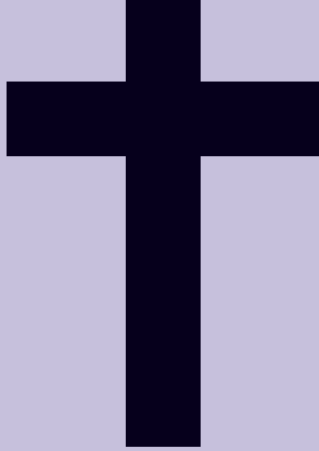

Bayıburu Izii

Izii: Bayıburu Izii Bible

Bayiburu Izii
Izii: Bayiburu Izii Bible

copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Izii)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-18

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022
c6885c7c-c550-5b8b-a4fe-4bd714af4f6d

Contents

Mbulembu	1
Awufu	57
Ndu uke	102
Ógú	133
Ditoronomi	180
Jioshuwa	223
Ndu-ikpe	250
Rutu	276
1 Sámèlu	280
2 Sámèlu	314
1 Ndu eze	345
2 Ndu eze	380
1 Iphe, ndu eze meru	414
2 Iphe, ndu eze meru	448
Ezura	487
Nehemaya	502
Èsuta	524
Jiobu	532
Ebvu-oma	623
Ètu	858
O-zi-iphe	940
Ebvu Sólomõnu	950
Azáya	967
Jieremaya	1077
Ebvu-aphu	1187
Ezekèlu	1206
Danèlu	1267
Hosiyá	1285
Jiowèlu	1296
Èmõsu	1307
Obedaya	1316
Jiona	1320
Mayíka	1323
Nahumu	1330
Habakuku	1336
Zefanaya	1341
Hagayí	1345
Zekaraya	1347
Malakayi	1359
Matiyu	1363
Mak	1408
Luk	1434
Jiõnu	1477
Ndu-ishi-ozí	1509
Romu	1548
1 Kõrentu	1567
2 Kõrentu	1584
Galeshiya	1596
Efesõsu	1603

Filipayi	1609
Kolosı	1614
1 Tesalonayika	1619
2 Tesalonayika	1623
1 Timoti	1626
2 Timoti	1632
Tayıtosu	1636
Fayılimonu	1638
Hıburu	1640
Jıemusı	1657
1 Pyıta	1661
2 Pyıta	1668
1 Jıonu	1672
2 Jıonu	1677
3 Jıonu	1678
Jıudu	1679
Qphulenyı	1681

Ekwo Mbulembu

Mbulembu

¹ Lẹ mbulembu bẹ Chileke meru igwe bya emee eliphe. ² Ophu eliphe enwedu ugbugba; ophu ọ dudu iphe, nọ iya nọ. Ọ buerupho mini echiphe l'ekameka; ẹme eli mini ono nọdu agbakọta ọchii. Unme Chileke nọdu erwuphe l'eli mini ono kwaphọ.

³ Ọo ya bụ; Chileke sụ: "G'iphóró dọ." Ìphóró bya adọ. ⁴ Chileke bya elee ẹnya hụma l'iphóró ono dọ ree. Ọ bya edokaha iphóró ono yee ọchii. ⁵ Chileke bya agwa iphóró ono "eswe"; bya agwa ọchii ono "enyashi". Nchi jihu bya abọhu. Ono bọru mbọku kẹ mbụ.

⁶ Ọo ya bụ; Chileke sụ: "G'iphè nọdu l'echilabọ mini; nọ-buha mini ono ẹbo." ⁷ Tọbudu iya bụ; Chileke bya emee iphè dobe; ọ nọ-buha mini ophu nọ l'imeli yee ophu nọ l'alí ẹbo. Ọ dọ g'ọ pfuru. ⁸ Chileke woru iphè ono gwa "akpaminigwe". Nchi jihu bya abọhu. Ono bọru mbọku k'ẹbo.

⁹ Chileke sụ: "Gẹ mini ophu nọ lẹ mkpula akpaminigwe nọkobe l'ekalanu; g'ẹka kpohuru nkọ gbafuta iphè." Ọ dọ g'ọ pfuru. ¹⁰ Chileke gwa ẹka ono, kpohuru nkọ ono "alí"; bya agwa mini phọ "eze-enyimu". Chileke bya elee ya ẹnya bya ahuma l'ọ dọ ree.

¹¹ Chileke sụ: "G'alí fushia iphe, dzụ ndzụ: iphe, amí mebyi; yee oshí-ọmí g'ophu nọnu fushigbaa g'ọ dọ l'ugbugba nkiya." Ọ dọ g'ọ pfuru. ¹² Alí bya efushia iphe, dzụ ndzụ; ẹphe bya amishia mebyi; ophu nọnu nọdu amishigbaa g'ọ dọ l'ugbugba nkiya. Chileke bya elee ya ẹnya bya ahuma l'ọ dọ ree. ¹³ Nchi jihu bya abọhu. Ono bọru mbọku k'ẹto.

¹⁴ Chileke sụ: "G'iphe, echí echí dọ l'akpaminigwe g'ọ dokahajẹ eswe yee enyashi. Tẹme ẹphe egoshije teke bụ ọgè iphe; waa mbọku; waa teke bụ apha agbaru. ¹⁵ Tẹme g'iphe ono, echí echí ono, dọ l'akpaminigwe ono chije lẹ mgboko." Ọ dọ g'ọ pfuru. ¹⁶ Chileke bya emee iphe, echí echí labọ, parụ ẹka apaa. Ophu ka shii bẹ o meru g'ọ chije l'eswe; ophu ka alwa alí bẹ o meru g'ọ chije l'enyashi. Ọ bya emefukwapo kpokpode. ¹⁷ Chileke bya eworu phẹ dobe l'akpaminigwe g'ẹphe mee g'iphóró dọ lẹ mgboko. ¹⁸ G'ẹphe chije l'eswe yee enyashi; tẹme waa g'ẹphe dokaha iphóró yee ọchii. Chileke bya elee ya ẹnya bya ahuma l'ọ dọ ree. ¹⁹ Nchi jihu bya abọhu. Ono bọru mbọku k'ẹno.

²⁰ Chileke bya asụ: "Gẹ mini kpofuta anụ, dọ igwerigwe g'ọ buru lẹ mini; ẹnụ awata epe l'eliphe lẹ mkpula akpaminigwe." ²¹ Ọo ya bụ; Chileke mee eze anụ, bugbaa l'eze-enyimu; mękpoo iphe, dzụ ndzụ, awụ awụwu; o buru lẹ mini l'udu iya l'udu iya; waa ẹnụ, epe l'eli g'ẹphe ha; ophu nọnu l'ugbugba nkiya. Chileke bya ahuma l'iphemiphe ono dọ ree. ²² Nnoo ya; Chileke bya agoru ọnu-ọma nọ phẹ; sụ: "Unu zù a zù zù zù-jia mini, nọgbaa l'eze-enyimu; ẹnụ azụ a ji mgboko ejiji." ²³ Nchi jihu bya abọhu. Ono bọru mbọku k'ise.

²⁴ Chileke bya asụ: "G'eliphe kpofuta iphe, dzugbaa ndzụ l'udu iya l'udu iya. G'anụ, bụ iphe-edobe kpofuta; waa anụ ophu awụ l'ẹpho; waa anụ, bu l'egbudu. G'ophu nọnu kpofutagbaa l'ugbugba nkiya." Ọ dọ g'ọ pfuru. ²⁵ Chileke mee anụ, bu l'egbudu l'udu iya l'udu iya; mę anụ, bụ iphe-edobe l'udu nkiya; mękwaphọ anụ ophu awụ l'ẹpho l'udu nkiya kwaphọ. Chileke bya elee ya ẹnya bya ahuma l'ọ dọ ree.

²⁶ Tọbudu iya bụ; Chileke sụ: "G'anyi bya emee nemadzụ g'ọ yee anyi; mbụ g'ọ dọ g'anyi dọ. G'ọ bọru onye-ishi; g'ẹma, nọ l'eze-enyimu; yee ẹnụ, epe l'eli; yee anụ, bụ iphe-edobe; yee eliphe l'ophu; waa iphe, bụkpoo anụ, akpụ wuruwuru l'alí nọdu iya l'ẹka."

²⁷ Ọo ya bụ; Chileke woru nemadzụ mee;

o yee ya; ọ bọru gẹ Chileke dọ bụ g'ọ meru iya; ọ dọ.

Ọ bọru nwoke lẹ nwanjị bẹ o meru.

²⁸ Chileke bya agoru ọnu-ọma nọ phẹ; sụ phẹ: "Unu zù a zù zù kabaa shii; unu zù-jia mgboko kapyabẹ iya ẹnya. Unu aburu ishi: ẹma, bu lẹ mini; yee ẹnụ, epe l'eli; yee iphemiphe, bụ iphe, dzụ ndzụ, akpụ wuruwuru l'alí anọdu unu l'ẹka."

²⁹ Nnoo ya; Chileke sụ: "Iphe, bụ iphe, aakọ akọkọ lẹ mgboko; waa iphe, bụ oshí, amí amími l'ophu bẹ mu nọkotaru unu g'unu riije; g'ọ bọru unu nri. ³⁰ Anụ, nọkota lẹ mgboko-a; waa ẹnụ, epehọta l'eli; mękpoo iphemiphe, awukota l'ẹpho; mbụ iphemiphe, dzụ ndzụ g'ẹphe ha bẹ mu nọkotaru irwu ẹswa g'ọ bọru nri phẹ." Iphemiphe dukota g'ọ pfuru.

³¹ Chileke bya eleē ɛnya hũma iphemiphe, o meru. Ɛphe dũebekota rengurengu shii. Nchi jihu bya abũhu. Ono bũru mbũku k'ishii.

2

¹ Noo g'e gude mee igwe; yee eliphe; me iphemiphe, nọ iya nũ.

² Tũbudu iya bũ; o betashia lę mbũku k'ęsaa; Chileke jęebekotawaa ozi ono, o shi eje ono. O bũru lę mbũku k'ęsaa ono bę o tũtaru unme ozi, o jekotaru. ³ Chileke goru ɔnu-oma nũ mbũku k'ęsaa ono; bya emee ya; o dũ nsọ; kele ɔo mbũku ono bę o tũtaru unme eme iphemiphe, o meshiru ono.

Ádamu yee Ivu

⁴ Waa g'e gude mee igwe; yee eliphe; teke e meru iya baa.

Teke Chipfu, bũ Chileke meru eliphe; yee igwe bę ⁵ o to nweduru iphe, aakò akòkò shi waa dũ l'alį; ɔphu ɔ dũdu irwu, erwuje l'ęgu ɔphu kpọ-futawaru nũ; noo kele Chipfu, bũ Chileke te eshidu mewaa g'igwe dzeje mini l'eliphe. Teme ɔphu o toko nweduru onye a-koje alį. ⁶ O bũru iji bę o shi anoduje akwa gude agba alį l'ɔphu mini. ⁷ Oo ya bũ; Chipfu, bũ Chileke bya egude eja, shi l'alį kpua nemadzũ; bya ekuru unme ndzũ ye iya l'imi; onye ono bya abũru onye dzũ ndzũ.

⁸ Chipfu, bũ Chileke bya eworu mgbabu gbaa l'uzo ɛnyanwu-awawa lę Édenũ; bya eworu nemadzũ-a, o meru-a dobe l'ęka ono. ⁹ Chipfu, bũ Chileke mee g'oshi, dũlaje iche iche fushia l'alį ono. Oshi, dũ ree ele ɛnya; bya atso uto eriri. O bũru l'echi mgbabu ono bę oshi, emeje g'a nọdu ndzũ nọ; waa oshi, emeje g'a maru iphe, dũ ree; yee ejo-iphe.

¹⁰ O bũru l'alį Édenũ bę nggele, agba mini lę mgbabu ono shi asoshi. Nggele ono bya agbaa ęno lę mgbabu ono. ¹¹ Ɛpha nggele ke mbũ bu Pishonu; o shijaru echilabọ alį Havila l'ɔphu; ęka mkpọla-ododo nọ. ¹² Mkpọla-ododo, nọ l'alį ono dũ ree. Etse, eshi mkpọ, bũ iya bũ bedelomu nọdu iya; teme mkpuma, aswa dũ, bũ ńnikũsũ nọdukwa iya phọ. ¹³ Ɛpha nggele k'ębo bũ Gihonu. O shijaru echilabọ alį Kushi l'ɔphu. ¹⁴ Ɛpha nggele k'ęto bũ Tigrisu; yębedua soru shia ọzo ɛnyanwu-awawa l'ibiya ke Asiriya. Ɛpha nggele k'ęno bũru Yufurętisũ.

¹⁵ Chipfu, bũ Chileke bya eduta onye ono je edobe lę mgbabu Édenũ g'o jeje iya ozi letaje iya ɛnya. ¹⁶ No iya; Chipfu, bũ Chileke bya atũaru nemadzũ ekemu sũ ya: "Rijekwa akpũru oshi, nọkota lę mgbabu-a m'ọ dũ ngu ree; ¹⁷ ọle nanũ ɔphu i tii rijedu bũ oshi ono, emeje g'a maru iphe, dũ ree yee ejo-iphe; kele mbũku, i riru iya bę ọ-nwũhukwa."

¹⁸ Noo ya; Chipfu, bũ Chileke sũ: "O tọ dũkwa ree ge nwoke ono nọdu nwękinyi iya. Mu e-metaru iya onye n-yemęka, gbaru iya nũ."

¹⁹ Oo ya bũ; Chipfu, bũ Chileke gudechaa eja, shi l'alį mee anũ; waa ęnu, ephe l'eli bya achĩtaru iya Ádamu ge ya maru iphe ɔo-gushi phę. O bũru iphe, Ádamu kuru iphemiphe ono, dzũ ndzũ ono bę ęphe watarũ azaza. ²⁰ Oo ya bũ; Ádamu bya eworu ępha gushia iphe-edobe l'ɔphu; me ęnu, ephe l'eli; me anũ-ębudu g'ọ ha.

Obenu lę Ádamu te enwedũ onye n-yemęka, gbaru iya nũ, a cho-vuru iya. ²¹ Oo ya bũ Chipfu, bũ Chileke bya emee oke mgbenya tũ Ádamu. O nọdu eku mgbenya ono; o bya ahata iya ọkpũ-ęgara; bya egude anũ-ęhu rwachita iya. ²² Tũbudu iya bũ; Chipfu, bũ Chileke bya egude ęgara ono, o hataru l'ęhu nwoke ono mee nwanyĩ; bya edutaru iya nwoke ono.

²³ Nwoke ono sũ:

"Onye ɔwa-a bũ ọkpũ ɔphu
shi l'ọkpũ mu;
bya abũru ogwęhu,
shi l'ogwęhu mu.

Iphe, ee-ku iya bũ 'nwanyĩ';
noo kele e shi l'ęhu nwoke
wofuta iya."

²⁴ Noo iphe, meru g'o gude nwoke je l'ahaję nna iya; haa ne iya; ęphe lę nyee ya atugba; bũru ogwęhu lanũ.

²⁵ Nwoke ono yee nyee ya ono tũko gbaru oto; ɔphu iphere adũdu phę.

3

Adada nemadzũ

¹ Agwọ bũ anũ, shi kakọta ęregede l'anũ-ębudu, Chipfu, bũ Chileke meshiru l'ɔphu. Noo ya; o sũ nwanyĩ ono: "Chileke ọ sũkpooru g'ọ tọ dũshi akpũru oshi, nọ lę mgbabu-a, unu e-rije tọ?"

² Nwanyị ono sụ agwọ ono: “Anyi e-rijekwa-a akpuru, shi l'oshi, nọgbaa lẹ mgbabu-a. ³ O kwa akpuru oshi ophu nọ l'echi mgbabu bẹ Chileke sūru g'anyi te erishi; mbụ g'anyi te emekwa iya ẹka ememe ophu; l'anyi -denyi iya ẹka bẹ anyi a-nwuhukwa.”

⁴ Agwọ obu sụ nwanyị ono: “O tọ dukwa anwuhu, unu anwuhu. ⁵ O chia lẹ Chileke maru lẹ unu -ria ya; ẹnya asahu unu; unu adu gẹ Chileke; maru iphe, du ree waa ejo- iphe.”

⁶ Nwanyị ono bya elee ẹnya l'akpuru oshi ono; bya ahuma l'ọ du ree k'eriri; bya amakwapho mma ele ẹnya; teme o nọdu agukwa iya pho egu g'o ria akpuru oshi ono maru iphe. O wota iya ria bya anukwapho ji iya, ephe l'iya tuko nọdu l'eka ono; o rikwapho. ⁷ Ẹnya tuko sahuchaa ephenebo; ephe maru l'ephe gba oto. Ephe dzukobe ekwo oshi figu nmaru.

⁸ Ephe numa ukporo Chipfu, bu Chileke lẹ g'oojephe lẹ mgbabu ono lẹ gẹ pherephere uzenyashi ezi; ephe je eworu onwophẹ woharu Chipfu, bu Chileke l'azu oshi, nọgbaa lẹ mgbabu ono. ⁹ Chipfu, bu Chileke bya ekua Adamu; sụ iya: “?Bu awe bẹ i nọ?”

¹⁰ Adamu sụ iya: “Mu numakwaru ukporo ngu lẹ mgbabu ono; mu je eworu onwomu domia l'eka ndzu agu mu; kele mu gba oto.” ¹¹ O sụ iya: “?Bu onye sūru ngu l'i gba oto? ?Ti riakwaru nū akpuru oshi-a, mu sūru g'i ti rishi-a?”

¹² Adamu sụ iya: “O kwa nwanyị-a, i doberu mu l'iya l'eka-a bẹ woru akpuru, shi l'oshi ono nū mu; mu ria.”

¹³ Chipfu, bu Chileke bya ajia nwanyị ono sụ iya: “?Denu g'ọ nwuru i meru iphe, du nno?”

Nwanyị ono sụ: “O kwa agwọ gbaburu mu ẹregede; mu je erinaa ya.”

¹⁴ Chipfu, bu Chileke sụ agwọ: “Eshinu i meru iphe-a bẹ
“Iphe, bukota iphe-edobe;
mẹ anu-egbudu l'ophu
buepho gubedua bẹ a turu onu.

Ii-wata awu l'epho.

O buru eja, shi l'alị bẹ ii-rije
gbiriri jasụ g'ii-nọ-beru.

¹⁵ Mu e-me g'unu lẹ nwanyị-a
buru ohogu; awa nkengu
yee ke nwanyị-a
a-bukwarupho ohogu.

Oo-zopya ngu ishi;
gubedua emeka iya iphe
l'ichirupfu okpa.”

¹⁶ Nwanyị ono bẹ o sūru:
“Mu e-me g'iphe-ehuka,
duru ngu l'apa epho-ime ka shii.
Ii-jeje iphe-ehuka teme l'i nwua nwa.

Ji ngu a-nọduje agu ngu egu;
o buru iya bẹ ii-nọdu l'eka.”

¹⁷ O sụ nwoke ono:
“Eshi ophu i kwetaru ngaberu nyee ngu
nchị je eria akpuru oshi ono,
mu sūru g'i ti rikwa ono bẹ
I meakwaru; alị buwaru iphe,
mu turu onu.

Ii-jeje ozi mkponwu ehụ teme
l'i seta nri, ii-ri.

O buru g'ii-je iya bu ono gbiriri
jasụ g'ii-nọ-beru.

¹⁸ Alị a-wata efushiru ngu ejo ẹswa;
waa obvu;
teme o buru akpuru-iphe,
mitaru l'egu a-bujeru ngu nri.

¹⁹ Ii-kuta ephuru phee teme l'i ria nri;
gbiriri jasụ i laphu azu l'alị;
eshi ophu o bu eja shi l'alị bẹ i shi.

Oo eja shi l'alị bẹ i bu;
o bukwarupho l'aja shi l'alị ono bẹ

ii-laphu azụ.”

²⁰ Tòbudu iya bụ; nwoke ono gụa nyee ya ono Ivu; noo kele ọo-buru ne ọha l'ophu.

²¹ Chipfu bụ Chileke bya eworu akpọ-anụ mee ẹkwa nmabẹ Ádamu yee nyee ya. ²² Noo ya; Chipfu, bụ Chileke bya epfua sụ: “Nta-a bẹ nemadzụ dūwaa g'anyibedua; mbụ ọ mawaru iphe, dū ree; bya amaru iphe, bụ ejo-iphe. G'ọ tọ wotafuanu akpuru oshi, emeje g'a nọdu ndzụ ria nọdu ndzụ ojeje.” ²³ Ọo ya bụ; Chipfu bụ Chileke chipfu iya lẹ mgbabu Édenu; g'ọ je ejeahaa ozi l'alị, bụ ẹka e shi wota eja kpua ya. ²⁴ Ọ chifuchaepho nemadzụ lẹ mgbabu ono; ọ bya eje l'uzo ẹnyanwu-awawa ke mgbabu Édenu ono; bya eworu ojozi-imigwe, bụ Chierobu dobe iya; bya edobe iya ogu-echi, charu gbarara; ẹme ọ nọdu egbu swiiswiiswii iphu l'azụ g'ọ chee ọzo, e shi eje l'oshi ndzụ phọ nche.

4

Kénu yele Ebélu

¹ Ádamu bya ejepfu nyee ya, bụ Ivu; ọ tsuta ime; bya anwua Kénu. Ivu sụ: “Chipfu yewaru mu ẹka; mu nwua nwa nwoke.” ² E mecha; ọ bya anwua nwune iya, bụ Ebélu.

Ebélu buru onye nweru aturu; waa egbu; Kénu buru onye akọ opfu. ³ A nonyaa; Kénu hata mebyi iphe, shi l'alị gude je g'ọ nụ Chipfu. ⁴ Obenu lẹ Ebélu hataru aturu ivuzo, aturu iya nwushiru gbua; bya ebuta iya ẹka ọ tsuru ẹba; je anụ Chipfu. Ebélu yee iphe, ọ nuru dū Chipfu ree; ọ nata iya. ⁵ Ọ jika Kénu yee iphe, ọ nuru iya. Ehu ghuahaa Kénu egbu; ọ woru iphu gbanwube.

⁶ Chipfu sụ Kénu: “?Bụ gunu kparu iphe, ẹhu egbu ngu egbu? ?Bụ gunu meru g'ọ gude i gbanwube iphu? ⁷ Ọ -buru l'i meru iphe, dū ree; ?taa natadu ngu tọ? Obenu; l'ọ -buru l'i ti meduru iphe, dū ree; makwaru l'iphe-ẹji pfuwaru l'onu mgbo ngu; ọ nọdu agu iya ẹgu g'ọ nweru ngu. Ole ọ bụ; kapyabekwa iya ẹnya!”

⁸ Tòbudu iya bụ; Kénu sụ nwune iya Ebélu: “G'anyi je l'egu.” Ẹphe jeshia; ẹphe rwuepho l'egu; Kénu zupyaabé nwune iya Ebélu gbua.

⁹ Noo ya; Chipfu sụ Kénu: “?Denu nwune ngu Ebélu?”

Ọ sụ: “Mu ta amakwa. ?Mu echekwanu nwune mu nche?”

¹⁰ Chipfu sụ iya: “?Bụ gunu bẹ ọ gude i mee ẹgube ejo-iphe ọwa-a? Gebekwa! Mee nwune ngu ono gbekwa l'alị echiku mu lẹ mkpu. ¹¹ E -shi ntanu-a bẹ i buwaa onye a turu onu. Alị ono, saru onu ngua mee nwune ngu ono jikawa ngu. ¹² I -koo alị bẹ ọ tọ dudu iphe, iimeta iya. Ii-noduepho agba ọso-ndzụ aghaphe phururugbada lẹ mgboko.”

¹³ Kénu sụ Chipfu: “Iphe-ẹhuka ono, i suru ge mu jee ono karikwaru mu ẹka. ¹⁴ Nta-a, g'jichifuwa mu l'alị-a; k'ophu bụ l'eedomiwa mu edomi l'iphu ngu-a; teme mu buru onye agba ọso-ndzụ aghaphe phururugbada lẹ mgboko-a; bẹ onye humaru mu nụ e-wokwaru mu gbua.”

¹⁵ Chipfu sụ iya: “Ọ tọ dudu nno; ọ -duru onye gburu gube Kénu; eewota iphe, e meru ngu mee onye obu mgbo esaa.” Chipfu bya eworu iphe-ophubama mee Kénu; k'ophu ọ tọ dudu onye humaru iya nụ eje iya egbugbu. ¹⁶ Ọo ya bụ; Kénu tugbua lufu l'iphu Chipfu; je eburu l'alị Nodu, nọ l'uzo ẹnyanwu-awawa Édenu.

Eri Kénu

¹⁷ Kénu bya ejepfu nyee ya; ọ tsuta ime nwua Inọku. Kénu nweru mkpukpu, ọokpu teke ono; ọ woru mkpukpu ono kua ẹpha nwa iya ono, bụ Inọku. ¹⁸ Inọku nwuta Iradu; Iradu buru nna Mehujielu; Mehujielu buru nna Metushelu; Metushelu buru nna Lameku.

¹⁹ Lameku lua unwanyi labo; onye lanu aza Ada; onye ophuu nọdu aza Zila. ²⁰ Ada bya anwuta Jiabalu; ọ buru iya bụ nna ndu ebujeru l'ulo-ekwa; bya aburu ndu ese akanya iphe-edobe. ²¹ Ẹpha nwune iya bụ Jiubalu; yebedua bụ nna ndu akpoje ogumogu; bya aphu upyi. ²² Zila bya anwutakwapho nwa nwoke; ẹpha iya bụ Tubalu-Kénu. Yebedua bụ onye gude ope yee igwé kpushia ngwa, dū igwerigwe. Tubalu-Kénu bẹ nwune iya unwanyi bụ Nama.

²³ Noo ya; Lameku sụ unyomu iya:

“Ada; waa Zila;

unu gebekpodapho!

Unubẹ unyomu Lameku;

unu numa opfu mu!

Mu gburu nemadzụ;

kele o mekaru mu iphe.

Ọo nwokoroɓya,

gburu mu ọnyá bẹ mu gburu.

24 *Q* -būru lẹ Kénu bẹ a gwataru
 ugwo-ochi iya ugbo esaa;
 ge ke yẹbe Lamẹku bururo
 ukporo ugbo eto l'ugbo esaa!"

25 Noo ya bu; Ádamu byakwa bya ejefu nyee ya ozo; o bya anwua nwa nwoke; bya eworu iya gua Setu su: "Chileke nwaru mu nwa nwoke ozo, a-n-ochi enya Ebelu; eshi ophu Kenu gburu onye k'ono." 26 Setu bya anwutakwapho nwa nwoke; bya eworu iya gua Enoshi. E shi teke ono ndiphe wata eku epha Chipfu.

5

Eri Adamu

1 Owa-a bu g'e gude deshia epha ndu bu oshilokpa Adamu; waa iphe, ephe meshiru. Teke Chileke meru nemadzu be o meru iya o du ge Chileke du. 2 O meru nwoke yee unwanyi. G'o mecharu phe be o byaru agoru onu-oma nu phe bya ekua phe "nemadzu".

3 Adamu nochaeapho ukporo apha ishii l'apha iri; o nwuta nwa nwoke, yeru iya nu; bya adu g'o du. O woru iya gua Setu. 4 A nwuchaa Setu; Adamu bya anofua unu apha labo. O nwushikwapho unwoke yee unwanyi tsobe Setu. 5 Mkpako apha, Adamu noru buru unu apha labo l'ukporo apha ishii l'apha iri; bya anwuhu.

6 Setu bya anoo ukporo apha ise l'apha ise; bya aburu nna Enoshi. 7 O nwuchaa Enoshi; bya anofua unu apha labo l'apha esaa. O nwushikwapho unwoke yee unwanyi tsobe Enoshi. 8 Mkpako apha, Setu noru buru unu apha labo l'ukporo apha ise l'apha iri l'eho; bya anwuhu.

9 Enoshi bya anoo ukporo apha eno l'apha iri; bya aburu nna Kénanu. 10 O nwuchaa Kénanu; bya anofua unu apha labo l'apha iri l'ise. O nwushikwapho unwoke yee unwanyi tsobe Kénanu. 11 Mkpako apha, Enoshi noru buru unu apha labo l'ukporo apha ise l'apha ise; bya anwuhu.

12 Kénanu bya anoo ukporo apha eto l'apha iri; bya aburu nna Mahalalelu. 13 O nwuchaa Mahalalelu; bya anofua unu apha labo l'ukporo apha labo. O nwushikwapho unwoke yee unwanyi tsobe Mahalalelu. 14 Mkpako apha, Kénanu noru buru unu apha labo l'ukporo apha ise l'apha iri; bya anwuhu.

15 Mahalalelu bya anoo ukporo apha eto l'apha ise; bya aburu nna Jiaredi. 16 O nwuchaa Jiaredi; mbu Mahalalelu; bya anofua unu apha labo l'apha iri. O nwushikwapho unwoke yee unwanyi tsobe Jiaredi. 17 Mkpako apha, Mahalalelu noru buru unu apha labo l'ukporo apha eno l'apha iri l'ise; bya anwuhu.

18 Jiaredi bya anoo ukporo apha esato l'apha labo; bya aburu nna Inoku. 19 O nwuchaa Inoku; bya anofua unu apha labo. O nwushikwapho unwoke yee unwanyi tsobe Inoku. 20 Mkpako apha, Jiaredi noru buru unu apha labo l'ukporo apha esato l'apha labo; bya anwuhu.

21 Inoku bya anoo ukporo apha eto l'apha ise; bya aburu nna Metusela. 22 O nwuchaa Metusela; yee Chileke bya aswia oswi ukporo apha iri l'ise. O nwushikwapho unwoke yee unwanyi tsobe Metusela. 23 Mkpako apha, Inoku noru buru ukporo apha iri l'esato l'apha ise. 24 Inoku be yee Chileke swiru oswi. A nonyaa; a huma-buhu iya; o buru Chileke kutaru iya.

25 Metusela bya anoo ukporo apha tete l'apha esaa; bya aburu nna Lamẹku. 26 O nwuchaa Lamẹku; bya anofua unu apha l'ukporo apha iri le tete l'apha labo. O nwushikwapho unwoke yee unwanyi tsobe Lamẹku. 27 Mkpako apha, Metusela noru buru unu apha labo l'ukporo apha iri l'esato l'apha tete; bya anwuhu.

28 Lamẹku bya anoo ukporo apha iri le tete l'apha labo; bya anwuta nwa nwoke. 29 O gua ya Nuwa su: "Oo-du anyi obu l'akanya egu-a, anyi ese l'ali-a, Chipfu turu onu-a." 30 O nwuchaa Nuwa; bya anofua unu apha l'ukporo apha tete l'apha iri l'ise. O nwushikwapho unwoke yee unwanyi tsobe Nuwa. 31 Mkpako apha, Lamẹku noru buru unu apha l'ukporo apha iri l'esato l'apha iri l'esaa; bya anwuhu.

32 Nuwa bya anoo unu apha l'ukporo apha ise; bya aburu nna Shemu; waa Hamu; waa Jiafeti.

6

Ugbo Nuwa

1 Nemadzu nodu aka shii eje le mgboko; a nodu anwushiru phe unwada. 2 Unwu Chileke huma unwada nemadzu l'ephe ama mma; bya atugbaa je alugbaa phe. 3 Chipfu

sụ: “Unme mu ta anoduhedu l'ime nemadzu jasuru; noo kele o buepho anu-ehu mmanu. E-shi nta-a be iphe, nemadzu a-noje bu ukporo apha ishii.”

⁴ Ndu gbaru oke mkparawa no le mgboko le teke ono; bya anokwaru iya ro kwaseru; mbu le teke unwu Chileke jepfuru unwada nemadzu; ephe bya anwushiaru phe unwegirima. Ephe bu ndu e shi maru epha phe teke ndiche l'okpehu, shi du phe nu.

⁵ Chipfu bya elele enya huma g'ejo-ememe nemadzu habewa shi le mgboko; l'iphe, obu phe anodujeepho ari bu g'ephe e-shi mee ejo-iphe tekenteke. ⁶ O buru aphu tsoru Chipfu le ya meru nemadzu le mgboko; teme o nodu egbu iya egbu l'ime okpoma. ⁷ Chipfu su: “Mu e-meepho ge nemadzu, mu meru dobe l'eliphe chihu. Nemadzu a-chihu; me anu; me iphe, awu l'ephe; waa enu, ephe l'eli; kele o buwaa aphu tsoru mu le mu meru phe dobe.” ⁸ Obenu le Nuwa be du Chipfu l'obu.

⁹ Waa oshilokpa Nuwa.

Nuwa bu onye buye ya pho bu onye pfuleru-eka-oto; ophu uta adudu iya l'ehu le ndu teke ono; teme ephe le Chileke swia oswi. ¹⁰ Nuwa ono nwataru unwegirima unwoke eto, epha phe bu Shemu; yee Hamu; waa Jiafeti.

¹¹ Teke ono be mgboko mebyishihuwaru l'atatiphu Chileke; bya aburu iwashi jiru iya. ¹² Chileke huma ge mgboko mebyihubewaru; noo kele ndu bu le mgboko mebyishibewaru onwophe. ¹³ Oo ya bu; Chileke su Nuwa: “Mu abyawaa eme ge nemadzu l'ophu chihu; noo kele iphe, jiru mgboko bu iwashi; o buru phe kparu iya. Su-a; mu abyawaa phe emebiyishi; mebyishikwapho mgboko. ¹⁴ Oo ya bu; je egude oshi gofa kua ugbo; tubushia ya omulo omulo l'ime iya; gude unwu dachishia ya ime; yee azu. ¹⁵ Waa g'ii-gude kua ya baa: ugbo ono a-du ukporo nkwo-eka iri l'ise l'ogologo; esa iya aburu ukporo nkwo-eka labo le nkwo-eka iri; l'o bya adu ukporo nkwo-eka le nkwo-eka iri l'eli. ¹⁶ L'i bya aku-chia eli ugbo ono aku-chi g'o du nkwo-eka lanu a -gbu l'igburonu iya. L'i bya eworu mgbo ye le mgbureku ugbo ono; teme l'i kua ya g'o du mkpopfu eto. ¹⁷ Mu e-gude utso bya le mgboko bya erigbushikota iphe, dzu ndzu, no igwe le mkpula; mbu iphemiphe, e meru ememe, atu unme. Iphemiphe, no l'eliphe a-buru mkpurupata. ¹⁸ Obenu le gubedua be mu le ngu a-gba ndzu; l'jibahu l'ugbo ono; unu l'unwu ngu; waa nyee ngu; waa unyomu unwu ngu. ¹⁹ L'i bya ahoo iphemiphe, dzu ndzu ebo ebo; okee le nyee; dobe ndzu l'eka i no. ²⁰ Enu, ephe l'eli a-du ebo ebo du l'udu iya l'udu iya byapfuta ngu; unwu anu; yee anu, awu l'ephe adukwapho ebo ebo byapfutakota ngu g'i dobe phe ndzu. ²¹ Ibya ahoo nri l'asa iya l'asa iya dobe g'o buru nri, unu l'ephe e-rije.”

²² Nuwa bya atukoepho iphemiphe ono mekota ge Chileke suru g'o mee ya.

7

¹ E mechaa; Chipfu su Nuwa: “Bah l'ugbo ono; unu le ndibe ngu l'ophu; noo kele oo gubedua kpoloko be mu humaru bu onye pfuleru-eka-oto l'ogbo-a. ² Hota anu, a ta sodu nso esaa esaa; okee le nyee. L'i hota anu, aaso nso ebo ebo; okee le nyee. ³ L'i bya ahota enu esaa esaa; okee le nyee; dobe phe ndzu le mgboko. ⁴ A -nephoo ujiku esaa nta-a be mu e-dze mini le mgboko ukporo abali labo eswe l'enyashi; gude mebyishikota iphemiphe, dzu ndzu, mu meru dobe le mgboko.”

⁵ Nuwa bya atuko iphemiphe, Chipfu suru g'o mee mekota.

⁶ Nuwa ono nowaru unu apha l'ukporo apha iri teke utso ono byaru le mgboko. ⁷ Nuwa; yee unwu iya; waa nyee ya; waa unyomu unwu iya bya abahu l'ugbo ono; g'ephe gbalaru utso ono. ⁸ Anu ebo ebo l'ophu a ta sodu nso; me ophu aaso nso; me enu; mekpoo iphe, awu l'ephe; ⁹ okee le nyee byapfuta Nuwa bya abahu l'ugbo ono, bu iya bu ge Chileke pfuru iya. ¹⁰ A nochaeppo ujiku esaa ono; utso bya le mgboko.

¹¹ O be l'apha, kwe Nuwa unu apha l'ukporo apha iri; le mboku, onwa k'ebo duepho l'abali iri l'esaa; ogba mini ime ali gbafushihu; teme a guhashia enya mini k'akpaminigwe. ¹² Igwe dzee mini le mgboko ukporo abali labo eswe l'enyashi.

¹³ O buru mboku ono gedegede be Nuwa; yee unwu iya, bu Shemu; waa Hamu; yee Jiafeti; yee nyee ya; waa unyomu unwu iya ephe n'eto tukoru bah l'ugbo ono. ¹⁴ Anu-egbudu, dulaje l'udu iya l'udu iya; me anu, bu iphe-edobe, dulaje l'udu iya l'udu iya; me iphemiphe, bu iphe, awu l'ephe, dulaje l'udu iya l'udu iya; me enu, dulaje l'udu iya l'udu iya; mbu iphemiphe, furu nku be ephe l'ephe tukoru bah l'ugbo ono. ¹⁵ Iphemiphe, e meru ememe, dzu ndzu du ebo ebo byapfuta Nuwa; bya abahu l'ugbo ono. ¹⁶ Anu, wubakotaru l'ugbo ono bukotaerupho okee le nyee iphemiphe, dzu ndzu; egube ono, Chileke suru Nuwa l'oo-du ono. E mechaa; Chipfu gu-chia ugbo ono gu-buru phe ye l'ime iya.

¹⁷ Ukporo abali labo be utso ono byakotaru le mgboko; mini ono nodu aka shii eje; o nodu apali ugbo ono ephekerephe le mgboko. ¹⁸ Mini ono nodu abyaepho ke kulakula

le mgboko; ugbo ono n̄odu ese eli l'eli mini. ¹⁹ Utso ono byaa shii le mgboko; bya atũku úbvú, n̄o igwe le mkpula ḡbamik̄ota. ²⁰ Mini ono byaa shii; k'ophu o gude nkwo-eka iri l'ise kak̄ota úbvú l'eli. ²¹ Iphemiphe, eme uk̄poro le mgboko lak̄ota l'iyi. Mb̄u ̄enu; waa an̄u, b̄u iphe-edobe; waa an̄u-̄egbudu; iphe, kukotar̄u le mgboko; yee nemadz̄u. ²² Iphemiphe, n̄o l'eli mgboko, dz̄u ndz̄u, at̄u unme l'imi nw̄shikota. ²³ Iphemiphe, n̄okota le mgboko b̄e e mebyishik̄otar̄u. Nemadz̄u; me an̄u; me iphe, aw̄ l'ephe; me ̄enu b̄e e mebyishik̄otar̄u le mgboko. O buerupho Nuwa yee iphemiphe ono, ephe l'iya tuk̄oru n̄odu l'ugbo ono wafuru.

²⁴ Utso ono doru le mgboko n̄o uk̄poro abal̄i ̄esaa l'abal̄i iri.

8

Alala utso ono

¹ Obenu le Chileke nyatar̄u-a Nuwa; waa an̄u-̄egbudu; me an̄u, b̄u iphe-edobe, ephe l'iya tuk̄oru n̄odu l'ugbo ono. O bya emee ge ph̄erephere wata ezizi le mgboko; mini ono wata alala. ² A zachishia ōgba mini ime al̄i ph̄o; bya aguchishia ̄enya mini akpaminigwe ph̄o. E buchia mini, shi l'igwe mee; igwe dzebuhu mini. ³ Mini ono n̄odu alakp̄oepho le mgboko. A n̄oepho uk̄poro abal̄i ̄esaa l'abal̄i iri; mini ono lawaa shii. ⁴ Onwa k'̄esaa d̄uepho abal̄i iri l'̄esaa; ugbo ono je je ebvuru l'úbvú Araratu. ⁵ Mini ono n̄odu alakp̄oepho jas̄u l'onwa k'iri. O buru le mb̄oku mb̄u l'onwa k'iri ono b̄e e beberu h̄umaahaa mkpak̄ponu úbvú.

⁶ A n̄okwapho uk̄poro abal̄i labo; Nuwa bya aguhaa windo, o yeru l'ugbo ono; ⁷ bya at̄ufu okpoko-̄gh̄a. O je etsoru rwupheahaa l'eli; gbiriri jas̄u mini tash̄ihu le mgboko. ⁸ O bya at̄ufu ndo g'̄o maru ?mini ono tah̄ugbuwaru l'eli al̄i? ⁹ Ophu ndo ono ah̄umaduru ̄eka o-zobe ̄okpa; noo kele mini n̄okwadu l'eli mgboko. Oo ya b̄u; o lapfu Nuwa l'ugbo ono ozo. Nuwa mach̄ia ̄eka nw̄ta ndo ono ye l'ime ugbo ono ozo. ¹⁰ O bya an̄okwaa ujiku ̄esaa; bya agb̄ekwa l'ugbo ono tufu ndo ono ozo. ¹¹ Ndo ono lwatash̄ia l'uzenyashi; o takpuru ̄ekwo oshi olivu ̄ophúú gude lwa. Nuwa maru le mini tah̄uwaru l'eliphe. ¹² O n̄okwaa ujiku ̄esaa ozo; bya at̄ufukwa ndo ono ozo. O -rwua l'oḡiya ono; ophu o lwaeduru az̄u lwapfuta iya.

¹³ O be ge Nuwa n̄orwuerupho unu apha l'uk̄poro apha iri l'apha lan̄u; le mb̄oku, onwa mb̄u d̄u l'abal̄i mb̄u; mini ono tash̄ihuwaa l'al̄i. Nuwa bya ewofu iphe, e gude kuchia ugbo ono; bya ah̄uma l'eli al̄i kp̄ohuwaru nk̄u. ¹⁴ O rwua le g'onwa k'̄ebo d̄u l'uk̄poro abal̄i l'abal̄i ̄esaa; al̄i kp̄ohukotawaa nk̄u.

¹⁵ Oo ya b̄u; Chileke s̄u Nuwa: ¹⁶ "Unu lufuta l'ugbo ono; gu le nyee ngu; waa unwu ngu; waa unyomu unwu ngu. ¹⁷ L'jichifuta iphemiphe, dz̄u ndz̄u, unu l'iya n̄o l'̄eka ono: ̄enu; me an̄u; m̄ewaru iphemiphe, aw̄ epho l'al̄i; g'ephe bya az̄ua az̄uz̄u z̄u-jia mgboko; ephe anw̄ushi unwu aka igwerigwe l'ime iya."

¹⁸ Oo ya b̄u; Nuwa bya afuta; yee unwu iya; yee nyee ya; waa unyomu unwu iya. ¹⁹ An̄u l'ophu; m̄ewaru iphemiphe, aw̄ epho l'al̄i; me ̄enu l'ophu; mb̄u iphemiphe, eme uk̄poro le mgboko shik̄ota l'ugbo ono f̄utagbaa l'udu iya l'udu iya.

²⁰ Nuwa bya akp̄uaru Chipfu oru-ngweja; bya ahata an̄u; yee ̄enu ndu k'ophu a ta s̄odu ns̄o; bya egude gwee ngweja-akp̄o-oku n̄u Chipfu l'̄eka ono. ²¹ Chipfu n̄umaepho ishishi iya, at̄so nt̄umatu; o pfua l'ime obu iya s̄u: "Mu ta abyaedu egude opfu ̄ehu nemadz̄u t̄ubaa al̄i on̄u; kele iphe, nemadz̄u an̄odujekp̄oepho ar̄i l'obu iya e -shi le nwata buepho ̄ejo-iphe. Ophu mu abyaedu emebyishibaa iphemiphe, mu meru ememe, dz̄u ndz̄u; ̄egube-a, mu meru-a.

²² "Jas̄u ge mgboko a-no-beru b̄e
teke ak̄obe iphe l'al̄i a-d̄u;
teke akpata iya akpata ad̄u.

Teke oyi at̄su a-d̄u;
teke okpom̄oku d̄u;
ad̄ukwapho.

Onanwu a-d̄u;
udzumini ad̄ukwapho.

Eswe a-d̄u; ̄enyashi ad̄ukwapho;
ophu o d̄u-buhubaedu."

9

Ogbandzu Chileke yele Nuwa

¹ Chileke bya agoru on̄u-oma n̄u Nuwa yee unwu iya; s̄u ph̄e: "Unu z̄ua az̄uz̄u; kabaa igwerigwe; unu az̄ua z̄u-jia mgboko. ² Unwu an̄u, n̄okota l'eliphe; waa ̄enu,

ephe l'eli; waa iphemiphe, awu l'ephe; waa ema, bu le mini l'opfu be ndzu unu a-nodu agukota; ephe atsu unu ebvu. G'ephe ha a-nodukota unu l'eka. ³ Iphemiphe, dzu ndzu eme ukporo a-bukotaru unu nri. Oo ge mu nukotaru unu oshi-omi l'opfu bu ge mu nukotakarupho unu iphemiphe l'opfu.

⁴ "Ole g'unu ta atajekwa anu me mee ndzu nodukwadu iya l'ime ehu. ⁵ Mee ndzu unu be mu a-ji aji iya. Teke o shi anu l'eka mu ajikwaa ya pho aji iya. Nemandzu -gburu nwibe iya be mu a-jikwapho aji iya.

⁶ "Onye gburu nemandzu bukwapfo
nemandzu be e-gbu yebedua.

Noo kele Chileke meru nemandzu;
o du g'o du.

⁷ A -hya l'ehu ke gubedua; unu jaa ajaja ka l'otu; unu azua azuzu zujia mgboko."

⁸ Tobudu iya bu; Chileke su Nuwa; yee unwu iya, ephe l'iya tukoru nodu l'eka ono;

⁹ "Nta-a be mu l'unu waa oshilokpa unu ndu opfu no l'ipfu gbawaru ndzu. ¹⁰ Teme anyi l'iphe, dzu ndzu, unu l'iya shi toko nodu gbakwapfo ndzu; mbu enu; waa anu, bu iphe-edobe; waa anu-egbudu; iphemiphe ono, unu l'iya tukoru shi l'ugbo futa ono; mbu iphemiphe ono, bu l'eliphe ono. ¹¹ Mu l'unu gbaakwaru ndzu. E tee gudebaekwa utso erigbushi nemandzu l'opfu ozobaa. Ophu utso, e-mebyishibaa mgboko-a l'opfu abyaeđu agbaba."

¹² Chileke su: "Waa iphe, egoshi ogbandzu ono, mu l'unu; waa iphe, dzu ndzu, unu l'ephe tukoru nodu l'eka ono; waa ogbo opfu no l'ipfu agba bu owa-a. ¹³ Mu wowaru eko-mini mu dobe l'akpaminigwe; teme oo-bujeerupho iphe, egoshi ogbandzu mu le mgboko l'opfu. ¹⁴ Teke igwe rwuru erwurwu; o gbaa eko-mini ono; ¹⁵ mu a-nyata ogbandzu mu l'unu; waa iphe, dzu ndzu l'opfu, dulaje l'udu iya l'udu iya. Mbu le mini ta abyabađu abya utso bya erigbushia iphe, no ndzu ozo. ¹⁶ Iphe, bukpo teke eko-mini gbaru l'urwukpu; mu a-huma iya nyata ogbandzu ojejeje ono, Chileke yee iphe, no ndzu, dulaje l'udu iya l'udu iya, no le mgboko gbaru ono."

¹⁷ O buru iya bu Chileke su Nuwa: "Oo iphe-a bu iphe, egoshi ogbandzu ono, mu l'iphemiphe, dzu ndzu, no l'eliphe gbaru ono."

Unwu Nuwa

¹⁸ Unwu Nuwa, shi l'ugbo ono lufuta bu Shemu; waa Hamu; waa Jiafeti. O buru Hamu bu nna Kenanu. ¹⁹ O buru shita l'unwu Nuwa unwoke eto-a be nemandzu shiru dzuru mgboko l'opfu.

²⁰ Noo ya; Nuwa bu onye emebe iphe l'ali; bya eworu opfu-vayinu koo. ²¹ O rwua ujiku lanu; o ngua mee, shi l'akpuu vayinu iya ono. O wata iya atsutsu k'opfu o gba oto je azele l'ulo-ekwa iya. ²² Hamu, bu nna Kenanu je ahuma nna iya eka o gba oto; bya eje epfuaru iya unwune iya ephenebo opfu no l'etezi. ²³ Shemu; waa Jiafeti bya achita ekwa kobegbaa onwophel'ukuvu je l'azu l'azu je aphukpute nna phe ono, gba oto ono. Ephe woru iphu ghaa l'ibe iya ozo g'ephe ta ahuma nna phe l'eka o gba oto.

²⁴ O be teke mee tsubuhuru Nuwa; o tehu bya anuma iphe ono, nwa iya ke nwata meru iya ono; ²⁵ o su:

"Kenanu be bukwa

onye a turu onu.

Oo-buru ohu ndu bu ohu

l'eka unwune iya."

²⁶ O sukwapfo:

"G'e tua Chipfu, bu

Chileke ke Shemu epha!

Ge Kenanu bukwaru

ohu Shemu!

²⁷ Ge Chileke mee ge

Jiafeti jaa ajaja!

Ge Jiafeti buru l'ulo-ekwa

Shemu!

Ge Kenanu bukwarupho

ohu iya!"

²⁸ G'utso ono byacharu be Nuwa nofuaru ukporo apha iri l'esaa l'apha iri. ²⁹ Mkpako iphe, Nuwa noru buru unu apha labo l'ukporo apha esaa l'apha iri; bya anwuhu.

¹ Waa oshilokpa unwu Nuwa, bu Shemu; waa Hamu; waa Jiafeti baa. Mbù l'a nwushiru phe unwegirima le g'utso ono lachaaru.

Eri Jiafeti

² Unwu Jiafeti bu Goma; waa Magogu; waa Madayi; waa Jiavanu; waa Tubalu; waa Mesheku; waa Tirasu.

³ Unwu ke Goma buru Ashikenazu; waa Rifatu; waa Togarama.

⁴ Unwu ke Jiavanu bu Elisha; waa Tashishi; waa ndu Kitimu; waa ndu Rodu. ⁵ Ndu ono bu phe bu eri Jafeti. O buru phe be iphe, bukpo oha, bukube eze-enyimu gbè l'eka jakashia. Oha ono g'ephe hakota nwegbaarù oke alì yee opfu-alì nkephe; waa ipfu ipfu nkephe.

Eri Hamu

⁶ Unwu Hamu bu Kushi; waa Ijiputu; waa Putu; waa Kènanu.

⁷ Unwu ke Kushi buru Seba; waa Havila; waa Sabuta; waa Rama; waa Sabuteka.

Unwu Rama bu Sheba; waa Dedanu.

⁸ Kushi bu nna Nimurodu, bu onye mechaaru bya aburu eze ojogu l'eliphe. ⁹ O bu onye ike du l'achi nta l'iphu Chipfu; noo iphe, meru g'o gude a nodu anmajè etu su: "Onye-a du ge Nimurodu onye ike du l'achi nta l'iphu Chipfu." ¹⁰ Eka o ghuberu ishi aburu eze iya bu le Babelu; waa Ereku; waa Akadu; waa Kalune, no l'ime alì Shina. ¹¹ O shi l'eka ono wata ajàjà jarwua alì Asiriya, bu eka o no meta mkpukpu Ninive. O metakwapho mkpukpu Rehobotu-Iye; waa mkpukpu Kala; ¹² waa mkpukpu Resenu. Resenu ono no le mgbaka Ninive waa Kala. O buru iya bu oke mkpukpu ono.

¹³ Ijiputu bu nna ndu Ludu; waa ndu Anamu; waa ndu Lehabu; waa ndu Nafutu; ¹⁴ waa ndu Paturosu; waa ndu Kasuluhu. Ndu Kasuluhu ono bu iya bu eka ndu Filisitayinu shi. Ijiputu bukwarupho nna ndu Kafuto.

¹⁵ Kènanu bu nna Sayidonu. O buru Sayidonu ono bu okpara iya. Kènanu bukwarupho nna ndu Hetu; ¹⁶ waa ndu Jiebusu; waa ndu Amoru; waa ndu Gigashi; ¹⁷ waa ndu Hevu; waa ndu Aku; waa ndu Sini; ¹⁸ waa ndu Avadi; waa ndu Zemaru; waa ndu Hamatu.

E mecha; okpa-ipfu ndu Kènanu bya ajakashia. ¹⁹ Oke alì Kènanu gbè le mkpukpu Sayidonu; mè a -nodu eje mkpukpu Jira; noo jasù le mkpukpu Gaza. O gbekwapho le Gaza l'eka ono; mè a -nodu eje mkpukpu Sodomu yee Gomora; yee Adama; yee Zebowimu; noo jasù le mkpukpu Leshu.

²⁰ O buru oha ono bukota unwu Hamu; g'ephe hakota nwegbaarù ipfu ipfu nkephe; yee opfu-alì yee oke alì nkephe.

Eri Shemu

²¹ Shemu nwushikwarupho unwegirima unwoke. Nwune Jiafeti k'ogeranya bu Shemu. O buru Shemu bu ochochoroche unwu Eba l'ophu.

²² Unwu Shemu bu Elamu; waa Ashuru; waa Afakusadu; waa Ludu; waa Aramu.

²³ Unwu ke Aramu buru Uzu; waa Hulu; waa Geta; wafu Mashu.

²⁴ Afakusadu bu nna Shela. Shela bya aburu nna Eba.

²⁵ Eba nwuta unwoke labo. Epha onye lanu bu Pelegu; noo kele a nwuru iya teke mgboko kekashihuru. Epha nwune iya buru Jiokutanu.

²⁶ Jiokutanu bu nna Alumodadu; waa Shilefu; waa Hazamaveti; waa Jera; ²⁷ waa Hadoramu; waa Uzalù; waa Dikila; ²⁸ waa Obalu; waa Abimelu; waa Sheba; ²⁹ waa Ofi; waa Havila; wafu Jiobabu. G'ephe ha bukota unwu Jiokutanu.

³⁰ Eka ephe bu shi le Meshu phobe rwua Sefa l'uzo oha ubvu l'uzo enyanwu-awawa.

³¹ O buru oha ono bukota unwu Shemu; g'ephe hakota nwegbaarù ipfu ipfu nkephe; yee opfu-alì yee oke alì nkephe.

³² Oha ono g'ephe ha bukota oshilokpa unwu Nuwa; g'ephe ha nwegbaarù ipfu ipfu nkephe. O buru phe be ohamoha shi l'eka dzuru eliphe l'ophu g'utso gbacharu.

11

Ulo-eli Babelu

¹ Unwu-eliphe l'ophu shi epfukota opfu-alì lanu, a nu-dzuru. ² Noo ya; o be teke ndiphe kwaseru uzo enyanwu-awawa; ephe je ahuma nsuda le Shina; ephe je ebukobe l'eka ono.

³ Ephe su nwibe phe: "Unu bya g'anyi kpua eja hua ya l'oku hu-ghee ya ahu-ghe." O buru eja akpukpu be no-chiru phe enya mkpuma; ephe wua ya korota g'o buru otu-paa. ⁴ Ephe su: "Unu bya g'anyi metaru onwanyi mkpukpu; g'anyi kpua ulo-eli, e-je

asupfuru l'igwe. Oo ya bu; g'anyi aburu ndu aa-maru epha phe; g'anyi te je agbakashihu dzuru mgboko."

⁵ Tɔbudu iya bu; Chipfu bya enyizeta g'o huma mkpukpu ono; yee ɔlo-eli ono, unwu-eliphe akpu ono; ⁶ bya asu: "Ndu-a bukwa nanu; bya epfukota opfu-ali lanu; ephe wata eme iphe, du egube-a. O to nwekwa iphe, ephe chiru idzu ememe g'ephe te emegha iya. ⁷ Unu g'anyi nyizeta je aghaa phe olu-opfu; g'iphe, nwibe phe epfu te edojehe phe enya."

⁸ Oo ya bu; Chipfu bya achikashia phe; ephe dzuru mgboko; ephe paru akpu mkpukpu ono haa. ⁹ Noo iphe, meru g'o gude e kua ya Babelu; noo kele oo eka ono be Chipfu ghashiru opfu unwu-eliphe l'ophu. O shi l'eka ono chikashia phe; ephe dzuru mgboko.

E shi le Shemu jasu le Ebiramu

¹⁰ Waa oshilokpa Shemu.

A noepho mgarapha labo g'utso byachaaru ono; Shemu nwuta Afakusadu. Teke ono be Shemu nwaru ukporo apha ise teme o nwuta Afakusadu ono. ¹¹ O nwuchaa Afakusadu; bya anofua unu apha l'ukporo apha ise. O nwushikwapho unwoke yee unwanyi tsobe Afakusadu.

¹² Afakusadu bya anoo ukporo apha l'apha iri l'ise; bya aburu nna Shela. ¹³ O nwuchaa Shela; bya anofua unu apha l'apha eto. O nwushikwapho unwoke yee unwanyi tsobe Shela.

¹⁴ Shela bya anoo ukporo apha l'apha iri; bya aburu nna Eba. ¹⁵ O nwuchaa Eba; bya anofua unu apha l'apha eto. O nwushikwapho unwoke yee unwanyi tsobe Eba.

¹⁶ Eba bya anoo ukporo apha l'apha iri l'eno; bya aburu nna Pelegu. ¹⁷ O nwuchaa Pelegu; bya anofua unu apha l'ukporo apha l'apha iri. O nwushikwapho unwoke yee unwanyi tsobe Pelegu.

¹⁸ Pelegu bya anoo ukporo apha l'apha iri; bya aburu nna Rewu. ¹⁹ O nwuchaa Rewu; bya anofua ukporo apha iri l'apha tete. O nwushikwapho unwoke yee unwanyi tsobe Rewu.

²⁰ Rewu bya anoo ukporo apha l'apha iri l'ebo; bya aburu nna Serugu. ²¹ O nwuchaa Serugu; bya anofua ukporo apha iri l'apha esaa. O nwushikwapho unwoke yee unwanyi tsobe Serugu.

²² Serugu bya anoo ukporo apha l'apha iri; bya aburu nna Nah. ²³ O nwuchaa Nah; bya anofua ukporo apha iri. O nwushikwapho unwoke yee unwanyi tsobe Nah.

²⁴ Nah bya anoo ukporo apha l'apha tete; bya aburu nna Tera. ²⁵ O nwuchaa Tera; bya anofua ukporo apha ise l'apha iri le tete. O nwushikwapho unwoke yee unwanyi tsobe Tera.

²⁶ Tera bya anoo ukporo apha eto l'apha iri; bya aburu nna Ebiramu; waa Nah; waa Haranu.

²⁷ Waa oshilokpa Tera.

Tera bu nna Ebiramu; waa Nah; waa Haranu. Haranu buru nna Lotu. ²⁸ Nna iya, bu Tera nodukwadu ndzu; Haranu nwuhu le mkpukpu Uru l'ali Kaludiya, bu eka a nwuru iya. ²⁹ Ebiramu yee Nah bya atuko lua nwanyi. Epha nyee Ebiramu bu Serayi; epha nyee ke Nah buru Milika. Onye nwuru Milika bu Haranu; o bukwarupho Haranu ono nwuru Isuka. ³⁰ Ophu Serayi anwutaduru nwa; noo kele o too tsudu ime.

³¹ Noo ya bu; Tera duta nwa iya, bu Ebiramu; waa nwanwa iya, bu Lotu, bu nwatibe Haranu; bya edutakwapho nyee nwa iya, bu Serayi; bu iya, bu nyee Ebiramu. Ephe tuko swiru shi le Uru, no l'ali Babilonu jeshia Kénanu. Obenu l'ephe rwuerupho Haranu; ephe buru l'eka ono.

³² Tera noepho ukporo apha iri l'apha ise; o nwuhu le Haranu.

12

Chileke eku Ebiramu

¹ Chipfu suru Ebiramu: "Haa ali ngu; yee ndibe unu; me okpoku ibe nna ngu; lashia ali, mu e-goshi ngu.

² "Mu e-me ngu l'ji-buru oha,

paru eka apaa;
teme mu ekebekwa
ngu pho l'oma.

Mu emee g'epha ngu paa eka;

teme l'jiburu onye mu
e-shi l'ehu iya ekebe
ndu ozo l'oma.

³ Mu a-goru onu-oma nu ndu
goru onu-oma nu ngu;
ndu turu ngu onu be mu a-tu onu.
Teme ndu mgboko l'ophu be
ee-gude iswi ehu ngu kebe l'oma."

⁴ Oo ya bu; Ebiramu tugbuna, bu iphe, Chipfu pfuru iya. Lotu tsoru iya. Ebiramu nowaru ukporo apha eto l'apha iri l'ise teke o shi Haranu tugbua. ⁵ Tobudu iya bu; Ebiramu bya atuko eku, ephe kpataru akpata rwuta; bya eduta nyee ya, bu Serayi; waa Lotu, bu nwa nwune iya; mekpoo ndu ephe shi le Haranu gude; ephe wufu; o buru phe ala ali Kenanu. Ephe je jasu ephe jerwua eka ono.

⁶ Ebiramu phe kwaseru ali ono gbiriri jasu ephe rwua eka eze oshi More no le mgboru mkpukpu Shekemu. O buru ndu Kenanu bu l'ali ono teke ono. ⁷ Ole Chipfu byapfutaru Ebiramu bya asu iya: "O kwa oshilokpa ngu be mu a-nukota ali-a." Ebiramu bya akpuaru Chipfu ono, byapfutaru iya nu ono oru-ngweja.

⁸ Ebiramu phe gbé l'eka ono kwaseru uzo enyanwu-awawa ubvu Betelu; je akpobe ulo-ekwa phe l'eka Betelu no l'uzo enyanwu-ariba. Eyayi nodu l'uzo enyanwu-awawa. Ebiramu rwukwaa eka ono bya akpuaru Chipfu oru-ngweja; bya anodu l'eka ono kpo-ku epha iya. ⁹ Noo ya; Ebiramu phokata ulo-ekwa iya tugbua kwaseru uzo echiegu ndohali.

Ebiramu bu l'ali Ijiputu

¹⁰ Tobudu iya bu; eze egu wata ememe l'ali onoya; Ebiramu phe lashia ali Ijiputu g'ephe je ebutota l'eka ono; noo kele egu ono eme shii. ¹¹ Ephe bya l'abahu l'ali Ijiputu; Ebiramu su nyee ya, bu Serayi: "Mu maru li bu nwanyi, manukaru mma. ¹² Le ndu Ijiputu -huma ngu; be ephe a-sukwa li bu nyee mu. Ephe eworu mu gbua; haa ngu g'li nodu ndzu. ¹³ Sujekwa le mu le ngu bu nwune; oo ya bu g'eemekwanaru mu ree l'iswi ehu ngu; teme l'ishikwapho nno mee g'ishi mu kpo-pfuru."

¹⁴ Ebiramu phe bya abahu ali Ijiputu. Ndu Ijiputu huma le Serayi bu nwanyi, ama ntumatu. ¹⁵ Ndu no l'oke okwa Fero humae ya pho; bya eje atua onu iya l'iphu Fero. A bya eduta iya lashia ibe Fero. ¹⁶ Fero meeru Ebiramu ree l'opfu ehu Serayi; bya akpoe ya aturu; kpee ya eswi; kpekwa ya pho oke le nyee nkapfu-igara; bya eduru unwoke yee unwanyi, a-nodu ejeru iya ozi nu iya. O bya akpekwa ya pho inya-kamelu.

¹⁷ Tobudu iya bu; Chipfu bya aloru ejo iphe-ememe tu Fero yee ndibe iya; opfu l'o dutaru nyee Ebiramu, bu Serayi. ¹⁸ Noo ya; Fero kua Ebiramu su iya: "?Denu g'o gude i mee mu egube iphe owa-a? ?Bu gunu be i ti kajeduru mu l'oo nyee ngu? ¹⁹ ?Bu gunu meru iphe, i suru l'oo nwune ngu nwanyi; i haa; mu bya aluta iya luaha? Ole g'o duhabe; waa nyee ngu baa; duta iya tugbua!" ²⁰ Fero bya asu ge ndu-ozu iya chifu Ebiramu. Ephe chifu ye nyee ya; waa iphemiphe, o nweru.

13

Ebiramu ye le Lotu ekekaha

¹ Noo ya; Ebiramu; waa nyee ya; waa iphemiphe, o nweru; yee Lotu, ephe l'iya swi shi l'ali Ijiputu tugbua lashia echiegu ndohali. ² Ebiramu nwewaru iphe-edobe; waa mkpola-ochaa; waa mkpola-ododo shii.

³ Ephe shi l'echiegu ndohali jekpoeppo; ephe -shi l'eka-a; ephe ejerwua l'eka-a; ephe -shi l'eka; ephe ejerwua l'eka-a; gbiriri jasu ephe jerwua l'uzo isheli mkpukpu Betelu; mbu eka ono, no le mgbaka Betelu ye le mkpukpu Eyayi ono, bu iya bu eka ephe kpobejehawaru ulo-ekwa phe-a; ⁴ teme o buru eka Ebiramu vuru uzo kpa oru-ngweja. O nodu l'eka ono kpo-kuahaa Chipfu.

⁵ Noo ya; Lotu-a, ye le Ebiramu swi-a nwekwarupho aturu, du igwerigwe; waa eswi, du igwerigwe; waa ulo-ekwa, dukwapho igwerigwe. ⁶ Ophu ali ono asuedu ephenebo ebubu; kele iphe-edobe phe kwatakpo paa eka apaa; k'ophu bu l'ephe ta aduedu ike anokota l'eka lanu. ⁷ Oo ya bu; uswo daru ndu echeru Ebiramu iphe-edobe; yee ndu echeru Lotu nkiya. Ndu Kenanu yee ndu Perezu shikwapho buru l'ali ono teke ono. ⁸ A nonyaa; Ebiramu su Lotu: "G'uswo ta adashinuru mu le ngu; ophu o dashinuru ndu echeru ngu iphe-edobe; ye le ndu echeru mbedua nkemu; eshinu mu le ngu bu abubu. ⁹ I tukoerupho ali obu l'ophu huma-gbua. G'anyi ta akwopfuheru l'eka lanu. Hatakpoeppo ekiya ophu ii-la je eburu. I -nodu ala l'eka-icha; mbedua ala l'eka-utara; teke jila l'eka-utara; mbedua ala l'eka-icha."

¹⁰ Lotu palia enya imeli bya ahuma le nsuda enyimu Jiordanu, noru kpa le mkpukpu Zowa be nggele du shii; o duopho ge mgbabu Chipfu ono; ozoo ge ali Ijiputu. Teke ono be Chipfu teke emeyidu Sodomu yee Gomora. ¹¹ Tobudu iya bu; Lotu gude eka iya hata

nsuda enyimu Jiordanu l'ophu; bya egweta lashia uzo enyanwu-awawa. O buru iya bu l'umadzu labo ono ekekaha; ¹² Ebiramu buru l'ali Kenanu; Lotu je ebukube mkpukpu, nogbaa le nsuda ono. O woru ulo-ekwa iya je akpobe le mgboru Sodomu gedegede. ¹³ Noo ya; ndu Sodomu nodu eme ejo-iphe; bya aburu ndu menukaru Chipfu iphe-eji.

¹⁴ Tobudu iya bu; Lotu lufuchaepho; Chipfu su Ebiramu: "Gbè l'eka i no palia enya lee l'uzo isheli; waa l'uzo qhali. L'ile l'uzo enyanwu-awawa; lekwapo l'uzo enyanwu-ariba. ¹⁵ Ali ono, i humakotaru ono mgburugburu be mu a-nukota gu l'awa ngu g'unu nweru jasù l'ojeje. ¹⁶ Mu e-me awa ngu g'ephe ha g'ēja, no l'ali. K'ophu bu l'oo onye duru ike guta eja, no l'ali be a-du ike guta awa ngu. ¹⁷ Jephkota ali ono maru eka o jeberu l'ogologo; l'imaru g'o habe osa. Noo kele mu a-nukota ngu iya."

¹⁸ Oo ya bu; Ebiramu phuta ulo-ekwa iya bya eje ebukube eze oshi ndu Mamure, dokoberu le Hiburunu. O nodu l'eka ono kparu Chipfu oru-ngweja.

14

Ebiramu adzota Lotu

¹ O buru teke ono be Amurafelu, bu eze ndu Shina; me Ariyoku, bu eze ndu Elasa; me Kedolawoma, bu eze ndu Elamu; waa Tidalu, bu eze ndu Goyimu chitaru ndibe phe tugbua jeshia ogu. ² O buru Bira, bu eze ndu Sodomu; me Birisha, bu eze ndu Gomora; me Shayinabu, bu eze ndu Adama; me Shimiba, bu eze ndu Zebowimu; waa eze Bela, bu iya bu Zowa be ephe jeru etso ogu obu. ³ Ndu k'ikapuz-a bya edzukobe chita ndibe phe jepfushia phe ogu le nsuda Sidimu, mechaaru buru Eze-enyimu Unu. ⁴ O buru iphe, kparu ogu ono bu l'ephe nokotaru apha iri l'ebo l'eka Kedolawoma; o rwua le k'iri l'eto; ephe kwefu ike.

⁵ O rwua l'apha k'iri l'eno; Kedolawoma yee ndu eze ono, wupfutaru iya nu ono tuko je anodu le Asheterotu Kaneemu lwu-kpee ndu Rafa; bya anodu le Hamu lwu-kpee ndu Zuzu; bya anodukwapo le Shave-Kiriyatayimu lwu-kpee ndu Emu. ⁶ Ephe bya eje anodu l'ohu ubvu ndu Siye lwu-kpee ndu Hori; lwua phe jasù le Elu-Paranu, no le mgboru echiegu. ⁷ Ephe bya alwaphuta azu bya eje anodu le Enu-Mishipati, bu iya bu Kadeshi; lwutakota ali Amaleku l'ophu; bya alwu-kpee ndu Amoru, bu le Hazezonu-Tama.

⁸ Tobudu iya bu; eze ndu Sodomu; me eze ndu Gomora; me eze ndu Adama; me eze ndu Zebowimu; wafua eze Bela, bu iya bu Zowa; wufuta bya eje akwaka k'ogu le nsuda Sidimu; ⁹ kwaberu Kedolawoma, bu eze ndu Elamu; me Tidalu, bu eze ndu Goyimu; me Amurafelu, bu eze ndu Shina; waa Ariyoku, bu eze ndu Elasa. Oo ya bu; le ndu eze eno l'etso ndu eze ise ogu. ¹⁰ Nsuda Sidimu ono be iduma iduma, e bvutagbaru korota du igwerigwe. Obe teke ndu eze Sodomu waa Gomora ono; me ndibe phe tukuru gbalaaha agbala; o nweru ndibe phe ndu ophu haru dalahu iya nu. Ndu ophu phoduru nu gbaru laa l'ubvu ubvu. ¹¹ Ndu eze eno ono bya atuko eku Sodomu, yele Gomora; me nri phe gweta tugbua. ¹² Ephe kputakwapo Lotu, bu nwa nwune Ebiramu yele eku iya; eshinu o bu le Sodomu.

¹³ Onye lanu l'ime ndu gbaru nu bya epfuaru iya Ebiramu onye Hiburunu. Ebiramu bu le mgboru eze oshi ndu Mamure. Mamure bukwanu onye Amoru bya aburu nwune Eshukolu waa Ana. Ndu ono be ephe le Ebiramu tugbaru buru nanu. ¹⁴ Ebiramu numaeppo l'abubu iya be a lwutaru l'ogu; o kua unwoke iya ukporo umadzu iri l'ise l'umadzu iri l'esato, a nwuru l'ibe iya, e ziru g'aalwuje ogu. Ephe chipyabe phe gbapfu phe le Danu. ¹⁵ O -rwua l'enyashi; Ebiramu bya ekekashia unwoke iya gude tsoo phe ogu; lwu-kpee phe; chia phe gbiriri jasù ephe gbarwua Hoba, bu isheli Damasukosu. ¹⁶ O natakota phe ivu ono, ephe shi gweta ono; bya edulata abubu iya, bu Lotu yee eku nkia; waa unwany; mewaro ndu ozo, ephe shi rwuta.

¹⁷ Ebiramu lwu-kpecha Kedolawoma yee ndu eze, ephe l'iya swi bya alwatashia; eze ndu Sodomu gba iya ndzuta le nsuda Shave, bu iya bu nsuda, aza Nsuda Eze.

¹⁸ Noo ya bu; Melikizedeku, bu eze ndu Salemu gude buredi; waa mee byapfuta phe. Melikizedeku ono bu onye uke Chileke, bu Okalibe-kakota-shii. ¹⁹ O bya agoru onu-oma nu Ebiramu su:

"Ge Chileke, bu

Okalibe-kakota-shii

kebe gube Ebiramu l'oma!

Mbu Chileke ophu bu iya

meru igwe bya emee eliphe.

²⁰ Ge tua Chileke,

bu Okalibe-kakota-shii epha!

Mbụ onye ono,
woru ndu ohogu ngu
ye ngu l'eka!"

Ebiramu nū iya oke-lanū-l'uzo-iri l'iphemiphe ono, o gwephutaru azū ono; o nata iya.
²¹ Eze Sodomu sūkwanu Ebiramu g'ọ haarū yēbedua ndu ophu bụ nemadzū;
gwetawarọ ophu bụ ivu nworu.

²² Ebiramu sū eze ndu Sodomu: "Mu paliakwaru ẹka riaru Chipfu angu; mbụ Chileke ophu bụ Ọkalibe-kakọta-shii; onye meru igwe bya emee eliphe; ²³ l'ọ tọ dudu iphe, bụ iphe ngu, mu a-nata; mbụ m'obeta o bụru oghu; ọzo eri akpọkpa; g'ọ tọ dū teke ii-sū l'ọo ngu meru Ebiramu; o baa eze. ²⁴ O tọ dudu iphe, mu a-nata gbahaa ophu ndu mu l'iya swi riwaru eriri; waa oke-iphe ophu rwuberu ndu tso mu jee; mbụ-a; gē Ana; waa Ẹshukolu; waa Mamure ria oke, rwuberu phẹ nū."

15

Ogbandzu Chileke yele Ebiramu

¹ E mecha; Ebiramu nūma Opfu Chipfu l'ophulenyā. O sū iya:
"Gē ndzū ba agushi ngu
Ebiramu.

Oo mbēdua bụ onye
egbobutaje ngu nū;
bya abūru obunggo ngu,
parū ẹka."

² Ebiramu sū: "Gūbe Nnajiuphu, bụ Chipfu; ?bū gunu ọzo bē ii-nū mu gē mu ta nwūdaduru nwa-a; tēme onye e-mecha nwekọtaru ẹku mu būru Eliyēza-a, bụ onye Damasukosu-a?" ³ Ebiramu bya asūkwapho: "Nta-a, g'ī tī nūduru mu nwa-a būnu ohu, a nwūru l'ibe mu e-mecha ria iphe mu."

⁴ Tōbudu iya bụ; Chipfu sū iya: "Onye ono ta abūkwa iya e-ri iphe ngu. O kwa nwa nwoke ophu shi ngu l'ehu e-ri iphe ngu obo." ⁵ O bya eduta iya lūfu etezi bya asū iya: "Palia ẹnya lee l'akpaminigwe gua kpokpode, nọ iya nū ogu; m'ọ būru l'ii-dū ike gūkota iya." Sū iya: "Noo g'awa ngu a-ha bụ ono."

⁶ Ebiramu kweta iphe, Chipfu pfuru. O guaru iya ya l'apfube-ẹka-oto.

⁷ O sūkwa iya pho: "Oo mbēdua, bụ Chipfu duru ngu dufuta lē mkpukpu Uru, nọ l'alī Kaludiya gē mu bya anū ngu alī-a g'ọ būru oke alī ngu."

⁸ Ebiramu sū: "Jiko Nnajiuphu, bụ Chipfu; ?dēnu gē mu e-shi maru lē mu e-nweru iya?"

⁹ Chipfu sū iya: "Wotaru mu ada eswi; waa ada egbu; waa ebili, gbacharu apha ẹto ẹto; tēme waa kparaka; waa ndupfu."

¹⁰ Ebiramu tūko iphe ono wotaru iya; bya asūchaa ya ibe; bya ewocharu ibiribe iya ono doegbaa g'ọ ghaaru nwibe iya iphu. Ophu o sūduru ndu ophu bụ ẹnū ibe. ¹¹ Ẹnu, erije anū phezetagbaa g'ẹphe vūka anū ono; Ebiramu chīfu phē.

¹² Ẹnyanwu nyīhujeeppo; oke mgbenya tū Ebiramu. Ochii so-kputa iya. Ochii ono agba ntūmatu; tēme o nōdu anyī ishi ẹdzu. ¹³ Chipfu bya asū iya: "G'ọ doo ngu ẹnya ree l'oshilokpa ngu bē e-mecha būru nlwamūlwa l'alī, abūdu nkephe; l'eemee phē ohu kpaā phē ẹhu l'eka ono unu apha. ¹⁴ E -mecha ẹphe evuru ẹku, ha shii lwa. Oke oha ono, ẹphe shi ejeru ozi ono bē mu a-nūkwanu aphū. ¹⁵ Obenu lē gūbedua bē a-ka nka kaghekpoa ya akaghe. L'ilapfu nna ngu phē l'ehu-guu; l'eelia ngu elili. ¹⁶ O -rwua l'ogbo k'eno bē oshilokpa ngu a-lwaphuta azū l'eka-a; kele nta-a bē ẹjo-iphe, ndu Amọru eme teke ebuhudu."

¹⁷ Ẹnyanwu nyīhuchaepo lē g'ochii byawaru; ite, a kpọberu oku, akpū tūtuutuu; yee oroku, enwu phoophoopho bya aghaja ibe anū ono. ¹⁸ O būru lē mboku ono bē Chipfu yee Ebiramu gbaru ndzū. O sū: "Oshilokpa ngu bē ya nūru alī-a; e -shi lē nggele l'iputu jasū lē Yufurētisu. ¹⁹ Alī obo bụ alī ndu Kenu; mē kē ndu Kenazu; mē kē ndu Kadūmonu; ²⁰ mē kē ndu Hetu; mē kē ndu Pérezu; mē kē ndu Rafa; ²¹ mē kē ndu Amọru; mē kē ndu Kėnanu; mē kē ndu Gigashi; mē kē ndu Jiebusu."

16

Hega yele Ishimelu

¹ Tōbudu iya bụ; ophu Serayi, nyee Ebiramu anwūdaduru iya nwa. Oke Serayi nweru nwamgboko, shi l'iputu, o gbaru ohu, aza Hega. ² Oo ya bụ; Serayi sū Ebiramu: "Gē Chipfu mewaru ophu mu anwūdaduru nwa-a bē ii-jepfukwa ohu mu g'a maru ?mu e-shi iya l'eka nweru unwegirima?"

Ebiramu kweta bya emee iphe, Serayi pfuru. ³ Ọ bụru gę Ebiramu buwaru l'alị Kėnanu apha iri bę Serayi, bụ nyee ya kutaru nwamgbọko Ijiputu ono, bụ ohu iya ono kee ya; ọ luru. ⁴ Ebiramu yele Hega kwaa; ọ bụru iya atsuta ime.

Ọ maerupho le ya duwaa ime bya akpoo nwanyi, nwe iya nu ebo l'afu. ⁵ Serayi su Ebiramu: "Ọ kwa gubedua be iphe-ehuka-a, mu eje-a shi l'eka. Gę mu kuru ohu mu kee ngu; ọ maerupho l'ọ du ime bya akpohaa mu ebo l'afu. Ọ kwa Chipfu e-kpe ikpe mu le ngu."

⁶ Ebiramu su Serayi: "Ohu ngu nokwa l'obochi-eka ngu; mee ya iphe, du ngu ree." Serayi kpouwahana Hega mkponwu; ọ gbalana gbafuru iya.

⁷ Ọbudu iya bu; Ojosi Chipfu huma Hega le mgboru ogba, no l'echiegu. Ogba ono bu ogba, no l'aguga ọzo, shiru jeshia Shuru. ⁸ Ọ su: "Hega; ohu Serayi; ?i shi awe eje awe?"

Hega su: "Mu agbalaru onye nwe mu nu, bu Serayi."

⁹ Ọo ya bu; ojosi ono su iya: "La azu lapfu onye nwe ngu nu je ewoze onwongu ali meje iphe, ọ suru gi mee." ¹⁰ Ojosi ono sukwapo: "Mu e-me g'awa ngu du igwerigwe; k'ophu ephe a-buru aguta aguta."

¹¹ Ojosi Chipfu ono sukwa iya pho:

"Ime ono, i du ono

be ii-nwu nwa nwoke.

Iphe, ii-gu iya bu 'Ishimelu'.

Noo kele Chipfu numawaru

ekwa jira k'iphe-ehuka, iije.

¹² Ọo-buru onye agirigo.

Ọo-nodu etso onyemonye opfu;

onyemonye etsokwa iya pho

opfu.

Ephe l'unwune iya eburu

l'ukukanyi."

¹³ Ọ kua epha Chipfu, bu onye shi epfu eyeru iya nu su: "I bu Elu-rowi, bu iya bu Chileke enya iya du l'eka mu no." Noo kele Hega suru: "Nta-a be mu humawaru onye enya iya du l'eka mu no." ¹⁴ Noo iphe, e gude gua welu ono "Bee-lahayi-rowi," bu iya bu, "o-du-ndzu-ele-mu-enya." Welu ono no le mgbaka Kadeshi yee Beredu byasu nta-a.

¹⁵ E mechaa; Hega nwuru Ebiramu nwa nwoke. Ebiramu gua nwata obu "Ishimelu". ¹⁶ Ebiramu nwaru ukporo apha eno l'apha ishii teke Hega nwutaru iya Ishimelu.

17

Ogbandzu, e gude ebu-ubvu gbaa

¹ Ebiramu nepho ukporo apha eno l'apha iri le tete; Chipfu byapfuta iya bya asu: "Ọ kwa mbedua bu Chileke, bu Okwoolemka. Nodunu mu ntse g'uta ta adu le ndzu ngu.

² Mu e-me g'ogbandzu mu le ngu vuru ire. Mu emee g'unu du igwerigwe shii."

³ Ebiramu daa kpube iphu l'ali. Chileke su iya: ⁴ "A bya le mbedua; waa iphe, mu e-me l'ogbandzu mu le ngu. Ii-buru nnajioha, du igwerigwe. ⁵ E te ekubaedu ngu Ebiramu. Epha ngu a-buru Ebirhamu; noo le mu mewaru ngu nnajioha, du igwerigwe. ⁶ Mu e-me ngu gi zua azuzu shii; mu eshi l'awa ngu mee oha, du iche iche; teme ndu eze eshi l'awa ngu futu. ⁷ Mu e-me ogbandzu mu ono g'o buru ogbandzu, a-no ojejeje; mbu g'o buru ogbandzu mu le ngu; waa ndu a-buru oshilokpa ngu l'ogbo ophu no l'iphu; k'ophu mu a-buru Chileke ngu; waa Chileke oshilokpa ngu. ⁸ Ali Kėnanu l'ophu; mbu eka unu bu nlwamulwa nta-a be mu a-nu gu l'oshilokpa ngu; g'o buru okiphe unu jasuru asuru; teme mu aburu Chileke phe."

⁹ Chileke su Ebirhamu: "A bya le gubedua; dobekwa ogbandzu mu ono. Gubedua l'onwongu; unu le ndu a-buru oshilokpa ngu l'ogbo ophu no l'iphu. ¹⁰ Waa iphe, gubedua e-me gude dobe ogbandzu mu le ngu; waa oshilokpa ngu bu owa-a: Gę ndibe ngu ophu bu unwoke g'ephe ha bukotaje ubvu. ¹¹ Gubedua e-bu ubvu g'o buru iphe-ohubama, no l'ogbandzu mu le ngu. ¹² A -gbekpoo nta-a be iphe, bukpo nwa nwoke, a nwuru l'ibe ngu; ọ nwa ujiku esato be ee-buje ubvu; me le ndu bu awa ngu; me le ndu shi ohozo, bu ndu e gude okpoga zuta; mbu ndu abudu awa ngu; ¹³ me a nwuru phe l'ibe ngu-o; ọzo l'i gude okpoga ngu zua phe-o; g'e bufutaje phe ubvu. Ogbandzu mu ono, iphe-ohubama iya no ngu l'ogwehu ono a-buru ogbandzu ophu a-no jasuru l'ojejeje. ¹⁴ Nwoke, bu akpapyi; mbu onye ebuduru ubvu; gę ndibe phe bufu iya; kele o mebyiru ogbandzu mu."

¹⁵ Chileke sukwapo Ébirihamu: “Nyee ngu, bu Serayi ta azaedu Serayi. Epha iya a-buru Sera. ¹⁶ Mu e-kebe iya l’oma mee ya g’o nwutaru ngu nwa nwoke. Mu ekebe iya l’oma g’o buru ne, nwuru oha, du iche iche; teme ndu eze ndiphe e-shi iya l’eka futa.”

¹⁷ Ébirihamu kpube iphu l’ali chia ochi bya asu onwiya: “?Nwoke, nowaru ukporo apha ise be aa-nwutaru nwa nwoke nta-a? T’o ?Sera, nowaru ukporo apha eno l’apha iri a-gbekwadu nta-a nwuta nwa nwoke?” ¹⁸ Ébirihamu su Chileke: “Jiko g’anya ngu du nu le ndzu Ishimelu!”

¹⁹ Chileke su: “Mu maru-a. Ole nyee ngu, bu Sera be a-nwutaru ngu nwa nwoke. Iphe ii-gu iya bu Ayizaku. Mu l’iya; waa oshilokpa iya, etso iya l’azu be mu l’ephe a-gba ndzu, a-no ojeje. ²⁰ O -buru ke Ishimelu be mu numawaru iphe, i pfuru. Mu kebefutaje iya l’oma mee ya g’o zushia ka l’otu. Oo-buru nna ndu-ishi iri l’ebo; teme mu emee ya g’o buru oha, paru eka. ²¹ Ole ogbandzu mu bukwanu mu le Ayizaku be a-gba iya nu; mbu onye ophu Sera a-nwutaru ngu egube nta-a apha ozo.” ²² Chileke pfuebechaaru Ébirihamu iphe, o pfuru iya; o paru iya haa tugbua.

²³ Le mboku ono gedegede be Ébirihamu dutaru nwa iya nwoke, bu Ishimelu; me ndu ozo, a nwuru l’ibe iya; me ndu ophu o gude okpoga iya zuta bushia ubvu. Iphe, bukota unwoke, bu l’ibe iya be o bukotaru ubvu; ge Chileke suru g’o mee ya. ²⁴ Ébirihamu nowaru ukporo apha eno l’apha iri le tete teke o buru ubvu; ²⁵ nwa iya, bu Ishimelu nowa apha iri l’eto. ²⁶ A tuko Ébirihamu; waa nwa iya, bu Ishimelu bukota ubvu l’ujiku lanu ono. ²⁷ Unwoke, bukota l’ibe Ébirihamu l’ophu; me le ndu ophu a nwuru anwunwu l’ibe iya; me le ndu ophu a zutaru azuta l’eka ndu ohozo; be ye l’iya tukokwarupho bua ubvu obu.

18

Umadzu eto, kpapfutaru Ébirihamu

¹ Noo ya; Chipfu bya abyapfuta Ébirihamu le mgboru eze oshi ndu Mamure; le g’o no anoo l’onu ulo-ekwa iya l’echi eswe. ² Ébirihamu palia enya bya ahuma unwoke eto, pfuru l’ataphu iya. O humae phe pho bya ezilihu l’onu uzo iya gbapfushia phe. O gbapfu phe bya ephozetaru phe.

³ O su: “Jiko Nnajiuphu mu; teke mu du ngu l’obu; ta aghatashinu ibe mube onye-ozu ngu. ⁴ G’e kutanu nwa mini g’unu kwoo okpa tuta unme le mkpula oshi-a. ⁵ Ge mu chooru unu nri g’unu ria; g’ike adu unu; unu ejeshiwaro iphe, unu eje; eshi ophu unu batawaru ibe mube onye-ozu unu.”

Ephe su iya: “O du ree; mee gi pfuru.”

⁶ Ébirihamu bya emee egwegwa bahu l’ulo-ekwa gbapfu Sera; je asu iya: “Ngwa; mee egwegwa tuta ogbongu ukpokutu iphe, eegudeje eme buredi; tuta iya ogbongu eto gwo-phube gude mee buredi.”

⁷ O bya agbaru je l’eka eswi iya doru; bya ahota nwada eswi, anu iya du belebele je akpee onye-ozu iya; onye-ozu ono kpuru iya je egbua boshia. ⁸ O bya apata era-eswi; yee manu, e gude era-eswi mee; waa nweswi ono, a boshiru ono dobe phe l’ataphu. Ephe nodu eri nri ono; o no-kube phe le mkpula oshi ono.

⁹ Ephe su iya: “?Denu nyee ngu, bu Sera?”

O su: “O nokwa l’ulo-ekwa anyi l’eka pho.”

¹⁰ Chipfu su iya: “Egube nta-a apha ozo be mu lwafutajekwa azu; ozo bu le nyee ngu, bu Sera be a-nwu nwa nwoke.”

Sera no l’onu ulo-ekwa, Chipfu gharu okotazu ngabe nchi. ¹¹ Ébirihamu yee Sera be buwaa ogerenya bya akahupowaa shii; teme Sera noghawa teke ogoro atsu ime. ¹² Sera chia ochi l’ime obu su: “?Ge mu gbirihucharu egbirihu; teme nnajiuphu mu kahwa g’o kahuru pho be mu a -gbe nta laaru iya l’ulo?”

¹³ Chipfu su Ébirihamu: “?Bu gunu be Sera gude chia ochi su: ‘Ya a-nwutakwadu-a nwa nta-a; ge ya kahwaru egube-a?’ ¹⁴ ?O nweru iphe, kporu Chipfu eka ememe? Mu a-byakwa teke ono, mu turu onu l’apha ozo ono; ozo bu le Sera e-nweru nwa nwoke.”

¹⁵ Ndzu guahaa Sera; o tuta ego su: “Mu ta chikwaru ochi.”

O su iya: “Waawaa; i chicharu-a ochi.”

Ébirihamu arwochiteru ndu Sodomu

¹⁶ Unwoke ono gbeshiepho alala; bya eshia uzo Sodomu. Ébirihamu tsoru phe g’o duriberu phe. ¹⁷ Chipfu su: “?Mu a-nodu awachiru Ébirihamu iphe, mu eje ememe to? ¹⁸ Eshi ophu Ébirihamu e-mecha buru eze oha, okpehu du; teme ohamoha, no le

mgboko be ee-gude iswi ehu iya kebe l'oma. ¹⁹ Noo kele mu hotawaru iya g'ọ buru onye a-kpo-ziru unwu iya uzo; epehe le ndibe iya ndu ophu a-nodu etso iya l'azu; g'ephe meje iphe, mu suru g'ephe meje, bu iya bu g'ephe meje iphe, pfuru oto; waa iphe, gbaru phe nu. Oo ya bu ge mu emekwanaaru Ebirihamu iphe, mu kweru iya ukwe iya."

²⁰ Oo ya bu; Chipfu su: "E chikuwaru iya le mkpu shii l'iphe-eji ndu Sodomu yee Gomora be panukaru eka. ²¹ Mu nodu eje ge mu maru ?iphe-eji phe kabu du-be eji ge pfuru l'ọ du-be? Teke o to dudu; mu amakwarupho."

²² Unwoke ono ghachi kwaseru uzo Sodomu; obenu le Ebirihamu pfukwaduru l'iphu Chipfu l'eka ono. ²³ Ebirihamu bya akpiritaru iya ntse bya asu iya: "?li-mebyishi ndu ejo-iphe yee ndu pfuberu-eka-oto to? ²⁴ ?O -buru le ndu pfuberu-eka-oto rwuru ukporo umadzu labo l'umadzu iri le mkpukpu ono? ?li-mebyishikwa iya pho? ?Tii gudedu iswi ehu ukporo umadzu labo l'umadzu iri, pfuberu-eka-oto, no iya nu pho haa ya? ²⁵ A maru-a l'i tii tudu ama eme iphe, du nno; mbu g'i gbua ndu pfuberu-eka-oto yee ndu ejo-iphe; ozoo mee ndu pfuberu-eka-oto g'i meru ndu ejo-iphe. A makwaru-a l'i tii tudu ama eme iphe, du nno; mbu ge gubedua, bu Onye-ikpe ke mgboko-a l'oplu te eme iphe, pfuru nhamunha."

²⁶ Chipfu su: "O -buru le mu humaru ukporo umadzu labo l'umadzu iri, bu ndu pfuberu-eka-oto le mkpukpu Sodomu be mu e-gudekwa iswi ehu phe hakota mkpukpu ono l'oplu."

²⁷ Ebirihamu pfukwa ozo su: "Eshinu mu gbenu kerebewanu k'epfu anu Nnajiuphu l'ebe adu iphe, mu bu gbahaa urwuku ye le ntu; ²⁸ ?o -bukwanuru le ndu ono te erwuduru ukporo labo l'iri; mbu o -buru l'ephe phoduru umadzu ise; teme epehe erwua egube ono-ee?"

Chipfu su: "Mu -huma ukporo umadzu labo l'umadzu ise l'eka ono be mu te emebiyikwa iya."

²⁹ Ebirihamu bya epfua ozo su: "?O -bukwanuru ukporo labo damu be i humaru-ee?"

O su: "Mu egude nu iswi ehu ukporo umadzu labo ono haa ya ememe."

³⁰ Ebirihamu su: "Jiko g'ehu te eghukwa gube Nnajiuphu eghu; ge mu pfaru: ?o -bukwanuru ukporo umadzu l'umadzu iri be a humaru l'eka ono-ee?"

O su: "Mu te emebiyikwa iya me mu huma ukporo umadzu l'umadzu iri l'eka ono."

³¹ Ebirihamu su: "Eshinu mu gbenu kerebewanu k'epfu eyeru Nnajiuphu; ?o -bukwanuru ukporo umadzu kpoloko be a humaru l'eka ono-ee?"

O su: "Mu egude iswi ehu ukporo umadzu ono haa ya emebiyi."

³² Ebirihamu su: "Jiko Nnajiuphu; g'ehu te eghukwa ngu eghu; ge mu jifua nwa aji lanu: ?o -bukwanuru umadzu iri kpoloko be a humaru l'eka ono-ee?"

O su: "Mu egude iswi ehu umadzu iri ono haa ya emebiyi."

³³ Chipfu ye le Ebirihamu pfughechaepho o tugbua; Ebirihamu lashia unuphu.

19

Emebyishi Sodomu ye le Gomora

¹ Ojosi labo ono jerwua Sodomu l'uzenyashi. Epehe jeshia; Lotu nodu anoo l'onu-abata mkpukpu ono. O humae phe pho bya agba phe ndzuta; bya ephozetaru phe woru iphu kpu be al'i. ² O su phe: "Nnajiuphu mu; mu arwo unu g'unu bataro l'ulo mube onye-ozu unu; bya akwo o kpa unu; unu akwaa ibe mu; o -rwua l'utsu; unu atugbuwaro jeshia iphe, unu eje."

Epehe su waawaa; l'ephe a-kwa l'uzo l'enyashi ono.

³ O rwoo phe rwohia phe ike gbiriri jasu epehe tsoru iya bahu ibe iya. O bya akwaaru phe eze ebyaa; mbu gheeru phe buredi, e yeduru iphe, ekoje buredi; epehe taa. ⁴ Epehe bya ala l'ulo; unwoke, shigba l'ekameka le mkpukpu Sodomu; egirima mee ogerenya; bya aso-phee ulo ono mgburugburu. ⁵ Epehe bya ekua Lotu su iya: "?Denu unwoke, bataru ibe ngu l'uzenyashi-a? Chifuta phe chitaru anyi g'anyi l'ephe kwaa!"

⁶ Lotu bya alufu etezi bya eworu uzo gu-chia jepfushia phe bya asu: ⁷ "Jiko ndu mu; unu ta akabeshinu mee ejo-iphe owa-a! ⁸ Unu huma le mu nweru unwumgboko labo, epehe l'unwoke teke akwaswee; ge mu chifutachiaru phe unu; g'unu mee phe iphe, du unu ree; g'unu haa unwoke-a; l'ephe bu ebyaa mu."

⁹ Epehe su iya g'ọ gbaleshikwaru phe l'uzo; su: "Oo gube nlwamulwa a-bya atuharu anyi ekemu; anyi e-mekwa ngu ophu ka nkephe njo." Epehe nwuriberu Lotu; bya akpiritaru g'ephe gbajaa mgbu ono.

¹⁰ Unwoke labo ono machiepho eka lobata Lotu l'ulo; bya eworu uzo ono gu-chia.
¹¹ Ephe mee; ndu ono, pfuru l'onu mgbo ono tsuahaah ishi; egirima me ogerenya; k'ophu ephe ta ahumaeduru onu mgbo ono.

¹² Unwoke labo ono su Lotu: "O nweru onye ozo, i nweru l'eka-a? O nweru ndu i keru nwanyi; ozoo unwu ngu k'unwoke; ozoo unwanyi; ozokwanu l'o duru ndu ozo, bu le mkpukpu-a, bu ndu gu l'ephe bu? Tukokwa phe dufuta l'eka-a!" ¹³ Noo kele anyi abyakwa emebyi eka-a. E chikwaru Chipfu le mkpu shi l'ejo-iphe ndu eka-a pawaru eka; o zia anyi g'anyi bya emebyishia ya."

¹⁴ Oo ya bu; Lotu tugbunaa bya eje epfuchaaru iya ndu ephe l'iya gba l'ogo, bu ndu abya alu unwada iya; su phe: "Unu medupho egwegwa futa le mkpukpu-a; noo le Chipfu abyakwa iya emebyishi." Ole ndu ogo iya riru l'oo mgbonu be oogbaru phe.
¹⁵ O be le geregere nchi-abohu; ojozi ono lwaharu Lotu ulwu su iya: "Mee egwegwa duta nyee ngu; waa unwumboko labo ibe ngu, bu ndu ophu no l'eka-a! Odumeka be unu a-lakwa l'iyi teke aa-nu mkpukpu-a chipfu."

¹⁶ O jeshia abyibiye; unwoke ono kputa iya l'eka; bya akputa nyee ya; yele unwumboko ibe iya ephenebo; kpufu le mkpukpu ono; noo kele Chipfu aphuru phe obu-imemini. ¹⁷ Ephe kpufutachae phe pho; onye lanu su phe: "Unu gbaa oso ndzu unu! Unu ta aghakwa enya l'azu; ophu unu ejekwa apfuru apfuru le nsuda! Unu gbakwaru laa l'ubvu! Odumeka be unu a-lakwa l'iyi!"

¹⁸ Lotu su phe: "Waaakwa; jikonu nnajuphu mu phe! ¹⁹ Eshi ophu mube onye-ozu unu du unu l'obu; unu goshiwa l'unu yeru mu obu okpobe eyeye; k'ophu unu dzoru ndzu mu; ge mu te jeshinu agba ala l'ubvu! Odumeka be ejo iphe-ehuka ono a-byapfutakwa mu; mu anwuhu. ²⁰ Unu lekpodapho! O nweru mkpukpu, no-a le mgboru eka-a, dua nse k'ophu mu a-gbaru laa ya; teme o ha nwanshi. ?Unu te eledu enya le mkpukpu obu ta abadu ishi? Ge mu gbanuru laa eka ono; k'ophu mu a-ndu ndzu."

²¹ O su iya: "O dwepho ree; mu e-kwetaepho iphe, i rworu; mu te emebyishidu mkpukpu k'ono, iipfu opfu iya ono. ²² Ole o bu; gbaru laa eka ono egwegwa! Noo kele o to nweudu iphe, mu e-me gbiriri jasu l'i jerwua eka ono." Noo iphe ono meru g'o gude e kua mkpukpu ono Zowa.

²³ Lotu gbarwushia Zowa; enyanwu nodu aawatakpoepho awata. ²⁴ Chipfu dziee oku nshi-egbe ge mini le Sodomu yele Gomora; mbu o shi l'eka Chipfu ophu no l'imigwe. ²⁵ O bya atuko mkpukpu ono; me nsuda ono l'ophu mebyishikota; bya emebyishikwapho iphe, bu ndu bukota le mkpukpu ono; me iphe, futaru efuta, dzu ndzu l'al'ono. ²⁶ Nyee Lotu ghaa enya l'azu; o ghoo obvudu unu.

²⁷ Lonmewa utsu mboku ono Ebirihamu tehu; bya ejeshia l'eka o shi pfuru l'ataphu Chipfu pho. ²⁸ O gbé l'eka ono lee enya le Sodomu yele Gomora; bya elekota enya le nsuda ono l'ophu. O buerupho iphe, o humaru bu enwuru-oku, akpu ke tututuutu g'eka oku enwu phoophoohoo.

²⁹ Oo ya bu; le ge Chileke mebyishiru mkpukpu ono, no le nsuda ono be o nyataru Ebirihamu bya edufuta Lotu le mkpukpu, o shi buru teke o meru ge mkpukpu ono buru ola l'iyi.

Lotu yele unwu-ada iya

³⁰ Lotu ye l'unwada iya nonyaa bya ahaa Zowa je eburu l'ubvu; noo kele ndzu ebu le Zowa nonyaru guahaa ya. Ephe l'unwada iya ono ephenebo tugbua je eburu l'ime ogba. ³¹ O -rwua ujiku lanu; onye k'ogeranya su onye ke nwata: "Nta-a be nna anyi kahwaru; ophu o budu l'o duru nwoke, bu l'uswe iya-a, anyi l'iya a-kwa, bu g'eemeje iya le mgboko l'ophu. ³² G'anyi chee nna anyi mee; g'anyi eje g'anyi l'iya kwaa; g'anyi shi l'ehu nna anyi mee g'awa anyi phodu."

³³ L'enyashi ono be ephe cheru nna phe mee; onye k'ogeranya je azee ephe l'iya kwaa; ophu o madu teke o byaru aze-kube iya; teme ophu o makwapho teke o gbeshiru.

³⁴ O -rwua le nchitabohu iya; onye k'ogeranya su onye ke nwata: "L'enyashi unyaphu be mu le nna mu kwawaru. G'anyi chebakwaa ya mee ozo l'enyashi-a; g'i je g'unu l'iya kwaa. Oo ya bu g'anyi eshi l'ehu nna anyi mee g'awa anyi phodu." ³⁵ Ephe bya echekwapho nna phe mee ozo l'enyashi ono. Onye ke nwata je; ephe l'iya kwa; ophu o makwapho teke o byaru iya aze-kube iya; ozoo teke o gbeshiru.

³⁶ Tobudu iya bu; Lotu yee unwu iya nwanyi ono ephenebo ime. ³⁷ Onye k'ogeranya bya anwu nwoke; o woru iya gua Mowabu. O buru iya bu nna ndu Mowabu ntanu-a. ³⁸ Onye ke nwata nwutakwapho nwoke; o woru iya gua Benu-Ami; oo ya bu nna ndu Amonu ntanu-a.

20

Ébirihamu yeŕe Abimeleku

¹ Ébirihamu shi l'èka o bu tugbua shia ụzo echiegu, nọ l'ohali; bya eje eburu Ị mgbaka Kadeši ye Shuru; o je ebutọta Ị Gera. ² Ọ buru l'èka ono be Ébirihamu nọ sụ Ị nyee ya, bu Sera bu nwune iya ke nwanyi. Abimeleku, bu eze ndu Gera zia; e je edutaru iya Sera.

³ Obenu Ị Chileke byapfutaru Abimeleku Ị nrwo l'enyashi ujiku lanu; bya asu iya: "Ị bukwaa maa. Ọ buru iphe, kparu iya nu bu nwanyi ono, i dutaru ono. Nwanyi obu bukwaa nyee nemadzu."

⁴ Ọle Abimeleku be epe l'iya teke akwadu. Ọo ya bu o su: "Nnajiuphu; ?ii-mebyishikwapho oha, adudu iphe, epe meru? ⁵ ?To pfunuru mu-a l'onwiya su l'oo nwune iya nwanyi? To nwanyi l'onwiya; ?ta asunuru mu-a l'o kwa nwune iya ke nwoke? Obu gukwaru mu iphoro l'iphe, mu meru; teme iswi dukwa mu pho mma."

⁶ Chileke su iya Ị nrwo ono: "Ọ bu eviya; mu makwaru-a l'imeru iya l'obu, guru iphoro. Ọ buru iphe ono, meru g'o gude ophu mu ekwedu g'i meswee mu. Mbụ l'oo iphe ono meru iphe, mu ekwedu g'i denyi iya eka. ⁷ Ngwa; dulaaru nwoke ono nyee ya; keke o bukwaa onye mpfuchiru. Oo-pfuru-a nu mube Chileke l'iswi ehu ngu g'i nodu ndzu. Teke i ti duladuru iya; makwaru Ị gubedua; unu Ị ndibe ngu bukwaa maa."

⁸ O -rwua l'onmewa utsu Abimeleku bya ekuko ndu-ozu iya g'ephe ha; bya akokotaru phe iphemiphe, nwuru nu. Epe nūmae ya pho; ndzu rwuta phe. ⁹ Abimeleku kua Ébirihamu; o bya; o su iya: "?Bu gunu be i meru anyi egube-a? ?Bu awe be mu mesweru ngu meru g'o gude i mee g'a taa mu uta, ha egube-a; mbu mbedua mu Ị ndu nọ l'al-eze mu? I mekwaru mu iphe, i tigi kabedu mee mu!" ¹⁰ Abimeleku bya ajia Ébirihamu su: "?Bu gunu kpakporu iphe, i meru iphe ono?"

¹¹ Ébirihamu su: "Mu riru l'eshinu o to nwedu ndu atsu Chileke ebvu, bu l'eka-a be epe e-gbu mu l'opfu ehu nyee mu. ¹² Ozo bukpou l'a; l'o kwa nwune mu gedegede; keke o bukwaa-a nna mu nwuru iya; ole mu l'iya te shikwanu Ị ne lanu; ole mu alukwanu iya alulu. ¹³ Chileke meepho ge mu shi l'okpoku nna mu bya awata aghaphe aghaphe-a; mu su nyee mu ono: 'Waa g'ii-gude goshi l'i yeru mu obu baa: Iphe, bukpoo ekameka anyi jeru; sujekwa Ị mu bu nwune ngu.' "

¹⁴ Abimeleku bya achita aturu; rwuta eswi; chita ohu; unwoke me unwanyi; tuko chiru nu Ébirihamu; bya edulatakwaru iya pho Sera, bu nyee ya. ¹⁵ Ọ bya asukwa iya pho: "Wakwa ali mu baa; je eburu l'eka du ngu ree."

¹⁶ Sera be o suru: "Mu nuakwaru nwune ngu eka mkpola-ochaa iri; noo iphe, mu gude mezia emeswe, e mesweru ngu l'ataphu ndu unu l'ephe swi. Iswi dukotakpo ngu mma."

¹⁷ Ébirihamu pfuru nu Chileke; Chileke bya emee Abimeleku; me unyomu iya; me unwumgboko ndu ophu bu ohu iya g'ephe nwushiaha unwu ozobaa; ¹⁸ keke Chipfu shi mechia unwanyi ibe Abimeleku eka-nwa; o buru l'iswi ehu nyee Ébirihamu, bu Sera.

21

Anwunwu Ayizaku

¹ Chipfu bya emeeru Sera eze-iphe-oma, bu g'o pfuru. Mbụ l'o meru Sera iphe, o kweru iya ukwe iya. ² Sera tsuta ime bya anwuru Ébirihamu nwa nwoke Ị nka. Ọ buerupho teke Chileke kweru iya ukwe iya gedegede be a nwuru iya. ³ Ébirihamu woru nwa nwoke ono, Sera nwutaru iya ono gu Ayizaku. ⁴ Nwa iya ono, bu Ayizaku noepho ujiku esato; Ébirihamu woru ubvu bua ya, bu iya bu ge Chileke suru g'o meje iya. ⁵ Ébirihamu bu iphe, o noru bu ukporo apha ise teke a nwuru iya Ayizaku.

⁶ Sera su: "Chileke meakwaru ge mu chja ochi; teme iphe, bukpoo onye nūmaru iya nu be mu l'iya a-tuko chja ochi." ⁷ Ọ bya asufukwapho: "?Bu onye gege asu Ébirihamu Ị mu e-mecha chee nwa era? Ọle mu mechaleru-a nwutaru iya nwa nwoke Ị g'o kahwaru akahu-a."

Aachifu Hega yeŕe Ishimeŕu

⁸ Nwata ono bya evuta; a mifu iya onu l'era. Ọ buru mboku ono, a mifuru iya onu l'era ono be Ébirihamu shiru nri, ha shii. ⁹ Sera hūma Ị nwa nwoke, Hega, bu nwanyi Ijiputu nwuru Ébirihamu be pfuru iya nu. ¹⁰ Ọ su Ébirihamu: "Jekwa achifu nwanyi-a, bu ohu-a yeŕe nwa iya; noo keŕe nwa nwanyi ono, bu ohu ono; yeŕe nwa mu, bu Ayizaku ta agbakwaru mgba l'eku ngu."

¹¹ Iphe ono buru aphu tsoru Ebirihamu; kele o bu opfu ehu nwa iya be eepfu. ¹² Obenu le Chileke suru iya: "Ge ke nwata-okoro ono ye l'ohu ngu nwanji ono ta abushiru aphu tsoru ngu. Jekwa emee iphe, Sera pfuru ngu; noo kele oo Ayizaku be awa ngu e-shi l'eka jaa. ¹³ Mu e-mekwapho nwatibe ohu ngu ono g'o buru oha eka iya; eshinu o bu iphe, shi ngu l'ehu."

¹⁴ O -rwua l'onmewa utsu nchita-abohu iya; Ebirihamu bya ewota nri; bya ekuru mini ye l'akpo, eeyeje mini woru nu Hega. O woru iya tukobe iya l'ukuvu bya achifu iya; ephe le nwata-okoro ono. Ephe tugbua je etsoru echiegu Biye-Sheba ghapheaha.

¹⁵ Mini, no l'eda-akpo ono -bvuepho; o woru nwata ono nyebe le mkpula irwu lanu l'eka ono. ¹⁶ O tugbua je anodu iche le mgboru eka ono; l'eka bu; a -gbaa apfu l'oojerwua ya. Noo kele o riru su le ya taa nodudu ele nwata ono enya g'o nwuhu. O nodu le mgboru eka ono bya awata ara ekwa.

¹⁷ Chileke numa olu nwata ono l'eka oora ekwa. Ojosi Chileke shi l'imigwe kua Hega; bya asu iya: "Bu gunu Hega? Ge ndzu ba agushi ngu; noo le Chileke numaru olu nwata ono le g'o ze l'eka ono ara ekwa. ¹⁸ Gbeshi kulia nwata ono ekuli; gudesia ya eka; kele mu e-me iya g'o buru oha, paru eka."

¹⁹ Chileke bya emee; enya sahu iya; o huma welu, mini du. O bya eje eworu mini kujia l'eda-akpo ono; bya echebe nwata ono.

²⁰ Chileke no-kube nwata ono le goovukpopho. O buru l'echiegu; jasu o buru o-gba-apfu. ²¹ O buru g'o bu l'echiegu Paranu be ne iya jeru alutaru iya nwanji l'ali ljiputu.

Ebirihamu waa Abimeleku agba ndzu

²² Le teke ono be Abimeleku; waa Fayikolu, bu onye-ishi ndu ojogu iya suru Ebirihamu: "Chileke no-kubekwa ngu l'iphemiphe, iime. ²³ Rinaaru mu nte l'atiphu Chileke l'eka-a l'i ti byadu agbaru mu eregede; ophu igbaduru iya unwegirima ibe mu; ozoo oshilokpa mu. O buchia g'i goshi l'i yeru mu obu; bya eye mkpukpu-a obu; mbu mkpukpu-a, i lwaru alwalwa-a; egube ono, mu goshiru le mu yeru ngu ono."

²⁴ Ebirihamu su: "Mu e-ri-a nte obu."

²⁵ Ebirihamu bya epfuaru Abimeleku ke welu mini, ndu-uzi Abimeleku nataru iya. ²⁶ Abimeleku su: "Mu ta amakwa onye meru iya nu; ophu i tiki pfusweru mu iya; mu teke anuma-swekwaa ya abudu ntanu-a."

²⁷ Ebirihamu bya achita aturu; rwuta eswi bya achie Abimeleku; ephenebo bya eworu ndzu gbaa. ²⁸ Ebirihamu bya ahota ada-aturu esaa l'igwe aturu iya dobe iche. ²⁹ Abimeleku su Ebirihamu: "Bu gunu meru g'o gude i hota ada-aturu esaa ono dobe iche?"

³⁰ O su: "Ngge ada-aturu esaa-a, shi l'eka mu-a g'o buru iphe, agba ekebe l'oo mu turu welu-a."

³¹ E woru eka ono gube Biye-Sheba; kele eka ono be umadzu labo ono riru nte.

³² Ephe gbachapho ndzu ono le Biye-Sheba; Abimeleku; waa Fayikolu, bu onye-ishi ndu ojogu iya laphushia azu l'ali ndu Filisitayinu. ³³ Ebirihamu bya eworu oshi tamarisuku dzaa le Biye-Sheba; bya anodu l'eka ono kpoko Chiojejeje, bu Chipfu.

³⁴ Ebirihamu bukpoozu l'ali ndu Filisitayinu noo odu.

22

Chileke ahii Ebirihamu ama

¹ E mechaa Chileke bya ahua Ebirihamu ama. O kua ya su: "Ebirihamu!"

O za iya enu.

² Chileke su: "Duta nwa ngu; mbu mkpakpo nwa ngu, bu Ayizaku, bu onye i yeru obu gude je l'ali Moriya. Gude iya gwee ngweja-akpo-oku l'ubvu lanu, mu e-goshi ngu."

³ Onmewa utsu nchita-abohu iya Ebirihamu gbeshi bya edozichaa nkapfu-igara iya ree. O duta ndu-uzi iya umadzu labo; waa nwa iya, bu Ayizaku. O wataepho nku, suru iya egude gwee ngweja-akpo-oku ono vuru tugbua; o buru phe eje eka ono, Chileke pfuru iya opfu iya ono. ⁴ O -rwua mboku, kwe phe eto; Ebirihamu jenyaa bya apalia enya huma eka ono uzanya. ⁵ O su ndu-uzi iya ono: "Unu nodukwa l'eka-a; unu le nkapfu-igara ono; ge mu le nwa mu jeribebara eka pho je abaarup Chipfu eja lwaphuta azu byapfuta unu."

⁶ Ébirihamu bya apata nkụ, ee-gude gwee ngweja-akpo-ọku ono woru boo nwa iya, bu Áyizaku; yèbedua gude ọku; yèle mma. Èphenebo swìru tughua. ⁷ Èphe jenyaa; Áyizaku sù nna iya, bu Ébirihamu: “Nnana!”

Ébirihamu sù: “Owee nwa mu!”

Áyizaku sù: “Nkụ yèe ọku dūwaa; obenu ?denuhununu aturu, ee-gude gwee ngweja-akpo-ọku ono?”

⁸ Ébirihamu sù iya: “Nwa mu; Chileke a-nu-a aturu, ee-gude gwee ngweja-akpo-ọku ono.” Èphenebo kwaseru; ọ bụru phẹ atughu.

⁹ Èphe rwuepho eka ono, Chileke pfuru iya opfu iya ono; Ébirihamu kpua ọru-ngweja l'eka ono; bya eworu nkụ doo ya. Ọ bya ekee nwa iya, bu Áyizaku egbu bya eworu iya tu-kobe l'eli nkụ ono. ¹⁰ Ọ machia eka bya ewota mma g'o gude gbu nwa iya ono, bu Áyizaku. ¹¹ Ojosi Chipfu gbẹ l'imigwe kua ya oku sù: “Ébirihamu! Ébirihamu!”

Ọ za iya enu.

¹² Ọ sù: “Te ebyikwa nwata ono eka! Ta adukwa iphe, ii-me iya. Nta-a bẹ mu maru l'ijitsu Chileke ebvu; noo kele i ti sephuduru nwa ngu azu; mbu nwa ngu lanu kpoloko.”

¹³ Ébirihamu bya apalia enya; bya ahuma ebili, mpu iya kwagaru l'iphe. O je akputa ebili ono gbu gude gwee ngweja-akpo-ọku ono; paru nwa iya ono haa. ¹⁴ Ọo ya bu; Ébirihamu woru eka ono gube: “Chipfu, bu Okwoolemka.” Gbiriri byasu me ntanu-a be aasuje: “L'eli ubvu Chipfu be aa-kwo ngu le mkpa.”

¹⁵ Ojosi Chipfu bya eshi l'imigwe kua Ébirihamu k'ugbo ebo bya asu iya: ¹⁶ “Mu gudeakwa onwomu ria nte. Eshi ophu i meru iphe-a; mbu eshi ophu i ti sephuduru nwa ngu azu; mbu nwa ngu lanu kpoloko; ¹⁷ bẹ mu kebefutaje ngu l'oma; bya emee g'awa ngu du igwerigwe ge kpkopode, du l'akpaminigwe; waa g'aja, du l'aguga-enyimu. Oshilokpa ngu be l'a-nata mkpuku ndu ohogu phe; ¹⁸ teme o buri eri ngu be ee-shi kebe ohamoha, nokota le mgboko-a l'oma; noo kele i ngaberu mu nchi.”

¹⁹ Ébirihamu bya abyapfuta ndu-ozu iya; epe tuko lashia azu le Biye-Sheba. Ébirihamu buwaruru le Biye-Sheba.

Unwu Nahọ

²⁰ E mechaa; a bya epfuaru Ébirihamu sù iya: “Milika nwushikwaru nwune ngu, bu Nahọ unwegirima unwoke. ²¹ Ọo Uzu, bu okpara; Buzu buru nwune iya nwoke; waa Kemelu. Kemelu ono mechaa buru nna Aramu. ²² A nwua Kesedu tsoke Kemelu; waa Hazo; waa Piludashu; waa Jidulafu; waa Betuwelu.” ²³ Betuwelu ono mechaa bya aburu nna Ribeka. Ọ buru unwegirima esato ono be Milika nwushiru nwune Ébirihamu, bu Nahọ. ²⁴ Onye ophu o to ọdu okpobe alulu, epha iya bu Ruma be nwutakwaru iya pho unwegirima. Epha phe bu Teba; waa Gahamu; waa Tahashu; waa Maka.

23

Anwuhu Sera

¹ Sera noru ukporo apha ishii l'apha esaa. ² Ọ nwuhu le Kiriyatu-Araba, bu iya bu Hiburunu, no l'alì Kėnanu. Ébirihamu kwaa Sera; raa ekwa iya.

³ Ébirihamu bya agbeshi l'aguga nyee ya ono, nwuhuru nu ono; bya ejepfu ndu Hetu; je asu phe: ⁴ “Mu bukwa nlwamulwa; mbu onye shi ohozo lwapfuta unu. Jiko unu renaa mu alì; ge mu lia odzu nyee mu-a.”

⁵ Ndu Hetu sù Ébirihamu: ⁶ “Nnajiuphu; anyi suru-a: i bukwa onyibe, paru eka l'echilabo anyi. Hatakpoepho ilu ndu anyi ophu kachaa ngu ree je elia nyee ngu. O to nwedu onye ndu anyi, a-jika sù g'i ti lishi iya l'ilu nkiya.”

⁷ Ébirihamu bya agbalihu bya ephozeru ndu alì ono, bu iya bu ndu Hetu. ⁸ Ọ sù phe: “Ọ -buru l'ọ du unu ge mu lia odzu nyee mu be mu suru-a: g'unu je arwooru mu Efuronu, bu nwatibe Zoha; ⁹ g'o ree mu ogba Makupela iya pho, no l'ishi alì iya ono. Unu sù iya g'o ree mu iya okpobe aswa iya; g'o buru eka ee-lije odzu l'ibe unu.”

¹⁰ Efuronu ono, bu onye Hetu ono be epe le ndu ndu phe tukokwaru-a nodukota l'eka ono l'onu-abata mkpuku ono. Ọ raa ya arara k'opu ndu Hetu, byakotaru eka ono numakotaru iya; sù Ébirihamu: ¹¹ “Nnajiuphu; waawakwa! Mu suru-a: mu pfuru l'ataphu ndu alì mu epfu sù g'i nwokotaru alì ono l'ophu; nworu ogba, no iya nu. Je elia ya ro odzu nyee ngu!”

¹² Ébirihamu bya ephozetakwa ozo l'ataphu ndu alì ono; ¹³ bya asu Efuronu; mbu pfua ya ndu alì ono numa-dzuru; sù iya: “Mu suru-a; ọ -buru l'i-nu mu alì obu be mu

a-pfu ngu-a okpoga l'aswa alì obu. Natanu mu aswa iya; k'ophu mu e-je elia odzu nyee mu l'eka ono."

¹⁴ Efuronu su Èbirihamu: ¹⁵ "Mu suru-a nnajjuphu; alì ono sukwaru unu mkpola-ochaa. Oke o bu; ?bu gunu bu iphe ono bu le mgbaka mu le ngu? Je elia ya ro odzu nyee ngu."

¹⁶ Èbirihamu kweta iphe, Efuronu huru iya; bya eworu aswa alì ono, o huru l'iphu ndu Hetu ono pfua ya. Iphe, o pfuru iya bu unu mkpola-ochaa, a turu l'ekpa, e gude azu aswa teke ono.

¹⁷ Oo ya bu; e woru alì Efuronu, no le Makupela ree Èbirihamu. Makupela obu no-kube Mamure. E reru iya alì obu; yee ogba, no iya nu; mecha oshi, no je akpa l'oke iya. ¹⁸ Iphe, bu ndu Hetu l'ophu, bu ndu doru l'onu-abata mkpukpu ono nokota huma teke e reru Èbirihamu alì ono g'o buru alì iya. ¹⁹ E mecha; Èbirihamu lia nyee ya, bu Sera l'ogba ono, no l'alì Makupela ono; no-kubekwapho Mamure, bu iya bu Hiburunu ono, no l'alì Kènanu ono. ²⁰ O buru iya bu le ndu Hetu woru alì obu; ye l'ogba, no iya nu; bvuaru Èbirihamu; o buru alì iya bya aburu eka ee-lije odzu.

24

Ayizaku waa Ribeka

¹ Èbirihamu kahwaru buru ogerenya shii; teme Chipfu kebewa iya l'oma l'uzomuzo. ² O bya ekua onye ophu bu onye-ishi le ndu-ozì iya; mbu onye ophu eletakota iphemiphe, o nweru enya; bya asu iya: "Dee mu eka l'ehe. ³ Gude epha Chipfu, bu Chileke ophu bu l'imigwe; bya eburu l'eliphe; ria nte l'i tji lutaduru nwa mu Ayizaku nwanyi, shi l'ibe ndu Kènanu, anyi l'ephe bu l'eka-a. ⁴ L'ii-je l'alì mu; mbu l'ibe abubu mu gedegede je alutaru nwa mu, bu Ayizaku nwanyi."

⁵ Onye-ozì iya ono su iya: "?O -bukwanuru le nwanyi obu te ekwedu l'ootsoru mu alwa eka-e; ?mu duta nwa ngu gude lashia alì ono, i shi ono to?"

⁶ Èbirihamu su iya: "Be dutakwapho nwa mu laa alì eka ono ozo! ⁷ Chipfu, bu Chileke k'imigwe, bu onye dufutaru mu l'okpoku ibe nna mu; waa l'alì, a nwuru mu anwunwu; mbu onye pfuru yeru mu nu; bya ekwee mu ukwe-iphe ribua ya l'angu su l'awa mu be ya a-nu alì-a; Chileke ono e-zia ozo iya g'unu l'ia swiru; k'ophu ji-luta nwanyi l'eka ono dulataru nwa mu. ⁸ O -buru le nwanyi obu te ekwedu ngu etsoru; evu ngu ogodogo. Oo epho g'i ti dukwaru nwa mu laa alì eka ono ozo!" ⁹ Oo ya bu; onye-ozì iya ono bya eye nnajjuphu iya eka l'ehe; bya eria angu l'opfu ono.

¹⁰ Onye-ozì iya ono bya achita anu-ije, bu inya-kamelu nnajjuphu iya iri gude tugbua. Nnajjuphu iya ono hakwarupho nu iya iphe, dugbaa ree; o gude; o buru iya eje alì Mesopotèmia. O jerwua bya abahu mkpukpu eka Nahò bu. ¹¹ O mee g'inya-kamelu ono g'ephe ha gbushichaa ikpere le mgboru welu, no l'azu mkpukpu ono k'ophu onyizeta. Teke ono buwaa uzenyashi; bya aburu teke unwanyi awufuje le mkpukpu je eseta mini.

¹² Tobudu iya bu; onye-ozì Èbirihamu ono pfuru nu Chileke su: "Jiko Chipfu, bu Chileke ke nnajjuphu mu, bu Èbirihamu. Menaa g'je mu ntanu-a nweru ishi! Goshinu l'i yeru nnajjuphu mu, bu Èbirihamu obu! ¹³ Mbù-a; o kwa welu be mu no-kube-a; teme unwumgboko shi le mkpukpu-a wufuta abya eseta mini. ¹⁴ Menaa g'o buru; teke o nweru unwumgboko ono onye ophu mu suru: 'Jiko phozetanu ite ngu ge mu nguta mini'; o -kweta chebe mu iya; bya asu le ya e-jekwa echebefua inya-kamelu mu; g'onye ono bukwaru onye i hotaru onye-ozì ngu, bu Ayizaku. Noo iphe, l'e-me ge mu maru l'i yeru nnajjuphu mu, bu Èbirihamu obu."

¹⁵ O nodu epfukwadu anu Chileke ono; Ribeka nodu abyawaa ye l'ite, o nmako l'ukuvu. O buru nwatibe Bituwelu. Bituwelu bukwanuru nwatibe Milika, bu nyee Nahò. Nahò ono bukwanuru nwune Èbirihamu. ¹⁶ Nwamgboko ono nodu ama ntumatu; teme o dobe onwya oru; kele o to nwedu nwoke, yee ya kwajewaru. O bya eje le welu ono je esejia ite iya mini nmakoru lufuta.

¹⁷ Onye-ozì ono bya emee egwegwa bya agbapfu iya su iya: "Jiko chebenu mu mini l'ite ngu ono nwanshi ge mu ngua."

¹⁸ O su: "Nguaro nnajjuphu mu!" O bya ezia ite ono egwegwa bya apata iya l'eka gude chebe iya mini ono.

¹⁹ O chebecha ya mini obu o su: "Mu e-setafukwaru inya-kamelu ngu g'ephe ngua jasù ephè angu-dzuru iya." ²⁰ O mee egwegwa bya awufu mini l'ite iya ono woru ye l'iphe, eeyejeru anu mini; bya agbaphu azu le welu je esetaba mini ozo. O see ya pho

gbiriri jasū ọ sū-dzuru inya-kamēlu ono angungu. ²¹ Ọphu onye-ozī ono epfukpọdaru mē akpuru opfu lanū. Ọ nọdu egekpọe ya phọ g'ọ maru? Chipfu kabē mewaa ije iya; o nweru ishi tọo?

²² Inya-kamēlu ono ngughēchaephō mini ọbu; nwoke ono bya achifuta eregede-imi, e gude mkpirikpu mkpọla-ododo mee; waa mgbalēka labọ, e gude mkpọla-ododo, ẹrwa iya dū shēkelu iri mee woru chię ya. ²³ Ọ jia nwamgbọko ono sū iya: “?I bụ nwatibe onye? Jiko mu sūru-a: ?o nweru ẹka anyi a-zē l'ibe nna ngu g'anyi je akwaa l'enyashi-a?”

²⁴ Ọ sū iya: “Mu bukwa nwatibe Bituwēlu; nwa, Milika yeru Nahọ.” ²⁵ Ọ bya epfufua ya sū: “Anyi nweru ẹswa oyii; yele k'okponku shii; waa ọlo, ịi-kwa l'enyashi-a.”

²⁶ Nwoke ono bya ephureta bya abaarū Chipfu eja sū: ²⁷ “G'ajaja buri kẹ Chipfu, bụ Chileke kẹ nnajiuphu mu, bụ Ẹbirihamu. Mbū Chipfu ahaduru Ẹbirihamu; o yee ya phọ obu g'ọ yeru iya ya; bya apfushikwapho ike l'iphe, oomeru iya. A bya lẹ mbēdua bẹ Chipfu duwaru ije durwuta ibe abubu nnajiuphu mu phẹ.”

²⁸ Nwamgbọko ono bya agbaru laa unuphu je atuko iphemiphe ono kọkotaru ndu bu l'ulo ne iya. ²⁹ Ribeka nweru nwune nwoke, aza Lebanu. Lebanu gbagbua jeshia nwoke ọbu ndzuta lẹ welu l'eka ono; ³⁰ kele ọ humaru eregede-imi phọ; waa mgbalēka, nwune iya nwanyi gba l'eka; bya anumakwapho iphe ono, Ribeka pfuru sū l'oo iphe, nwoke ono pfuru iya ono. Ọ tugbua jefpushia nwoke ọbu; o jeshia ọ pfuwaru pfu-kube inya-kamēlu iya lẹ mgboru welu ono. ³¹ Tọbudu iya bụ; Lebanu sū iya: “Bata abata-o! Gube onye Chipfu goru onu-oma nū! ?Ọ nwuru inwu-agma bẹ i jeru apfuru l'eka ono? Mu doziakwaru ngu ọlo; bya edoziwaa ẹka inya-kamēlu ngu a-doru.”

³² Ọo ya bụ; nwoke ono bahu l'ulo ono. Lebanu bya atoshia inya-kamēlu iya iphe, o shi vuru. Ọ bya achitaru inya-kamēlu ono g'ephe ha ẹswa oyii; waa k'okponku; bya apataru yēbedua yee unwoke, ephe l'iya swi mini g'ephe kwọ ọkpa. ³³ A bya akwata nri doberu iya l'atatiphu. Ọ sū lẹ ya te erikwa nri jasū teke ya pfuadaru iphe, ya byaru. Lebanu sū iya: “Ngwanu; pfunaa ya!”

³⁴ Ọo ya bụ; ọ sū: “Mu bukwa onye-ozī Ẹbirihamu. ³⁵ Chipfu mewaru nnajiuphu mu iphe-oma, paru ẹka. Ọ bwaru onye nweru iphe ntumatu. Ọ nuru iya aturu; waa eswi; waa mkpola-ọchaa; yele mkpola-ododo; waa ohu, dū igwerigwe; unwoke mē unwanyi; waa inya-kamēlu; waa nkafu-igara. ³⁶ Nyee nnajiuphu mu, bụ Sera nwutaru iya nwa lẹ nka. Ẹbirihamu wowaru iphemiphe, o nweru nukota nwata ọbu. ³⁷ Nnajiuphu mu ono mee; mu riaru iya nte kweta lẹ mu ta alutaduru nwa iya ono nwanyi, shi l'alị ono, o bu ono, bụ iya bụ alị Kėnanu.

³⁸ “Lẹ mu e-je l'enyā unuphu ibe nnajiuphu mu ono; mbū l'okpa-ipfu iya gēdegede; je alutaru nwa iya ono nwanyi.

³⁹ “Mu jia nnajiuphu mu ono sū iya: ‘?Ọ -bukwanuru lẹ nwanyi ọbu te ekwedu l'ootsoru mu alwa ẹka ono-e?’

⁴⁰ “Ọ sū lẹ Chipfu ono, bụ onye ono, ye l'iya lanọ ono bẹ e-duru-a ojozi iya ye gē mu l'iya swiru; k'ophu oo-me g'ije mu nweru ishi. Ọo ya bụ; k'ophu mu a-luta nwanyi, shi l'okpa-ipfu phẹ; waa l'enyā unuphu phẹ gēdegede dulataru nwa iya nwoke. ⁴¹ Lẹ mu -jekpōwaa l'okpa-ipfu phẹ; ọ buri l'ephe jikaru bẹ ẹnwa iya te egudehedu mu; l'ọoburu ẹvu mu ogodogo.

⁴² “Ọ buri iya bụ; mu byarwuta lẹ welu-a ntanu-a; mu sū: ‘Jiko gube Chipfu, bụ Chileke kẹ nnajiuphu mu, bụ Ẹbirihamu; ọ -buri l'ọ dū ngu ree; jiko menaa g'ije-a, mu byaru-a nweru ishi. ⁴³ Nta-a bẹ mu pfuru lẹ mgboru welu-a; ọ -buri l'ọ nweru nwamgbọko, byaru eseta mini; mu sū iya: “Jiko gē mu ngutanu nwa mini, ha nwanshii l'ite ngu ono!” ⁴⁴ Ọ -buri l'ọ kwetarū chebe mu iya; bya asū lẹ ya e-jekwa echebefua inya-kamēlu mu; g'onye ono bukwaru onye gube Chipfu hotaru nwatibe nnajiuphu mu.’

⁴⁵ “Mu nọdu epfukwadu anū Chileke ono l'ime obu; Ribeka nọdu abyawaa ye l'ite, ọ nmako l'ukuvu. Ọ bya eje lẹ welu ono je eseta mini. Mu sū iya: ‘Jiko chebenu mu mini!’

⁴⁶ “O mee ẹgwegwa pazeta ite ono, ọ pa l'ukuvu ono; bya asū mu: ‘Nggē; ngua; gē mu je esetafuaru inya-kamēlu ngu g'ephe ngua.’

⁴⁷ “Mu jia ya sū iya: ‘?I bụ nwatibe onye?’

“Ọ sū lẹ ya bụ nwatibe Betuwēlu, bụ iya bụ nwatibe Nahọ; onye ọphu Milika nwutaru iya.

“Mu bya eworu eregede-imi ye iya l'imi; bya agbabē iya echi-ẹka. ⁴⁸ Mu bya ephureta bya abaarū Chipfu eja; bya ajaa Chipfu, bụ Chileke kẹ nnajiuphu mu, bụ Ẹbirihamu ajaja; mbū Chipfu, onye duru mu; mu shia ọkpobe ọzo byarwuta ẹka mu humaru nwamgbọko, bụ nwanwa nwune nnajiuphu mu, mu a-luta dularu nwatibe nnajiuphu mu. ⁴⁹ Ọ -buri l'unu e-goshi l'unu yeru nnajiuphu mu obu; l'ọ gbaru g'ọ gude ire unu

eka; unu pfunaa ya ge mu numa. Teke o dudu; unu pfukwapho; ge mu maru ophu mu e-shi eshishi.”

⁵⁰ Lebanu yee Betuwelu yeru iya onu su: “O kwa Chipfu du ngu bya; ophu anyi enwekwa onu opfu k’asu l’owa-a meru; ophu owa-a emeduru. ⁵¹ Wakwa Ribeka baa; duta iya gude laa g’o je aluru nwatibe nnajjuphu ngu; eshinu o bu ge Chipfu suru l’oo-du bu ono.”

⁵² Onye-ozu Ebirhamu numaepho onu, ephe yeru; o phozetaru Chipfu. ⁵³ O bya egwefuta ngwa, e gude mkpola-ododo; yee mkpola-ochaa mee bya achie Ribeka; bya achiekwaa ya pho ekwa. O nukwapho nwune iya; ephe le ne iya iphe, vu oke aswa. ⁵⁴ Ephe le ndu ephe l’iya swi gbete ono bya atuko ria nri; bya angwa iphe, angungu; bya akwaa eka ono l’enyashi ono.

Ephe tehuopho le nchita-abohu iya onye-ozu ono su: “Unu dukwa mu ge mu lashia lapfushia nnajjuphu mu.”

⁵⁵ Nwune nwanngboko ono; yele nene iya su: “Kabenu haa g’anyi le nwada anyi obu nofua nwujiku iri; teme unu alashwaro.”

⁵⁶ O sukwanu phe: “?Unu esedekwadu mu ke gunu; l’eka Chipfu gbete mewaa ije mu; o nweru ishi? Unu hanaa ge mu lashia lapfu nnajjuphu mu!”

⁵⁷ Ephe su g’ephe kua nwanngboko ono jia ya g’o yee onu. ⁵⁸ Ephe kua Ribeka bya ajia ya su: “?Ii-tsoru nwoke-a?”

O su ee; le ya e-tsoru iya-a.

⁵⁹ Oo ya bu; ephe duru nwune phe nwanji, bu Ribeka nu iya; ephe le nwanji, eleta iya enya. Onye-ozu Ebirhamu ono; yele ndu ephe l’iya swi duta iya; ephe lashia. ⁶⁰ Ephe bya ala; ndu nwe Ribeka goru onu-oma nu iya; su iya:

“Nwune anyi nwanji;

jaa ajaja ka l’otu!

Mbu g’awa ngu buru

aguta aguta!

G’awa ngu natajekwa

oguzo ndu ohogu phe!”

⁶¹ Oo ya bu; Ribeka yele ndu-ozu iya kwakobe bya enyita inya-kamelu phe tsoru onye-ozu Ebirhamu ono; o duru phe; o buru iya alala.

⁶² Teke ono be Ayizaku shiwaa le Ogba O-dzu-ndzu-ele-mu-nya abya; kele eka o bu ebulu bu l’echiegu ndohali. ⁶³ O -rwua uzenyashi ujiku lanu o tsoru oma egu aghaphe. O jeshia ele enya bya ahuma inya-kamelu, awu abya nu. ⁶⁴ Ribeka bya apalikwapho enya huma Ayizaku; bya eshi l’eli inya-kamelu iya pfu-zeta. ⁶⁵ O jia onye-ozu ono su iya: “?Nwoke ono, shi le mgbegu eje abya nu ono bu onye?”

Onye-ozu ono su iya: “O kwa nnajjuphu mu bete o bu.” O chita ekwa-ishi iya gude kpuchia onwiya.

⁶⁶ Onye-ozu ono bya akokotaru Ayizaku ge ya gude mee ya. ⁶⁷ Ayizaku bya eduta iya duba l’ulo-ekwa ne iya, bu Sera. O buru iya bu l’e kewaru iya Ribeka; o luru. O yee ya obu shi. O buru iya bu l’obu abyahukwa bya ejizeta Ayizaku le ke ne iya, nwuhuru nu-a.

25

Anwuhu Ebirhamu

¹ Ebirhamu bya aluta nwanji ozo, ephe iya bu Ketura. ² O nwutaru iya Zimuranu; waa Jiokushanu; waa Midanu; waa Midiyanu; waa Ishibaku; waa Shuwa. ³ Jiokushanu bu nna Sheba; waa Dedanu. Ndu bu oshilokpa Dedanu bu ndu Ashuru; waa ndu Letushi; waa ndu Leyumu. ⁴ Unwu Midiyanu bu Ifa; waa Ife; waa Inoku; waa Abida; waa Eudaa. G’ephe hakota tukoru buru unwu Ketura.

⁵ Ebirhamu hakotaru Ayizaku iphemiphe, o nweru. ⁶ Ole g’o nokwadu ndzu bete o hataru iphe hee unwu, ephe nwutaru iya; mbu unwanji, ndu ophu abu-zidu unyomu iya; bya edufu phe; ephe lashia uzo ali enyanwu-awawa; k’ophu yee Ayizaku te ebuduru l’eka lanu.

⁷ Iphe, Ebirhamu kpakotaru noo bu ukporo apha esato l’apha iri l’ise. ⁸ Ebirhamu tua unme ikpazu iya bya anwuhu le g’o kahuchawaru libaliba; k’ophu o bukpo nwoke ogerenya, apha, o noru ndzu jiru epho; teme o lapfushia ndiche phe. ⁹ Unwu iya; mbu Ayizaku yee Ishimelu lia ya l’ogba Makupela, no l’ali Efuronu, bu nwatibe Zoha, onye Hetu. Ogba ono no-kube Mamure. ¹⁰ Ali ono bu ali, Ebirhamu zuru ndu Hetu; o buru

ẹka ono bẹ e liru Ẹbirihamu; lia nyee ya, bụ Sera. ¹¹ Ẹbirihamu nwụhuchaephọ Chileke bya ekebekpọo Áyizaku l'oma ẹka o bukube wẹlu Ọ-dzụ-ndzụ-ele-mu-ẹnya.

Unwu Ishimelu

¹² Waa oshilokpa Ishimelu nwa Ẹbirihamu; onye nwanyi, shi Ijiputu, bụ ohu Sera, ẹpha iya bụ Hega nwutaru Ẹbirihamu baa:

¹³ Ọwaa bụ unwu Ishimelu lẹ g'e deru ẹpha phẹ g'a nwuru phẹ. Nebayotu bụ ọkpara Ishimelu. Ndu ọzo bụru Keda; waa Adubelu; waa Mibusamu; ¹⁴ waa Mishima; waa Duma; waa Masa; ¹⁵ waa Hadadu; waa Tema; waa Jieturu; waa Nafishi; waa Kedema. ¹⁶ G'ephe ha tukuru bụru unwu Ishimelu; ọ bụru phẹ bụgbaa ndu-ishi okpa-ipfu phẹ ono ẹphe n'iri l'ẹbo. Teme ọ bụru ẹpha phẹ bẹ a gubegbaaru mkpukpu lẹ mkpukpu phẹ. ¹⁷ Mkpakọ iphe, Ishimelu noru bụ ukporo apha ishii l'apha iri l'ẹsaa; bya atua unme ikpazụ iya nwuhu; lapfu ndiche phẹ. ¹⁸ Oshilokpa iya shi lẹ Havila bua jasụ Shuru, nọ-kube oke alí Ijiputu; mę i nọdu eje ọzo Asiriya. Ẹphe l'unwunna phẹ g'ephe ha tuko duru l'opfu.

Jiékpọ yẹle Iso

¹⁹ Waa oshilokpa Áyizaku, nwa Ẹbirihamu.

Ẹbirihamu bụ nna Áyizaku; ²⁰ Áyizaku nọephọ ukporo apha labọ bya alua Ribeka, nwada Betuwelu, onye Arámu; ẹka o shi bụ Padanu-Arámu; teme Ribeka ono bụru nwune Lebanu, onye Arámu kwaphọ.

²¹ A nọnyaa; Áyizaku bya epfuru nụ Chipfu l'iswi ẹhu nyee ya; noo kele ọ tọo tsudu ime. Chipfu numa epfupfu, o pfuru nụ iya; bya emee nyee ya, bụ Ribeka tsuta ime. ²² Unwegirima ono nọdu akpa onwophẹ mkpa l'ime ẹpho iya. A nọnyaa; ọ sụ: "Bụ gunu bẹ iphe-a l'anwuru mu egube-a?" O jeshia l'aji l'iphu Chipfu.

²³ Chipfu sụ iya:

"Ọ kwa mkpukpu labọ nọ

ngu l'ẹpho;

mbụ l'ọha labọ e-shi ngu

l'ẹhu kekahaa onwophẹ.

Onye lanu a-ka onye ophuu ike;

teme ọ bụru onye k'ogeranya

bẹ a-nọdu ejeru onye kẹ nwata ozi."

²⁴ Ọ gbabẹe ya phọ l'ezeda; ọ nwua ejima; ọ buchaaru nwoke. ²⁵ Onye ophu vuru ọzo futa du uswe-uswe; ẹhu iya l'ophu duẹpho g'uwe-adzụ. Ọo ya bụ; ẹphe woru iya gwa Iso. ²⁶ Anwunwu, aanwu iya; nwune iya nọdu etso iya; wọru iya ẹka l'ichirupfu okpa. Ọo ya bụ; ẹphe gwa ya Jiékpọ. Áyizaku nọwaru ukporo apha ẹto teke Ribeka nwutaru iya unwegirima ono.

²⁷ Unwegirima ono bya evuta. Iso bụru onye maru ẹnya nta-a; onye anọduje aghaphe l'oma ẹgu. Jiékpọ bukwanuru onye eme gele; teme ọ nọdu anọduje anọ l'unuphu.

²⁸ Eshinu Áyizaku bụ onye anu, shi l'egbudu atsoje ntumatu; o yee Iso obu; Ribeka yekwanaa Jiékpọ obu.

²⁹ O -rwua ujiku lanu; Jiékpọ nọdu agwo ine. Iso shi nta-a bata; mbà nọdu atụ iya atutu. ³⁰ O sụ Jiékpọ g'ọ kọo ya ọ-cha-pfu iphe ono, o shiberu ono ẹgwegwa; lẹ mbà atukwa iya atutu! (Noo iphe, meru g'ọ gude a wata iya eku Edomu bụ ono.)

³¹ Jiékpọ sụ iya: "Ọo m'ọ bụru lẹ mu a-buru ngu ogeranya!"

³² Iso sụ g'ọ lenu lẹ ya anwuhukwa anwuhu. ?Ya gude aburu ogeranya eme gunu?

³³ Jiékpọ sụ iya g'ọ riadanaru iya angu. Ọ bya eria angu lẹ ya hawaru gẹ Jiékpọ bụru iya ogeranya.

³⁴ Jiékpọ bya awata buredi nụ iya; bya ekuta ine azamu ono, ọ gworu ono nukwa iya phọ; o ria. O richaa ya bya angua iphe, aangụ angungu; ọ bụru iya atugbu.

Ọo ya bụ lẹ Iso ta agubeduru aburu ogeranya iya iphe.

26

Áyizaku yẹle Abimeleku

¹ A nọnyaa; ẹgu bya l'alí ono; a -gufukwa ophu byajeru teke Ẹbirihamu nọ. Áyizaku lapfu Abimeleku, eze ndu Filisitayinu lẹ Gera. ² Chipfu byapfuta Áyizaku bya asụ iya: "Te ejekwa ala alí Ijiputu. Bukwaru l'alí ono, mu a-sụ ngu g'i buru ono! ³ Butotan l'alí-a; huma lẹ mu a-nọdu swiru ngu eswiru; teme mu ekebekwa ngu phọ l'oma. Kele ọo gubedua; gu l'awa ngu bẹ mu a-nukota alí-a l'ophu. Ọzo bụ l'iphemiphe, mu riru Ẹbirihamu nte lẹ mu e-meru iya bẹ mu e-mekotakwa. ⁴ Mu e-me awa ngu g'ẹphe ha l'otu

gẹ kpokpode, nọ l'akpaminigwe. Mu abya anụ pẹ alì-a l'ophu. Teme ọ buru oshilokpa ngu be ee-shi l'ẹka kebe ọhamoha, nọkota lẹ mgboko l'oma. ⁵ Ọ buru iphe, kparụ iya nù bụ lẹ Ẹbirihamu meru olu mu; mbụ l'ọ meru opfu mu. Ọ buru iphe, mu sūru g'ọ mee bẹ o meru; mbụ iphe, mu tọru ọkpa iya; bya edobekọta ekemu mu." ⁶ Ọ buru iya bụ lẹ Ẹyizaku eburu lẹ Gera.

⁷ Unwoke ndu ẹka ono bya akpaahaa ya ishi nyee ya. Ọ sū pẹ l'ephe l'ia bukwa nwune. Iphe, o gude pfua nno bụ lẹ ndzū agu iya asū l'ọ nyee ya. Ọ riru lẹ ndu ẹka ono e-gbu iya nata iya Ribeka; kele Ribeka manukaru mma.

⁸ Ẹyizaku buẹpho ẹka ono nọ ọdu; Abimeleku, eze ndu Filisitayinu bya epyofu enya lẹ windo hūma Ẹyizaku ẹka yele nyee ya, bụ Ribeka ebvu oke ebvu. ⁹ Abimeleku bya ekua Ẹyizaku sū iya: "Ọ kwa lẹ nwanjị ono bẹ jilu ọkpobe alulu? Ọ bụ gunu meru g'ọ gude i sū l'ọ bụ nwune ngu?"

Ẹyizaku sū iya: "Tị madu lẹ mu arị lẹ ndzū mu e-tuphahụ l'opfu ẹhu iya?"

¹⁰ Ọo ya bụ; Abimeleku sū iya: "Egube iphe ọwa-a, i meru anyi-a bụ gunu? Ome unwoke ndu anyi onye lanu jekwanuru je ejepfu nyee ngu onoya; me iishi egube ono mee g'a taa anyi uta."

¹¹ Ọo ya bụ; Abimeleku bya aturu ndu ẹka ono g'ephe ha ekemu sū: "Onye choru nwoke-a; ọzoo nyee ya opfu bẹ ee-gbukwa egbugbu!"

¹² Ẹyizaku bya akọbe iphe l'alì ono; bya akpata iphe, ha g'iphe, ọ kọberu l'alì apha ono ngbo ọkporo ise; noo kele Chipfu keberu iya l'oma. ¹³ Ọ bya enweru iphe; ẹku wata iya abyaru; jasū ọ buru ọbaba. ¹⁴ O nweru aturu, dū igwerigwe; bya enweru eswi; bya agbashija ohu dobe. A nonyaa; ndu Filisitayinu jaharu iya ijienya. ¹⁵ Ọo ya bụ; iphe, bukpo welu iya, shiro teke nna iya, bụ Ẹbirihamu nọ; bụ welu, ohu nna iya pẹ tushiru doberu iya; ndu Filisitayinu bya atsuchishichaa ya; mbụ gude ẹja nwuchishichaa ya.

¹⁶ Ọo ya bụ; Abimeleku sū Ẹyizaku: "Kwata lufuru anyi; noo kele i kariwaru anyi ẹka shii!"

¹⁷ Ọ buru iya bụ lẹ Ẹyizaku akwafu je akpọbe ulo-ekwa iya lẹ nsuda Gera; je eburu l'ẹka ono. ¹⁸ Ẹyizaku bya etsoru tukwachaa welu ono, a turu teke nna iya, bụ Ẹbirihamu nọ ndzū ono; mbụ welu ono, ndu Filisitayinu nwuchishiru lẹ gẹ nna iya nwuhucharu ono. Ọ bya agukwachaa ya ẹpha ono, nna iya shi gushia ya ono.

¹⁹ Ndu ozi Ẹyizaku bya ebvua welu lẹ nsuda ono; bya ebvuu mini, doru risaa. ²⁰ Obenu lẹ ndu eche iphe-edobe ndu Gera; ephe lẹ ndu eche ke Ẹyizaku wataru adzo welu obu. Ephe sū lẹ mini ono bụ mini ephebe ndu Gera. Ẹyizaku woru welu ono gua Iseku; kele a sworu iya uswo. ²¹ Ephe bya atua welu ọzo; ndu Gera dzopfukwaru iya pho. Ẹyizaku gua ono Sitina. ²² Ọ gbeshi l'ẹka ono je atua welu ọzo; ophu o nweedu onye dzọbaru ono. Ọ gua ya Rehobotu sū: "Nta-a bẹ Chipfu mewaru g'anyi susaa onwanjị l'alì-a; nọdu iya mja amimi g'oshi-omi."

²³ Ọ gbẹ l'ẹka ono; ọ lashia Biye-Sheba. ²⁴ O -rwua l'enyashi ono; Chipfu byapfuta iya bya asū iya: "Ọ kwa mbẹdua bụ Chileke ke nna ngu, bụ Ẹbirihamu. Gẹ ndzū ta agushi ngu; kele mu nọ-kube ngu. Mu e-gude iswi ẹhu onye-ozu mu, bụ Ẹbirihamu kebe ngu l'oma; mee g'awa ngu ka l'otu."

²⁵ Ẹyizaku bya akpua ọru-ngweja l'ẹka ono; bya akpo-ku ẹpha Chipfu. O woru ulo-ekwa iya kpọbe. Ndu ozi iya bya eworu welu tua.

²⁶ Ọ buru teke ono bẹ Abimeleku shi lẹ Gera kparfuta iya; ephe lẹ Ahuzatu, onye agbaziru iya olu; waa Fayikolu, onye-ishi ndu ojoju iya. ²⁷ Ẹyizaku jia pẹ sū: "Ọ bụ gunu meru iphe, unu abya ibe mu; l'ẹka mu dū unu ashị; unu chia mu l'alì unu-a?"

²⁸ Ephe sū iya: "Anyi humaru lẹ Chipfu nọ-kube ngu. Noo ya; anyi sū l'ọ gbaru g'anyi lẹ ngu ria nte. G'anyi lẹ ngu gbaa ndzū; ²⁹ g'ọ tọ dū iphe, ii-me anyibe ndu Gera; egube ono, adudu iphe, anyi meru ngu ono; ọ chia l'anyi meru ngu odo; bya edufu ngu; i lashia lẹ nchì-odoo. Ọ buru iya bụ lẹ Chipfu abya nta-a bya ekebe ngu l'oma."

³⁰ Ẹyizaku bya eshiaru pẹ nri, ha shii; ephe bya eria bya angua iphe, aangū angungu. ³¹ O -rwua lẹ nchita-abọhu iya l'onmewa utsu; unwoke ono bya eworu nte ria. Ẹyizaku dufu pẹ; ephe tugbua; ọ buru pẹ alala lẹ nchì-odoo.

³² Ọ buru mboku ono bẹ ndu-ozu Ẹyizaku byaru bya epfuaru iya ke welu pho, ephe turu pho sū iya l'ephe humakwaru mini. ³³ Ọ gua ya Sheba. Ẹpha mkpukpu ono buru Biye-Sheba byasū ntan-a.

³⁴ Iso n̄ep̄ho ụkp̄oro apha lab̄o; o je al̄ua Jiuditu, nwada Beri, onye Hetu; bya al̄ukwapho Basumatu, nwada El̄onu, onye Hetu kwaph̄o. ³⁵ Ẹp̄he b̄uru aph̄u ts̄oru Áyizaku ȳle Ribeka.

27

Jiékp̄o anata ọnu-oma l'eka Áyizaku

¹ Áyizaku b̄erup̄ho ọgerenya; k'ophu ọp̄huwa ragaraga; o kua Iso, b̄u ọkpara iya s̄u iya: "Nwa mu!"

Ọ za iya ẹnu.

² Ọ s̄u iya: "Nta-a b̄e mu b̄ukwaa nwoke ọgerenya; ọp̄hu mu amakwa mb̄oku, mu a-nw̄uhu. ³ Ngwa; wota ip̄he, iigudeje achi nta-a; mb̄u ẹda-ap̄f̄u waa ap̄f̄u ngu; gude je l'egbudu je egbuaru mu an̄u! ⁴ L'ibya egude iya shiaru mu nri, atso uto, b̄u ọp̄hu ọp̄hu mu ree; pataru mu; ḡe mu ria ḡoru ọnu-oma n̄u ngu; ẹmanu mu anw̄uhu!"

⁵ Ribeka ngab̄ekp̄oep̄ho nch̄i ḡe Áyizaku ep̄fu eyeru nwa iya, b̄u Iso. Iso tuḡbuepho jeshia l'egbudu ḡe ya gbua an̄u palata; ⁶ Ribeka s̄u nwa iya, b̄u Jiékp̄o: "Mu suru-a; mu n̄makwaru teke nna ngu shi ep̄fu eyeru nwune ngu, b̄u Iso ⁷ s̄u iya g'ọ je egbua an̄u-egbudu gude shiaru iya nri, atso uto ḡe ya ria; k'ophu ya a-n̄du l'ataphu Chipfu ḡoru ọnu-oma n̄u iya; ẹme ya anw̄uhu. ⁸ Nta-a b̄u l̄e-a; nwa mu; ngab̄ekp̄oep̄ho nch̄i ree; mee ip̄he, mu a-s̄u g'i mee! ⁹ Ngwa; je l'eka aturu ȳ l'eghu d̄oru; je ahot̄a ada eḡhu lab̄o, d̄u ree; ḡe mu gude shiaru nna ngu nri, atso uto. Mu e-shīe ya ph̄o g'oo-d̄u iya ree. ¹⁰ L'ikwata iya je an̄u nna ngu g'ọ ria; k'ophu ọo-ḡoru ngu ọnu-oma iya; ẹmanu l'oonw̄uhu."

¹¹ Jiékp̄o s̄u Ribeka, b̄u ne iya: "Obenu l̄e nwune mu, b̄u Iso gbaru ẹji; mb̄edua b̄uru onye ẹhu akw̄o akw̄okwo. ¹² Ọ b̄ukwanuru l̄e nna mu rwaru mu ẹka-e? L'ohuma l'oo ẹregede b̄e mu agbaru iya; l'ooru ọnu t̄a mu; m̄e ọ lashia ọp̄hu ọo-ḡoru ọnu-oma n̄u mu."

¹³ Ne iya s̄u iya: "Nwa mu; ḡe mu vutar̄o ọnu ono m'ọ t̄a ngu iya! Ọo ẹpho g'i mee ip̄he, mu suru g'i mee-a; tuḡbua je akp̄taru mu iya!"

¹⁴ Ọo ya b̄u; ọ tuḡbua je akp̄taru ne iya eḡhu ọbu. Ne iya bya egude iya shia nri, atso uto; shīe ya ph̄o g'oduje nna Jiékp̄o ono ree. ¹⁵ Ribeka bya ewota uwe Iso, b̄u nwune Jiékp̄o k'ọgerenya; mb̄u uwe iya ọp̄hu kak̄ota ama mma l'uwe, Iso koberu l'ulo iya; bya eworu yee nwa iya ke nwata, b̄u Jiékp̄o. ¹⁶ Ọ bya eworu akp̄o eḡhu ph̄ua ya l'eka; bya aphua ya ya l'olu, b̄u ẹka akw̄o iya akw̄okwo. ¹⁷ Ọ bya eworu nri ono, atso uto ono p̄e Jiékp̄o; bya ap̄e ya buredi, o gheru ye iya.

¹⁸ Jiékp̄o bya aparu iya jep̄fu nna iya bya as̄u iya: "Nnana!"

Ọ za iya: "Owee nwa mu! Ọi b̄u onye?"

¹⁹ Jiékp̄o s̄u nna iya: "Ọ kwa mb̄edua, b̄u Iso; bya ab̄uru ọkpara ngu. Mu meakwaru g'i ziru mu. Gb̄eshikwa n̄odu an̄o taa an̄u ọbu, mu gburu ọbu; g'iḡoru ọnu-oma n̄u mu."

²⁰ Áyizaku bya ajia ya s̄u: "ỌD̄enu g'i shiru gbukebewa iya eḡwegwa eḡube ono nwa mu?"

Jiékp̄o s̄u iya: "Ọo Chipfu, b̄u Chileke ngu meru mu; o nweru ishi."

²¹ Áyizaku s̄u Jiékp̄o: "Kp̄irit̄aekwaru ḡe mu rwaa ngu ẹka; ḡe mu maru ọi b̄u-a nwa mu Iso ọo t̄i b̄udu iya?"

²² Jiékp̄o bya ejekube nna iya, b̄u Áyizaku ntse. Ọ bya arwachaa ya ẹka bya as̄u: "Olu-op̄fu ngu b̄u olu Jiékp̄o; obenu l'eka ngu b̄u ẹka Iso." ²³ Ọp̄hu ọ t̄o h̄ubeduru iya ama; noo k̄ele ẹka iya d̄u ẹji ẹji ḡe k̄e nwune iya, b̄u Iso. Ọ ḡoru ọnu-oma n̄u iya. ²⁴ Ọ j̄adaa ya s̄u iya: "Ọi b̄u-a nwa mu, b̄u Iso ọo?"

Ọ s̄u iya: "Ee. Mu b̄ukwa iya-a."

²⁵ Ọo ya b̄u; ọ s̄u iya: "Ngwan̄u nwa mu; patan̄uru mu an̄u, i gburu shia nri ọbu ḡe mu ria; k'ophu mu a-ḡoru ọnu-oma n̄u ngu!"

Jiékp̄o bya apaj̄eru iya ya; o ria; ọ bya apataru iya m̄e; ọ ngua. ²⁶ Nna iya, b̄u Áyizaku s̄u iya: "Bya ẹka-a nwa mu; bya etsutsua mu ọnu!"

²⁷ Ọo ya b̄u; o jekube iya ntse je etsutsua ya ọnu; Áyizaku n̄umaep̄ho mkp̄o, uwe iya eshi; ọ ḡoru ọnu-oma n̄u iya s̄u iya:

"Mkp̄o, nwa mu eshi

d̄u ḡe mkp̄o ẹgu,

Chipfu keberu l'oma.

²⁸ Ḡe Chipfu shi l'imigwe

kwaaru ngu iji;

l'oonu ngu ẹka mgboko
kakota ree;
l'oomee g'i nweru nri yele
mẹe nweru k'etsutsu iya.

29 G'oha, dụ igwerigwe
jeru ngu ozi!

Gẹ ndiphe phozejeru ngu!
L'jibururu onye a-buru onye-ishi
unwune ngu!

G'unwu, ne ngu nwutaru
phozejeru ngu!

Gẹ ndu turu ngu onu
bukwaru ndu a turu onu!

Ndu goru onu-oma nu ngu
abukwanuru ndu a goru
onu-oma nu!"

³⁰ Áyizaku gọ-ghechaerupho Jiékọpu onu-oma ono; o shiẹpho l'atatiphu nna iya tugbua jeribẹru nwanshii; nwune iya, bụ Iso shi nta-a bata. ³¹ O bya eshikwapho nri, atso uto pataru nna iya bya asu iya: "Nnana; gbeshi bya ataa anu-a, mu gburu shiaru ngu-a giigoruru onu-oma ngu nu mu."

³² Nna iya, bụ Áyizaku bya ajia ya su: "ʔi bu onye?"

O su iya: "Mu bukwa nwa ngu nwoke; mbu okpara ngu, bu Iso."

³³ Áyizaku phuhu mebyikpoo ke kpaakpaakpa bya asu: "ʔBuhunu onye gburu anu wotaru mu; mu righeru le mgoru giibia-a? Mu goakwaru onu-oma nu onye ono; mbu l'onye ono buakwaa onye e keberu l'oma."

³⁴ Iso numaepho opfu nna iya; o tukpoo ekwa; chiahaa mkpu su nna iya: "Gofunaaru mu onu-oma; jikonu nna!"

³⁵ Áyizaku su iya: "Nwune ngu gudeakwa eregede bya anata onu-oma ngu obu."

³⁶ Iso su: "Oo epho Jiékọpu, a guru iya be gbaru iya nu. Owa-a kwewa mgbo labo, o ghogbutaru mu. O nataru mu okpara, mu bu. O bya nta-a bya anatafua mu onu-oma mu." O jia nna iya su iya: "ʔTo nwekpodaa onu-oma ono ophu i doberu mu me nanu?"

³⁷ Áyizaku su Iso: "Mu meakwaru Jiékọpu g'o buru nnajuphu ngu; mu bya emekotaakwaa ndu ephe l'iya bu gephe buru ndu-ozu iya; bya agoakwarupho onu-oma nu iya le nri; waa le me. Nta-a be o to nweekwa iphe, mu a-du ike meeru ngu nwa mu."

³⁸ Iso nodu efpukpökwarupho nna iya su iya: "Nna; ti nwekpodaa g'o ka mma l'oo akpuru onu-oma lanu, ji-goru mu? Gofunaaru mu onu-oma; jikonu nna!" O wata ara ekwa.

³⁹ Nna iya, bụ Áyizaku bya eyeeru iya onu su iya:

"I tii budu l'eka
mgboko kakota ree;
ophu i budu l'eka Chipfu
shi l'imigwe akwa iji.

40 Oo egbu mma be ii-gude buru;
teme nwune ngu be
ji-nodu ejeru ozi.

Ole a -nonyakwanaa o du
ngu enyiru;

L'iikwefuru iya ike;
unu l'iya edokaha."

Jiékọpu agba ala ibe Lebanu

⁴¹ Iso bya akpoo Jiékọpu ashi; kele oo onu-oma, nna iya gege agoru nu iya be o goru nu Jiékọpu. O rja l'ime onwiyi su: "ʔO kwa l'oorwuwa teke aa-kwa nnana? E -mechaa be mu e-woru Jiékọpu, bu nwune mu-a gbua."

⁴² E pferupho Ribeka iphe, nwa iya k'ogeranya, bu Iso pfuru; o zia g'e je ekua nwa iya ke nwata, bu Jiékọpu. O bya; o su iya: "Lekwa le nwune ngu, bu Iso bukwa iphe, o gude adu onwiyi obu bu le ya e-mecha gbua ngu. ⁴³ Oo ya bu le-a; nwa mu; mekwaa iphe, mu abya efpufu; gbalakwa egwegwa lapfu nwune ne ngu, bu Lebanu le Haranu!

⁴⁴ Je anotota l'eka ono g'ehu ghubuhuada nwune ngu egbu! ⁴⁵ O -buru l'iphe, i meru nwune ngu ghubuhuuru iya pho egbu; o zohaa ya; mu ezia ozi su gi shi l'eka ono lwatashia. Kele mu ta ahadu ge ndu unu n'ebọ tuphashihu l'eswe ujiku lanu."

⁴⁶ Noo ya bụ; Ribeka bya ejepfu Áyizaku je asụ iya: “Anọdu ndzụ dukwaa mu ẹnụ; ọ bụru unwanyi ndu Hetu-a kparụ iya. Ọ -bụru lẹ Jiékpọ lútafuaru unwanyi ndu alí-a; mbụ unwanyi ndu Hetu, dū gẹ ndu ọwa-a; bẹ ?mu a-nọdukwadu ndzụ eme gunu?”

28

¹ Ọ bụru iya bụ lẹ Áyizaku bya ekua Jiékpọ; bya agọru ọnu-oma nū iya; bya atọaru iya ekemu sụ iya: “Ta alunupho nwanyi Kénanu! ² Tugbuékwapho jeshia Padanu-Arámu jepfu ndibe nna ngu oche, nwuru ne ngu, bụ Betuwelu; je alutaru onwongu nwanyi l'ẹka ono; lúta nwada Lebanu, bụ nwune ne ngu! ³ Gẹ Chileke, bụ Okwoolemka kebe ngu l'oma; mee ngu g'i nwushia unwu; bya emee g'i jaa àjàjà gbiriri jasụ jiburu nna ọha, dū igwerigwe. ⁴ Gẹ Chileke mee g'ọnu-oma ono, ọ goru nū Ébirihamu ono; ree l'ẹhu ngu mẹ l'awa ngu. Ọo ya bụ; k'ọphu ii-nweru alí ono, ì bụ nlwamulwa ono; mbụ alí ono, Chileke nuru Ébirihamu ono.” ⁵ Ọo ya bụ; Áyizaku bya edufu Jiékpọ; ọ tugbua jeshia Padanu-Arámu. Ọ bụru ibe Lebanu bẹ ooje, bụ iya bụ nwatibe Betuwelu, onye Arámu. Lebanu ono bụ nwune Ribeka, bụ ne Jiékpọ ye lẹ Iso.

⁶ E mecha; Iso bya amaru lẹ Áyizaku gọwaru ọnu-oma nū Jiékpọ; bya edufuwa iya g'ọ laa Padanu-Arámu; je alúta nwanyi l'ẹka ono; teme lẹ teke ono, ọ goru ọnu-oma nū iya ono bẹ ọ turu iya ekemu sụ g'ọ tọ lúkwá nwanyi Kénanu; ⁷ teme waa lẹ Jiékpọ mewaru iphe, ne iya ye lẹ nna iya pfuru iya bya ejeshiwa Padanu-Arámu. ⁸ Ọ gbẹ teke ono bya edoo Iso ẹnya l'ọ dū nna iya, bụ Áyizaku eji; mbụ unwanyi, shi l'alí Kénanu. ⁹ Ọ tugbua je l'ibe Ishimelu; bya alúta Mahalatu, bụ nwune Nebayotu; bya aburu nwada Ishimelu, bụ nwatibe Ébirihamu; je eyekoberu unwanyi ọphu o shi aluhawa.

Nrwo, Jiékpọ rwo ru lẹ Betelu

¹⁰ Tọbudu iya bụ; Jiékpọ shi lẹ Biye-Sheba tugbua; ọ bụru iya eje mkpukpu Haranu. ¹¹ Ọ jenyaa; nchi jipfu iya l'ẹka lanu. Ọ pfushi l'ẹka ono gẹ ya kwaa akwakwa. Ọ je apata mkpuma lanu l'ẹka ono bya eswibe l'ishi zezeta; mgbenya tū iya. ¹² Ọ bya arwo nrwo bya ahuma obebe, a sūberu ọkpa iya l'alí; ọ je eberu l'imigwe. Unwu ojosi Chileke nọdu enyi iya godogodo; ndu enyihu enyihu; ndu enyizeta enyizeta. ¹³ Chipfu pfuru l'ononu iya pfua sụ: “Ọ kwa mu bụ Chipfu; bya aburu Chileke kẹ nna ngu, bụ Ébirihamu; ye lẹ Áyizaku. Alí ono, ì zẹ l'eli iya ono bẹ mu a-nū unu l'awa ngu. ¹⁴ Oshilokpa ngu a-dū igwerigwe g'ẹja, nọ l'alí. Unu e-bucha burwua ọzo ẹnyanwu-ariba; bya eburwua ọzo ẹnyanwu-awawa; unu ebua jasụ l'uzo isheli; bua jasụ ọzo ọhali. Mu e-shi unu l'awa ngu l'ẹka kebe ndiphe l'ọphu l'oma. ¹⁵ Teme; humakpodapho; mu swikwaru ngu eswiru; mu a-nọdukpoepo eleta ngu ẹnya l'iphe, bụkpoo ekameka iije; ọzo bụ lẹ mu e-duphuta ngu azu l'alí-a. Mu ta abydadi aha ngu jasụ mu emekota iphe, mu kweru ukwe iya.”

¹⁶ Jiékpọ shi ọphu lẹ mgbenya tehu; bya asụ: “Aha! ?Bụ iya bụ lẹ Chipfu nọ l'ẹka-a; ọphu mu ewhidu maru?” ¹⁷ Ndzụ nọdu agụ iya. Ọ sụ: “Eka-a bẹ akpabiri iya dukwa! Eka-a te nwekwa iphe ọzo, ọ bụ; abudu ọlo Chileke. Ọ kwa eka-a bụ eka eeshije bahu l'imigwe!”

¹⁸ Ọ -rwua l'onmewa ọtsu lẹ nchita-abọhu iya; Jiékpọ bya ewota mkpuma ono, ọ shi swibe l'ishi ono; bya akpobe g'itso; ọ woru manụ wushi iya l'eli. ¹⁹ Ọ gua eka ono Betelu; obenu iphe, e shi ekuje iya bụ Luzu.

²⁰ Jiékpọ bya eribua nte sụ: “Chileke -swikpọwaru mu eswiru; eleta mu ẹnya l'ije-a, mu eje-a; bya anukota mu nri; ye l'iphe, eeye l'ẹhu; mẹ k'anma l'upfu; ²¹ k'ọphu bụ lẹ mu lwaru l'ibe nna mu l'ẹhu-guu; bẹ mu e-mekwa Chipfu g'ọ bụru Chileke mu! ²² Mkpuma-a, mu pfuberu g'itso-a bẹ a-buru ọlo Chileke; teme iphemiphe, gube Chipfu nukotarụ mu bẹ mu a-nuje ngu oke-lanu-l'uzo-iri.”

29

Jiékpọ ejerwu alí Padanu-Arámu

¹ Jiékpọ tugbukwa jeshia iphe, ooje; ọ jee gbiriri jasụ ọ jerwua alí ndu ọzo ẹnyanwu-awawa. ² Ọ -rwua l'ẹka ono; ọ huma welu, nọ l'oma ẹgu; waa ikpo aturu ẹto, doru lẹ mgboru iya; noo kẹle aturu ono anguje mini lẹ welu ono. Mkpuma, e gude swichia ọnu welu ono ha shii. ³ Ọ nọdu abujeru; aturu ono -dzukpọ l'ẹka ono; ndu eche iya nū abya atuko swifu mkpuma ono l'ọnu welu ono seta mini doberu aturu ono. Ẹphe -mecha; ẹphe abya eswita mkpuma ono dobe l'ẹka o shi dū l'ọnu welu ono.

⁴ Jiékpọ bya ajia ndu eche aturu ono sụ: “Unwune mu; ?bụ awe bẹ unu shi?”

Ẹphe sụ iya l'ẹphe shikwa Haranu.

⁵ Ọ sụ pẹ: “?Unu maru Lebanu, nwanwa Nahọ?”

Ẹphe sụ ee; l'ẹphe makwaru iya.

⁶ Jiékoṗu sù phẹ: “?Èhu dù iya-a ree?”

Èphe sù iya: “Ee; èhu òkwa iya-a ree; tème l’ò kwa nwada iya, bù Rechièlu chì atùru abya phò.”

⁷ O sù phẹ: “?Unu te eledu l’ènyanwu òkwa wadu shii? L’ò toko rwudu teke aachikobeje atùru. Unu setanù mini doberu atùru obu g’èphe ngua; g’unu achìru phẹ jebaa lẹ nri!”

⁸ Èphe sù iya: “Anyi ta adùkwa ike. O kwa a -chikobechaa atùru ono g’ò ha; l’aabya eswifu mkpuma l’ònu wèlu ono; tẹmanu l’aawata eche atùru mini teke ono.”

⁹ O òdukwa wadu epfu eyeru phẹ; Rechièlu chìru atùru ibe nna iya gude bya; noo kẹle o bù nwamgbòko, eche atùru. ¹⁰ Jiékoṗu hùmaepho Rechièlu, bù nwada Lebanù, onye bù nwune ne iya; waa atùru Lebanù; o tũgbua je eswifu mkpuma ono l’ònu wèlu ono; bya eseta mini doberu atùru nwune ne iya ono; o ngua. ¹¹ Jiékoṗu bya etsutsua Rechièlu ònu; bya awata arashì èkwa ike. ¹² O bya epfuaru Rechièlu l’èphe lẹ nna iya bùkwa; mbù lẹ ya bùkwa nwatibe Ribeka. Rechièlu gbagbua je akòoru iya nna iya.

¹³ Lebanù nùmaepho kẹ Jiékoṗu, bù nwa nwune iya; o gbapfushia ya. O bya etsutsua ya ònu; bya eduta iya lashia ibe iya. E rwua ibe iya; Jiékoṗu woru iphemiphe kòkotaru iya. ¹⁴ Lebanù sù iya “Mu lẹ ngu bùkwa mee lanù.”

Jiékoṗu alùta Lii yèle Rechièlu

Tòbudu iya bù; èphe lẹ Jiékoṗu ònephò onwa ophu; ¹⁵ Lebanù sù iya: “O tò budu lẹ mu lẹ ngu bù abùbu bù iphe, a-kpata g’i jejeru mu ozi kẹ mmanù. Kòoru mu iphe, mu a-pfufe ngu aswa ozi ngu!”

¹⁶ Noo ya; Lebanù nwùtaru unwumgboko labò. Èpha onye k’ògerenya bù Lii; èpha onye kẹ nwata bù Rechièlu. ¹⁷ Lii bẹ ènya dù rogoro rogoro; Rechièlu òdu ama mma bya adù ùbù l’ènya. ¹⁸ Jiékoṗu yeru Rechièlu obu. Oo ya bù; o sù Lebanù: “Gẹ mu jenaaru ngu ozi apha èsaa; g’i kee mu nwada ngu, bù Rechièlu.”

¹⁹ Lebanù sù iya: “O kabakwanù ree lẹ mu keru ngu iya eme lẹ mu woru iya kee akataka onye òzo. Ngwa; g’anyi lẹ ngu bunuru.” ²⁰ Oo ya bù; Jiékoṗu bya ejee ozi apha èsaa g’e kee ya Rechièlu. Apha èsaa ono òdu ya phò gẹ nwujiku olemole; noo kẹle o yeru Rechièlu obu shii.

²¹ Oo ya bù; Jiékoṗu bya asù Lebanù: “Ngwa; dewaa mu rò nyee mu. Mu nò-dzuwaru apha èsaa obu. O òdu agùwa mu ègu gẹ mu l’iya kwaa.”

²² Oo ya bù; Lebanù bya ekukòbe ndu èka ono bya eshiaru phẹ nri. ²³ O be l’uzenyashi; o bya eduta nwada iya, bù Lii; bya eduru nù Jiékoṗu; èphe lẹ Jiékoṗu kwaa. ²⁴ Lebanù bya eye èka l’ohu iya duta nwamgbòko lanù, èpha iya bù Zilipa duru nù nwada iya ono g’ò jejeru iya ozi ùlo.

²⁵ Nchi bọhuepho; Jiékoṗu hùma l’òo Lii bẹ e deru iya. Jiékoṗu sù Lebanù: “?Bù gunu bẹ i meru mu iphe, dù ègube-a? ?Tòbudu Rechièlu bẹ mu jeru ngu ozi iya? ?Bù gunu meru g’ò gude ì gbaaru mu ègube èregede-a?”

²⁶ Lebanù sù iya: “?Tì madù lẹ g’omelalì dù bù l’anyi te ekejedu onye kẹ nwata l’èba abù l’ekewaru onye k’ògerenya?” ²⁷ Sù iya: “Taa nshi meghekpoadaa ekele onye òwa-a idzu-a. E -mechaa; mu ekefua ngu onye kẹ nwata; òle ii-jekwanùru mu ozi iya apha èsaa òzo.”

²⁸ Jiékoṗu mee ya nno. O mee ekele Lii idzu ophu. Lebanù bya ekefua ya nwada iya, bù Rechièlu; o lufuaru. ²⁹ Lebanù bya eye èka l’ohu iya duta nwamgbòko lanù, èpha iya bù Bilihia duru nù nwada iya ono, bù Rechièlu g’ò jejeru iya ozi ùlo. ³⁰ Jiékoṗu èphe lẹ Rechièlu bya akwakwaphò. O ka eye Rechièlu obu eme lẹ Lii. O bya ejeeru Lebanù ozi apha èsaa òzo.

Unwu, Jiékoṗu nwùtaru

³¹ Chipfu hùmaepho lẹ Lii bẹ e te eyeduru obu; o ghebe èkpa-nwa iya ònu; ophu Rechièlu atsùdu ime. ³² Lii bya atsùta ime bya anwua nwa nwoke. O woru iya gua Rúbenu; kẹle o sùru: “Chipfu hùmawaru iphe-èhuka, mu eje. Nta-a bẹ mu maru lẹ nnajjuphu mu e-ye mu obu.”

³³ O bya atsùta ime òzo bya anwùkwapho nwa nwoke. O sù: “O kwa lẹ Chipfu nùmaru l’e te eyeduru mu obu meru g’ò gude o nùkwa mu phò onye òwa-a.” O woru iya gua Simiyònu.

³⁴ O byakwa atsùta ime òzo; o zedakwaphò nwua nwa nwoke òzo. O sù: “Nta-a bẹ mu maru lẹ nnajjuphu mu a-gharu mu iphu; noo kẹle mu nwùtawaru iya unwoke èto.” Oo ya bù; o woru iya gua Livayi.

³⁵ O bya atsùta ime òzo; nwua nwa nwoke. O sù: “Ogiya-a bẹ mu e-tu Chipfu èpha.” O woru iya gua Jiuda. O nwùchaa onye k’ono; o pfuru apfuru.

30

¹ Rechielu humaepho le ya ta anwutaduru Jiékopu me nwa lanu; o koaharu nwune iya okophoo. Oo ya bu; o su Jiékopu: "Yekwaa mu ime; odumeka mu anwuhukwa!"

² Opfu iya ono ghua Jiékopu eghu. O su iya: "?Bu mbedua bu Chileke, kposhiru ngu anwuta nwa?"

³ O su iya: "Duta ohu mu-a, bu Biliha ge gu l'iya kwaje g'o nwutaru mu unwegirima; k'opfu mu e-shi iya l'eka nweru awa."

⁴ Oo ya bu; o bya ekuta ohu ono, bu Biliha nu iya; o luru. Biliha yele Jiékopu bya akwaa; ⁵ o bya atsuta ime nwuaru iya nwa nwoke. ⁶ Noo ya; Rechielu su: "Nta-a be Chileke hawaru mu enge. O ngabewaru nchi numa iphe, mu rworu iya; bya anu mu nwa nwoke." Eshinu o du egube ono; o gua ya Danu.

⁷ A nonyakwa; ohu Rechielu ono, bu Biliha bya atsuta ime ozo; bya anwuaru Jiékopu nwa nwoke k'ebo. ⁸ Rechielu su: "Mu le nwune mu kpaakwaru enya shii; ole nta-a be mu kaakwanaa ya enya." Oo ya bu; o woru nwata obu gua Nafutali.

⁹ Lii humaepho le ya pfuru apfuru; o duta ohu nkiya, bu Zilipa nu Jiékopu g'o luru. ¹⁰ Ohu Lii ono, bu Zilipa bya anwutaru Jiékopu nwa nwoke. ¹¹ Lii su: "Owa-a bukwa iphe-ekweru." Oo ya bu; o gua ya Gadu.

¹² Ohu Lii ono, bu Zilipa bya anwuta nwa nwoke k'ebo. ¹³ Oo ya bu; Lii su: "Ehu atsoshikwa mu utso ike; nta-a be unwanyi a-nodu eku mu onye a goru ehu-utso nu." O woru nwata obu gua Asha.

¹⁴ O be teke ebuje witi; Rubenu tugbua je l'egu; o huma akpuru mandureku; o wota iya je anu ne iya, bu Lii. Rechielu su Lii: "Jiko hena mu akpuru mandureku, nwa ngu wotaru ngu."

¹⁵ Obenu l'o suru iya: "?ji mu ophu i nataru mu teke asuduru ngu; i nodu emefua gi nata mu akpuru mandureku, nwa mu nru mu?"

Rechielu su iya: "O du ree; g'o laru ngu l'ulo l'enyashi-a l'ugwo akpuru mandureku nwa ngu obu."

¹⁶ Oo ya bu; Jiékopu shiepho l'egu lwa l'uzenyashi mboku ono; Lii gba iya ndzuta je asu iya: "Lwakwaru mu l'ulo l'enyashi-a! Mu gudeakwa akpuru mandureku nwa mu zua ngu!" Oo ya bu; o lwaru iya l'ulo l'enyashi ono.

¹⁷ Chileke ngaberu Lii nchi; o tsuta ime bya anwutaru Jiékopu nwa nwoke k'ise. ¹⁸ Oo ya bu; Lii su: "Chileke buakwaru mu nggo; kele mu kutaru ohu mu kee Jiékopu; o luru." O woru nwata obu gua Isaka.

¹⁹ Lii tsuta ime ozo; bya anwutaru Jiékopu nwa nwoke k'ishii. ²⁰ Lii bya asu: "Chileke meakwaru mu iphe-oma, paru eka. Nta-a be mu mawaru le ji mu a-kwabeye mu-a ubvu; eshinu mu nwutaru iya unwu-okoro ishii." Oo ya bu; o woru iya gua Zebulun.

²¹ E mechaa; o bya anwua nwamgboko bya eworu iya gua Dayina.

²² Chileke bya anyata Rechielu; bya angaberu iya nchi bya eworu iya ekpa-nwa ghebe onu. ²³ O tsuta ime; bya anwua nwa nwoke bya asu: "Chileke nafuwaru mu iphe-iphere ono." ²⁴ O gua ya Jióséfu; kele o suru: "Ge Chipfu yekwakwaru mu nwa nwoke ozo l'owa-a."

Aturu Jiékopu azushi aka igwerigwe

²⁵ Rechielu nwuchaepho Jióséfu; Jiékopu su Lebanu: "Dua mu ge mu laa ibe nna mu. ²⁶ Li haaru mu unyomu mu phe; waa unwegirima mu, bu ndu mu jeru ngu ozi l'ishi phe-a; ge mu gude lashia. Li mawaru ge mu jeberu ngu ozi."

²⁷ Lebanu su iya: "O -buru le mu du ngu l'obu eviya; jiko nobanaa! Le mu lewaru enya g'iphe, aanwu; mu maru l'oo iswi ehu ngu meru g'o gude Chipfu kebe mu l'oma egube-a." ²⁸ O sukwa iya pho: "Pfu iphe, mu a-pfuje ngu ge mu apfuje ngu iya."

²⁹ Jiékopu su iya: "I makpwaru-a ge mu jeberu ngu ozi; waa g'iphe-edobe ngu gude zu-beru ge mu eletaru ngu iya enya. ³⁰ Nwiphe nshii ono, i shi nweru teme mu bya ono be hawa shii egube-a. Kele oobujeru; ibiya ophu mu shiru Chipfu ekebe ngu l'oma. Nta-a buru; ?denuhunu teke mu a-gba mkpu ehu mu le ndibe mu?"

³¹ Lebanu su iya: "?Bu gunu be mu a-pfujekwanu ngu?"

Jiékopu su iya: "Ta pfushi mu ugwo; o chia o -buru l'i kwetaru iphe, mu abya epfufu-a; mu echebaaru ngu aturu ngu. ³² Ge mu jephekota l'eka aturu ngu kuru ntau-a; je ahoshikota aturu, tukashiru iphe oji; ozo ophu dekaashiru iphe; waa iphe, bu nwaturu, jigburu uji; ye l'eghu, tukashiru ucha; ozo ophu dekaashiru iphe. Ndu k'ono a-buru aswa ozi mu. ³³ Mbú l'ii-mechaa maru le mu bu onye ire-lanu. Le-a; teke o bu l'e mecharu i bya ele enya le ndu k'ono, i gude pfua mu ugwo ono; i -huma iya eghu, atukashiduru ucha; ophu o dekaashiduru iphe; ozo l'oo nwaturu, ata budu k'ojii; l'iikua mu onye-oshi."

³⁴ Lebanu kweta bya asu iya: "G'o dukwapho g'i pfuru." ³⁵ Le mboku ono gedegede be o tugburu je ahoshikota mkpi, dekaashiru iphe; waa ndu ophu tukashiru ucha; waa ne egu mmanu ndu ophu tukashiru ucha; yele ndu ophu dekaashiru iphe; waa aturu, jikotaru uji g'ephe ha. Ndu k'ono be o chiru nu unwegirima ibe iya g'ephe cheje. ³⁶ O chita phe je ije ujiku eto je edobe phe l'eka ono dokaha yebedua, bu Lebanu l'onwiya yele Jiekopu. Jiekopu nodu eche ndu ophu o chi-phoduru.

³⁷ Jiekopu bya egbuta ekali-oshi oyi; ekali-oshi popula; waa oshi alumondu; waa oshi pulenu. O bya aswabotachaa ekali-oshi ono egbo; mee ya; o du g'o dekaashiru iphe ocha. ³⁸ O bya ewota ekali-oshi ono, o swashiru egbo ono dobecha l'iphe, eeyejeru iphe-edobe ono mini; oo ya bu k'ophu ephe a-nodujeepho iphe-edobe ono l'atiphu nhamunha; m'ephe byatashia anguta mini. O nodu abujeru; iphe-edobe ono -nodu ana okee; ephe -bya anguta mini; ³⁹ ephe awata eshi okee l'atiphu ekali-oshi ono. Ephe bya anwushi nwa; ephe anwushia unwu, dekaashiru iphe; waa ophu tukashiru iphe. ⁴⁰ Jiekopu bya ahoshia unwu iphe-edobe ono bya edobe iche; bya eworu ndu ophu chiru yeru ndu ophu dekaashiru iphe yele k'ojii pho, bu ke Lebanu pho. O shi egube ono nweaharu iphe-edobe k'eka iya; ophu ochikobejeedu iya le ke Lebanu. ⁴¹ Ndu ophu bu nyee ya, gbashiru ike -najeeepho okee; Jiekopu eje eworu ekali-oshi ono ye l'iphe, eeyejeru iphe-edobe mini ono dobe l'atiphu phe; k'ophu ephe e-shi okee le mgorbu ekali-oshi ono. ⁴² O -rwua l'anu ophu du nyegenyege; o too dobeduru iya ekali-oshi ono. Oo ya bu; e shi egube ono iphe-edobe ono, ndu ophu du nyegenyege laaru Lebanu; ndu ophu shihuru ike laaru Jiekopu. ⁴³ Jiekopu shi egube ono kwatakpo nweru iphe mebyi enweru; bya enweru igwe iphe-edobe; gbashia ohu; unwanyi me unwoke; bya enweru inya-kamelu; yele nkapfu-igara.

31

Jiekopu agbafu l'ibe Lebanu

¹ Noo ya; a nonyaa; Jiekopu naha l'unwu Lebanu be epfu l'o tukowaru iphe, nna phe nweru chitachaa. L'iphemiphe ono, o nweru ono g'o ha be bukota eku nna phe be o bu. ² Tembe Jiekopu humakwapho l'o to buedu ge Lebanu shi emeru iya umere bu goomekwadu.

³ Oo ya bu; Chipfu su Jiekopu: "Tugbua lashia ibe nna ngu phe. Su-a; lapfu ndibe unu le mu no-a swiru ngu."

⁴ O buru iya bu; Jiekopu bya ezia g'e je ekuaru iya Rechielu waa Lii; ephe byapfuta iya l'egu l'eka anu, bu iphe-edobe iya doru. ⁵ O su phe: "Mu elekwa enya l'o to buedu ge nna unu shi emeru mu umere bu goomekwadu; ole Chileke ke nna mu phe noekwapho swiru mu. ⁶ Unu makotaru le mu gude ike mu g'o ha jekotaru nna unu ozi. ⁷ Obenu le nna unu riru mu urwu; ghanwee aswa ozi mu ugbo iri. Ole Chileke te ekwekwanu g'o meka mu iphe. ⁸ O -buru l'o suru l'oo ndu ophu tukashiru iphe, bu aswa ozi mu; iphe-edobe ono awataepho anwushi unwu, tukashiru iphe. Teke o bu l'o suru l'oo ndu ophu dekaashiru iphe, a-buru aswa ozi mu; iphe-edobe ono awataepho anwushi unwu, dekaashiru iphe. ⁹ Oo ya bu l'oo Chileke l'onwiya chitaru iphe-edobe nna unu chiru nu mu.

¹⁰ "Le teke anu anaje okee be mu rwogeru nrwo ge mu humaru l'iphe-edobe ono ndu ophu eshi okee be ndu ophu dekaashiru iphe du iya; ndu ophu tukashiru iphe dukwa iya pho. ¹¹ Ojosi Chileke bya ekua mu oku le nrwo ono su: 'Jiekopu!' Mu za iya: 'Owee!' ¹² O su: 'Palikpodapho enya apali huma l'iphe-edobe ono ndu ophu eshi okee be ndu ophu dekaashiru iphe du iya; ndu ophu tukashiru iphe dukwa iya pho. Noo kele mu humakotawaru iphe, Lebanu emekotaje ngu. ¹³ O kwa mbedua bu Chileke ke Betelu. Betelu bu eka ono, i wuru manu l'eli mkpuma ono; mbu eka ono, i no kwee ukwe-iphe ono. Su-a; gbeshikwa lufu l'ali-a nta-a nta-a; lashia eka a nwuru ngu.' "

¹⁴ Tobudu iya bu; Rechielu yee Lii bya eyeeru iya onu su iya: "?O duru teke anyi e-ketakwadu oke l'iphe, shi l'ibe nna anyi? ¹⁵ ?Nna anyi te ekuada anyi ndu phozo; mbu l'o to buada l'o reru anyi erere; obenu l'o mepushichawaru okpoga, a pfuru iya l'ishi anyi g'o ha. ¹⁶ O doru enya l'eku ono l'ophu, Chileke nataru nna anyi ono bukotawa k'anyi; bya aburu k'unwu anyi. Ngwanu; menaa iphe, Chileke suru g'i mee!"

¹⁷ Oo ya bu; Jiekopu bya eworu unwu iya; yee unyomu iya kuru ye l'eli inya-kamelu. ¹⁸ O bya achiru iphe-edobe iya g'o ha dobe l'ivuzo; yee iphemiphe, o setakotaru le Padanu-Aramu. O gude phe lashia ibe nna iya, bu Ayizaku l'ali Kénanu.

¹⁹ Lebanu jeruro ebushi aturu iya eji. Rechielu tugbushia bya akpaswata obu-nshi ibe nna iya ono, bu Lebanu. ²⁰ Temanu; o bukwarupho ezita be Jiekopu zitaru onwiya ala l'ebe epfuru Lebanu ono, bu onye Aramu ono le ya alawa. ²¹ O chita iphemiphe,

o nweru gude gbalaa; je adaghaa ɛnyimu Yufurétisu; kwaseru ɔzo, shijaru ɔha úbvú Giladu lashja.

Lebanu achipyabe Jiékopu

²² O -rwua mboku k'eto; e pfuaru Lebanu le Jiékopu phe gbalaa. ²³ O chita ndibe iya; ephe chia phe ujiku esaa; bya agbapfu phe l'oha úbvú Giladu. ²⁴ Chileke byapfuta Lebanu, onye Arámu le nrwo l'enyashi bya asu iya: "Letanupho enya! Ba adukwa iphe, ii-pfuru nu Jiékopu! Be pfukwaru iya opfu oma; ophu i pfukwaru iya ejo opfu!"

²⁵ Oo ya bu; Lebanu bya agbapfu Jiékopu. O buru l'oha úbvú Giladu be Jiékopu kpoberu ulo-ekwa iya teke ono. Lebanu yee ndu ephe l'iya swi bya akpobekwapho nkephe l'eka ono. ²⁶ Lebanu su Jiékopu: "?Bu gunu be i meru egube-a? ?Denu g'o gude i zita onwongu ezita tugbua ge mu ba ma; chia unwada mu ge ndu a kpuru le ndzu l'egu ogo? ²⁷ ?Bu gunu be o gude i ndu agbala le mpya; i zita onwongu tugbua ge mu ba ma; ophu i pfuduru mu iya; k'ophu mu e-gude ehutu; gude ebvu, aaku nkwa yee une eye; gude bya edua unu? ²⁸ Ophu i kwekpodanu ge mu tsutsua unwu nwanwa mu; waa unwada mu onu; gude su phe tokwa ehutu. I meru umere onye-eswe. ²⁹ Mu gege emerwukwa ngu ehutu; ome o to bu le Chileke ke nna ngu byapfutaru mu le nrwo l'enyashi bya asu mu: 'Letanupho enya! Ba adukwa iphe, ii-pfuru nu Jiékopu! Be pfukwaru iya opfu oma; ophu iipfukwaru iya ejo opfu!' ³⁰ Nta-a be i tugburu ala opfu l'oghoroko ibe nna ngu du ngu. Obenu ?bu gunu kparu iphe, i zitaru iteshi mu?"

³¹ Jiékopu su Lebanu: "O kwa ndzu shi agu mu; kele mu riru l'ji-nata mu unwu ngu k'ehuka. ³² Obenu l'o -buru l'i humaru onye gude iteshi ngu be onye ono ta andukwa ndzu. Ngwa; ndu l'iphu ndu anyi l'ephe bu-a; gude eka ngu choo gi maru ?o nweru iphe ngu, mu gude? O -nweru ophu i humaru; wota iya!" Ge Jiékopu epfu nno be o to bukpodanu l'o maru l'ogo Rechielu be zitaru obu iteshi obu.

³³ Oo ya bu; Lebanu bya abahu l'ulo-ekwa Jiékopu; waa ke Lii; waa le k'unwanyi obu labo ono je achokota iya; ophu o du du iphe, o humaru. O lufutaepho l'ulo-ekwa Lii; bya abahu l'ulo-ekwa Rechielu. ³⁴ Ama le Rechielu woru obu-nshi ono nwua l'iphe, aanoduje anoo l'eli inya-kamelu; nopyabe iya anoo. Lebanu bya atuko iphe, no l'ulo-ekwa ono chighashia; ophu o du du iphe, o humaru.

³⁵ Rechielu su nna iya: "G'ehu te eghukwa ngu egu; nnana; le mu ta agbalihuduru agbalihu le gi byaru-a; l'o kwa nso nwananyi eme mu." O kwe iya hm; bya achoo obu-nshi ono nta-a; choo imo; ophu o humaduru iya.

³⁶ Ehu ghushiaha Jiékopu egu ike; o tsopyabe Lebanu uswo su iya: "?Bukpoo gunu bu ejo-iphe obu, mu meru obu? ?Bu iphe-aji gunu be mu meru kparu iphe, jichi mu kpabekpabe nno? ³⁷ Nta-a, i tukoru ivu mu voghashicha-a; ?bu gunu be i humaru, bu nkengu? Wofuta iya l'atatiphu ndibe anyi le ngu-a; g'ephe pfua onye ophu achoo opfu!"

³⁸ "Mu le ngu buwaru ukporo apha nta-a. Ophu aturu yee egu ngu adudu ophu kwojeru nwa; ophu mu atsojeduru onu l'ebili, shi l'aturu ibe ngu; ³⁹ Ophu mu apalatajeduru ngu odzu iphe-edobe ngu, anu-egbudu gburu; o chia mbedua be oobutajechia; i ndu asuje ge mu pfua ngu ugwo iphe ophu iphuru zitaru l'eswe; ozoo l'enyashi. ⁴⁰ Lenaa g'o shi adujeru mu. L'eswe be anwu shi egheje mu eghege. O -rwua l'enyashi; mu anokota l'ogoyi abali; ophu mgbenya abyadu eshita mu enya. ⁴¹ Noo ge mu jekotaru iya l'ukporo apha ono, mu bukotaru l'ibe ngu ono. Mu jeru ngu ozi apha iri l'eno l'ishu unwada ngu; bya echeru ngu iphe-edobe apha ishii. I ghazia ugwo mu mgbo iri. ⁴² Ome Chileke ke nna mu; mbu Chileke ke Ebirihamu; waa onye Ayizaku atsu ebvu; ome o to no-kube mu; me iimechaa gbabeghaa mu eka oto chia mu. Obenu le Chileke humaru iphe-ehuka mu; waa ge mu eseberu akanya; bya abaru ngu mba l'enyashi-a, laru nu-a."

⁴³ Lebanu su Jiékopu: "Unwanyi-a bukwa unwada mu; unwegirima-a buru unwegirima mu; iphe-edobe-a buru mu nwe iya. Iphemiphe-a g'o ha bukota nkemu. Ole ?bukwanu gunu be mu e-me l'ehu unwada mu obu; ozoo l'ehu unwegirima-a, ephe nwushiru-a? ⁴⁴ Ngwa; bya ge mu le ngu gbaa ndzu g'o buru iphe, a-buru ekebe mu le ngu!"

⁴⁵ Oo ya bu; Jiékopu bya apata mkpuma kpobe; o du g'itso. ⁴⁶ O su ndu ono, ephe l'iya bu ono g'ephe pakoo mkpuma. Ephe bya apakoo mkpuma ono kukobe l'eka lanu. Ephe ndu le mgboru ikpo mkpuma ono rigba nri. ⁴⁷ Lebanu kua eka ono Jiga Sahaduta; Jiékopu kua ya Giladu.

⁴⁸ Lebanu su: "Ikpo mkpuma-a bu ekebe mu le ngu ntanu-a." Noo iphe, kparu iphe, a guru iya Giladu. ⁴⁹ E kukwaru iya pho Mizupa; noo kele o suru: "Ge Chipfu tukokwa mu le ngu chee nche; me anyi gbakashihuchaa; tugbua. ⁵⁰ Teke o bu l'i meru unwada

mu-a eji; ozoo l'i jeru alua unwanyi ozo; agufu epheredua; a makwaru-a l'o to dudu onye anyi l'iya tuko nodu l'eka-a; ole g'i nyatakwa le Chileke bu onye-ekebe mu le ngu."

⁵¹ Lebanu sukwapuho Jieko: "Waa ikpo mkpuma-a; teme waa itso mkpuma-a, mu kpoberu l'echilabo mu le ngu. ⁵² Ikpo mkpuma-a bu ekebe; teme itso mkpuma-a bukwarupho ekebe le mu ta abyadu aghata iya; bya l'ibiya nkengu bya ngu emeka iphe. Ophu gubedua abyadu aghata iya abya ibiya nkemu abya mu emeka iphe. ⁵³ Ge Chileke ke Ebirhamu, bu Chileke ke Nahu; bya aburu Chileke ke nna phe kpee ikpe mu le ngu!"

Oo ya bu; Jieko bya egude epha Chileke, bu Onye nna iya, bu Ayizaku atsu ebvu riaru iya nte. ⁵⁴ O bya egwee ngweja l'eli ubvu l'eka ono; bya ezia abubu iya g'ephe bya le nri. Ephe richaa nri bya akwaa l'eka ono l'enyashi ono.

⁵⁵ O -rwuepho lonmewa utsu; Lebanu bya etsutsua unwu nwanwa iya; yee unwada iya onu; bya agoru onu-oma nu phe; bya adakobe; o buru iya ala unuphu.

32

Jieko akwakobe g'ephe le Iso dzuda

¹ Jieko tugbukwapuho nkiya; o buru iya alala. O jenyaa; unwu ojozi Chileke wupfuta iya. ² Jieko humae phe pho; o su: "Ha! Ndu owa-a bukwa ndu ojogu ke Chileke!" O gua eka ono "Mahanayimu" bu iya bu odu labo.

³ Jieko zia ndu-ozu g'ephe vuru iya uzo jepfu nwune iya, bu Iso l'al' Siye, bukwapuho ali ndu Edomu. ⁴ O bya ezia phe su: "Waa iphe, unu e-pfuru nnajiuphu iya, bu Iso. Unu su iya l'onye-ozu iya, bu Jieko sukwaru l'oo l'ibe Lebanu be ya shi teke ono butaru; o buru eka ono be ya bu byasu nta-a. ⁵ Ya nweru eswi; bya enweru nkapfu-igara; nweru aturu; yee eghu; nweru ohu; unwoke me unwanyi. Ya ezi ndu-ozu iya-a g'ephe byapfuta nnajiuphu iya g'a maru ?ya a-du iya l'obu?"

⁶ Ndu ozi ono jechaa bya alwaphuta azu lwapfuta Jieko su iya: "Ephe jepfukwaru nwune ngu obu, bu Iso. Nta-a be o gudekwa unu umadzu gude abya ngu ndzuta."

⁷ Ndu guahaa Jieko; meji tofu iya. O bya ekee ndu ephe l'iya swi uzo labo; bya ekekwapuho aturu waa eghu iya; kee eswi iya; me inya-kamelu iya uzo ebo ebo kwapho. ⁸ O rja su: "O -buru le Iso tsoru ndu ke mbu ogu; oke lanu ophu, ghuduru nu pho agbalakponu."

⁹ Jieko bya epfuru nu Chileke su: "Gube Chileke ke nna mu oche, bu Ebirhamu; Chileke ke nna mu, bu Ayizaku; gube Chipfu; onye suru mu ge mu lapu azu l'al', a nwuru mu; lapfu abubu mu phe; l'ii-me-a ge mu barahu. ¹⁰ Obu ono, i goshiru l'i yeru mu ono; waa ememe, i meru mu iphe, i pfuru ono be ta agbakwaru mu. Teke mu daru enyimu Jidanu-a bu oshi-mpaleka be mu pa kpoloko; obenu le nta-a be mu nwewaru iphe; k'ophu mu tsukaharu iya ebo. ¹¹ Mu epfu anu ngu g'i dzoo mu l'eka nwune mu, bu Iso. Kele ndzu agu mu l'oo-tso mu ogu; tsoo unwanyi ibe mu yee unwegirima phe ogu kwapho. ¹² Obenu l'i pfuru su l'i mee mu ge mu barahu; l'iimee g'awa mu ha g'aja, no l'eze-enyimu; mbu g'ephe buru aguta aguta."

¹³ O kwaa l'eka ono l'enyashi ono; bya eshi l'iphe, o nweru hota iphe, oo-gude meeru Iso iphe-oma. ¹⁴ Iphe, o hotaru bu ukporo ne eghu iri; yee ukporo mkpi; waa ukporo ne aturu iri; yee ukporo ebili; ¹⁵ bya ahotakwapuho ne inya-kamelu yee unwu iya ukporo l'iri; waa ukporo ne-eswi labo; yee oke-eswi iri; waa ukporo ne nkapfu-igara; yee okee ya iri. ¹⁶ O dokota anu ono iche iche; bya eyekota ndu-ozu iya g'ephe leta iya enya iche iche. O su ndu-ozu iya ono: "Unu vuru mu uzo! Unu edoo onwunu iche iche ge ndu eche anu ophu ta tukobekwa onwophe le ndu eche ophu!"

¹⁷ O su ndu ophu vu uzo: "O -buru l'unu le nwune mu, bu Iso dzuru; o jia; su: "Unu bu ndibe onye?" teme "Bu awe be unu eje?" teme "Bu onye nwekota anu ono, awu l'ataphu unu ono?" ¹⁸ Iphe, unu e-pfu bu: "O kwa onye-ozu ngu, bu Jieko nwe iya. Ole oo iphe, o nuru g'e wotaru nnajiuphu iya, bu Iso; le yebedua, bu Jieko etsokwa phe-a l'azu."

¹⁹ O pfuaru ndu k'ebo; waa ndu k'eto; me iphe, bukpo g'ephe hakota, etso iphe-edobe ono; su phe: "O kwapho iphe ono, mu pfuru ono be unu e-pfuru Iso; me unu l'iya dzuda. ²⁰ Ole g'unu nyatajekwa su l'onye-ozu iya, bu Jieko be etsokwa unu." Iphe, Jieko gude pfua nno bu l'o riru su l'ee-gude iphe ono, ya nuru e gude vuru uzo ono mee g'obu jidata iya. Su: "A maru; ?oo-nata mu-a; me mu humae ya pho?" ²¹ Oo ya bu; e rwutanu eku ono, Jieko chieru g'a chie Iso ono vuru uzo; yebedua, bu Jieko kwaa l'eka ono l'enyashi ono.

Jieko yele Chileke agba mgba

²² L'enyashi ono be Jiékòpu dutaru unyomu iya ephenebo; waa unwanyi labo ono, bu ohu iya ono; waa unwu iya ephe n'iri le nanu je adaghaa ngele Jiaboku l'uzo eka eerwuje iya erwurwu. ²³ O dughachae phe pho le ngele ono; o bya alaphu azu bya achifukota iphemiphe, o nweru l'azu iya ophuu kwapho. ²⁴ O buwaru Jiékòpu nwekinyi iya no l'eka ono. Ephe le nwoke lanu gbaepho mgba gbiriri jasu l'uzo utsu. ²⁵ A nonyaa; nwoke ono maerupho l'o to gudedu iya; o rwua Jiékòpu eka l'ishi nka; nka kpokafu iya g'ephe le nwoke ono agba mgba ono. ²⁶ Nwoke ono su iya: "Haa mu ge mu laa; le nchi abohuwaa!"

Jiékòpu sukwanu: "Mu taa hakwa ngu g'i laa; abudu li goru onu-oma nu mu."

²⁷ Nwoke ono su iya: "?Bu gunu bu epha ngu?"

O su iya: "Oo Jiékòpu."

²⁸ Oo ya bu; nwoke ono su iya: "Epha ngu taa bueduru Jiékòpu; oo Izurelu* be oburu; noo kele unu le Chileke; waa nemadzū gharu iya; i lwu-kpee."

²⁹ Jiékòpu su iya: "Jiko; konaaru mu epha ngu."

O su iya: "?Bu gunu meru iphe, jikpa ishi epha mu?" O goru onu-oma nu Jiékòpu l'eka ono.

³⁰ Oo ya bu; Jiékòpu gua eka ono Peniyelu† su: "Noo le mu humaru Chileke iphu l'iphu; bya anodukwadu ndzu."

³¹ Jiékòpu bya l'aghata Peniyelu; enyanwu wawaa. O nodu ete okpa; o buru nka ono, kpokafuru iya nu ono kparu iya. ³² Noo iphe, kparu iphe e -shi teke ono rwua ntanu-a be ndu Izurelu ta atajedu anu, nmopfuru le nka. Noo kele oo l'eka ono be a rwuru Jiékòpu eka obu.

33

Jiékòpu yele Iso edzuda

¹ Jiékòpu jeshia ele enya; o huma Iso eka ephe l'unu umadzu, o chi, eje abya. O bya eworu unwegirima iya keeru Lii; yee Rechielu; yee unwanyi labo ophuu, bu ohu iya ono. ² O duru unwanyi labo ono, bu ohu ono; yee unwu phe dobe l'ivuzo. O dotsota phe Lii yee unwu iya; bya eworu Rechielu yee Jiósèfu dobe l'ikpazu. ³ Yebedua vuta uzo jeru jefpushia nwune iya ono; bya ephozeru iya ishi mgbo esaa le g'ooje ejepfu iya ono.

⁴ Noo ya; Iso gbapfu Jiékòpu je anmata iya akpa. O bya eworu eka gbakua ya l'olu bya etsutsua ya onu. Ephe tuko wa ekwa. ⁵ Iso jeshia apali enya imeli; bya ahuma unwanyi ono; yee unwegirima ono; bya ajia ya su: "?Bu ndu ole be unu l'ephe swi ono?"

Jiékòpu su iya: "O kwa unwegirima, Chileke nuru mube onye-ozu ngu shita l'eze-iphe-oma nkiya."

⁶ Unwanyi ono, bu ohu ono; yee unwegirima phe bya abyarwuta; bya ephozeru iya ishi. ⁷ Lii yee unwegirima ibe iya bya abyarwuta bya ephozeru iya ishi. O -rwua l'ikpazu iya; Jiósèfu yee Rechielu bya ephozekwaru iya pho ishi.

⁸ Iso jia su: "?Bu gunu be ndu k'ophuu, ephe l'iya dzuru l'uzo pho bu?"

O su iya: "O bu nupho iphe, mu nuru ngu gude eme ge mu tuba gube nnajiuphu mu l'obu."

⁹ Obenu le Iso suru iya: "Waawaa. Nworuro iphe ngu; ophu mu nweru du-a shii."

¹⁰ Jiékòpu su: "E phokwaro! O -buru le mu du ngu l'obu; jiko natanu iphe ono, mu nuru ngu ono! Ahuma iphu ngu du g'onye eje ahuma iphu Chileke; eshinu i gude obu-oma nata mu. ¹¹ Jiko nataro iphe ono, e wotaru ngu ono; noo kele Chileke meru mu eze-iphe-oma; mu nwekotaru iphe, mkpa iya duru mu." Jiékòpu rwonyakpoephe; Iso nata iya.

¹² Iso su: "Unu g'anyi je! G'anyi l'unu tuko swiru!"

¹³ Jiékòpu su iya: "Nnajiuphu; i maru l'unwegirima-a be okpu teke eshihudu ike. Temu mu emekwapho ge mu chikobe aturu waa eswi mu, nwushiru nwa k'ophuu. O -buru l'a chiru phe l'ehuka bu-a ujiku ophu be ephe a-nwushihukota. ¹⁴ Oo ya bu; nnajiuphu; vururo onye-ozu ngu uzo! Mu a-tokpoephe nwehu etso ndu ono, no l'ivuzo ach iphe-edobe ono; waa unwegirima gbiriri jasu mu abyapfuta ngu le Siye."

¹⁵ Iso su: "Ge mu haphoduru ngu unwoke mu g'unu l'ephe swiru."

Jiékòpu jia su: "?Bukwanu gunu be iijero eme nno? O bu-a ge mu maru eviya le mu du nnajiuphu mu l'obu."

* **32:28** 32:28 Iphe, Izurelu bu be bu 'Onye yee Chileke agba mgba.' † **32:30** 32:30 Iphe, Peniyelu bu be bu 'Iphu Chileke'.

¹⁶ Oo ya bu; Iso gbeshi mbokū ono; o buru iya ala Siye. ¹⁷ Jiékopu swija ụzo Sukotu; o jerwua Sukotu bya akpua unuphu l'eka ono; bya atāru iphe-edobe iya mkpū. Noo iphe, kparū iphe, a guberu eka ono Sukotu.*

¹⁸ Jiékopu shiēpho Padanu-Aramu; lwarwuta lē nchī-odoo lē mkpukpu Shékemu l'alī Kénanu; bya eburu l'atatiphu mkpukpu ono. ¹⁹ O gude ụkporo mkpola-ochaa ise zūta unwu Hamo; mbū nna Shékemu alī eka o kpoberu ụlo-ekwa iya. ²⁰ O bya eworu orungweja kpua l'eka ono; kua ya "Chileke, bu Chileke kē ndu Ízurēlu."

34

Dayina yele ndu Shékemu

¹ Noo ya; Dayina, bu nwada, Lii nwutaru Jiékopu; kparfushia unwanyi ndu alī eka ono. ² Shékemu, bu nwatibe Hamo onye Hevu, bu eze ndu onu egu ono humae ya pho; o duta iya; ephe l'iya kwaa; o pharwushia ya. ³ Dayina; mbū nwada Jiékopu la iya l'ēhu; o yee ya obu; bya emeaharu iya emereme. ⁴ Shékemu sū nna iya, bu Hamo g'ọ lūtaru iya nwamgboko ono g'ọ buru nyee ya.

⁵ Jiékopu nūma lē nwada iya, bu Dayina bē a pharwushiwaru; ophu o dudu iphe, o meru jasū ndibe iya lwa; kele teke o nūmaru iya bē ephe nō l'ēgu eche iphe-edobe iya.

⁶ Oo ya bu; Hamo, bu nna Shékemu je g'ephe lē Jiékopu pfugbabe. ⁷ Unwu Jiékopu nūmaepho iphe, nwuru nū bya alwatashia. Aphū yēe ēhu-eghu ji phē obu; noo kele Shékemu meru iphe-iphere kpua ndu Ízurēlu; kele o jepfuru nwada Jiékopu, bu iphe, agbaduru g'ọ nwua.

⁸ Hamo sū phē: "Nwa mu, bu Shékemu bē obu iya dū lē nwada unu-a. Jiko unu kenaa ya ya g'ọ luru. ⁹ G'anyi l'unu lūgbaru nwanī. Unu keje anyi nwada unu; unu alūtaje k'anyi. ¹⁰ Unu eburu l'echilabō anyi. Alī dabyikpōerupho iphórō nōduru unu. Unu eburu iya; anyi l'unu azugba aswa; unu anōdu iya kpata ēku."

¹¹ Oo ya bu; Shékemu sū nna Dayina; yēe unwune iya: "Unu kwenu lē mu dū unu l'obu; iphe, unu sukpōerupho gē mu nū unu bē mu a-nū unu. ¹² Unu hūa aswa nwada unu; yēe iphe-oma, mu e-meru unu jasū g'ọo-dū-be unu ree. Iphe, bu iphe, unu sūru gē mu kwaa bē mu a-kwarū unu. Oo ēpho g'unu kee mu nwamgboko-a gē mu luru."

¹³ Eshinu a pharwushiwaru Dayina apharwushi bē unwu Jiékopu yeru Shékemu; yēe nna iya onu eregede. ¹⁴ Ephe sū phē: "Tuswekwa! Anyi ta abyakwa eme iphe, dū nno. Anyi te ewokwaru nwada anyi eke nwoke, ebuduru úbvū. Oo-bukwaru anyi iphe-iphere. ¹⁵ Iphe, e-meepho; anyi ekweta bu g'unu dū g'anyi dū; mbū g'iphe, bu nwoke lē ndu unu bushikōta úbvū. ¹⁶ Oo ya bu; anyi ekee unu nwada anyi; anyibedua alūtaaha nwada unubēdua. Anyi l'unu ebua ēghirigha; bya aburu iphe lanū. ¹⁷ Obenu l'ọ -buru l'unu te ekwedū l'unu e-bushi úbvū; anyi eduta nwada anyi; tēme anyi alakwapho."

¹⁸ Iphe ono, ephe pfuru ono dū Hamo yele nwa iya, bu Shékemu ree. ¹⁹ Ophu nwokorōbya ono, bu iya bu onye a kakōta akwabē úbvū l'ibe nna iya l'ophu ono akpōduru upfu eme iphe ono, ephe pfuru ono. Kele nwada Jiékopu dū iya l'obu. ²⁰ Oo ya bu; ephe tugbua; mbū Hamo yēe nwa iya, bu Shékemu jeshia l'oguzo mkpukpu phē; g'ephe je epfuaru iya unwoke, bu lē mkpukpu ono. ²¹ Ephe jerwua bya asū phē: "Ndu-a bē umere phē dukwa ree. Aa-hakwa phē g'ephe buru l'alī anyi; nōdu iya agba ngho; eshinu alī, ha ọsa nōduru phē. Anyi a-nōdu alū unwada phē; ephe alū k'anyi. ²² Ole tēme ndu ono ekwe buru l'echilabō anyibe ndu Shékemu bu m'ọ buru l'unubē unwoke kwetarū bushia úbvū; dū g'ephebedua dū. ²³ ?Unu ta amadū l'iphe-edobe waa ēku phē; waa iphe, bu anū, ephe nweru enweru a-buru k'anyi? Oo ya bu; unu g'anyi kweta iphe, ephe pfuru g'ephe eburu l'echilabō anyi."

²⁴ Unwoke, lufutakotaru l'oguzo mkpukpu ono kwetakōta iphe, Hamo yēe nwa iya pfuru. Unwoke, bu lē mkpukpu ono bya ebushikōta úbvū g'ephe ha.

²⁵ A nōepho ujiku ēto, ephe buru úbvū ono; g'ephe anyakwadu ónyá úbvū ono; unwu Jiékopu ēbo, ndu ophu yele Dayina shi lē ne lanū, bu iya bu Simiyonu; waa Līvayi gbeshi bya amāta ogu-echi phē bahū lē mkpukpu ono je atūko unwoke mkpukpu ono g'ephe ha gbuēbe l'otulupfu. ²⁶ Ephe gbua Hamo; yēe nwa iya, bu Shékemu; bya eduta Dayina l'ulo ibe Shékemu tugbua; o buru phē alala. ²⁷ Unwu Jiékopu bya adajaa l'echi odu ono; bya akwata iphe, ndu mkpukpu ono, pharwushiru nwune phē ono l'okwata. ²⁸ Ephe kpūta aturu waa egu phē; waa eswi phē; waa nkapfu-igara phē; bya atūko iphemiphe, bukōta kē ndu mkpukpu ono gwetakōta; mbū gwetachaa ndu ophu nō l'oma mkpukpu; mē ndu ophu nō l'ēgu. ²⁹ Ephe gwetakōta ēku phē; waa unwanyi phē; yēe unwegirima phē; bya atūko iphemiphe, nōkōta l'ulo phē gweta.

* 33:17 33:17 Iphe, Sukotu bu bē bu eka a tushiru 'mkpū'.

³⁰ Tobudu iya bu; Jiékòpu sù Simiyònu; yee Lívayi: “Ègube iphe-èhuka òphu unu wobatakwanuru mu nta-a! Nta-a bẹ unu meru gẹ mu buru onye eshi ndu Kénanu; yee ndu Pérezu ishi; mbu ndu bu l'alì-a. ?Ò kwa l'unu maru-a l'anyi parù nwanshìi? Ò -buru l'èphe chigbabèru onwophẹ byapfuta mu ògu bẹ mu lẹ ndibe mu a-bùkwaru mkpurupyata!”

³¹ Èphe sù: “?Ò gbakwanuru g'èphe mee nwune anyi nwanỳi gẹ nwanỳi-ovuoba?”

35

Jiékòpu alwaphuta azu lẹ Betelu

¹ Òo ya bu; Chileke sù Jiékòpu: “Kwalita lashia mkpukpu Bètelu je eburu. I -rwua l'ì kpuaru mube Chileke òru-ngweja; mbu mube Chileke ono, byapfutaru ngu l'èka ono; teke iigbalaru nwune ngu, bu Iso-a.”

² Ò buru iya bu; Jiékòpu sù ndibe iya; waa ndu èphe l'ia bu: “Unu lwua iphe, bùkpoo agwa, unu gude; unu emee onwunu g'unu dù nsò; unu agbanwee uwe unu. ³ Òo ya bu; unu agbeshi g'anyi je Bètelu gẹ mu je akpuru Chileke òru-ngweja l'èka ono, bu iya bu onye ono, nùmaru olu mu teke mu nò l'aphu; bya aburu onye ono, nò-kuberu mu l'ekameka ono, ya jekòtaru ono.” ⁴ Noo ya; èphe tuko agwa ono, èphe gude ono; yee iphe-nchi, èphe yeru lẹ nchi yeshia chiru nù Jiékòpu; o likòta lẹ mkpula akpurata, nò lẹ mgboru mkpukpu Shékemu. ⁵ Èphe gweta tughua; ndzu-agugu, shi l'èka Chileke rwupya bẹ mkpukpu òphu nò-phegbaaru phẹ mgburugburu; k'òphu bu l'ò tò dùdu g'èphe ha, jeru achì ndibe Jiékòpu ono òso.

⁶ Jiékòpu yee ndu èphe l'ia swì bya ejerwua mkpukpu Luzu, bu iya bu Bètelu, nò l'alì Kénanu. ⁷ Ò buru l'èka ono bẹ ò kpuru òru-ngweja; bya agua èka ono Elu Bètelu. Noo l'òo èka ono bẹ Chileke goshiru iya onwiya lẹ g'òogbalaru nwune iya.

⁸ No iya; Debora, bu onye shi eleta Ribeka enya nwuhu; e lia ya lẹ mkpula upfu akpurata lẹ nsuda Bètelu. Òo ya bu; a gua èka ono Alonu Bakutu.*

⁹ Jiékòpu shichaepho Padanu-Arámu lwa; Chileke byapfuta iya òzo bya agoru ònu-oma nù iya. ¹⁰ Chileke sù iya: “Èpha ngu bu Jiékòpu; òle epha ngu ta abuheduru Jiékòpu; epha ngu a-buru Ízurelu.” Òo ya bu; ò gua ya Ízurelu.

¹¹ Chileke sù iya: “Òo mbèdua bu Chileke, bu Òkwoolemka. Unu zua azùzù ka l'òtu. Liimeta ndu a-buru òha èka phẹ; bya emetakwaphò òhamoha òzo yekoberu phẹ. Ndu eze eshi ngu l'èhu futa. ¹² Alì ono, mu nuru Èbirihamu; waa Áyizaku bẹ mu nùkwaru ngu phò; tème mu nùkwa iya phò unwu nwanwanwanwa ngu.” ¹³ Chileke shi l'èka ò nò pfuru yeru iya ono tughua ephekerephe.

¹⁴ Jiékòpu bya apalia mkpuma pfube l'èka ono, Chipfu nò pfuru yeru iya ono; bya ekpu ya mee l'eli; kpua ya manù gude gwaa Chileke. ¹⁵ Jiékòpu gua èka ono, Chileke nò pfuru yeru iya ono Bètelu.

Anwuhu Rechielu yele Áyizaku

¹⁶ Èphe shi lẹ Bètelu tughua. Èphe rwujeepho mgboru Ifurata; ime meahaa Rechielu. Ezeda iya kwatakpoò tsuahaa ya l'èhu. ¹⁷ Lẹ teke ono, iphe shihuru ike g'oomo zeda ono bẹ nwanỳi, eswi iya ime sùru iya: “Gẹ ndzù ba agushi ngu. Ò kwa nwa nwoke òzo bẹ ì nwuru.” ¹⁸ Ò bya l'atubuhu unme k'anwuhu; ò gua nwa iya nwoke ono Benoni. E mechaa; nna iya gua ya Benjiaminu.

¹⁹ Noo ya; Rechielu nwuhu; e lia ya l'uzo Ifurata, bu iya bu Bètulehemu. ²⁰ Jiékòpu swita mkpuma pfube l'eli ilu iya. Mbu byasu ntanù-a bẹ mkpuma ono noekwapho l'èka ono egoshi l'òo ilu Rechielu.

²¹ Ízurelu tughukwa òzo; bya eje akpòbe ùlò-èkwa iya l'azu ùlò-ephekerephe, bu Eda. ²² Ò buru lẹ teke Ízurelu bu l'alì èka ono bẹ Rúbenu jepfuru nyee nna iya, nna iya ta aludu òkpobe alulu, bu Biliha. Nna iya, bu Ízurelu numa iya.

Jiékòpu nwutaru unwoke iri l'èbo.

²³ Unwu kẹ Lii bu: Rúbenu, bu iya bu òkpara Jiékòpu; waa Simiyònu; waa Lívayi; waa Jiuda; waa Isaka; tème waa Zebulun.

²⁴ Unwu kẹ Rechielu buru Jiósefu waa Benjiaminu.

²⁵ Unwu kẹ Biliha, bu ohu Rechielu buru Danu waa Nafutali.

²⁶ Unwu kẹ Zilipa, bu ohu Lii buru Gadu waa Asha.

Ò buru ndu ono g'èphe ha bu unwu, a nwushikotar Jiékòpu l'alì Padanu-Arámu.

²⁷ Jiékòpu lwapfuta nna iya, bu Áyizaku lẹ Mamure, nò lẹ mgboru Kiriyatu-Araba, bu iya bu Hèburonu; l'èka Èbirihamu yee Áyizaku shi tuko buru. ²⁸ Áyizaku nòru ùkporo

* 35:8 35:8 Iphe, ò futaru bẹ bu 'Achì uzu-èkwa'.

apha tete. ²⁹ Oo ya bu; o tua unme ikpazu iya; o buru iya anwuhu. O lapfu ndiche phe le g'ò kahucharu; bya anò apha, du igwerigwe. Ünwu iya, bu Jiékòpu yee Iso woru iya lia.

36

Oshilòkpa ke Iso

¹ Waa oshilòkpa Iso, bu iya bu Edòmu baa:

² Iso luru unwanyi ndu Kénanu. Epha phe bu Ada, bu nwada Elònu, onye Hetu; waa Oholibama, bu nwada Ana; bya aburu nwanwa Zibiyònu, onye Hevu; ³ wakwaphò Basumatu, bu nwada Ishimelu; bya aburu nwune Nebayotu.

⁴ Ada nwataru Iso Elifazu; Basumatu nwataru iya Ruwelu; ⁵ Oholibama nwataru iya Jiwushi; waa Jielamu; waa Kora. Ndu ono bukòta ünwu Iso; o buru l'alì Kénanu be a nò nwùshiru iya ya.

⁶ Iso bya eduta unyomu iya; waa ünwu iya unwoke; yee ke nwanyi; mèkpoo iphe, bukòta ndibe iya g'èphe hakòta; teme waa iphe-edobe iya; waa anu iya ndu ozo; mèkpoo eku, o kpatakòtaru le Kénanu g'ò ha; gude lashja alì eka du enya; me a -gbè l'eka nwune iya Jiékòpu bu. ⁷ Eku phe pawaru eka; k'òphu o daghawaru g'èphe atùko buru l'eka lanu. Kèle iphe-edobe phe ono meru; ophu alì eka ono asuedu phe ebubu. ⁸ Oo ya bu; Iso, bu iya bu Edòmu je eburu l'òha úbvú Siye.

⁹ Waa oshilòkpa Iso, bu nna ndu Edòmu l'òha úbvú Siye baa:

¹⁰ Waa epha ünwu Iso baa: Elifazu, bu iya bu nwa nwoke, Ada, bu nyee Iso nwataru iya; waa Ruwelu, bu iya bu nwa nwoke, Basumatu, bukwapò nyee Iso nwataru iya.

¹¹ Ünwu nwa nwoke ke Elifazu bu Temanu; waa Omaru; waa Zefo; waa Getamu; teme waa Kenazu.

¹² Nwa Iso; mbu Elifazu nweru nyee ya ophu o tòò ludu okpobe alulu, epha iya bu Timuna. Nwanyi ono nwataru iya nwa nwoke, aza Amalèku. Ndu ono bukòta ünwu nwanwa Ada, bu nyee Iso.

¹³ Ünwu nwa nwoke ke Ruwelu bu: Nehatu; waa Zera; waa Shama; teme waa Miza. Ndu ono bukòta ünwu nwanwa Basumatu, bu nyee Iso.

¹⁴ Ünwu Oholibama, bu nyee Iso; mbu nwada Ana bya aburu nwanwa Zibiyònu nwataru Iso bu: Jiwushi; waa Jielamu; teme waa Kora.

¹⁵ Waa ndu-ishi l'oshilòkpa Iso baa. Okpara Iso, bu Elifazu nwuru ndu-ishi, bu: Temanu; waa Omaru; waa Zefo; waa Kenazu; ¹⁶ waa Kora; waa Getamu; teme waa Amalèku. Ndu ono bu ndu-ishi alì Edòmu, shi l'eri Elifazu. Ephe bu ünwu nwanwa Ada.

¹⁷ Ruwelu, bu nwa Iso, nwuru ndu-ishi, bu Nehatu; waa Zera; waa Shama; teme waa Miza. Ndu ono bu ndu-ishi alì Edòmu ndu ophu shi l'eri Ruwelu. Ephe bu ünwu nwanwa nyee Iso, bu Basumatu.

¹⁸ Oholibama, bu nyee Iso nwuru ndu-ishi, bu Jiwushi; Jielamu; teme waa Kora. Ndu ono bu ndu-ishi ndu ophu shi l'eri nyee Iso, bu Oholibama, bu nwatibe Ana.

¹⁹ G'èphe hakòta ono bu ünwu Iso, bu iya bu Edòmu; bya aburu phe bu ndu-ishi phe.

²⁰ Waa ünwu Siye, onye Hòru, bu onye nwe alì ono baa: Lotanu; waa Shobalu; waa Zibiyònu; teme waa Ana; ²¹ waa Dishònu; waa Eza; teme waa Dishanu. Ünwu Siye ono, bu l'alì Edòmu ono bu ndu-ishi ndu Hòru.

²² Ünwu Lotanu bu Hori; waa Homamu. Timuna bu nwune Lotanu ke nwanyi.

²³ Ünwu Shobalu bu Aluvanu; waa Manahatu; waa Ebalu; waa Shefo; teme waa Onamu.

²⁴ Ünwu Zibiyònu bu Aya; waa Ana. Ana k'òwa-a bu onye ophu humaru nggele, ekpo oku l'echiègu teke o shi eche nkapfu-igara nna iya, bu Zibiyònu.

²⁵ Ünwu Ana bu Dishònu; waa Oholibama, bu nwada iya.

²⁶ Ünwu Dishònu buru Hèmodanu; waa Eshubanu; waa Ituranu; teme waa Keranu.

²⁷ Ünwu Eza bu Bilihanu; waa Zevanu; teme waa Ekanu.

²⁸ Ünwu Dishanu bu Uzu; waa Eranu.

²⁹ Ndu bu ndu-ishi ndu Hòru bu: Lotanu; waa Shobalu; waa Zibiyònu; waa Ana; ³⁰ waa Dishònu; waa Eza; teme waa Dishanu. Oo ephèbedua bu ndu-ishi ndu Hòru; e -shi le g'èphe gude kekashja onwophe l'alì Siye obu.

Ndu bu eze l'alì ndu Edòmu

³¹ Owa-a bu ndu vuadaru uzo buru eze ndu Edòmu; teme o nwejeru onye shi le ízuru bu aburu eze:

³² Bela, bu nwatibe Beyò be bu eze ndu Edòmu. Mkpukpu iya aza Dinuhaba.

³³ Bela nwuhuepho; Jobabu, bu nwatibe Zera, bu onye shi Bözura bya aburu eze l'onodu iya.

³⁴ Jobabu nwuhuepho; Hushamu, bu onye shi l'alị Temanu bya anọ-chia ęnya iya buru eze.

³⁵ Hushamu nwuhuepho; Hadadu, bu nwatibe Bedadu, bu onye lwu-kperu ndu Midiyanu l'alị Mówabu; bya aburu eze l'onodu iya. Mkpukpu nkiya aza Avitu.

³⁶ Hadadu nwuhuepho; Samula, bu onye shi Masureka bya anọ-chia ęnya iya buru eze.

³⁷ Samula nwuhuepho; Shawulu, bu onye shi Rehobotu, nọ l'uzo onu ęnyimu Yufurētisu; bya aburu eze nọ-chia ęnya iya.

³⁸ Shawulu nwuhuepho; Belu-hananu, bu nwatibe Akubo bya aburu eze l'onodu iya.

³⁹ Belu-hananu, bu nwatibe Akubo nwuhuepho; Hadadu bya aburu eze l'onodu iya. Epha mkpukpu iya buru Pawu; epha nyee ya buru Mehetabelu, bu nwada Maturedi. Maturedi bukwanuru nwada Mezahabu.

⁴⁰ Waa epha ndu-ishi l'oshilokpa Iso baa; wakwapho okpa-ipfu; yee ohamoha, ephe shigbaa, l'azagbaa epha phe baa. Timuna; waa Aluva; waa Jietetu; ⁴¹ waa Oholibama; waa Ela; waa Pinonu; ⁴² waa Kenazu; waa Temanu; waa Mibiza; ⁴³ waa Magudelu; teme waa Iramu. Ndu-a g'ęphe ha bu ndu-ishi ndu Edomu; le g'ęphe gude bua l'alị ono, ephe lwaru ono.

Ephe bu ndibe Iso, bu nna ndu Edomu.

37

Nrwo, Jiósefu rworu

¹ Oo ya bu; Jiékpu buru l'alị ono, nna iya shi buru, bu iya bu alị Kėnanu.

² Waa oshilokpa Jiékpu.

Ge Jiósefu nęrupho apha iri l'ęsaa be o shi etsojeru unwunna iya eche aturu; mbu unwu nyee nna iya, bu Biliha; waa Zilipa. O dooru nna phe ejo-iphe, unwunna iya ndu ophuu anoduje eme.

³ No iya; Izurelu ka eye Jiósefu obu eme le g'o yeru unwu iya ndu ophuu. Iphe, kparu iya nu buru l'oo nwa, a nwuru iya le nka. O bya akwaaru Jiósefu eguru uwe, ama ntumatu, chikashiru mkpo. ⁴ Unwunna iya maerupho le nna phe ka iya eye obu eme le g'o yeru epehedua; ephe kpoo ya ashị; ophu ephe epfujeheduru opfu oma eyeru iya.

⁵ Todbudu iya bu; Jiósefu rwoo nrwo bya ezeeru unwunna iya ono nrwo ono. O mee; o kabakpoo phe ro adu ashị. ⁶ O suru phe: "Unu gebe ge mu zeeru unu nrwo, mu rworu. ⁷ Anyi esweshi upfu ereshi esweshi l'egu. A nonyaa; upfu ereshi nkemu gbalihu pfuru nhamunha; upfu iya k'unu bya anophe nkemu mgburugburu phozegbaaru iya."

⁸ Unwunna iya su iya: "Jiri l'ii-mechaa buru eze anyi to? Mbu-a; ?buwaa ngu e-mecha buru onye-ishi anyi?" Nrwo ono, o rworu ono; yee opfu ono, o pfuru ono mee; o kabakpoo phe ro adu ashị.

⁹ No iya; o byakwa arwo nrwo ozo; bya ezeeru unwunna iya ono ozo. Ono be o suru phe: "Unu gebe ge mu zeeru unu nrwo ozo, mu rworu. Ogiya-a be mu rworu g'ęnyanwu; waa onwa; waa kpkopde iri le nanu bya ephozeru mu ishi."

¹⁰ O zeeru iya pho nna iya go zeru iya unwunna iya; nna iya baaru iya mba su iya: "Iphe owa-a, iirwo owa-a bu gunu? ?Bu le ne ngu; waa mbedua, bu nna ngu; waa unwunna ngu be e-mecha bya ephozeru ngu to?" ¹¹ Unwunna iya jiaharu iya ijięnya; obenu le nna iya kwakoberu iphe ono l'okpoma.

Unwunna Jiósefu ere iya

¹² Noo ya; unwunna iya chita aturu nna phe jeshia echeche le mgboru mkpukpu Shekemu. ¹³ Oo ya bu; Izurelu su Jiósefu: "Eshi ophu i maru l'unwunna ngu eche aturu le mgboru Shekemu bukwa gi bya ge mu zia ngu gi je agbaphe phe."

Jiósęfu su nna iya l'ọ du ree.

¹⁴ Oo ya bu; o su iya: "Jiko jenu je agbaphee unwunna ngu phe; yee aturu phe; maru ?ehu duchaa phe-a ree? L'jilwa bya akaru mu g'ọ du." O buru le nsuda Hęburonu be o nọ zia ya ozi obu. O tughua jeshia; bya ejerwua Shekemu.

¹⁵ O nweru nwoke humaru iya l'eka oogha-phe l'egu eka ono; bya ajja ya su: "Bu gunu be icho?"

¹⁶ O su iya: "Mu elekwa ęnya unwunna mu. O -buru l'i maru eka ephe nọ eche aturu phe; jiko tunuru mu onu iya."

¹⁷ Nwoke ono sù iya: “Èphe shiakwa l'èka-a tũgbuwa. Mu nũmakwaru teke èphe shi epfu sù g'èphe je Dotanu.”

Oo ya bũ; Jíósefu chõoru ùnwunna iya jeshia; je ahũma phè lè mgboru Dotanu. ¹⁸ Èphe levukpõo ya rõ teke õ nõkwadu uezanya; bya awata achì idzu g'èphe e-shi gbua ya.

¹⁹ Èphe sù nwibe phè: “O-rwõ-nrwõ-a abyajè-o! ²⁰ Unu bya nta-a g'anyi gbua ya chie lè nsù lanũ l'èka-a. E -mechaa; anyi asù l'õo anũ-egbudu gburu iya. G'anyi mawarũro gè nrwõ iya ono e-me vũa.”

²¹ Rúbenu nũmae ya phõ bya emeahaa g'õ gbafula iya. O sù phè: “Unu g'anyi te egbushi iya egbugbu. ²² G'anyi be gbushi õchi. G'anyi chiechia ya lè nsù lanũ l'echiẽgu l'èka-a; g'anyi te edenyikwa iya èka.” Iphe, Rúbenu gude pfua ya bũ g'õ dzõo ya duta iya duphuru nna iya azũ õzo.

²³ Jíósefu byarwutaepho èka ùnwunna iya ono nõ; èphe gude iya yefu iya eguru uwe ono, o yeru ono, chikashiru mkpõ ono; ²⁴ bya akputa iya je echie lè nsù. Nsù õbu ta adũdu iphe, dũ iya nũ; õphu mini adũdu iya.

²⁵ Èphe nõ-zetaepho anõo wata eri nri; èphe jeshia ele ènya bya ahũma ndu ije, shi l'eri Ishimèlu; èka èphe shi l'alì Giladu; èphe l'inya-kamelu phè; vuru manũ, eshi mkpõ; waa ùnwũ, eshi kwaphõ mkpõ; waa àrwũ, bũ mèru eje ala alì Ijiputu.

²⁶ Jiuda sù ùnwunna iya: “?Bũ urwu gunu bè anyi e-rita iya m'õ bũru l'anyi gburu nwanna anyi bya eworu mee ya domia? ²⁷ Unu g'anyi ree ya oshilõkpa Ishimèlu. G'õ tõ dukwa iphe, anyi e-je iya ememe; eshi õphu õ bũ nwanna anyi; tème anyi bũru mee lanũ.” Ùnwunna iya kweta.

²⁸ Ndu Midiyanu ono, agba nghõ ono ghatashìepho; ùnwunna Jíósefu bya ekufuta iya lè nsù ono; woru iya ree oshilõkpa Ishimèlu ono ùkporo èkpa-ego mkpõla-õchaa. Èphe kputa iya lashia Ijiputu.

²⁹ Rúbenu byaepho lè nsù ono bya ahũma lè Jíósefu ta nõedu iya; o gude èhu-eghu woru uwe iya gbajaa. ³⁰ O jefu ùnwunna iya phè je asù phè: “Nwata ono ta nõekwa l'èka e chieru iya. ?Bukpoo awe bè mu e-dobe iphu?”

³¹ Noo ya; èphe bya achìta uwe Jíósefu bya egbua egbu; woru uwe Jíósefu ono tseè lè mee ya. ³² Èphe chìta uwe ono, chikashiru mkpõ ono chiphuru nna phè azũ; sù iya: “Anyi hũmakwaru iphe-a l'ũzo; lekwa ya ènya g'ì maru ?bũ kè nwa ngu tõo tõ bũdu iya?”

³³ Jíèkõpu bya elee ènya; õ bũru iya. O sù: “O kwa uwe nwa mu-o! O dukwa g'õ bũ anũ-egbudu gburu iya. Oowaa! Nta-a bè Jíósefu bè anũ-egbudu lajashiakwaru nanũ nanũ!”

³⁴ Jíèkõpu woru uwe iya gbajaa; bya achìta uwe aphũ yee onwiya; bya araa èkwa nwa iya ono ujiku olemole. ³⁵ Ùnwũ iya k'unwoke; mè ùnwada iya bya g'èphe dũa ya obu. Ophu o kwedu g'a dũta iya. O pfua sù: “Mu a-gukwa aphũ nwa mu-a jasũ mu alapfu iya lè maa.” O bũru egube ono bũ gè nna iya gude gũa aphũ iya.

³⁶ No iya; ndu Midiyanu ono woru Jíósefu ree Potifa l'alì Ijiputu. Potifa ono bũ onye lanũ l'ime ndu Fero nrũru oke-õkwa; kèlè õ bũ ishi ndu ojõgu, eche Fero nche.

38

Jiuda yele Tema

¹ Lè teke ono bè Jiuda harũ ùnwunna iya je; èphe lè nwoke Adulamu, aza Hira buru. ² O bũru l'èka ono bè Jiuda nõ hũma nwada nwoke Kènanu, èpha iya bũ Shuwa. O lũta iya; èphe l'iya kwaa. ³ O tsũta ime; bya anwũa nwa nwoke a gurũ Èru. ⁴ O tsũta ime õzo; bya anwũa nwa nwoke; bya agũa ya Qnanu. ⁵ O bya anwũfua nwa nwoke lanũ; bya agũa ya Shela. O bũru lè Kezibu bè õ nõ nwũa ya.

⁶ Jiuda bya alũtaru õkpara iya bũ Èru, nwanyì. Èpha nwanyì ono bũ Tema. ⁷ Obenu lè Èru, bũ õkpara Jiuda bũ onye eme èjo-iphe l'ènya Chipfu. Oo ya bũ; Chipfu woru iya gbua.

⁸ Oo ya bũ; Jiuda sù Qnanu: “Duta nyee nwune ngu g'unu l'iya kwaa. Lũru iya g'iishi nno tũgboru nwune ngu akõ lè mgboko.” ⁹ Obenu lè Qnanu maru lè nwa, nwanyì ono a-nwũta ta abũduru nkiya. O nõdu abũjeru; yee nyee nwune iya -nõdu akwa; l'õogboshia ùnwada l'alì g'eeshi gè nwune iya ta tũgbo akõ. ¹⁰ Iphe ono, oomeje ono bũru èjo-iphe l'iphu Chipfu; o wokwaru iya phõ gbua.

¹¹ E mechaa; Jiuda sù nyee nwa iya, bũ Tema g'õ laa ibe nna iya je eburu eburu kwabè jasũ teke Shela, bũ nwa iya evuta. Kèlè õ rĩru sù: “?A maru ?onye k'ono ta anwũhudunu g'unwune iya ndu õphuu nwũhuru.” Tema kwe hm laa ibe nna iya je eburu.

¹² A nonyakpoepho; nyee Jiuda, bu nwada Shuwa nwuhu. Jiuda rokotachaepho ike l'anwuhu nyee ya ono; bya ejeshia Timina; l'eka eebushiru iya aturu iya eji. Onya iya, bu Hira, onye Adulamu tsoru iya.

¹³ A bya edooru iya Tema le nna ji iya ejekwa Timina je ebushi aturu iya eji. ¹⁴ O kweepho doo yefu uwe nwanyi, no l'ulo-maa, o yeru; bya eworu gerebe gerebe ekwa phua onwiya l'iphu g'a ta hube iya ama; bya eje anodu l'onu-abata, e shi abahu Enemu, bukwapho uto, e shi eje Timina. Kele o maru le Shela vutawaru; obenu l'e te kuduru iya g'o bya g'o luyabe iya ge ya buru nyee ya.

¹⁵ Jiuda huma Tema; bya arja l'oo nwanyi-ovuoba; noo kele o phu-chiru onwiya iphu; ¹⁶ ophu o madu l'oo nyee nwa iya. O duta iya je l'aguga gbororo bya asu iya g'o bya g'ephe l'iya je akwaa.

O jia ya su: "Bu gunu be ii-nu mu g'anyi le ngu kwaa obu?"

¹⁷ O su iya: "Mu e-shi l'iphe-edobe mu kpee ngu ada-eghu."

O kwe iya hm; bya asu iya: "Ii-yekwanuru mu iphe l'itumo; ge mu gude jasu l'ikputaru mu iya?"

¹⁸ O su iya: "Bu gunu be mu e-yeru ngu l'itumo obu?"

O su iya: "Oo iphe, agba l'eka ngu, eegudeje hube ngu ama; waa eri, tso iya nu; waa oshi-mpaleka ngu ono, i gude l'eka ono." O chiru iya nu iya; ephe l'iya je akwaa; o woru ime yee ya. ¹⁹ O tugbuepho bya eje aphufu ekwa ono, o shi phua l'iphu ono; bya eje eworu uwe nwanyi, no l'ulo-maa, o shi yee woru yepu azu.

²⁰ E mechaa; Jiuda bya akputa ada-eghu ono kpee onya iya, onye Adulamu g'o je akpee nwanyi ono; chitaru iya iphe, o yeru iya l'itumo ono. O jee ophu o humaeduru nwanyi obu. ²¹ O jia ndu bu l'eka ono su: "Denu nwanyi-ovuoba, shi nodu l'aguga uto Enemu-a?"

Ephe su iya: "Nwanyi-ovuoba ta nojekwaru l'eka-a."

²² Oo ya bu; o laa je asu Jiuda le ya ta ahumakwaru iya. Teme ozo bu le ndu bu l'eka ono sukwaru le nwanyi-ovuoba ta nojeduru l'eka ono.

²³ Jiuda su: "G'a hakwaa ya g'o nwowaruro iphe, o gude; a -nonyaa; e gude iya gbaaharu anyi mgbonu. Eshi ophu mu kperu ngu ada-eghu, i gude je achokota iya; ophu i humaduru iya."

²⁴ A noepho iphe, rwuru onwa eto; a bya asu Jiuda: "Tema, bu nyee nwa ngu be buakwaa nwanyi-ovuoba; mbu le-a; o dukwaa ime. O buru l'ovuoba ono be o vutaru iya."

Jiuda su: "Unu kpufuta iya g'e kegbua ya l'oku!"

²⁵ A kpufutashia ya; o zia ozi g'e je ezia nna ji iya ono su iya l'o kwa onye nwe iphe-a be yeru iya ime ono. Su iya: "Maeshikwaru ?ii-du ike maru onye nwe iphe, agba l'eka eegudeje ahube nemadzu ama-a; waa eri, tso iya nu; waa oshi-mpaleka-a?"

²⁶ Jiuda huma iphe ono bya amaru l'oo nkiya bya asu: "Ha! Nwanyi-a kakwa mu apfubekoto; eshi ophu mu sucharu le mu e-kuru iya nu nwa mu, bu Shela g'o luru. E mechaa; ophu ephe l'iya alueduru."

²⁷ O rwue ya pho l'ezeda; a maru l'unwu ono du iya ebo l'epho. ²⁸ Le g'oozedu be onye lanu wofutaru eka. Nwanyi, eswije ime bya ewota eba oghu, du uswe-uswe libe iya le nkwo-eka; bya asu l'oo onye owa-a bu ivuzo. ²⁹ O wobaepho eka ono; nwune iya kwofuta. Nwanyi, eswi ime ono su: "Bu g'i shiru kpakata uto baa?" A gua ya Pèrezu.*

³⁰ Oo ya bu; nwune iya onye ophu, a gbaeru eba oghu, du uswe-uswe le nkwo-eka ono lufuta; a gua ya Zera.†

39

Jiوسفu yele nyee Potifa

¹ Tobudu iya bu; e gude Jiوسفu jerwua ali Ijiputu. O buru Potifa onye Ijiputu zuru iya ndu oshilokpa Ishimelu ono, gude iya jerwua ali Ijiputu ono. Potifa ono tso le ndu no l'oke-okwa. Yebuedu bu onye-ishi ndu ojogu, anoduje eche Ferro nche.

² Chipfu no-kube Jiوسفu; o buru onye iphe ejehuru. O buru l'ulo nnajjuphu iya, bu nwoke Ijiputu ono. ³ Nnajjuphu iya ono humaepho le Chipfu no-kube iya; teme le Chipfu emeje g'iphemiphe, Jiوسفu ono eme vuru ire; ⁴ Jiوسفu du iya l'obu. O woru Jiوسفu mee onye-ozu iya; mbu mee ya onye elekota unuphu ibe iya l'ophu enya; teme o wokwarupho iphemiphe, o nweru yekota iya l'eka g'o leta enya. ⁵ Eshi teke ono, o woru unuphu ibe iya l'ophu; yee iphemiphe, o nweru enweru yekota Jiوسفu l'eka g'o leta enya ono be Chipfu bya ekebeahaa nwoke Ijiputu ono l'oma shita l'ehu Jiوسفu. Chipfu

* 38:29 38:29 Iphe, Pèrezu bu be bu 'Okwokwo'. † 38:30 38:30 Zera bu iphe, o futaru bu 'ocha-pfu'.

kebeahaa ya l'oma l'iphemiphe, o nweru enweru; je akpaa le ndu ophu no l'unuphu; me le ndu ophu no l'egu. ⁶ Oo ya bu; o hakotaru Jiousefu eku iya l'ophu g'o leta enya. Ophu o duedu iphe, o nweru, ookpajekwadu ishi iya. Iphe, o maerupho kpoloko bu g'oria nri.

Jiousefu gbaru mkparawa bya amashj mma ike. ⁷ A noepho nwanshji; Jiousefu guahaa nyee nnajiuphu iya ono; o su iya g'o bya g'ephe l'iya je akwa.

⁸ Obenu le Jiousefu jikaru bya asukwapho nyee nnajiuphu iya ono: "A -gbe teke nnajiuphu mu meru mu onye-ishi iphemiphe, o nwekotaru be o to duedu iphe, eeme l'unuphu-a, ookpajekwadu ishi iya. Iphemiphe, o nweru g'o ha be o yekotawaru mu l'eka ge mu leta enya. ⁹ Ophu o to duedu onye kabaa mu shii l'ulo-a. Ophu o dukwapho iphe, oowoharu mu ewoha gbahaa gubedua; kele i bu nyee ya. ?Denu ge mu e-shi mee ejo-iphe, du egube ono; mbu mee Chileke iphe-aji onoya?" ¹⁰ O nodu anodujekpoepho epfuru iya Jiousefu mbokumboku; obenu le Jiousefu te ekwedu g'ephe l'iya kwaa; mbukponu g'ephe l'iya no-kube ntse.

¹¹ O be ujiku lanu; Jiousefu bahu l'ulo ge ya je ozi, duru iya nu. Teke ono be o to duedu ndu-ozu ulo ono l'ophu m'onye lanu, no l'ime ulo ono; ¹² o gude iya l'uwe su iya g'o bya g'ephe l'iya kwaa. Jiousefu yefu uwe iya ono haa ya l'eka gbado ulo ono g'bafulu etezi.

¹³ O maerupho le Jiousefu yefuru uwe iya haa ya l'eka g'bafulu etezi; ¹⁴ o kua ndu-ozu ulo iya ndu ophu; su phe: "Unu lenu! Nwophu shi l'ali ndu Hiburu-a be e dutaru dobe; g'o bya anyi eme iphe-iphere. O bataru l'eka-a bya g'anyi l'iya kwaa; mu chishia mkpu. ¹⁵ O numaeopho le mu chiaharu mkpu; o gbadoo mu uwe iya l'eka gbala g'bafulu etezi."

¹⁶ O gude uwe ono gbiriri jasu nnajiuphu Jiousefu bata. ¹⁷ O bya eworu iya pfuuru iya su: "Nwohu ono, i zutaru, bu onye Hiburu ono be shi eme g'o mee mu iphe-iphere ntanu-a. ¹⁸ Mu wataepho echi mkpu; o gbadoo mu uwe iya l'eka gbala g'bafulu etezi."

¹⁹ Nnajiuphu Jiousefu numaeopho iphe ono, nyee ya pfuru iya ono su l'onoo g'ohu iya meru iya ya bu ono; o nru oku wua ehu. ²⁰ O kpata Jiousefu jeye l'oka-mkporo, eze atuchije ndu mkporo iya.

Ole Jiousefu no le mkporo ono; ²¹ Chipfu no-kube iya bya egoshi iya le ya yeru iya obu. O mee; Jiousefu du onye eche oka-mkporo ono nche l'obu. ²² Onye eche oka-mkporo ono woru Jiousefu mee ishi ndu nokota l'oka-mkporo ono. Iphemiphe, eemekota l'eka ono buru yebe Jiousefu be e yeru iya l'eka. ²³ Iphe, nowa Jiousefu l'eka be onye eche oka-mkporo ono ta akpajeedu ishi g'ee-me iya; noo kele Chipfu no-kube Jiousefu bya emee; iphemiphe, oome nodu evujeru ire.

40

Onye etsujeru Fero onu le mee; yele onye eghejeru iya buredi

¹ O nweru teke a nonyaru; onye etsujeru eze ndu Ijiputu onu le mee; yee onye eghejeru iya buredi meswee nnajiuphu phe, bu eze ndu Ijiputu. ² Umadzu labo ono, ejeru iya ozi ono, bu onye-ishi ndu etsujeru iya onu le mee; waa onye-ishi ndu eghejeru iya buredi pho mee; ehu ghuahanaa Fero obu eghu. ³ O ye phe l'oka-mkporo l'ibe onye-ishi ndu ojogu, anoduje eche Fero nche, bu eka a tu-chikwarupho Jiousefu. ⁴ Onye-ishi ndu ojogu, anoduje eche Fero nche woru phe ye l'eka Jiousefu; o nodu eleta phe enya.

Ephe nonyaepho l'eka ono; ⁵ unwoke labo ono; mbu onye etsujeru eze ndu Ijiputu onu le mee; yee onye eghejeru iya buredi, bu ndu tuko nodu le mkporo ono bya atuko nrwo l'enyasi ujiku lanu. Nrwo ono nwecharu iphe, o futaru iche iche. ⁶ Jiousefu bya l'utsu iya bya ahuma l'ephe adzu iphu. ⁷ Oo ya bu; o jia ndu ono, bu ndu no l'oke-okwa Fero, a tukoru ephe le yebe Jiousefu tu-chia l'ibe nnajiuphu iya ono; su phe: "?Bu gunu kparu iphe, unu adzu iphu ke ntanu?"

⁸ Ephe su l'ephenebu ono tuko nrwo nrwo; ophu o duedu onye a-koru phe iphe, nrwo ono futaru.

Jiousefu su phe: "?Tobudu Chileke bu onye akaje iphe, a rworu le nrwo? Jiko unu zeshikwaru mu nrwo ono, unu rworu ono."

⁹ Oo ya bu; onye-ishi ndu etsujeru Fero onu le mee bya ezeeru Jiousefu nrwo nkiya; su iya: "Mu rworu nrwo ge mu humaru vayinu l'ataphu mu. ¹⁰ Vayinu ono nweru ekali eto. O tuchaa ige; bya ajaa ajaja; bya amishia ke wogalaa; bya achashia. ¹¹ Mu gude okoro Fero l'eka; bya ewota akpuru vayinu ono pyiru ye l'okoro Fero; bya eworu iya nu iya."

¹² Jiousefu su iya: "Waa iphe, nrwo ono bu baa. Ekali-oshi eto ono bu ujiku eto. ¹³ A -noepho ujiku eto; Fero abya edufuta ngu l'eka-a; bya edobe ngu l'onodu, i shi nodu; l'ijbya agbaaharu Fero mee egube ono, i shi emeje teke ono, i shi buru onye etsujeru iya onu le mee pho. ¹⁴ Teke iphemiphe adjeru ngu pho le ree; jiko nyatakwa mu. Iphe-oma,

ii-meru mu bu g'i pfiaru Fero opfu ehu mu dufuta mu l'oka-mkporo-a; ¹⁵ kele o kwa ezita be e zitaru mu l'oshi l'alj ndu Hiburu. O rwukwaa l'eka-a; a bya atua mu mkporo l'ebe adu iphe, mu meru."

¹⁶ Onye-ishi ndu ophu eghejeru Fero buredi pho humaepho le Jiousefu kowaru nrwō ono ree; o su Jiousefu: "Mbēdua rwokwarupho nrwō ge mu vu nkata buredi eto. ¹⁷ Le nkata k'eli iya be e yeru iphe, du iche iche, e gheshiru Fero. Enu pheru bya eberu le nkata k'eli iya ono; bya awata avuka iphe, no le nkata ono, mu vu l'ishi ono."

¹⁸ Jiousefu su iya: "Waa iphe, o bu baa; nkata eto ono bu ujiku eto. ¹⁹ A -noepho ujiku eto; Fero abya akpufuta ngu; je eworu ngu swigbua l'eli oshi. Enu abya avuka anu ngu."

²⁰ O beepho mboku k'eto ono, gbaru l'eswe a nwuru Fero. O bya eshiaru ndu-osi iya g'ephe ha nri obo-iphe. O bya edufuta onye-ishi ndu etsujeru iya onu le mee; yee onye-ishi ndu eghejeru iya buredi dobe l'atatiphu ndu-osi iya. ²¹ O bya eworu onye-ishi ndu etsuje onu le mee dophu azu l'okwa iya ozo. O bya agbaaharu Fero mee g'o shi agbaru iya. ²² O bya eworu onye-ishi ndu eghejeru iya buredi pho swi-gbua l'eli oshi. O nwukotaepho ge Jiousefu suru phe l'oo-nwu. ²³ Obenu l'onye-ishi ndu etsuru Fero onu le mee ono ta nyataeduru Jiousefu; o zohaa ya.

41

Nrwō Fero

¹ A noepho apha labo sugbaa ishi; Fero nrwō nrwō. O gbē pfuru l'aguga enyimu Nayilu. ² A bya ele enya; eswi esaa, du ubvu l'enya bya adu okporokpo shi l'enyimu Nayilu ono rwufutagba; bya anodugba l'aguga eka ono taaha nri. ³ E mechaa; eswi esaa ozo, du eji bya ajo ehu shikwapho l'enyimu ono rwufuta bya ano-kube ophu l'aguga enyimu ono l'eka ono. ⁴ Eswi esaa ophu du eji bya ajo ehu pho bya atuko eswi esaa ophu du ubvu l'enya bya adu okporokpo pho lwekota. O mechaa nno; Fero tehu.

⁵ A nonyakwaa; mgbenya tu iya ozo; o nrwō nrwō k'ēbo. K'ogiya ono be o rworu nrwō g'ishi akpe esaa, du okporokpo bya adu ree photaru l'oshi akpe lanu. ⁶ E mechaa; ishi akpe esaa ozo, du mgbapya mgbapya, pherephere uzo enyanwu-awawa mebyishuru bya aphoshia l'oshi akpe ozo. ⁷ Ishi akpe esaa ophu du mgbapya mgbapya pho bya atuko ishi akpe esaa ophu du okporokpo bya apho aphopho pho lwekota. Oo ya bu; Fero tehu; bya amaru l'iphemiphe ono bu le nrwō be o shi anwukota.

⁸ A futa l'utsu; iphe ono nodu atsu iya l'ehu shii. O zia g'e je ekuaru iya ndu jibya; waa ndu mmamiphe ndu Ijiputu. Fero bya ezeeru phe nrwō ono. Ophu o dudu onye duru ike kooru iya iphe, nrwō ono bu.

⁹ Onye-ishi ndu etsujeru Fero onu le mee su Fero: "Ntanu-a be mu nyatakwaru iphe, mu meru, adudu ree. ¹⁰ O nweru teke ehu ghujeru gube Fero egbu l'eka anyibe ndu-osi ngu no; i tua mu l'onye-ishi ndu eghejeru ngu buredi pho mkporo l'ulo ibe onye-ishi ndu ojogu, echeje gube Fero nche. ¹¹ O -rwua enyashi ujiku lanu; anyi n'ēbo tuko nrwō nrwō; nrwō ono epheneno nwecharu iphe, o bugbaa. ¹² O nweru nwokoro bya Hiburu, bu onye ohu onye-ishi ndu ojogu, echeje gube Fero nche, anyi l'iya tuko ndu l'eka ono. Anyi zeeru iya nrwō ono; o kooru anyi iphe, o bugbaa. Anyenonu be o kochaaru iphe, nrwō nkiya bu. ¹³ E mechaa; iphemiphe ono nwukotaerupho anyi g'o pfuru. Mbēdua be e kuphuru azu l'okwa mu; e woru onye ophu je aswi-gbua."

¹⁴ Oo ya bu; Fero zia g'e je ekua Jiousefu; a bya atufuta iya l'ulo-mkporo ono. O kpuchaa ishi bya agbanwee uwe iya bya ejeshia l'atatiphu Fero.

¹⁵ Fero su Jiousefu: "Mu rworu nrwō; ophu o dudu onye duru ike kooru mu iphe, nrwō obu bu. Obenu le mu nūmaru l'oobujeru; teke e zeru ngu nrwō; l'i kooru onye ono iphe, o bu."

¹⁶ Jiousefu su Fero: "O to bukwa mbēdua akoje iphe, nrwō bu. O kwa Chileke be a-koru gube Fero iphe, nrwō ono bu le g'oo-ji ngu epho."

¹⁷ Fero su Jiousefu: "Mu rworu nrwō ge mu pfuru le mgboru enyimu Nayilu; ¹⁸ mu hūma eswi esaa, du okporokpo bya adu ubvu l'enya g'o shi le mini ono rwufuta bya anodu l'aguga mini l'eka ono taaha nri. ¹⁹ Ephe futachaa; eswi esaa ozo, du eji bya ajo ehu du garanyongu bya erwufutakwapho. Mbū le mu teke ahūma-swee eswi, du-be eji egube ono l'alj Ijiputu! ²⁰ Eswi esaa k'ono, du garanyongu ono bya ajo ehu ono bya atuko eswi esaa ke mbu pho, du okporokpo pho takota lwee. ²¹ Ephe taebachaa phe; ephe dukwapho njo adudu g'ephe du; k'ophu bu l'o to dudu onye e-kweta l'oo phe taru eswi ono. Mu tehu le mgbenya ono.

²² "Mu byakwa ekuru mgbenya ozo; mu watakwa arwo nrwō. O be k'ogiya ono; mu hūma ishi akpe esaa, phoru aphopho bya adu ree g'o photakotaru l'oshi akpe lanu. ²³ E mechaa; mu hūmakwapho ishi akpe esaa ozo, duchaa mgbapya mgbapya; bya aduchaa

ke zítazita; tème phèrèphèrè úzò ɛnyanwu-awawa zipyashĩa ya; ɔ nwùlwashihu anwùlwashihu; g'ò phòtakwarupho. ²⁴ Ishi akpe k'ono, dù mgbapya mgbapya ono bya atùko ndu ophu dù ree phò lwekòta. Mu bya ezeeru iya ndu jibya; ophu ɔ dùdu onye dùru ike kòoru mu iphe, nrwò obu bu."

²⁵ Noo ya; Jíósefu sù Fero: "Nrwò labò ono bukwa iphe lanù bè ɔ bu. Chileke meru g'ò kòoru gube Fero iphe, ya abya ememe. ²⁶ Eswi ɛsaa phò, dù ree phò bù apha ɛsaa; tème ishi akpe ɛsaa phò, dù ree phò bukwarupho apha ɛsaa. Ọo ya bù lè nrwò ono tũkora buru nrwò lanù. ²⁷ Eswi ɛsaa ophu dù ɛji bya ajò ɛhu, futaru nù gè ndu ophu futachaerupho phò bù apha ɛsaa. Tème ishi akpe ɛsaa phò, dù mgbapya mgbapya; phèrèphèrè, shi úzò ɛnyanwu-awawa zipyashĩru; ɔ nwùlwashihu anwùlwashihu phò buru apha ɛsaa, ɛgu e-me.

²⁸ "Ọ kwa-a iphe, mu pfuhawaru gube Fero-a bè ɔ bu. Ọ kwa Chileke goshiru ngu iphe, yebe Chileke abya ememe. ²⁹ Sù-a; l'ime apha ɛsaa bè nri a-kwatakpoo dù shii l'alì Ijiputu mgburugburu. ³⁰ Ọle e -mechaa; apha ɛsaa ophu ɛgu e-meshi ike ɛtsota iya. L'aatũko apha ɛsaa phò, nri shi dù shii l'alì Ijiputu phò zòhakota. ɛgu ono abya atũko alì ono nmaa swokoswoko. ³¹ Apha, nri shi paa ɛka l'alì ono-a te enweèdu onye anyata iya nù; noo kèle ɛgu ono a-buru ɛjò iphe-ɛhuka. ³² Iphe, meru g'ò gude gube Fero rwò nrwò ono mgbò labò bù iphe obu bè bù lè Chileke chipyawaru iya rengurengu lè ya e-me iya; tème ophu ɔ dùèdu g'aa-nò-beru; Chileke emee ya.

³³ "Nta-a bukwa gè gube Fero lee ɛnya hòta onye iphe edoje ɛnya bya aburu onye maru iphe mee ya g'ò buru ishi l'alì Ijiputu. ³⁴ Tème l'ì hòtakwapho ndu-ozì, a-nò-tsota onye-ishi alì Ijiputu phò; g'èphe keje iphe, ndu Ijiputu kpataru l'opfu úzò ise wota oke lanù. ³⁵ G'èphe nakòbe nri ono g'ò ha l'apha k'ono, nri dù ono. Teke ɛphe nakòbecharu iya; ɛphe egude ɛpha gube Fero je edobegbaa ya l'ulo ɛka eedobeje nri, nògbaa lè mkpũkpũ lè mkpũkpũ. ³⁶ L'e woru nri ono doberu ndu alì-a kwabèru apha ɛsaa k'ègu phò, a-bya lè Ijiputu-a. Ọo ya bù g'ègu ete egbuchidù alì-a."

³⁷ Iphe ono dù Fero yee ndu-ozì iya l'opfu ree. ³⁸ Ọo ya bù; Fero jja phè sù: "ʔAnyi a-dù ike ahũmaba onye ọzo, a-dù gè nwoke-a; mbù onye unme Chileke bu l'èhu ɛgube-a?"

³⁹ Noo ya; Fero sù Jíósefu: "Eshi ophu Chileke meru g'ì makòtaru iphemiphe-a bè ɔ to nwekwa onye ka ngu aburu onye iphe edoje ɛnya; ophu ɔ nwekwa onye ka ngu amaru iphe. ⁴⁰ Ọo gubedua bè a-buru ishi l'ibe mu; tème ɔ buru iphe, i pfuru bè onyemonye e-meje l'alì-eze mu. Iphe, mu e-gude ka ngu shii kpoloko bùèpho l'ọo mbedua bè bù eze."

Jíósefu eleta alì Ijiputu l'opfu ɛnya

⁴¹ Noo ya; Fero sù Jíósefu: "Nta-a bukwa ngu bè mu yekòtaru alì Ijiputu l'opfu l'èka." ⁴² Ọo ya bù; Fero gbata echi-eze iya woru gbabè Jíósefu lè mkpushi-ɛka; bya eyeè ya akpawuru-uwe; nyabè iya iphe-olu, e gude mkpòla-ododo mee. ⁴³ Ọ bya anù iya ugbo-inya iya k'èbo; ɔ nòdu agba. Ndu ọzo vuta úzò agbò ọgboo ekpu iya asuje: "Unu phozèru iya!" Ọ buru iya bù lè Fero eworu alì Ijiputu l'opfu woru yekòta Jíósefu l'èka.

⁴⁴ Fero sù Jíósefu: "Ọ kwa mbedua bù Fero; mbù lè-a; ɔ -buru l'ì ti pfuduru l'owa-a iphe, ee-me baa; te enwekwa onye nweru iphe, ɔ byaru eme l'alì Ijiputu l'opfu." ⁴⁵ Fero gua Jíósefu Zafunatu-Paneya bya eduta Asenatu, nwada Potifera onye uke ndu Ọnu kee ya g'ò buru nyee ya. Jíósefu bya ejedzuru alì Ijiputu l'opfu.

⁴⁶ Jíósefu nòwaru ọkporo apha l'apha iri tème ɔ wata ejeru Fero, bù eze ndu Ijiputu ozì. Jíósefu shi l'iphu Fero tũgbua; bya ejedzuru alì Ijiputu. ⁴⁷ L'apha ɛsaa ono, nri dù ono bè alì meshikpòoru kè nri ree ike. ⁴⁸ Jíósefu bya atũko nri, a kòtaru l'alì Ijiputu l'apha ɛsaa ono, nri dù ono kwakòkòta; dobegbaa lè mkpũkpũ lè mkpũkpũ l'alì Ijiputu. Ọobujeru; ɔ -bya lè mkpũkpũ k'owa-a l'ò kwakòkò nri, a kòtaru l'ègu, nò-phèru iya mgburugburu doo ya. ⁴⁹ Jíósefu kwakòèpho ereshi, e metaru l'opfu jasù ɔ kuta l'ikpo, ha g'èvevee, nò l'agũga eze-ɛnyimu. Nri obu kwatakpoo paa ɛka k'opfu a nnyaru; ophu e dejeèdu iya l'èkwo. Noo kèle ɔ bùwaa aguta aguta.

⁵⁰ O rwutashĩa apha ọkpa-nri ono; Asenatu, nwada Potifera, onye uke ndu Ọnu nwùtawaru iya unwegirima unweko labò. ⁵¹ Jíósefu gua onye ophu bù ọkpara iya Manásè; noo kèle ɔ sùru: "Chileke mewaru; mu zòhaa aphù, tsòru mu nù; bya azòhaa ọkpoku ibe nna mu." ⁵² Onye k'èbo bè ɔ guru Ifuremu sù: "Ọo Chileke bù onye meru gè ya jaa àjàjà l'alì, ya shi nòdu eje iphe-ɛhuka."

⁵³ Apha ɛsaa, nri dù shii l'alì Ijiputu phò bya abvù. ⁵⁴ Apha ɛsaa k'ègu phò bya awata; mbù ɔ nwùèpho gè Jíósefu pfuru ono; ọkpa-nri bya lè mgboko mgburugburu; ɔ bùèrupho alì Ijiputu bù ɛka nri dù. ⁵⁵ ɛgu meahaèpho ndu Ijiputu; ɛphe je araaru Fero kè nri. Fero sù ndu Ijiputu l'opfu: "Unu jepfufe Jíósefu. Iphe, ɔ sũkpòoru g'unu mee; unu emee ya!"

⁵⁶ Okpa-nri ono jedzuerupho ali ono; Jiosesu tuhashia ulo eka eedobeje nri reaha ndu Ijiputu nri; noo kele egu ono emeshikpo ike l'ekameka l'ali Ijiputu. ⁵⁷ Ohamoha l'ophu nodu abyajé l'ali Ijiputu bya azuta Jiosesu nri; noo kele egu ono emeshikpo ike le mgboko mgburugburu.

42

Unwunna Jiosesu eje ali Ijiputu je azuta nri

¹ Jiekopu numaeopho le nri du l'ali Ijiputu; o su unwu iya: “?Bu gunu kparu iphe, unu a-nodu elegbaa nwibe unu enya?” ² O sukwapo: “Mu numakwaru le nri du l'ali Ijiputu. Unu jekwa eka ono je azutaru anyi nri ilile. Oo ya bu; g'anyi anodu ndzu; g'egu te egbushi anyi.”

³ Unwunna Jiosesu umadzu iri bya atugbunaa jeshia azuta nri l'ali Ijiputu. ⁴ Ophu Jiekopu ekwedu ge nwune Jiosesu, bu Benjaminu tsoru phe. Noo kele ndzu agu iya l'iphe-kpanganga e-me iya. ⁵ O buru iya bu l'unwu Izurelu yi le ndu jeru azuta nri obu; kele okpa-nri ono dukwapo l'ali Kenanu.

⁶ Noo ya; o buru Jiosesu bu ochi-oha ndu Ijiputu ono; teme o buru iya anoduje ere ndu ali ono l'ophu nri. Oo ya bu; unwune Jiosesu byarwutaepho bya eworu iphu kpube l'ali baaru iya aja. ⁷ Ahuma, Jiosesu ahuma unwunna iya; o hube phe ama; bya awataro eme umere g'o to madu ndu ephe bu; bya epfuaharu phe opfu ehuka ehuka. Su phe: “?Bu awe be unu shi?”

Ephe su l'ephe shikwa ali Kenanu bya azuta nri.

⁸ Jiosesu hubeepho unwunna iya ono ama; obenu l'ephebedua ta ahubeduru yebedua ama. ⁹ O bya anyata nrwo, o rwojeru k'ehu phe pho; bya asu phe: “Unu bu ndu ngge; unu byaru g'unu huma eka ali anyi du nyegenyeye!”

¹⁰ Ephe su iya: “Waawakwa nnajipuhu; anyibe ndu-ozu ngu bukwa nri be anyi byaru azuta. ¹¹ G'anyi haa shikwa le nna lanu. Anyibe ndu-ozu ngu epfukwa ire-lanu; anyi ta abukwa ndu ngge.”

¹² O su phe: “Oo uka; unu byacharu-a g'unu huma eka ali anyi du nyegenyeye!”

¹³ Ephe su iya: “Anyibe ndu-ozu ngu dukwa iri l'ebo tukko shi le nna lanu buru l'ali Kenanu. Onye ke nwata be ephe le nna anyi nokwa l'unuphu; onye lanu ta anodedu ndzu.”

¹⁴ Jiosesu su phe: “Oo ge mu pfuru unu-a bu g'o du; unu bu ndu ngge! ¹⁵ Waa g'ee-shi huta unu ama baa: O -buru-a le Fero no ndzu g'o no iya-a bu g'iphe, mu epfu-a bu eviya l'unu ta abyadu ahata okpa l'eka-a tugbua; abudu le nwune unu ke nwata be e dutaru bya l'eka-a! ¹⁶ Unu zia onye lanu l'ime unu g'o je eduta nwune unu ono; unube ndu ophuu g'unu ha be a-nodukota le mkporo. Oo ya bu l'ee-shi nno hua unu ama; maru me o bu-a ire-lanu be unu epfu. Teke odumeka l'aamaru l'oo g'o doru enya le Fero no ndzu bu g'o bu eviya; l'oo ndu ngge be unu bu.” ¹⁷ O tukko g'ephe ha je at-chishikota le mkporo; ephe noo ujiku eto.

¹⁸ O -rwua le mboku k'eto; Jiosesu su phe: “Unu -mewaa iphe-a, mu abya epfupfu-a; mu ahaa unu g'unu nodu ndzu; kele mu bu onye atsu Chileke ebvu. ¹⁹ Unu -su l'unu bu ndu ire-lanu; unu haa onye lanu le g'unu ha g'o nodu le mkporo; unube ndu ophuu egude nri wojeru ndibe unu, no l'unuphu, egu eme. ²⁰ Ole unu dutafutajekwaru mu nwanna unu ke nwata obu; g'e shi egube ono maru l'unu epfu ire-lanu; g'e te egbukwanu unu.” Ephe kweta l'ephe e-me iya nno.

²¹ Ephe nodu epfugaru nwibe phe su: “O kwa iphe, anyi meru nwune anyi be aanu anyi aphu iya. Anyi humaru egube aphu, o guru kpua anyi teke oorwo anyi g'anyi dobe iya ndzu; obenu l'anyi te eyeduru iya onu. O kwa iphe ono meru g'o gude ejo aphu, du egube-a byapfuta anyi ntanu-a.”

²² Rubenu su: “?Mu ta asuduru unu g'o to dushi iphe, unu e-me nwata ono; ophu unu eyeduru onu? Nta-a be ishi ochi iya tu-konuru anyi l'ishi.” ²³ Ephe dobesu l'eshi ophu a gbanweru Jiosesu opfu agbanwe be o to numaduru iphe, ephe epfu.

²⁴ O wofu iphu l'eka ephe no kwashia enya-mini bya aghachikwaru phe iphu ozo; bya awata abo uja eyeru phe ozo. O zia; a kpufta Simiyonu l'echilabo phe; kee ya egbu l'atatiphu phe l'eka ono.

²⁵ Jiosesu bya asu g'e yejishicharu phe nri l'eda phe; teme l'eeyephucharu phe okpoga phe azu l'eda phe; teme l'aanu phe nri, ephe e-ri l'uzo. A bya emebecharu phe iphemiphe ono; ²⁶ ephe bya apata eda nri ono nmakobechaa l'eli nkafu-igara phe bya atugbua; o buru phe alala.

²⁷ O -rwua l'eka ephe no-zetaru k'akwakwa; onye lanu bya atohashia eda iya ge ya hata nri nu nkapfu-igara iya; okpoga iya noduwaa l'onu eda ono. ²⁸ O su unwune iya: "Iyii; okpoga mu be a gbekwa yephuru mu azu! Wakwa iya no l'eda mu-a!"

Meji tsukahu phe; teme ehu nodu aphukwa phe pho aphuphu. Ephe su nwibe phe: "?Bu gunu be Chileke meru anyi egube-a?"

²⁹ Ephe lwapfuta nna phe Jiekopu l'ali Kenanu; ephe toko iphemiphe, nwuru phe nu kokotaru iya; su iya: ³⁰ "Onye bu nnajuphu l'ali ono be pfukwaru anyi opfu ehuka ehuka; bya emee anyi ge ndu byaru ngge l'ali phe. ³¹ Obenu l'anyi suru iya l'anyi bukwa ndu e gude ire phe eka; l'anyi ta abukwa ndu ngge. ³² Anyi dukwa unwoke iri l'ebo, shi le nna lanu. Onye lanu ta noedu; onye ke nwata be ephe le nnana anyi no l'unuphu le Kenanu.

³³ "Noo ya; nnajuphu ndu ali ono su anyi: 'Waa-a ge mu e-shi maru me unu bu ndu ire-lanu baa. G'anyi haa nwanna anyi onye lanu g'o nodu l'eka ono; anyibe ndu ophuu e-wota nri wojeru ndibe anyi, no l'unuphu, egu eme. ³⁴ Ole g'anyi dutaru iya nwanna anyi ke nwata pho. Oo ya bu; ya amaru l'anyi ta abudu ndu byaru ngge; l'anyi bu ndu e gude ire phe eka eviia. Oo ya bu; ya eduru nwanna anyi ono nu-phu anyi azu; anyi ejehawar o g'o du anyi l'ali-a.' "

³⁵ Ephe nodu awufu nri ono l'eda phe; ephe huma ekpa okpoga phe g'o nogbaa l'eda phe. Ephe le nna phe bya atukocha huma ekpa okpoga ono; ndzu rwuta phe.

³⁶ Nna phe Jiekopu su phe: "?Unu eme g'unwu mu buwebe? Jiosefu ta nohedu; ophu Simiyonu anoedu; teme unu nodu emefukwaapho g'unu natafa mu Benjaminu. Mbèdua bukpowa oshi ukpara-ehu."

³⁷ Rubenu su nna iya: "Gbua unwegirima ibe mu-a ephenebo; m'o buru le mu te eduphutaduru ngu Benjaminu azu. Woru iya ye mu l'eka; mu e-duphutaru ngu iya azu."

³⁸ Jiekopu su phe: "Nwa mu te etsodu unu eje-o; kele nwune iya nwuhwaru; o buru iya nwekinyi iya. O -nweru ejo-iphe, meru iya l'iphe ozo obu, unu eje obu; unu emee ge mu gua aphu laa maa l'ishi ewo mu-a."

43

Unwunna Jiosefu alaphu azu l'ali Ijiputu

¹ Egu ono nodukwapho eme l'ali Kenanu g'oome. ² Ndibe Jiekopu rigbuepho nri pho, ephe shi l'ali Ijiputu gude pho; nna phe su phe: "Unu jebanaa je azutabaaru anyi nri!"

³ Jiuda su iya: "Nwoke ono pfukwaru iya pfushia ya ike su l'anyi ta abyakwa ahumaba iphu iya; abudu l'anyi le nwanna anyi obu swi. ⁴ O -buru l'i kweru haaru anyi nwanna anyi ono g'o tsoru anyi be anyi e-jekwa-a je azutaru ngu nri. ⁵ O -bukwanuru l'i ti kwedu g'o je; be anyi te ejekwa; noo kele nwoke ono suru l'anyi ta ahumabaedu iphu iya; m'o budu l'anyi le nwanna anyi ono swi."

⁶ Izurelu su: "?Denu g'o nwuru unu tugburu je epfuaharu nwoke obu l'unu nweru nwanna ozo; shi nno mee; oke iphe-ehuka-a byapfuta mu?"

⁷ Ephe su: "?Tobudu nwoke ono jikpaaharu anyi onu le k'ehu anyi; waa k'unuphu ibe anyi? O jiru su: '?Nna unu nokwadu ndzu? ?Unu nwebaaru nwune ozo?' Anyi kwenu 'Ee' bya eyeeru iya onu l'iphe, o jiru. ?Anyi makwanuru l'oo-su g'anyi duta nwanna anyi obu bya?"

⁸ Noo ya; Jiuda su Izurelu, bu nna iya: "Denaa mu nwata-a g'anyi l'ia swiru; g'anyi agbeshi jeshia; k'opu anyibedua; waa gubedua; waa unwu anyi a-tuko nodu ndzu; g'anyi ta nwuhushi. ⁹ Oo mbèdua l'a-noduru ngu iya le mkpaleka. O buru mu be ii-kpa ishi iya. Teke mu te eduphutaduru ngu iya azu; bya apfube ngu l'ataphu; g'o buru mu be aa-nodu ata uta iya jaswaruro. ¹⁰ Ome anyi te eshi teke-a noduta; me anyi ejeakwa mgbo labo lwachawa."

¹¹ Nna phe, bu Izurelu su phe: "O -bukpowaru l'oo egube ono bu g'e mefutaje iya bukwa iphe, unu e-me bu g'unu wota mebyi iphe, kachaa ree, shi l'ali-a yee l'eda unu, unu a-nu nwoke ono. Unu meta nwa manu bamu; waa nwa manu-enu; waa etse; waa manu meru; waa akpuru oshi pisutasho; waa akpuru oshi alumundu. ¹² Unu wota okpoga mkpola-ochaa, ha g'opu unu gude ogiya ophuu ugbo labo; kele unu e-je anu-phu phe ophuu, e yeru l'onu eda unu pho azu. ?A maru ?to budu nu emeswe be ephe mesweru iya? ¹³ Ngwa; unu duta nwune unu obu gude jepfu nwoke obu! ¹⁴ Ge Chileke, bu Okwoolemkpa mee ge nwoke ono phuru unu obu-imemini; k'opu oo-kwe ge nwune unu ophuu; waa Benjaminu toko swiru lwa. O -buru ke mbèdua; o -buru l'oo aphu a-tsoru mu; g'o tsowaru mu ro."

¹⁵ Oo ya bu; unwoke ono bya egweta iphe-anunu ono; bya ewota okpoga mkpola-ochaa ugbo labo; bya eduta Benjiaminu; ephe jeshia alí Ijiputu. Ephe rwua bya apfuru l'iphu Jiósèfu. ¹⁶ Jiósèfu hūmaepho l'ephe lè Benjiaminu swi; o sū onye-ozí ọlọ iya: "Duta ndu ono gude la ibe mu. Unu aphua anu tẹrii gude shia ite; kele mu l'unwoke-a e-rigbakwa nri-eswe."

¹⁷ Nwoke ono bya emee gè Jiósèfu pfuru; bya eduta pẹ lashia l'ulo Jiósèfu. ¹⁸ Ndzụ wata agụ unwoke ono; kele e dutaru pẹ je edobe l'ulo Jiósèfu. Ephe sū: "Iphe, e gude chiru anyi bya edobe l'ẹka-a a-bukwaru-a k'okpoga mkpola-ochaa pho, e yephuru anyi azu l'eda lè mboku kẹ mbu pho, anyi byaru pho. O kwa iphe, ocho bu iphe, oo-su l'anyi meru kobe anyi opfu; mee anyi ohu iya; anyi lè nkapfu-igara anyi."

¹⁹ Noo ya; ephe jepfu onye-ozí Jiósèfu l'onu mgbo ọlọ ono bya asu iya: ²⁰ "Jiko nnajjuphu; g'anyi byaru ogiya ophuu bya azuta nri; ²¹ bẹ anyi lashiaru bya ejerwua l'ulo ndu ije; anyi jeshia atoha eda anyi; bya ejeshia ele enya; okpoga onyemonye nodugbawa l'onu eda iya. Mbụ; okpoga anyi obu hachaepho g'ọ ha. Nta-a bẹ anyi gudekwa iya wophuta azu. ²² Anyi gudefukwapho okpoga ozo, anyi e-gude zutaba nri. Anyi ta amakwa onye woru okpoga anyi ono yephuru anyi azu l'eda."

²³ O sū pẹ: "G'ehu dukwa unu guu! Gẹ ndzụ ta agushi unu! Oo Chileke unu; waa kẹ nna unu bẹ yeru okpoga l'eda unu. Mu natakwaru-a okpoga unu ogiya ono." O je atufuta Simiyonu duta byapfuta pẹ.

²⁴ Onye-ozí Jiósèfu duta ndu ono je edobe l'ulo Jiósèfu ono; bya ekee pẹ mini; ephe kwoo okpa; bya anu nkapfu-igara pẹ nri. ²⁵ Ephe bya akwakobe iphe, ephe gude, ephe a-nu Jiósèfu-a; mbu iphe, ephe a-nu iya mẹ o lwaepho l'eswe; kele ephe nūmaru l'ọ l'ẹka ono bẹ ephe e-nri.

²⁶ Jiósèfu lwaepho unuphu; ephe wota iphe, ephe shi l'unuphu gude, ephe a-nu iya woru nu iya; ephe buaru iya iphu l'alí gude phozeru iya. ²⁷ O bya ajibekpo pẹ g'ephe du sū pẹ: "Denu gẹ nna unu nwoke ogerenya-a, unu pfuru mu opfu iya-a du? ?O dzukwadu-a ndzụ?"

²⁸ Ephe sū iya: "Onye-ozí ngu, bu nna pẹ bẹ nokwa-a ndzụ; teme ehu dukwa iya pho ree." Ephe bya ephoze ishi baaru iya eja.

²⁹ O bya apalia enya bya ahuma nwune iya, bu Benjiaminu, onye ophu nene iya nwukpooru gedegede. O sū: "Bu nwune unu kẹ nwata, unu pfuru mu opfu iya obu baa?" O sū iya: "Nwa mu; gẹ Chileke meeru ngu eze-iphe-oma!" ³⁰ Imemini nwune iya ono du iya. Jiósèfu tugbua egwegwa; je achọ ẹka oo-nodu raa ekwa. O bahu lè mkpulabo iya je anodu raa ekwa obu.

³¹ O swachaepho iphu; o lufuta ozo; bya egude ẹka l'obu sū g'e wotaru pẹ nri-a.

³² E doberu Jiósèfu nkiya iche; bya edoberu unwunna iya pẹ nkepẹ iche; bya edoberu ndu Ijiputu, ephe l'iya erigba nri nkepẹ iche; noo kele ndu Ijiputu bẹ ephe lè ndu Hiburu te erigbabejedu nri; kele o bu ebyi l'alí Ijiputu. ³³ Ndu ono bẹ e doru; ephe gharu Jiósèfu iphu; doo pẹ g'ogeranya pẹ becharu. A -gbe l'okpara jasu l'onye ophu buchaa nwata. Ephe ghachaa enya lee nwibe pẹ gude goshi g'ọ du-be pẹ biribiri. ³⁴ E shiepho lè teburu kẹ Jiósèfu hee pẹ iphe. Oke-iphe kẹ Benjiaminu gude ọzo oke ise kachaa kẹ ndu ophuu shii. Ephe tuko tsoru Jiósèfu ria nri; bya angua g'ọ du pẹ.

44

Okoro mkpola-ochaa Jiósèfu

¹ Noo ya; Jiósèfu sū onye-ozí ọlọ iya: "Je akwajishichaaru ndu ono nri l'eda pẹ; oo epho g'ephe a-du ike vuru bẹ ii-yeru pẹ; teme l'iyephuchaaru onyemonye okpoga iya azu l'onu eda iya. ² L'iiwota okoro mkpola-ochaa mu ono woru ye l'onu eda onye kẹ nwata; teme wakwapho okpoga, o gude bya azuta nri." O bya emee gè Jiósèfu pfuru iya.

³ Nchi bohuepho; ndu ono tugbua lashia; yee nkapfu-igara pẹ. ⁴ Ephe shi lè mkpuku ono tugbua; ole ephe teke atugbu-mihudu lè teke Jiósèfu sūru onye-ozí iya: "Chipyabe ndu ono nta-a; teke i gbaofueru pẹ pho; sū pẹ: "Denu g'ọ nwuru unu gude ejo-iphe pfua ugwo iphe-oma, e meru unu? ⁵ ?Tobudu okoro, nnajjuphu mu anguje mini; teme o nodu egudeje iya aphu ophulenyaa bẹ unu gude nno? Iphe ono, unu meru ono bukwa ejo-iphe bẹ unu meru!"

⁶ O gbaofu pẹ bya eworu iphe ono pfushikotaru pẹ. ⁷ Ephe sū iya: "Denu g'ọ nwuru gube nnajjuphu anyi pfuru iphe, du nno? Tuswekwa! Anyibe ndu-ozí ngu ta adukwa onye turu ama eme iphe, du nno? ⁸ Teme anyi shi l'alí Kėnanu wolatakwaruro unu okpoga, anyi humaru l'onu eda anyi. ?Denu g'anyi e-shi zita mkpola-ododo; ozoo k'ochaa l'ulo ibe nnajjuphu ngu? ⁹ O -buru l'ọ duru onye lanu l'ime anyibe ndu-ozí ngu,

a humaru iya l'iphe iya; g'e gbua onye obu egbugbu; anyibe ndu ophuu abukpooruro ohu gube nnajiuphu anyi."

¹⁰ O su phe: "O du ree; g'o du g'unu pfuru. Onye a humaru, gude iya nu be a-buru ohu mu; unube ndu ophuu ta adukwa onye bya ata unu uta."

¹¹ Onyenonu bya ezia eda iya l'alij egwegwa; bya atohaa ya. ¹² Onye-ozu ono bya awata iya achochu; shi l'onye ophu bucha ogerenya jasul'onye ophu bucha nwata. A humu okoro ono l'eda Benjiaminu. ¹³ Ephe woru uwe phe gbajashia bya ebogbaa nkapfu-igara phe ivu phe; bya adakobe laphushia azu le mkpukpu ono.

¹⁴ Jiosefu nodukwadu l'ulo teke Jiuda yee unwunna iya bataru; bya azephopho ke bee l'ataphu iya. ¹⁵ Jiosefu su phe: "?Denu g'o nwuru unu meru iphe, du nno? ?Unu ta amadu l'onye gbaru ge mu aphuje ophulenyaa?"

¹⁶ Jiuda su: "?Bu gunu be anyi a-du ike pfuaru gube nnajiuphu mu? ?Denu g'anyi e-shi su l'anyi pfuberu-eka-oto? Chileke mewaru g'ejo-iphe ndu-ozu ngu gbafta iphe. Anyi buwaa ohu gube nnajiuphu anyi; anyibedua; waa onye a humaru okoro ono l'eka."

¹⁷ Obenu le Jiosefu suru: "Tushekwa! Mu ta abyakwa eme iphe, du nno; oo onye a humaru okoro ono l'iphe iya be a-buru ohu mu. Unube ndu ophuu lashikporo le chiriri werere lapfu nna unu."

¹⁸ Noo ya; Jiuda bya ejepfu iya bya asu iya: "Gube nnajiuphu mu; kwenu ge mube onye-ozu ngu pfuru nwakpuru opfu lanu ye gube nnajiuphu mu le nchi. Oo eviya l'unu le Fero buwaa iphe lanu; ole jiko nu; g'umere mube onye-ozu ngu te emeshi nu g'ehu ghua ngu egbu. ¹⁹ Gube nnajiuphu mu jiru anyibe ndu-ozu ngu su: "?Unu nweru nna; waa nwune ozo too?" ²⁰ Anyi su gube nnajiuphu mu le nna anyi bukwa nwoke ogerenya; teme l'o nweru nwata okoro, a nwuru iya le nka. Nwune iya nwuhwaru; o buwaru yebedua nwekinyi iya ghuduru l'epho ne iya; teme nna iya ye iya obu shingushingu.

²¹ "Tobudu iya bu; i su anyibe ndu-ozu ngu g'anyi dutaru ngu iya gi huma. ²² Anyi su gube nnajiuphu anyi le nwata ono ta atugbukwa atugbu l'eka nna iya no. O -buru l'o tugburu be nna iya a-nwuhukwa. ²³ Obenu l'i suru anyibe ndu-ozu ngu: 'O -buru le nwune anyi ke nwata te etsoduru anyi bya eka-a be anyi ta ahumabaedu iphu ngu.'

²⁴ Anyi laphuepho azu lapfu onye-ozu ngu, bu nnana anyi. Anyi bya epfuaru iya iphe, gube nnajiuphu anyi pfuru.

²⁵ "Noo ya; nna anyi su: 'Unu tugbua je azutaba nri!' ²⁶ Anyi su iya: 'Anyi te ejekwa; abudu le nwanna anyi ke nwata be anyi eya swi; oo ya bu anyi eje; kele anyi ta ahumabaedu iphu nwoke ono; abudu l'anyi le nwanna anyi ke nwata swi.'

²⁷ "Onye-ozu ngu, bu nna anyi su anyi: '?O kwa l'unu maru-a le nyee ya bu unwegirima unwoke labo b'o nwataru. ²⁸ Ophu onye lanu anoddu; mu su l'anyi egbudu l'ajashwaru iya; e -shi teke ono ophu mu ahumabaeduru iya. ²⁹ O -buru l'unu dutafuaru onye owa tugbua; iphe-kpanganga -mee ya be unu e-mekwa g'ishi ewo mu gude aphu kpuba l'alij.'

³⁰ "Oo ya bu; o -buru le nwata ono te etsodu anyi laphu azu jepfu onye-ozu ngu, bu nna anyi; teme o -buru le nna anyi, bu onye wotawaru ndzu nkia tuswia le ke nwata-a ³¹ humaru l'anyi le nwata ono ta aswudu be oo-nwuhukwa. Anyibe ndu-ozu ngu e-shi nno mee ge nna anyi guru aphu gude ishi ewo iya kpuba l'alij; ³² kele mube onye-ozu ngu no-dokwaru nwata ono l'itumo l'eka nna mu. Mbulembu le mu suru nna mu le teke mu te eduphataduru iya ya azu; g'o buru mu be aa-nodu ata uta iya jaswaruru.

³³ "Oo ya bu; jiko ge mube onye-ozu ngu no-chinuru nwata ono l'eka-a buru ohu ngu. Haa nwata ono g'ephe l'unwune iya ndu ophuu swiru lashia; ³⁴ kele-a; ?denu ge mu e-shi lapfu nna mu; m'o buru le nwata ono be anyi l'iya ta aswudu? Jiko te ekwekwa ge mu je ahuma egube aphu, a-tsoru nna mu!"

45

Jiosefu eme g'unwunna iya maru iya

¹ Noo ya; ophu Jiosefu adedu ike sede onwiya ozo l'ataphu iphe, bu ndu-ozu iya, pfu-kuberu iya nu. O chia mkpu; su: "Unu mee g'onnyemone tugbua lufu l'ataphu mu!" A tuko wufu; ophu o duedu onye ephe l'iya nokwadu l'eka ono. Tobudu iya bu; Jiosefu gbete teke ono bya emee g'unwunna iya maru onye ya bu. ² O bya arashikpo ekwa ike k'ophu ndu l'iputu numaru iya; teme ndibe Fero numakwa iya pho.

³ Jiosefu su unwunna iya ono: "O kwa mbedua bu Jiosefu obu! Mbulembu-a; ?nna mu nokwadu ndzu too?" Ophu unwunna iya adedu ike ye onu yeru iya; noo kele ndzu rwupyaberu phe l'ataphu iya.

⁴ Noo ya; Jiosefu su unwunna iya: "Unu jiko kpiritaru mu ntse!" Ephe kwe hm bya akpiritaru iya ntse. O su phe: "O kwa mbedua bu nwanna unu, bu Jiosefu; onye ophu unu reru; e gude iya lashia alij l'iputu-a. ⁵ Ole g'aphu te jishi unu obu; ophu ehun anodushi

eghu unu eghu l'unu reru mu; noo kele ọọ gẹ mu dzọo unu ndzụ meru g'o gude Chileke zia mu gẹ mu vuru unu ọzo. ⁶ Ọkpa-nri mewaru apha labọ l'alị-a; ẹme l'ime apha ise, abya nū bẹ ọ tọ dudu onye a-kọbe iphe l'alị; ọpflu ọ boro k'akpata iphe, shi iya nū. ⁷ Obenu lẹ Chileke ziru mu gẹ mu vuru unu ọzo; k'ọpflu mu e-me g'awa unu phọdu lẹ mgboko; waa gẹ mu a-dzọta ndzụ unu l'ọzo, dū biribiri.

⁸ "Ọo ya bụ lẹ-a; ọ tọ bukwa unubedua ziru mu gẹ mu bya l'ẹka-a; ọ kwa Chileke. Ẽme ọ buru iya meru mu onye akpọ-zijeru Fero ọzo; bya emee mu onye elekọta ibe iya l'ọpflu; waa onye-ishi ndu Ijiputu l'ọpflu. ⁹ Nta-a bukwa g'unu tugbua egwegwa lapfu nna mu je asụ iya lẹ mube nwa iya, bụ Jiósẹfu sukwaru lẹ Chileke mewaru mu nnajjuphu ndu Ijiputu l'ọpflu. G'ọ lwatashikwa lwapfuta mu; g'ọ to jekwa akpọ ọpflu; ¹⁰ l'ẹka oo-buru bụ l'alị Goshenu; l'ẹka ọo-nọ-kube mu ntse; yebedua yee unwegirima ibe iya; waa unwu nwanwa iya; waa aturu iya; waa eswi iya; mewaro iphemiphe, o nwekpọru enweru g'ọ ha. ¹¹ L'oo-buru l'ẹka ono; n-a-zụ iya; noo kele apha ise, ẹgu e-mefua nọkwadu l'iphe. Ọdumeka bẹ ọkpa-nri a-dapfukwa yebedua yee ndibe iya l'ọpflu; waa iphemiphe, o nwekpọru enweru g'ọ ha.

¹² "Unubedua humawaru l'onwunu; ẹme nwune mu Benjaminu humakwapho l'ọo mbedua epfu opfu eyeru unu eviya. ¹³ Unu kọkotaru nna mu k'egube ụbvu, a kwaberu mu l'alị Ijiputu; ẹme waa k'iphemiphe, unu humakotaru l'onwunu. Unu je egwegwa je edutaru mu nna mu!"

¹⁴ Noo ya; ọ gbakwa nwune iya, bụ Benjaminu ẹka l'olu bya awaa ẹkwa; Benjaminu bya azukobe iya wata ara ẹkwa nkiya. ¹⁵ Ọ bya etsutsua unwune iya ono ọnu g'ephe ha; bya araru ẹkwa kpua phe. E mechaa; ephe l'unwune iya ono wata abọ ọja.

¹⁶ Noo ya; nzi ono rwuẹpho l'ibe Fero l'unwunna Jiósẹfu byaru; ẹhu tsoo Fero yee ndu-ozu iya g'ephe ha uto. ¹⁷ Fero sụ Jiósẹfu: "Pfuaru unwunna ngu sụ phe g'ephe wota ivu phe tukobe l'eli anụ phe gude lashia alị Kėnanu ¹⁸ je eduta nna phe; waa ndibe phe l'ọpflu gude lwapfuta iya. Mu a-nụ phe alị Ijiputu ẹka kachaa ree. Mbụ l'ọo eguru iphe, shi l'alị ono bẹ ephe a-nọdu eri. ¹⁹ Ẽme l'isukwa phe pho g'ephe pata ugbo-inya ndu Ijiputu gude pata unwegirima phe; yee unyomu phe; waa nna phe gude bya. ²⁰ Sụ phe g'ephe ta ayoshi oshi k'eku phe; noo kele iphe, kachaa ree l'alị Ijiputu bụ nkephe."

²¹ Unwu Ịzuru lẹ bya emee nno. Jiósẹfu bya anụ phe ugbo-inya, dū gẹ Fero pfuru; bya anukwa phe pho nri, ephe e-ri l'ije ono. ²² Ọ bya anuchaa phe uwe ọpflu. O be lẹ Benjaminu; ọ nū iya ẹkpa mkpola-ochaa ẹto; waa ọzo uwe ise. ²³ Iphe, ọ nuru g'a nū nna iya bụ: Nkapfu-igara iri, e dojiru iphe, kachaa ree lẹ Ijiputu edoji; ẹme waa ne nkapfu-igara iri, e dojiru ereshi; waa buredi; mewaro iphe ọzo, bụ iphe, nna iya e-rije l'uzo teke ọo-nọdu abya. ²⁴ Ọo ya bụ; ọ zia unwunna iya ono g'ephe tugbua lashia. Ọ sụ phe g'ephe ta swokwa uswo l'uzo.

²⁵ Ọo ya bụ; ephe shi l'alị Ijiputu tugbua lapfushia nna phe, bụ Jiékọpu l'alị Kėnanu. ²⁶ Ephe sụ iya: "Jiósẹfu nọkwa ndzụ! Mbụ l'ọo yebedua bụ onye-ishi ndu Ijiputu l'ọpflu." Ọ tufu Jiékọpu ẹhu; ọpflu o kwetaduru l'ọo eviya. ²⁷ Obenu l'ephe bya atukoepho iphemiphe, Jiósẹfu pfuru phe pfushikota; ọ humaeopho ugbo-inya, Jiósẹfu nuru g'e gude bya apata iya; unme lwa nna phe azụ l'oru iya. ²⁸ Ọ sụ: "Nta-a bẹ mu kwetawaru lẹ nwa mu Jiósẹfu nọkwadu ndzụ. Mu e-je ahuma iya ẹnya ẹme mu anwuhu."

46

Jiékọpu ala Ijiputu

¹ Noo ya; Ịzuru lẹ bya egweta iphe, bụ nkiya tugbua. Ọ rwuẹpho mkpukpu Biye-Sheba bya egweeru Chileke nna iya, bụ Áyizaku ngweja.

² Noo ya; Chileke bya epfuru opfu yeru Ịzuru l'enyashi shita l'ophulenyia sụ iya: "Jiékọpu! Jiékọpu!"

Ọ za iya ẹnu. ³ Ọ sụ iya: "Ọo mbedua bụ Chileke; mbụ Chileke kẹ nna ngu phe." Sụ: "Gẹ ndzụ ala Ijiputu ta agushi ngu; noo kele mu e-me ngu g'ị buru ọha, parụ ẹka l'ẹka ono. ⁴ Mu e-tsoru ngu je alị Ijiputu; ẹme mu eduphatakwa ngu pho azụ ọzo. Ẽme ọo Jiósẹfu ono gedegede a-nọdukpo swiru ngu teke ịi-nwuhu."

⁵ Noo ya; Jiékọpu parụ Biye-Sheba haa tugbua. Unwu Ịzuru lẹ bya apata nna phe, bụ Jiékọpu; waa unwu phe; waa unyomu phe l'ugbo-inya ono, Fero nuru g'e gude pata iya ono. ⁶ Ephe rwutakwapho iphe-edobe phe; waa ẹku, ephe setaru l'alị Kėnanu. Jiékọpu yee oshilokpa iya l'ọpflu lashia Ijiputu. ⁷ Ọ bya edutakwapho unwu iya nwoke; waa unwu nwanwa iya nwoke; waa unwu iya nwanyi; waa unwu nwanwa iya nwanyi. Ọ tukọ iphe, bukota awa iya l'ọpflu rwuta gude lashia Ijiputu.

⁸ Waa ẹpha unwu Ịzuru lẹ, larụ alị Ijiputu baa; mbụ Jiékọpu; yee oshilokpa iya:

Rúbenu, bú ọkpara Jiékọpu.

⁹ Ọnwu kẹ Rúbenu bú Hanọku; waa Palu; waa Hẹzuronu; waa Kami.

¹⁰ Ọnwu kẹ Simiyonu bú Jimẹlu; waa Jiaminu; waa Ohadu; waa Jiakinu; waa Zoha; tẹme waa Shawulu; onye ọ nwuru; mbụ nwanyị, shi l'alị Kénanu.

¹¹ Ọnwu kẹ Lívayi bú Geshonu; waa Kohatu; tẹme waa Merari.

¹² Ọnwu kẹ Jiuda bú Ẹru; waa Ọnanu; waa Shela; waa Pérezu; waa Zera. Ẹru waa Ọnanu tọko nwúshihuwa l'alị Kénanu. Ọnwu Pérezu bú Hẹzuronu; waa Hamulu.

¹³ Ọnwu kẹ Isaka bú Tola; waa Puwa waa Jiobu; tẹme waa Shimuronu.

¹⁴ Ọnwu kẹ Zebulonú bú Sẹredu; waa Elonu; tẹme waa Jahulelu.

¹⁵ Ndu ono g'ẹphe ha bú ọnwu, Lii nwútaru Jiékọpu lẹ Padanu-Arámu; a -gufukwa Dayina, bú nwa iya nwanyị. Ọnwu nwa nwoke iya ono yẹe kẹ nwanyị dọ ọmadzu ọkporo l'iri l'eto mkpakọta iya.

¹⁶ Ọnwu kẹ Gadu bú Zefonu; waa Hagi; waa Shuni; waa Ẹzubonu; waa Eri; waa Arodi; tẹme waa Areli.

¹⁷ Ọnwu kẹ Asha bú Imuna; waa Ishiva; waa Ishivi; tẹme waa Beraya. Nwune phẹ kẹ nwanyị bú Sera. Ọnwu Beraya bú Heba; waa Malukelu.

¹⁸ Ndu ono bú ọnwu, Zilipa, nwútaru Jiékọpu; mbụ onye Lebanu kuru nọ nwa iya nwanyị, bú Lii g'ọ buru ohu iya. Iphe, ẹphebedua tọkoru dọ bú ọmadzu iri l'ishii.

¹⁹ Ọnwu, Rechielu, nyee Jiékọpu bú Jiósefu yẹe Benjiaminu. ²⁰ L'alị Ijiputu bẹ Jiósefu nọ nwúta Manáse waa Ifuremu. Ọ buru nwanyị, nwuru Jiósefu ọnwegirima ono bú Asehatu, bú nwada Potifera onye ishi-uke ndu Onu.

²¹ Ọnwu kẹ Benjiaminu bú Bela; waa Beka; waa Ashibelu; waa Gera; waa Nemanu; waa Ehi; waa Rosh; waa Mupimu; waa Hupimu; tẹme waa Arudu.

²² Ndu ono bú ọnwu, Rechielu nwútaru Jiékọpu. Ẹphe dọ ọmadzu iri l'eno lẹ mkpakọta iya.

²³ Nwa kẹ Danu bú Hushimu.

²⁴ Ọnwu kẹ Nafutali bú Jiahuzelu; waa Guni; waa Jieza; tẹme waa Shilemu.

²⁵ Ndu ono bú ọnwu, Biliha, nwútaru Jiékọpu; mbụ onye Lebanu kuru nọ nwa iya nwanyị, bú Rechielu g'ọ buru ohu iya. Ẹphe dọ ọmadzu ẹsaa lẹ mkpakọta iya.

²⁶ Ndu tso Jiékọpu laa Ijiputu; a -gufukwa unyomu ọnwu iya; mbụ ndu ophu bú oshilọkpa iya gẹdegede dọ ọmadzu ọkporo ẹto l'ọmadzu ishii. ²⁷ A -bya eyekọbe iya ọnwu labọ kẹ Jiósefu, a nwútaru Jiósefu lẹ Ijiputu; oshilọkpa Jiékọpu, larú Ijiputu dọ ọmadzu ọkporo ẹto l'iri lẹ mkpakọta iya.

²⁸ Noo ya; Jiékọpu bya ezifú Jiuda g'ọ vuru ọzo jepfu Jiósefu; je eduta iya g'ẹphe dzuda l'alị Goshenu. Ẹphe jee jasú l'alị Goshenu ọbu; ²⁹ Jiósefu byanu edozichaa ugbo-inya iya; bya ejeshia alị Goshenu gẹ yeke nna iya, bú Ízurelu dzuda. Ọ bya egoshi iya onwiya bya agbakwa ya ẹka l'olu; kukwa ya l'olu l'ẹka ono wata ẹkwa; raa ya nọo ọdu.

³⁰ Ízurelu sọ Jiósefu: "Gẹ mu nwúhuwaro nta-a; eshi ophu mu gudewaa ẹnya mu ẹphenebo huma l'ị nọkwada-a ndzu!"

³¹ Noo ya; Jiósefu sọ unwunna iya; waa ndibe nna iya l'ophu: "Mu e-jepfu Fero je asú iya l'unwunna mu; waa ndibe nna mu l'ophu, shi buru l'alị Kénanu bẹ lwapfutawaru mu nọ. ³² Ndu ono bú ndu eche aturu; mbụ l'ẹphe bú ndu azú iphe-edobe; tẹme waa l'ẹphe tókowa iphe phẹ; męcha aturu phẹ; mę eswi phẹ; mękpoo iphe phẹ g'ọ ha rwuta. ³³ Teke Fero kuru unu bya asú: "Bú gunu bú akanya, unu maru esese?" ³⁴ Unu sọkwa iya l'unubẹ ndu-ozí iya shikwa teke unu bú nwata buru ndu azú iphe-edobe; ẹgube gẹ nna unu oche phẹ shihawaa bútaru iya. Ọo ya bú l'eeke g'unu buru l'alị Goshenu; nọo kele ndu eche aturu dọ ndu Ijiputu ashí."

47

¹ Jiósefu bya ejepfu Fero je asú iya: "Nna mu yẹe unwunna mu; waa aturu phẹ; waa eswi phẹ; yẹe iphe, ẹphe nweru enweru g'ọ ha bẹ shiakwa l'alị Kénanu byarwuta Goshenu." ² Ọ bya ahọta unwunna iya ono ọmadzu ise; bya eduru phẹ jepfu Fero.

³ Fero bya ajia unwunna Jiósefu sọ phẹ: "Bú gunu bú akanya, unu maru esese?"

Ẹphe sọ Fero: "Anyibe ndu-ozí ngu búkwa ndu eche aturu. Ọ kwaphọ ẹgube ono bú gẹ nna anyi oche phẹ shi búkwaru iya phọ." ⁴ Ẹphe sọkwa iya phọ: "Anyi byaru ebutota l'ẹka-a; nọo kele ọkpa-nrị parú ẹka l'alị Kénanu; ophu aturu anyibe ndu-ozí ngu enwedú ẹka ọo-tajẹ nri. Jiko hanaa g'anyibe ndu-ozí ngu buru l'alị Goshenu."

⁵ Fero sọ Jiósefu: "Nna ngu; waa unwunna ngu byapfutaakwaru ngu. ⁶ Tẹme alị Ijiputu búwaru ngu bẹ ọ nọ l'ẹka. Hata ẹka kachaa ree l'alị-a woru nọ nna ngu; yẹe unwunna ngu g'ẹphe buru. Mbụ-a; woru alị Goshenu nọ phẹ g'ẹphe buru. Ọ -buru

l'i maru ndu ophu ejeshi ozi ike l'echilabọ phẹ l'iimee phẹ ndu a-nọdu echeru mu iphe-edobe nkemu."

⁷ Noo ya; Jiósefu bya eduta nna iya, bu Jiékọpu; bya eduru jepfu Fero. Jiékọpu bya agoru ọnu-ọma nọ Fero; ⁸ Noo ya; Fero bya asu Jiékọpu: "I nọwaru apha ole?"

⁹ Jiékọpu su Fero: "Apha, mu nọwaru le mgboko be ruwakwaru ukporo apha ishii l'apha iri. Apha, mu nọwaru haku ndwanshi; ole ọo epho iphe-ehuka be mu gude ejeje; o ndu eme ge mu ta nọ-rwu ge ndiche mu phẹ nọ-rwuru le mgboko." ¹⁰ Jiékọpu bya agoru Fero ọnu-ọma; bya aburu iya atugbu.

¹¹ Oo ya bu; Jiósefu bya emee ge nna iya; waa unwunna iya buru le Ijiputu. O nọ phẹ alí Ijiputu eka kachaa ree g'ephe buru, bu iya bu alí Ramesesu, bu egube Fero suru g'ọ mee ya. ¹² Jiósefu nọdu azukwapho nna iya; waa unwunna nna iya; waa iphe, bukota ndibe nna iya l'ophu le nri. Oo epho g'unwegirima phẹ habe bu g'oonu-bejeru phẹ nri.

Jiósefu yele okpa-nri ono

¹³ Nri bukotawa l'alí ono mgburugburu; noo kele egu ono paru eka. Alí Ijiputu me alí Kénanu tuko gbajoshihu; o buru shita l'okpa-nri ono. ¹⁴ Ndu Ijiputu; yee Kénanu tuko okpoga, nọ l'alí phẹ gude pfu-gbua Jiósefu aswa nri, ephẹ zutaru. Jiósefu vutakota okpoga ono je akube l'ulo Fero. ¹⁵ Okpoga ndu Ijiputu yee Kénanu -bvuepho; ndu Ijiputu lwapfuta Jiósefu bya asu iya: "Nọ anyi nri! ?Denu g'ọ nwuru anyi a-nọdu l'ataphu ngu nwushihu? Okpoga anyi be anyi kpagbuakwaru le nri."

¹⁶ Jiósefu su phẹ: "Eshi ophu okpoga unu bvuwuru; unu kputajenuru mu iphe-edobe unu; ge mu gude ree unu nri." ¹⁷ Oo ya bu; ephẹ nọdu akputajeri Jiósefu iphe-edobe phẹ; mbu inya phẹ; me ataru phẹ; me egbu phẹ; me eswi phẹ; me nkapfu-igara phẹ. O nọdu egudeje nri gbanweta phẹ iphe-edobe phẹ; shi nno zukota phẹ apha ono l'ophu.

¹⁸ Apha k'ono -bvuepho; ephẹ byapfuta iya l'apha ophu tsotaru iya nọ bya asu iya: "Anyi te ewohakwaru gube nnajiuphu anyi iphe l'eshi ophu okpoga anyi bvuwuru; teme iphe-edobe anyi bukotawaru nkengu; nta-a te nwehekwa iphe, anyi e-gude pfua gube nnajiuphu anyi; abudu ishi onwanyi; waa alí anyi kpoloko. ¹⁹ ?Denu g'ọ nwuru anyi a-nọdu l'ataphu ngu nwushihu; anyibedua l'ishi onwanyi; waa alí anyi? Zia alí anyi; waa ishi onwanyi; g'i nuje anyi nri. G'alí anyi buwaruro ke Fero. Teme anyibedua l'ishi onwanyi abukwarupho ohu iya. Nọ anyi akpuru iphe-akuku; g'anyi ta nwuhushi; k'ophu alí-a ta abuduru echiegu."

²⁰ Noo ya; Jiósefu bya azutakotaru Fero alí Ijiputu l'ophu. Ndu Ijiputu g'ephe ha rekota alí phẹ; noo kele egu ono shi menuka phẹ. Alí ono bukotaru ke Fero. ²¹ Jiósefu mee ndu Ijiputu; shita l'ishi iya ophuu jasú l'ishi iya ophuu ohu. ²² Alí lanu, o zuduru l'alí ono l'ophu bu alí ndu-uke; noo kele ọo Fero anu phẹ nri. Teme nri k'ono, Fero eketaje nọ phẹ ono nọdu asujeru phẹ. Noo iphe, meru g'ọ gude ophu ephẹ ereduru nkpephẹ.

²³ Jiósefu su phẹ: "Eshinu mu zuru unu; waa alí unu ntanu-a nọ Fero; wakwa akpuru-iphe, unu a-kobe l'alí baa. ²⁴ Ole unu -kpatacha e ya pho; unu keje iya ọzo ise nọ Fero oke lanu. Ọzo eno k'ophuu be unu e-dobe g'ọ buru ophu unu a-kọ-phu azu l'alí. Teme o bukwaru iya pho be unu; waa ndu unu l'ephe bu; waa unwegirima ibe unu e-rije."

²⁵ Epe su iya: "I dzoru anyi ndzu! Jiko g'anyi du gube nnajiuphu anyi l'obu! Anyi a-bukpooruro ohu Fero."

²⁶ Jiósefu bya eworu ekemu tua l'alí Ijiputu. Teme ekemu ono be eemekwa byasu ntanu-a. O suru l'oke lanu ọzo ise l'iphe, a kpataru l'opfu be aa-nuje Fero. O buepho alí ndu-uke be ta abudu ke Fero kpoloko.

²⁷ Ndu Ízurelu bya eburu l'alí Ijiputu l'alí Goshenu. Epe buru l'eka ono daa eku; bya azua ka l'otu.

²⁸ Jiékọpu bua l'alí ndu Ijiputu mgbarapha iri l'esaa; jasú teke o nọ-rwuru mgbarapha ukporo esaa l'apha esaa. ²⁹ O rwujeepho Ízurelu l'anwuhu; o kua nwa iya, bu Jiósefu bya asu iya: "O -buru l'i yeru mu obu; jiko chinuru eka ye mu l'ehe riaru mu angu; l'ii-goshi mu l'i yeru mu obu bya aburu onye apushije ike l'iphe, i pfuru; l'i tii lidu mu l'alí Ijiputu. ³⁰ Mu -nwuhuepho lapfu nna mu oche phẹ; patakwa mu pafu l'alí Ijiputu je elia mu l'eka e liru ephedua!"

Jiósefu su iya: "Mu e-mekota g'i pfuru."

³¹ O su iya g'ọ riaru iya nte l'oo-me iya. Jiósefu bya eriaru iya nte obu. Jiékọpu ze l'iphe-aze e ya phoze ishi gude baaru Chileke eja.

¹ Noo ya; o be ujiku lanu; g'iphemiphe ono mechaaru; a bya ezia Jiósèfu lè nna iya bè iphe emekwa. O duta unwu iya ephenebo; Manásè; waa Ifuremu gude jeshia. ² A sùepho Jiékòpu: "Ò kwa Jiósèfu nwa ngu byapfutaru ngu nta-a." Ò rókota ike; bya agbèshi nõdu anõo l'iphe, õo zeje azèe.

³ Jiékòpu sù Jiósèfu: "Chileke, bù Òkwoolemka byapfutakwaru mu lè Luzu, nõ l'alì Kénanu; bya agoru õnu-õma nõ mu l'èka ono; ⁴ sù mu: 'Lekwa; mu e-me ngu g'ì zùà azùzù; bya emee g'unu dù l'õtu. Mu e-me ngu g'ì buru õha èka ngu; tème mu anù ngu alì-a g'ò buru oke-iphe oshilòkpa ngu jasù lè tuutuutuu lè mjimiimii.' "

⁵ Jiékòpu sù iya: "Unwegirima labò, ì nwùtaru l'alì Ijiputu tème mu bya phò; mbù Ifuremu waa Manásè bè mu wotaru g'unwu, mu nwùru l'onwomu; egube Rúbènu; waa Simiyõnu bù unwu mu ono. ⁶ Unwu õzo, aa-gbè nta-a nwùtaru ngu a-buru unwu nkengu. Oke alì õphu ephedua a-hata bè e-shi l'èka unwunè phè, bù Ifuremu; waa Manásè. ⁷ Gè mu shi alì Padanu alwa bè aphù jiru mu obu teke Rechielu nwùhuru l'alì Kénanu g'anyi nõkwadu lè gbororo lè mgboru alì Ifurata. Mu woru iya lia l'agùga ùzo; l'alì Ifuratu, bù iya bù Bètulehemu."

⁸ Ízurèlu hùma unwu Jiósèfu bya asù iya: "¿Bù ndu ole baa?"

⁹ Jiósèfu sù nna iya: "Ò kwa unwu, Chileke nwù mu."

Ízurèlu sù iya: "Dutaru mu phè gè mu gòru õnu-õma nõ phè."

¹⁰ Teke ono bè Ízurèlu aphuwaa ragaraga; kèlè ò kahùwaru. Ò tõi phù-rwèdu aphù-rwe. Jiósèfu duritaru iya unwu iya ono ntse; nna iya bya etsutsua phè õnu; bya anmata phè akpa.

¹¹ Ízurèlu sù Jiósèfu: "Mu te eshikwa arikwadu lè mu e-mecha hùmaba ngu akpuru-ènya ozobaa; Chileke mechaa bya ahaa mu; mu hùmafua unwu ngu yekòbè iya."

¹² Jiósèfu bya eduritaru phè lè mgboru ikpere nna iya; bya ephureta kpube iphu l'alì. ¹³ Noo ya; Jiósèfu bya esekputa ephenebo l'èka. Ifuremu bè ò sekpu l'èkutara; ò nõdukwanu Ízurèlu l'èkicha; ò sekpu Manásè l'èkicha; ò nõdu Ízurèlu l'èkutara. O gude phè egube ono byakube Ízurèlu ntse. ¹⁴ Obenu lè Ízurèlu byaru l'agòru õnu-õma nõ phè; ò gbanga èka iya ephenebo; woru èkutara iya byabè Ifuremu, bù onye kè nwata l'ishi; bya atù-kobe Manásè, bù òkpara èkicha.

¹⁵ Ò bya agoru Jiósèfu õnu-õma sù:

"Gè Chileke ono,
nna mu oche phè,
bù Èbirihamu;
waa Áyizaku tsoru ùzo iya ono
kebe unwegirima-a l'õma.

Mbù Chileke ono,
bù Onye-nche mu
e -shi teke a nwùru mu
byasù nta-a.

¹⁶ Òo ya bù Ojozi-imigwe ono,
dzòtakotaru mu nõ
l'èka iphe, bù èjo-iphe,
byapfutaru mu nõ ono.

G'è kujekwa èpha unwegirima-a
laa l'èpha mu;
waa lè kè nna mu oche phè,
bù Èbirihamu; waa Áyizaku.

Tème èphe adùkwapho l'õtu
lè mgboko-a."

¹⁷ Jiósèfu hùmaephe lè nna iya woru èkutara tù-kobe Ifuremu l'ishi; èhu gbangahu iya. O je azù nna iya l'èka; g'ò lõfu iya èka l'ishi Ifuremu lõta tù-kobe l'ishi kè Manásè.

¹⁸ Jiósèfu sù nna iya: "Waawakwa nna; ò kwa onye k'ògerenya baa! Wokwaru èkutara byabè yèbedua l'ishi!"

¹⁹ Nna iya jìka sù iya: "Mu maru-a nno nwa mu; mu maru-a lè yèbedua bè a-jaakwaphò buru õha õphu; tème õha ono apakwaaphò èka. Obenu lè nwunè iya kè nwata bè a-ka iya shii; tème oshilòkpa nkiya bè a-buru ikpoto õha." ²⁰ Ò gòru õnu-õma nõ phè mbòku ono sù:

"Ndu Ízurèlu e-gudeje
èpha ngu gòo õnu-õma sù:
'Gè Chileke mekwaa ngu

g'i dū gē Ifuremu yēe Manáse.' ”
 O shi egube ono mee;
 Ifuremu ka Manáse shii.

²¹ Ízurēlu sū Jíósefu: “Mu abyaakwa anwūhu; ọle Chileke bē a-nọ-kubekwa unu duphu unu azū l'alì nna unu. ²² Ozo bụ lẹ-a; mu nūwaru ngu oke alì lanū g'i gude kangoo unwunna ngu ndu ophuu. Alì ono bē mu gude ogu-echi waa apfū lwūta l'ẹka ndu Amọru.”

49

Jiékpọu ago ọnu-oma anụ unwu iya

¹ Noo ya; Jiékpọu bya ekua unwu iya; sū phẹ:

“Unu dzukọbe gē mu kọoru
 unu iphe, a-nwūru unu
 l'atatiphu!

² Unu dzukọbe bya
 angabē nchì;
 unubē unwu Jiékpọu!

Unu ngabēru nna unu,
 bụ Ízurēlu nchì!

³ Rúbēnu; ọo gubedua bụ
 ọkpara mu;
 bya aburu ike mu;
 mbụ l'ì bụ nwa ivuzọ,
 mu nwūru teke ike dū mu.

Ọo ngu bē a kachaa akwabē
 ùbvù; bya aburu ngu bē
 kakọta ọkpēhu.

⁴ Eshinu jínoduje atụ kpereree
 g'akpara-mini l'eme iphe,
 erwubeduru ngu nū;
 bē ì tji kaedu ndu ophuu shii;
 noo kẹle ì zẹru l'iphe-azẹe
 nna ngu;
 mbụ je eworu iphe,
 mu azeje azeje merwua.

⁵ Simiyonu; waa Lívayi
 bụ unwune.

Ẹphe egudeje ogu-echi
 phẹ emekpa ndu ọzo ẹhu.

⁶ Mu ta abyakwa ayiru l'idzù,
 ẹphe achì; ophu mu abyakwa
 anọdu l'echilabọ phẹ;
 noo kẹle ẹphe gude ẹhu-eghu
 gbushia nemadzụ;
 bya egbubushia oke-eswi
 akwara azū ọkpa k'iwashì.

⁷ G'ẹhu-eghu phẹ vuru ọnu;
 noo kẹle ooghughajẹru
 phẹ ẹka.

G'obu-ọku phẹ vuru ọnu;
 noo kẹle ọopanukaje phẹ
 ẹka l'ẹhu.

Mu a-chìkashi-dzuru phẹ
 l'alì Jiékpọu;
 mbụ dokashidzuru phẹ
 l'alì Ízurēlu l'ophu.

⁸ Jiuda; unwunna ngu
 a-nọduje ekele ngu ekele.

Ẹka ngu a-zúchaa ndu
 ohogu ngu
 l'ẹkpiri kẹ pfurii.

Unwunna ngu g'ephe ha
ephozeru ngu.

⁹ Gube Jiuda bu nwa oduma
egbara.

Gube nwa mu;
i shiwaa l'eka i gbushiru iphe,
i riru lwa.

Nta-a be o gbushiwaru ikpere
ze aze e g'oduma;
mbu g'akahu oduma;
?bu onye suru iya ekute?

¹⁰ Jiuda ta abu-buhuduru
eze abu-buhu; ophu
mgboro-eze ono abyadu
alufu iya alufu le mgbaka
okpa; gbiriri jasu teke onye
o kuru ishi l'eka a-bya.

O -byaepho be oha l'ophu
a-ngaberu iya nchi.

¹¹ Nkapfu-igara iya be
oo-libeje le vayinu.

Nwa nkapfu-igara iya be
oo-libeje l'ekali vayinu
ono ophu mishiru
mebyi ke wogalaa.

Oo-saje uwe iya le
mini akpuru vayinu.

Akpuru vayinu ono,
enwuje ke pfuu
ge mee ono be
oo-gudeje asa
akpawuru-uwe iya.

¹² Mee e-me; enya
achaa ya vaa.

Era-eswi emee;
eze acha iya phuuphuu.

¹³ Zebulun be e-buru le
mgboru eze-enyimu.

Aguga enyimu iya a-buru
odu ugbo-mini.

Oke ali iya e-erwu Sayidonu.

¹⁴ Isaka bu nkapfu-igara,
okpehu du;
mbu gude eda labo,
a nmakoberu iya
l'okpurukpu ze aze e.

¹⁵ O humaepho g'eka
oodzu ike du-be ree;
waa g'ali iya ono du-be guu;
o phozeta nmakota ivu-erwa
iya jikoru l'ukuvu;
bya ejeahaa ozi,
e kebutaru iya g'o je.

¹⁶ Danu be a-noduje ekpe
ndu nkiya ikpe,
pfuru oto;
mbu egube ono,
okpa-ipfu Izurelu ndu
ophuu ekpeje iya pho.

¹⁷ Danu a-du g'agwo,
no l'aguga uzo;

mbụ g'ogiji,
nọ l'agụga gbororo,
abụjeru:

Ọ -taa inya l'ichirupfu ọkpa
l'ọ tufu onye agba iya
nụ l'azụ.

18 Gube Chipfu;
mu ele ọnya teke
ii-dzota mu.

19 Gadu bẹ ndu ọ-lwụa-ọlaa
a-dapfu;
ọle ọoghakobe chipyabe
phe.

20 Asha bẹ a-nọdu akọ
ọkpobe nri.

Nri, ọo-nọdu akọ bụ nri,
atsọ uto,
gbaru ndu eze l'eriri.

21 Nafutali bụ ele,
agbaphe g'ọ dọ iya.

Ọonwuje nwa,
ama ntumatu.

22 Jiósefu bụ vayinu,
amije ntumatu;
ọ bụ vayinu,
nọ-kube mghoru ẹka
mini dọ,
amije mebyi shii.

Ẹkali iya baa ụba tuko
igbulọ sweta.

23 Ndu ọgba-apfụ gude
ẹhu-eghu byapfuta
iya ọgu.

Ẹphe gbaru iya apfụ;
shi nno mekpaa ya ẹhu.

24 Ọle apfụ iya keerupho
jingujingu g'o keru;
tẹme e mee ọkpu ẹka iya;
o shihu ike.

Ọ buru shita l'ike k'onye bụ
Ọkalibe kẹ Jiéọpụ;
mbụ onye ono,
bụ onye-nche;
waa onye mgbobuta kẹ
Ízurẹlu.

25 Onye ike ono shi l'ẹka bụ
Chileke kẹ nna gube Jiósefu,
bụ onye eyejeru ngu ẹka;
mbụ onye ono,
bụ Ọkwoolemka,
bụ onye emejeru ngu
iphe-ọma.

Oomejeru ngu iphe-ọma
ọphu shi l'imigwe;
bya emekwaru ngu
phọ iphe-ọma ọphu shi
lẹ mini ime-alị.

Tẹme ọ buru iya bụ onye
egudeje nwa;
waa eche nwa ẹra meeru
ngu iphe-ọma.

26 Onu-oma ophu nna ngu
goru ngu kakwa k'oke-úbvú
ndiche shii;
mbú l'ò kakwa iphe-oma
ophu úbvú,
shi teke ndiche ñoduta
anýje shii.

G'iphe-oma ono g'ò hakòta
bukwaru kẹ Jíósẹfu;
mbú g'ò bukotakwaru kẹ
yebe onye ono,
a hofutaru l'echilabọ
unwune iya dobe iche ono.

27 Benjiaminu bú ẹjo-nkùta-ọswa,
ẹgu alabushi akurepho.

O -rwua l'utsu l'o gbua iphe taa.
O -rwua l'uzenyashi l'o kee iphe,
ọ lwutaru l'ogu."

28 Ndu ono bukota okpa-ipfu Ízurelu ẹphe n'iri l'ẹbo. Tẹme iphe ono bukotaru iphe, nna phẹ pfuru yeru phẹ teke o goru phẹ onu-oma. O goerupho onyenonu onu-oma, rwuberu iya nu.

Anwuhu Jiékọpu

29 Noo ya; ọ bya ekeru ekpe nu phẹ sù: "Mu abyawaa alapfu ndiche mu phẹ. Unu likwa mu l'ẹka e liru nna mu phẹ l'ogba, nọ l'alì Ẹfuronu, bú onye Hetu. 30 Ogbu ono yeke alì ono nọ l'alì Makupela ono, nọ lẹ mgboru Mamure l'alì Kénanu; bẹ Ẹbirihamu zutaru l'ẹka Ẹfuronu onye Hetu dobe; g'ò búru ẹka ee-lije odzu. 31 O búru ẹka ono bẹ e liru Ẹbirihamu; yee nyee ya, bú Sera; tẹme e likwaphọ Áyizaku; yee nyee ya, bú Ribeka l'ẹka ono; tẹme mu bya elia Lii l'ẹka ono. 32 Alì ono yee ogba, nọ iya nu bẹ a zuru ndu Hetu."

33 Jiékọpu keghechaepho ekpe nu unwu iya; bya aze-zeta aze; taa unme ikpazu; ọ búru iya alapfu ndiche iya phẹ.

50

1 Jíósẹfu bya apata onwiya taa l'eli nna iya; kwaru ẹkwa kpua ya; bya etsutsukwaa ya phọ onu. 2 Noo ya; Jíósẹfu bya ezia ndu dokinta, ejeru iya ozi g'ẹphe dozia odzu nna iya, bú Izurelu g'ò to rehu. Ndu dokinta ono bya edozia odzu ono egube ono. 3 O búru ukporo abalì labọ bẹ ẹphe gude dozia odzu ono; tee ya mmanu, g'ò to rehu. E mechaa; ndu Ijiputu bya akwaa ẹkwa iya ukporo abalì ẹto l'abalì iri.

4 Eswe akwakwa iya -bvuepho; Jíósẹfu sù ndu-ozì Fero: "O -búru lẹ mu dù unu l'obu; unu pfuaru Fero sù iya 5 lẹ nna mu mekwaru; mu riaru iya nte sù lẹ ya abyawaa anwuhu; ọle gẹ mbẹdua jekwa elia ya l'ilu, ọ turu doberu onwiya l'alì Kénanu. Oo ya bú gẹ mu jenu je elia nna mu; gẹ mu alwaphuta azu."

6 Fero sù iya: "Tugbua je elia nna ngu l'ẹka o pfuru g'i riaru iya nte l'ii-je elia ya."

7 Oo ya bú; Jíósẹfu tugbuna jeshia eli nna iya. Ndu ozi Fero g'ẹphe ha tuko wufu tsoru iya. Ndu bú ogerenya l'ibe Fero; waa ndu bú ogerenya Ijiputu l'ophu; 8 tẹme waa ndibe Jíósẹfu l'ophu; waa unwunna iya; mẹ ndu bukpoọ kẹ nna iya g'ẹphe hakota. Unwegirima ibe phẹ mẹ iphe-edobe phẹ bẹ ẹphe hakotaru l'alì Goshenu. 9 Ugbu-inya; mẹ ndu agba l'inya bẹ ẹphe l'ẹphe swikwapho. Ẹphe dukpoọ igwerigwe tuko swiru.

10 Ẹphe rwua ẹka eechije balì lẹ Atadu, nọ lẹ mgboru ẹnyimu Jíódanu; ẹphe raa ẹkwa iya rashia ya ike. Jíósẹfu bya anọdu l'ẹka ono kwaa nna iya ono ujiku ẹsaa. 11 Ndu Kénanu, bú l'ẹka ono numaepho ẹkwa aphu, aara lẹ mgboru ẹka eechije balì lẹ Atadu; ẹphe sù: "Ndu Ijiputu ataswibejekwa okpoma raa ẹkwa aphu." Noo iphe ono meru g'ò gude e kua ẹka ono, nọ-kube ẹnyimu Jíódanu ono "Abẹlu-mizuremu".

12 Noo ya; unwu Jíókọpu mee g'ò suru g'ẹphe mee. 13 Ẹphe pata iya je l'alì Kénanu je elia ya l'ogba, nọ l'alì Makupela lẹ mgboru Mamure, bú ẹka Ẹbirihamu zutaru Ẹfuronu onye Hetu g'ò búru ẹka ee-lije odzu; yee alì, tso iya nu. 14 E lichaepho nna iya; Jíósẹfu lwaphuta azu l'alì Ijiputu; yee unwune iya; mewardu ndu ozo, tso iya je eli nna iya ono.

Jíósẹfu epfu opfu oma eyeru unwunna iya

15 Unwunna Jíósẹfu humaepho lẹ nna phẹ nwuhuwuru; ẹphe sù: "O -búru lẹ Jíósẹfu bẹ iphe, anyi meru iya-a eghukwadu eghu bẹ ọo-pfukwa anyi ugwo iya." 16 Noo ya;

ephē zia ozi g'e je ezia Jiósēfu sū iya: "Nna ngu byakwa l'anwūhu bya atūa ekemu-a sū: ¹⁷ 'Unu e-pfuru Jiósēfu lē mu arwōkwa iya arwōrwo g'ō gūkwaaru ūnwunna iya nvū l'ēka ephē mesweru iya; yē l'iphe-ēji, ephē meru; kēle ọ kwa ejo-iphe bē ephē meru iya.' Ọ būkwanuru iphe, anyi arwō ngu nta-a bū g'ī gunaa nvū l'emeswe, anyībe ndu-ozī Chileke nna ngu mesweru ngu." Ephē zichaēpho Jiósēfu ozi ono; ọ wata ēkwa.

¹⁸ Ūnwunna iya tūgbukwapho wū-pfu iya je adaa kpurumu l'atātiphu iya bya asū: "Tilēnaa l'anyi tūkoakwaru būru ohu ngu."

¹⁹ No iya; Jiósēfu sū phē: "Gē ndzū ta agūshi unu; kēle ọ tō būdu mu bū Chileke. ²⁰ Ọ bū eviya l'unu chīru idzū g'unu mee mu ejo-iphe; obenu lē Chileke meru iya; ọ bya abūru iphe-ōma; k'ōphu e shi ēgube ono dzōta ndzū ndu dū igwe, bū iya bū iphe, nwūru nū-a. ²¹ Ọo ya bū gē ndzū ta agūshi unu. Mu a-nōdua anū unu nri; unu l'ūnwegirima unu." Ọ bya emee ya; ọ doo phē ẹnya l'ēhu te eghudu iya eghu; bya epfuru opfu-ōma yeru phē.

Anwūhu Jiósēfu

²² Jiósēfu buru l'alī Ijiputu; yēe ndibe nna iya l'ophu. Ọ nōru ūkporo apha ise l'apha iri; ²³ bya ahūma nwanwa ūnwu Ifuremu. Tēme Jiósēfu hetakwapho ūnwu Makiya, bū nwatibe Manásē l'ūtāpfu iya teke a nwūru phē.

²⁴ Noo ya; Jiósēfu sū ūnwunna iya: "Mu abyaakwaa anwūhu. Ọle mu maru lē Chileke e-mecha bya eyeru unu ēka dufuta unu l'alī-a; duta unu laphu azū l'alī, Chileke kweru Ébirīhamu; waa Áyizaku; waa Jiékōpu ukwe iya ono; bya eria nte yeru phē iya ono."

²⁵ Jiósēfu mee g'unwu Ízurēlu riaru iya nte. Ọ sū phē: "Mu maru lē Chileke e-mecha bya eyeru unu ēka. Ọ -rwua teke ono; unu chītakwa ọkpū mu gude lūfu l'ēka-a."

²⁶ Ọo ya bū; Jiósēfu nwūhu g'ō nōchaerupho ūkporo apha ise l'apha iri. E dozia odzū iya g'ō to rehu; bya eye iya l'okpoko-odzū dobe l'alī Ijiputu.

Ekwo Awufu

Mkpamehu ndu Ízurelu

¹ Waa epha unwu Ízurelu, tso Jiékòpu laa alí ndu Ijiputu baa. Onyemonye dutaru ndibe iya lashja éka ono. ² Rúbènu; waa Simiyònu; waa Lívayi; waa Jiuda; ³ waa Isaka; waa Zebulònu; waa Benjiaminu; ⁴ waa Danu; waa Nafútali; waa Gadu; waa Asha. ⁵ Oshilòkpa Jiékòpu tukurú dú ùkporo ùmadzu èto l'ùmadzu iri. Jiósèfu nòhawaa anòno l'alí ndu Ijiputu.

⁶ Tòbudu iya bú; Jiósèfu yèe unwunna iya g'èphe ha; waa ògbo k'ono tükowa nwùshihukota. ⁷ Ole ndu Ízurelu azùshiele-a; bya abarahù. Èphe zùshiru kwatakporo paa éka apaa; k'òphu èphe tükòerupho alí ono sweta.

⁸ Noo ya; onye eze òphúú, bú onye ta amadù ké Jiósèfu amama ophu bya aburu eze lè Ijiputu. ⁹ Noo ya; ò sù ndu alí iya: "Unu lenu lè ndu Ízurelu akaakwa anyi shii k'òphu èphe e-mechaa ka anyi òkpehu. ¹⁰ Unu byakwa g'anyi kwabèru phè enya. Òdumeka bè èphe a-kabakwa evuvu. Ò -buru l'a nònyaru; ògu daa bè èphe e-tsokwaru ndu òhogu anyi bya etsoo anyi ògu; gbado éka-a lashja."

¹¹ Oo ya bú; ndu Ijiputu bya ahòta nemadzu; mee phè udumalí; sù g'èphe kebutajè ndu Ízurelu g'èphe je ozi mkpònwu-èhu. Èphe bya akpua mkpukpu Pitòmu; waa mkpukpu Ramesèsu g'ò buru mkpukpu éka Fero e-dobeje iphe. ¹² A -ka phè akpa èhu; èphe agbè ka azùshi ka l'òtu dzuru èkameka. Ndu Ijiputu kabakporo atsu ndu Ízurelu ebvu; ¹³ bya akabakporo eme g'èphe jeje ozi mkpònwu-èhu. ¹⁴ Èphe kpabè phè ozi; gude mee ndzù phè buru phè aphù; mee g'èphe yòshi éja búloku. Tème èphe aghakwa phò éja mini; mèwaro ozi, nò-gbua l'ègu phè. Iphe, búkota ozi, ndu Ijiputu kebutaru phè g'èphe je búkotaru ozi mkpònwu-èhu.

¹⁵ Eze ndu Ijiputu sù unwanyi, eswije ndu Hiburu ime, epha phè bú Shifura; waa Puwa: ¹⁶ "Unu -nòdu eswi unwanyi ndu Hiburu ime m'èphe nòdu anwù nwa; èphe -nwue ya phò; unu nyoje phè. Ò -buru nwoke; unu gbujè iya; teke ò bú nwata nwanyi; unu hajèkwa iya g'ò nòdu ndzù!" ¹⁷ Obenu lè ndu eswije ime ono atsu Chileke ebvu; òphu èphe emejèdu iphe ono, eze Ijiputu ziru phè ono. Èphe nòdu ahajè nwa-nwoke; èphe anòdu ndzù. ¹⁸ Noo ya; Eze ndu Ijiputu bya ekukòo ndu eswije ime ono; bya asù phè: "Bù gunu bè unu maru iphe, dù ègube-a? Bù gunu kparù iphe unu ahajè unwegirima unwoke; èphe anòdu ndzù?"

¹⁹ Unwanyi eswije ime ono sù Fero: "Tì madù l'unwanyi Hiburu ta adùdu gè ké ndu Ijiputu. Òkpehu dù phè. Ò nòdu abujèru; ndu eswije ime -bya abyarwuta éka ono; èphe ezedawaa."

²⁰ Oo ya bú; Chileke meeru ndu eswije ime ono iphe-oma. Ndu Ízurelu nòdu evu; bya akakporo aka l'òtu. ²¹ Chileke mekwaphò g'unwu ndu eswije ime ono ka l'òtu; kèlè èphe atsu iya ebvu.

²² Noo ya; Fero bya atàru ndu nkiya g'èphe ha ekemu sù: "Ò -buru lè ndu Hiburu nwuru nwa; ò -buru nwoke; g'e jeje echie ya l'enyimu Nayìlu! Teke ò bú nwanyi l'a haa ya g'ò nòdu ndzù!"

2

Anwunwu Mòsisu

¹ Noo ya; nwoke, shi l'ònulo Lívayi bya alùta nwanyi, shikwaphò l'ònulo Lívayi. ² Nwanyi ono bya atsuà ime; bya nwua nwa nwoke. Ò hùmaephe lè nwata ono manùkaru mma; ò hee ya l'edomi onwa èto. ³ Ò nònyaa; òphu ò dùèdu ike domikòta iya edomi. Ò bya egbuta èji gude kpaaru iya nkata; bya echia ya urwa mbekee. Ò bya ekuru nwata ono ye l'ime nkata ono; pata je edobe l'agùga ènyimu Nayìlu éka èji zeru. ⁴ Nwune iya nwanyi bya eje apfuru úzenya g'ò maru iphe, l'e-eme nwata ono.

⁵ Noo ya; nwa Fero ké nwanyi jeshia awù èhu l'enyimu Nayìlu ono. Yèlè unwumgboko, ejèru iya ozi swìru tükò eje l'agùga ènyimu ono. Ò hùma nkata ono g'ò nò l'ime èji ono; bya ezia ohu iya nwamgbòko g'ò je ewotaèduru iya ya. ⁶ Ò kpuhaa ya; bya ahùma nwata ono. Nwata ono nòdu ara èkwa; imemini iya dù iya. Ò sù: "Ò kwa nwa onye Hiburu bè ò bú!"

⁷ Nwune nwata ono ke nwanjị sụ nwatibe Fero ono: “?Bụ ge mu je ekuaru ngu nwanjị Hiburu, e-heru ngu nwata ono?”

⁸ O sụ iya ngwa; g’o jenu. Nwamgboko ono tugbua je ekua nene nwata ono. ⁹ Nwada Fero sụ ne nwata ono g’o kuta nwata ono je ehefutaru iya; ge ya p’fua ya ugwo. Noo ya; nwanjị ono bya ekuta nwata ono je eheahaa. ¹⁰ Nwata ono vutaep’ho; o duta iya dulaaru nwatibe Fero ono; o buru nwa iya. O woru iya g’ua Mosisu; kele o s’uru l’o nwata, ya gutaru le mini.

Mosisu agba ala Midiyanu

¹¹ Noo ya; o rwua ujiku lanu ge Mosisu vutachaa; o jeshia ahuma ndu nkiya l’eka ono, ephe eje ozi mkponwu-ehu ono. O huma onye Ijiputu eka oochi onye Hiburu iphe, bu onye lanu l’unwunna iya. ¹² O bya achika enya ibe k’ebo ebo; ophu o dudu onye o humaru. O chigbua onye Ijiputu ono bya egude eja k’pamia ya. ¹³ O -rwua le nchitab’ohu iya; o tugbukwa ozo je ahuma ndu Hiburu umadzu labo eka ephe alwu ogo. O sụ onye ophu ach’o op’fu: “?Denu g’o nwuru iichi onye Hiburu ibe ngu iphe?”

¹⁴ Onye k’ono sụ iya: “?Bụ onye meru ngu onye-ishi; waa onye-ikpe anyi? To? ? iimewaa g’i gbua mu g’i gburu onye Ijiputu pho?” Noo ya; ndzụ g’ahaa Mosisu; o r’ia sụ: “Iphe-a, mu meru-a be a -gbę madzuchawaru nụ.”

¹⁵ Fero n’umaep’ho iphe ono bya emeahaa g’o gbua Mosisu. Mosisu g’bafu l’ibe Fero g’baru lashia al’i ndu Midiyanu je eburu. O jerwua bya an’odu an’o l’ag’uga w’elu. ¹⁶ Noo ya; onye uke ndu Midiyanu nweru unwumgboko esaa. Ephe bya le w’elu ono bya ekuta mini ye l’iphe, eeyejeru an’u mini g’at’uru ibe nna phę ngua. ¹⁷ O nweru ndu ozo, eche at’uru, byaru bya ach’ifu phę. Noo ya; Mosisu g’balihu bya eyetaru phę eka; kuta mini doberu at’uru phę.

¹⁸ Unwumgboko ono lapfuep’ho nna phę, bu Ruw’elu; o sụ phę: “?Denu g’o nwuru unu l’waru egwegwa egube-a ntanu-a?”

¹⁹ Ephe sụ iya l’o nwekwaru nwoke Ijiputu, nafutaru phę l’eka ndu eche at’uru ndu ophu. Teme o bya esetafukwapho mini doberu at’uru phę; o ngua.

²⁰ O sụ unwada iya: “?Denuhunu nwoke obu? ?Bụ gunu kparu iphe, unu paru iya haa? Unu je ekua ya g’o bya eria nri.”

²¹ Mosisu kweta; yee nwoke ono buru. Nwoke ono bya ekuru nwa iya nwanjị, bu Zipora kee Mosisu; o l’uru. ²² Zipora bya eyeru iya nwa nwoke. Mosisu g’ua ya Geshomu; noo kee Mosisu s’uru: “Mu bu onye l’waru alwalwa l’al’i ndu ohozo.”

²³ A nonyakp’oep’ho; eze ndu Ijiputu nw’uhu. Ndu I’zuru’elu nodu atsu pfupfufpu; echi mkpu; ara g’e yeru phę eka l’iphe-ehuka ono, ephe eje l’abubu ono, ephe bu ohu ono. Ekwa ono, ephe ara ono rwua Chileke nch’i. ²⁴ Chileke n’uma ude ono, ephe atsu ono; bya anyata ogbandzu ephe le Ebirihamu; waa Ayizaku; waa Jięk’opu. ²⁵ Chileke bya aghaa enya; lee ndu I’zuru’elu; bya ar’iahaa oriri ehu phę.

3

Oku, lenwu l’irwu oshi

¹ No iya; Mosisu nodu eche at’uru Jieturo, bu nna nyee ya; bya aburu onye uke ndu Midiyanu. O -rwua ujiku lanu; o ch’ita at’uru ono gude jeshia eka du enya l’echięgu. O jee jas’u o jerwua l’ubvu Horębu, bu iya bu ubvu Chileke. ² O buru l’eka ono be Ojosi Chipfu gude oku, enwu l’irwu oshi hee ya l’atatip’hu. Mosisu huma l’oku ono enwu l’irwu oshi ono; obenu l’o to tsup’ash’idu iya. ³ Oo ya bu; Mosisu sụ: “Ge mu bya ejekubeekwa iphe owa-a ntse; mbu iphe owa-a, t’ufuru ehu, anwu nu-a; ge mu maekwaru iphe, kparu iphe, oku ono te etsup’ash’idu irwu ono.”

⁴ Chipfu h’umaep’ho l’o kp’iritawaru ntse g’o lerweta enya; Chileke shi l’irwu ono kua ya oku sụ: “Mosisu! Mosisu!”

Mosisu za enu; sụ: “Wakwa mu no l’eka-a.”

⁵ Chileke sụ iya: “Ta kp’iritabaekwaru ntse ozobaa! Yefu akpokpa ngu; noo kele eka ono, i pfuru ono bu al’i, du ns’o.” ⁶ Sụ iya: “O kwa m’bedua bu Chileke ke nna ngu; buru Chileke ke Ebirihamu; buru Chileke ke Ayizaku; bya aburu Chileke ke Jięk’opu.” Mosisu n’umaa ya pho; o wohaa ip’hu; kele ndzụ ele Chileke enya wataru iya ag’ugu.

⁷ To budu iya bu; Chipfu sụ: “Mu humawaru iphe-ehuka, ndibe mu eje l’al’i ndu Ijiputu. Mu numawa mkpu, ephe echi sụ g’a dzota phę l’eka ndu udumali; teme iphe-ehuka, ephe eje rwuwa mu l’ehu. ⁸ Oo ya bu le mu byawaru ge mu nafuta phę l’eka ndu Ijiputu; duru phę laa l’al’i, du ree; bya adu shi; mbu al’i mini era-eswi; waa man’u-enwu jiru ke py’imu py’imu; mbu l’al’i ndu Kėnanu; waa ndu Hetu; waa ke ndu Am’oru; waa ke ndu P’erezu; waa ke ndu Hevu; teme waa ke ndu Jiebusu. ⁹ Nta-a be mkpu, ndu I’zuru’elu

echi rwuwaru mu lẹ nchị; ẹme mu hụmawaa gẹ ndu Ijiputu gude akpa phẹ ẹhu. ¹⁰ Oo ya bụ; lẹ nta-a bẹ mu ezi ngu g'i jepfu Fero je edufuta ndibe mu, bụ ndu Ízurelu l'alí Ijiputu!"

¹¹ Mósísu sụ Chileke: "¿Bụ onye bẹ mu bụ k'eje apfuru Fero l'iphu; je edufuta ndu Ízurelu l'alí Ijiputu?"

¹² Chileke sụ iya: "Mu e-swíru ngu eswíru. Ẽme waa iphe-ohubama, ii-gude maru l'ọo mbẹdua ziru ngu ono baa: I -dufutaephó ndu ono lẹ Ijiputu bẹ unu a-barụ mụbe Chileke ẹja l'úbvú-a."

¹³ Mósísu sụ Chileke: "Ọ -bụkwanuru lẹ mu jepfuru ndu Ízurelu je asụ phẹ: 'Chileke kẹ nna unu phẹ zikwaru mu gẹ mu byapfuta unu.' Ẽphe -jikwanua mu sụ: '¿Epha ngu aza gunu?' ¿Bụ gunu bẹ mu e-yeru phẹ ọnu?"

¹⁴ Chileke sụ Mósísu: "Mu bụ onye mu bụ. Iphe, ii-pfuru ndu Ízurelu bụ l'ọo mbẹdua, bụ Chipfu ziru ngu g'i byapfuta phẹ."

¹⁵ Chileke sụkwapho gẹ Mósísu sụ ndu Ízurelu: "Ọo Chipfu, bụ Chileke kẹ nna unu phẹ; mbụ onye bụ Chileke kẹ Ẽbirihamu; bụru Chileke kẹ Áyizaku; bya aburu Chileke kẹ Jiékọpu bẹ ziru ngu g'i byapfuta phẹ. Noo epha mu bụ ono jasụ lẹ tuutuutu lẹ mĩmĩmĩ. Epha ono bẹ ọgbo mẹ ọgbo e-gude maru mu."

¹⁶ "Tugbua je ekukọo ndu bụ ọgerenya lẹ Ízurelu; sụ phẹ lẹ Chipfu, bụ Chileke kẹ nna unu phẹ; byapfutaru ngu; mbụ onye ono, bụ Chileke kẹ Ẽbirihamu; bụru Chileke kẹ Áyizaku; bya aburu Chileke kẹ Jiékọpu. Waa iphe o pfuru baa: 'Mu lewaru unu ẹnya; hụma ẹgube iphe, eeme unu lẹ Ijiputu. ¹⁷ Mu kwewaa ukwe lẹ mu e-dufuta unu l'iphe-ẹhuka, unu eje lẹ Ijiputu; duru unu laa alí ndu Kénanu; waa kẹ ndu Hetu; waa kẹ ndu Amọru; waa kẹ ndu Pérezu; waa kẹ ndu Hevu; ẹme waa kẹ ndu Jiebusu; alí, mini ẹra-eswí; waa manụ-ẹnwu asọ gborogboro.'

¹⁸ "Ndu bụ ọgerenya Ízurelu bẹ a-ngabẹru ngu-a nchị. Oo ya bụ; gubedua unu lẹ ndu bụ ọgerenya atụko swíru jepfu eze ndu Ijiputu je asụ iya: 'Chipfu, bụ Chileke ndu Hiburu bẹ byapfutakwaru anyi. Hanaa anyi g'anyi jee ije ujiku ẹto; lufu l'echiẹgu je agwaa Chipfu, bụ Chileke anyi.' ¹⁹ Olee mu makwaru-a l'eze ndu Ijiputu te ekwedu g'unu je; gbahaa l'e meru iya l'okpehu. ²⁰ Oo ya bụ lẹ mu a-machị ẹka mu; gude iphe, dọ biribiri, mu e-me lẹ Ijiputu nwa phẹ chipfuu. Iphe ono -mechaephó bẹ oo-kwechaa haa unu g'unu lashia.

²¹ "Mu e-me gẹ ndu Ízurelu-a dọ ndu Ijiputu l'obu; k'ophu bụ; unu -lashiẹpho; unu ta agbaduru ẹka. ²² Nwanyi, nonu a-sụ onye obutobu iya; ozoo nwanyi, bu l'ulo iya g'ọ nụ iya iphe, e meru lẹ mkpọla-ochaa; waa ophu e meru lẹ mkpọla-ododo; waa uwe, unu e-ye ụnwegirima unu. Oo ya bụ unu eshi nno kwaa iphe ndu Ijiputu l'okwata gude lashia."

4

Iphe-ohumalenya, Mósísu e-me

¹ Mósísu sụ: "¿Ọ -bụkwanuru l'ephẹ te kwetaduru iphe, mu pfuru; ozoo l'ephẹ te ekwedu ngabẹru mu nchị; sụ l'ọo ụka lẹ Chipfu ta abyapfutaduru mu-e?"

² Oo ya bụ; Chipfu jia ya; sụ: "¿Bụ gunu bẹ i gude l'ẹka ono?"

Ọ sụ iya l'ọ kwa mgboro.

³ Chipfu sụ iya: "Togboedu iya l'alí!"

Ọ togbo iya. Ọ ghọo agwo. O ye okpa l'oso. ⁴ Chipfu sụ iya: "Machia ẹka gude iya lẹ mgbodzu!" Mósísu bya amachia ẹka; zụ agwo ono. Ọ nodu iya l'ẹka; ghọ-zia bụru mgboro g'o shi bụru. ⁵ Chipfu sụ iya: "Mee iphe-a gude mee g'ephẹ kweta lẹ Chipfu, bụ Chileke kẹ nna phẹ; mbụ onye ono, bụ Chileke kẹ Ẽbirihamu; bụru Chileke kẹ Áyizaku; bya aburu Chileke kẹ Jiékọpu bẹ byapfutaru ngu nụ."

⁶ Chipfu byakwa asụ Mósísu ọzo: "Nwua ẹka lẹ mkputephó ngu!" Mósísu bya eworu ẹka ye lẹ mkputephó. O wofutashia ẹka; ekpenta nmawa iya ẹka swokoswoko; ẹka चाहवा iya roboo.

⁷ Chileke sụ iya: "Ngwa; yephu iya azụ lẹ mkputephó ngu!" Tọbudu iya bụ; Mósísu bya eyephu ẹka iya azụ lẹ mkputephó iya ono. O wofutashia ya; ekpenta ono mishihuwa; mbụ ẹka dukotawa iya g'ẹhu iya ibe iya ophuu dọ.

⁸ Noo ya; Chipfu sụ: "Ọ -bụru l'ephẹ te ekwetadu nkengu; ozoo l'ephẹ ta angabeduru ngu nchị l'iphe-ohumalenya kẹ mbụ phọ bẹ ephẹ e-kweta-a k'ẹbo-a. ⁹ Obenu ọ -bụru l'ephẹ te ekwetaduru; ozoo l'ephẹ ta angabeduru ngu nchị l'iphe-ohumalenya labo-a;

je ekuta mini l'enyimu Nayilu; bya awushi l'ali okponku. Mini ono, i kutaru l'enyimu ono a-gho mee l'ali eka ono."

¹⁰ Mosisu su Chipfu; "Oowaa Nnajiuphu; mu ta amakwa g'aasaje opfu. Eshikpoo le mbu bya aduru nta-a, iipfu eyeru mube onye-ozu ngu-a be mu buepho onye epfu deneshii bya aburu onye epfu l'onu oku."

¹¹ Chipfu su iya: "?Bu onye meru onu nemadzu? ?Bu onye emeje nemadzu l'ooda nkuchi; ozo onu kpurukuduku? ?Bu onye emeje nemadzu l'oopu uzo; ozo g'o tsua ishi? ?Tobudu mbedua, bu Chipfu? ¹² Ngwa je! Mu e-yetaru ngu-a eka gi pfua opfu; bya ezikwa ngu pho iphe, ii-pfu."

¹³ Obenu le Mosisu suru: "Jiko Nnajiuphu mu; zia ya ro onye ozo g'o jee."

¹⁴ Noo ya; Mosisu mee; ehu ghuaaha Chipfu eghu. O su Mosisu: "?Nwune ngu, bukwanu Eronu, bu oshilokpa Livayi-e? Mu maru le yebedua maru gee pfu opfu. O nokwa l'uzo eka ooya ngu ndzuta. Ozo bu l'obu a-tso iya utso shii me o -huma ngu. ¹⁵ Ii-pfuje yeru iya; karu iya iphe, oo-pfu. Mu a-nodua eyeru unu n'bo eka l'epfu opfu; teme o buru mbedua a-nodu ezije unu iphe, unu e-meje. ¹⁶ Oo Eronu be e-pfuchitajeru ngu opfu l'atatiphu ndu Izurelu. Mbu l'oo-duepho g'o bu yebedua bu onu ngu. Teme l'i due ya pho gi bu Chileke. ¹⁷ Ole oo gi gude mgboro-a, i gude l'eka-a; k'opu ii-gude iya meje iphe-ohumalenya-a."

Mosisu ala azu le Ijiputu

¹⁸ Oo ya bu; Mosisu bya jepfu Jieturo, bu ogo iya bya asu iya g'o haa ya ge ya jepfu ndibe phe l'ali ndu Ijiputu je amaru ?ephe no-dzukwaduru-a ndzu?

Jieturo kweta bya asu iya g'o tokwa ehu.

¹⁹ Teke ono be Chipfu nohawa l'ali ndu Midianu; su Mosisu: "Tugbua laphu azu l'ali ndu Ijiputu; noo kele iphe, bu ndu ono, shi acho ndzu ngu ono nwushihuchawaru."

²⁰ Oo ya bu; Mosisu bya eduta nyee ya; waa unwu iya; ephe no-koru l'eli nkapfu-igara. O bya ewota mgboro Chileke ono gude l'eka; o buru phe ala ali Ijiputu.

²¹ Chipfu su Mosisu: "I-laepho Ijiputu; tukokwa iphe, du biribiri ono, mu yeru ngu l'eka gi mee ono mekota l'iphu Fero. Ole mu a-kpochi iya okpoma akpo-chi; k'opu o too kwedu aha ndu ono g'ephe la. ²² Iphe, ii-pfuru Fero bu le mube Chipfu suru l'oo Izurelu bu okpara mu. ²³ Mu pfuwaru ngu su gi haa okpara mu ono g'o tugbua; k'opu oo-je abaru mu eja. I -jika l'i ti hadu iya g'o tugbua be mu e-gbukwa okpara nkengu."

²⁴ Noo ya; o rwua l'uzo eka ephe kwaru; Chipfu byapfuta Mosisu bya emeaha g'o gbua ya. ²⁵ Zipora wota mkpuma, atsu nk; bya ebuta akpapyi nwa iya bya edenyi Mosisu l'okpa su iya: "Nta-a be anyi l'waru l'ehu mee." ²⁶ Oo ya bu; Chipfu haa ya. Teke ono, Zipora suru l'ephe l'waru l'ehu mee be iphe, oorwu eka bu k'ebu ubvu.

²⁷ Chipfu su Eronu g'o je l'echiegu je agba Mosisu ndzuta! Oo ya bu; Eronu gbapfu Mosisu l'ubvu Chileke; je anma iya akpa. ²⁸ Mosisu bya akokotaru Eronu iphemiphe, Chipfu ziru iya g'o je epfua; wakwapho k'iphe-ohumalenya ono, Chileke suru g'o meshia ono.

²⁹ Mosisu yee Eronu bya ekokota ndu bu ogerenya Izurelu g'ephe ha. ³⁰ Eronu bya atuko iphemiphe, Chipfu pfushiru Mosisu pfukotaru phe. O bya emee iphe-ohumalenya ono l'iphu ndu Izurelu; ³¹ ephe kweta. Oo ya bu; ephe numaeppho le Chipfu akpa ishi phe; teme waa l'o humawaru iphe-ehuka, ephe eje; ephe phozeta baaru Chileke eja.

5

¹ E mecha; Mosisu yee Eronu jepfu Fero bya asu iya: "Waa iphe, Chipfu, bu Chileke ke Izurelu epfu baa: 'Haa ndibe mu g'ephe je abooru mu iphe l'echiegu!' "

² Fero su: "?Bu onye bu Chipfu k'opu mu a-ngaberu iya nchi; haa ndu Izurelu g'ephe tugbua? Su: Mu ta amakwa Chipfu; opu mu ahakwa ndu Izurelu g'ephe tugbua."

³ Ephe su iya: "Chileke ndu Hiburu byapfutakwaru anyi. Jiko hanaa g'anyi wuru je l'echiegu jee ije ujiku eto je egweeru Chipfu, bu Chileke anyi ngweja. Odumeka be oo-gudekwa iphe-ememe; ozo ogo-echi gbushia anyi."

⁴ Obenu l'eze ndu Ijiputu kuru Mosisu yee Eronu; su phe: "?Bu gunu kparu iphe unu jeru je achifuta ndu ono l'ozu, ephe eje? Ngwa; unu tugbua laphu azu l'ozu unu!" ⁵ O sukwapu: "Unu lewaru ya! Nta-a be ndu Izurelu hawaa igwerigwe; teme unu gbe bya akposhiaha phe ozi, ephe eje!"

⁶ O buru mboku ono kwapho be Fero kuru ndu udumali; waa ndu-ishi l'ozu ndu Izurelu; su phe: ⁷ "Unu ta anujehe ndu Izurelu eswa, ephe e-gude yoo eja! G'ephe jeje acho eswa chita l'onwophe!" ⁸ Ole g'unu mekwaa phe g'ephe yotaje iya g'o dzua ole, ephe shi waa ayotaje iya. Unu te egbubotakwa iphe l'eja ole, ephe shi ayotaje. Ephe

bụ ndu enyiru; ọ bụru iphe ono meru g'o gude; ephe nọdu echi mkpu sụ g'a haa phẹ g'ephe je egweeru Chileke phẹ ngweja. ⁹ Unu kabaa phẹ akpabẹ ozi; k'ophu ụzo k'ejie angabẹ nchị l'asqulasu ta adueduru phẹ."

¹⁰ Tọbudu iya bụ; ndu udumalị; waa ndu-ishi l'ozi ono bya asụ ndu Ízurelu: "Waa iphe, Fero pfuru baa. Ọ sụru g'a ta nujehi unu eswa. ¹¹ G'unu je achita iya l'onwunu l'eka unu humaru iya. Ọle ozi unu bẹ e tee gbuotakwa iphe mę nanu." ¹² Ọo ya bụ; ndu Ízurelu gbakashihu tsoru alị ndu Ijiputu l'ophu chọlahaa eswa, ephe e-vuta gude bya ayọ eja ọbu. ¹³ Ndu udumalị chiahaa phẹ kpabekpabe; sụ phẹ: "Ngwa! Unu yota-dzua eja ole, unu shi ayotaje ujiku lanu teke phọ, e shi evutajeru unu eswa phọ!" ¹⁴ Ndu udumalị Fero bya echiahaa ndu-ishi l'ozi ndu Ízurelu ono iphe; mbụ ndu ono, ephe hotaru dobe g'ephe letaje ndu Ízurelu enya ono; sụ phẹ: "Bụ gunu kparu iphe, unu ta ayọ-dzuduru eja unu ụnyaphu waa ntau-a; g'unu shi ayọ-dzujehawa iya?"

¹⁵ Ndu-ishi l'ozi ndu Ízurelu ono bya awuru jepfu Fero; sụ iya: "Bụ gunu bẹ iime anyibe ndu-ozu ngu egube-a?" ¹⁶ Ndu ozi ngu bẹ e te vutajeduru eswa; teme a sukwapfo g'anyi yoo eja. A nọdu echi ndu-ozu ngu iphe; l'eka ọ gbẹ bụru ndu nkengu bẹ o shi l'eka."

¹⁷ Fero sụ: "Ọo kę mmanu ono, unu nọ ono meru iphe; unu pfuaharu g'a haa unu g'unu je egweeru Chipfu ngweja. ¹⁸ Ngwa! Unu tugbua nta-a je eje ozi, unu eje. E tee vutabeduru unu eswa. Ọle mkpakọ bukwa g'unu yota-dzujee eja ole, unu shi ayotaje!"

¹⁹ Ndu-ishi l'ozi ndu Ízurelu gbẹ teke ono maru l'ephe nmaru l'agaga g'ephe numachaaru l'e tee gbuotaduru iphe l'eja ole, ephe shi ayotaje ujiku ophu. ²⁰ Ephe lufutaepfo l'ibe Fero; ephe huma Mosisu; waa Eronu l'eka ephe pfuru echeru phẹ. ²¹ Ephe sụ: "Gę Chipfu lekwa enya l'iphe-a, unu meru-a; kpee unu ikpe iya! Kele unu kpataru; anyi duchawani Fero yee ndu-ozu iya ashị. Nta-a bẹ unu wowaru mma ye phẹ l'eka g'ephe gbushia anyi."

Chileke ekwe ukwe adzo ndu Ízurelu

²² Mosisu jepfu Chipfu bya asụ iya: "Oowaa Nnajiuphu! Bụ gunu kparu iphe, iime gę ndu-a jee egube iphe-ehuka-a? Bụ iphe, i zidoru mu baa?" ²³ Eshi teke mu jepfucharu Fero je egude epha ngu pfuru yeru iya bẹ o wotaru iphe-ehuka, du egube-a nmakobe phẹ l'ishi. Ophu ọ tọ dudu iphe, i meru mę nanu gude dzota ndu nkengu."

6

¹ Noo ya; Chipfu sụ Mosisu: "Nta-a bẹ ji-humanu-a iphe, mu e-me Fero. Kele ọo ọkphehu mu bẹ mu e-gude mee l'ọ haa phẹ; mbụ l'ọo ọkphehu mu bẹ mu e-gude mee l'ọ chifu phẹ l'alị iya."

² Chileke sukwapfo Mosisu: "Ọo mbędua bụ Chipfu. ³ Mu heru l'iphu Ébirihamu; bya ehee l'iphu Áyizaku; hekwaaphọ l'iphu Jiékọpu; karu phẹ l'epha mu bụ Chileke, bụ Ọkalibe-kangokotaru-nu. Obenu l'epha mu ono, bụ Chipfu bẹ mu te emeduru g'ephe maru. ⁴ Anyi l'ephe bya agbaa ndzụ lę mu a-nu phẹ alị ndu Kėnanu eka ephe shi buru gę ndu lwaru alwalwa. ⁵ Ọzo bụ lę mu numawaru ude, ndu Ízurelu atsu; mbụ ndu ono, ndu Ijiputu meru ohu ono. Mu nyata ogbandzu mu ono.

⁶ "Ọo ya bụ; unu sụ ndu Ízurelu lę-a: Ọo mbędua bụ Chipfu; ọo mu a-nafuta unu l'ozu mkponwu-ehu ono, ndu Ijiputu meru; unu nọdu eje ono. Mu e-me g'unu nweru onwunu; g'unu ta abuheru ohu phẹ. Mu a-machi eka mu dzota unu; bya emeshia iphe, du biribiri gude nua phę aphu. ⁷ Mu e-me; unu aburu ndibe mu; mu aburu Chileke unu. Ọo ya bụ g'unu amaru l'ọo mbędua, bụ Chipfu bụ Chileke unu; bya aburu onye nafutaru unu l'ozu mkponwu-ehu ono, ndu Ijiputu meru; unu nọdu eje ono. ⁸ Mu e-duta unu je l'alị ono, mu paliru eka mu imeli ria nte lę mu a-nu Ébirihamu; waa Áyizaku; waa Jiékọpu ono. Mu a-nu iya unu g'ọ bụru okiphe unu. Ọo mbędua bụ Chipfu."

⁹ Mosisu bya eje ezia ya ndu Ízurelu; obenu l'ephe te eyeduru iya onu; noo kele mejị tofufuru phẹ; teme ozi mkponwu-ehu, ephe eje l'eka ono mewaru; ọ refu phẹ l'ehu.

¹⁰ Chipfu sụ Mosisu: ¹¹ "Je epfuaru Fero, eze ndu Ijiputu g'ọ haa ndu Ízurelu g'ephe tugbua lufu l'alị iya."

¹² Mosisu sụ Chipfu: "Ọ -buru lę ndu Ízurelu ta angabeduru mu nchị; bụ ishi gunu bẹ Fero e-gude ngaburu mu nchị gę mu bụ onye epfu l'onu ọku-a?" ¹³ Noo ya; Chipfu bya epfuaru Mosisu yee Eronu opfu ehu ndu Ízurelu; waa opfu ehu Fero, bụ eze ndu Ijiputu; sụ phẹ g'ephe dufuta ndu Ízurelu l'alị ndu Ijiputu.

Oshilokpa Mosisu waa Eronu

¹⁴ Waa ndu-ishi l'ènya-unuphu ibe nna phẹ.

Unwu ke Rúbenu, bú ọkpára Ízurelu bú Hanọku; waa Palu; waa Hẹzuronu; waa Kami. Ndu k'ono búkọta ọkpa-ipfu Rúbenu.

¹⁵ Unwu ke Simiyonu bú Jiemelu; waa Jiaminu; waa Ohadu; waa Jiakinu; waa Zoha; teme waa Shawulu, nwa, nwanýi shi Kénanu nwútaru. G'ẹphe ha búkọta ọkpa-ipfu Simiyonu.

¹⁶ Epha unwu Lívayi lẹ g'e deru phẹ l'ẹkwo bú: Geshonu; waa Kohatu; teme waa Merari. Lívayi nọru ọkporo apha ishii l'apha iri l'ẹsaa.

¹⁷ Unwu Geshonu l'ènya-unuphu l'ènya-unuphu phẹ bú Libuni; waa Shimeyi.

¹⁸ Unwu Kohatu bú Amuramu; waa Izuha; waa Hẹburonu; waa Uzẹlu. Kohatu nọru ọkporo apha ishii l'apha iri l'ẹto.

¹⁹ Unwu Merari bú Mahuli; waa Mushi. Ono bú ọkpa-ipfu Lívayi lẹ g'e deru iya l'ẹkwo.

²⁰ Amuramu bya alọ nwune nna iya, bú Jiokebedu. O nwútaru iya Eronu; waa Mosisu. Amuramu nọru ọkporo apha ishii l'apha iri l'ẹsaa.

²¹ Unwu Izuha bú Kora; waa Nefegu; teme waa Zikiri.

²² Unwu Uzẹlu bú Mishẹlu; waa Ẹluzafanu; teme waa Sitiri.

²³ Eronu bya alọ Elisheba, bú nwatibe Aminadabu ke nwanýi; búkwarupho nwune Náshonu ke nwanýi. Elisheba ono nwútaru iya Nadabu; waa Abihu; waa Eleyaza; teme waa Itama.

²⁴ Unwu Kora bú Asiru; waa Ẹlukana; teme waa Abiyasafu. Ndu k'ono bú oshilọkpa Kora l'ipfu l'ipfu.

²⁵ Eleyaza nwa Eronu bya alọ onye lanu l'ime unwegirima unwanýi ibe Putẹlu; o bya nwútaru iya Finehasu.

Ndu ono búkọta ndu-ishi unuphu ibe Lívayi l'ipfu l'ipfu.

²⁶ Oo búru Eronu; yee Mosisu ono be Chipfu sọru g'ẹphe dufuta ndu Ízurelu g'ẹphe hakọta l'alí Ijiputu! ²⁷ O búkwaru phẹ phọ be bú ndu pfuru Fero, bú eze ndu Ijiputu k'edufuta ndu Ízurelu l'alí ndu Ijiputu. Oo kwaphọ Mosisu yee Eronu lanu ono be o bú.

Eronu bú onu, epfuchiru Mosisu

²⁸ Noo ya; teke ono, Chipfu pfuru yeru Mosisu l'alí ndu Ijiputu ono ²⁹ be o sọru iya: "Oo mbẹdua bú Chipfu. Zikọta Fero, bú eze ndu Ijiputu iphemiphe, mu ziru ngu."

³⁰ Obenu lẹ Mosisu sọru Chipfu: "Eshi ọphu mu epfu l'onu ọku; ?denu ge Fero emekwanu ngaberu mu nchi?"

7

¹ Oo ya bú; Chipfu sọ Mosisu: "Huma lẹ mu mewaru ngu; i du Fero ge Chileke. Nwune ngu Eronu bú onye a-nọduje epfuchiru ngu opfu. ² Pfuọtakwa iphemiphe, mu pfuru ngu. Nwune ngu Eronu bú iphe, oo-pfuru Fero bú g'ọ haa ndu Ízurelu g'ẹphe lufu l'alí iya. ³ Obenu lẹ mu a-kpo-chi Fero ọkpoma. Mu e-mee iphe-ohumalenya; waa iphe-ohubama, du igwerigwe l'alí Ijiputu; ⁴ ọle o to byadu angaru unu nchi. Oo búru teke ono be mu e-byi ndu Ijiputu ẹka l'ẹhu; meshia iphe, du biribiri gude nua phẹ aphu; dufuta ndibe mu, bú ndu Ízurelu g'ẹphe hakọta lẹ Ijiputu. ⁵ Ndu Ijiputu be a-maru l'oo mbẹdua bú Chipfu me mu machiẹpho ẹka mu byia Ijiputu; bya edufuta ndu Ízurelu l'echilabo phẹ."

⁶ Mosisu yee Eronu bya emee ge Chipfu ziru phẹ. ⁷ Mosisu nọwaru ọkporo apha ẹno; Eronu nọwa ọkporo apha ẹno l'apha ẹto teke epe jeru je epfuru opfu nu Fero.

Mgboro Eronu ghoru agwo

⁸ Chipfu sọ Mosisu yee Eronu: ⁹ "O -buru lẹ Fero sọru unu g'unu mee iphe-ohumalenya gude goshi iphe, unu epfu; l'i sọ Eronu g'ọ woru mgboro iya togbo l'atatiphu Fero! O -togboe ya pho; l'ọ ghoo agwo."

¹⁰ Oo ya bú; Mosisu yee Eronu bya ejepfu Fero je emekọta ge Chipfu ziru phẹ. Eronu togbo mgboro iya ono l'iphu Fero; yee ndu-ozu iya; o ghoo agwo. ¹¹ Fero bya ekukoo ndu mmamiphe; waa ndu emeje omamanshi. Ndu jibya ndu Ijiputu ono shi l'omamanshi epehemeje mekwaapho nno. ¹² G'ẹphe ha byaru atogbochaa mgboro nkephẹ l'alí; o ghoshia agwo; ọle ke Eronu bya atuko mgboro nkephẹ lwekọta. ¹³ Ọle obu Fero kpo-chileru-a; ọphu o kwedu ngaberu phẹ nchi; ge Chipfu pfuru pho.

Mini ghoru mee

¹⁴ Noo ya; Chipfu sọ Mosisu: "Fero be ọkpoma kpoakwaru mkpolanu. O jikaakwaru lẹ ya ta ahadu ndu Ízurelu g'ẹphe tugbua. ¹⁵ Jepfu Fero l'utsu m'ọ jeje l'enyimu. Nodu l'aguga Nayilu kwabẹru iya; l'i wota mgboro ono, shi ghoo agwo pho gude l'ẹka. ¹⁶ L'i

sụ iya lẹ Chipfu, bụ Chileke kẹ ndu Hiburu zikwaru ngu g'i bya asụ iya g'ọ haa ndibe iya g'ẹphe tugbu; je a-barụ iya eja l'echiegu. Ophu i kwedu byasụ nta-a. ¹⁷ L'i sụ iya: 'Wakwa iphe, Chipfu pfuru baa: "Shita l'iphe-a, bẹ ii-shi maru l'ọo yẹbedua bụ Chipfu. Mube Mosisu e-woru mgboro ono, mu gude l'eka ono chia lẹ mini Nayilu. Mini ono agbanwee buru mee. ¹⁸ Ema, nokota lẹ Nayilu a-nwushihukota. Enyimu ono eshihu kẹ swiswiswi. Ndu Ijiputu ta adudu ike angu mini, shi iya nu." ' ' "

¹⁹ Chipfu sụ Mosisu: "Pfuaru Eronu g'ọ wota mgboro ono, o gude l'eka machia lẹ mini, nokota l'alj ndu Ijiputu. G'ọ maa ya l'enyimu enyimu; waa lẹ ngele ngele; waa l'okpuru okpuru; waa l'iphe, bụ o-che-mini g'ẹphe tukochaa gbanwee buru mee. Mee a-tukoru ekameka sweta l'alj Ijiputu; mbụ lufuchaa l'iphe, bụ iphe, aado mini; ndu ophu a pyiru apyipyi; mę ndu ophu a kpuru akpukpu."

²⁰ Mosisu yee Eronu bya emeepho gẹ Chipfu ziru phe. O bya eworu mgboro iya malia l'atatiphu Fero; yee ndu-ozu iya; bya echia ya l'enyimu Nayilu. Mini, dū l'enyimu ono tukoeopho gbanwee buru mee. ²¹ Ema, nokota lẹ Nayilu nwushihukota. Mini ono shihuepfo kẹ swiswiswi; k'ophu bụ lẹ ndu Ijiputu ta adudu ike ngua mini, shi iya nu. Mee ono tuko ekameka sweta l'alj ndu Ijiputu.

²² Ndu jibya ndu Ijiputu ono shi l'omamanshi ephe emeje mekwaapho nno. Oo ya bụ; Fero kpọ-chile-a obu iya g'ọ kpọ-chiru iya. Ophu o to ngabeduru Mosisu yee Eronu nchi; mbụ egube ono, Chipfu pfuhawaru ono. ²³ O ghakobe bya alaphushia azu l'ibe iya. Ophu iphe ono erwukpodaru iya nu l'ehu. ²⁴ Ndu Ijiputu bya agwoshia obvu l'aguga Nayilu; eka ephe achọ mini, ephe a-ngu. Noo kele mini enyimu ono ta adudu k'angungu.

Mbara byaru ogu

²⁵ A nọepfo ujiku esaa e -shi teke Chipfu byiru eka l'enyimu Nayilu;

8

¹ Chipfu sụ Mosisu: "Jepfu Fero je asụ iya: Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Haa ndibe mu g'ẹphe laa; k'ophu ephe a-barụ mu eja. ² O -buru l'i jikaru g'ẹphe ta lash; mu egude mbara bya ogu l'alj ngu l'ophu. ³ Mbara a-tuko enyimu Nayilu sweta; kposhihu bya akuru l'ibe ngu; kuru l'ime eka jikwaje; kuru l'oma iphe-azee ngu; kuru l'ulo ndu-ozu ngu; kuru l'ibe ndu alj ngu l'ophu; kuru l'onu epfu, eeshijeru ngu ite; waa l'ochi, eegudeje agwo iphe, e gude emeru ngu buredi. ⁴ Mbara ono a-noduje apfu-kogbaa ngu l'ehu; waa l'ehu ndu alj ngu; mę l'ehu ndu-ozu ngu l'ophu."

⁵ Chipfu sụ Mosisu: "Pfuaru Eronu g'ọ wolia mgboro iya ono; maa l'enyimu enyimu; waa lẹ ngele ngele; waa l'okpuru okpuru; mee gẹ mbara dzuru alj Ijiputu."

⁶ No iya; Eronu bya amachia eka lẹ mini, nokota l'alj ndu Ijiputu. Mbara wufuta bya edzuru alj ndu Ijiputu. ⁷ Ndu jibya ono shi l'omamanshi ephe emeje mekwaapho nno. Ephe mekwarupho; mbara wubata l'alj Ijiputu.

⁸ Fero kua Mosisu waa Eronu bya asu: "Unu pfuru yeru Chipfu g'ọ wofuru mu lẹ ndu alj mu l'ophu mbara-a; gẹ mu ahaa ndibe unu g'ẹphe je agwaa Chipfu."

⁹ Mosisu sụ Fero: "Übvü, mu akwabe ngu bụ g'i pfua teke mu e-pfuru nuru ngu Chileke; waa ndu-ozu ngu; waa ndu alj ngu; k'ophu mbara ta aduedu ngu l'ehu; mę l'ibe ngu; a -gufu ndu ophu no l'enyimu Nayilu."

¹⁰ Fero sụ: "Oo echele."

Mosisu sụ: "G'ọ dū g'i pfuru; oo ya bụ; g'i shi nno maru l'ọ to dudu onye dū gẹ Chipfu, bụ Chileke anyi. ¹¹ Mbara ono a-ha ngu; haa ibe ngu; haa ndu-ozu ngu; haa ndu alj ngu. Eka ephe a-phoduepfo kpoloko bụ l'enyimu Nayilu."

¹² Oo ya bụ; Mosisu yee Eronu lufuepfo l'iphu Fero; Mosisu bya araku Chipfu lẹ kẹ mbara ono, o meru; o bya ogu l'alj-eze Fero ono. ¹³ Chipfu bya emeeru Mosisu iphe, o rworu iya. Mbara ono nwushihukota l'ulo; waa l'oma-unuphu; waa l'egu. ¹⁴ A bya akua phe l'ikpo l'ikpo. Alj ono l'ophu shihu kẹ swiswiswi. ¹⁵ Obenu lẹ Fero humaerupho lẹ mbara ono ta aduedu; o woru okpoma iya kpọ-chia. Ophu o to kweedu angaberu Mosisu yee Eronu nchi gẹ Chipfu pfuru ono.

Mkpuruumkpu byaru ogu

¹⁶ Oo ya bụ; Chipfu sụ Mosisu g'ọ pfuaru Eronu g'ọ machia mgboro iya chia l'urwuku, no l'alj; k'ophu urwuku ono a-gho mkpuruumkpu; dzuru alj Ijiputu l'ophu. ¹⁷ Ephe mee nno. Eronu bya amachia mgboro ono chia l'urwuku, no l'alj. Mkpuruumkpu bya erikpute nemadzū ehu; yee anu. Urwuku, nokota l'alj Ijiputu ono mgburugburu bukotarū mkpuruumkpu. ¹⁸ Ndu jibya bya emeahaa g'ẹphe shi l'omamanshi phe mekwaapho nno. Ophu ephe aduedu ike. Mkpuruumkpu ono tuko ehu nemadzū yee anu ripyabę aata.

¹⁹ Ndu jibya ono sù Fero: “Iphe-a bẹ ẹka Chileke dukwa.” Obenu lẹ Fero kpọ-chilerua obu iya. Ophu o to kwedu ngabẹ nchị gẹ Chipfu pfuru ono.

Ijji byaru oḡu

²⁰ Oo ya bụ; Chipfu sù Mósísu g’o tehu l’ònmewa ọtsu; jepfu Fero mẹ o -jejeepho l’enyimu; sù iya l’owa-a iphe, mụbe Chipfu pfuru baa: “Haa ndibe mu g’ephe laa; je abaarù mu eja. ²¹ O -buru l’i tii hadù ndibe mu g’ephe tugbua bẹ mu e-zikwa ijji g’o tsuru duuduudu; wù-pfuta ngu; wù-pfuta ndu-ozí ngu; wù-pfuta ndu alí ngu; mękwapho l’ulo ngu l’ophu. Ulo ndu Ijiputu bẹ ijji e-jikọta; etsu duuduudu; mbụ męchaa l’alí ẹka ephe azoje okpa.

²² “Obenu lẹ mbọku ono bẹ mu e-me g’alí Goshenu dọ iche. Mbụ l’eka ndibe mu bu bẹ o tọ dudu ijji, e-tsu duuduudu l’eka ono; k’ophu ii-marú lẹ mbẹdua, bụ Chipfu nọ l’alí-a. ²³ Mu a-kpa oke l’eka ndibe mu yẹ ndibe ngu nọ. Iphe-ohumalenya-a e-me echele.”

²⁴ Chipfu bya emee iphe ono. Ijji tsuru duuduudu wubata l’ibe Fero; mẹ l’ulo ndu-ozí iya; mẹ l’alí Ijiputu l’ophu. Ijji ono tukoepho alí Ijiputu l’ophu mebyishikọta.

²⁵ Fero bya ekua Mósísu yẹ Erọnu bya asù phẹ: “Unu je agwaa Chileke unu oḡu l’alí ẹka-a!”

²⁶ Obenu lẹ Mósísu sùru: “O tọ dudu ree nno; noo kele iphe, anyi egudeje agwa Chipfu, bụ Chileke anyi bụ ndu Ijiputu ebyi. O -buru l’anyi gude iphe, bụ ebyi l’anya nkephẹ gwee ngweja; bẹ ephe a-tù-gbukwa anyi lẹ mkpuma! ²⁷ Anyi e-jekwa ije ujiku ẹto jerwua l’echięgu je egweeru Chipfu, bụ Chileke anyi ngweja l’eka ono; egube o turu ekemu sù g’anyi mee.”

²⁸ Fero sù: “Mu a-ha unu g’unu je egweeru Chipfu, bụ Chileke unu ngweja l’echięgu. Oke g’unu te ejenukakwa ẹka dọ ẹnya. Ngwa; unu pfuru nuru mu Chileke!”

²⁹ Mósísu sù iya: “Mu l’ufuepho l’ataphu ngu; mu epfuru nù Chipfu; k’ophu ijji ono, etsu gbiigbiigi ono a-ha gube Fero; waa ndu-ozí ngu; teme waa ndu alí ngu. Oke gẹ gube Fero te egudenupho eregede ozo mee gẹ ndu Ízurelu te je abarù Chipfu eja!”

³⁰ Mósísu shi l’ataphu Fero tugbua; je epfuru nù Chipfu. ³¹ Chipfu bya emee iphe, Mósísu rworu iya. Ijji ono parù Fero; waa ndu-ozí iya; waa ndu alí iya haa. Ophu o tọ dudu mẹ ijji lanù, ghuduru nù. ³² Fero bya akpọ-chikwaphọ obu iya ozobaa. Ophu o to kwedu gẹ ndu Ízurelu tugbua.

9

Onwu iphe-edobe

¹ Noo ya; Chipfu sù Mósísu: “Jepfu Fero je asù iya: Waa iphe, Chipfu, bụ Chileke ndu Hiburu pfuru baa: ‘Haa ndibe mu g’ephe tugbua; je abaarù mu eja!’ ² O -buru l’i jikaru g’ephe ta tugbushi; bya esede phẹ ³ bẹ Chipfu e-gudekwa ẹka iya zia ẹjo iphe-ememe; l’o bya atuko iphe-edobe unu gbushia. Mbụ l’oo-gbushi inya unu; waa nkafpu-igara unu; waa inya-kamẹlu unu; teme waa eswi unu; waa aturu yẹ eghu unu. ⁴ Oke Chipfu a-kpa oke l’eka iphe-edobe ndu Ízurelu; waa l’eka ke ndu Ijiputu nọ; k’ophu bụ l’o to nwedu anụ ke ndu Ízurelu mẹ nanù a-nwuhu nù.”

⁵ Chipfu bya epfua teke oo-me iphe ono; sù: “Echele bẹ mụbe Chipfu e-me iphe ono l’alí-a.” ⁶ O -rwua lẹ nchitabọhu iya; Chipfu mee ya. Iphe-edobe ndu Ijiputu tukọ nwushihukota. Obenu l’o to nwedu ke ndu Ízurelu mẹ nanù, nwuhuru nù. ⁷ Fero zia ndu jeru je ahuma l’o tọ dudu iphe-edobe ndu Ízurelu mẹ nanù, nwuhuru nù. Obenu lẹ Fero kpọ-chileru-a okpoma; ophu o to kwedu gẹ ndu Ízurelu tugbua.

Ẹjo-onwo byaru oḡu

⁸ Oo ya bụ; Chipfu sù Mósísu waa Erọnu: “Unu kpota ntụ, jiru mkpoji ẹka l’ovokoku; gẹ Mósísu phekaşhia ntụ ono l’imeli l’ataphu Fero. ⁹ Oo-phekaşhihu dzuru alí Ijiputu l’ophu g’urwuku; l’o mee; ẹjo-onwo aphokashiaha nemadzù l’ẹhu yẹ anụ, bu l’alí ono l’ophu. Ẹjo-onwo ono efushihi; baaha phẹ ọnyá.”

¹⁰ Ephe bya ekpota ntụ l’ovokoku; bya apfuru l’ataphu Fero. Mósísu woru ntụ ono phekaşhia l’imeli. Ẹjo-onwo bya atuko nemadzù; yẹ anụ wata aphokashi; baahaa phẹ ọnyá. ¹¹ Ophu ndu jibya adudu ike pfuru l’ataphu Mósísu; kele ẹjo-onwo ono phokwaru phẹ phọ g’o phoru ndu Ijiputu ndu ophu g’ephe ha. ¹² Obenu lẹ Chipfu kpọ-chiru Fero obu; ophu o tọ ngabẹduru Mósísu yẹ Erọnu nchị; gẹ Chipfu pfuru Mósísu ono.

Akamini byaru oḡu

¹³ Oo ya bu; Chipfu su Mosisu: "Nmaa ewa l'utsu je apfuru l'atatiphu Fero; su iya; Waa iphe, Chipfu, bu Chileke ke ndu Hiburu pfuru baa: 'Haa ndibe mu g'ephe tugbua; je a-baru mu eja. ¹⁴ Odumeka be ogiya be mu e-me g'ejo iphe-ehuka, l'a-lo ngu eka le meji byapfuta ngu; gu le ndu-zi ngu; yee ndu ali ngu. Oo ya bu g'i maru l'o to dudu onye du ge mbedua le mgboko l'ophu. ¹⁵ Noo kele mu gege amachihawa eka mu gude ejo iphe-ememe gbushia gu le ndu ali ngu; unu achihu le mgboko-a. ¹⁶ Obenu l'iphe, kparu iphe, mu gude haa ngu bu k'ophu mu e-goshi ngu g'okpehu mu habe shii. Oo ya bu g'eeppukashi-dzuru epha mu le mgboko l'ophu. ¹⁷ Obenu l'iigude opfu ehu ndibe mu eku onwongu; jika li tji hadu phe g'ephe la. ¹⁸ Egube nta-a echele be mu a-tu ejo akamini egube teke atu-swee l'ali Ijiputu e -shi teke o beberu dia byasu ntanu-a. ¹⁹ Zikwaa ozi nta-a g'e je achibata iphe-edobe ngu l'eka iphe e-gbobuta iya; noo kele akamini ono a-tu-gbushikota nemadzu; yee iphe-edobe, no l'egu, a chibataduru unuphu; ephe anwushihukota.' "

²⁰ Ndu-zi Fero ndu ophu atu Opfu Chipfu ebvu bya emee egwegwa chibata ohu phe; waa iphe-edobe phe l'ime ulo. ²¹ Obenu le ndu agubeduru Opfu Chipfu iphe be haru ohu phe; waa iphe-edobe phe l'egu.

²² Oo ya bu; Chipfu su Mosisu g'o machia eka l'akpaminigwe g'akamini awata adashi l'ali ndu Ijiputu tu-gbushia nemadzu me iphe-edobe; waa irwu, dukotakpo l'ali Ijiputu. ²³ Mosisu machiepo mgboro iya l'akpaminigwe; Chipfu dia egbigwe; yee akamini; o wata adada. Ebemu nodu alo l'akpaminigwe. Chipfu dzee akamini l'ali Ijiputu. ²⁴ Akamini yee oku-egbigwe tuko ghaa eghirigha nodu atu gbaagbaa. Ejo oke pherephere, ha shii; nodu ezi. Mb'u l'oo pherephere ono kakota shii le pherephere, zijekporu l'ali ndu Ijiputu e -shi teke e beberu ali ndu Ijiputu du. ²⁵ L'ali ndu Ijiputu mgburugburu be akamini ono tu-gbushikotaru iphemiphe, nokota l'egu; nemadzu me iphe-edobe. O tpyashia iphemiphe, futaru l'egu; bya ezijashicha iphe, bu oshi, du l'egu ezijashi. ²⁶ Eka o tuduru akamini ono kpoloko bu l'ali Goshenu, bu eka ndu Izurelu bu.

²⁷ Noo ya; Fero zia g'e je eku Mosisu yee Eronu; bya asu phe: "Mu newaru iphe-eji. Oo Chipfu be iswi du maa; mbedua, bu Fero; waa ndibe mu achop opfu. ²⁸ Pfuru nu Chipfu; noo kele egbigwe ono; yee akamini ono tata-shiwaru. Mu je a-ha unu g'unu laa; o to gbaeduru g'unu nodukwadu."

²⁹ Mosisu su: "Mu-lufuepho le mkpukpu-a; mu ach-lia eka imeli; pfuru nu Chipfu. Egbigwe adabuhu; igwe atu-buhu akamini. Oo ya bu g'i maru le mgboko-a bu ke Chipfu. ³⁰ Obenu le mu maru-a le gubedua waa ndu-zi ngu ta atsuadaa Chipfu, bu Chileke ebvu."

³¹ Owu fulakusu; waa balu be akamini ono mebyishichaaru; noo kele balu eyeshiwa mebyi; owu fulakusu bukwaduru ige be ootu. ³² Obenu le witi; waa supelutu be o to mebyishiduru; noo l'o to budu teke ono be oomije.

³³ Mosisu paru Fero haa; shi le mkpukpu ono tugbua. O bya apaliaru Chipfu eka imeli. Egbigwe; waa akamini tukoru buru ke nyoo; igwe dzebuhu mini l'ali ono. ³⁴ Fero humaeppo le mini; waa akamini; waa egbigwe ono buwaa ke nyonyonyo; o mekwaa iphe-eji ozo. Yebedua yee ndu-zi iya kpo-chikwa obu phe ozo. ³⁵ Okpoma Fero bya akpo-chikwa; ophu o kwedu aha ndu Izurelu g'ephe tugbua, bu iya bu ge Chipfu shihawaa l'onu Mosisu pfua ya.

10

Igube byaru ogu

¹ Noo ya; Chipfu su Mosisu: "Jepfu Fero; noo kele mu kpo-chiru iya obu; kpo-chia ke ndu-zi iya; k'ophu mu e-meshigbaa oke iphe-ohumalenyaa, dugbaa biribiri l'echilabo phe; ² k'ophu unu a-koru unwu unu; me unwu nwanwa unu ge mu gude kpaa ndu Ijiputu ehu; teme waa ge mu gude mee oke iphe-ohubama nu phe. Oo ya bu g'unu amaru l'oo mbedua bu Chipfu."

³ Oo ya bu; Mosisu yee Eronu bya ejepfu Fero su iya: "Waa iphe, Chipfu, bu Chileke ndu Hiburu pfuru baa: '?Bu teke ole be ijika-beru ewoze onwongu ali l'atatiphu mu? Haa ndibe mu g'ephe la; k'ophu ephe e-je abaaru mu eja! ⁴ O -buru l'i jikaru g'ephe ta tugbushi be mu e-gude igube bata l'ali ngu echele. ⁵ Oo-bya atuko ali unu nyinwua; k'ophu bu l'o to dudu eka aahuma zo l'ali ono. L'o tuko iphe, akamini mebyishiphoduru tapyashikota; mechaa iphe, bu oshi, pfuru l'egu unu. ⁶ Ephe abya atuko ulo ngu; me ulo ndu-zi ngu; mekpoo ali Ijiputu l'ophu sweta. Iphe ono bu iphe, nna ngu; me nna ngu oche phe teke ahuma-swee l'ali-a; e -shi teke ephe lwaru eka-a byasu nta-a.' " Mosisu dakobe; paru Fero haa; o buru iya atugbu.

⁷ Ndu ozi Fero sụ Fero: “?Bụ teke ole bẹ nwoke-a a-chi-beru anyi okpu akpohu? Haa ndu-a g'ephe tugbua je abaarụ Chipfu, bụ Chileke phẹ eja. ?Tị madụ l'alị ndu Ijiputu bụwaa mkpurupyata?”

⁸ Noo ya; a bya eduphuta Mosisu yee Eronu azụ l'iphu Fero. O sụ: “Unu je abaarụ Chileke unu eja! Ole o bụ; ?bulaje ndu ole e-je?”

⁹ Mosisu sụ: “Anyi l'unwegirima anyi; waa ndu bụ ogerenya anyi; waa unwu anyi kẹ nwoke; waa kẹ nwanị a-tukokwa swiru; anyi atuko aturu anyi; waa eswi anyi rwuta. Noo kele anyi a-boru Chipfu anyi obo-iphe.”

¹⁰ Fero sụ phẹ: “Ge Chipfu swikwaru unu eswiru ome o o kẹ ge mu haa unu g'unu l'unwegirima unu swiru tugbua! Nta-a bẹ mu makporu l'oo ejo-iphe bẹ unu ari k'ememe. ¹¹ Waawakwa-o; g'o buru ndu k'unwoke kpoloko bẹ unu e-rwuta gude je abarụ Chipfu eja; eshi ophu o bụ iphe ono bẹ unu shi teke-a rwota!” Noo ya; a chifu Mosisu yee Eronu l'iphu Fero.

¹² Chipfu sụ Mosisu: “Machia eka maa l'alị Ijiputu; g'igube wubata l'alị ono bya atuko iphe, futaru l'egu l'alị ono tapyashikota; mbụ iphe, akamini mebyishiphodoru.”

¹³ Oo ya bụ; Mosisu bya eworu mgboro iya maa l'alị ndu Ijiputu. Chipfu bya emee; pherephere shi l'uzo enyanwu-awawa wata ezizi. Pherephere ono zikota l'alị ono eswe l'enyasi. A futashia l'utsu; pherephere ono vubatawa igube l'alị ono. ¹⁴ Igube tuko Ijiputu sweta; bya anopho l'ekameka l'alị ono kẹ nyimunyimu. Igube teke ekpofutaswe egube ono; teme ophu o byadu awubataba l'otu egube ono ozo. ¹⁵ Ephe nyinwuepho alị ono l'ophu; k'ophu bụ l'ekameka jihukotaru kẹ kpakpalu. Ephe bya atuko iphe, phoduru nụ g'akamini byachaaru tapyashikota; mbụ iphe, rwutakporu irwu l'egu; mechaa akpuru oshi. Ekwo oshi; mē k'iphe, a koru l'egu te nwedu mē nanu, phoduru nụ l'alị Ijiputu l'ophu.

¹⁶ Fero bya ekua Mosisu yee Eronu egwegwa; sụ phẹ: “Mu mesewaru Chipfu, bụ Chileke; bya emeswee unu. ¹⁷ Jiko gufuaru mu nvu ugbo lanu owa-a; je epfuru nụ Chipfu, bụ Chileke unu g'o wofuru mu ejo iphe-ehuka-a!”

¹⁸ Mosisu parụ Fero haa; lufu je epfuru nụ Chipfu. ¹⁹ Oo ya bụ; Chipfu bya agbanwee pherephere ono; mee ya; o buru eze pherephere, ha shii, shi l'uzo enyanwu-ariba bya ezikotachaa igube ono g'o ha je achiru ye lẹ Eze-enyimu Uswe-uswe. Ophu o to dudu mē igube lanu, ghuduru l'alị ndu Ijiputu. ²⁰ Ole Chipfu kpọ-chilerua obu Fero; ophu o kwedu haa ndu Izurelu g'ephe tugbua.

Ochii byaru ogu

²¹ Noo ya; Chipfu sụ Mosisu g'o machia eka maa l'akpaminigwe; g'ochii bya asokpute ekameka l'alị ndu Ijiputu. Ochii, e-me g'ekameka gbahu kẹ tsukiribaa. ²² Oo ya bụ; Mosisu bya amachia eka maa l'akpaminigwe. Alị ndu Ijiputu l'ophu gbahukota tsurikitiki; nọ abalị eto. ²³ Ophu o dudu onye humaru nwibe iya; teme ophu o dudu onye humaru uzo kẹ g'o shi l'eka o bu kpuriberu; jasụ abalị eto ono. Obenu lẹ ndu Izurelu bẹ iphoro dū l'eka ephe bu.

²⁴ Noo ya; Fero kua Mosisu bya asụ: “Unu je abaarụ Chipfu eja! Unu dutachaa unwanị mē unwegirima unu g'unu swiru! Iphe, unu a-ha kpoloko bụ aturu; waa eswi unu.”

²⁵ Obenu lẹ Mosisu suru iya: “Ii-hafukwapho anyi g'anyi gude iphe, anyi e-gude nū Chipfu, bụ Chileke anyi ngweja-akpo-oku; waa ngweja mmanu ozo. ²⁶ Oo ya bụ l'anyi e-rwuta iphe-edobe anyi. A taa hakwa g'o ka mma l'oo ichiripfu okpa eswi; k'ophu anyi a-haru iphe-edobe ono hata gude baarụ Chipfu, bụ Chileke anyi eja. Anyi ejerwuduru eka ono bẹ anyi ta amadu ndu ophu anyi e-gude baarụ Chileke eja.”

²⁷ Ole Chipfu kpọ-chilerua obu Fero; ophu o kwedu haa ndu Izurelu g'ephe tugbua.

²⁸ Fero sụ Mosisu: “Makwaru onwongu! Gbeshi mu l'iphu! Ge mu ta ahumabaekwa ngu ozo l'ataphu mu. Mbochi, i byabaaru apfuru mu l'iphu bẹ ii-nwuhukwa!”

²⁹ Mosisu sụ iya: “G'o dū nū g'i pfuru. Mu ta abyabaedu ngu apfuru l'iphu ozobaa.”

11

Mgbu-onwu a-bya ogu

¹ Noo ya; Chipfu sụ Mosisu: “Mu e-gudefua oke iphe-ehuka lanu byapfuta Fero; yele ndu Ijiputu. E -mechaepho bẹ oo-kwechaa g'unu wufu l'eka-a. Teme o -kweepho ono bẹ o-chifukota unu g'unu ha. ² Pfuaru ndu Izurelu; g'unwoke phẹ; waa unwanị phẹ; jepfu ndu obutobu phẹ je asụ phẹ g'ephe nū phẹ iphe, e meru lẹ mkpola-ochaa; waa ophu e meru lẹ mkpola-ododo!” ³ Chipfu bya emee; ndu Izurelu tūba ndu Ijiputu l'obu;

mekwaapho gę ndu-ozí Fero; waa ndu Ijiputu l'ophu kwabę Mósísu l'onwiya eze úbvu, ha shii.

⁴ Oo ya bú; Mósísu sù: "Wakwa iphe, Chipfu epfu baa. O sùru lę ya e-gude úzo echi abalı jedzuru alı Ijiputu l'ophu. ⁵ Iphe, búkota ndu bú okpara lę nwoke l'alı Ijiputu bę a-nwúshihukota nù; a -gbę l'okpara Fero, bú onye nọ l'aba-eze; je akpaa l'okpara nwanyi, bú ohu, bú onye egwejeru iya iphe; mekwapho iphe-edobe, e vuru úzo nwúa l'epho ne iya. ⁶ Oke úzu-ekwa, parú ęka a-tù l'alı Ijiputu l'ophu. Mbú úzu-ekwa, ętu iya adujeduru; ophu o byadu l'a-dúbaa. ⁷ Obenu l'ęka ndu Ízuru bu bę o tọ dudu g'ọ ka mma l'oo nkuta bya agbọ ire kpua nemadzú; ozoo anų. Oo ya bú g'unu amaru lę Chipfu kparú oke; dokaha Ijiputu yęe Ízuru. ⁸ No teke ndu-ozí ngu-a a-wú-pfuta mu bya ephozeru mu bya asú mu: 'Unu tųgbuwaro-o! Tųkorpoo ndu ndu-unu l'ophu rwuta tųgbua-o!' O -nwúchaepho nno; mu atųgbua." No iya; Mósísu gude ęhu-eghu lufu-shia l'iphu Fero.

⁹ Tọbudu iya bú; Chipfu bya asú Mósísu: "Fero te ekwekwa angaberu ngu nchi; gę mu eshi nno meshia igwerigwe iphe-ohumalenya l'alı Ijiputu." ¹⁰ Noo ya; Mósísu yęe Eronu bya emeshikota iphe-ohumalenya ono l'iphu Fero. Obenu lę Chipfu kpo-chileru-a Fero obu; ophu o to kwedu haa ndu Ízuru g'ęphe shi l'alı iya wufu lashia.

12

Obo Ojehata

¹ Chipfu sù Mósísu yęe Eronu l'alı ndu Ijiputu: ² "Onwa-a, a nọ-a; a-bujeru unu onwa mbú l'apha. ³ Pfiaru ndu Ízuru g'ęphe ha l'o -rwua mbọku, onwa-a a-dú l'abalı iri gę nwoke, nonu kputa nwaturu lanú dobe kę yęe ndibe iya. ⁴ O -buru lę ndibe onye obu hanųkaru nwanshii; k'ophu bú lę nwaturu ophu parú phę ęka; ephe ejepfu ndu kachaa phę ebukube ntse; g'ęphe gbaru mgba lę nwaturu lanú; m'ęphe gúchaa onwophę maru ole, ephe dú. Unu lee ęnya lę g'onymonye a-taberu. ⁵ Anų, unu a-hota l'a-buru anų, gbaru apha; buru okee ya; bya aburu ophu adúdu ęka iphe mebyiru iya. Unu -eshidu l'aturu hota iya; unu ahota iya l'eghu mmanų. ⁶ Unu leta iya ęnya gbiriri jasú mbọku, onwa-a l'a-dú l'abalı iri l'eno. Noo mbọku, ndu Ízuru l'ophu e-gbushikota iya g'ọ ha l'uzenyashi iya. ⁷ Ephe aharu mee ya nata techaa l'aguga mgbo; waa l'eli oshi-mgbo, nọkota l'ulo, ephe nọ ata anų nwaturu ono. ⁸ ęnyashi ono bę ephe a-ta anų nwaturu, a huru ahuru l'oku; yęe ękwo oshi, atso ilu; waa buredi, e yeduru iphe, ekoje buredi. ⁹ Unu te eshikwa anų ono eshishia; ębe unu atakwa iya l'oyii. Oo ephe g'unu húshia ya l'oku; mbú ishi iya; mę okpa iya; męchaa iphe-ephe iya. ¹⁰ G'o to nwekwa ophu unu a-ha g'ọ bọo nchi. O -buru l'o nweru ophu a haru; o nọo futa útsu; unu akpọo ya oku. ¹¹ Waa g'unu e-gude taa ya baa: Unu gude akpọ tubuta uwe unu; unu eye akpọkpa unu l'okpa; bya ewota mgboro unu parú l'ęka. Unu ataa ya wobuwobuwobu; kęle ọo obo Ojehata kę Chipfu.

¹² "ęnyashi ono kwapho bę mu e-jedzuru alı Ijiputu; gbushigba iphe, bú okpara nemadzú mę iphe-edobe. Iphe, búkpoo agwa ndu Ijiputu l'ophu bę mu a-nukota chipfuu. O kwa mbędua bú Chipfu. ¹³ Mee ono a-buru iphe-ohubama, e-goshije ulo ophu unu nọ. Oo ya bú; mu -humaephe mee ono; mu aghata unu. O to nweđu ejo iphe-ememe, e-byi unu ęka teke mu a-nọdu egbushi ndu Ijiputu ono.

¹⁴ "Mbọku ono l'a-buru unu mbọku obo-iphe, unu e-gudeje nyata iphe-a. E shi l'ogbo sweru ogbo bę unu a-boje iya g'ọ buru obo-iphe kę Chipfu. Ekemu ono a-dú jasú lę tuutuutu lę mјimiimii. ¹⁵ Ujiku ęsaa bę unu a-ta buredi, e yeduru iphe, ekoje buredi. Mbọku mbú bę unu e-wofukota iphe, ekoje buredi l'ulo unu. Noo kęle iphe, búkpoo onye tarú iphe, e yeru iphe, ekoje buredi; a -gbę lę mbọku mbú ono jasú lę mbọku k'ęsaa ono bę ee-bufu lę Ízuru. ¹⁶ Mbọku kę mbú bę unu e-nweru ndzukọ, dú nsọ; bya enwekwarupho ozo mbọku k'ęsaa. G'ọ tọ dúkwa iphe, unu e-je l'ujiku labọ ono; gbahaepho nri, unu e-ri bę unu e-shije. Noo iphe, unu e-meje bú ono kpoloko.

¹⁷ "Unu bọo obo-iphe buredi, ekoduru ekoko; noo kęle ọo mbọku ono gęgedede bę mu dufutaru unu g'unu hakota l'alı Ijiputu. Unu boje mbọku ono obo-iphe; g'ọ buru ekemu, a-nọ jasú l'ojejoje; e -shi l'ogbo sweru ogbo. ¹⁸ L'onwa mbú phọ bę unu a-taję buredi, e yeduru iphe, ekoje buredi; a -gbę l'uzenyashi mbọku, onwa ono dú l'abalı iri l'eno jasú l'uzenyashi mbọku, o dú l'ukporo abalı l'abalı lanu. ¹⁹ Ujiku ęsaa bę a ta abyadu ahuma iphe, ekoje buredi l'ulo unu. Onye rikporu iphe, e yeru iphe ekoje buredi bę ee-bufu lę ndu Ízuru; m'onye ono bú nlwamulwa; ozoo onye a nwuru anwunwu l'alı ono. ²⁰ G'o tọ dúkwa iphe, e yeru iphe, ekoje buredi, unu e-de onu. ęka unu e-buhabe; unu taa buredi, ekoduru ekoko!"

²¹ Tòbudu iya bụ; Mòsisu bya ekukọo ndu bụ ogerenya Ízùrèlù g'èphè ha; bya asụ phẹ: "Unu tughua nta-a nta-a; je ahọta anụ òphu unu lẹ ndibe unu e-gbu gude bọo ọbọ Ojèghata k'unu. ²² Unu ewota ẹkwo ịsọpu, dū jipfujipfu tsee lẹ mee anụ phọ, a nakọberu lẹ gbamughbamu phọ tee l'eli oshi-mgbo ono; waa l'aguga iya ibe k'èbọ ẹbọ. G'ò to nwekwa g'unu ha onye a-lufu etezi jasụ l'utsu. ²³ Ọo ya bụ; Chipfu -jeshièpho egbushi ndu Ijiputu; l'ọ hụma mee, e teru l'eli oshi-mgbo waa l'aguga iya ono; l'ọ ghata ọnu mgbo k'ono. O too kwedu gẹ mgbugbumadzu ono bata l'ulo unu bya egbushia unu.

²⁴ "Unu mejekwa iphe-a g'ọ bụru nsọ, a-duru unu l'oshilokpa unu jasụ l'ojejeje. ²⁵ Unu -bahùepho l'alì ono, Chipfu a-nụ unu ono, bụ iya bụ iphe, o kweru ukwe iya ono; unu mejekwa omelalì ono. ²⁶ Ọ -bùru l'unwu unu jiru unu sụ: 'Bụ gunu bẹ unu emedojeru omelalì ono?' ²⁷ unu asụ phẹ: 'Ọo ngweja egbu anụ ọbọ Ojèghata, eegweru Chipfu, bụ onye ghataru ọlò ndu Ízùrèlù l'alì ndu Ijiputu je egbushia ndu Ijiputu; mbụ onye harụ unuphu ibe anyi; òphu o gbuduru ndibe anyi.' " Ndu Ízùrèlù -nụmaepho iphe ono; ẹphè phozeta; baarụ Chipfu ẹja. ²⁸ Ndu Ízùrèlù bya emee iphe ono; gẹ Chipfu tọru Mòsisu yèlè Èrọnu ọkpa iya; ọ bụru ẹgube ono bụ g'èphè meru iya.

²⁹ O -rwua l'echi-abalì; Chipfu bya egbushia ọkpara ndu Ijiputu l'ophu; a -gbẹ l'okpara Fero, bụ onye nọ l'aba-eze; jasụ l'okpara onye mkpọro, a tū-chiru l'oka-mkpọro; wakwaphọ nwa ivuzọ iphe-edobe. ³⁰ Fero; yee ndu-ozì iya g'èphè ha; waa ndu Ijiputu l'ophu tehu l'enyashi. Ụzụ-ẹkwa nọdu atụwaa l'alì Ijiputu; noo kẹlè o to nweđu ọlò, nọ l'alì onu l'ophu, nemadụ ata nwùhuduru.

Awufu unwu Ízùrèlù lẹ Ijiputu

³¹ Fero bya ekua Mòsisu yee Èrọnu l'enyashi ono; sụ phẹ: "Unu gbeshi; unu lẹ ndu Ízùrèlù; jewarọ. Unu parụ ndu alì mu haa; tughwaro je abaarụ Chipfu ẹja, bụ iya bụ iphe, unu epfukpọ. ³² Unu rwuta aturu unu; waa eswi unu gude tughua, bụ iphe, unu epfu. Ọlè unu gọkwaaru mu ọnu-ọma."

³³ Ndu Ijiputu nọdu alwuru ndu Ízùrèlù ọlwu g'èphè mee ẹgwegwa lufu l'alì ẹka ono; kẹlè ẹphè suru l'odumeka bẹ ẹphebe ndu Ijiputu a-nwushihukotakwa. ³⁴ Ẹphè kpota iphe, eegudeje eghe buredi kpọjia ochi buredi; gude uwe phẹ kechia ya; nmakobe iya l'ukuvu; ophu ẹphè eyeduru iya iphe, ekoje buredi. ³⁵ Ndu Ízùrèlù mee gẹ Mòsisu ziru phẹ; bya arwọkoo ndu Ijiputu iphe, e meru lẹ mkpọla-ọchaa; waa mkpọla-ododo; waa uwe. ³⁶ Chipfu mee; ndu Ízùrèlù tūba ndu Ijiputu l'obu; k'ophu ẹphè nuru phẹ iphemiphe, ẹphè rworu phẹ. Ẹphè shi nno kwaa iphe ndu Ijiputu l'okwata gude tughua.

³⁷ Ndu Ízùrèlù shi lẹ mkpukpu Ramesesụ jeshia mkpukpu Sukoto. Unwoke ndu ophu gude ọkpa eje rwuru ọkporo unu mgbo ọkporo ẹto; l'okporo unu ugbo iri l'ise; a -gufukwa unwanyi waa unwegirima. ³⁸ Ndu ọzo, dukwapho igwigigwe tsokwaru phẹ phọ; wakwaphọ ikpoto iphe-edobe; mbụ aturu mẹ eswi. ³⁹ Iphe, eegheje buredi, ẹphè shi l'alì Ijiputu gude bẹ ẹphè gude ghee akara, e yeduru iphe, ekoje buredi. Iphe meru g'ò gude ophu iphe, ekoje buredi adudu iya bụ l'a chifuru phẹ achifu l'alì Ijiputu; ophu ọzo k'akwakọbe kẹ nri, ẹphè e-ri aduduru phẹ.

⁴⁰ Iphe, ndu Ízùrèlù nọru l'alì Ijiputu bụ unu apha l'apha ọkporo l'iri. ⁴¹ O -rwuèpho lẹ mbọku, unu apha l'apha ọkporo l'iri ono bvuru gèdegede; ndibe Chipfu g'èphè ha, bụ iya bụ ndu Ízùrèlù; wufukota l'alì ndu Ijiputu. ⁴² Eshi ophu Chipfu nwuru ẹnya l'enyashi ono g'oo-me dufuta phẹ lẹ Ijiputu bẹ ẹphebe ndu Ízùrèlù g'èphè ha a-nwujekwarupho Chipfu ẹnya l'enyashi ono gude kwabẹ iya ùbvù; e shi l'ogbo sweru ogbo.

K'eme k'obo Ojèghata

⁴³ Chipfu sụ Mòsisu waa Èrọnu: "Waa g'unu e-meje k'obo Ojèghata baa:

"G'ò to nwekwa nlwamulwa, l'a-tajẹ anụ ọbọ-iphe ono. ⁴⁴ Ohu, unu gbataru agbata bẹ unu e-bujeada ùbvù; tẹme l'ọ taa ya. ⁴⁵ Ọlè g'onye, byaru abyabya; ọzoo onye e beru ozi ba atajekwa iya.

⁴⁶ "Aa-nọduje l'ime ọlò lanụ taa ya. G'ò to nwekwa anụ ọbọ; ophu ee-gude lufuta etezi. Ophu ọ dukwa okpu iya mẹ nanụ, unu a-nyakwo anyakwo. ⁴⁷ Ndu Ízùrèlù g'èphè ha bẹ a-tukoje bọo ọbọ-iphe ono.

⁴⁸ "Ọ -bùru l'onye lwaru alwalwa, bu lẹ ndunu bẹ ọ dū gẹ ya yiru l'obo Ojèghata kẹ Chipfu ono; g'ò bushikọta ndibe iya ndu k'unwoke ùbvù g'èphè ha. Ọo ya bụ l'ọ yjwaruro bọaha ya g'onye a nwuru l'alì ono. G'ò to nwekwa nwoke, ebuduru ùbvù, a-ta iya nụ. ⁴⁹ Ọo ekemu lanụ-a duru onye a nwuru anwunwu l'alì-a; bya aduru onye lwaru alwalwa; unu ẹya tuko buru."

⁵⁰ Ndu Ízurelu g'èphe ha bya emekòta iphe, Chipfu pfuru Mòsisu yee Erònu. ⁵¹ O buri le mbòku ono gèdegede be Chipfu dufutaru ndu Ízurelu g'èphe hakòta l'alì Ijiputu.

13

Eye ndu bu òkpara l'èka Chileke

¹ Chipfu sù Mòsisu: ² “Doberu mu òkpara unu iche. Iphe-mbù, vu-kpòoru ọ̀zo waa èkpa-nwa l'èpho ne iya le Ízurelu: me nemadzù me iphe-edobe; bù nkemu.”

³ Noo ya; Mòsisu sù ndu Ízurelu: “Unu nyata ntau-a; mbù mbòku, unu wufutaru le Ijiputu, bù èka unu shi buri ohu. Ntau-a bù mbòku, Chipfu gude òkpehu iya dufuta unu. G'ò tó dukwa onye a-ta iphe, e yeru iphe, ekoje buredi. ⁴ Oo ntau-a l'ime onwa Abibu-a be unu atugbu. ⁵ Teke Chipfu durwuèrupo unu l'alì ndu Kènanu; waa ke ndu Hetu; waa ke ndu Amòru; waa ke ndu Hevu; teme waa ke ndu Jiebusu; alì ono, o riburu nna unu oche phe angù le ya a-nu unu; alì, mini era-eswi waa manù-ènwu jiru ke pyimu pyimu; unu dobejekwa omelalì-a l'onwa-a. ⁶ Ujiku esaa be unu a-takòta buredi, e yeduru iphe, ekoje buredi. O -rwua le mbòku k'esaa; unu abòoru Chipfu obo-iphe. ⁷ Unu takòtaje buredi, e yeduru iphe, ekoje buredi l'ime ujiku esaa ono. G'ò to nwekwa iphe, e yeru iphe, ekoje buredi, aa-huma l'echilabò unu. Teme g'ò tó dukwa iphe, ekoje buredi, aa-huma l'alì unu. ⁸ Mbòku ono be unu a-sù unu unu l'iphe, kparu iphe, unu gude eme iya bù iphe, Chipfu meru unu mbòku, unu lufutaru l'alì Ijiputu. ⁹ G'omelalì ono bukwaru iphe-òhubama, e byiru unu ge mbo l'èka; dee ya unu g'uri l'iphu; g'e gude nyatajeru unu l'ekemu Chipfu bù iphe, unu a-kpujeru l'onu; kele oo Chipfu ono gude òkpehu iya dzòta unu l'alì Ijiputu. ¹⁰ Unu meje ekemu-a me o -rwuepho teke emeje iya; apha g'apha.

¹¹ “Chipfu -durwuchaèpho unu alì Kènanu ono; bya anù eya phò unu g'ò riburu iya unu le nna unu oche phe le nte; ¹² bukwa g'unu nuje Chipfu iphe-mbù, vukpòoru ọ̀zo waa èkpa-nwa l'èpho ne iya. Anù mbù, bù okee ya, vuru ọ̀zo waa èkpa-nwa l'èpho ne iya l'iphe-edobe unu a-buru ke Chipfu. ¹³ Iphe, bù nkapfù-ìgara, vuru ọ̀zo waa èkpa nwa l'èpho ne iya be unu e-gudeje nwaturu gbata. O -buri l'unu ta agbatadu iya agbata; unu aswìkwoò ya olu aswìkwo. Iphe, bù òkpara unu le nwoke be unu a-gbatajèkwapho agbata.

¹⁴ “O -be l'atatiphu; unu unu -jia unu sù: ‘?Bù gunu be eemedojeru iphe-a?’ Unu sù phe: ‘Chipfu gude òkpehu iya dufuta anyi l'alì ndu Ijiputu; mbù dufuta anyi l'èka ono, anyi shi buri ohu ono. ¹⁵ Le teke Fero kpò-chiru obu jika le ya ta ahadù anyi g'anyi tugbua be Chipfu gbushiru òkpara l'alì ndu Ijiputu; nemadzù me iphe-edobe. Noo iphe, meru g'ò gude anyi nodu akputaje anù, bù okee ya, vuru ọ̀zo waa èkpa-nwa l'èpho ne iya; gbuaru Chipfu; bya egude iphe gbata ndu bù òkpara l'èpho ne phe le nemadzù.’ ¹⁶ G'omelalì ono bukwaru iphe-òhubama, e byiru unu ge mbo l'èka; dee ya unu g'uri l'iphu; gude goshi le Chipfu gude òkpehu iya dufuta unu l'alì Ijiputu.”

Ndu Ízurelu l'awughà Eze-ènyimu Uswe-uswe

¹⁷ Fero haepho ndu Ízurelu; ephe tugbua; ophu Chipfu eduduru phe shia ọ̀zo alì ndu Filisitayinu; a makwaru-a l'ono be ka ntse. Noo kele Chipfu sùru: “?A maru ?èphe -vubaa ogu be èphe ta agbanwedù nù egomunggo; lashia azù l'alì Ijiputu?” ¹⁸ Oo ya bù; Chipfu duru ndu Ízurelu gbaa mgburugburu; shia ọ̀zo echiègu l'ibe iya k'uzo Eze-ènyimu Uswe-uswe. Ndu Ízurelu ono shi l'alì Ijiputu wuru tugbua; kwakòbe onwophe k'ogu.

¹⁹ Mòsisu bya achita òkpu Jiósèfu gude; noo kele Jiósèfu meru unu Ízurelu; ephe riaru iya nte l'èphe e-me nno. O sùru: “Mu maru le Chileke be e-mechaa bya eyeru unu èka. Ole g'unu chitakwa òkpu mu l'èka-a me unu tugbushia.”

²⁰ Èphe wufuta le Sukòtu; je akpòbe ọ̀lo-èkwa phe le Etamu l'aguga echiègu. ²¹ O -rwua l'eswe; Chipfu egude urwukpu, kpuru oronmono edu phe ọ̀zo. O -rwua l'ènyashi l'ò nwùberu phe òku, kpuru oronmono g'èphe gude hùma iphòró; k'òphu ephe a-nòduje eje ije: eswe l'ènyashi. ²² Urwukpu ono, kpuru oronmono ono, oogudeje edu phe l'eswe; waa òku ono, kpuru oronmono ono, oogudeje edu phe l'ènyashi ta alufujedu alufu l'atatiphu ndu Ízurelu.

14

¹ Oo ya bù; Chipfu sù Mòsisu: ² “Pfuaru ndu Ízurelu g'èphe laphu azu je akpòbe ọ̀lo-èkwa phe le mgboru mkpukpu Pi-Hahirotu, nò le mgbaka mkpukpu Mìgudolu yee eze-ènyimu. Èphe akpòbe ọ̀lo-èkwa phe ono l'aguga eze-ènyimu; g'ò gha iphu le mkpukpu

Belu-Zefonu nhamunha. ³ Oo ya bu le Fero a-su l'unube ndu Izurelu nmawaru l'agaga; l'unu kwawaru l'echiegu. ⁴ Mu a-kpo-chia Fero obu; l'o chipfuru phe. Obenu l'ee-shi l'iphe, a-nwuru l'ehu Fero; yee ndu ojogu iya; kwabe mu ubvu. Oo ya bu; ndu Ijiputu amaru l'oo mbedua bu Chipfu." Noo ya; ndu Izurelu mee nno.

⁵ A bya epfuaru eze ndu Ijiputu le ndu Izurelu gbalaakwaru; Fero yee ndu-ozu iya gbanwee obu phe l'eka ephe no; su: "Bu gunu be anyi meru egube-a? Anyi gbe haa ndu Izurelu g'ephe tugbua paru ozi, ephe eje haa?" ⁶ Oo ya bu; a bya edoziaru Fero ugbo-inya iya ree; o duta ndu ojogu yeru onwiya. ⁷ O chita ugbo-inya, kachaa ree unu l'ukporo iri; mewaro ugbo-inya Ijiputu g'o hakota. O byakwapho eworu ndu-ishi ojogu yegbachaa l'ugbo-inya ono. ⁸ Chipfu kpo-chia obu Fero, bu eze ndu Ijiputu; o chipyabe ndu Izurelu g'ephe azo garamu garamu; awufu. ⁹ Inya Fero l'ophu; waa ugbo-inya iya; waa ndu agba l'inya; waa ikpoto ndu ojogu iya; mbu ndu Ijiputu l'ophu chipyabe ndu Izurelu bya agbapfu phe l'eka ephe kpoberu ulo-ekwa phe l'agugu eze-nyimu; le mgboru Pi-Hahirotu, gharu iphu le Belu-Zefonu nhamunha.

¹⁰ Fero nodu akpiritaru ntse; ndu Izurelu palia enya imeli; o buwaru ndu Ijiputu be etso phe nu. Ndzu rwuta phe; ephe bya araku Chipfu. ¹¹ Ephe su Mosisu: "Bu l'ilu ta adudu l'alijiputu meru g'o gude i dufuta anyi g'anyi bya anwushihu l'echiegu? Bunua gunu meru; g'o gude i dufuta anyi l'alijiputu?" ¹² Anyi ta asuduru ngu l'alijiputu gi paru anyi haa; g'anyi jeruro ndu Ijiputu ozi? Togo kaduru anyi mma l'anyi ejeru ndu Ijiputu ozi; eme l'anyi nwushihuru l'echiegu?"

¹³ Mosisu su phe: "Ge ndzu ba agushi unu! Unu pfuru pfushia ike; g'unu ahuma iphe, Chipfu e-me gude dzota unu ntanu-a. Ndu Ijiputu ono, unu ele enya ntanu-a be unu ta ahumabaekwa ozo. ¹⁴ Unu nodu ngguingguji; Le Chipfu a-lwu-chiru-a unu ogu!"

¹⁵ Oo ya bu; Chipfu su Mosisu: "Bu gunu be iraku mu? Karu ndu Izurelu g'ephe tugbua jeshia iphe, ephe eje. ¹⁶ Wolia mgboro ngu; maa l'eze-nyimu ono g'o kekaha mini ono ebo; k'ophu ndu Izurelu e-gude okpa phe jee ije l'alijiputu l'oma nyimu ono; wughaa. ¹⁷ Mu akpo-chia obu ndu Ijiputu; k'ophu ephe e-tsopyabe phe. Oo ya bu; l'e shi l'iphe, a-nwuru Fero; yee ndu ojogu iya; waa ugbo-inya iya; me ndu agba l'inya; kwabe mube Chipfu ubvu. ¹⁸ Oo ya bu ge ndu Ijiputu eshi nno maru le mu bu Chipfu; mbu teke ee-shi l'iphe, a-nwuru Fero; yee ndu ojogu iya; waa ugbo-inya iya; me ndu agba l'inya; kwabe mu ubvu."

¹⁹ Noo ya; Ojozi Chileke, shi vuru uzo edu ndu Izurelu pho bya atsulaa azu bya etsoaha phe etsotso. Urwukpu pho, kpuru oronmono pho bya eshikwapho l'ataphu laa l'azu; je anodu phe l'okotazu; ²⁰ je anokaha ndu ojogu ndu Ijiputu; waa ndu Izurelu. L'enyashi ono mgburugburu be urwukpu ono gbakotaru ochii l'eka lanu bya acha oku l'eka lanu. Iphe ono mee; ophu o dudu ndu ophu jekuberu nwibe phe ntse l'enyashi ono l'ophu.

²¹ Tobudu iya bu; Mosisu bya amachia eka iya l'eli eze-nyimu ono. Enyashi ono l'ophu be Chipfu gude oke pherephere, shi l'uzo enyanwu-awawa ziphu eze-nyimu ono azu; o bya agho alijiponku. Mini ono kekaha ebo. ²² Ndu Izurelu bya azo okpa l'alijiponku gude wughaa eze-nyimu ono. Mini eze-nyimu ono kpua g'igbulu; nodu phe l'ekutara; waa l'ekicha teke ephe awugha.

²³ Ndu Ijiputu chipyabe phe. Inya Fero; waa ugbo-inya iya; waa ndu agba l'inya tukso tsoru phe wuba l'ime eze-nyimu ono. ²⁴ O -rwua l'uzo nchi-abohu; Chipfu shi l'oku; waa l'urwukpu ono, kpuru oronmono ono lee ndu ojogu ndu Ijiputu enya; bya atu phe eberebete. ²⁵ O mee; okpa ugbo-inya phe wata agbaphe mgburugburu; k'ophu agbagba iya tsuahaaru phe l'ehu. Ndu Ijiputu su: "G'anyi halekwaa ndu-a; laphu azu; kele o kwa Chipfu l'etso anyi ogu l'iswi ehuru phe."

²⁶ Oo ya bu; Chipfu su Mosisu g'o machia eka maa l'eze-nyimu ono ge mini ono bya aso-kpote ndu Ijiputu; waa ugbo-inya phe; waa ndu agba l'inya phe. ²⁷ Mosisu bya amachia eka; maa l'eze-nyimu ono. O -rwua l'utsu; mini ono soahaa g'o shi aso. Ndu Ijiputu nodu agba g'ephe nahu mini ono; Chipfu zaru phe ye l'eze-nyimu ono. ²⁸ Mini ono bya asogbabe; rikota ugbo-inya ono; yee ndu agba l'inya. Mbu le ndu ojogu Fero, chipyaberu ndu Izurelu chia phe jasul' eze-nyimu ono ta adudu g'o ka mma l'oo onye lanu, lwaru nu.

²⁹ Obenu le ndu Izurelu jeru ije l'alijiponku ghaa eze-nyimu ono. Mini eze-nyimu ono kpua g'igbulu; nodu phe l'ekutara; me l'ekicha. ³⁰ Mboku ono be Chipfu dzotaru ndu Izurelu l'eka ndu Ijiputu. Ndu Izurelu huma ndu Ijiputu g'ephe nwushihuru dabyichaaru l'aguga mini. ³¹ Ndu Izurelu huma ike-okpu, Chipfu gude l'wukpoo ndu Ijiputu; ephe tsuaha Chipfu ebvu; bya ekweta nkiya; waa l'onye-ozu iya, bu Mosisu.

15

Ebvu Mosisu

¹ Noo ya; Mosisu; waa ndu Ízureḷu gúa ebvu-a nḷ Chipfu sḷ:

Mu a-gḷ ebvu nḷ Chipfu;
keḷe o goshiwaru l'ọ parḷ ẹka.

Ịnya me ndu agba iya nḷ
be o nwuru ye l'eze-enyimu.

² Chipfu bu ọkphehu mu
bya aburu onye mu agu-ku l'ebvu.

Ọ buru yebedua bu onye dzotaru mu nḷ.

Ọo ya bu Chileke mu; mu a-nodu aja iya ajaja.

Ọ buru iya bu Chileke nna mu;
mu a-nodu ekutse epha iya.

³ Chipfu bu ojogu.

Ọo Chipfu bu epha iya.

⁴ Uḡbo-inya Fero yee ndu ojogu iya
be o nwuru ye l'eze-enyimu.

Ndu kachaa ree le ndu-ishi uḡbo-inya Fero
be mini riru le Eze-enyimu Uswe-uswe

⁵ Ogbumini riru phe;
ephe buru tubukungu
l'ohu-mini ge mkpuma.

⁶ Ekutara gube Chipfu
be ọkphehu,
du iya nḷ du biribiri.

Ekutara gube Chipfu
be gweru ndu ohogu ngu uji.

⁷ I gude ọdu-biribiri ngu,
parḷ ẹka kwatsushia ndu
wu-lihuru etso ngu opfu.

I haa oke ehu-eghu ngu,
enwu g'oku;
ọ bya etsua phe g'oku,
etsu eswa okponku.

⁸ Ọo unme be i ziru l'imi;
eze-enyimu ko obvudu.

Utso ono pfuru roo g'igbulo.
Ogbumini hukoo l'ohu eze-enyimu.

⁹ Ndu ohogu suru:
"Anyi a-chi phe oso gude.

Anyi a-kwa iphe phe l'okwata; kee;
gude phe mee iphe,
agu anyi egu ememe.

Anyi a-mita ogu-echi anyi;
tukko phe gbushia."

¹⁰ Obenu l'i turu unme;
eze-enyimu tukko phe rigbushikota.

Ephe buru tubukungu
l'eze-enyimu g'ota-njele.

¹¹ ?Denu agwa,
aturu gube Chipfu?

?Bu onye du ge ngu?

G'i du-be nsọ be du biribiri.

G'i du-be akpabiri dukwapho ebvu.

Iimeje iphe, dugbaa biribiri.

¹² Ekutara ngu be i machiru;
mgboko bya atuko ndu ohogu
anyi lwee.

¹³ Ndu i gbafutaru
be ii-gude n-yemobu ngu; dua.

Ọ buru ẹka ono, i bu, du nsọ ono

bẹ ii-gude ọkpehu ngu durwua phe.

¹⁴ Ọhamoha, nūmaru iya nū
bẹ ndzū e-rwuta.

Ndzū e-rwuta ndu Filisitayinu.

¹⁵ Ndu-ishi ndu Edomu
bẹ meji a-tofu.

Ẹhu anmaa ndu-ishi Mówabu
anmanma.

Ndu Kénanu erwushihu.

¹⁶ Ndzū-agugū; waa ẹhu-anmanma
e-gude phe.

Ọ buru ọkpehu, dū ngu l'ẹkutara
bẹ ii-gude mee
g'ẹphe dabyichaaru gẹ mkpuma;
gbiriri jasū ndibe gube Chipfu wughata;
mbū ndu ono, ị gbafutaru l'ohu,
ẹphe shi buru ono.

¹⁷ Ii-dubata phe;
bya eye phe l'eli úbvú nkengu;
mbū ẹka gube Chipfu hotaru
g'ọ buru ibe ngu;
mbū ọlo, dū nsọ ọphu i
gude ẹka ngu kpua.

¹⁸ Ọo gube Chipfu a-buru eze
jasū lẹ tuutuutuu lẹ mjiimiiiii.

¹⁹ Teke inya Fero; waa ugbo-inya iya; waa ndu agba l'inya bahuru l'eze-enyimu ono bẹ Chipfu vutaru mini ono sọ-kpote phe. Obenu lẹ ndu Ízurelu jeru ije l'alí ọkponku ghaa eze-enyimu ono. ²⁰ Noo ya; Miriyamu, nwanji, epfuchiru Chileke, bụ nwune Eronu bya ewota nkwa; unwanji l'ophu wu-tsoru iya; akụ nkwa bya ete iya etete. ²¹ Miriyamu nọdu aguru phe ebvu ono; asuje:

Unu gaa ebvu nū Chipfu;
noo kele o goshiwaru l'ọ parū ẹka.

Ịnya yee ndu agba iya nū
bẹ o nwuru ye l'echi eze-enyimu.

Mini Mara; waa Elimu.

²² Tọbudu iya bụ; Mosisu dua ndu Ízurelu gbẹ lẹ Eze-enyimu Uswe-uswe duru phe bahu l'echiegu Shuru. Ẹphe jee ije ujiku ẹto l'echiegu; ọphu ẹphe ahumaduru mini. ²³ Ẹphe rwua Mara; ọphu ẹphe adudu ike ngua mini iya; noo kele mini ono atso ilu. Noo iphe ono, kparū iphe, a guru ẹka ono Mara. ²⁴ Ẹphe guaharu Mosisu aphū; sū: “? Bụ gunu bẹ anyi a-ngu?”

²⁵ Noo ya; Mosisu raku Chipfu. Chipfu bya egoshi iya mkpirikpu oshi. O wota iya chie lẹ mini ono. Mini ono tsoahaa ọtso mini.

Ọ kwa l'ẹka ono bẹ Chipfu tūru ekemu nū phe; bya atooru phe ọkpa iya. Ọ bukwarupho l'ẹka ono bẹ ọ nọ hua phe ama. ²⁶ Chipfu sū phe: “Ọ -buru l'unu ngaberu nchí l'opfu mube Chipfu, bụ Chileke unu; bya eme iphe, pfuru ọto l'anya mu; ọ -buru l'unu anga nchí l'iphe, mu sūru g'unu meje; bya etsoepho iphe, mu tọru ọkpa sū g'unu tsoje; bẹ ọ tọ dudu ejo iphe-ememe ono, mu gude byapfuta ndu Ijiputu ono, mu bya egude byapfuta unu. Noo kele ọo mbẹdua bụ Chipfu onye emeje unu g'unu ka mma l'iphe-ememe.”

²⁷ E mecha; ẹphe bya ejerwua Elimu; ẹka ọgba-mini iri l'ẹbo nọ; waa upfu mpfu ụkporo ẹto l'iri. Ẹphe bya akpọbe ọlo-ekwa phe lẹ mgboru mini ono.

16

Mana waa ọkwà

¹ Ndu Ízurelu g'ẹphe ha wufu lẹ Elimu; bya erwua echiegu Sinu, nọ lẹ mgbaka Elimu yee úbvú Sayinayi lẹ mbọku, ọnwá k'ẹbo dū l'abalí iri l'ise g'ẹphe shichaepho l'alí ndu Ijiputu futa. ² G'ẹphe ha guru aphū kpua Mosisu yee Eronu l'echiegu ono; ³ sū phe: “Ọme Chipfu gude ẹka iya gbushia anyi l'alí Ijiputu; m'ẹhu akakwa anyi guu! Ẹka ono, anyi shi anọ-pheje ite-anụ mgburugburu; eriji ẹpho. Obenu l'unu chifutaru anyi bya edobe l'echiegu l'ẹka-a g'unu kpọ-gbushia anyibe igwe pha-a l'egu.”

⁴ Chipfu sù Mósísu: “Mu e-shi l'imigwe dzeeru unu nri gè mini. Gè ndu Ízurèlu lufutaje mbòkumboku bya ekpota ophu a-sùru phè eriri kè mbòku ono. Gè mu eshi ègube ono húa phè ama; maru; ?èphe e-kweta-a meje iphe, mu tũru phè ekemu iya. ⁵ O -rwua lè mbòku k'ishii; èphe eshia nri ophu èphe kpotaru. Mbòku ono bè èphe e-kpota iya g'ò ha g'ophu èphe ekpotajehawa mbòku ozo ugbo labò.”

⁶ Oo ya bù; Mósísu yèe Erònu sù ndu Ízurèlu g'èphe ha: “Ùzenyashi-a bè unu a-hùma l'òo Chipfu bù onye dufutaru unu l'alí Ijiputu. ⁷ O -rwua l'ùtsu bè unu a-hùma odu-biribiri Chipfu; noo kèlè ò nùmawaru aphù, unu agu ekpu iya. ?Bù onye bè anyibèdua bù; ophu unu a-nòdu agùru anyi aphù?” ⁸ Mósísu sùkwapho: “Unu a-maru l'òo bù Chipfu eviya. Oo-nù unu anù, unu a-ta l'ùzenyashi-a; waa nri, a-sùru unu eriri l'ùtsu; noo kèlè ò nùmawaru aphù, unu gùru kpua ya. ?Bù onye bè anyi bù? Unu ta agùkwaru anyi aphù; ò kwa Chipfu bè unu agùru iya!”

⁹ Mósísu sù Erònu: “Sù ndu Ízurèlu g'èphe ha; g'èphe tũko bya l'atatiphu Chipfu. Kèlè ò nùmawaru aphù, èphe agù.”

¹⁰ Erònu nòdukwadu epfu eyeru ndu Ízurèlu g'èphe ha; èphe ghaa ènya l'echiègu; bya ahùma odu-biribiri Chipfu g'ò nwuru kè phoo l'urwukpu ono, kpuru oronmono ono.

¹¹ Chipfu sù Mósísu: ¹² “Mu nùmawaru aphù, ndu Ízurèlu agù. Pfuaru phè l'èphe a-ta anù lè nchi-èjihù. O -rwua l'ùtsu l'e gude nri zù-jia phè èpho. Oo ya bù g'èphe amaru l'òo mbèdua bù Chipfu, bù Chileke phè.”

¹³ O -rwua l'ùzenyashi ono; òkwà bya atũko èka èphe kpòberu ùlo-èkwa phè dzuru. A fùtashia l'ùtsu; iji kwashiwaa ike; kwaphee èka ono, èphe kpòberu ùlo-èkwa phè ono mgburugburu. ¹⁴ Iji ono phosahuepho; o nweru nwa iphe, wùshiru l'alí l'echiègu ono, dugbaa yegeyege; bya adù g'iji, oyi meru; ò hũko ahũko. ¹⁵ Ndu Ízurèlu humae ya phò; èphe sù nwibe phè: “?Bù gũnu baa?” Noo kèlè èphe te eshidu maru iphe òbu.

Mósísu sù phè: “?Oo nri, Chipfu nũru unu g'unu ria. ¹⁶ Waa ekemu, Chipfu tũru baa: 'G'onyenonu kpotajè ophu a-sùru iya eriri. Ndu bu l'ùlo-èkwa unu bè unu e-kpota-jèru ogbongu lanù ogbongu lanù.' ”

¹⁷ Ndu Ízurèlu mee g'e pfuru phè. O nweru ndu ophu kpotaru shii; o nweru ndu ophu kpotaru nwanshii. ¹⁸ E mechaa; èphe gude ogbongu gbaa ya; ophu ndu kpotaru shii; ekpotanũkaduru; ophu ndu kpotaru nwanshii; ekpopeteduru. Onyenonu kpotaeupho ophu sũru iya nù.

¹⁹ Mósísu sù phè: “G'ò to nwekwa onye e-dobe nkiya g'ò futa l'ùtsu.”

²⁰ Ole o nwelèru-a ndu ophu angabèduru Mósísu nchi, haphodoru nkephè dobe; ò nòdu futa l'ùtsu. A fùtashia l'ùtsu; èka jiwa iya ejiji; tème ò nòdu eshiakwaphò ishi. Èhu-eghu iphe ono, èphe meru ono ghuaaa Mósísu.

²¹ Ùtsu mbòkumboku; onyenonu ekpota ophu a-sùru yèe ndibe iya eriri. Teke anwù chishijeeru phò ike; ophu phòduru l'alí azashihù. ²² O -rwua mbòku k'ishii; èphe kpota ophu ha g'ophu èphe ekpotajè mgbo labò. Ogbongu labò bè èphe kpotaru onye lanù. Ndu-ishi ndu Ízurèlu bya epfuaru iya Mósísu. ²³ O sù phè: “Waa ekemu, Chipfu tũru baa: 'Echele bù eswe Sabatù; mbù eswe-atũta-unme, dù nsò kè Chipfu. Oo ya bù; unu ghee iphe, dù unu k'egheghe; shia, iphe dù unu k'eshishi ntanù-a. Unu edobe ophu ghuduru nù jasù l'ùtsu.' ”

²⁴ Èphe haa ya; ò hòo nchi, bù iphe, Mósísu pfuru; ophu o shiduru ishi; ophu èkà aladuru iya. ²⁵ Mósísu sù phè: “Unu ria ono ntanù-a! Noo kèlè ntanù-a bù eswe-atũta-unme kè Chipfu; ophu ò tò dùdu nri, unu a-hùma l'etezi ntanù-a. ²⁶ Unu e-kpota-jè nri ono ujiku ishi; òle o -rwua mbòku k'èsa, bù eswe-atũta-unme bè ò tòo dùdu.”

²⁷ Ole o nwelèru-a ndu tugburu lè mbòchi k'èsa jeshia ekpota nri; obenu l'ò to nweđu ophu èphe humaru. ²⁸ Chipfu sù Mósísu: “?Bù teke ole bè unu a-jikaberu eme ekemu mu; waa opfu mu? ²⁹ Nyatakwa l'òo Chipfu bè nũru unu eswe-atũta-unme. Noo iphe, meru g'ò gude ò nòdu abũjeru: o -rwua mbòku k'ishii; l'ò nù unu nri, a-sùru unu ujiku èbo. O -rwua mbòku k'èsa; g'onjemonye nòdujèepho l'èka ò nò. G'ò to nweshiru onye a-lufuje alufu.” ³⁰ Oo ya bù; ndu ono dzua ike lè mbòku k'èsa.

³¹ Ndu Ízurèlu kua nri ono mana. Oocha ùcha g'akpuru koriyanda; tème ò nòdu atsoje g'ècha mbekee, e gude manù-ènwu mee. ³² Mósísu sù: “Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: 'Unu kpota ogbongu mana lanù doberu ogbo ophu nò l'iphu. Oo ya bù g'èphe ahùma nri, mu nũru unu; unu ria l'echiègu; teke mu dufutaru unu l'alí Ijiputu.' ”

³³ Oo ya bù; Mósísu sù Erònu: “Wota ite; kporu ogbongu mana lanù ye iya. Dobe iya l'atatiphu Chipfu; g'e doberu iya ogbo ophu nò l'iphu.”

³⁴ Erònu woru iya dobe l'atatiphu okpoko ono, e yeru èkwo ekemu Chipfu ono; k'ophu ee-dobe iya; gè Chipfu pfuru Mósísu. ³⁵ Ndu Ízurèlu ria mana ùkporo apha labò; gbiriri

jasu epehe jerwua ali eka e bu ebubu. Mbụ l'ephe riru mana gbiriri jasụ epehe rwua l'oke ali Kénanu.

³⁶ Ogbongu lanụ bụ oke-lanụ-l'uzo-iri l'iphe, jiru nkweka.

17

Mini, shi le mkpuma

¹ Ndu Ízurelu g'ephe ha bya wulihu l'echiegu Sinu tugbua; epehe -gbe l'ibe iya ophuu; epehe abahụ l'ibe iya ophuu; o buerupho ge Chipfu ziru phe bụ ge epehe eje iya. Epehe je akpobe ulo-ekwa phe le Refidimu. Obenu le mini, epehe a-ngu ta adudu l'eka ono. ² Oo ya bụ; epehe baaharu Mosisu mba su: "Nụ anyi mini g'anyi ngụa!"

Mosisu su: "Bụ gunu be unu abaru mu mba? Bụ gunu kparu iphe unu ahụ Chipfu ama?"

³ Obenu le ndu Ízurelu be egu mini agushi ike; epehe nodu aguru Mosisu aphụ; su: "Bunua gunu kparu iphe i dufutaru anyi; waa unwu anyi; waa iphe-edobe anyi l'ali Ijiputu bya edobe g'egu mini gbushia?"

⁴ Oo ya bụ; Mosisu raku Chipfu su: "Denu ge mu e-me ndu-a? Epehe a-byaakwa mu atụ-gbu le mkpuma."

⁵ Chipfu su Mosisu: "Vuta uzo ge ndu Ízurelu tso ngu l'azu. Li haru ndu bu ogerenya Ízurelu duta; li wota mgboro ono, i chiru l'enyimu Nayilu ono gude jeshia. ⁶ Mu a-pfuru ngu l'atatiphu le mkpuma Horebu. I -rwua eka ono; chia mgboro ngu le mkpuma ono. Mini, ndu Ízurelu a-ngu e-shi iya Iwashihu." Mosisu bya emee nno l'atatiphu ndu bu ogerenya ndu Ízurelu ono. ⁷ Oo bya agua eka ono "Masa"; gukwa ya pho "Meriba"; noo kele ndu Ízurelu baru mba; bya ahua Chipfu ama; su: "Chipfu nọa l'echilabo anyi too to nodu iya?"

Aalwu-kpee ndu Amaleku

⁸ Ndu Amaleku bya etso ndu Ízurelu ogu le Refidimu. ⁹ Mosisu su Jioshuwa: "Haru unwoke anyi hota g'unu je awota ndu Amaleku ogu. Echele be mu e-gude mgboro Chipfu l'eka je apfuru l'eli ubvu."

¹⁰ Oo ya bụ; Jioshuwa bya awota ndu Amaleku ogu, du ge Mosisu ziru iya. Mosisu; waa Eronu; waa Huru bya enyihu eli ubvu; je anodu le mkpakponu iya. ¹¹ Oo nodu abujeru; Mosisu -chiliepho eka imeli; ndu Ízurelu alwu-kpeahaa. Teke o chizetaru eka; ndu Amaleku alwu-kpeahaa. ¹² A nonyaa; eka tsuhu Mosisu mee; epehe pata mkpuma; bya edoberu iya; o nodu anoo. Eronu; waa Huru bya apalia ya eka imeli; onye lanu lekutara; onye ophuu lekicha. Oo ya bụ; eka nodue ya pho l'imeli egube ono gbiriri jasu nchi jihu. ¹³ Oo ya bụ; Jioshuwa phe lwu-kpee ndu Amaleku.

¹⁴ Noo ya; Chipfu su Mosisu: "Dee iphe-a lekwo g'o buru iphe, ee-gudeje nyata iya. Tembe li mekwaapho ge Jioshuwa numa le mu e-me ge ndu Amaleku chihu le mgboko; g'a ta nyatabahe phe."

¹⁵ Mosisu bya akpa oru-ngweja; bya agua ya "O kwa Chipfu bu onye emeje g'eka mu kangoo l'ogu". ¹⁶ Oo su: "Iphe, meru iphe, mu guru iya nno bu l'a chi-liru eka pfuru nu Chipfu l'aba-eze iya. Chipfu a-noduepho etso ndu Amaleku ogu; e-shi l'ogbo sweru ogbo."

18

Jieturo akpafuta Mosisu

¹ Noo ya; Jieturo, onye uke ndu Midiyanu, bukwapho nna nyee Mosisu; bya anumakota iphemiphe, Chileke mekotaru Mosisu waa ndu nkiya, bu Ízurelu; teme waa ge Chipfu gude dufuta ndu Ízurelu l'ali ndu Ijiputu.

² Teke Mosisu dutaru nyee ya, bu Zipora dulaa ibe Jieturo, bu nna nyee ya ono; be Jieturo ono nabataru nyee Mosisu obu; ³ waa unwu iya unwoke labo. Onye lanu be epha iya bu Geshomu; noo kele Mosisu suru: "Mu bu onye Iwaru alwalwa l'ali ndu ohozo." ⁴ Epha onye ophuu buru Eliyaza; noo kele o suru: "Oo Chileke nna mu bu onye yeru mu eka. O dzotaru mu ge Fero te egbu mu."

⁵ Jieturo, bu nna nyee Mosisu duru unwu Mosisu; waa nyee Mosisu obu byapfuta iya l'echiegu l'eka o kpoberu ulo-ekwa le mgboru ubvu Chileke. ⁶ Jieturo zihawaru g'e je asu iya: "Mube Jieturo, bu nna nyee ngu be dukwa nyee ngu; waa unwegirima ibe ngu abya."

⁷ Oo ya bụ; Mosisu gba iya ndzuta bya ephozeru iya ishi; bya anma iya akpa. Epehe kelecha; bya bahu l'ulo-ekwa Mosisu. ⁸ Mosisu kokotaru nna nyee ya ono iphemiphe,

Chipfu meru Fero waa ndu Ijiputu l'iswi ehu ndu Ízurelu; teme waa iphe-ehuka, ephe jekotaru l'uzo; waa ge Chipfu gude dzota phe.

⁹ Ehu tsoo Jieturo utso g'o numaru k'iphe, du ree, Chipfu mekotaru Ízurelu; dzota phe l'eka ndu Ijiputu. ¹⁰ O su: "G'ajaja buru ke Chipfu, bu onye nafutaru ngu l'eka ndu Ijiputu; yele eka Fero; mbu onye nafutaru ndu Ízurelu l'eka ndu Ijiputu. ¹¹ Nta-a be mu maru le Chipfu be kakota agwa l'ophu shii. Noo kele oo ndu nmaru ndu Ízurelu phulaphula be o meru iphe-a." ¹² Noo ya; Jieturo, bu nna nyee Mosisu bya egweeru Chipfu ngweja-akpo-oku; gwekwaaru iya pho ngweja ozowaro. Eronu duta ndu bu ogerenya Ízurelu bya g'ephe le Jieturo ria nri l'atatiphu Chileke.

Aahota ndu l'e-doshijeru ndu Ízurelu opfu

¹³ O -rwua nchitabohu iya; Mosisu bya eje anodu l'eka onoduje; kpeaharu ndu Ízurelu ikpe. Ephe shi l'utsu no-pee ya mgburugburu jasú l'uzenyashi. ¹⁴ Nna nyee Mosisu bya ahuma iphe, Mosisu emeru ndu Ízurelu; o su: "¿Bu gunu be iimeru ndu Ízurelu egube ono? ¿Bu gunu kparu iphe, o bu gubedua nwekinyi ngu a-noduje ekperu ndu ono ikpe; ke g'ephe shije l'utsu no-pee ngu mgburugburu jasú l'uzenyashi?"

¹⁵ Mosisu su iya: "O kwa phe abyaje mu akpata ishi iphe, bu uche Chipfu. ¹⁶ Teke o bu l'oo opfu adaru phe; ephe ewotaru mu iya; mu edoshiaru phe iya; bya akaru phe iphe, Chipfu toru okpa su g'e tsoje; waa ekemu iya."

¹⁷ Nna nyee Mosisu su iya: "Iphe, iime ta adudu ree. ¹⁸ Oo egbugbu be gubedua; waa ndu ono, awu-pfutaje ngu nu ono egbu onwunu. Ozi ono kariru ngu eka; i tii jekotadu iya nwekinyi ngu. ¹⁹ Ngabe nchi ge mu kpo-ziaru ngu uzo g'ii-meje iya. Ge Chipfu swikwaru ngu. Oo gubedua a-nochi enya ndu-a l'atatiphu Chileke. Ii-wotaje iphe, adaru phe nu dooru iya. ²⁰ Zia phe iphe, Chipfu toru okpa su g'e tsoje; waa ekemu iya; bya egoshi phe uzo, ephe e-toru; waa iphe, gbaru phe l'ememe. ²¹ L'i bya eshi l'ime ndu Ízurelu g'ephe ha hota ndu ike du; mbu ndu atsú Chileke ebvu, bu ndu e gude ire phe eka; bya aburu ndu te eridu uphalazu. Hota phe g'ephe buru ndu-ishi unu umadzu labo l'ukporo iri iri; waa ndu-ishi umadzu ukporo ise ise; waa ndu-ishi umadzu ukporo ebo l'iri iri; teme waa ndu-ishi umadzu iri iri. ²² Hota phe g'ephe doshikotajeru ndu Ízurelu opfu tekenteke. Ole g'ephe wotajeru ngu opfu ophu shihuru ike. Ephe edoshije opfu ophu du nphe nweka phe. Ono e-me g'ivu ngu ka nphe; noo kele unu l'ephe tukoru evu iya. ²³ I -mee ya nno; o -buru uche Chileke; be ii-dukwa ike vua ivu-erwa ono; teme ndu ono -nodu ala unuphu; ephe egude ehu-utso ala."

²⁴ Mosisu ngaberu nna nyee ya ono nchi; bya emekota iphemiphe, o pfuru. ²⁵ O bya ahota ndu okpehu du l'echilabo Ízurelu l'ophu; bya emee phe ndu-ishi ndu du unu labo l'ukporo iri iri; waa ndu-ishi ndu du ukporo ise ise; waa ndu-ishi ndu du ukporo ebo l'iri iri; teme waa ndu-ishi ndu du iri iri. ²⁶ Ephe nodu anoduje edoshikotaru ndu Ízurelu opfu. Opfu ophu shihuru ike be ephe ewotajeru Mosisu. Opfu ophu du nphe be ephe edoshije nweka phe.

²⁷ Noo ya; Mosisu haa nna nyee ya ono; o lashia ali iya.

19

Úbvú Sayinayi

¹ O be mboku, kwe ndu Ízurelu onwa eto gedegede, ephe wufuru l'ali Ijiputu; ephe byarwuta echiegu Sayinayi. ² Ephe shi le Refidimu bya erwua echiegu Sayinayi, bya akpobe ulo-ekwa phe l'eka ono l'okpa úbvú ono.

³ Mosisu nyihu eli úbvú ono nyipfu Chileke. Chipfu bya agbe l'úbvú ono kua ya su: "Waa iphe, ii-zi ndu onu-ulo Jiékopu baa; mbu iphe, ii-pfuru ndu Ízurelu: ⁴ 'Unubedua l'onwunu humaru iphe, mu meru ndu Ijiputu; waa ge mu gude hee unu g'ugo, he nwa iya; hepfuta onwomu. ⁵ O -buru l'unu ngaberu mu nchi; bya edobe ogbandzu mu be unu a-buru okiphe, duru mu iche l'echilabo ohamoha. A makwaru-a le mgboko l'ophu bu nkemu; ⁶ ole unu a-buru mu ali-eze ndu-uke; waa oha, du nsó.' Noo iphe, ii-pfuru ndu Ízurelu bu ono."

⁷ Oo ya bu: Mosisu bya alaphu azu; bya ekukoo ndu bu ogerenya ndu Ízurelu; bya atuko iphemiphe ono, Chipfu ziru iya g'o pfua ono; pfukotaru phe. ⁸ Ndu Ízurelu tuko zua mgbede su: "Iphemiphe, Chipfu pfuru be anyi e-mekota." Oo ya bu; Mosisu bya egude onu, ephe yeru jefpu Chipfu ozo.

⁹ Chipfu sù Mósísu: “Mu a-nòdu l’urwukpu, jihuru kpakpalu byapfuta ngu; k’òphu ndu Ízurelu a-nòdu anù òka mu epfu eyeru ngu; g’èphe a-chìru ùpfu kwèwaro l’èka ì nò.” Òo ya bù; Mósísu bya epfuaru Chipfu ònu, èphe yeru.

Edobe ndu Ízurelu nso

¹⁰ Chipfu sù Mósísu: “Jepfu ndu Ízurelu je edoo phè nsò ntanù-a; waa echele. G’ì pfuaru phè g’èphe saa uwe phè asasa. ¹¹ O -rwutashia mbòku k’èto; g’èphe kwakòbe-ghewa; noo kèle mbòku ono bè Chipfu e-nyizeta bya anòdu l’ùbvú Sayinayi; ndu Ízurelu ahumakota iya g’èphe ha. ¹² Kpaaru phè oke l’ùbvú ono mgburugburu. Pfuaru phè g’èphe letakwa ènya g’òkpa phè te jekubekwa mgboru ùbvú ono ejekube; ophu ò buro k’enyihu iya enyihu. Onye èhu iya rwutaru l’ùbvú ono bè ee-gbu egbugbu. ¹³ G’a tughua ya lè mkpuma; ozo gbagbua ya l’apfù; g’e te denyikwa iya èka. Ò -bù nemadzù; ozo anù; g’e te kwekwa g’ò nòdu ndzù. Ò buèpho teke a nnyaru; e gbua opu bè èphe e-bebe jekube ùbvú ònu.”

¹⁴ Mósísu shichaèpho l’eli ùbvú ono nyizeta byapfuta ndu Ízurelu. Ò bya edoo phè nsò g’èphe dùru Chileke iche; èphe bya asashia uwe phè. ¹⁵ Ò sù phè: “O -rwutashia mbòku k’èto; unu kwakòbechaakwa onwunu! Unu hakwaa ejepfu nwanyi!”

Mósísu enyipfu Chileke l’ùbvú Sayinayi

¹⁶ O belephò l’ùtsu mbòku k’èto ono; ebemu-igwe wata akù kè phoophoophoo; egbigwe nòdu ada; tème urwukpu, jihuru kpakpalu sò-kputa eli ùbvú ono. Opu, adashì òda ike shì l’ùbvú ono ada. Onyemonye, nò l’ùlo-èkwa iya phùhu kè kpaakpaakpa. ¹⁷ Mósísu bya edufuta phè l’èka èphe kpòberu ùlo-èkwa phè g’ò dùru phè byapfuta Chileke. Èphe bya tũko pfuru l’òkpa ùbvú ono. ¹⁸ Ènwuru-òku tũko ùbvú Sayinayi sweta; noo kèle Chipfu gude òku nyizeta l’ùbvú Sayinayi ono. Ènwuru-òku ono nòdu akpù kè tũtuutuu zelihi g’ènwuru shì l’òku, enwu phoophoophoo. Ùbvú ono l’òphu nòdu anmakòta jiiijiii èhuka èhuka. ¹⁹ Òda opu ono nòdu aka shii eje. Mósísu nòdu epfu opfu; a nòdu anukwapho olu Chileke èka oopfù eyeru Mósísu.

²⁰ Ò bùru iya bù lè Chipfu enyizeta l’eli ùbvú Sayinayi; bya ekua Mósísu g’ò nyipfuta iya lè mkpakponu ùbvú ono. Mósísu nyihu eli ùbvú ono. ²¹ Chipfu sù iya: “Nyizeta l’alì je anmaaru ndu Ízurelu òkwa g’èphe ta akpahè ùzo g’èphe hũma Chipfu; òdumeka bè èphe a-dũkwa igwerigwe laa l’iyi. ²² Mbukponu ndu-uke, eme g’èphe byakube mũbe Chipfu ntse bè e-do onwophè nsò g’èphe dùru mu iche; òdumeka mu anù phè aphù.”

²³ Mósísu sù Chipfu: “Ndu Ízurelu te enyitakwa ùbvú Sayinayi; noo kèlè ì tũru anyi ekemu sù g’anyi dobe ùbvú ono nsò; tème anyi akpaa ya oke gbapee mgburugburu.”

²⁴ Chipfu sù: “Nyizeta l’alì je eduta Erònu g’unu l’iya swìru. Òlè gè ndu-uke; waa ndu Ízurelu òphu ta akpaghatakwa oke ono byapfuta mũbe Chipfu; òdumeka bè mu a-nũkwa phè aphù.”

²⁵ Mósísu nyizeta bya epfuaru ndu Ízurelu iphe, Chipfu pfuru.

20

Ekemu iri, shì l’èka Chileke

¹ Chipfu bya epfukòta iphemiphe-a; sù:

² “Òo mbèdua bù Chipfu, bù Chileke unu, bù onye dufutaru unu l’alì Ijiputu; mbù alì èka ono, unu shì bùru òhu ono.

³ “Unu ta adũkwa iphe, unu a-bajèru èja; gbahaa mũbe Chileke kpurumu.

⁴ “Unu te emetakwaru onwunu ntèkpe, e meru; o yee iphe, nò l’imigwe; ozo iphe, nò lè mgboko-a; mè iphe, bu lè mini-ime-alì. ⁵ Unu ta abajèkwaru phè èja; ophu unu ejekwaru phè ozi. Noo kèle mũbe Chipfu, bù Chileke unu eko okophoo. Mu nòdu anuju ndu mu dù ashì aphù k’iphe, dù èji, èphe meru mu; gude iya nua unwu phè aphù; mè unwu nwanwa phè; mè unwu nwanwanwanwa phè. ⁶ Obenu l’iphe, bukpoò ndu yeru mu obu bya emeje iphe, mu pfuru bè mu emejekwanù gè n-yemobu mu bùru o-je-lè-nwanwa l’èhu phè.

⁷ “Unu te ekujekwa èpha mũbe Chipfu, bù Chileke unu l’ùzo, apfuduru-òto. Noo kèle mũbe Chipfu ta ahakwa ndu eme nno; gè mu ta nù phè aphù.

⁸ “Unu nyatajè mee mbòku Sabatù, bù eswe-atùta-unme g’ò dù nsò. ⁹ Òo ujiku ishii bè unu e-seje akanya; jekòta ozi unu; ¹⁰ Obenu lè mbòku k’èśaa bù eswe atùta-unme kè Chipfu, bù Chileke unu. G’ò tò dũkwa ozi, unu e-jeje mbòku onoya. Òphu unu ekwekwa gè nwa unu; m’onye unu gbaru òhu; mè iphe-edobe unu; m’onye lwarù alwalwa, bu l’ibe unu; jee ozi mbòku ono. ¹¹ Noo kèlè òo ujiku ishii bè mũbe Chipfu meru igwe; bya emee eliphe; yèe eze-ènyimu; mè iphemiphe, dũkota iya nù. O bè lè mbòku k’èśaa; mu tũta

unme. Ọ bụru iphe ono kparụ iphe, mụbe Chipfu ọ́ọ́ru ọ́nna-ọ́nna nù eswe-atùta-unme; bya emee ya; ọ́ dù nsọ́.

¹² “Unu kwabejekwa ne unu mę nna unu ùbvu. Ọo ya bụ g'unu enweru ndzụ ogologo; buru l'alì ono, Chipfu, bụ Chileke unu abya unu anụnu ono.

¹³ “Unu te egbujekwa ọ́chi.

¹⁴ “Unu te erijekwa ogori.

¹⁵ “Unu te ezijekwa iphuru.

¹⁶ “Unu ta adzujekwa ụka kpua nemadzụ ibe unu.

¹⁷ “G'ùlo nwibe unu; mę nyee ya; mę ohu, ọ́ gbatarụ agbata; mę iphe-edobe iya; mękpoo iphe, o nweru enweru g'ọ́ ha ta adujekwa unu g'a sù l'ọ́o unu nwe iya.”

¹⁸ Ndu Ízurelù hùmaephọ egbigwe; waa ebemu; bya ahùma opu; bya ahùma g'ùbvù ono akpùshi ẹnwuru-ọ́ku; ẹ́phe nmahù kẹ́ rwuurwuwù lẹ́ ndzụ-agùgu. Ẹ́phe pfuru ụzenya; ¹⁹ sù Mósìsù: “Pfujuerù yeru anyi gubedua; anyi a-ngabẹ-a nchì. Gẹ́ Chileke te epfuhẹkwa opfu yeru anyi l'onwiya; ọ́dumeka bẹ́ anyi a-nwùshihukwa.”

²⁰ Mósìsù sù ndu Ízurelù: “Gẹ́ ndzụ ba agushi unu. Chileke byaru g'ọ́ hụa unu ama; k'ọ́phu unu a-nọ́du atsujẹ iya ebvu; haa eme iphe-ẹ́jì.”

²¹ Ndu Ízurelù pfuru ụzenya; Mósìsù bya ejekube ọ́chii ono ntse, bụ ẹ́ka Chileke nọ́.

Aakpù ọ́ru-ngweja Chipfu

²² Chipfu sù Mósìsù: “Sù ndu Ízurelù lẹ́-a: Unu hùmawaru l'onwunu lẹ́ mu shi l'imigwe pfuru yeru unu. ²³ G'ọ́ tọ́ dükwa agwa, unu e-meta swikube mu. Unu te egudekwa mkpọ́la-ọ́chaa; ọ́zoo mkpọ́la-ododo meta agwa doberu onwunu.

²⁴ “Ọ́ bụru ẹ́ja, shi l'alì bẹ́ ee-gudeje kpàru mu ọ́ru-ngweja, bụ ẹ́ka ee-gbujẹ atùru; waa egbu; waa eswi; gude gweeru mu ngweja-akpọ́-ọ́ku; waa ngweja-ẹ́hu-guu. Ẹ́kameka mu meru g'a nọ́dujẹ; nyata ẹ́pha mu bẹ́ mu a-byapfutajẹ unu bya ekebe unu l'ọ́ma. ²⁵ Ọ́ -bùru l'unu gude mkpuma akpuru mu ọ́ru-ngweja; unu te egudekwa mkpuma, a rwaru arwarwa. Noo kẹ́le unu -kya ya ọ́ngu bẹ́ unu tūrwwaru iya. ²⁶ Ọ́phu unu akpukwa ọ́ru-ngweja ono g'ọ́ dù l'eli; tya ya ocho k'ọ́phu ee-nyihuje iya enyihu; a nọ́nyaa; unu jja onwunu uwele l'ọ́ru-ngweja ono.”

21

Ndu Hiburu, a gbaru ohu

¹ “Waa ekemu, ii-zi phẹ́ baa:

² “Ọ́ -bùru l'ì gbaru onye Hiburu ohu bẹ́ iphe, oo-juerù ngu ozi bụ apha ishii. O -be l'apha k'ẹ́saa l'ọ́ nweru onwiya; a taa pfudu ụgwọ́ l'ishi iya. ³ Teke ọ́ bụ l'ọ́ swì nwẹ́kinyi iya teke ọ́ byaru; l'ọ́ laa nwẹ́kinyi iya. Ọ́ -bùkwanuru lẹ́ yee nyee ya swì teke ọ́obyà; nyee ya ono etsoru iya mę ọ́ lashja. ⁴ Teke ọ́ bụ lẹ́ nnajìuphu iya lùtaru iya nwanyi; ọ́ nwùtaru iya unwegirima; nyee ya ono mę unwegirima iya ono a-tùko buri kẹ́ nnajìuphu iya. Ọ́ buerupho nwoke a-la nwẹ́kinyi iya.

⁵ “Obenu ọ́ -bùru l'ohu ono sùru lẹ́ ya yeru nnajìuphu iya obu; bya eye nwanyi ono, ọ́olu ono; waa unwegirima iya; ọ́phu ya alufudu eje enweru onwiya; ⁶ g'onye nwe iya nù duru iya je l'iphu ndu-ikpe. L'ọ́ duru iya je l'ọ́nu-mgbo; ọ́zo l'ọ́kpa mgbo; je egude oji kpọ́-fua ya nchì. L'ọ́ buri ohu iya jasù g'ọ́o-nọ́-beru.”

⁷ “Ọ́ -bùru lẹ́ nwoke reru nwa iya nwanyi g'ọ́ buri ohu; a ta abyadù aha iya g'ọ́ laa g'aahajẹ unwoke phọ́. ⁸ Teke e reru iya onye arì kẹ́ g'ọ́ luru iya; a nọ́nyaa; ọ́phu ọ́ duedu iya ree; g'ọ́ hakwaa g'a gbata iya. Ọ́ tọ́ gbakwarù gẹ́ nnajìuphu iya ono ree ya ndu ọ́hozo; noo kẹ́le o to meeduru ohu iya obu iphe, o kweru ukwe iya. ⁹ Ọ́ -bùru l'ọ́o nwa iya nwoke bẹ́ ọ́ zu-doru iya g'ọ́ luru; g'ọ́ mejekwa nwamgbọ́ko obu gẹ́ nwa, ọ́ nwuru anwunwu. ¹⁰ Ọ́ -bùru lẹ́ nwoke lùtaru nwanyi ọ́zo; g'ọ́ nujekwa nyee ya kẹ́ mbù nri; nmajeru iya ẹ́kwa; emeru iya iphemiphe, eemejeru nwanyi, aalù alùlu. ¹¹ Ọ́ -bùru l'ọ́o too meduru iya ụzo iphe ẹ́to ono; gẹ́ nwanyi ono lufu; ọ́le g'ọ́ tọ́ dükwa mę afù, aa-pfù nwoke ono.”

Emeka onye ọ́zo iphe

¹² “Onye chiru nemadzụ iphe chigbua ya; g'ọ́ lakwaa l'ọ́chi iya. ¹³ Ọ́le ọ́ -bùru l'ọ́o to lekebeduru ẹ́nya chigbua ya; ọ́ -bùru l'ọ́o Chileke harù iya g'ọ́ nwua nno; bẹ́ o nweru ẹ́ka mu e-goshi unu g'onye dù nno gbajeru laa. ¹⁴ Obenu; ọ́ -bùru lẹ́ nemadzù lekeberu ẹ́nya; gude ẹ́regede gbua nemadzù ibiya; unu kpùta onye obu kpuru lufu l'ọ́ru-ngweja mu; je egbua l'ẹ́ka ọ́zo.”

¹⁵ “Onye tsoru ne iya; ọ́zoo nna iya ọ́gu bẹ́ ee-gbu egbugbu.”

¹⁶ “Onye parù nwibe iya je eree; ọ́zoo l'ọ́ nọ́kwadu iya l'ẹ́ka teke e guderu iya; g'e gbua onye obu egbugbu.”

17 "Onye phuru ne iya iphu; ozoo nna iya; g'e gbukwaa onye ono egbugbu."

18 "O -buru l'unwoke labo be opfu adaru; onye lanu tua onye ophuu mkpuma; ozoo lo pfpufuberu aka tsua ya; ophu onye ono anwuhuduru anwuhu; o buru iphe be o mekaru iya; o zeru iya azee; g'o to dukwa iphe, ee-me onye ono, mekaru iya iphe ono; 19 m'o buru l'onye ono mechaaru-a; o nodu aduje ike gude mgboro ejephe l'etezi. Ole onye ophu mekaru iya iphe, a-pfukwanu iya ugwo azee ono, o shi zee ke mmanu ono; bya aghakwaa ya pho jasu lo kaebe mma ree."

20 "O -buru lo nweru onye chiru ohu iya iphe; m'o bu ohu iya ke nwoke; ozo ke nwanji; ohu ono shi l'iphe ono, e chiru iya ono nwuhu; g'a nukwaa onye ono, chigburu iya nu ono aphu. 21 Obenu lo -buru l'ohu ono noru ujiku ebo; ozoo eto bya ewekorohu; g'o to dukwa iphe, ee-me onye chiru iya iphe; eshinu ohu ono bu eku iya be o bu."

22 "O -buru lo nweru unwoke, alwu ogu; ephe meka nwanji, du ime iphe; mee k'ophu ephe lufuru iya; ophu o dudu aka a kwataru meka iya iphe ozo; g'e retakwaa onye ophu mekaru iya iphe obu nre le g'oodu ji nwanji ono ree; waa ge ndu-ikpe kpeburu. 23 Obenu; o -buru l'e mekaru iya iphe shii; ge ndzu laaru ndzu; 24 g'anya laaru enya; eze alaaru eze; aka alaaru aka; okpa alaaru okpa. 25 O -buru oku be o huru iya; l'a hulata iya. Teke o mefuru iya onya l'ehu; l'e melata iya. Teke o tsuru mkpukpu-mee ye iya l'ehu; l'e tsukwarupho mkpukpu-mee ye yebedua l'ehu."

26 "O -buru lo nweru onye chiru ohu iya iphe l'anya; k'ophu o chipyaru iya enya lanu; g'onye ono hakwaa ohu ono g'o laa; je enweru onwiya; g'o buru ugwo enya ono, o chipyaru iya ono. 27 O -buru lo chikwofuru iya eze lanu; g'o hakwaa ohu ono g'o laa je enweru onwiya; g'o buru ugwo eze iya ono."

28 "O -buru l'oke-eswi gude mpu du-gburu nemadzu; g'a tugbua eswi ono le mkpuma; teme g'a ta takwa anu iya atata; ole g'o to dukwa iphe, ee-me onye nwe iya nu. 29 Obenu; o -buru l'oke-eswi obu eme ena; e pfuhawaru iya onye nwe iya nu; ophu o to kpo-chiduru iya l'oka; oo ya bu; o -buru lo du-gburu nemadzu; l'a tugbua eswi ono le mkpuma; onye nwe iya nu alaa l'ochi onye o du-gburu. 30 Ole o -buru lo du ndu ono g'ephe gbuaru onye nwe eswi ono nre; g'o p'fukotakwa iphemiphe, e gbuburu iya; shi nno gbata onwiya. 31 Ekemu ono bukwapho iphe lanu m'o -buru l'oke eswi du-gburu nwokoro; ozoo nwamgboko. 32 O -buru l'oke-eswi ono be du-gburu ohu; g'onye nwe eswi ono p'fua onye nwe ohu ono okpoga mkpola-ochaa, era iya rwuru ukporo shekelu le shekelu iri; teme l'a tu-gbukwaapho eswi ono le mkpuma."

33 "O -buru le nemadzu kpufuru iphe le nsu; ozoo l'onye ono turu nsu; ghebe onu; oke-eswi; ozoo nkafu-igara je adalahu iya; nwuhu; 34 g'onye nwe nsu ono p'fukwaa ugwo anu ono. Mbua-a; g'onye ono p'fukwaa onye nwe anu pho dalahuru le nsu pho ugwo iya; patawaro ono, nwuhuru nu ono.

35 "O -buru le nemadzu be oke-eswi iya du-gburu oke-eswi onye ozo; g'umadzu labo ono gbaru mba ree oke-eswi ophu dzu ndzu; kee aswa iya enya-nhamunha. Ephe ekekwaapho anu iya ophu nwuhuru anwuhu enya-nhamunha. 36 Ole o -buru l'onye nwe oke-eswi ono maru l'oke-eswi iya eme ena; ophu o to kpo-chiduru iya l'oka; g'onye nwe oke-eswi ono kpee onye ophuu oke-eswi ozo; pata ophu nwuhuru nu pho."

22

Akwaberu eku enya

1 "Teke o nweru onye kpuru eswi; ozoo aturu onye ozo l'oshi; gbua; ozoo lo reru iya erere; g'o gude eswi ise p'fua ugwo eswi ono. O -buru aturu; lo buru aturu eno.

2 "O -buru l'a humaru iphuru l'eka ootsukpo ulo onye ozo ge ya bahu; e meka iya iphe; o shi nno nwuhu; be onye ono, gburu iya nu ono te egbuduru ochi. 3 Obenu; o -buru l'iphe ono nwuru g'enyanyu wachaa be onye chigburu iya nu gbukwaru ochi.

"Onye oshi p'fufutaje ugwo iphe, o zitaru. Teke o bu lo to nweedu iphe, o nweru; l'e ree yebedua l'onwiya; gude aswa iya p'fua ugwo iphe, o zitaru.

4 "O -buru l'iphe ono, o zitaru ono be a humaru iya l'eka; iphe obu nodukwadua ndzu; o bu oke-eswi-o; ozoo nkafu-igara; me aturu; g'onye ono p'fua ugwo iya mp'fukwase.

5 "O -buru le nemadzu chiru iphe-edobe iya ye; o je ataa iphe e meberu l'opfu onye ozo; ozoo opfu-vayinu onye ozo; ozoo lo haru iya aka; o je ataa iphe e meberu l'opfu onye ozo; g'onye nwe iphe-edobe ono gude iphe, kachaa ree, shi l'opfu iya; ozoo opfu-vayinu iya; gude p'fua onye ophuu ugwo iphe iya.

6 "O -buru l'oku nahuru laa l'egbudu; k'ophu o tsuru ereshi, e gburu egbugbu; ozoo ophu p'furu ap'furu; ozoo lo tsugburu opfu ono l'ophu; g'onye turu oku ono p'fua ugwo iya.

⁷ “Q -buru l’o nweru onye nuru onye ozo okpoga; ozoo iphe ozo g’o doberu iya; a bya ezita iya l’ulo ibe onye ono; o -buru l’e guderu onye-oshi ono; l’o pfaa ugwo iya mpfukwase. ⁸ Teke o bukwanu l’e te egudeduru iphuru obu; g’onye nwe ulo ono futa l’ataphu ndu-ikpe; bya egude epha Chipfu gaa enwa g’a maru l’o to budu iya kpamiru iya. ⁹ Q -buru l’o duru iphe, tuphahuru etuphahu; a huma iya onye ozo l’eka; mbu iphe, du g’eswi; ozoo nkapfu-igara; ozoo iphe eye l’ehu; mbu iphe, bukpo iphe, eenwejeru enweru; l’e duta umadzu labo, adzo iphe ono bya l’ataphu ndu-ikpe. Onye ophu ikpe nmaru l’o pfaa onye ophu mpfukwase.

¹⁰ “Q -buru l’o nweru onye kperu onye ozo nkapfu-igara; ozoo oke-eswi; ozoo aturu; mwaro anu ozo g’o doberu iya; o nwuhu; ozoo l’e mekaru iya iphe; ozoo l’o taphahuru; ophu o dudu onye maru iphe, meru iya nu; ¹¹ g’ee-shi doshia opfu ono bu g’onye ono bya l’ataphu Chipfu je agaa enwa l’o to makwa iphe, meru eku onye ophu. G’onye nwe iya nu kwetakwa nno; g’a ta pfukwa iya ugwo iya. ¹² Ole o -bukwanuru l’a kpuru iya k’iphuru l’ibe onye ono, e doberu iya ono; g’onye ono pfukwaa onye nwe iya nu ugwo iya. ¹³ Q -buru l’o anu-egbudu gburu iya; l’o wota anu iya ophu o taphodoru je egoshi; g’a maru l’o anu-egbudu gburu iya. G’a ta asukwa g’o pfaa ugwo iya.

¹⁴ “Q -buru l’o nweru onye rwotaru iphe-edobe onye ozo; iphe-ehuka meka iya; ozoo l’o nwuhuru teke onye nwe iya nu ta nodu l’eka ono; g’onye rwotaru iya nu pfukwaa ugwo iya. ¹⁵ Obenu; o -buru l’onye nwe iya nu no l’eka ono teke ono; g’onye jeru arwota iya nu ta pfushi ugwo iya. Teke o bu l’o pfuru ugwo; nguta eswi ono; g’okpoga ono, a pfuru ono no-chiwaro uburu obu.”

Iphe, gbaru l’ememe

¹⁶ “Q -buru l’o nweru onye kparu nwamgboko, nwoke teke ejepfuswee; ophu o dudu onye ejewa iya alulu; ephe l’iya kwaa; g’o kwaru aswa nu ndibe phe; duta iya je aluru. ¹⁷ Q -buru le nna nwamgboko ono jikaru su le ya te ekedu iya ya; g’o kwaakwapo aswa, aakwaje l’ishi nwamgboko, nwoke teke ejepfuswee; nu nna iya.

¹⁸ “Unu ta ahajekwa nwanyi, eme omamansi g’o nodu ndu.”

¹⁹ “Onye jeffuru anu; ephe l’iya kwaa be ee-gbuje egbugbu.”

²⁰ “Onye gweru ngweja nu iphe ozo, abudu mbedua, bu Chipfu nwekinyi mu be eegbu egbugbu.”

²¹ “Unu ta akpajekwa ndu lwaru alwalwa ehu; ophu unu emejekwa phe ewere; noo kele unu shi buru ndu lwaru alwalwa l’ali l’jiputu.”

²² “Unu te emejekwa unwanyi, ji phe angedu; waa unwu-ogbee ewere. ²³ Teke unu meru phe ewere; ephe -wolia olu; raku mube Chipfu be mu a-numakwa olu phe. ²⁴ Ehu a-watakwa mu eghushi egu ike; mu egude ogo bya atuku unu gbaebe. Yonyomu unu aburu unwanyi, ji phe angedu; unwegirima unu aburu ndu enweedu nna.

²⁵ “Q -buru l’unu jieru ndu ke mube Chipfu, mkpa byaru ugwo l’echilabo unu; unu te emekwa ge ndu ejeje ugwo-ntukwase. Unu ta asukwa g’ephe tukwase iya iphe. ²⁶ Q -buru le nwibe unu yeru unu uwe l’itumo; unu wolaaru iya ya temanu enyanwu ariba. ²⁷ Noo kele oo uwe ono bu iphe, oogudeje gbobuta ehu iya. ?Buhunu gunu be oogude kuru mgbenya? Q -raku mube Chipfu be mu a-numakwa olu iya. Noo kele mu aphuje obu-imemini.

²⁸ “Unu ta anmakwa Chileke phulaphula; ophu unu ephukwa ndu bu ndu-ishi ali unu iphu.”

²⁹ “Unu ta ahakwa egweru mube Chipfu ngweja, shi l’akpuru iphe, unu kpataru l’opfu; waa ophu shi le mee, unu pyitaru apyita.

“Unu kujeru okpara unu nwoke nu mu. ³⁰ Unu mekwaapho eswi unu; waa aturu unu nno. Unu haje phe g’ephe noo l’ehu ne phe ujiku esaa. O -rwua mboko k’esato; unu akputa iya wotaru mu.

³¹ “Unu a-buru ndu duru mu nsu. Unu ta atajekwa iphe, anu-egbudu gburu. Unu togbojeru iya nkuta.”

23

Ekemu, a turu swibe ikpe, pfuru oto; waa k’obu-imemini

¹ “Ta asujekwa asulasu. Ta agbajekwa ejo ekebe gude eyeru ejo nemadzu eka.

² “Te etsojekwaru igwe-oha ye eka l’eme iphe, adudu ree. Teke i pfuru l’iphu ndu-ikpe; te egudekwa l’ime g’i pfaa iphe l’a-du oha ree; woru ikpe nma onye iswi du mma. ³ Te egudekwa le nemadzu bu onye ukpa; gbaaru iya odzori l’iphu ndu-ikpe.

⁴ “Q -buru l’i humaru oke-eswi; ozoo nkapfu-igara onye ohogu ngu eka ootuphahuwa etuphahu; kputa iya kpu-jeru iya. ⁵ Q -buru l’i humaru nkapfu-igara onye i du ash eka ivu, o vu nyi-tsutaru iya; ta ahakwa iya. Tugbukwaa je eyeru iya eka.

⁶ “Ta jikakwa ekperu onye ukpa ikpe, pfuru o to l’ulo-ikpe. ⁷ G’a ta anmajekwa onye e boru ibo ikpe; teme ophu eemegbujekwa onye pfulerekoto, adudu iphe, o meru. Noo kele onye meru ejo-iphe, du nno be mu ta ahadu ge mu ta anma iya ikpe.

⁸ “Ta anatajekwa iphe-uphalazu; kele iphe-uphalazu emejekwa g’a taa enya mkpu l’iphe, e gege ahuma; teme o nodu emeje g’a nmaa onye pfulerekoto ikpe.

⁹ “Unu ta akpajekwa ndu lwaru alwalwa ehu; kele unu maru g’o duje onye lwaru alwalwa; noo kele unu shiwaa buru ndu lwaru alwalwa l’ali Ijiputu.”

Ekemu eswe-atuta-unme

¹⁰ “Apha ishii be unu a-koje ali unu; kpata iya iphe, e meberu iya. ¹¹ O -be l’apha k’esaa; unu ahaa ali ono g’o to dukwa iphe, unu a-ko iya; k’opu ndu Izurelu ndu ophu akpa nri e-je akpa l’eka ono; teme anu-egbudu erifufuwaro ughudu iya. Unu mekwapho opfu-vayinu; waa egu olivu unu nno.

¹² “Ujiku ishii be unu e-jeje ozi; o -be le mboku k’esaa; unu te ejekwa ozi. Oo ya bu g’oke-eswi unu; waa nkapfu-igara unu edzutaje ike; teme waa g’ohu, a nwuru l’ibe unu; m’onye lwaru ibe unu alwalwa a-tutakwapho unme.

¹³ “Unu kwabekwa enya mekota iphemiphe-a, mu pfushiru unu-a. Unu ta adukwa iphe, bu iphe, aagwa agwagwa, unu a-kpo-kuje. Unu te ephotajekwa epha iya ephoto ophu.”

Uzo obo-iphe eto

¹⁴ “Ugbo eto l’apha be unu a-bojeru mu obo-iphe.

¹⁵ “Unu bojo obo-iphe buredi, ekoduru ekoko. Ujiku esaa be unu a-taje buredi, e yeduru iphe, ekoje buredi, bu iphe, mu turu unu l’ekemu. Unu meje iya teke ono, aaboje obo-iphe ono l’onwa Abibu; noo kele oo l’onwa ono be unu lufutaru l’ali Ijiputu.

“G’o to nwekwa onye a-gbajeru eka bya l’ataphu mu.

¹⁶ “Unu gudeje mebyi-iphe-mbu, iphe unu meberu l’ali mitaru; gude bojo Obo Mebyi-iphe-mbu.

“Unu bojo Obo-Mkpù l’ishi apha; me unu metajeephe iphe, unu meberu l’ali.

¹⁷ “Ugbo eto l’apha be unwoke unu g’ephe ha a-tukoje bya l’ataphu Nnajiuphu, bu Chipfu.

¹⁸ “Unu ta adukwa iphe, e yekoberu iphe, ekoje buredi, unu e-yekobe le mee anu, unu gude egweru mu ngweja. Ophu o dukwa eba-anu ono, e gude abo obo-iphe ono, aa-ha g’o bojo nchi.

¹⁹ “Iphe-mbu, vuru uzo kaa l’opfu unu be unu e-gudeje bya l’ulo Chipfu, bu Chileke unu.

“Unu te egudejekwa mini-era ne egu shia nwa iya.”

Ojozi Chileke be a-boru ndu Izurelu uzo

²⁰ “Unu huma le mu e-zi ojozi-imigwe g’o vutaru unu uzo; eche unu nche; waa g’o dua unu durwua eka ono, mu kwakobewaru akwakobe ono. ²¹ Unu ngabejeru ojozi-imigwe ono nchi; mee iphemiphe, o suru g’unu mee. Unu te kwefukwaru iya ike; kele o too gwukwaru unu nvu; eshinu o bu epha mu be o gude eje. ²² O -buru l’unu jikpooerupho obu oyi; ngabe nchi l’iphemiphe, o pfuru; bya emekota iphe, mu suru g’unu meje; mu aburu ohogu ndu ohogu unu; ephe adu mu ash; mbu ndu unu du ash. ²³ Ojozi mu e-vuta uzo duru unu bahu ndu Amoru; waa ke ndu Hetu; waa ke ndu Perezu; waa ke ndu Kenu; waa ke ndu Hevu; waa ke ndu Jiebusu; teme mu atukoephe ndu ono mee g’ephe chihu l’ali ono. ²⁴ Unu te ephozejekwaru iphe, bu iphe, aagwa agwagwa; ophu unu abajekwaru iya eja; ophu unu etsojekwaru phe mee omelali phe. Unu mebyishia agwa phe; unu etsukposhia mkpuma, ephe doberu l’oru-ngweja phe. ²⁵ Unu bajeru mube Chipfu, bu Chileke unu eja. Mu e-meru unu iphe-oma le nri waa le mini; bya ewofu iphe-ememe l’echilabo unu. ²⁶ L’ali unu te enwedu nwanyi, epho bya alufu; ozoo onye ata atsudu ime. Mu e-me g’unu kaje nka okpobe akaka.

²⁷ “Mu e-me g’a tsuje unu ebvu. Iphe, bu ohamoha, unu l’ephe alwu ogu be mu e-meje g’ephe mehu botorii. Mu emee ndu ohogu unu g’ephe ghakobeje; gbaaru unu oso. ²⁸ Mu e-ye evu g’o vuru uzo je je agbaa ndu Hevu; yee ndu Kenu; yee ndu Hetu gbakashia phe g’ephe gbeshiru unu. ²⁹ Ole mu ta achifu-gbudu phe l’apha lanu; noo kele ali ono a-bya buru okorobo-egu; teme anu-egbudu apanukaru iya unu eka. ³⁰ Mu a-tokpoeopho nwehu achishi phe; gbiriri jasu unu aka igwerigwe; du ike nwekotaru ali ono.

³¹ “Mu emee g’oke ali unu gbè le Eze-enyimu Uswe-uswe je akpaa l’eze-enyimu ndu Filisitayinu; l’o bya agbe l’echiegu noo jasu l’enyimu Yufuretisu. Mu eworu ndu bu l’ali ono ye unu l’eka; g’unu chifu phe l’ataphu unu. ³² G’unu l’ephe; ozoo agwa phe ta

agbakwa ndzụ. ³³ Unu te ekwekwa g'ephe buru l'alị unu; odumeka bẹ ephe a-kpatakwa; unu emee iphe-ẹji meswee mụbe Chipfu. Noo kele unu -baarụ agwa phẹ ẹja bẹ unu nmalahụakwaru l'onyà."

24

Eme g'ogbandzu nguru anguru

¹ Oo ya bụ; Chipfu sụ Mosisu: "Gẹ gubedua; waa Eronu; waa Nadabu; waa Abihu; waa ndu bụ ogerenya Ízurẹlu ụkporo ụmadzu ẹto l'ụmadzu iri nyipfuta mụbe Chipfu; bya anọdu ụzenya; baarụ mu ẹja. ² Oo Mosisu nwẹkinyi iya bụ onye a-byapfuta mụbe Chipfu; gẹ ndu ophuu be ejekwa mu akpịritaru ntse; ophu ndu Ízurẹlu etsokwa Mosisu nyikota imeli."

³ Mosisu bya eje epfukọtaru ndu Ízurẹlu iphe, Chipfu pfushiru; waa ekemu iya. Ephe tuko gude olu lanụ zụa; sụ: "Iphemiphe, Chipfu pfuru bẹ anyi e-mekota." ⁴ Mosisu bya atuko iphemiphe, Chipfu pfuru dekota l'ekwo.

O gbeshi l'onmewa ụtsu; bya akpua oru-ngweja l'okpa úbvú; bya apfube mkpuma iri l'ẹbo, nọ-chiru ẹnya okpa-ipfu iri l'ẹbo ndu Ízurẹlu. ⁵ Oo ya bụ; o bya ezia unwokorobya ndu Ízurẹlu; ephe je egwee ngweja-akpo-oku nụ Chipfu; bya egbushikwaapho unwu oke-eswi gude gwee ngweja-ẹhu-guu nụ Chipfu. ⁶ Mosisu bya ekee mee anụ ono ẹbo woru nanụ wụru ye lẹ gbanugbamụ; bya ewota ophuu phee l'oru-ngweja. ⁷ O bya ewota Ekwo Ogbandzu ono guaru ndu Ízurẹlu. Ephe zụa mgbede sụ: "Iphemiphe, Chipfu pfuru bẹ anyi e-mekota; mbụ l'anyi e-mekotajekpoephe iphemiphe, o pfuru." ⁸ Mosisu bya ewota mee ono phee ndu Ízurẹlu l'ẹhu bya asụ: "Waa mee, egoshi ogbandzu, Chipfu meru; unu l'iya gbaa lẹ k'opfu, o pfuru-a."

⁹ Mosisu; yee Eronu; waa Nadabu; yee Abihu; waa ndu bụ ogerenya Ízurẹlu ụkporo ụmadzu ẹto l'ụmadzu iri bya enyihu eli úbvú ono; ¹⁰ bya ahuma Chileke ndu Ízurẹlu. Iphe, o pfuru l'eli iya buru iphe, e meru lẹ mkpuma, aswa dụ, bụ sáfayà; o doephe rịsaa g'akpaminigwe. ¹¹ Ophu o dudu iphe, Chileke meru ndu bụ ogerenya Ízurẹlu; ephe huma Chileke; bya eria nri; ngua iphe, aangu angungu.

¹² Chipfu sụ Mosisu: "Nyipfuta mu l'úbvú-a bya anọdu l'ẹka-a gẹ mu nụ ngu mkpuma, dụ bachibachi, mu deru ekemu; waa iphe, mu sụru g'ephe meje, a-nọduje akpo-ziru phẹ ụzo."

¹³ Noo ya; Mosisu; yee Jioshuwa, bụ onye eyejeru iya ẹka gbalihu swiru; je enyihu úbvú Chileke. ¹⁴ Mosisu sụ ndu bụ ogerenya ono: "Unu nọdu l'ẹka-a ngaberu anyi gbiriri jasụ teke anyi a-byapfuta unu ozo. Eronu yee Huru bẹ unu l'ephe nọ l'ẹka-a; onye opfu dapfutaru; g'o jepfufe phẹ."

¹⁵ Mosisu nyihuẹpho úbvú ono; urwukpu so-kpute iya. ¹⁶ Ogbunwijnwii Chipfu bya atuko úbvú Sayinayi ono sweta. Urwukpu ono nọkota l'úbvú ono ujiku ishii. O be lẹ mbọku k'ẹsaa; Chipfu gbẹ l'urwukpu ono kua Mosisu oku. ¹⁷ Ogbunwijnwii Chipfu ono duẹpho ndu Ízurẹlu g'oku, enwu enwunwu l'eli úbvú ono. ¹⁸ Mosisu nọdu enyiribebaaru l'úbvú ono; o nọdu abahụba l'ime urwukpu ono. O nọ l'eli úbvú ono ụkporo abalị labọ eswe l'enyashi.

25

Iphe, ee-gude mee ụlo-ekwa

(Awu 35:4-9)

¹ Chipfu sụ Mosisu: ² "Pfuaru ndu Ízurẹlu g'ephe shi l'iphe, ephe nweru enweru hata iphe bya anụ mu. Iphe, ii-natajẹ bụ iphe, onye gude obu iya wota bya anụ. ³ Iphe, ephe a-nụ bụ mkpọla-ododo; waa mkpọla-ochaa; waa onyirubvu; ⁴ waa owu urwukpu-urwukpu; waa ophu eke mee-mee; waa ophu dụ uswe-uswe; waa okpobe owu ochaa; waa ẹji eghu; ⁵ waa akpo ebili, a tseru l'uswe; waa akpo umoro-enyimu; waa oshi akeshia; ⁶ waa manụ olivu, ee-gudeje anwụ oku; waa iphe, eeyeje lẹ manụ k'awu l'ishi g'o shia mkpo; mẹ ophu eeyeje l'unwụ-isensu g'o shia kwẹekweekwee; ⁷ waa mkpuma ónikùsù; mewarto mkpuma ozo, aswa dughbaa. Mkpuma ono bẹ ee-mechaa gbapyaabẹ l'uwe-ukuvu onye-ishi ndu-uke; yẹle uwe-okpoma iya.

⁸ "Pfuaru phẹ g'ephe kpuaru mụbe Chipfu ụlo, dụ nsọ; gẹ mu eburu l'echilabọ phẹ. ⁹ Unu mekwa ụlo-ekwa ono; yee iphemiphe, a-nọdukota l'ime iya g'o duẹpho gẹ mu e-goshi unu g'e mee ya."

Okpoko Ogbandzu

(Awu 37:1-9)

¹⁰ “G’ephe gudekwa oshi akesha kua okpoko. G’ogologo iya du nkwo-eka labo le mkpirikpu iya. Osa iya adu nkwo-eka lanu le mkpirikpu iya. Eli iya adukwapho nkwo-eka lanu le mkpirikpu iya. ¹¹ Li wua okpobe mkpola-ododo l’ime iya; waa l’azu iya. Li gudekwapho mkpola-ododo wu-phae mgbureku iya mgburugburu. ¹² Li kputa echi mkpola-ododo eno depfubegbaa l’okpa iya ephen’eno; mbu gi wota ebo depfube l’ibe lanu; wota ebo k’ophuu depfube l’ibe iya ophuu. ¹³ Li gude oshi akesha pyita mgboro labo; wua ya mkpola-ododo. ¹⁴ Li woru mgboro ono ephenebo pyochaa l’echi ono, e depfubegbaaru le mgbureku okpoko ono g’o buru iphe, ee-gudeje apa iya. ¹⁵ Mgboro ono a-noduwaro l’echi okpoko ono. G’e te wofubaekwa iya ewofu. ¹⁶ Li woru iphe, e deru ekemu mube Chipfu, bu iphe, mu e-mechaa nu unu dobe l’ime okpoko ono.

¹⁷ “Li gude okpobe mkpola-ododo meta opfu okpoko; eka aapfuje ugwo iphe-eji, nemadzu meru. G’ogologo iya du nkwo-eka labo le mkpirikpu iya. Osa iya adu nkwo-eka lanu le mkpirikpu iya. ¹⁸ Li gude mkpola-ododo mee chierobu labo, a-noduchaa l’ishi opfu okpoko ono. G’o buru mkpola-ododo, e tsusaru etsusa be ii-gude mee ya. ¹⁹ Li woru chierobu lanu dobe l’ishi ibe lanu; woru ophuu dobe l’ishi iya ophuu. Li mee ge chierobu labo ono, nogbaa l’ishishi okpoko ono ephenebo ye le okpoko ono buru iphe lanu. ²⁰ Chierobu ono be ee-me g’o jashia nku l’uzo imeli; k’ophu nku iya ono e-kpuchite opfu okpoko ono. G’ephe ghagbae iphu tuko lee enya l’eli okpoko ono kwapho. ²¹ Li wota opfu okpoko ono kpuchia ya; woru iphe ono, e deru ekemu mu ono, bu iphe, mu e-mechaa nu unu ono; yekwapho l’ime okpoko ono. ²² O buru l’eli opfu okpoko ono; mbu le mgbaka chierobu labo ono, no l’eli okpoko ono, bu iya bu eka ono, e doberu iphe, e deru ekemu mu ono be mu a-byapfuta ngu bya akaru ngu iphemiphe, ndu fuzurelu e-meje.”

Teburu ono
(Awu 37:10-16)

²³ “Gude oshi akesha meta teburu. G’ogologo iya du nkwo-eka labo. Osa iya adu nkwo-eka lanu. Eli iya adu nkwo-eka lanu le mkpirikpu iya. ²⁴ Li wua ya okpobe mkpola-ododo; bya egudekwapho mkpola-ododo wu-phae le mgbureku iya mgburugburu. ²⁵ Li wota werere oshi, osa iya ha g’obochi-eka wu-phae mgbureku iya mgburugburu; bya egudekwapho mkpola-ododo kpu-phae oshi ono. ²⁶ Kputa echi mkpola-ododo eno depfubegbaa le mgbureku okpa teburu ono. ²⁷ Echi ono a-no-kubechakwaa werere oshi pho; k’ophu oo-dukwanu ike gudeshia mgboro, ee-gudeje apa teburu ono. ²⁸ Li gude oshi akesha pyishia mgboro ono; wua ya mkpola-ododo g’o buru mgboro, ee-gudeje apa teburu ono. ²⁹ Li gude okpobe mkpola-ododo meshia gbamugbamu; waa ite; waa okoro; me nkweka ee-gudeje gweeru mu ngweja-me. Iphemiphe ono bu iphe, aa-tu-kobeje l’eli teburu ono. ³⁰ G’e dobeje buredi l’iphu mu. O buru l’eli teburu ono be aa-tu-kobeje iya; k’ophu oo-duje l’iphu mu tekenteke.”

Iphe, aapfubeje oroku
(Awu 37:17-24)

³¹ “Gude okpobe mkpola-ododo, e tsusaru etsusa mee iphe, aapfubeje oroku. Mee ya g’o nweru oshi; waa ekali. L’o nweru ochi; nweru nkwo iya; nweru iphe, du ge nwopu okoko; waa iphe, du g’okoko, jawaru ajaja. Tukokwa iphemiphe ono mee ge ye le iphe ono, aapfubeje oroku ono dzepfua buru nanu. ³² Oshi iya ono e-nweru ekali ishii. G’ekali eto nodu le mgbureku iya lanu; eto k’ophuu anodu le mgbureku iya ophuu. ³³ G’ekali iya lanu nwejeru okoro eto. Okoro ono be ee-mechaa g’o dugbaa g’okoko oshi alumundu. L’e mekwaapho nwopu okoko ye iya; yee okoko ophu jawaru ajaja. Noo g’oo-dukota l’ekali iya ono ephe n’ishii, dzepfugbaaru l’oshi iya ono. ³⁴ G’oshi iya ono nwekwaru okoro eno, e meru; o du g’okoko oshi alumundu. L’o nwekwarupho iphe, e meru; o du ge nwopu okoko; yee iphe, du g’okoko ophu jawaru ajaja. ³⁵ Nwopu okoko lanu be ee-me g’o nodu le mkpula ekali iya labo ono, no l’uzo ali iya. K’ebo anodu le mkpula ekali iya labo k’echi. K’eto anodu le mkpula ekali iya labo k’uzo eli. Mbu l’oo-noduchaa le mkpula ekali iya ono ephe n’ishii. ³⁶ Nwopu okoko iya ono; yee ekali iya ekali iya ono be ee-me ge ye le oshi iya tuko dzepfuru. O buru okpobe mkpola-ododo, e tsusaru etsusa be ee-gude mee ya.

³⁷ “Li bya emeta oroku esaa pfubegbaa l’eli iphe ono, aapfubeje oroku ono. G’e dobekwa iya k’ophu iphoro iya a-ngakotaje iphu eka o no. ³⁸ Akpaa ya; waa iphe, aagujeru oku iya ye bukwa okpobe mkpola-ododo be ee-gude mekwaa ya pho. ³⁹ Iphe, aapfubeje oroku ono; yee ngwa iya g’o hakota bu okpobe mkpola-ododo, erwa iya du talentu lanu be ee-gude mee ya. ⁴⁰ Letakwa enya g’e mee iphemiphe ono g’o du ge goshiru ngu iya l’eli ubvu ono.”

26

Mkpù-ékwa
(Awu 36:8-38)

¹ “Ozoo bú lẹ-a; ii-meta ọ̀lo-ẹ̀kwa. Gude owu ọ́chaa, a swíru ọ̀do; waa ọ́phu dú urwukpu-urwukpu; waa ọ́phu dú uswe-uswe; yẹe ọ́phu eke mee-mee; kwee ẹ̀kwa kweta iya upfu ẹ̀kwa iri. G'onye maru eme ọ̀na gude owu ono kwee chierobu ye l'upfu ẹ̀kwa ono. ² G'upfu ẹ̀kwa ono t̀t̀kokwa haru ẹ̀nya nhamunha. G'ogologo iya dú nkwo-ẹ̀ka ọ̀kporo l'ẹ̀sato. Ọ̀sa iya adu nkwo-ẹ̀ka ẹ̀no. ³ L'i wota upfu ẹ̀kwa ono ise gbagbabe g'ọ́ buru nlochiru lanu; l'i wotakwapho ọ̀zo ise ophu gbagbabe nanu. ⁴ Nlochiru iya ono ke mbu be ii-gude owu, du urwukpu-urwukpu yeshia ya nkoloba l'igburonu upfu ẹ̀kwa iya ono k'ikpazu. L'i bya emekwapho nno l'upfu ẹ̀kwa k'ikpazu le nlochiru iya k'ẹ̀bo. ⁵ Nkoloba ọ̀kporo labo l'iri be ii-ye l'ishishi nlochiru lanu; l'i yekwapho nkoloba ọ̀kporo labo l'iri l'ishishi nlochiru lanu ophuu. Nkoloba ono a-tuko gbagbabe iphu. ⁶ Gude mkpola-ododo meta iphe, kweru nko ishi labo ọ̀zo ọ̀kporo labo l'iri. L'i gude iya dzegbabe nlochiru ẹ̀kwa ono ephenebo g'ọ́ tuko buru nanu.

⁷ “L'i bya egude eji eghu kwee ẹ̀kwa; kweta iya upfu ẹ̀kwa iri le nanu, ee-gude phu-chite eli ọ̀lo-ẹ̀kwa ono. ⁸ G'upfu ẹ̀kwa ono ephenebo n'iri le nanu t̀t̀kokwa haru ẹ̀nya nhamunha. G'ogologo iya dú nkwo-ẹ̀ka ọ̀kporo l'iri. Ọ̀sa iya adu nkwo-ẹ̀ka ẹ̀no. ⁹ L'i bya achita upfu ẹ̀kwa ono ise gbagbabe g'ọ́ buru nlochiru lanu; chita ọ̀zo upfu ẹ̀kwa ishii ophuu gbagbabwekwapo nanu. Upfu ẹ̀kwa lanu ophu meru nlochiru lanu; o du upfu ishii pho be ii-pyaji ebo dobe g'ọ́ gboru l'atatiphu ọ̀lo-ẹ̀kwa ono. ¹⁰ Nkoloba ọ̀kporo labo l'iri be ii-ye l'ishishi nlochiru lanu; l'i yekwapho nkoloba ọ̀kporo labo l'iri l'ishishi nlochiru lanu ophuu. ¹¹ L'i gude onyirubvu meta iphe, kweru nko ishi labo ọ̀zo ọ̀kporo labo l'iri. L'i gude iya kotagbaa nkoloba nlochiru ẹ̀kwa ono ephenebo; gude iya dzegbabe ọ̀lo-ẹ̀kwa ono g'ọ́ buru nanu. ¹² A bya l'upfu ẹ̀kwa, tsufuru l'ọ̀lo-ẹ̀kwa ono; mbu nkeru-ebo upfu ẹ̀kwa ono be ee-me g'ọ́ wu-zeta l'azu ọ̀lo-ẹ̀kwa ono. ¹³ Nlochiru upfu ẹ̀kwa ono, e gude phu-chite nlochiru k'ime iya pho be e-gudekota nkwo-ẹ̀ka lanu ka k'ime iya pho ọ̀sa le mgburuku iya ibekeboebo. Ndu k'ono be aa-ha g'ọ́ wu-zeta l'azu al'i iya g'e gude iya kwechia mgburuku iya. ¹⁴ L'i wota akpo ebili, a tseru l'uswe mee iphe, ee-gude phu-chia eli ọ̀lo-ẹ̀kwa ono ozo. L'i bya egudekwapho akpo umoro-enyimu mee iphe, ee-gude kwechite eli akpo k'ebili ono.

¹⁵ “Gude oshi akesha metachaa oshi, ee-gudeje kpobe ọ̀lo-ẹ̀kwa ono. ¹⁶ Oshi ono be aa-ruchaa g'ọ́ dugbaa nkwo-ẹ̀ka iri l'eli. Ọ̀sa iya adu nkwo-ẹ̀ka le mkpirikpu iya. ¹⁷ Oshi ono be aa-pyitachaa okpa labo ye l'ibekeboebo. O buru egube ono be ii-mekota oshi ọ̀lo-ẹ̀kwa ono g'ọ́ ha. ¹⁸ A bya l'ọ̀lo-ẹ̀kwa ono ibiya ophu gharu iphu l'uzo ohali; bu ọ̀kporo oshi be ii-ruta yegbaa ya. ¹⁹ L'i gude mkpola-ochaa meshia ẹ̀nya ẹ̀ka aa-kpogbaaru okpa oshi ono ye. L'i meta iya ọ̀zo ọ̀kporo labo. Iphe, bu oshi ono g'ọ́ ha e-nweru ẹ̀nya ẹ̀ka labo, aa-kpojeru okpa iya ye. ²⁰ A bya l'ibiya ophuu; mbu ibiya ophu gharu iphu l'uzo isheli; bukwapo ọ̀kporo oshi be ii-ruta; yeshia ya. ²¹ Gude mkpola-ochaa meshia ẹ̀nya ẹ̀ka aa-kpogbaaru okpa oshi ono ye. L'i meta iya ọ̀zo ọ̀kporo labo. Iphe, bu oshi ono g'ọ́ ha e-nweru ẹ̀nya ẹ̀ka labo, aa-kpojeru okpa iya ye. ²² A bya l'okotazu ọ̀lo-ẹ̀kwa ono; mbu ibiya ophu gharu iphu l'uzo enyanwu-ariba bu oshi ishii be ii-ruta; yeshia ya. ²³ L'i metachaa oshi ebo ebo; yechaa le mgburuku mgburuku ọ̀lo-ẹ̀kwa ono l'uzo okotazu iya ono. ²⁴ Oshi labo ono, ee-yechaa le mgburuku iya ono be a-dugbaa nkwegba ebo ebo. Oo-shi l'uzo al'i du nkwegba ebo jasu l'imeli. Temẹ o buru echi lanu be aa-kube iya. Ephenebo a-tuko dukota nno. ²⁵ Oo ya bu l'oo-du oshi esato l'uzo okotazu ọ̀lo-ẹ̀kwa ono. L'e gude mkpola-ochaa meshia ẹ̀nya ẹ̀ka aa-kpogbaaru okpa oshi ono ye ọ̀zo iri l'ishii. Iphe, bu oshi ono g'ọ́ ha e-nwegbaaru ẹ̀nya ẹ̀ka labo, aa-kpojeru okpa iya ye.

²⁶ “Gude oshi akesha rwashia oshi, dugbaa gberere, ee-gude swebushia l'oshi ono. Uzo ise be ii-swebe l'oshi mgburuku ọ̀lo-ẹ̀kwa ono ibe lanu; ²⁷ l'i swebekwapho uzo ise ozo le mgburuku ibe iya ophuu. Uzo ise ozo aburu k'okotazu ọ̀lo-ẹ̀kwa ono; ibiya ophu gharu iphu l'uzo enyanwu-ariba. ²⁸ Oshi ophu ee-swebe l'echi iya be aa-rwa g'ọ́ gbẹ l'ishi lanu lufu l'ishi iya ophuu. ²⁹ L'i wukota mkpola-ododo l'oshi ono, eegudeje kpobe ọ̀lo-ẹ̀kwa ono. L'i gudekwapho mkpola-ododo meshia echi, e-gudeshigbaa oshi ono, dugbaa gberere ono. Temẹ l'i wukwapho mkpola-ododo le gberere oshi ono.

³⁰ “Rukwaa ọ̀lo-ẹ̀kwa ono g'a turu ngu onu iya l'eli ubvu Sayinayi.

³¹ “L'i gude owu, du urwukpu-urwukpu; waa ọ́phu dú uswe-uswe; waa ọ́phu eke mee-mee; yẹe owu ọ́chaa, a swíru ọ̀do; kwee ẹ̀kwa. G'onye maru eme ọ̀na gudekwa owu ono kweshia chierobu ye l'ẹ̀kwa ono. ³² L'i gude oshi akesha rwa itso ẹ̀no; wua ya mkpola-ododo. L'i woru itso ono kpobechaa l'ẹ̀nya ẹ̀ka e meshiru le mkpola-ochaa. L'i gude

iphe, kweru nko, e gude mkpola-ododo mee kobe ekwa ono l'itso ono ³³ le mkpula iphe pho, kweru nko ishi labo pho, e gude dzebabẹ nlochiru ekwa pho, e gude phu-chite eli ulo-ekwa ono. Li woru okpoko-ekemu ono sibe l'eka ono, e kobutaru ekwa ono. Ekwa ono be ee-gude kekahaa eka-du-nsọ; yele eka-kakota-adu-nsọ. ³⁴ L'e woru opfu okpoko ono, bu eka aapfuje ugwo iphe-eji, nemadzı meru ono; kpube l'eli okpoko-ekemu ono, a süberu l'eka-kakota-adu-nsọ ono. ³⁵ L'i pata teburu pho sibe l'iphu ekwa ono, e gude kobuta eka-kakota-adu-nsọ ono. Eka aa-sibe iya bu l'ime ulo-ekwa ono l'ibiya ophu gharu iphu l'uzo isheli. L'i woru iphe pho, aapfubeje oroku pho sibe l'ibiya ophu gharu iphu l'uzo ndohali; g'ephe le teburu pho ghagbabẹ iphu.

³⁶ "G'onye gude ngga ekwe ekwa gude owu, du urwukpu-urwukpu; waa ophu eke mee-mee; waa ophu du uswe-uswe; yee owu ocha, a swiru udo; kwee ekwa, ee-gudeje kochite onu-abata ulo-ekwa ono. ³⁷ L'i gude mkpola-ododo meshia iphe, kweru nko, ee-gude kobe ekwa ono l'itso. L'i gude oshi akesha rwata itso ise; wukwaa ya pho mkpola-ododo; gude onyirubvu kpushia enya eka aa-kpobegba itso ono ephe n'ise.

27

Oru-ngweja-akpo-oku

(Awu 38:1-8)

¹ "Gude oshi akesha rita oru-ngweja. G'eli iya du nkwo-eka eto. G'ogologo iya waa osa iya tukokwa haru enya nhamunha. Iphe, oo-duchaa bu nkwo-eka ise ise. ² L'i rutachaa mpu mobechea l'ishi ishi mgbureku iya ephe'eno. Ge mpu ono; yee oru-ngweja ono rwagbakwaa buru nanu. I -mechaa ya nno; l'i woru onyirubvu wua ya. ³ L'i gude onyirubvu meshia iphemiphe, ee-gudeje eje ozi l'oru-ngweja ono, bu iya bu ite ekpo ntu; waa iphe, eegudeje ekpo ntu eye l'ite ono; waa ghamugbam; waa oji; me iphe, aaguje oku. ⁴ L'i gude onyirubvu meta iphe, du nggafu-nggafu g'ugbu; bya enweru mgbureku eno. L'i gudekwapho onyirubvu meta echi eno hebechea le mgbureku iphe ono. ⁵ L'i wota iphe ono kwechia uzo alı mgbureku oru-ngweja ono. G'a gbẹ l'uzo alı iya kwechia ya jasul'echilabo iya. ⁶ L'i gude oshi akesha pyita mgboro labo, ee-gudeje apa iya. L'i wukwapho mgboro ono onyirubvu. ⁷ L'e wochaaru mgboro ono nwua l'enya echi pho ibekeboebo. Mgboro ono ephebebo a-ndujecha le mgbureku iya ephebebo me a -ndu apa iya. ⁸ Gudekwa ibiribe oshi mee oru-ngweja ono g'uzo du iya l'echi. Mee ya g'ọ du ge mu goshiru ngu iya l'eli ubvu ono."

Oma-unuphu ono

(Awu 38:9-20)

⁹ "Meeru ulo-ekwa ono oma-unuphu. Gude owu ocha, a swiru udo; kwee ekwa, du ukporo nkwo-eka ise l'ogologo; g'e gude gebuta ibiya ophu oma-unuphu ono gharu iphu l'uzo ndohali. ¹⁰ L'i gude onyirubvu meta ukporo itso, aa-kpobe iya; yee enya eka aa-kpobechaa itso ono. L'i gude mkpola-ochaa meshia iphe, kweru nko, ee-gude kobe ekwa ono l'itso ono; yee iphe, ee-swebe l'itso ono. ¹¹ Uzo isheli iya bukwaphe ekwa, du ukporo nkwo-eka ise l'ogologo be ee-kwe; gude gebuta iya. Itso, aa-kpobe l'uzo isheli ono; yee enya eka aa-kpobe itso ono a-duchaa ukporo ukporo. O bukwarupho onyirubvu be ee-gude metachaa ya. O bukwanuru mkpola-ochaa be ee-gude meshia iphe, kweru nko, ee-gude kobe ekwa ono l'itso ono; yee iphe, ee-swebe l'itso ono.

¹² "A -bya l'osa oma-unuphu ono l'uzo enyanwu-ariba iya; bukwa ekwa, du ukporo nkwo-eka labo le nkwo-eka iri l'ogologo be ee-kwe; gude gebuta iya. G'e meta itso iri, aa-kpobe l'uzo enyanwu-ariba ono; metakwaphe enya eka aa-kpobechaa itso ono uzo iri. ¹³ Osa oma-unuphu ono l'uzo enyanwu-awawa iya a-dukwaphe ukporo nkwo-eka labo le nkwo-eka iri l'ogologo. ¹⁴ L'e kwee ekwa, du nkwo-eka iri l'ise l'ogologo; gude gebuta aguga onu-abata oma-unuphu ono ibe lanu. Itso, aa-kpobe iya; yee enya eka aa-kpobechaa itso ono a-duchaa eto eto. ¹⁵ A -bya l'eka aguga onu-abata oma-unuphu ono ibe iya ophu; bukwaphe ekwa, du nkwo-eka iri l'ise l'ogologo be ee-kwe; gude gebuta iya. Itso, aa-kpobe iya; yee enya eka aa-kpobechaa itso ono a-duchakwaphe eto eto.

¹⁶ "L'e gude owu, du urwukpu-urwukpu; waa ophu eke mee-mee; waa k'uswe-uswe; yee owu ocha, a swiru udo; gude kwee ekwa, du nkwo-eka ukporo l'ogologo; gude gebuta onu-abata oma-unuphu ono. G'ọ bukwaru onye maru egude ngga kwee ekwa be e-me iya nu. Onu-abata iya ono be ee-metaru itso eno; waa enya eka aa-kpobechaa itso eno ono. ¹⁷ Iphe, ee-swebegba l'itso, ee-gude kpọ-buta oma-unuphu ono mgburugburu; yee iphe, kweru nko, ee-gudechaa kobe ekwa ono l'itso ono bukota mkpola-ochaa be ee-gude meta iya. Temẹ enya eka aa-kpobechaa itso ono be ee-gude onyirubvu mekota. ¹⁸ Oma-unuphu ono a-du ukporo nkwo-eka ise l'ogologo; du ukporo nkwo-eka labo

l'iri l'osa. Ee-gude ekwa, e kweru l'owu ocha, a swiru udo; gebuta iya. Eli ekwa ono a-du nkwo-eka ise. Teme l'a wukota onyirubvu l'enya eka aa-kpobechaa itso iya. ¹⁹ Iphemiphe ozo, ee-gudejekpo eje ozi l'ulo-ekwa ono; m'obeta o buru gunu be e gude iya eme; je akpaa le nggu, ee-libegbaa eri ulo-ekwa ono; mekwapho k'oma-unuphu ono; be ee-gude onyirubvu mekota."

Manu oroku ono

(Uke 24:1-4)

²⁰ "Pfuaru ndu Izurelu g'ephe wotaru ngu okpobe manu olivu, a tsuru likwe, ee-yeje l'oroku; g'oku oroku ono nwuje mkpurumkpuru. ²¹ Ge Eronu; yeje unwu iya yeje oku l'oroku ono l'atatiphu Chipfu l'ime ulo-ekwa-ndzuku ono; mbu l'okotazu ekwa pho, e gude kobuta okpoko-ekemu pho. G'ephe mejekwa oroku ono g'o shije l'uzenyashi nwuje jasu l'utsu. Ge ndu Izurelu dobekwa ekemu-a; a -gb'e l'ogbo sweru ogbo."

28

Uwe ndu-uke

(Awu 39:1-7)

¹ "G'e shi l'echilabo ndu Izurelu dufutaru ngu nwune ngu, bu Eronu; yeje unwu iya, bu Nadabu; yeje Abihu; waa Eleyaza; yeje Itama; g'ephe buru ndu-uke; jejeru mu ozi. ² L'a kwaaruu nwune ngu, bu Eronu uwe, du nsq; g'e shi nno mee ya g'o du akpabiri l'enya; k'ophu aa-kwabeje iya ubvu. ³ Pfuaru ndu maru eme ona; mbu ndu mu meru g'ephe nweru mmamiphe g'ephe maru eme iphe, du nno; g'ephe kwaaruu Eronu uwe, ee-gude doo ya nsq; k'ophu o-buru onye uke; jejeru mu ozi. ⁴ Wakwa egube uwe, ephe a-kwagbaaru iya bu owa-a: uwe-okpoma; yeje uwe-ukuvu; waa uwe-mgbalanu; yeje uwe ime-ehu; waa okpu-ekwa; yeje ekwa-atu-butal-upfu. G'ephe kwaaruu nwune ngu, bu Eronu; waa unwu iya; uwe ono, du nsq; k'ophu ephe a-buru ndu-uke; jejeru mu ozi. ⁵ Iphe, ephe e-gude kwee ekwa uwe ono bu owu, e meru le mkpola-ododo; yeje owu, du urwukpu-urwukpu; waa ophu eke mee-mee; waa k'uswe-uswe; yeje owu ocha, a swiru udo.

Uwe Ukuvu

(Awu 39:2-7)

⁶ "G'onye maru eme ona gude ekwa, e kweru l'owu mkpola-ododo; waa owu, eke urwukpu-urwukpu; waa ophu eke mee-mee; waa k'uswe-uswe; waa k'ochaa, a swiru udo; kpaa uwe-ukuvu. ⁷ G'a kwaa uwe ukuvu ono; woru werere ekwa labo yechaa ya l'ishi ukuvu iya ibe eka ebo. L'e gudeje werere ekwa ono ephenebo lita k'atatiphu yeje k'azu. ⁸ L'e kwekwapho werere ekwa, ee-gudeje tu-buta iya l'upfu ye iya. Werere ekwa ono be yeje uwe-ukuvu ono a-tuko buru iphe lanu. Iphe, ee-gude kwaa ya bu owu, e meru le mkpola-ododo; yeje owu, du urwukpu-urwukpu; waa ophu eke mee-mee; yeje k'uswe-uswe; yeje owu ocha, a swiru udo.

⁹ "Wota mkpuma onikusu labo; deshia epha unwu Izurelu l'eli iya. ¹⁰ Deshia epha ono le g'e gude nwushia phe. Epha ishii be ii-de le mkpuma lanu. Li dee epha ishii ophuu le mkpuma k'ophuu. ¹¹ Oo g'onye apyije mkpuma, vu oke aswa akashije iya epha; gude mee ya iphe-ohubama-a bu g'ii-kakota epha unwu Izurelu l'ophu l'eli mkpuma labo ono. Li wua mkpola-ododo l'igburonu mkpuma ono mgburugburu. ¹² Li dzupyabe mkpuma labo ono l'eli uwe-ukuvu pho ephenebo; k'ophu mube Chipfu e-gudeje iya nyata unwu Izurelu. Epha unwu Izurelu ono a-du l'ukuvu Eronu ephenebo g'o buru iphe, mu e-gudeje nyata phe. ¹³ Li wua mkpola-ododo l'igburonu mkpuma ono. ¹⁴ Li gude owu okpobe mkpola-ododo swita udo gwogirigwo labo. Li woru gwogirigwo ono ephenebo lipfubechaa le mkpola-ododo ono, a wuru l'igburonu mkpuma ono."

Uwe-Okpoma

¹⁵ "G'onye maru eme ona kwee uwe-okpoma, ee-gudeje acho iphe, bu uche mube Chipfu. G'e gude iphe ono, e gude kwee uwe-ukuvu ono kwee ya, bu iya bu owu, e meru le mkpola-ododo; yeje owu, du urwukpu-urwukpu; yeje ophu eke mee-mee; waa k'uswe-uswe; waa owu ocha, a swiru udo. ¹⁶ G'e kwekwaa ya g'o nweru mgbureku eno; du nkwegba labo. Ge mgbureku iya ono ephen'eno tukokwa haru enya nhamunha. G'ogologo iya du nkwo-eka lanu; osa iya adukwapho nkwo-eka lanu.

¹⁷ "Dzupyabe mkpuma, vu oke aswa g'o kpo giriri uzo eno l'ekwa ono. Mkpuma, anodu l'ogiri ke mbu bu rubi; yeje topazu; waa berilu. ¹⁸ O -be l'ogiri k'eb; bu tokwasu; yeje safaya; waa emeraludu be ee-do iya. ¹⁹ O -bekwa l'ogiri k'eto; l'e doo ya jiasintu; yeje agetu; waa amitisutu. ²⁰ Teke o beru l'ogiri k'eno; l'e doo ya kirisolayitu; yeje onikusu;

waa jiásùpà; l'a wúa mkpòla-ododo l'igburònu mkpuma ono. ²¹ Iphe, ọo-dù bụ mkpuma iri l'èbo. G'èphe ha nanù nanù nọ-chichaa ẹnya ụnwu Ízurèlu. G'e dechaa ẹpha ụnwu Ízurèlu ono lẹ mkpuma ono g'ọ dọ g'iphe-ọhubama nọchia ẹnya ọkpa-ipfu iri l'èbo ndu Ízurèlu.

²² "L'i gude ọkpobe mkpòla-ododo swìshia ụdo gwọgìrigwo, ee-lipfubegbaa l'uwe-ọkpoma obu. ²³ L'i gude mkpòla-ododo meta echi labọ; yechaa l'ishi uwe-ọkpoma ono. ²⁴ L'i woru gwọgìrigwo phọ libechaa l'echi ono, e yegbaaru l'ishi uwe-ọkpoma ono. ²⁵ L'e wota ishi gwọgìrigwo ono ishi iya ọphuu lipfubekwaphọ lẹ mkpòla-ododo phọ, a wųru l'igburònu mkpuma labọ phọ, e lipfuberu l'eli uwe-ukuvu phọ. ²⁶ L'i gude mkpòla-ododo meta echi labọ ọzo; lipfube l'ishi uwe-ọkpoma phọ l'uzo alı iya. Lipfubekwa iya l'ime uwe-ọkpoma obu; ibi ya ọphu tukoru l'eli uwe-ukuvu ono. ²⁷ L'i gude mkpòla-ododo metafua echi labọ ọzo; libechaa l'ishishi wẹre ẹkwa labọ phọ l'uzo alı iya; mbụ wẹre ẹkwa ono, e liberu l'eli uwe-ukuvu ono. Libekwa iya l'eli ẹka ono, a nmaru wẹre ẹkwa, a tų-butaru l'upfu uwe-ukuvu ono. ²⁸ Echi k'uwe-ọkpoma phọ bẹ ee-gude eri, e gude owu, dọ urwukpu-urwukpu swia; libechaa l'echi uwe-ukuvu obu; k'ọphu ọo-nọdu lẹ mgboru wẹre ẹkwa, atų-butu l'upfu phọ; g'uwe-ọkpoma phọ ta nọdujeshi akų pẹpẹe l'eli uwe-ukuvu ono.

²⁹ "Ọo ya bụ; g'ọ bųru teke Eronu abahu l'ẹka-dų-nso; ẹpha ụnwu Ízurèlu anọdu iya l'obu; mbụ l'ẹpha ono a-nọdu l'uwe-ọkpoma, eegudeje achọ iphe, bụ uche Chileke; shi nno mee gẹ Chipfu gudeje iya nyata phẹ tekenteke. ³⁰ L'i yekobefukwapho ido, Urimu waa Tumimu l'uwe-ọkpoma obu; g'ọ tų-kojeru Eronu l'obu l'iphe, bukpo teke ọoby a l'ataphu Chipfu. Noo gẹ Eronu e-gudeje paru iphe, eegudeje achọ iphe, bụ uche Chileke l'ẹhu ndu Ízurèlu bya l'ataphu Chipfu tekenteke bụ ono."

Uwe ọzo, ndu-uke e-yeje

³¹ "Gude ẹkwa, dọ urwukpu-urwukpu kwee uwe mgbalanų, ee-yeje uwe-ukuvu ono l'eli iya. ³² Kwekwaa ya g'ẹka, eepyoje iya ishi nọdu iya l'echilabọ. L'i swia igburònu iya onu g'eeswije olu uwe-a; g'ọ tọ lakahu. ³³ Gude owu, dọ urwukpu-urwukpu; waa ọphu eke mee-mee; yee ọphu dọ uswe-uswe; kpachaaaru akpuru itorokuma; dophee onu uwe ono mgburugburu. L'i gudekwaphọ mkpòla-ododo meshia ọkunmengu dokahaje iya l'echilabọ. ³⁴ G'ọkunmengu mkpòla-ododo ono; waa itorokuma ono; nọ-phekwaa igburònu uwe ono mgburugburu. L'e dongakota phẹ edonga l'onu uwe ono. ³⁵ Gẹ Eronu yeje iya m'ọ nọdu eje ozi l'ataphu Chipfu; g'ọ tọ nwuhu. Oda ọkunmengu ono bẹ a-nọduje anų m'ọ nọdu abahu l'ẹka-dų-nso ono; waa m'ọ lufutashia.

³⁶ "Gude ọkpobe mkpòla-ododo meta iphe, dọ g'okwekpu; dee ya iphe g'eedeje gude mee iphe-ọhubama-a. Iphe, ee-de iya bụ: Onye-a duru Chipfu nso. ³⁷ L'i wota eri, e gude owu, dọ urwukpu-urwukpu swia; libe l'iphe ono, dọ g'okwekpu ono; woru iya lipyabẹ l'ataphu okpu-ẹkwa phọ. ³⁸ Eronu -kpuru okpu-ẹkwa ono; g'ọ nọdu iya l'egedegee onu-iphu; g'ọ bųru yẹbedua bẹ ọo-tų-koru l'ishi; mbụ aturwu, a aturwuru iphe, ndu Ízurèlu doberu Chipfu nso; m'obeta ọ bųru iphe, dọ ıdu-agma bẹ ẹphe doberu mu nso obu. Iphe ono, dọ g'okwekpu ono a-nọdujeepho Eronu l'egedegee onu-iphu; g'iphe ono, e doberu nso ono adukwanu mbẹ Chipfu ree k'anata.

³⁹ "L'i gude owu ọchaa kwee uwe ime-ẹhu phọ; yee okpu-ẹkwa phọ. G'ọ bukwaru onye maru egude ngga kwee ẹkwa bẹ e-me ẹkwa-atų-butu-l'upfu phọ. ⁴⁰ A -bya l'ẹhu ụnwu Eronu; kweeru phẹ uwe-ime-ẹhu; yee ẹkwa-atų-butu-l'upfu; waa okpu ndu-uke; g'e shi nno mee phẹ g'ẹphe dọ akpabiri l'ẹnya; k'ọphu aa-kwabẹje phẹ ıbvu. ⁴¹ I -yechaepho nwune ngu Eronu; waa ụnwu iya uwe ono; l'i wua phẹ manų l'ishi; gude mee g'ẹphe bųru ndu-uke. L'i dobe phẹ iche g'ẹphe bųru ndu-uke; jejeru mu ozi.

⁴² "L'i gude ẹkwa ọchaa metaru phẹ nwıba, ẹphe e-yeje. G'ẹphe yeje iya g'ọ gbẹ ẹphe l'upfu rwua phẹ l'utapfu. ⁴³ Gẹ Eronu; yee ụnwu iya yejekwa nwıba ono m'ẹphe nọdu abahu l'ulo-ẹkwa-ndzukọ ono; ọzoo l'ẹphe eje ejeru mbẹ Chipfu ozi l'oru-ngweja, nọ l'ẹka-dų-nso; k'ọphu ẹphe tee metadu iphe-uta kpua onwophẹ; shi nno nwushihu.

"G'ekemu ono dukwaru Eronu; yee awa iya jasų lẹ tuutuutu lẹ m'imiimii."

29

Edobe ndu-uke nso

¹ "Waa iphe, ii-me gude dobe phẹ nso; k'ọphu ẹphe a-buru ndu-uke; jejeru mu ozi bụ ọwa-a: Kputa nwa oke-eswi lanų; waa ebili labọ, enwedu ẹka ntucha dọ iya l'ẹhu; ² l'i gude ukpokutu iphe, e yeduru iphe, ekoje buredi; gude ghee buredi. Hatakwa iya phọ gwọọ lẹ manų; gude ghee akara. L'i gudekwa iya phọ ghee ẹcha-mbekee, a gbashıru manų. ³ L'i tųko iya gweru ye lẹ nkata pataru mu; ẹphe l'oke-eswi phọ; yee ebili labọ

pho. ⁴ E -mechaa nno; li duta Erõnu; yee unwu iya bya l'õnu-abata ulo-ekwa-ndzuko; gude mini waa phe ehu. ⁵ Li chita uwe ndu-uke pho yee Erõnu. Vuru uzo yee ya uwe ime-ehu pho; teme li yee ya uwe mgbalanu pho, ee-ye uwe-ukuvu l'eli iya pho. Li gbe teke ono yee ya uwe-ukuvu ono l'onwiya; mofua uwe-okpoma pho. Li gude werere ekwa pho, e kwero g'e gudeje tu-butu uwe-ukuvu ono; gude tu-butu iya. ⁶ Li wota okpulishi-ekwa pho kpube iya; wota iphe, du gokwekpu pho, e doberu nsõ pho libe l'okpulishi ono. ⁷ Li wota manu, aawufe l'ishi waa ya l'ishi gude mee ya onye uke. ⁸ Li duta unwu iya yeshia phe uwe mgbalanu; ⁹ bya ewochaaru okpu ndu-uke kpubegbaa phe l'ishi. Li wotakwapho ekwa-atu-butu-l'upfu pho; webegbaa Erõnu; yee unwu iya l'upfu. Ekemu, mube Chipfu turu phe bukwa g'ephe buru ndu-uke jasu le tuutuutu le mimiimii. Nokwa g'ii-gude mee Erõnu; yee unwu iya g'ephe buru ndu-uke bu ono.

¹⁰ "E-meefbechaa nno; li kputa oke-eswi pho gude bya l'õnu-abata ulo-ekwa-ndzuko ono. Ge Erõnu; yee unwu iya byabe iya eka l'ishi; ¹¹ li nodu l'iphu Chipfu gbu ya l'õnu-abata ulo-ekwa-ndzuko ono. ¹² Li meta mee oke-eswi ono gude mkpushi-eka ngu tee ya le mpu, nõgbaa l'õru-ngweja ono. Li woru ophu ghuduru nu wushia l'okpali õru-ngweja ono. ¹³ Tuko eba, nõkota l'iphe-epho iya g'o ha heta. Li botakwapho anya iya; waa akpuru iya ephenebo; yee eba, nõkota iya nu; kpoo oku l'õru-ngweja ono. ¹⁴ Anu oke-eswi ono; waa akpo iya; yee nshi iya be ii-gude je akpoo oku l'azu eka ndu furelu kpoberu ulo-ekwa phe.

¹⁵ "Li kputa ebili pho nanu gude bya ge Erõnu yee unwu iya byabe iya eka l'ishi; ¹⁶ li gbu ya; nakobe mee ya; pata mee ya ono phedzuru le mgbureku õru-ngweja ono mgburugburu. ¹⁷ Li bushia anu ebili ono iphiriba iphiriba; chita iphe-epho iya; yee okpa iya; saa asasa. Li woru iphe-epho iya ono; yee okpa iya ono; chikobe l'ishi iya; yee iphiriba iphiriba iya pho. ¹⁸ Li tuko anu ebili ono g'o ha kpoo oku l'õru-ngweja ono. G'o buru ngweja, a kporu oku nu Chipfu; mkpo iya du iya ree.

¹⁹ "Li kputa ebili ophu gude bya ge Erõnu yee unwu iya byabekwa iya pho eka l'ishi; ²⁰ li gbu ya; haru mee ya meta; tee Erõnu; yee unwu iya l'atakpa-nchi ekutara; waa le mkpushi-eka ezeke-eka ekutara; waa le mkpushi-okpa ezeke-okpa ekutara. Li woru mee ono phedzuru le mgbureku õru-ngweja ono mgburugburu. ²¹ Li meta mee ono, suru l'õru-ngweja ono; metakwapho manu awu l'ishi pho phedzuru Erõnu l'ehu; phekota iya l'uwe iya; phedzukuraru iya pho unwu Erõnu; me l'uwe phe. Noo g'ee-shi mee ge Erõnu; yee unwu iya; waa uwe phe; du nsõ bu ono.

²² "Ebili ono be ii-heshikota eba; hetachaa eba, du l'upfumõdzu iya; waa eba, nõkota l'iphe-epho iya g'o ha; botakwapho anya iya; waa akpuru iya ephenebo; yee eba, nõkota iya nu. Li wota utapfu okpa ekutara iya tukwase iya. Ebili ono bukwa ophu e gude eme Erõnu yee unwu iya g'ephe buru ndu-uke. ²³ Li je le nkata ono, e yeru buredi, e gudedu iphe, ekoje buredi ghee ono, nõwaa l'iphu Chipfu ono; hata iya ishi buredi lanu; hatakwapho ishi akara lanu l'akara ono, a gwõru le manu ghee ono; waa echa-mbekee lanu. ²⁴ Li tuko iphemiphe ono g'o ha dee Erõnu; yee unwu iya l'eka g'ephe woru iya maa l'ataphu Chipfu g'o buru ngweja-amama. ²⁵ E -mechaa nno; li nata phe iphemiphe ono; li tuko yele ngweja-akpo-oku pho kpoo oku l'õru-ngweja ono; g'o buru ngweja, a kporu oku; nu Chipfu; mkpo iya du iya ree. ²⁶ E -mechaa; li wota ndu ebili ono, e gude mee Erõnu g'o buru onye uke ono; woru maa l'iphu Chipfu g'o buru ngweja-amama. Ono a-buru oke iya nkengu.

²⁷ "Anu ebili ono, e gude mee Erõnu g'o buru onye uke ono be ii-do nsõ; mbu eka ono, rwuberu Erõnu; yee unwu iya ono, bu iya bu ndu iya pho, a maru amama pho; waa utapfu iya pho, e doberu mube Chipfu pho. ²⁸ Ndu furelu -gude iphe ngweja iya; ge ndu iya; waa utapfu iya bujekwaru oke, aa-heje Erõnu yee unwu iya. Ono bu okiphe ophu ndu furelu e-doberu mube Chipfu iche m'ephe bya egwe ngweja-ehu-guu.

²⁹ "Uwe, du nsõ ke Erõnu ono be a-bukwarupho k'awa iya. O buru uwe ono be ephe e-yeje teke aawu phe manu gude eme phe g'ephe buru ndu-uke. ³⁰ Ge nwa Erõnu onye ophu eeme g'o nõchia enya iya l'okwa uke; jeje l'ulo-ekwa-ndzuko; je ejee ozi l'eka-du-nsõ; yekwa uwe ono ujiku esaa.

³¹ "Wota anu ebili ono, e gude mee Erõnu; o buru onye uke ono; je eshia l'eka du nsõ. ³² Ge Erõnu yee unwu iya nodu l'õnu-abata ulo-ekwa-ndzuko taa anu ebili ono; waa buredi pho, e yeru le nkata pho. ³³ O kwa ephenedua a-ta anu ngweja ono, e gude pfua ugwo iphe-eji phe; teke aawu phe manu l'ishi; e shi nno dobe phe nsõ g'ephe buru ndu-uke. G'o to dukwa onye ozo, a-ta iya nu; noo kele o du nsõ. ³⁴ O -buru l'o duru anu ebili ono, e gude mee Erõnu; o buru onye uke ono; ozo buredi pho; ophu a taphodoru; o kwaa akwaka futu l'utsu; g'e jekwa akpoo ya oku. G'o to dukwa onye a-ta iya nu; kele o du nsõ.

³⁵ “Sù-a; mekwaaru Erõnu yee ùnwu iya iphe, mu tũru ngu ekemu sù g’i meeru p̄e-a. Gude ujiku ẹsaa mee p̄e g’ẹp̄he buru ndu-uke. ³⁶ Gbujekwa oke-eswi mbokumboku l’ime ujiku ẹsaa ono g’o buru ngweja-iphe-ẹji, e gude ap̄fũ ụgwo iphe-ẹji. Nokwapho g’ii-gwe ngweja-iphe-ẹji gude p̄fũ ụgwo iphe-ẹji; shi nno safũ emeswe, dũ l’õru-ngweja ono. Teme l’i wũkwaa ya p̄ho manũ gude mee ya g’o dũ nsõ. ³⁷ Gude ujiku ẹsaa gwee ngweja, e gude ap̄fũ ụgwo iphe-ẹji; shi nno safũ nturwu, dũ l’õru-ngweja ono; k’õphu ọo-dũ nsõ. Ọo ya bũ g’o dũ nsõ shii; k’õphu iphemiphe, rwuru iya nũ a-dũ nsõ.

³⁸ “Mbokumboku bũ iphe, ii-gudeje gwee ngweja ono l’õru-ngweja ono bũ nwatũru labo, nogbaaru mgbarapha. ³⁹ Gbua nanũ l’ũtsu; l’i gbua nanũ ọphuu l’uzenyashi. ⁴⁰ Aturu k̄e mbũ p̄ho b̄e ii-yek̄obeje ukpokutu iphe je egwee; mbũ ụzo lanũ l’ime nkweka ukpokutu iphe, e keru ụzo iri; gwõo l̄e manũ, a tsũru l’ikwe; manũ, e-ji eze ekpemu ẹno. L’i wotakwapho nkeru-ẹno ọtu-lup̄fu otumu m̄e; ye iya g’o buru ngweja-m̄e. ⁴¹ O -be l’uzenyashi; l’i kp̄ta aturu ọphuu gbua. L’i yek̄obekwa iya p̄ho ngweja-nri; waa ngweja-m̄e g’e yeru l̄e k’ũtsu p̄ho; g’o buru ngweja, a kp̄oru ọku nũ Chipfu; mkp̄o iya dũ iya ree.

⁴² “G’e gwejekwa ngweja-akp̄o-ọku-a tekenteke l’õnu-abata ụlo-ẹkwa-ndzukõ, bũ iya bũ l’atatiphu m̄be Chipfu; e -shi l’õgbo sweru ọgbo. Ọo l’eka ono b̄e mu a-byap̄futa ngu bya ep̄furu yeru ngu. ⁴³ Ọ bukwarupho ẹka ono b̄e mu a-byap̄futa ndu Ịzũr̄elũ; ogbunw̄inwii mu emee ẹka ono l’õ dũ nsõ.

⁴⁴ “Noo ḡe mu e-shi mee g’ulo-ẹkwa-ndzukõ ono; yee ọru-ngweja ono; dũ nsõ; mekwapho ḡe Erõnu; yee ùnwu iya; dũ nsõ; buru ndu-uke; jejeru mu ozi. ⁴⁵ Teke ono; mu eburu l’echilabõ ndu Ịzũr̄elũ buru Chileke p̄h̄e. ⁴⁶ Ọo ya bũ g’ẹp̄he amaru l’õo mb̄edua bũ Chipfu, bũ Chileke p̄h̄e; onye dufutaru p̄h̄e l’al̄i Ịjiputu ḡe mu eburu l’echilabõ p̄h̄e. Ọo mb̄edua bũ Chipfu, bũ Chileke p̄h̄e.”

30

Oru-ngweja ùnwù-is̄ensu (Awu 37:25-28)

¹ “Gude oshi akesha k̄ua ọru-ngweja, bũ ẹka aa-kpoje ùnwù-is̄ensu ọku. ² G’ogologo iya waa ọsa iya t̄ukokwa harũ ẹnya nhamunha. Iphe, ọo-dũchaa bũ nkwo-ẹka lanũ. Eli iya adũ nkwo-ẹka labo. Ḡe mpu iya; yee ọru-ngweja ono rwagbakwaa buru nanũ. ³ Wũkotakwa eli iya; yee mgbureku iya; waa mpu iya okpobe mkp̄ola-ododo. L’i gudekwapho mkp̄ola-ododo kp̄-p̄hee mgbureku iya mgburugburu. ⁴ L’i meta echi mkp̄ola-ododo ẹbo ẹbo yegbaa l̄e mgbureku iya ibek̄eboebo. Yekwa iya g’o nõduchaa l̄e mkp̄ula iphe ono, a kp̄u-pheru iya mgburugburu ono. Ọ buru l’echi ono b̄e ee-yeje mgboro, ee-gudeje apa iya. ⁵ Gude oshi akesha pyita mgboro ono; w̄ua ya mkp̄ola-ododo. ⁶ L’i dobe ọru-ngweja ono l’ip̄hu ẹkwa p̄ho, e gude kochite okpoko-ekemu; mbũ op̄fu okpoko p̄ho, aa-nõduje ap̄fũ ụgwo iphe-ẹji p̄ho, e gude kpuchia okpoko-ekemu. Ọo ẹka ono bũ ẹka mu a-byap̄futaj̄e ngu.

⁷ “Ḡe Erõnu kp̄ojekwa ùnwù-is̄ensu, eshi mkp̄o ọku l’õru-ngweja ono l’ũtsu m̄e o -jeshia emezi or̄oku p̄ho. ⁸ G’o kp̄ojekwapho ùnwù-is̄ensu ọku l’õru-ngweja ono l’uzenyashi m̄e o -jeshia eye ọku l’or̄oku ono; k’õphu ọku ùnwù-is̄ensu a-nõduje enwu l’atatiphu Chipfu; e -shi l’õgbo sweru ọgbo. ⁹ G’o t̄o dũkwa ùnwù-is̄ensu ọzo, gbaru iche, ee-gudeje bya akp̄oo ọku l’õru-ngweja ono. Ọphu e gudejekwa ngweja-akp̄o-ọku; ọzoo ngweja-nri; ọzoo ngweja-m̄e bya l’õru-ngweja ono. ¹⁰ Ugbo lanũ l’apha b̄e Erõnu e-teje mee l̄e mpu ọru-ngweja ono gude p̄fũ ụgwo iphe-ẹji. Ọ buru mee anũ ngweja-iphe-ẹji, e gude ap̄fũ ụgwo iphe-ẹji; b̄e ee-teje l̄e mpu ono aphagapha. G’e mejekwa iya nno; e -shi l’õgbo sweru ọgbo. Ẹka ono bukwa ẹka kachaa adũru m̄be Chipfu nsõ.”

Utũ ụlo-ẹkwa-ndzukõ

¹¹ Noo ya; Chipfu sũ Mõsisu: ¹² “Teke ịi-gũ ndu Ịzũr̄elũ ogu g’i maru g’ẹp̄he ha; g’onyenõnu p̄fũjekwa m̄be Chipfu aswa ishi onwiya gude gbata onwiya; m̄e a ḡue ya p̄ho. Ọo ya bũ g’o t̄o d̄e ejo iphe-ẹhuka, a-byap̄futa p̄h̄e nũ teke aa-gũ p̄h̄e ogu ọbu. ¹³ G’onye a guru p̄fũjekwa okpoga mkp̄ola-ọchaa, ẹrwa iya rwuru nkeru-ẹbo sh̄ekelu; t̄eme l’o jep̄fu ndu ọphuu a guwaru. G’erwa sh̄ekelu ono, onye ono a-nũ ono bukwaru iphe, eegudeje atũ ẹrwa iphe l’eze-ulo m̄be Chileke b̄e ee-gude t̄ua ya. Ẹrwa sh̄ekelu lanũ bũ ụkporo gera. Ọ buru nkeru-ẹbo ẹrwa sh̄ekelu ono e a-bũru iphe, ee-doberu m̄be Chipfu iche. ¹⁴ Iphe, bũ onye a guru ogu; a -gb̄e l’onye nõru ụkporo apha kwas̄eru b̄e a-nũ m̄be Chipfu iphe. ¹⁵ Ḡe ndu nweru iphe ta nũghatakwa nkeru-ẹbo ẹrwa sh̄ekelu ono; ọphu ndu ụkpa anũ-petekwanũ iya; m̄e unu -nõdu anũ m̄be Chipfu iphe unu gude p̄fũ ụgwo iphe-ẹji, unu meru. ¹⁶ Nata okpoga ndu Ịzũr̄elũ ono, e gude

apfu ugwo iphe-eji phe ono; gude jee ozi l'ulo-ekwa-ndzuko ono. Ono bu iphe, mube Chipfu e-gude anyata ndu Izurelu; bya aburu iphe, ee-gude pfua ugwo iphe-eji, epe meru."

Eze ghamugbamu ono
(Awu 38:8)

¹⁷ Noo ya; Chipfu su Mosisu: ¹⁸ "Gude onyirubvu mee eze ghamugbamu, ee-gudeje wua ehu. Gudekwa iya pho mee okpa iya. L'i sube iya le mgbaka ulo-ekwa-ndzuko ono; yee oru-ngweja ono; kuru mini ye iya. ¹⁹ Ge Eronu; yee unwu iya kwoje aka yee okpa le mini ono. ²⁰ Epehe -nodu abahu l'ulo-ekwa-ndzuko ono; ozo l'ephe ejekube oru-ngweja ono eje anu mube Chipfu ngweja, aakpo oku; g'ephe kwoshijekwa onwophe mini; k'ophu epehe ta anwushihudu. ²¹ Mbua; g'ephe kwojekwaa aka yee okpa; k'ophu epehe ta anwushihudu. Ono bu ekemu, a-duru Eronu; yee awa iya; e -shi l'ogbo sweru ogbo."

Manu awu l'ishi
(Awu 37:29)

²² Noo ya; Chipfu su Mosisu: ²³ "Wota okpobe iphe, eshi mkpo gude bya. Iphe, ii-wota bu: Meru mini ophu erwa iya du unu shekelu l'ukporo shekelu ise; waa sinamonu, eshi mkpo ophu erwa iya du ukporo shekelu iri l'ebo le shekelu iri, bu iya bu nkeru-ebo meru pho; waa oshi omanko, eshi mkpo ophu erwa iya du ukporo shekelu iri l'ebo le shekelu iri; ²⁴ waa kashiya ophu erwa iya du unu shekelu l'ukporo shekelu iri. G'o ha bukwaru iphe, eegudeje atu erwa iphe l'eze-ulo mube Chileke be ee-gude tua ya. L'i wotakwapho manu olivu, jiru eze ekpemu eno. ²⁵ G'onye maru eme manu-mbeleke toko iphemiphe ono gwakobe g'o buru manu, du ns'o bya eshi mkpo, aawuje l'ishi. O-buru manu, du ns'o, aa-wuje l'ishi. ²⁶ L'i gude manu ono wu-dzuru ulo-ekwa-ndzuko; waa okpoko-ekemu; ²⁷ waa teburu; yee iphemiphe, nokota iya nu; waa iphe, aapfubeje oroku; yee ngwa iya g'o ha; waa oru-ngweja unwu-isensu; ²⁸ waa oru-ngweja, bu aka ee-gweje ngweja-akpo-oku; yee ngwa iya g'o ha; waa eze ghamugbamu; yee okpa iya. ²⁹ Toko iphemiphe ono doo ns'o; g'o buru iphe, kakota ns'o; g'o buru iphe, rwutakporu iya nu; l'o dukwapho ns'o.

³⁰ "Wua Eronu; yee unwu iya manu l'ishi; doo phe ns'o; k'ophu epehe a-aburu ndu-uke jeahaaru mube Chipfu ozi. ³¹ Pfuaru ndu Izurelu l'owa-a bu manu mu, du ns'o, aa-wuje l'ishi; e -shi l'ogbo sweru ogbo. ³² G'a ta wujekwa iya nemadzu mmanu; teme ophu agwajekwa manu ozo g'o du g'owa-a. O kwa manu, du ns'o. Oo ya bu g'e dobeje iya ns'o. ³³ O -duru onye gwaru manu ozo; o du ge manu owa-a; ozo l'o wuru iya nemadzu mmanu l'ishi, abudu onye uke; g'e bufukwa iya le ndu nkiya."

Unwu-isensu

³⁴ Noo ya; Chipfu su Mosisu: "Wota iphe, eshi mkpo gude bya. Iphe ii-wota bu: etse; yee onika; waa galubanumu; yee okpobe furankisensu. Tua ya l'iphe, eegudeje atu erwa iphe g'o toko haru enya nhamunha. ³⁵ G'onye maru eme manu-mbeleke toko iphemiphe ono gwakobe g'o buru unwu-isensu, eshi mkpo. G'a pyashi iya unu. G'o bukwaru iphe ono, a gushiru ono kpoloko be ee-gude mee unwu-isensu obu. Oo-buru unwu-isensu, du ns'o. ³⁶ Haru iya gwee egwegwe dobe l'atatiphu okpoko-ekemu, no l'ulo-ekwa-ndzuko, bu iya bu aka ono, mu a-byapfuta unu ono. G'o bukwaru unu unwu-isensu, kakota adu ns'o. ³⁷ Unu te emekwa unwu-isensu k'unu g'o du g'owa-a. Unu doberu iya mube Chipfu ns'o. ³⁸ O -duru onye meru unwu-isensu ozo, du g'owa-a; doberu onwiya ge manu-mbeleke; g'e bufukwa iya le ndu nkiya."

31

Bezalelu; waa Oholiyabu

¹ Noo ya; Chipfu su Mosisu: ² "Lenu; mu hotawaru Bezalelu nwa Uri, bu nwanwa Huru; onye okpa-ipfu juda; ³ bya emewaa; unme mube Chileke ji iya ehu; g'o nweru mmamiphe; yee nkwanenya; g'iphe edoje iya enya ree; k'ophu oo-makotaru geemema iphemiphe emema; ⁴ g'o maru geemeje iphe-erengete le mkpola-ododo; yee mkpola-ochaa; waa onyirubvu; ⁵ makwarupho g'aawa mkpuma, aswa du; waa gaawuje mkpola-ododo l'igburonu iya; bya amakarupho gaapyije iphe apyipyi; mewaro geeshije eme ona ozo, dugbaa iche iche. ⁶ Teme mu hotafuakwaru Oholiyabu nwa Ahisamaku; onye okpa-ipfu Danu; g'o yeru iya aka; bya anukotakwapho ndu maru eme ona g'ephe ha ike g'ephe mekota iphemiphe, mu suru g'unu mee. ⁷ Iphe, epehe e-me bu: ulo-ekwa-ndzuko; waa okpoko-ekemu; yee opfu okpoko ono, aanoduje apfu ugwo

iphe-aji ono; mewaro iphemiphe ozo, eegudeje eje ozi l'ime ɔlo-ekwa ono; ⁸ duna a gɛ teburu; yee iphemiphe, nokota iya nu; waa iphe, aapfubeje oroku, e meru l'okpobe mkpola-ododo; yee ngwa iya g'o ha; waa oru-ngweja unwu-isensu; ⁹ waa oru-ngweja-akpo-oku; yee ngwa iya g'o ha; waa eze gbamugbamu; yee okpa iya; ¹⁰ wafua uwe, e kweru ekwekwe; mbu uwe, du nsɔ, Erɔnu, bu onye uke e-yeje; waa uwe, unwu iya e-yeje gude eje ozi ndu-uke; ¹¹ waa man awu l'ishi; waa unwu-isensu, eshi mkpo k'eka-du-nsɔ. O buepho g'ephe mee ya g'o du gɛ mu suru ngu g'e mee ya."

Eswē-atuta-unme

¹² Noo ya; Chipfu sɔ Mosisu: ¹³ "Waa iphe ii-pfuru ndu Ízurelu baa: Unu ba adukwa iphe unu e-jeje l'eswe-atuta-unme kɛ mube Chipfu. Owaa a-buru iphe-ohubama, a-nodu l'echilabɔ mu l'unu; e -shi l'ogbo sweru ogbo. Oo ya bu g'unu amaru l'oo mbedua bu Chipfu, bu onye eme unu g'unu du nsɔ.

¹⁴ "Unu nyataje eswe-atuta-unme; noo kele mboku ono duru unu nsɔ. O -duru onye dakaru iya nu; g'e gbukwaa onye obu egbugbu. Iphe, bu onye jeru ozi mboku ono be ee-bufu ebufu le ndu nkiya. ¹⁵ Oo ujiku ishii be unu e-gudeje jee ozi unu. Mboku k'esaa bu eswe Sabatu, bu iya bu eswe-atuta-unme; bya aburu mboku, duru mube Chipfu nsɔ. O -duru onye jeru ozi l'eswe-atuta-unme; g'e gbukwaa onye obu egbugbu. ¹⁶ Ge ndu Ízurelu dobeje eswe-atuta-unme; mee ekemu iya; e -shi l'ogbo sweru ogbo; g'o buru iphe, a-nodu egoshi ogbandzu mu l'unu jasɔ l'ojejeje. ¹⁷ Oo-buru iphe-ohubama, a-nodu le mgbaka mu le ndu Ízurelu jasɔ le tuutuutu le mjiimii; noo kele oo ujiku ishi be mube Chipfu gude mee igwe; yee ali. O -rwua le mboku k'esaa; mu haa ozi; tuta unme."

¹⁸ Noo ya; Chipfu pfughechaepho opfu nu Mosisu l'eli ubvu Sayinayi; bya anu iya bachibachi mkpuma labo, e deru Ekemu. Mkpuma ono bu Chileke gude mkpushi-eka iya dee ya iphe nwekiya.

32

Nweswi, a kpuru le mkpola-ododo

¹ Ndu Ízurelu nonyaa bya asu le Mosisu anonukawa odu l'eli ubvu ono; ephe bya edzukobe gbaphee Erɔnu mgburugburu bya asu iya: "Ngwa; metaru anyi Chileke, a-nodu edu anyi! O -buru Mosisu-a, dufutaru anyi l'ali ndu Ijiputu-a be anyi ta amakwa iphe, meru iya nu."

² Erɔnu sɔ phe: "Unu yeshia iphe-nchi mkpola-ododo, unyomu unu; waa unwu unu unwoke; me k'unwanyi unu yeru le nchi; chitaru mu!" ³ Noo ya; ndu ono g'ephe ha bya eyeshia iphe-nchi phe bya achijeru Erɔnu. ⁴ O bya achita iphe ono, ephe nuru iya ono gude meta agwa; bya akpa ya; o du ge nweswi; bya egude ngwa oru mee ya ona. Noo ya; ephe sɔ: "Unube ndu Ízurelu; waa Chileke unu baa; mbu onye dufutaru unu l'ali Ijiputu!"

⁵ Noo ya; Erɔnu humaeepho iphe ono bya akpa oru-ngweja l'atatiphu nweswi ono bya araa sɔ: "Echele be a-bo Chipfu!" ⁶ Oo ya bu; o rwua nchitabohu iya; ndu Ízurelu tehu l'onma-ewa-utsu; bya egwee ngweja-akpo-oku; bya egweeru iya ngweja-ehu-guu. E -mechaa; ephe bya anoshia ria nri; bya angwa mee; bya awu-lihu meahaa emereme.

⁷ Noo ya; Chipfu sɔ Mosisu: "Nyize l'ali; noo kele ndu nkengu ono; mbu ndu i dufutaru l'ali ndu Ijiputu ono be merwushiwaru onwophe. ⁸ Ephe meru egwegwa gbado ekemu ono, mu turu phe ono; bya emetawaru onwophe agwa, ephe kpuru; o du ge nweswi. Ephe phozewaru ishi baaru iya aja; bya agwawaa ya agwagwa sɔ: 'Unube ndu Ízurelu; waa Chileke unu, bu onye dufutaru unu l'ali Ijiputu baa!'"

⁹ Chipfu sɔ Mosisu: "Mu humawaru le ndu-a bunukaru ndu ejo-okpoma. ¹⁰ Nta-a bukwa gi haa mu ge mu gude oke ehueghu mu dapfu phe bya emebyishia phe. Mu eworu gube Mosisu mee oha, paru aka."

¹¹ Mosisu rwahaa Chipfu, bu Chileke iya sɔ: "Jiko Chipfu; g'ehu te eghunukashi nu ngu eghe nno l'opfu ehueghu ndu nkengu ono, i gude okpehu ngu dufuta l'ali Ijiputu ono no! ¹² Ge ndu Ijiputu ta asu l'iphe, kparu iphe, i gude dufuta ndu nkengu bu gi bya egbushia phe l'ubvu ubvu-a g'ephe chihu le mgboko. Jiko gbanaa mini l'obu; paru haa; te emebyishishi nu ndu nkengu. ¹³ Nyatanu ndu-ozu ngu, bu Ebirihamu; waa Ayizaku; waa Ízurelu, bu ndu i gude ephe ngu riaru nte sɔ l'ii-me awa phe g'ephe ha ge kpokpode, no l'igwe; teme l'i nu awa phe ali-a, i kwekotaru phe ukwe iya-a; l'o buwa okiphe phe jasɔ le tuutuutu le mjiimii." ¹⁴ Noo ya; egomunggo lwa Chipfu azu; o woru ejo iphe-ehuka ono, o shi epfu l'oo-gude byapfuta phe ono paru haa.

¹⁵ Mósísu bya aghachi nyizetashia l'eli úbvú ono; yee mkpuma labo ono, du bachibachi, e deru ekemu ono, o gude l'eka ono. Mkpuma ono be e deru iphe l'iphu; dee ya l'azu. ¹⁶ Mkpuma ono bu Chileke gude eka iya mee ya. Iphe ono, e deru iya ono, buru Chileke gude eka iya dee ya l'eli mkpuma ono.

¹⁷ Noo ya; Jioshuwa numaeopho uzu, ndu Ízurelu atu; o su Mósísu: "Aatukwa uzu ogo l'eka anyi kpoberu ulo-ekwa anyi."

¹⁸ Mósísu su iya:

"O too dakwa g'uzu ndu lwu-kperu l'ogu;

ophu o too dakwanu g'uzu ndu a lwu-kperu.

Iphe, mu anu bukwa uzu ebvu."

¹⁹ Mósísu bya erwua le mghoru eka a kpoberu ulo-ekwa ono; bya ahuma nweswi ono; waa ndu ete ebvu ono. Ehu kwatakpo ghushia ya eghe ike; o woru mkpuma ono, o gude l'eka ono tukposhia l'okpa úbvú ono. ²⁰ O bya ewota nweswi ono, ephe kpuru ono tsua oku bya egwee ya; o du ge ntu; bya awuru iya ye le mini; mee ndu Ízurelu; ephe ngua ya.

²¹ O su Eronu: "?Bu gunu be ndu-a kabekpo mee ngu; meru g'o gude i duru phe ye l'eme iphe-eji, habe egube-a?"

²² Eronu su iya: "Jiko g'ehu te eghukwa ngu eghe; nnajuphu mu. I mahawaru ge ndu-a bu-be ndu gharu iphu l'eme ejo-iphe. ²³ Ephe suru ge mu metaru phe Chileke, a-nodu edu phe nu! Kele Mósísu, bu onye dufutaru phe l'ali Ijiputu be ephe ta amakwa iphe, meru iya nu. ²⁴ Oo ya bu; mu su phe: 'G'onye nwekpooru iphe, e meru le mkpola-ododo; yefuta iya.' Noo ya; ephe chitaru mu mkpola-ododo ono; mu chiru iya ye l'oku; iphe, shi iya nu futa buru nweswi-a."

²⁵ Mósísu bya ahuma le ndu Ízurelu zuwaru onwophé l'eka nafu; le Eronu mewaru phe; ophu ephe ekweedu g'a chikobe phe; ephe nodu emewaa phukuphuku l'iphu ndu ohogu phe; ²⁶ o bya apfuru l'onu-abata eka a kpoberu ulo-ekwa ono bya asu: "Onye bu ke Chipfu byapfuta mu!" Ndu Livayi g'ephe ha wu-pfuta iya.

²⁷ Noo ya; o su phe: "Waa iphe, Chipfu, bu Chileke ke ndu Ízurelu pfuru baa: 'G'onyenonu kebe onwiya ogu-echi iya l'upfu; jee l'okotazu; waa l'atatiphu; mekpoo l'ekameka l'eka a kpoberu ulo-ekwa ono. G'onyenonu gbushia nwanna iya; waa onya iya; me obotubu iya.' " ²⁸ Oshilokpa Livayi bya emee ge Mósísu ziru phe. Ndu nwushihuru nu mboku ono be rwuru iphe, du g'unu umadzu esaa l'ukporo iri. ²⁹ Noo ya; Mósísu su: "A hotawaru unu doberu Chipfu iche ntanu-a; noo kele unu tsoru unwu unu; me unwune unu ogo. Teme o gowaru onu-oma nu unu ntanu-a."

³⁰ O -rwua nchitabohu iya; Mósísu su ndu Ízurelu: "Unu mekwaru eze iphe-eji, paru eka. Nta-a be mu ejepfuwa Chipfu. ?A maru; mu a-du ike rwu-buta iya go guaru unu nu l'iphe-eji ono, unu meru ono?"

³¹ Oo ya bu; Mósísu bya ejepfu Chipfu bya asu: "Oowaa! Iphe-eji, ndu-a meru kwatakwa paa eka! Ephe gudewaa mkpola-ododo metaru onwophé agwa. ³² Ole jiko guaru phe ro nu l'iphe-eji ono; teke o dudu hufukwa epha mu l'ekwo, i deru epha ndu nkengu."

³³ Chipfu su Mósísu: "Oo onye mesweru mu nu be mu e-hufu epha iya l'ekwo mu.

³⁴ Ngwa; tugbua nta-a je edurwua ndu Ízurelu eka mu pfuru opfu iya ono; le Ojosi mu a-nodu edu unu. Ole o -rwuepho teke mu a-nu phe aphu; mu anua phe iya k'iphe-eji phe."

³⁵ Chipfu bya egude ejo iphe-ememe byapfuta ndu Ízurelu; k'iphe ono, ephe gude nweswi ono, Eronu kpuru ono mee.

33

¹ Oo ya bu; Chipfu su Mósísu: "Unu tugbua l'eka-a; unu le ndu ono, i dufutaru l'ali ndu Ijiputu ono! Tugbua jeshia l'ali ono, mu kweru ukwe bya eriru nte yeru Ebirihamu; waa Ayizaku; waa Jiékopo su: 'Mu a-nu iya awa unu.' ² Mu e-zi ojosi g'o duru unu je; je achishiaru unu ndu Kénanu; waa ndu Amoru; waa ndu Hetu; waa ndu Pérezu; waa ndu Hevu; waa ndu Jiebusu. ³ Unu tugbua jeshia l'ali ono, bu ali, mini era-eswi; waa manu-enwu aso gborogboro. Ole mu te etsoduru unu; noo kele unu bunukaru ndu ejo-okpoma; kele o -buru ge mu tsoru unu be o nwekwaru g'oo-du; mu emebyishia unu l'uzo."

⁴ Ndu Ízurelu numaeopho njo-nzi ono; ephe waa ekwa; ophu o dudu onye kwaru onwiya akwa. ⁵ Noo kele Chipfu suru Mósísu: "Pfuaru ndu Ízurelu l'ephe bunukaru ndu ejo-okpoma. Mbú l'o -buru ge mu tsoru unu hata me ntu-okpa lanu be o nwekwaru

g'òo-dù; mu emebyishia unu. Ngwa; unu kwashia onwunu akwa, unu kwaru ge mu chia idzù iphe, mu e-me unu." ⁶ Noo ya; ndu Ízurelu woru akwa phe kwashia l'úbvú Horebu.

Mkpù-ékwa Ndzuko

⁷ Mósísu shi aphútaje ọ̀lo-ékwa je akpobe ụzenya l'azụ ẹka ndu Ízurelu kpobechaaru ọ̀lo-ékwa nkephẹ; kua ya "ọ̀lo-ékwa-ndzuko." Iphe, bụ onye eje akpata ishi l'iphu Chipfu nọdu ejeje l'ọ̀lo-ékwa-ndzuko ono, nọ l'azụ ẹka ndu Ízurelu nọ ono. ⁸ Ọ nọdu abujeru; Mósísu -gbalihi jeshia l'ọ̀lo-ékwa-ndzuko ono; ndu Ízurelu g'ephe ha awulihu je apfugbaaru l'ọ̀nu-abata ọ̀lo-ékwa nkephẹ elekpoeppo Mósísu ẹnya; gbiriri jasụ l'ọ̀obahu l'ọ̀lo-ékwa-ndzuko ono. ⁹ Ọ nọdu abujeru; Mósísu -bahuchaepo l'ọ̀lo-ékwa ono; urwukpu ono, kpuru oronmono ono alwazeta bya anọ-chia ọ̀nu-abata teke Chipfu epfu anụ Mósísu. ¹⁰ Ndu Ízurelu hụmaepo urwukpu ono, kpuru oronmono ono g'ọ nọ l'ọ̀nu-abata ọ̀lo-ékwa ono; ephe atụko gbeshi baaru Chipfu eja. Onyenonụ nọdu anọduje l'ọ̀nu-abata ọ̀lo-ékwa nkiya baaru Chipfu eja ono. ¹¹ Chipfu nọdu epfuje eyeru Mósísu l'iphu l'iphu ge nemadzụ yee ọ̀nyà iya anọduje abọ ọ̀ja-a. Teke e mechaaru; Mósísu alwaphuta azụ l'ẹka ndu Ízurelu nọ; ọ̀phu nwokorọbya ono, bụ onye n-yemeka iya ono, bụ Jioshuwa nwa Nunu alufujedu alufu l'ọ̀lo-ékwa ono.

Mósísu yee ogbunwijnwii Chipfu

¹² Mósísu sụ Chipfu: "I shieghu teke-a pfutaru mu ge mu dua ndu-a; ọle i tiki mekpoda ge mu maru onye ii-yeru mu ge mu l'iya swiru. I suru l'i maru epha mu; teme mu du ngu l'obu. ¹³ Ọ -buru pho le mu du ngu l'obu k'eviya; goshinu mu ọzo ngu; k'ophu mu a-maru ngu; teme mu adu ngu l'obu kwaseru. Nyatakwa l'oha-a bụ ndu nkengu."

¹⁴ Chipfu sụ iya: "Mu e-tsoru-a unu l'onwomu; teme mu emee ge meji nmapfuru ngu."

¹⁵ No iya; Mósísu sụ iya: "Ọ -buru l'i tii tsoduru anyi l'onwongu; te emekwa g'anyi hata ọkpa ahata tugbua l'eka-a! ¹⁶ ?Denu g'ee-shi maru le mbedua; waa ndu nkengu du ngu l'obu; abudu l'i tso anyi? ?Bụ gunu ọzo e-goshi le mbedua waa ndu nkengu du iche l'eka ndu mgboko l'ophu nọ?"

¹⁷ Ọo ya bụ; Chipfu sụ Mósísu: "Mu e-meepo iphe ono, i suru ge mu meeru ngu ono. Noo kele i du mu l'obu; teme mu maru epha ngu."

¹⁸ Mósísu sụ iya: "Jiko goshinu mu ogbunwijnwii ngu."

¹⁹ Todbudu iya bụ; Chipfu sụ iya: "Mu e-me g'i huma ge mu du-be ree; teme mu anodu l'ataphu ngu kua onwomu iphe, mu aza. Onye o du mu ge mu meeru eze-iphe-oma; mu emeeru iya ya; onye o du mu ge mu phuru obu-imemini; mu aphuru iya ya. ²⁰ Ọle i tii humadu iphu mu; noo kele o to nwedu onye gude ẹnya iya huma mu, a-nodu ndzu."

²¹ Chipfu sụ: "O nweru eka nọ-kube mu nụ, ji-pfuru le mkpuma. ²² Teke ogbunwijnwii mu ghatajeerupho; mu eworu ngu dobe le mgbaka agbara-mkpuma; bya egude eka mu gbobuta ngu; gbiriri jasụ mu aghata-gbua. ²³ Mu agbe teke ono wofu eka; l'i huma mu okpurukpu. Ọ -buru iphu mu be a taa humajekwa ahuma."

34

Bachibachi mkpuma k'ẹbo

¹ Chipfu sụ Mósísu: "Je awata bachibachi mkpuma labo ọzo, a-du ge ke mbu pho. Ge mu dekwa ya iphe, shi nodu le ke mbu pho, i tukporu pho. ² Kwakobe l'utsu echele; nyikota ubvu Sayinayi; bya egoshi mu onwongu l'eli ubvu ono. ³ G'o to nwekwa onye e-tsoru ngu nụ; ọzo onye aa-huma l'ubvu ono l'ophu l'ophu; g'o to nwekwa aturu; ọzo eswi, a-nodu ata nri l'ataphu ubvu ono."

⁴ Noo ya; Mósísu mee ge Chipfu ziru iya; bya awata bachibachi mkpuma labo ọzo, dukwa pho ge ke mbu pho; bya egude nyihu ubvu Sayinayi l'onmewa utsu. Ọ paru bachibachi mkpuma labo ono l'eka. ⁵ Noo ya; Chipfu bya anodu l'urwukpu nyizeta; bya araa ya arara l'epha iya bu Chipfu. ⁶ Ọ bya aghata l'ataphu Mósísu etushi onwiya epha sụ: "Ọo mu bụ Chipfu; ọo mu bụ Chipfu; bya aburu Chileke k'obu-imemini; bya abukwarupho Chileke k'eze-iphe-oma. Onye ehu ete eghujedu egwu egwegwa; onye n-yemobu iya; waa apfushi ike iya paru eka. ⁷ Unubuku unwu-eliphe be mu anoduje egoshi le mu yeru obu. Mu agujeru phe nvu l'ejo-iphe, ephe meru; me l'atupya, ephe tupyaru mu; waa l'iphe-eji, ephe meru mu. Ọle mu ta ahajekwanu onye-ikpe nmaru ge mu ta ahụ iya ahụhụ. Ndu ejo-iphe be mu ahuje ahụhụ k'ejo-iphe, ephe meru mu; hụ-rwua ya l'eka unwu nwanwa phe nọ; waa l'eka nwanwanwanwanwa phe nọ; hụ-rwua phe l'ogbo k'eno."

⁸ Mósísu bya ephoze iphu l'alí teke ono teke ono bya abaaru Chipfu eja. ⁹ O sù: "Gùbe Chipfu; o -buru lẹ mu dù ngu l'obu eviya; jiko gẹ gube Chipfu tsonuru anyi. A makwaru-a lẹ ndu-a bunukaru ndu ejo-òkpoma; ọlẹ jiko gunaru anyi nvù l'ejo-iphe; waa iphe-ẹji anyi; wotarọ anyi g'anyi buru okiphe ngu."

¹⁰ Tòbudu iya bụ; Chipfu sù: "Anyi lẹ ngu a-gba ndzụ. L'atatiphu ndu nkengu l'ophu bẹ mu e-me oke iphe, dù biribiri, mu teke emeswe l'ohamoha, nọ lẹ mgboko l'ophu. Ndu ono, unu bu l'echilabọ phẹ ono a-humakota g'iphe, mube Chipfu e-mekota dọ-be ebvu. ¹¹ Unu ngabẹ nchị mee ekemu-a, mu aturu unu ntanụ-a. Mu a-chifuru unu ndu Amọru; waa ndu Kénanu; waa ndu Hetu; waa ndu Pérezu; waa ndu Hevu; ẹme waa ndu Jiebusu. ¹² O lẹ g'unu kwabẹ ẹnya g'unu lẹ ndu bu l'alí ono, unu ala ono ta agba ndzụ; ọdumeka bẹ ẹphe e-mechakwaa buru ọnyà nmata unu. ¹³ Unu gbukpọshia ọru-ngweja phe; ẹme unu etsukpọshia mkpuma, ẹphe doberu nsọ. Ẽme unu aphokashikwapo itso, e doberu agwa phẹ, bụ Ashera. ¹⁴ Unu ta adukwa iphe ozo, unu a-bajeru eja gbahaa mube Chipfu kpurumu. Noo kele mube Chipfu, ẹpha iya bụ Okophoo bẹ bukwa Chileke, ekoje okophoo.

¹⁵ "Unu kwabekwa ẹnya g'ọ tọ dushi ndu bu l'alí ono, unu l'ẹphe a-gba ndzụ. Noo kele ẹphe -nọdu agwa agwa phẹ ono; bẹ ẹphe e-zi unu lẹ nri; unu eje eria iphe, ẹphe gude gwaa iphe ono. ¹⁶ O -buru l'unu haru unwada phẹ lutaru unwu unu g'ẹphe buru unyomu phẹ; ndu ono nọdu agwa agwa phẹ ono bẹ ẹphe e-dukwarupho unwu unu; ẹphe eje emee nno.

¹⁷ "Unu ta akpukwa ntekpe!

¹⁸ "Unu boje obo-iphe buredi, ekoduru ekoko. Ujiku ẹsaa bẹ unu a-tajẹ buredi, e yeduru iphe, ekoje buredi ẹgube ono, mu sùru g'unu meje iya. Unu boje obo-iphe ono teke ono, e doberu iya ono l'onwa Abibu; noo kele ọ l'onwa ono bẹ unu shi l'alí ndu l'iputu wufuta.

¹⁹ "Iphe-mbụ, vuru ọzo waa ẹkpa ne iya bụ kẹ mube Chipfu. Iphe, bụ nwa mbụ iphe-edobe unu nwuru, bụ oke ya yichakwaa ya; m'ọ bụ eswi; ọzoo aturu; ọzoo egbu. ²⁰ Unu gudeje nwaruru gbata nkafu-igara, bụ kẹ mbụ l'ẹpho ne iya. Obenu l'ọ -buru l'unu ta agbataduru iya agbata; unu aswi kwoo ya olu.

"G'ọ to nwekwaru onye a-gbajeru ẹka bya l'atatiphu mu.

²¹ "Ujiku ishii bẹ unu e-jeje ozi unu; o -rwua mbọku k'ẹsaa; unu edzua ike. Unu te ejekwa ozi lẹ mbọku k'ẹsaa; m'obeta ọ buru aakọ ọkoro; ọzoo teke aakpata iphe, e meberu l'ẹgu.

²² "Witi-mbụ, unu vuru ọzo kpata bẹ unu e-gudeje bọo Obo-Idzu. Unu abọo obo-iphe, a kpataru l'opfu lẹ mbvucha apha.

²³ "Ugbo ẹto l'apha bẹ unwoke unu g'ẹphe ha a-kpakoje bya l'atatiphu Nnajiuphu, bụ Chipfu. ²⁴ Mu a-chishiru unu ohamoha; bya emee g'alí unu kabaa shii. Ophu ọ dudu onye bya eme g'ọ nata unu alí unu ono; mẹ unu jeje l'iphu Chipfu, bụ Chileke unu; mbụ ophu unu ejeje ugbo ẹto l'apha.

²⁵ "Unu ta adukwa iphe e yekoberu iphe ekoje buredi, unu e-yekobe lẹ mee anu, unu gude egweru mu ngweja.

"Ẽme ophu ọ dukwa anu ngweja ono, e gude abọ obo Ojeghata, aa-ha g'ọ bọo nchi.

²⁶ "Iphe-mbụ, vuru ọzo kaa l'opfu unu bẹ unu e-gudeje bya l'ulo Chipfu, bụ Chileke unu.

"Unu te egudejekwa mini-ẹra ne egbu shia nwa iya."

²⁷ Noo ya; Chipfu sù Mósísu: "Dekota opfu ono g'ọ ha l'ekwo. Noo kele ọo opfu ono bẹ mu lẹ gubedua; mẹ ndu Ízurelu gude gbaa ndzụ." ²⁸ Mósísu bẹ yee Chipfu nọru l'eka ono ukporo abali labọ; eswe l'enyashi; ophu ọ riduru nri; ẹbe ọ ngutaduru mẹ mini. O bya edee opfu ọgbandzu ono, bụ iya bụ ekemu iri ono, shi l'eka Chileke ono l'eli bachibachi mkpuma ono.

Iphu Mósísu egbu nwijnwii

²⁹ Mósísu shiepho l'úbvú Sayinayi nyizeta; yee bachibachi mkpuma labọ ono, e deru ekemu Chipfu ono, o gude l'ẹka; ophu ọ madu l'iphu egbu iya nwijnwii; noo kele ẹphe lẹ Chipfu bogbaberu ọja. ³⁰ Eronu; yee ndu Ízurelu g'ẹphe ha huma Mósísu g'iphu egbu iya nwijnwii; ndzụ ejekube iya ntse guahaa phẹ. ³¹ Mósísu bya ekua phẹ; ọo ya bụ; Eronu; yee ndu-ishi ọha ono g'ẹphe ha gbẹ teke ono bya ejekube iya ntse; ọ bya epfuru yeru phẹ. ³² E mechaa; ndu Ízurelu g'ẹphe ha byakube iya ntse; ọ bya atushikotaru phẹ ekemu, Chipfu nuru iya l'úbvú Sayinayi.

³³ Mósísu pfughechaaru phẹ opfu bya aphụ-chia ẹkwa l'atatiphu. ³⁴ O nọdu abujeru; teke Mósísu bahuru l'ulo-ẹkwa l'atatiphu Chipfu gẹ yele iya bogba; l'ọ phufu ẹkwa ono l'atatiphu iya gbiriri jasụ l'ọ futa. O -futaepho l'ọobya epfukotaru ndu Ízurelu iphe, e

ziru iya; ³⁵ ephe aḥuma l'iphu egbu iya ke nwiinwii. Oo ya bu; Mosisu abya ewota ekwa phu-chia iphu ozo gbiriri jasu o jeshia ge yeḗle Chipfu bogbabe.

35

Eswe-atuta-unme

¹ Mosisu bya ekokobe ndu Izurelu g'ephe ha; su phe: "Wakwa iphe, Chipfu suru g'unu mee bu owa-a: ² O suru l'oo ujiku ishii be unu e-jeje ozi unu; o -be le mboku k'esaa; unu edobe iya nsq; g'o buru eswe-atuta-unme ke Chipfu. O duru onye jeru ozi mboku onu; g'e gbukwaa onye obu egbugbu. ³ G'o to dukwa onye a-phi-nwu oku l'ibe iya l'eswe-atuta-unme."

Iphe, ee-gude mee ulo-ekwa

(Awu 25:1-7; 35:10-19)

⁴ Mosisu su ndu Izurelu g'ephe ha: "Wakwa iphe, Chipfu suru g'e mee bu owa-a: ⁵ Unu shi l'iphe, unu nweru hata iphe bya anu yebe Chipfu. Onye oohe ihee g'o nu yebe Chipfu iphe be iphe, oo-gude bya anu iya bu mkpola-ododo; waa mkpola-ochaa; waa onyirubvu; ⁶ waa owu urwukpu-urwukpu; waa ophu eke mee-mee; waa ophu du uswe-uswe; waa owu ochaa; waa eji egbu; ⁷ waa akpo ebili, a tseru l'uswe; waa akpo umoro-enyimu; waa oshi akesha; ⁸ waa manu olivu, ee-gudeje anwu oku; waa iphe, eeyeje le manu k'awu l'ishi g'o shia mkpo; me ophu eeyeje l'unwu-isensu g'o shia kwekweekwee; ⁹ waa mkpuma onikusu; mewaro mkpuma ozo, aswa dugbaa. Mkpuma ono be ee-mechaa gbapyabe l'uwe-ukuvu onye-ishi ndu-uke; yeḗle uwe-okpoma iya.

¹⁰ "G'iphe, bukpuo ndu maru eme ona l'echilabo unu futa bya emekota iphemiphe, Chipfu turu onu g'e mee-a; ¹¹ mbu ulo-ekwa ono; waa ekwa, aa-phushi l'eli ulo-ekwa ono; waa iphe iya ono, nweru nkoloba ishi labo ono; waa mgbo ono, ee-gude ku-chite ulo-ekwa ono; waa oshi ono, ee-gudegbaa swebusia le mgbo ono; waa itso iya ono; waa enya eka aa-kpogbaaru iya ye; mbu itso ono; yeḗle okpa mgbo ono; ¹² waa okpoko ono; yeḗle mgboro ono, ee-gudeje apa iya ono; waa opfu okpoko ono, aa-noduje apfu ugwo iphe-eji ono; waa ekwa ono, ee-gude kochite iya; ¹³ waa teburu ono; yeḗle mgboro ono, ee-gudeje apa iya ono; yeḗle ngwa iya; yeḗle buredi ono, ee-dobeje l'iphu Chipfu ono; ¹⁴ waa iphe ono, aapfubeje oroku ono, e-meje g'iphoro du; yeḗle ngwa iya; waa oroku iya ono; me manu ono, ee-gudeje anwu oku ono; ¹⁵ waa oru-ngweja-unwu-isensu ono; yeḗle mgboro ono, ee-gudeje apa iya ono; waa manu ono, aa-wu l'ishi ono; yeḗle unwu-isensu ono, eshi mkpo ono; waa ekwa ono, ee-kochite onu-abata ulo-ekwa ono; ¹⁶ waa oru-ngweja ono, bu eka ee-gweje ngweja-akpo-oku ono; yeḗle iphe iya ono, du g'ugbu, ee-gude onyirubvu mee ono; waa mgboro ono, ee-gudeje apa oru-ngweja ono; yeḗle ngwa iya g'o ha; yeḗle kwapho eze gbamugbamu ono, ee-gude onyirubvu mee ono; yeḗle okpa iya; ¹⁷ waa ekwa ono, ee-gude gebuta oma-unuphu ulo-ekwa ono; waa itso oma-unuphu ono; yeḗle enya eka aa-kpobegba itso ono; waa ekwa ono, ee-gude gechite onu-abata oma-unuphu ono; ¹⁸ waa nggu ulo-ekwa ono; yeḗle k'oma-unuphu iya; me eri iya; ¹⁹ waa uwe ono, e kweru ekwekwe, ee-yeḗle gude eje ozi l'ulo-nsq ono; mbu uwe, e doberu nsq ke Eronu, bu onye uke; yeḗle k'unwu iya, ephe e-yeḗle gude eje ozi ge ndu-uke."

²⁰ Ndu Izurelu wakahu l'atatiphu Mosisu. ²¹ Iphe, bukpuo onye oohe ihee; waa onye o rwuru l'ehu g'o nu Chipfu iphe; gudegbaa iphe bya anu iya; mbu iphe, ee-gude mee ulo-ekwa-ndzuko; mewaro iphe, ee-gude eje ozi l'ime iya; mekwapho ophu ee-gude kwee uwe, du nsq. ²² Iphe, bukpuo onye oohe ihee; unwoke me unwanyi; gudegbaa iphe, e gude mkpola-ododo mee bya anu; mbu iphe, dugbaa ge ngga agbabe; me eregede-nchi; me iphe-eka; mewaro iphe ozo, dugbaa egube ono. Ephe gudegbaa mkpola-ododo phe ono bya anu Chipfu g'o buru ngweja-amama. ²³ Ndu nweru onu wotagbaakwaru iya pho; mbu owu, du urwukpu-urwukpu; ozoo ophu eke mee-mee; ozoo ophu du uswe-uswe; ozoo owu ochaa; ozoo eji egbu; ozoo akpo ebili, a tseru l'uswe; ozoo k'umoro-enyimu.

²⁴ Ndu du ike nu mkpola-ochaa; ozoo onyirubvu; nukwaru iya pho Chipfu. Ndu nweru oshi akesha, nweru eka ee-gude iya jee ozi ono nukwa iya pho. ²⁵ Iphe, bukpuo nwanji, maru eme ona gbaa owu bya anu. O duru ndu bu owu urwukpu-urwukpu be ephe gbaru; ndu bu owu, eke mee-mee; duru ndu bu owu uswe-uswe; ndu aburu owu ochaa be ephe gbaru gude bya. ²⁶ Unwanyi, oohe ihee; teme ephe je adu ike mekota iya; bu eji egbu be ephe gude gbaa owu nkephe. ²⁷ Ndu-ishi wotagbaaru mkpuma onikusu; mewaro mkpuma ozo, aswa dugbaa; g'a gbapyabe l'uwe-ukuvu onye-ishi-uke; yeḗle uwe-okpoma iya. ²⁸ Ephe nufukwapho iphe, eshi mkpo; waa manu olivu, ee-gudeje anwu oku; waa k'ophu ee-yeḗle le manu awu l'ishi; waa k'unwu-isensu, eshi mkpo. ²⁹ Ndu

Ízurelu l'ophu; unwoke me unwanyi; mbu ndu oohe ihee wotaru Chipfu iphe, ephe turu obu phe onyo nu g'e gude meeru Chipfu iphe ono, o shi l'onu Mosisu pfua su g'e meeru iya ono.

³⁰ Noo ya; Mosisu su ndu Ízurelu: "Unu maru le Chipfu hotawaru Bezalelu nwa Uri, bu nwanwa Huru, onye okpa-ipfu Jiuda; ³¹ bya emewaa; unme yebe Chileke ji iya ehu; g'o nweru mmamiphe; yee nkwa menya; g'iphe doje iya enya ree; k'ophu o-makotaru geemema iphemiphe emema; ³² g'o maru geemeje iphe-erengete le mkpola-ododo; yee mkpola-ochaa; waa onyirubvu; ³³ makwarupho gaawa mkpuma, aswa du; waa gaawuje mkpola-ododo l'igburonu iya; bya amakwarupho gaapyije iphe apyipyi; mewaro geeshije eme ona ozo, dugbaa iche iche. ³⁴ Teme o nukwapho yee Oholiyabu nwa Ahisamaku, onye okpa-ipfu Danu mmamiphe g'ephe zia ndu ozo geeme ona obu. ³⁵ O mekwaru ge mmamiphe k'eme iphe-erengete ji phe ehu; mbu g'ephe maru eme ona; waa g'ephe maru geegudeje owu urwukpu-urwukpu; yee ophu eke mee-mee; waa kuswe-uswe; waa owu ochaa dengashia iphe edengashi. Ephenobo bu ndu tukoru makotaru geemeje iphe ona g'o maa mma.

36

¹ "Oo ya bu; Bezalelu; yee Oholiyabu; waa iphe, bukpuo ndu maru iphe, Chipfu nuru mmamiphe; yee iphe edo enya g'ephe maru geeme iphemiphe, laru le k'akpu ulo-nsa ono bukwapo g'ephe mee ya ge Chipfu pfuru su g'e meeru iya ya."

² Todbu iya bu; Mosisu kua Bezalelu; yee Oholiyabu; waa iphe, bukpuo onye maru iphe, Chipfu nuru mmamiphe; o nodu ehakwa iya pho ihee g'o jee ozi ono. ³ Mosisu chiru iphe, ndu Ízurelu tutaru g'e gude kpa ulo-nsa ono nu phe. Ndu Ízurelu nodu atukokpoepo iphe ono l'utsu mboku anwuta anwuta g'ephe atu iya. ⁴ Ndu maru eme ona, akpu ulo-nsa ono tuko g'ephe ha paru iphe, ephe eme haa; ⁵ tugbaa je asa Mosisu: "Ndu-a tutaakwaru iphe, suru egude mee iphe, Chipfu suru g'e mee; atawa k'etsutsu iya eye iya."

⁶ Mosisu tua ekemu su: "G'o to dukwa nwoke; ozoo nwanji, a-kpataba iphe akpakpa bya anu su l'oo iphe, o gude eyeta eka k'ulo-nsa ono." E woru iphe ono, Mosisu pfuru ono pfudzuru l'ulo-ekwa ndu Ízurelu l'ophu. E shi nno kpashia ndu Ízurelu g'o to duhe iphe, ephe e-wotaba; ⁷ noo kele iphe, a tutawaru g'e gude jee ozi ulo ono suwaru geegude iya jee ozi ono; l'o tsufu etsufu.

Mkpú-ékwà ono (Awu 26:1-14)

⁸ Iphe, bu ndu ophu maru iphe le ndu-ozu ono gude owu ochaa, a swiru udo; waa ophu du urwukpu-urwukpu; waa ophu du uswe-uswe; yee ophu eke mee-mee; kwee eka kweta iya upfu eka iri. Onye maru eme ona gude owu ono kwee chierobu ye l'upfu eka ono. ⁹ Upfu eka ono tukokwa haru enya nhamunha. Ogologo iya du nkwo-eka ukporo lesato; osa iya du nkwo-eka eno. ¹⁰ Ephe wotaru upfu eka ono ise gbagbabe; o buru nlochiru lanu; bya ewotakwapho uzo ise ophuu gbagbabe nanu. ¹¹ Ishimishi-ophoko-ekwa ono ke mbu be ephe gude owu, du urwukpu-urwukpu yeshia ya nkoloba l'igburonu iya. Ephe bya emekwapho nno l'ishimishi-ophoko-ekwo ono k'ebo. ¹² Nkoloba ukporo labo l'iri be ephe yeru l'ishishi nlochiru lanu; ephe yekwapho nkoloba ukporo labo l'iri l'ishishi nlochiru lanu ophuu. Nkoloba ono tuko ghagbabe iphu. ¹³ Ephe gude mkpola-ododo meta iphe, kweru nko ishi labo uzo ukporo labo l'iri; gude iya dzegbabe nlochiru eka ono ephenobo; o tuko buru nanu.

¹⁴ Ephe bya egude eji egu kwee eka; kweta iya upfu eka iri le nanu, ee-gude phuchite eli ulo-ekwa ono. ¹⁵ Upfu eka ono ephe n'iri le nanu tuko haru enya nhamunha. Ogologo iya du nkwo-eka ukporo l'iri. Osa iya du nkwo-eka eno. ¹⁶ Ephe bya achita upfu eka ono ise gbagbabe; o buru nlochiru lanu; chita uzo upfu eka ishii ophuu gbagbabe kwapho nanu. ¹⁷ Nkoloba ukporo labo l'iri be ephe yeru l'ishishi nlochiru lanu; yekwapho nkoloba ukporo labo l'iri l'ishishi nlochiru lanu ophuu. ¹⁸ Ephe gude onyirubvu meta iphe, kweru nko ishi labo uzo ukporo labo l'iri; gude iya kotagbaa nkoloba nlochiru eka ono ephenobo; gude iya dzegbabe ulo-ekwa ono; o buru nanu. ¹⁹ E mecha; ephe gude akpo ebili, a tseru l'uswe; mee iphe, ee-gude phuchia eli ulo-ekwa ono ozo; bya egudekwapho akpo umoro-enyimu mee iphe, ee-gude kwechite eli akpo k'ebili ono.

²⁰ Ephe gude oshi akesha meta oshi, ee-gudeje kpo be ulo-ekwa ono. ²¹ Oshi ono be e mekotaru; o dugbaa nkwo-eka iri iri l'eli. Osa iya dugbaa nkwo-eka le mkpirikpu iya. ²² Oshi ono be ephe pyitachaa ru okpa labo ye l'ibekeboebo. O buru egube ono be ephe mekotaru oshi ulo-ekwa ono g'o ha. ²³ A bya l'ulo-ekwa ono ibiya ophu gharu iphu l'uzo

ndohali; bu ukporo oshi be ephe rutaru yegbaa ya. ²⁴ Ephe gude mkpola-ochaa meshia enya aka aa-kpogbaaru okpa oshi ono ye; meta iya uzo ukporo labo. Iphe, bu oshi ono g'o ha nweru enya aka labo, aa-kpojeru okpa iya ye. ²⁵ A bya l'ibe iya ophuu; mbu ibiyya ophu gharu iphu l'uzo isheli; bukwapo ukporo oshi be ephe rutaru; yeshia ya. ²⁶ Ephe gude mkpola-ochaa meshia enya aka aa-kpogbaaru okpa oshi ono ye; meta iya uzo ukporo labo. Iphe, bu oshi ono g'o ha nweru enya aka labo, aa-kpojeru okpa iya ye. ²⁷ A bya l'okotazu ulo-ekwa ono; mbu ibiyya ophu gharu iphu l'uzo enyanwu-ariba bu oshi ishii be ephe rutaru; yeshia ya; ²⁸ bya emetacha oshi ebo ebo; yechaa le mgbureku mgbureku ulo-ekwa ono l'uzo okotazu iya ono. ²⁹ Oshi labo ono, ee-yechaa le mgbureku iya ono be dugbaa nkwegba ebo ebo. O shi l'uzo ali du nkwegba ebo jasu l'imeli. Teme o buru echi lanu be a kuberu iya. Ephenebo tuko dukota nno. ³⁰ Oo ya bu l'o du oshi esato laz'u ulo-ekwa ono. E gude mkpola-ochaa meshia enya aka aa-kpogbaaru okpa oshi ono ye uzo iri l'ishii. Iphe, bu oshi ono g'o ha nwegbaaru enya aka labo, aa-kpojeru okpa iya ye.

³¹ Ephe gude oshi akesha rwashia oshi, dugbaa gberere, ee-gude swebushia l'oshi ono. Uzo ise be ephe sweberu l'oshi mgbureku ulo-ekwa ono ibe lanu; ³² swebekwapho uzo ise ozo le mgbureku ibe iya ophuu. Uzo ise ozo buru k'okotazu ulo-ekwa ono; ibiyya ophu gharu iphu l'uzo enyanwu-ariba. ³³ Oshi ophu ee-swebe l'echi iya be ephe rwaru g'o gb'e l'ishi lanu lufu l'ishi iya ophuu. ³⁴ Ephe wukota mkpola-ododo l'oshi ono, eegudeje kpobe ulo-ekwa ono; bya egudekwapho mkpola-ododo meshia echi, e-gudeshigbaa oshi ono, dugbaa gberere ono. Ephe bya awukwapho mkpola-ododo le gberere oshi ono.

³⁵ Ephe gude owu, du urwukpu-urwukpu; waa ophu du uswe-uswe; waa ophu eke mee-mee; yee owu ochaa, a swiru udo; kwee ekwa. Onye maru eme ona bya egude owu ono kweshia chierobu ye l'ekwa ono. ³⁶ Ephe gude oshi akesha rwa itso eno; bya awua ya mkpola-ododo; bya egudekwapho mkpola-ododo meshia iphe, kweru nko, ee-gude kobe ekwa ono l'itso ono. Ephe bya egude mkpola-ochaa kpushia enya aka aa-kpobe itso ono uzo eno. ³⁷ Ephe gude owu, du urwukpu-urwukpu; waa ophu eke mee-mee; waa ophu du uswe-uswe; yee owu ochaa, a swiru udo; kwee ekwa, ee-gudeje kochite onu-abata ulo-ekwa ono. O buru ndu gude ngga ekwe ekwa meru iya. ³⁸ Ephe gude oshi akesha rwata itso ise; bya emekwapho iphe, kweru nko, ee-gude kobe ekwa ono l'itso ono. Ephe bya awua ishi itso ono; waa iphe, ee-swebe l'itso ono mkpola-ododo; bya egude onyirubvu kpushia enya aka aa-kpobegba itso ono ephe n'ise.

37

Okpoko ono (Awu 25:10-22)

¹ Bezalelu gude oshi akesha kua okpoko. Ogologo iya du nkwo-eka labo le mkpirikpu iya. Osa iya du nkwo-eka lanu le mkpirikpu iya. Eli iya dukwapho nkwo-eka lanu le mkpirikpu iya. ² O wua okpobe mkpola-ododo l'ime iya; waa laz'u iya. O gudekwapho mkpola-ododo wu-phae mgbureku iya mgburugburu. ³ O kpata echi mkpola-ododo eno depfubegbaa l'okpa iya ephen'eno; mbu wota ebo depfube l'ibe lanu; wota ebo k'ophuu depfube l'ibe iya ophuu. ⁴ O gude oshi akesha pyita mgboro labo; wua ya mkpola-ododo. ⁵ O woru mgboro ono ephenebo pyochaa l'echi ono, e depfubegbaaru le mgbureku okpoko ono g'o buru iphe, ee-gudeje apa iya.

⁶ O gude okpobe mkpola-ododo meta opfu okpoko; aka aapfuje ugwo iphe-eji, nemadz'u meru. Ogologo iya du nkwo-eka labo le mkpirikpu iya. Osa iya du nkwo-eka lanu le mkpirikpu iya. ⁷ O gude mkpola-ododo mee chierobu labo, a-noduchaa l'ishi opfu okpoko ono. O buru mkpola-ododo, e tsusaru etsusa be o gude mee ya. ⁸ O woru chierobu lanu dobe l'ishi ibe lanu; woru ophuu dobe l'ishi iya ophuu; bya emee; chierobu labo ono, nngbaa l'ishishi okpoko ono ephenebo ye le okpoko ono buru iphe lanu. ⁹ Cherubimu ono be o meru; o jashia nku l'uzo imeli; nku iya ono kpuchite opfu okpoko ono. Ephe ghagbabe iphu; tuko ele enya l'eli okpoko ono kwapho.

Teburu ono (Awu 25:23-30)

¹⁰ Ephe gude oshi akesha meta teburu. Ogologo iya du nkwo-eka labo. Osa iya du nkwo-eka lanu. Eli iya du nkwo-eka lanu le mkpirikpu iya. ¹¹ Ephe wua ya okpobe mkpola-ododo; bya egudekwapho mkpola-ododo wu-phae eli iya mgburugburu. ¹² Ephe wota werere oshi, osa iya ha g'obochi-eka wu-phae mgbureku iya mgburugburu; bya egudekwapho mkpola-ododo kpu-phae werere oshi ono. ¹³ Ephe kpata echi mkpola-ododo eno depfubegbaa le mgbureku okpa teburu ono. ¹⁴ Echi ono no-kubechaa werere oshi pho; k'ophu o-dukwanu ike gudeshia mgboro, ee-gudeje

apa teburu ono. ¹⁵ Mgboro, ee-gudeje apa teburu ono bu oshi akesha be ephe gude pyishia ya; bya awua ya mkpola-ododo. ¹⁶ Ephe gude okpobe mkpola-ododo meshia ngwa, aa-tu-kobeje l'eli teburu ono; mbu gbamugbamu; waa ite; waa okoro; me nkweka ee-gudeje gweeru Chipfu ngweja-mee.

Iphe, aapfubeje oroku

(Awu 25:31-40)

¹⁷ Ephe gude okpobe mkpola-ododo, e tsarusu etsusa mee iphe, aapfubeje oroku. Ephe meru iya; o nweru oshi; waa ekali. O bya enweru ochi; nweru nkwo iya; nweru iphe, du ge nwopu okoko; waa iphe, du gokoko, jawaru ajaja. Ephe tuko iphemiphe ono mee ge yeke iphe ono, aapfubeje oroku ono dzezfua buru nanu. ¹⁸ Oshi iya ono nweru ekali ishii. Ekali eto nodu le mgbureku iya lanu; eto k'ophuu nodu le mgbureku iya ophuu. ¹⁹ Ekali iya lanu nweru okoro eto. Okoro ono be e mecharu; o dugbaa gokoko oshi alumundu. E mekwaapho nwopu okoko ye iya; yee okoko ophu jawaru ajaja. Noo go dukota l'ekali iya ono ephe n'ishii, dzezfugbaaru l'oshi iya ono. ²⁰ Oshi iya ono nweru okoro eno, e meru; o du gokoko oshi alumundu. O nwekwarupho iphe, e meru; o du ge nwopu okoko; yee iphe, du gokoko ophu jawaru ajaja. ²¹ Nwopu okoko lanu be e meru; o nodu le mkpula ekali iya labo ono, no l'uzo ali iya. K'ebonodu le mkpula ekali iya labo k'echi. K'etonodu le mkpula ekali iya labo k'uzo eli. Mbu lo nochaa le mkpula ekali iya ono ephe n'ishii. ²² Nwopu okoko iya ono; yee ekali iya ekali iya ono be e meru; yeke oshi iya tuko dzezfuru. O buru okpobe mkpola-ododo, e tsarusu etsusa be e gude mee ya.

²³ Ephe gudekwapho okpobe mkpola-ododo meta oroku esaa, aa-pfubegbaa l'eli iphe ono, aapfubeje oroku ono; yee emetakwapho akpa iya; waa iphe, aaguje oku iya. ²⁴ Iphe, aapfubeje oroku ono; bya ngwa iya go hakota bu okpobe mkpola-ododo, erwa iya du talentu lanu be e gude mee ya.

Oru-ngweja unwu-isensu

(Awu 30:1-5)

²⁵ Ephe gude oshi akesha kua oru-ngweja, bu aka aa-kpoje unwu-isensu oku. Ogologo iya waa osa iya tuke haru enya nhamunha. Iphe, o duchaa bu nkwo-eka lanu. Eli iya du nkwo-eka labo. Mpu iya; yee oru-ngweja ono tuke rwagbabe buru nanu. ²⁶ Ephe wukota eli iya; yee mgbureku iya; waa mpu iya okpobe mkpola-ododo. Ephe gudekwapho mkpola-ododo kpu-pee mgbureku iya mgburugburu. ²⁷ Ephe meta echi mkpola-ododo ebo ebo depfubegbaa le mgbureku iya ibekeboebo. Ephe depfuberu iya; o noduchaa le mkpula iphe ono, a kpu-pheru iya mgburugburu ono. O buru l'echi ono be ee-yeje mgboro, ee-gudeje apa iya. ²⁸ Ephe gude oshi akesha pyita mgboro ono; waa ya mkpola-ododo.

²⁹ Ephe mekwaapho manu ono, du nsu bya eshi mkpo, aawuje l'ishi ono; waa okpobe unwu-isensu ono, eshi mkpo ono. O buru ndu maru eme manu-mbeleke meru iya.

38

Oru-ngweja aka ee-gweje ngweja-akpo-oku

(Awu 27:1-8)

¹ Ephe gude oshi akesha kuta oru-ngweja. Eli iya du nkwo-eka eto. Ogologo iya waa osa iya tuke haru enya nhamunha. Iphe, o duchaa bu nkwo-eka ise ise. ² Ephe rutachaa mpu mobechea l'ishi ishi mgbureku iya ephen'eno. Mpu ono; yee oru-ngweja ono rwagbaa buru nanu. Ephe mecha ya nno; bya eworu onyirubvu wua ya. ³ Ephe gude onyirubvu meshia iphemiphe, ee-gudeje eje ozi l'oru-ngweja ono, bu iya bu ite; waa iphe, eegudeje ekpo ntu; waa gbamugbamu; waa oji; me iphe, aaguje oku. ⁴ Ephe gude onyirubvu meta iphe, du nggafu-nggafu g'ugbu; bya enweru mgbureku eno. Ephe woru iya kwechia uzo ali mgbureku oru-ngweja ono. A -gbe l'uzo ali iya kwechia ya jasu l'echilabo iya. ⁵ Ephe gudekwapho onyirubvu meta echi eno hebechea le mgbureku iphe ono, du nggafu-nggafu g'ugbu ono, e meru l'onyirubvu ono; go buru enya aka eepycha mgboro, ee-gudeje apa oru-ngweja ono. ⁶ Ephe gude oshi akesha pyita mgboro labo; wua ya onyirubvu; ⁷ wochaaru mgboro ono nwua l'enya echi pho ibekeboebo. Mgboro ono ephenebo a-nodujechea le mgbureku iya ephenebo me a-nodu apa iya. Ephe gude iberibe oshi mee oru-ngweja ono; uzo du iya l'echi.

Eze gbamugbamu ono

(Awu 30:17-21)

⁸ Ephe gude onyirubvu mee eze gbamugbamu; yee okpa iya. Onyirubvu ono, ephe gude mee ya ono shi l'onyo unwanyi, anoduje eje ozi l'onu-abata ulo-ekwa-ndzuko.

Oma-unuphu
(Awu 27:9-19)

⁹ Ephe bya emee oma-unuphu. Ephe gude owu ocha, a swiru udo; kwee ekwa, du ukporo nkwo-eka ise l'ogologo; g'e gude gebuta ibi ya ophu oma-unuphu ono gharu iphu l'uzo ndohali. ¹⁰ Ephe gude onyirubvu meta ukporo itso, aa-kpobe iya; yee enya eka aa-kpobechaa itso ono; bya egude mkpola-ochaa meshia iphe, kweru nko, ee-gude kobe ekwa ono l'itso ono; yee iphe, ee-swebe l'itso ono. ¹¹ Uzo isheli iya bukwapo ekwa, du ukporo nkwo-eka ise l'ogologo be e kweru gude gebuta iya. Itso, aa-kpobe l'uzo isheli ono; yee enya eka aa-kpobe itso ono duchaa ukporo ukporo. O bukwarupho onyirubvu be e gude metachaa ya. O bukwanuru mkpola-ochaa be e gude meshia iphe, kweru nko, ee-gude kobe ekwa ono l'itso ono; yee iphe, ee-swebe l'itso ono.

¹² A bya l'osa oma-unuphu ono l'uzo enyanwu-ariba iya; bukwa ekwa, du ukporo nkwo-eka labo le nkwo-eka iri l'ogologo be e kweru; gude gebuta iya. Ephe bya emeta itso iri, aa-kpobe l'uzo enyanwu-ariba ono; metakwapho enya eka aa-kpobechaa itso ono uzo iri. Ephe bya egude mkpola-ochaa meshia iphe, kweru nko, ee-gude kobe ekwa ono l'itso ono; yee iphe, ee-swebe l'itso ono. ¹³ Osa oma-unuphu ono l'uzo enyanwu-awawa iya dukwapho ukporo nkwo-eka labo le nkwo-eka iri l'ogologo. ¹⁴ Ephe bya ekwe ekwa, du nkwo-eka iri l'ise l'ogologo g'e gude gebuta aguga onu-abata oma-unuphu ono ibe lanu. Itso, aa-kpobe iya; yee enya eka aa-kpobechaa itso ono duchaa eto eto. ¹⁵ A bya l'eka aguga onu-abata oma-unuphu ono ibe iya ophuu; bukwapo ekwa, du nkwo-eka iri l'ise l'ogologo be e kweru g'e gude gebuta iya. Itso, aa-kpobe iya; yee enya eka aa-kpobechaa itso ono duchakwapho eto eto.

¹⁶ Iphe, bu ekwa, ee-gude gebuta oma-unuphu ono mgburugburu bukota owu ocha, a swiru udo be e phe gude kwee ya. ¹⁷ Enya eka aa-kpobechaa itso, ee-gude kpo-buta oma-unuphu ono mgburugburu bu onyirubvu be e phe gude meshia ya. Iphe, kweru nko, ee-gude kobe ekwa ono l'itso ono; yee iphe, ee-swebegbaa l'itso ono bukwanuru mkpola-ochaa be e phe gude meshia ya. Ishi itso ono be e phe wuru mkpola-ochaa. Iphe, ee-swebegbaa l'itso ono, ee-gude kpo-buta oma-unuphu ono mgburugburu ono bu mkpola-ochaa be e phe gude meshia ya. ¹⁸ Ephe gude owu, du urwukpu-urwukpu; waa ophu eke mee-mee; waa k'uswe-uswe; yee owu ocha, a swiru udo; gude kwee ekwa, du nkwo-eka ukporo l'ogologo; g'e gude gechite onu-abata oma-unuphu ono. O bu ru ndu gude ngga ekwe ekwa meru iya. ¹⁹ Ephe gude onyirubvu metaru onu-abata iya ono itso eno; waa enya eka aa-kpobechaa itso eno ono. Iphe, kweru nko, ee-gude kobe ekwa ono l'itso ono; waa iphe, ee-swebegbaa l'itso ono be e phe mekotaru le mkpola-ochaa. Ephe wukotakwapho mkpola-ochaa l'eli itso ono. ²⁰ Iphe, bu nggu, ee-libegbaa eri ulo-ekwa ono; mekwapho k'oma-unuphu ono be e phe gude onyirubvu mekota.

Iphe, e gude jee ozi obu.

²¹ Qwaa bu mkpakọ iphe, e gude mee ulo-ekwa obu; mbu ulo-ekwa Ekemu ono. Oo Mosisu suru ge ndu oshilokpa Lívayi dekota iphemiphe ono l'ekwo. Onye-ishi phe bu Itama nwa Eronu, bu onye uke. ²² Bezalelu nwa Uri, bu nwanwa Huru, bu oshilokpa Jiuda mekota iphemiphe ge Chipfu turu Mosisu onu g'e mee ya. ²³ Onye e phe l'iya tukọ mee ya bu Oholiyabu nwa Ahisamaku; oshilokpa Danu; bu onye maru eme ona; yee erengete; bya aburu onye maru g'eegudeje owu, du urwukpu-urwukpu; waa ophu eke mee-mee; waa ophu du uswe-uswe; waa owu ocha dengashia iphe edengashi. ²⁴ Erwa mkpola-ododo, a tutaru le ngweja-amama, a nuru g'e gude mee ulo ono, du nsọ ono du ukporo talentu le talentu tete; waa unu shekelu; l'ukporo shekelu iri l'ishii; le shekelu tete. G'o ha bukwa iphe, eegudeje atu erwa iphe l'eze-ulo Chileke be e gude tua ya. ²⁵ Erwa mkpola-ochaa, ndu Izurelu tutaru teke ono, a guru phe ogu ono du ukporo talentu ise; waa unu shekelu eno; l'ukporo shekelu esato; le shekelu iri l'ise. G'o ha bukwa iphe, eegudeje atu erwa iphe l'eze-ulo Chileke be e gude tua ya.

²⁶ Iphe, mkpola-ochaa obu gbaru phe l'ehu l'ehu bu mkpola-ochaa, erwa iya bu nkeru-ebo shekelu. G'o ha bukwa iphe, eegudeje atu erwa iphe l'eze-ulo Chileke be e gude tua ya. Ndu a guru teke ono, a guru ndu Izurelu ogu ono bu; a g-be le ndu noru ukporo apha kwaseru. Iphe, e phe du bu ukporo unu nemadzu ugbo ukporo eto l'iri l'ise; l'unu nemadzu esato; l'ukporo umadzu iri l'esaa; l'umadzu iri. ²⁷ Mkpola-ochaa ono, erwa iya du ukporo talentu ise ono be e gude kpushigbaa enya eka aa-kpobegba okpa mgbo ono, ee-gude ku-chite ulo-ekwa ono uzo ukporo ise. Mkpola-ochaa, erwa iya du talentu lanu be eegudeje kpua enya iya lanu. ²⁸ Ephe gude unu shekelu mkpola-ochaa eno; l'ukporo shekelu esato; le shekelu iri l'ise kpushia iphe, nweru nkoloba, ee-gude kobe ekwa ono l'itso ono; bya egudekwa iya pho wukota l'ishi itso ono; bya egude iya mekwapho iphe, ee-swebegbaa l'itso ono. ²⁹ Ephe tutakwarupho onyirubvu, erwa

iya dū ukporo talentu ɛto lɛ talentu iri; waa unu shɛkelu ishii lɛ ngweja-amama ono. ³⁰ Ɖphe gude iya kpua ɛnya ɛka aa-kpɔbegba itso k'onu-abata ulo-ɛkwa-ndzukɔ ono; bya egudekwa iya phɔ kpua ɔru-ngweja ono, bu ɛka ee-gweje ngweja-akpo-oku ono; yee iphe ono, dū g'ugbu ono; waa ngwa ɔru-ngweja ono g'o ha. ³¹ Ɖphe gudekwa iya phɔ kpua ɛnya ɛka aa-kpɔbegba itso, ee-gude kpɔ-butaa ɔma-unuphu ono; wakwaphɔ k'onu-abata iya; waa nggu, ee-libegbaa eri ulo-ɛkwa ono; mɛkwapho k'oma-unuphu iya.

39

Uwe ndu-uke

(Awu 28:1-14)

¹ Ɖphe gude owu, dū urwukpu-urwukpu; waa ɔphu eke mee-mee; yee ɔphu dū uswe-uswe; kweeru ndu-uke uwe, ɛphe e-yeje gude eje ozi l'ulo-ɛkwa ono. Ɖphe kwekwarupho Erɔnu uwe, dū nsɔ, bu iya bu gɛ Chipfu sɔru Mosisu g'e mee ya.

Uwe ifodu

² Ɖphe gude owu mkpɔla-ododo; yee owu, dū urwukpu-urwukpu; waa ɔphu eke mee-mee; waa ɔphu dū uswe-uswe; waa owu ɔchaa, a swiru ɔdo; kwee uwe-ukuvu. ³ Ɖphe woru mkpɔla-ododo tsusaa etsusa; mee ya; ɔ dū pɛripheri; woru iya washia agwara; gude agwara ono tsokɔta lɛ mgbaka owu urwukpu-urwukpu phɔ; yee ɔphu eke mee-mee; yee ɔphu dū uswe-uswe; waa owu ɔchaa, a swiru ɔdo phɔ. Ɖ buru onye maru eme ɔna meru iya. ⁴ Ɖphe woru wɛrere ɛkwa labɔ libechaa l'uwe-ukuvu ono ibekeboe; g'a nyaje iya l'ukuvu; g'e gudeje wɛrere ɛkwa ono ɛphenebo lita k'ataphu yee k'azu. ⁵ Ɖphe bya ekwekwaphɔ wɛrere ɛkwa, ee-gudeje tu-butaa iya l'upfu ye iya. Wɛrere ɛkwa ono bɛ yee ifodu ono tuko buru iphe lanu. Iphe, e gude kwee ya bu owu mkpɔla-ododo; yee owu, dū urwukpu-urwukpu; waa ɔphu eke mee-mee; yee k'uswe-uswe; yee owu ɔchaa, a swiru ɔdo, bu iya bu gɛ Chipfu tɔru Mosisu ɔnu g'e mee ya. ⁶ Mkpuma ɔnikusu phɔ bɛ ɛphe wuru mkpɔla-ododo l'igburɔnu iya. Ɖ buru ɛgube ono, onye apyije mkpuma, vu oke aswa akashije ɛpha lɛ mkpuma; gude mee ya iphe-ɔhubama ono bu g'ɛphe kakɔtaru ɛpha unwu ɛzurelu lɛ mkpuma ono. ⁷ Ɖphe bya adzɔpyabe mkpuma labɔ ono l'eli uwe-ukuvu phɔ ɛphenebo; k'ɔphu Chipfu e-gudeje iya nyata unwu ɛzurelu, bu iya bu gɛ Chipfu tɔru Mosisu ɔnu g'e mee ya.

Uwe-ɔkpoma

⁸ Ɖphe bya ekwee uwe-ɔkpoma phɔ, ee-gudeje achɔ iphe, bu uche Chipfu phɔ. Ɖphe kweru iya; ɔ dū g'uwe-ukuvu phɔ, e kweru l'owu mkpɔla-ododo; yee owu, dū urwukpu-urwukpu; yee ɔphu eke mee-mee; waa k'uswe-uswe; waa owu ɔchaa, a swiru ɔdo. Ɖ buru onye maru eme ɔna meru iya. ⁹ Ɖ nweru mgbureku ɛno; dū nkwegba labɔ. Mgbureku iya ono ɛphen'ɛno tukokwa haru ɛnya nhamunha. Ogologo iya dū nkwo-ɛka lanu; ɔsa iya dukwapho nkwo-ɛka lanu. ¹⁰ Ɖphe bya adzɔpyabe mkpuma, vu oke aswa l'ogiri l'ogiri ɔzo ɛno l'ɛkwa ono. Mkpuma, bu l'ogiri iya kɛ mbu bu rubi; yee tɔpazu; waa berilu. ¹¹ Ogiri iya k'ɛbo; bu tɔkwasu; yee safaya; waa emeraludu bɛ ɛphe doru iya. ¹² Ɖ be l'ogiri iya k'eto; ɔ buru jiasintu; yee agetu; waa amitisutu bɛ ɛphe doru iya. ¹³ Teke o beru l'ogiri k'eno; bu kirisolayitu; yee ɔnikusu; waa jiasupa bɛ ɛphe doru iya. Ɖphe bya awua mkpɔla-ododo l'igburɔnu mkpuma ono.

¹⁴ Iphe, ɔ dū bu mkpuma iri l'ɛbo. G'ɛphe ha nanu nanu no-chichaaruu ɛnya ɛpha unwu ɛzurelu. Ɖphe bya edechaa ɛpha unwu ɛzurelu ono lɛ mkpuma ono; ɔ dū g'iphe-ɔhubama nochia ɛnya ɔkpa-ipfu iri l'ɛbo ndu ɛzurelu. ¹⁵ Ɖphe gude owu ɔkpobe mkpɔla-ododo swishia gwogirigwo, ee-lipfubegbaa l'uwe-ɔkpoma ɔbu; mbu swishia ya; ɔ dū g'onye swiru ɔdo. ¹⁶ Ɖphe gude mkpɔla-ododo meta echi labɔ; yechaa l'ishi uwe-ɔkpoma ono; ¹⁷ bya eworu gwogirigwo phɔ libechaa l'echi ono, e yegbaaru l'ishi uwe-ɔkpoma ɔbu. ¹⁸ Ɖphe bya ewota ishi gwogirigwo ono ishi iya ɔphuu lipfubekwaphɔ lɛ mkpɔla-ododo phɔ, a wuru l'igburɔnu mkpuma labɔ phɔ, e lipfuberu l'eli uwe-ukuvu phɔ. ¹⁹ Ɖphe bya egude mkpɔla-ododo meta echi labɔ ɔzo; lipfube l'ishi uwe-ɔkpoma ɔbu l'uzo alɛ. Ɖphe lipfuberu iya l'ime uwe-ɔkpoma ɔbu; ibiya ɔphu tukuru l'eli uwe-ukuvu phɔ. ²⁰ Ɖphe bya egude mkpɔla-ododo metafua echi labɔ ɔzo; libechaa l'ishishi wɛrere ɛkwa labɔ phɔ l'uzo alɛ iya; mbu wɛrere ɛkwa ono, e liberu l'eli uwe-ukuvu ono. Ɖphe liberu iya temanu l'e rwua ɛka ono, a nmaru wɛrere ɛkwa, a t-butaru l'upfu uwe-ukuvu ono. ²¹ Echi k'uwe-ɔkpoma phɔ bɛ ɛphe gude eri, e gude owu, dū urwukpu-urwukpu swia; litachaa l'echi uwe-ukuvu ɔbu; k'ɔphu ɔo-ndu lɛ mgboru wɛrere ɛkwa, atɔ-butaa l'upfu phɔ; g'uwe-ɔkpoma phɔ ta ndujeshi aku pɛpɛe l'eli uwe-ukuvu ɔbu, bu iya bu gɛ Chipfu tɔru Mosisu ɔnu g'e mee ya.

Uwe uke ozo

²² Ɖphe gude ẹkwa, ɔ urwukpu-urwukpu mee uwe mgbalanɔ, ee-yeje uwe-ukuvu ono l'eli iya. Ɖ buru onye maru ekwe ẹkwa ree kweru iya. ²³ Ɖphe kweru iya; ẹka eepyoje iya ishi nɔdu iya l'echilabɔ; bya eswia igburonɔ iya onu g'eeswiye olu uwe-a; g'ɔ tɔ lakahɔ. ²⁴ Ɖphe gude owu, ɔ urwukpu-urwukpu; waa ɔphu eke mee-mee; yee ɔphu ɔ uswe-uswe; waa owu ɔchaa, a swiru ɔdo; metachaa iphe, ɔugbaa g'akpuru itorokuma; dophee onu uwe ono mgburugburu. ²⁵ Ɖphe bya egude ɔkpobe mkpɔla-ododo meshia ɔkunmengu dophee igburonɔ uwe ono mgburugburu lẹ mgbaka iphe ono, ɔugbaa g'akpuru itorokuma ono. ²⁶ Ɖkunmengu ono; waa iphe ono, e meru; ɔ ɔ ɔ g'akpuru itorokuma ono; nɔ-phee igburonɔ uwe ono mgburugburu. E dongakotaru phe edonga l'onu uwe ono, ee-yeje ejeru Chipfu ozi ono, bu iya bu ge Chipfu turu Mosisu onu g'e mee ya. ²⁷ Ɖphe gude owu ɔchaa kweeru Eronu; yee unwu iya uwe mgbalanɔ. Ɖ buru onye maru ekwe ẹkwa ree kweru iya. ²⁸ Ɖphe gudekwaphɔ owu ɔchaa kwee okpulishi-ẹkwa ono; waa okpu ndu-uke ono; gude owu ɔchaa, a swiru ɔdo kwee nwiba ono. ²⁹ Ɖphe gude owu ɔchaa, a swiru ɔdo; waa owu, ɔ urwukpu-urwukpu; waa ɔphu eke mee-mee; yee ɔphu ɔ uswe-uswe kwee ẹkwa-atu-butal-upfu ono. Ɖ buru onye maru ekwe ẹkwa kweru iya; bya aburu ge Chipfu turu Mosisu onu g'e mee ya. ³⁰ Ɖphe gude ɔkpobe mkpɔla-ododo meta iphe, ɔ g'okwekpu; dee ya iphe g'eedeje l'iphe-ɔhubama-a. Iphe, ẹphe deru iya bu: IPHE, DURU CHIPFU NSQ. ³¹ Ɖphe bya ewota eri, e gude owu, ɔ urwukpu-urwukpu swia; libe l'iphe ono, ɔ g'okwekpu ono; woru iya lipyabẹ l'atatiphu okpulishi-ẹkwa, bu iya bu ge Chipfu turu Mosisu onu g'e mee ya.

Mosisu eje agbaphe ɔlo-ẹkwa ono.

³² Nta-a bẹ ɔlo-ẹkwa ono; mbu ɔlo-ẹkwa-ndzukɔ ono bẹ e meghewaru. Ndu Ɖzurelu tukoeru iya phɔ mekota ge Chipfu suru Mosisu g'e mee ya. ³³ Noo ya; ẹphe chita iphe ɔlo-ẹkwa ono g'ɔ ha chitaru Mosisu; mbu ɔlo-ẹkwa ono; me ngwa iya, ɔ g'iphe iya ono, nweru nkoloba ono; waa mgbo ono, ee-gude ku-chite ɔlo-ẹkwa ono; waa oshi ono, ee-gudegbaa swebushia lẹ mgbo ono; waa itso iya ono; yee ɔnya ẹka aa-kpobechaa itso ono; waa ɔkpa mgbo ono.

³⁴ Ɖphe chitakarupho akpɔ ebili ono, a tseru l'uswe, ee-gude kpua ɔlo-ẹkwa ono; waa akpɔ umoro-ɔnyimu ono; waa ẹkwa ono, ee-gude kobuta ẹka-kakɔta-adu-nsɔ ono; ³⁵ waa okpoko-ekemu ono; yee mgboro ono, ee-gudeje apa iya ono; waa opfu okpoko ono, aa-nɔduje apfu ugwo iphe-ɔji ono; ³⁶ waa teburu ono; yee ngwa iya; waa buredi ono, ee-dobeje l'iphu Chipfu ono; ³⁷ waa iphe ono, aapfubeje oroku ono, e meru l'ɔkpobe mkpɔla-ododo ono; waa oroku iya ono; yee ngwa iya; waa manɔ ono, ee-gudeje anwu ɔku ono; ³⁸ waa oru-ngweja ono, e meru lẹ mkpɔla-ododo ono; waa manɔ ono, aa-wu l'ishi ono; waa unwu-isensu ono, eshi mkpɔ ono; waa ẹkwa ono, ee-kochite onu-abata ɔlo-ẹkwa ono; ³⁹ waa oru-ngweja ono, bu ẹka ee-gweje ngweja-akpɔ-ɔku ono, e gude onyirubvu mee ono; waa iphe iya ono, ɔ g'ugbu ono; waa mgboro iya; yee ngwa iya g'ɔ ha; waa eze gbamugbamu ono; yee iphe ono, aa-subeje iya ono; ⁴⁰ waa ẹkwa ono, ee-gude gebuta ɔma-unuphu ono; yee itso iya; waa ɔnya ẹka aa-kpobechaa itso ono g'ɔ ha; waa ẹkwa, ee-gude gechite onu-abata ɔma-unuphu ono; waa eri iya; yee nggu iya; yee iphemiphe, ee-gude eje ozi l'ɔlo-ẹkwa ono; mbu ɔlo-ẹkwa-ndzukɔ ono; ⁴¹ waa uwe ono, e kweru ekwekwe, ee-yeje gude eje ozi l'ɔlo-nsɔ ono; mbu uwe, ɔ nso ke Eronu, bu onye uke; yee k'unwu iya, ẹphe ee-yeje m'ẹphe nɔdu eje ozi uke phe. ⁴² Ndu Ɖzurelu tukoephe iphemiphe ono mekota ge Chipfu turu Mosisu onu iya. ⁴³ Mosisu bya ele ɔnya l'ozu ono; huma l'ẹphe jekotaru iya phɔ ge Chipfu suru g'e mee ya. Ɖo ya bu; ɔ bya agoru onu-ɔma nɔ phe; gude kele phe ekele ozi ono, ẹphe jeru ono.

40*Akpobe ɔlo-ẹkwa ono*

¹ Noo ya; Chipfu su Mosisu. ² "Kpobe ɔlo-ẹkwa ono; mbu ɔlo-ẹkwa-ndzukɔ; lẹ mbokɔ, onwa mbu fuerupho. ³ Paru okpoko-ekemu ono sube iya l'ime; l'i wota ẹkwa ono gude kobuta iya. ⁴ L'i pabata teburu ono; yee ngwa iya. L'i pabatakwapho iphe ono, aapfubeje oroku ono; dozichaa oroku, ɔ iya nu. ⁵ L'i patakwapɔ oru-ngweja-unwu-isensu ono, e meru lẹ mkpɔla-ododo ono; sube l'atatiphu okpoko-ekemu ono; gude ẹkwa ono kobuta onu-abata ɔlo-ẹkwa ono.

⁶ "L'i sube oru-ngweja ono, bu ẹka ee-gweje ngweja-akpɔ-ɔku ono l'atatiphu onu-abata ɔlo-ẹkwa ono; mbu ɔlo-ẹkwa-ndzukɔ ono. ⁷ L'i pata eze gbamugbamu ono sube

lẹ mgbaka ọ̀lo-ẹ̀kwa-ndzuko ono; yee ọ̀ru-ngweja ono, bu ẹ̀ka ee-gweje ngweja-akpo-oku ono; kuru mini ye iya. ⁸ L'i chita ẹ̀kwa ọ̀ma-unuphu ono gude kobuta ọ̀ma-unuphu mgburugburu; wotakwapho ẹ̀kwa ọ̀nu-abata ọ̀ma-unuphu ono kochite ọ̀nu-abata iya. ⁹ L'i wota manu ono, aa-wu l'ishi ono; wua l'ulo-ẹ̀kwa ono; yee iphemiphe, nọkota iya nu; shi nno doo yee iphemiphe, nọ iya nu nsọ; g'ọ du nsọ. ¹⁰ L'i wukwapho ọ̀ru-ngweja ono, bu ẹ̀ka ee-gweje ngweja-akpo-oku ono manu; yee ngwa iya g'ọ ha; shikwapho nno doo ya nsọ; g'ọ buru iphe, du nsọ shii. ¹¹ L'i wukwapho eze gbamugbamu ono; yee okpa iya manu; shi nno doo ya nsọ.

¹² "L'i duta Eronu; yee unwu iya bya l'onu-abata ọ̀lo-ẹ̀kwa-ndzuko ono; wua phe ẹ̀hu. ¹³ L'i chita uwe ono, du nsọ ono yee Eronu; wua ya manu l'ishi gude doo ya nsọ; k'ophu ọ̀o-buru onye uke; jeeru mu ozi. ¹⁴ L'i dutakwapho unwu iya yeshia phe uwe mgbalanu phe. ¹⁵ L'i wua phe manu l'ishi g'i wuru nna phe; g'ephe buru ndu-uke jeeru mu ozi. Manu ono, ii-wu phe l'ishi ono e-me phe; g'ephe buru ndu-uke; e -shi l'ogbo sweru ogbo." ¹⁶ Mosisu tuko iphemiphe mekọta ge Chipfu turu iya onu g'o mee ya.

¹⁷ O be l'apha k'ẹbo lẹ mbọku, onwa mbu furu; e woru ọ̀lo-ẹ̀kwa ono kpobe. ¹⁸ Mosisu woru enya ẹ̀ka aa-kpobechaa mgbo ọ̀lo-ẹ̀kwa ono; waa itso iya; pfubegbaa; bya akpobe iya mgbo ono; bya eye iya iphe ono, ee-gude swebushia lẹ mgbo ono; bya kpobekwa iya pho itso ono; shi nno kpobe ọ̀lo-ẹ̀kwa ono teke ono. ¹⁹ O wota ẹ̀kwa ono phushi l'eli ọ̀lo-ẹ̀kwa ọ̀bu; bya achita iphe phu-chite ọ̀lo-ẹ̀kwa ono, bu iya bu ge Chipfu suru g'e mee ya.

²⁰ O pata ekemu ono ye l'ime okpoko ono; woru mgboro iya ono pyochaa l'okpoko ono; bya apata opfu okpoko ono, aa-nodu apfu ugwo iphe-aji ono; sube iya l'eli. ²¹ O gbẹ teke ono pata okpoko ono pabata l'ulo-ẹ̀kwa ono; bya eworu ẹ̀kwa ono kobuta okpoko-ekemu ono, bu iya bu ge Chipfu turu iya onu g'o mee ya. ²² Mosisu bya apata teburu ono sube l'ulo-ẹ̀kwa-ndzuko ono l'uzo isheli; l'okotazu ẹ̀kwa, e gude kobuta ẹ̀ka-kakota-adu-nsọ ono. ²³ O woru buredi ono dobe l'ataphu Chipfu, bu iya bu ge Chipfu turu iya onu g'o mee ya. ²⁴ O pata iphe ono, aapfubeje oroku ono sube l'ulo-ẹ̀kwa-ndzuko ono l'uzo ndohali; yele teburu ono ghagbabe iphu; ²⁵ bya anodu l'iphu Chipfu l'ẹka ono mezichaa oroku, du iya nu, bu iya bu ge Chipfu turu iya onu g'o mee ya. ²⁶ O patakwapho ọ̀ru-ngweja ono, e meru lẹ mkpola-ododo ono sube l'ataphu ẹ̀kwa ono, e gude kobuta ẹ̀ka-kakota-adu-nsọ ono; ²⁷ bya akpo unwu-isensu oku l'oru-ngweja ono, bu iya bu ge Chipfu ziru iya g'o mee ya.

²⁸ O wota ẹ̀kwa ono gude kochite ọ̀nu-abata ọ̀lo-ẹ̀kwa ono; ²⁹ bya eworu ọ̀ru-ngweja ono, bu ẹ̀ka ee-gweje ngweja-akpo-oku ono sube lẹ mgboru ọ̀nu-abata ọ̀lo-ẹ̀kwa-ndzuko ono; bya egweeru Chipfu ngweja-akpo-oku; yee ngweja-nri l'oru-ngweja ono, bu iya bu ge Chipfu turu iya ekemu g'o mee ya. ³⁰ O bya apata eze gbamugbamu ono sube lẹ mgbaka ọ̀lo-ẹ̀kwa-ndzuko ono; yee ọ̀ru-ngweja ono, bu ẹ̀ka ee-gweje ngweja-akpo-oku ono. ³¹ O buru eze gbamugbamu ono be Eronu yee unwu iya; waa Mosisu gude kwoo ẹ̀ka; yee okpa. ³² O nodu abujeru; ephe -mee g'ephe bahu l'ulo-ẹ̀kwa-ndzuko ono; ozoo g'ephe kpitaru ntse l'oru-ngweja ono, bu ẹ̀ka eegweje ngweja-akpo-oku ono; ephe akwoadaa ẹ̀ka yee okpa, bu iya bu ge Chipfu turu phe ekemu g'ephe meje iya. ³³ Mosisu bya achitakwapho ẹ̀kwa ọ̀ma-unuphu ono gude kobuta ọ̀ma-unuphu ọ̀lo-ẹ̀kwa ono yele ọ̀ru-ngweja ono mgburugburu; wotakwapho ẹ̀kwa ọ̀nu-abata ọ̀ma-unuphu ono kochite ọ̀nu-abata iya. O buru iya bu lẹ Mosisu ejeghee ozi ọ̀bu.

Akpabiri Chipfu

³⁴ Noo ya; urwukpu ono bya aso-kpute ọ̀lo-ẹ̀kwa-ndzuko ono; akpabiri Chipfu bya eji ọ̀lo-ẹ̀kwa ono ejiji. ³⁵ Ophu Mosisu adukpodanu ike ye ishi l'ulo-ẹ̀kwa-ndzuko ono; noo kele urwukpu so-kputeru iya; teme akpabiri Chipfu ji ọ̀lo-ẹ̀kwa-ndzuko ono ejiji. ³⁶ Ndu Izurelu nodu abujeru; teke urwukpu ono wukahuru l'eli ọ̀lo-ẹ̀kwa ono; ephe akwalia. ³⁷ Teke urwukpu ono atugbuduru; ephe anodu l'ẹka ephe nọ gbiriri jasu mboku, urwukpu ono a-tugbu. ³⁸ Oo ya bu; urwukpu Chipfu, nọ aso-kputaje ọ̀lo-ẹ̀kwa ono l'eswe; teke o beru l'enyashi l'o nwuaaha g'oku l'ataphu ndu Izurelu. O buru g'o mekotaru bu ono jasu ndu Izurelu jeghee ije phe ono.

Ekwo Ndu Uke

Ngweja-akpo-oku

¹ Chipfu gbẹ l'ulo-ekwa-ndzuko kua Mosisu oku bya epfuru yeru iya; sụ iya: ² "Waa opfu, ii-pfuru nū unwu Ízurelu baa: O -duru g'unu ha onye gude ngweja abya anụ Chipfu; g'onye ono jejekwa l'eka eswi; ozoo aturu me eghu iya duru je akputa nanu gude bya anụ iya.

³ "O -buru onye bu eswi be o gude abya egweru mu ngweja-akpo-oku; g'onye ono kpatakwa oke-eswi, adudu eka iphe mebyiru iya; bya anụ l'onu-abata ulo-ekwa-ndzuko; k'opfu Chipfu a-natakwanu iya. ⁴ G'onye ono byabe anu ono, o nuru g'o buru ngweja-akpo-oku ono eka l'ishi. Aa-nata iya g'o nochia enya onye ono; buru iphe, eegude pfua ugwo iphe-aji, onye ono meshiru. ⁵ G'onye ono nodu l'iphu Chipfu gbua oke-eswi ono. Unwu Eronu, bu ndu-uke egude mee oke-eswi ono phephee oru-ngweja mgburugburu; mbu l'onu-abata ulo-ekwa-ndzuko ono. ⁶ G'o swakwaa anu ono akpo; bushia anu iya iphiriba iphiriba. ⁷ Unwu Eronu ono, bu onye uke ono abya akpobe oku l'oru-ngweja ono; bya eworu nku doo byemubyemu l'oku ono. ⁸ Ndu uke ono, bu iya bu unwu Eronu ono abya eworu iphiriba iphiriba anu ono; mekpoo ishi iya; yee ebà iya doo le nku ono, e doru l'oku ono, a kpoberu l'oru-ngweja ono. ⁹ Iphe-epho iya; waa eka iya; me okpa iya be onye ono e-gude mini saa asasa. E -mechaa; onye uke atuko iphemiphe ono kpoo oku l'oru-ngweja ono; g'o buru ngweja-akpo-oku; mbu ngweja, aakpo oku anu Chipfu, mkpo iya du Chipfu ree.

¹⁰ "O -buru l'onye obu bu eghu; ozoo aturu be o gude bya egwe ngweja-akpo-oku; g'o bukwaru iphe, oo-wota bu okee ya, adudu eka iphe mebyiru iya. ¹¹ G'onye ono gha iphu l'uzo isheli woru iphe-ngweja ono gbua le mgbureku oru-ngweja ono l'atatiphu Chipfu. Unwu Eronu, bu ogbo-uke eworu mee anu ono phephee mgburugburu oru-ngweja ono. ¹² Onye ono eworu anu ngweja ono bushia iphiriba iphiriba. Onye uke abya achiru yeke ishi iya; yee ebà iya doo byemubyemu l'eli nku ono, no l'oku ono, a kpoberu l'oru-ngweja ono. ¹³ Iphe-epho iya; waa eka iya; yee okpa iya be onye ono e-gude mini saa asasa. Onye uke atuko iphemiphe ono kpoo oku l'oru-ngweja ono; g'o buru ngweja-akpo-oku; mbu ngweja, aakpo oku anu Chipfu, mkpo iya du Chipfu ree.

¹⁴ "O -buru l'oo iphe furu nku be onye obu gude bya egweru Chipfu ngweja-akpo-oku obu; g'o bukwaru ndo; ozoo kparaka be oo-gude bya. ¹⁵ Onye uke anwuta iya bya l'oru-ngweja ono; bya aswi-bufu iya ishi woru iya kpoo oku l'oru-ngweja onoya. L'o haa mee ya g'o lashia l'aguga oru-ngweja ono. ¹⁶ L'o bya achifuta iya okpa-nri; bya anmashia ya eba bya eworu iya wushi l'ibiya k'uzo enyanwu-awawa oru-ngweja ono; mbu l'uzo eka ono, aawushije ntu ono. ¹⁷ L'o gbẹ le nku enu ono lajaa ya ebo g'o gheru onu; ole g'o to lajahashi iya ebo g'o nodu iche iche. Onye uke abya eworu iya kpoo oku l'oru-ngweja; mbu l'eli nku ono, e doru l'eli iya ono; g'o buru ngweja-akpo-oku; mbu ngweja, aakpo oku anu Chipfu, mkpo iya du Chipfu ree."

2

Ngweja-nri

¹ "O -buru onye gude ngweja-nri abya agwa Chipfu; g'onye ono gude ukpokutu iphe gude bya. L'o gbashia iya manụ; yekwa iya pho unwu-isensu. ² O -mechaa ya nno l'o woru iya nu unwu Eronu, bu ndu-uke. G'onye uke woru ukpokutu iphe ophu jiru mkpoji-eka a gbashiru manụ; bya eworu iphe, bu unwu-isensu, e yeru iya kpoo oku l'oru-ngweja ono; g'o nochia enya ngweja-nri ono; g'o buru iphe, aakpo oku anu Chipfu, mkpo iya du Chipfu ree. ³ Ngweja-nri ono ophu ghuduru nu a-bwaro ke Eronu yee unwu iya. O du nso shii kele o shi le ngweja-nri, aakpo oku anu Chipfu.

⁴ "Teke o bu ngweja-nri, e gheru le ntu-oku be i wotaru; g'o bukwaru akara, e yeduru iphe, ekoje buredi, e meru l'ukpokutu witi, a gworu le manụ; odumeka l'o buru echambekee, e yeduru iphe, ekoje buredi, a gworu le manụ. ⁵ Teke o bu le ngweja ngu bu ngweja-nri ophu e gheru le mbeji; g'o bukwaru ukpokutu ereshi, a gworu le manụ; mbu ereshi, e yeduru iphe, ekoje buredi. ⁶ Gwepiyashia ya egwepiyashi; l'i bya agbashia iya manụ l'eli; kele o bukwa ngweja-nri. ⁷ Teke o bu le ngweja ngu bu ngweja-nri, e shiru l'ite; g'o bukwaru ukpokutu ereshi, e yeru manụ be ii-gude mee ya. ⁸ O buru ngweja-nri, dugbaa egube ono be unu e-gudeje byapfuta Chipfu. Teke e gwetarụ iya

bya anụ onye uke; l'ò gude iya bya l'òru-ngweja ono. ⁹ Onye uke ono e-wota òphu a-nò-chi ẹnaya ngweja ono je akpòò òku l'òru-ngweja; g'ò buru ngweja, aakpò òku anụ Chipfu, mkpò iya dụ Chipfu ree. ¹⁰ Ngweja-nri ono òphu phòduru nù bụwaa kẹ Eronu yee unwu iya. O dụ nsò shii kẹle o shi lẹ ngweja, aakpò òku anụ Chipfu.

¹¹ "G'ò tọ dukwa ngweja-nri, unu gude abya agwa Chipfu, unu e-yeje iphe, ekoje buredi. Mbụ-a; g'ò tọ dukwa iphe, e yeru iphe, ekoje buredi; ọzoo manụ-ẹnwu, unu e-ye lẹ ngweja, unu akpò òku anụ Chipfu. ¹² Unu e-yekòbeje iya lẹ ngweja akpuru mbụ, iphe, unu kòru l'òpfi unu mịtaru abya anụ Chipfu. Obenu lẹ-a; g'a ta kpòkwa iya òku l'òru-ngweja g'ò buru ngweja, mkpò iya dụ Chipfu ree. ¹³ G'onye gude ngweja-nri abya agwa Chipfu yejekwa iya únú. Ophu i kwejekwa g'únú ọgbandzu Chileke ngu ono ta adu lẹ ngweja-nri ngu. Mbụ-a; yejekwa únú l'iphe, bụkpoo ngweja, iigwekpoo egwegwe.

¹⁴ "O -buru l'unu gude akpuru mbụ, iphe, unu kòru l'òpfi unu mịtaru gude abya egweru Chipfu ngweja-nri; unu gbatakwa ishi ereshi, dukwadu oyii; hụa ahùhù gude gwee ngweja-nri òbu; unu tsukwaa ya etsutsu. ¹⁵ Unu gbashikwa iya manụ; yekwa iya phò ùnwù-isensu; kẹle o bụkwa ngweja-nri. ¹⁶ G'onye uke hata nwòphu a-nò-chi ẹnaya ngweja ono kpòò òku; mbụ iphe, shi l'ereshi ono, e tsuru etsutsu gbashi iya manụ ono; mēkpoo iphe, bụ ùnwù-isensu, e yeru iya. O bụakwaa ngweja, aakpò òku anụ Chipfu."

3

Ngweja-ehu-guu

¹ "O -buru onye gude ngweja-ehu-guu abya agwa Chipfu; o -buru oke-eswi; ọzoo ne iya bẹ o gude abya agwa Chipfu òbu; g'onye ono gudekwa ophu adudu ẹka iphe mebyiru iya. ² G'onye ono woru ẹka byabẹ iphe ngweja ono l'ishi. O -mechaa nno l'ò woru iya gbua l'ònu-abata ọlò-ẹkwa-ndzukò. E -gbuchaa ya; unwu Eronu, bụ ndu-uke egude mee-iphe ono je ephephee ọru-ngweja mgburugburu. ³ L'ò gbẹ l'iphe ngweja-ehu-guu ono bota anụ, aa-kpò òku nù Chipfu. Iphe, aa-bota bụ ẹba, kwechiru iphe-ẹpho iya; waa ophu nòkota l'iphe-ẹpho iya l'ophu. ⁴ L'ò bọtakwapho àkpùrù iya ephenebo yekòbe iya; waa ẹba, dụ iya nù, bụ ophu nò l'uzo ose iya. G'ò tuko anya iya ephel'èkpùrù iya ono bọfuchaa. ⁵ G'unwu Eronu woru iya kpòò òku l'òru-ngweja l'eli ngweja-akpò-òku ono, nò l'eli nkù, e doru l'òku ono; g'ò buru ngweja, aakpò òku anụ Chipfu, mkpò iya dụ Chipfu ree.

⁶ "O -buru onye bụ aturu; ọzoo egwu bẹ o gude abya anụ Chipfu ngweja-ehu-guu; o -bụ okee ya-o; ọzoo nyee ya-o; g'ò nùkwa ophu adudu ẹka iphe mebyiru iya. ⁷ O -buru nwaturu bẹ onye ono kpù bya anụ kẹ ngweja òbu; g'ò kpukwaru iya bya l'iphu Chipfu. ⁸ G'onye ono woru ẹka byabẹ iphe ngweja ono l'ishi; woru iya gbua l'ònu-abata ọlò-ẹkwa-ndzukò. E -mechaa; unwu Eronu egude mee anụ ono je ephephee ọru-ngweja mgburugburu. ⁹ Onye ono abya agbẹ l'anụ ngweja-ehu-guu ono buta anụ, ee-gude gweeru Chipfu ngweja, aa-kpò òku nù iya. Ẹba iya g'ò ha bẹ ee-hetagbu; tẹme l'a gbẹ lẹ mgoru okpu okpuruku iya gbujita upfomodu iya l'ophu, bụ ẹka ẹba aduje ono. Ẹba, kwechiru iphe-ẹpho iya; waa ophu nòkota l'iphe-ẹpho iya bẹ ee-hetafua. ¹⁰ L'ò bọtakwapho àkpùrù iya ephenebo yekòbe iya; waa ẹba, dụ iya nù, bụ ophu nò l'uzo ose iya. G'ò tuko anya iya; ephel'èkpùrù iya ono bọfuchaa. ¹¹ Onye uke ewota iya je akporu Chipfu òku l'òru-ngweja; kẹle o bụ nri; mbụ ngweja, aakpò òku anụ Chipfu.

¹² "O -buru onye bụ egwu bẹ o kpù bya egwe ngweja òbu; g'onye ono kpùtakwa iya phò bya l'iphu Chipfu. ¹³ G'onye ono wokwarupho ẹka byabẹ egwu ono l'ishi; woru iya gbua l'atatiphu ọlò-ẹkwa-ndzukò. Unwu Eronu eworu mee ya je ephephee l'òru-ngweja mgburugburu. ¹⁴ Iphe, oo-wofuta l'anụ ono gude gweeru Chipfu ngweja, aakpò òku bụ ẹba, kwechiru iphe-ẹpho iya; mē ophu nòkota l'iphe-ẹpho iya. ¹⁵ L'ò bọtakwapho àkpùrù iya ephenebo yekòbe iya; waa ẹba, dụ iya nù, bụ ophu nò l'uzo ose iya. G'ò tuko anya iya ephel'èkpùrù iya ono bọfuchaa. ¹⁶ Onye uke ewota iya je akpòò òku l'òru-ngweja; g'ò buru nri, e gweru ngweja, aakpò òku, mkpò iya dụ Chipfu ree. Ẹba anụ l'ophu bụkota kẹ Chipfu. ¹⁷ Ekemu-a bụ ekemu, a-nò; e -shi l'ogbo sweru ogbo l'ẹka bụkpoo ẹka unu bu: Unu ta atajekwa ẹba-iphe; ọzoo mee ya."

4

Ngweja-iphe-eji

¹ Tòbudu iya bụ; Chipfu sù Mòsisu. ² "Waa iphe, ii-pfuru ndu Ízurelu baa: Teke o duru onye meru iphe-eji l'amagama; mee iphe, Chipfu turu ekemu sù g'e te emeshi.

³ "O -buru onye uke, a wuru manụ l'ishi meru iphe-eji òbu; shi nno meta ikpe-anmanma kpua ọha l'ophu; g'onye ono kpùtakwa oke-eswi, adudu ẹka iphe mebyiru iya; gude bya ewotaru Chipfu g'ò buru ngweja-iphe-eji k'iphe-eji ono, o meru ono. ⁴ G'onye

ono kp̄ta oke-eswi ono gude bya l'ip̄hu Chipfu l'õnu-abata ɔlo-ɛkwa-ndzuko. L'o woru ɛka byabɛ oke-eswi ono l'ishi; gbua ya l'ip̄hu Chipfu l'ɛka ono. ⁵ G'onye uke ono, a wuru manɔ l'ishi ono harɔ meta mee oke-eswi ono gude bahɔ l'ime ɔlo-ɛkwa-ndzuko. ⁶ L'õ tɛɛ mkp̄shi-ɛka lɛ mee ono phee mgbo ɛsaa l'atatiphu Chipfu; mbɔ l'atatiphu ɛkwa ono, dɔ nsõ ono. ⁷ Onye uke ono abya emetakwaphõ mee anɔ ono wuru ye lɛ mpu phõ, e mobegbaaru l'õru-ngweja ùnwù-isensu; mbɔ ɔru-ngweja ono, nɔ l'atatiphu Chipfu l'ɔlo-ɛkwa-ndzuko. L'õ pata mee ɔphu phõduru nɔ je awuru ye l'ɔkpali ɔru-ngweja ɛka eegweje ngweja-akpo-oku, nɔ l'õnu-abata ɔlo-ɛkwa-ndzuko.

⁸ "L'õ bya eheshikõta ip̄he, bɔ ɛba, dɔ l'oke-eswi ono, e gude egwe ngweja-ip̄he-ɛji ono; mbɔ ɛba, kwechiru ip̄he-ɛpho iya; mɛkpoo ɛba, kweru ip̄he-ɛpho iya ono l'õphu. ⁹ L'õ bya abõfu iya àkp̄rù iya ɛphenebo; bya eheshikõta iya ɛba, dɔ iya nɔ, bɔ ɔphu nɔ l'uzõ ose iya. G'õ tũko anya iya; ɛphe l'àkp̄rù iya ono bõfuchaa. ¹⁰ Ɔo egube ono, eeheshije ɛba l'oke-eswi, e gude egwe ngweja-ɛhu-guu ono bɔ g'ee-heshikwaphõ ɔwa. E -mechaa ya nno; onye uke ono ewota iya je akpõo oku l'õru-ngweja ɛka eegweje ngweja-akpo-oku. ¹¹ Akpõ oke-eswi ono; mɛ anɔ iya l'õphu; je akpaa l'ishi iya; mɛ ɛka iya; mɛ ɔkpa iya; waa ip̄he-ɛpho iya; mɛ nshì iya; ¹² mbɔ anɔ eswi ono g'õ hakõta bɛ oo-gude lufu l'ɛka ndu Ízurelu kpõbegbaaru ɔlo-ɛkwa phɛ. G'õ gude iya je l'ɛka e te merwushiduru emerwushi; mbɔ l'ɛka aawushije ntɔ ono; je akpõo ya ɔku l'eli ntɔ ono.

¹³ "Teke ɔ bɔ l'õo ndu Ízurelu l'õphu meru ip̄he-ɛji l'amagama; shi nno mee ip̄he, Chipfu tũru ekemu sɔ g'e te emeshi; obeta ɔ buru l'ɛphe ta amadɔ ip̄he, meru nɔ; bɛ ikpe nmakwaru phɛ. ¹⁴ Teke ɔ bukwanu l'ip̄he, ɛphe meru bɛ ɛphe byaru amaru; gɛ ndu Ízurelu kp̄takwa nwa oke-eswi gude bya l'ip̄hu ɔlo-ɛkwa-ndzuko bya egweeru Chileke ngweja-ip̄he-ɛji ono. ¹⁵ Gɛ ndu bɔ ɔgerenya ndu Ízurelu byabɛ oke-eswi ono ɛka l'ishi l'atatiphu Chipfu; l'e woru nwa oke-eswi ono gbua l'ɛka ono. ¹⁶ G'onye uke, a wuru manɔ l'ishi meta mee oke-eswi ono gude bahɔ l'ɔlo-ɛkwa-ndzuko; ¹⁷ tɛɛ mkp̄shi-ɛka lɛ mee anɔ ono; phee mgbo ɛsaa l'atatiphu Chipfu; mbɔ l'ip̄hu ekwa ono.

¹⁸ "L'õ metakwaphõ mee ono wuru ye lɛ mpu, e moberu l'õru-ngweja; mbɔ ɔru-ngweja ono, nɔ l'atatiphu Chipfu l'ɔlo-ɛkwa-ndzuko ono. L'õ pata mee ono ɔphu phõduru nɔ je awuru ye l'ɔkpali ɔru-ngweja ɛka eegweje ngweja-akpo-oku, bɔ ɔphu nɔ l'õnu-abata ɔlo-ɛkwa-ndzuko. ¹⁹ Eba anɔ ono l'õphu bɛ oo-heshikõta kpõo oku l'õru-ngweja ono. ²⁰ Ɔo ɛpho g'õ meru oke-eswi ono, e gude gwee ngweja-ip̄he-ɛji ono bɔ g'oo-mekõta oke-eswi ɔwa-a. Ɔo ɛgube ono bɔ g'onye uke ono e-shi pfuaru phɛ ugwo ip̄he-ɛji ɔbu, ɛphe meru ɔbu; k'õphu aa-gukwanuru phɛ nvu. ²¹ L'õ pata anɔ oke-eswi ono gude lufu l'azɔ ɛka ndu Ízurelu kpõbegbaaru ɔlo-ɛkwa phɛ je akpõo oku g'a kpõru oke-eswi k'ivuzõ phõ. Ono aburu ngweja-ip̄he-ɛji ɔha l'õphu.

²² "Ɔ -buru onye-ishi meru ip̄he-ɛji l'amagama; mbɔ mee ip̄he, Chipfu, bɔ Chileke iya tũru ekemu sɔ g'e te emeshi; bɛ ikpe nmaakwaru onye ɔbu. ²³ Ɔ -buru l'ip̄he-ɛji ono, o meru bɛ e meru; ɔ maru; ip̄he, oo-wota bɔ mkpi, adɔdu ɛka ip̄he mebyiru iya g'õ buru ngweja iya. ²⁴ L'õ byabɛ mkpi ono ɛka l'ishi woru iya gbua l'ɛka eegbuje anɔ, e gude egwe ngweja-akpo-oku l'atatiphu Chipfu. Ɔ kwa ngweja-ip̄he-ɛji bɛ ɔ bu. ²⁵ G'onye uke tɛɛ mkp̄shi-ɛka lɛ mee anɔ ono tee lɛ mpu, e mobegbaaru l'õru-ngweja ɛka eegweje ngweja-akpo-oku. L'õ bya eworu mee ono, phõduru nɔ ono wuru ye l'ɔkpali ɔru-ngweja ɔbu. ²⁶ Eba anɔ ono l'õphu bɛ oo-heshikõta kpõo oku l'õru-ngweja; g'a kpõru kɛ ngweja-ɛhu-guu phõ. Onye uke eshi nno pfua ugwo ip̄he-ɛji ɔbu, onye ono meru ɔbu; g'eeshi nno gukwanaaru onye ono nvu l'ip̄he-ɛji iya ɔbu.

²⁷ "Ɔ -buru l'õ duru onye Ízurelu mmanɔ ɔzo, meru ip̄he-ɛji l'amagama; mbɔ mee ip̄he, Chipfu tũru ekemu sɔ g'e te emeshi; bɛ ikpe nmaakwaru onye ɔbu. ²⁸ Ɔ -buru l'ip̄he-ɛji ono, o meru ono bɛ e meru; ɔ maru; ip̄he, oo-wota bɔ nyee eḡhu, adɔdu ɛka ip̄he mebyiru iya; g'õ buru ngweja k'ip̄he-ɛji ono, o meru ono. ²⁹ G'õ byabɛ ɛka l'ishi anɔ ono; woru iya gbua l'ɛka eegbuje anɔ, e gude egwe ngweja-akpo-oku. ³⁰ G'onye uke tɛɛ mkp̄shi-ɛka lɛ mee anɔ ono tee lɛ mpu, e mobegbaaru l'õru-ngweja ɛka eegweje ngweja-akpo-oku. L'õ bya eworu mee ono, phõduru nɔ ono wuru ye l'ɔkpali ɔru-ngweja ɔbu. ³¹ L'õ bya eheshikõta ɛba, nɔ l'anɔ ono; mbɔ ɛgube ono, eemeje kɛ ngweja-ɛhu-guu ono. Onye uke akpõo ya ɔku l'õru-ngweja; g'õ buru ngweja, mkpõ iya dɔ Chipfu ree; g'õ shi nno pfua ugwo ip̄he-ɛji, onye ɔbu meru; k'õphu aa-gukwanuru iya nvu.

³² "Teke ɔ bɔ aturu bɛ onye ono gude bya anunu kɛ ngweja-ip̄he-ɛji ɔbu; g'onye ono gudekwa ada aturu, adɔdu ɛka ip̄he mebyiru iya. ³³ G'õ wokwarupho ɛka byabɛ l'ishi anɔ ono; woru iya gbua; g'õ buru ngweja-ip̄he-ɛji. ɛka ɔo-nõdu gbua ya bɔ ɛka eegbuje anɔ, e gude egwe ngweja-akpo-oku. ³⁴ G'onye uke tɛɛ mkp̄shi-ɛka lɛ mee anɔ ono tee lɛ mpu ono, e mobegbaaru l'õru-ngweja ɛka eegweje ngweja-akpo-oku. L'õ bya eworu mee ono, phõduru nɔ ono wuru ye l'ɔkpali ɔru-ngweja ɔbu. ³⁵ L'õ bya eheshikõta ɛba,

nọ l'anụ onọ; mbụ ẹgube onọ, eemeje kẹ ngweja-ẹhu-guu onọ. Onye uke akpọo ya ọku l'oru-ngweja; g'ọ buru ngweja, mkpọ iya dū Chipfu ree; g'ọ shi nno pfa ụgwo iphe-ẹji, onye ọbu meru; k'ọphu aa-ğukwanuru iya nvu."

5

Iphe, bu nemadzu -mee ya; l'o gwee ngweja-iphe-ẹji

¹ "Ọ -buru lẹ nemadzu meru iphe-ẹji; kẹle ọ humaru iphe, nwuru nū; ọzoo l'e meru ọ maru iphe, nwuru nū; a raaru iya ọha arara g'onye humaru nū bya agbaa ekebe; ọphu o jeduru agba ekebe ọbu; bẹ ẹjo-iphe onọ, o meru onọ tukowaru onye onọ l'ishi.

² "Ọzoo l'ọ duru onye denyiru eka l'iphe, aasọ nsọ; mbụ l'iphe, dū g'odzu anụ-egbudu, aasọ nsọ; ọzoo l'ọ odzu iphe-edobe, aasọ nsọ; ọzoo l'odzu iphe, akpū wuruwuru l'ali, aasọ nsọ; bẹ onye ọbu buakwa onye aasọ nsọ; m'obeta ọphu ọ tọ madu l'o denyiru iya eka; bẹ ọ buakwa onye ikpe nmaru.

³ "Ọzoo l'o denyiru eka l'iphe, aasọ nsọ, shi nemadzu l'ehu; g'iphe, aasọ nsọ ọbu aduhabe, bu iphe, emeje gẹ nemadzu buru onye aasọ nsọ; m'obeta ọphu ọ madu l'o denyiru iya eka; bẹ ọ-bukwaru onye ikpe nmaru mẹ ọ maerupho.

⁴ "Onye ariduru iphe ọriri; ọ pfu-bilihuẹpho rja angu sụ lẹ ya e-me iphe; m'ọ bu iphe, dū ree; m'ọ bu ẹjo iya; ọ tọ dukpoda m'obeta ọ buru ẹgube gunu bẹ onye ọbu riru angu ememe; l'ebe o vuadaru ụzo rja ya ọriri; bẹ ikpe nmaakwaru iya; m'ọ maerupho.

⁵ "Ọ -buru l'ọ duru onye meru iphe-a, a gushiru-a; shi nno mee; ikpe nma iya; g'onye onọ pfukwa iphe, o meru. ⁶ G'onye onọ, mesweru nū onọ shi l'eka egbu iya mẹ aturu iya ọru; kputa ada aturu; ọzoo ada egbu bya anụ Chipfu g'ọ buru ngweja-iphe-ẹji. Onye uke eshi nno pfa ụgwo iphe-ẹji ọbu, onye onọ meru ọbu.

⁷ "Ọ -buru l'eka onye ọbu te erwuduru lẹ nwaturu; l'o woturu Chipfu ndo labọ; ọzoo kparaka labọ k'iphe-ẹji onọ, o meru onọ. Gẹ nanu buru kẹ ngweja-iphe-ẹji; ọphu aburu kẹ ngweja-akpo-ọku. ⁸ G'onye onọ chiru unwu-enu onọ je achie onye uke. Onye uke onọ evuru ụzo mee ọphu bu ngweja-iphe-ẹji. Ọ-swikwo iya olu; ọle g'ọ to bufukwa iya ishi. ⁹ L'o meta mee ngweja-iphe-ẹji onọ phee lẹ mgbureku ọru-ngweja onọ; haa mee ya ọphu phoduru nū g'ọ lwashia l'okpali ọru-ngweja onọ. Ọ kwa ngweja-iphe-ẹji bẹ ọ bu. ¹⁰ L'ọ bya eworu ẹnu k'ẹbo gwee ngweja-akpo-ọku; mee ya g'eemeje iya; shi nno gude iya pfa ụgwo iphe-ẹji, onye ọbu meru; l'a guaru iya nvu.

¹¹ "Ọle ọ -bukwanuru l'onye onọ bẹ ta adudu ike gbata ndo labọ; ọzoo kparaka labọ; g'onye onọ wota nkeru-iri nkweka ukpokutu ereshi; g'ọ buru ngweja-iphe-ẹji k'iphe-ẹji onọ, o meru. G'ọ to yekwa iya manu; ọphu o yekwa iya unwu-isensu; kẹle ọo ngweja-iphe-ẹji bẹ ọ bu. ¹² G'onye onọ gude iya wojeru onye uke. G'onye uke hata iya ọphu jiru mkpoji-eka g'ọ nochia ẹnya ngweja onọ; l'ọ kpoo ya ọku l'eli ọru-ngweja; l'eli ngweja, aakpo ọku anụ Chipfu; kẹle ọo ngweja-iphe-ẹji. ¹³ Ọ buru; e -mee ya nno; l'ọ buru iya bu l'onye uke apfa ụgwo iphe-ẹji, onye ọbu meshiru; l'a guaru iya nvu. Iphe-ngweja onọ ọphu phoduru nū aburu k'onye uke onọ; egube eemeje kẹ ngweja-nri onọ."

Ngweja-apfu-ugwo

¹⁴ Chipfu bya epfuru yeru Mosisu sụ iya: ¹⁵ "Ọ -duru onye mesweru iphe; mbụ l'o meru iphe-ẹji l'amagama; ọphu ọ nuduru Chipfu iphe, gbaru iya nū; g'onye onọ shi l'eka egbu iya mẹ aturu iya ọru; kputa ebili, adudu eka iphe mebyiru iya; bya anụ Chipfu g'ọ buru ngweja-apfu-ugwo. G'e gudekwa ẹrwa shekelu k'eze-ulo Chileke maru aswa ebili onọ. Ọo ngweja-apfu-ugwo bẹ ọ bu. ¹⁶ G'onye onọ mezia iphe onọ, o mesweru onọ; kẹle ọ tọ nuduru Chipfu iphe, gbaru iya nū; l'o yekwakwa iya pho oke lanu l'uzo ise l'iphe onọ; tuko iya chiru nū onye uke. Onye uke onọ egude ebili pho gwee ngweja-apfu-ugwo; shi nno pfa ụgwo iphe-ẹji, onye onọ meru; l'a guaru iya nvu.

¹⁷ "Ọ -duru onye meru iphe-ẹji; mbụ l'o meru iphe, Chipfu turu ekemu sụ g'e te mejeshi; m'obeta ọphu ọ madu; bẹ ikpe nmaakwaru iya; teme ẹjo-iphe onọ tukoru onye onọ l'ishi. ¹⁸ G'onye onọ shi l'eka egbu iya mẹ aturu iya ọru; kpatakwa ebili, adudu eka iphe mebyiru ya; g'ọ buru ngweja-apfu-ugwo. G'e gudekwa mkpola-oghaa k'eze-ulo Chileke maru aswa ebili onọ. G'ọ nū iya onye uke g'ọ gude iya pfa ụgwo amagama onọ, bu iphe onọ, o meru; ọphu ọ madu onọ; l'a guaru iya nvu. ¹⁹ Ọ kwa ngweja-ikpe-anmanma bẹ ọ bu; kẹle ikpe nmaru onye onọ l'iphu Chipfu."

6

¹ Tọbudu iya bu; Chipfu bya epfuru yeru Mosisu sụ iya: ² "Ọ -duru onye meru iphe-ẹji; shi nno meswee Chipfu; mbụ l'ọ dzuru nemadzu ibiya ụka l'iphe, a nuru iya sụ g'ọ dobe; ọzoo g'ọ leta ẹnya; ọzoo l'ọ naru nwibe iya nfu; ọzoo l'ọ riru nwibe iya urwu; ³ ọzoo l'ọ turturu iphe, tuphahuru etuphahu; ọphu o kwedu lẹ ya humaru iya; ọzoo

l'onye ono kpapyaberu iphe, o meru gua ɛnwa; ɔzoo l'onye ono meru iphe, dugbaa ɛgube ono; shi nno mee iphe-ɛji; ⁴ onye ono, meru iphe-ɛji ono; shi nno meta iphe, ikpe nmaru iya; bu iphe, oo-me bu g'o wolata iphe, ɔ nataru le nfu; m'o bu ophu o ritaru l'urwu; m'o bu ophu a nuru iya g'o leta ɛnya; o ria ya; m'o bu iphe onye ɔzo, tuphahuru nu; ɔ turuta iya; ⁵ m'o bu iphe, dugbaa ɛgube ono, o meru; ɔ kpapyabe iya gua ɛnwa. G'onye ono pfukwaa ugwo iphe ono g'o ha; tɛme l'o wotafua ophu ha g'e kee iphe ono uzo ise; tukobe iya woru nu onye nwe iphe ono. Mboku, ɔo-tuko iphemiphe ono nu bu mboku ono, oo-gude ngweja-apfu-ugwo gude bya anu ono. ⁶ Ngweja-apfu-ugwo, oo-gweru Chipfu be oo-wotaru onye uke. G'o shi l'eka egwu iya me aturu iya doru kputa ebili, adudu eka iphe mebyiru iya. G'e gudekwa mkpola-ochaa k'eze-ulo Chileke maru aswa ebili ono. ⁷ Onye uke ono eshi ɛgube ono nodu l'ataphu Chipfu pfua ugwo iphe-ɛji, onye ono meru; l'a gukotaru iya nu l'iphemiphe ono, o meru; ikpe iya nmaru iya ono."

Ngweja-akpo-oku

⁸ Noo ya; Chipfu bya epfuru yeru Mosisu su iya: ⁹ "Waa ekemu ji-turu Eronu yee unwu iya bu ɔwa: Ekemu ɔwa-a bu ke ngweja-akpo-oku be a tu-doru iya su: Ge ngweja-akpo-oku nokotajekwa l'oku, du l'oru-ngweja ɛnyashi ophu; jasu ge nchi bohuru. Oku, no l'oru-ngweja ono enwu ya pho l'eli. ¹⁰ Teke o rwuru l'utsu; g'onye uke ono chita uwe iya ono yee; mbu uwe ono, e meru l'oghu ochaa ono. L'o chitakwapho nwiba pho yeada l'ime ehu. L'o bya ekpota ntu, shi le ngweja-akpo-oku ono, bu ophu oku keyashiru l'oru-ngweja ono; je asube le mgbureku oru-ngweja ono. ¹¹ L'o bya eyefu uwe iya ono; bya achita uwe ɔzo yee; pata ntu ono lufu l'azu eka ndu izurelu kpobegbaaru ulo-ekwa phe; je asube l'eka e merwuduru emerwu. ¹² G'oku ono, no l'oru-ngweja ono nwuekwapho g'oonwu l'eli iya; g'e te menyikwa iya emenyi. G'onye uke yejekwa iya nku l'utsu mbokumboku. L'o bya eworu anu ngweja-akpo-oku doo giriri l'eli iya; l'o kpokwapho eba, shi l'anu ngweja-ehu-guu oku l'eli iya. ¹³ G'oku ono nwueppho l'eli oru-ngweja ono mkpurumkpuru; g'o to nyihujekwa anyihu."

Ngweja-nri

¹⁴ "Waa ekemu le g'ee-gudeje egwe ngweja-nri baa: Oo unwu Eronu a-noduje l'iphu Chipfu gwee ngweja ono; l'iphu oru-ngweja ono. ¹⁵ G'onye uke hata ukpokutu ereshi ono, a gworu le manu ono ophu jiru mkpoji-eka; wotakwapho iphe, bu unwu-isensu, e yeru le ngweja-nri ono; je akpo oku l'oru-ngweja ono g'o nochia ɛnya ngweja ono; buru ngweja, mkpo iya du Chipfu ree. ¹⁶ E -mechaa; ge Eronu yee unwu iya ria ophu ghuduru nu; ole g'ephe te eyekwa iya iphe, ekoje buredi; tɛme g'eka ephe a-nodu ria ya bukwaru eka du nsu. G'ephe nodukwa l'oma-unuphu ulo-ekwa-ndzuko ria ya. ¹⁷ G'e te eyekobejekwa iya iphe, ekoje buredi; me a -nodu eghe iya. Ono be mu nuru phe g'o buru oke iya nkephe le ngweja, aakpo oku ono. O kakota nsu ge ke ngweja-iphe-ɛji; waa ke ngweja-apfu-ugwo. ¹⁸ Onyemonye, bu nwoke oshilokpa Eronu ge e-rije iya nu. O buru g'ee-meje iya bu ono jasu l'ojejeje l'ogbo unu; mbu g'ee-meje iphe, bukpo ngweja, aakpo oku anu Chipfu. Onyemonye, denyiru eka le ngweja ono a-dukwa nsu."

¹⁹ Tobudu iya bu; Chipfu bya epfuru yeru Mosisu su iya: ²⁰ "Owa-a bu ngweja, oshilokpa Eronu e-gudeje gweeru Chipfu mboku, a wuru iya manu l'ishi: Iphe, ephe e-gudeje bu nkeru-iri nkweka ukpokutu ereshi; g'o buru ngweja-nri ono, eegweje mkpurumkpuru ono. Nkerebo iya be ee-gwe l'utsu; nkeru-ebo iya ophuu buru l'uzenyashi. ²¹ G'e ye iya le mbeji; gwoo ya le manu ree; woru iya ghee eghege pabata. L'i bya eworu iya gwepyashia egwepyashi; gude bya egweeru Chipfu; g'o buru ngweja-nri, mkpo iya du Chipfu ree. ²² O buru onye ono, bu oshilokpa Eronu ono, a wuru manu g'o nochia ɛnya iya buru onye uke ono be e-gwe ngweja ono lonwiya. Iphe ono bu iphe, a toru okpa iya g'e meje iya jasu l'ojejeje. G'a kpokotajekwa iya oku g'o ha. ²³ Mbu l'iphe, bukpo ngweja-nri, onye uke gweru be aa-kpo oku l'ophu; g'e te rikwa iya eriri."

Ngweja-iphe-ɛji

²⁴ Tobudu iya bu; Chipfu bya epfuru yeru Mosisu su iya: ²⁵ "Waa iphe, ii-pfuru yeru Eronu yee unwu iya baa: Owaa bu ekemu ke ngweja-iphe-ɛji. Oo l'eka ono, eegbuje anu e gude egwe ngweja-akpo-oku ono bukwapo eka ee-gbuje anu, e gude egwe ngweja-iphe-ɛji; mbu l'aa-noduje l'ataphu Chipfu gbua anu obu. O kwa ngweja, du nsu shii be o bu. ²⁶ G'onye uke, bu iya gweru ngweja-iphe-ɛji ono rikwaa ya. Oo l'eka du nsu be oo-nodu ria ya. Eka oo-nodu ria ya bu l'oma-unuphu ulo-ekwa-ndzuko. ²⁷ Onyemonye, denyiru eka l'anu ono a-dukwa nsu. O -buru le mee anu ono daru l'uwe; g'a nodukwa l'eka du nsu saa uwe obu. ²⁸ O -buru ite, a kpuru l'urwa be e gude shia anu ono; g'a tukpokwaa ite ono; teke o bu ite-igwe; g'e huchakwaa ya ehucha; tɛme l'a saa ya asasa.

²⁹ Ndu bu nwoke le ndibe onye uke g'ephe ha l'e-rikota iya. O kwa ngweja, du nsọ shii be o bu. ³⁰ Ole-a; g'e te rikwa anu ngweja-iphe-eji, bu ophu e gude mee ya woba l'ulo-ekwa-ndzukọ g'e gude pfua ugwo iphe-eji l'eka-du-nsọ. G'a kpokotakwa iya oku."

7

Ngweja-apfu-ugwo

¹ "Qwaa bu ekemu ke ngweja-apfu-ugwo. O kwa iya bu ngweja, du nsọ shii. ² Oo l'eka eegbuje anu, e gude egwe ngweja-akpo-oku be ee-gbuje anu, e gude egwe ngweja-apfu-ugwo. L'e phephee mee ya l'oru-ngweja ngburugburu. ³ Eba anu ono l'ophu be ee-gude gwekotaru Chileke; mbu eba, shi l'upfumodu iya; me ophu kwechiru iphe-epho iya; ⁴ waa akpuru iya ephenebo; yee eba, no l'uzo ose iya; waa anya iya be aa-tuko yee akpuru iya pho wota. ⁵ G'onye uke tukokwa iya kpo oku l'oru-ngweja; g'o buru ngweja, aakpo oku anu Chipfu. O kwa ngweja-apfu-ugwo be o bu. ⁶ Iphe, bukpo onye bu nwoke le ndu bu uke l'e-rije iya. O buru l'eka du nsọ be aa-noduje ria ya; noo kele o bu ngweja, du nsọ shii.

⁷ "G'o bukwarupho egube ono, a turu onu g'e meje iphe ngweja-iphe-eji ono bu g'ee-meje ke ngweja-onye-ikpe-nmaru. O buru onye uke, gude iya apfu ugwo iphe-eji ono be e-nweru iya nu. ⁸ O buru onye uke, gweru nemadzu ngweja-akpo-oku be e-nworu akpo iya. ⁹ Iphe, bu ngweja-nri, e gheru le ntu-oku; ozoo ophu e shiru l'ite; ozoo ophu e gheru le mbeji bukwa onye uke, gweru iya nu nwe iya. ¹⁰ Tem e iphe, bukpo ngweja-nri ophu a gworu le man; me k'okponku; tukokwarupho bukotaru k'unwu Eronu g'ephe ha. G'ephe kejkwa iya enya nhamunha."

Ngweja-ehu-guu

¹¹ "Qwaa bu ekemu ke ngweja-ehu-guu, nemadzu gude bya anu Chipfu. ¹² O -buru l'onye obu anu iya g'o gude iya kele Chipfu ekele; be iphe, onye ono e-gude tsoru iphe ngweja ono bu akara, a gworu le man; ophu e yeduru iya iphe, ekoje buredi; waa echa-mbekee, e meru man; ophu e yeduru iya iphe, ekoje buredi; waa akara, e meru l'ukpokutu ereshi, a gworu le man rengurengu. ¹³ Iphe oo-gweru yekobe le ngweja-ehu-guu ono, o gude ekele Chipfu ono bu akara, e yekoberu iphe ekoje buredi. ¹⁴ L'ooshije le ngweja ono wota ngguru akara lanu l'iphe ngweja ono iche iche woru gwee g'o buru ngweja, e gweru nu Chipfu. O buru onye e-ri iya nu bu onye uke ono, pheru mee ngweja-ehu-guu pho. ¹⁵ Anu ngweja-ehu-guu ono, o gude bya ekele Chipfu ekele ono be aa-takota le mboku, a nuru iya Chipfu. G'o to dukwa ophu aa-ha g'o kwaa akwakwa futu utsu.

¹⁶ "Ole o -bukwanuru le ngweja onye obu bu ngweja, o gude eme iphe, o riburu angu ememe; ozoo ngweja, o turu obu iya onyo abya egwegwe; l'a taa anu ono mboku, a nuru iya. O -buru l'a ta tagbuduru iya; g'a tafufua ya le nchitabohu iya. ¹⁷ Teke o bu l'o phodukwarupho le mboku k'eto; g'a kpo ya oku. ¹⁸ O -buru l'o duru anu ngweja-ehu-guu ono ophu a taru le mboku k'eto be aa-jikakwa ngweja obu; ophu aaguduru iya eyeru onye gweru iya nu. Oo-buru ebyi be o meru; teme onye rikwanuru iya nu be ejo-iphe, o meru a-tu-koru l'ishi.

¹⁹ "Anu ono ophu rwuru l'iphe, aaso nsọ; g'a ta takwa iya atata; g'e wokwaru iya kpo oku. Ole o -bukwanuru l'oo anu ozo; g'onye a ta sodu nsọ taa ya. ²⁰ O -duru onye aaso nsọ, taru anu ngweja-ehu-guu ke Chipfu; g'e bufukwa iya le ndu nkiya. ²¹ O -bukwarupho l'o duru onye denyiru eka l'iphe, aaso nsọ; du g'iphe, aaso nsọ, shi nemadzu l'ehu; ozoo anu, aaso nsọ; ozoo iphe ozo, bugbaa iphe, aaso nsọ; o -mechaa bya ataa anu ono, e gude gweeru Chipfu ngweja-ehu-guu ono; g'e bufukwa onye obu le ndu nkiya."

²² Tobudu iya bu; Chipfu bya epfuru yeru Mosisu su iya: ²³ "Pfuuru ndu Izurelu su phe-a: Unu ta adukwa eba iphe, unu a-taje, du g'eba eswi; ozoo eba aturu; ozoo eba eghu. ²⁴ Teke o bu eba-anu, nwuhuru l'onwiya; ozoo ophu anu-egbudu gburu be o -du unu ree; unu gudejekwa iya mee iphe; ole g'unu ba tsokwa iya onu. ²⁵ Iphe, bu onye taru eba-anu, e gude gwee ngweja, aakpo oku anu Chipfu; g'e bufukwa iya le ndu nkiya. ²⁶ Obetakpo unu laa awe je eburu; unu te erijekwa mee-iphe; mbu mee enu; ozoo mee anu. ²⁷ Onye riru mee-iphe; unu bufukwa onye ono le ndu nkiya."

²⁸ Tobudu iya bu; Chipfu bya epfuru yeru Mosisu su iya: ²⁹ "Pfuuru ndu Izurelu su phe-a: Onye gude ngweja-ehu-guu abya egweru nu Chipfu; g'o wotakwa eka iya ophu rwuberu Chipfu gweeru iya; ³⁰ mbu g'o gude eka iya wota ngweja, aa-kpo oku nu Chipfu. L'o wota eba iya; waa ndu iya bya anu Chipfu; woru ndu iya ono maa amama l'iphu Chipfu g'o buru ngweja-amama. ³¹ Onye uke ewota eba iya ono kpo oku l'oru-ngweja.

Ole ñdú iya bú kẹ Eronu yẹe unwu iya. ³² G'unu kwata ụtapfu ọkpa ẹkutara anụ ngweja-ẹhu-guu unu ono woru nụ onye uke ono g'ọ buru utu, a turu iya. ³³ Unwu Eronu onye ọpflu gude mee anụ ono; yee ẹba iya je egwee ngweja-ẹhu-guu ọbu bẹ aa-nụ ụtapfu ọkpa ẹkutara iya ono g'ọ buru oke iya nkiya; ³⁴ kẹle mu shiwaale ẹ ngweja-ẹhu-guu ono, ndu Ịzuru ẹgwejeru nụ mu ono wota ñdú iya ono, aama ẹ amama ono; yee ụtapfu iya ono, a turu l'utu ono; woru nụ Eronu yee unwu iya; g'ọ buru okiphe, ẹphe e-ketaje l'eka ndu Ịzuru jasụ l'ojejoje. ³⁵ Owaa bú okiphe, shi le ngweja, aakpoje ọku anụ Chipfu, bú ọpflu e doberu g'a nuje Eronu yee unwu iya; eshi mbọku, a ọfutaru phe iche; g'ẹphe buru ndu-uke jejeru Chipfu ozi. ³⁶ Mbọku ono, a wuru phe manụ l'ishi ono bẹ Chipfu turu ekemu sụ gẹ ndu Ịzuru nuje phe ẹka ono g'ọ buru okiphe phe; teme ọ bukwarupho g'aa-nuje iya unwu phe bú ono; e -shi l'ogbo sweru ogbo jasụ l'ojejoje."

³⁷ Oo ekemu-a bẹ ee-tsoje mẹ a -nọdu egwe ngweja-akpo-ọku; waa ngweja-nri; waa ngweja-iphe-ẹji; waa ngweja-apfu-ugwo; waa ngweja, e gude eme nemadzu g'ọ buru onye uke; waa ngweja-ẹhu-guu; ³⁸ bú iya bú ekemu ono, Chipfu turu nụ Mosisu l'ubvú Sayinayi le mbọku ono, ọ suru gẹ ndu Ịzuru wotaru yẹbe Chipfu ngweja l'echiegu Sayinayi ono.

8

Edobe ndu-uke nsọ (Awu 29:1-37)

¹ Tọbodu iya bú; Chipfu bya epfuru yeru Mosisu; sụ iya: ² "Duta Eronu yee unwu iya; l'i chita uwe ndu-uke ono; bya ewota manụ awu l'ishi ono; l'i kpata oke-eswi ono, ee-gude gwee ngweja-iphe-ẹji ono; waa ebili labọ ono; bya apata nkata buredi ono, e yeduru iphe, ekoje buredi ono. ³ L'i bya ekuko ndu Ịzuru g'ẹphe ha g'ẹphe dzukobe l'onu-abata ọlo-ẹkwa-ndzukọ."

⁴ Tọbodu iya bú; Mosisu bya emekota gẹ Chipfu ziru iya g'ọ mee; ndu Ịzuru bya edzukobe l'onu-abata ọlo-ẹkwa-ndzukọ. ⁵ Mosisu bya asu ndu Ịzuru ono: "Wakwa iphe, Chipfu suru g'e mee baa."

⁶ Mosisu bya eduta Eronu; yee unwu iya lufuta; bya egude mini wu phe ẹhu. ⁷ O wota uwe ime-ẹhu ono yee Eronu; bya egude ẹkwa-atu-butal-upfu ono kebuta iya. O bya ewota uwe mgbalanu ono yepyabe iya; bya ewota uwe-ukuvu ono yechite l'uwe mgbalanu ono; gude werere ẹkwa ono, ee-gude tu-butal-upfu ono; gude tu-butal-upfu ono. ⁸ O wota uwe-okpoma ono yekwaa ya pho; bya ewota ido Urimu; waa Tumimu ye l'uwe-okpoma ono. ⁹ O bya eworu okpulishi-ẹkwa ono kpube iya; bya eworu iphe ono, du g'okwekpu, e meru le mkpola-ododo ono; mbu okpu ono, du nsọ ono; libe l'okpulishi-ẹkwa ono l'uzo ataphu, bu iya bu gẹ Chipfu turu Mosisu ekemu sụ g'ọ mee ya.

¹⁰ Noo ya; Mosisu bya ewota manụ awu l'ishi ọbu; bya awukota l'ulo-ẹkwa ono; mẹ iphemiphe, nokota iya nu; shi nno mee ya; ọ dukota nsọ. ¹¹ O meta manụ ono phee mgbo esaa l'oru-ngweja ono; mekpoo ngwa iya g'ọ ha; mekpoo eze ghamugbamu ono; yee ọkpa iya; shi nno mee ya; ọ dukota nsọ. ¹² O bya ewota manụ awu l'ishi ono wu Eronu l'ishi gude mee ya; ọ du nsọ. ¹³ No iya; Mosisu byakwapho bya eduta unwu Eronu futa; bya eworu uwe mgbalanu yee phe; bya egude ẹkwa-atu-butal-upfu webegbaa phe; bya ewota okpu ndu-uke kpubegbaa phe l'ishi, bu iya bu gẹ Chipfu turu Mosisu ọnu g'ọ mee ya.

¹⁴ O bya akputa oke-eswi ono, ee-gude gwee ngweja-iphe-ẹji ono bya; Eronu yee unwu iya woru ẹka byabe oke-eswi ono l'ishi. ¹⁵ Mosisu woru oke-eswi ono gbua; bya emeta mee ya gude mkpushi-eka iya tee ya le mpu, nogbaa l'oru-ngweja ono; shi nno swafu nturu, du iya nu. O woru ọpflu ghuduru nụ wu l'okpali ọru-ngweja ono; gude mee ya; ọ du nsọ; pfua ugwo iphe-ẹji; shi nno swafu nturu, du iya nu. ¹⁶ Mosisu bya eheshikota ẹba, no l'iphe-ẹpho iya g'ọ ha; botakwapho anya iya; waa akpuru iya ephenebo; yee ẹba, nokota iya nu; woru kpo ọku l'oru-ngweja ono. ¹⁷ O buru anụ oke-eswi ono; waa akpo iya; yee nsh iya bẹ o gude je akpo ọku l'azu ẹka ndu Ịzuru kpoberu ọlo-ẹkwa phe, bu iya bu gẹ Chipfu suru Mosisu g'ọ mee ya.

¹⁸ O bya akputa ebili ono, ee-gude gwee ngweja-akpo-ọku ono; Eronu yee unwu iya bya eworu ẹka byabe ebili ono l'ishi. ¹⁹ Mosisu gbua ebili ono; nakobe mee ya; pata mee ya ono phedzuru le mgburuku ọru-ngweja ono mgburugburu. ²⁰ O gbubushia anụ ebili ono mkpirikpu mkpirikpu; mbu Mosisu; bya eworu ishi iya yee mkpirikpu mkpirikpu iya ono; mẹ ẹba iya kpokota ọku. ²¹ O gude mini saa iphe-ẹpho iya; waa ẹka iya; yee

okpa iya asasa; bya atuko anu ebili ono kpo oku l'oru-ngweja ono; o buru ngweja-akpo-oku, a nuru Chipfu; mbu ngweja, aakpo oku anu Chipfu, mkpo iya du iya ree, bu iya bu ge Chipfu turu Mosisu ekemu g'o mee ya.

²² O bya akputa ebili ophu. Ebili k'ono bu ophu ee-gude mee Eronu; yee unwu iya g'ephe buru ndu-uke. Eronu yee unwu iya je eworu eka byabe iya l'ishi. ²³ Mosisu gba ebili k'ono; haru mee ya meta; tee Eronu l'atakpa-nchi ekutara; me le mkpushi-eka ezeke-eka ekutara; waa le mkpushi-okpa ezeke-okpa ekutara. ²⁴ Mosisu dufutakwapho unwu Eronu; bya etekwa phe pho mee ono l'atakpa-nchi ekutara; waa le mkpushi-eka ezeke-eka ekutara; waa le mkpushi-okpa ezeke-okpa ekutara. Mosisu bya eworu mee ono phedzuru le mgburuku oru-ngweja ono mgburugburu. ²⁵ O bya eheta eba iya; hetachaa eba, du l'upfumodzu iya; waa ophu nokota l'iphe-epho iya g'o ha; botakwapho anya iya; waa akpuru iya ephenebo; yee eba, nokota iya nu; wota utapfu okpa ekutara iya tukwase iya. ²⁶ O je le nkata ono, e yeru buredi ono, e gudedu iphe, ekoje buredi ghee ono, no l'atatihipu Chipfu ono; bya ahata ishi buredi lanu; hatakwapho ishi akara lanu l'akara ono, a gworu le manu ghee ono; waa echa-mbekee lanu. O wota iya yekobe l'eba iya pho; yee utapfu okpa ekutara iya pho. ²⁷ O tuko iphemiphe ono g'o ha dee Eronu yee unwu iya l'eka; ephe bya eworu iya maa amama l'iphu Chipfu g'o buru ngweja-amama. ²⁸ Mosisu bya anata phe iphemiphe ono; tuko yele ngweja-akpo-oku pho kpo oku l'oru-ngweja ono; o buru ngweja, e gude mee nemadzu g'o buru onye uke; mbu ngweja, aakpo oku anu Chipfu, mkpo iya du iya ree. ²⁹ O wotakwapho ndu iya, bu iya bu oke, a heru Mosisu l'ebili ono, e gude mee Eronu phe g'ephe buru ndu-uke ono; makwapho amama l'iphu Chipfu; g'o buru ngweja-amama, bu iya bu ge Chipfu turu Mosisu l'ekemu g'o mee ya.

³⁰ Noo ya; Mosisu bya emeta manu awu l'ishi ono; bya emetakwapho mee ono, no l'oru-ngweja ono; bya eworu phee Eronu yee unwu iya l'ehu; waa l'uwe phe. Oo ya bu; o mee Eronu yele uwe iya; waa unwu iya yele uwe nkephe; ephe tuko dukota nso.

³¹ Mosisu su Eronu yee unwu iya: "Unu je eshia anu ono l'onu-abata ulo-ekwandzuko. Unu anodu l'eka ono taa ya; yele buredi ono, no le nkata ono, e yeru ngweja, e gude mee unu g'unu buru ndu-uke ono, bu iya bu iphe, mu turu ekemu su ge Eronu yee unwu iya rije. ³² Anu ono ye buredi ono ophu phoduru nu be unu e-woru je akpo oku. ³³ Unu ta tugbukwa l'onu-abata ulo-ekwandzuko ono jasu unu anu-rwua ya ujiku esaa; mbu jasu l'e meghee k'eme unu g'unu buru ndu-uke ono; noo kele oo ujiku esaa ono be ee-gude mekota k'eme unu g'unu buru ndu-uke ono. ³⁴ Iphe, e meru ntanu-a bu iphe, Chipfu turu ekemu su g'e mee; gude pfua ugwo iphe-eji, unu meru. ³⁵ Noo g'o gude unu je l'anodu l'onu-abata ulo-ekwandzuko eswe l'enyashi noo ya ujiku esaa; shi nno mee iphe, Chipfu suru g'e meje; g'onwu te egbu unu; kele o kwa g'a turu mu ekemu iya bu ono."

³⁶ Noo ya; Eronu yee unwu iya mekota iphe, Chipfu shi l'onu Mosisu su g'ephe mee.

9

Ndu uke awata eje ozi phe

¹ O be le mboku k'esato; Mosisu kua Eronu; yee unwu iya; waa ndu bu ogerenya Izurelu. ² O su Eronu-a: "Kputa nwa oke-eswi, ii-gude gwee ngweja-iphe-eji; yee ebili, ii-gude gwee ngweja-akpo-oku; mbu ophu adudu eka iphe mebyiru iya; kpuru iya bya l'iphu Chipfu. ³ Pfuaru unwu Izurelu su phe: Unu kputa mkpi g'e gude gwee ngweja-iphe-eji; unu akputa nweswi yee nwaruru; ephenebo a-bucharu ophu nowaru ngbarapha; ophu o dudu eka iphe mebyiru iya; gude je g'e gwee ngweja-akpo-oku. ⁴ Unu akputakwapho oke-eswi; waa ebili, ee-gude gwee ngweja-ehu-guu; g'e gude gwee ngweja l'iphu Chipfu; mekwapho ngweja-nri, a gworu le manu; kele ntanu-a be Chipfu e-goshikwa unu onwiya."

⁵ Ephe gweta iphe ono, Mosisu gushiru ono; bya l'iphu ulo-ekwandzuko. Iphe, bukpo ndu Izurelu l'opu wuritaru bya akuru l'iphu Chipfu. ⁶ Noo ya; Mosisu su: "Wakwa iphe, Chipfu suru g'unu mee baa; ge ya e-goshikwanu unu odu-biribiri iya." ⁷ Tobudu iya bu; Mosisu su Eronu: "Tugbua je l'oru-ngweja je egwee ngweja-iphe-eji ngu obu; yee ngweja-akpo-oku ngu obu; gude pfuaru onwongu ugwo iphe-eji; yee ugwo iphe-eji ndu Izurelu. Gwee ngweja ono gude pfua ugwo iphe-eji phe, bu iya bu ge Chipfu pfuru su g'e mee ya."

⁸ Noo ya bu; Eronu bya eje l'oru-ngweja ono; je egbua nwa oke-eswi ono, oo-gude gwee ngweja-iphe-eji nkiya ono. ⁹ Unwu iya bya apataru iya mee nwa oke-eswi ono. O gude mkpushi-eka meta mee ono tee le mpu, e mobegbaaru l'oru-ngweja ono; bya eworu mee ono ophu phoduru nu; wuru ye l'okpali oru-ngweja ono. ¹⁰ O bya eworu

ẹba-anụ ono, o gude gwee ngweja-iphe-ẹji ono; waa àkpùrù iya ẹphenebo; waa anya iya; kpoo oku l'oru-ngweja ono, bu iya bu ge Chipfu turu Mosisu onu g'e mee ya ono. ¹¹ Anụ iya; waa akpo iya be o kpuru oku l'azu eka ndu Izurelu kpoberu ulo-ekwa phe ono.

¹² Eronu bya akputa anụ ono, oo-gude gwee ngweja-akpo-oku ono gbua. Unwu iya bya apataru iya mee anụ ono; o bya ephephee ya l'oru-ngweja ono mgburugburu. ¹³ Ẹphe haa anụ ngweja-akpo-oku ono nanu nanu nu iya; ẹphe nuchaa ya; nu iya me ishi iya; o tuko iya g'o ha kpoo oku l'oru-ngweja ono. ¹⁴ O gude mini saa iphe-ephoo iya; waa eka iya; waa okpa iya asasa; bya akpokwaa ya pho oku l'eli ngweja-akpo-oku ono, nqhawa l'oru-ngweja ono.

¹⁵ Eronu gwefuta iphe ngweja ndu Izurelu; kputa egbu ono, oo-gude gwee ngweja-iphe-ẹji nkephe ono gbua; gude iya gwee ngweja-iphe-ẹji; egube ono, o gweru ke mbulembu pho. ¹⁶ O bya akputa anụ ono, oo-gude gwee ngweja-akpo-oku ono; bya egude iya gwee ngweja obu g'a turu onu su g'e meje iya. ¹⁷ O wotakwapho ngweja-nri ono; bya ahata iya ophu jiru mkpoji-eka; kpoo ya oku l'oru-ngweja; a-gufukwaro ngweja-akpo-oku, eegweje l'utsu. ¹⁸ O bya egbua oke-eswi pho; yee ebili pho; gude gweeru ndu Izurelu ngweja-ehu-guu. Unwu iya pataru iya mee anụ ono; o nata iya phephee oru-ngweja ono mgburugburu. ¹⁹ Ẹphe wotakwaru iya pho eba oke-eswi ono; yee k'ebili ono; mbu eba, shi l'upfumodzu iya; waa eba, kwechiru iphe-ephoo iya; waa àkpùrù iya ẹphenebo; waa anya iya. ²⁰ Ẹphe woru eba-anụ ono tukobe le ndu iya. Eronu bya eworu eba ono kpoo oku l'oru-ngweja ono; ²¹ ole ndu iya ono; waa utapfu okpa ekutara iya; be o woru maa amama l'iphu Chipfu g'o buru ngweja-amama, bu iya bu ge Mosisu suru g'e mee ya.

²² Toḅudu iya bu; Eronu chilia eka imeli l'uzo eka ndu Izurelu no; bya agoru onu-oma nu phe; bya eshi l'eka o shi egwe ngweja-iphe-ẹji pho; yee ngweja-akpo-oku pho; me ngweja-ehu-guu pho; nyizeta. ²³ Mosisu yee Eronu tuko bahu lime ulo-ekwa-ndzuko ono. Ẹphe futaeppo; ẹphe goru onu-oma nu ndu Izurelu; Chipfu goshi ndu ono l'ophu ogbunwijnwii ya. ²⁴ Oku shi l'iphu Chipfu daa bya ekee ngweja-akpo-oku ono; yee eba ono, no l'eli oru-ngweja ono. Ndu Izurelu humaeppo iphe ono, nwuru nu ono; ẹphe tushia uzu ehu-utso; bya adakota kpurumu woru iphu bubechaa l'ali.

10

Anwuhu Nadabu yee Abihu

¹ Unwu Eronu, bu Nadabu; yee Abihu wotachaa iphe, aaguje oku phe l'ehu l'ehu; bya anwuru oku ye iya; bya eye iya unwu-isensu. O buru oku adudu nsọ be ẹphe gude bya l'iphu Chipfu; bu iphe o suru g'ẹphe te emejeshi. ² Toḅudu iya bu; oku shi l'iphu Chipfu bya eworu phe tsua; ẹphe ndu l'iphu Chipfu l'eka ono nwushihu. ³ Mosisu su Eronu: "O kwa iphe-a be Chipfu pfuru teke ono su: 'Ndu abya mu ntse be mu e-goshije onwomu g'ẹphe maru le mu du nsọ; mu emee ge ndu Izurelu l'ophu huma odu-biribiri mu.' " Eronu nodueppo nggungguji.

⁴ Mosisu kua Mishelu; waa Eluzafanu, bu unwu Uzelu. Uzelu ono bu nwune nna Eronu. O su phe: "Unu kpiritaru ntse bya apata unwunna unu pafu l'ulo-ekwa Chileke; paru je l'azu eka ndu Izurelu kpoberu ulo-ekwa phe." ⁵ No iya; ẹphe jekube iya; je apata phe; ẹphe l'uwe mgbalanụ phe ono pafu l'azu eka ndu Izurelu kpoberu ulo-ekwa phe ono, bu iya bu ge Mosisu suru g'ẹphe mee ya.

⁶ Noo ya; Mosisu su Eronu; yee unwu iya, bu Eleyaza; waa Itama: "Unu te emekwa ishi unu njọ ememe; ophu o dukwa onye a-laka uwe iya; kele o -buru l'unu meru nno be unu a-nwuhukwa; mbu Chipfu atukoshi ndu Izurelu l'ophu oke ehu-eghu iya. Oo unwunna unu, bu ndu Izurelu l'ophu a-ra ekwa ndu Chipfu gude oku kegbushia. ⁷ Unu ta lufukwa alufu l'onu-abata ulo-ekwa-ndzuko; anonyakwa unu nwushihu; noo kele Chipfu wuru unu manu l'ishi." Ẹphe mekotaephe iphemiphe, Mosisu suru g'ẹphe mee.

Ekemu ke ndu-uke

⁸ Toḅudu iya bu; Chipfu bya epfuru yeru Eronu su iya: ⁹ "Ta ngujekwa mee; ophu i ngujekwa iphemiphe, atsụ atsutsu; gubedua l'onwongu; mekpoo unwu ngu; teke unu abahu l'ulo-ekwa-ndzuko; odumeka be unu a-nwushihukwa. O buru g'oo-du bu ono ojejoje l'ogbo unu; eshi l'ogbo swewaruro ogbo. ¹⁰ Oo ya bu; g'unu edokahaje iphe, du nsọ; yee iphe, adudu nsọ; dokaha iphe, aasọ nsọ; yee iphe, a ta sodu nsọ. ¹¹ Unu ezije unwu Izurelu iphe, bu ekemu ono g'o ha, bu ophu Chipfu shi l'eka Mosisu tḅaru phe."

¹² Tòbudu iya bụ; Mósísi bya epfuru yeru Erõnu; yee ùnwu iya ndu òphu phòduru nù, bụ iya bụ Eleyaza yee Itama; sù phẹ: “Unu wota ngweja-nri òphu phòduru nù lẹ ngweja ono, a kpòru òku nù Chipfu. Unu woru iya ria lẹ mgboru òru-ngweja ono. Òlẹ g'unu te eyekwa iya iphe, ekoje buredi. Noo kele ò bụ ngweja, dù nsò shii. ¹³ Unu nòdukwa l'èka dù nsò ria ya; noo kele òo iphe, rwuberu ngu nù; bya aburu iphe, rwuberu ùnwu ngu; mbù ngweja ono, aakpò òku anù Chipfu ono; kele òo g'a turu mu ekemu iya bụ ono. ¹⁴ Obenu lẹ-a; gubedua gù l'ùnwu ngu unwoke; yee ùnwu ngu ùnwanyi bẹ a-tajẹ òdù anù ono, e gude gwee ngweja-amama ono; yee ùtapfu iya ono, a nùru ono. Unu nòdujekwa l'èka dù nsò taa ya; kele òo iphe, rwuberu ngu nù; bya aburu iphe, rwuberu ùnwu ngu, shi l'iphe, ùnwu Ízuru gude bya egwe ngweja-èhu-guu. ¹⁵ Ùtapfu iya ono, a nùru ono; waa òdù iya ono, a maru amama ono bẹ ephe e-yekòbeje èba-anù ngweja ono, aakpò òku ono wota; g'a maa amama l'iphu Chipfu g'ò buri ngweja-amama. Ono aburu nkengu; yee k'unwu ngu; l'ò buri iphe, rwuberu unu jasù l'òjejoje, bụ iya bụ gẹ Chipfu turu ekemu sù g'e meje iya ono.”

¹⁶ Mósísi kpaa ishi g'e meru egu phò, e gude gwee ngweja-iphe-èji phò; bya amaru l'a kpòru iya òku. Èhu ghuaaha ya egu l'iphe, ùnwu Erõnu ndu òphu nòkwadu ndzù ono meru, bụ iya bụ Eleyaza; yee Itama. Ò bya asù phẹ: ¹⁷ “?Bù gunu kparù iphe, unu ta nòdu l'ime ùlo-èkwa Chileke taa anù ono, e gude gwee ngweja-iphe-èji ono; eshinu ò bụ iphe, dù nsò shii; bya aburu iphe, a nùru unu g'unu gude safu ejo-iphe, òha l'òphu meru; unu apfua ùgwò iphe-èji phẹ l'iphu Chipfu? ¹⁸ Eshinu e te egudedu mee anù ono bahu l'èka-dù-nsò bẹ unu gege anòdu l'ùlo-èkwa Chileke taa anù ono, bụ iya bụ gẹ mu sùru g'e meje iya.”

¹⁹ Erõnu sù Mósísi: “Ò kwa ntanù-a bẹ ephe nò l'iphu Chipfu gwee ngweja-iphe-èji phẹ; yee ngweja-akpò-òku phẹ; tème iphe, dù egube-a bya anwujehawaru mu! Òme mu jeru je ataa anù ngweja-iphe-èji ono ntanù-a; Chipfu ?ò gogo nata iya-a?” ²⁰ Mósísi nùmaepho iphe ono, ò pfuru ono; ò jiẹ ya phò èpho.

11

*Nri, aasò nsò; yee nri, a ta sòdu nsò
(Dit 14:3-21)*

¹ Tòbudu iya bụ; Chipfu bya epfuru yeru Mósísi yee Erõnu; sù phẹ: ² “Unu pfuru yeru ndu Ízuru; sù phẹ-a: Wakwa ùduru anù, unu a-tajẹ l'iphe, bụ anù, nòkòta lẹ mgboko-a baa: ³ Unu tajẹ iphe, bụ anù, nweru ùjarabvu-òkpa; tème ò nòdu anwafutaje nri taphu azù l'iphe, bükpoo ùnwu anù. ⁴ Ò dukwaru ndu òphu anwafutaje nri taphu azù; òphu èphe enwedu ùjarabvu-òkpa; bya enwewarupho ndu òphu nweru ùjarabvu-òkpa; òphu èphe anwafutajedu nri taphu azù. Unu ta tajekwa ndu k'ono. Inya-kamèlu bẹ anwafutaje nri taphu azù; obenu l'ò to nwedu ùjarabvu-òkpa. Òo ya bụ l'èhu unu bẹ ò bụ anù, aasò nsò. ⁵ Unu ta tajekwa nchi-ògbà; kele òonwafutaje nri taphu azù; obenu l'ò to nwedu ùjarabvu-òkpa. Ò bükwaru unu anù, aasò nsò. ⁶ Nggamachi bükwarupho unu anù, aasò nsò; kele òonwafutaje nri taphu azù; obenu l'ò to nwedu ùjarabvu-òkpa. ⁷ Tème g'èzi bükwarupho unu anù, aasò nsò; noo kele ò nweru ùjarabvu-òkpa; obenu l'ò tóo nwafutaje nri taphu azù. ⁸ Unu ta tajekwa egube anù ono; òphu unu edenyijekwa odzu phẹ èka; noo kele ephe bükòta unu anù, aasò nsò.

⁹ “Wakwanù òphu unu a-tajẹ baa l'anù, bụ ndu òphu bu lẹ mini; anù nweru m̀kpò; yee òphu nweru èkiri; buru l'eze-ènyimu; mẹ lẹ nggele; unu tajẹ ndu k'ono. ¹⁰ Ò -be lẹ ndu òphu g'èphe ha; mbù ndu òphu bu l'eze-ènyimu; mẹ lẹ nggele; òphu ò to nwedu m̀kpò; òphu ò to nwedu èkiri; m̀kpoo iphemiphe, bụ iphe, bu lẹ mini; m̀kpoo iphe, bụ iphe, dzù ndzù; buru lẹ mini g'ò ha bükotakwa unu èbyi. ¹¹ Eshinu ò bụ unu èbyi; unu ta tajekwa anù iya; g'odzu iya bükwarupho unu èbyi. ¹² Mbù l'iphemiphe, bu lẹ mini, enwedu m̀kpò; òphu ò nwedu èkiri a-bükotajekwaru unu èbyi.

¹³ “Waa ènu ndu òphu a-buru unu èbyi baa; ndu k'ono bẹ unu ta atajèdu anù iya; kele ò bụ èbyi. Ndu k'ono bụ ugo; waa udele; waa udele-òjii; ¹⁴ waa ègbé; waa ivu l'ùdu iya l'ùdu iya; ¹⁵ m̀kpoo okpoko-òhà l'ùdu iya l'ùdu iya; ¹⁶⁻¹⁸ waa mgbashì-ujiku l'ùdu iya l'ùdu iya; waa ènu gòlu; waa òkpo-ngwere l'ùdu iya l'ùdu iya; waa ògu-ìkporo; waa ugo-mini; ¹⁹ wakwaphò eze-òku-eswi-ùda; waa apyari-nhòko l'ùdu iya l'ùdu iya; waa odu; waa ùtsu-nwankùta.

²⁰ “Iphe, bükpoo ogu, furu èba, bụ iphe, gude òkpa èno eje ije a-bükotajeru unu èbyi. ²¹ Òlẹ ò dukwaru-a ogu, furu èba, egudeje òkpa èno eje ije, unu a-tajẹ. Òphu unu a-tajẹ bụ òphu nweru ògba-kpii, oogudeje apfù mpfù. ²² Òphu unu a-tajẹ bụ igube l'ùdu iya l'ùdu iya; waa òkaka l'ùdu iya l'ùdu iya; waa atsu-ègu l'ùdu iya l'ùdu iya; waa

mgbagbaramatsụ l'ụdu iya l'ụdu iya. ²³ O be l'iphe, bụkpoo ogu ozo, furu eba bya egude okpa eno eje ije l'a-tuko buru unu ebyi.

²⁴ "Unwu iphe ono g'ephe ha l'e-me; unu aburu ndu aaso nsọ. Onye denyikwanuru odzu iya eka be aa-nodu aso nsọ jasu nchi ejihu. ²⁵ Iphe, bu onye pataru odzu iya l'a-sa uwe iya asasa; teme l'ọ buru onye aaso nsọ jasu nchi ejihu. ²⁶ Iphe, bụkpoo anụ, nweru upyi-okpa; ophu o nwedu ularabvu-okpa; waa ophu ta anwafutajedu nri taphu azu; bükwaru unu anụ, aaso nsọ. Iphe, bükpoo onye denyiru odzu iya eka l'a-bükwarupho onye aaso nsọ. ²⁷ G'iphe, bükpoo anụ, nweru okpa eno, bu ndu ophu akobeje nvọ eje ije bükwaru unu anụ, aaso nsọ. Onye denyiru odzu iya eka a-bükwaru onye aaso nsọ jasu nchi ejihu. ²⁸ Onye pataru odzu iya a-sa uwe iya asasa; teme l'ọ buru onye aaso nsọ jasu nchi ejihu. Unwu anụ ono bükotaru unu anụ, aaso nsọ.

²⁹ "A -bya l'anụ, awụ l'epho; ndu owa-a bu ndu ophu unu a-nodu aso nsọ: uphega; waa okerepfu; waa ngwere l'ụdu iya l'ụdu iya; ³⁰ waa agulo; waa awala; waa okporoko; waa orinvuru; waa oguba. ³¹ Ono bükota anụ, unu a-soje nsọ l'anụ, awụ l'epho. Onye duru ophu o denyiru eka l'eka o nwuhuru anwuhu l'a-buru onye aaso nsọ jasu nchi ejihu. ³² Iphe, bu iphe, odzu iya ophu nwuhuru anwuhu dapyaberu buakwaa iphe, aaso nsọ; m'ọ bu iphe, e gude oshi pyia; ozoo uwe; ozoo akpo-anu; me uwe-aphu; mbukpoo iphe, bu ngwa, e gude emekpoo iphemiphe; g'e dekwa ya le mini; l'ọ noo buru iphe, aaso nsọ jasu nchi ejihu; l'a turwua ya. ³³ Teke o duru g'ephe ha ophu daru l'ite urwa; iphe, bükpoo iphe, du l'ite ono bükotaakwa iphe, aaso nsọ; unu tukpokwaa ite obu atukpo. ³⁴ Nri, e gude ite, du nno kuta mini shibe buakwaa nri, aaso nsọ; teme iphe, aangu angungu shi l'ite, du nno buakwaa iphe-angungu, aasokwapho nsọ. ³⁵ Iphe, odzu anu ono, a gushiru ono daru buakwaa iphe, aaso nsọ. O -buru l'ọ daru l'ite-oku; ozoo l'epfu, eeshi ite g'a photakwa iya je atukposhia. Epe buwaa iphe, aaso nsọ; oo ya bu; unu mekwaa ya pho iphe, aaso nsọ. ³⁶ O -buru l'ọ daru l'enyia eka mini eshije anwushi; ozoo l'obvu, mini du shii be duebekwa ree; ole onye denyiru odzu iya ono eka be buakwaa onye aaso nsọ. ³⁷ O -buru l'ọ duru odzu anu ono ophu daru le mebyi iphe, eemebe l'alị be mebyi iphe ono ta abukwa iphe, aaso nsọ. ³⁸ Obenu; o -buru l'e yewaru mini le mebyi iphe obu; odzu anu ono dalahu iya be o buakwaa unu iphe, aaso nsọ.

³⁹ "O -buru l'ọo anu ophu a haru g'unu taje anu iya nwuhuru be onye denyiru iya eka a-bükwaru onye aaso nsọ jasu nchi ejihu. ⁴⁰ Onye takwanuru odzu iya l'a-sa uwe iya asasa; buru onye aaso nsọ jasu nchi ejihu. Onye patakporunu odzu iya apata l'a-sakwapho uwe iya; buru onye aaso nsọ jasu nchi ejihu.

⁴¹ "Iphe, bükpoo iphe, awu awuwu, bu ophu akpu wuruwuru l'alị l'a-bükotakwaru ebyi; ophu e rijekwa iya eriri. ⁴² Unu ta tajeakwa iphemiphe, awu awuwu le mgboko-a; m'ọ bu ophu gude epho awu; ozoo ophu gude okpa eno eje; ozoo ophu gude igwe okpa eje; kele epe tukoru buru ebyi. ⁴³ G'ọ to dukwa iphe, awu l'epho, unu e-gude mee onwunu ebyi. Ophu unu egudekwa phe mee onwunu ndu aaso nsọ; g'unu te shi l'ephe buru ndu e merwuru emerwu; ⁴⁴ kele o kwa mbèdua bu Chipfu; bya aburu Chileke unu. Oo ya bu; unu sachaa onwunu; unu adu nsọ; kele mbèdua du nsọ; ophu unu aturwukwa onwunu l'iphe, awu awuwu, bu ophu akpu wuruwuru l'alị g'ọ dühabe; ⁴⁵ kele o kwa mbèdua bu Chipfu, onye shi l'alị l'ijiputu dufuta unu ge mu buru Chileke unu. Oo ya bu le-a; unu dukwa nsọ; kele mbèdua dukwa nsọ."

⁴⁶ "Ono bu ekemu, a turu swibe anu; waa enu; waa iphe, bu iphe, dzu ndzu, bu l'ime mini; mekpoo iphe ozo, bu iphe, awu awuwu, bu ophu akpu wuruwuru l'eliphe; ⁴⁷ g'e gude dokaha iphe, aaso nsọ; yee iphe, a ta sodu nsọ; dokaha anu, bu ophu ee-rije eriri; yee ophu e te ridu eriri."

12

Aswafu nturuw nwanji me o -zedacha

¹ Chipfu bya epfuru yeru Mosisu su iya: ² "Pfuru yeru unwu izele; su phe-a: Nwanji -tsuta ime bya anwua nwa nwoke; g'ọ bükwaru onye aaso nsọ noo abali esaa; mbu l'ọo epho g'aaso-bejeru iya nsọ me o -nodu ano nsọ nwanji-a bu g'aa-so-beru iya nsọ. ³ O -be le mboku k'esato l'e bua nwata obu ubvu. ⁴ E -mechaa; nwanji ono anoo ukporo abali l'abali iri l'eto g'e gude swafu iya nturuw mee, laru iya nu. G'ọ to dukwa iphe, e doberu nsọ, oo-denyi eka; teme ophu o bahukwa le Ulo-du-nsọ jasu mboku, nsọ aswafu nturuw iya a-bvu.

⁵ "O -buru l'ọo nwa nwanji be o nwuru be nwanji obu a-buru onye aaso nsọ ujiku iri l'eno; egube ono, aanoduje aso iya nsọ me o -nodu ano nsọ nwanji ono. Iphe, oo-no g'e gude swafu iya nturuw mee alala bu ujiku ukporo eto l'ishii.

⁶ “Teke eswe mbòku aswafù ntúrwu iya ono bvúerupho; l’onye nwúru nwoke ọzoo nwaný; gè nwanýi ono kpúta nwatúru mgbapha g’e gude gwee ngweja-akpò-òku. L’ò nwèkwapho nwa ndo; ọzoo kparaka; g’e gude gwee ngweja-iphe-èji. G’ò gude iya bya l’ònu-abata ọlò-èkwa-ndzukò bya anù onye uke. ⁷ Onye uke ono egude iphe ono je egwee ngweja nù Chipfu gude pfiya ugwo iphe-èji iya; l’ò bya adùebe ree lè mee, larù iya nù. Noo ekemu, duru nwanýi, nwúru nwa nwoke; ọzoo nwa nwanýi.

⁸ “Teke ọ bụ l’onye ọbu ta adùdu ike agbata nwatúru; g’ò nwútaru iya kparaka labò; ọzoo nwa ndo labò. L’a nwúta nanù gude gwee ngweja-akpò-òku; gude ọphuu gwee ngweja-iphe-èji. Onye uke egude iya pfiya ugwo iphe-èji iya; l’ò bya adùebe ree.”

13

Onye ekpenta eme

¹ Tòbudu iya bụ; Chipfu bya epfuru yeru Mòsisu yèe Erònu; sù phè: ² “Ọ -bùru l’ò nweru ọnyá, nọ nemadzù l’èhu; ọzoo l’òo iphe, dù g’èkpá; ọzoo l’iphe, tùkashiru iya poopoo l’èhu, bụgbaa iphe, nweru g’òo-dù; l’ò ghòo ekpenta; nòdu onye ono l’akpò-èhu; g’e dutakwa onye ọbu duru jepfu Erònu, bụ onye uke; ọzoo l’e duru iya jepfu onye bụ nwa iya, bụkwapho uke. ³ G’onye uke ono lee ẹnya l’ònyá ono, nọ onye ọbu l’akpò-èhu ono. Teke ọ bụ l’èji, futaru l’èka ono ghòhuru aghòhu acha ụcha; tème ẹka ono dalahù adalahù; bè ẹka-iphe-nọ ọbu bụakwaa ekpenta; nòdu onye ono l’akpò-èhu. G’onye uke lee ya ẹnya gwa ya l’onye aasọ nsọ. ⁴ Teke ọ bụ l’èka ọbu acha iya ụcha l’akpò-èhu; e lee ya ẹnya ọphù ọ dalahùduru adalahù; ọphù èji, nọ iya nù aghòhuduru aghòhu acha ụcha; g’onye uke gù-chia onye ono l’ùlò nọo ujiku ẹsaa. ⁵ O -be lè mbòku k’ẹsaa; g’onye uke je elebaa onye ọbu ẹnya l’èhu; teke ekpenta ono dù g’ò dù; ọphù ọ kadù asa ọsa; g’onye uke ono gù-chifua ya l’ùlò ujiku ẹsaa ọzo. ⁶ O -bekwa lè mbòku k’ẹsaa; g’onye uke jekwaphò elebaa onye ọbu ẹnya l’èhu. Ọ -bùru l’èka-iphe-nọ iya ọbù dũaa inchi inchi; ọphù ọ kadù asa ọsa; g’onye uke gwa ya onye a ta sòdu nsọ. Iphe, ọ bụ bè bụ èkpá mmanù. G’ò saa uwe iya asasa; bũru onye a ta sòdu nsọ. ⁷ Obenu lè-a; teke iphe ono bakahùru ka iya ọsa l’èhu; g’onye uke hùmachaarù iya sù l’a taa sòdu iya nsọ phò; g’ò jekwa egoshibaa onwíya onye uke ono ọzo. ⁸ Teke onye uke ono l’èru iya ẹnya bya ahùma l’ọsa iya ọsa l’èhu; mbù iphe ono; g’onye uke ono gùkwaa ya l’onye aasọ nsọ; ọ kwa ekpenta eme onye ono.

⁹ “Ọ -bùru lè nemadzù bè iphe eme l’akpò-èhu, bụ iphe, eswe nswe; g’e dukwaru onye ọbu jepfu onye uke. ¹⁰ G’onye uke ono lee ya ẹnya; teke o nweru ọnyá, nọ onye ono l’èhu, acha nmalanmala; o mewaa; èji, nọ iya nù ghòhuwaa aghòhu; tème o nweru iphe, dù g’ájì, dù iya nù; ¹¹ bè ọ kwa alagala ekpenta nọ onye ono l’akpò-èhu. G’onye uke gùkwaa ya l’onye aasọ nsọ. G’ò to jekwa iya agù-chi l’ùlò; kèlè ọ bụakwaa onye aasọ nsọ. ¹² Teke ọ bụ l’èkpenta ono vòshiru nemadzù l’akpò-èhu; ọ tũko onye ọbu ẹhu sweta; mbù shi iya l’ishi vùya ya kpatakpata jasù l’òkpa; mbù iphe, bükpoo ẹka onye uke ono lekporu iya ẹnya bükotarù iya; ¹³ g’onye uke ono lebakwaa ya ẹnya. Ọ -bùru l’èkpenta ono mewaru iya; kpòhu; ẹka ono nòdu achawa ụcha; g’ò gùkwaa onye ono l’onye a ta sòdu nsọ; kèlè ọ bụwaa ichi-iphe; ọ tọ buedu ekpenta. ¹⁴ Ọlè ọ -nonyakwanaa; ájì fùta l’èka-iphe-nọ iya ono; l’ò bũru onye aasọ nsọ. ¹⁵ Onye uke ono -hùmaepho ájì ono; g’ò gwa onye ono l’onye aasọ nsọ; kèlè ájì bụ iphe, aasọ nsọ. Ọ kwa ekpenta eme onye ono. ¹⁶ Ọ -bùru l’ájì ono nonyaaru gbanwee; bya aghòhu chaahaa ụcha; g’onye ọbu jepfukwa onye uke ọzobaa. ¹⁷ G’onye uke ono lee ya ẹnya; ọ -bùru l’èka ono iphe shi eme iya ono kpòhuwaru; achawa ụcha; g’onye uke ono pfukwaa l’onye ono, iphe shi eme ono bè a taa sòdu nsọ. Teke ono; onye ono abya abũru onye a ta sòdu nsọ.

¹⁸ “A bya l’èhu onye bụ èjo-onwo shi phọo ya; ọ kawaa mma; ¹⁹ a bya l’èka ono, èjo-onwo shi phọo ya ono; ọ -bùru l’ò byaru ahùta ahùta acha ụcha; ọzoo l’ò nweru ẹka acha ụcha bya adù nwa uswe-uswe; g’e jekwa egoshi iya onye uke. ²⁰ G’onye uke ono lekwa ya ẹnya; ọ -bùru l’èka ono dalahùru adalahù; tème èji, futaru l’èka ono ghòhuwaa aghòhu acha ụcha; g’onye uke ono gwa ya l’onye aasọ nsọ; kèlè ọ kwa ekpenta larù onye ono l’èka ono, èjo-onwo shi phọo ya ono. ²¹ Ọlè ọ -bùru l’onye uke ono l’èru ẹka ọbu ẹnya; ọphù èji, furu l’èka ono aghòhuduru aghòhu; ọphù ọ dalahùduru adalahù; ọ rwakputewa arwakpute; g’onye uke ono gù-chia onye ono l’ùlò g’ò nọo ujiku ẹsaa. ²² Teke ọ bụ l’èka-iphe-nọ iya ọbu kabaa asa ọsa eviya; g’onye uke ono pfukwaa l’ò bụ onye aasọ nsọ; kèlè ọ bụ ekpenta eme iya. ²³ Teke ọ bụ l’èka-iphe-nọ iya ono dũepho g’ò dù; ọphù ọ sadù ọsa; l’a maru l’òo ichi èjo-onwo phò bè ọ bụ; g’onye uke ono gwa ya l’onye a ta sòdu nsọ.

²⁴ “Teke ọ bụ l’òku hùru nemadzù l’èhu; ẹka ono, ọku hùru iya ono chaahaa ụcha; bya adùkwapho nwa uswe-uswe; ọzoo l’òocha ụcha; ²⁵ g’onye uke ono lekwa ya ẹnya;

o -buru l'èji, futaru l'èka ono ghoḥuwaru aghoḥu acha ṽcha; tème èka ono dalahṽ adalahṽ; bẹ ọ bukwa ekpenta larṽ onye oḅu l'èka ono, ọku hṽru iya ono. Ọo ya bṽ g'onye uke gukwaa ya l'onye aasọ nsọ; keḽe ọ kwa ekpenta eme onye ono. ²⁶ Obenu lẹ-a; ọ -buru l'onye uke ono leri iya ẹnya; ọphu eji, nọ iya l'èka ono aghohuduru aghoḥu acha ṽcha; tème ọphu èka ono adalahṽduru adalahṽ; tème èka ono rwakputewa arwakpute; g'onye uke ono gu-chia ya l'ulo g'ọ nọo ujiku ẹnasa. ²⁷ O -be lẹ mbọku k'esan g'onye uke ono lebaa ya ẹnya l'èhu. Teke ọ kabaa ya asa ọsa l'èhu eviya; g'onye uke ono pfukwaa l'ọ bṽ onye aasọ nsọ; keḽe ọ kwa ekpenta eme iya. ²⁸ Ọle ọ -bukwanuru l'èka-iphe-nọ iya ono duepho g'ọ dṽ; ọphu ọ kadṽ iya asa ọsa l'èhu; ọ gbẹchianu arwakpute arwakpute bẹ ọ bukwa ọku ono, hṽru iya nṽ ono switaru iya eswita; g'onye uke ono gukwaa ya l'onye a ta sọdu nsọ; keḽe ọo ichii ọku phọ bẹ ọ bṽ.

²⁹ "O -buru lẹ nwoke; ọzoo nwanyi bẹ ọnyá dṽ l'ishi; ọzoo l'agba; ³⁰ g'onye uke lekwa ẹnya l'ọnyá oḅu. O -buru l'ọ dalahṽuru adalahṽ; mbṽ ọnyá oḅu; tème èji, furu iya nṽ dṽ manu-manṽ; bya adṽ ke žitazita; g'onye uke ono gukwaa ya l'onye aasọ nsọ; keḽe ọo ejo akuruba; mbṽ l'ọo ekpenta tṽru onye ono l'ishi; ọzoo l'agba. ³¹ Ọle ọ -buru l'onye uke ono lechaaru ẹnya l'èjo akuruba oḅu; ọphu ọ dṽdu l'ẹnya g'ọ dalahṽuru adalahṽ; tème ọphu èji, dṽ iya nṽ ejidu uji; g'onye uke ono gu-chia onye ono l'ulo g'ọ nọo ujiku ẹnasa. ³² O -be lẹ mbọku k'esan g'onye uke ono lebaa ẹnya l'iphe-ememe ono; ọ -buru l'èjo akuruba ono ta abakahṽduru abakahṽ; ọphu èji, dṽ iya nṽ adṽdu manu-manṽ; ọphu akuruba ono adṽdu l'ẹnya g'ọ dalahṽuru adalahṽ; ³³ g'a kpushia onye ono ishi; kpṽ-buru èka akuruba ono dṽ haa; g'onye uke ono gu-chifua ya l'ulo g'ọ nọo ujiku ẹnasa ọzo. ³⁴ Teke o rwuru mbọku k'esan; g'onye uke ono lee ẹnya l'akuruba ono; ọ -buru l'ọ tọ bakahṽduru abakahṽ; e lee ya ẹnya; ọphu ọ dalahṽduru adalahṽ; g'onye uke ono gu ya l'onye a ta sọdu nsọ. G'onye ono saa uwe iya; buru onye a ta sọdu nsọ. ³⁵ Obenu lẹ-a; ọ -buru l'akuruba ono bakahṽru iya l'akpo-èhu eviya g'a guwaru iya l'onye a ta sọdu nsọ-a; ³⁶ g'onye uke ono lebaa ya ẹnya. O -buru l'akuruba ono bakahṽru iya l'èhu; g'onye uke te jeḽkwa ele ẹnya g'a maru èji iya; ?ọ dṽ manu-manṽ. Onye ono buakwaa onye aasọ nsọ. ³⁷ O -buru l'akuruba oḅu bẹ duepho g'ọ dṽ l'ẹnya; tème èji ojii rwutawaa l'èka ono bẹ akuruba oḅu kpọhuakwaru; ọ buakwaru onye a ta sọdu nsọ; g'onye uke gu ya l'onye a ta sọdu nsọ.

³⁸ "O -buru lẹ nwoke; ọzoo nwanyi bẹ iphe-ọchaa tṽkashiru poopoo l'èhu; achagbaa ṽcha; ³⁹ g'onye uke lekwa onye oḅu ẹnya l'èhu. O -buru l'èka oḅu ta achadu ọkpobe ṽcha; l'a maru l'ọo ọgwọ bẹ tṽkashiru onye oḅu l'èhu; l'onye oḅu bẹ a ta sọdu nsọ.

⁴⁰ "Egbushi -rishihu onye nwoke l'ishi; bukwa ishi-onmo bẹ ọ bṽ; obenu l'a taa sọdu iya nsọ. ⁴¹ Teke ọ bṽ l'ọo l'onu-iphu bẹ egbushi rishihuru iya; bẹ onye oḅu bukwa ishi ọnmo ọnu-iphu; obenu l'a taa sọdu iya nsọ. ⁴² Ọle ọ -buru l'ọ duru ọnyá, acha ṽcha; bya adṽkwapho nwa uswe-uswe, nọ iya l'ishi-ọnmo oḅu; ọzoo l'ishi-ọnmo ọnu-iphu oḅu; bẹ ọ buakwaa ekpenta bẹ tṽru iya l'ishi-ọnmo oḅu; ọzoo l'ishi-ọnmo ọnu-iphu oḅu. ⁴³ Ọo ya bṽ; g'onye uke lee ya ẹnya. Teke ọ bṽ l'ọnyá, dṽ onye ono l'ishi; ọzoo l'onu-iphu acha ṽcha; bya adṽkwapho nwa uswe-uswe; mbṽ dṽ g'ekpenta ono, eswe nswe, emeje nemadṽ l'akpo-èhu ono; ⁴⁴ ọo ya bṽ l'onye oḅu bṽ onye ekpenta; ọ buru onye aasọ nsọ eviya. G'onye uke ono gu ya l'onye aasọ nsọ; keḽe ekpenta nkia tṽru iya l'ishi.

⁴⁵ "G'onye ekpenta ono lakakwaa uwe iya; haa egbushi iya g'ọ yagashiḽu ayagashiḽu; woru èkwa gbobuta ugbo-ọnu; chia mkpu sṽ lẹ ya bukwa onye aasọ nsọ; ya bukwa onye aasọ nsọ. ⁴⁶ Ọo-buru onye aasọ nsọ jasṽ teke ọo-ka mma. G'ọ buru onye aasọ nsọ je eburu nkinyi iya l'azṽ èka ndu Ízureḽu kpoberu ọlo-èkwa phẹ.

Ekemu k'iphe, tsuru evu

⁴⁷ "O -buru l'ọ nweru uwe, tsuru evu; ọzoo uwe eji anṽ; ọzoo uwe ọchaa; ⁴⁸ ọzoo èkwa, e kweru l'oghu ọchaa; ọzoo ọphu e gude eji anṽ kwee; ọzoo l'akpo; ọzoo l'iphe, e meru l'akpo; ⁴⁹ teke ọ bṽ l'èka ono, tsuru evu ono dṽ oyingo-oyingo; ọzoo l'ọ dṽ uswe-uswe; bẹ ọ bukwa ekpenta. G'e jekwa egoshi iya onye uke. ⁵⁰ G'onye uke ono lekwa ẹnya l'èka ono, tsuru evu ono; woru iphe oḅu, tsuru evu oḅu gu-chia l'ulo g'ọ nọo ujiku ẹnasa. ⁵¹ O -be lẹ mbọku k'esan; g'onye uke ono je elebaa ya ẹnya ọzo. O -buru l'evu oḅu kabaa asakahṽ l'uwe oḅu; g'a makwarṽ l'ọ bṽ ekpenta. Iphe ono, tsuru evu ono buakwaa iphe, aasọ nsọ. ⁵² G'onye ono kpọkwaa uwe ono ọku; m'ọ bṽ uwe eji anṽ; ọzoo uwe ọchaa; m'ọ bṽ èkwa, e kweru l'oghu ọchaa; ọzoo ọphu e gude eji anṽ kwee; ọzoo l'iphe, e meru l'akpo, bṽ ọphu evu ono dṽ; g'a kpọkwaa ya ọku; keḽe ọ bṽ ekpenta.

⁵³ "Ọle ọ -buru l'onye uke ono leri iya ẹnya; ọphu evu oḅu asakahṽduru asakahṽ l'iphe ono; ⁵⁴ g'onye uke ono zia g'a saa iphe ono, tsuru evu ono asasa; l'ọ bya agu-chia ya l'ulo g'ọ nọo ujiku ẹnasa ọzo. ⁵⁵ G'onye uke ono lee ẹnya l'iphe ono; mẹ a sachaa ya ono; ọ -buru l'iphe oḅu ta agbanwedṽru ṽdudu iya; obetakpọru ọphu ọ sakahṽduru

asakahụ; bẹ ọ bukwa iphe, aasọ nsọ; g'a kpokwaa ya ọku; mę evu ọbu; ?ọ nọ iya l'iphu; m'ọ nọ iya l'azu. ⁵⁶ Ọ -buru l'onye uke ono jeshiaru iya ele ęnya; ęka ono, tsuru evu ono rwakputewa arwakpute g'a sachaa ru iya ono; g'ọ lakafukwa ęka ono, tsuru evu ono; mbu l'uwe ono; ọzoo l'akpo ono; ọzoo l'ękwa ono, e kweru ekwekwe ono; ọzoo l'ophu a kparu akpakpa. ⁵⁷ Ọle ọ -buru l'ọ watawaru atsu evu ono ọzo l'uwe ono; ọzoo l'iphe ono, e kweru ekwekwe; ọzoo l'ophu a kparu akpakpa; m'ọ bu l'iphe ono, e meru l'akpo-anu ono; l'a maru l'ọ bu iphe, asakahu asakahu. G'a kpokwaa iphe, bu iphe, tsuru evu ono ọku. ⁵⁸ Iphe, bu iphe, tsuru evu, a sawaru asasa; ophu evu ono adudu iya; g'a saa ya k'ugbo ebo g'ọ buru iphe, a taa sọhedu nsọ."

⁵⁹ Ono bu ekemu, duru iphe, bu evu, tsuru l'uwe eji anu; ọzoo l'uwe ocha; ọzoo l'ękwa, e kweru ekwekwe; ọzoo l'ophu a kparu akpakpa; ọzoo l'ophu e gude akpo-anu mee; g'a gua ya iphe, a ta sọdu nsọ; ọzoo l'a guru iya l'iphe, aasọ nsọ.

14

Egoshi l'onye iphe eme l'akpo-ęhu dwwaa icha

¹ Tobudu iya bu; Chipfu bya efulu ru Mosisu su iya: ² "Qwaa bu ekemu, ee-tsoje mboku, ee-me onye ekpenta shi eme g'a ta sọhe iya nsọ: G'e duru iya dutaru onye uke.

³ G'onye uke ono shikwa l'ęka ndu Ịzuru ọbu kpọberu ọlo-ękwa phe lufu je elerwee ya ęnya ree. Ọ -buru l'onye ono wekoro hwaru l'ekpenta ono, shi eme iya l'akpo-ęhu ono;

⁴ g'onye uke ono zia ozi g'e wotaru onye ọbu, eeme g'a ta sọhe nsọ ọbu ęnu labo, nọ ndzu, a ta sọdu nsọ; waa oshi sida; waa ękwa uswe-uswe; waa ęswa isopu. ⁵ Onye uke ono asu g'e gbua ęnu ono nanu l'eli ite, a kpuru l'urwa, e yeru mini, doru riasaa. ⁶ Ęnu ophu nọ ndzu pho bę ọo-nwuta; wota oshi sida pho; waa ękwa uswe-uswe pho; waa ęswa isopu pho; tuko tsee le mee ęnu ono, e gburu l'eli mini ono, du ree ono. ⁷ L'ọ bya ephie ya onye ono ugbo ęsaa; mbu onye ono, eeme g'a ta sọhe nsọ l'ekpenta ono, shi eme iya nu ono. L'ọ bya agua ya l'onye a ta sọdu nsọ; woru ęnu k'ono, dzu ndzu ono haa g'ọ pheba l'ęgu. ⁸ Onye ono, byaru g'e mee ya g'a ta sọhe iya nsọ ono eje eworu uwe iya saa; kpushikota eji, du iya l'ęhu g'ọ ha; mę ęgbushi iya; woru ęhu wua le mini; shi nno buru onye a ta sọdu nsọ. E -mechaa nno; l'ọ batawaro l'ime ęka ndu Ịzuru ọbu kpọberu ọlo-ękwa phe; ọle g'ọ nokwaa l'azu ọlo-ękwa iya ujiku ęsaa. ⁹ Ọ -nọchaa ujiku ęsaa g'ọ kpushikwaa eji, du iya l'ęhu g'ọ ha ọzo. G'ọ kpushia ishi; yee ęji-agba; waa njibu-ęnya; męwaro eji ọzo, dugbaa ya l'ęhu. L'ọ saa uwe iya; woru ęhu wua le mini; ọo ya bu; l'ọ buru onye a ta sọdu nsọ.

¹⁰ "Teke o rwuru le mboku k'esato; g'onye ọbu kputa unwu ebili labo, adudu ęka iphe mebyiru iya; waa ada aturu, gbaru apha, adudu ęka iphe mebyiru iya. Teme l'ọ gude ọzo ęto l'ime nkweka ukpokutu ereshi, e keru ọzo ęto; gwọle le manu; g'e gude iya gwee ngweja-nri. L'ọ wotakwapho manu, jiru konggo ejiji tukobe iya. ¹¹ Onye uke ono, eme iya g'a ta sọhe iya nsọ ono; abya eduta onye ọbu, eeme g'a ta sọhe nsọ ọbu; yee iphemiphe ono, o gude bya ono; bya eworu dobe l'iphu Chipfu l'onu-abata ọlo-ękwa-ndzuko. ¹² L'ọ bya akputa nwa ebili ono nanu; yee konggo, manu jiru ejiji pho; gude gwee ngweja-apfu-ugwo. G'ọ maa ngweja ono l'iphu Chipfu g'ọ buru ngweja-amama.

¹³ "L'ọ bya eworu nwa ebili ono gbua l'ọlo-du-nsọ; mbu l'ęka ono, eegbuje anu, e gude egwe ngweja-iphe-eji; yee ngweja-akpo-ọku. Ọo ęgube ono, ngweja-iphe-eji bu k'onye uke bukwapo ę ngweja-apfu-ugwo bukwapo nkiya; teme ọ buru ngweja, du nsọ shii. ¹⁴ Onye uke ono emeta mee anu ono, e gude gwee ngweja-apfu-ugwo ono; ye onye ono, eeme g'a ta sọhe nsọ ono l'atakpa-nchi ękutara; waa le mkpushi-ęka ezeke-ęka ękutara; yee mkpushi-ọkpa ezeke-ọkpa ękutara iya. ¹⁵ Onye uke ono abya emeta konggo manu ono; bya emeru iya ye onwiya l'ọbochi-ęka ękicha; ¹⁶ l'ọ bya eworu mkpushi-ęka ękutara tsee le manu ono; meta iya phee ugbo ęsaa l'iphu Chipfu. ¹⁷ Manu ophu ghuduru iya l'ọbochi-ęka bę ọo-tada onye ono, eeme g'a ta sọhe nsọ ono l'atakpa-nchi ękutara; waa le mkpushi-ęka ezeke-ęka ękutara; waa mkpushi-ọkpa ezeke-ọkpa ękutara; waa l'eli mee anu ono, e gude gwee ngweja-apfu-ugwo ono. ¹⁸ Manu ophu ghuduru nu bę oo-hu onye ono, byaru g'e mee ya g'a ta sọhe iya nsọ ono l'ishi; gude pfua ugwo iphe-eji onye ono l'iphu Chipfu.

¹⁹ "Onye uke ono abya egwee ngweja-iphe-eji ono; gude pfua ugwo iphe-eji, onye ono meru; mbu onye ono byaru g'e mee ya g'a ta sọhe iya nsọ ono. E -mechaa; l'ọ woru anu ono, ee-gude gwee ngweja-akpo-ọku ono gbua; ²⁰ woru ngweja-akpo-ọku ono; yee ngweja-nri, tso iya nu l'oru-ngweja; gude pfua ugwo iphe-eji onye ono l'ọ bya aburu onye a ta sọdu nsọ.

²¹ "Ọle ọ -buru l'onye ọbu akpa nri; ophu ọ dudu ike anu iphemiphe ono, a gushiru ono; g'onye ọbu kputa nwa ebili lanu nu g'ọ buru ke ngweja-apfu-ugwo; l'e woru

iya maa g'ò buru ngweja-amama, e gude apfù ugwo iphe-eji. Teme l'o wota nkeru-iri nkweka ukpokutu ereshi, a gworu lè manù; g'ò buru ngweja-nri; waa manù, jiru konggo; ²² mē ndo labò; ozoò kparaka labò; ophu rwukpòeru iya phò éka. Nanù bē ee-gude gwee ngweja-iphe-eji; l'e gude ophuu gwee ngweja-akpò-òku. ²³ O -be lè mbòku k'èsatò l'ò chiru iphemiphe ono byapfuta onye uke g'e gude mee ya g'a ta sòhe iya nsò; gude iya bya l'ònu-abata ọlò-èkwa-ndzukò l'iphu Chipfu. ²⁴ G'onye uke ono kpùta nwatùru ono; yee konggo, manù jiru ejiji ono je amaa l'iphu Chipfu g'ò buru ngweja-amama. ²⁵ L'o woru nwatùru ono gbua; meta mee ya tada onye obu, eeme g'a ta sòhe nsò obu l'atakpa-nchì èkutara; waa lè mkpùshi-èka ezeke-èka èkutara; wakwaphò lè mkpùshi-òkpa ezeke-òkpa èkutara. ²⁶ Onye uke ono abya emeta manù ono bya emeru ye onwiya l'òbochi-èka èkicha; ²⁷ l'o woru mkpùshi-èka èkutara iya phee manù ono ugbo esaa l'iphu Chipfu. ²⁸ Onye uke ono abya emeta manù ono, dù iya l'òbochi-èka ono tada l'èka ono, ò tadaru mee anù ono, e gude gwee ngweja-apfù-ugwo ono, bù iya bù l'atakpa-nchì èkutara onye ono, eeme g'a ta sòhe iya nsò ono; waa lè mkpùshi-èka ezeke-èka èkutara; waa lè mkpùshi-òkpa ezeke-òkpa èkutara iya. ²⁹ Manù ophu ghuduru iya l'òbochi-èka bē oo-hu onye ono, byaru g'e mee ya g'a ta sòhe iya nsò ono l'ishi; gude pfua ugwo iphe-eji iya l'iphu Chipfu. ³⁰ L'ò nwùta ndo ono; ozoò kparaka ono, bù ophu onye ono duru ike gbata; gude gwee ngweja. ³¹ Nanù bē oo-gude gwee ngweja-iphe-eji; l'o gude ophuu gwee ngweja-akpò-òku; yee ngweja-nri. Oo egube ono bù g'onye uke a-nòdu l'iphu Chipfu pfua ugwo iphe-eji onye ono, eeme g'a ta sòhe nsò ono. ³² Ono bù ekemu, duru onye oome; mbù ekpenta ono; ophu ò dùdu ike gbata iphe, ee-gude mee g'a ta sòhe iya nsò."

Èka igbulò tsuru evu

³³ Tòbudu iya bù; Chipfu bya epfuru yeru Mòsisu yee Erònu; sù phè. ³⁴ "Unu -laepho alì Kénanu ono, bù èka mu abya anù unu g'ò buru okiphe unu ono; ò -buru l'ò duru ọlò, nò l'alì ono, mu meru; o nweru èka tsuru evu; ³⁵ g'onye nwe ọlò ono jekwa akòoru onye uke l'ulo iya gbèkwa dù iya g'ò tsuru evu. ³⁶ Onye uke ono a-sù g'e gweshigbua iphe l'ulo ono; teme l'ò bahu jeshia ahuma èka tsuru evu obu; oo ya bù g'ò tò tuko ọlò ono; yee iphe, nò iya nù gua l'iphe, aasò nsò. E -gweshikotachaa iphe l'ulo ono; g'onye uke ono bahu l'ulo obu je elee ya enya. ³⁷ G'o lee enya l'igbulò èka tsuru evu obu; teke ò bù l'ò dù oyingo-oyingo; ozoò l'ò dù uswe-uswe; teme èka obu dalahù adalahù; ³⁸ g'onye uke ono lufuta l'ulo ono; woru onu iya gu-chia g'ò nòo ujiku esaa. ³⁹ O -be lè mbòku k'èsatò; g'onye uke laphu azù je elee enya l'ulo obu ozo. O -buru l'evu obu sakahuru l'oma igbulò ono; ⁴⁰ l'ò sù g'e bvufu mkpuma ono, tsuru evu ono je etuphaa l'èka aasò nsò l'azù mkpukpu. ⁴¹ L'e kwoshia igbulò ime ọlò ono ekwoshi mgburugburu; kpota iphe, e kwoshiru iya je awùshia l'azù mkpukpu l'èka aasò nsò. ⁴² L'e wota mkpuma ozo gude tù-chishia enya iya ophu e bvukpòfugbaaru phò; teme l'a kutakwapho epuchi ozo gude rwaà ọlò obu ozo.

⁴³ "Teke ò bù l'evu obu chafutaru l'ulo obu ozo g'e bvukpòfuchaaru mkpuma mkpuma phò; e kwoshichaa ya; bya arwaphu iya azù obu; ⁴⁴ g'onye uke laphu azù je elee ya enya ozo; teke ò bù l'evu obu bakahuru l'ulo obu bē ò bukwa evu, asakahù asakahù dù l'ulo ono; oo ya bù; l'a maru l'ulo obu bhwaa ọlò, aasò nsò. ⁴⁵ G'e woru ọlò obu gbukaa; vuta mkpuma ọlò obu; mē oshi iya; waa eja, e gude rwaà ya je awùshia l'azù mkpukpu l'èka aasò nsò. ⁴⁶ Onye bahuru l'ulo ono teke ono, a gu-chikwaduru iya agu-chi ono; bē a-buru onye aasò nsò jasù nchi ejihu. ⁴⁷ Onye zèru l'ulo ono kua mgbenya; ozoò ria nri; g'onye ono sakwaa uwe iya asasa.

⁴⁸ "Ole ò -buru l'onye uke byaru g'ò lee ọlò ono enya; ò huma l'evu ono ta aduedu èka ò nòba l'ulo ono g'a rwaphuchaa iya azù; g'ò gua ọlò ono l'ulo, a ta sòdu nsò; noo kèlè evu obu ta aduedu. ⁴⁹ Iphe, oo-gude mee ọlò ono g'ò tò bùhe ọlò, aasò nsò; bukwa g'ò nwùta ènu labò; wotakwaphò oshi sida; waa èkwa uswe-uswe; waa eswa isopu. ⁵⁰ L'o woru ènu lanù gbua l'eli ite, a kpuru l'urwa, e yeru mini, doru rìsaa. ⁵¹ L'o wota oshi sida phò; waa eswa isopu phò; waa èkwa uswe-uswe phò; yee ènu phò, dù ndzù phò; tuko tsee lè mee ènu obu e gburu egbugbu phò; yee mini phò, dù ree phò; woru iya phee l'ulo ono akpò esaa. ⁵² Oo-gude mee ènu phò; waa mini phò, dù ree phò; waa ènu ophu nò ndzù phò; waa oshi sida phò; waa eswa isopu phò; waa èkwa uswe-uswe phò mee ọlò ono g'a ta sòhe iya nsò. ⁵³ L'o gude ènu k'òphu nò ndzù phò lufu azù mkpukpu je ahaa ya g'ò pheba l'oma ègu. O kwa egube ono bē oo-shi pfua ugwo iphe-eji; shi nno safu nturwu, dù l'ulo ono. Oo ya bù l'ulo obu aburu ọlò, a ta sòdu nsò."

⁵⁴ Ono bù ekemu, g'ee-meje k'ekpenta, dukpoo l'udu iya l'udu iya; yee èjo akuruba; ⁵⁵ waa k'evu, turu l'uwe; yee ophu turu l'ulo; ⁵⁶ waa k'onye ónyá dù l'èhu; ozoò iphe dù g'èkpá; ozoò onye iphe tükashiru poopoo l'èhu; ⁵⁷ g'e shi egube ono goshi teke iphe, bù

iphe, aasọ nsọ; waa teke ọ bụ iphe, a ta sọdu nsọ. Ono bụ ekemu, g'ee-meje k'ekpenta; waa k'iphe, tsuru evu.

15

Onye iphe asoshi l'ehu

¹ Tọbudu iya bụ; Chipfu bya epfuru yeru Mosisu yee Eronu: ² “Unu pfuru yeru ndu İzuru; sụ pñe-a: Ọ -duru onye nweru iphe, asoshi iya asoshi l'ehu; bę iphe ono, asoshi iya l'ehu ono bukwa iphe, aasọ nsọ. ³ Iphe ono meakwaru onye ọbu; ọ buru onye aasọ nsọ; mę iphe ọbu nọdu asoshi g'ososhi; ọzoo l'ọ duru iphe, e gude gbobuta iya bę ọ bukwapho iphe, meru; a nọdu asọ iya nsọ. ⁴ Iphe, bukpo iphe-azęe, onye ono, iphe asoshi l'ehu ono zęru azęe bę buakwaa iphe, aasọ nsọ; tęme iphemiphe, bụ iphe, ọ nọru anọ l'a-bukwarupho iphe, aasọ nsọ. ⁵ G'onye denyiru eka l'iphe-azęe onye ọbu; sakwaa uwe iya asasa; wua ęhu. A -nọwaa jasụ nchi jihu bę a taa sọhedu iya nsọ. ⁶ Onye nọru anọ l'iphe, onye iphe shi l'ehu asoshi shi nọdu anọ; g'onye ono sakwaa uwe iya; wua ęhu. A -nọwaa jasụ nchi jihu bę a taa sọhedu iya nsọ. ⁷ G'onye denyiru onye iphe shi l'ehu asoshi eka sakwaa uwe iya; wua ęhu. A -nọwaa jasụ nchi jihu bę a taa sọhedu iya nsọ. ⁸ Onye ono, iphe asoshi l'ehu ono -gbua onye a ta sọdu nsọ ọnu-mini; g'onye ọbu sakwaa uwe iya; wua ęhu. A -nọwaa jasụ nchi jihu bę a taa sọhedu iya nsọ. ⁹ Tęme iphe, aagbajęko agbagba, onye ono, iphe asoshi ono nọru gbaa bę buakwaa iphe, aasọ nsọ; ¹⁰ tęme onye denyiru eka l'iphe, onye ọbu shi nọdu anọ; g'a sọkwaa onye ọbu nsọ jasụ nchi ejihu. Onye wotaru iphe ọbu bę a-sakwa uwe iya wua ęhu. A -nọwaa jasụ nchi jihu bę a taa sọhedu iya nsọ. ¹¹ Onye iphe shi l'ehu asoshi -denyi onye ozo eka; ọphu ọ kwoduru eka; g'onye ono sakwaa uwe iya asasa; wua ęhu. A -nọwaa jasụ nchi jihu bę a taa sọhedu iya nsọ. ¹² Ọ -buru ite, a kpuru l'urwa bę onye ọbu denyiru eka; g'a tųkpokwaa ya; teke ọ bụ iphe, e gude oshi mee; g'e gudekwa mini saa iphe ọbu asasa.

¹³ “Onye ono, iphe asoshi l'ehu ono -kaepho mma; g'ọ gutaru onwiya ujiku ęsaa nọo g'e gude mee ya g'a ta sọhe iya nsọ; l'ọ saa uwe iya; gude mini, doru rįsaa wua ęhu; l'ọ bya aburu onye a ta sọdu nsọ. ¹⁴ Ọ -be lę mbọku k'ęsato l'ọ nwuta kparaka labọ; ọzoo unwu ndo labọ gude bya l'atatiphu Chipfu l'onu-abata ọlo-ękwa-ndzukọ; bya anụ iya onye uke. ¹⁵ Onye uke anwuta iya gude gwee ngweja. Nanụ bę oo-gude gwee ngweja-iphe-ęji; l'ọ gude ọphuu gwee ngweja-akpo-ọku. Noo g'ee-shi bụ ono l'ọ pfa ųgwo iphe-ęji onye ono, iphe asoshi l'ehu ono l'iphu Chipfu.

¹⁶ “Teke nwoke gboshiru unwuda; g'ọ wųkotakwa ęhu iya l'ophu. A -nọwaa jasụ nchi jihu bę a taa sọhedu iya nsọ. ¹⁷ ękwa; ọzoo akpo, a gboru unwuda kpua bę ee-gude mini saa asasa. A -nọwaa jasụ nchi jihu bę a taa sọhedu iya nsọ. ¹⁸ Nwoke yee nyee ya -kwaa akwakwa; ọ -buru lę nwoke ono gboru iphe; g'ęphenebo jekwa awua ęhu. A -nọwaa jasụ nchi jihu bę a taa sọhedu pñe nsọ.”

Nwanyị, anọ nsọ

¹⁹ “Ọ -buru lę nwanyị bę nsọ-nwanyị eme bę ọo-buru onye mmerwu du l'ehu abalı ęsaa; tęme onye denyiru iya eka a-buru onye aasọ nsọ jasụ nchi ejihu. ²⁰ Iphe, bụ iphe, ọ zękpooru azęe teke ono, ọono nsọ ono; ọzoo iphe, ọ nọru anọ bę tųkoakwaru buru iphe, aasọ nsọ. ²¹ Onye denyiru iphe-azęe ya eka; a-sa uwe iya asasa; wua ęhu. A -nọwaa jasụ nchi jihu bę a taa sọhedu iya nsọ. ²² Onye denyiru iphe, ọ nọru anọ eka; a-sa uwe iya asasa; wua ęhu. A -nọwaa jasụ nchi jihu bę a taa sọhedu iya nsọ. ²³ Onye denyiru iphe-azęe ya eka; ọzoo oshi, ọnoje anọ eka bę buakwaa onye aa-sọ nsọ jasụ nchi ejihu. ²⁴ Ọ -buru lę nwoke jępfuru nwanyị, anọ nsọ; mee ono, ala nwanyị ono -rwua ya l'ehu; g'a sọkwaa ya nsọ nọo abalı ęsaa. Tęme iphe, nwoke ono zęru azęe g'ọ ha abųkotaru iphe, aasọ nsọ.

²⁵ “Ọ -buru lę nwanyị bę mee larų ujiku olemole lę teke ọ tọo nọdu nsọ; ọzoo lę mee ọbu laghataru onye ọbu ujiku ole, ọnoje nsọ; g'a sọkwaa onye ọbu nsọ g'aasọje iya mę ọ -nọdu anọ nsọ pñe. ²⁶ Iphe, bukpo iphe-azęe, ọ zęru azęe l'iphe, bukpo mbọku lę mbọku ono, mee ono ala iya ono; bę aa-sọkwapho nsọ g'a sọru iphe-azęe, ọzeje mę ọ -nọdu anọ nsọ pñe. Iphe, bụ iphe, ọ nọru anọ; g'a sọkwaa ya pñe ęgube ono, aasọje iya mę ọ -nọdu anọ nsọ ono. ²⁷ Iphe, bụ onye denyiru eka l'iphe ono buakwaa onye aasọ nsọ. G'onye ono sakwaa uwe iya; wua ęhu. A -nọwaa jasụ nchi jihu bę a taa sọhedu iya nsọ. ²⁸ Obenu lę-a; mee ọbu -labuhę ya pñe; g'ọ gutaru onwiya ujiku ęsaa nọo. E -mechaa l'ọ bya aburu onye a ta sọdu nsọ ²⁹ Ọ -be lę mbọku k'ęsato g'onye ọbu nwuta kparaka labọ; ọzoo unwu ndo labọ; nwutaru onye uke l'onu-abata ọlo-ękwa-ndzukọ. ³⁰ G'onye uke ono nwuta ęnu lanų gude gwee ngweja-iphe-ęji; l'ọ gude ọphuu gwee ngweja-akpo-ọku. Onye uke ono e-shi nno pfa ųgwo iphe-ęji nwanyị ono l'iphu Chipfu lę kę mee ono, larų iya nų ono, shi mee ya; ọ buru onye aasọ nsọ ono.

³¹ “Noo g'unu e-shije dobe unwu Ízurelu iche l'iphe, e-me g'ephe buru ndu aasọ nsọ; g'ephe ta aburu ndu aasọ nsọ; nwuhu; m'ephe turwua ulo-ekwa mu ono, nọ l'echilabọ phẹ ono.”

³² Ono bu ekemu, a turu doberu nwoke, iphe asoshi asoshi l'ehu; yee nwoke, gbọru unwuda; shi nno buru onye aasọ nsọ; ³³ bya abukwarupho ke nwanji, nsọ-nwanji eme. O bu k'onye iphe asoshi l'ehu; m'ọ bu nwoke-o; m'ọ bu nwanji-o; yee k'onye jefpuru nwanji, aasọ nsọ.

16

Eswe apfu ugwo iphe-eji

(Uke 23:26-32; Ógú 29:7-11)

¹ O be le g'unwu Erọnu duchaa ebo nwuhu; g'ephe jekubeerupho l'ataphu Chipfu phọ; Chipfu bya efpuru yeru Mósisi; ² sụ iya: “Pfuru yeru nwune ngu, bu Erọnu sụ iya g'ọ tọ bujekwarupho teke dọ iya ree be ọo-byaje l'eka-kakọta-adu-nsọ ono; mbụ l'eka ono, e gude ekwa kobuta ono, bu iya bu l'iphu eka aapfuje ugwo iphe-eji, bu ophu nọ l'eli okpoko Chileke ono; odumeka be ọo-nwuhukwa. Noo kele mu anọduje l'urwukpu bya l'eli eka aapfuje ugwo iphe-eji ono. ³ Waa ge Erọnu e-gudeje bahụ l'eka-kakọta-adu-nsọ ono baa: Oo-gude nwa oke-eswi, oo-gude gwee ngweja-iphe-eji; bya egude ebili, oo-gude gwee ngweja-akpo-ọku.

⁴ “L'ọ chita uwe-ime-ehu ocha, e doberu nsọ phọ yee; bya eyekwaaphọ nwiba ocha, eeyeje l'ime ehu; l'ọ wota ekwa-ocha atụ-butal-upfu gude tubata onwiya; bya ewota okpu-ekwa ocha kpuru. Uwe ono g'ọ ha dukota nsọ; noo g'ọ gude o je l'a-wuada ehu teme l'ọ gude uwe ono kwaa onwiya akwa ono.

⁵ “Ge ndu Ízurelu kpẹ Erọnu mkpi labọ g'ọ gude gwee ngweja-iphe-eji; waa ebili lanu, oo-gude gwee ngweja-akpo-ọku. ⁶ Ge Erọnu kputa oke-eswi phọ gude gwee ngweja-iphe-eji ke nkia; shi nno pfua ugwo iphe-eji, o meru; yee ke ndibe iya l'ataphu Chipfu. ⁷ L'ọ bya akputa mkpi labọ phọ bya l'ataphu Chipfu l'onu-abata ulo-ekwa-ndzuko. ⁸ Erọnu abya eworu ido taru mkpi labọ ono. Ido lanu a-buru ke Chipfu; ophu aburu ke Azazelu. ⁹ Erọnu abya akputa mkpi ophu ido Chipfu daru gude gwee ngweja-iphe-eji; ¹⁰ obenu le mkpi ophu ido ke Azazelu daru be aa-kputa le ndzụ bya l'ataphu Chipfu g'e gude iya pfua ugwo iphe-eji; teme l'a kputawa iya ro je ahaa l'echiegu g'ọ lapfu Azazelu.

¹¹ “Erọnu abya akputa oke-eswi phọ, oo-gude gwee ngweja-iphe-eji; gude pfua ugwo iphe-eji onwiya yee ke ndibe iya phọ. L'ọ woru oke-eswi ono gbua g'ọ buru ngweja-iphe-eji k'onwiya ono. ¹² L'ọ wota iphe, aaguje ọku; vota ọku l'oru-ngweja, nọ l'ataphu Chipfu; vọ-jia ya avọ-ji; bya ahata unwu-isensu ophu e-ji mkpoji eka labọ, e gweru rwukuru rwukuru; gude bahụ l'eka ono, e kobutaru ekwa ono. ¹³ L'ọ bya eworu unwu-isensu ono tukobe l'eli ọku ono, nọ l'ataphu Chipfu ono; k'ophu enwuru-ọku unwu-isensu ono a-kpụ tuu kpu-chia eka ono, aanọduje apfu ugwo iphe-eji ono, nọ l'eli okpoko ono, e doberu ekemu ono. Oo ya bu k'ophu ọ tọo nwuhudu. ¹⁴ L'ọ meta mee oke-eswi ono; gude mkpushi-eka phee ya l'eli eka ono, aapfuje ugwo iphe-eji ono; l'ọ gudekwapho mkpushi-eka phee mee-iphe ono mgbo esaa l'iphu eka ono, aapfuje ugwo iphe-eji ono.

¹⁵ “L'ọ woru mkpi phọ, e gude gwee ngweja-iphe-eji ndu Ízurelu phọ; woru gbua egbugbu; gude mee ya bahụ l'ime eka ono, e kobutaru ekwa ono; woru mee ya ono mee g'ọ meru mee oke-eswi phọ; mbụ phee ya l'eli eka ono, aapfuje ugwo iphe-eji ono; yele iphu eka ono, aapfuje ugwo iphe-eji ono. ¹⁶ O buru egube ono be oo-shi pfua ugwo iphe-eji k'eka-kakọta-adu-nsọ ono; kele ndu Ízurelu be buwaa ndu aasọ nsọ; waa kele epe mesewaru iphe l'iphe-eji, epe mekotaru g'ọ ha. O bukwarupho nno bu g'oo-me iya le k'ulo-ekwa-ndzuko, bu ophu nọ l'echilabọ phẹ teke ono, epe bu ndu aasọ nsọ ono. ¹⁷ G'ọ tọ dukwa onye a-nodu l'ime ulo-ekwa-ndzuko ono; me Erọnu bahuepho l'eka-kakọta-adu-nsọ ono je anodu apfu ugwo iphe-eji; jasụ l'ọ pfu-ghee ugwo iphe-eji k'onwiya; yee ke ndibe iya; yee ke ndu Ízurelu l'ophu; lufuta. ¹⁸ E -mechaa l'ọ jeshia l'oru-ngweja ono, nọ l'ataphu Chipfu ono; je apfua ugwo iphe-eji k'eka ono. L'ọ meta mee oke-eswi phọ; yee mee mkpi phọ; wuru ye le mpu, e mobegbaar l'oru-ngweja ono. ¹⁹ L'ọ meta mee ono gude mkpushi-eka iya phee ya l'oru-ngweja ono mgbo esaa; shi nno swafu iya asọ nsọ ke ndu Ízurelu; dobe iya nsọ ozo.”

Mkpi, vu iphe-eji, ndu Ízurelu meru

²⁰ “Erọnu -pfuchaa ugwo iphe-eji, e meru l'eka-kakọta-adu-nsọ ono; yee k'ulo-ekwa-ndzuko ono; yee k'oru-ngweja ono; l'ọ bya akpufuta mkpi phọ, nọ ndzụ phọ. ²¹ L'ọ

bya eworu ẹka labọ byabẹ mkpi k'ono, nọ ndzụ ono l'ishi; mbụ Erọnu; bya atuko ejo-
iphe, ndu Ízurẹlu mekotaru; mękpoo emeswe, ẹphe meswekotaru; yẹe iphe-ẹji, ẹphe
mekotaru g'ọ ha; pfushikọta kpua ya; l'ọ tuko iya byabẹ mkpi ono l'ishi; kpuru iya kpẹe
onye a turu ẹka g'ọ je ahaa ya l'echiegu. ²² Ọ bụru mkpi ono e-vutakọta ejo-iphe pẹ
g'ọ ha laa l'oma-ẹgu; ẹka e budu ebubu; je anọdu. Ọ bụru ẹka oo-je ahaa mkpi ono bụ
l'echiegu.

²³ "Erọnu abahụ l'ulo-ẹkwa-ndzuko je eyefu uwe ochaa ono, o yeru ẹme ọ bahushia
l'eka-kakọta-adu-nsọ ono. O -yefuchaa ya l'ọ haa ya l'eka ono. ²⁴ L'ọ nọdu l'eka du nsọ
wua ẹhu; woru uwe iya ye; lufuta bya egwee ngweja-akpo-oku ke nkiya; yee ke ndu
Ízurẹlu; shi nno pfaa ugwo iphe-ẹji k'onwiya yee ke ndu Ízurẹlu. ²⁵ L'ọ woru ẹba-anu, e
gude gwee ngweja-iphe-ẹji pọ kpoo ọku l'oru-ngweja. ²⁶ Onye pọ, jeru je ahaa mkpi
pọ; g'ọ lapfu Azazelu pọ; l'a-sakwapho uwe iya; wua ẹhu; ẹme l'ọ batawaro l'ime
eka ndu Ízurẹlu kpoberu ulo-ẹkwa pẹ. ²⁷ Oke-eswi pọ; yee mkpi pọ, e gude gwee
ngweja-iphe-ẹji pọ, bụ ophu e wobataru mee ya l'eka-kakọta-adu-nsọ g'e gude pfaa
ugwo iphe-ẹji pọ; be aa-paru lufu l'azu eka ndu Ízurẹlu kpoberu ulo-ẹkwa pẹ; l'e
woru akpo iya; waa anu iya; mękpoo nshị iya kpoo ọku. ²⁸ G'onye ono, jeru akpo ya
ọku ono sakwaa uwe iya asasa; wua ẹhu; ẹme l'ọ bata l'ime eka ndu Ízurẹlu kpoberu
ulo-ẹkwa pẹ."

Ekemu eswe apfu ugwo iphe-ẹji

²⁹ "No iya; g'iphe-a bukwaru iphe, Chileke toru ọkpa iya sụ g'e tsoje, unu e-meje jasụ
l'ojejeje. Mbụ-a; o -rwuje l'onwa ẹsaa; le mboku, onwa ono du l'abalị iri; unu aswiye
egu. Unu te ejekwa ozi ejeje ophu; mbụ unube ndu a nwuru le Ízurẹlu; me ndu lwaru
alwalwa, bu l'echilabo unu; ³⁰ kele ọo mboku ono be aa-pfu ugwo iphe-ẹji, unu meru; g'e
gude sachafu unu iphe-ẹji, unu meru g'ọ ha; unu aburu ndu a ta sọdu nsọ l'iphu Chipfu.
³¹ Mboku ono a-buru unu eswe Sabatu, bụ eswe-atuta-unme; unu aswia egu. Iphe ono
bụ iphe, Chileke toru ọkpa iya sụ g'e tsoje, unu e-meje jasụ l'ojejeje. ³² Ọ buri onye
uke, a wuru manụ l'ishi dobe nsọ g'ọ buri onye uke l'ozori nna iya bụ onye a-pfu ugwo
iphe-ẹji obu. Oo-yeje uwe ochaa ono, du nsọ ono. ³³ L'ọ pfaa ugwo iphe-ẹji, e meru
l'eka-kakọta-adu-nsọ; me k'ulo-ẹkwa-ndzuko; me k'oru-ngweja; l'ọ bya apfaa ugwo
iphe-ẹji, ndu-uke meru; me ke ndu Ízurẹlu l'ophu. ³⁴ Ono a-buwaruro iphe, Chileke toru
ọkpa iya sụ g'e tsoje, unu a-nodu emewaro jasụ l'ojejeje; mbụ l'aa-pfufe ugwo iphe-ẹji,
unwu Ízurẹlu l'ophu mekotaru. Ọ buri mgbo lanu l'apha be ee-meje iya."

E mekotaepo iphemiphe ge Chipfu suru Mosisu g'e mee ya.

17

Ekemu g'a ta tajeshi mee-iphe

¹ Tọbudu iya bụ; Chipfu bya epfuru yeru Mosisu sụ iya: ² "Waa iphe, ii-pfuru yeru
Erọnu yee unwu iya; yee unwu Ízurẹlu l'ophu baa; sụ pẹ-a: Wakwa iphe, Chipfu turu
ekemu iya baa: ³ Ọ -duru onye Ízurẹlu gburu eswi; ozoo nwaturu; ozoo egwu l'ime eka
ẹphe kpobegbaaru ulo-ẹkwa pẹ; ozoo l'azu eka ono; ⁴ ophu onye ono egudedu iya bya
l'onu-abata ulo-ẹkwa-ndzuko g'e gude gwee ngweja nu Chipfu l'iphu ulo-ẹkwa Chipfu
ono; onye ono be ikpe ochi nmaakwaru; ọ buakwaa ochi be o gburu. G'e bufukwa iya le
ndu nkiya. ⁵ Iphe, meru iphe, a turu ekemu-a bụ g'ọ mee ge ndu Ízurẹlu wotaje ngweja
ono, ẹphe anoduje egwe l'oma egu ono; bya egweru nu Chipfu; mbụ g'ẹphe woru iya
nu onye uke l'onu-abata ulo-ẹkwa-ndzuko; g'ọ gbua ya g'ọ buri ngweja-ẹhu-guu, e
gweru Chipfu. ⁶ Onye uke ono ephee mee anu ono l'oru-ngweja l'onu-abata ulo-ẹkwa-
ndzuko; bya akpo eba iya ọku g'ọ buri ngweja, mkpo iya du Chipfu ree. ⁷ Ẹphe te
egweeduru ngweja pẹ anu agwa, a kpuru; ọ du g'eghu; mbụ agwa ono, meru ẹphe du
ghelegheleghelhele ono. Ono bụ iphe, Chipfu toru ọkpa iya sụ g'e tsoje, ẹphe a-nodu eme
jasu l'ojejeje; ẹphe eme iya; e -shi l'ogbo sweru ogbo.

⁸ "Sụ pẹ le-a: Onye bụ onye Ízurẹlu; ozoo onye lwaru alwalwa, ẹphe l'ẹphe bu, bụ
onye gweru ngweja-akpo-oku; ozoo l'ọ duru ngweja ozo, ọ nuru; ⁹ ophu o gudedu iya
bya l'onu-abata ulo-ẹkwa-ndzuko bya egweru nu Chipfu; g'e bufukwa onye obu le ndu
nkiya.

¹⁰ "Iphe, bukpo onye Ízurẹlu; ozoo onye lwaru alwalwa l'alí Ízurẹlu, taru mee-iphe
be mu a-noduepho achi le njo; mbụ l'onye ono, taru mee-iphe ono; be mu e-bufu le ndu
nkemu. ¹¹ Noo kele ndzụ iphemiphe, e meru ememe dobe bụ le mee be ọ du. Ọ kwa
mee ono be mu nuru unu g'unu gudeje iya bya apfaa ugwo iphe-ẹji unu l'oru-ngweja. Ọ
buri mee be eegudeje apfu ugwo ndzụ nemadzu. ¹² Ọo ya kparu iphe, mu suru unube

ndu Ízurelu: G'ò tọ ẹ̀kwa g'unu ha onye a-tajẹ mee-iphe; ọ́phu ọ ẹ̀kwa onye Iwaru alwalwa, unu l'ẹ́phe bu ebubu, a-tajẹ mee-iphe.

¹³ “O -duru onye Ízurelu; ọ́zoo onye Iwaru alwalwa, unu l'ẹ́phe bu, akpa l'ẹ́gbudu; ọ -gbua anụ; ọ́zoo ẹnu, a ta sọdu nsọ; g'onnye ono phushikwaa mee ya l'alị kpochia ya ẹja. ¹⁴ Noo kele iphemiphe, nọ ndzụ, e meru ememe bụ lẹ mee bẹ ndzụ iya nọ. O bụru iya kparụ, iphe, mu sọru ndu Ízurelu: ‘Unu ta adụkwa mee iphe, unu a-tajẹ; kele ndzụ iphemiphe, e meru ememe bụkota lẹ mee bẹ ọ nọ; l'onyemonye taru iya nụ bẹ ee-bufukwa ebufu.’

¹⁵ “Onyemonye kpọ; m'ọ bụ onye a nwuru lẹ Ízurelu; m'ọ bụ onye Iwaru alwalwa, bụ onye taru iphemiphe, bụ iphe, nwuhuru anwuhu; ọ́zoo iphe, anụ dzugburu; bẹ a-sa uwe iya asasa; wua ẹhu; l'ọ bụru onye aasọ nsọ jasụ nchi ejihu; ẹme l'ọ bụru onye a ta sọdu nsọ. ¹⁶ Ọle ọ -buru l'onye ọbu ta saduru uwe iya; ọ́phu ọ wuduru ẹhu; bẹ ejo-iphe ọbu, o meru tukokwaru iya l'ishi.”

18

Akwakwa nwoke yee nwanji ọ́phu adudu ree

¹ Tọ́budu iya bụ; Chipfu bya epfuru yeru Mosisu sụ iya: ² “Waa iphe, ii-pfuru yeru unwu Ízurelu baa; sụ phe-a: O kwa mbẹdua bụ Chipfu; bya aburu Chileke unu. ³ Unu te emekwa g'emeje lẹ Jiputu, bụ iya bụ ẹka ono, unu shi buru ono; ẹme ọ́phu unu emekwa g'emeje l'alị Kėnanu, bụ alị ẹka ono, mu edu unu ala ono. Unu te etsokwa ẹka phe. ⁴ Unu mejekwa iphe, mu turu l'ekemu; waa iphe, mu tọru ọ́kpa iya sụ g'e tsoje; kele ọ kwa mbẹdua bụ Chipfu; bya aburu Chileke unu. ⁵ Unu tsojekwa iphe, mu tọru ọ́kpa iya sụ g'e tsoje; unu emekwaphọ iphe, mu turu l'ekemu, bụ iphe, onye meru iya nụ e-gude nọdu ndzụ. O kwa mbẹdua bụ Chipfu.

⁶ “G'ọ tọ ẹ̀kwa onye e-jepfu onye ẹ́phe l'iya bụ ọ́kpobe abubu g'ẹ́phe l'iya kwaa; kele ọ kwa mbẹdua bụ Chipfu. ⁷ Te ejekwa g'unu lẹ ne ngu kwaa; shi nno mee nna ngu iphe-iphere; noo kele onye ọbu bụ ne ngu. G'unu lẹ ne ngu ta akwakwaa akwakwa nwoke yee nwanji. ⁸ Te jepfukwa nyee nna ngu; kele ọ kwa eme nna ngu iphe-iphere. ⁹ Te jepfukwa onye unu l'iya bụ nwune ọ́zoo nwanna; m'ọ bụ l'unuphu lanụ bẹ e yeru unu; ọ́zoo l'e yeru iya l'ibe onye ọ́zoo. ¹⁰ Te jepfukwa nwanwa ngu; m'ọ bụ nwa ngu nwoke nwuru iya; ọ́zoo nwa ngu nwanji nwuru iya; kele ono bụkwa eme onwongu iphe-iphere. ¹¹ Te jepfukwa nwada nyee nna ngu; mbụ onye e yeru nna ngu; noo kele ọ bụ nwanna ngu nwanji. ¹² Te jepfukwa nwune nna ngu; noo kele ẹ́phe lẹ nna ngu bụ mee lanụ. ¹³ Te jepfukwa nwune ne ngu; noo kele ẹ́phe lẹ ne ngu bụ mee lanụ. ¹⁴ Te jepfukwa nyee nwune nna ngu; shi nno mee nwune nna ngu ọbu iphe-iphere; noo kele ọ nyee nwune nna ngu. ¹⁵ Te jepfukwa nyee nwa ngu; kele ọ nyee nwa ngu bẹ ọ bụ. Be jepfukwa iya. ¹⁶ Te jepfukwa nyee nwune ngu; kele ọ kwa eme nwune ngu iphe-iphere. ¹⁷ Te jepfukwa nwanji; yee nwa iya; ọ́phu i jepfukwa nwanwa nwanji ono; ọ́zoo onye ọ́phu nwa iya nwoke nwuru; ọ́zoo onye nwa iya nwanji nwuru; noo kele ẹ́phe l'iya bẹ bụ mee lanụ. Onye eme nno eme ejo-ememe. ¹⁸ Te ejekwa aluta nwune nyee ngu g'ẹ́phe lẹ nwune iya bya anọdu kpaaha ẹnya l'ibe ngu. Ẽme unu l'iya akwaa akwakwa nwoke yee nwanji l'ẹka nyee ngu nọkwadu ndzụ.

¹⁹ “Te jepfukwa nwanji teke ọ́ono nsọ; mbụ teke aasokwadu iya nsọ kẹ nsọ-nwanji ono, eme iya nụ ono. ²⁰ Te jepfukwa nyee nwoke obutobu ngu; shi nno merwua onwongu. ²¹ Ta adụkwa unwu ngu ọ́phu ii-kwe g'e gude kpoo ọku gude gwaa agwa ono, bụ Moleku; mbụ-a; te shikwa ẹgube ono merwua ẹ́pha Chileke ngu. O kwa mbẹdua bụ Chipfu. ²² Te jepfukwa nwoke ibe ngu g'unu l'iya kwaa akwakwa nwoke yee nwanji; kele ono bụkwa ẹ́bị. ²³ Te jepfukwa anụ; shi nno merwua onwongu. G'ọ tọ ẹ̀kwa nwanji, a-tọgbo onwiya g'anụ jepfu iya; kele ono bụkwa ejo ahuma bẹ ọ bụ.

²⁴ “G'ọ tọ ẹ̀kwa iphe ono mẹ nanụ, unu e-gude merwua onwunu; noo kele ọ́ iphemiphe-a bẹ ọ́hamoha gude merwushia onwophe; mbụ ndu-a, mu abya achifu l'iphu unu-a. ²⁵ Umere phe ono woru alị ẹka ono merwushia; mu nua ndu ẹka ono aphụ; alị ono gboshia ndu bu iya nụ g'onnye gboru ẹ́gbo. ²⁶ Ọle-a; unu tsojekwa iphe, mu tọru ọ́kpa iya sụ g'e tsoje; waa iphe, mu turu l'ekemu. Ọ́phu ọ ẹ̀kwa onye e-je eme iphe ono, bụ ahuma ono mẹ nanụ. G'onnye a nwuru lẹ Ízurelu te emekwa iya; ọ́phu onye Iwaru alwalwa emekwa iya; ²⁷ kele ọ́ ahuma ahuma ono g'ọ ha bẹ ndu alị-a meru; mbụ ndu ono, vuru unu ọ́zoo bua l'ẹka-a; ẹ́phe merwushia alị-a. ²⁸ O kwa k'ọ́phu alị ono ata agboshidu unu g'onnye gboru ẹ́gbo; mẹ unu merwushie ya phọ; ẹ́gube ono, ọ gboshiru ọ́ha ono, vu unu ọ́zoo ono. ²⁹ Kele ọ -duru onye meru ahuma ahuma ono; bẹ ee-bufukwa onye ono lẹ ndu nkiya.

³⁰ “Noo g'o gude unu je l'emeje iphe, mu sūru g'e meje; g'ọ tọ dọ ẹjo omelalẹ ono ophu unu e-meje, bụ ophu e shi emeje teme unu lwa ono; ophu unu egude iya merwushia onwunu; kele ọ kwa mbẹdua bụ Chipfu; bya aburu Chileke unu.”

19

Ekemu, ekemu ozo dugbaa nu

¹ Tọbudu iya bụ; Chipfu bya epfuru yeru Mosisu sụ iya: ² “Waa iphe, ii-pfuru yeru unwu Ịzurẹlu l'ophu baa; sụ phẹ ẹ-a: Unu dukwa nsọ; kele mbẹdua, bụ Chipfu bya aburu Chileke unu dukwa nsọ. ³ G'onyenonnu l'ime unu kwabẹjekwa ne iya ephe ẹ nna iya ụbvù. Unu edobeje ekemu eswe-atụta-unme mu; kele ọ kwa mu bụ Chipfu; bya aburu Chileke unu.

⁴ “Unu te jejekwa l'agwa; ophu unu akpukwa agwa akpukpu doberu onwunu; kele ọ kwa mbẹdua bụ Chipfu; bya aburu Chileke unu.

⁵ “Unu -nọdu egweru Chipfu ngweja-ẹhu-guu; unu gwejekwa iya l'uzo, ọo-nata iya unu. ⁶ G'a tajakwa iphe ngweja obu ẹ mbọku, unu gweru iya; ozoo ẹ nchitabọhu iya. Ọ -buru l'o duru ophu phoduru jasụ ẹ mbọku k'eto; g'a kpoo ya ọku. ⁷ Ọ -bukwanuru l'a taru iya ilile ẹ mbọku k'eto ono bẹ ọ buakwaa ahuma bẹ e meru; ophu a taa nataekwa iya. ⁸ Ọo ya bụ l'onyemonye, bụ onye taru iya nù bẹ ẹjo-iphe, o meru a-tukuru l'ishi; kele o merwuru iphe, duru Chipfu iche. Onye ono bẹ ee-bufukwa ẹ ndu nkia.

⁹ “Unu -nọdu akpata iphe, unu meberu l'egu; unu ta akparwujekwa okoke; ophu unu aturutajekwa ophu nashihuru ndu akparu iya unu daa l'alị. ¹⁰ Unu te jejekwa mkpakwa akpuru vayinu l'opfu-vayinu unu; ophu unu aturutajekwa ophu dashihuru l'alị. Unu pajeru ndu k'ono haaru ndu ukpa; waa ndu lwaru alwalwa; noo kele ọ kwa mbẹdua bụ Chipfu; bya aburu Chileke unu.

¹¹ “Unu te ezijekwa iphuru; ophu unu adzujekwa ukpa; ophu unu aghojekwaru nwibe unu ugho. ¹² Unu ta akpapyabekwa iphe, unu meru gude epha mu gwa enwa; shi nno merwua epha Chileke unu. Ọ kwa mbẹdua bụ Chipfu.

¹³ “Te erijekwa nemadzụ ibe ngu urwu; ophu ị najekwa iya nfu. G'aswa ozi onye i butaru k'ozì ta akwajekwa ngu akwakwa l'eka futa utsu. ¹⁴ Te ephujekwa onye ada nkuchi iphu; ophu i dochijekwa onye ata aphudu ụzo iphe l'uzo. Tsuje Chileke ngu ebvu; noo kele ọ kwa mbẹdua bụ Chipfu.

¹⁵ “Unu te ekpejekwa ikpe, apfuduru-oto. Unu te elejekwa onye ukpa enya l'iphu haaru iya enge; kele ọ bụ onye ukpa; ophu unu akwabekwa onye ha shii ụbvù haaru iya enge; kele ọ bụ onye ha shii. G'ikpe, unu e-kpeje nemadzụ ibe unu buru ikpe, pfuru oto. ¹⁶ Te etsokwaru aghaphe asuphe asulasu; ophu ị nọdujekwa ẹ mpfube g'e gbua nwibe ngu. Ọ kwa mbẹdua bụ Chipfu.

¹⁷ “Ge nwune ngu ta adujekwa ngu ashì l'ime ọkpoma. Gudeje obu ngu baaru iya mba g'i ti tsoru keta oke l'ejo-iphe, onye obu meru. ¹⁸ Te emelatajekwa iphe, unwu ndibe unu meru ngu; ophu ọ dukwa onye ophu ii-vujeru aphu l'obu. Ọ chia g'i yee nemadzụ ibe ngu obu g'i yeru onwongu. Ọ kwa mbẹdua bụ Chipfu.

¹⁹ “Unu mejekwa iphe, mu toru okpa iya sụ g'e tsoje. G'a ta hajekwa anu-ulo g'o shia ophu yee ya abudu udu anu lanu. Ophu ị kujekwa uzi iphe labo l'opfu ngu; ophu i yejekwa uwe, abudu udu ekwa lanu bẹ e gude kwaa ya.

²⁰ “Ọ -duru onye jefuru nwamgboko, a gbaru ohu, e kwetawaru l'ee-ke nwoke ozo; teme ophu ọ budu l'a gbaftawaru iya g'o nweru onwya; g'e kpekwa ya ekpeke nukwa ndu obu aphu, rwuberu phẹ nu. Ọle g'e te egbukwa phẹ egbugbu; noo kele nwamgboko ono bukwa du ohu. ²¹ G'onye ke nwoke kpatakwa ebili gude bya anu l'onu-abata ulo-ekwa-ndzuko; g'e gude gweeru iya ngweja-apfu-ugwo l'iphu Chipfu. ²² Onye uke egude ebili ono, e gude gwee ngweja-apfu-ugwo ono pfua ugwo iphe-ẹji onye ono l'iphu Chipfu; l'a guaru iya nvu l'iphe-ẹji ono, o meru ono.

²³ “Unu -bahupho l'alị ono; unu bya eyeshia ya oshi-omi, dugbaa iche iche, eeri mebyi iya eriri; unu sojekwa mebyi iya nsọ. G'a sokwaa ya nsọ ono apha ẹto; g'e te erikwa iya eriri. ²⁴ Teke o beerupho l'apha k'eno g'e doo akpuru, oshi ono mitaru nsọ; woru gweeru Chipfu ngweja-ekete. ²⁵ O -be l'apha k'ise; unu awatawaro eri akpuru oshi obu. Ọ buru nno bụ g'ee-shi; iphe, unu meberu l'alị emehua; eevu aka shii eje. Ọ kwa mbẹdua bụ Chipfu; bya aburu Chileke unu.

²⁶ “Unu ta atajekwa anu, mee dukwadu. Unu te emekwa omamanshi; ophu unu emekwa mgbashi. ²⁷ Unu ta akpufubebekwa egbushi, no unu l'ishi; ophu unu akpuyishijekwa ẹji-agba unu akpuyishi. ²⁸ Unu te eyebatajekwa onwunu onya l'ehu opfu ẹ nemadzụ nwuhuru; ophu unu ebyikashijekwa onwunu mbo. Ọ kwa mbẹdua bụ Chipfu obu.

²⁹ “Te emekwa nwada ngu g’o b̄uru nwan̄ȳi-ovūōba; shi nno merwua nwa ngu ōbu; a -nonyakwa; ō b̄uru ndu agba ̄kpara e-sweta ndu unu; ejo-ememe eji al̄i ono bushihu. ³⁰ Unu dobeje ekemu eswe-at̄ta-unme mu; unu akwabeje ̄lo mu ono, d̄u ns̄o ono ̄v̄v̄u; kēle ō kwa mb̄ēdua b̄u Chipfu.

³¹ “Unu te ejejekwa aji maa l’ibe ndu aph̄u ophulenyā; ōzoo ndu jibya; noo kēle ēphe e-merwu unu. Ō kwa mb̄ēdua b̄u Chipfu; bya ab̄uru Chileke unu.

³² “Gb̄eshijekwaru ndu-ishi-ew̄o l’oshi. Kwabeje ndu b̄u ōgerenya ̄v̄v̄u; l’i tsuj̄e Chileke ebvu. Ō kwa mb̄ēdua b̄u Chipfu.

³³ “O -d̄uru onye lwar̄u alwalwa l’al̄i unu; unu te emekpakwa iya ēhu. ³⁴ G’e mejekwa onye lwar̄u alwalwa, bu l’al̄i unu g’eemeje onye a nw̄uru l̄e ̄z̄urēlu. Unu yekwaa onye ono obu g’unu yeru onwunu; noo kēle unub̄ēdua shikwaph̄o b̄uru ndu lwar̄u alwalwa l’al̄i Ijiputu. Ō kwa mb̄ēdua b̄u Chipfu bya ab̄uru Chileke unu.

³⁵ “Unu -n̄odu at̄u ogologo iphe; ōzoo ērwa iphe; ōzoo g’iphe habe l’igwerigwe; unu te emejekwa iya l’uzo, ap̄fuduru-oto. ³⁶ Unu gudejekwa iphe, darwuru n̄u gude mee ya; mb̄u iphe, e gude at̄u ērwa iphe ophu b̄u ōkpobe iya; yee ōkpobe nk̄w̄eka; yee ōkpobe ekpemu b̄e b̄ugbaa iphe, unu e-gudeje t̄uā iphe. Ō kwa mb̄ēdua b̄u Chipfu; bya ab̄uru Chileke unu; onye dufutaru unu l’al̄i Ijiputu. ³⁷ Oo ya b̄u l̄e-a; unu tsok̄otaj̄e iphe, b̄ukpoo iphe, mu t̄oru ōkpa iya s̄u g’e tsoje; waa iphe, mu t̄uru l’ekemu g’o ha. Unu meje iya nno; noo kēle ō kwa mb̄ēdua b̄u Chipfu.”

20

Ah̄u onye meru iphe-eji

¹ T̄obudu iya b̄u; Chipfu bya epfuru yeru M̄osisu s̄u iya: ² “Waa iphe, ii-pfuru yeru unwu ̄z̄urēlu baa: Iphe, b̄ukpoo onye ̄z̄urēlu; ōzoo onye lwar̄u alwalwa bya eburu l̄e ̄z̄urēlu, k̄putaru nna iya je an̄u Molēku; g’e gbukwa onye ono egbugbu. Ḡe mk̄p̄ukpu ono l’ophu w̄ufutakwa je atugbua ya l̄e mk̄puma. ³ Mb̄ēdua l’onwomu a-gbanw̄uberu onye ono iphu mu; bufu iya l̄e ndu nkiya; kēle ō gude nwa iya gwaa Molēku; shi nno merwua ̄lo mu ono, d̄u ns̄o ono; bya arw̄utoshia ēpha mu ono, d̄u ns̄o ono. ⁴ O -b̄uru l̄e ndu mk̄p̄ukpu ono humaru onye k̄putaru nwa iya je an̄u Molēku; ēphe nyia nch̄i man̄u; ophu ēphe egbuduru onye ōbu; ⁵ b̄e mu a-gbanw̄ubekwaru onye ōbu iphu mu; yee ndibe iya; bufu ph̄e l̄e ndu nkeph̄e; mēkpoo iphe, b̄u ndu ono, yee ya eshiswe ̄zo; jeru; ēphe l̄e Molēku n̄odu eri ogori ono.

⁶ “Onye ejeje aji maa l’ibe ndu jibya; shi nno d̄u gh̄elegehelegehe; b̄e mu a-gbanw̄ubekwa iphu; bufu iya l̄e ndu nkeph̄e. ⁷ Unu dobekwa onwunu iche; unu ad̄u ns̄o; noo kēle ōo mb̄ēdua b̄u Chipfu; bya ab̄uru Chileke unu. ⁸ Unu dobe iphe, mu t̄oru ōkpa iya s̄u g’e tsoje; meje iya ememe; kēle ōo mb̄ēdua b̄u Chipfu, emeje unu g’unu d̄u ns̄o.

⁹ “Onye phuru nna iya; ōzoo ne iya iphu; g’e gbukwaa onye ōbu egbugbu; kēle ōo nna iya; ōzoo ne iya b̄e o phuru iphu; ḡe mee ya t̄u-kokwaru iya l’ishi.

¹⁰ “O -b̄uru l̄e nwoke jefpuru nyee nwoke ibe iya; ēphe shi nno ria ogori; g’e gbukwaa nwoke ōbu yee nwan̄ȳi ōbu egbugbu. ¹¹ Ozo b̄u l’onye jefpuru nyee nna iya b̄ukwa nna iya b̄e o meru iphe-iphere. G’e gbukwaa ēphenebo egbugbu; ishi ōchi ph̄e at̄u-koru ph̄e l’ishi; mb̄u ndu ono, e gburu ono. ¹² Onye -jefpuru nyee nwa iya; g’a t̄uko ēphenebo gbua; noo kēle iphe, ēphe meru bu akpamara. Ishi ōchi ph̄e b̄ukwa onwoph̄e b̄e o t̄u-koru l’ishi. ¹³ O -b̄uru l̄e nwoke jefpuru nwoke ibe iya; ēphe l’iya kwaa akwakwa nwoke yee nwan̄ȳi; b̄e ēphenebo mekwar̄u ēbyi. G’e gbukwaa ēphenebo egbugbu. Ishi ōchi onwoph̄e b̄ukwa ēphebedua b̄e o t̄u-koru l’ishi. ¹⁴ Onye jeru al̄uta nwan̄ȳi; bya emechaa l̄e al̄utafua ne nyee ya ono mekwar̄u ejo-ememe. G’a k̄putakwa nwoke ono; yee nwan̄ȳi lab̄o ph̄o je akpoo ōku. Oo ya b̄u; g’ejo-ememe, d̄u ēgube ono ta ad̄u l’echilab̄o unu. ¹⁵ Teke ō b̄u l̄e nwoke jefpuru an̄u; g’e gbukwaa ya egbugbu; gbukwaph̄o an̄u ōbu. ¹⁶ O -b̄uru l̄e nwan̄ȳi t̄ogboru onwiya g’anu jefpu iya; g’e gbukwaa nwan̄ȳi ōbu yee an̄u ōbu. Ishi ōchi onwoph̄e at̄u-koru ph̄e l’ishi.

¹⁷ “Teke ō b̄u l̄e nwoke lutaru nwune iya; ōzoo nwanna iya; o -jefpu iya; b̄e o b̄ukwa iphe-iphere. G’a n̄odukwa l’edzudzu-oh̄a ndu nkeph̄e bufu ph̄e ebufu. Ō kwa nwune iya b̄e o meru iphe-iphere. Iphe, o meru t̄u-koru iya l’ishi. ¹⁸ Onye jefpuru nwan̄ȳi teke ōono ns̄o b̄e b̄vuakwaru ēnu-mee nwan̄ȳi ono; mb̄u l̄e yebe nwan̄ȳi k̄puhawar̄u ēnu-mee ya ghebe ōnu. Oo ya b̄u; g’a t̄ukokwa ēphenebo bufu ebufu l̄e ndu nkeph̄e.

¹⁹ “Te jefpukwa nwune ne ngu; ōzoo nwune nna ngu; kēle onye meru nno b̄u onye yebe iya b̄u mee lan̄u b̄e o meru iphe-iphere. Iphe, unu meru a-t̄u-kokwaru unu l’ishi. ²⁰ Onye jefpuru nyee nwune nna iya; ōzoo nyee nwune ne iya; b̄e b̄ukwa nwune nna iya ono; ōzoo nwune ne iya ono b̄e o meru iphe-iphere. G’iphe, ēphe meru t̄u-kokwaru

phẹ l'ishi. Ẹphenebo ta abyadu atogbo ako le mgboko. ²¹ Onye tugburu je aluta nyee nwune iya be mekwaru iphe, aaso nsọ; bya emee nwune iya obu iphe-iphere. Ẹphe ta abyadu atogbo ako le mgboko.

²² "Oo ya bu le-a; unu tsoje iphe, mu toru okpa iya su g'e tsoje g'o ha; waa iphe, mu turu l'ekemu. Unu meje iya ememe; k'oplu ali ono, mu edu unu ala ono ata agbodu unu g'onye gburu egbo. ²³ Unu te emejekwa iphe, ephe emeje; mbu oha ono, mu abya achifu l'iphu unu ono; noo kele o kwa iphemiphe ono, ephe meru ono meru g'o gude mu so phẹ oyi. ²⁴ Mbu le mu suru unu-a: O kwa unu e-nworu ali phe; mbu le mu a-nu iya unu g'o buru okiphe unu; mbu ali ono, mini era-eswi waa man-enuw aso gborogboro ono. O kwa mbedua bu Chipfu; bya aburu Chileke unu, bu onye hofutaru unu l'echilabo ndiphe. ²⁵ Oo ya bu; unu mejekwa iya g'o doo enya; mbu odu-iche, du lanu, aaso nsọ; yee anu, a ta sodu nsọ; yee odu-iche, du l'enu, a ta sodu nsọ; yee enu, aaso nsọ. Unu te egudekwa anu; ozoo enu; mewaro iphe, awu l'epho merwua onwunu; mbu anu ono; waa enu; mewaru iphe ozo ono, mu gushiru unu su g'unu soje nsọ ono. ²⁶ Unu dukwaru mu nsọ; noo kele mbedua, bu Chipfu du nsọ; teme mu hofutawa unu l'echilabo ndiphe g'unu buru nkemu.

²⁷ "Nwoke; ozoo nwanyi, aji maa; ozoo onye jibya g'e gbukwaa onye obu. G'e gude mkpuma tugbua onye o bu. Ishi ochi onwiya atu-koru iya l'ishi."

21

Ekemu, a turu ndu-uke

¹ Tobudu iya bu; Chipfu bya asu Mosisu: "Waa iphe, ii-pfuru ndu-uke baa; mbu unwu Eronu. Su phe g'o to dukwa onye ophu e-gudeje k'onye nwuhuru anwuhu l'ibe phe mee onwiya onye aaso nsọ; ² gbahaepho l'onye obu nwuhuru nu obu be ephe l'onye uke obu bu mee lanu; mbu l'oo ne iya; ozoo nna iya; ozoo nwa iya nwoke; ozoo nwa iya nwanyi; ozoo nwune iya nwoke; ³ ozoo nwune iya nwanyi, eteke aludu ji; o buru iya be o no l'eka opfu l'o to ludu ji; odzu egube onye ono gbakwaru g'o gude iya mee onwiya onye aaso nsọ. ⁴ G'o to mekwa onwiya onye aaso nsọ l'eka o bu onye-ishi l'echilabo ndibe phe; mbu shi nno merwua onwiya.

⁵ "G'ephe ta akpushijekwa ishi; ophu ephe akpu-byishijekwa aguga aguga eji-agba phe; ophu ephe ebyijekwa mbo l'ehu ebyibi ophu. ⁶ G'ephe dukwaru Chileke phe nsọ; g'ephe ta turwu epa Chileke phe ono; kele ngweja ono, aakpoje oku nu Chipfu ono; mbu nri ono, aanuje Chileke phe ono be bu phe agwaje iya. Oo ya bu le-a; g'ephe bukwaru ndu du nsọ. ⁷ G'ephe ta lujekwa nwanyi, gude agba ukpara merwushiwa onwiya; ophu ephe alujekwa nwanyi, ji iya chifuru; noo kele onye uke duru Chileke iya nsọ. ⁸ Unu meje onye uke g'o buru onye du nsọ; kele oo yebedua l'agwaru unu Chileke. G'o bukwaru onye duru unu nsọ; kele mbedua, bu Chipfu, bu onye meru g'unu du nsọ bukwa onye du nsọ. ⁹ O -buru le nwada onye uke wataru agba ukpara shi nno merwua onwiya buakwaa nna iya be o merwuru. G'a kpokwaa nwamgboko ono oku.

¹⁰ "G'onye bu onye-ishi uke l'echilabo unwune iya; mbu onye ono, a wuru man l'ishi; bya aburu onye e meru g'o yeje uwe ndu-uke; g'onye ono ta ahajekwa egbushi iya g'o du yagalayagalayagala; ophu o lakajekwa uwe iya alaka. ¹¹ G'onye ono ta abahujekwa l'eka odzu ze. G'o to dukwa m'obataru o buru nna iya ozoo ne iya nwuhuru; l'o bahu eka ono je eme onwiya onye aaso nsọ. ¹² G'o to lufujekwa alufu l'ulo, du nsọ ke Chileke; ophu o merwukwa ulo obu; noo kele oo manu Chileke iya be a wuru iya l'ishi. O kwa mbedua bu Chipfu. ¹³ Ge nwanyi, oo-lu buru nwanyi, adudu nwoke jefpufuru iya nu. ¹⁴ G'o to lukwa nwanyi, ji iya ta angedu; ophu o lukwa nwanyi, a chifuru achifu; ozoo nwanyi, agba ukpara; shi nno merwua onwiya. Ge nwanyi, oo-lu bukwaru onye adudu nwoke, jefpufuru iya nu; teme o bukwarupho onye Izurelu. ¹⁵ Oo ya bu; g'o to shi nno mee oshilokpa iya g'ephe buru ndu ndibe phe aso nsọ. O kwa mbedua, bu Chipfu bu onye meru iya; o du nsọ."

¹⁶ Tobudu iya bu; Chipfu bya epfuru yeru Mosisu su iya: ¹⁷ "Waa iphe, ii-pfuru Eronu baa; su iya: Iphe, bukpo onye bu oshilokpa ngu; e-shi l'ogbo sweru ogbo, bu onye nweru eka iphe mebyiru iya; g'o to byajekwa g'o nu Chileke iya nri. ¹⁸ G'iphe, bu onye nweru eka iphe mebyiru iya ta abyakubekwa Chileke ntse; mbu onye atsu ishi; ozoo onye bu eniyeni; ozoo onye iphe mebyiru eka ozo; ¹⁹ ozoo onye iphe lonwuru okpa lanu; ozoo eka lanu; ²⁰ ozoo onye okwebe kweberu; ozoo onye chikpirihuru achikpirihu; ozoo onye iphe eme l'enya; ozoo onye iphe eme l'akpo-ehu; ozoo onye a haru ahaha. ²¹ G'o to dukwa oshilokpa Eronu, bu onye uke, duru eka iphe mebyiru iya, a-byaje ntse k'abya egweru Chipfu ngweja, aakpo oku. Eshinu o duru eka iphe mebyiru iya g'o to kpiritakwaru ntse k'anu Chileke iya nri. ²² G'o rijekwaro nri, a nuru Chileke iya; mbu

ophu dū nsọ; mē ophu dū nsọ shii. ²³ Ọle eshinu ọ dūru ẹka iphe mebyiru iya g'o to jekubejekwa mgboru ẹkwa, e gude kobuta ẹka-kakọta-adu-nsọ; ophu oojekubejekwa ọru-ngweja; g'o to shi nno merwua ọlo mu ono, dū nsọ ono; kele ọ kwa mbẹdua bụ Chipfu, bụ onye meru p̄he; ẹphe dū nsọ.”

²⁴ Tọbudu iya bụ; Mósísu bya eworu iphemiphe ono kọkọtaru Eronu; waa unwu iya; yee ndu Ízuruẹlu g'ẹphe hakọta.

22

Ndu uke yee iphe, dū nsọ ke Chileke

¹ Tọbudu iya bụ; Chipfu bya epfuru yeru Mósísu sụ iya: ² “Pfuaru Eronu yee unwu iya g'ẹphe kwabejekwaru iya ẹnya; mbụ iphe ono, ndu Ízuruẹlu doberu mu nsọ; g'ẹphe te egude iphe ono merwua epha mu ono, dū nsọ; kele ọ kwa mbẹdua bụ Chipfu.” ³ L'ì sụ p̄he-a: “Iphe, bụ onye bụ oshilọkpa unu; e -shi l'ogbo sweru ogbo, bụ onye aasọ nsọ, byakuberu iphe, ndu Ízuruẹlu doberu m̄be Chipfu nsọ; g'e bufukwaa onye ono l'atatiphu mu. Ọ kwa mbẹdua bụ Chipfu.

⁴ “Ọ -buru l'o nweru oshilọkpa Eronu, iphe, eswe nswe eme l'akpo-ẹhu; ozoo l'iphe alwashì iya l'ẹhu; g'onye ono te erikwa iphe, dū nsọ; jasụ teke ọo-dū iche l'iphe ọbu, eme iya nū ọbu; buru onye a taa s̄hedu nsọ. Teke ọ bukwanu l'o nweru onye denyiru iphe, aasọ nsọ ẹka; dū ḡe l'o meru odzu ẹka; ozoo nwoke, gbọru unwuda; ⁵ ozoo l'onye ono denyiru iphe, awù l'ephọ ẹka bụ iphe, ee-me iya g'ọ buru onye aasọ nsọ; ozoo l'o denyiru onye aasọ nsọ ẹka; ozoo l'ọ dūru iphe ọzo, meru iya; ọ buru onye aasọ nsọ; b̄e ọ buakwaa onye aasọ nsọ. ⁶ Onye denyiru iphe, dū nno ẹka a-buru onye aasọ nsọ jasụ nchi ejihu. G'ọ tọ dukwa iphe, e doberu nsọ, oo-ri; gbahaa l'o gude mini wua onwiya ẹhu. ⁷ Ẽnyanwu -nyihuepho; b̄e a taa s̄hedu onye ọbu nsọ. A -gb̄e teke ono b̄e onye ono a-watawaro eri iphe, e doberu nsọ; noo kele ọo nri iya bụ ono. ⁸ G'o to rijekwa iphe, nwuhuru anwuhu; ozoo iphe, an-ẹgbudu dzugburu; g'o to shi nno merwua onwiya. Ọ kwa mbẹdua bụ Chipfu.

⁹ “Ḡe ndu-uke mejekwa iphe, mu suru g'ẹphe meje. Ọ -buru l'ẹphe te emedu iya; ẹphe emeta iphe-ẹji kpua onwoph̄e; t̄me l'o gbukwaa p̄he p̄họ. Ọ kwa mbẹdua bụ Chipfu, bụ onye meru p̄he; ẹphe dū nsọ.

¹⁰ “G'o tọ dukwa onye abudu eri ndu-uke, e-rije iphe, e doberu nsọ. G'onye byaru onye uke ẹbyaa; ozoo onye o butaru ebuta ozi te erijekwa iphe, dū nsọ. ¹¹ Ọle ọ -buru l'onye uke gude okpoga iya gbata ohu; ozoo l'a nwuru iya ohu l'unuphu; ḡe ndu k'ono rijekwa nri ono. ¹² Nwada onye uke -je aluru onye abudu onye uke; g'onye ọbu te erijeekwa iphe ono, dū nsọ ono, aanuje ndu-uke ono. ¹³ Obenu teke ọ b̄e l̄e nwada onye uke b̄e teke anw̄tadu nwa; ji iya nwuhu; ozoo l'a chifuru iya achifu; ọ laa ibe nna iya; g'o rijekwa nri ono, b̄u nri nna iya ono; g'o shi erije iya teke ọ b̄e nwata. Ọle ọ b̄e; g'onye abudu onye oshilọkpa ndu-uke te erikwa iya.

¹⁴ “Onye riru iphe, e doberu nsọ l'amagama; g'onye ono pfukwaa onye uke ugwo iya. Ọ -pfuchaa ugwo iya l'o wota iphe ono ọzo, ha nno; kee ọzo ise woru oke lanu tukobe l'ono, o gude apfu ugwo iya ono. ¹⁵ Ḡe ndu-uke te emerwukwa iphe ono, dū nsọ ono, shi l'ẹka ndu Ízuruẹlu ono, bụ ophu ẹphe nuru Chipfu; ¹⁶ shi ẹgube ono mee g'ẹphe buru ndu ejo-iphe tukuru l'ishi; t̄me ẹphe aburu ndu-ikpe nmaru; kele ẹphe riru iphe ono, ẹphe doberu nsọ ono; kele ọ kwa mbẹdua bụ Chipfu, bụ onye meru p̄he; ẹphe dū nsọ.”

¹⁷ Tọbudu iya bụ; Chipfu bya epfuru yeru Mósísu sụ iya: ¹⁸ “Waa iphe, ii-pfuru Eronu; yee unwu iya; yee ndu Ízuruẹlu l'ophu baa; sụ p̄he-a: Ọ -duru onye bụ onye Ízuruẹlu gedegede; ozoo onye Iwaru alwalwa, bu l̄e Ízuruẹlu, gude iphe abya g'e gude iya gweeru Chipfu ngweja-akpo-ọku k'iphe, o kweru ukwe l̄e ya e-me; ozoo iphe, ọ t̄ru obu iya onyo anu; ¹⁹ g'onye ono kp̄takwa anu, b̄u okee ya, adudu ẹka iphe mebyiru iya bya. Iphe, oo-gude bya b̄u oke-eswi; ozoo ebili; ozoo mkpi; k'ophu aa-nafukwanu iya unu l'ẹka. ²⁰ Unu te wotakwa iphe, nweru ẹka iphe mebyiru iya gude bya egwee ngweja ọbu; kele a taa natakwa iya unu l'ẹka. ²¹ Onye kp̄turu eswi; ozoo aturu; ozoo eḡhu gude abya egweru Chipfu ngweja-ẹhu-guu; shi nno emekota iphe, o kweru ukwe iya; ozoo g'ọ buru iphe, ọ t̄ru obu iya onyo anu; g'onye ono wotakwa anu, adudu ẹka iphe mebyiru iya; k'ophu aa-natakwanu iya ya l'ẹka.

²² “Unu ba anujekwa Chipfu anu, atsù ishi; ozoo ophu e mekaru iphe; ozoo ophu iphe mebyiru ibe lanu; ozoo ophu iphe alwashì l'ẹhu; ozoo ophu iphe eme l'akpo-ẹhu. Unu te egudekwa anu, dū ẹgube ono je akporu Chipfu ọku l'eli ọru-ngweja. ²³ Ọ -buru ngweja, a t̄ru obu onyo anu; g'onye egwe iya nū nujekwaro eswi; ozoo aturu, nweru ẹka iphe mebyiru iya; aa-nafu iya ya-a l'ẹka. Ọle ọ -buru ophu onye ono gude emekota

iphe, o kweru ukwe iya bẹ a taa nafukwa iya ya l'ẹka. ²⁴ Unu ta nujekwa Chipfu anu, e mekaru iphe l'akpuru-anwu; ozoo ophu e tsupyarun nkiya etsupya; ozoo ophu iphe lajuru nkiya; m'o bu ophu e bufuru nkiya ebufu. Unu te emejekwa iphe, du egube ono l'alj unu-a. ²⁵ Unu ta nujekwa anu, shi l'ẹka onye ohozo; g'o buru nri, unu anu Chileke unu. Eshinu egube anu ono du g'anu, nweru ẹka iphe mebyiru iya bẹ a taa nafukwa iya unu l'ẹka."

²⁶ Toḅudu iya bu; Chipfu bya epfuru yeru Mosisu su iya: ²⁷ "Nwa eswi, a nwuru k'ophu; ozoo aturu; ozoo egbu bẹ aa-hajekwa ge yele ne iya noadaa ujiku esaa. A -gbẹ le mboku, kwe anu ono ujiku esato tugbu; bẹ a -kpata iya bya anu g'e gude gweeru Chipfu ngweja, aakpo oku bẹ aa-natakwa iya-a. ²⁸ Unu ta tukojekwa ne-eswi yee nwa iya; m'o bu aturu yee nwa iya gbua ujiku lanu. ²⁹ Unu -nodu egweru Chipfu ngweja-ekele; unu mejekwa iya l'uzo, du ree; k'ophu aa-nata iya unu l'ẹka. ³⁰ G'a tukokwa anu, e gude gwee ngweja obu takota mboku ono; g'o to dukwa ophu aa-ha g'o noo futu utsu. O kwa mbɛdua bu Chipfu.

³¹ "Oo ya bu le-a; unu dobekwa ekemu mu; unu emeje iya ememe. O kwa mbɛdua bu Chipfu. ³² Ophu unu emerwukwa epha mu ono, du nsɔ ono; o chikwa ge ndu Izurelu dobe epha mu iche l'echilabo phe; kele o kwa mbɛdua bu Chipfu, bu onye meru; unu du nsɔ; ³³ bya aburu onye dufutaru unu l'alj Ijiputu ge mu buru Chileke unu. O kwa mbɛdua bu Chipfu."

23

Obo-iphe ke Chipfu

¹ Toḅudu iya bu; Chipfu su Mosisu: ² "Wakwa iphe, ii-pfuru ndu Izurelu baa; su phe-a: Wakwa obo-iphe, mube Chipfu doberu baa; mbu obo-iphe, unu a-ra arara l'oo ya bẹ a-buru ndzuko ophu du nsɔ. ³ Oo ujiku ishi bẹ unu e-jeje ozi; mboku k'esaa a-buru eswe Sabatu, bu eswe-atuta-unme. Mboku ono a-buru eswe ndzuko ophu du nsɔ. Unu te jejekwa ozi mboku ono; kele o bu eswe-atuta-unme ke Chipfu l'ekameka unu bukpɔ. ⁴ Owaa bu obo-iphe, Chipfu doberu; mbu ndzuko, du nsɔ, unu e-dzukoḅeje m'o -rwua teke e doberu iya."

Obo Ojaghata

(*Ógú 28:16-25*)

⁵ "Obo Ojaghata Chipfu bu mboku, aa-ḅoje iya bu mboku, onwa mbu du l'abalj iri l'eno l'uzenyashi. ⁶ O -be le mboku k'iri l'ise l'onwa ono kwapho; bẹ unu a-ḅojeru Chipfu Obo-Buredi, ekoduru ekoko. Ujiku esaa bẹ unu a-ta buredi, e yeduru iphe, ekoje buredi. ⁷ Mboku mbu k'obo-iphe ono bẹ unu e-nweru ndzuko, du nsɔ; g'o to dukwa ozi, unu e-je mboku ono. ⁸ Ujiku esaa bẹ unu a-noduepho egweru Chipfu ngweja, aakpo oku. Teke o rwuerupho le mboku k'esaa; unu enweru ndzuko, du nsɔ; g'o to dukwa ozi, unu e-je mboku ono."

⁹ Toḅudu iya bu; Chipfu bya epfuru yeru Mosisu su iya: ¹⁰ "Wakwa iphe, ii-pfuru ndu Izurelu baa; su phe-a: Unu -bahuepho l'alj ono, mu abya anu unu ono; teke unu kpataru iphe, e meberu l'alj ono; unu ewota upfu lanu l'iphe mbu, unu e-vuru uzo kpata je anu onye uke. ¹¹ G'onye uke ono wota upfu iphe ono maa l'iphu Chipfu. Oo ya bu ge Chileke anata iya unu l'ẹka. O buru le nchitabohu iya; me eswe-atuta-unme -bvuepho bẹ oo-ma iya obu. ¹² Mboku ono, unu a-ma upfu iphe ono l'iphu Chipfu ono bẹ unu e-gudekwapho nwa ebili, nowaru apha lanu, adudu ẹka iphe mebyiru iya; bya egwee ngweja-akpo-okun Chipfu. ¹³ Ngweja-nri, a-yikwaru iya pho a-buru ukpokutu ereshi, a gworu le manu, jiru nkweka e keru uzo iri wota uzi labo, ee-gude gweeru Chipfu ngweja, aakpo oku, mkpo iya du ree; teme l'e yekobekwa iya pho me, jiru nkeru-eno otu-lupfu otumu g'o buru ngweja-me. ¹⁴ Ophu unu adukwa buredi, unu a-ta; ophu unu atakwa ereshi, a huru ahuhu; ophu unu atakwa ophu du oyii; gbiriri jasu mboku ono, unu e-wotaru Chileke unu ngweja ono. Ono a-buru iphe, mu toru okpa iya su g'e tsoje jasu l'ojeje; mbu l'oo-shije l'ogbo sweru ogbo l'ekameka unu bu."

Obo-Idzu

(*Ógú 28:26-31*)

¹⁵ "O -be le nchitabohu mboku ono, unu byaru egude upfu iphe gwee ngweja-amama ono; me eswe-atuta-unme bvuchaephoo; unu agbe mboku ono no-dzua idzu esaa. ¹⁶ Teke a no-dzuerupho ukporo abalj labo l'abalj iri; o -rwua le nchitabohu eswe-atuta-unme k'esaa; unu abyakwa egweeru Chipfu ngweja-nri, unu e-gude ereshi ophu gwee. ¹⁷ Unu gbẹ l'ẹka unu bu wota ishi buredi ebo, e gheru l'ukpokutu ereshi, jiru nkweka

e keru ẓzo iri wota uzi labo, e yeru iphe, ekoje buredi; bya anu g'e gude gwee ngweja-amama g'o buru akpuru-iphe-mbu, a nuru Chipfu. ¹⁸ Iphe, unu e-wotafua yekoberu ishi buredi ono bu unwu ebili esaa, nokotaru mgbarapha; teme o buru ophu adudu eka iphe mebyiru iya; waa nwa oke-eswi lanu; waa ebili labo. G'e gude anu ono g'o ha; waa ngweja-nri, etso iya nu; yee ngweja-mee, etso iya nu; gwee ngweja-akpo-oku nu Chipfu; mbu ngweja, aakpo oku, mkpo iya du Chipfu ree. ¹⁹ Oo ya bu; unu abya akputa mkpi lanu gude gwee ngweja-iphe-eji; bya akputa unwu ebili labo, nogbaaru mgbarapha gude gwee ngweja-ehu-guu. ²⁰ G'onye uke ono woru unwu ebili labo ono; waa buredi ono, e meru l'akpuru-iphe-mbu, a kpataru l'opfu ono maa l'iphu Chipfu g'o buru ngweja-amama. Iphe ngweja ono bukota ngweja, du nsq ke Chipfu; o buru onye uke bu onye e-ri iya nu. ²¹ Mboku ono kwapho be unu e-nweru ndzuko, du nsq. Unu ta adukwa ozi, unu e-je mboku ono l'ophu. Ono a-buru iphe, a toru okpa iya su g'e tsoje jasu l'ojeje; mbu l'oo-shije l'ogbo sweru ogbo; unu emeje iya l'ekameka unu bukp.

²² "Unu nodu akpata iphe, unu meberu l'egu; unu ta akparwujekwa okoke; ophu unu aturutajekwa ophu nashihuru ndu akparu iya unu daa l'al. Unu hajeru ndu ukpa; yee ndu lwaru alwalwa ophu daru l'al. O kwa mbedua bu Chipfu; bya aburu Chileke unu."

Obo Apha-ophuu

(*Ogu 29:1-9*)

²³ Tobudu iya bu; Chipfu bya epfuru yeru Mosisu su iya: ²⁴ Wakwa iphe, ii-pfuru yeru unwu Izurelu baa; su phe-a: "Iphe, bukpoo mboku mbu l'onwa k'esaa bukwa unu eswe-atuta-unme; mbu mboku, unu a-noje ndzuko, du nsq. O -be mboku ono g'e gbuu opu gude karu onyemoneye. ²⁵ Unu ta adukwa ozi, unu e-je mboku ono l'ophu; iphe, unu e-mejehia bu l'unu a-nuje Chipfu ngweja, aakpo oku."

Eswe apfu ugwo iphe-eji

(*Uke 16:1-34; Ogu 29:7-11*)

²⁶ Tobudu iya bu; Chipfu bya epfuru yeru Mosisu su iya: ²⁷ "Mboku, onwa esaa ono du l'abali iri l'a-bujeru unu eswe apfu ugwo iphe-eji. Mboku ono be unu a-noje ndzuko, du nsq; unu a-swí egu; gwee ngweja, aakpo oku anu Chipfu. ²⁸ Unu ta adukwa ozi, unu e-je mboku ono; noo kele mboku ono bu eswe apfu ugwo iphe-eji; mbu mboku, a-nodu l'iphu Chipfu, bu Chileke unu pfua ugwo iphe-eji, unu meru. ²⁹ Kele onyemoneye, ta aswidu egu mboku ono be ee-bufukwa ebufu le ndu nkephe. ³⁰ Teke o duru onye jeru ozi mboku ono; mu e-me onye ono g'o chihu l'echilabo ndu nkephe. ³¹ G'o to dukwa ozi g'o duhabe, unu e-je. Ono a-buru iphe, a toru okpa iya su g'e tsoje jasu l'ojeje; mbu l'oo-shije l'ogbo sweru ogbo. Unu emeje iya l'ekameka unu bu. ³² Mboku ono a-buru unu eswe-atuta-unme. Unu aswja egu mboku ono. Unu e-shije l'uzenyashi mboku, onwa du l'abali tete tuta unme jasu l'uzenyashi ke mboku, onwa a-du l'abali iri."

Obo-Mkpú

(*Ogu 29:12-40; Dit 16:13-17*)

³³ Tobudu iya bu; Chipfu bya epfuru yeru Mosisu su iya: ³⁴ "Wakwa iphe, ii-pfuru yeru unwu Izurelu baa; su phe-a: Teke onwa esaa ono dupeho l'abali iri l'ise g'a boo Obo-Mkpú ke Chipfu. Iphe, aa-boru iya Chipfu bu ujiku esaa. ³⁵ Mboku mbu be unu e-nweru ndzuko, du nsq; g'o to dukwa ozi, unu e-je mboku ono l'ophu. ³⁶ Ujiku esaa ono be unu a-nuje Chipfu ngweja, aakpo oku. O -be le mboku k'esato; unu anje ndzuko, du nsq; bya anukwapho Chipfu ngweja, aakpo oku. Ndzuko ono bukwa ndzuko, du nsq; oo ya bu g'o to dukwa ozi, unu e-je mboku ono l'ophu."

³⁷ "Ono bu obo-iphe, Chipfu doberu; mbu ophu unu a-ra arara g'o buru ndzuko, du nsq. G'a nu Chipfu ngweja, aakpo oku, bu iya bu ngweja-akpo-oku; yee ngweja-nri; waa ngweja-mee; mewaro ngweja ozo. Iphe, bu ngweja ono be aa-nodujeepho egwe le mboku, gbaru iya nu. ³⁸ A gufukpokwaru ngweja k'eswe-atuta-unme; bya agufu iphe, unu anje Chipfu anunu; gufu l'onye-a apfu iphe, o kweru ukwe iya; gufu iphe-anunu ophu unu turu obu unu onyo anu, bu ophu unu anu Chipfu.

³⁹ "O -rwua mboku, onwa esaa dupeho l'abali iri l'ise; m'unu kpatachaepho iphe, unu meberu l'al; unu abooru Chipfu obo-iphe ujiku esaa. Mboku abahu iya be unu a-tuta unme ozi; unu atutakwapho unme le mboku k'esato. ⁴⁰ Mboku mbu l'obo-iphe ono be unu a-hata akpuru oshi, kachaa ree l'akpuru oshi, unu wotaru; unu egbuta igu; me ekali-oshi, ekwo du shii; waa ekali-oshi wilo. Unu gweta iphe ono gude je anodu l'iphu Chipfu, bu Chileke unu tee eswa ujiku esaa. ⁴¹ Unu bojekwaru Chipfu obo-iphe ono ujiku esaa ono aphagapha. Ono bu iphe, a toru okpa iya su g'e tsoje jasu l'ojeje; mbu l'oo-shije l'ogbo sweru ogbo. Onwa, aa-boje iya bu l'onwa esaa. ⁴² O buru le mkpu be

unu e-buru abali esaa ono; mbu l'iphe, bukpo ndu a nwuru le Izurelu e-bukotaru le nkpuru teke ono. ⁴³ Oo ya bu; g'ogbo l'ogbo a-maru le mu meru g'unwu Izurelu bua le nkpuru teke ono, mu shi le Ijiputu dufuta phe ono. O kwa mbedua bu Chipfu; bya aburu Chileke unu."

⁴⁴ Oo ya bu; Mosisu bya atuko obo-iphe, Chipfu doberu kakotaru ndu Izurelu.

24

Eleta oroku enya
(Awu 27:20-21)

¹ Tobudu iya bu; Chipfu bya epfuru yeri Mosisu su iya: ² "Pfuaru ndu Izurelu g'ephe wotaru ngu okpobe manu olivu, a tsuru l'ikwe, ee-yeje l'oroku g'oku oroku ono nwuje mkpurumkpuru. ³ Ge Eronu; yeje unwu iya yeje oku l'oroku ono l'ataphu Chipfu l'ime ulo-ekwa-ndzuko ono; mbu l'okotazu ekwa pho, e gude kobuta okpo-ekemu pho. G'ephe mejekwa oroku ono g'o nwuje shita l'uzenyashi jasu l'utsu. Ge ndu Izurelu dobekwa ekemu-a; a -gbel'ogbo sweru ogbo. ⁴ Ge Eronu dozije oku l'oroku ono l'eli iphe, aapfubeje oroku ono, e meru le mkpola-ododo ono; g'o nwuje enwunwu l'ataphu Chipfu mkpurumkpuru."

Buredi, e doberu Chileke nso

⁵ "Gude ukpokutu ereshi gheha ishi buredi iri l'ebo. L'ishi buredi lanu be ii-yeje ukpokutu ereshi, jiru nkweka e keru uzo iri wota uzi labo. ⁶ L'i woru buredi obu doo l'ogiri labo l'eli teburu ono, e gude okpobe mkpola-ododo mee dobe l'ataphu Chipfu ono. Ishi buredi ishii l'eka lanu; ishi buredi ishii ophuu l'eka iya ophuu. ⁷ L'i bya eworu okpobe unwu-isensu dokubegbaa ogiri iya ogiri iya ono; g'o buru iphe, no-chiru enya buredi ono; teme g'e gude iya gweeru Chipfu ngweja, aakpo oku. ⁸ Iphe, bukpo eswe-atuta-unme, a-nwuta anwuta be Eronu e-dozije iya l'iphe Chipfu. O buru ndu Izurelu be oo-nodu emejeru iya; g'o buru ogbandzu, a-no jasu l'ojejoje. ⁹ Buredi ono bu Eronu yee oshilokpa iya nwe iya. G'ephe nodujekwa l'eka du nso taa ya; kele o du nso shii; kele o bu oke iya nkephe le ngweja, aakpo oku anu Chipfu jasu l'ojejoje."

Onye pfubyiru epha Chileke

¹⁰ O nweru nwoke, ne iya bu onye Izurelu; nna iya buru onye Ijiputu; ephe le ndu Izurelu swiru. A nonyaa; ogu daru ephe l'onye Izurelu l'eka ephe koberu ulo-ekwa phe. ¹¹ Onye ono, ne iya bu onye Izurelu ono wata epfubishi epha Chipfu. A kpata iya kpajeri Mosisu. Epha ne nwata ono bu Shelomotu; nwada Dibiri onye bu oshilokpa Danu. ¹² A kpata iya je atu-chia kwaberu Chipfu g'o karu phe iphe, bu uche iya.

¹³ Tobudu iya bu; Chipfu bya epfuru yeri Mosisu su iya: ¹⁴ "Kpata onye ono, pfubyiru epha mu ono kpufu l'azu eka unu koberu ulo-ekwa unu. G'iphe, bukpo ndu nwaru teke oopfubyi epha mu ono byabe iya eka l'ishi; g'oha wulihu woru iya tugbua le mkpuma. ¹⁵ Su ndu Izurelu: Onye pfubyiru epha Chileke iya bukwa onye obu be iphe-iji iya obu tu-koru l'ishi. ¹⁶ Onye pfubyiru epha Chipfu be ee-gbu egbubu. G'oha zefutakwa je atugbua onye obu le mkpuma. Onye obu -buru onye lwaru alwalwa; ozo l'o bu onye a nwuru le Izurelu; o pfubia epha Chipfu ono; g'e gbua onye obu egbubu.

¹⁷ "Onye gburu nemadzu ibiya; g'e gbukwaa yebedua. ¹⁸ G'onye gburu iphe-edobe onye ozo pfukwaa ugwo iya. Ophu dzu ndzu be oo-gude dochia ophu nwuhuru nu.

¹⁹ "Onye mebyiru nwibe iya ibe ehu lanu; bukwapho g'ee-mebyi yebedua ibe ehu lanu. ²⁰ Onye gbajiru nwibe iya okpu g'a gbajilatakwa iya pho. Teke o bu enya be o meru; o pyahu onye obu; g'e mekwapho ge nkiya pyahulata. Teke o bu eze be o chikwofuru onye ono; g'e chikwofulatakwa iya pho eze. Oo g'o mekaberu onye ozo iphe, bu g'ee-mekaberu iya. ²¹ Onye gburu anu nemadzu ibiya; g'o pfukwaa ugwo iya; teke o bu l'oo nemadzu be o gburu g'e gbukwaa yebedua. ²² Ekemu-a du swiru ndu a nwuru anwunwu le Izurelu; yee ndu lwaru iya alwalwa. O kwa mbedua bu Chipfu; bya aburu Chileke unu."

²³ Mosisu pfuchaaru iya ndu Izurelu; ephe kpata onye ono, pfubyiru epha Chipfu ono; kpufu l'azu eka ephe koberu ulo-ekwa phe je eworu iya tugbua le mkpuma. Ndu Izurelu shi nno mee iphe, Chipfu turu Mosisu ekemu g'ephe mee.

25

Apha-atuta-unme
(Dit 15:1-11)

¹ Tòbudu iya bụ; Chipfu bya epfuru yeru Mósísu l'eli úbvú Sayínayi sù iya: ² “Wakwa iphe, ii-pfuru yeru unwu Ízurelù baa; sù pñe-a: Teke unu bahùerupho l'alì ono, mu abya anu unu ono; unu hajèkwa alì ono g'ò nòoru Chipfu apha-atùta-unme. ³ Unu mebeje iphe l'alì unu apha ishii; unu akòchaje opfu-vayínu unu akòcha apha ishii; wò akpuru iya. ⁴ O -be l'apha k'èsa l'a haa alì ono g'ò tùta unme. Ono bụ apha-atùta-unme kẹ Chipfu. Unu be mebekwa iphe l'alì unu apha ono; òphu unu akòchakwa opfu-vayínu unu. ⁵ Unu te ejekwa akpata iphe, daru éda. Teke vayínu, e mechaduru emecha míru amími; unu ta awòtakwa iya; noo kẹle apha ono bẹ alì ono atùta unme. ⁶ Iphe, alì mítaru l'apha k'ono, alì atùta unme ono; a-bùru nri unu; waa k'ohu unu; waa ndu-ozì, unu butaru ebuta; mẹ ndu Iwarù alwalwa, bu l'echilabò unu. ⁷ O kwaphò iphe, daru éda l'alì ono a-bùru nri iphe-edobe unu; waa anụ-ègbuda, bu l'alì unu.”

Apha-èhu-ùtso

⁸ “Unu gwa apha-atùta-unme gùta apha ésa; mbù apha ésa ésa mgbo ésa. Apha-atùta-unme ésa ono bụ iphe, òo-dù bụ apha ùkporo labò l'apha tete. ⁹ Onwa k'èsa -dùepho l'abalì iri, bụ iya bụ eswe-apfù-ùgwò-iphe-èji; l'i zia g'e gbua opu gude jedzuru l'alì unu ono. ¹⁰ Unu edoo apha k'ùkporo èbo l'iri nsò; unu epfua g'onymonye l'alì ono mgburugburu nweru onwiya. Apha ono a-bùru unu apha-èhu-ùtso; noo teke onyenònu a-la alì iya; mbù l'onyenònu a-lapfu ndibe iya. ¹¹ G'apha k'ùkporo èbo l'iri ono bükwaru unu apha-èhu-ùtso. Unu ta akòbekwa iphe l'alì; òphu unu ejekwa akpata òphu daru éda l'apha ono; òzoo òphu mítaru lẹ vayínu, a kòchaduru akòcha. ¹² Eshinu apha ono bùru unu apha-èhu-ùtso bẹ unu e-dobe iya nsò. Oo iphe, daru éda l'alì ono bẹ unu e-ri l'apha ono.

¹³ “O -rwua l'apha-èhu-ùtso ono; g'onyenònu lakwaa alì iya. ¹⁴ O -bùru l'ò dùru iphe, i reru nwibe ngu; òzoo l'ò dùru iphe, ì zùtaru l'èka nwibe ngu; unu mekwaa ya g'ò tó dù onye e-ri nwibe iya urwu. ¹⁵ G'ii-gudeje zùta nwibe ngu iphe, bụ: a -gbẹ lẹ g'a bòcharu òbo-iphe apha-èhu-ùtso. Mbù l'òo g'òo-nò-beru l'aakpata iphe, e meberu l'alì bụ g'oo-gude ree ngu iphe, ìzù iya. ¹⁶ Teke ò bụ l'apha a-dù igwerigwe nwua tème l'ò rwua apha-èhu-ùtso; aswa alì òbu aha shii. Teke ò bụ l'apha habe nwahabe l'i gbuzeta aswa iya; noo kẹle iphe, ìzù ele énya iya gùbedua l'azù azùzù bụ iphe i-meta l'alì òbu. ¹⁷ G'ò tó dükwa onye òphu e-ri nwibe iya urwu; ò chía iphe, unu e-meje bụ g'unu tsuje Chileke unu ebvu. O kwa mbèdua bụ Chipfu; bya abùru Chileke unu.”

Iphe, atsu l'èhu lẹ k'apha k'èsa ono

¹⁸ “Oo ya bụ lẹ-a; unu tsojekwa iphe, mu tóru òkpa iya sù g'e tsoje; unu emeje iphe, mu tóru l'ekemu; k'òphu unu e-buru l'alì ono; ò tó dùdu iphe, eme unu. ¹⁹ Oo ya bụ; g'alì emehuaaha iphe, a kòberu iya; unu erijiaha èpho; buru iya; ò tó dùdu iphe, eme unu.

²⁰ “Unu a-ìkwanu sù: ‘Bù gùnu bẹ anyi e-ri l'apha k'èsa òbu; m'anyi adùdu iphe, anyi kòru; òphu ò dükwapho iphe, anyi kpataru?’ ²¹ Olee mu e-kebe unu l'oma l'apha k'ishii; k'òphu apha ono e-mehu iphe; unu enweru akpuru-iphe, a-suru unu apha èto. ²² O -be l'apha k'èsa; unu awata akòbe iphe l'alì. O bùru akahù iphe, unu metaru bẹ unu a-nòdu eri jasù l'apha kẹ tete; teke unu a-kpata iphe, unu meberu l'alì.”

Agbafùta iphe, e reru erere

²³ “G'ò tó dükwa onye e-rebuje alì iya erebu; noo kẹle alì bükwa mbèdua nwe iya. Unubèdua bụ abyabya bẹ unu byaru; ò bùru anunu bẹ mu nùru iya unu g'unu buru.

²⁴ “Unu sùbeje iphe, ee-gude agbata alì ono, bụ oke alì unu ono l'òphu. ²⁵ O -bùru lẹ nwune ngu bẹ ùkpa byaru; k'òphu ò harù alì iya ree; g'onye a-bya agbata alì ono, o reru ono; bükwaru onye yèle iya bụ òkpobe abùbu. ²⁶ Olee ò -bükwanuru l'onye òbu te nweðu onye e-je agbafùta iya nù; obenu lẹ yèbedua nwewaru iphe k'òphu òo-dù ike gbata iya; ²⁷ g'ò gbakòo apha, nwùwaru nù e -shi teke o reru iya; l'ò pfua onye o reru alì ono ùgwò apha òphu ò tokò kòdu alì òbu; lapfu azù l'alì iya. ²⁸ Olee ò -bükwanuru l'onye òbu ta amadù ùzo, oo-shi gbafùta iya; g'alì ono, o reru ono nòdukwa l'èka onye zuru iya nù jasù l'apha-èhu-ùtso. O -be l'apha-èhu-ùtso g'onye zùru iphe òbu haa ya; g'onye ono, nwe iya nù ono lapfu azù l'alì ono.

²⁹ “O -dùru onye reru ùlo-ebubu lẹ mkpukpu, e gude igbulò kpu-phae mgburugburu; g'ò gbatakwaa iya l'ime mgbatapha, o reru iya ono. Oo l'ime teke ono bẹ òo-gbata iya. ³⁰ Olee ò -bùru l'ò tó gbataaduru iya jasù apha gbaru; òo ya bụ l'ùlo ono, dù lẹ mkpukpu, a kpu-pheru mgburugburu ono bẹ ee-me g'ò bụwaruro k'onye zuru iya nù; e -shi l'ògbo sweru ògbo. O tóo kufukpokwaa ya nù l'èka l'apha-èhu-ùtso. ³¹ Obenu l'ùlo, nògbaa l'oma mkpukpu, a kpu-pheduru igbulò mgburugburu bụ g'eemeje òma ègu bẹ ee-meje iya. Èphebedua dù k'agbata; tème o jee l'akufu onye zùru iya nù l'èka mẹ o -rwua

l'apha-ehu-utso. ³² O bekwanu le-a; a bya le mkpukpu le mkpukpu ke ndu Lívayi; ulo, noḡbaa l'oma mkpukpu, bu nkephe be ndu Lívayi ono a-gbataje teke du phe ree. ³³ Teke o duru onye zuru onye Lívayi ulo; ophu onye Lívayi ono adudu ike gbafuta iya; g'ulo ono, e reru ono, no le mkpukpu ono, bu phe nwe iya ono; laphukwa iya azu l'eka; noo kele ulo ndu Lívayi le mkpukpu ono, a nuru phe ono bu iphe phe l'echilabo ndu Ízurelu. ³⁴ G'o to dukwa iphe, e-me g'ephe ree ali eka ephe echeje aturu phe; mbu ophu no le mkpukpu phe; noo kele ono bu okiphe phe jasú l'ojeje."

Ejie ndu ukpa ugwo

³⁵ "O -buru l'onye Ízurelu ibe ngu be ukpa byaru; ophu o duedu ike azu onwiya l'obutobu ngu; yejeru iya eka egube ono, eeyejeru onye lwaru alwalwa; ozoo onye byaru abyabya ono; k'ophu oo-bukube ngu g'o bukube ngu. ³⁶ Ta natakwa iya ntukwase; o chikwa g'i tsu Chileke ngu ebvu; k'ophu nwune ngu ono e-bukube ngu g'o bukube ngu. ³⁷ Te jiekwa iya okpoga su iya g'o tukwaseru ngu iya iphe; ophu i lekwa enya urwu le nri, i nuru iya. ³⁸ O kwa mbedua bu Chipfu; bya aburu Chileke unu, bu onye dufutaru unu l'ali Ijiputu ge mu nu unu ali Kénanu; teme mu aburu Chileke unu."

Aha ohu g'o nweru onwiya

³⁹ "O -buru l'onye Ízurelu ibe ngu, gu l'iya bu obutobu be ukpa byaru; k'ophu o woru onwiya ree ngu; be mekwa iya g'o jejeru ngu ozi g'ohu. ⁴⁰ Oo g'iimeje onye i beru ozi; ozoo onye byaru abyabya bu g'ii-me iya; l'o jeeru ngu ozi nno jasú l'apha-ehu-utso. ⁴¹ O -rwua teke ono l'i haa ya; mekpoo unwu iya; l'o laa lapfu ndibe phe; lapfu okiphe nna iya. ⁴² Kele eshinu ndu Ízurelu bu ohu nkemu, mu shi l'ali Ijiputu dufuta be e tee redu phe g'ephe buru ohu. ⁴³ Ta dukwaru onye Ízurelu ibe ngu ehuka; l'i tsujekwa Chileke ngu ebvu. ⁴⁴ Ge ndu unu a-gbaje ohu; unwoke me unwanyi; bukwaru ndu shi l'ohozo, no-pheru unu mgburugburu. Nokwa ndu unu a-gbaje ohu bu ono. ⁴⁵ Ndu ozo, unu a-gbajefua ohu bu ndu byaru abyabya, unu l'ephe tuko buru; ozoo ndibe ndu ono, unu l'ephe tukokwapho buru ono, bu ndu ephe no l'ali unu nwushia. Unu -gbaa phe ohu; unu enwowa phe ro. ⁴⁶ Ndu k'ono be unu e-me g'ephe buru okiphe, unu ketaru unwu unu, l'etso unu l'azu; g'ephe keta phe g'ephe buru ohu phe jaswaruro. O -be l'unwune unu, bu unwu Ízurelu; unu ta adukwaru phe ehuka.

⁴⁷ "O -buru l'onye lwaru alwalwa; ozoo onye byaru abyabya, unu l'iya tuko buru nonyaru bya enweru iphe; onye Ízurelu ibe ngu, yee ya bukube -daa ukpa bya eworu onwiya ree onye lwaru alwalwa ono, bukube ngu nu ono; ozoo l'o woru onwiya ree abubu onye ono, lwaru alwalwa ono; ⁴⁸ e -rechakpo ya nu be aa-gbafutale iya-a; onye lanu l'ime unwune iya a-gbafutakpo ya. ⁴⁹ Ge nwune nna onye obu; ozoo nwa nwune nna iya; ozoo onye ozo, ephe l'iya bu abubu jekwaa agbafuta iya. O -buru l'onye obu nonyaru bya enweru iphe k'ophu oo-du ike gbafuta onwiya; g'onye obu gbafutakwa onwiya. ⁵⁰ G'onye reru onwiya; yee onye zuru iya nu; nodukwa gbakoo maru apha ole, du nu; a -gbé l'apha onye obu reru onwiya jasú l'apha-ehu-utso. G'a gbé l'iphe, onye o-gburu-mita ejetaje ujiku lanu; gbakoo okpoga apha, ghuduru nu; karu iya iphe, oo-pfu gude gbata onwiya. ⁵¹ O -buru l'apha, ghuduru nu hakwadu shii; g'onye ono keta okpoga ono, o shi gude ree onwiya ono ophu kwata ka shii pfua gude gbata onwiya. ⁵² Teke o -bukwanu l'apha, ghuduru nu habewa nwahabe g'o rwua l'apha-ehu-utso; g'ephe l'iya gbakoo ya; g'o pfua g'apha ole, ghuduru nu ha gbata onwiya. ⁵³ G'e mejekwa onye ono g'eemeje onye-ozu, e butaru ebuta aphagapha. G'e leta enya g'onye ono, o no l'eka ono ta adukwaru iya ehuka. ⁵⁴ O -buru l'a taa gbafutadu iya l'uzo, du egube ono; g'a hakwaa yee unwegirima ibe iya me o -rwuepho l'apha-ehu-utso. ⁵⁵ Noo kele ndu Ízurelu bu ohu mu. Ephe bu ohu mu, mu dufutaru l'ali Ijiputu. O kwa mbedua bu Chipfu; bya aburu Chileke unu."

26

Obunggo, ee-bu onye emeje iphe,

a suru g'o mee

(Dit 7:12-24; 28:1-14)

¹ "G'o to dukwa agwa; ozoo ntekpe, a pyiru apyipyi; ozoo mkpuma, a kpoberu g'itso, unu e-dobe l'ali unu. Ophu o dukwa mkpuma, a pyiru apyipyi, unu ee-dobe l'ali unu wata abaru eja. O kwa mbedua bu Chipfu; bya aburu Chileke unu. ² Unu dobeje eswe nkemu, bu eswe-atuta-unme iche; unu akwabeje ulo mu, du nsó ubvu. O kwa mbedua bu Chipfu.

³ “Unu n-òdu atùkojewa iphe, mu tọru òkpa iya sù g'e tsoje etso; bya emekòta iphe, mu sùru g'unu mee; ⁴ bẹ mu a-nòduepho edzeru unu mini l'orwuberu iya; iphe, e meberu l'alì emehu emehu; tẹme oshi, nọ l'ẹgu amìshigbaa mebyi iya. ⁵ Iphe a-nòdu emehuru unu shii; k'òphu bụ l'unu a-nòdu echi ereshi jasù ògè awọ akpuru vayinu erwua. Unu egude awọ akpuru vayinu jasù ògè emebe iphe l'alì erwua ozo. Unu a-nòdu eri nri eriji ẹpho; unu eburu l'alì ono; ọ tọ dudu iphe, eme unu.

⁶ “Mu e-me g'unu buru l'ẹhu-guu l'alì ono; k'òphu bụ l'unu a-zẹ pyakoo; ọ tọ dudu onye eye unu ebvu. Mu emee g'ẹjo anụ-ẹgbudu chihu l'alì ono; ọphu a byadu alwu ọgu l'alì unu ono. ⁷ Unu a-chi ndu ọhogu unu gbushia phe. ⁸ Unu -dụ ise; unu achia umadzu ụkporo ise; teke unu dụ ụkporo ise; unu achia unu ụkporo l'ise. Unu e-gude ogu-echi unu gbushia ndu ọhogu unu. ⁹ Mu a-nòdu eleta unu ẹnya; mee unu g'unu zùà azùzù kabaa l'otu. Ọgbandzu mu l'unu bẹ mu e-me g'ọ nguru anguru. ¹⁰ Ozo bụ l'unu e-rije akahụ iphe, unu kpatarụ jasù unu akpata k'òphuu; mbụ a -nonyaa unu achishiaha akahụ iya k'òphu ee-wobata k'òphuu. ¹¹ Tẹme mu eworu ụlo-ẹkwa mu kpobe l'echilabọ unu; ọphu unu adubaedu mu ideyideyi. ¹² Mu a-nòdu ejephe l'echilabọ unu; mu aburu Chileke unu; unu aburu ndibe mu. ¹³ Ọ kwa mbedua bụ Chipfu; bya aburu Chileke unu, bụ onye dufutaru unu l'alì Ijiputu; g'unu ta abụheru ohu ndu Ijiputu. Mu mebyiwaa ike ono, ẹphe shi gude mee g'unu buru ohu phe ono; shi nno mee unu g'unu phafuta ishi.”

*Aphụ, aa-nụ onye te emejedu iphe,
a sùru g'o mee
(Dit 28:15-68)*

¹⁴ “Ọle ọ -buru l'unu ta ngabeduru mu nchi; ọphu unu emedu iphe, mu sùru g'unu meje g'ọ ha; ¹⁵ mbụ ọ -buru l'unu ta agubeduru iya iphe; mbụ iphe, mu tọru òkpa iya sù g'e tsoje; ọzo l'obu unu woru iphe, mu tọru l'ekemu mee; ọ dụ ideyideyi; k'òphu bụ l'unu te emejedu iphe, mu sùru g'unu meje g'ọ ha; unu eshi nno woru ọgbandzu, mu l'unu gbaru mebyia; ¹⁶ bukwa iphe, mu e-me unu bụ ọwa: Mu e-me gẹ ndzụ-agugu rwuta unu; tẹme ụkwaranta eseahaa unu; yee ejo ẹhu-ọku, e-woru unu ẹnya mebyia; ndzụ unu ala ke mmanụ. Unu -kobe iphe l'alì l'ọ buru iphe-mmanụ; noo kele ọo ndu ọhogu unu e-mechaa ria ya. ¹⁷ Mu a-gharu unu iphu lẹ ke njọ; ndu ọhogu unu alwukpee unu l'ọgu. Ndu unu dụ ashị a-buru ndu-ishi unu; unu agbaaha ọso teke adudu onye achị unu.

¹⁸ “Ọ -buru lẹ mu mechaarụ unu nno; ọphu unu angabeduru nchi; mu anubaa unu aphụ iphe-ẹji unu ono ọphu ha g'owa mgbo esaa. ¹⁹ Mu e-me g'unu kubuhu onwunu; mbụ mee akpaminigwe, unu vu l'ishi g'ọ dụ gbọrojii gẹ mkpurukpu-igwè; bya emee alì, unu zoberu òkpa g'ọ ha ngerengere g'onirubvu. ²⁰ Ọkphehu, unu gude kọo alì a-buru unu ke mmanụ; noo kele alì ta adudedu iphe, oo-meta; tẹme oshi-ọmi, pfuru l'alì ono amj-buhu mebyi.

²¹ “Teke ọ bụ l'unu emekwaphọ iphe, mu sùru g'unu te emejeshi; k'òphu bụ l'unu ta angakwaru mu phọ nchi bẹ mu e-gude iphe-ehuka, ka iphe-ẹji, unu meru mgbo esaa; nua unu aphụ. ²² Mu a-chiru anụ-ẹgbudu ye g'ẹphe bya adakaa unu; bya atuko unwegirima unu nakota unu l'ọkphehu; tuko iphe-edobe unu mebyishichaa; mee; unu ta abaedu ishi; eze gbororo unu adabyiru iphoro.

²³ “Teke mu mechakporo unu iphemiphe ono; ọphu unu agbanwekwarupho; unu nòdu emekwaphọ iphe, mu sùru g'unu te emejeshi ²⁴ bẹ mu e-mekwaphọ unu iphe, mu tege emedu unu; mbụ lẹ mu a-nụ unu aphụ iphe-ẹji ono, unu eme ono mgbo esaa. ²⁵ Mu a-ha g'ọgu dapfu unu; gude iya gwata unu ụgwọ ọgbandzu ono, unu mebyiru ono. Unu -dzukobeepho l'oma mkpukpu unu; mu emee g'ẹjo iphe-ememe dapfu unu; shi nno woru unu yee ndu ọhogu unu l'eka. ²⁶ Teke mu gbuchiru unu ụzo, eeshije akota nri ono; bẹ unwanyi iri a-duje ike ghekota buredi g'unu ha l'ovokoku lanu. Ẹphe -ghechaa ya; ẹphe egude iphe, eegudeje atụ ẹrwa iphe keeru iya unu. Unu -richaa ya; ẹgu aguroo unu l'eka ọogu unu.

²⁷ “Ọle ọ -buru lẹ mu mechaarụ unu iphemiphe ono; unu nòdu emekwaphọ iphe, mu sùru g'unu te emeshi ²⁸ bẹ mu e-gude ẹhu-eghu mee unu iphe, mu tege emedu unu; mbụ l'ọo mbedua l'onwomu e-chi unu iphe mgbo esaa k'iphe-ẹji, unu eme. ²⁹ Noo teke unu a-wata eri anụ unwu unu unwoke; mbụ richaa ria anụ unwu unu unwanyi. ³⁰ Mu e-mebyishi ẹka unu agwajẹ iphe; bya enwutsushia ọru-ngweja ẹka unu akpoje unwu-isensu ọku. Mu eworu odzu unu tũkaa l'eli nshi unu ono, bũhukwapho odzu l'onwiya ono. Unu adue mu phọ ideyideyi l'obu. ³¹ Mu emee mkpukpu lẹ mkpukpu unu g'ọ buru iphe, dabýigbaaru iphoro. Mu emee ụlo unu, dụ nsọ g'ọ buru okorobo ụlo. Teke ono bẹ mkpọ ngweja, unu gweru ta abyaedu adu mu ree. ³² Alì ono bẹ mu e-me g'ọ buru ochobu; k'òphu bụ lẹ ndu ọhogu unu, bụ ndu e-mechaa buchia ya nụ bẹ

o-*dụ* biribiri. ³³ Ozo *bụ* *lẹ* mu a-*tụ*ka unu nanunanu l'alì ndu ohozo. O *buru* ogu-echi *bẹ* mu a-*mị*ta gude tsoru unu. Alì unu adabyiru iphoro. Mkpukpu *lẹ* mkpukpu unu abukotaru ochobu. ³⁴ Noo teke *ẹ*hu a-wata atso alì ono *lẹ* ya atuta unme; mbu teke ono, o dabyikporu iphoro; unubedua *ndu* l'alì ndu ohogu unu ono. Teke ono *bẹ* alì ono a-*ndu*kpooete ete *es*wa *lẹ* ya atuta unme. ³⁵ Teke ono, alì ono dabyiru iphoro ono *bụ* unme *bẹ* *o*ota; *kele* o to shidu atutajekwadu unme l'apha-atuta-unme unu teke unu shi buru iya.

³⁶ "A *bya* *lẹ* ndu ophu ghuduru nù l'echilabo unu; ndu k'ono *bẹ* mu e-me g'ephe *dụ* ogozi l'ime obu *phẹ* l'alì ndu ohogu *phẹ*; k'ophu *bụ* l'ekwo, a nmaru yigayiga l'e-me g'ephe ye okpa l'oso; gbalaa *gẹ* ndu e gude ogu-echi achi. Ephe adaa l'ebe adu onye achi *phẹ* oso. ³⁷ Ephe e-vukotaje nwibe *phẹ* daa dapyabe *phẹ* *gẹ* ndu e gude ogu-echi achi l'ebe abù l'o duru onye achi *phẹ* nù. Ophu unu adubaedu ike apfuru l'iphu ohogu unu. ³⁸ Unu a-nwushihu l'alì ndu ohozo. O *buru* alì ndu ohogu unu e-ri ishi unu. ³⁹ Teme nwa ndu ophu phoduru nù l'echilabo unu *bẹ* a-*ndu* eyifu l'alì ndu ohogu unu. O *buru* ejo-iphe, ephe meshiru; waa ophu nna *phẹ* oche *phẹ* meshiru *bẹ* ephe e-gude yifu ono.

⁴⁰ "Ole o -*buru* l'ephe pfushiru ejo-iphe, ephe eme; *yee* ejo-iphe, nna *phẹ* oche meshiru; mekpoo emeswe, ephe mesweru mu; *yee* ememe, ephe emeje iphe, mu suru g'ephe te emeshi, ⁴¹ *bụ* iphe, meru; mu mee *phẹ* iphe, mu tege emedu *phẹ*; chiru *phẹ* jeye l'alì ndu ohogu *phẹ*. O -*buru* l'okpoma *phẹ* ono, ejo-iphe jiru ejiji ono *bẹ* ephe e-woze alì; *bya* apfua ugwo ejo-iphe, ephe mekotaru; ⁴² *bẹ* mu a-nyatakwa-a ogbandzu mu *lẹ* Jiékopu; *yee* ogbandzu mu *lẹ* Áyizaku; mu anyatakwapo ogbandzu mu *lẹ* Ébirihamu; nyatakwapo alì ono. ⁴³ Obenu l'alì ono *bẹ* ephe a-ha g'o dabyiru iphoro; gude ehu-uto nyaa oku. Noo teke ephe a-pfu ugwo ejo-iphe, ephe meru; noo *kele* ephe ta adudu iphe, ephe guberu iphe, mu turu l'ekemu; wafua l'ephe woru iphe, mu toru okpa iya sù g'e tsoje mee; o *dụ* ideyideyi. ⁴⁴ Ole g'o dūhabe *bẹ* teke ono, ephe a-*ndu* l'alì ndu ohogu *phẹ* ono *bẹ* mu ta ajikakwa *phẹ*; ophu mu edobekwa *phẹ* *gẹ* ndu *dụ* ideyideyi; *kẹ* *gẹ* mu mebyishikota *phẹ* kparamu; mebyia ogbandzu mu l'ephe; *kele* o kwa mbedua *bụ* Chipfu; *bya* aburu Chileke *phẹ*. ⁴⁵ Ole mu e-gude iswi ehu *phẹ* nyata ogbandzu mu *lẹ* ndu ndiche *phẹ*, *bụ* ndu mu shi l'alì Ijiputu dufuta l'atatiphu ohamoha; k'ophu mu a-*buru* Chileke *phẹ*. O kwa mbedua *bụ* Chipfu."

⁴⁶ Ono *bụ* iphe, Chipfu toru okpa iya sù g'e tsoje; waa iphe, o turu l'ekemu; waa ekemu, Chipfu turu dobe l'echilabo ephe *lẹ* ndu Izurelu l'eli úbvú Sayinayi. O *buru* Mosisu *bẹ* o nuru iya g'o nù *phẹ*.

27

Ekwe ukwe emeru Chipfu iphe

¹ Tòbudu iya *bụ*; Chipfu *bya* epfuru yeru Mosisu sù iya: ² "Pfuaru unwu Izurelu; sù *phẹ*-a: O -*buru* *lẹ* nemadzu rifuru angu *lẹ* ya e-woru nemadzu nù Chipfu; g'o pfukwaa ugwo l'ishi onye obu:

³ "O -*buru* nwoke, nwaru a -*gbẹ* l'ukporo apha rwua ukporo apha eto; *bẹ* iphe, aapfu l'ishi iya *bụ* mkpola-ochaa, erwa iya *dụ* ukporo shekelu labo *lẹ* shekelu iri. G'o bukwaru iphe, eegudeje atù erwa iphe l'eze-ulo Chileke *bẹ* ee-gude tuta ya.

⁴ "O -*buru* nwanyi; *bẹ* iphe, aapfu l'ishi iya *bụ* mkpola-ochaa, erwa iya *dụ* ukporo shekelu *lẹ* shekelu iri.

⁵ "O -*buru* nwokoro, noru a -*gbẹ* l'apha ise jasù l'ukporo apha; *bẹ* iphe, aapfu l'ishi iya *bụ* mkpola-ochaa, erwa iya *dụ* ukporo shekelu; o -*buru* nwanyi; iphe, aapfu l'ishi iya aburu mkpola-ochaa, erwa iya *dụ* shekelu iri.

⁶ "O -*buru* nwata *kẹ* nwoke, noru a -*gbẹ* l'onwa lanu jasù l'apha ise; *bẹ* iphe, aapfu l'ishi iya *bụ* mkpola-ochaa, erwa iya *dụ* shekelu ise. O -*buru* nwata *kẹ* nwanyi; iphe, aapfu l'ishi iya aburu mkpola-ochaa, erwa iya *dụ* shekelu eto.

⁷ "Nwoke, nò-ghataru ukporo apha eto *bụ* mkpola-ochaa, erwa iya *dụ* shekelu iri l'ise *bẹ* aapfu l'ishi iya; teke o *bụ* nwanyi l'a pfua mkpola-ochaa, erwa iya *dụ* shekelu iri.

⁸ "O -*buru* l'onye ono, riburu angu ono *bẹ* akpa nri; k'ophu *bụ* l'o tọ dudu ike apfu iphe, a suru g'o pfua; g'o duru onye obu, o riru angu iya obu; dujeru onye uke. Onye uke ono elee ya enya kporu iya iphe, oo-pfu. O *buru* g'ike onye ono, riburu angu ono habe *bụ* g'ee-guberu iya iphe, oo-pfu.

⁹ "Teke o bukwanu l'oo anu *bẹ* nemadzu gude *bya* anu Chipfu iphe ngweja; mbu anu ophu gbaru g'anu iya Chipfu; iphe, bukporo anu, a nuru Chipfu egube ono dukotakwa nso. ¹⁰ G'o to wotakwa anu ozo dochia enya iya; g'o to wotakwa anu ozo ka eji; ozo

ophu ka ree gude gbanweta anụ k'ono, o riburu anụ l'ọo-nụ ono. Ọ -bụru l'ọ gude anụ ọzo je agbanweta iya bẹ anụ ophu o gude je iya agbanweta; yee anụ, o jeru agbanweta tũkoakwa bũru anụ, dũru Chileke nsọ. ¹¹ Obenu; ọ -bũru l'iphe, o riburu anụ l'ọo-nụ bũ anụ, aasọ nsọ; mbũ anụ ophu e tee gudejedu egweru Chipfu ngweja; g'a kpũtakwa anụ ọbu kpũjeru onye uke. ¹² G'onye uke ono lee ya ẹnya maru m'ọ dũ ree tọo ọ dũ eji; ọ bũru iphe, onye uke ono sũkpoerupho g'ọ pũa bũ iphe, ọo-pfu. ¹³ Ọ -bũru l'onye nwe iya nũ bẹ ọ dũ g'ọ gbata iya; g'onye ono kee aswa iya ọzo ise wota oke lanũ tũkwase l'aswa iya pũa gude gbata iya.

¹⁴ "Ọ -bũru l'ọ dũru onye woru ọlo iya nũ g'ọ dũru Chipfu nsọ; bũkwa onye uke bẹ ọ dũru epfu l'ọlo ono dũ ree; ọzoo l'ọ dũ eji. Ọ bũru iphe, onye uke sũkpoerupho l'ọo aswa iya bũ aswa iya. ¹⁵ Ọ -bũru l'onye woru ọlo ono doberu Chipfu nsọ bẹ ọ dũ g'ọ gbata iya; g'onye ọbu kee aswa iya ọzo ise wota yekọbe l'aswa iya pũa; ẹme ọlo ọbu abũbaru nkiya.

¹⁶ "Ọ -bũru lẹ nemadzũ butaru alị-ihe iya nũ g'ọ bũru kẹ Chipfu; g'ee-gude maru iphe, bũ aswa iya bũ gẹ mebyi iphe, aa-kọbe l'alị ono habe shii. Alị, aa-kũ-gbu balị, jiru nkweka iri bẹ aswa iya bũ mkpọla-ọchaa, ẹrwa iya dũ ọkporo shẹkelu labọ lẹ shẹkelu iri. ¹⁷ Ọ -bũru l'ọo apha-ẹhu-utso bẹ ọ nũru alị iya g'ọ bũru kẹ Chipfu ọbu; buepho iphe, a sũru g'a pũa bẹ aa-pfu. ¹⁸ Ole ọ -bũru l'apha-ẹhu-utso ghatawaru; ẹme o ribua anũ l'oo-woru alị ono doberu Chileke nsọ; g'onye uke gũa apha ole, phọduru nũ; ẹme l'ọ rwua l'apha-ẹhu-utso ọzo; shi nno karũ onye ono iphe, aswa iya bũ. Ọo ya bũ l'ee-gbubọta iphe l'iphe, a sũru g'a pũa. ¹⁹ Ọ -bũru l'onye woru alị ono doberu Chileke nsọ bẹ ọ dũ g'ọ gbata iya; g'ọ kekwaaswa iya ọzo ise woru oke lanũ yekọbe l'aswa iya pũa gude gbata iya. O -mechaa nno; alị ono abũwaruro nkiya g'ọ shi bũru iya. ²⁰ Ole ọ -bũru l'onye ono ta agbataduru alị ono; o woru iya ree onye ọzo; bẹ alị ọbu kwawaru; ophu ọ duedu ike gbata iya. ²¹ O -rwuepho l'apha-ẹhu-utso; bẹ alị ono a-dũru Chipfu nsọ; ọ bũru ndu-uke bẹ ọo-dũ l'ẹka; eshinu ọ bũ alị, e dobehawaru Chipfu nsọ.

²² "Ọ -dũru onye riburu anũ Chipfu alị, ọ zũru azũzu, abũdu alị iya, shi l'ẹnya unuphu ibe pẹ; ²³ g'onye uke gũa apha ole, phọduru nũ; ẹme l'ọ rwua l'apha-ẹhu-utso; shi nno karũ onye ono iphe, aswa iya bũ. Ọ bũru mbọku ono bẹ onye ono a-pfu aswa iya ọbu g'ọ bũru iphe, dũru Chipfu nsọ. ²⁴ O -rwua l'apha-ẹhu-utso; g'alị ono laphu azũ l'ẹka onye a zũru iya l'ẹka iya; mbũ onye alị ono bũ nkiya gededede.

²⁵ "G'iphe, bũkpoo aswa iphe, aapfũkpoo apfũpfu bũkwaru iphe, eegudeje atũ ẹrwa iphe l'eze-ọlo Chileke bẹ ee-gudeje tũa ya; g'a maru shẹkelu ole, ọ dũ. Ẹrwa shẹkelu lanũ bũ ọkporo gera.

²⁶ "G'ọ tọ dũkwa onye a-kpũtaje anũ mbũ, vuru ọzo waa ẹkpa ne iya; bya anũ g'e doberu Chileke nsọ; kele anũ, vuru ọzo waa ẹkpa ne iya bũkwa kẹ Chipfu; m'ọ bũ eswi; ọzoo atũru; g'ọ ha tũkoru bũru kẹ Chipfu. ²⁷ Ọ -bũru anũ, aasọ nsọ; g'onye ono pũa iphe, a sũru g'ọ pũa gude gbata iya; g'ọ kekwapọ aswa iya ọzo ise; wota oke lanũ yekọbe l'aswa iya ono pũa. Teke ọ bũ l'ọ tọ dũdu ike gbata iya g'e ree ya onye ọzo iphe, a sũru l'ọ bũ aswa iya.

²⁸ "Ole g'ọ dũhabe; g'ọ tọ dũkwa iphe, nemadzũ goru nũ Chipfu, ee-re erere; ọzoo gbata iya agbata. Mbũ iphe, shi l'iphe, nemadzũ nweru enweru; m'ọ bũ nemadzũ; ọzoo anũ; ọzoo alị, bũ iya nwe iya; iphemiphe, a goru nũ Chipfu dũkwaru Chipfu nsọ shii. ²⁹ G'ọ tọ dũkwa onye e doberu k'egbugbu, aa-gbataje agbata; g'e gbukwaa onye ọbu egbugbu.

³⁰ "Oke-lanũ-l'uzo-iri l'iphe, e metaru l'alị; m'obeta ọ bũru mebyi iphe, a kpataru l'iphe, a kọru l'alị; ọzoo akpũru, oshi mĩtaru; bũkotakwa kẹ Chipfu; ọ dũru Chipfu nsọ. ³¹ Ọ -dũru onye eme g'ọ gbata oke-lanũ-l'uzo-iri nkiya; g'onye ono kekwaaswa iphe, bũ aswa iya ọzo ise; wota oke lanũ yekọbe l'aswa iya ono gude gbata iya. ³² A bya l'oke-lanũ-l'uzo-iri, shi l'eswi; ọzoo ophu shi l'eghu me atũru; mekpoo ophu shi l'iphe, bũ anũ, eye ishi l'ọka; g'oke-lanũ-l'uzo-iri, shi iya nũ dũkotajeru Chipfu nsọ. ³³ G'ọ to jejekwa iya enyocha kẹ ?a maru ọ dũ ree tọo ọ dũ eji; ophu ọ gbakwa iya inwe. A -gbakwanaa ya inwe agbagba ophu; g'ono yee ophu e gude agbanweta iya tũkokwa bũru iphe, dũ nsọ; ophu a byadu agbata iya agbata."

³⁴ Ono bũ ekemu, Chipfu tũshiru nũ Mosisu l'úbvũ Sayinayi g'ọ je anũ ndu Ịzũrẹlu.

Èkwo Ógú

Agu ndu Ízurelu ogu

¹ Chipfu pfuru opfu yeru Mósisu l'ulo-ekwa-ndzukò ndu Ízurelu lẹ g'ephe nọ l'echiegu Sayinayi l'abalí mbụ l'ọnwa k'èbo l'apha, kwe ndu Ízurelu apha labọ, ephe shi l'alí Ijiputu wufuta. Ọ sọru iya: ² "Unu gua ndu Ízurelu g'ephe hakọta ogu. Gua phẹ l'ọnulo l'ọnulo; mẹ l'ènya-unuphu l'ènya-unuphu. Unwoke bẹ ii-deshikọta epha phẹ nanụ nanụ. ³ Gẹ gu lẹ Erọnu tuko iphe, bụ unwoke lẹ Ízurelu gukota ogu; mbụ ndu nọwaru ụkporo apha kwaseru; bya aburu ndu sọwaru eje ogu. ⁴ Unu hotachaa nwoke lanu l'okpa-ipfu l'okpa-ipfu g'o yetaru unu eka. Ndu unu a-hota bụ ndu-ishi l'ènya-unuphu ibe phẹ. ⁵ Waa epha ndu ono, unu a-hota g'ephe yeru unu eka obu baa:

"Onye unu a-hota l'okpa-ipfu Rúbenu bụ Elizuru nwa Shediyo.

⁶ "Onye unu a-hota l'okpa-ipfu Simiyonu bụru Shelumelu nwa Zurishadayi.

⁷ "Onye unu a-hota l'okpa-ipfu Jiuda bụru Nášhonu nwa Aminadabu.

⁸ "Onye unu a-hota l'okpa-ipfu Isaka bụru Netanelu nwa Zuwa.

⁹ "Onye unu a-hota l'okpa-ipfu Zebulun bụru Eliyabu nwa Helonu.

¹⁰ "A -bya l'okpa-ipfu k'unwu Jiósefu; onye unu a-hota l'okpa-ipfu Ifuremu bụ Elishama nwa Amihudu. Unu ahota Gamalelu nwa Pedazọ l'okpa-ipfu kẹ Manáse.

¹¹ "Onye unu a-hota l'okpa-ipfu Benjaminu bụru Abidanu nwa Gidiyoni.

¹² "Onye unu a-hota l'okpa-ipfu Danu bụru Ahiyeza nwa Amishadayi.

¹³ "Onye unu a-hota l'okpa-ipfu Asha bụru Pagelu nwa Okuranu.

¹⁴ "Onye unu a-hota l'okpa-ipfu Gadu bụru Eliyasafu nwa Diyuwelu.

¹⁵ "Onye unu a-hota l'okpa-ipfu Nafutali bụru Ahira nwa Enanu."

¹⁶ Ndu ono bẹ bụ unwoke, a hotaru lẹ Ízurelu l'ophu. Ephe bukota ndu-ishi l'okpa-ipfu, shi lẹ ndiche phẹ; bya abuchaaru ishi l'ènya-unuphu, dụ lẹ Ízurelu.

¹⁷ Mósisu yele Erọnu bya achita ndu ono, a gushiru epha phẹ ono; ¹⁸ ephe kukobe ndu Ízurelu g'ephe ha; deshia epha phẹ l'ekwo l'abalí mbụ l'ọnwa k'èbo ono. Ephe deshiru epha onyemonye l'ọnulo l'ọnulo; mẹ l'ènya-unuphu l'ènya-unuphu. Iphe, bukpo unwoke, nọwaru ụkporo apha kwaseru bẹ e dekotaru epha phẹ nanụ nanụ; ¹⁹ egube ono, Chipfu sọru Mósisu g'o mee ya ono. Ọo ya bụ; Mósisu gua ndu Ízurelu ogu l'echiegu Sayinayi.

Umadzu ole, a gutaru l'ipfu l'ipfu

²⁰ A -bya l'oshilokpa Rúbenu, bụ okpara Ízurelu; iphe, bukota unwoke, nọwaru ụkporo apha kwaseru; mbụ ndu sọwaru eje ogu bẹ a gukotaru; deshikọta epha phẹ nanụ nanụ l'ekwo. E deshiru epha phẹ l'ọnulo l'ọnulo; mẹ l'ènya-unuphu l'ènya-unuphu. ²¹ Iphe, a gutaru l'ipfu Rúbenu bẹ bụ ụkporo unu nemadzụ mgbo ise l'unu iri l'ishii l'ukporo umadzu ise.

²² Oshilokpa Simiyonu bẹ a gukotaru iphe, bụ unwoke, nọwaru ụkporo apha kwaseru, bụ ndu sọwaru eje ogu; bya edeshia epha phẹ nanụ nanụ l'ekwo. E deshiru epha phẹ l'ọnulo l'ọnulo; mẹ l'ènya-unuphu l'ènya-unuphu. ²³ Iphe, a gutaru l'ipfu Simiyonu bẹ dụ ụkporo unu nemadzụ mgbo esaa l'unu esato l'umadzu ụkporo ise.

²⁴ Oshilokpa Gadu bẹ a gukotaru iphe, bụ unwoke, nọwaru ụkporo apha kwaseru, bụ ndu sọwaru eje ogu; bya edeshia epha phẹ nanụ nanụ l'ekwo. E deshiru epha phẹ l'ọnulo l'ọnulo; mẹ l'ènya-unuphu l'ènya-unuphu. ²⁵ Iphe, a gutaru l'ipfu Gadu bẹ dụ ụkporo unu nemadzụ mgbo ise l'unu iri l'eno l'umadzu ụkporo labọ l'iri.

²⁶ Oshilokpa Jiuda bẹ a gukotaru iphe, bụ unwoke, nọwaru ụkporo apha kwaseru, bụ ndu sọwaru eje ogu; bya edeshia epha phẹ nanụ nanụ l'ekwo. E deshiru epha phẹ l'ọnulo l'ọnulo; mẹ l'ènya-unuphu l'ènya-unuphu. ²⁷ Iphe, a gutaru l'ipfu Jiuda bẹ dụ ụkporo unu nemadzụ mgbo tete l'unu ishii l'umadzu ụkporo iri.

²⁸ Oshilokpa Isaka bẹ a gukotaru iphe, bụ unwoke, nọwaru ụkporo apha kwaseru, bụ ndu sọwaru eje ogu; bya edeshia epha phẹ l'ekwo. E deshiru epha phẹ l'ọnulo l'ọnulo; mẹ l'ènya-unuphu l'ènya-unuphu. ²⁹ Iphe, a gutaru l'ipfu Isaka bẹ dụ ụkporo unu nemadzụ mgbo ishii l'unu iri l'ishii.

³⁰ Oshilokpa Zebulun bẹ a gukotaru iphe, bụ unwoke, nọwaru ụkporo apha kwaseru, bụ ndu sọwaru eje ogu; bya edeshia epha phẹ l'ekwo. E deshiru epha phẹ l'ọnulo

l'ònúlo; mē l'ènyà-unuphu l'ènyà-unuphu. ³¹ Iphe, a gùtaru l'ìpfu Zebulònu bē dū ùkpòro ùnu nemadẓú mgbo ẹsaa l'ùnu ẹto l'ùmadẓú ùkpòro iri.

³² A -bya l'oshilòkpa Jíósefu; mbù awa Ifuremu bē a gùkotaru iphe, bù unwoke, nòwaru ùkpòro apha kwasèru, bù ndu sùwaru eje ọgu; bya edeshia ẹpha phẹ. E deshìru ẹpha phẹ l'ònúlo l'ònúlo; mē l'ènyà-unuphu l'ènyà-unuphu. ³³ Iphe, a gùtaru l'ìpfu Ifuremu bē dū ùnu nemadẓú ùkpòro ise l'ùnu lanù l'ùmadẓú ùkpòro ise.

³⁴ Awa Manásẹ bē a gùkotaru iphe, bù unwoke, nòwaru ùkpòro apha kwasèru, bù ndu sùwaru eje ọgu; bya edeshia ẹpha phẹ l'ẹkwo. E deshìru ẹpha phẹ l'ònúlo l'ònúlo; mē l'ènyà-unuphu l'ènyà-unuphu. ³⁵ Iphe, a gùtaru l'ìpfu Manásẹ bē dū ùkpòro ùnu nemadẓú mgbo ẹno l'ùmadẓú ùkpòro iri.

³⁶ A -bya l'oshilòkpa Benjiaminu bē a gùkotaru iphe, bù unwoke, nòwaru ùkpòro apha kwasèru, bù ndu sùwaru eje ọgu; bya edeshia ẹpha phẹ l'ẹkwo. E deshìru ẹpha phẹ l'ònúlo l'ònúlo; mē l'ènyà-unuphu l'ènyà-unuphu. ³⁷ Iphe, a gùtaru l'ìpfu Benjiaminu bē dū ùkpòro ùnu nemadẓú mgbo ẹno l'ùnu ẹsato l'ùmadẓú ùkpòro iri.

³⁸ Oshilòkpa Danu bē a gùkotaru iphe, bù unwoke, nòwaru ùkpòro apha kwasèru, bù ndu sùwaru eje ọgu; bya edeshia ẹpha phẹ l'ẹkwo. E deshìru phẹ l'ònúlo l'ònúlo; mē l'ènyà-unuphu l'ènyà-unuphu. ³⁹ Iphe, a gùtaru l'ìpfu Danu bē dū ùkpòro ùnu nemadẓú mgbo ẹsaa l'ùnu iri l'ishii l'ùmadẓú ùkpòro iri l'ise.

⁴⁰ Oshilòkpa Asha bē a gùkotaru iphe, bù unwoke, nòwaru ùkpòro apha kwasèru, bù ndu sùwaru eje ọgu; bya edeshia ẹpha phẹ l'ẹkwo. E deshìru ẹpha phẹ l'ònúlo l'ònúlo; mē l'ènyà-unuphu l'ènyà-unuphu. ⁴¹ Iphe, a gùtaru l'ìpfu Asha bē dū ùkpòro ùnu nemadẓú mgbo ise l'ùnu ẹto l'ùmadẓú ùkpòro iri l'ise.

⁴² Oshilòkpa Nafutali bē a gùkotaru iphe, bù unwoke, nòwaru ùkpòro apha kwasèru, bù ndu sùwaru eje ọgu; bya edeshia ẹpha phẹ l'ẹkwo. E deshìru ẹpha phẹ l'ònúlo l'ònúlo; mē l'ènyà-unuphu l'ènyà-unuphu. ⁴³ Iphe, a gùtaru l'ìpfu Nafutali bē dū ùkpòro ùnu nemadẓú mgbo ishii l'ùnu iri l'ẹto l'ùmadẓú ùkpòro iri.

⁴⁴ Ndu ono bē bē ẓuru Mósìsu yẹlẹ Erònu gùru ọgu. Ndu yetarù phẹ ẹka gua ọgu ono bù ndu-ishi ndu Ízùrẹlù ùmadẓú iri l'ebo ono, nọ-chigbaaru ẹnya-unuphu unuphu phẹ ono. ⁴⁵ Iphe, bù unwoke Ízùrẹlù l'ophu, nòwaru ùkpòro apha kwasèru, bù ndu sùwaru ejeru ndu Ízùrẹlù ọgu bē a gùkotaru l'ènyà-unuphu phẹ l'ènyà-unuphu phẹ. ⁴⁶ Mkpakọ iphe, ẹphe dū g'ẹphe ha bē bù ùkpòro ùnu nemadẓú mgbo ùkpòro ẹto l'ùmadẓú ùkpòro iri l'ise; l'ùnu ùmadẓú ẹsato; l'ùmadẓú ùkpòro iri l'ẹsaa; l'ùmadẓú iri.

A gufuru ipfu Lívayi

⁴⁷ Ọlẹ ipfu Lívayi bē a ta guduru teke a gùru ndu Ízùrẹlù ọphuna. ⁴⁸ O noo kele Chipfu bē sùru Mósìsu lẹ-a: ⁴⁹ "Ndu ì tji gudu kpoloko bù ipfu Lívayi. Ta gùkobekwa phẹ mē ì guje ndu Ízùrẹlù ọphuna. ⁵⁰ Iphe, l'ii-mechia bù g'ì họtà ndu Lívayi ono g'ẹphe letajẹ ẹnya l'ùlo-ẹkwa, eedobeje ẹkwo-ekemu Chileke; ẹphe eletajẹ ẹnya l'ivu, dū iya nù; mē iphemiphe, bù iphe, aduje l'ùlo-ẹkwa ono. Ọo ẹphebedua bē a-nọduje apa ùlo-ẹkwa ono; mē iphe, bù ivu, dùkota iya nù. Ọ buri phẹ a-nwùberu iya ẹnya; ẹphe egudeje ùlo-ẹkwa nkẹphẹ kpọ-phẹe ùlo-ẹkwa ono mgburugburu. ⁵¹ Iphe, bù teke ùlo-ẹkwa ono abya atugbu; g'ọ buri ndu Lívayi bē a-phọ-tsutajẹ iya. Iphe, bù teke aakpọbe ùlo-ẹkwa ono; g'ọ bukwarupho ndu Lívayi bē a-kpọbeje iya nù. Onye ozo mmanù, jekuberu iya ntse bē ee-gbu egbugbu. ⁵² Ndu Ízùrẹlù a-kpọbeje ùlo-ẹkwa phẹ l'ònu-ogo l'ònu-ogo. Iphe, bù nwoke nọnu a-kpọbeje ùlo-ẹkwa iya l'ònu-ogo nkẹphẹ l'ẹka ẹphe kpọberu ẹkwa-ọhubama ipfu phẹ. ⁵³ Obenu lẹ ndu Lívayi bē e-gude ùlo-ẹkwa nkẹphẹ kpọ-pheta ùlo-ẹkwa ono, eedobeje ẹkwo-ekemu Chileke mgburugburu; k'ọphu Chileke ẹta atù-koshidu edzudzu-ọha Ízùrẹlù oke ẹhu-eghu iya. Ọo ndu Lívayi bē a-nọdu eleta ùlo-ẹkwa ẹka eedobeje ẹkwo-ekemu Chileke ono ẹnya."

⁵⁴ Tọbudu iya bù; ndu Ízùrẹlù mekọtaepho iphemiphe ono ẹgube ono, Chipfu sùru Mósìsu g'ọ mee ya.

2

Ekeshi ẹka ndu ipfu nọnu a-kpọbe ùlo-ẹkwa nkẹphẹ

¹ Chipfu bya epfuaru Mósìsu waa Erònu; sù phẹ: ² "Gẹ ndu Ízùrẹlù kpọbeje ùlo-ẹkwa phẹ g'ọ gha iphu l'ùlo-ẹkwa-ndzukọ. Ẹphe ebuphee ùlo-ẹkwa-ndzukọ ono mgburugburu. G'onyenọnu kpọbejekwa ùlo-ẹkwa nkia l'ònu-ogo nkẹphẹ l'ẹka ndu ẹnya-unuphu phẹ kpọberu ẹkwa-ọhubama phẹ."

Ipfu ọphu a-kpọbe ùlo-ẹkwa ebubu phẹ laaru ọzo ẹnyanwu-awawa

³ “Ndu Jiuda bụ ẹphebuedua a-kpọbe ọlọ-ẹkwa nkephẹ l'uzo ẹnyanwu-awawa; l'ọnu-ogo l'ọnu-ogo; l'ẹka ipfu ono kpọberu ẹkwa-ọhubama phẹ. Onye a-buru ishi ndu Jiuda bụ Náshonu nwa Amínadabu. ⁴ Iphe, a gutaru l'ipfu Jiuda ono bẹ dọ ọkpọro ọnu nemadzu mgbo tete l'ọnu ishii l'umadzu ọkpọro iri.

⁵ “Ndu a-kpọbe ọlọ-ẹkwa nkephẹ tsota phẹ bẹ bụ ndu ipfu kẹ Isaka. Onye a-buru ishi l'oshilokpa Isaka bụ Netanelu nwa Zuwa. ⁶ Iphe, a gutaru l'ipfu Isaka bẹ dọ ọkpọro ọnu nemadzu mgbo ishii l'ọnu iri l'ishii.

⁷ “Ndu ọzo, a-kpọbe nkephẹ tsota phẹ bẹ bụ ndu ipfu kẹ Zebulun. Onye a-buru ishi l'oshilokpa Zebulun bụ Eliyabu nwa Helonu. ⁸ Iphe, a gutaru l'ipfu Zebulun bẹ dọ ọkpọro ọnu nemadzu mgbo ẹsaa l'ọnu ẹto l'umadzu ọkpọro iri.

⁹ “Ipfu ono, a hotaru g'ẹphe l'ipfu Jiuda kpọ-kube ọlọ-ẹkwa phẹ l'ọnu-ogo l'ọnu-ogo ono bẹ tukurọ dọ ọkpọro ọnu nemadzu mgbo ọkpọro l'ọnu ishii. O buru ẹphebuedua e-vutaje uzo; ndu ọzo etso phẹ.”

Ipfu ophu a-kpọbe ọlọ-ẹkwa ebubu nkephẹ laaru uzo ndohali

¹⁰ “Ndu ophu a-kpọbe ọlọ-ẹkwa ebubu nkephẹ l'uzo ndohali bẹ bụ ipfu Rúbenu bẹ a-kpọbe iya l'ọnu-ogo l'ọnu-ogo. Onye a-buru ishi l'oshilokpa Rúbenu bụ Elizuru nwa Shediyo. ¹¹ Iphe, a gutaru l'ipfu Rúbenu bẹ dọ ọkpọro ọnu nemadzu mgbo ise l'ọnu iri l'ishii l'umadzu ọkpọro ise.

¹² “Ndu a-kpọbe ọlọ-ẹkwa nkephẹ tsota ipfu Rúbenu bẹ bụ ipfu kẹ Simiyonu. Onye a-buru ishi l'oshilokpa Simiyonu bụ Shelumelu nwa Zurishadayi. ¹³ Iphe, a gutaru l'ipfu Simiyonu bẹ dọ ọkpọro ọnu nemadzu mgbo ẹsaa l'ọnu ẹsato l'umadzu ọkpọro ise.

¹⁴ “Ndu ophu a-kpọbe nkephẹ tsota phẹ bẹ bụ ipfu Gadu. Onye a-buru ishi l'oshilokpa Gadu bụ Ẹliyasafu nwa Diyuwelu. ¹⁵ Iphe, a gutaru l'ipfu Gadu bẹ dọ ọkpọro ọnu nemadzu mgbo ise l'ọnu iri l'ẹno l'umadzu ọkpọro labọ l'iri.

¹⁶ “Ipfu ono, a hotaru g'ẹphe l'ipfu Rúbenu kpọ-kube ọlọ-ẹkwa phẹ l'ọnu-ogo l'ọnu-ogo ono bẹ tukurọ dọ ọkpọro ọnu nemadzu mgbo iri l'ẹsato l'ọnu iri l'ẹsato; l'ọkpọro ọmadzu iri l'ẹbo l'umadzu iri. O buru ẹphebuedua bụ ndu k'ẹbo, a-palihuje mẹ a -gbẹshi ije.

¹⁷ “Oo ya bụ; ndu Lívayi evuta ọlọ-ẹkwa-ndzukọ nọdu l'echilabọ ndu ipfu ono tugbushia. Oo ẹpho g'ẹphe gude kpọo ọlọ-ẹkwa phẹ l'ọnu-ogo l'ọnu-ogo ono bụ g'ẹphe e-gudeje gbẹshi ije phẹ. Ndu nonu ẹphe apagbaaru ẹkwa-ọhubama phẹ.”

Ipfu ophu a-kpọbe ọlọ-ẹkwa ebubu nkephẹ l'uzo ẹnyanwu-ariba

¹⁸ “Ndu ophu a-kpọbe ọlọ-ẹkwa ebubu nkephẹ l'uzo ẹnyanwu-ariba bẹ bụ ipfu kẹ Ifuremu; l'ọnu-ogo l'ọnu-ogo. Onye a-buru ishi l'oshilokpa Ifuremu bụ Elishama nwa Amihudu. ¹⁹ Iphe, a gutaru l'ipfu Ifuremu bẹ dọ ọkpọro ọnu nemadzu mgbo ise; l'ọnu nemadzu; l'umadzu ọkpọro ise.

²⁰ “Ndu a-kpọbe ọlọ-ẹkwa nkephẹ tsota ipfu Ifuremu bẹ bụ ipfu Manáse. Onye a-buru ishi l'oshilokpa Manáse bụ Gamalelu nwa Pedazo. ²¹ Iphe, a gutaru l'ipfu Manáse bẹ dọ ọkpọro ọnu nemadzu mgbo ẹno; l'umadzu ọkpọro iri.

²² “Ndu ophu a-kpọbe ọlọ-ẹkwa nkephẹ tsota phẹ bẹ bụ ndu ipfu kẹ Benjaminu. Onye a-buru ishi l'oshilokpa Benjaminu bụ Abidanu nwa Gidiyoni. ²³ Iphe, a gutaru l'ipfu Benjaminu bẹ dọ ọkpọro ọnu nemadzu mgbo ẹno; l'ọnu ọmadzu ẹsato; l'umadzu ọkpọro iri.

²⁴ “Ipfu ono, a hotaru g'ẹphe l'ipfu Ifuremu kpọ-kube ọlọ-ẹkwa phẹ l'ọnu-ogo l'ọnu-ogo ono bẹ tukurọ dọ ọkpọro ọnu nemadzu mgbo iri l'ẹto; l'ọnu ọmadzu iri; l'umadzu ọkpọro ise. O buru ẹphebuedua bụ ndu k'ẹto, a-palihuje mẹ a -gbẹshi ije.”

Ipfu ophu a-kpọbe ọlọ-ẹkwa ebubu nkephẹ l'uzo isheli

²⁵ “Ndu ophu a-kpọbe ọlọ-ẹkwa ebubu nkephẹ l'uzo isheli bẹ bụ ipfu Danu; l'ọnu-ogo l'ọnu-ogo. Onye a-buru ishi l'oshilokpa Danu bụ Ahiyeza nwa Amishadayi. ²⁶ Iphe, a gutaru l'ipfu Danu bẹ dọ ọkpọro ọnu nemadzu mgbo ẹsaa; l'ọnu ọmadzu iri l'ishii; l'umadzu ọkpọro iri l'ise.

²⁷ “Ndu l'a-kpọbe ọlọ-ẹkwa nkephẹ tsota ipfu Danu bẹ bụ ipfu Asha. Onye a-buru ishi l'oshilokpa Asha bụ Pagelu nwa Okuranu. ²⁸ Iphe, a gutaru l'ipfu Asha bẹ dọ ọkpọro ọnu nemadzu mgbo ise; l'ọnu ọmadzu ẹto; l'umadzu ọkpọro iri l'ise.

²⁹ “Ndu ophu a-kpọbe ọlọ-ẹkwa nkephẹ tsota phẹ bẹ bụ ndu ipfu Nafutali. Onye a-buru ishi l'oshilokpa Nafutali bụ Ahira nwa Enanu. ³⁰ Iphe, a gutaru l'ipfu Nafutali bẹ dọ ọkpọro ọnu nemadzu mgbo ishii; l'ọnu ọmadzu iri l'ẹto; l'umadzu ọkpọro iri.

³¹ “Ipfu ono, a hotaru g'ẹphe l'ipfu Danu kpọ-kube ọlọ-ẹkwa phẹ l'ọnu-ogo l'ọnu-ogo ono bẹ tukurọ dọ ọkpọro ọnu nemadzu mgbo iri lẹ tete; l'ọnu ọmadzu iri l'ẹno. O buru ẹphebuedua bẹ e-kpejeru azu l'ije phẹ ono; pagbaaru ẹkwa-ọhubama phẹ.”

³² Ndu ono bẹ̀ bụ̀ ndu Ízùrèlù; g'e gude gwa phẹ̀ ógu l'ènya-unuphu phẹ̀ l'ènya-unuphu phẹ̀. Mkpakó ndu nòkòta l'èka a kpòberu ùlò-èkwa, bụ̀ ndu a gùru ógu l'ònu-ògo l'ònu-ògo bẹ̀ dọ̀ ùkpòrò ùnu nemadzù mgbo èto; l'ùkpòrò ùmadzù iri l'ise; l'ùnu ùmadzù èsato; l'ùmadzù ùkpòrò iri l'èsaa; l'ùmadzù iri. ³³ Ólè ndu Lívayi bẹ̀ a ta gùkòbeduru lẹ̀ ndu Ízùrèlù òphuu; ọ̀ bụ̀ru ègube ono bẹ̀ Chipfu sùru Mòsìsù g'ò mee ya.

³⁴ Ọ̀o ya bụ̀; ndu Ízùrèlù mekòtaephe iphemiphe, Chipfu tũru Mòsìsù ekemu iya. Ọ̀ bũru ègube ono bẹ̀ èphe kpòbechaaru ùlò-èkwa phẹ̀ l'ònu-ògo l'ònu-ògo; p̄bùbechaa ya èkwa-òhubama phẹ̀. Nokwaphò g'èphe eshije gbèshi tũgbua; ndu òphu n̄onu èphe lẹ̀ ndu ònu-ùlò nkephẹ̀; mẹ̀ ndu ènya-unuphu nkephẹ̀.

3

Ndu Lívayi

¹ Ọ̀waa bụ̀ oshìlòkpa Èrõnu yèlè Mòsìsù lẹ̀ teke ono, Chipfu p̄furu yeru Mòsìsù l'ùbúvú Sayínayi p̄hò; ² Èpha ùnwu Èrõnu bẹ̀ bụ̀ Nadabu, bụ̀ iya bụ̀ ọ̀kpara iya; waa Abihu; mẹ̀ Eleyaza; waa Itama. ³ Noo èpha ùnwu Èrõnu, bụ̀ ndu a wũru manù l'ishi; mbù ndu ono, a hòtaru dobe g'èphe bũru ndu-uke Chileke. ⁴ Ólè Nadabu yèlè Abihu bẹ̀ daru l'atatiphu Chipfu nwũshihu; kẹ̀lè èphe gude ọ̀ku, ta adùdu nsò kpòoru Chipfu ngweja ọ̀ku l'èchiègu Sayínayi. Òphu èphe emetaduru ùnwegirima; ọ̀ bũru Eleyaza yèlè Itama bẹ̀ jeaahaarù ozi ndu-uke Chileke lẹ̀ teke ono, nna phẹ̀, bụ̀ Èrõnu nòkwaduro ndzù.

⁵ Ọ̀o ya bụ̀ Chipfu bya asù Mòsìsù: ⁶ "Chìta ip̄fu Lívayi jeye l'èka Èrõnu, bụ̀ onye uke Chileke; k'òphu èphe a-nòdu ejebude iya ozi. ⁷ Èphe a-nòdu ejeru Èrõnu ozi; bya ejeru ndu Ízùrèlù l'òphu ozi l'ùlò-èkwa-ndzukò; mbù l'èphe a-nòdu eje ozi, rwuberu phẹ̀ nù l'ùlò Chileke. ⁸ Èphe a-nòduje eleta ivu, dọ̀ l'ùlò-èkwa-ndzukò ono ènya; shì nno ejeru ndu Ízùrèlù ozi, rwuberu phẹ̀ nù l'ùlò Chileke. ⁹ Tũko ndu Lívayi l'òphu ye Èrõnu yèlè ùnwu iya l'èka; mbù l'a hòfutawaru phẹ̀ g'èphe hakòta l'èchilabò ndu Ízùrèlù l'òphu woru ye iya l'èka. ¹⁰ L'ì t̄ta Èrõnu mẹ̀ ùnwu iya èka g'èphe bũru ndu-uke Chileke. Iphe, bụ̀ onye ọ̀zo mmanù, jekuberu mgboru ùlò-nsò ono bẹ̀ ee-gbu egbugbu."

¹¹ Chipfu byakwa ep̄fuaru Mòsìsù ọ̀zo sù iya: ¹² "Lenu; mu shiwaal'èchilabò ndu Ízùrèlù hòta ndu Lívayi g'èphe nòchia ènya iphe, bụ̀ ọ̀kpara; mbù iphe, bụ̀ nwoke, vu ùzo waa ne iya èkpa-nwa lẹ̀ Ízùrèlù. Ọ̀o ya bụ̀ lẹ̀ ndu Lívayi bẹ̀ bụ̀ nkemu; ¹³ noo kẹ̀lè ndu bũkòta ọ̀kpara bụ̀ nkemu. Mbòku ono, mu gbushiru ndu bụ̀ ọ̀kpara l'alì Ijiputu ono bẹ̀ mu wotaru iphe, bụ̀ ọ̀kpara ndu Ízùrèlù; doberu onwomu; mbù e shìkpòo lẹ̀ nemadzù je akpaa l'anù. Èphe a-bũru nkemu. Ọ̀o mbèdua bẹ̀ bụ̀ Chipfu."

Agù ndu Lívayi ọ̀gu.

¹⁴ No iya; Chipfu bya ep̄furu yeru Mòsìsù l'èchiègu Sayínayi sù iya: ¹⁵ "Gua ndu Lívayi ọ̀gu; gwa phẹ̀ l'ènya-unuphu l'ènya-unuphu; mẹ̀ l'ònu l'ònu. Ndu ì-gù bẹ̀ bụ̀ unwoke, nòwaru a -gbè l'ònwaa lanù kwasèru." ¹⁶ Tòbudu iya bụ̀; Mòsìsù gwa phẹ̀ ègube ono, Chipfu p̄furu iya ya ono.

¹⁷ Waa èpha ùnwu Lívayi baa: Geshònu; mẹ̀ Kohatu; waa Merari. ¹⁸ Ọ̀waa bụ̀ èpha ùnwu Geshònu l'ènya-unuphu phẹ̀ l'ènya-unuphu phẹ̀: Libuni waa Shimeyi. ¹⁹ Ùnwu kẹ̀ Kohatu l'ènya-unuphu phẹ̀ l'ènya-unuphu phẹ̀ bẹ̀ bụ̀ Amuramu; mẹ̀ Izuha; mẹ̀ Hèburonu; waa Uzèlù. ²⁰ Ùnwu kẹ̀ Merari l'ènya-unuphu phẹ̀ l'ènya-unuphu phẹ̀ bẹ̀ bụ̀ Mahuli waa Mushi. Ndu ono tũkoru bũru ip̄fu Lívayi; ègube èphe dọ̀ l'ènya-unuphu l'ènya-unuphu phẹ̀.

²¹ Ùnwu Geshònu bụ̀ ndu ònu-ùlò Libuni waa ndu ònu-ùlò Shimeyi. Ọ̀ bũru phẹ̀ bụ̀ ndu ònu-ùlò Geshònu. ²² Unwoke, nòwaru ònwaa lanù kwasèru l'ònu Geshònu bẹ̀ dọ̀ ùnu nemadzù iri l'èsato; l'ùmadzù ùkpòrò iri l'ise. ²³ Ndu ònu-ùlò Geshònu bẹ̀ akpòbeje ùlò-èkwa ebubu phẹ̀ l'uzò ènyanwu-arìba; l'azù ùlò-èkwa Chileke. ²⁴ Onye bụ̀ ishi l'ònu Geshònu bụ̀ Èlìyasafu nwa Layèlù. ²⁵ Ozi, e yeru ùnwu Geshònu ono l'èka g'èphe jeje l'ùlò-èkwa-ndzukò ono bụ̀ eleta ùlò-èkwa Chileke ènya; waa èkwa, e gude kpua ya; mẹ̀ eleta èkwa, e gude gbobuta ònu-abata ùlò-èkwa-ndzukò ono ènya; ²⁶ mẹ̀ eleta èkwa, e gude gbobuta ònu-unuphu; waa èkwa, e gude gbobuta ònu-abata ònu-unuphu ono, nò-pheru ùlò-èkwa Chileke ono; waa òru-ngweja mgburugburu; mẹ̀ eleta ùdo ènya; waa iphe, bukpoo ozi, gbaru phẹ̀ nu.

²⁷ Ùnwu Kohatu bụ̀ ndu ònu-ùlò Amuramu; mẹ̀ ndu ònu-ùlò Izuha; mẹ̀ ndu ònu-ùlò Hèburonu; mẹ̀ ndu ònu-ùlò Uzèlù. Ọ̀ bũru phẹ̀ bụ̀ ndu ònu-ùlò Kohatu. ²⁸ Unwoke, nòwaru ònwaa lanù kwasèru lẹ̀ ndu ònu-ùlò Kohatu bẹ̀ dọ̀ ùkpòrò ùnu nemadzù; l'ùnu ùmadzù lanù; l'ùmadzù ùkpòrò iri. Ọ̀ bũru phẹ̀ bẹ̀ ọ̀ duru; mbù ozi, eejè l'ùlò dọ̀ nsò. ²⁹ Ndu ònu-ùlò Kohatu bẹ̀ akpòbeje ùlò-èkwa ebubu phẹ̀ l'uzò ndòhali ùlò-èkwa Chileke. ³⁰ Onye bụ̀ ishi l'ònu Kohatu bụ̀ Elizafanu nwa Uzèlù. ³¹ Ozi, dũru phẹ̀ nù bụ̀ eleta

okpoko Chileke ɛnya; mɛ teburu; mɛ iphe, aapfubeje orɔku; mɛ ɔru-ngweja; mɛ ivu, dɔ l'ulo-nsɔ, ndu-uke egudeje eje ozi; mɛ ɛkwa, e gude gbobuta ɛka-kakɔta-adu-nsɔ; waa iphe, bukpo ozi ɔzo, gbaru phɛ nɔ. ³² Onye-ishi ndu-ishi ndu Lívayi l'ophu bɔ Eleyaza nwa Erɔnu, bɔ onye uke Chileke. Ọo yɛbedua bɛ a hɔtaru g'ɔ buru onye-ishi ndu eleta ɛnya l'ulo-nsɔ onɔ.

³³ Ụnwu kɛ Merari bɛ bɔ phɛ bɔ ndu ɔnu-ulo Mahuli waa ndu ɔnu-ulo Mushi. Ọ buru ndu onɔ bɔ ɔnu-ulo Merari. ³⁴ Unwoke, nɔwaru ɔnwa lanɔ kwasɛru lɛ ndu ɔnu-ulo Merari dɔ ɔnu nemadzɔ iri l'ise l'umadzɔ ɔkporo iri. ³⁵ Onye bɔ ishi l'ɔnulo Merari onɔ bɔ Zuriyɛlu nwa Abihelu. Ndu ɔnu-ulo Merari akpɔbeje ɔlo-ɛkwa ebubu phɛ l'uzo isheli ɔlo-ɛkwa Chileke. ³⁶ Ozi, e yeru ɔnwu Merari l'ɛka k'ɛjeje bɔ: eleta mgbo ɔlo-ɛkwa Chileke onɔ ɛnya; mɛ oshi, e swebushiru lɛ mgbo onɔ; mɛ itso iya; mɛ ɛnya ɛka aakpɔbeje ɔkpa mgbo onɔ; waa itso onɔ; mɛ iphe, bɔ ngwa, dukota iya nɔ; waa ozi ɔzo, gbaru phɛ nɔ. ³⁷ Ozi ɔzo, e yeru phɛ l'ɛka g'ɛphe jeje bɔ: eleta ɛnya l'itso, e gude kpɔ-pheta ɔma-unuphu onɔ mgburugburu; mɛ ɔkpa iya; mɛ nggu, a kpɔru l'ulo-ɛkwa Chileke onɔ; mɛ eri, e kegbaaru iya.

³⁸ Ndu bɔ phɛ a-kpɔbeje ɔlo-ɛkwa ebubu nkepɛ l'uzo ɛnyanwu-awawa ɔlo-ɛkwa Chileke; mbɔ l'atatiɔhu ɔlo-ɛkwa-ndzukɔ onɔ; bɛ bɔ Mosisu; yɛle Erɔnu; mɛ ɔnwu Erɔnu. Ọ phɛ e-jekɔtaje iphe, bɔ ozi, ejeje ejeje l'ulo Chipfu. Onye ɔzo mmanɔ, jekuburu mgboru ɔlo Chipfu bɛ ee-gbu egbugbu. ³⁹ Iphe, bɔ ndu a guru ɔgu l'ipfu Lívayi; mbɔ ndu Mosisu yɛle Erɔnu guru ɔgu l'ɔnulo l'ɔnulo, bɔ gɛ Chipfu sɔru g'ɛphe mee ya; mbɔ unwoke, nɔwaru ɔnwa lanɔ kwasɛru bɛ dɔ ɔkporo ɔnu nemadzɔ mgbo labɔ l'ɔnu iri l'ise.

⁴⁰ Chipfu bya asɔ Mosisu: “Gɔkɔta unwoke, bɔ ɔkpara l'alɔ Ízurɛlu l'ophu ɔgu; mbɔ unwoke, nɔwaru a -gbɛ l'ɔnwa lanɔ kwasɛru; woru ɛpha phɛ deshia. ⁴¹ Lɔ woru ndu Lívayi doberu mbɛ Chipfu iche; g'ɛphe nɔdu l'ugwo ndu bɔ ɔkpara l'ulo l'ulo lɛ Ízurɛlu. Lɔ woru anɔ, bɔ iphe-edobe ndu Lívayi onɔ doberu mu; g'ɛphe nɔdu l'ugwo anɔ, vuru ɔzo waa ɛkpa-nwa l'iphe-edobe ndu Ízurɛlu l'ophu.” ⁴² Ọo ya bɔ; Mosisu gua iphe, bɔ ɔkpara l'alɔ Ízurɛlu l'ophu ɔgu; ɛgube onɔ, Chipfu sɔru g'ɔ mee ya. ⁴³ Mkpakɔ ndu bɔ ɔkpara l'iphe, bɔ unwoke l'alɔ Ízurɛlu l'ophu; mbɔ unwoke, nɔwaru a -gbɛ l'ɔnwa lanɔ kwasɛru bɛ dɔ ɔkporo ɔnu nemadzɔ mgbo labɔ; l'ɔnu iri l'ise; l'umadzɔ ɔkporo iri l'ɛto; l'umadzɔ iri l'ɛto. A guru phɛ ɔgu; deshia ɛpha phɛ l'ɛkwo.

⁴⁴ Tɔbudu iya bɔ; Chipfu bya asɔ Mosisu: ⁴⁵ “Woru ndu Lívayi doberu mu iche; g'ɛphe nɔdu l'ugwo ndu bɔ ɔkpara l'ulo l'ulo lɛ Ízurɛlu. Lɔ woru anɔ, bɔ iphe-edobe ndu Lívayi onɔ doberu mu; g'ɛphe nɔdu l'ugwo anɔ, vuru ɔzo waa ɛkpa-nwa l'iphe-edobe ndu Ízurɛlu l'ophu. Ọ kwa mbɛdua bɛ bɔ Chipfu. ⁴⁶ A -bya abya l'ɔkporo ɔmadzɔ iri l'ɛto l'umadzɔ l'iri l'ɛto onɔ, bɔ iphe, ɔkpara ndu Ízurɛlu gude ka oshilɔkpa Lívayi shii onɔ; iphe, aa-pfu gude gbata phɛ bɔ bɔ ⁴⁷ mkpɔla-ɔchaa, ɛrwa iya dɔ shɛkelu ise, bɔ iphe, eegudeje atɔ ɛrwa iphe l'eze-ulo Chileke bɛ e gude tɔa ya. ɛrwa shɛkelu lanɔ bɔ ɔkporo gera. Ụgwo onɔ bɛ aa-pfu l'ishi onye l'onye. ⁴⁸ Lɔ woru okpoga onɔ, ee-gude gbata ɔmadzɔ ole onɔ, ɛphe gude ka ndu Lívayi shi onɔ nɔ Erɔnu yɛle ɔnwu iya.” ⁴⁹ Ọo ya bɔ; Mosisu nakɔ okpoga onɔ, ee-gude gbata ndu onɔ; l'ɛka ndu onɔ, a guru ɔgu; ɛphe ka ndu Lívayi shii onɔ. ⁵⁰ Iphe, Mosisu natakotaru l'ɛka ndu bɔ ɔkpara l'alɔ Ízurɛlu bɛ bɔ mkpɔla-ɔchaa, ɛrwa iya dɔ ɔnu shɛkelu ɛto; l'ɔkporo shɛkelu ɛsato lɛ shɛkelu ise, bɔ iphe, eegudeje atɔ ɛrwa iphe l'eze-ulo Chileke bɛ e gude tɔa ya. ⁵¹ Mosisu wota okpoga-agbafɔta onɔ nɔ Erɔnu yɛle ɔnwu iya; ɛgube onɔ, Chipfu tɔru iya ya l'ekemu.

4

Awa Kohatu

¹ Chipfu bya epfuru yeru Mosisu yɛle Erɔnu; sɔ phɛ: ² “Unu gua ɔnwu Kohatu, bɔ ndu shi l'eri Lívayi ɔgu. Unu gua phɛ l'ɔnulo l'ɔnulo; mɛ l'ɛnya-unuphu l'ɛnya-unuphu. ³ Ndu unu a-gɔ bɛ bɔ iphe, bɔ unwoke, nɔwaru ɔkporo apha l'apha iri je akpaa l'ɔkporo apha labɔ l'apha iri; mbɔ ndu sɔwaru eje ozi l'ulo-ɛkwa-ndzukɔ.

⁴ “Ozi, ɔnwu Kohatu a-nɔdu eje l'ulo-ɛkwa-ndzukɔ onɔ bɔ: eleta iphe, kakɔta adɔ nsɔ ɛnya. ⁵ Ndu Ízurɛlu -nɔdu abya aphɔta ɔlo-ɛkwa phɛ tugbu; ge Erɔnu yɛle ɔnwu iya bahɔ l'ime ɔlo-ɛkwa-ndzukɔ je atɔfuta ɛkwa, eegudeje gbobuta ɛka-kakɔta-adu-nsɔ; gude iya phɔ-chia okpoko-ekemu. ⁶ Ọo ya bɔ; ɛphe ewota akpɔ umoro-ɛnyimu phɔ-kputa iya; gude ɛkwa, dukota urwukpu-urwukpu phɔa ya l'eli; bya eworu mgbɔro, eegudeje ɛka apa iya ye iya.

⁷ “L'eli teburu phɔ, eedobeje buredi onɔ, aduje l'iphu Chipfu onɔ bɛ ee-kwebeje ɛkwa, dɔ urwukpu-urwukpu; l'e wota gbamugbamu tɔ-kobe iya l'eli; mɛ ite; mɛ nkweka; waa

okoro, ngweja-mee aduje. Aatu-kobekwa iya pho buredi ono, aduje l'atatiphu Chileke makpurumkpuru ono. ⁸ Ephe abya eworu ekwa uswe-uswe tusaa l'eli iphemiphe ono; kwechita iya akpo umoro-enyimu; wota mgboro, eegudeje aka apa iya ye iya.

⁹ "Ephe abya egude ekwa, du urwukpu-urwukpu kwechia iphe, aatukobeje oroku, e gude anwu oku; gude iya kwechia oroku l'onwiya; me iphe, apaje ogu iya; me iphe, aaguje oku; me iphemiphe, eeyeje manu, e gude anwu oku. ¹⁰ Oo ya bu; epehe egude akpo umoro-enyimu phu-kputa iphemiphe ono; me ivu, dukota iya nu; woru dobe l'eli iphe, aa-dobeje iya gude apa iya.

¹¹ "Ephe a-phushi ekwa, du urwukpu-urwukpu l'eli oru-ngweja ono, e meru le mkpola-ododo ono; gude akpo umoro-enyimu kwechia ya; woru mgboro, eegudeje apa iya ye iya.

¹² "Ephe ewotakota iphe, bu ivu, eegudeje eje ozi l'ulo Chipfu; gude ekwa, du urwukpu-urwukpu kekobe iya; bya egude akpo umoro-enyimu kwechita iya; woru iya tukobe l'eli iphe, eegudeje apa iya.

¹³ "Ephe e-kpofu ntu, no l'oru-ngweja ono; woru ekwa oruswe oruswe tusaa l'eli iya. ¹⁴ Noo ya; epehe ewota iphe, bu ivu, eegudeje eje ozi l'oru-ngweja ono; tukobe l'eli ekwa oruswe oruswe ono. Mbú l'ephe a-tukobe iya iphe, aaguje oku; me oji; me iphe, eegudeje ekpo ntu; me gbanugbamú. Iphemiphe ono be ee-kwechita akpo umoro-enyimu; woru mgboro, eegudeje apa iya ye iya.

¹⁵ "Erónu yele unwu iya -kwechishigbuchaepo ulo Chipfu; me ivu, du iya nu; ndu Ízurelu -byaepo aphota ulo-ekwa phe tugbua; g'o buru unwu Kohatu e-vuta iphe ono. Ole oo g'ephe te edenyikwa aka l'iphe, du nsó; odumeka be epehe a-nwuhukwa. Oo unwu Kohatu be e-vutaje iphe ono, du l'ulo-ekwa-ndzuko ono.

¹⁶ "Eleyaza nwa Erónu, bu onye uke Chileke be ke manú, eegudeje anwu oku du l'eka; me unwu-isensu, anoduje eshi mkpo; me ngweja-nri, eegweje mbokumboku; me manú, aawuje l'ishi. Oo yebedua be a-nodu eleta ulo-ekwa Chileke l'ophu enya; me iphemiphe, du iya nu; mbú ulo Chipfu; me ivu, dukota iya nu."

¹⁷ Chipfu su Mosisu yele Erónu: ¹⁸ "Unu te ekwekwa g'onulo Kohatu chihu l'ipfu ndu Lívayi. ¹⁹ Waa iphe, unu e-meru phe; k'ophu epehe a-nodu ndzu; epehe taa nwuhudu m'ephe jekube iphe, kakota-adu-nsó ntse baa: G'o buru Erónu yele unwu iya a-bahuje l'ime ulo Chipfu je akaru onyenonu ozi ophu oo-je; me ivu, oo-vuta. ²⁰ Ole g'oshilokpa Kohatu ta abahukwa je ele enya l'iphe, du nsó ono; m'obeta o buru g'o chaa ya enya achacha mgbo lanu; odumeka be epehe a-nwushihukwa."

Unwu Geshonu

²¹ Chipfu bya asu Mosisu: ²² "Gukwaapho unwu Geshonu ogu. Gúa phe l'onulo l'onulo; me l'enya-unuphu l'enya-unuphu. ²³ Ndu ji-gu bu iphe, bu unwoke, nwaru ukporo apha l'apha iri jeye l'ukporo apha labo l'apha iri; mbú ndu suwaru eje ozi l'ulo-ekwa-ndzuko.

²⁴ "Ipe, a-buru ozi ndu onu-ulo Geshonu l'ozi, eje ejeje l'ulo-ekwa-ndzuko; me iphe, eevu evuvu be bu: ²⁵ Ephe e-vutaje ekwa, e gude mee ulo-ekwa Chileke; mbú vuta ulo-ekwa-ndzuko ono, me ekwa, e gude kpua ya; me akpo umoro-enyimu, e gude kwechia ya; me ekwa, eegudeje gbobuta onu-ulo-ekwa-ndzuko; ²⁶ me ekwa, eekobutaje mgburugburu l'oma-unuphu ono, no-pheru ulo-ekwa Chileke ono; me oru-ngweja ono; waa ekwa, eekobutaje l'onuzo; me eri, e gude gebe iya; me iphe, bukota ngwa, eegudeje eje ozi, du iya nu. Oo ndu Geshonu ono be e-gude iphe ono g'o ha mee iphe, o gbaru g'e gude iya mee. ²⁷ Ipe, bukpo ozi, unwu Geshonu ejekpo ejeje; obeta o buru evu ivu; ozo o eje ozi ozo; be bu Erónu yele unwu iya be e-goshije g'ephe e-je iya. Oo unbedua be e-goshije phe ivu, gbaru phe l'evuvu. ²⁸ Noo ozi, ndu onu-ulo Geshonu a-noduje eje l'ulo-ekwa-ndzuko bu ono. Ipe, bu ozi phe be bu Itama nwa Erónu, bu onye uke Chileke be a-nodu egoshije phe g'ephe e-je iya."

Unwu Merari

²⁹ "A -bya abya l'unwu Merari; gúa phe ogu l'onulo l'onulo; me l'enya-unuphu l'enya-unuphu. ³⁰ Ndu ji-gu bu iphe, bu unwoke, nwaru ukporo apha l'apha iri jeye l'ukporo apha labo l'apha iri; mbú ndu suwaru eje ozi l'ulo-ekwa-ndzuko. ³¹ Waa iphe, gbaru unwu Merari l'ememe teke epehe eje ozi l'ulo-ekwa-ndzuko baa: Epehe e-vutaje mgbo ulo-ekwa Chileke; me oshi, e sweshishiru le mgbo ono; me itso iya; me okpa mgbo. ³² Epehe e-vutajekwapho itso, no-pheru oma-unuphu mgburugburu; me okpa itso ono; me nggu, a kpuru l'ulo-ekwa ono; me udo iya; mewaro ivu, etsoje iya nu g'o ha; waa iphemiphe, e gude eje egube ozi ono. Unu ketaru onyenonu iphe, gbaru iya l'evuvu.

³³ "Noo ozi, ndu onu-ulo Merari a-noduje eje l'ulo-ekwa-ndzuko bu ono. O buru Itama nwa Erónu, bu onye uke Chileke be a-noduje egoshi phe g'ephe e-je ozi ono."

Iphe, ndu Lívayi kpakòru dú

³⁴ No iya; Mósísu yele Erònu; me ndu-ishi ndu Ízùrèlú bya atúko ndu Kohatu gúkota ogu; gua phẹ l'ònu l'ònu; me l'ènya-unuphu l'ènya-unuphu. ³⁵ Ndu bú unwoke, nòwaru shita l'úkporo apha l'apha iri jeye l'úkporo apha labọ l'apha iri; mbú ndu sùwaru eje ozi l'ùlo-èkwa-ndzuko; ³⁶ mbú ndu a guru l'ònu Kohatu be dú unu nemadzu ishii; l'umadzu úkporo iri l'èsa l'umadzu iri. ³⁷ Noo mkpakọ unwoke, a guru ogu l'ípfi Kohatu bú ono; mbú ndu jeru ozi l'ùlo-èkwa-ndzuko. Mósísu yele Erònu guru ogu ono egube Chipfu túru Mósísu ekemu g'ọ gua ya.

³⁸ Unwu Geshonu be a gúkwarupho ogu l'ònu l'ònu; me l'ènya-unuphu l'ènya-unuphu. ³⁹ Iphe, bú unwoke, nòwaru shita l'úkporo apha l'apha iri jeye l'úkporo apha labọ l'apha iri, bú ndu sùwaru eje ozi l'ùlo-èkwa-ndzuko ⁴⁰ be a guru ogu l'ònu l'ònu; me l'ènya-unuphu l'ènya-unuphu phẹ. Iphe, a gutaru be dú unu nemadzu ishii l'úkporo iri le nanu l'umadzu iri. ⁴¹ Noo mkpakọ unwoke, a guru ogu l'ònu l'ònu Geshonu; mbú ndu suru eje ozi l'ùlo-èkwa-ndzuko teke Mósísu yele Erònu guru phẹ ogu ge Chipfu túru phẹ iya l'ekemu.

⁴² Unwu Merari be a gúkwarupho ogu l'ònu l'ònu; me l'ènya-unuphu l'ènya-unuphu. ⁴³ Iphe, bú unwoke, nòwaru shita l'úkporo apha l'apha iri jeye l'úkporo apha labọ l'apha iri, bú ndu sùwaru eje ozi l'ùlo-èkwa-ndzuko ⁴⁴ be a guru ogu l'ònu l'ònu; guta unu umadzu esato damu. ⁴⁵ Noo mkpakọ unwoke, a gutaru l'ònu Merari bú ono. O buerupho ge Chipfu pfuru iya Mósísu bú ge Mósísu yele Erònu guru phẹ ogu ono.

⁴⁶ Oo ya bú; Mósísu yele Erònu; me ndu-ishi ndu Ízùrèlú gúkota ndu Lívayi l'ophu ogu; l'ònu l'ònu; me l'ènya-unuphu l'ènya-unuphu. ⁴⁷ Ndu ephe guru be bú iphe, bú unwoke, nòwaru shita l'úkporo apha l'apha iri jeye l'úkporo apha labọ l'apha iri, bú ndu sùwaru eje ozi l'ùlo-èkwa-ndzuko; me evu ivu. ⁴⁸ Iphe, ephe túkoru dú búru úkporo unu nemadzu; l'unu umadzu lanu; l'umadzu úkporo tete. ⁴⁹ E goshichaa ndu nonu l'èhu l'èhu ozi, ephe a-nòduje eje; me ivu, ephe a-nòduje evu. O buerupho ge Chipfu sùru Mósísu g'o mee ya bú g'o meru iya.

5

Edobe éka ndu Ízùrèlú kpoberu ùlo-èkwa phẹ nsọ

¹ Chipfu bya asu Mósísu: ² "Pfiaru ndu Ízùrèlú g'ephe chíshia iphe, bú ndu ekpenta eme l'èka ono, ephe kpoberu ùlo-èkwa ebubu phẹ ono; ephe achíshia ndu iphe alwashí alwashí l'èhu. Ephe achíshikwaapho ndu denyiru éka l'odzu; shi nno merwua onwophe. ³ Unu chífukota phẹ; unwoke; me unwanyi. Unu chíshia phẹ l'èka ono, unu kpoberu ùlo-èkwa unu g'ephe be merwu iya; mbú l'èka ono, mu bú l'echilabo unu ono." ⁴ Ndu Ízùrèlú mee ya egube ono; bya achíshikota ndu ono l'èka ono, ephe kpoberu ùlo-èkwa phẹ ono. O búru ge Chipfu pfuru iya Mósísu bú g'ephe meru iya.

K'apfu ugwo iphe, e mebyiru

⁵ Chipfu su Mósísu: ⁶ "Pfiaru ndu Ízùrèlú lè-a: Teke nemadzu; mbú nwoke; ozoo nwanýi mesweru nwibe iya egube ono, ndiphe emeje; mbú shi nno meswee Chipfu; be ikpe nmaakwaru onye obu. ⁷ Onye obu be e-pfu iphe-èji ono, o meru ono. L'ọ pfu-dzukota ugwo ejo-iphe obu, o meru obu g'ọ ha; wota ọzo lanu l'ọzo ise l'iphe iya yekobe iya nu onye ono, o mesweru ono. ⁸ O -búru l'onye ono, e mesweru ono te nweedu abubu, bú onye aa-pfu ugwo iphe ono; oo ya bú; ugwo ono aburu ke Chipfu. Onye aa-nu iya be bú onye uke Chileke. Aakpuru ebili, e gude apfu ugwo iphe-èji yekobe iya. ⁹ Iphe, bú iphe, ndu Ízùrèlú doberu nsọ g'ephe nu Chipfu, bú iphe, ephe wotaru bya anu onye uke Chileke bukota k'onye uke ono. ¹⁰ Iphe, onye doberu nsọ ge ya nu Chileke be bú onye uke Chileke be nwe iya nu. Iphe, bukpo iphe, a nuru onye uke Chileke búru onye uke Chileke ono nwe iya."

Kẹ nwanýi, ji iya ele enya l'oori ogori

¹¹ Tòbudu iya bú; Chipfu bya asu Mósísu: ¹² "Pfiaru ndu Ízùrèlú; su phẹ: O -búru lè nwoke be nyee ya akpa njo uri; shi nno emeswe ji iya; ¹³ mbú; o -búru lè yele nwoke ozo kwaru; o shi nno merwua onwiya; ophu ji iya ta amadu; teme ophu egechiduru iya teke oome iya; ophu o dudu onye gbaru ekebe l'ọo iphe, o meru bú ono; ¹⁴ mbú; o -búru lè nwoke ono be nonyaaru; o koaharu nyee ya ono okophoo; leahaa ya enya l'o merwuwuru onwiya; lè teke nwanýi ono merwuru onwiya; ozoo l'a nonyaaru; o koaharu nyee ya ono okophoo; leahaa ya enya l'o merwuru onwiya l'èbe abu l'o merwuru onwiya; ¹⁵ ge nwoke ono duta nyee ya ono jepfu onye uke Chileke. L'ọ gude ọzo lanu l'ime nkweka ukpokutu balí, e keru ọzo iri, ee-gude gwee eja èhu nyee

ya ono. G'ò to yekwa manù l'ukpokutu balí ono; òphu o yekwa iya ùnwù-isènsu; noo kéle òò ngweja-nri, e gwerù lẹ k'òkophoo; mbù ngweja, e gude anyata ejo-iphe.

¹⁶ "G'onye uke Chileke duritaru nwanýi ono ntse g'ò p'furu l'atátiphu Chipfu. ¹⁷ Qo ya bú; onye uke Chileke ono ekuta mini, e doberu nsò l'ite, a kpúru l'úrwa; kpota udzu eja, shi l'òma-ùlo ùlo-ékwa Chileke wúru ye l'ime mini ono. ¹⁸ Onye uke Chileke -p'fùbechaepho nwanýi ono l'atátiphu Chipfu; l'òotofu iya iphe, o keberu l'ishi; pata ngweja-nri ono, e gude anyata ejo-iphe ono nù iya g'ò parù l'èka; mbù ngweja-nri ono, e gwerù lẹ k'òkophoo ono. Onye uke Chileke ono l'onwiya aparú mini, atso ilu ono, emeje gẹ nemadzù búru onye a túru ònu ono. ¹⁹ Q búru teke ono bẹ onye uke Chileke a-nù nwanýi ono nte g'ò ria sù: 'Q -bùru l'ò tọ dudu nwoke ozo, gu l'iya kwajeru; ophu ì tì kpadúru njo ùri; shiwaa nno merwua onwongu l'èhu-nwoke ozo, gbahakwa ji ngu-a; gẹ mini, atso ilu-a, emeje gẹ nemadzù búru onye a túru ònu-a ta adúkwa iphe, oo-me ngu. ²⁰ Qloburu l'ì nọ l'èka ji ngu-a; bya akpaa njo ùri; gu lẹ nwoke ozo kwaa gbahakwa ji ngu-a; i shi nno merwua onwongu; ²¹ gẹ Chipfu mekwaa g'èkpa-nwa chihu ngu; mbù g'ì tì tù nwa l'utapfu; g'ì búru onye aa-nòduje ephu l'iphu; bya anma l'ejo ètu l'ibe unu.' Noo nte, onye uke Chileke ono a-sù nwanýi ono g'ò ria; t'ua onwiya ònu bú ono. ²² 'Mbù; gẹ mini, atso ilu-a, emeje gẹ nemadzù búru onye a túru ònu-a kpobakwa ngu l'èpho; k'òphu èkpa-nwa e-chihu ngu; g'ì tì tù nwa l'utapfu.'

"Qo ya bú; nwanýi ono asù: 'G'ò dù nù g'ì p'furu. G'ò dù nù g'ì p'furu.'

²³ "Onye uke Chileke ono abya atuko ejo ènwa ono, o guru ono deshikòta l'èkwo; l'ò bya asaru iphe ono, o deru ono ye lẹ mini, atso ilu ono. ²⁴ L'ò bya eworu mini, atso ilu ono, emeje nemadzù g'ò búru onye a túru ònu ono nù nwanýi ono g'ò ngua. Q -ngue ya pho; mini ono anòdu iya l'èpho; mee g'èjo iphe-èhuka, tsohuru ilu dapfuta iya. ²⁵ Lẹ teke ono bẹ onye uke Chileke ono a-nata nwanýi ono ngweja-nri ono, e gwerù lẹ k'òkophoo ono, nwanýi ono pa l'èka ono; l'òboba amaa ya amama l'atátiphu Chipfu; woru iya je edobe l'òru-ngweja. ²⁶ Onye uke Chileke ono abya ahajia ngweja-nri ono mkpoji-èka; woru kpoo òku l'òru-ngweja ono. Ngweja ono a-bùru ngweja, e gude anyata ejo-iphe ono. O -mechaepho nno; l'ò bya anù nwanýi ono mini ono g'ò ngua. ²⁷ Q -bùru l'ò merwurwu onwiya; mbù l'ò mesweru ji iya; bẹ bú teke a nueru iya pho mini ono; o ngua; o bahù iya l'èpho bẹ oo-me g'èjo iphe-èhuka, atso ilu dapfuta iya. Oo-me g'èkpa-nwa chihu iya; g'ò tọ tù nwa l'utapfu; tẹmanu o búru onye vu ònu l'ibe phẹ. ²⁸ Teke o bú lẹ nwanýi ono bẹ te emerwuduru onwiya; mbù-a; o -bùru lẹ nwanýi ono dù ree; bẹ o tọ dudu iphe, bya l'e-me iya nù; òo-nòdu anwùshi ùnwegirima.

²⁹ "Noo ekemu, a túru swiberu nwanýi, ji iya ekoru okophoo; mbù nwanýi, nọ l'èka ji iya; o nòdu akpajẹ njo ùri; emerwùshi onwiya; ³⁰ ozo l'a nonyaaru nwoke koaharu nyee ya okophoo; leahaa ya njo ènya. G'onye uke Chileke p'fube nwanýi òbu l'iphu Chipfu mekòta iya iphemiphe ono, a túru l'ekemu ono. ³¹ Nwoke ono l'onwiya bẹ ta adúkwa ejo-iphe, a-tukoru iya l'ishi. Qo nwanýi ono e-vuru ejo-iphe, o metaru kpua onwiya."

6

Onye woru onwiya doberu Chipfu iche

¹ Chipfu sù Mòsisu: ² "P'furu yeru ndu Ìzùrelù sù phẹ-a: O -nweru nwoke; ozoo nwanýi, kweru ukwe, gbaru iche sù lẹ ya a-dùru Chipfu iche; mbù lẹ ya e-dobe onwiya gẹ ya búru onye gbaru iche l'ènya Chipfu; ³ g'onye obu ta ngujekwa mée; ozoo iphe, aangù angungu, atso atso. Ophu o ngujekwa mée-veniga; ozoo ophu e meru l'iphe, aangù angungu ozo, atso atso. G'ò tọ ngujekwa mini akpuru vayinu; ophu o rijekwa akpuru vayinu oyii; ozoo ophu e gheru egheghe. ⁴ G'ò to rijekwa iphe, shi l'oshi vayinu; m'ò bú akpuru vayinu òbu l'onwiya; ozoo egbo vayinu jeye teke òo-bù-beru onye dùru Chipfu iche.

⁵ "Akwo ta abyadu e-rwu iya l'ishi jeye g'òo-bù-beru onye doberu onwiya iche ono. Qo-dùepho iche g'ò dù iya jasù; teke ono, o doberu onwiya Chipfu iche ono edua. Ègbushi, nọ iya l'ishi bẹ òo-ha g'ò rwuchia erwuchi. ⁶ L'ògè teke ono, o dùru Chipfu iche ono bẹ o tọ byadu e-je lẹ mgboru èka odzu nọ. ⁷ Mbù; obeta o búru l'òo nna iya nwùhuru; ozoo l'òo ne iya nwùhuru; ozoo l'òo nwune iya kẹ nwoke; ozoo nwune iya kẹ nwanýi bẹ o tọ búdu iya e-me g'ò túrwua onwiya; kẹle abubu, o bú onye dùru Chileke iche; tukoru iya l'ishi. ⁸ Lẹ teke ono òo-nòkotakpo búru onye doberu onwiya iche ono bẹ o bú onye dùru Chipfu nsò.

⁹ "Teke o nweru onye gbabuhuru nwùhu lẹ mgboru èka o nọ; o shi nno túrwua onwiya l'abubu ono, o bú onye dùru Chileke iche ono, bú ophu tukoru iya l'ishi ono; g'ò nọ abalí èsaa; o -rwuepho lẹ mbòku k'èsaa; l'ò kpùshia ishi; shi nno rọo onwiya èhu ozo.

¹⁰ O -be lẹ mbòku k'ẹsato; l'ò wota ndo labò; ọzoo ọnwu kparaka labò wojeru onye uke Chileke l'ọnu ọlọ-ẹkwa-ndzuko. ¹¹ Ọo ya bụ; onye uke Chileke ono abya ewota nanu gwee ngweja-iphe-ẹji; l'ò wota nanu ọphuu gwee ngweja-akpọ-ọku gude pfula ụgwọ iphe-ẹji ono, o meru ono; mbụ l'ò nọru lẹ mgboru ẹka nemadzu nwuhuru. Ọ bụru mbòku onokwaphò bẹ oo-me g'ishi iya dọ-phu nsò azụ. ¹² L'ò byakwa aburu onye duru Chipfu iche g'ò shi bura iya. Ọ -nọ-dzua ya; l'ò kpata ebili, gbaru apha je anụ g'e gude gweeru iya ngweja-apfu-ụgwọ. Ọphu, ọ nọhawaru phò bẹ a taa gụkwa eye iya; kele ọ nọ iya turwua onwiya.

¹³ "Qwaa bụ ekemu, duru onye woru onwiya doberu Chipfu iche; nọo ya nọ-dzua. Ee-duru onye ọbu bya l'ọnu ọlọ-ẹkwa-ndzuko. ¹⁴ Ọ bụru l'ẹka ono bẹ ọo-nọdu woru iphe, ọonu Chipfu nụ iya. Ọo-nụ iya ebili, gbaru apha, te nwedu ẹka iphe mebyiru iya g'e gude gwee ngweja-akpọ-ọku; l'ò bya anụ nwada aturu, gbawaru apha, te enwedu ẹka iphe mebyiru iya g'e gude gwee ngweja-iphe-ẹji; l'ò nụ ebili, te enwedu ẹka iphe mebyiru iya g'e gude gwee ngweja-ẹhu-guu. ¹⁵ Iphe ọzo, oo-yekobe iya bụ nkata buredi, e te yeduru iphe ekoje buredi; waa akara, e meru l'ukpokutu witi, gwọọ lẹ manụ; mẹ ẹcha-mbekee, a wuru manụ l'eli; waa ngweja-nri; yele ngweja-mẹe, ayijeru iya nụ.

¹⁶ "Iphe ono g'ò ha bẹ onye uke Chileke e-gweru nụ Chipfu. L'ò gwee ngweja-iphe-ẹji ono; waa ngweja-akpọ-ọku ono. ¹⁷ Onye uke Chileke ono bẹ e-woru nkata buredi ono, ekoduru ekoko ono nụ Chipfu; bya egbua ebili phò gude gwee ngweja-ẹhu-guu nụ Chipfu; bya eyekobekwa iya phò ngweja-nri; yee ngweja-mẹe, etsoje iya nụ tuko gwee. ¹⁸ Ọ bụru l'ọnu ọlọ-ẹkwa-ndzuko bẹ onye ono, woru onwiya doberu Chipfu iche ono a-nọdu kpushia ishi ono, o shi doberu Chileke iche ono. L'ò kpota egbushi iya ono ye l'ọku, nọ lẹ mkpula ẹka iphe, e gude gwee ngweja-ẹhu-guu nọ.

¹⁹ "Onye ono, duru Chipfu iche ono -kpushichaepho ishi ono, o doberu iche ono; g'onye uke Chileke wota ẹka ebili ono ọphu e shiru eshishi dee ya l'ẹka; l'ò bya ewotafua akara lanu, te koduru ekoko lẹ nkata ono; waa ẹcha-mbekee lanu, te koduru ekoko nụ iya. ²⁰ Ọo ya bụ; onye uke Chileke ono abya amaa ya amama l'iphu Chipfu g'ò bụru ngweja amama. Iphe ono bẹ dọ nsò; ọ bụru onye uke Chileke bẹ nwe iya nụ; yele ndi ebili ono, a maru amama; mẹ ụtapfu iya ono, a nuru Chipfu ono. E -mechaa nno; onye ono, duru Chipfu iche ono angwaro mẹe.

²¹ "Ono bụ ekemu duru onye woru onwiya doberu Chipfu iche; mbụ onye kwetaru ukwe lẹ ya e-woru onwiya doberu Chipfu iche; wakwaphò iphe, ọo-nuje Chipfu mẹ ọ nọ-dzue ya phò; a -gufukwa iphe ọzo, ọo-dụ ike gbatafua. Ọle o medzufutaje iphe, o kweru ukwe iya; lẹ g'ekemu onye duru Chipfu iche gude dọ."

Onu-oma ndu-uke Chileke l'ẹhu ndu Ízurelu

²² Chipfu bya asụ Mósisu: ²³ "Pfuaru Erọnu yele ọnwu iya sụ phẹ g'ẹphe gojeru ndu Ízurelu ọnu-oma. Waa g'ẹphe epfuje iya baa:

²⁴ " 'Gẹ Chipfu goru ọnu-oma nụ unu; chee unu.

²⁵ Gẹ Chipfu mee g'atatiphu iya gbuaru unu nwijnwii;
l'ò meeru unu eze-iphe-oma.

²⁶ Gẹ Chipfu ghaaru unu iphu;
mee g'ẹhu dọ unu guu.'

²⁷ "Ọo ya bụ; ẹphe -gude ẹpha mu goru ọnu-oma nụ ndu Ízurelu; mu agoru ọnu-oma nụ phẹ."

7

Ngweja, e gude edobe ọlọ-ẹkwa Chipfu iche

¹ Tọbudu iya bụ; Mósisu bvubechaepho ọlọ-ẹkwa Chipfu ono; ọ wua ya manụ; bya edobe iya iche; bya edobekwaphò iphe, bụ ivu nọ iya nụ g'ò ha iche. Nokwaphò g'ò wuru manụ l'ọru-ngweja; dobe iya iche; bya edobekwaphò iphe, bụ ivu ọru-ngweja ono g'ò ha iche. ² Ọo ya bụ; ndu-ishi ndu Ízurelu, bụ ndu-ishi l'ẹnya-unuphu l'ẹnya-unuphu; mbụ ndu-ishi l'ipfu l'ipfu, bụ iya bụ ndu ono, bụ ishi ndu ọphu a guru ọgu ono bya eworu iphe nụ. ³ Iphe, ẹphe nuru Chipfu bẹ bụ ọgba-kperekpere ishii, e kpuchiru iphe; mẹ oke-eswi iri l'ẹbo. Ndu-ishi ono bẹ nuchaaru oke-eswi lanu oke-eswi lanu l'ẹhu l'ẹhu. Ẹphe dọ ẹbo ẹbo nucha ọgba-kperekpere lanu. Noo iphe, ẹphe wotaru bya anụ l'iphu ọlọ-ẹkwa Chipfu bụ ono.

⁴ Chipfu sụ Mósisu: ⁵ "Natakota phẹ iphe ono, ẹphe nuru; k'ọphu ee-gude iya eje ozi l'ọlọ-ẹkwa-ndzuko. L'i woru iya nụ ndu Lívayi. Onyenonu bẹ ịi-nucha ya lẹ g'ozí iya gbaru."

⁶ Oo ya bụ; Mósisu bya ewota ogba-kperekpere onọ; mę oke-eswi onọ nđu Lívayi. ⁷ Ụnwu Geshonu bę ọ nuru ogba-kperekpere labo; waa oke-eswi ęno g'ęphe gude jeje ozi, gbaru pę nų. ⁸ O nų ụnwu Merari ogba-kperekpere ęno; waa oke-eswi ęsato g'ęphe gude jeje ozi, gbaru pę nų. G'ęphe ha bę ńokota l'ęka Itama nwa Eronu, bų onye uke Chileke eje ozi pę. ⁹ Obenu l'ọ tọ dudu ophu ọ nuru ụnwu Kohatu; kele ọo ęphebedua bę evu iphe, dų nsọ onọ l'ukuvu duru.

¹⁰ Mbọku, a wuru manų l'ọru-ngweja Chileke g'e gude woru iya ye Chileke l'ęka bę ndu-ishi onọ wotagbaaru iphe bya anų Chileke l'iphu ọru-ngweja onọ. ¹¹ Chipfu bya asų Mósisu: "Gę ndu-ishi onọ byaję nanų nanų lę mbọku lę mbọku bya anų iphe ngweja pę g'e bę lę ọru-ngweja onọ; shi nno woru iya ye Chileke l'ęka."

¹² Onye wotaru iphe nkiya bya anų lę mbọku kę mbų bę bų Nášonu nwa Amínadabu, bų onye-ishi ndu Jiuda. ¹³ Iphe, ọ nuru bų gbamųgbamu mkpọla-ọchaa lanų, ęrwa iya dų ụkporo shękelu ishii lę shękelu iri; bya anųkwapho ochi lanų, e meru lę mkpọla-ọchaa, ęrwa iya dų ụkporo shękelu ęto lę shękelu iri. G'ọ ha bų iphe, eegudeje atų ęrwa iphe l'eze-ulo Chileke bę e gude tų ya. Ophu nonu bę e yejishikotaru ukpokutu ereshi, a gworu lę manų; g'e gude gwee ngweja-nri. ¹⁴ Iphe ozo, ọ nuru bę bų ago lanų, e meru lę mkpọla-ododo, ęrwa iya dų shękelu iri; iphe, jiru iya nų bų ụnwu-isęnsu; ¹⁵ bya anų nwa oke-eswi lanų; waa ebili lanų; waa nwa ebili lanų, gbaru apha, ee-gude gwee ngweja-akpo-oku; ¹⁶ waa mkpi lanų, ee-gude gwee ngweja-iphe-ęji; ¹⁷ mę oke-eswi labo; waa ebili ise; mę mkpi ise; mę ụnwu ebili ise, gbachaaru apha, ee-gude gwee ngweja-ęhu-guu. Noo iphe, Nášonu nwa Amínadabu wotaru bya anų bų onọ.

¹⁸ O be lę mbọku k'ębo; Netanelu nwa Zuwa, bų onye-ishi l'ipfu Isaka wota iphe nkiya bya anų. ¹⁹ Iphe, ọ nuru bų gbamųgbamu mkpọla-ọchaa lanų, ęrwa iya dų ụkporo shękelu ishii lę shękelu iri; bya anųkwapho ochi lanų, e meru lę mkpọla-ọchaa, ęrwa iya dų ụkporo shękelu ęto lę shękelu iri. G'ọ ha bų iphe, eegudeje atų ęrwa iphe l'eze-ulo Chileke bę e gude tų ya. Ophu nonu bę e yejishikotaru ukpokutu ereshi, a gworu lę manų; g'e gude gwee ngweja-nri. ²⁰ Iphe ozo, ọ nuru bę bų ago lanų, e meru lę mkpọla-ododo, ęrwa iya dų shękelu iri; iphe, jiru iya nų bų ụnwu-isęnsu; ²¹ bya anų nwa oke-eswi lanų; waa ebili lanų; waa nwa ebili lanų, gbaru apha, ee-gude gwee ngweja-akpo-oku; ²² waa mkpi lanų, ee-gude gwee ngweja-iphe-ęji; ²³ mę oke-eswi labo; waa ebili ise; waa mkpi ise; mę ụnwu ebili ise, gbachaaru apha, ee-gude gwee ngweja-ęhu-guu. Noo iphe, Netanelu nwa Zuwa wotaru bya anų bų onọ.

²⁴ O be lę mbọku k'ęto; Eliyabu nwa Helonu, bų onye-ishi ndu kę Zebulun wota iphe nkiya bya anų. ²⁵ Iphe, ọ nuru bų gbamųgbamu mkpọla-ọchaa lanų, ęrwa iya dų ụkporo shękelu ishii lę shękelu iri; bya anųkwapho ochi lanų, e meru lę mkpọla-ọchaa, ęrwa iya dų ụkporo shękelu ęto lę shękelu iri. G'ọ ha bų iphe, eegudeje atų ęrwa iphe l'eze-ulo Chileke bę e gude tų ya. Ophu nonu bę e yejishikotaru ukpokutu ereshi, a gworu lę manų; g'e gude gwee ngweja-nri. ²⁶ Iphe ozo, ọ nuru bę bų ago lanų, e meru lę mkpọla-ododo, ęrwa iya dų shękelu iri; iphe, jiru iya nų bų ụnwu-isęnsu; ²⁷ O bya anų nwa oke-eswi lanų; waa ebili lanų; waa nwa ebili lanų, gbaru apha, ee-gude gwee ngweja-akpo-oku; ²⁸ waa mkpi lanų, ee-gude gwee ngweja-iphe-ęji; ²⁹ waa oke-eswi labo; mę ebili ise; waa mkpi ise; mę ụnwu ebili ise, gbachaaru apha, ee-gude gwee ngweja-ęhu-guu. Noo iphe, Eliyabu nwa Helonu wotaru bya anų bų onọ.

³⁰ O be lę mbọku k'ęno; Elizuru nwa Shediyo, bų onye-ishi, ụnwu Rúbenu wota iphe nkiya bya anų. ³¹ Iphe, ọ nuru bų gbamųgbamu mkpọla-ọchaa lanų, ęrwa iya dų ụkporo shękelu ishii lę shękelu iri; bya anųkwapho ochi lanų, e meru lę mkpọla-ọchaa, ęrwa iya dų ụkporo shękelu ęto lę shękelu iri. G'ọ ha bų iphe, eegudeje atų ęrwa iphe l'eze-ulo Chileke bę e gude tų ya. Ophu nonu bę e yejishikotaru ukpokutu ereshi, a gworu lę manų; g'e gude gwee ngweja-nri. ³² Iphe ozo, ọ nuru bę bų ago lanų, e meru lę mkpọla-ododo, ęrwa iya dų shękelu iri; iphe, jiru iya nų bų ụnwu-isęnsu; ³³ O bya anų nwa oke-eswi lanų; waa ebili lanų; waa nwa ebili lanų, gbaru apha, ee-gude gwee ngweja-akpo-oku; ³⁴ waa mkpi lanų, ee-gude gwee ngweja-iphe-ęji; ³⁵ waa oke-eswi labo; mę ebili ise; waa mkpi ise; waa ụnwu ebili ise, gbachaaru apha, ee-gude gwee ngweja-ęhu-guu. Noo iphe, Elizuru nwa Shediyo wotaru bya anų bų onọ.

³⁶ O be lę mbọku k'ise; Shelumęlu nwa Zurishadayi, bų onye-ishi ụnwu Simiyonu wota iphe nkiya bya anų. ³⁷ Iphe, ọ nuru bų gbamųgbamu mkpọla-ọchaa lanų, ęrwa iya dų ụkporo shękelu ishii lę shękelu iri; bya anųkwapho ochi lanų, e meru lę mkpọla-ọchaa, ęrwa iya dų ụkporo shękelu ęto lę shękelu iri. G'ọ ha bų iphe, eegudeje atų ęrwa iphe l'eze-ulo Chileke bę e gude tų ya. Ophu nonu bę e yejishikotaru ukpokutu ereshi, a gworu lę manų; g'e gude gwee ngweja-nri. ³⁸ Iphe ozo, ọ nuru bę bų ago lanų, e meru lę mkpọla-ododo, ęrwa iya dų shękelu iri; iphe, jiru iya nų bų ụnwu-isęnsu; ³⁹ O bya anų nwa oke-eswi lanų; waa ebili lanų; mę nwa ebili lanų, gbaru apha, ee-gude gwee

ngweja-akpo-oku; ⁴⁰ waa mkpi lanu, ee-gude gwee ngweja-iphe-eji; ⁴¹ waa oke-eswi labo; me ebili ise; waa mkpi ise; waa unwu ebili ise, gbachaaru apha, ee-gude gwee ngweja-ehu-guu. Noo iphe, Shelumelu nwa Zurishadayi wotaru bya anu bu ono.

⁴² O be le mboku k'ishii; Eliyasafu nwa Diyuwelu, bu onye-ishi unwu Gadu wota iphe nkiya bya anu. ⁴³ Iphe, o nuru bu gbamugbam mkpola-ochaa lanu, erwa iya du ukporo shekelu ishii le shekelu iri; bya anukwapho ochi lanu, e meru le mkpola-ochaa, erwa iya du ukporo shekelu eto le shekelu iri. G'o ha bu iphe, eegudeje atu erwa iphe l'eze-ulo Chileke be e gude tua ya. Ophu nonu be e yejishikotaru ukpokutu ereshi, a gworu le manu; g'e gude gwee ngweja-nri. ⁴⁴ Iphe ozo, o nuru be bu ago lanu, e meru le mkpola-ododo, erwa iya du shekelu iri; iphe, jiru iya nu bu unwu-isensu; ⁴⁵ O bya anu nwa oke-eswi lanu; waa ebili lanu; me nwa ebili lanu, gbaru apha, ee-gude gwee ngweja-akpo-oku; ⁴⁶ waa mkpi lanu, ee-gude gwee ngweja-iphe-eji; ⁴⁷ waa oke-eswi labo; me ebili ise; waa mkpi ise; waa unwu ebili ise, gbachaaru apha, ee-gude gwee ngweja-ehu-guu. Noo iphe, Eliyasafu nwa Diyuwelu wotaru bya anu bu ono.

⁴⁸ O be le mboku k'esaa; Elishama nwa Amihudu, bu onye-ishi ndu Ifuremu wota iphe nkiya bya anu. ⁴⁹ Iphe, o nuru bu gbamugbam mkpola-ochaa lanu, erwa iya du ukporo shekelu ishii le shekelu iri; bya anukwapho ochi lanu, e meru le mkpola-ochaa, erwa iya du ukporo shekelu eto le shekelu iri. G'o ha bu iphe, eegudeje atu erwa iphe l'eze-ulo Chileke be e gude tua ya. Ophu nonu be e yejishikotaru ukpokutu ereshi, a gworu le manu; g'e gude gwee ngweja-nri. ⁵⁰ Iphe ozo, o nuru be bu ago lanu, e meru le mkpola-ododo, erwa iya du shekelu iri; iphe, jiru iya nu bu unwu-isensu; ⁵¹ O bya anu nwa oke-eswi lanu; waa ebili lanu; waa nwa ebili lanu, gbaru apha, ee-gude gwee ngweja-akpo-oku; ⁵² waa mkpi lanu, ee-gude gwee ngweja-iphe-eji; ⁵³ waa oke-eswi labo; me ebili ise; waa mkpi ise; waa unwu ebili ise, gbachaaru apha, ee-gude gwee ngweja-ehu-guu. Noo iphe, Elishama nwa Amihudu wotaru bya anu bu ono.

⁵⁴ O be le mboku k'esato; Gamalelu nwa Pedazo, bu onye-ishi ndu ipfu Manase wota iphe nkiya bya anu. ⁵⁵ Iphe, o nuru bu gbamugbam mkpola-ochaa lanu, erwa iya du ukporo shekelu ishii le shekelu iri; bya anukwapho ochi lanu, e meru le mkpola-ochaa, erwa iya du ukporo shekelu eto le shekelu iri. G'o ha bu iphe, eegudeje atu erwa iphe l'eze-ulo Chileke be e gude tua ya. Ophu nonu be e yejishikotaru ukpokutu ereshi, a gworu le manu; g'e gude gwee ngweja-nri. ⁵⁶ Iphe ozo, o nuru be bu ago lanu, e meru le mkpola-ododo, erwa iya du shekelu iri; iphe, jiru iya nu bu unwu-isensu; ⁵⁷ O bya anu nwa oke-eswi lanu; waa ebili lanu; waa nwa ebili lanu, gbaru apha, ee-gude gwee ngweja-akpo-oku; ⁵⁸ waa mkpi lanu, ee-gude gwee ngweja-iphe-eji; ⁵⁹ waa oke-eswi labo; me ebili ise, waa mkpi ise; waa unwu ebili ise, gbachaaru apha, ee-gude gwee ngweja-ehu-guu. Noo iphe, Gamalelu nwa Pedazo wotaru bya anu bu ono.

⁶⁰ O be le mboku ke tete; Abidanu nwa Gidiyoni, bu onye-ishi ndu Benjiaminu wota iphe nkiya bya anu. ⁶¹ Iphe, o nuru bu gbamugbam mkpola-ochaa lanu, erwa iya du ukporo shekelu ishii le shekelu iri; bya anukwapho ochi lanu, e meru le mkpola-ochaa, erwa iya du ukporo shekelu eto le shekelu iri. G'o ha bu iphe, eegudeje atu erwa iphe l'eze-ulo Chileke be e gude tua ya. Ophu nonu be e yejishikotaru ukpokutu ereshi, a gworu le manu; g'e gude gwee ngweja-nri. ⁶² Iphe ozo, o nuru be bu ago lanu, e meru le mkpola-ododo, erwa iya du shekelu iri; iphe, jiru iya nu bu unwu-isensu; ⁶³ O bya anu nwa oke-eswi lanu; waa ebili lanu; waa nwa ebili lanu, gbaru apha, ee-gude gwee ngweja-akpo-oku; ⁶⁴ waa mkpi lanu, ee-gude gwee ngweja-iphe-eji; ⁶⁵ waa oke-eswi labo; me ebili ise; waa mkpi ise; waa unwu ebili ise, gbachaaru apha, ee-gude gwee ngweja-ehu-guu. Noo iphe, Abidanu nwa Gidiyoni wotaru bya anu bu ono.

⁶⁶ O be le mboku k'iri; Ahieze nwa Amishadayi, bu onye-ishi ndu ipfu Danu wota iphe nkiya bya anu. ⁶⁷ Iphe, o nuru bu gbamugbam mkpola-ochaa lanu, erwa iya du ukporo shekelu ishii le shekelu iri; bya anukwapho ochi lanu, e meru le mkpola-ochaa, erwa iya du ukporo shekelu eto le shekelu iri. G'o ha bu iphe, eegudeje atu erwa iphe l'eze-ulo Chileke be e gude tua ya. Ophu nonu be e yejishikotaru ukpokutu ereshi, a gworu le manu; g'e gude gwee ngweja-nri. ⁶⁸ Iphe ozo, o nuru be bu ago lanu, e meru le mkpola-ododo, erwa iya du shekelu iri; iphe, jiru iya nu bu unwu-isensu; ⁶⁹ O bya anu nwa oke-eswi lanu; waa ebili lanu; waa nwa ebili lanu, gbaru apha, ee-gude gwee ngweja-akpo-oku; ⁷⁰ waa mkpi lanu, ee-gude gwee ngweja-iphe-eji; ⁷¹ waa oke-eswi labo; me ebili ise; waa mkpi ise; waa unwu ebili ise, gbachaaru apha, ee-gude gwee ngweja-ehu-guu. Noo iphe, Ahieze nwa Amishadayi wotaru bya anu bu ono.

⁷² O be le mboku k'iri le nanu; Pagelu nwa Okuraru, bu onye-ishi ndu ipfu Asha wota iphe nkiya bya anu. ⁷³ Iphe, o nuru bu gbamugbam mkpola-ochaa lanu, erwa iya du ukporo shekelu ishii le shekelu iri; bya anukwapho ochi lanu, e meru le mkpola-ochaa, erwa iya du ukporo shekelu eto le shekelu iri. G'o ha bu iphe, eegudeje atu erwa iphe

l'eze-ulo Chileke be e gude tua ya. Ophu nonu be e yejishikotaru ukpokutu ereshi, a gworu le manu; g'e gude gwee ngweja-nri. ⁷⁴ Iphe ozo, o nuru be bu ago lanu, e meru le mkpola-ododo, erwa iya du shekelu iri; iphe, jiru iya nu bu unwu-isensu; ⁷⁵ O bya anu nwa oke-eswi lanu; waa ebili lanu; waa nwa ebili lanu, gbaru apha, ee-gude gwee ngweja-akpo-oku; ⁷⁶ waa mkpi lanu, ee-gude gwee ngweja-iphe-eji; ⁷⁷ waa oke-eswi labo; me ebili ise; waa mkpi ise; waa unwu ebili ise, gbachaaru apha, ee-gude gwee ngweja-ehu-guu. Noo iphe, Pagelu nwa Okuranu wotaru bya anu bu ono.

⁷⁸ O be le mboku k'iri l'ebo; Ahira nwa Enanu, bu onye-ishi unwu Nafutali wota iphe nkiya bya anu. ⁷⁹ Iphe, o nuru bu gbamugbamu mkpola-ochaa lanu, erwa iya du ukporo shekelu ishii le shekelu iri; bya anukwapho ochi lanu, e meru le mkpola-ochaa, erwa iya du ukporo shekelu eto le shekelu iri. G'o ha bu iphe, eegudeje atu erwa iphe l'eze-ulo Chileke be e gude tua ya. Ophu nonu be e yejishikotaru ukpokutu ereshi, a gworu le manu; g'e gude gwee ngweja-nri. ⁸⁰ Iphe ozo, o nuru be bu ago lanu, e meru le mkpola-ododo, erwa iya du shekelu iri; iphe, jiru iya nu bu unwu-isensu; ⁸¹ O bya anu nwa oke-eswi lanu; waa ebili lanu; waa nwa ebili lanu, gbaru apha, ee-gude gwee ngweja-akpo-oku; ⁸² waa mkpi lanu, ee-gude gwee ngweja-iphe-eji; ⁸³ waa oke-eswi labo; me ebili ise; waa mkpi ise; waa unwu ebili ise, gbachaaru apha, ee-gude gwee ngweja-ehu-guu. Noo iphe, Ahira nwa Enanu wotaru bya anu bu ono.

⁸⁴ Iphe ono be bu iphe, ndu-ishi ndu Izurelu wotaru bya anu g'e gude woru oru-ngweja ono ye Chileke l'eka; mbu teke ono, a wuru iya manu ono. Iphe, ephe nuru be bu: gbamugbamu mkpola-ochaa iri l'ebo; waa ochi mkpola-ochaa iri l'ebo; waa ago mkpola-ododo iri l'ebo. ⁸⁵ Gbamugbamu lanu be erwa iya aduje ukporo shekelu mkpola-ochaa ishii le shekelu iri. Erwa ochi lanu nodu aduje ukporo shekelu mkpola-ochaa eto le shekelu iri. G'o ha bu iphe, eegudeje atu erwa iphe l'eze-ulo Chileke be e gude tua ya. ⁸⁶ Ago mkpola-ododo ono du iri l'ebo; teme e yejishichaa ya unwu-isensu. Erwa iya nodu abujeru shekelu mkpola-ododo iri iri. G'o ha bu iphe, eegudeje atu erwa iphe l'eze-ulo Chileke be e gude tua ya. Mkpola-ododo, e gude mee ago ono be erwa iya tuko du ukporo shekelu mkpola-ododo ishii. ⁸⁷ Iphe mkpakọ anu, ee-gude gwee ngweja-akpo-oku ono dukota be bu; unwu oke-eswi iri l'ebo; waa ebili iri l'ebo; waa unwu ebili iri l'ebo, gbachaaru apha; ye le ngweja-nri tso iya nu; waa mkpi iri l'ebo, ee-gude gwee ngweja iphe-eji. ⁸⁸ Anu, ee-gude gwee ngweja-ehu-guu be tukoru du oke-eswi ukporo l'eno; waa ebili ukporo eto; me mkpi ukporo eto; waa unwu ebili ukporo eto, gbachaaru apha. Noo iphe, a nuru g'e gude woru oru-ngweja ono ye Chileke l'eka; mbu teke ono, a wuru iya manu ono.

⁸⁹ O be teke Mosisu bahuru ge ye le Chipfu bogba l'ime ulo-ekwa-ndzuko ono; o numa olu-opfu, a no l'eli opfu okpokono ono; aka aapfufe ugwo iphe-eji ono epfu, bu iya bu aka ono, e doberu ekemu Chipfu ono. Opfu ono be a no le mgbaka chierobu labo pho epfu eyeru Mosisu.

8

Edobe oroku

¹ Chipfu bya asu Mosisu: ² "Pfuaru Eronu su iya l'o -bya adobe oroku; g'o dobe oroku esaa ono k'ophu iphoro iya a-nga atatiphu iphe ono, a tukoberu iya ono." ³ Eronu mee ya egube ono, a suru g'o mee ya ono; mbu dobe oroku ono; k'ophu iphoro iya ngakotaru atatiphu iphe ono, a tu-koberu iya ono, bu iya bu ge Chipfu karu Mosisu g'e mee ya. ⁴ Waa g'e gude mee iphe ono, aatukobeje oroku ono baa: Oo mkpola-ododo, e tsarusu etsusa be e gude mekota iya shita l'ike iya jeye le nchi iya. Iphe ono, aatukobeje oroku ono be e meerupho egube Chipfu goshiru iya Mosisu.

Edobe ndu Livayi icha

⁵ Chipfu byakwa asu Mosisu: ⁶ "Hotu ndu Livayi l'echilabo ndu Izurelu; mee phe g'ephe duebe ree. ⁷ Waa g'ii-shi mee phe g'ephe duebe ree baa: Wota mini nturuw phee phe l'ehu; ephe akpushikota iphe, bu eji, du phe l'ehu; bya asashikota uwe phe shi nno sachaa onwophe ree. ⁸ Ephe ewota nwa oke-eswi; ye le ngweja-nri, ayiru iya nu, bu iya bu ukpokutu ereshi, a gworu le manu. L'i wota nwa oke-eswi ozo, ee-gude gwee ngweja-iphe-eji. ⁹ L'i duru ndu Livayi obu je l'iphu ulo-ekwa-ndzuko; kukobe iphe, bu ndu Izurelu l'ophu g'ephe dzukota l'eka ono. ¹⁰ L'i duru ndu Livayi ono bya l'atatiphu Chipfu. Ndu Izurelu ebyibe phe aka l'ishi. ¹¹ O buru Eronu e-woru ndu Livayi ono ye Chipfu l'eka; ephe aburu ngweja-amama, shi l'eka ndu Izurelu; k'ophu ephe a-nodu ejeru Chipfu ozi. ¹² Oo ya bu; ndu Livayi ono abya ebyibegbaa oke-eswi ono aka l'ishi.

L'i gude nanu gwee ngweja-iphe-eji; gude nanu gwee ngweja-akpo-oku nu Chipfu; shi nno pfua ugwo iphe-eji ndu Lívayi.

¹³ "L'i mee; ndu Lívayi ono abya atuko pfuru l'iphu Eronu yele unwu iya. L'i woru phe ye l'eka Chipfu g'ephe aburu iya ngweja-amama. ¹⁴ Noo g'ii-shi dobe ndu Lívayi iche l'eka ndu Ízurelu ophuna no bu ono; mee ndu Lívayi ono g'ephe buru nkemu. ¹⁵ Í-sachaepho ndu Lívayi ono; bya eworu phe dobe g'ephe du ge ngweja-amama; ephe ejeahaa ozi l'ulo-ekwa-ndzuko. ¹⁶ Oo ephebedua g'ephe hakota be e shi le ndu Ízurelu hota ye mu l'eka. Mu nata phe; mee phe; ephe buru nkemu; nochia enya ndu bu okpara l'alí Ízurelu; mbu iphe, bukota unwoke mbu, vu uzo waa ekpa-nwa l'alí Ízurelu. ¹⁷ Iphe, bu okpara l'ophu l'alí Ízurelu; nemadzu-o; me anu be bukota nkemu. Le teke ono, mu gbushikotaru iphe, bu okpara l'alí Ijiputu be mu doberu phe iche g'ephe buru nkemu. ¹⁸ Nta-a be mu wowaru ndu Lívayi mee; ephe nochia enya ndu bu okpara l'alí Ízurelu l'ophu. ¹⁹ Mbu le mu shiwaa l'echilabo ndu Ízurelu l'ophu hota ndu Lívayi woru ye Eronu yele unwu iya l'eka; g'ephe jejeru ndu Ízurelu ozi l'ulo-ekwa-ndzuko; ephe apfue ugwo iphe-eji unwu Ízurelu; k'ophu mgbu-onwu ete egbudu phe m'ephe jakube ulo Chipfu ono ntse."

²⁰ Mosisu; waa Eronu; me iphe, bu ndu Ízurelu l'ophu bya emeeru ndu Lívayi egube ono, Chipfu turu iya Mosisu l'ekemu su g'e mee ndu Lívayi. O buru ge ndu Ízurelu meru phe iya bu ono. ²¹ Ndu Lívayi be safuru onwophe nturwu; bya asaa uwe phe asasa. Oo ya bu; Eronu woru phe nu Chipfu g'ephe du ge ngweja amama; bya apfua ugwo iphe-eji phe shi nno safu phe nturwu. ²² E mechaa; ndu Lívayi nodu Eronu yele unwu iya l'eka wata eje ozi l'ulo-ekwa-ndzuko. O buru ge Chipfu gude taru iya Mosisu l'ekemu bu g'ephe meru ndu Lívayi ono.

²³ Chipfu bya asu Mosisu: ²⁴ "Iphe-a be bu ndu Lívayi be o duru: Unwoke nowaru a -gbé l'ukporo apha l'apha ise kwaseru be a-wataje eje ozi l'ulo-ekwa-ndzuko. ²⁵ Ephe -nowa ukporo apha labo l'apha iri; ephe ahaa eje ozi l'ulo-ekwa-ndzuko ono; ephe te ejebaedu iya. ²⁶ Ole o -buru l'o du phe g'ephe jejeru unwunna phe eka l'ozi ulo-ekwa-ndzuko ono; g'ephe yekporo eka. Obenu l'ephebedua l'onwophe be l'e-jebuhu ozi. Noo g'ii-shi nu ndu Lívayi ozi, ephe a-noduje eje bu ono."

9

Obo Ojeghata

¹ L'onwa mbu l'apha, kwe ndu Ízurelu apha labo, ephe shi l'alí Ijiputu lufuta be Chipfu pfuru yeru Mosisu l'echiegu Sayinayi su iya: ² "Ge ndu Ízurelu bokwaa obo Ojeghata teke a boje iya. ³ Onwa-a -duepho l'abalí iri l'eno; unu bojo obo Ojeghata ono teke a boje iya. Teke unu a-wata iya abobo be bu me enyanwu ribajeepho. Unu bojo iphe ono g'ekemu iya gude du waa ge nsu iya gude du." ⁴ Oo ya bu; Mosisu bya epfuaru ndu Ízurelu g'ephe bojo obo Ojeghata ono. ⁵ Ephe woru obo Ojeghata ono bojo l'echiegu Sayinayi g'onwa mbu ono du l'abalí iri l'eno; g'enyanwu abyawaa ariba. Ephe tuku iphemiphe mekota ge Chipfu suru Mosisu g'emeje iya.

⁶ Ole o nwekwanuru ndu ophu ayidu le ndu boru obo Ojeghata ono mboku ono. Ishi iya bu l'ephe turwuru onwophe kele ephe denyiru onye nwuhuru anwuhu eka. Ndu ono byapfuta Mosisu yele Eronu le mboku ono; ⁷ bya asu Mosisu: "Nta-a be nturwu du anyi l'ehu kele anyi denyiru onye nwuhuru anwuhu eka. Ole-a; ?denu g'o gude ophu e te ekwedu g'anyi tsoru ndu Ízurelu ophuna nu Chipfu ngweja teke a nuje iya?"

⁸ Mosisu su phe: "Unu ngabe; ge mu maru iphe, Chipfu l'e-pfu l'opfu ehu unu."

⁹ Todbudu iya bu; Chipfu su Mosisu: ¹⁰ "Pfuaru ndu Ízurelu su phe: O -nweru onye shi l'ime unu; ozoo l'onye obu bu oshilokpa unu, denyiru eka l'odzu; shi nno turwua onwiya; ozoo l'onye obu jeru eka du enya enya; g'onye ono bolekwaa-a obo Ojeghata ke Chipfu ono. ¹¹ Teke ephe a-bo iya be bu l'abalí iri l'eno l'onwa k'ebo iya; me enyanwu ribajeepho. Iphe, ephe e-gude bojo ya bu: buredi, ekoduru ekoko; waa mkpeekwo, atsogbaa ilu. ¹² G'o to dukwa iphe ono ophu ephe a-ha g'o bojo nchi; ophu o dukwa okpu iya, ephe a-nyakwo anyakwo. Oo g'ekemu obo Ojeghata ono dukota bu g'ephe e-gude bojo ya. ¹³ Ole onye nturwu adudu l'ehu; ophu o jeduru iphe; ophu onye obu aboduru obo Ojeghata ono be ee-bufu l'echilabo ndibe phe; noo kele o to nuduru Chipfu ngweja iya teke a turu onu iya. Onye ono be iphe-eji, o meru a-tukoru l'ishi.

¹⁴ "Onye lwaru alwalwa; unu l'iya buru; o -du iya g'o tsoru unu bojo obo Ojeghata ke Chipfu ono; g'onye obu mekwaa ya g'ekemu iya; waa nsu iya gude du. Oo nsu lanu be duru onye a nwuru anwunwu l'alí-a waa onye lwaru alwalwa."

*Urwukpu asọ-kputa
 ọ̀lo-ẹ̀kwa Chileke
 (Awu 40:34-38)*

¹⁵ Mbọ̀ku ono, a kpọ̀beru ọ̀lo-ẹ̀kwa Chipfu, bụ́ iya bụ́ ọ̀lo-ẹ̀kwa, ẹ̀ka eedobeje ẹ̀kwo ekemu Chipfu ono; bẹ́ urwukpu sọ-kputeru iya. L'uzenyashi bẹ́ urwukpu ono dũepho g'ọ̀ku l'eli ọ̀lo-ẹ̀kwa ono; dũepho nno jasụ́ l'utsu. ¹⁶ Ọ́ bũerupho g'ọ́ dũ kwaseru bụ́ ono. L'eswe bẹ́ urwukpu ono asọ-kputajẹ́ ọ̀lo-ẹ̀kwa Chipfu ono; o -be l'enyashi; l'ọ́ nwua kẹ́ phoo g'ọ̀ku. ¹⁷ Ọ́ nọ́du abũjeru teke urwukpu ono shi l'eli ọ̀lo-ẹ̀kwa ono palihu imeli imeli; ndu Ízuruẹ̀lu awu-lihu tũgbua ije phẹ́. Ẹ̀ka ẹ́phe jeburu; urwukpu ono keshiru; ẹ́phe akpọ̀be ọ̀lo-ẹ̀kwa phẹ́ l'ẹ̀ka ono; nọ́shia. ¹⁸ Ọ́ nọ́du abũjeru Chipfu -sụ́ ndu Ízuruẹ̀lu g'ẹ́phe wu-lihu tũgbua; ẹ́phe awufu tũgbua. Teke ọ́ bụ́ l'ọ́ sũru phẹ́ g'ẹ́phe nọ́du; ẹ́phe akpọ̀be ọ̀lo-ẹ̀kwa phẹ́ nọ́shia. Ọ́ bũru g'urwukpu ono nọ́-beru l'eli ọ̀lo-ẹ̀kwa Chipfu ono bụ́ g'ẹ́phe anọ́-bejeru l'ẹ̀ka ẹ́phe kpọ̀beru ọ̀lo-ẹ̀kwa phẹ́ ono. ¹⁹ Teke urwukpu ono nọ́ru ọ́du l'eli ọ̀lo-ẹ̀kwa Chileke ono; ndu Ízuruẹ̀lu emeepho gẹ́ Chipfu pfuru phẹ́; nọ́pyabe; ẹ́phe ta atũgbudu. ²⁰ Teke ọ́ bụ́ l'urwukpu ono nọ́ru l'eli ọ̀lo-ẹ̀kwa Chipfu ono; nọ́o ya nwujiku olemole; bẹ́ bụ́ Chipfu -sụ́ g'ẹ́phe nọ́du; ẹ́phe akpọ̀be ọ̀lo-ẹ̀kwa phẹ́ nọ́shia. Teke ọ́ sũru phẹ́ g'ẹ́phe wu-lihu tũgbua; ẹ́phe awufu tũgbua. ²¹ Teke ọ́ bụ́ l'urwukpu ono nọ́ru shita l'uzenyashi jasụ́ l'utsu; o -rwua l'utsu ọ́ palihu imeli imeli; ẹ́phe awufu tũgbua. Obetakpọ́o ọ́ bũru l'eswe bẹ́ urwukpu ono palihuru imeli; ọ́zoo l'enyashi; bẹ́ bũepho teke ọ́ palihuru bẹ́ ndu Ízuruẹ̀lu awufuje tũgbua. ²² Obetakpọ́o urwukpu ono nọ́du l'eli ọ̀lo-ẹ̀kwa Chipfu ono nọ́o ya abalị́ labọ́; ọ́zoo nọ́o ya ọ́nwa ophu; ọ́zoo l'ọ́o apha ophu; bẹ́ ndu Ízuruẹ̀lu a-nọ́dujẹ́epho l'ẹ̀ka ẹ́phe kpọ̀beru ọ̀lo-ẹ̀kwa phẹ́ g'ẹ́phe nọ́ iya; ophu ẹ́phe ta abyadũ atũgbu atũgbu. Obenu lẹ́ teke a nọ́nyaaru urwukpu ono palihu imeli; ẹ́phe awufu tũgbua. ²³ Ọ́ nọ́du abũjeru; Chipfu -sụ́ phẹ́ g'ẹ́phe nọ́du; ẹ́phe akpọ̀be ọ̀lo-ẹ̀kwa phẹ́ nọ́shia. Teke ọ́ sũru phẹ́ g'ẹ́phe tũgbua; ẹ́phe awufu tũgbua. Iphemiphe, Chipfu pfuru phẹ́ bẹ́ ẹ́phe mekọ́taru ẹ́gube ọ́ tũru iya Mósísisu l'ekemu.

10

Opu labọ́, e meru lẹ́ mkpọ́la-ọ́chaa

¹ Chipfu sụ́ Mósísisu: ² "Gude mkpọ́la-ọ́chaa, e tsusaru etsusa meta opu labọ́; k'ọ́phu ii-gudeje iya eku ndu Ízuruẹ̀lu g'ẹ́phe dzukọ̀be; gudejekwa iya phọ́ karu phẹ́ teke ẹ́phe a-phutajẹ́ ọ̀lo-ẹ̀kwa phẹ́ tũgbua. ³ Teke a tũkoru opu labọ́ ono gbua bẹ́ bụ́ iphe, oopfụ́ bụ́ g'iphe, bụ́ ndu Ízuruẹ̀lu l'ophu dzukọ̀be l'iphu ngu l'ọ́nu ọ̀lo-ẹ̀kwa-ndzukọ́. ⁴ Ọ́ -bũru l'ọ́o opu lanu kpoloko bẹ́ e gburu; iphe, oopfụ́ bụ́ g'iphe, bụ́ ndu-ishi dzukọ̀bekota l'atatiphu ngu; mbú ndu bũgbaa ishi ipfu ipfu ndu Ízuruẹ̀lu. ⁵ Teke opu ono daru ugbo lanu; iphe, oopfụ́ bụ́ g'iphe, bụ́ ipfu, kpọ̀beru ọ̀lo-ẹ̀kwa phẹ́ l'uzo ẹ́nyanwu-awawa wulihu tũgbua. ⁶ Teke i gburu opu ono k'ugbo ẹ̀bo; gẹ́ ndu ophu kpọ̀beru ọ̀lo-ẹ̀kwa nkepẹ́ l'uzo ndọ́hali wulihu tũgbua. Ee-gbuje opu ono g'ọ́ gbajẹ́ ama teke ẹ́phe a-wufu tũgbua. ⁷ Unu -byaepho eku edzudzu-ọ́ha g'ẹ́phe dzukọ̀be; unu egbua opu ono; ọ́le ọ́o g'ọ́ tọ́ dashi g'ọ́phu e gude agba ama. ⁸ Ọ́o unwu Erọ́nu, bụ́ iya bụ́ ndu-uke Chileke bẹ́ e-gbuje opu ono. Ọ́o-bũru omelalị́, a-dũru unu jasuru asuru; e -shi l'ọ́gbo sweru ọ́gbo. ⁹ Teke ọ́ bụ́ l'unu eje etso ndu ọ́hogu unu ọ́gu l'alị́ unu; mbú ndu akpa unu ẹ́hu; unu gbua opu ono g'ọ́ dashia ọ́da ike; k'ọ́phu Chipfu, bụ́ Chileke unu a-nyata unu; bya adzọ́ta unu l'ẹ̀ka ndu ọ́hogu unu ono. ¹⁰ Nokwapọ́o g'unu e-gbuje opu mẹ́ ẹ́hu nọ́du atso unu; mẹ́ teke unu abọ́ ọ́bo-iphe, unu abọ́jegbaa; mẹ́ teke unu abọ́ iphe k'ọ́nwa ọ́phúú* unu; unu -gwechaepho ngweja-akpọ́-ọ́ku; mẹ́ ngweja-ẹ́hu-guu ono, unu egweje ono; unu egburu opu ye iya; k'ọ́phu Chileke e-gude iya nyata unu. Ọ́o mbẹ́dua bụ́ Chipfu, bụ́ Chileke unu."

Ndu Ízuruẹ̀lu awufu l'echięgu Sayinayi

¹¹ O be lẹ́ g'ọ́nwa k'ẹ̀bo dũ l'ukporo abalị́; l'apha k'ẹ̀bo iya; urwukpu ono shi l'eli ọ̀lo-ẹ̀kwa Chipfu ono, bụ́ ẹ̀ka ẹ̀kwo ekemu adũje ono palia imeli imeli. ¹² Tọ́budu iya bụ́; ndu Ízuruẹ̀lu bya eshi l'echięgu Sayinayi ono; ọ́ bũru phẹ́ atũgbu. Ẹ́phe jee jasụ́ l'echięgu Paranu, bụ́ ẹ̀ka urwukpu ono jeburu keshiru.

¹³ Onoya bụ́ kẹ́ mbú, ẹ́phe tũgburu ije phẹ́ ono; ẹ́gube ono, Chipfu tũru iya Mósísisu l'ekemu. ¹⁴ Ọ́ bũru ipfu Jiuda bẹ́ vutaru ọ́zo ije ono. Ẹ́phe dzebe l'ọ́kpa l'ọ́kpa; paru

* **10:10** 10:10 Ọ́bo-iphe-a bẹ́ ndu Ízuruẹ̀lu aboje ujiku ophu teke ọ́nwa ọ́phúú fũru. Huma g'ẹ́phe emeje iya lẹ́ Ógú 28:18.

ékwa-òhubama ipfu p̄hẹ w̄uru t̄ugbua. Ọ b̄uru Nášhõnu nwa Amínadabu bẹ b̄u onye-ishi ipfu Jiuda ono. ¹⁵ Netanelu nwa Zuwa b̄uru onye-ishi ipfu Isaka; ¹⁶ Eliyabu nwa Helõnu b̄uru onye-ishi ipfu Zebulõnu.

¹⁷ Ọo ya b̄u; a p̄họ-tsuta ulo-ékwa Chipfu ono; oshilòkpa Geshõnu; m̄ẹ oshilòkpa Merari pata iya; ọ b̄uru p̄hẹ atugbu.

¹⁸ Ipfu ozo, l'etsota l'atugbu ono bẹ b̄u ndu ipfu kẹ Rúbenu. Epehe dzebekwaphọ l'òkpa l'òkpa; gude ékwa-òhubama ipfu p̄hẹ w̄uru t̄ugbua. Ọ b̄uru Elizuru nwa Shediyo b̄u onye-ishi ipfu Rúbenu ono. ¹⁹ Shelumelu nwa Zurishadayi b̄uru onye-ishi ndu ipfu Simiyõnu; ²⁰ Eliyasafu nwa Diyuwelu b̄uru onye-ishi ipfu Gadu.

²¹ Tòbudu iya b̄u; ndu Kohatu vuta iphe, d̄u nsọ ono gude t̄ugbushia. Epehe jerwushia; a kpòbewa n̄u ulo-ékwa Chipfu.

²² Ipfu ozo, l'etsota p̄hẹ n̄u b̄uru ndu Ifuremu. Ipfu ozo, l'etsota l'atugbu ono bẹ b̄u ndu ipfu kẹ Rúbenu. Epehe dzebekwaphọ l'òkpa l'òkpa; gude ékwa-òhubama ipfu p̄hẹ w̄uru t̄ugbua. Ọ b̄uru Elishama nwa Amihudu b̄u onye-ishi ndu ipfu Ifuremu ono. ²³ Gamalelu nwa Pedazọ b̄uru onye-ishi ndu ipfu Manásẹ; ²⁴ Abidanu nwa Gidiyõni b̄uru onye-ishi ndu ipfu Benjiaminu.

²⁵ Ipfu ozo, l'etsota n̄u; bya ab̄uru ipfu ọphu ekpejeru azu l'ije ono b̄uru ndu Danu. Ipfu ozo, l'etsota l'atugbu ono bẹ b̄u ndu ipfu kẹ Rúbenu. Epehedua dzebekwaphọ l'òkpa l'òkpa; gude ékwa-òhubama ipfu p̄hẹ w̄uru t̄ugbua. Ọ b̄uru Ahiyeza nwa Amishadayi b̄u onye-ishi ipfu Danu ono. ²⁶ Pagelu nwa Okuranu b̄uru onye-ishi ipfu Asha. ²⁷ Ahira nwa Enanu b̄uru onye-ishi ipfu Nafutali. ²⁸ Noo gẹ ndu Ízurelu edzebeje l'òkpa l'òkpa wufu m'ephe gbeshi ije p̄hẹ b̄u ono.

²⁹ Mósisu bya epfuaru Hobabu nwa Ruwelu, b̄u onye Midiyanu; bya ab̄uru ọgo iya s̄u iya: "Nta-a bẹ anyi atugbuwa ala alì éka ono, Chipfu pfuru anyi l'ọo-n̄u anyi ono. Tsonuru anyi g'anyi je. Anyi e-mekwaru ngu ree; kẹle Chipfu kweshikwaru ndu Ízurelu ukwe-iphe, d̄ugbaa ree."

³⁰ Hobabu s̄u iya waawaa; lẹ ya te etsoduru p̄hẹ; lẹ ya alaphuwa azu l'alì iya; lapfu ndu epehe l'iya b̄u.

³¹ Obenu lẹ Mósisu s̄uru iya: "Jiko ta ahashinu anyi. Eshinu ọbu ngu maru éka anyi a-kpòbeje ulo-ékwa anyi l'echiẹgu-a; n̄odunu g'ì b̄uru ẹnya, anyi gude aphu ọzo. ³² I-toru anyi bẹ anyi lẹ ngu a-gbaru mgba l'iphe, b̄ukpoo iphe-oma, Chipfu e-mekotaru anyi."

Okpoko Chileke waa urwukpu

³³ Noo ya; epehe shi l'ubvú Chipfu ono t̄ugbua; jee ije abalì ẹto. Okpoko ọgbandzu Chipfu vuta ọzo l'ime abalì ẹto ono; g'ọ chotaru p̄hẹ éka epehe a-n̄odu t̄uta unme. ³⁴ Ọ n̄odu ab̄ujeru; ọ -beep̄ho l'eswe; urwukpu, shi l'eka Chipfu n̄o abya atukoru p̄hẹ l'ishi; mbu teke ono, epehe shi l'eka epehe kpòberu ulo-ékwa p̄hẹ t̄ugbua ono.

³⁵ Teke e vutaerupho okpoko ono t̄ugbua; Mósisu asu: "Zilihunu gube Chipfu. Gẹ ndu ọhogu ngu gbakashihukwa nanu nanu. Gẹ ndu ono, ì d̄u ashì shikwa ngu l'ip̄hu gbalachaa." ³⁶ Teke a pazetaru okpoko ono; Mósisu asu: "Lwaphuta azu gube Chipfu; lwapfuta unu-kuru-unu ndu Ízurelu-a."

11

Ọku, shi l'eka Chipfu

¹ Tòbudu iya b̄u; ndu Ízurelu wata ak̄u photophoto epfu l'ephe eje iphe-ehuka. Photophoto ono, epehe ak̄u ono bya erwua Chipfu lẹ nchì; ẹhu ghuaaha ya eḡhu. Ọku shinu l'eka Chipfu bya ekegbushikota ndu Ízurelu ndu ọphu kpòberu ulo-ékwa p̄hẹ l'uzo ishi ishi. ² Ndu Ízurelu bya araku Mósisu; ọ pfuru n̄u Chipfu; ọku ono nyishihu. ³ Ọo ya b̄u; e kuahaa epha éka ono Tabera, b̄u iya b̄u "òku-ekeke"; kẹle ọku, shi l'eka Chipfu bya ekegbushia p̄hẹ.

Nri, b̄u Mana

⁴ Ikpoto ndu ono, epehe lẹ ndu Ízurelu gwaru ọgwaramogwa, b̄u ndu tsoru p̄hẹ n̄u g'ep̄he gbeshiru ije ono; wata eze nzeri nri. Ndu Ízurelu watanu ara ékwa ọzo s̄u: "B̄u onye a-n̄ukpo anyi anu g'anyi taa? ⁵ Anyi nyataru teke anyi shi an̄oduje ata anu ẹma l'alì Ijiputu; anyi ta apfudu ugwo; teke ono bẹ anyi shi an̄oduje eri ata kukumba; bya eri ashì; eri liku; m̄ẹ alibasa; waa galiku. ⁶ Ọle nta-a bẹ ọ t̄o d̄uedu iphe, agukwadu anyi egu; ọphu ọ d̄udu iphe, anyi ahumaje ria; gbahaa mana-a!"

⁷ Nri ono, b̄u mana bẹ ugbugba iya d̄u g'akpuru koryanda. I-lee ya ẹnya; l'ọ nyaku anyaku; eshi mkpọ g'etse bedelomu. ⁸ Ndu Ízurelu n̄odu ejeje ekpokọ ya; gwee ya

egwegwe; ozoo tsua ya etsutsu l'ikwe. Ephe ahajeru shia ya eshishi; haru ghee ya egheghe. Oonoduje atso g'iphe, e gude manu olivu ghee. ⁹ Teke mana ono adajeru phe bu teke iji daahaerupho l'eka ephe kpoberu ulo-ekwa phe l'enyasihi.

Mosisu edoru Chipfu edo

¹⁰ Mosisu bya anuma gba ndu Izurelu wushigbaaru l'onu ulo-ekwa phe aragbaa ekwa; onyenonu tukoo nodugbaa l'onulo l'onulo akwa ntumatu; ehu nodu egbu Chipfu egbu eghushikpoo ya ya ike. O tsuaha Mosisu l'ehu. ¹¹ Noo ya; Mosisu jiahaa Chipfu su iya: "Denu g'o gude o buru mube onye-ozu ngu be i meru g'egube iphe-ehuka owa-a dafuta? ?Bu le mu ta adudu ngu l'obu meru g'o gude i paru ivu ehu ndu-a l'ophu bo mu? ¹² ?Bu mbedua be yeru ime ndu-a g'ephe ha; too mu nwushiru phe; meru g'o gude i su ge mu heru phe l'utapfu ge nna he nwa iya, angukwadu era. Ge mu heru phe nno jasu l'ali ono, i riburu nna phe oche nte l'ii-nu phe ono. ¹³ ?Bu abe be mu a-huma anu, mu a-nugbabe ndu-a; g'ephe echiru mu mkpu owa-a, ephe echi-a; su g'a nu phe anu g'ephe taa! ¹⁴ Mu taa dukwa ike ehokota ndu-a nwekinyi mu; ivu ehu phe anyi-gbukwa mu anyi-gbu. ¹⁵ O -buru l'oo egube-a be ii-mee mu iya; gbuchikwa mu egbugbu nta; m'o -buru le mu du ngu-a l'obu; ge mu ta anodukwanu ndzu gude enya huma ejo onodu mu."

¹⁶ Chipfu bya eyeeru Mosisu onu su iya: "Chita ndu bu ogerenya Izurelu umadzu ukporo eto l'iri g'ephe byapfuta mu; mbu ndu i huberu ama l'ephe bupho ndu bu ogerenya; buru ndu-ishi phe. Chita phe ge gu l'ephe tukoo ya apfuru l'ulo-ekwandzuko. ¹⁷ Mu e-nyizeta byapfuta ngu l'eka ono; mu le ngu epfugba ofpu; mu aharu unme, du ngu l'ehu habota woru ye ndu ono l'ehu nkephe; k'ophu ephe e-yeta eka vubude ngu ivu ono; g'i ti vuhé iya nwekinyi ngu. ¹⁸ Pfuaru ndu Izurelu g'ephe dobe onwophé iche kwaberu echele; l'o -rwua echele be ephe a-ta anu; kele mube Chipfu numawaru ekwa ono, ephe ara su: 'Bu onye a-nu anyi anu g'anyi taa? Teke anyi shi nodu le Ijiputu be shikwa karu anyi le ree.' Nta-a be Chipfu a-nu unu anu g'unu taa. ¹⁹ Anu ono be unu ta atagbudu l'ujiku lanu; ophu unu atagbudu iya l'ujiku labo; ozoo l'ime ujiku ise; ozoo l'ime ujiku iri; ozoo l'ime ujiku ukporo. ²⁰ Unu a-ta anu ono onwa ophu; taa ya jasu l'o bushihu unu l'imi; mbu jasu oo-tushihu unu ayi; noo kele unu jikaru Chipfu, bu onye swiru unu; mbu haru ekwa kpua ya su: 'Bu gunu meru g'o gude anyi shi l'ali Ijiputu futa?'"

²¹ Tobudu iya bu; Mosisu su Chipfu: "I humanu-a l'oo ukporo unu nemadzu mgbo ukporo eto; l'ukporo unu nemadzu iri l'ise be mu l'ephe gude okpa eje egube-a. O buru phe be i suru l'ii-nu anu, ephe a-ta onwa ophu. ²² E -gbushigbua aturu me eswi; ?bu g'o dzuru phe? Mbua-a; ?bu g'o dzuru phe obetapoo e gbushikotaru phe ema, nokota l'eze-enyimu?"

²³ Chipfu su Mosisu: "Bu l'eka mu ta asudu iya ememe too? Nta-a be ii-huma; iphe, mu suru l'oo-meru ngu; ?oo-me too too medu?"

Ndu bu ogerenya Izurelu epfuchiru Chileke

²⁴ Noo ya; Mosisu bya alufu je akaru ndu Izurelu iphe, Chipfu pfuru. O chita ndu bu ogerenya ukporo eto l'iri ono; ephe bya apfu-pee ulo-ekwa Chileke mgburugburu. ²⁵ Oo ya bu; Chipfu gude urwukpu nyizeta bya epfuru yeru Mosisu; haru unme, du Mosisu l'ehu habota woru ye ndu bu ogerenya ukporo eto l'iri ono l'ehu. Unme ono byae phe pho l'ehu; ephe wata epfuchiru Chileke teke ono; obenu l'ephe te epfuchibaeduru iya ozobaa.

²⁶ Ole o nweru umadzu labo ozo, nopyaberu l'ulo-ekwa phe. Epha onye lanu bu Eludadu; epha onye ophu bu Medadu. Ephe yi le ndu bu ogerenya ono, e deru epha phe ono; ole ephe te ejeduru l'ulo-ekwa Chileke ono. Obenu le Unme Chileke byaleru-a bya eji ephebedua ehu; ephe nodu l'ulo-ekwa phe ono; pfuchiahaaru Chileke. ²⁷ Nwata nwokoro lanu gbagba je asu Mosisu: "Eludadu yele Medadu nokwa l'eka a kpoberu ulo-ekwa epfuchiru Chileke."

²⁸ Jioshuwa nwa Nunu, bu onye shi teke o bu nwata jetaru Mosisu ozi tufuekwapho onu su: "Nnajiuphu mu, bu Mosisu; pfunuru phe g'ephe dobe onu doo."

²⁹ Mosisu su iya: "Bu odzori be jigbaru mu egube ono too? O gege adu mu ree; o -bu l'oo ge ndu ke Chipfu g'ephe ha gbé bukotaru ndu mpfuchiru; mbu ge Chipfu gbé yekota phe Unme nkiya l'ehu." ³⁰ E mechaa; Mosisu me ndu bu ogerenya Izurelu ono laphu azu l'eka ephe kpoberu ulo-ekwa phe.

³¹ Noo ya; pherephere bya eshi l'eka Chipfu nọ ziahaa; o shi l'eze-enyimu chikashia okwá; ephe bya adabyigbaaru lẹ mgboru eka ephe kpoberu ulo-ekwa phe ono. Ephe tuko eka ono g'ọ ha dzuru rwua iphe, ha g'eka nemadzụ a-du ike jee l'okpa ujiku ophu. G'ephe epheberu l'eli bẹ bu iphe, rwuru ntụ-okpa eto me a -gbẹ l'omali. ³² Mboku ono l'ophu; me enyashi ono l'ophu; mekwapho nchitabohu iya bẹ ephe tsoru je anwuko okwá ono. Onye nwutanukaru nwanshii bẹ nwu-jiru gbamugbamu-nkweka ukporo ise. Ephe woru iya kpsaaruru onwophe; o tuko eka ono, ephe kpoberu ulo-ekwa phe ono dzuru mgburugburu. ³³ Ephe kpukwaduru-a anụ okwá ono l'onu ata; mbu l'ephe teke atagbudu iya; Chipfu watawaa phe atụ-koshi oke ehu-eghu iya. O loru ejo mgbu-onwu tų phe. ³⁴ Oo ya bu; e kuahaa eka ono Kiburotu-Hatava, bu iya bu "ochieja ndu ekpiri"; kele oo l'eka ono bẹ e liru iphe, bu ndu ono, meru ekpiri ono.

³⁵ Ephe shi lẹ Kiburotu-Hatava l'eka ono wufu; je adoru lẹ Hazerotu.

12

Miriyamu yele Eronu etso Mosisu opfu

¹ Tobudu iya bu; Miriyamu yele Eronu wata epfubyishi Mosisu lẹ ke nwanyi Kushi, o luru. Noo kele Mosisu lutakwanuru onye Kushi. ² Ephe su: "Bu Mosisu kpoloko bẹ Chipfu eshije l'onu iya pfua opfu? To shijedu l'onu k'anyibedua pfukwapho opfu?" Chipfu numanu iphe ono, ephe pfuru ono. ³ Su-a; nwoke ono, bu Mosisu bẹ bunukaru onye eme odo. Oo ya kachakpo eme odo l'iphe, bu ndu mgboko l'ophu.

⁴ G'e jia epfu; Chipfu pfuaru Mosisu; waa Eronu; me Miriyamu su phe: "Unu n'eto tuko futa byakota l'ulo-ekwa-ndzuko." Ephe n'eto ono bya afuta tugbua jeshia. ⁵ Oo ya bu; Chipfu nodu l'urwukpu, kpuru oronmono nyizeta bya apfuru l'onu ulo-ekwa-ndzuko ono; bya ekua Eronu yele Miriyamu oku; ephe kpiritaru. ⁶ Chipfu su phe: "Unu ngabe nchi numa iphe, mu epfuru unu: Oobujeru; onye mpfuchiru Chipfu -nodu l'echilabo unu; mube Chipfu egoshi iya onwomu l'ophulena; bya epfuru yeru iya lẹ nrwo. ⁷ Obenu l'ọ tọ dudu nno l'ehu onye-ozu mu, bu Mosisu. Yebdua bẹ mu yekotaru ndibe mu l'ophu l'eka. ⁸ Teme mu l'iya nodu abogbaje uja l'iphu l'iphu; mbu l'anyi l'epfufe opfu doru enya yeru onwanyi; o tọ budu etu-opfu. Oohumaje ge mube Chipfu gbaru ugbugba. Oo ya bu; ?bu gunu meru g'ọ gude ophu unu atsudu ebvu; unu nodu epfutoshi onye-ozu mu ono, bu Mosisu?"

⁹ Chipfu tukoshi phe ehu-eghu iya; bya aburu iya atugbu. ¹⁰ Urwukpu ono shiepho l'eli ulo-ekwa ono palia imeli imeli; a bya l'amaru; ekpenta nmawaa Miriyamu swokoswoko. Ehu chahue ya pho ke roboo. Eronu bya elee Miriyamu enya bya ahuma g'ekpenta tukoru iya ehu sweta. ¹¹ Eronu su Mosisu: "Oowaa nnajiuphu mu; ba nushinu anyi aphu l'oo l'anyi gude eme eswe mee iphe-eji. ¹² Te ekweshinu ge nwanyi-a chahu roboo ge nwata, byaru l'afuta l'epho ne iya; o nwuhuwaa anwuhu; ibe ehu iya rekashihuwa erekashi."

¹³ Tobudu iya bu; Mosisu bya araku Chipfu su: "Jiko gube Chileke; menaa ya g'ọ wekorohu!"

¹⁴ Chipfu su Mosisu: "O -bu lẹ nna nwanyi-a wuru onu-mini kpua ya l'iphu; ?iphere iya tege adudu abali esaa tọ? Nwuru iya ye l'azu eka ono, a kpuru ulo-ekwa gu-buru iya ye g'ọ nọ ujiku esaa; o -no-chaepho ujiku esaa ono; l'e duphuta iya azu." ¹⁵ Tobudu iya bu; a bya enwufu Miriyamu gu-buru iya ye l'azu eka ono, ephe kpoberu ulo-ekwa phe ono; o nọ ujiku esaa. Ophu ndu Izurelu agbeshiduru ije jeye teke e duphutaru iya azu. ¹⁶ E mechaa; ephe shi lẹ Hazerotu l'eka ono lufu je akpobe ulo-ekwa phe l'echiegu Paranu.

13

Anwu ngge l'ali Kénanu

(Dit 1:19-33)

¹ Chipfu su Mosisu: ² "Yefu ndu e-je ali Kénanu je anwua ya ngge; mbu ali ono, mu eme ge mu nu ndu Izurelu ono. Shi l'ipfu l'ipfu, bu ipfu ndiche phe hotachaa onye lanu, e-je nu. Ndu ii-hota bẹ bu unwoke, bugbaa ishi l'ipfu, nonu." ³ Mosisu bya ahoo phe egube ono, Chipfu pfuru ono; bya ezia phe su g'ephe shi l'echiegu Paranu tugbua jeshia. Ndu ono, o ziru ozi ono bukotaerupho ndu-ishi ndu Izurelu.

⁴ Owaa bẹ bu epha phe:

Onye shi l'ipfu Rúbenu bu Shamuwa nwa Zaku;

⁵ onye shi l'ipfu Simiyonu buru Shafatu nwa Huru;

⁶ onye shi l'ipfu Jiuda buru Kalẹbu nwa Jiefune;

⁷ onye shi l'ipfu Isaka buru Igalu nwa Jiófufu;

⁸ onye shi l'ipfu Ifuremu buru Hosiya nwa Nunu;
⁹ onye shi l'ipfu Benjiaminu buru Paliti nwa Rafu;
¹⁰ onye shi l'ipfu Zebulon buru Gadiyelu nwa Sodi;
¹¹ onye shi l'ipfu Manase, bu iya bu ipfu Jiosefu be bu Gadi nwa Susi;
¹² onye shi l'ipfu Danu buru Amiyelu nwa Gemali;
¹³ onye shi l'ipfu Asha buru Seturu nwa Mayikelu;
¹⁴ onye shi l'ipfu Nafutali buru Nahubi nwa Vofusi;
¹⁵ onye shi l'ipfu Gadu buru Geyuwelu nwa Maki.
¹⁶ Noo epha unwoke ono, Mosisu yeru g'ephe je anwua ngge l'alì Kènanu bu ono. Mosisu woru Hosiya nwa Nunu gube Jioshuwa.

¹⁷ Mosisu bya ezia phe g'ephe jeshia ngge l'alì Kènanu su phe: "Unu tsoru echiegu ndohali bahu l'alì úbvú úbvú eka ono. ¹⁸ Unu je ahuma g'alì ono gbaru; me ge ndu bu iya nu du. Unu maru okpehu du phe; too ?ephe rwuhuru arwuhu? ?Ephe ha l'otu; too ?ephe habe ahabe? ¹⁹ Unu maru ?bu ali, du ree; too ali, du eji? Unu maru mkpukpu, ephe bugbaa: ?bu mkpukpu, a ta kpu-pheduru igbulu mgburugburu; too mkpukpu, a kpushiru ike? ²⁰ Unu amaru g'alì phe du. Unu maru ?bu ali emehuje iphe, e meberu iya; too ejo ali? Unu amaru ?oshi du iya; too ?oshi ta adudu iya? G'obu shihukwa unu ike. Unu egude akpuru oshi, shi l'alì ono lwa." Teke ono be bu teke akpuru vayinu mbu anoduje achashigbaa.

²¹ Noo ya; ephe tugbaa jeshia je anwukota ali ono ngge; shita l'echiegu Zinu je akpaa le Rehobu; me a -nodu eje Hamatu. ²² Ephe tsoru echiegu ndohali ono jeye ephe rwua mkpukpu Heburonu, bu eka Ahimanu; me Sheshayi; me Talumayi, bu ndu shi l'eri Anaku bu ebubu. (A kpuru mkpukpu Heburonu; o noo apha esaa; temanu a kpua mkpukpu Zowanu ophu du l'alì Ijiputu.) ²³ Ephe jerwuepho le nsuda Eshukolu; ephe gbukwota ekali vayinu lanu, akpuru wopfuru awopfuru. Umadzu labo l'ime phe pyokafu iya l'oshi, du ogologo paru; onye lanu paru iya l'ishi lanu; onye ophu paru iya l'ishi lanu. Ephe wokokwaapho akpuru itorokuma; me akpuru oshi figu wolata. ²⁴ A gube eka ono nsuda Eshukolu, bu iya bu "wopfulaa"; kele o l'eka ono be ndu Izurelu gbukwotaru ekali vayinu, akpuru wopfuru awopfuru vulata.

²⁵ Ephe noru ukporo abali ugbo labo g'ephe jeru anwu ngge l'alì ono; temanu ephe lwa. ²⁶ Ephe bya alwapfuta Mosisu me Eronu; waa ndu Izurelu l'ophu l'echiegu Paranu, du le mkpukpu Kadeshi. Ephe bya edooru Mosisu; me Eronu; waa ndu Izurelu l'ophu g'ephe jeru; bya egoshi phe akpuru oshi, shi l'alì ono. ²⁷ Waa iphe, ephe pfuru Mosisu baa: "Anyi jewaru je ahuma ali ono, i suru g'anyi je ahuma. Ali ono bu ali, mini eraseswi yee manu-enuw aso gborogboro. Waa akpuru oshi, shi l'alì ono baa. ²⁸ Ole ndu bu l'alì ono be okpehu du; mkpukpu, e iya nu hagbaa shii; bya aburu mkpukpu, e gude igbulu kpu-pee mgburugburu. Anyi humacharuro ndu shi l'eri Anaku l'eka ono. ²⁹ Ndu Amaleku be bu l'echiegu ndohali. Ndu Hetu; me ndu Jiebusu; me ndu Amoru buru l'alì úbvú úbvú eka ono; ndu ke Kènanu bua kube ehu l'eze-nyimu; bukwarupho l'aguga enyimu Jiòdanu."

³⁰ Tobudu iya bu; Kalebu bya emee ndu Izurelu daa jii l'iphu Mosisu; bya asu phe: "Unu g'anyi je alwuta ali ono g'o buru nkanyi; noo kele anyi a-du ike lwuta iya."

³¹ Obenu le ndu ono, ephe le Kalebu swi je ije ono be suru: "Anyi ta adukwa ike eje adatso ndu ono ogu; noo kele ephe kakwa anyibedua okpehu." ³² O buru ejo nzi be ephe byaru ezia ndu Izurelu le k'alì ono, ephe jeru anwua ngge ono su: "Ali ono, anyi jeru anwua ngge ono be egbukwa ndu bu iya nu mgbu-onwu. Temè ndu anyi humakotaru l'eka ono bukotaru ndu hagbaa ke phengara phengara. ³³ Anyi humaru ndu gbaru oke mkparawa l'eka ono. (Oshilokpa Anaku ono bu l'ehu ndu ono, gbaru oke mkparawa ono be ephe shi futa.) Anyi dehucharu onwanyi edehu l'anya dugbaa g'unwu ogu; o buru g'anyi du ephebedua bu ono."

14

Jioshuwa yele Kalebu be epfu l'alì Kènanu du ree

¹ Tobudu iya bu; ndu Izurelu l'ophu rakota ekwa l'enyashi ono rashia ya ike. ² Ephe tukò g'ephe ha guru apfu kpua Mosisu yele Eronu. Ephe nodu epfugbaa su: "O gege akakwaru anyi ree l'anyi nwushihuru l'alì Ijiputu; ozoo l'echiegu-a! ³ ?Bu gunu meru g'o gude Chipfu nodu eme g'o duru anyi je edobe l'alì ono g'ephe gbushia anyi? Unyomu anyi phe; me unwegirima anyi phe be a-bya aburu ndu a kputacharu le ndzu. ?To gege akaduru anyi ree g'anyi laphu azu l'alì Ijiputu?" ⁴ Ephe pfuaharu nwibe phe asuje: "G'anyi hota onye lanu; mee ya ishi g'o duru anyi laphu azu l'alì Ijiputu."

⁵ Mósísu yẹlẹ Erọnu daa kpurumu l'atatiphu igwe-gha ndu Ízurelu ono l'ophu. ⁶ Jioshuwa nwa Nunu; yẹlẹ Kalẹbu nwa Jiefune, bụ ndu yi lẹ ndu jeru ngge l'alí Kénanu ono gude ẹhu-eghu lajashia uwe, ẹphe yeru l'ẹhu; ⁷ akụ opfu ekpu edzudzu-gha Ízurelu ono sụ phẹ: "Alí ono, anyi jeru aghaphee bya anwua ya ngge ono bẹ bukwa alí, dushikpoo ree ike. ⁸ Ọ -buru l'anyi dū Chipfu ree bẹ oo-duru anyi bahu l'alí ono; nū iya anyi; kele alí ono bụ alí, mini ẹra-eswi waa manu-ẹnwu asọ gborogboro. ⁹ Iphe, dū iya nū kpoloko buẹpho g'unu te kwefuru Chipfu ike. Iphe ọzo buru g'unu ba tsushi ndu alí ono ebvu. Noo kele anyi e-ri phẹ gẹ nri. Ẹphe te nweddu onye egbobuta phẹ nū; obenu l'anyibedua bẹ Chipfu swiru eswiru. G'anyi ba tsushinu phẹ ebvu." ¹⁰ Obenu l'iphe, bụ ndu Ízurelu ono g'ẹphe ha bẹ sūru g'a tū-gbushia phẹ lẹ mkpuma. Tòbudu iya bụ; ọdu-biribiri kẹ Chipfu bya enwuaru ndu Ízurelu g'ẹphe ha kẹ phoo l'ulo-ẹkwa-ndzuko ono.

Mósísu arwọ Chipfu l'iswi ẹhu ndu Ízurelu

¹¹ Chipfu bya asụ Mósísu: "Bụ teke ole bẹ ndu-a a-kpọ-beru mu ẹbo l'afu-a? ? Bukpoo teke ole bẹ ẹphe a-jika-beru ekweta nkemu; yekwaru iphe-ghumalenya ono, mu meshigbaberu l'ẹka ẹphe nọ ono? ¹² Mu e-gude ejo iphe-ememe gbushia phẹ; mee phẹ; ẹphe aburu mkpurupyata. Mu eworu gubedua mee l'i buru ọha l'ophu; ọha, paru ẹka apaa; bya aka ọkphehu eme l'ẹphebuedua."

¹³ Mósísu sụ Chipfu: "Oowaa! Ndu Ijiputu bẹ a-namakwa iya mẹ i -mee ya nno. Nyatakwa l'i gude ọkphehu ngu dufuta ndu-a l'ẹka ndu Ijiputu ono. ¹⁴ Ẹphe e-pfukwaru iya ndu bu l'alí-a; kele ẹphe numakotawaru lẹ gube Chipfu swiru phẹ eswiru; numawa l'ẹphe egudeje ẹnya phẹ huma gube Chipfu; tẹme l'urwukpu nkengu bẹ anọduje phẹ l'eli; tẹme l'ọobujeru; o -rwua l'eswe; l'i gude urwukpu, kpuru oronmono edu phẹ; o -rwua l'enyashi l'i gude ọku, kpuru oronmono edukwa phẹ phọ. ¹⁵ Ọ -buru l'i gbushiru ndu-a l'ugbo lanu nta-a bẹ ọha ono, numajewaru ọdu ngu ono bẹ a-sukwa: ¹⁶ Lẹ gube Chipfu ta adudedu ike durwua phẹ l'alí ono, i kweru phẹ ukwe iya; ribua lẹ nte l'ii-nu phẹ ono; i woru phẹ gbushia l'echiegu." ¹⁷ Ọo ya bụ; gube Nnajiuphu; mu arwọ ngu g'i goshinu l'i bụ onye ike paru ẹka apaa; mbụ egube ono, i pfujehawaru sụ: ¹⁸ 'Chipfu bụ onye ẹhu te eghujedu eghu ẹgwegwa; bya aburu onye n-yemobu iya nyiberu anyibe; bya aburu onye aguje nvu l'iphe-ẹji; mẹ l'emeswe, e mesweru iya. Obenu l'ọ bukwapho onye ta ahajedu onye-ikpe nmaru kẹ mmanu. Ọogwaje unwegirima ochi iphe-ẹji, ndu nwuru phẹ nū meru jasụ l'ogbo k'eto rwua lẹ k'eno.' ¹⁹ Iphe, mu arwọ ngu bụ g'i gudenu obu-imemini ngu ono, nyiberu anyibe ono guaru ndu-a nvu l'ejo-iphe, ẹphe meru ngu; mbụ egube ono, i shirọ l'alí Ijiputu gutaru phẹ nvu byasụ nta-a ono."

²⁰ Chipfu bya asụ Mósísu: "Mu guwaru phẹ nvu egube ono, i rworu. ²¹ Ole; eshinu mu nọ ndzụ gẹ mu nọ iya-a; ọdu-biribiri nkemu sweta mgboko g'ọ swetaru iya-a; ²² bẹ ndu-a, gudewaa ẹnya phẹ huma ọdu-biribiri mu-a; mẹ iphe-ghumalenya ono, mu meshiru l'alí Ijiputu ono; mẹ ọphu mu meshiru l'echiegu; mbụ ndu ono, mecharu dale mu adale mgbo iri ono; ọphu ẹphe angaduru mu nchi ono; ²³ bẹ ọ tọ dudu onye ọphu byaru egude ẹnya huma alí ono, mu riburu lẹ nte kwe nna phẹ ukwe iya ono. Ọphu ọ tọ dudu iphe, bụ ndu ono, kpuru mu ẹbo ẹbo l'afu ono, byaru ahuma iya nū. ²⁴ Ole a -bya l'ẹhu k'onye-ozí mu ono, bụ Kalẹbu; eshi ọphu ọ bụ onye obu iya gbaru iche; tẹme ọ buru onye gude obu iya g'ọ ha etso ọzo nkemu bẹ mu e-duru iya bahu l'alí ono, ọ bahu ru je anwua ngge ono; ọ buru oshilokpa iya bẹ e-nweru alí ono. ²⁵ Ọo ya bụ; eshinu ndu Amalẹgu; mẹ ndu Kénanu bu lẹ nsuda nsuda; o -rwuepho echele; unu dakọbe shia ọzo echiegu ono, dū l'uzo, e shi eje Eze-ẹnyimu Uswe-uswe."

Chipfu anu ndu Ízurelu aphu

(Dit 1:34-40)

²⁶ Chipfu bya asụ Mósísu yẹlẹ Erọnu: ²⁷ "Bụ teke ole bẹ ndu ejo-ememe-a a-gunyaaru mu aphu gu-buhu? Mu numakotawaru aphu, ndu Ízurelu nọ gushia kpua mu. ²⁸ Unu karu phẹ lẹ mube Chipfu sūru-a: 'Eshinu mu nọ-a ndzụ gẹ mu nọ iya-a; bẹ mu a-tukokpoo iphemiphe ono, mu nūmaru, unu pfushiru ono; mee unu. ²⁹ Ọo l'echiegu-a bẹ odzu unu a-wushiru; mbụ iphe, bụ ndu ono, nọwaru a -gbẹ l'ukporo apha kwaseru ono; mbụ ndu a guru ọgu teke aagụ ọgu, bụ ndu ono, yi lẹ ndu ono, guru ejo aphu kpua mu ono. ³⁰ Ọ tọ dudu m'onye lanu l'ime unu bya a-bahu l'alí ono, mu woliru ẹka mu imeli kweta lẹ mu a-nu unu g'unu buru ono; gbahaepho Kalẹbu nwa Jiefune; waa Jioshuwa nwa Nunu. ³¹ Ọ buru unwegirima unu ono, unu sūru l'aa-kpụ lẹ ndzụ ono bẹ mu e-duru bahu l'alí ono; g'ẹphe je amaru alí ono, unu jikaru ono. ³² A -bya l'unubedua; ọo l'oma echiegu-a bẹ odzu unu a-wushiru. ³³ Unwegirima unu bẹ a-nodu awu-phe l'oma echiegu-a gẹ ndu eche aturu; ghaphee nno nọo ukporo apha labo sugba ishi;

jee iphe-ehuka k'ekwegekwe unu ono; gbiriri jasú odzu unu akwashĩa l'oma echięgu ono. ³⁴ Iphé, unu nřuru teke unu jeru anwřu ngge l'alı́ ono bř ękporo abalı́ labo. O břuru ękporo apha labo bę unu e-je iphe-ehuka ejo-ememe, unu meru ye iya. Ujiku lanř anwřtaru unu apha ophu. Oo ya bř g'unu a-makwanřuru iphe, bř lę mu bř onye opfu unu. ³⁵ Mřbe Chipfu bę pfuakwaru nkemu; mu mefřtajekwa iphemiphe ono l'ęhu ndu ejo-ememe ono; mbř ndu ono, dřkoberu etso mu opfu ono. Ephe a-třko břuru mkpurupyata l'echięgu-a; mbř l'řo l'ęka-a bę ephe a-třko nwřshihukota.' "

³⁶ Noo ya; iphe, bř ndu ono, Mřsisu yeru; ephe je anwřa ngge l'alı́ ono, lwarř nř bya atřa řnu alı́ ono lę nřo ono; mbř shi nno mee ndu řzureřu gřuru aphř kpua Mřsisu ono; ³⁷ ndu ono, bř phę třuru řnu alı́ eji eji ono bę ejo iphe-ememe gbushikřtaru l'iphu Chipfu. ³⁸ O břuru Jioshuwa nwa Nunu yeře Kalębu nwa Jiefune bę bř ndu phoduru nř l'iphe, bř ndu ono, jeru anwřa ngge l'alı́ ono.

Aalwř-gbu ndu řzureřu lę Hřma
(Dit 1:41-46)

³⁹ Mřsisu bya eworu iphe ono pfuaru ndu řzureřu l'ophu; o rwua phę l'ęhu; ephe kwatakřoo raa ękwa onwophę. ⁴⁰ O -rwua l'řnmewa řtsu ophu etsota mbřku ono; ephe tğbua jeshia l'alı́ řbvř řbvř Kęnanu je anřdu asuje: "Anyi mewaru iphe-eji. Unu g'anyi wřfukwa jeshia ęka ono, Chipfu kweru anyi ukwe iya ono."

⁴¹ Mřsisu sř: "Bř gřnu meru iphe unu e-me g'unu mebyia iphe, ekemu Chipfu pfuru? O třo dřkwaru unu lę ree! ⁴² Unu te ejekwa; keře Chipfu ta nřkwa swiru unu. Unu -jee bę ndu řhogu unu e-chighbushikwa unu; ⁴³ noo keře ndu Amalęku mę ndu Kęnanu bę nř unu l'řzo atatiphu l'ęka ono. Ephe e-gudekwa ogu-echi gbushikřta unu. Chipfu te eswikwaru unu; keře unu gbakřtaru iya azř."

⁴⁴ Obenu l'ęphe ta akpadřuro ishi; ephe tğbua jeshia l'alı́ řbvř řbvř ono; řle Mřsisu waa okpoko ogbandzu Chipfu te tsodu phę řřfu l'ęka ono, ephe kpoberu řlo-ękwa phę. ⁴⁵ Třbudu iya bř; ndu Amalęku mę ndu Kęnanu, bu l'alı́ řbvř řbvř ono datso phę ogu; lwř-kpee; chřa phę jeye lę mkpřkpu Hřma.

15

Ekemu, dř lę ngweja, dř iche iche

¹ Chipfu iya asř Mřsisu: ² "Waa iphe, ii-pfuru ndu řzureřu baa: Unu -laepħo alı́ ono, unu eje eburu ono, bř alı́ ono, mu a-nř unu ono; ³ unu -gwejeepħo ngweja nř Chipfu; unu shi l'ikpoto ęku unu hřta anř gbua křoo řku gude gwee ngweja řbu g'ř břuru ngweja, mkřo iya dř Chipfu ree. Unu e-meje iya nno lę ngweja-akřo-řku; mę ngweja, e gude apřu ukwe-iphe e kweru; mę teke unu anř iphe, shi unu l'obu; řzoo teke unu egwe ngweja řbo-iphe. ⁴ Onye wotaru ngweja ono e-yekřbeje iya ngweja-nri bya anř Chipfu; mbř wota uzi lanř l'ime nkweřa ukpokutu ereshi, e keru řzo iri; gwřo lę manř, jiru eze ekpemu.

⁵ "Iphe, bř nwatřuru, e gude egwe ngweja-akřo-řku; řzoo ngweja mmanř bę unu e-yekřbeje ngweja-męe; mbř męe, jiru nkeru-ęno řtu-lupfu otumu.

⁶ "A bya l'iphe, bř ebili, e gude egwe ngweja; unu yekřbeje iya ngweja-nri; mbř řzo labo l'ime nkweřa ukpokutu ereshi, e keru řzo iri; gwřo lę manř, jiru eze ekpemu lanř l'řbvř iya. ⁷ Ngweja-męe ono bę unu e-gude męe, jiru nkeręto řtu-lupfu otumu gwee. Unu meje iya g'ř břuru ngweja, mkřo iya dř Chipfu ree.

⁸ "Teke ř bř l'řo nwa oke-eswi bę unu gude abya egweru Chipfu ngweja-akřo-řku; řzoo ngweja, e gude apřu ukwe-iphe; řzoo ophu e gude egwe ngweja-ęhu-guu; ⁹ g'onye egwe ngweja ono yekřbekwa iya ngweja-nri; mbř řzo řto l'ime nkweřa ukpokutu ereshi, e keru řzo iri; gwřo lę manř, jiru eze ekpemu labo. ¹⁰ Nokwapho g'unu e-wota męe, jiru nkeru-ębo řtu-lupfu otumu gude gwee ngweja-męe. Ngweja ono bę a-břuru ngweja, a křoru řku, mkřo iya dř Chipfu ree.

¹¹ "O břuru ęgube ono bř g'unu e-medzureru iya l'iphe, bř oke-eswi; řzoo ebili; řzoo nwatřuru; m'ř bř nwęghu, unu gude egwe ngweja. ¹² Noo g'unu e-medzureru iya bř ono l'iphe, bř ngweja, unu egwekřo egwegwe; g'ř hahabę igwerigwe. ¹³ Iphe, bř onye a nwřuru anwřunwř lę řzureřu bę bř ęgube ono bę oo-meje ngweja, oogwe anř Chipfu; mbř ngweja, a křoru řku shi nno mee gę mkřo iya dř Chipfu ree. ¹⁴ Shita l'ogbo k'unu-a je akpaa l'ogbo ophu abya l'atatiphu; onye bř onye lwarř alwalwa, bu ebubu l'echilabo unu -wota ngweja bya gę ya gweru nř Chipfu; mbř ngweja, a křoru řku; shi nno mee gę mkřo iya dř Chipfu ree; g'ř bukwaru ęgube unu emeje bę oo-me. ¹⁵ Oo omelalı́ lanř ono dřuru unubę ndu řzureřu l'ophu; mę iphe, bř ndu lwarř alwalwa, bu l'echilabo unu. Omelalı́ ono a-nřepħo shita l'ogbo unu sweru ogbo ophu abya nř jasřuru asřuru. Oo

g'unu dū l'ataphu Chipfu bụ gē ndu lwarū alwalwa dukwapho. ¹⁶ Ọ bụru ekemu lanū; waa omelalī lanū bē dūru unu lē ndu lwarū alwalwa; unu l'ēphe buru."

Anū Chipfu iphe-mbū

¹⁷ Chipfu bya asū Mósísu: ¹⁸ "Waa iphe, ii-pfuru ndu Ízurelu baa: Unu -rwuepho alī ono, mu edu unu eje ono; ¹⁹ unu -rijeepho nri, shi l'alī ono; unu ketakwa oke iya bya anū Chipfu. ²⁰ Unu gude ukpokutu-iphe, shi l'akpuru-iphe-mbū, unu metaru l'alī ono gheta buredi nū Chipfu g'ọ bụru ngweja, shi l'ēka eechije balī. ²¹ Ngweja ukpokutu iphe-mbū, unu metaru l'alī ono bē unu a-nūje Chipfu jasūru asūru; mbū e -shi l'ogbo sweru ogbo."

Ngweja k'iphe-ēji, e lekebeduru ęnya mee

²² "Sū-a; ọ -būru l'ọ nweru onye elekebuduru ęnya darwūa ekemu-a, Chipfu tūshiru ye Mósísu l'ēka-a; ²³ mbū ekemu ono, Chipfu shi l'ēka Mósísu nūkota unu ono; g'ọ ha; mbū e -shi lē mbōku, Chipfu tūru iya nū unu jasūwaruroya; e -shi l'ogbo sweru ogbo; ²⁴ bē ọ -būru lē ndu Ízurelu te elekebeduru ęnya darwūa ekemu ono; mbū l'ọha Ízurelu l'ophu ta amadū teke ēphe meru iphe-ēji ono; gē ndu Ízurelu l'ophu kpūta nwa oke-eswi gude gwee ngweja-akpọ-ọku; mbū ngweja, e meru; mkpọ iya dū Chipfu ree. L'e yekōbekwa iya phō ngweja-nri; mē ngweja-mēe, ayīkwaru iya phō; waa mkpi, ee-gude gwee ngweja-iphe-ēji. ²⁵ G'onye uke Chileke gwee ngweja ono gude pfūa ụgwo iphe-ēji ndu Ízurelu ono l'ophu; g'aa-guaru phē nvū l'iphe-ēji ono, ēphe meru ono; kēle ēphe te elekebeduru ęnya mee ya; teme ēphe bya egwewaru ngweja nū Chipfu lē k'emeswe ono, ēphe mesweru ono; mbū ngweja, a kpōru ọku; mē ngweja-iphe-ēji. ²⁶ Ndu Ízurelu l'ophu; mē ndu lwarū alwalwa, bu l'echilabō phē bē aa-gukotarū nvū; noo kēle ēphe tūkoru mee iphe-ēji ono; ọle ēphe te elekebeduru ęnya mee ya.

²⁷ "Ọle-a; ọ -būru l'ọ onye lanū bē meru iphe-ēji ono; ophu o lekebeduru ęnya mee ya; g'onye ọbu wota nwada egħu, gbaru apha g'e gude gwee ngweja-iphe-ēji ono, o meru ono. ²⁸ Onye uke Chileke bē a-nōdu l'iphu Chipfu pfūa ụgwo iphe-ēji ono, onye ono elekebeduru ęnya mee ono. A -pfūwa ụgwo iphe-ēji ono, onye ono meru ono; bē a guwaru iya nvū. ²⁹ Ọo ekemu lanū ono bē dūru iphe, bū onye meru iphe-ēji, o lekebeduru ęnya mee; m'ọ bū onye a nwūru anwūnwu lē Ízurelu; m'ọ bū onye lwarū alwalwa."

Ngweja k'iphe-ēji, e lekeberu ęnya mee

³⁰ "Ọ bekwanū l'onye lekeberu ęnya mee iphe-ēji; mē a nwūru onye ọbu anwūnwu lē Ízurelu; ọzo l'ọ bū onye lwarū alwalwa; bē onye ọbu pfūbyiakwaru ēpha Chipfu. Onye dū nno bē ee-bufu ebūfu l'echilabō ndibe phē. ³¹ Eshī ophu onye ono ta adūdu iphe, ọ gūberu Opfu Chipfu; bya emebiyi waa ekemu Chipfu; bē ee-bufuje onye ọbu ebūfu; iphe-ēji, o meru atū-koru iya l'ishi."

Nwoke, darwūru nsọ eswe-atūta-unme

³² Lē teke ndu Ízurelu nōkwadu l'echięgu bē o nweru nwoke lanū, e guderu g'ọokpa nkū l'eswe-atūta-unme. ³³ Ndu hūmaru iya l'ēka ọokpa nkū ono kpūta iya kpū-pfushiaru Mósísu ye l'Erōnu; mē ndu Ízurelu l'ophu. ³⁴ ēphe kpūta iya tū-chia atū-chi; kēle e teke pfukahadu iphe, ee-me iya. ³⁵ Ọo ya bū; Chipfu sū Mósísu: "Nwoke ono bē ee-gbukwa egbugbu. Gē ndu Ízurelu l'ophu kpūfukwa iya azū ēka ēphe kpōberu ụlō-ēkwa phē je atugbuwa ya lē mkpuma." ³⁶ Tōbudu iya bū; ndu Ízurelu bya akpūta iya kpūfu azū ēka ono, ēphe kpōberu ụlō-ēkwa phē ono; je eworu iya tugbuwa lē mkpuma, bū gē Chipfu sūru Mósísu g'e mee ya.

Iphe, a kparū akpakpa gude mengashīa ọnu uwe

³⁷ Chipfu bya asū Mósísu: ³⁸ "Waa iphe, ii-pfuru ndu Ízurelu baa: Unu kpajēru iyanguyangu ye lē mgburēku uwe mgbalanū unu ishi ęno. Iphe, unu e-gudeje kpaā iyanguyangu ono aburu oghu, dū urwukpu-urwukpu. Noo g'unu e-meje iya bū ono; e -shi l'ogbo sweru ogbo. ³⁹ Iyanguyangu ono bē unu e-leje iya gude nyatakōta ekemu mūbe Chipfu; k'ophu unu a-nōduje eme iya ememe; haa ęgu ęjo-iphe ono, anōduje agugbaa obu unu; mē ophu ęnya unu ahūmagbabe ono; mbū ęjo-iphe ono, unu shi anōduje emegbaa ono. ⁴⁰ Ọo ya bū; k'ophu unu a-nyatajē ekemu; bya eme iya ememe; shi nno dūru Chileke unu nsọ. ⁴¹ Ọo mbēdua bū Chipfu; būru Chileke unu; mbū onye ono, dufutaru unu l'alī l'ijipute; gē mu būru Chileke unu ono. Ọo mu bū Chipfu, bū Chileke unu."

¹ O be teke ono; Kora nwa Izuha, bụ nwanwa Kohatu; onye eri Lívayi; waa Detanu; me Abiramu, bụ unwu Eliyabu; me Onu nwa Pèleti, bụ ndu ipfu Rúbenu bya achịta nemadzụ yeru onwophe; ² ephe wulihu tsoahaa Mosisu opfu. Ndu ono, tso phe nù ono bụgbaa ndu a hotaru g'ephe buru ndu-ishi ndu Ízurelu; bya aburu ndu a maru ephe phe le Ízurelu l'ophu. Iphe, ephe du bu ukporo umadzu iri l'èbo l'umadzu iri. ³ Ephe kpako onwophe byapfutashia Mosisu yele Eronu bya asu phe: "Unu metawaru iphe obu; o tsobe paa! Ndu Ízurelu l'ophu be unu maru l'ephe du nsò l'ehu l'ehu; teme Chipfu swiru phe eswiru. ?Bụ gunu meru g'o gude unu palia onwunu eli eli dobe doghata ndu ke Chipfu l'ophu?"

⁴ Mosisu numaephe iphe ono, ephe pfuru ono; o daa kpuyabè iphu l'alì.

⁵ O sù Kora yele ndu ephe l'ia swì: "O -rwua l'utsu echele be Chipfu e-goshiwaro onye ophu bu nkiya; waa onye du nsò; onye o hotaru be oo-me g'o byakube iya ntse. ⁶ Waa iphe, unu l'e-me baa: Ge gubedua, bụ Kora; gu le ndu etso ngu nù; wota iphe, aaguje oku; ⁷ o -be echele; unu aguru oku ye iya; bya eye iya unwu-isensu l'atatiphu Chipfu. Onye bu onye Chipfu hotaru be a-buru onye du nsò. Unube eri Lívayi metawaru iphe obu; o tsobe paa!"

⁸ Mosisu bya asukwapho Kora: "Unu ngabè nchì; unube eri Lívayi! ⁹ Chileke ke Ízurelu hotaru unu dobe iche le Ízurelu l'ophu; mee g'unu nodu iya ntse; eje ozi, du l'ulo-ekwa ke Chipfu; me g'unu pfujeru l'atatiphu ndu Ízurelu l'ophu jeru phe ozi; ophu ono asudu unu. ¹⁰ O meru ge gubedua; me ndu Lívayi ibe ngu phe nodu iya ntse; nta-a be unu achofua ụzo, unu e-shi buru ndu-uke Chileke. ¹¹ O kwa Chipfu be gu le ndu etso ngu nù g'ephe ha tukoru etso opfu. ?Bụ onye be Eronu bu ke g'unu tanyiru iya ntanyi?"

¹² Oo ya bu; Mosisu bya ezia g'e je ekua Detanu; me Abiramu, bụ unwu Eliyabu. Ephe sù l'ephe ta abyadu. ¹³ Sù: "?I rwutaru anyi rwufuta l'alì ono, era-eswi waa manụ-enwu aso gborogboro ono; ophu ono asudu ngu. I nodu emefua gi woru anyi gbushia l'echiegu l'eka-a; bya emefukwapho gi mee onwongu onye-ishi anyi. ¹⁴ Ophu ka njo bu li ti dubaduru anyi l'alì, era-eswi waa manụ-enwu aso gborogboro; mbu alì eka anyi a-kojebe iphe; waa eka anyi e-me opfu-vayinu. ?Iime gi mee ndu-a mkpurukpuru-nya too? Waawaa! Anyi ta abyadu!"

¹⁵ Oo ya bu; ehu ghushiahaa Mosisu eghe ike; o sù Chipfu: "G'o to dukwa ngweja, ndu-a gweru nù ngu, ii-nata. Mu ta natajekwaru phe g'o ka mma l'oo nkapfu-igara phe me nanu; ophu mu emekajeduru phe iphe me onye lanu."

¹⁶ Mosisu sù Kora: "Ge gubedua ye ndu etso ngu nù g'ephe ha tuko bya l'iphu Chipfu echele. Ge gubedua; waa ephebuedua; waa Eronu tuko byakota. ¹⁷ G'ononyonu gudekwa iphe, aaguje oku; ye iya unwu-isensu gude bya l'atatiphu Chipfu. Iphe, oo-du; mbu iphe ono, aaguje oku ono bu ukporo iri l'èbo l'iri. Gubedua, bụ Kora l'onwongu e-gudekwapho nkengu; Eronu egude nkiya bya." ¹⁸ Tòbudu iya bu; ononyonu wota iphe ono, aaguje oku ono; bya aguru oku ye iya; ye iya unwu-isensu je apfugbaaru l'onu ulo-ekwa-ndzukò ono. Ephe le Mosisu me Eronu tuko pfuru l'eka ono. ¹⁹ Kora bya achikobe oha Ízurelu ono l'ophu; l'onu ulo-ekwa-ndzukò ono g'ephe tso Mosisu yele Eronu opfu. No iya; odu-biribiri ke Chipfu soyyabe oha Ízurelu ono l'ophu. ²⁰ Chipfu sù Mosisu yele Eronu: ²¹ "Unu shi l'echilabo igwe oha ono futa ge mu bya atuko phe mebyishikota le ntabu enya lanu."

²² Mosisu yele Eronu daa; kpuke iphu l'alì chishia sù: "Oowaa! Gube Chileke; mbu Chileke bu ishi ndzu iphe, bu nemadzù l'ophu; ?ii-gude k'iphe-eji, onye lanu metaru tu-koshi oha l'ophu oke ehu-eghu ngu too?"

²³ Chipfu bya asu Mosisu: ²⁴ "Pfuaru oha Ízurelu ono l'ophu g'ephe kpuriberu l'ibiya ophu ulo-ekwa Kora; me Detanu; waa Abiramu no."

²⁵ Mosisu gbalihu; yele ndu bu ogerenya Ízurelu swiru jepfushia Detanu waa Abiramu. ²⁶ O sù igwe oha ono: "Unu lufutakwa l'ulo-ekwa ndu ejo-ememe ono! Unu te edenyikwa eka l'iphe, bu nkephe; odumeka be Chipfu e-gudekwa k'iphe-eji, ephe meru woru unu megbushia." ²⁷ Oo ya bu; onyemonye buru ubara yeru ulo-ekwa Kora; me ke Detanu; waa ke Abiramu.

Detanu yele Abiramu bya afuta pfuru l'onu ulo-ekwa phe; ephe l'unyomu phe; me unwu phe unwoke; waa unwegirima phe. ²⁸ Mosisu sù: "Oo iphe-a be unu e-gude maru l'oo Chipfu ziru mu ge mu mee iphemiphe ono; l'o to budu iphe, gbataru mu l'uche be mu emeje. ²⁹ O -buru le ndu-a be nwuhuru ge nemadzù mmanu anwuhuje; mbu-a; o -buru l'oo g'onwujeru nemadzù l'ophu be o nwuru phe; oo ya bu l'o to budu Chipfu ziru mu iphe ono, mu eme ono. ³⁰ Oe o -buru le Chipfu meru g'iphe te emejeduru nu mee; mbu; alì -saa onu lwegbushia phe; me iphemiphe, ephe nweru enweru; mbu; ephe

bùru ndu wùbaru l'ali-maa lẹ ndzụ; ọo ya bụ; unu amaru l'ọ tọ dudu iphe, ephe gùberu Chipfu."

³¹ Epfunghe, Mósìsù epfunghe opfu ono; ali ono, Detanu phẹ pfuru ono kejaha ẹbo; ³² ali ono saa onu lwekọta phẹ; mẹ ndibe phẹ; mẹ ndu kẹ Kora; mẹ ivu phẹ. ³³ Ephe wùbakota l'ali-maa lẹ ndzụ; mẹ iphemiphe, ephe nweru enweru; ali kpuyabẹ phẹ; ephe tuko g'ephe ha lakọta l'iyi l'echilabọ ndu Ízùrẹlu. ³⁴ Ọ bụru mkpu, ephe chishiru bẹ meru; ndu Ízùrẹlu, nọ-pheru ẹka ono mgburugburu ye ọkpa l'oso; arajẹ sụ: "Ali abyakwa anyi elwelwe-o!"

³⁵ Noo ya; ọku, shi l'ẹka Chipfu bya ekegbushikọta ụmadzu ụkporo iri l'ẹbo l'ụmadzu iri phọ, shi akpọ ụnwù-isensu ọku phọ.

Gbamughamu, du nsọ, aagujeru ọku ye

³⁶ Chipfu sù Mósìsù: ³⁷ "Pfuru Eleyaza, bụ nwa Erọnu; bya aburu onye uke Chileke g'ọ loshia iphe ono, aaguje ọku l'ime ọku ono; voshia icheku-ọku, dọ iya nọ tũkaa nanu nanu; noo kele iphe ono dọ nsọ; ³⁸ mbụ iphe ono, aaguje ọku ono, bụ kẹ ndu ono, meru iphe-ẹji shi nno tuphaa ndzụ phẹ ono. Ọ -lọshichaa ya; g'a kũsaa ya akũsaa g'ọ chisaa echisa g'e kpubeje iya l'eli ọru-ngweja Chipfu. Noo kele a nwaru iya Chipfu; ọ bụru iya bụ l'ọ dũwaa nsọ. Iphe ono bẹ a-buru iphe-ghubama l'eka ndu Ízùrẹlu nọ." ³⁹ Ọo ya bụ; Eleyaza, bụ onye uke Chileke bya achikoo iphe ono, aaguje ọku ono, bụ onyirubvu bẹ e gude mee ya ono; mbụ iphe ono, ndu ono, ọku kegbushiru gude bya akpọ ụnwù-isensu ọku ono. A kũsaa ya ọsa k'ọphu ee-kpubeje iya l'eli ọru-ngweja Chipfu; ⁴⁰ g'ọ bụru iphe, ndu Ízùrẹlu e-gude ya nwa l'ọ tọ dudu onye ọzo, bụ onye ta abudu oshilọkpa Erọnu, a-kpuritajeru bya g'ọ kpọ ụnwù-isensu ọku l'ataphu Chipfu; odumeka bẹ ọo-dũkwaru onye ono egube ono, ọ dũru Kora yele ndu tsoru iya nọ; mbụ egube ono, Chipfu shi l'ẹka Mósìsù pfua ya ono.

Ọnwu egbushi ndu Ízùrẹlu

⁴¹ Ọ -rwuepho nchitabọhu iya; ndu Ízùrẹlu l'ọphu wata aguru Mósìsù yele Erọnu apụ asuje: "Ọ kwa ụnwu Chipfu bẹ unu gbushiru egube ono." ⁴² Tọbudu iya bụ; ọha Ízùrẹlu ono l'ọphu bya akpakọbe onwophẹ g'ephe wata etso Mósìsù yee Erọnu opfu. Ephe jeshia ele ẹnya l'ulo-ẹkwa-ndzukọ; urwukpu sọ-kputewa iya; ọdu-biribiri kẹ Chipfu bya enwua kẹ phoo. ⁴³ Mósìsù yele Erọnu bya ejeshia l'ataphu ulo-ẹkwa-ndzukọ ono; ⁴⁴ Chipfu sù Mósìsù: ⁴⁵ "Unu shi l'echilabọ igwe ọha ono lufuta gẹ mu bya atuko phẹ mebyishikọta lẹ ntabu ẹnya lanu." Ephe daepho kpurumu l'iphu Chipfu.

⁴⁶ Tọbudu iya bụ; Mósìsù sù Erọnu: "Wota iphe, iiguje ọku; shi l'ọru-ngweja Chipfu guta ọku ye iya. L'i woru ụnwù-isensu ye iya mee egwegwa gude jepfu igwe ọha ono g'i pfua ugwo iphe-ẹji phẹ. Noo kele oke ẹhu-eghu, shi l'ẹka Chipfu bẹ talihuru nọ; ejo iphe-ememe dapfutawa phẹ." ⁴⁷ Ọo ya bụ; Erọnu wota iphe ono egube Mósìsù pfuru iya ono; bya agbagbua bahụ l'echilabọ igwe ọha ono. Ọ jerwushia; ejo iphe-ememe ono nọdu egbushiwaa ndu ono. Ọ bya akpọoru Chipfu ụnwù-isensu ono ọku; bya apfua ugwo iphe-ẹji ndu ono. ⁴⁸ Ọ pfuru l'echilabọ ndu ọphu nwuhwaru anwuhu; waa ndu ọphu nọ ndzụ; ejo iphe-ememe ono buri bugemu. ⁴⁹ Ndu ejo iphe-ememe ono gbushiru bẹ dọ ụkporo ụnu ụmadzu; l'unu ụmadzu iri l'ishii; l'ụkporo ụmadzu iri l'ise; a -gufukwa ndu ọphu nwuhuru l'opfu ẹhu Kora. ⁵⁰ Erọnu mechaa bya ejepfushia Mósìsù l'ọnu ulo-ẹkwa-ndzukọ; noo kele ejo iphe-ememe ono mebuwaru.

17

Mgboro Erọnu bẹ rwutaru irwu

¹ Chipfu sù Mósìsù: ² "Pfuaru ndu Ízùrẹlu g'ephe chie ngu mgboro iri l'ẹbo. Gẹ ndu-ishi l'ipfu, nonu nuchaa ngu mgboro nanu nanu. L'i deshia epha onyemonye lẹ mgboro nkiya. ³ Onye ii-de epha iya lẹ mgboro k'ipfu Lívayi bụ Erọnu. Kele onyenonu lẹ ndu-ishi l'ipfu l'ipfu e-nweru mgboro lanu. ⁴ L'i chita mgboro ono ye awushi l'ulo-ẹkwa-ndzukọ l'iphu okpoko-ekemu, bụ ẹka ono, mu abyapfutajẹ unu ono. ⁵ Mgboro k'onye ọphu mu hotaru bẹ a-kpofuta ome. Ọo ya bụ gẹ mu e-shi nno mee gẹ ndu Ízùrẹlu wofu mube Chipfu onu l'ẹhu l'aphu ono, ephe anọduje agushi ekpu unu tekenteke ono." ⁶ Tọbudu iya bụ; Mósìsù bya epfuaru iya ndu Ízùrẹlu. Ndu-ishi l'ipfu nonu bya anugbaa ya mgboro nanu nanu; ọ tuko dọ mgboro iri l'ẹbo. Mgboro kẹ Erọnu yikwaru iya phọ. ⁷ Mósìsù chita iya ye edobe l'ataphu Chipfu l'ulo-ẹkwa l'ẹka ono, okpoko-ekemu Chileke nọ ono. ⁸ Ọ -rwua nchitabọhu iya; Mósìsù bahụ l'ulo-ẹkwa ẹka ono, okpoko-ekemu Chileke nọ ono; bya ahuma gẹ mgboro kẹ Erọnu, bukwanu onye nọ-chiru ẹnya ipfu kẹ Lívayi kpofushiru ome; rwushia irwu; tushikwaphe igẹ; bya amishia akpuru alumundu.

⁹ Ọo ya bụ; Mósísu bya achífuta mgbọro ono g'ọ ha l'atatifhu Chipfu chijeru ndu Ízuru. Ẹphe lee ya ẹnya; onyenonu wotachaa mgbọro ophu bụ nkiya.

¹⁰ Chipfu sụ Mósísu: "Woru mgbọro kẹ Eronu dobehpu azụ l'iphe okpoko-ekemu ono; g'ọ dū l'ẹka ono bụru iphe-ophubama nọduru ndu ono, ekwefuje ike ono; g'ọ bụru iphe, a-nọduje alo phe ẹka lẹ nchị g'ẹphe haa agụ-phe aphụ ekpu mube Chipfu; a -nonyaa ẹphe nwushihu." ¹¹ Ọ biserupho gẹ Chipfu sụru gẹ Mósísu mee ya bụ g'ọ meru iya.

¹² Ndu Ízuru sụ Mósísu: "Anyi a-nwushihuchaakwa! Anyi laakwaru maa! Anyi lakọtaakwaru maa g'anyi ha! ¹³ Onyemonye, jekubekporu ọlo-ẹkwa Chipfu ntse bẹ a-nwuhukwa nū. ?Anwuhu a-tuko anyi gbuẹbe ọo?"

18

Ozi, duru ndu-uke Chileke waa ndu Lívayi

¹ Chipfu sụ Eronu: "Gubedua l'onwongu; waa unwu ngu; mę iphe, bụ onu-ulo nna ngu l'opbu bẹ ọ tu-koru l'ishi; mbụ ejo-iphe, e meru l'ulo mu; ọ bụru gubedua l'onwongu kwapho; mę unwu ngu bẹ ọ tu-kokwarupho l'ishi; mbụ ejo-iphe, e meru meswee k'abu uke. ² Duta unwunna ngu phe, bụ iya bụ eri Lívayi, bụ ipfu nna ngu g'ẹphe yejeru ngu ẹka; gubedua waa unwu ngu phe bẹ a-nodu l'atatifhu ọlo-ẹkwa ẹka okpoko-ekemu Chileke nọ eje ozi. ³ Ẹphe a-nodu eje ozi, i ziru phe; mę ozi, dukota l'ulo-ẹkwa. Ole ọo ẹpho g'ẹphe te jekubekwa mgboru ọlo Chipfu; waa mgboru ọru-ngweja Chileke; ọ -dudu bẹ gụ l'ẹphe a-tukokwa nwushihu. ⁴ Gụ l'ẹphe a-tugba nanu; ẹphe eje ozi, dū l'ulo-ẹkwa-ndzuko; mbụ iphe, bukota ozi, dū l'ulo-ẹkwa ono. G'onye abudu onye Lívayi ta abyakubejekwa unu ntse. ⁵ Ọo unubedua a-nodu eje ozi, dū l'ulo Chipfu; mę ozi k'oru-ngweja Chileke; k'opbu Chileke ata atụ-koshiedu ndu Ízuru oke ẹhu-eghu iya ozo. ⁶ Sụ-a; mu hotawaru ndu Lívayi, bụ unwunna unu l'echilabo ndu Ízuru. Ẹphe bụ ndu e woru nū unu; buri ndu e doberu mube Chipfu iche g'ẹphe jeje ozi, dū l'ulo-ẹkwa-ndzuko. ⁷ Gubedua waa unwu ngu bẹ a-nodu eje ozi k'egweru Chileke eja; mbụ l'unu a-nodu ejekota ozi k'oru-ngweja Chileke; waa ozi, dū l'ime ẹka ẹkwa-mgbochi nọ. Noo ozi, unu a-nodu eje bụ ono. Mu yeru unu k'egwe ngweja ono l'ẹka g'ọ buri iphe-oma, mu meru unu. Onye ozo, abudu oshilokpa Lívayi -byaru lẹ mgboru ọlo Chipfu bẹ a-nwuhukwanu."

Oke, rwuberu ndu-uke Chileke

⁸ No iya; Chipfu sụ Eronu: "Nta-a bẹ mu woakwaru iphemiphe, bụ iphe, aanuje mu anunu ye ngu l'ẹka. Iphemiphe, bụ iphe, ndu Ízuru doberu mu nsọ; bụwaa ngu bẹ mu nnyotaru iya g'ọ buri okiphe ngu; buri okiphe unwu ngu jasuru asuru. ⁹ Qwaa bẹ a-bufuaru okiphe unu l'iphe, kakota adu nsọ ono, bụ ophu a ta kpoduru oku: Iphe, ẹphe gudekota bya egwe ngweja nū mu; mbụ iphe, shi lẹ ngweja-nri; mę iphe, shi lẹ ngweja-iphe-aji; mę ophu shi lẹ ngweja-apfu-ugwo; mbụ iphemiphe ono, ẹphe nuru mu g'ọ buri ngweja, kakota adu nsọ ono. Ndu k'ono bẹ bukota okiphe, rwuberu gube Eronu; waa unwu ngu phe. ¹⁰ Unu nọduje l'ẹka kakota adu nsọ ria ya. Ọ buri unwoke kpoloko bẹ e-rije iya nū. G'ọ bukwaru unu iphe, dū nsọ.

¹¹ "Iphe, bụ iphe, ndu Ízuru doberu mu iche; mbụ iphe, shikota lẹ ngweja-amama bẹ bụ nkengu. Mu wowaru iya nū gụ l'unwu ngu unwoke; mę unwada ngu jasuru asuru. Iphe, bụ ndibe ngu, nturuw adudu l'ẹhu bẹ e-tsojeru ria ya. ¹² Iphe, ndu Ízuru nuru Chipfu l'oo iphe-mbụ, shi l'iphe, ẹphe metaru l'alị bẹ bụ ngu nwe iya; mbụ iphe, bụ manụ olivu, kakota ree; mę iphe, bụ mee ophuu, kakota ree; waa iphe, bụ ereshi, kakota ree. ¹³ Iphe, bukota iphe, ẹphe wotaru Chipfu l'oo akpuru-iphe-mbụ, ẹphe metaru l'alị phe bụ nkengu. Iphe, bụ ndibe ngu, nturuw adudu l'ẹhu bẹ l'e-tsojeru ria ya.

¹⁴ "Iphe, bụ iphe, e yeru Chipfu l'ẹka l'alị Ízuru bẹ bukota nkengu.

¹⁵ "Iphe, bụ iphe, vuchakpo ọzo waa ẹkpa-nwa ne iya; anu mę nemadzu; mbụ ophu e woru nū mube Chipfu a-bukotajeru nkengu. Obenu l'aa-pfuje ugwo gude gbata iphe, bụ okpara, shi l'ẹhu nemadzu; nokwapho g'aa-pfuje ugwo gude gbata iphe, bụ anu mbụ, shi l'ẹhu anu, aasọ nsọ futa. ¹⁶ Ẹphe -nowaa onwa ophu bẹ aa-pfuje mkpola-ochaa, erwa iya dū shekelu ise gude gbata phe; mbụ mkpola-ochaa, bụ iphe, eegudeje atụ erwa iphe l'eze-ulo Chileke bẹ e gude tya ya. ¹⁷ Obenu lẹ nweswi, ne iya vuru ọzo nwua; mę nwaturu, ne iya vuru ọzo nwua; mę nweghu, ne iya vuru ọzo nwua bẹ aahaję agbata. Ndu k'ono bẹ dū nsọ. Unu gbuje iya; phee mee ya l'eli ọru-ngweja ono; unu akpoje ẹba iya oku gude gwee ngweja-akpo-oku; mbụ ngweja, mkpo iya dū Chipfu ree. ¹⁸ Anu iya a-buru nkengu; ẹgube ono, ndu-iphe, e gude gwee ngweja-amama; mę utapfu okpa ẹkutara anu bụ nkengu ono.

¹⁹ “Iphemiphe, Ízurelu doberu nsò g'èphe nù Chipfu bẹ mu nùwaru gù l'unwu ngu unwoke; mẹ unwada ngu phẹ g'ò buru nkunu jeye lẹ gbururu. Ono bụ nrakunraku oḡbandzu mu lẹ ngu; mẹ awa ngu l'ophu. Oḡbandzu ono a-nò jasuru asuru. O to nwedu echihu.”

²⁰ Chipfu bya asù Erõnu: “Gẹ ndu Ízurelu te emejekwa alì gbaa unu; oḡphu èphe ahejekwa unu okiphe. O kwa mbèdua bụ okiphe, unu hatarù. Oo mu bụ okiphe, unu ketarù l'èka ndu Ízurelu.”

Oke-lanù-l'uzo-iri bụ oke, òru ndu Lívayi

²¹ “A bya abya l'èhu ndu Lívayi; eshinu èphe eje ozi, ò l'ùlo-èkwa-ndzukò bẹ mu nùkotawaru phẹ iphe, shi l'oke-lanù-l'uzo-iri, ndu Ízurelu anùje mu. Ono bụwaa okiphe phẹ. ²² Shita nta-a kwasèru bẹ o tò òdu onye Ízurelu ozo, e-jekube mgboru ùlo-èkwa-ndzukò; oḡdumeka bẹ iphe-èji onye oḡbu a-tukokwaru iya l'ishi; onye ono a-nwuhukwa. ²³ Oo ndu Lívayi bẹ eje ozi, ò l'ùlo-èkwa-ndzukò ò l'èka; o buru phẹ bẹ èjo-iphe, e meru l'èka ono tukoru l'ishi. Iphe ono, a-buru nsò, a-ò jasuru asuru; mbù jasù l'ògbo sweru oḡbo. O tò òdu iphe, èphe eketa l'èka ndu Ízurelu. ²⁴ Oke-lanù-l'uzo-iri, ndu Ízurelu anùje mu; bẹ mu nùwaru ndu Lívayi g'ò buru okiphe phẹ. Oo ya meru g'ò gude mu pfaa opfu èhu phẹ sù: ‘Èphe ta ahatadu okiphe l'èka ndu Ízurelu.’ ”

Oke-lanù-l'uzo-iri kẹ ndu Lívayi

²⁵ Chipfu sù Mòsisu: ²⁶ “Pfuaru ndu Lívayi sù phẹ lẹ-a: O -buru l'unu nataru ndu Ízurelu oke-lanù-l'uzo-iri ono, mu nuru unu g'ò buru okiphe unu ono; unu shije l'ime iya woru oke-lanù-l'uzo-iri nùkwapho Chipfu. ²⁷ Iphe, unu nuru bẹ aa-nòduje aguru unu g'ò bẹ ereshi, shi l'èka l'eechije ereshi; a gùkwaa ya phò gẹ mẹ, shi l'èka aakùje mẹ. ²⁸ Oo ya bụ l'unu e-shije l'oke-lanù-l'uzo-iri ono, unu anatajẹ l'èka ndu Ízurelu ono woru oke-lanù-l'uzo-iri iya nùkwapho Chipfu. O buru l'oke-lanù-l'uzo-iri ono bẹ unu e-shi woru kẹ Chipfu nù Erõnu, bụ onye uke Chileke. ²⁹ Unu wojeru iphe, gbaru Chipfu nù iya l'iphemiphe, a nuru unu; unu shije l'ophu bụ iya kakòta ree nù iya ya; mẹ l'ophu kakòta adù nsò. ³⁰ Oo ya bụ; pfuaru ndu Lívayi sù phẹ lẹ teke èphe woru iphe, kakòta ree nù Chipfu ono bẹ aa-guru phẹ iya g'iphe, shi l'èka eechije balì; a gùkwaa ya phò gẹ mẹ, shi l'èka aakùje mẹ. ³¹ Unu lẹ ndibe unu a-nòduje l'èka òdu unu ree ria ndu oḡhu; kẹle oḡ obunggo ozi, unu eje l'ùlo-èkwa-ndzukò. ³² O tò òdu iphe-èji, bya a-tukoru unu l'ishi m'ò buru l'unu wotaru iphe ono oḡhu kachaa ree nù mu. Tẹme oḡhu unu e-merwudu iphe, ndu Ízurelu doberu nsò g'èphe nù mu; k'ophu unu ta anwùshihudu.”

19

Mini, e gude asafu nturuwu

¹ Chipfu bya asù Mòsisu yẹle Erõnu: ² “Waa ekemu, Chipfu turu sù: Pfuaru ndu Ízurelu g'èphe kpùtaru ngu nwada eswi, eke uswe-uswe; oḡphu o òdu èka iphe mebyiru iya; oḡphu o òdu ntùji, ò iya nù; tẹme oḡphu e gudejeada ya jee ozi. ³ Unu kpùta nwada eswi ono kpèe Eleyaza, bụ onye uke Chileke; g'a kpufu iya l'azù èka a kpòberu ùlo-èkwa je egbua l'èka Eleyaza nò. ⁴ Gẹ Eleyaza, bụ onye uke Chileke tşee mkpùshi-èka lẹ mee ya phee l'uzo ataphu ùlo-èkwa-ndzukò ugbo şsaa. ⁵ Nwada eswi ono bẹ aa-kpò oḡu l'iphu Eleyaza; kpò akpò iya oḡu; mẹ anù iya; waa mee ya; mẹ nshì iya. ⁶ Onye uke Chileke ono bẹ e-wota oshi sida; mẹ şswa şsopu; mẹ oḡhu uswe-uswe chiru ye l'echilabò oḡu ono, e gude akpò nwada eswi ono oḡu ono. ⁷ Teke ono bẹ onye uke Chileke ono e-gude mini saa uwe iya; gude mini wua èhu. O -megheş ya phò nno; l'ò batawaru l'ime èka ono, a kpòberu ùlo-èkwa ono. Oḡe oḡ-buru onye aasò nsò nòo jasù l'uzenyashi mbòku ono. ⁸ Onye bụ iya kpòru nwada eswi ono oḡu bẹ e-gudekwaphò mini saa uwe iya; gude mini wua èhu; l'ò bükwarupho onye aasò nsò nòo jasù l'uzenyashi mbòku ono. ⁹ Onye a ta sòdu nsò bẹ e-kpota ntù, shi l'òku ono, e gude kpòo nwada eswi ono oḡu. Oo-kpota iya je awùshi l'èka nturuwu ta adùdu; l'azù èka a kpòberu ùlo-èkwa. O buru l'èka ono bẹ aa-wùshiru iya ndu Ízurelu g'èphe gude meje kẹ mini, eegudeje asafu nemadzu nturuwu; gude iya eme k'asafu iphe-èji. ¹⁰ Onye bụ iya kpòtaru ntù ono bẹ a-sa uwe iya asaa. L'ò buru onye aasò nsò nòo jasù l'uzenyashi mbòku ono. Omelalì ono bẹ a-ò gbururu jeye lẹ gbururu. Oo-òuru ndu Ízurelu; òuru ndu lwarù alwalwa; èphe l'èphe buru.”

Edenyi odzu èka

¹¹ “Onye denyiru odzu onye nwùhuru anwùhu òka bẹ a-bùru onye aasò nsò nọ òjúkú ẹsaa. ¹² Onye ọbu bẹ e-gude mini ono, eegudeje asafu nturwu saa onwiya lẹ mbọku k’eto iya; waa lẹ mbọku k’ẹsaa ya; tẹme l’ọo-dù ree. Ọlẹ ọ -bùru l’ọ tọ sachaduru onwiya lẹ mbọku k’eto iya ono; mẹ lẹ mbọku k’ẹsaa ya ono bẹ ọ tọo dudu ree. ¹³ Iphe, bụ onye meru odzu onye nwùhuru anwùhu òka; ọp̄hu onye ọbu ta sachaduru onwiya bẹ bụkwa ọlọ-ẹkwa Chipfu bẹ ọoturwu. Onye ọbu bẹ ee-bufu l’eka ndu Ịzùrẹlu nọ. Ọo-bùru onye aasò nsò; noo kẹle e te pheduru iya mini, eegudeje asafu nturwu; emeswe ono bẹ dũkwadu iya l’ẹhu g’ọ dũ iya.

¹⁴ “Qwaa bụ ekemu, dũ lẹ k’onye nọ l’ime ọlọ nwùhu. Iphe, bụ onye bahuru l’ime ọlọ ono teke ono; mẹ iphe, bụ onye nọ iya l’ime teke ono bẹ a-bùru onye aasò nsò abalí ẹsaa. ¹⁵ Iphe, bụ ivu, dũ l’ọlọ ono, e gheberu ọnu; ọp̄hu e kpbeduru iya iphe bẹ aasòkwapho nsò. ¹⁶ Iphe, bụ onye nọ l’oma ẹgu denyi òka l’odzu onye e gburu lẹ mma; ọzoo odzu onye nwùhuru anwùhu mmanụ; ọzoo l’o denyiru òka l’ọkpu onye nwùhuru anwùhu; m’ọ bụ l’ilu; bẹ a-bùru onye aasò nsò nọ abalí ẹsaa.

¹⁷ “A -b̄ya lẹ kẹ ndu aasò nsò; g’ẹp̄he kpota ntũ ono, shi l’ọkú, e gude kpọo ngwẹja- iphe-ẹji ọkú ono ye l’iphe; ẹp̄he ẹje l’eka mini, doru r̄isaa dũ; kuta mini ye iya. ¹⁸ Ọo ya bụ; onye a ta sọdu nsò ewota ẹsua ịsopu t̄sẹe l’ime mini ono; p̄hee ya l’eli ọlọ-ẹkwa ono; mẹ l’eli ivu, dũ l’ọlọ-ẹkwa ono; mẹ l’ẹhu ndu nọ l’ime ọlọ-ẹkwa ono. Nokwaphọ g’oo-p̄he iya iphe, bụkpọ onye denyiru òka l’ọkpu onye nwùhuru anwùhu; mẹ onye denyiru òka l’odzu onye e gburu lẹ mma; ọzoo onye denyiru onye nwùhuru anwùhu mmanụ òka; mẹ onye denyiru òka l’ilu. ¹⁹ Onye ọbu, a ta sọdu nsò ọbu bẹ e-p̄he onye ono, aasò nsò ono mini ono lẹ mbọku k’eto; waa lẹ mbọku k’ẹsaa. O -rwua lẹ mbọku k’ẹsaa ono; l’ọ safu iya nturwu ono. Onye ono, a saru ono asaa uwe iya asasa; gude mini w̄ua ẹhu; l’ọ bya adũ ree l’ụzenyashi mbọku ono.

²⁰ “Obenu l’onye aasò nsò; ọp̄hu ọ sachaduru onwiya asacha bẹ ee-bufu l’echilabọ ndu Ịzùrẹlu; kẹle o merwuwaru ọlọ Chipfu. Eshinu e te pheduru iya mini, eegudeje asafu nemadzu nturwu bẹ ọ bụ onye aasò nsò. ²¹ Ono bụ ekemu, a-dũru p̄hẹ nũ jasuru asuru. Onye ono, bụ iya ẹp̄heje mini ono, eegudeje asafu nemadzu nturwu ono bẹ a-sakwaphọ uwe iya asasa. Onye meru òka lẹ mini ono, eegudeje asafu nturwu ono bẹ a-bùru onye aasò nsò jeye l’ụzenyashi mbọku ono. ²² Iphe, onye aasò nsò denyiru òka bẹ a turwuwaru aturwu; onye denyiru òka l’iphe ọbu bẹ aa-nọdu asò nsò jasũ l’ụzenyashi mbọku ono.”

20

Anwùhu Mìriyamu

¹ Tọbudu iya bụ; o rwua l’onwa mbũ l’apha; ndu Ịzùrẹlu l’ophu jerwua echiegu Zinu. Ẹp̄he noshia lẹ Kadeshi. Mìriyamu nọdu l’eka ono nwùhu; e lia ya l’eka onokwaphọ.

Mini, shi lẹ mkpuma

² Teke ono bẹ mini ta adudu k’ophu ndu Ịzùrẹlu a-ngu; ep̄he kpakọ onwophẹ tsoahaa Mósìsu yele Erọnu op̄fu. ³ Ẹp̄he wata abaru Mósìsu mba sũ: “O gege akuru anyi ree; ọ bụ l’anyi nwùshihuru teke phọ ndibe anyi p̄hẹ nwùshihuru l’ip̄hu Chipfu phọ. ⁴ ?Bũ gunu meru g’o gude ị ch̄ita anyibe ndu kẹ Chipfu bya awùshi l’echiegu l’eka-a g’anyi l’ip̄he-edobe anyi nwùshihu? ⁵ ?Bũ gunu meru g’o gude ị dufuta anyi l’alí Ịjiputu bya eduru dobe lẹ mkpọkoro òka-a, ta adudu ereshi, dũ iya nũ; ọp̄hu oshi figu adudu iya; ọp̄hu vayinu adudu iya; ọp̄hu oshi itorokuma adudu iya; ọp̄hu ọ dudu mini, anyi a-ngu, dũ iya nũ?” ⁶ Tọbudu iya bụ; Mósìsu yele Erọnu lufu l’eka ono, ndu Ịzùrẹlu doru ono tũgbua jeshia l’onu ọlọ-ẹkwa-ndzukọ je adaa; kpup̄yabẹchaa ip̄hu l’alí. O-gbu-nw̄jinwii kẹ Chipfu nwuwaru p̄hẹ kẹ phoo.

⁷ Chipfu sũ Mósìsu: ⁸ “Wota mgbọro phọ gẹ gũ lẹ nwune ngu Erọnu ch̄ikobe ndu Ịzùrẹlu. P̄furu yeru mkpuma ono l’eka ep̄he ele ngu ẹnya gẹ mini shi iya sofuta. Noo ọzo, ii-shi mee gẹ mkpuma ono sofutaru p̄hẹ mini bụ ono; k’ophu ndu Ịzùrẹlu mẹ ip̄he-edobe p̄hẹ a-ngu mini.” ⁹ Tọbudu iya bụ; Mósìsu bya ewota mgbọro ono l’atatiphu Chipfu l’eka ono gude tũgbua; gẹ Chipfu sũru iya g’o mee ya.

¹⁰ Mósìsu yele Erọnu bya ach̄ikobe ndu Ịzùrẹlu l’ip̄hu mkpuma ono. Mósìsu sũ p̄hẹ: “Unu ngabẹ nch̄i nta-a unubẹ ndu okwefurike ono. ?Bũ g’anyi kuta mini lẹ mkpuma-a nũ unu tọo?” ¹¹ Ọo ya bụ; Mósìsu halia òka iya imeli byia mgbọro ono ugbo labọ l’eli mkpuma ono. Mini shi lẹ mkpuma ono nwùshihu; ndu Ịzùrẹlu; mẹ ip̄he-edobe p̄hẹ ngua ya.

¹² Tòbudu iya bụ; Chipfu sụ Mósísu yéle Erọnu: “Eshi ọp̄hu unu te kwetaduru nkemu; ọp̄hu unu emeduru mu ḡe mu d̄u nsọ l'ẹnya ndu Ízurẹlu b̄e unu te edurwuẹkwa ndu-a al̄i ono, mu nuru ph̄e ono.”

¹³ Owana bụ mini Meriba, bụ iya bụ “uswo”; kele ọo l'ẹka ono b̄e ndu Ízurẹlu nọ tsoo Chipfu uswo; Chipfu gos̄hi ph̄e l̄e ya d̄u nsọ.

Ndu Edomu ajika ḡe ndu Ízurẹlu ta aghatash̄i l'al̄i ph̄e

¹⁴ Mósísu bya eshi l̄e Kad̄eshi zia ozi g'e je zia eze ndu Edomu sụ: “Ọwaa bụ iphe, Ízurẹlu, bụ nwune ngu pfuru: Unu mawaru ẹgube iphe-ẹhuka, byapfutaru anyi g'ọ ha. ¹⁵ Unu mawaru ḡe nna anyi oche ph̄e gude chiru anyi laa al̄i Ijiputu; je ebua ẹka ono nọ ọdu. Ndu Ijiputu kpa a nna anyi ph̄e ono ẹhu shii; bya akp̄akwaapho anyibedua. ¹⁶ Obenu l̄e teke anyi rakuru Chipfu b̄e ọ n̄umaru olu anyi; bya ezia ojozi; ọ bya edufuta anyi l̄e Ijiputu. Nta-a b̄e anyi n̄owa l̄e Kad̄eshi, bụ mkp̄ukpu, unu l'ẹphe maru oke al̄i. ¹⁷ Jiko unu hanaa g'anyi shia al̄i unu ghata. Anyi te eshidu ẹgu unu aghata; ọzoo ẹka unu gbaru opfu-vayinu; ọp̄hu ọ d̄udu w̄elu unu, anyi bya l'e-kuta mini ngua. Anyi e-tsoerupho oma oji unu ogologo ghata. Anyi ta abyadu a-swiba aswiba l'uzo ẹkutara; ọzoo l'uzo ẹkicha jas̄u anyi aghatakota l'al̄i unu.”

¹⁸ Ọle eze ndu Edomu yeru iya ọnu sụ: “Unu ta aghatakwa l'al̄i anyi; ọ d̄udu b̄e mu e-gudekwa ogu-echi byapfuta unu ọgu.”

¹⁹ Ndu Ízurẹlu sụ iya: “Anyi e-tsoerupho oma oji ghata. Ọ -buru l'anyi nguru mini unu; ọzoo l'ọo iphe-edobe anyi nguru mini unu; anyi apfua unu ugwo iya. Unu haaro g'anyi gude ọkpa ghata; ọ to dukwa iphe ọzo.”

²⁰ Ọle eze ndu Edomu b̄e s̄uru g'ẹphe ta aghatash̄i. Ọo ya b̄u; ndu Edomu ch̄ita ikpoto unwoke ph̄e, b̄u ndu ọkp̄ehu d̄u jepfushia ndu Ízurẹlu ogu. ²¹ Ọ buru iya b̄u l̄e ndu Edomu ajika ḡe ndu Ízurẹlu ta aghatash̄i. Ẹphe dakobe shia ibiya ọzo.

Anwuhu Eronu

²² Ndu Ízurẹlu l'ophu wu-lihu l̄e Kad̄eshi dzebe; jas̄u ẹphe jerwua l'ubvu Horu. ²³ Ọ buru l'ubvu Horu ono, no-kube oke al̄i Edomu ono b̄e Chipfu nọ sụ Mósísu yéle Erọnu: ²⁴ “Erọnu b̄e abya anwuhu lapfu ndiche ya ph̄e. O too jerwudu al̄i ono, mu nuru ndu Ízurẹlu ono; kele unu kwefuru ike l'ekemu, mu turu l̄e ke mini Meriba. ²⁵ Duta Erọnu yéle Eleyaza, b̄u nwa iya g'unu nyihu eli ubvu Horu; ²⁶ l'i yeshia Erọnu uwe iya woru yee Eleyaza, b̄u nwa iya; noo kele Erọnu a-nodu l'ẹka ono nwuhu lapfu ndiche ya ph̄e.”

²⁷ Mósísu mee iphe, Chipfu s̄uru g'ọ mee. Ndu Ízurẹlu nodu ele ph̄e ẹnya; ẹphe nyihu eli ubvu Horu ono. ²⁸ Mósísu yeshia Erọnu uwe iya woru yee Eleyaza, b̄u nwa iya. Erọnu nwuhu l'eli ubvu l'ẹka ono. Mósísu yéle Eleyaza shi l'eli ubvu ono nyizeta. ²⁹ Ndu Ízurẹlu l'ophu h̄umaep̄ho l̄e Erọnu b̄e nwuhuwaru n̄u; iphe, b̄u ndu Ízurẹlu l'ophu rakota ẹkwa iya ukporo abal̄i l'abal̄i iri.

21

Ndu Ízurẹlu alwu-kpe ndu Aradu

¹ O be teke onye Kėnanu, b̄u eze ndu Aradu; mb̄u onye ono, bu l'echīegu ndohali ono n̄umaru l̄e ndu Ízurẹlu b̄e shi l'uzo Atarimu abya; o je etsoo ndu Ízurẹlu ọgu; kp̄uta ndu ọp̄hu ọ kp̄utaru l̄e ndz̄u. ² Ndu Ízurẹlu ribuaru Chipfu nte sụ: “Ọ -buru l'ii-woru ndu-a yee anyi l'ẹka b̄e anyi e-woru mkp̄ukpu ph̄e g'ọ ha mebyishikota.” ³ Chipfu ngaberu ndu Ízurẹlu nch̄i l'olu; bya eworu ndu Kėnanu ye ph̄e l'ẹka. Ẹphe mee ndu ono; m̄e mkp̄ukpu ph̄e omeliwe; mb̄u ẹphe bukotar̄u mkpurupyata. Ọo ya b̄u; e kuahaa ẹka ono Homa, b̄u iya b̄u “mkpurupyata”.

Agwo, e meru l'ope

⁴ Ndu Ízurẹlu bya eshi l'ubvu Horu tugbua; ẹphe tsoru uzo, lar̄u Eze-enyimu Uswe-uswe; k'ophu ẹphe e-shi nno jee al̄i Edomu mgburugburu. Ẹphe jenya l'uzo ono; ọp̄hu ẹphe ad̄uhedu ike takota nshi. ⁵ Ẹphe wata epf̄ut̄oshi Chileke yéle Mósísu sụ: “?Bu gunu kparu iphe, unu dufutaru anyi l̄e Ijiputu bya awushi l'echīegu-a g'anyi nwushihu? Ẹka nri ta ad̄udu! Ophu mini ad̄udu iya! Njo nri-a, anyi tsoru eriphe-a b̄e t̄huakwaru anyi ayi!” ⁶ Tòbudu iya b̄u; Chipfu bya achiru ẹjo agwo yeru ndu Ízurẹlu ono. Agwo ono wata ph̄e atagbushi. Ọ tagbua ndu dukpoo igwerigwe. ⁷ Ndu Ízurẹlu byapfuta Mósísu bya asu iya: “Anyi mewaru iphe-ẹji; kele anyi pf̄ut̄oshiwaru Chipfu; waa gubedua. Pfunuru n̄u Chipfu; k'ophu oo-wofuru anyi agwo ono.” Ọo ya b̄u; Mósísu bya eworu opfu ẹhu ndu Ízurẹlu ono pfuru n̄u Chipfu. ⁸ Chipfu sụ Mósísu: “Meta ẹjo agwo dobe l'eli itso lanu;

k'ophu bú onye agwọ phọ -tarú eru; l'o lee ya ẹnya; dzuru ndzụ." ⁹ Ọo ya bú; Mósísu gude onyirubvu meta agwọ bya atukobe iya l'eli itso lanú. Ọ nọdu abujeru; onye agwọ tarú; o -lewa ẹnya l'agwọ ono, e meru l'ope ono; l'ọo-dzuru ndzụ.

Ndu Ízurelu eje ala Mówabu

¹⁰ Ndu Ízurelu bya atugbua; rwua Obotu; ephe kpọbe ọlo-ẹkwa phẹ. ¹¹ Ephe gbẹ lẹ Obotu tugbua; je akpọbe ọlo-ẹkwa phẹ lẹ Iye-Abarimu l'echiẹgu ono, nọ chebe iphu lẹ Mówabu l'uzo ẹnyanwu-awawa ono. ¹² Ephe shi l'ẹka ono tugbua bya erwua nsụda Zeredu; bya akpọbe ọlo-ẹkwa phẹ l'ẹka ono. ¹³ Ephe shikwaphọ l'ẹka ono tugbua je akpọbe ọlo-ẹkwa phẹ l'azụ ẹnnyimu Anọnu azụ iya ophuu; ẹka ono, nọ l'echiẹgu, nọ kpaa l'oke alí ndu Amọru; noo kele ọo ẹnnyimu Anọnu bú oke alí ndu Mówabu; mbụ nọkaharu ndu Mówabu ephe lẹ ndu Amọru. ¹⁴ Ọo ya meru g'o gude e pfua l'ẹkwo, e deru k'ọgu, Chipfu lwuru sụ: "Mkpukpu Wahebu ono, dọ lẹ Sufa; yele nsụda nsụda ẹnnyimu Anọnu; ¹⁵ mẹ lẹ mkpọ-ze mkpọ-ze ono, dọ lẹ nsụda nsụda, nọ je akpaa lẹ mkpukpu Aru; bya anọdu nno jasụ l'oke alí ndu Mówabu."

¹⁶ Ephe gbalihu l'ẹka ono kwasẹru jerwua Biye, bú iya bú wẹlu ono, Chipfu suru Mósísu: "Chikobe ndu Ízurelu l'ẹka lanú gẹ mu nọ phẹ mini g'ephe ngua." ¹⁷ Tọbudu iya bú; ndu Ízurelu gụa ebvu-a sụ:

"Nwufuta mini; gube wẹlu!

G'a guru ebvu nọ iya.

¹⁸ Ọo ndu-ishi bvuru wẹlu ono;

mbụ l'ọo ndu a maru ẹpha phẹ lẹ Ízurelu bẹ turu iya nọ.

Ọ buru mgboro ndu eze; mẹ mgboro ndu a maru ẹpha phẹ bẹ ephe gude bvua ya."

Tọbudu iya bú; ephe shi l'echiẹgu jeshia Matana; ¹⁹ shi lẹ Matana lufu lẹ Nahalẹlu; shi lẹ Nahalẹlu lufu lẹ Bamọtu; ²⁰ shi lẹ Bamọtu lufu lẹ nsụda, nọ l'alí Mówabu lẹ mgboru úbvú Pisiga, bú ẹka aagbeje ele alí, dabyiru mgbegere.

Ízurelu alwu-kpe Sihonu,

bú eze ndu Amọru

(Dit 2:26-37)

²¹ Tọbudu iya bú; ndu Ízurelu zia ozi g'e je zia Sihonu, bú eze ndu Amọru sụ: ²² "G'anyi ghatanụ l'alí unu. Anyi ta aswibakwa l'egu unu; ophu anyi ta aswibadu l'opfu-vayinu unu. Ophu ọ dudu wẹlu unu, anyi bya l'e-kuta mini ngua; ọo ẹpho ọma oji bẹ anyi e-toru jasụ unu aghatagbua l'alí unu." ²³ Obenu lẹ Sihonu te ekwedu gẹ ndu Ízurelu ghata l'alí iya. Ọ chikobe ndu nkiya g'ephe ha; ephe jefpushia ndu Ízurelu ọgu l'echiẹgu. Ephe rwuepho mkpukpu Jiahazu; ephe datso ndu Ízurelu ọgu l'ẹka ono.

²⁴ Ndu Ízurelu gude ogu-echi sụa phẹ pyaapya; nata phẹ alí phẹ ono; shita l'enyimu Anọnu je akpaa l'enyimu Jiabọku; jeyewaruro l'alí ndu Amọnu; oke alí ndu Amọnu bẹ a kpuru igbulọ mgburugburu; o shihu ike. ²⁵ Ndu Ízurelu lwutakota mkpukpu ndu Amọru g'ọ ha; buchikota iya; lwutachaa mkpukpu Heshibonu; mẹ mkpukpu, nọ-pheru iya mgburugburu. ²⁶ Heshibonu bẹ bú mkpukpu Sihonu, eze ndu Amọru. Yeke onye shi buru eze ndu Mówabu lwujeru ọgu; Sihonu lwutakota alí iya je akpaa l'enyimu Anọnu.

²⁷ Ọo ya meru g'o gude ndu àkàkà ebvu nọdu aguje sụ:

"Bya mkpukpu Heshibonu; g'a kpụ-phu iya azụ;

mbụ g'a kpụ-phu mkpukpu Sihonu azụ;

kpua ya g'o shihu ike.

²⁸ Noo kele ọku shi lẹ Heshibonu kpufu;

mbụ l'ire-ọku shi lẹ mkpukpu Sihonu kpufu.

O tsuwaru mkpukpu Aru kẹ ndu Mówabu;

mbụ ndu nwe úbvú, dughaa lẹ mgboru ẹnnyimu Anọnu.

²⁹ Nshjo unubẹ ndu Mówabu!

E mebyishiwaru unu; unubẹ ndu anọduje agwa agwa Kemoshi!

Unwegirima unu unwoke bẹ o mewaru;

ephe gbalakota lashia alí ọzo.

Unwegirima unu unwanyi bẹ o mewaru;

ephe buwaru ndu a kpuru lẹ ndzụ

nọ Sihonu, bú eze ndu Amọru.

³⁰ Anyi kwatsuaru phẹ.

Mkpukpu Heshibonu buwaa mkpurupyata je akpaa lẹ mkpukpu Dibonu.

Anyi gwewaru phẹ arakabya jasụ lẹ mkpukpu Nofa;

mbù je akpaa lẹ mkpukpu Medeba.”

*Ízurelu alwù-kpe Ogu,
bù eze Beshanu
(Dit 3:1-11)*

³¹ Tobudu iya bù; ndu Ízurelu buru l'alì ndu Amọru. ³² Mosisu bya ezia ndu e-je anwua ngge lẹ mkpukpu Jiaza; ẹphe jechaẹpho; ndu Ízurelu je alwua mkpukpu, dù iya nù; chikashia ndu Amọru, shi buru l'ẹka ono.

³³ Oo ya bù; ndu Ízurelu ghakọbe shia ọzo ọphu shiru jeshia alì Beshanu. Ogu, bù eze ndu Beshanu chita ndu nkiya g'ẹphe ha jefushia pẹ ọgu lẹ mkpukpu Edereyi.

³⁴ Chipfu sù Mosisu: “Ta tsukwa iya ebvu; noo kele mu wowaru iya ye ngu l'ẹka; mẹ ndu nkiya; waa alì iya. Mekwaa ya iphe, i meru Sihonu, bu eze, bu lẹ Heshibonu buru onye-ishi ndu Amọru.” ³⁵ No iya; ndu Ízurelu gbua Ogu; gbushia unwegirima iya; mẹ ndu nkiya g'ẹphe ha; k'ọphu bù l'ọ tọ dudu onye phoduru nù l'ime pẹ. Ndu Ízurelu nata alì iya nworu.

22

Belaku ezi g'e je ekua Belamu

¹ Ndu Ízurelu bya atugbua jerwua phorokoto alì ndu Mówabu; ẹphe kpọbe ọlo-ẹkwa pẹ l'aguga ẹnyimu Jiódanu, nọ chebe iphu lẹ mkpukpu Jieriko.

² Belaku nwa Zipo huma iphemiphe, ndu Ízurelu meru ndu Amọru. ³ Ndzụ-agugu rwata ndu Mówabu kele ndu Ízurelu dù igwerigwe. Ndzụ ndu Ízurelu gushiahaa ndu Mówabu ike. ⁴ Ndu Mówabu jefu ndu bù ọgerenya ndu Midiyanu asù pẹ: “Nta bẹ ikpoto ndu Ízurelu-a a-tuko iphe, bù ndu gbaru anyi mgburugburu lwukota g'eswi, atukoje ẹswa, nọ l'egu lwukota-a.” Teke ono bẹ bù Belaku nwa Zipo bẹ bù eze ndu Mówabu. ⁵ O bya ezia g'e je ekua Belamu nwa Beyo, bù onye nọ lẹ mkpukpu Petọ l'alì Amawu, dù lẹ mgboru ẹnyimu Yufurétisu. Iphe, Belaku ziru iya bù: “O nweru ndu shi l'alì Ijiputu futa; bya atuko mgboko l'ọphu dzuru. Nta-a bẹ ẹphe nọakwa mu lẹ mgboru. ⁶ Iphe, mu arwo ngu nta-a bukwa g'i bya atọaru mu ndu ono ọnu; noo kele ẹphe ka mu ọkpehu. ?A maru; mu alwù-kpe pẹ; chija pẹ l'alì-a? Noo kele mu maru l'onye i goru ọnu-oma nù bẹ bụwaa onye a goru ọnu-oma nù; onye i turu ọnu bụwaru onye a turu ọnu.”

⁷ Oo ya bù; ndu bù ọgerenya ndu Mówabu; mẹ ndu bù ọgerenya ndu Midiyanu gude ugwo, aapfufe g'a gbaa ẹja tugbua jefushia Belamu; je ezia ya ozi, Belaku ziru iya ono.

⁸ Belamu sù pẹ: “Unu kwaa l'ẹka-a l'enyashi-a k'ọphu mu a-karu unu iphe, Chipfu e-pfuru yeru mu.” Oo ya bù; Belamu yele ndu-ishi Mówabu ono tuko nọdu.

⁹ Chileke bya abyapfuta Belamu bya ajia ya sù: “?Bù ndu ole bẹ gu l'ẹphe nọ ono?”

¹⁰ Belamu sù Chileke: “ọ kwa Belaku nwa Zipo, bù eze ndu Mówabu bẹ ziru pẹ ozi g'ẹphe bya asù mu ¹¹ l'ọ nweru ndu shi l'alì Ijiputu futa bya atuko mgboko l'ọphu dzuru. L'ọo gẹ mu bya atọaru iya ndu ono ọnu; g'a maru ?Ya a-lwù-kpee pẹ? chishia pẹ l'alì pẹ.”

¹² Chileke sù Belamu: “Te etsokwa pẹ je; ta tukwa ndu ono ọnu; kele ẹphe bukwa ndu a goru ọnu-oma nù.”

¹³ O -rwua l'utsu iya; Belamu futa bya epfuaru ndu-ishi ono, ejeru Belaku ozi; sù pẹ: “Unu lashia alì unu lẹ Chipfu te ekwedu gẹ mu tsoru unu je.” ¹⁴ Oo ya bù; ndu-ishi Mówabu ono tugbua lashia je asù Belaku lẹ Belamu jikakwaru lẹ ya te etsoduru pẹ.

¹⁵ Belaku bya ezikwaa ndu-ishi ozo, kaba igwerigwe; mbù ndu a ka akwabẹ ùbvù eme lẹ ndu kẹ mbù pho. ¹⁶ ẹphe byapfuta Belamu bya asù iya: “Waa iphe, Belaku nwa Zipo pfuru baa: ‘Jiko g'ọ tọ dukwa iphe, ii-kwe g'ọ kpọshia ngu abya ibe mu. ¹⁷ Noo kele mu a-kwabẹ ngu ùbvù, parù ẹka; bya emeeru ngu iphe, i sùru gẹ mu meeru ngu. Jiko byanu atọaru mu ndu-a ọnu.’ ”

¹⁸ Belamu sù ndu-ọzi Belaku ono: “O -betakpo Belaku je a-nù mu ọlo iya ono, mkpọla-ododo waa mkpọla-ọchaa jiru ejiji ono; bẹ mu te emeghatadu iphe, Chipfu, bù Chileke mu pfuru. Mu te ewofudu iya iphe; ọphu mu te eyekwadu iya iphe. ¹⁹ Jiko unu kwakwaapho akwakwa l'ẹka-a l'enyashi-a gẹ mu maru mẹ o -nweru iphe, Chipfu e-pfubaa yeru mu.”

²⁰ Chileke bya abyapfuta Belamu l'enyashi bya asù iya: “O -buru l'ọo oku bẹ ndu-a byaru ngu ekuku; gbalihu tsoru pẹ; ọle ọo iphe, mu sùru g'i mee bẹ ii-me kpoloko.”

Nkapfù-igara Belamu epfu opfu

²¹ Belamu bya agbalihu l'ùtsu dozia nkapfù-ìgara iya tsoru ndu-ishi Mówabu ono; èphe tugbua. ²² Ole èhu ghuru Chileke egghu shii g'ò tugburu jeshia ono. Ojozi Chipfu je apfuru kwachia ya ọ̀zo. Teke ono bẹ̀ Belamu nọ̀ l'eli nkapfù-ìgara iya agba eje; yele ndu-ozì iya ọ̀madzu labọ̀ swìru. ²³ Nkapfù-ìgara ono hùmaepho ojozi Chipfu ono g'ò pfùru l'ùzo; mífuta ogu-echi iya gude l'èka; ọ̀ haa ọ̀zo swìba l'ègbudu. Belamu chiahaa nkapfù-ìgara ono iphe g'ò go-zia ya g'ò laphu azu l'ùzo. ²⁴ Ojozi Chipfu ono je apfuru l'owere ọ̀zo, nọ̀ lẹ̀ mgbaka opfu-vayinu labọ̀, igbulọ̀ nọ̀chaa ibekẹ̀boebo. ²⁵ Tọ̀budu iya bu; nkapfù-ìgara ono hùmaepho ojozi Chipfu ono; o je akwaa onwiya l'igbulọ̀ ono; woru Belamu ọ̀kpa hua l'igbulọ̀ ono. Belamu chikwaa ya iphe ọ̀zo. ²⁶ Ojozi Chipfu ono bya atugbukwa je apfuru l'èka dọ̀ kparagu. Èka ono te nwedu ọ̀zo, ee-shi swìja èkutara; ọ̀zoo swìja èkicha. ²⁷ Nkapfù-ìgara ono hùmaepho ojozi Chipfu ono; ọ̀ nmakpuru lẹ̀ mkpula Belamu; èhu ghuaaha Belamu egghu; o chiahaa ya mgbọ̀ro iya. ²⁸ Chipfu kùhaa nkapfù-ìgara ono ọ̀nu; o pfuru opfu yeru Belamu sù: “?Bù gunu bẹ̀ mu meru ngu; meru g'ò gude i nọ̀du echi mu egube ono? Qwaa kweakwa ugbo èto, i chiru mu iphe-a?”

²⁹ Belamu sù nkapfù-ìgara ono: “Iphe, mu gude echi ngu egube ono bọ̀ l'iime mu sukusuku. Ọ̀ -bù lẹ̀ mu gude ogu-echi l'èka bẹ̀ mu eworu ngu gbua nta-a.”

³⁰ Nkapfù-ìgara ono sù Belamu: “?Mu ta abọ̀du nkapfù-ìgara, i nwe enwenwe tọ̀? I shihawaa gbata mu byasù ntanù-a. ?Mu mejewaru ngu egube-a?”

Belamu sù iya: “Waawaa.”

³¹ Noo ya; Chipfu bya emee g'ènya sahu Belamu; ọ̀ hùma ojozi Chipfu ono g'ò pfùru l'ùzo; mífuta ogu-echi iya parù l'èka. Belamu phozeta ishi ephozeta; bya adaa kpube iphu l'alì. ³² Ojozi Chipfu ono jia ya sù: “?Bù gunu meru iphe, i chiru nkapfù-ìgara ngu iphe ugbo èto-a? Mu byaru gẹ̀ mu kwachia ngu ọ̀zo; noo kele ọ̀zo, i phoberu bẹ̀ dọ̀ gbajogbajogbajo l'ènya nkemu. ³³ Ugbo èto bẹ̀ nkapfù-ìgara-a hùmaru mu; bya agbangochaa mu. Ọ̀ -bù l'ọ̀ tọ̀ gbango mu; mẹ̀ mu asùwaa ngu pyaapya; haa yẹ̀bedua g'ò nọ̀du ndzù.”

³⁴ Belamu sù ojozi Chipfu ono: “Mu mewaru iphe-èji; kele mu ta amadù l'i pfùru kwachia mu ọ̀zo. Ọ̀o ya bọ̀; ọ̀ -bùru l'ọ̀ tọ̀ dọ̀du ngu ree gẹ̀ mu je; mu a-laphu azù.”

³⁵ Ojozi Chipfu ono sù Belamu: “Tsururọ̀ ndu ono jeshia; ọ̀le ọ̀o g'ò bukwaru iphe, mu sùru g'i pfua bẹ̀ ii-pfu kpurumu.” Ọ̀o ya bọ̀; Belamu yele ndu-ishi ono, ejeru Belaku ozi ono tugbua; ọ̀ bùru phẹ̀ ejeje.

Belamu nọ̀ l'ibe Belaku

³⁶ Belaku nùmaepho lẹ̀ Belamu abyawaa; ọ̀ lufu jeshia ya ndzuta lẹ̀ mkpukpu, nọ̀ l'alì Mówabu l'oke ènyimu Anọ̀nu; mbù l'ime ime èka oke alì ono beru. ³⁷ Belaku sù Belamu: “Mu ziru ozi, dọ̀ oku-oku g'a bya ekua ngu g'i bya. ?Bùhununu gunu meru iphe, i ti byakebeduru? ?Bù lẹ̀ mu ta adọ̀du ike akwabẹ̀ ngu ùbvú tọ̀o?”

³⁸ Belamu sù Belaku: “Ọ̀ dọ̀ ree; mu byawaru. Ọ̀le ọ̀ bọ̀; ?ọ̀ dọ̀hunuru iphe, mu adu ike epfu; abọ̀dupho opfu, Chileke yeru mu l'ọ̀nu gẹ̀ mu pfua.” ³⁹ Ọ̀o ya bọ̀; Belamu tsoru Belaku; èphe jeshia Kiriya-tu-Huzotu. ⁴⁰ Belaku gbushia eswi mẹ̀ aturu gude gwee ngweja; bya aharu nù Belamu yele ndu-ishi ono, yẹ̀e ya tuko swìru ono.

Opfu mbù, Belamu nataru l'èka Chipfu

⁴¹ O bẹ̀ l'ùtsu echele iya; Belaku duta Belamu; èphe tugbua jeshia Bamọ̀tu-Belu; Belamu gbẹ̀ l'èka ono harù hùma ndu Izurẹ̀lu.

23

¹ Belamu sù Belaku: “Kpuru mu ọ̀ru-ngweja ọ̀zo èsaa. Lì kpùtaru mu oke-eswi èsaa; waa ebili èsaa.”

² Belaku bya emee gẹ̀ Belamu pfuru. Belaku yele Belamu gbua oke-eswi; mẹ̀ ebili ono nanù nanù l'ọ̀ru-ngweja ono. ³ Belamu sù Belaku: “Pfurù lẹ̀ mgboru ngweja-akpọ̀-ọ̀ku ono gẹ̀ mu kpìrìbeeshikwaru. G'a maru; ?Chipfu abyapfuta mu? Iphe, bukpo iphe, o goshiru mu bẹ̀ mu a-koru ngu-a.” Ọ̀ tugbua jeshia l'eli nzwubvu, adudu iphe, dọ̀ iya nù. ⁴ Chileke byapfuta Belamu. Belamu sù Chileke: “Mu doziwaru ọ̀ru-ngweja ọ̀zo èsaa; mu gbuwa oke-eswi yele ebili nanù nanù l'ọ̀ru-ngweja ono èphe n'èsaa.”

⁵ Tọ̀budu iya bu; Chipfu ye Belamu opfu l'ọ̀nu sù iya: “Laphu azù jefpu Belaku je ezia ya ozi-a.” ⁶ O jefpùshia Belaku; bya ahùma iya g'ò pfuru lẹ̀ mgboru ngweja-akpọ̀-ọ̀ku ono; yele ndu-ishi Mówabu g'èphe ha.

⁷ Belamu pfuaaha sù:

“Belaku bẹ̀ byaru eduta mu l'alì Arámu.

Eze ndu Mówabu bya eduta mu l'ùbvú ùbvú ọ̀zo ènyanwu-awawa.

Ọ̀ sùru gẹ̀ mu bya ataru iya unwu Jiékọ̀pu ọ̀nu;

gẹ mu bya epfubyia unwu Ízureḷu.

⁸ ?Denu gẹ mu e-shi bya eworu onu t̄a ndu Chileke at̄uduru onu?
?Denu gẹ mu e-shi pfubyia ndu Chipfu te epfubyiduru?

⁹ Oo l'eli eze mkpuma bẹ mu an̄oduje h̄uma phẹ.

O buru l'eli úbv̄u bẹ mu an̄oduje ele phẹ ẹn̄ya;

mb̄u ndu ono, bu iche ono, ad̄udu ndu ẹphe l'ẹphe buru ẹghirigha ono.

Ẹphe ta aḡujeduru onwophe yeru ọhozo.

¹⁰ ?B̄u onye bẹ a-d̄u ike ḡuta unwu Jiék̄oṣu l'ọḡu;

mb̄u ndu ha g'urwuku, n̄o l'al̄i.

Mb̄u-a; ?b̄u onye a-d̄u ike ḡuta nkeru-ẹno unwu Ízureḷu l'ọḡu?

Gẹ mu nw̄uhukwa anw̄uhu onye p̄f̄uberekoto!

Gẹ mu lakwaa gẹ ndu p̄f̄uberekoto lar̄u!"

¹¹ Belaku s̄u Belamu: " ?B̄u ḡunu bẹ i meru mu ẹgube ono? Mu s̄uru ngu g'í bya at̄a ndu ọhogu mu onu; ọ gb̄e buru onu-oma bẹ i ḡoru n̄u phẹ!"

¹² Belamu s̄u: " ?B̄u gẹ mu te epfushi iphe, Chipfu yeru mu l'onu gẹ mu pfua?"

Opfu k'ẹbo, Belamu natar̄u l'ẹka Chipfu

¹³ Belaku s̄u Belamu: "Tsoru mu ḡanyi je l'ẹka ozo, ̄i-n̄odu h̄uma phẹ. Oo aharu bẹ ̄i-haru phẹ h̄uma; ̄i t̄i h̄uma-gbudu phẹ g'ẹphe ha. Gb̄e l'ẹka ono t̄aru mu phẹ onu."

¹⁴ Belaku duta Belamu; ẹphe jeshia l'ẹḡu mkpukpu Zofimu, n̄o l'eli úbv̄u Pisiga; ọ kp̄ua ọru-ngweja Ẽso ẹsaa. Ẹphe gbushia oke-eswi yele ebili nan̄u nan̄u l'ọru-ngweja ono.

¹⁵ Belamu s̄u Belaku: "P̄f̄ukwaru lẹ mgboru ngweja-akpo-ọku ono gẹ mu jepfu Chipfu l'eka ph̄o."

¹⁶ Chipfu byapfuta Belamu; bya eye iya opfu l'onu s̄u iya: "Jepfu Belaku ozo je ezia ya ozi-a." ¹⁷ Belamu bya ejepfu Belaku; h̄uma iya ḡ'ọ pfuru lẹ mgboru ngweja-akpo-ọku ono; yele ndu-ishi Mówabu, yẹ ya t̄uko n̄odu. Belaku s̄u Belamu: " ?B̄u ḡunu bẹ Chipfu pfuru?" ¹⁸ Belamu pfushiahaa s̄u:

"Ḡube Belaku; gbalihi agbalihi ngabẹ nch̄i!

Numa iphe, mu epfu; ḡube nwa Zipo.

¹⁹ Chileke ta ab̄ukwa nemadz̄u; k'ophu ọo-bya adz̄uaha Ẽka.

Ophu ọ b̄udu nwa ndiphe; kẹ ḡ'ọ gbanwee uche iya.

?O p̄f̄ujewaru opfu; ophu o med̄uru ḡ'ọ pfuru?

?O kwejeru ukwe-iphe; ḡ'ọ to medzu ukwe-iphe ọbu?

²⁰ S̄u-a; ekemu, mu natar̄u b̄ukwa gẹ mu ḡooru ndu ono onu-oma.

Chileke ḡowaru onu-oma n̄u phẹ.

Ophu mu ta a-d̄ukwa ike agbanwe iya.

²¹ O t̄o d̄udu ẹjo-iphe, e levuru l'ẹhu unwu Jiék̄oṣu.

Ophu ọ d̄udu iphe, ta ad̄udu ree, ọ h̄umaru l'ẹhu unwu Ízureḷu.

Chipfu, b̄u Chileke phẹ swiru phẹ ọkpobe eswiru.

Ẹphe an̄oduje at̄u Ẽso l'ọ b̄u eze phẹ.

²² Chileke bẹ dufutaru phẹ l'al̄i Ij̄iputu;

bya emee phẹ; ẹphe nweru ọkp̄ehu ḡ'ats̄u.

²³ A ta abyad̄u egude oswe keta unwu Jiék̄oṣu.

Ophu a byadu e-shi l'omamanshi mekata unwu Ízureḷu.

Nta-a bẹ ee-pfu opfu ẹhu unwu Jiék̄oṣu;

pfua opfu ẹhu unwu Ízureḷu s̄u:

'Lewar̄o iphe, Chileke megbaberu!'

²⁴ S̄u-a; ndu Ízureḷu anḡu-lihuje gẹ ne oduma.

Ẹphe an̄oduje eb̄u nggada ḡ'oduma;

mb̄u oduma, ta azej̄edu az̄e jas̄u l'ọ labushia an̄u eriri iya;

mb̄u jas̄u l'ọ ngua mee-iphe, o guderu."

²⁵ Oo ya b̄u; Belaku s̄u Belamu: "Ta at̄ekwa phẹ onu ilile; ophu ̄i ḡoekwaru phẹ onu-oma ililekp̄o!"

²⁶ Belamu s̄u Belaku: " ?Mu te epfuduru ngu l'ọo iphe, Chipfu pfuru bẹ mu e-me?"

Opfu k'ẹto, Belamu natar̄u l'ẹka Chipfu

²⁷ T̄obudu iya b̄u; Belaku s̄u Belamu: "Bya gẹ mu duru ngu je ẹka ozo. ?G'a maru ọ-d̄u Chileke ree ḡ'í gb̄e l'ẹka ono t̄aru mu phẹ onu?" ²⁸ Belaku duta Belamu; ẹphe nyihu ọnonu úbv̄u Peyo; mb̄u úbv̄u ono, n̄o chebe iphu l'al̄i, dabyiru mgbegere. ²⁹ Belamu s̄u Belaku: "Kp̄aru mu ọru-ngweja Ẽso ẹsaa l'ẹka-a; l'í kp̄utaru mu oke-eswi ẹsaa waa ebili ẹsaa." ³⁰ Belaku mee ya gẹ Belamu s̄uru ḡ'ọ mee ya. Ẹphe gbua oke-eswi ono yele ebili ono nan̄u nan̄u l'ọru-ngweja ono.

24

¹ Belamu bya ahumaephe l'iphe, du Chipfu ree bu g'a goru onu-oma nu ndu Ízurelu; ophu o to jeeduru l'aji egube oojehawa. Iphe, o meru bu l'o woru iphu ghaa l'uzo echiegu. ² Belamu bya apalia enya imeli huma ndu Ízurelu g'ephe kpobegbaaru ulo-ekwa phe l'ipfu l'ipfu. Unme Chileke bya iya l'ehu; ³ o pfushiahaa su:

“Waa iphe, Belamu nwa Beyo epfu.

Q kwa opfu, onye ono, e meru; enya sahu ono epfu.

⁴ Opfu, onye anumaje opfu, shi l'onu Chileke epfu;

mbu onye ono, ahumaje iphe, Okalibe-kangokotaru-nu egoshi; daa kpurumu kpupyabe iphu;

onye ono, e meru; enya du sarimu ono.

⁵ Egube g'ulo-ekwa ngu amabe mma; gube Jiekopu;

mbu eka gube Ízurelu bukpò ebulu!

⁶ Oo ge nsuda nsuda aduje-a bu g'o susaru asusa.

Q du ge mgbabu, a gbaru l'aguga enyimu.

Q du g'oshi alowe, Chipfu yeru l'onwiya;

bya adu g'oshi sida, bvuru l'aguga enyimu.

⁷ Mini e-shije l'ite-mini Ízurelu asoshihu asoshihu.

Oshilokpa phe be e-nweru mini nweru k'etsutsu iya.

Eze phe be a-ka eze Agagu shii.

Ali-eze phe be aa-pali eli.

⁸ Chileke dufutaru phe l'ali Ijiputu;

bya emee phe; ephe nweru okpehu g'atsu.

Ephe a-lwucha ohamoha, ephe du ashj;

mbu kupyashia okpu phe yogiri yogiri.

Ephe e-gude arwa phe nmafushia phe epho.

⁹ Ízurelu be nmakpuru anmakpuru; bya aze e l'ali g'oduma.

Ephe du ge ne oduma; ?bu onye a-du ike kpatu phe?

G'iphe, bu ndu goru unwu Ízurelu onu-oma bukwaru ndu a goru onu-oma nu.

G'iphe, bu ndu turu unu onu bukwaru ndu a turu onu.”

¹⁰ Tobudu iya bu; Belamu mee; ehu ghushiaha Belaku eghe ike. O kya eka kpa; bya asu Belamu: “Nta-a be mu kuru ngu g'i bya aturu mu ndu ohogu onu; o bu-chiaru onu-oma be i gocharu nu phe ugbo eto-a. ¹¹ Ngwa; keta oso tugbua lashia ibe ngu egwegwa! Mu shi rja ke ge mu kwabe ngu ubvu, paru eka; obenu le Chipfu be nafuwaru ngu ubvu obu.”

¹² Belamu su Belaku: “?Mu te epfuduru iya ndu i ziru g'ephe bya eku mu su:

¹³ 'Obetakpo Belaku nu mu ulo iya ono, mkpola-ododo me mkpola-ochaa jiru pyimu ono be mu te emeghatakwia iphe, Chipfu suru ge mu mee; ophu mu egudekwa uche k'onwomu eme iphe, du ree; ozoo iphe, du eji. Oo epho iphe, Chipfu pfuru be mu epfu.' ¹⁴ Nta-a be mu alawa; alafu ndibe mu. Ole-a; byakwa ge mu nmaaru ngu okwa; ge mu pfuuru ngu iphe, ndu-a e-mehaa mee ndibe unu le teke du l'iphu.”

Opfu k'eno, Belamu nataru l'eka Chipfu

¹⁵ Oo ya bu; Belamu pfuaaha su:

“Waa iphe, Belamu nwa Beyo epfu.

Q kwa opfu, onye ono, e meru; enya sahu ono epfu.

¹⁶ Opfu, onye anumaje opfu, shi l'onu Chileke epfu;

mbu onye ono, maru iphe, shi Okalibe-kakota-shii l'eka;

onye ono, ahumaje iphe, Okalibe-kangokotaru-nu egoshi; daa kpurumu kpupyabe iphu;

onye ono, e meru; enya du sarimu ono.

¹⁷ Mu humaru onye ono; ole o to budu nta-a.

Mu ele onye obu enya; ole o to nodu ntse.

Kpokpode be e-shi l'onulo Jiekopu futu.

Mgboro-eze be a-futa le Ízurelu.

Mowabu be oo-tuko egedegege onu-iphu gwee arakabya.

L'oo-tuko unwu Sheti l'ophu mebyishikota.

¹⁸ Ndu Edomu be aa-lwuta l'ogu.

Nokwapho g'aa-lwuta ndu Siye, bu ndu ohogu Ízurelu.

Obenu le ndu Ízurelu be a-nodu aka ike eje.

¹⁹ Onye-ishi be e-shi l'onulo Jiekopu futu;

bya emebyishia ndu ophu phoduru nu le mkpukpu ono.”

²⁰ Belamu bya elee ndu Amaleku enya bya asu:

“Ndu Amaleku be bu ivuzo l'echilabo ohamoha;
obenu l'ephe a-buru mkpurupyata l'ikpazu.”

²¹ O bya elee ndu Kenu enya bya asu:

“Eka unube ndu Kenu bu ebubu be e meru; o shihu ke dungudungu.
Nwamkpu, unu turu be unu turu l'eli mkpuma.

²² Ole unube ndu Kenu be aa-lwukwa alwulwu.

Ndu Asiriya be a-kpuko unu le ndzu.”

²³ Tobudu iya bu; o pfua su:

“Oowaa! ?Bu onye a-nodu ndzu le teke Chileke a-nodu eme iphe ono?”

²⁴ Ugbo-mini e-shi aguga enyimu l'alj Kitimu bya;

bya emekpa ndu Asiriya yele ndu Eba ehu;
obenu l'ephebedua be a-bukwarupho mkpurupyata.”

²⁵ Tobudu iya bu; Belamu pfuchaa nno bya agbalihu; o buru iya ala ibe iya; Belaku tugbukwapho lasha.

25

Ndu Mowabu eduswe ndu Izurelu uzo

¹ A nnyaeapho le teke ono, ndu Izurelu bu le nsuda Shitimu ono; ephe l'unwada ndu Mowabu wata apharwushi onwophe. ² Unwanyi Mowabu ono wata eku ndu Izurelu ono g'ephe tsoru phe je agwa agwa phe. Ndu Izurelu nodu erije iphe, e shiru l'agwa ono; bya abaarū agwa ndu Mowabu ono eja. ³ No iya; ndu Izurelu woru onwophe tugbabe l'agwa Balu-Peyo. Eshi nno; ndu Izurelu kpatsu Chipfu ehu-eghu. ⁴ Chipfu bya asu Mosisu: “Chitakota ndu-ishi ndu Izurelu l'ophu megbushia l'atiphu mu; gbaa phe l'anwu; k'ophu mu e-wofu ehu-eghu mu, ata pfupfufu l'ehu ndu Izurelu.” ⁵ Oo ya bu; Mosisu su ndu ogbo-ikpe ndu Izurelu: “G'onyenonu le g'unu ha l'ehu l'ehu gbushia ndu nkiya, bu ndu woru onwophe tugbabe l'agwa Balu-Peyo.”

⁶ Ndu Izurelu dokwaduru-a l'onu ulo-ekwa-ndzuko aragbaa ekwa. A bya ele enya; onye lanu l'unwu Izurelu duwaru nwanji Midiyanu bahu ibe iya l'eka Mosisu phe tukoru ele iya enya; me ndu Izurelu l'ophu. ⁷ Finehasu nwa Eleyaza; mbu nwanwa Eronu, bu onye uke Chileke humaeapho iphe ono; o kwolihu l'eka ono, igwe-oha ono kuru ono; je aduchata arwa iya. ⁸ O tsopyabe nwoke Izurelu ono bahu l'ime ulo iya; je eworu arwa ono nmaa ya l'eli nwanji ono; o shi l'eka a nmaru iya nwoke foo ke nwanji ono l'epho; nkephe bvū. Oo ya bu; ejo iphe-ememe ono haa ndu Izurelu. ⁹ Ole ndu ejo iphe-ememe ono gburu egbugbu be du ukporo unu nemadzu ugbo eto.

¹⁰ Chipfu su Mosisu: ¹¹ “Finehasu nwa Eleyaza; mbu nwanwa Eronu, bu onye uke Chileke be mearu ophu ehu-eghu ndu Izurelu adqeduru mu. Noo kele o wotaru okophoo, mu gege ekoru ndu Izurelu kooru phe; shi nno mee ophu mu egudeedu okophoo mu ono mee ge ndu Izurelu laa l'iyi. ¹² Oo ya bu le-a; su iya le mu l'iya nowaa l'ogbandzu ehu-guu. ¹³ Ogbandzu ono a-buru nkiya waa k'awa iya phe, bu ndu ophu etso iya etsotso. Ogbandzu ono be bu l'ephe a-buru uke jasumaruroya; kele o gude iswi ehu Chileke iya koo okophoo; mbu shi nno pfua ugwo iphe-eji, ndu Izurelu meru.”

¹⁴ Epha nwoke Izurelu ono, e gburu yele nwanji Midiyanu ono be bu Zimiri nwa Salu. Nna iya, bu Salu be bu onye-ishi l'enya-unuphu, no l'ipfu Simiyonu. ¹⁵ Epha ke nwanji Midiyanu ono, e gbukwarupho ono bu Kozubi nwada Zuru. Nna iya, bu Zuru be bu onye-ishi l'enya-unuphu ndu Midiyanu.

¹⁶ Chipfu bya asu Mosisu: ¹⁷ “Buru ohogu ndu Midiyanu; woru phe gbushia. ¹⁸ Noo kele ephe gude eregede buru ohogu unu; deru unu ye l'agwa agwa Balu-Peyo ono; waa le ke Kozubi, bu nwada onye-ishi ndu Midiyanu; mbu nwune ndu Midiyanu ke nwanji, bu onye ono, e gburu teke ono, ke Peyo meru; ejo iphe-ememe bya ono.”

26

Agu ndu Izurelu ogu k'ugbo labo

¹ O be g'ejo iphe-ememe ono lachaaru; Chipfu bya epfuru Mosisu yele Eleyaza nwa Eronu, bu onye uke Chileke su: ² “Unu gua ndu Izurelu l'ophu ogu l'enya-unuphu l'enya-unuphu; e -shi le ndu nowaru ukporo apha kwaseru; mbu ndu suwaru eje ogu le Izurelu.” ³ O buru le baswaa alj Mowabu, no l'aguga enyimu jidanu le mgboru

mkpúkpu Jieriko bẹ Mósísu yẹle Eleyaza, bụ onye uke Chileke nọ pfiaru ndu Ízurẹlu sụ: ⁴ “Unu gwa ndu Ízurẹlu l’ophu ogu; e -shi le ndu nọwaru ụkporo apha kwaserụ; mbụ ẹgube ono, Chipfu ọru iya Mósísu l’ekemu.”

Waa ndu Ízurẹlu, shi l’alị Ijiputu futa baa:

⁵ Ndu bụ oshilokpa Rúbenu, bụ okpara Ízurẹlu bụ: Hanọku, onye metaru ipfu Hanọku; mę Palu, onye metaru ipfu Palu; ⁶ mę Hezuronu, onye metaru ipfu Hezuronu; mę Kami, onye metaru ipfu Kami. ⁷ Ipfu ono g’ephe ha ọkoru buru oshilokpa Rúbenu. Ndu ophu a guru ogu bẹ dọ ụkporo unu nemadzu ugbo ise l’unu tete l’ukporo umadzu ishii l’umadzu iri. ⁸ Nwa Palu kę nwoke bụ Eliyabu. ⁹ Unwu kę Eliyabu unwoke buru: Nemelu; mę Detanu; waa Abiramu. Oo Detanu waa Abiramu-a bę a hotajeru g’ephe buru ishi le Ízurẹlu; ephe tsoru ndu kę Kora kwefuru Mósísu yẹle Eronu ike; mbụ teke ono, ephe kwefuru Chipfu ike pho. ¹⁰ Alị saa onu ọko ephe le Kora lwekọta; ndu shi etso iya nọ bę nwushihuru nọ; mbụ le teke ono oku kegbushijeru ụkporo umadzu iri l’ebo l’umadzu iri pho. Iphe ono buru iphe alọ ẹka le nchi. ¹¹ Ole unwu Kora ta anwushihuduru.

¹² Ndu bụ oshilokpa Simiyonu l’ipfu l’ipfu phę bụ: Nemelu, onye metaru ipfu Nemelu; mę Jiaminu, onye metaru ipfu Jiaminu; mę Jiakinu, onye metaru ipfu Jiakinu; ¹³ mę Zera, onye metaru ipfu Zera; mę Shawulu, onye metaru ipfu Shawulu. ¹⁴ Ipfu ono bę ọkoru buru oshilokpa Simiyonu. Ndu ophu a guru ogu bẹ dọ ụkporo unu nemadzu ugbo labo l’unu iri l’ise l’ukporo umadzu iri.

¹⁵ Ndu ophu bụ oshilokpa Gadu l’ipfu l’ipfu phę bụ: Zefonu, onye metaru ipfu Zefonu; mę Hagi, onye metaru ipfu Hagi; mę Shuni, onye metaru ipfu Shuni; ¹⁶ mę Ozuni, onye metaru ipfu Ozuni; mę Eri, onye metaru ipfu Eri; ¹⁷ mę Arodi, onye metaru ipfu Arodi; waa Areli, onye metaru ipfu Areli. ¹⁸ Ipfu ono bę ọkoru buru oshilokpa Gadu. Ndu ophu a guru ogu bẹ dọ ụkporo unu nemadzu ugbo ise l’unu nemadzu; l’umadzu ụkporo ise.

¹⁹ Jiuda bę nwutaru unwoke labo, epha phę bụ Eru; waa Onanu. Ole ephenebo nwushihuru l’alị Kėnanu. ²⁰ Ndu bụ oshilokpa Jiuda l’ipfu l’ipfu phę bụ: Shela, onye metaru ipfu Shela; mę Pėrezu, onye metaru ipfu Pėrezu; mę Zera, onye metaru ipfu Zera. ²¹ Unwu kę Pėrezu bụ: Hezuronu, onye metaru ipfu Hezuronu; waa Hamulu, onye metaru ipfu Hamulu. ²² Ipfu ono bę ọkoru buru oshilokpa Jiuda. Ndu ophu a guru ogu bẹ dọ ụkporo unu nemadzu ugbo tete l’unu iri le nanu l’ukporo umadzu ise.

²³ Ndu bụ oshilokpa Isaka l’ipfu l’ipfu phę bụ: Tola, onye metaru ipfu Tola; mę Puwa, onye metaru ipfu Puwa; ²⁴ mę Jiashubu, onye metaru ipfu Jiashubu; waa Shimuronu, onye metaru ipfu Shimuronu. ²⁵ Ipfu ono bę ọkoru buru oshilokpa Isaka. Ndu ophu a guru ogu bẹ dọ ụkporo unu nemadzu ugbo esato l’ukporo umadzu iri l’ise.

²⁶ Ndu bụ oshilokpa Zebulonu l’ipfu l’ipfu phę bụ: Seređu, onye metaru ipfu Seređu; mę Elonu, onye metaru ipfu Elonu; waa Jiahulelu, onye metaru ipfu Jiahulelu. ²⁷ Ipfu ono bę ọkoru buru oshilokpa Zebulonu. Ndu ophu a guru ogu bẹ dọ ụkporo unu nemadzu ugbo esaa l’unu iri le nanu l’ukporo umadzu ise.

²⁸ Ndu bụ oshilokpa Jiósefu l’ipfu l’ipfu phę bụ: Manáse; waa Ifuremu.

²⁹ Unwu kę Manáse bụ: Makiya, onye metaru ipfu Makiya. Makiya bụ nna Giladu. Giladu meta ipfu Giladu. ³⁰ Unwu Giladu bụ: Iyeza, onye metaru ipfu Iyeza; mę Heleku, onye metaru ipfu Heleku; ³¹ mę Asurelu, onye metaru ipfu Asurelu; mę Shekemu, onye metaru ipfu Shekemu; ³² mę Shemida, onye metaru ipfu Shemida; waa Hefa, onye metaru ipfu Hefa. ³³ Zelofehadu, bụ nwa Hefa bę ta nwutaduru unwoke. Oo unwanyi bę o nwushiru. Epha unwanyi ono, o nwushiru ono bụ Mahala; mę Nuwa; mę Hogula; mę Milika; waa Tiza. ³⁴ Ipfu ono ọkoru buru oshilokpa Manáse. Ndu ophu a guru ogu bę dọ ụkporo unu nemadzu ugbo ishii l’unu iri le nanu l’ukporo umadzu iri l’ise.

³⁵ Unwu kę Ifuremu l’ipfu l’ipfu phę bụ: Shutela, onye metaru ipfu Shutela; mę Beka, onye metaru ipfu Beka; waa Tahanu, onye metaru ipfu Tahanu. ³⁶ Unwu Shutela bụ Eranu, onye metaru ipfu Eranu. ³⁷ Ipfu ono bę ọkoru buru oshilokpa Ifuremu. Ndu ophu a guru ogu bẹ dọ ụkporo unu nemadzu ugbo eno l’unu nemadzu l’ukporo umadzu ise.

Ndu ono bę ọkoru buru oshilokpa Jiósefu l’ipfu l’ipfu phę.

³⁸ Ndu bụ oshilokpa Benjaminu bụ: Bela, onye metaru ipfu Bela; mę Ashibelu, onye metaru ipfu Ashibelu; mę Ahiramu, onye metaru ipfu Ahiramu; ³⁹ mę Shefufamu, onye metaru ipfu Shefufamu; waa Hufama, onye metaru ipfu Hufamu. ⁴⁰ Unwu Bela bụ: Arudu; mę Nemanu. Arudu, bụ iya metaru ipfu Arudu; Nemanu buru iya metaru ipfu Nemanu. ⁴¹ Ndu ono bę ọkoru buru oshilokpa Benjaminu l’ipfu l’ipfu phę. Ndu ophu a guru ogu bẹ dọ ụkporo unu nemadzu ugbo ise l’unu umadzu iri l’eno.

⁴² Ndu bụ oshilokpa Danu l'ipfu l'ipfu phezụ: Shuhamu, onye metaru ipfu Shuhamu. Ndu ono bę tukuru buru oshilokpa Danu l'ipfu l'ipfu phezụ. ⁴³ Ephe tukuru buru ipfu Shuhamu. Ndu ophu a guru ogu bę dụ ukporo unu nemadzu esato l'unu nemadzu lanu.

⁴⁴ Ndu bụ oshilokpa Asha bụ: Imuna, onye metaru ipfu Imuna; mę Ishivi, onye metaru ipfu Ishivi; waa Beraya, onye metaru ipfu Beraya. ⁴⁵ Unwu Beraya bụ: Heba, onye metaru ipfu Heba; waa Malukelu, onye metaru ipfu Malukelu. ⁴⁶ O buru nwa nwanjị lanu bę Asha nwutaru; epha iya bụ Sera. ⁴⁷ Ndu ono bę tukuru buru oshilokpa Asha. Ndu ophu a guru ogu bę dụ unu ukporo ugbo ishii l'unu iri l'eto l'ukporo umadzu iri.

⁴⁸ Ndu bụ oshilokpa Nafutali l'ipfu l'ipfu phezụ: Jiahuzelu, onye metaru ipfu Jiahuzelu; mę Guni, onye metaru ipfu Guni; ⁴⁹ mę Jieza, onye metaru ipfu Jieza; waa Shilemu, onye metaru ipfu Shilemu. ⁵⁰ Ndu ono bę tukuru buru oshilokpa Nafutali l'ipfu l'ipfu phezụ. Ndu ophu a guru ogu bę dụ ukporo unu nemadzu ugbo ise l'unu iri l'eto l'ukporo umadzu iri.

⁵¹ Noo ya; iphe, ndu İzurelu tukuru dę buru ukporo unu nemadzu ugbo ukporo eto l'ukporo unu ugbo iri l'ise l'unu nemadzu eno l'ukporo umadzu ishii l'umadzu iri.

Ndu İzurelu awa alı ono, ephe eje eburu ono

⁵² Chipfu sụ Mosisu: ⁵³ "O ndu-a bę aa-washıru alı ono g'ọ buru okiphe, ephe ketaru. Ndu nonu e-keta oke lę g'ephe ha teke a guru phezụ ogu. ⁵⁴ Ndu ha shii bę İ-wę alı, ha shii; ndu ophu ha nwanshıı; węc phezụ alı, ha nwanshıı. Ndu ophu nonu e-keta oke lę g'ephe ha teke a guru phezụ ogu. ⁵⁵ Alı ono bę bụ ido bę aa-tu gude washıya ya. Aa-wa iya l'ipfu l'ipfu; ipfu nonu l'ọ keta oke iya nkephe. ⁵⁶ O buru ido bę aa-tu gude washıaru ndu ophu ha shii; mę ndu ophu ha nwanshıı alı ono."

Agu eri Lıvayi ogu

⁵⁷ Waa oshilokpa Lıvayi baa; waa g'e gude gua phezụ ogu l'ipfu l'ipfu: Geshonu, onye metaru ipfu Geshonu; mę Kohatu, onye metaru ipfu Kohatu; waa Merari, onye metaru ipfu Merari. ⁵⁸ İpfu-a bę bukwapho oshilokpa Lıvayi: İpfu Libuni; mę ipfu Hęburonu; mę ipfu Mahuli; mę ipfu Mushi; mę ipfu Kora. Kohatu bụ nna Amuramu. ⁵⁹ Epha nyee Amaramu bę bụ Jiekobędu, bụ nwada Lıvayi. Jiokebędu bụ nwa nwanjị, a nwuru Lıvayi l'alı İjiputu. Ndu o nwutaru Amuramu bụ Eronu; waa Mosisu; mę Miriyamu. Miriyamu buru nwune phezụ kę nwanjị. ⁶⁰ Eronu bụ nna Nadabu; mę Abihu; mę Eleyaza; waa Itama. ⁶¹ Nadabu yele Abihu bę nwuhuru lę teke ephe gude oku, adudu nsọ kporu Chipfu ngweja oku. ⁶² Ndu a guru ogu l'eri Lıvayi; mbu unwoke phezụ, nowaru shita l'onwa lanu kwaseru bę tukuru dę ukporo unu nemadzu ugbo labo; l'unu umadzu iri l'esaa; l'ukporo umadzu iri. Ophu a guduru phezụ teke a guru ndu İzurelu ophuna; kele ephe te ketaduru oke l'echilabo ndu İzurelu.

⁶³ Ndu ono bę bụ ndu Mosisu yele Eleyaza, bụ onye uke Chileke guru ogu; mbu ndu ono, guru ndu İzurelu ogu lę baswaa alı Mowabu l'aguga enyimu Jıodanu lę mgboru Jieriko. ⁶⁴ Ndu ono ta adudu g'ephe ha, yı lę ndu ophu Mosisu yele Eronu, bụ onye uke Chileke gujeru ogu teke pho, ephe guru ndu İzurelu ogu l'echięgu Sayınayi pho. ⁶⁵ Noo kele Chipfu suru ndu İzurelu ono l'ephe nwuhufutaje l'echięgu ono. O tọ dudu g'ọ ka nna l'ọ onye lanu, aphodu nı l'ime ndu ono; a -gufuepho Kalebu nwa Jiefune; yele Jioshuwa nwa Nunu.

27

Oke alı unwada Zelofehadu

(Ógú 36:1-12)

¹ Todbudu iya bụ; unwada Zelofehadu bya atuko je apfuru l'onu ulo-ekwa-ndzuko. Zelofehadu l'onwiya bụ nwa Hefa; Hefa buru nwa ke Giladu; Giladu buru nwa ke Makiya; Makiya buru nwa ke Manase. G'ephe ha bukota oshilokpa Manase. Manase buru nwa ke Jıosefu. Epha unwada Zelofehadu ono bụ: Mahula; mę Nuwa; mę Hogula; mę Milika; waa Tiza. ² Unwada Zelofehadu ono bya apfuru l'atıphu Mosisu; waa l'atıphu Eleyaza, bụ onye uke Chileke; mę l'atıphu ndu-ishi; mę l'atıphu ndu İzurelu l'ophu l'onu ulo-ekwa-ndzuko pfuaha sụ: ³ "Nna anyi bę nwuhuru l'echięgu. Qle o tọ yikwa lę ndu ono, chikoberu onwophe tsoo Chipfu opfu ono; mbu ndu ono, tsoru Kora ono. Nna anyi bę bukpoepho iphe-ęji, o metaru l'onwiya gburu iya; ophu o nwutaduru nwa nwoke. ⁴ ?Ee-gude kele nna anyi ta nwutaduru nwa-nwoke; epha iya echihu l'ipfu iya? G'a hękwa anyi oke l'echilabo ndibe nna anyi."

⁵ Oo ya bu; Mósísu wota opfu ùnwada Zelofehadu ono papfu Chipfu. ⁶ Chipfu sù Mósísu: ⁷ “Ùnwada Zelofehadu pfuru iphe, gbaru nù. Unu shi l’oke alí ndu nna phe wée phe alí; k’ophu ephe e-keta okiphe nna phe. ⁸ Pfuuru ndu Ízurelu; sù phe-a: O -bùru lẹ nwoke bẹ nwùhuru nù; ophu o nwùtaduru nwa-nwoke; g’e wotajẹ okiphe, rwuberu iya nù woru nù nwada iya. ⁹ O -bùru l’onye obu ta nwùtaduru nwa-nwany; g’e wotajẹ okiphe, rwuberu iya nù obu woru nù unwune iya kẹ nwoke g’o bùru iphe phe. ¹⁰ Teke obu l’o to nwefuda unwune nwoke; g’e woru okiphe ono, rwuberu iya nù woru nù nwune nna iya phe kẹ nwoke g’o bùru iphe phe. ¹¹ O -bùru lẹ nna, nwuru onye obu te nwedu unwune nwoke; g’e woru okiphe, rwuberu iya nù obu nù ndu ephe l’iya bu okpobe abùbu g’o bùru iphe phe. Iphe ono bu omelalí, a toru okpa iya doberu ndu Ízurelu; egube Chipfu tũru iya Mósísu l’ekemu.”

Jioshuwa ańo-chi ńya Mósísu
(Dit 31:1-8)

¹² Tòbudu iya bu; Chipfu sù Mósísu: “Nyihu eli úbvú Abarimu-a je anodu humakota alí ono, mu nũru ndu Ízurelu ono. ¹³ I -humachae ya pho bẹ ji-nwùhu lapfushia ndibe unu; egube ono nwune ngu nwoke, bu Eronu nwùhuru. ¹⁴ Iphe, kparu iya nù bu l’unu kwefuru ike l’opfu mu lẹ teke ono, ndu Ízurelu gujeru apu lẹ mgboru mini ono, du l’echiegu Zinu ono. Ophu unu adudu ike dobe mu nsò l’iphe phe.” (Mini ono bu mini Meriba, du lẹ Kadeshi lẹ mgbegu Zinu.)

¹⁵ Mósísu sù Chipfu: ¹⁶ “Gẹ Chipfu; mbu Chileke ophu gude ndzu onyemonye hota nù onye a-nodu edu ndu Ízurelu. ¹⁷ Onye e-vutajeru phe uzo l’eyeje me l’alwalwa; mbu onye a-nodu edu phe eye eyeje alwa alwalwa; gẹ ndibe gube Chipfu ta adushi g’aturu, te enwedu onye eche iya nù.”

¹⁸ Oo ya bu; Chipfu sù Mósísu: “Duta Jioshuwa nwa Nunu, bu onye Unme kẹ mube Chipfu bu l’ehu; byabe iya eka l’ishi. ¹⁹ Duru iya g’o je apfuru l’ataphu Eleyaza, bu onye uke Chileke; me l’ataphu ndu Ízurelu l’ophu; g’i nodu l’ataphu ndu ono woru ozi ono ye iya l’eka. ²⁰ Haru ike nkengu ye iya l’eka; k’ophu iphe, bu Ízurelu l’ophu a-noduje eme iphe, o suru g’ephe mee. ²¹ Gẹ Jioshuwa pfuru l’ataphu Eleyaza, bu onye uke Chileke. Eleyaza egude ido, urimu jee l’iphe Chipfu je aja Chipfu g’o maru g’o pfuru opfu ehu iya. O bùru iphe, Jioshuwa suru gẹ ndu Ízurelu mee bẹ ephe a-tukoje mee. O -sù gẹ ndu Ízurelu tugbua; ephe atugbua; o -sù g’ephe bata; yele ephe a-tuko bata.”

²² Mósísu mee ge Chipfu pfuru iya. O duta Jioshuwa pube l’ataphu Eleyaza, bu onye uke Chileke; me l’ataphu edzudu-oha Ízurelu. ²³ Oo ya bu; o byibe Jioshuwa eka l’ishi woru ozi ono ye iya l’eka bu iphe, Chipfu shi l’onu Mósísu pfua.

28

Ngweja, eegweje mbokumboku
(Awu 29:38-46)

¹ Chipfu sù Mósísu: ² “Turu ekemu nù ndu Ízurelu; sù phe: Unu leta ńya nuje mu ngweja, rwuberu mu nù; mbu nri, e gude egweru mu ngweja; mbu ngweja ono, a kpuru oku, mkpo iya du mu ree. Unu nuje mu iya lẹ teke bu orwuberu iya. ³ Sù phe lẹ-a: ‘Waa ngweja, a kpuru oku, unu e-gweje nù Chipfu baa: unwu ebili labo, gbachaaaru apha; ophu adudu eka iphe mebyiru iya. Unu gweje iya mbokumboku; g’o bùru ngweja-akpo-oku, unu e-gweje tekenteke. ⁴ Unu gbuje ebili lanu l’utsu; unu egbua ebili lanu l’uzenyashi. ⁵ Unu yeje iya ngweja-nri gwee; mbu uzo lanu l’ime nkweka ukpokutu ereshi, e keru uzo iri; gwoo lẹ manù, a tsuru l’ikwe; manù e-ji eze ekpemu. ⁶ Oo ya bu ngweja-akpo-oku, eegweje mbokumboku, bu iya bu g’e meru iya dobe l’ubvu Sayinayi; mbu ngweja ono, a kpuru oku, mkpo iya du Chipfu ree. ⁷ Unu -gbua ebili lanu; unu yekobe iya ngweja-mee gwee; mbu mee, jiru nkeru-eno otu-lupfu otumu. O bùru l’eka-du-nsò bẹ unu a-gbashjeru Chipfu ngweja-mee ono; mbu mee, shihuru ike. ⁸ Unu egbufua ebili lanu l’uzenyashi; yekobekwa iya pho ngweja-nri; waa ngweja-mee egube ono, o du lẹ k’utsu pho. Unu gwee ngweja ono; g’o bùru ngweja, a kpuru oku, mkpo iya du Chipfu ree.’ ”

Ngweja, eegweje l’eswe-atuta-unme

⁹ “A -bja l’eswe-atuta-unme; unu gbuje ebili labo, gbachaaaru apha, adudu eka iphe mebyiru iya; gude gwee ngweja. Unu egude uzo labo l’ime nkweka ukpokutu ereshi, e keru uzo iri; gwoo lẹ manù; gude gwee ngweja-nri. Unu yekobe iya ngweja-mee, ayijeru iya nù. ¹⁰ Ono bu ngweja-akpo-oku, unu e-gweje l’eswe-atuta-unme; yekwaru ngweja-akpo-oku, eegweje mbokumboku pho; yele ngweja-mee, ayijeru iya nù.”

Ngweja, eegweje l'ónwa òphúú

¹¹ “Mbòku mbù, ònwa furu gèdegede bẹ unu e-gwejeru Chipfu ngweja-akpò-òku. Unu gudeje unwu oke-eswi labò; waa ebili lanù; mẹ unwu ebili esaa, gbachaaru apha, adùdu ẹka iphe mebyiru iya; gude gwee ngweja ono. ¹² Unu -gbua oke-eswi ono nanù bẹ unu e-yekòbeje iya ngweja-nri gwee; mbù ọ̀zo ẹto l'ime nkweka ukpokutu ereshi, e keru ọ̀zo iri; gwọ̀o lẹ manù. Unu -gbua ebili ono; unu yekòbe iya ngweja-nri gwee; mbù ọ̀zo labò l'ime nkweka ukpokutu ereshi, e keru ọ̀zo iri; gwọ̀o lẹ manù. ¹³ Unu -gbua nwa ebili lanù; unu eyekòbe iya ngweja-nri gwee; mbù ọ̀zo lanù l'ime nkweka ukpokutu ereshi, e keru ọ̀zo iri; gwọ̀o lẹ manù. Ono bụ ngweja-akpò-òku, mkpọ̀ iya dọ̀ Chipfu ree; mbù ngweja, a kpọ̀ru ọ̀ku gweeru Chipfu. ¹⁴ Ngweja-mẹe, a-yijeru iya nù bụ: unu -gbua oke-eswi; unu eyekòbe iya mẹe, jiru nkeru-ẹbọ̀ ọ̀tu-lupfu otumu. Ọ̀ -bùru l'ọ̀o ebili; unu eyekòbe iya mẹe, jiru nkeru-ẹno ọ̀tu-lupfu otumu gwee. Unu -gbua nwa ebili; unu eyekòbe iya mẹe, jiru nkeru-ẹno ọ̀tu-lupfu otumu gwee. Noo kẹ ngweja-akpò-òku, unu e-gweje l'ónwa l'ónwa; mbù l'ónwa, dọ̀kota l'ime apha. ¹⁵ Unu gbujẹ mkpi lanù gude gwee ngweja-iphe-ẹji nù Chipfu; a -gufukwa ngweja-akpò-òku, eegweje mbòkumboku; yẹlẹ ngweja-mẹe, ayijeru iya nù.”

Obo Ojẹghata

(Uke 23:5-14)

¹⁶ Mbòku k'iri l'ẹno l'ónwa mbù bẹ bụ ọ̀bo Ojẹghata kẹ Chipfu. ¹⁷ Mbòku k'iri l'ise l'ónwa mbù ono bẹ bụ ọ̀bo-iphe. Ujiku esaa l'ophu bẹ unu a-takọtaje buredi, te koduru ekoko. ¹⁸ Mbòku mbù, unu watarù ọ̀bo-iphe ono bẹ unu a-noje ndzukọ̀, dọ̀ nsọ̀. G'ọ̀ tọ̀ dọ̀kwa ozi, unu e-jeje mbòku ono l'ophu. ¹⁹ Sù-a; unu gweje ngweja-akpò-òku nù Chipfu. Unu gbua unwu oke-eswi labò; waa ebili lanù; mẹ unwu ebili esaa, gbachaaru apha, adùdu ẹka iphe mebyiru iya; gude gwee ya. ²⁰ Ngweja-nri bẹ unu e-gudeje ukpokutu ereshi, a gwọ̀ru lẹ manù gwee. Oke-eswi lanù bụ nkweka ukpokutu ereshi, e keru uzi iri bẹ unu e-yeje iya uzi lanù gude gwee ya. Teke ọ̀ bụ ebili ono; unu eworu ọ̀zo labò l'ime nkweka ukpokutu ereshi, e keru ọ̀zo iri; gwọ̀o lẹ manù. ²¹ Ọ̀ bọ̀ru ọ̀zo lanù l'ime ọ̀zo iri bẹ unu e-gweje l'ishi nwa ebili ono nanù nanù ẹphe n'esaa. ²² Unu e-gbukwaphọ̀ mkpi lanù gude gwee ngweja-iphe-ẹji; shi nno pfula ugwo iphe-ẹji, unu meru.

²³ Unu a-tùkoje ngweja ono gwekọ̀ta; yekòbe lẹ ngweja-akpò-òku ono, eegweje l'utsu, bụ iya bụ ngweja ono, eegweje mbòkumboku. ²⁴ Ọ̀ bọ̀ru egube ono bẹ unu a-nọduje egwe ngweja ono mbòkumboku abalẹ esaa ono; g'ọ̀ bọ̀ru ngweja-nri, a kpọ̀ru ọ̀ku; mkpọ̀ iya dọ̀ Chipfu ree. Unu gweje ngweja ono; yekòbefua lẹ ngweja-akpò-òku ono, unu egweje mbòkumboku; mẹ ngweja-mẹe, ayijeru iya nù. ²⁵ O -rwua mbòku k'esaa; unu anọ̀ ndzukọ̀, dọ̀ nsọ̀. G'ọ̀ tọ̀ dọ̀kwa ozi, unu e-jeje lẹ mbòku ono l'ophu.

Obo-Idzu

²⁶ Ọ̀zo bụ; o -be mbòku, unu abọ̀ ọ̀bo-iphe k'akpuru-iphe-mbù unu; unu nojee ndzukọ̀, dọ̀ nsọ̀. G'ọ̀ tọ̀ dọ̀kwa ozi, unu e-jeje mbòku ono l'ophu. Mbòku ono bẹ unu a-gbajẹ l'upfu-ọ̀ha k'ọ̀bo Idzu. Ọ̀ bọ̀ru mbòku ono bẹ unu a-nuje Chipfu akpuru-iphe òphúú, unu metaru. ²⁷ Unu gwee ngweja-akpò-òku; mbù ngweja, mkpọ̀ iya dọ̀ Chipfu ree. Unu gbujẹ unwu oke-eswi labò; waa ebili lanù; mẹ unwu-ebili esaa, gbachaaru apha; gude gwee ngweja ono. ²⁸ Ngweja-nri, ee-yekòbeje l'oke-eswi lanù bẹ bụ ọ̀zo ẹto l'ime nkweka ukpokutu ereshi, e keru ọ̀zo iri; gwọ̀o lẹ manù. Teke ọ̀ bụ ebili; unu yekòbe iya ọ̀zo labò l'ime nkweka ukpokutu ereshi, e keru ọ̀zo iri; gwọ̀o lẹ manù. ²⁹ Ọ̀ bọ̀ru ọ̀zo lanù l'ime nkweka ukpokutu ereshi, e keru ọ̀zo iri; gwọ̀o lẹ manù bẹ unu e-yekòbeje lẹ nwa ebili nanù nanù gwee ẹphe n'esaa. ³⁰ Unu egbujẹ mkpi lanù gude pfula ugwo iphe-ẹji, unu meru. ³¹ Unu tùkoje ngweja ono g'ọ̀ ha gwekọ̀taje; yekòberu ngweja-akpò-òku, unu egweje; mẹ ngweja-nri, ayijeru iya nù; mẹ ngweja-mẹe, ayijekwaru iya phọ̀ nù. Ọ̀le ọ̀o g'unu nwùbe ẹnya g'ọ̀ tọ̀ dọ̀kwa anù ono, a-dùru ophu nweru ẹka iphe mebyiru iya.

29

Obo Apha-òphúú

(Uke 23:23-25)

¹ “Lẹ mbòku mbù l'ónwa esaa bẹ unu a-noje ndzukọ̀, dọ̀ nsọ̀. G'ọ̀ tọ̀ dọ̀kwa ozi, unu e-jeje lẹ mbòku ono. Mbòku ono bụ mbòku, unu e-gbujẹ opu. ² Unu egwee ngweja-akpò-òku; mbù ngweja, mkpọ̀ iya dọ̀ Chipfu ree. Unu egbua nwa oke-eswi lanù; waa ebili lanù; mẹ unwu-ebili esaa, gbachaaru apha, adùdu ẹka iphe mebyiru iya; gude gwee ngweja ono. ³ Ngweja-nri, ayijeru iya nù bẹ bụ ukpokutu ereshi, a gwọ̀ru lẹ manù. Oke-eswi ono bẹ unu e-yekòbeje ọ̀zo ẹto l'ime nkweka ukpokutu ereshi, e keru ọ̀zo iri gwọ̀o lẹ manù. Ebili ono bẹ unu e-yekòbeje ọ̀zo labò l'ime nkweka ukpokutu ereshi, e

keru ọ̀zo iri gwo ọ̀le manu. ⁴ A -bya l'unwu-ebili ẹ́saa pho; nanu be unu e-yekobeje uzi lanu l'ime nkweka ukpokutu ereshi, e keru ọ̀zo iri gwo ọ̀le manu. ⁵ Unu egbua mkpi lanu gude gwee ngweja-iphe-eji; shi nno pfaa ugwo iphe-eji, unu meshiru. ⁶ Unu a-tukoje ngweja ono g'o ha gwekota; yekoberu ngweja-akpo-oku pho, eegweje l'onwa l'onwa; me mbokumboku; ye le ngweja-nri, ayijeru iya nu; me ngweja-mee, ayijekwaru iya pho ya; mbu g'a suru g'e meje iya; mbu ngweja ono, mkpo iya du ree, bu iya bu ngweja, a kporu oku nu Chipfu."

Eswe apfu ugwo iphe-eji

(Uke 16:1-34; 23:26-32)

⁷ "Su-a; le mboku k'iri l'onwa ẹ́saa ono be unu a-noje ndzuko, du nsọ. Mboku ono be unu a-swí egu; g'o to dukwa ozi, unu e-je mboku ono. ⁸ Unu egwee ngweja-akpo-oku nu Chipfu; mbu ngweja, mkpo iya du ree. Unu gbua nwa oke-eswi lanu; waa ebili lanu; me unwu-ebili ẹ́saa, gbachaaru apha, adudu eka iphe mebyiru iya; gude gwee ngweja ono. ⁹ Ngweja-nri, a-yiru iya nu bu ukpokutu ereshi, a gworu le manu be unu e-gudeje gwee ya. Oke-eswi ono be unu e-yekobeje ọ̀zo eto l'ime nkweka ukpokutu ereshi, e keru uzi iri. Ebili ono be unu e-yekobeje ọ̀zo labo l'ime nkweka utu-ereshi, e keru ọ̀zo iri. ¹⁰ A -bya l'unwu-ebili ẹ́saa pho; nanu be unu e-keje nkweka okpokutu ereshi ọ̀zo iri; wota ọ̀zo lanu gude gwee ya. ¹¹ Unu egbua mkpi lanu gude gwee ngweja-iphe-eji; a -gufukwa ngweja-iphe-eji, eegweje gude pfaa ugwo iphe-eji; me ngweja-akpo-oku ono, eegweje mbokumboku ono; ye le ngweja-nri, ayijeru iya nu; me ngweja-mee, ayijekwaru iya pho nu."

Obo-Mkpú

(Uke 23:33-43; Dit 16:13-17)

¹² "Le mboku k'iri l'ise l'onwa ẹ́saa be unu a-noje ndzuko, du nsọ. G'o to dukwa ozi, unu e-je mboku ono. Unu booru Chipfu obo-iphe abali ẹ́saa. ¹³ Unu e-gwe ngweja-akpo-oku; mbu ngweja, a kporu oku, mkpo iya du Chipfu ree. Unu egbua unwu oke-eswi iri l'eto; me ebili labo; waa unwu ebili iri l'eno, gbachaaru apha, adudu eka iphe mebyiru iya; gude gwee ngweja ono. ¹⁴ Ngweja-nri, a-yijeru iya nu bu ukpokutu ereshi, a gworu le manu be unu e-gudeje gwee ya. Unwu oke-eswi ono nanu nanu epe n'iri l'eto be unu e-yekobeje ọ̀zo eto l'ime nkweka ukpokutu ereshi, e keru ọ̀zo iri; gwọ ọ̀le manu. Ebili labo pho; nanu iya be unu e-yekobeje ọ̀zo labo l'ime nkweka ukpokutu ereshi, e keru ọ̀zo iri; gwọ ọ̀le manu. ¹⁵ Unwu ebili iri l'eno pho; nanu nanu be unu e-yekobeje ọ̀zo lanu l'ime nkweka ukpokutu ereshi, e keru ọ̀zo iri; gwọ ọ̀le manu. ¹⁶ Unu egbua mkpi lanu gude gwee ngweja-iphe-eji; a -gufukwa ngweja-akpo-oku ono, unu egweje mbokumboku; ye le ngweja-nri, ayijeru iya nu; me ngweja-mee, ayijekwaru iya pho nu.

¹⁷ "Su-a; le mboku k'eto be unu e-gbu unwu oke-eswi iri l'ebo; me ebili labo; waa unwu ebili iri l'eno, gbachaaru apha, adudu eka iphe mebyiru iya; gude gwee ngweja ono. ¹⁸ A bya l'unwu oke-eswi ono; ye le ebili ono; me unwu ebili ono g'o ha; unu yekobeje iya ngweja-nri, ayijeru iya nu; me ngweja-mee, ayijekwaru iya pho nu; bu g'a suru g'e meje iya. ¹⁹ Unu egbua mkpi lanu gude gwee ngweja-iphe-eji; a -gufukwa ngweja-akpo-oku ono, unu egweje mbokumboku; ye le ngweja-nri, ayijeru iya nu; me ngweja-mee, ayijekwaru iya pho nu.

²⁰ "Su-a; le mboku k'eto be unu e-gbu unwu oke-eswi iri le nanu; me ebili labo; me unwu ebili iri l'eno, gbachaaru apha, adudu eka iphe mebyiru iya; gude gwee ngweja ono. ²¹ A bya l'unwu oke-eswi ono; ye le ebili ono; me unwu ebili ono g'o ha; unu e-yekobeje iya ngweja-nri, ayijegbaaru iya nu; me ngweja-mee, ayijegbakwaaru iya pho nu; bu g'a suru g'e meje iya. ²² Unu egbua mkpi lanu gude gwee ngweja-iphe-eji; a -gufukwa ngweja-akpo-oku ono, unu egweje mbokumboku; ye le ngweja-nri, ayijeru iya nu; me ngweja-mee, ayijekwaru iya pho nu.

²³ "Su-a; le mboku k'eno be unu e-gbu unwu oke-eswi iri; me ebili labo; me unwu ebili iri l'eno, gbachaaru apha, adudu eka iphe mebyiru iya; gude gwee ngweja ono. ²⁴ A bya l'unwu oke-eswi ono; ye le ebili ono; me unwu ebili ono g'o ha; unu yekobeje iya ngweja-nri, ayijegbaaru iya nu; me ngweja-mee, ayijegbakwaaru iya pho ya; bu g'a suru g'e meje iya. ²⁵ Unu egbua mkpi lanu gude gwee ngweja-iphe-eji; a -gufukwa ngweja-akpo-oku ono, unu egweje mbokumboku; ye le ngweja-nri, ayijeru iya nu; me ngweja-mee, ayijekwaru iya pho nu.

²⁶ "Su-a; le mboku k'ise be unu e-gbu unwu oke-eswi tete; me ebili labo; me unwu ebili iri l'eno, gbachaaru apha, adudu eka iphe mebyiru iya; gude gwee ngweja ono. ²⁷ A bya l'unwu oke-eswi ono; ye le ebili ono; me unwu ebili ono g'o ha; unu yekobeje iya ngweja-nri, ayijegbaaru iya nu; me ngweja-mee, ayijegbakwaaru iya pho ya, bu

g'a sùru g'e meje iya. ²⁸ Unu egbua mkpi lanu gude gwee ngweja-iphe-aji; a -gufukwa ngweja-akpo-oku ono, unu egweje mbokumboku; yele ngweja-nri, ayijeru iya nu; me ngweja-mee, ayijekwaru iya pho ya.

²⁹ "Su-a; le mboku k'ishii be unu e-gbu unwu oke-eswi esato; me ebili labo; me unwu ebili iri l'eno, gbachaaru apha, adudu eka iphe mebyiru iya; gude gwee ngweja ono. ³⁰ A bya l'unwu oke-eswi ono; yele ebili ono; me unwu ebili ono g'o ha; unu yekobeje iya ngweja-nri, ayijegbaaru iya nu; me ngweja-mee, ayijegbakwaaru iya pho ya; bu g'a sùru g'e meje iya. ³¹ Unu egbua mkpi lanu gude gwee ngweja-iphe-aji; a -gufukwa ngweja-akpo-oku ono, unu egweje mbokumboku; yele ngweja-nri, ayijeru iya nu; me ngweja-mee, ayijekwaru iya pho nu.

³² "Su-a; le mboku k'esaa be unu e-gbu unwu oke-eswi esaa; me ebili labo; me unwu ebili iri l'eno, gbachaaru apha, adudu eka iphe mebyiru iya; gude gwee ngweja ono. ³³ A bya l'unwu oke-eswi ono; yele ebili ono; me unwu ebili ono g'o ha; unu yekobeje iya ngweja-nri, ayijegbaaru iya nu; me ngweja-mee, ayijegbakwaaru iya pho ya, bu g'a sùru g'e meje iya. ³⁴ Unu egbua mkpi lanu gude gwee ngweja-iphe-aji; a -gufukwa ngweja-akpo-oku ono, unu egweje mbokumboku; yele ngweja-nri, ayijeru iya nu; me ngweja-mee, ayijekwaru iya pho ya.

³⁵ "Le mboku k'esato be unu a-noje ndzuko, du nsò. G'o to dukwa ozi, unu e-jeje le mboku ono. ³⁶ Unu egwee ngweja-akpo-oku; mbu ngweja, a kporu oku, mkpo iya du Chipfu ree. Unu egbua oke-eswi lanu; me ebili lanu; me unwu ebili esaa, gbachaaru apha, adudu eka iphe mebyiru iya; gude gwee ngweja ono. ³⁷ A bya l'unwu oke-eswi ono; yele ebili ono; me unwu ebili ono g'o ha; unu yekobeje iya ngweja-nri, ayijegbaaru iya nu; me ngweja-mee, ayijegbakwaaru iya pho nu; bu g'a sùru g'e meje iya. ³⁸ Unu egbua mkpi lanu gude gwee ngweja-iphe-aji; a -gufukwa ngweja-akpo-oku ono, unu egweje mbokumboku; yele ngweja-nri, ayijeru iya nu; me ngweja-mee, ayijekwaru iya pho nu.

³⁹ "Ngweja ono g'o ha be unu e-gweje nu Chipfu le teke unu abo obo-iphe unu, gecharu egeru; a -gufukwa iphe, unu kweru Chipfu ukwe iya; me iphe, unu turu obu unu onyo l'unu l'a-nu Chipfu; me ngweja-akpo-oku; me ngweja-nri; me ngweja-mee; mefa ngweja-ehu-guu." ⁴⁰ Mosisu bya atuko ekemu ono, Chipfu tushiru ye iya l'eka ono pfukotaru ndu Izurelu.

30

Ekwe Chipfu ukwe-iphe

¹ Mosisu bya epfuaru ndu-ishi l'ipfu l'ipfu ndu Izurelu; su phe: "Waa iphe, Chipfu turu l'ekemu baa: ² Nwoke -kweta Chipfu ukwe-iphe; ozoo l'o nweru iphe, o riburu nte iya le ya te emedu; ge nwoke obu te emebyikwa opfu, o pfuru. G'o mekotakwa iphemiphe, shi iya l'onu futa.

³ "Teke nwamgboko, bukwa du l'ibe nna iya kweru Chipfu ukwe-iphe; ozoo l'o nweru iphe, o riburu nte iya le ya te emedu; ⁴ nna iya -numa k'ukwe-iphe ono, o kweru ono; me k'iphe ono, o riburu nte iya le ya te emedu ono; ophu o dudu iphe, nna iya ono pfuru yeru iya; oo ya bu l'ukwe-iphe ono, o kweru ono e-keru; iphe ono, o riburu nte iya le ya te emedu ono ekekwarupho. ⁵ Teke o bu le nna iya numachaaru l'o kweru ukwe-iphe; bya anodu le mboku ono, o numaru iya ono jika le ya te ekwetaduru; oo ya bu l'o to dudu ukwe-iphe ono, o kweru ono; me iphe ono, o riburu nte le ya te emedu ono, duru ophu e-keru nu. Su-a; Chipfu be a-guru nwamgboko ono nvu; noo kele oo nna iya be te kwetaduru g'o mee ya.

⁶ "Teke o bu le nwamgboko ono be kweaduru ukwe-iphe ono; teme o lua ji; mbu l'o nweru iphe, o gudewaa onu iya ribua nte le ya te emedu; ⁷ ji iya ono -numa iya; ophu o dudu iphe, o pfuru yeru iya le mboku ono, o numaru iya ono; oo ya bu l'ukwe-iphe ono, o kweru ono e-keru; iphe ono, o riburu nte le ya te emedu ekekwarupho. ⁸ Ole o -buru le ji iya ono be numachaaru l'o kweru ukwe-iphe; bya anodu le mboku ono, o numaru iya ono jika le ya te kwetaduru; oo ya bu l'ukwe-iphe ono, o kweru ono; me iphe ono, o gudewa onu iya ribua nte le ya te emedu ono te eveeduru ire; Chipfu aguru nwamgboko ono nvu.

⁹ "Nwanyi, ji iya anodu ndzu; ozoo nwanyi, ji iya chifuru achifu -kwee Chipfu ukwe-iphe; be o mefutajekwa iphe ono, o kweru ukwe iya ono.

¹⁰ "O -buru l'oo nwanyi, no l'ibe ji iya be kweru Chipfu ukwe-iphe; ozoo l'o nweru iphe, o riburu nte le ya te emedu; ¹¹ ji iya bya anuma iya; ophu o dudu iphe, o pfuru yeru iya; mbu ophu o jikaduru; oo ya bu l'ukwe-iphe ono, nwanyi ono kweru ono e-keru; iphemiphe, o riru nte le ya te emedu ekekwarupho. ¹² Ole o -bukwanuru le ji iya ono

bẹ nùmaru iya nù; bya anòdu lẹ mbòku ono, ọ nùmaru iya ono jìka; sù g'ò to vushiru ire; bẹ iphemiphe, shi nwanyì ono l'ònu fùta l'ukwe-iphe ono, o kweru ono; mèkpoo iphe ono, o riru nte lẹ ya te emedu ono te ekeèduru. Chipfu aguaru nwanyì ono nvù; kẹle ọọ jì iya bẹ sùru g'ò to vushiru ire. ¹³ Iphe, bukpoò ukwe-iphe, nwanyì ono kweru; mẹ iphemiphe, o riburu nte lẹ ya te emedu bụ jì iya bẹ ọ dọ l'ẹka. Jì iya -sù g'ò keru; l'ò keru; ọ -sù g'ò to vushiru ire; o too vuduru ire. ¹⁴ Ọ -bùru lẹ jì iya bẹ nùmacharu iya; ọpflu ọ dọdu iphe, oopfujeru yeru iya mbòkumboku; bẹ ukwe, o kweru g'ò ha e-keru; iphemiphe, o riru nte lẹ ya te emedu e-kekwarupho. Jì nwanyì ono bẹ sùru g'ò keru; noo kẹle ọ tọ dọdu iphe, o pfuru mbòku, ọ nùmaru iya. ¹⁵ Ọle ọ -nùmachaa ya; bya emecha mee g'ò to vushiru ire; bẹ oo-vuru ejo-iphe, nwanyì ono gege evuru."

¹⁶ Noo iphe, Chipfu tọru Mòsisu ọkpa iya sù g'e tsoje g'ò duru nwoke yẹ nyee ya; dọru nna yẹ nwa iya nwanyì; mbù nwamgbòko, bukwadu l'ibe nna iya.

31

Aagwata ndu Midiyanu ọgwo iphe, ephe mejeru ndu Ízùrẹlu

¹ Chipfu bya epfuaru Mòsisu sù: ² "Gwata ndu Midiyanu ọgwo iphe ono, ephe mejeru ndu Ízùrẹlu-a. I -gwatachae phẹ iya phọ bẹ ì-nwùhu lapfu ndibe unu phẹ."

³ Ọo ya bụ; Mòsisu sù ndu Ízùrẹlu: "Unu haru kwaa onwunu ngwọgu jepfu ndu Midiyanu ọgu je agwataru Chipfu ọgwo iphe ono, ephe mejeru ndu Ízùrẹlu ono. ⁴ Ipfu, nonu lẹ Ízùrẹlu bẹ unu a-họta unu ọmadzu labọ l'ọmadzu ọkporo iri g'ephe je ọgu ono."

⁵ Noo ya; e shi l'ipfu, nonu lẹ Ízùrẹlu hotachaa unu nemadzu ugbo labọ l'ọmadzu ọkporo iri. Ọ bọru ọkporo unu nemadzu l'unu nemadzu iri bẹ bụ ndu a hotakotaru; kwaa phẹ ngwọgu. ⁶ Mòsisu zia phẹ g'ephe jeshia ọgu ono. Ipfu, nonu bẹ hotaru unu nemadzu ugbo labọ l'ọmadzu ọkporo iri k'ọgu ono. Ephe lẹ Finehasu nwa Eleyaza, bụ onye uke Chileke swiru. Finehasu gude ivu, shi l'ulo Chipfu; mẹ opu-ọgu, eegudeje echì mkpu ọgu. ⁷ Ephe jepfushia ndu Midiyanu ọgu egube Chipfu tọru iya Mòsisu l'ekemu; tuko iphe, bụ unwoke ndu Midiyanu gbushikọta. ⁸ Ephe gbukwaapho ndu eze ise, bụ ndu-ishi ndu Midiyanu; mbù Evi; mẹ Rẹkemu; mẹ Zuru; mẹ Huru; mẹ Reba; yekwaru ndu ọzo, e gbukwarupho egbugbu. Ephe gudekwapho ọgu-echi gbua Belamu nwa Beyo.

⁹ Ndu Ízùrẹlu kpukota unwanyì ndu Midiyanu lẹ ndzù; mẹ unwegirima phẹ. Ephe rwuta eswi phẹ; mẹ ẹku phẹ; bya atuko iphe, ephe nweru enwuru kwaa l'okwata; ¹⁰ bya atushia oku lẹ mkpukpu ẹka ndu Midiyanu bukọta; mẹ ẹka ephe kpoberu ọlo-ekwa phẹ g'ò ha. ¹¹ Ephe rwutakọta iphe, ephe kwataru l'okwata; mẹ iphe, ephe lwataru l'ọgu; mbù nemadzu; mèkpoo iphe-edobe. ¹² Ephe chita ndu ono, ephe lwataru l'ọgu ono; mẹ ivu ono, ephe vutaru; mẹ iphe, ephe kwataru l'okwata wolataru Mòsisu yẹle Eleyaza, bụ onye uke Chileke; męwaro ndu Ízùrẹlu l'ophu l'ẹka ephe kpoberu ọlo-ekwa phẹ lẹ baswaa alì Mówabu l'aguga ẹnnyimu Jìọdanu lẹ mgboru mkpukpu Jieriko.

Ekemu, Mòsisu tọru teke ndu Ízùrẹlu shi ọgu Midiyanu lwa

¹³ Tọbudu iya bụ; Mòsisu; mẹ Eleyaza, bụ onye uke Chileke; mẹ ndu-ishi ndu Ízùrẹlu l'ophu wuru jeshia phẹ ndzuta l'azụ ẹka ono, ephe kpoberu ọlo-ekwa phẹ ono. ¹⁴ Ndu-ishi ndu ojogu ono, shi l'ọgu lwa ono; mbù ndu-ishi unu ndu ojogu labọ l'okporo iri; yee ndu-ishi ndu ojogu ọkporo ise ise; mee; ẹhu ghuaahaa Mòsisu eghu. ¹⁵ Mòsisu sù phẹ: "Ọo kwa l'unu hakotaru unwanyì-a g'ephe nọdu ndzù? ¹⁶ ?Tọbudu unwanyì-a bẹ Belamu ziru; ephe mee gẹ ndu Ízùrẹlu meswee Chipfu l'opfu ẹhu agwa, dọ lẹ Peyo; eshi nno; ejo iphe-ememe bya adaa l'echilabọ ndu kẹ Chipfu ono. ¹⁷ Ngwa; unu tuko unwegirima phẹ unwoke gbushikọta g'ephe ha; unu egbushikọta iphe, bụ nwanyì, yele nwoke kwajewaru l'ime phẹ. ¹⁸ Ndu ọpflu unu a-haru onwunu buepho unwumgboko, ephe lẹ nwoke ta akwajeduru. ¹⁹ A -baya lẹ g'unu ha bọru ndu gburu nemadzu ono; mẹ ndu denyiru onye e gburu egbugbu ẹka; gẹ ndu ono jekwa l'azụ ẹka ono, a kpoberu ọlo-ekwa yẹ anọ abalì esaa. O -rwuepho lẹ mbòku k'eto iya waa mbòku k'esaa ya; g'ephe safu onwophe nturwu; safukwapho ndu ono, unu kpataru lẹ ndzù ono nturwu. ²⁰ Unu mechaa uwe unu emecha; unu emechaa iphe, e meru l'akpo; mẹ iphe, e meru l'ejì eghu; mẹ iphe, a pyiru l'oshi."

²¹ Eleyaza, bụ onye uke Chileke sù ndu ojogu ono, jeru ọgu ono: "Waa omelali, dọ l'ekemu ono, Chipfu tọru nù Mòsisu baa: ²² Ọo mkpọla-ododo kpoloko; mẹ mkpọla-ochaa; mẹ onyirubvu; mẹ ígwé; mẹ gbamugbamu; mẹ ọta-njele; ²³ mbù l'iphe, oku te ekepyashiduru bẹ unu a-hù l'oku g'ò dọ ree. Ọle e gudefutaje mini ono, eegudeje asafu nturwu mechaa ya emecha. Obenu l'iphe, oku e-ke mẹ a -haya ya l'oku bẹ unu e-ye lẹ

mini ono gude mee ya g'ò dù ree. ²⁴ Lẹ̀ mbòku k'ẹ̀saa bẹ̀ unu safùtaje uwe unu asasa; unu abya adù ree. Unu -mechaa nno; unu abatawarò l'ẹ̀ka ono, a kpòberu ọ̀lò-ẹ̀kwa ono teke ono."

Eekeshi iphe, a lwùtaru l'ògu Midiyanu

²⁵ Chipfu sù Mòsisu: ²⁶ "Gẹ̀ gùbedua; mẹ̀ Eleyaza, bụ̀ onye uke Chileke; mẹ̀ ndu-ishi lẹ̀ ndu-unuphu ndu-unuphu ndu Ízùrẹ̀lu tũko iphemiphe ono, ẹ̀phe lwùtaru l'ògu ono gùkota ọ̀gu; mbụ̀ nemadzù; mękpoo iphe-edobe ono. ²⁷ Unu ekekaha iphe ono, a lwùtaru l'ògu ono uzi labọ̀. Unu kekaharù iya ndu ono, jeru ọ̀gu ono waa igwe-ọ̀ha Ízùrẹ̀lu. ²⁸ Unu shi l'ime ndu k'ono, unu keru nù ndu ono, jeru ọ̀gu ono t̀yaru Chipfu ọ̀tu. Onye lanù bẹ̀ unu e-wofuta l'ime unu nemadzù l'ùkpòro ise; unu ewofuta iphe-edobe lanù l'ime unu iphe-edobe l'ùkpòro ise; mbụ̀ eswi; mẹ̀ nkafù-ìgara; mẹ̀ at̀uru; mẹ̀ eghu. ²⁹ Unu shi l'oke iya nkephẹ̀ ono wota iya nù Eleyaza, bụ̀ onye uke Chileke g'ò buru iphe, aa-nù Chipfu. ³⁰ Unu eshikwaphò l'iphe ono, unu keru nù ndu Ízùrẹ̀lu wofutachaa nanù nanù l'ime ọ̀kpòro labọ̀ l'iri; mbụ̀ lẹ̀ nemadzù; mẹ̀ l'eswi; mẹ̀ lẹ̀ nkafù-ìgara; mẹ̀ l'at̀uru; mẹ̀ l'eghu; mẹ̀ l'anù ọ̀zo. Unu eworu iya nù eri Lívayi, bụ̀ ndu eleta ọ̀lò-ẹ̀kwa Chipfu ẹ̀nya." ³¹ Oo ya bụ̀; Mòsisu yẹ̀le Eleyaza, bụ̀ onye uke Chileke mee gẹ̀ Chipfu t̀uru iya Mòsisu l'ekemu.

³² Waa iphe, phòduru nù l'iphe ono, ndu ono, jeru ọ̀gu lwùtaru l'ògu baa: At̀uru, phòduru nù bụ̀ ọ̀kpòro unu at̀uru ugbo ọ̀kpòro ẹ̀no l'ùkpòro unu ẹ̀no l'unu ẹ̀saa l'ùkpòro iri. ³³ Eswi, phòduru nù buru ọ̀kpòro unu eswi ugbo tete. ³⁴ Nkafù-ìgara, phòduru nù buru ọ̀kpòro unu nkafù-ìgara ugbo ẹ̀saa l'unu iri l'ẹ̀bo l'ùkpòro iri. ³⁵ A -bya lẹ̀ nemadzù; unwanyi, ẹ̀phe lẹ̀ nwoke ta akwajeduru bẹ̀ dù ọ̀kpòro unu unwanyi ugbo ẹ̀no. ³⁶ Waa g'iphe, e keru nù ndu ono, jeru ọ̀gu ono ha baa: At̀uru dù ọ̀kpòro unu at̀uru ugbo ọ̀kpòro labọ̀ l'ùkpòro unu ugbo labọ̀ l'unu ẹ̀to l'ùkpòro iri l'ise. ³⁷ L'ime at̀uru ono; ọ̀phu bụ̀ iya ọ̀tu, aatù anù Chipfu bụ̀ unu at̀uru l'ùkpòro iri l'ẹ̀to l'at̀uru iri l'ise. ³⁸ Eswi dù ọ̀kpòro unu eswi ugbo ẹ̀no l'unu iri. L'ime eswi ono; ọ̀phu bụ̀ iya ọ̀tu, aatù anù Chipfu bụ̀ ọ̀kpòro eswi ẹ̀to l'eswi iri l'ẹ̀bo. ³⁹ Nkafù-ìgara dù ọ̀kpòro unu nkafù-ìgara ugbo ẹ̀to l'unu iri l'ishii l'ùkpòro ise. L'ime nkafù-ìgara ono; ọ̀phu bụ̀ iya ọ̀tu, aatù anù Chipfu dù ọ̀kpòro nkafù-ìgara ẹ̀to lẹ̀ nkafù-ìgara lanù. ⁴⁰ A bya lẹ̀ nemadzù; iphe, ẹ̀phe dù bụ̀ ọ̀kpòro unu nemadzù ugbo labọ̀. Iphe, bụ̀ ndu e gude atù ọ̀tu anù Chipfu l'ime phẹ̀ bụ̀ ọ̀kpòro umadzu l'umadzu iri l'ẹ̀bo. ⁴¹ Tòbudu iya bụ̀; Mòsisu bya eworu ọ̀tu ono, a t̀uru nù Chipfu ono nù Eleyaza, bụ̀ onye uke Chileke g'ò buru iphe, aanù Chipfu. Ono buru gẹ̀ Chipfu t̀uru iya Mòsisu l'ekemu.

⁴² Waa g'iphe ono, e keru nù ndu Ízùrẹ̀lu ono ha baa; mbụ̀ iphe ono, Mòsisu wofuru l'ọ̀phu e keru nù ndu ono, jeru ọ̀gu Midiyanu ono. ⁴³ Iphe, e keru nù igwe-ọ̀ha Ízùrẹ̀lu ono bẹ̀ at̀uru dù ọ̀kpòro unu at̀uru ọ̀kpòro ugbo labọ̀ l'ùkpòro unu ugbo labọ̀ l'unu ẹ̀to l'ùkpòro iri l'ise. ⁴⁴ Eswi dù iya ọ̀kpòro unu eswi ugbo ẹ̀no l'unu iri. ⁴⁵ Nkafù-ìgara dù iya ọ̀kpòro unu nkafù-ìgara ugbo ẹ̀to l'unu iri l'ishii l'ùkpòro ise. ⁴⁶ Ndu nemadzù, e ketarù nù phẹ̀ dù ọ̀kpòro unu nemadzù ugbo labọ̀. ⁴⁷ Mòsisu bya eshi l'iphe ono, e keru nù ndu Ízùrẹ̀lu ono wotachaa iphe nanù nanù l'ime ọ̀kpòro labọ̀ l'iri iri; mbụ̀ lẹ̀ nemadzù; mẹ̀ l'iphe-edobe; o woru iya nù eri Lívayi, bụ̀ ndu eleta ọ̀lò-ẹ̀kwa Chipfu ẹ̀nya; bụ̀ gẹ̀ Chipfu t̀uru iya Mòsisu l'ekemu.

⁴⁸ Noo ya; ndu-ishi, achì ndu ojògu ono; mbụ̀ ndu-ishi, unu ndu ojògu ugbo labọ̀ l'ùkpòro iri; mẹ̀ ndu-ishi ndu ojògu ọ̀kpòro ise ise wùru byapfuntashà Mòsisu. ⁴⁹ Ẹ̀phe sù Mòsisu: "Anyi bẹ̀ ndu-ozì ngu bẹ̀ guakwaru ndu ojògu ono, anyi chì jee ọ̀gu ono ọ̀gu; ọ̀phu ọ̀ dùdu m'onye lanù, aachò achòcho l'ime phẹ̀. ⁵⁰ Owaa bụ̀ iphe, anyi ewota g'a nù Chipfu. Onyenonù gude iphe, ọ̀ lwùtaru l'ògu ono; mbụ̀ iphe, e meru lẹ̀ mkpòla-ododo, bụ̀ iya bụ̀ iyagba-upfu; mẹ̀ echi mgbalẹ̀ka; mẹ̀ echi mkpushi-ẹ̀ka; mẹ̀ iphe-nchì; mẹ̀ iyagba-olu. Anyi wotaru iya g'ẹ̀ gude pfua ugwo iphe-ẹ̀ji l'iphu Chipfu."

⁵¹ Mòsisu yẹ̀le Eleyaza, bụ̀ onye uke Chileke nata phẹ̀ iphe ono, e meshiru lẹ̀ mkpòla-ododo ono; mbụ̀ iphemiphe, e mekòtaru ọ̀na. ⁵² Iphe ono, e meru lẹ̀ mkpòla-ododo ono, ndu-ishi unu ndu ojògu ugbo labọ̀ l'ùkpòro iri; mẹ̀ ndu-ishi ndu ojògu ọ̀kpòro ise ise nùru Chipfu ono bẹ̀ bụ̀ mkpòla-ododo, ẹ̀rwa iya dù ọ̀kpòro unu shẹ̀kelu labọ̀ l'unu lanù l'ùkpòro shẹ̀kelu iri l'ẹ̀saa lẹ̀ shẹ̀kelu iri. ⁵³ Ndu ojògu ono l'ẹ̀hu l'ẹ̀hu gudechaa iphe, ẹ̀phe kwatarù l'òkwata lwa. ⁵⁴ Mòsisu yẹ̀le Eleyaza, bụ̀ onye uke Chileke nata iphe ono, e meru lẹ̀ mkpòla-ododo ono l'ẹ̀ka ndu-ishi unu ndu ojògu labọ̀ l'ùkpòro iri; mẹ̀ l'ẹ̀ka ndu-ishi ndu ojògu ọ̀kpòro ise ise. Ẹ̀phe nata phẹ̀ iya je edobe l'ọ̀lò-ẹ̀kwa-ndzukò l'ẹ̀ka ọ̀o-nòdu l'atatiphu Chipfu; gẹ̀ ndu Ízùrẹ̀lu e-gudeje iya nyata ọ̀gu ono.

32

*Alì, a nùru òkpa-ipfu Rúbènu;
waa òkpa-ipfu Gadu
(Dit 3:12-22)*

¹ Ẹ̀wú Rúbènu waa Ẹ̀wú Gadu bẹ̀ nweru iphe-edobe shingushingu. Ẹ̀phe bya ahùma l'alì Jiàza; mẹ̀ alì Giladu bẹ̀ dọ̀ ree g'e dobe iya iphe-edobe. ² Ọ̀o ya bụ; Ẹ̀wú Gadu; mẹ̀ Ẹ̀wú Rúbènu ono bya ejepfu Mósìsù; waa Eleyaza, bụ̀ onye uke Chileke; mẹ̀ ndu-ishi ndu Ízùrèlù je asụ: ³ "Mkpukpu Atarotu; mẹ̀ mkpukpu Dibonu; mẹ̀ mkpukpu Jiàza; mẹ̀ mkpukpu Nimura; mẹ̀ mkpukpu Hẹ̀shìbonu; mẹ̀ mkpukpu Eleyale; mẹ̀ mkpukpu Sebamù; mẹ̀ mkpukpu Nebo; mẹ̀ mkpukpu Beyonu; ⁴ mbụ̀ alì ono, Chipfu meru gẹ̀ ndu Ízùrèlù l'wụta bẹ̀ bụkwa alì, dọ̀ ree k'edobe iphe-edobe; temanu anyìbẹ̀ ndu-ozì ngu bụru ndu nweru iphe-edobe. ⁵ Sù-a; ọ̀ -bùru l'anyi dọ̀ ngu l'obu; nñnu anyìbẹ̀ ndu-ozì nkengu alì ono g'ọ̀ bụwaruro oke alì nkanyi. Unu te edutashìnu anyi dafu azu ẹ̀yimu Jìdànu azu iya ophuu."

⁶ Mósìsù sù Ẹ̀wú Gadu; mẹ̀ Ẹ̀wú Rúbènu: "Ọ̀ Ẹ̀nwunna unu a-nọ̀du eje ọ̀gu; unubèdua anọ̀-kirishia l'ẹ̀ka-a tọ̀? ⁷ Bụ̀ gụnu meru iphe, unu eme g'obu te shihushi ndu Ízùrèlù ike g'ẹ̀phe la l'alì ono, Chipfu nùru pẹ̀ ono? ⁸ Ọ̀o egube ono bu gẹ̀ nna unu pẹ̀ meru teke mu ziru pẹ̀ g'ẹ̀phe gbẹ̀ lẹ̀ Kadẹ̀shi-Baneya je ahùma alì ono; ⁹ kẹ̀le ẹ̀phe jerwuru nsụda Ẹ̀shukolu; je ahùmabebe alì ono; bya eteyia ndu Ízùrèlù obu; mee g'ẹ̀phe ta abahụ̀ l'alì ono, Chipfu nùru pẹ̀ ono. ¹⁰ Ẹ̀phe shi nno kpatsu Chipfu ẹ̀hu-eghu lẹ̀ mbọ̀ku ono. O ribua angu sù: ¹¹ 'Ọ̀ tọ̀ dudu onye nwoke Ízùrèlù, shi lẹ̀ Jìputu futa; shita l'onye nọ̀waru ụ̀kporo apha kwasẹ̀ru, bya l'e-gude ẹ̀nya iya hùma alì ono; mbụ̀ alì ono, mu riburu lẹ̀ nte lẹ̀ mu l'a-nụ̀ Ẹ̀birìhamu; mẹ̀ Àyìzaku; mẹ̀ Jìkọ̀pu; noo kẹ̀le ẹ̀phe te egudedu obu pẹ̀ g'ọ̀ ha etso mu; ¹² Gbahaẹ̀pho Kalẹ̀bu nwa Jìefune k'eri Kenazu; mẹ̀ Jìoshuwa nwa Nunu; kẹ̀le ẹ̀phe gude obu pẹ̀ g'ọ̀ ha tsoru Chipfu.' ¹³ Chipfu swibenuru ndu Ízùrèlù ẹ̀hu-eghu iya; o mee pẹ̀; ẹ̀phe tsoru echiẹ̀gu ghaphee ụ̀kporo apha labo; jeye teke ọ̀gbo ono, meru ẹ̀jo-iphe l'ẹ̀nya Chipfu ono bụ̀kọ̀taru. ¹⁴ O rwukwaa nta; unubẹ̀ Ẹ̀wú-a, ndu eme iphe-ẹ̀ji nwụ̀shìru-a byakwa apfuru l'ọ̀zori nna unu pẹ̀; g'unu mee g'ẹ̀hu-eghu Chipfu kaba atangìrihu l'ẹ̀hu ndu Ízùrèlù. ¹⁵ Kẹ̀le-a; unu -gbakuta iya azu sù l'unu te etsohèdu iya nta; bẹ̀ ọ̀-pakwaru pẹ̀ haa l'echiẹ̀gu; ọ̀-bùru l'ọ̀o unu bẹ̀ kpatarụ̀ gẹ̀ ndu Ízùrèlù laa l'iyi."

¹⁶ Tọ̀budu iya bụ; Ẹ̀wú Gadu ono; mẹ̀ Ẹ̀wú Rúbènu ono byapfuta Mósìsù bya asụ iya: "Ọ̀o-dụ̀ anyi ree g'anyi meta ẹ̀ka iphe-edobe anyi a-nọ̀du; mẹ̀ g'anyi kpushia mkpukpu ẹ̀ka Ẹ̀wegirima anyi pẹ̀ a-nọ̀du. ¹⁷ Ọ̀le anyi jìkọ̀bewaru k'achita ngwogu vutaru ndu Ízùrèlù ọ̀zo jeshia; jeye teke anyi e-durwu pẹ̀ ẹ̀ka ono, ẹ̀phe e-buru ono. Ẹ̀wú anyi pẹ̀ bẹ̀ e-buru lẹ̀ mkpukpu-a, a kpụ̀chaaru; o shihu ike-a; gẹ̀ ndu alì-a te sweta iya. ¹⁸ Anyi ta abyadu alwa ibe anyi jeye teke ndu Ízùrèlù e-ketadzuru oke, rwuberu pẹ̀ nù g'ẹ̀phe ha. ¹⁹ Ọ̀le anyìbèdua te etsoduru pẹ̀ eketa oke l'azu ẹ̀yimu Jìdànu azu iya ophuu; iphe, kparu iya nù bụ̀ l'oke k'anyi bẹ̀ nọ̀ l'azu iya ọ̀wa l'ọ̀zo ẹ̀nyanwu-awawa ẹ̀yimu Jìdànu."

²⁰ Ọ̀o ya bụ; Mósìsù sù pẹ̀: "Ọ̀ -bùru l'unu e-me iya egube ono; ọ̀ -bùru l'unu a-kwa onwunu ngwogu unu l'atatiphu Chipfu vuta ọ̀zo k'ọ̀gu ono; ²¹ ọ̀ -bùru lẹ̀ g'unu ha bẹ̀ a-chìru ngwogu unu daa ẹ̀yimu Jìdànu l'atatiphu Chipfu; l'wụa ọ̀gu ono jasụ teke Chipfu chifuru ndu ọ̀hogu iya ono l'atatiphu iya. ²² A -l'wụa alì ono l'wutaru Chipfu; unu alwatashìwaro teke ono; ikpe ta anmaẹ̀du unu l'iphu Chipfu; mẹ̀ l'iphu ndu Ízùrèlù l'ophu. Alì ọ̀wa abụwaruro k'unu l'atatiphu Chipfu. ²³ Ọ̀le ọ̀ -bùru l'unu te emeduru iphe, unu pfuru; ọ̀o ya bụ̀ l'unu meru Chipfu iphe-ẹ̀ji; g'ọ̀ dokwaa unu ẹ̀nya l'iphe-ẹ̀ji, unu meru bẹ̀ unu e-je iphe-ẹ̀huka iya. ²⁴ Unu kpushia mkpukpu, Ẹ̀wegirima unu pẹ̀ a-nọ̀du; unu emeta ẹ̀ka iphe-edobe unu a-nọ̀du; unu emeẹ̀bekpoe ya pọ̀ g'unu pfuru iya."

²⁵ Ẹ̀wú Gadu ono; mẹ̀ Ẹ̀wú kẹ̀ Rúbènu sù Mósìsù: "Anyìbẹ̀ ndu-ozì ngu pẹ̀ l'e-me gẹ̀ gube nnajìuphu pfuru anyi. ²⁶ Ẹ̀wegirima anyi pẹ̀; mẹ̀ unyomu anyi pẹ̀; mẹ̀ iphe-edobe anyi bẹ̀ a-nọ̀du lẹ̀ mkpukpu lẹ̀ mkpukpu, dọ̀ l'alì Giladu. ²⁷ Ọ̀le anyìbèdua, bụ̀ ndu-ozì ngu pẹ̀ bẹ̀ a-da ẹ̀yimu; anyi a-chìgbàaru ngwogu l'ẹ̀hu l'ẹ̀hu k'ọ̀gu ono l'atatiphu Chipfu egube ono, gube nnajìuphu anyi pfuru anyi."

²⁸ Noo ya; Mósìsù bya atụ̀a ekemu nù Eleyaza, bụ̀ onye uke Chileke; mẹ̀ Jìoshuwa nwa Nunu; mẹ̀ ndu-ishi, achìgba ẹ̀nya-unuphu nọ̀nu l'ipfu Ízùrèlù lẹ̀ k'opfu ẹ̀hu Ẹ̀wú Gadu ono; mẹ̀ k'opfu ẹ̀hu Ẹ̀wú Rúbènu. ²⁹ Ọ̀ sù pẹ̀: "Ọ̀ -bùru l'Ẹ̀wú Gadu; mẹ̀ Ẹ̀wú Rúbènu bẹ̀ chítaru ngwogu pẹ̀; tsoru unu daa ẹ̀yimu Jìdànu; bya etsoru unu nọ̀du

l'iphu Chipfu lwũa oḡu ono lwũa; unu l'ephe -lwõtachaepfo alì ono; unu nukwaa phẹ alì Giladu g'ò buru oke alì phẹ. ³⁰ Oke o -buru l'ephe ta achitaduru ngwogu tsoru unu daa enyimu; ephe etsoru unu keta oke l'alì Kénanu."

³¹ Unwu Gadu; mẹ unwu Rúbenu ono sù: "Oo gẹ Chipfu pfuru anyibe ndu-ozì ngu phẹ bu g'anyi e-me iya. ³² Anyi a-chìru ngwogu daa enyimu Jíódanu bahù l'alì Kénanu l'ataphu Chipfu; oke oke alì anyi bẹ a-dukota l'azù enyimu Jíódanu azù iya owa."

³³ Tòbudu iya bụ; Mósìsù bya eworu alì-eze Sìhonu, bụ eze ndu Amòru; mẹ alì-eze Oḡu, bụ eze ndu Beshanu woru nù unwu Gadu; mẹ unwu kẹ Rúbenu; mẹ nkeru-ébo ipfu Manáse, bụ nwa Jíósefu. O nùru phẹ alì ono l'ophu; mẹ mkpukpu, dukota iya nù g'ò ha; mbukpoo mkpukpu lẹ mkpukpu, nò-pheru alì ono mgburugburu. ³⁴ Unwu Gadu kpua mkpukpu Dibonu; mẹ Atarotu; mẹ Arowa; ³⁵ mẹ Atarotu-Shofanu; mẹ Jiaza; mẹ Jiogbeha; ³⁶ mẹ Bètu-Nimura; mẹ Bètu-Haranu. Ephe kpukotaru mkpukpu ono; o shihuchaa ike; bya emetagbaa eka iphe-edobe phẹ a-nòduje. ³⁷ Unwu kẹ Rúbenu kpua mkpukpu Heshibonu; mẹ Eleyale; mẹ Kiriyatayimu; ³⁸ məkwapfo Nebo; mẹ Belu-Meyonu. Ephe kpukwapho mkpukpu Sibuma. Ephe gbanweshikòta epha mkpukpu ono g'ò ha; bya eworu epha ozo gushia mkpukpu lẹ mkpukpu ono, ephe kpushiru ono.

³⁹ Unwu Makiya, bụ nwa Manáse jee oḡu l'alì Giladu; je alwũa iya; chishia ndu Amòru, bu l'eka ono. ⁴⁰ Oo ya bụ; Mósìsù woru alì Giladu nù Makiya, bụ nwa Manáse; o buru l'eka ono. ⁴¹ Jiayi, bukwapfo oshilokpa Manáse lwũa unwu mkpukpu lẹ mkpukpu, dù iya nù; o gúa epha mkpukpu ono Havotu-Jiayi. ⁴² Noba lwũa mkpukpu Kenatu; mẹ nwa mkpukpu, nò-pheru iya mgburugburu. O gube mkpukpu ono Noba, bụ epha, yèbedua aza.

33

Ije ndu Ízurelu e shi lẹ Ijiputu jasù lẹ Mówabu

¹ Owaa bụ gẹ ndu Ízurelu gude jee ije phẹ teke ephe futaru l'alì Ijiputu. Ephe dzeberu lẹ mkpa lẹ mkpa; o buru Mósìsù yele Eronu bẹ edu phẹ nù. ² O buru Mósìsù bẹ deru g'ephe gude jee ije ono l'ekwo gẹ Chipfu pfuru iya ya. Waa g'ephe gude jee ije phẹ ono baa e shi lẹ Ijiputu:

³ Ndu Ízurelu gbalihuru ije l'onwa mbù; l'abalì iri l'ise l'onwa mbù ono. Lẹ mbòku, tsotaru mbòku obo Ojeghata kẹ Chipfu bẹ ephe watarù ije phẹ. Ephe shi lẹ mkpukpu Ramesesu wuru goromii wufuta k'ehuka tugba. Ndu Ijiputu doru chikafuchaepfo enya ele phẹ; ephe nòdu awù atugbu. ⁴ Lẹ teke ono bẹ ndu Ijiputu eligbaa odzu ndu bụ okpara phẹ ono, Chipfu chigbushiru l'echilabò phẹ ono. Chipfu bya ekpekwa phò agwa phẹ ikpe.

⁵ Nno ya; ndu Ízurelu shi lẹ Ramesesu wuru tugba. Ephe rwua Sukotu; bya akpòbe ọlò-ekwa phẹ. ⁶ Ephe gbeshi lẹ Sukotu je akpòbe ọlò-ekwa phẹ lẹ Etamu, nò l'aguga echiegu. ⁷ Ephe gbeshi lẹ Etamu; bya adakòbe laphu azù lẹ Pi-Hahirotu, nò l'uzo enyanwu-awawa Belu-Zefonu; ephe kpòbe ọlò-ekwa phẹ lẹ mgboru Migudolu. ⁸ Ephe gbeshi lẹ Pi-Hahirotu; bya adaa eze-enyimu bahù l'echiegu. Ephe jee ije abalì eto lẹ mgbegu Etamu; bya erwua Mara; ephe kpòbe ọlò-ekwa phẹ. ⁹ Ephe gbeshi lẹ Mara; bya ejerwua Elimu. Elimu bẹ nweru enya-obvu mini iri l'èbo, nò iya nù; mpfù ukporo eto l'iri nòdu iya; ephe kpòbe ọlò-ekwa phẹ l'eka ono.

¹⁰ Ephe gbeshi lẹ Elimu bya erwua aguga Eze-enyimu Uswe-uswe; ephe kpòbe ọlò-ekwa phẹ. ¹¹ Ephe gbeshi lẹ Eze-enyimu Uswe-uswe bya eje akpòbe ọlò-ekwa phẹ l'echiegu Sinu. ¹² Ephe gbeshi l'echiegu Sinu je akpòbe ọlò-ekwa phẹ lẹ Dofuka. ¹³ Ephe gbeshi lẹ Dofuka je akpòbe ọlò-ekwa phẹ lẹ Alushi. ¹⁴ Ephe gbeshi lẹ Alushi je akpòbe ọlò-ekwa phẹ lẹ Refidimu. Eka ono bẹ mini ta adùdu gẹ ndu Ízurelu ngua.

¹⁵ Ephe gbeshi lẹ Refidimu je akpòbe ọlò-ekwa phẹ l'echiegu Sayinayi. ¹⁶ Ephe gbeshi l'echiegu Sayinayi je akpòbe ọlò-ekwa phẹ lẹ Kiburotu-Hatava. ¹⁷ Ephe gbeshi lẹ Kiburotu-Hatava je akpòbe ọlò-ekwa phẹ lẹ Hazerotu. ¹⁸ Ephe gbeshi lẹ Hazerotu je akpòbe ọlò-ekwa phẹ lẹ Ritima. ¹⁹ Ephe gbeshi lẹ Ritima je akpòbe ọlò-ekwa phẹ lẹ Rimonu-Pérezu. ²⁰ Ephe gbeshi lẹ Rimonu-Pérezu je akpòbe ọlò-ekwa phẹ lẹ Libuna. ²¹ Ephe gbeshi lẹ Libuna je akpòbe ọlò-ekwa phẹ lẹ Risa. ²² Ephe gbeshi lẹ Risa je akpòbe ọlò-ekwa phẹ lẹ Kehelata. ²³ Ephe gbeshi lẹ Kehelata je akpòbe ọlò-ekwa phẹ l'úbvù Shefa. ²⁴ Ephe gbeshi l'úbvù Shefa je akpòbe ọlò-ekwa phẹ lẹ Harada. ²⁵ Ephe gbeshi lẹ Harada je akpòbe ọlò-ekwa phẹ lẹ Makelotu.

²⁶ Ephe gbeshi lẹ Makelotu je akpòbe ọlò-ekwa phẹ lẹ Tahatu. ²⁷ Ephe gbeshi lẹ Tahatu je akpòbe ọlò-ekwa phẹ lẹ Tera. ²⁸ Ephe gbeshi lẹ Tera je akpòbe ọlò-ekwa phẹ lẹ Mitika. ²⁹ Ephe gbeshi lẹ Mitika je akpòbe ọlò-ekwa phẹ lẹ Hashimona. ³⁰ Ephe gbeshi lẹ Hashimona je akpòbe ọlò-ekwa phẹ lẹ Moserotu. ³¹ Ephe gbeshi lẹ Moserotu

je akpòbe ọ̀lò-ẹ̀kwa phẹ̀ lẹ̀ Bene-Jiakanu. ³² Ẹ̀phẹ̀ gbẹ̀shì lẹ̀ Bene-Jiakanu je akpòbe ọ̀lò-ẹ̀kwa phẹ̀ lẹ̀ Hòru-Hagidigadu. ³³ Ẹ̀phẹ̀ gbẹ̀shì lẹ̀ Hòru-Hagidigadu je akpòbe ọ̀lò-ẹ̀kwa phẹ̀ lẹ̀ Jìotubata. ³⁴ Ẹ̀phẹ̀ gbẹ̀shì lẹ̀ Jìotubata je akpòbe ọ̀lò-ẹ̀kwa phẹ̀ lẹ̀ Aburona. ³⁵ Ẹ̀phẹ̀ gbẹ̀shì lẹ̀ Aburona je akpòbe ọ̀lò-ẹ̀kwa phẹ̀ lẹ̀ Ezìyọ̀nu-Geba. ³⁶ Ẹ̀phẹ̀ gbẹ̀shì lẹ̀ Ezìyọ̀nu-Geba je akpòbe ọ̀lò-ẹ̀kwa phẹ̀ lẹ̀ Kadẹ̀shì, nọ̀ l'echiẹ̀gu Zinu. ³⁷ Ẹ̀phẹ̀ gbẹ̀shì lẹ̀ Kadẹ̀shì je akpòbe ọ̀lò-ẹ̀kwa phẹ̀ l'úbvú Hòru, nọ̀ l'oke alì ndu Edomu.

³⁸ Ọ̀ búrú l'ẹ̀ka onọ̀ bẹ̀ ẹ̀phẹ̀ nọ̀; Chipfu sù Erọ̀nu, bụ̀ onye uke Chileke g'ọ̀ nyihu eli úbvú Hòru onọ̀. Erọ̀nu nyihu úbvú onọ̀ nọ̀du iya nwùhu; lẹ̀ mbọ̀ku mbù l'ọ̀nwa ise l'apha, kwe ndu Ízuru lẹ̀ ọ̀kporo apha labọ̀, ẹ̀phẹ̀ shì l'alì l'jiputu lufuta. ³⁹ Erọ̀nu bẹ̀ nọ̀waru ọ̀kporo apha ishii l'apha ẹ̀to lẹ̀ teke ọ̀ nwùhuru l'úbvú Hòru.

⁴⁰ Onye Kénanu, bụ̀ eze ndu Aradu; bu l'echiẹ̀gu ndọ̀hali l'alì Kénanu onọ̀; nùma lẹ̀ ndu Ízuru l'awù abya.

⁴¹ Ndu Ízuru lẹ̀ gbẹ̀shì l'úbvú Hòru je akpòbe ọ̀lò-ẹ̀kwa phẹ̀ lẹ̀ Zalumona. ⁴² Ẹ̀phẹ̀ gbẹ̀shì lẹ̀ Zalumona je akpòbe ọ̀lò-ẹ̀kwa phẹ̀ lẹ̀ Punọ̀nu. ⁴³ Ẹ̀phẹ̀ gbẹ̀shì lẹ̀ Punọ̀nu je akpòbe ọ̀lò-ẹ̀kwa phẹ̀ lẹ̀ Obotu. ⁴⁴ Ẹ̀phẹ̀ gbẹ̀shì lẹ̀ Obotu je akpòbe ọ̀lò-ẹ̀kwa phẹ̀ lẹ̀ Iye-Abarimu, nọ̀ l'oke alì Mówabu. ⁴⁵ Ẹ̀phẹ̀ gbẹ̀shì lẹ̀ Iye-Abarimu je akpòbe ọ̀lò-ẹ̀kwa phẹ̀ lẹ̀ Dibọ̀nu-Gadu. ⁴⁶ Ẹ̀phẹ̀ gbẹ̀shì lẹ̀ Dibọ̀nu-Gadu je akpòbe ọ̀lò-ẹ̀kwa phẹ̀ lẹ̀ Alùmonu-Dibulatayimu. ⁴⁷ Ẹ̀phẹ̀ gbẹ̀shì lẹ̀ Alùmonu-Dibulatayimu je akpòbe ọ̀lò-ẹ̀kwa phẹ̀ l'úbvú úbvú Abarimu; l'atatiphu úbvú Nebo. ⁴⁸ Ẹ̀phẹ̀ gbẹ̀shì l'úbvú úbvú Abarimu je akpòbe ọ̀lò-ẹ̀kwa phẹ̀ lẹ̀ baswaa alì ndu Mówabu; l'agùga ẹ̀nyimu Jìọ̀danu lẹ̀ mgboru mkpukpu Jieriko. ⁴⁹ Ẹ̀phẹ̀ kpòbe ọ̀lò-ẹ̀kwa phẹ̀ l'agùgu ẹ̀nyimu Jìọ̀danu; e -shì lẹ̀ Bẹ̀tu-Jieshimọ̀tu je akpaa lẹ̀ Abẹ̀lu-Shitimu lẹ̀ baswaa alì ndu Mówabu onọ̀.

⁵⁰ Ọ̀ búrú lẹ̀ baswaa alì ndu Mówabu onọ̀, nọ̀ l'agùga ẹ̀nyimu Jìọ̀danu lẹ̀ mgboru Jieriko onọ̀ bẹ̀ Chipfu pfuru yeru Mósìsù sù: ⁵¹ "Pfuaru ndu Ízuru sù phẹ̀-a: Unu -daepo ẹ̀nyimu Jìọ̀danu bahù l'alì Kénanu; ⁵² unu tũko ndu bu l'alì onọ̀ g'ẹ̀phẹ̀ ha chífukota. Unu emebiyishikọ̀ta mkpuma, ẹ̀phẹ̀ pyíru apyípyi; mebyishia iphe, bụ̀ ntẹ̀kpe, ẹ̀phẹ̀ kpushiru doberu onwophẹ̀. Unu atũko iphe, bukpoọ̀ ẹ̀ka ẹ̀phẹ̀ agwajẹ̀ iphe nwukpọ̀shia. ⁵³ Unu anata phẹ̀ alì onọ̀ buru; kele mu nùwaru iya unu g'ọ̀ búrú k'unu. ⁵⁴ Unu a-tù ido washia alì onọ̀ l'ipfu l'ipfu. Ipfu ọ̀phu ha shii; unu awẹ̀ phẹ̀ alì, ha shii; ipfu ọ̀phu ha nwanshii; unu awẹ̀ phẹ̀ alì, ha nwanshii. Ẹ̀ka a tũru ido; ọ̀ dabaru ndu ọ̀phu ọ̀ dabaru; ẹ̀phẹ̀ enworu ẹ̀ka ọ̀bu. Onyenọ̀nu a-wata oke alì nkiya l'ipfu nna iya. ⁵⁵ Ọ̀le ọ̀ -bùru l'unu ta achífuduru ndu bu l'alì onọ̀ l'atatiphu unu bẹ̀ ndu onọ̀, unu haru onọ̀ e-mechakwaa buru mkpọ̀ kpọ̀ahaa unu l'ẹ̀nya; búrú obvu dzuahaa unu lẹ̀ mgburẹ̀ku. Ẹ̀phẹ̀ a-nọ̀duepho akpa unu ẹ̀hu l'alì onọ̀, unu e-buru onọ̀. ⁵⁶ Teke onọ̀; mu emee unu iphe, mu kwakọ̀beru gẹ̀ mu mee phẹ̀."

34

Oke alì Kénanu

¹ Chipfu sù Mósìsù: ² "Pfuaru ndu Ízuru sù phẹ̀-a: Teke unu bahuru l'alì Kénanu, bụ̀ alì onọ̀, unu eje eketa g'ọ̀ búrú oke alì unu onọ̀; bụ̀ g'oke alì onọ̀ a-dù bụ̀ ọ̀wana: ³ Ụ̀zo ndọ̀hali unu bẹ̀ e-shì l'echiẹ̀gu Zinu; nọ̀-tsoru oke ndu Edomu ogologo. L'uzo ẹ̀nyanwu-awawa bẹ̀ oke alì ụ̀zo ndọ̀hali unu a-wata l'ishi ẹ̀ka Eze-ẹ̀nyimu Únú jeburu. ⁴ Oke alì unu onọ̀ e-shì l'uzo ndọ̀hali gojia futa l'elikoro Akurabimu; shì l'ẹ̀ka onọ̀ jee je afuta lẹ̀ mgbẹ̀gu Zinu. L'ọ̀ bya ejee nno futa l'uzo ndọ̀hali Kadẹ̀shì-Baneya; shikwaphọ̀ nno lufuta lẹ̀ Hazarada; ghabua ẹ̀ka onọ̀ rwua Azumonu. ⁵ Oke alì ụ̀zo ndọ̀hali unu onọ̀ e-shì lẹ̀ Azumonu gojia futa lẹ̀ nggele l'jiputu. Ẹ̀ka oo-jeburu; mbù oke alì onọ̀ bu l'eze-ẹ̀nyimu.

⁶ "A bya l'oke alì ụ̀zo ẹ̀nyanwu-arìba; oke iya a-bùru l'oke-ẹ̀nyimu. Noo ẹ̀ka a-bùru oke alì ụ̀zo ẹ̀nyanwu-arìba unu bụ̀ onọ̀.

⁷ "A bya l'oke alì ụ̀zo isheli unu; unu shì l'oke-ẹ̀nyimu kpaa oke alì onọ̀ jeye l'úbvú Hòru. ⁸ Unu eshi l'úbvú Hòru kpaa oke alì onọ̀ jeye l'ẹ̀ka eeshije abahù Hamatu. Ẹ̀ka oke alì onọ̀ e-beru bụ̀ lẹ̀ Zedadu. ⁹ L'ọ̀ shì l'ẹ̀ka onọ̀ nọ̀o jeye lẹ̀ Zifurọ̀nu. Ẹ̀ka oke alì ụ̀zo isheli unu onọ̀ e-beru aburu lẹ̀ Haza-Enanu. Noo ẹ̀ka a-bùru oke alì ụ̀zo isheli unu bụ̀ onọ̀.

¹⁰ "A bya l'oke alì ụ̀zo ẹ̀nyanwu-awawa unu; unu shì lẹ̀ Haza-Enanu kpaa oke alì onọ̀ jeye lẹ̀ Shefamu. ¹¹ Oke alì onọ̀ e-shikwaphọ̀ lẹ̀ ndọ̀hali Shefamu lufuta lẹ̀ Ribula; l'uzo ẹ̀nyanwu-awawa Ayínu. O -rwua ẹ̀ka onọ̀ l'ọ̀ tsoerupho ụ̀zo ndọ̀hali onọ̀ futa l'úbvú úbvú, dù l'uzo ẹ̀nyanwu-awawa eze-ẹ̀nyimu Kinẹ̀retu. ¹² L'ọ̀ kwasẹ̀ru; mbù oke alì ọ̀bu jasu l'ẹ̀nyimu Jìọ̀danu. Ẹ̀ka oo-beru aburu lẹ̀ Eze-ẹ̀nyimu Únú.

"Noo ẹ̀ka a-bùru alì unu bụ̀ onọ̀; mẹ̀ oke iya mgburugburu."

¹³ Mósísu bya epfuaru ndu Ízurelu sù phẹ: “Noo alí, unu a-tù ido gude washia g'ò buru oke alí unu ọbu bú ono. Ọo ya bú alí ono, Chipfu sùru g'a nù ipfu tete lẹ nkeru-ẹbo ipfu. ¹⁴ Noo kele ipfu unwu Rúbenu; mẹ ipfu k'unwu Gadu bẹ natawaru oke alí nkephẹ l'ẹnya-unuphu phẹ l'ẹnya-unuphu phẹ; wakwapho nkeru-ẹbo ipfu Manáse. ¹⁵ Ipfu labọ ono; mẹ nkeru-ẹbo ipfu Manáse ono bẹ nataru oke alí nkephẹ l'uzo ẹnyanwu-awawa l'azu ẹnyimu Jíódanu azu iya ọphuu lẹ mgboru mkpukpu Jieriko l'uzo ẹka ẹnyanwu eshije awata.”

Unwoke, a hotaru g'ẹphe washia alí ono

¹⁶ Chipfu sù Mósísu: ¹⁷ “Waa ẹpha unwoke, a-washí alí ono nù unu g'ò buru oke alí unu baa: Eleyaza, bú onye uke Chileke; waa Jioshuwa nwa Nunu. ¹⁸ Unu hotachaa onye-ishi lanu l'ipfu l'ipfu g'ẹphe yeta ẹka g'a washia alí ono. ¹⁹ Ẹpha unwoke ono bú: Kalebu nwa Jiefune, bú onye shi l'ipfu Jiuda; ²⁰ mẹ Sámelu nwa Amihudu, bú onye shi l'ipfu Simiyonu; ²¹ mẹ Elidadu nwa Kisulonu, bú onye shi l'ipfu Benjiaminu; ²² mẹ Buki nwa Jioguli; onye-ishi ndu ipfu Danu; ²³ mẹ Hanelu nwa Efođu; onye-ishi l'ipfu Manáse, bú nwa Jíósefu; ²⁴ mẹ Kemelu nwa Shifutanu; onye-ishi l'ipfu Ifuremu, bukwapo nwa Jíósefu; ²⁵ mẹ Elizafanu nwa Panaku; onye-ishi l'ipfu Zebulun; ²⁶ mẹ Palutelu nwa Azanu; onye-ishi l'ipfu Isaka; ²⁷ mẹ Ahihudu nwa Shelomi; onye-ishi l'ipfu Asha; ²⁸ mẹ Pedahelu nwa Amihudu; onye-ishi l'ipfu Nafutali.”

²⁹ Noo ẹpha unwoke ọbu Chipfu sùru g'ẹphe washia alí ono g'ò buru oke alí ndu Ízurelu l'alí Kénanu.

35

Mkpukpu, ipfu Lívayi e-buru

¹ Tọbudu iya bú; Chipfu pfuru yeru Mósísu lẹ baswaa alí Mówabu l'aguga Jíódanu l'ẹka ono, nọ lẹ mgboru Jieriko sù iya: ² “Pfuaru ndu Ízurelu g'ẹphe shi l'oke alí, ẹphe ketaru nughbaa eri Lívayi mkpukpu lẹ mkpukpu, ẹphe e-buru. Unu anukwapho ndu Lívayi ono alí ẹka iphe-edobe phẹ a-kpajẹ nri lẹ mgburugburu mkpukpu lẹ mkpukpu ono, aa-nù phẹ ono. ³ Mkpukpu ono g'ò ha bẹ a-buru ẹka ipfu Lívayi e-buru eburu; alí ono aburu ẹka eswi phẹ; mẹ ẹku phẹ; mękpoo iphe-edobe phẹ l'ophu a-nọduje ata nri. ⁴ Alí ẹka ono, unu a-nù ipfu Lívayi g'iphe-edobe phẹ kpajẹ nri ono bẹ a-dù unu ntụ-ọkpa ẹto lẹ ntụ-ọkpa ọkporo iri l'ise. Oo-shi l'azu igbulọ mkpukpu ono nọdu gbaa mgburugburu.

⁵ “Uzo ẹnyanwu-awawa azu mkpukpu ono bẹ unu a-tuta unu ntụ-ọkpa ẹsaa lẹ ntụ-ọkpa ọkporo iri; unu atuta unu ntụ-ọkpa ise l'uzo ndohali azu mkpukpu ono. Unu atuta unu ntụ-ọkpa ise l'uzo ẹnyanwu-ariba azu mkpukpu ono; tuta unu ntụ-ọkpa ise l'uzo isheli mkpukpu ono. Mkpukpu phẹ ono anọdu l'echilabo. Azu mkpukpu ono aburu ẹka iphe-edobe phẹ a-tajẹ nri. ⁶ Mkpukpu ishii l'ime mkpukpu ono, unu a-nù ipfu Lívayi ono bẹ a-buru mkpukpu ẹka aa-nọduje ezeru ndzụ. Onye gburu ọchi; l'ọ gbaru laa lẹ mkpukpu ono je anọdu zeeru ndzụ. Unu anufua phẹ ọkporo mkpukpu labọ lẹ mkpukpu labọ ọzo yekoberu phẹ lẹ mkpukpu ono. ⁷ Mkpukpu, unu a-nù ipfu Lívayi bẹ a-kpakọta dọ ọkporo mkpukpu labọ lẹ mkpukpu ẹsato; yele alí ẹka iphe-edobe phẹ a-nọduje akpa nri. ⁸ A bya lẹ mkpukpu, unu e-shi l'alí unwu Ízurelu nù ipfu Lívayi ono; unu shikwa l'ipfu ọphu alí phẹ ha shii nù phẹ mkpukpu, dọ igwerigwe. Unu eshi l'ipfu ọphu alí phẹ pehuru nù-pete phẹ mkpukpu. Ọo ẹpho g'oke alí ndu nọnu habe bú g'aa-nù-beru ipfu Lívayi ono mkpukpu ọbu.”

Mkpukpu, onye gburu nemadzu

a-nọduje ezeru ndzụ

(Dit 4:41-43; 19:1-13; Jios 20:1-9)

⁹ Chipfu sù Mósísu: ¹⁰ “Pfuaru ndu Ízurelu sù phẹ: Unu -daẹpho ẹnyimu Jíódanu bahú l'alí Kénanu; ¹¹ unu hota mkpukpu, unu a-nọduje ezeru ndzụ; mbu ẹka bú: onye -gbua nemadzu; ẹbe o lekebeduru ẹnya; l'ọ gbaru laa ẹka ono. ¹² Mkpukpu ono a-buru unu ẹka unu a-nọduje zeeru ndzụ; gbalaaru onye agwata ugwo ọchi; g'onye ono, gburu nemadzu ono ta nwuhu jeye teke ọo-futa bya apfuru l'iphu edzudzu-ọha g'e kpee ya ikpe. ¹³ Ọ buru mkpukpu ishii ono, unu a-nù ipfu Lívayi ono a-buru mkpukpu ezeru ndzụ ọbu. ¹⁴ Unu a-nù mkpukpu, ee-zejeru ndzụ ono ẹto l'azu ẹnyimu Jíódanu azu iya ọwa-a; unu anu ẹto ọzo l'alí Kénanu. ¹⁵ Mkpukpu ishii ono bẹ a-buru mkpukpu ẹka ndu Ízurelu; mẹ ndu abudu ndu Ízurelu; mẹ ndu lwaru alwalwa, bu l'echilabo phẹ a-gbabajẹ je anọdu zeeru ndzụ. Ọ buru onye gburu nemadzu; ẹbe o lekebeduru ẹnya; bẹ a-gbajeru laa l'ẹka ono.

¹⁶ “Obenu lẹ-a; ọ -bùru lẹ nemadẓù bụ iphe-ígwè bẹ o gude chigbua nemadẓù ibiyya; bẹ onye ọ̀bu bụakwaa onye gburu ọ̀chi. Onye ono, gburu ọ̀chi ono lafútajekwa l'ọ̀chi, o gburu. ¹⁷ Ọ̀zoo ọ -bùru l'ọ nweru onye tũru nemadẓù mkpuma tugbua ya; bẹ onye ọ̀bu bụakwaa onye gburu ọ̀chi. Onye ono, gburu ọ̀chi ono lafútajekwa l'ọ̀chi, o gburu. ¹⁸ Ọ̀zoo l'ọ nweru onye wotaru oshi chia nemadẓù; woru iya chigbua; bẹ onye ọ̀bu bụakwaa ọ̀chi bẹ o gburu. Onye ono, gburu ọ̀chi ono lafútajekwa l'ọ̀chi, o gburu. ¹⁹ Onye bụ iya agwata ụgwọ ọ̀chi ono bẹ ee-gbu onye ono, gburu ọ̀chi ono. Mbụ-a; g'onye ono, bụ iya agwata ụgwọ ọ̀chi ono gbua ya l'ẹka o jefpukpọ̀oru iya.

²⁰ “Onye gude kele nemadẓù bẹ dụ iya ashị; o nwutsua ya; ọ nwùhu; ọ̀zoo l'ọ kwabẹru ẹnya tua ya iphe shi nno tugbua ya; ²¹ ọ̀zoo gude kele yele onye ọ̀bu dụ l'opfu; o je echia ya ẹka chigbua ya; bẹ onye ono, chigburu nemadẓù ono bẹ e gbufutajekwa; noo kele o gburu ọ̀chi. Onye agwata ụgwọ ọ̀chi ono e-gbu onye ono, gburu ọ̀chi ono teke o jefpuru iya.

²² “Ọle ọ -bùru l'ọ nweru onye nwutsuru nemadẓù l'ọtulupfu; ọ nwùhu; ọ̀phu ọ bụdu lẹ yele onye ọ̀bu dụ l'opfu; ọ̀zoo l'ọ to lekebeduru ẹnya tua ya iphe; ²³ ọ̀zoo l'ọ mkpuma, a-dụ ike tugbua nemadẓù bẹ ọ tọ hụmaduru onye ono; ọ tua ya woru onye ono tugbua; bẹ eshi ọ̀phu onye ono, ọ tu-gburu ono bẹ yele iya ta adudu l'opfu; ọ̀phu ọ gbadiuru ẹnya gẹ ya meka ya iphe; ²⁴ g'edzudzu-ọha kpeshiaru iya onye ono, gburu nemadẓù ono yele onye ono, agwata ụgwọ ọ̀chi onye ono, o gburu ono. Waa g'ee-gude doshiaru pẹ iya baa: ²⁵ G'edzudzu-ọha nafuta onye ono, gburu nemadẓù ono l'ẹka onye ono, bụ iya agwata ụgwọ ọ̀chi onye ono, o gburu ono; ẹphe eduru iya je edobephu azụ lẹ mkpukpu ono, aa-nọduje ezeru ndzụ ono, bụ ẹka ọ gbaru laa. Ọ nọdu lẹ mkpukpu, aa-nọduje ezeru ndzụ ono jeye teke onye-ishi ndu-uke Chileke, bụ onye ono, a wuru manụ, dụ nsọ l'ishi a-nwùhu. ²⁶ Ọle ọ -bùru l'onye ono, gburu ọ̀chi ono bẹ nweru teke ọ nọnyaru; ọ kpoghata oke mkpukpu, ọ nọ ezeru ndzụ ono; mbụ mkpukpu ono, ọ gbaru je anọdu ono; ²⁷ onye ono, bụ iya agwata ụgwọ ọ̀chi ono -huma iya l'oke azụ mkpukpu, ọ nọ ezeru ndzụ ono; ọ -bùru l'onye ono, bụ iya agwata ụgwọ ọ̀chi ono bẹ gburu iya nù; bẹ ikpe ọ̀chi ta anmakwaru iya. ²⁸ Noo kele onye ono, gburu ọ̀chi ono nọdufutaje lẹ mkpukpu, ọ nọ ezeru ndzụ ono jeye teke onye-ishi ndu-uke Chileke a-nwùhu. Ọo ẹpho; onye-ishi uke Chileke -nwùhuada tẹme l'ọ lawarọ alị iya. ²⁹ Iphe ono a-bụkotaru omelalị, a tọru ọkpa iya, a-duru ọgbomogbo l'ẹka unu bukọtakpoo.

³⁰ “Ọo ya bụ l'iphe, bụ onye gburu nemadẓù; bẹ onye ono gburu nemadẓù ono bẹ e gbufutaje egbugbu; m'ọ -bùru l'ọ duru ndu agba iya ekebe ọ̀chi, o gburu. Ọle g'ọ tọ bụkwa ekebe, onye lanụ agba bẹ ee-gude gbua nemadẓù. ³¹ G'ọ tọ dukwa iphe, unu a-nataje g'e gude gbata ndzụ onye gburu ọ̀chi, bụ onye ọ gbaru g'ọ nwùhu anwùhu. E gbufutaje iya egbugbu. ³² Onye gbaru laa lẹ mkpukpu, ezejeru ndzụ; bya eworu iphe nù l'ugwo g'a haa ya g'ọ laa alị pẹ tẹme onye-ishi ndu-uke Chileke anwùhu; unu ta natakwa iya iphe ọ̀bu. ³³ Unu te emerwushikwa alị ono, unu eje eburu ono emerwushi; noo kele mee ọ̀chi aturwujekwa alị. Ọ tọ dudu g'ee-shi pfa ụgwọ ẹjo-iphe alị ẹka e gburu ọ̀chi; gbahaepho l'e gburu onye ono gburu ọ̀chi ono. ³⁴ Unu ta turwukwa alị ono, unu eje eburu ono; noo kele mbẹdua, bụ Chipfu bẹ bu l'echilabọ unubẹ ndu Ízurelu.”

36

Òkè alị unwada Zelofehadu (Dit 27:1-11)

¹ Ndu-ishi l'ẹnya-unuphu l'unuphu, nọgbaa l'ipfu Giladu bya abyapfuta Mosisu; mẹ ndu-ishi l'ẹnya-unuphu l'unuphu ndu Ízurelu. Giladu bụ nwa Makiya; Makiya bụru nwa Manáse. Manáse l'onwiya bẹ shi l'onulo Jiósefu. ² Ẹphe byapfuta pẹ bya asu: “Chipfu bẹ sũru gẹ gube nnajuphu anyi, bụ Mosisu tua ido gude washia alị ono keeru ndu Ízurelu g'ọ bũru oke alị pẹ. Chipfu sũkwapho gẹ gube nnajuphu anyi woru oke alị ọ̀phu rwuberu Zelofehadu, bụ nwune anyi woru nù unwada iya. ³ Ọle-a; ọ -bùru l'ọ nweru onye shi l'ipfu ọ̀zo, nọ lẹ Ízurelu; bya aluta pẹ; ọniya bụ l'aa-gufu okiphe pẹ l'ime okiphe, shi lẹ ndiche anyi pẹ; je eworu yekọbe lẹ k'ipfu ono, ẹphe larụ ji ono. Ọo ya bụ; eeshi nno wofu iphe l'okiphe, anyi ketarụ. ⁴ O -rwuepho l'apha-ẹhu-utso ke ndu Ízurelu; ee-wota okiphe pẹ yekọberu ipfu ono, ẹphe larụ ji ono. Okiphe pẹ bẹ aa-gufu l'okiphe ipfu nna anyi pẹ.”

⁵ Tọbudu iya bụ; Mosisu bya epfuaru ndu Ízurelu iphe, Chipfu pfuru iya su: “Iphe, ipfu unwu Jiósefu epfu bẹ pfukwaru nhamunha. ⁶ Wakwa iphe, Chipfu pfuru l'opfu ẹhu unwada Zelofehadu ba. Ọ sũru: G'ẹphe luru onye dukpoo pẹ ree. Ọle ẹka ẹphe a-lụ ji bụ l'ẹnya-unuphu ipfu nna pẹ. ⁷ G'okiphe ndu Ízurelu te shikwa l'ipfu dasweru ipfu.

Iphe, bụ ndu Ízurèlu bẹ e-gudeshichaa okiphe, ẹphe ketarụ l'ipfu nna phẹ. ⁸ Iphe, bụ nwa nwanyị, ketarụ oke l'ipfu Ízurèlu bẹ lufutaje ji l'ipfu nna iya; k'oplu ee-shi nno g'iphe, bụ ndu Ízurèlu nwekọtaru okiphe nna phẹ. ⁹ Oo ya bụ l'òkè-iphe te eshidu l'ipfu adasweru ipfu ozo; noo kẹle ipfu nonu lẹ Ízurèlu bẹ e-gudeshi òkè-iphe nkepẹ.”

¹⁰ O bụru iphe ono, Chipfu pfuru Mósisu ono bẹ unwada Zelofehadu meru. ¹¹ Noo kẹle unwada Zelofehadu ono, ẹpha phẹ bụ Mahula; mẹ Tiza; mẹ Hógula; mẹ Milika; waa Nuwa bẹ bụ unwu nwune nna phẹ luru phẹ. ¹² A luru phẹ lúbata l'ipfu unwu Manáse, bụ nwa Jíósefu; okiphe phẹ nọdu g'ọ nọ l'ipfu nna phẹ.

¹³ Noo ekemu, Chipfu turu; mẹ omelalị, ọ gbẹ Mósisu l'ẹka nụ unwu Ízurèlu lẹ baswaa alị Mówabu; l'agụga ẹnyimu Jíódanu lẹ mgboru Jieriko bụ ono.

Ekwo Ditoronomi

Ekemu k'alufu l'úbvú Horèbu

¹ Qwaa bụ iphe, Mósísu p̄furu nū ndu Ízùrèlú g'èp̄he ha l'echiègu ụzọ ẹnyanwu-awawa Jíòdanu, bụ iya bụ nsụda Araba, nọ gha iphu l'uzo Sufu. O nọ lẹ mgbaka Paranu l'azụ lanụ; waa Tofèlú; waa Lebanú; waa Hazerotu; yee Dizahabu l'azụ iya ophuu. ² E-shi l'úbvú Horèbu eje Kadèshi-Baneyá bẹ ee-jegbuje ije ujiku iri lẹ nanụ tẹme l'e rwua ya mẹ e tsoru ụzọ úbvú Siye. ³ O be l'apha, kwe phẹ mgbarapha ụkporo labo; lẹ mbòku, ọnwá k'iri lẹ nanụ furu gèdegede; Mósísu raarú iya ndu Ízùrèlú g'èp̄he ha arara; mbụ iphe, Chipfu turu iya l'ekemu lẹ k'opfu ẹhu phẹ. ⁴ Ono bụ g'ọ lwu-kpechaeruphọ Sihonu, bụ eze ndu Amoru; bụ onye shi buru lẹ Heshibonu. Teme o jekwaphọ Edereyi je alwụkpee Ogu, bụ eze ndu Beshanu; bụ onye shi buru lẹ Ashitoretu. ⁵ O buru l'uzo ẹnyanwu-awawa Jíòdanu l'ẹka ono l'alị ndu Mówabu bẹ Mósísu nọ wata phẹ atọkashiru ekemu ono; sụ:

⁶ "Chipfu, bụ Chileke anyi nọ l'úbvú Horèbu p̄furu nū anyi sụ: 'Unu n̄onukakwaru ọdu l'úbvú-a. ⁷ Unu phókashia ụlọ-ẹkwa unu tũgbua jeshia alị úbvú úbvú ndu Amoru; waa alị ndu nọ-kube phẹ nū lẹ nsụda Araba; mẹ l'alị úbvú úbvú; mẹ l'alị ọkpa-úbvú, nọ l'uzo ẹnyanwu-arịba; waa ndu bu l'uzo echiegu ndohali; waa ndu bu l'uzo aguga eze-enyimu; mbụ kwaseru ụzọ alị ndu Kėnanu; yee úbvú úbvú Lėbanonu; mbụ kwaseru rwuchaa ẹnyimu ono, bụ ẹnyimu Yufurėtisu. ⁸ Lekwaa; mu woakwaru alị ono dobe l'iphu unu. Unu wubakwa je alwuta alị ọbu nworu; mbụ alị ono, Chipfu riru angu lẹ ya a-nū nna unu oche phẹ ono, bụ Ẹbirihamu; waa Áyizaku; waa Jiékpọ; yee oshilokpa phẹ g'èp̄he ha.' "

Mósísu ahọta ndu-ikpe

(Awụ 18:13-27)

⁹ "O buru teke ono bẹ mu suru unu: 'Mu ta adukwa ike evukọta ivu-erwa unu nwekinyi mu. ¹⁰ Sụ-a; nta-a bẹ Chipfu, bụ Chileke unu mewaru; unu ka l'otu k'opfu bụ lẹ nta-a bẹ unu hawa gẹ kpokpode, nọ l'igwe. ¹¹ Mu n̄odu epfukwaphọ gẹ Chipfu, bụ Chileke kẹ nna unu phẹ mekwaro g'unu kabaa l'otu eme lẹ g'unu ha nta-a ugbo ụkporo l'unu; tẹme l'ookebekwaphọ unu l'oma, bụ iphe, o kweru unu ukwe iya. ¹² ? Denu gẹ mbèdua nwẹka mu a-dụ ike vukọta ivu-erwa unu; mẹ iphe, atsụ unu l'ehu; edoshikotaru unu opfu.' ¹³ Sụ-a; unu shigbaa l'okpa-ipfu unu l'okpa-ipfu unu hotakota ndu maru iphe; mbụ ndu bụ ndu iphe edoje ẹnya; bya aburu ndu a maru ẹpha phẹ; gẹ mu mee phẹ g'èp̄he buru ndu-ishi unu.'

¹⁴ "Unu yeeru mu ọnu sụ l'iphe, mu p̄furu bụ iphe, o gbaru g'unu mee. ¹⁵ Oo ya bụ; mu bya ahotagbaa ndu bụ ndu nweru ẹnya l'okpa-ipfu unu iche iche buru ndu maru iphe; bukwarupho ndu a maru ẹpha phẹ; mee phẹ g'èp̄he buru ndu-ishi unu. O duru ndu ophu mu meru; ẹp̄he buru ishi unu ụmadzu labo l'ukporo ụmadzu iri iri; o duru ndu ophu bụ ishi ụmadzu ụkporo ise. O dukporuro ndu ophu bụ ishi ụmadzu ụkporo ẹbo l'iri; duru ndu ophu bụ ishi ụmadzu iri; tũko g'èp̄he ha mee ndu-ishi l'ipfu l'ipfu.

¹⁶ "Mu t̄aru ndu-ikpe unu ekemu teke ono; sụ phẹ: 'Unu ngabejekwaru unwune unu, opfu adaru nchị; g'èp̄he dooru unu iphe, adaru phẹ nū. Ẹp̄he -dochaa ya; unu edoshiaru phẹ opfu ọbu l'uzo p̄furu ọto; m'ọ bụ ndu Ízùrèlú lẹ ndu Ízùrèlú bẹ ọdaru; m'ọ bụ onye Ízùrèlú yele onye lwaru alwalwa. ¹⁷ Unu te elejekwa nemadzu ẹnya l'iphu ekpe ikpe. Unu ngabejekwaru ụmadzu labo, opfu adaru nchị; g'èp̄he doo iphe, adaru phẹ nū; m'èp̄he bụ ndu ha nwanshii; m'èp̄he bụ ndu ha shii. Unu ta atsujekwa nemadzu ebvu; kele onye-ikpe dū l'ẹka bukwa Chileke. Teke o bụ opfu, kariru unu ẹka; unu egude iya byapfuta mbèdua gẹ mu n̄uma.' ¹⁸ Mbụ lẹ teke ono bẹ mu tũkoerupho iphe, gbaru unu l'ememe kakotaru unu g'unu mee."

Anwụ ngge l'alị Kėnanu

(Ógú 13:1-33)

¹⁹ "Noo ya; gẹ Chipfu, bụ Chileke anyi suru g'anyi wufu l'úbvú Horèbu; bẹ anyi wufuru kwaseru ụzọ, e shi eje alị úbvú úbvú ndu Amoru; jekota ije l'echiègu ono, parụ ẹka bya adu ebvu ono, unu humakotaru ono; jasụ anyi rwua Kadèshi-Baneyá. ²⁰ Tòbudu iya bụ; mu sụ unu: 'Nta bẹ unu r̄w̄akwaru alị úbvú úbvú ndu Amoru, bụ iya bụ alị, Chipfu, bụ Chileke anyi abya anyi anunu. ²¹ Unu lenu; lẹ Chipfu, bụ Chileke unu n̄akwaru unu

alì ọ̀bu. Unu tųgbukwa je anata alì ọ̀bu, bų iya bų iphe, Chipfu, bų Chileke kę nna anyi oche phę pfuru. Gę ndzų ba agųkwa unu; ọ̀phu ęhu anmakwa unu anmanma!’

²² “Obenu l’unu byapfutaru mu bya asų l’ọ kakwa ree g’anyi họta ndu nemadzų zia g’ęphe je anwųaru anyi ngge l’alì ono; g’ęphe bya akaru anyi ųzo, anyi ee-shi bahu iya; teme waa mkpųkpu, anyi e-shi bahu.

²³ “Iphe ono, unu pfuru ono dų mu ree shii; ọo ya bų; mu bya ahọta ųmadzu iri l’ębo; ọkpa-ipfu, nọnu onye lanų. ²⁴ Ndu ono tųgbua kwasęru ųzo alì ọ̀bvų ọ̀bvų ono; lųfuta lę nsųda Eshukolu; nwųkota alì ọ̀bu ngge. ²⁵ ęphe hachaaru akpuru oshi, nọ l’alì ono wọta gude lwapfuta anyi; bya asų anyi: ‘Alì ọ̀bu, Chipfu, bų Chileke anyi abya anyi anųnu ọ̀bu dųkwa ree.’ ”

Ndu Ịzuru ẹkwefuru Chipfu ike

²⁶ “Obenu l’unu nųmachaaru iya; bya ekwefu ike ejeje; jįka eme iphe, Chipfu, bų Chileke anyi sųru g’unu mee. ²⁷ Unu nọdu l’ọlo-ękwa unu agushi aphų sų: ‘Chipfu bę anyi dųkwa ashį; ọ kwa iphe ono meru iphe, o dufutaru anyi l’alì ndu lįjiputu; woru anyi ye ndu Amọru l’ęka g’ęphe megbushia anyi.’ ²⁸ Unu sų: ‘?Bų ole bę anyi e-shi abahu nta; g’unwunna anyi-a mewaru; meji tsukahų anyi-a? kele ęphe sųru lę ndu bu l’alì ono ka anyi l’ọtu; bya akagbaa anyi ogologo; teme mkpųkpu phę pagbaa ęka; yęe phengara phengara igbulọ mkpųkpu ono, aakpųjęgbaa l’oorwua akpaminigwe. Ozo, ka nọ bų l’anyi hųmacharu unwu ndu Anaku l’alì ęka ono.’

²⁹ “Mu sų unu: ‘Gę meji te tsukahųshi unu! Mbų-a; gę ndzų phę ba agushi unu!’ ³⁰ Lę Chipfu, bų Chileke unu, bų onye vutaru unu ųzo bę a-lwų-chiteru-a unu ọgu; ęgube ono, ọ lwų-chiteru iya unu l’alì ndu lįjiputu ono; bų ọphu unu gude ęnya unu hųma-a. ³¹ Teme wakwaphọ g’ọ lwų-chiteru iya unu l’ęchięgu; ęka unu hųmaru gę Chipfu, bų Chileke unu hetaru unu gę nna ehetaję nwatibe iya-a; hekpọepho unu gbiriri jasų unu rwua ęka-a.’ ³² Unu lephukọta opfu mu ono; mbų bya aįjįka achįru ųpfu kwę l’ęka Chipfu, bų Chileke unu nọ, ³³ bų onye vutaru unu ųzo l’ije unu ọ̀bu. Teme ọ buru yebedua bę anọduje eleru unu ęnya ęka unu a-kpọbe ọlo-ękwa ono. Onye abųjeru; o -be l’ęnyashi l’ọ nwųberu unu ọku; teke o beru l’eswe l’o doberu unu urwųkpu; shi nno egoshi unu ųzo unu a-nọdu eshi; teme ọ buru yebedua anọduje eleru unu ęnya ęka unu a-kpọbe ọlo-ękwa unu.”

Chipfu anų ndu Ịzuru aphų

(Ọgų 14:20-45)

³⁴ “Chipfu nųma iphe, unu pfuru; ęhu ghuahaa ya eghu; o buta angų ria sų: ³⁵ ‘Ọ tọ dųkwa me onye lanų l’ogbo ndu ęjo-ọkpoma-a, byaru ahųma ęguru alì ono ęnya; mbų alì ono, mu riru angų sų lę mu a-nų nna unu oche phę ono; ³⁶ gbahaa Kalębu nwa Jiefune. Yebedua a-hųma iya; mbų lę yebedua bę mu a-nų ęka ọ zọkporu ọkpa l’alì ono; teme mu anųkwa iya phọ unwu iya. Iphe, kparų iya nų buru l’o gude obu iya g’ọ ha tsoo Chipfu.’ ³⁷ Ọ bųkwarupho opfu ęhu unu meru g’o gude; ęhu ghuahaa Chipfu eghu l’ęka mu nọ. O pfua sų: ‘Gųbedua ta abahųkwa iya phọ. ³⁸ L’ọo onye eyejeru mu ęka bų jioshuwa nwa Nunu bę a-bahų iya nų.’ Sų: ‘Gbakwa ya unme g’obu shihu iya ike; noo kele ọo yebedua e-du ndu Ịzuru g’ęphe je alwųta alì ono nworu. ³⁹ A -bya l’unwegirima kę nshį, bų ndu ọphu unu sųru l’aa-kpų lę ndzų ono; mbų unwegirima unu ndu ọphu teke amadųru iphe, dų ree; me iphe, dų ęji lę teke ono; ndu k’ono bų ndu a-bahų l’alì ono. Ọ buru ęphebedua bę mu a-nų alì ọ̀bu; ęphe enworu iya g’ọ buru okiphe phę. ⁴⁰ A -bya l’unubędua; unu laphukwa azų; unu wųkwaru shia ųzo echięgu lashia l’ųzo Eze-ęnyimu Uswę-uswe.’

Aalwų-gbu ndu Ịzuru

(Ọgų 14:39-45)

⁴¹ “Tọbudu iya bų; unu yeeru mu ọnu sų: ‘Anyi mesweakwaru Chipfu. Anyi e-jewaro alwųa ọgu ọ̀bu; mekọta iphemiphe, Chipfu, bų Chileke anyi sųru g’anyi mee.’ Ọo ya bų; unu tųko g’unu ha kwakọbe k’ęje ọgu. Unu dobesų l’abahų l’alì ọ̀bvų ọ̀bvų ono dų nphe.

⁴² “Tọbudu iya bų; Chipfu sų mu: ‘Kakwaru phę g’ęphe te ejekwa abahų; ọphu ęphe ejekwa alwų ọgu; noo kele mu ta nọ-kubekwa unu. Unu -jee bę ndu ọhogu unu a-lwųkwa unu.’ ⁴³ Mu pfuaru iya unu; ọphu unu angaduru nchi; unu jįka eme iphe, Chipfu sųru g’unu mee; gude eku onwunu wųfu jeshia l’alì ọ̀bvų ọ̀bvų. ⁴⁴ Ndu Amọru, bu l’alì ọ̀bvų ọ̀bvų ono wųfuta tsopfuru unu ọgu. ęphe vųpyabe unu g’ęnwu; gbushia unu. ęphe chipfuru unu egbushi unu eshi lę Siye jasų lę Homa. ⁴⁵ Unu lwaphuta azų bya egude olu ękwa raku Chipfu; ọphu o yeduru ọnu yeru unu; ọ gbagbua ya lę nkųchi. ⁴⁶ Ọ buru iya bų l’unu adọru lę Kadęshi nọo ujįku, dų igwerigwe.”

2

Aghaphe botorii l'echiegu

¹ "Anyi dakobe wu-phu azu l'echiegu; wuru shia uzo Eze-enyimu Uswe-uswe, bu iya bu ge Chipfu suru mu g'e mee ya. Anyi wu-phekpoo noo odu l'ali ubvu ubvu Siye l'eka ono.

² "A nonyaa Chipfu su mu: ³ 'Unu wu-pheshitaakwaru l'ali ubvu ubvu-a. Iphe, unu e-me nta-a be bu g'unu shia uzo isheli. ⁴ Waa iphe, ii-pfuru ndu Izurelu baa: Nta-a be unu abyakwa awughata eka unwunna unu, bu oshilokpa Iso bu; mbu ndu bu l'ali Siye. Ephe a-nodukwa atsu unu ebvu; ole-a; unu kwabekwaru onwunu enya! ⁵ Unu ta akpakokwaru phe k'ogu; noo kele o to dudu ali phe me eka lanu, mu a-nu unu; m'o beta o buru ntokpa lanu. Mu nuakwaru Iso ali ubvu ubvu Siye g'o buru nkiya. ⁶ Unu gudekwa okpoga zuta phe nri, unu e-ri; unu egudekwapho okpoga zuta phe mini, unu a-ngu.'

⁷ "Chipfu, bu Chileke unu kebekwaru unu l'oma l'iphe, bu ozi, unu gude eka unu jee. O buru yebedua letakotaru unu enya l'ije, unu jekotaru l'echiegu-a, paru eka apa-a. L'ime ukporo apha labo-a be Chipfu, bu Chileke no-kubekotakwaru unu; ophu o dudu iphe, uko iya dujeru unu me nanu.

⁸ "Tobudu iya bu; anyi bya aghata eka unwunna anyi ono, bu oshilokpa Iso bu l'ali Siye. Anyi bya aji-chi uzo nsuda Araba, bu uzo, shi mkpukpu Elatu; bya eshikwapho mkpukpu Eziyonu-Geba. Anyi kwaseru uzo echiegu Mowabu tugbua. ⁹ Noo ya; Chipfu su mu: 'Unu ta chokwa ndu Mowabu opfu; ophu unu akpakokwaru phe k'ogu; kele o to dukwa ali phe me eka lanu, mu a-nu unu; eshinu mu wowaru ali Aru nu oshilokpa Lotu g'o buru nkephe.' "

¹⁰ Ndu shi buru l'eka ono bu ndu Emu. Ephe bu ndu okpehu du; teme ephe du igwerigwe. Ephe hachapho kpaphere kpaphere ge ndu Anaku. ¹¹ O kwapho egube ono, aasuje le ndu Anaku bu oshilokpa Rafa; bukwaphe g'aasuje l'ephebedua bu. Ndu Mowabu ekuje phe ndu Emu. ¹² O buru ndu Huru shi buru l'ali Siye; ole oshilokpa Iso chifuru phe gbushia phe l'eka ono bya ebuchia eka ephe shi buru; egube ono, ndu Izurelu meru l'ali ono, Chipfu nuru phe g'o buru nkephe ono.

¹³ "Tobudu iya bu; Chipfu su: 'Unu wu-lihu je adaghaa nggele Zeredu ono.' Anyi wu-lihu je adaghaa nggele Zeredu obu. ¹⁴ A -gbe le teke anyi gbeshiru le Kadeshi-Baneya gbiriri jasu teke anyi jeru je adaghaa nggele Zeredu obu be bu ukporo apha l'apha iri l'esato. O rwutashia teke ono; ogbo, shi suru eje ugu le Izurelu laebewa mpfulome, bu iya bu iphe, Chipfu riburu angu le ya e-me. ¹⁵ Kele Chipfu daburu phe eka; gbushikota jasu ephe chihu l'odu unwu Izurelu.

¹⁶ "Tobudu iya bu; o be teke ndu suru eje ugu l'echilabo ndu Izurelu nwuhubebechaerupho; ¹⁷ Chipfu su mu: ¹⁸ 'Ntanu-a be unu a-ghabu ali ndu Mowabu, bu iya bu Aru. ¹⁹ Ole teke unu rwuru l'ali ndu Amonu; unu ta chokwa phe opfu; ophu unu akpakokwaru phe k'ogu; noo kele o to dudu ali, bu ke ndu Amonu, mu byaru anu unu. Ali obu be mu nuwaru oshilokpa Lotu g'o buru nkephe.

²⁰ " 'Ndu shi buru l'ali ono bukwaphe ndu aasuje l'ephe bu oshilokpa Rafa. Mbu l'oo ndu Rafa shi buru iya teke ndiche. Ndu Amonu bu ndu Zamuzumimu be ephe ekuje phe. ²¹ Ephe bu ndu okpehu shi du shii; teme ephe shi du l'otu; bukwarupho ndu shi hagbaa kpaphere-kpaphere ge ndu Anaku. Obenu le Chipfu mebyishiru phe l'iphu ndu Amonu. Ndu Amonu chifu phe buru l'eka ephe shi buru. ²² O bukwaphe nno bu ge Chipfu meru iya oshilokpa Iso, shi buru l'ali Siye. O mebyishiru phe ndu Huru, shi buru l'eka ono. Oshilokpa Iso chifu phe buru l'eka ephe shi buru gbiriri jasu ntanu-a. ²³ Ndu Ava, shi bugbaaru l'unwu mkpukpu, nuru jasu le mkpukpu Gaza be ndu Kafuto, shikwapho l'ali Kafuto wufuta byaru bya emebyishia; chifu phe; buchua eka ephe shi buru.

*Izurelu alwu-kpe Sihonu,
bu eze ndu Amoru*

(Ogu 21:21-30)

²⁴ " 'Unu gbeshi je aghabua nsuda Anonu. Unu lenu; mu woakwaru Sihonu onye Amoru, bu eze Heshibonu; yee ali iya ye unu l'eka. Unu je awata phe achifu. Unu je akpakoru iya k'ogu. ²⁵ Mu agbe ntanu-a wata eme ge ndzu unu wata agu onyemonye, no le mkpula akpaminigwe-a l'ophu; mbu g'ephe tuko g'ephe ha wata aphu kpaakpaakpaa l'opfu ehu unu. Ephe a-numa iphe, unu eme; meji etsukahu phe; ephe awata eke kparikpali l'eka ndzu unu agu phe.' "

²⁶ “Mu gbẹ l’echięgu Kedemotu zia ndu-ozì g’ẹ̀pẹ̀ he ezia Sihõnu, bụ eze Hẹshibonu ozì nchì-odoo; sù iya: ²⁷ ‘Jiko g’anyi ghatanu l’alì unu. Oo ẹ̀pho l’oma eze gbororo bẹ anyi e-tsoo. Anyi ta ahakwa gbororo ono; swĩa ụzo ozo. ²⁸ Nri, anyi a-nõdu eri; waa mini, anyi a-nõdu angu bẹ anyi a-zuje unu l’okpoga. Iphe, anyi arwo unu kpoloko bụ g’anyi zõo ọkpa anyi l’alì unu ghata. ²⁹ Mbụ ẹgube ono, oshilọkpa Iso, bu l’alì Siye shi ereje iya anyi-a; ndu Mówabu, bu l’alì Aru shi erejekwa iya pho anyi nno. Unu reje iya anyi nno gbiriri jasụ anyi aghaa ẹnyimu Jiõdanu bahù l’alì, Chipfu, bụ Chileke anyi anụ anyi.’

³⁰ “Obenu lẹ Sihõnu, bụ eze Hẹshibonu jikaru g’anyi ta aghatashì. Noo kele Chipfu, bụ Chileke unu meru g’o buru onye ejo-ọkpoma waa g’o kpo-chia obu; g’ee-shi g’o woru iya ye unu l’eka; bũnu iya bụ iphe, o mewaru-a.

³¹ “Chipfu sụkaru mu: ‘Lenu; mu wataakwaru eworu Sihõnu; yee alì iya ye unu l’eka. Unu watakwa iya alwuta; k’ophu alì iya e-mechaa buru okiphe unu.’ ³² Tõbudu iya bụ; Sihõnu yee ndu nkiya g’ẹ̀pẹ̀ ha wufuta byapfuta anyi ọgu lẹ Jiahazu. ³³ Chipfu, bụ Chileke anyi woru iya ye anyi l’eka; anyi lwu-kpee ya; waa unwu iya; yee ndu nkiya iya g’ẹ̀pẹ̀ ha. ³⁴ Anyi nata mkpukpu lẹ mkpukpu iya g’o ha teke ono; bya emebyishikõta iya l’ophu; unwoke; mẹ unwanyi; mẹ unwegirima. Ophu o dudu mẹ onye lanu, anyi haru g’o phõdu. ³⁵ Iphe-edobe; mẹ iphe ozo, anyi kwataru l’okwata lẹ mkpukpu ono, anyi lwu-kperu ono bẹ anyi gwetaru; o buru k’anyi. ³⁶ A -gbẹ lẹ mkpukpu Arowa, nọ l’oke nsuda Anõnu; mẹ lẹ mkpukpu ono, nọ l’ime nsuda Anõnu ono je akpaa l’alì Giladu ta adudu mẹ mkpukpu lanu, okpehu nkephẹ nyiberu k’anyi; kele Chipfu, bụ Chileke anyi tukoru iya g’o ha nukota anyi. ³⁷ Obenu l’alì ndu Amõnu; mẹ alì, nọ l’aguga nggele Jiabõku; mẹ lẹ mkpukpu, nõgbaa l’ubvù ubvù bẹ unu gbangoru, bụ iphe, Chipfu, bụ Chileke anyi sũru g’anyi mee.”

3

*Ìzurẹlu alwu-kpe Ogu,
bụ eze ndu Beshanu
(Ọgù 21:31-35)*

¹ “Tõbudu iya bụ; anyi gbẹ teke ono gha iphu l’uzo Beshanu. Ogu, bụ eze ndu Beshanu; yee ndu alì iya wufuta; byapfuta anyi ọgu lẹ mkpukpu Edereyi. ² Chipfu sù mu: ‘Unu ta atsukwa iya ebvu; kele mu woakwaru iya; yee ndu alì iya; waa alì iya l’ophu ye unu l’eka. Unu mekwaa phẹ iphe, unu meru Sihõnu, bụ eze ndu Amõnu, bu lẹ Hẹshibonu.’

³ “Noo ya; Chipfu, bụ Chileke anyi woru Ogu, bụ eze ndu Beshanu; yee ndu alì iya l’ophu ye anyi l’eka. Anyi gbushiaha phẹ; lwua phẹ gbiriri jasụ ophu o dudu onye phõdukwaduru nù. ⁴ Anyi nata mkpukpu iya g’o ha teke ono; ophu o dudu mẹ mkpukpu lanu, l’ime ụkporo mkpukpu ẹto, o nweru, anyi nataphodoru; mbụ alì Agobu l’ophu, bụ iya bụ alì-eze Ogu, nọ l’alì Beshanu. ⁵ Mkpukpu ono g’o ha b’e gude igbulu kpu-phẹkõta mgburugburu; tẹme a kpukotakwapho igbulu obu; o hakõta ephekerephe ephekerephe; bya eyekõta mgbo-igwè l’õnu-abata iya; tuchikõta iya atuchi. Tẹme o dukwarupho mkpukpu lẹ mkpukpu ozo, dũ igwerigwe, a kpuduru igbulu, anyi lwutachaaru ye iya. ⁶ Anyi tũko mkpukpu ono g’ẹ̀pẹ̀ ha mebyishikõta; ẹgube anyi meru kẹ Sihõnu, bụ eze ndu Hẹshibonu; mbụ tũko unwoke; mẹ unwanyi; mẹ unwegirima mkpukpu ono mebyishikõta. ⁷ Iphe-edobe phẹ; mẹ iphe, ẹpẹ nweru enweru bẹ anyi kwataru l’okwata; g’o buru k’anyi.

⁸ “O buru teke ono bẹ anyi nataru ndu eze ndu Amõnu ono ẹphenebo alì, nọ l’uzo ẹnyanwu-awawa ẹnyimu Jiõdanu; a -gbẹ lẹ nsuda Anõnu jasụ l’ubvù Hamõnu. ⁹ Ubvù Hamõnu bẹ ndu Sayidonu ekuje Siriyõnu; ndu Amõnu nõdu ekuje iya Seniru. ¹⁰ Anyi natakotaru mkpukpu lẹ mkpukpu, nõkota lẹ baswaa uswe iya ono l’ophu; waa alì Giladu l’ophu; mekwapho alì Beshanu g’o ha; jasụ lẹ mkpukpu Saleka; yee Edereyi, tũkokwapho yiru l’alì Beshanu; ẹka Ogu bụ ishi.

¹¹ “Oo Ogu, bụ eze ndu Beshanu bẹ shi phõdu nù l’oshilọkpa Rafa. Mbụ l’iphe, ọzeje aze bẹ l’igwè bẹ e meru iya. Ogologo iphe-aze ọbu dũ nkwo-ẹka tete. Uswekete iya dũ nkwo-ẹka ẹno; mbụ nkwo-ẹka mmanu. Iphe-aze ya ọbu dukwa lẹ mkpukpu Raba, dũ l’alì ndu Amõnu byasụ natanu-a.”

*Aaweshi alì ono
(Ọgù 32:1-42)*

¹² “Anyi lwutachaephõ alì ono; mu woru ụzo isheli mkpukpu Arowa, bụ ophu dũ l’aguga nsuda Anõnu; waa nkeru-ẹbo alì ubvù ubvù Giladu mẹ mkpukpu, dukota iya nù; nù oshilọkpa Rúbenu; waa oshilọkpa Gadu. ¹³ Mu bya ekee ọkpa-ipfu Manase ẹbo

bya eworu alí Giladu ibiyya ophu ghuduru nù phọ; waa alí Beshanu l'ophu; ẹka shikọta buru alí-eze Ogu; woru nù oke lanù l'uzo labọ ndu Manáşe ono."

Alí Agọbu l'ophu, nọ l'alí Beshanu bẹ aza alí oshilọkpa Rafa. ¹⁴ O buru Jiayi, bụ oshilọkpa Manáşe wotakọtaru alí Agọbu ono l'ophu; jasuchaa l'oke ẹphe lẹ ndu Geshu; waa ndu Maka. E woru ẹpha iya gua alí ono; k'ophu bụ l'a -gbẹ teke ono byasù ntanù-a bẹ a watarù eku uswe ẹka ono Havotu-Jiayi.

¹⁵ "Mu woru alí Giladu nù Makiya. ¹⁶ A bya abya l'unwu Rúbenu; yee unwu Gadu; ọ buru ẹka mu nuru phẹ bụ a -gbẹ l'alí Giladu tugbua jee jasù lẹ nsùda nggele Anọnu. O buru echilabọ nsùda ono bẹ oke iya kparù. Tẹme mu nùkwa phẹ phọ alí ophu shi l'ẹka ono nọ jasù lẹ nggele Jiabọku, bụ iya bụ ẹka alí ndu Amọnu kparù. ¹⁷ Mu nùkwa phẹ phọ nsùda Jiódanu, gbẹ l'eze-enyimu Gálili nọ jasù l'eze-enyimu nsùda Araba, bụ iya bụ Eze-enyimu Únú, nọ l'uzo ẹnyanwu-awawa úbvú úbvú Pisiga. O buru l'enyimu Jiódanu bẹ oke iya kparù.

¹⁸ "Mu tọru iya unu l'ekemu teke ono sù: 'Chipfu, bụ Chileke unu nùakwaru unu alí-a g'ọ buru k'unu. G'unwoke unu ndu ike dọ l'ọgu kwakwaa onwophẹ k'ọgu; vuru unwune unu ndu Ízurelù ọzo daa ẹnyimu Jiódanu. ¹⁹ Oke g'unyomu unu; yee unwegirima unu; mękpoo iphe-edobe unu nọdukwa lẹ mkpukpu ono, mu nuru unu ono. Lẹ mu makwarù-a l'unu nwenukaru iphe-edobe. ²⁰ Unu tsokwaru phẹ je ọgu gbiriri jasù teke Chipfu e-mefua g'unwune unu ono nọyabe g'ọ meru g'unubẹda nọyabe-a; mbù m'ẹphe nata alí nkephẹ, bụ alí ono, Chipfu abya phẹ anunu l'azù ẹnyimu Jiódanu azù iya ophu. O -nwuchaepho nno; ndu nọnu alaphushiwarọ azù l'oke alí ophu mu nuru phẹ ono.'

²¹ "Mu bya akaru Jioshuwa teke ono sù iya: 'Nta bẹ i gudewaa ẹnya ngu ebo ebo hụma iphe, Chipfu, bụ Chileke unu meru ndu eze labọ-a. O kwaphọ ẹgube ono bụ gẹ Chipfu e-me alí-eze ophu nọkota l'azù-ẹnyimu azù iya ophu unu eje phọ. ²² Unu ta tsúkwa phẹ ebvu; kele ọ kwa Chipfu, bụ Chileke unu l'onwiya a-lwù-chiru unu ọgu ọbu.' "

Aadabuta Mosisu g'ọ tọ ghatashí ẹnyimu Jiódanu

²³ "O buru teke ono bẹ mu rwo ru Chipfu sù: ²⁴ 'Gùbe Nnajiuphu, bụ Chipfu; nta-a bẹ i watararù egoshi mube onye-ozí ngu g'i habe shii; yee ọkpukpu-ike ngu. ?Bù agwa, dọ idu-aga, nọ l'eliphe-a; ọzoo l'imigwe sùru eme iphe, parù ẹka iimegbabẹ-a? ²⁵ Hanaa mu jiko gẹ mu daghaa ẹnyimu-a je ahụma ẹguru alí ono, nọ l'azù ẹnyimu Jiódanu azù iya ophu ono; mbù ẹguru alí úbvú úbvú ono; waa úbvú úbvú Lébanọnu ono!'

²⁶ "Obenu l'ọpọ opfu ẹhu unu bẹ Chipfu gude tukoshi mu oke ẹhu-eghu iya; ophu o kwedu ngaberu mu nchi. Chipfu gbenu sù mu: 'Be pfuẹkwa iya ọzo! Ta rwọekwa mu iphe ono, ìirwo mu ono! ²⁷ Nyihukwa úbvú Pisiga; lee ẹnya l'uzo ẹnyanwu-aríba; lee l'uzo isheli; lee l'uzo ndọhali; waa l'uzo ẹnyanwu-awawa. Nodu l'ẹka ono lee ẹnya l'alí ono; kele i tị dakwa ẹnyimu Jiódanu-a alufu azù iya ophu. ²⁸ Oo g'i zia Jioshuwa iphe, oo-me; l'i mee g'ọbu shihu iya ike; g'ọ to te etete; kele ọo yẹbedua bụ onye e-du ndu-a g'ẹphe lufu azù iya ophu je enworu alí ono, ìi-hụma ono.'

²⁹ "O buru iya bụ; anyi dọshia lẹ nsùda ono, nọ-kube mkpukpu Bẹtu-Peyo."

4

Mosisu epfu gẹ ndu Ízurelù meje iphe, a tọru l'ekemu

¹ "Unubẹ unwu Ízurelù; unu ngabẹkwa nchi gẹ mu zia unu iphe, Chipfu tọru ọkpa iya sù g'e tsoje; yee iphe, ọ sùru g'e meje. Unu mekwaa ekemu-a g'unu anọdu ndzù; je alwuta alí ono nworu; mbù alí ono, Chipfu, bụ Chileke nna unu phẹ abya unu anunu ono. ² Unu te eyekwakwa iphe, l'opfu-a, mu epfuru unu-a; ophu unu ahabotakwa iya iphe; k'ophu unu a-nodu eme ekemu Chipfu, bụ Chileke unu, bụ ekemu ono, mu atọru unu ono. ³ Unu gudewaa ẹnya unu hụma iphe, Chipfu meru l'opfu ẹhu agwa Balù-Peyo. Chipfu, bụ Chileke unu meru iphe, bụ ndu shi l'ime unu tsoru agwa, bụ Balù-Peyo; ẹphe bukọtaru mkpurupata. ⁴ Obenu lẹ g'unu ha, bụ ndu nọshiru ike l'ime Chipfu, bụ Chileke unu bẹ nọ ndzù rwua ntanù-a.

⁵ "Unu lekwa; mu ziaakwaru unu iphe, Chipfu tọru ọkpa iya sù g'e tsoje; bya ezia unu iphe, ọ sùru g'e meje, bụ iphe, Chipfu, bụ Chileke mu sùru gẹ mu zia unu; k'ophu unu a-wata iya ememe mẹ unu laepho l'alí ono, unu eje alwuta ono. ⁶ Unu dobekwa ekemu ono; meje iya ememe; kele ọo ya bụ mmamiphe unu; bya aburu iya bụ l'iphe edoje unu ẹnya l'iphu ndiphe, bụ ndu e-mechaa numa iphemiphe ono, Chipfu tọru ọkpa iya ono; pfuaaha sù: 'Ọkpobe-opfu bụ l'ọha-a, parù ẹka-a bukwa ọha, maru iphe; bya aburu ọha, iphe edoje ẹnya!'

⁷ "Mbù-a; ?denu ọhozo, ha shii, agwa phẹ nọ-kube ntse ọkpobe anọ-kube gẹ Chipfu, bụ Chileke anyi anọ-kubeje anyi mẹ anyi raku iya-a? ⁸ Tọ; ?denu ọhozo, habaa shii,

nweru ekemu, p̄furu ọto ḡe ndu ọwa-a, mu at̄shiru unu n̄tan̄-a? ⁹ Ọo ẹpho g'unu kwaberu onwunu ẹnya; unu anw̄beru nd̄zu unu ọkpobe ẹnya; a-n̄nya unu z̄oha iphe, unu gude ẹnya unu h̄uma; mb̄j g'ọ t̄o l̄ufu unu al̄ufu l'ọkpoma jeye g'unu a-n̄beru nd̄zu. Ọ ch̄ia g'unu z̄ia ya un̄wu unu; unu ez̄ia ya un̄wu nwanwa unu p̄h̄e. ¹⁰ Unu nyatakwa mb̄joku ono, unu p̄furu l'at̄at̄iphu Chipfu, b̄j Chileke unu l'úbv̄u Hor̄ebu ono; mb̄j mb̄joku ono, ọ s̄uru mu: 'Kuk̄obe ndu Íz̄urel̄u g'ẹp̄he dzuk̄obe l'at̄at̄iphu mu; g'ẹp̄he n̄ma olu mu; k'ophu ẹp̄he a-nw̄ta g'ẹp̄he e-sh̄ije akwab̄e mu úbv̄u; jas̄u g'ẹp̄he a-n̄beru l'al̄i ono; t̄eme ẹp̄he ez̄ikwaa ya p̄h̄o un̄wu p̄h̄e.'

¹¹ "Ọ b̄uru iya b̄j; unu kp̄irit̄aru nt̄se bya ap̄furu l̄e mḡboru ọkpa úbv̄u ono; ọku, enwu phooophoo l'eli úbv̄u ono n̄odu eb̄ulih̄uje erwu ech̄ilab̄o imigwe. Ẹkameka gbak̄ota ọch̄ii; urwukpu n̄odu akp̄u k̄e t̄utuutu; ẹkameka gbah̄ukota k̄e ts̄ukiribaa. ¹² Chipfu gb̄e l'ọku ono ep̄fu an̄j unu. Unu n̄odu an̄j olu-op̄fu; obenu l'unu ta ah̄umaduru onye ep̄fu iya n̄j. Ọ b̄uẹpho olu-op̄fu k̄poloko b̄e unu n̄umar̄u. ¹³ O mee g'unu maru ọgband̄zu iya, ọ s̄uru g'unu dobe, b̄j iya b̄j ekemu iri ono. O wokw̄aru iya p̄h̄o deeru unu l̄e mkp̄uma lab̄o, d̄j bach̄ibachi. ¹⁴ Chipfu bya akaru mu teke ono s̄u mu ḡe mu z̄ia unu iphe, ọ t̄oru ọkpa iya s̄u g'e t̄soje; ȳe iphe, ọ s̄uru g'e meje; k'ophu unu a-n̄odu eme iya l'al̄i ono, unu adagha eje enweru ono."

Eebuchi abar̄u agwa ẹja

¹⁵ "Ọo ya b̄j l̄e-a; eshinu ọ d̄udu ụgb̄ugba iphe, unu h̄umar̄u mb̄joku ono, Chipfu gb̄e l'ọku p̄furu yeru unu l'úbv̄u Hor̄ebu ono; unu kwab̄ekwaru onwunu ẹnya ọkpobe akwab̄e; ¹⁶ a n̄nya; unu pȳia nt̄ẹkpe; gude merwua onwunu; pȳia ya; o yee iphe, oo-ye; ọphu l'o yeru n̄woke; ọzoo n̄wanȳi. ¹⁷ Ọzoo l'o yeru ụdu an̄j ọphu oo-ye l'el̄iphe-a; ọzoo l'o yeru ẹnu, ep̄he l̄e p̄h̄ereph̄ere; ¹⁸ ọzoo l'o yeru iphe, akp̄u wuruwuru l'al̄i; ọzoo ẹma, bu l̄e mini. ¹⁹ Mb̄j-a; unu kwab̄ekwa ẹnya; a-n̄nya; unu jesh̄ia ap̄ali ẹnya imeli bya ah̄uma ẹnyanwu; ọzoo ọnwa; ọzoo kpokpode; mb̄jkpoo iphemiphe, n̄okota l'akpaminigwe; ọ ḡahaa unu ẹgu k'abar̄u ẹja; unu wata p̄h̄e ẹjeru ozi; mb̄j iphemiphe ono, Chipfu, b̄j Chileke unu meru; kesh̄igbaaru nd̄iphe, n̄okota l̄e mkp̄ula akpaminigwe-a l'ophu. ²⁰ Obenu l'unub̄edua l̄e Chipfu l̄ofutaru l'ọ-ta-p̄fup̄fup̄fu ọku, ekeje mkp̄urukpu-ígw̄e; mb̄j l'o dufutaru unu l'al̄i Ij̄iputu g'unu b̄uru iya ndu o ketaru l'oke; g'unu b̄unu iya-a n̄tan̄-a. ²¹ T̄emanukwapho; mb̄edua b̄e Chipfu tukoshiakwaru ẹhu-eghu iya l'op̄fu ẹhu unu; bya eribua ya l'anḡu l̄e mu ta adaghatadu ẹnyimu J̄iódanu; ọphu mu abah̄udu l'ẹguru al̄i ono, Chipfu, b̄j Chileke unu n̄uru unu g'ọ b̄uru okiphe unu ono; ²² l̄e mu nw̄hufutaje l'al̄i ẹka-a; l'ọ t̄o d̄udu iphe, e-me ḡe mu daghata ẹnyimu J̄iódanu. L'ọo unub̄edua a-daghata iya je enworu ẹguru al̄i ono. ²³ Unu kwab̄ekwa ẹnya g'unu ta az̄oha ọgband̄zu Chipfu, b̄j Chileke unu meru; unu l'iya gbaa. G'ọ t̄o d̄ukwa iphe ono, Chipfu, b̄j Chileke unu s̄uru g'unu ta abash̄iru ẹja ono, unu a-kp̄u; ọzoo pȳia nt̄ẹkpe, yeru iya n̄j. ²⁴ Noo k̄ele Chipfu, b̄j Chileke unu buk̄wa ọku, ekepyash̄ije iphe, ọ h̄umar̄u; bya ab̄uru Chileke, te ekwed̄u g'e koo ya ọkpa l'ishi.

²⁵ "Ọ -b̄uru l'unu buchaaru l'al̄i ono; n̄ọo ọdu; k'ophu unu nw̄shichawaru unwegirima; bya enwechawaru un̄wu nwanwa; bya agb̄e teke ono mebyish̄iaha onwunu; mb̄j je emeta nt̄ẹkpe g'unu emehabe iya; ọ d̄j; sh̄i nno mee ẹjo-iphe l'ip̄hu Chipfu, b̄j Chileke unu bya akp̄atsu iya ẹhu-eghu; ²⁶ mb̄j l̄e mu ekukwa igwe l'al̄i oku; g'ẹp̄he bya agbaa unu ekebe n̄tan̄-a l'unu ta ad̄ukwa g'unu a-n̄beru; unu alak̄ota l'iyi l'al̄i ono, unu abya ada ẹnyimu J̄iódanu eje enworu ono. Unu te ebukwaru iya n̄ọo ọdu; l'e mewaa unu; unu ech̄ihu. ²⁷ Ọzo b̄j l̄e Chipfu a-ch̄ikashi unu g'unu dzuru ọhamoha; l'ọ b̄uru nwa ndu habe nwahabe l'a-wafu l'ọhamoha ono, Chipfu a-ch̄iru unu laa ono. ²⁸ Ẹka ono b̄e unu a-bar̄u agwa, nemad̄j gude ẹka mee ẹja; mb̄j iphe, b̄j mkp̄uma; ȳe mkp̄urukpu oshi b̄e ọ bu. Iphe, ta aph̄udu ụzo; ọphu ọonudu iphe l̄e n̄ch̄i; ọphu oor̄ij̄edu nri; t̄eme ọphu ọonudu ish̄ishi iphe. ²⁹ Ọle unu -n̄odu l'ẹka ono ch̄ọo Chipfu, b̄j Chileke unu b̄e unu a-chotakwa iya-a; m'ọ b̄uru l'unu gude obu unu g'ọ ha; m̄e nd̄z̄u unu g'ọ ha gude ch̄ọo ya. ³⁰ Teke unu jeahaaru iphe-ẹhuka ono; mb̄j teke iphemiphe-a nw̄k̄otaru kpua unu b̄e o -be l'ikpaz̄u iya b̄e unu a-dak̄obe woru ip̄hu ghaaru Chipfu, b̄j Chileke unu; bya emehaa op̄fu iya. ³¹ Esh̄inu Chipfu, b̄j Chileke unu b̄j Chileke, aph̄uje obu-imemini; b̄e ọ t̄ọo j̄ikakwa unu; ọphu oomebyish̄ikwa unu; ọphu ọozohakwa ọgband̄zu ono, ȳele nna unu oche p̄h̄e ḡbaru ono, b̄j ọphu o r̄iru anḡu yeru p̄h̄e."

Ab̄ubu, Chipfu b̄j Chileke

³² "Mb̄j-a; unu gb̄eshikwa n̄ta-a k̄paa ishi iphe, meru l̄e teke k'az̄u; t̄eme a nw̄ya unu; mb̄j e -sh̄i teke Chileke meru nemad̄j l̄e mḡboko. Unu k̄p̄esh̄ikwa ishi jeye l'ẹka imigwe beru; al̄i beru; g'unu maesh̄ikwaru m̄e iphe, paberu ẹka ẹgube-a mejewaru; ọzoo l'a n̄umajewaru ẹtu iya. ³³ ?Ọ d̄uru ndu ọzo, n̄umajewaru ẹka Chileke gb̄e l'ọku ep̄fu op̄fu; g'unu n̄umar̄u-a; mechaa n̄odu nd̄z̄u? ³⁴ T̄ọo ? ọ d̄uru agwa, t̄jjeru

ama anafutaru onwiya oha, nò l'èka ndu ohozo? Mbù-a gude ohotama; waa iphe-ohumalenya; waa iphe, dù biribiri; waa ogu; gude ike me agburehu iya; yee oke nyemebvu; egube ono, Chipfu, bù Chileke unu meru unu l'alì ndu Ijiputu; unu gude enya unu hùma ono? ³⁵ E goshiru unu iphe ono; k'ophu unu a-maru l'òo Chipfu bù Chileke; l'ò tò duedu Chileke ozo, dù nù. ³⁶ O gbè l'imigwe mee g'unu nùma olu iya; shi nno l'òo unu eka lè nchi. O goshi unu o-ta-pfupfupfu oku iya l'eliphe; unu nùma olu-opfu, o gbè l'ime oku ono epfu. ³⁷ Oo kèlè o yeru nna unu oche phè obu; hota oshilokpa phè; meru g'o gude yèbedua l'onwiya gude okpukpu-ike iya dufuta unu l'alì Ijiputu; ³⁸ bya achifuru unu ohozo, kagbaa unu shii; ka unu okpehu; bya edubata unu l'alì phè ono; woru iya nù unu g'ò buru okiphe unu, bünü iya bù g'ò dù ntanù-a. ³⁹ Oo ya bù l'iphe, unu a-maru ntanù-a; l'ò dukwapho unu l'okpoma bù l'òo Chipfu bù Chileke l'imigwe ophu nò ephekerephe; bya aburu iya l'eli alì ophu nò iya lè mkpula; l'ò tò duedu Chileke ozo. ⁴⁰ Oo ya bù lè-a; unu tsojekwa iphe, o toru okpa iya sù g'e tsoje; unu emejekwapho ekemu ya ono, bù ekemu, mu aturu unu ntanù-a. Oo ya bù g'iphe aduru unu lè ree; duru unu unu m'unu nochaa laa; waa k'ophu ndzù unu a-dù ogologo l'alì ono, Chipfu, bù Chileke unu abya unu anunu g'ò buru k'unu jasù l'ojejeje ono."

Mkpukpu, onye gburu nemadzu

a-noduje ezeru ndzù

(Ògú 35:9-34; Dit 19:1-13; Jios 20:1-9)

⁴¹ Oo ya bù; Mòsisu kpaful mkpukpu èto dobe iche l'uzo enyanwu-awawa enyimu Jíòdanu; ⁴² èka onye gburu nemadzu ibi ya; èbe o lekebeduru enya; a-gbajèru laa; m'ò bùdu l'onye ono dùjehawaru onye obu ashì. G'onye dù nno gbaru laa lè mkpukpu lanù l'ime mkpukpu èto ono je anodu; zeeru ndzù iya. ⁴³ Èpha mkpukpu ono bù: Beza, nò l'echiègu, dabyiru baswaa. Ono bù èka oshilokpa Rúbènu a-gbajèru laa. Mkpukpu ozo buru Ramatu, nò l'alì Giladu; bù èka oshilokpa Gadu a-gbajèru laa. Ozo buru Golanu; nò l'alì Beshanu, bù iya bù èka oshilokpa Manáse a-gbajèru laa.

Mòsisu eme g'ekemu doo enya

⁴⁴ Owaa bù ekemu, Mòsisu turu doberu ndu Ízurelu. ⁴⁵ Owaa buru iphe, Chipfu turu l'ekemu; bya aburu iphe, o toru okpa iya sù g'e tsoje; waa iphe, o sùru g'e meje; mbù iphe Mòsisu pfushikotaru nù unu Ízurelu g'èphe shichaa l'alì Ijiputu wufuta; ⁴⁶ mbù teke èphe nò lè nsùda, nò lè mgboru mkpukpu Bètu-Peyo, l'uzo enyanwu-awawa enyimu Jíòdanu; l'alì Sihonu, eze ndu Amòru, bù onye shi buru lè mkpukpu Hèshibonu, bù onye ono, Mòsisu yèlè ndu Ízurelu lwù-gburu g'èphe shi l'alì Ijiputu wufuta ono. ⁴⁷ Èphe nworu alì Sihonu ono; yèe alì Ogu, bù eze ndu Beshanu. Ndu eze labo ono bù ndu eze ndu Amòru, shi buru l'uzo enyanwu-awawa enyimu Jíòdanu. ⁴⁸ Alì ono gbè lè mkpukpu Arowa, nò l'agùga nsùda nggele Anonu; rwua úbvú Siriyonu, bù iya bù úbvú Hamonu. ⁴⁹ Nsùda Araba l'ophu l'uzo enyanwu-awawa Jíòdanu; gbiriri jasù l'eze-enyimu nsùda Araba; mbù gbazeta l'úbvú Pisiga tuko yikotaru iya.

5

Ekemu iri

(Awu 20:1-17)

¹ Tòbùdu iya bù; Mòsisu bya ekukòbe ndu Ízurelu g'èphe ha bya asù phè-a: "Unubè ndu Ízurelu; unu nùmakwa iphe, Chipfu toru okpa iya sù g'e tsoje; yèe iphe, o sùru g'e meje, me epfu eye unu lè nchi ntanù-a. Unu nwua ya onwu-èkwo; unu edobe iya edobe; eme iya ememe. ² Chipfu, bù Chileke anyi bè mekwarù; anyi l'iya gbaa ndzù l'úbvú Horebu. ³ O tò bukwa nna anyi oche phè bè èphe lè Chipfu gbaru ndzù obu; o kwa anyibedua; mbù g'anyi hakòta, bù ndu nò ndzù l'èka-a ntanù-a. ⁴ Chipfu gbekwa l'ime oku pfuru opfu nù unu l'iphu l'iphu l'eli úbvú. ⁵ Teke ono bè mu pfuru lè mgbaka unu lè Chipfu; epfuru unu iphe, Chipfu pfuru; noo kèlè ndzù oku ono agu unu; ophu unu enyihuduru úbvú ono. Iphe, o pfuru bù:

⁶ " 'O kwa mbèdua bù Chipfu, bù Chileke unu, bù onye dufutaru unu l'alì Ijiputu; mbù l'alì èka ono, unu shi buru ohu ono.

⁷ " 'Ta adukwa iphe ozo, ìi-bajèru èja; gbahaa mbèdua.

⁸ " 'G'ò tò dukwa ntèkpe, ii-metajè dobe; mbù iphe, dukpoo g'iphe, dù l'imigwe l'ephekerephe; ozo iphe, nò l'eli alì lè mkpula igwe; ozo iphe, bù lè mini-ime alì. ⁹ Ta abajekwaru phè èja; ophu i jekwaru phè ozi; kèlè mbèdua, bù Chipfu; bya aburu Chileke ngu bukwa Chileke, l'èkoje okophoo. Mu ahùjekwa ndu kpòru mu ashì ahùhù k'èjo-iphe, èphe meru mu; hùchaa mè unu wu phè; hùrwuchaa ya ogbo k'èto mè k'èno.

10 Mu nọdu aphyjekwanu obu-imemini l'ẹhu unu-kuru-unu ndu yeru mu obu bya edobe ekemu mu.

11 "Te ekujekwa epha Chipfu, bu Chileke ngu ke mmanu; kele onye eku epha Chipfu ke mmanu be o to hakwa go to nma iya ikpe.

12 "Dobekwa eswe-atuta-unme nso, bu iya bu iphe, Chipfu, bu Chileke ngu suru gi meje. 13 Oo ujiku ishii be ii-seje akanya; jekota ozi ngu go ha. 14 Obenu l'abalj k'esaa bu eswe-atuta-unme ke Chipfu, bu Chileke ngu. Go to dukwa ozi, ii-je mboku ono. Te ejekwa ozi; ophu nwa ngu nwoke ejekwa; ophu nwa ngu nwanyi ejekwa; ophu onye nwoke, i gbaru ohu ejekwa; ophu onye nwanyi, i gbaru ohu ejekwa; ophu oke-eswi ngu ejekwa; ophu nkapfu-igara ngu ejekwa; ophu o dukwa iphe-edobe ngu ophu e-je nu; ophu onye byaru abyabya, no l'ibe ngu ejekwa; gone nwoke, i gbaru ohu; yee onye nwanyi, i gbaru ohu tutakwa unme giituta. 15 Temе; nyatakwa li shi buru ohu l'ali Ijiputu; l'oo Chipfu, bu Chileke ngu gude ike; me agburehu iya dufuta ngu l'eka ono. Noo go gude Chipfu, bu Chileke ngu nodu aturu ngu iya l'ekemu su gi tutajekwa unme l'eswe-atuta-unme.

16 "Kwabekwa nna ngu yee ne ngu ubvu, bu iya bu iphe ono, Chipfu, bu Chileke ngu suru gi meje ono-a; k'ophu ii-noriberu ndzu; me k'ophu iphe a-duru ngu le ree l'ali ono, Chipfu, bu Chileke ngu abya ngu anunu ono.

17 "Te egbukwa ochi.

18 "Ophu i rijekwa ogori.

19 "Ophu i zijekwa iphuru.

20 "Ophu i gbajekwa nwibe ngu ekebe ntuphu-ire.

21 "Ophu nyee nwibe ngu agujekwa ngu. Ophu ulo nwibe ngu; ozoo ali iya; ozoo ndu o gbaru ohu; ozoo oke-eswi iya; ozoo nkapfu-igara iya; ozoo iphe, bukpo iphe, nwibe ngu nweru enweru adujekwa ngu ga su l'oo ngu nwe iya.'

22 "Ono bu opfu, Chipfu gbе l'ime oku raa arara ye unu le nchi l'eli ubvu l'eka unu dzuru edzudu. Mbụ l'ubvu ono, urwukpu yee ochii sopyaberu ono. O to dudu iphe ozo, o yekoberu iya. O woru iya dee l'eli mkpuma labo, du bachibachi nu mu ono."

Ndzu agu ndu Izuru

l'ubvu Sayinayi

(Awu 20:18-21)

23 "Tobudu iya bu; o be g'unu numaru olu ono, gbе l'ime ochii epfu anu unu ono; kele oku ono bu l'eli ubvu ono be ootsu; iphe, bukpo ndu-ishi l'okpa-ipfu l'okpa-ipfu unu; yee ndu bu ogerenya unu wu-pfuta mu. 24 Unu bya asu mu: 'Nta be Chipfu, bu Chileke anyi goshiwaru anyi akpabiri iya; waa go habe shii. Temе anyi numakwapo olu-opfu iya, o gbе l'ime oku ono epfu. Ntanu-a be anyi humawaru le Chileke pfuru opfu yeru nemadzu; o noduele-a ndzu. 25 Ole nta-a; ?bu g'anyi nwushihu too? Kele ejo oku-a l'e-kegbushikwa anyi; mbu l'anyi -numabaa olu Chipfu, bu Chileke anyi ozobaa be anyi a-nwuhukwa. 26 Noo kele o to dudu nemadzu mmanu numajewaru eka Chileke, dzu ndzu; gbе l'oku epfu opfu; g'anyi numaru iya-a; mechaa dzuru ndzu-a.' 27 Unu su mu ge mu jekubechia Chipfu, bu Chileke anyi ntse; je anumakota iphemiphe, oopfu. E-mechaa; mu abyawaro bya akooru unu iphe, Chipfu, bu Chileke anyi pfuru. L'unu angabe-a nchi; mee iphe, o pfuru.

28 "Tobudu iya bu; Chipfu bya anuma iphe, unu epfu teke ono, unu epfu eyeru mu ono; bya asu mu: 'Mu numakotaru iphe, ndu ono pfuru ngu. Iphemiphe, ephe pfuru dukwa ree. 29 Ome l'oo ke g'obu phe duwaro go du-a je asuru; mbu g'ephe tsuje mu ebvu; dobe iphemiphe, mu turu l'ekemu; me iphe adukwaru phe le ree; yee unu phe jasu l'ojeje! 30 Tugbua; je asu phe g'ephe laphuchawaro azu l'ulo-ekwa phe. 31 Ole ge gubedua no-kubekwa mu l'eka-a; k'ophu mu a-koru ngu iphemiphe, mu turu l'ekemu; yee iphe, mu toru okpa iya su g'e tsoje; yee iphe, mu suru g'e meje; bu iphe, ii-zi phe g'ephe meje l'ali ono, mu abya phe anu g'ephe nworu ono.'

32 "Oo ya bu; unu kwabekwa enya; meje iphe, Chipfu, bu Chileke unu suru g'unu meje. Unu ta ahakwa iya; meahaa iphe ozo. 33 Unu tukojekwa uzo ono shije; mbu uzo ono, Chipfu, bu Chileke unu suru g'unu shije ono; k'ophu unu a-nodu ndzu; waa k'ophu iphe aduru unu le ree; wafua k'ophu unu a-karo nka l'ali ono, unu e-nworu ono."

6

Iphe, a tu-doru ekemu obu

1 "Qwaa bugbaa iphe, Chipfu turu l'ekemu; waa iphe, o toru okpa iya su g'e tsoje; waa iphe, o suru g'e meje, bu ophu Chipfu, bu Chileke unu suru ge mu zia unu g'unu meje l'ali ono, unu adagha enyimu Jiodanu eje enworu ono; 2 mbu k'ophu unubedua;

mę ɔnwu unu; mę ɔnwu nwanwa unu a-nɔ atsɔ Chipfu, bɔ Chileke unu ebvu; emeje iphe, ɔ ɔtoru ɔkpa iya sɔ g'e tsoje; waa iphe, ɔ ɔtoru l'ekemu, bɔ iphe, mu eɔfuru unu g'unu meje jasɔ g'unu a-nɔ-beru; k'ɔphu unu a-ka nka. ³ Unubę ndu Ɔzurelu; unu ngabę nchɔ. Unu letakwa ęnya mee iphemiphe ono; k'ɔphu iphe a-duru unu lę ree; tęme unu ajaa ąjąją ka l'ɔtu l'alɔ ono, bɔ alɔ, mini ęra-eswi yęe manɔ-ęnwu asɔ gę mini ono, bɔ iya bɔ iphe, Chipfu, bɔ Chileke nna unu phę kweru unu ukwe iya.

⁴ "Unubę ndu Ɔzurelu; unu nɔmakwa iya: Chipfu, bɔ Chileke anyi bukwa Chileke lanu bę ɔ bu. ⁵ Ɔo ya bɔ g'unu gude obu unu g'ɔ ha; yęe ndzɔ unu g'ɔ ha; waa ike unu g'ɔ ha ye Chipfu, bɔ Chileke unu obu. ⁶ G'ekemu-a, mu aturu unu ntanɔ-a bukwaru unu eburu l'ɔkpoma. ⁷ Unu zijekwa iya ɔnwęgirimu unu ɔkpobe ezizi. Unu egude iya abɔ l'uja mę unu nɔdu anɔo l'oma ulo unu; mę teke unu eje ije lę gbororo; mę teke unu zę azęe; mękpoo teke unu pɔuru apɔuru. ⁸ Unu gbajeru iya l'ęka g'ɔ bɔru iphe-ɔhubama; unu eɔfubeje iya l'ɔnu-iphu; k'ɔphu unu a-nyataję iya. ⁹ Unu dee ya edede l'ɔkpa mgbo ulo unu; wafu l'ɔguzo ibe unu.

¹⁰ "K'ɔphu bɔ lę-a; teke Chipfu, bɔ Chileke unu dubataęrupho unu l'alɔ ono, o riru angu lę ya a-nɔ nna unu oche phę, bɔ Ɔbirihamu; waa Ɔyizaku; waa Jiękɔpu ono; mbɔ eze mkpukpu lę mkpukpu ono, dɔgbaa ree, abɔdu unu kpuru iya l'onwunu ono; ¹¹ nɔkwapho unu ulo, bɔgbaa iphe, dɔ ree jiru iya; iphe, abɔdu unu kwaru iya ye l'ulo ɔbu; nɔ unu ɔmi-mini ono, abɔdu unu turu iya ono; nɔ unu opfu-vayɔnu; yęe oshi olivu, abɔdu unu yębaaru iya ono; teke ono, unu a-nɔdu eri nri eriji ępho ono; ¹² unu kwabękwa ęnya; g'unu ta azɔha Chipfu, bɔ iya dufutaru unu l'alɔ Ijiputu ono, bɔ ęka ono, unu shi bɔru ohu ono. ¹³ Unu tsuje Chipfu, bɔ Chileke unu ebvu. Unu jejeru iya ozi. Unu egudeje ępha iya eri angu. ¹⁴ Unu te etsokwaru agwa ozogba; mbɔ agwa ndu ono, bupheru unu mgburugburu ono. ¹⁵ Ɔdumeka bę ęhu-ęghu Chipfu, bɔ Chileke unu a-dapfutakwa unu; mebyia unu; mee unu; unu achihu l'eliphe-a; kele Chipfu, bɔ Chileke unu bukwa Chileke, l'eko okophoo.

¹⁶ "Unu ta ahukwa Chipfu, bɔ Chileke unu ama; ęgube ono, unu huru iya ya lę Masa. ¹⁷ Unu tɔbekwa nɔ; hɔma l'unu emeje iphemiphe, Chipfu, bɔ Chileke unu suru g'unu meje; mę iphe, ɔ ɔtoru l'ekemu; yęe iphe, ɔ ɔtoru ɔkpa iya sɔ g'e tsoje. ¹⁸ G'iphe, unu e-meje bukwaru iphe, pɔuru nhamunha bya aburu iphe, dɔ ree l'ęnya Chipfu; k'ɔphu iphe a-duru unu lę ree; waa k'ɔphu unu a-dɔ ike bahɔ je enworu ęguru alɔ ono, bɔ ɔphu Chipfu rifuru nna unu oche phę angu iya; ¹⁹ sɔ lę ya a-chifukotaru unu ndu ohogu unu phę g'ęphe lufu unu l'iphu, bɔ iya bɔ gę Chipfu pɔuru iya.

²⁰ "Teke o beru l'iphu; ɔnwu unu -ja unu sɔ: 'Bɔ gunu bę ɔ bu; mbɔ iphe, Chipfu, bɔ Chileke anyi turu l'ekemu-a; yęe iphe, ɔ ɔtoru ɔkpa iya sɔ g'e tsoje-a; waa iphe, ɔ suru g'e meje-a?' ²¹ Iphe, unu e-pɔuru ɔnwu unu ono bɔ l'unu shi bɔru ohu Fero l'alɔ Ijiputu; Chipfu gude ɔkphehu, dɔ iya l'ęka dufuta unu. ²² Tęme unu gude ęnya unu hɔma iphe-ɔhumalenya; waa oke iphe, daru kpaakpa, Chipfu meru kpua alɔ Ijiputu; yęe Fero; waa ndu alɔ iya l'ophu. ²³ L'ɔ dufutaru unu l'ęka ono; bya anɔ unu alɔ ono, o kweru nna unu oche phę ukwe iya; bya eriru angu yeru phę iya ono; ²⁴ bya asu unu g'unu tsokotaje iphe-a, ɔ ɔtoru ɔkpa iya sɔ g'e tsoje-a; tęme unu atsujekwapho Chipfu, bɔ Chileke unu ebvu; g'iphe aduru unu lę ree; wafu g'unu akaa nka; bunu iya bɔ g'ɔ dɔ ntanɔ-a. ²⁵ L'ɔ bɔru l'unu kwaberu ęnya; dobekɔta iphe, bukpuo ekemu a l'ataphu Chipfu, bɔ Chileke unu, bɔ iya bɔ iphe, ɔ suru g'unu meje-a; bę unu bukwa-a ndu pɔuberekoto l'iphu iya."

7

Ndibe Chipfu

(Awu 34:11-16)

¹ "Teke Chipfu, bɔ Chileke unu durwutaęrupho unu alɔ ono, unu eje enworu ono; bya achişhierupho unu ikpoto ɔha ono; mbɔ ndu Hetu; waa ndu Gigashi; waa ndu Amɔru; waa ndu Kęnanu; waa ndu Pęrezu; waa ndu Hevu; wakwapho ndu Jiebusu; ɔhamoha ęsaa, kachaa unu shii; bya akachaa unu ɔkphehu ono; ² mbɔ-a; teke Chipfu, bɔ Chileke unu -woęru phę phę ye unu l'ęka; unu gbushikɔtakwa phę; unu tɔkokwaphe mebyishibebe. G'unu l'ęphe ta agbakwa ndzɔ; ɔphu unu aphukwaru phę obu-imemini. ³ G'unu l'ęphe te kegbakwaru nwanyɔ. Unu te ekukwaru ɔnwada unu kee ɔnwu phę; ɔphu unu alutajekwa ɔnwada phę. ⁴ Noo kele ęphe e-mekwa ɔnwu unu ono; ęphe ahaa ya etsotso; je awata ejeru agwa ozogba ozi. Noo teke unu e-me; ęhu eghuahaa Chileke eghu; l'oomę unu; unu achihu nchihu lanu. ⁵ Waa iphe, unu e-me phę bɔ ɔwa-a: Unu tɔko ɔru-ngweja phę mebyishikɔtachaa; unu etsukposhichaa mkpuma, ęphe doberu nsɔ; unu atɔko itso Ashera phę gbutsushia; woru ntękpe phę l'ophu kpokota ɔku. ⁶ Noo kele unu bɔ ɔha, duru Chipfu, bɔ Chileke unu nsɔ. Mbɔ lę Chipfu, bɔ

Chileke unu hõtawaru unu g'unu buru oha, o doberu iche g'ò buru nkiya. O doberu unu; unu nõ-ngoo iphe, bu ndu nõkota l'eliphe l'ophu.

⁷ "Iphe, kparu iphe, unu du Chipfu l'obu; o hõta unu ta abukwa l'unu ka ndu ozo igwerigwe; g'ò gbè buru unu bè kachaa nwanshii lè ndiphe l'ophu-a. ⁸ Ochia l'òo lè Chipfu yeru unu obu; waa kele iphe ono, o rifuru angu iya l'iphu nna oche unu phè lè ya e-meru unu ono bè o mefutaje; meru g'ò gude Chipfu gude òkpèhu, du iya l'èka dufuta unu; bya agbafuta unu l'èka ono, unu shi buru ohu ono; mbu l'èka Fero, bu eze ndu Ijiputu. ⁹ Oo ya bu lè-a; makwaru lè Chipfu, bu Chileke ngu bukwa Chileke; mbu Chileke, apfushije ike l'iphe, o kweru ukwe iya; buru Chileke, edobeje ogbandzu, yèe ndu yeru iya obu gbaru; tème o nõdu egoshije phè l'ò yeru phè obu; mbu ndu ono, yeru iya obu bya emeje iphe, o sùru phè g'e meje. Iphe ono bè oomeje unu-kuru-unu ogbo. ¹⁰ O nõdu apfuje ndu kporu iya ashì ugwo l'iphu phè; mbu l'oomeje; ephe aburu mkpurupyata. Mbu-a; ndu kporu iya ashì bè o tpo kpokwa upfu emelata. ¹¹ Oo ya bu lè-a; unu kwabekwa enya mejekwa iphe, Chipfu turu l'ekemu; unu etsoje iphe, o tporu okpa iya sù g'e tsoje; waa iphe, o sùru g'e meje; gè mu aturu iya unu ntanu-a."

Obunggo, ee-bu onye emeje iphe,

a sùru g'ò mee

(Uke 26:1-13; Dit 28:1-14)

¹² "Sù-a; o -buru l'unu ngàberu nchì l'ekemu-a; unu dobe iya; eme iya ememe; bè Chipfu, bu Chileke unu e-dobekwa ogbandzu iya ono; yèe n-yemobu iya ono, bu ophu o riburu nna oche unu phè angu l'oo-me. ¹³ Oo-ye unu obu; kebe unu l'oma; l'ò mee unu; unu adu igwerigwe. L'ò gòkwarupho onu-oma nu unwu unu; waa iphe, unu meberu l'alì; mbu ereshi unu; mè mèe unu; mè manu unu; mee g'eswi unu; yèe aturu unu; waa egbu unu nõdu azu azuzu l'alì ono, o riburu nna unu oche phè angu lè ya a-nu unu ono. ¹⁴ G'oo-shi kebe unu l'oma a-kachaa kè ndu ozo shii. O tpo dudu nwoke, te eyedu ime; ozoo nwanyi, ta atsudu ime, byaru adu l'echilabo unu; ophu o dudu l'iphe-edobe unu. ¹⁵ Ozo bu lè Chipfu a-tuko iphe-ememe wofu l'èhu unu; ophu o dudu ejo o-me-l'èhu ndu Ijiputu ono, unu maru ono mè nanu, o byaru ekwe g'ò mee unu. Oo ndu unu du ashì bè oo-gude iya dapfu. ¹⁶ Unu tukokwa ndu ono, Chipfu, bu Chileke unu abya unu eye l'èka ono gbushia. Unu ta aphujekwaru phè obu-imemini; ophu unu ejejekwaru agwa phè ozi; kele ono a-bukwaru onya bè a gbàberu unu.

¹⁷ "Unu a-gbekwaro sù: 'Ohamoha-a kagbakwa anyi okpèhu. ?Denu g'anyi e-shi lwua phè?' ¹⁸ Obenu lè-a; unu ta atsukwa phè ebvu. Unu nyatakwa iphe, Chipfu, bu Chileke unu meru Fero; yèe ndu Ijiputu l'ophu. ¹⁹ Unu gude enya unu èbo èbo huma oke oputama; waa iphe-ohumalenya; waa iphe, dugbaa biribiri, Chipfu, bu Chileke unu gude ike; mè agburehu iya dufuta unu. Noo gè Chipfu, bu Chileke unu e-me iphe, bukpo ndu ono, unu atsù ebvu ono bu ono. ²⁰ Ozo bu lè Chipfu, bu Chileke unu l'e-ye èvù g'ò je adatsu phè; gbagbushiaha phè gbiriri jasù teke oo-gbagbushibèbe mècha ndu ophu nahuru unu je edomia onwophè. ²¹ G'ephe be yekwa unu ebvu; kele Chipfu, bu Chileke unu nõkwa l'echilabo unu; mbu Chileke ono, paru èka bya aburu onye aatsu ebvu ono. ²² Chipfu, bu Chileke unu a-tò nwèhu chishiaru unu ohamoha ono, nõ-chiru unu uzo ono. Unu ta adukwa ike erwushikota phè mgbo lanu; odumeka bè ejo anu-egbudu a-pakwa èka l'echilabo unu. ²³ Obenu lè Chipfu, bu Chileke unu e-wokwanuru phè ye unu l'èka. Oo-meje g'utsù daa l'echilabo phè jasù unu atuko phè gbushichaa. ²⁴ Oo-tuko ndu eze phè g'ephe ha yekota unu l'èka; unu emee g'epha phè chihu lè mkpula akpaminigwe-a. O tpo dudu onye adu ike apfuru g'unu l'iya mee jasù teke unu e-meyishibèbe phè g'ephe ha. ²⁵ Ntèkpe agwa phè bè unu a-kpo òku. Gè mkpola-ochaa; ozoo mkpola-ododo, a wuru lè ntèkpe ono ta agujekwa unu agugu ophu. Ophu unu ewotajekwa iya nworu enworu; odumeka bè oo-bukwaru onya nmata unu; kele o bukwa eme ahuma l'èhu Chipfu, bu Chileke unu. ²⁶ Ophu unu ewobatajekwa ejo ahuma ono l'ulo unu; a nonyakwa unu buru ndu a turu onu g'ephe bu-a. Ochia iphe, unu e-me bu g'unu kpokotaje iya ashì; unu asokota iya oyi; noo kele o bu iphe, a turu onu."

8

Ta azohakwa Chipfu

¹ "Unu kwabekwa enya tsoru ekemu-a, mu aturu unu ntanu-a; k'ophu unu a-nõdu ndzu jaa ajaja ka l'otu; jekwapho enworu alì ono, Chipfu kweru nna unu oche phè ukwe iya; bya eriru angu yeru phè iya ono. ² Unu nyatakwa gè Chipfu, bu Chileke unu gude dua unu ukporo apha labo l'echiegu; gude nno go-zeta unu; hukwaapho unu ama; gè ya maru iphe, du unu l'obu; mbu gè ya maru; ?mè unu e-meje-a ekemu iya; tpo unu te emedu? ³ O go-zetaru unu mee g'egu gwa unu; bya anu-a unu mana, bu

nri unu amahadaa; ophu nna unu oche phe amadu iya; k'ophu unu a-maru l'o to budu nri kpurumu be amadu e-gudeje nodu ndzu. Iphe, amadu e-gude nodu ndzu bu iphe, bukpuo opfu, shi Chipfu l'onu. ⁴ L'ime ukporo apha labo ono be uwe unu akahuduru; ophu okpa abyaduru unu erwa. ⁵ Oo ya bu g'o dokwaa unu enya ree; l'oo g'amadu ahije nwa iya ahuhu-a bu ge Chipfu, bu Chileke unu ahije unu. ⁶ Noo g'o gude unu jee edobe ekemu Chipfu, bu Chileke unu; tsoje uzo iya; tsuje iya ebvu; ⁷ kele Chipfu, bu Chileke unu edu unu ala l'ali, du ree; ali, mini, shi l'ime ali anwu shokoshoko; teme nggele nodu aso iya gborogboro. ⁸ Mbū ali, witi; me bali; me vayinu; me oshi figu; me oshi itorokuma jiru ejiji; mbū ali, oshi olivu; me manu-enwu jiru ejiji. ⁹ O bu ali, uko nri ta abyadu aduru unu; ophu o dudu me iphe lanu, uko iya, bya aduru unu l'ali ono. Mkpuma, no iya nu bukota mkpurukpu-igwe; teme ubvu ubvu, nogbaa ya nu be unu a-nodu ebvutaje onyirubvu. ¹⁰ Teke unu richaaru nri; epho ji unu; unu tujekwa Chipfu, bu Chileke unu epha k'eguru ali ono, o nuru unu ono.

¹¹ "Unu kwabekwa enya g'unu ta azoha Chipfu, bu Chileke unu; mbū g'unu ta aha emeje ekemu iya; yee iphe, o sūru g'e meje; yee iphe, o toru okpa iya su g'e tsoje, bu iya bu ekemu ono, mu aturu unu ntanu ono. ¹² Unu kwabekwa enya g'o to bu; unu -rijeepho nri rijiaha epho; bya awata akpushi ulo, dugbaa ree buru l'ime iya; ¹³ eswi unu yee aturu unu; me eghu unu -wataepho azushi; mkpola-ochaa unu; me mkpola-ododo; mewaro iphemiphe, unu nweru enweru bya aduepho shii; ¹⁴ unu eworu okpoma kpo-vube; zohaa Chipfu, bu Chileke unu, bu iya dufuturu unu l'ali Ijiputu ono; mbū l'eka ono, unu shi buru ohu ono. ¹⁵ Mbū onye ono, duru unu ghakota echiogu ono, paru eka bya eye ebvu ono; eka ejo-agwo dugbaa; akpi du iya; teme o kpo hu nkū; ophu mini adudu iya; o buru le mkpuma, kporo jegengu be o shi ekufutajuru unu mini. ¹⁶ Mbū onye bu iya nuru unu mana l'echiogu, bu nri, nna unu oche phe amadu. O buru iphe, kparu iya nu bu l'oome g'o go-zeta unu; hua unu ama; meuru unu ree l'ikpazu iya. ¹⁷ Unu ta asunupho l'ime obu unu: 'O kwa ike unu; waa ike eka unu be unu gude kpatakota eku-a.' ¹⁸ Obenu le-a; unu nyatajekwa Chipfu, bu Chileke unu; kele oo yebedua nuru unu ike, unu gude akpa eku obu; k'ophu oo-me g'ogbandzu ono keru, bu ophu o riru nna unu oche phe angu iya ono; egube o du ntanu-a. ¹⁹ O -bukwanuru l'unu zoharu Chipfu, bu Chileke unu ililekpo; bya awata etso agwa; jeahaaru phe ozi; baahaaru phe eja be mu agbakwaru unu ama ntanu-a su: L'o to dukwa iphe, e-me g'unu ta laebe l'iyi. ²⁰ O kwa g'ohamoha ono, Chipfu no l'iphu unu mebyishia ono lakotaru l'iyi bu g'unu a-lakota l'iyi; m'o -buru l'unu te emeduru olu Chipfu, bu Chileke unu."

9

Ekwefu ike ndu Izurelu

¹ "Unube ndu Izurelu; unu gebekwapho. O kwa ntanu-a be unu abya adaghata enyimu Jiordanu; g'unu je enworu ohamoha, kakota unu shii; bya akakota unu okpehu; mkpukpu le mkpukpu, kagbaa unu shii; teme e gudegbaa igbulo, su-pfuru l'imigwe kpu-pee ya mgburugburu. ² Mbū ndu paru eka bya ahagbaa ke phengara phengara; mbū ndu Anaku, bu ndu unu maru amaru; teme unu nodu anumajewaa etu, aanmajē su: ' ? Bu onye sūru akpafu unwu Anaku l'iphu?' ³ Ole o bu; g'o dokwaa unu enya ntanu-a l'oo Chipfu, bu Chileke unu bu onye e-vuturu unu uzo g'oku, enwu enwunwu. Oo-mebyishi phe; bya akapyabe phe l'iphu unu; k'ophu unu a-chifu phe egwegwa; mee; ephe aburu mkpurupyata; bu iphe, Chipfu kweru unu ukwe iya.

⁴ "Teke Chipfu, bu Chileke unu chifuchaeru phe pho l'iphu unu; unu ta awatakwa ari l'ime okpoma unu su: 'O kwa l'oo l'unu pfuberekoto meru g'o gude Chipfu dubata unu g'unu bya enworu ali-a.' Waawakwa; iphe, Chipfu gude achifu phe l'iphu unu bukwa l'ohamoha ono menukaru ejo-ipe. ⁵ O to bukwa ke l'unu pfuberekoto; ozoo l'obu unu guru iphoro meru g'o gude unu nodu eje enworu ali phe. O buchia l'oha ono wenukaru iwashi meru g'o gude Chipfu, bu Chileke unu nodu achifu phe l'iphu unu; wafua k'ophu oo-me iphe ono, o riru nna unu oche phe angu iya ono; mbū Ebirhamu; waa Ayizaku; me Jiékopo. ⁶ Oo ya bu; g'o dokwaa unu enya l'o to budu l'oo l'unu pfuberekoto meru g'o gude Chipfu, bu Chileke unu nu unu eguru ali-a g'unu nworu; kele unubedua bukwa ndu ejo-okpoma."

Nweswi, a kpuru akpukpu

⁷ "Unu nyatakwa iphe-a; mbū-a; unu ba azohakwa g'unu gude kpatsua Chipfu, bu Chileke unu oke ehueghu l'echiogu. A -gbē le mboku ono, unu gbeshiru l'ali Ijiputu ono; jasū unu byarwuta eka-a be unu shiepho kwefuturu Chipfu ike. ⁸ L'ubvu Horebu be unu kpatsukwarupho Chipfu oke ehueghu iya. Ehu ghutabe Chipfu egu; k'ophu o

gogo mebyishi unu. ⁹ Teke mu nyihuru úbúvú je anata mkpuma, dū bachibachi ono; mbū mkpuma oḡbandzu, unu lẹ Chipfu ḡbaru ono; bẹ mu nọru l'eli úbúvú ono ụkporo abalı labọ; eswe l'enyashi; ophu mu eriduru nri; ophu mu anguduru mini. ¹⁰ Chipfu nū mu mkpuma labọ, dū bachibachi; mbū mkpuma, bụ Chileke l'onwiya gude ẹka iya dee ya iphe. O bụru lẹ mkpuma labọ ono bẹ e dekotaru ekemu ono; mbū ekemu ono, Chipfu nọ l'ọku, enwu enwunwu l'eli úbúvú t̄aru unu g'unu dzukọberu ono. ¹¹ Ụkporo abalı labọ; eswe l'enyashi ono bv̄uchaep̄ho; Chipfu nū mu mkpuma labọ ono; mbū mkpuma oḡbandzu ono.

¹² "T̄obudu iya b̄u; Chipfu s̄u mu: 'Gb̄eshikpodapho; shikwa l'eka-a nyizeta ẹgwegwa; noo kele ndibe ngu-a, i dufutaru l'al̄i Ijiputu-a merwuakwaru onwoph̄e. O t̄o duekwa g'eph̄e nọ-bekwaduru; ep̄he gbak̄utawa az̄u l'uzo ono, mu t̄uru ph̄e ekemu g'eph̄e shije ono; bya akp̄utawaru onwoph̄e iphe a kp̄uru akp̄ukpu.'

¹³ "Chipfu bya as̄ukwa mu ph̄o: 'Mu h̄umawaru lẹ ndu-a b̄unukaru ndu ẹjo-ọkpoma eviya! ¹⁴ Hakwaa mu ḡe mu mebyishia ph̄e; hufu ep̄ha ph̄e l'eliphe. Mu -mechaa; mu emee ngu ḡ'i buru ọha, ka ph̄e ọkp̄ehu; t̄eme l'i ka ph̄e l'otu.'

¹⁵ "T̄obudu iya b̄u; mu dachi shi l'eli úbúvú ono, ọku enwu phoophoophoo ono nyizetash̄ia; par̄u mkpuma oḡbandzu labọ ph̄o, dū bachibachi ph̄o l'eka. ¹⁶ Mu bya elee ẹn̄ya; bya h̄uma eviya l'unu meswewaru Chipfu, b̄u Chileke unu; mb̄u l'unu kp̄utawaru iphe, a kp̄uru akp̄ukpu, dū ḡe nwesw̄i doberu onwunu. L'unu gbak̄utawaru uzo, Chipfu t̄uru unu ekemu g'unu shia ono az̄u; ẹbe eteke ad̄u ḡ'a nọ-beru. ¹⁷ Mu woru mkpuma labọ ph̄o, mu pa l'eka ph̄o t̄ukposhia l'atatip̄hu unu. ¹⁸ Mu byakwa adaa kp̄urumu l'ip̄hu Chipfu ọzo; n̄o ụkporo abalı labọ; eswe l'enyashi; ophu mu eriduru nri; ophu mu anguduru mini. O b̄uru iphe, kp̄aru iya nū b̄u iphe-ẹji, unu meru l'ip̄hu Chipfu; shi nno kpatsua ya ẹhu-eghu. ¹⁹ Nd̄z̄u oke ẹhu-eghu Chipfu shiwaa rwuta mu; noo kele ẹhu ḡhutabewaru iya eḡhu k'oph̄u o shiwaa abya unu emebyishi. Obenu lẹ Chipfu mechaa n̄gaberu mu nch̄i teke ono kwaph̄o. ²⁰ Er̄onu shikwaph̄o kpatsua Chipfu ẹhu-eghu; k'oph̄u o shikwaph̄o abya iya emebyishi. Mu pfukwar̄up̄ho nū Chipfu l'iswi ẹhu iya. ²¹ Mu bya eworu iphe ono, unu gude mee iphe-ẹji, b̄u iya b̄u nwesw̄i ono, unu kp̄uru ono woru kp̄oo ọku; bya eworu iya tsukposhia; bya egwee ya; ọ dū rwukuru rwukuru ḡ'urwuku. Mu woru urwuku iya ono w̄uru ye lẹ ngele ono, shi l'úbvú as̄oshi ono.

²² "Unu kpatsukwar̄up̄ho Chipfu ẹhu-eghu lẹ Tabera; m̄e lẹ Masa; m̄ekwapho lẹ Kiburotu-Hatava. ²³ O be teke Chipfu gb̄e lẹ Kad̄eshi-Baneya zia unu; s̄u g'unu t̄uḡbua je alw̄uta al̄i ono, ya n̄uru unu ono; unu kwefu ike j̄ika eme iphe, Chipfu, b̄u Chileke unu s̄uru g'unu mee. Unu j̄ika akp̄oru obu ye l'eka o n̄o; j̄ika eme op̄fu iya. ²⁴ Eshikp̄oo teke mu beberu maru unu b̄e unu gudeep̄ho ekwefuru Chipfu ike byas̄u nta-a.

²⁵ "Iphe, mu gude daa kp̄urumu n̄odu l'ip̄hu Chipfu ụkporo abalı labọ; eswe l'enyashi ph̄o; bukwa l'ọo lẹ Chipfu s̄uru lẹ ya e-mebyishi unu. ²⁶ Mu pfuru nū Chipfu s̄u: 'Ḡube Nnajiup̄hu, b̄u Chipfu; jiko te emebyishishinu ndu b̄u nkengu; bya ab̄uru okiphe ngu, i gbafutaru l'ike-ọkp̄u ngu; bya egude ọkp̄ehu ngu dufuta l'al̄i Ijiputu. ²⁷ Jiko nyatan̄u ndu-oz̄i ngu; mb̄u Ẹbirihamu; waa Ayizaku; waa Jiékopu! Te eleshinu ḡ'ejo-ọkpoma ndu-a; waa ẹjo-iphe ph̄e; m̄e ḡ'iphe-ẹji ph̄e habe shii! ²⁸ Odumeka b̄e ndu ono, i dufutaru anyi l'al̄i ph̄e ono a-s̄ukwa l'ọ kwa lẹ Chipfu ta ad̄udu ike edurwu ph̄e al̄i ono, o kweru ph̄e ukwe iya ono; t̄eme ndu ono dū iya ash̄i; meru iphe, o dutaru ph̄e bya egbushia l'echiḡgu. ²⁹ Obenu l'ep̄he ta ad̄udu ngu ash̄i; ep̄he gb̄echia b̄uru ndu nkengu; b̄uru okiphe ngu, i gude eze ike ngu; m̄e agburehu ngu dufuta.' "

10

Bachibachi mkpuma k'ẹbo (Awu 34:1-10)

¹ "O b̄uru teke ono b̄e Chipfu s̄uru mu: 'Je awata mkpuma labọ, dū bachibachi ḡe ke mb̄u ph̄o gude nyipfuta mu l'eli úbúvú. T̄eme l'i gudekwaph̄o oshi k̄uta okpoko. ² Mu e-wota iphe, e shi dee lẹ mkpuma ke mb̄u ph̄o, i t̄ukporo ph̄o dee ya. L'i ch̄ita iya ep̄henebo yee l'ime okpoko ono.'

³ "Noo ya; mu gude oshi akesh̄a r̄uta okpoko ono; bya awata mkpuma labọ, dū ḡe ke mb̄u ph̄o. Mu gude mkpuma labọ ono l'eka nyihu eli úbúvú ono. ⁴ Chipfu bya eworu iphe, o shi dee lẹ mb̄u ph̄o; woru dep̄hu az̄u lẹ mkpuma ono, b̄u iya b̄u ekemu iri ono, ọ gb̄e l'ime ọku l'eli úbúvú mee g'unu madzuru lẹ mb̄oku ono, unu dzukọberu ono; bya eworu iya nū mu. ⁵ Mu bya eshi l'eli úbúvú ono nyizeta; woru mkpuma ono ye l'ime okpoko ono, mu r̄utaru ono, b̄u iya b̄u ḡe Chipfu t̄uru mu ekemu ḡe mu mee ya. Mkpuma ono n̄okwa l'ime okpoko ono nta-a."

⁶ Ndu Ízurelu shi lẹ wẹlu ndu Jiakanu jerwua Moserotu. O bọru l'ẹka ono bẹ Eronu nwuhuru; e lia ya. Eleyaza, bu nwa iya nwoke bọru onye uke nochia ẹnya iya. ⁷ Ẹphe gbẹ l'ẹka ono jeshia Gudugoda. Ẹphe shi Gudugoda; o bọru phẹ eje Jiọtubata. Alì k'ono bu ẹka ngege dughbaa. ⁸ O bọru teke ono bẹ Chipfu hotaru okpa-ìpfu Lívayi dobe iche; g'ẹphe pajẹ okpoko ogbandzu yẹbe Chipfu; waa g'ẹphe pfujeru l'ìphu yẹbe Chipfu ejeru iya ozi; waa g'ẹphe gudeje ẹpha iya gọo ọnu-oma. Ẹphe emekwa iya byasụ ntanu-a. ⁹ O bọru iphe ono kparu iphe, oshilokpa Lívayi te nweđu okiphe l'ẹka unwanu phẹ ndu ọphuu nọ. O bọru Chipfu bu okiphe phẹ, bu iya bu iphe, Chipfu, bu Chileke ngu kweru iya ukwe iya.

¹⁰ "Noo ya; mu byakwa anọo l'eli úbvú ono ukporo abalì labọ; eswe l'enyashi; gẹ mu nọru kẹ mbụ phọ. Chipfu ngabekwaru mu phọ nchì g'o ngabẹru mu ọgiya ọphuu. Ọphu o mebyishieduru unu. ¹¹ Chipfu sụ mu: 'Tughua je edua ndu Ízurelu g'ẹphe je enworu alì ono, mu riburu angu lẹ mu a-nụ nna phẹ oche ono.' "

Tsujẹ Chipfu ebvu

¹² "Oo ya bu lẹ-a; unubẹ ndu Ízurelu; ?bubaa gunu bẹ Chipfu, bu Chileke unu ele ẹnya g'unu mee, abudu g'unu tsujẹ Chipfu, bu Chileke unu ebvu; unu etsokota ọzo iya g'ọ ha; unu eeye ya obu; gude obu unu g'ọ ha; yee ndzụ unu l'ophu ejeru Chipfu ono, bu Chileke unu ozi. ¹³ Ozo bu g'unu meje iphemiphe, Chipfu suru g'e meje; waa iphe, o toru okpa iya sụ g'e tsoje; mbụ ekemu-a, mu aturu unu ntanu-a; g'ọ duru unu lẹ ree. ¹⁴ Unu lewaru ẹnya; eligwe; yee imigwe, noghataru eligwe bukwa Chipfu, bu Chileke unu nwe iya. Eliphe bukwarupho nkiya; mekpoo iphemiphe, nọ iya nụ. ¹⁵ O buẹpho lẹ Chipfu bẹ nna unu oche phẹ dọepho l'obu; k'ophu o yeru phẹ obu; bya ahota oshilokpa phẹ; ọphu o hotaduru ohozo, noghbaa nụ; g'ọ duna ntanu-a. ¹⁶ Oo ya bu lẹ-a; unu bunaa onwunu úbvú; bufu akpapyi ọphu nọ unu l'ime obu; ba apfubehe olu kanganaa; ¹⁷ kele Chipfu, bu Chileke unu bukwa Chileke, ka agwa, nokota nụ; bya aburu Nnajiuphu, kakota iphe, bukpo ndu bu nnajiuphu. O bu Chileke, parụ ẹka bya adu akpabiri; du ebvu l'ẹnya; ọphu o dudu onye ooleje ẹnya l'iphu; teme ọphu o ridu uphalazu. ¹⁸ Oo yebedua ahajeru ndu enwedu nna; yee unwanu, ji phẹ anọedu enge. Ndu lwaru alwalwa bẹ ooyeje obu; azu phẹ lẹ nri; yee iphe, anma l'upfu. ¹⁹ Oo ya bu lẹ-a; unu yekwa ndu lwaru alwalwa obu; noo kele unubedua shikwapọ bọru ndu lwaru alwalwa l'alì ndu Ijiputu. ²⁰ Unu tsujẹ Chipfu, bu Chileke unu ebvu; o bọru iya bẹ unu a-nọdu ejeru ozi kpoloko; bọru iya bẹ unu a-kukuru; bọru ẹpha iya bẹ unu e-gudeje eri angu. ²¹ Oo yebedua bẹ unu a-nọduje aja ajaja; o bọru iya bu Chileke unu, bu onye meru unu eze iphe-a, du ebvu l'ẹnya-a, bu ọphu unu gude ẹnya unu huma-a. ²² Nna unu oche phẹ bẹ teke ẹphe laru alì ndu Ijiputu bu umadzu ukporo ẹto l'iri bẹ ẹphe du; obenu lẹ nta-a bẹ Chipfu, bu Chileke unu mewaru; unu du gẹ kpokpode, nọ l'igwe; o bọru g'unu habe igwe."

11

Eye Chipfu obu; anuru iya opfu

¹ "Oo ya bu lẹ-a; yee Chipfu, bu Chileke ngu obu; meje iphe, o karu ngu g'i meje; l'i meje iphe, o toru okpa iya sụ g'e tsoje; mẹ iphe, o suru g'i meje; meje ekemu iya tekenteke. ² Ọphu unu a-maru ntanu-a bu ọwa-a. Ndu mu efuluru iphe-a ta abukwa unwu unu; ndu ata amadu; ọphu ẹphe ahumajeduru ahuhù ono, Chipfu, bu Chileke unu huru unu ono; ọzo akpabiri iya; ọzo ike mẹ okpehu iya; ³ waa iphe-ohubama iya ono; waa iphe ono, o meru l'alì ndu Ijiputu l'ophu ono; mbụ iphe, o meru Fero, bu eze ndu Ijiputu; yee alì iya l'ophu; ⁴ waa iphe ono, o meru ndu ojogu ndu Ijiputu; mẹ inya phẹ; mẹ ugbo-inya phẹ; waa g'ọ gude mee gẹ Eze-enyimu Uswe-uswe bya utso byapyabẹ phẹ teke ono, ẹphe achi unu ọso ono; teme waa gẹ Chipfu mecharu gude mee; ẹphe bukotaru mkpurupata byasụ ntanu-a; ⁵ mekpoo iphemiphe ono, o meru unu l'echięgu gbiriri jasụ unu byarwuta ẹka-a ono; ⁶ waa iphe ono, o meru Detanu; yee Abiramu; unwu Eliyabu, bu nwa Rubeu; teke ono, alì saru onu l'echilabọ ndu Ízurelu lwekọta; ẹphe lẹ ndibe phẹ g'ẹphe ha; mẹ ulo-ekwa phẹ; mekpoo iphe, dzu ndzụ ọphu bu nkpehe. ⁷ Oo unubedua gude ẹnya unu humakota eze iphe ono, Chipfu mekotaru ono.

⁸ "Oo ya bu; unu tukọ ekemu, mu aturu unu ntanu-a dobekota. Oo ya bu g'ike adukwanu unu; g'unu je alwuta alì ono, unu abya ada ẹnymu Jiordanu eje enworu ono. ⁹ Teme g'unu enwekwarupho ndzụ ogologo l'alì ono, Chipfu riburu nna unu phẹ angu lẹ ya a-nụ phẹ; yele awa phẹ ono; mbụ alì ono, mini era-eswi; yee manụ-enwu asọ gborogboro ono; ¹⁰ kele alì ono, unu eje anata ono ta adukwa g'alì Ijiputu, bu ẹka

unu shi lufuta, bu eka unu shi akoje iphe l'ali l'onwunu; unu ejee l'okpa unu je agbaa ya mini g'aagbaje l'eka a koru ekwo-ophe-a. ¹¹ Obenu l'ali ono, unu eje enworu ono bu ali, du ubvu ubvu; bya enweru nsuda nsuda; o buru igwe edzeje mini agba iya l'onwu shokoshoko. ¹² Oo ali, Chipfu, bu Chileke unu nwuberu enya. Mbụ l'enya Chipfu, bu Chileke unu adujeepho l'ali ono mkpurumkpuru; mbụ e -shi le mgbube ishi apha jasu l'abvubu iya.

¹³ "K'ophu bu le; o -buru l'unu kwetarụ mee ekemu, mu aturu unu ntanụ-a, bu iya bu g'unu yee Chipfu, bu Chileke unu obu; unu egude obu unu g'o ha; me ndzu unu l'ophu jeeru iya ozi ¹⁴ be Chipfu e-me g'igwe dzejeru mini l'orwuberu iya wushiru unu l'ali unu; o -dzeeru unu mini ishi-apha; l'o dzekwapho mini ụla-apha; k'ophu onyenonu a-kpata iphe, o meberu l'ali; mbụ g'i gbuta ereshi ngu; kua mee ngu; mee manụ ngu. ¹⁵ Oo-me g'eswa du l'egu ngu; g'eswi ngu taje; k'ophu ji-nodu eri nri eriji epho. ¹⁶ Unu kwabekwaru onwunu enya; g'e te depfu unu g'unu dakobe wata ejeru agwa ozi baaharu phe eja. ¹⁷ Unu -mee ya nno be Chipfu a-tukoshikwa unu oke ehu-eghu iya; l'o woru imigwe guchia g'igwe te edzehe mini. Ophu o nweedu iphe, a koberu l'ali, emehuba emehu. O to dudu g'a no-beru; unu aburu mkpurupyata l'eguru ali ono, Chipfu abya unu anunu ono.

¹⁸ "Oo ya bu le-a; unu woru opfu-a, mu epfuru unu ntanụ-a kwachia l'ime obu unu; yefua le ndzu unu. Unu gbaru iya l'eka g'o buru iphe-ohubama; l'o kejekwarupho unu l'egedegee iphu g'o buru unu iphe-ohubama. ¹⁹ Unu zije iya unwegirima unu. I -nodu l'ibe ngu l'i bo iya l'uja; teke iije l'uzo l'ibo iya. I -zee azee l'ipfu iya; teke j gbalihuru l'i pfukwa iya pho. ²⁰ Li dekwaa ya pho l'oshi mgo ulo ngu; waa l'oshi mgo oguzo ngu. ²¹ Oo ya bu k'ophu gu l'unwegirima ngu a-ka nka l'ali unu, Chipfu riburu angu le ya a-nu nna ngu oche phe ono; g'ephe buru jasu teke mgboko a-no-beru.

²² "Kele-a; o -buru l'unu tukoru ekemu-a, mu aturu unu g'unu dobe-a tsokota; mbụ g'unu ye Chipfu, bu Chileke unu obu-a; tsoo uzo iya; chiru upfu kwee ya; ²³ be Chipfu a-chifukwaru unu ohamoha, no unu l'iphu ono. Unu a-chifu oha, kagbaa unu shii; bya aka unu okpehu; buru l'ali phe. ²⁴ Eka unu wotawaru okpa unu zobe a-buru k'unu; mbụ a -gbel'echiegu rwua ubvu ubvu Lebanonu; yee a -gbel'enyimu Yufuretitu rwua eze-enyimu uzo enyanwu-ariba. ²⁵ O to dudu onye byaru adu ike akpafu unu l'iphu; kele Chipfu, bu Chileke unu e-me g'a tsuje unu ebvu l'ali ono l'ophu. Mbụ l'iphe, bukpo eka unu zoru okpa be ndzu-agugu e-rwutaje phe, bu iya bu iphe, o kweru unu ukwe iya.

²⁶ "Unu lenu! Ntanụ-a be mu edoberu unu onu-oma; yee mburonu. ²⁷ Oo-buru onu-oma duru unu; me o -buru l'unu ngaberu nchi mee ekemu Chipfu, bu Chileke unu, bu iya bu ekemu, mu aturu unu ntanụ-a. ²⁸ Oo-buru mburonu duru unu; me o -buru l'unu jikaru eme ekemu Chipfu, bu Chileke unu-a; unu bya agbaka azu l'uzo-a, mu aturu unu ekemu iya ntanụ-a; su g'unu shije-a; je etsoaha agwa ozo, bu ophu unu amahaada. ²⁹ Su-a; teke Chipfu, bu Chileke ngu dubaeru ngu pho l'ali ono, unu eje enworu ono; teke ono be unu e-pfufuta k'onu-oma pho l'ubvu Gerizimu; waa k'atu onu pho l'ubvu Ebalu. ³⁰ Ubvu ono ephenebo nepho me a dafuta enyimu Jidanu. O no l'eka uzo gbororo ono ibe iya ophu enyanwu aribaje; le mgboru ibe iya ophu oshi More pfugbaaru; mbụ l'ali ndu Kéanu, bu le nsuda Araba; le mgboru mkpukpu Gilgalu. ³¹ Nta-a be unu abyawaa ada enyimu Jidanu je g'unu nworu ali ono, Chipfu, bu Chileke unu abya unu anunu ono. Unu -natae ya pho nworu; ³² unu kwabekwa enya mekotaje iphe, Chipfu toru okpa iya su g'e tsoje; waa iphe, o suru g'e meje, bu ophu mu egoshi unu ntanụ-a."

12

Oru-ngweja ke Chipfu

¹ "Owaa bu iphe, Chipfu toru okpa iya su g'e tsoje; waa iphe, o suru g'e emeje, bu iphe, unu e-leta enya; meje okpobe ememe l'ali ono, Chipfu, bu Chileke nna unu phe anu unu g'o buru k'unu jasu g'unu a-no-beru l'eliphe-a. ² Unu tukokpo eka ohamoha ono agwaje agwagwa mebyishicha; mbụ oha ono, unu eje enworu ali phe ono. Unu mebyishicha agwa, ephe agwaje l'eli ubvu, ha shii; me l'eli ubvu, ha nwanshii; me le mkpula oshi, jaru ajaja. ³ Unu toko oru-ngweja phe nwukposhia; unu atuko mkpuma, ephe doberu nsu tsukposhia; tsua itso Ashera phe oku. Unu tukokwapho nteke agwa phe gbujishia; g'epha iya chihuchaa; g'o to duheko adudu ophu l'eka ono.

⁴ "O to bukwa g'ephe emeje k'agwa phe bu g'unu e-meje ke Chipfu, bu Chileke unu. ⁵ Iphe, unu e-mechia bu g'unu cho eka Chipfu, bu Chileke unu a-hota l'okpa-ipfu unu g'o buru eka ee-dobe epha iya; l'o buru iya eburu. O buru eka ono be unu e-jeje. ⁶ Ngweja-akpo-oku; me ngweja mmanu ozo; me oke-lanu-l'uzo-iri; me iphe ozo, unu nuru iya;

mẹ iphe, unu riburu angu anunu; waa ngweja onye turu obu iya onyo; mẽ nwa eswi yee aturu, bu okpara l'ephe ne iya; bukota l'eka ono be unu a-tukoje iya wota bya anu. ⁷ O buru l'ataphu Chipfu, bu Chileke unu l'eka ono be unu le ndibe unu a-tukoje nodu ria nri. Ehu atsojekwapho unu l'iphemiphe, unu kuberu aka k'ememe; noo kele Chipfu, bu Chileke unu kebwaru unu l'oma.

⁸ "G'o to bukwaru g'anyi eme l'eka-a ntanu-a bu g'unu e-meje l'eka ono. L'eka-a be onyenonu anoduje eme iphe, du iya ree l'enya nkiya. ⁹ Noo kele nta-a be unu teke erwudu aka unu a-tuta unme, bu aka Chipfu, bu Chileke abya unu anunu g'o buru okiphe unu. ¹⁰ Ole unu -daephe enyimu Jiordanu je eburu l'alj ono, Chipfu, bu Chileke unu abya unu anunu ono; mbu o -meephe; unu nweru onwunu l'eka iphe, bu ndu ohogu unu, bupheru unu mgburugburu; k'ophu unu bu le nchi-odoo; ¹¹ o buru teke ono be unu e-wotaje iphemiphe-a, mu tushiru unu l'ekemu-a gude bya l'eka ono, Chipfu, bu Chileke unu a-hotaja g'e dobe epha iya; l'o buru iya eburu. Iphemiphe ono bu iya bu ngweja-akpo-oku; waa ngweja mmanu ozo; mẽ oke-lanu-l'uzo-iri; mẽ iphe ozo, unu anu iya anunu; mekpoo iphe, kachaa ree l'iphe, unu nweru enweru, bu iphe, unu riburu angu l'unu anu Chipfu. ¹² O buru l'ataphu Chipfu, bu Chileke unu ono be unu a-noduje; tee eswa. Unubedu l'onwunu; waa unwu unu unwoke; mẽ unwu unu unwanyi; waa ohu unu unwoke; mẽ ohu unu unwanyi; waa ndu Livayi, bu le ndu-unu, bu ndu ophu adudu alj aka a nuru phe; ophu o dudu iphe, ephe ketaru g'o buru okiphe phe. ¹³ Unu kwabekwa enya g'o to buephe aka du unu ree be unu e-jeje anodu gwee ngweja-akpo-oku. ¹⁴ G'eka unu e-gweje ngweja-akpo-oku ono bukwarupho l'eka Chipfu a-hotaja l'okpa-ipfu unu nanu. O buru aka ono be unu a-tukoje iphemiphe-a, mu turu unu ekemu iya-a emekota.

¹⁵ "Ole o bu; unu gbujekwaa anu, du unu ree; taa le mkpukpu le mkpukpu unu g'o ha; mbu iphe, bukpo anu, guru unu egu atata. Oo ge Chipfu, bu Chileke kebeberu nemadzu l'oma bu g'oo-tabejeru. G'onye duibe ree; ozo onye aaso nso tajekwa iya ro. G'a taje iya g'o bu mgbada; ozo umoro be aata. ¹⁶ O buephe g'unu ta tajekwa mee ya; unu wushijekwa iya l'alj g'onye wushiru mini. ¹⁷ Ophu unu anodujekwa l'oma mkpukpu unu ria iphe, a turu oke-lanu-l'uzo-iri l'ereshi unu; ozo mege unu; ozo manu unu; ozo nwa mbu, o nwuru mbu eswi unu; ozo iphe-edobe unu ozo; ozo iphe, onye kweru ukwe iya; ozo iphe ngweja, nemadzu turu obu iya onyo anu; ozo iphemiphe ozo, du iche, a nuru anunu. ¹⁸ Ochia g'unu noduje l'iphe Chipfu, bu Chileke unu rije iya; mbu l'eka ono, Chipfu, bu Chileke unu a-hotaja ono. Unubedu l'onwunu e-rije iya; waa unwu unu unwoke; waa unwu unu unwanyi; waa ohu unu ke nwoke; waa ohu unu ke nwanyi; waa ndu Livayi, bu le mkpukpu unu. Unu noduje l'iphe Chipfu, bu Chileke unu tee eswa iphemiphe, unu kuberu aka k'ememe. ¹⁹ Unu kwabekwa enya g'unu ta akwasweru ndu Livayi enya jasukpo g'unu a-no-beru l'alj unu ono.

²⁰ "Chipfu, bu Chileke unu -meephe g'oke alj unu ka shii, bu iya bu iphe, o kweru unu ukwe iya; onye egu anu agu; o -nonyaa bya asu: 'Anu agukwa mu!' G'onye ono takwaa ya g'ooгу iya. ²¹ O -buru l'eka Chipfu, bu Chileke unu a-hotaja g'o buru aka oo-dobe epha iya be paru enya; oo ya bu g'onye obu gbua eswi iya obu; ozo iphe-edobe iya obu, bu ophu Chipfu nuru iya, bu iya bu ge mu turu iya unu l'ekemu ono; onye obu anodu l'oma mkpukpu unu taa ya g'o guru iya. ²² O buephe g'aataje mgbada; ozo umoro bu g'unu a-taje iya. Ge ndu aaso nso; waa ndu a ta sodu nso tukojekwa taa ya. ²³ O buephe g'unu kwabe enya g'unu te erije mee ya; kele oo mee bu ndzu. Oo ya bu; unu te erijekwa ndzu iphe; taa anu iya. ²⁴ Unu be rijekwa mee-iphe. Unu wushijekwa iya g'onye wushiru mini. ²⁵ Unu be erijekwa iya; k'ophu oo-duru unu le ree; duru unwu unu le ree, bu ndu a-nodu etso unu l'azu; kele unu eme iphe, pfuru oto l'iphe Chipfu. ²⁶ Obenu l'iphe ono, unu doberu Chipfu nso ono; yee iphe ono, unu kweru ukwe iya ono be unu e-gudeje je l'eka Chipfu a-hotaja. ²⁷ Eka unu e-gweje ngweja-akpo-oku; mbu anu obu mekpoo mee ya; l'a-buru l'eli oru-ngweja ke Chipfu, bu Chileke unu. L'a g'abshi mee-iphe ono l'eli oru-ngweja Chipfu, bu Chileke unu ono; unu eworu anu iya taa. ²⁸ Unu kwabekwa enya; mekotaje iphe, bu opfu-a, mu epfu anu unu; aturu iya unu l'ekemu-a; k'ophu oo-duru unu le ree; duru unwu unu, etso unu l'azu ree jasu l'ojeje; kele unu eme iphe, pfuru oto l'iphe Chipfu, bu Chileke unu.

²⁹ "Teke ono, Chipfu, bu Chileke unu e-me g'ephe chihu l'ataphu unu; mbu ohamoha ono, unu eje enworu alj phe ono; unu bya anochia enya phe; bya ebuchia alj phe; ³⁰ unu kwabekwaru onwunu enya me a lwephe ndu ono l'iphe unu: g'a ta kwaru unu ye g'unu wata anwu aka phe; mbu g'unu wata akpa ishi agwa phe; jiahaa su: '?Denu g'ohamoha-a egudeje abaru agwa phe eja; g'anyibedu awata eme g'ephe emeje.' ³¹ Unu ba abajekwaru Chipfu, bu Chileke unu eja g'ephe abajeru agwa phe; kele o bukwapho ahuma ahuma, Chipfu kporu ashi be ephe emejeru agwa phe; mbu l'unwu phe unwoke; yee unwu phe unwanyi be ephe akpojechaa oku; nu agwa phe.

³² “Sụ-a; iphemiphe-a, mu aturu unu ekemu iya-a; unu letakwa ęnya mee ya. Unu te eyekwa iya iphe; ọphu unu ahabọtakwa iya iphe!”

13

Abaru agwa ọhozo ęja

¹ “Q -buru l’o nnyaaaru; onye shi l’echilabọ unu bya aburu onye mpfuchiru; ọzoo ọ-rwọ-nrwọ; ọ bya emeaharu unu iphe-ọhubama; ọzoo iphe-ọhumalenya; ² e mecha; iphe-ọhubama ono; waa iphe-ọhumalenya ono vwa g’o pfuru iya; ọ bya epfuahaaru unu sụ: ‘Unu g’anyi tsopyabę agwa ozo, unu amahaada je awata phe ejeru ozi’; ³ unu ta angakwa nchị l’opfu ęgube onye mpfuchiru ono; ọzoo opfu ọ-rwọ-nrwọ, du nno; kele ọ kwa Chipfu, bu Chileke unu ahụ unu ama ę ya maru: ?unu gude-a obu unu g’o ha; mę ndzụ unu g’o ha yee Chipfu, bu Chileke unu obu? ⁴ Q kwa Chipfu, bu Chileke unu bu onye unu e-tsojeru; ọ buru iya kpoloko kpeekpu bu onye unu a-tսje ebvu. Unu doberę ekemu iya; ngabejeru iya nchị; jeeru iya ozi; chijeru upfu kwęe ya. ⁵ G’e gbukwaa onye mpfuchiru ono; ọzoo ọ-rwọ-nrwọ ono egbugbu; noo kele o ziru unu g’unu kwefu ike; haa etso Chipfu, bu Chileke unu, bu onye dufutaru unu l’alị Ijiputu; bya agbafuta unu l’alị ęka unu shi buru ohu ono. Onye ono bu iphe, oome bu g’o kposhia unu g’unu te tsoshi ọzo ono, Chipfu turu unu ekemu g’unu tsoo ono. Q kwa ęgube ono be unu e-shije wofu ejo-iphe l’echilabọ unu.

⁶ “Q -buru nwune ngu; mbu onye gu l’iya shi le ne lanu; ọzoo nwa ngu nwoke; ọzoo nwa ngu nwanyi; ọzoo nyee ngu, du ngu l’obu; ozo ęguru ọnyà ngu, gu l’iya nọ le ndzụ; byapfutaru ngu le mpya bya emeahaa g’o rata ngu g’unu je awata ejeru agwa ọzogba ozi; mbu agwa, gubedua l’onwongu amahaada; ọphu nna ngu phe amahadaa ya; ⁷ mbu agwa ndu bupheru unu mgburugburu; ndu ọphu nọ unu ntse; mę ndu ọphu nọ unu ęnya; jasukpoo l’ęka igwe beru; alị beru. ⁸ Unu te kwetakwa iphe onye ono pfuru; ọphu unu angabekwaru iya nchị. Unu ta aphukwaru onye ono obu-imemini. Unu te edobekwa iya ndzụ; ọphu unu ewohakwa onye ọbu ewoha. ⁹ Unu gbukwaa onye ọbu egbugbu. ęe gubedua vuru ọzo dabę iya ęka onwu l’ęhu; temanu ndu ọphuu l’opfu awupyaabewa iya ọ. ¹⁰ Unu gude mkpuma tugbua ya; kele o meru g’o dufu unu l’ęka Chipfu, bu Chileke unu, bu onye dufutaru unu l’alị Ijiputu, bu ęka unu shi buru ohu. ¹¹ Qo ya bu ęe ndu İzurelu l’opfu anuma iya tsuhu ebvu; ọ tọ duedu onye byaru emebaa ejo-iphe, du g’ono l’echilabọ unu.

¹² “Q -buru l’unu shi le mkpukpu lanu l’ime mkpukpu le mkpukpu ono, Chipfu, bu Chileke unu a-nu unu g’unu buru ono numa; ¹³ l’o duru ndu bu ọgalemkpa, nọ iya nu; ọ buru l’echilabọ unu be ęphe shi; bya erwutawaa ndu bu le mkpukpu ono; sụ phe: ‘Unu g’anyi je awata ejeru agwa ozo ozi’; mbu agwa, unu amahaada; ¹⁴ unu kpakwaa ishi; bua ęka iya ọkpobe ebubu; jja aji mkponwu mkponwu. Teke e mechaarọ ọ buru eviya; iphe ọbu mee ememe eviya; mbu l’ęjo ahuma, du nno meru l’echilabọ unu; ¹⁵ unu egude ogu-echi gbushikota ndu bu le mkpukpu ono; mebyishikota iya g’o ha; mekpoo iphemiphe, nọ l’ime iya; mekpoo iphe-edobe nọ iya nu; unu gude ogu-echi gbushichaa ya. ¹⁶ Unu abya atuko iphemiphe, nọ le mkpukpu lwua; bya akube l’oma edupfu mkpukpu ono. Unu eworu mkpukpu ono; yee iphemiphe, nọ iya nu kpo ọku; g’o buru ngweja-akpo-ọku l’opfu, a nuru Chipfu, bu Chileke unu. ęe mkpukpu ono bukwaru ikpozu jasụ l’ojejeje; ọphu a kpu-phukwa iya azu ọzo. ¹⁷ G’o tọ dukwa iphe ono, e doberu k’emebyishi ono mę nanu, aa-huma nemadzu l’ęka; k’opfu Chipfu e-woru onwu-phuruphuru oke ęhu-ęhu iya ono sephu azu; imemini unu adu iya; l’o phuaru unu obu-imemini; l’o mee unu aka igwerigwe, bu iphe, o rifuru nna unu oche phe angu iya; ¹⁸ m’o -buru l’unu ngaberu Chipfu, bu Chileke unu nchị; doberkota ekemu iya-a, mu aturu unu ntanu-a g’o ha; bya emekwapọ iphe, pfuru oto l’ęnya Chipfu, bu Chileke unu.”

14

*Nri, aaso nso; yee nri,
a ta sodu nso
(Uke 11:1-47)*

¹ “Q kwa unu bu unwu Chipfu, bu Chileke unu. Unu te eyebatajekwa onwunu ọnyà l’ęhu; ọphu unu akpshijekwa onwunu ęgbushi onu-iphu mę unu -nodu akwa nemadzu. ² Noo kele unu bu ọha, duru Chipfu, bu Chileke unu nso; teme le Chipfu shiwa l’echilabọ ọha, nọ l’eliphe mgburugburu hota unu dobe g’unu buru ọha, bu yebedua kpoloko nwe unu.

³ “Unu te erijekwa iphe, bu ẹbyi. ⁴ Waa anu, unu a-taje bu owa-a: eswi; waa aturu; waa eghu; ⁵ waa ele; waa anigo; waa eghu-oswa; waa atsu; waa aturu-oswa. ⁶ Unu taje iphe, bu anu, nweru ujarabvu-okpa; bya anwafutaje nri taphu azu. ⁷ Ole o bu; anu ophu anwafutaje nri taphu azu; ozoo ophu nweru ujarabvu-okpa, unu ata tajeđu bu: inya-kamelu; waa nggamachi; waa nchi-ogba. Ndu k'ono bu anu, unu a-nodu aso nsọ; noo kele onwafutaje nri taphu azu; obenu l'o to nwedu ujarabvu-okpa. ⁸ Ezi bukwapo anu, unu a-nodu aso nsọ; a makwaru-a l'o nweru ujarabvu-okpa; obenu l'o to nwafutajedu nri taphu azu. Unu ta taje kwa anu iya; ophu unu edenyijekwa odzu iya ẹka.

⁹ “Iphe, bu le mini be ophu unu a-taje bu ophu nweru m̀kpó yee ekiri. ¹⁰ Ndu ophu enwedu m̀kpó yee ekiri bukwa anu, unu a-nodu aso nsọ; unu ta ataje kwa iya.

¹¹ “Iphe, bukpo ẹnu, a ta sodu nsọ; unu taje iya. ¹² Ole ndu ophu unu ta atajeđu bu: ugo; waa udele; waa udele-oji; ¹³ waa ẹgbé l'udu iya l'udu iya; waa ivu; ¹⁴ mekpoo okpoko-ohà l'udu iya l'udu iya; ¹⁵⁻¹⁷ waa mgbashi-ujiku l'udu iya l'udu iya; waa ẹnu golu; waa okpo-ngwere l'udu iya l'udu iya; waa ugo-mini; waa ogu-ikporo; ¹⁸ waa eze oku-eswi-uda; waa apyari-nhoko l'udu iya l'udu iya; waa ovu; waa utsu-nwankuta.

¹⁹ “Iphe, bukpo ogu, furu ẹba bukotakwa anu, unu a-nodu aso nsọ; unu ta ataje kwa iya. ²⁰ Obenu l'iphe, bukpo iphe, furu ẹba g'o ha, a ta sodu nsọ be unu a-takotaje.

²¹ “Unu ta ataje kwa iphe, nwuhuru anwuhu. Unu nuje iya ndu lwaru alwalwa, bu le ndu unu g'ephe taa. Ozoo unu eje eree ya ndu ohozo. Kele unubedua bu ndu duru Chipfu, bu Chileke unu nsọ.

“Unu te egudejekwa mini-ẹra ne eghu shia nwa iya.”

Oke-lanu-l'uzo-iri

²² “Unu nujekwa oke-lanu-l'uzo-iri l'iphemiphe, unu kpataru l'opfu unu aphagapha. ²³ O kwa l'ataphu Chipfu, bu Chileke unu l'eka ono, oo-hota; dobe epha iya; buru iya eburu ono be unu a-noduje ria oke-lanu-l'uzo-iri ono, bu iya bu iphe, shi l'ereshi unu; waa le mee unu; waa le manu unu; waa l'iphe mbu, shi l'eswi unu; yee eghu unu me aturu unu; k'ophu unu e-shi nno nwuta atsu Chipfu, bu Chileke unu ebvu tekenteke. ²⁴ O -buru l'eka ono be paru unu enya; k'ophu bu le teke Chipfu, bu Chileke unu keberu unu l'oma shii; be unu ta adudu ike evukota iya eje ẹka ono, Chipfu a-hota g'o buru enya eka epha iya a-du ono; kele o paru unu enya; ²⁵ unu eree ya erere; reta iya okpoga; gudepyabe l'eka gude je eka ono, Chipfu, bu Chileke unu a-hota ono.

²⁶ “Unu -rwua; unu egude okpoga ono mee iphe, du unu ree; unu egude iya zuta eswi; ozoo gude iya zuta aturu; ozoo gude iya gaa mee; ozoo gude iya gaa iphe-angungu ozo, atsu atsutsu; ozoo zupoe ya pho iphe, du unu ree. Unu anodu l'iphu Chipfu, bu Chileke unu l'eka ono ria ya; tee eswa; unu le ndibe unu l'ophu. ²⁷ A bya le ndu Lívayi, bu le ndu-unu; unu ta akwasewkaru phe enya; noo kele o to dudu ali eka a nuru phe; ophu o dudu iphe, ephe ketaru g'o buru okiphe phe. ²⁸ Iphe, bukpo apha ẹto a-nwuta anwuta; me apha k'eto ono bvuje abvubu be unu a-chitakotaje oke-lanu-l'uzo-iri l'iphe, bu iphe, unu meberu l'ali l'apha ono; bya akubegbaa l'eka aa-kwakobechaa ya le ndu-unu; ²⁹ k'ophu ephe a-byaje bya eria rijia epho; mbu ndu Lívayi, bu ndu ophu adudu ali eka a nuru phe; ophu o dudu iphe, ephe ketaru g'o buru okiphe phe; waa ndu lwaru alwalwa; me ndu enweedu nna; waa unwanyi, ji phe angedu, bugbaa le ndu-unu. Oo ya bu ge Chipfu, bu Chileke unu ekebe unu l'oma l'iphemiphe, bu akanya, unu gude eka unu ese.”

15

Apha, onyemonye e-nweru onwiya

(Uke 25:1-7)

¹ “Iphe, bukpo apha esaa; me apha k'esaa ono bvuje abvubu be unu a-haje ugwo, e ji ejiji g'o laa nno. ² Waa gee-gudeje mee k'aha ugwo ono ba: G'onye jieru nwibe iya ugwo hajekwaaru iya ya. G'o to jeekwa anata onye Izurelu ibe iya ono; ozoo nwune iya ugwo ono; kele iphe, e kuru apha ono bu apha, Chipfu suru ge k'ugwo laa. ³ O -buru ophu onye ohozo ji ngu; jero je anata ono; obenu ophu dagbaru gu le nwune ngu; hakwaa eka l'ono.

⁴ “O to dukwa onye ukpa, byaru l'adu l'echilabo unu; kele Chipfu, bu Chileke unu a-kwatakwa kebe unu l'oma l'ali ono, oome ge ya nu unu g'o buru okiphe unu ono; ⁵ m'o -buru l'unu ngaberu Chipfu, bu Chileke unu nchi; leta enya; mekota ekemu-a, mu aturu unu ntanu-a. ⁶ Noo kele Chipfu, bu Chileke unu e-kebekwa unu l'oma, bu iya bu iphe, o kweru ukwe iya. Unu e-jieje ohamoha, du igwerigwe ugwo; ole unu ta abyadu ejita; teme unu aburu ishi ikpoto oha; ole o to dudu ndu byaru a-buru ishi unubedua.

⁷ “O -buru l’o nweru nwune unu, bu onye ukpa, unu l’iya tukọ buru le mkpukpu; l’ali-a, Chipfu, bu Chileke unu abya unu anunu-a; unu te edobekwaru iya okpoma mgbashi; ophu unu ekekwaru nwune unu ono, bu onye ukpa ono eka mbvu. ⁸ O chia eka be unu a-nodu asajeru iya okpobe asaru. Unu ejiejee iya ugwo, a-suru iya eme iphe, bu mkpa iya; ge mkpa obu ahahabe. ⁹ Unu letakwa enya g’ejo oriri ta abatajekwa unu l’obu ke g’unu su l’apha k’esaa, bu iya bu apha aa-ha g’ugwo-a laa dukwaa ntse; woru iphu gbanwuberu nwune unu ono, mkpa byaru ono; o to dudu iphe, unu anu iya. Onye ono a-kpokwaru Chipfu yeru unu; l’o buru unu iphe-eji. ¹⁰ Unu gudejekwa obu unu; nu iya iphe, o suru g’unu nu iya; ophu unu anodukwa agu aphu anu iya ya; kele Chipfu, bu Chileke unu e-gudekwa k’iphe ono, unu nuru iya ono kebe unu l’oma l’iphemiphe, unu turu ama ememe; mekpoo l’iphemiphe, unu yeru eka wata ememe. ¹¹ Kele ndu ukpa ta abyadi abvu abvubu l’ali-a. Noo g’o gude mu nodu aturu iya unu lekemu epfu su: Unu sajekwaaru unuwune unu eka okpobe asasa; yee ndu ukpa; me ndibe unu, no le mkpa l’ali unu ono.”

*Aha ndu bu ohu
g’ephe nweru onwophe
(Awu 21:1-11)*

¹² “O -buru l’o nweru onye Hiburu ibe ngu, i gbataru l’ohu; m’o -bu nwoke; ozo nwanyi; o jearu ngu ozi apha ishii; o -be l’apha k’esaa; hakwaa ya g’o laa; je enweru onwiya l’eka ngu. ¹³ Teke ono, i haru iya g’o shi ngu l’eka lasha ono; ta agbabeke iya eka oto. ¹⁴ Sakwaa eka asasa; nu iya iphe, shi l’eku ngu; me ophu shi l’ulo balu ngu; me ophu shi l’eka ikuje mee. Oo iphemiphe ono, Chipfu, bu Chileke ngu gude kebe ngu l’oma ono; bu iphe, ii-nu iya. ¹⁵ Unu nyatakwa l’unu shi buru ohu l’ali Ijiputu; Chipfu, bu Chileke unu bya agbafuta ono. O buru iphe ono meru iphe, mu aturu unu ekemu-a ntanu-a.

¹⁶ “Ole o bu; teke o bukwanu l’ohu ngu ono suru ngu le ya ta alufudu ngu l’eka; kele o yeru ngu obu; bya eyee ndibe ngu obu; teme gu l’iya du le ree; ¹⁷ l’i wota oji; dobe iya nchi le mgbo; kpofua; onye ono abwaruro ohu ngu jasuwaruroya. O bukwarupho egube ono be ii-mekwapho ohu ngu ke nwanyi. ¹⁸ G’aha ohu ngu g’o nweru onwiya te ejekwa ngu atsu l’ehu; kele ozi, yebedua nwekiya jeru ngu apha ishii ono kakwa shii ugbo labo; eme l’ozi, onye e butaru ebuta gege jeru ngu. I -mee ya nno; Chipfu, bu Chileke ngu ekebe ngu l’oma l’iphemiphe, iime.”

Anu, vuru uzo waa ekpa-nwa ne iya

¹⁹ “Iphe, bu eswi unu; waa aturu yee egbu unu; be nwa mbu, o vuru uzo nwua, bu okee ya be unu e-dobekotajeru Chipfu, bu Chileke unu iche. Unu te egudejekwa oke-eswi, bu iya vuru uzo waa ekpa-nwa ne iya eje ozi egu; ophu unu ebushijekwa aturu, bu iya vuru uzo waa ekpa-nwa ne iya eji. ²⁰ Apha g’apha be unu le ndibe unu a-noduje l’ataphu, Chipfu, bu Chileke unu taa ya; l’eka Chipfu a-hota. ²¹ Ole o -bukwanuru l’anu ono nweru eka iphe mebyiru iya; mbu l’o bu eniyeni; ozo l’otsu ishi; ozo l’o duru eka ozo, iphe mebyiru iya shii; unu te egudekwa iya gweeru Chipfu, bu Chileke unu ngweja. ²² Unu nodujekwa le ndu-unu taa ya. Unu taa ya g’aataje mgbada; ozo umoro-a. Onye aaso nso a-ta iya; onye duebe ree ataa ya. ²³ O buepho g’unu ta taje mee ya. Unu wushije iya l’ali g’onye wushiru mini.”

16

*Obo Ojehata
(Awu 12:1-20)*

¹ “Unu boje obo Ojehata ke Chipfu, bu Chileke unu l’onwa Abibu; noo kele o l’onwa Abibu ono be Chipfu, bu Chileke unu duru unu l’enyashi dufuta l’ali Ijiputu. ² Unu gwejeru Chipfu, bu Chileke unu ngweja Ojehata ono. O buru aturu; ozo egbu; ozo eswi be unu e-gudeje egwe ngweja ono l’eka Chipfu a-hota; dobe epha iya; buru iya eburu. ³ Unu te egudejekwa buredi, e yeru iphe, ekoje buredi taa ya. Ujiku esaa be unu a-taje buredi, e yeduru iphe, ekoje buredi, bu iya bu buredi iphe-ehuka. Noo kele o ephuru-oku be unu gude wufuta l’ali Ijiputu. Unu meje iya jasukpoo g’unu a-noberu gudeje nyata teke unu shi le Ijiputu wufuta. ⁴ G’o to dukwa onye aa-huma iphe, ekoje buredi l’ibe iya l’ali ono mgburugburu gbiriri jasu ujiku esaa ono abvu. Ophu e kwejekwa g’anu ono, e gburu l’uzenyashi mbu pho noo futa l’utsu.

⁵ “Unu ta nodujekwa le mkpukpu le mkpukpu ono, Chipfu, bu Chileke unu abya unu anunu ono bo obo Ojehata. ⁶ Eka ee-gweje iya bu l’eka ono, Chipfu, bu Chileke unu a-hota; dobe epha iya; buru iya eburu ono. Noo eka aa-noduje gwee ngweja Ojehata obu l’uzenyashi; me enyanwu ribaahaepho; l’egube teke ono, unu shi l’ali Ijiputu wufuta

ono. ⁷ Ọ buru ahuhu bẹ aa-hùje anụ iya taa l'ẹka ono, Chipfu, bụ Chileke unu a-họta ono. O -be l'utsu; onyenonu adakọbe lashia ibe iya. ⁸ Ujiku ishii bẹ aa-tajẹ buredi, e yeduru iphe, ekoje buredi; o -be lẹ mbọku k'ẹsaa; unu edzukọo l'iphu Chipfu, bụ Chileke unu. G'ọ tọ dukwa onye e-je ozi mbọku ono."

Ọbo-Idzu

(*Awụ 34:22; Uke 23:15-21*)

⁹ "Idzu ẹsaa bẹ unu a-gutajẹ dobe. Teke aa-watajẹ agụ idzu ono bụ mẹ a wataepho egbuta ereshi. ¹⁰ Noo teke unu a-bojeru Chipfu, bụ Chileke unu Ọbo-Idzu. A -nọdu abọ iya; g'onyenonu wotajẹkpooepho iphe, ọ turu obu iya onyo je anụ Chipfu; g'onyenonu nujeekwapho gẹ Chipfu, bụ Chileke unu kebeberu iya l'oma. ¹¹ Unu adoru l'iphu Chipfu, bụ Chileke unu; mee emereme; onyemonye yẹe unwegirima iya unwoke mẹ unwanyi; mẹ ohu iya unwoke mẹ unwanyi; mękpoo ndu Lívayi, nọ lẹ mkpukpu unu; mę ndu lwaru alwalwa; mę ndu enwedu nna; mę unwanyi, ji phẹ nwuhuwaru, bụ ndu unu l'ephe tukoru nọdu. Ẹka aa-nọdu mee ya bụ l'ẹka ono, Chipfu, bụ Chileke unu a-họta; dobe ẹpha; buru iya eburu ono. ¹² Unu nyatajẹkwa l'unu shi buru ohu l'alí Ijiputu; k'ophu oo-me g'unu kwabẹ ẹnya mekọtajẹ iphe-a, mu tọru ọkpa iya; sụ g'e meje-a."

Ọbo-Mkpù

(*Uke 23:33-43; Ógú 29:12-38*)

¹³ "Unu bọo Ọbo-Mkpù ujiku ẹsaa; mę unu gbutachaepho balí unu; kutachaa męe unu. ¹⁴ Unu -nọdu abọ iphe obu; unu eme emereme; unubedua l'onwunu; mękpoo unwu unu unwoke mę unwanyi; mę ohu unu unwoke mę unwanyi; mę ndu Lívayi; mę ndu lwaru alwalwa; mę ndu enwedu nna; mę unwanyi, ji phẹ nwuhuwaru, bụ ndu unu l'ephe tukoru nọdu. ¹⁵ Ọ buru l'ẹka Chipfu, bụ Chileke unu a-họta bẹ unu a-nọdu bọoru iya ọbo-iphe ono ujiku ẹsaa. Noo kele Chipfu, bụ Chileke unu bẹ e-kebe unu l'oma l'iphe, unu kpataru l'egu; waa l'iphemiphe, unu byibekpọru ẹka k'ememe; k'ophu ẹhu a-tsọ unu ọtso tsọfu l'ishi.

¹⁶ "Ugbo ẹto l'apha g'apha bẹ unwoke unu g'ephe ha a-byakọtajẹ l'atatiphu Chipfu, bụ Chileke unu l'ẹka ọo-họta. Ẹphe a-bya lẹ Ọbo-Buredi, e yeduru iphe ekoje buredi; waa lẹ Ọbo-Idzu; waa lẹ Ọbo-Mkpù. Ẹphe -nọdu abya ono; g'ephe ta agbajẹkwaru ẹka bya l'iphu Chipfu. ¹⁷ G'onyenonu nujeeepho iphe, ọo-dụ ike nụ. G'ọ bujeerupho gẹ Chipfu, bụ Chileke unu kebekpọerupho onyemonye l'oma beru bụ g'ọo-nu-beru."

Ahọta ndu-ikpe

¹⁸ "Unu họtakwa ndu-ikpe; mę ndu-ishi l'okpa-ipfu, nonu lẹ mkpukpu, nọkota nụ, Chipfu, bụ Chileke unu abya unu anunu ono. Ọ buru ndu ono, aa-họta ono a-nọduje ekpe ndu Ịzuru l'ikpe, pfulu ọto. ¹⁹ Unu ta nmajẹkwa ikpe inmaphu; ophu unu elejekwa ẹnya l'iphu kpee ikpe. Unu te erijekwa uphalazu; noo kele uphalazu apyi-chijekwa onye maru iphe eka l'ẹnya; tẹme ọ nọdu emeje g'opfu onye pfulberokoto dọ ghelegheleghele. ²⁰ Ọ buẹkwapho ikpe, pfulu ọto kpoloko kpẹkpe bẹ unu a-nọduje ekpe; k'ophu unu a-nọdu ndzụ; alí ono, Chipfu, bụ Chileke unu abya unu anunu ono aburu k'unu."

Abaru agwa ẹja

²¹ "Unu ta akpobejekwa itso Ashera lẹ mgboru ọru-ngweja, unu doberu Chipfu, bụ Chileke unu. ²² Ophu ọ dukwa mkpuma, unu e-dobeje onu wata agwagwa; mbụ iphe ono, Chipfu, bụ Chileke unu kpọru ashí ono."

17

¹ "Unu te egudekwa oke-eswi; ọzoo aturu, ntucha dọ l'ẹhu; ọzoo ophu nweru ẹka iphe mebyiru iya; bya egweeru Chipfu, bụ Chileke unu ngweja; kele ono bukwa akpamara l'iphu Chipfu, bụ Chileke unu.

² "Ọ -duru nwoke; ọzoo nwanýi, unu l'iya bu lẹ mkpukpu lanu l'ime mkpukpu ono, Chipfu, bụ Chileke unu abya unu anunu ono, a humaru l'ẹka oome iphe, dọ ẹji l'ẹnya Chileke; shi nno emebyi ogbandzu Chileke; ³ mbụ; ọ -buru l'onye ono wataru agwa agwa ozogbaa; mbụ wata abaru phẹ ẹja; phozeaharu ẹnyanwu; ọzoo onwa; ọzo kpokpode, bụ iphe, mu suru g'e be emejeshi-a; ⁴ e pfulu iya unu; unu numa; unu kparwetakwa ishi iya rengurengu; ọ -buru eviya; l'iphe obu meru ememe; mbụ l'egube ahuma ono bẹ e meru l'alí Ịzuru l'ẹhu; ⁵ g'a kpata onye obu, meru ẹjo iphe obu; m'ọ bụ nwoke; ọzoo nwanýi kpufu l'onu-abata mkpukpu unu ono; gude mkpuma tugba ya. ⁶ Onye ee-kpe mpfugbu bẹ aa-duada ẹbo; ọzoo ẹto; gbaa ekebe tẹme l'e gbuje onye obu. G'ọ tọ dukwa onye e-gbu mę ọ -buru onye lanu agba iya ekebe. ⁷ G'ọ bukwaru ndu ekebe ono, e-vuru

uzo dabẹ iya ẹka onwu l'ẹhu; ẹme ndu ọphuu g'ẹphe ha awuypyabewa iya ọ. Ọ kwa ẹgube ono bẹ unu e-shije wofu ẹjo-iphe l'echilabọ unu."

Ulo-ikpe

⁸ "Ọ -buru l'ọ duru opfu, daru nọ, dụnukaru unu ẹhuka ekpekpe; opfu kẹ l'e gburu ọchi te egbu; ọzoo l'e tsuru nemadzu iphe te tsu; ọ buru opfu dahaa lẹ mkpukpu unu; unu gude opfu ono je l'eka ono, Chipfu, bụ Chileke unu a-hota ono; ⁹ gude iya jepfu ndu-uke, bụ oshilokpa Lívayi; waa onye-ikpe, nọ l'okwa lẹ teke ono; pafuru phe ikpe ọbu g'ẹphe kpee; pfua g'ọ gbaru g'e mee ya. ¹⁰ G'onye e kperu ikpe iya mekwaa iphe ono, ẹphe kperu ono; mbụ ikpe ono, ẹphe nọ l'ẹnya ẹka ono, Chipfu a-hota ono kpee ono. Unu kwabekwa ẹnya g'ọ buerupho iphe, ẹphe suru g'e mee bẹ ee-me. ¹¹ Unu tükokwa ekemu, ẹphe turu unu g'ọ ha; waa ikpe, ẹphe kperu unu g'ọ ha mekotaje. Unu ta ahakwa iphe, ẹphe pfuru unu; meahaa iphe ọzo. ¹² Onye jikaru eme iphe onye-ikpe kperu; ọzoo iphe, o kperu mbụ onye uke, nọ l'eka ono ejeru Chipfu, bụ Chileke unu ozi bẹ ee-gbu egbugbu. Ọ buru egube ono bẹ unu l'e-shi wofu ẹjo-iphe l'alí ndu Ízurelu. ¹³ Onyemoneye a-nụma iya; ndzụ aguhu iya. Ọ tọ duedu onye byaru emebaa iphe, dọ egube ono ọzobaa.

Ahota Eze

¹⁴ "Teke unu bahuerupho l'alí ono, Chipfu, bụ Chileke unu abya unu anunu ono; ọ -laepho unu l'eka; unu buru iya eburu; unu wata epfu sụ: 'Unu g'anyi hota eze, a-buru onye-ishi anyi g'ohozo, nọ-phegbaaru anyi mgburugburu hotagbaaru nkepẹ-a.' ¹⁵ G'ọ dokwaa unu ẹnya l'onye unu a-tụ ẹka bụ onye Chipfu, bụ Chileke unu hotaru. Mbụ-a; g'ọ bụkwaru onye Ízurelu ibe unu bẹ unu a-hota. Unu ta ahotakwa onye ohozo g'ọ buru onye-ishi unu; mbụ onye abudu onye Ízurelu. ¹⁶ G'onye ọbu ta abukwaru onye a-nodu achiko inya akuberu onwiya; ọphu o mekwa gẹ ndu Ízurelu laphu azụ lẹ Ijiputu; ọ buru g'ee-shi gẹ ya nmakobaa inya doberu onwiya. Noo keke Chipfu pfiwaru iya unu sụ: 'Unu ta alaphubaekwa azụ l'eka ono ọzobaa.' ¹⁷ Ọphu onye ọbu abukwa onye a-nodu aluko nwanjị akuberu onwiya; odumeka bẹ ọzo a-kpo-swehukwa iya. G'ọ tọ chitakwa mkpola-ododo; waa mkpola-ochaa kuberu onwiya. ¹⁸ Onye ono -bahuepho l'okwa eze ono g'ọ wota ekwo, a phuru aphuphu detakotaru onwiya iphe, nokota l'ekwo ekemu-a, bụ ẹkwo, nọ l'eka ndu-uke, bụ oshilokpa Lívayi. ¹⁹ G'ọ gudeje ẹkwo ono tekenteke; l'oguguje iya mbokumboku jasụ gẹ ndzụ iya a-nọ-beru. Ọo ya bụ g'ọ shi nno nwuta g'oo-shije atsu Chipfu, bụ Chileke iya ebvu; shi nno kwabẹ ẹnya mekotaje iphe, bụkpoo ekemu Chipfu; yee iphe, ọ tọru okpa iya sụ g'e tsoje. ²⁰ G'onye ono ta arikwaa lẹ ya ka unwunna iya ndu ọphuu shii; shi nno parụ ekemu ono haa; meahaa iphe ọzo. Mbụ l'ọ kwa g'onye ọbu anoriberu ndzụ l'aba-eze iya ọbu; yẹbedua yee unwegirima iya l'echilabọ ndu Ízurelu."

18

Oke, rwuberu ndu-uke

¹ "Ndu uke, bụ iya bụ oshilokpa Lívayi; mbụ ndu okpa-ipfu Lívayi g'ẹphe ha bẹ a taa hedu oke alí; ọphu o dudu okiphe ọzo, e-rwube phe nọ l'alí Ízurelu. Iphe, ẹphe e-gude buru bụ iphe ngweja, a kpo-phoduru ọku l'iphu Chipfu; keke ono bụ okiphe phe. ² Ẹphe te enwedu okiphe g'unwunna phe; ọo Chipfu bụ okiphe nkepẹ, bụ iya bụ iphe, o kweru phe ukwe iya.

³ "Waa iphe, rwuberu ndu-uke baa mẹ ndu Ízurelu gude oke-eswi; ọzoo aturu bya egweru Chipfu ngweja: iphe, aa-nụ onye uke bụ ẹka iya; waa agba iya; waa opfuru iya. ⁴ Iphe ọzo, unu a-nujekwa phe phọ bụ ereshi, unu vuru uzo gbuta; waa męe ọphúú; yee manụ; waa ẹjí mbụ, unu bushiru l'aturu unu; ⁵ noo keke Chipfu, bụ Chileke unu shi waa l'okpa-ipfu unu l'ophu hota phe; ẹphe l'oshilokpa phe; g'ẹphe gude ẹpha Chipfu pfijeru l'iphu iya; ejeru iya ozi tekenteke.

⁶ "Ọ -buru l'onye shi l'okpa-ipfu Lívayi shi lẹ mkpukpu ẹka o bu l'alí Ízurelu; gude obu iya l'ophu byatashja ẹka Chipfu, bụ Chileke a-hota; ⁷ g'a hakwaa ya g'ọ gude ẹpha Chipfu, bụ Chileke iya jejeru iya ozi gẹ ndu oshilokpa Lívayi ibe iya; bụ ndu nọ l'ataphu Chipfu ẹka ono ejeru iya ozi. ⁸ G'ẹphe kejekwaa iphe, gbaru phe nọ ẹnya nhamunha; g'a -gufukwaro ọphu onye k'ono ketaru l'iphe, e retaru l'iphe ndu unuphu ibe phe."

Etso ẹka ndu amadu Chileke

⁹ "Teke unu bahuerupho l'alí ono, Chipfu, bụ Chileke unu abya unu anunu ono; unu te ejekwa anwu eme ahuma ahuma ono, ndu ohamoha ono anoduje eme ono. ¹⁰ G'ọ tọ dukwa g'unu ha onye a-kpo nwa iya nwoke; ọzoo kẹ nwanjị ọku. Ọphu o dukwa

onye a-nòdu agba eja; ozoò eme òmamánsì; òphu ò òkwa onye e-jeje l'èja. ¹¹ Òphu ò òkwa onye e-keje oswe; òphu ò òkwapho onye e-jeje l'ájì maa; ¹² kéle iphe, búkpoo onye eme iphemiphe ono búkwa ahúma bè oome l'ìphu Chipfu; ò búru ahúma ahúma ono, òhamoha ono eme ono meru g'ò gude Chipfu, bú Chileke unu je achífú phé l'ìphu unu. ¹³ Unu búkwaru ndu ùta adúdu l'èhu l'ìphu Chipfu, bú Chileke unu.”

Onye mpfuchiru ono

¹⁴ “Òhamoha ono, unu a-chífú ono anòduje angaru ndu eme òmamánsì mè ndu agba eja nchì. Òle unubèdua bè Chipfu, bú Chileke unu te ekwekwa g'unu mee nno. ¹⁵ Chipfu, bú Chileke unu e-shi l'èchilabò unu hòfutaru unu onye mpfuchiru; onye ono a-bùru onye shi l'unwunna unu gèdegede; búru onye dù gè mu dù. Noo onye unu a-ngabèjeru nchì bú ono.

¹⁶ “Kéle mbòku ono, unu dzukòberu l'úbvú Horèbu ono búkwa iphe ono bè unu rwòru Chipfu, bú Chileke unu sù: 'Jiko g'anyi ta anùhenu olu Chipfu, bú Chileke anyi; òphu anyi ahúmahe òku-a, parù éka-a; òdumeka bè anyi a-nwùhukwa.' ¹⁷ Chipfu sù mu: 'Iphemiphe ono, èphe pfuru ono bè èphe pfukwaru ree. ¹⁸ Mu e-shikwa l'èchilabò unwunna phé wofutaru phé onye mpfuchiru, dù gè gùbedua. Mu eworu opfu mu ye onye òbu l'ònu; l'òotuko iphe, mu pfuru iya kòkotajeru phé. ¹⁹ Onye ta ngabèduru nchì l'opfu, onye ono a-nòdu epfu epfuchiteru mu ono; bú mbèdua bè a-jì ájì iya. ²⁰ Òle onye mpfuchiru, nonyaaru wata eku onwiya bya epfuahaa iphe, mu epfuduru; ozoò onye òphu e-gude èpha agwa ozo epfu; g'e gbukwaa onye mpfuchiru ono egbugbu.’

²¹ “Unu a-jìkwaro onwunu; sù: ‘?Dènu g'anyi e-shi maru ozi òphu abúdu Chipfu ziru iya?’ ²² Ò -bùru l'onye mpfuchiru gude èpha Chipfu ezi ozi; teke ò bú l'òzi, ò ziru te egeduru egeru; ozoò l'ò to mèduru g'ò pfuru iya; nokwa iphe, Chipfu epfuduru bú ono. Ò kwa onye mpfuchiru ono gude eku-onwonye pfua opfu òbu. G'a ba tsùjekwa egube onye ono ebvu.”

19

Mkpukpu, onye gburu nemadzu

a-nòduje ezeru ndzu

(Ógú 35:9-28; Dít 4:41-43; Jìos 20:1-9)

¹ “Teke Chipfu, bú Chileke unu meerupho g'òhamoha ono chíhu; mbù ndu ono, Chipfu, bú Chileke unu abya eworu alì phé nù unu; g'unu nòchia enya phé; buchia mkpukpu lè mkpukpu phé; yèe unuphu l'unuphu phé ono; ² unu hòfutakwa mkpukpu èto dobe iche l'èchilabò alì ono, bú alì òphu Chipfu, bú Chileke a-nù unu g'ò búru k'unu ono. ³ Unu e-gude éka unu kpaa oke; gude kee alì ono, Chipfu, bú Chileke unu abya unu anùnu g'ò búru nkunu ono uzo èto. Oke alì ono èphe n'èto e-nwekòtaru mkpukpu, agbabè ezeeru ndzù nanù nanù l'ime iya. L'a bya tùa oji g'ò rwua éka ono; k'òphu onye gburu nemadzù a-gbajèru laa éka ono.

⁴ “Waa g'òo-dujeru onye gburu òchi gbalaa laa éka ono baa; k'òphu òo-nòdu ndzù; mbù onye elekebeduru enya gbua nwibe iya; òphu ò búdu l'opfu dùhawaru yèe onye òbu; ⁵ dù gè lè nemadzù bè yèe nwibe iya swì je l'òswa je awata nkù; ò halia éka gbua ké swì gè ya gbutsua oshi ono; ishi ogbunkù ono mífú je atùá nwibe iya ono woru iya tugbua; g'onye ono gbalaa laa mkpukpu lanù l'ime mkpukpu èto ono je adzùru ndzù. ⁶ Òdumeka bè onye eme g'ò gwata ugwo òchi onye ono, e gburu ono e-gudekwa èhu-eghu chipfuru onye ono, gburu nwibe iya ono; gbapfu iya; kéle ùzo dù enya; je eworu iya gbua; l'èbe abù l'onye òbu gbaru g'ò nwùhu; eshinu abúdu lè yèe nwibe iya ono shi dùhawaa l'opfu. ⁷ Noo g'ò gude mu nòdu atùru iya unu l'ekemu sù g'unu hòta mkpukpu èto doberu onwunu.

⁸ “Teke ò bú lè Chipfu, bú Chileke unu kparù oke alì unu; ò kabaa òsa, bú iphe, ò riburu ndiche unu phé angù lè ya e-me; e mecha; ò nùkota unu iphe, búkpoo alì ono, ò kweru ukwe lè ya a-nù ndiche unu phé ono; ⁹ ò -bùru l'ònu doberu-a ekemu-a g'ò ha eme iya ememe, bú òphu mu atùru unu ntanù-a; mbù g'unu yèe Chipfu, bú Chileke unu obu; g'ò búru uzo iya bè unu a-nòdujekpoeppo etso; unu eyekwaba mkpukpu èto ozo lè mkpukpu èto òphuu; ¹⁰ k'òphu e tee gbujedu onye iswì dù mma l'alì unu ono, bú òphu Chipfu, bú Chileke unu nùru unu g'ò búru okiphe unu ono; shi nno mee g'ìkpe òchi tukoru unu l'ishi.

¹¹ “Obenu; teke ò bú lè nemadzù bè opfu dùru yèe nwibe iya; ò je akwabèru iya l'ùzo; tsoo ya ògu; megbua ya; bya agbaru laa lè mkpukpu-a nanù; ¹² gè ndu bú ògerenya mkpukpu ono zia g'e je akpùta iya l'èka ono; kpèe onye agwatajè ugwo òchi onye e

gburu; g'o gbua. ¹³ G'a ta aphukwaru iya obu-imemini. Onye gburu onye adudu iphe, o meru; be ee-wofujekwa ndzu iya l'alij Izurelu; g'oo-duru unu le ree."

Iphe, e gude kpa ake ali

¹⁴ "G'o to dukwa onye e-wofuje mkpuma, e gude kpaaru yele nwibe iya oke ali; mbu iphe, ndiche meru l'ali ono, bu okiphe, unu e-keta l'ali ono, Chipfu, bu Chileke unu abya unu anunu g'unu nworu ono."

Agba ekebe

¹⁵ "Ge te egudejekwa ekebe onye lanu gbaru; nma nemadzu ikpe ejo-iphe; ozo iphe-aji, a suru lo meru. Nemadzu -mee iphe-aji; g'a du ebo; ozo eto gbaa ya ekebe; teme le kpebaa ikpe onye obu. ¹⁶ Teke o bu l'onye-ekebe eregede wataru agba nemadzu ekebe; gbaahaa ya ekebe, abudu eviya; ¹⁷ g'uzi umadzu labo obu, opfu adaru obu bya apfuru l'iphu Chipfu: l'iphu ndu-uke me ndu-ikpe, bu ndu no l'okwa teke ono. ¹⁸ Ge ndu-ikpe ono jia phe aji njinwuru-njinwuru. Teke o bu l'onye-ekebe ono be epfu iphe, abudu eviya; k'opfu bu lo wataru epfu iphe, nwibe iya emeduru; ¹⁹ unu eworu iphe ono, o shi ari l'ee-me nwibe iya ono woru mee ya. O kwa egube ono be unu e-shije wofu ejo-iphe l'echilabo unu. ²⁰ Oo ya bu; k'opfu ndu ozo a-numa iya; tsuhu ebvu; o to duhedu onye emebaa egube ejo-iphe ono ozo l'echilabo unu. ²¹ Unu ta aphujekwa obu-imemini. O kwa ge ndzu laaru ndzu; enya alaaruu enya; eze alaaruu eze; aka alaaruu aka; okpa alaaruu okpa."

20

Ekemu, duru ogu ndu Izurelu

¹ "Unu -huma inya ndu ohogu unu; waa ugbo-inya phe; waa ndu ojogu phe; l'eka unu ejepfu phe ogu; ephe ka k'unu shii; ge ndzu phe ta agujekwa unu. Noo kele Chipfu, bu Chileke unu, bu onye dufutaru unu l'alij Ijiputu be nokwa swiru unu eswiru. ² Unu -bya awata ogu ono; g'onye uke futakwa bya epfuru opfu yeru ndu ojogu unu. ³ G'o su phe: 'Unube ndu Izurelu; unu ngabekwa nchi; ntanu-a be unu ejepfu ndu ohogu unu ogu. Ge meji ta atofukwa unu; ophu ndzu agukwa unu. G'ehu te etekwa unu etete; ophu ephe eyekwa unu ebvu; ⁴ kele oo Chipfu, bu Chileke unu be unu l'ya swi; g'o lwu-chiteru unu ogu l'iphu ndu ohogu unu; shi nno mee g'unu lwu-kpee phe.'

⁵ "Ge ndu-ishi unu byakwapho bya epfuru nu ndu ono; su phe: '?O duru g'unu ha, onye kpuru ulo ophuu; ophu o toko yedu iya Chileke l'eka? G'onye ono lakwa unuphu; a nonyakwa o nwuhu l'ogu; onye ozo je eworu ulo obu ye Chileke l'eka. ⁶ ?O duru onye gbaru opfu-vayinu ophu o toko ridu iphe, shi iya nu? G'onye ono lakwa unuphu; a nonyaa; o nwuhu l'ogu; onye ozo ria ya. ⁷ ?O duru onye kweru nwanji ukwe l'oo-lu iya; ophu o toko ludu iya? G'onye ono lakwa unuphu; a nonyakwa onye ono nwuhu l'ogu; onye ozo je alua onye obu.'

⁸ "Ge ndu-ishi ono pfukwarupho yebaaru ndu ojogu ono; su phe: '?O -duru onye ndzu agu; ozo onye meji atofu atofu? G'onye ono lakwa unuphu; a nonyakwa o mee; meji tofuahaa ndu ophuu g'ootofu iya.' ⁹ Teke ndu-ishi ono pfughechaerupho iphemiphe ono nu ndu ojogu ono; ephe abya ahotagbaa ndu-ishi ojogu dobe, bu ndu a-nodu edu phe eje.

¹⁰ "Teke unu wufuru ejepfu mkpukpu ogu; unu vukwaru uzo kua phe; g'unu l'ephe doshia; ge nchi du doo. ¹¹ Oo ya bu; teke o bu l'ephe zaru unu oku nchi-adu-doo ono; bya aguhaaru unu uzo phe; oo ya bu; iphe, bukpo ndu bu le mkpukpu ono abukotaru ndu unu a-noduje ezi ozi mkponwu-ehu. ¹² Teke ephe te ekwedu g'unu l'ephe nodu le nchi-odoo; ephe gbenu wata unu etso ogu; unu ekee ogu kephee mkpukpu ono mgburugburu. ¹³ Teke Chipfu, bu Chileke unu woerupho mkpukpu ono ye unu l'eka; unu gude ogu-echi tuko unwoke, nokota iya nu gbushigbua. ¹⁴ Obenu l'unwanyi phe; me unwegirima; me iphe-edobe phe; mewaro iphemiphe ozo, no l'ime mkpukpu ono; mekpoo iphe akwa l'okwata g'o hakota; be unu e-gwetakota g'o buru k'unu. Mbua; unu e-ripya iphe, unu gwetar l'eka ndu ohogu unu, bu ophu Chipfu, bu Chileke unu nuru unu. ¹⁵ Noo g'unu e-mekotaje iphe, bu mkpukpu le mkpukpu ono l'opfu, bu ndu ophu nochaa unu uzanya, bu ndu ophu ayidu l'ohamoha owa-a, bugbaa l'eka-a.

¹⁶ "Ole o -buru mkpukpu ndu owa-a, no l'alij, Chipfu, bu Chileke unu abya unu anunu g'o buru okiphe unu-a; g'o to dukwa iphe, atu unme me nanu, unu a-ha g'o nodu ndzu. ¹⁷ Unu tukokwa phe g'ephe ha gbushikota; mbu ndu Hetu; me ndu Amoru; me ndu Kénanu; me ndu Pérezu; me ndu Hevu; me ndu Jiebusu, bu iya bu ge Chipfu, bu Chileke unu turu ekemu; su g'unu mee; ¹⁸ g'ephe te ezi unu ahuma ahuma, ephe anoduje eme,

bụ ọp̄hu ẹp̄he aṅṅduje eme eyeru agwa p̄hẹ; unu eshi nno meswee Chipfu, bụ Chileke unu.

¹⁹ “Teke unu keru ọgu kep̄hee mkp̄k̄p̄ku mgburugburu ọṅo ọdu; l'ẹka unu etso iya ọgu g'unu lw̄ya ya lw̄ta; unu te emeb̄yishikwa oshi, p̄f̄ugbaaru lẹ mkp̄k̄p̄ku ono; kẹ g'unu gude ọgbunk̄wata iya egb̄utsushi. Unu hakwaa ya; w̄otaje mebyi iya ria eriri; unu te egb̄utsushikwa iya egb̄utsushi. ?Unu eke ọgu ekeph̄ef̄ua oshi, b̄vuru l'ẹgu mgburugburu? Oshi; ?ọ b̄u nemad̄z̄u? ²⁰ Ọ b̄u ẹp̄h̄o oshi ndu ọp̄hu unu maru l'ọ t̄o b̄udu oshi, eer̄i mebyi iya eriri; noo ndu ọp̄hu unu e-mebyishi. Unu gb̄utsushia ndu k'ono. Unu akp̄ua ose-ọgu kp̄u-p̄hee mkp̄k̄p̄ku ono, etso unu ọgu ono mgburugburu jas̄u teke unu emekpe p̄hẹ.”

21

Onye e gburu; ọp̄hu a mad̄u onye gburu iya n̄u

¹ Ọ -buru l'a h̄umar̄u odzu onye e gburu egb̄ugbu; ọp̄hu a mad̄u onye gburu iya n̄u l'ẹka ọ dab̄yuru l'ẹgu; l'al̄i ono, Chipfu, bụ Chileke unu abya an̄u unu g'ọ buru okip̄he unu ono; ² gẹ ndu b̄u ọgerenya unu p̄hẹ; m̄e ndu-ikpe unu p̄hẹ w̄ufutakwa; bya agb̄e l'ẹka onye ono, e gburu ono z̄e; t̄a ip̄he at̄ut̄u jas̄uchaa lẹ mkp̄k̄p̄ku lẹ mkp̄k̄p̄ku, n̄o-p̄heru iya mgburugburu. ³ Gẹ ndu b̄u ọgerenya, shi lẹ mkp̄k̄p̄ku ọp̄hu ka an̄o-kube onye ono, e gburu ono ntse kp̄ta ada eswi, e teke gudeswee jee ozi; ọp̄hu a t̄uḡbabejeduru iya lẹ nwibe iya; ⁴ gude bah̄u lẹ ns̄uda, mini as̄o as̄o; mb̄u ns̄uda, e teke ak̄-swe ak̄ko; ọp̄hu e teke ak̄-swe ya ip̄he, aak̄u ak̄ku. Gẹ ẹp̄he ọṅdu lẹ ns̄uda ono; sw̄i-kwooo ada eswi ono olu. ⁵ Gẹ ndu-uke, b̄u un̄wu l̄ivayi l̄ufuta l'at̄atiphu bya ap̄furu. Noo kele Chipfu, bụ Chileke unu h̄otar̄u p̄hẹ g'ẹp̄he jejeru iya ozi; waf̄ua g'ẹp̄he gudeje ẹpha Chipfu gooru nemad̄z̄u ọnu-oma. Teke op̄fu adaru nemad̄z̄u ȳe nwibe iya; ọzoo lẹ nemad̄z̄u mekar̄u nwibe iya ip̄he; l'ọ buru ẹp̄he e-kpe iya. ⁶ Ndu b̄u ọgerenya, shi lẹ mkp̄k̄p̄ku ọp̄hu ka an̄o-kube ntse l'ẹka onye e gburu p̄h̄o z̄ee g'ẹp̄he hak̄ota akw̄oo ẹka l'eli ada eswi ono, a sw̄i-kworu olu lẹ ns̄uda ono. ⁷ Ẹp̄he ep̄fua su: “Eka anyi ta ad̄ukwa l'ochi onye-a; ọp̄hu anyi ah̄umakwaru teke eegbu iya. ⁸ Jiko Chipfu; natan̄u ụgw̄o-a, aap̄fu k'ip̄he-ẹji, ndu nkengu, b̄u ndu Ízur̄eḷu meru-a; mb̄u ndu ono, ị gbaf̄utaru. G'ochi onye ad̄udu ip̄he o meru ta atukokwaru ndu nkengu, b̄u ndu Ízur̄eḷu l'ishi. Ọo ya b̄u; e shi ẹgube ono p̄f̄ua ụgw̄o ọchi onye ono, e gburu ono. ⁹ Ọ buru ẹgube ono b̄u g'unu e-shi nwefu onwunu ọchi onye ad̄udu ip̄he, o meru ono l'echilab̄o unu; kele unu mewaru, ip̄he, p̄f̄uru ọto l'ip̄hu Chipfu.

K'al̄u nwanyi, a lw̄utaru l'ọgu

¹⁰ “Ọ -buru l'unu j̄ep̄furu ndu ọh̄ogu unu ọgu; Chipfu, bụ Chileke unu woru p̄h̄e ye unu l'ẹka; unu kp̄ua p̄h̄e lẹ ndz̄u; ¹¹ ọ -buru lẹ ndu ono, unu kp̄uru lẹ ndz̄u ono b̄e ọ duru nwanyi, ama mma, nweru g'unu ha onye ọ d̄u ree; t̄eme ọ n̄odu agu onye ono ẹgu g'onye ono duta iya g'ọ buru nyee ya; ¹² g'onye ono duta iya laa ibe iya lẹ akp̄ushia ya ishi; bee ya n̄v̄o ebebe. ¹³ L'ọ yefu uwe, o shi ye teke a kp̄utaru iya p̄h̄o. L'ọ buru l'ibe onye ọbu; kwaa ẹkwa ne iya ȳe nna iya ọnwa ọp̄hu. E -mechaa; ȳe onye ọbu awatawar̄o akwakwa; onye ọbu ab̄uru ji iya; l'ọ buru nyee ya. ¹⁴ Ọ -buru l'e mechaaru; ọp̄hu nwanyi ọbu ad̄uedu onye ọbu ree; g'ọ pakwar̄u iya haa g'o je ẹka d̄u iya ree. Ọ b̄u ẹp̄h̄o g'i ti re iya erere k'ereta okpoga; ọp̄hu i mekwa iya g'eemeje ohu; noo kele i mewaru iya ip̄he-iph̄ere.”

Ip̄he, rwuberu ọkpara

¹⁵ “Ọ -buru lẹ nwoke al̄u un̄wanyi lab̄o; o yee onye lan̄u ọbu; onye ọp̄huu d̄u iya ash̄i; ẹp̄he t̄uko nw̄utaru iya unwegirima; m̄e onye ọp̄hu e yeru ọbu ȳe onye ọp̄hu a kp̄oru ash̄i; teke ọ b̄u l'ọo onye ọp̄hu a kp̄oru ash̄i yeru ọkpara lẹ nwoke; ¹⁶ mb̄oku, oo-ke ekpe gude keeru un̄wu iya ẹku iya; g'ọ to wotakwa nwa onye ọp̄hu o yeru ọbu p̄h̄o d̄obe l'ọnodu ọkpara; hachia nwa nke onye ono, ọ kp̄oru ash̄i p̄h̄o, gb̄echia buru iya b̄u ọkpara. ¹⁷ G'onye ono mekwaaru ọkpara iya ono, b̄u nwa nwanyi ono, ọ kp̄oru ash̄i ono ip̄he, rwuberu iya n̄u. Mb̄u-a; g'ọ h̄ee ya oke lab̄o; l'iph̄emip̄he, o nweru enweru; kele ọo nwata ono b̄u nwa mb̄u, goshiru l'ọ d̄uje ike yee ime. Ip̄he, rwuberu ọkpara b̄ukwa iya nwe iya.”

Nwa, kariru ndu nw̄uru iya n̄u ẹka

¹⁸ “Ọ -buru lẹ nemad̄z̄u nw̄utaru nwa, kariru iya ẹka; k'ọp̄hu b̄u l'ọ t̄oo ngad̄u nchi l'op̄fu ndu nw̄uru iya n̄u; mb̄u l'ọ too mej̄edu ip̄he, nna iya p̄furu; ọp̄hu o medu ip̄he, ne iya p̄furu; t̄emanu; teke ẹp̄he chiru iya ip̄he; o too yeduru p̄h̄e ọnu; ¹⁹ gẹ nna iya; ȳe ne iya kp̄utakwa iya kp̄uj̄eru ndu b̄u ọgerenya l'ọnu-abata mkp̄k̄p̄ku p̄h̄e. ²⁰ Ẹp̄he

asụ ndu bụ ọgerenya mkpukpu ono: 'Nwatibe anyi-a kariruru anyi eka; k'ophu bụ l'ọ tọ ngajedu nchị l'opfu anyi; ophu oomejedu iphe, anyi sūru g'ọ mee. Ọ bụ oke-ekpiri; tēme ọ ngunuka mēe.' ²¹ G'unwoke mkpukpu ono g'ephe ha wufuta; woru iya tugbua lē mkpuma. Ọ kwa egube ono bē unu e-shije wofu ejo-iphe l'echilabọ unu; k'ophu ndu ́zuru l'ophu a-nūma iya; tsūhu ebvu."

Ekemu, dū iche iche

²² "Ọ -būru lē nemadzu meru iphe, ọ gbaru g'ọ nwuhu; e woru iya gbua; unu kobe odzu onye ono l'eli oshi; ²³ g'odzu iya te kokwaru l'eli oshi l'eka ono jasū nchị abōhu. Unu likwaa ya mboku ono gedegede; kele onye koru l'eli oshi bē bụ onye Chileke turu ọnu. Unu te emerwushikwa alị ono, Chipfu, bụ Chileke unu abya unu anūnu; g'ọ buri okiphe unu ono."

22

¹ "Ọ -būru l'ị hūmaru eswi; ọzoo aturu nemadzu ibe ngu l'eka okpaphuhu akpaphuhu; te emekwa enya g'ị tị hūmaduru iya; kukebekwa ẹhu kputa iya kpuphuru nwibe ngu ono azu. ² Teke ọ bụ l'onye ono te ebukubedu ngu ntse; ọzoo l'ị tị madu onye ọbu; kputa iya laa ibe ngu je edobe jasū teke onye ono a-choru iya bya; l'ị kpuru iya nū iya. ³ Nokwapho g'ii-meje nkapfu-igara iya; ọ bukwarupho nno bụ g'ii-meje uwe iya; mēkpoo iphemiphe, bụ kē nwibe ngu, tūphahuru etūphahu; mbu ophu tūphahuru nū; ị hūma iya. Te emekwa enya g'ị tị hūmaduru iya.

⁴ "Ọ -būru l'ị hūmaru nkapfu-igara nemadzu ibe ngu; ọzoo eswi iya l'eka ọ daru l'aguga gbororo; te emekwa enya g'ị tị hūmaduru iya. Kukebekwa ẹhu je eyeru onye ọbu eka g'ọ palia ya.

⁵ "Gē nwanyị ta akwajekwa ngwa nwoke; ophu nwoke akwajekwa ngwa nwanyị; kele onye eme iphe, dū nno bukwa ẹbyi bē oome l'iphu Chipfu, bụ Chileke unu.

⁶ "I -nōdu aghata lē gbororo; ị hūma epfune ẹnu, kparu l'eli oshi; ọzoo l'alị; ọ buri unwu ẹnu nō iya; ọzoo l'ọ bukwa ẹkwa iya; ne iya kpuru l'eli unwu iya ono; ọzoo l'eli ẹkwa iya ono; ba anwupuyabekwa ne ẹnu ono; yēe unwu iya. ⁷ Kukebekwa ẹhu kpatsu ne iya g'ọ pfehu; l'ị nwutawaro unwu iya; k'ophu ọo-duru ngu lē ree; waa k'ophu ii-kariberu nka.

⁸ "I -nōdu akpu ọlo ọphuu; kpusakwaa uko iya ọsa; swia ya ọnu mgburugburu; g'ọ tọ dū onye e-shi l'eka ono wofu bya adaa; g'ochi ta akwa l'ulo ngu ono.

⁹ "I -gbaa opfu-vayinu; ta akukwa iya iphe ẹghirigha. I -mee ya nno bē aa-natakwa ngu mebyi iphe ono, ị koru ono; natakwa ngu pho akpuru, vayinu ngu mitaru je edobe l'ulo, dū nsọ.

¹⁰ "Te eligbabejekwa eswi yēe nkapfu-igara gude atupya alị mgbo lanu.

¹¹ "Te eyejekwa uwe, a kwaru ẹghirigha; dū gē l'e wotaru ẹkwa baragidi je akwagbabē lē gerebe-gerebe ẹkwa mmanu.

¹² "Kpajekwaru iyanguyangu ye lē mgbureku uwe mgbalanu ngu ishi ẹno."

Emebyi k'alulu

¹³ "Ọ -būru lē nwoke lutaru nwanyị; ephe lē nwanyị ọbu kwachaephe; ọ kpoo ya ashị; ¹⁴ boaha ya ibo gude epfuyishi iya sū: 'Mu lutaru nwanyị-a; mu jepfu iya; ophu ọ dudu iphe, egoshi l'ọ shi buri nwamgboko, yele nwoke teke akwaswee.' ¹⁵ Gē nna nwamgboko ono yēe ne iya gude iphe, egoshi lē nwamgboko ono shi buri onye yele nwoke teke akwaswee je egoshi ndu bụ ọgerenya l'onu-abata mkpukpu. ¹⁶ Nna nwamgboko ono asū ndu bụ ọgerenya ono: 'Nwa mu nwanyị-a bē mu keru nwoke-a; ọle nta-a bē nwamgboko ono dūwaa iya ashị. ¹⁷ Ọle-a; unu lewaro lē nta-a bē ọ wataru iya ebo ibo asuje lē nwatibe mu ọbu ta adukwa iphe, egoshi lē yele nwoke teke akwaswee! Ọle ọ bụ; wakwa iphe, egoshi lē nwatibe mu ọbu bē yēe nwoke teke akwaswee baa.' Ephe abya eworu ẹkwa ono phushi l'iphu ndu bụ ọgerenya mkpukpu ono. ¹⁸ Ndu bụ ọgerenya mkpukpu ono akputa nwoke ono chia ya ẹchachi; ¹⁹ reta iya nre ukporo mkpola-ochaa ise; woru nū nna nwamgboko ono; noo kele nwoke ono boru nwamgboko ́zuru ibo. Nwamgboko ono aburu nyee ya eka ọ bụ iya; ophu ọ byadu achifubaa nwanyị ono jasū g'ọo-no-beru.

²⁰ "Ọle ọ -bukwanuru l'ibo ono, e boru iya ono bụ eviya; k'ophu bụ l'ọ tọ dudu iphe, e gude goshi lē nwamgboko ono bē yele nwoke teke akwaswee; ²¹ ọo ya bụ; g'ephe kpufutakwa nwamgboko ono l'onu ẹswulo l'ibe nna iya; unwoke mkpukpu iya atya ya mkpuma; woru iya tugbua; kele o meru ejo ememe l'alị ́zuru. O shi nōdu l'ibe nna iya agba ukpara. Ọ kwa egube ono bē unu e-shije wofu ejo-iphe l'echilabọ unu.

²² “Ọ -bùru l'e ge-chiru nwoke l'ẹka ẹphe lẹ nyee onye ọzo akwa; g'e gbukwaa nwoke ono, jefpuru nwanyi ọbu; yee nwanyi, o jefpuru egbugbu. Ọ kwa ẹgube ono bẹ unu e-shije wofu ejo-iphe l'alì Ízùrẹ̀lù.

²³ “Ọ -bùru lẹ nwamgbọko, yẹle nwoke teke akwaswee; mbụ nwamgbọko, e jebuwaru k'alùlù; bẹ yẹle nwoke ọzo kwarù l'ime mkpukpu; ²⁴ unu tũkokwa ẹphenebo kpũta kpũfu l'ọnu-abata mkpukpu ono; tũko ẹphenebo tũ-gbukọta lẹ mkpuma. Nwamgbọko ono bẹ aa-tũ-gbu; noo kẹle ọ nọ l'ọma mkpukpu ọphu o chiduru mkpu. Nwoke bẹ aa-tũ-gbukwaphọ; kẹle o merwuru nyee onye ọzo. Ọ kwa ẹgube ono bẹ unu e-shije wofu ejo-iphe l'echilabọ unu.

²⁵ “Obenu; ọ -bùru l'ọo l'azụ ẹgu bẹ nwoke guderu nwamgbọko, onye ọzo jebuwaru k'alùlù; ẹphe l'iya kwaa; bũkwa nwoke kpoloko bẹ ee-gbu. ²⁶ G'ọ tọ dukwa iphe, unu e-me nwamgbọko ono; ọ tọ dukwa iphe-ẹji, o metaru, ee-gude gbua ya. Noo kẹle ọwa-a dukwapho g'onye je afũaru nemadzụ ibiya l'uzo; gbua. ²⁷ Mbụ lẹ nwoke ono guderu nwamgbọko ono, onye ọzo jebuwaru k'alùlù ono l'azụ ẹgu; o chia mkpu; ọphu ọ dudu onye nafutaru iya nũ.

²⁸ “Ole ọ -bũkwanuru lẹ nwoke zuguderu nwamgbọko, adudu onye eje iya nũ; ẹphe l'iya kwaa; a hũma phẹ; ²⁹ gẹ nwoke ono pũkwa nna nwamgbọko ono ụkporo shẹkelu mkpọla-ọchaa labọ lẹ shẹkelu mkpọla-ọchaa iri. G'onye ọbu lũkwaru nwamgbọko ono; noo kẹle o mebyishiwaru iya. Ọphu ọ byadu achifu nwamgbọko ono gbiriri jasụ g'ọo-nọ-beru.

³⁰ “Gẹ nwoke ba lũkwa nyee nna iya; shi nno mee nna iya iphe-iphere.”

23

Ebufu nemadzụ lẹ ndzuko

¹ “G'onye e tsupyaru akpuru-anwũ; ọzoo onye e bufuru útsù ta abatajẹkwa l'ẹka ndu kẹ Chipfu dzukoberu.

² “G'ọ tọ dukwa onye a gbatarù l'ukpara; abatajẹ l'ẹka ndu kẹ Chipfu dzukoberu. Ọphu oshilokpa iya; mbụ je eyee l'ogbo k'iri abatajẹkwa l'ẹka ndu kẹ Chipfu dzukoberu.

³ “G'ọ tọ dukwa onye Amọnu; ọzoo onye Mówabu, abatajẹ l'ẹka ndu kẹ Chipfu dzukoberu; ọphu oshilokpa phẹ jeye l'ogbo k'iri abatajẹkwa; mbụ g'ẹphe ta abatajẹkpo l'ẹka ndu kẹ Chipfu dzukoberu jeye l'ojejeje. ⁴ Noo kẹle ẹphe te egudedu nri; yee mini gbua unu ndzuta teke unu shi l'alì Ijiputu. Iphe, ẹphe meru bụ l'ẹphe gbẹchia je ebuta Belamu nwa Beyo, shi mkpukpu Petọ l'alì Mesopotémiya g'ọ bya atũa unu ọnu. ⁵ Obenu lẹ Chipfu, bụ Chileke unu ta ngabeduru Belamu nchị; ọ gbẹ-chia ghazia ọnu ono; ọ bũru ọnu-ọma; kẹle Chipfu, bụ Chileke unu yeru unu obu. ⁶ Unu ta achokwa ọzo, ee-shi g'ẹhu dũ phẹ guu; ọzoo g'ọ duru phẹ lẹ ree jasụ g'unu a-nọ-beru.

⁷ “Gẹ ndu Edomu ta adũkwa unu ashị; noo kẹle ẹphe bụ unwune unu. Ọphu ndu Ijiputu adũkwa unu ashị; noo kẹle unu shi bũru ndu Iwaru alwalwa l'alì phẹ. ⁸ G'a hajẹkwa oshilokpa phẹ ogbo k'ẹto g'ẹphe bata l'ẹka ndu kẹ Chipfu dzukoberu.”

Eme ọdu-ọgu g'ọ tọ dũ ideyideyi

⁹ “Ọ -bùru l'unu jefpuru ndu ọhogu unu ọgu; unu dokwaduru l'ọdu-ọgu unu; unu kwabẹkwa ẹnya g'unu te eye ẹka l'eme ejo-iphe. ¹⁰ Ọ -bùru l'o nweru onye lanù l'echilabọ unu, byaru bya abũru onye aasọ nsọ; kẹle ọ gbọru unwuda kpua onwiya l'enyashi; g'onye ono lufukwa je anọdu l'azụ ọdu-ọgu; g'ọ tọ nọdukwa l'ime iya. ¹¹ O -be l'uzenyashi l'o gude mini wũa ẹhu. Ẹnyanwu -nyihuchaephọ; l'ọ batawarọ l'ọdu-ọgu ono.

¹² “Unu eje l'azụ ọdu-ọgu ono je emeta ẹka unu e-jeje ejelũkpo. ¹³ Unu yekọbeje ikworo lẹ ngwọgu unu; ọo ya bụ g'ọ bũru; onye eje anyi nshi; l'ọ gude ikworo ono tũa nsũ; nyĩru iya yee; ghakọbe woru iya kpochia. ¹⁴ Noo kẹle Chipfu, bụ Chileke unu etsojeru oma ọdu-ọgu ejephẹ; adzọ unu ndzũ; waa g'ọ woru ndu ọhogu unu ye unu l'ẹka. Noo g'ọ gude; ọdu-ọgu unu je l'adũ nsọ; g'ọ tọ hũma iphe, aasọ nsọ l'ẹka unu nọ; dakọbe parũ unu haa.”

Unwu ekemu ọzo

¹⁵ “Olu -shi l'ẹka nnajiuphu iya gbapfuta ngu; ta akputakwa iya kpuphuru nnajiuphu iya ono azũ. ¹⁶ Hakwaa ya g'unu l'iya buru; l'o buru l'ẹka dũ iya ree lẹ mkpukpu, dukpoe ya phọ ree. Ọphu a kpakwa iya ẹhu.

¹⁷ “G'ọ tọ dukwa unwada Ízùrẹ̀lù onye a-nọdu agbaru agwa ụkpara; ọphu ọ dukwa onye nwoke Ízùrẹ̀lù a-nọdu agbaru agwa ụkpara. ¹⁸ Mbũ-a; g'e be wotajẹkwa ụgwo, a pũru nwanyi-ovuoba; ọzoo ụgwo, a pũru nkũta-urwuali ono; gude bya l'ulo Chipfu,

bù Chileke unu bya apfù ùgwò iphe, unu riburu l'angù k'ememe; kẹ̀lẹ̀ ẹ̀phenebo bù ẹ̀byi l'ẹ̀nya Chipfu, bù Chileke unu.

¹⁹ “Be jiekwa onye Ízurelù ibe ngu ùgwò ntùkwase; ntùkwase l'okpoga; ọ̀zoo ntùkwase lẹ̀ nri; ọ̀zoo l'iphemiphe, bùkpoo iphe, eejieje ùgwò ntùkwase. ²⁰ Onye ii-jie ùgwò ntùkwase bù onye ọ̀hozo; obenu l'onye bù nwune ngu bẹ̀ i tii jiedu ntùkwase; ọ̀o ya bù gẹ̀ Chipfu, bù Chileke ngu ekebe ngu l'oma l'iphemiphe, i byibekpọ̀ru ẹ̀ka ememe l'alì ono, iije alwùta ono.

²¹ “Ọ̀ bọ̀ru l'i riburu angù emeru Chipfu, bù Chileke ngu iphe; ta akpọ̀kwa upfu ememe iya; kẹ̀lẹ̀ Chipfu, bù Chileke ngu a-wata ele ngu ẹ̀nya g'i mee ya; tẹ̀me l'i bọ̀ru onye-ikpe nmarù l'i meru iphe-ẹ̀ji. ²² Ọ̀lẹ̀ ọ̀ -bùkwanuru l'i selaru onwongu azù l'eribu angù eme iphe; bẹ̀ ikpe ta nmakwaru ngu. ²³ Iphe, shikpọ̀wa ngu l'ogbogboromọ̀nu fùta; letakwa ẹ̀nya g'i meebekota iya. Noo kẹ̀lẹ̀ ọ̀o gubedua tũru obu ngu onyo gudekpọ̀o ọ̀nu ngu gẹ̀gedede ribuuru Chipfu, bù Chileke ngu angù.

²⁴ “Ọ̀ bọ̀ru l'i bahunu l'opfu-vayinu nemadzù ibe ngu; ritakpọ̀ephe akpuru vayinu g'ọ̀ dũkpọ̀e ngu phọ̀ ree; ọ̀lẹ̀ g'ọ̀ tọ̀ dũkwa ọ̀phu ii-ye lẹ̀ nkata ngu. ²⁵ Teke i -bahuru l'egu nemadzù ibe ngu; ọ̀ -dù ngu g'i wọ̀ta iphe, ọ̀ kuru akũku ria; wọ̀takwa iya; ọ̀lẹ̀ g'ọ̀ tọ̀ dũkwa upfu iphe ono ọ̀phu ii-gude mma gbutsua.

24

¹ “Ọ̀ -bọ̀ru lẹ̀ nwoke lùchaaru nwanyi; ọ̀phu nwanyi ono adũedu iya ree; kẹ̀lẹ̀ ọ̀ hũmaru iphe, adũdu ree l'ehu nwanyi obu; ọ̀ bya ederu ekwo achifu nwanyi nù iya; bya achifu iya; ² ọ̀ -bọ̀ru l'ọ̀ lufuru g'ọ̀ jero ẹ̀ je aluru nwoke ọ̀zo; ³ teke ọ̀ bùkwanu l'onye k'ono byakwarupho bya akpoo ya ash; bya edekwaphọ̀ ẹ̀kwo achifu ozokwa bya eyekwa iya phọ̀ l'ẹ̀ka; bya achifukwa iya phọ̀ l'ibe iya; ọ̀zoo l'onye k'ono bù anwũhu bẹ̀ ọ̀ nwũhuru; mbù onye k'ono, shi duta iya alù alùlu ono; ⁴ ge ji iya kẹ̀ mbù phọ̀, chifuru iya nù phọ̀ ta laphukwa azù jeshia ya alùlu g'e merwushichawaru iya ono; kẹ̀lẹ̀ ọ̀ bùkwa ẹ̀byi l'iphu Chipfu. Unu te emetakwa ẹ̀byi kpube alì ono, Chipfu, bù Chileke unu abya unu anũnu g'ọ̀ bọ̀ru okiphe unu ono.”

Ekemu, dù iche iche

⁵ “Ọ̀ -bọ̀ru lẹ̀ nemadzù luru nwanyi k'òphúú; g'e te zikwa iya g'ọ̀ je ọ̀gu; ọ̀phu ọ̀ dũkwa ozi ọ̀zo, ee-zi iya. G'onye ono nọ̀-gbukwaa mgbarapha l'unuphu; mee nyee ya ono, ọ̀ lùtaru ono g'ẹ̀hu tsọ̀ ya ỳtso.

⁶ “Gẹ̀ nemadzù ta patakwa mkpuma, egweje nri; ọ̀zoo nggu-mkpuma; g'ọ̀ bọ̀ru iphe, e yeru iya l'itumo; kẹ̀lẹ̀ ono dũakwaa g'onye woru ishi nemadzù ọ̀phu sùbe l'itumo.

⁷ “Ọ̀ -bọ̀ru lẹ̀ nemadzù bẹ̀ e guderu l'ẹ̀ka ọ̀ pataru onye Ízurelù ibe iya l'oshi eme iya g'ohu; ọ̀zoo l'oore onye ọ̀bu erere; g'e gbukwa onye ọ̀paleda ono egbugbu. Ọ̀ kwa egube ono bẹ̀ unu e-shije wofu ejo-iphe l'echilabọ̀ unu.

⁸ “Ọ̀ -bọ̀ru onye ẹ̀hu-ọ̀chaa byaru; unu letakwa ẹ̀nya mee iphemiphe, ndu-uke, bù oshilọ̀kpa Lìvayi suru g'unu mee. Unu tũkokpọ̀ephe iphemiphe, mu tũru phẹ̀ ekemu sù g'ẹ̀phe meje mekọ̀ta. ⁹ Unu nyatakwa iphe, Chipfu, bù Chileke unu meru Miriyamu teke unu nọ̀ l'ùzo; g'unu wufutachaarù l'alì Ijiputu.

¹⁰ “Teke i jieru nemadzù ibe ngu ùgwò; m'obeta ọ̀ bọ̀ru ùgwò, dù idu-agma; ta abahũkwa l'ùlo iya je ewota iphe, ọ̀ sùberu ngu l'itumo. ¹¹ Nọ̀dukwa l'etezi g'onye ọ̀bu, i jieru ùgwò ọ̀bu wofutarù ngu iphe, ọ̀ sùberu ngu l'itumo ọ̀bu. ¹² Ọ̀ -bọ̀ru l'onye ọ̀bu akpa nri; te egudekwa iphe ono, o yeru ngu l'itumo ono lasha unuphu je akwaa gẹ̀ nchì bọ̀hu. ¹³ Nchì -jihushia; wophutakwaru iya ukpo ono, o yeru ngu l'itumo ono azù; k'ọ̀phu ọ̀o-zẹ̀ iya; kua mgbenya; goru ọ̀nu-ọ̀ma nù ngu. Ọ̀o ya bù g'a guaru ngu iya l'apfubekoto l'iphu Chipfu, bù Chileke ngu.

¹⁴ “Onye adũdu g'ọ̀ dù iya; ọ̀ nọ̀du akpa nri -byaru ngu ozi; te emekwa iya omeliwe; m'obeta onye ọ̀bu bọ̀ru onye Ízurelù ibe ngu; ọ̀zoo onye lwarù alwalwa, bù l'alì unu l'ime mkpukpu unu. ¹⁵ Pfujekwa iya aswa ogburumita iya; tẹ̀me ẹ̀nyanwu anyihu mbọ̀kumboku; kẹ̀lẹ̀ onye ọ̀bu akpa nri; ọ̀ gbawaru aswa ozi iya ono ye lẹ̀ mkpa. Teke ọ̀dumeka bẹ̀ ọ̀o-chikukwa ngu l'ẹ̀jo mkpu l'iphu Chipfu; iphe ọ̀bu aburu ngu iphe-ẹ̀ji, iimeta iya.

¹⁶ “Gẹ̀ ndu bù nna ta lajẹ̀kwa l'iphe, nwa phẹ̀ metaru; ọ̀phu unwu alajẹ̀kwa l'iphe, nna phẹ̀ metaru. G'onye metaru iphe ọ̀nwu lajẹ̀kwa l'iphe, o meru.

¹⁷ “Unu ta anafujekwa nemadzù iswi-ọ̀dumma iya opfu l'ọ̀ bù onye lwarù alwalwa; ọ̀zoo onye enwedù nna; ọ̀phu unu anatajẹ̀kwa ẹ̀kwa nwanyi, ji iya anọ̀edu l'itumo.

¹⁸ Unu nyatajẹ̀kwa l'unubedua shi bọ̀ru ohu l'alì Ijiputu; Chipfu, bù Chileke unu gbata unu l'ẹ̀ka ono; noo iphe, meru g'ọ̀ gude mu nọ̀du aturu unu ekemu epfu g'unu meje iphemiphe ono.

¹⁹ “Unu -nòdu akpata iphe, unu meberu l’opfu unu; unu zòhaa tiyòtiyoo iya ophu l’ègu; unu ba laphuhèkwa azù je iya achìta. Unu hajèkwa iya g’ò dùru ndu lwarù alwalwa; yee ndu nna phè anòedu; yee ùnwanyi, ji phè anòedu; k’òphu Chipfu, bù Chileke unu e-kebe unu l’òma l’iphemiphe, unu byiberu èka unu k’ememe. ²⁰ Unu -nòdu aji-koshi akpùru, mìru l’oshi olivu unu; unu ta ajjekwa iya nji labò. Unu hakwa ophu phòduru nù g’ò dùru ndu lwarù alwalwa; yee ndu nna phè anòedu; yee ùnwanyi, ji phè anòedu. ²¹ Teke ò bù l’unu awò akpùru vayìnu l’opfu-vayìnu unu; unu te ejekwa mkpakwa iya m’e mecha. Unu hajèkwa ophu phòduru nù g’ò dùru ndu lwarù alwalwa; yee ndu nna phè anòedu; mē ùnwanyi, ji phè anòedu. ²² Unu nyatajekwa l’unubèdua shi bùru ohu l’alì Ijiputu; noo iphe, meru g’ò gude mu nòdu atùru unu ekemu epfu g’unu meje iphemiphe ono.”

25

Ekemu k’echi nemadzù èchachi

¹ “Ò -bùru l’umadzu labò bē opfu adaru; g’èphe gude iya je l’ùlo-ikpe gē ndu-ikpe kpeeru phè iya; haarù onye ophu iswi dù mma enge; nma onye ophu achò opfu ikpe. ² Teke ò bù l’onye ophu ikpe nmarù bē ò gbaru g’e chia iphe; g’onye-ikpe mekwaa ya g’ò zèe azèe; g’e chia ya iphe òbu l’iphu iya; chia ya ònu èchachi ole yèle iphe o meru ha. ³ Iphe, ee-chi iya bù ònu èchachi ùkporo labò. G’e te chighatakwa iya ègube ono. E -chighata iya ègube ono bē ò bùakwaa eme nwune ngu ono g’ò tò dùdu iphe, ò bù l’iphu ngu.

⁴ “Te ekechijekwa eswi ònu mē ò -nòdu azòshiru ngu ereshi.”

Onye nwune iya nwùhuru; gbado nyee ya

⁵ “Ò -bùru l’unwune labò bu; onye lanù nnyaa bya anwùhu; èbe ò nwùta nwa; gē nyee ya ta lùkwa ndu unuphu òzo. Gē nwune ji iya dutakwa iya luru; lajèru iya l’ùlo. Nwune ji iya ono eshi nno medzukota iphe, gbaru iya nù l’èhu nwanyì ono. ⁶ Nwa nwoke mbù, ò nwùtaru; mbù nwanyì ono bē a-zarù èpha la l’èpha nwune iya ono, nwùhuru nù ono g’èpha iya te echihu l’alì Ìzùrèlù. ⁷ Ole ò -bùru l’ò tò dùdu onye ono g’ò luru nyee nwune iya ono; gē nwanyì ono jepfu ndu bù ògerenya mkpùkpu ono l’ònu-abata mkpùkpu ono je asù phè: ‘Nwune ji mu jikawaru eme g’èpha nwune iya te echihu lè Ìzùrèlù. Ò jikawaru lè ya te emeduru mu iphe, nemadzù emejèru nyee nwune iya.’ ⁸ Òo ya bù; ndu bù ògerenya mkpùkpu ono ekua nwoke ono; pfiaru iya opfu. Ò -bùru l’iphe, oopfu bē oopfu epfushi iya ike; sù lè ya ta abyakpòdaa alùru nwanyì ono m’òbeta gunu mee; ⁹ gē nyee nwune iya ono gbèshi l’atatiphu ndu bù ògerenya ono je eyeta akpòkpa nwoke ono nanù; gbùta ònu-mini tya ya l’iphu sù: ‘Noo iphe, eemeje onye ta chòduru eme g’unuphu ibe nwune iya keru bù ono.’ ¹⁰ Iphe, ee-ku ibe nwoke ono lè Ìzùrèlù bù ‘ibe onye e yetaru akpòkpa.’

¹¹ “Ò -bùru l’unwoke labò alwù ògu; nyee onye lanù byatashia òdzori ji iya; bya azù nwoke ophu l’èhu-nwoke; ¹² g’e gbuufukwa nwanyì ono èka; g’a ta aphùkwaru iya obu-imemini.

¹³ “Unu te eyejekwa iphe, eegudeje atù èrwa iphe ùzo labò l’èda unu; ophu bù òkpobe iya; mē ophu abùdu òkpobe iya. ¹⁴ Ophu unu enwekwaru iphe, eegudeje akpò iphe ùzo labò l’ibe unu; ophu bù òkpobe iya; mē ophu abùdu òkpobe iya. ¹⁵ Unu gudeje òkpobe iphe, ùgho adùdu tya èrwa iphe. Unu egudejekwaphò òkpobe iphe, ùgho adùdu; kpòo iphe; k’òphu unu a-nòriberu ndzu l’alì ono, Chipfu bù Chileke unu abya unu anùnu ono; ¹⁶ kèle iphe, bùkpoo onyemonye, eme ègube iphe ono; mbùkpoo onyemonye, eme iphe l’ùgho emekòtakwa èbyi l’iphu Chipfu, bù Chileke unu.”

A tura ekemu g’e gbushia ndu Amalèku

¹⁷ “Unu nyatakwa iphe, ndu Amalèku meru unu teke unu nò l’ùzo; g’unu lufutacharu lè Ijiputu. ¹⁸ Ò bù teke ike ije byùwaru unu; ophu ike adùziedu unu bē èphe shiru unu azù byapfuta unu ògu l’ùzo; gbushia ndu ophu kpe azù; ophu èphe atùduru Chileke ebvu. ¹⁹ Òo ya bù; Chipfu, bù Chileke unu -meèpho; unu nweru onwunu l’èka iphe, bù ndu òhogu unu, bupheru unu mgburugburu l’alì ono, òobya unu anùnu ono; g’ò bùru okiphe unu ono; unu mekwaa g’a ta nyatabahè ndu Amalèku lè mkpula akpaminigwe. Unu ta azòhakwa iya ememe!”

26

Akpuru-iphe-mbù; waa oke-lanù-l’ùzo-iri

¹ “I -bahụephe l’alị ono, Chipfu, bụ Chileke abya unu anụnu g’o bụru okiphe unu ono; mbụ unu -nataę ya pho buru; ² hatajękwa akpuru-iphę-mbụ l’iphe, i kotakpooru l’alị ono, Chipfu abya ngu anụnu ono; chiru ye lę nkata; vuru je l’ęka Chipfu, bụ Chileke ngu a-hohta; dobe epha iya; buru iya eburu. ³ L’i vuru iya jepfu onye bụ onye uke teke ono je asụ iya: ‘Ntanụ-a bę mu pfulwaru epfuru Chipfu, bụ Chileke ngu lę mu lwarwutaru l’alị ono, Chipfu riru nna anyi oche phę angụ lę ya a-nụ anyi ono.’

⁴ “Onye uke ono anata ngu nkata ono; sibe l’atatiphu ọru-ngwęja Chipfu, bụ Chileke ngu. ⁵ L’i nọdukwaphe l’atatiphu Chipfu, bụ Chileke ngu pfua sụ: ‘Nnana mu shi buru onye Aramu, aghaphe aghaphe. O gude ndu ha nwanshii laa Ijiputu je aburu onye lwaru alwalwa l’ęka ono. O buru l’ęka ono bę o je eburu; buru oke mba, okpehu dụ; tẹme ephę dụ igwerigwe. ⁶ Obenu lę ndu Ijiputu nuru anyi aphụ; bya emee g’anyi jee iphe-ehuka; mee g’anyi jee ozi mkponwu-ehu. ⁷ Tobudu iya bụ; anyi chia mkpu raku Chipfu, bụ Chileke kę nna anyi oche phę. Chipfu numa olu anyi; bya ahuma iphe-ehuka, anyi eje; waa ozi mkponwu-ehu, anyi eje; mę g’e gude emebe anyi ewere. ⁸ No iya; Chipfu bya egude ike mę agburehu iya; yę ebwu, ooye; yę iphe-ohubama; mękpoo iphe, dụ biribiri; gude dufuta anyi lę Ijiputu. ⁹ O bya edubatawa anyi l’ęka-a; bya eworu alị-a nụ anyi; mbụ alị, bụ mini ęra-eswi yę manụ-ęnwu aso iya gborogboro-a. ¹⁰ Nta-a bę mu wotawaru ngu akpuru-iphę-mbụ, shi l’iphe, mu meberu l’alị-a, gube Chipfu nuru mu-a.’ L’i bya eworu iya dobe l’iphe Chipfu, bụ Chileke ngu; bya abaarụ Chipfu, bụ Chileke ngu ono eja. ¹¹ L’i bya etee eswa iphemiphe ono, dụ ree ono, Chipfu, bụ Chileke ngu nuru gụ lę ndibe ngu ono. Ndu Lívayi; mę ndu lwaru alwalwa, unu l’ephe bu etekwaphe eswa.”

Uzo-lanụ-l’uzo-iri k’apha k’eto

¹² “I -pfuchaa oke-lanụ-l’uzo-iri l’iphemiphe, i setaru l’apha k’eto, bụ apha, aapfuje oke-lanụ-l’uzo-iri; mbụ; i -wochaaru iya nụ ndu Lívayi; yę ndu lwaru alwalwa; yę ndu nna phę anọdu; mę unwanyi, ji phę anọdu; k’ophu ephę a-nọdu lę ndunu eriji epho; ¹³ l’i nọdu l’iphe Chipfu, bụ Chileke ngu pfua sụ: ‘Mu wofuakwaru iphe ono, dụ nsọ ono l’ulo mu; tẹme mu wowaru iya nụ ndu Lívayi; waa ndu lwaru alwalwa; mę ndu nna phę anọdu; mę unwanyi, ji phę anọdu, bụ ekemu, i turu nụ mu. O tọ dukwa ekemu ono, i turu nụ mu ono, duru ophu mu etsotaduru; ophu o dukwa ophu mu zoharu. ¹⁴ O tọ dukwa oke-lanụ-l’uzo-iri ono ophu mu riru teke mu nọ l’aphu; ophu o dukwa ophu mu wofuru teke mu bụ onye aasọ nsọ; ophu o dudu ophu mu njeru ndu maa. Mu meerupho olu Chipfu, bụ Chileke mu; mbụ l’o iphemiphe, i suru gę mu mee bę mu meru. ¹⁵ Shinu l’ibe ngu ono, dụ nsọ ono lezeta ęnya; mbụ-a; shinu l’imigwe lezeta ęnya; goru onu-oma nụ ndibe ngu ono, bụ ndu Ízurelu; l’i goru onu-oma nụ alị ono, i nuru anyi ono, bụ alị, mini ęra-eswi yę manụ-ęnwu aso gborogboro ono; eshinu ono bụ iphe, i riru nna anyi oche phę angụ iya.’

¹⁶ “Ntanụ-a bę Chipfu, bụ Chileke ngu twaru ngu ekemu sụ g’i meje iphe-a, ya toru okpa iya sụ g’e tsoje-a; waa iphe-a, ya suru g’e meje-a. Zikwaa obu l’alị; gude ndu ngu g’o ha yele obu ngu g’o ha meje iphemiphe ono. ¹⁷ Ntanụ-a bę i pfulwaru kę Chipfu hoo haa; sụ l’o ya bụ Chileke ngu; l’o uzo, o toru bę ji-nodu etso; eme iphe, o toru okpa iya sụ g’e meje; emekwaphe iphe, o turu l’ekemu; mękpoo iphe, o suru g’e meje; tẹme l’i mekwapho olu iya. ¹⁸ Tẹme Chipfu bya epfuakwaa ya hoo haa ntanụ-a; sụ l’unu bụwaa ndibe iya, ya nwe k’iche, bụ iphe, o kwehawaru unu ukwe iya; bya asụ g’unu mekotaje iphe, o suru g’unu meje l’ophu. ¹⁹ Ozo bụ lę ya e-me g’unu ha shii; kakota ohamoha ozo, ya meru ememe shii. Unu aka phę enweru epha; oha m’oha ono aka unu etu epha; ka unu akwabę ùbvù. Unu aburu oha, duru Chipfu, bụ Chileke unu nsọ, bụ iphe, o pfuhawaru.”

27

Oru-ngwęja, nọ l’ùbvù Ebalu

¹ Nno ya; Mosisu yę ndu bụ ogerenya ndu Ízurelu bya ataru ndu Ízurelu ono ekemu-a; sụ phę: “Unu tukokwa ekemu-a, mu aturu unu ntanụ-a dobekota. ² Teke unu gharu ęnyimu Jiđdanu bahụ l’alị ono, Chipfu, bụ Chileke unu abya unu anụnu ono; unu patachaa mkpuma, ha shii kpokobe; unu emeta urwa gude rwa ya arwarwa. ³ Unu woru ekemu-a g’o ha dekota iya mę unu ghachaephe ęnyimu ono bahụ l’alị ono, Chipfu, bụ Chileke unu abya unu anụnu ono; mbụ alị ono, ęra-eswi yę manụ aso gborogboro ono. Ono bụ iphe, Chipfu, bụ Chileke nna unu oche phę kweru unu ukwe iya. ⁴ Oo ya bụ; teke unu dacharupho ęnyimu Jiđdanu; unu akpokobe mkpuma ono, mu aturu unu ekemu iya ntanụ ono. O buru l’elì ùbvù Ebalu bę unu a-kpokobe iya. Unu egude urwa rwa ya arwarwa. ⁵ O buru l’ęka ono bę unu a-kpuru Chipfu, bụ Chileke unu

oru-ngweja. O buri mkpuma be ee-gude kpua ya; mbu mkpuma, adudu iphe, e meru l'igwe, a kujeru iya. ⁶ O buri mkpuma, furu ophu be unu e-gude kpuaru Chipfu, bu Chileke unu oru-ngweja obu. Teme o buri l'eli iya be unu egweje ngweja-akpo-oku; nu Chipfu, bu Chileke unu. ⁷ Unu gwejekwapho ngweja-ehu-guu l'eka ono. Unu atuko nodu l'eka ono ria ya; tee eswa l'iphu Chipfu, bu Chileke unu. ⁸ Unu tukokwa ekemu-a go ha dekota go shia ekiri le mkpuma ono, unu kpobegbaaru ono."

Mburonu, a no l'ubvu Ebalu togbo

⁹ Mosisu waa ndu-uke, bu oshilokpa Livayi bya epfuru yeru ndu Izurelu l'ophu; su phe: "Unu gebekwa-o; unube ndu Izurelu; unu ngabekwa nchi. Ntanu-a be unu buakwaa ndibe Chipfu, bu Chileke unu. ¹⁰ Oo ya bu le-a; unu mejekwa olu Chipfu, bu Chileke unu. Unu dobekwa ekemu iya; meje iphe, o toru okpa iya su ge tsoje, bu iphe, mu aturu unu ekemu iya ntanu-a."

¹¹ O bukwarupho mboku ono be Mosisu turu ndu Izurelu ekemu su; ¹² "Teke unu dachaerupho enyimu Jiordanu; waa okpa-ipfu, a-pfuru l'eli ubvu Gerizimu goru onu-oma nu ndu Izurelu baa: Okpa-ipfu Simiyonu; waa ipfu Livayi; waa ipfu Jiuda; waa ipfu Isaka; waa ipfu Josefu; waa ke Benjiaminu. ¹³ Okpa-ipfu owa-a a-buru ndu ophu a-pfuru l'eli ubvu Ebalu togbo mburonu: Okpa-ipfu Rubenu; waa ipfu Gadu; waa ipfu Asha; waa ipfu Zebulun; waa ipfu Danu; waa ke Nafutali. ¹⁴ Ndu Livayi ewolia olu; raaru iya unwoke ndu Izurelu l'ophu arara su:

¹⁵ "Mburonu duru onye edobe ntekpe, a pyiru apyipyi; ozoo ophu a kpuru akpuku. Iphe ono bukwa eme ebyi l'iphu Chipfu; mbu iphe ono, bu ndu eme ona be meru iya nu; bya eworu iya dobe; agwa le mpya!"

"Ndu Izurelu atuko g'ephe ha su: 'Go du egube ono-o!'

¹⁶ "Mburonu duru onye nmaru nna iya; ozoo ne iya phulaphula!"

"Ndu Izurelu atuko g'ephe ha su: 'Go du egube ono-o!'

¹⁷ "Mburonu duru onye wofuru mkpuma oke alj nemadz ibiya!"

"Ndu Izurelu atuko g'ephe ha su: 'Go du egube ono-o!'

¹⁸ "Mburonu duru onye dusweru onye atsushi izo!"

"Ndu Izurelu atuko g'ephe ha su: 'Go du egube ono-o!'

¹⁹ "Mburonu duru onye anafuje nemadz iswi-oduma; opfu l'o bu onye lwaru alwalwa; ozoo onye nna iya anodedu; ozoo nwanji, ji iya anodedu!"

"Ndu Izurelu atuko g'ephe ha su: 'Go du egube ono-o!'

²⁰ "Mburonu duru onye jefpuru nyee nna iya; noo kele oo nna iya be o meru iphe-iphere."

"Ndu Izurelu atuko g'ephe ha su: 'Go du egube ono-o!'

²¹ "Mburonu duru onye jefpuru anu; udu anu, o buhabe!"

"Ndu Izurelu atuko g'ephe ha su: 'Go du egube ono-o!'

²² "Mburonu duru onye jefpuru nwune iya nwanji; m'obeta o buri ada nna iya; ozoo ada ne iya!"

"Ndu Izurelu atuko g'ephe ha su: 'Go du egube ono-o!'

²³ "Mburonu duru onye jefpuru ne nyee ya!"

"Ndu Izurelu atuko g'ephe ha su: 'Go du egube ono-o!'

²⁴ "Mburonu duru onye gburu nemadz ibiya le mpya!"

"Ndu Izurelu atuko g'ephe ha su: 'Go du egube ono-o!'

²⁵ "Mburonu duru onye nataru uphalazu je egua onye adudu iphe, o meru!"

"Ndu Izurelu atuko g'ephe ha su: 'Go du egube ono-o!'

²⁶ "Mburonu duru onye atukoduru iphemiphe, a turu l'ekemu-a emekota!"

"Ndu Izurelu atuko g'ephe ha su: 'Go du egube ono-o!'"

28

Obunggo, ee-bu onye emeje iphe,

a suru go mee

(Uke 26:1-13; Dit 7:12-24)

¹ "Teke o bukwanu l'unu ngaberu nchi okpobe angabe l'olu Chipfu, bu Chileke unu; kwaberu ekemu iya go ha enya; eme iya ememe; mbu ekemu ono, mu aturu unu ntanu-a ono; be Chipfu, bu Chileke unu e-me g'unu kakota ohamoha, nogbaa le mgboko-a shii. ² Onu-oma-a go ha a-soru so-pfuta unu etso unu purupuru; mo buri l'unu a-nodu anuru Chipfu, bu Chileke unu olu.

³ “Onu-oma a-nodu etso unu l’oma mkpukpu; etso unu l’oma egu.

⁴ “Onu-oma a-nodu etso unwu, unu nwutaru anwuta; etsokwapho unwu iphe, unu meberu l’ali; etsokwapho unwu iphe-edobe unu nwushiru. Mbụ l’eswi unu; waa eghu yee aturu unu a-nodu azu azuzu; azushi iya ike.

⁵ “Onu-oma a-nodu etso nkata, unu evuje eje l’egu; waa ikwe, unu atsuje nri.

⁶ “Onu-oma a-nodu etso unu me unu -nodu abata abata; l’o tsokwapho unu me unu -nodu alufu alufu.

⁷ “Chipfu e-me g’unu lwu-kpee ndu ohogu unu, wu-lihuru etso unu ogu. Ephe e-dzebe edzebe byapfuta unu ogu; ole ephe e-mechaa gbaa nanu nanu; gbakashihu.

⁸ “Chipfu e-me g’onu-oma iya tsoru oba unu; mekpoo l’iphemiphe, unu byiberu eka k’ememe; mbụ l’o-goru onu-oma nu unu l’ali ono, Chipfu, bu Chileke unu abya unu anunu ono.

⁹ “Chipfu e-me g’unu nguru anguru; mee unu g’unu buru ndu duru iya nsọ, bu iphe, o rifuharu unu angu iya; ole o kwa me o -buru l’unu e-dobe ekemu Chipfu, bu Chileke unu; bya etsokwapho uzo, o toru. ¹⁰ Unwu-eliphe l’ophu ahuma l’unu zaru epha laaru Chipfu; ephe atsuhaha unu ebvu. ¹¹ Teme Chipfu emee g’unu nweru iphe okpobe enweru; nwushia unwu okpobe anwushi; unwu iphe-edobe unu anwushi nwa okpobe anwushi; unwu iphe, unu meberu l’ali emehu okpobe emehu l’ali ono, Chipfu riburu nna unu phe angu le ya a-nu unu ono. ¹² Chipfu a-guharu unu ulo eka oodobeje eku iya l’imigwe; g’igwe dzeje mini gbaa l’ali unu; l’orwuberu iya; l’o goru onu-oma nu iphe, bukpo ozi, unu gude eka unu jee. Unu ejieje ikpoto oha ugwo; unu ta adudu ndu unu eje ejita. ¹³ Chipfu e-meje unu g’unu buru ishi; unu ta anodu ndu ozo l’eka. L’o mee; unu akaepho shingushingu eje; unu ta abyadu alwa ali ali; ole o kwa me unu -nodu angabe nchi l’ekemu Chipfu, bu Chileke unu, bu ophu mu aturu unu ntanu-a su g’unu leta enya; meje iya ememe. ¹⁴ Unu ta agbakutakwaru ekemu-a, mu aturu unu ntanu-a azu me nanu. Unu ta ahakwa iya; meahaa iphe ozo; tsolahaa agwa ozo, unu a-nodu abaru eja.

Aphu, aa-nu onye te emejedu iphe,

a suru g’o mee

(Uke 26:14-46)

¹⁵ “Ole o -bukwanurua l’unu ta angadu nchi l’olu Chipfu, bu Chileke unu; ophu unu eletaduru enya eme ekemu iya g’oha; ophu unu etsoduru iphe, o toru okpa iya su g’e tsoje, bugba iphe, mu aturu unu l’ekemu ntanu-a; be mburonu-a g’o ha a-byapfutakwa unu; etso unu purupuru.

¹⁶ “Mburonu a-nodu etso unu l’oma mkpukpu; etso unu l’egu.

¹⁷ “Mburonu a-nodu etso nkata, unu evuje eje l’egu; waa ikwe, unu atsuje nri.

¹⁸ “Mburonu a-nodu etso unwu, unu nwutaru anwuta; etso unwu iphe, unu meberu l’ali; etso unwu, eswi unu nwushiru; mekpoo ikpoto egu me aturu unu.

¹⁹ “Mburonu a-nodu etso unu me unu -nodu abata abata; l’o tsokwapho unu me unu -nodu alufu alufu.

²⁰ “Chipfu a-tu unu onu; tu unu eberebete; meru ghajoghajoghajo nu unu l’iphemiphe, unu byiberu eka ememe. Oo-me iya unu egube ono gbiriri jasụ unu aburu mkpurupyata; mbụ ola-l’iswi atụ unu l’uzorehu; l’ejo-ememe, unu wataru ememe; gwobe Chileke. ²¹ Chipfu e-gudeepho ejo iphe-ememe swiru unu gbiriri jasụ unu abvube l’ali ono, unu abahu e-gude alwuta g’o buru k’unu ono. ²² Chipfu a-tu unu ehu, amị mini; yee ehoku; yee ehu-ekoko; yee oke okpomoku; l’o mee; anwu akpobe; iphe unu meberu l’ali achashja manụ; l’e gude ogu-echi gbushia unu. Iphemiphe ono emekpa unu ehu jasụ unu aburu mkpurupyata. ²³ Akpaminigwe-a, unu vu l’ishi-a a-buru onyirubvu; ali, unu zoberu okpa aburu mgboro-igwe. ²⁴ Chipfu e-me ge mini, gege edze l’ali unu buru urwuku; yee udzu. O buru igwe a-nodu edze urwuku yee udzu ono ekpu unu gbiriri jasụ unu abvube.

²⁵ “Chipfu a-ha ge ndu ohogu unu lwu-kpee unu. Unu e-dzebe edzebe byapfuta ndu ohogu unu ogu; ole unu a-gba nanu nanu; gbakashihu. Unu aburu ndu ali-eze ndu mgboko l’ophu a-nodu aso oyi. ²⁶ Odzu unu a-buru nri enu, ephe l’eli; yee anu, bu l’eliphe; ophu o dudu onye bya eye phe ebvu; chifu phe. ²⁷ Chipfu a-tu unu ejo-onwo ndu Ijiputu; waa oke-ejo-onwo; waa onwo, aba yoyoyo; waa eka-ebyi; ophu unu abyadu aka mma l’iphe-ememe obu. ²⁸ Chipfu e-me g’obvu bya unu; unu atsuhaha ishi; egomunggo eswehu unu. ²⁹ Echilabo eswe be unu a-wata ebyiphe eka ebyiphe g’eka onye atsụ ishi ebyiphe eka l’ochii. Ophu o dukpoda iphe, unu byiberu eka k’ememe, byaru ekeru ekeru. Aa-noduepho akpa unu ehu; ana unu nfu mbokumboku; ophu unu abyadu enweru onye a-gbaru unu mkpu.

³⁰ "Ii-je lẹ nwanyi jebua; ọo-buru onye ozo e-mechaa jefuaha ya. L'i kpua ọlo kpughe; ọle i ti buduru iya. L'i kọo opfu-vayinu; i tji ghotadu mebyi iya. ³¹ Oke-eswi ngu be aa-nodu l'atatiphu ngu gbua; ọle i tji tadu anu iya. Nkapfu-igara ngu be aana ngu l'okpehu; ophu a byadu akpu-phutaru ngu iya azu. Aturu ngu be e-rwuta chiru nu ndu ohogu ngu; ophu o dudu onye agbaru ngu mkpu. ³² Unwu unu unwoke; yee ke nwanyi be aa-chiru nu ndu ohozo. Enya aduepho unu l'uzo mbokumboku gbiriri jasu enya agbahụ unu tsukiribaa. Eka unu be e-rishihu erine; ọle o to dudu iphe unu adu ike ememe. ³³ Ndu unu amadu be e-ri iphe, unu koru l'opfu; mbu iphe, unu setaru l'akanya. Iphe, a-noduepho etso unu kpoloko bu mkpamehu; yee mkpawere mbokumboku; ³⁴ k'opfu bu l'iphe, unu e-gude enya unu huma a-gbaghaa unu iphu. ³⁵ Chipfu a-tu unu ejo-onwo, eme ejo ehuka l'ikpere; me l'okpa l'opfu; mbu ejo-onwo, ata byadu akpohu akpohu. Ejo-onwo ono e-shiepho unu l'obochi-okpa phokota jasu l'ishi.

³⁶ "Chipfu a-chita unu; yee onye unu hotaru g'o buru eze unu; laa oha, unu ta amadu; ophu nna unu oche phe amajeduru oha obu. O buru l'eka ono be unu a-nodu baaru agwa eja; mbu agwa, e gude oshi; yee mkpuma mee. ³⁷ Unu a-buru ndu eka ono, Chipfu a-chiru unu laa ono iphe, anyi ishi edzu; iphe, e gude anma l'ejo etu; waa iphe, e gude agba mgbonu.

³⁸ "Unu e-mebekwa iphe, ha shii l'alj; ọle iphe, unu a-kpata iya ta abadu ishi; noo kele igube e-mebyishi iya. ³⁹ Unu a-gba opfu-vayinu kọo ya opfu; ọle unu ta angudu mee, shi iya nu; ophu unu awotadu akpuru, shi iya nu; noo kele unwehu a-tafu iya. ⁴⁰ Oshi olivu a-tuko alj unu sweta; ọle unu ta abyadu ete onwunu manu, shi iya nu; noo kele akpuru iya e-rishihu; dashia. ⁴¹ Unu a-nwushi unwoke; yee unwanyi; ọle epho ta abaduru unu urwu; kele aa-kpu phe le ndzu laa ohozo. ⁴² Iphe, bu oshi, pfuru l'alj unu; waa iphe, unu meberu emebe be igube a-tapyashibebe.

⁴³ "Ndu lwaru alwalwa, bu l'echilabo unu be eka phe l'a-kangoje k'unu okpobe akango; unubedu akaephe alwa alj alj eje. ⁴⁴ Ephe e-jieje unu ugwo; ọle unu tee nweedu ophu unu e-jie phe. O buru epheduba a-bujeru ishi; unubedu anodu phe l'eka.

⁴⁵ "Mburonu ono g'o hakota l'a-dapfuta unu; chia unu kpabe kpabe; jasu l'o gude unu; mee; unu aburu mkpurupyata. Noo kele unu ta ngabeduru Chipfu, bu Chileke unu nchi mee ekemu iya; me iphe, o toru okpa iya su g'e tsoje. ⁴⁶ Mburonu ono a-du unu l'ehu; buru unu iphe-ohubama; yee iphe, du biribiri; dukwapho oshilokpa unu l'ehu jasu l'ojejoje. ⁴⁷ Eshinu unu te eguedu ehu-utso; tee eswa; jeeru Chipfu, bu Chileke unu ozi teke iphe shi ejehuru unu le ree; ⁴⁸ be unu a-swj egu nri; waa egu mini; gbaru oto; teme uko iphemiphe aduru unu; unu ejeeru ndu ohogu unu ozi; mbu ndu ono, Chipfu e-ye g'ephe bya etsoo unu ogu unu. L'o woru odogoro-igwe nyabe unu l'olu; jasu unu aburu mkpurupyata. ⁴⁹ Chipfu e-duta oha, shi uzanya; mbu l'eka igwe beru alj beru; g'ephe zia phaa g'ugo bya ezikota unu. Oha ono a-buru ndu unu ta anudu olu phe. ⁵⁰ Oha ono be iphu a-gba igirigiri; k'opfu bu l'ephe ta agubedu ndu bu ogerenya iphe; ophu epho aphuduru unwegirima obu-imemini. ⁵¹ Ephe e-ripya unwu iphe-edobe unu; waa unwu iphe, unu meberu l'alj; jasu e mebyishibebe unu. O to dudu ereshi unu; me mee ophuu unu; me manu unu; ozoo eswi unu; me unwu aturu unu, epho byaru aharu unu gbiriri jasu unu alakota l'iyi. ⁵² Ephe a-no-phemokota mkpuku, nogbaa l'alj unu mgburugburu gbiriri jasu igbulu, ha l'eli ono, a kpushiru ike ono, unu chiru upfu kwee ono aphofu daa. Ephe a-no-phemokota mkpuku unu l'opfu, nogbaa l'alj unu l'opfu mgburugburu; mbu alj ono, Chipfu, bu Chileke unu nuru unu ono.

⁵³ "Shita l'iphe-ehuka, ndu ohogu unu e-me g'unu je teke epho a-no-phemokota unu ono mgburugburu be e-me; unu awata ata iphe, shi unu l'ehu; mbu wata ata unwu unu unwoke; me unwanyi, bu unwu, Chipfu, bu Chileke unu nuru unu. ⁵⁴ Oo-du-tabe eji; k'opfu bu le nwoke, kachakpo enweru obu-imemini; bya aburu onye iphe kachaa erwu l'ehu be imemini nwune iya nwoke; ozoo nyee ya, o yeru obu; ozoo unwu iya, ghuduru nu ta aduedu. ⁵⁵ Ophu o byadu ebuta anu nwa iya ono, oota ono; bee onye lanu le ndu ono. Iphe, a-kpata iya nu aburu l'o to duedu iphe ozo, phodubaaru iya l'eka; kele ndu ohogu unu no-pheru unu mgburugburu; unu nodu eje iphe-ehuka. ⁵⁶ Nwanyi, kachakpo enweru obu-imemini; bya aburu onye iphe kachaa erwu l'ehu l'echilabo unu; mbu onye anoduje arwo alj ge ya zobe okpa le g'o nweberu obu-imemini; yee g'iphe erwube iya l'ehu; be imemini ji iya, o yeru obu; me nwa iya nwoke yee ke nwanyi ta adukwa. ⁵⁷ Unwu, oo-nodu anwushi; mekpoo eze, l'etsoje nwa be oo-meje le mpya ge ya atuko iya taa nkinyi iya. O buru iphe, a-kpa iya nu bu okpa-nri, a-du nu; yee iphe-ehuka, ndu ohogu unu e-me g'unu jee teke ono, epho a-no-phemokota unu mgburugburu ono.

⁵⁸ “O-buru l’unu te eletaduru enya meje iphemiphe, e pfuru l’ekemu-a, e deru l’ekwo-a; k’ophu unu a-nodu akwabẹ epha-a ùbvù; mbụ epha ono, dū akpabiri bya adū ebvu ono, bụ iya bụ Chipfu, bụ Chileke unu; ⁵⁹ bẹ Chipfu e-mekwa g’ejo iphe-ehuka, etu iya adujeduru dapfu unu l’awa unu; mbụ ejo iphe-ehuka, a-pa eka; teme l’oonoo odu alala; wafuwa ejo iphe-ememe, a-dū iberezi; teme l’oomee eriri nggeringge. ⁶⁰ L’o wofutakwarupho unu iphe, bụ ejo iphe-ememe ono, l’emeje ndu Ijiputu ono, bụ ophu unu shi atsujẹ ebvu ono g’o bya arakwaruro unu arakuru l’ehu. ⁶¹ O bukwarupho iphe, bụ iphe-ememe; mẹ iphe, bụ iphe-ehuka, e deduru l’ekwo ekemu-a bẹ Chipfu e-vuru byabẹ unu l’ishi gbiriri jasụ unu aburu mkpurupyata. ⁶² Unu abya aburu ndu a-phodu nwanshii nwanshii; l’unubẹ ndu shi dutabe igwerigwe gẹ kpokpode, nọ l’igwe. O buru iphe, a-kpa iya nū bụ l’unu te emeduru Opfu Chipfu, bụ Chileke unu. ⁶³ O buru egube ono, Chipfu gude ehū-utso mee g’iphe duru unu lẹ ree; bya emee g’unu ka l’otu ono; nokwapho gẹ Chipfu e-gude ehū-utso; mee; unu aburu mkpurupyata; mekwaapho; o tọ duhedu iphe, unu a-bụ; l’e phefu unu l’alì ono, unu eje alwuta ono.

⁶⁴ “Chipfu a-chika unu; mee unu edzuru mgboko l’ophu; e-shi l’ishi mgboko ishi iya-a jasụ l’ishi iya ophuu. Eka ono bẹ unu a-nodu baaru agwa eja; mbụ agwa, e meru l’oshi; yee mkpuma. Iphe ono buru iphe, unu ta mahaada; teme ophu nna unu oche phe amajeduru iya. ⁶⁵ Ole iphe ta abyadu adu unu lẹ nphe l’echilabọ oha m’oha ono; ophu okpa abyadu adu unu doo. O chja iphe, Chipfu e-me bụ l’oo-me g’obu te unu etete l’eka ono; enya agbahukota unu ochii; aphụ eji unu obu. ⁶⁶ Ndzụ unu a-nodu awa awawa; mbụ l’eswe l’enyashi bẹ unu a-noduje lẹ ndzụ-agugu. O to nwedu onye a-maru; ?ya a-dzuru-a ndzụ; tọo ya ta adzudu. ⁶⁷ Teke o beru l’utsu bẹ unu a-sụ: ‘Ome o bukponu l’uzenyashi!’ Teke o bụ l’uzenyashi; unu asụ: ‘Ome o bukponu l’utsu!’ Iphe, a-kpata iya nū aburu oke ndzụ-agugu, a-nodu l’ime okpoma unu; yee ejo-iphe, unu e-gude enya unu ahumagbabe. ⁶⁸ Chipfu e-ye unu l’ugbo-mini; mee unu alaphu azụ l’alì Ijiputu, bụ eka ono, ya suru l’unu te ejebaedu ozo ono. Eka ono bẹ unu a-kpobe onwunu k’erere; gẹ ndu ohogu unu zūa unu g’unu buru ohu phe unwoke; mẹ k’unwanyị; ole o tọ dudu onye e-kwe azu unu.”

29

Ogbandzu, Chileke yele ndu Izurelu gbaru lẹ Mowabu

¹ Owaa bụ iphe, e pfuru l’ogbandzu ono, Chipfu turu Mosisu ekemu sụ g’o mee gẹ yele ndu Izurelu gbaa l’alì ndu Mowabu ono; a-gufukwa ogbandzu ophu yele ephe gbaru l’ùbvù Horẹbu.

² Mosisu bya ekuko bẹ ndu Izurelu g’ephe ha; sụ phe: “Unu gudewaa enya unu hūma iphemiphe, Chipfu meru Fero; waa ndu-ozì iya l’ophu; waa alì iya l’ophu l’alì ndu Ijiputu. ³ Enya unu ebo ebo bẹ unu gude hūma iphe-ohutama, paru eka ono; yee iphe-ohumalenya ono; mẹ iphe, dugbaa oke biribiri, nwuru nū ono. ⁴ Ole Chipfu ta nduru unu uche, emeje g’iphe doo enya; waa enya, unu e-gude hūma ụzo; waa nchi, unu e-gude anụ iphe jasụ ntanu-a. ⁵ Mu duru unu ukporo apha labọ l’echiegu; ophu uwe unu akahuduru unu l’ehu; ophu akpo-okpa unu akahuduru unu l’okpa. ⁶ Unu ta taduru buredi; ophu unu anguduru mẹ; ozo iphe ozo, atsu atsutsu; k’ophu unu a-maru l’oo mu bụ Chipfu bya aburu Chileke unu. ⁷ O be teke anyi rwuru alì eka ono; Sihonu, bụ eze ndu Heshibonu; waa Ogu, bụ eze ndu Beshanu lufuta bya adatso anyi ogu; anyi lwu-kpee phe. ⁸ Anyi lwuta alì phe bya eworu iya nū okpa-ipfu Rubeu; waa Gadu; waa okpa-ipfu Manase, e keru ebo; woru iya nū phe g’o buru okiphe phe. ⁹ Oo ya bụ lẹ-a; unu dobekwa opfu, e pfuru l’ogbandzu-a; unu emeje iya ememe; g’iphe, unu kuberu eka ememe abujeru unu upete.

¹⁰ “G’unu ha ntanu-a pfukotaru l’iphu Chipfu, bụ Chileke unu; mbụ ndu-ishi unu; okpa-ipfu unu; waa ndu bụ ogerenya unu; waa ndu nweru enya, nogbaa l’echilabọ unu; mekwapho ndu bụ nwoke lẹ ndu Izurelu l’ophu; ¹¹ yee unwegirima unu; mẹ unwanyi, unu alu alulu; waa ndu lwaru alwalwa, bu l’eka unu kpoberu ulo-ekwa unu, bụ ndu awaru unu nkụ; ekuru unu mini; ¹² k’ophu unu lẹ Chipfu, bụ Chileke unu a-gba ndzụ; unu ayru l’angu ono, Chipfu, bụ Chileke unu eriru unu ntanu onoya. ¹³ G’ee-shi g’o mee unu ntanu-a g’unu buru ndibe iya; g’o buru Chileke unu, bụ iya bụ iphe, o pfuru; bya aburu iphe, o riburu nna unu oche phe, bụ Ebirihamu; waa Ayizaku; waa Jiékoppu l’angu. ¹⁴ Ogbandzu-a, mu nọ l’eka-a eme g’unu gbaa ntanu-a; mẹ angu-a, mu eri eye iya-a ta abukwa unubedua bẹ yi ya nū kpoloko. ¹⁵ O yi ya; mbụ onye anyi l’iya tuko pfuru l’ataphu Chipfu, bụ Chileke anyi l’eka-a; o yi iya; mbụ onye anyi l’iya ta nodu l’eka-a ntanu-a.

¹⁶ “Unubèdua l'onwunu bẹ o doru ẹnya ree g'anyi shi buru l'alì ndu Ijiputu; waa g'anyi shi ghakòta alì ndu ọhozo; jee gbiriri; jasù anyi rwua ẹka-a. ¹⁷ Tẹme unu humawaa ahuma ahuma, ẹphe emeshi; mẹ agwa phẹ, bụ iphe, ẹphe pyiru l'oshi; mẹ ọphu ẹphe wataru lẹ mkpuma; waa ọphu a kpuru lẹ mkpola-ọchaa; waa mkpola-ododo. ¹⁸ Unu letakwa ẹnya g'ọ tọ dọ nwoke; ọzoo nwanji; ọzoo ipfu; ọzoo ọkpa-ipfu obu iya a-lufu l'ẹka Chipfu, bụ Chileke anyi nọ; tuggbua je abaaharu agwa ndu ọhozo ono ẹja. Unu te ekwekwa g'ẹjo-iphe, egbu egbugbu bya atso ilu ẹgube ono kpofuta l'echilabo unu. ¹⁹ G'ọ tọ dukwa onye a-numacha ẹjo ọnu, aatụ-a l'owata agoru ọnu-oma anụ onwiya sù l'ẹhu a-dụ iya-a guu; m'obeta ya tsoru ọkpoma-mgbashi, shi iya l'obu. Kele ẹgube iphe ono -dụ bẹ alì, mini dụ yee k'okponku a-tuko buru mkpurupyata. ²⁰ Chipfu ta abyakwa aguru onye ọbu nvu. Ehu-eghu Chileke; yee okophoo ya a-noduwaro swiru onye ọbu. Tẹme mburonu ono, e deshiru l'ekwo-a a-dapfuta iya; tẹme Chipfu e-hufu ẹpha onye ono lẹ mkpula akpaminigwe-a. ²¹ Chipfu a-hota onye ono l'okpa-ipfu Izurelu l'ophu dobe g'ẹjo-iphe nwuaru iya; mbụ ẹjo ọnu ono, e pfuru opfu iya l'ekwo ekemu-a, e deru ogbandzu-a.

²² “Unwu unu, bụ ogbo ọphu e-tsota k'unu; mẹ ndu bụ nlwamulwa, shi l'ẹka dọ ẹnya a-huma ẹjo-iphe, a-nwu l'alì ono; waa iphe-ememe, Chipfu e-gude kpakaa alì ono. ²³ Alì ono g'ọ ha bẹ iphe, e-jiru iya nù bụ ọku nshì-egbe; waa unu; yee onwu-phuruphuru; k'ọphu bụ l'a taa kọdu iphe l'alì ono; ọphu ọ dudu iphe, emehu iya nù; ọphu ẹswa efukpoda ya nù. Mbụ l'ee-me iya iphe, e meru Sodomu; yee Gomóra; mee ya iphe, e meru Adama; yee Zebowimu; bụ ndu Chipfu gude oke ẹhu-eghu iya mebyishia ono. ²⁴ Ohamoha l'ophu atuko jiahaa sù: ‘?Bụ gunu kparu iphe, Chipfu meru alì-a ẹgube-a; mbụ iphe, kparu iphe, ọ tų-koshiru alì-a ẹjo oke ẹhu-eghu iya ẹgube-a?’

²⁵ “Noo teke ndiphe e-yeru phẹ ọnu sù: ‘Iphe, kparu iya nù bukwa lẹ ndu ono gbakutaru azu l'ogbandzu Chipfu, bụ Chileke nna phẹ oche, bụ ọphu ẹphe l'iya gbaru teke ono, o dufutaru phẹ l'alì Ijiputu ono. ²⁶ Ẹphe gbafuru je abaaharu agwa ẹja; bya ephozeaharu iya; mbụ agwa ẹphe amadu; tẹme ọphu ọ budu yebèdua nuru phẹ iya. ²⁷ Ọo iphe ono kparu iphe, oke ẹhu-eghu Chipfu gbanwuhuru ọku l'ẹka alì-a nọ; k'ọphu ọ tukoru ẹjo ọnu, a turu dee l'ekwo ekemu-a kpukposhi phẹ l'ẹhu. ²⁸ Tọbudu iya bụ; Chipfu phefu phẹ l'alì ono g'onye phefuru ogbarabvu-oshi; ọ buru oke ẹhu-eghu iya; yee ẹnya, ata iya kpitikpiti bẹ o gude nwuru phẹ ye l'alì ndu ozo g'ọ duna nta.’

²⁹ “Iphe, e domiru edomi bụ kẹ Chipfu, bụ Chileke anyi; obenu l'iphe, e meru g'a maru bụ k'anyibèdua; waa unwu anyi jasù l'ojejeje; k'ọphu anyi e-meje iphemiphe, e pfuru dee l'ekwo ekemu-a.”

30

Iphe e-jehuru onye izimanu lwaru azu

¹ “Ọo ya bụ; teke iphemiphe-a mejeerupho unu; mbụ agọ ọnu-oma yee atụ ọnu ono, mu togboru unu ono; unu nodu l'echilabo ohamoha ono, Chipfu, bụ Chileke unu chikashiru unu; unu laa je anodu ono; nyata iya; k'ọphu o rwuru unu l'uche; ² k'ọphu unu lwaphutaru azu lwapfuta Chipfu, bụ Chileke unu; bya emeahaa olu iya, bụ iphemiphe ono, mu aturu unu ekemu iya ntanu ono; mbụ unubèdua unu l'unwegirima ibe unu; unu gude obu unu g'ọ ha; yee ndzu unu l'ophu lwa ³ bẹ Chipfu, bụ Chileke unu e-dophu unu azu l'onodu unu; mbụ l'oo-phuru unu obu-imemini; bya edufutakota unu l'ohamoha ono, bụ ẹka Chipfu, bụ Chileke unu chiru unu ye onoya. ⁴ O -nwepooru ndibe unu ono ọphu a chiru jeye l'ẹka igwe beru alì beru; Chipfu, bụ Chileke unu ejele-ẹka ono je eduphuta phẹ azu; mbụ l'oo-jekpọepho l'ẹka ono je ekua unu. ⁵ Mbụ lẹ Chipfu, bụ Chileke unu e-duphuta unu azu l'alì ono, bụ kẹ nna unu oche phẹ ono; l'ọ buru k'unu. L'o meuru g'iphe duru unu lẹ ree; mee g'unu barahu jaa ajajà ka nna unu oche phẹ shii. ⁶ Chipfu, bụ Chileke unu e-bu unu ubvu l'ime obu; bukwapho awa unu ubvu l'ime obu; k'ọphu bụ l'unu e-ye Chipfu, bụ Chileke unu obu unu g'ọ ha; gude ndzu unu l'ophu yee ya obu; k'ọphu unu a-nodu ndzu. ⁷ Ọo ya bụ; Chipfu, bụ Chileke unu atuko ọtu-ọnu-a byabẹ l'ishi ndu ohogu unu; waa l'ishi ndu kporu unu ashì eme unu ewere. ⁸ Noo teke unu a-lwaphuta azu bya emeahaa opfu, o pfuru; mbụ Chipfu, bụ Chileke unu; bya awata emekota iphe, bukpo ekemu iya, bụ ọphu mu aturu unu ntanu-a. ⁹ Chipfu, bụ Chileke unu e-me g'iphe, unu kuberu ẹka ememe jehuru unu; mekwapho g'unu nwushia unwu; waa g'iphe-edobe zushiaru unu; tẹme iphe, unu meberu l'alì emehukwapho; kele Chipfu e-mechaa gude ẹhu-utso ozobaa mee g'iphe jehuru unu; ẹgube ono, o gude ẹhu-utso meuru iya nna unu oche phẹ ono; ¹⁰ mẹ ọ -buru l'unu ngaberu nchì l'opfu Chipfu, bụ Chileke unu; meje ekemu iya; waa iphe, ọ tọru okpa iya sù g'e tsoje, buchaa iphe, e deru

l'ekwo ekemu-a; yefua m'ò buru-a l'unu e-gude obu unu g'ò ha; waa ndzu unu l'ophu dakobe lwaphuta azu lwaphuta Chipfu, bu Chileke unu."

Opfu mkpochi-ishi

¹¹ "Noo kele ekemu-a, mu aturu unu ntanu-a ta atsunukakwa unu l'ehu ememe; ophu o karikwaru unu eka. ¹² Opfu ono ta nodu l'imigwe k'ophu unu a-ji su: 'Bu onye enyihu imigwe je ewota iya bya araaru anyi arara; k'ophu anyi a-ngabe iya nchi mee ya?' ¹³ Tembe ophu o nodu l'azu eze-enyimu azu iya ophuu; k'ophu unu a-ji su: 'Bu onye a-da eze-enyimu je ewota iya raaru anyi arara k'ophu anyi a-numa iya meahaa ya?' ¹⁴ Obenu l'opfu obu nokpoo unu ntse okpobe anono; mbu l'unu kpui iya akpukpu l'onu; teme o nodu unu l'obu; k'ophu unu e-mekwanu iya ememe.

¹⁵ "Unu lenu; ntanu-a be mu dobekwaru unu ndzu; waa eka-atutu; bya edoberu unu anwuhu; yee ola-l'iswi. ¹⁶ O -buru l'unu yeru Chipfu, bu Chileke unu obu; bya etsokota uzo iya; mbu edobe iphe, o turu l'ekemu; waa iphe, o toru okpa iya su g'e tsoje; waa iphe, o suru g'e meje, bu iya bu iphe, mu ezi unu ntanu-a; be unu a-nodukwa ndzu; jaa ka l'otu; teme Chipfu, bu Chileke unu ekebe unu l'oma l'alj ono, unu abahu eje alwuta nworu ono. ¹⁷ Ole o -buru l'unu wofuru okpoma unu l'eka Chipfu no; ophu unu ekwedu angabe nchi; unu haa; e deta unu; unu je ephozeaharu agwa; baaharu iya aja; ¹⁸ be mu arajakwaru iya unu araja ntanu-a su l'unu a-lakwa l'iyi. Ophu unu ebukwa noo odu l'alj ono, unu abya ada enyimu Jiordanu eje alwuta nworu ono. ¹⁹ Ntanu-a be mu ekukwa igwe yee alj g'ò bya agbaa unu ekebe le mu dobeakwaru unu ndzu; bya edoberu unu anwuhu; doberu unu onu-oma; yee mburonu. Oo ya bu le-a; unu hatalekwaa ndzu; k'ophu unu le ndu a-buru oshilokpa unu a-tuko nodu ndzu; ²⁰ k'ophu unu e-ye Chipfu, bu Chileke unu obu; waa k'ophu unu e-meje opfu iya; waa k'ophu unu l'iya arakuru; noo kele oo yebedua bu ndzu unu. O buru iya bu l'unu no ndzu ogologo; k'ophu unu e-buru l'alj ono, Chipfu rifuru nna unu oche phe l'angu le ya anu phe ono; mbu ndiche unu phe, bu Ebirihamu; waa Ayizaku; yee Jiekpu."

31

Jioshuwa anochi enya Mosisu

¹ Tobudu iya bu; Mosisu nodu epfukpockwapho opfu-a anu ndu Izurelu g'ephe ha; ² su phe: "Nta-a be mu kawaru nka nowa ukporo apha ishii; ophu mu aduedu ike edu unu eje ejeje alwa alwalwa. Tembe Chipfu suakwa mu pho ge mu ta adafukwa azu enyimu Jiordanu azu iya ophuu. ³ O buru Chipfu, bu Chileke unu e-vuta uzo; unu etso iya je adaa enyimu ono. O buru iya a-tuko ohamoha-a mebyishiaru unu; mee; unu alwuta alj phe nworu. O buru Jioshuwa e-vutaru unu uzo; unu etso iya je adaa enyimu ono, bu iya bu ge Chipfu pfuru iya. ⁴ Chipfu emee phe egube ono, o meru ndu eze ndu Amoru, bu Sihonu yee Ogu; bu ndu o mebyishiru; yee alj phe. ⁵ Mbu le Chipfu e-woru phe ye unu l'eka; ole g'unu mekotakwa phe ge mu suru g'unu mee phe. ⁶ G'okpehu dukwa unu; unu eshihu obu ike. Ge ndzu ba agukwa unu; ophu unu atsukwa phe ebvu. Noo kele oo Chipfu, bu Chileke unu l'onwiya bu onye du unu eje. O to byadu aha unu; ophu o leswedu unu enya."

⁷ Mosisu bya ekua Jioshuwa; bya anodu l'ataphu ndu Izurelu g'ephe ha su iya: "G'okpehu dukwa ngu; l'i shihu obu ike; kele o kwa ngu e-tsoru ndu-a bahu l'alj ono, Chipfu riburu angu l'oo-nu nna phe oche ono. O buru gubedua l'e-me g'ephe lwuta iya nworu. ⁸ O buru Chipfu l'onwiya e-vutakwanuru ngu uzo; teme l'ò nodukwapho swiru ngu eswiru. O to byadu aha ngu; ophu o leswedu ngu enya. Ge ndzu ba agukwa ngu; ophu obu etekwa ngu etete!"

Agu ekemu ono

⁹ Noo ya; Mosisu bya edee ekemu ono edede woru nu ndu-uke, bu phe bu oshilokpa Livayi, bya aburu phe apaje okpoko ogbandzu Chipfu; nukwa iya pho ndu bu ogerenya le Izurelu g'ephe ha. ¹⁰ Mosisu bya atukwaru phe pho ekemu su phe: "A -nojechaepho apha esaa; o bvujeepho, bu iya bu l'apha akagbu ugwo; mbu teke ono, aaboje Obo-Mkpui ono; ¹¹ teke ndu Izurelu wufutakotaerupho l'iphi Chipfu, bu Chileke phe l'eka oo-hota dobe g'unu dzukoje; teke ephe dzukoerupho; unu agu ekemu-a ge Izurelu l'ophu numakota g'ephe ha. ¹² Unu dzukoje phe l'eka lanu; unwoke me unwanyi; yee unwegirima; me ndu lwaru alwalwa, bu le mkpukpu le mkpukpu unu; k'ophu ephe a-tuko ngabe nchi; nwuta atsu Chipfu, bu Chileke unu ebvu; teme ephe eleta enya emekota iphe, e pfuru l'ekemu ono g'ò ha. ¹³ Unwu phe ndu ophu teke amadu ekemu-a

bẹ aa-nụmakwa iya phọ nwụta atụsụ Chipfu, bụ Chileke unu ebvu jasụ g'unu e-buberu l'alị ono, unu ada ẹnymu Jiọdanu eje enworu ono."

Aanma ọkwa lẹ ndu Ízurelụ e-mechaa kwefuru Chileke ike

¹⁴ Tọbudu iya bụ; Chipfu bya epfuru yeru Mósisu sụ iya: "Mbọku, ịi-nwụhu erwuakwa ntse. Kua Jioshuwa; g'unu l'iya tũko swĩru bya apfũru l'ulo-ẹkwa-ndzukọ gẹ mu karũ iya iphe, oo-me." Mósisu yẹe Jioshuwa bya ejerwua je apfũru l'ulo-ẹkwa-ndzukọ ọbu.

¹⁵ Chipfu gude urwukpu, kpũru oronmono bya l'ulo-ẹkwa-ndzukọ ono. Urwukpu ono kpua oronmono l'ọnu-abata ụlo-ẹkwa-ndzukọ ono.

¹⁶ Chipfu sụ Mósisu: "Nta bẹ ịjbyakwa alapfu nna ngu oche phẹ. Ole ndu-a ta adũkwa g'ẹphe a-no-beru; ẹphe awata apharwũshi onwophẹ g'unwanyi ụkpara l'abarũ agwa ndu alị ono, ẹphe abahũ ono eja. Ẹphe a-gwọbe mu; mebyia ogbandzu ono, anyi l'ẹphe gbaru ono. ¹⁷ Ọ bũru teke ono bẹ ẹhu-eghu mu e-nwuaaha phuruphuru. Mu agwọbe phẹ; woru iphu wohaarũ phẹ. L'e woru phẹ mebyishia. Ikpoto ejo-iphe; mẹ iphe-ẹhuka a-dapfu phẹ; k'ophu ẹphe a-wata epfu l'eswe mbọku ono su: 'Iphe, meru g'ọ gude ejo-iphe-a byapfuta anyi bũkwa l'ọo lẹ Chileke anyi ta anọedu l'echilabọ anyi.' ¹⁸ Mbọku ono bẹ mu wohafũtajeru phẹ atati phũ mu. Ọ bũru iphe, a-kpa iya nũ bụ iphe, bũkota ejo-iphe, ẹphe e-mekọta; merwua k'ophu bụ l'ẹphe a-gharu agwa ọzo iphu.

¹⁹ "Nta-a bụ g'i woru ebvu-a dee l'ẹkwo dobe; gujeru onwongu; l'i zikwaa ya phọ ndu Ízurelụ g'ẹphe maru iya agũgu; g'ọ bũru iphe, mu e-gude agba phẹ ekebe. ²⁰ Mu -durwutaẹ phẹ phọ l'alị ono, manũ-ẹnwu yẹe mini ẹra-eswi asọ gborogboro ono; mbũ l'alị, mu kweru nna phẹ oche phẹ ukwe iya; bya erirũ angũ yeru phẹ iya ono; ẹphe -rijiaha ẹpho bya adũ okporokpo; bẹ ẹphe a-gharu agwa ọzo iphu; jeahaarũ phẹ ozi; nmaahaa mu phulaphula; bya emebyia ogbandzu mu. ²¹ Ikpoto ejo-iphe; mẹ iphe-ẹhuka -dapfue phẹ phọ; ebvu ono agbaa phẹ ejo ekebe; kele oshilokpa phẹ ta abyadũ agu-buhu iya agũ-buhu. Noo kele mu mahawarũ idzu iphe, ẹphe achị k'ememe; tẹmanu mu durwutaẹ phẹ alị, mu riburu angũ anũnu-a."

²² Ọo ya bụ; Mósisu dee ebvu ono mbọku ono; bya eworu iya zia ndu Ízurelụ.

²³ Chipfu pfuaru Jioshuwa nwa Nunu iphe, oo-me; sụ iya: "G'ọkphehu dũkwa ngu; l'i shihu obu ike; kele ọo gubedua e-du ndu Ízurelụ laa l'alị ono, mu riburu angũ lẹ mu a-nũ phẹ ono. Mbẹdua e-swieru ngu phọ eswiru."

²⁴ Mósisu dekọtachaepho ekemu-a l'ẹkwo; e -shi l'ishi jeye l'ẹka ọ bvũru; ²⁵ o pfuaru oshilokpa Lívayĩ, bụ ndu apajẹ okpoko ogbandzu Chipfu; sụ phẹ: ²⁶ "Unu nata ẹkwo ekemu-a dobe lẹ mgburẹku okpoko ogbandzu Chipfu, bụ Chileke unu ono; g'ọ nọdu l'ẹka ono agba unu ejo ekebe. ²⁷ Kele mu maru g'unu bũ-be ndu ekwefuje ike; waa g'unu bũ-be ndu ejo-ọkpoma. Ọ -bũru l'unu shiwaa nta-a, mu nọkwadu swiru unu-a bũru ndu kwefuru Chipfu ike; lewarọ g'ọo-dũ mẹ mu nwũhuepho! ²⁸ Unu kukọberu mu ndu bụ ọgerenya l'ọkpa-ípũ l'ọkpa-ípũ nọnu g'ẹphe ha; yẹe ndu-ishi unu; gẹ mu pfua opfu-a ye phẹ lẹ nchi; mu ekua igwe yẹe alị g'ọ bya agbaa phẹ ekebe. ²⁹ Kele o dokpọoru mu ẹnya rengurengu lẹ mu -nwũhuchaa bẹ unu a-wata eme ejo umere, rehuru erehu; mbũ unu ahaa ụzo-a, mu tũru unu l'ekemu sụ g'unu tsoje-a. L'iphu bẹ ejo-iphe a-dapfukwa unu; noo kele unu a-nọdu eme iphe, dũ eji l'iphu Chipfu; shi nno gude iphe, unu gude ẹka unu meta kpatsu iya ẹhu-eghu."

Ebvu, Mósisu guru

³⁰ Tọbudu iya bụ; Mósisu shiẹpho l'ishi gushiaru phẹ iphe, e deru l'ebvu ono ghiriri jasụ ọ bvũ. Ndu Ízurelụ, dzukọberu nũ g'ẹphe ha nụmakota iya.

32

¹ Gũbe igwe; ngaberu mu nchi
gẹ mu pfua opfu!

Gũbe alị; nụmakwa opfu,
shi mu l'ọnu!

² G'iphe, mu ezi dzekwaa
gẹ mini.

G'opfu, shi mu l'ọnu
kwakwaa g'iji.

G'o dzekwaa gẹ mini,
alwa yẹgeyegẹ l'irwu ẹswa;
mbũ g'ọ dzekwaa g'oke mini,
alwa wọwoowoo l'eli
irwu oshi.

- ³ Mu a-rakwa ẹpha Chipfu arara.
 Unu janaa ẹpha Chileke anyi ono ajaja;
 kele ọ parụ ẹka!
- ⁴ Ọ bụ iya bụ oke mkpuma ono!
 Ipthemiphe, oome nọdu aduẹbeje ree;
 ẹme ụzo iya p̄fukotaru nhamunha.
 Ọ bụ Chileke, ap̄fushije ike l'iphe,
 o pfuru;
 ọphu ọ dudu iphe,
 ap̄fuduru-oto, oomeje.
 Ọ p̄fuberekoto; ẹme obu gụa
 ya iphóró.
- ⁵ Ẹphe watawaru eme ejo umere,
 rehuru erehu l'ẹka ọ nọ.
 Mbụ lẹ ntucha, dụ phẹ l'ẹhu
 meakwaru; ọphu ẹphe
 abụedu unwu iya.
 Ẹphe bụru ọgbo,
 menụkaru ejo-iphe;
 mbụ ọgbo, ụzo phẹ gberu nggọ.
- ⁶ ?Bụ ẹgube iphe-a bẹ unu gude
 ap̄fụ Chipfu ụgwo;
 unubẹ ndu-a, bụ ndu eswe;
 bya aburu ndu amadu iphe-a?
 ?Tobudu iya bụ nna unu;
 bya aburu onye meru unu?
 Mbụ-a; ?tọ bụdu iya meru unu
 g'unu a-du; bya emee;
 unu nguru anguru?
- ⁷ Unu nyatakwa teke k'ichee!
 Unu arịa ọriri nyata ọgbo,
 ghatawaru nụ!
 Unu jia nna unu g'ẹphe
 k̄ọru iya unu!
 Unu ajikwaa ya phọ ndu bụ
 ọgerenya unu;
 g'ẹphe k̄okwaaru iya phọ unu!
- ⁸ Teke Ọkalibe-kakota-shii
 heru ọhamoha okiphe phẹ;
 mbụ teke o kekashiru unwu-eliphe;
 bẹ ọ tų-bugbaaru unwu-eliphe oke
 ẹka ẹphe e-jeberu l'ẹhu l'ẹhu;
 g'unwu Ịzurelu habe l'otu;
⁹ kele okiphe Chipfu bụ ndibe iya;
 mbụ l'ọo ndu Jiékọpu bụ okiphe
 ọphu ọ họtaru.
- ¹⁰ Ọo l'echięgu bẹ ọ chọru phẹ
 chọta; mbụ l'ọo l'alj,
 dabýiru mgbegere ẹka
 aanugbaa njo ọrà;
 bẹ ọ nọ-pheru phẹ mgburugburu;
 eleta phẹ ẹnya.
 Ọ nwụberu phẹ ẹnya
 g'aanwụbejeru akpuru
 ẹnya ojii-a.
- ¹¹ Ọo ẹgube ono, ugo anọduje
 ephephe ep̄fune iya;
 erwuphe l'eli unwu iya-a;
 mbụ ẹgube ono,
 ọosashije nkù iya pakọo unwu iya;
 mbụ parụ phẹ l'igburonu nkù iya;

- 12 *bụ* *gẹ* *Chipfu* *nwẹkinyi* *iya*
duru *phe*;
*ọp**hu* *ọ* *dụ**du* *agwa* *ndu* *ọ**hozo*,
yeru *iya* *ẹ**ka*.
- 13 *O* *doberu* *phe* *l'ẹ**ka* *ha* *l'eli*
lẹ *mgboko*;
*g'ẹ**phe* *buru* *ishi*.
Ọ *buru* *akpuru*-*iphe*,
miru *l'ẹ**gu* *bẹ* *ẹ**phe* *riru*.
O *mekwaapho*; *ẹ**phe* *ria* *manu*-*enwu*,
shi *lẹ* *mkpuma*;
*yẹ**e* *manu*, *shi* *l'alj*,
du *epfu* *epfu*.
- 14 *Manu* *era*-*eswi*;
*yẹ**e* *mini*-*era* *aturu*;
waa *nwaturu*, *tsuru* *ẹ**ba*; *yẹ**e* *ebili*;
waa *iphe*-*edobe*,
shi *l'alj* *Beshanu*; *yẹ**e* *eghu*;
waa *okpobe* *witi*
bẹ *o* *gudekwapho* *zu*-*jia* *phe* *ẹ**pho*.
Teme *ẹ**phe* *ngukwaapho*
mee *uswe*-*uswe*,
shi *l'akpuru* *vayinu*.
- 15 *Ole* *Jieshurunu** *datachaerupho* *okporokpo*; *o* *kwefu* *ike*.
Ọ *daru* *okporokpo*;
bya *adwa* *bogili*-*bogili*.
Ọ *tsuwaru* *onwiya* *ẹ**ba*;
teme *ọ* *gbẹ* *teke* *ono*
bya *ajika* *Chileke*,
meru *iya* *nụ*.
Ọ *buru* *oke* *mkpuma* *ono*,
*dzotar**u* *iya* *nụ* *ono*
bẹ *o* *gude* *weaha*
*gbẹ**gele*-*gbẹ**gele*.
- 16 *Ẹ**phe* *shi* *nno* *kpata*;
o *koaharu* *phe* *okophoo*
k'agwa *ndu* *ọ**hozo*
*ẹ**phe* *jetaru* *dobegba*.
Ọ *buru* *ahuma* *ahuma* *ono*,
*ẹ**phe* *eme* *ono* *bẹ* *ẹ**phe* *gude* *mee*;
*ẹ**hu* *ghuahaa* *ya* *eghu*.
- 17 *Ẹ**phe* *wataru* *egwe* *ngweja*
nụ *obvu*, *abudu* *Chileke*;
mbu *agwa*, *ẹ**phe* *amajeduru*;
agwa *ophuu*, *bua* *mgboru* *nta*-*a*
bẹ *ọ* *futaru*; *agwa*, *nna* *unu* *oche*
phe *atsujeduru* *ebvu*.
- 18 *Ọ* *kwa* *oke* *mkpuma* *ono*,
zufutaru *unu* *ono* *bẹ* *unu*
gbakutaru *azu*;
mbu *l'oo* *Chileke* *ono*,
bụ *onye* *nwuru* *unu* *ono* *bẹ*
unu *zoharu*.
- 19 *Tobudu* *iya* *bụ*;
Chipfu *bya* *ahuma* *iphe* *ono*,
*ẹ**phe* *eme* *ono*;
bya *asqaha* *phe* *oyi*;
noo *kele* *unwu* *iya* *nwoke*;
mẹ *kẹ* *nwanyị* *bẹ* *kpatsuru* *iya*

* 32:15 32:15 *Iphe* *Jieshurunu* *bụ* *bẹ* *bụ* 'onye *pfuberekoto*' *bụ* *iya* *bụ* *l'oo* *ndu* *Izurelu* *bẹ* *eepfu* *ama* *ẹ**ka*.

- ẹhu-eghu.
 20 O sù: "Mu e-wofu phẹ ẹnya;
 gẹ mu hùmaeshikwa iphe,
 ẹphe e-mechaa bọru.
 Noo kele ẹphe bọ oḡbo,
 ọzo phẹ gberu ngḡo;
 mbọ ẹnwegirima,
 ta apfushijedu ike l'iphe,
 ẹphe pfuru.
 21 Ẹphe gude iphe, abọdu Chileke
 eme gẹ mu wata eko okophoo;
 gude ẹnwu agwa,
 bọchaa iphe-mmanọ akpatsu
 mu ẹhu-eghu.
 Mu e-gudekwanọ oha,
 abọdu okpobe oha
 meru okophoo ye phẹ l'ẹhu;
 gude oha, eme eswe kpatsu
 phẹ ẹhu-eghu;
 22 kele oke ẹhu-eghu mu bẹ gbanwuhuwaru oku;
 oku obu jee eke gbiriri jasù
 l'o kerwua ime ime alì-maa.
 Oo-kekọta mgboko; yẹ iphe,
 a kpatarọ dobe iya;
 l'o woru oku tua l'ẹka úbvú futaru.
 23 Mu a-tụpyabe phẹ iphe-ẹhuka.
 O bọru phẹ bẹ mu a-nọdu
 awọ apfọ mu l'ẹhu.
 24 Mu e-me g'ẹjo okpa-nri
 byapfuta phẹ;
 l'o mee g'ẹphe korofu ẹnya.
 Mu emee; okpomọku
 ereshi phẹ anọ;
 ẹjo iphe-ememe,
 atọko phẹ gbushia.
 Mu e-me g'ẹjo anọ-ẹgbudu
 gude ẹpyii-eze bya atajashia phẹ;
 ẹjo agwọ, awọ l'alì,
 atagbushia phẹ l'ẹru.
 25 Ogu-echi bẹ ee-gude egbu phẹ pyaapya l'etezi.
 Ndzọ-agugọ anma phẹ ẹhu
 godagoda l'ime ọlo.
 Ẹnwokorobyia;
 mẹ ẹnwumgboko;
 mẹ ẹnwegirima nshii;
 mẹ ndu ẹwó befuru l'ishi
 atọko bọru mkpurupyata.
 26 Mu shi sù lẹ mu achikashi phẹ;
 ẹphe edzuru ẹkameka;
 bya emee g'a ta nyatabaḡ
 phẹ l'eliphe.
 27 Obenu l'ọo ẹjo opfu ndu ohogu
 phẹ bẹ mu ezeru;
 mbọ; a -nonyakwa;
 ndu ohogu phẹ pfua iphe,
 abọdu ire-lanọ.
 G'ẹphe ta anọnya wata epfu sù:
 'L'ọ kwa ẹphebedua gude
 ẹka phẹ lwọ-kpe phẹ;
 l'ọ tọ bẹbekwa Chipfu
 meeberu iphemiphe ono!' "

- 28 Sụ-a; ndu Ízurelu bukwa oha, egomunggo swehuru.
 O tọ dukpoda iphe,
 edoje phẹ ẹnya mẹ nanu.
- 29 Ome l'ọ duru mmamiphe,
 du phẹ l'ẹhu;
 mẹ iphe-a edokwa phẹ ẹnya.
 Mbụ m'ẹphe amakwaru-a
 g'ọ mechaa nwụaru phẹ
 teke ikpazu.
- 30 ?Denu g'onye lanu e-shi
 chĩa unu ụmadzu labo
 l'ụmadzu ụkporo iri oso?
 Mbụ-a; ?denu g'ụmadzu labo
 e-shi chĩa unu ụmadzu ise oso
 g'ẹphe gbala; gbahaa l'onye ono,
 bu Agbara-mkpuma phẹ ono
 be gbahawaru phẹ ẹka;
 mbụ lẹ Chipfu miwaru phẹ ẹnya?
- 31 Kẹle mkpuma nkepẹ ta adudu gẹ Agbara-mkpuma k'anyi.
 Ndu ohogu anyi makwaru-a l'ọo
 g'ọ du bu ono.
- 32 Vayinu nkepẹ shi lẹ vayinu
 kẹ ndu Sodomu.
 O buru l'egu ndu Gómóra
 be akpuru vayinu phẹ shi.
 Akpuru vayinu phẹ nọdu
 egbu egbugbu.
 Itoto iya nọdu atsokota ilu.
- 33 Mee phẹ bukwa obire ejo agwo;
 teme o buru ejo onu-mini,
 shi óghù l'onu.
- 34 "Mu woru iphemiphe ono
 kwakọbe ree;
 mbụ lẹ mu kwachiwaru iya l'ẹka
 mu doberu ẹku,
 mu nweru enweru.
- 35 O kwa mbẹdua nwe emelata.
 Oo mbẹdua a-pfu
 phẹ ụgwo phẹ.
 O -beephọ teke ono be ọkpa
 e-chifu phẹ.
 Mbụ lẹ mbọku, ẹphe a-buru
 mkpurupyata nọakwa ntse.
 Ola-l'iswi gudeakwa oso achi
 phẹ kpabe kpabe."
- 36 O kwa Chipfu a-haru
 ndibe iya enge.
 O buru iya a-phuru
 ndu-ozì iya obu-imemini;
 mẹ o -humaephọ l'ike
 ta aduedu phẹ mẹ nanu;
 mbụ l'ọ tọ duedu onye
 ghuduru nụ: ohu mẹ amadu.
- 37 Oo-sụ phẹ:
 "Denu agwa phẹ obu;
 mbụ mkpuma phẹ ono,
 ẹphe agbabaje je
 anodu eze ndzu?"
- 38 Mbụ agwa,
 ataje ebà anu ngweja phẹ;
 bya angua mee ngweja phẹ ono.
 G'ọ gbeshinu bya eyeru

unu ẹka!
 G'ọ gbobutanu unu!
³⁹ Unu humakwa;
     ọ kwa mbẹdua kpoloko
     bụ Chileke!
 Ọ tọ ẹdekwa Chileke ọzo, dọ nọ;
     gbahaa mbẹdua.
 Ọ kwa mbẹdua emeje g'a nwụhu;
     tẹme mu nọdu emeje
     g'a nọdu ndzụ.
 Ọo mbẹdua emekajẹ iphe;
     ọ bụru mu emeje g'e wekọrohu;
     ọphu ọ dudu onye adu ike
     anafu mu onye mu guderu.
⁴⁰ Mu paliru ẹka mu mabẹ
     l'imigwe ria angu sụ:
 Ọo gẹ mu bụ onye a-nọ ndzụ
     jasu l'ojejoje-a bụ gẹ mu
     epfu sụ:
⁴¹ Mu -baẹpho ogu-echi mu ono,
     egbu nwjiiwii ono ababa;
     bya aparu iya l'ẹka;
     gude kpeahaa ikpe;
     bẹ mu e-melata ndu ọhogu mu;
     mbụ pfiya ndu kpọru mu ashị ugwo.
⁴² Mu e-me gẹ mee nemadzụ
     nguguchaa apfu mu angugu;
     mbụ mee ndu e gburu egbugbu;
     waa ndu a kpuru lẹ ndzụ.
 Tẹme ogu-echi mu asụ
     nemadzụ pyaapya;
     gbushia ishi ndu bụ
     ndu-ishi ndu ọhogu mu ono."
⁴³ Unu tee ẹswa;
     unubẹ ọhamoha!
 G'unu lẹ ndibe Chileke tee ẹswa!
 Noo kele ọo-gwata ugwo
     ishi ọchi unwu iya.
 Ndu ọhogu iya bẹ oo-melata
     ugwo iphe, ẹphe eme iya.
 L'ọ pfiya ugwo iphe-ẹji,
     ndu nkiya meru l'alị iya.
⁴⁴ Mosisu ẹphe lẹ Jioshuwa nwa Nunu swiru bata; bya agukota ebvu ono; ndu Ízurelu
 l'ọphu nưmakota.
⁴⁵ Tọbudu iya bụ; Mosisu pfuchaerupho ndu Ízurelu iphemiphe ono; ⁴⁶ bya asukwa
 phẹ phọ: "Unu vukwaru opfu-a, mu rarụ unu arara ntañ-a l'ọbu. Ọo ya bụ; g'unu
 ezia unwu unu g'ẹphe kwabẹ ẹnya mekọtaje iphemiphe, e deru l'ekemu-a. ⁴⁷ G'opfu-a
 ta abụkwaru unu opfu, enwedu ishi; kele ọ kwa ẹka ono bẹ ndzụ unu nọ. Ọ bụru
 iphemiphe ono e-me g'unu kariberu nka l'alị ono, unu adagha ẹnyimu Jiódanu eje
 alwata nworu ono."

Eepfu lẹ Mosisu a-nwụhu
l'eli úbvú Nebo

⁴⁸ Noo ya bụ; Chipfu bya epfuru yeru Mosisu l'eswe mbọku ono gedegede sụ:
⁴⁹ "Nyihu úbvú-a, bụ úbvú úbvú Abarimu-a; mbụ úbvú Nebo, nọ l'alị Mówabu; bya
 anọdukwapho l'okotazụ mkpukpu Jieriko; je ahụma alị Kénanu, bụ alị, mu abya anụ
 ndu Ízurelu g'ẹphe nworu. ⁵⁰ Ọo l'eli úbvú ono, ii-nyihu ono bẹ ii-nọdu nwụhu lapfu
 ndiche ngu phẹ; ẹgube ono, nwune ngu, bụ Erọnu nwụhuru l'úbvú Họru; lapfu ndiche
 iya phẹ ono. ⁵¹ Iphe, a-kpa iya nụ bụru l'unu nọ l'echilabọ ndu Ízurelu lẹ mini Meriba
 kẹ Kadeshi, nọ l'echiegu Zinu kwefuru mu ike; mbụ l'ọo l'unu te emeduru g'a maru gẹ

mu dū-be nso l'echilabọ ndu Ízurelu. ⁵² Oo ya meru iphe, bụ ụzenya bẹ ji-gbẹ hụma alị ono; ọle ị tji bahụdu l'alị ọbu, mu a-nụ ndibe mu, bụ ndu Ízurelu ono."

33

Mósisu ago ọnu-oma anụ ọkpa-ipfu Ízurelu

¹ Ọwaa bụ ọnu-oma, onye kẹ Chileke, bụ Mósisu goru nụ ụnwu Ízurelu teme ọ nwụhu.

² Ọ sụru:

"Chipfu shi l'úbvú úbvú Sayinayi bya.
Mbu-a; ọ gbẹ l'uzo alị Siye nwuaru phẹ kẹ phoo gẹ nchi-abọhu.
Ọ gbẹ l'úbvú Paranu echiru phẹ kẹ swachaswacha;
chiru ụnubuku ndu dū nso abya;
bya aparu ọku, enwu enwunwu l'ekutara.

³ Sụ-a; ndiphe bẹ o yeru obu;

mbụ l'iphe, bụ ndu dū nso nọkota iya l'eka.
Ephẹ nọdu adajẹ kpurumu lẹ mgboru ọkpa iya; phozeta baaru iya eja.
Ọ bụru iphe, o pfuru bẹ ephẹ emeje.

⁴ Mósisu tūru ekemu doberu anyi;
ọ bụru okiphe k'oshilokpa Jiékpọ l'ophu.

⁵ Chipfu bụru eze ndu Jieshurunu

teke ono, ndu-ishi lẹ Ízurelu;
ephẹ l'okpa-ipfu ndu Ízurelu l'ehu l'ehu dzukoru ono.

⁶ Gẹ ndzụ bukwaru k'okpa-ipfu Rúbenu!

G'ọ tọ chihukwa; ophu awa iya epehukwa!"

⁷ Ọwaa bụ iphe, o pfuru l'ehu ọkpa-ipfu Jiuda:

"Jiko Chipfu; nūmajekwa olu ndu Jiuda!

Dutakwa phẹ dupfuta ndu nkephẹ;

l'i mee g'eka shihuje phẹ ike l'ogu!

Jiko yejenuru phẹ eka g'ephẹ lwụ-kpẹe ndu ohogu phẹ!"

⁸ Ọkpa-ipfu Lívayi bẹ o pfuru nkephẹ; sụ:

"Gube Chipfu; menaa g'okpa-ipfu Lívayi tujeru ngu ido,
bụ iya bụ tumimu yee urimu ngu; gudeje maru iphe, bụ obu ngu;
mbụ ndu ị huru ama lẹ Masa;
teme gụ l'ephẹ see opfu l'aguga mini Meriba.

⁹ Ọo phẹ pfuru kẹ nna phẹ; yee kẹ ne phẹ;

sụ l'ephẹ ta akpadu phẹ ishi.

Ephẹ mja ụnwu, ephẹ nwuru anwunwu ẹnya;

mikwaapho unwune phẹ ẹnya.

Obenu l'ephẹ letaru ẹnya mee opfu ngu;

bya eletakwaphọ ogbandzu ngu ẹnya.

¹⁰ Ọ bụ phẹ e-zije ndibe Jiékpọ iphe, ị sụru g'e meje.

Ephẹ ezia ndu Ízurelu iphe, ị tūru l'ekemu.

Ọ bụru phẹ e-dobejeru ngu ụnwù-isensu;

būru phẹ e-dobeje ngweja-akpọ-ọku l'oru-ngweja ngu.

¹¹ Jiko Chipfu; goru ọnu-oma ye l'akanya, oose!

Jiko g'ozí, o gude eka iya jee dūjekwa ngu ree!

Ndu ono, wụ-lihuru etso iya opfu ono;

mẹ ndu ono, kpọru iya ashí ono; nyakashinaa phẹ ọkpu-nka;

k'ophu ephẹ ta adubaedu ike egbeli ishi ozo!"

¹² Ọkpa-ipfu Benjiaminu bẹ o pfuru nkiya; sụ:

"Onye Chipfu yeru obu l'a-nọdu nọ-kube iya; tūsaruru ehu.

Ọ bụru Chipfu anọduje egbobuta iya eswe l'enyashi.

Ọ bụru l'echi ọkpoma Chipfu bẹ ọo-nmakojeru."

¹³ Ọkpa-ipfu Jiósefu bẹ o pfuru nkiya; sụ:

"G'alí iya bukwaru alí, Chipfu goru ọnu-oma nū.

G'ọ kwajeru phẹ eguru iji, shi l'imigwe;

l'ọ nwuru phẹ mini ime alí shokoshoko.

¹⁴ G'enyawu mekwaa g'eguru akpuru-iphe, ọ kọberu l'alí mehuru iya!

G'iphe, e meberu l'alí byaru iya gbukugbuku l'onwa l'onwa!

¹⁵ G'a nūkwá iya iphe, kachakpọo ree, shi l'úbvú úbvú ndiche ono;

yee eguru iphe, shigbaa lẹ nwa-obvù ojejeje onoya!

¹⁶ G'e gudekwa iphe, kachaa ree, jiru eliphe kebe iya l'oma!

Gẹ Jíósefu túbakwa onye ono l'ènya;
 mbụ onye ono, nọ l'irwu nwoshi ono, enwu ọku ono!
 G'iphemiphe-a bụkotakwaru kẹ Jíósefu;
 onye bụ onye-ishi l'echilabọ unwune iya.
 17 Ọ dụ akpabiri g'oke-eswi, vu ụzo l'èpho ne iya.
 Mpu iya dụ gẹ k'atsụ.
 Ọ bụru mpu iya ono bẹ oo-gude adu-tsushi ohamoha l'ophu;
 mbụ je akpaa lẹ ndu bu l'èka igwe beru alị beru.
 Nokwaphọ g'unubuku oshilọkpa Ifuremu dụ;
 bya abụkwarupho nno bụ g'aguta aguta oshilọkpa Manáse dụ."
 18 Ọkpa-ipfu Zebulun bẹ o pfuru nkiya; sụ:
 "G'èhu tsoje ngu ụtso; Zebulun; teke jilufu alufu.
 G'èhu tsokwa ngu phọ; Isaka; mę ì nọdu l'ibe ngu.
 19 Èphe e-ku ndiphe g'èphe dzukọo l'úbvú.
 Èphe anọdu l'úbvú ono gwee ngweja l'ụzo, pfuru ọto.
 Ọ bụru iphe-oma, kuru l'eze-enyimu;
 waa ẹku, domigbaaru onwiya l'alị-evevee
 bẹ èphe e-gude buru."
 20 Ọkpa-ipfu Gadu bẹ o pfuru nkiya; sụ:
 "G'ajaja bụru k'onye meru g'alị Gadu jaa àjàjà.
 Ipfu Gadu tókpoephe nwehu zẹ; kupyabe ishi g'oduma.
 Iphemiphe, o humaru bẹ oozijashije ẹka; zijashia ya ishi.
 21 Ọ họtaru alị, kakọta ree doberu onwiya;
 kẹle ọ bụ ẹka oke alị kẹ ndu-ishi ndu ojọgu nọ
 bẹ ndu-ishi ndu Ízurelu edzukobeje;
 mee iphe, pfuru ọto l'ènya Chipfu;
 bya edobe iphe, ọ sụru g'e meje."
 22 Ọkpa-ipfu Danu bẹ o pfuru nkiya; sụ:
 "Danu bükwa nwa oduma, shi lẹ Beshanu apfụ shọoshoo eje abya."
 23 Ọkpa-ipfu Nafutali bẹ o pfuru nkiya; sụ:
 "Nafutali bẹ túbakwaru Chipfu l'ènya.
 Teme onu-oma Chipfu bükwarupho nkiya.
 Oke alị iya bẹ shi l'ụzo eze-enyimu Gálili; je akpaa l'ụzo ndohali."
 24 Ọkpa-ipfu Asha bẹ o pfuru nkiya; sụ:
 "G'onu-oma unwu kẹ Asha kakọta k'unwegirima ọzo shii.
 G'ọ túbakwa unwune iya l'ènya.
 G'okpa iya dekwaru ederu lẹ manụ.
 25 G'iphe, ii-gudeje gu-chia oguzo ngu bükwaru ígwè; yee onyirubvu.
 Ike ngu; yee ujiku ole, ì-nọ a-haerupho ènya nhamunha.
 26 Ọ tọ dükwa onye dụ gẹ Chileke kẹ Jieshurunu;
 onye aghajajẹ akpaminigwe ẹbo bya eyeru unu ẹka;
 teme ọ nọdu aduje akpabiri l'èka oogha l'urwukpu.
 27 Ọ kwa Chiojeje bụ onye ì-nọduje l'ime iya eze ndzụ.
 Ọ bụru oshi-ẹka ojejeje iya ono bẹ ọodeje ngu lẹ mkpula; kuta; heru eheru.
 Ọ nọdu achifuje ndu ohogu ngu l'atatiphu ngu; sụ ngu:
 'Ngwa; tuko phẹ gbushia!'
 28 Ọo ya bu lẹ ndu Ízurelu e-buru; túsaru ẹhu;
 ọ tọ dudu iphe, byaru eme phẹ nụ.
 Mbụ l'eri Jiékọpu e-buru mbvulehu phẹ l'alị, ereshi yee męe dụ.
 Teme igwe akwaaru phẹ iya iji.
 29 Èhutso bẹ a goru nụ unubẹ ndu Ízurelu.
 ?Bụ onye dụ g'unu; unubẹ ndu Chipfu dzọtaru?
 Ọo yẹbedua bụ onye egbobutaje unu; bya aburu onye eyejeru unu ẹka.
 Ọ bükwarupho yẹbedua bụ ogu-echi, unu gude eku onwunu.
 Ndu ohogu unu e-gude ndzụ-agugu byapfuta unu;
 unu azọpyashia ẹka èphe agwajẹ iphe azọpyashi."

34

Anwụhu Mosisu

1 Noo ya; Mosisu gbẹ lẹ nsụda Mówabu nyihu úbvú Nebo, bụ iya bụ úbvú, kachaa l'eli l'ime úbvú úbvú Pisiga, nọ ghaaru mkpukpu Jieriko iphu. Chipfu bya egoshikọta

iya alì ono g'ò ha; a -gbẹ l'alì Giladu jasù l'alì ndu Danu; ² goshigbua ya alì ndu Nafutali l'ophu; yẹe alì ndu Ifuremu; waa alì ndu Manáse; mękpoo alì ndu Jiuda l'ophu je akpaa l'eze-ęnyimu ọzo ęnyanwu-arìba; ³ goshigbua ya echięgu ndohali; mękpoo uswe iya ono l'ophu; eshikpoo lẹ nsuda kẹ mkpukpu Jieriko, bụ iya bụ ndu Ọha-mpfụ; je akpaa lẹ mkpukpu Zowa.

⁴ Tọbudu iya bụ; Chipfu sụ iya: “Ọwaa bụ alì ono, mu riburu Ébirihamu; waa Áyizaku; waa Jiékọpu angù lẹ mu a-nụ oshilokpa phẹ ono. Mu hawaru ngu g'i gude ęnya ngu hụma iya; ọle ì tii bahudu iya abahụ.” ⁵ Ọo ya bụ; onye-ozì Chipfu ono, bụ Mosisu nwuhu l'ẹka ono l'alì ndu Mówabu; egube Chipfu pfuru iya. ⁶ O woru iya lia lẹ nsuda l'alì ndu Mówabu l'ẹka nọ ghaaru mkpukpu Betu-Peyo iphu; ọle ọ tọ dudu onye maru nhamunha ẹka e liru iya jasù ntanụ-a. ⁷ Mosisu nọru ọkporo apha ishii; teme ọ nwuhu; ọle ọ tọ phujeduru ragaraga; ophu okpehu iya alwajeduru alì. ⁸ Ndu Ízurelu nọdu lẹ nsuda Mówabu ono kwaa ẹkwa Mosisu ọkporo abalì l'abalì iri. Ẹphe nọchaa nno; eswe mbọku, eegude akwa Mosisu bvụ.

⁹ Unme mmamiphe bya eji Jioshuwa nwa Nunu ẹhu; noo kẹle Mosisu byiberu iya ẹka l'ishi. Ndu Ízurelu nọdu emeje iphe, o pfuru; ẹphe shi nno mekọtaephe iphe ono, Chipfu turu Mosisu ekemu iya ono. ¹⁰ Eshi teke ono ta adukwa onye mpfuchiru, fọtajeru l'alì Ízurelu, dọ gẹ Mosisu; mbụ onye Chipfu maru iphu l'iphu. ¹¹ Ọ tọ dudu onye dọ g'ọo ya l'eme iphe-ohumalenya; yẹe iphe, dọ biribiri, bụ ophu Chipfu ziru iya; o je emeshia l'alì Ijiputu; mbụ meeru Fero; yẹe ndu-ozì iya; mę ndu alì iya l'ophu. ¹² Ophu ọ dudu onye dọ gẹ Mosisu l'enweru oke agburẹhu; yẹe eme iphe, parụ ẹka bya adụ ebvu l'ęnya, bụ ophu ọ nọ l'iphu ndu Ízurelu l'ophu meshia.

Ekwo JIOSHUWA

Chipfu ezi Jioshuwa ozi

¹ Tobudu iya bu; onye-ozu Chipfu, bu Mosisu nwuhuchaepfo; Chipfu su Jioshuwa nwa Nunu, bu onye shi anoduje eyeru Mosisu aka: ² "Onye-ozu mu, bu Mosisu be nwuhwaru nu. Nta-a bukwa gi gbeshi; g'unu le ndu Izurelu l'ophu je adaa enyimu Jiodanu-a bahu l'ali ono, mu abya phe anunu ono. ³ Iphe, bukpo aka unu zoru okpa be mu a-nukota unu, bu iya bu ge mu pfuru iya Mosisu. ⁴ Ali unu a-gbe l'echiegu ndu jasu l'ubvu ubvu Lebanonu l'eka ono. Lo gbekwapho l'oke-enyimu Yufuretisus ndu je akpaa l'oke eze-enyimu, no l'uzo enyanwu-ariba. Ali ndu Hetu l'ophu ayikwaru iya pho. ⁵ O to dukpodaa onye byaru adu ike pfuchia ngu uzo gbiriri jasu teke ii-no-beru. Oo egube ono, mu shi swiru Mosisu ono bu ge mu e-swikwaru ngu pho; ophu mu abyadu aha ngu nwekiniyinu ngu; teme ophu mu agwobekwa ngu.

⁶ "G'obu shihu ngu ike; ge ndzu ba agukwa ngu; noo kele oo gubedua be e-duru ndu-a je g'ephe je anata ali ono, mu riru nna phe oche angu le mu a-nu phe ono. ⁷ Oo epfo g'obu shihukwa ngu ike; ge ndzu ba agukwa ngu agugu ophu. Oo gi kwabe enya dobekota ekemu ono, onye-ozu mu, bu Mosisu nuru ngu ono. Ta agbakutakwaru iya azu; ophu i yekwaru iya aka lanu. Oo ya bu g'upete agbajeru ngu l'ekameka i jekporu. ⁸ Ta ahakwa ekwo ekemu ono go gbatehu ngu l'onu. Rije iya loriri eswe l'enyashi; oo ya bu li-leta enya mekotaje iphemiphe, e deru l'ime iya. Oo ya bu; g'eso etsoje ngu l'iphemiphe, iimekpoo ememe; upete agbakwaaru ngu pho. ⁹ To bunaa mbedua suru g'obu shihu ngu ike? Ge ndzu ba agushi ngu; ophu meji atofukwa ngu. Go to dukwa teke ii-la azu azu. Noo kele Chipfu, bu Chileke ngu be e-swiru ngu nu l'ekameka iijekpo."

¹⁰ Jioshuwa bya ezia ndu-ishi ndu Izurelu su: ¹¹ "Unu jedzuru aka ndu Izurelu kporeru ulo-ekwa phe je epfuaru phe g'ephe kwakobe nri eriri phe ree; kele o ghuduru ujiku eto; unu adaa enyimu Jiodanu je anata ali ono, Chipfu bu Chileke unu a-nu unu; go buru k'unu ono."

¹² O be l'okpa-ipfu Rubenu; waa okpa-ipfu Gadu; waa unwunna okpa-ipfu Manase, e keru ebo; Jioshuwa su phe: ¹³ "Unu nyatakwa ekemu, onye-ozu Chipfu, bu Mosisu turu nu unu g'unu meje! Chipfu, bu Chileke unu abya eme g'unu tuta unme; woru ali-a nu unu go buru k'unu. ¹⁴ Oo ya bu l'unyomu unu; waa unwegirima unu; me iphe-edobe unu be a-ndu l'ali pho, Mosisu nuru unu l'uzo enyanwu-awawa enyimu Jiodanu pho. Obenu le ndu alwuru unu ogu be e-vuru unwunna unu-a uzo dafu azu iya ophuu; je eyeru unwunna unu aka; ¹⁵ gbiriri jasu teke Chipfu e-me g'ephe tuta unme; go meru unubedua; bya emee; ephe anata ali ono, Chipfu, bu Chileke unu a-nu phe go buru nkephe ono. Teke e mecharu; unu alaphuwaro azu je eburu l'ali k'ono, onye-ozu Chipfu, bu Mosisu nuru go buru k'unu l'azu enyimu Jiodanu azu iya ophuu; l'uzo enyanwu-awawa."

¹⁶ Ephe su Jioshuwa: "Iphemiphe, i suru g'anyi mee be anyi e-mekotaje. Eka i suru g'anyi je be anyi e-je. ¹⁷ Oo egube ono, anyi ngabekotaru Mosisu nchi l'iphemiphe ono bu g'anyi a-ngabejeru ngu iya. Ole oo epfo ge Chipfu, bu Chileke ngu no-kube ngu; go shi no-kube Mosisu. ¹⁸ Onye jikakporu l'o too medu opfu ngu; m'obeta o buru gunu be i ziru iya be ee-gbuje egbugbu. Ole o bukwapho g'obu shihu ngu ike; ophu ndzu agukwa ngu!"

2

Réhabu; yee ndu ngge

¹ Noo ya; Jioshuwa nwa Nunu bya agbe le Shitimu zia ndu ngge labo le mpya. Su phe: "Unu je agbaphee ali ono; kekelekpoo ke mkpukpu Jieriko." Tobudu iya bu; ephe tugbua bya eje abahu l'ulo ibe nwanyinu ovuoba, aza Réhabu je anodu.

² Ama bya agbaaru eze ndu Jieriko su l'o nwekwaru ndu Izurelu bataru le mkpukpu-a l'uzenyashi-a; bya anwu ngge l'ali-a. ³ Eze ndu Jieriko bya ezia ozi su g'e je asu Réhabu go je achifuta unwoke ono, bataru ibe iya ono; noo kele ephe byaru anwu ngge l'ali-a l'ophu.

⁴ Obenu l'e jeshiaru; nwanyinu ono dutawa unwoke labo ono je ewoha. O su phe: "Unwoke ono byakwaru-a; ole mu ta amakwa aka ephe shi bya. ⁵ O be l'uzenyashi; go rruwaru mgboru teke aabya agu-chi oguzo mkpukpu; ephe tugbua. Ophu mu

amaekwa ibe iya ophu ephe shiru. O -buru l'unu tugburu nta-a gbakwaseru ɔzo be unu a-gbapfukwa phe-a l'uzo." ⁶ (Ama l'o dutaru phe je ewohaa le mkpula ogwu ocha, a susagbaaru l'eli ulo ono.) ⁷ Unwoke ono gbakwaseru ɔzo, eeshije je adaa enyimu Jiordanu; jeshia achio ndu ngge ono. Ephe lufuepho azu mkpukpu; e woru oguzo mkpukpu ono gu-chia.

⁸ Ndu ngge ono bya l'ala l'ulo; nwanyi ono byapfuta phe l'eli ulo ono; ⁹ bya asu phe: "Mu mawaru le Chipfu nuwaru unu ali-a. Akpabiri unu gudewaru anyi g'anyi hakota. Ndu bukota l'ali-a be anmakota rwuuru l'eka ephe atsɔ unu ebvu. ¹⁰ Anyi numawaru ge Chipfu gude meeru unu gbororo l'echi Eze-enyimu Uswe-uswe le teke unu shi l'ali ndu Ijiputu wufuta; wafua g'unu woru eze ndu Amoru umadzu labo ono, bu Sihonu; waa Ogu mee umerekete l'uzo enyanwu-awawa enyimu Jiordanu. ¹¹ Anyi numachaa nno; meji tofu anyi; ike bvukwapho anyi l'opfu ehu unu; noo kele anyi maru le Chipfu, bu Chileke unu bu Chileke k'imigwe; waa k'eliphe. ¹² Nta-a bukwa g'unu gude epa Chipfu riaru mu nte l'unu e-meru mu le ndibe mu iphe-oma; eshinu mbedua mekwarupho unu iphe-oma. Unu anu mu iphe-ophubama iya; ¹³ l'unu a-dzo nna mu ndzu; waa ne mu; waa unwune mu nwoke; waa unwune mu ke nwanyi; mekpoo ndibe anyi l'ophu; mbu l'unu a-dzo anyi g'anyi ta anwuhu."

¹⁴ Ephe su iya: "Anyi e-gude kele i dzoru anyi ndzu; dzoo ndzu nkengu. O -buru l'o to nweudu onye i pfuru iphe, anyi byaru ememe-a; be Chipfu -nuepho anyi ali ono be anyi e-doberu ngu ire-lanu meeru gu le ndibe ngu iphe-oma."

¹⁵ O bya epyofu eri le windo; ephe gude iya eka lufu azu iya ophu; noo kele o bu l'ulo, a kpuru l'eli igbulu, e gude kpuphee mkpukpu ono mgburugburu. ¹⁶ O su phe: "Unu tugbukwaa je ewohaa onwunu l'ubvu ge ndu ono, achio phe ndu ono, achio unu ono ta ahuma unu. Unu wohaa onwunu l'eka ono ujiku eto ge ndu ono lwaphutaada azu; teme unu atugbuwara jeshia iphe, unu eje."

¹⁷ Unwoke ono su iya; "Nte-a, i meru anyi ria tee gudekwa anyi; ¹⁸ gbahaa l'anyi byatashiaru; i lipfube eri-a, du uswe-uswe-a, i gude yeru anyi eka; anyi nyifu-a le windo, anyi pyoru ono. Teme i duta nna ngu; yee ne ngu; waa unwune ngu; mekpoo ndibe ngu l'ophu dobe l'ulo ngu. ¹⁹ Onye tugburu lufu gbororo; iphe me iya; be bukwa iya paa ishi ochi onwiya; o to bukwa anyibedua. Oo ndu ophu no l'ime ulo ngu gedegede be anyibedua paa ishi ochi phe m'o duru onye denyiru phe eka. ²⁰ Ole o -bukwanuru l'i tugburu je epfukashia iphe, anyi byaru ememe-a; be nte ono, i suru g'anyi riaru ngu ono tee gudekwa anyi."

²¹ O su: "Ee! Mu kwetar!" G'o du g'unu pfuru; o dufu phe; ephe tugbua. O wota eri uswe-uswe ono lipfube le windo ono.

²² Ephe tugbua je ewohaa onwophe l'ubvu ujiku eto; gbiriri jasɔ ndu achu phe nu chokota phe l'uzo ono; ophu ephe ahumaduru phe; ephe laphu azu. ²³ Noo ya; unwoke labo ono bya afuta; o buru phe alala. Ephe bya akpo-zeta l'okpa ubvu ono; bya adaa enyimu lapfushia Jioshuwa nwa Nunu. Ephe je akokotara iya iphe, nwukotaru phe nu. ²⁴ Ephe su Jioshuwa: "Ali ono g'o ha be Chipfu woakwaru ye anyi l'eka. G'ephe ha tukoeppo aphu ke kpaakpaakpa l'eka ndzu anyi agu phe."

3

Ndu Izurelu awuga enyimu Jiordanu

¹ O be l'onmewa-utsu; Jioshuwa; yele ndu Izurelu g'ephe ha wufu le Shitimu; jeshia enyimu Jiordanu. Ephe woru ulo-ekwa phe kpobegba l'eka ono g'ephe noquadaa; teme ephe aghaa enyimu ono. ² A nepho ujiku eto; ndu-ishi ndu ojogu bya ejedzuketaru eka ephe doru ono; ³ bya asu ndu Izurelu: "Unu -humaepho okpoko ogbandzu ke Chipfu, bu Chileke unu; waa ndu-uke, bu phe bu oshilokpa Livayi l'eka ephe pa iya; unu wulihukwa l'eka unu no tsoru iya. ⁴ Oo ya bu g'unu amaru ɔzo, unu e-shi; eshi ophu unu teke eshiswee ɔzo owa-a. Ole g'unu te etsokubekwa iya ntse ntse. Unu a-kparu unu nkwo-eka ise yeru okpoko ono."

⁵ Noo ya; Jioshuwa su ndu ono: "Unu doo onwunu nsu; noo kele echele be Chipfu e-me iphe, du biribiri l'echilabo unu!"

⁶ Jioshuwa su ndu-uke: "Ngwa; unu pata okpoko ogbandzu ono ghata ndu Izurelu vuru ɔzo!" Ephe bya apata iya ghata vuru ɔzo.

⁷ Chipfu su Jioshuwa: "Ntanu-a be mu e-kutse ngu l'atatiphu ndu Izurelu g'ephe ha; k'ophu ephe a-maru le mu no-kube ngu egube ono, mu shi no-kube Mosisu ono. ⁸ Pfuuru ndu-uke, pa okpoko ogbandzu su phe: "Teke unu rwuru enyimu Jiordanu; unu rwuba l'ime enyimu ono je apfuru!" "

⁹ Jioshuwa sù ndu Ízurelu: “Unu dzua l'èka-a bya angabè nchì l'opfu Chipfu, bụ Chileke unu. ¹⁰ Waa g'unu e-shi maru lè Chileke ophu dzu ndzù bu l'echilabò unu baa; tème l'òo-chìfuru unu ndu Kénanu; waa ndu Hetu; waa ndu Hevu; waa ndu Pérezu; waa ndu Gigashi; waa ndu Amòru; waa ndu Jiebusu. ¹¹ Unu hùma l'okpoko oğbandzu kè Chipfu ophu nwe mgboko l'ophu bè e-vuru unu ụzo rwuba l'enyimu Jìòdanu. ¹² Nta-a bükwa g'unu hòo unwoke nanù nanù l'okpa-ipfu l'okpa-ipfu; hòta ụmadzu iri l'èbo dobe. ¹³ Ndu uke, pa okpoko oğbandzu Chipfu; Chipfu ophu nwe mgboko l'ophu; -yeephò okpa lè Jìòdanu; bè mini ono, asò ala l'ụzo ndòhali ono e-bukahù èbo kpàa oronmono.”

¹⁴ Oo ya bụ; èphe bya aphokashia ụlo-èkwa phè g'èphe daa enyimu Jìòdanu; ndu-uke bya apata okpoko oğbandzu ghata vuru ụzo. ¹⁵ Teke ono bè enyimu Jìòdanu byakpòoru utso shingushingu; kèlè ò bụ teke eemeta iphe, e meberu l'alì. Oìe ndu-uke Chileke, pa okpoko ono rwubaerupho l'enyimu Jìòdanu; mbù l'òo èpho erwurwu, okpa phè erwu lè mini ono; ¹⁶ mini, shì l'ishì nggele sò-buhu asòso. Mini ono bya akòcha obvudu ụzenya ụzenya lè mkpùkpu Ádamu, nò lè mgboru Zaretanu; mini ono, asò ala lè Eze-enyimu nsùda Araba, bụ iya bụ Eze-enyimu Únú tabuha èbo. Oo ya bụ; ndu Ízurelu bya awughaa dafù azù iya ophuu gha iphu lè mkpùkpu Jieriko. ¹⁷ Ndu uke, pa okpoko oğbandzu Chipfu ono; parù iya pfuru pfushia ike l'echilabò enyimu Jìòdanu, bụwaa alì okponku ono; ndu Ízurelu nòdu awughaa. Èphe pfuru gbiriri jasù òha ono l'ophu jekòta ije ghata l'echilabò enyimu Jìòdanu ono, bụwaa alì okponku ono.

4

Mkpuma, e gude anyata iphe, Chipfu meru

¹ Ndu Ízurelu ghatagbuchaephò enyimu Jìòdanu; Chipfu bya epfuru yeru Jioshuwa sù iya: ² “Hòo unwoke nanù nanù l'okpa-ipfu l'okpa-ipfu; hòta ụmadzu iri l'èbo l'echilabò ndu Ízurelu; ³ zia phè g'èphe pata mkpuma iri l'èbo l'echilabò enyimu Jìòdanu l'èka ndu-uke Chileke pfuru. G'èphe pata mkpuma ono pafùta l'enyimu ono; parù jeshia èka unu a-kwa. Èphe -rwua; èphe atùko zia mkpuma ono l'èka ono.”

⁴ Oo ya bụ: Jioshuwa bya ekukòbe unwoke iri l'èbo ono, ò hòru nanù nanù l'okpa-ipfu l'okpa-ipfu ndu Ízurelu ono; ⁵ bya asù phè: “Unu tughua je l'èka ono, a pa okpoko oğbandzu Chipfu, bụ Chileke unu pfuru l'echilabò Jìòdanu ono. Unu je apatachaa mkpuma lanù mkpuma lanù nmakobecheaa l'ukuvu; gbiriri jasù unu apatadzia ya okpa-ipfu iri l'èbo, ndu Ízurelu du. ⁶ Ono a-bùru iphe-òhubama, unu doberu l'echilabò unu; k'ophu bụ teke unwu unu, eje l'iphu jiru nna phè sù: ‘?Bù gunu bè unu dobedoru mkpuma òwa-a?’ ⁷ Unu asù phè lè teke e gude okpoko oğbandzu Chipfu rwubata l'enyimu Jìòdanu bè enyimu ono tabuharu èbo. Mbù l'okpoko ono daerupho enyimu Jìòdanu; mini ono tabuha èbo. Mkpuma ono bụ iphe, ndu Ízurelu e-gudeje nyata iphe ono, nwùru nù ono jasù lè tuutuutu lè m̀jimiimii.”

⁸ Oo ya bụ; ndu Ízurelu bya emee gè Jioshuwa ziru phè; je apata mkpuma iri l'èbo l'echilabò enyimu Jìòdanu, bụ iya bụ g'okpa-ipfu Ízurelu ha; bya abùru gè Chipfu pfuru iya Jioshuwa. Èphe parù mkpuma ono ghaa enyimu Jìòdanu; je edobe l'èka èphe kwarù. ⁹ Jioshuwa bya apakòbe mkpuma iri l'èbo l'echilabò enyimu Jìòdanu l'enyoru phò, ndu-uke Chileke, shì parù okpoko oğbandzu Chileke pfuru phò. O òekwapho l'èka ono byasù ntanù-a.

¹⁰ Ndu uke, pa okpoko ono pfùkpoerupho l'echilabò enyimu Jìòdanu ono gbiriri jasù ndu Ízurelu mekòta iphe, Chipfu sùru Jioshuwa g'e mee. E meèbekota iya gè Mòsisu tìru Jioshuwa ònu sù g'e mee ya. Nokwaphò gè ndu Ízurelu wùru egwegwa wughaa. ¹¹ Èphe wughataephò je akuru l'azù iya ophuu; ele enya; ndu-uke parù okpoko oğbandzu Chipfu lùfuta nkephè. ¹² Ndu okpa-ipfu Rúbènu; waa kè Gadù; waa ndu okpa-ipfu Manásè, e keru èbo; bya akwaa onwophè ngwògu gè Mòsisu sùru g'èphe mee; wùfuta bya awughaa l'atatiphu unwu Ízurelu. ¹³ Ndu kwarù onwophè ngwògu wughata l'atatiphu Chipfu, bụ ndu kwakòberu k'ògu; wùru jeshia lè baswaa alì, nò lè mgboru mkpùkpu Jieriko; dù ụkporo unu unwoke ise.

¹⁴ Mbòku ono bè Chipfu tuluru Jioshuwa èka l'eli l'atatiphu ndu Ízurelu. Èphe wata akwabè Jioshuwa ùbvù. O buerupho g'e shì akwabè Mòsisu ùbvù bụ g'a kwabèru iya ya jasù ò nwùhu.

¹⁵ Noo ya; Chipfu bya epfuru nù Jioshuwa sù iya: ¹⁶ “Ngwa; kawarùro ndu-uke, pa okpoko-ekemu ono g'èphe lùfutawaro l'enyimu Jìòdanu l'èka ono, èphe pfuru ono.”

¹⁷ Tɔbudu iya bụ; Jioshuwa bya akaru ndu-uke ono sụ phẹ: “Ngwa; unu shiwaro l’enyimu Jiódanu ono futal!”

¹⁸ Tɔbudu iya bụ; ndu-uke Chileke parụ okpoko ono lufuta. Ọ buerupho azọbe okpa phẹ l’eli mgboko; mini enyimu Jiódanu ono sogbabe; bya abyaa utso; bya adụ g’o shihawaa dụ.

¹⁹ O -rwua lẹ mbọku, ọnwaa mbụ dụ l’abalị iri; ephe gbẹ l’enyimu Jiódanu jeshia mkpukpu Gilugalu lẹ mgboru oke alị mkpukpu Jieriko l’uzo ẹnyanwu-awawa.

²⁰ Jioshuwa woru mkpuma iri l’ẹbo, a pataru l’enyimu Jiódanu ono; woru kpokobe lẹ Gilugalu. ²¹ Ọ sụ ndu Ízurẹlu: “O -rwuepho l’ataphu; teke unwu unu a-ji unu sụ: ‘? Bụ gunu bẹ e dobedoru mkpuma ọwa-a?’” ²² Unu asụ phẹ l’unwu Ízurẹlu gharu enyimu Jiódanu l’alị okponku. ²³ Kele Chipfu, bụ Chileke unu meru oma enyimu ọ kpọhu nkụ l’iphu unu gbiriri jasụ unu wughakota. Ọo epho iphe ono, Chipfu, bụ Chileke unu meru lẹ Eze-enyimu Uswe-uswe ono bẹ o meru l’enyimu Jiódanu ono. Mbụ teke ono, o meru Eze-enyimu Uswe-uswe ọ tabuha; oma alị iya kpọhu jegiri-jegiri nọo jasụ anyi tuko wughakota ono. ²⁴ Iphe, kparụ iphe, o meru iya bụ g’unwu-eliphe amaru lẹ Chipfu nweru okpehu; ọo ya bụ g’unu atsujẹ Chipfu, bụ Chileke unu ebvu.”

5

¹ Tɔbudu iya bụ; eze ndu Amọru, bu l’uzo ẹnyanwu-arịba enyimu Jiódanu; waa eze ke ndu Kénanu, bu lẹ mgboru eze-enyimu; nũamaepho lẹ Chipfu meru oma enyimu Jiódanu kpọhu nkụ; unwu Ízurẹlu bya awughaa g’ephe hakota; ndzụ rwuta phẹ. Akpabiri unwu Ízurẹlu ono mee; ọphu ụvohu adụkpooedu phẹ ililekpoo.

Ndu Ízurẹlu ebushi úbvù lẹ Gilugalu

² Ọ bụru teke ono bẹ Chipfu sụru Jioshuwa: “Gude mma, atsụ nkọ bushia unwu Ízurẹlu úbvù! Ono bụ k’ugbo ẹbo, e buru ụdu úbvù ono lẹ Ízurẹlu.” ³ Ọo ya bụ; Jioshuwa bya egede mkpuma mee mma gude bushia unwu Ízurẹlu úbvù lẹ Úbvù Akpapyị ono.

⁴ Waa iphe, meru g’o gude Jioshuwa bushia phẹ úbvù baa: Unwoke, shi l’alị Ijiputu futa; mbụ ndu sụru eje ọgu bẹ nwushihukotarunu l’echiegu, g’ephe shichaepho l’alị Ijiputu lufuta. ⁵ Iphe, bụkota ndu ono g’ephe ha bẹ bushikotaru úbvù. Obenu l’unwegirima, a nwuru l’echiegu teke ephe shiwaa l’alị Ijiputu lufuta bẹ e te buduru úbvù. ⁶ Kele unwu Ízurẹlu nọru ụkporo apha labọ l’echiegu. Unwu Ízurẹlu, bụ ndu sụru eje ọgu; mbụ ndu ono, shi lẹ Ijiputu futa ono nọdu l’eka ono nwushihu-gbua; kele ephe te ekwedu mee iphe, Chipfu sụru g’ephe mee. Ọo ya bụ; Chipfu ria nte sụ l’ephe ta abyadụ ahuma alị ono, ya kweru nna phẹ oche ukwe lẹ ya a-nụ phẹ; mbụ alị, manụ-ẹnwu yele ẹra-eswi asọ gborogboro. ⁷ Nno ya; o mee unwu phẹ bya evutachaa nọchia ẹnya nna phẹ. Ọ bụru ndu ono bẹ Jioshuwa bushiru úbvù-a; kele ephe shi bụru akpapyị; l’e te buduru phẹ úbvù teke ephe eje l’echiegu. ⁸ E bushichaa ephebe ọha ophu ono úbvù g’ephe ha; ephe nọdu l’ulo-ekwa phẹ nyaa ya gbiriri jasụ ephe ka mma.

⁹ No iya; Chipfu sụ Jioshuwa: “Ntanụ-a bẹ mu swafuwaru unu iphere ono, shi unu lẹ teke unu gbeshiru l’alị Ijiputu ono!” Ọo ya bụ; e woru ẹka ono gya Gilugalu, bụ iya bụ “eswifu.”

¹⁰ Ọ bụru teke ndu Ízurẹlu nọ lẹ Gilugalu bẹ ephe boru ọbo Ojeghata; l’uzenyashi mbọku, ọnwaa ono dũepho abalị iri l’eno; lẹ baswaa alị, nọ lẹ mgboru mkpukpu Jieriko. ¹¹ O be lẹ nchitabọhu mbọku ọbo Ojeghata; ephe ria iphe, shi l’alị ono. Ephe taru buredi, ekoduru ekoko; bya ataa akpe, a huru ahuhu. ¹² A -gbẹ lẹ mbọku, ephe beberu wata eri iphe, shi l’alị ono bẹ mana dabuhuru. Ọphu mana adabaeduru ndu Ízurẹlu; ephe gbẹ l’apha ono rikwaseru nri, a kotaru l’alị ndu Kénanu.

Jioshuwa yee onye pa ogu-echi

¹³ Jioshuwa nọduepho lẹ mgboru mkpukpu Jieriko l’eka ono; ọ palia ẹnya humaa nwoke, mĩtaruwaru ogu-echi iya parụ l’eka pfuru iya l’ataphu. Jioshuwa bya ejepfu iya sụ: “?Ị bụ anyi? Tọo ?Ị bụ ke ndu ọhogu anyi?”

¹⁴ Ọ sụ iya: “Waawakwa; mu bụkwa onye-ishi ndu ojogu ke Chipfu. Ọ bụru iphe ono bẹ mu byaru.”

Jioshuwa bya adaa kpurumu; woru iphu kpube l’alị baaru iya eja bya asụ iya: “?Bụ gunu bẹ Nnajiuphu ziru mube onye-ozì iya?”

¹⁵ Onye-ishi ndu ojogu Chipfu ono sụ Jioshuwa: “Yefu akpokpa ngu; kele ẹka ono, ị pfuru ono bụkwa ẹka dụ nsọ!” Jioshuwa kwe doo bya emee g’o pfuru.

6

Adada Jieriko

¹ Tɔɓudu iya bɔ; ndu mkpɔkpu Jieriko woerupho onuzo eka eeshije abahu l'ime mkpɔkpu phe tu-chia. Ophu o duedu onye abata abata; ophu o duedu onye alufu alufu; l'eka ephe asu ndu Izurelu ebvu.

² No iya; Chipfu su Jioshuwa: "Humakwa; mu woakwaru mkpukpu Jieriko yee onye eze phe; yee ndu ojogu phe; ye ngu l'eka. ³ Chita ndu ojogu ngu g'unu je azo-pee mkpukpu ono mgburugburu ugbo lanu le mboku. Unu emee ya nno abali ishii. ⁴ Ndu uke Chileke umadzu esaa apagaaru opu mpu ebili l'ehu l'ehu; vuru uzo; aaparu okpoko ogbandzu etso phe. O -be le mboku k'esaa; unu ejephee mkpukpu ono mgburugburu ugbo esaa. Ndu uke atuko wata egbu opu ono. ⁵ Teke ephe gbuerupho opu ono mkpeelanu; ndu Izurelu numa opu ono; ge ndu Izurelu l'ophu wata agbo ogboo ehuka ehuka. Noo teke igbulu mkpukpu ono e-zekposhihu; onyemonye echebepho iphu nhamunha."

⁶ Noo ya; Jioshuwa nwa Nunu bya eku ndu-uke Chileke bya asu phe: "Unu je apata okpoko ogbandzu Chipfu paru. Ge ndu-uke Chileke umadzu esaa gudegbaa opu mpu ebili l'ehu l'ehu; vuru uzo; unu aparau okpoko-ogbandzu Chipfu ono etso phe." ⁷ O bya edzukobe ndu Izurelu su phe: "Unu wu-lihu jephee mkpukpu ono mgburugburu. Ge ndu gude ngwogu vuru uzo; ge ndu pa okpoko ogbandzu Chipfu nodu etso phe."

⁸ Jioshuwa ziebecha phe iya egube ono; ndu-uke esaa, pa opu mpu ebili l'ehu l'ehu; bya evuta uzo; egbu opu ono l'ataphu Chipfu. Okpoko ogbandzu Chipfu nodu etso phe. ⁹ Ndu kwaru ngwogu bya awughata ndu-uke, egbu opu ono awughata je evuta uzo. Ndu ojogu ozo nodu etso okpoko ogbandzu. Ndu uke Chileke ono nodu egbuepho opu ono eje l'iphu l'iphu. ¹⁰ Jioshuwa pfuhawaru phe su phe go to dukwa onye a-gbo ogboo; ophu e chikwa mkpu; gbiriri jasu mboku, ya a-su gephe gbowaro ogboo; teme ephe agbowaro ogboo. ¹¹ Oo ya bu; ephe byanu apata okpoko ogbandzu Chipfu ono bya egude iya wu-pee mkpukpu ono. Ephe wu-pee mkpukpu ono mgo lanu; bya awu-phu azu l'eka ephe doru je azeshia.

¹² O -rwua l'onmewa-utsu echele iya; Jioshuwa gbeshi; ndu-uke gbeshi; pata okpoko ogbandzu Chipfu. ¹³ Ndu uke esaa, gudegbaa opu mpu ebili l'ehu l'ehu nodu egbu opu ono eje l'ataphu okpoko ogbandzu Chipfu ono. Ndu chi ngwogu vuru uzo; ndu ojogu ozo nodu awu etso phe l'azu. ¹⁴ Le mboku k'ebo ono; be ephe wufutaru; bya awu-pee mkpukpu ono mgburugburu mgo lanu; bya awu-phu azu l'eka ephe doru. Ephe wu-pee nno abali ishii.

¹⁵ O be le mboku k'esaa; ephe gbeshi l'onmewa-utsu; je awu-pee mkpukpu ono mgburugburu g'ephe awu-phejehawa iya. Oke mboku ono be ephe wu-pheru iya ugbo esaa. ¹⁶ Ephe noduepho le k'ugbo esaa ono; ndu-uke woru opu phe gbu; Jioshuwa su unwu Izurelu: "Unu tua okoo; kele Chipfu wowaru mkpukpu-a yee unu l'eka! ¹⁷ Le mkpukpu ono; me iphemiphe, no iya nu; be a nmaru mkpurophu dobe g'e mebyiaru Chileke go buru iya iphe ngweja. Oo ephe nwanayi ovuoba ono, bu Rehabu be aa-ha; yee onyemonye, nokpoo l'ulo iya; noo kele o woharu ndu ngge, anyi zijeru pho. ¹⁸ Oke unu kwabekwa enya go to dukwa iphemiphe ono, e doberu k'emebyishi ono, unu e-wota k'enworu; odumeka be unu e-mekwa onwunu g'unu buru ndu e doberu k'emebyishi; kele unu wotaru iphe, e doberu k'emebyishi; unu emee; ndu Izurelu l'ophu aburu iphe, e doberu k'emebyishi; shi nno kpataru phe opfu. ¹⁹ Obenu l'iphe, bu mkpola-ochaa; waa mkpola-ododo; waa iphe, e meru l'onwirubvu; ozoo l'igwe; duchaaru Chipfu nsu. Ndu k'ono be ee-gweta dobe l'ulo-eku ke Chipfu."

²⁰ Ndu Izurelu bya agbo ogbo. Mbun opu ono wataerupho adada; ephe tuko gephe ha wata agbo ogbo; igbulu, e gude kpu-pee mkpukpu ono mgburugburu zekposhihu buru l'ali gwoo. Unwu Izurelu wuba l'ime mkpukpu ono; onyemonye chebepho iphu nhamunha; ephe lwua mkpukpu ono lwuta. ²¹ Tɔɓudu iya bu; ephe tuko iphemiphe, du le mkpukpu ono mebyishikota; unwanayi me unwoke; nwata me ogerenya; me eswi; waa aturu; waa nkafu-igara. Iphemiphe ono be ephe gude ogu-echi su pyaapya.

²² No iya; Jioshuwa bya asu unwoke labo pho, nwuru ngge pho: "Unu bahu je l'ulo nwanayi ovuoba ono je edufuta iya; yee ndibe iya gephe ha. Unu je emeeru iya iphe ono, unu riru angu l'unu e-meru iya ono." ²³ Oo ya bu; unwoke labo ono, jeru anwua ngge ono bya abahu l'ulo Rehabu je edufuta iya; dufuta nna iya yee ne iya; me unwune iya; mekpoo iphe, bu ndu ephe l'ia no; mekpoo abubu iya l'ophu; chita phe je edobe l'azu eka ndu Izurelu doru.

²⁴ Ɛphe tufu oku le mkpukpu ono; o tuko iphe, nokota iya nu tsufu. O be le mkpola-ochaa; waa mkpola-ododo; waa iphe, e meru l'onirubvu; ozoo l'igwe; ephe vuta ndu k'ono je edobe l'ulo-eku ke Chipfu. ²⁵ Ole nwanji ovuoba ono, bu Réhabu; yee ndibe iya; waa abubu iya l'ophu be Jioshuwa doberu ndzu; noo kele o woharu ndu Jioshuwa yeru g'ephe je anwua ngge le Jieriko. A haa; o buru l'echilabo ndu Izurelu gbiriri jasu ntanu-a.

²⁶ Tobudu iya bu; Jioshuwa bya epfua ya pfushia ya ike su l'iphe, bukpo onye nonyaru bya ejeshia akpukwa mkpukpu Jieriko-a buakwaa onye a turu onu l'iphu Chipfu. Su: "G'onye ono bukwaru okpara iya be oo-gude tua okpa igbulu ono.

Teme iphe, onye ono e-gude chia ya mgbo aburu mbuhu ime iya."

²⁷ Oo ya bu; Chipfu swikpoperupho Jioshuwa; teme udu Jioshuwa ono tuko ali aka ono vo pfurufuru.

7

Iphe-iji Ekanu

¹ Obenu l'iphe ono, Chipfu suru g'e mebyishiaru iya ono; be unwu Izurelu emeebeeduru ge Chipfu suru g'e mee ya. Ekanu nwa Kami, bu nwanwa Zabudi; bya aburu nwanwanwaranwa Zera; buru onye shi l'okpa-ipfu Jiuda; be haru iphe ono, a suru g'e mebyishia ono gweta k'enworu. Chipfu vuharu ndu Izurelu ovuma.

² Noo ya; Jioshuwa gbé le mkpukpu Jieriko zia unwoke g'ephe je mkpukpu Eyayi, nokube mkpukpu Betu-Avenu; l'uzo enyanwu-awawa mkpukpu Betelu; su phe g'ephe je anwua ngge l'onu-egu ibe iya ono. Oo ya bu; unwoke ono je anwua mkpukpu Eyayi ngge.

³ Ephe lwa bya asu Jioshuwa-a: "Ge ndu Izurelu l'ophu ta awukwaru je k'ogiyi-a. O kwa unu unwoke ise; ozoo unu esaa l'umadzu ukporo iri be ee-ye g'ephe je alwuta ndu Eyayi obu. G'a ta chitakwa ndu Izurelu l'ophu g'ephe je ese nsegbu akanya; kele ndu ono bu-a nwochileka mkpukpu." ⁴ Oo ya bu; a byanu ezia unu umadzu esaa l'umadzu ukporo iri; ephe jeshia alwu Eyayi. Ephe jerwua; ndu Eyayi chia phe ikpabaka. ⁵ Ephe gbua ndu Izurelu iphe, rwuru umadzu ukporo l'iri l'ishii. Ephe shiepho l'eka eeshije abahu le mkpukpu Eyayi chia ndu Izurelu oso jasu l'eka aakwoje mkpuma; bya egbushia ndu du igwerigwe g'ephe agbazeta le nsuda ono; k'ophu bu le meji tofuru ndu Izurelu; ephe rwushihu.

⁶ Tobudu iya bu; Jioshuwa yeepho aka l'uwe iya laa tarara; bya adaa kpurumu; woru iphu bube l'ali l'atatiphu okpoko Chipfu gbiriri jasu nchi jihu. O buru ephe le ndu bu ogerenya ndu Izurelu tukoru wushiru l'eka ono; votachaa urwuku kpube onwophe l'ishi. ⁷ Jioshuwa bya asu: "Gube Nnajiuphu, bu Chipfu; ?Bu iphe, i dughataru anyi enyimu Jiordanu bu gi bya eworu anyi ye ndu Amoru l'eka g'ephe gbushia? Anyi gege anodukworo l'azu enyimu Jiordanu azu iya ophu! ⁸ Gube Nnajiuphu; ?bu gunu be mu e-pfujekpo nta-a; ge ndu ohogu ndu Izurelu achi anyi kparekpabe egube-a? ⁹ Noo kele o -buru le ndu Kénanu; waa ndu ozo, bukota l'ali-a numaru iya be ephe a-byakwa atuku anyi lwuebe; mbu mee; anyi achihu le mgboko-a. O -bukwanuru l'o du nno; ?bu gunu be ii-me g'epha ngu ono, paru aka ono pfuru?"

¹⁰ Oo ya bu; Chipfu su Jioshuwa: "Gbeshi agbeshi! ?Bu gunu kparu iphe, i ze woru iphu kpube l'ali? ¹¹ O kwa ndu Izurelu meru iphe-iji. Ephe wowaru ogbandzu ono, mu suru g'ephe dobe ono gbukaa. Kele ephe hataru iphe ono, mu suru g'e mebyishia ono woru je achikobe l'iphe, ephe nweru. Ephe zikwaru iphuru; bya adzu aka. ¹² Noo iphe, kparu iphe, ndu Izurelu adudu ike pfushia ike l'iphu ndu ohogu phe. Ephe dakobe ye okpa l'oso; kele ephe bu ndu e doberu k'emebyishi. Unu -atukoduru iphemiphe ono, mu suru g'e mebyishia ono chifuta mebyishikota be mu ta anokubebaekwa unu ozobaa.

¹³ "Gbalihu je emee ndu Izurelu g'ephe du nsu. Iphe, ii-pfuru phe bu: Unu dobe onwunu nsu kwaberu echele. Le-a; wakwa iphe, Chipfu, bu Chileke ke ndu Izurelu epfu baa: O nwekwaru iphe, e doberu k'emebyishi, du l'echilabo unube ndu Izurelu. Ophu unu adukwa ike apfushibaa ike l'iphu ndu ohogu unu; abudu l'unu wofuru iphe ono, e doberu k'emebyishi ono l'echilabo unu.

¹⁴ "O -rwua l'utsu be aa-chiru unu bya l'eka-a l'ipfu l'ipfu. Ipfu ophu Chipfu turu aka afuta bya l'enya-unuphu l'enya-unuphu. Enya-unuphu ophu Chipfu turu aka abyaa

l'ɔnulo l'ɔnulo. ɔnu-ɔlo ɔpɔhu Chipfu tɔru ɛka abyaa l'onye l'onye. ¹⁵ Iphe, bukpoo onye a humaru iphe ono, e doberu k'emebiyishi ono l'ɛka; unu kpoo ya ɔku; yee ndibe iya; mekpoo iphemiphe, o nweru enweru g'ɔ ha. Onye ɔbu gbukaru ɔgbandzu Chipfu; bya emewaa akpamara l'alɔ ndu ɔzurelu."

¹⁶ O -rwua l'ɔnmewa-utsu; Jioshuwa bya ekua ndu ɔzurelu g'ɛphe wufuta bya anɔ l'ipfu l'ipfu. A hɔta ipfu Jiuda. ¹⁷ ɔkpa-ipfu Jiuda bya anɔ l'ɔnulo l'ɔnulo; ɔ nmaa ɔnu-ɔlo Zera. A bya edoo ndu ɔnu-ɔlo Zera l'ɛnya-unuphu l'ɛnya-unuphu; ɔ nmaa ɛnya-unuphu Zabudi. ¹⁸ ɔ bya achɔfuta ɛnya-unuphu Zabudi bya edoo pɛ l'onye l'onye; ɔ nmaa Ekanu nwa Kami; mbu nwanwa Zabudi; bya aburu nwanwanwanwa Zera; buru onye shi l'ɔkpa-ipfu Jiuda.

¹⁹ Noo ya; Jioshuwa bya asu Ekanu: "Nwa mu; jiko kwabekwa Chipfu, bu Chileke ndu ɔzurelu ubvu. Pfuaru mu iphe, i meru; mbu-a; pfulkperu mu pho iphe, i meru. Pfuaru mu iya nta-a; b'emekwaru mu iya le mpya!"

²⁰ Ekanu bya eyeeru Jioshuwa ɔnu su iya: "ɔ kwa eviya; mu mesweakwaru Chipfu, bu Chileke ke ndu ɔzurelu. Wakwa iphe, mu meru baa. ²¹ Mu humaru uwe mgbalanu, ama mma; uwe ndu Babilonu, yi l'iphe ono, aakwa l'okwata ono; bya ahuma mkpola-ochaa, ɛrwa iya du ukporo shekelu iri; waa mkpirikpu mkpola-ododo, ɛrwa iya du ukporo shekelu labo le shekelu iri. ɔ guahaa mu egu enworu; mu jenu achita iya nworu. Mu bya eje ebvua nsu l'ime ɔlo-ekwa mu woru iya libe; mu woru mkpola-ochaa pho dobe l'ohu nsu ono."

²² ɔo ya bu; Jioshuwa bya eye nemadzɔ; a gbaru jeshia ibe Ekanu. E jeshia; o domiwaa ya l'ulo ibe iya eviya; mkpola-ochaa pho noduepho l'ohu nsu l'eka o domiru iya. ²³ Ephe bya avota iphe ono l'ulo ibe iya l'eka ono gbaru bya achie Jioshuwa yee unwu ɔzurelu g'ɛphe ha. E woru iya tosaa l'alɔ l'ataphu Chipfu l'eka ono.

²⁴ Noo ya; Jioshuwa yee ndu ɔzurelu g'ɛphe ha bya akputa Ekanu, bu onye ɔnu-ɔlo Zera; waa unwu iya nwoke; me ke nwanyi; bya achita mkpola-ochaa ono; yee uwe mgbalanu ono; waa mkpirikpu mkpola-ododo ono; waa ɔlo-ekwa iya; bya akputa eswi iya; waa nkafu-igara iya; waa aturu iya; mekpoo iphe, o nweru enweru g'ɔ ha gude je adoru le nsuda Akoru. ²⁵ No iya; Jioshuwa su iya: "Denu g'ɔ gude i kpataru anyi opfu? Ntanu be Chipfu e-mekwanu g'opfu rikpute ngu ishi."

Noo ya; ndu ɔzurelu wupya yee ndibe iya woru pɛ tugbushia le mkpuma; bya eworu pɛ kpoo ɔku. ²⁶ Ephe tutua mkpuma, du igwerigwe kube Ekanu l'eli. Mkpuma ono no l'eka ono gbiriri jasu ntanu-a. ɔ buru iya bu le Chipfu avu-buhuru ndu ɔzurelu ovuma. ɔo ya bu; a wata eku ɛka ono nsuda Akoru, bu iya bu "iphe-ehuka". E kumaru ɛka ono epha ono byasu ntanu-a.

8

Aalwu-kpe ndu Eyayi

¹ Tɔbudu iya bu; Chipfu su Jioshuwa: "Ge ndzu ba agushi ngu; ɔphu meji atɔfukwa ngu. Rwuta ndu ojogu g'ɛphe ha gude jepfu ndu Eyayi ogu. Kele-a; mu woakwaru onye eze ndu Eyayi; yee ndibe iya; mekpoo mkpuku iya; waa alɔ iya woru ye ngu l'eka. ² ɔo ephe iphe, unu meru ndu Jieriko; waa onye eze pɛ; be unu e-me ndu Eyayi; yee onye eze pɛ. Ole iphe pɛ, a lwutaru l'ogu; waa iphe-edobe pɛ be unu te emebiyishidun emebiyishi. Unu a-tuko iya gweta g'ɔ buru nkunu. Unu je edomia onwunu l'azu mkpuku ono."

³ ɔo ya bu; Jioshuwa yee ndu ojogu ndu ɔzurelu l'ophu tsulihu jeshia ogu le Eyayi. Jioshuwa bya ahota ndu ojogu, ike du l'ogu; unu ukporo eto l'iri l'ise; dufu pɛ l'enyashi. ⁴ Iphe, o pfuru pɛ bu: "Unu lekwa; unu je edomia onwunu l'azu mkpuku ono kwaberu pɛ. Unu ta anodukwa mkpuku ono ɛnya; ɔo ephe g'unu kwakobe akwakobe. ⁵ Mbɛdua le ndu mu l'ephe swi e-je emeeru ndu mkpuku ono bugagangu. Teke ephe wufutaru byatashia anyi etso ogu; g'ɛphe tsoru iya anyi ogiya ophuu; anyi eye okpa l'oso gbalaa. ⁶ Ephe achia anyi gbiriri jasu anyi edefutagbu pɛ; k'ophu ephe nwa mkpuku ono uzanya; noo kele ephe a-su l'anyi a-gbakwaru pɛ oso g'anyi gbaru le mbu pho. ɔo ya bu; teke anyi yeerupho okpa l'oso gbalashiaru pɛ; ⁷ unu eshi l'eka unu woharu onwunu wubata le mkpuku ono; kele Chipfu, bu Chileke unu wowaru iya yee unu l'eka. ⁸ Unu -wubaephe le mkpuku ono; unu tufu iya oku. Unu mekwaa ya ge Chipfu suru g'e mee ya. Unu tukokwa iphemiphe-a, mu suru g'unu mee-a; mekota!"

⁹ Tòbudu iya bụ; Jioshuwa sụ g'èphe je; èphe tũgbua je ewohaa onwophè lè mgbaka Bètelu yee Eyayi; l'uzo ẹnyanwu-awawa Eyayi. Jioshuwa yee ndu Ízurelù nòdu l'unuphu l'enyashi onu.

¹⁰ O -rwua l'ònmewa-ùtsu; Jioshuwa dzua ndu nkiya. Èphe lè ndu bụ ogerenya ndu Ízurelù vuta ụzo duru phè jeshia mkpũkpũ Eyayi. ¹¹ Ndu ojogu, èphe l'ìya swì g'èphe ha wụ-tsoru iya; jasù èphe jerwua atatiphu mkpũkpũ ono. Èphe kpòbe ulò-èkwa phè l'uzo isheli mkpũkpũ Eyayi. Nsuda nòkaha èphe lè mkpũkpũ Eyayi l'echilabò. ¹² Jioshuwa bya eduta unwoke, rwuru unu iri l'èbò l'ùkporo iri je edomia lè mgbaka mkpũkpũ Bètelu yee mkpũkpũ Eyayi; l'uzo ẹnyanwu-ariba mkpũkpũ ono. ¹³ O bya edoo ndu ojogu ono g'èphe a-nòdu k'ògu. O woru ndu bũkpoo ndu alwù ogu gèdegede dobe l'uzo isheli mkpũkpũ ono; bya achiru ndu òphu phòduru nù dobe l'uzo ẹnyanwu-ariba. Jioshuwa l'onwiya nòdu lè nsùda onu.

¹⁴ Eze ndu Eyayi hũmaepho iphe onu; yèlè ndu mkpũkpũ iya ono gude òso wùfuta lè mkpũkpũ ono l'ònmewa-ùtsu; chebe iphu l'uzo nsùda Araba jèpfushia ndu Ízurelù ogu. Ophu ò tọ madù l'ò nweru ndu woharu onwophè l'azù mkpũkpũ ono kwabèru phè. ¹⁵ Jioshuwa yee ndu Ízurelù g'èphe ha meahaa g'ò bụ l'eemekpe phè emekpe. Èphe chĩpyabe phè; chĩa phè gbaa ụzo echiegu. ¹⁶ E kukòta unwoke, bu lè mkpũkpũ Eyayi l'ophu; èphe zefùta tũko chĩpyabe phè. Èphe gude achì Jioshuwa phè òso gbiriri jasù ndu Eyayi ono wufu-gbua l'òma mkpũkpũ phè. ¹⁷ Ophu ò tọ dũdu g'ò ka mma l'òo nwoke lanù, bu lè mkpũkpũ Eyayi; ozoo mkpũkpũ Bètelu, alufuduru chĩru ndu Ízurelù kwaseru. Èphe gbadokota mkpũkpũ phè; ghebe iya onu; chĩru ndu Ízurelù tũgbua.

¹⁸ Noo ya; Chipfu sù Jioshuwa: "Ngwa; wolìa arwa ngu maa amama l'uzo mkpũkpũ Eyayi; gè mu bya bya eworu mkpũkpũ ono ye ngu l'èka!" Tòbudu iya bụ; Jioshuwa bya ewolìa arwa iya bya eworu maa l'uzo mkpũkpũ Eyayi. ¹⁹ Ewoli, Jioshuwa ewoli arwa onu; ndu phò, woharu onwophè k'ògu phò shi l'èka èphe nò wufutagbaa wùba lè mkpũkpũ ono je alwù ya lwùta teke ono teke ono woru òku tũfu iya.

²⁰ Unwoke Eyayi jeshia agha ẹnya l'azù; enwuru-òku shiwaa lè mkpũkpũ phè kpũwaa oronmono tsoru akpaminigwe l'okotazù phè; ophu èphe amaèdu ụzo, èphe e-shi gbalaa; kele ndu Ízurelù ono, shi tsoru ụzo echiegu agbaru phè òso ono kpòrawaru etsowa phè ogu. ²¹ O be gè Jioshuwa; yee ndu Ízurelù l'ophu hũmaerupho lè ndu ono, geparu egeparu ono wùbawaru lè mkpũkpũ ono; l'enwuru-òku, shi lè mkpũkpũ ono kpufuwaru; èphe ghakòbe wata egbushi ndu Eyayi. ²² Ndu òphuu shi l'ime mkpũkpũ ono alwù phè eje abya; mbù lè ndu òphuu nò phè l'ìphu; ndu òphuu nòdu phè l'azù; èphe kwaa iphè l'echi nòdu lè mgbaka ndu Ízurelù. Ndu Ízurelù gbua phè pyaapyya gbiriri jasù òphu ò dũdu g'ò ka mma l'òo onye lanù nahuru gbala. ²³ Èphe kpua onye eze ndu Eyayi lè ndzù; kpùta iya kpũjeru Jioshuwa.

²⁴ O be gè ndu Ízurelù gbueberu ndu Eyayi ono; mbù l'èphe gude ogu-echi sù phè pyaapyya; jasù èphe bvùebe lè mgbègu ono; mbù l'echi-ègu l'èka ono, èphe chì-beru phè ono; ndu Ízurelù g'èphe ha gbè teke ono bya awùba lè mkpũkpũ Eyayi je egude ogu-echi gbushikòta ndu nò iya nù. ²⁵ Ndu Eyayi, e gburu mbòku ono rwuru unu nemadzù ùkporo l'unu iri; unwoke mè unwanyi. Mbù lè ndu Eyayi bè e gbueberupho mbòku ono. ²⁶ Kele Jioshuwa te wophuduru èka arwa iya azù. O mabèru iya phò g'ò mabèru iya gbiriri jasù e gbuebe ndu lè mkpũkpũ Eyayi l'ophu. ²⁷ Ndu Ízurelù je akpũkoo iphe-edobe ndu èka ono; bya atũko iphe ndu mkpũkpũ ono kwaa l'òkwata je enworu, bụ iya bụ gè Chipfu sùru Jioshuwa g'è mee ya.

²⁸ O ya bụ; Jioshuwa woru òku tũfu lè mkpũkpũ Eyayi; mee èka ono; ò bũru ikpòzu ojeje. Èka ono bũru ochobo byasù ntanù-a. ²⁹ O kpùta eze ndu Eyayi je akpòpyabe l'eli oshi. O kpòru l'èka ono gbiriri jasù l'uzenyashi. Ẽnyanwu gbuzeeppo; Jioshuwa tũa ekemu; e je je apazeta odzu iya l'eli oshi ono; je atogbo l'onu-abata mkpũkpũ ono. Èphe kwakòo mkpuma kù ya l'eli jasù ò kùta l'ìkpo l'ìkpo. Èphe haa ya; ò nòdu nno gbiriri byasù ntanù-a.

Ogbandzu, a gbaziru l'ùbvù Ebalu

³⁰ Noo ya; Jioshuwa bya akpũaru Chipfu, bụ Chileke ndu Ízurelù òru-ngweja l'eli ùbvù Ebalu; ³¹ meebekota iya g'onye-ozì Chipfu, bụ Mòsisu tũru ekemu sù gè ndu Ízurelù meje iya l'èkwo ekemu Mòsisu. Mbù-a; e gude mkpuma, fũru òphu kpua ya; mbù mkpuma, adudu onye kujeru iya iphe-igwè gbengu. O bũru l'eli iya bè èphe gwerù Chipfu ngweja-akpò-òku; waa ngweja-èhu-guu. ³² Jioshuwa nòdu l'ìphu ndu Ízurelù l'èka ono deru ekemu Mòsisu ono ye lè mkpuma; mbù ekemu ono, o shihawaa dee ono. ³³ Ndu Ízurelù l'ophu; ndu bụ nlwamùlwa mè ndu bụ òkpobe Ízurelù; waa ndu bụ ogerenya phè; mè

ndu-ishi phe; me ndu-ikpe phe; pfulgbaru okpoko ogbandzu Chipfu ono le mgbureku labo; ghagbaru ndu-uke, bu oshilokpa Livayi, pa iya nu iphu. Ndu ono uzo lanu pfuru gha iphu l'ubvu Gerizimu; ndu ophuu pfuru gha iphu l'ubvu Ebalu. Mbụ pfulerupho egube onye-ozu Chipfu, bu Mosisu sūru g'ephe pfuru teke ono, o tūru ekemu g'a goru onu-oma nu phe ono.

³⁴ E mechaa; Jioshuwa bya atuko ekemu ono g'o ha gushikotaru phe; onu-oma me atu onu; mbụ gueru phe iya pho g'e deru iya l'ekwo ekemu. ³⁵ O to dudu me akpuru opfu lanu, Mosisu pfuru, Jioshuwa agufutaduru; ndu Izurelu l'ophu numakota; je akpaa l'unwanyi; waa unwegirima; me ndu lwaru alwalwa, ephe l'ephe buru eghirigha.

9

Eregede, ndu Gibiyonu gbaru ndu Izurelu

¹ Tobudu iya bu; ndu eze, bukota l'uzo enyanwu-ariba enyimu Jiordanu; ndu bu l'ali ubvu ubvu; mekpoo ndu ophu bu l'ali okpa ubvu, no l'uzo enyanwu-ariba; me ndu ophu buru dee ike l'oke-enyimu ono; je akpaa l'ubvu ubvu Lebanonu; mbụ ndu Hetu; waa ndu Amoru; waa ndu Kėnanu; waa ndu Pėrezu; waa ndu Hevu; waa ndu Jiebusu numaphe iphe, nwuru nu ono; ² ephe dzukobe tugba nanu jeshia etso Jioshuwa yee ndu Izurelu ogu.

³ Obenu le ndu mkpukpu Gibiyonu nūmaru iphe, Jioshuwa meru ndu Jieriko waa ndu Eyayi; ⁴ ephe je eworu eregede gbaa wata eme umere ge ndu duru ndu ephe no-chiru enya phe; je eworu nkirika eda-ukpo; waa akahu eda, eeyeje mee, lakashihucharu alakashihu; teme a dzukwachakwaa ya pho adzukwa; woru dojicha nkapfu-igara phe edoji. ⁵ Ephe wota nkirika akpokpa, a dzukwanyaru ike bvụ; woru yee. Ephe bya eworu nkirika uwe yekwaphe; bya ewota buredi, kpohuru nku; bya atsua evu gude. ⁶ Noo ya; ephe bya ejepfu Jioshuwa phe l'eka ephe kporeru ulo-ekwa phe le Gilugalu; je epfuru nu Jioshuwa yee ndu Izurelu su phe: "Anyi bukwa ndu shi aka du enya bya g'anyi l'unu gbaa ndzu."

⁷ Ndu Izurelu su ndu Hevu ono: "?A maru to bukwanu le mgboru anyi l'eka-a be unu bu? Denu g'anyi l'unu e-shi agba ndzu?"

⁸ Ephe su Jioshuwa: "Anyi bukwa ndu-ozu ngu."

Jioshuwa su phe: "?Bu onye be unu bu? Teme ?bu awe be unu shi?"

⁹ Ephe su iya: "Anyibe ndu-ozu ngu shikwa oha, du enya. Iphe, kparu anyi abyabya bukwa l'anyi nūmaru iphe, du biribiri, Chipfu, bu Chileke unu meru. Anyi numakotaru k'iphe, o meru; mbụ k'iphe, o mekotaru l'ali ndu Ijiputu; ¹⁰ waa iphe, o meru ndu eze ndu Amoru ono ephenobo, bu l'uzo enyanwu-awawa enyimu Jiordanu; mbụ Sihonu, bu eze Heshibonu; waa Ogu, bu eze ndu Beshanu, bu le mkpukpu Ashitoretu. ¹¹ Oo ya bu; ndu bu ogerenya anyi; waa onyemonye, bu l'ali anyi su anyi g'anyi kwakobe iphe, anyi e-ri l'uzo; gbeshi byatashia unu ndzuta; bya asu unu l'anyi bukwa ndu ejeru unu ozi. G'unu kwenu g'onye l'unu gbaa ndzu. ¹² Su-a; buredi anyi-a shikwa evugbaa oku teke anyi chitaru iya gude gbeshi ije mboku, anyi gbeshiru abyapfuta unu; ole lewaro enya hūma le nta-a be o kposhihuwaru nku; tsuchaa evu. ¹³ Eda-a, eeyeje mee-a be shikwa buru k'ophuu teke anyi yeru iya mee. Ole lewa iya ro enya g'o lakashihuchaaru. Uwe anyi; me akpokpa anyi bu g'anyi no l'uzo be o tukocharu kashihu; noo kele aka anyi shi du enya."

¹⁴ Ndu Izurelu nata iphe, ephe gude bya eworu ria; ophu ephe ejeeduru akpata Chipfu ishi g'a maru g'ephe e-me iya. ¹⁵ No iya; Jioshuwa bya ekweta l'ephe l'ephe te enwedu opfu; ephe l'ephe bya agbaa ndzu ye iya; kweta l'ephe a-ha phe g'ephe nodu ndzu. Ndu-ishi Izurelu bya eworu ego riaru phe.

¹⁶ A noepho ujiku eto, ephe le ndu Gibiyonu riru nte ndzu ono; ndu Izurelu nūma l'ephe bu ndu ephe l'ephe bu obutobu mkpukpu. ¹⁷ Oo ya bu; ndu Izurelu bya awufu nu; jeepho ije ujiku eto; ephe rwua ndu aka ono. Mkpukpu, nogbaa l'eka ono bu Gibiyonu; waa Kefira; waa Berotu; waa Kiriyatu-Jiarimu. ¹⁸ Obenu le ndu Izurelu te etsoduru phe ogu; noo kele ndu-ishi phe gudewaa ephe Chipfu, bu Chileke ndu Izurelu riaru phe angu l'ephe ta abyadu etso phe ogu.

Ndu Izurelu wata ata ndu-ishi phe uta l'ephe meru iphe, du nno. ¹⁹ Tobudu iya bu; ndu-ishi ono g'ephe hakota bya asu ikpoto oha ono l'ophu: "Anyi gudeakwa ephe Chipfu, bu Chileke ke ndu Izurelu riaru ndu-a nte. Nta-a ta aduekwa iphe, anyi emekwadu phe. ²⁰ Iphe, anyi e-me bu l'anyi a-ha phe g'ephe nodu ndzu; k'ophu ejo-iphe ata abyapfutadu anyi le nte ono, anyi riru phe ono." ²¹ Ndu-ishi ono nodu epfukwaru phe pho su phe:

“Unu g'anyi haa phe g'ephe nodu ndzu; wajeru anyi nku; kujeru anyi mini.” E shi egube ono; ndu-ishi mee iphe ono, ephe kweru ukwe l'ephe e-me ono; mbu ephe paru ndu ono haa; ephe nodu dzu.

²² Tɔbudu iya bu; Jioshuwa bya ekukobe ndu mkpukpu Gibiyonu; bya asu phe: “? Denu g'o gude unu gbaberu anyi eregede su anyi l'unu shi oha, du enya; l'unube ndu anyi l'unu tukoru buru l'eka-a? ²³ Nta-a be unu buakwaa ndu a turu onu. O buakwaa ohu anyi be unu bya l'aburu je aduwaruroya. Oo unu a-nodu awa nku; eku mini edo l'eze-ulo Chileke mu.”

²⁴ Ephe su Jioshuwa: “Anyibe ohu ngu be a kocakwaru ge Chipfu, bu Chileke unu gude tua ekemu nu onye-ozu iya, bu Mosisu su g'o nu unu ali-a l'ophu; wafua g'o tuko ndu bu l'ali-a gbushikotaru unu. Tɔbudu iya bu; ndzu unu rwutanu anyi. O buru iphe ono, meru g'o gude anyi mee iphe ono, anyi meru ono. ²⁵ Nta-a be anyi noakwa ngu l'obochi-eka. O kpoe g'i mee anyi iphe, dukpoe ngu pho ree.”

²⁶ Oo ya bu; Jioshuwa nafuta phe l'eka ndu Izurelu; ophu ephe e gbuduru phe. ²⁷ Jioshuwa woru ndu Gibiyonu mee ndu awa nku; me ndu ekuru ndu Izurelu l'ophu mini. Ephe nodu awakwapho nku bya eku mini, eegudeje eme iphe l'eka Chipfu hotaru g'o buru eka aa-kpuru iya oru-ngweja. O buru iphe ono be ephe bu gbiriri jasu ntau-a.

10

Enyanwu ekeshiru l'eka lanu

¹ Tɔbudu iya bu; eze ndu Jierusalemu, bu Adoni-Zedeku bya anuma le Jioshuwa lwu-kpewaru ndu Eyayi; mee mkpukpu phe; o buru mkpurupyata. Mbu l'o meru ndu Eyayi; yee onye eze phe g'o meru ndu Jieriko; yee onye eze phe. Teme o bya anuma le ndu mkpukpu Gibiyonu tugburu jefu ndu Izurelu; ephe l'ephe ria nte nchi-adu-doo; ephe l'ephe tukowa buru. ² Iphe ono kwatakpo rwua ephe le ndu ali iya l'ehu; noo kele mkpukpu Gibiyonu kwatakpooru nweru okpehu okpobe enweru; bya aburu mkpukpu, duta-be mka g'oha ndu eze. Teme o buru mkpukpu, ka ke ndu Eyayi shi; teme unwoke mkpukpu Gibiyonu buru ndu ike du l'ogu. ³ Oo ya bu; Adoni-Zedeku, bu eze ndu Jierusalemu; zia ozi g'e je ezia Hohamu, bu eze ndu Heburo nu; yee Piramu, bu eze ndu Jiarumutu; yee Jiafiya, bu eze ndu Lakishi; yee Debi, bu eze ndu Egulonu; su phe: ⁴ “Unu byanu bya eyetaru mu eka g'anyi je etsoo ndu mkpukpu Gibiyonu ogu; kele ephe tugburu jefu Jioshuwa yee ndu Izurelu; ephe ria nte nchi-adu-doo.”

⁵ Noo ya; ndu eze ise ono, bu eze ndu Amoru ono bya edzukobe, bu iya bu eze ndu Jierusalemu; waa ke ndu Heburo nu; waa ke ndu Jiarumutu; waa ke ndu Lakishi; wafua eze ndu Egulonu. Ephe chitanu ndu ojogu phe je akpobe ulo-ekwa phe l'iphu mkpukpu Gibiyonu; bya awata etsoo ndu Gibiyonu ogu.

⁶ Ndu Gibiyonu zia ozi g'e je zia Jioshuwa l'eka ndu Izurelu kpoberu ulo-ekwa phe le Gilugalu. Su iya: “Jiko ta agbadoshinu anyibe ohu ngu phe! Kukeberu ehu bya egwegwa bya adzo anyi; le ndu eze ndu Amoru, bu l'ubvu ubvu dzukobeakwaru; abya anyi alwulwu.”

⁷ Tɔbudu iya bu; Jioshuwa rwutanu ndu ojogu iya l'ophu; mekpoo iphe, bu ndu ike du l'ogu; ephe shi le Gilugalu wufuta; o buru phe eje mkpukpu Gibiyonu. ⁸ Chipfu su Jioshuwa: “Ba atsukwa phe ebvu; kele mu woakwaru phe ye ngu l'eka. O to dukwa g'ephe ha bya l'ekuru okpa l'atatiphu unu.”

⁹ Noo ya; Jioshuwa phe gude enyashi ono shi le Gilugalu tugbu jekota ije l'enyashi ono je atu phe l'uzorehu. ¹⁰ Chipfu mee phe; ephe mehu butsu-butsu-butsu l'iphu ndu Izurelu. Ndu Izurelu gbua phe pyaapya le mkpukpu Gibiyonu gbushikpo phe ike; chia phe kpara-kpara-kpara chipyabe phe kwaseru uzo, shiru jeshia mkpukpu Betu-Horonu; saa phe osa-mpfu l'uzo, shiru jeshia mkpukpu Azeka; waa mkpukpu Makeda (bu iya bu a-ghachaa mkpukpu Betu-Horonu). ¹¹ Ephe nodu agba agbalaru ndu Izurelu ono; kwaseru uzo Betu-Horonu; eje ala mkpukpu Azeka ono; Chipfu gb'e l'imigwe wata phe atu akamini-mkpuma, paru eka; gude tu-gbushiahaa phe. Ndu akamini-mkpuma ono tu-gburu ka igwerigwe eme le ndu ophu ndu Izurelu gude ogu-echi sua pyaapya.

¹² Le mboku ono, Chipfu woru ndu Amoru yee ndu Izurelu l'eka ono be Jioshuwa pfuru l'iphu ndu Izurelu su Chipfu:

“Gube enyanwu; keshiru le mkpukpu Gibiyonu!
Gube onwa; kwakwaa le nsuda Ajialonu!”

¹³ Oo ya bu; enyanwu keshiru l'eka-lanu; onwa keshiru l'eka o jeberu nokirishia gbiriri jasu ndu Izurelu mee ndu ohogu phe g'o ghuru phe. Iphe-a be e dekwaru l'ekwo Jiasha; l'enyanwu keshiru l'echi akpaminigwe; noo ujiku ophu; ophu o ribaduru ariba.

¹⁴ Eshinu ta adūdu mbōku dūjehewaru gē mbōku ono; e -mecha ophu ọ dūbaekwapho mbōku ọzo nwūbaaru gē mbōku ono; mbū mbōku, Chipfu ngabejebaaru amadū nchị gē mbōku ono. Gē mu gbukwaa ya tororo; ọ kwa Chipfu lwū-chiru ndu Ízurelū ọgu mbōku ono.

¹⁵ E mechaa; Jioshuwa yēe ndu Ízurelū wūfū lashĩa l'ẹka ephe kpọberu ọlo-ẹkwa phẹ lẹ Gilugalu.

Egbushi ndu eze ndu Amọru; ephe n'ise

¹⁶ Tọbudu iya bụ; ndu eze ise ono gbagbua je ewohaa onwophẹ l'ogba, nọ lẹ Makeda. ¹⁷ A bya epfuaru Jioshuwa lẹ ndu eze ise ono bẹ a humakwaru l'ẹka ephe woharu onwophẹ l'ogba, nọ lẹ mgboru mkpukpu Makeda. ¹⁸ Jioshuwa sụ: "Unu je eswita eze mkpuma gude swichia ọnu ọgba ono. Unu aharu nemadzu họtā ye g'e che iya nche. ¹⁹ Unu alwuro ọgu, unu alwū. Unu chiru ndu ọhogu unu ono ọso tugbua; unu eje atuko ndu ophu nọ l'uzo okotazụ phẹ gbushia. Unu te ekwekwa g'ephe gbarwua mkpukpu phẹ; noo kele Chipfu wowaru phẹ ye unu l'ẹka."

²⁰ Jioshuwa yēe ndu Ízurelū tuko phẹ mebyishikota. Ọ phoduru nwanshii mē a sụ l'o to nwedu mē onye lanū warū nū. Ọle nwa umadzu olemole, warū nū bẹ larū lẹ mkpukpu phẹ ono, bụ mkpukpu, a kpushiru ike. ²¹ E mechaa; ndu Ízurelū g'ephe ha wūfū lẹ chiriri lẹ werere lapfushia Jioshuwa l'ẹka ephe kpọberu ọlo-ẹkwa phẹ lẹ mgboru mkpukpu Makeda; ophu ọ dudu onye halibaru ọnu k'epfuru ndu Ízurelū.

²² Jioshuwa sụ: "Unu swifu mkpuma ono l'ogba ono; kpufutaru mu ndu eze ise-a!" ²³ Ọo ya bụ; ephe bya akpufuta ndu eze ise ono. Mbū eze ndu mkpukpu Jierusalemu; waa kẹ ndu Hẹburonu; waa kẹ ndu Jiarumutu; waa kẹ ndu Lakishi; waa kẹ ndu Egulonu. ²⁴ Ephe kpūtacharu Jioshuwa ndu eze ono; ọ bya ekuko unwoke Ízurelū; bya ekua ndu-ishi ndu ojogu, bụ ndu ephe l'iya swi; sụ phẹ: "Ngwa; unu bya l'ẹka-a bya azọbecha phẹ ọkpa l'olu!" Ọo ya bụ; ephe wūfuta bya eworu ọkpa zọbechaa phẹ l'olu.

²⁵ Jioshuwa sụ phẹ: "Unu ta atskwa ebvu; ophu meji atofukwa unu. G'obu shihukwa unu ike; ophu ndzu agukwa unu; kele ọo egube-a bẹ Chipfu e-mekota iphe, bukpo ndu ọhogu unu, unu eje etso ọgu." ²⁶ E mechaa; Jioshuwa woru ndu eze ono gbushia; woru odzu phẹ kobegbaa l'eli oshi iche iche uzi ise. A parū phẹ haa l'eli oshi l'ẹka ono, e kobegbaru phẹ ono jasū l'uzenyashi.

²⁷ O bẹ l'uzenyashi; Jioshuwa zia; e je ekofuta phẹ l'eli oshi ẹka ono; je eworu nwua l'ogba ẹka ephe shi wohaa onwophẹ pho. Ephe pata oke mkpuma, hagbaa shii swichia ọnu ọgba ono. Mkpuma ono dū l'ẹka ono gbiriri byasū ntanū-a.

²⁸ Ọ buru mbōku ono bẹ Jioshuwa lwutaru mkpukpu Makeda. Ọ tuko ndu bu lẹ mkpukpu ono; waa onye eze phẹ gbushikota. Ophu ọ tọ dudu g'ọ ka mma l'oo onye lanū, nọ lẹ mkpukpu ono, warū nū. Ọo ephe g'o meru eze ndu Jieriko bụ g'o meru kẹ ndu Makeda.

Aalwū-kpe ndu ndohali

²⁹ Noo ya; Jioshuwa yēe ndu Ízurelū g'ephe ha gbẹ lẹ mkpukpu Makeda jeshia ọgu lẹ mkpukpu Libuna. ³⁰ Chipfu wokwarupho ndu mkpukpu ono; yēe eze phẹ ye ndu Ízurelū l'ẹka. Jioshuwa yēe ndu Ízurelū tuko ndu bu lẹ mkpukpu ono gbuẹbe. Ophu ọ dudu g'ọ ka mma l'oo onye lanū, warū nū. Ọ bukwarupho g'o meru eze ndu Jieriko bụ g'o meru eze ndu Libuna.

³¹ Tọbudu iya bụ; Jioshuwa yēe ndu Ízurelū l'ophu gbẹ lẹ mkpukpu Libuna jeshia mkpukpu Lakishi; je eworu ọlo-ẹkwa phẹ kpọbe l'ẹka ono; bya awata phẹ etso ọgu. ³² Chipfu bya eworu mkpukpu Lakishi ye ndu Ízurelū l'ẹka. O bẹ lẹ mbōku k'ẹbo; Jioshuwa lwuta iya. Ọ tukoepho ndu bu iya nū gbushigbua; g'o gbushiru ndu mkpukpu Libuna. ³³ Horamū, bụ eze ndu Geza bya g'o yeru eze ndu Lakishi ẹka; Jioshuwa phẹ lwū-kpekwa ya pho yele ndu ojogu iya; ophu ọ dudu g'ọ ka mma l'oo onye lanū, warū nū.

³⁴ Noo ya; Jioshuwa yēe ndu Ízurelū l'ophu gbẹ lẹ mkpukpu Lakishi jeshia mkpukpu Egulonu; je eworu ọlo-ẹkwa phẹ kpọbe l'ẹka ono; bya awata phẹ etso ọgu. ³⁵ Ephe lwū-kpee ya lẹ mbōku ono kwapho; bya egude ọgu-echi gbuẹbekota onyemonye, bu iya nū; mbū l'iphe, bukpo nemadzu, bu lẹ mkpukpu ono bẹ e gbukotaru pyaapya mbōku ono; bụ nwune iphe, o meru ndu Lakishi.

³⁶ Jioshuwa yēe ndu Ízurelū l'ophu bya agbẹ lẹ mkpukpu Egulonu jeshia mkpukpu Hẹburonu; je etsoo ndu ẹka ono ọgu. ³⁷ Ephe lwuta mkpukpu ono; bya egude ọgu-echi gbushia ndu bu iya nū; ephe lẹ ndu eze phẹ; waa ndu bu lẹ mkpukpu, nogbaa ya mgburugburu g'ephe hakota. Ophu ọ dudu m'onye lanū, warū nū. E mee phẹ iphe,

e meru ndu Ɛgulonu. Mbù l'ò tũkoerupho mkpũkpu lẹ mkpũkpu ono g'ẹphe hakọta; mękpoo iphe, bũ nemadzũ, bukọta iya nũ; sũa pyaapyaa.

³⁸ Jioshuwa yee ndu Ízurelu l'ophu bya alwatashia; bya abahũ lẹ mkpũkpu Debi je etsoo phez ọgu. ³⁹ Ɛphe lwũta mkpũkpu ono; waa onye eze phez; waa mkpũkpu lẹ mkpũkpu, nõgbaa ya mgburugburu; bya egude ọgu-echi tũko phez gbushia; mbũ l'ẹphe tũkoru nemadzũ, bukọta l'ẹka ono sũebe pyaapyaa; ophu ọ dũdu m'onye lanũ, wafũru nũ; bũ nwune iphe, o meru ndu Hęburonu. Noo iphe, o meru ndu Debi; yee onye eze phez bũ ono; tẹme ọ bukwarupho nwune iphe, o meru ndu Libuna; yee onye eze phez bę o meru phez ono.

⁴⁰ Ọo ya bũ; Jioshuwa phez tũko ndu alĩ ẹka ono lwũ-kpee; mbũ ndu bu l'alĩ ńbũvũ ńbũvũ; yee ndu ophu bu l'echięgu ndohali; waa ndu bu l'alĩ ọkpa ńbũvũ, nõ l'ũzo ęnyanwu-arĩa; waa ndu ophu bu lẹ mgbaka ńbũvũ; ẹphe lẹ ndu eze phez l'ophu. Ophu ọ dũdu mę onye lanũ, warũ nũ. Ɛphe tũko iphe, bukpo iphe, atũ unme l'ẹka ono gbushikọta. O męe ya phọ gę Chipfu, bũ Chileke ndu Ízurelu tũru ekemu sũ g'o mee ya. ⁴¹ Jioshuwa phez shiepho lẹ mkpũkpu Kadeshi-Baneya lwũa phez gbiriri jasũ lẹ mkpũkpu Gaza; bya atũko mkpũkpu, nõkọta lẹ Goshęnu lwũkọta; je akpaa lẹ mkpũkpu Gibiyonu. ⁴² Ndu eze ono; me alĩ phez bę Jioshuwa lwũtakotaru l'akpọ ephopho lanũ; noo kele Chipfu, bũ Chileke ndu Ízurelu bũ iya alwũ-chiru phez ọgu.

⁴³ Tọbudu iya bũ; Jioshuwa yee ndu Ízurelu mechaa bya awũfu lashia l'ẹka ẹphe kpọberu ńlo-ẹkwa phez lẹ Gilugalu.

11

Aalwũ-kpe ndu eze ndu isheli

¹ Tọbudu iya bũ; Jiabinu, bũ eze ndu Hazọ nũmaepho iphemiphe ono, eme nũ ono; o zia sũ g'e je ekua Jiobabu, bũ eze ndu Madonu; kukwaphọ eze ndu Shimoronu; waa eze ndu Akushafu; ² waa ndu eze, bu l'alĩ ńbũvũ ńbũvũ l'uzo isheli; waa ndu ophu bu lẹ nsũda Araba, nõ l'uzo ndohali eze-ęnyimu Kineretu; waa ndu ophu bu l'alĩ ọkpa ńbũvũ, nõ l'uzo ęnyanwu-arĩa; tẹme wakwaphọ ndu bu lẹ mghoru mkpũkpu Nafatu-Doru, nõ l'uzo ęnyanwu-arĩa. ³ O byakwaphọ ezia g'e je ekua ndu Kėnanu ndu ophu bu l'uzo ęnyanwu-awawa; ẹphe lẹ ndu ophu bu l'uzo ęnyanwu-arĩa; wakwapho ndu Amoru; waa ndu Hetu; waa ndu Pėrezu; waa ndu Jiebusu, bugbaa l'alĩ ńbũvũ ńbũvũ; waa ndu Hevu, bu l'okpa ńbũvũ Hamonu l'alĩ Mizupa. ⁴ Ɛphe tũko rwuta ndu ojọgu phez gude bya. Ndu ojọgu phez haępho l'otu g'ęja, nõ l'agũga eze-ęnyimu. Ɛphe chikwarupho inya; waa ęgbo-inya, dũ igwerigwe. ⁵ Ndu eze ono g'ẹphe ha bya achigbabe ndu ojọgu phez ono; bya eworu ńlo-ẹkwa phez kpọbe l'agũga ngele Meromu g'ẹphe tsoo ndu Ízurelu ọgu.

⁶ Chipfu sũ Jioshuwa: "Ba atsũkwa phez ebvu; kele o -rwutashia ęgube nta-a echele bę mu woakwaru phez ye unubę ndu Ízurelu l'ẹka g'unu gbushibębe. Unu ebushikọta inya phez akwara azũ ọkpa; unu eworu ęgbo-inya phez kpọkọta ọku."

⁷ Jioshuwa yee ndu ojọgu ndu Ízurelu wũfuta; bya atũ phez l'uzorehu lẹ ngele Meromu; daru ivoyi kpua phez. ⁸ Chipfu woru phez ye ndu Ízurelu l'ẹka; ẹphe lwũ-kpee phez; chipyabe phez kwasęru uzo eze mkpũkpu Sayidonu; mę uzo mkpũkpu Misurefotu-Mayimu. Ɛphe chikwaa phez phọ shia uzo ęnyanwu-awawa; mbũ chia phez gbiriri jasũ lẹ nsũda Mizupa. Ɛphe gbua phez gbiriri jasũ teke aduedu mę onye lanũ, ghuduru nũ. ⁹ Jioshuwa mee phez gę Chipfu sũru g'ẹphe mee phez. Ɛphe tũko inya phez bushikọta akwara azũ ọkpa; bya achikobe ęgbo-inya phez tũta ọku.

¹⁰ Teke ono kwaphọ bę Jioshuwa phez wũ-phuru azũ je alwũa mkpũkpu Hazọ; bya eworu onye eze phez gbua. Hazọ shi bũru ishi mkpũkpu ono g'ọ hakọta. ¹¹ Ɛphe gude ọgu-echi tũko nemadzũ, bu lẹ mkpũkpu ono sũa pyaapyaa; tũko phez gbuebekota; ophu ọ dũdu g'ọ ka mma l'ọo onye atũ unme mę nanũ, phoduru nũ. E woru ọku lọkpua lẹ mkpũkpu Hazọ; o tsufu iya.

¹² Jioshuwa tũko mkpũkpu ndu eze ono g'ọ hakọta; ẹphe lẹ ndu eze phez, lwũtakota; bya egude ọgu-echi sũkọta phez pyaapyaa; tũko phez gbushibębe; g'onye-ozĩ Chipfu, bũ Mosisu tũru iya ekemu sũ g'o mee ya. ¹³ Obenu l'iphe, bukpo mkpũkpu ono, a kpũru l'eli ńbũvũ ono bę Jioshuwa phez ta akpọduru ọku mę nanũ; gbahaa Hazọ kpoloko bę Jioshuwa phez kpọru ọku. ¹⁴ Ndu Ízurelu tũko ẹku ndu mkpũkpu ono gweta; bya akpũkoo iphe-edobe phez lẹ ndzũ je edoberu onwophę. Obenu lẹ nemadzũ bę ẹphe gude ọgu-echi sũa pyaapyaa; jasũ teke ẹphe tũkoru g'ẹphe ha gbushibębekota. ¹⁵ O bũerupho gę Chipfu tũru iya onye-ozĩ iya, bũ Mosisu l'ekemu bũ gę Mosisu tũru iya Jioshuwa; tẹme ọ bukwarupho gę Jioshuwa mekọtaru iya. Ophu ọ dũkpodaa mę iphe lanũ, o medũru l'iphemiphe ono, Chipfu tũru Mosisu l'ekemu ono.

¹⁶ Oo ya bu; Jioshuwa phe lwutakota ali eka ono l'ophu: ndu bu l'ali ubvu ubvu; yee ndu ophu bu l'echiegu ndohali; waa ndu bu l'ali Goshenu l'ophu; waa ndu ophu bu l'ali okpa ubvu, no l'uzo enyanwu-ariba; waa ndu bu le nsuda Araba; mbu ndu bu l'ubvu ubvu Izurelu; yee ndu bu l'okpa ubvu iya. ¹⁷ Ephe gbẹ l'ubvu Halaku, no l'uzo Siye; lwuta ali ono jasụ le mkpukpu Belu-Gadu, no le nsuda Lebanonu l'uzo ndohali ubvu Hamonu. O kpatachaa ndu eze phe le ndzu gbushia. ¹⁸ Jioshuwa tsokpo ndu eze ono ogo noo odu. ¹⁹ A -gufu ndu Hevu, bu le mkpukpu Gibiyonu be o to dudu ndu ephe le ndu Izurelu gbabaaru ndzu. Ndu Izurelu lwutacharu ndu k'ophuu g'ephe ha. ²⁰ Kele o Chipfu l'onwiya kpo-chiru phe okpoma g'ephe tsoje ndu Izurelu ogo; k'ophu oo-shi nno gbuebe phe rengurengu; mee g'ephe chihu; g'a ta phuru phe obu-imemini, bu iya bu iphe, Chipfu turu Mosisu ekemu su g'o mee.

²¹ O bukwarupho teke ono be Jioshuwa phe byaru bya emee ge ndu Anaku chihu l'ali ubvu ubvu; me ndu ophu bu le mkpukpu Hiburunu; me ndu ophu bu le mkpukpu Debi; waa mkpukpu Anabu; waa ndu ophu bu l'ali ubvu ubvu ndu Jiuda l'ophu; wakwapho ndu bu l'ali ubvu ubvu Izurelu l'ophu. Jioshuwa toko phe mebyishikota; epe le mkpukpu phe. ²² Ophu o to dudu ndu Anaku, phoduru l'ali unwu Izurelu ono me onye lanu. Eka nemadzu phoduru bu le mkpukpu Gaza; waa le mkpukpu Gatu; waa le mkpukpu Ashidodu. ²³ Oo ya bu le Jioshuwa atuko ali ono l'ophu lwutakota; mbu egube ono, Chipfu suru Mosisu g'o mee ya. O lwutachaa ya; bya eworu iya keeru unwu Izurelu l'okpa-ipfu l'okpa-ipfu; o buru okiphe phe.

E mechaa; ali ono kabẹ daa jii; haa alwu ogo.

12

Ndu eze, Mosisu lwutaru

¹ Owaa bu epha ndu eze ndu ali ono, unwu Izurelu suru pyaapya natachaa ali phe nworu l'azu enyimu Jiordanu azu iya ophuu l'uzo enyanwu-awawa; a -gbẹ le ndu bu le nsuda ngele Anonu; jasụ le ndu bu l'ubvu Hamonu; mekpoo ndu bu l'uzo enyanwu-awawa nsuda Araba.

² Eze ke mbu bu Sihonu, bu eze ndu Amoru. Yebedua shi buru le mkpukpu Heshibonu. Ali-eze iya kee ali Giladu ebo; o buru eze l'uzo lanu. Ali-eze iya ono gbẹ le mkpukpu Arowa, no l'aguga aguga nsuda ngele Anonu; bya agbe le mkpukpu ono, no l'echilabo nsuda ngele Anonu ono je akpaa le ngele Jiaboku, bu oke ali ndu Amonu.

³ O shikwapho buru eze ndu ophu bu le nsuda Araba; a -gbẹ l'uzo enyanwu-awawa eze-enyimu Galili je akpaa le mkpukpu Betu-Jieshimotu, du l'uzo enyanwu-awawa Eze-enyimu Unu; bya ago-jia shia uzo ndohali lufuta le mgbaze mgbaze ubvu Pisiga.

⁴ Onye eze ozo bu Ogu, bu eze ndu Beshanu. Ali eka o shi buru eze phe be a lwutakwarupho. Yebedua shi buru le mkpukpu Ashitoretu; yee mkpukpu Edereyi. Ogu ono bu onye ikpazu l'eri Rafa. ⁵ Ali-eze iya rwuchaaru ubvu Hamonu; waa mkpukpu Saleka; waa ali Beshanu l'ophu; je akpaa l'oke ali ndu Geshu; me ke ndu Maka; me nkeru-ebo ali Giladu; noo jasụ ephe l'onye eze, bu Sihonu je amaa oke le mkpukpu Heshibonu.

⁶ Ndu eze labo ono bu onye-ozu Chipfu, bu Mosisu; yee ndu Izurelu lwu-kperu phe. Mosisu bya eworu ali ono nu okpa-ipfu Rubenu; waa ke Gadu; waa ke nkeru-ebo okpa-ipfu Manase go buru okiphe phe.

Ndu eze ophu Jioshuwa lwu-kperu l'onwiya

⁷ Owa-a bu ndu eze ophu bu l'uzo enyanwu-ariba enyimu Jiordanu, bu ndu Jioshuwa yee ndu Izurelu lwu-kpekotaru. Ali ndu eze ono gbẹ le mkpukpu Belu-Gadu, no le nsuda Lebanonu; je akpaa l'ubvu Halaku, no l'uzo, e shi eje Siye. Jioshuwa bya eworu ali ono keeru ndu Izurelu l'okpa-ipfu l'okpa-ipfu go buru okiphe phe. ⁸ Ali, shi toko yikotaru iya nu bu: ali ubvu ubvu; waa ali okpa ubvu, no l'uzo enyanwu-ariba; waa nsuda Araba; waa ali, no le mgbaka mgbaka ubvu; waa oma echiegu; waa echiegu ndohali. Ali ono shi tokoru bukotaru ali ndu Hetu; waa ke ndu Amoru; waa ke ndu Kenu; waa ke ndu Perezu; waa ke ndu Hevu; me ke ndu Jiebusu.

⁹ Ndu Izurelu lwu-kperu onye eze ndu Jieriko;

waa onye eze ndu Eyayi, no-kube mkpukpu Betelu;

¹⁰ waa onye eze ndu Jierusalemu;

me onye eze ndu Hiburunu;

¹¹ waa onye eze ndu Jiarumutu;

me onye eze ndu Lakishi;

¹² waa onye eze ndu Eḡulonu;
 mę onye eze ndu Geza;
¹³ waa onye eze ndu Debi;
 mę onye eze ndu Geda;
¹⁴ waa onye eze ndu Homa;
 mę onye eze ndu Aradu;
¹⁵ waa onye eze ndu Libuna;
 mę onye eze ndu Adulamu;
¹⁶ waa onye eze ndu Makeda;
 mę onye eze ndu Bętelu;
¹⁷ waa onye eze ndu Tapuwa;
 mę onye eze ndu Hefa;
¹⁸ waa onye eze ndu Afęku;
 mę onye eze ndu Lasharonu;
¹⁹ waa onye eze ndu Madonu;
 mę onye eze ndu Hazo;
²⁰ waa onye eze ndu Shimuronu-Meronu;
 mę onye eze ndu Akushafu;
²¹ waa onye eze ndu Tanaku;
 mę onye eze ndu Megido;
²² waa onye eze ndu Kadęshi;
 mę onye eze ndu Jiokuneyamu, nọ l'ubvú Kamęlu;
²³ waa onye eze ndu Dọru, nọ lę Nafatu-Dọru;
 mę onye eze ndu Goyimu, nọ l'alı Gálili;
²⁴ wafuą onye eze ndu Tįza.

Iphe, ndu eze ono tųkoru dų bų ndu eze ųkporo l'iri lę nanų.

13

Alı ọphu ee-mechakwaphọ je alwuąa

¹ Tọbudu iya bų; Jioshuwa buerupho ogerenya; bya akapfuhuchawa akapfuhu; Chipfu sų iya: "Nta bę ı bųwaa ogerenya bya akapfuhuchawa akapfuhu; tęme alı, aalwuąa kpọkwaduro kę barara-a. ² Alı ndu ọphu ghuduru nų, ee-je alwuąafua bų onu-ęgu ndu Filisitayinu; waa kę ndu Geshu; ³ mbų alı, gbę lę ngele Shihọ, nọ l'uzo ęnyanwu-awawa alı ndu Ijiputu; je akpaa lę mkpųkpu Ekuronu l'uzo isheli. Alı ono, ndu-ishi ndu Filisitayinu ise shi buru eze phę ono bę aguchaaru yeru alı ndu Kėnanu, bų iya bų: mkpųkpu Gaza; waa mkpųkpu Ashidodu; waa mkpųkpu Ashikelonu; waa mkpųkpu Gatu; wafuą mkpųkpu Ekuronu. Ozoo bų alı ndu Ava, ⁴ nọ l'uzo ndohali; waa alı ndu Kėnanu l'ophu; mę ndu mkpųkpu Meyara, bų alı ndu Sayidonu; je akpaa lę mkpųkpu Afęku, bų oke alı ndu Amoru; ⁵ wafuą alı ndu Gebalu; waa alı ubvú ubvú Lėbanonu l'ophu l'uzo ęnyanwu-awawa; a-gbę lę mkpųkpu Belu-Gadu, bų ndohali ubvú Hamonu; je akpaa lę mkpųkpu Lebo-Hamatu; ⁶ wafuą alı ndu Sayidonu ndu ọphu bu l'alı ubvú ubvú, nọ lę mgbaka ubvú ubvú Lėbanonu; yęle mkpųkpu Misurefotu-Mayimu. Iphe, bų ndu ono, mu gushiru ono bę mu a-chifukotaru ndu İzuręlu. Ole g'ı tųa ido gude keshiaru ndu İzuręlu alı ono g'ọ buru okiphe phę; mbų gę mu sųru g'ı keeru phę iya ono. ⁷ Ọo ya bų; gbęshi nta-a woru alı ono keeru ọkpa-ipfu tete phọ; waa nkeru-ębo ọkpa-ipfu Manasę ndu ọphu ghuduru nų phọ; g'ọ buru okiphe phę."

Eke alı, nọ l'uzo ęnyanwu-awawa ęnyimu Jiđdanu

⁸ Ọkpa-ipfu Rúbęnu; waa kę Gadu; waa nkeru-ębo ọkpa-ipfu Manasę bę natawaru alı, onye-ozı Chipfu, bų Mosisu nuru phę; l'uzo ęnyanwu-awawa ęnyimu Jiđdanu; ⁹ natakwapphọ alı, nọru jasų lę mkpųkpu Arowa. Ndu Arowa bu lę nsuąa ono, nọ l'aguga ngele Anonu; tęme ọ buru iya bų mkpųkpu ono, pharu l'echi ngele ono; mękpoo baswaa alı ono, nọ l'uzo mkpųkpu Medeba; je akpaa lę mkpųkpu Dibonu. ¹⁰ Ęphe natakwarupphọ alı, nọru je akpaa l'oke alı ndu Amonu l'uzo ęnyanwu-awawa, bų iya bų mkpųkpu Sihonu, bų eze ndu Amoru, shi buru lę mkpųkpu Hęshibonu; ¹¹ natakwapphọ alı Giladu; waa alı ndu Geshu; waa kę ndu Maka; waa ubvú Hamonu l'ophu; wafuą alı Beshanu l'ophu je akpaa lę mkpųkpu Saleka; ¹² mbų alı Beshanu ono, shi buru alı-eze Ogu, bų onye phoduru nų l'oshilokpa Rafa, bų onye shi bua lę mkpųkpu Ashitoretu; yęe mkpųkpu Edereyi. Ole Mosisu lwuąhawaru ndu ono; chifu phę l'alı ono. ¹³ Obenu lę ndu İzuręlu ta achifuduru ndu Geshu; waa ndu Maka. Ęphe parų phę haa; ęphe lę ndu İzuręlu tųko buru byasų ntanų.

¹⁴ A bya l'okpa-ipfu Lívayi; ophu a heduru phe ali; kele Chipfu kwewaru phe ukwe su l'okiphe, ephe e-keta bu iphe-ngweja, a kporu oku nu Chipfu, bu Chileke ke ndu Izurelu.

Ali okpa-ipfu Rubenu

¹⁵ Okpa-ipfu Rubenu be Mosisu mekwarupho ali ono hee l'ipfu l'ipfu. ¹⁶ Ali nkephe shiepho le mkpukpu Arowa noduta. Ndu Arowa bu le nsuda ono, no l'aguga nggele Anonu; teme o buru iya bu mkpukpu ono, pharu l'echi nggele ono; mekpoo baswaa ali ono, no l'uzo mkpukpu Medeba; ¹⁷ waa mkpukpu Heshibonu; waa mkpukpu le mkpukpu, nokota le baswaa ali, bu iya bu: Dibonu; waa Bamotu-Belu; waa Betu-Belu-Meyonu; ¹⁸ waa Jiahazu; waa Kedemotu; waa Mefahatu; ¹⁹ waa Kiriyatayimu; waa Sibuma; waa Zeretu-Shaha, bu iya bu mkpukpu ophu no l'eli ubvu, no l'ime nsuda; ²⁰ wafua mkpukpu Betu-Peyo; waa mkpoze ubvu Pisiga; wafua mkpukpu Betu-Jieshimotu; ²¹ waa iphe, bukpoo mkpukpu le mkpukpu, nokota le baswaa ali; mekpoo iphe, bu ohamoha ono, onye eze ndu Amoru ono, bu Sihonu shi buru le mkpukpu Heshibonu buru onye-ishi phe ono. E mechaa; Mosisu lwu-kpee ya; lwu-kpekwapo ndu-ishi ndu Midiyanu, bu iya bu Evi; waa Rekeku; waa Zuru; waa Huru; waa Reba. Gephe hakota shi nochia enya Sihonu bugbaaru ishi ndu ali ono. ²² Belamu nwa Beyo, bu onye jibya yi le ndu ophu ndu Izurelu gburu l'ogu. ²³ Eka oke ali ndu okpa-ipfu Rubenu kparu l'uzo enyanwu-ariba bu l'enyimu Jiodanu. Noo oke ali, ndu okpa-ipfu Rubenu ketaru bu ono. E woru mkpukpu le mkpukpu, nogbaa ya nu; mekpoo unwu mkpukpu, no-pheru iya mgburugburu keeru phe l'ipfu l'ipfu.

Ali okpa-ipfu Gadu

²⁴ Okpa-ipfu Gadu be Mosisu nukwarupho oke ali ono; ephe haa l'ipfu l'ipfu. ²⁵ Ali nkephe l'ophu be mkpukpu Jiaya yikotakpo; me iphe, bukota mkpukpu, no l'ali Giladu l'ophu; waa ali ndu Amoru jasu le mkpukpu Arowa, bu iya bu uzo enyanwu-awawa mkpukpu Raba. ²⁶ Ali ono bya agbe le mkpukpu Heshibonu; je akpaa le mkpukpu Ramatu-Mizupa; waa mkpukpu Betonimu. O gbekwapo le Mahanayimu noo jas l'oke ali Lodeba. ²⁷ Mkpukpu, nogbaa le nsuda, bu iya bu Betu-Haramu; waa Betu-Nimura; waa Sukotu; waa Zafonu yichaar u iya; mekpoo iphe, bu ohamoha ono, onye eze ono, bu Sihonu shi buru le Heshibonu buru eze phe ono. Mkpukpu ono bukota oke ali okpa-ipfu Gadu l'uzo enyanwu-ariba enyimu Jiodanu je akpaa l'eze-enyimu Galili l'uzo isheli iya. ²⁸ Ono bukpoeopho ali, e woru keeru okpa-ipfu Gadu. E keru phe iya l'enya-unuphu l'enya-unuphu; mbu mkpukpu le mkpukpu, nogbaa ya nu; mekpoo nwa mkpukpu, no-pheru iya mgburugburu.

Ali nkeru-ebo okpa-ipfu Manase

²⁹ Nkerebo okpa-ipfu Manase be Mosisu nukwarupho oke ali ono; ephe haa l'ipfu l'ipfu. ³⁰ Ali nkephe bu eka o swetaru bu a -gbé le mkpukpu Mahanayimu; je atuko ali Beshanu l'ophu sweta; mekpoo ohamoha, onye eze ono, bu Ogu, shi buru eze ndu Beshanu waa ukporo mkpukpu eto, bu mkpukpu ndu Jiayi; Jiayi ono nokwapo le Beshanu. ³¹ Nkerebo ali Giladu yikwa iya pho; waa mkpukpu Ashitoretu; waa mkpukpu Edereyi. Mkpukpu le mkpukpu ono shi buchaaru ohamoha, onye eze, bu Ogu shi buru onye-ishi phe a -gbé le Beshanu eka o shi buru. Ono, a gushiru ono bu ophu a nuru oke lanu l'oshilokpa Makiya nwa Manase. Ephe keshia ya l'ipfu l'ipfu.

Iphe, e doberu oshilokpa Lívayi

³² Ali ono bu le baswaa ali ndu Mowabu, no l'azu enyimu Jiodanu azu iya ophuu; l'uzo enyanwu-awawa mkpukpu Jieriko; be Mosisu no keshia ya. ³³ Obenu l'okpa-ipfu Lívayi be Mosisu ta aheduru oke ali; kele o suru phe l'oo Chipfu, bu Chileke ke ndu Izurelu bu okiphe nkephe.

14

Eeke ali uzo enyanwu-ariba enyimu Jiodanu

¹ Owaa bukota ali ndu Kenanu; ibe iya ophu ndu Izurelu natagbaaru; o buru okiphe phe, bu iya bu ge Eleyaza, bu onye uke Chileke; waa Jioshuwa nwa Nunu; waa ndu-ishi okpa-ipfu ndu Izurelu gude keeru phe iya. ² Oke ali phe ono bu ido be a turu gude keeru iya okpa-ipfu tete le nkeru-ebo iya pho, bu iya bu ge Chipfu suru Mosisu ge mee ya. ³ Mosisu nuru okpa-ipfu labo le nkeru-ebo iya ophuu oke ali nkephe l'uzo enyanwu-awawa enyimu Jiodanu. Obenu l'okpa-ipfu ke ndu Lívayi ta adudu ophu a nuru phe g'a nuru ndu ophuu; ⁴ mbu l'okpa-ipfu Jiosefu duwaa okpa-ipfu labo, bu iya bu okpa-ipfu Manase; waa ke Ifuremu. Ndu Lívayi be a ta nuduru ali. Nweka a nuru phe buepho

mkpukpu eka ephe e-buru; yee eka ephe e-cheje iphe-edobe phe. ⁵ Ndu Ízurelu woru alí ono kee ge Chipfu sũru Mõsisu g'e kee ya.

Aanu Kalẽbu mkpukpu Hẽburonu

⁶ Noo ya; ndu shi l'okpa-ipfu Jiuda wu-pfuta Jioshuwa le Gilugalu. Tõbudu iya bu; Kalẽbu nwa Jiefune, shi l'ipfu ndu Kenazu sũ iya: "O kwa l'i makwaduru-a iphe, Chipfu pfuru onye-ozí iya, bu Mõsisu l'opfu ehu mu le ngu le Kadẽshi-Baneya?" ⁷ Iphe, mu nõwaru eshinu a nwũru mu bu ukporo apha labõ teke onye-ozí Chipfu, bu Mõsisu nõ le mkpukpu Kadẽshi-Baneya zia mu sũ ge mu je anwũa ngge l'alí-a. Mu jechaa bya ewota iphe, mu humaru kòkõtaru iya; kõeru iya phõ g'õ dũ mu l'õbu. ⁸ Obenu le ndu õphu anyi l'ephe swj jeru je emee; ndzũ rwuta ndu Ízurelu. O le mbẽdua gudeepõ obu mu g'õ ha tsoru Chipfu, bu Chileke mu. ⁹ Oo ya bu; õ buru le mbõku ono gẽdegede bẽ Mõsisu rifuru angũ sũ l'alí ono, mu zõru okpa ono a-buru okiphe mu l'unwu mu jasũ le tuutuutu le mĩmĩmĩ; kele mu gude obu mu l'õphu etso Chipfu, bu Chileke ke yẽbe Mõsisu.

¹⁰ "Chipfu mechaa mee iphe ono, o kweru mu ukwe iya ono; dobe mu ndzũ; k'õphu bu le nta-a bẽ mu nõwaru ukporo apha labõ l'apha ise; e -shi teke ono, o pfuru Mõsisu iphe ono, bu iya bu teke ono, ndu Ízurelu shi aghaphe l'echiẽgu ono. Waa mu baa ntanũ-a; mũbe onye nõwaru ukporo apha eno l'apha ise eshinu a nwũru mu! ¹¹ Tẽme mu bukquaduru õbya ge mu bu iya eshi teke Mõsisu ziru mu ozí ono. Oo g'ike dũ mu teke ono bu g'õ dũ mu nta-a k'eje õgu jee lwa. ¹² O buru iphe, mu epfu bu g'i phenaaru mu eka l'oboto-õgu ndu-a, bu l'alí úbvũ úbvũ-a, bu alí eka Chipfu kweru mu ukwe iya mbõku ono. O dũnaa g'i nũmanuru-a teke ono le ndu bu l'eka ono bu oshilõkpa Anaku; le mkpukpu phe parũ eka; wafũa l'ephe gude igbulõ kpũ-phẽe mkpukpu phe ono mgburugburu; obenu le Chipfu e-yetarũ mu-a eka; mu achĩfu phe nata alí phe; bu iphe, o pfuru mu."

¹³ Noo ya; Jioshuwa bya agõru õnu-õma nõ Kalẽbu nwa Jiefune; bya eworu Hẽburonu nõ iya g'õ buru okiphe iya. ¹⁴ Oo ya bu; mkpukpu Hẽburonu buru ke Kalẽbu nwa Jiefune, shi l'ipfu ndu Kenazu e -shi teke ono; noo kele o gude obu iya g'õ ha tsoru uzo Chipfu, bu Chileke ndu Ízurelu. ¹⁵ Hẽburonu bẽ e shi ekuje Kiriya-tu-Araba. Aba ono bu nwoke, bu iya shi kachaa shii l'oshilõkpa Anaku.

Oo ya bu; e mechaa; ephe tũta unme k'alwũ õgu.

15

Alí okpa-ipfu Jiuda

¹ Alí, a tũru ido; õ dabarũ okpa-ipfu Jiuda; ephe haa ya l'ipfu l'ipfu nõru gbiriri jasũ l'oke ephe le ndu Edõmu; l'uzo echiẽgu Zinu; l'eka alí ono jeberu l'uzo ndõhali iya.

² Oke alí phe l'uzo ndõhali gbẽ l'aguga Eze-enyimu Únú l'ibiya k'uzo ndõhali; ³ kwasẽru uzo ndõhali úbvũ "akpi"; bya agbẽwaro l'eka ono pfukwasẽru nõ jasũ l'echiẽgu Zinu. Tẽme õ gbẽkwapho l'eka ono lufu le ndõhali mkpukpu Kadẽshi-Baneya. O shijaa mkpukpu Hẽzuronu bahũ le mkpukpu Adaru; gbajia uswe bahũ le mkpukpu Karaka. ⁴ O shikwaphõ l'eka ono kwasẽru jasũ le mkpukpu Azumõnu; bya anõwaro lufuta l'õnu nggele ndu Ijiputu. Alí phe ono l'õphu buru le nggele ono bẽ õ kparũ. O buru eka alí phe jeberu l'uzo ndõhali bu ono.

⁵ Oke iya l'uzo enyanwu-awawa shi le Eze-enyimu Únú kwasẽru jasũ l'eka enyimu Jiõdanu asõba le Eze-enyimu Únú ono.

Oke iya l'uzo isheli gbẽ l'eka ono ⁶ nõo jasũ le mkpukpu Bẽtu-Hõgula; nõwaro gbiriri jasũ l'uzo isheli mkpukpu Bẽtu-Araba; jasũ le Mkpuma Bohanu. Bohanu ono bu nwa Rúbenu. ⁷ Oke-alí ono bya agbẽ le nsũda Akõru kwasẽru uzo mkpukpu Debi; bya agbẽ l'eka ono kwasẽru uzo ndõgu jasũ le mkpukpu Gilugalu, nõ gha iphu l'úbvũ Adumimu, nõ l'uzo ndõhali nsũda nggele, nõ l'eka ono. O gbẽ l'eka ono pfukwasẽru Enu-Shemeshi; kwasẽru lufuta le Enu-Rogelu. ⁸ Noo ya; oke alí phe ono gbẽ le nsũda Hĩnomu, nõ l'uzo ndõhali mkpukpu Jiebusu, bu iya bu Jierúsalemũ; nyikota úbvũ, nõ l'uzo enyanwu-arĩba nsũda Hĩnomu; mbũ l'uzo isheli nsũda Refayimu. ⁹ Oke-alí ono bya agbẽ l'eli úbvũ ono nõo jasũ l'enya-mini Nefutowa; bya agbẽ l'eka ono lufuta le mgboru mkpukpu, nõghaa le mgboru úbvũ Efurõnu; bya aswĩ-jia fũta le mkpukpu Bala, bu iya bu Kiriya-tu-Jiarimu. ¹⁰ O gbẽ le mkpukpu Bala gbajia uzo enyanwu-arĩba jasũ l'úbvũ Siye; shiwarõ l'eka ono kwasẽru uzo isheli úbvũ Jiarimu, bu iya bu úbvũ Kesalõnu; bya eshi l'eka ono gbazeta mkpukpu Bẽtu-Shemeshi; bya aghabua mkpukpu Timuna. ¹¹ O gbẽ l'eka ono pfukwasẽru úbvũ, nõ l'uzo ndõgu mkpukpu Ekurõnu; bya agbajia shita mkpukpu

Shikerõnu; je aghabua úbvú Bala; bya erwua Jiabunèlu. Oke iya jeèpho je asùbe l'eze-nyimu.

¹² Oke iya l'uzo ɛnyanwu-arìba bù Eze ɛnyimu.

Noo g'e gude meeru òkpa-ipfu Jiuda alì bù ono; ɛphe haa ya l'ipfu l'ipfu.

Otuniyelu alwùta mkpùkpu Debi
(Ikpe 1:10-15)

¹³ No iya; ò buru l'èka oke alì òkpa-ipfu Jiuda dù bẹ Jioshuwa meru alì nù Kalèbu nwa Jiefune. Ò buru ɛgube ono bẹ Chipfu turu iya ya l'ekemu sù g'o mee ya. Alì ɛka ò nuru iya bù mkpùkpu Kiriyatu-Araba, bù iya bù Hẹburonu. Aba ono bù nna Anaku. ¹⁴ Kalèbu bya agbẹ lẹ Hẹburonu chifu ipfu ndu Anaku ɛphe n'eto, bù iya bù ndu Sheshayi; waa ndu Ahimanu; waa ndu Talumayi. G'ɛphe ha tukuru buru oshilòkpa Anaku. ¹⁵ Ò gbẹ l'èka ono jeshia ndu mkpùkpu Debi ɛgu. Iphe, e shi ɛkuje Debi bù Kiriyatu-Sefa. ¹⁶ No iya; Kalèbu sù: "Onye -gbèshikpowaru je alwùta ndu Kiriyatu-Sefa l'wùta; mu ekee onye ɔbu nwatibe mu, bù Akùsa g'ò luru." ¹⁷ Ò buru Otuniyelu nwa Kenazu, bù nwune Kalèbu bẹ jeru alwùta mkpùkpu ono. Òo ya bù; Kalèbu kee ya nwada iya ono, bù Akùsa; ò luru.

¹⁸ Ò lwaèpho ibe Otuniyelu; ò sù iya g'o je epfuaru nna iya, bù Kalèbu g'ò wẹe ya alì.

Akùsa bya enyizeta l'eli nkafu-ìgara iya; Kalèbu jia ya sù: "Bù gunu bẹ mu e-meru ngu?"

¹⁹ Ò sù iya: "Menaarù mu iphe-oma. Eshinu ì suru gẹ mu laa echìegu ndòhali; nufunaa mu alì l'èka mini, anwù shòkoshoko." Òo ya bù; Kalèbu bya eworu ɛka mini anwù shòkoshoko l'èka dù dagere-dagere mẹ l'èka bù ɔhu iya woru nù iya.

²⁰ Waa oke alì, e meru nù òkpa-ipfu Jiuda l'ipfu l'ipfu g'ò buru okiphe phẹ baa: ²¹ Mkpùkpu, a nùgbaru òkpa-ipfu Jiuda l'alì ndu ndòhali lẹ mgboru oke alì ndu Edomu bù: Kabuzelu; waa Eda; waa Kina; waa Jiaju; ²² waa Kina; waa Dimona; waa Adada; ²³ waa Kadèshi; waa Hazò; waa Itunanu; ²⁴ waa Zifu; waa Tèlumu; waa Beyalotu; ²⁵ waa Hazò Hadata; waa Keriyotu-Hẹzuronu, bù iya bù Hazò; ²⁶ waa Amamu; waa Shema; waa Molada; ²⁷ waa Haza-Gada; waa Hẹshimonu; waa Bẹtu-Pẹletu; ²⁸ waa Haza-Shuwalu; waa Biye-Sheba; waa Biziyotiya; ²⁹ waa Bala; waa Imu; waa Ezemu; ³⁰ waa Elutoladu; waa Kesilu; waa Homa; ³¹ waa Zikulagu; waa Madumana; waa Sansana; ³² waa Lebawòtu; waa Shilihimu; waa Ayinu; wafùja Rìmonu. Iphe, ò tukuru dù bù ɔkporo mkpùkpu lẹ mkpùkpu tete; yẹe unwu mkpùkpu, nògbaa phẹ mgburugburu.

³³ Èka a nuru òkpa-ipfu Jiuda l'alì òkpa úbvú, nò l'uzo ɛnyanwu-arìba bù Eshutolu; waa Zora; waa Ashuna; ³⁴ waa Zanowa; waa Enu-Ganimu; waa Tapuwa; waa Enamu; ³⁵ waa Jiarumutu; waa Adulamu; waa Soko; waa Azeka; ³⁶ waa Sharayimu; waa Aditemu; waa Gederu; wafùja Gederotayimu. Iphe, ò dù bù mkpùkpu iri l'èno; yẹe unwu mkpùkpu, nògbaa phẹ mgburugburu.

³⁷ Wafùja Zenanu; waa Hadasha; waa Mìgudalu-Gadu; ³⁸ waa Dilanu; waa Mizupa; waa Jiòkutelu; ³⁹ waa Lakishi; waa Bozukatu; waa Ègulonu; ⁴⁰ waa Kabonu; waa Lahumamu; waa Kitulishi; ⁴¹ waa Gederotu; waa Bẹtu-Dagonu; waa Nama; wafùja Makeda. Iphe, ò dù bù mkpùkpu iri l'ishii; yẹe unwu mkpùkpu, nògbaa phẹ mgburugburu.

⁴² Wafùja Libuna; waa Eta; waa Ashanu; ⁴³ waa Ifuta; waa Ashuna; waa Nezibu; ⁴⁴ waa Keyila; waa Akuzibu; wafùja Maresha. Iphe, ò dù bù mkpùkpu tete; yẹe unwu mkpùkpu, nògbaa phẹ mgburugburu.

⁴⁵ Ozo bù mkpùkpu Èkuronu; yẹe mkpùkpu ozo, nògbaa lẹ mgboru ɛka ono; yẹe unwu mkpùkpu, nògbaa phẹ mgburugburu. ⁴⁶ Ozo bù iphe, bù mkpùkpu, nò lẹ mgboru Ashìdodu; lẹ mgbaka ɔzo ɛnyanwu-arìba mkpùkpu Èkuronu; yẹe eze-nyimu. ⁴⁷ Ozo bù mkpùkpu Ashìdodu l'onwiya; waa mkpùkpu Gaza; waa mkpùkpu ozo, nògbaa lẹ mgboru ɛka ono; waa nwa mkpùkpu, nògbaa iphe, bù mkpùkpu ono mgburugburu; gbiriri je akpaa lẹ nggele, bù oke alì ndu Ijiputu; waa l'oke-nyimu.

⁴⁸ Qwaa bù mkpùkpu, nò l'alì úbvú úbvú, a nuru òkpa-ipfu Jiuda baa: Shamiru; waa Jiaturu; waa Soko; ⁴⁹ waa Dana; waa Kiriyatu-Sana, bù iya bù Debi; ⁵⁰ waa Anabu; waa Eshutemowa; waa Animu; ⁵¹ waa Goshenu; waa Holonu; wafùja Gilo. Iphe, ò dù bù mkpùkpu iri lẹ nanu; yẹe unwu mkpùkpu, nògbaa phẹ mgburugburu.

⁵² Wafùja Arabu; waa Duma; waa Eshanu; ⁵³ waa Jianimu waa Bẹtu-Tapuwa; waa Afeka; ⁵⁴ waa Humuta; waa Kiriyatu-Araba, bù iya bù Hẹburonu; waa Ziyò. Iphe, ò dù bù mkpùkpu tete; yẹe unwu mkpùkpu, nògbaa phẹ mgburugburu.

⁵⁵ Wafùja Mawonu; waa Kamèlu; waa Zifu; waa Jiuta; ⁵⁶ waa Jiezerèlu; waa Jiokudeyamu; waa Zanowa; ⁵⁷ waa Kènu; waa Gibiya; wafùja Timina. Iphe, ò dù bù mkpùkpu iri; yẹe unwu mkpùkpu, nògbaa phẹ mgburugburu.

⁵⁸ Wafūa Haluhulu; yee Bētu-Zuru; waa Gedo; ⁵⁹ waa Maratu; waa Bētu-Anṓtu; wafūa Elitekonu. Iphe, o dū bụ mkpūkpu ishii; yee unwu mkpūkpu, nṓgbaa phẹ mgburugburu.

⁶⁰ Wafūa Kiriyatu-Belu, bụ iya bụ Kiriyatu-Jiarimu; waa Raba. Iphe, o dū bụ mkpūkpu labo; yee nwa mkpūkpu, nṓgbaa ya mgburugburu.

⁶¹ Qwaa bṓgbaa mkpūkpu, nṓ l'echiḡgu, a nṓru ọkpa-ipfu Jiuda: Betu-Araba; waa Midinu; waa Sekaka; ⁶² waa Nibushanu; waa Únú; waa Enu-Gedi. Iphe, o dū bụ mkpūkpu ishii; yee unwu mkpūkpu, nṓgbaa phẹ mgburugburu.

⁶³ Ophu ndu Jiuda adūdu ike chifu ndu Jiebusu, bu lẹ Jierúsalemu. Ndu Jiuda ephe lẹ ndu Jiebusu ono bua eghirigha e -shi teke ono byasū ntanū-a.

16

Alị ọkpa-ipfu Ifuremu waa Manáse

¹ Oke alị ophu a tūru ido gude hẹe oshilọkpa Jiósefu; gbẹ l'uzo ẹnyanwu-awawa obvu mini kẹ mkpūkpu Jieriko, nṓ lẹ mgboru ẹnnyimu Jiódanu; ghata mkpūkpu Jieriko; kwaseru echiḡgu lufu l'alí úbvú úbvú je akpaa lẹ mkpūkpu Bételu. ² O shi lẹ mkpūkpu Bételu kwaseru mkpūkpu Luzu; bya eshi l'ẹka ono rwua mkpūkpu Atarotu, nṓ l'alí ndu Aku. ³ O gbẹ l'ẹka ono kwaseru uzo ẹnyanwu-ariba lufu l'oke ephe lẹ ndu Jiafuleti; nṓduwaro egube ono kwaseru alị ndu Bētu-Horonu; shiwaro l'ẹka ono nṓo jasū lẹ mkpūkpu Geza; o kwaseru je asube l'eze-ẹnnyimu. ⁴ Noo oke alị, ọkpa-ipfu Manáse; yee kẹ Ifuremu, oshilọkpa Jiósefu nataru g'ọ buru okiphe phẹ.

⁵ Waa g'oke alị oshilọkpa Ifuremu l'ipfu l'ipfu jeru baa: O gbẹ lẹ mkpūkpu Atarotu-Ada, nṓ l'uzo ẹnyanwu-awawa kwaseru mkpūkpu Bētu-Horonu ophu nṓ l'uzo eli iya; ⁶ shikwapho l'ẹka ono nṓo jasū l'eze-ẹnnyimu; l'uzo ndohali mkpūkpu Mikumetatu. O gbẹ l'ẹka ono gbajia uzo ẹnyanwu-awawa nṓo jasū lẹ mkpūkpu Tanatu-Shilo; bya agbẹ l'ẹka ono pfwaseru uzo ẹnyanwu-awawa nṓo jasū lẹ mkpūkpu Jianowa. ⁷ O gbewaro l'ẹka ono gbazeta jasū lẹ mkpūkpu Atarotu; waa mkpūkpu Nara; bya ehuru ẹhu lẹ mkpūkpu Jieriko; gbẹ l'ẹka ono lufuta l'ẹnnyimu Jiódanu. ⁸ L'ibiya ophu bẹ oke alị ndu Ifuremu gbẹ lẹ mkpūkpu Tapuwa kwaseru lufu lẹ nggele Kana; nṓwaro nno kpoda l'eze-ẹnnyimu. Ono bukota oke alị ndu Ifuremu l'ipfu l'ipfu; ⁹ yee mkpūkpu olemole ọzo, e bufuru ndu Ifuremu l'alí ophu a nṓru ndu Manáse.

¹⁰ Oke ephe ta achifuduru ndu Kénanu, bu lẹ mkpūkpu Geza. Ephe lẹ ndu Ifuremu buru eghirigha byasū ntanū-a; ephe nṓdu ekebutajẹ ndu Kénanu ono g'ephe jeru phẹ ozi.

17

¹ Qwaa bụ òkè alị ophu a tūru ido gude keuru oshilọkpa Manáse; kele ọo ya bụ ọkpara Jiósefu. Ọkpara Manáse, bụ Makiya, bụ nna Giladu bẹ a nṓwaru alị Giladu; waa alị Beshanu, nṓ l'uzo ẹnyanwu-awawa ẹnnyimu Jiódanu. Noo kele o goshiru l'ọ bụ onye ike dū l'ọgu. ² A tṓkwapho ido gude mee alị nṓ ọkpa-ipfu Manáse ophu ghuduru nṓ; ephe haa l'ipfu l'ipfu, bụ iya bụ unwu Abiyeza; waa unwu Heleku; waa unwu Asurelu; waa unwu Shekemu; waa unwu Hefa; waa unwu Shemida. G'ephe ha tṓkuru bukotaruru unwu Manáse; Manáse bukwanuru nwatibe Jiósefu. O buru g'ephe haru alị ono l'ipfu l'ipfu bụ ono.

³ A bya lẹ Zelofehadu; yebedua ta nwṓtaduru nwa nwoke. Oo unwu nwa nwanṓ bẹ o nwushiru. Zelofehadu ono bụ nwa Hefa; Hefa buru nwa Giladu; Giladu buru nwa Makiya; Makiya bukwanuru nwa Manáse. Epha unwanṓ ono, Zelofehadu nwushiru ono bụ Mahula; yee Nuwa; yee Hṓgula; yee Milika; yee Tṓza. ⁴ Unwu iya unwanṓ ono wuru bya ejepfu onye uke Chileke, bụ Eleyaza; waa Jioshuwa nwa Nunu; yee ndu bụ ndu-ishi je asū phẹ: "Chipfu tṓkwaru ekemu nṓ Mosisu sṓ iya g'ọ hẹe anyi oke alị g'a heru unwanṓ anyi phẹ." Oo ya bụ; Jioshuwa bya emeepho gẹ Chipfu pfuru; mee alị nṓ phẹ g'a nṓru unwanṓ phẹ. ⁵ Ọkpa-ipfu Manáse bẹ a nṓru uzo alị iri; a -gufukwa alị Giladu; waa alị Beshanu, bṓ ophu nṓ l'uzo ẹnyanwu-awawa ẹnnyimu Jiódanu azu iya ophu; ⁶ kele unwuada Manáse bẹ a nṓru alị g'a nṓru unwu iya unwoke. Unwu Manáse ndu ophu buru alị Giladu bụ oke alị phẹ.

⁷ Alị ndu Manáse shi l'oke ephe l'ọkpa-ipfu Asha nṓo je akpaa lẹ mkpūkpu Mikumetatu, bṓ uzo ẹnyanwu-awawa mkpūkpu Shekemu. Oke alị ono gbẹ l'ẹka ono kwaseru uzo ndohali; kpabuta ndu bu lẹ Enu Tapuwa yekobe iya. ⁸ Alị ndu Tapuwa l'ophu bukota kẹ ndu Manáse; obenu lẹ mkpūkpu Tapuwa obu gededede laaru ndu Ifuremu; kele o nṓ lẹ mgbaka ndu Manáse ephe lẹ ndu Ifuremu. ⁹ Oke alị ono gbẹ l'ẹka ono kwaseru uzo ndohali lufu lẹ nsuda nggele Kana. O nweru mkpūkpu olemole, nṓ l'uzo ndohali nggele ono, bṓ kẹ ndu Ifuremu. Oke alị ono bṓ ndu Manáse nwe iya. Oke

alì ndu Manáse gbẹ l'ẹka ono laphu azu l'uzo ndegu nggele ono bya akwaseru nno jasu l'eze-enyimu. ¹⁰ Alì ono l'uzo ndohali nggele ono be bu ke ndu Ifuremu; uzo isheli buru ke ndu Manáse. Nkephe noru je akpaa l'eze-enyimu; ephe le ndu Asha je amaa oke l'uzo isheli; ephe le ndu Isaka je amaa oke l'uzo enyanwu-awawa.

¹¹ L'ime alì ndu Isaka; waa ke ndu Asha be o nweru mkpukpu olemole, bu ke ndu Manáse, bu iya bu Betu-Shanu; waa Ibulamu; mekwapho mkpukpu ke ndu Doru; waa Enu-Doru; me Tanaku; mekwapho Megido; teme wakwapho ndu bupheru iya mgburugburu. Mkpukpu ophu kwe k'eto le mkpukpu ono, a gushiru ono bu Nafatu.

¹² O le oshilokpa Manáse ta adudu ike chifu ndu Kénanu, bu le mkpukpu ono; ndu Kénanu buerupho l'alì ono g'ephe bu iya. ¹³ O be ge ndu Ízurèlu nonyanu bya evuta kapyabe ndu Kénanu; ephe kebuta ndu Kénanu; ephe jeahaaru phe ozi; ophu ephe achifuduru phe achifu.

¹⁴ O -rwua ujiku lanu; oshilokpa Jiósèfu jepfu Jioshuwa je asu iya: "¿Denu g'o nwuru o bu uzi alì lanu kpoloko be a turu ido nu anyi su g'o buru oke alì anyi; l'anyibe ndu Chileke keberu l'oma mee; anyi buru ndu du igwerigwe egube-a?"

¹⁵ Jioshuwa su phe: "O -buru l'unu ha l'igwe k'ophu bu l'alì úbvú úbvú ndu Ifuremu paru unu nwanshii; unu je asuta oswa l'alì ndu Pérezu; waa k'oshilokpa Rafa yebaa ya!"

¹⁶ Oshilokpa Jiósèfu ono su iya: "Alì úbvú úbvú ono ta asukwa anyi; teme ndu Kénanu, bu le nsuda nsuda, no le mgboru eka ono buru ndu nwechaaru ugbo-inya, e meru l'igwe; mbu ndu bu le Betu-Shanu; me ndu bupheru iya mgburugburu; waa ndu bu le nsuda Jiezerelu."

¹⁷ Jioshuwa su oshilokpa Jiósèfu, bu iya bu ndu Ifuremu; waa ndu Manáse: "Unu du igwe shii; teme okpehu du unu; o to budu uzi alì lanu kpoloko be ido iya a-dabarú unu.

¹⁸ Alì úbvú úbvú l'ophu a-buru k'unu. O bu eviya l'oswa du iya. Unu su ya; g'oke iya g'o hakota bukotarú k'unu. A makwaru-a le ndu Kénanu be nweru ugbo-inya, e meru l'igwe; teme okpehu du phe; ole unu a-du-a ike chishichaa phe l'eka ono!"

18

Eeme alì ophu ghuduru nu

¹ Ndu Ízurèlu g'ephe ha bya edzukobe le mkpukpu Shilo; woru ulo-ekwa-ndzukò kpobe. Ephe sepyabewaa alì ono; o nodukota phe l'eka. ² O le okpa-ipfu Ízurèlu esaa teke anatadu oke alì nkephe.

³ Oo ya bu; Jioshuwa su ndu Ízurèlu: "¿Bukpoo teke ole be unu a-no-beru; teme unu atugbua je anata alì ono, Chipfu, bu Chileke ke nna unu oche phe nuru unu ono? ⁴ Ngwa; g'okpa-ipfu nonu hota unwoke eto eto g'ephe bya ge mu zia phe g'ephe je agbaphe alì ono; bya edee ya l'ekwo koo g'ee-gude kee ya. Ephe -meebe nno; ephe ewotaru mu iya. ⁵ Alì ono be ephe e-ke uzi esaa. Ndu Jiuda a-nodu l'alì ophu a nuru phe l'uzo ndohali; ndu Jiósèfu anodu l'ophu a nuru phe l'uzo isheli. ⁶ Unu pfua g'ee-me alì ono uzo esaa; dee ya l'ekwo; unu abya epfuaru mu g'unu meru iya; mu atua ido l'iphu Chipfu, bu Chileke anyi g'unu gude haa ya. ⁷ Unu te emekwa alì gbaa ndu Lívayi; kele okiphe nkephe bu abubu ono, ephe bu ndu-uke Chileke ono. Teme ophu ndu Gadu; waa ndu Rúbenu; waa ndu Manáse eka lanu ahatakwapho alì ono; kele ephebedua be a nuwaru oke alì nkephe l'uzo enyanwu-awawa enyimu Jiódanu. O buru onye-ozì Chipfu, bu Mósìsu be nuru phe alì nkephe."

⁸ Tobudu iya bu; unwoke ono wu-lihuepho g'ephe je emee alì ono dee ya l'ekwo; Jioshuwa nmaaru phe okwa su phe: "Unu tugbua je ejedzuru alì ono mgburugburu; unu edee g'o gbaru l'ekwo wotaru mu; ge mu nodu l'eka-a tua ido l'iphu Chipfu le Shilo l'eka-a g'unu gude haa ya." ⁹ Oo ya bu; unwoke ono tugbua je ejedzuru alì ono. Ephe bahu le mkpukpu le mkpukpu ozo je emee alì ono uzo esaa; dekota g'alì ono gbaru l'ekwo; wolataru Jioshuwa l'eka ndu Ízurèlu kpoberu ulo-ekwa phe le Shilo. ¹⁰ Jioshuwa bya atuaru phe ido l'iphu Chipfu le Shilo; shi nno doziaru ndu Ízurèlu alì ono; ephe haa le g'e keru iya.

Alì ndu Benjaminu

¹¹ Ido ono daaru okpa-ipfu Benjaminu l'ipfu l'ipfu. Alì ophu a nuru phe nodu le mgbaka alì ndu Jiuda yee ke ndu Jiósèfu.

¹² L'uzo isheli be oke alì phe gbẹ l'enyimu Jiódanu noo jasú l'uzo ibiya k'isheli mkpukpu Jeriko; bya adasweru alì úbvú úbvú l'uzo enyanwu-ariba; gbẹ l'eka ono lufuta l'echiegu, no le mkpukpu Betu-Avenu. ¹³ Oke alì phe ono gbẹ l'eka ono dasweru uzo mkpukpu Luzu; mbu l'o jeerupho je adakoru Luzu, bu iya bu Betelu; l'uzo ndohali; bya agbe

l'ëka ono gbazeta lë mkpükpu Atarotu-Ada l'eli úbvú, nò l'úzo ndòhali mkpükpu Bëtu-Horonu.

¹⁴ Oke alí ndu Benjiaminu gbë l'úbvú, gharu iphu lë mkpükpu Bëtu-Horonu l'úzo ndòhali; gbajia úzo ndòhali; kwasëru úzo ënyanwu-aríba úbvú ono; bya alufuta lë Kiriyatu-Belu, bú iya bú Kiriyatu-Jiarimu, bú mkpükpu, nò l'alí ndu Jiuda. Noo oke alí ndu Benjiaminu k'úzo ënyanwu-aríba bú ono.

¹⁵ L'úzo ndòhali bë ò gbë l'oke Kiriyatu-Jiarimu; pñukwaseru lufu lë mgboru ënya-mini Nefutowa. ¹⁶ Oke alí ono bya agbë l'ëka ono dasweru òkpa úbvú, nò gha iphu lë nsúda Hìnomu; mbù l'úzo isheli nsúda Refayimu. Ò gbë l'ëka ono gbazeta lë nsúda Hìnomu, nò l'úzo ndòhali mkpükpu Jiebusu; jee jasù ò lufu lë Enu-Rogelu. ¹⁷ Ò gbë l'ëka ono gbajia úzo isheli lufu l'úzo mkpükpu Enu-Shëmeshi; nòwaro jasù lë mkpükpu Gelilotu, nò gha iphu l'úbvú Adumimu; gbë l'ëka ono gbafù lë Mkpuma Bohanu. Bohanu ono bú nwa Rúbënu. ¹⁸ Ò gbëkwapho l'ëka ono nòo jasù l'úzo isheli mkpükpu Bëtu-Araba; gbë l'ëka ono lufu lë nsúda Araba. ¹⁹ Ò kwasëru úzo isheli mkpükpu Bëtu-Hògula; bya ebufuta l'úzo isheli Eze-ënyimu Únú l'ëka ënyimu Jíòdanu asòba l'eze-ënyimu ono l'úzo ndòhali. Noo oke alí ndu Benjiaminu k'úzo ndòhali bú ono.

²⁰ L'úzo ënyanwu-awawa bë oke iya bú l'ënyimu Jíòdanu. Ono bú oke alí ndu Benjiaminu. Ò bú alí nkepñë bú ono gbaa mgburugburu; ò buru g'ëpñe harù alí pñë bú ono l'ipfu l'ipfu.

²¹ Waa mkpükpu, bú k'òkpa-ipfu Benjiaminu l'ipfu l'ipfu baa: Jieriko; waa Bëtu-Hògula; waa Emëku-Kezizu; ²² waa Bëtu-Araba; waa Zemarayimu; waa Betelu; ²³ waa Ava; waa Para; waa Òfura; ²⁴ waa Kefa-Amoni; waa Ofuni; wafùja Geba. Ipñe, ò dù bú mkpükpu iri l'ëbo; yëe unwu mkpükpu, nògbaa pñë mgburugburu.

²⁵ Mkpükpu òzo bú kè ndu Benjiaminu bú Gibiyònu; waa Rama; waa Berotu; ²⁶ waa Mizupa; waa Kefira; waa Moza; ²⁷ waa Rëkemu; waa Ipëlu; waa Tarala; ²⁸ waa Zela; waa Hëlefufu; waa mkpükpu ndu Jiebusu, bú iya bú Jierúsalemù; waa Gibiia; waa Kiriyatu-Jiarimu. Ipñe, ò dù bú mkpükpu iri l'ëno; yëe unwu mkpükpu, nògbaa pñë mgburugburu.

Ono bú g'ò hakòta; mbù okipñe unwu Benjiaminu; g'e keru iya l'ipfu l'ipfu.

19

Alí ndu Simiyònu

¹ A bya atùja ido k'ëbo; ò daaru òkpa-ipfu Simiyònu l'ipfu l'ipfu. Oke alí, a nùru pñë nò l'ime alí ndu Jiuda.

² Mkpükpu, yì l'òphu a nùru pñë bú: Biye-Sheba, bú iya bú Sheba; waa Molada; ³ waa Haza-Shuwalu; waa Bala; waa Ezemu; ⁴ waa Èlutoladu; waa Betulu; waa Hòma; ⁵ waa Zikulagu; waa Bëtu-Makabòtu; waa Haza-Susa; ⁶ waa Bëtu-Lebawòtu; wafùkwaapho Sharuhenu. Ipñe, ò dù bú mkpükpu iri l'ëto; yëe unwu mkpükpu, nògbaa pñë mgburugburu.

⁷ Mkpükpu òzo, yìkwapho l'alí ndu Simiyònu bú Ayìnu; waa Rìmonu; waa Eta; wafùja Ashanu. Ipñe, ò dù bú mkpükpu ëno; yëe unwu mkpükpu, nògbaa pñë mgburugburu; ⁸ mëwaro ipñe, bú unwu mkpükpu òzo, nò-pñegbaarù mkpükpu ono, a gushiru ono mgburugburu; je akpaa lë Balatu-Biye, bú iya bú Rama, dù l'echiëgu ndòhali.

Noo oke alí, a nùru òkpa-ipfu Simiyònu l'ipfu l'ipfu bú ono. ⁹ Alí kè ndu Simiyònu bú alí, a watarù l'alí òphu a nùru ndu Jiuda; noo kèlë òphu a nùru oshilòkpa Jiuda parù ëka k'òphu bú l'ëpñe ta adùdu ike buchia ya. Noo ipñe, meru g'ò gude a wata alí ndu Jiuda nù pñë.

Alí ndu Zebulònu

¹⁰ A bya atùja ido k'ëto; ò daaru Zebulònu l'ipfu l'ipfu. Oke alí nkepñë kparù lë Saridi. ¹¹ Ò gbë l'ëka ono kwasëru úzo ënyanwu-aríba mkpükpu Marala; bya eshita mkpükpu Dabeshetu; bya anòdu nno gbiriri jasù lë nggele, nò gha iphu lë mkpükpu Jiokuneyamu. ¹² L'ìbiya kè mkpükpu Saridi bë ò kwasëru úzo ënyanwu-awawa jasù l'oke alí ndu mkpükpu Kisulotu-Tabò; shiwarò l'ëka ono nòo jasù lë mkpükpu Daberatu; bya ejerwucha mkpükpu Jiafiya. ¹³ Òo ya bú; ò kwasekpoerupho úzo ënyanwu-awawa lufu lë mkpükpu Gatù-Hefa; waa mkpükpu Ètu-Kazinu; ò bufuta lë mkpükpu Rìmonu; bya ekwojia okotazù Mkpükpu Neya. ¹⁴ O -rwua ëka ono; ò kwasëru úzo ndëgu lufu lë mkpükpu Hanatònu; je akpaa lë nsúda Ifutahëlu. ¹⁵ Mkpükpu, nò l'oke ibe iya ono bú Katatu; waa Nahalòlu; waa Shimurònu; waa Idala; wafùja Bëtulehemu. Ipñe, ò tükòru dù bú mkpükpu iri l'ëbo; yëe unwu mkpükpu, nògbaa pñë mgburugburu.

¹⁶ Mkpükpu ono; yëe unwu mkpükpu ono, nò-pheru pñë mgburugburu ono tükòru buru okipñe ndu Zebulònu l'ipfu l'ipfu.

Alì ndu Isaka

¹⁷ O -rwua l'ido k'èno; ò daaru ndu Isaka l'ipfu l'ipfu. ¹⁸ Mkpukpu, nò l'alì òphu a nuru phè bụ:

Jiezerèlu; waa Kesulotu; waa Shunemu; ¹⁹ waa Hafarayimu; waa Shiyonu; waa Anaharatu; ²⁰ waa Rabiti; waa Kishonu; waa Ebezu; ²¹ waa Remetu; waa Enu-Ganimu; waa Enu-Hadahu; wafua Bètu-Pazèzu. ²² Oke alì phè rwuchaaru úbvú Tabò; waa Shahazuma; waa Bètu-Shèmeshi; shi l'èka ono lufu l'enyimu Jiòdanu. Iphe, ò tukuru dū bụ mkpukpu iri l'ishii; yeke unwu mkpukpu, nògbaa phè mgburugburu.

²³ Mkpukpu ono; yee unwu mkpukpu ono, nògbaa ya mgburugburu ono g'ò ha tukuru buru k'òkpa-ipfu Isaka. Èphe kee ya l'ènya-unuphu l'ènya-unuphu mè lè mkpukpu lè mkpukpu waa l'ònu-ègu l'ònu-ègu.

Alì ndu Asha

²⁴ A bya atua ido k'ise; ò daaru òkpa-ipfu Asha l'ipfu l'ipfu. ²⁵ Mkpukpu, nò l'alì òphu a nuru phè bụ:

Hèlukatu; waa Hali; waa Betenu; waa Akushafu; ²⁶ waa Alameleku; waa Amadu; wafua Mishalu. Èka a kparu oke alì òbu l'uzo enyanwu-ariba bụ úbvú Kamèlu; waa mkpukpu Shihò-Libinatu. ²⁷ Ò bya agbajia uzo enyanwu-awawa shita Bètu-Dagònu; bya erwua alì ndu Zebulonu; waa nsuda Ifutahèlu; bya agbè l'èka ono kwasèru uzo ndegu jasù lè mkpukpu Bètu-Emèku; waa mkpukpu Niyèlu; bya aghabua mkpukpu Kabulu l'uzo èkicha. ²⁸ Ò kwasèru ègube ono shita mkpukpu Èburonu; waa Rehobu; waa Hamonu; wafua Kana; jasù o rwua eze mkpukpu ono, bụ Sayidonu. ²⁹ Oke alì ono bya agbè l'èka ono laphu azù kwasèru uzo mkpukpu Rama; bya erwua mkpukpu Taya, bụ mkpukpu, a kpù-pheru igbulò mgburugburu. Ò bya agbè l'èka ono gbajia uswe lufu lè mkpukpu Hosa; bya ebufuta l'èze-ènyimu. Mkpukpu, nògbaa l'ime alì ono bụ Mahalabu; waa Akuzibu; ³⁰ waa Uma; waa Afèku; wafua Rehobu. Iphe, ò tukuru dū bụ ùkporo mkpukpu lè mkpukpu labò; yee unwu mkpukpu, nògbaa ya mgburugburu.

³¹ Mkpukpu lè mkpukpu ono; yeke unwu mkpukpu, nò-pheru iya mgburugburu ono g'ò ha tukuru buru okiphe òkpa-ipfu Asha. Èphe haa ya l'ènya-unuphu l'ènya-unuphu; mè l'ònu-ègu l'ònu-ègu.

Alì ndu Nafutali

³² A byakwa atua ido k'ishii; ò daaru Nafutali. Èphe haa ya l'ènya-unuphu l'ènya-unuphu.

³³ Oke alì ono gbè lè mkpukpu Hèlefu; waa lè mgboru eze oshi Zananimu; ghata mkpukpu Adaminekebu; waa mkpukpu Jiabunèlu; gbè l'èka ono lufu lè mkpukpu Lakumu; kwasèru nno jasù l'enyimu Jiòdanu. ³⁴ Oke alì ono bya agbajia uzo enyanwu-ariba ghabua mkpukpu Azunotu-Tabò; bya eshia futa lè mkpukpu Hukoku. Ò bya erwua alì ndu Zebulonu l'uzo ndòhali; waa kè ndu Asha l'uzo enyanwu-ariba; waa kè ndu Jiuda l'uzo enyanwu-awawa lè mgboru enyimu Jiòdanu. ³⁵ Mkpukpu, nò l'alì èka ono, a kpù-pheru igbulò mgburugburu bụ Zidimu; waa Zèru; waa Hamatu; waa Rakatu; waa Kinèretu; ³⁶ waa Adama; waa Rama; waa Hazò; ³⁷ waa Kadèshi; waa Ederèyi; waa Enu-Hazò; ³⁸ waa Yirònu; waa Migudalu-Èlu; waa Horemu; waa Bètu-Anatu; waa Bètu-Shèmeshi. Iphe, ò kpakotaru dū bụ mkpukpu iri lè tete; yee unwu mkpukpu, nògbaa phè mgburugburu.

³⁹ Mkpukpu ono; yee unwu mkpukpu ono, nò-pheru iya mgburugburu ono g'ò ha tukuru bukotaru okiphe òkpa-ipfu Nafutali l'ènya-unuphu l'ènya-unuphu; lè mkpukpu lè mkpukpu mè l'ònu-ègu l'ònu-ègu.

Alì ndu Danu

⁴⁰ Tòbudu iya bụ; a bya atua ido k'èsa; ò daaru òkpa-ipfu Danu. ⁴¹ Mkpukpu, nò l'alì òphu a nuru phè bụ:

Zora; waa Èshutolu; waa Iru-Shèmeshi; ⁴² waa Shalubimu; waa Ajialonu; waa Itula; ⁴³ waa Elonu; waa Timuna; waa Èkuronu; ⁴⁴ waa Eluteke; waa Gibetonu; waa Balatu; ⁴⁵ waa Jiehudu; waa Bene-Baraku; waa Gatu-Rìmonu; ⁴⁶ waa Mejakonu; wafua Rakonu; wakwaphò alì òphu nò gha iphu lè Jiòpa.

⁴⁷ Obenu lè ndu Danu bè alwuta alì nkepè tsuru l'èhu. Òo ya bụ; èphe gbèshi je adatso ndu mkpukpu Lèshemu ogu; lwù-kpèe phè bya atùko phè gbushia; nata alì phè buru. Èphe je eburu lè mkpukpu Lèshemu; bya eworu mkpukpu ono gua epha nna phè oche, bụ Danu.

⁴⁸ Mkpukpu ono; yee unwu mkpukpu, nò-pheru phè mgburugburu tukuru bukotaru okiphe òkpa-ipfu Danu l'ipfu l'ipfu.

Alì Jioshuwa

⁴⁹⁻⁵⁰ A t̄uebe ido gude wash̄jaru ndu Ízurūlu al̄i ono g'ep̄he nworu ndu Ízurūlu bya eworu al̄i n̄u Jioshuwa nwa Nunu no l'echilab̄o ph̄e. ̄O b̄uerupho iphe, Chipfu suru g'ep̄he mee b̄e ep̄he meru; mb̄u l'ep̄he n̄eru iya ph̄o eka ̄o t̄uru eka s̄u g'a n̄u iya. Al̄i, ep̄he n̄uru iya b̄u Timunatu-Sera, b̄u mkp̄ukpu, n̄o l'al̄i úbv̄ú úbv̄ú Ifuremu. ̄O kp̄ukwaa mkp̄ukpu ono buru.

⁵¹ Al̄i ono g'ò ha b̄e Eleyaza, onye uke Chileke; waa Jioshuwa nwa Nunu; waa ndu-ishi ndu Ízurūlu l'okpa-ipfu l'okpa-ipfu n̄o l'atatiphu Chileke l̄e mkp̄ukpu Shilo; l'ònu-abata ̄ulo-ekwa-ndzuk̄o t̄ua ido gude wash̄jaru iya ndu Ízurūlu. ̄O b̄uru egube ono b̄u g'ep̄he gude kee al̄i ono g'ò ha keghee.

20

*Mkp̄ukpu, onye gburu nemadz̄u
a-n̄oduje ezeru ndz̄u*

(*Ògú 35:9-34; Dit 4:41-43; 19:1-13*)

¹ T̄obudu iya b̄u; Chipfu s̄u Jioshuwa: ² "Pfuaru ndu Ízurūlu g'ep̄he h̄ota mkp̄ukpu ono, aa-n̄oduje ezeru ndz̄u ono, mu shi l'ònu Mòsisu pfuaru unu ono; ³ k'ophu b̄u: ̄o -d̄uru onye gburu nemadz̄u; ebe o lekebed̄uru enya; l'ò gbaru laa eka ono je ezeeru ndz̄u; ḡe ndu nwe onye ono, e gburu ono te egude enya-mee gbua ya gwata ̄ugwo ̄ochi onye k'ono, e gburu ono.

⁴ "Onye ono -n̄odu agba ala l̄e mkp̄ukpu lan̄u l̄e mkp̄ukpu ono b̄u a -gbabe aadz̄uru ono; teke onye ono gbarwūerupho l'ònu-abata mkp̄ukpu ono; g'onye ono pfukwaru l'eka ono dooru ndu b̄u ogerenya mkp̄ukpu ono iphe, daru n̄u. E -mecha; ep̄he edubata onye obu l̄e mkp̄ukpu ono, n̄u iya al̄i; eka oo-buru. ⁵ ̄O -buru l'ò nweru onye ach̄i onye obu g'ò melata iya; ḡe ndu b̄u ogerenya mkp̄ukpu ono ta ahakwa iya g'onye abya emelata obu melata iya; noo kele o to lekebed̄uru enya gbua onye obu; t̄eme ophu ̄o b̄udu l'opfu, shi waa d̄uru ep̄he l'onye obu. ⁶ Onye ono ebu l'eka ono, ̄o gbaru laa ono gbiriri jas̄u teke ̄o-bya apf̄uru l'iphu ndiphe; ep̄he ekpee ya ikpe. E -kpechaa ya ikpe; l'ò bukwarupho l'eka ono; jas̄u onye-ishi-uke Chileke, ejeru Chileke ozi teke ono anw̄uhu. Ono -mechaep̄ho; onye ono alash̄iwaro l'eka o shi buru l̄e mkp̄ukpu ono, ̄o gb̄e gbala gbaru lash̄ia mkp̄ukpu a -gbabe aadz̄uru ono."

⁷ ̄O ya b̄u; ep̄he h̄ota mkp̄ukpu Kad̄eshi, n̄o l'al̄i úbv̄ú úbv̄ú k̄e ndu Naf̄utali l'al̄i Gálili; waa mkp̄ukpu Sh̄ekemu, n̄o l'al̄i úbv̄ú úbv̄ú k̄e ndu Ifuremu; waa mkp̄ukpu Kiriya-tu-Araba, b̄u iya b̄u H̄eburonu, n̄o l'al̄i úbv̄ú úbv̄ú k̄e ndu Jiuda. ⁸ O -rwua l'uzo enyanwu-awawa enyimu Jiòdanu; mb̄u baswaa al̄i, t̄u-koru l'eli úbv̄ú, n̄o l'echīegu l'uzo enyanwu-awawa mkp̄ukpu Jieriko; ep̄he h̄ota mkp̄ukpu Beza, n̄o l'al̄i okpa-ipfu Rúb̄enu; waa mkp̄ukpu Ramatu, n̄o l'al̄i Giladu l'al̄i k'okpa-ipfu Gadu; waa mkp̄ukpu Golanu, n̄o l'al̄i Beshanu l'al̄i okpa-ipfu k̄e Manás̄e. ⁹ Mkp̄ukpu ono g'ò hak̄ota b̄e a h̄otaru doberu ndu Ízurūlu; waa ndu b̄u nlwam̄ulwa; g'onye gburu nemadz̄u; ophu o lekebed̄uru enya gbajeru laa; g'ò t̄o d̄u iphe, onye eme g'ò gwata ̄ugwo ̄ochi onye ̄ozo e-me iya; gbiriri jas̄u teke onye ono a-pf̄uru l'iphu ndiphe g'e kpee ya ikpe.

21

Mkp̄ukpu ophu a n̄uru ndu Lívayi

¹ Noo ya; ndu-ishi ndu unuphu ndu Lívayi bya edzuk̄obe; w̄uru jepfu Eleyaza onye uke Chileke; waa Jioshuwa nwa Nunu; waa ndu-ishi ndu unuphu ndu Ízurūlu ophu ² l̄e mkp̄ukpu Shilo l'al̄i Kénanu bya as̄u ph̄e: "Chipfu shikwa l'ònu Mòsisu t̄ua ekemu s̄u g'a n̄u anyi mkp̄ukpu olemole g'anyi buru; waf̄ua al̄i, iphe-edobe anyi a-n̄oduje ata nri." ³ ̄O ya b̄u; ndu Ízurūlu bya emee ḡe Chileke t̄uru ekemu s̄u g'ep̄he mee; bya eshi l'oke iya nkep̄h̄e buta mkp̄ukpu; waa eka iphe-edobe ph̄e a-taj̄e nri woru n̄u oshilokpa Lívayi.

⁴ Ido k̄e mb̄u, e vuru ̄uzo t̄ua daaru oshilokpa Kohatu l'ipfu l'ipfu. A n̄u ndu Lívayi ndu ophu b̄u oshilokpa Er̄onu, b̄u onye uke Chileke mkp̄ukpu iri l'eto, shi l'al̄i okpa-ipfu Jiuda; waa k̄e Simiyonu; waa k̄e Benjaminu. ⁵ Oshilokpa Kohatu ndu ophu ghuduru n̄u b̄e a n̄uru mkp̄ukpu iri, shi l'al̄i okpa-ipfu Ifuremu; waa k̄e Danu; waf̄ua k̄e nkeru-eb̄o okpa-ipfu Manás̄e.

⁶ Oshilokpa Geshonu b̄e a n̄uru mkp̄ukpu iri l'eto, shi l'al̄i okpa-ipfu Isaka; waa k̄e Asha; waa k̄e Naf̄utali; waa nkeru-eb̄o okpa-ipfu Manás̄e, bu l'al̄i Beshanu.

⁷ Oshilokpa Merari l'ipfu l'ipfu b̄e a n̄uru mkp̄ukpu iri l'eb̄o, shi l'al̄i okpa-ipfu Rúb̄enu; waa k̄e Gadu; waf̄ua k̄e Zebulon̄u.

⁸ Tòbudu iya bụ; ndu Ízurelu bya atụa ido gude nù ndu Lívayi mkpukpu lẹ mkpukpu nkephe; waa ẹka iphe-edobe phẹ a-tajẹ nri, bụ iya bụ gẹ Chipfu tũru Mòsisu ekemu sù g'e mee ya.

⁹⁻¹⁰ A -gbẹ l'alì k'òkpa-ipfu Jiuda; waa kẹ Simiyonu woru mkpukpu-a, aabya agushia nù g'ò bũru alì nkephe. Ndu a nũru iya bụ oshilòkpa Erõnu, shì l'ipfu unwu Kohatu bụ òkpa-ipfu Lívayi; kẹle ọophe bẹ ido mbụ vuru ọzo daaru.

¹¹ Ẹphe nũru phẹ alì kẹ mkpukpu Kiriyatu-Araba, bụ iya bụ Hẹburonu; yele ẹka iphe-edobe a-tajẹ nri, nọ mkpukpu ono mgburugburu. Hẹburonu ono nọ l'alì úbvú úbvú ndu Jiuda. Aba bụ nna oche Anaku. ¹² O be l'alì ẹgu; waa nwa mkpukpu, nọ-pheru mkpukpu ono mgburugburu; ẹphe woru iya nù Kalẹbu nwa Jiefune g'ò bũru okiphe iya.

¹³ Oshilòkpa Erõnu, bụ onye uke Chileke bẹ a nũru mkpukpu Hẹburonu g'ò bũru mkpukpu ẹka onye gburu ọchi a-gbajeru laa je anọdu; bya anụ iya mkpukpu Libuna; ¹⁴ waa Jiaturu; waa Eshutemowa; ¹⁵ waa Holõnu; waa Debi; ¹⁶ waa Ayĩnu; waa Jiuta; wafua Bẹtu-Shẹmeshi; yee ẹka iphe-edobe atajẹ nri, nọ-pheru iya mgburugburu. Mkpukpu tete bẹ a wataru l'alì k'òkpa-ipfu labọ k'ono.

¹⁷ A bya l'alì k'òkpa-ipfu Benjiaminu; a wẹe phẹ mkpukpu Gibiyonu; waa Geba; ¹⁸ waa Anatotu; waa Alũmonu; tẹme wakwaphọ ẹka iphe-edobe atajẹ nri, nọ-pheru iya mgburugburu. Iphe, ọ dũ bụ mkpukpu ẹno.

¹⁹ Mkpukpu, a nũru ndu-uke, bụ oshilòkpa Erõnu dũ iri l'ẹto; yee ẹka iphe-edobe phẹ a-tajẹ nri.

²⁰ Oshilòkpa Kohatu, bụ òkpa-ipfu Lívayi ndu ọphu ghuduru nù bẹ e butaru mkpukpu olemole l'alì kẹ Ifuremu nù.

²¹ Alì úbvú úbvú Ifuremu bẹ e butaru mkpukpu Shẹkemu; nù phẹ g'ò bũru ẹka onye gburu ọchi a-gbajeru laa je anọdu; waa Geza; ²² waa Kibuzayimu; waa Bẹtu-Horonu; tẹme yee ẹka iphe-edobe phẹ a-tajẹ nri, nọ-pheru iya mgburugburu. Iphe, ọ dũ bụ mkpukpu ẹno.

²³ Ọkpa-ipfu Danu nù phẹ Eluteke; waa Gibetõnu; ²⁴ waa Ajjalõnu; wafua Gatu-Rimonu; yee ẹka iphe-edobe phẹ a-tajẹ nri, nọ-pheru iya mgburugburu. Iphe, ọ dũkwaphọ bụ mkpukpu ẹno.

²⁵ E shi lẹ nkeru-ẹbo òkpa-ipfu Manáse, woru Tanaku nù phẹ; bya anụ phẹ Gatu-Rimonu; yele ẹka iphe-edobe phẹ a-tajẹ nri, nọ-pheru iya mgburugburu. Iphe, ọ dũ bụ mkpukpu labọ.

²⁶ Mkpukpu iri ono; yee ẹka iphe-edobe atajẹ nri ono bẹ a nũkotaru oshilòkpa Kohatu ndu ọphu ghuduru nù.

²⁷ Waa mkpukpu, a nũru oshilòkpa Lívayi, bụ ipfu unwu Geshõnu baa:

Ọkpa-ipfu Manáse, be e keru ẹbo nù phẹ Golanu, nọ l'alì Beshanu g'ò bũru ẹka onye gburu ọchi a-gbajeru laa je anọdu; waa Beshitera; yee ẹka iphe-edobe phẹ a-tajẹ nri, nọ-pheru iya mgburugburu. Iphe, ọ dũ bụ mkpukpu labọ.

²⁸ Ọkpa-ipfu Isaka nù phẹ Kishõnu; waa Daberatu; ²⁹ waa Jiarumutu; wafua Enu-Ganimu; yee ẹka iphe-edobe phẹ a-tajẹ nri, nọ-pheru iya mgburugburu. Iphe, ọ dũ bụ mkpukpu ẹno.

³⁰ Ọkpa-ipfu Asha nù phẹ Mishalu; waa Abũdonu; ³¹ waa Hẹlukatu; waa Rehobu; tẹme wakwaphọ ẹka iphe-edobe phẹ a-tajẹ nri, nọ-pheru iya mgburugburu. Iphe, ọ dũ bụ mkpukpu ẹno.

³² Ọkpa-ipfu Nafutali nù phẹ Kadẹshi, nọ l'alì Gálili g'ò bũru ẹka onye gburu ọchi a-gbajeru laa je anọdu; waa Hamotu-Dõru; wafua Katanu; yee ẹka iphe-edobe phẹ a-tajẹ nri, nọ-pheru iya mgburugburu. Iphe, ọ dũ bụ mkpukpu ẹto.

³³ Mkpukpu ọphu a nũru ipfu unwu Geshõnu ẹphe kee l'ẹnya-unuphu l'ẹnya-unuphu dũ iri l'ẹto; yele ẹka iphe-edobe phẹ a-tajẹ nri, nọ-pheru iya mgburugburu.

³⁴ Waa mkpukpu, a nũru oshilòkpa Lívayi ndu ọphu ghuduru nù, bụ ipfu unwu Merari baa.

Ọkpa-ipfu Zebulõnu nũru phẹ Jiokuneyamu; waa Kata; ³⁵ waa Dìmuna; wafua Nahalõlu; yee ẹka iphe-edobe phẹ a-tajẹ nri, nọ-pheru iya mgburugburu. Iphe, ọ dũ bụ mkpukpu ẹno.

³⁶ Ọkpa-ipfu Rúbenu nù phẹ Beza; waa Jiahazu; ³⁷ waa Kedemotu; wafua Mefahatu; yee ẹka iphe-edobe phẹ a-tajẹ nri, nọ-pheru iya mgburugburu. Iphe, ọ dũ bụ mkpukpu ẹno.

³⁸ Ọkpa-ipfu Gadu nù phẹ Ramatu, nọ l'alì Giladu g'ò bũru ẹka onye gburu ọchi a-gbajeru laa je anọdu; bya anũkwa phẹ phọ Mahanayimu; ³⁹ waa Hẹshibonu; tẹme waa Jiaza; yele ẹka iphe-edobe phẹ a-tajẹ nri, nọ-pheru iya mgburugburu. Iphe, ọ tũkoru dũ bụ mkpukpu ẹno.

⁴⁰ Mkpukpu ophu a nuru ipfu unwu Merari, bu phe bu oshilokpa Lívayi ndu ophu phoduru nu; du iri l'èbo.

⁴¹ Mkpakòta mkpukpu, a nuru oshilokpa Lívayi l'ime alí ndu Ízurelu du ukporo mkpukpu labo le mkpukpu esato; yele alí eka iphe-edobe phe a-taje nri. ⁴² Mkpukpu ono g'ò hakòta iche iche be nwekòtachaaru eka iphe-edobe a-taje nri nò-phechaaru iya mgburugburu.

⁴³ Oo ya bu; Chipfu nukota ndu Ízurelu alí ono, o riburu ndiche phe angu l'òo-nu phe ono; ephe je alwuta alí ono buru. ⁴⁴ Chipfu mee; ophu o duedu ndu emekpakwadu phe ehu, bu iphe, o kweru ndiche phe ukwe su le ya e-meru phe. Ophu o duedu ndu ohogu phe, duru ndu ophu adujekwadu ike gbelia ishi l'eka ephe nò. Chipfu wokotaru ndu ohogu phe ono g'ephe ha yekota phe l'eka. ⁴⁵ Ophu o dudu iphemiphe, du ree ono, Chipfu kweru ndu Ízurelu ukwe iya ono, duru ophu o meduru phe. O tukoru iya g'ò ha mekotaru phe.

22

¹ Noo ya; Jioshuwa bya ekukobe ndu Rúbenu; waa ndu Gadu; waa ndu Manáse ibe lanu; ² bya asu phe: "Nta be unu mekotawaru iphe, Mosisu, bu onye-ozí Chipfu turu unu ekemu su g'unu mee; teme unu ngabekotaru yebe Jioshuwa nchi mekota iphe, ya ziru unu g'ò ha. ³ E -shi teke ama byasu ntanu-a be unu ta ahaduru unwunna unu; unu letakpoeppo enya je ozi, Chipfu yeru unu l'eka. ⁴ Nta-a, Chipfu mewaru iphe, o kweru ukwe iya-a; bya emee; ophu o duedu ndu akpakwadu unwunna unu ehu-a; bukwa g'unu lashjwaro ibe unu l'alí ono, Mosisu onye-ozí Chipfu nuru unu l'azu enyimu Jiòdanu azu iya ophuu. ⁵ Ole g'unu letakwa enya meje iphemiphe ono, Chipfu suru g'emeje; yele ekemu iya ono, Mosisu turu nu unu ono, bu iya bu g'unu yee Chipfu, bu Chileke unu obu; shije iphe, bukpoò uzo, o suru g'unu shije; tukota ekemu iya g'ò ha mekota. Teme unu achiru upfu kwee l'eka o nò gude obu unu g'ò ha ejeru iya ozi."

⁶ Jioshuwa bya agochaaru onu-oma nu phe; bya edufu phe; ephe wufu; o buru phe ala ibe phe. ⁷ Okpa-ipfu Manáse ibe lanu be Mosisu nuru alí le Beshanu; Jioshuwa bya anu ibe lanu k'ophuu alí l'eka o nuru unwunna phe alí l'azu enyimu Jiòdanu azu iya ophuu l'uzo enyanwu-ariba. Jioshuwa bya akaru phe g'ephe lashja bya agoru onu-oma nu phe ⁸ su: "Unu tukochaa gude eku unu, paru eka lashjichaa ibe unu; mbu me igwe iphe-edobe unu; me mkpola-ochaa unu; me mkpola-ododo unu; me onyirubvu unu; me igwe unu; mekpoo ekwa unu, paru eka. G'unu l'unwunna unu kekwa iphe ono, unu kwataru l'okwata l'alí ndu ohogu unu ono."

⁹ Oo ya bu; ndu Rúbenu; waa ndu Gadu; waa ndu Manáse ibe lanu haa ndu Ízurelu le Shilo, nò l'alí Kénanu lashja alí Giladu, bu alí nkephe, bu iya bu alí ono, Chipfu turu ekemu su ge Mosisu nu phe ono.

¹⁰ Noo ya; ephe jerwueppo mkpukpu Gelilotu le mgboru enyimu Jiòdanu l'alí Kénanu; ndu Rúbenu; waa ndu Gadu; waa ndu Manáse ibe lanu bya eworu oru-ngweja, ha shii kpua le mgboru enyimu Jiòdanu l'eka ono. ¹¹ Tobudu iya bu; ndu Ízurelu numaeppo l'ephe kpuru oru-ngweja le mkpukpu Gelilotu, bu oke alí Kénanu le mgboru enyimu Jiòdanu l'azu iya ke ndu Ízurelu azu iya-a; ¹² ndu Ízurelu l'ophu bya edzukobe le mkpukpu Shilo g'ephe je etso phe ogu.

¹³ Oo ya bu; ndu Ízurelu bya ezia Finehasu, bu nwa Eleyaza, bu onye uke g'ò je l'alí Giladu; jepfu ndu Rúbenu; waa ndu Gadu; waa ndu Manáse ibe lanu. ¹⁴ Ephe bya eyeru iya ndu-ishi umadzu iri; umadzu iri ono shicha l'okpa-ipfu ndu Ízurelu nanunanu. G'ephe ha buchaaru ishi l'enya-unuphu, ndu Ízurelu l'ehu l'ehu.

¹⁵ Ephe jerwueppo Giladu jepfu ndu Rúbenu; waa ndu Gadu; waa ndu Manáse ibe lanu bya asu phe: ¹⁶ "Ndibe Chipfu l'ophu sukwaru: '?Denu g'ò nwuru unu mebyiru ekemu, Chileke turu? Mbu; '?denu g'ò nwuru unu gbakutaru Chipfu azu je akparu onwunu oru-ngweja; shi nno kwefuru iya ike? ¹⁷ ?Iphe-eji, anyibe ndu Ízurelu meru le mkpukpu Peyo teke ahudu anyi ahuhu? O kwa l'unu maru l'eshi teke ono byasu nta-a be anyi teke aduebedu ree le k'iphe-eji ono; mbukponu je akpaa le g'ejo ahuma-a dapfutachakporu anyi ono. ¹⁸ ?Unu towaa nwehu akpo geegeeege akpofu l'eka Chipfu too?"

" Unu makwaru l'ò -buru l'unu kwefuru Chipfu ike ntanu-a be o -rwutashja echele be Chipfu tukoshiakwaru anyibe ndu Ízurelu l'ophu oke ehu-eghu iya. ¹⁹ O -buru l'ò du unu galí nkunu be e merwushiwaru; unu lwakwa l'alí ke Chipfu l'azu iya-a; l'eka ulo-ekwa ke Chipfu nò g'anyi l'unu tukò buru. Unu ta akpashiru onwunu oru-ngweja, abudu oru-ngweja Chipfu, bu Chileke anyi; shi nno kwefuru Chipfu; waa anyibedua ike.

²⁰ Teke ono, Ekanu nwa Zera mebyiru ekemu, Chipfu tūru lẹ k'iphe, dūru iya nsọ ono; ?Chipfu ta atū-koshiduru ndu Ízuru l'ophu oke ẹhu-eghu iya too? Ọ tọ bụekwapho yebedua nwẹkinyi iya bẹ nwūhuru nū." "

²¹ Noo ya; ndu Rúbenu; waa ndu Gadu; waa ndu Manáse ibe lanu sū ndu-ishi ndu Ízuru: ²² "Chipfu, bụ Chileke; bya aburu Ọkalibe-Kakota-Ike makwaru! Mbụ lẹ Chipfu, bụ Chileke; bya aburu Ọkalibe-Kakota-Ike tūkokwaru iphemiphe maeberu. G'unubẹ ndu Ízuru makwaru iya phọ! L'ọ tọ buda iphe, anyi gude kpua ya bụ l'anyi eme g'anyi kwefuru iya ike. Oo ya bụ lẹ teke unubẹ ndu Ízuru mecharu bya amaru l'iphe, anyi gude kpua ya bụ g'anyi kwefuru Chileke ike; unu tūkoephe anyi gbushigbua ntanu-a. ²³ Ọzoo; ọ -buru l'iphe, anyi gude kpua ọru-ngweja k'eka anyi; bụ g'anyi gwajẹ iya agwagwa; g'anyi shi nno gbakutaru Chipfu azu; wata iya anu ngweja-akpo-oku; ọzoo ngweja-nri; ọzoo ngweja-ẹhu-guu; gẹ Chipfu gwatakwa anyi ụgwo iya l'onwiya!"

²⁴ Sū: "Waawakwa! L'iphe, anyi gude mee ya bụkwa ndzu-agugu. ?A maru ?tọ budsonu; a -nonyaa; awa unu asu l'ephe e-bufu anyi sū l'ọ tọ dudu iphe, anyi lẹ Chipfu, bụ Chileke kẹ ndu Ízuru jigba? ²⁵ Mbụ; ephe asu lẹ Chipfu mewaru; oke anyi l'unu buru enyimu Jiđanu; l'anyi bẹ ndu Rúbenu; waa ndu Gadu bẹ ta agbada lẹ Chipfu. Oo ya bụ; eshi nno; awa unu emee awa nkanyi ababuhuru Chipfu eja."

²⁶ Sū: "Ọ kwa iphe, meru g'ọ gude anyi kpua ọru-ngweja bụ ono. Ọ tọ bụkwa iphe, anyi kpu-doru iya bụ g'anyi egweahaa ngweja-akpo-oku; ọzoo ngweja ozo l'eli iya. ²⁷ Iphe, anyi kpu-doru iya bụkwa g'ọ buru iphe, a-nodu agba anyi l'unu ekebe; waa ọgbo ophu nọ l'iphe; l'anyi e-gude ngweja-akpo-oku; waa ngweja-ẹhu-guu; wafua ngweja ozo bya abaarū Chipfu eja l'ulo iya, dū nsọ. G'ọ tọ dukwanu teke bụ: a -nonyaa; awa unu asu k'anyi bedua l'anyi l'unu ta agbada lẹ Chipfu.

²⁸ "A -ta asu; ọ -buru l'a nnyaru awa unu pfiaru anyi; ọzoo unu anyi nno; ọo ya bụ g'anyi bedua asukwanu phe: 'Unu humakwa ọru-ngweja ophu ephe lẹ kẹ Chipfu gba nanu; mbụ ophu nna anyi oche phe kpuru l'onwophe. Ọle anyi ta akpukwaru iya g'anyi egwejeru Chipfu ngweja-akpo-oku; ọzoo ngweja ozo l'eli iya; obenu l'anyi kpuru iya g'ọ buru iphe, a-nodu agba anyi l'unu ekebe.'

²⁹ "Tuswekwa! Anyi ta abyadu ekwefuru Chipfu ike; ophu anyi abyakwa aha etso ọzo iya; je akpua ọru-ngweja ozo, ee-gweje ngweja-akpo-oku; ọzoo ngweja-nri; ọzoo ngweja ọzo; abudu ọru-ngweja Chipfu, bụ Chileke anyi ono, nọ l'ataphu ulo-ekwa iya ono."

³⁰ Todbudu iya bụ; Finehasu, bụ onye uke; waa ndu-ishi ndu Ízuru lẹ, bụ phe bụ ndu-ishi, shigbachaa lẹ ndu unuphu ndu Ízuru numaeopho iphe, ndu Rúbenu; waa ndu Gadu; waa ndu Manáse pfuru; ẹhu tsahaa phe utso. ³¹ Noo ya; Finehasu, bụ nwa Eleyaza, bụ onye uke bya eyeru ndu Rúbenu; waa ndu Gadu; waa ndu Manáse onu sū phe: "Nta-a bẹ anyi mawaru lẹ Chipfu nọ swiru anyi; noo kele unu te emeyiduru ekemu Chipfu. Nta-a bẹ unu nafutawaru anyi bẹ ndu Ízuru l'eka Chipfu."

³² Ọo ya bụ; Finehasu, bụ nwa Eleyaza, bụ onye uke; waa ndu-ishi gbẹ l'alí Giladu eka ephe lẹ ndu Rúbenu; waa kẹ Gadu shi nodu ndzukọ ono lashia alí Kėnanu je akporu ndu Ízuru g'ephe jeru. ³³ Ephe numachaa g'ephe jeru iya; ẹhu tsoo phe ntumatu; teme ephe bya ekele Chileke ekele. Ephe gbẹ teke ono gbūtoshia eka k'ejẹ etso ndu Rúbenu; waa kẹ Gadu ọgu; mbụ ọgu, ephe shi akwakobe g'ephe je etso phe; mebyishia alí phe.

³⁴ Ndu Rúbenu waa ndu Gadu bya eworu epha gua ọru-ngweja ono. Iphe, ephe guru iya bụ: "Iphe, agba anyi ekebe lẹ Chipfu bụ Chileke."

23

Ekpe, Jioshuwa eke anu ndu Ízuru lẹ

¹ A nnyakpowaro gẹ Chipfu mecharu; ẹhu dū ndu Ízuru guu; ophu ọ duedu ndu ohogu phe akpakwadu phe ẹhu; gẹ Jioshuwa kahukpowaru kẹ libaliba. ² O -rwua ujiku lanu; o kukobe ndu Ízuru lẹ g'ephe ha. O kuru ndu bụ ọgerenya phe; waa ndu-ishi; waa ndu-ikpe; waa ndu ozo, dugbaa mkpa bya asu phe: "Nta bẹ mu bụwaa ọgerenya; teme mu kapfuhuchawa akapfuhu. ³ Unubedua gudewaa enya unu huma iphemiphe, Chipfu, bụ Chileke unu meru ohamoha-a l'opfu ẹhu unu. Ọo Chipfu ono, bụ Chileke unu ono bụ onye lwu-chiteru unu ọgu. ⁴ Unu nyatakwa ge mu gude washjuru unu alí ndu k'ono, e teke alwutadu; waa alí ndu k'ono, mu lwutawaru ono; mbụ alí ono, nọ lẹ mgbaka enyimu Jiđanu yẹ Eze Enyimu, nọ l'uzo enyanwu-ariba ono. ⁵ Ọo Chipfu, bụ Chileke unu l'onwiya bẹ a-chifuru phe unu; chia phe g'ephe b'anoduhe l'ataphu unu. Unu anata iya; l'ọ buru alí unu, bụ iphe, Chipfu, bụ Chileke unu kweru unu ukwe iya.

⁶ “Unu dekwa ɛnya lɛ mini tũko iphemiphe, e deru l'ɛkwo ekemu Mosisu mekɔta; ɛbe unu agbakũtakwaru iya azũ shia ũzo ɛka-ĩcha; ozoo ɛkutara. ⁷ G'ɔ tɔ tɔkuma iphe, unu l'ɔha, ghuduru nũ, bukube unu e-megbajɛ mɛ ililekpɔo. Unu te epfujekwa mabɛeru agwa phɛ; ophu unu egudejekwa phɛ ria angũ. Unu te ephozejekwaru agwa phɛ ono; ophu unu abajekwaru phɛ ɛja. ⁸ O bũchia g'unu chĩru upfu kwɛɛ lɛ Chipfu, bũ Chileke unu; ɛgube ono, unu shi teke ama meta byasũ nta-a ono.

⁹ “Chipfu chĩshiru unu ɔha, hagbaa shii, ɔkpehu pagbaarũ ɛka. Eshi teke ono byasũ nta-a ta adũkpoda ɔha ophu dũjeru ike pfũru wɔta unu ogu. ¹⁰ Onye lanũ l'ime unu bɛ a-dũ ike chĩshia agũta agũta nemadzũ; noo kɛlɛ Chipfu, bũ Chileke unu anɔduje alwũ-chiru unu ogu, bũ iphe, o kweru unu ukwe iya. ¹¹ Oo ya bũ; g'unu pfũshikpoepho ike l'eye Chipfu, bũ Chileke unu obu g'unu yeru iya.

¹² “Obenu l'ɔ -buru l'unu nɔnyaaru gbakũta iya azũ; bya ɛje; unu l'ɔha ɔwa, a lwũ-phodoru-a tũgba buru nanũ; ozoo l'unu l'ɛphe watarũ alũgba nwanỹ; wata emegbaa l'iphemiphe; ¹³ unu makwarũ lɛ Chipfu, bũ Chileke unu bɛ taa achĩfuekwaru unu ɔha ono. O chia iphe, e-me nũ bũ l'ɛphe a-buru ɔnyà nmata unu. ɛphe abũru ɛchachi, ee-mechaa gude ahũ unu ahũhũ; bũkwarupho obvu, a-nɔdu adzũkashi unu l'ɛhu; gbiriri jasũ teke unu a-tũko buru mkpurupyata l'ɛguru alĩ ono, Chipfu, bũ Chileke unu nũru unu ono.

¹⁴ “O gɔbawaru mu l'alala, bũ iphe, dũru ndiphe l'ophu. Unu gudewaa obu; waa uche unu maru l'ɔ tɔ dũdu iphe, Chipfu, bũ Chileke unu kweru ukwe iya, dũru ophu o mephodoru unu mɛ nanũ. O tũkoru ukwe-iphe ono g'ɔ ha mekɔta. Ophu ɔ dũdu g'ɔ ka mma l'oo nanũ, ɔ harũ; ɔ laa kɛ mmanũ. ¹⁵ O lɛ kwa ɛgube ono, iphe, dũ ree, Chipfu, bũ Chileke unu kwekɔtaru ukwe iya vũkotaru ono; bũkwapho g'ɛjo-iphe, Chipfu pfũru unu opfu iya ono a-vũkota; bya atũko unu mebyishikɔta l'ɛguru alĩ-a, ɔ nũru unu-a; ¹⁶ m'ɔ buru l'unu mebyiru ekemu, dũ l'ogbandzu ono, unu lɛ Chipfu gbaru ono. O -buru l'unu jeru ephozeaharu agwa ishi bya abaaaharũ phɛ ɛja bɛ Chipfu a-tũ-koshikwa unu oke ɛhu-eghu iya; ophu ɔ dũkwa g'unu a-nɔ-beru; unu abũru mkpurupyata l'ɛguru alĩ ono, Chipfu nũru unu g'unu buru ono.”

24

Ozi ikpazũ, Jioshuwa ziru ndu Ízurelu

¹ Noo ya; Jioshuwa bya ekukɔbe ɔkpa-ĩpũ ndu Ízurelu l'ophu; ɛphe dzugɔba lɛ mkpũkpu Shɛkemu. O bya ekugɔba ndu bũ ɔgerenya; waa ndu-ishi; waa ndu-ikpe; waa ndu ɔzo, dũgɔbaa mkpa, shi lɛ ndu Ízurelu; ɛphe dzugɔba l'iphu Chileke.

² Jioshuwa sũ ndu ono g'ɛphe ha: “Wakwa iphe, Chipfu, bũ Chileke kɛ ndu Ízurelu epfu baa: “Teke ndiche bɛ nna unu oche phɛ; shi abarũ agwa ɛja; je akpachaa lɛ Tera, bũ nna ɛbirihamu; waa Nahɔ; shi buru l'azũ ɛnyimu Yufurɛtisu azũ iya ophu. ³ Obenu lɛ mu dufutaru nna unu, bũ ɛbirihamu l'alĩ ono, nɔ l'azũ ɛnyimu azũ iya ophu ono; bya edua ya; ɔ jedzũkɔtaru alĩ Kɛnanu l'ophu; tɛme mu mee ya; o nweru awa, dũ igwerigwe. Mu nũru iya Áyizaku; ⁴ bya emee; Áyizaku nwũta Jiékoju; yɛɛ Iso. Mu woru alĩ úbvũ úbvũ Siye nũ Iso; obenu lɛ Jiékoju yɛɛ unwu iya larũ alĩ Ijiputu.

⁵ “Mu zia Mosisu yɛɛ Eronu ozi; bya egude phɛ mee ndu Ijiputu; ɛphe jee iphe-ɛhuka; shi nno dufuta unu l'ɛka ono. ⁶ Teke mu dufutaru nna unu phɛ l'alĩ Ijiputu bɛ ɛphe rwuru eze-ɛnyimu. ɛphe bya ele ɛnya; ndu Ijiputu gudewaa ũgbo-ĩnya; waa ndu agba l'inya achĩ phɛ; ɛphe chĩa phɛ jasũ lɛ Eze-ɛnyimu Uswe-uswe. ⁷ Obenu l'ɛphe rakuru Chipfu sũ g'ɔ dzoo phɛ. O woru ɔchii dobe lɛ mgbaka nna unu phɛ lɛ ndu Ijiputu. O chĩru phɛ ye l'oma eze-ɛnyimu; o woru phɛ ria. Unu gude ɛnya unu hũma iphe, mu meru ndu Ijiputu. E mecha; unu buru l'echiɛgu nɔo ɔdu.

⁸ “Mu dua unu; jasũ l'alĩ ndu Amɔru, bũ ndu shi buru l'ũzo ɛnyanwu-awawa ɛnyimu Jiɔdanu. ɛphe bya etsoo unu ogu; obenu lɛ mu wotaɛru phɛ phɔ ye unu l'ɛka; mbũ woɛrupho nkɛphɛ meghee l'ataphu unu; unu nata alĩ phɛ; ɔ buru nkunu. ⁹ Teke ono, Belaku nwa Zipo, bũ eze ndu Mówabu kwakɔberu g'ɔ bya etsoo ndu Ízurelu ogu; bɛ o ziru g'e je ekuaru iya Belamu nwa Beyo g'ɔ bya atũa unu ɔnu. ¹⁰ Obenu lɛ mu ta ngabɛduru Belamu nchi; ɔ buru iphe ono kparũ iphe, ɔ watarũ agɔru unu ɔnu-oma; ɔ -gɔchaa l'ɔ gɔbaa; mu shi nno nafũta unu l'ɛka iya.

¹¹ “Noo ya; unu dachaa ɛnyimu Jiɔdanu; bya abyarwuta mkpũkpu Jieriko. Ndu bu lɛ Jieriko tsoo unu ogu. Ndu Amɔru; waa ndu Pɛrezu; waa ndu Kɛnanu; waa ndu Hetu; waa ndu Gigashi; waa ndu Hevu; wafũa ndu Jiebusu bya etsokwapho unu ogu. Obenu lɛ mu tũkoru phɛ g'ɛphe ha yekɔta unu l'ɔbochi-ɛka; unu lwũ-kpɛe phɛ. ¹² Mu ziru kirikiti-mgbɔ g'ɔ vutaru unu ũzo ɔgu; ɔ buru iya chĩfuru phɛ unu; tɛme unu byarwuta;

mbu je akpachaa ndu-eze labo, shi buru ndu-eze ndu Amoru pho. Noo kele o to budu ogu-echi; ozoo apfu unu be unu gude mee ya. ¹³ Mu nuru unu ali, unu te seduru akanya iya; mbu mkpukpu, abudu unu gude aka unu kpua ya. Unu bya eburu l'ime iya eri iphe, shi l'akpuru vayinu, unu ta akuduru; bya eri iphe, shi l'oshi olivu, unu eyeduru l'onwunu.'

¹⁴ "Nta bukwa g'unu tsuje Chipfu ebvu bageru iya aja. Unu tuphashikota nshi, nna unu oche phe shi abaru aja l'azu enyimu Yufuretsu azu iya ophuu; wafua l'ali ndu Ijiputu; wata ejeru Chipfu ozi. ¹⁵ Obenu o -buru l'ejeru Chipfu ozi du unu eji; o o ya bu; unu ahatawaro onye ophu unu a-nodu ejeru ozi ntanu-a: l'agwa ophu nna unu oche phe shi abaru aja l'azu enyimu; l'agwa ke ndu Amoru, bu ndu ophu shi buru l'eka unu bu-a. Obenu le mbedua; waa ndibe mu l'ophu; bukwa Chipfu be anyi a-nodu ejeru ozi!"

¹⁶ Ndu Izurelu toko pfua su: Tushwewa! "Anyi ta abyakwa aha Chipfu je ejeaaru agwa ozi. ¹⁷ Oo Chipfu, bu Chileke l'onwiya be dufutaru anyi; waa nna anyi oche phe l'ali ndu Ijiputu; aka anyi shi buru ohu. O bya emeshigbaa iphe, du biribiri anyi huma. O buru yebedua bu onye gbochiteru anyi l'eka ohamoha, anyi ghakotaru teke anyi no l'ije ono. ¹⁸ Teme Chipfu bya achifuru anyi ohamoha; waa oha ke ndu Amoru-a, shi buru l'ali-a. Anyibedua a-tukokwapho jeeru Chipfu ozi; noo kele o o ya bu Chileke anyi."

¹⁹ Jioshuwa su phe: "Unu taa adukwa ike ejekotaru Chipfu ozi; noo kele o Chileke, du nsu; teme ophu o dukwa onye ookweje g'o koo ya okpa l'ishi. O to hakwa unu ke mmanu me unu kwefuru iya ike mee iphe-eji. ²⁰ O -buru l'a nnyaaru; unu gbakuta Chipfu azu; bya awata ejeru agwa ndu ohozo ozi; be Chipfu a-ghakobekwa meka unu iphe; mekwaapho unu achihu le goomeebechaerupho unu ree ono."

²¹ Obenu le ndu Izurelu suru Jioshuwa: Waawaa-o! Anyi a-nodu-a abaru Chipfu aja-o!

²² Noo ya; Jioshuwa su phe: "Unu buakwaa ekebe onwunu l'unu hotaru l'unu a-nodu abaru Chipfu aja."

Ephe toko su: "Ee; anyi buwaa ekebe onwanyi."

²³ Jioshuwa su phe: "Nta bukwa g'unu toko agwa unu g'oha lwua; unu eworu obu unu nu Chipfu, bu Chileke ke ndu Izurelu."

²⁴ Ndu Izurelu toko su Jioshuwa: "Anyi a-bageru-a Chipfu aja bya angabejeru iya nchi mee iphe, o suru g'anyi mee."

²⁵ O buru mboku ono be Jioshuwa yee ndu Izurelu no le Shekemu gbaa ndzu; teme o taru phe ekemu; karu phe iphe, ephe e-meje. ²⁶ O bya atuko iphemiphe ono dekota l'ekwo ekemu Chileke; teme o pata mkpuma, ha shii pube l'upfu achu, no-kube ulo, du nsu ke Chipfu.

²⁷ O subechaa ya; bya asu ndu Izurelu g'ephe ha: "Mkpuma-a a-nodu agba anyi ekebe. O tukowaru iphemiphe, Chipfu pfuru anyi numakota. Teke e mecharu; ophu unu emeduru iphe, unu kweru Chipfu ukwe iya; mkpuma ono agbaa unu ejo ekebe!"

Anwuhu Jioshuwa

²⁸ Noo ya; Jioshuwa paru phe haa; ephe lashia. Onyenonu lashia ibe iya ophu a weru phe.

²⁹ E meebechaepho iphemiphe ono; Jioshuwa nwa Nunu; onye ejeru Chipfu ozi; nwuhu g'o nochaaaru ukporo apha ise l'apha iri. ³⁰ E lia ya l'eka a nuru iya ali; mbu le mkpukpu Timunatu-Sera l'ali ubvu ubvu ndu Ifuremu l'uzo ndegu ubvu Gashi.

³¹ Ndu Izurelu bakotakpoerupho Chipfu aja le teke Jioshuwa; waa ndu bu ogerenya, gude enya phe huma iphemiphe, Chipfu mekotaru ndu Izurelu; nokwadu ndzu.

³² Okpu Jiosesu, ndu Izurelu shi le Ijiputu churu be ephe liru le mkpukpu Shekemu l'ali, Jiechopu zuru unwu Hamo, bu nna Shekemu l'ukporo mkpola-ochaa ise. Eka ono mechawaro buru ali k'oshilokpa Jiosesu.

³³ Teme Eleyaza, bu nwa Ergu nwuhu; e lia ya le mkpukpu Gibiya, bu aka a weru nwa iya, bu Finehasu l'ali ubvu ubvu ndu Ifuremu.

Ekwo Ndu-ikpe

Ndu Ízurelu etso ndu Kénanu ophu phọduru nù ogu

¹ Jioshuwa nwuhuchaepho; ndu Ízurelu bya akpata Chipfu ishi sù iya: “?Bù onye e-vuru ụzọ je etsooru anyi ndu Kénanu ogu?”

² Chipfu sù phẹ: “Ọo ndu Jiuda bẹ e-je nù; mu wowaru alì ono ye phẹ l'ẹka.”

³ Tòbudu iya bụ; ndu Jiuda bya asù ndu kẹ Simiyonu, bụ unwune phẹ: “Unu bya g'anyi tũko je l'alì ono, a nũru anyi ono je etsoo ndu Kénanu ogu. E -mechaa anyi ee-tsoru unu jee ogu k'unu.” Ọo ya bụ; ndu Simiyonu tsoru phẹ jeshia. ⁴ No iya; ndu Jiuda jenụ etsoo phẹ ogu ono. Chipfu woru ndu Kénanu waa ndu Pérezu ye phẹ l'ẹka; ẹphe gbua ụkporo ụnu nemadzu l'unu ise lẹ mkpũkpu Bẹzeku. ⁵ Ọ bũru lẹ mkpũkpu Bẹzeku ono bẹ ẹphe hũmaru Adoni-Bẹzeku; bya etsokwaa ya phọ ogu. Ọ bũru iya bụ l'ẹphe alwũ-kpee ndu Kénanu waa ndu Pérezu. ⁶ Adoni-Bẹzeku ye ọkpa l'oso. Ẹphe chĩa ya gude; bushia ya mkpũshi-ẹka ezekẹka waa mkpũshi-ọkpa ezekọkpa. ⁷ No iya; Adoni-Bẹzeku sù: “Ụkporo ndu eze ẹto lẹ ndu eze iri, e bushiru ezekẹka mẹ ezekọkpa shi atũtuje ẹkputara lẹ mkpula teburu mu. Nta-a bẹ Chileke pũwuru mu ụgwo iphe, mu meru phẹ.” Ẹphe kpũru iya jeshia Jierúsalemu; ọ bũru l'ẹka ono bẹ o mechaaru nọdu nwũhu.

⁸ Ndu Jiuda tsokwaaphọ mkpũkpu Jierúsalemu ogu; lwũta iya. Ẹphe gude ogu-echi gbufu mkpũkpu ono; tũfu iya ọku. ⁹ E mechaa; ndu Jiuda jepfushia ndu Kénanu ogu; mbũ ndu Kénanu ophu bu l'alì ńbũvũ ńbũvũ; mẹ l'echiẹgu ndọhali; mẹ l'alì ọkpa ńbũvũ, nọ l'ụzọ ẹnyanwu-arịba.

*Otuniyelu alwũta mkpũkpu Debi
(Jios 15:13-19)*

¹⁰ Ndu kẹ Jiuda ono bya ejekwaphọ je etsoo ndu Kénanu ophu bu lẹ mkpũkpu Hẹburonu ogu; lwũta ndu Sheshayi; mẹ ndu Ahimanu; waa ndu Talũmayi. Iphe, e shi ekuje Hẹburonu lẹ mbũ bụ Kiriyatu-Araba. ¹¹ Ẹphe gbẹ l'ẹka ono wũru jeshia ndu mkpũkpu Debi ogu. Iphe, e shi ekuje Debi bụ Kiriyatu-Sefa. ¹² No iya; Kalẹbu sù: “Onye gbeshikpowaru je etsoo ndu Kiriyatu-Sefa ogu; lwũta phẹ lwũta; mu e-ke onye ọbu nwatibe mu, bụ Akusa g'ọ luru.” ¹³ Ọtuniyelu nwa Kenazu, nwune Kalẹbu kẹ nwata tũgbua je alwũta mkpũkpu ono. Ọo ya bụ; Kalẹbu kee ya nwada iya ono, bụ Akusa; ọ luru.

¹⁴ Ọ lwaepho ibe Ọtuniyelu; ọ sù iya g'ọ je epfuaru nna iya, bụ Kalẹbu g'ọ wẹe ya alì. Akusa bya enyizeta l'eli nkapfũ-igara iya; Kalẹbu jĩa ya sù: “?Bù ụnu bẹ mu e-meru ngu?”

¹⁵ Ọ sù iya: “Menaarũ mu iphe-ọma. Eshinu ì sũru gẹ mu laa echiẹgu ndọhali; nufunaa mu alì l'ẹka mini, anwũ shọkoshoko.” Ọo ya bụ; Kalẹbu bya eworu ẹka mini anwũ shọkoshoko l'ẹka dũ dagere-dagere mẹ l'ẹka bụ ọhu alì woru nù iya.

¹⁶ Oshilọkpa ogo Mosisu, bụ iya bụ ndu Kénu bẹ yee ndu Jiuda shi lẹ mkpũkpu Jieriko, bụ iya bụ ndu Ọha-mpfũ tũko wũfu jeshia echiẹgu ndu Jiuda, bụ iya bụ ẹka ono, nọ l'echiẹgu ndọhali alẹ mgboru mkpũkpu Aradu. Ọo ya bụ; ẹphe tũko buru l'ẹka ono. ¹⁷ Tòbudu iya bụ; ndu Jiuda mẹ ndu Simiyonu, bụ ụnwunna phẹ tũgbabe nanũ je etsoo ndu Kénanu ophu bu lẹ mkpũkpu Zefatu ogu; mekotata mkpũkpu ono l'ophu; ọ chĩhu. Ọo ya bụ e kuahaa mkpũkpu ono Homa, bụ iya bụ “mkpurupyata”. ¹⁸ Ndu Jiuda lwũtakwarupho alì Gaza; mẹ alì Ashikelonu; mẹ alì Ẹkuronu; lwũtakota mkpũkpu, nọkota iya nũ. ¹⁹ Chipfu nọ swiru ndu Jiuda; ẹphe lwũta ndu bu l'ẹka dũ ńbũvũ ńbũvũ. Ndu ophu bu lẹ nsuda bẹ kpọbaru phẹ achĩshi kele ndu k'ono bẹ nweru ụgbo-inya ogu, e gude igwẹ mee. ²⁰ Mkpũkpu Hẹburonu bẹ a nũru Kalẹbu; kele Mosisu kwehawaru iya ukwe iya. Kalẹbu bya achĩshia unwu Anaku ẹto, bu l'ẹka ono. ²¹ Ndu Benjaminu bẹ ta achĩfuduru ndu Jiebusu, bu lẹ Jierúsalemu. Ndu Benjaminu yee ndu Jiebusu tũko buru ẹghirigha lẹ Jierúsalemu byasũ ntanũ-a.

²² Ndu onu-ulo kẹ Jiósefu bẹ jekwarupho etsoo mkpũkpu Bẹtelu ogu; Chipfu swikporu phẹ eswiru. ²³ Ẹphe bya ezia ndu e-je anwua ngge lẹ Bẹtelu ono, bụ iphe, o shi aza bụ Luzu. ²⁴ Ndu ono hũma nwoke, shi lẹ mkpũkpu ono alũfuta. Ẹphe sù iya: “Jiko goshinu anyi onu-abata mkpũkpu-a. Anyi e-mekwarũ ngu-a iphe-ọma.” ²⁵ Ọo ya bụ; o goshi phẹ onu-abata mkpũkpu ono. Ẹphe tsoo ndu mkpũkpu ono ogu; gude ogu-echi gbushikọta phẹ. Ọle ẹphe harũ nwoke ono; waa ndibe iya l'ophu. ²⁶ Tòbudu iya bụ;

nwoke ono kwafu lashia ali ndu Hetu, bu eka o buwaro jaa buru mkpukpu eka iya. O gube mkpukpu ono Luzu, bu iya bu iphe, ozoa byasu ntanu-a.

Oha, ndu Izurelu ta achifuduru

²⁷ Ndu Manase be ta achifuduru ndu ali Betu-Shanu waa mkpukpu iya; me ndu ali Tanaku; me ndu ali Doru; me ndu ali Ibulamu; me ndu ali Megido; me mkpukpu le mkpukpu, nogbaa phe nu; kele ndu Kenuanu ono be kporu ishi phe ye l'ali ono. ²⁸ A nonyaa; ndu Izurelu bya enweru agburehu; ephe kebata ndu Kenuanu; ephe jeahaaru phe ozi; kele ephe ta achifu-gbuduru ndu Kenuanu ono.

²⁹ Ndu Ifuremu be ta achifukwarupho ndu Kenuanu ndu ophu bu le mkpukpu Geza; ephe l'ephe tuko bua eghirigha l'eka ono.

³⁰ Ndu ke Zebulun be ta achifuduru ndu ophu bu le mkpukpu Kituronu; me ndu ophu bu le mkpukpu Nahalolu. Ndu Kenuanu ono, bu l'echilabo phe ono; jeahaaru phe ozi.

³¹ Ndu ke Asha be ta achifuduru ndu bu le mkpukpu Ako; me ndu ophu bu le mkpukpu Sayidonu; me ndu mkpukpu Ahulabu; me ndu mkpukpu Akuzibu; me ndu mkpukpu Heluba; me ndu mkpukpu Afeku; me ndu mkpukpu Rehobu. ³² Oo ya bu; ndu Asha buru l'echilabo ndu Kenuanu, bu ndu vuhawaa uzo buru l'ali ono; kele ndu Asha be ta achifuduru phe.

³³ Ndu Nafutali be ta achifuduru ndu bu le mkpukpu Betu-Shemeshi; waa ndu bu le mkpukpu Betu-Anatu. Ephe buru l'echilabo ndu Kenuanu, bu ndu vuhawa uzo buru l'ali ono. Ephe mee ndu Betu-Shemeshi; waa ndu Betu-Anatu; ephe jeahaaru phe ozi.

³⁴ Ndu Amoru be nwularu ndu Danuazu; chiru phe ye l'ali ubvu ubvu. Ophu ephe te ekwedu g'ephe wu-pfuta phe le nsuda. ³⁵ Oo ya bu; ndu Amoru kebe l'ephe bufutaje l'ubvu Heresu; me le mkpukpu Ajialonu; me le mkpukpu Shalubimu. A nonya ndu onu-ulo Jiosesu bya aja ajaja ka l'otu; bya aka enweru okpehu; ephe kebata ndu Amoru ephe jeahaaru phe ozi mkponwu-ehu.

³⁶ Oke-ali ndu Amoru be shi l'uzo isheli ubvu "Akpi" noo jasụ le mkpukpu Sela; bya akwaswaruro ya.

2

Aabarụ ndu Izurelu mba

¹ Ojozi-imigwe, shi l'eka Chipfu bya agbe le mkpukpu Gilugalu jeshia le mkpukpu Bokimu je asu: "Mu dufutaru unube ndu Izurelu l'ali Ijiputu; duru unu ye l'ali ono, mu riburu nte le mu a-nu nna unu ono. Mu su le mu ta abayadu emebi ogbandzu, mu le unu gbaru. ² L'unubedua be bu iphe, duru unu bu g'unu le ndu bu l'ali-a ta gbashi ndzu; unu e-chikpshikota oru-ngweja phe. Obenu l'unu jikaru eme iphe ono, mu pfuru unu g'unu mee ono. ?Bu gunu kparu iphe, unu meru egube ono? ³ Eshinu o du nno be iphe, mu epfuru unu nta-a bu le mu taa chifuekwaru unu ndu ono. Ephe a-buru unu aghamehu; teme agwa phe, a-buru onya, unu a-nmalahuje." ⁴ Ojozi-imigwe, shi l'eka Chipfu ono pfuchaerupho ndu Izurelu iphe ono; ephe tushia uzu-ekwa. ⁵ Oo ya bu; ephe gube eka ono "Bokimu, uzu-ekwa." Ephe nodu l'eka ono gwaa Chipfu.

Anwuhu Jioshuwa

⁶ Tobudu iya bu Jioshuwa suchaa ge ndu Izurelu lashia; onyenonu laa je enwechaaru oke ali nkiya. ⁷ Ephe bakotaru Chipfu eja le teke Jioshuwa no ndzu; mekwapho le teke ndu bu ogerenya ophu ka Jioshuwa aka nka no ndzu, bu iya bu ndu ono, humakotaru iphe, du biribiri, Chipfu meshiru ndu Izurelu ono. ⁸ Onye-ozu Chipfu, bu Jioshuwa; nwa Nunu be noru ukporo apha ise l'apha iri; o nwuhu. ⁹ Ephe lia ya l'eka o nweru ali le mkpukpu Timunatu-Heresu, no l'ali ubvu ubvu Ifuremu l'uzo isheli ubvu Gashi. ¹⁰ Ogbo k'ono nwushihu-gbuchaepho lapfuchaa nna phe; ogbo ozo bya alufuta, bu ndu ta amadu Chipfu; ophu epfuro k'iphe, du biribiri ono, o meshiru ndu Izurelu ono.

Ndu Izurelu abaru Balu eja

¹¹ Tobudu iya bu; ndu Izurelu meahaa ejo-ememe l'anya Chipfu; bya awata abaru Balu eja; ¹² mbu; paru Chipfu, bu Chileke ke nna phe haa, bu onye ono, dufutaru phe l'ali Ijiputu ono. Ephe tsoro iphe, bu agwa ndu bupheru phe mgburugburu baaharu eja. Ephe kpatsunu Chipfu ehu-eghu; ¹³ kele ephe paru Chipfu haa; baaharu agwa Balu; waa Ashitoretu eja. ¹⁴ Tobudu iya bu; oke ehu-eghu Chipfu dapfuta ndu Izurelu; o woru phe ye l'eka ndu o-lwaa-qlaa; ephe lwaa phe alwulwu. O nwuru phe nu ndu ohogu phe, bupheru phe mgburugburu, bu ndu ephe ta aduedu ike wotaba ugu ozoba.

¹⁵ Ẹkameka, ẹphe jekpọru bẹ Chipfu ahajẹe pẹ phọ; g'e emekpee pẹ; mbụ ẹgube ono, o pfuhawaru pẹ l'ọo-nọdu anwuru pẹ ono. Ọ bunnuru iya bụ l'ẹphe anọdunu l'oke iphe-ẹhuka.

¹⁶ A nọnya Chipfu bya emee ẹphe nweru ndu-ikpe, bụ ndu adzoje pẹ l'ẹka ndu lwutaru pẹ nụ. ¹⁷ Obenu l'ẹphe ta angabekwarupho ndu-ikpe pẹ ono nchi; kele ẹphe tsoleru-a apharwushi onwophẹ l'abarụ agwa ẹja. Ẹphe dakoberu gbakuta azụ l'etso ọzo ono, nna pẹ tsoru ono, bụ iya bụ; eme ekemu Chipfu. Ẹphe te emeduru gẹ nna pẹ. ¹⁸ Ọ nọdu abujeru teke Chipfu meru g'ẹphe nweru Onye-ikpe; o swiru onye-ikpe ono eswiru; gude onye-ikpe ono dzotakota pẹ l'ẹka ndu ohogu pẹ jasụ g'onye-ikpe ono a-nọ-beru ndzụ. Iphe, kparụ iya nụ buru l'ude, ẹphe atsujẹ lẹ k'ishi, ndu ono akpaya pẹ; mẹ k'ẹhu, ẹphe anọduje emekpa pẹ; bẹ l'emeje imemini pẹ adụ Chipfu. ¹⁹ Teke onye-ikpe ono nwuhuerupho; ẹphe adakobe; kabaa apharwushi onwophẹ eme lẹ gẹ nna pẹ meru; mbụ ẹphozeru agwa abarụ iya ẹja. Ẹphe te ekwedu haa ẹjo-ememe pẹ; ọphu ẹphe ta ahaduru ekwefuru Chipfu ike. ²⁰ No iya; oke ẹhu-eghu Chipfu dapfuta ndu Ẫzurelụ; ọ sụ: "Eshinu ọha-a mebiwaru ọgbandzu ono, mu meru doberu nna pẹ ono; ọphu ẹphe ta angajeedu nchi l'iphe, mu pfuru; ²¹ bẹ mu ta abyadu achifukwaduru pẹ ọha ono, Jioshuwa ta chishiduru; tẹme ọ nwuhu ono. ²² Mu e-gude pẹ huta ndu Ẫzurelụ ama; maeduru ẹphe a-wata etso mube Chipfu ẹgube nna pẹ oche tsoru mu?" ²³ Ọo ya bụ; Chipfu parụ ọha ono haa; ọphu o woduru pẹ ye Jioshuwa l'ẹka; mbụ shi nno chishi-kebe pẹ ẹgwegwa.

3

Ọha, Chipfu ta achishiduru ndu Ẫzurelụ

¹ Waa ọha ono, Chipfu parụ haa g'o gude hua ndu Ẫzurelụ ama; mbụ ndu Ẫzurelụ, ndu ọphu ta amadu k'ọgu ono, alwuru l'alị Kėnanu ono. ² Iphe, kparụ iphe o meru iphe-a bụ g'o gude iya zia unwu Ẫzurelụ ndu ophu te eshidu maru g'aalwujẹ ọgu ẹgube aalwujẹ iya. ³ Ọha ono bụ umadzu ise, bụ ndu-ishi ndu Filisitayinu; mẹ ndu Kėnanu l'ophu; mẹ ndu Sayidonu; mẹ ndu Hevu, bukota l'ubvú ubvú Lebanonu; e-shikpoo l'ubvú Belu-Hamonu je akpaa lẹ mkpukpu Lebo-Hamatu. ⁴ Chipfu ta achishiduru pẹ g'o gude pẹ hujaje ndu Ẫzurelụ ama g'o maru; ẹphe e-meje-a ekemu Chipfu; mbụ ekemu ono, o shi l'ẹka Mosisu turu nụ nna pẹ ono. ⁵ Ndu Ẫzurelụ buru l'echilabọ ndu Kėnanu; mẹ ndu Hetu; mẹ ndu Amoru; mẹ ndu Pėrezu; mẹ ndu Hevu; waa ndu Jiebusu. ⁶ Ndu Ẫzurelụ wata alụ unwada ndu ono; bya ewojekwarupho unwada nkephẹ kee unwoke ndu ohozo ono; bya abaahakarupho agwa pẹ ẹja.

Ọtuniyelu adzo ndu Ẫzurelụ

⁷ Ndu Ẫzurelụ bya emee ẹjo-ememe l'ẹnya Chipfu. Ẹphe zoharu Chipfu, bụ Chileke pẹ; baaharụ Balu mẹ Ashera ẹja. ⁸ Tọbudu iya bụ; Chipfu swibenuru ndu Ẫzurelụ ẹhu-eghu; k'ophu o nwuru pẹ ye l'ẹka Kushanu-Rishatayimu, bụ iya bụ eze ndu Mesopotėmiya. Ndu Ẫzurelụ nọdu Kushanu-Rishatayimu l'ẹka apha ẹsato. ⁹ A nọnyaa; ndu Ẫzurelụ raku Chipfu; ọ nụ pẹ onye ndzota, bụ Ọtuniyelu nwa Kenazu; mbụ Kenazu, bụ nwune Kalẹbu kẹ nwata; ọ dzota pẹ. ¹⁰ Unme Chipfu bya ẹji iya ẹhu; ọ bya aburu onye-ikpe ndu Ẫzurelụ. Ọ tugbua jeshia ọgu; Chipfu woru Kushanu-Rishatayimu, bụ eze ndu Mesopotėmiya ye iya l'ẹka; ọ lwu-kpee Kushanu-Rishatayimu. ¹¹ Tọbudu iya bụ; alị ono buru lẹ nchi-odoo ukporo apha labọ. Ọo ya bụ Ọtuniyelu, bụ nwa Kenazu bya anwuhu.

Ehudu adzo ndu Ẫzurelụ l'ẹka ndu Mówabu

¹² No iya; ndu Ẫzurelụ bya emekwaa ẹjo-ememe ọzobaa l'ẹnya Chipfu. Ọo ya bụ; Chipfu gude nụ k'ẹjo-ememe ono ẹphe meru ono mee Ẫgulonu, bụ eze ndu Mówabu ọ kapyabẹ pẹ. ¹³ Ọo ya bụ; Ẫgulonu je akpakọ ndu Amonu; waa ndu Amalẹku; ẹphe je alwu-kpee ndu Ẫzurelụ. Ẹphe nata pẹ mkpukpu Ọha-mpfu ono. ¹⁴ Ndu Ẫzurelụ nọdu l'ẹka Ẫgulonu, bụ eze ndu Mówabu ono apha iri l'ẹsato.

¹⁵ Ọle ndu Ẫzurelụ rakuerupho Chipfu; ọ nụ pẹ onye ndzota, bụ Ehudu; nwa Gera; bya aburu onye shi l'ọkpa-ipfu Benjiaminu. Ọ bụ onye eme ẹkicha. O be teke ndu Ẫzurelụ byaru aturu utu nụ iya g'o je anụ Ẫgulonu, bụ iya bụ eze ndu Mówabu; ¹⁶ Ehudu bya emeta ogu-echi, atsụ nkọ akpata iphu labọ, ogologo iya habe gẹ nkwo-ẹka lanu; woru nwua l'ime uwe iya l'utapfu ọkpa ẹkutara. ¹⁷ O je eworu utu ono nụ Ẫgulonu, bụ eze ndu Mówabu. Ẫgulonu bẹ bụ onye dọ okporokpo. ¹⁸ Ọ nuebetchaa ya iphe ono; ọ bya edufu ndu ono, shi voru iphe ono, ẹphe tutaru ono. ¹⁹ E rwuepho l'agwa, nọ-kube

mkpukpu Gilugalu; o ghakobe lashia azu je asu: "Jiko eze; o duru ozi, mu e-zi ngu le mpya."

Eze ono su ndu-ozu iya: "Unu gebeeshikwa-o!" Oo ya bu; ephe tuko gbado iya tugbua.

²⁰ Noo ya; Ehudu bya ejekube iya ntse l'eka o no nkinyi iya l'ime mkpuru ulo-eli ono, bu eka ka ejidata ejidata; je asu iya: "O duru ozi, shi Chileke l'eka mu eme ge mu zia ngu." Eze gbalihuepho l'oshi, o no anoo; ²¹ Ehudu gudeepho ekicha mifuta oguechi ono l'utapfu okpa ekutara iya ono; woru iya nmaa eze ono l'epho. ²² Ogu-echi ono bahugbua ya l'epho jeye l'ishi iya; eba rimia oguechi ono; k'opfu bu le Ehudu be haru iya amifuta. Akurepho kposihu iya. ²³ Tobudu iya bu; Ehudu bya abahu l'oma ulo ono; woru mgbo k'ulo-eli ono gu-chishikota; guburu iya ye; woru iya tu-chishia. ²⁴ O tugbuchaepho; ndu ejeru eze ono ozi bya eje ahuma le mgbo ulo-eli ono be a tu-chishikotaru atu-chishi; ephe su: "Oo-bukwaru unme be otuta l'ime mkpuru ulo-eli ono." ²⁵ Ephe nodu kwabe gbiriri jasu odu tsuru phe; ephe ghadashiaha; ophu o to ghaduru phe uzo. Ephe bya ewota ire-igodo tuhashia uzo ono. Ephe bya ahuma nnajjuphu phe ono g'o dabyiru l'oma-ulo ono; nwuhuwaa unwuhu.

²⁶ Ehudu bu teke ono, ephe no kwabe pho be o pyofuru gbalaa; shia uzo eka ono, agwa no ono; gbaru lashia mkpukpu Seyira. ²⁷ O gbarwuepho l'eka ono; o nodu l'ali ubvu ubvu Ifuremu woru opu gbua; ndu Izurelu wuru tsoru iya; a-gbe l'ubvu ono; yebedua vuta uzo. ²⁸ O su phe: "Unu tso mu! Chipfu yeakwaru unu ndu ohogu unu, bu ndu Mowabu l'eka." Oo ya bu; ephe wuru tsoru iya; je anochishikota enyimu Jiordanu l'eka dukota chara chara, bu eka eeshije gude okpa dafu mkpukpu Mowabu; ophu ephe ekwedu g'o nweru m'onye lanu a-dafu azu iya ophu. ²⁹ Ephe gbua ndu Mowabu ono iphe, rwuru ukporo unu nemadzu l'unu ise le teke ono; mbu ndu bukota mkparawa okpehu dukota; ophu o dudu m'onye lanu, nahuru nu. ³⁰ Ndu Izurelu lwuta ndu Mowabu le mboku ono; ephe nodu phe le mkpula. Tobudu iya bu; ali ono nodu le nchi-odoo ukporo apha eno.

Shamuga l'adzota ndu Izurelu

³¹ Ehudu bughechaepho ishi; Shamuga, bu nwa Anatu bya aburu ishi. O buru yebedua gude mgboro chigbushia ndu Filisitayinu unu nemadzu l'ukporo umadzu iri. Yebedua bukwapho onye dzoru ndu Izurelu.

4

Debora me Baraku adzota ndu Izurelu l'eka ndu Kenanu

¹ Tobudu iya bu; Ehudu nwuhuchaa; ndu Izurelu meahaa ejo-ememe l'enya Chipfu ozo. ² Chipfu woru phe ye Jiabinu, bu eze ndu Kenanu l'eka. Eka o no buru eze be bu le mkpukpu Hazo. Onye-ishi ndu ohogu iya buru Sizeru, onye bu le mkpukpu Haroshetu-Hagoyimu. ³ O gude kele o nweru ugbo-inya, e meru l'igwe; unu labo l'ukporo ise kpaan du Izurelu owechorochocho apha ukporo. Tobudu iya bu; ndu Izurelu raku nu Chipfu g'o gbaaru phe mkpu.

⁴ Debora, bu nwanji epfuchiru Chileke; mbu nyee Lapidotu bu onye-ikpe ndu Izurelu teke ono. ⁵ Eka o shi anoduje bu le mkpula mpfu Debora, no le mgbaka mkpukpu Rama ye le mkpukpu Betelu l'ali ubvu ubvu Ifuremu; ndu Izurelu awu ejepfu iya g'o kpeeru phe ikpe. ⁶ Oo ya bu; o bya ezia e je ekua Baraku nwa Abinowamu, shi le mkpukpu Kadeshi, no l'ali ndu Nafutali. O su iya: "Chipfu, bu Chileke ndu Izurelu be ziru ngu su g'i tugbua je achita unwoke ndu Nafutali; me unwoke ndu Zebulun ukporo unu nemadzu l'unu ise yeru onwongu; duru phe g'unu shia uzo ubvu Tabo. ⁷ Mu e-me Sizeru, bu onye-ishi ndu ojogu Jiabinu; g'o chiru ugbo-inya iya; ye le ndu ojogu iya; bya l'enyimu Kishonu; mu eworu Sizeru ye ngu l'eka."

⁸ Baraku su iya: "O -buru l'ii-tsoru mu je; be mu e-jekwa-a; teke i tii tsodu mu je be mu tee jekwa."

⁹ Debora su iya: "O dwepho ree; mu le ngu a-swiru-a je; ole ubvu, no l'iphe-a, iibya ejeje-a be taa bukwawanuru nkengu. Ishi iya bu l'oo nwanji be Chipfu e-me; l'o gude Sizeru." No iya; Debora gbalihu tsoru Baraku; ephe jeshia Kadeshi. ¹⁰ O buru le Kadeshi be Baraku rwukoberu ndu Zebulun waa ndu Nafutali ephe doru. Ndu o gude jee bu ukporo unu nemadzu l'unu ise. Debora tsokwaru phe pho.

¹¹ No iya; Heba, bu onye Kenu, bu iya bu oshilokpa Hobabu, bu nwune nyee Mosisu; bufu onwiya l'eka ndu Kenu no. O tugbua je eworu ulo-ekwa iya kpebe l'upfu achu, no le mkpukpu Zanimu, no le mgboru ali Kadeshi. ¹² Tobudu iya bu; epfuaru Sizeru le Baraku nwa Abinowamu be jeshiakwaru l'ubvu Tabo; ¹³ Sizeru chitakota ukporo unu

ugbo-inya ígwè iya labo l'ukporo ugbo-inya ígwè ise; me unwoke, ephe l'iya no l'ophu; shi le mkpukpu Haroshetu-Hagoyimu jeshia l'enyimu Kishonu.

¹⁴ Noo ya; Debora su Baraku: "Ngwa! Oo ntanu-a be Chipfu woru Sizera ye ngu l'eka." Su iya: "Chipfu vutahaakwaru uzo." Oo ya bu; Baraku chiru ukporo unu ojogu labo l'ukporo iri nyizetakota l'ubvu Tabo. ¹⁵ Chipfu gude ogu-echi Baraku meru eberebete tu Sizera; me ugbo-inya iya l'ophu; waa ndu ojogu iya g'ephe ha. Sizera pfufuta l'ugbo-inya iya chie okpa l'oso. ¹⁶ Baraku chipyabe ndu ojogu Sizera; me ugbo-inya phe jasu ephe rwua Haroshetu-Hagoyimu. O buru ogu-echi be e gude gbushikota ndu ojogu Sizera. Ophu o dudu m'onye lanu, phoduru nu.

Jiayelu egbu Sizera

¹⁷ No iya; Sizera gude okpa gbaru lashia l'ulo-ekwa Jiayelu, bu nyee Heba; onye Kenu. O buru iphe, kparu iya nu bu le Jiabinu, bu eze ndu Hazo be yele ndibe Heba, bu iya bu onye Kenu ono du le ree. ¹⁸ Jiayelu gbagbua je agba Sizera ndzuta; bya asu iya: "Nnajiuphu mu tokwa ehui! Gbabata! Ta atsushi ebvu!" O gbapfu nu iya l'ulo-ekwa ono; o bya eworu ekwa kpube iya. ¹⁹ O su iya: "Jiko kenaa mu mini ge mu ngua; kele egu mini agukwa mu." O kpuhaa iphe, ooyeje mini-era-eswi; gbata iya nu iya; o ngua. O bya ewokwaru ekwa ono kpuchia ya. ²⁰ O su nwanyi ono: "Pfuokwaru l'onu-abata ulo-ekwa ono; k'ophu bu; o -duru onye byaru bya ajia ngu su: 'O nweru onye no l'eka-a?' l'iji-sukwanu iya: 'Waaaa!' "

²¹ Obenu le Jiayelu, bu nyee Heba gbè wota nggu, eegudeje kpobe ulo-ekwa; bya ewota ongu; pyaa mpya jepfu iya; je egude ongu ono kpobe iya nggu ono l'ishi nchi. O foo ya bahu l'ali; kele mgbenya tu-rwewaru iya atu-rwe; teme ike bvushikwa iya pho. O buru iya anwuhu. ²² A bya l'amaru; Baraku nodu agbaghawaa l'eka oochikwanu Sizera; Jiayelu lufuta gbapfuta iya; bya asu iya: "Bya; ge mu goshi ngu nwoke ono, iicho ono." Tobudu iya bu; o bya etsoru nwanyi ono bahu; bya ahuma Sizera go dabyiru nwuhuwaa anwuhu; nggu kporu iya l'ishi-nchi.

²³ O buru le mboku ono be Chileke meru Jiabinu, eze ndu Kenu; o laa ndu Izurelu l'eka. ²⁴ Ike ndu Izurelu bya akapyabe ke Jiabinu, bu eze ndu Kenu okpobe akapyabe gbiriri jasu ephe lwu-kpee ya.

5

Ebvu, Debora yee Baraku guru

¹ Le mboku ono be Debora yee Baraku nwa Abinowamu guru ebvu-a su:

² "Ndu-ishi ndu Izurelu vutaru uzo ogo;
ndu Izurelu l'ophu gude obu phe tsoru phe;
unu jaa Chipfu ajaja!

³ Unu numa iphe-a; unube ndu eze!
Unu ngabe nchi; unube ndu-ishi!

Mu a-gu ebvu nu Chipfu; mu a-gu ebvu gu-ku iya;
mbu le mu e-gude ebvu jaa Chipfu, bu Chileke ndu Izurelu ajaja.

⁴ Gube Chipfu; teke i lufuru l'ali Siye;
mbu teke i zoru garamugaramu lufu l'ali ndu Edomu
be mgboko nmahuru jijijijii;
igwe rwua erwurwu; wa mini.

⁵ Ubvu be nmakotaru jijijijii l'iphu gube Chipfu;
mbu jeyekpo l'ubvu Sayinayi be nmacharu jijijijii
l'iphu gube Chipfu, bu Chileke ke ndu Izurelu.

⁶ Le teke ke Shamuwa nwa Anatu; waa Jiayelu
be a gwoberu eshi eze gbororo;
ndu ije pyoaha ntubo.

⁷ Iphe, bu mkpukpu, no le Izurelu dabyikotaru iphoro;
gbiriri jasuru Debora futa;
bya aburu ne ndu Izurelu.

⁸ G'ephe hataru agwa ophu; be ogo wataru ada l'ali Izurelu gbaa mgburugburu;
ophu o dudu me iphe, eegudeje egbobuta onwonye; ozoo arwa, a humaru l'echilabo
ukporo unu nemadzu ise, no l'ali Izurelu.

⁹ Ndu-ishi ndu Izurelu du mu l'obu;
mbu ndu tutu obu phe onyo wofuta onwophe onoya.
Unu jaa Chipfu ajaja!

- 10 Unubę ndu ono agba l'eli nkafụ-igara ocha; mbụ unubę ndu ono, nọ l'eli ukpo, a wukoberu l'eli nkafụ-igara; mę unubę ndu eje l'okpa;
 11 unu geedukwa olu-ebvu ndu ono, agụ ebvu l'ęka eekutaję mini ono.
 Oo l'ęka ono bę ephe a-nodu gụa ebvu k'iphe, pfulu oto, Chipfu mekotaru; mbụ iphe, pfulu oto, o mekotaru ndibe iya lę İzurelu.
 Tọbudu iya bụ; ndibe Chipfu wufu jeshia l'onu-abata mkpukpu.
 12 'Gbalihukpödapho! Debora gbalihu!
 Gbalihu! Gbalihu! Chiswee ebvu!
 Baraku; gbalihu!
 Gube nwa Abinowamu; duta ndu i kpuru lę ndzụ.'
- 13 Tọbudu iya bụ; unwoke ophu phoduru nụ wụ-pfushia ndu-ishi. Ndibe Chipfu wuru byapfuta mu g'anyi tsoo ndu okpehu dụ ogu.
 14 Ndu Ifuremu, bụ ndu ophu gbaru ogbarabvu l'ubvú ubvú Amaleku wufuta tsoru gube Benjiaminu; gụ lę ndibe ngu.
 Ndu-ishi-ojogu, shi l'alį ndu Makiya wufutakwapho; ndu shi l'alį Zebulunuru buru ndu gude mgboro onye-ishi-ojogu.
 15 Ndu-ishi ndu Isaka; ephe lę Debora tuko swiru.
 Nokwapho gę ndu Isaka l'onwophę wukwarupho tsoru Baraku; gbazeta lę nsuda ono. Ophu obu anodu ndu Rubenu l'ęka lanu.
 16 ?Bụ gunu bę unu doru l'odu aturu eme?
 ?Bụ g'unu numa okwe onye eche aturu akpo gude ekukobe aturu iya to?
 Ndu Rubenu bę agba egomunggo shii.
 17 Ndu Giladu bę kwaru l'azu enyimu Jiđdanu.
 ?Bụ gunu bę ndu Danu gugaru kwaa l'ugbo-mini?
 Ndu Asha kwaa l'aguga enyimu;
 mbụ l'odu ugbo-mini.
- 18 Ndu Zebulunuru mja enya lę ndzụ kweta onwu.
 Nokwapho gę ndu Nafutali mikwarupho enya lę ndzụ bụ ono;
 mbụ l'egu ogu ono.
 19 Ndu eze byaru; ephe lwua ogu ono.
 Ndu eze ndu Kenanu bę lwuru ogu lę mkpukpu Tanaku;
 lę mgboru mini mkpukpu Megido;
 ophu ephe alwutaduru mę mkpola-ochaa.
- 20 Kpokpode bę gbęchaa l'akpaminigwe alwu ogu;
 mbụ l'ephe shichaa l'ęka ephe eshije; etso Sizera ogu.
 21 Enyimu Kishonu tuko phę kpota;
 mbụ enyimu shi l'ichee ono, bụ iya bụ enyimu Kishonu.
 Gube obu mu; gude ike zoru je l'iphu!
- 22 No iya; igiji okpa inya nodu ada g'egbigwe.
 Mbụ inya, okpehu dụ nodu agbagbaa kę kwaakwa.
 23 Ojozi-imigwe, shi l'ęka Chipfu suru: 'Unu tua mkpukpu Merozu onu;
 mbụ; unu tua phę ejo onu;
 kęle ephe ta abyaduru eyetaru Chipfu ęka l'ogu;
 mbụ yetaru Chipfu ęka lwua ndu ike dụ l'ogu.'
- 24 Gę Jiayelu; mbụ nyee Heba, bụ onye Kenu bukwaru onye aa-kachaa agoru onu-oma nų l'iphe, bụ unwanyi;
 g'ọ buru iya bę aa-kachaa agoru onu-oma nų l'iphe, bụ unwanyi, bu l'ulo-ękwá.
- 25 O raru ora mini; o nų iya mini-era-eswi.
 Mbụ l'oo l'iphe, gbaru ndu eze bę o yeru iya mini era-eswi.
 26 O dzu-liru nggu ulo-ękwá;
 bya egude ekutara palia ongu ndu-ozu;
 kpobe iya Sizera l'ishi-nchi;
 tsupyabę iya ishi l'alį; kpo-fua uzo.
- 27 O buru lę mgboru okpa iya bę o phozeru; dabyiru.
 Mbụ l'oo lę mgboru okpa iya bę o phozeru dabyiru nwuhu.
 O buru l'ęka o phozeru ono bę o daru; nwuhu.
 28 Lę windo bę ne Sizera gbę pyofu enya.
 O nodu l'onu-uzo ulo-eli ara ękwa su:
 'Bụ gunu kparu iphe, ugbo-inya anọ odu alwalwa?
 ?Bụ gunu meru iphe, a ta nuda ukporo okpa ugbo-inya iya?'

²⁹ Ụnwumgboko ibe eze ndu ọp̄hu kachaa amaru iphe n̄odu azụ eyeru iya l'iphe, ọopfu; ẹme yẹbedua n̄odu azukwa iya ph̄o ekwe l'onwiya.

³⁰ Ẹp̄he n̄odu asuj̄e iya: "T̄obudu iphe, ep̄he a-kwata l'okwata b̄e ep̄he ach̄o; bya ekekwa iya ph̄o ekeke?"

Nwoke n̄onu e-keta nwamgboko lan̄u; ọzoo ẹbo.

Sizera eketachaa uwe, ama nt̄umatu;

mb̄u l'oo-ketachaa uwe, ama nt̄umatu, akwaru k'erēngete;

waa ẹkwa, d̄u ẹguru, mu a-tu-phuje l'olu;

mb̄u ?o b̄ukotar̄u iphe, a kwatar̄u l'okwata?"

³¹ Ḡe ndu ọhogu ḡube Chipfu lak̄ota l'iyi ẹgube ono.

Ọle ḡe ndu yeru ngu obu gbukwa k̄e n̄wijn̄wii g'ẹnyanwu, agbakota agbakota."

T̄obudu iya b̄u; al̄i ono nweru n̄ch̄i-odoo n̄o ụkporo apha labo.

6

Ndu Midiyanu akpa ndu Ịzuru ẹhu

¹ Ndu Ịzuru mekwa ẹjo-ememe l'ip̄hu Chipfu ọzo. Chipfu woru ph̄e yee ndu Midiyanu l'ẹka; ep̄he n̄o ph̄e l'ẹka apha ẹsaa. ² Ndu Midiyanu kpaa ph̄e ẹhu k'op̄hu ep̄he lar̄u l'ub̄v̄u je emeshia ụlo waa mk̄p̄u l̄e mgbaka mgbaka mk̄puma; m̄e l'ogba; m̄e l'ẹka a kp̄ushigbaaru ike je ebugbaaru. ³ No iya; ọ n̄odu abuj̄eru teke ndu Ịzuru koru op̄fu; ndu Midiyanu; m̄e ndu Amal̄eku; m̄ewaro ndu buchaa l'uzo ẹnyanwu-awawa awuru bya etsoo ph̄e ọgu naa ph̄e iya. ⁴ Ẹp̄he n̄odu ẹjeje anmaa anmanma ọgu l'al̄i ono; t̄uko iphe, ep̄he meberu l'al̄i mebyishik̄ota; mb̄u mebyishik̄ota iya nno je akpaa l̄e mk̄p̄ukpu Gaza. Ọp̄hu ọ d̄udu m̄e iphe, dz̄u nd̄u, ep̄he ahaj̄e l̄e Ịzuru; je akpachaa l'aturu; waa eswi; m̄e nkap̄fu-igara. ⁵ Ẹp̄he achij̄eru ẹku ph̄e; waa ụlo-ẹkwa ph̄e zeru gbiigbiigi g'igube; mb̄u k'op̄hu a ta maj̄eduru g'e-shi aḡta ph̄e l'ogu ep̄he l'inya-kamelu ph̄e; ep̄he abya aph̄unwua al̄i ono gbaa ya ophorokpo. ⁶ Ndu Midiyanu ono mee ndu Ịzuru; ep̄he kwata daa ụkpa ọkpobe adada. No iya; ep̄he bya araku Chipfu g'ọ gbaaru ph̄e mk̄pu.

⁷ Ọo ya b̄u; ndu Ịzuru l̄e raku ep̄ho Chipfu l̄e k'iphe ndu Midiyanu eme ph̄e ono; ⁸ o zitaru ph̄e onye mp̄fuchiru Chileke, b̄u onye pfuru ndu Ịzuru s̄u: "Waa iphe, Chipfu, b̄u Chileke ndu Ịzuru ep̄fu baa: Ọo mu b̄u onye ono, dufutaru unu l'al̄i Ịjiputu; mb̄u l'al̄i ono, unu shi b̄uru ohu ono. ⁹ Mu nafutaru unu l'ẹka ndu Ịjiputu m̄e l'ẹka ndu shi akpa unu ẹhu; mu ch̄ishikotar̄u unu ndu ono l'al̄i ph̄e; woru iya n̄u unu. ¹⁰ Mu pfuaru unu s̄u l'oo mb̄edua, b̄u Chipfu, b̄u Chileke unu. G'unu ta abakwaru agwa ndu Amoru ẹja l'al̄i ono, unu bu ono. Ọle unu te eyeduru mu ọnu."

¹¹ Noo ya; ojozi-imigwe, shi l'ẹka Chipfu bya bya an̄odu l'up̄fu ach̄i, n̄o l̄e mk̄p̄ukpu Ọfura. Onye nwe ach̄i ono b̄u Jiowashi, b̄u onye shi l'ip̄fu ndu Abiyeza. Nwatibe iya, b̄u Gidiyonu n̄odu l'ẹka aazoshije m̄e l'akpuru yayinu; echishi witi g'o wohaa ya ḡe ndu Midiyanu ta ahuma iya. ¹² Ojozi-imigwe, shi l'ẹka Chipfu ono bya achaa Gidiyonu l'ip̄hu bya as̄u iya: "Chipfu n̄okwa swiru ngu; ḡube ojogu, ike d̄u."

¹³ Gidiyonu s̄u iya: "Oowaa; nnajiup̄hu mu; ọ -b̄uru l̄e Chipfu n̄o swiru anyi; ?b̄u gunu meru g'ọ gude iphe-a n̄odu anw̄ukotar̄u anyi? ?D̄enuhun̄u iphe-ọhumalenya iya ono, nna anyi ph̄e koru anyi ono; mb̄u l'ep̄he s̄uru: 'L'oo Chipfu dufutaru anyi l'al̄i Ịjiputu.' Ọle nta-a b̄e Chipfu ọbu gb̄e gw̄obewaa anyi; woru anyi ye l'ẹka ndu Midiyanu."

¹⁴ No iya; Chipfu bya adak̄obe s̄u iya: "Gude ike, i nweru je anafuta ndu Ịzuru l'ẹka ndu Midiyanu. Ọ kp̄okwaa mb̄edua ḡedegede b̄e ezi ngu s̄u ngu g'i je."

¹⁵ Gidiyonu s̄u iya: "Oowaa; nnajiup̄hu mu; ?mu e-me ime-agma dz̄oo ndu Ịzuru? H̄umanu l'ọ kwa unup̄hu k'anyi b̄e ẹnya kachakp̄oo alwalwa l'ip̄fu Manase; ẹme ọ b̄uru mu b̄e kachaa alwa al̄i l'onulo ibe nna mu."

¹⁶ Chipfu s̄u iya: "Mu e-swiru ngu-a; mb̄u l'ji-t̄uko ndu Midiyanu lw̄u-kpek̄ota g'ep̄he b̄u onye lan̄u."

¹⁷ Gidiyonu yeeru iya ọnu s̄u: "Ọ -b̄uru l̄e mu d̄uwaa ngu l'obu; goshinu mu iphe, e-me ḡe mu maru l'ọ b̄u-a gubedua b̄e ep̄fu eyeru mu n̄u. ¹⁸ J̄iko ta at̄ugbukwa l'ẹka-a jas̄u ḡe mu byapfuta ngu; ḡe mu je ewota iphe, mu a-n̄u ngu bya edoberu ngu l'at̄atip̄hu."

T̄obudu iya b̄u; Chipfu s̄u iya: "Mu a-n̄odu-a jeye ịlwa azu."

¹⁹ T̄obudu iya b̄u; Gidiyonu bya abah̄u l'ulo je eworu mk̄pi ḡbua shia; bya ewota utu iphe, egudeje eme buredi, jiru nk̄w̄eka ḡheta buredi, e te yeduru iphe, ekoje buredi. Ọ bya aḡushia an̄u ono ye l̄e nkata; wuru ụrwukurwuku iya ye l'itoshi. Ọ gweta iya wojeru iya l'up̄fu ach̄i ono. ²⁰ Ojozi-imigwe, shi l'ẹka Chileke ono bya as̄u iya: "Gweta an̄u ono; m̄e buredi ono dobe l'eli mk̄puma-a; ịiwufutakwapho ụrwukurwuku iya ono."

Gidiyönu bya emeköta iya nno. ²¹ Töbudu iya bü; ojozi-imigwe, shi l'ëka Chipfu ono bya eworu önonu mgboro, ö gude l'ëka denyi l'anü yele buredi ono. Öku shi le mkpuma ono gbanwuhu; kepyashiköta anü; me buredi ono. Ojozi-imigwe, shi l'ëka Chipfu ono phuhu.

²² Gidiyönu maerupho l'öo Ojozi-imigwe, shi l'ëka Chipfu; ö rashia: "Nnajiuphu, bü Chileke mu-e! Alashikwa mu-o! Kele ö kwa Ojozi-imigwe, shi l'ëka Chipfu be mu gude enya mu huma ono-o!"

²³ Chipfu sü iya: "G'ëhu dukwa ngu guu! Ta atsushi ebvu. I ti nwuhuduro." ²⁴ Töbudu iya bü; Gidiyönu kpuaru Chipfu öru-ngweja l'ëka ono; gube iya: "Chipfu bü ëhu-guu." Öru-ngweja ono be nöepö le mkpukpu Öfura, nö al'i ndu Abiyeza byasü ntanü-a.

²⁵ L'enyashi mböku onokwaphö be Chipfu süru iya: "Kpüta oke-eswi k'ëbo l'eswi nna ngu; mbü öphu gbawaru apha esaa. Je enwukpöshia enya ëka nna ngu agwaje Balü; gbutsushia itso Ashera, nö iya l'aguga. ²⁶ I -mechaa g'i kpuaru Chipfu, bü Chileke ngu öru-ngweja, dukpoo rengurengu l'ëka-a, ha l'eli-a. Ii gbë teke ono kpüta oke-eswi k'ëbo ono; chita itso Ashera ono, i gbutsushiru ono gude nkü iya gwee ngweja-akpö-öku." ²⁷ Töbudu iya bü; Gidiyönu bya achita ndu-özi iya unwoke iri; bya emee ge Chipfu pfuru iya ono. Ö buru l'enyashi be ö mekotaru iphemiphe ono. Öphu ö meduru iya l'eswe; kele öotsu ndibe phe waa unwoke mkpukpu ono ebvu.

²⁸ Ndu mkpukpu ono lufutashia l'önmewa ütsu; bya ahüma l'a gbë mebyishikötawa nü ëka ephe agwaje Balü; gbutsushiwa itso Ashera, nö l'aguga iya; bya eworu oke-eswi k'ëbo ono kpöo öku l'eli öru-ngweja ono, a gbë kpüwaanu l'ëka ono. ²⁹ Ndu mkpukpu ono bya ajahaa: "Bü onye meru iphe öwa?" Ephe kpnyaa ishi; jikashinyaa; a sü phe l'ö kwa Gidiyönu nwa Jiowashi be meru iya nü. ³⁰ No iya; ndu mkpukpu ono bya epfuaru Jiowashi sü iya: "Je edufuta nwa ngu. Öo-nwuhu; kele ö tsukpöshiru enya ëka aagwaje Balü; bya egbutsushia itso Ashera, nö l'aguga iya."

³¹ Iphe, Jiowashi pfuru ndu ono, nö-pheru iya mgburugburu ehuka ehuka ono be bü: "Öunu agbaru Balü ödzori? Töo g'unu dzöo ya be unu eme? Onye agbataru Balü be ee-gbukwa l'ütsu. Ö -buru-a le Balü be bü ökpöbe agwa be teke nemadzü mebyishiru öru-ngweja iya be öo-dü nü ike gbaarü onwiya ödzori." ³² Ö buru le mböku ono be a guberu Gidiyönu "Jieru-Balü;" bü iya bü: "Ge Balü gbaa mkpu onwiya"; kele Gidiyönu be tsukpöshiru enya ëka aagwaje Balü.

³³ Töbudu iya bü; ndu Midiyanu l'öphu; me ndu Amalekü; waa ndu bugbaa l'üzö enyanwu-awawa bya atuko ndu öjögü phe dzuköbe; bya awufu azü enyimu Jiödanu azü iya öphuu; je anmaa le nsüda Jiezerëlu. ³⁴ Öo ya bü; Unme Chipfu bya eji Gidiyönu ehü; ö woru opu gbua gude kuköta unwu Abiyeza g'ephe soru iya. ³⁵ Ö byakwaphö eye ndu-özi ephe ziköta özi l'al'i ndu Manasë l'öphu g'ephe kwaa ngwögu; bya ekukökwapho ndu Asha; me ndu Zebulönu; waa ndu Nafütali; ephe wuru byapfuta phe.

³⁶ Gidiyönu bya asü Chileke: "Ö -buru l'ii-shi l'ëka mu dzöo ndu Izürelu egube ono, i kweru mu ukwe iya; ³⁷ lenu; mu a-kübe eji aturu l'ëka eechishije witi-a. Ö -buru l'öo l'ëji aturu-a be iji dashiru kpöloko; öphu ö tö dashiduru l'öma al'i l'öphu; mu amaru l'ii-shi-a l'ëka mu dzöo ndu Izürelu egube ono, i pfuru iya ono." ³⁸ No iya; ö meeppo egube ono, Gidiyönu pfuru ono. Ö bya agbalihu le nchitaböhu iya je apyia eji aturu ono mini; pyita iya mini, jiru gbamugbamü, eku mini. ³⁹ Töbudu iya bü; Gidiyönu sü Chileke: "Jiko g'ëhu-eghu ngu te ejekwa aburu öku dafuta mu; ge mu rwöfuna ngu iphe lanü. Ge mu gudeeshi eji aturu ono hutafua ama ugbo lanü. K'ögüya-a; mee g'ëji aturu ono kpökököta nkü; l'i mee g'iji dashiköta l'öma al'i l'ëka ono." ⁴⁰ L'enyashi mböku ono be Chileke meeru iya phö egube ono. Eji aturu ono kpöloko be iji ta adashiduru; ö dashiköta l'öma al'i l'öphu.

7

Gidiyönu alwü ndu Midiyanu

¹ Ö -rwua l'önmewa ütsu; Jieru-Balü, bü iya bü Gidiyönu yee ndu öjögü iya l'öphu wü-lihu je anmaa anmanma ögu le mgboru öbvü-mini Harödu. Ndu Midiyanu döru le nsüda, nö l'üzö isheli ibiyya öphu ephebedua nö; le mgboru öbvü More.

² Chipfu bya asü Gidiyönu: "Ndu öjögü ngu be hanükawuru mu igwerigwe ge mu e-woru ndu Midiyanu ye phe l'ëka. Iphe, ii-me nta-a ge ndu Izürelu ta anödushi epfuru mu l'öo ike phe be ephe gude dzöo onwophe ³ bü g'i je araaru iya ephe arara nta-a sü phe: 'Teke ö dukwaru onye ehü anmaa anmanma le ndzü-agügu; g'onye öbu shikwa l'öbvü Giladu-a lashia.' " No iya; ökpöro ünü nemadzü ugbo labö l'unü iri l'ise zehu lashia; ö büwaru ökpöro ünü nemadzü l'unü ise be phöduru nü.

⁴ Obenu lẹ Chipfu pfuleru-a Gidiyōnu sù: “Ndu ono bẹ panúkakarwarupho igwerigwe. Chita phẹ je lẹ mini gẹ mu huchaaru ngu ephe ama l'ẹka ono. Onye mu sùru l'oo-tsoru ngu je; bẹ e-je nù. Onye ophu mu sùkwanuru l'o too tsoduru ngu eje bẹ te ejekwa.”
⁵ Oo ya bụ; Gidiyōnu duta ndu ono jeshia lẹ mini. Chipfu sù iya: “Dobe ndu ophu gude ire angù mini gẹ nkuta anguje-a iche; l'i dobekwapho ndu ophu gbushiru ikpere angù iya iche.”
⁶ O buri umadzu ukporo iri l'ise bẹ gude ẹka kwota mini ono ye l'onu. Ndu ophu l'ophu bẹ tukoru gbushikota ikpere g'ephe nguta iya.
⁷ No iya; Chipfu sù Gidiyōnu: “Oo umadzu ukporo iri l'ise ono, gude ẹka kwota mini ye l'onu ono bẹ mu e-gude dzoo unu; mbụ woru ndu Midiyanu ye unu l'ẹka. Gẹ ndu ophu tukò lashichaa ibe phẹ.”
⁸ Oo ya bụ; ndu k'ophuu vulia nri; bya achita opu-ogu ndu k'ophuu. Gidiyōnu sù phẹ g'ephe lashichaa unuphu. O buri umadzu ukporo iri l'ise pho bẹ o haru. Ẹka ndu Midiyanu doru buru l'uzo alị lẹ nsuda ẹka ono, Gidiyōnu phẹ doru ono.

⁹ O -rwua l'enyashi mboku ono; Chipfu sù Gidiyōnu: “Gbalihu; je adatso ndu Midiyanu ogu; kele mu woshari phẹ ye ngu l'ẹka.”
¹⁰ O -buru l'itsu ebvu eje phẹ etso odu; gẹ gu lẹ Pura, bụ onye-ozì ngu swiru je l'odu-ogu phẹ ono.
¹¹ Ii-numawaro iphe, ephe epfu. I -numachaa ya bẹ oo-me-a g'obu shihu ngu ike g'i je ogu l'odu ono.”
 Tobudu iya bụ; ye lẹ Pura, bụ iya bụ onye-ozì iya ono swiru jerwua azu ẹka ndu ojogu ono doru.
¹² Ndu Midiyanu ono; mẹ ndu Amaleku; mẹ ndu shikota l'uzo enyanwu-awawa tukò nmaa erupfu g'igube lẹ nsuda ono. Inya-kamelu phẹ buru aguta aguta; mbụ byierupho g'ẹja, nọ l'aguga eze-enyimu.

¹³ Gidiyōnu jerwua; bya ahuma gẹ nwoke lanu ezeru onya iya nrwo, o rworu asuje iya: “Mu rworu nrwo g'ishi buredi, du mgburugburu, e meru lẹ balị ewe kperekpere ewebata l'ẹka ndu Midiyanu nmaru anmanma ogu. Ishi buredi balị ono weru bya asua l'ulo-ekwa; suta iya tta; o daa gwoo; kpoo mkpomishaku.”

¹⁴ Oo ya bụ; onya iya ono sù iya: “Iphe-a ta adukwa iphe ozo, o bụ; abudu ogu-echi Gidiyōnu nwa Jiowashi, bụ onye Izurelu; kele Chileke woakwaru ndu Midiyanu waa ndu ojogu phẹ l'ophu ye iya l'ẹka.”

¹⁵ Tobudu iya bụ; Gidiyōnu numa nrwo ono, e zeru ono; waa iphe, o bụ; o bya abaarù Chileke ẹja. O buru iya ala azu l'odu-ogu ndu Izurelu; je asu phẹ: “Unu wu-lihu-o! Chipfu woakwaru ndu ojogu Midiyanu ye unu l'ẹka.”
¹⁶ O bya eworu umadzu ukporo iri l'ise ono kee uzi eto; bya eworu opu-ogu nuchaa phẹ; wakwapho ite nshii, duchaa iphoro, owa nochaa l'ime.
¹⁷ O sù phẹ: “Unu lee mu enya! Unu meje gẹ mu meru. Teke mu ruerupho l'onu ẹka ono, ephe doru ono; unu tsokwaru mu mejekpoephe gẹ mu meru.”
¹⁸ Teke mu lẹ ndu ophu mu l'ephe swi gburu opu-ogu; g'unubedua nodukwapho l'ẹka unu nọ gbaa odu phẹ ono mgburugburu gbua nkunu; chia mkpu sù: ‘A kwa ogu-echi ke Chipfu waa Gidiyōnu-o!’ ”

¹⁹ Tobudu iya bụ; Gidiyōnu ye lẹ umadzu ukporo ise ono, ephe l'iya tukò swiru ono jerwua l'onu ẹka ono, ndu Midiyanu ono doru ono lẹ teke a watawaru eche nche k'echi abali. O buerupho teke ono bẹ ndu ophu nọ lẹ nche lufuru; ndu ozo bahuwaa lẹ nche. Gidiyōnu phẹ woru opu-ogu phẹ ono gbua; bya eworu ite nshii ono, ephe gudechaa l'ẹka pho tukposhia.
²⁰ G'ephe hakota uzi eto ono woru opu-ogu nkephe gbua; bya atukposhichaa ite ono. Ephe pagbaarù owa pho l'ekicha; gudegbaa opu-ogu, ephe e-gbu l'ekutara; bya echishia sù: “A kwa ogu-echi ke Chipfu waa Gidiyōnu-o!”
²¹ Onyenonu pfugbaarù l'ekiya nkiya; ephe gbaphee ẹka ndu Midiyanu doru ono mgburugburu. Ndu Midiyanu ono l'ophu ye okpa l'oso; echi mkpu agba agbala.
²² Oo ya bụ; ephe gbuepho opu-ogu ukporo iri l'ise ono; Chipfu mee onyemoneye, nọ l'odu ndu Midiyanu ono wata egbu nwibe iya ogu-echi. Ndu ojogu ono gburu lashia mkpukpu Betu-Shita; l'uzo mkpukpu Zerera; mbụ gbaa gbarwua oke mkpukpu Abelu-Mehola, nọ-kube mkpukpu Tabatu.

²³ Ndu Izurelu, shi l'okpa-ipfu Nafutali; mẹ ipfu Asha; waa ipfu Manase bẹ e kukotaru; ephe chipyabe ndu Midiyanu.
²⁴ Gidiyōnu ye ndu-ozì; ephe je ezidzuru iphe, bụ ndu bukota l'alì ubvù ubvù ndu Ifuremu g'ephe wufuta je agbabua ndu Midiyanu iphu l'enyimu Jiordanu; je akpakpo lẹ mkpukpu Betu-Bara. Tobudu iya bụ: e kukoo ndu Ifuremu l'ophu; ephe wufuta je anọ-chia enyimu Jiordanu; je akpaa lẹ Betu-Bara.
²⁵ Oo ya bụ; ephe gude ndu-ishi ndu Midiyanu umadzu ebo. Epha ndu-ishi labo ono bụ Orebu waa Zeyebu. Orebu b'ephe gburu lẹ mkpuma Orebu; gbua Zeyebu l'ẹka aakuje mee lẹ mkpuma Zeyebu. Ephe nodu achikpoephe ndu Midiyanu ono; bya apata ishi Orebu waa Zeyebu palataru Gidiyōnu l'ẹka o nọ l'azu enyimu Jiordanu.

8

Gidiyōnu alwu ndu Midiyanu ophu phoduru nu

¹ Tòbudu iya bụ; ndu Ifuremu sụ Gidiyọnu: “?Denu g'o gude i mee ya anyi egube-a? Mbụ; ?denukpoo g'o gude ophu i ti kuduru anyi teke i jeru etso ndu Midiyanu ogu?” Epe gbachae ya pho opfu agbagba ehuka ehuka.

² Gidiyọnu sụ phe: “?Denu iphe, mu gbẹ mee, ka ophu unu meru shii? ?O dụ g'akpa mkpakwa akpuru vayinu ke ndu Ifuremu ta akadu ree; eme l'akpuru vayinu ke Abiyeza l'ophu? ³ Chileke be woru Orebu waa Zeyebu, bụ ndu-ishi ndu Midiyanu ye unu l'eka. ? Denu iphe, mu gbẹ mekpọ, ka ophu unu meru shii?” O pfuchaepho iphe ono; obu jizeta phe.

⁴ Gidiyọnu yee umadzu ukporo iri l'ise pho bya erwua enyimu Jiordanu; bya aghabua ya aghabu. Teke ono be ike bvushichakpowaru phe ree; ole epe achiepho ndu ohogu phe ono kpabe kpabe. ⁵ Epe rwua mkpukpu Sukotu; o sụ ndu mkpukpu ono: “Jiko unu nunu ndu ojogu mu nri le mbà atukwa phe atutu. O kwa Zeba waa Zalumuna, bụ ndu eze ndu Midiyanu be anyi achị oso.”

⁶ No iya; ndu-ishi Sukotu ono sụ iya: “?Unu gudeakwanaru Zeba yee Zalumuna obu meru g'o gude anyi je anụ ndu ojogu ngu nri?”

⁷ Tòbudu iya bụ; Gidiyọnu sụ phe: “O dua ree; teke Chipfu woerupho Zeba yee Zalumuna ye mu l'eka be bụ ogara-mbo, shi l'echiegu; waa obyambvu be mu e-gude lakashia anụ unu alakashi.” ⁸ O bya agbe l'eka ono jeshia mkpukpu Peniyelu; bya eje arwokwa phe pho nno; epe pfukwapho ge ndu Sukotu pfuru pho. ⁹ Oo ya bụ; o sụ ndu Peniyelu: “Mu -lwu-kpee l'ogu ono lwajepho alwalwa; be mu e-tsukposhi ulo-eli unu-a.”

¹⁰ Zeba waa Zalumuna be no le mkpukpu Kako epe le ndu ojogu phe, dū ukporo unu nemadzu l'unu iri l'esaa l'ukporo nemadzu iri, bukota ndu ojogu, e gbuphodoru le ndu ojogu, shi l'uzo enyanwu-awawa. Ndu ojogu ono be e gbuwaru ukporo unu nemadzu ugbo iri l'ise, bukota ndu pagbaa ogu-echi. ¹¹ Gidiyọnu bya eje eshia uzo ndu ije eshije; l'uzo enyanwu-awawa mkpukpu Noba waa mkpukpu Jiogbeha; je etsoo ndu ojogu ono ogo le teke epe tuzohuru ehu. ¹² Eze ndu Midiyanu ono ephenebo, bụ iya bụ Zeba yee Zalumuna ye okpa l'oso; a chia phe je egude; bya edukaa ndu ojogu phe.

¹³ Gidiyọnu, bụ nwa Jiowashi lwajepho ogo ono o shia uzo ubvu Heresu. ¹⁴ Oo ya bụ; o gude nwokoro lanu, shi le mkpukpu Sukotu bya ajiahaa ya aji. Nwokoro ono deshiaru iya epha ndu-ishi waa ndu bụ ogerenya mkpukpu Sukotu; deta umadzu ukporo eto l'iri l'esaa. ¹⁵ Tòbudu iya bụ; Gidiyọnu bya ejepfu ndu mkpukpu Sukotu ono je asu phe: “Wakwa Zeba yee Zalumuna ba; mbu ndu ono, unu shi epfuru mu kwaphukwaphu su: “?Mu gudeakwanaru Zeba waa Zalumuna; meru g'o gude unu je anụ ndu ojogu mu, ike bvushiru nri g'ephe ria-a?” ¹⁶ No iya; o bya akpukoo ndu bụ ogerenya mkpukpu Sukotu; gude ogara-mbo, shi l'echiegu; waa obyambvu gude nua phe aphu. ¹⁷ O bya etsukposhia ulo-eli ndu mkpukpu Peniyelu; bya egbushikwaapho ndu mkpukpu ono.

¹⁸ Tòbudu iya bụ; Gidiyọnu bya ajia Zeba waa Zalumuna sụ phe: “?Bụ egube ndu gunu be unu gbushiru l'ubvu Tabo?”

Epe sụ iya: “?O kwa unwoke, dukotaepho g'unubedua; mbu l'onye ophu nonu duchaepho ge nwa onye eze.”

¹⁹ Gidiyọnu sụ phe: “Ndu ono be bukotakwa unwune mu; mbu l'ephe bukota unwoke, ne mu nwushiru. Eshinu Chipfu no ndzu g'o no iya-a; be mu tege egbukwa unu ome unu doberu phe ndzu.” ²⁰ Oo ya bụ; o sụ okpara iya, bụ Jieta g'o gbushia phe. Ophu o dudu ike milia ogu-echi iya gbu; kele o bunukaru nwatanshi; ndzu nodu agu iya.

²¹ Tòbudu iya bụ; Zeba waa Zalumuna sụ iya: “Gbalihu; bya egbua anyi l'onwongu. Oo ge nwoke ha bụ g'ike iya ahaje.” Oo ya bụ; Gidiyọnu zilihu; woru phe gbushia; bya anyafuchaa inya-kamelu phe iphe, e gude mee phe ona, bụ iphe, e shi nyabechaa phe l'olu.

²² E mechaa; ndu Izurelu sụ Gidiyọnu: “Buru Onye-ishi anyi; gu le nwa ngu; me nwanwa ngu; eshinu o bu ngu dzotarun anyi l'eka ndu Midiyanu.”

²³ Gidiyọnu sụ phe: “Mu taa bukwaru onye-ishi unu; ophu nwa mu abukwaru onye-ishi unu. O kwa Chipfu a-buru Onye-ishi unu.” ²⁴ O sụ phe: “Iphe lanu, mu arwo unu bụ g'onyononu nuchaa mu iphe-nchi, yi l'iphe, o kwataru l'okwata.” Ndu Midiyanu eyeje iphe-nchi; noo kele epe bu ndu ke Ishimelu.

²⁵ Epe yee onu su: “Anyi e-gudekpoo ehu-utso nu ngu iya.” Epe bya eworu ekwa phushi l'ali; onyenonu wotachaa iphe-nchi, yi l'iphe, o kwataru l'okwata chie l'ekwa ono. ²⁶ Iphe-nchi mkpola-ododo ono, o suru g'ephe nu iya ono be erwa iya ha g'unu ekpa mkpola-ododo eno l'ukporo ekpa mkpola-ododo ise; a -gufukwa iphe, e gude eme ome mma; me iyagba-olu; me uwe uswe, ndu eze ndu Midiyanu eyeje; waa gwogirigwo,

ndu eze ono nyabęchaaru inya-kamelu pęe l'olu. ²⁷ Gidiyօnu gude iphe-nchi mkpօla-ododo ono kpօta uwe-ukuvu; dobe iya օnu lę mkpօkpu iya ono, bų օfura. Ndu օzurelu bya agwaahaa ya; gude pharwushiahaa onwopęe. օ bya aburօ օnyա; nmata Gidiyօnu yee ndibe iya.

²⁸ օo ya bų; ndu օzurelu bya akapyabę ndu Midiyanu; օphu ndu Midiyanu egbelibaęduru ishi օzobaa. Lę teke Gidiyօnu nօ ndzų bę alօ ono bukօtaru lę nchi-odoo օkporo apha labօ.

Anwųhu Gidiyօnu

²⁹ Jieru-Balu, nwa Jiowashi bya alaa ibe iya je eburu. ³⁰ օ nwųtaru unwoke օkporo ęto l'iri; kele օ luru unwanyi igwerigwe. ³¹ օ nwekwarupho nwanyi, օ tօ ludu օkpobe alulu, bu lę mkpօkpu Shekemu. Yebedua nwųtaru iya nwa nwoke lanu. Iphe, օ guru nwata ono bu Abimeleku. ³² Gidiyօnu, nwa Jiowashi nwųhu teke օ kahwuru օkpobe akahų. E lia ya l'ilu nna iya, bu Jiowashi lę օfura, bų iya bu mkpօkpu ndu Abiyeza.

³³ Anwųhu, Gidiyօnu anwųhu; ndu օzurelu dakօbe wata apharwushi onwopęe; mbų wata abaru Balu, nօgbaa l'alօ ono ęja. ęphe woru Belu-Beritu dobe; օ buru agwa pęe. ³⁴ օphu ęphe anyataęduru Chipfu, bų Chileke pęe ono, bų iya dzօtakotaru pęe l'ęka ndu օhogu pęe mgburugburu egede ono. ³⁵ օphu ęphe emeęduru ndibe Jieru-Balu, bų iya bų Gidiyօnu ree lę kę ree ono, օ mekօtaru ęphebe ndu օzurelu ono.

9

ęjo-idzu, Abimeleku chօru

¹ Tօbudu iya bų; Abimeleku nwa Jieru-Balu gbęshi bya ejeshia lę mkpօkpu Shekemu l'ibe nwune ne iya pęe; jekօta l'iphe, bų ipfu kę ndu ne iya je asų pęe: ² "Unu jօkotakpoo iphe, bų ndu Shekemu sų pęe: '?Bų ole karų unu ree? ?Bų g'unwu Jieru-Balu ųmadzu օkporo ęto l'iri ono buru onye-ishi unu; tօo ?g'onye lanų buru onye-ishi unu?' օzo bų g'unu nyatakwapօ lę mu bų օkpu, shi unu l'ęhu waa mee unu." ³ Ndu ne iya ono je eworu iphe ono pfukօtaru iphe, bų unwoke ndu Shekemu; օ buru iphe, օkpoma pęe natarų bų g'ęphe tso ru Abimeleku; kele ęphe pfuru sų: "օo nwune anyi bę օbu." ⁴ ęphe bya anų iya օkporo mkpօla-օchaa ęto lę mkpօla-օchaa iri, shikօta l'ulo agwa pęe ono, bų Belu-Beritu. Abimeleku bya egude mkpօla-օchaa ono bukօo ndu օgalemkpa waa ndu eme gapu-gaphu-gaphu; ęphe wuru tsoahaa ya. ⁵ օ bya ejeshia l'ibe nna iya lę mkpօkpu օfura; je egbushikօta unwunna iya ono, bų iya bų unwu Jieru-Balu ųmadzu օkporo ęto l'iri ono l'eli mkpuma lanu. օo ępho Jiօtamu, bų iya kachakpօo aburu nwata l'unwu Jieru-Balu ono bę bų onye phօduru nu; kele օ jeru edomia onwiya. ⁶ No iya; ndu Shekemu mekpօo ndu mkpօkpu Bętu-milo je atօko dzukօbe l'upfu achi, nօ lę mgboru itso, dų nso, bvuru lę Shekemu; woru eze mee Abimeleku.

⁷ G'e pfuerupho Jiօtamu iphe ono, ęphe meru ono; օ je enyihu mkpakpօnu օbvų Gerizimu; raaru pęe iya arara sų: "Unubę ndu Shekemu; unu ngabekpodaru mu phօ nchi-o; k'օphu Chileke a-ngabekwarupho unu nchi!" ⁸ Sų-a; օ nweru teke oshi gbęshikօtaru jeshia ahօta oshi, a-buru eze pęe. ęphe pfuaru oshi olivu g'օ buru eze pęe. ⁹ Oshi olivu sų pęe: '?Mu a-parų manų mu haa, bų iphe, eegudeje akwabę Chileke mę nemadzų օbvų bya eletaha oshi l'օphu ęnya?' ¹⁰ ęphe bya epfukwaarupho oshi figu g'օ buru eze pęe. ¹¹ Oshi figu sų pęe: '?Mu a-parų ęguru akpuru ono, mu amije ono, atsoje ntųmatu ono haa bya eletaaha oshi l'օphu ęnya?' ¹² Tօbudu iya bų; ęphebe oshi ono bya asų vayinu g'օ buru eze pęe. ¹³ Vayinu sų pęe: '?Bų gę mu parų męe mu, emeje g'օbu tso Chileke waa nemadzų ųtso ono haa bya eletaaha oshi l'օphu ęnya?' ¹⁴ E mechaa; oshi ono g'ęphe ha sų gę օgara-mbo bya aburu eze pęe. ¹⁵ օgara-mbo sų pęe: 'Teke օ dų unu gę mu buru eze unu; unu wubata nu lę mkpala mu bya eze ndzų; օ -dudu; g'օku shikwa lę mube օgara-mbo bya ekepyashikօta iphe, bų oshi sida, nօkota l'օbvų Lębanօnu!' "

¹⁶ Noo ya; Jiօtamu sų pęe: "օ -buru l'օo iphe, gbaru unu bę unu meru ono; mbų օ -buru l'օo ree bę unu meru ono; woru Abimeleku mee eze; mbų-a; օ -bukpօoru l'օo iphe, duta aduta bę unu meru Jieru-Balu yee ndibe iya ono; mbų օ -bukpօoru l'օo ęgube, օ gbaru g'unu mee ya ya bę unu meru iya ya ono; ¹⁷ mbų nna mu ono, lwuru unu օgu; tya ishi ndzų iya; dzօta unu l'ęka ndu Midiyanu ono; ¹⁸ bę օ gbęchia rwua ntanų օwa; unu gbę tsopyabę ndu unuphu ibe nna mu ono; woru unwu iya օkporo ųmadzu ęto l'iri gbushia l'eli mkpuma lanu. Unu bya eworu Abimeleku, bų nwatibe ohu, nna mu gbataru agbata mee eze ndu Shekemu; kele օ bų nwune unu. ¹⁹ օ -buru l'օo iphe, gbaru unu bę unu meru ono; mbų օ -buru l'օo ree bę unu meru Jieru-Balu yee ndibe iya lę ntanu-a; gę Abimeleku bukwaru unu ęhu-ųtso; unubędua abųkwarupho

yèbedua! ²⁰ Teke ọ tọ dudu; g'ọku shikwa l'èhu Abimeleku bya ekepyashia unubè ndu Shékemu waa ndu Bètu-milo; g'ọku shikwaphọ l'èhu unubè ndu Shékemu; waa ndu Bètu-milo bya ekepyashia Abimeleku!" ²¹ Noo ya; Jiótamu pfuchaa nno; bya agbalaa lashia mkpukpu Biye je ebuwaruro l'èka ono; kele ọotsu nwanna iya ono, bu Abimeleku ebvu.

²² Abimeleku buru onye-ishi ndu Ízurelu noo apha èto; ²³ Chileke zia èjo maa; o je anọdu l'echilabọ Abimeleku yele ndu Shékemu; èphe meahaaru Abimeleku ghelegheleghele. ²⁴ O buru Chileke meru gè ndu Shékemu meje nno; g'ee-shi g'a pfua Abimeleku ugwo èjo-iphe ono, o meru unwunna iya ono; mbu g'a gwata iya ugwo ọchi unwo Jieru-Balu, du umadzu ukporo èto l'iri; mbu unwunna iya ono, o gbushiru ono. Aagwatakwaphọ ndu Shékemu, bu ndu yetaru Abimeleku njo èka g'o gbushia unwunna iya ono ugwo ọchi phe. ²⁵ Tọbudu iya bu; ndu Shékemu bya eye ndu jeru akwakaaru iya l'eli úbvú, nogbaa l'èka ono g'èphe mekata iya. O nọdu abujeru onye ghatakpọoru l'uzo ibe iya ono; èphe anaa ya nfu. E je agbaaru Abimeleku ama.

²⁶ Noo ya; Galu, bu nwa Ebedu gbeshi duta unwunna iya; èphe wuru jeshia Shékemu. O jerwua; ndu Shékemu woru onwophè ye iya l'èka ọkpobe eyeye. ²⁷ Èphe bya awufu jeshia l'ègu je awọkoo akpuru vayinu l'opfu-vayinu phe. Èphe wọkobechea ya; bya azoshia mee l'akpuru vayinu ono wata abọ obo-iphe l'ulo agwa wata. Èphe nọdu eri; bya angu; teme èphe nọdu epfubyishikwaphọ Abimeleku. ²⁸ Tọbudu iya bu; Galu nwa Ebedu su: "Bụ onye bè Abimeleku bunu-a? Bụkpoo gunu aa-kpata g'anyiibe ndu Shékemu nọdu iya l'èka? O kwa l'ọo nwatibe Jieru-Balu bè o bu? Mbu tọ budu Zebulu bè etsota iya nọ l'aburu ishi? Unu jechiaru ndu Hamọ, bu iya bu nna ndu Shékemu ozi! Bụ gunu aa-kpata g'anyi bya ejeahaaru Abimeleku ozi?" ²⁹ O du g'a sukwanu lè ndu-a bè nọ mu l'èka! Mu gege emegheana kè Abimeleku. Mu gege asu Abimeleku g'ọ kwakọbe ndu ojogu iya gude lufuta!"

³⁰ No iya; Zebulu, bu onye-ishi mkpukpu ono numaepho iphe ono, Galu nwa Ebedu pfuru ono; o voru ọku wua èhu. ³¹ O bya ezia ndu-ozii iya lè mpya; èphe je ezia Abimeleku ozi su iya: "Lenu; Galu nwa Ebedu bè yele ndu unuphu ibe phe byaakwaru Shékemu. Èphe tukoakwa iphe, bu ndu mkpukpu-a kpalia g'èphe tso ngu opfu. ³² Oo ya bu; iphe, ii-me nta-a bu g'i gbeshi l'enyashi; waa ndu ophu gu l'èphe no; je akwakachaa l'ime egbudu. ³³ O -beepho l'utsu; mbu me enyanwu -waepho; unu gbeshi je etsoo mkpukpu ono ogu. Galu yè ndu ono -byatashia g'èphe tso ngu ogu; mee phe g'èka ha ngu."

³⁴ Oo ya bu; o be l'enyashi; Abimeleku yele ndu ojogu iya l'ophu kee onwophè uzi èno; je akwakachaa l'aguga mkpukpu Shékemu. ³⁵ No iya; Galu nwa Ebedu gbeshi je apfuru l'onu èka eeshije abahu lè mkpukpu ono. Abimeleku yele ndu ojogu iya shichaa l'èka ono, èphe domishiru onwophè ono wufuta. ³⁶ Galu humae phe pho; o rashiaru Zebulu su: "Lenu! Ndu nemadzụ shikwa l'eli úbvú awu abya!"

Zebulu su iya: "Oo onyonyo úbvú ono bè i humaru; o gbè duchaa ngu nọ g'ọ bu nemadzụ."

³⁷ Galu bya epfukwaa ya pho ozo su: "Ophu lekpodapho; ndu nemadzụ shikwa l'echilabọ mkpukpu eje abya; teme o dukwarupho ndu ophu shi l'uzo upfu achii ndu jibya eje abya."

³⁸ Zebulu su iya: "Denuhunu onu ono, i shi apashi-a; mbu onu, i gude su: "Bụ onye bè Abimeleku bu kè g'anyi bya ejeahaaru iya ozi-a?" Tọbunaa ndu-a bè i shi epfutoshi-a? Jenụ je adatso phe ogu!" ³⁹ No iya; Galu bya eduta ndu Shékemu; èphe je etsoo Abimeleku ogu. ⁴⁰ Abimeleku chĩa phe oso; èphe ye okpa l'oso. Igwerigwe ndu ojogu kè Galu dachaa iko; mekachaa iphe-ghuka. Èphe daepho poopoo jasụ l'onu èka eeshije abahu lè mkpukpu ono. ⁴¹ E mechaa; Abimeleku lashia mkpukpu Aruma je anọdu. O buru Zebulu bè chifuru Galu yele unwunna iya ono lè Shékemu. ⁴² Tọbudu iya bu; o bya ebekwa lè nchitabọhu iya; ndu Shékemu bya ejeshikwaa l'ègu; e je epfuaru iya Abimeleku. ⁴³ Oo ya bu; o chita ndu ojogu iya; woru phe kèè uzi èto; èphe je akwakachaa l'egbudu l'egbudu. O leepho enya; huma gè ndu Shékemu shi lè mkpukpu ono awu abya; o gbeshi datso phe ogu; woru phe gbushia. ⁴⁴ Tọbudu iya bu; Abimeleku waa ndu ophu yè ya swi bya awufu-kebe jeshia l'ibiya k'onu èka eeshije abahu lè mkpukpu ono. Uzi labọ k'ophuu wufu je adatso ndu Shékemu ndu ophu nọ l'ègu pho ogu; woru phe gbushia. ⁴⁵ Lè mbọku ono l'ophu bè Abimeleku lwukotaru ogu lè mkpukpu ono. O lwata iya; gbushia ndu bu iya nọ; mebyishikọta mkpukpu ono; bya eworu únú ghakọta iya.

⁴⁶ Ndu bu l'ulo-eli ono, nọ lè Shékemu ono numapho iphe ono; èphe wubakota l'ime èka a kpushiru ike l'èze ọlo agwa, bu Èlu-Beritu. ⁴⁷ No iya; ama bya agbaaru Abimeleku lè ndu bu l'ulo-eli Shékemu bè kükobekwaru l'èka lanu. ⁴⁸ Oo ya bu; Abimeleku waa

ndu ophu yee ya swi bya ejeshia úbvú Zaluṃonu. Eṗhe rwua l'eka ono; Abimeleku bya egude ogbunkú gbukwoshia nkú; chíta t̄a l'ukuvu. ̄O bya asú ndu ono, yee ya swi ono: "Ngwa! Iphe, unu h̄umaru, mu meru; unu mee egube ono!" ⁴⁹ Noo ya; onyenonu bya ebuk̄o nkú; vuta tsoru Abimeleku. Eṗhe je eworu iya doo l'ime eka ono, a k̄pushiru ike ono; mb̄u l'eli ndu n̄o l'ime iya ono; woru oku tua ya. Oku tsua ̄lo-eli ono; keḡbushik̄ota ndu n̄o iya n̄u, rwuru unu ̄madzu lab̄o l'uk̄poro ̄madzu iri; unwoke m̄e unwanyi. Eṗhe nw̄shihukota.

Anwuhu Abimeleku

⁵⁰ E mecha Abimeleku bya ejeshia mk̄puk̄pu Teb̄ezu; je ekeṗhee mk̄puk̄pu ono; lw̄ta iya. ⁵¹ ̄Ole o nwekwan̄uru ̄lo-eli, a k̄pushiru ike n̄o l̄e mk̄puk̄pu ono. ̄O buru l'eka ono b̄e unwoke m̄e unwanyi; mb̄u ndu buk̄ota l̄e mk̄puk̄pu ono ḡbaru la je an̄odu. Eṗhe gu-chishik̄ota onwoph̄e l'ime iya; bya aw̄uru lash̄ia l'ime mk̄potsu ̄lo-eli ono. ⁵² Abimeleku bya ejeshia l'̄lo-eli ono g'o tsoo ndu n̄o ya n̄u oḡu. O rwutash̄ia onu-abata ̄lo-eli ono ntse g'ok̄ tufu iya ok̄u; ⁵³ nwan̄yi lan̄u l'ime ndu ono, n̄o l'̄lo-eli ono pataep̄ho nḡgu-mkp̄uma uswe woru t̄a Abimeleku l'ishi; woru iya ok̄pu ishi t̄up̄yash̄ia at̄up̄yash̄i. ⁵⁴ ̄O bya ekukebe nwokor̄bya, achijeru iya ngw̄ogu iya s̄u iya: "M̄ita-kebe ogu-echi ngu ḡbuḡba mu; k'ophu eṗhe taa an̄odudu ep̄fu s̄u: 'Ok̄ k̄wa nwan̄yi b̄e ḡburu iya n̄u.' " ̄Oo ya b̄u; onye-oz̄i iya ono wota ogu-echi s̄ua ya; ok̄ nw̄uhu. ⁵⁵ Ndu Ízurelu h̄umaep̄ho l̄e Abimeleku b̄e nw̄uh̄uwaru n̄u; onyenonu t̄uḡbuchaa lash̄ia unup̄hu.

⁵⁶ ̄O buru eḡube ono b̄e Chileke shiru gwata Abimeleku uḡwo ejo-iphe ono, o meru nna iya ono; mb̄u k'unwunna iya, d̄u uk̄poro eto l'iri, o gbushiru ono. ⁵⁷ Chileke b̄e mekwarup̄ho g'ejo-iphe, ndu Sh̄ekemu meru ono tukoru ph̄e l'ishi. Onu ono, Jiótamu nwa Jieru-Bal̄u t̄uru b̄e mecha n̄w̄a l'ehu ph̄e.

10

Tola; onye-ikpe ndu Ízurelu

¹ No iya; ḡe Abimeleku b̄uchaaru onye-ikpe ndu Ízurelu; b̄e onye ozo shi l'ok̄pa-ipfu Isaka byaru af̄uta g'ok̄ dz̄ota ndu Ízurelu. Epha nwoke ono bu Tola; nwa Puwa; mb̄u nwanwa Dodo. Eka o bu b̄u l̄e mk̄puk̄pu Shamiru, n̄o l'al̄i úbvú úbvú ndu Ifuremu. ² ̄O buru onye-ikpe ndu Ízurelu uk̄poro apha l'apha eto; bya anw̄uhu; e lia ya l̄e mk̄puk̄pu Shamiru.

Jiayi; onye-ikpe ndu Ízurelu

³ Jiayi, b̄u onye Giladu bya etsota iya; bya ekpeeru ndu Ízurelu ikpe uk̄poro apha l'apha lab̄o. ⁴ ̄O nw̄ta unwoke uk̄poro l'iri. Unwu iya ono n̄odu agbak̄ota nkapf̄u-iḡara l'ehu l'ehu. Onye ophu n̄onu; nwechaaru mk̄puk̄pu nkiya l'al̄i Giladu. Mkp̄uk̄pu ono g'ok̄ hak̄ota b̄e aza Hav̄otu-Jiayi byas̄u l̄e ntan̄u. ⁵ E mecha; Jiayi nw̄uhu; e lia ya l̄e mk̄puk̄pu Kam̄onu.

Jiefuta; onye-ikpe ndu Ízurelu

⁶ Ndu Ízurelu bya emee ejo-ememe l'enȳa Chipfu ozobaa; mb̄u baaharu agwa Balu eja; m̄e Ash̄itoretu; m̄e agwa ndu Ar̄amu; m̄e agwa ndu Sayidonu; m̄e agwa ndu Mówabu; m̄e agwa ndu Am̄onu; waa agwa ndu Filisitayinu. Eṗhe par̄u Chipfu haa; ophu eṗhe ta abaj̄eṗeduru iya eja. ⁷ Oke ehu-eghu Chipfu dafuta n̄u ndu Ízurelu. Chipfu nwuru ph̄e ye ab̄u Filisitayinu waa ndu Am̄onu l'eka. ⁸ Eṗhe mekpaa ph̄e ehu; gwee ph̄e arak̄abya l'apha ono. Apha iri l'esato b̄e eṗhe mekp̄ak̄otar̄u ndu Ízurelu, buk̄ota l'uzo enyanwu-awawa enyimu Jiódanu ehu; mb̄u l'al̄i Giladu, n̄o l'al̄i ndu Am̄oru. ⁹ Ndu Am̄onu bya adaf̄u az̄u enyimu Jiódanu az̄u iya ophu g'ep̄he je adats̄o ndu Jiuda; m̄e ndu Benjiaminu; waa unwu Ifuremu oḡu. ̄Oo ya b̄u; ndu Ízurelu n̄odunu l'oke iphe-ehuka.

¹⁰ T̄obudu iya b̄u; ndu Ízurelu bya araku Chipfu; s̄u iya: "Anyi mesweakwaru ngu; kele anyi par̄u gube Chileke anyi haa; je abap̄heahaaru agwa, bu Balu eja." ¹¹ No iya; Chipfu s̄u ph̄e: "T̄o bunu mu-a b̄e dz̄otar̄u unu l'eka ndu Ijiputu; m̄e ndu Am̄oru; m̄e ndu Am̄onu; mekpoo ndu Filisitayinu?" ¹² Mekpoo teke ndu Sayidonu; m̄e ndu Amal̄eku; waa ndu Mawonu shi akp̄ap̄ya unu ishi ono b̄e unu rakuru mu ḡe mu ḡbaaru unu mk̄pu; mu dz̄ota unu l'eka ph̄e. ¹³ Unu gb̄e par̄u mu haa je abap̄heahaaru agwa eja. Eshinu ok̄ d̄u nno b̄e mu ta abyak̄wa adz̄otabaa unu ozo. ¹⁴ Unu t̄uḡba jen̄u araku agwa, bu ophu unu hatar̄u g'ep̄he bya adz̄ota unu teke unu n̄o l'iphe-ehuka!" ¹⁵ T̄obudu iya b̄u; ndu Ízurelu s̄u Chipfu: "Anyi meakwaru iphe-eji. Mee anyi iphe, duk̄poe ngu ph̄o ree. ̄Ole-a; jiko dz̄onaa anyi ntan̄u-a." ¹⁶ T̄obudu iya b̄u; eṗhe wofuk̄ota agwa ndu phozo ono,

ephe dobechaaru ono; bya abaaharu Chipfu eja. Aphu, ndu Izurelu no ono rwutabe iya l'ehu k'ophu o to duedu ike taa nshi.

¹⁷ No iya; a bya ekukoo ndu Amonu k'ogu; ephe je anmaa anmanma ogo l'alil Giladu. Ndu Izurelu bya edzukobekwapho; je anmaa anmanma ogo le mkpukpu Mizupa. ¹⁸ No iya; ndu-ishi Giladu su nwibe phe: "Onye vukporu uzo je etsoo ndu Amonu ogo be bu onye ono a-buru onye-ishi ndu Giladu l'ophu."

11

¹ Jiefuta, bu onye Giladu be bu onye ojogu ike du; ole o bu nwatibe nwanyi ukpara. Nna Jiefuta be bu Giladu. ² Unyomu Giladu be nwushiru iya unwu. O be teke unwegirima unyomu iya ono byaru evushichaa; ephe chifu Jiefuta su iya: "I tii ketakwa oke l'unuphu ibe anyi; kele oo nwanyi ozo be nwuru ngu nu." ³ Tobudu iya bu; Jiefuta gbafuru unwune iya ono gbaru lashia alil Tobu je eburu. O buru l'eka ono; ndu ogalemkpa wu-pfuta iya bya etsoahaa ya.

⁴ A nonyaa; ndu Amonu bya etsoo ndu Izurelu ogo. ⁵ O buru teke ono, ndu Amonu tsoaharu ndu Izurelu ogo ono be ndu bu ogerenya ndu Giladu tugburu je ekua Jiefuta l'alil Tobu; ⁶ su iya: "Bya bya aburu onye-ishi anyi; k'ophu anyi a-du ike datsoo ndu Amonu ogo."

⁷ Jiefuta su phe: "?Unu ta akponuru mu-a ashij; chifu mu l'unuphu ibe nna mu? ?Bu gunu kparu iphe, o bu nta-a, unu no l'iphe-ehuka-a be unu choharu mu bya?"

⁸ Ndu bu ogerenya Giladu su: "Oo ya meru g'o gude anyi byapfutashia ngu-a; k'ophu ii-tsoru anyi je etsoo ndu Amonu ogo; l'i buru onye-ishi ndu bukota l'alil Giladu."

⁹ Oo ya bu; Jiefuta su phe: "Unu -duta mu lashia azu ge mu je etsoo ndu Amonu ogo; ?mu a-buru-a onye-ishi unu k'eviya me Chipfu mee mu lwu-kpee phe?"

¹⁰ Ndu bu ogerenya Giladu ono su iya: "O buepho Chipfu be bu onye-ekebe anyi le ngu. Anyi ee-mejeepho iphe, i pfuru." ¹¹ Tobudu iya bu; Jiefuta bya etsoru ndu bu ogerenya ndu Giladu ono. Ndu ono mee ya onye-ishi waa onye-ishi ojogu phe. Jiefuta nodu le Mizupa pfushikota iphe ono, o pfuhawaru ono l'iphu Chipfu.

¹² No iya; Jiefuta bya ezia ndu-ozu g'ephe je ajia eze ndu Amonu su iya: "?Bu gunu be anyi meru ngu, meru g'o gude i byatashia anyi etso ogo l'alil anyi?" ¹³ Eze ndu Amonu bya ezia ndu ono, Jiefuta ziru ozi ono; su phe: "Iphe, kparu iya nu bu le teke ndu Izurelu shi l'alil Ijiputu wufuta be ephe natakotaru mu alil mu shita l'enyimu Anonu jeye l'enyimu Jiaboku; mbu jasul'enyimu Jiordanu. Unu nu-phuchaa mu alil obu azu nta-a le nchi-odoo."

¹⁴ Jiefuta bya ezikwaa ndu-ozu iya ozo g'ephe je eziphu eze ndu Amonu ono azu; ¹⁵ su iya: "Waa iphe, Jiefuta pfuru baa: Ndu Izurelu ta natakwaru alil ndu Mowabu; ophu ephe anaduru ndu Amonu alil phe. ¹⁶ Teke ndu Izurelu shi l'alil Ijiputu lufuta be ephe shiru uzo echiegu lufu le Eze-nyimu Uswe-uswe; gb'e l'eka ono bahu le mkpukpu Kadeshi; ¹⁷ O buru le Kadeshi ono be ndu Izurelu no zia ndu-ozu g'ephe je epfuaru eze ndu Edomu su: 'Jiko g'anyi shijana-a alil ngu ghata.' Ophu eze ndu Edomu ta angaduru phe nchi. Ephe byakwapho eje ezia eze ndu Mowabu egube ono; yebedua jikakwapho. Oo ya bu; ndu Izurelu kwaa le Kadeshi. ¹⁸ Tobudu iya bu; ephe wulihu kwaseru echiegu; tsoru alil ndu Edomu waa ke ndu Mowabu gbaa mgburugburu; bya alufuta l'uzo enyanwu-awawa alil ndu Mowabu ono. Ephe je aduru l'azu enyimu Anonu azu iya ophu; ole ephe ta abahuduru l'alil ndu Mowabu; kele oo enyimu Anonu bu oke alil ndu Mowabu ono. ¹⁹ Ndu Izurelu byakwa ezia ndu-ozu g'ephe je ezia Sihonu, bu eze ndu Amoru, mbu onye bu le mkpukpu Heshibonu su iya: 'G'anyi shijana-a alil ngu ghata lashia alil nkanyi.'

²⁰ "Ophu Sihonu ekwekwapho ge ndu Izurelu ghata l'alil iya. O bya ekukobekota ndu nkiya l'ophu; ephe wufu je aduru le mkpukpu Jiahazu; ephe le ndu Izurelu lwugbabe ogo. ²¹ Tobudu iya bu; Chipfu, bu Chileke ke ndu Izurelu woru Sihonu; me ndu nkiya l'ophu ye ndu Izurelu l'eka. Ephe lwu-kpee phe. Ndu Izurelu nakota alil ndu Amoru, bu ndu bu l'eka ono. ²² Ephe lwutakota alil ndu Amoru; e shi le Anonu jasul'enyimu Jiaboku; mekwapho; a -gb'e l'echiegu jasul'enyimu Jiordanu. ²³ Oo ya bu; eshi ophu Chipfu, bu Chileke ke ndu Izurelu chishichawaru ndu Amoru; bya eworu alil phe nu ndu nkiya, bu ndu Izurelu; ?o gbaru g'a nu-phu ngu iya azu ozo to? ²⁴ ?Tobudu iphe, agwa ngu, bu Kemoshi nuru ngu bu ophu i-kwe eka? Nokwapho g'anyibedua e-nweru iphe, Chipfu, bu Chileke anyi nuru anyi g'anyi nweru bu ono. ²⁵ ?I ka eze ndu Mowabu, bu Belaku nwa Zipo ree? ?O tsoru ndu Izurelu opfu? ?to; ?ephe l'iya lwuru ogo? ²⁶ Ndu Izurelu

bukotaru lẹ Heshibonu; mẹ Arowa; mẹ nwa mkpukpu, nọ-pheru phẹ mgburugburu; mękwapho lẹ mkpukpu, nọchaa l'aguga ęnyimu Anọnu ukporo apha iri l'ise ophu. ? Bụ ęunu meru iphe, i ti natachadaru alị ọbu lẹ teke ono? ²⁷ Mbędua te emeswekwaru ngu. Oo gubedua, byaru etsoaha mu ọgu bẹ gbẹ achọ mu opfu. Ole-a; gę Chipfu, bụ onye-ikpe, bukafukwa opfu ono, duru ndu Ízurelu yee ndu Amọnu lẹ ntanu." ²⁸ Ole eze ndu Amọnu bẹ ta ngakpodaru nọ nchi l'ozu ono, Jięfuta ziru g'e zia ya ono.

Jięfuta alwu ndu Amọnu

²⁹ Tobudu iya bụ; Unme Chipfu bya eji Jięfuta ęhu. O bya eshijaa alị Giladu; waa alı ndu Manase; bya eshijaa mkpukpu Mizupa, nọ l'alı Giladu. O buru lẹ mkpukpu Mizupa ono bẹ o gbẹ jeshia etso ndu Amọnu ọgu. ³⁰ Jięfuta bya ekwee Chipfu ukwe; sụ: "O -buru l'i woru Amọnu ye mu l'ęka; ³¹ bẹ iphe, vukpo ọzo gbafuta l'ulo mu bya agba mu ndzuta mę mu -lwu-kpee ndu Amọnu lwaję; bẹ a-buru kę Chipfu. Mu e-gudeęle iya pho gwee ngweja-akpo-oku."

³² Tobudu iya bụ; Jięfuta bya atugbua jeshia etso ndu Amọnu ọgu. Chipfu woru phę ye iya l'ęka. ³³ E -shi lẹ mkpukpu Arowa jasụ l'uzo, eeshije abahụ lẹ mkpukpu Minitu bẹ o mekotaru mkpukpu ukporo umerekete; mbụ gbua phę pyaapya jasụ lẹ mkpukpu Abelu-Keramimu. Tobudu iya bụ; ndu Ízurelu bya akapayabę ndu Amọnu.

Jięfuta eworu nwatibe iya kę mgboko anu Chipfu

³⁴ No iya; Jięfuta lwarutaepho unuphu ibe iya lẹ mkpukpu Mizupa; a bya ele ęnya; nwatibe iya kę mgboko nọdu akwua nkwa; ete ebvu; agba iya ndzuta. Nwamgboko ibe iya ono bụ nwa lanu, o nwutaru kpeekpu. Mbụ l'a -gufu iya bẹ o to nweędu nwa nwoke; ozo nwa nwanjı ọzo o nwutabaaru. ³⁵ Jięfuta humae ya pho; o woru uwe iya lajashia; bya arashia: "Oowa-e! Nwada mu-e! I mewaru aphụ tsoru mu; mbụ mu bya aburu onye gba ęka nwa; kęle ukwe-iphe, mu kweru Chipfu bẹ mu ta adukwa ike gę mu te emeru iya ya." ³⁶ Nwa iya nwanjı ono sụ iya: "Nnana mu! Iphe, i pfuru Chipfu bẹ i pfuwaru iya. Mee mu egube ono, i kwetawaru ukwe iya; eshinu Chipfu mewaru g'i gwata ndu ohogu ngu bụ ndu Amọnu ugwo iphe, ephe meru." ³⁷ Sụ iya: "Ole-a; iphe, ii-mekpọeru mu pho kpoloko bụ g'i haaru mu onwa labo gę mu lẹ ndu ọnyà mu swiru je l'ubvu; je araa ękwa; kęle mu ta abyadu aluru ji." ³⁸ Tobudu iya bụ; o sụ iya: "Jenu." O dufu iya; o je l'ubvu je anọ onwa labo yele unwumboko, bụ ọnyà iya. Ephe raa ękwa kęle o to byadu aluru ji. ³⁹ Onwa labo ono -bvupho; o lapfushia nna iya. O woru iya mee egube ono, o kweru ukwe iya ono; ophu yee nwoke akwajęduru jasuru o nwuhu. Oo ya bụ; o bya aburu omelali, dọ l'alı ndu Ízurelu; ⁴⁰ k'ophu bụ l'aphagapha bẹ akatikpo unwumboko ndu Ízurelu awufuje je anọ ujiku ęno gude nyata nwada Jięfuta ono; mbụ Jięfuta, onye Giladu ono.

12

Jięfuta yele ndu Ifuremu

¹ Tobudu iya bụ; ndu Ifuremu bya edzukobe k'ogu; bya adafu azu ęnyimu Jiđdanu azu iya ophu jeshia lẹ mkpukpu Zafonu je aja Jięfuta; sụ iya: "Bụ ęunu meru iphe, i jeru alwu ndu Amọnu; ophu i kuduru anyi? Anyi ejeakwa atụ ọlo ngu ọku g'o tsupyabę gubedua."

² Jięfuta sụ phę: "O kwa lẹ mu lẹ ndibe mu bẹ yele ndu Amọnu shi nọdu l'ukukanyi; mu kua unu; ophu unu ekwedu bya adzoo mu l'ęka phę. ³ Mu humae pho l'unu ta agbaduru mu mkpu; mu woru ishi ndzụ mu tua; dafu azu ęnyimu Jiđdanu je adatso ndu Amọnu ọgu. Chipfu mekwapho; mu lwu-kpee phę. ?Buhunu ole bẹ unu gbę nta-a byatashia mu etso ọgu?" ⁴ Tobudu iya bụ; Jięfuta bya ekukobe ndu Giladu; ephe je etsoo ndu Ifuremu ono ọgu. Ndu Giladu lwu-kpee ndu Ifuremu; kęle ndu Ifuremu suru phę: "Unubę ndu Giladu; unu bụ nlwamulwa, bya eburu l'echilabọ ndu Ifuremu waa ndu Manase." ⁵ Ndu Giladu je akwachishichaa ęka eerwuje erwurwu l'ęnyimu Jiđdanu lufu lẹ mkpukpu Ifuremu. O nọdu abujeru teke onye Ifuremu, nahuru nọ gbarwutaru l'ęka ono; oosu phę: "Gę mu ghataeshikwa." Ndu Giladu ono aja ya sụ iya ?I bụ onye Ifuremu? Teke onye ọbu suru: "Waawaa." ⁶ Ephe asu iya: "O dọ ree; pfuędukwa: 'Shiboletu.' " O nọdu abujeru; onye jeru iya ekuku; o -kuswee ya kua ya "Siboletu"; ephe egude iya woru gbua l'ęka ono, eerwuje ęnyimu Jiđdanu erwurwu ono. Lẹ teke ono bẹ e gburu ndu Ifuremu, dọ ukporo unu nemadzụ ise l'unu ise.

⁷ Noo ya; Jięfuta ono, bụ onye Giladu ono; buru onye-ikpe ndu Ízurelu apha ishii. O nwuhu; e lia ya lẹ mkpukpu lanu, nọ l'alı Giladu ọbu.

Ibuzanu; onye-ikpe ndu Ízurelu

⁸ Onye ozo, byaru aburu Onye-ishi, ndu Ízurelu ge Jiefuta nwuhuchaaru ono be bu Ibuzanu, onye mkpukpu Betulehemu. ⁹ O nwutaru ukporo unwoke l'unwoke iri; waa ukporo unwany l'unwany iri. Unwumboko ibe iya ono be o keshichaaru ji l'ipfu ozo. Unwu iya unwoke ono be o jekwarupho alutachaaru unwumboko l'ipfu ozo. Ibuzanu buru ishi ndu Ízurelu apha esaa; ¹⁰ nwuhu; e lia ya le mkpukpu Betulehemu.

Elonu; onye-ikpe ndu Ízurelu

¹¹ Ibuzanu buchaaru ishi; Elonu, bu onye Zebulun bya aburu ishi ndu Ízurelu apha iri. ¹² Tobudu iya bu; Elonu, bu onye Zebulun bya anwuhu; e lia ya le mkpukpu Ajjalonu l'alj ndu Zebulun.

Abudonu; onye-ikpe ndu Ízurelu

¹³ Noo ya; Elonu nwuhuchaa; Abudonu; nwa Hilelu onye shi le mkpukpu Piratonu bya aburu onye-ikpe ndu Ízurelu. ¹⁴ O nwutaru ukporo unwoke labo; bya enweru unwu nwanwa, du ukporo unwoke l'unwoke iri. Ephe nweru ukporo nkapfu-igara eto le nkapfu-igara iri. Abudonu buru onye-ikpe ndu Ízurelu apha esato. ¹⁵ Abudonu; nwa Hilelu, bu onye Piratonu nwuhu; e lia ya le Piratonu, no l'alj ndu Ifuremu l'alj ubvu ubvu ndu Amaleku.

13

Anwunwu Samusin

¹ Ndu Ízurelu bya emee iphe-eji l'enya Chipfu ozobaa. Oo ya bu; o nwuru phe ye; ephe noo ndu Filisitayinu l'eka ukporo apha labo.

² O nweru nwoke lanu, bu onye mkpukpu Zora, epha iya bu Manowa. O bu onye shi l'ipfu ke Danu. O luru nwanji; ophu nyee ya ono ta atsudu ime; o nodu ophu o to nwutaduru nwa. ³ Tobudu iya bu; ojozi-imigwe, ke Chipfu bya ehee nwanji ono l'iphu; su iya: "Lenu; nta-a be i tji tsudu ime; ophu o dudu nwa, i nwutaru; ole ji-tsuta ime; nwua nwa nwoke. ⁴ Nta-a bu gi kwabekwapho enya gi ti ngu mee; ophu i ngukwa iphe, atsu atsutsu; ophu i rikwa iphe, aaso nsu; ⁵ kele ji-tsuta ime nwua nwa nwoke. G'a ta kpukwa iya ishi; noo kele oo-buru onye duru Chileke iche e-shi l'epho. Oo-wata adzo ndu Ízurelu l'eka ndu Filisitayinu."

⁶ Tobudu iya bu; nwanji ono tugbua je epfuru ji iya su iya: "Onye ke Chileke byapfutakwaru mu. O dwepho akpabiri g'ojzi-imigwe ke Chileke. Ole mu ta jikwanuru iya eka o shi; ophu o kokwanuru mu epha iya. ⁷ Ole o suru mu le mu a-tsuta ime; nwua nwa nwoke. Le nta-a be bukwa ge mu ba angushi mee; ophu mu angukwa iphe, atsu atsutsu; ophu mu erikwa iphe, aaso nsu; kele nwata ono a-buru onye duru Chileke iche e-shi teke o no l'epho jeye mboku, oo-nwuhu."

⁸ Tobudu iya bu; Manowa bya epfuru nu Chipfu su: "Nnajiuphu; jiko menaa g'onye ke Chileke ono, i ziru; o byapfuta anyi ono lwaphuta azu ozo bya egoshi anyi g'anyi e-shi hee nwata ono, aa-nwu onoya." ⁹ Chileke numa iphe ono, Manowa pfuru ono. Ojozi-imigwe ke Chileke ono byapfuta nwanji ono ozo le teke o no l'egu; ole Manowa, bu ji iya be yele iya ta atukoduru nodu l'eka ono. ¹⁰ Nwanji ono gbaepho egwegwa je epfuru iya ji iya su: "Lenu-o! Nwoke ono, byapfutajeru mu mboku pho-a be rwuakwaru ozo!"

¹¹ Manowa gbalihu tsoru nyee ya ono jeshia. O bya abyapfuta nwoke ono; o jia ya su: "?Bu ngu be pfujeru opfu nu nyee mu-a?"

O su iya: "Oo mu."

¹² Oo ya bu; Manowa su iya: "Teke iphe ono, i pfuru ono vukotaerupho; ?denu egube anyi ee-gude hee nwata ono? Tembe; ?bu gunu a-buru ozi iya?"

¹³ Ojozi-imigwe ke Chipfu ono su iya: "Ge nyee ngu mekotaepho iphe, mu pfuru iya ono. ¹⁴ G'o to rikwa iphe, shikpo l'akpuru vayinu; ophu o ngukwa mee; ophu o ngukwa mee, atsu atsutsu; ophu o rikwa iphe, aaso nsu. Iphemiphe ono, mu tushiru iya ekemu iya ono be oo-mekota."

¹⁵ Manowa su ojozi-imigwe ke Chipfu ono: "Jiko g'anyi sede nu ngu gi nodu g'anyi gude nwa mkpi meeru ngu nri."

¹⁶ Ojozi-imigwe ke Chipfu ono su: "Unu e-sedekpokwa mu; ole mu tee erikwa nri unu. Ole o -buru l'oo ngweja-akpo-oku be unu eme g'unu gwee; unu gweru iya nu Chipfu." Ophu Manowa amakwanu l'oo ojozi-imigwe ke Chipfu be o bu.

¹⁷ Tobudu iya bu; o bya ajia ojozi-imigwe ke Chipfu ono; su iya: "?Iza gunu; k'opfu anyi a-kwabekwanu ngu ubvu me iphe ono, i pfuru ono vukotaepho?"

¹⁸ Ojozi-imigwe ke Chipfu ono su iya: "?Bu gunu kparu iphe, iji mu iphe, mu aza? Epha mu dakikwaru uche amadu."

¹⁹ Tòbudu iya bụ; Manowa bya akpùta nweghu yekòbè iya ngweja-nri; bya egweshiru iya Chipfu l'eli mkpuma. Manowa yee nyee ya nòdukpoeppo ele ɛnya; Chipfu mee iphe, dù biribiri; ²⁰ noo kèlè òku gbanwuhurupho l'eli ɛka ono, eegweje ɛja ono; kpumia ala l'igwe; ojozi-imigwe kè Chipfu ono bahù l'iròku ono. Manowa yee nyee ya hùmaepo iphe ono; ɛphe dachaa woru iphu kpube l'alì. ²¹ Ojozi-imigwe kè Chipfu ono mechaa; ɔphu ɔ chafutabaeduru l'iphu Manowa yee nyee ya. Manowa gbè teke ono maru l'òo ojozi-imigwe kè Chipfu bè ɔ bụ.

²² Ọ sù nyee ya ono: "Anyi a-nwùhukwa; noo kèlè ọọ Chileke bè anyi hùmaru ono!"

²³ Nyee ya ono sù iya: "Ọme ɔ dù Chipfu g'ò gbua anyi egbugbu mè ọ togo natadunu ngweja-akpò-òku waa ngweja-nri ono, anyi nùru iya ono; ɔphu ọ togo goshidunu anyi iphemiphe-a; ɔphu ọ togo pfukwarupho anyi iphemiphe-a, ọ goshiru anyi-a."

²⁴ Nwanyì ono mechaa bya atsùta ime; nwù nwa nwoke; bya agù ya Samùsinu. Nwata ono bya evuta; Chipfu kebe iya l'oma. ²⁵ No iya; Unme Chipfu bya emeahaa ya ire l'èhu lè teke ọ nò lè mkpùkpù Mahane-Danu, nò lè mgbaka mkpùkpù Zora waa mkpùkpù Èshutolu.

14

Samùsinu alù nwamgbòko Filisitayinu

¹ Ọ be ujiku lanù; Samùsinu jeshia mkpùkpù Timuna. Ọ bụru l'èka ono bè ọ hùmaru nwamgbòko Filisitayinu lanù. ² Ọ bya alarwua unuphu; je asù ne iya yee nna iya lè ya jekwaru mkpùkpù Timuna; ya hùma nwamgbòko ndu Filisitayinu lanù. Sù g'è jekwa alùtaru iya ya g'ò bụru nyee ya.

³ Nna iya waa ne iya ono sù iya: "Tò dukpoodaa nwanyì, dù ngu ree l'ime unwada abudu ngu phè; ọzoo lè ndibe anyi? Gùbedua; ?bù l'ibe ndu Filisitayinu, bù ndu te ebuduru ùbù ono bè ii-jeshia alù nwanyì?"

Ọlè Samùsinu sùleru-a nnana iya g'ò je alùtaru iya ya; l'òo ya bụ nwamgbòko ama iya mma shii.

⁴ Ọphu nna iya yee ne iya ta amadù l'òo Chipfu bè iphe ono shi l'èka; mbù lè Chipfu achò g'oo-shi mekata ndu Filisitayinu; kèlè teke ono bè ndu Ízurèlu nò l'èka ndu Filisitayinu.

⁵ Tòbudu iya bụ; Samùsinu yee nna iya waa ne iya tũko swìru jeshia Timuna. Ẹphe rwuepho l'opfu-vayìnu, nògbaa lè Timuna ono; a bya l'amaru; nwa oduma lufutawa; aba hanyihanyi azò-kube Samùsinu. ⁶ Unme Chipfu bya abya iya l'èhu k'ike. Ọ zuepho oduma ono gburumu; gude ɛka labushia ya g'onye labushiru nweghu nshii. Ọphu ọ pfuduru nna iya; waa ne iya iphe ono, ọ meru ono.

⁷ Ọo ya bụ; ọ bya atugbua jefpushia nwanyì ono, oopfu k'alùlu ono; yee ya bọgbabechaa; nwanyì ono nòdu ama iya mma shii. ⁸ E mechaa g'a nnyaaaru; ọ laphushia azù je iya alùta; ọ swiba gè ya hùma odzu oduma phò. Ọ hùma l'ènwu gbawaru iya ite; manù-ènwu dũwa iya. ⁹ Ọ gude ɛka kùkuta iya ritsoru ọzò. Ọ jefpuepho nna iya waa ne iya; ọ nù phè; ɛphe ria. Ọphu ọ pfukwanuru phè l'òo l'odzu oduma phò bè ọ kùkutaru manù-ènwu ọbù.

Ílù, Samùsinu tũru

¹⁰ Tòbudu iya bụ; nna iya bya ejeshia g'ò hùma nwanyì ono. Samùsinu bya eshia nri ekele-nwanyì l'èka ono; kèlè ọọ g'unwoke, alù nwanyì l'èka ono emejekpòo bụ ono.

¹¹ No iya; ɛphe hùmaepo Samùsinu; ɛphe duru umadzu ọkpòro l'iri yeru iya g'ɛphe l'iya tũko nòdu. ¹² Samùsinu bya asù phè: "Gè mu tũkpodarupho unu ílù lanù. Ọ -bùru l'unu kòru mu iphe, ọ bù l'ime abalì ɛsaa, a nò lè nri-a bè mu a-nù unu uwe mgbalanù ọkpòro l'iri waa uwe, dù iche iche ọkpòro l'iri. ¹³ Teke ọ bụ l'unu ta akòtaduru iya; unu anù mbèdua uwe mgbalanù ọkpòro l'iri waa uwe, dù iche iche ọkpòro l'iri."

Ẹphe sù iya: "Tùeshiduru anyi ílù ngu ọbù; g'anyi nùma."

¹⁴ Ọ bya atuaru phè iya sù:

"Iphe, erije iphe bè iphe, eeri eriri shi lufuta.

Iphe, nweru ọkpèhu bè iphe, atso uto shii lufuta."

A nòo abalì ɛto; ọphu ɛphe adùdu ike kọo iphe, ílù ono bụ.

¹⁵ Ọ be lè mbòku k'èno; ndu ono sù nyee Samùsinu ono: "Dee ji ngu edede g'ò karù anyi iphe, ílù ono bụ; ọdumeka bè anyi e-tsukwa ngu ọku; gù lè ndibe nna ngu. ?Bù iphe, i yeru anyi g'anyi bya bụ g'ì nata anyi iphe, anyi nweru tọo?"

¹⁶ Tòbudu iya bụ; nyee Samùsinu ono bya anòdu iya l'iphu raahaa ɛkwa; sù iya: "Mu dù ngu ashì! I ti yeduru mu obu ilile! I tũru ndibe anyi ílù; ọphu i tì kaduru mu iphe, ílù ọbù bu!"

Ọ sụ iya: “Mu ta akọduru iya nna mu; ọzoo ne mu; ?denu ẹ mu e-shi bya akọ-chiaru iya gubedua?” ¹⁷ Nwanyị onọ rakọta ẹkwa ujiku ẹsaa, ẹphe nọ lẹ nri onọ. Ọo ya bụ; o be lẹ mbọku k'ẹsaa onọ; o woru iya kọoru iya; kele oopfukpọeru iya phọ g'ọ kọoru iya ya. Yẹbedua je eworu iphe, ilu onọ bụ kọoru ndibe phẹ onọ. ¹⁸ Ẹnyanwu bya arịba lẹ mbọku k'ẹsaa onọ; ndu mkpukpu onọ sụ Samụsinu:

“?Bụ gunu bẹ ka manụ-ẹnwu ụtsọ?

?Bụ gunu bẹ ka oduma ọkpẹhu?”

Samụsinu sụ phẹ:

“Ọ tọ bụ l'unu kularu l'ẹka ada-eswi mu nọ;

bẹ unu tege adukwa ike kọo iphe, ilu mu onọ bụ.”

¹⁹ Tọbudu iya bụ; Unme Chipfu bya iya l'ẹhu k'ike; ọ buru iya eje mkpukpu Ashikelonu je echigbushia ụkporo ụmadzu l'ụmadzu iri; natakọta phẹ iphe, ẹphe nweru. Ọ chiri uwe phẹ, dū iche iche chiri nū ndu onọ, kọtaru ilu onọ, ọ turu onọ. O gude ẹhu-eghu, enwu iya phurupuru l'ẹhu lasha ibe nna iya. ²⁰ Ẹphe woru nyee Samụsinu onọ kee ọnyà Samụsinu, yeru iya ẹka lẹ teke ọolu nwanyị onọ.

15

Samụsinu atụ ọku l'iphe, ndu Filisitayinu meberu l'alị

¹ O rwuerupho teke eebuje witi; Samụsinu kputa nwada egbu; kpapfushia nyee ya onọ. O rwa ọ sụ ọgo iya onọ: “Mu e-jepfuakwa nyee mu lẹ mkpuru nkia.”

Ophu nna nyee ya onọ te ekwedu g'ọ bahu l'ime ụlo; ² sụ iya: “Mu maru lẹ nyee ngu onọ bẹ dū ngu ashị ọkpobe adudu. Ọo ya meru g'ọ gude mu kee ya ọnyà ngu.” Sụ iya: “?Nwune iya ke nwata ta akadu iya ama mma tọo? Dutachinaa yẹbedua.”

³ Samụsinu sụ phẹ: “Nta bẹ mu nweru ẹka mu a-gbabe ọkpa meshia ndu Filisitayinu iphe ike; ophu uta taa dudu mu iya.” ⁴ Ọo ya bụ; ọ tughua ije akpukoo uphẹga lẹ ndzụ; kputa phẹ ụkporo iri l'ise; gude phẹ l'ite-odzu ligbabechaa phẹ ẹbo ẹbo. Ọ bya eworu ọwá lipyabechaa phẹ lẹ mgbaka ite-odzu onọ. ⁵ Ọ bya anwuru ọku yekọta l'ọwá onọ; parụ uphẹga onọ hashichaa ẹka l'ẹka witi ndu Filisitayinu nọ. Ọ tuktota ọku lẹ witi, e gbushiwaru egbushi; mē ndu ophu e teke egbushidu egbushi; je akpaa l'opfu-vayinu mēkpoo oshi olivu phẹ.

⁶ Tọbudu iya bụ; ndu Filisitayinu sụ: “?Bụ onye meru iphe ọwa?”

A sụ phẹ: “L'ọo Samụsinu, bụ ọgo nwoke Timuna bẹ meru iya nū; kele e dutaru nyee ya kee ọnyà iya.” Ọo ya bụ ndu Filisitayinu tughuepho je egude nyee Samụsinu onọ; waa nna iya kpoọ ọku.

⁷ Samụsinu sụ phẹ: “Eshinu unu gbẹ mee ẹgube-a bẹ mu ta abyadu aha unu; jasụ mu emelataada unu!” ⁸ O tsoo phẹ ọgu ẹhuka ẹhuka; gbushia ndu dū igwerigwe l'ime phẹ. O mechaa bya atughua ije anodu l'ogba, nọ l'oke mkpuma lẹ mkpukpu Etamu.

⁹ Tọbudu iya bụ; ndu Filisitayinu wufu je adoru l'alị Jiuda k'ogu; nọchaa jasụ lẹ mkpukpu Lehi. ¹⁰ Ndu Jiuda jia sụ: “?Bukwa ole bẹ unu byaru anyi etso ọgu?”

Ẹphe sụ: “Anyi byaru g'anyi gude Samụsinu melata iya ụgwo iphe, o meru anyi.” ¹¹ Ọo ya bụ; unu nemadzu ẹsaa l'ụkporo iri, shi l'alị Jiuda zafu jepfushia Samụsinu l'ogba, nọ l'oke mkpuma lẹ mkpukpu Etamu onọ je asụ iya: “?Bụ ẹgube gunu bẹ i meru anyi ọwana? ?Tị madu l'anyi nọ l'ẹka ndu Filisitayinu?”

Ọ sụ phẹ: “Ọo iphe, ẹphe meru mu bẹ mu melataru phẹ.”

¹² Ẹphe sụ iya: “Anyi byakwaru g'anyi kee ngu ẹgbu; kputa je anụ ndu Filisitayinu.”

Samụsinu sụ phẹ: “Unu riaru mu anụ l'unu te egbudu mu l'onwunu.”

¹³ Ẹphe sụ iya: “Waawaa; anyi te egbukwa ngu. A kwa ẹgbu bẹ anyi e-ke ngu kpoloko; kputa ngu je anụ phẹ.” Ẹphe bya egude ọkpuku ọphúú labọ kee ya ẹgbu; bya akpufuta iya l'oke mkpuma onọ.

¹⁴ O rwutashia lẹ mkpukpu Lehi; ndu Filisitayinu turu oko kpua ya; gbapfushia ya. Unme Chipfu bya iya l'ẹhu k'ike. Ọkpukpu onọ, e kekotaru iya l'ẹka onọ ribushihuephoo g'ẹba-oghu, e gude ọku dabua; ẹgbu onọ, e kekotaru iya onọ gbashihukọta iya l'ẹka dashihu. ¹⁵ Ọ hụmaekwapho ọkpu-agba nkafu-igara, dū ọphúú ọphúú; ọ dzukotae l'iya phọ; gude iya chigbushia unu ụmadzu labọ l'ụmadzu ụkporo iri. ¹⁶ Tọbudu iya bụ; Samụsinu sụ:

“Ọkpu-agba nkafu-igara bẹ mu gude mee;

ẹphe kuta l'ikpo l'ikpo;

mbụ; l'ọo ọkpu-agba nkafu-igara

bẹ mu gude gbushia unu ụmadzu labọ l'ụmadzu ụkporo iri.”

¹⁷ O pfulẹbechaa nno; o tuphaa ọkpu-agba nkafu-igara onọ; woru ẹka onọ gube “Ramatu-Lehi”, bụ iya bụ “obvudu ọkpu-agba”.

¹⁸ Tòbudu iya bụ; ẹgu-mini bya agushiaha ya ike; ọ raku Chipfu; sụ iya: “Ọo ngu bẹ meru g’onye-ozì ngu lwu-kpe k’òphu parụ ẹka ẹgube-a. Nta; ?bụ-chia ẹgu-mini bẹ a-gbẹ gbua mu; mu adaba ndu ono, bụgba akpapyi ono l’ẹka?” ¹⁹ Chileke woru ẹka dụ nsụda lẹ mkpukpu Lehi gbawaa; mini soshiahaa ya. Samụsinu bya anguchaa mini ono; ike bya adụ iya; obu guzeta iya. O woru ẹka ono gube Enu-Hakore, bụ iya bụ “obvu-mini onye rakuru nụ”. Obvu-mini ono nọepfo lẹ mkpukpu Lehi byasụ ntanu. ²⁰ Samụsinu bụru Onye Ike ndu Ízurẹlu ụkporo apha lẹ teke kẹ ndu Filisitayinu ono.

16

Samụsinu aphokata oguzo, eeshije abahụ lẹ mkpukpu Gaza

¹ Samụsinu bya ejee mkpukpu Gaza; je ahụma nwanýi ukpara; o jee yee ya kwaa. ² Tòbudu iya bụ; a bya epfuaru ndu Gaza sụ: “Samụsinu bẹ byakwaru l’ẹka-a!” Ọo ya bụ; ndu mkpukpu ono je asọ-phée ẹka ono nọdu kwabekotaru iya l’enyashi ono l’ophu; nọdukota nggujunggui l’onu ẹka eeshije abahụ lẹ mkpukpu ono kwabekotaru iya l’enyashi ono l’ophu asuje: “L’iphóró nchi-abọhu bẹ anyi e-woru iya gbua.” ³ Samụsinu zẹ l’ẹka ono jeye l’echilabọ abali. Ọ gbẹ teke ono gbalihu je aphokata mgbo-oguzo, e yeru l’onu-abata mkpukpu ono; phokatachaa yee itso labọ, e gude yee oguzo ono; mbụ phota mẹ mgbo-igwè g’ohakota dẹe l’ukuvu. O vutakota iya je enyihu mkpakponu úbvú ono, nọ gha iphu lẹ mkpukpu Hẹburonu ono.

Samụsinu yee Delayila

⁴ Tòbudu iya bụ; a nọnyaepfo; ọ bya eje eyee nwanýi, bu lẹ nsụda Sorẹku obu. Epha nwanýi ono bụ Delayila. ⁵ Ndu-ishi ndu Filisitayinu bya ejepfu nwanýi ono je asụ iya: “Dejibekpọe ya phọ g’o goshi ngu ẹka ọkpehu iya ono, parụ ẹka ono nọkpoo; dekwaa ya phọ g’o karụ ngu g’anyi e-shi gude iya kee ya ẹgbu; bya akapyabẹ iya.” Epehe sụ nwanýi ono l’ephe a-nuchaa ya ẹkpa mkpola-ochaa iri lẹ nanu l’ehu l’ehu.

⁶ Ọo ya bụ; Delayila jepfu Samụsinu je asụ iya: “Jiko kanuru mu iphe, meru g’o gude ejo ọkpehu dụ ngu ẹgube-a; jikafuaru mu ẹgube ee-me gudekpoo ngu kee ngu ẹgbu; mee ngu ewere.”

⁷ Samụsinu sụ iya: “Ọ -buru l’e gude ọkpukpu ẹsaa, a swiru k’òphúú, ta akpohuduru nku kee mu ẹgbu; bẹ mu a-byaepfo adụ arwuhu; mu abya adụ g’onye ozo dụ.”

⁸ Tòbudu iya bụ; ndu-ishi ndu Filisitayinu bya achije Delayila ọkpukpu ẹsaa, a swiru k’òphúú, ta akpohuduru nku; o gude iya kee ya ẹgbu. ⁹ A chiru nemadzu domishia l’ime mkpuru; ephe nọdu kwagebe akwagebe. O keẹbechaa ya ya; ọ sụ iya: “Samụsinu! Ndu Filisitayinu abyakwa ngu egude!” Ọ gbabushia ọkpukpu ono g’o bụ ẹba-oghu bẹ e gude ọku dabua. Ọo ya bụ l’a ta chọ-vuduru ẹka ọkpehu iya nọ.

¹⁰ No iya; Delayila sụ Samụsinu: “Iichi mu eswe; bya adzụ-pheru mu ụka. Jiko kanuru mu g’ee-shikpọ kee ngu ẹgbu.”

¹¹ Ọ sụ iya: “Ọo e-gude eri ọphúú, ta adudu iphe, e mejewaru iya kee mu pyataa; mu abya adụ arwuhu; dụ g’onye ozo dụ.”

¹² Ọo ya bụ; Delayila bya achita ọkpukpu ọphúú gude kee ya ẹgbu. O nweru onwoke, domiru onwophe l’ime mkpuru; kwaberu iya. Ọ sụ iya: “Samụsinu! Ndu Filisitayinu abyakwa ngu egude!” Ọ lwubilihi; woru ọkpukpu ono, o keru iya l’ẹka ono gbabushia g’o bụ ẹba-oghu. ¹³ Delayila bya asụ Samụsinu: “Ime teke i shikwanụ chita mu eswe; bya adzụ-pheru mu ụka. Kanuru mu ẹgube ee-shikpọ kee ngu ẹgbu ọbụ.”

Ọ sụ iya: “Ọ -buru l’i hakaharu ẹgbushi mu-a ụzo ẹsaa; bya eworu iya ganga l’iphe, eegudeje ekwe ẹkwa; mbụ kwepyaabechaa ẹgbushi mu ono l’iphe iigudeje ekwe ẹkwa ono; bya egude ngga, i gudeje ekwe ẹkwa kpopyabeshia ya ike l’iphe iikweje ẹkwa ono bẹ mu a-bya adụ arwuhu; mbụ bya adụ g’onye ozo dụ.”

¹⁴ Tòbudu iya bụ; Samụsinu kuẹrupo mgbenya; Delayila bya alota ẹgbushi ono, a hakaharu uzi ẹsaa ono kwepyaabẹ l’oghu, e gudeje ekwe ẹkwa; bya egude ngga, e gude ekwe ẹkwa kpopyabeshia ya iike. Ọ bya asụ iya: “Samụsinu! Ndu Filisitayinu abyakwa ngu egude!” O zilihi lẹ mgbenya, ooku; mị-lita ngga ono; waa iphe, e gudeje ekwe ẹkwa; mẹ ogu, e gudeje ekwe ẹkwa ono. ¹⁵ Ọ sụ iya: “?Denu g’ii-shi sù l’i yeru mu obu l’ẹbe abụ l’obu ngu nọ l’ẹka mu nọ? Owaa kwewa ugbo ẹto, i chikotachaarụ mu eswe; ọphu i kwedu kooru mu ẹka ọkpehu ngu ono, parụ ẹka ono nọkpoo.” ¹⁶ Tòbudu iya bụ; ọ tų-chinyaa ya nchi; epfupheru iya iphe ono mbokumboku; mbụ pfutabe iya k’ophu bụ l’ike bvuchaarụ Samụsinu bvụ ẹsha iya. ¹⁷ Ọo ya bụ; ọ bya eworu obu iya pfukotarụ iya; sụ iya: “A ta adajẹduru mu akwo l’ishi; kele mu shi l’epfo ne mu buri onye duru Chileke iche.” Sụ iya: “Ọ -buru l’a kpushiru mu ishi; ike mu alufu mu l’ehu; mu abya adụ arwuhu; mbụ dụ g’onye ozo mmanụ.”

¹⁸ Delayila maerupho l'ò pfiwaru iya obu iya; o zia ozi g'e je ezia ndu-ishi ndu Filisitayinu ono; sù p'he-a: "Unu lwafua azu ogi-ya-a l'ò pfiugbuwaru mu iphemiphe." Oo ya bu; ndu-ishi ndu Filisitayinu gude okpoga ono, ephe kweru iya ukwe iya ono byatashia. ¹⁹ O bya emee Samusinu o n'odu iya l'utapfu kuru mgbenya. O kua nwoke lanu; o bya akp'ushia ya egbushi iya ono, a swingashiru uzi esaa ono. O kp'ushichaa ya ya; Delayila kapyabe iya; okpehu iya ono p'hefuwa iya l'ehu. ²⁰ Tobudu iya bu; o sù iya: "Samusinu! Ndu Filisitayinu abyakwa ngu egude!" O bya etehu le mgbenya ono gb'e r'ia sù: "Ge mu bya emee ge mu emejehawaa; mu a-nyikofu nweru onwomu." Ophu o to madu le Chipfu be pawaru iya haa. ²¹ No iya; ndu Filisitayinu bya egude iya; woru iya enya swoshia; kpuru iya jeshia mkpukpu Gaza. Ephe bya ekee ya egbu; woru egbirigba onyirubvu tua ya; kp'uta iya ye le mkporo o je egweaha ereshi l'ulo mkporo. ²² A nonyaa egbushi, no iya l'ishi ono bya erwutaaha ozo g'a kp'ushicharu iya ya ono.

Anwuhu Samusinu

²³ Ndu-ishi ndu Filisitayinu bya edzuko be g'ephe gwee ngweja, paru eka nu agwa phe, bu iya bu Dagonu; tekwaapho eswa; kele ephe epfu sù: "Agwa anyi be wowaru onye ohogu anyi, bu Samusinu ye anyi l'eka." ²⁴ Ndu ono humaerupho Samusinu; ephe wata etu agwa phe epha; asuje: "Agwa anyi be wowaru onye ohogu anyi ye anyi l'eka; mbu onye ono meru; ali anyi buru mkpurupyata ono; mbu onye bu iya gbushiru igwerigwe l'ime anyi ono." ²⁵ Emereme ji phe pho ehu; ephe tushia uzu; sù: "G'e dufutaedurunu anyi Samusinu g'o meeru anyi iphe, ezi onochi." Oo ya bu; a bya edufuta iya l'ulo-mkporo; o bya emeahaaru phe iya. O be teke ephe meru iya o pfuru le mgbaka itso, gudegbaa ulo ono; ²⁶ Samusinu pfuaru nwokoro, sekpu iya l'eka sù: "Mee kwa mu ge mu mevuchaa itso ono, gudechaa ulo ono k'ophu bu le mu a-daphube iya." ²⁷ Ulo ono be unwoke me unwanyi jiru ejiji tsua erupfu. Iphe, bu ndu-ishi ndu Filisitayinu g'ephe ha be nokota l'eka ono. L'eli ulo ono be unwoke l'unwanyi, no iya nu rwuru unu esaa l'ukporo iri, bu ndu nokota ele Samusinu l'eka oomeru phe iphe, ezi onochi ono.

²⁸ Tobudu iya bu; Samusinu bya epfuru nu Chipfu sù iya: "Gube Nnajiuphu, bu Chipfu; nyatanu mu! Gube Chileke; jiko menaa g'ike dufua mu ugbo lanu-a; k'ophu mu e-gude ugbo lanu-a gwata ndu Filisitayinu ugwo enya mu ephenebo-a." ²⁹ No iya; Samusinu bya aworu eka l'itso labo, bu iya gude ulo ono. O bya azu-beshichaa ya eka ike; mbu zu-be ophu no iya l'ekutara; bya azube ophu no iya l'ekicha. ³⁰ Samusinu bya asu: "Ge mu le ndu Filisitayinu tukowaro nwushihukota!" O bya atsu-rweta; gude ike iya l'ophu nwubekota l'itso labo ono; ulo ono daa; tpyabekota ndu-ishi ono; me ndu ozo nokota l'ime ulo ono. Oo ya bu le ndu Samusinu gburu le teke o nwuhuru be ka igwerigwe eme le ndu ophu o gbushiru teke o no ndzu.

³¹ Tobudu iya bu; unwunna iya waa ndibe phe tugbua je apata iya. Ephe je eworu iya lia le mgbaka mkpukpu Zora waa mkpukpu Eshutolu l'ilu Manowa, bu nna iya. Samusinu be kperu ikpe le Izurelu ukporo apha.

17

Mayika agwo obvu

¹ O duru nwoke lanu, epha iya bu Mayika, shi l'ali ubvu ubvu ndu Ifuremu. ² O nonyaepho o sù ne iya: "Ekpa mkpola-ochaa iri le nanu ngu ono, e wotajerupho; mbu mu numajeru eka jitu onye wotaru iya nu onu ono be bukwa mu gude iya; mbu l'oo mb'edua be wotaru iya nu."

Ne iya ono sù iya: "Ge Chipfu kebekwa ngu l'oma; nwa mu!" ³ O bya eworu unu mkpola-ochaa labo l'ukporo mkpola-ochaa iri l'ise ono nu-phu ne iya azu. Ne iya ono sù: "Mkpola-ochaa, shikota mu l'eka be mu tukowaru doberu Chipfu iche ge nwa mu gude iya meta nteke, a pyiru apyipyi; waa obvu, a kpuru akpukpu. Oo ya bu le nta-a be mu a-nu-phu ngu iya azu." ⁴ Oo ya bu; o bya eworu mkpola-ochaa ono nu-phukota ne iya ono azu; ne iya ono ye eka le mkpola-ochaa ono wota iya ukporo mkpola-ochaa iri je achie onye akpuje mkpola-ochaa. O gude iya kp'uta nteke; waa obvu. E je eworu iya dobekota l'ulo Mayika. ⁵ Mayika nweru ulo-nshi; bya enwekwarupho uwe-ukuvu; mekwapho obvu ozobaa. O woru onye lanu l'unwu iya unwoke mee onye agwaje iphe.

⁶ Teke ono be ndu Izurelu eshidu nweru ndu eze; onyemone ndu anoduje eme g'o du iya. ⁷ Tobudu iya bu; o duru nwokorobya lanu, bu onye Livayi, shi le mkpukpu Betulehemu, no l'ali Jiuda. O shi buru l'echilabo ndu ipfu Jiuda. ⁸ Nwoke ono lufu le mkpukpu ono tugbua jeshia ach'o eka ozo, oo-buru. O jenyaa bya abahu ibe Mayika l'ali ubvu ubvu ndu Ifuremu ono. ⁹ Mayika jia ya sù: "?Bu awe be i shi?"

Ọ sù iya: “Mu b̀kwa onye Lívayi. Mu shi lẹ Bètulehemu, nọ l'alì Jiuda; mu nọdu achọ ẹka mu e-buru.”

¹⁰ Tòbudu iya b̀; Mayika sù iya: “Gẹ mu lẹ ngu bunuru; g'ì b̀ru nna mu waa onye a-nọduje agwaru mu iphe. Mu a-nuje ngu mkpọla-ọchaa iri l'apha; akporu ngu uwe; bya azukwa ngu phọ lẹ nri.” ¹¹ No iya; onye Lívayi ono kweta gẹ yẹe nwoke ono buru. Nwokorọbya-a bya adu Mayika g'ọ b̀ru onye lanu l'unwu iya. ¹² Tòbudu iya b̀; Mayika bya emee onye Lívayi ono onye agwajeru iya iphe; ọ bya aburu onye gwaaharu iya iphe; buwaruroo ya l'ibe Mayika. ¹³ Ọo ya b̀ru Mayika pfua sù: “Nta-a bẹ mu makporu lẹ Chipfu ee-me g'iphe duru mu lẹ ree; eshi ophu onye Lívayi b̀ru iya agwajeru mu iphe.”

18

Ndu Danu achọ alì, ẹphe e-buru

¹ Teke ono bẹ ndu Ízurelu te nwedu onye eze. Ọ b̀ru teke ono bẹ ipfu Danu shi achọ ẹka ẹphe e-buru; kele ọ tọ dudu alì, a heru phẹ, g'ọ b̀ru oke alì phẹ l'echlabọ ọkpa-ipfu ndu Ízurelu. ² Ọo ya b̀; ndu Danu ono bya ezia ndu ojogu umadzu ise, shi lẹ mkpukpu Zora waa mkpukpu Ẹshutolu g'ẹphe je anwua ngge l'alì ono; maru g'ọ gbaru. Ndu ono bẹ nọ-chikotaru ẹnya unuphu phẹ g'ọ ha. Ẹphe sù phẹ g'ẹphe tugbua je anwua ngge l'alì ono. Ndu ono jerwua l'alì úbvú úbvú ndu Ifuremu; bya abahu l'ibe Mayika je akwaa akwakwa l'enyashi ono. ³ Ẹphe nọ-kubeepho ibe Mayika ntse; ẹphe numa olu-opfu nwokorọbya, b̀ru onye Lívayi phọ; bya amamobeerupho l'ọo ya bẹ pfu opfu. Ọo ya b̀; ẹphe bahu l'eka ono; je ajia ya sù: “?B̀ru onye du ngu bya l'eka-a? ?B̀ru gunu bẹ iime l'eka-a? ?B̀ru gunu meru iphe, ì nọ l'eka-a?”

⁴ Ọ bya edoshikotaru phẹ iphe, Mayika meshikotaru iya; sù phẹ: “Mayika bẹ butaru mu ebuta gẹ mu b̀ru onye agwajeru iya iphe.”

⁵ Tòbudu iya b̀; ẹphe sù iya: “Jiko jitaeduru anyi Chileke g'anyi maru ije anyi-a; ? oo-nweru-a ishi?”

⁶ Onye uke ono sù phẹ: “Unu jee lẹ chiriri werere. Chipfu bẹ towaru unu ọzo l'ije unu ono.”

⁷ Tòbudu iya b̀; umadzu ise ono tugbua bya ejerwua mkpukpu Layishi. Ẹphe rwua l'eka ono bya ahuma gẹ ndu bu iya nù túsaru ẹhu. Ẹphe bukpọepho nwajii; nweru onwophẹ gẹ ndu Sayidonu bu; kele ọ tọ dudu onye-ishi, emekpa phẹ ẹhu l'alì ono m'ilile. Ẹphe bukwapho ndu Sayidonu ụzenya; ophu ọ dudu ndu ọzo, ẹphe l'ẹphe emegbaa. ⁸ Ẹphe bya alaphu azu lẹ Zora; mẹ lẹ Ẹshutolu. Unwunna phẹ jia phẹ sù: “?Denu g'unu jeru iya?” ⁹ Ẹphe sù: “Unu wulihu g'anyi je etsoo phẹ ogu; kele anyi humawaru l'alì obu bẹ du rengurengu. Mbù; ?unu nọkwadua gbùligbuli? Unu te ejekwa anmarwube k'ẹje alwuta alì ono. ¹⁰ Teke unu rwuerupho ẹka ono bẹ unu a-huma gẹ ndu bu iya nù tuzoshihukotaru ẹhu; humakwapho g'alì ono ha ke phorokotokongu. Chileke woakwaru alì ono ye unu l'eka; mbù alì, ta adudu iphe, du lẹ mgboko-a duru ophu du iya ọko.”

¹¹ Tòbudu iya b̀; unu unwoke lẹ unwoke ukporo iri, b̀ru ndu ipfu Danu ono bya akwaa ngwogu shi lẹ Zora mẹ Ẹshutolu wufu jeshia. ¹² Ẹphe jenyaa; ẹphe je aduru lẹ mgboru mkpukpu Kiriyatu-Jiarimu, nọ l'alì Jiuda. Ọo ya meru iphe, ọzo ẹnyanwu-ariba Kiriyatu-Jiarimu aza Mahane-Danu, b̀ru iya b̀ru “ọdu Danu” byasù ntanu-a. ¹³ Ọ b̀ru ẹka ono bẹ ẹphe shi jeshia l'alì úbvú úbvú ndu Ifuremu; bya awuba ibe Mayika.

Ndu Danu apata obru Mayika

¹⁴ Tòbudu iya b̀; umadzu ise ono, jeru anwua ngge l'alì ndu Layishi ono pfuaru unwunna phẹ ono sù: “?Unu maru l'ulo-a, nọkota ẹgube-a bẹ o nweru uwe-ukuvu; waa obru unuphu; mękwapho ntẹkpe, a pyiru apyipyi; waa ophu a kpuru akpukpu nọgbaa ya nù? Nta-a buakwaaro g'unu; maru iphe, unu ee-me.” ¹⁵ Ọo ya b̀; ẹphe swiba l'eka ono; bahu l'ulo ophu nwokorọbya b̀ru onye Lívayi ono bu l'ibe Mayika. Ẹphe bya ekele iya ekele. ¹⁶ Ndu Danu ono, du unu nemadzu l'ukporo iri ono, bukota ndu kwaru onwophẹ ngwogu phọ tuko pfukotaru l'onu oguzo. ¹⁷ Umadzu ise phọ, jejeru anwua ngge l'alì ono phọ bahu l'ulo nshi ono je apata ntekepe, a pyiru apyipyi ono; waa uwe-ukuvu ono; waa obru unuphu ono; mẹ ntekepe, a kpuru akpukpu ono. Onye agwajẹ iya nù pfuru l'onu oguzo yeke unu umadzu ukporo iri ono, kwaru onwophẹ ngwogu phọ.

¹⁸ O be teke ndu ono bahu l'ulo Mayika je achikoo ntekepe ono, a pyiru apyipyi ono; waa uwe-ukuvu ono; mẹ obru unuphu ono; mękpoo ntekepe, a kpuru akpukpu ono; onye ono, agwajẹ iphe ono jia phẹ; sù: “?B̀ru gunu bẹ unu eme ẹgube ono?”

¹⁹ Ɛphe sụ iya: “Dobekwa ọnu doo. Te epfukwa mę akpuru opfu lanu. Bya etsoru anyi g’i buru nna anyi waa onye a-nodu agwajeru anyi iphe.” Sụ iya: “?O ka ngu ree g’o buru unuphu onye lanu be ịi-nodu agwajeru iphe; eme le g’i gwajeru ipfu waa ndu unuphu ndu Ịzurelu iphe?” ²⁰ Tọbudu iya bu; ẹhu tsoahaa onye agwaje iphe ono ntumatu. O bya ewota uwe-ukuvu ono; waa ọbvu unuphu; mę ntękpe, a pyiru apyipyi ono tsoru ndu ono.

²¹ Ɛphe bya adakobe o buru phe atugbu. Ɛphe kparu unwegirima vuru uto; mę iphe-edobe phe; mękpoo iphemiphe, ẹphe nweru enweru. ²² Ɛphe jeribeerupho ụzenya; mę a -gbę l’ibe Mayika; a bya ekukoo ndu bunyabę Mayika; ẹphe zefu je agbabua ndu Danu iphu. ²³ Ɛphe wata echi mkpu eekpu ndu Danu. Ndu Danu ghakobe sụ Mayika: “?Bu gunu eme ngu meru g’o gude ị chita nemadzu byatashia anyi etso ọgu?”

²⁴ O sụ phe: “Unu gwetarų ọbvu mu; bya eduta onye agwajeru mu iya nu tugbua.” Sụ phe: “?Bu gunu be bu iphe, mu nwebakwadaaru ozobaa? ?Denuhununu g’unu gbę jiahaa mu sụ: “?Bu gunu be e me ngu nu?”

²⁵ Ndu Danu ono sụ iya: “Ta byakwa apfuru g’anyi le ngu saka iya; odumeka be ndu obu oku a-byakwa ngu l’ehu; gu le ndibe ngu e-tuphaa ishi ndzu unu.” ²⁶ Oo ya bu; ndu Danu wuru tugbua jeshia iphe, ẹphe eje. Mayika bya ahuma l’ẹphe ka iya okpẹhu; o kwe doo ghakobe; o buru iya ala unuphu.

²⁷ Tọbudu iya bu; ẹphe gweta iphe ono, Mayika meshiru ono; duta onye ono, agwajeru iya iphe ono tugbua. Ɛphe jeshia Layishi je etsoo ndu ono, bukpoepho le nchi odo; tusaru ẹhu ono ọgu. Ɛphe gude ogu-echi gbua phe pyaapya; woru oku tufu le mkpukpu ono. ²⁸ Ophu o to dudu onye byaru adzota phe nu; kele ẹphe bu ndu Sayidonu ụzenya; teme ophu o dudu iphe, ẹphe le ndu ozo emegbaje. Ɛka mkpukpu ono, bu Layishi no be bu le nsuda ubvu, no-kube mkpukpu Betu-Rehobu. Ndu Danu woru mkpukpu ono kpukwaa; buru. ²⁹ Ɛphe gube mkpukpu ono Danu, bu iya bu ẹpha nna phe oche, bu onye ono a nwuru Ịzurelu. Ole iphe, mkpukpu ono shi aza be bu Layishi. ³⁰ Oo l’eka ono be ndu Danu doberu ntękpe ono, a kpuru akpukpu ono. O buru Jionatanu nwa Geshomu; mbu nwanwa Manase waa unwu iya be bu ndu gwaaharu ndu ipfu Danu iphe gbiriri jasụ teke a byaru akpua ndu ali ono le ndzu. ³¹ G’ulo Chileke no-bekporu le Shilo be ẹphe gwakotaerupho ntękpe Mayika ono; mbu ntękpe ono a pyiru apyipyi ono.

19

Onye Lívayi yee nwanji, o to ludu okpobe alulu

¹ Teke ndu Ịzurelu te enwedu onye eze be o duru nwoke lanu, bu onye Lívayi, bu l’imime ali ubvu ubvu ndu Ifuremu. O duta nwanji, o to ludu okpobe alulu le mkpukpu Betulehemu, no l’ali Jiuda. ² Ole nwamgboko ono wataru agba ukpara; bya alufu lashia ibe nna iya le Betulehemu, no l’ali Jiuda. O nochaeopho onwa eno l’ibe nna iya ono; ³ ji iya gbeshi jeshia ya arworwo g’o lwa azu. O gbeshi kpata nkafu-igara labo; duta nwozi iya ẹphe swiru jeshia. Ɛphe rwua; nwamgboko ono duta iya; ẹphe bahu l’ulo nna iya ono. Nna nwamgboko ono huma e ya pho; bya egude ẹhu-utso gba iya ndzuta. ⁴ Ogo iya ono, bu iya bu nna nwamgboko ono sede iya; yee ya noo ujiku eto. O nodu l’eka ono eri; angu bya ekujekwapho mgbenya l’eka ono. ⁵ Tọbudu iya bu; o be le mboku k’eno; ẹphe tehu l’onmewa utsu; o kwakobe g’o lashia; nna nwamgboko ono sụ ogo iya ono: “Ria nri g’ehu shihu ngu ike teme l’ilashijewaro.”

⁶ Oo ya bu; ẹphenebo tuko nodukota ria; ngua. E mecha; nna nwamgboko ono sụ iya: “Jiko nodufunaa l’enyashi-a; mee g’ehu tsofua ngu utso.”

⁷ Nwoke ono bya agbeshi ge ya lashia; ogo iya ono rwopyabe iya; k’ophu bu l’o kwafuaru akwakwa l’enyashi mboku ono. ⁸ O bya erwua l’utsu mboku, kwe iya ujiku ise; o gbeshi le ya alawa; nna nwamgboko ono sukwa iya: “Ria iphe g’ehu du ngu gbukuu; g’iinodu teke o beru l’eswe l’ilashiwaro.” Oo ya bu; ẹphenebo bya atuko nodu; rigba nri.

⁹ Tọbudu iya bu; o be teke nwoke ono; yee nyee ya ono; mę nwozi iya pho gbeshiru g’ẹphe lashia; ogo iya ono, bu iya bu nna nwamgboko ono sụ iya: “Lenu; nta-a be o buakwaa ụzenyashi; jiko kwafua akwakwa l’enyashi-a. Mbu-a; lenu le nchi ejihwakwa. Nodukwa; kwaa akwakwa l’enyashi-a g’ehu tsoo ngu utso. Teke o beru l’onmewa utsu echele; igbeshi lashia unuphu ibe ngu.”

¹⁰ Obenu le nwoke ono be o to dudu g’o kwabaa akwakwa ozo. O gbeshi tugbua; o buru iya alala. O duta nyee ya ono; kpata nkafu-igara labo ono, o bochaaru ivu; o buru phe atugbu kwaseru uto mkpukpu Jiebusu, bu iya bu Jierusalemu. ¹¹ Ɛphe nduepoho

Jiebusu ntse; nchi n̄odu ejihugbuwa. Nwozi ono pfuaru nnajiuphu iya ono s̄u iya: “Jiko bya g’anyi bah̄u l̄e mkp̄ukpu ndu Jiebusu je akwaa l’enyashi-a.”

¹² Nnajiuphu iya ono s̄u iya: “Waawaa; anyi taa bah̄udu mkp̄ukpu ndu ̄ohozo, ta ab̄udu ndu Ízurēlu. Anyi e-jechia jerwua mkp̄ukpu Gibiya.” ¹³ S̄u iya: “Bya g’anyi kukebe ̄ehu jerwua mkp̄ukpu Gibiya; ̄ozoo mkp̄ukpu Rama g’anyi akwaa l’eka lan̄u l’eka ono.” ¹⁴ ̄Oo ya b̄u; ̄ephe tugbukwa; nchi j̄ipfu p̄h̄e l̄e g’ephe erwuwa mkp̄ukpu Gibiya, n̄o l’al̄i Benjiaminu. ¹⁵ ̄Ephe rwua; bya asw̄iba; bah̄u l̄e mkp̄ukpu Gibiya g’ephe kwaa l’eka ono. ̄Ephe je an̄odu l’edupfu mkp̄ukpu ono; k̄ele ̄o t̄o d̄udu onye dutaru p̄h̄e n̄u g’ephe bah̄u ibe iya je akwaa.

¹⁶ No iya; a bya ele ̄enya; nwoke ̄ogeranya shiwa l’ozi egu eje alwa l’uzenyashi ono. Nwoke ono b̄e b̄u onye shi l’al̄i úb̄vú úb̄vú ndu Ifuremu. O bu ebubu l̄e Gibiya. Ndu bu l’eka ono b̄e b̄u ndu Benjiaminu b̄e ̄ephe b̄u. ¹⁷ Nwoke ̄ogeranya ono bya apalia ̄enya h̄uma onye ije, n̄o l’edupfu ono; ̄o j̄ia ya; s̄u: “?B̄u awe b̄e ije? T̄eme ?b̄u aweya b̄e i shi?”

¹⁸ ̄O s̄u iya: “Anyi shikwa B̄etulehemu, n̄o l’al̄i Jiuda eje ala l’imime al̄i úb̄vú úb̄vú ndu Ifuremu. ̄Oo l’eka ono b̄e mu bu. Mu shi je B̄etulehemu; mu n̄odu alawa l’ulo Chipfu; ̄ophu ̄o d̄udu onye dutaru mu duba l’ibe iya. ¹⁹ Anyi gudekwaru nkapf̄u-igara anyi ̄eswa ̄okponku, ̄ephe a-z̄e azee; waa nri, ̄ephe e-ri; bya egudekwaph̄o nri waa m̄ee k’anyibe ndu-oz̄i ngu; mb̄u k̄e mb̄edua; waa k̄e nwozi ngu k̄e nwan̄ȳi; m̄e k̄e nwokoro-a, anyi l’iya t̄uko sw̄iru-a. ̄O t̄o d̄ukwa iphe, ̄uko iya d̄uru anyi.”

²⁰ ̄Oo ya b̄u; nwoke ̄ogeranya ono; s̄u p̄h̄e: “G’ehu d̄ukwa unu guu. Unu hakp̄ooro ̄eka; mu e-meeru unu iphe, mkpa iya d̄uru unu. Unu be jekwa k’az̄e l’edupfu.” ²¹ No iya; o duta p̄h̄e; lash̄ia ibe iya. ̄O bya an̄kota nkapf̄u-igara nwoke ono nri. ̄Ephe bya akwoebachaa ̄okpa; bya eria; nḡua.

²² ̄Ephe n̄odukwadu-a eme emereme; ndu iwash̄i shi l̄e mkp̄ukpu ono bya agbaa ̄ulo ono, ̄ephe n̄o ono mgburugburu. ̄Ephe bya etsuaa ̄eka l̄e mgbo; epfuru nwoke ̄ogeranya, nwe ̄ulo ono as̄uje: “Dufutaru anyi nwoke ono, bataru l’ulo ngu ono g’anyi jepfu!”

²³ Onye ono, nwe ̄ulo ono bya ekpufu etezi je as̄u p̄h̄e: “Ndu mu; waawakwa! Unu te eweshin̄u iwash̄i. Unu te emeshin̄u egube iphe-iph̄ere ̄wana; eshinu nwoke-a b̄u ibe mu b̄e ̄o byaru. ²⁴ Waa nwa mu nwan̄ȳi, nwoke teke ejepfuswee baa; wakwaph̄o nwan̄ȳi, nwoke ono ta al̄udu ̄okpobe al̄ulu. Mu e-dufuta p̄h̄e nta-a g’unu gude p̄h̄e jepfu; mee p̄h̄e egube d̄ukpoēpho unu ree. ̄Ole-a; unu te ejekwa eme nwoke-a egube iphe-iph̄ere d̄u nno.” ²⁵ ̄Ole ndu ono ta ngaduru iya nch̄i. ̄Oo ya b̄u; nwoke ono, byaru ̄ebyaa ono bya edufuta nwan̄ȳi ono, ̄o t̄o l̄udu ̄okpobe al̄ulu ono l’etezi; n̄u p̄h̄e. ̄Ephe gude iya phak̄ota iya l’enyashi ono mgburugburu. Nchi b̄oh̄ujeep̄h̄o; ̄ephe par̄u iya haa; g’o tugbua.

²⁶ Nchi b̄oh̄ushia; nwan̄ȳi ono kp̄ota onwiya je adaa gburugudugungu l’onu mgbo ̄ulo nwoke ono, nnajiuphu iya n̄o ono. ̄O dabyiru l’eka ono gbiriri jeye nchi b̄oh̄u. ²⁷ Nnajiuphu nwan̄ȳi ono bya etehu l’utsu; guhaa ̄uzo ḡe ya lufu lash̄ia; nwan̄ȳi ono ̄o t̄o l̄udu ̄okpobe al̄ulu ono dabyiwaru l’onulo ono; w̄ushi ̄eka l’onu-abata. ²⁸ ̄O s̄u iya: “Gb̄eshi g’anyi la!” ̄O buru rigbidii. O kwe bya apata iya t̄u-kobe l’eli nkapf̄u-igara iya; ̄o buru iya ala unuphu. ²⁹ O larwua unuphu bya ewota mma gbubushia nwan̄ȳi ono, ̄o t̄o l̄udu ̄okpobe al̄ulu ono l̄e nkwo l̄e nkwo. Kwakash̄ia ̄uzo iri l’ebo; ch̄ita je ekeeru ndu Ízurēlu l’ipfu l’ipfu. ³⁰ Onyemonye h̄umaru iya n̄u; n̄odu as̄uje: “Egube iya ̄owa b̄e ̄enya ta ah̄umajekwaru l’al̄i Ízurēlu; ̄ophu e te mejekwaru egube iya ̄owa e shikp̄oo teke ndu Ízurēlu shi l’al̄i l̄jiputu l̄ufuta gbiriri byas̄u ntan̄u-a. Unu r̄ikwaa ya ̄oriri; unu ach̄iaru iya idzu; pfua iphe, anyi e-me.”

20

Ndu Ízurēlu akwak̄obe etso ndu Benjiaminu ̄ogu

¹ T̄obudu iya b̄u; ndu Ízurēlu l’ophu bya azafutakota e shi l̄e mkp̄ukpu Danu jeye l̄e mkp̄ukpu Biye-Sheba; mb̄u jeye l’al̄i Giladu. Ikpoto ̄oha ono bya edzuk̄obe g’onye lan̄u l’iphu Chipfu l̄e mkp̄ukpu Mizupa. ² Ndu-ishi Ízurēlu l’ipfu l’ipfu l’al̄i Ízurēlu l’ophu bya edzuk̄ota l’iphu ndu k̄e Chileke, dzuk̄oberu n̄u ono. Iphe, ndu oj̄ogo p̄h̄e, gude ̄okpa; bya apagbaaru ogu-echi d̄u b̄e b̄u unu ugbo unu lab̄o l’unu ̄okporo iri. ³ Ndu Benjiaminu iya an̄uma l̄e ndu Ízurēlu b̄e jerwuwaru mkp̄ukpu Mizupa. T̄obudu iya b̄u; ndu Ízurēlu bya as̄u: “Unu k̄okpeeduru anyi g’ejo-iphe ̄wana shikp̄oo nw̄ua.” ⁴ No iya; onye L̄ivayi ono, b̄u iya b̄e al̄u nwan̄ȳi ono, e gburu ono bya ak̄qahaa ya s̄u: “Mu l̄e nyee mu b̄e bah̄uru l̄e mkp̄ukpu Gibiya, n̄o l’al̄i Benjiaminu g’anyi je akwaa akwakwa. ⁵ O be l’enyashi; unwoke ndu Gibiya byapfutash̄ia mu; bya agbaa ̄ulo, mu n̄o mgburugburu.

Èphe nòdu eme g'èphe gbaa mu. Ò búrú nyee mu bè èphe guderu k'èhuka jepfu jasú ò nwùhu. ⁶ Tòbudu iya bú; mu pata nyee mu ono gbusushia; chíta iya wojechaa l'álí Ízùrèlú mgburugburu; kele èphe rwúrú alá; bya emee èbyi l'álí Ízùrèlú. ⁷ Nta-a; unubè ndu Ízùrèlú l'òphu; unu pfua g'ee-me iya."

⁸ No iya; ndu Ízùrèlú wulihukòta g'onye lanú; sù: "Ò tò òkwa m'onye lanú l'ime anyi byaru a-la unuphu. Mbù l'ò tò dùdu m'onye byaru a-la ibe iya. ⁹ Òle nta-a bè iphe, anyi e-me ndu Gibiya ta adúkwa abùdu g'anyi tùa ido; egube ido ono meru bè bú g'anyi e-me phe. ¹⁰ L'òkpa-ipfu Ízùrèlú l'òphu bè e-wofuta umadzu iri l'ime ndu òphu dù òkporo ise; a hòta umadzu òkporo ise l'ime ndu òphu dù unu labò l'òkporo iri; a bya ahòta unu umadzu labò l'òkporo iri l'ime unu òkporo l'ise g'èphe búrú ndu a-nòdu evujeru ndu ojogu nri. Òo ya búkwanu èphe -jerwua mkpùkpu Gibiya, nò l'álí Benjiaminu; èphe emee phe iphe, gbaru phe nù lè k'èbyi ono, èphe meru l'álí Ízùrèlú ono." ¹¹ Òo ya bú; ndu Ízùrèlú l'òphu bya edzókòbèkòta g'onye lanú g'èphe tsoo mkpùkpu ono ogu.

¹² No iya; òkpa-ipfu ndu Ízùrèlú bya ezia unwoke; èphe jegbabe ipfu Benjiaminu sù phe: "Èbyi òwana, e meru l'èchilabò unu-a búkpoo gunu? ¹³ Unu dufutaru anyi ndu iwashì ono nta-a; mbù ndu Gibiya ono g'anyi gbushia; g'anyi shi nno wofu ejo-iphe ono l'álí Ízùrèlú." Òle ndu Benjiaminu ta ngaduru nchì l'iphe ono, unwunna phe, bú ndu Ízùrèlú pfuru phe ono. ¹⁴ Ò búrú iphe, ndu Benjiaminu meru bú l'èphe jeru edzókòbè lè mkpùkpu Gibiya g'èphe tsoo ndu Ízùrèlú ogu. ¹⁵ Èphe bya edzókòbè òkporo unu nemadzù èto l'unu ise, búkòta ndu pagbaa ogu-echi, bú ndu shikòta lè mkpùkpu kè ndu Benjiaminu; tème waa unu nemadzù l'umadzu òkporo iri l'ise, bú ndu e shi lè mkpùkpu Gibiya hòta. ¹⁶ L'ime ndu ojogu ono g'èphe ha bè unu l'òkporo iri l'ise bú ndu a hòtaru, emegbaa èkìcha. Èphe bú ndu maru g'agba mgbèka l'èhu l'èhu; k'òphu bú l'èphe a-dù ike gude mkpuma gbata akpuru egbushi lanú; òphu èphe agbaswedu iya agbaswe. ¹⁷ Ndu Ízùrèlú; a -gufukwa ndu Benjiaminu; bya edzókòbè unu unwoke ugbo unu labò l'unu òkporo iri, bú ndu pagbaa ogu-echi. G'èphe ha búkòta ndu alwùje ogu.

Ndu Ízùrèlú etso ndu Benjiaminu ogu

¹⁸ Òo ya bú; ndu Ízùrèlú bya awù-lihu jeshia mkpùkpu Bètelu; je ajìtaada Chileke; sù: "Èbù ndu ole l'ime anyi bè e-vuru ọzo je etsoo ndu Benjiaminu ogu?"

Chipfu sù phe: "Òo ndu Jìuda bè e-vuru ọzo je."

¹⁹ Tòbudu iya bú; o be l'ùtsu iya; ndu Ízùrèlú wù-lihu je adòru kwabèru mkpùkpu Gibiya. ²⁰ Ndu Ízùrèlú bya awùfu jeshia etso ndu Benjiaminu ogu. Èphe woru onwophè dozichaa g'èphe a-nòdu tsoo phe ogu ono lè mkpùkpu Gibiya. ²¹ Ndu Benjiaminu bya eshi lè mkpùkpu Gibiya wùfuta bya egbua ndu Ízùrèlú òkporo unu umadzu labò l'unu iri l'ise lè mbòku ono. ²² Òle ndu Ízùrèlú bè byaru eyeeru nwibe phe njima; bya edozichaa onwophè k'ògu l'èka ono, èphe shi nòdugbaa lè mbòku k'ivuzò ono. ²³ No iya; ndu Ízùrèlú bya awùfu je araa èkwa l'ìphu Chipfu gbìrìrì jasú l'uzenyashi. Èphe jìkwaapho Chipfu sù iya: "Èbù g'anyi je etsobaa unwunna anyi, bú ndu Benjiaminu ogu ọzo tọo?"

Chipfu sù phe: "Unu jenù."

²⁴ Tòbudu iya bú; o be lè mbòku k'èbo; ndu Ízùrèlú wùfutakwa bya g'èphe tsoo ndu Benjiaminu ogu. ²⁵ Lè mbòku k'èbo iya ono bè ndu Benjiaminu byaru eshikwapò lè Gibiya wùfuta je etsoo ndu Ízùrèlú ogu. Èphe gbua ndu Ízùrèlú òkporo unu umadzu labò l'unu ise, búkòta ndu pagbaa ogu-echi. ²⁶ Tòbudu iya bú; ndu Ízùrèlú l'òphu wùfu jeshia Bètelu je anòdu kwaa èkwa l'ìphu Chipfu. Èphe swìkòta ègu mbòku ono jasú l'uzenyashi. Èphe bya egweeru Chipfu ngweja-akpò-òku waa ngweja-èhu-guu. ²⁷ Òo ya bú; ndu Ízùrèlú bya ajìta Chipfu; kele teke ono bè bú l'èka ono bè okpoko ogbandzu Chileke shi nòdu. ²⁸ Ò búrú Finehasu nwa Eleyaza; mbù nwanwa Erònu bè bú onye eleta iya ènya. Èphe jìa Chipfu sù iya: "Èbù g'anyi je je etsoo ndu Benjiaminu, bú unwunna anyi ogu ọzo; tò g'anyi te ejeshi?"

Chipfu sù phe: "Unu je; kele echele bè mu e-woru phe ye unu l'èka."

Ndu Ízùrèlú alwù ndu Benjiaminu

²⁹ Tòbudu iya bú; ndu Ízùrèlú bya eye ndu nemadzù; èphe kpukòtaru ekspuru gbaa mkpùkpu Gibiya mgburugburu. ³⁰ Ndu Ízùrèlú bya awùfu jepfushia ndu Benjiaminu ogu lè mbòku k'èto ono. Èphe je edozichaa onwophè egube ono, èphe emejehawa iya ono nòdu kwabèru ndu Gibiya. ³¹ No iya; ndu Benjiaminu wùfuta g'èphe bapfu ndu

Ízurèlu. Ndu Ízurèlu defùta p̄h̄e edefuta. Èp̄he shi l̄e mkp̄uk̄pu p̄h̄e ono wufuta. Èp̄he bya awata egbushi ndu Ízurèlu egube ono, ep̄he egbujehawaa p̄h̄e ono; k'òp̄hu b̄u l̄e ndu Ízurèlu, ep̄he gbushiru l'ègu; m̄e l̄e gbororo ̀zo, e shi eje B̄etelu; m̄e òp̄hu e shi eje Gibiya b̄e d̄u ̀kp̄oro ̀madzu l'̀madzu iri. ³² Tòbudu iya b̄u; ndu Benjiaminu nõdu ep̄fu s̄u: "Anyi egbushiakwaa p̄h̄e ègube anyi gbushiru p̄h̄e l̄e k'ivuzò p̄h̄o!"

Ndu Ízurèlu nõdu ep̄fu s̄u: "Unu g'anyi kp̄olaa az̄u g'èp̄he wufuta-gbua l̄e mkp̄uk̄pu; bya anòdukota l̄e gbororo." ³³ No iya; ndu Ízurèlu l'òp̄hu lufukota l'èka ep̄he nò; je akwakachaa k'ògu l̄e mkp̄uk̄pu Belu-Tama. Ndu Ízurèlu, b̄u ndu òp̄hu kpugbaaru ekpuru l'ègbudu shichaa l'èka ep̄he nò zefùta l'̀zo ènyanwu-ariba mkp̄uk̄pu Gibiya. ³⁴ Tòbudu iya b̄u; ̀kp̄oro ̀unu nemadz̄u l'̀unu ̀madzu ise, a h̄otar̄u l'ime ndu Ízurèlu l'òp̄hu bya awufu jeshia etso ndu Gibiya ògu. Ògu ono kp̄ohu òku; k'òp̄hu b̄u l̄e ndu Benjiaminu ta amadz̄u l̄e teke ep̄he a-b̄uru mkpurupyata b̄e r̄wuwaru n̄u. ³⁵ Chipfu gude ndu Ízurèlu l̄w̄a ndu Benjiaminu mbòku ono. Ndu Ízurèlu gbua ndu Benjiaminu ono ̀kp̄oro ̀unu nemadz̄u èto l'̀unu labò l'̀kp̄oro ̀madzu iri l'ise, b̄u ndu pagbaa ogu-echi. ³⁶ Òo ya b̄u; ndu Benjiaminu h̄uma l'a l̄w̄u-kpewaru p̄h̄e.

Ndu Ízurèlu par̄u ndu Benjiaminu haa laphushia az̄u; kele ep̄he kp̄oru obu ye l̄e ndu k'ono, ep̄he yeru ep̄he kwakaa l'ègbudu l̄e mgboru mkp̄uk̄pu Gibiya ono. ³⁷ No iya; ndu ono, domishiru onwop̄h̄e l'ègbudu ono gbaep̄ho ègwegwa bapfu ndu Gibiya; bya agbakashihu gude ogu-echi gbushikòta ndu bu l̄e mkp̄uk̄pu ono l'òp̄hu. ³⁸ Ndu Ízurèlu b̄e ep̄he l̄e ndu ono, domishiru onwop̄h̄e l'ègbudu ono ch̄ihawaru iya ach̄ichi l'ep̄he e-me g'ènwuru-òku kp̄ufu l̄e mkp̄uk̄pu ono. ³⁹ Òo ya b̄u; teke ono ndu Ízurèlu ghakòberu tsu-phuahaa az̄u l'ògu ono; ndu Benjiaminu wata egbushi ndu Ízurèlu; gbua p̄h̄e ̀kp̄oro ̀madzu l'̀madzu iri p̄h̄o; b̄e ndu Benjiaminu wataru ep̄fufu as̄uje: "Anyi alw̄uakwaa p̄h̄e ègube anyi l̄w̄uru p̄h̄e l̄e mbòku k'ivuzò p̄h̄o!" ⁴⁰ Ènwuru òku kp̄ufuep̄ho l̄e mkp̄uk̄pu ono; ndu Benjiaminu bya aghaa ènya h̄uma l̄e mkp̄uk̄pu p̄h̄e ono l'òp̄hu b̄e ènwuru-òku, shi iya n̄u akp̄u k̄e t̄ututuutu ala l'akpaminigwe.

⁴¹ Tòbudu iya b̄u; ndu Ízurèlu ghakòbe w̄upyabe p̄h̄e. Ndz̄u-agugu rwuta ndu Benjiaminu; kele ep̄he mawaru l̄e teke ep̄he a-b̄uru mkpurupyata b̄e r̄wuwaru n̄u. ⁴² Òo ya b̄u; ep̄he chie òkpa l'òso gbalaaharu ndu Ízurèlu; agba ala l'̀zo echiegu. Òle ep̄he ta awaduru l'ògu ono. Ndu Ízurèlu ndu òp̄hu shi l̄e mkp̄uk̄pu ono awufuta b̄e kwabutaru p̄h̄e woru p̄h̄e gbushia l'èka ono. ⁴³ Èp̄he gbaa ndu Benjiaminu mgburugburu; ch̄ia p̄h̄e je agbabua p̄h̄e ip̄hu; z̄oo p̄h̄e pyakap̄yaka gbiriri jas̄u l'̀zo ènyanwu-awawa mkp̄uk̄pu Gibiya. ⁴⁴ Ndu Benjiaminu, e gburu egbugbu b̄e d̄u ̀kp̄oro ̀unu nemadz̄u labò l'̀unu ise, b̄ukota ndu ojògu, ike d̄u l'ògu. ⁴⁵ Èp̄he ghakòbe gbaru lash̄ia l'echiegu l'oke mkpuma Rimonu. Ndu Ízurèlu gbutsukwaapho ̀unu ̀madzu iri l'èbo l'̀kp̄oro ̀madzu iri l̄e gbororo. Ep̄he ch̄ia ndu Benjiaminu kpabèkpabe jas̄u l̄e mkp̄uk̄pu Gidomu; bya egbutsushifua ̀unu ̀madzu ise òzo. ⁴⁶ Mbòku ono b̄e ndu Benjiaminu, e gburu egbugbu, b̄u iya b̄u ndu pagbaa ogu-echi b̄e d̄u ̀kp̄oro ̀unu nemadz̄u èto l'̀unu ̀madzu labò l'̀kp̄oro ̀madzu iri. G'èp̄he hakòta b̄e b̄ugbaa ndu ike d̄u l'ògu.

⁴⁷ Òle ̀unu nemadz̄u l'̀kp̄oro ̀madzu iri b̄e d̄uru ike nah̄u gbarwua echiegu oke mkpuma, Rimonu. Èp̄he nòkota l'èka ono ònwa èno mgburugburu. ⁴⁸ No iya; ndu Ízurèlu bya alaphu az̄u; bapfu ndu Benjiaminu; je egude ogu-echi t̄uko ndu bu l̄e mkp̄uk̄pu ono gbushikòta; mb̄u gbukòta ip̄he-edobe; m̄ekpoo iphemip̄he, ep̄he h̄umaru. Ip̄he, b̄ukpoo mkp̄uk̄pu, ep̄he jep̄furu b̄e ep̄he t̄ushichaaru òku.

21

Unwanyi, ndu Benjiaminu a-luru

¹ Ndu Ízurèlu b̄e ribuhawaru anḡu l̄e mkp̄uk̄pu Mizupa s̄u l'ò t̄o d̄udu m'onye lanu l'ime p̄h̄e byaru ekuta nwada iya kee onye Benjiaminu. ² Òo ya b̄u; ndu Ízurèlu ono zafu je akuru l̄e B̄etelu; nõdu l'ip̄hu Chileke kwaa èkwa kwash̄ia ya ike; gbiriri jas̄u l'̀uzenyashi. ³ Èp̄he nõdu ara s̄u: "Oowaa! Ḡube Chipfu, b̄u Chileke k̄e ndu Ízurèlu; ? b̄u gunu kpar̄u ip̄he, egube ip̄he òwana dapfutaru ndu Ízurèlu? ?B̄u gunu kpar̄u ip̄he, ip̄fu lanu a-nòdu ach̄ihu ach̄ihu l̄e Ízurèlu n̄tanu?"

⁴ O beep̄ho l'ònmewa ̀utsu l̄e nchitabòhu iya; ep̄he woru òru-ngweja kp̄ua l'èka ono; bya egwee ngweja-akpò-òku; waa ngweja-èhu-guu l'eli iya. ⁵ No iya; ndu Ízurèlu bya aj̄ia s̄u: "?B̄u ndu ole l'ip̄fu ndu Ízurèlu l'òp̄hu b̄e te etsodu bya g'anyi dzukòo l'ip̄hu Chipfu l'èka-a?" Noo kele ep̄he ribuhawaru oke nte s̄u l'onye ta abyaduru g'èp̄he dzukòbe l'ip̄hu Chipfu l̄e mkp̄uk̄pu Mizupa b̄e e-gbu egbugbu. ⁶ Tòbudu iya b̄u; ap̄hu

rwua ndu Ízurelu l'èhu l'opfu ùnwunna phẹ ono, bụ ndu Benjiaminu. Èphe sụ: “Nta-a bẹ ipfu lanụ chihuru lẹ Ízurelu.” ⁷ Sụ: “?Denukpoo g'anyi e-me lushiaru ndu ophu phoduru nụ nwanyi; eshinu anyi gudewaa epha Chipfu ribua nte l'ọ tọ dudu nwada anyi, anyi byaru eke phẹ-a.”

⁸ Ọo ya bụ èphe bya ajia sụ: “?Bunu-a ndu ole l'ipfu ndu Ízurelu bẹ ta abyaduru g'anyi dzukobe l'iphu Chipfu lẹ mkpukpu Mizupa?” No iya; èphe bya amaru lẹ ndu mkpukpu Jiabeshi-Giladu bẹ ta adudu m'onye lanụ, byaru nụ; ⁹ noo kele èphe byaru edzua onwophe maru l'ọ tọ dudu ndu Jiabeshi-Giladu m'onye lanụ nọ l'eka ono. ¹⁰ Tòbudu iya bụ; ndu ono, dzukoberu l'eka ono bya eye ukporo unu ndu ojogu l'unu ndu ojogu iri g'èphe je egude ogu-echi gbushikota ndu bu lẹ Jiabeshi-Giladu; je akpachaa l'unwanyi; mę unwegirima. ¹¹ Èphe sụ phẹ: “Iphe, unu ee-me baa: Unu gbushia iphe, bukpoo unwoke; mę unwanyi, nwoke jepfujewaru.” ¹² L'ime ndu ono, bu lẹ Jiabeshi-Giladu ono bẹ bụ unu unwumboko bẹ èphe humaru, bụ ndu nwoke teke ejepfuswee. Èphe duta phẹ jeshia l'odu phẹ lẹ mkpukpu Shilo l'alì Kénanu.

¹³ Tòbudu iya bụ; ndu ono, dzukoberu nụ ono l'opfu bya ezia ozi g'e je ezia ndu Benjiaminu ono, nọ l'oke mkpuma Rimonu l'èphe l'èphe bẹ dūwaa lẹ ree. ¹⁴ Ọo ya bụ; ndu Benjiaminu Iwatashia lẹ teke ono; a bya eduru unwumboko ono, a haru èphe nọdu ndzụ, bụ ndu shi Jiabeshi-Giladu pho nụ phẹ g'èphe luru; obenu l'unwumboko ono ta asudu phẹ.

¹⁵ No iya; aphụ ndu Benjiaminu bya erwua phẹ l'èhu; kele Chipfu yewaru uwara l'ipfu ndu Ízurelu.

¹⁶ Tòbudu iya bụ; ndu bụ ogerenya lẹ ndu ono, dzukoberu nụ ono bya asụ: “?Denu g'anyi e-me k'unwanyi, ndu ophu phoduru nụ a-luru; g'a tukowaru unwanyi, nọ l'alì ndu Benjiaminu gbushigbua?” ¹⁷ Èphe sụ: “Ọ tọ dukwa g'ee-me gẹ ndu Benjiaminu, phoduru nụ te enweru okiphe; k'opfu bukwanu l'ipfu lanụ ta a-chihudu lẹ Ízurelu.”

¹⁸ Sụ: “Ole anyi te e-kekwanu phẹ unwada anyi; eshinu anyibe ndu Ízurelu ribuwaru nte sụ: 'Onye keru ndu Benjiaminu nwada iya; g'onye obu bukwaru onye a turu onu!'”

¹⁹ Èphe sụ: “Lenu! Anyi nwekwaru obo-iphe, anyi abojeru Chipfu l'aphagapha lẹ Shilo, nọ l'uzo isheli mkpukpu Betelu; mbụ l'uzo enyanwu-awawa uzo, shiru Betelu jeshia mkpukpu Shekemu; waa l'uzo ndohali mkpukpu Lebona.” ²⁰ Ọo ya bụ; èphe pfiaru ndu Benjiaminu sụ phẹ: “Unu tugbua je edomishia onwunu l'opfu-vayinu; ²¹ kwagebekpopho. Teke unwumboko Shilo wufutaerupho bya ete ebvu; g'onyenonu gbafutachaa l'opfu-vayinu ono je egude nwamgboko lanụ, ọo-luru; gude gbaru lashia alì ndu Benjiaminu. ²² Teke ndu nna unwumboko ono; ozoo unwune phẹ unwoke jeru epfufu bẹ anyi a-sụ phẹ g'èphe meeruro anyi ree; yetaru unu eka; kele ọ tọ dudu nwoke, anyi gbuphoduru nwanyi, ọo-luru lẹ teke anyi lwuru ogu ono. L'iswi dukwa phẹ mma; eshinu ọ tọ bụdu èphebedua kutaru unwada phẹ kee unu.”

²³ Ọo ya bụ; ndu Benjiaminu mee nno. O be teke unwumboko ono ete ebvu; nwoke nonu gbafutachaa je azu-gude nwamgboko lanu; pata iya gbalaa g'ọ je a buru nyee ya. No iya; èphe lashia l'oke alì phẹ; je eworu mkpukpu ono kpukwa-zia; buru. ²⁴ Tòbudu iya bụ; ndu Ízurelu wukahu l'eka ono teke ono; onyenonu lashia unuphu l'ipfu nkiya; mbụ onyenonu shi l'eka ono lashia l'oke alì nkiya.

²⁵ Teke ono bẹ ndu Ízurelu eshidu nweru onye bụ eze phẹ; onyemonye shi anoduje eme g'ọ dū iya.

Ekwo Rutu

Nawomi yee Rutu

¹ Teke ndu-ikpe shi abujekwaduru ndu-ishi ndu İzurelu be okpa-nri byaru l'alı ono. O duru nwoke lanu, shi le mkpukpu Betulehemu, no l'alı Jiuda; yee nyee ya; me unwu iya unwoke ephenebo gbeshi lashia alı Mowabu. ² Epha nwoke ono bu Elimeleku; epha nyee ya buru Nawomi. Epha unwoke labo, o nwutaru buru Mahulonon waa Kiliyonu. Ephe bu ndu mkpukpu Betulehemu, no le Ifurata, l'alı Jiuda. Ephe gweta lashia alı Mowabu je eburu.

³ Ephe bunyaa l'eka ono; Elimeleku, bu iya bu ji Nawomi nwuhu; gbado nwanyi ono yee unwu iya unwoke labo pho. ⁴ Ephe bya aluchaa unwanyi Mowabu. Unyomu phe ono be onye lanu aza Opa; onye ophuu buru Rutu. Ephe buepho l'eka ono iphe, rwuru apha iri; ⁵ Mahulonon yee Kiliyonu bya anwushihukotakwapho. Oo ya bu; ephenebo gbado Nawomi egube ono, ji iya gbadokwaru iya pho ono.

⁶ A nonyaa o numa le Chipfu byawaru agbaaru ndibe iya mkpu; mee g'ephe nweru nri eriri; Nawomi; yee unyomu unwu iya ephenebo jikobe shi l'eka ono lashia ibe phe. ⁷ Noo ya; yee unyomu unwu iya ono ephenebo tuko shi l'alı ono, ephe shi buru ono gbeshi; kwaseru uzo, shiru lashia alı Jiuda.

⁸ Nawomi bya epfuaru unyomu unwu iya ono ephenebo su: "Unu tugbukwaa la azu lapfuchaa ne unu l'ulo phe. Ge Chipfu mekwaaru unu ree g'unu meru iya ndu ophu nwuhuwaru nu-a; waa mbedia. ⁹ Mbı; ge Chipfu mekwaa ge meji nmapfuru unu l'ibe onye unu a-lucharu l'ehu l'ehu."

O pfeube nno o tsutsuchaa phe onu; ephe tuko bungee ekwa; raa ntumatu; ¹⁰ su iya: "Waawaa-o! Anyi a-tuko swiru lapfu ndibe unu."

¹¹ Ole Nawomi suru phe: "Unwada mu; ophu g'unu laphu azu. ?Bu k'ishi gunu be unu e-gude tisoru mu? ?Bu ge mu a-nwutakwadu unwu; k'ophu aa-su l'oo g'ephe aluru unu? ¹² Unu laphu azu unwada mu; kele mu kahunukaakwaru k'alı ji ozo; ole o -bukpoorunu l'oo ge mu su le mu elekwadu enya k'alı ji; mbı; mu -luru ji l'enyashi-a; bya anwushia unwegirima unwoke; ¹³ unu a-nodukpoephe kwaberu phe g'ephe vutaada too? Mbı-a; unu a-ha eje aluru ji; nodukpoephe kwaberu phe too? Waawaa; unwada mu; kele mbedia be o kakwa aburu aphu eme l'unubedia; noo kele Chipfu be tufuwaru eka byia mu l'ehu."

¹⁴ O pfuchaa nno; ephe tuko waa ekwa ozo. No iya; Opa kwe bya etsutsua ne ji iya ono onu; o buru iya ala azu. Obenu l'onye ophu bu Rutu turu Nawomi swıswı-a.

¹⁵ Nawomi su iya: "Lenu; nyee nwune ji ngu alapfuakwa ndibe phe; waa agwa phe. Tsokwaru iya la azu."

¹⁶ Rutu su iya: "Ta ashe mu ge mu haa ngu; ozo ge mu laphu azu; l'o kwa eka iije be mu e-je. O buru eka i kwaru be mu a-kwakwapho. Ndibe unu a-buru ndibe nkemu; Chileke ngu abukwarupho Chileke nkemu. ¹⁷ Eka i nwuhuru be mu a-nwuhu. O bukwarupho eka e liru ngu be ee-li mu. Ge Chileke mekwaa mu ophu, ka njoo m'o budu anwuhu bu iphe, e-kekaha mu le ngu." ¹⁸ Nawomi maerupho le Rutu pfuwaru iya obu iya; o paru iya haa.

¹⁹ Tobudu iya bu; unwanyi labo ono kpochibe iya; jee gbiriri jası ephe rwua Betulehemu. Ephe bahuepho Betulehemu; mkpukpu ono l'ophu swongahu l'opfu ehu phe. Unwanyi nodu ebu mkpu asuje: "?Mbı; bu Nawomi du egube-a too?"

²⁰ O su phe: "Ndu mu; unu te ekuhekwa mu Nawomi. Unu kujechia mu 'Mara'; kele Okalibe-kangokotaru-nu mewaru; ndzu mu buru nwa-otso-ılu. ²¹ Teke mu eje ejeje be mu vu l'ishi paru l'eka. Ole Chipfu mewaru ge mu gbaru eka l'watashia. ?Bu k'ishi gunu be unu a-nodu eku mu Nawomi l'eka Chipfu nwaru mu chipfu? Mbı le Okalibe-kangokotaru-nu meakwaru iphe-ehuka dapfuta mu."

²² Oo ya bu; Nawomi yee nyee nwa iya, bu Rutu, bu onye Mowabu tuko swiru l'warwuta Betulehemu le g'aabahı le teke akpataje balı.

2

Rutu eje akpa l'opfu Bowazu

¹ O nweru nwoke lanu, yee ji Nawomi bu abubu. Nwoke ono bu onye unuphu Elimeleku phe. O bu onye nweru iphe shii. Epha iya bu Bowazu.

² O be ujiku lanụ; Rutu, bụ iya bụ nwanyi, shi Mówabu ono sụ Nawomi: “Jiko gę mu jenụ l'okabyi ndiphe je amaru; ?ọ duru onye mu a-tuba l'ęnya, e-kwe gę mu je ąkpá l'okabyi iya.”

Nawomi sụ iya: “Jenụ nwada mu.” ³ Ọo ya bụ; ọ tugbua je akpaahaa ąkpá; etsokpoeppo ndu akpata iphe l'okabyi azụ l'azụ akpa mkpakwa iya. Iphe emeje iphe; ọ buerupho l'opfu Bówazu, bụ onye shi l'ęnya unuphu Elimęleku phez bę ọ bahruru obu.

⁴ A bya ele ęnya; Bówazu shiwaale Bętlehemu bya. Ọ bya ekele phez sụ: “Gę Chipfu swikwaru unu-o!”

Ephe sụ iya: “Gę Chipfu kebekwa ngu l'oma.”

⁵ Tọbudu iya bụ; Bówazu bya aja onye-ishi ndu akparu iya iphe l'ęgu ono sụ iya: “? Bụ nwamgboko ibe onye bụ ọwa-a?”

⁶ Onye-ishi ndu akpata iphe l'ęgu ono sụ iya: “Ọ kwa nwamgboko, shi Mówabu, tso Nawomi lwa. ⁷ Ọ sụkwaru: Jiko g'a hanaa ya g'o tsooru ndu ebu balị l'azụ; kpa mkpakwa iya ophu nashihuru l'upfu iya ophu, e keshiru ekeshi. O shiępho l'utsu jeta ozi byasụ nta; gbahaępho ugbo lanụ bę o je atuta unme nwanshii l'ime Mkpü.”

⁸ No iya; Bówazu sụ Rutu: “Ngabęru mu nchị jiko nwada mu. Ba adukwa teke ii-je ąkpá l'ęgu k'onye ozo. Ta atugbubaekwa l'ęka-a. Gę gụ l'unwumgboko, ejeru mu ozi tukokwa nọdu l'ęka-a. ⁹ Leta ęnya l'ęka-a, ephe akpata iphe l'okabyi-a. Tsojekpoe phez pho l'azụ. Mu pfuakwaru unwokorobyia ono sụ g'ọ bọ dukwa onye a-chọ ngu opfu. Teke mini gutaru ngu; jeje anguta mini, unwoke ono kutaru ye l'itemini pho.”

¹⁰ Bówazu pfuchaa nno; Rutu gbushi ikpere; bya ephozeta ishi l'alị kele iya ekele sụ: “?Bụ gunu meru iphe, mu gude du-beru ngu l'obu egube-a; mbụ kę g'ị nyata mube onye ọhozo?” ¹¹ Bówazu sụ iya: “A kọkotaakwaru mu iphemiphe, i mekotaru ne ji ngu ono; k'eshi teke ono, ji ngu nwuhuru; mekwapho g'ị gude haa nna ngu; waa ne ngu; mę alị ęka a nwuru ngu anwunwu ono bya gę gụ lę ndu i tị mahaada buru. ¹² Gę Chipfu pfukwaa ngu ugwo iphe, i meru ono. Gę Chipfu, bụ Chileke kę ndu Ízurelu, bụ iya bụ onye ono, i gbatataru l'ime iya bya ezeru ndzụ ono; pfukwaa ngu ugwo iya mpfụ-ngo lę k'oma.”

¹³ Ọ sụ iya: “Nnajjuphu mu; jiko gę mu dujenu ngu l'obu tekenteke gę mu du ngu iya-a; kele i gudewaa opfu oma ngu dọ onye-ozu ngu nwanyi obu; l'ębe abụ lę mu dukpoo nu g'onye lanụ l'unwumgboko, ejeru ngu ozi.”

¹⁴ Ọ gbabeępho l'eri nri; Bówazu sụ iya: “Bya anọdu l'ęka-a taa buredi; g'ị tsutaję iya lę męe-veniga; taa.” Ọo ya bụ; ọ bya anọ-kubeępho ndu ono, egbu balị ono; Bówazu woru balị, a huru ahuhu nụ iya. Ọ taa ya tajia epho; taphodo ataphodo. ¹⁵ Ọ gbęshiępho akpa ukpa balị ozo; Bówazu sụ ndu-ozu iya g'ęphe hakwaa ya g'ọ kpajęchaa ukpa iya kpaa l'ophu, e swekoberu eswekoberu; g'ọ tọ dukwa onye e-je iya abaru mba. ¹⁶ Iphe, unu a-gbę mejechia bụ g'unu lekebeje ęnya hata ophu unu sweru esweswe wushi k'ophu ọo-tutuje iya. Unu ta abakwaru iya mba.

¹⁷ No iya; Rutu kpaępho ukpa balị l'opfu ono jasụ l'uzenyashi. Ọ bya echishia ophu, ọ kpataru ono; ọ buru iphe, du gę nkweka labọ bę balị ono jiru. ¹⁸ Ọ vuta iya lashia unuphu. Ne ji iya ono huma g'ophu ọ kpataru ha. Rutu bya ewofutafuta nri, o riphodoru eriphodo l'ęka ono; woru nụ iya.

¹⁹ Ne ji iya ono jia ya sụ: “?Bụ awe bę i jeru akpa kę ntanụ? ?Bụ awe bę i jeru iya? G'onye ono, nyataru ngu nu ono bukwaru onye a goru onu-oma nù!”

Ọo ya bụ; Rutu bya epfuaru ne ji iya ono onye o jeru akpa l'ęgu iya. Ọ sụ iya: “Epha onye mu jeru l'ęgu iya ntanụ bukwa Bówazu.”

²⁰ Nawomi sụ nyee nwa iya ono: “Gę Chipfu kebekwa iya l'oma; mbụ onye taa ahajędu egoshi ndu nọ ndzụ mę ndu nwuhuru anwuhu lę ya yeru phez obu.” Ọ sụkwa iya pho: “Nwoke ono bę anyi l'iya bukwa ọkpobe abubu; mbụ l'ọo onye lanụ lę ndu ọ gbaru g'ęphe leta anyi ęnya.”

²¹ No iya; Rutu, bụ nwanyi Mówabu ono sụ iya: “L'ophu kachakpọo nụ bukwa l'ọ suru gę mu byajękpoeppo bya etsoru ndu-ozu iya jasụ teke ee-gbuębe balị nkiya.”

²² Nawomi sụ Rutu; mbụ nyee nwa iya ono: “Ọ dukwa ree nwada mu; g'ị tsojeru unwumgboko, ejeru iya ozi; kele i-jeę ęka ozo bę aa-chokwa ngu opfu.”

²³ Ọo ya bụ; Rutu tsoahaa unwumgboko, ejeru Bówazu ozi; akpajękpoeppo ukpa witi; waa balị jeye teke e buęberu iya. No iya; Rutu yęe ne ji iya ono tukokpoeppo buru g'ęphe bu.

3

¹ O be ujiku lanu; Nawomi, bu ne ji Rutu su iya: "Ada mu; ?to dudu ree ge mu chotaru ngu unuphu eka aa-nodu eleta ngu enya ree; mbu eka ehu a-du ngu guu?" ² Bówazu; mbu onye ono, gu l'unwumboko, ejeru iya ozi shi atukoje nodu ono be bukwa okpobe abubu anyi. Lenyashi ntau-a be oo-nodukwa aphucha balí l'eka eechije balí ono. ³ Wuchachaa ehu ree; nyia manu, eshi mkpo; chita uwe ngu ophu kachaa ree yee. I mechaa nno; tugbua jeshia l'eka ono, eechije balí ono; ole o g'i tii mekwa g'o maru l'i no l'eka ono jasuru oo-righee nri; ngua iphe, angungu. ⁴ Teke o ze-zetaerupho aze; tonwube enya maru eka o ze; tugbua je aphu-lia ya iphe, o phukputeru onwiya l'okpa; ze-kube iya. Oo-karu ngu-a iphe, ii-me."

⁵ Rutu su iya: "Iphemiphe, i suru ge mu mee be mu e-mekota." ⁶ Oo ya bu; o tugbua jeshia l'eka ono, eechije balí ono je emekota iphemiphe ono, ne ji iya suru iya g'o mee ono.

⁷ No iya; Bówazu richaa nri; ngua iphe angungu; ehu tsqahaa ya utso; o je aze l'ishi eka a kuberu balí ono. Rutu pyakpopho mpya je aphufu iya iphe l'okpa bya aze-zeta aze. ⁸ O beepho l'echi-abali; o lwu-bilihu; chizia nchizi; bya amaru l'o duru nwanyi, ze l'uzo okpa iya.

⁹ O su: "?Bu onye be i bu?"

Rutu su: "O kwa mbedua Rutu; onye-ozí ngu. Hepyabenu mu; kele oo ngu bu abubu anyi, gbaru g'o leta anyi enya."

¹⁰ Bówazu su iya: "Ge Chipfu kebekwa ngu l'oma; nwada mu. Ree ophu i meru l'ikpazu-a kakwa ophu i mehawaru le mbu pho shii; kele i ti kpaduru ishi g'i gbaru tsoru unwokoro; m'ephe nweru iphe-o; m'o bu l'ephe daru ukpa-o. ¹¹ Su-a nwada mu; ba tsushi ebvu; mu e-mekotaru ngu iphemiphe, i rworu; kele onyemone, no le mkpukpu-a be makotaru l'i bu nwanyi, umere iya dushi ree ike. ¹² O bu eviya l'abubu mu l'unu du ntse shii; ole o nweru onye ozo, abubu unu l'iya kabaa nkemu ntse. ¹³ Nodu l'eka-a lenyashi-a. Teke o beru l'utsu; o -buru l'oo-meru ngu iphe, gbaru g'abubu nemadzu meeru iya be o dukwa ree g'o mee ya. Teke o bu l'o to meduru ngu iphe, gbaru g'abubu nemadzu meeru iya be eshinu Chipfu no ndzu g'o no iya-a; be mu e-meru ngu-a iphe, g'onye bu abubu nemadzu emejeru iya. Zero l'eka jasuru ge nchi bahu."

¹⁴ Oo ya bu; Rutu ze l'uzo okpa iya jasuru l'utsu. O gbalihu l'onma-ewa-utsu l'ahuma onye ama epha iya tugbushia. Bówazu su iya: "Be mekwa g'a maru le nwanyi byaru l'ekikiya-a, eechishije balí-a."

¹⁵ O sukwa iya pho: "Tofuta ukpo, i gude phukpute onwongu ono; tsoaa ya atosaa." O bya eworu iya tsoaa; Bówazu bya egude iphe gbata balí ono ugbo ishii yeru iya l'ekwa ono; woru iya bo iya; o vuru lashia.

¹⁶ Tobudu iya bu; Rutu lwapfutaepho ne ji iya, bu Nawomi; o jia ya su: "?O nwuru jinwa; nwada mu?" O tuko iphe-oma, nwoke ono meru iya dokotaru iya; ¹⁷ su iya: "O gude iphe gbata balí ono ugbo ishii nu mu; bya asu ge mu ta agbashiru eka lapfu ne ji mu."

¹⁸ Nawomi su iya: "Nodukpopho doo nwada mu; jasuru teke ji-maru iphe, e-me nu; kele nwoke ono ta abyakwa atuta unme ntau-a jasuru teke o humaru iya ishi."

4

Bówazu alu Rutu

¹ Noo ya; Bówazu tugbua je anodu l'onu-abata mkpukpu. A bya ele enya; onye k'ono, ephe l'iya ka abubu ono, Bówazu pfuru opfu iya pho nodu aghatawa. O kua ya oku su iya g'o byakpodapho bya anodu anoo. O lapfu azu je ano-zeta anoo.

² Bówazu bya ekua ndu bu ogerenya iri le mkpukpu ono su phe: "Unu byakwa bya anodu anoo l'eka-a." Ephe kwe bya ano-zeta. ³ O bya asu abubu phe: "Nawomi, bu onye ono shi l'alí Mówabu lwa ono be abyaakwa ere alí nwanna anyi, bu Elimeleku.

⁴ Oo ya bu; mu rja su le mu e-pfuru ngu g'i nodu l'atatiphu ndu-a, no l'eka-a zuu ya; waa l'iphu ndu bu ogerenya anyi-a. O -buru l'ji-gbata iya; gbatakwa iya. Teke o bu l'i tji gbatadu iya; karu mu ge mu maru. Kele o to nwedu onye ozo, o rwuberu l'agbata iya; agufu gubedua. A -kpoghata gubedua; bu mu be o rwuberu."

Nwoke ono su: "Mu a-gbata iya-a."

⁵ Bówazu su iya: "I -zuwa Nawomi yee Rutu, bu nwanyi Mówabu alí ono be ilupyabekwapho nyee nwoke ono, nwuhwaru nu ono; k'ophu oo-togbo akó mee g'epha onye ono, nwuhwarunu ono te echihu l'alí iya ono."

⁶ Onye abubu phe ono su: "O -dukwa nno be mu taa gbatakwa iya; kele mu e-shi nno woru okiphe mu tsebe l'onu eta. Gbatachiwaru mu iya ro; kele mu ta agbatatodu iya."

⁷ Lẹ teke k'ichee lẹ Ízurẹlu bẹ ọobujeru; ọ -buru l'aagbata iphe agbata; ọzoo l'aagbanweta iya agbanweta bẹ onye lanu eyetajẹ akpokpa iya nọ onye ọphuu. Ọ buru ẹgube ono bẹ eeshije goshi l'iphe bẹ e mewaru; o keru ekeru lẹ Ízurẹlu.

⁸ Ọo ya bụ; abubu phe ono sọ Bówazu: "Zunaa ya gubedua." Ọ bya eyefuta akpokpa iya.

⁹ Bówazu bya asu ndu bụ ọgerenya; mę ndu ono l'ophu: "Unu buakwaa ndu ekebe lẹ ntanu-a bẹ Nawomi rekotawaru mu iphemiphe, bụ kẹ Elimẹleku; mę kẹ Kiliyọnu; waa kẹ Mahulonu. ¹⁰ Teme mu lupyabeakwapho Rutu, bụ nwanyi Mówabu; g'ọ buru nyee mu; mbu onye ono, ji iya, bụ Mahulonu nwuhuwaru ono; k'ophu ọo-togbo akọ mee g'ẹpha onye ono, nwuhuwaru ono te echihu l'alj iya. Mbu g'ẹpha iya ta achihu l'okpoku ibe phe; ophu ọ chihu lẹ mkpukpu phe. Ntanu-a bẹ unu tukowaru buru ndu ekebe mu."

¹¹ Tobudu iya bụ; ndu bụ ọgerenya ono; mę iphe, bụ ndu nokota l'onu-abata ono zua mgbede sụ: "Anyi bukota ndu ekebe. Gẹ Chipfu mekwaa nwanyi ono, alwa ibe ngu ono g'ọ dụ gẹ Rechielu waa Lii; bụ phe bụ ndu nwushiru ipfu ndu Ízurẹlu. Gẹ gubedua nwekwaru iphe l'alj Ifurata; bukwaru onye a maru amaru lẹ Bětulehemu. ¹² Gẹ Chipfu shikwa l'unwu, oo-me gẹ nwata nwanyi ono nwushiaru ngu mee g'onulo ngu dụ gẹ kẹ Pérezu, bụ onye ono Tema yeru Jiuda."

Eri Dévidi

¹³ Ọo ya bụ; Bówazu duta Rutu luru. Ọ bya ejepfu iya; Chipfu mee ya; ọ tsuta ime; nwua nwa nwoke. ¹⁴ Unwanyi tuko epfuru Nawomi sụ: "G'ajaja bukwaru kẹ Chipfu; mbu onye ono meru g'i nweru abubu, l'e-leta ngu ẹnya ntanu-a. G'ẹpha iya tukokwa Ízurẹlu ngakota. ¹⁵ Ọ bụ iya e-me g'i tsefu ẹpa; bya aburu iya e-le ngu nka. Noo kẹle ọo nyee nwa ngu ono, yeru ngu obu ono; mbu onye ono, ka ngu ree eme l'unwu-nwa-nwoke ẹsaa ono bẹ nwuru nwata obu."

¹⁶ Tobudu iya bụ; Nawomi bya ekuta nwata ono heru l'utapfu. Ọ buwaru iya ro ehe iya. ¹⁷ Unwanyi obutobu iya pfua sụ: "Nawomi bẹ a nwutawaru nwa nwoke!" Ẹphe gya ya Óbẹdu. Óbẹdu bụ nna Jiesi; Jiesi buru nna Dévidi.

¹⁸ Waa oshilokpa Pérezu baa:

Pérezu bụ nna Hẹzuronu.

¹⁹ Hẹzuronu buru nna Ramu.

Ramu buru nna Amínadabu.

²⁰ Amínadabu buru nna Náshonu.

Náshonu buru nna Sálumonu.

²¹ Sálumonu buru nna Bówazu.

Bówazu buru nna Óbẹdu.

²² Óbẹdu buru nna Jiesi.

Jiesi buru nna Dévidi.

Ekwo Sámèlu kẹ mbu

Hana yee Penina

¹ Ọ ọ̀rọ̀ nwoke lanu, shi le mkpukpu Ramatayimu-Zofimu; mbu l'ali ubvu ubvu ndu Ifuremu. Epha nwoke ono bu Elukana; nwa Jierohamu; mbu nwanwa Elihu. Elihu ono bu nwa ke Tohu; Tohu buru nwa ke Zufu, bu onye Ifuremu. ² Elukana ono be buru unwany labo; onye lanu aza Hana; onye ophuu nodu aza Penina. Penina be nwushiru unwegirima; obenu le Hana ta adudu nwa, o nwutaru.

³ Aphagapha be nwoke ono eshije le mkpukpu iya jeshia mkpukpu Shilo je abaru Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike aja; gweru ngweja nu iya. O buru unwu Elayi, epha phe bu Hofini waa Finehasu be bu ndu-uke ke Chipfu l'eka ono. ⁴ O nodu abujeru teke Elukana gweru ngweja ono; o woru oke anu hee nyee ya, bu Penina; bya ahechaa unwu iya unwoke; me unwu iya unwanyi. ⁵ Ole Hana be onmeje anu amnee; kele o yeru iya obu; egudekporo le Chipfu mechiru iya ekpa nwa; ophu ootsudu ime. ⁶ O buru kele Chipfu mechiru iya ekpa nwa; ophu o tsudu ime ono kpataru iphe, nyeji iya anoduje aduka iya l'onya ono gude akpatsushi iya aphu. ⁷ O buru nno bu goonoduje anwu aphagapha. O nodu abujeru ge Hana jekporu l'eze-ulo Chipfu; nyee ji iya ono akpatsu iya aphu; k'ophu bu l'okwaje ekwa; jika eri nri. ⁸ Elukana, bu ji iya abya asu iya: "Hana; ?bu gunu be iikwaru ekwa ke te eri nri? ?Bu gunu be aphu jiru ngu obu? Mu ta akadụ ngu unwu iri aburu iphe to?"

⁹ Tobudu iya bu; Hana kwolihu g'ephe righechaaru nri; bya angua iphe-angungu le Shilo. Teke onoya be Elayi, bu onye uke Chileke no ango l'oshi, du l'onu eze-ulo Chipfu. ¹⁰ Hana gude obu aphu raa ekwa; pfuru nu Chipfu. ¹¹ O ribua nte su: "Gube Chipfu, bu Okalibe-kakota-ike; o -buru l'ii-le enya l'aphu, byaru mube nwozi ngu; mbu nyata mu; ophu i ti zohaduru mube nwozi ngu; i -mewaa mu nwuta nwa nwoke be mu ewekwaru iya pho nu gube Chipfu go buru nkengu jasu g'oo-no-bekporu ndu. Ophu rizo abyadu erwu iya l'ishi."

¹² Tobudu iya bu: o nodu epfu anu Chipfu ono; Elayi nodu elekpoe ya pho enya l'onu. ¹³ Hana gudekpoe obu iya epfu anu Chileke; o buru ogbogboromonu be eme iya ukporo; ole a ta numakwanuru iphe, oopfu. Elayi nodu ar l'oo mee atsu iya. ¹⁴ O bya asu iya "?Bu teke ole be ii-ngubekporu mee? Panuru mee haal!"

¹⁵ Hana su iya: "O to dukwa nno; nnajuphu mu. Mu bukwa nwanji, aphu jiru obu. Mu ta angukwaru mee; ozo iphe ozo, atsu atsutsu. O kwa go haru mu l'obu be mu shi akoshiru Chipfu. ¹⁶ Ta arikwa le nwozi ngu nwanji bu onye iphere bvuru l'iphu. O kwa g'aphu ono habe mu shii; waa g'ootsu-be mu l'ehu be mu shi teke ono pfushitaru Chileke."

¹⁷ Oo ya bu Elayi su iya: "Laa l'ehu-guu! Ge Chileke ke Izurelu mekwaaru ngu iphe, i rworu iya."

¹⁸ Hana su iya: "Ge nwozi ngu nwanji dukwa ngu l'obu." Oo ya bu; Hana tugbua je eria nri; iphu bya atusahu iya.

¹⁹ O -rwua l'onmewa utsu echele iya; ephe gbeshi bya abaru Chipfu aja tugbua laphushia azu l'ibe phe le mkpukpu Rama. Elukana bya ejepfu nyee ya ono, bu Hana; Chipfu nyata nwanji ono. ²⁰ Tobudu iya bu; o tsuta ime. O rwue ya pho l'ezeda; o nwua nwa nwoke. O gua ya Sámèlu su: "Iphe, kparu iya nu bu l'oo Chipfu be mu rwotaru iya."

Hana eye Sámèlu l'eka Chileke

²¹ O be teke nwoke ono, bu Elukana yee ndibe iya tugburu jeshia anu Chileke ngweja; mekwapho go mee iphe, o kweru Chileke ukwe iya, bu goomeje aphagapha; ²² ophu Hana ejeduru; kele o suru ji iya: "Mu tee jekwa jasuru teke a nafuadaru nwata-a era; ge mu ekutakwa nu iya je edobe l'ulo Chipfu. O buwaruro l'eka ono be oo-buru jasuru asuru."

²³ Ji iya, bu Elukana su iya: "Mee egube dukpoe ngu pho ree. Nodunu jasu teke ii-nafu iya era. Oo ge Chipfu mee g'opfu iya vaa." Oo ya bu; nwanji ono nodu l'unuphu; hee nwa iya ono gbiriri jasu o nafu iya era.

²⁴ O nafuchaepho nwata ono era; o kuta iya; yee ya swiru; bya akputa oke-eswi, baru apha eto; wota ukpokutu-nri, jiru, nkweka labo; bya egude otumu mee; duru iya

jeshia l'ùlo Chipfu lè mkpùkpu Shilo; e -gudekpòoro lẹ nwata ono hakwadù nwanshii. ²⁵ Èphe gbuchaa oke-eswi ono; èphe duta nwata ono dujeru Elayi. ²⁶ Hana bya asù Elayi: "Eshinu ì nọ ndzù g'ì nọ iya-a; nnajìuphu mu; bẹ ọ kwa mu bụ nwanýi ono, pfulu-kubejeru ngu nù l'èka-a; epfu anù Chipfu ono. ²⁷ Mu rwọru g'ọ nù mu nwata-a; Chipfu mewaaru mu iphe ono, mu rwọru iya ono. ²⁸ Ọo ya bụ lẹ nta-a bẹ mu ekuwaru iya anù Chipfu. Ọo-buru kẹ Chipfu jasùkpooru g'ọo-nọ-beru." Èphe baaru Chipfu ẹja l'èka ono.

2

Hana epfu anù Chileke

¹ Tòbudu iya bụ; Hana pfuru nù Chipfu sù:
 "Obu mu ete ẹsua l'ime Chipfu; ọ bụru l'ime Chipfu ono bẹ a paliru mpu mu imeli. Mu nọdu asawaa kpaakpaa l'iphu ndu ọhogu mu; kele mu ete ẹsua l'ì dzọtaru mu.
² Ọ tọ òkpa onye òkpa nso gẹ Chipfu; ọphu ọ òkpa onye ọzo, l'aturu ngu nù. Ọ to nwedù oke mkpuma, dù gẹ Chileke anyi.
³ Ọphu g'unu haa egude etsetse aba l'abaa;
 g'opfu etsetse te eshihẹkwa unu l'ọnu afushi; noo kele Chipfu bụ Chileke, bụ iya nwe mmamiphe.
 Ọ bụru iya bụ onye enyochajẹ umere, nemadzù emekọta ememe.
⁴ Apfu ndu ọkpehu bẹ anyakwoshiakwaru; ọle ndu ike bvruru bẹ a kwawaru ọkpehu g'onye kwaru ngwogu.
⁵ Ndu rijiru epho bẹ wowaru onwophẹ nù l'opfu nri; obenu lẹ ndu ọphu mbà shi atụ bẹ ẹgu ta abyadu agubaa.
 Nwanýi ono, te eshidu atsù ime bẹ nwutawaru unwu ẹsaa; ọle onye ọphu nwushiru unwu igwerigwe bẹ anwupuyashihuaa anwupuyashihu.
⁶ Ọo Chipfu aduje ike gbua egbugbu;
 ọ bukwaru iya phọ emeje g'a dzuru ndzù.
 Ọo ya bẹ enwubajẹ nemadzù l'ali-maa;
 ọ bukwaru iya phọ emeje g'e teta nọdu ndzù.
⁷ Ọo Chipfu bẹ emeje g'a daa ukpa; ọ bukwaru iya phọ bẹ emeje g'e nweru iphe.
 Ọo ya ewozetajẹ nemadzù ali; ọ bukwaru iya phọ bụ onye ewolije nemadzù eli.
⁸ Ookulije ndu ukpa, gwọru l'urwuku;
 ndu adudu g'ọ dù phẹ bẹ ookufutajẹ l'ikpọzu.
 Oowojeru phẹ dobe l'echilabọ ndu-ishi;
 mbù dobe phẹ l'èka èphe anọduje eri ùbvù.
 Èka a turu ọkpali mgboko bukota kẹ Chipfu; ọ bụru l'eli iya bẹ o bvugaberu mgboko.
⁹ Ọo-nọduje aboru ndu duru iya nso ọzo; ọle ndu ejo-ememe bẹ oomeje g'èphe tabuhu onu l'ochii.
 Ọ tọ bukwa ọkpehu bẹ nemadzù egudeje phafuta ishi;
¹⁰ ndu achọ Chipfu opfu bẹ aa-nyakwoshi yegiriyegeiri.
 Oo-shi l'imigwe gude egbigwe bapfuta phẹ; ọo Chipfu e-kpe mgboko l'ophu ikpe jasù l'èka o jeberu.
 Ọo-nù Onye eze iya ike; mbù woru mpu onye nkiya, a wuru manù l'ishi palia eli."
¹¹ Tòbudu iya bụ; Èlukana phẹ tugbua lashia ibe phẹ lẹ mkpùkpu Rama. Nwata ono, bụ Sámèlu nọdu l'èka Elayi, bụ onye uke kẹ Chileke jeaahaaru Chipfu ozi.

Iwashì unwegirima ibe Elayi

¹² Unwegirima ibe Elayi bya abukotaru ndu iwashì; ọphu èphe ta agubeduru Chipfu iphe. ¹³ Iphe, ndu-uke Chileke emejkpọo bụ l'ọobujeru teke o nweru onye gweru ngweja; bẹ nwozi onye uke Chileke egudeje ọjì, nweru onu ẹto bya mẹ anù ono shikwaduru l'epfu. ¹⁴ Ọ -bya l'oo-bvua ya l'ite-ọku ono; ọzoo nwitoshi ono; ọzoo l'eze ite ono; ọzoo l'ite ono, e gude eshi anù ono. Iphe, ọjì ono rwutaru bẹ onye uke kẹ Chileke ewotajẹ l'oo-buru nkiya. Noo g'èphe emegbabeje iya iphe, bukpo ndu Ìzuru l'ophu, gude iphe-ngweja bya lẹ Shilo bụ ono. ¹⁵ Teme ọ nọdu abujeru; a -bya l'akpo ẹba-iphe ono, e gude egwe ngweja ono ọku; nwozi onye uke Chileke ono abyapfuta onye ọbu, egwe ngweja ọbu; bya asù iya: "Nukwa mu anù, onye uke Chileke a-hù ahùhù; l'ọ tọ natakwa ọphu e shiru eshishi; gbahaa k'oyii."
¹⁶ Ọo -buru l'onye ono, byaru egwe ẹja ono sùru: "G'e vuaduru ọzo kpọo ẹba-anù ono ọku; teme l'ii-wotawarọ egube òkpoe ngu phọ ree." Nwozi ono asù: "Waawaa! Ye mu iya l'èka nta-a; ọ dudu mu ewota iya k'ehuka." ¹⁷ Iphe-ẹji, unwokorobya ono eme kwata paa ẹka apaa l'ènya Chipfu; noo kele iphe, a nuru Chipfu bẹ èphe anọduje emebyishi emebyishi.

Sámèlù ejeru Chipfu ozi

¹⁸ Sámèlù bụ nwata nwokoro nshii, ejeru Chipfu ozi, eyeje akpawuru uwe ocha, ndu-uke Chileke eyeje. ¹⁹ Aphagapha bẹ ne iya akwaję nwa uwe kpowula-kpowula; chítaru iya mę yęe ji iya je egwe ęja, ęphe egweje aphagapha. ²⁰ Elayi nọdu agojeru ọnu-oma nọ Elukana yęe nyee ya ono sụ: “Gę Chipfu mee gę nwanyi-a nwútaru ngu ụnwegirima, l’a-nọ-chi ęnya Sámèlù, onye ono, nwanyi-a rwojeru Chipfu; o mechaa kuru iya nų-phu Chipfu azụ-a.” E -mechaa ęphe atugbua lashia ibe phe.

²¹ Chipfu bya emeeru Hana iphe-oma; ọ tsuta ime bya anwútafua ụnwegirima unwoke ęto; waa ụnwanyi labọ. Nwata ono, bụ Sámèlù nọdu l’iphu Chipfu vuta.

Elayi abarụ ụnwegirima ibe iya mba

²² Nta-a bę Elayi kahúwaru ọkpobe akahụ. Ọ nọdu anụmakotaje iphemiphe, ụnwegirima ibe iya eme ndu Ízurelù l’ophu; waa l’ęphe ejepfufe ụnwanyi, eje ozi l’onu-abata ụlo-ękwa-ndzukọ. ²³ Ọo ya bụ; ọ sụ phe: “?Bụ gunu meru g’o gude unu nọdu eme ęgube iphe, dų nno? Onyemonye bę epfukọtaeru mu phọ k’iwashi, unu ewegbabe. ²⁴ Waawakwa unwu mu. Iphe ono, mu anų l’ęka epfu iya l’echilabọ ndu kę Chileke ono ta abukwa iphe, dų ree bę ọ bụ; kę g’unu nọduje eme ndibe Chipfu g’ęphe shiswee ụzo. ²⁵ Ọ -bųru lę nemadzų mesweru nemadzų ibi ya bę bukwa Chileke e-doshiru phe iya; ọle ọ -bukwanuru l’oo Chipfu bę nemadzų mesweru; ?bų onye a-gbaru nemadzų ono ọdzori?” Ụnwegirima ibe iya ono nyiele-a nchi manų l’opfu nna phe ono; noo kęle Chipfu tų-buwaru lę ya e-gbushi phe.

²⁶ Nwokoro nshii ono, bụ Sámèlù nọdu evukpọepho evuvu eje. Ọ bųru onye dų Chipfu mę ndiphe l’obu.

Ejo-ipe, a-dapfuta ọnu-ulo Elayi

²⁷ Onye kę Chileke bya abyapfuta Elayi bya asụ iya: “Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: ?Mu te ewonuru-a onwomu goshi ọnu-ulo nna ngu rengurengu lę teke ono, ęphe nọ Fero l’ęka l’alį Ijiputu ono toọ? ²⁸ ?Tọ bụnaa mbędua hotaru nna ngu l’ime ipfu ndu Ízurelù l’ophu g’ọ bųru onye uke nkemu; g’ọ bųru iya e-jeje l’oru-ngweja mu; g’ọ kpoje ụnwụ-isęnsu oku; yeje uwe-ukuvu nọdu mu l’iphu? ?Mu ta atukoduru iphe ngweja, ndu Ízurelù nųru, ee-gude kpoo oku nųkotakwapho ọnu-ulo nna ngu? ²⁹ ?Bụ gunu meru iphe, unu ta agubeduru ngweja mu iphe; mę iphe, aanųje mu anųnu ono, mu tųru ekemu sų g’a nųje mu l’eze-ulo ęka mu bu ebubu ono? ?Bụ gunu meru g’o gude i ka akwabę ụnwegirima ngu ụbvų eme lę mbędua; mbų unu nọdu agbavų iphe, kakọta ree l’iphe, ndibe mu, bų ndu Ízurelù nųru mu anųnu; eri iya ada repfurepfu?”

³⁰ “Ọo ya bų lę Chipfu, bų Chileke kę ndu Ízurelù epfu sų-a: ‘Ọo eviya lę mu pfuru sų l’oo ọnu-ulo ngu; waa ọnu-ulo nna ngu bų phe a-nọduje eje ozi l’iphu mu jasų lę tuutuutu lę mjiimiimii’; ọle nta-a bę mube Chipfu epfu sų-a: ‘G’o tọ bukwaru mu! L’ọ kwa ndu akwabę mu ụbvų bę mu akwabeje ụbvų. Ndu ọphu akpọ mu ebo l’afu bę a taa gubedu iphe ilile. ³¹ Tųbekwa nvọ l’oo-gbabeakwa teke mu e-gbushi ndibe ngu; mę ndu ọnu-ulo nna ngu; k’ophu bų l’o too nweduru m’onye lanų, bų ọgerenya, a-dubaa nų l’ęnya unuphu ibe unu. ³² Ii-gude ęnya ngu huma g’ęka ono, mu bu ono nọ l’iphe-ęhuka. Iphe, dų ree bę mu e-mekpọkwaru ndu Ízurelù; ọle-a; l’ęnya unuphu ibe unu bę ta adųdu onye bų ọgerenya, byaru l’adubaa ya nų. ³³ Onyemonye l’ime unu, bų onye mu te ebufiduru l’oru-ngweja mu ono bę a-nọdukwa-a ndų; ọle ọo-bųru unu iphe-aphu; mbų iphe, unu a-kwa ękwa ęnya adų unu ragaraga. Iphe, bų ndu-shi l’onulo ngu bę a-gbabuhuje nwųhu l’oyii.

³⁴ “ Iphe, a-nwų l’ęhu ụnwegirima unwoke ngu ono ephenebo, bų Hofini yęe Finehasu bę a-bųru ngu iphe-ọhubama. Ephe a-tuko nwųshihukota l’ujiku lanų. ³⁵ Mu e-gude ęka mu hota onye a-bųru uke mube Chileke; mbų onye e gude ire iya ęka; bya aburu onye anọduje eme uche mu; waa obu mube Chileke. Mu e-me g’onulo onye ọbu pfushia ike. Ọo-nọdu l’iphu onye nkemu ono, mu wuru manų l’ishi ono eje ozi jasuru asuru. ³⁶ Ọ bųru g’ọo-nwų bų l’iphe, bų onye phoduru nų l’ęnya unuphu ibe unu l’abaye bya ephozeru iya; arwọ iya okpoga; waa nri; arwọkwa iya phọ g’e ye iya gę ya bųru onye-ozl l’ęka ndu-uke Chileke anọduje eje ozi; k’ophu ya a-turutajekponu ękpu nri ria.”

3*Chipfu eku Sámèlù oku*

¹ Nwata nwokoro ono, bụ Sámèlù nọdukpọepho l’ęka Elayi ejeru Chipfu ozi. Teke ono bę Chipfu te eshidu akwatajękwadu epfu eyeru nemadzų; ọphu e shidu akwatajękwadu aphų ọphulenyaa.

² O rwua l'enyashi ujiku lanu; Elayi zè l'èka ozozeje. Teke ono bẹ nka lawaru iya l'ènya k'ophu bu l'ò tọ kwatadu aphu-rwekwadu aphu-rwe. ³ Ophu orọku, du l'eze-ulo Chileke teke anyihudu teke ono. Sámèlu zè azèe l'ime eze-ulo Chipfu ono l'èka okpoko ogbandzu Chileke nọ. ⁴ Chipfu bya ekua Sámèlu oku. Sámèlu za iya: "Waa mu baa!" ⁵ O gude oso gbapfushia Elayi je asu iya: "Waa mu baa; ?I kuru mu oku?" Elayi su iya: "Mu te ekukwaru ngu; jekwa azè azèe!" Oo ya bu; o tugbua je azè-zetakwa azèe ozo. ⁶ Chipfu byakwa ekua ya oku ozo su: "Sámèlu!" Sámèlu gbalihukwa bya ejepfushia Elayi je asu iya: "Waa mu baa; ?I kuru mu oku?" Elayi su iya: "Nwa mu; mu te ekukwaru ngu oku; jekwa je azè azèe." ⁷ Teke ono bẹ Sámèlu teke amaduru Chipfu; ophu Chipfu teke emedu g'o maru opfu nkiya. ⁸ Chipfu byakwa ekua Sámèlu oku k'ugbo eto; Sámèlu zilihukwa jepfushia Elayi je asu iya: "Waa mu baa; ?I kuru mu oku?" O bya erwua Elayi l'èhu l'òo Chipfu bẹ eku nwata ono oku. ⁹ Oo ya bu; Elayi su Sámèlu: "Tugbua je azè azèe. O -kuè ngu pho ozo; su iya: 'Pfuah iphe, o bu Chipfu; zè nwozi ngu ngaberu-a nchi.' " Sámèlu bya atugbua je azè-zetakwa azèe l'èka o kehawaa.

¹⁰ Chipfu bya bya apfuru l'èka ono; bya ekuahaa ya g'o shihawaa eku iya teke ophuu su: "Sámèlu! Sámèlu!" Sámèlu bya asu: "Pfuah iphe, o bu; kele nwozi ngu ngaberu-a nchi." ¹¹ Chipfu bya epfuaru Sámèlu su iya: "Lenu; iphe, mu a-bya ememe l'alì Ízurelu bẹ a-buru onye numaru iya nu; oo-gbaa ya anwirinwa lè nchi. ¹² Lè mboku ono bẹ mu e-me g'iphe, mu pfuru l'èhu onu-ulo Elayi nwukota; e -shi l'ishi jeye l'èka o bvruru. ¹³ Mu pfuwaru Elayi lè mu abyawaa anu onu-ulo iya aphu shita nta-a jasuru asuru lè k'èjo-iphe ono, o machacharu l'unwu iya eme ono; mbu l'èphe bu ndu anoduje epfubyi epha Chipfu; ophu o selajeduru phe azu g'èphe te eme nno. ¹⁴ Oo ya meru g'o gude mu riaru onu-ulo Elayi angu su l'èjo-iphe, onu-ulo Elayi metaru kpua onwophe bẹ ngweja; ozoo iphe-anunu ta asukwa asafu jasumaroya."

¹⁵ Sámèlu zewaro jasu l'utsu; bya agbeshi je aguhaa uzu ulo Chipfu ono. Ole Sámèlu bẹ ndzu agu g'oo-shi pfuaru Elayi iphe, e pfuru iya l'ophulenyà ono. ¹⁶ Tòbudu iya bu; Elayi bya ekua ya oku su iya: "Nwa mu, Sámèlu." Sámèlu za iya: "Waa mu baa!" ¹⁷ O jja Sámèlu su: "?Bu gunu bẹ Chipfu pfuru ngu-a? Be ewohakwaru mu iya ewoha. Teke o nweru iphe ono, o pfuru ngu ono duru ophu i woharu mu ewoha ophu iipfuduru mu iya; gè Chipfu mekwaa ngu iphe ono; mbu-a; g'o mekwaa ngu ophu kabaarọ shii." ¹⁸ Oo ya bu; Sámèlu tuko iphe ono pfushikotaru iya; ophu o dudú ophu o wachiru iya awachi. Elayi bya asu: "O bu iya bu Chipfu; g'o mekwaa iphe, dukpoe ya pho ree."

¹⁹ Sámèlu nodu evukpopho eje; Chipfu swieru iya pho eswiru; ophu o dudú opfu, o pfuru, adaje l'alì gbaru eka. ²⁰ Iphe, bukota ndu Ízurelu; e -shikpoo lè mkpukpu Danu jasú lè mkpukpu Biye-Sheba makotaerupho lè Sámèlu bu okpobe onye mpfuchiru kè Chipfu. ²¹ Chipfu bya achafuta lè Shilo; kele ooshije l'opfu iya egoshi Sámèlu onwiya.

4

Ndu Filisitayinu alwuta okpoko ogbandzu Chipfu

¹ Tòbudu iya bu; iphe, Sámèlu pfuru nwukotaru ndu Ízurelu l'ophu. Lè teke ono bẹ ndu Ízurelu wufuru g'èphe je etsoo ndu Filisitayinu ogu. Ndu Ízurelu je akwabè k'ogu lè Ebeneza; ndu kè Filisitayinu nodu kwabè lè mkpukpu Afeku. ² Ndu Filisitayinu bya edzuchaa onwophe k'ogu bya abapfushia ndu Ízurelu. Ogu ono shihuepho ike; ndu Filisitayinu lwu-kpee ndu Ízurelu; gbua iphe, rwuru unu umaduzi iri* l'iphu ogu ono. ³ Ndu ojogu ndu Ízurelu laphuepho azu l'odu phe; ndu bu ogereanya phe jja phe su: "?Bu gunu meru iphe, Chipfu kweru gè ndu Filisitayinu lwu-kpee anyi l'ogu ntanu-a? G'anyi je apata okpoko ogbandzu Chipfu lè Shilo k'ophu oo-tsoru anyi je adzota anyi l'èka ndu ohogu anyi." ⁴ Oo ya bu; ndu ono bya ezia ndu tugburu jeshia Shilo je apata okpoko ogbandzu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike ono; mbu onye ono, bvugaru l'eli chierobu ono. Hofini yee Finehasu, bu unwegirima Elayi nokwapho l'èka ono; waa okpoko ogbandzu Chileke ono.

⁵ A pabataepho okpoko ogbandzu Chipfu ono l'odu ndu Ízurelu; uzu tu kè wọ; k'ophu bu l'alì nmahuchaaru jijijijii. ⁶ Ndu Filisitayinu numaeopho gè ndu Ízurelu atu uzu ono; ephe jjaahaa su: "?Bukpoo gunu bẹ aatu oke uzu owana l'odu ndu Hiburu?" Tòbudu iya bu; ephe bya amaru l'òo okpoko ogbandzu Chipfu bẹ a pabataru l'odu ono. ⁷ Ndzú guhu ndu Filisitayinu ono. Ephe pfuahaa su: "Oke-agwa bẹ bataakwaru l'odu ndu Ízurelu!" "Anyi lashjakwaru mma! Egube iphe, owa-a teke anwu-swekwaa!" ⁸ Nshjo anyi! ?Bu

* 4:2 4:2 Bu iya bu 4,000 lè mbekee.

onye a-dzòta anyi l'èka oke-agwa ówa? Ó kwa phẹ̀ bụ́ agwa ono, gudegbaa ejo iphe-ememe, dughbaa l'udu iya l'udu iya gbushia ndu Ijiputu l'echiegu ono-a. ⁹ Unu shihukwa ike; unubẹ́ ndu Filisitayinu! Unu mekwaa gẹ́ nwoke; g'unu ta abụ́ru ohu ndu Hiburu ẹ́gube ono ẹ́phe shihawaa bụ́ru ohu unu ono-a. Óo ya bụ́; unu rụ́kota onwunu tsoo phẹ́ ọ́gu gẹ́ nwoke!"

¹⁰ Óo ya bụ́; ndu Filisitayinu lwua ọ́gu ono; lwu-kpee ndu Ízùrẹ̀lù k'ọ́phu onyenonu gbalachaaru lashia ibe iya. Ndu e gburu egbugbu kwata paa ẹ́ka apaa; kele unu nemadzu ugbo ụ́kporo ẹ́to l'iri l'ise,[†] bụ́ ndu ojúgu eje l'okpa lẹ́ ndu Ízùrẹ̀lù bẹ́ larú l'ọ́gu ono. ¹¹ Ẹ́phe lwuta okpokò Chileke ono. E gbua unwegirima ibe Elayi ẹ́phenebo, bụ́ Hofini waa Finehasu l'ọ́gu ono.

Anwuhu Elayi

¹² L'ujiku lanu onokwapho bẹ́ onye Benjaminu gude oso shi l'iphu ọ́gu ono jeshia Shilo; yee uwe iya, o gbajashiru agbajashi; waa eja, o kporu kpua onwiya l'ishi. ¹³ Teke o bataru bẹ́ Elayi noephò anọ́ lẹ́ nggada iya ele ẹńya l'uzo; noo kele obu ete iya ophe lẹ́ k'okpokò Chileke ono. Nwoke ono bata l'ime mkpukpu; bya epfua iphe, nwuru nu. Uzú-ékwa buru wọ́ lẹ́ mkpukpu ono l'ophu. ¹⁴ Elayi bya anumaepho uzu-ékwa ono; o jiahaa sụ́: "Bụ́ gunu bẹ́ aatukpooru wọ́woowoo ophuna?" Nwoke ono meeppho ẹ́wegwa bya ejepfu Elayi. ¹⁵ Elayi bẹ́ dọ́ ụ́kporo apha eno l'apha iri l'esato. Ophu o kwataeduru aphu ụ́zo ree; mbụ́ l'ophu waa ragaraga. ¹⁶ Nwoke ono sụ́ Elayi: "Mu bụ́kwa onye shi l'iphu ọ́gu. Ó kwa oso bẹ́ ma gude shi l'iphu ọ́gu ono gbalaa ntanu-a." Elayi bya ajia sụ́: "Nwa mu; ?Denu g'ọ́ nwuru?" ¹⁷ Nwoke ono, byaru ezi ozi ono sụ́ iya: "Ndu Ízùrẹ̀lù bẹ́ gbakwaru oso l'iphu ndu Filisitayinu. Ndu Ízùrẹ̀lù bẹ́ e gburu k'ọ́phu paru ẹ́ka apaa. Teme l'unwegirima ibe ngu ẹ́phenebo; mbụ́ Hofini waa Finehasu bẹ́ nwuhucharu nu; a bya anatakwapo okpokò Chileke." ¹⁸ No iya; teke o kuerupho okpokò Chileke ono; Elayi shi lẹ́ nggada ono dafu dala azu l'aguda onu-abata ẹ́ka ono. Ó daa suru olu ye l'ekwe; o buru iya anwuhu; kele o buwaa nwoke ogerenya; bya anyikwapo ẹ́rwa. Ó buru ụ́kporo apha labo bẹ́ o buru onye-ishi ndu Ízùrẹ̀lù.

¹⁹ Nyee nwa iya, bụ́ Finehasu, bẹ́ dọ́ ime; o gbabewa iya l'ezeda. Nwanyi ono numaeppho l'okpokò Chileke bẹ́ a nataru; teme lẹ́ nna, nwuru ji iya waa ji iya bẹ́ nwuhwaru nu; ime wata iya ememe; o buru iya ezeda. Ole ime ono megharu iya ẹ́ka. ²⁰ Ó jiphuahaepho ajiphu k'anwuhu; unwanyi, eswi iya ime sụ́ iya: "Gude ẹ́ka l'obu; ọ́o nwa nwoke bẹ́ i nwuru." Ophu o pfuduru opfu yeru phẹ́; ophu o ngaduru phẹ́ nchi. ²¹ Ó bya agua nwata ono l'okpokò Chileke bẹ́ lufuwaru l'alí Ízùrẹ̀lù." Ishi iya bụ́ l'a nataru okpokò Chileke; teme waa lẹ́ nna, nwuru ji iya; waa ji iya nwuhuru. ²² Ó bya asụ́: "Odu-biribiri Chileke bẹ́ lufuwaru l'alí Ízùrẹ̀lù; kele okpokò Chileke be a natawaru."

5

Ndu Filisitayinu ephe l'okpokò ogbandzu Chileke

¹ Ndu Filisitayinu natachaa okpokò Chileke ono; bya apafu iya lẹ́ Ebeneza je edobe lẹ́ mkpukpu Ashidodu. ² Ẹ́phe paru iya je edobe l'ime ulo agwa phẹ́, bụ́ Dagonu; woru iya dokube Dagonu l'onwiya. ³ Ó bya ebe gẹ́ ndu Ashidodu tehuru l'onmewa utsu lẹ́ nchitabohu iya; Dagonu dawaa; kpube iphu l'alí l'atitiphu okpokò Chileke ono. Ẹ́phe bya apalia Dagonu woru iya dopfu azu l'eka o shi du. ⁴ Ẹ́phe bya etehukwa l'onmewa utsu ophu tsotar mboku k'ono; bya ejeshia ele ẹńya; Dagonu dawaa; kpube iphu l'alí l'atitiphu okpokò Chipfu ono. Ishi iya me ẹ́ka iya tuko chikwoshihu dabyiru l'oma ulo; o buru ogwehu kpoloko bẹ́ phoduru nu. ⁵ Óo ya kparu iphe ndu agwaje Dagonu lẹ́ mkpukpu Ashidodu; mekpoo ndu abahuje l'ulo Dagonu taa zojedu okpa l'onu-eswa ulo ono byasu ntanu-a.

⁶ Chipfu gude kẹ́ njo ada ndu Ashidodu ẹ́ka l'ehu; mewaro ndu obutobu phẹ́. O mee phẹ́ umerekete; mbụ́ loru oke-ejo-onwo tu phẹ́; gude iya mekpaaha phẹ́ ehú. ⁷ Unwoke Ashidodu bya ahuma g'onwuru phẹ́; ephe sụ́: "Okpokò Chileke kẹ́ ndu Ízùrẹ̀lù bẹ́ taa noduekwa eswiru anyi l'eka-a; noo kele o gudewaa kẹ́ njo adawaa anyi l'agwa anyi, bụ́ Dagonu ẹ́ka l'ehu." ⁸ Óo ya bụ́; ephe zia ozi; kuko ndu-ishi ndu Filisitayinu l'ophu; bya ajiahaa phẹ́ sụ́: "Bukpoo imeagha bẹ́ anyi e-me okpokò Chileke kẹ́ ndu Ízùrẹ̀lù-a?" Ẹ́phe sụ́: "G'a pafukwa okpokò Chileke kẹ́ ndu Ízùrẹ̀lù je edobe lẹ́ mkpukpu Gatu." Óo ya bụ́; ephe pafu okpokò Chileke kẹ́ ndu Ízùrẹ̀lù ono. ⁹ Todbudu iya bụ́; ephe pafuchae ya pho paba lẹ́ Gatu; Chipfu ghaziaru iya ndu mkpukpu k'ono; gude

[†] 4:10 4:10 Bụ́ iya bụ́ 30,000, lẹ́ mbekee.

kẹ njo daahakwa phẹ phọ ẹka l'ẹhu; mbụ k'ọphu ndzụ-agụgu rwutaru phẹ. O mee oke-ejo-onwo phokashiahaa ndu mkpukpu ono; mbụ ẹgirima mẹ ọgerenya. ¹⁰ Ọo ya bụ; ẹphe gulia okpokọ Chileke ono je edobe lẹ mkpukpu Ekuronu. Okpokọ Chileke ono nọdu abahụ lẹ mkpukpu Ekuronu; ndu Ekuronu chishia sù: "Ẹphe pataakwaru okpokọ Chileke ndu Ízurẹlù bya edobe l'ẹka-a g'ọ gbushia anyi lẹ ndibe anyi-ol!" ¹¹ Ọo ya bụ; ẹphe bya ezia ozi; kukọ ndu-ishi ndu Filisitayinu l'ọphu; bya asụ phẹ: "Unu pafu okpokọ Chileke kẹ ndu Ízurẹlù g'ọ laphu azụ l'ẹka o shi; ọ -dudu bẹ oo-gbushibebekwa anyi lẹ ndibe anyi." Mgbu-ọnwu dzuerupho mkpukpu ono l'ọphu; mee ndzụ-agụgu rwuta phẹ. Noo kẹle Chileke gude kẹ njo ada phẹ ẹka l'ẹhu. ¹² Ndu ọphu nwuhu-phodoru nù bẹ oke-ejo-onwo phokashiru; ẹkwa, ndu mkpukpu ono ara rwua imigwe.

6

Okpokọ ọgbandzu Chileke alaphu azụ l'alị Ízurẹlù

¹ Okpokọ Chipfu ono nọo ọnwá ẹsaa l'alị ndu Filisitayinu. ² Ndu Filisitayinu bya ekukọo ndu l'agbajẹ ẹja mẹ ndu jibya bya ajja phẹ sù: "Bụ imeagha bẹ anyi e-me k'okpokọ Chipfu ono? Unu pfaru anyi g'anyi e-gude paphu iya azụ l'ẹka o shi." ³ Ndu agbajẹ ẹja mẹ ndu jibya ono, e kukọru ono sù: "Teke ọbu l'unu ewola okpokọ Chileke kẹ ndu Ízurẹlù; unu ta agbabekwa iya ẹka ọto wolaa. Unu gwekwaru ngweja-apfụ-ugwo nù iya. Ọo ya bụ unu agbẹ teke ono dọ iche l'iphe-ememe, eme unu; tẹme unu abyakwaphọ amaru iphe, meru g'ọ gude ọphu o tokọ hadu egude kẹ njo ada unu ẹka l'ẹhu." ⁴ Ndu Filisitayinu ono bya ajja sù: "Bụ gunu gbaru kẹ g'anyi nù iya lẹ kẹ ngweja-apfụ-ugwo ọbu?" Ẹphe sù phẹ: "Ọo Oke-ejo-onwo ise, e gude mkpọla-ododo kpua; waa okerepfu ise, e gude mkpọla-ododo kpua, bụ iya bụ gẹ ndu-ishi ndu Filisitayinu hatabe l'igwe. Noo kẹle ọo nchịka-ẹhu lanu bẹ shi tuko eme unu lẹ ndu-ishi unu. ⁵ Unu kpua iphe, dọ g'oke-ejo-onwo ono, aphọ unu ono; waa okerepfu ono, eyi alị unu iyi ono; unu abya akwabẹ Chileke kẹ ndu Ízurẹlù ùbvù; g'a maru; ọo-tuwu ẹka l'egude kẹ njo ada unu l'agwa unu; mẹ alị unu ẹka l'ẹhu?"

⁶ "Denuhunú g'ọ gude unu kpochia obu gẹ ndu Ijiputu waa Fero kpochiru nkephẹ? Teke ono Chileke meshiaharu phẹ iphe-ọhumalenya ono; ẹphe te emechaeduru palẹru-a ndu Ízurẹlù haa? ⁷ Ọo ya bụ; unu mee ọgba-kperekpere ọphúú. Unu akpụta ne-eswi labọ, he unwu; mbụ ọphu e teke gudeswee odogoro tughabe ẹbo. Unu woru ne-eswi labọ ono tughabe l'ọgba-kperekpere ono. Unu apata unwu eswi ono paphuchaa azụ l'unuphu; pahaaru phẹ iya ne phẹ ono. ⁸ Unu aparu okpokọ Chipfu ono tukobe l'ọgba-kperekpere ono bya eworu iphe ono, unu gude mkpọla-ododo kpushia ono; mbụ ngweja-apfụ-ugwo ono ye l'ime okpokọ, dọ l'aguga okpokọ Chipfu ono. Unu mechaa nno; unu ewehaa ya; g'ọ lashia ẹka o shi. ⁹ Ọle ọo g'unu lekpe ya phọ ẹnya. Ọ -buru l'ọ tughuru; chebe ọzo ẹka o shi; l'ọzo mkpukpu Bẹtu-Shemeshi; unu amaru l'ọ Chipfu bẹ meru g'oke ejo-iphe ono dapfuta anyi. Teke ọ tọ dudu; anyi amaru l'ọ tọ budu iya gbushiru anyi ono; l'a nonyakpoerupho iphe ono melahaa anyi."

¹⁰ Ọo ya bụ; ẹphe mee ya nno. Ẹphe woru ne-eswi labọ ono libe l'ọgba-kperekpere ono; bya achita unwu iya je akpo-chishia l'ọka-eswi l'unuphu. ¹¹ Ẹphe parụ okpokọ Chipfu ono tukobe l'ọgba-kperekpere ono; parụ okpokọ, a chiru okerepfu mkpọla-ododo ono; waa iphe ono, dugbaa g'oke-ejo-onwo phẹ ono, e gudekwaphọ mkpọla-ododo kpushia ono ye iya. ¹² Ọo ya bụ; ne-eswi labọ ono kwaseerupho ọzo Bẹtu-Shemeshi nhamunha. Ẹphe kwasekpoeopho gbororo ono; egbukpoeopho ọrà eje; ọphu ọ tọ dudu ẹka ẹphe swijiru aswiji. Ndu-ishi ndu Filisitayinu nọdu etso phẹ azụ jasu l'oke ẹphe lẹ mkpukpu Bẹtu-Shemeshi. ¹³ Teke ono bẹ ndu Bẹtu-Shemeshi akpata witi lẹ nsuda nsuda alị phẹ. Ẹphe bya apalia ẹnya; huma okpokọ Chileke ono; ẹhu tsoo phẹ ntumatu l'ẹphe humaru iya. ¹⁴ Ọgba-kperekpere ono rwua l'ẹgu Jioshuwa kẹ Bẹtu-Shemeshi; bya apfuru l'aguga eze mkpuma, nọ l'ẹka ono. Ndu ono gbujashia oshi, e gude kua ọgba-kperekpere ono egbujashi; bya eworu ne-eswi labọ ono gude gwee ngweja-akpo-ọku nù Chipfu. ¹⁵ Ndu Lívayi bya apazeta okpokọ Chipfu ono waa okpokọ ono, e yeru iphe ono, a kpushiru lẹ mkpọla-ododo phọ; bya eworu iya tukobekọta l'eli eze mkpuma ono. Ndu Bẹtu-Shemeshi bya egweeru Chipfu ngweja-akpo-ọku; waa ngweja ọzo lẹ mbọku ono gededede. ¹⁶ Ndu-ishi ndu Filisitayinu ẹphe n'ise nọduchaa huma iphe ono g'ọonwu; ẹphe dakọbe laphushia azụ lẹ mkpukpu Ekuronu lẹ mbọku ono kwaphọ.

¹⁷ Ọwana bẹ bụ mkpọla-ododo ono, a kpushiru ọ dọ g'oke-ejo-onwo ono; mbụ ono, ndu Filisitayinu nuru Chipfu g'ọ buru ngweja-apfụ-ugwo ono. Mkpukpu Ashidodu nuru nanu; nanu buru kẹ ndu Gaza; nanu buru kẹ mkpukpu Ashikelonu; nanu buru kẹ ndu

Gatu; nanù bürü kẹ ndu Èkuronu. ¹⁸ Okerepfu ono, e gude mkpọla-ododo kpua phọ bẹ hatabeepho igwerigwe gẹ mkpukpu, ndu Filisitayinu, ndu-ishi ise phọ bụ eze phẹ phọ; mbụ mkpukpu ono, a kpụ-phęgbaaru mgburugburu; mę mkpukpu mkpukpu, dugbaa ya nụ. Eze mkpuma ono, atụ-koberu okpokọ Chileke ono; nọpoho bürü iphe, ọhubama l'egu Jioshuwa kẹ Betu-Shemeshi byasụ ntañ-a.

¹⁹ Chileke bya awata echigbushi unwoke ndu Betu-Shemeshi; kẹle ephe nyoru okpokọ ọgbandzu Chipfu enyonyo. O chigbua ụkporo umadzu ẹto l'umadzu iri. Ndu Ízurelu gua aphụ kẹle ndu Chileke chigbushiru bẹ kwataru paa ẹka apaa. ²⁰ Ndu Betu-Shemeshi sụ: “?Bụ onye a-dụ ike pfuru Chipfu, bụ Chileke, dụ nsọ l'iphu? ?Bụkpoo onye bẹ anyi a-pajeru iya?” ²¹ Tọbudu iya bụ; ephe bya ezia ndu-ozí g'ephe jepfu ndu mkpukpu Kiriyatu-Jiarimu je ezia phẹ sụ: “Ndu Filisitayinu bẹ palataakwaru okpokọ Chipfu. Unu byakwa apata iya je edobe l'ibiya k'unu!”

7

¹ Ọo ya bụ; unwoke mkpukpu Kiriyatu-Jiarimu bya eje apata okpokọ Chipfu ono. Ephe parụ iya je edobe l'ulo Abinadabu l'eli úbvú; bya edobe nwa iya, bụ Eleyaza nsọ g'ọ letaje okpokọ Chipfu ono ẹnya.

Aadzota ndu Ízurelu l'eka ndu Filisitayinu

² Tọbudu iya bụ; okpokọ ọgbandzu ono nọkpoo ọdu lẹ mkpukpu Kiriyatu-Jiarimu. Ọ nọru iya ụkporo apha ophu. Ndu Ízurelu tuko akwakota ẹkwa; achọ Chipfu.

³ Tọbudu iya bụ; Sámèlu bya epfuaru ndu Ízurelu l'opfu sụ: “Ọ -bürü l'unu gudewaa obu unu g'ọ ha alwapfuta Chipfu; unu wofuchaa agwa ndu ọhozo ono; waa agwa Ashitoretu. Unu kpọru obu unu ye l'eka Chipfu nọ; g'ọ bürü iya kpoloko bẹ unu a-nọdu abarụ ẹja; ọo ya bụ l'ọ nafutakwanu unu l'eka ndu Filisitayinu.” ⁴ Ọo ya bụ; ndu Ízurelu wofukota agwa Balu waa kẹ Ashitoretu, ephe dobębaaru; bya abaaharu Chipfu ẹja nwękinyi ya.

⁵ Sámèlu bya asụ: “Unu tuko dzukọbe lẹ mkpukpu Mizupa unubẹ ndu Ízurelu l'opfu; gẹ mu pfuru nụ Chipfu l'iswi ẹhu unu.” ⁶ No iya ephe dzukọbeepho lẹ mkpukpu Mizupa ono; ephe kuta mini gbashí l'alí l'iphu Chipfu. Ephe swia ẹgu; nọdu l'eka ono pfushikota iphe-ẹji phẹ sụ: “Anyi mesweakwaru Chipfu.” Ọ bürü Sámèlu bụ onye-ikpe ndu Ízurelu lẹ Mizupa.

⁷ Ndu Filisitayinu byaepho anuma lẹ ndu Ízurelu bẹ dzukọberu nụ lẹ mkpukpu Mizupa; ndu-ishi ndu Filisitayinu jeshia g'ephe tsoo ndu Ízurelu ọgu. Ndu Ízurelu nūmae ya phọ; ndzụ ndu Filisitayinu wata phẹ agugu. ⁸ Ọo ya bụ; ndu Ízurelu pfuuru Sámèlu sụ: “Ta ahakwa araku Chipfu, bụ Chileke anyi l'iswi ẹhu anyi; k'opfu ọgbafuta anyi l'eka ndu Filisitayinu!” ⁹ Sámèlu kwe; bya ewota nwaturu, angukwadu ẹra gweeru Chipfu ngweja-akpo-ọku. Ọ bya araku Chipfu l'iswi ẹhu ndu Ízurelu. Chipfu nūma olu iya. ¹⁰ Sámèlu gudekwadụ ngweja-akpo-ọku ono l'eka egwe; ndu Filisitayinu zakubewaa ndu Ízurelu ntse k'ọgu. Chipfu bya egude egbigwe raaru ndu Filisitayinu oke ọrà lẹ mbọku ono; mbụ tų phẹ ẹberebete. ¹¹ Ndu Ízurelu wufuta lẹ Mizupa; bya achipfuru ndu Filisitayinu ono; egbutsushi phẹ l'uzo jeye lẹ mkpoda mkpukpu Betu-Karu.

¹² Ọo ya bụ; Sámèlu woru mkpuma dobe l'echilabọ mkpukpu Mizupa waa Shenu; bya eworu iya gube Ebeneza; bya epfua sụ: “Chipfu bẹ yetakotaru anyi ẹka byasụ nta-a.”

¹³ Ọo ya bụ; ndu Ízurelu kapyabẹ ndu Filisitayinu; ophu ephe te eyebaeduru ọkpa l'alí ndu Ízurelu ọzo. Chipfu gude kẹ njo adaepho ndu Filisitayinu ẹka l'ẹhu jasụ gẹ Sámèlu nọ-beru ndzụ. ¹⁴ Mkpukpu, ndu Filisitayinu shi natakota ndu Ízurelu bẹ ndu Ízurelu byaru anataphukota azụ; mbụ e shikpọo lẹ mkpukpu Èkuronu jasụ lẹ mkpukpu Gatu. Ndu Ízurelu nafutachaa ndu ephe l'ephe bukube l'eka ndu Filisitayinu. Nchị bya adu doo l'echilabọ ndu Ízurelu ephe lẹ ndu Amoru.

¹⁵ Sámèlu bürü iya bukotaru ishi ndu Ízurelu jasụ g'ọ nọ-beru ndzụ. ¹⁶ Aphagapha bẹ o shijeepho lẹ mkpukpu Bételu bahụ lẹ mkpukpu Gilugalu; lufu lẹ mkpukpu Mizupa; eekperu ndu Ízurelu ikpe l'eka ono g'ọ hakota. ¹⁷ Ọ nọdu abujeru; o -jehaa g'ọ jeru; l'ọ laphu azụ lẹ mkpukpu Rama, bụ ẹka ibe iya nọ. Ọ bürü l'eka ono bẹ ọonoduje edoshiru ndu Ízurelu opfu. Ọ kpuaru Chipfu ọru-ngweja l'eka ono.

8

Ndu Ízurelu achọ onye a-bürü eze phẹ

¹ Tòbùdu iya bụ; Sámèlù kahùepho; ọ chíru ụnwegirima iya unwoke yé g'èphè kpejeru ndu Ízùrèlù ikpè. ² Èpha ọkpàrà iya bè bụ Jiowèlù; èpha otsota iya buru Abáyíjia. Èka èphè tũkoru buru ndu-ikpè bụ lè mkpũkpũ Biye-Sheba. ³ Obenu l'ụnwu iya ono te etsodu ụzò, o tsoru. Iphe, èphè gharu iphu bụ eri urwu l'ụzò, apfũduru-oto; bya eriphe uphalazú; ekpèphè ikpè, apfũduru nhamụnha.

⁴ Oo ya bụ; ndu bụ ọgerenya ndu Ízùrèlù bya edzukòbè; jèpfu Sámèlù lè mkpũkpũ Rama. ⁵ Èphè sù iya: "Lenu; nta-a bè j kahùwaru akahu; tème ophu ụnwu ngu te eshidu ụzò ono, i shiru ono. Nta-a bũkwa g'ì họtàru anyi onye a-buru eze anyi ègube ono ndu ọzò nwegbaarũ ono." ⁶ Iphe ono, èphè pfuru sù g'a nù phè onye a-buru eze phè ono dũ Sámèlù èjì. O woru iya pfuaru Chipfu. ⁷ Chipfu pfuaru Sámèlù sù iya: "Ngabèkwaru ndu ono nchì l'iphe, bũkpoo iphe, èphè epfuru ngu opfu iya. O tò bũkwa ngu bè èphè jìkaru; ọ gbè-chikwaa buru m̀bè Chipfu bè èphè jìkaru gè mu ta abùheru eze phè. ⁸ Oo ègube ono, bè èphè shi e-shi kè mbòku, mu dufutaru phè l'alì Jìpitu meta byasũ ntanũ-a; mbũ k'òphu bụ l'èphè gwòberu mu; je abaaaru agwa ndu ọzò èja. Nokwaphò g'èphè gwòberu gubedua bụ ono. ⁹ Ngabèkpooru phè r̀oo nchì l'iphe, èphè epfu. Olee ọo g'ì nmashìaru phè ọkwa ike; mee g'èphè maru g'onye ọbũ, a-buru eze phè ọbũ a-nòdu eme."

¹⁰ Oo ya bụ; Sámèlù bya atũko iphe, Chipfu pfuru iya ono dooru ndu ono, epfu g'ò goshi phè onye a-buru eze phè ono. ¹¹ O sù phè: "Waa iphe, onye a-buru eze unu a-nòdu e-me baa: Ọo-chìko ụnwu unu unwoke dobe g'èphè gbajèru iya ụgbo-ìnya; m̀ èjìnya l'onwiya gude ejeru iya ozi; mbũ l'èphè e-vutajèru ụgbo-ìnya iya ono ụzò. ¹² O nweru ndu ophu ọo-harũ zia g'èphè buru ishi ndu ojògu, dũ unu labò l'ùkporo iri iri; ndu ophu aburu ndu-ishi ụkporo ndu ojògu labò lè ndu ojògu iri iri; nweru ndu ophu a-nòdu akòru iya ọkoro l'ègu; m̀ èjìndu ophu a-nòdu akpataru iya iphe, o meberu l'alì; m̀ èjìndu ophu a-nòdu emeru iya ngwògu waa ngwa, l'etsoje ụgbo-ìnya iya. ¹³ Ọo-chìru ụnwada unu ye g'èphè meje manu, eshi mkpò. Hakwaru phè phò mee ndu eshije nri; m̀ èjìndu egheje iphe egheghe. ¹⁴ Ọo-nashìchaa unu alì unu; waa opfu-vayinu unu; m̀ èjìngbabu oshi olivu unu, ophu kachakpoo ree; woru iya nũkota ndu-ozì iya. ¹⁵ Oo-vukò ereshi unu; waa akpuru vayinu unu oke lanũ iya l'ime ụzò iri woru nù ndu-ishi m̀ èjìndu-ozì iya. ¹⁶ Ohu unu unwoke m̀ èjìnwanyi; m̀ èjìkpoo ụnwokorobya unu ndu ophu ike ozi kachakpoo; m̀ èjìnkafũ-ìgara unu bè ọo-tũko chitakota g'èphè jèjeru iya ozi. ¹⁷ Atũru unu m̀ èjìghu unu bè oo-rwuta uzi lanũ l'ime ụzò iri. Unubèdua l'onwunu atũko èjekòtaru iya ozi. ¹⁸ O-rwuèpho teke ono bè unu a-raswèrehukwa g'a nafũta unu l'èka onye ono, unu gude èka unu hòta g'ò buru eze unu ono; ọle Chipfu bè ta abyadũ angaru unu nchì lè teke ono."

¹⁹ Obenu lè ndu ono jìkaru angabèru Sámèlù nchì. Èphè sù iya: "Waawaa-o! G'a họtàru anyi eze-o; ²⁰ k'òphu anyi a-dũ gè ndu alì ọzò dũgbaa; nweru onye a-buru eze anyi; vutajèru anyi ụzò; alwũru anyi ọgu, anyi alwũkpò alwũwũ." ²¹ Sámèlù bya anumakotachaa iphemiphe ono, ndu ono pfuru ono; ọ tũko iya kòkotaru Chipfu. ²² Chipfu pfuaru Sámèlù sù: "Nũma iphe, èphè pfuru ngu; woru onye eze nù phè." Tòbùdu iya bụ Sámèlù pfuaru unwoke Ízùrèlù sù: "G'onyenonũ lashìchaa mkpũkpũ iya."

9

Sámèlù awũ Sòlu manu l'ishi

¹ O nweru nwoke, bụ onye Benjaminu, èpha iya bụ Kishi; nwa Abiyèlù; Abiyèlù bụ nwa Zèrò; Zèrò buru nwa Bekoratu; Bekoratu buru nwa Afaya onye Benjaminu. Kishi ono bụ onye ọkpèhu parũ èka. ² Ọ nwũtaru nwata nwoke, èpha iya bụ Sòlu; mbũ nwokoro, amaghe nna amaghe; k'òphu bụ l'ò tò dũdu onye aturu iya nù lè ndu Ízùrèlù. Shitakpoo l'ukuvu kwasèru ụzò imeli bè ọ kakòta onyemonye l'eli.

³ O be teke nkafũ-ìgara Kishi, bụ nna Sòlu tũphashìhuru; Kishi pfuaru nwa iya ono, bụ Sòlu sù: "Duta nwozi lanũ gè gu l'ìya ye achògbaa nkafũ-ìgara ono." ⁴ Oo ya bụ; èphè tũgbua ghajaa alì ùbvw ùbvw ndu Ifuremu; bya aghajaa alì Shalisha; ophu èphè ta ahũmaduru iya. Èphè bya atũgbua; shia ụzò alì ndu Shalimu; ophu ọ tò dũdu nkafũ-ìgara ono, ophu nò l'èka ono. Èphè tũko èka iya kè ndu Benjaminu jekòta; ophu èphè ta ahũmaduru iya. ⁵ Èphè bya erwuèpho l'alì Zufu; Sòlu pfuaru nwozi ono, yèe ya swì ono sù: "Bya g'anyi laphu azũ; ọdumeka bè nna mu a-gbèkwa haa arì kè nkafũ-ìgara; wata akũ photophoto k'èhu anyi."

⁶ Nwozi ono sù iya: "Lenu; o nwèkwarũ onye kè Chileke bu lè mkpũkpũ-a. O bụ onye aakwabè ùbvw shii; tème iphemiphe, o pfuru nòdu èrekòtaje g'ò pfuru iya. G'anyi jèèdukwa èka ono; je amaru; ?ọo-karũ anyi èka anyi a-hũma iya?"

⁷ Sòlu bya asù iya: “?Ole-a; lekpodanu; o -bùru l’anyi jeru; ?bù gunu bẹ anyi a-nù nwoke obu? Nri, dù lẹ nwèda anyi bẹ b̀ẁwaru nù; ophu o dudu iphe, anyi a-nyako onye kẹ Chileke ono. ?B̀k̀poo gunu bẹ ẹka anyi t̀-pheru?”

⁸ Nwozi ono bya eyeeru Sòlu onu ọzo sù iya: “Lenu; iphe, dù mu l’ẹka bẹ bukwa mkpola-ochaa, ẹrwa iya dù nkeru-ẹno shẹkelu. Mu e-woru iya nù onye kẹ Chileke ono k’ophu oo-karù anyi ọzo ophu anyi e-shi iya.” ⁹ Teke mbù l’alì Ìzùrẹlu bẹ shi abujeru -nemadzu nọdu eje ajita Chileke iphe; l’oo-sù: “Unu bya g’anyi jefpu onye aphù ophulenyà.” Noo kẹle ndu ono, eekuje ndu mpfuchiru Chileke nta-a ono bẹ e shi ekuje ndu aphù ophulenyà lẹ teke ono.

¹⁰ Sòlu sù nwozi iya ono: “I pfuru ree! Ngwa bya g’anyi je.” Oo ya b̀; o b̀ru phẹ eje mkpukpu ono, onye kẹ Chileke bu ono.

¹¹ Ẹphe nọdu enyikpọepho òbvù abahù lẹ mkpukpu ono, ẹphe l’ùnwumboko, eje ekuta mini dzuda. Ẹphe jia phẹ sù: “?B̀ ẹka-a bẹ onye aphùje ophulenyà-a b̀?”

¹² Ònwumboko ono sù phẹ: “Ee! O nọ-a unu l’uzo atatiphu l’ẹka ono. Unu mekebe ẹgwewa nta-a; kele o b̀-ntanù bẹ o byaru mkpukpu-a; noo kẹle ndu oha bẹ egwe ngweja l’ẹka aagwajẹ iphe. ¹³ Unu -bahùepho l’ime mkpukpu ono bẹ unu a-hùma iya; tẹme l’oo-jeshia l’ẹka aagwajẹ iphe jeshia eri nri. Noo kẹle ndu ono tee ridu nri jasuru l’oobyà; kẹle o-ogofutajeadaru onu-oma ye l’ẹja, e gwerù ono; e -mechaa; ndu e yeru lẹ nri ono eriaro nri. Unu t̀gbua je nta-a; unu a-hùma iya-a!” ¹⁴ Ẹphe t̀gbua je abahù lẹ mkpukpu ono. Ẹphe nọdu abahù lẹ mkpukpu ono; a bya ele ẹnya Sámèlu nọdu ejewa abyapfuta phẹ; eje ala l’ẹka aagwajẹ iphe.

¹⁵ Oke Chipfu goshihawaru Sámèlu iphe ono l’unyaphu iya tẹme Sòlu bya ono sù: ¹⁶ “Ẹgube nta echele bẹ mu e-zi nwoke, shi l’alì ndu Benjaminu g’o byapfuta ngu. O -byarwutaepho; wua ya manù l’ishi g’o b̀ru iya a-b̀ru onye-ishi, ndibe mu ono, b̀ Ìzùrẹlu; je anafuta phẹ l’ẹka ndu Filisitayinu. Lẹ mu lewaru ndibe mu ẹnya; ẹkwa, ẹphe ara r̀wuwaa mu lẹ nchi.”

¹⁷ Ahùma, Sámèlu ahùma Sòlu; Chipfu sù iya: “Lekwa nwoke ono, mu pfuru ngu ophu iya ono; oo ya bẹ a-b̀ru eze ndibe mu.” ¹⁸ Oo ya b̀; Sòlu bya ejepfu Sámèlu l’onu-abata mkpukpu ono bya ajia ya sù: “Jiko kanrù mu ọlo, ẹka onye ono, aphùje ophulenyà ono bu.”

¹⁹ Sámèlu sù iya: “Oo mbèdua b̀ onye aphùje ophulenyà obu. Vuru mu ọzo nyihu eli ẹka ono, aagwajẹ iphe ono; noo l’ẹnyashia bẹ mu lẹ ngu a-t̀ko rigba nri. Teke e r̀wuerupho l’utsu; mu ahaa unu g’unu lashiwaro; mu akakotakwaru ngu pho iphe, dù ngu l’obu. ²⁰ A bya lẹ kẹ nkafu-igara unu ono, tuphashihuru e -shi k’abalì ẹto, larù alala ono; unu ta arìhe nriri iya; noo kẹle a hùmakotawaru iya. Sù: “?To b̀nu ngu-a bẹ iphe ono, ndu Ìzùrẹlu t̀koru achoshi ike ono kwarù l’ẹka? Mb̀; ?to b̀nua gubedua; waa onu-ọlo nna ngu bẹ obu?”

²¹ Sòlu sù iya: “Ole-a; ?o kwa lẹ mu b̀ onye Benjaminu; mb̀ l’o ipfu, kakota alwa alì l’ipfu ndu Ìzùrẹlu bẹ mu shinu-a; tẹme o b̀ru unuphu ibe anyi bẹ kakota nwanshii l’ipfu Benjaminu? ?B̀ gunu kparù iphe iipfu mu ẹgube iphe-a?”

²² Oo ya b̀; Sámèlu bya eduta Sòlu yee nwozi iya bahù l’ime phorokoto ọlo, dù l’ẹka ono, aagwajẹ iphe ono; bya eworu phẹ dobe g’ẹphe nọdu l’ishi ndu ono, e yeru g’ẹphe bya, b̀ ndu rwuru ọkporo ọmadzu l’ọmadzu iri ono. ²³ Sámèlu bya epfuaru onye eshi nri sù: “Wota nù anù ono, mu nruru ngu ono; mb̀ onoya, mu sùru g’i dobe ichẹ pho.” ²⁴ Oo ya b̀; onye ono, eshi nri ono bya ewolia ọtapfu anù ono yee iphe, t̀koru iya nù; bya edoberu iya Sòlu l’iphu. Sámèlu sù: “Nokwa iphe, e doberu ngu. Ria ya; noo kẹle o gubedua be e doberu iya kwabèru e -shi teke ono, mu pfuru sù lẹ mu eshiru ndu nemadzu ite ẹbyaa ono.”

No iya; Sòlu yee Sámèlu t̀ko rigba nri lẹ mbọku ono. ²⁵ E mechaa; ẹphe t̀ko shi l’eli ẹka ono, aagwajẹ iphe ono lufuta bahùshia l’ime mkpukpu. Sámèlu yee Sòlu nọdu l’eli ọlo iya bọo ọja.

²⁶ Ẹphe bya etehu l’onmewa lẹ teke nchi abohuwaa; Sámèlu kua Sòlu l’eli ọlo ono; bya asù iya: “Gbeshi ge mu dukwa ngu.” Oo ya b̀ Sòlu bya agbeshi; yee Sámèlu t̀ko lufushia etezi. ²⁷ Ẹphe nọdu ejeruwaa ishishi mkpukpu ono; Sámèlu sù Sòlu: “Pfuaru nwozi ono g’o t̀gbua vuru anyi ọzo.” “Gubedua angabẹ nwanshii k’ophu mu e-zi ngu ozi, Chileke ziru.” Nwozi ono bya evuru ọzo t̀gbua.

10

¹ Oo ya b̀; Sámèlu wota mgbere, manù dù; woru manù ono wua Sòlu l’ishi bya etsutsua ya onu sù: “Chipfu bẹ ẁwaru ngu manù l’ishi g’i b̀ru onye-ishi, a-nọdu edu ndibe iya, b̀ ndu Ìzùrẹlu. ² I -hae mu pho t̀gbua ntanù-a bẹ o nweru unwoke labo,

gù l'èphè e-dzuda lẹ mgboru ilu Rechièlù lẹ mkpukpu Zeluza l'oke alì ndu Benjiaminu. Èphè a-sù ngu lẹ nkafù-ìgara ono, i jeru achòcho ono bẹ a humakotaakwaru; teme lẹ nna ngu ta arìkewa kẹ nkafù-ìgara; l'ọ gbèkwanu ayọ oshi ngu; epfu sù: "Bù imeagha bẹ mu e-me kẹ nwa mu-a?"

³ "Ọ búrù l'èka ono bẹ ii-shiwarọ lufu l'upfu eze oshi, dù lẹ Tabọ. Ọo l'èka ono bẹ gù l'unwoke èto, eje mkpukpu Bètelu iye abarù Chileke aja e-dzuda. Onye lanù bẹ a-kpuru unwu-eghu èto; onye ophuu achìru ishi buredi èto; onye ophuu aparù otumu mẹe.

⁴ Èphè e-kele ngu ekele; bya achìru ishi buredi labọ nù ngu; l'ì nata phẹ iya.

⁵ "E -mechaa bẹ ii-erwu l'ùbúvú Chileke, dù lẹ mkpukpu Gibiya; mbù èka ono, ndu Filisitayinu kwakachaaru ono. I -rwujeepho mkpukpu ono bẹ ii-hùma ndu mpfuchìru Chileke l'èka èphè dzeberu shi l'elì èka aagwajẹ iphe chiru ogumogu; mẹ nkwa; mẹ opu; waa une akù eje l'uzo. Èphè a-nọdu epfuchìru Chileke. ⁶ Noo teke Unme Chipfu a-bya ngu l'èhu èhuka èhuka; l'ì tsoru phẹ pfuchiaharu Chileke bya agbanwee teke ono búrù onye dù iche. ⁷ Iphe-òhubama-a -mekòtaepho; mee iphemiphe, ii-dù ike mee; noo kẹle Chileke nọwaa swiru ngu.

⁸ "Ọo ya bụ l'ii-vuru nu ọzo jeshia Gilugalu. E -mechaa bẹ mu a-byapfuta ngu l'èka ono; bya egwee ngweja-akpọ-ọku; wakwaphọ ngweja-èhu-guu. Ọle ọọ g'ì kwabẹ nọọ ujiku èsaa jasuru mu abyapfuta ngu bya egoshi ngu iphe, ii-me."

⁹ Sọlu ghakòbephe gẹ ya haa Sámèlù tugbua; Chileke gbanwee obu iya; iphe-òhubama ono mekòtaepho mbọku ono. ¹⁰ Èphè bya erwua mkpukpu Gibiya ono; èphè lẹ ndu mpfuchìru Chileke, dzeberu nù bya edzuda. Unme Chileke bya iya l'èhu èhuka èhuka; yee èphè tuko pfuchiaharu Chileke. ¹¹ Tòbudu iya bụ; ndu mahawarù iya nù bya ahuma iya gẹ yee ndu mpfuchìru Chileke tukurù epfuchìru Chileke; èphè jiahaa onwophẹ sù: "Bukwa ole bẹ byapfutaru nwatibe Kishi? Sọlu; ?ọ yifua lẹ ndu mpfuchìru Chileke tọ?" ¹² Nwoke, bu l'èka ono sù: "Bù onye bẹ bụ nna phẹ?" Ọo ya bụ; a nmalahaa ya l'etu sù: "Sọlu; ?ọ yifua lẹ ndu mpfuchìru Chileke tọ?" ¹³ Sọlu pfuchibuhuerupho Chileke ono; ọ tugbua jeshia l'èka eegweje ngweja.

¹⁴ Tòbudu iya bụ; nwune nna Sọlu bya ajia yee nwozi iya ono sù: "Bù aweya bẹ unu shi jee?"

Sọlu sù: "Anyi shikwa je achọ nkafù-ìgara-a. Anyi chọnyaa ya; bya amaru l'anyi taa humadu iya; anyi chọru Sámèlù jeshia."

¹⁵ Nwune nna Sọlu ono sù iya: "Jiko pfunaaru mu iphe, Sámèlù pfuru unu."

¹⁶ Sọlu sù iya: "O pfuru iya anyi hoo haa l'a humachawaru nkafù-ìgara ọbu." Ọle o to pfukwanuru iya iphe ono, Sámèlù pfuru iya lẹ k'aburu eze phọ.

Eeme Sọlu eze ndu Ízurèlù

¹⁷ Sámèlù bya ekukòbè ndu Ízurèlù l'iphu Chipfu lẹ mkpukpu Mizupa. ¹⁸ Ọ bya epfuaru ndu Ízurèlù sù: "Wakwa iphe, Chipfu, bu Chileke kẹ ndu Ízurèlù epfu baa: 'Mu dufutaru unubẹ ndu Ízurèlù l'elì ndu Ijiputu; nafuta unu l'èka ndu Ijiputu; mękpoo l'èka ndu alì ndu ọzo, shi akpa unu èhu.'" ¹⁹ Obenu lẹ nta-a bẹ unu jikawaru Chileke unu ono, adzọtaje unu l'oke iphe-èhuka mẹ l'oke aphù ono. Unu sù: 'Wawaa; l'ọo g'e doberu unu onye a-buru eze unu.' Ọo ya bụ lẹ-a; unu bya edoo onwunu l'iphu Chipfu; unu edoo onwunu l'ipfu l'ipfu; mẹ l'unuphu l'unuphu unu."

²⁰ Sámèlù bya achìkòbèchaa ipfu ndu Ízurèlù l'èka lanù; ọ búrù ipfu Benjiaminu bẹ a hotaru. ²¹ Ọ bya achìkòbè ipfu Benjiaminu ono l'unuphu l'unuphu l'iphu Chileke; ọ búrù unuphu kẹ Matiri bẹ a hotaru. E mechaa; ọ búrù Sọlu; nwa Kishi bẹ a hotaru. A chọhaa ya; ophu a humaduru iya. ²² Ọo ya bụ; èphè bya eje ajitabaa l'iphu Chipfu sù: "Onye ọbu; ọ nọwaa l'èka-a tọ?"

Chipfu sù: "Ee; o domiru onwiya l'èka a kuberu ivu."

²³ Èphè gude ọso je akpufuta iya l'èka ono. Ọ pfuru apfuru. Ọ gbẹ l'ukuvu kakọta onyemonye l'elì. ²⁴ Sámèlù bya asù ndu nọkota l'èka ono: "Unu humawaru onye Chipfu hotaru? Ọ tọ dukwa onye dù g'ọ dù lẹ ndu Ízurèlù l'ophu."

Ndu Ízurèlù ono taa uzu sù: "Nọdukwa ndzụ ogologo gube eze!"

²⁵ Sámèlù bya epfuaru ndu Ízurèlù ekemu, dù nù lẹ k'onye eze ono. Ọ tuko iya dekọta edede l'èkwò; bya eworu iya dobe l'iphu Chipfu. Ọo ya bụ; Sámèlù haa phẹ; onyenonun lashia ibe iya. ²⁶ Sọlu lashikwaapho ibe iya lẹ mkpukpu Gibiya. Ndu okpehu dù, bụ ndu Chileke yeru iya l'obu tsoru iya. ²⁷ Obenu l'ọ nweru ndu mkpaka suru "Dènu g'onye ọwana e-shi dzọo anyi?" Èphè kpọọ ya èbo l'afu; ophu ọ dudu iphe, èphè nuru iya. Ọle Sọlu te eyeduru phẹ onu.

11

Sòlù Adzọ mkpukpu Jiabeshi

¹ Oo ya bụ; Nahashi, bụ eze ndu Amõnu tũgbua je ekephee mkpukpu Jiabeshi-Giladu k'õgu. Ndu Jiabeshi l'õphu sũ iya: "G'anyi lẹ ngu gbanaa ndzũ g'anyi jeahaarũ ngu ozi."

² Eze ndu Amõnu ono, bũ Nahashi sũ phẹ: "Teme anyi l'unu agbaa ndzũ buẹpho mę mu tũkoru unu l'ẹhu l'ẹhu swõshichaa ẹnya ẹkutara; shi nno meru iphe-iphere kpua ndu Ízurelũ l'õphu."

³ Ndu bũ õgerenya ndu Jiabeshi sũ iya: "Nũ anyi abalĩ ẹsaa g'anyi ye ndu-ozĩ g'ẹphe zidzuru ozi l'alĩ Ízurelũ. Ọ -bũru l'ọ tọ dũdu onye a-dzọta anyi; anyi atũkonu wũru byapfutashia ngu."

⁴ Tõbudu iya bũ; ndu ezi ozi ono bya erwua mkpukpu Gibiya, bũ iya bũ ẹka Sòlù bũ; bya epfuaru ndu ono iphe ono. Ẹphe tũko tũshia ụzu-ẹkwa. ⁵ Ọ buerupho teke ono bę Sòlù shi l'ẹgu chĩru oke-eswi alwa. Ọ jĩa sũ: "?Bũ gunu bę eme ndu-a meru g'õ gude ẹphe nõdu ara ẹkwa?" Oo ya bũ; ẹphe bya epfuaru iya iphe ono, ndu Jiabeshi pfuru ono. ⁶ Tõbudu iya bũ; Sòlù nũmachaa iphe ono, ẹphe pfuru ono; Unme Chileke bya iya l'ẹhu ẹhuka ẹhuka; ẹhu wata iya eghushi eghu ike. ⁷ Ọ kpũta oke-eswi labọ gbua; bya ebushia anũ iya ebushi chĩru nũ ndu-ozĩ g'ẹphe goshidzuru iya l'alĩ Ízurelũ l'õphu. Ẹphe nõdu ara iya arara asũje: "Ọ ẹgube-a bę bũ g'ee-me oke-eswi onye ono, te ekwedu etso Sòlù yẹe Sámèlũ."

Tõbudu iya bũ; ndzũ-agũgu Chipfu rwupyabę ndu ono; ẹphe tũko meephõ kę kpukumu byakõta-gbua. ⁸ Sòlù bya agũkota phẹ õgu lẹ mkpukpu Bẹziku. Unwoke ndu Ízurelũ dũ unũ umadzu ugbo unũ; l'unũ ụkporo iri l'ẹsaa l'unũ iri.* Ndu kę Jiuda bę dũ unũ ụkporo ẹto l'iri l'ise.† ⁹ Ẹphe bya ezia ndu-ozĩ ono, byaru nũ ono sũ: "Unũ zia unwoke mkpukpu Jiabeshi-Giladu l'aa-dzọta phẹ echele lẹ teke anwũ eswe shihuẹrupho ike." O -rwua gę ndu-ozĩ ono jeerupho ezia ndu Jiabeshi ozi ono; ẹhu tsọo phẹ ụtsõ. ¹⁰ Ndu Jiabeshi bya epfuaru ndu Amõnu sũ: "O -rwua echele bę anyi a-wũ-pfuta unũ; g'unũ mee anyi g'õ dũ unũ ree."

¹¹ Ọ bya erwua echele iya ono; Sòlù woru ndu nkiya kẹe uzi ẹto. A bya erwua teke echeje nche ikpazũ l'enyashi; ẹphe wũba l'ime ọdu ndu Amõnu je egbua phẹ pyaapyaas jasũru anwũ eswe shihu ike. Ndu õphu phõduru nũ gbaa nanũ nanũ; k'õphu bũ l'ọ tọ dũdu onye yẹe ibe iya gbaru uzo lanũ.

¹² Tõbudu iya bũ; ndu Ízurelũ ono bya asũ Sámèlũ: "?Denu onye ono, sũru: 'Sòlù ? ọo-dũ-a ike bũru onye eze anyi-a?' Dufutaru anyi ndu ono g'anyi gbushia."

¹³ Sòlù sũ: "Ọ tọ dũkwa onye eegbu egbugbu ntanũ; kele ọo ntanũ-a bę Chipfu dzõru ndu Ízurelũ." ¹⁴ Sámèlũ bya asũ ndu ono: "Unũ bya g'anyi je mkpukpu Gilugalu; je emee gę k'aburu eze iya ono kabaa evuru irẹ l'ẹka ono." ¹⁵ Oo ya bũ; ẹphe tũko g'ẹphe ha jeshia mkpukpu Gilugalu je anõdu l'iphu Chipfu mee Sòlù onye eze. Ẹphe bya egweeru Chipfu ngweja-ẹhu-guu l'ẹka ono. Sòlù mę ndu Ízurelũ l'õphu tũko teshia ẹsua ike l'ẹka ono.

12

Opfu, Sámèlũ pfuru nũ ndu Ízurelũ

¹ Tõbudu iya bũ; Sámèlũ bya epfuaru ndu Ízurelũ l'õphu sũ: "Mu nũmakotaru iphemiphe, unũ pfuru mu; bya ewowaru eze, a-bũru onye-ishi unũ doberu unũ. ² Nta-a bę unũ nwewaa eze, a-nõdu edu unũ. Mbẹdua l'onwomu bę kahũwaru akahũ; ishi bũkotawaru mu ẹwõ. Unwũ mu unwoke bę unũ l'ẹphe tũkokwaru nõdu. Mu shi lẹ nwata duta unũ byasũ ntanũ-a. ³ Unũ eleanaa; waẹkwa mu phõ baa. Unũ gbaeshidu mu ekebe l'iphu Chipfu waa l'iphu onye ono, ọ wũru manũ l'ishi ono l'ọo waa iphe, dũ ẹji, mu yejeru ẹka. ?Bũ eswi onye bę mu kpũtajeru? ?Tọo nkafũ-igara onye bę mu kpũtajeru? ?Bũ onye bę mu mekpũtajeru? ?Bũ onye bę mu kpajẹkporu ẹhu? Tọo ?mu rijeru onye iphe ụphalazu shi nno mee ẹnya g'õ to nwedu iphe, mu hũmaru? Ọ -bũru l'õ nweru iphe ono õphu mu mejeru bę mu a-pfuephõ ụgwo iya."

⁴ Ẹphe sũ iya: "I ti mekpũtajẹkwaru anyi; õphu ì tì kpajẹkwaru anyi ẹhu; õphu o nwekwa onye ì natajeru iphe."

⁵ Sámèlũ sũ phẹ: "Ọ kwa Chipfu bę bũ onye-ekebe; onye-a, e meru eze-a bũkwarupho onye-ekebe ntanũ-a l'ọ tọ dũdu iphe, unũ a-gbabẹ ọkpa ebo mu ibo."

Ẹphe zĩa sũ: "Ọo ya bę bũ onye-ekebe."

* 11:8 11:8 Bũ iya bũ 300,000 lẹ mbekee. † 11:8 11:8 Bũ iya bũ 30,000 lẹ mbekee.

⁶ Sámèlù bya asù phẹ: “Oo Chipfu bẹ họtaru Mósisu yẹe Erọnu; bya edufutakwaphọ nna unu phẹ l’alí Ijiputu. ⁷ Oo ya bụ; unu p̄fukwaru g’unu p̄furu; gẹ mu nyataru unu l’ip̄hu Chipfu iphe ono, b̄kọta iphe, d̄u ree, Chipfu meshiru unu waa nna unu phẹ ono. ⁸ Teke Jiékọpu lachaaru l’alí Ijiputu; nna unu phẹ bya araku Chipfu g’ọ gbaaru phẹ mkpu; bẹ Chipfu yeru Mósisu yẹe Erọnu, b̄u ndu dufutaru nna unu phẹ l’alí Ijiputu; bya emee ẹp̄he buru l’ẹka-a. ⁹ Obenu l’ẹp̄he zọharu Chipfu, b̄u Chileke phẹ; o nwuru phẹ ye l’ẹka Sizera, bu onye-ishi ojọgu ndu Hazọ; woru phẹ yekwaphọ l’ẹka ndu Filisitayinu; m̄ẹ l’ẹka eze ndu Mówabu, b̄u ndu tsochaaru phẹ ọgu. ¹⁰ Ẹp̄he bya araku Chipfu s̄u: ‘Anyi meakwaru iphe-ẹji; k̄ẹle anyi par̄u Chipfu haa bya abaahar̄u Balu m̄ẹ Ashitoretu ẹja. Ole-a; dzọnaaro anyi l’ẹka ndu ọhogu anyi l’anyi a-bar̄u ngu-a ẹja.’ ¹¹ Oo ya b̄u; Chipfu bya ezia Jieru-Balu; m̄ẹ Baraku; m̄ẹ Jiẹfuta; waa Sámèlù; gude phẹ nafuta unu l’ẹka ndu ọhogu unu, nọ-pheru unu anọ-phe ono. Unu bya eburu l’ẹhu-guu. ¹² O be teke unu byaru ahuma lẹ Nahashi, b̄u eze ndu Amọnu bẹ abyawaa unu etso ọgu; unu s̄u mu: Waawaa; g’a n̄u unu onye a-buru eze unu; l’ẹka Chipfu, b̄u Chileke unu gbẹkwa buru onye eze unu.

¹³ “Nta b̄u g’unu huma onye eze ọbu, unu hataru ọbu; mb̄u onye ono, unu s̄uru g’a n̄u unu-a. Unu huma iya lẹ Chipfu n̄waru unu onye eze ọbu. ¹⁴ O -buru l’unu a-nodu at̄s̄u Chipfu ebvu; ẹjeru iya ozi; an̄uru iya op̄fu; ọphu unu ekwefujedu ike l’eme ekemu Chipfu ono; mb̄u-a; unu l’onye ono, b̄u onye eze unu ono t̄uko etso Chipfu, b̄u Chileke unu; b̄e ọ dukwa-a ree. ¹⁵ Obenu l’ọ -buru l’unu ta an̄uduru Chipfu op̄fu; mb̄u unu n̄odu ekwefuje ike l’ekemu, ọ t̄uru b̄e oo-gudekwa k̄ẹ n̄ọ byia unu ẹka l’ẹhu; ẹgube o byiru iya nna unu phẹ ono. ¹⁶ Nta-a b̄u g’unu gebekp̄okwapho g’unu ahuma eze iphe, Chipfu e-me l’ẹnya unu. ¹⁷ T̄o b̄unaa ọnanwu teke aakpatajẹ witi baa? Mu a-kpoku Chipfu g’ọ t̄u a egbigwe; dzee mini. Oo ya b̄u g’unu eshikwanu nno maru g’ẹjo-iphe, unu metaru l’ip̄hu Chipfu habe shii; mb̄u lẹ k’onye eze ono, unu s̄uru g’a n̄u unu ono.”

¹⁸ Oo ya b̄u; Sámèlù bya araku Chipfu. Chipfu t̄u a egbigwe; bya edzee mini lẹ mb̄oku ono. Ndu ono g’ẹp̄he ha wata at̄s̄ushi Chipfu yẹe Sámèlù ebvu ike. ¹⁹ Ndu Ízurẹlu ono t̄uko s̄u Sámèlù: “Pfunuru n̄u Chipfu, b̄u Chileke ngu l’op̄fu ẹhu ndu-ozí ngu g’anyi ta anw̄shihu; k̄ẹle anyi byaru eyek̄obe ẹjo-ememe l’iphe-ẹji ono, anyi meru ono; g’anyi byaru ep̄fuahaa g’a n̄u anyi onye eze.”

²⁰ Sámèlù s̄u phẹ: “Unu ba at̄s̄ushi ebvu. O b̄u eviya l’unu mek̄otaru ẹjo-iphe ono; ọle ọo g’unu ba agw̄obekwa etso Chipfu; unu gb̄echikwaa gude obu unu g’ọ ha j̄eru Chipfu ọzi. ²¹ Unu ta adak̄obekwa tsoahaa agwa, b̄u iphe-mman̄u; iphe, taa badu urwu; ọphu ọ nafutadu unu; nno k̄ẹle ẹp̄he b̄kọta iphe-mman̄u. ²² Chipfu e-gudekwa l’ẹpha iya par̄u ẹka apaa; ọ t̄o m̄idu ndibe iya ẹnya; k̄ẹle ọo l’ọ d̄u iya ree b̄e o gude mee unu g’unu buru ndibe iya. ²³ A -bya lẹ mb̄edua; t̄uswekwa! G’iphe ọphu e-me gẹ mu ta an̄odu ep̄fu an̄u Chipfu l’iswi ẹhu unu; mb̄u shi nno meswee Chipfu ta abyakwaru mu. Mu e-zi unu ọzo, d̄u ree; bya aburu ọzo, p̄furu ọto. ²⁴ Oo ẹpho g’unu ts̄uje Chipfu ebvu; unu egude ire-lan̄u; wofuta obu unu abar̄u iya ẹja. Unu nyatakwa eze iphe, o meghaberu unu. ²⁵ Ọle ọ -buru l’unu kwas̄eru l’eme ẹjo-ememe b̄e unu l’eze unu ọbu a-t̄ukokwa buru ọla-l’iswi.”

13

Ndu ojọgu Sọlu waa k̄ẹ ndu Filisitayinu alwu ọgu

¹ Sọlu b̄e d̄u ọkporo apha l’apha iri teke ọ wataru aburu eze. O buru eze ono n̄ochaep̄ho apha labo; ² ọ h̄ota ndu Ízurẹlu unu unwoke ẹsaa l’ukporo unwoke iri* dobe. Unu umadzu ise† b̄e ẹp̄he lẹ Sọlu ono t̄ukoru n̄odu lẹ mkp̄ukpu Mikumashi; waa l’alí úbvú úbvú mkp̄ukpu B̄etelu. Ndu ọphu d̄u unu labo l’ukporo iri b̄e ẹp̄he lẹ Jionatanu t̄ukoru n̄odu lẹ mkp̄ukpu Gibiya, n̄o l’alí ndu Benjiaminu. Ndu ọphunapho b̄e ọ s̄uru g’ẹp̄he t̄uko lashichaa ibe phẹ.

³ Jionatanu lwu-kpee ndu Filisitayinu, n̄o l’odu-ọgu phẹ lẹ mkp̄ukpu Geba. Ndu Filisitayinu ono n̄uma-dzuru iya. Sọlu gbua op̄u l’alí ono l’ọphu s̄u: “Gẹ ndu Hiburu n̄umakwa iya-o!” ⁴ Oo ya b̄u; ndu Ízurẹlu n̄uma-dzuru lẹ Sọlu b̄e tsowaru ndu Filisitayinu ọgu l’odu-ọgu phẹ; t̄eme lẹ ndu Ízurẹlu b̄e d̄u-tabewa ndu Filisitayinu ash̄i; k’ọphu ẹp̄he eshichiwaa phẹ imi. A bya ekuk̄obe ndu Ízurẹlu s̄u g’ẹp̄he jep̄fu Sọlu lẹ mkp̄ukpu Gilugalu.

⁵ Ndu Filisitayinu bya at̄ugba nan̄u jeshia etso ndu Ízurẹlu ọgu. Ẹp̄he chilia ugbo-inya phẹ, d̄u unu ugbo ọkporo eto l’unu ọkporo iri l’ise; waa ndu ugbo-inya, d̄u unu umadzu iri l’ise gude eje. Ndu ojọgu mman̄u ghash̄ierup̄ho g’ẹja, n̄o l’aguga eze-ẹnyimu.

* 13:2 13:2 B̄u iya b̄u 3,000 lẹ mbekee. † 13:2 13:2 B̄u iya b̄u 2,000 lẹ mbekee.

Èphe wulihu je akwaka k'ògu lẹ mkpukpu Mikumashi l'ùzo ẹnyanwu-awawa mkpukpu Bètu-Avenu. ⁶ Ndu Ízuru lẹ bya ahuma l'alì arwuhuwaa arwuhu; lẹ ndu nkephè bẹ udele atuwaa onu lẹ mejì; èphe domishiahaa onwophè l'ime ogba; mè l'ime epfukala; mè lẹ mkpula oke mkpuma; mè l'ime iduma; m̀kpoo l'ime obvu mini. ⁷ O nwechaaru ndu Hiburu ono haru dafuchaa azu ẹnymu Jiordanu azu iya ophuu bahu l'alì Gadu; mè l'alì Giladu.

Solu nò-kirishia lẹ mkpukpu Gilugalu. Ndu ojogu ophu yee ya swì tuko anmagbaa pyaapyaapya l'eka ndzu agu phe. ⁸ Solu nokota l'eka ono ujiku esaa, bu iya bu teke Sámèlu turu onu abyabya; obenu lẹ Sámèlu ta abyaduru mkpukpu Gilugalu. Ndu èphe lẹ Solu nò gbakashihuaha agbakashihu. ⁹ Oo ya bu; Solu su: "Wotaru mu nu iphe ngweja-akpo-oku ono; waa iphe ngweja-ehu-guu ono." Solu bya eworu ngweja-akpo-oku ono gwee. ¹⁰ O kwadaa g'oomè gweghee ngweja-akpo-oku ono; a bya ele ẹnya Sámèlu rwuwa. Solu gbeshi gba iya ndzuta g'o kele iya ekele. ¹¹ Sámèlu jia ya su: "¿ Bu gunu bẹ i meru ono?"

Solu su iya: "O kwa lẹ mu byaru elee ẹnya lẹ ndu mu l'èphe swì bẹ agbakashihuwa agbakashihu; ophu i ti byadeduru teke i turu onu; teme ndu Filisitayinu nodu edzuwaa lẹ mkpukpu Mikumashi. ¹² Mu rja su: 'Nta bẹ ndu Filisitayinu a-byapfutaakwa mu ogu lẹ Gilugalu l'eka-a l'èbe abu lẹ mu rwowaru Chipfu g'o doberu mu obu-oma ya.' Su iphe ono tsutabe mu l'ehu k'ophu mu woru ngweja-akpo-oku ono gwee."

¹³ Sámèlu su iya: "Oo iphe onye-eswe bẹ i meru ono. I ti dobeduru ekemu, Chipfu, bu Chileke ngu turu nu ngu. O -bu l'i doberu iya mè Chipfu gege emekwa-a g'abubu i bu eze ndu Ízuru shihu ike jaswaruroya. ¹⁴ Obenu lẹ nta-a bẹ i ti bueduru eze kwaseru; kele Chipfu humawaru nwoke lanu, du iya ree l'obu; bya atwa iya eka g'o buru iya a-buru onye-ishi ndibe iya; noo l'i ti dobeduru ekemu Chipfu turu nu ngu."

¹⁵ Oo ya bu; Sámèlu shi lẹ Gilugalu tugba; o buru iya eje mkpukpu Gibiya, nò l'alì Benjiaminu. Solu bya agua unwoke, èphe l'iya tukoru nodu l'eka ono ogu. Èphe du unu l'ukporo iri. ¹⁶ Solu yee nwa iya, bu Jionatanu; mè ndu èphe l'iya swì tuko nodu lẹ mkpukpu Gibiya, du l'alì Benjiaminu. Ndu Filisitayinu nmaa anmanma ogu lẹ mkpukpu Mikumashi. ¹⁷ Ndu o-lwua-olaa bya edzebe uzo eto shi l'odu ndu Filisitayinu wufuta. Uzo lanu bẹ wuru shia uzo mkpukpu Ofura, nò l'alì Shuwalu. ¹⁸ Uzo lanu ozo wuru kwaseru uzo mkpukpu Bètu-Horonu; ndu ophu phobe ibiya k'oke-alì ono, nò laaru nsuda mkpukpu Zebowimu ono; mbu nò chebe iphu l'echiègu ono.

¹⁹ Ophu o dudu mè onye-úzu lanu, du l'alì Ízuru mgburugburu; kele ndu Filisitayinu te ekwedu. "Èphe suru l'a -hawaa phe bẹ ndu Hiburu ono a-wata akpushi ogu-echi ozo arwa!" ²⁰ O buru l'alì ndu Filisitayinu bẹ ndu Ízuru ejeje je abaa iphe, èphe egudeje atupya alì; mè ogu; mè ogbunku; waa mma phe. ²¹ Èphe nodu apfuje ugwo, ha shii gude baa iphe, eegudeje atupya alì; waa ikworo; mè ayo; mè ogbunku; m̀kpoo gude iya mee g'iphe, eegudeje achì eswi tupyia onu. ²² Oo ya bu; o bẹ mboku, aa-lwu ogu ono; ophu o dudu ndu ojogu Solu waa Jionatanu duru m'onye lanu, gude ogu-echi; ozo arwa l'eka. O buerupho Solu yee nwa iya, bu Jionatanu bẹ gude iya nu.

²³ Ndu Filisitayinu bya ahakata ndu ojogu phe; èphe wufu je anochia uzo lẹ mkpukpu Mikumashi.

14

Jionatanu etso ndu Filisitayinu ogu

¹ O be ujiku lanu; Jionatanu; nwa Solu su nwokorobyà, achijeru iya ngwo: "Bya g'anyi je azu iya ophu l'eka ndu Filisitayinu doru." O lẹ o to pfukwanuru iya nna iya. ² Solu nodu l'ime ime mkpukpu Gibiya l'upfu itorokuma, nò lẹ mkpukpu Miguronu. Ndu èphe l'iya tukoru nodu bẹ rwuru unu nemadzu l'ukporo iri; ³ teme waa Ahayjia, bu onye yeru uwe-ukuvu, ndu-uke Chileke eyeje. Ahayjia ono bẹ bu nwa Ahitubu, bu wannà Ikabodu. Onye nwuru Ahitubu buru Finehasu, bu nwatibe Elayi, bu onye uke Chipfu lẹ mkpukpu Shilo. Ophu o dudu onye maru lẹ Jionatanu bẹ tugbuwaru nu.

⁴ Lẹ mgbaka úbvù ono, Jionatanu eme g'o shia ghata je l'eka ndu Filisitayinu doru ono bẹ mkpuma kpukotaru oronmono nochikota ibekboebo. Eka lanu bẹ eekuje Bozezu; eka ibe iya ophu buru Sene. ⁵ Mkpuma ono bẹ nanu bvugaru l'uzo isheli laaru mkpukpu Mikumashi. Ophu bvugaru l'uzo ndohali laaru uzo mkpukpu Gaba.

⁶ Jionatanu bya asu nwokorobyà ono, achiru iya ngwo: "Bya g'anyi daghata je l'eka ndu ono, ebuduru úbvù onoya doru ono. ?A maru; Chipfu alwu-chiru anyi ogu? Kele o to dudu egube iphe, kpobaru Chipfu egude dzoo nemadzu; mè a du igwerigwe; mè a ha nwanshi."

⁷ Onye ono, achiru iya ngwoḡu ono sù: “Mekpwoepho iphe, dù ngu l'obu. Mu pḡuru ngu l'azù; o bũru uche ngu bũ uche mu.”

⁸ Jionatanu sù: “Ngwa g'anyi jenu. Anyi e-nyighataepho jepfu ndu ono; mee k'ophu ephe a-hũma anyi. ⁹ O -bũru l'ephe sũru anyi: 'Unu ngabè g'anyi byapfuta unu'; anyi apḡuru nò-kirishia l'èka anyi nò; anyi tee jeèdu phè ejepfu. ¹⁰ Teke ephe sũru: 'Unu nyipfutanu anyi'; anyi amaru lè Chipfu wowaru phè ye anyi l'èka.”

¹¹ Oo ya bũ; ephenebo bya ephuphee onwophè l'iphu ndu Filisitayinu. Ndu Filisitayinu ono sù: “Lekpòdapho!” “Ndu Hiburu bè ekpufutaakwa l'ime ènu, l'èka ephe shi domishia onwophè.” ¹² Unwoke ono, dõru kwakachaa k'õgu ono raarũ Jionatanu yèe onye ono, achiru iya ngwoḡu ono òrà sù: “Unu byapfutanũ anyi g'anyi bya egoshi unu ỳzo!”

Oo ya bũ; Jionatanu sũ onye ono, achiru iya ngwoḡu: “Nyikota tso mu l'azù lè Chipfu wowaru phè ye ndu Ízurelũ l'èka.” ¹³ Jionatanu gude òkpa yèe èka enyikokpwoepho èka ono. Onye ono, achiru iya ngwoḡu ono nõdu etso iya l'azù. Ndu Filisitayinu nõdu adashĩ pòopoo l'iphu Jionatanu; onye ono, achiru iya ngwoḡu ono tsoru iya egbushikwa phè phò. ¹⁴ L'õgu kè mbũ ono, bè Jionatanu yèe onye ono achiru iya ngwoḡu ono gburwuru umadzu ukporo. Ogologo alĩ èka e tsopyaberu ndu ono gbushia bè hakwa gè nkeru-èbo èka e gude eswi labò tũpyaa atũpya. ¹⁵ Akparajiji iya tũko ndu oḡõgu ono l'ophu gudeshichaa; mbũ ndu oḡõgu ndu l'èka ephe dõru; mè l'ègu; mbũ je akpaa lè ndu oḡõgu nò kwakachaa k'õgu; waa ndu k'ò-lwũa-òlaa. Alĩ nmahũ jũjũjũ. Akparajiji õbu paa èka apaa.

Ndu Ízurelũ achika ndu Filisitayinu

¹⁶ Ndu oḡõgu Sõlu ndu oḡõgu nò lè nche lè mkpũkpu Gibiya, dù l'alĩ Benjaminu bya ahũma g'ikpoto ndu ono anmagbaa rwuurwuu; ebu ishi kpũrukpuru. ¹⁷ Sõlu bya asũ ndu ephe l'iya nò: “Unu dzuèdukwa ndu oḡõgu ono g'a maru onye oḡõgu lufuru nũ l'ime anyi.” A bya edzwa phè; o bũru Jionatanu yèe onye ono, achiru iya ngwoḡu ono bè ta anõdu iya. ¹⁸ Sõlu sũ Ahayjia: “Pataekwaru mu okpoko Chileke ono.” Ishi iya bũ l'okpoko Chileke ono nõkwadu swiru ndu Ízurelũ lè teke ono. ¹⁹ Sõlu nõdu epfu eyeru onye uke Chileke ono; ỳzu ono nõdu ada adashĩ ike l'õdu-õgu ndu Filisitayinu; mbũ kabaa aswò-lihu eje. Oo ya bũ; Sõlu sũ onye uke Chileke ono: “Hawa iya rò!” ²⁰ Sõlu yèe ndu oḡõgu iya bya edzukoo; o bũru phè eje õgu. Ephe bya ahũma lè ndu Filisitayinu ta amaèdu iphe, ephe eme; noo l'ephe gudegbaa õgu-echi phè egbushi nwibe phè. ²¹ Ndu Hiburu ono, bũ ndu oḡõgu shi tũru ikè yeru ndu Filisitayinu lè mbũ; tsoru phè laa l'èka ephe nmarũ anmanma õgu phò; bya atũa ike ituphu wu-pfushia ndu Ízurelũ oḡõgu nò l'èka iya kè Sõlu yèlè Jionatanu. ²² O be teke ndu Ízurelũ ono, domishiru onwophè l'alĩ ùbvũ ndu Ifuremu nũmaru lè ndu Filisitayinu bè l'agbawaa õso; ephe wũfuta; chipyabeshia phè ikike l'õgu ono. ²³ Ephe lwũa õgu ono gbiriri jasũ ephe ghata mkpũkpu Bètu-Avènu. Oo ya bũ; Chipfu nafũta ndu Ízurelũ lè mbòku ono.

Jionatanu eri manũ-ẽnwu

²⁴ Mbòku ono bè ndu Ízurelũ jeru iphe-èhuka; kèlè Sõlu guderu phè; nũa phè nte sù: “Onye wotaru nri ria tème e rwua l'uzenyashi bè buakwaa onye a tũru õnu; mbũ onye ta anõdu kwabè jasũ teke mu gwatadaaru ndu õhõgu mu ỳgwo iphe, ephe meru mu ono.” Oo ya bũ; oḡõgu o dũdu onye oḡõgu riru nri. ²⁵ Ndu Ízurelũ ono l'ophu tũko zehu wũba l'õswa. Alĩ ono bũru èka manũ-ẽnwu dù. ²⁶ Ephe wubachaa l'ime õswa ono; ephe hũma gè manũ-ẽnwu ono alwashĩhu; oḡõgu o tò dũdu onye meru iya èka dee l'õnu; kèlè ephe atsũ ebvu nte phò, ephe riru phò. ²⁷ O lè Jionatanu te eshidu nũma lè nna iya nũru ndu Ízurelũ nte; o je eworu ishishi mgbõro, o gude l'èka rwũa l'èbakala ẽnwu ono; bya akpaa ya èka dee l'õnu; o bya aròkota ike. ²⁸ Onye lanũ lè ndu ono sũ iya: “Nna ngu gudekwaru anyi; anyi ribua nte sù: ‘Onye wotaru nri ria ntanũ-a bè buakwaa onye a tũru õnu!’ Oo ya meru iphe mba atũshi onyemonye-a.”

²⁹ Jionatanu sù: “Nnana mu bè meakwaru g'iphe-èhuka dapfuta ndu alĩ-a. Lewarò g'ènya byaru ekosahũ mu nta-a lè nwa manũ-ẽnwu, ha nwanshĩ-a, mu deru l'õnu-a. ³⁰ Mbũ-a; ?Iphe tege akabadaa ree; òme a harũ ndu Ízurelũ; ephe harũ ria iphe, ephe kwatarũ l'òkwata l'èka ndu õhõgu phè ntanũ-a? ?Ephe tege akadũ egbushi ndu Filisitayinu õbu igwerigwe tò?”

³¹ Mbòku ono bè ephe gbushikpõoru ndu Filisitayinu e -shi lè mkpũkpu Mikumashi jasũ lè mkpũkpu Ajialõnu. A nõnyaa; mba tũshiahaa ndu Ízurelũ ono. ³² Ephe bya avũpyabe iphe, a kwatarũ l'òkwata ono; kpũkaa eghu; mè atũru; waa eswi; yèe ỳnwu

iya; woru phẹ gbushia l'alì ono; taa l'oyii. ³³ Tòbudu iya bụ; e pfiaru Sọlu sù iya: "Lekwa-a; lẹ ndu Ízurẹlù egbukwa anụ; ata l'oyii; gude nno emeswe Chipfu."

Sọlu sụ: "Unu ta apfushiekwaru ike l'iphe, unu pfiuru; unu swiritaru mu eze mkpuma ntanta! ³⁴ Sụ: Unu tũgbua jechaa l'echilabọ ndu ono je asụ phẹ g'onyenonụ wotachaaru mu eswi waa aturu l'ẹhu l'ẹhu; bya eworu iya gbushia l'ẹka-a taa. G'ephe ha ata anụ, mee nọ gude nno emeswe Chipfu." Oo ya bụ; onyenonụ kpõtachaa eswi nkiya l'enyashi ono bya egbua l'ẹka ono. ³⁵ Sọlu bya akpọaru Chipfu ọru-ngweja. Onoya bụru kẹ mbụ, Sọlu kpuru Chipfu ọru-ngweja.

³⁶ Sọlu sụ: "Unu g'anyi bapfu ndu Filisitayinu l'enyashi; je akwaa iphe phẹ l'okwata jasụ lẹ nchiabọhu. G'ọ tọ dukwa m'onye lanụ, anyi e-dobe ndzụ l'ime phẹ."

Ephe sụ: "Iphe, dukpoe ngu phọ ree mee ya."

Onye uke Chileke sụ: "G'anyi kpaadakwaa Chileke ishi l'ẹka-a."

³⁷ Oo ya bụ; Sọlu bya ajja Chileke sụ: "Bụ gẹ mu bapfuwarọ ndu Filisitayinu tọ? ? Ii-woru phẹ-a ye ndu Ízurẹlù l'ẹka tọ?" Ophu Chileke eyeduru iya onu mbọku onoya. ³⁸ Sọlu kwe bya asụ: "Unu byakọta l'ẹka-a unubẹ ndu ono, bụkota ndu-ishi-ọjọgu ono; g'anyi chọeshikwa g'anyi gude meswee lẹ ntanụ-a. ³⁹ Eshinu Chipfu, bụ onye ono, adzọje ndu Ízurẹlù nọ ndzụ g'ọ nọ iya-a; bẹ ọ betakpọoru ọ buru ọkpara mu, bụ Jionatanu bẹ ọ nmarụ; bẹ ọ nwuhufutajekwa." Ophu ọ dudu m'onye lanụ l'ime ndu ono yeru iya onu. ⁴⁰ Sọlu bya epfiaru ndu Ízurẹlù l'ophu sụ: "Unu pfiuru l'ẹka phọ; g'anyi l'okpara mu, bụ Jionatanu pfiuru l'ẹka-a."

Ndu ono pfua sụ iya: "Iphe, dukpoe ngu phọ ree; mee ya." ⁴¹ Sọlu bya epfiuru nù Chipfu, bụ Chileke kẹ ndu Ízurẹlù sụ: "Yenaaru mu ọkpobe onu." A bya atụa ido; ọ buru Jionatanu waa Sọlu bẹ ọ nmarụ. Ophu ẹka ndu ophu adudu iya. ⁴² Sọlu sụ: "Unu tueduru mu lẹ nwa mu, bụ Jionatanu ido ọbu." A bya atụa ya; ọ buru Jionatanu bẹ ọ nmarụ. ⁴³ Tòbudu iya bụ; Sọlu bya asụ Jionatanu: "Pfiędukwaru mu iphe, i meru."

Oo ya bụ; Jionatanu sụ iya: "Oo nwa manụ-ẹnwu, mu gude mgboro, mu gude l'ẹka rwukata bẹ mu kparụ l'onu. Wakwa mu baa; mu nwuhufutajenu!"

⁴⁴ Sọlu sụ iya: "Gẹ Chileke mekwaa mu nno; mbụ g'ọ mekwaa mu ophu ka-njọ; m'ọ -bụru l'ì tji nwuhuduru; gube Jionatanu."

⁴⁵ Ndu ono bya asụ Sọlu: "Ọ gbaru gẹ Jionatanu nwuhu; mbụ onye ono, dzọru ndu Ízurẹlù ndzụ k'ophu parụ ẹka apaa? Tụswekwa! Eshinu Chipfu nọ ndzụ g'ọ nọ iya-a; bẹ ọ tọ dukwa mę egbushi lanụ, shi iya l'ishi, byaru a-darwu alì; noo kẹle ọo Chileke bẹ yetarụ iya ẹka; o mee iphe ono lẹ ntanụ." Ndu Ízurẹlù shi nno nafuta Jionatanu; ophu e gbueduru iya.

⁴⁶ Sọlu parụ achì ndu Filisitayinu ọso haa; ndu Filisitayinu wuphu azụ lashia alì phẹ.

Ndu Sọlu tsogbaaru ọgu

⁴⁷ Lẹ teke ono, Sọlu byaru aburu eze ndu Ízurẹlù ono; bẹ ọ tukuru ndu ọhogu phẹ, nọgbaa mgburugburu tsokọta ọgu, bụ iya bụ ndu Mówabu; mę ndu Amọnu; mę ndu Edomu; mę ndu eze ndu Zoba; mę ndu Filisitayinu. Ndu ophu ọ ghachiru jepfu ọgu; bẹ ọonujeephe aphụ. ⁴⁸ Ọ lwuru ọgu mkparawa lwu-gbua ndu Amalẹku; shi nno nafuta ndu Ízurẹlù l'ẹka ndu shi kwagbaa iphe phẹ l'okwata.

⁴⁹ Unwoke, Sọlu nwushiru bụ: Jionatanu; waa Ishivi; waa Malukishuwa. Epha nwa iya nwanjị k'ogeranya bụ Merabu; epha kẹ nwata bụru Mikalu. ⁵⁰ Epha nyee ya bụ Ahinowamu, bụ nwada Ahimaazu. Epha onye-ishi ndu ọjọgu Sọlu bu Ábuna; nwa Nẹru. Nẹru bụkwanuru nwune nna Sọlu. ⁵¹ Nna Sọlu bụru Kishi; yee nna Ábuna, bụ Nẹru bẹ tukuru bụru unwu Abiyelu.

⁵² Teke Sọlu shi buri eze bẹ buephe ọgu ọgu bẹ ephe lẹ ndu Filisitayinu shi anọdije alwu-phe. Ọ nọdu abujeru Sọlu -huma onye bụ mkparawa; ọzoo l'ọo onye ike dọ l'ọgu; l'ooduta iya yeru onwiya.

15

Aalwu-kpee ndu Amalẹku

¹ Tòbudu iya bụ; Sámèlù bya asụ Sọlu: "Oo mbędua bẹ bụ onye ono, Chipfu ziru gẹ mu bya awya ngu manụ l'ishi g'ì buri eze ndibe iya, bụ ndu Ízurẹlù. Su-a; ngabẹ nchì l'ozì, Chipfu ziru g'e zia ngu. ² Waa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu baa: 'Mu a-nu ndu Amalẹku aphụ iphe ono, ephe meru ndu Ízurẹlù lẹ teke ono, ephe jeru akwaaru phẹ l'uzo g'ephe shi l'alì Ijiputu alufuta ono. ³ Tũgbua nta-a je etsoo ndu Amalẹku ono ọgu. Tũkokpoo iphe, bụ iphe, ephe nweru enweru mebyishikọta. Ta aphukwaru phẹ

obu-imemini. Gbushikòta unwoke mē ùnwanyi; ùnwegirima mē ndu e he l'èka; mē eswi; mē aturu; mē ìnya-kamèlu; mēkpoo nkapfu-ìgara.' "

⁴ Oo ya bụ; Sòlu bya akpako-dzua ndu Ízurèlu lè mkpukpu Telayimu. O gua phè ogu. Ndu ojogu, eje l'òkpa dū ùkporo ùnu nemadzū ugbo ùkporo l'ise;* ndu ophu shi l'alì Jjuda dū ùnu nemadzū ugbo ùkporo l'ise.† ⁵ Sòlu phè tūgbua jeshia mkpukpu ndu Amalèku; je edomishia onwophè kwabègbaaru phè lè nsūda. ⁶ O bya asū ndu Kénu: "Unu tūgbukwaa lūfu l'echilabò ndu Amalèku; k'ophu anyi ta atukodu unu l'èphe gbushia; noo kèle unu meru ndu Ízurèlu l'ophu ree teke ono, èphe shi l'alì Ijiputu lūfuta ono." Oo ya bụ; ndu Kénu shi l'echilabò ndu Amalèku wūfu.

⁷ No iya; Sòlu bya eshi lè Havila tsua ndu Amalèku èpfu jasū l'echiègu Shuru, nò l'uzo ènyanwu-awawa alì Ijiputu. ⁸ O kpūta Agagu, bụ eze ndu Amalèku lè ndzū. O gude oguechi tūko ndu kè Agagu ono gbushikòta. ⁹ Obenu lè Sòlu yèe ndu ojogu iya doberu Agagu ndzū; mē iphe, bükota aturu, kachaa ree; mē eswi; mē ùnwu eswi, tsugbaaru èba; mē ùnwu aturu. Mbū l'èphe hakotaru iphemiphe, dū ree; ophu èphe te emebyishikotaduru iya. O buri ùnwu jògogojogogo iphe; mē iphe, ta abadu urwu bè èphe mebyishiru.

Chipfu anafu Sòlu okwa-eze iya

¹⁰ Tòbudu iya bụ; Chipfu bya epfuaru Sámèlu sū iya: ¹¹ "Mu tarū onwomu ụta lè mu meru Sòlu g'ò buru eze; kèlè o gbakūtawaru mu azū; haa etso mbèdua; ophu o to mejedu iphe, mu tūru ekemu iya." Iphe ono tsua Sámèlu l'èhu shii. O rakota èkwa l'enyashi ono l'ophu raku Chipfu. ¹² O be l'onmewa ụtsu; Sámèlu bya agbalihu jepfushia Sòlu. E pfuaru Sámèlu sū iya lè Sòlu bè jeshiakwaru ùbvú Kamèlu. L'ò kpukwaru iphe, ee-gudeje nyata iya; bya adachi jeshia mkpukpu Gilugalu. ¹³ Sámèlu jepfuepho Sòlu; Sòlu sū iya: "Gè Chipfu gòkwaru onu-oma nū ngu. Mu meakwaru iphe, Chipfu suru g'e mee."

¹⁴ Sámèlu sū iya: "Òrà aturu phò, mu anu-a ?bū gunu? ?Eswi, egbugbaa òrà phò ? buru gunu bè o bụ?"

¹⁵ Sòlu sū iya: "Ono bükwa ophu èphe shi lè Amalèku gude lwa. Ndu ophu kakota ree l'aturu phè mē l'eswi phè bè e dobekotaru ndzū, ee-gude gweeru Chipfu, bụ Chileke ngu ngweja. Ndu ophuu bè anyi tūkoru mebyishikòta kpakparakpa."

¹⁶ Sámèlu sū Sòlu: "Ngabèkpodapho gè mu karū ngu iphe, Chipfu pfuru mu l'enyashi."

Sòlu sū iya: "Ngwa; pfunaaru mu iya."

¹⁷ Sámèlu sū: "Teke ono, i shi ha onwongu nwanshii l'ènya; ?tò bunu ngu-a bè e woru mee onye-ishi l'òkpa-ìpfu ndu Ízurèlu tò? Chipfu bya awükwa ngu phò manū l'ishi g'ì buru eze ndu Ízurèlu. ¹⁸ Chipfu ziru ngu ozi sū g'ì je atuko ndu ejo-ememe ono, bụ ndu Amalèku gbushikòta; g'ì je etsoo phè ogu jeye teke èphe a-bükotaru mkpurupyata. ¹⁹ ? Bū gunu kparū iphe, i ti meduru iphe, Chipfu pfuru? ?Dènu g'ò gude unu gbaa ègwegwa je awupyabe iphe-òkwata; mbū shi nno mee ejo-ememe l'ènya Chipfu?"

²⁰ Sòlu bya Sámèlu: "Mu mekwaru-a iphe, Chipfu pfuru; bya ejee ozi ono, Chipfu ziru mu ono. Mu tūkoru ndu Amalèku gbushikòta; bya akpūta Agagu, bụ eze phè kpulata. ²¹ Olee ndua kwakwanuru okwata. Èphe kpukoru aturu; mē eswi ndu ophu kakota ree l'iphe ono, e doberu k'emebiyishi ono; g'ee-gude iya gweeru Chipfu, bụ Chileke ngu ngweja lè mkpukpu Gilugalu."

²² Sámèlu sū:

"?I dobesu lè ngweja akpòkotaru oku mē
ngweja mmanū ozowaro bè ka adu
Chipfu ree;
karia eme opfu iya g'ò sūru
g'e mee ya tò?"

Lekwa-a! Eme iphe, a sūru g'e mee kakwa
ree karia egwe ngweja;
mbua; anuma iphe lè nchì kakwa ree
karia egude anū tsuru èba gwee ngweja.

²³ Ekwefu-ike bè dūta-bekwa èji g'agwò obvu;
eku onwonye dūta-bekwapò èji g'agwò nshi.

Eshi ophu ì jikaru opfu, Chipfu pfuru; bè o
jikaakwaru ngu phò g'ì tì bheru eze."

²⁴ Oo ya bụ; Sòlu bya asū Sámèlu: "Mu mewaru iphe-èji. Mu mebyiakwaru ekemu Chipfu waa opfu i pfuru. O kwa kèlè ndzū ndua l'agu mu meru g'ò gude mu kweta mee

* 15:4 15:4 Bū iya bụ 200,000 lè mbekee. † 15:4 15:4 Bū iya bụ 10,000 lè mbekee.

iphe, ephe pfuru. ²⁵ Nta-a jiko; gunaarù mu nvù l'iphe-eji, mu meru. Tsonurù mu laphu azù gè mu je abaarù Chipfu eja."

²⁶ Sámèlù sù iya: "Mu te etsokwaru ngu alaphu azù. Noo kèlè ì jìkaru Opfu Chipfu. Chipfu jìkaakwa ngu phò g'ì tì buheru eze ndu Ízurelù!"

²⁷ Sámèlù bya aghakòbè gè ya tughua; Sòlù wòrù èka l'ònu uwe-mgbalanù iya; ò lakahù. ²⁸ Sámèlù sù iya: "Ntanù-a bẹ Chileke lakafùtaakwaru alì-eze ndu Ízurelù l'èka ngu; mbù woakwaru iya nù onye lanù lè ndu obutobu ngu phè; mbù onye ophu ka ngu aburù òkpobe nemadzù. ²⁹ Chipfu, bụ iya bụ òkpèhu kè ndu Ízurelù bẹ ta abyakwa adzù ùka; ophu òogba-nwedù iphe, dù iya l'uche; noo kèlè ò tò bụdù nemadzù mmanù; k'òphu bụ l'òo-gbanwe iphe, dù iya l'uche."

³⁰ Tòbudu iya bụ; Sòlù sù iya: "Mu meswewaru. Òlè-a; jiko kwabènu mu ùbvù l'iphu ndu bụ ògerenya ndibe mu; mèkwapho l'iphu ndu Ízurelù; mbù g'ì tsoru mu rọ laphu azù k'òphu bụ lè mu a-barù Chipfu, bụ Chileke ngu eja." ³¹ Sámèlù kwe bya etsoru Sòlù laphushia azù; Sòlù baarù Chipfu eja.

³² Sámèlù bya asù: "Kpùtaru mu Agagu, bụ eze ndu Amalèkù onò l'èka-a!" Agagu bya egude èhu-ùtso jèpfushia ya; bya asù: "Ò doru mu ènya lè teke anwùhu shi erwuphe mu bẹ ghatawaru nù." ³³ Obenu lè Sámèlù sù: "Òo gube onò, ì gude ogu-echi mee unwanyi; ephe gbaru èka nwa onò; bukwapho gè ne ngu a-burù onye gba èka nwa l'echilabò unwanyi." Sámèlù woru Agagu gbua pyaapya l'iphu Chipfu lè mkpukpu Gilugalu.

³⁴ Oo ya bụ; Sámèlù tughua lashia mkpukpu Rama. Sòlù tughua lashia mkpukpu Gibiya, bụ ibe iya. ³⁵ Ophu Sámèlù te ejebaèduru gè ya hùma Sòlù jasurù mbòkù, yèbè Sámèlù nwùhuru. Iphe onò, Sòlù meru onò burù aphù tsòrù Sámèlù. Chipfu sù lè ya tege emedu Sòlù eze ndu Ízurelù.

16

Sámèlù awù Dévidi manù l'ishi g'ò buru eze

¹ Tòbudu iya bụ; Chipfu bya asù Sámèlù; "Bù teke olè bẹ ìi-gù-bekporù aphù Sòlù; l'èka mu gbè jikawa iya g'ò tò bùhè eze ndu Ízurelù. Gbajia manù l'ùpyi ngu tughushia gè mu zia ngu ibe Jiesi, bụ onye Bètulehemu; noo lè mu hòtawaru onye lanù l'unwu iya unwoke g'ò buru eze."

² Sámèlù sù: "Mu e-me imeagha jee? Sòlù -nùma iya bẹ oo-gbukwa mu."

Chipfu sù: "Kpùta nwada eswi; sù l'òo Chipfu bẹ ì byaru egweru ngweja. ³ Zia Jiesi g'ò bya l'èka onò, eegwe ngweja onò. Mu e-goshi ngu-a iphe, ì-me. Oo onye ophu mu pfuru ngu bẹ ìi-wùrù mu manù l'ishi g'ò buru eze òbu."

⁴ Sámèlù bya emee iphe, Chipfu pfuru. O -rwuepho mkpukpu Bètulehemu; ndu bụ ògerenya mkpukpu onò tũko anma rwuurwu lè k'abyabya, ò byaru onò. Ephe nòdù ajìgbaa: "Bù-a k'oma bẹ ì byaru?"

⁵ Sámèlù sù phè: "Ee; ò kwa-a k'oma. Oo Chipfu bẹ mu byaru egweru ngweja. Unu je eme onwunu g'unu dù nsò; g'unu abya etsoru mu je kè ngweja òbu." Oo ya bụ; ò bya emee Jiesi yèe unwu iya unwoke; ephe dù nsò k'èje kè ngweja onò. O bya ekua phè g'èphe bya ngweja onò.

⁶ Ephe tũko jerwuepho; Sámèlù hùma Eliyabu; bya arja sù: "Ò doru ènya l'òo onye onò, Chipfu hòtaru g'a wù manù l'ishi onò bẹ pfuru Chipfu l'iphu-a." ⁷ Obenu lè Chipfu sù Sámèlù: "Te eleshirò ènya l'ughugba iya; òzoo g'ò habe l'eli; noo lè mu jìkaru iya ajìka. Noo kèlè ò tò bụdù gè nemadzù eleje ènya l'iphe, bụ gè Chipfu eleje iya. Nemadzù anòduje ele ùgbugba eli èhu; obenu lè Chipfu anòduje ele ènya l'ime òbu."

⁸ Oo ya bụ; Jiesi bya ekua Abinadabu; bya emee g'ò ghabua l'iphu Sámèlù. Sámèlù sù: "Onye òwana bẹ Chipfu ta ahòtakwarupho." ⁹ Jiesi bya emee gè Shama ghabua. Sámèlù sù: "Onye òwana bẹ ta abùkwapho onye ophu Chipfu hòtaru." ¹⁰ Jiesi mee g'unwu iya unwoke èsaa ghabua l'iphu Sámèlù. Sámèlù sukota l'ò tò dùdù onye ophu Chipfu hòtaru l'ime phè. ¹¹ Sámèlù bya ajja Jiesi sù: "Bù mkpakò unwegirima ngu unwoke baa?"

Jiesi sù iya: "Ò phòdukwaduru onye ophu kachakpòo aburù nwata; òlè oochekwanu aturu."

Sámèlù sù: "Ye nemadzù g'e je ekua ya; kèlè anyi taa nòdukwa anò jasù l'òo-bya." ¹² Oo ya bụ; ò zia e je ekua ya ò bya. Nwata onò dù kè nwa putuputu. Ènya nòdù egbu iya kè nwa shìshii; ò dù ùbvù l'ènya. No iya; Chipfu sù Sámèlù: "Gbalihu wù ya manù l'ishi; kèlè òo ya bẹ bụ onye ophu òbu." ¹³ Sámèlù bya ewota ùpyi onò, ò yeru manù

ono bya egude wuà ya manù ono l'ishi l'iphu unwune iya. E -shi mbòku ono; Unme Chipfu bya Dévidi l'èhu k'ike. Sámèlù tǔgbuwaro lashia mkpukpu Rama.

Dévidi akpòru Sòlu une

¹⁴ Nta-a bẹ Unme Chipfu lufuwaru Sòlu l'èhu; Chipfu bya ezia ejo maa; ọ kpangashiahaa ya èhu. ¹⁵ Ndu ozi Sòlu sù iya: “?Lewarọ; nta-a bẹ ejo maa, Chileke ziru akpangashi ngu èhu? ¹⁶ Gẹ gube nnajjuphu anyi zinaa anyibe ndu-ozì ngu g'anyi je achọ onye maru g'aakpoje une; k'òphu bụ ejo maa ono, Chileke ziru ozi ono -kparwutae ngu phò l'èhu; onye ono akpòuru ngu iya; l'ì-ka nwa mma.”

¹⁷ Ọo ya bụ; Sòlu sù ndu-ozì iya: “Unu chọo onye akpòje une rengurengu dutaru mu.”

¹⁸ Onye lanù lẹ ndu-ozì ono sù iya: “O nweru nwata mu hùmaru lẹ mkpukpu Bètulehemu; nwatibe Jiesi. Nwata ọ bụ bẹ akpò une doru ẹnya ree. Ọ bụ onye ọkpèhu dù-ghe adu-ghe; bụru onye ike dù l'ògu; bya amaru g'eeufuje opfu ree; bya amakwaphọ mma; bụru onye Chipfu swiru eswiru.”

¹⁹ Sòlu bya ezia ndu oozije ozi g'èphe je ibe Jiesi je asù iya: “Denaa mu nwa ngu nwoke ono, bụ Dévidi, bụ iya bụ onye ọphu eche aturu ono.” ²⁰ Ọo ya bụ; Jiesi bya akputa nkafu-igara; chiru buredi doo ya l'eli; pata otumu mée bya akputa nweghu ye iya; bya eduru nwatibe iya ono, bụ Dévidi nù phẹ g'èphe dujeru Sòlu. ²¹ No iya; Dévidi lapfu Sòlu je ejeaahaarù iya ozi. Sòlu kwatakpo ye Dévidi obu ọkpobe eyeye. Dévidi bya abụwaruro onye achijeru iya ngwọgu. ²² Tòbudu iya bụ; Sòlu bya ezia ozi g'e ziaru iya Jiesi sù: “Jiko hanaa gẹ Dévidi buwaruro jeru mu ozi; keje ọ dù mu l'obu.” ²³ Ọ nọdu abujeru teke ejo maa ono, Chileke ziru ono kparwutaerupho Sòlu l'èhu; Dévidi ewota une iya kpọhaa. Sòlu agbẹ teke ono bya enweru onwiya; l'ọ bya aka mma; ejo maa ono aparu iya haa.

17

Dévidi yee Golayatu

¹ Ndu Filisitayinu bya atuko ndu ojogu phẹ kpakpo k'ogu. Ephe dzukobe lẹ mkpukpu Soko, dù l'alì Jiuda. Ọ bụru lẹ mkpukpu Efesu-Damimu, nọ lẹ mgbaka Soko yee mkpukpu Azeka bẹ ephe nmaru anmanma ogu. ² Sòlu yee ndu Ízurèlù dzukobe bya anmaa anmanma ogu lẹ nsuda Ela bya akpoo giriri g'èphe tsoo ndu Filisitayinu ogu. ³ Ndu Filisitayinu nọdu l'eli úbúvú lanù; ndu Ízurèlù nọdu l'eli úbúvú lanù l'ibiya ọphuu. Ọ bụru nsuda úbúvú labọ ono bẹ nọ-buharu phẹ l'echi.

⁴ Tòbudu iya bụ; onye bụ ọ-lwuà-ọodoru, shi lẹ mkpukpu Gatu, epha iya bụ Golayatu bya eshi l'odu ndu Filisitayinu lufuta. Ogologo iya bẹ dù nkwo-eka tete. ⁵ Okpu-igwe, ọ kpuchiru ishi bẹ bụ onyirubvu bẹ e gude mee ya. Teme uwe-ogu, ọ yeru l'èhu bẹ bụkwapho onyirubvu bẹ e gude mee ya; teme e mee ya ọ dù ẹkiri ẹkiri. Uwe-ogu ono bẹ ẹrwa iya dù unu shẹkelu iri l'èbo l'ukporo iri. ⁶ O woru iphe, e gude onyirubvu mee kechia ogboro; bya ewofuaru arwa, e gude onyirubvu mee nyakoru l'azu. ⁷ Oshi arwa iya ọphu ọ gude l'eka dọepho g'ígwe, shihuru ike, onye ekeje ẹkwa egudeje ekwe ẹkwa. Pypipyi igwe, e moberu l'ishishi arwa iya ono bẹ ẹrwa iya dù unu shẹkelu l'ukporo shẹkelu iri. Onye apajeru iya iphe, l'oogbobeje ezeru onwiya bya evutaru iya ọzo. ⁸ Golayatu bya ebvuru; raaru ndu ojogu ndu Ízurèlù ọrà sù phẹ: “?Denu g'ọ gude unu futa bya akpoo giriri k'ogu? Mbẹdua bụ onye Filisitayinu; unubẹdua bụru ndu-ozì Sòlu. Unu họtà onye lanù l'ime unu g'ọ byafuta mu ogu! ⁹ Ọ -buri l'oo-dù ike tsoo mu ogu; gbua mu; anyi anọdu unu l'eka; ọle ọ -bükwanuru lẹ mbẹdua kapyaberu iya; woru iya gbua; unu aburu ndu a-nọdu anyi l'eka; jeaahaaru anyi ozi!” ¹⁰ Onye Filisitayinu ono bya asù: “Ntanu-a bẹ mu tınwaaru ndu ojogu ndu Ízurèlù! Unu họtà onye lanù yeru mu gẹ mu l'iya zughabe iya!” ¹¹ Sòlu yee ndu Ízurèlù numaepho iphe, onye Filisitayinu ono pfuru; èhu rwushihu phẹ; oke ndzu-agugu rwuta phẹ.

Dévidi abya agbaphe ndu Ízurèlù

¹² Dévidi bẹ bụ nwatibe onye Ifurata ono, epha iya bụ Jiesi, shi lẹ mkpukpu Bètulehemu, nọ l'alì Jiuda. Jiesi bẹ nwutaru unwoke ẹsato. Ọ bụwaa ọgerenya shii; bụru onye yì lẹ ndu kawaru nka nọ ọdu teke Sòlu bụ eze. ¹³ Unwu Jiesi umadzu ẹto ọphu kachaa aburu ọgerenya bẹ tso Sòlu jee ogu. Epha ọkpara iya bụ Eliyabu. Otsota bụru Abinadabu. Onye k'eto bụru Shama. ¹⁴ Ọ buri Dévidi bẹ kakota aburu nwata l'ime phẹ. Umadzu ẹto ọphu kachaa aburu ọgerenya bẹ tso Sòlu. ¹⁵ Dévidi nọdu eshije l'ibe Sòlu eje eche aturu nna iya lẹ Bètulehemu. O -jehaa; l'ọ laphushia azu l'ibe Sòlu.

¹⁶ Ụkporo abalì labọ bẹ onye Filisitayinu ono afutakotaje l'utsu mẹ l'uzenyashi bya ebvugabẹ onwiya.

¹⁷ Tòbudu iya bụ; Jiesi sụ nwa iya, bụ Dévidi: “Wota nkwèka ereshi, a hùru ahùhu waa ishi buredi iri-a mee egwegwa wojeru iya unwune ngu l'èka ephe dọru k'ọgu ono. ¹⁸ Gudekwaphọ chiizu-a ephe n'iri; woru nù onye-ishi ndu ojọgu phẹ. L'ị maru mē ʔehu dọa unwune ngu ono ree? L'ibiyawaro edooru mu g'onodu phẹ dū. ¹⁹ Ephe lẹ Sọlu; mē ndu Ízurẹlu l'ophu bẹ tukurọ nọdu lẹ nsụda Ela etso ndu Filisitayinu ogu.”

²⁰ Ọo ya bụ; o be l'onmewa ụtsu; Dévidi gbeshi parụ aturu iya haarụ onye eletaru iya ya ẹnya; bya akwọbe ivu tughua jeshia gẹ nna iya, bụ Jiesi ziru iya ono. Ọ bụru teke o rwuru l'ọdu ono bụ teke ndu ojọgu ono azụ ebvu ogu; awufu ejewaa l'iphu ogu. ²¹ Ndu Ízurẹlu waa ndu Filisitayinu bya akpọo giriri chebegbaaru onwophẹ iphu. ²² Dévidi tuko ivu ono, o gude bya; haarụ onye l'eche ivu ndu ojọgu nche; gude ọso gbapfu unwune iya l'èka a kpọru giriri k'ọgu ie ekele phẹ. ²³ Ephe kpukwaduru opfu l'ọnu; ọ-lwua-ọdoru ndu Filisitayinu, bụ Golayatu, bụ onye shi lẹ mkpukpu Gatu; shiepho l'èka ephe kpọru giriri k'ọgu hefuta; bya awata atunwa ndu ojọgu ndu Ízurẹlu g'ootunwajehawa phẹ phọ. Dévidi numa iya. ²⁴ Ndu Ízurẹlu l'ophu bya elevu nwoke ono; ndzụ-agugu rwutanụ phẹ; ephe tuko tsu ọso. ²⁵ Ndu Ízurẹlu tuko epfu sụ: “?Unu humaru-a gẹ nwoke-a l'anodujeepho afuta-phe tekenteke? Iphe, ọofutajeepho bụ g'ọ tınwaa ndu Ízurẹlu. Onye duru ike gbua ya bẹ eze e-vukwaru ẹku, parụ ẹka apaa nù. Oo-kekwapọ onye ọbu nwada iya; bya agufu ndu unuphu ibe nna onye ọbu l'atụ akirikọ l'alị Ízurẹlu.”

²⁶ Dévidi bya ajja ndu pfi-kube iya nù sụ: “?Bụ gunu bẹ ee-meru onye gburu nwoke Filisitayinu ono; wofu ndu Ízurẹlu iphe-iphere ọwana l'iphu? ?Bụ gunu bẹ onye Filisitayinu-a, te ebuduru úbvù-a bụ kẹ g'ọ tınwaa ndu ojọgu kẹ Chileke ophu nọ ndzụ?” ²⁷ Ephe bya eyeeru iya ọnu; sụ iya: “Ọo iphe ono, anyi shi pfuhawaa ono bẹ ee-meru onye gburu iya nù.”

²⁸ Eliyabu, bụ nwune Dévidi k'ogeranya bya anuma gẹ yee ndu ono epfu; ọ voru ọku wua ẹhu l'iphe ono, Dévidi pfuru ono sụ: “?Ị byaru eme gunu l'èka-a? Mbụ ?bụ onye bẹ ị gbadoru aturu olemole phọ l'echiegu? Mu maru-a g'ị kube onwongu; bya amakwaruphọ g'ejo ọkpoma dū-be ngu. Iphe, ị byanuru bụ g'ị bya ahuma g'e gude alwù ogu.”

²⁹ Dévidi sụ iya: “?Bụ gunu bẹ mu meru nta-a? ?Bụ gẹ mu te epfushi opfu?” ³⁰ Ọ ghakọbe ghaaru onye ọzo iphu wata ajị iphe, ọoji. A bya epfukwaaru iya iphe ono, e pfuhawaru iya phọ.

³¹ Ndu ọzo numa ọnu, Dévidi yeru; bya atughua je edooru iya Sọlu. Sọlu zia g'e je ekua ya. ³² Dévidi bya asụ Sọlu: “G'ọ tọ dukwa onye obu e-te ophe l'opfu ẹhu onye Filisitayinu-a. Nwozi ngu bẹ e-je-a etsoo ya ogu.”

³³ Sọlu sụ iya: “Ị tị hakwa k'ẹje etso onye Filisitayinu ono ogu; ị bukwa du nwata nwokoro nshiji; obenu lẹ yẹbedua bụwaa onye bụ ọgeranya, shi teke ọ bụ okorọbya lwuta ogu.”

³⁴ Dévidi sụkwana Sọlu: “Nwozi ngu bẹ bụ aturu nna iya bẹ o shihawaa uzenya cheta. Teke oduma; ọzoọ ejo anụ, bụ biye byaru apata nwaturu mu lanụ l'èka ephe dọru; ³⁵ bẹ mu etsopyabeje iya; chia ya iphe; nafu iya nwaturu ono l'ọnu. Teke ọ ghakọberu tsopfuru mu; mu awọru iya; kwaa ya agba; woru iya gbua. ³⁶ Nwozi ngu bẹ gbuwaru oduma yee ejo anụ, bụ biye. Onye Filisitayinu-a, te ebuduru úbvù-a je l'adụ egube ono; noo kele ọ tınwara ndu ojọgu kẹ Chileke ophu nọ ndzụ. ³⁷ Chipfu ono, bụ onye dzọtaru mu l'ẹnnya-nvọ oduma waa l'ẹnnya-nvọ ejo anụ, bụ biye ono bẹ bụ iya a-dzọta mu l'èka onye Filisitayinu ono.”

Sọlu sụ Dévidi: “Jeshia. Gẹ Chipfu swikwaru ngu eswiru-o!” ³⁸ Sọlu bya achita akpawuru uwe iya kpua Dévidi; bya eworu okpu-ọgu, e meru l'ope kpube iya l'ishi; bya achita uwe-ọgu iya yefua ya. ³⁹ Dévidi bya eworu ogu-echi iya kepyabe l'uwe-ọgu ono; bya ejeshia g'ọ gude iya jephee ejephe; ophu ọ dudu ike; kele o tokọ kwoduru iya ẹhu; mbụ egube ngwa ono. Ọ sụ Sọlu: “Mu ta adukwa ike eye egube iphe ọwa-a eji; kele o tokọ kwoduru mu ẹhu.” Ọo ya bụ; o woru iya yeshikota. ⁴⁰ Ọ bya ewota oshimpalẹka iya kpapfuru; bya ahota mkpuma, a gba ẹnu uzo ise, akwogbachaa akwokwo lẹ nggele l'èka ono; chiru ye lẹ nwẹkpa, nọ l'ẹda, ndu eche aturu o gude. O gude rọbo iya l'èka; bya ejepfushia onye Filisitayinu ono ogu.

⁴¹ No iya; onye Filisitayinu ono kparụ onye apajeru iya iphe, eegudeje gbobuta onwonye vuru uzo; ejekpọepho abyapfuta Dévidi. ⁴² Ọ bya elevu Dévidi; bya ahuma l'ọ bụ nwata nwokoro nshiji, dū nwa putuputu; bya acha nwa rweerweerwe; ọ gbẹ lephee ya ẹnya. ⁴³ Ọ sụ Dévidi: “?Mu bụ nkuta meru iphe ị chị oshi abyapfuta mu?” Onye Filisitayinu ono gude agwa ibe phẹ ephu Dévidi iphu; ⁴⁴ bya asụ iya: “Bya l'èka-a gẹ mu eworu anụ ngu keeru anụ-egbudu yee ẹnu, ephe l'eli!”

⁴⁵ Dévidi sù onye Filisitayinu ono: “Ọ bụ eviya l’i gude ogu-echi; mę arwa, ọ iche iche abyapfuta mu ọgu; obenu lę mbędua gude ępha Chipfu, bụ Ọkalibe-kangokotaru-nu; mbụ Chileke kę ndu ojogu ndu Ízurelụ, bụ iya bụ onye ono, ị tunwaru ono. ⁴⁶ Ntanu-a bę Chipfu l’e-me g’i daba mu l’ęka; mu echitsua ngu l’ali; gbuta ngu ishi. Ntanu-a bę mu l’e-me g’anu-egbudu yee ęnu, ephe l’eli ria odzu ndu ojogu ndu Filisitayinu. Ọo ya bụ gę mgboko l’ophu amakanuru lę Chileke ọda lę Ízurelụ. ⁴⁷ Teme ndu-a, ọru l’ęka-a bę a-mgkwarupho l’o tọ budu ogu-echi yee arwa bę Chipfu egudeje adzo nemadz; kęle ọgu-a bę bụ kę Chipfu. Ọo-chikotaru unu ye anyi l’ęka.”

⁴⁸ O be g’onye Filisitayinu ono jefpushiaru iya ntse k’ogu; Dévidi gude ọso agba eje l’iphu ọgu ono g’ęphe l’iya zugbabe iya. ⁴⁹ Dévidi bya eye ęka l’ęka iya; wofutaepho mkpuma lanu; bya eye lę robo iya ono; bya esetaę ya pho gbaa; o je adaepho onye Filisitayinu ono l’egedegee onu-iphu. Mkpuma ono buru iya kę tsurumu l’egedegee onu-iphu ono. O behuepfo ebehu daa kę gworogodogo woru iphu bua l’ali. ⁵⁰ Ọo ya bụ; Dévidi gude mkpuma waa robo lwu-kpee onye Filisitayinu ono; mbụ gbatsua ya; woru iya gbaa; ọpu ọ ọdu mu ogu-echi, o gude l’ęka. ⁵¹ Dévidi gude ọso je apfukota iya l’eli. Ọ woru ęka l’ogu-echi onye Filisitayinu ono; mifuta iya l’obo iya; gude ogu-echi ono gbaa ya; bya egbuta iya ishi.

Ndu Filisitayinu humaepfo l’o-lwu-ọodoru phę ono bę nwuhuwuru nu; ephe dakobe ye ọka l’oso. ⁵² Unwoke Ízurelụ waa ndu kę Jiuda wulihu atụ oko; achị ndu Filisitayinu; chia phę chị-rwua mkpukpu Gatu; mę l’ęka eeshije abahu lę mkpukpu Ękuronu. Ndu Filisitayinu, e gbushiru dakachaa l’uzo, e shi eje mkpukpu Sharayimu; mbụ jasụ lę mkpukpu Gatu mę Ękuronu. ⁵³ Ndu Ízurelụ chị-gheepfo ndu Filisitayinu ono lwaphuta azu; bya eje akwaa ọkwata l’odu ndu Filisitayinu ono. ⁵⁴ E mechaa; Dévidi pata ishi onye Filisitayinu ono je edobe lę Jierusalemu. Ọ bya achikoo ngwogu onye Filisitayinu ono dobe l’ulo-ękwa yębe Dévidi gędegede.

Edu Dévidi edupfu Sọlu

⁵⁵ No iya; Sọlu bya ahuma Dévidi g’oojepfu onye Filisitayinu ono ọgu; ọ jiahaa onye-ishi ndu ojogu iya, bụ Ábuna; sụ: “?Nwata ono bunaa nwatibe onye?”

Ábuna sụ iya: “Gube eze; gę ndzụ dukwa ngu. Mu ta amakwa nwata ọbu.”

⁵⁶ Eze sụ iya: “Kpataedukwa ishi nwatibe onye nwokorọbya ono bụ.”

⁵⁷ Dévidi lwaepfo egbu onye Filisitayinu ono; Ábuna duta iya dupfutashia Sọlu lę gę Dévidi pakwadua ishi onye Filisitayinu ono l’ęka. ⁵⁸ Sọlu bya aja ya sụ: “Nwokorọbya; ị bunaa nwatibe onye?”

Dévidi sụ iya: “Mu bukwa nwatibe nwozi ngu, bụ Jiesi kę mkpukpu Bętulehemu.”

18

Ọnyà Dévidi yęe Jionatanu

¹ Dévidi yęe Sọlu bọ-ghechaepfo uja ono; obu Jionatanu yęe kę Dévidi je atugba; Jionatanu yee Dévidi obu g’o yeru onwiya. ² E shi mbọku ono, bę Sọlu kutaphuru Dévidi azu swibe onwiya; ọpu o to kwebaędu g’o laphu azu l’ibe nna iya. ³ Dévidi yęe Jionatanu woru ndzụ gbaa kęle o yeru Dévidi obu g’o yeru onwiya. ⁴ Jionatanu yefu uwe-mgbalanu, o yeru l’ęhu chię Dévidi; yęe uwe-ogu iya; mę ogu-echi iya; mę apfu iya; waa akpo, ookebeje l’uwe. ⁵ Iphe, Sọlu zikotaru Dévidi g’o mee bę oomekotajepfo rengurengu. Sọlu woru iya mee onye-ishi ndu ojogu iya. Ọ tuko atsokota ndu Ízurelụ uto; jeakpaa lę ndu-ozu Sọlu.

Dévidi aduwaa Sọlu ashi

⁶ Ndu ojogu wataepfo alwa ọgu ono gę Dévidi gbuchaaru onye Filisitayinu pho; unwanyi shi lę mkpukpu lę mkpukpu, ọdu lę Ízurelụ l’ophu wufuta chiru nkwa; mę une; azu ebvu ęhu-uto; bya ete iya etete gude agba eze phę, bụ Sọlu ndzuta. ⁷ ęphe nọdu agu ebvu ono; ete asuje: “Sọlu gbuwaru unubuku ndu ojogu; Dévidi gbukwanaa unubuku ugbo iri.” ⁸ Tọbudu iya bụ; ęhu ghuaaha Sọlu egbu shii; kęle iphe ono, ephe epfu ono bę ọdu iya eji. Ọ bya arja sụ: “Dévidi bę eepfu l’o gburu unubuku ugbo iri; mbędua buru unubuku lanu kpoloko. ?Bụ gunu bę ọo-natabaa ọzo; ta abudadaa ali-eze ndu Ízurelụ?” ⁹ E shi kę mbọku ono bę Sọlu jiahaaru Dévidi ijięnya.

¹⁰ O rwua nchitabọhu iya; ejo maa, shi l’ęka Chileke; bya eji Sọlu l’ęhu k’ike. Ọ nọdu anọduje epfushi ọbvu ọbvu l’ime ulo iya. Dévidi nọdu anọduje akporu iya une egube ọokpojehawa iya ono. Sọlu nọdu egudejekwanu arwa l’ęka. ¹¹ Sọlu bya arja sụ: “Gę mu bya egude arwa-a tųpyabe Dévidi l’igbulọ.” Ọ tųa ya ugbo labo; Dévidi zekota iya.

¹² Sòlù tsùahaa Dévidi ebvu; kẹle Chipfu pawaru iya haa; je eswiwaru Dévidi eswiru. ¹³ Oo ya bụ; Sòlù bya edufu Dévidi l'ẹka yẹbe Sòlù nọ; woru iya mee onye-ishi unu ndu ojogu labọ l'ụkporo iri. Dévidi nọdu edujueru ndu ono eje ogu. ¹⁴ Iphemiphe, o yeru ẹka nọdu abujeeru iya phọ ụpete; kẹle Chipfu nọ swiru iya eswiru. ¹⁵ Sòlù hụmaepho g'iphe gude ekweberu Dévidi; ọ tsùahaa ya ebvu. ¹⁶ Obenu l'iphe, bụ ndu Ízurẹlù; mę ndu Jiuda l'ophu tukurọ ye Dévidi obu; kẹle ọo ya anọduje edu phẹ eje ogu.

Dévidi alù nwada Sòlù

¹⁷ Sòlù bya asụ Dévidi: "Waa Merabu, bụ nwada mu k'ogeranya baa. Oeopho g'i gude ike ngu g'ọ ha jeru mu ozi; l'ì lwu-chiru Chipfu ogu ẹhu mu." Noo lẹ Sòlù riru l'ime onwiya sụ; "Mu te ebyikpọdaa Dévidi ẹka. G'ọ bụruru ndu Filisitayinu bẹ oo-bugbaru ẹphe l'iyal!"

¹⁸ Noo ya; Dévidi sụ Sòlù: "Bụ onye bẹ mu bụkwanu? Bụ gunu bẹ ndu unuphu anyi; ozoo ipfu nna mu bụkwanu l'alì Ízurẹlù kẹ gẹ mu bya aburu ogo eze?" ¹⁹ Tọbudu iya bụ; ọ gbabe teke ọ gbaru g'e kee Dévidi nwada Sòlù ono, bụ Merabu; a gbẹ woru iya kee Adurelu, bụ onye mkpukpu Mehola.

²⁰ Mikalu, bụkwapho nwada Sòlù bya eyee Dévidi obu. E je edooru iya Sòlù; ẹhu tsoo ya ntumatu. ²¹ Sòlù rịa sụ: "Mu e-woru iya kee ya g'ọ buri ọnyà nmata iya; k'ophu ndu Filisitayinu a-daaha ya ẹka njo l'ẹhu." Oo ya bụ; Sòlù bya asụ Dévidi: "Nta bẹ bụwaa k'ugbo ẹbo, ụzo duru ngu g'ì buri ogo mu." ²² Oo ya bụ; Sòlù zia ndu-ozì iya sụ: "Unu kuchi Dévidi ekuchi sụ iya: 'Lenu; ì dukwa eze ree; tẹme ndu-ozì iya yekọta ngu obu. Búnuru ogo eze obu nta-a.' "

²³ Ndu ozì ono je eworu iphe ono pfiaru Dévidi. Dévidi sụ: "Unu dobesu l'ọ dọ nphe aburu ogo eze? Lẹ mube onye adudu g'ọ dọ mu; ophu a ta kwatadu maru mu amaru."

²⁴ Ndu ozì Sòlù je epfiaru iya iphe, Dévidi pfuru; ²⁵ Sòlù sụ: "Unu sụ Dévidi lẹ-a: 'Eze te eledu ẹnya g'a kwaaru iya aswa l'ishi nwanị ono; iphe oole ẹnya bụ g'e butaru iya akpapyi ndu Filisitayinu ụkporo ise; kẹle oomee g'ọ shi nno melata ndu ohogu iya ono.' " Iphe, Sòlù gude eme iphe ono buri g'ọ mee gẹ Dévidi daba ndu Filisitayinu l'ẹka. ²⁶ Ndu ozì eze bya epfucharu Dévidi iphe, eze pfuru ono; ọ bya adu iya ree g'ọ buri ogo eze. Oo ya bụ; ophu o toko rwukpọdanu teke a tuburu; ²⁷ Dévidi gbalihu yee ndu etsoje iya nọ je egbua ndu Filisitayinu ụkporo ụmadzu iri. O chilata akpapyi phe; bya agu-dzua ya agu-dzu nọ eze; k'ophu ọo-bụkwannuru ogo eze. Sòlù bya ekuru nwada iya ono, bụ Mikalu kee ya; ọ luru.

²⁸ Tọbudu iya bụ; Sòlù bya amaru lẹ Chipfu nọ swiru Dévidi eswiru; bya ahuma lẹ nwatibe iya kẹ mgboko, bụ Mikalu yekwaru iya phọ obu; ²⁹ Sòlù bya akabaa ya atsu ebvu. Dévidi bụwaruro ohogu Sòlù jaswaruro ya.

³⁰ Ndu ojogu ndu Filisitayinu nọdu anọduje ejepfu ndu Ízurẹlù ogu njepyabẹ. Ẹphe -byaa ogu ono; Dévidi akaepho emekpe ndu ohogu phẹ; e me lẹ ndu-ishi ndu ojogu Sòlù l'ophu. E shiwaro nno; ẹpha Dévidi deahaa edede.

19

Sòlù eme g'ọ gbua Dévidi

¹ Sòlù bya ezia nwa iya, bụ Jionatanu mę ndu-ozì iya l'ophu g'ẹphe gbua Dévidi. Obenu lẹ Jionatanu bẹ yeru Dévidi obu shii. ² Jionatanu je je edooru Dévidi sụ iya: "Nna mu, bụ Sòlù bẹ achokwa ụzo, oo-shi gbua ngu. Oo ya bụ; kwabekwaru onwongu ẹnya l'utsu echele. Jekwa anọdu l'ẹka dọ l'icha domia onwongu. ³ Mu e-tsoru nnana mu je anọdu l'egu l'ẹka ono, ì nọ ono; mu a-chi-koshiędu iya idzu ẹhu ngu. Iphe, mu nọmaru iya l'onu k'idzu ẹhu ngu ono; mu abya edooru ngu iya."

⁴ Jionatanu pfushiaru Sòlù, bụ nna iya kẹ Dévidi l'oma sụ iya: "Gube eze; te emekwa nwozi ngu Dévidi ẹji. O tọ dukwa ẹka o mewaru ngu ẹji. Iphe, o megbaberu bẹ i ritakporu urwu, ha shii. ⁵ Kẹle-a; ọ turu ishi ndzụ iya teke ono, o jeru egbua onye Filisitayinu phọ. Chipfu dzọo ndu Ízurẹlù l'ophu; k'ophu parụ ẹka apaa. I humakwaru iya; bya etee ẹswa. ?Denuhununu g'ọ gude i je emeswe onye adudu iphe, o meru; mbụ g'ì woru Dévidi gbua l'ẹbe adu iphe, ì-guru nọ iya?"

⁶ Sòlù numa iphe, Jionatanu pfuru bya eribua nte sụ: "Eshinu Chipfu nọ ndzụ g'ọ nọ iya-a bẹ a ta abyadu egbu Dévidi. ⁷ Oo ya bụ; Jionatanu bya ekua Dévidi tuko iphe ono dokotaru iya. O mechaa duta Dévidi dujeru Sòlù; ẹphe tuko nọdu g'ẹphe shihawaa nọdu lẹ mbụ.

⁸ Ogu bya adakwaa ozo; Dévidi gbalihukwa je etsoo ndu Filisitayinu ogu. O tsua phẹ ọtsu-ẹpfu; ẹphe gbachaa ikpabaka.

⁹ Chipfu bya ezia ejo maa; o bya Sòlu l'èhu lẹ g'ò nọ l'ime ọlo iya ujiku lanu paru arwa l'èka. Dévidi gudekwadụ une iya l'èka akpo; ¹⁰ Sòlu meahaa gẹ ya gude arwa ono tuppyabe Dévidi l'igbulọ; Dévidi zee ya; arwa ono je eguru l'igbulọ. Dévidi pyofu gbalaa l'enyashi ono.

¹¹ Sòlu bya ezia ndu-ozì g'èphe je l'ọlo Dévidi je eche iya nche; g'èphe egbuwa ya l'utsu. Mikalu, bu nyee Dévidi pfiaru iya ya sù: "Ọ -buru l'ì tì dzoduru ishi ndzu ngu l'enyashi-a bẹ ee-gbukwa ngu echele." ¹² Oo ya bu; Mikalu shi lẹ windo kuzeta iya; o gbafu gbalaa. ¹³ Mikalu bya ewota ntẹkpe nyebe l'iphe-azẹ; bya achiru ẹkwa phukpute iya; bya eworu pyilo, e meru l'ẹji egbu dobe iya l'uzo ishi. ¹⁴ O beephò teke Sòlu ziru g'e je egude Dévidi; Mikalu sù pẹ: "Iphe emekwa iya." ¹⁵ Sòlu bya eziphu ndu ono azu ozo g'èphe je ahuma Dévidi; bya asu pẹ: "Unu pata iya l'iphe-azẹe obu bya k'ophu mu e-gbuwa iya rọ." ¹⁶ Obenu lẹ ndu ono byaru abata; o buru ntẹkpe bẹ zẹ l'iphe-azẹe ono; waa pyilo, e meru l'ẹji egbu, nọ iya l'uzo ishi. ¹⁷ Sòlu sù Mikalu: "Dẹnu g'ò gude i ghoro mu ọgho ẹgube-a; mbu woru ohogu mu dufu g'ò gbalaa?"

Mikalu sù Sòlu: "Ọ kwa l'ọo l'ọ sùru mu gẹ mu haa ya gẹ ya gbalaa! Ọ -dudu bẹ ya e-gbukwa mu!"

¹⁸ Dévidi nahupho gbalaa ono; o jefpushia Sámèlu lẹ mkpukpu Rama je atuko iphe, Sòlu mekotaru iya dooru iya. Oo ya bu; yee Sámèlu swiru jeshia mkpukpu Nayotu je anodu. ¹⁹ Ozi bya erwua Sòlu nchi lẹ Dévidi bẹ nọ lẹ mkpukpu Nayotu, du lẹ mkpukpu Rama. ²⁰ O zia g'e je egude Dévidi. E jerwua bya ahuma ogbo ndu mpfuchiru Chileke l'èka ephe epfuchiru Chileke. Ọ buru Sámèlu bẹ pfuru l'èka ono; buru onye-ishi pẹ. Unme Chileke bya ndu ono, Sòlu ziru ozi ono l'èhu; ephe pfuchiahaar Chileke. ²¹ A bya pfiaru iya Sòlu; o zia ndu ozo; ephe jerwua bya epfuchikwarupho Chileke. Sòlu bya ezia ndu k'eto; ephe pfuchikwarupho Chileke. ²² Tobudu iya bu; o bya atugbuwa jeshia Rama l'onwiya bya erwua l'eze welu ono, du lẹ Seku; o jia sù: "Bụ awe bẹ Sámèlu yee Dévidi nọ?" Ephe sù iya: "Ephe nokwa lẹ Nayotu, du lẹ mkpukpu Rama." ²³ Oo ya bu; Sòlu tugbuwa jeshia Nayotu, du lẹ Rama ono; Unme Chileke byakwa iya pho l'èhu; o tsoru uzo epfuchiru Chileke jasuru o rwua Nayotu, du lẹ Rama. ²⁴ Ọ lafuchaa uwe iya gbaru oto pfuchiaharu Chileke l'iphu Sámèlu. Ọ gbaru oto dabyiru l'èka ono eswe mẹ l'enyashi ono l'ophu. Oo ya meru iphe, ndiphe asuje: "Solu ?ọ yifua lẹ ndu mpfuchiru Chileke to?"

20

Jionatanu yele Dévidi

¹ Dévidi bya eshi lẹ Nayotu, du lẹ mkpukpu Rama gbalaa jefpushia Jionatanu je asu iya: "Bukpoo gunu bẹ mu meru? Bụ gunu bu ejo-iphe, mu mekporu? Bụ iphe-ẹji gunu bẹ mu meru nna ngu, meru g'ò gude o nodu achọ ishi ndzu mu?"

² Jionatanu sù iya: "Tuswekwa! Ishi ngu tee tuphahukwa. Lekpodapho; nna mu ta adukwa iphe, o byaru eme; ophu o vuru uzo pfuadaru mu iya; m'obeta o buru iphe, ha shii ozoo ophu ha nwanshi. Dẹnu g'ò gude o je l'emeru mu owana lẹ mpya? Ọ too dukwa nno!"

³ Dévidi bya eria angu sù: "Nna ngu bẹ o doru enya ree lẹ mu lẹ ngu du lẹ ree. O pfuwa iya hoohaa l'ime onwiya sù: 'Jionatanu ta abyadu amaru iphe ya eme. Ọ -maru bẹ oo-ghu iya egbu.' Ọle-a; eshinu Chipfu nọ ndzu g'ò nọ iya-a; gubedua nodu ndzu g'ì nọ iya-a; bẹ bukwapo g'ò bu ire-lanu lẹ ndzu mu tso-geewaru atso-geru."

⁴ Jionatanu sù Dévidi: "Iphe, i sukporu gẹ mu meeru ngu bẹ mu l'e-meru ngu."

⁵ Oo ya bu; Dévidi sù iya: "Lenu; echele bukwa onwa ophuu; o gbaru gẹ mu l'eze tuko rigba nri. Ọle-a; haa mu gẹ mu je edomia onwomu l'egu jasù l'uzenyashi nwarechi. ⁶ Ọ -buru lẹ nna ngu kpajeru ishi mu; sù iya lẹ mube Dévidi bẹ rwoshikwaru ngu ike g'ì haa mu gẹ mu gbaru je Betulehemu, bu ibe anyi; kele eegwe ngweja, ndu ipfu anyi l'ophu eegweje aphagapha l'èka ono. ⁷ Ọ -buru l'ọ sùru l'ọ dua ree; l'ì maru lẹ mube nwozi ngu bẹ a-dzu-a. Ọ -bukwanu l'èhu ghuru iya egbu; l'ì maru l'ooriru mu ejo oriri. ⁸ A -bya lẹ ke gubedua; mejekwaru mube nwozi ngu iphe-oma; noo kele mu lẹ ngu tukokwaru nodu l'iphu Chipfu gbak ndzu. O -nweru ejo-iphe, mu meru; gbukwaa mu l'onwongu. Kele-a ?bu ke gunu bẹ ii-gude kpuru mu je anu nna ngu?"

⁹ Jionatanu sù: "Tuswekwa! Ọ -buru lẹ mu maru lẹ nna mu ariru ngu ejo oriri; ?mu te epfuduru ngu iya to?"

¹⁰ Dévidi jia ya sù: "Bụ onye e-pfukwanuru mu iya; m'ò -buru lẹ nna ngu yeru ngu iya onu karabaa?"

¹¹ Jionatanu sù: “Bya g’anyi je l’ègu òbu.” Ọo ya bụ; ẹphe bya atũko jeshia l’ègu ono. ¹² Jionatanu bya asù Dévidi: “Gẹ Chipfu, bụ Chileke kẹ ndu Ízuréle bũkwaru onye-ekebe anyi; lẹ mu a-jita nnana mu iphe ono egube nta-a echele; ozoo nwarechi. Ọ -bũru l’oochiru ngu idzu oma bẹ mu e-pfuru ngu iya-a g’i maru. ¹³ Ọ -bũkwanuru lẹ nna mu bẹ l’achọ g’o meka ngu iphe; gẹ Chipfu mekwaa mụbe Jionatanu ophu ka nọ; m’o -bũru lẹ mu te emeduru g’i maru; mbụ dufu ngu g’i gbalaa l’èhu-guu. Teme gẹ Chipfu swikwaru ngu eswiru g’o shi swiru nna mu ono. ¹⁴ Ọle-a; jasũkpooru gẹ mu a-nọ-bekpọru ndzũ; goshijeekwa mu phọ n-yemobu, shi l’eka Chipfu; mbụ g’e shi egube ono g’e te egbu mu. ¹⁵ Mbụ-a; gẹ n-yemobu ngu ono te ebuhukwa ebuhu l’èhu ndibe mu; m’o betakpọru Chipfu wofukotachaa ndu ohogu gube Dévidi l’eli mgboko-a.” ¹⁶ Ọo ya bụ; Jionatanu yee onu-ulo Dévidi gbaa ndzũ. Ọ sù: “Gẹ Chipfu jikwaa ndu ohogu Dévidi ‘oka-le-aji.”

¹⁷ Jionatanu bya emee gẹ Dévidi ribuaru iya nte; gude goshi iya l’o yeru yẹbe Jionatanu obu; noo kele Jionatanu yeru Dévidi obu g’o yeru onwiya. ¹⁸ Jionatanu bya asù Dévidi: “Echele bẹ bụ obo-iphe k’ónwa òphúú. A taa humadu ngu; oshi, jínoduje egheru ònu. ¹⁹ Teke o beru nwarechi; je anọdu l’eka phọ, i domijeru onwongu lẹ teke ono, iphe-a wataru adada lẹ mbụ phọ. Nọdu kwabẹ l’aguga mkpuma ono, bụ Ezelu. ²⁰ Mu -bya bẹ mu a-gba ònu apfũ ẹto l’uzo ibiya ono; mbụ gbaa ya g’o bụ l’o nweru iphe, mu tũberu agbagba. ²¹ Teke ono bẹ mu e-zi nwata nwokoro sù iya: ‘Tũgbua je achọ apfũ ono.’ Teke mu sũru iya g’o chita apfũ òbu; l’o kwa iya nọ iya l’uzo eka ibiya ophuu; futawaro teke ono; ono goshiru l’eshinu Chipfu nọ ndzũ g’o nọ iya-a bẹ ọ tọ dudu iphe, bya l’eme ngu nũ. ²² Teke bũkwanu lẹ mu sũru nwata nwokoro ono: ‘Lenu; apfũ òbu bẹ dũkwadu ngu l’uzo atatiphu!’ Ọo ya bụ; l’i tũgbua; kele Chipfu bẹ dufuwaru ngu g’i tũgbua. ²³ A -bya abya l’iphe ophu anyi shi pfua; nyatakwa l’o Chipfu bụ onye-ekebe mu lẹ ngu jasũ l’ojeje.”

²⁴ Ọo ya bụ; Dévidi domia onwiya l’ègu. Ọ bya erwua g’obo ònwa òphúú ono rwuru; eze bya anọdu gẹ ya ria nri obo-iphe ono. ²⁵ Eze nọdu l’eka ònoduje lẹ mgboru igbulọ. Jionatanu nọdu anọ ghaaru iya iphe. Ábuna nọ-kube Sọlu te mgbureku. Obenu l’eka Dévidi anọduje dabýiru iphoro. ²⁶ Ophu Sọlu te nwedu iphe, o pfuru mbọku ono; kele ọ ríkwanuru sù: “Ọ nweruphọ g’o nwũru Dévidi ophu ọ tọ dudu nsọ. Sù l’o-bũru phọ eviya l’oo nsọ bẹ Dévidi ta adudu.” ²⁷ O be lẹ nchitabọhu iya, bụ iya bụ mbọku k’èbo l’ónwa òphúú ono; eka Dévidi anọduje dabýikwaru iphoro ozo. Ọo ya bụ; Sọlu sù nwatibe iya, bụ Jionatanu: “?Bụ gunu meru iphe, nwatibe Jiesi ta abyaduru eri nri unyaphu ozoo ntanu?”

²⁸ Jionatanu sù iya: “Dévidi rwoshikwaru mu ike gẹ mu haa ya gẹ ya je Bètulehemu. ²⁹ Ọ sũru l’oo gẹ ya je; kele ndu ipfu phẹ bẹ eegwe ngweja lẹ mkpũku phẹ; nwune iya sũkwanu gẹ ya bya. L’o -bũru lẹ ya dũ mu l’obu; gẹ ya jenũ gẹ yee unwune iya humagbabe. Noo iphe, meru g’o gude ophu ọ tọ byaduru eri nri eze bụ ono.”

³⁰ Teke ono Sọlu tukoshi Jionatanu ẹhu-eghu sù iya: “Gube nwa, ẹjo nwanýi; mbụ nwa, nwanýi, ekwefuje ike nwũru-a! ?Ọ dũ ngu gẹ mu ta amadu l’i tũru ikẹ yeru nwatibe Jiesi; eme iphe-iphe ekpu unu lẹ ne, nwũru ngu nu?” ³¹ Lẹ gẹ nwatibe Jiesi a-nọ-bekpọru ndzũ lẹ mgboko-a bẹ ẹhu ngu mẹ alì-eze ngu ta abyakwa l’ekeru ekeru. Ngwa; zia g’e je ekuaru mu iya nta-a; kele ọ nwuhufutaje!”

³² Jionatanu bya ajia nna iya sù: “?Bụ k’ishi gunu bẹ ee-gude gbua ya? ?Bụ gunu bẹ o meru?”

³³ Sọlu woerupho arwa iya tũ ya gẹ ya nmagbua ya. Ọ tũswee ya. Jionatanu maekwarupho lẹ nna iya chĩbuwaru l’oo-gbu Dévidi. ³⁴ Jionatanu gude ẹhu-eghu, enwu iya phuruphuru g’oku l’èhu shi l’eka a nọ eri nri ono kwolihu lufu. Ọ gude apfũ k’iphe-iphere ono, nna iya eme ekpu Dévidi ono; ophu o to riduru nri lẹ mbọku k’èbo l’ónwa òphúú ono. ³⁵ O be l’utsu iya; Jionatanu gbeshi jepfushia Dévidi l’ègu g’èphe l’iya dzuda. Ọ duta nwata nwokoro nshii; ẹphe l’iya swĩru. ³⁶ Ọ sù nwata ono: “Gbagbua je achọ apfũ-a, mu abya agbagba-a.” Nwata ono nọdu agbagbũkwadu; ọ gbaa apfũ ono l’uzo atatiphu nwata ono. ³⁷ Nwata bya erwu l’eka apfũ ono, Jionatanu gbaru phọ daru; o kua nwata oku sù: “?Tọbudu l’uzo atatiphu ngu bẹ apfũ ono daru?” ³⁸ Ọ rashiaru nwata ono ọrà ike sù iya: “Mee egwegwa! Lọbaru ije! Ta apfũkwaru apfũru!” Nwata ono tũruta apfũ ono; gbapfutashia nnajũphu iya. ³⁹ Ophu nwata ono amakpọdanu iphe, achọ nũ; gbahaepho Jionatanu yee Dévidi maru iphe, anwu nũ. ⁴⁰ Ọo ya bụ; Jionatanu chĩru ngwọgu iya chĩe nwata sù iya: “Jewarọ; chĩru iya chĩlaa unuphu.”

⁴¹ Nwata ono tũgbuchaepho; Dévidi shi l’aguga mkpuma ono l’uzo ndọhali bya bya ebruaru Jionatanu iphu l’alì ugbo ẹto. Ẹphe bya etsutsua onwophẹ ònu; bya atũko chiswee ẹkwa; ọle Dévidi ka ara ẹkwa òbu. ⁴² Jionatanu sù Dévidi: “Laa l’èhu-guu; kele anyi gudewaa ẹpha Chipfu ribua nte lẹ mu lẹ ngu bẹ a-bũru ònyà. ‘Ọ kwa Chipfu

bẹ̀ bụ onye-ekebe mu lẹ̀ ngu; mbụ̀ mẹ̀ oshilọ̀kpa ngu waa oshilọ̀kpa nkemu jasù l'ojeje.'
" Oo ya bụ; Dévidi tughushia; Jionatanu laphushia azù l'unuphu.

21

¹ Dévidi tughua jefpushia Ahimẹ̀leku, bụ onye uke Chileke lẹ̀ mkpụ̀kpu Nobu. Ehu nmaa Ahimẹ̀leku anmanma g'ọ́ hụmaru Dévidi. O sù Dévidi: "Bụ̀ gunu meru iphe, ì swì nwẹ̀kinyi ngu? Bụ̀ gunu meru iphe o to nwedu onye unu l'iya swì?"

² Dévidi sù Ahimẹ̀leku, bụ onye uke Chileke: "Eze bẹ̀ nweru iphe, o ziru mu gẹ̀ mu mee. O sùru mu g'ọ́ tọ̀ dụkwa onye mu e-me g'ọ́ maru iphe ono, o ziru mu ono; mbụ̀ iphe ono, o tũru mu ekemu iya ono. Ndu ozi mu bẹ̀ o nwewaru ẹ̀ka mu sùru g'anyi l'ephe dzuda. ³ Sù-a; ?o nweru g'ọ́ dũ ngu l'ẹ̀ka tọ̀? Nũnu mu ishi buredi ise; ọ̀zokpoephe iphe ọ̀zo, dũ ngu nũ."

⁴ Onye uke Chileke ono sù Dévidi: "Buredi mmanụ̀ ta adụkwa mu; gbahaephe buredi, dũ nsọ. Lẹ̀ mu anụ̀ ngu iya bụkwa m'ọ́ bũru l'unwokoro ono bẹ̀ ẹ̀phe l'unwanyị ta akwadũru."

⁵ Dévidi yeeru onye uke Chileke ono ọ̀nu sù: "Iphe, bụ̀ ire-lanụ̀ bụ̀ l'anyi l'unwanyị te emegbakwaru e -shi k'ujiku ẹ̀to, anyi gbeshiru ije. Ono bũru g'ọ̀dujekpoo mẹ̀ anyi -gbeshi ije. Mbụ̀ l'ẹ̀hu-nwoke agbejenu dũ nsọ mẹ̀ anyi -nọdu eje iphe mmanụ̀ ọ̀zo; ọ̀phu o bũro kẹ̀ ntanụ̀-a!"

⁶ Oo ya bụ; onye uke Chileke ono woru buredi ono, dũ nsọ ono woru nũ iya; eshi ọ̀phu o tọ̀ dũedu buredi ọ̀zo, dũ l'ẹ̀ka ono; gbahaephe buredi k'ono e shi dobe l'iphu Chipfu ono. Mbụ̀ buredi k'ono, a chifuru bya egude ọ̀phu evu ọ̀ku dochia ẹ̀nya iya lẹ̀ mbọku ono, e wofuru iya ono.

⁷ Noo ya onye lanụ̀ lẹ̀ ndu ejeru Sọlu ozi nọdu l'ẹ̀ka ono mbọku ono. Kẹ̀le iphe sederu iya nũ bụ̀ g'oo-shi meẽbe nsọ nsọ abarũ Chileke aja. Epha iya bụ̀ Dowẹ̀gu; ọ́ bụ̀ onye Edomu; bũru onye-ishi ndu eche-atũru Sọlu.

⁸ Dévidi jja Ahimẹ̀leku sù: "?Unu nweru arwa; ọ̀zoo ogu-echi l'ẹ̀ka-a? Kẹ̀le mu te egudedu ogu-echi mu; ọ̀zoo ngwọ̀gu ọ̀zo; noo kẹ̀le ozi ono, eze ziru ono bẹ̀ dũ ọ̀ku ọ̀ku."

⁹ Onye uke Chileke ono sù: "Oo ogu-echi Golayatu, bụ̀ onye Filisitayinu ono, i gburu lẹ̀ nsũda Ela bẹ̀ dũ l'ẹ̀ka-a. A phũ-chiru iya l'ẹ̀kwa dobe l'azũ uwe-ukuvu, onye uke, eyeje. O -bũru l'ii-wota ono; l'i wota iya; eshinu o tọ̀ dũedu ogu-echi ọ̀zo, dũ l'ẹ̀ka-a; gbahaa onya."

Dévidi sù: "O tọ̀ dũdu ọ̀phu dũbaa g'ono; nũ mu iya rọ́."

¹⁰ Lẹ̀ mbọku ono bẹ̀ Dévidi gbafuru lapfushia Akishi, bụ̀ eze mkpụ̀kpu Gatù l'ẹ̀ka ọ̀o gbalarũ Sọlu. ¹¹ Ndu ozi Akishi sù iya: "?Tọ̀ bũnaa Dévidi ọ̀wa bẹ̀ bụ̀ eze ndu alì ono-a? ?Tọ̀ bũnaa yẹ̀bedua bẹ̀ ẹ̀phe agũ-kuje l'ebvu l'ẹ̀ka ẹ̀phe ete ebvu sù: 'Sọlu gbuwaru unubuku ndu ojogu; Dévidi gbukwanaa unubuku ndu ojogu ugbo iri?' " ¹² Opfu ono rwua Dévidi l'ẹ̀hu; ọ́ tsushiahaa Akishi, bụ̀ eze ndu Gatù ebvu ike. ¹³ O bya elekebe ẹ̀nya ghaa umere; meahaa ọ̀bvu ọ̀bvu l'atatiphu phẹ̀ l'ẹ̀ka ono; mbụ̀ nọdu phẹ̀ l'ẹ̀ka meahaa g'onye ọ̀bvu eme. O nọdu akakashì mgbo, e yeru l'ọ̀nu-ọ̀guzo; alwashì ọ̀nu-mini ekpu onwiya l'ẹ̀ji-agba. ¹⁴ Akishi sù ndu-ozi iya: "Unu lenu; ọ̀bvu emekwa nwoke-e! ?Bụ̀ gunu bẹ̀ unu dutashjaru mu iya? ¹⁵ ?Ndu ọ̀bvu eme bẹ̀ akọru mu ọ̀ko meru g'ọ́ gude unu duta onye-a g'ọ́ bya emeahaa ọ̀bvu ọ̀bvu l'iphu mu. ?O bụ̀ ekemu l'onye-a batafutajeru mu l'ulo tọ̀?"

22

Sọlu egbushi ndu-uke Chileke

¹ No iya; Dévidi shi lẹ̀ mkpụ̀kpu Gatù gbaru je anọdu l'ogba, dũ lẹ̀ mkpụ̀kpu Adulam. Unwune iya waa ndibe nna iya l'ophu nũma ẹ̀ ya phọ; ẹ̀phe wũru jefpushia ya l'ẹ̀ka ono.

² Ndu bụkpoò ndu iphe atsù l'ẹ̀hu; mẹ̀ ndu ji ugwo; waa ndu iphe, eemegbabẹ̀ l'alì ono ta adũdu ree tũko wũ-pfuta iya bya adọ́-pee ya mgburugburu. O bya abũru onye-ishi phe. Unwoke, yẹ̀e ya tũkoru nọdu bẹ̀ dũ unu nemadzu.

³ O bũru l'ẹ̀ka ono bẹ̀ Dévidi shi jeshia mkpụ̀kpu Mizupa, dũ l'alì Mówabu. O rwua je asù eze ndu Mówabu: "?Jiko kwenu gẹ̀ ne mu waa nna mu lwapfuta ngu gẹ̀ gu l'ẹ̀phe nọdu jeye teke mu a-maru iphe, Chileke l'e-meru mu?" ⁴ Oo ya bụ; ọ́ parũ phẹ̀ haarũ eze ndu Mówabu; yele ẹ̀phe bukọtaru mkpũrumkpuru teke ono Dévidi bukọtaru l'ogba ẹ̀ka ọ́ gbaru laa je anọdu ezeru ndzũ ono.

⁵ Onye mpfuchiru Chileke, bụ̀ Gadu bya asù Dévidi: "Ba nọduhekwa l'ogba ezeru ndzũ. Tughukwa lashia alì ndu Jiuda." Oo ya bụ; Dévidi shi l'ẹ̀ka ono lufu laa l'oswa Hẹ̀retu.

⁶ Sòlu bya anuma l'a humawaru Dévidi waa ndu etsoje iya nu. Teke ono be Sòlu no le mkpula oshi tamarisuku, no l'eli ubvu, du le mkpukpu Gibiya. Sòlu gude arwa l'eka; ndu-ozì iya l'ophu tuko pfu-pee ya mgburugburu. ⁷ Sòlu su phe: "Unu ngabekpodapho; unube ndu Benjiaminu! Nwatibe Jiesi; ?l'oo-nukota unu okabyi; waa opfu-vayinu to? ?Oo-mekota unu ndu-ishi unu ndu ojogu labo l'ukporo iri iri; me ndu-ishi ukporo ndu ojogu ise ise too? ⁸ Mbù meru iphe g'unu hakota agbaru mu ejo idzu; ophu o to dudù onye ophu meru ge mu maru teke okpara mu waa nwatibe Jiesi gbaru ndu. Ophu o to dudù g'unu ha onye ophu kparu mu ishi; ozoo pfuaru mu lokpara mu be yewaru nwozi mu, bu Dévidi dube dube g'o je edomia onwiya kwaberu mu; mbu egube o kwagebenuru mu-a ntanu-a."

⁹ Tòbudu iya bu; Dowegu, onye Edomu, yele ndu-ishi ozi Sòlu tukoru pfuru l'eka ono su: "Mu humakwaru nwatibe Jiesi g'o byapfutaru Ahimeleku nwa Ahitubu le mkpukpu Nobu. ¹⁰ Ahimeleku jee akpataru iya ishi l'eka Chipfu. O gwekwarupho iphe, eri eriri gweru nu iya; woru ogu-echi Golayatu, onye Filisitayinu pho woru nfuwa ya."

¹¹ Noo ya; eze bya ezia g'e je ekuaru iya onye uke Chileke, bu Ahimeleku nwa Ahitubu; me ndibe nna iya l'ophu, bu ndu ono, bu ndu-uke Chileke le mkpukpu Nobu. Epe tuko wu-pfuta eze. ¹² Sòlu bya asu: "Ngabe nchi nta-a gube nwa Ahitubu!"

Ahimeleku su iya: "Hm; nnajuphu mu."

¹³ Sòlu su iya: "?Bu gunu meru g'o gude unu le nwatibe Jiesi gbaaru mu ejo idzu. Mbu i nu iya buredi yee ogu-echi; bya akpataru iya ishi l'eka Chileke; k'ophu o byaru ekwefuru mu ike; je akwageberu mu g'o kwagebenuru mu-a ntanu-a?"

¹⁴ Ahimeleku yeeru eze onu su: "?Denukpoo onye ozo, egudebakpoo ire iya eka le ndu-ozì ngu l'ophu g'ogo eze, bu Dévidi; mbu onye-ishi le ndu eche ngu nche; bya aburu onye a kakota akwabe ubvu le ndibe ngu l'ophu? ¹⁵ ?Bu mboku ono bu mboku mbu, mu kpataru ishi opfu ehu iya l'eka Chileke? Tuswekwa! Ge gube eze te ejekwa atukobe nwozi ngu opfu; ozoo m'onye lanu le ndibe nna mu; noo kele nwozi ngu ta amadu iphe, ada nu."

¹⁶ Eze su iya: "I buakwaa maa Ahimeleku; mbu gubedua l'ishi onwongu waa ndibe nna ngu l'ophu." ¹⁷ Eze su ndu eche iya nche, no-kube iya nu: "Unu ghakobe gbushia ndu-uke Chipfu; noo kele ephebedua tukwarupho ike yeru Dévidi. Epe machacharu teke ogbala; ophu epe abyarduru epfuaru mu iya." Ole ndu-ozì eze ta adudu onye ophu o du nphè ge ya halia eka gbua ndu-uke Chipfu. ¹⁸ Eze bya asu Dowegu: "Ngwa; ghakobe gbushia ndu-uke Chileke ono!" Oo ya bu; Dowegu, onye Edomu bya aghakobe gbushiahaa phe. Le mboku ono be o gburu ukporo umadzu eno l'umadzu ise, bu ndu yeru uwe-ukuvu. ¹⁹ O gudekwapho ogu-echi tuko ndu Nobu, bu mkpukpu ndu-uke Chileke gbushikota; mbu gbushikota unwoke, bu iya nu; me unwanyi; me unwegirima; je akpa le ndu ophu angukwadu era; mekpoo eswi; me nkafu-igara; me aturu.

²⁰ Ole nwoke lanu, epha iya bu Abyiyata, bu onye lanu l'ime unwegirima unwoke, Ahimeleku nwa Ahitubu nwataru nahuru gbalaa; gbapfushia Dévidi. ²¹ Abyiyata dooru Dévidi le Sòlu be tukokwaru ndu-uke Chipfu gbushikota. ²² Dévidi bya asu Abyiyata: "Mu maleru-a mboku ono le Dowegu, bu onye Edomu be pfufutajeru iya Sòlu; eshi ophu o no l'eka ono. Egbugbu ono, e gbushikotaru ndu unuphu ibe nna ngu ono be bu mbedua be o shi l'eka. ²³ Ta atsushi ebvu; nodu l'eka-a; kele onye ono l'achò ishi ndzu ngu ono be l'achokwapho ke mbedua, bu Dévidi. O to nwedu iphe, e-me ngu nu me mu le ngu -nodu."

23

Dévidi adzo ndu mkpukpu Keyila

¹ Tòbudu iya bu; a bya edooru Dévidi su iya: "Lenu; ndu Filisitayinu be etsoakwa ndu mkpukpu Keyila ogu; bya anawa phe nfu l'eka epe echije balì phe." ² Dévidi bya akpata Chipfu ishi su: "?Bu ge mu je etsoo ndu Filisitayinu ono ogu to?"

Chipfu su iya: "Jenu je etsoo ndu Filisitayinu obu ogu; dzota ndu Keyila."

³ Ndu epe le Dévidi aswije su iya: "Lewaro; l'alì ndu Jiuda l'eka-a be anyi atsukpoada ebvu. ?Denukwanu g'oo-duwaro me o -buru l'anyi jeshiaru etsoo ndu Filisitayinu ogu le mkpukpu Keyila!" ⁴ Dévidi byakwa akpata Chipfu ishi ozo. Chipfu su iya: "Gbalihu jeshia Keyila; noo kele mu e-woru ndu Filisitayinu ye ngu l'eka." ⁵ Oo ya bu; Dévidi yee ndu etsoje iya nu tugbua jeshia mkpukpu Keyila je etsoo ndu Filisitayinu ogu; gbua phe pyaapya; rwukoo eku phe; shi nno dzota ndu mkpukpu Keyila. ⁶ Teke ono, Abyiyata nwa Ahimeleku gbalaru gbapfuta Dévidi le mkpukpu Keyila ono be o chi uwe-ukuvu ono.

⁷ E je edooru Sòlu lẹ Dévidi bẹ ńkwa lẹ Keyila. Sòlu sọ: “Chileke mewaru gẹ Dévidi daba mu l'ẹka; kele ọ kwawaru; eshinu o jeru abahù lẹ mkpukpu, e gude igbulọ kpupheta mgburugburu; yee ya mgbo waa mkpukpu-igwè, eegudeje atuchi iya atuchi.”
⁸ Sòlu bya atuko ndu ojoḡu iya kukobe k'oggu; mbụ g'ẹphe jeshia mkpukpu Keyila je ekphee Dévidi yee ndu ẹphe l'iya swi.

⁹ O be gẹ Dévidi byaru amaru lẹ Sòlu bẹ achìwaru iya ẹjo idzu; ọ sọ Abyiyata, bụ onye uke Chileke: “Chìtaru mu nù uwe-ukuvu ono.”
¹⁰ Dévidi bya asu: “Gùbe Chipfu, bụ Chileke kẹ ndu Ízùrẹlù; mube nwozi ngu bẹ o tsuwaru etsutsu lẹ nchì lẹ Sòlu bẹ eme g'oo-shi bya Keyila bya egude opfu ẹhu mu mebyishia mkpukpu-a.”
¹¹ ?Ndu Keyila a-kpùta mu nù iya tọo? Gùbe Chipfu, bụ Chileke kẹ ndu Ízùrẹlù; pfularuro mube nwozi ngu gẹ mu maru: ?Sòlu a-bya l'ẹka-a dọ gẹ mu nùmaru iya ono?”

Chipfu sọ iya: “Oo-byakwa.”

¹² Dévidi bya ajikwaa ya ozo: “?Ndu Keyila a-kpùta mu lẹ ndu-a, l'etsoje mu nù-a nù Sòlu tọo?”

Chipfu sọ: “Ee; ẹphe a-kpukwaru unu nù iya.”

¹³ Ọo ya bụ; Dévidi yee ndu ẹphe l'iya swi, bụ ndu rwuru unu nemadzù l'umadzu ụkporo iri gbeshi lufushia lẹ mkpukpu Keyila; tsoru je aghapheahaa l'ẹka ẹphe jebekpoperupho. A bya edooru Sòlu lẹ Dévidi gbafuwaru lẹ mkpukpu Keyila; ophu o to jeeduru ẹka ono.

Dévidi nọ l'echiẹgu

¹⁴ Dévidi nọ-kirishiarọ l'ime ogba mgbegu-evevee; mbụ nọduwaro l'alì úbvú úbvú l'echiẹgu, nọ lẹ mkpukpu Zifu. Sòlu nọdu etsojeru achọ-phe iya mbokumboku; obenu lẹ Chileke te ekwedù gẹ Dévidi daba iya l'ẹka.

¹⁵ Ọ bụru gẹ Dévidi nọ l'alì Horẹshi l'echiẹgu, nọ lẹ mkpukpu Zifu bẹ o nùmaru lẹ Sòlu l'abya g'ọ gbua ya.
¹⁶ Jionatanu, bụ nwa Sòlu gbeshi jepfushia Dévidi lẹ Horẹshi. Ọ bya eyetaru iya ẹka mee g'okpoma shihu iya ike l'ime Chileke.
¹⁷ Ọ sọ Dévidi: “Ta atsukwa ebvu; kele ẹka nna mu, bụ Sòlu ta abyakwa erwu ngu l'ehu. Ọo ngu l'a-buru eze ndu Ízùrẹlù; mbẹdua e-kwe ngu ẹbo. Nna mu, bụ Sòlu bẹ makaharu onoya.”
¹⁸ Ẹphenebo bya atuko gbaa ndzù l'iphu Chipfu. E mechaa; Dévidi nọ-kirishiarọya l'alì Horẹshi ono; Jionatanu lashia ibe iya.

¹⁹ No iya; ndu Zifu wupfu Sòlu lẹ mkpukpu Gibiya je asu iya: “Dévidi domikwaru onwiya l'echilabọ anyi. Ọ nọkwa l'ogba, nọ l'alì Horẹshi; mbụ l'eli úbvú Hakila, nọ lẹ ndohali Jieshimonu.
²⁰ Ọle-a gùbe eze; nta-a bụ g'ì bya teke dukpoe ngu phọ ree k'abyabya; ọo anyibedua bẹ ọ dūwaruro g'anyi kpùta iya ye gùbe eze l'ẹka.”

²¹ Sòlu sọ phẹ: “Gẹ Chipfu gọkwaru onu-oma nù unu; kele unu phutaru mu.
²² Unu je akwakobebaa; unu eje achọ ẹka Dévidi ọbù anọduje; humakwanu ẹka ọbù; makwarupho onye ophu humawaru iya nù; kele unu nùmaru l'ọ gbanukaru ẹregede.
²³ Ọo ya bụ; g'unu je elerweta ẹnya getachaa ẹka oodomiye onwiya; unu alwaphutakwanu azu bya epfularu mu okpobe-opfu. Unu -byakwanu; mu l'unu aswiwaruro: ọ -buru l'ọ nọ l'alì ẹka ono bẹ mu l'a-chokota iya l'ẹnya-unuphu, dukota l'ipfu Jiuda mgburugburu.”

²⁴ No iya; ẹphe tugbua vuru Sòlu ọzo jeshia mkpukpu Zifu. Dévidi yee ndu ẹphe l'iya swi bẹ gbẹ nọduwaa l'echiẹgu mkpukpu Mawonu; mbụ lẹ nsuda Araba, nọ l'uzo ndohali Jieshimonu.
²⁵ Sòlu mẹ ndu yee ya tukoru swiru bya awata achokashi Dévidi. A bya edooru iya Dévidi; ọ tugbua lashia eze mkpuma ono, nọ l'echiẹgu Mawonu je anọdu. Sòlu bya anuma iya; bya achiru Dévidi jeshia l'ẹka ono.
²⁶ Sòlu nọdu eje l'azu úbvú ono ẹka iya ophuu; Dévidi yee ndu nkiya nọdu eje l'azu ibiyya ophuu; agba g'ẹphe gbalaaru Sòlu. O be gẹ Sòlu yee ndu ojogu iya eme g'ẹphe gbaa Dévidi phẹ mgburugburu g'ẹphe gude phe; ²⁷ onye ezije ozi rwua bya asu Sòlu: “Bya ẹgwegwa-o! Ndu Filisitayinu bẹ byaakwaru etso ndu alì anyi ogu.”
²⁸ Sòlu ghakobeeekwapo parụ achì Dévidi haa; ọ buri iya ejepfu ndu Filisitayinu. Ọo ya kparụ iphe, ẹphe ekuje ẹka ono Sela-Hamalekọtu.*
²⁹ Dévidi bya eshi l'ẹka ono tugbua je eburu l'ogba, nọ lẹ mkpukpu Enu-Gedi.

24

Dévidi edobe Sòlu ndzu

¹ Tọbudu iya bụ; Sòlu chifuchaepho ndu Filisitayinu ono bya alwa; a bya edooru iya lẹ Dévidi nọkwa l'echiẹgu, nọ lẹ mkpukpu Enu-Gedi.
² Ọo ya bụ; Sòlu bya achita unu

* 23:28 23:28 Iphe, Sela-Hamalekọtu bụ bẹ bụ Mkpuma Ogbode-ogu.

umadzu esaa l'ùkporo iri, bụ ndu a họtaru ahọtà l'ime ndu Ízùrèlù l'ophu ephè wufu choru Dévidi yèè ndu l'etsoje iya nù jeshia l'ibiya kẹ "Mkpuma Eghu Ọswa".³ Sọlù bya erwua l'ẹka a kpuru nwùlo aturu l'aguga gbororo; o nweru ọgba, nọ l'ẹka ono; Sọlù bahù l'ime ọgba ono gẹ ya je atùta unme. A ma lẹ Dévidi waa ndu yèè ya swì; nọ l'ime ime ọgba ono.

⁴ Ndu ono, etso Dévidi ono sù iya: "Lewarọ ya! Ọ kwa ntau-a bụ mbọku ono, Chipfu pfuru ngu opfu iya sù g'ì hùma lẹ ya e-woru ndu ọhogu ngu ye ngu l'ẹka; g'ì woru phẹ mee g'ọ dū ngu ree." Ọo ya bụ; Dévidi bya epyofuta toepfo nwèhu pyaa mpya je ebyibuta ọnu uwe-mgbalanù Sọlù. ⁵ E mechaepfo; obu wata anma Dévidi ikpe kele o byibutaru ọnu uwe-mgbalanù Sọlù. ⁶ Ọ sù ndu ono, l'etsoje iya nù ono: "Gẹ Chipfu te ekwekwa gẹ mu mee nnajjuphu mu egube iphe ono; mbụ onye ono, Chipfu wuru manù l'ishi ono; ọzoo kẹ gẹ mu halia ẹka denyi iya; kele ọ bụ onye Chipfu wuru manù l'ishi." ⁷ Ọ buri opfu ono bẹ Dévidi gude gbọoru ndu etsoje iya nù ọja; ophu ọ tọ haduru phẹ g'ephe tsoo Sọlù ọgu. No iya; Sọlù shi l'ọgba ono lufu jeshia mkpa iya. ⁸ Dévidi mechaa bya eshi l'ime ọgba ono lufuta kuahaa Sọlù oku sù: "Nnajjuphu mu, bụ eze!" Sọlù bya aghaa ẹnya l'azụ. Dévidi bya adaa kpurumu phozeta; bya eworu iphu kpube l'alì; ⁹ sù Sọlù: "Bụ gunu kparù iphe, ìnoduje angaru ndiphe nchi; mbụ ndu anọduje edoru ngu lẹ Dévidi l'achọ g'ọ meka ngu iphe?" ¹⁰ Humanu! Ntau-a bẹ i gudewaa ẹnya ngu hùma gẹ Chipfu meru; ì daba mu l'ẹka l'ime ọgba phọ. O nweru ndu suru gẹ mu gbua ngu; obenu lẹ mu dobelèru ngu-a ndzụ. Mu sù lẹ mu ta abyakwa ahali eka mu bya nnajjuphu mu; noo kele ọ bụ onye Chipfu wuru manù l'ishi g'ọ buri eze. ¹¹ Nna mu; lekpodapho ẹnya; humawaro ọnu uwe-mgbalanù ngu gẹ mu gude iya l'ẹka! Mu byibutaru ọnu uwe ngu ono; ophu mu te egbuduru ngu. G'ọ dokwaa ngu ẹnya nta-a tẹme l'ì-makwarupho lẹ mu te emesweduru ngu; ophu mu te ekwefuduru ngu ike. Ọ tọ dudu ejo-iphe, mu meru ngu; ọle ìichie mu phọ kpabekpabe g'ì gbua mu. ¹² Gẹ Chipfu kpekwa ikpe ehu mu lẹ ngu; mbụ gẹ Chipfu gwatakwa ngu ọgwọ ejo-iphe ono, iime mu ono; ọle ?mu byahunuru edenyi ngu ẹka. ¹³ Ọ dua g'etu ndiche, nmaru sù: 'Ejo-ememe bụ l'ẹka ndu iwashì bẹ ooshije'; obenu lẹ mbèdua ta abyadu l'edenyi ngu ẹka. ¹⁴ ?Bunua onye bẹ eze ndu Ízùrèlù pafutaru onwiya g'ọ gbua? ?Bụ onye bẹ ìichi ọso? ?Tọ bunaa odzu nwankuta-a? ?Tọ bunaa nwogu, agbaduru èbà-a? ¹⁵ Ọo Chipfu bẹ e-kperu mu lẹ ngu ikpe; pfua onye ophu iswi adudu mma. G'ọ lee ya ẹnya; haaru mu enge nafuta mu l'ẹka ngu."

¹⁶ Dévidi pfughechaepfo nno; Sọlù jja ya sù: "Bụ gbèdua epfu iphe ono; nwa mu, Dévidi?" Sọlù bya echishia mkpu ẹkwa. ¹⁷ Ọ bya asù: "Oowa-e! Ì kakwa mu apfubekoto; noo kele iimeru mu ree; mbụ lẹ mbèdua eme ngu ejo-iphe. ¹⁸ Lẹ ntau-a bẹ ì goshiwaru l'iimeru mu ree; mbụ lẹ Chipfu meru mu daba ngu l'ẹka; ophu ì ti gbuduru mu. ¹⁹ Teke nemadzù humaru ọhogu iya; ?ọhaje iya g'ọ laa kẹ mmanù? Ọo ya bụ gẹ Chipfu pfukwaa ngu ọgwọ iphe-oma ono, ì meru mu ntau-a ono! ²⁰ Ọle nta-a bẹ o dowaru mu ẹnya l'ì bufutaje eze; tẹmanu ọ buri ngu bẹ alì-eze ndu Ízùrèlù l'ophu a-dù l'ẹka. ²¹ Gude epha Chipfu ribuaru mu angu nta-a sù l'ì tì byadu l'akpabufu awa mu akpabufu; ọzoo mee g'epha mu chihu achihu l'unuphu ibe nna mu!" ²² Ọo ya bụ; Dévidi bya eribuaru Sọlù angu egube ono. Sọlù lashia ibe iya.

Dévidi yèè ndu etsoje iya nù wufu laphushia azù l'ọgba.

25

Nebalù aswarù Dévidi uswara

¹ Ọo ya bụ; Sámèlù bya anwuhu; ndu Ízùrèlù bya edzukọbe raa ẹkwa iya. Ephè bya elia ya l'ibe iya lẹ mkpukpu Rama.

Dévidi bya atugbua lashia echiegu Paranu. ² Ọ duru nwoke lanù bụ lẹ mkpukpu Mawonu. Ọ bụ onye nweru ẹku lẹ mkpukpu Kamèlù; bya aburu onye nweru iphe shii. Aturu, o nweru enweru dū unu esaa l'ùkporo iri. Eghu iya dū unu labọ l'ùkporo iri. Ọ nọdu lẹ Kamèlù eseshi aturu iya ono eji l'èhu. ³ Epha nwoke ono bụ Nebalù; epha nyee ya buru Abigelu. Nyee ya ono buru onye maru iphe ọkpobe amaru; bya amakwaphọ mma. Ọle ìi iya bẹ dū ehuka bya aburu onye ejo-obu l'iphe, oomekpọo ememe. Ọ bụ onye shi l'eri Kalèbù.

⁴ Dévidi nọdu l'echiegu numa lẹ Nebalù bẹ eseshi aturu iya eji l'èhu. ⁵ Ọ bya ezia umadzu iri l'ime unwokorobya, ephè l'iya swì sù phẹ: "Unu jepfu Nebalù lẹ mkpukpu Kamèlù; unu ekeleru mu iya. ⁶ Unu sù iya: 'Gẹ ndzụ ngu tsekwa ogologo. G'èhu dukwa ngu guu lẹ ndibe ngu; mekpoo iphemiphe, ì nweru enweru! ⁷ Mu nūmaru l'ì bushi aturu ngu eji. Teke anyi lẹ ndu nche-aturu ngu shi tuko nọdu l'ẹka lanù bẹ anyi te emekpajekwaru phẹ èhu; ophu ọ tọ dudu iphe phẹ, phuhujeru nù l'iphe, bụ teke anyi

l'èphe ñokotaru lẹ Kamèlu. ⁸ I -jia ya ndu-ozì ngu bẹ èphe a-kòru ngu iya-a. Oo ya bu; g'òbu ngu ònu l'èka ùnwokorobyà mu-a ño eshi òphu anyi byaru l'òbo-iphe-a. Jiko ñunu ndu-ozì ngu; mẹ nwa ngu, bu Dévidi iphe, èka ngu rwukpòerupho.' "

⁹ Ndu ozì Dévidi onò rwuèpho; èphe bya eworu ozì onò, Dévidi ziru onò bya ezia Nebalù; bya adaa ngaberu iya. ¹⁰ Nebalù bya asù ndu-ozì Dévidi onò "Bù onye bẹ Dévidi? Mu sùru: nwa Jiesi ?ò bù onye? Ndu nta-a bẹ òwakwaa igwerigwe anashìhu nnajìuphu phẹ agbakashìhu. ¹¹ ?Bù k'ìshì gunu bẹ mu e-wota nri mu waa mini; mẹ anu, mu gburu ndu ebushiru mu atùru mu eji woru nù ndu mu ta amadù èka èphe shì?"

¹² Ùnwokorobyà onò dakòbè laphushia azù je edokotaru Dévidi iphe onò, o pfuru onò. ¹³ Dévidi sù phẹ: "Ngwa; onyenònu wota ogu-echi iya turu!" Oo ya bu; onyenònu bya ewotachaa ogu-echi iya turu. Dévidi bya etukwarupho nkiya. Ndu òphu tso Dévidi bẹ rwuru ùnu nemadzù. Ùmadzu ùkporo iri ñodu swiru ivu phẹ.

¹⁴ Nwokorobyà lanù l'ime ndu-ozì Nebalù je edooru nyee Nebalù, bu Abigelu sù: "Lekpòdapho lẹ Dévidi bẹ ño l'èchiègu zia ndu-ozì iya g'èphe bya ekeleru iya nnajìuphu; o gbẹ meru iphe-iphere kpua phẹ. ¹⁵ Ole ndu onò mekwanuru anyi ree shii; òphu èphe emekpajèduru anyi èhu; òphu iphe anyi te ephuhujeduru lẹ teke onò, anyi l'èphe tùkoru ñokotakpo lẹ mgbègu onò. ¹⁶ Eswe l'enyashi mbokumboku bẹ èphe shì abujeru igbo-ùlo gbobuta anyi lẹ teke onò, anyi shì anò-kubeje phẹ eche atùru anyi onò. ¹⁷ Nta bukwa g'ì riedu iya òriri maru iphe, ii-me; noo kẹle èjo-iphe abyakwa adapfuta nnajìuphu anyi yẹe ndibe iya l'òphu; kẹle o kwatarù buru onye iwashì k'òphu bù l'ò tọ dudu onye ejiru iya ònu dẹe."

¹⁸ Abigelu bya emekebe ègwegwa je achìta ishi buredi ùkporo iri; waa otumu mée labò; waa atùru ise, e gburu hùchaa ya ahùhù; bya ajaa ya àjàà dobe; waa akpe, a hùru yèjia ogbongu ise; waa ècha-mbekee ùkporo ise, e gude akpuru vayìnu ghee; waa ècha-mbekee òphu dù ùkporo iri, e gude akpuru figu ghee. O gwekòo ya tukobegbaa l'eli nkapfù-ìgara. ¹⁹ O bya asù ndu-ozì iya: "Unu tũgbua vuta ùzo; mu a-ñodu-a etso unu l'azù." O lẹ o to pfukwanuru iya jì iya, bu Nebalù.

²⁰ O ñodu l'eli nkapfù-ìgara iya agba agbazeta l'ùwuru, ño l'ùbvù onò; o bya l'amarù Dévidi yẹle ndu èphe l'iya swì ñodu agbazetawaa abyapfuta iya. O bya agba phẹ ndzuta. ²¹ O buru teke onò bẹ Dévidi pfukwaduru-a sù: "O tọ dudu urwu, o barù mu mbù echeche, mu shì echeru nwoke-a èku iya l'èchiègu; mbù chekòta iya k'òphu bù l'ò tọ dudu iphe, o nweru enweru duru òphu tũphahuru nù. O buru èjo-iphe bẹ o gude pfua mu ùgwo ree, mu meru iya. ²² Gẹ Chileke mekwaa mu iphe, o meru ndu òhogu Dévidi; m'ò buru l'e rwuru l'ùtsu mu dobe m'onye lanù, bu nwoke ndzù lẹ ndu o nwekòtaru."

²³ Abigelu bya ahùmaepho Dévidi; o nyizetakebe l'eli nkapfù-ìgara iya onò; bya ephozeta l'ìphu Dévidi bya eworu iphu kpube l'alì. ²⁴ Nwanyì onò daa gbushi ikpere l'ìphu Dévidi sù iya: "Nnajìuphu mu; g'ò buru mu rọ bẹ aa-ta ùta iya nwèkinyi mu. Jiko gẹ mube nwozi ngu nwanỳì pfunuru òphu yeru ngu. Ngabenuru mube nwozi ngu nwanỳì nchì. ²⁵ O -buru kẹ nnajìuphu mu; ba ngakwaru mkpòkoro nwoke onò, bu Nebalù nchì; kẹle oo èpho g'èpha iya dù bù g'ò du. Oza onye-eswe l'èpha; tẹme o ñodu emehukwaphò eswe. Obenu lẹ mube nwozi ngu nwanỳì gbẹ òphu mu ta ahùmaduru ndu-ozì onò, gube nnajìuphu mu yeru onò. ²⁶ O lẹ-a nnajìuphu mu; bẹ eshinu Chipfu sephuwuru ngu azù g'ì ti je egba òchi waa g'ì tì gwata ùgwo iphe, e meru ngu l'èka onwongu; bẹ Chipfu -ñodu-a ndzù g'ò ño iya-a; gubedua ñodu; bẹ bukwa gẹ Nebalù dù bù gẹ ndu òhogu ngu waa iphe, bukota ndu l'achò g'èphe e-shì mekata gube nnajìuphu mu a-du. ²⁷ G'e wonuru iphe-a, mube nwozi ngu nwanỳì guderu gube nnajìuphu mu-a nù ùnwokorobyà onò, unu l'èphe sù onò. ²⁸ Jiko guaruro nwozi ngu nwanỳì nvù l'èka mu mesweru; noo kẹle a makahawaru lẹ Chipfu e-me g'abù eze kẹ gube nnajìuphu mu ñoo òdu; kẹle oo ògu Chipfu bẹ jilwu. G'ò tọ dukwa èjo-iphe, aa-hùma ngu l'èhu jasù teke jì-ñò-beru. ²⁹ O betakpòoru nemadzù ñodu achì ngu k'egbugbu bẹ Chipfu, bu Chileke ngu e-wòerupho ndzù gube nnajìuphu mu kwachia rengurengu l'ite ndzù. O lẹ ndzù ndu òhogu ngu phẹ bẹ aa-gbáphù egube aagbaphuje mkpuma rọbo-a. ³⁰ Tòbudu iya bu; teke Chipfu meèrupho gube nnajìuphu mu iphe, dù ree onò, o kweshigbaaru ngu ukwe iya onò; bya eworu ngu mee onye-ishi l'alì Ízùrelù; ³¹ o tọo bùeduru nnajìuphu mu aphù; òzoo g'òbu waahaa ngu mini l'ì gburu òchi enwedù ishi; òzoo l'ì gwataru ùgwo iphe, e meru ngu. Lẹ teke onò, Chipfu e-meshiru gube nnajìuphu mu iphe, dù ree onò; nyatakwa mube nwozi ngu nwanỳì."

³² Dévidi sù Abigelu: "G'ajaja buru kẹ Chipfu, bu Chileke kẹ Ízùrelù; mbù onye ziru ngu g'ì gba mu ndzuta ntanù-a. ³³ Gẹ mmamiphe ngu bukwaru iphe, a goru ònu-òma nù; tẹme g'a gokwarupho ònu-òma nù gubedua gbobutaru mu gẹ mu te egbu òchi lẹ ntanù-a; waa gẹ mu te egude èka onwomu gwata ùgwo iphe, e meru mu. ³⁴ Ome o tọ

bù l'ì gbaru egwegwa bya mu ndzuta-a; bẹ mu shiakwa ribua nte sù: 'L'eshinu Chipfu, bù Chileke kẹ ndu Ízurèlù nọ ndzù g'ọ nọ iya-a; mbù onye ono, gbobataru ophu mu te emekaèduru ngu iphe ono; bẹ ọ tọ òkwa onye nwoke l'ibe Nebalù mb'onye lanù mu gege egbuphodo mẹ o -rwutashia l'ùtsu echele.' " 35 Ọo ya bù; Dévidi bya anata iya iphe ono, o gwetaru iya ono; sù iya: "Tòkwa ẹhu. Mu nùmawaru iphe, i pfuru bya ekwetawaa iphe, i rworu."

36 Abigelu bya alapfu Nebalù je ahùma l'ọ nọroo abọ-iphe l'ibe iya; ẹgube ono, onye eze emeje ono. Ẹhu nọdu atso Nebalù utso; kẹle mẹe atsushi iya ike. Ophu ọ tọ dudu iphe, Abigelu pfuru iya jasù nchi bọhu. 37 O -rwua l'ùtsu iya lẹ teke mẹe ono sahuwaru Nebalù; nyee ya bya atùko iphemiphe ono dokotaru iya; mejì tọfu iya; ọ kpọ-kerehu gẹ mkpuma. 38 A bya anọchaa iphe, dọ g'abalì iri; Chipfu chitsua Nebalù; ọ bọru iya anwùhu.

Dévidi alùta Abigelu

39 O be teke Dévidi byaru anùma lẹ Nebalù nwuhuwaru ọ sù: "G'ajaja bọru kẹ Chipfu; mbù onye ono, gwataru ugwo iphe-iphere ono, mu natarù l'ẹka Nebalù. Ọ bya egbobutakwapọ mube nwozi iya gẹ mu te eye eka l'ẹjo-iphe. Chipfu bẹ wowaru ẹjo-ememe, Nebalù meru kpukposhi iya l'ishi nkiya."

Ọo ya bù; Dévidi zia g'e je ezia Abigelu g'ọ bya gẹ ya luru iya. 40 Ndu ozi Dévidi jeshia mkpukpu Kamèlù je ezia Abigelu sù iya: "Dévidi bẹ zikwaru anyi g'anyi bya eduta ngu g'ì buru nyee ya."

41 Abigelu gbalihu bya ephozeta iphu iya l'alì sù: "Waa mube nwozi unu nwanyì baa; mbù onye a-nọdu asajẹ ndu-ozì nnajìuphu mu okpa." 42 Abigelu jikobe egwegwa bya eduta unwumboko ise, l'ẹjeru iya ozi yeru onwiya; o nyikota eli nkafù-igara tsoru ndu ono, Dévidi ziru ozi ono; o je aluru Dévidi.

43 Dévidi bẹ aluhawaa Ahinowamu, bù onye shi lẹ mkpukpu Jiezerèlù; yee Abigelu bya atùko bọru unyomu Dévidi. 44 Teke ono bẹ Sọlu kutawaru nwada iya, bù Mikalu; mbù nyee Dévidi woru kee Paliti nwa Layishi; mbù onye shi lẹ mkpukpu Galimu.

26

Dévidi aha Sọlu ndzù ozobaa

1 Ndu mkpukpu Zifu bya atugbua je edooru Sọlu lẹ mkpukpu Gibiya sù: "Dévidi bẹ domikwaru onwiya l'ùbúvú Hakila, nọ gha iphu lẹ Jieshimonu." 2 Sọlu bya atugbua jeshia l'echiegu mkpukpu Zifu; yee unu nwoke ẹsaa l'ukporo iri, a hotaru l'alì Ízurèlù tuko swiru jeshia achọ Dévidi. 3 Sọlu phẹ bya adọru l'aguga gbororo l'ùbúvú Hakila ono, nọ gha iphu lẹ Jieshimonu. Dévidi nọduru ya l'echiegu. Ọ hùmaephe lẹ Sọlu chọwaru iya byatashia ẹka ono; 4 o zia ndu anwù ngge ephe jee; bya eme ọ marweta l'ọo eviya lẹ Sọlu byawaru. 5 Ọo ya bù; Dévidi gbeshi bya ejeshia l'ẹka ono, Sọlu phẹ dọru ono. O -rwua je ahùma ẹka Sọlu yee Ábuna nwa Nẹru, bù onye-ishi ndu ojogu zẹ. Sọlu zẹ l'ime ọdu ono; ndu ojogu iya do-phae ya mgburugburu.

6 Dévidi bya ajja Ahimeleku, bù onye Hetu waa Abishayi nwa Zeruya; mbù nwune Jiowabu sù phẹ: "Bù onye ole bẹ e-tsoru mu g'anyi jepfu Sọlu l'ẹka ephe dọru ono?"

Abishayi sù: "Ọo mbẹda l'e-tsoru ngu je."

7 Ọo ya bù; Dévidi yee Abishayi tugbua jepfu ndu ojogu ono l'enyashi. Ephe jerwua bya ahùma Sọlu l'ẹka ọ zẹ eku mgbenya l'ime ime ọdu ono; yee arwa iya, o woru bvube l'alì l'uzo ishi iya. Ábuna yee ndu ojogu ono zẹ-phae ya mgburugburu. 8 Abishayi sù Dévidi: "Ntanù-a bẹ Chileke mewaru g'ohogu ngu daba ngu l'ẹka. Jiko hanaa nta-a gẹ mu gude arwa-a supyabe iya l'alì ugbo lanù; mu ta a-sukwa iya ya ugbo ebo."

9 Obenu lẹ Dévidi sù Abishayi: "Te emeghekwa nkiya! Mbù-a; ?Bù onye a-hali ẹka byia onye ono, Chipfu wuru manù l'ishi g'ọ bọru eze; g'e -mecha g'onye ono laa kẹ mmanù?" 10 "Eshinu Chipfu nọ ndzù g'ọ nọ iya-a bẹ bukwa Chipfu l'onwiya bẹ l'e-gude ẹka iya chigbua ya. Ophuu l'anwùhu iya rwuru; ọ nwùhu; ọzoo l'ọ jeru ogu; je alaa l'ogu. 11 Gẹ Chipfu te ekwekwa gẹ mu halia ẹka byia onye ono, Chipfu wuru manù l'ishi ono. Iphe, e-me nù bù g'ì wota arwa ono waa iphe, aangù mini ono, nọ iya l'uzo ishi ono g'anyi tugbua." 12 Ọo ya bù; Dévidi tuta arwa ono; bya ewota iphe, aangù mini ono, nọ Sọlu l'uzo ishi ono ọ bọru phẹ atugbu. Ophu ọ tọ dudu onye humaru iya nù; ophu ọ dudu onye maru nù; ophu ọ dudu onye ophu tehuru etehu. Ephe tukoephe ekugbaa mgbenya; kẹle Chipfu meru g'oke mgbenya tọ phẹ.

13 No iya; Dévidi bya adafu azù iya ophuu; je enyikota eli úbúvú; nọdu nwuzenya uzanya. Ẹka nọ-buharu phẹ l'echilabọ kwatakpoọ dọ ọsa shii. 14 Dévidi bya ekua ndu ojogu ono oku; kua mẹ Ábuna nwa Nẹru sù phẹ: "Ábuna; t'ìi zadù ẹnu; Ábuna?"

Ábùna za ẹnu bya asù: “?Ì bụ onye; gube nwòp̄hu eku eze oku?”¹⁵ Dévidi sù Ábùna: “?Tì búnàa nwoke, dù ike l’ògù? ?Bù onye bẹ atùkp̄ooru ngu nù l’alì Ízùrèlù? ?Dènu g’ò nwùru i ti letaduru nnajìup̄hu ngu, bụ eze ẹnya; k’òp̄hu bụ l’ò nweru onye byaru gẹ ya gbua nnajìup̄hu ngu, bụ eze?”¹⁶ Ip̄he ono, i meru ono ta adùkwa ree. Eshinu Chipfu nò ndzù g’ò nò iya-a; bẹ ip̄he, gbaru unu g’unu ha bükwa anwùhu. Noo kẹle unu te eletaduru nnajìup̄hu unu ẹnya; mbù onye ono, Chipfu wùru manù l’ishi ono. Chìkaedu ẹnya achìka. ?Dènu arwa eze yẹe ip̄he, ọnguje mini, o shi dobe lẹ mgboru ishi iya ono?”

¹⁷ Sòlù maẹkwarup̄ho l’òo olu-op̄fu Dévidi bya asù: “?Bù olu-op̄fu ngu bụ ono nwa mu, bụ Dévidi?”

Dévidi sù iya: “Ee! Ọ kwa iya-a nnajìup̄hu mu, bụ eze.”¹⁸ Ọ sùkwapho: “?Bù kẹ gùnù bẹ gube nnajìup̄hu mu achìhunuru nwozi ngu? ?Bùhunù gùnù bẹ mu meru? ? Bù ẹjò-ip̄he gùnù bẹ ẹka mu dükpoo?”¹⁹ Jiko gẹ gube nnajìup̄hu mu, bụ eze ngabènurù nwozi ngu nchì nta. Ọ -bùru l’òo Chipfu bẹ kp̄aliru ngu g’ì chìjahaa mu nno; g’ò natakwa ngweja. Teke obu l’òo ndip̄he bẹ eme iya nù; g’èp̄he bukwaru ndu vu ọnu l’atatiup̄hu Chipfu. Nta-a bẹ ẹp̄he chífuwaru mu l’echilabò ndibe Chipfu. Ẹp̄he sù gẹ mu je ejeaaru agwa ọzo ozi!²⁰ Ọle-a; gẹ mee mu te egedakwa l’alì l’ẹka dù ẹnya l’ip̄hu Chipfu; kẹle eze ndu Ízùrèlù bẹ lùfutawaru bya achìjahaa nwogu, teke agbadu ẹbà g’onye achì nta ọkwà l’ùbvù.”

²¹ Tobudu iya bụ Sòlù sù: “Mu meakwaru ip̄he-ẹjì. Lwanù azù; nwa mu, Dévidi. Mu taa túbàedu ama emeka ngu ip̄he ọzo; noo kẹle ì guberu ndzù mube Sòlù ip̄he ntanù-a. Ọo eswe bẹ mu meru; mbù lẹ mu meswekp̄owaru k’òp̄hu parù ẹka apaa.”

²² Dévidi sù: “Wakwa arwa gube eze baa. G’unwokoro ngu onye lanù tughata bya ewota iya.²³ Ọo Chipfu a-pfù onyenonu ugwo apfubekoto iya waa k’apfushi ike l’ip̄he, onye pfuru. Ntanù-a bẹ Chipfu meru; ì daba mu l’ẹka; ọle mu taa halikwanù ẹka ebyi onye ono, Chipfu wùru manù l’ishi ono.²⁴ G’ò bùnuru gẹ mu guberu ndzù ngu ip̄he ntanù-a; bukwap̄ho gẹ Chipfu a-gube ndzù nkemu ip̄he; mbù g’ò nafutakota mu l’ip̄he-ẹhuka, byaru mu nù.”

²⁵ Ọo ya bụ; Sòlù bya asù Dévidi: “G’e kebekwa ngu l’oma nwa mu, bụ Dévidi. Ii-me ip̄he, nyiberu anyibe; mbù mee ya mekòta!”

Ọo ya bụ; Dévidi tughushia; Sòlù laphushia azù l’ibe iya.

27

Dévidi alafu ndu Filisitayinu

¹ Dévidi bya arìja l’ime onwiya sù: “Nta bẹ ujiku lanù bẹ mu e-mechakwaa shi l’ẹka Sòlù laa l’iyi. O to nwedù ip̄he ọzo, kabakpoo ree; ta abùdu gẹ mu gbaru lashìja alì ndu Filisitayinu. Ọo ya bụ Sòlù akabẹ haa mu achò-p̄he l’alì Ízùrèlù; mbù mu e-shi nno ya nahù iya.”² Ọo ya bụ; Dévidi yẹe unwoke ono, dù unu nemadzù l’ùkporo iri ono, bụ ndu yẹe ya aswije ono ḡeshi lapfushia Akishi, bụ onye eze mkp̄kpu Gatu; mbù nwatibe Mawòku.³ Dévidi p̄he lapfu Akishi je eburu lẹ mkp̄kpu Gatu. Onyenonu bẹ yẹle ndibe iya tũkocharu buru. Dévidi bẹ yẹle unyomu iya labò tũkoru buru; mbù Ahinowamu kẹ mkp̄kpu Jiezerèlù waa Abigelu kẹ Kamèlù, bụ iya bụ nwanỳi ono, jì iya, bụ Nebalù ta anòedu-a.⁴ O be teke e doerup̄ho Sòlù lẹ Dévidi gbalawaru lashìja Gatu; ọp̄hu ọ tọ chòbaeduru iya.

⁵ Ọo ya bụ Dévidi bya asù Akishi: “Ọ -bùru lẹ mu dù ngu l’obu; wofutanu mkp̄kpu lanù l’alì-a; nù mu gẹ mu buru. ?Dènu g’ò bụ mube nwozi ngu bẹ unu l’iya atũko buru lẹ mkp̄kpu lanù l’ẹka eze bu?”⁶ Ọo ya bụ; Akishi woru mkp̄kpu Zikulagu woru nù iya mbòku ono. Ọ buri iya meru ip̄he Zikulagu bụ mkp̄kpu ndu eze ndu Jiuda byasù ntanù-a.⁷ Dévidi bẹ bugbaru apha ọp̄hu l’ònwà ẹno l’alì ndu Filisitayinu ono.

⁸ Dévidi yẹe ndu etsoje iya nù bya atughua je alwua ndu Geshu; mẹ ndu Gizi; mẹ ndu Amalèku. Ndu-a bẹ shihawaa teke dù ẹnya butaru l’alì ono; mbù shitakpoo mẹ a -nòdu eje Shuru jasù l’alì ndu Ijiputu.⁹ Ọ nòdu abùjeru ndu ọp̄hu Dévidi bapfuaru l’ògù ono; l’oogbushikòta p̄he. Ọ tọ dudu nwoke ọzoo nwanyì, oodobeje ndzù. Ọ bya akp̄ko aturu; mẹ eghu; mẹ eswi; mẹ nkapfu-igara; mẹ inya-kamelu; bya achikochaa uwe. O -mechaa; ọolapfushia Akishi.¹⁰ Teke Akishi jìru iya: “?Bù ibiyya ole bẹ ì jeru alwua ntanù-a?” Dévidi asù iya: “Ọ kwa echìegù ndòhali mkp̄kpu Jiuda.” Ọzoo l’òosu iya l’òo echìegù ndòhali kẹ mkp̄kpu ndu Jierahumelu; ọzoo l’òo echìegù ndòhali Kénu.¹¹ Ọ tọ dudu nwoke ọzoo nwanyì, oodobeje ndzù kẹ kp̄uru bya Gatu; kẹle ọnoduje arì sù: “Ẹp̄he e-jekwa agba anyi ama sù l’òwakwa ip̄he, Dévidi meru baa.” Ọ buri gẹ Dévidi shi emeje iya bụ ono lẹ teke o bukòtaru l’alì ndu Filisitayinu.¹² Akishi daru Dévidi ye

l'èhu; asùje onwiya: "Dévidi bẹ a-bùwaruro nwozi mu jasùru asùru; noo kele ndibe phẹ, bụ ndu Ízùrèlù bẹ kpòwaru iya ashì mebyi akpòkpo."

28

¹ Ọ bya erwua teke ono; ndu Filisitayinu bya akpakọo ndu ojọgu phẹ g'ephe tsoo ndu Ízùrèlù ọgu. Akishi je asù Dévidi: "G'o dokwaa ngu ẹnya ree l'unu l'unwoke ngu bẹ e-dujekwa mu ọgu."

² Dévidi sù iya: "Ọ n'iya bụ l'ì-humawaro iphe, onye-ozì ngu e-me."

Akishi sù Dévidi: "Ọ òwepho ree; mu e-mewaa ngu rọ g'ì bụru onye a-nọdu eche mu nche jeye ndzù mu abvù."

Sọlu yẹe nwanyị, aphụje ọphulenyà, bu lẹ Ẹnudo

³ Nta-a bẹ Sámèlù nwuhuwaru; ndu Ízùrèlù l'ophu tũko raa ẹkwa iya; bya elia ya lẹ mkpukpu iya lẹ Rama. Sọlu bẹ tũkòwaru ndu emeje ọmamanshi; mẹ ndu aphụje ọphulenyà rwushikọta l'alì ono.

⁴ Ndu Filisitayinu bya edzukọbe bya adọru k'ọgu lẹ mkpukpu Shunemu. Sọlu bya akpakọo ndu Ízùrèlù l'ophu ẹphebedua dọru nkepẹ l'úbvù Gilubowa. ⁵ O be gẹ Sọlu humaerupho ndu ojọgu ndu Filisitayinu; ndzù guhu iya; tẹme obu nọdu etekwa iya phọ ọphe. ⁶ O mee g'ọ kpata Chipfu ishi; ọphu Chipfu ta adùdu iphe, ọ gbẹ lẹ nrwọ; ọzoo l'ido urimu pfiaru iya; ọzokpoonu l'ọnu ndu mpfuchiru iya. ⁷ Sọlu bya asù ndu ejeru iya ozi: "Unu leeru mu ẹnya nwanyị, aphụje ọphulenyà k'ọphu mu e-je akpata iya ishi."

Ẹphe sù iya l'o nweru onye lanù, bu lẹ mkpukpu Enu-Dọru.

⁸ Sọlu bya eworu onwiya gbugabẹ; chĩa uwe mmanù yee. O be l'enyashi yẹe unwoke labọ swìru jefpufusia nwanyị ono. Sọlu rwua bya asù iya: "Kpataeduru mu maa ishi. Onye ọphu mu kulkpọerupho ẹpha iya bẹ ì-kpokuta."

⁹ Nwanyị ono sù iya: "Lenu; ì manurua iphe, Sọlu meru. Mbù lẹ ndu ajije iphe; mẹ ndu aphụje ọphulenyà bẹ ọ tũkoru rwushikọta l'alì-a. ?Dẹnu g'ọ gude ì bya ekweberu mu ẹregede; gẹ mu eshi nno nwùhu?"

¹⁰ Sọlu bya egude ẹpha Chipfu ribuaru iya angù sù: "Eshinu Chipfu nọ ndzù g'ọ nọ iya-a bẹ ọ tọ dũkwa aphù, a bya l'anù ngu l'opfu iphe-a."

¹¹ Nwanyị ono bya ajia ya sù: "?Bù onye bẹ mu a-kpokuru ngu?"

Ọ sù iya: "Ọo Sámèlù bẹ ì-kpokù."

¹² Nwanyị ono bya ahụmaepho Sámèlù bya echishia mkpu sù Sọlu: "?Dẹnu g'ọ gude ì gbaaru mu ẹregede? Ọ kwa ngu bụ Sọlu!"

¹³ Eze, bụ Sọlu bya asù nwanyị ono: "Ta atsùshi ebvu. ?Bù ọnu bẹ ì humaru?"

Nwanyị ono sù iya: "Mu humaru maa g'ọ shi l'alì afuta."

¹⁴ Ọ jia ya sù: "?Ọ dũkwana ìdagha?"

Nwanyị ono sù: "Ọo akahù nwoke ọgerenya, yeru uwe-mgbalanù bẹ alufutanu ọbu."

Sọlu maekwarupho l'ọo Sámèlù. O phozeta woru iphu kpupuyabẹ l'alì.

¹⁵ Sámèlù bya epfua opfu sù Sọlu: "?Bù ọnu bẹ iikuru mu; i gude akpọshi mu atũta unme, mu atũta-a?"

Sọlu sù iya: "Mu nọ l'oke iphe-ẹhuka; kele ndu Filisitayinu bẹ etso mu ọgu; tẹme Chileke pawaru mu buhaa; ọphu ooyejeedu onu yeru mu e -shi lẹ ndu mpfuchiru iya; ọzoo lẹ nrwọ. Ọo ya kpatarù iphe, mu eku ngu g'ì karù mu ọzo, mu e-shi iya."

¹⁶ Sámèlù sù iya: "?Ì chọru mu ọnu nta-a, Chipfu pawaru ngu buhaa; ọ bụwaru onye opfu ngu-a? ¹⁷ Ọo iphe ono, Chipfu shi mu l'ọnu gbaaru ngu ama iya ono bẹ avũkota nno. Chipfu bẹ nafuwaru ngu aba eze ono woru iya nù onye ọzo, bụ Dévidi. ¹⁸ Kele i ti meduru Opfu Chipfu; mbù l'ì ti tukoshiduru ndu Amalẹku oke-ẹhu-eghu Chipfu. Ọ bụru iya meru g'ọ gude; o mee ngu iphe ono, o meru ngu ntanù-a ono. ¹⁹ Ophu kachakpọo nù bụ lẹ Chipfu a-chìru unu lẹ ndu Ízùrèlù ye ndu Filisitayinu l'ẹka; mbù l'echele ọwa-a bẹ unu l'unwu churu unwoke a-lwapfuta mu lẹ maa. Nokwaphọ gẹ Chipfu a-chìru ndu ojọgu ndu Ízùrèlù nìru ye ndu Filisitayinu l'ẹka."

²⁰ Ndzù-agugu iphe ono, Sámèlù pfuru ono gude Sọlu; ọ ngabufu daa l'alì teke ono teke ono. Ike bvù iya; kele o to riduru nri eswe mẹ ke ẹnashì mbọku ono l'ophu. ²¹ Nwanyị ono bya bya ahụma g'ẹhu anmashìberu Sọlu anmanma ike bya asù iya: "Lenu; mube nwozi ngu nwanyị bẹ nũkwaru ngu opfu; mee iphe, i ziru mu ememe. Mu tũru ishi ndzù mu mekọta iphemiphe, ì suru gẹ mu mee. ²² Ọo ya bụ jikonu; ngabẹnuru nwozi ngu nwanyị nchì; mbù gẹ mu nũnu ngu nri g'ì ria; k'ọphu ike a-dù ngu g'ì gude lashja."

²³ Sọlu jika sù lẹ ya te eridu nri. Ọle ndu-ozì iya waa nwanyị ono tũkoru rwọahaa ya; ọ gbẹ teke ono kweta. Ọ bya agbẹshì l'ẹka ọ zẹ l'alì bya anọ-zeta l'iphe-azẹ.

²⁴ Nwanyị onọ bẹ nweru nweswi, tsuru ẹba, nọ l'ulo iya. O woru iya gbua teke onọ teke onọ. O bya ewota ukpokutu-nri gwo-phube gude ghee buredi, eeyeduru iphe, ekoje buredi. ²⁵ Nwanyị onọ bya akwashiaru Sọlu pẹ iphe onọ; ẹphe ria. E mecha; ẹphe tugbua l'enyashi onọ lashia.

29

Ndu-ishi ndu Filisitayinu achifu Dévidi l'ihu ogu

¹ Ndu Filisitayinu bya edzukoḅe-gbua ndu ojoḅu pẹ lẹ mkpukpu Afẹku. Ndu Ízuruḅu je anmaa anmanma oḅu lẹ mgboru ẹka mini anọduje anwushi lẹ mkpukpu Jiezerẹlu. ² O be ẹ ẹ ndu-ishi ndu Filisitayinu keshiru ndu ojoḅu pẹ; ẹphe dzebegbaa ukporo ise ise; ndu ophu adu unu labo l'ukporo iri iri; Dévidi yee ndu etsoje iya nu nọdu awu etso pẹ azu azu ẹphe lẹ Akishi. ³ Ndu-ishi ndu Filisitayinu bya ajia sọ: “?Bụ gunu bẹ ndu Hiburu owana eme l'eka-a-?”

Akishi sọ pẹ: “O kwa Dévidi onọ, shi buru nwozi Sọlu, bụ eze ndu Ízuruḅu-a. Mu l'iya bughataakwaru apha ophu. Oḅe eshinu o gbafutaru l'ibe Sọlu lwapfuta mu bẹ ta adukwa ntucha, mu humajeru iya l'ehu.”

⁴ Ehu ghuaḅaa ndu-ishi ndu Filisitayinu onọ egbu; ẹphe sọ iya: “Duphukwa pẹ azu g'ẹphe je anoduro l'eka onọ, i nuru pẹ g'ẹphe buru onọ. G'o to tsokwaru anyi je oḅu; a -nonyanu; e rwua lẹ teke aalwu oḅu; o gbẹ ghakoḅe tsoḅaa anyi oḅu. Kele-a; ?to kabadaa nḅe g'ee-shi ẹ yee nnajuphu iya bya adu lẹ ree ozo mẹ o -gbushia anyi ishi? ⁵ ?To bunaa Dévidi owana bẹ ẹphe aguje l'ebvu ete sọ: ‘Sọlu gbuharu unubuku ndu ojoḅu; Dévidi gbukwanaa unubuku ndu ojoḅu ugbo iri?’ ”

⁶ Oo ya bụ; Akishi bya eka Dévidi sọ iya: “Eshinu Chipfu nọ ndu g'o nọ iya-a bẹ i buepho onye pfuru oto; teme o dḅukwa mu pọ ree ke g'i tso ru anyi g'anyi tuko swiru jee oḅu-a; noo kele e -shi mboku onọ, i lwapfutaru mu onọ byasọ ntau-a bẹ o to dudu ntucha, mu humajeru ngu l'ehu. Oḅe oo ndu-ishi onọ bẹ i ti dudu ree l'enyia. ⁷ Ghakoḅe lashia lẹ nchi-odoo; be ejekwa eme iphe, ta adudu ndu-ishi ndu Filisitayinu ree.”

⁸ Dévidi jia ya sọ: “?Bukwanu gunu bẹ mu mehunuru? ?Bukpo gunu bẹ i humaru l'ehu mube nwozi ngu shitakpo lẹ mboku, mu lwapfutaru ngu byasọ nta-a? ?Denu iphe, bụ lẹ mu tee jedu etsoo ohogu gube nnajuphu mu, bụ eze oḅu?”

⁹ Akishi sọ iya: “Mu maru-a l'i du mu ree l'enyia; mbu l'i du-tabee mu pọ g'ojozimigwe Chileke; oḅe ndu-ishi ndu Filisitayinu pfuwaru sọ l'i ti byadu etso anyi je oḅu onọ. ¹⁰ Nta-a bukwa g'i tehu l'onma ewa utsu unu lẹ ndu-ozu nnajuphu ngu onọ; mbu ndu onọ, unu l'ẹphe tukoru swiru onọ; g'unu tugbua lẹ geregere nchi-aboḅu.”

¹¹ Oo ya bụ; Dévidi yele ndu etsoje iya nu gbeshi l'onmewa utsu laphushia azu l'al'i ndu Filisitayinu; ndu Filisitayinu tugbua; o buru pẹ eje Jiezerẹlu.

30

Dévidi etso ndu Amaleku ogu

¹ O bya ebe ẹ Dévidi yee unwoke iya ruwerupho mkpukpu Zikulagu lẹ mboku ophu kwe iya eto, ẹphe gbeshiru; ẹphe huma lẹ ndu Amaleku byawaru alwua ndu bu l'echieḅu ndohali waa ndu mkpukpu Zikulagu alwulwu. Ẹphe lwuru Zikulagu woru oḅu tufu iya. ² Ndu Amaleku onọ kpukotachaa unwanyi, nọ iya nu lẹ ndu; kpuchaa ẹgirima mẹ ogerenya. Ophu o to dudu mẹ onye lanu ẹphe gburu egbugbu; gbahaḅho akpoko bẹ ẹphe kpukoru pẹ lashia. ³ Noo ya; Dévidi yee unwoke iya onọ bya abyarwuta Zikulagu; bya ahuma g'oku mebyishiru iya; teme a kpukoo unyomu pẹ; mẹ unwegirima pẹ lẹ ndu. ⁴ Tobudu iya bụ; Dévidi yee ndu onọ, yee ya tukoru swiru onọ chishia mkpu ẹkwa; rẹ ya pọ jasọ ike ẹkwa bvushikota pẹ. ⁵ Unyomu Dévidi ẹphe n'ebọ, bụ iya bụ Ahinowamu, onye Jiezerẹlu; mẹ Abigelu, ophu ji iya, bụ Nebalu nwuhuwuru; mbu onye Kamelu bẹ a kpuchaaaru.

⁶ Iphe onọ tsushia Dévidi l'ehu ike; kele ndu onọ bẹ epfu g'ẹphe tugbua ya lẹ mkpuma. Onyenonu l'ime pẹ bẹ ehu gbangahuchaaru lẹ k'unwu pẹ unwoke mẹ unwada pẹ, a kputaru. Oḅe Dévidi bẹ gbataru onwiya ike l'ime Chipfu, bụ Chileke iya. ⁷ Tobudu iya bụ; Dévidi bya epfuaru Abyiyata, onye uke Chileke; mbu nwa Ahimeleku sọ iya: “Wotaru mu nu uwe-ukuvu ono!” Abyiyata chita iya chijeru iya. ⁸ Dévidi bya ajia Chipfu sọ: “? Bụ ẹ mu chipfuru ikpoto ndu o-lwua-ola-a? ?Mu a-gbapfu pẹ-a to?”

O sọ iya: “Chippyabe pẹ; ji-gbapfu pẹ-a; mbu nashichaa pẹ iphe onọ g'o ha.”

⁹ Dévidi yee unwoke, yee ya swi, du unu l'ukporo iri bya agbarwua nggele Beso. O rwua l'eka onọ o nweru ndu ophu haru noshia; ¹⁰ kele umadzu ukporo iri l'ime pẹ bẹ ike bueberu k'ophu ẹphe ta adudu ike daa nggele onọ. O buru Dévidi waa unu nemadzu k'ophu bẹ chikwaseru ndu onọ. ¹¹ Ẹphe gbata je ahuma onye Ijiputu lẹ

mgbègu. Èphe duta iya dupfu Dévidi. Èphe bya eworu nri nù iya o ria; bya echebe iya mini ò ngua. ¹² Èphe woru ibiribe echa-mbekee, e gude akpuru oshi figu mee nù iya; wafua ophu e gude akpuru vayinu ghee. O bya eria ya rokota ike; kele o to riduru nri; ophu o to nguduru mini e -shi k'abali èto; eswe l'enyashi. ¹³ Dévidi jia ya sù: "ʔBù onye ke ndu ole bẹ ị bụ? ʔeme ʔbụ awe bẹ i shi bya?"

Nwokoroɔya onò sù iya: "Mu bukwa onye Ijiputu; bukwarupho nwohu onye Amalèku. Nnajiuphu mu gbadoru mu e -shi k'abali èto, larù alala; kele iphe-ememe zupyaiberu mu. ¹⁴ Anyi jeru alwua ndu Kereti, bu l'uzo ndohali; mē ndu bu l'eka iya kē ndu Jiuda; mē ndu Kalèbu, bu l'echiègu ndohali. Anyi tua oku lē mkpukpu Zikulagu."

¹⁵ Dévidi jia ya sù: "ʔIi-dù ike duru mu je egoshi mu ikpoto ndu o-lwua-olaa ono?" O sù: "I -gude epha Chileke ribuaru mu nte l'ì tì byadu l'e-gbu mu; ophu ị kpuduru mu anù nnajiuphu mu; mu e-duru ngu je egoshi ngu eka ephe nò." ¹⁶ O duru Dévidi phè rwua. Ndu Amalèku onò doru l'alì onò; eri angu; bya eme emereme k'ikpoto iphe onò, ephe gwèkoru l'alì ndu Filisitayinu; mē kē ndu Jiuda onò. ¹⁷ Dévidi phè datso phè ogu; shi l'uzenyashi mboku onò lwua phè jasù l'uzenyashi echele iya. Ophu o tó dudu m'ò onye lanù, gbalari nù; a -gufuepho unu unwokoroɔya, nyihuru eli inyakamelu gbalala. ¹⁸ Dévidi phè tukokpoo iphemiphe onò, ndu Amalèku gwèkoru phò nafutachaa; lufuchaa l'unyomu iya phò ephe n'èbo. ¹⁹ Ophu o dudu iphe phè ophu tuphahuru etuphahù; onye upfu mē onye nta; unwokoro mē unwumgboko; iphe, a kwataru l'okwata; mēkpoo iphe mmanù ozo, ephe gwèkoru egwèko. Dévidi phè tuko iya naphutachaa azu. ²⁰ Dévidi phè bya akpukochaa aturu ndu Amalèku; mē egbu phè; mē eswi phè. Ndu ojogu Dévidi kparu eku onò vuru uzo asuje: "Owa-a bụ iphe, Dévidi kwataru l'okwata."

²¹ Oo ya bụ; Dévidi bya abyapfuta umadzu ukporo iri phò bụ ndu onò, ike bvushiru k'ophu ephe ta aduedu ike tsoru iya phò; mbu ndu onò, a haru l'azu nggele Besò azu iya ophu-a. Èphe wufuta g'èphe gba Dévidi yee ndu ophu yee ya swi ndzuta. Dévidi jerwua bya ekele phè ekele. ²² Ndu ejo nemadzu mē ndu mkpaka l'ime ndu onò, tso Dévidi onò bya asu: "Eshi ophu anyi l'èphe ta aswudu jee ogu bẹ anyi tee kekwa iphe onò, anyi kwataru l'okwata onò agba phè. Iphe, e-mechia nù bụ l'onyenonu l'e-duta nyee ya waa unwu iya lashia."

²³ Dévidi sù phè: "Waaakwaka; unwunna mu; unu be jekwa egude iphe, Chipfu nuru anyi mee nno. Oo Chipfu bụ onye gbobutaru anyi; bya eworu ndu byaru anyi etso ogu ye anyi l'eka. ²⁴ ʔO dù unu g'onye angaru unu nchì l'iphe onò, unu epfu onò? Iphe, onye nò swiru ivu ketaru bẹ bụ iphe, onye tso je ogu e-keta. Èphe e-ketagbaa iphe lanu." ²⁵ Dévidi tua ya; o buri ekemu bya aburu omelalì ndu Izurelu e -shi mboku onò byasuru ntanu-a.

²⁶ Dévidi bya alarwuepho mkpukpu Zikulagu; o haru iphe onò, ephe kwataru l'okwata onò nù g'e je anu ndu ephe l'ia eshi onya, bụ ndu bụ ogerenya ndu Jiuda. O sù g'a sù phè: "Owaa bụ iphe, mu anu unu l'iphe, anyi nataru ndu ohogu Chipfu l'ogu." ²⁷ O nuru iphe onò g'a nù ndu ophu bu lē mkpukpu Bètelu; mē ndu ophu bu lē mkpukpu Ramotu, dū l'echiègu ndohali; mē ndu kē mkpukpu Jiatiru; ²⁸ mē ndu kē mkpukpu Arowa; mē ndu kē mkpukpu Sifumotu; mē ndu kē mkpukpu Eshutemowa; ²⁹ mē ndu kē mkpukpu Rakalu; mē ndu kē mkpukpu ndu Jierahumelu; mē ndu kē mkpukpu ndu Kenu; ³⁰ mē ndu kē mkpukpu Homa; mē ndu kē mkpukpu Borashanu; mē ndu kē mkpukpu Ataku; ³¹ mē ndu kē mkpukpu Hèburonu; mēwaro ndu eka Dévidi mē ndu nkiya shi anoduje aghaphegbaa.

31

*Anwuhu Solu yee unwu iya
(1Iphe 10:1-12)*

¹ ʔobudu iya bụ; ndu Filisitayinu wata etso ndu Izurelu ogu; ndu Izurelu yeru phè okpa l'oso. E gbushia ndu Izurelu ndu ophu dū igwerigwe l'ubvu Gilubowa. ² Ndu Filisitayinu chipfuru Solu waa unwu iya ehuka ehuka. Èphe gbua unwu iya, bụ Jionatanu; mē Abinadabu; waa Malukishuwa. ³ Ogu onò kpohu oku mebyi ekpohu l'ibe iya ophu Solu nò. Ndu chj apfu chipyabe Solu woru apfu gbaa ya; meka iya iphe okpobe emeka. ⁴ Solu sù onye achijeru iya ngwogu: "Mifuta ogu-echi ngu nmagbua mu; a -nonyaa nù ndu onò, eбудuru ubvu onò rwua bya eworu mu nmagbua; meru iphere kpua mu." Olee onye onò, achijeru iya ngwogu onò bē ndzū agū; ophu o kwedu gbua ya. Oo ya bụ; Solu woru ogu-echi iya gha igharaphu; woru epho chie ya. ⁵ Onye achijeru Solu ngwogu onò hūmaepho lē Solu nwuhuwaru; o dafua l'eli ogu-echi nkiya;

èphe l'iya tũko nwũshihu. ⁶ Oo ya bũ; Sõlu yee unwu iya unwoke èphe n'eto; mē onye achijeru iya ngwõgu; mē ndu ojoḡu iya g'èphe ha tũko nwũshihukota l'ujiku lanũ ono.

⁷ O be teke ndu Ízurelu õphu bu l'azũ nsũda azũ iya õphuu; mē ndu õphu bu l'agũga enyimu Jiõdanu hũmaerupho lē ndu ojoḡu Ízurelu bē yewaru õkpa l'õso; bya ahũmakwapho lē Sõlu yee unwu iya unwoke tũkõwaru nwũshihu; èphe tũko haa mkpũkpu phē gbalachaa; ndu Filisitayinu bya bya eburu iya. ⁸ O beèpho lē nchitabõhu iya; gē ndu Filisitayinu byaru g'èphe yeshia ndu ono, e gburu l'õḡu ono iphe, èphe yeru l'ēhu; èphe hũma odzu Sõlu yee unwu iya unwoke èphe n'eto g'èphe dabyigbaaru l'ũbvũ Gilubowa. ⁹ Èphe bya egbuta Sõlu ishi; yeshikõta iya ngwõḡu, õ kwarũ onwiya; bya eye ndu-õzi g'èphe jedzuru alĩ Filisitayinu mgburugburu je arakashia ya k'õphu agwa phē; mē ndiphe a-nũma-dzuru iya. ¹⁰ Èphe woru ngwõḡu iya ono dobe l'ũlo agwa, bũ Ashõtoretu; bya eworu ogwehu iya kpopyabe l'igbulõ mkpũkpu Bētu-Shanu.

¹¹ O be teke ndu bu lē mkpũkpu Jiabēshi-Giladu nũmaerupho iphe ono, ndu Filisitayinu meru Sõlu ono; ¹² unwoke l'õphu, bũ ndu õkpehu dũ lē mkpũkpu ono tũko wũfu l'enyashi jeshia Bētu-Shanu. Èphe je apazeta odzu Sõlu yee k'unwu iya l'eli igbulõ Bētu-Shanu; pata jeshia Jiabēshi je akpõchaa phē õku. ¹³ Èphe bya atũtukobe õkpu phē lia l'upfu oshi tamarisuku, dũ lē Jiabēshi; bya aswĩa egũ abalĩ esaa.

Ekwo Sámèlù k'èbo

Anwùhu Sọlu erwu Dévidi lẹ nchị

¹ Tòbudu iya bụ; Sọlu nwùhuchaepfo; Dévidi shi l'ọgu ono, o gbushiru ndu Amalẹku ono lwa; bya anọ abalị labọ lẹ mkpụkpu Zikulagu. ² O -rwua mbọku ophu kwe iya ẹto; a bya ele ẹnya; nwoke lanu, shiwaa l'odu-ọgu Sọlu phẹ rwua; yee uwe iya, a gbajashichaaru agbajashi; kporu urwuku kpua onwiya l'ishi. O byapfutaepfo Dévidi; bya adaa kpurumu l'alị gude kwabẹ iya ùbvù. ³ Dévidi jja ya sụ iya: "Bụ aweya bẹ i shi?"

O sụ Dévidi: "Mu shikwa l'odu-ọgu ndu Ízurelu gbalaa."

⁴ Dévidi sụ iya: "Denu g'ọ nwuru? Jiko kọeshiduru mu iya."

O sụ Dévidi: "Ndu Ízurelu gbakashihukwaru l'iphu ọgu ono. Ndu ophu dọ igwerigwe bẹ daru nwùshihu; k'ophu bụ lẹ Sọlu yee nwa iya, bụ Jionatanu bẹ tukurorọ nwùshihukota."

⁵ Tòbudu iya bụ; Dévidi bya ajja nwokoro bya ono, byaru bya akọru iya iphe ono sụ iya: "Denu g'i shi maru lẹ Sọlu yele nwa iya, bụ Jionatanu bẹ tukurorọ nwùhuchaa?"

⁶ Nwokoro bya ono, byaru akọru Dévidi iphe ono sụ: "O nweerupho g'ọ meru; mu nọdu l'ùbvù Gilubowa; Sọlu l'onwiya nọdu l'ẹka ono nmakpuru l'eli arwa iya. Ugbonnya ndu ohogu iya; yele ndu agba l'inya ono nọdu achiwa iya kpabẹ kpabẹ. ⁷ No iya; Sọlu bya aghaa ẹnya l'azụ hụma mu; bya araku mu. Mu jja ya sụ: "Bụ gẹ mu mee gunu?" ⁸ O jja mu: "Bụ onye bẹ i bụ?" Mu sụ iya lẹ mu bụ onye Amalẹku. ⁹ O sụ mu jiko gẹ mu bya apfụ-kube iya gbua ya; noo kele ya nọ ndzụ, onwu ka mma! ¹⁰ Mu jenu apfụ-kube iya; woru iya gbua; noo kele o doru mu ẹnya l'ọ -darwuwa alị bẹ ọ bụwaa iya onwu. Mu bya ekputa iya okpu-eze, o kpu l'ishi; bya agbata iya echi, ọ gba l'ẹka; ọ buru iya bẹ mu gude wotaru gube nnajiuphu mu l'ẹka-a."

¹¹ Noo ya; Dévidi yele ndu ephe l'iya swi ye ẹka l'uwe phẹ gbajashichaa. ¹² Ephe tuko raa ẹkwa; gua aphụ; swia ẹgu jeye l'uzenyashi l'opfu ẹhu Sọlu; mę nwa iya nwoke, bụ Jionatanu; mę kę ndu ojogu Chipfu, bụ onu-ulo Ízurelu ono, e gude ogu-echi gbushia ono.

¹³ Dévidi bya ajja nwokoro bya ono, byaru iya edoru iphe ono sụ iya: "I bụ onye awe?"

O sụ: "Mu bukwa nwatibe onye Amalẹku, bụ mbyambya."

¹⁴ Dévidi jja ya sụ: "Bụ gunu bẹ i ti tsuduru ebvu k'ahali ẹka gbua onye Chipfu wuru manu l'ishi?" ¹⁵ Dévidi bya ekua onye lanu l'unwokoro bya iya sụ: "Je egbuta nwoke ono taa!" O je egbuta iya taa; ọ nwùhu. ¹⁶ Dévidi sụ iya: "G'ochi ngu tukokwaru ngu l'ishi; noo kele i gudewaa onu ngu gbaa onwongu ama sụ l'ọ ngu gburu onye Chipfu wuru manu l'ishi."

Dévidi agu aphụ Sọlu yele Jionatanu

¹⁷ Tòbudu iya bụ; Dévidi bya agua ebvu-aphụ ẹhu Sọlu yee nwa iya, bụ Jionatanu; ¹⁸ bya asụ g'e zia ndu Jiuda g'aagu bẹ ebvu-aphụ ono. Epha ebvu ono bụ "apfụ." Ẹka e deru ebvu obu bụ l'ekwo Jiasha.

¹⁹ "Ùbvù, i dọ gube Ízurelu bẹ e gbuwaru togbo l'eli ùbvù!

Gẹ ndu okpehu dọ tuko dabyigbaaru!

²⁰ G'e te pfukwa iya lẹ mkpụkpu Gatụ;
ophu a rakwa iya arara tsoru
gbororo oma mkpụkpu
Ashikelonu; a -nonyaa;
ẹhu je atsqahaa unwada
Filisitayinu utso;
mbụ a -nonyaa;
unwada ndu ono,
e buduru ùbvù ono
tuhaa okoo.

- 21 Unubẹ úbvú úbvú Gilubowa;
 g'iji ta akwabaẹkwa kpua unu;
 ọp̄hu mini edzebaẹkwaru unu;
 ọp̄hu unu enweẹkwaru aḷi,
 emehuje iphe.
 Noo keḷe ọo l'eli unu bẹ a nọ
 merwua iphe, ndu ọkpehu dọ
 egudeje egbobuta
 onwop̄hẹ l'ọgu.
 Mbụ l'iphe, Sọlu egudeje
 egbobuta onwiya l'ọgu
 bẹ a taa nyibaedu manụ.
 22 Apfụ Jionatanu bẹ ta
 akpọlajeduru azụ g'ọ tọ
 nmọpfuta ẹba ndu ọkpehu dọ;
 ọp̄hu ogu-echi Sọlu
 ta alwajeduru l'ẹbe abụ
 l'ọ gburu nemadzụ jasuru
 o ji iya.
 23 Sọlu waa Jionatanu;
 teke unu nọ ndzụ bẹ unu
 shi ama ntumatu;
 tẹme unu bụru ndu
 e yeru obu.
 Ọp̄hu unu ekekahaduru
 ekekahaa jasụ l'ọnwu.
 Unu shi ka ugo eme barabara;
 tẹme unu shikwaphọ ka
 oduma ọkpehu.
 24 Unubẹ unwada Ízureḷu;
 unu kwaa ẹkwa Sọlu;
 mbụ onye ono,
 yeru unu uwe uswe-uswe,
 ama mma ono;
 onye ono, gude
 mkpọla-ododo
 memashja uwe,
 unu yeru l'ẹhu ememashj ono.
 25 Lewarọ gẹ ndu ọkpehu dọ
 dabyigbaaru l'ẹka ep̄he
 larụ l'ọgu!
 L'eli úbvú bẹ e gburu
 Jionatanu tọgbo.
 26 Mu agụ aphụ ẹhu ngu;
 nwune mu Jionatanu.
 I shi bụnukaru mu onye vu
 oke aswa.
 N-yemobu, i shi yee mu bẹ
 dukwa biribiri.
 O ka n-yemobu k'unwanyi
 adu biribiri.
 27 Lewarọ gẹ ndu ọkpehu
 dabyigbaaru!
 Ngwọgu, eegudeje alwụ ọgu
 bụkotawa ọla-l'iswi!"

2

Echi Dévidi eze ndu Jiuda

1 Tọbudu iya bụ; e mecha; Dévidi je akpata Chipfu ishi; sụ: “?Bụ gẹ mu tųgbua lashja mkpukpu lanu le Jiuda?”
 Chipfu sụ iya: “Ngwanu!”

Dévidi jja ya sù: “?Bù aweya bè mu a-la?”

Chipfu sù iya: “Lashinaa Hèburonu!” ² Oo ya bù; Dévidi lashia éka ono; yèlè unyomu iya èphenebo; mbù Ahinowamu kẹ Jiezerèlù; waa Abigelu kẹ Kamèlù, bù nwanyì ono, jì ya, bù Nebalù anòedu ono. ³ Dévidi bya achitakwapho unwoke yee ya swì; onyenonu duta ndibe iya; èphe je eburu lè mkpùkpù Hèburonu waa mkpùkpù lè mkpùkpù, nõgbaa ya nù. ⁴ Oo ya bù; ndu Jiuda byatashia Hèburonu. O bùrù l'èka ono bè èphe nõ wùà Dévidi manù l'ishi g'ò bùrù eze ndu onu-ùlò Jiuda.

A bya epfuaru Dévidi l'òo ndu Jiabèshi-Giladu bè liru Sòlù. ⁵ Dévidi bya ezia ndu oozije ozi g'èphe je ezia unwoke mkpùkpù Jiabèshi-Giladu sù phè: “Gẹ Chipfu goru onu-òma nù unu k'ùbvù ono, unu kwabèrù Sòlù, bù nnajjuphu unu; woru iya lia ono. ⁶ Gẹ Chipfu goshikwa unu n-yemobu òmaa ya; goshikwapho unu lẹ ya gbaru g'e gude ire iya éka l'opfu èhu unu! Mbèdua, bù Dévidi l'onwomu e-mekwarupho unu iphe-òma eshi òphu unu meru ègube iphe-a. ⁷ Oo ya bù; g'èka shihukwa unu ike; unu aburù ndu ike dù; noo kẹlè nnajjuphu unu, bù Sòlù bè nwùhuwaru nù; ndu onu-ùlò Jiuda wùwa mu manù l'ishi gẹ mu bùrù eze phè.”

Eechi Ishibosheti eze ndu Ízurèlù

⁸ Ábuna nwa Nèrù, bù onye-ishi ndu ojògu Sòlù bya edufuta nwatibe Sòlù, bù Ishibosheti duru bya lẹ mkpùkpù Mahanayimu. ⁹ O bya emee ya eze ndu Giladu; mẹ ndu Ashuru; mẹ ndu Jiezerèlù; mèche ndu Ifuremu; mẹ ndu Benjiaminu; mẹwaro ndu Ízurèlù l'ophu. ¹⁰ Nwatibe Sòlù ono, bù Ishibosheti bè nõwaru ùkporo apha labò teke e meru iya eze ndu Ízurèlù. Iphe, o nõrù l'aba-eze ono bù apha labò.

Ole ndu onu-ùlò Jiuda bù Dévidi bè èphebedua awù etso. ¹¹ Dévidi buru lẹ mkpùkpù Hèburonu bùrù eze ndu onu-ùlò Jiuda. Iphe, o nõrù l'aba-eze bù apha èsaa l'ònwà ishii.

Ogu adaru ndu kẹ Dévidi; èphe lẹ ndu kẹ Ishibosheti

¹² No iya; Ábuna nwa Nèrù yèlè ndu ejeru Ishibosheti, bù nwa Sòlù ozi shi lẹ Mahanayimu tughua jeshia mkpùkpù Gibiyonu. ¹³ Jiowabu; nwa Zeruya yèlè ndu ejeru Dévidi ozi tughua jefushia phè l'okpuru, nõ lẹ Gibiyonu. Ndu òphuu dõrù l'azù okpuru ono ibe lanù; ndu òphuu dõrù l'ibiya òphuu. ¹⁴ Ábuna bya asù Jiowabu: “G'ùnwokorobya-a haèduru gbalihu l'iphu anyi je g'èphe lẹ nwibe phè l'wupfuru.”

Jiowabu sù: “Ngwanù; g'èphe gbalihunu je.”

¹⁵ Oo ya bù; èphe bya awù-lihu; a bya aguta phè umadzu iri l'èbo l'èka iya kẹ ndu Benjiaminu yèlè Ishibosheti, bù nwa Sòlù; bya guta umadzu iri l'èbo l'èka iya kẹ Dévidi. ¹⁶ Oo ya bù; onyenonu bya awòcharu nwibe iya l'ishi; woru ogu-echi nmachaa ibe phè lẹ mgburèku; èphe tũko daa nwùshihu l'ugbo lanù. Noo iphe, meru g'ò gude e kuaaa éka ono “Ègu Ogu-echi”. Éka ono bè nõ lẹ mkpùkpù Gibiyonu.

¹⁷ Ogu mbòku ono kpohu òku. Ndu kẹ Dévidi l'wù-kpèe Ábuna yèlè unwoke Ízurèlù. ¹⁸ No iya; ùnwegirima unwoke Zeruya èphe n'èto nõdukota l'èka ono; mbù Jiowabu; mẹ Abishayi; yèlè Asahèlù. Asahèlù bè bù onye emebe barabara gẹ mgbada. ¹⁹ Asahèlù chippyabe Ábuna kparakpara; l'èbe ele ènya l'èkutara; ozo èkicha; kẹ gẹ ya dakòbe; haa ya achì òso. ²⁰ Ábuna bya aghaa ènya hùma iya. O jja ya sù: “Asahèlù; bù gùbedua?” O sù iya: “Oo mbèdua bè o bù.”

²¹ Oo ya bù; Ábuna bya asù iya: “Laphu azù. Shia èkutara ngu; òzoo èkicha; gude onye lanù l'ùnwokorobya ono; nashìchaa ya ngwògu iya!” Ophu Asahèlù te ekwedu haa ya achì òso. ²² Ábuna bya anmaarù Asahèlù òkwa òzo; sù iya: “Laphu azù; ba achìhe mu! Mu -gbutsukpoo ngu nta-a; ?mu e-shi ishiagha palia iphu l'èka nwune ngu, bù Jiowabu nõ?” ²³ Ophu Asahèlù ekwedu lẹ ya a-ha iya achì òso. Oo ya bù; Ábuna bya eworo ònuonu arwa iya sua Asahèlù l'èpho; o foo ya l'okpurukpu. O daa nwùhu l'èka ono. O nõdu abujeru; onye jetaru bya ebu ishi l'èka ono, Asahèlù dabyiru ono; l'òopfuru.

²⁴ Jiowabu yèlè Abishayi chippyabe Ábuna. O bùrù g'ènyanwu aribawa bè èphe chirwuru iya l'ùbvù Ama, nõ chebe iphu lẹ mkpùkpù Giya l'uzò ibiya òphu eeshije eje l'èchiègu mkpùkpù Gibiyonu. ²⁵ Unwoke Benjiaminu dzukòbe tũko pfuru Ábuna l'azù. Èphe tughua onwophè nanù; bùrù ogbogu lanù; je atũko pfuru l'eli ùbvù lanù. ²⁶ Ábuna bya ekua Jiowabu sù iya: “Bùwaro ya mma bè anyi e-gude egbushi onwanyi jasuru? ?Tì madù l'ìkpetemazù bè iphe-a e-mechaa bùrù anyi aphù? ?Bù teke ole bù a -nò-beadaru tème l'ì pfuaru ndu nkengu g'èphe haa achì ùnwunna phè?”

²⁷ Jiowabu yee ònu sù: “Eshinu Chileke nõ ndzù g'ò nõ iya-a; bè o tò bù l'ì pfuru opfu; mẹ ndu-a anòduèkwapho achì ùnwunna phè-a g'èphe achì phè jasù l'ùtsu.” ²⁸ Oo ya

bù; Jiowabu bya eworu opu gbua; ndu ojogu ono parù achì ndu Ízurelù ọso haa; ọphu ẹphe alwùbaeduru ọgu ọzo.

²⁹ Ábùna yẹle unwoke, ẹphe l'iya swì; shia nsuda Araba jekọta ije l'enyashi mbọku onoya. Ẹphe daa ẹnyimù Jíódanu. Ẹphe jekọta ije l'ùtsu iya fùta lẹ mkpukpu Mahanayimu.

³⁰ Ọo ya bù Jiowabu bya eshi lẹ k'achì Ábùna ono lwa; bya akpakọo ndu nkiya. Ẹmadzu iri lẹ tete buru ndu achọ achọcho lẹ ndu kẹ Dévidi; a -gufukwa Asahẹlù. ³¹ Ọle ndu kẹ Dévidi ono gbukwanwuru ukporo ọmadzu iri l'ẹsato, bù ndu ipfu Benjiaminu mẹ ndu ẹphe lẹ Ábùna aswije. ³² Ẹphe pata Asahẹlù je elia l'ilu nna iya lẹ Bẹtulehemu. Ọo ya bù; Jiowabu yẹle ndu nkiya tugbua l'enyashi ono; ọ buru lẹ nchi-abọhu bẹ ẹphe jerwuru Hẹburonu.

3

¹ Ọnu-ulo kẹ Sọlu waa kẹ Dévidi bẹ ọgu, daru phẹ nù bẹ ẹphe lwukporu nọo ọdu. Okpehu kẹ Dévidi nọdu aka shii eje; ike ka abvù ọnu-ulo kẹ Sọlu abvubvu eje.

*Unwegirima, a nwùshiru Dévidi lẹ Hẹburonu
(1Iphe 3:1-4)*

² A nwùshiru Dévidi unwoke teke o bu lẹ Hẹburonu. Okpara iya bù Amunonu. Onye nwùru iya nù bù Ahinowamu kẹ Jiezerẹlù. ³ Nwa iya k'ẹbo bù Kilabu. Onye nwùru iya nù bù Abigelu, bù onye shi buru nyee Nebalù kẹ Kamẹlù. Nwa iya k'eto bù Abusalomu. Onye nwùru iya nù bù Maka nwada Talumayi, bù eze ndu Geshu. ⁴ Nwa iya k'eno bù Adonijia. Onye nwùru iya nù bù Hagitu. Nwa iya k'ise buru Shefataya. Onye nwùru iya nù bù Abitalu. ⁵ Nwa iya k'ishii buru Ituramu. Onye nwùru iya nù bù nyee ya, bù Ẹgula. Ndu-a bẹ a nwùshikotaru Dévidi teke o bu lẹ Hẹburonu.

Ábùna ẹtsoru Dévidi

⁶ No iya; ọ buru teke ono, ọgu adaru ndu ọnu-ulo Sọlu waa ndu ọnu-ulo Dévidi ono bẹ Ábùna nọ l'ẹka ulo kẹ Sọlu; alwùshi ọgu ike. ⁷ Sọlu bẹ nweru nwanyì, o to shidu alù ọkpobe alùlu. Ẹpha iya bù Rizupa, nwada Aya. O bẹ ujiku lanù; Ishibosheti bya ekua Ábùna sù iya: “?Denu iphe, meru g'o gude unu lẹ nwanyì, nna mu ta lùdu ọkpobe alùlu nọdu akwaje?” ⁸ Tọbudu iya bù; ẹhu ghushiahaa Ábùna ẹghu ike lẹ k'opfu ono, Ishibosheti pfuru ono. Ọ sù Ishibosheti: “?Ìiri lẹ mu bù oke nkùta ndu Jiuda; k'opfu mu e-shi eshi teke ono bya eye ntanù-a; gude obu mu g'ọ ha turu ikẹ yeru nna ngu Sọlu; mẹ ndibe iya; mẹ ndu yee ya eshi ọnyà. Mu nọdu alwukpoepfo ọgu ẹhu unu gẹ ndu kẹ Dévidi ta alwùta unu; ì gbẹ nta-a bya ekobe mu opfu ehu nwanyì-a. ⁹ Gẹ Chileke gwakwa mu ọchi; mbù g'o mekwa mu ọphu ka njọ m'ọ buru lẹ mu te emeduru Dévidi iphe ono, Chipfu riburu lẹ nte; kwee ya ukwe iya ono; ¹⁰ mbù lẹ mu a-nafu ọnu-ulo Sọlu aba-eze ono; woru Dévidi mee g'ọ buru eze ndu Ízurelù mẹ Jiuda; e -shi lẹ Danu jasù lẹ Biye-Sheba.” ¹¹ Ọphu Ishibosheti ahalibaeduru ọnu k'epfu opfu yeru Ábùna ọzo; kẹle ọotsu iya ebvu.

¹² Ọo ya bù; Ábùna bya ezia ndu oozije ozi g'ẹphe jeru iya ibe Dévidi lẹ Hẹburonu je asù iya: “?Bunaa onye bẹ alì-a dù l'ẹka? Gẹ mu lẹ ngu gbanaa ndzù; gẹ mu eyeta ẹka mee gẹ ndu Ízurelù l'ọphu lwakọta ngu l'ẹka.”

¹³ Noo ya; Dévidi sù: “Ọ dù ree! Mu lẹ ngu a-gba ndzù ọbu. Ole mu elekwanù ẹnya iphe lanù l'ẹka ngu, bù iya bù g'ì ti shitakwa ẹka mu nọ gbahaa l'ì du Mikalu, bù nwada Sọlu dutaru mu m'ì byajẹepfo gẹ mu lẹ ngu hùma!” ¹⁴ Dévidi bya eye ndu-ozì g'ẹphe jepfu Ishibosheti, bù nwa Sọlu je asù iya: “Dee mu nyee mu Mikalu, bù onye ono mu butaru akpapyì ndu Filisitayinu ukporo ise gude kwaa aswa iya ono.” ¹⁵ Ọo ya bù; Ishibosheti zia; e je anata Mikalu l'ẹka jì iya, bù Palùtelu nwa Layishi. ¹⁶ Jì nwanyì ono nọdu ara ẹkwa etso iya l'azù jeye ẹphe jerwua mkpukpu Bahurimu. Ábùna sù iya: “Tugbule-a lashia ibe ngu!” Ọ laphushia azù.

¹⁷ Ábùna bya ekua ndu bù ọgerenya ndu Ízurelù l'idzù sù phẹ: “Unu shiwaa teke dù ẹnya seta g'unu e-shi mee Dévidi eze unu. ¹⁸ Ngwa; unu mee ya ya nta! Noo kẹle Chipfu kwewaru Dévidi ukwe sù: ‘Ọo l'ẹka nwozi mu, bù Dévidi bẹ mu e-shi nafuta ndibe mu, bù ndu Ízurelù l'ẹka ndu Filisitayinu; mẹ l'ẹka ndu ọhogu phẹ l'ọphu.’ ” ¹⁹ Ábùna l'onwiya bya ẹfukwarupho yeru ndu Benjiaminu. Ọ bya atugbua jeshia Hẹburonu je edooru Dévidi iphemiphe, ndu Ízurelù; mẹ ndu ipfu Benjiaminu l'ọphu abya ememe.

²⁰ O beepfo teke Ábùna yẹle unwoke ukporo, yee ya swì jeru ibe Dévidi lẹ mkpukpu Hẹburonu; Dévidi shiaru iya nri; yee ndu yee ya swì. ²¹ Ábùna bya asù Dévidi: “Gẹ mu

bya eje nta-a je ekukooru gube eze, bu nnajjuphu mu ndu Ízurelu l'ophu ge gu l'ephe gbaa ndzu; k'ophu ñi-bukotaru eze ndu ono, oogu obu ngu egu g'i buru ono." Oo ya bu; Dévidi dukwa Ábuna; o tugbua lashia l'ehu-guu.

Jiowabu egbu Ábuna

²² O bukpoerupho teke ono be ndu-ozì Dévidi waa Jiowabu shi ogu ndu o-lwua-olaa, ephe jeru bata; vuru iphe, paru eka ephe kwataru l'okwata lwa. Ole Ábuna ta anokwanu l'ibe Dévidi le Heburoonu; kele Dévidi dukwawaru iya; o tugbua lashia l'ehu-guu. ²³ Jiowabu yele ndu ojogu, yee ya swi bataepho; e pfuaru iya le Ábuna nwa Neru be shikwa byapfuta eze; o dukwawa iya o lashia l'ehu-guu. ²⁴ Oo ya bu; Jiowabu jepfushia eze je asu iya: "Bu gunu be i meru egube ono? Bu gunu meru go gude Ábuna byapfuta ngu; i haa ya; o lashia? Nta-a be o lashighawaru! ²⁵ Mbua; i maru-a onye Ábuna nwa Neru bu. O kwa ugho be o byaru ngu aghoru; bya go makotacharu giije iya ala; ge ya makotaru iphemiphe, iimekpo ememe."

²⁶ Jiowabu bya atugbua lufu l'iphu Dévidi. O bya ezia ndu-ozì iya g'ephe gbapfu Ábuna. Ephe gbapfu Ábuna le welu Sira kuphuta iya azu; ophu Dévidi ta amadu. ²⁷ Ábuna lwaphutaepho azu le Heburoonu; Jiowabu kuchi iya ekuchi l'onu-oguzo go bu l'o nweru iphe, oome go pfuaru iya le mpya. O buru l'eka ono be Jiowabu no nmafua ya ephe; o nwuhu. O shi nno gwata ugwo ochi nwune iya pho bu Asahelu. ²⁸ E mecha; Dévidi bya anuma iya. O su: "Mu le ndu ali-eze mu be ikpe ta anmakwaru l'iphu Chipfu jasuru asuru le k'egbugbu, e gburu Ábuna nwa Neru. ²⁹ Go bukwaru Jiowabu; me onu-ulo nna iya l'ophu be ochi Ábuna a-tu-koru l'ishi! G'onye vu atashi ta abvukwa abvubvu l'onulo Jiowabu; ozoo onye ekpenta eme; ozoo onye gude mgboro ete okpa; me onye e gburu l'ike; me onye akpa nri." ³⁰ O buru Jiowabu yele nwune iya nwoke, bu Abishayi be gburu Ábuna kele oo ya gburu Asahelu, bu nwune phe l'ogu le mkpukpu Gibiyonu.

Eli Ábuna

³¹ Dévidi bya asu Jiowabu me ndu ephe l'iya no: "Unu gbajashia uwe unu; unu achita uwe-aphu yee; tuko raa ekwa Ábuna." Eze, bu Dévidi nodu etso igbe-odzu ono l'azu. ³² Ephe lia Ábuna le Heburoonu; eze kwaa idemini l'ilu Ábuna. Ndu nokota l'eka ono rakota ekwa. ³³ Eze, bu Dévidi bya agua ebvu-aphu ehu Ábuna su:

"?O gbaru go buru Ábuna be a-nwuhu anwuhu onye-eswe-a?"

³⁴ E te keduru ngu egbu l'eka; ophu a tuduru ngu mkporo l'okpa.

I laru l'ike g'onye dabaru ndu ejo-iphe l'eka."

Ndu nokota l'eka ono tuko tu uzu-ekwa iya ozo.

³⁵ Ndu ono g'ephe ha bya atuko rwoahaa Dévidi go ria nri le teke o bukwa l'eswe. Obenu le Dévidi riburu nte su: "Ge Chileke gwakwa mu ochi; mbu go mekwa mu ophu ka njo me nu wotawaa nri dee l'onu; ozoo wota iphe ozo, ria teme enyanwu ariba!"

³⁶ Ndu ono l'ophu tube iphe ono nvo; teme o tsoo phe utsu; mbua; iphemiphe, eze Dévidi meru dukota phe ree. ³⁷ Oo ya bu; ndu ono g'ephe ha; je akpa le ndu Ízurelu l'ophu tuko maru l'eze, bu Dévidi be eka iya ta adudu l'egbugbu ono, e gburu Ábuna nwa Neru. ³⁸ E mecha; eze je asu ndu-ozì iya: "Unu ta amadu l'onye-ishi; mbu oke amadu be nwuhuru nu ali Ízurelu ntanu-a? ³⁹ O bu eviya l'a wu mu manu l'ishi ge mu buru eze; obenu l'ike ta adudu mu ntanu-a; noo kele ungewirima Zeruya be nabaru mu eka. Ge Chipfu pfukwa ndu eme eji ugwo g'ejo-ememe, ephe meru habe!"

4

Egbu Ishibosheti

¹ Tobudu iya bu; Ishibosheti; nwa Solu numaphe le Ábuna be nwuhuwuru nu le Heburoonu; ike bu iya; ndzu guhu ndu Ízurelu l'ophu. ² Nwa Solu ono be nweru unwoke labo, bu ndu-ishi o-lwua-olaa. Epha onye lanu bu Bana; epha onye ophu buru Rekabu. Ephe tukoru buru unwu Rimonu, bu onye ipfu Benjiaminu bya aburu onye mkpukpu Berotu. Berotu ono be a gukoberu l'ekia ke Benjiaminu; ³ kele ndu Berotu gbaru oso laa mkpukpu Gitayimu je ebuwaruro l'eka ono buru ndu lwaru alwalwa byasu ntanu-a.

⁴ No iya; Jionatanu, bu nwa Solu be nweru nwa iya nwoke, iphe lonwuru okpa labo. O buru teke nwata ono nowaru apha ise be e shi le Jiezeru bya edoo k'anwuhu Solu yele Jionatanu. Nwanyi, ehe nwata ono numaphe iphe ono; o kwoo gburumu jeshia ge ya kuta nwata ono gbalaa; nwata nyifu iya daa; mecha buru eniyeni. Epha nwata ono bu Mefibosheti.

⁵ Noo ya; Rekabu waa Bana, bu unwu Rìmonu, bu onye Berotu ono bya atugbua mbòku ono; o buru phè eje ibe Ishibosheti. O buru l'echilabò eswe bẹ ephe jerwuru ibe Ishibosheti lẹ teke o nọ atuta unme eswe. ⁶ Ephe bya abahụ l'ime ọlo iya g'ọ bu l'ephe eje ahata witi. Ephe nmafua ya ephe l'ime ẹka ono; bya epyofu; gbalaa. ⁷ O buru teke Ishibosheti zẹ azẹ l'iphe-azẹe ya bẹ ephe bapfuru iya l'ime mkpuru l'ẹka ọozeje l'ime ọlo iya. Ephe nmaa ya mma; nmagbua ya; bya egbuta iya ishi. Ephe pata ishi iya ono tugbua jekọta ije l'uzo nsuda Araba l'enyashi mbòku ono l'ophu. ⁸ Ephe pata ishi iya ono pataru Dévidi lẹ Hẹburonu; bya asụ iya: "Waa ishi nwa Sọlu ono, bu Ishibosheti ba; mbụ ohogu ngu ono, shi achọ ishi ndzụ ngu ono. Ntanụ-a bẹ Chipfu gwatawaru Sọlu ye l'ere iya ngwọ iphe, ephe meru gube nnajiuphu anyi, bu eze."

⁹ No iya; Dévidi bya eyeeruk Rekabu ye l'ere nwune iya nwoke, bu Bana onu; mbụ unwu Rìmonu, bu onye Berotu ono; sụ phẹ: "Eshinu Chipfu nọ ndzụ g'ọ nọ iya-a; mbụ onye ono, nafutaru mu l'iphe-ẹhuka; ¹⁰ bẹ ọo-nwuru unu g'ọ nwuru onye ono teke o byaru asụ mu lẹ Sọlu bẹ nwuhuakwaru nọ ono. O gbenu arị lẹ ya byaru mu ezi ozi, du ree; obenu lẹ mu zuguderu iya gbua lẹ mkpukpu Zikulagu. Ono buru obunggo, mu buru iya l'ozu, o byaru ezizi. ¹¹ ?Tọo kabadarọ njo l'ẹka o bu ndu ẹjo-iphe jeru egbua nwoke, adudu iphe, o meru l'ime ọlo iya; mbụ l'iphe, ọozeje azẹe? ?Tọ buedupho gẹ mu gwata unu ugwo mee ọchi iya l'ishi unu nta; mbụ wofu unu lẹ mgboko-a?" ¹² Oo ya bu; Dévidi bya ezia unwokorobyia iya; ephe gbushia phẹ. Ephe kwashia phẹ ẹka yee okpa; pakoo ogwehu phẹ je ekobe lẹ mgboru okpuru, nọ lẹ Hẹburonu. Ephe pata ishi Ishibosheti je elia l'ilu Abuna lẹ Hẹburonu.

5

Eeme Dévidi eze ndu Ízurelu l'ophu (1Iphe 11:1-9)

¹ Tọbudu iya bu; ipfu ndu Ízurelu l'ophu tuko byapfuta Dévidi lẹ Hẹburonu bya sụ iya: "Anyi lẹ ngu tukuru buru mee lanu waa ogwehu lanu. ² Teme; teke Sọlu shi buru eze anyi; bẹ bukwa gbuedua shi edujeru ndu Ízurelu eje ejeje alwa alwalwa l'ogu. O buru ngu bẹ Chipfu suru l'oo ngu a-nodu eche ndu nkiya, bu ndu Ízurelu g'onye eche aturu; mbụ l'oo ngu a-buru onye-ishi phẹ." ³ Oo ya bu; iphe, bu ndu bu gogonye Ízurelu bya awu-pfu eze, bu Dévidi lẹ Hẹburonu; ephe l'iya gbua ndzụ l'iphe Chipfu; ephe wua Dévidi manụ g'ọ buru eze ndu Ízurelu. ⁴ Dévidi nọwaru ukporo apha l'apha iri teke e meru iya eze. Iphe, o nọru l'aba-eze bu ukporo apha labo. ⁵ Teke o bu lẹ Hẹburonu bẹ o nọru l'aba-eze ndu Jiuda apha esaa l'onwa ishi. O bya anodu lẹ Jierúsalemu buru eze ndu Ízurelu l'ophu ye l'ere ndu Jiuda ukporo apha l'apha iri l'eto.

⁶ Eze, bu Dévidi ye l'ere ndu nkiya wuru jeshia ogo lẹ Jierúsalemu, bu iya bu Jiebusu. O buru ndu Jiebusu bẹ bu l'alì ono teke ono. Ndu Jiebusu ono bya asụ Dévidi: "?A suru ngu l'ì du ike abata l'eka-a; mbụ l'ọ kwa ndu atsu ishi; mę ndu eniyeni bẹ a-chiphu ngu azu; mę ì -byatashia." No kele ephe riru lẹ Dévidi ta abyadu adu ike bata l'alì phẹ. ⁷ O lẹ Dévidi mechaleru-a lwuta ẹka a kpushiru ike, nọ l'eli ubvu Zayonu, mecharu buru mkpukpu Dévidi.

⁸ Mbòku ono bẹ Dévidi suru: "Onye a-du ike lwua ndu Jiebusu bẹ e-tsuru ọswà-mini bapfu ndu atsu ishi mę ndu eniyeni ono, du Dévidi ashị ono." Oo ya bu iphe ono, eepfufe sụ: "Ndu atsu ishi mę ndu eniyeni ta abyadu a-bahu l'ulo."

⁹ Dévidi bya akwata unuphu l'eka ono, a kpushiru ike ono. O woru iya gwa mkpukpu Dévidi. O kpua igbulu mkpukpu ono mgburugburu. O shi l'agbarike igbulu mkpukpu ono kpua ya bahu l'ime. ¹⁰ Dévidi nodu aka ike ejekpoeppo; kele Chipfu; mbụ Chileke, bu Okalibe-Kakota-Ike swiru iya eswiru.

¹¹ Tọbudu iya bu; Hiram, bu eze ndu Taya bya eye ndu-ozu iya g'ephe vutaru Dévidi oshi sida; bya eyekwapho ndu kapyinta; mę ndu edoje ẹja ọlo; ephe tuko swiru je akpuru Dévidi ọlo. ¹² Dévidi bya amaru lẹ Chipfu bẹ mewaru gẹ ya nguru anguru l'abu eze ndu Ízurelu; teme lẹ Chipfu bẹ gudewaa iswi ẹhu ndibe iya ono, bu ndu Ízurelu palia alì-eze iya imeli.

¹³ Dévidi bya alufutachaepo lẹ Hẹburonu; o lutabaa unwanyi, ndu ophu abu-zidu unyomu iya lẹ Jierúsalemu; bya alushia igwerigwe unwanyi. A bya nwushibakwaru iya pho unwegirima; unwoke mę unwanyi. ¹⁴ Waa epha unwegirima, a nwushiru iya lẹ Jierúsalemu baa: Shamuwa; mę Shobabu; mę Nétanu; mę Sólomonu; ¹⁵ mę Ibhua; mę Elishuwa; mę Nefegu; mę Jiafia; ¹⁶ mę Elishama; mę Elyada; mę Elifeletu.

Dévidi alwu-kpee ndu Filistayinu (1Iphe 14:8-17)

¹⁷ Ndu Filisitayinu bya anumaepfo l'a wuwaru Dévidi manù l'ishi g'ò buru eze ndu Ízuru; ephe tuko zelihi; choru Dévidi jeshia. Dévidi numa iya; bya abahu l'eka ono, a kpushiru ike ono. ¹⁸ Ndu Filisitayinu bya bya ejerwua je edokaa onwophe; ephe dzuru nsuda Refayimu. ¹⁹ Oo ya bu; Dévidi bya eje ajita Chipfu su: “?Bu ge mu jepfu ndu Filisitayinu ogu to? ?li-woru phe-a ye mu l'eka?”

Chipfu yeeru iya onu su iya: “Jerò ya; le mu e-woru-a ndu Filisitayinu obu ye ngu l'eka.”

²⁰ Oo ya bu; Dévidi jeshia mkpukpu Belu-Perazimu; je alwu-kpee phe l'eka ono. O su: “Oo g'ukporo-mini ekpoje-a bu ge Chipfu kpotaru ndu ohogu mu l'ataphu mu.” Oo ya meru g'ò gude a gua eka ono Belu-Perazimu. ²¹ Ndu Filisitayinu gbadochaa agwa phe l'eka ono; Dévidi yele ndu nkiya chitakota iya tugbua.

²² E mechaa; ndu Filisitayinu byakwa bya edokaa onwophe dzuru nsuda Refayimu. ²³ Dévidi byakwa eje ajita Chipfu ozo; Chipfu su iya: “Unu te eshikwa phe ataphu nhamunha; unu shichikwaa phe okotazu; no-phee phe mgburugbu l'iphu eka ono, oshi balusamu pfugbaaru ono tsoo phe ogu. ²⁴ Teke unu bebeerupho numa iphe, ada g'igiji okpa l'eli oshi balusamu ono; unu emekebe egwegwa; noo kele oo teke ono be Chipfu vutawaru unu uzo g'unu je egbushia ndu ojobu ndu Filisitayinu.” ²⁵ Noo ya; Dévidi mee ya egube ono, Chipfu ziru iya ono. O shiepho le mkpukpu Geba gbushia ndu Filisitayinu jasu le mkpukpu Geza.

6

Eedobe Okpoko Ogbandzu Chileke l'ibe Obedu-Edomu (1Iphe 13:1-14; 15:1—16:3,43)

¹ Dévidi byakwa akpakò-dzua ndu a hotaru le ndu Ízuru. Iphe, ephe du bu ukporo unu umadzu ugbo eto l'unu iri l'ise.* ² Dévidi yele ndu nkiya l'ophu tugbua jeshia mkpukpu Belu, no l'ali Jiuda g'ephe je apalata okpoko Chileke; mbu okpoko ono, a guru epha Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike; mbu onye ono, aba-eze iya no le mgbaka cherubimu ono. ³ Ephe bya apafuta okpoko Chileke ono l'ulo Abinadabu paru tukobe l'eli ogba-kperekpere ophuu. Ulo Abinadabu ono tukuru l'eli ubvu. O buru Uza waa Ahiyo, bu unwu Abinadabu ke nwoke be anga ogba-kperekpere ophuu ono. ⁴ Ephe ngaru ogba-kperekpere ono, a tukoberu okpoko Chileke ono lufuta l'ibe Abinadabu. Ahiyo vuru okpoko ono uzo. ⁵ Dévidi yee ndu Ízuru l'ophu tuko gude ike phe g'ò ha ete eswa l'iphu Chipfu. Ephe nodu agu ebvu; akpo ogumogu; me une; bya aku nkwa; egbu opu; aku ogelenda.

⁶ Ephe rwuepho eka eechishije eswa le balì le Nakonu; Uza tufu eka ge ya wota okpoko Chileke ono; kele eswi, alokpò ogba-kperekpere, a tukoberu iya ono be vukotaru iphe. ⁷ Chipfu tukoshi Uza ehu-eghu iya; kele o to soduru okpoko Chileke ono nsò. Chileke woru iya chigbua; o nwuhu le mgboru okpoko Chileke l'eka ono. ⁸ Ehu daa Dévidi ke dzuu; kele oke-ehu-eghu Chipfu dapfutaru Uza. A nodu ekuje eka ono Pérezu-Uza byasu ntanu.

⁹ Oo ya bu; ndzu Chipfu guhu Dévidi le mboku ono; o su: “?Denukpoo g'e-me palata okpoko Chipfu-a?” ¹⁰ Ophu o to vuedu Dévidi evuvu g'ò palata okpoko Chipfu ono le mkpukpu Dévidi. O patawa iya ro je edobe l'ibe Obedu-Edomu, bu onye Gatu. ¹¹ Okpoko Chipfu ono noo onwa eto l'ibe Obedu-Edomu onye Gatu. Chipfu kebe Obedu-Edomu waa ndibe iya l'ophu l'oma.

Eevulata okpoko Chileke le Jierusalemu (1Iphe 15:25-29)

¹² Noo ya; a bya dooaru eze, bu Dévidi su: “Chipfu gudekwa k'okpoko Chileke-a kebewaa ndibe Obedu-Edomu l'oma; mekpoo iphemiphe, o nweru enweru.” Oo ya bu; Dévidi teru eswa je apafuta okpoko Chileke ono l'ibe Obedu-Edomu; palaa le mkpukpu Dévidi. ¹³ O nodu abujeru; ndu pa okpoko Chipfu ono -tua ntokpa ishii; Dévidi egbua oke-eswi waa nweswi, eba du gude gweeru Chileke ngweja. ¹⁴ Dévidi nmaru ekwa ochaa l'upfu; bya egude ike iya g'ò ha ete ebvu l'iphu Chipfu. ¹⁵ Noo ya; Dévidi yele ndu Ízuru l'ophu nodu apalata okpoko Chipfu ono; akpo okwe etso iya; bya egbu opu.

¹⁶ A nodu apabata okpoko Chipfu ono le mkpukpu Dévidi; nwada Sola, epha iya bu Mikalu pyofu enya le windo; huma eze, bu Dévidi g'oonma-lihuje anmalihu bya ete ebvu l'iphu Chipfu; o nmaa ya phulaphula l'ime obu iya.

* 6:1 6:1 Bu iya bu 30,000 le mbekee.

¹⁷ Oo ya bụ; ephe bya apabata okpoko Chipfu ono; woru iya dobe l'èka rwuberu iya nū l'ime ụlo-èkwa ono, Dévidi kpoberu g'e dobe iya ono. Dévidi bya egweshia ngweja-akpo-òku; mē ngweja-èhu-guu l'iphu Chipfu. ¹⁸ Dévidi gweghechaepho ngweja-akpo-òku ono; waa ngweja-èhu-guu ono; o gude ephe Chipfu, bụ Okalibe-Kakota-Ike goru onu-oma nū ndu Ízurelu. ¹⁹ O bya ekeeru ndu ono ishi buredi nanu nanu l'èhu l'èhu; mē akara, e meru l'akpuru oshi detu; mē akara, e meru l'akpuru vayinu; kedzuru iya ndu Ízurelu ono l'ophu; unwoke; mē unwanyi. E mecha; ndu ono l'ophu wúkishihu lashichaa ibe p̄hè l'èhu l'èhu.

²⁰ O be teke Dévidi larwuru; g'ò goru onu-oma nū ndibe iya; nwada Sòlu, bụ Mikalu gbafuta gba Dévidi ndzuta bya asụ iya: "Eze ndu Ízurelu bvubenukakwaru onwiya ebvube ntanu-a. O gbabechakwaru onwiya oto l'iphu unwumboko, bụ ohu ndu e jeru iya ozi; mbụ egube ono, iphere abvuje mkpokoro nemadzụ l'iphu; l'oggbabe onwiya oto-a."

²¹ Dévidi sụ Mikalu: "Oo l'iphu Chipfu bē o bụ; mbụ onye ono, haru nna ngu mē onye ozo, shi l'onulo nna ngu hotachia mbēdua gē mu buru onye-ishi ndu kē Chipfu ono, bụ ndu Ízurelu; mbụ-a; mu a-nodu ete eswa l'iphu Chipfu. ²² Mu a-kabakpokwanu eme g'o to nwedu iphe, mu bụ; eme l'owana, mu meru-a. L'enyā nkemu bē mu a-buru onye e wozetaru alì; obenu l'unwumboko ono, bụ ohu, iipfuru ono bē a-gbenu akwabē mu ùbvù."

²³ Oo ya bụ; ophu nwada Sòlu ono, bụ Mikalu anwutaduru nwa jasụ mbòku, o nwuhuru.

7

Ozi, Nétanu ezi Dévidi (1Iphe 17:1-15)

¹ Tòbudu iya bụ; o bya ebe teke eze bukpòwaa ebubu l'ibe iya; Chipfu mewa; obu rwua ya alì; ophu o tsuhedu ebvu ndu ohogu iya, nò-pheru iya mgburugburu; ² eze pfularu onye mpfuchiru Chileke, bụ Nétanu sụ iya: "Lenu; mbēdua bu l'ulo, e gude oshi sifa kpa; okpoko Chileke buru l'ulo-èkwa bē o nò."

³ Nétanu sụ iya: "Iphe, bukpoo iphe, dù ngu l'obu; tugba je emee ya; lē Chipfu bē swiru ngu eswiru."

⁴ O be l'enyashi mbòku ono; Chipfu pfuru yeru Nétanu; sụ iya: ⁵ "Je ezia nwozi mu, bụ Dévidi lē mube Chipfu sụru-a: ?Bụ gubedua bē bụ onye a-kpuru mu ulo, mu e-buru? ⁶ Eshi mbòku, mu dufutaru ndu Ízurelu l'alì Ijiputu byasụ ntanu-a bē mu te ebujukwaru l'ulo. Mu shihawaa jepheta ejephe; bukpòerupho l'ulo-èkwa. ⁷ L'èkameka ono, mu lē ndu Ízurelu jekotaru ono; ?o nweru teke mu jjeru ndu-ishi ipfu Ízurelu; mbụ ndu ono, mu sūru g'ephe cheje ndibe mu, bụ Ízurelu g'onye eche aturu ono iphe, meru g'o gude ophu ephe akpuduru mu ulo sida?

⁸ "Sụ nwozi mu Dévidi lē-a: Mube Okalibe-Kakota-Ike, bụ Chipfu sūru-a: Mu dufutaru ngu l'egu; èka èku atajē nri; g'i ti tsophehē aturu; g'i byachia bya aburu onye-ishi ndibe mu, bụ Ízurelu. ⁹ Mu shi eswijekpòeru ngu phò l'èkameka, iije; mu tuko ndu ohogu ngu g'ephe ha gbufu l'iphu ngu. Nta-a bē mu e-me ephe ngu g'ò paa èka g'ephe ndu oke amadu, e nwegbaaru lē mgboko. ¹⁰ Mu a-nu ndibe mu, bụ Ízurelu alì èka p̄hè. Mu a-dzabē p̄hè g'oshi l'alì ono; k'ophu ephe e-buru l'alì èka p̄hè. Èka ono ta adudu onye byaru l'a-chòbaa p̄hè opfu ozo. Ophu ndu ejo-iphe ta abyadu emekpabaa p̄hè èhu g'e shi emekpa p̄hè iya lē mbụ phò; ¹¹ mbụ g'e shi emekpa p̄hè iya; a -gbē teke ono, mu hotaru ndu-ikpe g'ephe dua ndibe mu, bụ Ízurelu ono. Mu e-mekwap̄hò g'ogu dabuhuru gu lē ndu ohogu ngu; obu erwa ngu alì. Mube Chipfu bē pfufukwaru ngu phò lē mu e-me g'onulo ngu nguru anguru. ¹² Teke ndzụ ngu bvuerupho; mbụ ì-lapfuep̄hò nna ngu p̄hè; bē mu e-shi l'unwu ngu wofuta onye a-nò-chi enya ngu; mbụ onye e-shi l'èhu ngu gedegede. Mu emee g'alì-eze iya nguru anguru. ¹³ O buru onye ono bē a-kpuru mube Chileke ulo. Mu emee g'aba-eze iya nguru anguru jasụ lē tuutuutuu lē m̄jimiimii. ¹⁴ Mu a-buru nna iya; yēbedua aburu nwa mu. O -mee ejo-iphe; mu egude èchachi ndiphe hūá ya àhùhù; mbụ chia ya èchachi unwu-eliphe. ¹⁵ Mu ta abyadu e-wofu n-yemobu mu l'èhu p̄hè; egube ono, mu wofuru iya l'èhu Sòlu; mbụ onye ono, mu wofuru l'iphu ngu ono. ¹⁶ Onu-ulo ngu waa alì-eze ngu bē e-keru ekeru l'iphu mu jasụ lē tuutuutuu lē m̄jimiimii. Mbụ-a; aba-eze ngu bē ee-me g'ò nguru anguru jasụ lē tuutuutuu lē m̄jimiimii.' "

¹⁷ Noo ya; Nétanu kòkotaru Dévidi iphe ono egube e pfuru iya ya; mē g'ò humaru iya l'ophulenyā.

*Dévidi epfu anụ Chileke
(1Iphe 17:16-27)*

¹⁸ Ọo ya bụ; eze, bụ Dévidi gbeshi bahu l'ime ụlo-ekwa Chileke je anọdu l'iphu Chipfu bya asụ: "Gube Nnajiuphu, bụ Chipfu; ?bụ onye bẹ mu bụ? teme onu-ulo mu ? bukwanu gunu; ke g'i woliamu je apfube l'eka ha l'eli egube-a?" ¹⁹ Ophu ono atsudu iya gube Nnajiuphu, bụ Chipfu l'enya; i bya atufua onu g'onulo onye-ozu ngu a-du l'iphu yekobefua ya. ?Bụ egube ono bụ g'iigudeje ehe nemadzu; gube Nnajiuphu, bụ Chipfu? ²⁰ ?Bụ gunu ozo bẹ mube Dévidi e-pfubaaru ngu? I makotaru ge mube onye-ozu ngu gbaru; gube Nnajiuphu, bụ Chipfu. ²¹ I gude k'iphe, i pfuru; waa g'o du ngu l'obu; mee eze iphe, ha egube-a; bya emee ge mube onye-ozu ngu maru iya.

²² "Egube g'i habekwanu shii gube Nnajiuphu, bụ Chipfu! O to dudu onye du ge ngu; ophu o dudu Chileke ozo, du nu; gbahaa gubedua; mbu egube ono, anyi gude nchi anyi numawa iya ono. ²³ ?Denukpoo ndu ozo, dubaa ge ndu nkengu, bu ndu Izurelu; mbu oha lanu le mgboko-a, gube Chileke jeru je agbafuta g'ephe buru ndu nkengu; bya egude phe mee g'a maru epha ngu amaru; bya emee iphe, pagbaaru eka; bya adu biribiri l'alj phe; l'iphu ndibe ngu ono, bu ndu ono, i gbafutaru l'eka ndu Ijiputu; teme i chikashikwaapho ohamoha ozo yele agwa, ephe agwagbaa l'iphu ndibe ngu ono?" ²⁴ I mewaru ge ndu nkengu, bu ndu Izurelu nguru anguru; buru ndu nkengu gedegede jeyewaroya; teme gube Chipfu bya abwaru Chileke phe.

²⁵ "Gube Chipfu, bụ Chileke; mekwa g'o keru; mbu ukwe-iphe ono, i kweru l'ehu mube onye-ozu ngu; me l'ehu onu-ulo mu ono. G'o rekwa g'i pfuru jasụ le tuutuutu le mjiimii. Mekwa g'i pfuru; ²⁶ k'opu epha ngu a-pa eka apaa jasụ le tuutuutu le mjiimii. O buru teke ono be ndiphe a-su l'oo gube Chipfu, bụ Okalibe-Kakota-Ike be bụ Chileke ke ndu Izurelu! Teme onu-ulo mube onye-ozu ngu, bụ Dévidi angukwarupho anguru l'iphu ngu.

²⁷ "Eshi ophu o bụ gube Chipfu, bụ Okalibe-Kakota-Ike; bya aburu Chileke ke ndu Izurelu be goshiru mube onye-ozu ngu iphe-a su l'ii-me g'onulo mu nguru anguru; be bu iya meru g'o gude onu du mube onye-ozu ngu k'anodu epfu anu ngu. ²⁸ Gube Nnajiuphu, bụ Chipfu; oo ngu bụ Chileke! Opfu ngu be bukota okpobe-opfu. I bya ekweshia mube onye-ozu ngu ukwe iphe-oma, dugbaa egube-a. ²⁹ G'o dunu ngu l'obu; mbu g'i goru onu-oma obu nuwaro onu-ulo onye-ozu ngu; k'opu ephe a-nodu eje kwaseru l'iphu ngu; noo kele oo gube Nnajiuphu, bụ Chipfu be pfuru iya nu. G'onu-oma ngu ono dukwaru onu-ulo onye-ozu ngu jasụ l'ojeje."

8

*Ogu, Dévidi lwugbaberu
(1Iphe 18:1-17)*

¹ E mechaa; Dévidi bya alwu-kpee ndu Filisitayinu; mee ephe nodu iya l'eka. O nafu ndu Filisitayinu ndu mkpukpu Metegama. ² Dévidi bya alwu-kpekwaapho ndu Mowabu; mee ephe zeshikota aze; kpo onwophe giriri l'alj. O bya ewota eri, du ogologo tua phe g'ephe ze giriri ono. Qobujeru; o -tuta eri ono ugbo labo l'o woru ndu k'ono gbushikota. O bya atuta k'eto l'o dobe ndu k'ono ndzu. Oo ya bu; ndu Mowabu nodu Dévidi l'eka; bya atukwapho utu anu iya.

³ Dévidi bya alwu-kpekwapu Hadadeza nwa Rehobu, bu eze ndu Zoba le teke o jeru ge ya mee g'alj, noru je akpaa l'enyimu Yufuretisulu lwakota iya l'eka. ⁴ Dévidi nata iya ugbo-inya, du unu labo lukporo iri; bya anatakwa iya pho ndu ojogu o-je-l'okpa, du ukporo unu ugbo labo l'unu iri.

⁵ Ndu Aramu, bu le Damasukosu byaepu g'ephe yetaru eze ndu Zoba, bu Hadadeza eka; Dévidi gbua phe ukporo unu ugbo labo l'unu iri l'ise.* ⁶ Dévidi bya emeta odu ndu ojogu l'alj ndu Aramu ke Damasukosu; haru ndu ojogu iya chita dobe iya. Ndu Aramu ono nodu Dévidi l'eka; atu utu anu iya. Chipfu nodu emejeepu ge Dévidi lwu-kpee l'ekameka, o jekporo ogu. ⁷ Dévidi chikoo iphe, ndu-ozu Hadadeza egboje gude ezeru onwophe ophu e gude mkpola-ododo meshia chilata le Jierusalemu. ⁸ Dévidi shikwapu le mkpukpu Beta; me le mkpukpu Berotayi, bukota mkpukpu, no l'eka Hadadeza; vukoo onyirubvu, hakpo shii.

⁹ Tobudu iya bu; Toyi, bu eze ndu Hamatu numaepu le Dévidi be lwu-kpekotawaru ndu ojogu Hadadeza; ¹⁰ o ye nwa iya nwoke, epha iya bu Jiaramu g'o je ekele eze, bu Dévidi ekele; jaa ya ajaja; kele o lwu-kperu Hadadeza. O buru iphe, kparu iya nu bu le Hadadeza be yele Toyi shi anoduje alwu ogu. O buru iphe, Jiaramu gude bya bu

* 8:5 8:5 Bui bu 22,000 le mbekee.

ivu, e megbaaru lẹ mkpọla-ọchaa; mẹ mkpọla-ododo; mẹ l'on'yirubvu. ¹¹ Eze, bụ Dévidi woru ivu ono dobechaaru Chipfu iche; egube ono, o dobehawaru mkpọla-ọchaa; yẹ mkpọla-ododo, shikọta l'ọhamoha, ọ lwụ-kpekọtaru phọ; ¹² mbụ ọpflu shi lẹ Edomu; mẹ Mówabu; mẹ kẹ ndu Amọnu; mẹ ndu Filisitayinu; waa ndu Amalẹku. Nokwaphọ g'ọ woru iphe, ọ nataru eze ndu Zoba, bụ Hadadeza nwa Rehobu l'ọgu doberu Chipfu iche bụ ono.

¹³ Dévidi bya aburu onye a maru amaru g'ọ shichaephọ Nsụda Únú lwa; mbụ ẹka ono, ọ nọ gbua ndu Edomu ụkporo unu nemadzụ ugbo labọ l'unu ise.† ¹⁴ Ọ bya emeshia ọdu ndu ojogu l'alị ndu Edomu l'ọpflu; chita ndu ojogu yekota iya. Ndu Edomu l'ọpflu nọdukota Dévidi l'ẹka. Chipfu nọdu emeje gẹ Dévidi lwụ-kpee l'ekameka, o jekporu ọgu.

¹⁵ Ọo ya bụ; Dévidi buru eze ndu Ízurelù l'ọpflu; ekperu ndu nkiya ono l'ọpflu ikpe l'uzo, dọ ree; mẹ l'uzo, pfuru oto. ¹⁶ Ọ buru Jiowabu nwa Zeruya bẹ bụ onye-ishi ndu ojogu. Jiehoshafatu nwa Ahiludu buru onye akwakọbeje iphe, meru ememe. ¹⁷ Zadọku nwa Ahitubu; yele Ahimeleku nwa Abyiyata buru ndu-uke Chileke; Seraya buru onye edeje ẹkwo. ¹⁸ Benaya nwa Jiehoyada buru onye-ishi ndu Kereti waa ndu Pẹleti, bụ ndu anọduje eche eze nche. Unwu Dévidi unwoke buru ndu mgbazi eze.

9

Iphe-ọma, Dévidi meru Mefibosheti

¹ Tọbudu iya bụ; Dévidi bya ajia sụ: “Ọ nwekporu onye shi l'ọnulo Sọlu, phoduru nọ gẹ mu gude iswi ẹhu Jionatanu meeru onye ọbu iphe-ọma?”

² O nweru nwozi ndu ọnu-ulo Sọlu, ẹpha iya bụ Ziba. Ẹphe kua ya; ọ bya l'ipflu Dévidi. Eze, bụ Dévidi jia ya sụ: “?Bụ gubedua bẹ bụ Ziba?”

Ziba sụ iya: “Ọ kwa-a mube nwozi ngu bẹ bụ iya nọ.”

³ Eze jia ya sụ: “Ọ nwekporu onye phoduru nọ l'ọnulo Sọlu gẹ mu meeru iya iphe-ọma, shi l'ẹka Chileke?”

Ziba bya asụ eze: “O nweru nwa Jionatanu lanu, nọkwadu nọ, bụ onye ọkpa labọ nwuhuru anwuhu.”

⁴ Eze jia ya sụ: “?Bụ l'awe bẹ ọ nọ?”

Ziba sụ l'ọ nọkwa l'ibe Makiya nwa Amiyelu lẹ mkpukpu Lodeba. ⁵ No iya; eze, bụ Dévidi zia g'e je Lodeba l'ibe Makiya nwa Amiyelu je eduta iya.

⁶ Nwanwa Sọlu ono, bụ Mefibosheti; nwa Jionatanu ono rwuepho l'ipflu Dévidi; ọ daa l'alị phozeru Dévidi gude kwabẹ iya ubvu. Dévidi bya ekua ya sụ: “Mefibosheti!” Ọ za iya ẹnu sụ: “Ọo nwozi ngu bẹ mu bụ.”

⁷ Dévidi sụ iya: “Ta atsukwa ebvu; noo kele mu e-gude iswi ẹhu nna ngu, bụ Jionatanu meeru ngu iphe-ọma. Alị nna ngu oche, bụ Sọlu bẹ mu a-nuphukota ngu azu; teme ọ buru lẹ teburu mu bẹ ị-nọduje eri nri mbokumboku.”

⁸ Mefibosheti phozeta l'alị sụ: “?Bụ gunu bẹ mube nwozi ngu bukwanu kẹ g'i nyata odzu nkuta, dọ gẹ mbẹdua?”

⁹ Ọo ya bụ; eze bya ekua Ziba, bụ nwozi Sọlu bya asụ iya: “Mu wowaru iphe, bụ iphe kẹ Sọlu je akpaa lẹ kẹ ndu ọnu-ulo iya gedegede woru nọ nwanwa nnajjuphu ngu. ¹⁰ Gubedua waa unwu ngu; mẹ ndu-ozu ngu bẹ a-kojeru iya alị iya ono; kotaje nri k'ọpflu nri a-duru nwanwa nnajjuphu ngu. Ozo bu lẹ nwanwa nnajjuphu ngu ono, bụ Mefibosheti bẹ a-nọduje eri nri lẹ teburu mbẹdua, bụ Dévidi.” Teke ono bẹ Ziba nwataru unwoke iri l'ise; bya enweru ndu-ozu ụkporo.

¹¹ Tọbudu iya bụ; Ziba sụ eze: “Mube nwozi ngu bẹ e-mekotaephọ iphe, gube nnajjuphu mu, bụ eze ziru mu gẹ mu mee.”

No iya; Mefibosheti riahaa nri lẹ teburu Dévidi g'ọ bụ nwatibe eze. ¹² Mefibosheti bẹ nwataru nwata nwoke nshji, ẹpha iya bụ Mayika. Ndibe Ziba l'ọpflu tukoru bukotaruru ndu-ozu Mefibosheti. ¹³ Ọo ya bụ; Mefibosheti buru lẹ Jierusalẹmu; kele ọo-nọduje eri nri lẹ teburu eze; teme ọ buru ẹniyenu, ọkpa labọ nwushihuchaaru anwushihu.

10

Ọgu, Dévidi yele ndu Amọnu alwu (1Iphe 19:1-19)

¹ A nọnyaa; eze ndu Amọnu bya anwuhu. Nwa iya nwoke, bụ Hanunu bya aburu eze nọchia ẹnya iya. ² Dévidi bya epfua sụ: “Mu e-meru Hanunu nwa Nahashi ree; egube

† 8:13 8:13 Bụ iya bụ 18,000, lẹ mbekee.

nna iya meru mbèdua.” Oo ya bụ; Dévidi zia ndu-ozì g'èphè je akpòru Hanunu iphu nna iya ono.

O be gè ndu-ozì Dévidi ono rwuru alì ndu Amònu; ³ ndu-ishi ndu Amònu sù Hanunu, bụ nnajìuphu phe: “?Ìrì l'òo ùbùvù bè Dévidi akwabè nna ngu egube ono meru g'ò gude o zia g'a bya akpòru ngu iphu nna ngu? ?Tòbudu ezizi bè Dévidi ziru g'èphè nwúa mkpùkpù-a ngge; genwushia ya èhu; woru iya lwúa?”

⁴ Oo ya bụ; Hanunu gudeshia ndu ono, Dévidi ziru ozi ono kpùshichaa phe éjì-agba ibe lanù ibe lanù; bya eshi lè nhamunha ike bukashia uwe-mgbalanù phe; nwufu phe; èphè lashia. ⁵ O be teke e pfuru iya Dévidi; o zia g'a gba phe ndzuta; kele e meru phe iphe-iphe parù èka. Eze zia ozi sù phe: “Unu nòdu lè Jieriko jeye teke éjì-agba unu erwudzu; tème unu alwatashìwaro.”

⁶ Ndu Amònu bya amaerupho l'èphè eshiwaa tukurubaa l'imi Dévidi; èphè je ebuta ndu ojúgu ndu Arámu, bu lè Bètu-Rehobu; mè ndu kè Zoba. Èphè tukuru büru ndu ojògu, eje l'òkpa. Iphe, èphè tukuru dù bụ ùkpòro unu unwoke ugbo labò l'unu unwoke iri. Èphè butafua eze ndu Maka; yele ndu ojògu, dù unu labò l'ùkpòro iri; bya ebatafua ndu Tobu unu unwoke ùkpòro l'iri yeru onwophè. ⁷ Anuma, Dévidi anuma iya; o yefù Jiowabu yèe ndu ojògu iya g'èphè ha. ⁸ Ndu Amònu wufuta bya akpò giriri k'ògu l'iphu èka eeshije abahù lè mkpùkpù ono. Ndu kè Arámu phò, shi lè Zoba; mè Rehobu; mè ndu shi l'alì Tobu; waa ndu kè Maka nòdu l'òma ègu.

⁹ Jiowabu hùmaepho l'e gburu iya giriri iphu l'azù k'ògu ono; o hòkoo ndu Ízurèlù ndu òphu kachaa amaru k'ògu chíru phe ye g'èphè kwabèru ndu kè Arámu. ¹⁰ O chíru ndu òphuu dobe g'èphè nòdu nwune iya, bụ Abishayi l'èka kwabèru ndu kè Amònu. ¹¹ Jiowabu sù: “O -bùru lè ndu Arámu-a lwùkpèaharu mu; unu abya eyetaru mu èka; teke o bukwanu l'òo ndu kè Amònu lwùkpèaharu unu; anyi abya eyetaru unu èka. ¹² G'òbu shihu unu ike; g'anyi lwúa ògu èhu ndibe anyi gè ndu bụ mkparawa; mbù g'anyi lwúa ògu l'iswì èhu mkpùkpù kè Chileke. Chipfu e-me-a iphe, dù iya ree l'ènya nkiya.”

¹³ Oo ya bụ; Jiowabu yele ndu nkiya tuko wù-pfuaaha ndu Arámu k'ògu ono; èphè ye òkpa l'òso gbalaaharu iya agbala. ¹⁴ Ndu kè Amònu hùmaepho lè ndu Arámu gbalaru; èphebedua yefua òkpa l'òso nkepè gbalaaharu Abishayi; gbaru gbaba l'ime mkpùkpù phe. Oo ya bụ; Jiowabu shi l'ògu èphè lè ndu Amònu ono lwatashia Jierúsalemù.

¹⁵ Ndu Arámu hùmaepho lè ndu Ízurèlù lwù-kpewaru phe; èphè je edzukòbe. ¹⁶ Hadadeza zia ndu Arámu, nò l'azù ènyimu Yufurétisu; èphè bya. Shobaku, bụ onye-ishi ndu ojògu Hadadeza duta phe; èphè wùru laa mkpùkpù Helamu. ¹⁷ E pfuèru iya phò Dévidi; o kpakò ndu Ízurèlù l'òphu; èphè daa azù ènyimu Jìòdanu jeshia Helamu. Ndu Arámu ono kpò giriri; tsoo Dévidi phe ògu. ¹⁸ Ndu Arámu ono mechaa gbaaru ndu Ízurèlù òso. Dévidi gbua ndu ugbo-ìnya, dù unu l'ùkpòro iri l'ise; bya egbua ndu ojògu o-je-l'òkpa, dù ùkpòro unu ise;* bya egbutsua Shobaku, bụ onye-ishi ndu ojògu phe; o nwùhu l'èka ono. ¹⁹ Oo ya bụ; ndu eze ono, èphè lè Hadadeza shi tuko nmagba büru nanù ono hùmaepho lè ndu Ízurèlù lwù-kpewaru phe; èphè je; èphè lè ndu Ízurèlù doshia; èphè nòdu ndu Ízurèlù l'èka. Ndu Arámu tsùahaa ebvu jika eyetaru ndu Amònu èka ozo.

11

Dévidi anata Uráya nyee ya

¹ O be lè mini-òdu; mbù teke ndu eze ejeje ògu; Dévidi bya ezia Jiowabu yele ndu-ozì iya; mè ndu Ízurèlù l'òphu; èphè je emebiyishia ndu Amònu; kephee mkpùkpù Raba. Dévidi l'onwiya nòdukwanu lè Jierúsalemù.

² O be l'uzenyashi ujiku lanù; Dévidi gbèshi l'iphe-azèe ya gè ya kpaphe akpaphe l'eli ùlo ibe-eze iya. O nòdu l'eli èka ono tufu ènya hùma nwanyì, awù èhu. Nwanyì ono nòdu amashìkpoo mma ike. ³ Oo ya bụ; Dévidi zia nemadzù g'ò je akpaaru iya ishi onye nwanyì ono bụ. Onye o ziru sù iya: “O kwa Batusheba, bụ nwada Eliyamu. O bụ nyee Uráya, bụ onye Hetu.” ⁴ Dévidi bya eye ndu-ozì iya g'èphè je edutaru iya ya. Batusheba byaèpho; Dévidi duta iya; yèe ya kwaa. O büru teke ono bè Batusheba fùtaerupho l'eme nsò aswafù ntürwu, eemeje mè nwanyì nò-ghechaa nsò nwanyì. E mechaa nwanyì ono tughua lashia. ⁵ Nwanyì ono bya atsùta ime; bya ezia Dévidi sù iya lè ya òkpa ime.

⁶ Oo ya bụ; Dévidi bya ezia Jiowabu sù iya g'ò ziaru iya Uráya, bụ onye Hetu g'ò lwa. Jiowabu bya ezia Uráya g'ò je aza Dévidi ènu. ⁷ Uráya bya abyapfuta iya; Dévidi

* 10:18 10:18 Bù iya bụ 40,000, lè mbekee, mbù ndu òphu eje l'òkpa.

jja ya aji Jiowabu; mę ndu ojoḡu iya; mę g'og̃u eje ala. ⁸ Oo ya bu; Dévidi bya asu Uráya: “Lashiwaro ibe ngu je atuta unme.” Oo ya bu; Uráya bya agbeshi l'ibe eze tugbushia. Eze gweru iphe nu g'e wolaaru iya unuphu. ⁹ Obenu le Uráya be mechaaru kwaa l'onu-abata ibe eze. Epehe le ndu ejeru nnajiuphu iya ozi tuko ze l'eka ono. Ophu o larwuḡduru unuphu ibe iya. ¹⁰ A bya epfuaru Dévidi le Uráya ta laḡkwaru unuphu. O bya aji ya su: “?Tḡ bṽnaa eka du ęnya be i shi lwa nta? ?Bu ḡnu meru iphe i ti larwuduru unuphu?”

¹¹ Uráya su Dévidi: “Okpoko Chipfu; mę ndu Ízureḡu; mę ndu Jiuda; mę nnajiuphu mu, bu Jiowabu; mę ndu-ozu iya phe be tukoru wushi l'egu oḡu. ?Ḋenu g'ee-shi ḡe mbędua lashia unuphu je eria; nḡua; mu le nyee mu akwaa? Eshinu i nḡ ndzu ḡi nḡ iya-a be mu ta abyakwa e-me nno!”

¹² Tḡbudu iya bu; Dévidi su iya: “Nḡ-gbufuwaro ntanu-a; o -rwua echele mu aha ngu ḡi laphushia azu.” Oo ya bu; Uráya nḡo le Jierusalẹmu mboku ono; waa echele iya.

¹³ Dévidi bya ekua ya; o bya; yele iya tuko ria nḡua. Dévidi kwatakpoḡo cheshia ya mee ike. E mechaḡa; o rwua l'enyashi; Uráya gbeshikwa je azee l'eka o ze unyaphu iya; epehe le ndu ejeru nnajiuphu iya ozi; ophu o tḡ laduru ibe iya.

¹⁴ O be l'utsu; Dévidi deeru Jiowabu ekwo-ozu; woru nu Uráya ḡ'o nu iya. ¹⁵ O deru l'ekwo-ozu ono su: “Duru Uráya ye l'atatiḡu eka oḡu kachaa ekpohu oḡu. I -ducharu iya ye; unu alaphu azu ḡ'e meka ya iphe; ḡ'o nwuhu.” ¹⁶ E mecha; o buru teke Jiowabu chiru ndu ojoḡu iya gbaa mkpukpu ono mgburugburu be o duru Uráya ye l'eka o maru l'oo eka ono be ndu ohogu iya phe, ike kachaa adudu nḡ. ¹⁷ Ndu mkpukpu ono wufutaepho jepfu Jiowabu phe oḡu; a haru ndu ojoḡu Dévidi gbushia. Uráya, bu onye Hetu yiru le ndu nwuhuru nu.

¹⁸ Jiowabu bya ezia ozi kḡoru Dévidi ḡ'og̃u ono gude jee. ¹⁹ Jiowabu pfuaru onye ono, o ziru su iya: “I -doghechaerupho eze ḡ'og̃u obu jeru la; ²⁰ be o -buru l'ehu-eghu byaru iya l'ehu; o -jiahaa ngu su: “?Ḋenu ḡ'o gude unu je anḡdunuka mkpukpu obu ntse alwu oḡu? ?Unu ta amahaada l'ephe a-gbe l'eli igbulḡ agba apfu? ²¹ ?Bṽnaa onye be ḡburu Abimeleku nwa Jierubeshetu? ?Tḡ bṽnaa nwanji, nḡ l'eli igbulḡ mkpukpu Tebezu gude mkpuma, eegudeje egwe nri tugbu ya; o nwuhu? ?Ḋenu ḡ'o gude unu je anḡdunuka igbulḡ obu ntse?” Su-a; o -buru l'o jiru ngu egube ono; su iya le nwozi iya, bu Uráya onye Hetu be nwuhufukwarupho ya.”

²² Nwozi ono tugbu jeshia. O jerwua je atuko iphe, Jiowabu ziru iya zikḡta Dévidi.

²³ Nwozi ono su iya: “Ndu ono be nabaru anyi eka; wuru wu-pfuta anyi oḡu l'oma egu. Oḡe anyi chi-phuru phe azu jeye anyi rwua l'onu eka eeshije abahu le mkpukpu phe.

²⁴ Oo ya bu; ndu chi arwa nḡdu l'eli igbulḡ atḡ ndu-ozu ngu arwa. Epehe haru tu-gbushia ndu-ozu ḡube eze. Ozo bu le nwozi ngu, bu Uráya onye Hetu yikwapho le ndu nwuhuru nu.”

²⁵ Dévidi bya ezia nwozi ono; su iya: “Iphe, ii-pfuru nu Jiowabu bu le mu suru ḡ'ehu be jekwa unu arwushihu; noo keḡe oo ḡe nkogo taru ishi onye lanu bu ḡ'oo-ta k'onye ozo. Unu kukebekwa ehḡ tsoo mkpukpu ono oḡu; lwua phe lwuta. Je epfuaru Jiowabu egube ono gude mee ḡ'obu shihu iya ike.”

²⁶ Nyee Uráya numaeḡo le ji iya nwuhuwaru; o raa ekwa iya. ²⁷ Batusheba raghechaepho ekwa ono egube araje iya; Dévidi je eduta iya luhaha. O nwuaru iya nwa nwoke. Oḡe iphe ono, Dévidi meru ono du Chipfu eji.

12

Nétanu abaru Dévidi mba k'ejo-iphe, o meru

¹ Tḡbudu iya bu; Chipfu bya ezia Nétanu ḡ'o je ibe Dévidi. Nétanu jerwua bya asu iya: “O nweru unwoke labo, bu le mkpukpu lanu. Onye lanu be nweru iphe; onye oḡhuu buru onye ukpa. ² Onye k'ono nweru iphe ono be kwatakpoḡoru nweru aturu waa eswi, paru eka apaa. ³ Obenu l'onye ukpa pho te enwedu iphe, o nweru; gbahaa nwada aturu, o zutaru azuta; chee ya jasḡu o nḡdu yele unwegirima ibe iya l'eka vuta. Nwoke ono yele aturu iya ono nḡdu anḡduje erigba nri; tuko angḡ mini l'okoro lanu; mbu je akpachaa k'opu bu l'oohejeru nwaturu ono eheru l'o ku mgbęnya. Aturu ono nḡdu onodu nwada iya. ⁴ Tḡbudu iya bu; ebyaa byaru nwoke ono, nweru iphe ono; o haa akpata aturu iya ono nanu; ozoo eswi iya pho nanu gbua gude shiaru onye byaru ibe iya nri; o ḡbe-chia je akpata nwada aturu k'onye ukpa pho ḡbu gude shiaru onye byaru nu ono nri.”

⁵ Dévidi voru oḡu wua ehḡ l'opfu ehḡ onye ono; bya asu Nétanu: “Eshinu Chipfu nḡ ndzu ḡ'o nḡ iya-a be iphe, ḡbaru onye meru egube iphe ono be bukwa anwuhu! ⁶ O

pfufutaje ugwo aturu ono ugbo eno; eshinu o meru egube iphe ono; ophu imemini onye ukpa ono adudu iya."

⁷ Tòbudu iya bụ; Nétanu sụnu Dévidi: "Ọo gubedua bụ onye ọbu! Chipfu, bụ Chileke kẹ Ízurèlù pfuru sụa: 'Mu wụru ngu manụ l'ishi g'ị bụru eze, ndu Ízurèlù. Mu byakwaphọ anafuta ngu l'ẹka Sọlu. ⁸ Mu woru ọlo Sọlu, bụ nnajiuphu ngu ye ngu l'ẹka; wocharu unyomu iya ye ngu l'ẹka. Mu woru alì-eze ndu Ízurèlù; mẹ kẹ Jiuda woru ye ngu l'ẹka. Mbụ; ọ -bùru l'iphemiphe ono bẹ pehuru nù; bẹ mu gege eyekwabakporu ngu iya iphe. ⁹ ?Denu g'ọ gude; ọ bụru Opfu Chipfu bẹ ị kporu ẹbo l'afu; shi nno mee iphe, dū iya ẹjì l'enya? I gude ogu-echi gbua Uráya onye Hetu; duta nyee ya lụahaa. Ọ bụru ogu-echi ndu Amọnu bẹ ị gude gbua ya. ¹⁰ Iphe, ịi-maru bụ l'egbu ọchi ta abyadu abvụ abvụbu l'ibe ngu jasuru asuru; noo kẹle o to nwedu iphe, ị gùberu mu; tẹme ị nata Uráya, bụ onye Hetu nyee ya lụahaa.'

¹¹ "Chipfu sụru-a: 'Mu e-shi l'ibe ngu vofuta ejo-iphe kpube ngu l'ẹhu. Ịi-nọdu rakafu ẹnya; mu anashịa ngu unyomu ngu phẹ woru nù onye ozo; mbụ l'oo-jepfu unyomu ngu phẹ ono l'echilabọ eswe ọchaa. ¹² I meru nkengu l'ẹmpe; ọle mu e-mekwanụ ngu nkengu l'atatiphu ndu Ízurèlù l'ophu; l'echilabọ eswe ọchaa.' "

¹³ Dévidi sụ Nétanu: "Mu meswekwaru Chipfu."

Nétanu sụ iya: "Chipfu gụwaru ngu nvù l'iphe-ẹjì, i meru ono. I tịi nwùhudu. ¹⁴ Obenu l'eshinu ndu ọhogu Chipfu gudewaa iphe-a, i meru-a epfubyishi iya; bẹ nwata ono, a nwuru ngu ono ta adzụkwaru ndzụ." ¹⁵ E mechaa; Nétanu tughua; ọ bụru iya ala unuphu.

Anwùhu nwatibe Dévidi ono

Tòbudu iya bụ; Chipfu danaa nwata ono ẹka kẹ njo; mbụ nwata ono, nyee Uráya nwataru ono. Iphe-ememe zupyaabe nwata ono. ¹⁶ Dévidi rwọahaa Chileke l'iswi ẹhu nwata ono. Ọ swia ẹgu; bahu l'ime ọlo iya je azekota l'alì l'enyashi ono l'ophu. ¹⁷ Ndu bụ ọgerenya l'ibe iya bya apfu-kube iya g'ephe kpù-lia ya l'oma alì ono, ọ zẹ ono; ophu o to kwedu; tẹme ophu o kwekwaphọ tsoru phẹ ria nri. ¹⁸ O be lẹ mbọku k'ẹsaa; nwata ono nwùhu. Ndu ozi Dévidi nọdu atsụ ebvu g'ephe e-me pfiaru iya lẹ nwata ono nwùhuwaru; kẹle ephe sùru: "Teke nwata ono nọkwadu ndzụ bẹ anyi pfuru yeru Dévidi; ophu ọ tọ ngaduru anyi nchì. ?Denu g'anyi e-shi pfiaru iya lẹ nwata ọbu nwùhuwaru? Oo-mekakwa onwiya iphe."

¹⁹ Dévidi bya ahuma gẹ ndu-ozì iya achì-phe nwirinwiri l'ime onwophe; o rwua ya l'ẹhu lẹ nwata ono bẹ nwùhuwaru nù. Ọ jia phẹ sù: "Nwata ọbu nwùhuwaru tọ?"

Ephe sù iya: "Ee; ọ nwùhuakwaru."

²⁰ Ọo ya bụ; Dévidi bya agbeshi l'omali ẹka ọ zẹ ono je awua ẹhu; nyia manụ. Ọ bya agbanwee uwe iya bahu l'ime ọlo Chipfu je abaarù iya ẹja. O mechaa nno bya alashia ibe iya. Ọ larwua bya asụ g'a nù iya nri gẹ ya ria. A nù iya ya; o ria. ²¹ Ndu ozi iya bya ajia ya; sù: "Denu g'ọ gude ị nọdu emee egube umere ọwa-a? Teke nwata ono nọkwadu ndzụ bẹ ị shi akwa ẹkwa; aswì ẹgu. Ọ bụ-chiaru nta-a, ọ nwùhuwaru-a bẹ ị gbeshiru ria nri!"

²² Dévidi sù phẹ: "Mu shi akwa ẹkwa; aswì ẹgu teke nwata ono shi nọdukwadù ndzụ; kẹle mu riru sù: 'Bụ onye maru mẹ Chipfu e-meru mu eze-iphe-oma dobe nwata ono ndzụ?' ²³ Ọle nta-a g'ọ nwùhuwaru-a; ?bụ gunu bẹ mu a-nọdu aswì-doru ẹgu? ?Mu a-dù ike wophuta iya azụ ozo tọ? Mu e-mechaa jepfu iya; ọle yẹbedua ta alwaẹdu azụ alwapfuta mu ozo."

Anwunwu Sólomonu

²⁴ Ọo ya bụ; Dévidi bya adua nyee ya, bụ Batusheba obu. Ọ bya alapfu iya; yee ya kwaa. Ọ nwuaru iya nwa nwoke. Dévidi gua nwata ono Sólomonu. Chipfu yee nwata ono obu. ²⁵ Chipfu gude kẹ n-yemobu ono, o yeru iya ono zia onye mpfuchiru iya, bụ Nétanu g'ọ je agua ya Jiedidaya, bụ iya bụ "onye Chipfu yeru obu."

Jiowabu alwata mkpukpu Raba

(1Iphe 20:1-3)

²⁶ No iya; Jiowabu je etsoo mkpukpu Raba ọgu. Mkpukpu ono dū l'alì ndu Amọnu. Ọ lwua ya lwuta ẹka onye eze phẹ bu. ²⁷ Jiowabu bya ezia ndu-ozì iya g'e je ezia Dévidi ozi; sù iya-a: "Mu tsoakwarù mkpukpu Raba ọgu; natachawa phẹ ẹka ephe shi angu mini. ²⁸ Ọo ya bụ; kpakọo ndu ojogu ophu phoduru nù bya ekepheta mkpukpu ono; nata iya; teke mu a-gbẹ nata iya; e woru ẹpha mu gua mkpukpu ono." ²⁹ Ọo ya bụ; Dévidi bya akpakọo ndu ojogu ono g'ephe ha; bya achiru phẹ jeshia mkpukpu Raba. O -rwua; bya abapfu phẹ ọgu; lwuta mkpukpu ono. ³⁰ O kpata eze phẹ okpu-eze, o kpu l'ishi. Ẹrwa mkpọla-ododo, e gude mee okpu-eze ono bẹ dū talentu lanu. Ọ bụru

mkpuma, vu oke aswa bẹ nọ iya nọ. E woru okpu-eze ono kpube Dévidi l'ishi. Dévidi kwatakwapọ ókwata, parụ éka lẹ mkpukpu ono. ³¹ O rwukọ ndu mkpukpu ono dobe g'ephe gudeje soya; yele ikworo-ígwè; waa ogbunkụ jeaha ozi; bya eye phẹ g'ephe yọje éja ọlọ. O buru egube ono bẹ o mekotaru mkpukpu, nọkọta l'alì ndu Amọnu l'ophu. E mechaa; Dévidi yele ndu ojogu iya l'ophu laphushia azụ lẹ Jierúsalemụ.

13

Amụnonu emerwụ nwanna iya, bụ Tama

¹ Abusalomu; nwa Dévidi nweru nwune nwanyị, ama mma, epha iya bụ Tama. A nọnyaa; nwa nwoke Dévidi ozo, aza Amụnonu bya eyee Tama obu. ² Ehu gbangahu Amụnonu k'ophu o bwaru iphe-ememe zupyaabe iya lẹ k'opfu ehu nwanna iya ono, bụ Tama. O buru iphe, nyiberu Amụnonu g'oo-shi gẹ ya kpabata iya; kele Tama bụ nwamgboko, yee nwoke ta akwajeduru. ³ Noo ya; Amụnonu ono bẹ nweru ònyà, epha iya bụ Jionadabu nwa Shimeya; mbụ nwa nwune Dévidi. Jionadabu ono bụ onye ẹregede. ⁴ O bya ajia Amụnonu sụ: "Bụ gunu kparụ iphe, o bụ nnata gube nwatibe eze abụjeru ọtsu g'utsu; l'ì nwụpyashihu egube-a? ?Tii kaduru mu iphe obu?"

Amụnonu sụ iya: "Mu yeru Tama obu; mbụ nwune Abusalomu, bụ nwanna mu ono."

⁵ Jionadabu sụ iya: "Je azẹ azẹe l'iphe-azẹe ngu; mekiritaru g'iphe-ememe eme ngu. Nna ngu -byaẹ ngu phọ ajiji; sụ iya l'irwo iya g'o haa Tama, bụ nwanna ngu nwanyị g'o bya anụ ngu nri g'i ria. G'o nọdukwanu ngu l'iphe mee nri obu gude éka iya nụ ngu iya g'i ria." ⁶ Oo ya bụ; Amụnonu kwe je azẹe g'onye iphe-ememe eme.

Eze byaẹ ya phọ ajiji; Amụnonu sụ iya: "Jiko gẹ nwanna mu nwanyị, bụ Tama byanụ bya anodu mu l'iphe ghee akara nụ mu gẹ mu taa."

⁷ Tọbudu iya bụ; Dévidi zia g'e zia Tama l'eka o nọ l'unuphu; sụ iya g'o tugbua je l'ulo nwanna iya, bụ Amụnonu je emeeru iya nri. ⁸ Tama bya atugbua jeshia l'ulo nwanna iya Amụnonu; o rwua; Amụnonu zẹ azẹe. Tama bya ekpota ukpokutu iphe, eegudeje eme akara bya agwokobe iya gude mee akara l'iphe iya; bya eworu iya ghee egheghe. ⁹ O bya achiru akara ono ye lẹ gbamugbamụ woru nụ iya. O jika iya eriri. Amụnonu sụ: "Karụ onyenonu g'o lufukota l'eka-a!" Onyenonu bya atuko lufuchaa. ¹⁰ Oo ya bụ; Amụnonu bya asụ Tama: "Wobata nri obu l'ime mkpuru gude éka ngu nuje mu iya gẹ mu ria." Oo ya bụ; Tama pata akara ono, o gheru ono wojeshiaru nwanna iya, bụ Amụnonu l'ime mkpuru iya. ¹¹ Tama bya ewoerupho nri ono nụ iya g'o ria; Amụnonu zukobe iya sụ iya: "Bya gẹ mu lẹ ngu kwaa; nwanna mu."

¹² Tama sụ iya: "Waawakwa; nwanna mu! Te egudekwa mu k'ike! E te emejekwa egube iphe ono l'alì Ízurelù! Ophu te emekwa ebyi owana. ¹³ A -bya l'ehu nkemu; ?bụ aweya bẹ mu a-parụ egube iphe-iphere owa je? Tẹme gubedua l'onwongu bẹ a-yikwaru lẹ ndu emeshi eswe ike l'alì Ízurelù. Jiko pfunuru yeru eze; o tọo jikadu g'ì tì lụ mu." ¹⁴ O pfua nta; pfua imo; ophu Amụnonu angaduru iya nchi; o gude iya jepfu k'ike; kele o ka iya okpehu.

¹⁵ E mechaa; Tama bya adu Amụnonu ashị k'ophu parụ éka apaa. Ashị, o dọ iya bya aka shii; e me lẹ g'o shi yeberu iya obu. Amụnonu bya asụ iya: "Gbeshi tugbua lasha!"

¹⁶ Tama jika; sụ iya: "Waawaa! Achichi owa-a, ijichi mu gẹ mu lufu-a kabakwa eji; eme l'ophu i mewaru mu." Ophu Amụnonu angaduru iya ro nchi. ¹⁷ O kua onye-ozì iya, eyetajeru iya éka sụ iya: "Kpufuru mu nwanyị-a l'iphe; guburu iya ye l'etezi; swọ-chia iphe lẹ mgbo!" ¹⁸ Oo ya bụ; nwozi iya ono nwufu iya; guburu iya ye l'etezi swọbe iphe lẹ mgbo ono. Tama bẹ yeru eguru uwe mgbalanụ, nweru éka ogologo; kele o egube uwe ono bẹ unwada eze ndu ophu bukwađu unwumgboko, nwoke teke ejepfuswee eyeje. ¹⁹ Tama kpota ntụ kpube onwiya l'ishi; woru eguru uwe mgbalanụ ono, o ye ono gbajashia. O chiru éka kwẹe l'ishi; rarụ ékwa lasha.

²⁰ Nwune iya, bụ Abusalomu hụma iya bya ajia ya sụ: "O dọ gẹ nwanna ngu, bụ Amụnonu mebyiwaru ngu? Nọduro nwadoo nwune mu. Oo nwanna ngu bẹ o bụ; te ejekwa evuru iphe ono l'obu." Oo ya bụ; Tama je eburu l'ibe nwune iya Abusalomu nọdu buru nwanyị, e bufuru ebufu.

²¹ Eze Dévidi nūmaephọ iphe nwuru nụ; ehu ghushiahaa ya eghe ike. ²² Abusalomu gbaa nkuchi; ophu o pfujeduru opfu oma; ozoo ejo opfu yeru Amụnonu. Amụnonu dọ iya ashị; kele o guderu nwune iya nwanyị, bụ Tama jepfu k'ike.

Abusalomu egbu Amụnonu

²³ A bya anochaa apha labọ lẹ teke ndu ebushijeru Abusalomu aturu iya éjì nọ lẹ mkpukpu Belu-Hazọ, nọ-kube oke alì ndu Ifuremu; Abusalomu zia iphe, bụ unwoke, eze nwuru nzi g'ephe byakotaru iya lẹ nri. ²⁴ Abusalomu jepfu eze l'onwiya je asụ iya:

“Mùbe nwozi ngu bè ndu ebushije aturu éjí byakwaru ozi. Mu nõdu arwọ gùbe eze gẹ gù lẹ ndu-ozì ngu tsonuru mu je ẹka ono.”

²⁵ Eze sù iya: “Waawaa; nwa mu. Anyi ta atukodu abya; kẹle anyi a-bya aburu ivu-erwa duru ngu.” Ọ rwoọ ya nta-a rwoọ imo; ophu o to kwedu lẹ ya e-je. Ọ buru onu-oma bè ọ gọru nù iya.

²⁶ Abusalomu bya asù iya: “Ọ -buru l’i tji byadu; jiko gẹ nwanna mu Amunonu tsonuru anyi je!”

Eze jia ya; sù: “?Bù kẹ gunu bè oo-gude tsoru unu je?” ²⁷ Abusalomu rwoshiahaa ya ike; o kweta gẹ Amunonu yẹle unwu eze Dévidi ndu k’ophuu tsokotaru iya je.

²⁸ Noo ya; Abusalomu bya akaru ndu-ozì iya; sù phẹ: “Unu tonwube enya maru teke Amunonu ngwaru mée; ọ nõdu atsù iya atsutsu. Mu -sù unu g’unu chitsua Amunonu; unu woru iya chigbua. Unu ta atsukwa ebvu. Ọo mbedua ziru iya unu. Unu shihu obu ike; mee okpehu!” ²⁹ Ndu ozi Abusalomu mee Amunonu iphe, o ziru g’ephe mee ya. Ọo ya bù; unwoke, eze nwushiru ono wù-lihu; onyenonu pfukotachaa inya-mulu iya; gbalaa.

³⁰ Ephe nõdukwaduro l’uzo; ozi gẹ ruwanu Dévidi nchì lẹ Abusalomu gbushikotawaru unwoke, eze nwuru; l’o to nwedù onye ophu phoduru nù. ³¹ Eze zilihu; ye ẹka l’uwe iya gbajashia. O gwodoshihu l’alì. Ndu ozi iya pfi-kube iya l’ẹka ono tuko uwe phẹ gbajashikwaapho. ³² Jionadabu; nwa Shimeya; mbù nwa nwune Dévidi bya asù: “Nnajiuphu mu; ba arishi l’unwu-eze bè e gbushikotawaru. Ọo Amunonu kpoloko bè nwuhuru nù. Ọo iphe Abusalomu shihawaa rita k’ememe e -shi mboku ono, Amunonu guderu nwune iya nwanyi, bù Tama k’ehuka jepfu pho. ³³ Sù-a; gẹ nnajiuphu mu, bù eze ba chishiru uche ye l’a sùru l’unwu-eze nwushihukotawaru. Ọo Amunonu kpoloko bè nwuhuru nù.”

³⁴ E mechaa; Abusalomu ye okpa l’oso gbalaa.

Ọo ya bù; nwoke, echeje nche palia enya hùma ikpoto ndu nõ lẹ gbororo l’uzo azu iya; g’ephe shi l’aguga ubvù eje abya. ³⁵ Jionadabu bya asù eze: “Lenu; unwu gube eze alwaakwa. Ọo epho gẹ mùbe nwozi ngu pfuru bù g’o nwuru.” ³⁶ Ọo ya bù; epfughe, oopfughe nno; unwu-eze ono wubata; chiahaa mkpu ẹkwa. Eze yẹle ndu-ozì iya g’ephe ha tuko chiswee ẹkwa; rashikpoọ ya ike.

³⁷ Abusalomu gbalaa lapfushia Talumayi; mbù eze ndu Geshe. Dévidi nõdu anoduje ara ẹkwa nwa iya ono mbokumboku. ³⁸ Abusalomu gbaru laa Geshe ono je anọ apha ẹto l’ẹka ono. ³⁹ A nonyaa; oghoroko Abusalomu bya adushia eze, bù Dévidi ike; kẹle a dutawaru iya lẹ k’anwuhu Amunonu.

14

Abusalomu alwaphuta azu lẹ Jierusalẹmu

¹ Noo ya; Jiowabu; nwa Zeruya bya amaru l’oghoroko Abusalomu bè dushi eze ike. ² Ọo ya bù; ọ bya eye nemadzu g’o je mkpukpu Tekowa je ekuaru iya nwanyi, maru iphe l’ẹka ono; sù iya: “Mekiritaru g’i bù onye nõ l’aphu. Yee uwe onye nõ l’aphu. Ta anyikwa manù mbeleke. Mekpopho g’i bù nwanyi, shi teke dọ enya nõduta l’aphu onye nwuhuru anwuhu. ³ L’i jepfu eze je epfuaru iya ẹgube ono.” Ọo ya bù; Jiowabu bya ezikota iya iphe oo-pfu.

⁴ Nwanyi Tekowa ono bya ejepfu eze gẹ ya pfuru yeru iya; bya adaa kpurumu l’iphu iya; woru iphu kpube l’alì gude kwabẹ iya ubvù. Ọ bya asù eze: “Gube eze; jiko yenuru mu ẹka!”

⁵ Eze jia ya sù: “?Bù gunu bè atsù ngu l’ẹhu?”

Ọ sù iya: “Mu bù nwanyi, ji iya anọedu; mbù lẹ ji mu nwuhuwaru. ⁶ Mùbe nwozi ngu nwanyi buru unwoke labọ bè mu nwutaru. Sù-a; ephenebo wata alwù ogu l’egbudu; ophu ọ dudu onye nõ l’ẹka ono; k’ophu e gbokaharu phẹ. Onye lanù chita ibe iya tuta; woru iya chigbua. ⁷ Noo ya; ndibe anyi l’ophu wù-lihu ripyabẹ mùbe nwozi ngu nwanyi sù mu gẹ mu kpufutafuaru phẹ onye ophu chigburu nwune iya nwoke phọ g’ephe gbua gude gwata ugwo ọchi nwune iya nwoke ono, o gburu ono; mbù l’ephe e-wofufua ndzù onye ophu e-ri iphe nna phẹ. Sù-a; ephe eshi nno menyia nwa akpuru icheku-ọku lanù ono, mu togboru ono; mbù mee g’epha ji mu mẹ awa iya chihu l’eliphe-a.”

⁸ Eze bya asù nwanyi ono: “Tugbua lashia ibe ngu; gẹ mu bya aturu ekemu nù phẹ l’opfu ẹhu ngu.”

⁹ Nwanyi Tekowa ono bya asù iya: “Gube nnajiuphu mu, bù eze; g’uta, e gege ata ngu tukokwaru mu l’ishi; mẹ l’ishi onu-ulo nna mu. G’o tọ dukwaro onye eje ata eze; yẹ abaeze iya uta.”

¹⁰ Eze sù iya: “O -nwekpowaru onye jeru ngu epfuru; duta iya byapfuta mu; g’onye òbu aha ngu epfuchi nchì.”

¹¹ Oo ya bụ; nwanyị onọ sù: “Jiko gùbe eze kpọ-kunu Chipfu, bụ Chileke ngu; k’òphu onye ò dū l’èka; mbụ agwata ugwo òchì onọ a-ha egbu nwa mu nwoke onọ.”

Eze sù iya: “Eshinu Chipfu nò ndzụ g’ò nọ iya-a bẹ ẹgbushi, nọ nwa ngu l’ishi ta abyakwa erifu mę nanụ daa l’alì.”

¹² Noo ya; nwanyị onọ sù: “Gę mụbe nwozi ngu nwanyị pfufunaaru akpuru opfu lanụ yeru gube nnajjuphu mu, bụ eze.”

O sù iya: “Pfulkpoooro ya.”

¹³ Nwanyị onọ sù iya: “?Denu g’o gude gube eze mee ndibe Chileke ẹgube ejo-iphe ọwa-a? ?T’ò bụdu ikpe bẹ gube eze anma onwongu l’iphe onọ, iipfu nta-a onọ; kele nwa ngu phọ, a chifuru achifu phọ bẹ gube eze teke eduphutadụ azụ. ¹⁴ G’anyi ha nwuhufutaje anwuhu. Anyi dū gę mini, wushihuru l’alì, te nweedu g’ee-shi kukọbe iya l’iphe ọzobaa. O to nweedu onye Chileke gufuru anwuhu l’èhu iya. O chia iphe, oomeje bụ l’ochoje ọzo, ee-shi g’onye a chifuru achifu lwaphuta azụ lwapfuta iya. ¹⁵ Sù-a; mu byaru gę mu pfiaru iya gube nnajjuphu mu, bụ eze; kele ndiphe mewaru ndzụ nọdu agụ mu. Mụbe nwozi ngu nwanyị rịa sù lę mu e-pfuru yeru gube eze; ?a maru; ?l’-meru nwozi ngu iphe, ọo rwọ ngu. ¹⁶ Mbụ; ?a maru gube eze a-numa opfu mu nafuta mụbe nwozi ngu l’èka nwoke onọ, achọ ọzo, oo-shi gbua mu lę nwa mu; nafu anyi okiphe, Chileke nuru anyi onọ? ¹⁷ Oo ya bụ; mụbe nwozi ngu nwanyị pfua sù: ‘Jiko g’opfu gube nnajjuphu mu, bụ eze mekwaa gę meji nmapfuru mu’; noo kele nnajjuphu mu, bụ eze dū g’ojozi Chileke, amajeru iphe, dū ree waa iphe, dū eji. Gę Chipfu, bụ Chileke ngu swikwaru ngu eswiru.”

¹⁸ Oo ya bụ; eze bya ajja nwanyị onọ sù: “Ta awachikwaru mu iphe-a, mu eme gę mu jja ngu-a awachi.”

Nwanyị onọ sù iya: “Jinaa mu iphe òbu; gube nnajjuphu mu, bụ eze.”

¹⁹ Eze bya ajja ya sù: “?Èka Jiowabu dū l’iphemiphe-a, iipfu-a tọo?”

Nwanyị onọ sù iya: “Gube nnajjuphu mu, bụ eze; eshinu ì nọ ndzụ g’ì nọ iya-a ?bụ onye bẹ a-lọkata iphe, gube nnajjuphu mu, bụ eze pfuru shia ẹkutara; ọzoo loru laa l’ekicha? Ee; ọo nwozi ngu Jiowabu bẹ bụ onye ziru gę mu mee iphe-a; ò bukwaru iya phọ bẹ suru gę mu pfua gę mu epfua. ²⁰ Oo nwozi ngu, bụ Jiowabu bẹ meru iphemiphe onọ; k’òphu onodu-a, a nọ nta-a l’a-gbanwe. Gube nnajjuphu bẹ maru mmamiphe g’ojozi Chileke; k’òphu bụ l’ì makotaru iphemiphe, eme lę mgboko-a.”

²¹ No iya; eze bya asụ Jiowabu: “O dū ree; mu e-me iphe onọ. Tugbua je edulata nwokorojya onọ, bụ Abusalomu.”

²² Jiowabu daa kpurumu woru iphu kpube l’alì gude kwabẹ iya ùbvù; bya etua eze ẹpha. O pfua sù: “Ntanu-a bẹ mụbe nwozi ngu marwataru lę mu dū gube nnajjuphu mu, bụ eze l’òbu; noo kele i meru mu iphe, mu pfuru g’i meeru mu.” ²³ Oo ya bụ; Jiowabu tugbua jeshia mkpukpu Geshu je eduphuta Abusalomu azụ lę Jierusalemu. ²⁴ Ole eze sukwanuru g’o jeekwapho eburu l’ulo ẹka iya; g’o tọ humajedu iya ẹnya. Noo ya; Abusalomu je eburu l’ulo nkia; ophu ò tọ humajeduru eze atatiphu.

Jiowabu edoshiru Abusalomu yęe Dévidi opfu

²⁵ L’alì Ízurelu mgburugburu bẹ ò tọ dudu nwoke ọzo, a jaberu ajaja kę mma, ọoma g’a ja Abusalomu. E -shi l’ishi jasù l’òbochi-òkpa bẹ ò tọ dudu ẹka iphe, takuru iya l’èhu.

²⁶ O nọdu abujeru; ò -kpushia ẹgbushi, dū iya l’ishi; kele ọokpuje iya aphagapha m’ò nyjee ya phọ ẹrwa; l’o wota iya tūa atūtū maru g’onyita-be ẹrwa. Erwa ẹgbushi iya buri shekelu ukporo iri bẹ ọbujeru; mę e -gude iphe, ndu eze egudeje atū ẹrwa iphe tūa ya. ²⁷ Unwegirima unwoke ẹto; waa nwata nwanyị lanụ bẹ Abusalomu nwataru. Ẹpha nwa iya nwanyị onọ bụ Tama; ò buri nwanyị, ama mma.

²⁸ Abusalomu bua apha labọ lę Jierusalemu; ophu ò tọ humajeduru eze iphu. ²⁹ Oo ya bụ; Abusalomu zia g’e ziaru iya Jiowabu g’o bya gę ya zia ya ibe eze. Ophu Jiowabu ekwedu bya iya aza ẹnu. O bya ezia ya k’ugbo ẹbo; ò jikakwapho abyabya. ³⁰ Tobudu iya bụ; ò bya ezia ndu-ozì iya; sù phę: “Unu lenu; ẹgu, Jiowabu koru balì bẹ nọ-kube nkemu. Unu je atūa ya ọku.” Ndu ozi iya onọ tugbua je eworu ọku tūa ya.

³¹ Oo ya bụ; Jiowabu tugbua jepfu Abusalomu l’ibe iya je asù iya: “?Bụ gunu meru g’o gude ndu-ozì ngu je atūa ọku l’egu mu?”

³² Abusalomu sù Jiowabu: “Mu ziru ozi g’e zia ngu g’ì bya gę mu zia ngu g’ì jepfu eze je ajja ya: ‘?Buhunu gunu meru iphe, mu shi mkpukpu Geshu lwatashja? O gege akaru mu ree lę mu nọkwadu l’èka onọ.’ Oo ya bụ lę-a; mee gę mu hūma eze iphu. O -buri l’o nweru ejo-iphe, mu meru; g’o gbua mu rọ egbugbu.”

³³ Oo ya bu; Jiowabu tugbua je epfuaru eze iphe ono. Eze bya ekua Abusalomu. O byarwuta l'atatiphu iya; bya adaa kpurumu woru iphu kpube l'alj. Eze bya etsutsua Abusalomu onu.

15

Ejo idzu, Abusalomu achiru Dévidi

¹ Tòbudu iya bu; Abusalomu bya enweru ugbo-inya; waa inya k'ekiya; waa unwoke ukporo labo l'iri, bu ndu evutajeru iya uzo. ² O nodu abujeru o -rwua l'onmewa utsu; Abusalomu agbeshi je apfuru l'aguga gbororo eeshije bahu l'ime mkpukpu ono. Teke o bu l'o nweru onye eje echiru eze ichi g'eze kpee opfu ono; Abusalomu ekua ya jja ya su: "Bù mkpukpu awe be i shi?" Onye ono asu iya: "Nwozi ngu shikwa l'ipfu lanu l'ime ipfu ndu Ízurelu." ³ Onye obu -pfuchaa iphe o byaru; Abusalomu asu iya: "Iphe, i pfuru dukwa ree; bya aburu iphe, pfuru oto; obenu l'o to nwedu onye a-no-chi enya eze numa iphe, adaru unu." ⁴ Iphe ozo, Abusalomu epfufefua bu: "Ome o bu l'oo g'a hotaekwadu mu pho ge mu buru onye-ikpe l'alj-a; m'o bujekwaru iphe, bu onye wotaru mu opfu; ozo onye byaru echia mu ichi; mu ekpejephoo ikpe ono; kperu iswi-odu-mma nu iya." ⁵ Nokwapho g'o bujeru; o -duru onye byapfutaru iya nu ge ya phozeta l'iphu iya; kele iya ekele; l'o machia aka; nmatachia onye obu akpa; tsutsua ya onu. ⁶ Noo ge Abusalomu shi emeje iphe, bu ndu Ízurelu, gude ikpe abya ibe eze bu ono. O shi nno mee; o buru yebedua be ndu Ízurelu yeru obu.

⁷ Apha eno lachaepho; Abusalomu su eze: "Jiko; hana mu ge mu je mkpukpu Heburonu je emeeru Chipfu iphe, mu kweru iya ukwe iya. ⁸ Noo kele teke ono, mube nwozi ngu nokwadu le mkpukpu Geshu l'alj Aramu be mu kweru ukwe su: 'Chipfu -mewaa mu lwaphuta azu le Jierusalemu be mu a-baru iya aja.' "

⁹ Eze su iya: "Jekwaa l'ehu-guu!" Oo ya bu; o tugbua jeshia Heburonu. ¹⁰ Abusalomu bya ezia ndu-ozu ephe je ejekota le mpya l'ipfu ndu Ízurelu l'opfu su phe: "Unu -numaepho oda opu; unu tua uzu su: 'Abusalomu buakwa eze le Heburonu.' " ¹¹ Ndu ephe le Abusalomu shi le Jierusalemu swiru be du unwoke ukporo iri. Ndu ono be bu ndu e ziru nzi g'ephe bya ebyaa. Ephe gude obu iphoro jeshia; ophu ephe amadu iphe, anwu nu. ¹² Abusalomu gudekwadu ngweja ono l'eka egwe; bya ezia g'e je ekuaru iya Ahitofelu, bu onye mkpukpu Gilo le mkpukpu iya bu Gilo g'o bya. Ahitofelu ono be bu onye mgbazi Dévidi. Noo ya; ejo idzu ono, achiru Dévidi kabaa eshihu ike; ndu awu etso Abusalomu nodu aka shii eje.

Dévidi agbafu le Jierusalemu

¹³ Tòbudu iya bu; nwozi lanu gbaru bya asu Dévidi: "I maru-a l'obu ndu Ízurelu l'opfu buwaa l'eka Abusalomu no be o dukota?"

¹⁴ Dévidi bya epfuru yeru ndu-ozu iya g'ephe ha, bu ndu yee ya tukoru nodu le Jierusalemu su phe: "Unu wu-lihukwa g'anyi gbalachaa; odumeka be o to dukwa onye byaru l'anahu Abusalomu. Unu mekebe egwegwa g'anyi tugbua; a nonyanu o mee egwegwa ghabuta anyi bya emeru ejo-iphe kpua anyi; mbu gude ogu-echi gbugbushia ndu mkpukpu-a."

¹⁵ Ndu ozi eze tukò su iya: "Oo iphe, gube nnajiuphu anyi, bu eze turu aka l'oo iphe, ee-me be anyibe ndu-ozu ngu e-mekotaepho." ¹⁶ Oo ya bu; eze tugbua; ndibe iya l'opfu tsoru iya. Eze bya ahaa umadzu iri, bu unwanyi, ndu ophu abu-zidu unyomu iya g'ephe letaru iya enya l'unuphu.

¹⁷ Oo ya bu; eze tugbua; waa ndu yee ya swikota; ephe jekpophoo jerwua aka du enya; teme ephe bebe doshia. ¹⁸ Ndu ozi iya bya awughakota iya; mbu ndu Kereti; me ndu Peleti; me unu nemadzu l'ukporo iri ono, shi le mkpukpu Gatu tsoru iya pho. Ephe ghata eze; vuta uzo. ¹⁹ Tòbudu iya bu; eze bya asu Itayi, bu onye Gatu: "Bù gunu meru g'o gude i tsoru anyi? Laphukwa azu lapfu eze, bu Abusalomu; kele i bu onye ohozo; teme i buru onye akpuru le ndzu l'ibe unu. ²⁰ Denu g'ee-shi l'oo-buru gube onye byaru unyaphu be buwaa ntanu-a mu abya emee g'i tsoru anyi ghapheaha aghaphe l'ebe abu le mu maru aka mu eje ala. Chita ndibe unu laphu azu. Ge Chipfu phukwaaru ngu obu-imemini; goshi ngu l'o bu onye apfushije ike l'iphe, o pfuru."

²¹ Noo ya; Itayi yeeru eze onu; su iya: "Eshinu Chipfu no ndzu g'o no iya-a; teme gube nnajiuphu mu, bu eze nodu ndzu g'i no iya-a; be bukwa aka gube nnajiuphu mu, bu eze no be mube nwozi ngu a-nodu; me le ndzu; me l'onwu."

²² Dévidi su Itayi: "Ngwa; ghata vuru uzo g'anyi je!" Oo ya bu; Itayi, bu onye Gatu bya aghata; me ndu yee ya swi; waa unwegirima, tso iya nu. ²³ Noo ya; uzu-ekwa nodu atu

wòwoowoo l'alì ono l'ophu gẹ ndu ono tukuru awughagbaa. Eze waa ndu ono, yee ya swì ono je adaghaa ngege Kidironu; kwaseru chebe ọ̀zo echięgu.

²⁴ Abyiyata bya aghata; Zadọku ghatakwapho; mę ndu Lívayi l'ophu, bụ ndu pa okpoko oğbandzu Chileke. Epehe bya apazeta okpoko Chileke ono dobe l'alì jeye teke ndu ono tukuru wufutakota lę mkpukpu ono. ²⁵ Eze sụ Zadọku: "Paphu okpoko Chileke ono azu l'ime mkpukpu ono. O -buru lę mu dọ Chipfu l'obu bę oo-duphuta mu-a azu; mee gę mu humabaa okpoko Chileke ono ozo; waa ęka ono, ọonoduje ono. ²⁶ Teke o bụ l'ęhu ta tsodu Chileke ọtso l'opfu ęhu mu; wanaa mu-a baa; g'o mekwaa mu g'o dọ iya ree." ²⁷ Eze pfukwaarupho Zadọku, bụ onye uke Chileke ono sụ iya: "Tii bụnaa onye aphuje ophulenya? Laphushia azu l'ime mkpukpu ono l'ęhu-guu; unu lę nwa ngu, bụ Ahimaazu; waa Jionatanu, bụ nwa Abyiyata. ²⁸ Mu a-nodu kwabę l'okpa ęnyimu Jiodanu l'ibe iya ophu eerwuje iya erwurwu l'uzo echięgu jasụ unu ezia ozi g'e zia mu." ²⁹ Oo ya bụ; Zadọku yee Abyiyata pata okpoko Chileke ono laphushia azu lę Jierusalemu je ano-kirishia l'ęka ono.

³⁰ Dévidi tugbua kwaseru ara ękwa enyikota eli úbvú olivu. O kpuchia iphe l'ishi gbaru okpa oto eje. Ndu epehe l'iya swì g'ępehe ha tuko kpuchishikota iphe l'ishi awu etso iya; bya ara ękwa g'ępehe ejekpọepho ono. ³¹ A bya epfuaru Dévidi sụ iya: "Ahitofelu bę tsokwa Abusalomu achi ejo idzu ono." Oo ya bụ; Dévidi pfuru ndu Chileke sụ: "Jiko Chipfu; menaa gę mgbazi ono, Ahitofelu agbazi ono buru iphe-mmanu."

³² Dévidi nyirwuępho mkpakponu úbvú ono, bụ ęka aanoduje abaru Chileke ęja; o bya amaru Hushayi, bụ onye Akụ gbawa iya ndzuta. Uwe Hushayi gbajashihucha agbajashihu; teme o kporu ntụ kpua l'ishi. ³³ Dévidi sụ iya: "I -tsowaru mu bę i-bukwaru ivu-erwa duru mu. ³⁴ O -buru l'ę laphuru azu lę Jierusalemu je asu Abusalomu: 'Mu a-buru nwozi ngu gube eze; mbu ęgube ono, mu shi buru nwozi nna ngu Dévidi pho. Nta-a bę mu a-buru nwozi ngu.' I -mee nno; bę ii-yetaru mu ęka gbanwe ejo idzu ono, Ahitofelu achi ono. ³⁵ Zadọku yele Abyiyata, bụ ndu-uke Chileke bę unu l'ępehe a-tukona-a nodu l'ęka ono. Iphemiphe, i numakporu l'ibe eze; pfujeru phe iya. ³⁶ Unwu phe ephenebo; mbu Ahimaazu nwa Zadọku; waa Jionatanu nwa Abyiyata bę epehe l'ępehe tukuru nodu l'ęka ono. Iphe, bukpo iphe, i numaru zia phe g'ępehe bya epfuaru mu iya."

³⁷ Oo ya bụ; erwurwu, onya Dévidi, bu Hushayi erwu Jierusalemu; Abusalomu nodu abatakpọepho abata l'ime mkpukpu ono.

16

Dévidi yele Ziba

¹ Tọbudu iya bụ; Dévidi jeribeerupho nwanshii lę mkpakponu úbvú ono; o bya l'amaru; o huma nwozi Mefibosheti, bụ Ziba g'o nwa kwaberu iya g'o gba iya ndzuta. O chiru nkapfu-igara olemole, e dozichaaru ree bya ebo iya ishi buredi ukporo iri; waa ęcha-mbekęe ukporo ise, e gude akpuru vayinu ghee; waa akpuru oshi-omi ukporo ise; waa otumu mee lanu. ² Eze bya aja Ziba sụ iya: "Bụ kę gunu bę i vutaru iphe owa-a?"

Ziba sụ iya: "Nkapfu-igara ono bụ iphe, ndibe eze a-n-kojeru agbaphe. Ophu bụ buredi; yee akpuru oshi-omi pho bę bụ iphe, unwoke, tso ngu nọ a-noduje ata. Mee pho bụ ndu ike bvuru l'echięgu bę a-ngutaje iya gude rokota ike."

³ Eze jia ya sụ: "Dęnu nwanwa nnajuphu ngu?"

Ziba sụ iya: "O nokwa lę Jierusalemu; epfuje sụ lę ntanu-a bę ndu Izurelu e-woru alį-eze nna iya oche nu-phu iya azu."

⁴ Oo ya bụ; eze sụ Ziba: "Iphemiphe, shi buru iphe Mefibosheti bę bụwaa nkengu nta."

Ziba sụ iya: "Mu wozeru onwomu alį ephozeru ngu; jiko gę mu tubajekwa ngu l'ęnya gube nnajuphu mu, bụ eze."

Shimeyi ephu Dévidi iphu

⁵ O be teke eze, bụ Dévidi erwu mkpukpu Bahurimu; a bya l'amaru nwoke lanu, yee Solu shi l'ęnya-unuphu lanu shiwaa l'ęka ono futa. Epha iya bụ Shimeyi; nwa Gera. O nodu ephushi iphu eje abya. ⁶ O tūahaa Dévidi; yele ndu-ozì iya g'ępehe ha mkpuma; l'ęka ndu yee ya swì mę ndu ojogu iya nokakwaru iya ro l'ękutara mę l'ekicha. ⁷ Shimeyi nodu ephu iphu ono asuje: "Tugbua! Tugbua; gube ogbu-ochi ono; gube onye ejo-iphe ono! ⁸ Chipfu gwatawaru ngu ugwo ochi ndu i gbushiru l'onulo Solu; mbu onye ono, i nọ l'aba-eze, o shi nodu ono. Chipfu nafuwaru ngu alį-eze ono woru nọ nwa ngu, bụ Abusalomu. Humanu l'ęjo-ememe, iime gudeshiwaru ngu; kele i bụ o-gbu-ochi!"

⁹ Oo ya bụ; Abishayi; nwa Zeruya sụ eze: "Dęnu g'o gude odzu nkuta-a nodu ephu gube nnajuphu mu, bụ eze iphu? Jiko hanaa mu gę mu je egbubufu iya ishi."

¹⁰ Eze sù iya: “?Bù gùnu bè mu l'unu jigba; unubẹ unwu Zeruya? Ọ -bùru l'ọo Chipfu ziru iya g'ọ phu mu iphu ọbu; ?bù onye a-dù ike jia ya sù: “?Bù gùnu kparù iphe, iime nno?” ” ¹¹ No iya; Dévidi bya epfuaru Abishayi yele ndu-ozì iya g'ẹphẹ ha sù: “Unu lewarọ l'ọo nwa mu, shi mu l'ẹpho bè achọ ishi ndzù mu. ?Bù-chia onye ọwana, bù onye Benjamiinu-a bè ta a-kabadarọ njọ? Unu parù iya haa g'ọ phu mu iphu ọbu; kele ọo Chipfu ziru iya ya. ¹² O nweru-a g'ọo-dù; Chipfu elee ẹnya hùma ẹgube ẹjọ-iphe, dapfutaru mu nù; l'oo-meeru mu iphe-ọma gude pfua mu ụgwo iphu-a, eephushi mu ntanù-a.” ¹³ Noo ya; Dévidi yele ndu nkiya ono kwasekpoerupho gbororo ụzo ono; Shimeyi kwasẹru agùga úbvú, nọ chebe iphu l'ibiya ọphu Dévidi nọ. Ọ nọdu eje bya ephushi iya iphu; atù iya mkpuma; bya aphuru iya ntù. ¹⁴ Eze yele ndu ono, yee ya tũko swĩru ono bya e-erwu ẹka ẹphẹ eje; ike bvushikotawa phẹ; ẹphẹ jerwua bya anọdu l'ẹka ono rọkota ike.

Ahitofẹlu ezi Abusalomu ẹjo-nzi

¹⁵ Tọbudu iya bù; Abusalomu yele ndu ono l'ọphu; mbù unwoke Ízurelù wùru zebata lẹ Jierúsalemù. Ahitofẹlu tsokwaru phẹ phọ. ¹⁶ Ọo ya bù; Hushayi, bù onye Akù, bù ọnyà Dévidi jepfu Abusalomu je asù iya: “Nọdukwa ndzù ogologo; gùbe eze! Gùbe eze! Nọdukwa ndzù ogologo!”

¹⁷ Abusalomu bya asù Hushayi: “?Bù n-yemobu, i yeru ọnyà ngu ọbu-a baa? ?Bù gùnu meru g'ọ gude ọphu unu l'ọnyà nwa ta aswĩdu?”

¹⁸ Hushayi sù Abusalomu: “Waa waa; kele ọo onye ọphu Chipfu; mẹ ndu-a; waa ndu Ízurelù l'ọphu hotaru bè mu a-bùru nkiya. Ọ bùru iya bè mu l'iya a-nọduwaro ya. ¹⁹ Tẹmanu; ?bù onye bè ọ gbaru gẹ mu jeru ozi; bù nna tọo nwa? Ọo nwa bè mu e-erju ozi. Ọo ẹgube mu shi ejeru nna ngu ozi bù gẹ mu e-jekwarupho gubedua ozi.”

²⁰ Abusalomu bya asù Ahitofẹlu: “Chì-koshikwa mu idzu iphe, anyi e-me.”

²¹ Ahitofẹlu pfunaru Abusalomu sù iya: “Je ejepfukọta unwanyi ono, ndu ọphu abù-zidu unyomu nna ngu ono; mbù g'unu l'ẹphẹ kwa akwakwa nwoke yele nwanyi; mbù unwanyi ono, ọ harù g'ẹphẹ leta ibe eze ẹnya ono. Ọo teke ono bè ndu Ízurelù l'ọphu a-nùma l'i mewaru onwongu ì nọdu eshiwaa nna ngu tukuruba; tẹme obu akabakwapho eshihu ndu ono, etso ngu nù ono ike.” ²² Ọo ya bù; a bya akpọberu Abusalomu ọlọ-ẹkwa l'eli mkpotsu-ulo ibe eze; Abusalomu jepfu unwanyi ono, abù-zidu unyomu nna iya ono l'ẹka ndu Ízurelù l'ọphu ele iya ẹnya.

²³ Teke ono bè mgbazi Ahitofẹlu shi adùjeepho g'ẹgube, eejẹje l'ajì l'ẹka Chipfu-a. Ọ bùru ẹgube ono bè Dévidi yele Abusalomu shi ewotaje mgbazi Ahitofẹlu.

17

Hushayi ezi Abusalomu ẹjo-nzi

¹ Ahitofẹlu bya ekua Abusalomu sù iya: “Haa gẹ mu hota unu unwoke ọkporo l'iri g'anyi tũgbua je achia Dévidi ọso l'enyashi-a. ² Mu a-bapfu iya teke ike bvushiwaru iya; ọ dũwaa gologolo. Mu emee gẹ ndzù-agugu rwuta iya gẹ ndu ono, yee ya swì l'ọphu ono gbakashihù. Mu agbẹ teke ono woru eze gbugbua nwẹkinyi iya. ³ Mu e-duphuta kọtaru ngu ndu ono azù. Onye ono, jicho -nwũhuwaa bè ndu ọphuu g'ẹphẹ ha lwakotawaru azù. Ndu ono g'ẹphẹ ha bè ta adùdu mẹ onye lanù, a byaru e-merwu ẹhu.” ⁴ Iphe ono tũko dù Abusalomu yee ndu bù ọgerenya ndu Ízurelù l'ọphu ree.

⁵ Abusalomu bya asù: “Unu kufua Hushayi, bù onye Akù g'anyi nùmafua iphe, oopfu.” ⁶ Hushayi byapfuta ẹ ya phọ; Abusalomu sù iya: “Wakwa iphe Ahitofẹlu pfuru baa. ?Bù g'anyi mee iphe, o pfuru? Teke ọdumeka yekwaa ọnu nkengu.”

⁷ Ọo ya bù; Hushayi bya asù Abusalomu: “Idzu, Ahitofẹlu chì-koshiru ngu k'ọgiya-a ta adũkwa ree. ⁸ I mahawarù gẹ nna ngu gbaru; mẹ ndu nkiya. Ẹphẹ bũkota ndu ike dù l'ọgu; emebe ẹhuka g'agu, a chítaru unwu iya. A -gũfukpooro ono bè nna ngu bù onye k'ọgu doru ẹnya; yele ndu ọphuu ta abyadù azẹ l'ẹka lanù l'enyashi-a. ⁹ Lenu; nta-a bè ọ domiwaru onwiya l'ime gba ọzoo l'ẹka ọzo. Ọ -bùru l'ọ fùtaru bya etsoo unu ọgu nta-a; ndu ojogu ngu harù nwũhu; bè onye nùmakporu iya nù a-sũkwa: ‘E gbushiakwaru nemadzù shii l'echilabọ ndu etso Abusalomu.’ ¹⁰ Je akpachaa lẹ ndu ike dù l'ọgu; mbù ndu ono, obu shihuchaaru ike g'oduma ono bè ndzù-agugu e-rwutachakwaa; noo kele ndu Ízurelù l'ọphu bè maru lẹ nna ngu bè bù onye ike dù l'ọgu; tẹme ndu yee ya swì bù-chaaru ndu ọkpehu dù. ¹¹ Sù-a; iphe, bù idzu nkemu bù gẹ ndu Ízurelù l'ọphu dzukọbe byapfuta ngu; e shikpọo lẹ Danu jasù lẹ Biye-Sheba; mbù g'ẹphẹ zahù g'ẹja, nọ l'aguga eze-enyimù; gubedua l'onwongu e-duru phẹ jeshia ọgu ọbu. ¹² Ọo ya bù; anyi etsoo ya ọgu l'ẹka anyi chọ-vukpọru iya phọ. Anyi adapyabẹ iya ẹgube ono, iji ọtsu anọduje adashì l'alì-a. Yẹbedua l'onwiya waa ndu yee ya swì l'ọphu bè ta adùdu onye

ophu e-dobe ndzù m'onye lanù. ¹³ Ọ -bùru l'ọ nweru mkpukpu, o pyobaru; ndu Ízùrèlù l'ophu e-gude eri bya lẹ mkpukpu ono; bya eworu iya lọ-tsuu; lọọ ya wuruwuru nwuru ye lẹ nsùda; k'ophu bụ l'a ta abyadù a-hùma m'ibiribe ẹja lanù l'ẹka ono."

¹⁴ Abùsalomu mę ndu Ízùrèlù l'ophu tũko zua sù: "Idzu kẹ Hushayi, onye Akù bẹ kakwa kẹ Ahitofelù ree." Iphe, kparù iya nù bụ lẹ Chipfù chị-buwaru gẹ ya shi nno kpakashia ọkpobe idzu ono, Ahitofelù chị-koshiru ono; k'ophu Chipfù e-shi nno mee g'ẹjo-iphe dapfuta Abùsalomu.

Ama gharu Dévidi; ọ gbalaa

¹⁵ Tòbudu iya bụ; Hushayi bya akaru Zadọku yẹe Abyiyata, bụ ndu-uke Chileke idzu ono, Ahitofelù chị-koshiru Abùsalomu yele ndu bụ ogerenya ndu Ízùrèlù ono; waa ophu yebedua l'onwiya chị-koshiru phẹ. ¹⁶ Sù: "Unu mee ẹgwegwa zia ozi g'ẹ zia Dévidi sù iya g'ọ tọ kwakwa akwakwa l'ẹka eerwuje ẹnymu Jíódanu erwurwu l'echiegu ono. G'ọ tọ dũkwa iphe, e-me g'ọ tọ dafu azù iya ophuu; ọ -dũdu bẹ aa-tũkokwa yebedua bụ eze waa ndu yẹe ya swị kpo g'eekepoje ntũ-a."

¹⁷ Teke ono bẹ Jionatanu yele Ahimaazu anọduje lẹ Enu-Rogelù; keke ẹphe ta tũdu ama abahù lẹ mkpukpu Jierúsalemù. Ọ bũru nwata nwamgbọko, eje ozi bẹ eezije g'ọ je ezia phẹ ozi; ẹphe eje ezia ya eze, bụ Dévidi. ¹⁸ Ọle o nweru nwokorọbya lanù hũmaru phẹ nù; o je edooru iya Abùsalomu. Ẹphenebo mee pho ẹgwegwa lufu l'ẹka ono tũgbua jeshia ibe nwoke, bu lẹ mkpukpu Bahurimu. Nwoke ono nweru welu l'oma-unuphu ibe iya. Ẹphe nyiba l'ime welu ono. ¹⁹ Nyee nwoke ono chĩa iphe kpuchite onu welu ono; bya eworu akpuru mebyi iphe sũsaa l'eli iya. Ophu ọ tọ dũdu onye maru nù. ²⁰ Ndu ozi Abùsalomu byapfutaephe nwanỳi ono l'ũlo; ẹphe jĩa ya sù: "Bũ aweya bẹ Ahimaazu yẹe Jionatanu nọ?"

Nwanỳi ono sù phẹ l'ẹphe daakwaru azù ngele pho tũgbua.

Ẹphe chọọ phẹ; ophu ẹphe ahumaduru phẹ; ẹphe laphushia azù lẹ Jierúsalemù. ²¹ Ndu ono lashichaephe; Ahimaazu yẹe Jionatanu shi lẹ welu ono nyifuta tũgbua jeshia ezi eze, bụ Dévidi ozi ono. Ẹphe rwua bya akọoru iya ẹgube idzu, Ahitofelù chĩru; bya asù iya g'ọ tũgbuekwapho nta-a dafu azù ẹnymu azù iya ophuu. ²² Noo ya; Dévidi yẹe ndu yẹe ya swị tũgbua je adaa ẹnymu Jíódanu. Nchi bọhushia; ophu o nweedu onye ophu phoduru nù; ẹphe dafukotawa azù ẹnymu Jíódanu.

²³ Ahitofelù hũmaephe l'ọ tọ bũdu idzu nkia bẹ e tsoru; o nyikota eli nkafu-igara iya gbagbua; ọ bũru iya ala ibe iya lẹ mkpukpu, o shi. Ọ larwua bya edozichaa ibe iya g'ọo-du; o je aswị-gbua onwiya. Ọo ya bụ; ọ nwũhu; e lia ya l'ilu nna iya.

²⁴ Dévidi tũgbua jeshia mkpukpu Mahanayimu; Abùsalomu yẹe unwoke ndu Ízùrèlù l'ophu, ẹphe l'iya swị, daa ẹnymu Jíódanu kwaseru. ²⁵ Abùsalomu woru Amasa mee onye-ishi ndu ojogu iya l'ozo Jiowabu. Amasa bẹ bụ nwatibe onye Ízùrèlù, ẹpha iya bụ Itura. Itura ono bẹ luru Abigelù, nwada Nahashi bya abũru nwune Zeruya, bụ ne Jiowabu. ²⁶ Abùsalomu yẹe ndu Ízùrèlù je adọru l'alj Giladu.

²⁷ Dévidi byarwutaephe Mahanayimu; Shobi nwa Nahashi kẹ mkpukpu Raba, dũ l'alj ndu Amonu; mę Makiya nwa Amiyelu kẹ mkpukpu Lodeba; mę Bazilayi, bụ onye Giladu, shi lẹ mkpukpu Rogelimu; ²⁸ vukoo iphe vutaru Dévidi yee ndu yee ya swị g'ẹphe rije. Iphe, ọ bụ bũru iphe-azee; mę eze gbamugbamu; mę iphe, a kpũshiru l'ẹja; mę witi; mę balj; mę ereshi, e gweru egwegwe; mę ophu a hũru ahũhu; mę azamu; mę ọkpa; ²⁹ mę manũ-ẹnwu; mę mini ẹra-eswi, tọru atoto; mę aturu; mę mini ẹra-eswi, hũkoru ahũko. Noo keke ẹphe sũru lẹ Dévidi phẹ bẹ ẹgu agũwa; ike bvũshiwa phẹ; tẹme ẹgu mini nọdu agũkwa phẹ pho l'echiegu.

18

Anwũhu Abùsalomu

¹ Tòbudu iya bụ; Dévidi bya akpakoo ndu yẹe ya swị; bya ahota ndu-ishi ojogu kẹ ndu ophu dũ unu labo l'ũkporo iri iri; bya ahota ndu-ishi ojogu kẹ ndu ophu dũ ũkporo ise ise. ² Dévidi bya eye ndu ojogu ono g'ẹphe tũgbua. Nkereto lẹ ndu ojogu ono bẹ bụ Jiowabu bụ onye-ishi phẹ; nkereto ozo bũru Abishayi; nwa Zeruya; mbũ nwune Jiowabu, bụ onye-ishi phẹ; nkereto ozo bũru Itayi onye Gatu bẹ bụ onye-ishi phẹ. Eze sù ndu ono: "Mbèdua l'onwomu a-fũtakwapho bya etsoru unu jeshia."

³ Obenu lẹ ndu ono sũru iya: "Ọ tọ dũkwa iphe bya eme g'i tsoru anyi je; keke ọ -bũru l'anyi yeru ọkpa l'oso bẹ ẹphe ta akpadu anyi ishi. Ọ -bũru lẹ nkeru-ẹbo l'ime anyi nwũshihuru bẹ ẹphe ta abyadù akpa anyi ishi. Gubedua l'onwongu ha g'anyibedua ũkporo unu nemadzù l'unu ise. Sù-a; iphe, kachia ree bụ g'i nọduchia lẹ mkpukpu; gbẹ l'ẹka ono bũchiaru agbarike anyi."

⁴ Eze sù phẹ: “Ọo iphe, unu rìkpoerupho l’ọ kaa ree bẹ mu e-me.” Ọo ya bụ; eze bya apfúcha l’agúga ọnu-abata mkpúkpu ono; ndu ono nọdu awughatagbaa; ndu ọphu adú ụkpọro ise ise; ndu ọphu adú ọnu labọ l’ụkpọro iri iri. ⁵ Eze nmarụ ọkwa nù Jiowabu; mẹ Abishayi; mẹ Itayi sù: “Unu gudekwarọ iswi ẹhu mbẹdua haa eme nwokorọbya ono, bụ Abusalomu iphe kpanganga-a.” Ndu ono l’ọphu nùmakota g’eze nmarụ ọkwa ẹhu Abusalomu yechaa ndu-ishi ndu ojọgu ono l’ẹka.

⁶ Ọo ya bụ; ndu ono wuru jeshia l’oma ẹgu je etsoo ndu Ízurẹlù ọgu. Ọ bụru l’oswa Ifuremu bẹ ẹphe nọ lwua ọgu ono. ⁷ Ndu kẹ Dévidi nọdu l’ẹka ono lwụ-kpee ndu ojọgu ndu Ízurẹlù. Ndu e gburu egbugbu mbọku ono paa ẹka apaa. Ẹphe dọ ụkpọro ọnu nemadzọ ugbo labọ l’unu iri.” ⁸ Ọgu ono swókobe dzuru alí ono l’ọphu. Ndu nwuhuru nù l’ime ọswa mbọku ono ka ndu ọphu e gude ogu-echi gbushia.

⁹ A nọdu alwọ ọgu ono; Abusalomu yẹle ndu ojọgu mbọku dzugbabe. Teke ono bẹ Abusalomu agba inya-mulu iya; inya-mulu ono gbaba lẹ mkpula eze achí. Ẹkali achí ono kota Abusalomu l’ishi; ọ kwaa iphè l’echi; kùahaa eregede l’ekali achí. Inya-mulu ono, o shi agba ono gbakwasẹru tughua. ¹⁰ Nwoke lanù hùma iya; je edooru iya Jiowabu sù: “Lenu; mu hùmakwaru Abusalomu g’ọ kwakoru akọ eregede l’achí.”

¹¹ Jiowabu jia nwoke ono, pfuru iya iphe ono sù: “?Í sùru l’ọo gunu? ?Í hùmaru iya l’ẹnya tọ? ?Bụ gunu meru g’ọ gude ọphu i ti chitaduru iya tụa l’alí l’ẹka ono. Mu gege anụe ngu phọ shẹkelu mkpọla-ọchaa iri; waa akpọ, eekebutajẹ l’upfu.”

¹² Nwoke ono sù Jiowabu: “Obetakpọo e jee aparu shẹkelu mkpọla-ọchaa, dọ ọnu labọ l’ụkpọro iri dee mu l’ẹka; mu tege ahalikwa ẹka k’egbutsu nwatibe eze; l’ẹka anyi nùmakwaru-a ọkwa, eze nmarụ ye unu lẹ Abishayi; mẹ Itayi l’ẹka sù: ‘G’unu gudekwa kẹ yẹbe eze gbobotu nwokorọbya ono, bụ Abusalomu.’” ¹³ Sù-a; ọ -bụ lẹ mu jeru etsebe ndzụ mu l’ọnu ẹta; bụ Abusalomu gbua; g’ọ to nwedu iphe, eedomiru eze edomi-a; mẹ unu apfúribecharu je apfuru parụ mu buhaa.”

¹⁴ Tọbudu iya bụ; Jiowabu sù: “Mu taa kwabẹkotaduru ngu ẹgube ono.” Ọ chíta arwa ẹto je anmaa Abusalomu l’obu; lẹ gẹ Abusalomu nọkwadu ndzụ l’eli achí ono. ¹⁵ Ụnwokorọbya iri, bụ ndu achijeru Jiowabu ngwọgu nọ-pher Abusalomu mgburugburu woru iya gbughua; ọ nwuhu.

¹⁶ Noo ya; Jiowabu bya egbua opu gude sephuta ndu ojọgu ono azụ. Ọo ya bụ; ẹphe haa achí ndu Ízurẹlù ọso. ¹⁷ Ẹphe bya apata odzu Abusalomu chie l’eze iduma, nọ l’oswa l’ẹka ono; kwaa ikpo mkpuma kùbe iya l’eli. Ndu Ízurẹlù gbẹ teke ono tuko tsukahụ; onyenonu lashia ibe iya.

¹⁸ Teke Abusalomu nọ ndzụ bẹ ọ pataru òbvúrí je ebvube lẹ Nsụda Eze g’ọ bụru iphe, ee-gudeje nyata iya; kẹle ọ rírụ sù: “Mu te enwedu nwa nwoke, ee-gudeje nyata ẹpha mu.” Ọ woru ẹpha nkíya gùbe òbvúrí ono. A nọdu anọduje eku iya iphe, e gude anyata Abusalomu byasụ ntanụ-a.

Epfuru Dévidi k’anwuhu Abusalomu

¹⁹ No iya; Ahimaazu nwa Zadọku sù: “Gẹ mu bya agbagbua je ezia eze lẹ Chipfu bẹ nafutawaru iya l’ẹka ndu ohogu iya.”

²⁰ Jiowabu sù iya: “Ọ tọ bụdu gubedua bẹ ọ gbaru g’i jeshia ezi ozi ntanụ-a. O -rwua mbọku ọzo; l’i jewarọ ezia ya ozi. Ọ -bụru kẹ ntanụ-a bẹ ọ tọ gbáduru g’i je ezia ya ozi; noo kẹle nwatibe eze bẹ nwuhuru nù.” ²¹ Ọo ya bụ; Jiowabu pfuaru nwoke, shi l’alí Kushi sù iya: “Tughua je akọru eze iphe, í hùmaru.” Onye Kushi ono phozoru Jiowabu iphu l’alí; bya agbagbua; ọ bụru iya ejeje.

²² Ahimaazu nwa Zadọku bya epfukwaaru Jiowabu ọzo; sù iya: “Haarọ gẹ mu gbatsoru onye Kushi ono azụ l’azụ; obetakpọo gunu je e-me.”

Jiowabu sù iya: “Nwa mu; ?bụ gunu meru g’ọ gude ọ dọ ngu g’i je? Ọ to nwedu obungo, ee-bu ngu l’ozi ono.”

²³ Ọ sù iya: “Obetakpọo gunu je e-mee bẹ mu jefutaje.”

Ọo ya bụ; Jiowabu sù iya: “Gbagbunaa!” Ọo ya bụ; Ahimaazu gbagbua shia ọzo nsụda ẹnyimu Jiódanu shi nno gbaghata onye Kushi ph.

²⁴ Teke ono bẹ Dévidi nọ lẹ mgbaka echilabọ ọnu-abata ime mkpúkpu ono; waa ọphu nọ mẹ a -nọdu alufu alufu. Onye-nche nyihu eli igbulọ ono, e gude kpua ọnu-abata ono je apfuru l’eli iya. Onye-nche ono jeshia ele ẹnya; ọ hùma nwoke, agbakpọepho ọso nwẹkinyi iya. ²⁵ Onye-nche ono kua eze oku; pfuaru iya ya. Eze sù: “Ọ -bùru l’ọ swí nkinyi iya; bẹ bụ ozi, dọ ree bẹ ọobyia ezizi.” Nwoke ono nọdu agbakpọepho abya ntse ntse.

* 18:7 18:7 Bụ iya bụ 20,000, lẹ mbekee.

²⁶ Oo ya bu; onye-nche ono tufu ɛnya hũma nwoke ozo, agbakwapho oso abya. O kua onye-nche onu-abata mkpũkpu sũ: "Lenu; onye ozo agbakwa oso nwẽkinyi iya abya!"

Eze sũ: "Oo ozi, dũ ree bẽ ɔobyakwapho ezizi."

²⁷ Onye-nche ono sũ: "Onye kẹ mbũ pho bẽ oso iya gbẹ dũ mu g'ọ bu kẹ Ahimaazu nwa Zadọku."

Eze sũ: "Oo ọkpobe nemadzũ bẹ ọbu; ọ buru ozi, dũ ree bẽ ɔobyaje ezizi."

²⁸ Noo ya; Ahimaazu gbarwuta bya ekua eze sũ iya: "Iphemiphe dũkotaekwapho ree-o!" O phozeta buaru eze iphu l'alĩ sũ: "G'ajaja buru kẹ Chipfu, bu Chileke ngu! O wofuwarũ ndu ono, haliru ẹka g'ẹphe gbua gbube nnajjuphu mu, bu eze."

²⁹ Eze jja ya sũ: "To nwedũnu iphe, meru nwokorọbya ono, bu Abusalomu?"

Ahimaazu sũ iya: "Mu hũmaru g'aatũ ẹjo ọzu lẹ teke ono, Jiowabu eme g'ọ zia mụbe nwozi gbube eze ozi-a. Ọle mu ta amakwanũ ishi ọzu ono, aatũ ono."

³⁰ Eze sũ iya: "Ghakọbe p̄fũru l'ẹka-a." Oo ya bu; ọ bya aghachi p̄fũru l'ẹka ono.

³¹ Oo ya bu; onye Kushi ono byarwuta bya asũ: "Gbube nnajjuphu mu, bu eze; nũmakwa ozi ẹhu-utso! Lẹ ntanũ-a bẹ Chipfu nafũtakotawaru ngu l'ẹka ndu wulihuru etso ngu opfu."

³² Oo ya bu; eze jja onye Kushi ono sũ iya: "To nwedũnu iphe, meru nwokorọbya ono, bu Abusalomu?"

Onye Kushi ono sũ iya: "G'iphe, bũkpoo ndu ọhogu nnajjuphu mu, bu eze; mękpoo iphe, bu ndu wulihuru etso ngu opfu dũkotaekwapho gẹ nwokorọbya ono."

³³ Iphe ono rwua eze l'ẹhu shii; ọ nyigobe jeshia l'ulo ọphu a kpuru l'eli onu-abata mkpũkpu je anọdu raahaa ẹkwa. O nọdu eje bya arajẹ sũ: "Gbube nwa mu Abusalomu; nwa mu-ee; nwa mu Abusalomu! O -bũ l'ọo mbẹdua nwũhuru; gbubedua nọduroya. Gbube nwa mu Abusalomu; nwa mu-ee; nwa mu-ee!"

19

Jiowabu abarũ Dévidi mba

¹ Tọbudu iya bu; e je edooru Jiowabu sũ iya: "Eze bẹ agũkwa aphũ; bya ara ẹkwa Abusalomu." ² Alwũ-kpe ono, ndu ojogu lwũ-kperu mbọku ono bya aghaa igharaphu buru ndu ojogu ono g'ẹphe haa iphe aphũ; noo kele ẹphe nũmaru g'aasũje l'eze bẹ akwakwa ẹkwa nwa iya ono nwũhuru nũ ono. ³ Ẹphe tọ nwẹhu zitachaa onwophẹ ezita pyoba l'ime mkpũkpu mbọku ono; g'ẹgube ono, ndu iphere dũ l'ẹphe gbaru oso l'ọgu ezitajẹ onwophẹ ezita pyobata ono-a. ⁴ Eze kpuchia onwiya iphe l'iphu chia mkpu ẹkwa sũ: "Gbube nwa mu Abusalomu! Oowa-e Abusalomu nwa mu; nwa mu-ee!"

⁵ Noo ya; Jiowabu bya ejepfu eze l'ime ọlo je asũ iya: "Nta-a bu ndu nkengu, dzoru ngu ndzũ; dzoo unwu ngu; mę unyomu ngu; mę unwanyi, abũ-zidu unyomu ngu-a bẹ i tũkoru meru iphe-iphere kpua ntanũ-a; ⁶ O buru ndu i dũ ashĩ bẹ i yeru obu; kpochia ndu yeru ngu obu ashĩ. Umere ngu ntanũ-a mewaru o doo ɛnya l'ọ tọ dũdu iphe, i gũberu ndu-ishi ndu ojogu ngu; waa ndu-ozĩ ngu phẹ. Mu hũmaru l'ẹhu gege agbẹ atso ngu utso ome o -bũ lẹ Abusalomu nọ ndzũ ntanũ-a; anyibedua tũko g'anyi ha nwũshihukota. ⁷ Ngwa; tũgbukwaa jepfu ndu-ozĩ ngu je eyeru phẹ njima. Mu gudekwa ẹpha Chipfu eriburu ngu angũ; l'ọ -buru l'ĩ tĩ gbeshiduru je; bẹ anyi a-wufu-gbukwa gbado ngu; o to nwedu mę onye lanũ jĩhumakwadu lẹ mgboru ngu l'enyashi-a. O buru ono a-bya akakọta ngu atsu l'ẹhu eme l'ẹjo-iphe, shikpo teke i bu nwokorọbya nwũtaru ngu byasũ ntanũ-a." ⁸ Oo ya bu; eze bya agbeshi pata oshi iya je anọdu l'ọna ẹeshije abahũ lẹ mkpũkpu ono. A bya akọoru ndu ono sũ phẹ: "Unu lenu; eze nọkwa l'ọnu ẹka eeshije abata lẹ mkpũkpu-a." Ndu ono tũko g'ẹphe ha wũ-pfuta iya.

Dévidi alaphu azũ lẹ Jierúsalemũ

Teke ono bẹ ndu Ízurelũ gbakashihũwaru; onyenọnu lashichawa ibe iya. ⁹ Ndu Ízurelũ g'ẹphe ha swọaha ọswo l'ipfu nọnu; ndu nọnu iphe epfugbaa; asũje: "Oo eze bẹ nafutaru anyi l'ẹka ndu ọhogu anyi; bya adzọta anyi l'ẹka ndu Filisitayinu. Obenu lẹ nta-a bẹ ọ gbafuru l'alĩ-a; ọ buru opfu ẹhu Abusalomu bẹ o gude gbafũ ọbu. ¹⁰ Abusalomu-a, bu onye ono, anyi wũru manũ l'ishi g'ọ buru eze anyi ono-a byawanu anwũhu l'ọgu. Sũ-a; ?bũ gunu meru g'ọ gude ọphu e te yedu ọnu g'ee-shi g'e duphuta eze azũ?"

¹¹ Eze, bu Dévidi bya ezia ozi g'ie zia Zadọku yele Abiyiata, bu ndu-uke Chileke sũ: "Unu jjedu ndu bu ogerenya ndu Jiuda sũ phẹ: "Bũ gunu meru g'ọ gude ọ buru unubedua eme g'unu kperu azũ l'eme g'eze lwaphuta azũ l'ibe iya; l'ẹka iphemiphe, ndu Ízurelũ l'ọphu epfu rwuchawaru l'ẹka mụbe eze nọ l'ibe mu? ¹² Unubedua bẹ bu unwunna mu; mbũ lẹ mu l'unu tũkoru buru anũ-ẹhu waa mee lanũ. Sũ-a; ?denuhunu g'ọ gude; ọ buru unubedua bu ikpazũ lẹ g'ee-shi mee g'eze lwaphuta azũ?" ¹³ Unu asũ

Amasa lẹ mu sùru-a: “?Mu lẹ ngu ta abùdu anù-ẹhu lanu waa mee lanu ọtọ? Ọo gubedua bẹ mu e-gude dochia ẹnya Jiowabu g’i buru ishi ndu ojogu mu shita ntanu-a kwaseru; ọ -dudu nno; gẹ Chileke gwakwa mu ochi; mbu g’o mekwa mu ophu ka njo!” ¹⁴ Ọo ya bu; o pfubuta ndu Jiuda; obu bya aburu phe nanu. Epe bya ezia su g’e zia eze su iya g’ephe lẹ ndu nkiya ẗuko lwatashia.

¹⁵ Eze bya alwatashia; lwaberu ẹnymu Jiódanu. Teke ono bẹ ndu Jiuda jewaru anodu lẹ mkpukpu Gilugal g’ephe gba iya ndzuta; g’ephe edughatawa iya ro l’enyimu Jiódanu. ¹⁶ Tobudu iya bu; Shimeyi; nwa Gera, bu onye Benjiaminu ke mkpukpu Bahurimu mekebeepho egwegwa tsoru ndu Jiuda; epe jeshia agba eze, bu Dévidi ndzuta. ¹⁷ Ndu ipfu Benjiaminu, epe l’iya swi bẹ du unu labo l’ukporo iri; waa onye-ozu onu-ulo Solu, bu Ziba; yele unwu iya unwoke, du iri l’ise; waa ndu-ozu iya umadzu ukporo. Epe mee egwegwa je agba eze ndzuta l’onenymu Jiódanu l’eka o no. ¹⁸ Epe rwughata ẹnymu Jiódanu g’ephe kughata ndibe eze; teme waa g’ephe meeru eze iphe, o du iya g’e meeru iya.

Dévidi aguru Shimeyi nvu

O be gẹ Shimeyi; nwa Gera daerupho ẹnymu Jiódanu; o daa kpurumu l’atatiphu eze; ¹⁹ su iya: “Pakwaru haa; jiko nnajuphu mu l’eka mu mesweru ngu. Te ejekwa anyata iphe, du eji, mube nwozi ngu meru gube nnajuphu mu, bu eze lẹ mboku ono, i shi Jierúsalemu tugbua ono. Eze; jiko wofukwa iya l’obu ngu. ²⁰ Noo kele mube nwozi ngu maru-a lẹ mu meru iphe-eji; ọle o kwanu mbedua bu onye ivuzo l’onulo Jiófefu l’ophu, byaru ntanu-a bya agba gube nnajuphu mu, bu eze ndzuta.”

²¹ Ọo ya bu; Abishayi; nwa Zeruya su: “O gbaru g’e gude k’iphe-a gbua Shimeyi; noo kele ọo iphu bẹ o phuru onye Chipfu wuru manu g’o buru eze.”

²² Dévidi su: “?Bu gunu bẹ mu l’unu jigba; unubẹ unwu Zeruya; meru g’o gude unu je a-buru ndu etso mu opfu lẹ ntanu-a? ?O gbaru g’o nweru onye ee-gbu egbugbu l’ali Ízurelu ntanu-a? ?To lẹ mu ta amadu l’oo mbedua bu eze ndu Ízurelu ntanu-a?” ²³ Ọo ya bu; o su Shimeyi: “E tee gbudu ngu ro ya.” Eze kwee ya ukwe ribuaru iya nte.

Dévidi emeru Mefibosheti iphe-oma

²⁴ Nwanwa Solu, bu Mefibosheti tugbukwapho jeshia eze ndzuta. O to nwubejeduru okpa iya agba; ophu o to kpobotajeduru eji-agba iya akpobota; ophu o sajeduru uwe iya asasa e -shi mboku ono, eze lufuru tugbua; jasu mboku, o lwaphutaru azu l’ehuguu. ²⁵ O shiepho Jierúsalemu bya gẹ ya gba eze ndzuta; eze jia ya su: “Mefibosheti; ?bu gunu meru g’o gude ophu i ti tsoduru mu tugbua?”

²⁶ O su: “Gube nnajuphu mu, bu eze; eshinu mube nwozi ngu bu ẹniyeni bẹ mu sukwaru nwozi mu g’o doziaru mu nkapfu-igara mu gẹ mu nodu iya gbaru tsoru gube eze; obenu lẹ nwozi mu ono, bu Ziba ghoru mu ugho. ²⁷ Teme o byawa bya epfutoshia mube nwozi ngu l’eka gube nnajuphu mu, bu eze no. Ọle gube nnajuphu mu, bu eze bẹ du-a g’ojosi Chileke. Iphe, dukpoe ngu pho ree; mee ya. ²⁸ Iphe, shi rwube ndu onu-ulo nna mu l’ophu bu g’ephe nwushihu l’iphu nnajuphu mu, bu eze; ọle e mecharu i woru mube Mefibosheti, bu nwozi ngu dobe gẹ mu yiru lẹ ndu a-noduje eri nri lẹ teburu nkengu gedegede. O to rwubeekwaru mu me ililekpoo gẹ mu rajebaaru kpua gube eze.”

²⁹ Eze su iya: “?Bu opfu ehu ngu bẹ ii-gudewaro epfupfu? Mu suwaru gẹ gu lẹ Ziba kekaha alj ono!”

³⁰ Mefibosheti su eze: “Haa gẹ Ziba wotakotaro iphemiphe; eshinu e mecharu gube nnajuphu mu, bu eze lwarwuta ibe ngu l’ehuguu.”

Dévidi emeru Bazilayi iphe-oma

³¹ Bazilayi ke Giladu bẹ dai lẹ mkpukpu Rogelimu bya gẹ ya tsoru eze daa ẹnymu Jiódanu; mbu gẹ ya dughata iya ẹnymu Jiódanu. ³² Bazilayi bẹ buwaa ogerenya shii. O nowaru ukporo apha eno. O bu nwoke nweru iphe shii k’ophu bu l’oo ya shi anuje eze nri teke o no lẹ Mahanayimu. ³³ Eze su Bazilayi: “Tsoru mu daa ẹnymu-a; g’anyi je anodu lẹ Jierúsalemu k’ophu mu a-noduje eleta ngu enya ree.”

³⁴ Bazilayi su eze: “?Mu a-nofua apha ole nta-a ke gẹ mu tsoru gube eze lashia Jierúsalemu? ³⁵ Iphe, mu nowaru nta-a bukwa ukporo apha eno. ?Mu makwaduru iphe, du ree waa iphe, du eji? To ?mu adu ike amakwaduru utso iphe, mu eri eriri; ozoo ophu mu angu angungu? To ?mu adu ike anumakwadu olu-ebvu unwoke; ozoo k’unwanyani? ?Bu ke gunu bẹ mube nwozi ngu a-bya aburu ivu-erwa duru gube nnajuphu mu, bu eze? ³⁶ Mube nwozi ngu bua gẹ mu duriberu ngu nwanshi l’azu ẹnymu Jiódanu azu iya ophu. ?Bu ke gunu bẹ gube eze e-gude bua mu obunggo ophu ha egube ono? ³⁷ Haaro gẹ mube nwozi ngu lashia k’ophu mu a-nodu lẹ mkpukpu eka mu shi nwuhu; mbu l’eka

nọ-kube ilu nna mu waa kẹ ne mu ntse. Sụ-a; waa nwozi ngu, bụ Kimuhamu baa; g'o tsoru gube nnajūphu mu, bụ eze dafu azu iya ophuu; iimeeru iya iphe, dukpoe ngu pho ree."

³⁸ Eze sụ iya: "Kimuhamu be e-toru mu-a dafu azu iya ophuu; o buru iphe, du ngu ree be mu e-meru iya. Ozo buru l'oo iphe, i sukpoerupho ge mu meeru ngu be mu e-meru ngu." ³⁹ Oo ya bu; ndu ono l'ophu dafukota azu enyimu Jiordanu azu iya ophuu; eze bya adafukwapho. Eze bya eworu onu tsutsua Bazilayi; goru onu-oma nu iya. Bazilayi lashia ibe iya.

Ndu Izurelu ekoru ndu Jiuda okophoo

⁴⁰ Eze bya adaa enyimu ono jeshia mkpukpu Gilgalu; Kimuhamu tsokwaru iya pho. Ndu Jiuda l'ophu me nkeru-ebo ndu Izurelu tuko tsoru edu eze. ⁴¹ Noo ya; iphe, bu ndu Izurelu l'ophu zahu byapfuta eze bya asu iya: "?Denu g'o gude unwunna anyi phe, bu ndu Jiuda bya eduta gube eze le mpya; mbu duta gu le ndibe ngu; me ndu gu l'ephe swi l'ophu dafuta azu enyimu Jiordanu?"

⁴² Ndu Jiuda l'ophu tuko g'ephe ha yeeru ndu Izurelu onu su phe: "Iphe, kparu iya nu be bu l'anyi l'eze be ka abubu. Sụ-a; ?bu gunu meru iphe, ehū egu unu egu le k'iphe ono? ?O nweru iphe, shi eze l'eka anyi riru? To; ?o nweru iphe, anyi nataru g'o buru nkanyi?"

⁴³ Oo ya bu; ndu ke Izurelu yeeru ndu Jiuda onu; su phe: "Eka anyi dukwa l'ehu eze ugbo iri. Ozo bukpooru nu l'anyi kakwa iya unu enweru. ?Dehunu g'o gude; ophu unu agubeduru anyi iphe? ?To buna anyibedua vu uzo wata epfu g'ee-shi g'e duphuta eze azu?"

Ole ndu ke Jiuda gbẹ kabaanu eyeru ndu Izurelu onu ehuka ehuka.

20

¹ Toḅudu iya bu; o nweru ogalemkpa nemadzu, no l'eka ono, epha iya bu Sheba nwa Bikiri. O bu onye ipfu Benjiaminu. O woru opu gbua chishia mkpu su:

"O to dukwa okè, anyi nweru l'ehu Dévidi.

O to dukwa okiphe, anyi nweru l'ehu nwa Jiesi!

Unube Izurelu; g'onyenonu lashia ibe iya-ol!"

² Oo ya bu; ndu Izurelu l'ophu gbadochaa Dévidi je awu-toru Sheba nwa Bikiri. Ole ndu ke Jiuda nopho nonyabe eze shitakpo o enyimu Jiordanu jasu le Jierusalemu.

³ Dévidi bya alarwua ibe iya le Jierusalemu; bya achita unwanyi iri ono, abu-zidu unyomu iya ono, o haru g'ephe nodu leta ibe eze enya ono. O chiru phe ye l'ulo eka a no eche phe nche. O nodu azu phe le nri; ole o to jefpufeduru phe. E wuchia phe l'ime ulo; ephe nodu onodu unwanyi, ji phe anoedu jasuru ephe nwushihu. ⁴ No iya; eze bya bya ezia Amasa su iya: "Gude ujiku eto kukooru mu ndu Jiuda g'unu l'ephe tuko wu-pfuta mu l'eka-a." ⁵ O be teke Amasa jeru ge ya kukoo ndu Jiuda obu; o je anoghata teke eze tu-buru iya. ⁶ Dévidi bya asu Abishayi: "Ejo-iphe, Sheba nwa Bikiri e-me anyi be kakwa ophu Abusalomu meru. Chita ndu-ozu mube nnajūphu ngu chipyabe iya; odumeka be oo-bahukwa le mkpukpu, a kpu-pheru igbulo mgburugburu; nahu anyi gbalaa." ⁷ Oo ya bu; Abishayi chitanu ndu ojogu Jiowabu; me ndu Kereti; me ndu Peleti; me ndu bukpo ndu ike du l'ogu; ephe shi le Jierusalemu tugbua jeshia achu Sheba nwa Bikiri.

⁸ O be teke ephe nokwadu l'oke mkpuma, no le mkpukpu Gibiyonu; Amasa byapfutashia phe. Teke ono be Jiowabu yeru uwe ojogu iya; gude akpo, o we l'upfu gude kebuta ogu-echi, a tsuru obo. O jeshia ahata okpa; ogu-echi ono shi l'obo iya mifu daa. ⁹ Jiowabu bya ajia Amasa su iya: "?Ehu du ngu-a ree; nwanna ngu?" Jiowabu bya eworu ekutara dee Amasa l'aji-agba ge ya tsutsua ya onu. ¹⁰ Ophu Amasa te elerwetaduru enya humu ogu-echi, Jiowabu kpapyaberu l'eka. Oo ya bu; Jiowabu woru iya nmaa ya l'ephe; akurepho iya kposhihu l'ali. Ophu o nmaeduru iya ogu-echi ono ozo; o buwaru iya nu anwuhu.

Oo ya bu; Jiowabu yele nwune iya, bu Abishayi chipyabe Sheba nwa Bikiri. ¹¹ Onye lanu le ndu ojogu Jiowabu je apfuru le mgboru Amasa asuje: "Onye suru le Jiowabu du iya l'obu; mbu onye suru le ya bu ke Dévidi; g'onye obu tsonuru Jiowabu!" ¹² Noo ya; Amasa dabyiru l'echilabo gbororo l'eka ono arwasi onwiyi le mee ya. O nodu abujeru; onye jetaru rwua eka ono; l'o kpo beru. Nwoke ono humaeppo l'obujeru; onye jetaru rwua eka ono; l'o kpo beru; o locha Amasa l'egbudu; chita kpowula-kpowula uwe phukpata iya. ¹³ O buru g'a pafuru iya pho l'uzo ono be ndu ojogu ono l'ophu tukoru wuru tsoru Jiowabu chiahaa Sheba nwa Bikiri.

¹⁴ Sheba ghajakọta iphe, bụ ipfu, dū l'alì ndu Ízùrèlù je akpaa lẹ mkpukpu Abèlù-Bètu-Maka. Ndu shi l'ipfu Bikiri g'èphè ha kpakodzua wu-tsoru iya. ¹⁵ Jiowabu mē ndu ojogu iya phè bya bya ekephèe mkpukpu Abèlù-Bètu-Maka mgburugburu; kebuta Sheba l'èka ono. Èphe bya akùbè eja gude kpù-buta mkpukpu ono; eja ono nòdu rwua l'ìgbulọ mkpukpu ono. Èphe nòdu etsukpòshi igbulọ mkpukpu ono; g'òophofukwanu daa. ¹⁶ O nweru nwanỳì maru mmamiphe, bu lẹ mkpukpu ono, ara òrà sù: "Unu ngabèkpodapho-o! Unu ngabèkpodapho-o! Jiko ziaru mu Jiowabu g'ò bya gè mu pfuru yeru iya." ¹⁷ Jiowabu bya ejekubeshia ya; nwanỳì ono jia ya sù: "Bụ gubedua bẹ bụ Jiowabu?"

O sù iya: "Ee."

Nwanỳì ono sù iya: "Ngabèkwa nchì l'iphe, mụbè nwozi ngu nwanỳì abya epfufu."

Jiowabu sù iya: "Mu ngabèru-a nchì."

¹⁸ Nwanỳì ono sù: "Teke ndiche bẹ e shi asuje: 'G'e jekwa akpata ishi lẹ mkpukpu Abèlù!' A -kpatawa ishi ono; eeshi nno doshia opfu, ada nù. ¹⁹ Sù-a; anyi bụ ndu dū àgù; tème anyi bụru ndu e gude ire anyi èka l'alì Ízùrèlù. Nta-a bẹ iime g'ì mebyishia mkpukpu, nò onodu ne l'alì Ízùrèlù. ?Dènu g'ò gude ì nòdu eme g'ì lwua ndu bụ okiphe Chipfu?"

²⁰ Jiowabu sù: "Tuswekwa! Tuswekwa! G'ò tọ bụkwaru mu a-lwù mkpukpu unu; ozoo mebyishia ya. ²¹ O tọ bụkwa g'ò dū bụ ono. Olee o nwekwanuru nwoke lanu, èpha iya bụ Sheba nwa Bikiri, shi l'alì úbvú úbvú ndu Ifuremu, bụ onye kwefuru eze, bụ Dévidi ike. Unu -kpatawa nwoke ono ye mu l'èka; mu alufu lẹ mkpukpu-a."

Nwanỳì ono sù Jiowabu: "Ee-shi l'eli igbulọ tufuru ngu ishi nwoke obu." ²² Tòbudu iya bụ; nwanỳì ono gude mmamiphe iya ono jepfu ndu mkpukpu ono; èphe gbuta ishi Sheba nwa Bikiri woru tufuru Jiowabu. O woru opu gbua; ndu ojogu ono wufu lẹ mkpukpu ono; onyenonu lashichaa ibe iya. Jiowabu laphu azu jepfushia eze lẹ Jierúsalemù.

Ndu-ishi Dévidi

²³ Oo Jiowabu bẹ bụ onye-ishi iphe, bụkpoo ndu ojogu l'alì ndu Ízùrèlù. Benaya nwa Jiehoyada bụru onye-ishi ndu Kereti mē ndu Peleti. ²⁴ Adoniramu bụru onye-ishi ogbo ozi. Jiehoshafatu nwa Ahiludu bụru onye akwakòbèje iphe, meru ememe. ²⁵ Sheva bụru onye edeje èkwò. O bụru Zadokù yèe Abyiyata bụ ndu-uke Chileke. ²⁶ Ira kẹ mkpukpu Jayi bụkwarupho onye uke Chileke kẹ Dévidi.

21

Ègu-ememe waa g'e gude gbushia unwu Sòlu

¹ O nweru teke ègu mejeru l'alì Ízùrèlù mkpürumkpuru apha èto lẹ teke Dévidi bụ eze. Dévidi bya akpaa Chipfu ishi iphe ono. Chipfu sù: "Iphe, kparu iya nù bụ l'ikpe òchi tükòru Sòlu yèe onu-ulo iya l'ishi; kèlè o gbushiru ndu Gibiyonu." ² Ndu Gibiyonu ono bẹ ta abudu ndu Ízùrèlù gedegede. Èphe bụ ndu phòduru nù lẹ ndu Amòru. Ndu Ízùrèlù riburu phè nte l'èphè e-dobe phè ndzù. Sòlu gudekwanu 'amènya kẹ ndu Ízùrèlù waa ndu Jiuda bya egbushigbua phè. Oo ya bụ; eze, bụ Dévidi bya akpakọ ndu Gibiyonu pfuru yeru phè. ³ O jia phè sù: "Bụ gunu bẹ mu e-meru unu? ?Dènu gè mu e-me mezita unu; k'òphu unu a-gòru onu-oma nù ndu ono, bụ okiphe Chipfu?"

⁴ Ndu Gibiyonu ono sù iya: "Anyi ta akpadu ishi mkpòla-òchaa ozoo mkpòla-ododo, shi Sòlu l'èka; ozoo ophu shi l'èka ndibe iya. Ophu o tọ dükpodanu anyi l'èka g'anyi gbua nemadzù l'alì Ízùrèlù."

O sù phè: "Oo iphe, unu sukpoerupho gè mu meeru unu bẹ mu e-meru unu."

⁵ Oo ya bụ; èphe sù eze: "Oo nwoke ono, bụ iya gbushiru anyi ono; bya achipya a g'ee-shi g'e gbushigbua anyi; g'anyi ta aphòduhe l'alì Ízùrèlù l'ophu ono; ⁶ bẹ èe-duta unwegirima iya unwoke èsaa dufutaru anyi g'anyi lẹ megbushia l'iphu Chipfu lẹ Gibiya, bụ mkpukpu Sòlu, bụ onye ono, Chipfu họtaru ono."

Oo ya bụ; eze bya asù phè: "Mu e-duta phè nù unu."

⁷ Obenu l'eze, bụ Dévidi gude k'ògbandzu yèlè Jionatanu, bụ nwa Sòlu nò l'iphu Chipfu gbaa dobe Mefiboshèti ndzù. Mefiboshèti bụ nwa Jionatanu; bya aburu nwanwa Sòlu. ⁸ O bụru Amoni waa Mefiboshèti, bụ unwoke labo, Rizupa, bụ nwada Aya nwataru Sòlu bẹ o kpuru nù phè. O kpütakwapho unwoke ise, nwada Sòlu, bụ Merabu nwataru nù phè. Èpha ji nwanỳì ono bẹ bụ Adurelu nwa Bazilayi, bụ onye shi mkpukpu Mehola. ⁹ Dévidi kpuru phè nù ndu Gibiyonu ono; èphe je megbushia phè l'eli úbvú l'iphu Chipfu. Èphe n'èsaa ono lakòta l'ugbo lanu. O bụru mbòku mbù lẹ teke aawatajè akpata iphe, e meberu l'alì; mbükpoephe lẹ teke aabya awata egbu balì bẹ e gbushiru phè.

¹⁰ Noo ya; Rizupa, bụ nwada Aya je achịta uwe-aphụ phụshi l'eli oke mkpuma; z̄e. Nwanyị ono shi l̄e teke aawataj̄e akpata iphe, e meberu l'ali; n̄odu l'eka ono swiru odzu unwu iya ono jeye mini, shi l'igwe dzeru kpua p̄h̄e. Ophu o to kwejeduru g'ọ d̄uru ̄enu, ephe l'eli, a-bya ebvua odzu p̄h̄e ̄onu l'eswe; ̄ozoo an̄u-̄egbudu a-byapfuta p̄h̄e l'enyashi.

¹¹ E p̄fuerupho Dévidi iphe, nwada Aya ono, bụ Rizupa meru; mb̄u nwan̄yị ono, S̄olu ta l̄udu ̄okpobe al̄ulu ono; ¹² ọ t̄ugbua je achịta ̄okpu S̄olu ȳee k̄e nwa iya, b̄u Jionatanu l'eka ndu mkp̄kpu Jiab̄eshi-Giladu w̄ushiru iya. Ndu Jiab̄eshi jeru l̄e m̄pya je achịta iya l'eze edupfu, n̄o l̄e mkp̄kpu B̄etu-Shanu l'eka ndu Filisitayinu gburu p̄h̄e woru kobe l'eli ̄ubv̄u Gilubowa. ¹³ Dévidi t̄uko ̄okpu S̄olu m̄e k̄e nwa iya, b̄u Jionatanu g'ọ ha ch̄ilata e-shi l'eka ono; m̄ekpoo k̄e ndu ̄ophu e megbushiru emegbushi. ¹⁴ E mechaa; ephe woru ̄okpu S̄olu ȳele k̄e nwa iya, b̄u Jionatanu je elia l̄e mkp̄kpu Zela, n̄o l'ali ndu Benjaminu l'ilu Kishi, b̄u nna S̄olu. Ephe t̄uko iphe, eze karu p̄h̄e g'ephe mee; mek̄ota. E mechaa; Chileke meeru p̄h̄e iphe, ephe r̄woru iya l'opfu ̄ehu al̄i ono.

Ogu ozo, ndu Ízurūlu waa ndu Filisitayinu n̄o lwugbabe (1Iphe 20:4-8)

¹⁵ A n̄onyakwaa ozo; ogu daru ndu Filisitayinu waa ndu Ízurūlu. Dévidi t̄ugbua ȳee ndu ojogu iya jeshia etso ndu Filisitayinu ogu. A n̄onyaa; ophu ike aduedu Dévidi.

¹⁶ Ishibibenobu, b̄u onye lanu l'eri Rafa r̄ia l'ooowa ḡe ya gbua Dévidi. Nwoke ono b̄e ̄erwa arwa iya d̄u sh̄ekelu onyirubvu ̄ukporo iri l'ise. T̄eme o turu ogu-echi ̄ophuú.

¹⁷ ̄Ole Abishayi nwa Zeruya b̄e byaru agbataru Dévidi; bya echitsua onye Filisitayinu ono; woru iya gbua. ̄O ya b̄u; ndu ojogu Dévidi ribuaru iya angu s̄u l'ọ t̄o byadu etsobaa p̄h̄e je ogu ozo k'ophu a taa ts̄onyidu or̄oku ndu Ízurūlu.

¹⁸ T̄obudu iya b̄u; e mechaa; ogu ozo daaru ephe l̄e ndu Filisitayinu l̄e mkp̄kpu Gobu. ̄O b̄uru teke ono b̄e Sibekayi, b̄u onye mkp̄kpu Husha gburu Safu, b̄u onye lanu l'eri Rafa.

¹⁹ Ogu ozo bya adaaru ephe l̄e ndu Filisitayinu l̄e mkp̄kpu Gobu. ̄Eluhananu nwa Jiayi, b̄u onye mkp̄kpu B̄etulehemu gbua Lahumi, b̄u nwune Golayatu, b̄u onye Gatu; mb̄u onye ono, igbidigbi arwa, o gude d̄u ḡe k'oshi, onye ekweje ̄ekwa egudeje ekwe ̄ekwa.

²⁰ Ogu ozo bya adaa l̄e mkp̄kpu Gatu. L'eka ono b̄e o nweru nwoke lanu, haep̄ho k̄e kp̄ikipirik̄ii. O fuchaaru mkp̄ushi-eka ishii ishii l'eka iya ep̄henebo; waa mkp̄ushi-̄okpa ishii ishii l'okpa iya ep̄henebo. Mkp̄ushi-eka iya; m̄e k'okpa iya t̄okoru d̄u ̄ukporo l'eno. Nwoke ono b̄u awataep̄ho ak̄o ndu Ízurūlu ̄onu; nwa nwune Dévidi, b̄u Jionatanu nwa Shimeya woru iya gbua.

²² Ndu ono ep̄hen'eno shik̄ota l'eri Rafa, b̄u onye mkp̄kpu Gatu. ̄O b̄uru l'eka Dévidi ȳele ndu-oz̄i iya b̄e ephe shik̄ota nw̄ushihu.

22

Ebv̄u ajaja, Dévidi guru (Ebv̄u 18:1-50)

¹ Dévidi guru ebv̄u-a n̄u Chipfu l̄e mb̄oku, Chipfu naf̄utakotaru iya l'eka ndu ̄ohogu iya l'ophu; kekeleke k̄e S̄olu.

² ̄O guru s̄u;

̄Oo Chipfu b̄u agbara-mkpuma nkemu;

bya aburu ̄ulo-ezeru-ndz̄u mu; b̄uru onye agbaf̄utaje mu n̄u.

³ ̄Oo Chileke mu b̄u agbara-mkpuma, mu agbabaj̄e je edomia onwomu.

̄Oo ya egbobutaje mu g'ọ t̄o d̄u iphe, e-me mu n̄u.

̄O b̄uru iya b̄u onye eegudeje ̄okp̄ehu iya dz̄oo mu.

̄Oo l'ime iya b̄e mu agbabaj̄e je an̄odu zeeru ndz̄u.

T̄eme ̄o b̄uru iya b̄u onye ndz̄ota mu;

̄oo ȳeb̄edua adz̄oje mu l'eka ndu eme mu mkpawere.

⁴ ̄Oo Chipfu ono, b̄u onye gbaru g'a jaj̄e iya ajaja ono b̄e mu arakuje;

l'ọ dz̄ota mu l'eka ndu ̄ohogu mu.

⁵ Anw̄uhu shiwaa chie mu egbirigba l'olu.

̄Ola-l'iswi n̄odu as̄o gborogboro ḡe mini as̄o-pfuta mu.

⁶ ̄Ekpa oyi al̄i-maa nw̄ua mu kp̄alaa.

Anw̄uhu shiwaa woru ̄onyà ḡbab̄eru mu.

⁷ ̄Ole teke mu eje iphe-̄huka b̄e mu rakuru Chipfu.

Mu rakuru Chileke mu.

̄O b̄e l'eze-̄ulo iya n̄uma olu mu;

- mkpu, mu chiru chiku iya rwua ya nchị.
⁸ Noo ya bụ; eliphe l'ophu tehu kparikpari; nmakota jijijijii.
 Ẹka a tūru ọkpa imigwe l'ophu nmaghukọta anmaghu;
 kele Chileke bẹ ẹhu egu egu.
⁹ Ẹnwuru ọku, shi iya l'imi akpụ kẹ tūtutuutuu.
 Oku, shi iya l'onu afūshi tūkoepho iphemiphe ekepyashi.
 Icheku-ọku iphe, o kepyashīru tūko ẹkameka ata p̄fup̄fup̄fu.
¹⁰ Ọ dojaha akpaminigwe kẹ tararara; ọ buru iya alufuta.
 Ochii, gbahuru kẹ tsukiribaa nọdu iya lẹ mkpula ọkpa.
¹¹ Ọ nọdu l'eli chierobu phezeta.
 Ọ buru lẹ ñkù phẹrephere bẹ o degeru ezi phuphuphu.
¹² O woru ochii kpuchia onwiya;
 mbụ l'urwukpu, mini jiru ejiji bẹ nọ-pheru iya mgburugburu.
¹³ Icheku-ọku, ata p̄fup̄fup̄fu
 shi l'ogbunwjinwii ya agūshihugba.
¹⁴ No iya; Chipfu gbẹ l'akpaminigwe tūa egbigwe.
 A nūma olu onye ono, bụ Okalibe-kakota-shii ono.
¹⁵ Ọ gbaa apfū gude chikaa ndu ohogu iya.
 Ebemu-igwe bẹ ọ kuru kẹ phoo;
 ẹphe zekota l'oso gbalachaa.
¹⁶ Chipfu ziru unme fuu gbọoru ndu ohogu iya ūja.
 Eze Enyimu sọkahu ẹbo; k'ophu a hūmachaarū ọhu-enyimu l'enyā;
 kpuhachaa ẹka a tūru ọkpa-alī mgboko; a hūma.
¹⁷ Chipfu gbẹ l'imigwe tufu ẹka;
 zū mu gburumu; gufuta mu l'ogbu-mini.
¹⁸ Ọ nafutakwaru mu pho l'eka ndu ohogu mu, ọkphehu dū;
 mē l'eka iphe, b̄kpoo ndu mu dū ashj;
 noo kele ẹphe kariru mu ẹka.
¹⁹ Mbọku ono, mu eje iphe-ẹhuka ono bẹ ẹphe tsoru mu ọgu;
 obenu l'ọo Chipfu gbataru mu ike.
²⁰ Ọo yēbedua kutaru mu dobe l'eka mu nọ tūsarū ẹhu.
 O yeru mu ẹka nafuta mu l'ọgu; kele mu dū iya l'obu.
²¹ Chipfu buru mu nggo; kele mu bụ onye p̄fuberekoto;
 mbụ kele mu bụ onye iswi dū mma.
²² Noo kele ọ b̄ep̄ho ūzo, Chipfu tōru bẹ mu anọduje etso.
 Ophu mu egudejedu eme ẹjo-iphe gbakuta Chileke azū.
²³ Ekemu Chipfu bẹ mu nwūbekotarū ẹnya g'ọ ha.
 Teme ophu mu aghajeduru iphe, ọ suru g'e meje okotazu.
²⁴ Ọ tō d̄uk̄poda ẹka ūta dū mu l'ẹhu l'atatiphu iya.
 Mu sedekp̄erup̄ho onwomu; ophu ọ d̄udu ẹjo-iphe, mu yejeru ẹka.
²⁵ Chipfu buru mu nggo; kele mu bụ onye p̄fuberekoto;
 mbụ l'o buru mu nggo; kele mu bụ onye iswi dū mma l'iphu iya.
²⁶ Ndu yeru ngu obu bẹ iigoshije l'i yeru obu.
 Ndu d̄uebe ree bẹ jiduebejeru ree.
²⁷ Ndu obu phẹ guru iphóró bẹ iidobejeru obu iphóró.
 I nọdu emejeru ndu doberu ūzo phẹ ngḡodogo ngḡodogo g'umere phẹ gbaru.
²⁸ Ndu wozeru onwophẹ alī bẹ jidzotaje;
 obenu l'enyā ngu aduje l'eka ndu eku onwophẹ nọ g'i wozeta phẹ alī.
²⁹ Ọo gubedua, bụ Chipfu bụ orọku mu.
 Ọo gube Chipfu emeje g'iphóró dūru mu l'eka ochii agba.
³⁰ Eshinu iyeru mu ẹka bẹ mu e-tso ikpoto ndu ojogu ọgu.
 Igbulọ mkpukpu phẹ bẹ mu e-nyi; eshinu mu lẹ Chileke swi.
³¹ Ūzo Chileke bẹ ntūcha adūdu m'ilile;
 opfu Chipfu b̄ukota ọkpobe opfu.
 Oogbobutaje ndu gbabarū l'ime iya je anọdu ezeru ndzū.
³² ?Bū onye b̄ubaa Okalibe, dū nū, abūdu Chipfu kpoloko?
 ?Bū onye b̄uba agbara-mkpuma, abūdu Chileke anyi?
³³ Ọo Chileke emeje g'ike dū mu.
 Ọ buru iya meru ūzo mu; ophu ntūcha adūdu iya.
³⁴ Oomeje gẹ mu p̄fū shōoshoo gẹ mgbada;
 mbụ l'oomeje gẹ mu p̄furu p̄fushia ike l'eli úbvú.
³⁵ Ọ ziru mu; mu maru g'aalwuje ọgu;

- k'òphu bù l'ò tò dùdu m'òbeta ò bùru apfù, e kweru l'igwe; mu adùele-a ike gbaa ya.
- ³⁶ Ọo gube Chipfu egbobutaje mu; shi egube ono dzọo mu ndzụ.
Eka iiyeru mu ekutseje mu.
- ³⁷ I mesataru ọzo mu ọsa; g'òkpa te echiswafu mu.
- ³⁸ Mu gude ọso chíà ndu òhogu mu; gwee phẹ arakabya;
òphu mu anmadùru nggù; jasù mu mee phẹ; ẹphẹ bùru mkpurupyata.
- ³⁹ Mu chiru phẹ pyakapyaka; k'òphu ẹphẹ ta adùedu ike gbelibaa ishi ọzo.
Ẹphẹ zẹgbaephò kẹ manyọo lẹ mgboru ọkpa mu.
- ⁴⁰ Ọo ike nkengu bẹ mu gude eje ọgu.
Ndu etso mu opfu bẹ i meru; ẹphẹ gbushiru mu ikpere.
- ⁴¹ Ndu òhogu mu bẹ i meru; ẹphẹ chie ọkpa l'ọso.
I mee; mu tũko ndu mu dù ashì gbushikọta.
- ⁴² Ẹphẹ chia mkpu; ọphu ò dùdu onye gbaru phẹ mkpu.
Ẹphẹ raku Chipfu; ọphu o yedùru phẹ ọnu.
- ⁴³ Mu gwerù phẹ uji mee phẹ; ẹphẹ dù g'urwuku, dù l'alì.
Mu tsụa phẹ ọtsuepfu; zọo phẹ tólitolì g'ẹpuchi, nọ lẹ gbororo.
- ⁴⁴ I nafutaru mu l'ẹka ndu etso mu opfu;
bya emee mu; mu bùru ishi ọhamoha;
k'òphu ndu mu eshidu maru byaru alwakọta mu l'ẹka.
- ⁴⁵ Ndu ọhozo ephozekọtaru mu.
Ẹphẹ -nụma l'ọwa-a iphe, mu sùru g'e mee baa; ẹphẹ emee ya ẹgwegwa.
- ⁴⁶ Meji tọfukota iphe, bù ndu ọhozo ono;
tẹme ẹphẹ nọdu eshijegbaa l'ẹka ẹphẹ shi wohaa onwophẹ phùru yẹyeye byapfuta mu.
- ⁴⁷ Chipfu nọkwa ndzụ; unu tua agbara-mkpuma nkemu ono ẹpha!
Unu kutsee Chileke; l'ọo ya bù onye adzọje mu nù!
- ⁴⁸ Ọo Chileke ejeje agwata ụgwò iphe, ndu òhogu mu meru mu.
O meru; ụnwu-eliphe nọdu mu lẹ mkpula.
- ⁴⁹ Onafutaje mu l'ẹka ndu òhogu mu;
oowolije mu eli woru mu doghaa ndu etso mu opfu.
Oogbafutaje mu l'ẹka ndu emeje nemadzù iphe-kpangangaa.
- ⁵⁰ Noo g'o gude mu je a-pfùru l'iphu ọhamoha kele gube Chipfu ekele.
Mu a-gù ebvu gude tua ngu ẹpha.
- ⁵¹ Onye eze, ò họtaru bẹ oomeje g'o mekpee l'ọgu.
N-yemobu iya bẹ ọonoduje egoshi onye ò wùru manù l'ishi,
bù Dévidi yẹe oshilọkpa iya jasù lẹ tuutuutu lẹ m̀m̀imiimii.

23

Opfu ikpazù, Dévidi pfuru

- ¹ Ọwaa bù opfu ikpazù Dévidi:
“Ọwaa bù iphe, Dévidi; nwa Jiesi pfuru;
mbù opfu nwoke ono, Chileke woliru eli;
mbù nwoke ono, Chileke kẹ Jiékọpu wùru manù l'ishi g'ò bùru eze ono;
mbù onye ono, agùjeru ndu Ízurelù ebvu, atso ọtso ono.
- ² Unne Chipfu bẹ shi l'ọnu mu epfu opfu.
Opfu iya degeru mu edegeru l'ire.
- ³ Chileke kẹ Ízurelù bẹ pfuwaru opfu.
Oke mkpuma kẹ ndu Ízurelù bẹ sùru mu lẹ-a:
‘Teke eze eme iphe, pfuru ọto;
mbù teke oome atşù Chileke ebvu
⁴ bẹ ọoduje g'ìphóró nchi-abọhu lẹ teke ẹnyanwu awa awawa;
mbù lẹ mbọku igwe dù kọrokoro.
- Ọoduje g'anwù, emeje g'ẹswa, akpọ-futa akpọ-futa l'alì sha kẹ biribiri
mẹ mini dzegheephò.’
- ⁵ Ọo ẹgube ono bẹ ndibe mu ẹphẹ lẹ Chileke dù lẹ ree.
Noo kele o meru; mu l'iya gbaa ndzụ, a-nọ jasù l'ojejeje.
O meru iya ò nguru anguru l'iphemiphe;
bya emee ya g'ò tò dù iphe, e-mebyi iya nù.
Chileke e-me gẹ ndzọta mu dzua oke;
tẹme iphemiphe, agù mu nù bẹ oo-meru mu.

6 Obenu lẹ ndu bụ ọgalemkpa bẹ ee-tuphachaa etupha g'onye tupharu obvu; kele e te egudejedu ẹka achita phe.

7 Onye edenyi ẹka l'obvu ono gudefutaje iphe-igwè ọzoo oshi arwa; ọ bụru ọku bẹ aakpọtajẹ iya l'ẹka ọ wushiru."

*Ndu a maru amaru lẹ ndu ojoḡu Dévidi
(1Iphe 11:10-19)*

8 Waa ẹpha ndu ojoḡu, ike kakọta lẹ ndu ojoḡu Dévidi baa: Ishubelu onye Hakumonu. Oo ya shi buri onye-ishi umadzu eto, kachakpoo mkparawa. O gudeje arwa jepfu unu umadzu labo oḡu; gbushikota phe l'ugbo lanu.

9 Onye ophu etsota iya nu bu Eleyaza nwa Dodo; onye shi l'eri Ahowa. Yebedua yikwapo l'umadzu eto ono, kachakpoo mkparawa ono. O tso Dévidi pfiyishia ndu Filisitayinu lẹ teke epho dzukoberu k'oggu lẹ Pasu-Damimu. Ndu Izurelu tsulaaharu azu; 10 yebedua pfushiepho ike gbua ndu Filisitayinu jasuru eka tsushihu iya mee; mbu ẹka kwekobechaa ya ekwekobe nyakuru l'ogu-echi, ọ pa. Chipfu mee; ọ lwu-kpee k'ophu paru ẹka apaa lẹ mboku ono. E mechaa; ndu ophu wu-phu azu. Ọ buwaru iphe, ephewu-phudoru azu bu g'ephe gwee ivu ndu e gbushiru egbushi.

11 Onye k'eto, etsota iya nu be bu Shama nwa Agee; onye Hararu. Ujiku lanu be ndu Filisitayinu kpako-dzujeru onwophe k'oggu lẹ Lehi; mbu l'egu, azamu jiru ejiji ono. Ndu ojoḡu ndu Izurelu yekota okpa l'oso gbalachaa. 12 Obenu lẹ Shama pfushierupho ike l'echilabo egu ono; tsoo ndu Filisitayinu oḡu; gbushia phe. Chipfu mee; ọ lwu-kpee k'ophu paru ẹka apaa.

13 O be lẹ teke akpata iphe l'alj; umadzu eto l'ime ukporo umadzu l'umadzu iri, bugbaa ndu-ishi oḡu wuru jepfu Dévidi l'ogba Adulamu. Teke ono be ikpoto ndu Filisitayinu wufutaru bya adoru lẹ nsuda Refayimu. 14 Teke ono be Dévidi no l'ime eka ọ kpuru; o shihu ike. Ndu ojoḡu ndu Filisitayinu doru lẹ mkpukpu Betulehemu. 15 Egu-mini wata agushi Dévidi ike; ọ su: "Oowa-e; ọ du mu g'a su l'o nweru onye gbẹ je ekutaru mu mini lẹ welu, no-kube eka eeshije abahu lẹ Betulehemu ge mu ngua!" 16 Oo ya bu; unwoke eto ono, kachakpoo mkparawa ono kpata uzo ghata ndu ojoḡu ndu Filisitayinu l'eka epho doru ono; je ekuta mini lẹ welu ono, no-kube l'eka ono, eeshije abahu lẹ Betulehemu ono; wotaru Dévidi. O lẹ Dévidi te ekwedu ngua mini ono; o woru iya wushiaru Chipfu; 17 bya asu: "Tuswekwa! Jiko Chipfu; te ekwekwa ge mu mee egube iphe owa-a. ?Mini-a ta aduada ududu ge mee ndu-a, woru ndu phe tsebe l'onu eta g'ee-shi g'e kuta iya-a too?" Oo ya bu; ophu ọ nguduru mini ono. Nochaa eze iphe, unwoke eto ono, kachakpoo mkparawa ono megbaberu bu ono.

18 Abishayi, bu nwune Jiowabu nwa Zeruya bu onye-ishi umadzu eto ono. Abishayi be gudeje arwa iya jepfu umadzu ukporo iri l'ise oḡu; gbushikota phe; e shiwaro nno; a maru epha iya ge k'umadzu eto ono. 19 Oo yebedua be a kachaa akwabẹ ubvu l'ime umadzu eto ono. O buri yebedua bu onye-ishi phe; ole a ta gukwanuru iya ye l'umadzu eto ono.

20 Benaya nwa Jiehojada bu onye okpehu du shii. Eka o shi bu Kabuzelu. Yebedua mekwarupho eze iphe, paru eka apaa. Oo yebedua gburu unwoke Mowabu labo ono, okpehu du-be g'oduma ono. O bukwaru iya pho jejeru egbua oduma l'ime nsu lẹ mboku, akamini, kpukoru akpoko dashiru. 21 Benaya gbujekwarupho oke mkparawa onye Ijiputu, pa arwa. Iphe, yebedua gude bapfu iya bu mgboro; bya anata nwoke Ijiputu ono arwa, o gude l'eka; gude nmagbua ya. 22 Noo ge Benaya nwa Jiehojada meberu ike bu ono. E shiwaro nno; a maru epha iya ge k'umadzu eto pho, kachakpoo mkparawa pho. 23 O bu onye a kwatakpoo akwabẹ ubvu l'ime ukporo umadzu l'umadzu iri pho. Ole a ta gukobeduru iya l'ime umadzu eto pho. Dévidi meru iya onye-ishi lẹ ndu ojoḡu, eche iya nche.

24 Asahelu, bu nwune Jiowabu yi l'ime ukporo umadzu l'umadzu iri ono. Ndu ozo bu Eluhananu nwa Dodo ke Betulehemu; 25 waa Shama ke Harodu; waa Elika ke Harodu; 26 waa Helezu ke Peleti; waa Ira nwa Ikeshi ke Tekowa; 27 waa Abiyeza ke Anatotu; waa Mebnunayi ke Husha; 28 waa Zalumonu, bu onye shi l'eri Ahowa; waa Naharayi ke Netofa; 29 waa Helebu nwa Bana ke Netofa; waa Itayi nwa Ribayi ke Gibiya, du l'alj ndu Benjiaminu; 30 waa Benaya ke Piratonu; waa Hidayi, shi l'uzo ngege Gashi; 31 waa Abiyalubonu ke nsuda Jiordanu; waa Azumavetu ke Bahurimu; 32 waa Eliyahuba ke Shalubonu; waa unwu Jiashenu; waa Jionatanu; 33 waa Shama ke Hararu; waa Ahayamu nwa Shararu ke Hararu; 34 waa Elifeletu nwa Ahasubayi ke Maka; waa Eliyamu nwa Ahitofelu ke Gilo; 35 waa Hezuro ke Kamelu; waa Parayi ke Arabu; 36 waa Igalu; nwa Netanu ke Zoba; waa Bani; onye ipfu Gadu; 37 waa Zeleku, bu onye Amonu; waa Naharayi ke Berotu, bu onye achijeru Jiowabu nwa Zeruya ngwoḡu; 38 waa Ira ke Itiru;

waa Garebu ke Itiru kwapho; ³⁹ mefua Uráya, bu onye Hetu. Epehe tukoru du ukporo umadzu l'umadzu iri l'essa.

24

Dévidi agu ndu Ízurelu ogu (1Iphe 21:1-6)

¹ Tòbodu iya bu; Chipfu voru oku wua ehu l'opfu ehu ndu Ízurelu. O kpalia Dévidi g'o mee g'iphe-ehuka dapfuta phe; bya asu iya: "Tugbua je agua ndu Ízurelu waa ndu Jiuda ogu." ² Oo ya bu; eze, bu Dévidi zia Jiowabu; me ndu-ishi ndu ojogu, epehe l'iya no su: "Unu jegbabekota ipfu, dukota le Ízurelu; e -shi le mkpukpu Danu je akpaa le mkpukpu Biye-Sheba gukota phe ogu k'ophu mu a-maru g'ephe ha."

³ Jiowabu su: "Ge Chipfu, bu Chileke ngu mekwaa ge ndu ono kabaa igwerigwe ugbo ukporo ise eme le g'ephe ha nta-a; teme ge gube nnajiuphu mu, bu eze gudekwapho enya ngu huma iya. Ole ?bukwanu ke gunu meru g'o gude gube nnajiuphu mu, bu eze nodu eme gi mee egube iphe ono?" ⁴ E mechaa; opfu eze dagbunaa ke Jiowabu; yehe ke ndu-ishi ndu ojogu iya ono. Oo ya bu; Jiowabu waa ndu-ishi ndu ojogu ono shi l'iphe eze tugbua jeshia agu ndu Ízurelu ogu ono. ⁵ Epehe bya adaepho enyimu Jiòdanu; epehe doshia le mgboru mkpukpu Arowa; mbu l'uzo ndohali mkpukpu, no l'echilabo nsuda; bya agbe l'eka ono jeshia l'alì ndu Gadu jerwuchaa mkpukpu Jiaza. ⁶ Epehe bya abahu l'alì Giladu; me mkpukpu Tatimu-Hodushi. Epehe gbe l'eka ono bahu le mkpukpu Danu-Jianu; bya agbajia lufu jeshia mkpukpu Sayidonu. ⁷ Epehe bya eshi nno chebwaro mkpukpu ndu Taya, a kpushiru ike; jekota mkpukpu, dukota l'alì ndu Hevu yehe ndu Kènanu. Epehe mechaa kpo-chia ya ishi le mkpukpu Biye-Sheba, no l'echiegu ndohali l'alì ndu Jiuda. ⁸ Epehe jeru iya onwa tete l'ujiku ukporo teme epehe lwaphuta azu le Jierusalemu. ⁹ Jiowabu bya akporo eze, bu Dévidi ge ndu ono, o guru ogu ono hakotakpo. Ndu Ízurelu du ukporo unu unwoke ugbo ukporo ise,* bu ndu ike du l'ogu; bya aburu ndu aduje ike paa ogu-echi. Ndu Jiuda du ukporo unu unwoke ugbo ukporo eto l'unu unwoke ugbo ukporo labo l'iri.†

¹⁰ Dévidi guchaepho ndu ono ogu ono; meji tsukaha iya. Oo ya bu; o su Chipfu: "Mu meakwaru iphe-eji, paru eka le k'iphe-a, mu meru-a. Ole-a; jiko Chipfu; wofunu ejo-iphe ono, mube onye-ozì ngu meru ono; kele o eswe be mu meru ono."

¹¹ Dévidi bya etehushia le nchitabohu iya; Chipfu pfuwaru Gadu, bu onye mpfuchiru Chileke; mbu onye aphujeru Dévidi ophulanya su iya: ¹² "Je asu Dévidi le Chipfu suru-a: Uzi iphe eto be mu doberu ngu; gi hata nanu, mu e-me ngu."

¹³ Oo ya bu; Gadu jefpu Dévidi je asu iya: "?Bu g'ejo okpa-nri byapfuta ngu noo apha eto l'alì-a? Too ?bu gi gbaa oso onwa eto l'eka ndu ohogu ngu achì ngu? Too ?bu g'ejo iphe-ememe bya emee noo ujiku eto l'alì ngu? Nta-a bukwa gi rì ya ariri karu mu; ge mu maru iphe, mu e-je epfuaru onye ono, ziru mu nu ono."

¹⁴ Dévidi bya asu Gadu: "Mu noakwa l'oke iphe-ehuka. Ole o kakwa ree g'anyi daba l'eka Chipfu; eme l'anyi dabaru nemadzu l'eka; noo kele obu-imemini Chipfu paru eka apaa."

¹⁵ Oo ya bu; Chipfu loru ejo iphe-ememe tu ndu Ízurelu shita l'utsu mboku ono jeye mboku, o tu-buru phe. E -shi le Danu jasù le Biye-Sheba be epehe du ukporo unu nemadzu ugbo esato l'unu iri l'ise nwushihu. ¹⁶ Ojozi-imigwe ono machiepho eka ge ya mebyishia mkpukpu Jierusalemu; o rwua Chipfu l'ehu; mbu ejo-iphe ono, dapfuru phe nu ono. O pfuaru ojozi-imigwe ono, egbushi ndu ono su iya: "O duwaa ree! Sephu eka ngu azu paru phe haa!" Teke ono be ojozi Chipfu ono nowaa l'oma eka Arawuna, bu onye Jiebusu anoduje echishi eswa le balì iya.

¹⁷ Dévidi humaeppo g'ojozi-imigwe ono gude echitsushi ndu ono; o su Chipfu: "Oowa-e; o kwa mbedua meru iphe-eji; mbu l'oo mbedua be meru iphe, adudu ree. ?Unwu aturu-a mehunuru ole? G'o bu-chiaru mbedua waa ndibe nna mu be i-da ejo eka l'ehu!"

¹⁸ O buru mboku ono be Gadu byaru abyapfuta Dévidi bya asu iya: "Tugbua je akpuru Chipfu oru-ngweja l'oma eka ono, Arawuna, bu onye Jiebusu anoduje echishi eswa le balì ono." ¹⁹ Oo ya bu; Dévidi tugbua jeshia eme egube ono, Chipfu shi l'onu Gadu zia ya ono. ²⁰ Arawuna tufuepho enya huma eze, bu Dévidi yehe ndu-ozì iya g'ephe eje abyapfuta iya; o je je adaa kpurumu l'atatiphu eze phozeta kwabe iya ubvu.

²¹ Arawuna su: "?Bukwa ole be nnajiuphu mu, bu eze byapfutasharu onye-ozì iya?"

* 24:9 24:9 Bu iya bu 800,000, le mbekee. † 24:9 24:9 Bu iya bu 500,000, le mbekee.

Dévidi sù iya: “Mu byaru gẹ mu zàa ngu ẹka iichishije balì gẹ mu kpàaru Chipfu ọru-ngweja; k'ọphu ejo iphe-ememe-a, emenua e-buhu.”

²² Arawuna sù Dévidi: “Gẹ gùbe nnajìuphu mu, bụ eze wotakpọephọ iphe, dù ngu ree gude gwee ngweja ọbu. Waa eswi, ee-gude gwee ngweja-akpọ-ọku nù Chipfu; waa iphe, eegudeje echishi ẹswa l'ereshi; mẹ odogoro, eegudeje tųgbabe eswi g'ọ bųru nkų. ²³ Gùbe eze; iphemiphe ono g'ọ ha bụ mụbe Arawuna nųru ngu iya.” Arawuna bya asųkwa iya phọ: “Gẹ Chipfu, bụ Chileke ngu natakwarọ ngweja ngu.”

²⁴ Eze, bụ Dévidi sù Arawuna: “Waawakwa; mu a-pfų ngu ųgwo iya. Mu te egudedu iphe, adųdu iphe, o phuru mu egweru Chipfu, bụ Chileke mu ngweja-akpọ-ọku.” Ọọ ya bụ; Dévidi zàa ọma ẹka aanọduje echishi ẹswa lẹ balì ono azųzu; mẹ eswi ono. Ọ bųru mkpọla-ọchaa, ẹrwa iya dù ųkporo shẹkelu labọ lẹ shẹkelu iri bẹ o gude zàa ya. ²⁵ Dévidi bya akpàaru Chipfu ọru-ngweja l'ẹka ono; bya egwee ngweja-akpọ-ọku; mẹ ngweja-ẹhu-guu l'eli iya. Chipfu nųma arwọrwo, ọ rwọru iya l'ọpfu ẹhu alì Ízurelẹ ono; ejo iphe-ememe ono, eme nų ono mebuhu.

Ekwo Ndu eze ke mbu

Teke Dévidi búwaa ógerenya

¹ Teke ono bẹ eze, bụ Dévidi kahwáru; nówaa apha, dụ igwerigwe. Oyi nọdu anọduje atsu iya m'obeta a phukputechaa ya ukpo. ² Oo ya bụ; ndu-ozí iya bya asụ iya: "G'anyi lenaarú gube nnajíuphu anyi, bụ eze ọnya nwamgbọko, nwoke teke ejepfuswee; g'ọ bya eswiru gube eze; letaję ngu ọnya. Teme ọoze-kubeje ngu; k'ọphu bụ l'oo-meje g'ẹhu vu gube nnajíuphu anyi, bụ eze ọku."

³ Oo ya bụ; ẹphe tũko alí Ízuru l'ọphu tũkota jii; l'ẹka ẹphe achọ nwamgbọko, ama mma. Ẹphe bya ahụma nwamgbọko, ẹpha iya bụ Abishagu; onye mkpukpu Shunemu. Ẹphe dutaru iya eze. ⁴ Nwamgbọko ono bẹ ama ntumatu. O nọdu eletaję eze ọnya; bya ejeru iya ozi. Ọle eze te ejepfujeduru iya.

Adonijia eme g'ọ mee

onwiya eze ndu Ízuru

⁵ Noo ya; Adonijia, bụ nwatibe nwanýi ono, bụ Hagitu wata ekuli onwiya eli asuje: "Mu a-buru eze." O bya akwakọberu onwiya ugbo-inya; mę ndu agbaję l'inya; bya edobe ụkporo ụmadzu labọ l'ụmadzu iri g'ẹphe vutajeru iya ụzo. ⁶ Ophu nna iya abajęduru iya mba lę k'iphe ono kę g'ọ jia ya sụ: "Bụ gunu meru g'ọ gude i nọdu eme iphe, dụ nno?" Adonijia ono bẹ amashị mma ike. O buru iya bẹ a nwuru tsoke Abusalomu.

⁷ Adonijia je achị-koshi Jiowabu, bụ nwatibe nwanýi aza Zeruya; waa Abyiyata, bụ onye uke idzu iya; ẹphe tsoru iya; tũru ikę yeru iya. ⁸ Obenu lę Zadọku, bụ onye uke Chileke; mę Benaya; nwa Jiehoyada; mę Nétanu, bụ onye mpfuchiru Chileke; waa Shimeyi; mę Reyi; mę ndu ojọgu, eche Dévidi nche ta adudu g'ẹphe ha, tũru ikę yeru Adonijia.

⁹ Adonijia je anọdu lę "mkpuma agwo" lę mgboru Enu-Rogelu gbushia atũru; mę oke-eswi; mę eswi, tsugbaaru ẹba gude shia nri. O kua unwunna iya l'ọphu, bụ iya bụ unwu eze; bya ekukwaphọ unwoke ndu Jiuda, bụ ndu eje ozi l'ibe eze lę nri ono. ¹⁰ Ọle o to kuduru Nétanu, bụ onye mpfuchiru Chileke; ọphu o kuduru Benaya; mę ndu ojọgu, eche eze nche; waa Sólomọnu, bụ nwanna iya.

Batusheba ejepfu Dévidi

l'opfu ẹhu Adonijia

¹¹ Tọbudu iya bụ; Nétanu bya epfuaru Batusheba, bụ ne Sólomọnu; sụ iya: "Tii nmaduru lę Adonijia, bụ nwa kę Hagitu bẹ búwaa eze; ọphu nnajíuphu anyi amadu?"

¹² Byakwaphọ nta-a gę mu karu ngu g'ii-me dzọta ishi ndzu ngu; waa kę nwa ngu, bụ Sólomọnu. ¹³ Tugbuekwapho nta-a bapfu eze, bụ Dévidi je asụ iya: "Nnajíuphu mu, bụ eze; ?ti ribunuru-a mube nwozi ngu nte l'oo nwa ngu, bụ Sólomọnu bẹ a-buru eze nọ-tsota ngu l'aba-eze ngu? ?O nwuhunuru inwuagha bę o gbę búwarunu Adonijia bụ eze obu?" ¹⁴ Sụ: teke ono, i nọ l'ẹka ono; unu l'eze kpuru opfu ono l'onu epfu ono; bę mu a-bata bya agbaru ido yeru ngu l'opfu ono.

¹⁵ Oo ya bụ; Batusheba bya atugbua bapfu eze l'ulo iya. Eze l'onwiya búwaa ọkpobekpo nwoke ógerenya. Abishagu, bụ onye Shunemu ono buru iya eleta iya ọnya.

¹⁶ Batusheba bya adaa kpurumu byishi ikpere l'iphe eze.

Eze jia ya sụ: "Bụ gunu bę mu e-meru ngu?"

¹⁷ Batusheba sụ iya: "Nnajíuphu mu; i gude ẹpha Chipfu, bụ Chileke ngu ribuaru mube nwozi ngu nwanýi nte sụ lę nwa ngu, bụ Sólomọnu bę a-buru eze nọ-tsota ngu l'aba-eze ngu. ¹⁸ Ọle-a; humawaro lę Adonijia gbę búwaru nụ eze obu nta-a; ọphu gube nnajíuphu mu, bụ eze ta amadu. ¹⁹ O gbushiwaru ikpoto oke-eswi; mę eswi, tsuchaaru ẹba; mę atũru; bụ ekuwa unwu eze l'ọphu; kua Abyiyata, bụ onye uke Chileke; mę Jiowabu, bụ onye-ishi ndu ojọgu; ọphu o to kuduru nwa ngu, bụ Sólomọnu. ²⁰ Gube nnajíuphu mu, bụ eze; nta-a bę ndu Ízuru l'ọphu nọakwa ele ngu ọnya; g'ẹphe maru onye ii-mechaa sụ g'ọ nọdu l'aba-eze gube nnajíuphu mu, bụ eze nọ-tsota ngu. ²¹ Teke o dudu bę ọo-bukwaru a -nonyaeapho mgbenya tũ ngu; i lapfushia nna ngu phe; aawata eme mu lę nwa mu, bụ Sólomọnu gę ndu meru ejo-iphe."

²² Noo ya; Batusheba yę eze kpukwaduru-a opfu ono l'onu epfu; Nétanu, bụ onye mpfuchiru Chileke bata. ²³ A bya ezia eze lę Nétanu, onye mpfuchiru Chileke bę byakwaru nụ. O bata; bya adaa kpurumu l'atiphi eze phozeru iya.

²⁴ Nétanu bya asụ: “Gùbe nnajjuphu mu, bụ eze; ?ọ dū g’i sụwaru l’ọo Adonijia a-bụru eze nọchia ẹnya ngu; mbụ l’ọo ya a-nọdu l’aba-eze ngu?” ²⁵ Ntanụ-a bẹ o jewaru egbushia oke-eswi; mę eswi, tsüchaaru ẹba; mę ikpoto aturu; ẹme o kuwa unwu eze l’ophu; bya ekua ndu-ishi ndu ojogu, bụ Jiowabu; mę Abyiyata, bụ onye uke Chileke; mbụ lẹ nta-a bẹ ẹphe nọkwa eri; angu epfufe sụ: ‘Nọdukwa ndzụ ogologo; eze, bụ Adonijia!’ ²⁶ Ọle mbẹdua, bụ onye-ozu ngu; mę Zadọku, bụ onye uke Chileke; mę Benaya; nwa Jiehoyada bẹ o to kuduru; ophu o kuduru nwozi ngu, bụ Sólomonu. ²⁷ ?Bụ gùbe nnajjuphu mu, bụ eze bẹ meru iphe, dū nno; ophu i tị kabẹdu mee g’anyibe ndu-ozu ngu maru l’ophu onye ophu a-nọdu l’aba-eze ngu nọ-tsota ngu?”

Dévidi eme Sólomonu eze

²⁸ Tọbudu iya bụ; eze, bụ Dévidi sụ: “Kuaru mu nụ Batusheba.” Ọo ya bụ; ọ bata bya apfuru l’iphu eze.

²⁹ Eze ribua nte sụ: “Eshinu Chipfu nọ ndzụ g’ọ nọ iya-a; mbụ onye ono, nafutaru ndzụ mu l’iphe-ẹhuka l’ophu ono; ³⁰ bẹ nte ono, mu gude ẹpha Chipfu, bụ Chileke kẹ Ízurelu ribuaru ngu ono bẹ mu e-mekotakwa ntanụ-a; mbụ nte ono, mu riburu sụ l’ọo nwa ngu, bụ Sólomonu bẹ a-buru eze l’ozori mu; ọ buru iya a-nọchi ẹnya mu l’aba-eze mu ono.”

³¹ Tọbudu iya bụ; Batusheba daa kpurumu; phozeta kwabẹ eze ùbvù; bya asụ: “Gẹ nnajjuphu mu, bụ eze Dévidi nọdukwa ndzụ ojejeje!”

³² Eze, bụ Dévidi sụ: “Kuaru mu nụ Zadọku, bụ onye uke Chileke; mę Nétanu, bụ onye mpfuchiru Chileke; mę Benaya; nwa Jiehoyada.” Ọo ya bụ; ẹphe byarwuta l’iphu eze. ³³ Eze sụ pẹ: “Unu lẹ ndu-ozu mube nnajjuphu unu swiru. Gẹ Sólomonu, bụ nwa mu nwoke nọdu l’eli inya-mulu kẹ mbẹdua g’unu duru iya jeshia lẹ nggele Gihonu. ³⁴ Unu -rwuepho ẹka ono; gẹ Zadọku, bụ onye uke Chileke; waa Nétanu, bụ onye mpfuchiru Chileke wụa ya manụ l’ishi g’ọ buru eze ndu Ízurelu. Teke ono; unu egbua opu; raa ya sụ: ‘Nọdukwa ndzụ ogologo; eze, bụ Sólomonu!’ ³⁵ E -mechaa; unu awuru tsoru iya g’ọ bya anọdu l’aba-eze mu buru eze l’ozori mu; noo kele mu tųwaru iya ẹka g’ọ buru iya a-buru eze ndu Ízurelu; buru eze ndu Jiuda.”

³⁶ Benaya nwa Jiehoyada zụa mgbede sụ: “Nokwa g’ọ dū! Gẹ Chipfu, bụ Chileke kẹ gube nnajjuphu mu, bụ eze pfufukwaa g’i pfuru ono. ³⁷ G’ọ bukwaru gẹ Chipfu swiru gube nnajjuphu mu, bụ eze bụ g’oo-swiru Sólomonu; bya emee g’abubu ọ bụ eze kangoo kẹ nnajjuphu mu, bụ eze Dévidi.”

³⁸ Ọo ya bụ; Zadọku, bụ onye uke Chileke; mę Nétanu, bụ onye mpfuchiru Chileke; mę Benaya nwa Jiehoyada; męwaru ndu Kereti mę ndu Peleti doziaru Sólomonu inya-mulu eze, bụ Dévidi; ọ nọdu iya l’eli agba; ẹphe jeshia Gihonu.

³⁹ Ẹphe jerwuepho ẹka ono; Zadọku, bụ onye uke Chileke shi l’ulo-ẹkwa wota ụpyi, manụ nọ; wua Sólomonu l’ishi. Tọbudu iya bụ; ẹphe gbua opu; onyenonu tuko tya uzu sụ: “Nọdukwa ndzụ ogologo; eze, bụ Sólomonu!”

⁴⁰ Ndu ono g’ẹphe ha nọdu awụ etso iya l’azụ. Ẹphe nọdu egbu opu; atụ uzu ẹhu-utso; k’ophu alị anmachaa jiiijii l’uzu, ẹphe atụ.

Ndzụ Sólomonu agu Adonijia

⁴¹ Adonijia yee ndu o kuru lẹ nri ono buru g’ẹphe erighewa nri ono bẹ ẹphe numaru uzu, aatụ. Jiowabu bya anuma ọda opu, eegbu; ọ jia sụ: “?Bụ uzu gunu ada l’ime mkpukpu egube pho?”

⁴² Ọ kpukwaduru iya l’onu epfu; Jionatanu nwa Abyiyata, bụ onye uke Chileke buru phereketeke. Adonijia sụ iya: “Gude ozi-oma bata; kele i bụ ọkpobe nemadzu.”

⁴³ Jionatanu sụ iya: “Tuswekwa! Nnajjuphu anyi, bụ eze, bụ Dévidi bẹ meakwaru Sólomonu eze. ⁴⁴ Eze bẹ yeru iya Zadọku, bụ onye uke Chileke; mę Nétanu, bụ onye mpfuchiru Chileke; mę Benaya; nwa Jiehoyada; mę ndu Kereti; mę ndu Peleti. Ẹphe mee Sólomonu o nọdu l’eli inya-mulu eze agba. ⁴⁵ Ọ buru lẹ Gihonu ono bẹ Zadọku, bụ onye uke Chileke; waa Nétanu, bụ onye mpfuchiru Chileke wuru iya manụ l’ishi g’ọ buru eze. Ẹphe shiwaa l’eka ono gude ẹhu-utso wufuta; k’ophu bụ lẹ mkpukpu bẹ phuhuru ẹphu. Ọ kwa iya bụ uzu ono, unu anụ ono. ⁴⁶ Mbụ lẹ Sólomonu gbekwa nọduwanu l’aba-eze ọbu. ⁴⁷ Ndu ozi eze nọdukwapo etu nnajjuphu anyi, bụ eze Dévidi ẹpha asuje: ‘Gẹ Chileke ngu mekwa ẹpha Sólomonu g’ọ ka nkengu edede; bya emekwapho g’aba-eze iya ka nkengu shii!’ Eze l’onwiya nọduwaa l’iphe-azẹe ya phozeta baaru Chileke ẹja; ⁴⁸ bya asụ: ‘G’ajaja buru kẹ Chipfu, bụ Chileke kẹ Ízurelu, bụ onye ono, doberu mu ndzụ; gẹ mu gude ẹnya mu labo huma onye bụ eze nọchia ẹnya mu ntanụ-a!’ ”

⁴⁹ Ndzụ-agugu rwuta ndu ono, Adonijia kuru lẹ nri ono. Onyenonu gbalihu; ẹphe bakashihu. ⁵⁰ Ndzụ Sólomonu nọdu agu Adonijia; ọ gbagbua je akwẹe ẹka lẹ mpu, e

moberu l'oru-ngweja Chipfu. ⁵¹ Ama bya agbaarū Sólomōnu sū iya lē Adonijia gudekwa ndzū gube Sólomōnu, agū iya nū je akwēe ēka lē mpu, e moberu l'oru-ngweja Chipfu; epfujē sū: “G'eze, bū Sólomōnu ribuaru mu nte ntanū-a l'ọ tọ byadu egude ogu-echi gbua mūbe onye-ozī iya!”

⁵² Sólomōnu sū: “Ọ -būru l'ọo-nọdu egoshi lē ya bū ọkpobe nemadzū; bē ęgbushi ta abyadū eshi iya l'ishi darwua alī mē nanū. O�e ọ -būru l'a hūmaru ęjo-iphe lē ndzū iya bē ọ lajēkwa maa.” ⁵³ Ọo ya bū; eze, bū Sólomōnu bya eye ndu jeru je edufuta iya l'oru-ngweja ono. Adonijia bya ephozeru eze, bū Sólomōnu. Sólomōnu sū iya: “Tugbua lashia ibe ngu.”

2

Dévidi eke ekpe anū Sólomōnu

¹ Ọ gbabeepho teke Dévidi abya anwūhu; o keru ekpe nū nwa iya, bū Sólomōnu sū: ² “Ọ gbabewaru mu l'alala, bū iphe, dūru ndiphe l'ophu. Shihukwa ike; goshije l'ī bū nwoke. ³ Mejekwa iphe, Chipfu, bū Chileke ngu ele ęnya iya; mbū g'i tsoru ọzo iya; l'iimeje iphe, ọ toru ọkpa iya; mē ekemu iya; mē omelalī iya; mē iphe, o pfuru; ęgube ono, e deru iya l'ękwo ekemu Mosisu; k'ophu bū l'ękameka; mē iphemiphe, iime a-būjeeru ngu phọ upete; ⁴ wafūa k'ophu Chipfu e-meębe iphe ono, o kweru mu ukwe iya sū: ‘Ọ -būru l'unwu ngu kwaberu onwophē ęnya; gude obu phē g'ọ ha; mē ndzū phē g'ọ ha pfushia ike l'etsotso, ęphe etso mu; bē nwa ngu nwoke ta abyadū a-nọdu-buhuje l'aba-eze ndu Ízurelū anọ-dubuhu.’

⁵ “Ọzo bū; l'ī manūru-a iphe, Jiowabu nwa Zeruya meru mu. Mbū iphe ono, o meru umadzu labọ, bū ndu-ishi ndu ojọgu Ízurelū ono, bū Ábuna nwa Nēru; yēe Amasa nwa Jieta. O gbushiru phē lē teke nchī dū doo; woru phē gbushia g'ọ bū l'ọo teke aalwū ọgu. Ọ gbē būru mbędua bē byaru evuru ishi ọchi phē; ana mburōnu iya. ⁶ Gude mmamiphe ngu maru iphe, ii-me iya; oጅ ọo g'i ti kwekwa g'ọ kaa nka nwūhu anwūhu mgboshi.

⁷ “A -bya l'unwu Bazilayi kē mkpukpu Giladu; mejeru phē ree. G'ęphe yikwaru lē ndu a-nọduje eri nri lē teburu ngu; noo kēle ọo g'ęphebedua mekwarū mu phọ ree bū ono lē teke ono, mu shi agbalarū nwanna ngu, bū Abusalomu.

⁸ “Onye ọzo bū Shimēyi nwa Gera; onye mkpukpu Bahurimu, dū l'alī Benjiaminu. Ọo yębedua phuru mu ęjo iphu mbọku ono, mu jeru Mahanayimu. Oጅ teke ọ byapfutaru mu lē Jiódanu bē mu gude ępha Chipfu ribuaru iya anጅ lē mu ta abyadū egude ogu-echi gbubua ya. ⁹ Oጅ ọ bū; nta-a ba ahakwa iya kē mmanū. I bū onye maru iphe. Ii-maru-a iphe, ii-me iya. Mee ya g'ọ gude ishi-ęwó iya ono lọkaru mee kpuba l'ilu.”

Anwūhu Dévidi

(1Iphe 29:26-28)

¹⁰ Tọbudu iya bū; Dévidi bya anwūhu lapfushia nna iya phē; e lia ya lē mkpukpu Dévidi. ¹¹ Iphe, ọ nōru l'aba-eze ndu Ízurelū bū ọkporo apha labọ. Ọ būru eze apha ęsaa lē Hęburonu; bya anọo l'aba-eze lē Jierúsalemū ọkporo apha l'apha iri l'eto. ¹² Ọo ya bū; Sólomōnu bya anọdu l'aba-eze nna iya, bū Dévidi. Alī-eze iya bya anguru anguru k'ophu parū ęka apaa.

Egbu Adonijia

¹³ Noo ya; Adonijia, bū nwa Hagitu bya ejepfu Batusheba, bū ne Sólomōnu. Batusheba jia ya sū: “?Bū-a k'ọma bē i byaru?”

Adonijia sū: “Ee; ọ kwa-a k'ọma;” ¹⁴ bya asū: “O nweru iphe, mu byaru ngu epfuru.”

Batusheba sū iya: “Pfunaa iphe ọbu.”

¹⁵ Adonijia bya awata epfupfu sū: “I maru l'ọo mbędua bē ọ gbaru ęę mu būru eze. Tęme ndu Ízurelū l'ophu būru mu bē ęphe shi ele ęnya l'ọo mbędua a-būru eze. Oጅ e mecharu ọ nwūa inwu-phu; ọ būru nwanna mu bē ọ larū l'ęka; noo kēle ọo Chipfu bē meru g'ọ būru nkiya. ¹⁶ Oጅ nta-a bē o nweru iphe lanū, mu eme ęę mu rwọta ngu. Ta ajikakwa.”

Batusheba sū iya: “Pfunaa iphe ọbu.”

¹⁷ Ọo ya bū; Adonijia sū iya: “Jiko pfunaaru eze, bū Sólomōnu g'ọ dee mu Abishagu, bū nwangboko ono, shi Shunemu g'ọ būru nyee mu. O tọo jikadu m'i pfiaru iya ya.”

¹⁸ Batusheba sū: “O dū ree.” “Mu e-pfuru-a yeru eze l'iswi ęhu ngu.”

¹⁹ Ọo ya bū; Batusheba tugbua jepfu Sólomōnu g'ọ pfiaru iya opfu ęhu Adonijia. Eze gbalihu gba iya ndzuta; bya ephozeta l'iphu iya; bya anọ-zeta anọo l'aba-eze iya; bya eye; e je apata aba-eze doberu ne iya ono; ọ nọdu anọo l'uzo ękutara iya.

²⁰ Batusheba bya asū: “O nweru iphe, ha nwanshii, mu eme ęę mu rwọo ngu.” “Jiko ba ajikakwa.”

Eze sù iya: “Rwọ iphe ọbu ne mu; mu taa jikadu iya ememe.”

²¹ Batusheba sù iya: “G’e dunuru Abishagu, onye Shunemu kee nwanna ngu, bụ Adonijia g’ọ bụru nyee ya.”

²² Eze, bụ Sólomọnu yeeru ne iya ọnu sù: “?Bụ k’ishi gunu bẹ i gude sù g’e duru Abishagu, onye Shunemu kee Adonijia? I gege asufuna g’a haaru iya aly-eze-a; eshi ọphu ọ bụ nwanna mu k’ogerenya; mbụ g’a haaru iya yee Abyiyata, bụ onye uke Chileke waa Jiowabu nwa Zeruya!”

²³ Noo ya; eze, bụ Sólomọnu gude epha Chipfu ribua angu sù: “Gẹ Chileke gwakwa mu ọchi; mbụ mee mu ọphu ka njo m’ọ -bụru l’ishi Adonijia ta aladuru l’iphe ono, o pfuru ono!” ²⁴ Eshinu Chipfu nọ ndzu g’ọ nọ iya-a; mbụ onye ono, meru mu kpọ abara l’aba-eze nna mu, bụ Dévidi ono; bya emewaa gẹ mu nweru ọnu-ulo, ndu eze e-shije futa bya aburu eze; egube ono, o kweru mu ukwe iya; bẹ ee-gbukwa Adonijia ntan-a. ²⁵ Oo ya bụ; eze, bụ Sólomọnu zia Benaya; nwa Jiehoyada; o je egbugbua Adonijia.

Iphe meru Abyiyata; yee Jiowabu

²⁶ A bya lẹ kẹ Abyiyata, bụ onye uke Chileke; eze sù iya: “Tugbua lashia eka i shi; lẹ mkpukpu Anatotu. I gbaru k’anwuhu; ọle mu tee gbudu ngu nta; noo kele ọo ngu shi apajeru okpoko Nnajiuphu, bụ Chileke lẹ teke nna mu, bụ Dévidi bụ eze; teme i tsoru nna mu jekota iphe-ehuka, byapfutakotaru iya nu.” ²⁷ No iya; Sólomọnu wofu Abyiyata g’ọ tọ bube onye-uke kẹ Chipfu. Eshi nno; opfu, Chipfu pfujeru lẹ mkpukpu Shilo l’opfu ehu ọnu-ulo Elayi vha.

²⁸ Jiowabu bya anumaepho iphe, nwuru nu; ọ gbaba l’ulo-ekwa Chipfu je akwee eka lẹ mpu, e mobegbaaru l’oru-ngweja Chipfu; kele Jiowabu bẹ shi etso Adonijia; ọle o to tsojeduru Abusalomu.

²⁹ A bya epfuaru eze, bụ Sólomọnu lẹ Jiowabu bẹ gbakwaru laa l’ulo-ekwa Chipfu; mbụ l’ọ pfukubekwa ọru-ngweja. Oo ya bụ; Sólomọnu zia Benaya; nwa Jiehoyada sù: “Je egbua ya.”

³⁰ Oo ya bụ; Benaya jeshia l’ulo-ekwa Chipfu ono je asu Jiowabu: “Eze sukwaru g’i lufuta l’eka ono!”

Jiowabu sù: “Waawaa. Oo l’eka-a bẹ mu a-nwuhu.”

Benaya laphushia azu je akaru eze iphe, Jiowabu yeru ọnu.

³¹ Eze sù iya: “Mee ya g’o pfuru. Gbugbua ya; woru lia; k’ọphu bụ lẹ mbedua waa ọnu-ulo nna mu te evueduru ọchi ndu ono, o gbushiru l’ebe adu iphe, epe meru ono.

³² Chipfu e-me g’ugwo ọchi, o gburu tukoru iya l’ishi. Mbụ ọchi umadzu labo ono, o tsoru ọgu gbugbushia ọphu nna mu, bụ Dévidi amadu ono; mbụ egbugbu ono, o gburu Abuna nwa Neru, bụ onye-ishi ndu ojogu Izurelu; waa Amasa nwa Jieta, bụ onye-ishi ndu ojogu Jiuda. Ndu ono bẹ kakota iya apfubekoto; bya aka iya ree. ³³ G’ochi phe tukokwaru Jiowabu waa oshilokpa iya l’ishi jeye lẹ tuutuutu lẹ mjimiimii. Obenu lẹ Dévidi; mę oshilokpa iya; mę ọnu-ulo iya; mę aba-eze iya bẹ Chipfu a-nu ehu-guu jasụ lẹ tuutuutu lẹ mjimiimii.”

³⁴ Tobudu iya bụ; Benaya nwa Jiehoyada tugbua je egbua Jiowabu. E je elia ya l’ibe iya l’echiegu. ³⁵ Eze bya ewota Benaya nwa Jiehoyada dochia ọnya Jiowabu g’ọ bụru onye-ishi ndu ojogu; bya eworu Zadoku, bụ onye uke Chileke dochia ọnya Abyiyata.

³⁶ Tobudu iya bụ; eze bya ezia ozi; e je ekua Shimeyi. O sù iya: “Kpua ulo lẹ Jierusalemu buru. Ba adukwa teke yi-lufu alufu l’eka ono jee eka ozo. ³⁷ Mboku, i lufuru daa nggele Kidironu bẹ bukwa g’o doo ngu ọnya l’ii-nwuhu; ọchi ngu a-tukoru ngu l’ishi.”

³⁸ Shimeyi sù eze: “Iphe, i pfuru du ree. Oo gẹ gube nnajiuphu mu, bụ eze pfuru bụ gẹ mube onye-ozu ngu e-me.” Oo ya bụ; Shimeyi buru lẹ Jierusalemu; bukpo ya nọ ọdu.

³⁹ A bya anọ apha eto; ohu Shimeyi du umadzu labo gbafulu gbapfushia Akishi nwa Maka, bụ eze ndu Gatu. A bya epfuaru iya Shimeyi sù iya: “Ohu ngu phe nokwa lẹ Gatu.” ⁴⁰ Shimeyi gbalihu bya edozia nkapfu-igara iya gbagbua; ọ buri iya eje Gatu l’ibe Akishi je ele ọnya ohu iya phe ono. O je eduta ohu iya phe ono lẹ Gatu.

⁴¹ E je edooru Sólomọnu lẹ Shimeyi shi lufu lẹ Jierusalemu jee Gatu; bya alwaphutawa azu. ⁴² Eze bya ezia nzi; e je ekua Shimeyi. O sù iya: “?Mu te emenuru ngu-a g’i gude epha Chipfu ria nte; teme mu bya anmashjaru ngu okwa iya ike sù ngu; g’o dokwaa ngu ọnya lẹ mboku, i lufuru alufu jee eka ozo bẹ yi-nwuhu? ?Ti suduru l’o dukwa ngu-a ree; mbụ l’ii-mekwaa nno? ⁴³ ?Buhunu gunu meru g’o gude ọphu i ti meeduru iphe, i riburu Chipfu angu l’ii-meru iya ono; waa ekemu ono, mu turu nu ngu ono?”

⁴⁴ Eze bya asukwapho Shimeyi: “L’ime obu ngu bẹ i makotaru ejo-iphe, i meru nna mu, bụ Dévidi. Nta-a bẹ Chipfu a-tukobe ngu ejo-iphe ono, i meru l’ishi. ⁴⁵ Ọle eze,

bụ Sólomõnu bẹ aa-gõru õnu òma nù; tẹme aba-eze Dévidi bẹ a-nguru anguru l'iphu Chipfu jasù lẹ tuutuutuu-mjimiimii."

⁴⁶ Oo ya bụ; eze bya akuru Benaya nwa Jiehoyada; o je egbugbua Shimeyi. O bũru teke ono bẹ aļi-eze ono byaru anguru anguru l'eka Sólomõnu.

3

Sólomõnu epfu gẹ Chipfu nù iya mmamiphe
(2Iphe 1:1-13)

¹ Sólomõnu bya alũta nwada Fero, bụ eze ndu Ijiputu; ephe shi nno gbaa ndzũ. O duta nwada Fero ono bya edobe lẹ mkpukpu Dévidi; o nõdu l'eka ono jasũ o kpũ-ghee ụlo-ibe-eze iya; mę ụlo Chipfu; mę igbulo, nõ-pheru Jierúsalemũ mgburugburu. ² O bũru l'eka aagwaję iphe bẹ ndu Izurelũ shi agwaję Chileke; kele e teke akpũdu ụlo Chipfu teke ono. ³ Sólomõnu yee Chipfu obu; bya etsokõta iphe, Dévidi, bụ nna iya tũru okpa iya. A gũfuepho l'o shi egweje ngweja; bya akpoje ụnwũ-isensu oku l'eka aagwaję iphe.

⁴ Eze, bụ Sólomõnu bya ejeshia egwe ngweja lẹ Gibiyõnu, bụ ishi eka aagwaję iphe; bya eworu ngweja-akpo-oku unu labo l'ũkporo iri gwee l'õru-ngweja, nõ l'eka ono. ⁵ O -rwua l'enyashi; Chipfu byapfuta Sólomõnu lẹ nrwõ lẹ Gibiyõnu l'eka ono bya asũ iya: "Pfuia iphe, bukpo iphe, o dũ ngu gẹ mu nũ ngu."

⁶ Sólomõnu sũ: "I goshiwaru l'i yeru nwozi ngu Dévidi, bụ nna mu obu shii; kele o bũ onye ire-lanũ; bya abũru onye pfuberekoto; bukwarupho onye obu guru iphõrõ l'iphu ngu. O bũru n-yemobu ono bẹ i yekpoeru iya phõ; k'õphu i nũru iya nwa, a-nõdu l'aba-eze iya ntanũ-a."

⁷ "Gũbe Chipfu, bũ Chileke mu; nta-a bẹ i mewaru mũbe onye-õzi ngu gẹ mu bũru eze nõchia enya nna mu, bũ Dévidi; lẹ mũbe nwatanshii, ta amadũ gẹ mu e-shije mee iphe, gbaru mu l'ememe. ⁸ Mũbe nwozi ngu bẹ nõwaa l'echilabõ ndu ono, i hotaru; mbũ ndu ono, parũ eka apaa; bya abũru aguta aguta ono. ⁹ Oo ya bũ; nũnu mũbe nwozi ngu egomunggo mu e-gude bũru eze ndibe ngu õbu; waa gẹ mu majeru iphe, dũ ree; l'iphe, dũ eji. Noo kele o tũ dũdu onye suru abũru eze ndibe ngu-a l'õphu."

¹⁰ Iphe ono, Sólomõnu nrwõru ono dũ Nnajjũphu ree. ¹¹ Oo ya bũ; Chileke sũ Sólomõnu: "Eshii õphu o bũ iphe ono bẹ i suru g'e meeru ngu; õphu i pfuduru ke ndzũ ogologo; õphu i sũduru g'a nũ ngu eku; õphu i pfuduru ke gẹ ndu ohogu ngu nwushihu; o bũ-chiaru egomunggo, ii-gude bũru eze l'uzo, pfũru oto bẹ i suru g'a nũ ngu; ¹² bẹ mu e-meeru ngu phõ iphe ono, i pfuru sũ g'e meeru ngu ono. Mbũ lẹ mu a-nũ ngu mmamiphe bya anũ ngu egomunggo; k'õphu bũ l'o tũ dũdu onye eze õzo byaru atũru ngu nũ, dũjeru nũ; õphu o dũdu onye eze õzo byaru atũru ngu nũ, byaru a-dũ nũ. ¹³ Mu a-nũkwa ngu phõ iphe, i tũ rwõduru eze mu nũ ngu; mbũ lẹ mu e-me g'i nweru iphe; bya emee g'a kwabeje ngu ụbvũ; k'õphu bũ l'o tũ dũdu eze õzo, bya a-tũru ngu nũ lẹ ndzũ ngu. ¹⁴ O -bũru l'i tsoru ụzo mu; bya eme iphe, mu tũru okpa iya; waa ekemu mu egube ono nna ngu, bũ Dévidi meru ono; bẹ mu e-me g'i kaa nka." ¹⁵ Teke ono; Sólomõnu tehu lẹ mgbenya ono; bya amaru l'õo nrwõ bẹ ya shi arwõ.

Tõbudu iya bũ; o lwatashia Jierúsalemũ; o je apfũru l'iphu okpoko õgbandzu Chipfu gwee ngweja-akpo-oku; waa ngweja-ẽhu-guu; bya abõoru ndu-õzi iya g'ephe ha õbo-iphe.

Sólomõnu ekpe ikpe, atsu l'ẽhu

¹⁶ O nweru ụnwanyĩ ụkpara labõ, byapfutaru eze bya apfũru iya l'iphu. ¹⁷ Onye lanũ sũ: "Nnajjũphu mu; mu lẹ nwanyĩ-a bẹ gba mgba buru l'ũlo lanũ; mu bya ezeda. Mu l'iya tũko buru l'ũlo ono teke mu zedaru. ¹⁸ Lẹ mbõku, kwe iya ẽto gẹ mu zedacharu ono bẹ yebedua byaru ezedakwaphõ nkiya. Ophu o tũ dũdu onye õzo, nõ l'ũlo ghaha anyi n'ẽbo bẹ nõ iya nũ.

¹⁹ "O -rwua l'enyashi; o gude njõ azęe dagbua nwa nkiya. ²⁰ O beepõho l'echi-abali lẹ teke mũbe nwozi ngu ekuwaa mgbenya; o gbalihi pata odzu nwa iya ono bya enyekube mu; bya ekuta nwa ke mbędua nyekube onwiya. ²¹ A fũta l'ũtsu iya; mu bya agbalihi gẹ mu chebe nwa mu ęra; o bũwaru nũ odzu. Nchi bõhuepho ree; mu bya atõ nwęhu lerwee nwata ono enya; bya ahũma l'o tũ bũdu nwa nkemu."

²² Nwanyĩ õphuna swõ-lihu sũ: "Waawaa! Nwata õphu nõ ndzũ bẹ bũ nwa mu; nwata õphu nwũhuru anwũhu buru nwa nkengu."

Nwanyĩ k'ivuzõ phõ sũ: "Waawaa; nwata õphu nwũhuru anwũhu bũ nwa nkengu; nwata õphu nõ ndzũ buru nwa nkemu." Ephe nõdu adzõkashi iya nno l'iphu eze.

²³ Tõbudu iya bũ; eze bya asũ: "Onye õwa-a sũru: 'Lẹ nwa, nõ ndzũ bũ nkiya; onye õphu nwũhuru anwũhu buru nwa k'onye õphuu.' Onye õphuu sũ: 'Waawaa; l'õo nwa nkengu nwũhuru; o bũru nwa nkemu nõ ndzũ.' "

²⁴ Eze bya asụ: “Unu wotaeshikwaru mu nụ ogu-echi.” A bya ewotaru eze ogu-echi ono. ²⁵ O sụ: “Ngwa; sùkaha nwata ọphu nọ ndzụ ẹbo; woru ibe lanụ nụ onye lanụ; l'i woru ibe lanụ nụ onye ọphuu.”

²⁶ Tọbudu iya bụ; imemini nwata ono bya adushia nwanị ọphu nwa iya nọ ndzụ ike. O chishia sụ eze: “Jiko nnajuphu mu; kururọ nwata ono, dzụ ndzụ ono kee ya; g'e te egbukwa iya egbugbu!”

Nwanị ọphuna sụ: “Mu lẹ ngu ta adudu onye ọphu e-nweru nwa ono. G'a sùkaha iya ẹbo!”

²⁷ Tọbudu iya bụ; eze bya ebua ikpe ono; sụ: “Kuru nwata ono nụ nwanị ivuzọ phọ. Te egbuhekwa iya egbugbu. Oo nwanị ono bụ ne, nwuru iya nụ.”

²⁸ Ndu Ízurelụ l'ophu nùmaepho g'eze gude kpee ikpe ono; ephe tsuahaa ya ebvu; kele ephe maru l'ọo Chileke bẹ nuru iya mmamiphe, o gude kpee ikpe, pfulu ọto nno.

4

Ndu gude ọkwa l'aba-eze Sólomonu

¹ Noo ya; eze, bụ Sólomonu buru eze ndu Ízurelụ l'ophu. ² Waa ndu gude ọkwa l'aba-eze iya baa:

Azaríya nwa Zadọku bẹ bụ onye uke Chileke.

³ Elihorefu yee Ahayíjia, bụ unwu Shisha bẹ bụ ndu ederu eze ẹkwo.

Jiehoshafatu; nwa Ahiludu buru onye akwakọbeje iphe, meru ememe.

⁴ Benaya; nwa Jiehoyada bụ onye-ishi ndu ojogu.

Zadọku waa Abyiyata buru ndu-uke Chileke.

⁵ Azaríya nwa Nétanu bụ onye-ishi ndu ọchi-ọha.

Zabudu nwa Nétanu buru onye uke Chileke; wakwaphọ onye agbazijeru eze idzu.

⁶ Ahisha bụ onye-ishi l'ibe-eze.

Adoniramu; nwa Abụda buru onye-ishi ọgbo ozi.

Ndu Sólomonu meru ndu-ishi;

mẹ ẹkali ibiya ọphu ephe bughaa ishi

⁷ Sólomonu bẹ nweru ndu-ishi iri l'ẹbo, bụ ndu-ishi Ízurelụ l'ophu. O buru phẹ anọduje ewotaru eze yee ndibe iya nri, ephe erije. Onye lanụ ewotajeru iya nri l'ọnwa lanụ l'ime apha. ⁸ Waa ẹpha ndu ono baa:

Nwa Họru bụ ishi l'alị úbvú úbvú Ifuremu.

⁹ Nwa Deka buru ishi lẹ Makazu; mẹ Shalubimu; mẹ Bẹtu-Shemeshi; waa Elọnu-Bẹtu-hananu.

¹⁰ Nwa Hsedu buru ishi lẹ Arubotu. Soko; mẹ alị Hefa l'ophu bụkotaru nkiya.

¹¹ Nwa Abinadabu, bụ ishi ndu Nafatu-Dọru, bụ iya bẹ alụ nwada Sólomonu, bụ Tafatu.

¹² Bana, bụ nwa Ahiludu buru ishi lẹ Tanaku; mẹ Megido; mẹ Bẹtu-Shanu l'ophu; mbụ ẹka ono, nọ-kube Zaretanu; nọ lẹ nsuda Jiezerelụ; mbụ e -shi lẹ Bẹtu-Shanu je akpaa lẹ Abẹlu-Mehola; je aghaa Jiokumeyamu.

¹³ Nwa Geba bụ ishi lẹ Ramotu, nọ l'alị Giladu. Mkpukpu Jiayi, bụ iya bụ ẹka nwa Manáse shi buru lẹ Giladu l'ophu bụkotaru nkiya; mẹ ẹkali mkpukpu Agọbu l'alị Beshanu; mbụ eze mkpukpu ụkporo ẹto ono, e gude igbulọ kpụ-phetagbaa ono; bya egudeje mgboro onyirubvu kpọ-chia ọnu-oguzo iya ono.

¹⁴ Ahinadabu nwa Ido buru ishi lẹ Mahanayimu.

¹⁵ Ahimaazu ọphu alụkwapho nwada Sólomonu ono, bụ Basumatu nọdu buru ishi lẹ Nafutali.

¹⁶ Bana nwa Hushayi bụ ishi lẹ Asha mẹ Beyalotu.

¹⁷ Jiehoshafatu nwa Paruwa buru ishi lẹ Isaka.

¹⁸ Shimeyi nwa Ela bụ ishi lẹ Benjaminu.

¹⁹ Geba nwa Uri buru ishi lẹ Giladu, bụ iya bụ alị, ẹka Sihonu shi; onye shi buru eze ndu Amoru; bụkwarupho alị, ẹka Ogu shi; onye shi buru eze ndu Beshanu. O buru yẹbedua kpoloko shi buru ọchi-ọha l'alị ono.

Iphe, eewotajeru Sólomonu l'ujiku lanu

²⁰ Ndu Jiuda mẹ ndu Ízurelụ bẹ ha igwerigwe g'ẹja, nọ l'aguga eze-enyimu. Ephe nọdu anọduje eri; bya anụ; ẹhu nọdu anọduje atso phẹ uto. ²¹ Sólomonu buru eze ndu alị ono l'ophu; e -shi l'enyimu Yufurétisu jasụ l'alị ndu Filisitayinu; je akpaa l'oke ephe lẹ ndu Ijiputu. Iphe, bụ alị-eze, nọkota l'uswe iya ono g'ephe ha nọdu atụkota akirikọ anụ Sólomonu; teme ephe nọdukota iya l'ẹka jasụ g'ọ nọ-beru.

²² Iphe, ewotajeru Sólomõnu mbòkumboku bẹ bụ ẹkpa ukpokutu ereshi, e tsuru etsutsu ụkporo ẹkpa l'ẹkpa iri; waa ẹkpa ereshi, a kwõru akwõkwõ, dũ ẹkpa ụkporo ẹto; ²³ mẹ eswi iri, tsùchaaru ẹbà; mẹ ụkporo eswi, akpa l'onwiya; mẹ ụkporo aturu ise; mękwapho ele; mę mgbada; mę anigo; mę oku, phuru l'enyà. ²⁴ Sólomõnu buru eze alì ono, dukota l'uzo ẹnyanwu-ariba ẹnnyimu Yufurētisu ono l'ophu; mękpoo ndu eze, bukota l'uzo ẹnyanwu-ariba ẹnnyimu ono; mbụ e -shi lẹ Tifusa je akpaa lẹ Gaza. Teme nchị dukota iya doo mgburugburu egede.

²⁵ Teke Sólomõnu nọ ndzụ bẹ ndu Jiuda mę ndu Ízurelu tukoru buru lẹ ntusarehu; e -shi lẹ Danu je akpaa lẹ Biye-Sheba. Onyenõnu nwegbaaru opfu-vayinu; mę oshi figu nkiya.

²⁶ Sólomõnu bẹ nweru ụlo, dũ unu ụkporo ise, bụ ẹka oodobeje inya, anõduje akpụ ugbo-inya iya; bya enweru ụkporo unu nemadzụ iri, bụ ndu agbajẹ inya.

²⁷ Ndu õchi-õha ono bẹ ewotajeru eze, bụ Sólomõnu nri; mękwapho kẹ ndu õonu nri. Onyenõnu bẹ ewotajẹ nkiya l'õnwa õphu rwuberu iya nũ. O tọ dudu iphe, ẹphe ekweje g'ũko iya dũru iya. ²⁸ Nokwaphõ g'ẹphe ewotajẹ balị; mę ẹswa ereshi, inya-õgu; waa inya ọzo mmanụ atajẹ bya edobe l'ẹka gbaru nũ. Onyenõnu ewotajẹ iphe, gbaru iya l'ewota.

Mmamiphe Sólomõnu

²⁹ Chileke bẹ nũru Sólomõnu mmamiphe; bya emee g'iphe doje iya ẹnya k'õphu parụ ẹka apaa; bya eye iya egomunggo, ha g'ẹja, dũ l'aguga eze-ẹnnyimu l'ehu. ³⁰ Sólomõnu bẹ mmamiphe iya kangokõtaru mmamiphe kẹ ndu ụzo ẹnyanwu-awawa l'ophu; bya akangokwaphõ mmamiphe kẹ ndu Ijiputu l'ophu. ³¹ Mmamiphe nkiya kakõta kẹ nemadzụ ọzo l'ophu shii. Mmamiphe iya kakwaphõ kẹ Etanu, bụ onye shi l'eri Ẹzura; bya aka kẹ Hemanu; mę kẹ Kalukolu; mę kẹ Dada, bụ unwu Maholu. Ụdũ Sólomõnu ono ngakõta õhamoha, nõ-pheru iya mgburugburu.

³² Ẹtu ẹtu, ọ nmashiru dũ unu ẹsaa l'ụkporo iri*; bya agua unu ebvu labõ l'ụkporo iri l'ebvu ise. ³³ Ootuje õnu ugbugba oshi; mbụ e shikpõ l'ugbugba oshi sida, dũ lẹ Lébanõnu je akpaa l'ẹswa isopu, efushije l'igbulõ. Nokwaphõ g'ootuje õnu ugbugba anụ; mę enu; mę ugbugba anụ, l'awu l'epho; mę kẹ ẹma.

³⁴ Ndu eze õhamoha, nõkota lẹ mgboko-a bẹ nũmakotaru kẹ mmamiphe Sólomõnu ono; ẹphe nõdu eyeje ndu e-je anũma opfu mmamiphe, oopfu õbu.

5

Sólomõnu akwakõbe akpụ eze-ulo Chipfu (2Iphe 2:1-16)

¹ Hiram, bụ eze ndu Taya bẹ yẹ Dévidi shi eshi ònyà. O nũmaepho lẹ Sólomõnu bẹ a wũwaru manụ l'ishi g'õ buru eze, a-nõchi ẹnya nna iya, bụ Dévidi; o zia ndu-ozì iya g'ẹphe byapfuta Sólomõnu. ² Sólomõnu l'onwiya bya ezia Hiram ozi sụ: ³ "I mawaru lẹ Dévidi, bụ nna mu ta akpuduru Chipfu, bụ Chileke iya ụlo; mkpata iya buru õgu ono, ndu õhõgu iya shi eshije l'ẹkameka etso iya ono; jasuru Chipfu mee ndu õhõgu iya ono nõdukota iya lẹ mkpula ọkpa. ⁴ Obenu lẹ nta-a bẹ Chipfu, bụ Chileke mu mewaru; nchị dũ mu doo l'ẹkameka; o tõ nwedu onye opfu dũru mu l'ia; õphu ọ dudu ejo-iphe, dapfutawaru mu nũ. ⁵ Ọo ya bụ; mu nõdu arị k'akpuru Chipfu, bụ Chileke mu ụlo; ẹgube ono o pfuru iya nna mu, bụ Dévidi sụ: 'Ọo nwa ono, mu e-dobe g'õ nõchia ẹnya ngu l'aba-eze ngu bẹ a-kpuru mu ụlo.'

⁶ "Nta bukwa g'i zia ndu e-je egbuaru mu oshi sida, dũ lẹ Lébanõnu. Ndu ozi mu bẹ ẹphe lẹ ndu-ozì nkengu a-tũko yekõta ẹka l'ozì, dũ iya nũ. Mu a-pfũ ngu ugwo ozi ndu nkengu ono; iphe, ì sũkpoerupho gẹ mu pfua; kele ì manũru-a l'õ tọ dudu onye maberu ẹnya g'eebuje oshi l'ime anyi gẹ ndu Sayidonu."

⁷ Tõbudu iya bụ; Hiram nũmaepho ozi ono, Sólomõnu ziru ono; ẹhu tsõshia ya ụtso ike. O sụ: "G'ajaja buru kẹ Chipfu ntanũ-a; mbụ onye ono, nũru Dévidi nwa, maru iphe ẹgube-a g'õ buru ishi õha, parụ ẹka ono!"

⁸ Hiram bya ezia Sólomõnu sụ iya: "Mu nũmawaru ozi, i ziru mu. Mu e-mekõtacha iphe, ì sũru gẹ mu mee lẹ k'oshi sida mę oshi payinu ono. ⁹ Ndu ozi mu e-shi lẹ Lébanõnu vua oshi ono vufutakõta l'õnu eze-ẹnnyimu. Mu esweshi iya esweshi gude iya kpõghata l'eze-ẹnnyimu; je edobe l'ẹka ì tũru ẹka g'e dobe iya. Ọo l'ẹka ono bẹ ee-dokashì iya; unu abya evutawa iya rọ. Iphe, dũ mu ree g'i meeru mu iya bụ g'i nũje ndibe mu nri."

¹⁰ No iya; Hiram nũkota Sólomõnu oshi sida mę oshi payinu, mkpa iya dũru iya g'õha. ¹¹ Sólomõnu nõdu anũje Hiram unu ẹkpa witi mgbo ụkporo labõ l'unu iri g'õ

* 4:32 4:32 Bụ iya bụ 3,000 lẹ mbekee.

buru nri, ndibe iya; bya eye iya unu ite-mkpa manụ olivu, a tsuru l'ikwe unu ukporo labo l'iri. O buru ge Sólomonu anuje iya Hiramụ bu ono l'aphagapha. ¹² Chipfu nuerupho Sólomonu mmamiphe g'o kweru iya ukwe iya. Sólomonu yee Hiramụ tuko nọdu le nchi-odoo; ephebebo woru ndzu gbaa.

Ndu ogbo-ozí Sólomonu
(2Iphe 2:17-18)

¹³ Eze, bu Sólomonu bya ahoṭa ndu ogbo-ozí l'alí Ízuruḷu l'opfu. Ndu ogbo-ozí ono be tukuru du ukporo unu unwoke eto l'unu iri l'ise. ¹⁴ O nọdu ezije phe ukporo unu l'unu ise ise g'ephe je Lébanonu; ephe nọdu ejeje je anọ onwa opfu l'eka ono; ephe alwa bya anọ onwa labo l'unupfu. O buru Adoniramụ be bu onye-ishi ndu ogbo-ozí ono. ¹⁵ Sólomonu be nwekwarupho ukporo unu umadzu ugbo esato l'unu iri l'ise, bu ndu evuje iphe; bya enweru ukporo unu umadzu ugbo iri, bu ndu anọduje awa mkpuma l'ubvu ubvu alí ono. ¹⁶ Teme wafukwapho unu umadzu esato l'umadzu ukporo ise, bu ndu-ishi, eleta enya l'ozí ono. ¹⁷ Eze bya atya ekemu su g'ephe gbakposhia oke mkpuma, vu aswa kwachashia ya g'e gude tya okpa ulo ono. ¹⁸ Oo ya bu; ndu emeru Sólomonu ona; waa ndu emeru Hiramụ ona; me ndu Gebalu bya egbushia oshi woru kwakobe; bya agbakposhia mkpuma, ee-gude kpua ulo ono.

6

Sólomonu akpu eze-ulo Chipfu
(2Iphe 3:1-14)

¹ Tọbudu iya bu; Sólomonu wata akpu eze-ulo Chipfu ono l'apha, kwe ndu Ízuruḷu unu apha l'ukporo apha eno g'ephe shichaa l'alí ndu Ijiputu futa; mbu apha, kwe Sólomonu apha eno, e -shi teke o wataru aburu eze ndu Ízuruḷu; mbu l'onwa, onwa Zivu, bu iya bu onwa k'ebó l'apha.

² Eze-ulo ono, eze, bu Sólomonu kpuru Chipfu ono be ogologo iya du ukporo nkwo-eka eto; uswekete iya du ukporo nkwo-eka; eli iya du ukporo nkwo-eka le nkwo-eka iri. ³ Nwulo, a kpuru; dupfube l'atatipfu eze-ulo ono be ogologo iya du ukporo nkwo-eka. Ogologo iya be yeḷe uswekete eze-ulo ono l'onwiya ha enya nhamunha. Uswekete ke nwulo ono du nkwo-eka iri.

⁴ Eze-ulo ono be windo, o yeru iya dugbaa werere werere. ⁵ O kpu-phetaru igbulo eze-ulo ono; waa ime eka-kakota-adu-nsọ mgburugburu. O kpua ya nno; bya eyekota iya mkpuru; o no-pee ulo ono mgburugburu. ⁶ Ulo k'alí iya be osa iya du nkwo-eka ise; osa iya k'echilabo buru nkwo-eka ishii; osa iya k'eto buru nkwo-eka esaa. A kpushiru obvuru doo mgburugburu l'azu eze-ulo ono. O buru l'eli obvuru ono be a tukobegbaaru oswebe; k'opfu bu l'o to dudu iphe, asupfukwaduru l'ime igbulu eze-ulo ono.

⁷ Teke aakpu eze-ulo ono be mkpuma, e gude kpua ya bu l'eka aanoduje agbakposhi mkpuma be a no kwachakota mkpuma obu. Ophu o to dudu teke a numajeru oda ongu; ozoo oda ogbunku; ophu a numajeduru oda iphe-igwe, e gudeje eme k'ulo teke aakpu iya.

⁸ Onu eka eeshije abahu l'oma ulo ono k'alí be no laaru uzo ndohali eze-ulo ono. O nweru eka eenyije enyinyi nyiba le mkpopfu ulo ono k'echilabo; bya agbewaro le k'echilabo ono nyihu mkpopfu k'eto.

⁹ Noo ya; Sólomonu kpua eze-ulo ono kpu-tsee. O gude oswebe oshi sida; me oshi sida, a washiru awashi gude ku-chia eli iya. ¹⁰ A kpushikwarupho nwulo, du mkpopfu mkpopfu; o du-pfuchaaru l'eze-ulo ono mgburugburu. Iphe, ephe dugbaa l'eli bu nkwo-eka ise ise. O buru oshi sida be e gude gbapfube iya l'eze-ulo ono.

¹¹ Chipfu bya epfuru yeru Sólomonu su: ¹² "A -bya le k'eze-ulo-a, iikpu-a; o -buru l'itsoje iphe, mu toru okpa iya g'e tsoje; bya edobe nsọ mu; bya edobekota ekemu mu g'o ha; bya emeje iya ememe; be mu e-shi l'eka ngu mee g'opfu ono, mu pfuru nna ngu, bu Dévidi ono vukota. ¹³ Mbu le mu e-buru l'echilabo ndu Ízuruḷu; ophu mu ta abyadu aha ndibe mu ono, bu ndu Ízuruḷu."

G'e mengashiru ime eze-ulo ono; o du
(2Iphe 3:8-14)

¹⁴ Oo ya bu; Sólomonu bya akpu eze-ulo ono kpu-tsee. ¹⁵ O gude oshi sida, a washiru awashi kwechishia igbulu ime eze-ulo ono; shita l'okpa-alí jeye l'eli iya eka a ku-chiru aku-chi. Oma-ulo iya buru oshi payinu be o gude kwechishia ya. ¹⁶ O gude oshi sida, a washiru awashi ku-buta eka du ukporo nkwo-eka l'ime ime eze-ulo ono gude meta mkpuru, bu iya bu eka-kakota-adu-nsọ. E shi l'oma iya kua ya oshi sida ono jeye l'eli

iya. ¹⁷ Nwụlo ophu du l'iphu ẹka-kakọta-adu-nsọ ono bẹ ogologo iya du ụkporo nkwo-ẹka labọ. ¹⁸ Ime eze-ulo ono bẹ bu oshi sida bẹ e gude kwechishikọta iya l'ophu; k'ophu bu l'ọ tọ dudu mkpuma, e gude kpua ụlo ono duru ophu a humaru l'enyia. A pyishigbaa iphe, du g'otumu; mę okoko, jawaru ajaja l'oshi sida ono.

¹⁹ O kpuru ẹka-kakọta-adu-nsọ dobe l'ime ime eze-ulo ono g'ọ buru ẹka aasubeje okpoko ogbandzu Chipfu. ²⁰ Ẹka-kakọta-adu-nsọ l'ime ime ulo ono bẹ du ụkporo nkwo-ẹka l'ogologo iya. Uswekete iya du ụkporo nkwo-ẹka; eli iya du ụkporo nkwo-ẹka. O wukota iya mkpola-ododo, guru egugu. O gudekwapho oshi sida kuta oru-ngweja.

²¹ Sólomonu gude okpobe mkpola-ododo kwechishikọta ime eze-ulo ono l'ophu; bya eswebushia gwogirigwo, e gude mkpola-ododo mee l'onu ime mkpuru ẹka-kakọta-adu-nsọ ono; bya awua ya mkpola-ododo gude kwechia ya. ²² Eze-ulo ono l'ophu bẹ o wukotaru mkpola-ododo l'ime iya. Nokwapho g'ọ wukotaru mkpola-ododo l'oru-ngweja ono, du l'ẹka-kakọta-adu-nsọ ono.

²³ O gude oshi olivu meta chierobu labo, eli iya dugbaa nkwo-ẹka iri iri woru pfube l'ẹka ono, kakọta-adu-nsọ ono. ²⁴ Nkụ chierobu ono nanu bẹ du nkwo-ẹka ise; nanu ophu du nkwo-ẹka ise. E -shi l'ishishi nkụ ophuu jasụ l'ophuu bẹ du nkwo-ẹka iri. ²⁵ Chierobu k'ẹbo bẹ dukwapho nkwo-ẹka iri l'eli. Chierobu ono ephenebo bẹ hakota enya nhamunha; gbaikota ugbugba lanu. ²⁶ Chierobu ono nanu bẹ du nkwo-ẹka iri l'eli; o buru nno bu g'ophuu du. ²⁷ O pfubekota chierobu ono l'ime ẹka ono, kakota nsọ l'eze-ulo ono. Nkụ phẹ tuko jashichaa ajashi. Nkụ kẹ chierobu lanu bẹ nọ je asu-pfuru l'igbulọ ibe lanu; nkụ k'ophuu nọdu je asu-pfuru l'igbulọ ibe iya ophuu. Nkụ phẹ ono bya asu-pfuchaaru lẹ kẹ nwibe phẹ l'echilabo ụlo ono. ²⁸ O buru mkpola-ododo bẹ o wuru l'eli chierobu ono.

²⁹ O pyishia chierobimu; pyishia mpfu; mę okoko l'eli igbulọ ime ụlo, du nsọ ono; mękota azu iya mgburugburu. ³⁰ Oma eze-ulo ono bẹ o wukotaru mkpola-ododo l'ime iya mę azu iya. ³¹ L'onu-abata ẹka-kakọta-adu-nsọ bẹ o yeru mgbo, du nkwegba labo, e gude oshi olivu pyia. Okpa mgbo ono k'imeli yee kẹ mgbureku bẹ tukoru nweru mgbureku ise. ³² O pyishia chierobimu; mę mpfu; waa okoko, jawaru ajaja l'eli mgbo labo ono, e gude oshi olivu pyia ono; bya ekwekota phẹ mkpola-ododo l'eli. O woru mkpola-ododo wua l'eli chierobu waa mpfu ono. ³³ Nokwapho g'ọ meru okpa mgbo, nweru mgbureku eno, e gude oshi olivu mee; woru ye l'onu eze-ulo ono gededede. ³⁴ O bya egude oshi payinu pyia mgbo labo. Mgbo ono bẹ aagujeru tukobe l'ibe iya. ³⁵ O pyishikwaapho chierobu; mę mpfu; waa okoko, jawaru ajaja l'eli mgbo ono; bya egude mkpola-ododo kwee l'eli iphe ono, o pyishiru lẹ mgbo ono; mbu chibechaa ya echibe.

³⁶ O kpu-butaru oma-unuphu ye l'ime eze-ulo ono. Igbulo, e gude kpu-butu iya bẹ aatu-kobeje oshi sida lanu l'eli mkpuma, a kwacharu akwacha, e doru mkpopfu eto.

³⁷ Sólomonu turu okpa eze-ulo Chipfu ono l'apha, kwe iya apha eno, o wataru aburu eze; mbu l'onwa Zivu. ³⁸ O buru l'apha, kwe iya apha iri lẹ nanu, o shi butaru eze; l'onwa Bulu, bu iya bu onwa k'esato bẹ a kpu-tsekotaru ụlo ono l'ophu; kpukota iya egube, a riru k'akpukpu iya. O buru apha esaa bẹ Sólomonu gude kpua ụlo ono.

7

Sólomonu akpu ụlo ibe-eze iya

¹ Sólomonu gude apha iri l'eto kpua ụlo ibe-eze iya kpu-tse. ² Ụlo ibe-eze ono bẹ o gude oshi sida, shi l'oswa ubvu ubvu Lébanonu kpua. Ogologo ụlo ono du ụkporo nkwo-ẹka ise; uswekete iya du ụkporo nkwo-ẹka labo lẹ nkwo-ẹka iri; eli iya du ụkporo nkwo-ẹka lẹ nkwo-ẹka iri. Ụlo ibe-eze ono bẹ a kporu itso akpaa sida giriri uzi eno; bya eworu oswebe oshi sida swee l'eli itso ono. ³ O buru oshi sida bẹ e gude kpuchia ya l'eli oswebe ono, e swebegbaaru l'eli itso ono. Itso ono bẹ du ụkporo labo l'ise. Iphe, o du l'ogiri l'ogiri buru iri l'ise ise. ⁴ Windo, e yeru iya bẹ a kporu giriri uzi eto; o nọdu chegbabegbaa windo ibe iya iphu. ⁵ Mgbo, e yekotaru l'ulo ono; mę windo, e yeru iya bẹ e meru okpa iya o nweru mgbureku eno eno. Windo ono bẹ a kporu giriri uzi eto; ephẹ ghagbabegbaa windo ibe phẹ iphu.

⁶ O bya emeta oma-ulo ophu bu Ụlo-Itso. Ogologo iya du ụkporo nkwo-ẹka labo lẹ nkwo-ẹka iri; uswekete iya du ụkporo nkwo-ẹka lẹ nkwo-ẹka iri. O nweru nwulo ophu a kpuru du-pfube l'onu ẹka eeshije abahu iya; bya ekpua ya iphe l'eli; o buru itso ono gudesi iya.

⁷ O bya akputa Oma-ulo Aba-Eze, bu iya bu Oma Ụlo-Ikpe; mbu ẹka oo-noduje ekpe ikpe. O buru oshi sida bẹ e kweru iya; e -shi l'oma iya jasụ l'eli iya.

⁸ Ophu bukpoọ ọlo-ebubu Sólomọnu bẹ nọ lẹ nkulahụ ọma-unuphu ono, dọ l'uzo ọlo-ikpe ono. Ọlo ono bẹ e meru; ọ gbaa ugbugba lanụ. O bukwarupho egube ọlo lanụ ono bẹ ọ kpuru nyee ya; mbụ nwada Fero, bụ eze ndu Ijiputu phọ, ọ lútaru phọ.

⁹ Ọlo ono g'ọ hakọta shita l'ẹka a turu ọkpa iya jasụ l'eli iya; mękwapho gbẹ l'etezi jasụ l'eze ọma-unuphu ono bẹ bụ mkpuma, vu oke aswa bẹ e gude kpukota iya. Mkpuma ono bẹ a gbakpọshiru g'ọ ha; o nweru mgburẹku; bya egude soya kwachashia ya iphu l'azu iya.

¹⁰ Mkpuma, e gude tya ọkpa ọlo ono bẹ vugbaa oke aswa bya ahagbaa shingushingu. O nweru ndu ophu dọ nkwo-ẹka esato; bya enweru ndu ophu dọ nkwo-ẹka iri. ¹¹ E gude mkpuma, a washiru awashi, vugbaa oke aswa; waa oswebe oshi sida doo l'eli iya.

¹² A kpụ-pheru igbulọ mgburugburu gude meta eze ọma-unuphu. Igbulọ ono abujeru; a -kpụa mkpopfu mkpuma ẹto; a tų-kobe iya oswebe oshi sida lanụ l'eli egube ono, e meru iya l'igbulọ, e gude kpụ-pheta ọma-unuphu eze-ọlo Chipfu phọ; waa nwulo ono, eeshije abahụ l'eze-ọlo Chipfu ono.

Iphe, e meru dobe l'eze-ọlo Chipfu
(2Iphe 3:15-17; 4:1-10)

¹³ Eze, bụ Sólomọnu bya ezia g'e je ekuaru iya Hiramụ lẹ mkpukpu Taya. ¹⁴ Hiramụ ono bẹ bụ nwatibe nwanýi, ji iya anọedu, shi l'ipfu Nafutali. Nna iya bẹ bụ onye Taya; bya aburu onye maru g'e gudeje onyirubvu eme ọna. Hiramụ bẹ bụ onye nweru mmamiphe; iphe nọdu edoje iya enya; ọ makọtaru g'e gudeje onyirubvu eme ọna. Ọ bya ibe Sólomọnu bya emekọta iphemiphe, a suru g'ọ mee.

Itso, e meru l'onyirubvu
(2Iphe 3:15-17)

¹⁵ Ọ bya egude onyirubvu kpua itso labọ, ducharua nkwo-ẹka iri l'esato l'eli; waa nkwo-ẹka iri l'ẹbo lẹ mgburugburu iya. ¹⁶ O gudekwaphọ onyirubvu, a dazeru adaze kputa nchi-itso labọ, aa-tų-kobe l'eli itso ono. Nchi-itso ono l'ehu l'ehu bẹ bụ iphe, ọ ducharua l'eli bẹ bụ nkwo-ẹka ise ise. ¹⁷ Ọ bya akpata iphe, dọ g'ugbu; waa iphe, dọ gẹ gwogirigwo yechaa lẹ nchi-itso ono, dọ l'eli itso ono. Iphe, ọ ducharua bụ esaa esaa lẹ nchi-itso lanụ. ¹⁸ Teme ọ bya emeshia iphe, dọ g'akpuru itorokuma doo giriri uzi labọ l'eli nchi-itso ono gude dọpdechaa iphe ono, a kparụ akpakpa phọ mgburugburu; gude memashia ya ememashia. ¹⁹ Nchi-itso ono, a tų-koberu l'eli itso ono, a kpọberu l'onu nwulo ono, eeshije abahụ l'eze-ọlo Chipfu ono bẹ ọ kpuru; ọ dọ g'ojimbvu. Ọ buru nkwo-ẹka ẹno bẹ ọ ducharua l'eli. ²⁰ Ọ buru l'eli nchi-itso ono g'ephe ha; mbụ l'ẹka e meru; ọ gwọọ kokoroko ono, no-kube iphe, a kparụ akpakpa ono bẹ e doru iphe ono, dọ g'akpuru itorokuma ono giriri uzi labọ. Ishi itso ono l'ehu l'ehu bẹ e dokọtaru ọkpọro akpuru itorokuma iri iri gbaa mgburugburu. ²¹ Ọ bya akpọbe itso ono ephenebo l'iphu nwulo ono, eeshije abahụ l'eze-ọlo Chipfu ono. Itso ophu ọ kpọberu l'uzo ndọhali bẹ ọ guberu Jiakinu. Ophu ọ kpọberu l'uzo isheli bẹ ọ guberu Bówazu. ²² Nchi-itso ono g'ọ hakọta bẹ e mekọtaru ọ dọ g'ojimbvu. Ọo ya bụ; ozi k'itso bvụ.

Iphe, e meru l'onyirubvu dobe g'e yeje mini
(2Iphe 4:2-5)

²³ Tọbudu iya bụ; Hiramụ bya adazee onyirubvu gude kputa iphe, dọ mgburugburu, ee-yeje mini g'ọ dọru chi ririri. Igburonu iya mgburugburu bẹ dọ nkwo-ẹka iri. G'ọ habe l'eli bụ nkwo-ẹka ise. Mgburugburu iya dọ ọkpọro nkwo-ẹka lẹ nkwo-ẹka iri. ²⁴ Lẹ mkpula igburonu iya bẹ a kpọyaberu iphe, dọ g'otumu uzi iri iri l'anya nkwo-ẹka nanu nanu; woru iya kpọọ giriri uzi labọ. E mee ya; yeje mini ono, echi ririri ono rwagbabe. ²⁵ Iphe ono, ee-yeje mini ono bẹ a dọberu l'eli oke-eswi iri l'ẹbo, a kpuru l'onyirubvu. Oke-eswi ono ẹto bẹ a gharu iphu l'uzo isheli; ghaa ẹto iphu l'uzo ẹnyanwu-ariba; ghaa ẹto iphu l'uzo ndọhali; ghaa ẹto iphu l'uzo ẹnyanwu-awawa; ghakọta phẹ ike ye l'uzo ime iya. ²⁶ Iphe ono, ee-yeje mini ono bẹ igbidigbi iya ha g'mpfufumeka. Igburonu iya bẹ o meru; ọ dọ g'igburonu okoro; mbụ ọ dọpoho g'okoko ojimbvu. Mini, alajẹ iya nù bẹ e-uru iphe, dọ g'unu galonu ọkpọro labọ l'iri.

²⁷ O gudekwaphọ onyirubvu meta ogba-kperekpere iri. Ogba-kperekpere ono l'ehu l'ehu ducharua nkwo-ẹka ẹno ẹno l'ogologo; waa nkwo-ẹka ẹno l'uswekete iya; eli iya dọ nkwo-ẹka ẹto. ²⁸ Waa g'e gude mee ogba-kperekpere ono bụ ọwa: O nweru iphe, e gude degbabe iya, e swebuhacharu iya l'echilabọ. ²⁹ L'eli iphe ono, o swebuhacharu l'echilabọ iya ono bẹ ọ kpuru oduma; waa oke-eswi; mę chierobu dobegbaa. Ọ bya egude ọngu tsua onyirubvu jeye ọ dọ g'iphe, a kparụ akpakpa; woru iya hebe l'eli oduma ono; mę oke-eswi ono; hebekwa iya phọ lẹ mkpula iya. ³⁰ Ogba-kperekpere ono nwechaaru ọkpa ẹno l'ehu l'ehu, e meru l'ope; bya enweru iphe, emeje g'ọkpa iya

ono wephe ewephe, bukwapo onyirubvu be e gude mee ya. O gude onyirubvu meta iphe, aasubeje eze gbamugbamu le mgbureku iya eno; bya akpaa iphe akpakpa; gude memashia ya ememashia. ³¹ Eli ogba-kperekpere ono be a kpofuru uzo; bya eyephee ya iphe mgburugburu l'uzo ono. Eka ono, a kpofuru iya uzo ono be omilomi iya du nkwo-eka lanu. Uzo ono be gbaru mgburugburu du g'iphe, a doberu iya adobe le mkpula. Onu iya yee iphe ono, e yeru iya le mkpula ono tuko du nkwo-eka le mkpirikpu iya. A pyishia iphe, du iche iche gude gbakota eka ono, a kpofuru iya uzo ono mgburugburu. A kuru ogba-kperekpere ono; o nweru mgbureku eno; a ta kuduru iya mgburugburu. ³² E meru okpa iya ephen'eno ye le mkpula iphe ono, e gude kua ogba-kperekpere ono. Iphe ono, emeje okpa iya ewephe ono be e meru; o lipfuchaaru elipfuru l'ogba-kperekpere ono. Okpa iya nanu be du nkwo-eka le mkpirikpu iya l'eli. ³³ Okpa iya ono be e meru; o du g'okpa ugbo-inya. O buru onyirubvu be a dazeru adaze gude meta iphe ono, emeje g'okpa iya wephe ewephe ono; me igburonu okpa iya; me nggara supoku iya; waa iphe, aagajeru nggara supoku ye.

³⁴ Ogba-kperekpere ono nwekotaru iphe, adobeje iphe uzo eno eno. Iphe ono be nochaa nanu nanu le mgbureku iya. Iphe ono be e meru; yee ogba-kperekpere ono tuko lipfuru. ³⁵ L'eli ogba-kperekpere ono be e yeru iphe, du mgburugburu, du uzi eto l'ime nkeru-ebo nkwo-eka lanu l'eli. Iphe ono, aadobeje iphe ono; waa iphe, e gude kua ogba-kperekpere ono be e meru; o tuko lipfuru l'eli iya ono. ³⁶ O bya apyishia chierobu; me oduma; me mpfu l'eli iphe ono, aadobeje iphe ono; pyishikwaa ya pho l'eli iphe ono, e gude kua ogba-kperekpere ono; mbu l'eka ta adudu iphe no-chiru iya nu; bya akpaa iphe-akpakpa l'eli iya gude mee ya ona. ³⁷ Noo g'o gude mee ogba-kperekpere iri bu ono. O meru iya; o buru iphe lanu; ephe hakotaru enya nhamunha; gbakota ugbugba lanu.

³⁸ O bya egude onyirubvu mee eze gbamugbamu iri. Ophu nonu be anataje ukporo galonu mini ugbo iri le nanu le galonu iri. Gbamugbamu ono l'ehu l'ehu be duchaa nkwo-eka eno eno l'osa. Gbamugbamu ono be aa-dobechaa nanu nanu l'ogba-kperekpere ono ephe n'iri. ³⁹ O bya apfube ogba-kperekpere ono ise l'uzo ndohali eze-ulo Chipfu; bya apfube ise l'uzo isheli eze-ulo ono. Eka o doberu eze iphe pho, ee-yeje mini pho bu lekutara l'eze-ulo ono; laaru uzo enyanwu-awawa l'ibiya k'uzo ndohali.

⁴⁰ Iphe ozo, Hiram mefuaru bu ite; me iphe, eegudeje ekpo ntu; waa gbamugbamu.

*Mkpako iphe, Hiramu kpushiru dobe l'eze-ulo Chipfu
(2Iphe 4:11-22)*

Tobudu iya bu; Hiram tuko ozi ono, o jeru eze, bu Solomonu l'eze-ulo Chipfu ono jeebekota.

Owaa bu iphe, o kpushiru l'eze-ulo Chipfu ono: ⁴¹ Itso labo; waa nchi-itso labo, gwocharu ke kokoroko, o tu-kobecharu l'eli itso labo ono; me iphe-akpakpa labo, o kparu gude memashia nchi-itso labo ono, gbaru yororo ono; ⁴² me akpuru itorokuma, dukota unu lanu, o dopheru iphe, a kparu akpakpa labo ono. O doru iya giriri uzi labo le nchi-itso ono, gbaru yororo ono; mbu l'eli itso ono; ⁴³ me ogba-kperekpere iri; waa eze gbamugbamu iri, a dobechaaru iya l'eli; ⁴⁴ me iphe, eeyeje mini, echi ririri; me oke-eswi iri l'ebo, a doberu iphe ono l'eli; ⁴⁵ me ite; me iphe, eegudeje ekpo ntu; waa gbamugbamu.

Iphemiphe, Hiram meshikotaru eze, bu Solomonu le k'eze-ulo Chipfu ono be bu onyirubvu, aphugbaa ke ngerengere be o gude mekota iya.

⁴⁶ Eze be ziru g'a dazee onyirubvu ono gude kpushia iphe ono le phorokoto ali Jiordanu; mbu ali urwa, du le mgbaka Sukotu waa Zaretanu. ⁴⁷ Solomonu ta tuduru erwa iphe ono atutu; kele o panukaru igwerigwe. Erwa onyirubvu, laru iya nu be a ta makahadu g'o habe.

⁴⁸ Solomonu meshikotaru ivu, du l'eze-ulo Chipfu ono, bu iya bu: Oru-ngweja, e gude mkpola-ododo mee; me teburu, e gude mkpola-ododo mee, eedobeje buredi, du nsu l'iphu Chipfu; ⁴⁹ me iphe, aapfubeje oroku, e meru l'okpobe mkpola-ododo. Ise be o doberu lekutara; dobe ise ophu l'ekicha l'iphu mkpuru eka-kakota-adu-nsu ono; me iphe, du g'okoko, me oroku; me iphe, eegudeje akpapyata iphe. Iphemiphe ono be e mekotaru le mkpola-ododo; ⁵⁰ me gbamugbamu; me iphe, apaje oghu oroku; me ago; me iphe, aaguje oku. E gudekota okpobe mkpola-ododo mekota iya; me enya okpa-mgbo ime mkpuru, bu iya bu mkpuru eka-kakota-adu-nsu; yee enya okpa-mgbo eze-ulo ono l'onwiya, e gude mkpola-ododo mee.

⁵¹ Noo ya; ozi, eze, bụ Sólomõnu ejekõta l'eze-ulo Chipfu ono bya abvukota. O bya ewobatakõta iphemiphe, Dévidi, bụ nna iya shi dobe nsõ bya eworu dobe l'eka eedobeje eku l'eze-ulo Chipfu ono; mbụ mkpõla-õchaa; mę mkpõla-ododo; mę ivu, dụ iche iche.

8

Aapabata okpoko Chipfu l'eze-ulo Chipfu (2Iphe 5:2—6:2)

¹ Tõbudu iya bụ; Sólomõnu bya ekukõo ndu bụ õgerenya ndu Ízurelu; mbụ ndu-ishi l'ipfu l'ipfu; mę ndu-ishi l'enyana-unuphu ndu Ízurelu; g'ephe byapfuta iya lę Jierúsalemụ; k'õphu ephe a-pafuta okpoko õgbandzu Chipfu l'úbvú Zayõnu, bụ iya bụ mkpukpu Dévidi. ² O -rwuepho teke ephe abõje iphe l'õnwa Etanimu, bụ iya bụ õnwa k'esaa; unwoke Ízurelu l'õphu tũko g'ephe ha dzukõo l'iphu Sólomõnu.

³ Ndu bụ õgerenya ndu Ízurelu l'õphu dzukõo; ndu-uke Chileke pata okpoko ono. ⁴ Ephe pata okpoko Chipfu; bya aphõta ulo-ekwa-ndzukõ; gwetakõta iphe, bụ ivu, dụ nsõ, dụ iya nụ. O bũru ndu-uke Chileke waa ndu Livayi bę vutaru iya nụ. ⁵ Eze, bụ Sólomõnu mę ikpoto ndu Ízurelu, ephe l'iya dzukõberu l'eka ono tũko nõdu l'iphu okpoko ono; egbushi atũru mę eswi. Ephe gbushiru ikpoto anụ, a ta tũkotadu õnu iya; tẽme õphu a ta gutadu iya l'õgu.

⁶ Noo ya; ndu-uke Chileke ono pata okpoko õgbandzu Chipfu ono je edobe l'eka dũ nsõ, e metaru doberu iya l'ime mkpuru eze-ulo ono, bụ iya bụ eka-kakõta-adu-nsõ; woru iya dobe lę mkpula ñkũ chierobu. ⁷ Chierobu ono bę sashigbaaru ñkũ l'eli eka ono, okpoko ono nõ ono; shi nno gbobuta okpoko ono; waa oshi, eegudeje apa iya. ⁸ Oshi ono bę dũ ogologo k'õphu bụ l'aagbeje l'eka-dũ-nsõ ono, dũ l'iphu eka-kakõta-adu-nsõ ono ele ishishi iya g'o tsefutaru. Ole a ta gbęjekwanu l'eka õzo hũma iya. Ephe dukwa-a l'eka ono byasũ lę ntanũ. ⁹ O tõ dũdu iphe, dũ l'okpoko ono; gbahaa mkpuma labõ, dũ bachibachi, Mõsisu yeru iya l'úbvú Horębu l'eka ono, Chipfu yęe ndu Ízurelu nõ gbaa ndzũ g'ephe fũtaru l'alı Ijiputu ono-a.

Odu-biribiri Chipfu (2Iphe 5:11-14)

¹⁰ Ndu uke Chileke ono shiępho l'eka-dũ-nsõ lufuta; urwukpu bya eji eze-ulo Chipfu ono ejiji. ¹¹ Urwukpu ono mee k'õphu ndu-uke Chileke ono ta aduedu ike jee ozi, ephe eje; noo kele õdu-biribiri Chipfu bę jiru eze ulo Chipfu ono.

Opfu, Sólomõnu pfuru (2Iphe 6:3-11)

¹² Tõbudu iya bụ; Sólomõnu sũ: "Chipfu sũru l'õo l'urwukpu, gbahũru kę tsukiribaa bę ya e-buru. ¹³ Nta-a bę mu kpũwaru ngu eze-ulo, parũ eka apaa, bũ eka ii-buru jasũ lę tuutuutu lę mĩmĩmĩi."

¹⁴ Ndu Ízurelu ono, dzukõberu nũ ono pfuru l'eka ono; Sólomõnu bya aghachiru phez iphu; goru õnu-õma nũ phez; ¹⁵ sũ phez: "G'ajaja bũru kę Chipfu, bũ Chileke kę Ízurelu; mbũ onye ono, gude õnu iya kwee Dévidi, bũ nna mu ukwe; bya egudewaa eka iya meebekota iya g'o pfuru. Kele o pfuru sũ: ¹⁶ 'Eshi mbõku, mu dufutaru ndibe mu, bũ ndu Ízurelu l'alı Ijiputu bę o tõ dũdu mkpukpu, mu hõfutaru l'ipfu Ízurelu l'õphu g'õ bũru eka aa-kpuru mu ulo; g'epha mu reje ire l'eka ono. Ole mu hõtaru Dévidi g'õ bũru onye-ishi ndibe mu, bũ ndu Ízurelu.'

¹⁷ "Nna mu, bũ Dévidi bę o shikpõo dũ g'a sũ l'õ kpũru Chipfu, bũ Chileke kę ndu Ízurelu eze-ulo. ¹⁸ Obenu lę Chipfu sũru nna mu, bũ Dévidi: 'Eshi õphu i vu iya l'õbu g'i kpũaru mu eze-ulo bę o dukwa-a ree l'õ dũ ngu l'õbu. ¹⁹ Ole-a; o tõ bũdu gubedua bę a-kpũ ulo õbu. Onye a-kpũ iya nũ bũ nwa ngu, i nwũru anwũnwu. Oo yębedua bę a-kpũru mu eze-ulo õbu.'

²⁰ "Nta bę Chipfu meebewaru ukwe ono, o kweru; kele mu fũtawaru bya anõ-chia enya nna mu, bũ Dévidi; mu nõduwaa l'aba-eze ndu Ízurelu egube ono, Chipfu kweru ukwe iya; tẽme mu bya akpũwa eze-ulo Chipfu, bũ Chileke kę Ízurelu ono. ²¹ O bũru l'eka ono bę mu metawaru eka okpoko Chipfu nõ; mbũ okpoko ono, e yeru ekwo õgbandzu ono, Chipfu yęe nna anyi phez gbaru lę teke ono, o dufutaru phez l'alı Ijiputu ono."

Sólomõnu epfu anũ Chileke (2Iphe 6:12-42)

²² Tòbudu iya bụ; Sólomonu p̄furu l'ip̄hu ọru-ngwēja Chipfu; l'ip̄hu edzudzu-ọha ndu Ízuruḗlu ono; chíliá ẹ́ka iya labọ́ imeli; ²³ p̄fuaaha sù: “Gùbe Chipfu, bụ́ Chileke kẹ́ Ízuruḗlu; ọ́ tọ́ d̄d̄du Chileke ọ́zo, d̄b̄baa gẹ́ gubedua l'imigwe waa l'eliphe; mbụ́ gube onye edobeje ọ́gbandzu, unu lẹ́ ndibe ngu gbaru; bya egoshije l'i yeru ndu-ozí ngu obu; mbụ́ ndu gude obu phẹ́ g'ọ́ ha etso ọ́zo ngu. ²⁴ Gube onye ono, mekọ́taru ukwe-iphe, i kweru onye-ozí ngu ono, bụ́ nna mu Dévidi. I gude ọ́nu ngu kwee ya ukwe-iphe; bya egude ẹ́ka ngu mee iphe, i kweru iya ukwe iya; g'i meru iya ntanu-a.

²⁵ “Gùbe Chipfu, bụ́ Chileke kẹ́ Ízuruḗlu; nta-a bụ́ g'i mefuna ukwe-iphe ono, i kweru onye-ozí ngu ono, bụ́ nna mu Dévidi; mbụ́ ono, i kweru iya sù: ‘Ọ́ tọ́ d̄d̄du iphe, bya l'e-me g'unwu ngu nọ́-buhu l'aba-eze ndu Ízuruḗlu; m'ọ́ buru-a l'unwu ngu obu bẹ́ a-kwaberu onwophẹ́ ẹn̄ya; etso ọ́zo mu; ẹ́gube ono, gubedua tsoru iya ono.’ ²⁶ Jiko Chileke kẹ́ Ízuruḗlu; g'opfu ono, i p̄furu yeru onye-ozí ngu, bụ́ nna mu Dévidi ono vukotakwa.

²⁷ “Obenu; ?Chileke e-buru l'eliphe k'eviya tọ́? Sù-a; igwe; mbụ́ igwe ophu kaọ́ta l'eli ta asudu ngu anọ́du; ?bụ́-chía eze-ulo ọ́wa-a, mu kpuru-a l'asuru ngu? ²⁸ Ọ́le-a; numanu epufu, onye-ozí ngu epfu anu ngu; mẹ́ arworo, ọ́oro ngu. Gube Chipfu, bụ́ Chileke mu; ngabenu nchí lẹ́ mkpu, onye-ozí ngu echiku ngu; waa epufu, ọ́ nọ́ l'ip̄hu ngu epfu anu ngu ntanu-a. ²⁹ Mbụ́; g'ẹn̄ya ngu d̄jenu l'eze-ulo-a eswe l'enyashi. Mbụ́ ẹ́ka-a í suru l'ii-buru-a; k'op̄hu bụ́ teke m̄be onye-ozí ngu gharu ip̄hu l'eze-ulo-a p̄furu nu ngu; l'í ngaberu mu nchí. ³⁰ Ngabẹ́jenu nchí l'arworo, onye-ozí ngu; mẹ́ ndibe ngu, bụ́ ndu Ízuruḗlu arwo ngu; lẹ́ teke ephe gharu ip̄hu l'ẹ́ka-a epfu anu ngu. Shikwa l'imigwe, bụ́ ẹ́ka í bu ebubu n̄ma iya. Teke í n̄maru iya; gukwaaru phẹ́ nv̄u l'iphe-ẹ́jị phẹ́.

³¹ “Ọ́ -buru l'o nweru onye mesweru ibe iya; a nọ́du ele ẹn̄ya g'onye obu ria nte; onye ono -bya l'ọ́ru-ngwēja ngu, nọ́ l'eze-ulo-a; bya eria nte obu; ³² shikwa l'imigwe n̄ma iya; l'imiee iphe, gbaru ngu nu. Kpee ndu-ozí ngu ono ikpe l'onwongu. Onye ophu ikpe nmaru; nmaa ya ikpe; t̄u-kobe iya iphe, o metaru l'ishi. Onye ophu iswi d̄u mma; haaru iya enge; meeru iya iphe, gbaru iya nu lẹ́ k'ap̄fubekoto iya.

³³ “Ọ́ -buru l'ohogu lw̄u-kperu ndibe ngu, bụ́ ndu Ízuruḗlu; kele ephe mesweru ngu; ephe -bya aghaa umere lwapfuta ngu; bya ekuahaa ep̄ha ngu; nọ́du l'eze-ulo-a p̄furu nu ngu; rwoo ngu; ³⁴ shikwa l'imigwe n̄ma iya; l'í guaru ndibe ngu ono, bụ́ ndu Ízuruḗlu nv̄u l'iphe-ẹ́jị phẹ́ ono. L'í bya eduphuta phẹ́ azu l'alí ono, i n̄ru nna phẹ́ ono.

³⁵ “Teke ọ́ bụ́ l'igwe buru mini; mini dzebuhu; kele ọ́ l'ephe meru iphe-ẹ́jị; ephe byakwanu aghaa ip̄hu l'uzo ẹ́ka-a p̄furu nu ngu; kuahaa ep̄ha ngu; bya agbakuta iphe-ẹ́jị phẹ́ ono azu; kele í mewaru ephe jee iphe-ẹ́huka; ³⁶ shikwa l'imigwe n̄ma iya; guaru ndu-ozí ngu ono, bụ́ ndu Ízuruḗlu nv̄u l'iphe-ẹ́jị ono. L'í zia phẹ́ ọ́zo, p̄furu ọ́to, ephe a-nọ́du etso. L'í mee gẹ́ mini dzee l'alí ono, i n̄ru ndibe ngu g'ọ́ buru okiphe phẹ́ ono.

³⁷ “Ọ́ -buru l'ọ́o ẹ́gu-ememe byaru l'alí-a; ọ́zoo ẹ́jo iphe-ememe; m'obu iphe, emebiyishije nri, a koru l'opfu; ọ́zoo ophu emeje g'ọ́ tsua evu; ọ́zoo igube; m'obu ntaka, atakashije iphe; ọ́zoo l'ọ́o ohogu phẹ́ byaru bya ekepheta phẹ́ lẹ́ mkpukpu, d̄u l'alí phẹ́; mbụ́; o betakporu ọ́ buru ẹ́jo iphe-ememe gunu; ọ́zoo iphe-ememe, d̄u idu-agma bẹ́ byaru nu; ³⁸ o -nwep̄oru onye machiru ẹ́ka iya l'uzo ulo-a p̄furu nu ngu; ọ́zoo l'ọ́o ndibe ngu, bụ́ ndu Ízuruḗlu l'op̄hu bẹ́ p̄furu nu ngu; bya arwo ngu; kele ọ́o onyenonu maru g'iphe-ẹ́huka ono atsu-beru iya l'ẹ́hu l'obu iya; ³⁹ shikwa l'imigwe, bụ́ ẹ́ka ono, i bu ebubu ono n̄ma iya. Gukwaaru phẹ́ nv̄u; mee iphe, gbaru ngu nu; l'í meeru onyenonu g'iphe, oome gbaru; eshi ophu í maru obu onyemoneye. Noo kele ọ́o gubedua kpoloko bẹ́ maru obu unwu-eliphe l'op̄hu; ⁴⁰ k'op̄hu ephe a-nọ́du atsu ngu ebvu mbokumboku; jeye g'ephe a-nọ́-bekporu l'alí-a, i n̄ru nna anyi phẹ́-a.

⁴¹ “A bya l'onye bụ́ onye ohozo; mbụ́ onye ta abudu onye Ízuruḗlu, bụ́ ndibe ngu; mbụ́ onye ono, gude k'ep̄ha ngu shi l'ẹ́ka d̄u ẹn̄ya bya; ⁴² kele ndiphe a-n̄ma k'ep̄ha ngu ono, paru ẹ́ka apaa ono; mẹ́ k'okpehu ngu; waa k'iphe, d̄u biribiri, inoduje emegbabe. Teke onye obu byaru bya aghaa ip̄hu l'eze-ulo-a; p̄furu nu ngu; ⁴³ shikwa l'imigwe, bụ́ ẹ́ka í bu ebubu; n̄ma iya; meeru onye ohozo ono iphemiphe, o gude araku ngu; k'op̄hu ndu mgboko l'op̄hu a-madzuru ep̄ha ngu; shi nno atsu ngu ebvu gẹ́ ndibe ngu, bụ́ ndu Ízuruḗlu atsu ngu. Teme ephe amakwarupho l'eze-ulo-a, mu kpuru-a bẹ́ bụ́ ep̄ha ngu bẹ́ e gude kpua ya.

⁴⁴ “Ọ́ -buru lẹ́ ndu nkengu jeru etso ndu ohogu phẹ́ ọ́gu l'ẹ́ka bukpo ẹ́ka í ziru phẹ́; ephe -chebewa ip̄hu lẹ́ mkpukpu-a, í hotaru-a; mẹ́ l'eze-ulo-a, mu kpuru ngu-a p̄furu nu gube Chipfu; ⁴⁵ nọ́dukwa l'imigwe n̄ma epufu ono, ephe p̄furu nu ngu ono; mẹ́ arworo, ephe rworo ngu; bya agbaarū phẹ́ mkpu.

⁴⁶ “Teke ọ bụ l’ọo iphe-ẹji bẹ ẹphe meru ngu; kele ọ tọ dudu onye te emejedu iphe-ẹji; ẹhu ghuahaa ngu ẹghu; i woru pẹ ye ndu ọhogu l’ẹka; k’ophu bụ l’ohogu kpuru pẹ lẹ ndzụ lashia alì pẹ l’ẹka dọ ẹnya; ọzoo ẹka dọ ntse; ⁴⁷ ẹphe -nọdu l’alì onọ, a kpuru pẹ lẹ ndzụ laa onọ; egomunggo lwa pẹ azụ; izimanu lwa pẹ azụ; ẹphe nọdu l’alì ndu onọ, kpuru pẹ lẹ ndzụ onọ rwogo ngu sù l’ẹphe mewaru iphe-ẹji; bya emewaa iphe, ta apfuduru-oto; mewaa ẹjo-ememe; ⁴⁸ mbụ; ọ -buru l’ẹphe nọ l’alì ndu ọhogu pẹ onọ, kpuru pẹ lẹ ndzụ onọ gude obu pẹ g’ọ ha; mẹ ndzụ pẹ g’ọ ha lwapfuta ngu ọzo; ẹphe gha iphu l’alì-a, bụ alì, i nuru nna pẹ-a; mbụ lẹ mkpukpu-a, i họtaru-a; mẹ l’eze-ulo-a, mu kpuru ngu-a; pfuru nù ngu; ⁴⁹ shikwa l’imigwe, bụ ẹka i bu ebubu numa epfufu onọ, ẹphe pfuru nù ngu onọ; mẹ arworo onọ, ẹphe rworo ngu onọ; gbaaru pẹ mkpu. ⁵⁰ Guaruru ndibe ngu onọ, meru ngu iphe-ẹji onọ nvu. Guaruru pẹ nvu l’emeswe, ẹphe mesweru ngu. L’i mee gẹ ndu onọ, lwutaru pẹ nù onọ phujeru pẹ obu-imelemi. ⁵¹ Noo kele ẹphe bụ ndibe ngu; bya aburu okiphe nkengu onọ, i dufutaru lẹ l’ijiputu; mbụ l’ẹjo ọ-ta-ririri ọku onọ, adazeje iphe-igwe onọ. ⁵² G’ẹnya dunu ngu l’iphe, nwozi ngu arwo ngu; waa iphe, ndibe ngu onọ, bụ ndu Ízurelu arwo ngu; ngabejenuru pẹ nchì teke bukpo teke ẹphe rakuru ngu. ⁵³ Noo kele; ẹphe bụ ndu i wofutaru dobe iche l’echilabo ọhamoha, dukota lẹ mgboko-a; g’ẹphe buru okiphe ngu; mbụ egube onọ, i shi l’onu onye-ozì ngu, bụ Mosisu pfua ya lẹ teke onọ, gube Okalibe-Kakota-Ike, bụ Chipfu dufutaru nna anyi pẹ lẹ l’ijiputu pho.”

⁵⁴ No iya; Sólomonu bya epfughechaepfo nù Chipfu; arwokota iya iphemiphe onọ; ọ gbalihu l’oru-ngweja Chipfu onọ, o byishuru ikpere onọ woru ẹka labo chì-lia imeli. ⁵⁵ Ọ bya apfuru apfuru; wolia olu ewoli; goru edzudzu-ọha Ízurelu onọ l’ophu onu-oma sù:

⁵⁶ “G’ajaja buru kẹ Chipfu, bụ onye onọ, meru gẹ ndu Ízurelu tuta unme; egube, o kweru ukwe iya. Ukwe-iphe, dọ ree onọ, o shi l’ẹka onye-ozì iya, bụ Mosisu kwee onọ bẹ ta adudu mẹ nanu, laru kẹ mmanu. ⁵⁷ Gẹ Chipfu, bụ Chileke anyi swiru anyi eswiru; egube onọ, o swiru nna anyi pẹ onọ. G’ọ tọ pakwaru anyi haa; ophu ọ gwobekwa anyi. ⁵⁸ G’o mekwaa g’anyi kpuru obu anyi yeri iya; tsoje uzo iya l’ophu; meje ekemu iya; mẹ iphe, ọ toru ọkpa iya g’e tsoje; mẹ omelalì iya, bụ iya bụ iphe, o pfuru nna anyi pẹ. ⁵⁹ G’epfufu ọwa-a, mu nọ l’iphu Chipfu pfuru nù iya-a nọdukwa yẹbe Chipfu, bụ Chileke anyi ntse eswe l’enyashi; k’ophu ọo-gbajeru nwozi iya; mẹ ndibe iya, bụ ndu Ízurelu mkpu lẹ mkpa, duru pẹ nù mbokumboku. ⁶⁰ K’ophu bụ lẹ ndu mgboko l’ophu a-maru l’ọo Chipfu bẹ bụ Chileke obu; l’ọ tọ duedu Chileke ọzo, dọ nù. ⁶¹ Sù-a; unu wotakota obu unu g’ọ ha ye l’ẹka Chipfu, bụ Chileke nọ; unu etsoje iphe, ọ toru ọkpa iya; meje iphe, ekemu iya pfuru; mbụ g’ọ dọ ntanu-a.”

*Eye eze-ulo Chipfu l’ẹka Chileke
(2Iphe 7:4-10)*

⁶² Tọbodu iya bụ; eze yele ndu Ízurelu l’ophu, bụ ndu yele iya nọ l’ẹka onọ woru ngweja gwee l’iphu Chipfu. ⁶³ Anu, Sólomonu gburu gude gweeru Chipfu ngweja-ẹhu-guu bẹ dọ ọkporo unu eswi ugbo labo l’unu iri l’ise*; mẹ ọkporo unu aturu ugbo iri l’ise†. Ọo ya bụ; eze yele ndu Ízurelu onọ g’ẹphe ha tugba woru eze-ulo onọ ye Chipfu l’ẹka.

⁶⁴ Ọ bukwarupho mboku onọ bẹ eze doberu echilabo oma-unuphu onọ, nọ l’atatiphu eze-ulo Chipfu onọ nsọ. Ọ buru l’ẹka onọ bẹ ọ nọ gwee ngweja-akpo-ọku; mẹ ngweja-nri; mẹ eba-anu, e gude gwee ngweja-ẹhu-guu. Noo kele ọru-ngweja onọ, e gude onyirubvu mee onọ, nọ l’iphu Chipfu onọ bẹ ha nwanshii; k’ophu bụ lẹ ngweja-akpo-ọku onọ; mẹ ngweja-nri onọ; mẹ eba-anu, e gude gwee ngweja-ẹhu-guu onọ taa lakotadu iya.

⁶⁵ Ọo ya bụ; Sólomonu mẹ ndu Ízurelu g’ẹphe ha onọ, ẹphe l’iya nọ l’ẹka onọ; mbu ikpoto ọha, shi lẹ mkpukpu Lebo-Hamatu; je akpaa lẹ nggele l’ijiputu tuko nọdu teke onọ bọo obo-iphe l’iphu Chipfu, bụ Chileke anyi; mbu bọo ya abalì ẹsaa; bya abokwase iya abalì ẹsaa ọzo; mbu bọo ya ujiku iri l’eno. ⁶⁶ O bẹ lẹ mboku k’esato; ọ sù pẹ g’ẹphe lashia. Epe goru onu-oma nù eze; bya awukashihu lashia; eje ete ẹsawa lẹ k’iphe-oma, Chipfu mekotaru onye-ozì iya bụ Dévidi; mẹ ndibe iya, bụ ndu Ízurelu.

9

*Chipfu epfu eyeru Sólomonu
(2Iphe 7:11-22)*

* 8:63 8:63 Bụ iya bụ 22,000 lẹ mbekee. † 8:63 8:63 Bụ iya bụ 120,000 lẹ mbekee.

¹ Noo ya; Sólomõnu kpụ-tsechaa eze-ulo Chipfu; mę ụlo nkiya; bya emekọta iphemiphe, ọ tüberu k'ememe; ² Chipfu byapfuta iya k'ugbo ẹbo ẹgube ono, ọ byapfutahawaru iya lę Gibiyõnu phọ. ³ Chipfu bya asụ iya: "Mu nụmawaru epfupfu, i pfuru nụ mu; waa iphe, i rwõru mu. Mu dobewaru eze-ulo-a, i kpuru-a nsọ; bya emewaa iya g'ọ buru ẹka ẹpha mu a-nõdu ere ire jasụ l'ojejoje. Ẹnya mu; waa obu mu bę a-duje l'eka ono tekenteke.

⁴ "A bya lę gubedua; ọ -buru l'i-gude obu, guru iphórõ etso mu ẹgube ono Dévidi, bụ nna ngu meru; bya emę iphemiphe, mu tũru ngu l'ekemu; ⁵ bę mu e-me g'aba-eze ngu lę Ízuruẹlu nguru anguru jasuru asuru; ẹgube ono, mu kweru iya nna ngu, bụ Dévidi ukwe iya lę teke ono, mu sũru iya l'õ to nwedu iphe, bya l'eme gę gụ l'unwu ngu nọ-buhu l'aba-eze ndu Ízuruẹlu.

⁶ "Ọle-a; ọ -buru lę gubedua; ọzoo unwegirima ngu nnyaarũ ọphu unu te etsoẹdu mu; temę ọphu unu emejeędu ekemu ono, mu tũru unu ono; mbụ unu je agwaahaa agwa; baaharụ phę ẹja; ⁷ bę mu e-wofukwa Ízuruẹlu l'alị ono, mu nuru phę ono; mu amĩa ẹnya l'eze-ulo-a, mu doberu nsọ g'ẹpha mu reje ire-a. Ízuruẹlu aburu ndu ndu ọzo a-nõdu anma l'ẹjo etu; buru ndu aa-nõdu eme iphe ọchi. ⁸ Eze-ulo-a, ha imelimeli ẹgube-a bę a-buru onye aghata iya nũ; ishi anyĩa ya ẹdzu; l'ọ kpọ-yia ukuvu sụ: "Bụ gunu meru g'ọ gude Chipfu mee alị-a; waa eze-ulo-a ẹgube-a?" ⁹ Ndiphe epfua sụ: "Ọo kele ẹphe harụ Chipfu, bụ Chileke phę; mbụ onye dufutaru nna phę l'alị Ijiputu; gbę woru obu phę kpõru yeru agwa; gwaahaa ya; abarụ iya ẹja. Noo iphe, meru g'ọ gude Chipfu wopfuta phę ẹgube ẹjo iphe-ẹhuka-a.' "

Iphe ọzo, Sólomõnu megbaberu
(2Iphe 8:1-18)

¹⁰ Noo ya; ụkporo apha ono bvuchaepho, bụ iya bụ teke Sólomõnu gude kpua ụlo labọ phọ; mbụ eze-ulo Chipfu yee ụlo nkiya; ¹¹ eze, bụ Sólomõnu woru mkpukpu ụkporo, dũ lę Gállili nũ Hiramũ, bụ eze ndu Taya. Noo kele ọo Hiramũ bę nukotaru iya oshi sida; mę oshi payĩnu; mę mkpõla-ododo g'ọ guru iya. ¹² Hiramũ bya eshi lę Taya bya gę ya hũma mkpukpu obu, Sólomõnu nuru iya obu. Ọ hũmachaa ya; ọphu ọ tọ dũdu iya ree. ¹³ Tõbudu iya bụ; ọ jĩa sụ: "Bụ ẹgube mkpukpu gunu bę i nũru mu ẹgube-a?" O woru mkpukpu ono gube alị Kabulu, bụ iya bụ alị, nwahũru anwahũ. E kumarũ iya ẹpha ono byasũ ntanũ-a. ¹⁴ Iphe, Hiramũ nuru eze bụ mkpõla-ododo, ẹrwa iya dũ ụkporo talentu ishii.

¹⁵ Ọwaa bụ iphe, ndu ọgbo-ozĩ ono, eze Sólomõnu hõtaru ono megbaberu; mbụ ndu ọ hõtaru g'ẹphe kpua eze-ulo Chipfu; mę ụlo nkiya; waa igbulõ Jierusalemũ; mę agbarike iya; mę mkpukpu Hazõ; mę mkpukpu Megido; waa mkpukpu Geza. ¹⁶ Fero, bụ eze ndu Ijiputu bę jeru ọgu lę mkpukpu Geza je alwũta iya; tufu iya ọku; bya egbushia ndu Kėnanũ, bụ phę bu lę mkpukpu ono; bya eworu iya nũ nwa iya nwanỹ ono, Sólomõnu luru ono; g'ọ buru iphe, ọ gude laa ji. ¹⁷ Ọo ya bụ; Sólomõnu bya akpukwaa mkpukpu Geza ono. Ọ kpua mkpukpu Bėtu-Horonũ ọphu nọ l'ũzo ndõhali; ¹⁸ mę mkpukpu Balatu. Ọ bya akpua mkpukpu Tama* ono, nọ l'echięgu alị Jiuda; ¹⁹ kpukwapho mkpukpu, ọkwakobeje iphe; mę mkpukpu, ee-dobeje ugbo-inya iya; mę ọphu ndu agbarũ iya inya a-nõduje. Sólomõnu tũkoru iphemiphe, dũ iya g'ọ kpua ya lę Jierusalemũ kpukota; mę l'úbvũ úbvũ Lébanõnu; mękpoo l'alị-eze iya l'ophu.

²⁰ A bya lę ndu ọphu phõduru nũ lę ndu Amõru; mę ndu Hetu; mę ndu Pėrezu; mę ndu Hevu; mę ndu Jiebusu; mbụ ndu ono, ta abũdu ndu Ízuruẹlu ono; ²¹ bę awa ndu ono, phõduru nũ l'alị ono; mbụ ndu ọphu ndu Ízuruẹlu ta adũdu ike gbushikõta; bę Sólomõnu meru g'ẹphe buru ohu, eje ozi mkpõnwu-ẹhu byasũ ntanũ-a. ²² A bya lę ndu Ízuruẹlu bę ọ tọ dũdu onye ọphu Sólomõnu meru ohu. Ephemedua bę ọ meru ndu ojõgu iya; mę ndu-ishi ozi iya; mę ndu-ishi ndu ojõgu iya; mę ndu-ishi ugbo-inya iya; mę ndu agbaru iya inya. ²³ Ọo ẹphe bụ ndu-ishi l'iphe, Sólomõnu gude l'eka eme; ẹphe dũ unu nemadũ l'umadzu ụkporo ẹsaa l'iri bụ ndu eleta ndu-ozĩ ono ẹnya.

²⁴ Ọo ẹpho gę nwada Fero phõ shi lę mkpukpu Dévidi lwa bya eburu l'ulo ono, Sólomõnu kpuru iya ono; bę Sólomõnu kpuru agbarike igbulõ mkpukpu ono.

²⁵ Ugbo ẹto l'apha bę Sólomõnu egweje ngweja-akpõ-ọku; mę ngweja-ẹhu-guu l'eli ọru-ngweja ono, ọ kpuru Chipfu ono. Ọ nõdu akpõjekwapho unwũ-isensu ọku l'iphu Chipfu; shi nno meębekota iphemiphe, eemeje l'eze-ulo Chipfu.

²⁶ Eze, bụ Sólomõnu bya akushia ugbo-mini dobe lę Eziyõnu-Geba ono, nọ-kube mkpukpu Elatu ọphu dũ l'alị ndu Edõmu l'agũga Eze-enyĩmu Uswe-uswe. ²⁷ Noo ya;

* 9:18 9:18 Ọ kwa iya phọ bụ mkpukpu Tadũmo.

Hiramu ye ndu nkiya, maru g'aakpoje ugbo-mini, bu ndu mahawaru eze-enyimu ono; g'ephe tsoru ndu ke Sólomonu meje k'ugbo ono. ²⁸ Ephe jeshia alí Ofi; bya eshi l'eka ono wolata mkpola-ododo, erwa iya du unu talentu le talentu ukporo bya akuberu eze, bu Sólomonu.

10

Eze-nwanyí ndu Sheba akpafuta Sólomonu

(2Iphe 9:1-12)

¹ Tòbudu iya bu; eze-nwanyí ndu Sheba bya anuma údù Sólomonu; waa ge yee Chipfu gude nõdu; o bya g'o gude aji, shihuru ike dalee ya. ² O chiru ikpoto nemadzu bya Jierúsalemú; chiru inya-kamelu, vugbaa manú, eshi kwèekweekwee; waa igwerigwe mkpola-ododo; me mkpuma, vugbaa oke aswa. O byapfuta Sólomonu; bya atuko iphemiphe, du iya l'obu pfukotaru iya. ³ Sólomonu yekotaru iya onu l'aji, o jikotaru iya. Ophu o dudu aji, o jiru eze, kpuru iya eka l'enya ke g'o to saru iya ya. ⁴ Eze-nwanyí ndu Sheba ono bya ahumaephe egube mmamiphe, Sólomonu nweru; waa egube ulo, o kpuru; ⁵ me egube nri, oorije; me udu oshi, ndu-ozí iya anoduje anoo; me ge ndu-ozí iya gude eje ozi; waa egube uwe, ephe eye l'ehu; me ndu etsujeru iya onu le mee; mekpoo ngweja-akpo-oku, oogweje l'ulo Chipfu; o tufu iya ehú.

⁶ O bya asu eze: "Ako, mu no l'alí anyi numa k'opfu iphe, i meshiru; me ke mmamiphe ngu be bukota eviya. ⁷ Mu te eshidu kweta l'ako ono bu eviya; jasú ge mu byaru bya egude enya mu humakota iya-a. Lenu; a ta kojahaduru mu iya ebo. Mmamiphe ngu; waa iphe, i nweru be ka g'a turu onu iya. ⁸ Oo ephe le ndibe ngu be iphe kweru! Iphe kweru ndu-ozí ngu phe, bu ndu anoduje l'iphu ngu mkpurumkpuru anuma opfu mmamiphe, iipfu! ⁹ G'ajaja buru ke Chipfu, bu Chileke ngu, bu onye ono, i du ree; o woru ngu dobe l'aba-eze ndu Ízurelu. Oo kele Chipfu yeru ndu Ízurelu obu ojejoje meru g'o gude; o mee ngu eze phe; k'opfu ii-nõdu ekpe ikpe, pfuru nhamunha; meje iphe, pfuru oto."

¹⁰ Tò budu iya bu; eze-nwanyí ono bya eworu mkpola-ododo, erwa iya du ukporo talentu ishii nu eze; bya anu iya manú, paru eka apaa, eshi kwèekweekwee; waa mkpuma, vugbaa oke aswa. Manu ono, eze-nwanyí ndu Sheba nuru eze, bu Sólomonu ono be paru eka shii; k'opfu bu l'o to dudu manú, a nujebaaru iya habe g'onoya.

¹¹ Ugbo-mini Hiramú nõdu eshije l'alí Ofi vulata mkpola-ododo. Nokwapho g'ooshije l'eka ono evulata oshi alugumu, ha igwerigwe; me mkpuma, vugbaa oke aswa. ¹² O buru oshi alugumu ono be eze gude meshia itso ye l'ulo Chipfu; me l'ulo ibe eze; bya egudekwa iya pho mee one; waa ogumogu, ndu ebvu egudeje agu ebvu. Oshi alugumu, ha egube ono be e te vulatabaeduru; ophu a ta humajeduru udu iya ono byasu ntanú-a.

¹³ Eze, bu Sólomonu bya anukota eze-nwanyí ndu Sheba ono iphemiphe, du iya ree, o suru g'o nu iya; a -gufukwa ebyaa, o saharu obu iya kwaarú iya. Oo ya bu; eze-nwanyí ono dakobe lashia alí phe; yele ndu-ozí iya.

Èku Sólomonu

(2Iphe 1:13-17; 9:13-28)

¹⁴ Mkpola-ododo, eevulatajeru Sólomonu aphagapha be erwa iya aduje unu talentu; l'ukporo talentu iri l'eto le talentu ishii; ¹⁵ a -gufukwa iphe, l'eshije l'eka ndu ngho; me l'eka ndu agba eze ngho; waa ophu eshije l'eka ndu eze ndu Arabu; me ophu eshije l'eka ndu ochi-pha alí ono.

¹⁶ Eze, bu Sólomonu gude mkpola-ododo, e tsusaru osa meta iphe, eegudeje egbobuta onwonye, hagbaa galagala; uzo ukporo iri. Mkpola-ododo, larú le nanu be duchaa unu shekel; le shekelu ukporo iri. ¹⁷ O gudekwapho mkpola-ododo, e tsusaru osa meta iphe ono, eegudeje egbobuta onwonye ono ke nshii; uzo ukporo iri l'ise. Mkpola-ododo, larú le nanu bu shekelu ukporo esaa; le shekelu iri. Eka eze doberu iya bu l'ulo ono, e gude oshi, shi l'oswa, nõ l'ubvú ubvú Lébanonu kpua ono.

¹⁸ Nokwapho g'eze gude eze-enyi meta aba-eze, ha shii; bya awukota iya okpobe mkpola-ododo l'eli. ¹⁹ Eka eshije enyikota aba-eze ono, be du ntokpa ishii; eka aadaphubeje iya be eli iya du ke kokoroko. E metaru iya eka aatukobeje eka ibekeboebo; kpua oduma labo pfu-kubechaa iphe ono, aatukobeje eka ono ephenebo. ²⁰ A kpua oduma iri l'ebo pfubechaa ibekeboebo l'eli ntokpa ishi ono, e shije enyikota aba-eze ono. O to dudu aba-eze ozo, e mejewaru; o du egube ono. ²¹ Iphe, eze egudeje angu iphe-angungu bu mkpola-ododo be e gude mekota iya. Ivu, dukota l'ulo ono, e gude oshi, shi l'oswa ubvú ubvú Lébanonu kpua ono be bu okpobe mkpola-ododo be e gude mee ya. O to dudu iphe ono, duru ophu e meru le mkpola-ochaa; noo kele o to dudu iphe, a guberu mkpola-ochaa le teke Sólomonu bu eze. ²² Eze nwegbaaru ugbo-mini, e

gude agbaru iya ngho. Ugbo-mini ono be ephe l'ugbo-mini ke Hiram atukoje swiru. O buru ugbo lanu l'ime apha eto be ugbo-mini ono alwaje; vulata mkpola-ododo; me mkpola-ochaa; me eze-enyi; me adaka; me enwe.

²³ O buru eze, bu Solomonu be kakota enweru eku; buru iya kakota enweru mmamiphe l'iphe, bu ndu eze ndu mgboko l'ophu. ²⁴ Eliphe l'ophu nodu abyajé l'iphe Solomonu g'ephe anuma opfu mmamiphe, Chileke nuru iya. ²⁵ Aphagapha abujeru: onye -byatashia; l'o gude iphe bya anu iya; mbu iphe, e meru le mkpola-ochaa; me ophu e meru le mkpola-ododo; me uwe mgbalanu; me ngwogu; me manu, eshi kweekweeke; me inya; mekpoo inya-mulu. Iphe, aanuje iya be apaje eka apaa.

²⁶ Solomonu bya akuberu onwiya ugbo-inya; me ndu agba l'inya. O nweru unu ugbo-inya eto l'ukporo iri; bya enweru ndu agba l'inya, du ukporo unu l'unu iri. O nweru ndu ophu yebe eze doberu le mkpukpu, eedobeje ugbo-inya; dobe ndu ophu le Jierusalemu swibe onwiya. ²⁷ Eze be meru; mkpola-ochaa kuru g'aja le Jierusalemu; bya emee g'oshi sida dzuru ekameka g'oshi sikamo, tukoru ali okpa ubvu, no l'uzo enyanwuariba sweta-a. ²⁸ Oo l'ali Ijiputu ye le ali Kuwe be e shi anmatajeru Solomonu inya. O buru ndu agbaru eze ngho shi anmatajeru iya inya obu. ²⁹ Iphe, ephe shi egudeje azu ugbo-inya le Ijiputu bu unu shekelu mkpola-ochaa le shekelu mkpola-ochaa iri; bya egudeje ukporo shekelu mkpola-ochaa esaa l'iri nmata inya. Ndu ono, agbaru eze ngho ono; shikwapo evujejeru ndu eze ndu Hetu; me ndu eze ndu Aramu iphe, shi l'ali nkephe.

11

Solomonu alushi igwe nwanyi

¹ Noo ya; Solomonu bya eyee igwerigwe unwanyi ndu ohozo obu. O je alushia unwanyi, shi Mowabu; me Amonu; me Edomu; me Sayidonu; waa Hetu; yekoberu nwada Fero pho, ooluhawaa pho. ² Ndu ono shikota l'oha ono, Chipfu nmaru unwu Izurelu okwa iya su: "Unu l'ephe te kegbakwaru nwanyi; noo kele ephe e-mekwa g'unu kporo obu unu yeru agwa phe." Ole Solomonu gbé yeshia phe obu ike. ³ Unyomu iya be du unu unwanyi l'unwanyi ukporo mgbo iri l'ise. Ephe tukoru bukotaru ada-eze ada-eze. O bya enweru unwanyi, ndu ophu abu-zidu unyomu iya, du unwanyi ukporo mgbo iri l'ise. Unyomu iya ono mee; obu iya lufu l'eka Chipfu no. ⁴ O buru ge Solomonu kahwaru be unyomu iya meru o kporo obu ye l'agwa; ophu obu iya l'ophu aduedu l'eka Chipfu, bu Chileke iya no; egube ono, obu nna iya, bu Dévidi shi du iya ono. ⁵ Solomonu bya etsoaha Ashitoretu, bu agwa ndu Sayidonu; me Moleku, bu ejo agwa ndu Amonu. ⁶ Oo ya bu; Solomonu mee ejo-ememe l'enya Chipfu; ophu o to gudeedu obu iya g'o ha tsoo Chipfu; egube nna iya, bu Dévidi tsoru iya.

⁷ L'ubvu uzo enyanwu-awawa Jierusalemu be Solomonu kpuru eka aagwaje agwa Kemoshi, bu ejo agwa ndu Mowabu; me Moleku, bu ejo agwa ndu Amonu. ⁸ Nokwapo g'o kpushiru unyomu iya ono, shigbaa ohozo ono eka ephe anoduje akpo unwu-isensu oku; agwa agwa phe.

⁹ Chipfu bya edoberu Solomonu ehu-eghu; noo kele obu iya lufuwaru l'eka yebe Chipfu, bu Chileke le Izurelu no; mbu onye ono, byapfutacharu iya mgbo labo ono. ¹⁰ Chipfu tuhawaru Solomonu ekemu; su iya g'o to tsokwa agwa. Obenu l'o jikaru edobe iphe ono, Chipfu turu iya ekemu iya ono. ¹¹ Oo ya bu; Chipfu su Solomonu: "Eshi ophu i meru iphe, du egube-a; mbu ophu i ti doberu ogbandzu mu; waa iphe, mu toru okpa iya; mbu iphe ono, mu turu ngu ekemu iya-a; be mu a-nafu ngu ali-eze ono; woru iya ye onye-ozu ngu l'eka. ¹² Ole mu e-gude ke nna ngu, bu Dévidi; haa ya anafu nta-a, i no ndzu-a. Mu a-nafu ngu iya l'enya ke nwa ngu nwoke. ¹³ Ole-a; mu ta anafu-gbudu iya ali-eze ono g'o ha. Mu e-gude k'onye-ozu mu, bu Dévidi; me ke Jierusalemu, bu eka mu hotaru ono; woru ipfu lanu nu nwa ngu nwoke."

Ndu ohogu Solomonu

¹⁴ Tobudu iya bu; Chipfu bya emee ge Hadadu, bu onye Edomu buru onye a-nodu etso Solomonu opfu. O bu onye shi l'eri ndu eze ndu Edomu. ¹⁵ O buru teke Dévidi yee ndu Edomu lwujeru ogu; be Jiowabu, bu onye-ishi ndu ojogu jeru eli odzu ndu e gbushiru l'ogu ono; o jerwua je atuko unwoke Edomu ono gbushia. ¹⁶ Jiowabu yee ndu Izurelu noo onwa ishii l'eka ono; jasú ephe gbushikota unwoke ndu Edomu g'ephe ha. ¹⁷ Ole Hadadu tsoru ndu Edomu, shi ejeru nna iya ozi gbalaa lashia ali ndu Ijiputu. Teke ono be o bukwa du nwatanshi. ¹⁸ Ephe shi le Midyanu gbeshi; bya alufuta le Paranu. Ephe shi le Paranu chita unwoke; ephe l'ephe swiru jeshia Ijiputu; ephe bya ejepfu Fero, bu iya bu eze ndu Ijiputu. O nu Hadadu ulo; nu iya ali; bya anu iya nri.

¹⁹ Hadadu bya atũba Fero l'ęnya shii; k'ophu bũ lę Fero keru iya nwune nyee ya g'ọ luru; mbũ nwune eze-nwanyĩ ono, bũ Tahupenesu. ²⁰ Nwune Tahupenesu ono bya anwũtaru iya nwa nwoke, ępha iya bũ Genubatu. Tahupenesu, bũ eze-nwanyĩ hee nwata ono hetsee l'ibe-eze. Genubatu yęe unwu Fero tũko buru vuta.

²¹ Hadadu bya anọdu lę Ijiputu nũma lę Dévidi nwũhuwaru lapfushia nna iya phe; tęme lę Jiowabu, bũ onye-ishi ndu ojogu bę nwũhuwaru nũ; o sũ Fero: "Haa gę mu tũgbua lashĩa alĩ mu."

²² Fero sũ iya: "Bũ gunu bę ũko iya dũru ngu l'ęka mu nọ; meru g'ọ gude ĩ nọdu acho g'ĩ lashĩa alĩ unu?"

Hadadu sũ iya: "Haa mu rọ gę mu lashĩa."

²³ Chileke bya akpalia onye ozo, ępha iya bũ Rezonu nwa Ęliyada; ọ bũru onye tsoaharu Sólomonu opfu. Rezonu bę gbafujeru l'ibe nnajũphu iya, bũ Hadadeza, bũ eze ndu Zoba. ²⁴ Lę gę Dévidi gbushichaaru ndu ojogu ndu Zoba; bę Rezonu chĩtaru ndu nemadzũ swikaa onwiya; woru onwiya mee onye-ishi phe; bya eme phe g'ęphe kwefuje ike. Ęphe tũgbua jeshia Damasukosu. Ęphe je eburu l'ęka ono bũru ndu-ishi.

²⁵ Rezonu bę tsokotaerupho ndu Ízurelu opfu jeye gę Sólomonu nọ-beru; yekobewaro emekpa ęhu, Hadadu shi emekpa phe. Rezonu ọbu bũru eze ndu Arámu; bya emekpa ndu Ízurelu ęhu.

Jierobowamu ekwefuru Sólomonu ike

²⁶ Jierobowamu nwa Nebatu bya awatakwapọ ekwefuru Sólomonu ike. O shi bũru onye lanũ l'ime ndu-ozĩ Sólomonu. O bũ onye ipfu Ifuremu; ęka o shi bũru mkpũkpũ Zereda. Ne iya bę bũ nwanyĩ, ĩi iya anọdu, ępha iya bũ Zeruwa. ²⁷ Waa g'ọ shi kwefuru Sólomonu ike ọbu baa: Sólomonu bę kpũru agbarike igbulọ, e gude kpũ-pheta mkpũkpũ Dévidi, bũ nna iya mgburugburu; bya akpũ-chishia ęka gbaru ọru l'igbulọ ono. ²⁸ Jierobowamu bũkwanuru nwoke dũ ike. Tọbudu iya bũ; Sólomonu bya ahũma lę nwokorọbya ono bę bũ onye ejeshi ozi ike; o mee ya onye-ishi ndu ọgbo ozi ọnu-ulo Jiósefu l'ophu.

²⁹ O -rwua teke ono; Jierobowamu shi lę Jierúsalemũ jeshia iphe; Ahayjia, bũ onye mpfuchiru Chileke, shi mkpũkpũ Shilo hũma iya lę gbororo. Ahayjia yeru uwe ọphũũ. O bũru ęphenebo ono nọ nwęka phe lę mgbęgu ono. ³⁰ Oo ya bũ; Ahayjia ye ęka l'uwe ọphũũ ono, o yeru ono; zijaha uzi iri l'ębo; ³¹ bya asũ Jierobowamu: "Hata mpekala uwe-a iri, ọpu ii-nworu. Noo kęle Chipfu, bũ Chileke kę Ízurelu sũru-a: 'Mu abyawaa a-nafũ alĩ-eze ono l'ęka Sólomonu; nũ ngu ipfu iri. ³² Ole mu e-gude k'onye-ozĩ mu, bũ Dévidi; mę kę Jierúsalemũ, bũ mkpũkpũ, mu họtaru l'ipfu ndu Ízurelu l'ophu; haarũ iya ipfu lanũ kpoloko. ³³ Iphe, mu e-gude mee ya nno bę bũ l'ęphe harũ mbędua; baaharũ Ashitoretu, bũ agwa ndu Sayidonu ęja; mę Kemoshi, bũ agwa ndu Mówabu; waa Moleku, bũ agwa ndu Amonu. Ophu o to tsoduru ọzo mu; meje iphe, pfũru nhamũnha l'ęnya mu; mee iphe, mu tọru ọkpa iya; mę omelalĩ mu; ęgube ono, nna iya, bũ Dévidi tsoru iya.

³⁴ " 'Ole-a; mu taa nafũ-gbukwa iya alĩ-eze ono l'ophu l'ęka. Mu e-gude k'onye-ozĩ mu, bũ Dévidi, bũ onye mu họtaru; bya abũru onye doberu iphe, ekemu mu pfuru; mę iphe, mu tọru ọkpa iya; haa ya g'ọ bũru onye-ishi jeye g'ọo-nọ-beru. ³⁵ Oo l'ęka nwa iya nwoke bę mu a-nafũ alĩ-eze ono; woru ipfu iri l'ime iya nũ ngu. ³⁶ Nwa iya bę mu a-nũ ipfu lanũ; k'ophu onye-ozĩ mu, bũ Dévidi e-nweru onye a-bũru ishi lę Jierúsalemũ, bũ mkpũkpũ, mu họtaru dobe g'ọ bũru ęka ępha mu a-nọdu ere ire. ³⁷ Gubedua l'nhwongu bę mu e-me g'ĩ bũru ishi l'ęka ono, ọogu ngu g'ĩ bũru ishi ono; mbũ l'ĩi-bũru ishi lę Ízurelu. ³⁸ Oo ya bũ; ọ -bũru l'ĩ ngaberu mu nchĩ l'iphemiphe, mu tọru ngu ekemu iya; etso ọzo nkemu; bya eme iphe, pfũru nhamũnha l'ęnya mu; mbũ etso iphe, mu tọru ọkpa iya; mę ekemu mu; ęgube onye-ozĩ mu, bũ Dévidi tsoru iya; bę mu e-swiru ngu eswiru; mee g'alĩ-eze ngu nọduwaro jasũru gę kę Dévidi. Mu eworu Ízurelu nũkota ngu. ³⁹ Mu e-gude k'iphe ono, meru nũ ono hũa unwu Dévidi ahũhũ. Ole ahũhũ ono bę taa bũduru jasũru asũru. "

⁴⁰ Tọbudu iya bũ; Sólomonu chọkashiahaa ọzo ya e-shi gbua Jierobowamu. Jierobowamu gbalaa lashĩa Ijiputu; lapfushia Shishaku, bũ eze ndu Ijiputu. O nọduwaro lę Ijiputu jasũru Sólomonu nwũhu.

Anwũhu Sólomonu (2Iphe 9:29-31)

⁴¹ Iphe ozo, Sólomonu megbaberu; mę kę mmamiphe iya; bę e dekọtaru l'ękwo-akọ, e deshĩru iphe, Sólomonu meru. ⁴² Sólomonu bę nọ lę Jierúsalemũ bũru eze ndu Ízurelu ọkporo apha labọ. ⁴³ Tọbudu iya bũ; ọ nwũhu lapfushia nna iya phe. E lia ya lę

mkpukpu Dévidi, bụ nna iya. Nwa iya nwoke, bụ Rehobowamu buru eze nochia enya iya.

12

*Ndu Ízurelu ekwefuru Rehobowamu ike
(2Iphe 10:1-19)*

¹ Tòbudu iya bụ; Rehobowamu tugbua jeshia Shékemu; kele ndu Ízurelu l'ophu wuwaru jeshia l'eka ono g'ephe mee ya eze. ² Teke ono bẹ Jierobowamu nwa Nebatu nòkwadu lẹ Ijiputu, bụ eka ono, ọ gbaru laa teke ọogbaru eze, bụ Sólomonu ọso. Ọ numa kẹ Rehobowamu ono; o shi lẹ Ijiputu lwatashia. ³ Ọo ya bụ; e zia g'e je ekua ya; yele ndu Ízurelu g'ephe ha bya awu-pfu Rehobowamu je asu iya: ⁴ "Nna ngu boru anyi ivu, anyi erwa. Ọ -buru l'ii-me g'ozì aphu ono, nna ngu shi kpabẹ anyi ono; mę ivu ono, o boru anyi ono ka alwa alı; bę anyi a-nòdukwa-a ejeru ngu ozi."

⁵ Rehobowamu sụ phę: "Unu lashia je anọ ujiku ęto; g'unu alwaphutawarọ azu." Ọo ya bụ; ephe wukashihu.

⁶ Tòbudu iya bụ; eze, bụ Rehobowamu jeshia akpata ishi l'eka ndu bụ ọgerenya ono, shi ejeru nna iya, bụ Sólomonu ozi teke ọ nọ ndzụ ono. Ọ jia phę sụ: "Dęnu g'unu suru gę mu yeeru ndu-a onu?"

⁷ Ephe sụ iya: "Ọ -buru l'ii-buru onye-ozi ndu-a ntanụ-a; mbụ wuaru phę ępho l'alı; iya epfuaru phę opfu ọma; bę ephe a-bukwaru ndu-ozi ngu jasuru asuru."

⁸ Obenu lẹ Rehobowamu jikaru idzu ono, ndu bụ ọgerenya chitaru iya ono. Ọ je pfushia unwokorobya, bụ ndu yę ya tukoru buru ọgbo; teme ephe nọdu ejeru iya ozi; gę ya kpata phę ishi. ⁹ Ọ jia phę sụ: "Dęnu g'unubędua suru gę mu yeeru phę onu? Bụ gunu bę anyi e-pfuru ndu-a, suru gę mu mee g'ivu, nna mu boru phę ka alwa alı-a?"

¹⁰ Unwokorobya ono, bụ unwu ọgbo iya ono sụ iya: "Iphe, ii-pfuru ndu ono, suru ngu lẹ nna ngu boru phę ivu, anyi erwa ono; l'ọo g'i mee ya g'ọ ka alwa alı ono bụ lę-a: mkpushi-ęka-nwotsutso ngu bę ka upfu nna ngu igbi. ¹¹ L'eshi ophu nna ngu boru phę ivu, anyi erwa bę ii-me g'ọ kaba anyi erwa. Eshi ophu ọ bụ ęchachi bę nna ngu shi echije phę bę ii-gbaahaa phę akpi."

¹² Ọo ya bụ; o -rwuępho lẹ mbọku k'ęto ono; Jierobowamu yele ndu Ízurelu l'ophu byapfuta eze, bụ Rehobowamu ọzo; ęgube ono, o pfuru phę g'ephe bya lẹ mbọku k'ęto ono. ¹³ Eze jika idzu phọ, ndu bụ ọgerenya chikoshiru iya phọ; yeeru ndu ono onu ęhuka ęhuka. ¹⁴ Ọ je etoru idzu ono, unwokorobya chikoshiru iya ono sụ phę: "Nna mu boru unu ivu, anyi erwa; ọle mbędua e-me g'ọ kaba anyi erwa. Nna mu bụ ęchachi bę o shi echije unu; ọle mbędua bę a-gbaahaa unu akpi." ¹⁵ Ọo ya bụ; ophu eze angaduru ndu Ízurelu ono nchi; noo kele ọo Chipfu bę meru g'ọ dọ nno; k'ophu iphe ono, Chipfu shije l'onu Ahayjia kẹ mkpukpu Shilo pfuaru Jierobowamu nwa Nebatu ono a-vukota.

¹⁶ Ndu Ízurelu ono l'ophu bya ahumaepho l'eze ta angaduru phę nchi; ephe sụ iya: "Bụ gunu bę anyi lẹ

Dévidi jigba?

Ọ tọ dukwa okiphe,
anyi nweru l'ęhu nwa Jiesi.

Unubę Ízurelu;
g'onyenonu lashia
unuphu ibe iya-o!

Gę Dévidi letawarọ onu-ulo
nkiya enya!"

Ọo ya bụ; ndu Ízurelu wukashihu lashia unuphu ibe phę. ¹⁷ Ọ buwaruro ndu Ízurelu ophu bu lẹ mkpukpu lẹ mkpukpu, dọ l'alı Jiuda bę Rehobowamu bụ eze phę.

¹⁸ Tòbudu iya bụ; eze, bụ Rehobowamu zia Adoniramu, bụ onye-ishi ọgbo ozi; g'ọ je pfu ndu Ízurelu. Ọ -rwua; ephe tukọ g'ephe ha gude mkpuma tugbua ya. Eze, bụ Rehobowamu mekebe ęgwęgwa nyita ugbo-inya iya gbalaa; ọ buru iya ala Jierúsalem.

¹⁹ E shi teke ono; ndu Ízurelu wata ekwefuru onu-ulo Dévidi ike byasụ ntanụ-a.

²⁰ Noo ya; ndu Ízurelu l'ophu numa lẹ Jierobowamu bę lwawaru nų; ephe zia g'e je ekua ya. Ọ bya lẹ ndzukọ phę; ephe mee ya eze ndu Ízurelu l'ophu. Ophu ọ dędu ndu ọzo, ęphe l'onulo kẹ Dévidi tugbaru; gbaahaa ipfu Jiuda kpoloko.

*Ozi, Shemaya ezi Rehobowamu
(2Iphe 11:1-4)*

²¹ Rehobówamu larwuépho Jierúsalemu; ọ chikobe iphe, bú ndu ojogu ndu Jiuda; mę ndu ipfu Benjaminu; ụkporo unu unwoke ugbo ụkporo l'iri l'ẹbo, bú ndu a hotaru ahota; g'ephhe je etsoo ndu Ịzurẹlu ogu; k'ophu ẹphe a-nataphu ali-eze ono azu woru nu Rehobówamu, bú nwa Sólomonu.

²² Obenu lę Chileke byaru epfuru yeru Shemaya, bú onye kę Chileke; su: ²³ "Je akaru Rehobówamu nwa Sólomonu; mbu eze ndu Jiuda; l'i karu ndu Jiuda; mę ndu Benjaminu l'ophu; mewaroya ndu ophuu g'ephhe ha ²⁴ lę Chipfu suru-a: 'Unu te ejekwa etso unwunna unu, bú ndu Ịzurẹlu ogu. G'onyenonu lashikwaa ibe iya; noo kęle ọo mu bę iphe ono shi l'ẹka.' " Ọo ya bú; ẹphe numa iphe, Chipfu pfuru; laphu azu egube ono, Chipfu pfuru ono.

*Nwa eswi labo, e gude
mkpola-ododo kpua*

²⁵ Tobudu iya bú; Jierobowamu bya akpua mkpukpu Shękemu l'ali ńbvń ńbvń Ifuremu kpushia ya ike; buru l'ẹka ono. Ọ buru l'ẹka ono bę o shi je akpua mkpukpu Peniyelu.

²⁶ Jierobowamu bya epfua l'ime obu iya su: "Ali-eze-a bę e-mechakwaa laphu onu-ulo Dėvidi azu l'eka. ²⁷ Ọ -buru lę ndu-a ejeje egwe ngweja l'eze-ulo Chipfu; lę Jierúsalemu bę obu phę a-laphukwa azu l'eka nnajiuphu phę nọ; mbu Rehobówamu, bú eze ndu Jiuda. ẹphe eworu mu gbua; lapfushia Rehobówamu, bú eze ndu Jiuda."

²⁸ Ọo ya bú; eze bya ejecha akpata ishi; o gude mkpola-ododo kpua unwu-eswi labo; bya asu phę: "Eje Jierúsalemu bę dunukaru unu ęnya. Unubę ndu Ịzurẹlu; unu waa Chileke unu baa; mbu onye dufutaru unu l'ali Ijiputu!" ²⁹ O woru nanu dobe lę mkpukpu Bętelu; dobe nanu ophuu lę mkpukpu Danu. ³⁰ Iphe ono buru iphe-ęji; noo kęle ẹphe baaharu unwu-eswi ono ęja; je akpaa l'ophu nọ lę Danu.

³¹ Jierobowamu kpushikwapho ulo-agwa l'eka aagwaję iphe; bya eshi l'ime ndu Ịzurẹlu ono l'ophu hota ndu abudu ndu Lívayi ẹphe nodu anoduje egwe ęja l'eka ono. ³² Ọ bya edobe obo-iphe l'onwa ęsato lę mboku, ọ du l'abalį iri l'ise, bukwaphe egube obo-iphe ophu aaboje l'ali Jiuda. Teme ọ nodu egwejewarọ ngweja l'oru-ngweja. Nokwaphe g'o meru iya lę Bętelu bú ono; mbu ọ wata agwa unwu-eswi ono, ọ kpushiru ono. Ọ bya edobekwaphe ndu a-noduje egwe ngweja lę Bętelu l'eka ono, aagwaję iphe ono. ³³ O -rwuepho g'onwa ęsato du l'abalį iri l'ise, bú iya bú mboku ono, ọ hofutaru l'obu iya doberu ndu Ịzurẹlu g'ephhe boje obo-iphe ono; ọ bya eje l'oru-ngweja ono, ọ kpuru lę mkpukpu Bętelu ono; je anodu iya kpo unwu-isensu oku.

13

Onye kę Chileke, shi l'ali Jiuda

¹ Noo ya; ọ buerupho gę Jierobowamu pfuru l'iphu oru-ngweja ono akpo unwu-isensu oku ono bę onye kę Chileke shi l'ali Jiuda gude opfu, shi Chipfu l'onu byarwuta Bętelu. ² Onye ono raa opfu ono, Chipfu pfuru ono arara kpua oru-ngweja ono su: "Gube oru-ngweja-a! Chipfu suru-a: 'Ee-mechaa nwua nwa nwoke l'onulo Dėvidi. ẹpha iya a-buru Jiosaya. Nwata ono bę e-gude ndu-uke ono, egweje ęja l'eli ẹka ono, aagwaję iphe ono gwee ęja; mbu ndu ono, anoduje ngu l'eli akpo unwu-isensu oku ono. Okpu nemadzų bę aakpo oku l'eli ngu!' " ³ Onye kę Chileke ono bya emee iphe-ohubama su: "Qwaa bú iphe-ohubama, Chipfu pfuru opfu iya su: 'Oru-ngweja-a bę a-dakposhihu; ntų, du iya nu awushihu!' "

⁴ Eze, bú Jierobowamu numaeopho iphe ono, onye kę Chileke ara ekpu oru-ngweja ono, nọ lę mkpukpu Bętelu ono; ọ gbę l'oru-ngweja ono machį ẹka su: "Unu gude iya!" ẹka ono, ọ maberu iya ono nwua ya lwaa; kpohu iya nkų k'ophu bú l'ọ tọ duedu ike sephu iya azu. ⁵ Oru-ngweja ono dakposhihu; ntų iya wushihu, bú iya bú iphe-ohubama ono, onye kę Chileke pfuhawaru lę Chipfu suru l'oo-me ono.

⁶ Eze su onye kę Chileke ono: "Rwónaa Chipfu, bú Chileke ngu; mbu pfunuru nu iya l'iswi ęhu mu; k'ophu ẹka mu a-du g'o shi du." Onye kę Chileke ono bya arwo Chipfu; o mee; ẹka eze du g'o shihawaa du lę mbu.

⁷ Eze su onye kę Chileke ono: "Tsuru mu g'anyi je l'unuphu giiria nri; gę mu anyakokwa ngu pho iphe."

⁸ Onye kę Chileke ono su eze: "O betakporu i jee e-ke iphe, du l'ulo ngu ębo; nu mu uzi lanu; bę mu tee tsodu ngu abahu. Teme ophu mu ta abyadu e-ri nri; ozoo ngu-a mini l'eka-a. ⁹ Noo kęle Chipfu nmaru mu okwa iya anmanma su: 'Be rikwa nri; ophu į ngukwa mini; g'ọ tọ bukwaru shi, i shiru bya bę ii-shi laa.' " ¹⁰ Ọo ya bú; o tsuru ọzo; ophu ọ buedu ọzo ophu o shiru g'ọboya Bętelu bę o shiru lasha.

Onye mpfuchiru Chileke, shi Bētelu

¹¹ O nweru nwoke ogerenya, bu onye mpfuchiru Chileke, bu lē Bētelu. Ụnwu nwoke ono je edokotaru iya iphemiphe, onye kē Chileke pho byaru emee lē Bētelu mboko ono. Opfu, o pfukotaru eze bē ephe pfukotaru nna phē ono. ¹² Nna phē jia phē su: “?Bū ụzo ole bē o shiru?” Oo ya bụ; ụnwegirima iya ono bya egoshi iya ụzo ophu onye kē Chileke ono, shi Jiuda ono shiru. ¹³ O sụ ụnwegirima iya ono: “Ngwa; unu doziaru mu nkapfu-igara!” Oo ya bụ; ephe doziaru iya nkapfu-igara ono; o nyikota iya; ¹⁴ gbagbua chipyabe onye kē Chileke ono. O je ahuma iya l'eka o nọ anọ l'upfu achi. O jia ya su: “?Bū gubedua bụ onye kē Chileke ono, shi Jiuda?”

O sụ iya: “Ee; o mbēdua.”

¹⁵ O sụ iya: “Tsoru mu g'anyi je l'unuphu g'ii-ria nri.”

¹⁶ Onye kē Chileke ono sụ iya: “Mu tee tsokwaru ngu alaphu azụ; ophu mu etsokwaru ngu abahu ibe ngu; ophu mu erikwa nri; ophu mu angukwa mini l'eka-a. ¹⁷ Noo kēle Chipfu turu mu ekemu sụ gē mu te erikwa nri; ophu mu angukwa mini l'eka-a; tēme g'ọ tō bukwaru ụzo ophu mu shiru bya bē mu e-shi laa.”

¹⁸ O sụ iya: “Mbēdua l'onwomu bukwapho onye mpfuchiru g'i bụ. Ojosi, shi l'eka Chipfu bē pfuru yeru mu sụ gē mu bya eduphuta ngu azụ g'anyi je ibe mu; g'i ria nri; ngua mini.” Obenu l'oo ụka bē o dzuru iya egube ono. ¹⁹ Oo ya bụ; onye kē Chileke ono tsoru iya; ephe je eria; ngua l'ibe iya.

Oduma adzū-gbu onye kē Chileke, shi Jiuda

²⁰ Noo ya; ephe gudekwadua nri l'eka eri; Chipfu pfuru yeru onye mpfuchiru, ophu ka aburu ogerenya ono, duphutaru iya azụ pho. ²¹ O raswerehu sụ onye kē Chileke ono, shi Jiuda ono: “Chipfu suru-a: L'eshinu i ti meduru iphe, Chipfu pfuru ngu; ophu i ti dobeeduru ekemu ono, Chipfu, bụ Chileke ngu turu ngu ono; ²² i lwaphuta azụ; bya eria nri; ngua mini l'eka ono, o suru ngu g'i ti rikwa nri; ophu i ngukwa mini ono; bē e tee likwa odzu ngu l'ilu nna ngu phē!”

²³ Onye kē Chileke ono richaepho nri; ngua mini; onye mpfuchiru ono, duphutaru iya azụ ono je edoziaru iya nkapfu-igara iya. ²⁴ O lashia; yēe oduma dzuda l'uzo. Oduma ono dzū-gbua ya; paru odzu iya togbo lē gbororo; nkapfu-igara iya; mē oduma ono pfuru iya lē mgboru. ²⁵ Ndu nemadzū ghatashia; bya ahuma odzu iya g'ọ dabyiru l'uzo; waa oduma, pfuru iya lē mgboru; ephe bahu lē mkpukpu, nwoke ogerenya, bụ onye mpfuchiru pho bu; je edoo ya.

²⁶ Teke onye mpfuchiru ono, bụ iya dubataru iya l'ibe iya ono nūmaru iphe, meru nū; o sụ: “O kwa onye kē Chileke ono, te emeduru iphe, Chipfu pfuru ono. Chipfu wowaru iya nū oduma; o dzua ya; dzū-gbua; egube ono, Chipfu pfuru iya ya ono.”

²⁷ O sụ ụnwegirima iya: “Unu doziaru mu nkapfu-igara.” Ephe bya edozia ya. ²⁸ O je je ahuma odzu ono g'ọ dabyiru l'uzo. Nkapfu-igara; waa oduma pfuru iya lē mgboru. Ophu oduma ono ta ataduru odzu iya ono; ophu o dzu-gbuduru nkapfu-igara ono. ²⁹ Tōbudu iya bụ; onye mpfuchiru ono pata odzu onye kē Chileke ono tukobe l'eli nkapfu-igara; vulaa mkpukpu iya; je araa ekwa iya; woru iya lia. ³⁰ O buru l'ilu nkiya bē o liru iya. Ephe raa ekwa iya sụ: “Oowa-e; nwune mu-e!”

³¹ O lichea ya pho; o sụ ụnwegirima iya: “Mu -nwuhuepho; unu lia odzu mu l'ilu ono, e liru onye kē Chileke ono; unu chiru okpu mu dokube okpu nkiya. ³² Noo kēle ozi ono, Chipfu ziru iya; o bya araru kpua oru-ngweja ono, dū lē mkpukpu Bētelu ono; mē ulo-agwa ono, dūgbaa l'eka aagwajē iphe lē mkpukpu, dukota l'alī Samēriya ono bē a-vukotakwa.”

³³ Iphe ono mechakpo; ophu Jierobowamu ta aghaduru umere; haa eme ejo-iphe, oome. Iphe, o mechiaru bụ l'ọ gbē bya ahotagbaa ndu a-nodu egwe eja l'eka aagwajē iphe ono. Iphe, bụ onye o dū g'ọ buru uke gweje ngweja l'eka ono, aagwajē iphe ono bē onabataje; doo ya nsọ; mee ya onye egweje ngweja l'eka aagwajē iphe ono. ³⁴ Iphe ono bya aburu iphe-ēji, dū l'onulo Jierobowamu. O buru iya kpataru iphe, e meru ephe chihu lē mgboko; woru phē mee ephe buru mkpurupyata.

14

Ozi, Chipfu ziru Ahayijia g'o zia Jierobowamu

¹ Lē teke ono bē iphe-ememe guderu Abayijia, bụ nwa Jierobowamu. ² Jierobowamu sụ nyee ya: “Gbēshi; mee onwongu g'i gbaa iche; g'ọ tō dū onye a-hūbe ngu ama l'i bụ nyee mbē Jierobowamu. Tūgbua jeshia mkpukpu Shilo. Ii-huma onye mpfuchiru Chileke, bụ Ahayijia l'eka ono; mbū onye ono, suru lē mu a-buru eze ndu l'uzereu ono. ³ Guderu iya ishi buredi iri; waa akara; mē ite manū-ēnwu; g'ọ karu ngu iphe, e-mechaa

nwua l'ehu nwata-a." ⁴ Nye Jierobowamu bya emee ya nno; bya agbeshi tugbua; o buru iya eje mkpukpu Shilo l'ibe Ahayijia.

Ahayijia be ta aphu-rweedu aphu-rwe; kele nka lawaru iya l'enya. ⁵ Ole Chipfu be pfuhawaru Ahayijia su: "Nye Jierobowamu be abyakwa ngu akpata ishi ehuru nwa iya, iphe eme. O buru iphe, ii-pfuru iya bu egube-a; waa egube-a. Noo kele teke o byarwutaru; be oo-meahaa go bu onye ozo du iche."

⁶ No iya; Ahayijia bya anumaepo igiji okpa iya g'ooje abya l'onu ulo; o su: "Bata-o; nye Jierobowamu! ?Bu gunu meru go gude i nodu eme g'a su l'i bu onye ozo? E zikwaru mu ozi, du eji ge mu zia ngu. ⁷ Lashia; je ezia Jierobowamu su iya le Chipfu, bu Chileke ke Izurelu suru-a: 'Mu kutseru ngu l'echilabo ndu Izurelu; mee ngu; i buru onye-ishi ndibe mu, bu Izurelu. ⁸ Mu bukafu ali-eze ono l'onulo ke Dévidi woru iya nu ngu; ophu i ti dudu ge nwozi mu, bu Dévidi, bu onye ono, mekotaru ekemu mu; bya egude obu iya go ha tsoo mu; bya abuerupho iphe, pfuru nhamunha kpeekpu be o shi emeje l'iphu mu. ⁹ Ejo-iphe, i meru be kakota ke ndu ophu vu ngu uzo. I meshiru onwongu agwa; gude igwe kpshia unwu ntেকে; shi nno kpatsua mu ehuru-eghu; teme i wowaru mu docha edocha l'azu ngu.

¹⁰ " 'Su-a; iphe ono, i meru ono; be e-mekwa ge mu wobata ejo-iphe l'ibe Jierobowamu. Iphe, bu nwa nwoke shi l'ibe iya; m'o bu ohu; m'o bu amadu le Izurelu be mu e-me g'ephe chihu. Oo g'eekepoje ntu-a bu ge mu e-kpofu ndibe Jierobowamu; jasuhu ibe iya l'ophu abvukota. ¹¹ Nye shi l'onulo Jierobowamu -nwuhu le mkpukpu be bu nkuta a-ta anu iya; onye ophu nwuhuru l'azu egu bu udele be a-vuka anu iya. Nokwa ge Chipfu pfuru bu ono.'

¹² "A bya le gubedua; tugbua lashia ibe ngu. I -bebeepo taa okpa le mkpukpu unu be nwata ono a-nwuhu. ¹³ Ndu Izurelu l'ophu be a-kwa ekwa nwata ono; woru iya lia. Oo ya kpoloko l'iphe, bu unwu Jierobowamu bu onye ee-li elili; noo kele oo ya kpoloko bu onye Chipfu, bu Chileke ke Izurelu humaru iphe, du ree l'ehu l'ibe Jierobowamu l'ophu.

¹⁴ "Ozo bu l'oo Chipfu l'onwiya a-pfube onye a-buru eze ndu Izurelu. O buru onye ono e-kpo ndibe Jierobowamu g'eekepoje ntu-a. Mbu; o buakwaa iphe nta; e tee dobeekwa iya edobe. ¹⁵ Chipfu be a-da ndu Izurelu eka ke njo l'ehu; k'ophu ephe a-du g'ekperema, enwunga enwunga le mini. Oo-pheshi phe epheshi l'ali oma ono, o nuru nna phe ono; woru phe tukashia nanu nanu l'azu enyimu Yufurétisu. Noo kele ephe gudewaa itso Ashera ono, ephe kpobegbaaru ono kpatsu Chipfu ehuru-eghu. ¹⁶ Oo-gude k'iphe-eji ono, Jierobowamu meru ono; me k'iphe-eji ono, o meru ndu Izurelu ye eka ono; mia ndu Izurelu enya."

¹⁷ Tobudu iya bu; nye Jierobowamu gbalihu; o buru iya ala Tiza. Atutu, otu okpa l'onulo; nwata ono nwuhu. ¹⁸ Izurelu l'ophu lia ya; kwaa ekwa iya egube ono, Chipfu shi l'onu onye-ozu iya, bu Ahayijia, onye mpfuchiru Chileke pfuhawa iya ono.

Anwuhu Jierobowamu

¹⁹ Iphe ozo, nwugbaberu nu teke Jierobowamu bu eze; me ugu, o lwuru; me go gude buru eze be e dekotaru l'ekwo-ako, e deshuru iphe, ndu eze ndu Izurelu meru. ²⁰ Jierobowamu be buru eze ukporo apha l'apha labo. O nwuhu lapfushia nna iya phe. Nadabu, bu nwa iya buru eze nochia enya iya.

Teke Rehobowamu bu eze ndu Jiuda

²¹ Rehobowamu; nwa Solomonu buru eze le Jiuda. O nowaru ukporo apha labo l'apha lanu; teke o bya aburu eze obu. Iphe, o nuru l'aba-eze bu apha iri l'esaa le Jierusalemu, bu iya bu mkpukpu ono, Chipfu hofutaru l'ipfu Izurelu l'ophu go buru eka epha iya e-reje ire ono. Epha ne iya bu Nama onye Amonu.

²² Ndu Jiuda bya emee ejo-ememe l'enya Chipfu. Iphe-eji, ephe meru kpatsu Chipfu okophoo; kele ephe meru iphe-eji, ka ophu nna phe meru. ²³ Ephe kpatakwarupho eka aagwaje iphe doberu onwophe; dobegbaa mkpuma, du nsu; me itso Ashera l'ubvu; me le mkpula mkpula oshi, kpugbaaru ke gayii. ²⁴ L'ali ono l'ophu be ephe nwekwarupho unwoke, agba ukpara l'ulo agwa phe. Urwuali ono, ohamoha shi arwu ono; mbu ohamoha ono, Chipfu chifuru l'ali phe woru iya nu ndu Izurelu ono; be ephe arwukota go ha.

Ndu Ijiputu ezebata le Jierusalemu (2Iphe 12:1-11)

²⁵ O be l'apha, kwe Rehobówamu apha ise, ọ wataru aburu eze; Shishaku, bu eze ndu Jiputu byatashia ogu le Jierúsalemú. ²⁶ O bya evukochaa eku, du l'ulo Chipfu; me eku, du l'ulo eze. O vutakota iphemiphe; mbu chitachaa iphe, eegudeje egbobuta onwonye ono g'o ha, Sólomonu gude mkpola-ododo kpushia pho. ²⁷ Tóbudu iya bu; eze, bu Rehobówamu bya egude onyirubvu kpu-phukota iphe ono azu; gude dochia enya iya ophu; bya eworu iya ye l'eka ndu-ishi ndu eche onu eka eeshije abahu l'ibe eze nche; g'ephe leta iya enya. ²⁸ O ndu abujeru teke eze eje l'ulo Chipfu; ndu nche ono aparu iphe, eegudeje egbobuta onwonye ono. E -mechaa; ephe ewophuta iya azu bya edobe l'ulo-nche.

Anwuhu Rehobówamu
(2Iphe 12:15-16)

²⁹ Iphe ozo, Rehobówamu megbaberu; me iphemiphe, o mekotaru be e dekotaru l'ekwo-ako, e deshuru iphe, ndu eze ndu Jiuda meru. ³⁰ Rehobówamu yee Jierobowamu ta alwu-buhjeduru ogu alwu-buhu. ³¹ Rehobówamu bya anwuhu lapfushia nna iya phe. E lia ya l'eka e liru nna iya phe le mkpukpu Dévidi. Epha ne iya bu Nama onye Amonu. Abyjiam, bu nwa iya nwoke buru eze nochia enya iya.

15

Teke Abyjiam bu eze ndu Jiuda
(2Iphe 13:1—14:1)

¹ O be l'apha, kwe Jierobowamu nwa Nebatu apha iri l'esato, o wataru abu eze ndu Izurelu; Abyjiam bahu l'aba-eze ndu Jiuda. ² Iphe, o noru l'aba-eze le Jierúsalemú bu apha eto. Epha ne iya bu Maka nwada Abishalomú.

³ Abyjiam be mekotaru iphe-eji, nna iya mehawaru. Obu iya l'ophu be o to kpoduru ye l'eka Chipfu, bu Chileke iya no; egube ono obu Dévidi, bu nna iya oche shi du pho. ⁴ Oe oo opfu ehu Dévidi be Chipfu, bu Chileke iya gude nu iya nwa, a-nochia enya iya le Jierúsalemú; bya emee ge Jierúsalemú pfushia ike. ⁵ Iphe, kparu iya nu buru le Dévidi be meru iphe, pfuru oto l'enya Chipfu. O to hajeduru eme iphe, Chipfu turu iya ekemu iya jasu g'o no-beru; a -gufuepho k'opfu ehu Uráya, bu onye Hetu.

⁶ Ogu gudeepho adaperu Rehobówamu yee Jierobowamu jeye ge Abyjiam no-beru.

⁷ Iphe ozo, Abyjiam megbaberu; me iphemiphe, o mekotaru be e dekotaru l'ekwo ako, e deshuru iphe, ndu eze ndu Jiuda meru. ⁸ Oo ya bu; Abyjiam nwahu lapfushia nna iya phe. E lia ya le mkpukpu Dévidi. Asa, bu nwa iya nwoke buru eze nochia enya iya.

Teke Asa bu eze ndu Jiuda
(2Iphe 15:16—16:6)

⁹ L'apha, kwe Jierobowamu ukporo apha, e -shi teke o beberu buru eze ndu Izurelu be Asa byaru aburu eze ndu Jiuda. ¹⁰ Iphe, o noru l'aba-eze bu ukporo apha labo l'apha lanu le Jierúsalemú. Epha ne iya oche bu Maka nwada Abishalomú.

¹¹ Asa be meru iphe, pfuru oto l'enya Chipfu; egube Dévidi, bu nna iya meru. ¹² O chishikotaru iphe, bu unwoke, agba ukpara l'ulo agwa l'ali ono l'ophu; bya alwukota nshi, nna phe gwotaru dobe. ¹³ O nafucharu Maka, bu ne iya oche okwa eze-nwanyi, o bu; kele o doberu ejo itso agwa Ashera. Asa be gbukwoshuru itso Ashera ono je akpoo ya oku le nsuda nggele Kidironu. ¹⁴ A -gufukpooro le Asa ta aphoshiduru eka ono, aagwaje iphe ono; obu iya g'o ha be o kpokotaru ye l'eka Chipfu no jeye g'o no-beru. ¹⁵ O wotaru iphe, nna iya doberu nsq; me iphe, yebedua doberu nsq bya edobe l'eze-ulo Chipfu; mbu mkpola-ochaa; me mkpola-ododo; mewaro ivu ozo.

Asa etso Basha ogu
(2Iphe 16:1-6)

¹⁶ Ogu gudeepho adaru Asa yee Basha, bu eze ndu Izurelu teke ephenebo bu ishi. ¹⁷ Basha, bu eze ndu Izurelu bapfu ndu Jiuda ogu; bya akpuaha mkpukpu Rama g'o shihu ike; g'ee-shi g'o to du onye e-shi le ke Asa, bu eze ndu Jiuda lufu; ozoo bahu iya abahu.

¹⁸ Tóbudu iya bu; Asa wotakota mkpola-ochaa; me mkpola-ododo, phoduru nu l'eku, du l'eze-ulo Chipfu; me l'eku, du l'ibe eze; woru ye ndu-ozu iya l'eka; bya ezia phe g'ephe je ibe Benu-Hadadu nwa Taburimonu; mbu nwanwa Heziyonu, bu eze ndu Aramu. Eka o bu bu le Damasukosu. G'ephe je ezia ya su: ¹⁹ "Ge mu le ngu tugbanu buru nanu; egube nna mu ye le nna ngu shi tugba ono. Owaa bu mkpola-ochaa; me mkpola-ododo,

mu achie ngu. Jiko tugbunaa je emebia atugba ono, unu le Basha, bu eze ndu Izurelu tugbaru ono; k'ophu oo-paru mu haa."

²⁰ Oo ya bu; Benu-Hadadu kweta iphe ono, eze, bu Asa pfuru ono. O yefu ndu-ishi ndu ojogu iya; ephe jeshia ugu le mkpukpu, dugbaa l'ali Izurelu. Ephe lwuta mkpukpu Ijonu; me mkpukpu Danu; me mkpukpu Abelu-Betu-Maka; me mkpukpu Kinereu l'ophu; mekpoo ali ndu Nafutali l'ophu. ²¹ Basha numaepho iphe, meru nu; o haa akpu mkpukpu Rama g'o shihu ike; o buru iya ala Tiza. ²² Tobudu iya bu; eze, bu Asa bya atuaru ndu Jiuda l'ophu ekemu; ophu o dudu onye o gufuru. O su g'ephe je evutakota mkpuma ono; yee oshi ono, Basha shi gude akpu mkpukpu Rama g'o shihu ike ono. O buru iya be eze, bu Asa gude kpu mkpukpu Geba, du l'ali Benjiaminu; o shihu ike; waa mkpukpu Mizupa.

*Anwuhu Asa
(2Iphe 16:11-14)*

²³ Iphe ozo, Asa megbaberu; me ehuka ehuka, o mekotaru; waa iphemiphe, o meru; mekpoo mkpukpu, o kpshiru be e dekotaru l'ekwo-ako, e deshuru iphe, ndu eze ndu Jiuda meru. O buru g'o kahwaru buru ogerenya be iphe-ememe meaharu iya l'okpa. ²⁴ Oo ya bu; Asa bya anwuhu lapfushia nna iya phe; e lia ya l'eka e liru nna iya phe le mkpukpu Davidi, bu nna iya. Jiehoshafatu, bu nwa iya nwoke buru eze nochia enya iya.

Teke Nadabu bu eze ndu Izurelu

²⁵ Nadabu, bu nwa Jierobowamu bya aburu eze ndu Izurelu l'apha, kwe Asa, bu eze ndu Jiuda apha labo. Iphe, Nadabu noru l'aba-eze ndu Izurelu bu apha labo. ²⁶ O mee ejo-ememe l'enya Chipfu; tsokota uzo nna iya tsoru; mbu mee iphe-eji ono, o kpataru ndu Izurelu ye aka ono.

²⁷ Basha nwa Ahayjia k'onulo Isaka bya agbaaru Nadabu ejo-idzu; woru iya gbua le mkpukpu Gibetonu, du l'ali Filisitayinu; le teke ono, Nadabu yee ndu Izurelu l'ophu kephetaru mkpukpu ono. ²⁸ O buru l'apha, kwe Asa apha eto, o bu eze ndu Jiuda be Basha gburu Nadabu; bya aburu eze nochia enya iya.

²⁹ Basha bebeerupho buru eze; o gbushikota ndibe Jierobowamu g'ephe ha. Ophu o dudu onye o haru g'o nodu ndzu l'ibe Jierobowamu. O tuko phe g'ephe ha gbushikota egube ono, Chipfu shi l'onu onye-ozu iya, bu Ahayjia ke Shilo pfua l'oo-du ono. ³⁰ O buru iphe, kparu iya nu bu k'iphe-eji ono, Jierobowamu meru; me ophu o kpataru ndu Izurelu ye aka ono; me k'ehu-eghu ono, o kpatsuru Chipfu, bu Chileke Izurelu.

Anwuhu Nadabu

³¹ Iphe ozo, nwugbaberu nu teke Nadabu bu eze; me iphemiphe, o meru be e dekotaru l'ekwo-ako, e deshuru iphe, ndu eze ndu Izurelu meru. ³² Ogu gudeepho adaru Asa yee Basha, bu eze ndu Izurelu teke ephenebo bu ishi.

Teke Basha bu eze ndu Izurelu

³³ O buru l'apha, kwe Asa apha eto, o bu eze ndu Jiuda; be Basha nwa Ahayjia byaru aburu eze ke ndu Izurelu le mkpukpu Tiza. Iphe, o noru l'aba-eze ono bu ukporo apha l'apha eno. ³⁴ O mee ejo-ememe l'enya Chipfu; tsoepho uzo ke Jierobowamu; mekota iphe-eji ono, o kpataru ndu Izurelu mee ono.

16

¹ Tobudu iya bu; Chipfu bya epfuaru Jiehu; nwa Hanani iphe laru le k'ehu Basha su: ² "Eshi ophu mu kulitaru ngu l'ime urwuku; bya emee ngu g'i buru onye edu ndibe mu, bu ndu Izurelu; i gb'e ghaa ohu tsochiaru uzo ke Jierobowamu; bya emewaa ge ndibe mu, bu ndu Izurelu mee iphe-eji; mbu g'ephe gude iphe-eji phe ono kpatsu mu ehue-eghu; ³ be mu e-me ge Basha; me ndibe iya chihu. Mu e-me ndibe ngu egube ono, mu meru ndibe Jierobowamu; nwa Nebatu. ⁴ Ndibe Basha phe onye ophu, nwuhuru le mkpukpu bu nkuta a-ta iya. Onye ophu, nwuhuru le mgbegu aburu enu, ephe l'eli a-vuka anu iya."

Anwuhu Basha

⁵ Iphe ozo, nwugbaberu nu teke Basha bu eze; me iphe, o meru; me ehuka ehuka, o mekotaru be e dekotaru l'ekwo-ako, e deshuru iphe, ndu eze ndu Izurelu meru. ⁶ Basha bya anwuhu lapfushia nna iya phe; e lia ya le mkpukpu Tiza. Ela, bu nwa iya nwoke buru eze nochia enya iya.

⁷ Opfu, Chipfu ono, onye mpfuchiru Chileke, bụ Jiehu; nwa Hanani pfuru l'opfu ẹhu Basha yẹle ndibe iya phọ vùkotaephō. Ọ bụru iphe, kparụ iya nù bụ k'ẹjo-iphe, o megbabẹru l'anya Chipfu; shi nno kpatsu iya ẹhu-eghu; mbụ bya emeahaa gẹ ndibe Jierobowamu; ọle o gbẹkwa bụru yẹbedua gbushiru phẹ.

Teke Ela bụ eze ndu Ízurelu

⁸ Ọ bụru l'apha, kwe Asa ụkporo apha l'apha ishii, o shi bụtaru eze ndu Jiuda; bẹ Ela nwa Basha byaru aburu eze ndu Ízurelu. Iphe, ọ nọru l'aba-eze ono bụ apha labọ lẹ Tịza.

⁹ Onye-ozí iya, bụ Zimiri, bụ onye-ishi nkeru-ẹbo ụgbo-inya iya bya agbaaru iya ẹjo-idzu. Teke ono bẹ Ela nọro l'ulo Aza, bụ onye-ishi l'ibe-eze lẹ mkpụkpu Tịza angu mee angu-sweshi iphu. ¹⁰ Zimiri bapfu iya je echitsua ya l'alí; woru iya gbua. Ọ bụru l'apha, kwe Asa ụkporo apha l'apha ẹsaa, o shi bụtaru eze ndu Jiuda bẹ Zimiri gburu Ela ọbu; bya aburu eze nọchia ẹnya iya.

¹¹ Zimiri buerupho eze; ọ bụru anọzeta, ọ nọzataru l'aba-eze ono; ọ tuko ndibe Basha gbushikọta. Ophu ọ dudu nwa nwoke, o gbuphodoru mę nanu. O gbukotaru abubu iya phẹ; mę ndu ẹphe l'ia eshi ọnyà. ¹² Ọo ya bụ; Zimiri bya emee; ndibe Basha l'ophu bukotaru mkpurupyata. E shi nno; ọ vya mbụ opfu ono, Chipfu shi l'onu Jiehu, bụ onye mpfuchiru iya pfua lẹ k'ẹhu Basha ono. ¹³ Iphe, kpataru iya nù bụru iphe-ẹji ono, Basha yee nwa iya, bụ Ela meshiru; teme ẹphe kpata gẹ ndu Ízurelu mekwaa ya pho ono; mbụ gude ọgalemkpa agwa ono, ẹphe agwa ono; shi nno kpatsu Chipfu, bụ Chileke kẹ Ízurelu ẹhu-eghu.

¹⁴ Iphe ọzo, nwụgbaberu nù teke Ela bụ eze; mę iphe, o meshiru bẹ e dekotaru l'ẹkwoko, e deshiru iphe, ndu eze ndu Ízurelu meru.

Teke Zimiri bụ eze ndu Ízurelu

¹⁵ Ọ bụru l'apha, kwe Asa ụkporo apha l'apha ẹsaa, o shi bụtaru eze ndu Jiuda; bẹ Zimiri nọru abalı ẹsaa l'aba-eze lẹ mkpụkpu Tịza. Teke ono bẹ ndu ojogu ndu Ízurelu doru lẹ mkpụkpu Gibetonu ono, dọ l'alí Filisitayinu. ¹⁶ Ndu ono, doru nù ono bya anuma lẹ Zimiri bẹ gbaru eze ẹjo-idzu; gbua ya; ẹphe nọdu mbọku ono l'eka ono, ẹphe doru ono mee Omuri, bụ onye-ishi ndu ojogu ono g'ọ bụru eze ndu Ízurelu. ¹⁷ Ọo ya bụ; Omuri yee ndu Ízurelu ono, yee ya nọkota lẹ Gibetonu; shi l'eka ono wufu tugbua je ekephee mkpụkpu Tịza. ¹⁸ Zimiri hụmaephō l'aanatawa mkpụkpu ono; ọ bahu l'ime ụlo, dọ l'ibe-eze, bụ ẹka aanọduje zeeru onwonye; nọdu iya l'ime nwuru ọku ye l'ulo-eze ono; o tsugbua ya. ¹⁹ Mkpata iya bụru iphe-ẹji, o megbabẹru. O meru ẹjo-iphe l'anya Chipfu; bya etsoo ụzo Jierobowamu; mee iphe-ẹji ono, ọ kpataru gẹ ndu Ízurelu ye ẹka ono.

²⁰ Iphe ọzo, nwụgbaberu nù teke Zimiri bụ eze; mę ẹjo-idzu, ọ gbaru bẹ e dekotaru l'ẹkwoko, e deshiru iphe, ndu eze ndu Ízurelu meru.

Teke Omuri bụ eze ndu Ízurelu

²¹ Tọbudu iya bụ; ndu Ízurelu bya ekekaha onwophẹ ẹbo. Ndu lanu turu ikẹ yeru Tibuni; nwa Ginatu g'ẹphe mee ya eze; ndu ophuu turu ikẹ yeru Omuri. ²² Ọle ndu ophu tsoru Omuri bẹ ka ndu ophu tsoru Tibuni; nwa Ginatu ọkphehu. E mechaa; Tibuni nwuhu; Omuri bụru eze.

²³ Ọ bụru l'apha, kwe Asa ụkporo apha l'apha iri lẹ nanu, o shi bụtaru eze ndu Jiuda; bẹ Omuri byaru aburu eze ndu Ízurelu. Iphe, ọ nọru l'aba-eze bụ apha iri l'ẹbo. Apha ishii bẹ ọ bụru eze lẹ mkpụkpu Tịza. ²⁴ Ọ bya azuta úbvú Samériya l'eka Shemeru. O bụru mkpola-ọchaa, ẹrwa iya dọ talentu labọ bẹ ọ zuru iya. O bya akpua mkpụkpu l'eli úbvú ono; woru iya gua Samériya, bukwaphe ẹpha Shemeru ono, bụ onye shihawaa nweru úbvú ono.

²⁵ Omuri bẹ meru ẹjo-ememe l'anya Chipfu. Ejo-iphe, o meru bẹ kakọta kẹ ndu vuhawa iya ụzo. ²⁶ Noo kẹle o tsoru ụzo Jierobowamu; nwa Nebatu; bya emee iphe-ẹji ono, o meru gẹ ndu Ízurelu ye ẹka ono; mbụ gude agwaphe ọgalemkpa agwa shi nno kpatsua Chipfu, bụ Chileke kẹ Ízurelu ẹhu-eghu.

Anwuhu Omuri

²⁷ Iphe ọzo, nwụgbaberu nù teke Omuri bụ eze; mę iphe, o meru; mę ẹhuka ẹhuka, o mekotaru bẹ e dekotaru l'ẹkwoko, e deshiru iphe, ndu eze ndu Ízurelu meru. ²⁸ Omuri nwuhu lapfushia nna iya phẹ. E lia ya lẹ Samériya. Ẹhabu, bụ nwa iya nwoke bụru eze nọchia ẹnya iya.

Teke Éhabu bu eze ndu Ízurèlu

²⁹ O bŭru l'apha, kwe Asa ¼kporo apha l'apha iri l'eshato, e -shi g'ọ byaru abŭru eze ndu Jiuda; be Éhabu nwa Omuri byaru abŭru eze ndu Ízurèlu. Iphe, ọ noru l'aba-eze bu ¼kporo apha l'apha labọ le Samériya. ³⁰ Éhabu nwa Omuri bya emee ejo-ememe l'enya Chipfu kangokotachaa ndu ophu vuhawa iya uzo bŭru eze. ³¹ O tọ bŭlekwaal'ọ meru iphe-eji ono, Jierobowamu nwa Nebatu meru kpoloko; obenu l'ọ lŭkwarupho Jiezebelu nwada Ètu-Belu, bu eze ndu Sayidonu. O gwaru agwa ono bu Balu; bya abaarŭ iya eja. ³² O kpuru Balu ọru-ngweja l'ulo Balu, ọ kpuru le mkpukpu Samériya. ³³ Éhabu dobekwarupho ntẹkpe Ashera; bya emebaa iphe ọzo gude kpatsu Chipfu, bu Chileke ke Ízurèlu ẹhu-eghu; mbu kangokota ndu ophu vuhawa iya uzo.

³⁴ Oo teke Éhabu bu eze be Hiyelu ke Betelu kpuru mkpukpu Jieriko. Teke ọ turu ọkpa igbulọ mkpukpu ono be o phuru iya ishi ọkpara iya nwoke, bu Abiramu; o phua ya ishi mbuhu ime iya nwoke, bu Segubu teke ooye onu eka ee-shije abahu le mkpukpu ono. O dŭepho egube ono, Chipfu pfuhawaru iya e -shi l'onu Jioshuwa nwa Nunu.

17*Okpoko-ohà aanu Elayjia nri*

¹ Noo ya; Elayjia, bu onye mkpukpu Tishibe, du l'alj Giladu bya asu Éhabu: "Eshinu Chipfu, bu Chileke ke Ízurèlu no ndzu g'ọ no iya-a; mbu onye ono, mu ejeru ozi; be iji ta abyadu l'a-da; ophu mini ta abyadu e-dze l'ime apha olemole; gbahaepho le mu suru g'ọ dzee."

² Chipfu bya epfuaru Elayjia su: ³ "Tugbua lufu l'eka-a; swia uzo enyanwu-awawa je edomia onwongu le mgboru nggele Keritu, du l'uzo enyanwu-awawa Jiđdanu. ⁴ Oo le nggele ono be i-nguje mini; teme mu pfuwaru okpoko-ohà g'ọ patajeru ngu nri l'eka ono."

⁵ Oo ya bu; Elayjia tugbua je emee ge Chipfu suru iya g'ọ mee. O tugbua je anodu le mgboru nggele Keritu ono, du l'uzo enyanwu-awawa Jiđdanu. ⁶ Okpoko-ohà nodu apatajeru iya nri waa anu l'utsu; pataru iya nri waa anu l'uzenyashi. O bŭru le nggele ono be onguje mini.

⁷ A nonyaa; nggele ono tahu; kele igwe te edzeduru mini l'alj ono.

Elayjia yee nwanji Zarefatu, ji iya anodu

⁸ Topudu iya bu; Chipfu bya epfuaru Elayjia su: ⁹ "Gbalihuękwapho jeshia mkpukpu Zarefatu ono, du le Sayidonu je anodu l'eka ono. O nweru nwanji, ji iya anodu bu l'eka ono, mu pfuwaru g'ọ nuje ngu nri." ¹⁰ Oo ya bu; Elayjia tugbua; ọ bŭru iya eje mkpukpu Zarefatu. O -rwuepho onu-abata mkpukpu ono; o nweru nwanji, ji iya anodu, no l'eka ono akpata nkŭ. Elayjia kua ya su: "Jiko kutaeshikwa nwamini ye l'iphe wotaru mu ge mu ngu" ¹¹ Nwanji ono tugbua ge ya je ekutaru iya mini obu; Elayjia kua ya su: "Jiko wotafukwaaru mu ro nwibiribe buredi."

¹² Nwanji ono su: "Oo ge Chipfu, bu Chileke ngu no ndzu g'ọ no iya-a; bu g'ọ bu ire-lanu le mu te enwedŭ buredi. Iphe, mu nweru kpoloko bukwa nwamkpoji-eka nwa ukpokutu-nri, du l'ite; waa nwa manŭ, du l'ite-mkpa. Oo ya be mu akpata nkŭ-a ge mu ala je emee ya ge mu le nwa mu ria. Anyi -richaa ya; anyi anoduwaro egu jasu anyi anwuhu."

¹³ Elayjia su iya: "Ta atsushi ebvu. Laa je emee ya egube ono, i pfuru ono. Ole ọo gi vuadaru uzo gude nwukpokutu iphe ono gheata akara, ha nwanshi wotaru mu. E -mechaa; l'i ghetawarŭ ke gu le nwa ngu. ¹⁴ Noo kele Chipfu, bu Chileke ke Ízurèlu suru-a: "Nwa ukpokutu-nri ono taa byadu a-bvu abvubvu l'ite ono; ophu ite-mkpa manŭ ono ta abyadu a-du iphoro gbiriri jasu mboku, Chipfu e-me g'igwe dze mini le mgboko." "

¹⁵ O tugbuekwapho je emee ge Elayjia pfuru iya. Noo ya; nwanji ono waa ndibe iya; me Elayjia bya enweru nri ephe erije mbokumboku. ¹⁶ Ophu nwa ukpokutu-nri ono abvujeduru abvubvu l'ite ono; teme ophu ite-mkpa ono ta adujeduru iphoro; egube ono, Chipfu shi l'onu Elayjia pfua ya ono.

¹⁷ A nonyaa iphe-ememe gude nwa nwanji ono, bu iya nwe ọlo ono. Iphe-ememe obu nodu aka iya njo eje; jasu o woru iya gbua. ¹⁸ Nwanji ono su Elayjia: "Gube onye ke Chileke; ?bu gunu be i-su le mu mekataru ngu? ?I byaru gi nyataru mu iphe-eji, mu meru; shi nno gbua nwa mu-a?"

¹⁹ Elayjia su iya: "Kee mu nwa ngu obu!" Elayjia bya ekuta iya l'utapfu nwanji ono; bya ekuba l'ulo eli, l'eka onoduje; je enyebe iya l'oshi-azee ya. ²⁰ O bya araku Chipfu; su: "Gube Chipfu, bu Chileke mu; ?i mefuaru g'ejo akpamara ọwa-a dapfuta nwanji-a, ji iya anodu-a, mu no l'ibe iya-a; mbu ke gi mee ge nwa iya nwuhu?"

²¹ Tòbodu iya bụ; Elayijia dakoru nwata ono l'eli ugbo ẹto machĩa onwiya; bya araku Chipfu sụ: "Jiko Chipfu, bụ Chileke mu; menaa gẹ ndzụ nwata-a lwaphutaru iya azụ!"

²² Chipfu nūma olu Elayijia. Ndzụ nwata ono bya alwaphutaru iya azụ; ọ gbakerehu. ²³ Elayijia kulita nwata ono shi l'ulo-eli ono nyizeta lẹ k'alị. O kuru iya nū ne iya sụ: "Wa nwa ngu baa; ọ nọwa ndzụ."

²⁴ Nwanyị ono sụ Elayijia: "Ọo nta-a bẹ mu maru l'ị bụ onye kẹ Chileke; ẹme l'opfu, Chipfu shi l'ọnu ngu pfua bẹ bụ ọkpobe-opfu."

18

Elayijia yẹe Obedaya

¹ A nọnyakpowaro-o; nọ-rwua apha k'eto; Chipfu sụ Elayijia: "Je egoshi Éhabu onwongu; gẹ mu bya e-me g'igwe dzee mini lẹ mgboko." ² Ọo ya bụ; Elayijia jeshia egoshi Éhabu onwiya.

Teke ono bẹ ẹgu kabaa emeshi ike lẹ Samériya. ³ Éhabu bya ekua Obedaya, bụ onye-ishi l'ibe iya. Obedaya bụ onye Chipfu duru lẹ nsọ shii. ⁴ Noo kẹle teke Jiezebelu shi egbushi ndu mpfuchiru Chipfu bẹ bụ Obedaya chítaru ndu mpfuchiru Chipfu ono ụkporo ụmadzu ise je edomishia l'ogba. O dobecharu phẹ ụkporo labọ l'ụmadzu iri iri l'ogba lanụ; azụ phẹ lẹ nri; bya ekeje phẹ mini. ⁵ Éhabu sụ Obedaya: "G'anyi jegbabekota alị-a l'eka obvu-mini du; mę nsuda nsuda dukota nū; g'a maru; ?anyi a-huma irwu-ęswa; shi nno dzọo inya anyi; mę inya-mulu anyi ndzụ. G'o to nweru ophu anyi e-gbu l'opfu l'ẹgu emeshiwa iya ike." ⁶ Ọo ya bụ; ẹphe bya ekee alị ono ekeke g'ẹphe e-shi jegbabekota iya. Éhabu tsoru ẹka lanụ; Obedaya tsoru ẹka iya ophuu.

⁷ Obedaya jenyakpoephe; yẹe Elayijia bya edzuda. Obedaya hụbeekwa iya phọ ama; bya ephozeru iya iphu l'alị sụ: "Nnajiuphu mu, bụ Elayijia! ?Bụ ngu baa?"

⁸ Elayijia sụ iya: "Ọo mbẹdua bẹ ọ bụ. Tugbua je akuru nnajiuphu ngu lẹ Elayijia nọ l'eka-a."

⁹ Obedaya sụ: "Bụ ẹjo-iphe ọnu bẹ mu meru; meru g'o gude ị nọdu eme g'i nwuru mube nwozi ngu ye l'eka Éhabu; g'o woru mu gbua? ¹⁰ Ọo gẹ Chipfu, bụ Chileke ngu, nọ ndzụ; g'o nọ iya-a; bẹ bukwaphe g'o bụ ire-lanụ l'ọ tọ dudu oha; mę alị-eze, nnajiuphu mu teke ezidu g'e je achọo ngu. Oha; ọzoo alị-eze ophu sūru l'ị tị nọdu lẹ ndu phẹ; l'ọ nua phẹ nte g'ẹphe ria l'ẹphe ta ahumaduru ngu. ¹¹ Ọ buri iya bẹ ị byaru nta-a bya asụ gẹ mu tugbua je akuru nnajiuphu mu lẹ gube Elayijia nọ l'eka-a. ¹² ?Mu maru eka Unme Chipfu e-duta ngu je edobe mę mu haę ngu phọ tugbua. Mu -jeephe je epfuaru iya Éhabu; ọ bya; ophu ọ tọ humaduru ngu; l'ọ woru mu gbua. Ọle mube onye-ozu ngu bẹ Chipfu shikwa teke mu bụ nwokoro dítaru lẹ nsọ. ¹³ Nnajiuphu mu; ?tị numajeduru iphe, mu meru teke ono, Jiezebelu shi egbushi ndu mpfuchiru Chipfu; mbụ gẹ mu gude wohaa ndu mpfuchiru Chipfu ono ụkporo ise l'ogba? Mu wohacharu phẹ ụkporo labọ l'ụmadzu iri iri l'ogba lanụ; azụ phẹ lẹ nri; bya eku mini anụ phẹ. ¹⁴ Ọ buri nta-a bẹ ị byaru asụ gẹ mu tugbua je akuru nnajiuphu mu lẹ Elayijia nọ l'eka-a. Oo-gbukwa mu!"

¹⁵ Elayijia sụ iya: "Eshinu Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakota-Ike nọ ndzụ g'ọ nọ iya-a; mbụ onye ono, mu ejeru ozi; bẹ mu goshifutajekwa Éhabu onwomu ntanụ-a."

Éhabu yele Elayijia edzuda

¹⁶ Ọo ya bụ; Obedaya tugbua jepfushia Éhabu je ezia ya ya. Éhabu jepfushia Elayijia. ¹⁷ Éhabu hūmaephe Elayijia bya asụ iya: "Bụ ngu baa; gube onye ono, l'akpa ndu Ízuru l'ẹhu-a?"

¹⁸ Elayijia sụ: "Ọ tọ bukwa mbẹdua akpa ndu Ízuru l'ẹhu. Ọ kwa gubedua; gụ lẹ ndibe nna ngu bẹ ọ bụ; kẹle unu haru eme ekemu Chipfu; tsoahaa Balu." ¹⁹ "Ngwa; zia g'e je ekua ndu Ízuru l'opfu g'ẹphe byapfuta mu l'úbvú Kamelu. Chíta unu ụmadzu l'ụkporo labọ l'iri ono, bụ ndu epfuchiru Balu; waa unu nemadzụ ono, bụ ndu epfuchiru Ashera; mbụ ndu ono, Jiezebelu anụ nri ono g'ẹphe bya."

Elayijia yẹe ndu epfuchiru Balu

²⁰ Ọo ya bụ; Éhabu bya ezia nzi ekukota ndu Ízuru l'opfu; waa ndu epfuchiru Balu; ẹphe dzukota l'úbvú Kamelu. ²¹ Elayijia bya apfuru ndu Ízuru l'opfu ono l'iphu g'ẹphe ha sụ: "Bụ jasụ teke ole bẹ unu a-nọ-bekporu ogazi-ęnya-labọ ono unu nọ ono? Ọ -buru l'ọo Chipfu bẹ bụ Chileke; unu tsoru iya. Teke obu l'ọo Balu bẹ bụ Chileke; unu tsonuru iya."

O pfuchaa nno; ophu ẹphe epfuduru opfu yeru iya.

²² Tòbudu iya bụ; Elayijia sụ ndu ono: “Ọo mbèdua kpoloko bẹ phòduru nù lẹ ndu epfuchiru Chipfu. Obenu lẹ ndu epfuchiru Balu bẹ dọ unu nemadzụ l’ùkpòro labò l’iri. ²³ G’a kpùtaru anyi oke-eswi labò. G’èphe hata oke-eswi lanù; gbua; bókashia; doo l’eli nkù; ọlẹ ọọ g’èphe ta nwùkwaru ọkù ye iya. Mbèdua bẹ e-gbu oke-eswi lanù ọphuu; bókashia; doo l’eli nkù; mu taa nwùduru ọkù eye iya. ²⁴ Unu araku ẹpha agwa unu; gẹ mbèdua arakukwaphọ ẹpha Chipfu. Onye ọphu gude ọkù za ẹnu; aamaru l’ọọ ya bụ Chileke.”

Ndu ono g’èphe ha zùkota mgbede sù: “Iphe, i pfuru dọ ree.”

²⁵ Elayijia sụ ndu epfuchiru Balu: “Unu vuru ụzọ hata oke-eswi lanù gbua; eshi ọphu unu dọ igwerigwe. Unu araku ẹpha agwa unu; ọlẹ ọọ g’unu ta anwùkwaru ọkù ye l’anù ono.” ²⁶ Ẹphe bya akpùta oke-eswi lanù l’ime oke-eswi, a nuru phẹ; gbua.

Ẹphe kpọ-kua ẹpha Balu shita l’ùtsu jasù l’eswe asuje: “Gùbe Balu; zanù anyi oku!” Ọphu ọ dọdu ọphu, meru nù; mbù ọphu e yeduru phẹ ọnu. Ẹphe tsoru ọru-ngweja ono, ẹphe meru ono etephe ebvu mgburugburu.

²⁷ O be l’eswe; Elayijia chjaha phẹ ọchi; sù phẹ: “Unu kushibaa ya oku ike; kele ọọ agwa bẹ ọ bụ. ?A maru; ?ọ nọ l’oke ọriri; ?tọo oome iphe; ?tọo o jeru iphe; ?tọo bụ mgbenya bẹ oku; g’unu ekutee ya.” ²⁸ Ọọ ya bụ; ẹphe rashia ya ike; gude mma; mẹ arwa ebvujashị onwophẹ l’uzọ omelalị phẹ; jasù mee, shi phẹ l’ẹhu alwashị. ²⁹ Echi-eswe bya aghata g’èphe chiphenyaru okorobo mkpu ono, ẹphe echi ono. A bya erwua teke eegweje ngweja ụzenyashi; ọphu ọ dọkwaphọ ọphu meru nù; ọphu e yeduru phẹ ọnu; mbù ọphu ọ dọdu iphe nwuru nù.

Chipfu gude ọkù eke ngweja Elayijia

³⁰ Tòbudu iya bụ; Elayijia sụ ndu ono g’èphe ha: “Unu wuritaru mu ntse.” Ẹphe bya awupfu iya ntse. Elayijia bya edozia ọru-ngweja Chipfu ono, e nwutsushiwaru enwutsushi ono. ³¹ O bya apata mkpuma iri l’èbo, nọ-chiru ẹnya ipfu iri l’èbo, bụ unwu Jiékpọ; mbù onye ono, Chipfu pfujeru sù: “Ẹpha ngu a-buru Ízurèlu-a.” ³² O gude mkpuma ono kpókoberu Chipfu ọru-ngweja. Ọ bya ebvua nsù, ha ọsa bvuphee ọru-ngweja ono mgburugburu. ³³ Ọ bya edoo nkù g’ọọ-dù; bya egbua oke-eswi ono bókashia; doo l’eli nkù ono. Ọ sù: “Unu je ekujishia mini l’ite-mini ẹno; bya awuà l’eli ngweja-akpọ-ọkù-a; waa lẹ nkù-a.”

³⁴ Ọ sù phẹ: “Unu je ekutafua ya kẹ mgbo ẹbo” Ẹphe je ekutafua kẹ mgbo labò.

Ọ sù phẹ: “Unu je ekutafua kẹ mgbo ẹto.” Ẹphe je ekuta iya kẹ mgbo ẹto. ³⁵ Mini ono nọdu asoshihu l’eli ọru-ngweja ono; bya eji nsù ono, e bvupheru mgburugburu ono ejiji.

³⁶ O be teke eegweje ngweja ụzenyashi; Elayijia, bụ onye mpfuchiru Chipfu bya akpùritaru ntse sù: “Gùbe Chipfu, bụ Chileke kẹ Èbirihamu; mẹ kẹ Áyizaku; mẹ kẹ Ízurèlu; menaa g’a maru ntanu-a l’ọọ ngu bẹ bụ Chileke lẹ Ízurèlu; tẹme waa g’a maru lẹ mu bụ onye-ozì ngu; waa l’iphe-a, mu meru-a bẹ bụ iphe, ì sùru ge mu mee. ³⁷ Zanù mu oku gùbe Chipfu; zanù mu oku; k’ọphu ndu-a a-maru l’ọọ gùbe Chipfu bụ Chileke; tẹme ọ buri ngu bụ onye e-me g’obu phẹ lwaphuta azù l’ẹka ì nọ.”

³⁸ Tòbudu iya bụ; ọkù shi l’ẹka Chipfu buri phaa; bya ekekoṭa ngweja-akpọ-ọkù ono; mẹ nkù ono; mẹ mkpuma ono; mẹ urwuku, nọ l’alì; bya erichachaa mini ono, dọru lẹ nsù ono ericha.

³⁹ Ndu ono l’ọphu hùma iphe ono; bya adashihu kpurumu; rashia sù: “Ọọ Chipfu bẹ bụ Chileke! Ọọ Chipfu bẹ bụ Chileke!”

⁴⁰ Elayijia sù phẹ: “Unu gudechaa ndu mpfuchiru Balu. Unu te ekwekwa g’ọ duru onye ọphu e-pyofu l’ime phẹ!” Ẹphe gude phẹ; Elayijia chita phẹ je lẹ nsùda Kishonu je eworu phẹ gbushikoṭa l’ẹka ono.

Igwe abya mini

⁴¹ No iya; Elayijia sù Éhabu: “Tùgbua je eria; ngua; kele ẹphu oke mini aphuwaa.”

⁴² Éhabu tũgbua gẹ ya je eria; ngua. Elayijia nyihu mkpakponu úbvú Kamèlu ono; phozeta kpupya bẹ iphu lẹ mgbaka ikpere iya.

⁴³ Ọ sù nwozi iya: “Tũgbua nta-a je eleèdu ẹnya l’uzọ eze-ẹnyimu.”

Nwozi iya ono tũgbua je eleè ẹnya; bya asù iya: “Ọ tọ dũkwa iphe, nọ l’ẹka ono.”

O zia ya nno mgbo ẹsaa.

⁴⁴ O be lẹ k’ẹsaa; nwozi iya ono sù: “Lenu; urwukpu, habeeṗho nwanshì gẹ mpfupfumeke nemadzù bẹ shi l’eze-ẹnyimu erwu eje abya.”

Elayijia sù iya: “Tũgbua je akaru Éhabu sù iya: ‘Dozia ụgbo-inya ngu gbagbua lashia; a-nonyaa oke mini nmaburu ngu ye.’”

⁴⁵ A nọtaepho nwanshii; igwe rwua erwurwu; jihu kpakpalu; pherephere ziahaa; oke mini wata edzedze. Éhabu gbaru lashja mkpukpu Jiezerelu. ⁴⁶ Ike Chipfu bya Elayijia l'ehu; ọ rụkota iphe, o yeru l'ehu; gbagbua je agbaghata Éhabu; vuru iya ọzo gbarwua mkpukpu Jiezerelu.

19

Elayijia agbaru Jiezebẹlu ọso

¹ Éhabu bya akọkotaru Jiezebẹlu iphemiphe, Elayijia meru; waa g'o gude ogu-echi gbushikota ndu mpfuchiru Balu. ² Ọo ya bu; Jiezebẹlu zia nzi g'e je ezia Elayijia su: "G'agwa gwakwa mu ọchi; mbu g'o mekwaa mu ọphu ka njo m'o -betashia egube nta-a echele ọphu mu emeduru ndzu ngu g'o du g'i meru ke ndu mpfuchiru Balu ono."

³ Elayijia tsuhu ebvu; bya agbaahaa ọso ndzu iya. O -rwuepho mkpukpu Biye-Sheba, du l'alị Jiuda; ọ haa nwozi iya l'eka ono. ⁴ Yebedua l'onwiya jee ije ujiku ọphu bahu l'echiegu. O -rwua l'upfu oshi junipa; ọ nọ-zeta anọ; bya epfuahaaru Chileke g'o mee ge ya nwuhu. O su Chileke: "O jiwaru mu epho; jiko Chipfu; wotanụ ndzu mu; kele mu ta akadu ndiche mu phe ree." ⁵ O pfuchaa nno; bya aze-zeta l'upfu oshi ono; mgbenya tu iya.

A bya l'amaru; ojozi-imigwe lanu bya akpaa ya eka su: "Gbeshi; ria nri." ⁶ Elayijia bya achikaa enya huma ishi buredi, e gheru l'ovokoku waa ite, mini nọ, a sụberu iya l'uzo ishi. Ọ bya eria; ngua; bya aze-zeta ọzo.

⁷ Ojozi Chipfu ono bya alwaphuta azu ke mgbo labo; bya akpaa ya eka su: "Gbeshi; ria nri; odumeka be ije obu a-panukakwa ngu eka." ⁸ Ọ bya agbalihu ria; ngua. O gude ike nri ono, o riru ono jee ije ukporo abali labo; eswe l'enyashi jasụ o jerwua ubvu Horebu, bu iya bu ubvu Chileke.

⁹ Ọ buru l'eka ono be ọ bahu l'ogba je akwaa l'enyashi iya. Chipfu bya epfuaru iya opfu su: "Bụ gunu be iime l'eka-a Elayijia?"

¹⁰ Elayijia su: "Iphe ke gube Chipfu; mbu Chileke, bu Okalibe-Kakota-Ike be aphu mu l'obu aphushi mu iya ike. Noo kele ndu Izurelu be gwobewaru ogbandzu ngu; bya enwutsushiwa ọru-ngweja ngu; gude ogu-echi tuko ndu mpfuchiru ngu gbushia; ọ buwaru mbedua nkinyi mu be phoduru nu. Nta-a be epho achofuwaa ishi ndzu mu."

¹¹ Chipfu su: "Ngwa; lufu je apfuru l'iphu Chipfu l'eli ubvu; kele Chipfu abya aghata."

Tobudu iya bu; oke pherephere, paru eka bya eziahaa; agbawashi ubvu ono; bya agbakposhi eze mkpuma, dugbaa l'ubvu ono ke yogiri yogiri l'iphu Chipfu. Oke Chipfu ta anodu le pherephere ono. Pherephere ono zibuhuepho; ali wata anma jijijiji. Ophu Chipfu ta nodu l'alị-onma-jijijiji ono. ¹² Ali ono, nmabuhuepho jijijiji; oku bya nkiya; ophu Chipfu ta nodu l'oku ono. Oku ono nyihuepho; e pfua nwa nwirinwiri opfu. ¹³ Elayijia numa iya; bya egude uwe iya kwechia onwiya iphu; lufuta bya apfuru l'onu ogba ono.

Ọ duru olu-opfu suru iya: "Bụ gunu be iime l'eka-a Elayijia?"

¹⁴ Elayijia su: "Iphe ke gube Chipfu; mbu Chileke, bu Okalibe-Kakota-Ike be aphu mu l'obu aphushi mu iya ike; noo kele ndu Izurelu be gwobewaru ogbandzu ngu; teme epho nwutsushiwa ọru-ngweja ngu; gude ogu-echi tuko ndu mpfuchiru ngu gbushia; ọ buwaru mbedua nkinyi mu be phoduru nu. Nta-a be epho achofuwaa ishi ndzu nkemu." ¹⁵ Chipfu su iya: "Laphu azu shia ọzo ophu i shiru jeshia echiegu Damasukosu. Teke i jerwuepho; wua Hazelu manụ l'ishi g'o buru eze ndu Aramu. ¹⁶ Li wua Jiehu; nwa Nimushi manụ l'ishi g'o buru eze ndu Izurelu; li wua Elayisha nwa Shafatu ke mkpukpu Abelu-Mehola manụ l'ishi g'o nochia enya ngu buru onye mpfuchiru Chileke. ¹⁷ Onye ophu gbalaru nu ophu Hazelu e gudedu ogu-echi gbua ya; Jiehu egbua ya. Onye gbalaru nu ophu Jiehu e gudedu ogu-echi gbua ya; Elayisha egbua ya. ¹⁸ G'o duhabekponu be mu dobeeleru-a unu umadzu iri l'esaa l'ukporo umadzu iri l'alị Izurelu, bu ndu te wotajeduru ikpere phe gbushiru Balu; baaru iya eja; ophu ephete tsutsujeduru iya onu."

Elayijia yee Elayisha

¹⁹ Ọo ya bu; Elayijia shi l'eka ono lufu; je ahuma Elayisha nwa Shafatu l'eka o gude oke-eswi ukporo l'eno, a jigbaaru ebo ebo arwaze ali. Elayijia jeru jepfushia ya; bya ewota ukpo iya gbaphua ya l'ehu. ²⁰ Elayisha gbadogbua oke-eswi ono; gbatoru Elayijia. Elayisha su: "Ge mu tsutsufua ne mu waa nna mu onu ge mu abyawaro etsoru ngu." Elayijia su iya: "Laphu azu. ?Ii-tsoru mu ke gunu?"

²¹ Elayisha parụ iya haa laphushia azụ; je egbushikọta oke-eswi iya phọ. O gude oshi ono, e gude gakoọ phẹ ono shia anụ phẹ; woru iya kekashiaru ndiphe; ephe taa. Ọ gbẹ teke ono gbalihu tsoru Elayijia; jeahaaru iya ozi.

20

Benu-Hadadu etso ndu Sameriya ogu

¹ Benu-Hadadu, bu eze ndu Aramu bya achikobe ndu ojogu iya l'ophu. Yele ndu eze ukporo l'iri l'ebo tukọ swiru; waa inya; me ugbo-inya. Ephe je ekepheta mkpukpu Sameriya; tsoo phe ogu. ² O zia ndu-ozu g'e je l'ime mkpukpu je ezia Ehabu, bu eze ndu Izurelu su iya le Benu-Hadadu suru-a: ³ "Mkpola-ochaa ngu waa mkpola-ododo ngu bukotawa nkemu; unyomu ngu waa unwegirima ngu ndu ophu kakota ama mma bukwarupho nkemu."

⁴ Eze ndu Izurelu su: "Gube eze, bu nnajiuphu mu; o o g'i pfuru buepho g'o du; mbedua me iphemiphe, mu nweru be bukota nkengu."

⁵ Ndu ozi ono bya alaphu azu ozo je asu: "Benu-Hadadu be suru le-a: 'Mu zihawaru g'i chita mkpola-ochaa ngu; me mkpola-ododo ngu; me unyomu ngu phe; waa unwegirima ngu nu mu. ⁶ Ole-a; egube nta-a echele be mu e-ye ndu-ozu mu g'ephe bya etsoru ulo ngu; me ulo ndu-ozu ngu vohachaa pfurupfuru. Iphe, bukpo iphe, du ngu ubvu l'enya be ephe e-gwetakota.'"

⁷ Tobudu iya bu; eze ndu Izurelu bya ekukobe ndu bu ogerenya ali ono l'ophu su phe: "'Unu humadupho ge nwoke-a achọ mu opfu? O ziru ozi ge mu nu iya unyomu mu; me unwegirima mu; me mkpola-ochaa mu; waa mkpola-ododo mu; ophu mu ta jikakwaru.'"

⁸ Ndu bu ogerenya ono g'ephe ha; me ndu Izurelu l'ophu su: "Ta ngashiru iya nchi; ophu i kwetakwa iphe, o pfuru."

⁹ Oo ya bu; Ehabu ziphu ndu ono, Benu-Hadadu ziru ozi ono azu su: "Unu karu nnajiuphu mu, bu eze su iya le-a: 'Iphe ono, i vu uzu su ge mube onye-ozu ngu mee ono be mu e-mekota. Ole k'ikpazu-a be mu ta adudu ike eme-o!' " Ndu ono, byaru ozi ono lufu; je ezia Benu-Hadadu iphe, e ziru phe.

¹⁰ Benu-Hadadu bya ezia Ehabu ozi ozo; su: "G'agwa gwakwa mu ochi; mbu g'o mekwaa mu ophu ka njo m'urwuku, no le mkpukpu Sameriya phodukpowaa ophu suru ge ndu tso mu nu e-kpotachaa ya mkpoji-eka."

¹¹ Eze ndu Izurelu su: "Unu karu iya l'onye kwaru onwiya ngwogu ta abajedu aba; gbahaepho teke o lwu-kpecharu l'ogu."

¹² O buru ge Benu-Hadadu no le mkpu angu mee yee ndu eze, yee ya no be a byaru ezia ya ozi ono. O su ndu nkiya: "Unu kwakobe k'ogu." Oo ya bu; ephe kwakobe onwophẹ k'etso mkpukpu Sameriya ogu.

Ehabu alwu-kpee Benu-Hadadu

¹³ No iya; o nweru onye mpfuchiru Chileke, byapfutaru Ehabu, bu eze ndu Izurelu bya asu iya: "Chipfu suru-a: '?I humaru ikpoto ndu-a? Mu e-woru phe ye ngu l'eka ntanu-a; g'ji-makwanuru l'oo mu bu Chipfu.'"

¹⁴ Ehabu su: "'Bu onye be e-me iya nu?"

Onye mpfuchiru Chileke ono su: "Chipfu suru: 'Oo unwokorobyia ndu ojogu ndu-ishi ohamoha ono be e-me iya nu.'"

Tobudu iya bu; Ehabu su: "'Bu ndu ole a-wata ogu obu?"

Onye mpfuchiru Chileke ono su: "Oo unubedua."

¹⁵ Tobudu iya bu; o bya achikobe unwokorobyia, bu ndu ojogu ndu-ishi ohamoha ono. Iphe, ephe du buru ukporo umadzu iri le nanu l'umadzu iri l'ebo. E mecha; o bya achikobe ndu Izurelu ndu ophu tukoru du unu nemadzu iri l'esaa l'ukporo umadzu iri. ¹⁶ O buru l'eswe be ephe tugburu jeshia; mbu teke Benu-Hadadu no le mkpu nguwa mee k'opfu o tsu iya atsutsu; yele ndu eze ukporo l'iri l'ebo pho, eeyataru iya aka pho. ¹⁷ Unwokorobyia ndu ojogu ndu-ishi ohamoha ono vuru uzu tugbu.

Ndu Benu-Hadadu yefuhawaru g'ephe kwabe; bya agbaaru iya ama; su: "Unwoke shikwa le Sameriya eje abya."

¹⁸ Benu-Hadadu su: "Teke ephe byaru ke nchi-odu-doo; unu kpukoo phe le ndzu; teke o bu k'ogu be ephe abya; unu kpukokwa phe pho le ndzu."

¹⁹ Unwokorobyia ndu ojogu ono vuru uzu wufuta le mkpukpu; ndu ojogu ozo nodu etso phe etsotso. ²⁰ Onyenonu gbukotaepho onye ophu ye ya wogbaberu ogu. O nwephe nno; ndu Aramu yee okpa l'oso; ndu Izurelu chipyabe phe. Benu-Hadadu,

bụ eze ndu Arámu nọdu l'eli inya iya gbalaa. Yẹe ndu agbaru iya l'inya tũko gbalaa. ²¹ Eze ndu Ízurelu chipyabe phẹ je egudegbaa inya phẹ; mẹ ugbo-inya phẹ; bya egbua ndu Arámu k'ophu parụ ẹka apaa.

²² E mechaepho; onye mpfuchiru Chileke ono byapfuta eze ndu Ízurelu ono bya asụ iya: "Unu jekwa emee onwunu g'unu kaba eshihu ike; maru iphe, unu e-me. Noo kele apha gbaerupho bẹ eze ndu Arámu a-byakwa etsoo ngu ogo ọzo."

²³ No iya; ndu-ishi ndi eze ndu Arámu bya epfuaru iya su: "Iphe, meru g'o gude ndu Ízurelu ka anyi okpehu bụ l'agwa phẹ bụ agwa eli úbvú. O -buru l'anyi l'ephe lwuru ogo ono l'eka du baswaa; bẹ anyi a-kakwa phẹ okpehu. ²⁴ Iphe, ii-me bụ g'i wofuchaa ndu eze pho l'onodu phẹ; wotachia ndu-ishi ndu ojogu dochia enya phẹ. ²⁵ L'i chita ndu ojogu, ha ge ndu e gburu egbugbu yekwaa le ndu ojogu; mẹ inya, ha g'ophu tuphashihuru n; mẹ ugbo-inya, ha g'ophu tuphashihuru n kwapho; g'anyi jefpu phẹ ogo l'eka du baswaa. Anyi kafutaje phẹ okpehu." Oo ya b; Benu-Hadadu kweta; bya emee iphe, ephe pfuru iya.

²⁶ Apha sugbaepho ishi; Benu-Hadadu chikobe ndu Arámu; ephe jeshia mkpukpu Afeku; g'ephe je etsoo ndu Ízurelu ogo. ²⁷ A bya akpakoo ndu Ízurelu; ephe kwakobekwapho; bya awu-pfushia phẹ. Ndu Ízurelu doru uzi labo g'unwu ndokobe egbu; ghaaru ndu Arámu iphu; obenu le ndu Arámu tukoru obotegu sweta.

²⁸ Onye ke Chileke bya eje asu eze ndu Ízurelu: "Chipfu suru-a: 'Eshi ophu ndu Arámu gude onu phẹ su le Chipfu bẹ bụ agwa, ereje ire l'eli úbvú; l'o to budu agwa ereje ire le nsuda nsuda; bẹ mu a-chita ikpoto ndu-a g'ephe ha ye ngu l'eka; g'i makwanuru l'oo mu bụ Chipfu.' "

²⁹ Ephe doru chebegbachaa ibe phẹ iphu egube ono abali esaa. O be le mboku k'esaa; ephe wogbabe ogo ono. Ndu Ízurelu gbua ndu Arámu ukporo unu unwoke iri l'ebo; l'unu iri*, bụ ndu ojogu o-je-l'okpa l'ujiku lanu. ³⁰ Ndu ophu e gbuphodoru gbaba le mkpukpu Afeku; igbulo mkpukpu ono zeshihu tugbua ukporo unu nemadzu ugbo eto; l'unu esaa; l'ukporo umadzu iri†. Benu-Hadadu gbalaa je edomia onwiya l'ime ime ulo, du le mkpukpu ono.

Éhabu edobe Benu-Hadadu ndzu

³¹ Ndu ozi Benu-Hadadu bya asu iya: "Lenu; anyi namaru le ndu eze ndu Ízurelu bẹ aphuje obu-imemini. G'anyi gbaphua uwe-aphu l'upfu; rikua onwanyi eri l'ishi; jefpushia eze ndu Ízurelu. ?A maru; o-dobe ngu ndzu."

³² Oo ya b; ephe bya agbaphua uwe-aphu l'upfu; rikua eri l'ishi jefpushia eze ndu Ízurelu je asu iya: "Onye-ozu ngu Benu-Hadadu suru jiko g'i dobe nu iya ndzu."

Eze jia su: "O nokwadu-a ndzu? Oo nwune mu bẹ o bu."

³³ Ndu ozi Benu-Hadadu ono nodu egekpepho iphe, e-shi iya l'onu futa. Ephe nalitakebe iya opfu ono l'onu; su: "Ee; mbu nwune ngu Benu-Hadadu."

O su phẹ: "Unu je eduta iya g'o bya." Benu-Hadadu byaepho; Éhabu mee g'o nyikota ugbo-inya iya.

³⁴ Benu-Hadadu su iya: "Mkpukpu ono, nna mu nataru nna ngu ono bẹ mu a-nu-phukota ngu azu; l'i meta ẹka aa-noduje azuru ngu aswa le Damasukosu egube ono, nna mu meru le Sameriya."

Éhabu su: "Mu e-gude k'ogbandzu-a haa ngu g'i lashia." Oo ya b; yee ya gbaa ndzu; Éhabu parụ iya haa; o lashia.

Aanma Éhabu ikpe ẹhu Benu-Hadadu

³⁵ O nweru onye lanu l'ime ogbo ndu mpfuchiru Chileke, Chipfu byaru epfuaru g'o su onye ophuu: "Jiko chia mu iphe." Onye ono jika iya echi iphe ono. ³⁶ Tobudu iya b; onye mpfuchiru Chileke ono su iya: "Lenu; eshi ophu i jikaru eme iphe, Chipfu pfuru; bẹ i -bebeepho haa mu l'eka-a lufu; oduma adzugbua ngu." Alufu, nwoke ono haru iya lufu; oduma huma iya woru iya dzugbua.

³⁷ Onye mpfuchiru Chileke ono bya ahuma onye ozo bya asu iya: "Jiko chia mu iphe." Onye ono wagochaa ya awago; chibashia ya ẹhu onya. ³⁸ Onye mpfuchiru Chileke ono lufu; je apfuru l'aguga uzo; nodu kwaberu eze. O gude iphe kechia onwiya iphu; g'a ta maru iya. ³⁹ O be teke eze ghatajerupho; onye mpfuchiru Chileke ono kua ya oku su: "Mube onye-ozu ngu bẹ bahuru l'echilabo ogo; o nweru nwoke lanu ghakoberu duta onye o kpataru le ndzu bya asu mu: 'Chee onye-a nche; o -buru l'o gbalaru; bẹ ii-gude ishi ndzu nkengu pfua ugwo iya; teke odumeka l'i pfua mkpola-ochaa, ẹrwa iya

* 20:29 20:29 Bụ iya bụ 100,000 le mbekee. † 20:30 20:30 Bụ iya bụ 27,000 le mbekee.

dụ talentu lanu.' ⁴⁰ Tòbudu iya bụ; mụbe onye-ozì ngu gbè phube iphu eme iphe ọzò; nwoke ono gbalaa."

Eze ndu Ízurèlu sù iya: "Ọo iphe, gbaru ngu nù bụ ono. Ọ bụru ngu bẹ o shièkwapho l'ònu."

⁴¹ Ọo ya bụ; onye mpfuchiru Chileke ono; bya aphufu-kebe iphe ono, o gude kechia onwiya iphu ono; eze ndu Ízurèlu bya amaru l'ọo onye lanù lẹ ndu mpfuchiru Chileke bẹ ọ bụ.

⁴² Ọ sù eze: "Chipfu sùru-a: 'Eshinu ì harù onye mu sùru g'e mee omeliwe; ọ laa kẹ mmanù; bẹ ishi ndzù ngu a-laa l'ugwo ishi ndzù nkiya; ndu nkengu alaa l'ugwo ndu nkiya.' "

⁴³ Eze ndu Ízurèlu gude iwe; mę ẹhu-eghu tugbua lashia ibe iya lẹ Samériya.

21

Mgbabu vayinu Nabotu

¹ O nweru opfu-vayinu, nọ lẹ mkpukpu Jiezerelu lẹ mgboru ibe Éhabu, bụ eze lẹ Samériya. Onye nwe iya nù bụ Nabotu, onye mkpukpu Jiezerelu. ² A nọnyaa; Éhabu sù Nabotu: "Nunu mu opfu-vayinu ngu-a gę mu mee mgbabu, mu a-kobeje eba; eshi ophu ọ nọ-kube ibe mu. Mu e-gude opfu-vayinu ophu kakporoo ya ree gbanweta ngu iya; ozoo lẹ mu gude okpoga pfaa ngu aswa iya; mę obeta aswa iya buri gunu."

³ Nabotu sù Éhabu: "Gę Chipfu te ekwekwa gę mu woru oke alı nna mu phę nù ngu."

⁴ Éhabu gude ẹhu-eghu; vua ovuma lashia ibe iya; kele Nabotu, bụ onye Jiezerelu bẹ suru lẹ ya taa nudu iya oke alı nna iya phę. O je azęe l'iphe-azęe ya; gbanwube iphu; jika eri nri. ⁵ Jiezebelu, bụ nyee ya bya abyapfuta iya; bya asu iya: "Bụ gunu kpataru iphe, ẹhu egbu ngu egbu kę g'i ti ri nri?"

⁶ Éhabu sù iya: "Iphe, kparu iya nù bụ lẹ mu pfuru Nabotu onye Jiezerelu g'ọ nù mu opfu-vayinu iya gę mu pfaa ya aswa iya l'okpoga; odumeka gę mu gbęchia nù iya opfu-vayinu ozo l'ugwo iya; m'ọ -buru l'ọ dọ iya ree. Obenu l'ọ suru lẹ ya ta anudu mu opfu-vayinu iya anunu ophu."

⁷ Nyee ya ono, bụ Jiezebelu sù iya: "Bukwadu ngu-a bụ eze ndu Ízurèlu tọo? Gbalihu ria nri; g'ẹhu tsoo ngu utso. Mu a-nataru ngu-a opfu-vayinu Nabotu, bụ onye Jiezerelu ono."

⁸ No iya; Jiezebelu bya egude epha Éhabu deshia ẹkwo-ozì; gude iphe-ophubama, Éhabu egudeje anyachishi ẹkwo ozi nyachishia ya; woru iya keshiaru ndu bụ ọgerenya; mę ndu nweru ęnya, bụ ndu ephę lẹ Nabotu tukoru buru lẹ mkpukpu.

⁹ Iphe, o deru l'ẹkwo-ozì ono bụ:

"Unu tya onu mbọku unu a-swı ęgu. O -be mbọku ono; unu dobe Nabotu l'onodu, ha shii l'echilabọ ọha. ¹⁰ Unu eyeru iya ndu bụ ọgalemkpa nemadzù labọ g'ephe nọdu iya l'iphu; boo ya ibo; sù l'ọ pfubyiru Chileke; bya epfubyia eze. Teke ono; unu akpufu iya je atugbua lẹ mkpuma."

¹¹ Tòbudu iya bụ; ndu mkpukpu ono; mbụ ndu bụ ọgerenya; mę ndu nweru ęnya, bu lẹ mkpukpu Nabotu phę mee gę Jiezebelu pfuru phę l'ẹkwo-ozì ono, o deru keshiaru phę ono. ¹² Ephę bya atua onu mbọku aswı ęgu; woru Nabotu dobe l'onodu, ha shii l'echilabọ phę. ¹³ Ndu ọgalemkpa labọ bata bya anọdu iya l'iphu; boahaa ya ibo sù: "Nabotu pfubyishiru Chileke; bya epfubyishikwaphọ eze." Noo ya bụ; ephę kpufu iya l'azu mkpukpu; je atugbua ya lẹ mkpuma. ¹⁴ Tòbudu iya bụ; ephę zia Jiezebelu; sù: "A tugbuakwaru Nabotu lẹ mkpuma; ọ nwuhuwaa ọbu."

¹⁵ Anuma, Jiezebelu anuma l'a tu-gbuwaru Nabotu lẹ mkpuma; ọ sù Éhabu: "Tugbua je anata opfu-vayinu Nabotu onye Jiezerelu phọ; mbụ ono, ọ jikaru lẹ ya taa nudu ngu g'i pfaa ya okpoga ono. Noo kele Nabotu ta anohedu ndzù; ọ nwuhuwaru." ¹⁶ Tòbudu iya bụ; Éhabu numaepho lẹ Nabotu bẹ nwuhuwaru nù; ọ gbalihu jeshia l'opfu-vayinu Nabotu, bụ onye Jiezerelu ono; gę ya nata iya nworu.

Elayijia epfu iphe, e-me Éhabu

¹⁷ Noo ya; Chipfu bya epfuaru Elayijia, bụ onye Tishibe sù: ¹⁸ "Gbalihu; je Samériya; jepfu Éhabu, bụ eze ndu Ízurèlu ono. Eka ọ nọ nta-a bụ l'opfu-vayinu Nabotu; l'eka-a, oome g'ọ nata iya nworu. ¹⁹ Karu iya lẹ Chipfu sùru-a: 'I gbuchaaru nemadzù; bya anafua ya iphe iya?' Sù iya lẹ Chipfu sùru-a: 'Ọo ẹka ono, nkuta nọ richaa mee Nabotu ono bę nkuta a-nodu richaa mee nkengu!' "

²⁰ Éhabu sù Elayijia: "'I chọwaru mu bya; gube onye ohogu mu?"

Elayjia sụ iya: “Ee; mu chọwaru ngu bya; kele i wowaru onwongu haaru eme ejo-ememe l’anya Chipfu. ²¹ Huma ahuma le mu e-me g’ejo-iphe dapfuta ngu. Awa ngu be mu a-za l’eza; teme iphe, bukpoonye bu nwoke l’ibe gube Ehabu be mu e-kpo g’e kpoje ntu-a l’ali Izurelu: ohu; me amadu. ²² Mu e-me onu-ulo ngu ge ke Jierobowamu nwa Nebatu; me ke Basha nwa Ahayjia; noo kele i kpatsuru mu ehu-eghu; teme i mee ge ndu Izurelu mee iphe-eji.

²³ “A bya l’ehu Jiezebelu be Chipfu pfukwarupho su: ‘Oo nkuta a-ta Jiezebelu l’ime mkpukpu Jiezerelu.’

²⁴ “Ndibe Ehabu phe onye ophu nwuhuru le mkpukpu be bu nkuta a-ta onye obu. Onye ophu nwuhuru l’oma egu be bu enu, ephe l’eli a-vuka anu iya.”

²⁵ O to dudu onye ejo-iphe nkiya duta-bejeru ge ke Ehabu. O woru onwiya ree eme ejo-ememe l’anya Chipfu. O buru nyee ya, bu Jiezebelu be kwaru iya ye. ²⁶ O meru akpamara; kele o gwaru agwa ge ndu Amoru ono, Chipfu chifuru l’iphu ndu Izurelu ono.

Iphe, Ehabu meru erwu iya l’ehu

²⁷ Noo ya; Ehabu numachaepho opfu ono; o gbajashia uwe iya; yee uwe-aphu; swjahaa egu; azejeeepho l’uwe-aphu ono; bya anoduje ejephe ke gologolo.

²⁸ Chipfu bya epfuaru Elayjia, bu onye Tishibe su: ²⁹ “?I humaru ge Ehabu gbey bya ewozeta onwiya ali l’iphu mu? Eshinu o wozetaru onwiya ali l’iphu mu be mu tee meedu g’ejo-iphe ono bya teke o no ndzu. Mu e-doberu iya onu-ulo iya yele unwu iya.”

22

*Mayikaya aphu ophulanya ehu Ehabu
(2Iphe 18:2-27)*

¹ A noo apha eto; ophu ndu Aramu waa ndu Izurelu ta alwuduru ogu. ² O buru l’ime apha k’eto ono be Jiehoshafatu, bu eze ndu Jiuda kpapfuru Ehabu, bu eze ndu Izurelu.

³ Eze ndu Izurelu be pfuhawaru ndu-ozu iya su: “?Unu maru-a l’oo anyibedua nwe mkpukpu Ramotu, du l’ali Giladu; ophu o dudu iphe, anyi eme g’ee-shi g’anyi je anata iya eze ndu Aramu?”

⁴ Oo ya bu; o jahaa Jiehoshafatu; su: “?I-tsoru mu jee ogu le mkpukpu Ramotu, du l’ali Giladu to?”

Jiehoshafatu su eze ndu Izurelu ono: “Mu le ngu tukokwaru buru nanu. Ndibe mu; waa ndu nkengu buru nanu; inya mu; me inya nkengu buru nanu.” ⁵ Jiehoshafatu su iya: “Vuadaru uzo maru iphe, Chipfu e-pfu.”

⁶ Tobudu iya bu; eze ndu Izurelu bya achikobe ndu mpfuchiru, rwuru l’unu nemadzu bya ajia phe; su: “?Bu ge mu je etsoo ndu mkpukpu Ramotu, du l’ali Giladu ogu; to ge mu te ejeshi?”

Ephe su iya: “Jeshia; le Nnajiuphu e-woru-a mkpukpu ono ye gube eze l’eka.”

⁷ Jiehoshafatu su: “?To duedu onye mpfuchiru ke Chipfu, no l’eka-a g’anyi kpata iya ishi?”

⁸ Eze ndu Izurelu su Jiehoshafatu: “O nwefukwaru onye lanu, anyi e-shi l’eka iya kpata Chipfu ishi obu. Ole o du mu ash; noo kele o to pfujeduru opfu oma l’ehu mu; gbahaepho ejo iya. Onye o bu be bu Mayikaya nwa Imula.”

Jiehoshafatu su: “Eze; te epfubaekwa egube ono.”

⁹ Tobudu iya bu; eze ndu Izurelu bya ekua onye-ozu iya lanu su iya: “Je ekua Mayikaya nwa Imula g’o bya ntanta-a.”

¹⁰ No iya; eze ndu Izurelu yee Jiehoshafatu, bu eze ndu Jiuda yegbachaa uwe eze phe; sugachaaru l’aba-eze phe l’eka eechije bal; no l’onu-abata mkpukpu Sameriya; ndu mpfuchiru ono g’ephe ha nodu phe l’iphu epfugbaa iphe, ephe epfu. ¹¹ Zedekaya, bu nwa Kenana bya egude iphe-igwe meshia upyi; bya asuje: “Chipfu suru-a: ‘Oo upyi-a be ji-du ndu Aramu jasu ephe alakota l’iyi.’”

¹² Ndu mpfuchiru ono g’ephe ha nodu epfukota iphe lanu; asuje: “Jeshia ogu le mkpukpu Ramotu, du l’ali Giladu; je alwu-kpee; kele Chipfu e-woru-a mkpukpu ono ye gube eze l’eka.”

¹³ Tobudu iya bu; onye-ozu ono, jeru eku Mayikaya ono bya asu iya: “Lenu; ndu mpfuchiru ophu be tukokwaru wua onu nanu; toko epfu le k’oma a-duru eze. Jiko g’opfu unu l’ephe bukwaru nanu; g’i pfua opfu, du ree.”

¹⁴ Mayikaya su: “Eshinu Chipfu no ndzu g’o no iya-a be buepho iphe, Chipfu pfuru mu be mu e-pfu.”

¹⁵ Mayikaya bya ejerwua ibe eze; eze sụ iya: “Mayikaya; ?bụ g'anyi jee oḡu lẹ mkpukpu Ramotu, dụ l'alị Giladu; tḡo g'anyi te ejeshi?”

Mayikaya sụ iya: “Ngwanụ! Unu jenu je alwu-kpee phe. Chipfu e-woru-a mkpukpu ono ye gube eze l'eka.”

¹⁶ Eze bya asụ iya: “?Bụ ugbo ole be mu a-rwḡ ngu g'i gude epha Chipfu ribuaru mu angu l'ḡ tḡ dudu iphe ozo, ii-pfuru mu; gbahaepho okpobe-opfu?”

¹⁷ Oo ya bụ; Mayikaya sụ: “Mu humaru ge ndu Izurelu l'opu gbakashihuru nanu nanu aghaphe l'oma ubvu g'aturu, enwedu onye-nche. Chipfu sụ: ‘Ndu-a be te enwedu nnajjuphu; g'onyenonu lashia ibe iya l'ehu-guu.’ ”

¹⁸ Eze ndu Izurelu sụ Jiehoshafatu: “?Mu ta asuduru ngu l'ḡ tḡ byadu epfu iphe, dū ree l'ishi mu; gbahaepho ejo iya?”

¹⁹ Mayikaya nodu epfu iphe, oopfu sụ: “Ngwa; ngabe nchi numa iphe, Chipfu pfuru: Mu humaru Chipfu g'ḡ nḡ l'aba-eze iya; ndu ojozi-imigwe pfu-phae ya mgburugburu; pfuru iya l'uzo ekutara; me l'uzo ekicha. ²⁰ Chipfu sụ phe: ‘?Bụ onye e-je epfubuta Ehabu g'o jeshia oḡu lẹ mkpukpu Ramotu, dū l'alị Giladu; k'opu oo-je anwuhu l'eka ono?”

“Onye lanu -futa; l'ḡ sụ l'ḡo g'ee-me iya baa; onye ozo -bya; l'ḡ sụ l'ḡo g'ee-me iya bụ ophuu. ²¹ E mechaa; ojozi lanu futa bya apfuru l'iphu Chipfu sụ: ‘Oo mbedua e-pfubuta iya.’

²² “Chipfu sụ iya: ‘?Denu g'ii-shi pfubuta iya obu?’

“O sụ: ‘Mu e-je je aburu nwamaa ntuphu-ire je anodu l'onu ndu mpfuchiru Ehabu.’

“Chipfu sụ iya: ‘Je; l'ii-pfubuta iya-a; je emee ya nno.’

²³ “Oo ya bụ g'i maru lẹ Chipfu yewaru nwamaa ntuphu-ire; o nodukota ndu mpfuchiru ngu-a l'onu; teme Chipfu pfuwaa lẹ ya e-merwu ngu ehu.”

²⁴ Tḡbudu iya bụ; Zedekaya nwa Kenana je erepyaa Mayikaya eka l'upfuru nchi; sụ: “?Denu ge Unme Chipfu shi lufu mu l'ehu; bya epfuru yeru ngu?”

²⁵ Mayikaya sụ: “Mboku, ii-maru bụ mboku ono, ii-je edomia onwongu l'ime ime mkpuru ono.”

²⁶ Eze ndu Izurelu bya asụ: “Unu kputa Mayikaya kpu-pfu Amonu, bụ ochi-oha mkpukpu; waa Jiowashi, bụ nwa eze. ²⁷ Unu asụ phe l'eze suru-a: ‘Unu tu-chia onye-a l'oka-mkporo; nuje iya nri, ha nwanshi; waa mini jasụ mu ejee lwa l'ehu-guu.’ ”

²⁸ Mayikaya sụ: “I -lwawaa l'ehu-guu; l'i maru l'ḡ tḡ budu Chipfu be gbẹ mu l'onu pfua opfu.” O bya asụ ndu nḡ l'eka ono g'ephe tibe nvḡ l'opfu iya ono.

Egbu Ehabu l'ḡgu

(2Iphe 18:28-34)

²⁹ Tḡbudu iya bụ; eze ndu Izurelu waa Jiehoshafatu, bụ eze ndu Jiuda chita ndu ojogu phe tugbua jeshia mkpukpu Ramotu ono, dū l'alị Giladu. ³⁰ Eze ndu Izurelu bya asụ Jiehoshafatu: “Mu e-me onwomu g'a ta maru onye mu bụ; bahụ l'ḡgu ono. Gubedua eyee akpawuru-uwe ngu.” Eze ndu Izurelu bya emee onwiya g'a ta maru iya bahụ l'ḡgu ono.

³¹ Eze ndu Aramu be pfuhawaru ndu-ishi ugbo-inya iya, dū umadzu ukporo l'iri l'ebo; sụ phe: “Unu te etsokwa onye upfu m'ḡ bụ onye nta oḡu. Onye unu a-nodu etso oḡu kpoloko bụ eze ndu Izurelu.” ³² Ndu-ishi ugbo-inya ono humaepho Jiehoshafatu; epha sụ: “Wakwa eze ndu Izurelu obu-o!” Oo ya bụ; epha ghaaru iya iphu g'ephe tsoo ya oḡu. Jiehoshafatu chishia mkpu. ³³ Ndu-ishi ugbo-inya ono bya amaru l'ḡ tḡ budu eze ndu Izurelu; epha dakobia haa ya achichi.

³⁴ O nweru onye ophu agbaepho apfu iya l'eka o humaru; woru iya gbaa eze ndu Izurelu l'ehu lẹ mgbaka eka ngwogu, o kwaru onwiya dzepfuru edzefuru. Eze rasharu onye angaru iya ugbo-inya sụ: “Kpolaa azu; pafu mu l'ḡgu-a; kele e mekararu mu iphe okpobe emeka.” ³⁵ Oḡu ono kpoḡu oḡu lẹ mboku ono; e kepyabe eze ekepyabe l'ugbo-inya ono; epha lẹ ndu Aramu nodu alwu oḡu ono. Mee, shi l'eka ono, e mekaru iya iphe ono nodu asoshihu l'oma ugbo-inya ono. O be l'uzenyashi iya; o nwuhu. ³⁶ Enyanwu ribajeepho; e chishia mkpu l'eka ndu ojogu ono nḡ sụ: “G'onyenonu lashia mkpukpu iya-o; g'onymonye lashia alị iya!”

³⁷ Tḡbudu iya bụ; eze nwuhu; a palata odzu iya lẹ mkpukpu Sameriya bya elia. ³⁸ Epha je asaa ugbo-inya ono asasa l'okpuru, dū lẹ mkpukpu Sameriya, bụ eka ndu agba ukpara awuje ehu. Nkuta richaa mee ya egube ono, Chipfu pfuhawaru iya ono.

³⁹ A bya l'iphe ozo, nwugbaberu nū teke Ehabu bụ eze; me iphemiphe, o mekotaru; me k'ulo-eze, o kpuru gude eze-enyi memaa ya; me ke mkpukpu, o kpushigbaaru ike

bẹ e dekotaru l'ekwo-akọ, e deshiru iphe, ndu eze ndu Ízurelu meru. ⁴⁰ No iya; Éhabu kua mgbenya ikpazụ; bya alapfushia nna iya phẹ. Éhazaya, bụ nwa iya nwoke bụru eze nọchia ẹnya iya.

*Teke Jiehoshafatu bụ eze ndu Jiuda
(2Iphe 20:31—21:1)*

⁴¹ Jiehoshafatu nwa Asa bya aburu eze ndu Jiuda l'apha, kwe Éhabu apha ẹno, e -shi teke ọ wataru aburu eze ndu Ízurelu. ⁴² Jiehoshafatu nwaru ukporo apha l'apha iri l'ise teke ọ wataru aburu eze. Ọ nọo l'aba-eze iya ukporo apha l'apha ise lẹ Jierúsalemu. Ẹpha ne iya bụ Azuba nwada Shilihi. ⁴³ Jiehoshafatu bya etsokotae phọ ọzo, nna iya, bụ Asa tsoru. Ophu ọ dudu ophu ọ haru mę nanu. O meru iphe, pfulu oto l'anya Chipfu. Oke ọ to lwuduru ẹka aagwaję iphe. Ndu Ízurelu nọdu ejeje egwe ngweja; bya akpọ ụnwụ-isensu oku l'eka ono. ⁴⁴ Jiehoshafatu mekwarupho; yele eze ndu Ízurelu nọdu lẹ nchi-odoo.

⁴⁵ Iphe ozo, Jiehoshafatu megbabęru; mę ẹhuka ẹhuka, o mekotaru; waa g'o gude lwua ogu bẹ e dekotaru l'ekwo-akọ, e deshiru iphe, ndu eze ndu Jiuda meru. ⁴⁶ Unwoke, anọduje agba ukpara l'ulo agwa, bụ ndu ophu phoduru nu lẹ teke nna iya bụ eze; bẹ ọ chishikotaru l'alị ono. ⁴⁷ Teke ono bẹ ndu Edomu te enwedu onye eze; ọ bụru onye nọ-tsotaru eze bẹ bụ onye-ishi.

⁴⁸ Jiehoshafatu bya achiru ugbo-mini, ee-gude agbaru iya ngho ye g'e gude je alị Ofi je evuta mkpola-ododo. Oke ugbo-mini ono tsukpohihuru lẹ Eziyonu-Geba; ophu o to jeeduru. ⁴⁹ Ọ bụru teke onoya bẹ Éhazaya nwa Éhabu suru Jiehoshafatu: "Gę ndu-ozu mu waa ndu-ozu ngu swijenuru l'ugbo-mini ono." Jiehoshafatu jika.

⁵⁰ Noo ya; Jiehoshafatu kuru mgbenya ikpazụ; bya alapfushia nna iya phẹ. E lia ya l'eka e liru nna iya phẹ lẹ mkpukpu Dévidi, bụ nna iya. Jiehoramu, bụ nwa iya nwoke bụru eze nọchia ẹnya iya.

Teke Éhazaya bụ eze ndu Ízurelu

⁵¹ Éhazaya nwa Éhabu bya aburu eze ndu Ízurelu l'apha, kwe Jiehoshafatu apha iri l'esa, ọ bahu l'aba-eze ndu Jiuda; ọ bụru eze ndu Ízurelu apha labo lẹ Samériya. ⁵² O mee ejo-ememe l'anya Chipfu; bya etsoo ọzo nna iya; mę kę ne iya; bya etsoo ọzo Jierobowamu nwa Nebatu; mbu onye ono, kpataru; ndu Ízurelu mee iphe-ęji ono. ⁵³ Ọ baru Balu eja; bya ephozeru iya; shi nno kpatsu Chipfu, bụ Chileke kę Ízurelu ẹhu-eghu, bụ iphe, nna iya meru.

Ekwo Ndu eze k'èbo

Èhazaya ezi g'e jeru iya l'agwa Balu-Zebòbu

- ¹ Tòbudu iya bụ; Èhabu nwùhuèpho; ndu Mówabu wata ekwefuru ndu Ízurelu ike.
- ² O bũru teke ono bẹ Èhazaya shi l'ònuzo ọlo-eli iya lẹ Samériya kabafu bya adaa meka iphe. O bya ezia ndu-ozí; sù phẹ: "Unu jẹeshikwa l'ají lẹ Balu-Zebòbu, bụ agwa ndu Èkuronu g'a maru ?mu l'a-kaa mma l'iphe-a, mu mekaru-a?"
- ³ Oje ojozi Chipfu jeru asu Elayijia, onye mkpukpu Tishibe: "Gbalihu jepfu ndu-ozí eze ndu Samériya pho je asu phẹ: "Bụ lẹ Chileke ta nõdu l'alí ndu Ízurelu meru g'o gude; unu nõdu eje l'ají lẹ Balu-Zebòbu, bụ agwa ndu Èkuronu?" ⁴ Oo ya bụ lẹ-a; Chipfu suru-a: "Í tí byadu agbeshi agbeshi l'iphe-azẹe, ẹka í dabyiru ono. Í nwùhufutajekwa." "Oo ya bụ; Elayijia jeshia.
- ⁵ Ndu ozí ono lwaphuta azu; bya abyapfuta eze; o sù phẹ: "Denu g'o nwuru; unu lwatashiaru azu?"
- ⁶ Èphe sù iya: "O nweru nwoke, byapfutaru anyi bya asu anyi: 'Unu jepfu eze ono, ziru unu ozí ono je asu iya lẹ Chipfu suru-a: ?Bụ lẹ Chileke ta anõdu l'alí Ízurelu meru g'o gude í zia g'e jeru ngu l'ají lẹ Balu-Zebòbu, bụ agwa ndu Èkuronu? Sù-a; í tí byadu agbeshi agbeshi l'iphe-azẹe ẹka í dabyiru ono. Í nwùhufutajekwa.' "
- ⁷ Eze bya asu phẹ: "O dũ ìdu-agma; mbụ nwoke ono, byapfutaru unu bya epfuaru unu iphe ono?"
- ⁸ Èphe sù iya: "O yeru uwe, e meru l'ẹjì anu; iphe, o keru l'upfu bũru akpo-anu." Èhazaya sù: "O kwa Elayijia kẹ Tishibe bẹ o bụ."

Èhazaya ezi g'e je egude Elayijia

- ⁹ Tòbudu iya bụ; eze bya ezia onye-ishi ndu ojogu ukporo labo l'iri; bya eyeru iya ndu ojogu iya ono g'èphe je egude Elayijia. Èphe rwua; onye-ishi ndu ojogu ono bya ejepfu Elayijia lẹ mkpakponu ùbvú l'ẹka o no; je asu iya: "Gube onye kẹ Chileke; eze suru g'i nyizeta!"
- ¹⁰ Elayijia sù onye-ishi ndu ojogu ukporo labo l'iri ono: "O -bũru lẹ mu bụ onye kẹ Chileke; g'oku shikwa l'imigwe bya ekegbushia unu lẹ ndu ojogu ukporo labo l'iri ono, unu l'èphe swí ono." Tòbudu iya bụ; oku shinu l'imigwe bya ekegbushia yele ndu ojogu ukporo labo l'iri ono.
- ¹¹ Eze byakwa ezia onye-ishi ndu ojogu ukporo labo l'iri ozo; bya eyeru iya ndu ojogu ukporo labo l'iri g'èphe je egude Elayijia. Èphe rwua; onye-ishi ndu ojogu ono sù iya: "Gube onye kẹ Chileke; eze suru g'i nyizeta egwegwa!"
- ¹² Elayijia sù: "O -bũru lẹ mu bụ onye kẹ Chileke; g'oku shikwa l'imigwe bya ekegbushia unu lẹ ndu ojogu ukporo labo l'iri ono, unu l'èphe swí ono." Tòbudu iya bụ; oku kẹ Chileke shi l'imigwe bya ekegbushikota yele ndu ojogu ukporo labo l'iri ono.
- ¹³ Oo ya bụ; eze byakwa ezia onye-ishi ndu ojogu ukporo labo l'iri k'eto iya; bya eyeru iya ndu ojogu ukporo labo l'iri ono. Èphe rwua; onye-ishi ndu ojogu ukporo labo l'iri k'eto iya ono nyikota; bya ejepfu Elayijia; je adaa gbushi ikpere l'iphu iya; rwogahaa ya; sù: "Gube onye kẹ Chileke; jiko gubenu ndzu mu iphe; mę ndzu umadzu ukporo labo l'iri-a, bụ ndu-ozí ngu-a. Gubenu phẹ iphe l'ènya nkengu. ¹⁴ Lewaro g'oku shi l'imigwe bya ekegbushia ndu-ishi ndu ojogu labo pho, vuhawa ọzo bya; mę ndu ojogu ukporo labo l'iri ọri pho, ephẹ l'èphe swigbaa pho. Jiko gubero ndzu mu iphe l'ènya nkengu."
- ¹⁵ Tòbudu iya bụ; ojozi Chipfu sù Elayijia: "Tsuru iya nyize. Ba atsushi iya ebvu!" Oo ya bụ; Elayijia gbalihu tsoru iya nyizeta; èphe jepfu eze.
- ¹⁶ Elayijia sù eze: "Chipfu suru-a: "Bụ lẹ Chileke ta anõdu l'alí ndu Ízurelu bẹ meru g'o gude í zia ndu-ozí g'èphe jeshiaru ngu l'ají lẹ Balu-Zebòbu, bụ agwa ndu Èkuronu. Eshí ophu í meru iya nno bẹ í tí byadu agbeshi agbeshi l'iphe-azẹe ono, í dabyiru ono. Í nwùhufutajekwa.' " ¹⁷ No iya; Èhazaya nwùhu egube ono, Chipfu shi l'onu Elayijia pfua ya ono.

Jiòramu bya aburu eze nõchia ẹnya iya; kẹle Èhazaya ta anwùtaduru nwa nwoke. O bũru l'apha, kwe Jiehoramu, bụ nwa Jiehoshafatu apha labo, o shi bũtaru eze ndu Jiuda bẹ Jiòramu, bụ iya bụ nwune iya byaru aburu eze ndu Ízurelu.

¹⁸ Iphe ọ̀zo, nwuru nù teke Èhazaya bụ eze; mē iphe, o meru bē e dekotaru l'èkwo-akọ, e deshiru iphe, ndu eze ndu Ìzuru l'è megbabèru.

2

Chipfu ekuba Elayijia l'imigwe

¹ Teke Chipfu abya egude oke phèrèphèrè, l'aswore aswore kuba Elayijia l'imigwe bē Elayijia yèlè Elayisha nò l'ije a -gbè lè mkpukpu Gilugalu. ² Elayijia sù Elayisha: "Nòdukwa l'èka-a; kèlè Chipfu zikwaru mu gè mu je mkpukpu Bètelu."

Elayijia sù iya: "Eshinu Chipfu nò ndzù g'ò nò iya-a; tème gubedua nòdu ndzù g'ì nò iya-a; bụ g'ò bụ ire-lanù lè mu ta byadù aha ngu." Ọo ya bụ èphe swìru jeshia Bètelu.

³ Ọ buru lè Bètelu bē ọgbo ndu mpfuchiru Chileke, bu iya nù wù-pfutaru Elayisha bya asù iya: "?! maru-a lè Chipfu abya ekuta nnajjuphu ngu ntanù-a?"

Elayisha sù: "Ee; mu makwarù-a; ọlobu; unu haarò ono."

⁴ Elayijia sù Elayisha: "Nòdukwa l'èka-a Elayisha; kèlè Chipfu zikwaru mu gè mu je mkpukpu Jieriko."

Elayisha sù iya: "Ọo gè Chipfu nò ndzù g'ò nò iya-a; tème gubedua nòdu ndzù g'ì nò iya-a; bụ g'ò bụ ire-lanù lè mu ta abyadù aha ngu." Ọo ya bụ; èphe swìru jeshia Jieriko.

⁵ Ndu ọgbo mpfuchiru Chileke, bu lè Jieriko bya awù-pfu Elayisha; bya asù iya: "?! maru-a lè Chipfu abya ekuta nnajjuphu ngu ntanù-a?"

Elayisha sù: "Ee; mu makwarù-a; ọlobu; unu haarò ono."

⁶ Tòbudu iya bụ; Elayijia sù Elayisha: "Nòdukwa l'èka-a; lè Chipfu zikwaru mu gè mu je enyimu Jìódanu."

Elayisha sù: "Eshinu Chipfu nò ndzù g'ò nò iya-a; tème gubedua nòdu ndzù g'ì nò iya-a; bụ g'ò bụ ire-lanù lè mu ta abyadù aha ngu." Ọo ya bụ; èphenebo kpòchibe iya.

⁷ Ụmadzù ụkporo labò l'ụmadzù iri lè ndu ọgbo ndu mpfuchiru Chileke tsoru phè; je apfuru ụzenya ele phè g'èphenebo pfuru l'aguga enyimu Jìódanu ono. ⁸ Elayijia yefuta uwe-mgbalanù iya; bya aphukoo ya aphuko; chia lè mini ono; mini ono kekaha èbo; ọphuu wuru laa l'ibe iya ọphuu; ọphuu wuru laa l'ibe iya ọphuu; k'ọphu bụ l'èphenebo ghaburu l'alì ọkponku.

⁹ Èphe ghabuchaèphè; Elayijia sù Elayisha: "Pfuaru mu iphe, mu e-meru ngu tẹmanu l'e kuta mu kufu l'èka ì nò."

Elayisha sù: "Jiko g'unme, ha gè nkengu ugbo labò dũnu mu l'èhu."

¹⁰ Elayijia sù: "Iphe ì pfuru g'e mee atukwa l'èhu ememe. Ọlè-a; ọ -bùru l'ì hũmaru mu mè Chileke kutajè mu phò bè ọo-bukwaru-a nkengu; ọ -dudu bè ọ tọ dukwa nno."

¹¹ Noo ya; èphe nòdu abòshikpoepo ụja eje; a bya l'amarù; ugbo-ìnya, enwu ọku; mē ìnya, enwugbakwaphò ọku chaa phè l'echilabò; bya ekekaha phè. Elayijia tsoru oke phèrèphèrè ono, aswore aswore ono bahù l'imigwe. ¹² Elayisha hũma iya; o chishia sù: "Nna mu-e! Nna mu-e! Gube onye ono, bụ ugbo-ìnya; bya aburu ọ-gba-l'ìnya-ọgu ndu Ìzuru l'è!" Ọ hũma-beru iya. Elayisha ye èka l'uwe, o yeru l'èhu zijaha èbo.

Elayisha awata eje ozi iya

¹³ No iya; Elayisha chĩa uwe Elayijia, dafuru nù; ghakòbè laphu azù je apfuru l'ònu enyimu Jìódanu. ¹⁴ O woru uwe Elayijia ono, dafuru nù ono chia lè mini; sù: "Dènu Chipfu; mbù Chileke kè Elayijia?" O chiè ya phò lè mini ono; o bukaha èbo; ọphuu wuru laa ìbiya ọphuu; ọphuu wuru laa ìbiya ọphuu. Elayisha ghata.

¹⁵ Ndu ọgbo mpfuchiru Chileke phò, shi Jieriko phò; mbù ndu phò, shi pfuru ụzenya ele phè enya phò; hũmaepho Elayisha; èphe sù: "Unme Chileke ono, shi dũ Elayijia l'èhu ono dukwaa Elayisha l'èhu-o!" Èphe zefu je agba iya ndzuta; bya ephozeta l'alì l'ìphu iya. ¹⁶ Èphe sù iya: "Lenu; anyibe ndu-ozì ngu bè nweru ụkporo ụmadzù labò l'ụmadzù iri, ọkpehu dukota. Jiko g'èphe jenu achò nnajjuphu ngu; g'a maru; ?Unme Chipfu pataru iya je edobe l'úbvù; ọzoo lè nsùda."

Elayisha sù phè: "Waawakwa; unu te ezikwa phè."

¹⁷ Èphe pfunyaaru iya ya; iphere iya dũ iya; ọ sù phè: "Ngwa; unu zinaa phè iya." Ọo ya bụ; èphe zia ụkporo ụmadzù labò l'ụmadzù iri ono. Èphe chọy ya abalì ètò ọphu èphè ta ahũmaduru iya. ¹⁸ Èphe lwaphutaepho azù byapfuta Elayisha l'èka ọ nò lè mkpukpu Jieriko; ọ sù phè: "Mu ta asunuru-a unu g'unu te ejeshi?"

Iphe ọhumalenya, Elayisha meshigbabèru

¹⁹ No iya; unwoke mkpukpu ono bya epfuaru Elayisha sù: "Nnajiuphu anyi; lekpodapho lè mkpukpu-a bē nòkpoo l'èka dũ ree; ọlè mini, nò iya nù bē dũ èji; tème ọphu alì-a te emehujedu iphe."

²⁰ Elayisha sụ phẹ: “Unu jeye únú lẹ gbamụgbamu òphúú wotaru mu.” Ọo ya bụ; ẹphe bya ewotaru iya ya.

²¹ Ọ bya atụgbua jeshia l'enyà-mini ono je agharu únú ono ye iya sụ: “Chipfu sùru-a: ‘Mu mewaru mini-a g'ọ dū ree. Ọ tọ byadu e-gbubaa egbugbu ọzo; ọphu ọ byadu e-mebaa g'alí-a te emehujehẹ iphe ọzobaa.’ ” ²² Mini ono bya adụ ree; bya asụ ntanụ-a, bụ iya bụ ẹgube ono, Elayisha pfuru iya.

²³ Elayisha shi l'ẹka ono jeshia Bẹtelu. Ọ nọdu eje l'uzo; unwokoro shi l'ime mkpukpu ono wufuta; bya achiahaa ya ọchi; asuje iya: “Tụgbua je iphe iije; gube ishi-ọnmọ ono! Tụgbua; gube ishi-ọnmọ ono!” ²⁴ Elayisha bya aghakobe hụma phẹ; ọ gude ẹpha Chipfu tịa phẹ ọnu. Ejo anụ-ẹgbudu labọ, bụ biye, bụgbaa nyee ya shi l'oswa futa bya alabushia anụ unwokoro ụkporo ụmadzu labọ l'ụmadzu labọ ono alabushi.

²⁵ Elayisha shi l'ẹka ono ọ bụru iya eje l'úbvú Kamelụ; ọ bụru l'ẹka ono bẹ o shi lashia Samériya.

3

Ogu, ndu Ízurelu; waa ndu Mówabu

¹ Jiehoramu nwa Éhabu bẹ byaru aburu eze ndu Ízurelu l'apha, kwe Jiehoshafatu apha iri l'esato, o shi bataru eze ndu Jiuda. Éka Jiehoramu nọ buru eze bụ lẹ Samériya. Iphe ọ nọru l'aba-eze bụ apha iri l'ẹbo. ² O mee ẹjo-ememe l'enyà Chipfu; ọle o to mebeduru iya gẹ nna iya; mẹ gẹ ne iya meru. Ọ phọfuru itso, duru Balu nsọ ono, nna iya kpoberu ono. ³ Obenu l'ọ yelẹru-a éka l'iphe-ẹji ono, Jierobowamu nwa Nebatu meru; mbụ iphe-ẹji ono, o meru ndu Ízurelu mee ono. Ọ tọ dudu ọphu ọ haru ememe.

⁴ No iya; Meshá, bụ eze ndu Mówabu bẹ azu aturu. Apha gapha bẹ ọkpjueru ụkporo unu unwu aturu iri l'ẹbo l'unu iri kpẹe eze ndu Ízurelu; nụkwa iya phọ ẹji, shi l'ebili ụkporo unu iri l'ẹbo l'unu ebili iri. ⁵ Ọle Éhabu nwuhuerupho; eze ndu Mówabu wata ekwefuru eze ndu Ízurelu ike. ⁶ Ọo ya bụ; eze, bụ Jiehoramu lufu lẹ Samériya je akpakọo ndu Ízurelu l'ọphu. ⁷ Ọ bya ezia Jiehoshafatu, bụ eze ndu Jiuda sụ: “Eze ndu Mówabu bẹ kwefukwaru mu ike. ?Ii-tsoru mu g'anyi je etsoo ndu Mówabu ọgu tọo?”

Jiehoshafatu sụ iya: “Mu e-tsoru ngu-a je. Mbedua bẹ dūwaa gẹ gubedua; ndibe mu dūwaa g'ẹphe bụ ndu nkengu; inya mu dūakwapho g'ọ bụ inya nkengu.”

⁸ Ọ jia sụ: “?Bụ ọzo ole bẹ anyi e-shi jeshia ọgu ọbu?”

Jiehoramu sụ: “Anyi e-shi echiegu ndu Edomu.”

⁹ Ọo ya bụ; eze ndu Ízurelu; waa eze ndu Jiuda; mẹ eze ndu Edomu tuko swiru jeshia. Ẹphe jeepho ngbango ọzo abalí ẹsaa mgburugburu; mini phẹ bvụ; ọphu ọ duedu ọphu ndu ọjogu ono; mẹ ẹku, ẹphe chi a-ngu.

¹⁰ Eze ndu Ízurelu chishia sụ: “Hae! Chipfu kuakwaru anyibe ndu eze ẹto-a g'ọ chiru anyi ye ndu Mówabu l'ẹka.” ¹¹ Jiehoshafatu jia sụ: “?Tọ dudu onye mpfuchiru Chipfu, nọ l'ẹka-a; k'ọphu anyi e-shi iya l'ẹka jita Chipfu g'ije anyi gbaru?”

Onye lanu l'ime ndu-ozí eze ndu Ízurelu sụ: “Elayisha nwa Shafatu bukwa l'ẹka-a. Ọo ya shi agbashije Elayijia mini l'ẹka.”

¹² Jiehoshafatu sụ: “Ọ kwa onye Opfu Chipfu bu l'ẹhu bẹ ọ bụ.” Ọo ya bụ; eze ndu Ízurelu waa Jiehoshafatu; mẹ eze ndu Edomu jefpushia ya.

¹³ Elayisha sụ eze ndu Ízurelu: “?O nweru iphe, mu lẹ ngu jigba tọo? Jepfu ndu mpfuchiru ono, nna ngu; mẹ ne ngu shi ejepfufe ono.”

Eze ndu Ízurelu sụ iya: “Waawakwa. Ọ kwa Chipfu kukobewaru anyibe ndu eze ẹto-a g'ọ chiru anyi ye ndu Mówabu l'ẹka.”

¹⁴ Elayisha sụ: “Ọo gẹ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike nọ ndzụ g'ọ nọ iya-a; mbụ onye mu ejeru ozi; bẹ bụ g'ọ bụ ire-lanụ; lẹ mu tege eledu ngu ẹnya; ọphu ọ bụ kẹ gẹ mu hụma ngu; ọme ọ tọ bụ Jiehoshafatu, bụ eze ndu Jiuda, nonu-a bẹ mu akwabẹ úbvú. ¹⁵ Ngwa-a; unu je ekuaru mu onye akpoje ogumogu.” Onye ogumogu ono byaepho bya awata iya akpokpo; ike Chipfu bya akparwuta Elayisha l'ẹhu.

¹⁶ Ọ sụ: “Waa iphe, Chipfu epfu baa: ‘Unu tushia nsụ g'ọ tuko nsuda nsuda-a sweta.’ ¹⁷ Kele Chipfu sùru-a: ‘Unu ta abyadu a-huma éka pherephere ezi; ọphu ọ bụro kele ọo mini eedze; ọle mini e-jikọta nsuda ono pyimu. Ọo ya bụ g'unubedua; mẹ eswi unu; mẹ anụ unu angua mini. ¹⁸ Ọ bụ iphe, dū nphe l'enyà Chipfu. Oo-wokwarupho ndu Mówabu ye unu l'ẹka. ¹⁹ Iphe, bukota mkpukpu, a kpushiru ike bẹ unu a-lwukota; mẹ mkpukpu, nwegbaaru ẹnya. Unu egbutsushikọta iphe, bụ oshi, dū ree; tuko ẹnya-obvu mini nwuchishia; kwakọo mkpuma kùbechaa l'ọkpobe alí phẹ; gude mebyishia ya.’ ”

²⁰ O be l'utsu echele iya; lẹ teke egweje ngweja utsu; mini shi l'uzo ibe iya ke Edomu aso gborogboro; bya ejikota ali ono ejiji.

²¹ Ndu Mowabu numaepho lẹ ndu eze ono byaru phe etso ogu; ephe bya ekukobe unwoke, a-du ike kwaa ngwoğu; e -shi lẹ ndu ha nwanshii je akpaa lẹ ndu ha shii; ephe je apfukachaa l'oke ali phe. ²² Ephe tehushia l'onmewa utsu; anwu utsu nodu echi lẹ mini ono. Ndu Mowabu huma mini ono l'azu iya ophuu; o du phe uswe-uswe l'enya ge mee. ²³ Ephe su: "O kwa mee du egube pho! Ndu eze ono lwuakwaru ogu gbushia onwophe. Unube ndu Mowabu; ngwa; g'anyi je kwaa iphe phe l'okwata."

²⁴ Ndu Mowabu wuba nu l'odu ndu Izurelu. Ndu Izurelu wu-lihu tsoahaa phe ogu; jeye ephe ye okpa l'oso. Ndu Izurelu zehu tsoru phe; zeba l'ali phe; je awata phe egbushi. ²⁵ Ephe mebyishikota mkpukpu lẹ mkpukpu phe l'ophu. Onyenonu kwaa mkpuma kubechaa l'okpobe ali phe; gude mebyishia ya; jeye ephe ku-jikota mkpuma l'ali ndu aka ono. Ephe nwuchishichaa enya-obvu mini phe; gbutsushichaa oshi, du ree lẹ mkpukpu ono. Eka ephe haru mkpuma, no iya nu o nodu l'eka o no be bu mkpukpu Kiru-Haresetu kpoloko. Ole ndu agbaje mgbeka no-phekwanuru iya mgburugburu; lwa ya lwa.

²⁶ Eze ndu Mowabu humaepho l'ogu ono nabawaru iya aka; o chita unu umadzu ukporo l'umadzu iri l'ise, bu ndu chigbaa ogu-echi; g'ephe kpata uzo jepfushia eze ndu Edomu. Ole ephe ta akpataduru uzo. ²⁷ Tobudu iya bu; o kpata okpara iya nwoke, bu onye gege aburu eze nochia enya iya gude gwee ngweja-akpo-oku l'eli igbulu mkpukpu ono. Ndu rwuta ndu Izurelu; ephe tsuphu azu; lashia ali phe.

4

Manu, nwanyi, ji iya anedu

¹ O nweru nwanyi, bu onye lanu l'ogbo ndu mpfuchiru shi alu iya. O byapfuta Elayisha bya araku iya su: "Onye-ozu ngu, bu iya bu ji mu be nwuhakwaru nu. O doru ngu enya l'onye-ozu ngu ono shi atsū Chipfu ebvu. Ole nta-a be onye o ji ugwo be byaru go nata mu unwu mu: unwokoro mu labo l'opfu ugwo ono; g'ephe buru ohu iya."

² Elayisha su nwanyi ono: "Bu gunu be mu e-meru ngu? Bu gunu bu iphe, i nweru l'ulo ngu? Karu mu iya."

Nwanyi ono su: "Nwozi ngu nwanyi ta adukwa iphe, o nweru l'ulo; gbahaepho nwrite-mkpa manu lanu."

³ Tobudu iya bu; o su: "Je arwokoko ndu obutobu unu phe ite iphoru. Rwotakpoo ya igwerigwe. ⁴ Teke i mechaaru nno; g'unu l'unwu ngu bahu l'ulo; swo-chia onwunu l'uzo. Unu wu-jishikota ite ono go hakota lẹ manu; ophu jierupho; unu edocha iya."

⁵ Oo ya bu; nwanyi ono haa ya lufu; je aswo-chite onwiya; me unwegirima iya l'ulo. Ephe nodu apatagbaaru iya ite ono; o nodu awu manu eye iya. ⁶ O be g'ite ono jikotacharu go ha; o su nwa iya: "Patabanaaru mu ite ozo!" O su iya: "O to duekwa ite ozo, dukwadu nu." Tobudu iya bu; manu ono soshi-buhu.

⁷ Nwanyi ono tugbua je epfuaru iya onye ke Chileke ono.

O su iya: "Je ereshia manu ono gude pfua ugwo obu. Unu l'unwu ngu egude ophu phoduru nu buru."

Eme nwatibe nwanyi Shunemu g'o teta nodu ndzu

⁸ O -rwua ujiku lanu; Elayisha jeshia mkpukpu Shunemu. O nweru nwanyi, nweru iphe, bu l'eka ono, shiru iya ite ebyaa. O nodu abujewaruro; o -nodu aghata l'eka ono; l'o bahu je eria nri.

⁹ Tobudu iya bu; nwanyi ono su ji iya: "Lenu; nta-a be mu humawaru lẹ nwoke-a, anoduje abya aka-a tekenteke-a be bu onye ke Chileke, du nso. ¹⁰ G'anyi meta nwulo nshii kpo-pfube l'eli iya nkanyi; doberu iya ya iphe-azee; me teburu; me oshi-anoo; me iphe, aapfubeje oroku; k'ophu bu o -byaepho; l'o noduje iya."

¹¹ O be ujiku lanu ge Elayisha byaru l'eka ono; o bahu lẹ nwulo ono je azee. ¹² O su nwozi iya, bu Gehazi: "Je ekuaru mu nu nwanyi Shunemu ono." O kua ya; o bya bya apfuru iya l'iphu.

¹³ Elayisha su nwozi iya go su nwanyi ono: "Bu gunu be ee-meru ngu lẹ k'onwongu, jilashi lẹ k'iswi ehu anyi-a? Bu g'anyi pfuru opfu ehu ngu yeru eze; to g'anyi pfua ya yeru onye-ishi ndu ojogu?"

Nwanyi ono su: "O to dukwa iphe mkpa iya duru mu. Mu bukwa tusaru ehu l'echilabo ndu nwe mu nu."

¹⁴ Elayisha ji su: "Bu gunu be ee-meru nwanyi ono?"

Gehazi su: "Okpobe opfu bu l'o to nwutaduru nwa; teme ji iya kahwaa akahu."

¹⁵ Elayisha sụ: “Kuëshidukwa iya.” O bya ekua ya; nwanyị onọ jeta bya apfuru l'ọnu mgbo.

¹⁶ Elayisha sụ: “Egube nta-a apha ọzo bẹ l'ii-hewaru nwa nwoke l'ẹka.”

Nwanyị onọ sụ: “Waawaa; nnajjuphu mu; ba kabëshinu dzuaru mu ụka gube onye kẹ Chileke.”

¹⁷ E mechaa; nwanyị onọ tsuta ime; nwua nwa nwoke l'egube teke onọ, Elayisha pfuru iya opfu iya onọ lẹ mgbatapha iya.

¹⁸ O be ujiku lanụ gẹ nwata onọ vutawaru; ọ tughua jefpushia nna iya l'egu l'ẹka yee ndu akpata iphe, ọ kọru l'opfu tukurorọ ndu. ¹⁹ A nnyaa; ọ rashiaru nna iya sụ: “Ishi mu-o! Ishi mu-o!”

Nna iya sụ onye-ozị iya: “Kuta iya kulaaru ne iya.” ²⁰ Onye-ozị iya onọ bya ekuta nwata onọ kulaaru ne iya; ne iya heru iya l'utapfu jeye o rwua l'eswe; nwata onọ nwuhu. ²¹ O je eworu iya nyebe l'iphe-azẹe onye kẹ Chileke onọ; gu-buru iya ye l'ime ụlo onọ; tughushia.

²² Tobudu iya bụ; ọ bya ekua ji iya sụ: “Jiko yenuru mu onye-ozị lanụ; waa nkapfu-igara lanụ gẹ mu gbaru egwegwa je ibe onye kẹ Chileke; gẹ mu alwa.”

²³ Ji iya sụ: “?Bukwa gunu bẹ iije ibe iya ntanụ-a; g'ọ tọ bụdu l'ọo ọnwa ọphuu; ọzoo eswe-atuta-unme-a?”

Nwanyị onọ sụ: “Ọ bukwa k'oma bẹ ọ bụ.”

²⁴ Oo ya bụ; o dozia nkapfu-igara onọ; sụ nwozi onọ: “Gbaru iya g'anyi je; te ejekwa iya atọ nwehu; gbahaa lẹ mu sụru g'i tọ nwehu.” ²⁵ Nwanyị onọ gbagbua; bya ejepfu onye kẹ Chileke l'ubvú Kamelu.

Teke ọ nkwaduro ụzenya bẹ onye kẹ Chileke onọ humaru iya; ọ sụ Gehazi, bụ onye-ozị iya: “Lenu; ọ kwa nwanyị Shunemu pho bụ ophuu. ²⁶ Gbagbua je agba iya ndzuta; g'i jja ya sụ: ?Bua k'oma? ?Ehu ọja ji iya ree? ?Nwatibe iya bẹ ehu ọja ree?”

Nwanyị onọ sụ iya: “Ọ bukwa oma ayi ayi.”

²⁷ Nwanyị onọ byapfutaepho onye kẹ Chileke onọ, l'ubvú onọ; ọ woru iya ẹka l'okpa. Gehazi byatashia ya enwufu; onye kẹ Chileke onọ sụ: “Paru iya haa; kele aphu jiru iya obu. Ophu Chipfu ta abudu l'o meru gẹ mu maru; teme ophu o pfuduru mu iya.”

²⁸ Tobudu iya bụ; nwanyị onọ sụ: “Nnajjuphu mu! ?Mu pfunaru ngu-a opfu nwa? ? Mu ta asunuru ngu-a g'i ti kobeshi mu obu l'eli?”

²⁹ Elayisha sụ Gehazi: “Rukota onwongu; wota oshi-mpalẹka mu pho gude jeshia. Teke unu lẹ nemadzụ dzudaru; te kelekwa iya ekele; ophu ọ dukwa onye ii-kwe ekele mę o -kele ngu. Je atụ-kobe nwata onọ oshi-mpalẹka mu onọ l'atatiphu!”

³⁰ Ne nwata onọ sụ: “Ọo gẹ Chipfu nọ ndzụ g'ọ nọ iya-a; teme gubedua ndua ndzụ g'i nọ iya-a; bụ g'ọ bụ ire-lanụ lẹ mu ta abyadu aha ngu!” Oo ya bụ; Elayisha gbalihu tsoru iya jeshia. ³¹ Gehazi vuru ọzo tughua je atụ-kobe nwata onọ oshi-mpalẹka onọ l'atatiphu. Ophu nwata onọ ta tsukpodaru nụ mę pfuu; ọzoo mee ukporo. Oo ya bụ; ọ laphu azu jepfu Elayisha je asu iya: “Nwata obu te etetakwaru.”

³² Elayisha bya abahu l'ulo; bya ahuma gẹ nwata onọ nwuhuru; nyeru l'iphe, ọozeje azee. ³³ Oo ya bụ; ọ bahu l'ime ụlo; bya aswo-chia ọzo; ọ buru yee nwata onọ bẹ nọ l'ulo onọ; ọ ndu epfu anu Chipfu. ³⁴ O bya agbalihu je azẹ-koru nwata onọ l'eli; woru onu nkiya tsupfube iya l'onu nkiya; pfube iya enya iya l'enya nkiya; woru ẹka iya dobe l'ẹka nkiya. O machinyaepho onwiya l'eli nwata onọ; ehu bya evuahaa nwata onọ oku. ³⁵ Elayisha bya agbalihu; jephee l'ulo onọ; bya alaphu azu je azee machia onwiya l'eli nwata onọ. Nwata zee uze ugbo esaa; bya eworu enya saa.

³⁶ Tobudu iya bụ; Elayisha kua Gehazi sụ: “Kuëshidu nwanyị Shunemu-a!” Oo ya bụ; o kua ya. Nwanyị onọ bya abya; Elayisha sụ iya: “Kutawaro nwa ngu.” ³⁷ Nwanyị onọ bata bya adaa kpurumu l'iphu Elayisha; phozeru iya; bya eduta nwa iya ọ buru iya atughu.

Ine, egbu egbugbu, nọ l'ite

³⁸ O be teke Elayisha lashiaru mkpukpu Gilgalu; egu ndu eme l'alị onọ. Ogbo ndu mpfuchiru bya adoru iya l'iphu; ọ sụ nwozi iya: “Wota eze ite pho gwooru ndu ogbo mpfuchiru ine g'ephe ria.”

³⁹ No iya; onye lanu tughua bahu l'egbudu gẹ ya kpata ẹba, ee-ye l'ine onọ. O je ahuma vayinu oswa. O wokoo mebyi iya; phukobe uwe-mgbalanu iya chiru iya yejia ya eyeji. O lwaepho; o byia ya ebyiby chiru ye l'ite onọ, e shiberu ine onọ; ophu ọ dudu onye maru iphe ọ bụ. ⁴⁰ A gwọ-gheę ya pho; a wufuta iya yeru ndu onọ g'ephe ria. Ephe rijeepho ine onọ; ephe chishia mkpu; sụ: “Gube onye kẹ Chileke; iphe, nọ l'ite-a egbukwa egbugbu!” Ophu ephe aduhedu ike ria ya.

⁴¹ Elayisha sụ: “Kpotaęduru mu ukpokutu iphe.” E kpotaru iya ya. O kpota iya ye l'ite ono; bya asụ: “Wufutawa iya rọ; nụ ndu ono g'ęphe ria.” A wufuta iya; ọphu ọ duedu iphe, egbu egbugbu nọkwadu lę nri ono.

Elayisha anụ ụmadzu ụkporo ise nri

⁴² No iya; nwoke lanụ, shi lę mkpukpu Belu-Shalisha wotaru onye kę Chileke ishi buredi ukporo, e gude ukpokutu balị, bụ akpuru-iphe-mbụ ghee; mę ishi akpe olemole, o gbataru k'ọphuu ye l'ęda iya. Elayisha sụ nwozi iya: “Woru iya nụ ndu ono g'ęphe ria.”

⁴³ Nwozi iya ono sụ: “?Dęnu gę mu e-shi doberu ụmadzu ụkporo ise iphe-a l'iphu?”

Elayisha sụ: “Woru iya nụ phę rọo g'ęphe ria; kęle Chipfu sụru-a: 'Epehe e-ri iya riphodo eriphodo.' ” ⁴⁴ Oo ya bụ; ọ bya edoberu phę iya l'iphu; ęphe ria ya riphodo eriphodo; bụ iphe ono, Chipfu pfuru ono.

5

Nemanu; onye ekpenta

¹ Nemanu bụ onye-ishi ndu ojogu eze ndu Aramu. O bụ oke amadu l'ęnya nnajuphu iya; teme ọ buru onye aakwabę oke ụbvü; kęle ọo l'ęka iya bę Chipfu shi mee ndu Aramu nọdu alwu-kpeje l'ogu. O buębekpo onye ojogu, ike dų l'ogu ęgube ono; ọle ekpenta emekwanụ iya.

² O nweru teke ndu ojogu ọ-lwua-ọlaa, shi l'alị Aramu jeru ọgu l'alị Ịzurelu; ęphe kpota nwamgboko lanụ lę ndzụ bya edobe; ọ nọdu ejeru nyee Nemanu ozi. ³ O -rwua ujiku lanụ; nwamgboko ono sụ nyee nnajuphu iya ono: “O dų mu g'a sụ lę nnajuphu mu jeru ahuma onye mpfuchiru Chileke, nọ lę Sameriya. O gege eme iya l'ọ ka mma l'ekpenta ono, eme iya nụ ono.”

⁴ Oo ya bụ; Nemanu je epfuaru nnajuphu iya ono sụ: “Nwamgboko ono, shi l'alị ndu Ịzurelu ono bę pfukwaru ęgube-a; bya epfua ęgube-a.” ⁵ Eze ndu Aramu sụ: “Jewarọ. Mu e-deru-a ękwo-ozu nụ g'e je anụ eze ndu Ịzurelu.” Oo ya bụ; Nemanu tugbuna jeshia. Iphe, o gude bụ mkpola-ọchaa, ęrwa iya dų talentu iri; waa mkpola-ododo, ęrwa iya dų unu shekelu iri l'ise; waa akpawuru-uwe iri. ⁶ O je eworu ękwo-ozu ono nụ eze ndu Ịzurelu. ękwo-ozu ono bę sụru: “Mu gude ękwo-ozu-a ezi onye-ozu mu, bụ Nemanu g'ọ byapfuta ngu; g'i mee ya g'ọ ka mma l'ekpenta, eme iya nụ.”

⁷ Eze ndu Ịzurelu bya agua ękwo-ozu ono; bya eworu uwe iya zijashia; bya echishia; sụ: “?Bụ mu bụ Chileke? ?Mu a-dų ike gbua egbugbu bya anụ-phu ndzụ azụ ọzo tọ; mbụ meru g'ọ gude nwoke-a zia onye-a g'ọ bya gę mu mee ya g'ọ ka mma l'ekpenta, eme iya nụ? Unu lewa iya rọ ęnya; tọ bụdu g'ọ daru mu l'iya bę ọocho ono.”

⁸ Elayisha onye kę Chileke bya anuma l'eze ndu Ịzurelu bę zijashiru uwe iya; o zia eze nzi sụ: “?Bụ gunu meru iphe, i zijashiru uwe ngu? Gę nwoke ono byapfuta mu; g'ọo-maru l'onye mpfuchiru Chileke nọ lę Ịzurelu.” ⁹ Oo ya bụ Nemanu chiru inya iya; mę ugbo-inya iya byarwuta ọnu-ulo Elayisha; bya apfuru. ¹⁰ Elayisha zia onye-ozu g'ọ je asụ iya: “Je je awua ęhu ugbo ęsaa l'ęnyimu Jiđdanu! Oo ya bụ; ęhu ngu abya adų g'ọ shi dų; l'ijiba adų iche.”

¹¹ Obenu lę Nemanu gude ęhu-ęghu tugbua asuje: “Mu gbękwa ria l'ọ gege afuta byapfuta mu; bya apfuru kpoku epha Chipfu, bụ Chileke iya; mbụ phuphechakponu ęka iya l'ęka ono, ekpenta l'eme mu ono; bya emee mu gę mu dų iche. ¹² ęnyimu Abana; mę ęnyimu Farupa, dųgbaa lę Damasukosu; ?ta akakotadu mini, dųkota lę Ịzurelu ree? Mu e-jenụ je awua ęhu ọbu l'ęka ono dųwaro iche ọbu.” Oo ya bụ; ọ ghakọbe gude ęhu-ęghu tugbua lashia.

¹³ Ndu ozi Nemanu jepfu iya je asụ iya: “Nna; ọ -bụ l'onye mpfuchiru Chileke ono sụru g'i mee iphe ọzo, kabaa shii; ?ti g'i medu iya tọo? ?Dęnuwaro g'ọ dų l'ęka ọ sụru ngu g'i je awua ęhu; dų iche?” ¹⁴ Oo ya bụ; Nemanu tugbua je atşa ọtsiri l'ęnyimu Jiđdanu ugbo ęsaa ęgube ono, onye kę Chileke pfuru ono; akpęhu iya bya alwa azụ dų gę kę nwatanshii; ọ bya ewekorohu.

¹⁵ Teke ono; Nemanu yęe ndu-ozu iya swiru laphu azụ jepfu onye kę Chileke ono. O rwua bya apfuru iya l'iphu sụ: “Nta-a bę mu kabęwa maru l'ọ tọ dudu ęka Chileke nọbaa lę mgboko-a l'ophu; gbahaa lę Ịzurelu. Jiko natanụ iphe, mube nwozi ngu anụ ngu.”

¹⁶ Elayisha sụ: “Eshinu Chipfu nọ ndzụ g'ọ nọ iya-a; mbụ onye ono, mu ejeru ozi; bę ọ bụ ire-lanụ l'ọ tọ dudu iphe, mu anata.” Nemanu rwokota iya nta rwọo imo g'ọ nata iya; ọ jika.

¹⁷ Nemanu sụ: “Ọ -buru l’i tji natađu iya; jiko kponaa mube onye-ozu ngu eja, inyamulu labo a-du ike vua. Noo kele mube onye-ozu ngu ta abyadu egwebaa ngweja-akpo-oku; m’o bu ngweja ozo nu agwa ozo; gbahaepho Chipfu. ¹⁸ Oke-a; ge Chipfu guaru mube onye-ozu ngu nvu l’iphe lanu kpoloko. Iphe ono bu o -buru le nnajiuphu mu jeshiaru l’ulo agwa Rimonu eje iya abaru eja; mu duru iya o nodu eje; mu -jerwua je etsoru iya phozetakwapho l’ulo agwa Rimonu ono; jiko ge Chipfu gunaaruru iya mube onye-ozu ngu nvu.”

¹⁹ Elayisha sụ iya: “Tokwa ehu-o.”

Nemanu bya atugbua jeriberu uzanya nwanshji; ²⁰ Gehazi, bu onye-ozu onye ke Chileke, bu Elayisha pfuaaha l’ime onwiya; sụ: “Nta-a be nnajiuphu mu haru Nemanu, onye Aramu-a ke mmanu; ophu o dudu iphe, o gude bya, o nataru iya. Eshinu Chipfu no ndzu g’o no iya-a; be obu g’o bu ire-lanu le mu a-gbapfu iya je anata iya iphe.”

²¹ Oo ya bu; Gehazi gbapfushia Nemanu. Nemanu humaepho onye agba agbapfuta iya nu; o shi l’ugbo-inya iya nyizeta jeshia ya ndzuta; bya asu iya: “?Bu-a k’oma too?”

²² Gehazi sụ “Ee; o bukwa-a k’oma. Oo nnajiuphu mu be ziru mu ge mu bya asu ngu l’oo nta-a be unwokoro labo, bu ndu shi l’ogbo ndu mpfuchiru gbeshi l’al’i ubvu ubvu ndu Ifuremu bya ibe iya. Su-a; jiko gi nunu phe mkpola-ochaa, erwa iya du talentu lanu; waa upfu ekwa labo.”

²³ Nemanu sụ: “Wotaroo ya mkpola-ochaa, erwa iya du talentu labo.” O rwoahaa Gehazi g’o nata iya ro. O kekobe mkpola-ochaa, erwa iya du talentu labo l’ime eda labo; ye iya akpawuru-uwe labo ono woru bo ndu-ozu iya umadzu labo; ephe vuta iya vuru Gehazi uzo. ²⁴ Gehazi rweupho l’ubvu ono; o nata ndu-ozu ono iphe ono woru pahaa l’ulo. O bya edufu ndu ono; ephe lashia. ²⁵ Tobudu iya bu; o bya abahu l’ulo je apfuru l’iphu nnajiuphu iya. Elayisha jiahaa ya sụ:

“Gehazi; ?Bu awe be i shi jee?”

Gehazi sụ: “O to dukwa eka onye-ozu ngu shi jee.”

²⁶ Elayisha sụ iya: “?Unme mu te eshinu-a etso ngu teke ono, nwoke ono shi l’ugbo-inya iya nyizeta byapfutashia ngu pho? ?Bu nta-a be o gbaru g’a nata okpoga; me ekwa; me mgbabu olivu; me opfu-vayinu; me igwe aturu; me eswi; me ndu-ozu unwoke me unwanyi? ²⁷ Ekpenta ono, shi eme Nemanu l’e-sweru unu l’awa ngu jasụ l’ojeje.” Oo ya bu; Gehazi shi l’iphu Elayisha lufu; ekpenta dzuru iya ehu. O chanwehu; chaaha g’aka-mini-suno.

6

Ire ogbunku, ese eli

¹ O rwuru ujiku lanu; ogbo ndu mpfuchiru sụ Elayisha: “Lenu; eka-a, anyi le ngu tukuru buru-a ta asuekwa anyi eburu. ² G’anyi jenu Jiordanu, bu eka onyenonu e-gbata oswebe, anyi e-gude meta eka anyi l’a-noduje l’eka ono.”

Elayisha sụ: “Unu jenu.”

³ Tobudu iya bu; onye lanu l’ime phe sụ: “Jiko tsonuru anyibe ndu-ozu ngu jee.”

Elayisha sụ: “Mu e-je-a.” ⁴ Oo ya bu; o tsoru phe jeshia.

Ephe rweupho Jiordanu; ephe wata egbutsushi oshi. ⁵ Onye lanu nodu egbuta oswebe nkiya; ire ogbunku, o gude kpofo dalahu le mini. O chishia mkpu; sụ: “Nnajiuphu mu-e; nshio mu-e! O kwa anguta be mu ngutaru iya-o.”

⁶ Oo ya bu; Elayisha, bu onye ke Chileke ono sụ: “?Bu l’awe be o dalahuru?” O goshi iya eka o dalahuru. Elayisha gbuta oshi chiee l’eka ono. Ire ogbunku ono see eli. ⁷ O sụ: “Ngwa-a; gutawa iya ro.” Nwoke ono machia eka guta iya.

Ndu ojoju ndu Aramu atsụ ishi

⁸ A nonyaa; eze ndu Aramu tsoahaa ndu Izurelu ogo. Yee ndu-ishi ojoju iya bya achia idzu sụ: “Eka pho; me eka du egube pho be mu e-dobe odu-ogu.” ⁹ Onye ke Chileke bya ezia eze ndu Izurelu; sụ: “Kwabekwaru onwongu enya gi ti ghata eka ono aghata; kele ndu Aramu ejekwa ala l’eka ono.” ¹⁰ Oo ya bu; eze ndu Izurelu zia g’e jeshia l’eka ono, onye ke Chileke pfuru iya opfu iya ono. Elayisha nodu anoduje agbaru eze ama tekenteke; k’opfu o kwabekwanuru onwiya enya l’egube eka du nno.

¹¹ Iphe ono ghushiaha eze ndu Aramu egbu ike. O bya ekua ndu-ishi ojoju iya sụ phe: “Unu karu mu onye ophu turu ikè yeru eze ndu Izurelu l’ime anyi.”

¹² Onye lanu l’ime ndu-ishi ono sụ: “Nnajiuphu mu, bu eze; o to dukwa. Oo Elayisha, bu onye mpfuchiru Chileke, bu l’al’i Izurelu be epfukotajeru iya iphemiphe, i no l’ime mkpuru-azee ngu pfua.”

¹³ Eze ndu Arámu sù: “Unu je achọọ ẹka Elayisha ọbu nọ; k'ọphu mu e-ye ndu e-je egude iya nù.” A bya epfuaru iya l'ọ nọ lẹ mkpukpu Dotanu. ¹⁴ O bya eyefu ikpoto ndu ojọgu; ẹphe chigbaaru inya; mẹ ugbo-inya. Ẹphe gude ẹnyasi je je asọ-phee mkpukpu ono mgburugburu.

¹⁵ O be teke nwozi onye kẹ Chileke ono tehuru l'ọnmewa utsu; bya alufu etezi. O jeshia ele ẹnya; ikpoto ndu ojọgu; mẹ inya pẹ; waa ugbo-inya pẹ sọ-phewaa mkpukpu ono mgburugburu. Nwozi iya ono chishia sù: “Owa-e! Nnajiuphu mu; ?Bụ ọnu bẹ anyi e-me?”

¹⁶ Onye mpfuchiru Chileke ono sù: “Ba tsushi ebvu; noo kẹle ndu ọphu nọ swiru anyi bẹ ka ndu ọphu nọ swiru ẹphebedua shii.”

¹⁷ Elayisha bya epfuru nù Chileke sù: “Jiko Chipfu; menaa g'ẹnya sahu nwozi mu; k'ọphu ọo-huma ọzo.” Ọo ya bụ; Chipfu bya eme ẹnya sahu nwokoro ono; ọ huma l'iphe, jiru úbvú ono gbahe Elayisha mgburugburu bụ inya; mẹ ugbo-inya, l'enwugbaa ọku.

¹⁸ Gẹ ndu ojọgu Arámu ono abyapfuta Elayisha ọgu bẹ o pfuru nù Chipfu sù: “Menaa gẹ ndu-a tsukotaaha ishi.” Chipfu meru ishi tų pẹ; ẹgube ono, Elayisha pfuru nù iya ono.

¹⁹ Tọbudu iya bụ; Elayisha sù pẹ: “Eka-a ta abukwa ọzo; ọphu ọ tọ bukwa mkpukpu ono baa. Unu tsoru mu gẹ mu duta unu jefu onye unu achọ.” O duru pẹ jeshia Samériya.

²⁰ Ẹphe bahụephe lẹ Samériya; Elayisha pfuru nù Chipfu sù: “Gube Chipfu; menaa gẹ ndu-a saa ẹnya; phụahaa ọzo.” Ọo ya bụ; Chipfu bya emee ẹnya sahu pẹ. Ẹphe bya elee ẹnya huma l'ọo l'echilabọ Samériya bẹ ẹphe nọ.

²¹ Tọbudu iya bụ; eze ndu Ízuruẹlu humaẹ pẹ phọ; ọ sù Elayisha: “Nnana mu; ?Bụ gẹ mu gbushia pẹ tọ? ?Mu gbushiwa pẹ rọ?”

²² Elayisha sù iya: “Te gbushikwa pẹ. ?Ndu i gude ogu-echi ngu waa apfu ngu kputa lẹ ndzų bẹ iigbushije tọ? Nụ-chia pẹ nri; l'í doberu pẹ mini; k'ọphu ẹphe e-ri; ngua; lapfushia nnajiuphu pẹ.” ²³ Ọo ya bụ; eze ndu Ízuruẹlu bya eshiaru pẹ ọkpobe ite ẹyaa. Ẹphe rijishia ẹpho; ngu-jishia ẹpho; o dufu pẹ; ẹphe lapfushia nnajiuphu pẹ. Ọo ya bụ; ndu ojọgu o-lwụa-ọlaa, shi l'alí ndu Arámu byaberu ọgu l'alí ndu Ízuruẹlu.

Okpa-nri, dų lẹ Samériya

²⁴ E mecha; Benu-Hadadu, bụ eze ndu Arámu bya akpakọo ndu ojọgu iya l'ọphu; chita pẹ; ẹphe jeshia je ekephee mkpukpu Samériya. ²⁵ Okpa-nri bya apaa ẹka lẹ mkpukpu Samériya ono. Ẹphe kepheru iya nọo ọdu k'ọphu bụ l'e reaharu ishi nkapfu-igara lanų ọkpọro mkpọla-ọchaa ugbo ẹnọ; bya ereaha nshị ndo, habe nwahabe mkpọla-ọchaa ise.

²⁶ O be teke eze ndu Ízuruẹlu eje aghata l'eli igbulọ, e gude kpụ-pheta mkpukpu ono mgburugburu; nwanyị lanų rasharu iya sù: “Nnajiuphu mu, bụ eze; gbanaaru mu mkpu!”

²⁷ Eze sù: “Ọ -buri lẹ Chipfu ta agbaduru ngu mkpu; ?bụ awe bẹ mu e-shi gbaaru ngu mkpu? ?Mu e-shi l'ẹka eechije balị; tọ l'ẹka aazọshije mẹe?” ²⁸ Eze bya ajia ya sù: “?Bụ ọnu eme ngu?”

Nwanyị ono sù iya: “Ọo nwanyị-a bẹ sùru gẹ mu wota nwa mu g'anyi taa anų iya ntanų; o -rwua echele; o wota nwa nkiya g'anyi taa anų iya. ²⁹ Ọo ya bụ; anyi woru nwa nkemu shia taa anų iya. O be lẹ nchitabọhu iya; ma sù iya g'ọ wota nwa nkiya g'anyi taa anų iya; o wowaru iya woha.”

³⁰ Eze nımachaephe iphe ono, nwanyị ono kọru ono; bya alajashia uwe iya. Teke ọoghata l'eli igbulọ ono; ndu nọ l'ẹka ono lee ẹnya huma g'ọ yera uwe-aphụ l'ime ẹhu.

³¹ O pfua sù: “Gẹ Chileke gwakwaa mu ọchi; mbụ g'ọ mekwa mu ọphu ka njọ m'ọ buri l'ishi Elayisha nwa Shafatu bẹ kpopfuru iya nù ntanų-a!”

³² Teke ono bẹ Elayisha yee ndu bụ ọgerenya mkpukpu tųkokporuro nọdu l'ibe iya. Eze bya ezia onye-ozii; o vuru iya ọzo jeshia ibe Elayisha. Onye ọbu, e ziru ozii ọbu bya ejerwu; Elayisha vuwaru ọzo pfuaru ndu bụ ọgerenya ono sù: “?Unu humawaro onye mgbugbumadzu-a g'ọ yeru onye a-bya egbuta mu ishi? Onye ono, o ziru ozii ono -bayaephe; unu gu-chia ọzo; swọ-chia ya iphe g'ọ tọ bata. ?Tọbudu igiji-ọkpa nnajiuphu iya bẹ mu anų g'ootso iya l'azų phọ?”

³³ Elayisha kpukwaduru-a iphe ono l'ọnu epfu; onye ono, e ziru ozii ono byapfutawa iya. Eze sù: “Iphe-ẹhuka-a bụ l'ẹka Chipfu bẹ o shi. ?Bụ kẹ ọnu bẹ mu a-da ngabẹbaaru Chipfu ọzobaa?”

7

¹ Tòbodu iya bụ; Elayisha sụ: “Unu n̄madupho iphe, Chipfu pfuru. Chipfu s̄uru-a: ‘Ègube nta-a echele b̄e aa-n̄odu ere ogbongu ̀tu-ìphe, eegudeje eme buredi mkp̄ola-òchaa, ̀erwa iya d̄u sh̄ekelu lan̄u; l̄e ree ogbongu bal̄i lab̄o mkp̄ola-òchaa, ̀erwa iya d̄ukwapho sh̄ekelu lan̄u l̄’ònu-abata Sam̄eriya.’”

² Onye-ishi, an̄oduje eyeru eze ̀eka s̄u onye k̄ Chileke ono: “Ọoyapho! O-betakp̄oo Chipfu guhashia ̀zo ̀eku k̄’ìmigwe b̄e ̀o t̄o byadu ad̄u nno.”

Elayisha s̄u iya: “Ìi-gude ̀nȳa ngu h̄uma iya; ̀le ì t̄i byadu at̄so iya ̀nu.”

Ndu ojogu Arámu agba oso

³ O nweru ̀madzu ̀no, ekpenta emegbaa, an̄oduje l̄’ònu ̀eka eeshije abah̄u l̄e mkp̄ukpu Sam̄eriya. Ephe s̄u nwibe p̄h̄e: “?B̄u gunu meru iphe anyi a-n̄odu l̄’èka-a jas̄u anyi anw̄ushihu? ⁴ Anyi -s̄u g’anyi bah̄u l̄’ime mkp̄ukpu b̄e anyi a-nw̄ushihu; k̄ele ̀egu eme l̄’èka ono. Teke anyi n̄o l̄’èka-a; anyi anw̄uhukwapho. G’anyi jechia l̄’òdu-ògu ndu Arámu je eworu onwanyi n̄u p̄h̄e. Ephe -haa anyi; ̀o ya b̄u anyi an̄odu ndz̄u; teke ephe gburu anyi; anyi anw̄ushihu n̄u.”

⁵ O be l̄e nchi-at̄u-chite; ephe gbalihu jeshia l̄’òdu-ògu ndu Arámu ono. Ephe rwūepho l̄’aguga ̀odu-ògu ono; ̀p̄hu ̀o t̄o d̄udu m’onye n̄okwadu l̄’èka ono; ⁶ k̄ele Chipfu meru ḡe ndu ojogu ndu Arámu n̄uma igiji ikpoto ̀ugbo-ìnya; m̄e k̄’inya; m̄e igiji ikpoto ndu ojogu; k’òp̄hu ephe s̄uru nwibe p̄h̄e: “Unu lek̄p̄odapho! Eze ndu Ìzurel̄u b̄e butaakwaru eze ndu Hetu; m̄e eze ndu Ìjiputu g’ephe bya etsoo anyi ̀gu.” ⁷ Ọo ya b̄u; o be l̄e nchi-at̄u-chite; ephe wulihu; gbalachaa; gbadochaa ̀lo-̀ekwa p̄h̄e; m̄e ìnya p̄h̄e; m̄e nkaf̄f̄-ìgara p̄h̄e. Ephe gbado ̀odu-ògu p̄h̄e ono g’ò d̄u; gbakashih̄u; gbaahaa ̀oso ndz̄u p̄h̄e.

⁸ Ndu ekpenta ono rwūepho l̄’aguga ̀odu-ògu ono; ephe bah̄u l̄’ulo-̀ekwa lan̄u; ria; bya angua; vuta mkp̄ola-òchaa; m̄e mkp̄ola-ododo; m̄e ̀ekwa je eworu domia. Ephe bya alaphuta az̄u; bya abah̄u l̄’ime ̀lo-̀ekwa ̀zo; vuk̄oo iphe, d̄u ìnya n̄u; je edomikwapho.

⁹ Tòbodu iya b̄u; ephe s̄u nwibe p̄h̄e: “Anyi te emekwa ree. Ntan̄u-a b̄e b̄u eswe ozi-òma; ̀le anyi gb̄e n̄o-kirishia. Ọ -buru l̄’anyi kwaberu jeye l̄’utsu b̄e aa-n̄ukwa anyi aph̄u. Unu g’anyi j̄ekwapho nta-a je epfuaru iya ndibe eze.”

¹⁰ Ọo ya b̄u; ephe tugbua je ekua ndu echeje nche l̄’ònu-abata mkp̄ukpu ono pfuaru p̄h̄e iya s̄u: “Anyi jeru l̄’òdu-ògu ndu Arámu; ̀p̄hu ̀o d̄udu m’onye lan̄u, n̄o l̄’èka ono; ̀p̄hu anyi ta n̄maduru ̀ukporo nemadzu. Ọ buru ìnya; m̄e nkaf̄f̄-ìgara b̄e likachaaru l̄’èka ono; ̀lo-̀ekwa p̄h̄e duepho g’ò d̄u.” ¹¹ Ndu nche ono raa ozi ono arara; e je epfua ya l̄’ibe eze.

¹² Eze gbalihu l̄’enyashi ono; bya as̄u ndu-ozi iya: “Mu a-kar̄u unu iphe, ndu Arámu meru anyi nta. Ephe maru l̄’egu eme anyi. Ọo ya meru g’ò gude ephe l̄’ufu l̄’òdu-ògu p̄h̄e ono je edomishia onwoph̄e l̄’egu. Ọriri p̄h̄e b̄u l̄’anyi futajenu p̄h̄o af̄uta; g’ephe akp̄uko anyi l̄e ndz̄u; zebata l̄’ime mkp̄ukpu-a.”

¹³ Onye lan̄u l̄e ndu-ozi eze ono s̄u: “G’anyi har̄u zia unwoke g’ephe gude ìnya ise, p̄h̄oduru l̄e mkp̄ukpu-a jeshia. E -gudeshia p̄h̄e b̄e ̀onodu p̄h̄e a-d̄uhukwapho ḡe k̄e ndu Ìzurel̄u ono, a har̄u l̄’èka-a. Mb̄u l̄’ephe a-duepho g’ikpoto ndu Ìzurel̄u ono, lawar̄u l̄’iyi ono. Ọo ya b̄u g’anyi z̄iekwa p̄h̄e g’ephe je amaru iphe, meru n̄u.”

¹⁴ Ọo ya b̄u; ephe bya ach̄ita ugbo-ìnya lab̄o; megbaa ìnya. Eze bya ezia g’a ch̄oru ndu ojogu ndu Arámu jeshia; bya as̄u p̄h̄e: “Unu je amaru iphe, nw̄uru n̄u.” ¹⁵ Ephe ch̄oo p̄h̄e jas̄u l̄’enyimu Ìjòdanu; ephe h̄uma g’uwe m̄e ivu, ndu Arámu t̄uphash̄iru l̄’èka ephe agba ̀egwegwa agbala jiru l̄e gbororo. Ọo ya b̄u; ndu ono, jeru ozi ono laphushia az̄u je epfuaru iya eze. ¹⁶ Tòbodu iya b̄u; ephe tugbua je egwek̄oo iphe l̄’òdu-ògu ndu Arámu ono. Noo ya; e mechaa ree ogbongu ̀tu-ìphe, eegudeje eme buredi mkp̄ola-òchaa, ̀erwa iya d̄u sh̄ekelu lan̄u; bya eree ogbongu bal̄i lab̄o mkp̄ola-òchaa, ̀erwa iya d̄ukwapho sh̄ekelu lan̄u; ̀egube ono Chipfu pfuru l̄’òo-d̄u ono.

Aaz̄o onye-ishi ozi eze pyakapyaka

¹⁷ Eze ndu Ìzurel̄u yeru onye-ishi ozi, eyejeru iya ̀eka g’ò leta ̀nȳa l̄’ònu-abata mkp̄ukpu ono. Ọ buru l̄’èka ono b̄e e gude ̀okpa z̄oo ya pyakapyaka; ̀o nw̄uhu; egube ono, onye k̄e Chileke pfuhawaru iya teke ono, eze jeru ìbe iya-a. ¹⁸ K̄ele teke ono, onye k̄e Chileke pfuru eze s̄u: “Ègube nta-a echele b̄e ee-re ogbongu ̀tu-ìphe, eegudeje eme buredi mkp̄ola-òchaa, ̀erwa iya d̄u sh̄ekelu lan̄u; bya eree ogbongu bal̄i lab̄o mkp̄ola-òchaa, ̀erwa iya d̄ukwapho sh̄ekelu lan̄u l̄’ònu-abata Sam̄eriya;” ¹⁹ b̄e onye-ishi ozi ono, eyejeru eze ̀eka ono s̄uru: “Ọoyapho! Ọ t̄o byakwa l̄’eme nno; o betakp̄ooru Chipfu guhashia ̀zo ̀eku k̄’ìmigwe.” Elayisha s̄ukwanu iya: “Ìi-gude ̀nȳa ngu h̄uma iya; ̀le ì t̄i byadu eri iya.” ²⁰ Ọ buru g’ò nw̄uru iya b̄u ono; mb̄u l̄e ndiphe z̄oru iya pyakapyaka; ̀o nw̄uhu l̄’ònu-abata mkp̄ukpu ono.

8

Aanu-phu nwanị Shunemu alị iya azu

¹ O nweru teke Elayisha pfufuru nwanị ono, o mejeru nwa iya, nwuhuru anwuhu; o teta ndu ndzụ pho sụ: "Gbeshi; duta ndibe ngu g'unu lufu je anodu l'eka unu e-jekpopho anodu; keke Chipfu be kuwaru okpa-nri oku g'ọ bya l'alị-a. Okpa-nri ono be a-nọ apha esaa." ² Oo ya bu; nwanị ono gbeshi bya emee iphe, onye ke Chileke ono pfuru; duta ndibe iya; ephe lufu; je anọ apha esaa l'alị ndu Filisitayinu.

³ A nochaeapho apha esaa ono; nwanị ono shi l'alị ndu Filisitayinu lwa. O bya ejepfu eze je arwoahaa ya g'a nū-phu iya ulo iya me alị iya azu. ⁴ Teke ono be eze epfuru Gehazi, bu onye-ozị onye ke Chileke asuje: "Kakotanuru mu iphe-ohumalenya, Elayisha meshikotaru?" ⁵ Gehazi ndu akoru eze ge Elayisha gude mee g'onye nwuhuru anwuhu teta ndu ndzụ ozo; a bya l'amaru; nwanị ono, Elayisha meru nwa iya o teta ndu ndzụ ono bata bya arwoahaa eze g'a nū-phu iya ulo iya azu; yee alị iya.

Tobudu iya bu; Gehazi sụ: "Gube nnajuphu mu, bu eze; oo nwanị obu ba; yee nwa iya ono, Elayisha mejeru; o teta ndu ndzụ ono." ⁶ Eze bya ajia nwanị ono k'iphe ono; o kokotaru iya ya.

Oo ya bu; eze bya eduru onye-ozị lanu yeru iya sụ: "woru iphe, bu ke nwanị ono g'ọ ha nū-phukota iya azu. Nukota iya iphe, shikota l'alị iya futa; e-shi mboku, o lufuru l'alị-a byasụ nta."

Hazelu egbu Benu-Hadadu

⁷ Tobudu iya bu; Elayisha bya ejee Damasukosu. Teke ono be iphe-ememe guderu Benu-Hadadu, bu eze ndu Aramu. A bya epfuru iya l'onye ke Chileke be byaru nu.

⁸ Eze sụ Hazelu: "Wota iphe, i-nu onye ke Chileke ono gude; g'i shi iya l'eka kpataedu Chipfu ishi sụ: '?Mu a-ka-a mma l'iphe, eme mu nū-a to?' "

⁹ Oo ya bu; Hazelu bya ewota iphe, dugbaa iche iche, kakota ree, shi le Damasukosu dojia l'eli inya-kamelu ukporo labo gude jepfushia Elayisha. O rwua bya apfuru iya l'ipha sụ: "Nwa ngu, bu Benu-Hadadu, bu eze ndu Aramu be ziru mu ge mu bya ajia ngu me ya ?a-ka-a mma l'iphe, eme iya nu?"

¹⁰ Elayisha sụ iya: "Je asu iya l'oo-ka-a mma; ole Chipfu be goshikwanuru mu l'ọ nwuhufutaje." ¹¹ O woru enya dazibe Hazelu jeye iphere gude iya. Onye ke Chileke ono, raahaa ekwa.

¹² Hazelu sụ: "Nnajuphu mu; ?bu gunu be iraru?"

Elayisha sụ: "Ishi ekwa mu bu le mu mawaru ejo-iphe, ii-me ndu Izurelu. Iitushikota oku l'ekameka, ephe kpuru; o shihu ike; teme unwokoro phe be ii-gude oguechi gbushia; gwee unwegirima phe arakabya; kpafushia unyomu phe, du ime ephe."

¹³ Hazelu sụ: "?Denu ge mube onye-ozị ngu, buepho nkuta be obu e-shi mee iphe, paru eka nno?"

Elayisha sụ: "Chipfu be goshiwaru mu l'ii-mechaa buru eze ndu Aramu."

¹⁴ Oo ya bu; Hazelu haa Elayisha lapfushia nnajuphu iya, bu Benu-Hadadu. Benu-Hadadu jia ya sụ: "?Bu gunu be Elayisha pfuru ngu?" Hazelu sụ: "O sukwaru mu l'ii-ka-a mma." ¹⁵ O rwua le nchitabohu iya; Hazelu wota ukpo tsee le mini; o ngugua ya angugu; o wota iya kwechia Benu-Hadadu iphu; o nwuhu. Hazelu buru eze nochia enya iya.

Teke Jiaramu bu eze ndu Jiuda

(2Iphe 21:1-20)

¹⁶ L'apha, kwe Jiaramu nwa Ehabu apha ise, o wataru aburu eze ndu Izurelu, bu iya bu teke Jiehoshafatu shi buru eze ke ndu Jiuda; be Jiaramu nwa Jiehoshafatu byaru aburu eze ndu Jiuda. ¹⁷ Jiaramu be nowaru ukporo apha l'apha iri l'ebo teke o wataru aburu eze. Iphe, o noru l'aba-eze buru apha esato le Jierusalemu. ¹⁸ O tsoo eka ndu eze ndu Izurelu; mee ge ndibe Ehabu meru; keke o luru nwada Ehabu. O meru ejo-iphe l'enya Chipfu. ¹⁹ Ole Chipfu gude k'onye-ozị iya, bu Dévidi; ophu o too vudu iya evuvu g'ọ mebyishia ndu Jiuda; keke o kwehawaru Dévidi ukwe l'unwu iya; me awa iya ta abyadu abubuhuru eze jasuru asuru.

²⁰ Teke Jiaramu bu eze; be ndu Edomu kwefuru ndu Jiuda ike; bya ahotaruru onwophe onye a-buru eze phe. ²¹ Noo ya bu; Jiaramu chita ugbo-inya iya g'ọ ha jeshia mkpukpu Zayi. Ndu Edomu bya ekepee yee ndu-ishi ugbo-inya ono mgburugburu. O be l'enyasi; o gbeshi bapfu ndu Edomu ono ogu. Ole ndu ojogu iya gbaru nanu nanu lashia ibe phe. ²² O buru ge ndu Edomu kwefuru ndu Jiuda ike bu ono byasụ ntanụ O bukwarupho teke ono be ndu Libuna kwefuru ike nkepe.

²³ Iphemiphe ozo, Jióramu megbabèru bẹ e dekotaru l'ekwo-akọ kẹ ndu eze ndu Jiuda. ²⁴ Oo ya bụ; Jióramu nwùhu lapfushia nna iya phẹ; e lia ya l'ẹka e liru nna iya phẹ lẹ mkpukpu Dévidi. Nwa iya nwoke, bụ Éhazaya bụru eze nọchia ẹnya iya.

Teke Éhazaya bụ eze ndu Jiuda
(2Iphe 22:1-6)

²⁵ L'apha, kwe Jióramu nwa Éhabu apha iri l'ẹbo, ọ bụ eze ndu Ízurelu bẹ Éhazaya nwa Jióramu byaru aburu eze ndu Jiuda. ²⁶ Éhazaya nọwaru ukporo apha l'apha labo teke ọ wataru aburu eze. Iphe, ọ nọru l'aba-eze bụ apha lanu lẹ Jierúsalem. Epha ne iya bụ Atalaya, bụ nwanwa Omuri, bụ onye ono, bụ eze ndu Ízurelu ono. ²⁷ O tsoo ẹka ndibe Éhabu; mee ejo-iphe l'ẹnya Chipfu egube ndibe Éhabu meru; kele ọ bụ ogo ndu unuphu ibe Éhabu.

²⁸ O tsoo Jióramu nwa Éhabu; ephe jepfu Hazelu, bụ eze ndu Arámu ogo lẹ mkpukpu Ramotu, du l'alí Giladu. Ndu Arámu ono meka Jióramu iphe. ²⁹ Oo ya bụ; eze, bụ Jióramu lashia mkpukpu Jiezerelu g'ọ je anodu nyaa iphe-ehuka ono, ndu Arámu mekaru iya lẹ mkpukpu Ramotu teke ono, o tsoo Hazelu, bụ eze ndu Arámu ogo ono.

No iya; Éhazaya nwa Jióramu, bụ eze ndu Jiuda jeshia aji Jióramu nwa Éhabu lẹ mkpukpu Jiezerelu l'iphe-ehuka ono, e mekaru iya ono.

9

Aawu Jiehu manụ l'ishi g'ọ bụru eze ndu Ízurelu

¹ Onye mpfuchiru Chileke, bụ Elayísha bya ekua onye lanu l'ogbo ndu mpfuchiru su iya: "Jíkobe; wota mgbere manụ-a jeshia mkpukpu Ramotu, du l'alí Giladu. ² Teke i rwuru ẹka ono; lee ẹnya Jiehu nwa Jiehoshafatu; mbu nwanwa Nimushi. Kuchi iya ekuchi l'ẹka unwanwa iya no; duru iya g'unu bahu l'ime ulo. ³ Teke ono bẹ ii-wota mgbere manụ ono; woru manụ ono wua ya l'ishi su: 'Chipfu suru-a: Mu wuru ngu manụ l'ishi g'i buri eze ndu Ízurelu.' I -mechaa nno; guhaa uzo gbagbua; ba kpokwa upfu!"

⁴ Oo ya bụ; nwokoro bya ono, bụ onye mpfuchiru ono tugbua jeshia mkpukpu Ramotu, du l'alí Giladu. ⁵ O -rwuepho; ọ huma ndu-ishi ndu ojogu g'ephe no ndzuko; ọ su: "Onyeshi ojogu; mu nwekwaru ozi, mu e-ziekwa ngu."

Jiehu jia ya su: "?Bụ onye ole l'ime anyi bẹ iifuru?"

Ọ su iya: "Oo gubedua; onye-ishi ojogu."

⁶ Oo ya bụ; Jiehu gbalihu ephe bahu l'ime ulo. Onye mpfuchiru ono woru manụ ono wua ya l'ishi su: "Chipfu, bụ Chileke kẹ Ízurelu suru-a: 'Mu wwaru ngu manụ l'ishi g'i buri eze ndibe kẹ Chipfu; mbu ndu Ízurelu. ⁷ Ii-tuko ndu onu-ulo ibe Éhabu, bụ nnajjuphu ngu gwee arakabya; k'ophu mu e-shi nno gwata ugwo ochi ndu-ozu mu ono, bụ ndu mpfuchiru; waa k'iphe, bukpo ndu-ozu Chipfu, bụ ndu Jiezebelu gbushikotaru. ⁸ Ndibe Éhabu l'ophu a-buru mkpurupyata. Mu e-gbuhu iphe, bukpo nwa nwoke l'onulo ibe Éhabu l'alí ndu Ízurelu; m'ọ bụ ohu m'ọ bụ amadu. ⁹ Mu e-me ibe Éhabu g'ọ du g'ibe Jierobowamu nwa Nebatu; mekwapho g'ọ du g'ibe Basha nwa Ahayijia. ¹⁰ Jiezebelu bẹ bụ nkuta a-ta iya l'egu, du lẹ Jiezerelu. Ọ tọ dudu onye e-li iya elili.' " O pfuchaa nno; bya aguhaa uzo gbafu.

¹¹ E mechaa; Jiehu bya ejepfushia ndu-ishi ndu ojogu ophuna; onye lanu jia ya su: "? Bụ-a k'oma? ?Bụ gunu bẹ onye obvu ono achọ-doru ngu?"

Jiehu su: "G'unu mahawaru onye obu bya amaru g'opfuje opfu-a."

¹² Ephe su: "Oo uka bẹ obu! Pfiaru anyi iphe obu."

Jiehu su: "Iphe, o pfuru mu bụ lẹ Chipfu suru lẹ ya wwaru mu manụ l'ishi ge mu buru eze ndu Ízurelu."

¹³ Ephe mekebe egwegwa je achikoo uwe phẹ bya atọru iya l'alí g'ọ zọ okpa. Ephe nodu egbu opu asuje: "Jiehu buakwaa eze!"

Jiehu egbu Jióramu

¹⁴ Noo ya; Jiehu nwa Jiehoshafatu; mbu nwanwa Nimushi bya agbaaru Jióramu ejo idzu. Teke ono bẹ Jióramu yee ndu Ízurelu l'ophu shi etso Hazelu, bụ eze ndu Arámu ogo g'ephe e-shi gbobuta mkpukpu Ramotu, du l'alí Giladu. ¹⁵ Ole eze, bụ Jióramu bẹ laru mkpukpu Jiezerelu je anyaa iphe-ehuka ono, ndu Arámu mekaru iya ono; teke ephe lẹ Hazelu, bụ eze ndu Arámu lwuru ogo ono. Oo ya bụ Jiehu su: "O -buru l'oo uche unu bụ ono; g'ọ tọ dukwa onye e-shi lẹ mkpukpu-a pyofu jeshia mkpukpu Jiezerelu je edoo

iphe-a.”¹⁶ Tòbudu iya bụ; Jiehu nyihu ụgbo-inya iya gbaru jeshia mkpụkpu Jiezerelu; kele ọọ ẹka ono bẹ Jióramu zẹ. Éhazaya, bụ eze ndu Jiuda bẹ jeru iya ajiji.

¹⁷ O be teke onye-nche, p̄furu l'ulo eli, dū lẹ mkpụkpu Jiezerelu ono humaru Jiehu; mē ndu awū etso iya nū g'ẹp̄he dzeberu abya; o chishia mkpu sū: “O nwekwarū ndu mu humaru, awū abyanū-ol!”

Jióramu sū: “G'a chọta onye agba l'inya zia g'ọ gba phẹ ndzuta je ajia phẹ sū: ‘?Bụ-a k'oma tọ?’ ”

¹⁸ Onye agbajẹ inya gbagbua je agba Jiehu ndzuta sū iya: “Eze sūru: ‘?Bụ-a k'oma tọ?’ ”

Jiehu sū iya: “?Unu gude k'oma eme gunu? Ghakọbe; tso mu l'azụ!”

Onye-nche ono sū eze: “Onye e ziru jepfuakwaru phẹ; ọle ọ gbẹ ophu ọ tọ lwaedu azụ.”

¹⁹ Ọo ya bụ; eze; bya ezia onye agbajẹ inya lẹ k'ugbo ẹbo. Ọ bya ejepfu phẹ bya asū: “Eze sūru-a: ‘?Bụ-a k'oma tọ?’ ”

Jiehu sū iya: “?Unu gude k'oma eme gunu? Ghakọbe; tso mu l'azụ!”

²⁰ Onye-nche ono sū eze: “O jepfuakwaru phẹ; ọle ọ tọ lwakwaphọ azụ. G'onye ọbu gude agba bẹ ọ dukwa gẹ Jiehu nwa Nimushi; kele ọgba ẹhuka ẹhuka.”

²¹ Jióramu sū: “Doziaru mu ụgbo-inya mu.” E doziaru iya ya. Jióramu, bụ eze ndu Ízuerelu; yẹe Éhazaya, bụ eze ndu Jiuda gbagbua jepfushia Jiehu. Onyenonū nọduchaa l'ugbo-inya nkiya. Ẹka ẹp̄he gbapfuru iya bụ l'alì Nabotu, bụ onye Jiezerelu. ²² Jióramu humaeopho Jiehu bya ajia ya sū: “Jiehu; ?bụ-a k'oma tọ?”

Jiehu sū: “?Denu ge k'oma e-shi dū; l'ẹka ụrwuali; mē agwọ nshi ono, shi ne ngu, bụ Jiezebelu l'ẹka; kutaru l'ikpo l'ikpo ẹgube-a?”

²³ Ọo ya bụ; Jióramu ghakọbe; gbagbua arajeru Éhazaya sū: “Éhazaya; ọ bụ ọgu-ol!”

²⁴ Jiehu gudeep̄ho ike iya g'ọ ha seta apfū iya gbaa Jióramu lẹ mgbaka ukuvu; o foo ya l'obu; ọ daa dakoru l'eli ụgbo-inya iya. ²⁵ Ọo ya bụ; Jiehu p̄fuaru onye-ishi ụgbo-inya iya, ẹpha iya bụ Bidika sū: “Pata iya je etuphaa l'alì Nabotu, onye Jiezerelu pho. Nyatakwa lẹ teke pho, mu lẹ ngu tukojeru gude ụgbo-inya agbatso nna iya, bụ Éhabu l'azụ pho bẹ Chipfu p̄furu opfu ẹhu iya sū: ²⁶ Ụnyaphu bẹ mu humaru mee Nabotu; mē mee k'unwu iya, e gburu egbugbu. Nnajiuphu p̄fua sū; mu a-gwata ngu ụgwo iya l'alì-a. Noo iphe, Chipfu epfu bụ ono.’ Ọo ya bụ; pata iya je etuphaa l'alì ono; ẹgube Chipfu p̄furu iya ono.”

Eegbu Éhazaya

²⁷ Éhazaya, bụ eze ndu Jiuda humaeopho iphe, e me nū; o ye ọkpa l'oso tsoru ụzo, shiru bahụ lẹ mkpụkpu Bētu-Haganu gbalaaha. Jiehu chip̄yabe iya; asuje: “Gbagbufua ya l'eli ụgbo-inya ono!” Ẹp̄he gbaa ya apfū l'ẹka ọ nọ l'uzo, jeru lashia mkpụkpu Guru, dū lẹ mgboru mkpụkpu Ibulamu. Ọ gbaru laa mkpụkpu Megido; je anwūhu l'ẹka ono. ²⁸ Ndu ozi iya gude ụgbo-inya pata iya jeshia Jierusalẹmu je elia l'ilu iya l'ẹka e liru nna iya phẹ lẹ mkpụkpu Dévidi. ²⁹ Ọ b̄uru l'apha, kwe Jióramu; nwa Éhabu apha iri lẹ nanū, o shi b̄utaru eze ndu Ízuerelu bẹ Éhazaya byaru aburu eze ndu Jiuda.

Eegbu Jiezebelu

³⁰ Noo ya; Jiehu t̄ugbua jeshia mkpụkpu Jiezerelu. Jiezebelu n̄maep̄ho l'ọ byaru; o tee p̄nsuru ẹnya; memaa ẹgbushi iya emema; je eworu ẹnya pyofu lẹ windo. ³¹ Jiehu bya abyarwuta l'onu-abata; Jiezebelu sū: “?Bụ-a k'oma Zimiri; mbū gube onye ono, gburu nnajiuphu ngu?”

³² Jiehu palia ẹnya l'uzo windo ono sū: “?Bụ onye bẹ t̄uru ikè yeru mu nū? ?Bụ onye?” Tòbudu iya bụ; iphe, dū g'umadzu labo; ọzoo ụmadzu ẹto, bụ ndu eleta ibe eze ẹnya shi lẹ windo lee ya ẹnya. ³³ Jiehu sū phẹ: “Unu gbẹ l'ẹka ono pata Jiezebelu zee ogbu g'ọ bya ada!” Ọo ya bụ; ẹp̄he tufu iya ọ bya adaa. Mee ya p̄fukashihu kpua l'igbulo; mē inya, nogbaa l'ẹka ono. Jiehu gude inya gbaa ya eli; zoo ya t̄litolu.

³⁴ Jiehu bahū l'ime ụlo je eria; ngua sū: “Unu pata nwan̄yì ono, vu onu ono je elia; kele ọ bụ pho nwada eze!” ³⁵ Ẹp̄he lufushia g'ẹp̄he je elia ya; ọ b̄waru iphe, ẹp̄he humaru kpoloko bụ okpokoroko ishi iya; mē ọkpu ogboro iya; waa ọkpu oshi-ẹka iya. ³⁶ Ẹp̄he laphu azụ je ep̄fuaru iya Jiehu; ọ sū: “Ọo ya bụ iphe ono, Chipfu shi l'onu onye-ozì iya, bụ Elayijia kẹ Tishibe p̄fua sū: ‘Ọo l'alì, dū lẹ mkpụkpu Jiezerelu bẹ nkuta a-ta anū Jiezebelu.’ ³⁷ Jiezebelu bẹ odzu iya a-dū gẹ nshi, a nȳiru t̄kaa nanū nanū l'alì, dū lẹ Jiezerelu; k'ophu bụ l'ọ tọ dudu onye byaru a-hube iya ama kẹ g'ọ sū: ‘Ọo Jiezebelu baa.’ ”

10

Eegbushi ndibe Éhabu

¹ Éhabu bẹ unwu iya dọ ụkporo ẹto l'umadzu iri lẹ Samériya. Oo ya bụ; Jiehu bya edeshia ẹkwo-ozì keshiaru ndu-ishì lẹ mkpụkpu ono; mę ndu bụ ogerenya; mę ndu bụ phẹ mefutaru unwu Éhabu ono. Ẹkwo-ozì ono bẹ o deru sụ: ² “Eshì ọphu unu l'unwegirima nnajjuphu unu tukuru nọdu; tẹme unu nweru ụgbo-inya; nweru inya bya enweru ngwọgu; nweru mkpụkpu, a kpushiru ike; bẹ bụ ẹkwo-ozì-a-bebeepho rwu unu ẹka; ³ unu họtà onye kachaa ree; mbụ onye ọ gbaru g'unu họtà l'unwu nnajjuphu unu; mee ya eze; g'unu lwuà ọgu see iswì ọnu-ulo nnajjuphu unu.”

⁴ Ọle ndzụ-agugu rwutaru phẹ; ephe sụ: “lewaro; ndu eze labo pho ta adudu ike pfuru wota iya ọgu. ?Denu g'anyi bedua e-shi dọ ike pfuru wota iya ọgu?”

⁵ Tọbudu iya bụ; onye bụ ishi l'ibe eze; mę onye bụ ishi mkpụkpu; mę ndu bụ ogerenya; waa ndu bụ phẹ mefutaru unwu Éhabu zia Jiehu ozi sụ: “Anyi bụ ndu-ozì ngu; ọo iphe, ị sụru g'anyi mee bẹ anyi e-me. O to nwedu onye anyi eme eze; mekpọepho iphe, ị riru l'ọ pfuru ọto.”

⁶ Jiehu bya edeeru phẹ ẹkwo-ozì k'ugbo ẹbo sụ: “O -buru l'unu turu ikè yeru mu; unu je a-nodu eme iphe, mu suru g'unu mee; unu gbukọ ishi unwu nnajjuphu unu ono g'ephe ha vutaru mu lẹ mkpụkpu Jiezerelu ẹgube nta-a echele.”

Unwu ibe Éhabu ono, bụ iya bụ umadzu ụkporo ẹto l'iri ono bẹ bụ ephe lẹ ndu oke amadu lẹ mkpụkpu ono shi nọdu; ọ buru ndu ono metseshiru phẹ.

⁷ Ẹkwo-ozì ono ruweepho ndu ono ẹka; ephe kpata unwu ibe eze ono; gbushikọta ephe ne ụkporo ẹto l'iri ono. Ephe parụ ishi phẹ yechaa lẹ nkata; vulaaru Jiehu lẹ mkpụkpu Jiezerelu. ⁸ Onye-ozì bya ezia Jiehu sụ: “E vulataakwaru ishi unwu Éhabu ọbu.”

Jiehu sụ: “Kube phẹ l'ikpo labo l'ọnu-abata mkpụkpu g'ephe nọdu l'ẹka ono jeye l'utsu.”

⁹ O be l'utsu; Jiehu lufu je apfuru pfuaru ndu ono g'ephe ha sụ: “Ụta ta adukwa unu l'ehu. Oo mbedua bẹ gbaru nnajjuphu mu ejo-idzu; woru iya gbua. Ọle ọ bụ; ?bukwanu onye bẹ gbushiru ndu ọwana? ¹⁰ Oo ya bụ g'unu maru l'ọ tọ dudu opfu, Chipfu pfuru lẹ k'ehu ndibe Éhabu duru ọphu tee mekotadu nụ. Chipfu bẹ mewaru iphe, o shi l'ọnu onye-ozì iya, bụ Elayjia pfua.” ¹¹ Oo ya bụ Jiehu gbushikọta iphe, bụ ndibe Éhabu, phoduru lẹ mkpụkpu Jiezerelu. O gbukotaru ndu oke amadu, o nweru; mę ndu eguru ọnyà iya; mekpoo ndu-uke, o nweru; ọphu ọ tọ dudu m'onye lanu, ọ haru; ọ nọdu ndzụ l'ime phẹ.

Jiehu egbushi ndu abubu eze Éhazaya

¹² Noo ya; Jiehu iya agbeshi jeshia mkpụkpu Samériya; o jetabeepho rwua ẹka ndu nche aturu anọduje ebushi aturu eji; ¹³ yee ndu bụ abubu Éhazaya ono, shi buru eze ndu Jiuda pho dzuda. O jia phẹ sụ: “?Unu bụ ndu ole?”

Ephe sụ iya: “Anyi bukwa abubu Éhazaya. Iphe, anyi abya bụ g'anyi kele unwu ibe eze; mę unwu ibe eze-nwanyị.”

¹⁴ Jiehu sụ: “Unu kpukoo phẹ lẹ ndzụ.” Ephe bya akpukoo phẹ lẹ ndzụ je egbushia; chiru ye l'iduma, dọ l'ẹka ono, ndu nche aturu anọduje ebushi aturu eji ono. Ephe dọ umadzu ụkporo labo l'ẹbo. E gbushia phẹ; ọphu ọ tọ dudu onye ọphu a haru; ọ nọdu ndzụ m'onye lanu.

Eegbufufua ndibe Éhabu, phoduru nụ

¹⁵ Jiehu bya alufu l'ẹka ono; ọ hụma Jiehonadabu nwa Rekabu g'ọbyapfuta iya. Jiehu kele iya ekele bya asụ: “?Obu ngu guru-a iphóro l'ẹka mu nọ; g'obu nkemu guru l'ẹka ị nọ-a?”

Jiehonadabu sụ iya: “Ee; obu mu gukwaru-a iphóro.”

Jiehu sụ iya: “O -buru l'ọ dọ nno; machiaru mu ẹka ngu.” O bya amachiaru iya ẹka; Jiehu selita iya lobata l'ugbo-inya. ¹⁶ Jiehu sụ iya: “Tsuru mu g'ị hụma gẹ ke Chipfu aphụ-beru mu l'ehu.” Oo ya bụ; ọ pata iya l'ugbo-inya. ¹⁷ Jiehu phẹ ruweepho Samériya; ọ tuko iphe, bụ ndibe Éhabu, phoduru nụ l'ẹka ono gbushikọta. O gwekọta phẹ arakabya g'ephe ha; ẹgube ono, Chipfu shi l'ọnu Elayjia pfua ya ono.

Eegbushi ndu abaru Balu eja

¹⁸ Jiehu bya akpakoo ndu Izurelu l'ọphu sụ phẹ: “Éhabu bẹ bapeteru Balu eja; mbedua a-baru iya eja; barweru iya ya abarwe. ¹⁹ Ngwa; unu kukota ndu mpfuchiru Balu g'ephe ha; mę ndu abaru iya eja; mę ndu bugbaa uke iya. G'ọ tọ dukwa onye a-gbala nụ;

noo kele mu abya egweru Balu ngweja, paru eka. Onye gbalaru nu be ta adzukwaru ndzu." Obenu le Jiehu gude eregede eme ge ya mee ge ndu abaru Balu eja bukotaru mkpurupyata.

²⁰ Jiehu su: "Unu tua ndzuko; g'e dzuko gude kwabe Balu ubvu." Ephe bya araa ke ndzuko obu arara. ²¹ Jiehu bya atuko ali Izurelu l'ophu zidzuru ozi; ndu bukpoo ndu abaru Balu eja gephe ha byakota; ophu o to dudu m'onye lanu, ta abyaduru nu. Ephe wubakota l'ime eze ulo Balu ono; jikota iya pyimu; shita l'ishi iya ophuu je akpaa l'ishi iya ophuu. ²² Jiehu bya epfuaru onye eleta enya l'ulo, eedobeje uwe su iya: "Chitaru ndu abakotakporu Balu eja awurukpata uwe gephe yee!" O bya achitaru phe iya.

²³ Tobudu iya bu; Jiehu yee Jiehonadabu; nwa Rekabu bahu l'ime ulo Balu ono. Jiehu su ndu ono, abaru Balu eja ono: "Unu lerwee enya maru; ?to dukwanu onye ke Chipfu tso unu nodu l'eka-a; abuedupho ndu abaru Balu eja kpoloko."

²⁴ Oo ya bu; ephe bya abahu jeshia egwe eja; me ngweja-akpo-oku.

Jiehu be wowaru umadzu ukporo eno ye gephe kwakaa l'etezi; bya asu phe: "O - nwewaru onye haru m'onye lanu le ndu-a, mu eye unu l'eka-a; o gbalaa be e-gude ishi ndzu nkiya pfua ugwo iya."

²⁵ Egweghe, Jiehu egweghe ngweja-akpo-oku ono; o su ndu nche; me ndu-ishi: "Unu wubawaro je egbushikota phe! G'o bo dukwa onye ophu a-gbala nu!" Oo ya bu; ephe gude ogu-echi gbugbushikota phe. Ndu nche ono; waa ndu-ishi ono tufuchaa odzu phe l'etezi. Ndu nche ono bya abamihuchaa l'ime ime ulo Balu ono. ²⁶ Ephe pafutagbaa nteke, du l'ulo Balu ono; kpoo ya oku. ²⁷ Ephe bya etsukposhia nteke Balu; nwukposhia ulo Balu ono. O buru nshi be aanoduje anyi iya byasu ntanu-a.

²⁸ Noo ya bu; Jiehu mebyia k'abaru Balu eja l'ali Izurelu. ²⁹ Ole Jiehu te wofuduru eka l'eme iphe-eji ono, Jierobowamu nwa Nebatu kpataru ge ndu Izurelu mee ono. Mbụ eja ono, ephe baru unwu-eswi pho, e gude mkpola-ododo kpua dobe le mkpukpu Betelu; me le mkpukpu Danu pho.

³⁰ Chipfu su Jiehu: "Eshinu i meru iphe, du ree; mee iphe, pfuru nhamunha l'enya nkemu; bya emee ndibe Ehabu iphe, du mu l'obu g'e mee phe iya; be awa ngu a-nodu l'aba-eze ndu Izurelu jasụ l'ogbo k'eno." ³¹ Ole Jiehu te egudegbudu obu iya go ha dobe iphe, ekemu Chipfu, bu Chileke ke Izurelu pfuru. O to haduru eme iphe-eji ono, Jierobowamu meru; mbụ ono, o kpataru ge ndu Izurelu mee ono.

Anwuhu Jiehu

³² Teke ono be Chipfu wataru akpa ndu Izurelu mkpa-eka. Hazelu lwu-kpekota mkpukpu le mkpukpu ndu Izurelu l'ophu; ³³ shita l'uzo enyanwu-awawa enyimu Jiordanu; mbu ali Giladu l'ophu; me ali ndu Gadu; me ke ndu Rubenu; me ke ndu Manase e-shi le mkpukpu Arowa, du le mgboru nsuda Anonu je akpaa le Giladu; waa Beshanu.

³⁴ Iphe ozo, nwugbaberu nu teke Jiehu bu eze; waa iphemiphe, o meru; me ehuka ehuka, o mekotaru be e dekotaru l'ekwo-ako ndu eze ndu Izurelu.

³⁵ Tobudu iya bu; Jiehu nwuhu lapfushia nna iya phe; e lia ya le mkpukpu Sameriya. Jiehowahazu, bu nwa iya nwoke buru eze nochia enya iya. ³⁶ Iphe, Jiehu noru l'aba-eze ndu Izurelu le Sameriya bu ukporo apha l'apha esato.

11

Atalaya yee Jiowashi (2Iphe 22:10—23:15)

¹ Tobudu iya bu; Atalaya, bu ne Ehzaya humaephe le nwa iya nwuhuwaru; o gbeshi je atuko ndibe eze gephe ha saa osa-mpfu. ² Ole Jiehosheba, bu nwada eze, bu Jiramu; bya aburu nwune Ehzaya ke nwanyi be dutaru Jiowashi, bu nwa Ehzaya dufu l'echilabo unwu eze ono, eeme g'e gbushia ono. O duta Jiowashi yele onye ehe iya nu je edomia le mkpuru-azee; shi nno wohaaruru iya Atalaya; k'ophu bu l'o to gbuduru iya. ³ E domiru Jiowashi; yele onye ehe iya nu l'eze-ulo Chipfu apha ishi ge Atalaya bukpoephi ishi l'ali ono.

E kwefuru Atalaya ike (2Iphe 23:1-15)

⁴ O be l'apha k'esaa; Jiehojada bya ezia g'e je ekua ndu bugbaa ishi ndu ojogu ukporo ise ise, bu ndu anoduje eche eze; me ndu anoduje eche ibe iya; g'e duru phe byapfuta iya l'eze-ulo Chipfu. Ephe l'ephe woru ndzu gbaa; o mee; ephe ribuaru iya nte l'ulo Chipfu l'eka ono. O bya egoshi phe Jiowashi, bu nwatibe eze ono. ⁵ O bya atuaru phe ekemu

sụ: “Waa iphe, unu e-me baa; unubẹ ndu ono, anọduje lẹ nche l'eswe-atụta-unme; unu kee onwunu uzi ẹto. G'uzi lanụ je anọdu chee nche l'ibe eze; ⁶ uzi lanụ eje anọdu eche lẹ Onu-abata Suru; uzi lanụ ọp̄huu a-nọdu l'azụ ndu nche ono; mbụ l'azụ ọguzo ono azụ iya ọp̄huu. Noo g'unu e-shi bụ ono chee ụlo ono nche. ⁷ Uzi labọ l'ime unubẹ ndu anọduje lẹ nche l'eswe-atụta-unme bẹ a-nọdukwap̄ho eche eze-ulo Chipfu nche; gude gbobuta eze; g'ọ tọ dū iphe e-me iya nū. ⁸ Unu pagbaarū ngwogu unu l'eka nọ-pee eze, bụ Jiowashi mgburugburu. Iphe, bụkpoo onye shitaru ẹka unu nọ; unu gbua onye ọbu. Ẹkameka, eze ejekpọ; unu swiru iya eswiru.”

⁹ Ndu-ishi ndu ojogu ụkporo ise ise ono mee gẹ Jiehoyada, bụ onye uke Chileke pfuru p̄he ono. Onyenonu chita ndu nkiya, bụ ndu echeje nche l'eswe-atụta-unme; m̄e ndu ọp̄hu afuta lẹ nche l'eswe-atụta-unme ono; ẹp̄he byapfutashia Jiehoyada, bụ onye uke Chileke ono. ¹⁰ Onye uke Chileke ono bya achita arwa; m̄e iphe, eegudeje egbobuta onwonye ono, shi buru ke Dėvıdu ono; mbụ ono, e doberu l'eze-ulo Chipfu ono; woru keshiaru ndu bughaa ishi ndu ojogu ụkporo ise ise ono. ¹¹ Ndu nche ono pagbaarū ngwogu p̄he l'ehu l'ehu pfuru gbap̄ee eze mgburugburu lẹ mgboru ọru-ngweja Chipfu; waa eze-ulo ono gededede; shita l'uzo ẹkutara jeye l'uzo ẹkicha.

¹² Jiehoyada bya edufuta nwatibe eze ono, bụ Jiowashi; bya eworu okpu-eze kpube iya; woru ẹkwo, e deru ekemu Chileke d̄ee ya l'eka sū l'oo ya bụ eze. Ẹp̄he bya awua ya manū l'ishi; bya atuko akū ẹka; atū uzu sū: “Nọdukwa ndzū ogologo; gube eze!”

¹³ Atalaya nūmaep̄ho w̄owoo, ndu nche; m̄e ndu ọha atū; ọ tūgbua jefpushia p̄he l'eze-ulo Chipfu. ¹⁴ O bya eje elee ẹn̄ya; bya ahuma eze g'ọ pfuru lẹ mgboru itso, bụ iya bụ g'ẹp̄he emeje iya l'omelalī p̄he; bya ahumakwap̄ho ndu-ishi ndu ojogu; m̄e ndu egbuj̄e opu g'ẹp̄he pfū-kubegbaarū iya; m̄e ḡe ndu alī ono l'ophu tūkoru etegbaa ẹswa; egbu opu; ọ gbajashia uwe iya chishia sū: “Ẹbyi anwua-o! Ẹbyi anwua-o!”

¹⁵ T̄obudu iya bụ; Jiehoyada, bụ onye uke Chileke bya at̄aru ndu-ishi ndu ojogu ụkporo ise ise ono ekemu sū: “Unu kpufuta nwan̄yị ono l'echilabọ ndu nche ono. Iphe, bụ onye ẹp̄he l'iya swi; unu gude opu-echi gbua ya.” Noo kele onye uke Chileke ono b̄e s̄uru g'e tee gbukwa iya l'eze-ulo Chipfu. ¹⁶ Oo ya bụ; ẹp̄he gude iya; kp̄u-rwua ọnu ẹka in̄ya eshije abahū l'ibe eze; ẹp̄he woru iya gbua l'eka ono.

Jiehoyada edozi alī Jiuda

(2Ipe 23:16-21)

¹⁷ No iya; Jiehoyada bya emee eze ẹp̄he lẹ Chipfu gbaa ndzū; bya emekwap̄ho ndu ono ẹp̄he lẹ Chipfu gbakwap̄ho ndzū. Ogbandzu ọbu bụ l'ẹp̄he a-buru ndibe Chipfu. O mekwap̄ho eze; ẹp̄he lẹ ndu ono gbaa ndzū nkep̄he. ¹⁸ Ndu Jiuda l'ophu jeshia l'eze-ulo Balū je enwutsushia ya. Ẹp̄he t̄uko iphe, bụ ọru-ngweja Balū; m̄e ntekp̄e iya tsukp̄oshichaa yogiri yogiri. Ẹp̄he gbua Mátanu, bụ onye uke Balū l'ip̄hu ọru-ngweja Balū.

Oo ya bụ; Jiehoyada, bụ onye uke Chileke bya eye ndu nche; ẹp̄he cheahaa eze-ulo Chipfu nche. ¹⁹ O chita ndu-ishi ndu ojogu ụkporo ise ise ono, bụ ndu anọduje eche eze; waa ndu anọduje eche ibe iya; m̄e ndu alī ono l'ophu; ẹp̄he dufuta onye eze ono l'eze-ulo Chipfu. Ẹp̄he shia ẹka ndu nche eshije abahū duba iya l'ibe eze. Oo ya bụ; eze je anọdu l'aba-eze. ²⁰ Noo ya; ẹhu kwatakp̄oo t̄soo ndu alī ono l'ophu ọkpobe at̄sot̄so. Nchī bya adū doo lẹ mkp̄kp̄u ono; kele e gbuwaru Atalaya l'ibe eze.

²¹ Jiowashi n̄waru apha ẹsaa teke ọ watarū aburu eze.

12

Teke Jiowashi b̄u eze ndu Jiuda

(2Ipe 24:1-16)

¹ L'apha, kwe Jiehu apha ẹsaa, e -shi teke o beberu buru eze ndu Ẹzur̄elu; b̄e Jiowashi bataru l'aba-eze ndu Jiuda. Iphe, ọ n̄oru l'aba-eze ono l̄e Jierúsalem̄u b̄u ụkporo apha labọ. Ẹp̄ha ne iya b̄u Zibaya. Ẹka ne iya ọbu shi b̄u l̄e mkp̄kp̄u Biye-Sheba. ² Jiowashi b̄e mekotaru iphe, pfuru oto l'enyā Chipfu l'apha ono g'ọ ha, Jiehoyada, b̄u onye uke Chileke kp̄o-zik̄otaru iya ụzo. ³ Obenu l'eka aagwaj̄e iphe ono b̄e a ta alw̄uduru; ndu alī ono n̄odu egweje ẹja bya akp̄o ụnwū-is̄ensu ọku l'eli ẹka ono.

⁴ T̄obudu iya bụ; Jiowashi bya ep̄fuaru ndu-uke Chileke sū p̄he: “Unu nak̄obe iphe, b̄u okpoga, dū ns̄o, eewobataj̄e l'eze-ulo Chipfu; mb̄u okpoga, at̄utaj̄e l'utu; m̄e okpoga, e ketarū onyenonu g'ọ pfuj̄e; m̄e okpoga, nemadzū gude obu iya bya anū l'eze-ulo Chipfu. ⁵ Ḡe ndu-uke Chileke l'ehu l'ehu nak̄ota okpoga ono l'eka ndu edobeje okpoga g'e gude iya mekwak̄ota iphe, mebyihuru emebyihu l'ulo Chipfu; l'eka b̄ukpoo ẹka a humaru mebyihuru emebyihu.”

⁶ Ole a n̄oru jeye l'apha, kwe Jiowashi ụkp̄oro apha l'apha ẹto; ọp̄hu ndu-uke Chileke ono te emekwad̄uru iphe, mebyishihuru l'eze-ulo Chipfu ono. ⁷ T̄obudu iya b̄u; eze, b̄u Jiowashi bya ekua onye uke Chileke, b̄u Jiehoyada; m̄e ndu-uke Chileke ọzo j̄ia p̄h̄e s̄u: "B̄u gunu meru iphe, unu te emekwāeduru iphe, mebyishihuru l'eze-ulo Chipfu ọb̄u? Ngwa; g'ọ b̄o d̄ukwa okpoga ọzo, unu a-natabaa l'eka ndu edobeje okpoga. Iphe, unu e-mechia b̄u g'unu t̄uko iphe, b̄u okpoga unu natawaru n̄u g'ede ndu mekwaa eze-ulo ọb̄u." ⁸ Oo ya b̄u; ndu-uke Chileke ono kweta l'ep̄he taa nak̄ede ndu ono okpoga; ọp̄hu ep̄he emekwāedu eze-ulo Chipfu ono l'onwoph̄e.

⁹ Noo ya b̄u; onye uke Chileke, b̄u Jiehoyada bya apata okpoko; swofua ụzo l'op̄fu iya; dokube iya ọru-ngweja Chipfu l'ekutara; m̄e a -n̄odu abah̄u l'eze-ulo Chipfu ono. Ndu uke Chileke, eche ọnu-abata nche t̄uko okpoga, e wobataru l'eze-ulo ono yek̄ota l'okpoko ono. ¹⁰ O n̄odu ab̄uj̄eru; okpoga ono -haep̄ho shii l'okpoko ono; onye ederu eze ek̄wo; m̄e onye-ishi ndu-uke Chileke abya agua okpoga ono ọgu; ch̄iru ye l'ek̄pa kechia. ¹¹ Ep̄he pyachaa okpoga ono g'oo-d̄u; ep̄he eworu iya n̄u ndu-ishi ozi ọb̄u, eeje l'eze-ulo ono. Ep̄he n̄odu eshije l'okpoga ono p̄fua ndu eje ozi l'eze-ulo Chipfu ono ụgwo; mb̄u ndu kapȳinta; m̄e ndu akp̄u ulo ọb̄u akp̄ukp̄u; ¹² m̄e ndu edo ẹja edodo; m̄e ndu akwacha mk̄puma. O b̄uru l'okpoga ono b̄e ep̄he eshije zuta oshi; m̄e mk̄puma, a gbak̄p̄oshiru agbak̄p̄oshi, e gude emekwa eze-ulo Chipfu ono. O b̄uru iya b̄e ep̄he eshije emep̄hu okpoga l'ip̄he, l'ala, l'ip̄he, eemekwa emekwa l'eze-ulo ono. ¹³ Ole ọ t̄o b̄udu okpoga ono, e wobataru l'eze-ulo Chipfu ono b̄e e gude mee gbam̄ugbam̄u mk̄p̄ola-ọchaa; m̄e ip̄he, apaj̄e ọghu or̄oku; m̄e gbam̄ugbam̄u ọzo; m̄e op̄u; m̄ewaro ip̄he ọzo, e gude mk̄p̄ola-ododo; m̄e mk̄p̄ola-ọchaa mee dobe l'eze-ulo Chipfu ono. ¹⁴ O b̄uep̄ho ndu eje ozi l'eze-ulo ono b̄e a n̄uru iya g'ep̄he gude mekwaa eze-ulo ono. ¹⁵ A ta s̄ujeduru ndu a n̄uru okpoga ono g'ep̄he bya edoo g'ep̄he gude mep̄ushia okpoga ono; k̄ele ep̄he b̄u ndu gude ire-lan̄u eje ozi ọb̄u.

¹⁶ Okpoga, shi l̄e ngweja-ap̄fu-ugwo; m̄e k̄e ngweja-ip̄he-ẹji; b̄e e te ewobataj̄edu l'eze-ulo Chipfu; ndu nwe iya n̄u b̄u ndu-uke Chileke.

¹⁷ O b̄uru teke ono b̄e Haz̄elu, b̄u eze ndu Ar̄amu jeru etsoo mk̄p̄ukp̄u Gat̄u ọgu; l̄w̄ya ya l̄w̄ta. O bya adak̄obe jeshif̄ua ọgu l̄e Jier̄usal̄emu. ¹⁸ Jiowashi, b̄u eze ndu Jiuda wota ip̄hemip̄he, nna iya p̄h̄e, b̄u Jiehoshafatu; m̄e Jiehoramu; m̄e Ẹhazaya, b̄u ndu shi b̄uru eze ndu Jiuda doberu Chipfu iche; m̄e ọp̄hu yeb̄dua doberu Chipfu iche; m̄ekota mk̄p̄ola-ododo, a h̄umar̄u l'eka eedobeje ẹku l'eze-ulo Chipfu; m̄e l'ulo ibe eze; wolaaru Haz̄elu, b̄u eze ndu Ar̄amu. O b̄uru teke ono b̄e Haz̄elu bebe par̄u Jier̄usal̄emu haa t̄uḡbua.

¹⁹ Ip̄he ọzo, n̄w̄uḡbaberu n̄u teke Jiowashi b̄u eze; m̄e ip̄hemip̄he, o meru b̄e e dek̄otar̄u l'ek̄wo-ak̄o ndu eze ndu Jiuda.

²⁰ Ndu ozi Jiowashi bya agbaaru iya ẹjo-idzu; woru iya gbua l'ulo B̄etu-milo l'uzo, shiru jeshia Sila. ²¹ Ndu ozi iya, gburu iya n̄u ọb̄u b̄u Jiozaka nwa Shimeyatu; m̄e Jiehozabadu; nwa Shoma. T̄obudu iya b̄u Jiowashi n̄w̄uhu; e lia ya l'eka e liru nna iya p̄h̄e l̄e mk̄p̄ukp̄u D̄ev̄idi. Amazaya, b̄u nwa iya b̄uru eze n̄ochia ẹn̄ya iya.

13

Jiehowahazu b̄u eze ndu Ẹz̄urelu

¹ L'apha, kwe Jiowashi; nwa Ẹhazaya ụkp̄oro apha l'apha ẹto; e -shi teke o beberu b̄uru eze ndu Jiuda b̄e Jiehowahazu nwa Jiehu byaru ab̄uru eze k̄e ndu Ẹz̄urelu l̄e mk̄p̄ukp̄u Sam̄eriya. Ip̄he, ọ n̄oru l'aba-eze b̄u apha iri l'esa. ² O mee ẹjo-ememe l'ẹn̄ya Chipfu. O tsok̄otar̄u ẹjo-ip̄he ono, Jierobowamu; nwa Nebatu meru ono; mb̄u ono, o meru ndu Ẹz̄urelu mee ono. O t̄o gbak̄utaduru ẹjo-ememe ono azu. ³ Oo ya b̄u; Chipfu woru oke-ẹhu-eghu iya swibe ndu Ẹz̄urelu. O par̄u p̄h̄e har̄u Haz̄elu b̄u eze ndu Ar̄amu; waa nwa iya b̄u B̄enu-Hadadu ep̄he ka p̄h̄e ọkp̄ehu n̄o ọdu.

⁴ Jiehowahazu bya ẹpfuru n̄u Chipfu; Chipfu yeb̄aberu iya nch̄i; k̄ele ọ h̄umar̄u g'eze ndu Ar̄amu gude akp̄aberu ndu Ẹz̄urelu ẹhu. ⁵ T̄obudu iya b̄u; Chipfu bya an̄u ndu Ẹz̄urelu onye dz̄oru p̄h̄e n̄u; ọ b̄uru iya b̄u l'ep̄he anah̄u ndu Ar̄amu. Ndu Ẹz̄urelu bya eburu l'ibe nkep̄h̄e g'ep̄he shihawaa buru iya. ⁶ Obenu l'ep̄he ta t̄u-woduru ẹka l'eme ip̄he-ẹji ono, ndibe Jierobowamu meru; mb̄u ono, o meru ndu Ẹz̄urelu g'ep̄he mee ono. O t̄ukoru iya mek̄ota. Nokwaph̄o g'itso Ashera d̄u l̄e Sam̄eriya g'ọ d̄u iya.

⁷ Ophu ọ d̄udu ndu oj̄ogu Jiehowahazu p̄h̄oduru n̄u; a -ḡuf̄uep̄ho ndu oj̄ogu ụkp̄oro lab̄o l'iri, b̄u ndu agbaj̄e l'inya; m̄e ụḡbo-inya iri; waa unu ndu oj̄ogu ugbo ụkp̄oro l'ise, b̄u ndu oj̄ogu oje-l'ok̄pa; k̄ele eze ndu Ar̄amu b̄e sak̄otar̄u p̄h̄e ọs̄amp̄fu; bya egude ọk̄pa gw̄ee p̄h̄e uji l'al̄i.

Anwūhu Jiehowahazu

⁸ Iphemiphe, nwūgbaberu nū teke Jiehowahazu bụ eze; waa iphe, o meeberu; mē ẹhuka ẹhuka, o mekotaru bē e dekotaru l'ẹkwo-akọ ndu eze ndu Ízurelu. ⁹ Jiehowahazu bya anwūhu; lapfushia nna iya phẹ; e lia ya lẹ mkpukpu Samériya. Jiowashi, bụ nwa iya nwoke bụru eze nọchia ẹnya iya.

Jiowashi bụ eze ndu Ízurelu

¹⁰ Ọ bụru l'apha, kwe Jiowashi ụkporo apha l'apha iri l'ẹsaa, e -shi teke o beberu bụru eze ndu Jiuda; bē Jehowashi nwa Jiehowahazu byaru aburu eze ndu Ízurelu. Iphe, ọ nọru l'aba-eze bụ apha iri l'ishii lẹ Samériya. ¹¹ O mee ejo-ememe l'ẹnya Chipfu. Ọ tọ haduru eme iphe-ẹji ono, Jierobowamu nwa Nebatu meru; mbụ ono, o meru ndu Ízurelu ẹphe mee ono. Iphe-ẹji ono bē o yeru ẹka l'ememe.

Anwūhu Jiowashi

¹² Iphe ozo, nwūgbaaru nū lẹ teke Jiowashi bụ eze; mē iphemiphe, o meru; mē ọkphehu iya, o gude tsoo Amazaya, bụ eze ndu Jiuda ọgu; bē e dekotaru l'ẹkwo-akọ ndu eze ndu Ízurelu. ¹³ Ọo ya bụ; Jiowashi nwūhu lapfushia nna iya phẹ; e lia ya l'ẹka e liru ndu eze ndu Ízurelu lẹ Samériya. Jierobowamu, bụ nwa iya bya anọdu l'aba-eze nọchia ẹnya iya.

Anwūhu Elayisha

¹⁴ Lẹ teke iphe-ememe, bụ iya mechaaru gbua Elayisha gudeshiru iya ike bē Jiowashi, bụ eze ndu Ízurelu jeru iya ajiji. O rwua bya araaha ẹkwa l'iphu iya sụ: "Nna mu-e! Nna mu-e! Gube onye bụ ugbo-inya; bya aburu ọ-gba-l'inya-ọgu ndu Ízurelu!"

¹⁵ Elayisha sụ iya: "Wota ụta yee apfụ." Jiowashi bya ewota iya. ¹⁶ Elayisha bya asụ eze ndu Ízurelu ono: "Seta apfụ ono!" Ọ bya eseta iya. Elayisha bya atụ-kobe eze ono ẹka l'ẹka nkiya.

¹⁷ Elayisha sụ iya: "gūhaa windo ọphu nọ laaru ụzo ẹnyanwu-awawa!" Ọ gūhaa ya. Elayisha sụ iya: "Gbaa apfụ ono!" Ọ gbaa ya. Elayisha pfua sụ: "Ọwa-a bụ apfụ Chipfu, e-gude lwụ-kpee! Ọo apfụ, ee-gude lwụ-kpee ndu Arámu; kele ị-lwụ ndu Arámu lẹ mkpukpu Afẹku; mbụ woru phẹ saa ọsampfụ."

¹⁸ Ọ sukwa iya phọ: "wota apfụ ono!" O wota iya. Ọ sụ eze ndu Ízurelu ono: "Wata iya asụ l'alị!" Ọ sụ ya ugbo ẹto; bya ahaa ya. ¹⁹ O mee; ẹhu ghuaaha onye kẹ Chileke ono egbu; ọ sụ: "I gege asụ iya ugbo ise m'ọbu ugbo ishii; k'ọphu i gege alwu-kpekwanu ndu Arámu jasụ ii-mebyishikọta phẹ. Ọle nta-a bụ ugbo ẹto kpoloko bē ị-lwụ-kpe phẹ."

²⁰ Tọbudu iya bụ; Elayisha nwuhu; e lia ya.

Ndu ojogu ọ-lwụ-ọlāa, shi l'alị ndu Mówabu bē ezebatajẹ l'alị Ízurelu; mē a bahuepho l'apha ọphúú. ²¹ O bē teke o nweru ndu eli odzu; ẹphe bya amaru; ndu ojogu ọ-lwụ-ọlāa ono bụwaru phereketeke; ẹphe parụ odzu nwoke ono tya l'ilu Elayisha. Odzu nwoke ono je edenyi l'okpu Elayisha; o teta bya anọdu ndzụ ọzo; gbeshi pfuru apfuru.

Ọgu ndu Ízurelu waa ndu Arámu

²² Hazelu, bụ eze ndu Arámu bē kpakotaru ndu Ízurelu ẹhu teke Jiehowahazu bụ eze. ²³ Ọle Chipfu l'anọduje emeru ndu Ízurelu eze-iphe-oma; aphuru phẹ obu-imemini; ọme ọ ghakwaaru phẹ phọ iphu. Ọ bụru iphe, kparụ iya nū bụ ọgbandzu ono, yee Ẹbrihamu; mē Áyizaku; waa Jiékpọ gbaru ono. Byasụ nta- a bē ọ tọ bụdu uche iya g'ọ mebyishia phẹ; ọzoo g'ọ chífu phẹ l'atatiphu iya.

²⁴ Teke Hazelu, bụ eze ndu Arámu nwuhuru; bē nwa iya, bụ Benu-Hadadu byaru aburu eze nọchia ẹnya iya. ²⁵ Ọ bụru teke ono bē Jiowashi, bụ nwa Jiehowahazu tukuru mkpukpu lẹ mkpukpu ono, Hazelu shi natakota nna iya, bụ Jiehowahazu l'ọgu ono naphutakota azụ. Jiowashi lwụ-kpekotaru iya ugbo ẹto; shi nno naphutakota mkpukpu ndu Ízurelu ono azụ.

14*Teke Amazaya bụ eze ndu Jiuda
(2Iphe 25:1-24)*

¹ O bē l'apha, kwe Jiowashi nwa Jiehowahazu apha labo, e -shi teke ọ wataru aburu eze ndu Ízurelu; Amazaya nwa Jiowashi bya aburu eze kẹ ndu Jiuda. ² Ọ nọwaru ụkporo apha l'apha ise teke ọ wataru aburu eze. Iphe, ọ nọru l'aba-eze bụru ụkporo apha l'apha tete lẹ Jierúsalem. Ẹpha ne iya bụ Jiehowadinu. Ẹka ne iya ọbu shi bụ Jierúsalem.

³ Amazaya bẹ meru iphe, p̄furu ọto l'ẹnya Chipfu. Ọle o to mebeduru iya g'ochooroke iya, bụ Dévidi meru. O mekọtaerupho gẹ nna iya, bụ Jiowashi meru. ⁴ Obenu l'ọ t̄o lw̄uduru ẹka aagwajẹ iphe ono; ndu Jiuda n̄odu an̄oduje egwe ẹja; bya akp̄o ụnw̄u-is̄ensu ọku l'eli ẹka ono.

⁵ Al̄i-eze ono laēpho Amazaya l'ẹka ọkpobe alala; o gbushia ndu-oz̄i iya ono, bụ p̄hẹ gburu nna iya teke ọ bụ eze p̄h̄o. ⁶ Ọle o to gbuduru ụnwegirima ndu mgbugb̄madzu ono; kele o t̄soru iphe ono, e deru l'ẹkwo ekemu M̄osisu l'ẹka ono, Chipfu t̄uru ekemu s̄u: "Ndu nw̄uru nwa bẹ e tee gbudu l'uḡwo iphe, ụnwu p̄h̄e metaru; ọphu eegbukwaph̄o ụnwegirima l'uḡwo iphe, nna, nw̄uru p̄h̄e n̄u metaru; onyen̄onu bẹ aa-lajẹ l'iphe-ẹji, o metaru."

⁷ Ọo yebedua bẹ gburu ndu Ed̄omu ụnu ugbo ụkporo l'ise* lẹ ns̄uda al̄i Ụnú; bya alw̄uta mkp̄ukpu Sela l'oḡu; woru iya gube Jiokutelu. Ọ b̄uru ẹpha ono bẹ ọza byas̄u ntan̄u-a.

⁸ T̄obudu iya bụ; Amazaya bya ezia ozi g'e je ezia eze ndu Ízurēlu, bụ Jiowashi nwa Jiehowahazu mb̄u nwanwa Jiehu; s̄u iya: "Bya g'anyi lẹ ngu zuḡbabe ọgu."

⁹ Jiowashi, bụ eze ndu Ízurēlu ziphu Amazaya, bụ eze Jiuda ozi az̄u s̄u: "Oshi uke, d̄u l'úbv̄u úbv̄u Léban̄onu bẹ ziru oshi sida, dukwapho l'úbv̄u úbv̄u Léban̄onu s̄u iya: 'Kena nwatibe mu kẹ nwoke nwada ngu g'ọ l̄uru.' T̄obudu iya bụ; an̄u-ẹgbudu, bu l'úbv̄u úbv̄u Léban̄onu ono ghataj̄eep̄ho; ọ z̄oo oshi úk̄ēe ono p̄yaap̄yaa. ¹⁰ I lw̄u-kpeanaru ndu Ed̄omu; i n̄odu ekuanaa onwongu. N̄odule-a l'ibe ngu ku onwongu; k'alw̄u-kpe, i lw̄u-kperu. ?B̄u ḡunu bẹ iime g'ị kpatar̄u onwongu op̄fu, e-me g'unu lẹ ndu Jiuda daa?"

¹¹ Ọle Amazaya ta ngad̄uru iya nch̄i. Ọo ya b̄u; Jiowashi, bụ eze ndu Ízurēlu ch̄ita ndu ōjogu iya jeshia; ẹphe l'eze ndu Jiuda, bụ Amazaya je aghaa ya lẹ mkp̄ukpu B̄etu-Sh̄emeshi, n̄o l'al̄i Jiuda. ¹² Ndu Ízurēlu lw̄u-kpee ndu Jiuda; mee p̄h̄e; ẹphe gbaa nan̄u nan̄u lash̄ichaa ibe p̄h̄e. ¹³ Jiowashi, bụ eze ndu Ízurēlu bya egude Amazaya nwa Jiowashi; mb̄u nwanwa Ẹhazaya; mb̄u eze ndu Jiuda lẹ mkp̄ukpu B̄etu-Sh̄emeshi. O jekwaph̄o Jierúsalem̄u je enwutsushia igbul̄o Jierúsalem̄u; a-gb̄e lẹ Ọnu-abata Ifuremu; je erwua l'ọnu-abata Mgbureku. Eka o nwutsuru bẹ ogologo iya rwuru ụnu nkwo-ẹka. ¹⁴ Ọ ch̄itakota mkp̄ola-ododo; m̄e mkp̄ola-ọchaa; m̄ewaro ivu, ọ h̄umaru l'eze-ulo Chipfu; m̄e ọphu d̄u l'ẹka eedobeje ẹku l'ulo eze. Ọ ch̄itakwapho ndu a t̄u-chiru at̄u-chi lash̄ia Samériya.

¹⁵ Iphe, nw̄uḡbaberu n̄u teke Jiehowashi bụ eze; mb̄u iphe, o mēberu; m̄e ẹhuka ẹhuka, o mek̄otar̄u; waa ḡe ȳe Amazaya, bụ eze ndu Jiuda gude lw̄ua ọgu; bẹ e dekotar̄u l'ẹkwo-ak̄o ndu eze ndu Ízurēlu. ¹⁶ T̄o b̄udu iya b̄u; Jiehowashi nw̄uhu lapfushia nna iya p̄h̄e; e lia ya l'ẹka eeli je ndu eze lẹ mkp̄ukpu Samériya. Ọo ya b̄u; Jierobowamu, bụ nwa iya b̄uru eze n̄ochia ẹnya iya.

¹⁷ Amazaya, bụ nwa Jiowashi; mb̄u eze ndu Jiuda bya an̄ofua apha iri l'ise; ḡe Jiowashi nwa Jiehowahazu, bụ eze ndu Ízurēlu nw̄uhuchaaru. ¹⁸ Iphe ọzo, Amazaya megbaberu bẹ e dekotar̄u l'ẹkwo-ak̄o, ndu eze ndu Jiuda.

¹⁹ Lẹ Jierúsalem̄u bẹ a n̄o gbaaru Amazaya ejo-idzu; ọ gbalaa lash̄ia mkp̄ukpu Lakishi. Ẹp̄he ye ndu jepfuru iya lẹ Lakishi l'ẹka ono je egbua ya. ²⁰ Ẹp̄he gude inya palata iya bya elia lẹ Jierúsalem̄u l'ẹka e liru nna iya p̄h̄e lẹ mkp̄ukpu Dévidi.

²¹ Ndu Jiuda l'ọphu wofuta Azariya, bụ onye n̄owaru apha iri l'ishii mee ya eze l'ozo nna iya, bụ Amazaya. ²² Ọ b̄uru Azariya ono mechaar̄u; kp̄ukwaa mkp̄ukpu Elatu woru iya n̄u-phu ndu Jiuda az̄u ḡe Amazaya nw̄uhuchaaru lapfushia nna iya p̄h̄e.

Jierobowamu k'ẹbo b̄u eze ndu Ízurēlu

²³ Ọ be l'apha, kwe Amazaya nwa Jiowashi apha iri l'ise, o shi b̄utaru eze ndu Jiuda; Jierobowamu nwa Jiehowashi bya ab̄uru eze k̄e ndu Ízurēlu. Iphe, ọ n̄oru l'aba-eze iya b̄u ụkporo apha lab̄o l'apha lan̄u lẹ Samériya. ²⁴ O mee ẹjo-ememe l'ẹnya Chipfu. Ọ t̄o had̄uru eme iphe-ẹji ono, Jierobowamu nwa Nebatu meru; mb̄u ono, o meru ndu Ízurēlu mee ono. ²⁵ Ọo ya b̄e e shi l'ẹka; a nataphuk̄ota oke al̄i ndu Ízurēlu az̄u; e-shi lẹ mkp̄ukpu Lebo-Hamatu jeye l'eze-ẹnyimu ns̄uda Araba†. O shi nno v̄ua; mb̄u iphe ono, Chipfu, b̄u Chileke k̄e ndu Ízurēlu shihawaa l'ọnu onye-oz̄i iya, b̄u Jiona nwa Am̄itayi pfua; mb̄u onye mp̄fuchiru Chileke ono, shi lẹ mkp̄ukpu Gatu-Hefa.

²⁶ Chipfu bẹ h̄umaru g'iphe-ẹhuka, ndu Ízurēlu eje habe shii; mb̄u lẹ g'ẹp̄he ha b̄e o rwubek̄otar̄u ẹka; mb̄u iphe ẹhuka ono; shita l'ohu je akpaa l'amad̄u; ọphu ọ d̄udu

* 14:7 14:7 B̄u iya b̄u 10,000 lẹ mbekee. † 14:25 14:25 Ọo mini ono b̄ukwapho 'Eze-ẹnyimu Ụnú'.

onye a-gbaru phẹ mkpu. ²⁷ Ole eshinu Chipfu ta asụduru lẹ ya e-me g'epha ndu Ízurẹlu chihụ lẹ mgboko-a bẹ o shi l'ẹka Jierobowamu, bụ nwa Jiowashi dzọta phẹ.

²⁸ Iphe, nwụgbaberu nụ teke Jierobowamu bụ eze; mę iphe, o meęberu; mę ẹhuka ẹhuka, o mekọtaru; waa k'ọgu, ọ lwụgbaberu; męwaro g'ọ shi nataphu mkpukpu Damasukosu; mę mkpukpu Hamatu azụ l'ẹka ndu Jiuda woru nụ ndu Ízurẹlu bẹ e dekọtaru l'ekwo-akọ ndu eze ndu Ízurẹlu. ²⁹ Tọbudu iya bụ; Jierobowamu nwụhu lapfushia nna iya phẹ, bụ ndu eze ndu Ízurẹlu. Zekaraya, bụ nwa iya nwoke bụru eze nọchia ẹnya iya.

15

Teke Azaríya bụ eze ndu Jiuda (2Iphe 26:1-5)

¹ O be l'apha, kwe Jierobowamu ụkporo apha l'apha ẹsaa, e -shi teke ọ wataru aburu eze ndu Ízurẹlu; Azaríya nwa Amazaya bata l'aba-eze ndu Jiuda. ² Ọ nọwaru apha iri l'ishi teke ọ wataru aburu eze. Iphe, ọ nọru l'aba-eze bụru ụkporo apha labọ l'apha iri l'ẹbo lẹ Jierúsalemụ. Epha ne iya bụ Jiekolaya. Ẹka ne iya ọbu shi bụ Jierúsalemụ. ³ Azaríya bẹ meru iphe, pfuru ọto l'ẹnya Chipfu; ẹgube ono, nna iya, bụ Amazaya meru. ⁴ Obenu l'ọ tọ lwụduru ẹka aagwajẹ iphe; ẹphe nọdu egweje ẹja l'ẹka ono; bya akpọ ụnwụ-isensu ọku.

Ekpenta eme Azaríya (2Iphe 26:16-23)

⁵ Chipfu bya alọru ekpenta tọ eze ono; ekpenta ono mee ya jasụ mbọku, ọ nwụhuru. O buru l'ulo iche. Ọ buru Jiótamu, bụ nwa iya nwoke bẹ bụ onye-ishi l'ibe eze; bụru iya bụ onye bụ ishi ndu alị ono.

⁶ Iphe ọzo Azaríya megbabẹru bẹ e dekọtaru l'ekwo-akọ ndu eze ndu Jiuda. ⁷ No iya; Azaríya nwụhu lapfushia nna iya phẹ. E lia ya l'ẹka e liru nna iya phẹ lẹ mkpukpu Dévidi. Jiótamu, bụ nwa iya nwoke bụru eze nọchia ẹnya iya.

Zekaraya bụ eze ndu Ízurẹlu

⁸ Ọ bụru l'apha, kwe Azaríya ụkporo apha l'apha iri l'ẹsato, e -shi teke o beberu bya aburu eze ndu Jiuda; bẹ Zekaraya nwa Jierobowamu; byaru aburu eze ndu Ízurẹlu. Iphe, ọ nọru l'aba-eze bụ onwa ishii lẹ Samériya. ⁹ Zekaraya mee ẹjo-ememe l'ẹnya Chipfu gę nna iya phẹ. Ọ tọ haduru eme iphe-ẹji, Jierobowamu nwa Nebatu meru; mbụ iphe-ẹji ono, o meru ndu Ízurẹlu mee ono.

¹⁰ Ọo ya bụ; Shalumu nwa Jiabeshi gbaaru iya ẹjo-idzu; nọdu l'iphu ndu Ízurẹlu gbua ya; bya aburu eze nọchia ẹnya iya. ¹¹ Iphe, nwụgbaberu nụ teke Zekaraya nọ bẹ e dekọtaru l'ekwo-akọ ndu eze ndu Ízurẹlu. ¹² Ọo ya bụ; iphe ono, Chipfu pfuru Jiehu vua; mbụ iphe ono, o pfuru iya sụ: "Oshilọkpa ngu bụ phẹ a-nọdu l'aba-eze ndu Ízurẹlu; bụru eze jeye l'ogbo k'eno."

Shalumu bụ eze ndu Ízurẹlu

¹³ Shalumu nwa Jiabeshi bya aburu eze l'apha, kwe Uzaya ụkporo apha l'apha iri lẹ tete, e -shi teke o beberu bya aburu eze ndu Jiuda. Iphe, ọ nọru l'aba-eze bụ onwa lanụ lẹ Samériya. ¹⁴ Menahemu nwa Gadi bya eshi lẹ mkpukpu Tiza jeshia Samériya. Ọ nọdu lẹ Samériya l'ẹka ono tsoo Shalumu nwa Jiabeshi ọgu; gbua ya; bụru eze nọchia ẹnya iya.

¹⁵ Iphe, nwụgbaberu nụ teke Shalumu bụ eze; mę ẹjo-idzu, ọ gbaru bẹ e dekọtaru l'ekwo-akọ ndu eze ndu Ízurẹlu.

¹⁶ Teke onoya bẹ Menahemu gbẹ lẹ mkpukpu Tiza tsoo ndu mkpukpu Tifusa ọgu; woru phẹ lwua; mę ndu bukube phẹ nụ; kẹle ẹphe jikaru iya. Ọ kpafushicha ụnwanyi, dọ ime ẹpho.

Menahemu bụ eze ndu Ízurẹlu

¹⁷ O be l'apha, kwe Azaríya ụkporo apha l'apha iri lẹ tete, e -shi teke ọ byaru aburu eze ndu Jiuda; Menahemu nwa Gadi bahụ l'aba-eze ndu Ízurẹlu. Iphe, ọ nọru l'aba-eze bụ apha iri lẹ Samériya. ¹⁸ Menahemu mee ẹjo-ememe l'ẹnya Chipfu. Teke ọ bụ eze bẹ ọ tọ haduru eme iphe-ẹji ono, Jierobowamu nwa Nebatu meru ono; mbụ ono, o meru ndu Ízurẹlu mee ono.

¹⁹ Eze ndu Asiriya, bụ Pulu bya achita ndu ọgu zebata l'alị ndu Ízurẹlu. Menahemu nụ iya mkpọla-ọchaa, ẹrwa iya dọ unu talentu labọ l'ụkporo talentu iri; g'ọ mee g'ọ

nòshia ike l'aba-eze iya. ²⁰ Ọ bụru l'alì Ịzùrèlù bẹ Menahẹmu shi wofuta okpoga ono. Ndu nweru iphe bẹ ọ keshiru ụtụ ono; onyenọnu bẹ ọ keru mkpọla-ọchaa, ẹrwa iya du ụkporo shẹkelu labọ lẹ shẹkelu iri nù; g'a chikobe nù eze ndu Asiriya. Ọo ya bụ; eze ndu Asiriya ono tughua laphushia azụ; ọp̄hu ọ tọ nọdubaeduru l'alì ono.

²¹ Iphe ọzo, nwughaberu nù teke Menahẹmu nọ; mę iphe, o mekọtaru bẹ e dekọtaru l'ekwo-akọ ndu eze ndu Ịzùrèlù. ²² Menahẹmu kuru mgbenya ikpazụ; ọ bụru iya alapfu nna iya phẹ. Pekahaya, bụ nwa iya bụru eze nọchia ẹnya iya.

Pekahaya bụ eze ndu Ịzùrèlù

²³ O be l'apha, kwe Azariya ụkporo apha labọ l'apha iri, e -shi teke o beberu bụru eze ndu Jiuda; Pekahaya nwa Menahẹmu bahụ l'aba-eze ndu Ịzùrèlù. Iphe, ọ nọru l'aba-eze bụ apha labọ lẹ Samériya. ²⁴ Pekahaya bẹ meru ẹjo-ememe l'ẹnya Chipfu. Ọ tọ haduru eme iphe-ẹji ono, Jierobowamu nwa Nebatu meru ono; mbụ ono, o meru ndu Ịzùrèlù ẹp̄he mee ono. ²⁵ Onye-ishi ndu ojogu Pekaraya, ẹpha iya bụ Peka nwa Remalaya gbaaru iya ẹjo-idzu; gbata ụkporo ụmadzu labọ l'iri lẹ Giladu; ẹp̄he t̄soru iya je etsoo Pekaraya ọgu l'ẹka a kpuru o shihu ike l'ulo-eze lẹ Samériya; ẹp̄he gbua ya; gbukwaphọ Aḡobu; mę Ariye yeru iya. Ọo ya bụ; Peka gbua Pekaraya; bụru eze nọchia ẹnya iya.

²⁶ Iphe ọzo, nwughaberu nù teke Pekaraya bụ eze; mę iphe, o mekọtaru bẹ e dekọtaru l'ekwo-akọ ndu eze ndu Ịzùrèlù.

Peka bụ eze ndu Ịzùrèlù

²⁷ O be l'apha, kwe Azariya ụkporo apha labọ l'apha iri l'ẹbo, ọ byaru aburu eze ndu Jiuda; Peka nwa Remalaya bahụ l'aba-eze ndu Ịzùrèlù. Iphe, ọ nọru l'aba-eze ono bụ ụkporo apha lẹ Samériya. ²⁸ Peka meru ẹjo-ememe l'ẹnya Chipfu. Ọ tọ haduru eme iphe-ẹji ono, Jierobowamu; nwa Nebatu meru; mbụ ono, o meru ndu Ịzùrèlù mee ono.

²⁹ Teke Peka bụ eze ndu Ịzùrèlù bẹ Tigulatu-Pilesa, bụ eze ndu Asiriya nataru mkpukpu Ijionu; mę mkpukpu Abẹlu-Betu-Maka; waa mkpukpu Jianowa; mę mkpukpu Kadeshi; mę mkpukpu Hazo. Ọ natakwarupho alì Giladu; mę alì Gálili, bụ iya bụ alì ndu Nafutali l'ophu; kpukoo ndu ẹka ono lẹ ndzụ lashia Asiriya. ³⁰ O be l'apha, kwe Jiótamu nwa Uzaya ụkporo apha, e -shi teke o beberu bya aburu eze ndu Jiuda; Hosiya nwa Ela gbaaru Peka nwa Remalaya ẹjo-idzu; woru iya gbua; bụru eze nọchia ẹnya iya.

³¹ Iphe ọzo, nwughaberu nù teke Peka bụ eze; mę iphe, o mekọtaru bẹ e dekọtaru l'ekwo-akọ ndu eze ndu Ịzùrèlù.

Teke Jiótamu bụ eze ndu Jiuda

(2Iphe 27:1-9)

³² O be l'apha, kwe Peka nwa Remalaya apha labọ, e -shi teke ọ wataru aburu eze ndu Ịzùrèlù; Jiótamu nwa Uzaya bahụ l'aba-eze ndu Jiuda. ³³ Iphe, ọ nọru bụ ụkporo apha l'apha ise teke ọ wataru aburu eze. Iphe, ọ nọru l'aba-eze lẹ Jierusalẹmu bụ apha iri l'ishii. Ẹpha ne iya bụ Jierusha nwada Zadoku. ³⁴ Jiótamu meru iphe, pfuru ọto l'ẹnya Chipfu ẹgube ono, nna iya, bụ Uzaya meru. ³⁵ Obenu l'ọ tọ l'wuduru ẹka aagwajẹ iphe. Ndu Jiuda nọdu egweje ẹja; bya akpọ ụnwù-isensu ọku l'ẹka ono. Jiótamu bụ iya kpukwaru ọnu-abata ono, eeshije abahụ l'eze-ulo Chipfu ono, bụ iya bụ Ọnu-abata Imeli.

³⁶ Iphe ọzo, Jiótamu megbaberu bẹ e dekọtaru l'ekwo-akọ ndu eze ndu Jiuda. ³⁷ Ọo teke ono bẹ Chipfu byaru awata ezi Rezinu, bụ eze ndu Aramu; mę Peka nwa Remalaya g'ẹp̄he je etsoo ndu Jiuda ọgu. ³⁸ No iya; Jiótamu nwuhu lapfushia nna iya phẹ; e lia ya l'ẹka e liru nna iya phẹ lẹ mkpukpu Dévidi, bụ ochooroke iya. Nwa iya, bụ Éhazu bya aburu eze nọchia ẹnya iya.

16

Teke Éhazu bụ eze ndu Jiuda

(2Iphe 28:1-4)

¹ O be l'apha, kwe Peka nwa Remalaya apha iri l'ẹsaa, e -shi teke ọ wataru aburu eze; Éhazu nwa Jiótamu bya aburu eze kẹ ndu Jiuda. ² Éhazu bẹ nọwaru ụkporo apha teke ọ wataru aburu eze. Iphe, ọ nọru l'aba-eze lẹ Jierusalẹmu bụ apha iri l'ishii. O to meduru iphe, pfuru ọto l'ẹnya Chipfu, bụ Chileke iya ẹgube ochooroke iya, bụ Dévidi meru. ³ O t̄soru ẹka ndu eze ndu Ịzùrèlù. Ọ kpọru nwa iya nwoke ọku gude gwee ẹja, bụ iya bụ ẹbyi ono, ọha ono, Chipfu chifuru l'ip̄hu ndu Ịzùrèlù shi anọduje eme ono. ⁴ O gweru ẹja; kpọ ụnwù-isensu ọku l'ẹka aagwajẹ iphe; mę l'úbvù úbvù; mękpoo lẹ mkpula mkpula oshi, jakashiru ajakashị.

⁵ Tòbudu iya bụ; Rezinu, eze ndu Arámu; mę Peka nwa Remalaya, eze ndu Ízuręlu bya eje ogu lę Jierúsalemu; ephe kepheta Éhazu; ọle ephe ta alwu-kpeduru iya. ⁶ O bụru teke ono bę eze ndu Edomu lwuta-phuru mkpukpu llatu azu nų ndu Edomu. O chishikotaru ndu Jiuda lę mkpukpu Elatu ono; ndu Edomu bya ebuchishia ya byasu ntanų-a.

*Éhazu arwo n-yemęka l'ęka ndu Asiriya
(2Iphe 28:16-21)*

⁷ Oo ya bụ; Éhazu bya ezia ndu-ozu g'e je ezia Tigulatu-Pileasa, bụ eze ndu Asiriya sụ: "Mu bụ onye-ozu ngu; teme mu bụru nwa ngu; byanu bya anafuta mu l'ęka eze ndu Arámu; mę l'ęka eze ndu Ízuręlu, bụ ndu etso mu ogu." ⁸ Éhazu bya achikoo mkpola-ọchaa; mę mkpola-ododo, dų l'eze-ulo Chipfu; mę ophu dų l'ulo ęku l'ibe eze nų g'a nų eze ndu Asiriya onoya. ⁹ Eze ndu Asiriya bya ekweta iphe, Éhazu rwo ru iya; chita ndu ojo ru iya ephe wuru jeshia Damasukosu je alwuta iya; kpukoo ndu bu l'ęka ono lę ndzu lashja alı Kiru; bya eworu Rezinu gbua.

¹⁰ Noo ya; eze, bụ Éhazu tugbua jeshia Damasukosu ge ya je ahuma Tigulatu-Pileasa, bụ eze ndu Asiriya. O jerwua; bya ahuma oru-ngweja lę Damasukosu; o woru ophu dų egube ono see esese nų g'e wolaaru Uraya, bụ onye uke; dekota ugbugba iya; mę egube, ee-gube kpua ya woru nų iya. ¹¹ Oo ya bụ; Uraya, bụ onye uke ono kpua oru-ngweja; mbu ophu dųepho g'ono, Éhazu shi Damasukosu nų iya ono. O kpų-gheru iya teme eze, bụ Éhazu shi Damasukosu lwa. ¹² Eze bya eshi Damasukosu lwa; bya ahuma oru-ngweja ono. O bya ejerwua ya; bya egwee ngweja l'eli iya. ¹³ O gweru ngweja, a kpokotaru oku; mę ngweja-nri; mę ngweja-mee; bya ephee mee anų, o gburu ke ngweja-ęhu-guu l'eli oru-ngweja ono. ¹⁴ Oru-ngweja ono, e gude onyirubvu mee, shi nodu l'iphu Chipfu ono bę o pafutaru l'ataphu ọlo ono; mbu ono, dų lę mgbaka oru-ngweja ono, a kpuru k'ophuu; yele eze-ulo Chipfu; woru iya dobe l'uzo isheli oru-ngweja ono, o kpuru ono.

¹⁵ No iya; eze, bụ Éhazu bya ataru Uraya, bụ onye uke ekemu sụ: "Oo l'eli oru-ngweja-a, a kpuru k'ophuu-a bę ii-gweje ngweja-akpo-oku, eegweje l'utsu; gwee ya ngweja-nri, eegweje l'uzenyashi; mę ngweja-akpo-oku; waa ngweja-nri, shi eze l'ęka; mę ngweja-akpo-oku, shi ndu alı-a l'ęka; mę ngweja-nri phe; mę ngweja-mee phe. Nokwapho g'ii-pheje iya mee anų, ngweja-akpo-oku; mę mee anų, e gude gwee ngweja ozo. Oru-ngweja ono, e meru l'on'yirubvu ono bę mu e-jeje akpata ishi iphe." ¹⁶ Uraya, bụ onye uke ono mekota iphe, eze, bụ Éhazu kakotaru iya g'o mee.

¹⁷ Eze, bụ Éhazu bya akpokashia iphe ono, e swebegbaru lę mgbureku mgbureku ogba-kperekpere pho; pashikwaapho eze gbumugbam, shi nodugbaa ya l'eli. O pafukwarupho eze durongu mini pho, e doberu l'eli oke-eswi, a kpuru l'on'yirubvu pho; mbu ono, shi nodu iya lę mkpula ono; woru iya tu-kobe l'eli mkpuma. ¹⁸ O gude ge ya mee iphe, a-dų eze ndu Asiriya ree l'obu pafu ęka oshi-eze atų-kojeru; bya agu-chia ęka eze eshije abahu l'eze-ulo Chipfu.

*Anwuhu Éhazu
(2Iphe 28:26-27)*

¹⁹ Iphe ozo, Éhazu megbaberu bę e dekotaru l'ękwo-akọ ndu eze ndu Jiuda. ²⁰ No iya; Éhazu nwuhu lapfushia nna iya phe; e lia ya l'ęka e liru nna iya phe lę mkpukpu Dévidi. Hezekaya, bụ nwa iya nwoke bụru eze nochia ęnya iya.

17

Hosiya bụ eze ndu Ízuręlu

¹ O be l'apha, kwe Éhazu apha iri l'ębo, e -shi teke o byaru aburu eze ndu Jiuda; Hosiya nwa Ela bahu l'aba-eze ndu Ízuręlu. Iphe, o noru l'aba-eze ono bụru apha tete lę Sameriya. ² Hosiya bę meru ejo-ememe l'ęnya Chipfu. Iphe o buepho kpoloko bu l'ęjo-iphe, o meru te erwuduru ge ke ndu vuhawa iya uzo bụru eze l'alı Ízuręlu.

³ Shalumanesa, bụ eze ndu Asiriya bya ejepfu Hosiya ogu; je alwu-kpee ya. Hosiya bya awata iya ejeru ozi; bya ataha akiriko nuahaa ya. ⁴ Eze ndu Asiriya bya amaru lę Hosiya achiru iya ejo-idzu; kele Hosiya ziru ndu-ozu g'ephe je ezia So, bụ eze ndu Ijiputu g'o yetaru iya ęka; ophu o tuedu akiriko anų eze ndu Asiriya egube ono, o shi atuje iya aphagapha ono. Oo ya bụ; eze ndu Asiriya gude Hosiya tu-chia lę mkporo. ⁵ No iya; eze ndu Asiriya chita ndu ojo ru iya ephe zebata l'alı Ízuręlu l'ophu; ephe wuba lę Sameriya kephee ya apha ęto. ⁶ O bụru l'apha, kwe Hosiya apha tete, e -shi teke o

bataru l'aba-eze; bẹ eze ndu Asiriya lwataru Samériya; kpukoo ndu Ízurelu lẹ ndzu chĩa lashia Asiriya; je edobe phẹ ephe buru lẹ mkpukpu Hala; waa l'uzo ẹnymu Habo lẹ mkpukpu Gozanu; bya achĩa ndu ophu o chítaru dobe; ephe buru lẹ mkpukpu lẹ mkpukpu, dọ l'alí Midiya.

*Iphe-eji, ndu Ízurelu
waa ndu Jiuda megbabẹru*

⁷ Iphe, meru g'o gude o nwuaru ndu Ízurelu nno bu l'oo l'ephe mesweru Chipfu, bu Chileke phẹ; mbụ onye ono, dufutaru phẹ l'alí Ijiputu l'eka Fero, bu eze ndu Ijiputu ono. Ephe baaharu agwa eja; ⁸ tẹme ephe tsoru meahaa g'oha ono, Chipfu chĩshiru l'iphu ephebe ndu Ízurelu ono shi eme; mbụ meahaa iphe ono, ndu eze ndu Ízurelu wobataru l'alí ono. ⁹ Ndu Ízurelu ono nọdu anọduje l'edomi eme Chipfu, bu Chileke phẹ iphe, apfuduru-oto. Lẹ mkpukpu lẹ mkpukpu phẹ bẹ ephe kpushiru eka aagwajẹ iphe dobegbaaru onwophe. Ephe kpushiru iya lẹ mkpukpu lẹ mkpukpu, hagbaa nwanshii je akpaa lẹ mkpukpu, a kpuru; o shihu ike. ¹⁰ L'ubvú ubvú, nọgbaa l'alí ono; mẹ lẹ mkpula mkpula oshi, jakashiru ajakashị bẹ ephe dobekotaru agwa; kpobegba itso Ashera. ¹¹ Ephe nọdu anọduje akpọ unwù-isensu oku l'eka ono, aagwajẹ iphe ono; egube ono, ndu oha ono, Chipfu chifuru ephe shi akpoje iya ono. Ephe meru ejo-ememe gude kpatsua Chipfu ehu-eghu. ¹² Ephe baaru agwa eja; mbụ iphe ono, Chipfu suru phẹ: "Unu be emekwa iphe, dọ nno-a!" ¹³ Chipfu shi l'onu ndu mpfuchiru iya l'ophu; mẹ ndu aphụ ophulenyà lẹo ndu Ízurelu mẹ ndu Jiuda eka lẹ nchị sụ: "Unu haa eme ejo-ememe, unu eme. Unu meje ekemu mu; mẹ iphe, mu toru okpa iya; mbụ ekemu ono, mu turu nụ nna unu phẹ ono; mbụ ono, mu shi l'eka ndu-ozì mu phẹ, bu ndu mpfuchiru nụ unu ono."

¹⁴ Obenu l'ephe ta angaduru nchị; ephe kwefuru ike; gẹ nna phẹ ono, te ekwetaduru kẹ Chipfu, bu Chileke phẹ ono. ¹⁵ Ephe jikaru eme iphe, o toru okpa iya; mẹ ogbandzu ono, yẹle nna phẹ gbaru ono; ephe kwefuru ike l'iphe, o nmaru phẹ okwa iya. Ephe tsoru abapheru agwa, adudu iphe, o yi eja; ephebedua l'onwophe bya abufuaru ndu ta aduedu iphe, ephe yi. Ephe tsoru eka ndu oha ono, bupheru phẹ mgburugburu, bu iya bu ndu ono, Chipfu suru g'ephe te emekwa gẹ ndu ono eme ono.

¹⁶ Ekemu, Chipfu, bu Chileke phẹ tukotaru phẹ l'ophu bẹ ephe jikakotaru. Ephe kpuru agwa labo, dọ g'unwu oke-eswi doberu onwophe; bya edobekwapho itso Ashera; bya abaahaaru kpokpode; mẹ Balu eja. ¹⁷ Ephe kpuru unwu phẹ unwoke; mẹ unwada phẹ oku; gude gwee eja. Ephe nọdu anọduje ejekwapho eja; bya eme omamanshi. Ephe woru onwophe togboru eme ejo-ememe l'enyà Chipfu; gude nno akpatsu iya ehu-eghu.

¹⁸ Oo ya bu; ndu Ízurelu mee; ehu ghushiaha Chipfu eghu ike; o chifu phẹ l'iphu iya. Ndu ophu o haru kpoloko buru ndu okpa-ipfu Jiuda. ¹⁹ Ophu ndu Jiuda edobekwarupho ekemu Chipfu, bu Chileke phẹ. Ephe jekwapho eye eka l'eme iphe ono, ndu Ízurelu wobataru ono. ²⁰ Chipfu jikakota iphe, bu oshilokpa Ízurelu; nua phẹ aphụ bya enwuru phẹ nū ndu kwaru phẹ l'okwata; jeye o chifukota phẹ l'atatiphu iya.

²¹ Teke Chipfu bufuẹrupo Ízurelu l'onulo Dévidi bẹ ephe meru Jierobowamu nwa Nebatu eze phẹ. Jierobowamu mee ndu Ízurelu ephe haa etso Chipfu; bya akpata ephe mee iphe-eji, paru eka apaa. ²² Ndu Ízurelu bẹ yekotaru eka l'eme iphe-eji ono, Jierobowamu meru ono. Ephe ta ahaduru iya ememe; ²³ jeye teke Chipfu chifuru ndu Ízurelu ono l'iphu iya egube ono, o shihawaa l'onu ndu-ozì iya, bu ndu mpfuchiru pfua l'oo-dụ ono. Noo ya; a kpukoo ndu Ízurelu l'alí phẹ chiru lashia Asiriya byasụ ntanụ-a.

Ndu ohozo byaru ebuchishia Samériya

²⁴ Eze ndu Asiriya je achĩa nemadzu l'alí Bábilonu; mẹ lẹ Kuta; mẹ lẹ Ava; mẹ lẹ Hamatu; mẹ lẹ Sefavayimu je edobe phẹ g'ephe buru lẹ mkpukpu lẹ mkpukpu, dọ l'alí Samériya l'ozo ndu Ízurelu. Oo ya bu; ephe nweru alí Samériya; tuko mkpukpu, dọ iya nū buchishikota. ²⁵ Lẹ mbụ teke ephe bya eburu l'eka ono bẹ ephe te eshidu abajeru Chipfu eja. Oo ya bu Chipfu yenu oduma; o nọdu l'echilabo phẹ; haru phẹ gbushiaha. ²⁶ E pfuaru iya eze ndu Asiriya sụ: "Ndu-a ì chítaru dobe g'ephe buru lẹ mkpukpu lẹ mkpukpu, dọ l'alí Samériya-a bẹ ta amakwa nsọ Chileke alí ono. O ye oduma; o nọdu l'echilabo phẹ egbushi phẹ; kele ephe ta amadu nsọ Chileke alí ono."

²⁷ Tọbudu iya bu; eze ndu Asiriya taa ekemu sụ: "Unu duta onye lanu lẹ ndu-uke Chileke ono, unu kputaru l'eka ono; g'o je eburu eburu l'eka ono; g'o zia phẹ nsọ Chileke alí ono." ²⁸ No iya; onye lanu lẹ ndu-uke Chileke ono, ephe shi lẹ Samériya kpata jenu je eburu lẹ mkpukpu Bẹtelu; ziahaa phẹ g'ephe e-shi abajeru Chipfu eja.

²⁹ Ole oha, nonu be metacharu agwa ali phe swibe onwophe le mkpukpu, ephe bugbaa; woru iya dobechaa le nwulo-agwa, ndu Sameriya kpushiru l'eka ephe agwaje iphe. ³⁰ Ndu ophu shi l'ali Babilonu metaru agwa Sukotu-Benotu; ndu ophu shi l'ali Kutu; meta agwa ophu bu Nəgalu; ndu ophu shi l'ali Hamatu meta agwa, bu Ashima; ³¹ ndu ophu shi le Ava meta agwa, bu Nibuhazu yee Tataku. Ndu ophu shi l'ali Sefavayimu meta agwa, bu Adurameleku; yee Anameleku. Ndu Sefavayimu ono be akpoje unwu phe oku gude gweeru agwa phe eja.

³² Ephe abajekwarupho Chipfu eja. Ole iphe, ephe meru bu l'oo ndu nkephe be ephe hotaru g'ephe gwajeru phe iphe le nwulo-agwa, dugbaa l'eka aagwaje iphe ono. ³³ Ephe nodu abajeru Chipfu eja; obenu l'ephe abajekwarupho agwa phe eja l'uzo ndu ali eka ephe shi emeje.

³⁴ Ephe emeepho g'ephe shi emejehawaa ono byasu ntanu-a. Ephe ta abaduru Chipfu eja; ophu ephe emedu iphe, o toru okpa iya; me omelali iya; ophu ephe emedu ekemu iya; waa ekemu ono, o toru nu oshilokpa Jiekpu, bu onye ono, o guberu Izurelu. ³⁵ Teke Chipfu yee ndu Izurelu gbaru ndzu be o suru phe: "G'o to dukwa agwa ozo, unu a-baru eja; ozo phozeru iya; ozo jeeru iya ozi; ozo gwaa ya agwagwa. ³⁶ Oo Chipfu, bu onye gude ike iya, paru eka; me okpehu iya dufuta unu l'ali Ijiputu be unu a-bajeru eja. Oo yebedua be unu e-phozejeru; o buru iya be unu e-gwejeru eja nu. ³⁷ Unu kwabekwa enya meje iphe, mu toru okpa iya; me omelali mu; me iphe, mu suru g'e meje; waa ekemu ono, mu deru doberu unu ono jasuru asuru. Unu ta abajekwaru agwa eja. ³⁸ Unu ta azohakwa ogbandzu ono, mu l'unu gbaru ono; ophu unu abajekwaru agwa eja. ³⁹ Oo Chipfu, bu Chileke unu be unu a-bajechiaru eja. Oo ya bu onye a-nafuta unu l'eka ndu ohogu unu l'ophu."

⁴⁰ Ole ephe ta angaduru nchi; ephe kwaa l'eme g'ephe shi emejehawaa pho. ⁴¹ Noo ya; oha ono nodu abaru Chipfu eja; bya abakwarupho agwa nkephe eja. Unwu phe je akpaa le nwanwa phe buru ge nna phe meru bu g'ephebedua eme byasu ntanu.

18

Teke Hezekaya bu eze ndu Jiuda (2Iphe 29:1-2)

¹ O be l'apha, kwe Hosiya nwa Ela apha eto, e -shi teke o wataru aburu eze ndu Izurelu; Hezekaya, bu nwa Ehazi bahu l'aba-eze ndu Jiuda. ² O nowaru ukporo apha l'apha ise teke o wataru aburu eze. Iphe, o noru l'aba-eze le Jierusalemu buru ukporo apha l'apha tete. Epha ne iya bu Abi nwada Zekaraya. ³ Hezekaya be meru iphe, pfuru oto lenya Chipfu egube ochoroke iya, bu Davidi meru. ⁴ O lwuru eka aagwaje iphe; bya akupyashia mkpuma, e doberu nsq; bya egbutsushichaa itso Ashera. O tsupyashikwarupho agwo ono, Mosisu gudeje onyirubwu mee pho; kele jasu le teke ono be ndu Izurelu shi akpojekwadu unwu-isensu oku anu iya. E shi ekuje agwo ono Nehushutanu.

⁵ Hezekaya be dakoberu Chipfu, bu Chileke ke Izurelu. O to dudu onye eze ozo, dugbaa g'oo ya le ndu eze ndu Jiuda g'ephe ha; mbu je akpaa le ndu ophu vu iya uzo buru eze; me ndu ophu tsotaru iya nu. ⁶ Noo kele o toru Chipfu swiswia. O to tsonyadaru Chipfu o tsobuhu iya. O dobekotaru ekemu ono, Chipfu toru nu Mosisu ono. ⁷ Chipfu swiru iya okpobe eswiru; k'ophu bu l'iphemiphe, o yeru eka l'abujeru iya pho upete. O kwefuru eze ndu Asiriya ike; ophu o to jeduru iya ozi. ⁸ O lwu-kperu ndu Filistayinu; e -shi le mkpukpu, ha nwanshii je akpaa le mkpukpu phe, a kpuru; o shihu ike; mbu je akpaa le mkpukpu Gaza; yee mkpukpu, gbapheru iya mgburugburu.

⁹ O be l'apha, kwe Hezekaya apha eno, e -shi teke o byaru aburu eze ndu Jiuda, bu iya bu apha, kwe Hosiya nwa Ela apha esaa, e -shi teke o bahuru l'aba-eze ndu Izurelu; Shalumanesa, bu eze ndu Asiriya jee ogu le Sameriya; je ekephee ya mgburugburu. ¹⁰ A noepho apha eto; ephe naa mkpukpu ono. O buru l'apha, kwe Hezekaya apha ishii be a nataru Sameriya, bu iya bu apha, kwe Hosiya apha tete, e -shi teke o bahuru l'aba-eze ndu Izurelu. ¹¹ Eze ndu Asiriya chita ndu Izurelu lashia Asiriya; je edobe phe le mkpukpu Hala; me l'uzo enyimu Habo le mkpukpu Gozanu; me le mkpukpu le mkpukpu, du l'ali Midiya. ¹² Iphe, kparu iphe o du nno bu le ndu Izurelu jikaru eme iphe, Chipfu, bu Chileke phe suru g'ephe mee; ephe mebyiru ogbandzu Chileke ono. Iphe, Mosisu, bu onye-ozii Chipfu pfukotaru phe be ephe ta angaduru nchi; ophu ephe emeduru iya.

Senakeribu eye ndu Jierusalemu ebvu (2Iphe 32:1-19; Azá 36:1-22)

¹³ Tòbudu iya bụ; o rwaa l'apha, kwe eze, bụ Hezekáya apha iri l'èno, ọ wataru aburu eze; Senakeribu, bụ eze ndu Asiriya bya ogu l'alí ndu Jiuda; bya atũko mkpũkpũ phẹ g'ọ ha, bụ mkpũkpũ, a kpũshiru ike lwũa lwũta. ¹⁴ No iya; Hezekáya, bụ eze ndu Jiuda bya ezia ozi g'e je ezia eze ndu Asiriya l'eka ọ nọ lę mkpũkpũ Lakishi sũ: "Mu chọwaru ngu opfu. Jiko laphurọ azu. Iphe, ị sũkpøerupho gę mu pũfa bę mu a-pfu." Eze ndu Asiriya ono sũ Hezekáya, bę eze ndu Jiuda g'ọ nũ iya mkpøla-ọchaa, ęrwa iya dũ ¼kporo talęntu iri l'ise; yęe mkpøla-ododo, ęrwa iya dũ ¼kporo talęntu lę talęntu iri. ¹⁵ Ọo ya bũ; Hezekáya chĩtakota mkpøla-ọchaa, nọkota l'eze-¼lo Chipfu; mę l'¼lo ęku ibe eze woru nũ eze ndu Asiriya ono.

¹⁶ Teke ono bę Hezekáya kweshiru mkpøla-ododo, o kweru lę mgbo; mę ọphu o kweru l'ọkpa mgbo eze-¼lo Chipfu woru nũ eze ndu Asiriya ono.

¹⁷ No iya; eze ndu Asiriya ono bya agbę lę mkpũkpũ Lakishi zia ¼madzu ęto, bũ ndu-ishi ojogu iya; yeru phę ndu ojogu, dũ igwerigwe g'ęphe jepfu eze, bũ Hezekáya lę Jierúsalemu. Iphe jerwua Jierúsalemu; bya eje apfuru l'ishi mgba-mini okpuru ¼zo eli, dũ l'¼zo ono, eeshije eje ęka aasaję uwe. ¹⁸ ęphe zia g'e je ekuaru phę eze; ọ buru Eliyakimu nwa Hilikaya, bũ onye-ishi l'ibe eze; waa Shebuna, onye edeje ękwo; waa Jiowa nwa Asafu, bũ onye nkwaọbę bę lufutaru byapfutashĩa phę.

¹⁹ Onye-ishi ndu ojogu ono bya asũ phę: "Unu je akaru Hezekáya lę-a: Wakwa iphe, o pfuru; mbũ Ọkalibe eze, bũ eze ndu Asiriya. Ọ sũru-a: ?Bũ lę gunu bę ị chĩru nwũpfu ọphu ị nweru kwęe? ²⁰ Ị sũru l'ị machawaru ęregede ọgu bya enweru ike, e gude alwu ọgu. Obenu l'opfu ngu bũ okorobo opfu. ?Bũ onye bę ị dakoberu ekwefuru yębe eze ndu Asiriya ike? ²¹ Lenu nta-a; ọ kwa ndu Ijiputu bę ị dakoberu; mbũ Ijiputu ono, bũ mgbawa-ęchara, abũjeru: onye dakoberu iya nũ; l'ọ yejashĩa ya ęka meka iya iphe onoya. Ọ kwa ęgbu ono bę Fero dũ; mbũ eze ndu Ijiputu. Ọ kwa nno bũ g'ọ duru iphe, bũkpoo ndu dakoberu iya nũ. ²² Teke ị sũkwanuru mu l'ọo Chipfu, bũ Chileke unu bę unu dakoberu; ?tò bũdu Chipfu obu bũ ọphu Hezekáya lwuru ęka aagwaję iya; bya emebyishĩa ọru-ngwęja iya; bya asũ ndu Jiuda ęphe lę ndu Jierúsalemu g'ęphe byaję abaarũ ọru-ngwęja ono, dũ lę Jierúsalemu ono ęja-a?"

²³ "Byalękwa-a g'ídžũ buru unu lę nnajĩuphu mu, bũ eze ndu Asiriya nanũ. Mu akpuru unu inya ise kpęe ngu; mę ọ -buru l'ị-dũ ike yechaa ya ndu a-nọdu agba iya nũ.

²⁴ Ọdumeka; ?denu g'ị rĩru l'ị-dũ ike kpafũ l'iphu onye-ishi ndu ojogu nnajĩuphu mu; m'obeta ọ buru onye ęnya kachaa alwalwa lę ndu-ishi ndu ojogu iya; l'eka ọ bũ ndu Ijiputu bę ị dakoberu g'ęphe chię ngu ugbo-inya; chię ngu ndu agbaję inya-ogũ? ²⁵ Ozo bũ lę-a; ?i dobesu l'ọ tọ bũdu Chipfu bę mu nọ l'eka bya ogu l'eka-a gę mu mebyishĩa ya? Ọ kwa Chipfu l'onwiya ziru mu gę mu bya ogu l'alĩ-a mebyishĩa ya."

²⁶ Tòbudu iya bũ; Eliyakimu nwa Hilikaya; yęe Shebuna; waa Jiowa bya asũ onye-ishi ndu ojogu ono-a: "Jiko gude opfu-alĩ ndu Aramu* pfuru yeru anyibe ndu-ozu ngu; eshinu anyi anũ iya ree. Te egudeshi opfu-alĩ ndu Jiuda† pfuru yeru anyi; kęle ndu nọ l'eli igbulọ anũkwa iya."

²⁷ Onye-ishi ndu ojogu ono sũ phę: "?Bũ unu lę nnajĩuphu unu kpoloko bę ọ dũ unu gę nnajĩuphu mu ziru mu gę mu bya ezia ozi-a? Waawakwa. Ọ kwa unu lę ndu ono, nọ l'eli igbulọ ono; mbũ ndu ono, unu l'ęphe e-mechaa ria nshĩ unu l'onu; ngua mamĩni, unu gboru bę mu epfuru iya."

²⁸ Onye-ishi ndu ojogu ono bya apfuru bya egude opfu ndu Jiuda bya arashĩa ya ike sũ: "Unu nũmakwa iphe, o pfuru; mbũ Ọkalibe eze ono, bũ eze ndu Asiriya! ²⁹ Wakwa iphe, eze ndu Asiriya pfuru: Unu te ekwekwa gę Hezekáya depuha unu. Ọ tọ dukwa ike adzọta unu l'eka mu! ³⁰ Ọphu unu ekwekwa gę Hezekáya deta unu g'unu dakobe Chipfu; l'eka oopfuru unu asuję lę Chipfu ta adũkwa iphe, e-me g'ọ tọ dzọta unu. Lę mkpũkpũ-a taa lakwa l'eka eze ndu Asiriya. ³¹ Unu ta angakwaru Hezekáya nchi; kęle eze ndu Asiriya sũkwaru g'unu wufutakwa wũ-pfuta iya gę yeļu unu doshia. Ọo ya bũ g'onymonye lę g'unu ha eria akpuru shi lę vayĩnu iya; ria akpuru, shi l'oshi figu iya; bya angua mini, dũ lę welu iya; ³² jasũ teke ya a-bya eduta unu; lashĩa alĩ, dũ gę k'unu; mbũ alĩ, ereshi dũ; męe ọphũũ dũ iya; alĩ, nri dũ; tẹme opfu-vayĩnu dũ iya; oshĩ olivi dũ iya; bya aburu alĩ, manũ-enwu dũ; k'ọphu unu a-nọdu ndzũ; haa anwũhu.

"Unu ta angakwaru Hezekáya nchĩ l'eka oodephu unu edepu asuję unu lę Chipfu l'adzọta-a unu. ³³ ?Ọ dũkporu ọha ọphu agwa alĩ phę nafutajewaru l'eka eze ndu Asiriya? ³⁴ ?Bũ awe bę agwa ndu Hamatu yęe kę ndu Apadu nọ? Agwa ndu Sefavayimu; mę kę ndu Hena; mę kę ndu Iva; ?ęphe nọ l'awe? ?ęphe duru-a ike dzọ ndu Samériya l'eka yebe eze ndu Asiriya tọo? ³⁵ ?Bũ agwa ole l'ime agwa ndu alĩ ono bę duru ike nafuta ndu alĩ iya l'eka iya? ?Denu gę Chipfu e-shi dũ ike nafuta ndu Jierúsalemu l'eka iya?"

* 18:26 18:26 Bũ iya bũ 'Aramaic' lę mbekee. † 18:26 18:26 Bũ iya bũ 'Hebrew' lę mbekee.

³⁶ Ndu Jiuda ono, oopfuru eyeru ono ñoduepho nggujungguji; ophu o ñudu onye ophu pfuru opfu yeru iya; kele eze, bu Hezekaya turu ekemu su g'o to dukwa onye e-yeru iya onu.

³⁷ Tobudu iya bu; Eliyakimu nwa Hilikaya, bu onye-ishi l'ibe eze; yee Shebuna, bu onye edeje ekwo; waa Jiowa nwa Asafu, bu onye nkwakobe tugbua; o buru phe ejepfu Hezekaya. Ephe gbajachaa uwe phe agbaja. Ephe jerwua bya eje akoru iya iphe, onye-ishi ndu ojogu ono pfuru.

19

Eepfu le Chileke a-dzota Jierusalemu (Azá 37:1-37)

¹ Eze, bu Hezekaya numaeopho iphe ono; o ye eka l'uwe yebe eze; gbajaa ke tarara; bya achita uwe-aphu yee; o buru iya eje l'eze-ulo Chipfu. ² O bya ezia Eliyakimu, bu onye-ishi l'ibe eze; yee Shebuna, bu onye edeje ekwo; waa ndu-ishi le ndu-uke Chileke; g'ephe jepfu onye mpfuchiru Chileke ono, bu Azaya nwa Emoza. Ephe tuke yee uwe-aphu jeshia. ³ Ephe je je asu iya: "Hezekaya suru-a: 'Ntanu-a bukwa mboku, oke iphe-ehuka dapfutaru anyi; bya aburu mboku, aanu anyi aphu; bya aburu mboku, iphe-iphere jiru anyi iphu. O dukwa g'egube ime anoduje eme nwanyi; o to ñudu ike nyia onyi nwua nwata obu-a. ⁴ ?Bu onye maru; Chipfu, bu Chileke ngu numaru iphe ono, onye-ishi ndu ojogu ono pfuru ono; mbu onye ono, nnajiphu iya, bu eze ndu Asiriya yeru g'o bya epfutoshia Chileke, no ndzu ono; k'ophu bu le Chipfu a-baru iya mba l'opfu ono, yebe Chipfu, bu Chileke ngu numaru ono. Oo ya bu; pfuru nu Chileke l'opfu ehuru ndu ophu phoduru nu.' "

⁵ Oo ya bu; ndu ono, eze, bu Hezekaya ziru ono bya abyapfuta Azaya; ⁶ Azaya su phe: "Unu je asu nnajiphu unu le Chipfu suru-a: 'Ba atsukwa ebvu le k'iphe ono, i numaru ono; mbu opfu ono, ndu-ozu eze ndu Asiriya gude bya mu epfutoshi ono. ⁷ Huma le mu e-woru unme lanu ye iya l'ehu; k'ophu bu l'oo-numa asulasu; lashia ali phe; mu emee g'e gude ogu-echi gbua ye l'ali phe gedegede.' "

⁸ Onye-ishi ndu ojogu ndu Asiriya bya anuma l'eze ndu Asiriya lufuwaru le mkpukpu Lakishi; o lwatashia; je ahuma l'eze ndu Asiriya ono be etsowa ndu Libuna ogu.

⁹ Noo ya; a bya ezia Senakeribu ozi le Tirihaka, bu eze ndu Kushi be abyapfutawa iya ogu; o zia ndu-ozu g'ephe je ezia Hezekaya su: ¹⁰ "Iphe, unu e-pfuru Hezekaya baa; mbu eze ndu Jiuda: 'B'ekwekwa ge Chileke ngu, bu onye i dakoberu duphua ngu; l'eka oopfuru le Jierusalemu ta alwadu l'eka mube eze ndu Asiriya. ¹¹ Ophu doru enya bu l'i numahawaru iphe, ndu eze ndu Asiriya meru ndu ali ozo; mbu l'o mebyishikotaru phe. ?Aa-nafuta-chia gubedua to? ¹² Mbu-a; ohamoha ono, nna mu oche phe mebyishiru ono; ?agwa phe nafutaru phe-a too? Mbu agwa ndu Gozanu; yee ke ndu Haranu; waa ke ndu Refefu; me ke ndu Edenu, bu ndu shi nodu le Telasa. ¹³ ?Bu awe be eze ndu Hamatu no nta-a; me eze ndu Apadu; me eze ndu mkpukpu Sefavayimu; ozoo eze ndu Hena; ozoo eze ndu Iva? "

¹⁴ Tobudu iya bu; Hezekaya nata ekwo-ozu ono l'eka ndu e ziru iya; bya eworu iya gua. O bya abahu l'eze-ulo Chipfu bya eje eworu iya tosa l'iphu Chipfu. ¹⁵ Hezekaya bya epfuru nu Chipfu su: "Gube Chipfu, bu Chileke ke ndu Izurelu; onye sugaru l'abe-eze iya l'echilabo chierobu. Oo ngu kpoloko bu Chileke, nwekota ali-eze, du le mgboko mgburugburu. Oo ngu meru igwe bya emee eliphe. ¹⁶ Ngabenu nchi gube Chipfu; numa iphe, mu epfu. Sanaa enya humakpodapho. Ngabekpodapho nchi; numa opfu ono, Senakeribu ziru g'e gude bya epfutoshia gube Chileke, no ndzu ono.

¹⁷ "Gube Chipfu; o kwa eviya le ndu eze ndu Asiriya mebyishiwaru ohamoha; waa ali phe. ¹⁸ Ephe chiwaru agwa ndu ono ye l'oku; o kepyashia; kele agwa phe obu ta adudu iphe, ozo o bu; gbahaa nku; yee mkpuma, bu iphe, nemadzu gude eka mee. ¹⁹ Oo ya bu le-a; gube Chipfu, bu Chileke anyi; jiko dzonaa anyi l'eka eze ndu Asiriya; k'ophu ali-eze, dukota le mgboko l'ophu a-maru l'oo gubedua kpoloko; mbu gube Chipfu be bu Chileke."

Azaya aphu ophulenyia ge Senakeribu e-gude daa

²⁰ Tobudu iya bu; Azaya nwa Emoza bya ezia Hezekaya ozi su: "Chipfu, bu Chileke ke ndu Izurelu suru-a: 'Iphe, i pfuru nu mu l'opfu ehuru Senakeribu, bu eze ndu Asiriya be mu numawaru. ²¹ Waa iphe, Chipfu pfuru l'opfu ehuru Senakeribu baa:

" "Nwada Zayonu, nwoke teke ejepfuswee;
ta adukwa iphe,
o guberu ngu;

tẹme ọ nọdu aja ngu ewenu.
Nwada Jierúsalemu ekwe
l'ishi l'ẹka ịigba ọso ndzụ.

22 ?Bụ onye bụ onye ono,
i shi ephu iphu;
bya epfutoashi iya ono?

?Bụ onye bẹ i shi atụ ụzu ekpu-a;
mbụ onye ono,
i gude eku-onwonye
vọoru ẹnya ono?

Ọ kwa Onye dụ Nsọ kẹ Ízure!l!

23 I ziru ndu-ozí ngu;
ẹphe bya eburu iphu
nyabẹ Nnajiuphu.

Ị sụru l'i gudewaa ikpoto
ugbo-inya-ọgu ngu
nyirwuchaa mkpakponu
úbvú úbvú.

Mbụ l'i nyirwuwaru mkpakponu,
ẹka úbvú úbvú Lébanonụ jeberu;
bya egbutsushiwa oshi sida,
dụ iya nụ, bụ ndu ọphu
kachaa etse ogologo;
mẹ oshi payinu iya ọphu
kachaa adụ úbvú l'ẹnya;
bya ejerwuwaa ẹka ọ kachaa
aburu ẹpfukala;
mẹ ẹka ọ kachaa aburu ọswa,
dụ ree.

24 Mbụ l'i tųwaru welu l'alí
ndu ọhozo;
bya angua ya mini;
bya egudewaa ọbochi-ọkpa
ngu zọo iphe, bụ nggele,
dụkota l'alí Ijiputu tọlitoli;
jasu ọ tashihukota.

25 Sụ-a; ?ọ dụ g'í tị nụmajeduru iya?
Ọo mu tųbehawaru g'ọ dụ nno
teke dųhawaa ẹnya.

Mbụ l'ọo teke ndiche bẹ mu
chịhawaru iya rọo dobe.

Ọ bụru nta-a bẹ mu meru iya
g'ọ vụa; mbụ mee;
i woru mkpukpu, a kpugbaaru
o shihu ike mebyishia;
ọ bụru ikpo mkpuma.

26 Ọ bụru iya bụ;
ike bvụ ndu bu iya nụ;
ẹphe bụru ndu a tųru ẹberebete;
e meru iphe-iphere kpua pẹ.

Ẹphe bya adụ g'iphe, a kuru l'opfu;
g'iphe, rwuru irwu k'ọphúú;
mbụ dụ g'eswa,
furu lẹ mkpotsu ụlo,
anwụ chigbushiru l'ẹbe adụ
g'o vutaberu l'eli.

27 Obenu lẹ gubedua bẹ mụbe
Chileke maru ẹka ị nọ.

Mu maru teke ịibata abata;
maru teke ịitugbu atugbu;
bya amaru g'ịiba-taberu

hanyihanyi ekpu mu.

²⁸ Eshi ophu o bu mube Chileke
be ibaru hanyihanyi;
teme beebabee, iipfuru
mu rwuwa mu nchi;
be mu e-woru ikokoro mu
dzube ngu l'imi;
woru mkpurukpu-igwe mu
ye ngu l'onu g'inya.

Mu emee ngu g'i shia ophu
i shiru laphu azu l'eka i shi."

²⁹ "A bya le gubedua, bu Hezekaya; waa iphe, a-buru ngu iphe-ohubama baa: apha a be ii-ri iphe, daru eda. O -be apha ozo l'i ria ophu shi l'ono futa. O -rwua l'apha k'eto iya; koo opfu kpata iphe, i koru iya. Gbaa opfu-vayinu; rha akpuru, e-shi iya nu. ³⁰ Su-a; nwa ndu ono, a-phodu nu l'onulo Jiuda be a-gba ogbarabvu l'ime ali; mja mebyi l'eli mgboko; ³¹ noo kele o nweru nwa ndu a-waa nu le Jierusalemu. Ikpotu ndu phoduru nu e-shi l'ubvu Zayonu. O buru Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike e-gude g'o phu-beru iya l'ehu mee g'o du nno.

³² "Oo ya bu; waa iphe, Chipfu pfuru l'ehu eze ndu Asiriya baa: "O to byadu a-bata le mkpukpu-a; ophu o byadu agba g'o ka mma l'oo apfu l'eka-a. O too gudekpodanu iphe, eegbobutaje onwonye abyakube iya ntse; ophu o byadu ebvuphe iya ose-ogu. ³³ Oo uzo, o shiru bya be oo-shi laa. O to byadu abata le mkpukpu owa abata ophu. Nokwa iphe, Chipfu eepfu. ³⁴ Su-a; mu e-gude k'epha mu; me ke Dévidi, bu onye-ozu mu gbobuta mkpukpu-a; dzoo ya." "

³⁵ Tobudu iya bu; o rwua l'enyashi mboku ono; ojozi Chipfu tugbuepho bya eje l'eka ndu ojozi Asiriya doru; bya eje egbua ukporo unu umadzu ugbo ukporo l'eto l'unu umadzu labo l'ukporo umadzu iri" l'ime ndu ojozi ono. E tehushia l'utsu; odzu zeshi waa ke baari. ³⁶ Noo ya; Senakeribu, bu eze ndu Asiriya tugbua; o buru iya alaphu azu. O laphushia azu le Ninive je anodu. ³⁷ O be ujiku lanu; o nodu agwa agwa iya, bu Nisuroku; unwu iya, bu Adurameleku; me Shareza je egude ogu-echi gbugbua ya; gbaru lashia ali Araratu. Oo ya bu; Esahadonu, bu nwa iya buru eze nochia enya iya.

20

Iphe-ememe guderu Hezekaya

(Azá 38:1-8,21-22; 2Iphe 32:24-26)

¹ A nonya iphe-ememe gude Hezekaya; k'ophu bu l'o byawa anwuhu. Onye mpfuchiru Chileke, bu Azaya nwa Emozu bya ejepfu iya je asu iya: Chipfu suru-a: "Dozia ibe ngu ree; kele ijiyawa anwuhu; i tji kadu mma."

² Noo ya; Hezekaya bya aghaa iphu l'uzo igbulo pfuru nu Chipfu su: ³ Gube Chipfu; nyatanu ge mu bu-be onye gude ire-lanu; me obu mu g'o ha tsoo uzo nkengu; me ge mu gude meberu iphe, du ree l'enya ngu. Hezekaya raa eka kpoo pfula pfula.

⁴ Tobudu iya bu; temanu Azaya ghata oma-unuphu k'echilabo; be Opfu Chipfu kparwutaru iya l'ehu bya asu: ⁵ "Laphu azu je akaru Hezekaya, bu onye-ishi ndibe mu le Chipfu, bu Chileke ke nna ngu, bu Dévidi suru-a: 'Mu numawaru epfupfu, i pfuru nu mu; bya ahumawaa enya-mini, shi ngu l'enya. Mu e-me ngu g'i wekorohu. Le mboku k'eto be ii-je l'eze-ulo Chipfu. ⁶ Mu e-yekwafua apha iri l'ise le ndzu ngu. Ozo bu le mu a-nafuta ngu; nafuta mkpukpu-a l'eka eze ndu Asiriya. Mu e-gude k'epha mu; waa k'epha Dévidi ono, bu onye-ozu nkemu ono; gbaaru mkpukpu-a odzori.' "

⁷ No iya; Azaya su: "Unu meta iphe oshi figu." Epe meta iya tufube Hezekaya l'ejo-onwo, phokashiru iya l'ehu ono; o wekorohu.

⁸ Hezekaya bya ajja Azaya su: "Bbu gunu bu iphe-ohubama, e-goshi le Chipfu e-me-a ge mu wekorohu; teme le mu e-je l'eze-ulo Chipfu le mboku k'eto?"

⁹ Azaya su: "Waa iphe-ohubama, Chipfu e-goshi ngu baa; g'i gude maru le Chipfu e-me-a iphe ono, o pfuru ono. Mbua; ?bu g'ononyo jeru laa l'iphu jeberu ntokpa iri? To ?bu g'o jeru laa azu jerwua ntokpa iri?"

¹⁰ Hezekaya su: O dukwa npe g'ononyo jeru laa l'iphu jeberu ntokpa iri; g'o jechiaro laa azu jeberu ntokpa iri.

¹¹ Oo ya bu; onye mpfuchiru Chileke, bu Azaya bya araku Chipfu; Chipfu mee g'ononyo ono, shi jerwuwa ntokpa iri l'ulo-eli Ehazu; tsu-phu azu jeberu ntokpa iri.

* 19:35 19:35 Bu iya bu 185,000 le mbekee.

Ndu ozi, shi Babilonu

¹² O bũru teke ono bẽ Merodaku-Baladanu; mbũ nwa Baladanu, bũ eze ndu Babilonu deshuru ẽkwo-ozu nũ g'e je anũ Hezekaya; bya eyekwaru iya ya pho iphe-oma g'e gude bya iya ajiji; kele o nũmaru l'iphe shi eme iya; o kawaa mma. ¹³ Hezekaya nabata ndu ono, e ziru ozi ono; bya egoshi phẽ iphe, nokota l'ulo-eku iya; mbũ goshi phẽ mkpola-qchaa; yee mkpola-ododo; me manũ, eshi mkpo; me ngwogu iya; me iphe, bukota eku iya. O to dudu iphe, du l'ibe iya; ozoo iphe, du l'ali-eze iya l'ophu, o to goshiduru ndu ono; mbũ Hezekaya.

¹⁴ Tobudu iya bũ; Azaya, onye mpfuchiru Chileke bya ejepfu eze, bũ Hezekaya je ajja ya su: “?Bũ awe bẽ ndu owa-a shi bya? ?Bũ gunu bẽ ephe pfuru?”

Hezekaya su iya: “Ephe shikwa ẽka du ẽnya bya. Ephe shi Babilonu.”

¹⁵ Azaya bya ajja ya su: “?Bũ gunu bẽ ephe humaru l'ibe ngu?”

Hezekaya su iya: “Ephe tukokwaru iphemiphe, du l'ibe mu huma-gbua. O to dukwa iphe, du g'eku, mu nweru enweru, mu te egoshiduru phẽ.”

¹⁶ Noo ya; Azaya bya asũ Hezekaya: “Nũma opfu, shi Chipfu l'onu. ¹⁷ O suru-a: Lẽ mboku abyawaa teke iphemiphe, du l'ulo eze ngu; me iphe ono, nna ngu phẽ setaru dobe; o noo byasu nta-a a-bũru iphe, ee-vuta lashya Babilonu. O to dudu m'ophu eewophodo. Noo iphe, Chipfu epfu. ¹⁸ Teme unwu ngu unwoke, bũ ndu a nwutaru ngu bẽ aa-haru kpukaa; ephe eje abũru ndu anoduje eleta ibe eze ndu Babilonu ẽnya.”

¹⁹ Hezekaya su iya: “Opfu, i suru lẽ Chipfu pfuru dukwaa ree.” Iphe, Hezekaya gude pfua nno bũ l'o rĩru su: ?o kwa lẽ nchi a-du-a doo nta-a; mbũ l'o to byadu ememe nta-a, mu nokwadu ndzu-a.

*Anwũhu Hezekaya
(2Iphe 32:32-33)*

²⁰ Iphe ozo, Hezekaya megbaberu; me ehuka ehuka, o mekotaru; mekpoo g'o gude tũa okpuru; bya ebvua oswa-mini, bũ ẽka mini e-shije asobata l'ime mkpukpu ono bẽ e dekotaru l'ekwo-akõ ndu eze ndu Jiuda. ²¹ Oo ya bũ; Hezekaya nwũhu lapfushia nna iya phẽ. Manasẽ, bũ nwa iya bya abũru eze nochia ẽnya iya.

21*Teke Manasẽ bũ eze ndu Jiuda
(2Iphe 33:1-20)*

¹ Manasẽ bẽ nõwaru apha iri l'ẽbo teke o wataru abũru eze. Iphe, o nõru l'aba-eze lẽ Jierusalemũ bũru ukporo apha labo l'apha iri l'ise. Epha ne iya bũ Hefuziba. ² O mee iphe, du eji l'ẽnya Chipfu; ẽbyi, oha ono, Chipfu chifuru l'atatiphu ndu Izurelu ono shi eme; du yẽbedua mekotakarurupho. ³ Eka ono, aagwajẽ iphe ono, nna iya, bũ Hezekaya mebyishiru ono bẽ o woru kpukwaa; bya edobegbaa ẽnya ẽka aagwajẽ Balu; kpobe itso Ashera egube ono, Ehabu, shi bũru eze ndu Izurelu meru. O phozekwarupho kpokpode, nõgbaa l'igwe; bya abakwaaru iya pho aja. ⁴ O kpushia ẽnya ẽka aagwajẽ iphe l'eze-ulo Chipfu, bũ iya bũ ẽka ono, Chipfu pfuru su: Oo Jierusalemũ bẽ mu e-me g'epha mu reje ire. ⁵ L'oma-unuphu labo, du l'eze-ulo Chipfu ono bẽ o kpushiru ẽnya ẽka aagwajẽ kpokpode, nõgbaa l'igwe. ⁶ O kporu nwa iya kẽ nwoke oku gude gwee aja. O meru mgbashi; gwoo obvu; bya ejeje l'aji l'eka ndu maa; me l'eka ndu aphũ ophulenyã. O meru ejo-iphe, paru ẽka l'ẽnya Chipfu; shi nno kpatsua ya ehu-eghu.

⁷ O pyiru ntekpẽ Ashera woru iya je edobe l'eze-ulo Chipfu, bũ ẽka ono, Chipfu suru Dẽvidi waa nwa iya, bũ Solumõnu: “Oo l'eze-ulo-a; me lẽ Jierusalemũ, bũ mkpukpu, mu hotaru l'ipfu ndu Izurelu l'ophu bẽ mu e-me g'epha mu reje ire jasũ l'ojejoje. ⁸ Ophu mu ta abyadu eme gẽ ndu Izurelu shi l'ali ono, mu nũru nna phẽ ono hata okpa lufu alufu ozo; m'o -bũru-a l'ephe letaru ẽnya emekõta iphe, mu suru g'ephe meje; bya emekõta ekemu ono, Mõsisu, bũ onye-ozu mu tũru nũ phẽ ono.” ⁹ O lẽ ndu Izurelu ta angadũru nchi. Manasẽ bẽ dusweru phẽ ũzo; k'ophu bũ l'ephe meru ejo-iphe, ka ophu ndu oha ono, Chipfu mebyishiru l'iphu ndu Izurelu megbaberu.

¹⁰ Noo ya; Chipfu bya e -shi l'õnu ndu-ozu iya, bũ ndu mpfuchiru pfua su: ¹¹ “Eshi ophu Manasẽ, bũ eze ndu Jiuda mewaru akpamara; bya emewaa ejo-ememe, ka ophu ndu Amõru, bũ ndu nu iya ũzo meru; bya emekwapho gẽ ndu Jiuda ye ẽka l'agwa nshi; shi nno mee iphe, du eji; ¹² bẽ Chipfu, bũ Chileke bẽ Izurelu suru-a: mu e-wota ejo-iphe bya edoberu ndu Jierusalemũ me ndu Jiuda; mbũ udu iya ophu bũ onye nũmaru iya nũ; nchi agbachaa ya anwĩrinwa. ¹³ Mu e-wota iphe, mu meru ndu Sameriya; me iphe, mu meru ndibe Ehabu mee ndu Jierusalemũ. Mu e-hucha ndu Jierusalemũ egube ono, onye asa gbamũgbamu ehuchajẽ iya kpube iya iphu ono. ¹⁴ Ndu ophu phoduru

nụ l'okiphe mu ono bẹ mu a-gwọbẹ; woru pẹ ye l'ẹka ndu ọhogu pẹ; g'a l'wua pẹ alwulwu; kwaa iphe pẹ l'okwata. ¹⁵ Iphe, kparu iya nọ buru l'ephe merua ẹjo-iphe l'anya nkemu; kpatsua mu ẹhu-eghu; e -shi mbọku, nna pẹ shi l'al' Ijiputu lufuta bya asu ntau-a."

¹⁶ Ọphu ka njo buru lẹ Manase bẹ gbushiru ndu adudu iphe, ephe metaru; k'ophu bu lẹ mee ochi ono tukoru Jierusalemu l'ophu jikota shita l'ishi iya ophuu merua l'ishi iya ophuu. Ono je adakpuaru iphe-ẹji ono, ọ kpataru ndu Jiuda mee; shi nno mee ẹjo-iphe l'anya Chipfu ono.

Anwuhu Manase

(2Iphe 33:18-20)

¹⁷ Iphe ozo, Manase megbaberu; me iphe-ẹji, o meshiru; bẹ e dekotaru l'ekwo-ako ndu eze ndu Jiuda. ¹⁸ Oo ya bu; Manase nwuhu lapfushia nna iya pẹ; e lia ya lẹ mgbabu ibe iya; mbu lẹ mgbabu Uza. Amonu, bu nwa iya buru eze nochia ẹnya iya.

Teke Amonu bu eze ndu Jiuda

(2Iphe 33:21-25)

¹⁹ Amonu bẹ nowaru ukporo apha l'apha labo teke ọ wataru aburu eze. Iphe, ọ noru l'aba-eze lẹ Jierusalemu bu apha labo. Epha ne iya bu Meshulemetu nwada Haruzu. Eka ne iya shi bu mkpukpu Jiotuba. ²⁰ Amonu meru iphe, du ẹji l'anya Chipfu ge nna iya, bu Manase. ²¹ O tsokotaru uzo, nna iya tsoru; mbu l'agwa, nna iya baru ẹja bẹ ọ bakwarupho ẹja bya ephozjegbaaru pẹ. ²² O paru Chipfu, bu Chileke ke nna iya pẹ haa; jika etso uzo ke Chipfu.

²³ Ndu ozi Amonu gbaaru iya ẹjo-idzu; woru iya gbua l'ibe iya. ²⁴ Ndu Jiuda bya eworu ndu ono, gbaru eze, bu Amonu ẹjo-idzu ono gbushikota. Ephe bya eworu Jiosaya, bu nwa iya mee eze nochia ẹnya iya.

²⁵ Iphe ozo, Amonu megbaberu bẹ e dekotaru l'ekwo-ako ndu eze ndu Jiuda. ²⁶ Eka e liru iya bu lẹ mgbabu Uza. Oo ya bu Jiosaya, bu nwa iya buru eze nochia ẹnya iya.

22

Teke Jiosaya bu eze ndu Jiuda

(2Iphe 34:1-2)

¹ Jiosaya bẹ nowaru apha esato teke ọ wataru aburu eze. Iphe, ọ noru l'aba-eze lẹ Jierusalemu buru ukporo apha l'apha iri lẹ nanu. Epha ne iya bu Jiedida nwada Adaya. Eka ne iya shi bu lẹ mkpukpu Bozukatu. ² Jiosaya meru iphe, pfuru oto l'anya Chipfu. O tsokotaru uzo ochoroke iya, bu Dèvidi tsoru. O to dudu ophu o mephodoru; me nanu.

A humaru ekwo ekemu

(2Iphe 34:8-28)

³ O be l'apha, kwe eze, bu Jiosaya apha iri l'esato, ọ wataru aburu eze; o zia onye edeje ekwo, bu Shafanu, bu nwa Azalaya; mbu nwanwa Meshulamu g'o jee l'eze-ulo Chipfu. O ziru iya su: ⁴ "Jepfu Hilikaya, bu onye-ishi ndu-uke Chileke; g'o gukota okpoga, e wobataru l'eze-ulo Chipfu; mbu okpoga, ndu ono, eche nche l'onu eze-ulo Chipfu nataru ndu nemadzu. ⁵ G'e woru okpoga ono ye l'eka ndu eleta ẹnya l'ozu ono, eeje l'eze-ulo Chipfu; mbu g'ephe woru iya nu ndu ono, eje ozi l'eze-ulo Chipfu g'ephe gude kpukwaa ya; ⁶ mbu ndu kapyinta; me ndu akpu ulo; me ndu edo ẹja ulo. Ephe egudekwa iya pho zua oshi; me mkpuma, a gbakposhiru agbakposhi, ee-gude kpukwaa eze-ulo ono. ⁷ O to gbaduru g'a kpaa pẹ ishi g'ephe gude mephua okpoga ono; noo kele ephe bu ndu e gude ire pẹ ẹka."

⁸ Hilikaya, bu onye-ishi ndu-uke Chileke pfuaru Shafanu, bu onye edeje ekwo; su: "Mu humakwaru ekwo ekemu l'eze-ulo Chipfu." O bya eworu ekwo ekemu ono nu Shafanu; ọ gua. ⁹ Oo ya bu; Shafanu, bu onye edeje ekwo laphu azu je akaru eze; su: "Ndu ozi ngu bẹ wotaakwaru okpoga obu, du l'eze-ulo Chipfu ye l'eka ndu eleta ẹnya l'ozu ono, e je l'ulo Chipfu ono." ¹⁰ Shafanu, bu onye edeje ekwo bya agbe teke ono pfuaru eze su: "O nweru ekwo onye uke Chileke, bu Hilikaya nuru mu." Shafanu bya eworu iya gua l'iphe eze.

¹¹ Eze numaeopho iphe, ọ gutaru l'ekwo ekemu ono; ọ gbajashia uwe yẹbe eze. ¹² O bya ekua Hilikaya, bu onye uke Chileke; me Ahikamu nwa Shafanu; me Akubo nwa Mayikaya; me Shafanu, bu onye edeje ekwo; me Asaya, bu onye-ozu eze su pẹ: ¹³ "Unu je akpataru mu Chipfu ishi l'iswi ẹhu mu; me l'iswi ẹhu ndu-a; waa l'iswi ẹhu ndu Jiuda l'ophu l'opfu iphe-a, a gufutaru l'ekwo ono, a humaru ono. Noo kele oke ẹhu-eghu Chipfu bẹ paakwaru ẹka; nodu swiru anyi; kele nna anyi pẹ ta angaduru nchi l'iphe, du l'ekwo-a; ophu ephe emeduru iphe, e deru anyi l'ekwo ekemu ono."

¹⁴ Oo ya bu; Hilikaya, bu onye uke Chileke; me Ahikamu; me Akubo; me Shafanu; me Asaya jeshia ibe nwanji, bu onye mpfuchiru Chileke, epha iya bu Huluda. Huluda be bu nyee Shalumu, nwa Tikuva; mbu nwanwa Hahasu. Shalumu bu onye eletaje uwe ndu-uke Chileke enya. Eka o bu bu le mkpukpu k'eba le Jierusalemu.

¹⁵ Nwanji ono su phe: "Waa iphe, Chipfu, bu Chileke ke Izurelu pfuru baa: Unu je ezia onye ziru unu g'unu byapfuta mu le-a; ¹⁶ le Chipfu suru-a: Mu a-byaakwa ewotaru mkpukpu Jierusalemu; waa ndu bu iya nu ejo iphe-ehuka; mbu egube ono, o du l'ekwo ekemu ono, eze ndu Jiuda guru ono. ¹⁷ Eshi ophu ephe gwoberu mu; kpohaa unwu-isensu oku anu agwa; o buru iphe, ephe gude eka mee be ephe gude akpatsu mu ehueghu; be oke ehueghu mu a-noduepho ata pfupfupu g'oku l'ehu ndu eka-a; ophu e tee gbobotadu iya egbobuta. ¹⁸ A bya l'ehu eze ndu Jiuda l'onwiya, bu onye ziru unu g'unu bya akpata ishi l'eka Chipfu; unu karu iya le Chipfu, bu Chileke ke Izurelu be suru-a: Le k'opfu ono, i numaru ono; ¹⁹ be eshi ophu iphe ono rwuru ngu l'obu; i bya ewozeta onwongu alj l'iphu Chipfu teke ono, i numaru iphe, mu pfuru le k'eka-a; me ndu bu iya nu; mbu ke l'ephe a-buru mkpurupyata; buru ndu a turu onu; mbu i gude k'iphe ono gbajashja uwe ngu; raa ekwa l'iphu mu; be mu numawaru iphe, i pfuru. Noo iphe, Chipfu pfuru bu ono. ²⁰ Su-a; mu e-me g'i lapfu nna ngu phe; e-lia ngu jii. Enya ngu ta abyadu ahuma ejo iphe-ehuka ono, mu e-wopfuta mkpukpu eka-a ono."

Oo ya bu; ephe lwa bya akporu eze ge nwanji ono pfuru.

23

Jiosaya agbaphu ogbandzu Chipfu azu (2Iphe 34:3-7,29-33)

¹ Tobudu iya bu; eze bya ezia; e je ekuko ndu bu ogerenya ndu Jiuda; me ke ndu bu le Jierusalemu. ² Eze yele unwoke ndu Jiuda ono g'ephe ha; me ndu bu le Jierusalemu; me ndu-uke Chileke; me ndu mpfuchiru Chileke; mekpoo ndu Jiuda l'ophu; ndu upfu me ndu nta; bya atuko swiru jeshia l'eze-ulo Chipfu. O woru ekwo ogbandzu ono, a humaru l'eze-ulo Chipfu ono guru ye phe le nchi. ³ O bya apfuru le mgboru itso eze-ulo ono; ephe le Chipfu gbaa ndzu; o kwee ukwe le ya a-nodu etso Chipfu; gude obu iya g'o ha; me ndzu iya g'o ha eme ekemu iya; me iphe, o suru g'e meje; me iphe, o toru okpa iya; shi nno eme iphe, ogbandzu ono pfuru, bukwa iya pho bu iphe, e deru l'ekwo ogbandzu ono. Ndu ono tuko zua mgbede le k'ogbandzu ono.

⁴ Noo ya; eze bya ezia Hilikaya, bu onye-ishi ndu-uke Chileke; me ndu-uke Chileke ophu no-totarua Hilikaya; me ndu eche onu eze-ulo Chipfu nche g'ephe je achishikota ivu, eegudeje abaru Balu eja; me ke Ashera; me ke kpkopde l'eze-ulo ono. Oo ya bu; eze je akpo ivu ono oku l'oma egu Kidironu l'azu Jierusalemu; kpota ntụ iya lashja Betelu. ⁵ O chishikota ndu ono, ndu eze Jiuda yeru g'ephe kpoje unwu-isensu oku l'eka ono, aagwaje iphe, dugbaa le mkpukpu Jiuda ono; me ophu no-pheru Jierusalemu mgburugburu; mbu ndu ono, akpoje unwu-isensu oku nu Balu; me enyanwu; me onwa; me iphe, bu kpkopde, nonu ono. ⁶ O phofu itso Ashera, a kpoberu l'eze-ulo Chipfu; je akpo oku le nsuda Kidironu l'azu Jierusalemu; gwee ya nukuru nukuru jeye o buru ntụ; kpota ntụ iya wushia l'eka eelije unwu-eliphe. ⁷ O nwutsushia ulo-ebubu unwoke, agba ukpara, du l'eze-ulo Chipfu, bukwa iya pho bu eka unwanji, anoduje akpa uwe, ewebeje Ashera.

⁸ O bya achitakota ndu-uke, bu ndu shi le mkpukpu, dugbaa l'alj Jiuda; bya aturwua eka aagwaje iphe; mbu eka ono, ndu ono shi akpoje unwu-isensu oku ono; e -shi le mkpukpu Geba jeye le mkpukpu Biye-Sheba. O mebyishia eka aagwaje iphe ono, du l'onu-oguzo Jioshuwa, bu onye-ishi mkpukpu ono, bu ophu du l'ekicha m'i -nodu l'onu-abata mkpukpu ono. ⁹ Ndu uke ono, shi egweje ngweja l'eka aagwaje iphe ono te etsojekwa egwe ngweja l'oru-ngweja Chipfu, bu ophu du le Jierusalemu; ole ephe etsojeru unwanja phe taa buredi, ekoduru ekoko.

¹⁰ O turwua Tofetu, bu eka aagwaje iphe, du le nsuda unwu Hinomu; k'opfu o too dudedu onye a-kpokewadu nwa iya nwoke; ozoo nwa iya nwanji oku gude gwee eja nu Moleku. ¹¹ O wofukota inya, ndu eze Jiuda nuru enyanwu, bu ophu no l'onu eka ono, eeshije abahu l'eze-ulo Chipfu; bya anwuru oku ye l'ugbo-inya, e shi dobekwarupho enyanwu iche; oku kepyashja ya. Eka ephe shi nodu bu l'oma eka ono, du le mgboru ulo ono, onye elata ibe eze enya, bu Netanu-Meleku bu.

¹² O nwutsushia oru-ngweja ono, ndu eze ndu Jiuda kpuru l'ulo-eli Ehazu; nwutsushia oru-ngweja, Manase kpuru l'oma-unuphu labo, du l'eze-ulo Chipfu. O kupyashiru phe l'eka ono; kua ya pyaapya; chita iphiriba iya je enwuru ye le nsuda Kidironu. ¹³ Eze turwukota eka aagwaje iphe, du l'uzu enyanwu-awawa Jierusalemu; l'ekutara ubvu

ejo-ememe; mbụ ẹka aagwaję iphe, Sólomónu kpuru doberu Ashítóretu, bụ ejo agwa ndu Sayídonu; mę Kemóshi, bụ ejo agwa ndu Mówabu; mę Moleku, bụ ejo agwa ndu Amónu. ¹⁴ Jiosáya bya akụ-kwoshikóta ntękpe, dọ l'ẹka ono; gbukwoshia itso Ashera; woru ọkpụ ndu nwuhuru anwuhu kúbe l'ẹka ono.

¹⁵ O mebyishichaaru ọru-ngweja, dọ lę mkpukpu Bẹtelu; mbụ ẹka aagwaję iphe, Jierobowamu nwa Nebatu kpuru; mbụ onye ono, kpataru ndu Ízurẹlu mee iphe-ẹji ono. Ọru-ngweja; mę ẹka aagwaję iphe bę o nwutsushikótaru. Ọ bya atọya ọkụ l'ẹka aagwaję iphe; tsupyashikóta iya; ọ buru ntụ; bya anwuru ọkụ ye l'itso Ashera. ¹⁶ No iya; Jiosáya bya achikaa ẹnya hụma ilu, dughbaa l'úbvú ono; o zia; e je avóshiaru iya ọkpụ, dọ l'ilu ono; ọ kpọọ ya ọkụ l'eli ọru-ngweja ono; shi nno turrwua ya. Ọo ya bụ; ọ vúa; mbụ iphe ono, Chipfu shi l'onu onye mpfuchiru iya pfua ono.

¹⁷ Noo ya bụ; Jiosáya bya ajja sụ: “?Bụ gunu bę a kpuru ẹgube phọ, mu ele ẹnya phọ?”

Ndu shi mkpukpu ono sụ iya: Ọ kwa ilu onye kę Chileke phọ, shije alį Jiuda; bya epfua k'iphe-a, i meru ọru-ngweja Bẹtelu-a.

¹⁸ Ọ sụ phę: “Unu hakwaa ya; g'ọ tọ dukwa onye e-me ẹka l'ọkpụ.” Ọo ya bụ; ẹphe parụ ọkpụ onye kę Chileke ono haa; mę k'onye mpfuchiru Chileke ọphu shi mkpukpu Samériya.

¹⁹ Ọ buru gę Jiosáya mebyishiru ẹka aagwaję iphe, dukota lę mkpukpu Bẹtelu bụ g'ọ mebyishikwaruphọ ẹka aagwaję iphe, nọghbaa lę mkpukpu Samériya; mbụ ọphu ndu eze ndu Ízurẹlu kpushiru; shi nno kpatsu Chipfu ẹhu-eghu ono. ²⁰ Ọ tuko iphe, bụ ndu agwaję iphe l'ẹka ono, aagwaję iphe ono gbushikóta l'eli ọru-ngweja ono; bya akpọọ ọkpụ ndiphe ọkụ l'eli ọru-ngweja ono. E mecha; ọ tughua laphushia azụ lę Jierúsalemụ.

*A bọhaaru ọbo Ojehata ọzo
(2Iphe 35:1-19)*

²¹ Tọbudu iya bụ; eze bya epfuaru ndu Jiuda l'ọphu sụ: “Unu bọoru Chipfu, bụ Chileke unu ọbo Ojehata ẹgube e deru iya l'ẹkwo ọghbandzu.” ²² Ọ tọ dudu ọbo Ojehata ọphu a bojewaru g'a bọru ono. A ta abojeduru iya nno teke ndu-ikpe shi buru ishi l'alį Ízurẹlu; ọphu abojeduru iya nno teke ndu eze nọ l'alį Ízurẹlu; mę teke ndu eze nọ l'alį Jiuda. ²³ Ọ buru l'apha, kwe Jiosáya apha iri l'ẹsato, e -shi teke ọ wataru aburu eze bę a bọru Chipfu ọbo Ojehata ono lę Jierúsalemụ.

²⁴ Iphe ọzo, Jiosáya meru bụ l'ọ chishikótaru ndu ejeje akpata ishi l'ẹka maa; mę ndu mgbashi; tuko iphe, bụ agwa; mę ejo akpamara, dukota lę Jierúsalemụ; mę l'alį ndu Jiuda l'ọphu wofukóta. Iphemiphe ono o mekótaru ono mee ọ vukota mbụ iphe, e deru l'ẹkwo ekemu ono, Hilikaya, bụ onye uke Chileke humaru l'eze-ulo Chipfu ono. ²⁵ Ọ tọ dudu eze ọzo, dọ gę Jiosáya lę ndu vu iya ọzo buru eze; mę ndu ọphu, etso iya l'azụ, bụ onye gudeje obu iya g'ọ ha; mę ndzụ iya g'ọ ha; mę ike iya g'ọ ha ghaaru Chipfu iphu, bụ iya bụ g'ọ dọ l'ẹkwo ekemu Mósísu.

²⁶ Obenu l'oke ẹhu-eghu Chipfu, ata pfupfupfu, o kpukposhiru ndu Jiuda ono; bę ta tų-zetaduru atų-zeta. Ọ buru iphe, kparụ iya nụ bụ iphemiphe ono, Manáse megbaberu gude kpatsu iya ẹhu-eghu ono. ²⁷ Ọo ya meru iphe, Chipfu pfuru sụ: “Mu e-wofufua ndu Jiuda l'atatiphu mu ẹgube ono, mu wofuru ndu Ízurẹlu; mu ajika Jierúsalemụ, bụ mkpukpu ono, mu hotaru; mę eze-ulo ono, mu suru l'ọo ẹka ẹpha mu a-nọdu ere ire ono.”

*Anwuhu Jiosáya
(2Iphe 35:20—36:1)*

²⁸ Iphe ọzo, Jiosáya megbaberu bę e dekotaru l'ẹkwo-akọ ndu eze ndu Jiuda.

²⁹ Ọ buru teke Jiosáya bụ eze ono bę onye eze ndu Ijiputu, bụ Neko, chį ndu ojọgu iya jeshia ẹnymu Yufurétisu gę ya yetaru eze ndu Asiriya ẹka l'ọgu. Eze, bụ Jiosáya chįta ndu ojọgu nkiya tughua jepfushia ya ọgu. Eze ndu Ijiputu ono bụ Neko hūmae ya phọ bya eworu iya gbua lę mkpukpu Megido. ³⁰ Ndu ozi iya shi lę Megido gude ugbo-inya palata odzu iya lę Jierúsalemụ; bya elia ya l'ilu nkiya. Ndu Jiuda wofuta nwa Jiosáya kę nwoke, ẹpha iya bụ Jiehawahazu; wúa ya manų l'ishi; ọ buru eze nọchia ẹnya nna iya.

*Teke Jiehawahazu bụ eze ndu Jiuda
(2Iphe 36:2-4)*

³¹ Jiehawahazu bę nọwaru ọkporo apha l'apha ẹto teke ọ wataru aburu eze. Iphe, ọ nọru l'aba-eze lę Jierúsalemụ bụ ọnwá ẹto. ẹpha ne iya bụ Hamutalu nwada Jieremaya kę mkpukpu Libuna. ³² Jiehawahazu bę meru iphe, dọ ẹji l'ẹnya Chipfu gę nna iya oche

phę meru. ³³ Eze ndu Ijiputu bụ Neko tų-chiru iya lę mkpọro lę mkpukpu Ribula l'alį Hamatu; k'ophu bụ l'ọ tọ nọhedu lę Jierúsalemụ buru eze. Ọ bya atų-buaru ndu Jiuda g'ęphe pfua mkpọla-ọchaa, ęrwa iya dų ųkporo talęntu ise; waa mkpọla-ododo, ęrwa iya dų talęntu lanų. ³⁴ Ọ bya eworu Eliyakimu, bụ nwa Jiosaya mee eze l'ozo nna iya, bụ Jiosaya. Ọ gbanwee ępha iya gube iya Jiehoyakimu. Ọo ya bụ; o dufu Jiehowahazu je edobe l'alį Ijiputu; ọ nọdu l'ęka ono nwuhu. ³⁵ Jiehoyakimu pfua Eze ndu Ijiputu bụ Neko mkpọla-ọchaa; mę mkpọla-ododo ono, ọ tų-buru ndu Jiuda ono. O keru ųtu nuchaa ndu Jiuda g'ike beru onyemonye; shi nno gbata mkpọla-ọchaa; waa mkpọla-ododo ono.

*Teke Jiehoyakimu bụ eze ndu Jiuda
(2Iphe 36:5-8)*

³⁶ Jiehoyakimu nọwaru ųkporo apha l'apha ise teke ọ watarų aburu eze. Iphe, ọ nọru l'aba-eze lę Jierúsalemụ buru apha iri lę nanų. Ępha ne iya bụ Zebida nwada Pedaya kę mkpukpu Ruma. ³⁷ Jiehoyakimu meru iphe, dų ęji l'ęnya Chipfu gę nna iya oche phę g'ęphe ha meru.

24

¹ Ọ buru teke ono, Jiehoyakimu bụ eze bę Nebukadineza, bụ iya bụ eze ndu Babilonu jeru ogu l'alį ono. Jiehoyakimu nọdu iya l'ęka apha ęto. A nọnyaa; ọ ghachi kwefuahaaru iya ike. ² Chipfu bya zia ndu ojogu ọ-lwua-ọla, shi alį Babilonu; mę kę ndu Aramu; mę kę ndu Mowabu; mę kę ndu Amonu; ęphe byapfutashia Jiehoyakimu ogu; mbų g'ęphe bya emebyishia Jiuda ęgube ono, Chipfu shi l'onu ndu-ozii iya, bụ ndu mpfuchiru iya pfua l'oo-dų ono. ³ Iphe, doru ęnya bụ l'iphe ono, nwukotaru l'ęhu ndu Jiuda ono; bę bụ Chipfu suru g'ọ nwua; g'ọ shi nno wofu phę l'atatiphu iya l'opfu iphe-ęji, Manase megbaberu; męwaro iphemiphe, o meshiru; ⁴ mękwapho kę ndu ono, adudu iphe, ęphe meru, o gbukotaru; ọ tukoru Jierúsalemụ l'ophu gbujia ndu te nwedu iphe, ęphe meru egbuji. Ophu ọ dudu Chipfu ree; g'ọ gua nvų l'ono.

⁵ Iphe ozo, Jiehoyakimu megbaberu bę e dekotaru l'ękwo-ako ndu eze Jiuda. ⁶ Ọo ya bụ; Jiehoyakimu nwuhu lapfushia nna iya phę. Jiehoyakinu, bụ nwa iya buru eze nọchia ęnya iya.

⁷ Ophu Eze ndu Ijiputu eshibaędu l'alį iya futabaa; kele eze ndu Babilonu bę natakotaru alį, bụ k'eze ndu Ijiputu; e-shi lę nggele Ijiputu je akpaa l'ęnyimu Yufurętis.

*Teke Jiehoyakinu bụ eze ndu Jiuda
(2Iphe 36:9-10)*

⁸ Jiehoyakinu bę nọwaru apha iri l'ęsato teke ọ watarų aburu eze. Iphe, ọ nọru l'aba-eze lę Jierúsalemụ buru onwa ęto. Ępha ne iya bụ Nehushita; nwada ęlunatanu kę Jierúsalemụ. ⁹ Jiehoyakinu meru iphe, dų ęji l'ęnya Chipfu gę nna iya meru.

¹⁰ Ọ bya erwua teke ono; ndu-ozii Nebukadineza, bụ eze ndu Babilonu wuru byatashia Jierúsalemụ bya ekepheta mkpukpu ono. ¹¹ Nebukadineza l'onwiya bya abyapfuta ndu-ozii iya ono lę Jierúsalemụ l'ęka ęphe kephetaru iya ono. ¹² Tobudu iya bụ; Jiehoyakinu, bụ eze ndu Jiuda; mę ne iya; mę ndu-ozii iya; mę ndu-ishi iya; mę ndu eleta ibe iya ęnya tųko woru onwophę nų eze ndu Babilonu.

Ọ buru l'apha, kwe eze ndu Babilonu apha ęsato, ọ byaru aburu eze bę ọ kpataru Jiehoyakinu lę ndzų. ¹³ O woshikota ęku, dų l'eze-ųlo Chipfu; mę k'ulo-eze; bya evutakota ivu ono, Sólomonu gude mkpọla-ododo mekota, dobe l'eze-ųlo Chipfu; teke ono, ọ bų eze ndu ızurelų ono. O vutakotaru iya ęgube ono, Chipfu pfujehawaru opfu iya ono. ¹⁴ Ọ kpukota ndu Jierúsalemụ l'ophu lę ndzų lashia alį Babilonu; kpata ndu-ishi; mę ndu ojogu; mę ndu eme ọna; mę ndu akpų ųzu. Iphe, ęphe dų bụ ųnu ųmadzu ugbo ųkporo l'ise*; ọ kpua phę. Ophu ọ dudu onye phoduru nų; gbahaa ndu kachaa aburu ndu ųkpa l'alį ono.

¹⁵ Nebukadineza bya eshi lę Jierúsalemụ kpua Jiehoyakinu lę ndzų laa alį Babilonu; kpata ne Jiehoyakinu; mę unyomu iya; mę ndu eleta ibe iya ęnya; mę ndu ike dų l'alį ono. ¹⁶ Eze ndu Babilonu ono kpataru ndu ojogu, dų ųnu iri l'ęsaa l'ųkporo ndu ojogu iri, bụ ndu okpehu dų; bya aburu ndu maru ęnya ogu; bya akpata ųnu ųmadzu labo l'ųmadzu ųkporo iri, bụ ndu eme ọna; mę ndu l'akpų ųzu. ¹⁷ Ọo ya bụ; o wota Matanaya, bụ nwune nna Jiehoyakinu mee eze l'ozo Jiehoyakinu. Ọ gbanwee ępha iya gube iya Zedekaya.

*Teke Zedekaya bụ eze ndu Jiuda
(2Iphe 36:11-12; Jier 52:1-3)*

* 24:14 24:14 Bụ iya bụ 10,000 lę mbekee.

¹⁸ Zedekaya bẹ nọwaru ọkporo apha l'apha lanu teke o wataru aburu eze. Iphe, o noru l'aba-eze le Jierusalemu buru apha iri le nanu. Epha ne iya bu Hamutalu nwada Jieremaya ke Libuna. ¹⁹ O meru iphe, du eji l'enya Chipfu ge Jiehoyakimu meru. ²⁰ O buru ehu-eghu, eghu Chipfu be iphe ono gude nwua l'ehu ndu Jierusalemu; me l'ehu ndu Jiuda; jeye teke o chifuru phe l'atatifhu iya.

Zedekaya nonyaa; bya ekwefuaharu eze ndu Babilonu ike.

25

Adada Jierusalemu

(2Iphe 36:13-21; Jier 39:1-10; 52:3-11)

¹ Toṣudu iya bu; o be l'apha, kwe Zedekaya apha tete, o wataru aburu eze; l'abali k'iri l'onwa iri; eze ndu Babilonu, bu Nebukadineza chita ikpoto ndu ojogu iya; ephe byatashja Jierusalemu. Ephe no-pee ya mgburugburu. Ephe kepheta mkpukpu ono; bvuphee ya ose-ogu mgburugburu. ² Ephe kepheta mkpukpu ono jeye l'apha, kwe eze, bu Zedekaya apha iri le nanu; e -shi teke o wataru aburu eze. ³ O rwua abali ke tete l'onwa eno; egu-ememe, du le mkpukpu ono kabaa njo; k'oplu ndu bu iya nu te nwehedu nri, ephe e-ri. ⁴ O rwua mboku ono; e tsukpo igbulu mkpukpu ono. O be l'enyashi iya; onye eze, bu Zedekaya ye le ndu ojogu l'oplu tsukahu gbalaa. Eka ephe shiru gbalaa bu l'onu oguzo ono, du le mgbaka igbulu labo ono, du le mgboru mgbabu eze. Teke ono be ndu ojogu ndu Babilonu kepheru mkpukpu ono mgburugburu. O buru eka ephe shiru bu uzo nsuda Araba. ⁵ Ole ndu ojogu ndu Babilonu chipyaberu eze, bu Zedekaya je egude iya le baswaa ali, du le Jieriko. Ndu ojogu iya buhaa ya tsukashihu. ⁶ Ephe kpua eze, bu Zedekaya le ndzu; kpuru iya kpu-pfu eze ndu Babilonu le mkpukpu Ribula, bu eka o no nmaa ya ikpe. ⁷ Ephe gbushia unwu Zedekaya; o nodu ele phe enya; a nodu egbushi phe. E mechaa bya aswoshia yebedua akpuru-enya; gude egbirigba, e meru l'onirubvu tu iya mkporo kpata lashja Babilonu.

Eemebyishi Jierusalemu; me eze-ulo Chipfu

(Jier 52:12-23)

⁸ O bya erwua g'onwa ise du l'abali esaa; l'apha, kwe Nebukadineza apha iri le tete, e -shi teke o wataru aburu eze ndu Babilonu; Nebuzaradanu, bu onye-ishi ndu ojogu, eche Nebukadineza nche; mbu onye-ozu eze ndu Babilonu ono jeshia Jierusalemu. ⁹ O je atya oku l'eze-ulo Chipfu; me l'ulo-eze; me l'ulo, dukota le Jierusalemu; mbu l'ulo ndu oke amadu be o tukotar oku. ¹⁰ Ndu ojogu, onye-ishi ojogu ono, echeje eze nche chitaru je l'eka ono; be tsukposhiru igbulu, e gude kpu-pheta Jierusalemu mgburugburu. ¹¹ Nebuzaradanu, bu onye-ishi ndu ojogu, echeje eze nche ono bya atuko iphe, bu ndu ophu phoduru le mkpukpu ono rwukpo lashja Babilonu; ephe le ndu lapfuru eze ndu Babilonu alafpu; mekpoo ndu phoduru nu g'ephe ha. ¹² Onye-ishi ndu ojogu ono be ndu ophu o haru haa bu ndu ophu kachakpo aburu ndu ukpa l'ali ono; g'ephe jeje ozi l'opfu-vayinu; me l'opfu.

¹³ Itso onyirubvu, du l'eze-ulo Chipfu; me ogba-kperekpere; me iphe ono, e shi eyeje mini ono, e gude onyirubvu kpua, du iya nu; be ndu Babilonu kupyashichaaruu akupyashi; vuta onyirubvu ono lashja ali Babilonu. ¹⁴ Ephe vutakarupho ite; me iphe, eegudeje ekpo ntu; me iphe, apaje oghu oroku; me gbamugbamuu; waa iphe, bukpo iphe, a kpuru l'onirubvu, eegudeje eje ozi l'eze-ulo Chipfu; ¹⁵ me iphe, aaguje oku; me gbamugbamuu; waa iphemiphe, e mekotaru le mkpola-ododo; me le mkpola-ochaa be onye-ishi ndu ojogu ono vutakotaru.

¹⁶ Onyirubvu, lakotaru l'itso labo ono; me l'iphe ono, e shi eyeje mini ono; me l'ogba-kperekpere ono, buhaa iphe, Solomonu meshiru dobe l'eze-ulo Chipfu; be erwa, du iya nu dakiri atu onu iya. ¹⁷ Itso ono be eli iya dugbaa nkwo-eka iri l'esato l'ehu l'ehu. O buru onyirubvu be e gude kpua nchi-itso tu-kobe l'eli itso ono ephenebo. Nchi-itso ono du nkwo-eka eto eto l'eli; bya enwegbaaru iphe, du g'ugbu; waa iphe, du g'itorokuma, a kpuchaaruu l'onirubvu, no-pheru iya mgburugburu. Itso k'ebo; ye iphe ono, du g'ugbu, du iya nu ono be bu iphe lanu ye ophu.

A kpuru ndu-ishi ndu Jiuda le ndzu

(Jier 52:24-27)

¹⁸ Noo ya; onye-ishi ndu ojogu ono, bu ndu anoduje eche eze nche ono bya akputa Seraya, bu onye-ishi ndu-uke Chileke le ndzu; kpata Zefanaya, bu onye-uke, etsota Sereya; me umadzu eto, echeje nche l'onu-abata eze-ulo Chipfu. ¹⁹ A bya abya le ndu ophu nokwadu le mkpukpu; o bya akputa onye-ishi ndu ojogu; me umadzu ise, shi agbazijeru eze idzu; kpata onye edejeru onye-ishi ndu ojogu ekwo, bu iya bu onye-ishi

ndu akputaje ndu eka ono mee phe epe aburu ndu ojogu; me ukporo umadzu eto, bu unwoke ali ono, a humaru le mkpukpu ono. ²⁰ Nebuzaradanu, bu onye-ishi ndu ojogu, anoduje eche eze nche ono tuko g'ephe ha kpata kpu-pfuta eze ndu Babilonu le mkpukpu Ribula. ²¹ O buru le Ribula l'eka ono, du l'ali Hamatu be eze ndu Babilonu no gbushia phe. Noo g'e shi kpa ndu Jiuda le ndzu l'ali phe laa ali ozo bu ono.

Teke Gedalaya bu ochi-oha ndu Izurelu

(Jier 40:1—41:15)

²² Nebukadineza, bu eze ndu Babilonu bya ahota Gedalaya, bu nwa Ahikamu nwa Shafanu g'o buru ochi-oha; buru onye-ishi ndu ophu phoduru nu l'ali Jiuda. ²³ O be ge ndu-ishi ndu ojogu ndu Jiuda g'ephe ha; epe le ndu nkephe numaru l'eze ndu Babilonu hofutawaru Gedalaya g'o buru ochi-oha; epe wu-pfuta Gedalaya le mkpukpu Mizupa. Ndu byaru nu bu Ishimelu nwa Netanaya; yee Jiohananu nwa Kareya; waa Seraya nwa Tanuhumetu, bu onye Netofa; me Jiazanaya, bu nwa onye Maka; epe le ndu nkephe. ²⁴ Gedalaya bya eribuaru epe le ndu nkephe ono nte su: "Unu ta tsushi ndu-ishi ndu Babilonu ebvu. Unu nodukpoeppo l'ali ono jeeru eze ndu Babilonu ozi g'o duru unu le ree."

²⁵ No iya; o be l'onwa k'esaa l'apha ono; Ishimelu, bu nwa Netanaya, bu nwa Elishama; mbu onye shi l'unuphu ndu eze; chita umadzu iri jeshia mkpukpu Mizupa je egbua Gedalaya; me ndu Jiu; me ndu Babilonu ono, epe l'iya nokota le mkpukpu Mizupa ono. ²⁶ Iphe ono mee; ndu Jiuda l'ophu; ndu upfu me ndu nta; je akpaa le ndu-ishi ndu ojogu phe; epe gude ntsu-mebvu ndu Babilonu gbaru lashia ali ndu Ijiputu.

A tufutaru Jiehoyakinu l'ulo-mkporo

(Jier 52:31-34)

²⁷ O rwua l'apha, kwe Jiehoyakinu, bu eze ndu Jiuda ukporo apha l'apha iri l'esaa, e-shi teke a kpuru iya le ndzu; Evilu-Merodaku, bata l'aba-eze ndu Babilonu. O buru g'onwa iri l'ebo du l'ukporo abali l'abali esaa; be o tufutaru Jiehoyakinu, bu eze ndu Jiuda ono l'ulo-mkporo. ²⁸ O pfuru opfu oma yeru Jiehoyakinu; bya edobe iya l'onodu, kakota ke ndu eze ozo shi, a tukoru yepe epe kpa le ndzu laa ali Babilonu. ²⁹ O buru iya bu le Jiehoyakinu eyefu uwe mkporo iya; bya awata eri nri le teburu eze gbiriri jasu g'o no-beru. ³⁰ Mbokumboku be eze anuje iya okpoga, oo-gudeje eme mkpa iya jeye g'o no-beru.

Ekwo Iphe, ndu eze meru ke mbu

Ndu a nwuru e-shi l'ogbo Adamu

jasu l'ogbo ke Ebirihamu

(Mbu 5:1-32; 10:1-32; 11:10-26)

¹ Adamu bu nna Setu; Setu buru nna Enoshi; ² Enoshi buru nna Kenanu; Kenanu buru nna Mahalalelu; Mahalalelu buru nna Jiaredi; ³ Jieredi buru nna Inoku; Inoku buru nna Metusela; Metusela buru nna Lameku; ⁴ Lameku buru nna Nuwa. Unwu Nuwa bu Shemu; Hamu; waa Jiafeti.

⁵ Unwu Jiafeti bu Goma; me Magogu; me Madayi; me Jiavanu; me Tubalu; me Mesheku; me Tirasu. ⁶ Unwu Goma bu Ashikenazu; me Difatu; me Togarama. ⁷ Unwu Jiavanu bu Elisha; me Tashishi; me Kitimu; me Rodaniyimu.

⁸ Unwu Hamu bu Kushi; me Ijiputu; me Putu; me Kenanu. ⁹ Unwu Kushi bu Seba; me Havila; me Sabuta; me Rama; me Sabuteka. Unwu Rama buru Sheba waa Dedanu. ¹⁰ Kushi bu nna Nimurodu. Nimurodu ono mechaaru buru onye ojogu, okpehu du l'eliphe. ¹¹ Ijiputu bu nna ndu Ludu; me ndu Anamu; me ndu Lehabu; me ndu Nafutuhu; ¹² me ndu Paturosu; me ndu Kasuluhu. Kasuluhu bu eka ndu Filisitayinu shi futa. Mizuremu bukwarupho nna ndu Kafuto. ¹³ Kenanu bu nna Sayidonu. Sayidonu bu okpara iya. Kenanu bukwarupho nna Hetu; ¹⁴ me ndu Jiebusu; me ndu Amoru; me ndu Gigashi; ¹⁵ me ndu Hevu; me ndu Aku; me ndu Sini; ¹⁶ me ndu Avadu; me ndu Zamaru; me ndu Hamatu. ¹⁷ Unwu Shemu bu Elamu; me Ashuru; me Afakusadu; me Ludu; me Aramu; me Uzu; me Hulu; me Geta; me Mesheku. ¹⁸ Afakusadu bu nna Shela; Shela buru nna Eba. ¹⁹ Eba nwutaru unwoke labo. Epha onye lanu bu Pelegu. Noo kele a nwuru iya teke ndiphe kekashiru onwophe ekekashi. Epha nwune iya nwoke buru Jiokutanu. ²⁰ Jiokutanu bu nna Alumodadu; me Shelefu; me Hazamaveti; me Jiera; ²¹ mekwapho Hadoramu; me Uzal; me Dikila; ²² me Ebalu; me Abimelu; me Sheba; ²³ me Ofi; me Havila; mefua Jobabu. Ephe tukoru bukotarunwu Jiokutanu.

²⁴ Shemu bu nna Afakusadu; Afakusadu buru nna Shela; ²⁵ Shela buru nna Eba; Eba buru nna Pelegu; Pelegu buru nna Rewu. ²⁶ Rewu buru nna Serugu; Serugu buru nna Nahu; Nahu buru nna Tera. ²⁷ Tera buru nna Ebiramu, bu iya bu Ebirihamu.

Eri Ishimelu

(Mbu 25:12-16)

²⁸ Unwu Ebirihamu bu Ayizaku waa Ishimelu. ²⁹ Waa eri phe baa: Nebayotu bu okpara Ishimelu. Ndu ozo bu Keda; me Adubelu; me Mibusamu; ³⁰ me Mishima; me Duma; me Masa; me Hadadu; me Tema; ³¹ me Jieturu; me Nafishi; me Kedema. Ephe bukota unwu Ishimelu g'eppe ha.

³² Nwanyi, Ebirihamu ta ludu okpobe alulu, epha iya bu Ketura be nwutaru iya Zimuranu; me Jiokushanu; me Medanu; me Midiyanu; me Ishibaku; me Shuwa. Unwu Jiokushanu bu Sheba; me Dedanu. ³³ Unwu Midiyanu buru Ifa; me Ife; me Hanoku; me Abida; me Eludaa. Ndu ono g'eppe ha bukota unwu Ketura.

Eri Iso

(Mbu 36:1-19)

³⁴ Ebirihamu bu nna Ayizaku. Unwu Ayizaku bu Iso waa Izurelu. ³⁵ Unwu Iso bu Elifazu; me Ruwelu; me Jieyushi; me Jielamu; me Kora. ³⁶ Unwu Elifazu bu Temanu; me Omaru; me Zefi; me Getamu; me Kenazu; me Timuna; waa Amaleku. ³⁷ Unwu Ruwelu bu Nehatu; me Zera; me Shama; me Miza.

Ndu ivuzo, buru l'ali Edomu

(Mbu 36:1-19)

³⁸ Unwu Siye bu Lotanu; me Shobalu; me Zibiyonu; me Ana; me Dishonu; me Eza; me Dishanu.

³⁹ Unwu Lotanu bu Hori; me Homamu. Timuna bu nwune Lotanu ke nwanyi.

⁴⁰ Unwu Shobalu bu Alayanu; me Manahatu; me Ebalu; me Shefi; me Onamu.

Unwu Zibiyonu bu Aya; me Ana. ⁴¹ Nwa, Ana nwutaru bu Dishonu.

Unwu ke Dishonu bu Hamuranu; me Eshubanu; me Ituranu; me Keranu.

⁴² Unwu Eza bu Bilihanu; me Zevanu; me Jiakanu.

Unwu Dishanu bu Uzu; me Aranu.

Ndu eze ndu Edomu

(Mbu 36:31-43)

⁴³ Waa ndu eze, noadaru l'aba-eze l'alj Edomu; temekpooro ndu Izurelu bebe nweru eze baa:

Bela; nwa Beyo. Epha mkpukpu iya bu Dinuhaba.

⁴⁴ Bela nwuhuepho; Jiobabu nwa Zera ke mkpukpu Bozura buru eze nochia enya iya.

⁴⁵ Jiobabu nwuhuepho; Hushamu, bu onye alj Temanu buru eze nochia enya iya.

⁴⁶ Hushamu bya anwuhu; Hadadu nwa Bedadu buru eze nochia enya iya. Oo yebedua be lwu-kperu ndu Midiyanu l'alj ndu Mowabu. Epha mkpukpu iya bu Avitu.

⁴⁷ Hadadu nwuhuepho; Samula, bu onye mkpukpu Masureka buru eze nochia enya iya.

⁴⁸ Samula nwuhuepho; Shawulu, bu onye mkpukpu Rehobotu, no le mgboru enyimu Yufuretisuru buru eze nochia enya iya.

⁴⁹ Shawulu nwuhuepho; Belu-Hananu nwa Akubu buru eze nochia enya iya.

⁵⁰ Belu-Hananu nwuhuepho; Hadadu buru eze nochia enya iya. Epha mkpukpu iya bu Payi. Epha nyee ya buru Mehetabelu; nwada Maturedi. Maturedi bu nwada Mezahabu.

⁵¹ Hadadu bya anwuhu.

Ndu owa-a buru ndu-ishi ndu Edomu: Timuna; me Aluva; me Jietetu; ⁵² me Oholibama; me Ela; me Pinonu; ⁵³ me Kenazu; me Temanu; me Mibuza; ⁵⁴ me Magudelu; me Iramu. Ndu ono shi bukotaru ndu-ishi ndu Edomu.

2

Unwu Izurelu

¹ Owaa bu unwu Izurelu: Rubenu; me Simiyonu; me Livayi; me Jiuda; me Isaka; me Zebulonu; ² me Danu; me Jiosefu; me Benjiaminu; me Nafutali; me Gadu waa Asha.

³ Unwu Jiuda bu: Eru; me Onanu; me Shela. Onye nwataru iya umadzu eto ono bu Batushuwa, bu nwanyi Kenanu. Ole Eru, bu iya bu okpara Jiuda be meru ejo-iphe l'enya Chipfu. Chipfu woru iya gbua. ⁴ Tema, bu nyee nwa Jiuda bya anwutakwaru iya pho Perezu waa Zera. Iphe, unwu Jiuda tukoru du bu ise.

⁵ Unwu Perezu bu Hezuronu waa Hamulu. ⁶ Unwu Zera bu Zimiri; me Etanu; me Hemanu; me Kalukolu; me Dara. Iphe, ephe tukoru du bu ise. ⁷ Nwa Kami bu Ekanu. Oo ya be meru iphe-ehuka dapfuta ndu Izurelu; kele o mebyiru iphe ono, e pfuru su go to dukwa onye e-wota iphe, e doberu Chileke iche ono.*

⁸ Nwa Etanu bu Azariya.

⁹ Unwu, a nwataru Hezuronu bu Jierahumelu; me Ramu; waa Kelubayi.

¹⁰ Ramu bu nna Aminadabu; Aminadabu buru nna Nashonu, onye bu iya bu onye-ishi ndu Jiuda. ¹¹ Nashonu bu nna Saluma; Saluma buru nna Bowazu; ¹² Bowazu buru nna Obedu; Obedu buru nna Jiesi.

¹³ Jiesi be nwataru okpara iya nwoke, bu Eliyabu; Abinadabu buru otsota; Shimeya buru k'eto; ¹⁴ Netanelu buru k'eno; Radayi buru k'ise; ¹⁵ Ozemu buru k'ishii; Devidi buru k'eesa. ¹⁶ Unwune phe unwanyi bu: Zeruya waa Abigelu.

Unwoke eto, Zeruya nwataru bu: Abishayi; me Jiowabu; waa Asahelu. ¹⁷ Abigelu bu ne Amasa. Nna Amasa buru Jieta, bu oshilokpa Ishimelu.

Eri Hezuronu

¹⁸ Kalebu nwa Hezuronu be shi l'eka nyee ya, bu Azuba nwata Jieriyotu. Unwu nwanyi ono ozo bu Jiesha; me Shobabu; me Adonu. ¹⁹ Azuba bya anwuhuepho; Kalebu je aluta Ifuratu; o nwataru iya Huru. ²⁰ Huru bu nna Uri; Uri buru nna Bezalelu.

²¹ E mechaa; Hezuronu jefu nwada Makiya, bu nna Giladu. O luru iya teke yebe Hezuronu nowaru ukporo apha eto; o nwataru iya Seguba. ²² Seguba bu nna Jiayi; onye ukporo mkpukpu le mkpukpu eto l'alj Giladu shi du l'eka. ²³ Ole ndu Geshu waa ndu Aramu be nataru phe mkpukpu Havotu-Jiayi; waa Kenatu; me unwu mkpukpu le mkpukpu, nowheru iya mgburugburu. Mkpukpu obu tukoru du mkpukpu ukporo eto. Ndu ono, bukota oshilokpa Makiya, bu nna Giladu. ²⁴ Hezuronu bu nna Kalebu nwuhuepho; o lupyabe Ifurata, bu nyee nna iya; o nwataru iya Ashuru. Ashuru nwata Tekowa.

Eri Jieramelu; nwa Hezuronu

* 2:7 2:7 Gunaa Jios 7:1-26.

²⁵ Ụnwu Jierahụmelu, bụ ọkpara Hezuronu bụ: Ramu, bụ ọkpara iya; me Buna; me Orenu; me Ozemu; me Ahayijia. ²⁶ Jierahụmelu bę lukwarupho nwanyi ozo, epha iya bụ Atara. Yębedua bụ ne Onamu. ²⁷ Ụnwu Ramu, bụ ọkpara Jierahụmelu bụ: Mazu; me Jiaminu; me Eka. ²⁸ Ụnwu Onamu bụ: Shamayi waa Jiada. Ụnwu Shamayi bụru Nadabu waa Abishuru.

²⁹ Epha nyee Abishuru bụ Abihelu. O nwutaru iya Ahubanu waa Molidu. ³⁰ Ụnwu Nadabu bụ: Seledu waa Apemu. Seledu nwuhuru; ophu o to togboduru akọ. ³¹ Nwa Apemu bụ Ishi. Ishi bụru nna Sheshanu; Sheshanu bụru nna Ahulayi.

³² Ụnwu Jiada; mbụ nwune Shamayi ke nwoke bụ: Jieta waa Jionatanu. Jieta nwuhuru; ophu o to togboduru akọ. ³³ Ụnwu Jionatanu bụ: Peleti waa Zaza. Ndu ono bukota oshilokpa Jierahụmelu.

³⁴ Sheshanu ta anwutaduru unwoke. Oo unwanyi be o nwushiru kpoloko. O shi nweru onye Ijiputu, shi ejeru iya ozi, epha iya bụ Jiaruha. ³⁵ Sheshanu woru nwa iya nwanyi kee Jiaruha, bụ onye-ozu iya g'ọ luru. O nwutaru iya Atayi. ³⁶ Atayi bụ nna Nėtanu; Nėtanu bụru nna Zabadu; ³⁷ Zabadu bụru nna Efulalu; Efulalu bụru nna Obędu; ³⁸ Obędu bụru nna Jiehu; Jiehu bụru nna Azariya; ³⁹ Azariya bụru nna Helezu; Helezu bụru nna Eleyasa; ⁴⁰ Eleyasa bụru nna Sisumayi; Sisumayi bụru nna Shalumu; ⁴¹ Shalumu bụru nna Jiekamaya; Jiekamaya bụru nna Elishama.

Eri Kalębu

⁴² Ụnwu Kalębu, bụ nwune Jierahụmelu ke nwoke bụ: Misha, bụ ọkpara iya. Misha ono bụ nna Zifu. Nwa Kalębu ozo bụ Maresha, bụ iya bụ nna Hęburonu. ⁴³ Ụnwu Hęburonu bụ: Kora; me Tapuwa; me Rękemu; me Shema. ⁴⁴ Shema bụ nna Rahamu. Rahamu bụru nna Jiokamu. Rękemu bụ nna Shamayi. ⁴⁵ Nwa Shamayi bụru Mawonu. Mawonu bụru nna Bętu-Zuru.

⁴⁶ Nwanyi, Kalębu ta aludu ọkpobe alulu, epha iya bụ Efa be nwutaru Haranu; me Moza waa Gazezu. Haranu bụ nna Gazezu.

⁴⁷ Ụnwu ke Jiahudayi bụ Ręgemu; me Jiọtamu; me Geshanu; me Peleti; me Efa; me Shafu.

⁴⁸ Nwanyi, Kalębu ta aludu ọkpobe alulu, epha iya bụ Maaka be nwuru Sheberu waa Tirihana. ⁴⁹ O bukwaru iya pho nwuru Shafu, bụ onye bụ nna Madumana; bya anwuta Sheva, bụ onye bụ nna Makubena waa Gibiya.

Nwada Kalębu be bụ Akusa.

⁵⁰ Ndu ono bukota oshilokpa Kalębu.

Ụnwu Huru, bụ ọkpara Ifuratu bụ: Shobalu, bụ onye bụ nna Kiriyatu-Jiarimu; ⁵¹ me Saluma, bụ onye bụ nna Bętulehemu; me Harefu, bụ onye bụ nna Bętu-Gaderu.

⁵² Ụnwu Shobalu, bụ nna Kiriyatu-Jiarimu bụ: Harowe; waa nkeru-ębo ndu Menuhotu. ⁵³ Enya-unuphu Kiriyatu-Jiarimu bụ: ndu Itiru; me ndu Putu; me ndu Shumatu; me ndu Mishira. O bụru l'eri ndu ono be ndu Zora; me ndu Eshutolu shi futa.

⁵⁴ Ụnwu Saluma bụ: ndu mkpukpu Bętulehemu; me ndu mkpukpu Netofa; me ndu mkpukpu Atarotu-Bętu-Jiowabu; me nkeru-ębo ndu mkpukpu Manahatu; me ndu mkpukpu Zora.

⁵⁵ Ndu bụ enya-unuphu ndu edeje ekwo, bụ ndu bu le mkpukpu Jiabezu bụ: ndu Tiratu; me ndu Shimeya; me ndu Suka. Ndu ono bụ ndu Kenu; mbụ ndu shi l'eri Hamatu, bụ nna ndu onu-ulo Rekabu.

3

Ụnwu, Dévidi nwushiru le Hęburonu

(2Sám 3:2-5)

¹ Waa unwu Dévidi baa; mbụ ndu a nwushiru iya teke o bu le Hęburonu. Ọkpara iya bụ Amunonu. Onye nwuru iya nụ bụ Ahinowamu ke Jiezerelu. Nwa iya k'ębo bụ Daneļu. Onye nwuru iya nụ bụ Abigelu ke Kamelu. ² Nwa iya k'ęto bụ Abusalomu. Onye nwuru iya nụ bụ Maka nwada Talumayi, bụ eze ndu Geshu. Nwa iya k'ęno bụ Adonijia. Onye nwuru iya nụ bụ Hagitu. ³ Nwa iya k'ise bụru Shefataya. Onye nwuru iya nụ bụ Abitalu. Nwa iya k'ishii bụru Ituramu. Onye nwuru iya nụ bụ nyee ya, bụ Eęula. ⁴ Ụmadzu ishii be Dévidi nwutaru teke o bu le Hęburonu, bụ ęka o nora bụru eze apha ęsaa l'onwa ishii.

O nokwarupho l'aba-eze ukporo apha l'apha iri l'eto le Jierusalemu. ⁵ Ndu a no le Jierusalemu nwushiaru iya bụ: Shimeya; me Shobabu; me Nėtanu; me Solumonu. Onye nwutaru iya umadzu ęno ono bụ Batusheba nwada Amiyelu.

⁶ Ụnwu iya ozo bu Ibuha; me Elishama; me Elifeletu; ⁷ me Noga; me Nefegu; me Jiafiya; ⁸ me Elishama; me Eliyada; me Elifeletu; umadzu tete ono. ⁹ Ndu ono l'ophu bukota unwoke, Dévidi nwushiru a -gufukwa unwoke ophu unwanyi, abụ-zidu unyomu iya nwushiru. Tama be bu nwune phe ke nwanyi.

Ndu-eze Jiuda

¹⁰ Nwa Sólomonu bu Rehobowamu; Abáyijia buru nwa Rehobowamu; Asa buru nwa Abáyijia; Jiehoshafatu buru nwa Asa. ¹¹ Jióramu buru nwa Jiehoshafatu; Éhazaya buru nwa Jióramu; Jiowashi buru nwa Éhazaya; ¹² Amazaya buru nwa Jiowashi; Azariya buru nwa Amazaya; Jiótamu buru nwa Azariya; ¹³ Éhazu buru nwa Jiótamu; Hezekáya buru nwa Éhazu; Manáse buru nwa Hezekáya; ¹⁴ Amónu buru nwa Manáse; Jiosáya buru nwa Amónu; ¹⁵ Ụnwu Jiosáya bu: Jiohananu bu okpara iya; Jiehoyakimu buru otsota; Zedekaya buru k'eto; Shalumu buru k'eno. ¹⁶ Ụnwu Jiehoyakimu bu: Jiëkonáya bu nwa Jiehoyakimu; Zedekaya buru nwa Jiëkonáya.

Ụnwu Jiëkonáya

¹⁷ Ụnwu Jiëkonáya, bu nwoke ono, a kpuru le ndzu ono, bu: Sheyalutiyelu; ¹⁸ me Malukiramu; me Pedaya; me Shenaza; me Jiekamaya; me Hoshama; me Nedabaya. ¹⁹ Ụnwu Pedaya bu Zerúbabelu waa Shimeyi. Ụnwu Zerúbabelu buru Meshulamu waa Hananaya. Shelomotu be bu nwune phe ke nwanyi. ²⁰ O nwutakwarupho umadzu ise ozo, epha phe bu Hashuba; me Ohelu; me Berekaya; me Hasadaya; me Jiushabu-Hesedu.

²¹ Ụnwu ke Hananaya bu: Pelataya; me Jieshaya; me unwu Refaya; me unwu Ananu; me unwu Obedaya; me unwu Shekanaya.

²² Ụnwu Shekanaya bu: Shemaya me unwu iya, bu Hatushi; me Igalu; me Baraya; me Neyaraya; me Shafatu. Ephe tukoru du ishii.

²³ Ụnwu Neyaraya bu Eliyowenayi; me Hezekáya; me Azurikamu. Ephe tukoru du eto.

²⁴ Ụnwu Eliyowenayi bu Hodavaya; me Elyashibu; me Pelaya; me Akubu; me Jiohananu; me Delaya; me Anani. Ephe tukoru du esaa.

4

Oshilokpa Jiuda

¹ Ụnwu Jiuda bu: Pérezu; me Hezuronu; me Kami; me Huru; me Shobalu. ² Shobalu bu nna Reyaya. Reyaya buru nna Jiahatu. Jiahatu buru nna Ahumayi; me Lahadu. Ndu ono bukota enya-unuphu ndu Zora.

³ Waa unwu Etamu baa: Jiezerelu; me Ishima; me Idubashi. Epha nwune phe ke nwanyi bu Hazeleponi.

⁴ Penuwele bu nna ndu Gedo. Eza buru nna Husha. Ndu ono bu unwu Huru, bu iya bu okpara Efuratu; bya aburu iya bu nna ndu Betulehemu.

⁵ Ashuru, bu nna ndu Tekowa. O luru unwanyi labo; epha phe bu Hela; me Nara. ⁶ Nara be nwutaru iya Ahuzamu; me Hefa; me Temeni; waa Hahashutari. Ndu ono bu unwu Nara. ⁷ Ụnwu ke Hela bu Zeretu; me Zoha; me Etunanu;

⁸ Kozu bu nna Anubu; me Zobeba; bya abukwarupho nnaji ndu enya-unuphu Ahahelu, bu nwa Harumu.

⁹ Jiabezu be a ka akwabé ubvu eme l'unwunna iya. Ne iya be guberu iya Jiabezu su: "Mu jeru iphe-ehuka teme mu nwua ya." ¹⁰ Jiabezu raku Chileke ke Izurelu su iya: "Jiko kebenu mu l'oma. Menaa g'oke alj mu ka osa. Gudenu eka ngu heru mu jiko Chileke. Wofujenuru mu ejo-iphe; g'o to mekafe mu iphe!" Oo ya bu; Chileke meeru iya iphe, o suru g'o meeru iya.

¹¹ Kelubu, bu nwune Shuha be bu nna Mehuru. Mehuru bya aburu nna Eshutonu. ¹² Eshutonu buru nna Betu-Rafa; me Paseya; me Tehina; onye bu nna ndu Iru-Nahashi. Ndu ono bu phe bu unwoke mkpukpu Reka.

¹³ Ụnwu Kenazu bu Otuniyelu; me Seraya. Ụnwu ke Otuniyelu buru Hatatu me Meyonotayi. ¹⁴ Meyonotayi ono buru nna Ofura. Seraya bu nna Jiowabu, onye bu nna ndu Ge-harashimu. Ge-harashimu ono bu nsuda ndu emeje ona; kele ndu bu iya nu bu ndu emeje ona.

¹⁵ Ụnwu Kalebu, bu nwa Jiefune bu Iru; me Ela; me Namu. Nwa ke Ela bu Kenazu.

¹⁶ Ụnwu Jiehalelelu bu: Zifu; me Zifa; me Tiraya; waa Asarelu.

¹⁷ Ụnwu Ezura bu Jieta; me Meredu; me Ife; me Jialonu. Nye Meredu be nwuru Miriyamu; me Shamayi; me Ishiba, bu nna ndu Eshutemowa. ¹⁸ Nwanyi ozo, Meredu lutaru l'ipfu Jiuda be nwutaru iya Jieredu, bu nna ndu Gedo; bya anwuta Heba, bu

nna ndu Soko; ƣeme ọ nwuatakwapfo Jiekutiyeļu, bu nna ndu Zanowa. Ndu ono bukota unwu Bitiya, bu nwada Fero, Męredu luru.

¹⁹ Unwu nyee Hodaya, bu nwune Nahumu ke nwanji be bu phe bu nna Keyila, bu onye Gami; me nna Eshutemowa, bu onye Maka.

²⁰ Unwu Shimonu bu Amunonu; me Rina; me Benu-Hananu waa Tilonu.

Unwegirima ibe Ishi bu: Zohetu waa Benu-Zohetu.

²¹ Unwu Shela, bu nwa Jiuda bu: Eru, bu nna Leka; me Lada, bu nna Maresha; bya abukwaru iya pho bu nna ndu enya-unuphu ono, anoduje ekwe ekwa-ochaa le mkpukpu Betu-Ashubeya; ²² me Jiokimu; me unwoke Kozeba; me Jiowashi; me Sarafu, bu onye ono, shi buru ishi l'ali Mowabu; mbu onye ono, mechaaru laa mkpukpu Betulehemu. Iphe ono be shi l'ichee. ²³ Oo phe bu ndu akpuje ite, bu le mkpukpu Netayimu; me le mkpukpu Gedera. Ephe bu l'eka ono ejeru eze phe ozi.

Oshilokpa Simiyonu

²⁴ Unwu Simiyonu bu: Nemelu; me Jiaminu; me Jiaribu; me Zera; me Shawulu.

²⁵ Shalumu bu nwa ke Shawulu; Mibusamu buru nwa Shalumu; Mishima buru nwa ke Mibusamu. ²⁶ Nwa ke Mishima bu Hamelu; Zaku buru nwa Hamelu; Shimeyi buru nwa Zaku. ²⁷ Shimeyi nwutaru unwoke iri l'ishii; bya anwuta unwanji ishii. Ole unwune iya ke nwoke ta anwushiduru unwu igwerigwe. O buru iya meru ophu enya-unuphu phe akwatadu jaa ajaja egube ndu Jiuda jaru.

²⁸ Eka ephe bugbabe bu le mkpukpu Biye-Sheba; me le mkpukpu Molada; me le mkpukpu Haza-Shuwalu; ²⁹ me le mkpukpu Biliha; me le mkpukpu Ezemu; me le mkpukpu Toladu; ³⁰ me le mkpukpu Betuwelu; me le mkpukpu Homa; me le mkpukpu Zikulagu; ³¹ me le mkpukpu Betu-Makabotu; me le Haza-Susimu; me le Betu-Biri; me le mkpukpu Sharayimu. Oo le mkpukpu ono g'o ha be ephe shi buru jasu teke Devidi bu eze. ³² Unwu mkpukpu phe bu: Etamu; me Ayinu; me Rimonu; me Tokenu waa Ashanu. Mkpukpu ise be o tukoru du; ³³ yekoberu unwu mkpukpu le mkpukpu, nopheru mkpukpu ono mgburugburu je akpaa le mkpukpu Belu. Noo eka ephe bugbabe bu ono. Ephe nwekwarupho ekwo, ako g'e gude nwushia phe.

³⁴ Meshobabu; me Jiamoshu; me Jiosha; nwa Amazaya; ³⁵ me Jiowelu; me Jiehu; nwa Jioshibaya. Jioshibaya buru nwa Seraya; Seraya buru nwa Asiyelu; ³⁶ Eliyowenayi; me Jiakoba; me Jieshohaya; me Asaya; me Adiyelu; me Jiesimelu; me Benaya; ³⁷ me Ziza; nwa Shifi. Shifi bu nwa Alonu; Alonu buru nwa Jiedaya; Jiedaya buru nwa Shimiri; Shimiri buru nwa Shemaya. ³⁸ Ndu ono, a gushiru epha phe ono bugbaa ndu-ishi l'enya-unuphu phe. Onu-ulo nna phe be zuru azuzu k'ophu paru eka apaa. ³⁹ Ephe buru je akpaa l'onu eka eeshije abahu le mkpukpu Gedo; mbu jeye l'uzo enyanwu-awawa nsuda ono l'eka ephe achu nri, eku phe a-noduje ata. ⁴⁰ O buru eka ono be ephe cho-vuru okpobe nri; me nri, du ree, eku phe a-taje. Ali obu be ha osa shii; bya ejia oyi; teme nchi du doo l'eka ono. Ndu shi buru l'eka ono bu ndu shi l'eri Hamu.

⁴¹ Ndu ono, e deshiru epha phe ono be byaru mkpukpu Gedo le teke Hezekaya shi buru eze ndu Jiuda. Ephe tsoo oshilokpa Hamu ono ogu l'eka ephe bu; mekwapho ndu Meyuni, ephe humaru l'eka ono. Ephe woru phe mee ephe buru mkpurupyata, bu iya bu g'ephe du byasu ntanu-a. Ephe bya ebuchishia eka ephe shi buru; kele nri duru eku phe l'eka ono. ⁴² Unwu Simiyonu ono haru tugbua jeshia l'ubvu Siye. Iphe, ephe du bu unu unwoke l'unwoke ukporo ise. Ndu du phe nu bu: Pelataya; me Neparaya; me Refaya waa Uzelu. Ephe bu unwegirima ibe Ishi. ⁴³ Ephe gbushikota ndu phoduru nu le ndu Amaleku ono, gbalajeru nu pho. Ephe buru l'eka ono byasu ntanu-a.

5

Oshilokpa Rubenu

¹ Unwu Rubenu, bu iya bu okpara Izurelu; (Oo yebueda bu okpara; ole o jepfuru nyee nna iya; e shi nno nafi iya onodu okpara ono, o bu; woru iya nu unwu Jiosefu, bukwapho nwa Izurelu. O buru iphe ono meru g'o gude ophu e deduru l'oo ya bu okpara l'ekwo, e deshiru g'e shiru nwua phe. ² E -gudekporo l'oo Jiuda kachakporo ike l'unwunna iya; teme o buru l'eri iya be onye-ishi shi futu; obenu l'onodu okpara bule-a Jiosefu be o laru.) ³ Unwu Rubenu, bu okpara Izurelu bu: Hanoku; me Palu; me Hezuronu waa Kami.

⁴ Eri Jiowelu bu: Jiowelu bu nna Shemaya; Shemaya buru nna Gogu; Gogu buru nna Shimeyi. ⁵ Shimeyi buru nna Mayika; Mayika buru nna Reyaya; Reyaya buru nna Belu; ⁶ Belu buru nna Bera. Bera be Tigulatu-Pilesa, bu eze ndu Asiriya kpuru le ndzu. O bukwaru iya pho shi buru ishi l'ipfu Rubenu.

⁷ Waa ndu bu abubu phe l'anya-unuphu l'anya-unuphu phe; me le g'e shi dee epha phe l'ekwo, e deshiru g'e shiru nwua phe baa: Onye-ishi phe bu Jieyelu; me Zekaraya; ⁸ me Bela; nwa Azazu. Azazu bu nwa Shema; Shema buru nwa Jiowelu. Eka o bu bu le mkpukpu Arowa. O bua nno je akpaa le mkpukpu Nebo; me le mkpukpu Belu-Meyonu. ⁹ O bukwapho je akpaa l'uzo anyanwu-awawa; bua jasu l'eka eeshije abahu l'echiegu, noru jasu l'enyimu Yufuretitu; kele eku phe zushiru kabaa igwerigwe l'alj Giladu.

¹⁰ Le teke Solu shi buru eze be ipfu Rubenu tsoru ndu Hega ogu; lwu-kpee phe; buchishia ulo-ekwa eri Hega ono l'alj, dukota l'uzo anyanwu-awawa alj Giladu l'ophu.

Oshilokpa Gadu

¹¹ Unwu Gadu be bu ghaaru unwu Rubenu iphu l'alj Beshanu; bua je akpaa le mkpukpu Saleka. ¹² Jiowelu bu onye-ishi phe. Shafamu buru onye etsota iya nu. Ndu ozo bu Jianayi; me Shafatu le ndu bu l'alj Beshanu. ¹³ Ndu bu abubu phe l'anya-unuphu l'anya-unuphu phe bu: Mayikelu; me Meshulamu; me Sheba; me Jiorayi; me Jiakanu; me Ziya; me Eba. Ephe tukoru du esaa. ¹⁴ Waa unwu Abihelu nwa Huri baa: Huri bu nwa Jiarowa; Jiarowa buru nwa Giladu; Giladu buru nwa Mayikelu; Mayikelu buru nwa Jieshishayi; Jieshishayi buru nwa Jiahudo; Jiahudo buru nwa Buzu. ¹⁵ Ahi, bu nwa Abudiyelu; bya aburu nwanwa Guni be shi buru ishi l'anya-unuphu ibe nna iya. ¹⁶ O buru l'alj Giladu be epha bu; me l'alj Beshanu; me le mkpukpu le mkpukpu, no iya nu; bya enwekotaru alj eka eku phe ataje nri l'alj Sharonu je akpaa l'eka o jeberu. ¹⁷ Ndu ono g'ephe ha be e dekotaru epha phe l'ekwo, e deshiru g'e shiru nwua phe. Teke e deru iya bu le teke Jiutamu shi buru eze ndu Jiuda; Jierobowamu buru eze ndu Izurelu.

¹⁸ Ndu ipfu Rubenu; me ndu ipfu Gadu; me nkeru-ebo ipfu Manase be nweru ndu mkparawa ojogu; mbu ndu aduje ike gude iphe, eegudeje egbobuta onwonye; me oguechi; mbu ndu agbaje apfu; bya aburu ndu k'ogu doru enya ree. Ephe du ukporo unu ndu ojogu ugbo ise l'unu iri le nanu; l'ukporo iri l'esato; bukotaru ndu ejeje ogu. ¹⁹ Ephe tsoru ndu Hega ogu; me ndu Jieturu; me ndu Nafishi; mekpoo ndu Nodabu.

²⁰ Chileke yetaru phe eka mee ge ndu Hega; me ndu ephe l'ephe tugbaru la phe l'eka; kele ephe rakura Chileke l'ogu ono; bya akporu obu yeru iya; o meuru phe iphe, ephe suru g'o meuru phe. ²¹ Ephe rwukoo eku ndu Hega. Inya-kamelu, ephe kputaru be du ukporo unu ishii l'unu ise. Aturu, ephe kputaru du ukporo unu ugbo ukporo l'iri le nanu l'unu ise. Nkapfu-igara, ephe kputaru du unu ise. Nemandzu, ephe kpuru le ndzu du ukporo unu ugbo iri l'ebo l'unu iri. ²² Ndu du igwerigwe be e gburu egbugbu; kele o Chileke be alwu ogu ono. Ndu Rubenu buchishia eka ono jeye teke a kpuru phe lashia alj ozo.

Nkerebo ipfu Manase

²³ Nkerebo ipfu Manase be du igwerigwe shi; o buru phe bu l'alj ono. Ephe shi l'alj Beshanu bua jeye le mkpukpu Belu-Hamonu; me l'ubvu Seniru; bya ebua jasu l'ubvu Hamonu. ²⁴ Waa ndu bugbaa ndu-ishi l'anya-unuphu ibe nna phe baa: Eferu; me Ishi; me Eliyelu; me Azuriyelu; me Jieremaya; me Hodavaya; me Jiahudiyelu. Ephe bukota ndu ojogu, ike du; buru ndu a maru amaru; bya aburu ishi l'anya-unuphu ibe nna phe.

²⁵ Ole ephe te egoshiduru l'o gbaru ge Chileke ke nna phe gude ire phe eka; ephe bya awata abaru agwa ndu alj ozo eja; mbu ndu alj ono, Chileke meru ephe buru mkpurupyata l'atatiphu phe ono. ²⁶ Oo ya bu; Chileke ke Izurelu kpalia obu Pulu, bu eze ndu Asiriya, bu iya bu Tigulatu-Pilesa, o kpua ipfu Rubenu; me ipfu Gadu; me nkeru-ebo ipfu Manase le ndzu; kpuru lashia mkpukpu Hala; me Habo; me Hara; me anyimu mkpukpu Gozanu. O buru l'eka ono be ephe no byasuu ntanu-a.

6

Ipfu Livayi

¹ Unwu Livayi, bu unwoke bu: Geshonu; me Kohatu; me Merari.

² Unwu Kohatu, bu unwoke bu: Amuramu; me Izuha; me Heburonu; me Uzelu.

³ Unwu Amuramu, bu Eronu; me Mosisu waa Miriyamu.

Unwu Eronu, bu unwoke bu Nadabu; me Abihu; me Eleyaza; me Itama.

⁴ Eleyaza bu nna Finehasu; Finehasu buru nna Abishuwa; ⁵ Abishuwa buru nna Buki; Buki buru nna Uzi; ⁶ Uzi buru nna Zerahaya; Zerahaya buru nna Merayotu; ⁷ Merayotu buru nna Amaraya; Amaraya buru nna Ahitubu; ⁸ Ahitubu buru nna Zadoku; Zadoku buru nna Ahimaazu; ⁹ Ahimaazu buru nna Azariya; Azariya buru nna Jiohananu; ¹⁰ Jiohananu buru nna Azariya. Oo ya shi buru onye uke Chileke l'eze-ulo Chileke ono, Solomonu kpuru le Jierusalemu ono. ¹¹ Azariya buru nna Amaraya; Amaraya buru nna Ahitubu; ¹² Ahitubu buru nna Zadoku; Zadoku buru nna Shalumu; ¹³ Shalumu buru

nna Hilikaya; Hilikaya buru nna Azariya; ¹⁴ Azariya buru nna Seraya; Seraya buru nna Jiehozadaku. ¹⁵ Jiehozadaku be a kputaru le ndzu lashja ali ozo le teke ono, Chipfu shi l'eka Nebukadineza kpukoo ndu Jiuda waa ndu Jierusalemu le ndzu lashja ali ozo ono. ¹⁶ Unwu Liviayi, bu unwoke bu Geshonu; me Kohatu; me Merari. ¹⁷ Waa epha unwu Geshonu baa: Libuni; me Shimeyi. ¹⁸ Unwu Kohatu bu Amuramu; me Izuha; me Heburonu; me Uzeli. ¹⁹ Unwu Merari bu Mahuli waa Mushi.

Waa ndibe Liviayi l'enyu-unuphu l'enyu-unuphu phe:

²⁰ Eri Geshonu bu: Libuni bu nwa Geshonu. Jiahatu buru nwa Libuni. Zima buru nwa ke Jiahatu; ²¹ Jiowa buru nwa Zima; Ido buru nwa Jiowa; Zera buru nwa Ido; Jieyaterayi buru nwa Zera.

²² Eri Kohatu bu: Aminadabu bu nwa Kohatu; Kora buru nwa Aminadabu; Asiru buru nwa ke Kora; ²³ Elukana buru nwa Asiru; Ebyasafu buru nwa Elukana; Asiru buru nwa Ebyasafu; ²⁴ Tahatu buru nwa Asiru; Uriyeli buru nwa Tahatu; Uzaya buru nwa Uriyeli; Shawulu buru nwa Uzaya.

²⁵ Unwu Elukana bu Amasayi waa Ahimotu. ²⁶ Elukana bu nwa Ahimotu; Zofayi buru nwa Elukana; Nahatu buru nwa Zofayi; ²⁷ Eliyabu buru nwa Nahatu; Jierohamu buru nwa Eliyabu; Elukana buru nwa Jierohamu; Samelu buru nwa Elukana.

²⁸ Waa unwu Samelu baa: Jioweli bu okpara iya. Abayijia buru nwa iya kebo.

²⁹ Waa eri Merari baa: Mahuli bu nwa Merari; Libuni buru nwa Mahuli; Shimeyi buru nwa Libuni; Uza buru nwa Shimeyi; ³⁰ Shimeya buru nwa Uza; Hagaya buru nwa Shimeya; Asaya buru nwa Hagaya.

Ndu aguje ebvu

l'eze-ulo Chileke

³¹ Waa unwoke, Devidi yeru g'ephe buru ndu-ishi ebvu l'ulo Chipfu le g'e dobechaaru okpoko Chileke l'eka ono bu owana. ³² Ozi phe bu g'ephe guje ebvu l'atatiphu ulo-ekwa Chileke, bu iya bu ulo-ekwa-ndzuko ono. Epe nodu anoduje iya nno jasu Solomonu kpa eze-ulo Chipfu le Jierusalemu. Epe nodu ejeje ozi phe egube o gbaru g'ephe jeje iya.

³³ Waa unwoke ono, shi buru ogbo-ebvu ono waa unwu phe nwoke baa:

Ndu ophu shi l'eri Kohatu bu: Hemanu; onye aguje ebvu agugu. Hemanu bu nwa Jioweli; Jioweli buru nwa Samelu; ³⁴ Samelu buru nwa Elukana; Elukana buru nwa Jierohamu; Jierohamu buru nwa Eliyeli; Eliyeli buru nwa Towa; ³⁵ Towa buru nwa Zufu; Zufu buru nwa Elukana; Elukana buru nwa Mahatu; Mahatu buru nwa Amasayi; ³⁶ Amasayi buru nwa Elukana; Elukana buru nwa Jioweli; Jioweli buru nwa Azariya; Azariya buru nwa Zefanaya; ³⁷ Zefanaya buru nwa Tahatu; Tahatu buru nwa Asiru; Asiru buru nwa Ebyasafu; Ebyasafu buru nwa Kora; ³⁸ Kora buru nwa Izuha; Izuha buru nwa Kohatu; Kohatu buru nwa Liviayi; Liviayi buru nwa Izurelu.

³⁹ Onye notsotaru Hemanu bu Asafu. O buru yebedua anoduje Hemanu l'ekutara. Asafu bu nwa Berekaya; Berekaya buru nwa Shimeya; ⁴⁰ Shimeya buru nwa Mayikelu; Mayikelu buru nwa Baseya; Baseya buru nwa Malukayijia; ⁴¹ Malukayijia buru nwa Etuni; Etuni buru nwa Zera; Zera buru nwa Adaya; ⁴² Adaya buru nwa Etanu; Etanu buru nwa Zima; Zima buru nwa Shimeyi; ⁴³ Shimeyi buru nwa Jiahatu; Jiahatu buru nwa Geshonu; Geshonu buru nwa Liviayi.

⁴⁴ Onye ozo, etsoje Hemanu bu Etanu, bu onye shi l'eri Merari. Yebedua anoduje Hemanu l'ekicha. Etanu bu nwa Kishi; Kishi buru nwa Abudi; Abudi buru nwa Maluku; ⁴⁵ Maluku buru nwa Hashabaya; Hashabaya buru nwa Amazaya; Amazaya buru nwa Hilikiya; ⁴⁶ Hilikiya buru nwa Amuzi; Amuzi buru nwa Bani; Bani buru nwa Shemeru; ⁴⁷ Shemeru buru nwa Mahuli; Mahuli buru nwa Mushi; Mushi buru nwa Merari; Merari buru nwa Liviayi.

⁴⁸ Unwunna phe, bu ndu Liviayi be e yeru g'ephe jeje ozi ozo, dugbaa le mkpu eze-ulo Chileke.

Unwu Eronu

⁴⁹ Oo Eronu yele unwu iya be egweje ngweja l'oru-ngweja eka eegweje ngweja-akpo-oku; me l'oru-ngweja eka aakpoje unwu-isensu oku. O buru phe be k'eka-kakota-adunso du l'eka; mekpoo ngweja k'apfu ugwo iphe-eji, ndu Izurelu meshiru; egube ono, Mosisu, bu onye-ozu Chileke turu iya l'ekemu.

⁵⁰ Waa eri Eronu baa: Eleyaza bu nwa Eronu; Finehasu buru nwa Eleyaza; Abishuwa buru nwa Finehasu; ⁵¹ Buki buru nwa Abishuwa; Uzi buru nwa Buki; Zerahaya buru nwa Uzi; ⁵² Merayotu buru nwa Zerahaya; Amaraya buru nwa Merayotu; Ahitubu buru nwa Amaraya; ⁵³ Zadoku buru nwa Ahitubu; Ahimaazu buru nwa Zadoku.

⁵⁴ Owaa bu ẹka ẹphe bu ebubu; mbu oke ali, a nuru phe g'ẹphe buru. Ẹka ono bu oshilokpa Eronu; mbu eri Kohatu be a nuru iya ẹphe buru; noo kele oo phe be ido mbu daru. ⁵⁵ A nuru phe mkpukpu Heburonu, no l'ali Jiuda; me ali ẹka ẹku ataje nri, no-pheru iya mgburugburu. ⁵⁶ Ole ẹgu, du le mkpukpu ono; me unwu mkpukpu ozo, nokota iya nu be a nuru Kalebu; nwa Jiefune. ⁵⁷ O buru oshilokpa Eronu be a nuru mkpukpu, eezeje ndzu, bu Heburonu; me Libuna; me Jiatiru; me Eshutemowa; yele ali ẹka ẹku ataje nri, nokotagbaa le mkpukpu ono. ⁵⁸ Ẹka ozo bu mkpukpu Hilenu; yele ali ẹka ẹku ataje nri, nokota iya nu; me mkpukpu Debi; yele ali ẹka ẹku ataje nri, nokota iya nu; ⁵⁹ me mkpukpu Ashanu; yele ali ẹka ẹku ataje nri, nokota iya nu; me mkpukpu Betu-Shemeshi; yele ali ẹka ẹku ataje nri, nokota iya nu. ⁶⁰ Mkpukpu, e shi l'ipfu ke Benjaminu nu phe bu; mkpukpu Geba; yele ali ẹka ẹku ataje nri, nokota iya nu; me mkpukpu Alemetu; yele ali ẹka ẹku ataje nri, nokota iya nu; me Anatotu; yele ali ẹka ẹku ataje nri, nokota iya nu. Mkpukpu, a nuru eri Kohatu l'ẹnya-unuphu l'ẹnya-unuphu be tukoru du iri l'eto. ⁶¹ A bya atua ido shi le mkpukpu k'ẹnya-unuphu nkeru-ẹbo ipfu Manase keta mkpukpu iri nu ndu phoduru nu l'eri Kohatu.

⁶² E shi le mkpukpu ipfu Isaka; me k'ipfu Asha; me k'ipfu Nafutali; me k'ipfu Manase, bu ndu ophu bu l'ali Beshanu keta mkpukpu iri l'eto nu eri Geshonu; l'ẹnya-unuphu l'ẹnya-unuphu.

⁶³ E shi le mkpukpu k'ipfu Rubenu; me l'ipfu Gadu; me ipfu Zebulun tuja ido keta mkpukpu iri l'ẹbo nu eri Merari; l'ẹnya-unuphu l'ẹnya-unuphu.

⁶⁴ Oo ya bu; ndu Izurelu woru mkpukpu le mkpukpu ono nu eri Liviya; nuchaa phe ali ẹka ẹku ataje nri, nokota iya nu. ⁶⁵ Ndu Izurelu tukwapho ido shi le mkpukpu ipfu ndu Jiuda; me ipfu Simiyonu; me ipfu Benjaminu woru mkpukpu ono nu phe, bu iya bu mkpukpu le mkpukpu ono, a gushiru epha phe ono.

⁶⁶ O nweru ndu ophu shi l'ẹnya-unuphu eri Kohatu, e shi l'ipfu Ifuremu nu mkpukpu, ẹphe bugbaa. ⁶⁷ L'ali ubvu ubvu Ifuremu, be a nuru phe mkpukpu Shekemu, bu iya bu mkpukpu, eezeje ndzu; yele ali ẹka ẹku ataje nri, nokota iya nu; me mkpukpu Geza; yele ali ẹka ẹku ataje nri, nokota iya nu; ⁶⁸ me mkpukpu Jiokumeyamu; yele ali ẹka ẹku ataje nri, nokota iya nu; me mkpukpu Betu-Horonu; yele ali ẹka ẹku ataje nri, nokota iya nu; ⁶⁹ me mkpukpu Ajialonu; yele ali ẹka ẹku ataje nri, nokota iya nu; me mkpukpu Gatu-Rimonu; yele ali ẹka ẹku ataje nri, nokota iya nu.

⁷⁰ Ẹnya-unuphu, phoduru nu l'eri Kohatu be e shi l'ali nkeru-ẹbo ipfu Manase nu mkpukpu Ana; yele ali ẹka ẹku ataje nri, nokota iya nu; me mkpukpu Bilamu; yele ali ẹka ẹku ataje nri, nokota iya nu.

⁷¹ Unwu Geshonu be e shikwapho l'ali nkeru-ẹbo ipfu Manase nu mkpukpu Golanu, du l'ali Beshanu; yele ali ẹka ẹku ataje nri, nokota iya nu; me mkpukpu Ashitoretu; yele ali ẹka ẹku ataje nri, nokota iya nu.

⁷² E shi l'ali ipfu Isaka nu phe mkpukpu Kadeshi; yele ali ẹka ẹku ataje nri, nokota iya nu; me mkpukpu Daberatu; yele ali ẹka ẹku ataje nri, nokota iya nu; ⁷³ me mkpukpu Ramatu; yele ali ẹka ẹku ataje nri, nokota iya nu; me mkpukpu Anemu; yele ali ẹka ẹku ataje nri, nokota iya nu.

⁷⁴ E shi l'ali ipfu Asha nu phe mkpukpu Mashalu; yele ali ẹka ẹku ataje nri, nokota iya nu; me mkpukpu Abudonu; yele ali ẹka ẹku ataje nri, nokota iya nu; ⁷⁵ me mkpukpu Hukoku; yele ali ẹka ẹku ataje nri, nokota iya nu; me mkpukpu Rehobu; yele ali ẹka ẹku ataje nri, nokota iya nu.

⁷⁶ E shi l'ali ipfu Nafutali nu phe mkpukpu Kadeshi, no le Galili; yele ali ẹka ẹku ataje nri, nokota iya nu; me mkpukpu Hamonu; yele ali ẹka ẹku ataje nri, nokota iya nu; me mkpukpu Kiriayatayimu; yele ali ẹka ẹku ataje nri, nokota iya nu.

⁷⁷ Ndu phoduru nu l'eri Merari be e shi l'ali ipfu Zebulun keta mkpukpu Rimonu; yele ali ẹka ẹku ataje nri, nokota iya nu; me mkpukpu Tabo; yele ali ẹka ẹku ataje nri, nokota iya nu woru nu.

⁷⁸ E shi l'ali ipfu Rubenu, no l'azu ẹnyimu Jiordanu azu iya ophu l'uzo ẹnyanwu-awawa mkpukpu Jieriko nu phe mkpukpu Beza, no l'echiegu; yele ali ẹka ẹku ataje nri, nokota iya nu; me mkpukpu Jiahazu; yele ali ẹka ẹku ataje nri, nokota iya nu; ⁷⁹ me mkpukpu Kedemotu; yele ali ẹka ẹku ataje nri, nokota iya nu; me mkpukpu Mefahatu; yele ali ẹka ẹku ataje nri, nokota iya nu.

⁸⁰ E shi l'ali ipfu Gadu nu phe mkpukpu Ramatu, no l'ali Giladu; yele ali ẹka ẹku ataje nri, nokota iya nu; me mkpukpu Mahanayimu; yele ali ẹka ẹku ataje nri, nokota iya nu; ⁸¹ me mkpukpu Heshibonu; yele ali ẹka ẹku ataje nri, nokota iya nu; me mkpukpu Jiaza; yele ali ẹka ẹku ataje nri, nokota iya nu.

7

Oshilokpa Isaka

¹ Ụnwu Isaka bụ Tola; mę Puwa; mę Jiashubu; mę Shimurọnu. Ẹphe tukuru dụ ụmadzu ẹno.

² Ụnwu kę Tola bụ Uzi; mę Refaya; mę Jieriyelu; mę Jiahumayi; mę Ibusamu; mę Sámelu. Ẹphe bụkọta ndu-ishi l'ęnya-unuphu nna pę, bụ Tola. Ẹphe bụkọta ndu ojogu, ike dụ l'ogbo nkepę. Teke Dévidi shi bụru eze bę ẹphe dụ ụkporo ụnu ugbo labọ l'unu nemadzu ugbo iri l'ishii l'ụkporo iri.

³ Nwa kę Uzi bụ Izurahiya. Ụnwu nwoke Izurahaya bụ Mayikelu; mę Obedaya; mę Jiowelu; mę Ishaya. G'ẹphe hakọta ẹphe n'ise tukuru bụkotaru ndu-ishi l'ẹhu l'ẹhu.

⁴ Ẹphe lụshiru ụnwanyi igwerigwe; nwụshia ụnwu igwerigwe. L'eri nkepę l'ęnya unuphu nna pę bę e nweru ụkporo ụnu ugbo ẹno l'unu ụmadzu iri, bụchaa ndu sụwaru eje ogu.

⁵ Ipfu Isaka l'ophu; mbụ ęnya unuphu pę mę abubu pę bę ndu bụ ojogu dụ ụkporo ụnu ugbo iri; l'unu nemadzu ugbo iri l'ęsaa l'ụkporo iri; mbụ ẹgube e deru iya l'ẹkwo, e deshiru g'e shiru nwụa pę.

Oshilokpa Benjiaminu

⁶ Ụnwu Benjiaminu bụ Bela; mę Beka; mę Jiediyelu. Ẹphe dụ ụmadzu ẹto.

⁷ Ụnwu kę Bela bụ Ẹzubonu; mę Uzi; mę Uzelu; mę Jierimotu; mę Iri. Ẹphe tukuru dụ ụmadzu ise; bụchaaaru ndu-ishi l'ęnya unuphu ibe nna pę; bya abụkotaru ndu ike dụ l'ogu. L'ẹkwo, e deshiru g'e shiru nwụa pę bę ẹphe dụ ụkporo ụnu ugbo labọ; l'unu ugbo iri l'ise; l'ụkporo l'iri l'eno.

⁸ Ụnwu kę Beka bụ Zemira; mę Jiowashi; mę Eliyéza; mę Eliyowenayi; mę Omuri; mę Jieremotu; mę Abáyijia; mę Anatotu; mę Alemetu. G'ẹphe ha tukuru bụkotaru ụnwu Beka. ⁹ L'ẹkwo, e deru g'e shi nwụa pę bę ẹphe dụ ụkporo ụnu ugbo labọ; l'unu iri l'ụkporo iri. Ẹphe bụkọta ndu-ishi l'ęnya unuphu ibe nna pę; bya abụkotaru ndu ojogu.

¹⁰ Nwa Jiediyelu bụ Bilihanu. Ụnwu kę Bilihanu bụ Jieyushi; mę Benjiaminu; mę Ehudu; mę Kenana; mę Zetanu; mę Tashishi; mę Ahishaha. ¹¹ Ụnwu Jiediyelu ono g'ẹphe ha bụkọta ndu-ishi l'ęnya unuphu ibe nna pę; bya aburu ndu ojogu. Ndu sụwaru eje ogu bę dụ ụkporo ụnu ugbo labọ l'unu ẹto. ¹² Shupimu mę Hupimu bę bụ ụnwu Iri; Hushimu bụru nwa Aha.

Oshilokpa Nafutali

¹³ Ụnwu Nafutali bụ Jiahazelu; mę Guni; mę Jieza; mę Shalumu. Ẹphe bụ eri Biliha.

Oshilokpa Manáse

¹⁴ Ụnwu Manáse bụ: Asurelu, onye ophu nwanyi Arámu, o tọ lụdu ọkpobe alulu nwútaru iya; mę Makiya, bụ nna Giladu. ¹⁵ Makiya bya aluaru Hupimu yele Shupimu nwanyi. Ẹpha nwune Makiya kę nwanyi bụ Maka. Ẹpha onye k'ẹbo bụru Zelofehadu. Zelofehadu bę bụ ụnwanyi bę o nwụshiru kpoloko.

¹⁶ Nyee Makiya ono, ẹpha iya bụ Maka bę nwútaru nwa nwoke; bya agube iya Pẹreshi. Ẹpha nwune Pẹreshi bụru Shẹreshi. Ụnwu Pẹreshi bụru Ulamu waa Rẹkemu. ¹⁷ Nwa kę Ulamu bụ Bedanu. Ndu ono bụ eri Giladu. Giladu bụ nwa Makiya; Makiya bụru nwa Manáse.

¹⁸ Nwune iya nwanyi, bụ Hamoleketu bę nwútaru Ishodu; mę Abiyeza; mę Mahula.

¹⁹ Ụnwu kę Shemida bụ Ahayanu; mę Shẹkemu; mę Likihi; mę Anayamu.

Oshilokpa Ifuremu

²⁰ Ifuremu bụ nna Shutela; Shutela bụru nna Bẹredu; Bẹredu bụru nna Tahatu; Tahatu bụru nna Eleyada; Eleyada bụru nna Tahatu; ²¹ Tahatu bụru nna Zabadu; Zabadu bụru nna Shutela. Eza waa Eleyadu bę jeru ezita oshi ẹku lę mkpụkpu Gatu; ndu a nwuru l'ẹka ono gude pę gbushia. ²² Nna pę, bụ Ifuremu raa ẹkwa pę ọọ odu; ụnwunna iya pę bya akpọru iya iphu. ²³ Ifuremu byakwa ejepfu nyee ya ozo; o tsuta ime nwụa nwa nwoke. Ẹpha, o guru iya bụ Beraya; kęle ejo-iphe nwuru l'ibe iya.

²⁴ Ifuremu bę nwútaru nwa nwanyi, ẹpha iya bụ Shera. O bụru iya kpuru mkpụkpu Bẹtu-Horonu, dụ l'uzo nsuda; yele k'isheli; bya akpua mkpụkpu Uzenu-Shera.

²⁵ Onye nwoke ozo, Ifuremu nwútaru bụ Refa. Refa bụ nna Reshefu; Reshefu bụru nna Tela; Tela bụru nna Tahanu; ²⁶ Tahanu bụru nna Ladanu; Ladanu bụru nna Amihudu; Amihudu bụru nna Elishama; ²⁷ Elishama bụru nna Nunu; Nunu bụru nna Jioshuwa.

²⁸ Alị, bụ nkepę; mbụ ẹka ẹphe bu ebubu bụ mkpụkpu Bẹtelu; mę mkpụkpu, nọ-pheru iya mgburugburu; je akpaa lę mkpụkpu Naranu, l'uzo ęnyanwu-awawa;

mẹ mkpukpu Geza, dụ l'uzo ẹnyanwu-arịba; yele mkpukpu, nọkota iya nụ; męwaro mkpukpu Shekemu; mę mkpukpu, nọkota iya nụ; waa mkpukpu Aya; mę mkpukpu, nọkota iya nụ.

²⁹ Ndu buru kwaseru oke alị unwu Manáse bụ mkpukpu Bętu-Shanu; mę Tanaku; mę Megido; mę Dọru; mę iphe, bụ mkpukpu dukota iya nụ.

Mkpukpu ono g'ọ ha bụ oshilokpa Jiósefu, bụ nwa Ízurelu bukọta iya.

Oshilokpa Asha

³⁰ Unwu nwoke Asha bụ Imuna; mę Ishiva; mę Ishivi; mę Beraya. Nwune phezụ ke nwanýi bụ Sera.

³¹ Unwu Beraya bụ Heba; mę Malukelu, bụ nna Biruzayitu.

³² Heba bụ nna Jiafuleti; mę Shoma; mę Hotamu. Nwune phezụ ke nwanýi bụ Shuwa.

³³ Unwu Jiafuleti kezụ nwoke bụ Pasaku; mę Bimuhalu; mę Ashuvatu. Noo unwu Jiafuleti bụ ono.

³⁴ Unwu Shema bụ Ahi; mę Rohuga; mę Huba; mę Arámu.

³⁵ Unwu nwoke kezụ Helemu bụ Zofa; mę Imuna; mę Shelęshi; mę Amalu.

³⁶ Unwu Zofa bụ Suwa; mę Hanęfa; mę Shuwalu; mę Beri; mę Imura; ³⁷ mę Beza; mę Hodu; mę Shama; mę Shilusha; mę Ituranu; mę Bera.

³⁸ Unwu Jieta bụ Jiefune; mę Pisupa; mę Ara. ³⁹ Unwu Ula kezụ nwoke buru Ara; mę Hanęlu; mę Riziya.

⁴⁰ Ndu ono g'ęphe ha bukọta eri Asha. ęphe bukọta ndu-ishi l'ęnya unuphu ibe nna phezụ; buchaaru ndu a horu ahofo; bya aburu ndu ojoęu; buchaaru ndu-ishi. L'ękwo, e deru g'e shi nwụa phezụ bę ęphe tukoru dụ ukporo unu ugbo ęto l'unu ise, bụ ndu sụwaru ęje ęęu.

8

Ipfu Benjiaminu

¹ Benjiaminu bụ Bela bụ okpara iya; Ashibelu, bụ nwa iya nọdu etsota iya; Ahara buru onye k'ęto; ² Nohahu, buru k'ęno. Onye k'ise buru Rafa.

³ Unwu Bela bụ Adaru; mę Gera; mę Abihudu; ⁴ mę Abishuwa; mę Nemanu; mę Ahowa; ⁵ mę Gera; mę Shefufanu; waa Huramu.

⁶ Unwu Ehudu bukọta ndu-ishi l'ęnya unuphu ibe ndu shi buru lę mkpukpu Geba. Ole a chítaru phezụ lashia mkpukpu Manahatu. ⁷ ępha phezụ bụ: Nemanu; mę Ahayijia; mę Gera, bụ onye chítaru phezụ nụ; bya aburu iya bụ nna Uza waa Ahihudu.

⁸ Shaharayimu bę nwutaru unwu l'alị ndu Mówabu g'ọ chifucharu unyomu iya, bụ Hushimu yele Bara. ⁹ Nwanýi ozo, o luru, ępha iya bụ Hodeshu bya anwutaru iya Jiobabu; mę Zibiya; mę Mesha; mę Malukamu; ¹⁰ mę Jieyuzu; mę Sakaya; mę Mirima. Ndu ono bukọta unwu iya; tẹme ęphe bukotaru ndu-ishi l'ęnya unuphu phezụ. ¹¹ O shikwapho l'ęka Hushimu nwuta Abitubu yele Elupalu.

¹² Unwu Elupalu bụ: Eba; mę Mishamu; mę Shemedi, bụ onye bụ iya metaru mkpukpu ono, bụ Ono; waa Lodu; mę mkpukpu, dukota iya nụ.

¹³ Beraya; mę Shema bę bụ ndu-ishi l'ęnya unuphu ndu bu lę mkpukpu Ajialonu; buru phezụ chifuru ndu shi buru lę Gatu.

¹⁴ Unwu Beriya bụ Ahiyo; mę Shashaku; mę Jieremotu; ¹⁵ mę Zebadaya; mę Aradu; mę Eda; ¹⁶ mę Mayikelu; mę Ishupa; mę Jioha.

¹⁷ Unwu Elupalu bụ Zebadaya; mę Meshulamu; mę Hiziki; mę Heba; ¹⁸ mę Ishimerayi; mę Izulaya; mę Jiobabu.

¹⁹ Unwu Shimeyi bụ Jiakimu; mę Zikiri; mę Zabudi; ²⁰ mę Eliyenayi; mę Ziletayi; mę Eliyelu; ²¹ mę Adaya; mę Beraya; mę Shimuratu.

²² Unwu kezụ Shashaku bụ Ishupanu; mę Eba; mę Eliyelu; ²³ mę Abudonu; mę Zikiri; mę Hananu; ²⁴ mę Hananaya; mę Elamu; mę Anatotayijia; ²⁵ mę Ifudeya; mę Penuwelu.

²⁶ Unwu kezụ Jierohamu bụ Shamusherayi; mę Sheharaya; mę Atalaya; ²⁷ mę Jiareshaya; mę Elayijia; mę Zikiri.

²⁸ Ndu ono bukọta ndu-ishi l'ęnya-unuphu nna phezụ; ęgube e deru iya l'ękwo, e deshiru g'e shiru nwụa phezụ. ęka ęphe bu bụ lę Jierúsalem; buębaaru ndu-ishi.

²⁹ Nna ndu Gibiyonu, bụ Jieyelu bụ lę Gibiyonu bę o bu. ępha nyee ya bụ Maka. ³⁰ Okpara iya bụ Abudonu. O gbę teke ono nwụa Zuru; mę Kishi; mę Belu; mę Nadabu;

³¹ mę Gedo; mę Ahiyo; mę Zeka; ³² mę Mikulotu. Mikulotu bụ nna Shimeya. ęphebedua bę bukubekwapho unwunna phezụ lę Jierúsalem.

³³ Neru bụ nna Kishi; Kishi buru nna Sọlu; Sọlu buru nna Jionatanu; mę Malukishuwa; mę Abinadabu; mę Eshibelu. ³⁴ Nwa, Jionatanu nwutaru bụ Meribu-Belu; Meribu-Belu buru nna Mayika.

³⁵ Ụnwu Mayịka bụ Pitōnu; mę Męleku; mę Tareya; mę Éhazu. ³⁶ Éhazu bụ nna Jiehowada; Jiehowada bụru nna Alemetu; mę Azumavetu; mę Zimiri. Zimiri bụru nna Moza; ³⁷ Moza bụru nna Bineya; Bineya bụru nna Rafa; Rafa bụru nna Eleyasa; Eleyasa bụru nna Azẹlu.

³⁸ Azẹlu bę nwutaru unwoke ishii. Epha pę bụ Azurikamu; mę Bokeru; mę Ishimẹlu; mę Sheyaraya; mę Obedaya; mę Hananu. Ndu ono g'ęphe ha bụkota ụnwu Azẹlu. ³⁹ Ụnwu kę nwune iya nwoke, bụ Eshẹku bụ: Ulamu, bụ iya bụ ọkpara iya; Jieyushi bụ k'ębo; Elifeletu bụru k'ęto.

⁴⁰ Ụnwu Ulamu bụkota ndu ojọgu, ike dụ; bụru ndu maru k'apfụ. Ephe nwushiru unwu igwerigwe bya enweru unwu nwanwa. Iphe, epehe tukuru dụ bụ ụkporo ęsaa l'iri. Ndu ono g'ęphe ha tukuru bụkotaru oshilọkpa Benjiaminu.

9

Ndu a kpuru lę ndzụ laa Bábilonu, atwa azụ lę Jierúsalemu

¹ Noo ya; e deshikọta epha ndu Ízurelu l'ophu l'ẹkwo g'e shi nwụa pę. G'ęphe ha bę e deshiru l'ẹkwo ndu eze ndu Ízurelu.

Ndu Jiuda bę a kpuru lę ndzụ laa Bábilonu; kele epehe mesweru Chileke. ² Ndu mbụ, vuchakpọo ụzo bya ebubaaru ọzo l'alị ono, bụ nkephę ono; mbụ lę mkpụkpu pę ono bụ ndu Ízurelu; mę ndu-uke Chileke; mę ndu Lívayi; mę ndu ejeje ozi l'eze-ulo Chileke.

³ Ndu ophu bụ ndu Jiuda; mę ndu Benjiaminu; mę ndu Ifuremu; mę ndu Manáse, bu lę Jierúsalemu bụ: ⁴ Utayi, bụ nwa Amihudu; Amihudu bụru nwa Omuri; Omuri bụru nwa Imuri; Imuri bụru nwa Bani; Bani shi l'eri Pérezu, bụ nwa Jiuda.

⁵ A bya lę ndu ophu shi l'eri Shilo; ọ bụru Asaya, bụ iya bụ ọkpara; mę unwu iya.

⁶ A bya lę ndu ophu shi l'eri Zera; ọ bụru Jiyuwẹlu. Ndu shi l'eri Jiuda bę dụ unu nemadzụ l'ụkporo iri l'ęno; l'umadzu iri.

⁷ A bya lę ndu ophu shi l'eri Benjiaminu; ọ bụru Salu, bụ nwa Meshulamu; Meshulamu bụru nwa Hodavaya; Hodavaya bụru nwa Hasenuwa; ⁸ tẹme waa Ibunayijia, bụ nwa Jierohamu; mę Ela, bụ nwa Uzi; Uzi bụru nwa Mikiri; mę Meshulamu, bụ nwa Shefataya; Shefataya bụru nwa Ruwẹlu; Ruwẹlu bụru nwa Ibunayijia.

⁹ Ndu shi l'eri Benjiaminu bę dụ unu nemadzụ ugbo labo; l'ụkporo ęsaa l'umadzu iri l'ishii. G'ęphe ha bụgbaa ishi l'ęnya-unuphu ibe nna pę.

¹⁰ A bya lę ndu-uke Chileke; ọ bụru Jiedaya; mę Jiehojaribu; mę Jiakinu; ¹¹ mę Azaríya, bụ nwa Hilikaya; Hilikaya bụru nwa Meshulamu; Meshulamu bụru nwa Zadoku; Zadoku bụru nwa Merayotu; Merayotu bụru nwa Ahitubu, bụ onye-ishi ulo Chileke.

¹² Onye ọzo bụ Adaya, bụ nwa Jierohamu; Jierohamu bụru nwa Pasho; Pasho bụru nwa Malukayijia; mę Masayi, bụ nwa Adiyẹlu; Adiyẹlu bụru nwa Jiahuzera; Jiahuzera bụru nwa Meshulamu; Meshulamu bụru nwa Meshilemitu; Meshilemitu bụru nwa Ima.

¹³ Ndu bụ abụbu ndu-uke Chileke ono; mbụ ndu-ishi l'ęnya unuphu ibe nna pę bę dụ unu ęno l'ụkporo umadzu ęsato. Epehe bụ ndu ike dụ l'ęje ozi, dụ l'ulo Chileke.

¹⁴ A bya lę ndu ophu bụ eri Lívayi; ọ bụru Shemaya, bụ nwa Hashubu; Hashubu bụru nwa Azurikamu; Azurikamu bụru nwa Hashabaya, bụ onye shi l'eri Merari; ¹⁵ tẹme waa Bakubaka; mę Hęreshi; mę Galalu; mę Matanaya, bụ nwa Mayịka; Mayịka bụru nwa Zikiri; Zikiri bụru nwa Asafu; ¹⁶ mę Obedaya, bụ nwa Shemaya; Shemaya bụru nwa Galalu; Galalu bụru nwa Jiedutunu; waa Berekaya, bụ nwa Asa; Asa bụru nwa Ẹlukana, bụ onye bu lę nwa mkpụkpu ndu Netofa.

¹⁷ A bya lę ndu nche eze-ulo Chileke; ọ bụru Shalumu; mę Akubu; mę Talumonu; mę Ahimanu; mę unwune pę. Shalumu bụ onye-ishi pę. ¹⁸ Ẹka e doberu pę g'ęphe che nche bụ Onu-oguzo Eze, nọ laaru ụzo ęnyanwu-awawa; mbụ bya asụ ntanụ-a. Ọo epehedua shi echeje ẹka eeshije abahụ l'ẹka ndu Lívayi bu.

¹⁹ Shalumu bụ nwa Kore; Kore bụru nwa Ebyasafu; Ebyasafu bụru nwa Kora. Shalumu yele unwanwa iya, bụ iya bụ ndu ęnya unuphu pę, bụ unwu Kora bę o shi dụ l'ẹka; mbụ eche ẹka eeshije abahụ l'ulo-ẹkwa Chipfu. Nokwapho gę nna pę shi eche ẹka eeshije abahụ l'ẹka Chipfu bu.

²⁰ Lę teke ndiche bụ Finehasu nwa Eleyaza shi bụru onye-ishi pę. Chipfu shi swiru iya eswiru.

²¹ Zekaraya, bụ nwa Meshelemaya bę shikwapho eche onu ẹka eeshije abahụ l'ulo-ẹkwa-ndzukọ ono.

²² Iphe, bụkota ndu a hotaru g'ęphe cheje nche l'onu ẹka eeshije abahụ ono bę dụ ụkporo umadzu iri l'umadzu iri l'ębo. E dekotaru epha pę l'ẹkwo, e deshiru g'ę shiru nwụa pę lę mkpụkpu lę mkpụkpu pę. Ọ Dévidi yele Sámẹlu, bụ onye apụje ọphuleny a bę woru ozi ono ye pę l'ẹka; kele epehe bụ ndu gbari g'e gude ire pę

ẹka. ²³ Oo ya bu; o buru ephe l'unwu phe be o du l'eka g'ephe cheje nche ẹka eeshije abahù l'ulo Chipfu, bu iya bu ulo-ekwa. ²⁴ Ndu nche ono anodukotaje le mgbureku eno k'eze-ulo ono. Ephe anoduje l'uzo enyanwu-awawa; nodu l'uzo enyanwu-ariba; nodu l'uzo isheli; me uzò ndohali. ²⁵ Unwunna phe eshije l'ime mkpukpu bya echebude phe nche abali esaa. O buru g'ephe emeje iya bu ono tekenteke kpoo. ²⁶ Umadzu eno, shi l'eri Lívayi, bu ndu-ishi nche ono be anodujeephe l'ozì phe mkpurumkpuru. Oo phe be echeje mkpuru; me ulo, aakwakobeje ẹku l'ulo Chipfu. ²⁷ Ephe ano-pheje eze-ulo Chileke ono mgburugburu; kwaa akwakwa; noo kele oo ephebedua anoduje eche ẹka ono nche; teme o buru phe aguhaje ulo ono l'utsu g'utsu.

²⁸ L'ime phe be o nweru ndu ophu eleta enya l'ivu, eegudeje eje ozi l'eze-ulo Chileke. Oo ephebedua be aguje iya ogu le teke a chibataru iya; me le teke a chifuru iya achifu. ²⁹ O nweru ndu ophu a tukwarupho ẹka g'ephe buru ndu-ishi, eleta ngwa, du l'eze-ulo ono enya; me ivu, dukota nsò; me ukpokutu iphe; me mee-vayinu; me manù; me unwu-isensu; me manù, eshi mkpo. ³⁰ O nweru ndu-uke Chileke ono, ozi phe bu g'ephe gwakobeje manù, eshi mkpo.

³¹ Onye Lívayi, epha iya bu Matitaya; mbu okpara Shalumu, bu eri Kora be bu ozi nkiya bu eghe iphe, bukpo iphe, egheje eghege le gbamugbamu. ³² Nokwapho g'o nweru unwunna phe, bu eri Kohatu, o du l'eka mbu eme buredi, eedobeje l'iphu Chileke, bu iya bu buredi eswe atuta-unme.

³³ E nwekwarupho ndu ogbo ebvu. Ephe bugbaa ndu-ishi l'enya unuphu ibe nna phe l'ipfu Lívayi. Eka ephe bu ebubu bu l'eze-ulo Chileke. O to nwedu ozi ozo, a guru phe ye; noo kele ephe anoduje l'ozì eswe l'enyashi.

³⁴ Ndu ono g'ephe ha be bukota ndu-ishi l'enya-unuphu ndu Lívayi; noo g'e deru iya l'ekwo, e deshiru g'e shiru nwua phe. Ephe bugbaa ndu-ishi, bu le Jierusalemu.

Eri Sòlu

(1Iphe 8:29-38)

³⁵ Jieyelu, bu nna Gibiyonu, bu onye bu le mkpukpu Gibiyonu. Epha nyee ya bu Maka. ³⁶ Okpara iya bu Abudonu. O gbe teke ono nwua Zuru; me Kishi; me Belu; me Neru; me Nadabu; ³⁷ me Gedo; me Ahiyo; me Zekaraya; me Mikulotu. ³⁸ Mikulotu bu nna Shimeyamu. Ephebedua be bukubekwapho unwunna phe le Jierusalemu.

³⁹ Neru bu nna Kishi; Kishi buru nna Sòlu; Sòlu buru nna Jionatanu; me Malukishuwa; me Abinadabu; me Eshibelu. ⁴⁰ Nwa, Jionatanu nwutaru bu Meribu-Belu; Meribu-Belu buru nna Mayika.

⁴¹ Unwu Mayika bu: Pitonu; me Meleku; me Tahureya; me Ehazu. ⁴² Ehazu bu nna Jiara; Jiara buru nna Alemetu; me Azumavetu; me Zimiri. Zimiri buru nna Moza; ⁴³ Moza buru nna Bineya; Bineya buru nna Refaya; Refaya buru nna Eleyasa; Eleyasa buru nna Azelu.

⁴⁴ Azelu be nwutaru unwoke ishii. Epha phe bu Azurikamu; me Bokeru; me Ishimelu; me Sheyaraya; me Obedaya; me Hananu. Ndu ono bukota unwu Azelu.

10

Anwuhu Sòlu yee unwu iya

(1Sám 31:1-13)

¹ Tobudu iya bu; ndu Filisitayinu wata etso ndu Izurelu ogu; ndu Izurelu yeru phe okpa l'oso. E gbushia igwerigwe ndu Izurelu l'ubvu Gilubowa. ² Ndu Filisitayinu chipfuru Sòlu waa unwu iya ehuka ehuka. Ephe gbaa unwu iya, bu Jionatanu; me Abinadabu; waa Malukishuwa. ³ Ogu ono kpohu oku mebyi epkohu l'ibe iya ophu Sòlu no; ndu apfu chipyabe Sòlu woru apfu gbaa ya; meka iya iphe. ⁴ Sòlu su onye achijeru iya ngwogu: "Mifuta ogu-echi ngu nmagbua mu; a -nonyaa nu ndu ono, ebuduru ubvu ono rwua bya emeru iphere kpua mu." Ole onye ono, achijeru iya ngwogu ono be ndzu agu; ophu o kwedu nmagbua ya. Oo ya bu; Sòlu woru ogu-echi iya gha igharaphu; woru epho chie ya. ⁵ Onye achijeru Sòlu ngwogu ono humaeopho le Sòlu nwuhuhwaru; o dafua l'eli ogu-echi nkiya nwuhufua. ⁶ Oo ya bu; Sòlu yele unwu iya ephe n'eto; me ndibe iya tuko g'ephe ha nwushihukota. ⁷ Ndu Izurelu ndu ophu bu le nsuda bya humaeopho le ndu ojogu yewaru okpa l'oso; teme le Sòlu yele unwu iya be nwushihuhwaru nu; ephe haa mkpukpu phe gbalachaa; ndu Filisitayinu bya ebuchia ya.

⁸ O beephe le nchitabohu iya; ge ndu Filisitayinu byaru g'ephe yeshia ndu ono, e gburu l'ogu ono iphe, ephe yeru l'ehu; ephe huma odzu Sòlu yele unwu iya g'ephe dabyigbaaru l'ubvu Gilubowa. ⁹ Ephe yeshia Sòlu iphe, o yeru l'ehu; bya egbuta iya ishi; chikoo ngwogu iya; bya eye ndu-ozì g'ephe jedzuru ali Filisitayinu mgburugburu

je arakashia ya k'ophu agwa phe me ndiphe a-numa-dzuru iya. ¹⁰ Ephe woru ngwoğu Solu je edobe l'ulo agwa phe; woru ishi iya kobe l'ulo agwa, bu Dagonu. ¹¹ O be teke ndu bu le mkpukpu Jiabeshi-Giladu numaerupho iphemiphe ono, ndu Filisitayinu meru Solu ono; ¹² unwoke l'ophu, bu ndu okpehu du le mkpukpu ono tuko wufu je apata odzu Solu ye le k'unwu iya palata mkpukpu Jiabeshi. Ephe lia okpu phe l'upfu eze oshi, du le Jiabeshi; bya aswia egu abali esaa.

¹³ Solu be nwuhuru nu; ke le o mesweru Chipfu. O to meduru iphe, Chipfu pfuru; teme o jee l'aji l'eka ndu maa g'ephe kpọ-ziaru iya uzo; ¹⁴ ophu o to kpataduru Chipfu ishi. Oo ya bu; Chipfu woru iya gbua; woru ali-eze ono nu Dévidi, bu nwa Jiesi.

11

Eeme Dévidi eze ndu Ízurelu l'ophu (2Sám 5:1-10)

¹ Toḅudu iya bu; ndu Ízurelu l'ophu tuko wu-pfuta Dévidi le mkpukpu Heburonu bya asu iya: "Anyi le ngu tukoru buru mee lanu waa ogwehu lanu. ² Teke Solu shi buru eze; be bukwa gubedua shi edujeru ndu Ízurelu eje eje; alwa alwalwa l'ogu. Teme o buru ngu be Chipfu, bu Chileke ngu suru l'oo ngu a-ḅodu eche ndu nkiya, bu ndu Ízurelu g'onye eche aturu; mbu l'oo-buru ngu a-buru onye-ishi phe." ³ Oo ya bu: iphe, bu ndu bu ogerenya Ízurelu bya awu-pfu eze, bu Dévidi le Heburonu; ephe l'ia gbaa ndu l'iphu Chipfu; ephe wua Dévidi manu g'o buru eze ndu Ízurelu; egube ono, Chipfu shi l'onu Sámelu pfua ya ono.

⁴ Dévidi ye le ndu Ízurelu l'ophu wuru jeshia ogu le Jierusalému, bu iya bu Jiebusu. Ndu Jiebusu be bu phe bu l'ali ono. ⁵ Ndu Jiebusu ono su Dévidi: "I ti byadu adu ike bata l'eka-a." O le Dévidi mechaleru-a lwuta eka a kpushiru ike, no l'eli ubvu Zayonu, mecharu buru mkpukpu Dévidi. ⁶ Dévidi be pfuhawaru su l'onye bu iya vuchakpo uzo gbua onye Jiebusu be a-buru ishi; teme onye obu abukwarupho onye-ishi ndu ojogu. Jiowabu; nwa Zeruya wuru uzo tugbua; oo ya bu; o bya aburu onye-ishi ono. ⁷ Dévidi woru unuphu kwaa l'eka ono, a kpushiru ike ono. E kuahaa ya mkpukpu Dévidi. ⁸ O kpa igbulu mkpukpu ono mgburugburu. O shi l'agbarike igbulu mkpukpu ono kpa ya jeye l'igbulu ono gedegede. O buwaruro Jiowabu be dozi-fufuaru eka phoduru le mkpukpu ono. ⁹ Dévidi nodu aka ike ejekpopho; ke le Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike swiru iya eswiru.

Ndu a maru amaru le ndu ojogu Dévidi (2Sám 23:8-39)

¹⁰ Waa ndu-ishi le ndu ojogu Dévidi baa; mbu ndu ephe le ndu Ízurelu l'ophu turu ike yeru Dévidi okpobe eyeru l'aba-eze iya; teme o buru phe tugbaru mee ya eze; egube ono, Chipfu kweru ndu Ízurelu ukwe iya ono.

¹¹ Waa ephe ndu ojogu, ike kakota le ndu ojogu Dévidi baa: Jiashobamu, bu onye Hakumonu. Oo ya shi buru onye-ishi umadzu eto, kachakpo mkparawa. O gudeje arwa iya jefu umadzu ukporo iri l'ise ogu; gbushikota phe l'ugbo lanu.

¹² Onye ophu etsota iya nu bu Eleyaza nwa Dodo; onye shi l'eri Ahowa. Yebedua yikwapho l'umadzu eto ono, kachakpo mkparawa ono. ¹³ O tso Dévidi nodu le Pasu-Damimu le teke ono, ndu Filisitayinu dzukoberu k'ogu l'eka ono. O nweru egu, a kuru balj; o buru l'eka ono be ndu Ízurelu yeru okpa l'oso gbalaaharu ndu Filisitayinu agbala. ¹⁴ Yebedua yee Dévidi pfushiepho ike l'echilabo egu ono; tsoo ndu Filisitayinu ogu; gbushia phe. Chipfu mee; ephe lwu-kpee k'ophu paru eka apaa.

¹⁵ Umadzu eto l'ime ukporo umadzu l'umadzu iri, bugbaa ndu-ishi ogu wuru jefu Dévidi le mkpuma, no l'ogba Adulamu. Ikpotu ndu Filisitayinu wufuta bya adoru le nsuda Refayimu. ¹⁶ Teke ono be Dévidi no l'ime eka o kpuru; o shihu ike. Ndu ojogu ndu Filisitayinu doru le mkpukpu Betulehemu. ¹⁷ Egu-mini wata agushi Dévidi ike; o su: "Oowa-e; o du mu g'a su l'o nweru onye gbẹ je ekutaru mu mini le welu ono, no-kube eka eeshije abahu le Betulehemu ono ge mu ngua!" ¹⁸ Noo ya; unwoke eto ono kpata uzo ghata ndu ojogu ndu Filisitayinu l'eka ephe doru ono; je ekuta mini le welu ono, no-kube l'eka ono, eeshije abahu le Betulehemu ono; wotaru Dévidi. O le Dévidi te ekwedu ngua mini ono; o woru iya wushiaru Chipfu; ¹⁹ bya asu: "Tuswekwa! Jiko Chileke; te ekwekwa ge mu mee egube iphe owa-a. ?Mini-a ta aduada ge mee ndu-a, woru ndu phe tsebe l'onu eta g'ee-shi g'e kuta iya-a too?" Oo ya bu; ophu o nguduru mini ono. Noo ehuka ehuka, unwoke eto ono, kachakpo mkparawa ono meru bu ono.

²⁰ Abishayi, bu nwune Jiowabu nwa Zeruya bu onye-ishi umadzu eto ono. Abishayi be gudeje arwa jefu umadzu ukporo iri l'ise ogu; gbushikota phe; e shiwaro nno; a maru

ɛpha iya gɛ k'umadzu ɛto ono. ²¹ Oo yɛbedua bɛ a kachaa akwabɛ ùbvù l'ime umadzu ɛto ono. O buru yɛbedua bu onye-ishi phɛ; ɔle a ta gukwannuru iya ye l'umadzu ɛto ono.

²² Benaya nwa Jiehoyada bu onye ɔkpɛhu du shii. Eka o shi bu Kabuzelu. O meru ɛhuka k'opu paru ɛka apaa. Oo yɛbedua gburu onwoke Mówabu labo ono, ɔkpɛhu du-be g'oduma ono. O bukwaru iya pho jejeru egbuada oduma l'ime nsu le mboko, akamini, kpukoru akpuko dashiru. ²³ Benaya gbujukwarupho nwoke Ijiputu, du nkwo-ɛka ise l'ogologo. Arwa, nwoke ono pa l'eka bɛ ha g'oshi, onye ekwe ɛkwa egudeje ekwe ɛkwa. Obenu l'iphe, yɛbedua gude bapfu iya bu mgboro; bya anata nwoke Ijiputu ono arwa, o gude l'eka; gude nmagbua ya. ²⁴ Noo ɔkpɛhu, Benaya nwa Jiehoyada meru bu ono. E shiwaro nno; a maru ɛpha iya gɛ k'umadzu ɛto pho, kachakpoo mkparawa pho. ²⁵ O bu onye a kwatakporo akwabɛ ùbvù l'ime ukporo umadzu l'umadzu iri pho. ɔle a ta gukobeduru iya l'ime umadzu ɛto pho. Dévidi meru iya onye-ishi le ndu ojogu, eche iya nche.

²⁶ Epha ndu ono, ike du l'ogu ono bu: Asahelu, bu nwune Jiowabu; waa Eluhananu nwa Dodo ke Betulehemu; ²⁷ waa Shamotu ke Haroru; waa Helezu ke Pelonu; ²⁸ waa Ira nwa Ikeshi ke Tekowa; waa Abiyeza ke Anatotu; ²⁹ waa Sibekayi ke Husha; waa Ilayi, bu onye shi l'eri Ahowa; ³⁰ waa Maharayi ke Netofa; waa Heledu nwa Bana ke Netofa; ³¹ waa Itayi nwa Ribayi ke Gibiya, du l'alì ndu Benjiaminu; waa Benaya ke Piratonu; ³² waa Hurayi, shi l'uzo nggele Gashi; waa Abiyelu ke nsuda Jiòdanu; ³³ waa Azumavetu ke Baharumu; waa Eliyahuba ke Shalubonu; ³⁴ waa unwu Hashemu ke Gizonu; waa Jionatanu nwa Shage ke Hararu; ³⁵ waa Ahayamu nwa Saka ke Hararu; waa Elifalu nwa Uru; ³⁶ waa Hefa ke Mekera; waa Ahayjia ke Pelonu; ³⁷ waa Hezuro ke Kamelu; me Narayi nwa Ezubayi; ³⁸ waa Jiowelu, bu nwune Nétanu; waa Mibuha nwa Hagiri; ³⁹ me Zelu, bu onye Amonu; waa Naharayi ke Berotu, bu onye achijeru Jiowabu nwa Zeruya ngwo; ⁴⁰ waa Ira ke Itiru; waa Garebu ke Itiru kwapho; ⁴¹ waa Uraya, bu onye Hetu; me Zabadu nwa Ahulayi; ⁴² waa Adina nwa Shiza, bu onye ɔkpa-ipfu Rúbenu. Oo ya bu onye-ishi ndu ke Rúbenu; bya aburu iya bu onye-ishi ndu ojogu ukporo l'iri, ephe l'ia tukoru nodu. ⁴³ Me Hananu nwa Maka; waa Jioshafatu ke Mitanu; ⁴⁴ waa Uzaya ke Ashitoretu; waa Shama ye le Jieyelu, bu unwu Hotamu, bu onye Arowa; ⁴⁵ waa Jiediyelu nwa Shimiri; Jioha, bu nwune iya. Ephe bu ndu Tizu; ⁴⁶ me Eliyelu, bu onye Mahava; waa Jieribayi ye le Jiashavaya, bu unwu Elunamu; me Ituma ke Mówabu; ⁴⁷ me Eliyelu; me Obedu; me Jiasiyelu, bu onye Mezoba.

12

Ndu ojogu, shi l'ipfu Benjaminu

¹ Waa ndu byapfutaru Dévidi le mkpukpu Zikulagu bu owa; teke Solu nwa Kishi meru iya ophu o kpado ntusarehu. Ndu ono yi le ndu ojogu, yetaru iya eka l'ogu. ² Ephe chi uta; bya amaru g'eegudeje ekutara waa ekicha agba apfu; ozoo atu mkpuma. Ephe bu abubu Solu, bu ndu shi l'ipfu Benjaminu. ³ Onye-ishi phɛ bu Ahiyeza; onye ozo buru Jiowashi. Ephe tukoru buru unwu Shema, bu onye mkpukpu Gibiya; teme waa Jieziyelu; me Peleti, bu unwu Azumavetu; me Beraka; me Jiehu ke mkpukpu Anatotu. ⁴ Ishimaya, bu onye mkpukpu Gibiyonu yiru iya. O bu onye ɔkpɛhu du, tso le ndu ojogu ukporo l'iri pho; temanu o buru iya bu onye-ishi phɛ; me Jieremaya; me Jiahazyelu; me Jiohananu; me Jiozabadu, bu onye mkpukpu Gedera; ⁵ me Eluzayi; me Jierimotu; me Beyalaya; me Shemaraaya; me Shefataya ke mkpukpu Harufu. ⁶ Ndu ozo bu Elukana; me Ishaya; me Azarelu; me Jioweza; me Jiashobamu, bu onye shi l'eri Kora; ⁷ me Jiowela; me Zebadaya, bu unwu Jierohamu ke mkpukpu Gedo.

Ndu ojogu, shi l'ipfu Gadu

⁸ A bya l'ipfu Gadu; o duru ndu ophu bufuru onwophɛ jepfu Dévidi l'eka a kpushiru ike l'echiegu. Ndu obu bu ndu ɔkpɛhu du; buru ndu ojogu, k'ogu doru enya; buru ndu aduje ike paru iphe, eegudeje egbobuta onwonye l'ogu; me arwa. Ephe gbaru igiri igiri g'oduma; bya emebe barabara ge mgbada, no l'ubvu. ⁹ Onye-ishi phɛ bu Eza; onye k'ɛbo bu Obedaya; onye k'eto bu Eliyabu; ¹⁰ onye k'eno buru Mishimana; onye k'ise buru Jieremaya; ¹¹ onye k'ishii bu Atayi; onye k'esaa buru Eliyelu; ¹² onye k'esato bu Jiohananu; onye ke tete buru Eluzabadu; ¹³ onye k'iri bu Jieremaya; onye k'iri le nanu buru Makubanayi.

¹⁴ Ndu ipfu Gadu ono bukota ndu-ishi ojogu l'ehu l'ehu. Onye ophu enya kachaa alwalwa l'ime phɛ bu onye-ishi ndu ojogu ukporo ise; onye ophu kakota ike l'ime phɛ buru onye-ishi unu ndu ojogu labo l'ukporo iri. ¹⁵ Oo ndu ono dajeru enyimu Jiòdanu

l'ónwa ké mbù; lẹ teke ọ byajẹru utso sọfuta l'ónu iya; je achikashia iphe, bú ndu bukọta lẹ nsúda nsúda je akpaa l'uzo ẹnyanwu-awawa; me l'uzo ẹnyanwu-arịba.

Ndu ojogu, shi l'ipfu Benjaminu; me ipfu Jiuda

¹⁶ O nwekwarupho ndu ophu shi l'ipfu Benjaminu; me l'ipfu Jiuda; jepfuru Dévidi l'eka ono, a kpushiru ike ono. ¹⁷ Dévidi lufu je agba phe ndzuta bya asu phe; "Ọ - buru l'oo nchi-odoo be unu gude byapfuta mu g'unu yeru mu eka; be obu mu l'unu a-tugbakwa-a buru nanu. Teke o bu l'iphe, unu byaru bu g'unu seru mu ye l'eka ndu ohogu mu; l'ebe abu l'eka mu du l'ejo-iphe; be bukwa ge Chileke ke nna anyi phe lee ya enya; gbọoru unu uja."

¹⁸ Tọbudu iya bu; unme Chileke bya Amasayi, bu onye-ishi ndu ojogu ukporo l'iri pho l'ehu; o su:

"Anyi bukwa nkengu Dévidi!

Anyi turu ikè yeru gube
nwa Jiesi!

Ge nchi dukwa ngu doo!

Ge nchi dukwa ngu doo!

Ge nchi dukwa ndu

yeru ngu eka doo;

Noo kele Chileke ngu e-yeru

ngu eka."

Ọo ya bu; Dévidi nata phe; bya emee phe ndu-ishi ndu ojogu o-lwua-olaa nkiya.

Ndu ojogu, shi l'ipfu Manase

¹⁹ O nwekwarupho ndu shi l'ipfu Manase, bukafuru tsoru Dévidi lẹ teke ono, yele ndu Filisitayinu swi jepfu Sọlu ogu ono. Ọle Dévidi mechaaru; ophu o to yetaeduru ndu Filisitayinu eka; kele ndu-ishi phe chichaaru idzu; bya achifu iya g'o to tsoshiru phe. Epe su l'ishi phe e-je; me Dévidi bukafu tsoru nnajjuphu iya, bu Sọlu. ²⁰ O buru ge Dévidi eje mkpukpu Zikulagu be ndu ipfu Manase-a wu-pfutaru iya; mbu Aduna; me Jiozabadu; me Jiediyelu; me Mayikelu; me Jiozabadu; me Elihu; me Ziletayi. Ndu ono bukota ndu-ishi, bu ishi unu ndu ojogu labo l'ukporo iri iri l'ipfu Manase. ²¹ Epe yetaru Dévidi eka tsoo ndu o-lwua-olaa ogu. Epe bukota ndu ojogu, ike du; teme epe bu ru ndu-ishi lẹ ndu ojogu iya. ²² Mbokumboku be ndu nemadzu anoduje abya g'ephe yetaru Dévidi eka; jasuru epe buru ikpoto ndu ojogu, du ge ndu ojogu Chileke.

Ge ndu ojogu Dévidi ha

²³ Ọwaa bu unwoke ole, epe du mbu ndu ono kwaru onwophe ngwogu k'ogu; mbu ndu ono, byapfutaru Dévidi lẹ mkpukpu Heburonu g'ephe nafu Sọlu ali-eze ono woru nu Dévidi; egube ono, Chipfu pfuru l'oo-du ono.

²⁴ Ndu k'ipfu Jiuda; mbu ndu pa iphe, e gude egbobuta onwonye; me arwa be du unu iri l'esaa;* bukotaru ndu kwaru ngwogu.

²⁵ Ndu k'ipfu Simiyonu be du unu ndu ojogu iri l'esaa l'ukporo iri l'ise; bukotaru ndu ojogu, ike du k'ogu.†

²⁶ Ndu k'ipfu Lívayi be du unu iri lẹ nanu l'ukporo umadzu iri;‡ ²⁷ yekoberu Jiehoyada, bu onye-ishi onu-ulo Eronu. Ndu epe l'iya swi be du unu tete l'ukporo ise.§ ²⁸ Teme waa Zadoku, bu nwokorobya bya aburu onye ojogu, ike du l'alwu ogu. Ndu-ishi ndu ojogu, shi l'onulo nna iya be du ukporo l'ebo.

²⁹ Ndu k'ipfu Benjaminu, bu iya bu abubu Sọlu be du unu esaa l'ukporo umadzu iri.* Ndu ophu ka igwerigwe l'ime phe be tukwaduru ike yeru Sọlu jeye teke ono.

³⁰ Ndu k'ipfu Ifuremu be du ukporo unu ugbo labo; l'unu iri l'ebo;† bukotaru ndu ojogu, ike du; teme epe buru ndu a maru epha phe l'enya unuphu ibe nna phe.

³¹ Lẹ nkeru-ebo ipfu Manase be epe du ukporo unu ugbo labo l'unu ise.‡ Ndu ono bu ndu e wofutaru epha phe g'ephe bya etsoru mee Dévidi eze.

³² Ndu k'ipfu Isaka be bukota ndu k'ogu doru enya; epe makotaru iphe, gbaru ge ndu Izurelu mee ya. Epe du ukporo iri;§ bukotaru ndu-ishi. Ndu abubu phe nodu phe l'eka.

* **12:24** 12:24 Iphe, o bu be bu 6,800. † **12:25** 12:25 Iphe, o bu be bu 7,100. ‡ **12:26** 12:26 Iphe, o bu be bu 4,600. § **12:27** 12:27 Iphe, o bu be bu 3,700. * **12:29** 12:29 Iphe, o bu be bu 3,000. † **12:30** 12:30 Iphe, o bu be bu 20,800. ‡ **12:31** 12:31 Iphe, o bu be bu 18,000. § **12:32** 12:32 Iphe, o bu be bu 200.

³³ Ndu k'ipfu Zebulunü bę dü ¼kporo ¼nu ugbo ishii; l'¼nu ¼madzu ise;* ¼kpotaru ndu maru k'ogu shii; tẹme ęphe nweru ngwogu, dü iche iche. ęphe gude obu lanu bya g'ęphe yeru Dęvidi ęka.

³⁴ Ndu k'ipfu Nafutali bę dü ¼nu labo l'¼kporo iri;† ¼kpotaru ndu-ishi ndu ojoęu. Ndu tso phe nü bę dü ¼kporo ¼nu ugbo ęno l'¼nu ¼madzu iri l'ębo l'¼kporo iri;‡ buru ndu pa iphe, e gude egbobuta onwonye; me arwa.

³⁵ Ndu k'ipfu Danu bę dü ¼kporo ¼nu ugbo ęto l'¼nu iri lę nanu l'¼kporo iri;§ ¼kpotaru ndu k'ogu doru ęnya.

³⁶ Ndu k'ipfu Asha bę dü ¼nu ¼kporo ise;* ¼kpotaru ndu maru k'ogu shii; buru ndu kwakoberu k'ogu.

³⁷ Ndu k'ipfu Rubeu; me ndu k'ipfu Gadu; me ndu ke nkeru-ębo ipfu Manase, bu iya bu ndu k'ono, bu l'azu enyimu Jiđdanu azu iya ophuu bę dü ¼nu ¼kporo ugbo iri l'ise;† buru ndu nweru ngwogu, dü iche iche.

³⁸ Ndu ojoęu ono g'ęphe ha bę kwakotaru ngwogu l'ęhu l'ęhu. ęphe gudekota obu phe g'o ha byapfuta Dęvidi lę mkpukpu Hęburonu g'ęphe mee ya eze ndu İzurelu l'ophu. O kwapho ęgube ono bę obu ndu İzurelu ophuu ¼kota nanu g'e mee Dęvidi eze ono.

³⁹ Ndu ono bę ęphe lę Dęvidi noru abalı ęto l'ęka ono. ęphe ndu eri; bya angu; noo kele ndibe phe tukoru phe nri eriri. ⁴⁰ Nokwapho ge ndu obutobu phe; je akpa lę ndu shi l'ipfu Isaka; me l'ipfu Zebulunü; me l'ipfu Nafutali kebegbaaru nri l'eli nkapfu-igara vataru phe; me l'eli İnya-kamelu; me l'eli İnya-mulu; mekpoo l'eli oke-eswi. Nri dü k'etsusu iya; mbu ¼tu-ereshi; me echa-figu; me wopfulaa akpuru vayinu, a miru amimi; me mee; me manu; me eswi; me aturu; kele ęhu-¼tso bę jiru İzurelu ejiji.

13

Eedobe Okpoko Chileke l'ibe

Obędu-Edomu

(2Sám 6:1-11)

¹ Toęudu iya bu; Dęvidi bya ejepfu ndu-ishi, ¼nu ndu ojoęu labo l'¼kporo iri iri; me ndu-ishi ¼kporo ndu ojoęu ise ise g'ęphe l'iya ¼hia idzu. ² Dęvidi bya epfuaru edzudzu-gha ndu İzurelu su phe: "O -buru l'o dü ¼nu ree; tẹme o buru uche Chipfu, bu Chileke anyi; g'anyi zikwaa ozi g'o rwukota unwune anyi phe nchi l'alı İzurelu l'ophu; zikwaa ya pho ndu-uke Chileke; me ndu Livayi, ye phe tukoru buru lę mkpukpu phe l'ęka eecheje ęku; g'ęphe bya g'anyi l'ęphe tuko tugba; ³ mbu g'anyi je apalata okpoko Chileke anyi ono; kele teke Solu shi buru eze bę anyi ta akpaduru ishi iya." ⁴ Ndzuko ono l'ophu kwetakota g'e mee ya nno; kele iphe ono bu iphe, dü ree l'ęnya ndu ono l'ophu g'e mee ya.

⁵ Oo ya bu; Dęvidi bya akpako-dzua İzurelu l'ophu; shita l'ęnyimu Shihó l'alı İjiputu jeye l'ęka eeshije abahu mkpukpu Hamatu; g'ęphe je apafuta okpoko Chileke ono lę mkpukpu Kiriya-tu-Jiarimu. ⁶ Dęvidi yele ndu İzurelu l'ophu zaru jeshia mkpukpu Bala, bu iya bu Kiriya-tu-Jiarimu, no l'alı Jiuda g'ęphe je apalata okpoko Chileke ono; mbu okpoko ono, a guru epha Chipfu ono; mbu onye ono, aba-eze iya no lę mgbaka chierobu ono. ⁷ ęphe bya apafuta okpoko Chileke ono l'ulo Abinadabu paru tukobe l'eli ogba-kperekpere ophuu. O buru Uza waa Ahiyo bę anga ogba-kperekpere ono. ⁸ Dęvidi yele ndu İzurelu l'ophu tuko gude ike phe g'o ha ete ęswa l'iphu Chileke. ęphe ndu agu ebvu; akpo ogumogu; me ęne; bya akọ nkwa; me ogelenda; egbu opu eye iya.

⁹ ęphe rwuepho ęka eechishije ęswa lę balı lę Kidonu; Uza tufu ęka ge ya wokobe okpoko Chileke ono; kele eswi, aloku ogba-kperekpere, a tukoberu iya ono bę vukotaru iphe. ¹⁰ Chipfu tukoshi Uza ęhu-ęghu iya; woru iya chigba; kele o tufuru ęka denyi l'okpoko ono. Oo ya bu; o ndu l'ataphu Chileke l'ęka ono nwuhu. ¹¹ ęhu daa Dęvidi ke dzuu; kele oke-ęhu-ęghu Chipfu dapfutaru Uza. A ndu ekuje ęka ono Pęrezu-Uza byasu ntanu.

¹² Oo ya bu; ndzu Chileke guhu Dęvidi lę mboku ono. O su: "Dęnu ge mu e-shi bya aparu okpoko Chileke-a dobe l'unuphu ibe mu?" ¹³ Ophu Dęvidi apalataęduru okpoko Chileke ono lę mkpukpu Dęvidi. O buru iphe, o gbęchia mee bu l'o pataru iya je edobe l'ibe Obędu-Edomu, bu onye Gatu. ¹⁴ Okpoko Chileke ono ye ndibe Obędu-Edomu no

* 12:33 12:33 Iphe, o bu bę bu 5,000. † 12:34 12:34 Iphe, o bu bę bu 1,000. ‡ 12:34 12:34 Iphe, o bu bę bu 37,000. § 12:35 12:35 Iphe, o bu bę bu 28,600. * 12:36 12:36 Iphe, o bu bę bu 40,000. † 12:37 12:37 Iphe, o bu bę bu 120,000.

l'unuphu iya onwa ęto. Chipfu kebe ndibe będu-Edomu l'oma; mękpoo iphemiphe, o nweru enweru.

14

Ndibe Dęvidi

¹ Tbudu iya b; Hiram, b eze ndu Taya bya eye ndu-ozu iya g'ęphe vutaru Dęvidi oshi sida; bya eyekwapo ndu edoje ęja lo; mę ndu kapyinta; ęphe tko swiru; g'ęphe je akparu Dęvidi lo. ² Dęvidi bya amaru lę Chipfu bę mewaru gę ya nguru anguru l'aburu eze ndu zureu; tęme l'ali-ęze iya bę e gudewaa iswi ęhu ndu nkiya ono, b zureu palia imeli.

³ No iya; Dęvidi bya alushibaa unwanyi igwerigwe lę Jierusalemu; bya anwushibaa unwegirima; unwoke mę unwanyi. ⁴ Waa ępha unwegirima, a nwushiru iya lę Jierusalemu baa: Shamuwa; mę Shobabu; mę Nętanu; mę Slomonu; ⁵ mę Ibuha; mę Elishuwa; mę Elupeletu; ⁶ mę Noga; mę Nęfegu; mę Jifiya; ⁷ mę Elishama; mę Beluyada; mę Elifęletu.

Dęvidi alwu-kpee ndu Filisitayinu (2Sm 15:11-16)

⁸ Ndu Filisitayinu bya anumaepho l'a wwaru Dęvidi man l'ishi g' buru eze ndu zureu l'ophu; ęphe tko g'ęphe ha jeshia ya egude k'ęhuka. Dęvidi numa iya; bya ejefushia pe. ⁹ Teke ono bę ndu Filisitayinu byawaru egwee ttua lę nsuda Refayimu. ¹⁰ o ya b; Dęvidi bya ęje ajita Chileke su: "B gę mu jepfu ndu Filisitayinu gu to? li-woru pe-a ye mu l'ęka?"

Chipfu yeeru iya onu su iya: "Jero ya; mu e-woru pe-a ye ngu l'ęka."

¹¹ o ya b; Dęvidi waa ndu nkiya jeshia mkpükpu Belu-Perazimu; je alwu-kpee pe l'ęka ono.  su; "o g'ukporo-mini ekpoje-a b gę Chileke shiwa l'ęka mu kpota ndu hogu mu." o ya meru g' gude a ga ęka ono Belu-Perazimu. ¹² Ndu Filisitayinu gbadochaa agwa pe l'ęka ono. Dęvidi ta ekemu g'a ko ya ku.

¹³ E mechaa; ndu Filisitayinu byakwa egwee ttua lę nsuda ono ozo. ¹⁴ Dęvidi byakwa ęje ajita Chileke o; Chileke su iya: "Te eshikwa pe atatiphu nhamunha; shichia okotazu gbaa pe mgburugburu l'iphu ęka ono, oshi balusamu pfugbaaru ono tsoo pe gu. ¹⁵ Teke unu bebeerupho numa iphe, ada g'igiji kpa l'eli oshi balusamu ono; unu emekebe ęwegwa jeshia alwu gu; noo kee o teke ono bę Chileke vutawaru unu zo g'unu ye egbushia ndu jogu ndu Filisitayinu." ¹⁶ Noo ya; Dęvidi meepo gę Chileke ziru iya.  shiepho lę mkpkpu Gibiyonu gbushia ndu jogu ndu Filisitayinu jas lę mkpkpu Geza. ¹⁷ Tbudu iya b; du Dęvidi tko mgboko l'ophu ngakta. Chipfu mee; hamoha ndu atskota iya ebvu.

15

Aapafu okpoko Chileke l'ibe będu-Edomu

¹ Dęvidi bya akpushichaaaru onwiya lo lę mkpkpu Dęvidi; bya e dozia ęka okpoko Chileke a-du; bya akpberu iya lo-ekwa. ² Tbudu iya b; Dęvidi su: " t ddu onye zo, a-par okpoko Chileke; gbahaepo ndu Lvayi; noo kee o ęphe bę Chipfu hotaru g'ęphe paję okpoko Chipfu ono; waa g'ęphe jeru iya ozi jeyewarya."

³ Dęvidi bya ekukbe ndu zureu g'ęphe ha lę Jierusalemu; g'ęphe je apata okpoko Chipfu ono bya edobe l'ęka ono,  kwakberu iya g'o-du ono. ⁴  kukbe oshilkpa Ernu; mę ndu Lvayi. ⁵ Oshilkpa Kohatu, o kuru bę d kporo umadzu ishii.  buru Uriyelu b onye-ishi pe. ⁶ Oshilkpa kę Merari bę d kporo umadzu iri lę nan.  buru Asaya b onye-ishi pe. ⁷ Oshilkpa kę Geshonu bę d kporo ishii l'umadzu iri.  buru Jiowelu b onye-ishi pe. ⁸ Oshilkpa kę Elizafanu bę d kporo umadzu iri.  buru Shemaya b onye-ishi pe. ⁹ Oshilkpa Hęburonu bę d kporo umadzu ęno.  buru Eliyelu b onye-ishi pe. ¹⁰ Oshilkpa Uzlu bę d kporo ise l'umadzu iri l'ębo.  buru Aminadabu b onye-ishi pe.

¹¹ Tbudu iya b; Dęvidi bya ekua Zadku; yee Abyiyata, b ndu-uke Chileke; mę Uriyelu; mę Asaya; mę Jiowelu; mę Shemaya; mę Eliyelu; mę Aminadabu, b ndu Lvayi. ¹²  su pe: "o unubędua b ndu-ishi l'ęnya unuphu ibe nna unu l'ipfu Lvayi. Unu je edobe onwunu ns; unu l'unwunna unu pe; k'phu unu a-pata okpoko Chipfu, b Chileke kę zureu bya edobe l'ęka mu kwakberu iya g' du. ¹³ o kee o t bdu unubędua bę pataru iya lę mb po; bę Chipfu, b Chileke gude tukoshi anyi ęhu-ęghu po; kee anyi ta ajitaduru iya g'e-gude paa ya; k'phu anyi a-pa iya g' suru g'apaję iya."

¹⁴ Oo ya bu; ndu-uke Chileke ono; me ndu Lívayi ono bya edoo onwophé nsó; k'ophu éphe e-je apata okpoko Chipfu, bu Chileke ké Ízurelu ono. ¹⁵ Ndu Lívayi ono bya atukuru oshi, e gude apa okpoko Chileke ono l'ukuvu gude parú iya, bu iya bu gé Mósísu turu iya l'ekemu; mbu egube Chipfu pfuru iya.

¹⁶ Tobudu iya bu; Dévidi bya asú ndu-ishi ndu Lívayi g'éphe tya unwunna phe éka g'éphe buru ndu a-nódu agu ebvu; mbu gude ngwa-ebvu, bu une; me ogumogu; me ogelenda; mbu g'éphe gude éhu-útsó gushia ebvu ike. ¹⁷ Oo ya bu; ndu Lívayi bya atya Hemanu; nwa Jiowelu éka; me Asafu; nwa Berekaya, bu onye lanu l'unwunna iya; me Etanu; nwa Kushaya, bu oshilokpa Merari. ¹⁸ Unwunna phe ozo, éphe hotaru tsobe phe bu Zekaraya; me Jiaziyelu; me Shemiramotu; me Jiehiyelu; me Uni; me Eliyabu; me Benaya; me Maseya; me Matitaya; me Elifelehu; me Mikuneya; me Obedu-Edomu; me Jieyelu, bu ndu nche onu-oguzo. ¹⁹ Ndu ono agu ebvu agugu ono, bu iya bu Hemanu; me Asafu; me Etanu be anóduje aku ogelenda, e meru l'oniyirubvu. ²⁰ Zekaraya; me Aziyelu; me Shemiramotu; me Jiehiyelu; me Uni; me Eliyabu; me Maseya; me Benaya buru phe a-nódu akpo ogumogu g'ó dajé gengugengu.

²¹ Matitaya; me Elifelehu; me Mikuneya; me Obedu-Edomu; me Jieyelu; me Azazaya buru ndu akpo une g'ó dajé zinguzingu.

²² Kenanaya, bu onye-ishi ebvu ndu Lívayi be bu iya a-nódu akpo-zi k'ebvu ono; kele o doru iya enya.

²³ Berekaya; yele Elukana buru ndu nche onu éka okpoko Chileke no.

²⁴ Shebanaya; me Jioshafatu; me Netanelu; me Amasayi; me Zekaraya; me Benaya; me Eliyéza, bu phe bu ndu-uke Chileke be a-nódu egbu opu l'atatiphu okpoko Chileke ono. Obedu-Edomu waa Jiehaya be a-bukwarupho ndu nche onu éka okpoko ono no.

*Aapalata okpoko Chileke
le Jierúsalemu*

(2Sám 6:12-22)

²⁵ Oo ya bu; Dévidi; me ndu bu ogerenya ndu Ízurelu; me ndu-ishi unu ndu ojogu labo l'ukporo iri iri wube; gude éhu-útsó jeshia apata okpoko ogbandzu Chipfu ono l'ibe Obedu-Edomu. ²⁶ Éphe gbu a-oke-eswi esaa waa ebili esaa; kele Chileke be eyetaru ndu Lívayi ono, pa okpoko ogbandzu Chipfu ono éka. ²⁷ Dévidi yee akpawuru uwe ochaa; mekpoo ndu Lívayi ono, apa okpoko ono; mekpoo ndu ebvu; me Kenanaya, bu onye-ishi ebvu ono. Dévidi nmakwarupho ékwa ochaa l'upfu. ²⁸ Noo ya; ndu Ízurelu l'ophu nódu apalata okpoko ogbandzu Chipfu ono; akpo okwe etso iya; aphu upyi; bya egbu opu; aku nkwa; bya egude ogumogu me une azu ebvu.

²⁹ A nódu apabata okpoko ogbandzu Chipfu ono le mkpukpu Dévidi; nwada Solu, épha iya bu Mikalu pyofu enya le windo; huma eze, bu Dévidi g'onma-lihuje anmalihu ete ebvu; o nmaa ya phulaphula l'ime obu iya.

16

¹ Oo ya bu; éphe pabata okpoko Chileke ono; woru iya dobe l'ime ulo-ékwa ono, Dévidi kpoberu g'e dobe iya ono. Éphe bya egweshia ngweja-akpo-oku; me ngweja-éhu-guu l'iphu Chileke. ² Dévidi gweghechaepho ngweja-akpo-oku ono; me ngweja-éhu-guu ono; o gude épha Chipfu goru onu-oma nu ndu Ízurelu. ³ O bya ekeeru ndu ono ishi buredi nanu nanu l'ehu l'ehu; me akara, e meru l'akpuru oshi detu; me akara, e gheru l'akpuru vayinu; kedzuru iya ndu Ízurelu ono l'ophu; unwoke; me unwanyin.

⁴ O bya a haru ndu Lívayi hota g'éphe jeje ozi l'atatiphu okpoko Chipfu ono; mbu g'éphe rwoje Chileke iphe; me g'éphe tuje iya épha; jajé Chipfu, bu Chileke ké Ízurelu ajaja. ⁵ Asafu bu ishi; Zekaraya buru otsota. Ndu ozo bu Jieyelu; me Shemiramotu; me Jiehiyelu; me Matitaya; me Eliyabu; me Benaya; me Obedu-Edomu; me Jieyelu. Éphebedua be a-nóduje akpo une; me ogumogu. Asafu aku ogelenda. ⁶ Benaya yele Jiahaziyelu, bu ndu-uke Chileke be a-nóduje egbu opu tekenteke l'atatiphu okpoko ogbandzu Chileke ono.

Ebvu-ekete

(Ebvu 105:1-15; 96:1-13; 106:1,47-48)

⁷ Mboku ono be Dévidi vuru uzo pfuaru Asafu; me ndu ogbo-ebvu iya g'éphe gua ebvu ekele nu Chipfu.

⁸ Unu kele Chipfu ekele;
unu kua épha iya!

Unu mee g'ohamoha

madzuru iphe,
o meru!

⁹ Unu guku iya l'ebvu!
Unu gua ebvu gude tua ya epha!

Unu pfukashikwapho iphe,
bukpoo iphe, du biribiri,
onoduje eme!

¹⁰ Unu gude epha iya ono,
du nsọ tua onwunu epha!

G'obu ndu achọ Chipfu
teje eswa!

¹¹ Unu wojeru enya dabe
le Chipfu me okpehu iya!

Unu achoje iphu iya
mkpurumkpuru!

¹² Unu nyatakwa iphe,
du biribiri, o mekotaru;
waa iphe-ohumalenya,
o meshigbaaru; waa ikpe,
o kperu;

¹³ unube oshilokpa Izurelu,
bu onye-ozu iya;
unube unwu Jiekopu,
bu ndu o gude eka iya hota!

¹⁴ O kwa iya bu Chipfu;
bya aburu Chileke anyi;
ikpe o kperu tukoru
mgboko l'ophu sweta.

¹⁵ Unu nyataje ogbandzu iya
jasuru asuru.

Ukwe-iphe, o kweru be anoje;
e -shi l'ogbo sweru ogbo.

¹⁶ Ogbandzu ono,
yele Ebirhamu gbaru ono;
mbu angu ono,
o riburu Ayizaku ono;
¹⁷ be o meru; o buru
ekemu l'ehu Jiekopu.

Ndu Izurelu be o meru iya;
o buru ogbandzu,
a-no ojejeje;

¹⁸ su phe: "Oo unu be mu
a-nu ali Kénanu
g'o buru okiphe, unu ketaru."

¹⁹ Teke ono be ephe shi habe
nwahabe; mbu teke ephe
shi ha nwa chijaka-chijaka;
buru ndu lwaru alwalwa
l'ali ono.

²⁰ Ephe shi etsojeru ohamoha
aghaphe.

Ephe -shi l'ali-eze owa-a;
ephe alufu l'ali-eze ophuu.

²¹ Ophu o dudu onye o
kweru g'o mee phe ewere.

O nodu egudeje opfu ehu phe
baarü ndu eze mba;
²² su phe: "Unu te edenyikwa
ndibe mu, mu, a wuru manu,
eka!

Ba adukwa iphe,

- unu e-me ndu epfuchiru
mu nù!"
- 23 Unu gwa ebvu nù Chipfu;
unubẹ eliphe l'ophu!
Unu rajẹ iya arara
mbokumboku l'odzoje
nemadzù!
- 24 Unu t̄aru ndu ohozo onu
g'ọ d̄u-be biribiri!
Unu epfuaru ndiphe l'ophu iphe,
d̄u biribiri, oomeje!
- 25 Noo kele Chipfu par̄ ẹka;
bya ab̄uru onye gbaru g'a
jajẹ iya ajaja.
G'a tsujekwa iya pho ebvu
l'ọ kakota iphe,
b̄u agwa ndu mgboko
l'ophu shii.
- 26 Kele agwa ndiphe l'ophu
bukota iphe,
e gude ẹka mee;
obenu lẹ Chipfu b̄u iya gude
ẹka iya mee igwe l'onwiya.
- 27 Akpabiri yẹ ogbunw̄inwii
bẹ nọ iya l'atatiphu;
t̄eme okpehu waa ẹhu-utso
tuko ẹka o bu sweta.
- 28 Unubẹ ipfu l'ipfu,
d̄u lẹ mgboko-a;
unu kwabẹ Chipfu ùbvù!
Unu pfua g'ọ d̄u-be biribiri;
yẹ g'okpehu iya habe shii!
- 29 Unu kwabẹ Chipfu ùbvù,
gbaru ẹpha iya.
Unu gude iphe bya l'iphu iya.
Unu yee ad̄u nsọ g'onye yeru
uwe baar̄u Chipfu ẹja.
- 30 Unu nmah̄ukwa
pyaapyaapya l'iphu iya;
unubẹ eliphe l'ophu.
Mgboko bẹ e mewaru ọ
nguru anguru;
ophu ọ d̄udu iphe,
s̄uru iya enwubata.
- 31 G'imigwe l'ophu tee ẹswa;
ẹhu atsọ ndiphe l'ophu utso!
G'ẹphe kar̄u ohamoha l'ọ
Chipfu b̄u eze.
- 32 G'eze-enyimu yẹ iphemiphe,
nọ iya l'ime tukokwa t̄ua
oke akparamini.
G'egu l'ophu mekpoo iphemiphe,
nọ iya nù tuko gbọo ogboo!
- 33 Noo teke iphe, b̄u oshi,
d̄u l'oswa a-ḡu ebvu ẹhu-utso
l'iphu Chipfu.
Noo kele oobyawaa gẹ ya
kpee unwu-eliphe ikpe.
- 34 Unu kele Chipfu ekele
kele ọ b̄u onye oma!
N-yemobu nkiya anje jas̄u
l'ojejoje.

³⁵ Unu rarụ kpua ya sụ:

“Dzọnaa anyi; ụ̀be Chileke,
bụ onye ndzọta anyi!

Rwukọbenu anyi;

dzọta anyi l'ẹka ndu ọhozo ono;
k'ọphu anyi e-tu ngu ẹpha;
ụ̀be onye ono,
ẹpha ngu dụ nsọ ono;
gude ajaja, anyi a-ja ngu baa aba.

³⁶ G'ajaja bụru kẹ Chipfu,

bụ Chileke kẹ Ízuru;
e -shi lẹ gbururu jeye lẹ gbururu.”

Noo ya; ndu Ízuru l'ọphu tũko zũkota mgbede sụ: “Nokwa g'ọ dụ. G'ajaja bụru kẹ Chipfu.”

Eke ozi

³⁷ Ọo ya bụ; Dévidi bya ahaa Asafu mę ndu ogbo-ebvu iya l'atatiphu okpoko ogbandzu Chipfu ono; g'ẹphe jeje ozi dụ l'ẹka ono tekenteke; mbụ g'ọ gbarụ g'e jeje iya mbokumboku. ³⁸ Ọ hakwarupho Óbẹdu-Edọmu waa unwunna iya, dụ ụkporo ẹto l'umadzu ẹsato. Óbẹdu-Edọmu nwa Jiedutunu; yẹle Hosa nọdu eche ọnu ẹka ono nche.

³⁹ Ọ haa Zadọku, bụ onye uke Chileke; waa unwunna iya, bũkwapho ndu-uke Chileke g'ẹphe nọdu l'atatiphu ụlo mkpu Chipfu, dụ l'ẹka aagwajẹ iphe lẹ mkpũkpũ Gibiyonu ono. ⁴⁰ Ozi phẹ bụ g'ẹphe gwejeru Chipfu ngweja-akpọ-ọku l'ọru-ngweja; eswe l'enyashi; mbụ tekenteke; ẹgube ono, e deru iya l'ekwo ekemu, Chipfu tũru nũ ndu Ízuru ono. ⁴¹ Ndu a guru yeru phẹ bụ Hemanu; mę Jiedutunu; męwaro ndu a họtaru kua phẹ l'ẹpha l'ẹpha g'ẹphe keleje Chipfu ekele kẹ n-yemobu iya ono, anọje jasụ l'ọjejo ono. ⁴² Hemanu; yẹle Jiedutunu bẹ egbu opu dũru; mę akụ ogelenda; męwaro ngwa-ebvu ọzo, e gude agụ ebvu, dụ nsọ. Unwu Jiedutunu bẹ bụ ndu eche ọnu-oguzo.

⁴³ Tọbudu iya bụ; ndu Ízuru l'ọphu wũkashihu lashia ibe phẹ. Dévidi lashia ibe nkiya g'ọ gọru ọnu-oma nũ ndibe iya.

17

*Ozi, Nétanu ziru Dévidi
(2Sám 7:1-17)*

¹ Tọbudu iya bụ; ọ bya ebe teke Dévidi bũkpowa ebubu l'ibe iya; ọ sụ onye mpfuchiru Chileke, bụ Nétanu: “Lenu; mbẹdua bu l'ulo, e gude oshi sida kpua; okpoko ogbandzu Chipfu bũru l'ulo-ẹkwa bẹ ọ nọ.”

² Nétanu sụ iya: “Iphe, bũkpoo iphe, dũ ngu l'obu; tugbua je emee ya; lẹ Chipfu bẹ swiru ngu eswiru.”

³ O be l'enyashi mbọku ono; opfu Chileke kparwuta Nétanu l'ẹhu bya asụ iya: ⁴ “Je ezia nwozi mu, bụ Dévidi lẹ mụbe Chipfu sũru-a: ‘Ọ tọ bũdu gubedua bẹ a-kpũru mu ụlo, mu e-buru. ⁵ E -shi mbọku, mu dufutaru ndu Ízuru l'alị Íjiputu byasụ ntanũ-a bẹ mu te ebujekwaru l'ulo. Ọo mu -shi l'ulo-ẹkwa ọwa; mu abahụ l'ulo-ẹkwa ọzo; mu -shi lẹ mkpu ọwa mu abahụ lẹ mkpu ọzo. ⁶ L'ẹkameka ono, mu lẹ ndu Ízuru jekọtaru ono; Ọ dũru teke mu jijeru ndu-ishi ipfu Ízuru; mbụ ndu ono, mu sũru g'ẹphe cheje ndibe mu, bụ Ízuru g'onye eche atũru ono; “?Bụ gũnu meru g'ọ gude ọphu unu akpũduru mu ulo sida?””

⁷ “Sũ nwozi mu Dévidi lẹ-a: ‘Mụbe Okalibe-Kakọta-Ike, bụ Chipfu sũru-a: Mu dufutaru ngu l'ẹgu; ẹka ẹku atajẹ nri; g'ị ti tsophehẹ atũru; g'ị byachia abũru onye a-bũru ishi ndibe mu, bụ Ízuru. ⁸ Mu shi eswijekpọeru ngu phọ l'ẹkameka, iije; mu tũko ndu ọhogu ngu g'ẹphe ha gbufu l'iphu ngu. Nta-a bẹ mu e-me ẹpha ngu g'ọ paa ẹka g'ẹpha ndu oke amadụ, e nwegbaarụ lẹ mgboko. ⁹ Mu a-nũ ndibe mu, bụ Ízuru alị ẹka phẹ. Mu a-dzabẹ phẹ g'oshi l'alị ono; k'ọphu ẹphe e-buru l'alị ẹka phẹ. Ẹka ono te nwedu onye byaru l'a-chọbaa phẹ opfu ọzo. Ophu ndu ejo-iphe ta abyadụ emekpabaa phẹ ẹhu g'e shi emekpa phẹ iya lẹ mbụ phọ; ¹⁰ mbụ g'e shi emekpa phẹ iya a-gbẹ teke ono, mu họtaru ndu-ikpe g'ẹphe dua ndibe mu, bụ ndu Ízuru l'uno. Ndu ọhogu ngu phẹ bẹ mu a-kapyabekota. Iphe ọzo, mu epfuru ngu bụ lẹ Chipfu e-meru ngu ulo. ¹¹ Teke ndũ ngu bvuerupho; mbụ ị -lapfuepho nna ngu phẹ; bẹ mu e-shi l'unwu ngu họtara onye a-nọ-chi ẹnya ngu; mbụ onye bụ nwa ngu gẹdegede. Mu emee g'alị-eze iya nguru anguru. ¹² Ọ bũru onye ono bẹ a-kpũru mu ulo. Mu emee g'aba-eze iya nguru anguru

jasu le tuutuutuu le mjiimiimii. ¹³ Mu a-buru nna iya; yebedua aburu nwa mu. Mu ta abyadu e-wofu n-yemobu mu l'ehu iya; egube ono, mu wofuru iya l'ehu onye ono, va ngu uzo ono. ¹⁴ Temanu; mu e-dobe iya g'o buru onye-ishi l'ulo mu; me l'al'i-eze mu jeye le tuutuutuu le mjiimiimii. Nokwapho g'aba-eze iya be ee-me g'o nguru anguru jasu le tuutuutuu le mjiimiimii.' "

¹⁵ Noo ya; Nétanu kòkòtaru Dévidi iphe ono egube e pfuru iya ya; me g'o humaru iya l'ophulenyà.

Dévidi epfu anu Chileke
(2Sám 7:18-29)

¹⁶ Oo ya bu; eze, bu Dévidi gbeshi bahu l'ime ulo-ekwa Chileke je anodu l'iphu Chipfu bya asu: "Gube Nnajuphu, bu Chipfu; ?bu onye be mu bu? ¹⁷ Temu; ?onu-ulo mu bukwanu gunu? ke g'i wolua mu je apfube l'eka ha l'eli egube-a? ¹⁷ Ophu ndu atsudu iya gube Chileke l'enya; i bya atufua onu g'onulo onye-ishi ngu a-du l'iphu yekobefua ya. I wotaru mu mee mu buru onye bu iya be ndiphe kachaa apali eli; gube Chipfu, bu Chileke? ¹⁸ ?Bu gunu ozo be mube Dévidi e-pfubaaru ngu l'egube ubvu owa-a, i kwaberu mube onye-ozu ngu-a? I makotaru ge mube onye-ozu ngu gbaru. ¹⁹ Gube Chipfu; i gudewaa iswi ehú onye-ozu ngu; waa g'o du ngu l'obu; meshia eze iphe, hagbaa egube-a; bya emee ge mu makotaru eze iphe owa-a. ²⁰ O to dudu onye du ge ngu; gube Chipfu; ophu o dudu Chileke ozo, du nu; gbahaa gubedua, mbu egube ono, anyi gude nchi anyi numawa iya ono. ²¹ ?Denukpoo ndu ozo, duba ge ndu nkengu, bu ndu Izurelu; mbu oha lanu le mgboko-a, gube Chileke jeru je agbafuta g'ephe buru ndu nkengu; bya egude phe mee g'a maru epha ngu amaru; bya emee iphe, pagbaaru eka; bya adu biribiri l'iphu ndu nkengu. Mbu ndu ono, i gbataru l'al'i Ijiputu; teme i chikashikwaapho ohamoha ozo l'iphu ndibe ngu ono? ²² I meru ge ndu nkengu, bu ndu Izurelu buru ndu nkengu gedegede jaswaroya; teme gube Chipfu bya abwaru Chileke phe.

²³ "Gube Chipfu; mekwaa g'o keru; mbu ukwe-iphe ono, i kweru l'ehu mube onye-ozu ngu; me l'ehu onu-ulo mu ono. G'o rekwa g'i pfuru jasu le tuutuutuu le mjiimiimii. Mekwaa g'i pfuru; ²⁴ g'o kekwaru; k'ophu epha ngu a-pa eka apaa jasu le tuutuutuu le mjiimiimii. O buru teke ono be ndiphe a-su le gube Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike; mbu le Chileke ke Izurelu be bu Chileke ndu Izurelu eviya! Teme onu-ulo mube onye-ozu ngu, bu Dévidi a-ngukwarupho anguru l'iphu ngu.

²⁵ "Oo kele oo gube Chileke mu be goshiru mube onye-ozu ngu iphe-a su l'ii-me g'onulo mu nguru anguru; be bu iya meru g'o gude onu du mube onye-ozu ngu k'anodu epfu anu ngu. ²⁶ Gube Chipfu; oo ngu be bu Chileke obu! I kweshiwaru mube onye-ozu ngu ukwe iphe-oma, dugbaa egube-a. ²⁷ Nta-a be o byaru adu ngu ree g'i goru onu-oma obu nuwaro onu-ulo onye-ozu ngu; k'ophu ephe a-nodu kwaseru l'iphu ngu; noo kele oo gube Chipfu be goru onu-oma nu iya; o je l'aburu onu-ulo, a goru onu-oma nu jasu l'ojeje."

18

Ogu, Dévidi lwugaberu
(2Sám 18:1-18)

¹ E mecha; Dévidi bya alwu-kpee ndu Filisitayinu; mee ephe nodu iya l'eka. O nata ndu Filisitayinu ono mkpukpu Gatu; yele nwa mkpukpu le mkpukpu, dukota iya nu.

² Dévidi bya alwu-kpekwaapho ndu Mowabu; mee ephe nodu iya l'eka; bya atukwapho utu anu iya.

³ Dévidi bya alwu-kpekwaapho Hadadeza, bu eze ndu Zoba; je akpa le mkpukpu Hamatu; le teke o jeru g'o mee g'al'i, noru je akpa l'enyimu Yufurétisu lwakota iya l'eka.

⁴ Dévidi nataru iya ugbo-inya, du unu labo l'ukporo iri; bya anata iya ndu agba l'inya, du unu iri l'esaa l'ukporo iri; bya anatakwa iya pho ndu ojogu o-je-l'okpa, du ukporo unu ugbo labo l'unu iri. Dévidi tuko inya, anoduje alokpu ugbo-inya gububushikota akwara azu okpa; bya eworu ukporo ise dobe.

⁵ Ndu Aramu, bu le Damasukosu byaephe g'ephe yetaru eze ndu Zoba, bu Hadadeza eka; Dévidi gbua phe ukporo unu ugbo labo l'unu iri l'ise. ⁶ Dévidi bya emeta odu ndu ojogu l'al'i ndu Aramu ke Damasukosu; haru ndu ojogu iya chita dobe iya. Ndu Aramu ono nodu Dévidi l'eka; atukwapho utu anu iya. Chipfu nodu emejeephe ge Dévidi lwu-kpee l'ekameka, o jekporu. ⁷ Dévidi chikoo iphe, ndu-ozu Hadadeza egbojeje gude ezeru onwophe ophu e gude mkpola-ododo meshia chilata le Jierusalemu. ⁸ Dévidi shikwapho le mkpukpu Tibuhatu; me le mkpukpu Kunu, bukota mkpukpu, du l'al'i,

Hadadeza bu ishi iya; vukoo onyirubvu, ha shii. O buru iya be Solomonu mechaaru gude mee eze iphe, eeyeje mini, no l'eze-ulo Chileke; me itso; mewaro iphe ozo, o gude onyirubvu meshia.

⁹ Tobudu iya bu; Towu, bu eze ndu Hamatu numaeapho le Devidi be lwu-kpekotawaru ndu ojogu Hadadeza, bu eze ndu Zoba; ¹⁰ o ye nwa iya nwoke, bu Hadoramu g'o je ekele eze, bu Devidi ekele; jaa ya ajaja; kele o lwu-kperu Hadadeza. O buru iphe, Hadoramu gude bya bu ivu, e megbaaru le mkpola-ododo; me mkpola-ochaa; me l'onyirubvu.

¹¹ Eze, bu Devidi woru ivu ono dobechaaru Chipfu iche; egube ono, o dobehawaru mkpola-ochaa yele mkpola-ododo, o natagbaaru ndu ohozo pho; mbu ndu Edomu; me ndu Mowabu; me ndu Amonu; me ndu Filisitayinu; waa ndu Amaleku.

¹² Abishayi nwa Zeruya gburu ndu Edomu ukporo unu nemadzu ugbo labo l'unu umadzu ise le Nsuda Unu. ¹³ O bya emeshia odu ndu ojogu l'ali ndu Edomu; chita ndu ojogu yekota iya. Ndu Edomu l'ophu nodukota Devidi l'eka. Chipfu nodu emeje ge Devidi lwu-kpee l'ekameka, o jekporu.

¹⁴ Oo ya bu; Devidi buru eze ndu Izurelu l'ophu; ekperu ndu nkiya ono l'ophu ikpe l'uzo, du ree; me l'uzo, pfuru oto. ¹⁵ O buru Jiowabu nwa Zeruya be bu onye-ishi ndu ojogu. Jiehoshafatu nwa Ahiludu buru onye akwakobeje iphe, meru ememe. ¹⁶ Zadoku nwa Ahitubu; yele Ahimeleku* nwa Abyiyata buru ndu-uke Chileke; Shavusha buru onye edeje ekwo. ¹⁷ Benaya nwa Jiehoyada buru onye-ishi ndu Kereti waa ndu Peleti, bu ndu anoduje eche eze nche. Unwu Devidi unwoke buru ndu-ishi, anonyabeje yebe eze.

19

Ogu, Devidi yele ndu Amonu lwuru (2Sam 10:1-19)

¹ A nonyaa; Nahashi, bu eze ndu Amonu bya anwuhu. Nwa iya nwoke bya aburu eze nochia enya iya. ² Devidi bya epfua su: "Mu e-meru Hanunu nwa Nahashi ree; egube nna iya meru mbedua." Oo ya bu; Devidi zia ndu-ozu g'ephe je akporu Hanunu iphu nna iya ono.

O be ge ndu-ozu Devidi ono rwuru ali ndu Amonu bya erwua ibe Hanunu g'ephe kporu iya iphu ono; ³ ndu-ishi ndu Amonu su Hanunu: "?iri l'oo ubvu be Devidi akwabere nna ngu egube ono meru g'o gude o zia g'a bya akporu ngu iphu nna ngu? ?Tobudu iphe, ndu-ozu iya ono byaru bu g'ephe nwua ali-a ngge; genwushia ya eh; woru iya lwua?"

⁴ Oo ya bu; Hanunu gudeshia ndu ono, Devidi ziru ozi ono; kpushia phe eji-agba; bya e-shi le nhamunha ike bukashia uwe-mgbalanu phe; nwufu phe ephe lashia. ⁵ Tobudu iya bu; o nweru ndu tugburu je epfuaru Devidi g'e meru ndu ono; o zia g'a gba phe ndzuta; kele e meru phe iphe-iphere shii. Eze zia su phe: "Unu nodu le jieriko jeye teke eji-agba unu erwudu; teme unu alwatashwaro."

⁶ Ndu Amonu bya amaerupho l'ephe eshiwaa tukurubaa l'imi Devidi; Hanunu me ndu Amonu wota mkpola-ochaa, erwa iya du unu talentu labo l'ukporo talentu iri gude je ebuta ugbo-inya; me ndu agbaje inya l'ali Mesopotemiya; me l'ali ndu Aramu-Maka; me l'ali ndu Aramu-Zoba. ⁷ Ephe je ebuta ugbo-inya, du ukporo unu ugbo eno; butafua eze ndu Maka yele ndu ojogu iya. Ephe bya adoru l'atatiphu mkpukpu Medeba. Ndu ke Amonu shigbaa le mkpukpu phe gbakodzua futa k'ogu ono.

⁸ Anuma, Devidi anuma iya; o zia Jiowabu yele ndu ojogu iya g'ephe ha; ephe jepfushia phe. ⁹ Ndu Amonu wufuta bya akporo giriri k'ogu l'iphu eka eeshije abahu le mkpukpu ono. Ndu eze pho, byaru nu pho nodu l'oma egu.

¹⁰ Jiowabu humaeapho l'e gburu iya giriri iphu l'azu k'ogu ono; o hokoo ndu Izurelu ndu ophu kachaa amaru k'ogu chiru phe ye g'ephe kwaberu ndu ke Aramu. ¹¹ O chiru ndu ophu dobe g'ephe nodu nwune iya, bu Abishayi l'eka kwaberu ndu ke Amonu. ¹² Jiowabu su: "O -buru le ndu Aramu-a be kariaharu nu eka; unu abya eyetaru nu eka; teke o bukwanu l'oo ndu ke Amonu be kariaharu unu eka; anyi abya eyetaru unu eka. ¹³ G'obu shihu unu ike; g'anyi lwua ogu eh ndibe anyi ge ndu bu mkparawa; mbu g'anyi lwua ogu l'iswi eh mkpukpu ke Chileke. Chipfu e-me-a iphe, du iya ree l'enya nkiya."

¹⁴ Oo ya bu; Jiowabu yele ndu nkiya tuko wu-pfuahaa ndu Aramu k'ogu ono; ephe ye okpa l'oso gbalaharu iya agbala. ¹⁵ Ndu ke Amonu humaeapho le ndu Aramu gbalaru;

* 18:16 18:16 Ahimeleku be e kukwarupho Abimeleku le Vulugati waa l'ekwo ozo, e deshuru l'opfu ndu Hiburu.

ephebedua yefɔa ɔkpa l'oso nkephɛ gbalaaharu Abishayi, bɔ nwune Jiowabu; gbaru gbaba l'ime mkpɔkpu phɛ. Ɔo ya bɔ; Jiowabu laphushia azɔ lɛ Jierusalemu.

¹⁶ Ndu Arámu humaephɔ lɛ ndu Ízurelu lɔwɔ-kpewaru phɛ; ephe zia; e je achítakota ndu Arámu ndu ɔphu nɔ l'azɔ ɛnyimu Yufurétisu. Ɔ bɔru Shofaku, bɔ onye-ishi ndu ojɔgu Hadadeza bɛ edu phɛ nɔ. ¹⁷ E pɔfɔru iya phɔ Dévidi; ɔ kpakɔo ndu Ízurelu l'ophu; ephe daa azɔ ɛnyimu Jiɔdanu jepfushia phɛ; je akpɔo giriri g'ephe tsoo phɛ ɔgu. Dévidi bya akpɔchaa ndu ojɔgu iya ono giriri ono; ephe lɛ ndu Arámu ono wata ɔgu. ¹⁸ Ndu Arámu ono gbuaru ndu Ízurelu ɔso. Dévidi gbua ndu Arámu ono unu unwoke iri l'ɛsaa l'umadzu ɔkporo iri, bɔ ndu egudeje ugbo inya alwɔ ɔgu; waa ndu ojɔgu o-je-l'ɔkpa, dɔ ɔkporo unu ise; gbukwaphɔ Shofaku, bɔ onye-ishi ndu ojɔgu phɛ. ¹⁹ Ɔo ya bɔ; ndu eze ono, ephe lɛ Hadadeza shi tɔko nmagba bɔru nanu ono humaephɔ lɛ ndu Ízurelu lɔwɔ-kpewaru phɛ; ephe wupfu Dévidi; ephe l'iya doshia; ephe nɔdu iya l'ɛka. Ɔphu ndu Arámu ejebaeɔduru eyeru ndu Amɔnu ɛka ɔzo.

20

Jiowabu alwɔta mkpɔkpu Raba
(2Sám 12:26-31)

¹ Tɔbudu iya bɔ; apha -bvɛephɔ, bɔ teke ndu eze alufuje jeshia ɔgu; Jiowabu chíta ndu ojɔgu; ephe je alwɔkɔta alɔ ndu Amɔnu alwɔlɔwɔ. Ephe jeshia mkpɔkpu Raba je ekephee ya. Dévidi nɔdukporoo ya lɛ Jierusalemu. Jiowabu tsoo ndu Raba ono ɔgu; mee ephe bɔru mkpurupyata. ² Dévidi kpɔta eze phɛ okpu-eze mkpɔla ododo, o kpu l'ishi kpuru l'ishi nkiya. Ɔrwa iya bɔru talentu ɔphu. Ɔ bɔru mkpuma, wu oke aswa bɛ e gude mee ya ɔna. Dévidi kwatakwapɔ ɔkwata, parɔ ɛka lɛ mkpɔkpu ono. ³ Ɔ rwukɔo ndu mkpɔkpu ono do bɛ g'ephe gude soya jeahaa ozi; mɛ ɔgu, e meru l'ígwe; mɛ ogbunkɔ. Ɔ bɔru egube ono bɛ Dévidi mekɔtaru mkpɔkpu, nɔkɔta l'alɔ ndu Amɔnu l'ophu. E mechaa; Dévidi ye lɛ ndu ojɔgu iya l'ophu laphushia azɔ lɛ Jierusalemu.

Ɔgu ɔzo, ndu Ízurelu
waa ndu Filisitayinu nɔ
lwɔgbabe
(2Sám 21:15-22)

⁴ Tɔbudu iya bɔ; e mechaa; ɔgu daaru ephe lɛ ndu Filisitayinu lɛ mkpɔkpu Geza. Ɔ bɔru teke ono bɛ Sibekayi, bɔ onye mkpɔkpu Husha gburu Sipayi, bɔ onye lanu l'eri Rafa. A kapyabɛ ndu Filisitayinu ɛnya.

⁵ Ɔgu ɔzo bya daaru ephe lɛ ndu Filisitayinu. Ɔluhananu, bɔ nwa Jiayi gbua Lahumi, bɔ nwune Golayatu, bɔ onye Gatu; mbɔ onye ono, igbidigbi arwa, o gude dɔ gɛ k'oshi, onye ekweje ɛkwa egudeje ekwe ɛkwa.

⁶ Ɔgu ɔzo bya adaa lɛ mkpɔkpu Gatu. L'ɛka ono bɛ o nweru nwoke lanu, haephɔ kɛ kpikpirikipii. O fuchaaru mkpɔshi-ɛka ishii ishii l'ɛka iya ephebebo; waa mkpɔshi-ɔkpa ishii ishii l'ɔkpa iya ephebebo. Mkpɔshi-ɛka iya; mɛ k'ɔkpa iya tɔkoru dɔ ɔkporo l'ɛno. Nwoke ono bɔkwaphɔ eri Rafa. ⁷ Nwoke ono bya awataephɔ akɔ ndu Ízurelu ɔnu; nwa nwune Dévidi, bɔ Jionatanu nwa Shimeya woru iya gbua.

⁸ Ndu ono shikɔta l'eri Rafa, bɔ onye mkpɔkpu Gatu. Ɔ bɔru l'ɛka Dévidi ye lɛ ndu-ozɔ iya bɛ ephe shikɔta nwɔshihu.

21

Dévidi agu ndu Ízurelu ɔgu
(2Sám 24:1-25)

¹ Tɔbudu iya bɔ; Nsetanu gbɛshi gɛ ya mekata ndu Ízurelu; bya akpalia Dévidi g'ɔ gua ndu Ízurelu ɔgu. ² Ɔo ya bɔ; Dévidi sɔ Jiowabu mɛ ndu-ishi ndu ojɔgu: "Unu je agua ndu Ízurelu ɔgu. Unu shi lɛ mkpɔkpu Biye-Sheba gua ya je akpaa lɛ mkpɔkpu Danu. Unu -guchae ya phɔ; unu abya akaru mu; k'ophu mu a-maru g'ephe ha."

³ Jiowabu sɔ: "Gɛ Chipfu mekwaa gɛ ndibe iya kabaa igwerigwe ugbo ɔkporo ise e-me lɛ g'ephe ha nta-a. Ɔle-a; gbɛ nnajjuphu mu, bɔ eze; ?ndu-a ta abɔkɔtanu-a ndu-ozɔ ngu? ?Dɛnahunu iphe, meru g'ɔ gude gbɛ nnajjuphu mu nɔdu eme g'i mee egube iphe ono? ?Bɔ gunu meru iphe, ɔ bɔ yebedua bɛ a-gbɛ meta iphe-eji kpube ndu Ízurelu?" ⁴ E mechaa; opfu eze dagbunaa kɛ Jiowabu. Ɔo ya bɔ; Jiowabu lɔfu je atɔko Ízurelu l'ophu jɛgbabekɔta; bya alwaphɔta azɔ lɛ Jierusalemu. ⁵ Jiowabu bya akɔoru Dévidi gɛ ndu ono, ɔ guru ɔgu ono hakɔtakpoo. Ndu Ízurelu l'ophu bɛ dɔ ɔkporo unu unwoke ugbo

ųkporo ishii l'iri l'ęsaa l'ųnu iri,* bu ndu aduje ike paa ogu-echi. Ndu Jiuda du ųkporo ųnu unwoke ugbo ųkporo labo l'iri l'ęsato l'ųnu iri l'ise, bukwapho ndu aduje ike paa ogu-echi.

⁶ Ole o to gukobeduru ipfu Lıvayi; waa ipfu Benjiaminu l'ogu ono; kele iphe ono, eze pfuru ono be ta adudu iya ree.

⁷ Iphe ono, o suru g'e mee ono buru iphe, du Chileke eji; oo ya bu; o nua ndu ızurelu aphu. ⁸ Dévidi bya asu Chileke: "Mu mewaru iphe-eji, paru eka le k'iphe-a, mu meru-a. Ole mu arwo ngu g'i wofunu ejo-iphe ono, mube onye-ozu ngu meru ono; kele o eswe be mu meru ono."

⁹ No iya; Chipfu pfuru nu Gadu, bu onye aphujeru Dévidi ophulenyia su iya: ¹⁰ "Je asu Dévidi le Chipfu suru-a: Uzo iphe eto be mu doberu ngu; gi hata nanu, mu e-me ngu."

¹¹ Oo ya bu; Gadu bya ejepfu Dévidi je asu iya: "Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Hata nanu. ¹² ?I hataru g'okpa-nri du apha eto? To o ?ge ndu ohogu unu phe gude onwa eto mee unu umerekete; mbu g'ephe gude ogu-echi gbushia unu? To o ?i hataru ogu-echi ke Chipfu abali eto, bu iya bu teke ejo iphe-ememe a-du l'alı-a; mbu g'ojosi Chipfu tukokpoepo mkpukpu ızurelu l'ophu mebyishia? Nta bukwa gi pfuaru mu iphe, mu e-je epfuaru onye ziru mu ozi obu."

¹³ Dévidi bya asu Gadu: "Mu nokwa l'oke iphe-ehuka. Ole o kakwa ree ge mu daba l'eka Chipfu; eme le mu dabaru nemadzu l'eka; noo kele obu-imemini Chipfu pakporu eka apaa."

¹⁴ Oo ya bu; Chipfu loru ejo iphe-ememe tu ndu ızurelu. Ndu nwushihuru nu du ųkporo ųnu nemadzu ugbo esato l'ųnu iri l'ise. ¹⁵ Chipfu zia ojozi-imigwe ono g'o je emebyishia Jierusalemu. Ole ojozi-imigwe ono mejeurupho g'o mebyishia Jierusalemu; Chipfu huma iya; o rwua ya l'ehu; mbu ejo-iphe, dapfuru phe nu ono. O pfuaru ojozi-imigwe ono, egbushi ndu ono su iya: "O duwaa ree! Sephu eka ngu azu paru phe haa!" Teke ono be ojozi Chipfu ono nowaa l'oma eka Onanu, bu onye Jiebusu anoduje echishi eswa le bali iya.

¹⁶ Dévidi bya apalia enya imeli huma ojozi Chipfu ono g'o pfuru le mgbaka igwe yee ali; mifuta ogu-echi mabe le Jierusalemu. Teke ono be Dévidi yee ndu bu ogerenya tukoru yegbaa uwe-aphu; daa kpubechaa iphu l'alı. ¹⁷ Dévidi bya asu Chileke: "O kwa mbedua be turu ekemu g'a gaa ndu-a ogu ono. Mbua; o mbedua be meru iphe-eji; mbu l'oo mbedua be meru iphe, adudu ree. ?Unwu aturu-a mehunuru ole? Jiko Chipfu, bu Chileke mu; iphe, mu arwo ngu bu g'o buru mbedua waa ndibe nna mu be i-da ejo eka l'ehu. Te kweshinu g'ejo-ehu-a duru ndibe ngu!"

¹⁸ Tobudu iya bu; ojozi Chipfu ono su Gadu g'o je epfuaru Dévidi g'o je akpuaru Chipfu oru-ngweja l'oma eka ono, Onanu, bu onye Jiebusu anoduje echishi eswa le bali ono. ¹⁹ Oo ya bu; Dévidi tugbua jeshia eme egube ono, Gadu gude epha Chipfu pfuaru iya ya ono. ²⁰ Teke ono be Onanu echishi witi; o bya aghakobe huma ojozi-imigwe ono; yele unwegirima iya eno, yele iya nu tuko domichaa onwophe. ²¹ Dévidi bya ejepfushia Onanu; Onanu lee enya bya ahuma Dévidi g'ooje abyapfuta iya; o shi l'eka oochi witi ono lufuta; je ephozeta iphu l'alı l'ataphu Dévidi. ²² Dévidi su Onanu: "Nunu mu ali-a, bu eka iichije bali-a ge mu kpuaru Chipfu oru-ngweja; k'ophu ejo iphe-ememe-a l'eme ndu-a l'e-buhu. Ree mu iya erere ge mu pfu-dzua ngu ugwo iya."

²³ Onanu su Dévidi: "Wota iya roya. Ge gube nnajuphu mu, bu eze gudekpe ya pho mee iphe, du ngu ree. Mu a-nu eswi, ee-gude gwee ngweja-akpo-oku obu. Mu anu iphe, eegudeje echishi eswa l'ereshi g'o buru nku; nu witi g'e gude gwee ngweja-nri. Iphe ono g'o ha be mu a-nukota."

²⁴ Eze, bu Dévidi su Onanu: "Waawakwa; mu a-pfu-dzu aswa iya apfu-dzu. Mu te ewotadu iphe, bu iphe ngu nu Chipfu. Ophu mu egudedu iphe, adudu iphe, o phuru mu egwe ngweja-akpo-oku." ²⁵ Oo ya bu; Dévidi pfua Onanu mkpola-ododo, erwa iya du unu shekelu l'ukporo shekelu iri g'o buru ugwo ali ono. ²⁶ Dévidi bya akpuaru Chipfu oru-ngweja l'eka ono; bya egwee ngweja-akpo-oku; me ngweja-ehu-guu l'eli iya; bya araku Chipfu; Chipfu shi l'imigwe gude oku bya aza iya oku l'eli oru-ngweja ono.

²⁷ Tobudu iya bu; Chipfu karu ojozi ono; g'o mi-phu ogu-echi ono azu l'obo iya. ²⁸ Teke ono; Dévidi bya ahuma le Chipfu be zaru iya oku l'eka ono, Onanu, bu onye Jiebusu echishije eswa le bali ono; o nodu l'eka ono gweshia ngweja. ²⁹ Ishi iya bu le teke ono be ulo-ekwa Chipfu pho, Mosisu meru l'echiegu pho; yele oru-ngweja eka eegweje ngweja-akpo-oku; be bukota l'eka aagwaje iphe le mkpukpu Gibiyonu be o nokota. ³⁰ Ole Dévidi te ejeduru l'iphu eka ono g'o jita Chileke; kele ootsu ogu-echi ojozi Chipfu ono ebvu.

* 21:5 21:5 Bu iya bu 1,100,000 le mbekee.

22

¹ Tòbudu iya bụ; Dévidi sụ: “Ọọ ẹka-a bẹ ọlo Chipfu, bụ Chileke a-dụ; ọ bụru l'ẹka-a bẹ ọru-ngweja a-dụkwapho; mbụ ẹka ndu Ízuru ọlo a-nọduje egwe ngweja-akpọ-ọku.”

Aakwakọbe k'akpụ eze-ọlo Chileke

² Ọọ ya bụ; Dévidi tua ekemu g'a chikobe ndu bụ nlwamulwa, nọ l'alí Ízuru. Ọ bya eshi l'ime phẹ họtá ndu a-nọdu akwachashí mkpuma g'ephe kwachaa mkpuma, ee-gude kpua ọlo Chileke ono. ³ Ọ nukwarupho mkpurukpu-igwè, dụ igwerigwe g'e gude kpúshia nggu, aa-kpuyabechaa lẹ mgbo onu-oguzo; m'ophu ee-gude jìgbabe iphe ajìgbabe; bya anukwapho onyirubvu, dụ igwerigwe k'ophu a ta amadụ g'ee-shi tua ẹrwa iya. ⁴ Ọ bya anụ oshi sida, bụ aguta aguta; noo kele ndu Sayidonu; mę ndu Taya bẹ vulataru Dévidi oshi sida, dụ igwerigwe. ⁵ Dévidi sụ: “Nwa mu Sólomonu bẹ bụ nwatanshii, adudu iphe, ọ mawaru. Teme ọlo ọbu aa-kpuru Chipfu ọbu bẹ a-kwata paa ẹka apaa. Ọlo ọbu bẹ aa-nọdu atụ ọnu iya; teme l'ọ dū-dzuru ndiphe l'ophu biribiri. Ọọ ya bụ lẹ mu a-kwakọbe ẹka iya akwakọbe.” Ọọ ya bụ; Dévidi kwakọbe g'ee-gude kpua ọlo ono; okpobe akwakọbe teme ọ nwuhuje.

⁶ Tòbudu iya bụ; o kua nwa iya, bụ Sólomonu; t̄aru iya ekemu sụ iya g'ọ kp̄aru Chipfu, bụ Chileke kẹ Ízuru ọlo. ⁷ Dévidi sụ Sólomonu: “Nwa mu; o shi dū mu l'obu gę mu kp̄aru Chipfu, bụ Chileke mu ọlo. ⁸ Obenu lẹ Chipfu byaru epfuaru mu sụ: 'I gbunukawaru ọchi; lwuwa ọgu, parụ ẹka apaa. Ọ tọ b̄udu ngu a-kpuru mu ọlo. I gbunukawaru ọchi l'eliphe-a l'enyá nkemu. ⁹ Aa-nwutaru ngu nwa nwoke. Nwata ọbu bẹ a-buru onye emeje gę nchí dū doo. L'oo-me gę yele ndu ohogu iya mgburugburu zę jii. Epha iya bẹ a-buru Sólomonu. Ọ b̄uru teke o b̄u eze bę mu e-me gę nchí dū ndu Ízuru doo; ẹkameka adakotaru phẹ jii. ¹⁰ Ọ b̄uru yebedua bę a-kpuru mu ọlo. Ọo-buru nwa mu. Mb̄edua aburu nna iya. Mu emee g'abubu o b̄u eze lẹ Ízuru nguru anguru jasuru asuru.’

¹¹ “Nwa mu; gę Chipfu swikwaru ngu eswiru; k'ophu bụ l'ji-kp̄u ọlo Chipfu, bụ Chileke ngu ono kpukota; ẹgube ono, o pfuru iya l'ehu ngu ono. ¹² Ọọ gę Chipfu n̄u ngu oriri; mee g'iphe doje ngu ęnya; k'ophu b̄u lẹ teke o meru g'ike dū ngu; g'í b̄uru onye-ishi ndu Ízuru; bę ii-buru onye a-nọduje eme ekemu Chipfu, b̄u Chileke ngu ono. ¹³ Teke ono b̄u; ọ -b̄uru l'í nwuberu ęnya eme iphe, ọ t̄uru okpa iya; mę omelalí ono, Chipfu karu Mosisu gę ndu Ízuru meje ono; bę iphe a-nọduepho ejehuru ngu. Shihukp̄ephe ike; shihu obu ike. Ta at̄ukwa ebvu; ophu ike abv̄ukwa ngu.

¹⁴ “Mu jeru iphe-ehuka gę mu e-shi dobe iphe, ee-gude mee k'ulo Chipfu ono. Mu doberu mkpola-ododo, ẹrwa iya dū ụkporo unu talentu ugbo iri l'ebo l'unu talentu iri; bya edobe mkpola-ochaa, ẹrwa iya dū ụkporo unu talentu ugbo unu ẹto l'ụkporo labo l'iri; bya akwatakp̄o dobe onyirubvu; mę mkpurukpu-igwè, dū shingushingu k'ophu a ta at̄ukotadu ẹrwa iya at̄utu. Mu dobekwarupho oshi; bya edobe mkpuma. E -mechaa, l'ii-yekwabawa iya rọ iphe. ¹⁵ Ndu ozi bę i nweru nweru k'etsutsu iya. I nweru ndu akwachashí mkpuma; nweru ndu edoje eja ọlo; nweru ndu kapyinta; męwaro ndu eme ọna l'uzo, dū iche iche; ¹⁶ ndu emeje ọna lẹ mkpola-ododo nọ iya; mę ndu kę mkpola-ochaa; mę ndu k'onnyirubvu; teme ndu kę mkpurukpu-igwè nọdukwa iya pho. Epehe b̄u aguta aguta. Gbalihu wata ozi ọbu. Gę Chipfu swikwaru ngu eswiru!”

¹⁷ Dévidi bya akakwarupho ndu-ishi ndu Ízuru l'ophu g'ephe yetaru nwa iya, b̄u Sólomonu ẹka; s̄u phẹ: ¹⁸ “?Chipfu, b̄u Chileke unu ta anonaa swiru unu t̄oo? ?To meduru gę nchí dū unu doo l'ekameka t̄oo? O męwaru gę ndu bu l'alí-a lwakota mu l'eka; teme a kapyabewa ndu alí-a ęnya l'iphu Chipfu; mę l'eka ndu nkiya nọ. ¹⁹ Nta-a bukwa g'unu gude ndzụ unu; mę obu unu chọo Chipfu, b̄u Chileke unu. Unu wu-lihu kpua ẹka-dū-nso kę Chipfu, b̄u Chileke; k'ophu aa-pata okpoko ọgbandzu Chipfu; mę ivu, dū nso, b̄u kę Chileke bya edobe l'ulo ono, aa-kpuru Chipfu ono.”

23

Ozi, duru ndu Lívayi

¹ Dévidi kahuepho; n̄waa apha, dū igwerigwe; o mee nwa iya, b̄u Sólomonu eze ndu Ízuru.

² Ọ bya ekukobekwapho ndu-ishi ndu Ízuru l'ophu; mę ndu-uke Chileke; mę ndu Lívayi. ³ Ndu Lívayi, n̄waru e -shi l'ụkporo apha l'apha iri kwaseru bę a gukotaru ọgu. Iphe, unwoke phẹ t̄ukoru dū b̄uru ụkporo unu ugbo eno l'unu iri l'ise. ⁴ Dévidi sụ: “Ụkporo unu unwoke ugbo ẹto l'ime ndu ono bę a-nọdu eleta ęnya l'ozí, eje l'ulo Chipfu ono. Unu unwoke iri l'ise aburu ndu-ishi; mę ndu-ikpe. ⁵ Unu unwoke iri a-buru

ndu nche ọnu-oguzo; ọnu unwoke iri ọzo; e gude ngwa-ebvu, mu metaru g'e gudeje gu ebvu ajaja; gude agv ebvu aja Chipfu."

⁶ Dévidi bya ekee phẹ l'okpa l'okpa g'ephe dọ l'awa Lívayi, bú iya bú Geshonu; me Kohatu; waa Merari.

⁷ Ndu ophu eketaru yeru ndu Geshonu bú: Ladanu; me Shimeyi. ⁸ Unwu Ladanu bú Jiehiyelu, bú okpara; waa Zetamu; me Jiowelu. Eto be ephe tukoru du. ⁹ Unwu ke Shimeyi bú Shelomotu; me Haziyelu; me Haranu. Eto be ephe tukoru du. Ephe bukotaru ndu-ishi l'enya unuphu ibe Ladanu.

¹⁰ Ndu ophu bú eri Shimeyi bú: Jiahatu; me Zina; me Jieyushi; me Beraya. Eno be ephe tukoru du. ¹¹ Jiahatu bú okpara; Ziza buru otsota. Jieyushi waa Beraya be ta nwutaduru unwoke igwerigwe; a gua phe ge ndu enya-unuphu lanu.

¹² Unwu Kohatu buru: Amuramu; me Izuha; me Heburonu; me Uzelu. Eno be ephe tukoru du. ¹³ Unwu ke Amuramu bú: Eronu; me Mosisu. Eronu be e doberu iche; mbu yebedua waa unwu iya g'ephe buru ndu e-wojeru iphe, kakota adu nso dobe nso; kpoje unwu-isensu oku l'iphu Chipfu jasuru asuru. O buru phe a-nodu ejeru Chipfu ozi; gude epha iya ago ọnu-oma jasọ l'ojeje. ¹⁴ A bya le Mosisu, bú onye ke Chileke be a guru unwu iya yeru ndu Lívayi. ¹⁵ Unwu Mosisu bú: Geshonu me Eliyeza. ¹⁶ Unwu ke Geshonu buru: Shebelu, bú okpara. ¹⁷ Unwu ke Eliyeza bú: Rehabaya; yebedua bú okpara. Eliyeza ta nwutaeduru nwa nwoke ọzo; ole unwoke, Rehabaya nwushiru dukwanu igwerigwe shii.

¹⁸ Unwu ke Izuha bú: Shelomotu, bú iya bú okpara. ¹⁹ Unwu ke Heburonu bú: Jieraya, bú okpara; Amaraya buru otsota; Jiahaziyelu buru k'eto; Jiekameyamu buru k'eno. ²⁰ Unwu ke Uzelu bú: Mayika, bú okpara; Ishaya buru otsota.

²¹ Unwu ke Merari bú: Mahuli waa Mushi. Unwu ke Mahuli buru: Eleyaza waa Kishi. ²² Eleyaza nwuhuru; ophu o nwutaduru unwoke. Oo unwanyi be o nwushiru kpoloko. O buru unwu Kishi, bú abubu phe be lukotaru phe nu. ²³ Unwu ke Mushi bú: Mahuli; me Eda; waa Jieremotu. Eto be ephe tukoru du.

²⁴ Ndu ono bukota eri Lívayi l'enya-unuphu l'enya-unuphu phe. Ephe bukota ndu-ishi l'enya-unuphu ibe nna phe; egube e deru epha phe l'ekwo; bya agua phe ogu l'ehu l'ehu; mbu ndu ono, nowaru e -shi l'ukporo apha kwaseru; bya aburu ndu eje ozi l'ulo Chipfu ono.

²⁵ Noo kele Dévidi be pfuhawaru su: "Chipfu, bú Chileke ke Izurelu be mewaru ge nchi du ndibe mu doo; teme o buwaru le Jierusalemu g'oo-buru iya jasọ le tuutuutu le mijimimii. ²⁶ O to gbaeduru ge ndu Lívayi vupheje ulo-mkpu; me iphe, e gude eje ozi l'ime iya." ²⁷ O buru opfu ikpazu, Dévidi pfuru be meru g'o gude a gua ndu Lívayi ogu e -shi le ndu nowaru ukporo apha kwaseru.

Ozi, duru ndu Lívayi l'ulo Chipfu

²⁸ Ozi, duru ndu Lívayi bú g'ephe yetajeru unwu Eronu eka l'ozi, eeje l'eze-ulo Chipfu; mbu l'oma-unuphu eze-ulo ono; me le mkpuru, dugbaa ya nu; mekpoo emecha iphemiphe, du nso emecha; mewaru ozi ọzo, eeje l'eze-ulo Chileke ono. ²⁹ Ozi ọzo, duru phe nu bú ke buredi, eedobeje l'iphu Chileke; me k'ukpokutu-nri, eegudeje egwe ngweja-nri; me k'echa-mbekee, te ekoduru ekoko; me k'eghe iphe egheghe; me k'iphe, bukpo iphe, aagwoje agwogwo; mewaru atu iphe atutu; maru ole, o du; me g'o habe. ³⁰ Utsugutsu be ephe aa-pfujeru ekele Chipfu ekele; aja iya ajaja. Ephe e-mejekwa iya pho nno l'uzenyashi; ³¹ mekpoo teke e gwee ngweja-akpo-oku k'eswe-atuta-unme; me k'onwa ophu; me k'obo-iphe, a turu teke aaboje iya. Ephe a-noduje eje ozi l'atatiphu Chipfu tekenteke; mbu egube a tuburu phe g'ephe meje iya. ³² Oo ya bú l'oo phe be o du l'eka; mbu ozi, eeje l'ulo-ekwa-ndzukọ; me k'eka-du-nso; mbu g'ephe yetajeru unwunna phe, bú unwu Eronu eka l'ozi, du l'ulo Chipfu ono.

24

Ogbo uke Chileke

¹ Waa g'e gude keshia unwu Eronu baa. Unwu Eronu bú: Nadabu; me Abihu; me Eleyaza; waa Itama. ² Nadabu yele Abihu be vu nna phe uto nwuhu; ophu o dudu onye ophu nwutaru nwa. Oo ya bú; Eleyaza yele Itama jeaha ozi ndu-uke Chileke. ³ Zadoku, bú oshilokpa Eleyaza; yele Ahimeleku, bú oshilokpa Itama be yetaru Dévidi eka kee phe g'ephe a-nodugba eje ozi, duru phe nu. ⁴ L'oshilokpa Eleyaza be a ka enweru ndu-ishi eme l'oshilokpa ke Itama. Waa g'ephe gude keshia phe bú owa: l'oshilokpa ke Eleyaza be e ketaru umadzu iri l'ishii, bugbaa ndu-ishi l'enya-unuphu l'enya-unuphu; bya eketa umadzu esato, bugbaa ndu-ishi l'enya-unuphu l'enya-unuphu l'eri ke Itama. ⁵ A turu

ido gude kee phe; ephe haru enya nhamunha; noo kele o g'e nweru ndu-ishi ozi eka-du-nsu; me ndu-ishi ozi Chileke l'oshilokpa Eleyaza bu g'e nweru iya l'oshilokpa ke Itama. ⁶ Onye edeje ekwo, bu Shemaya; nwa Netanelu; mbu onye Liviayi be no l'iphe eze deshia epha phe; me l'iphe ndu-ishi, bu Zadoku, bu onye uke Chileke; me Ahimeleku, bu nwa Abiyata; me l'iphe ndu-ishi enya-unuphu ndu-uke Chileke; me ndu Liviayi. E vuru uzo hota enya-unuphu lanu l'eri Eleyaza; bya agbe teke ono hota enya-unuphu lanu l'eri Itama.

⁷ A turu ido ke mbu; o daaru Jiehoyaribu; a tua ido k'ebo; o daaru Jiedaya. ⁸ Ido k'eto daaru Harimu; ido k'eno daaru Seyorimu; ⁹ k'ise daaru Malukayijia; k'ishii daaru Mijiaminu. ¹⁰ Ido k'esaa daaru Hakozi; k'esato daaru Abayijia; ¹¹ ke tete daaru Jieshuwa; k'iri daaru Shekanaya; ¹² k'iri le nanu daaru Eliyashibu; k'iri l'ebo daaru Jiakimu; ¹³ k'iri l'eto daaru Hupa; k'iri l'eno daaru Jieshebeyabu; ¹⁴ k'iri l'ise daaru Biliga; k'iri l'ishii daaru Ima; ¹⁵ k'iri l'esaa daaru Heziru; k'iri l'esato daaru Hapizezu; ¹⁶ k'iri le tete daaru Petahaya; k'ukporo daaru Jiehezekelu; ¹⁷ k'ukporo le nanu daaru Jiakinu; k'ukporo l'ebo daaru Gamulu; ¹⁸ k'ukporo l'eto daaru Delaya; k'ukporo l'eno daaru Mazaya.

¹⁹ Noo g'e gude gbaa phe g'ephe jeje ozi bu ono le teke ephe bahuru l'ulo Chipfu; egube ono, ocheoroke phe, bu Eronu turu phe eka iya, bu iya bu ge Chipfu, bu Chileke ke Izurelu turu iya ya l'ekemu.

²⁰ A bya l'eri Liviayi ndu ophu phoduru nu:

L'unwu Amuramu be a hotaru Shubelu; l'unwu ke Shubelu buru Jiehudeya.

²¹ A bya l'eri ke Rehabiya; onye shi l'unwu Rehabaya bu Ishaya, bu okpara.

²² Onye shi l'eri ke Izuha bu Shelomotu; onye shi l'unwu Shelomotu buru Jiahatu.

²³ L'eri Heburonu bu Jieraya, bu iya bu okpara; Amaraya buru otsota; Jiahaziyelu buru onye k'eto; Jiekameyamu buru k'eno.

²⁴ L'eri ke Uzelu bu Mayika; onye shi l'unwu Mayika buru Shamiru.

²⁵ Nwune Mayika ke nwoke bu Ishaya. Onye shi l'unwu Ishaya buru Zekaraya.

²⁶ L'unwu ke Merari be bu Mahuli waa Mushi. A hota Beno; nwa Jiazaya. ²⁷ L'eri ke Merari be ndu shi l'unwu Jiazaya bu: Beno; me Shohamu; me Zaku; me Ibiri. ²⁸ L'eri Mahuli bu Eleyaza. Eleyaza ta anwutaduru unwoke. ²⁹ A bya l'eri Kishi be bu nwa Kishi, bu Jierahumelu. ³⁰ L'unwu ke Mushi buru Mahuli; me Eda; waa Jierimotu.

Ndu ono bukota eri Liviayi l'enya-unuphu phe l'enya-unuphu phe.

³¹ Ephebeda bu tukwarupho ido; egube ono, unwunna phe, bu oshilokpa Eronu turu pho. Ephe no l'iphe eze, bu Devidi; me l'iphe Zadoku; me Ahimeleku; me l'iphe ndu-ishi enya-unuphu ndu-uke Chileke; me ke ndu Liviayi tua ido ono. O buru g'e meru enya-unuphu unwunna phe k'ogeranya bu g'e meru ndu ophu bu nwata.

25

Ndu aguje ebvu

¹ Devidi yeke ndu-ishi ndu ojogu tuko shi l'unwu Asafu; me Hemanu; me Jiedutunu hota ndu e-gudeje ogumogu; me une; me ogelenda epfuchiru Chileke. Waa epha ndu eje ozi ono bu owa:

² L'unwu ke Asafu bu: Zaku; me Jiوسفu; me Netanaya; me Asharella. Unwu Asafu ono be bu Asafu bu onye anoduje egoshi phe iphe, ephe e-me. Asafu l'onwiya buru eze be o no l'eka epfuchiru Chileke.

³ A bya le Jiedutunu; ndu ophu shi l'unwu iya bu: Gedalaya; me Zeri; me Jieshaya; me Shimeyi; me Hashabaya; me Matitaya. Ephe du umadzu ishii. O buru nna phe, bu Jiedutunu be bu onye ephe no l'eka egudeje ogumogu agu ebvu ekele; me ebvu ajaja; shi nno epfuchiru Chipfu.

⁴ A bya l'unwu Hemanu; ndu ophu shi l'unwu iya buru: Bukaya; me Matanaya; me Uzelu; me Shebelu; me Jierimotu; me Hananaya; me Hanani; me Eliyata; me Gidaliti; me Romamiti-Eza; me Jioshubekasha; me Maloti; me Hotiru; me Mahaziyotu. ⁵ Ndu ono g'ephe ha bukota unwu Hemanu, bu onye aphujeru eze ophulanya. O buru shita l'ukwe, Chileke kweru iya be o shi nwushia phe; k'opu oo-shi nno buru onye ike du. Chileke be nuru Hemanu nwa nwoke iri l'eno; waa unwada eto.

⁶ G'ephe ha shi nodukota nna phe l'eka. O buru iya egoshije phe ebvu, ephe a-nodu agu l'ulo Chipfu. Ephe egudeje ogelenda; me une; me ogumogu agu ebvu ono l'ulo Chileke. Asafu; me Jiedutunu; me Hemanu be shi nodukota l'eka eze; eme iphe, o suru g'ephe mee.

⁷ Iphe, ephe dukota; mbụ ndu aguje ebvu ono bę bụ ukporo iri l'eno l'umadzu esato. Ephe bukota ndu e ziru k'ebvu ono ezizi; bya aburu ndu k'ebvu, aaguru Chipfu doru enya.

⁸ Ephe turu ido l'ehu l'ehu gude haa ozi phe; mbụ egirima me ogerenya; me onye ezi iphe; me ndu ophu eezi iya ezizi.

⁹ Ido ke mbụ be a turu Asafu; o daaru Jiosefu;

k'ebọ daaru Gedalaya. Yebedua me unwunna iya; waa unwu iya be du iri l'ebọ.

¹⁰ K'eto daaru Zaku; yele unwu iya; me unwunna iya. Ephe du iri l'ebọ.

¹¹ Ido k'eno daaru Izuri; yele unwu iya; me unwunna iya. Ephe du iri l'ebọ.

¹² K'ise daaru Netanaya; yele unwu iya; me unwunna iya. Ephe du iri l'ebọ.

¹³ K'ishii daaru Bukaya; yele unwu iya; me unwunna iya. Ephe du iri l'ebọ.

¹⁴ K'esaa daaru Jiesharela; yele unwu iya; me unwunna iya. Ephe du iri l'ebọ.

¹⁵ K'esato daaru Jieshaya; yele unwu iya; me unwunna iya. Ephe du iri l'ebọ.

¹⁶ Ke tete daaru Matanaya; yele unwu iya; me unwunna iya. Ephe du iri l'ebọ.

¹⁷ K'iri daaru Shimeyi; yele unwu iya; me unwunna iya. Ephe du iri l'ebọ.

¹⁸ K'iri le nanu daaru Azarelu; yele unwu iya; me unwunna iya. Ephe du iri l'ebọ.

¹⁹ K'iri l'ebọ daaru Hashabaya; yele unwu iya; me unwunna iya. Ephe du iri l'ebọ.

²⁰ K'iri l'eto daaru Shubelu; yele unwu iya; me unwunna iya. Ephe du iri l'ebọ.

²¹ K'iri l'eno daaru Hanani; yele unwu iya; me unwunna iya. Ephe du iri l'ebọ.

²² K'iri l'ise daaru Jieremotu; yele unwu iya; me unwunna iya. Ephe du iri l'ebọ.

²³ K'iri l'ishii daaru Hananaya; yele unwu iya; me unwunna iya. Ephe du iri l'ebọ.

²⁴ K'iri l'esaa daaru Jioshubekasha; yele unwu iya; me unwunna iya. Ephe du iri l'ebọ.

²⁵ K'iri l'esato daaru Hanani; yele unwu iya; me unwunna iya. Ephe du iri l'ebọ.

²⁶ K'iri le tete be daru Maloti; yele unwu iya; me unwunna iya. Ephe du iri l'ebọ.

²⁷ K'ukporo daaru Eliyata; yele unwu iya; me unwunna iya. Ephe du iri l'ebọ.

²⁸ K'ukporo le nanu daaru Hotiru; yele unwu iya; me unwunna iya. Ephe du iri l'ebọ.

²⁹ K'ukporo l'ebọ be daru Gidaliti; yele unwu iya; me unwunna iya. Ephe du iri l'ebọ.

³⁰ K'ukporo l'eto daaru Mahaziyotu; yele unwu iya; me unwunna iya. Ephe du iri l'ebọ.

³¹ K'ukporo l'eno be daru Romamiti-Eza; yele unwu iya; me unwunna iya. Ephe du iri l'ebọ.

26

Ndu nche onu-abata eze-ulo Chileke

¹ Ge gude keshia ndu eche onu-abata nche be bu:

Ndu shi l'eri Kora bu Meshelemaya, bu nwa Kore, bu oshilokpa Asafu. ² Meshelemaya be nwushiru unwoke: Zekaraya bu okpara iya; Jiediyelu buru otsota; Zebadaya buru onye k'eto; Jiaturiyelu buru onye k'eno; ³ Elamu buru onye k'ise; Jiehohananu buru onye k'ishii; Eliyowenayi buru onye k'esaa.

⁴ Obedu-Edomu nwushikwarupho unwoke: Shemaya bu okpara; Jiehozabadu buru otsota; Jiowa buru onye k'eto; Saka buru onye k'eno; Netanelu buru onye k'ise; ⁵ Amiyelu buru onye k'ishii; Isaka buru onye k'esaa; Peyuletayi buru onye k'esato; noo kele Chileke goru onu-oma nu Obedu-Edomu. ⁶ Nwa Obedu-Edomu, bu Shemaya be nwushikwarupho unwoke, bugbaa ndu-ishi l'enya-unuphu nna phe; kele ephe buchaa ndu tsuru le nwoke. ⁷ Unwu Shemaya bu: Otuni; me Refayelu; me Obedu; me Eluzabadu. Unwunna phe, bu Elihu; me Semakaya be bukwapho ndu tsuru le nwoke.

⁸ Ndu ono g'ephe ha be bukota oshilokpa Obedu-Edomu. Ephe l'unwu phe me unwunna phe bukota ndu tsuru le nwoke; nweru ike k'eje ozi ono. Ephe du ukporo eto l'umadzu labo; mbu oshilokpa Obedu-Edomu ono.

⁹ Meshelemaya be nweru unwu; nweru unwunna, tsugbaaru le nwoke. Iri l'esato be ephe kpaqota du.

¹⁰ Hosa, bu oshilokpa Merari be nwushiru unwu. Shimiri bu okpara. O to budu yebedua bu okpara gedegede; ole nna iya wotaru iya mee okpara. ¹¹ Hilikaya bu otsota; Tebalaya buru k'eto; Zekaraya buru k'eno. Unwu Hosa g'ephe ha; me unwunna iya be tukoru du iri l'eto.

¹² Ndu nche onu-abata ono be e keshigbaaru le ge ndu-ishi phe du. Ephe nwegbaaru ozi, ephe eje l'ulo Chipfu egube ono unwunna phe nweru ono. ¹³ Ephe tua ido l'enya-unuphu l'enya-unuphu gude keshia onu-abata ono; mbu onye upfu me onye nta. ¹⁴ Ido, a turu le k'onu-abata ophu no laaru uzo enyanwu-awawa be daru Shelemaya. A bya atuaru nwa iya, bu Zekaraya ido; o daaru iya; mbu k'onu-abata ophu no l'uzo isheli.

Zekaraya bu onye mgbazi, nweru egomunggo. ¹⁵ Óbèdu-Edòmụ bẹ nkiya daru l'ònu-abata òphu nọ l'uzo ndòhali. O buru unwu iya bẹ ido k'ulo, aakwakòbeje iphe daru. ¹⁶ Shupimu yele Hosa bẹ bu ido k'ònu-abata òphu nọ chebe ụzo ẹnyanwu-arịba bẹ daru pẹ nụ; yele oguzo Shalẹketu, nọ l'agụga gbororo ụzo imeli. Nche ono bẹ a gbaru agbagba. ¹⁷ L'oguzo k'uzo ẹnyanwu-awawa bẹ ndu Lívayi aduje ishii eche lẹ mbòku. L'uzo isheli bẹ ẹphe aduje ẹno lẹ mbòku; bya aduje ẹno l'uzo ndòhali lẹ mbòku; bya aduje ẹbo ẹbo l'ulo, aakwakòbeje iphe.

¹⁸ A bya l'oma-unuphu ono, ibiya òphu nọ chebe ụzo ẹnyanwu-arịba bẹ aaduje ẹno lẹ gbororo; dụ ẹbo eche oma-unuphu ono gèdegede.

¹⁹ Noo g'e kekashiru ndu nche onu-abata ono bu ono; mbụ oshilòkpa Kora waa Merari.

Ụlò ẹku k'ulo Chileke

²⁰ Ụlò ẹku k'ulo Chileke bu ndu Lívayi ibe pẹ bẹ o dụ l'eka; mę ulo ẹku k'eka aakwakòbeje iphe, e doberu nsọ. Onye bu ishi pẹ buru Ahayijia. ²¹ A bya l'eri Ladanu; mbụ oshilòkpa Geshonu ono, ndu òphu shi l'eri Ladanu; mbụ ndu bụgbaa ishi l'enyauunuphu Ladanu, bu onye Geshonu bẹ bu Jiehiyeli. ²² Jiehiyeli bu nna Zetamu. Nwune Zetamu buru Jiowelu. Oo pẹ bẹ ẹku k'ulo Chipfu dụ l'eka.

²³ A bya l'eri Amuramu; mę eri Izuha; mę eri Hẹburonu; mę eri Uzẹlu bu. ²⁴ Shebẹlu bẹ bu onye-ishi ẹku k'eze-ulo Chileke ono. O bu oshilòkpa Geshonu, bu nwa Mosisu. ²⁵ A bya l'unwunna iya, bu eri Eliyẹza: Eliyẹza bu nna Rehabaya; Rehabaya buru nna Jieshaya; Jieshaya buru nna Jióramu; Jióramu buru nna Zikiri; Zikiri buru nna Shelomotu. ²⁶ O buru Shelomotu yele unwunna iya bẹ o dụ l'eka; mbụ ẹka ono, aakwakòbeje iphe, e doberu nsọ; mbụ iphe, eze, bu Dévidi; mę ndu-ishi ẹnya-unuphu ibe nna pẹ; mę ndu-ishi unu ndu ojogu labo l'ukporo iri; mę ndu-ishi ndu ojogu ukporo ise; mę ndu-ishi ndu ojogu ozo doberu nsọ. ²⁷ Iphe, ẹphe gwetaru l'ogu bẹ ẹphe haru dobe nsọ g'e gude mekwaa ulo Chipfu ono. ²⁸ Iphe, bukpo iphe, ẹphe doberu nsọ; mbụ Sámẹlu, bu onye apụje ophulenya; waa Sọlu; nwa Kishi; waa Ábuna nwa Nẹru; wafua Jiowabu; nwa Zeruya; bẹ bu Shelomotu; yele unwunna iya bẹ eletakota iya ẹnya.

Ndu e yeru l'ishi

²⁹ E shi l'eri Izuha tya Kenanaya; yele unwu iya ẹka g'ẹphe buru ndu a-nodu eje ozi, abudu l'eze-ulo Chileke. A turu pẹ ẹka g'ẹphe buru ndu-ishi ozi waa ndu ogbo-ikpe kẹ Ízurelu.

³⁰ E shi l'eri Hẹburonu hota Hashabaya; yele unwunna iya g'ẹphe buru ndu eleta ndu Ízurelu ẹnya; l'uzo ẹnyanwu-arịba ẹnymu Jiódanu lẹ k'iphe, bukpo ozi, e jeru Chipfu; mę ozi, ejeru eze. Ẹphe dụ unu unwoke ẹno l'ukporo ise; bukpotaru ndu tsuru lẹ nwoke. ³¹ O buru Jieraya bẹ bu onye-ishi l'eri Hẹburonu, bu iya bu g'e deru iya l'ekwo, e deshuru g'e shiru nwua pẹ l'enyauunuphu pẹ. L'apha, kwe Dévidi ukporo apha labo e-shi teke o beberu bya aburu eze; bẹ o gu-vuru l'ekwo l'o nweru ndu shi l'eri ono, bu ndu tsuru lẹ nwoke, bu lẹ mkpukpu Jiaza l'alí Giladu. ³² Eze, bu Dévidi bya ahotu Jieraya yele unwunna iya g'ẹphe buru ndu-ishi, eleta ipfu Rúbenu ẹnya; mę ipfu Gadu; mę nkeru-ẹbo ipfu Manásẹ; l'iphe, eeme l'uzo kẹ Chileke; mę iphe, eeme l'opfu ẹhu eze. Ẹphe dụ unu unwoke ishii l'ukporo iri l'ise; bukpotaru ndu tsugbaaru lẹ nwoke; bya abucharu ndu-ishi l'enyauunuphu ibe nna pẹ.

27

Ndu ojogu

¹ Owaa bu ẹpha ndu Ízurelu; mbụ ndu-ishi l'enyauunuphu; mę ndu-ishi unu ndu ojogu labo l'ukporo iri iri; mę ndu-ishi ndu ojogu ukporo ise ise; mę ndu-ishi, bu ndu ejeru eze ozi lẹ k'iphe, lakpooru lẹ k'ibiya òphu e ketaru pẹ ye. Oobujeru ndu òphu eje ejeje; ndu òphu alwa alwalwa l'onwa l'onwa jeye apha asugba ishi. A gbachaaru pẹ unu ukporo ẹto ẹto.

² Onye-ishi ndu ojogu ivuzo; mbụ ndu k'onwa kẹ mbụ bẹ bu Jiashobamu nwa Zabudẹlu. Ndu e keru yeru iya dụ unu ugbo ukporo ẹto. ³ Jiashobeyamu bẹ shi l'eri Pérezu. O buru iya bu onye-ishi ndu-ishi ojogu l'onwa k'ivuzo.

⁴ Onye-ishi ndu ojogu k'ẹbo mbụ ndu k'onwa k'ẹbo bẹ bu Dodayi, bu onye shi l'eri Ahowa. Mikulotu bẹ yikwapho lẹ ndu-ishi. Ndu nkiya bẹ dukwapho unu ukporo ẹto.

⁵ Onye-ishi ndu ojogu k'ẹto; mbụ ndu k'onwa k'ẹto bẹ bu Benaya; nwa Jiehoada, bu onye uke Chileke. Ndu nkiya bẹ dụ unu ukporo ẹto. ⁶ Oo yebedua bu Benaya ono, yi lẹ ndu ojogu ukporo l'iri pho; buru iya bu onye-ishi ndu ojogu ukporo l'iri ono. Nwa iya, bu Amizabadu bẹ bu ishi lẹ ndu ojogu, e keru yeru iya ono.

⁷ Onye-ishi ndu ojogu ke ɛno; mbu ndu k'onwa k'eno be bu Asahelu, nwune Jiowabu. Nwa iya, bu Zebadaya be mecharu buru onye-ishi l'ozo iya. Ndu nkiya be du unu ukporo eto.

⁸ Onye-ishi ndu ojogu k'ise; mbu ndu k'onwa k'ise be bu Shamuhutu, bu onye eri Izura. Ndibe nkiya be du unu ukporo eto.

⁹ Onye-ishi ndu ojogu k'ishii; mbu ndu k'onwa k'ishii be bu Ira; nwa Ikeshi, bu onye eri Tekowa. Ndibe nkiya be du unu ukporo eto.

¹⁰ Onye-ishi ndu ojogu ke esaa; mbu ndu k'onwa k'esaa be bu Helezu, bu onye shi l'eri Pelonu; mbu onye ipfu Ifuremu. Ndibe nkiya be du unu ukporo eto.

¹¹ Onye-ishi ndu ojogu k'iri l'ebo; mbu ndu k'onwa k'iri be bu Sibekayi, bu onye eri Husha; mbu onye shi l'eri Zera. Ndibe nkiya be du unu ukporo eto.

¹² Onye-ishi ndu ojogu ke tete; mbu ndu k'onwa ke tete be bu Abiyeza ke Anatotu; onye ipfu Benjaminu. Ndibe nkiya be du unu ukporo eto.

¹³ Onye-ishi ndu ojogu k'iri l'ebo; mbu ndu k'onwa k'iri be bu Maharayi ke Netofa; onye shi l'eri Zera. Ndibe nkiya be du unu ukporo eto.

¹⁴ Onye-ishi ndu ojogu k'iri le nanu; mbu ndu k'onwa k'iri le nanu be bu Benaya ke Piratonu; onye okpa-ipfu Ifuremu. Ndibe nkiya be du unu ukporo eto.

¹⁵ Onye-ishi ndu ojogu k'iri l'ebo; mbu ndu k'onwa k'iri l'ebo be bu Heludayi ke Netofa; onye shi l'eri Otuniyelu. Ndibe nkiya be du ukporo eto.

Ndu bugbaa ndu-ishi

l'okpa-ipfu ndu Izurelu

¹⁶ Ndu bugbaa ndu-ishi l'okpa-ipfu ndu Izurelu bu owana:

Onye bu ishi l'okpa-ipfu Rubenu be bu Eliyeza nwa Zikiri.

Onye bu ishi l'okpa-ipfu Simiyonu buru Shefataya nwa Maka.

¹⁷ Onye bu ishi l'okpa-ipfu Livayi be bu Hashabaya nwa Kemelu.

Onye bu ishi l'okpa-ipfu Eronu buru Zadoku.

¹⁸ Onye bu ishi l'okpa-ipfu Jiuda be bu Elihu, bu nwune Devidi.

Onye bu ishi l'okpa-ipfu Isaka buru Omuri nwa Mayikelu.

¹⁹ Onye bu ishi l'okpa-ipfu Zebulonu be bu Ishimaya nwa Obedaya.

Onye bu ishi l'okpa-ipfu Nafutali buru Jierimotu nwa Azuriyelu.

²⁰ Onye bu ishi l'okpa-ipfu Ifuremu bu Hosiya nwa Azazaya.

Onye bu ishi le nkeru-ebo okpa-ipfu Manase buru Jiowelu nwa Pedaya.

²¹ Onye bu ishi ke nkeru-ebo okpa-ipfu Manase ophu bu l'alj Giladu be bu Ido nwa Zekaraya.

Onye bu onye-ishi l'okpa-ipfu Benjaminu buru Jiasiyelu nwa Abuna.

²² Onye bu ishi l'ipfu Danu be bu Azarelu nwa Jierohamu.

Noo ndu-ishi l'okpa-ipfu ndu Izurelu bu ono.

²³ Devidi be ta aguduru ndu ophu nowaru ukporo apha; ozoo ndu ophu teke erwudu iya nu; kele Chipfu be kweru ukwe le ya e-me ge ndu Izurelu habe igwerigwe ge kpokpode, no l'igwe. ²⁴ Jiowabu; nwa Zeruya be wataru agu ugu ono; ophu o to gufuduru iya l'ishi. O buru k'ogu, a guru ono be Chipfu gude tukoshi ndu Izurelu oke ehu-eghu iya. Ophu e te deeduru ugu ono l'ekwo, e deshiru iphe, e meru le teke Devidi bu eze.

Ndu-ishi ibe eze

²⁵ Onye bu ishi l'ulo, eze akwakobeje eku iya be bu Azumavetu; nwa Adiyelu. Onye bu ishi ulo, aakwakobeje eku k'alj ono buru Jionatanu; nwa Uzaya; mbu ulo eku, du le mkpukpu le mkpukpu; me le mkpukpu ke nshii; mekpoo l'ulo-eli l'ulo-eli.

²⁶ Onye-ishi ndu eje ozi egu, bu iya bu ndu ako opfu buru Ezuri; nwa Kelubu.

²⁷ Onye bu ishi opfu-vayinu be bu Shimeyi ke mkpukpu Rama.

Onye bu ishi, k'emefuta me l'opfu-vayinu; me k'eka aakwakobeje iya buru Zabudi ke mkpukpu Shifamu.

²⁸ Onye-ishi, k'oshi olivu; me oshi sikamo, no l'alj okpa ubvu, no l'uzo enyanwu-ariba du l'eka be bu Belu-Hananu ke mkpukpu Geda.

Onye bu ishi, l'eka eedobeje manu buru Jiowashi.

²⁹ Onye-ishi, eleta enya l'eku, ata nri l'alj Sharonu be bu Shiturayi, bu onye shi Sharonu.

Onye bu ishi, eleta enya l'eku ophu no le nsuda nsuda buru Shafatu; nwa Adulayi.

³⁰ Onye bu ishi, eleta k'inya-kamelu be bu Obilu, bu oshilokpa Ishimelu.

Onye bu ishi, eleta ke nkafu-igara buru Jiehudeya, bu onye Meronotu.

³¹ Onye bu ishi, eleta k'eghu; me aturu be bu Jiazizu, bu oshilokpa Hega.

Ndu ono g'ephe ha be bukota ndu eleta iphe Devidi enya.

³² Nwune nna Dévidi, bụ Jionatanu bę bụ onye mgbazi. Ọ bụ onye ęnya erwuje alį; bya aburu onye edeje ękw. Yele Jiehiyelu; nwa Hakumoni bę bụ ndu eleta ęnwegirima eze ęnya. ³³ Ahitofelụ bę bụ onye mgbazi eze. Hushayi, bụ oshilokpa Akụ bę bụ ęguru ọnyà eze. ³⁴ Ahitofelụ bę bụ Jiehoyada nwa Benaya; mę Abiyata bę mecharu nochia ęnya iya.

Ọ bụru Jiowabu bụ onye-ishi ndu ojogu eze.

28

Okwa, Dévidi nmaru le g'ee-gude kpua ọlo Chipfu

¹ No iya; Dévidi bya ekua ndu-ishi ndu Ízurelu ndzuko le Jierúsalemu. O kuru ndu-ishi l'ipfu l'ipfu; mękpoo ndu bụ ndu-ishi ndu ojogu ono shigba le g'e gude keshia phe iche iche, ejeru eze ozi ono; mę ndu-ishi unu ndu ojogu labo l'ukporo iri iri; mę ndu-ishi ndu ojogu ukporo ise ise; bya ekua ndu eleta iphe eze; yele k'unwegirima iya ęnya; mę ndu-ishi, eleta ęku eze mę k'unwegirima iya ęnya; mękwapho ndu eleta ibe eze ęnya; mę ndu okpehu du; mękpoo ndu maru ęnya k'ogu.

² Todbudu iya bụ; eze, bụ Dévidi gbalihu bya apfuru apfuru su: "Unwunna mu; mę ndibe mu; unu ngaberu mu nchi. O shi du mu l'obu ge mu kpua ọlo ęka okpoko ogbandzu Chipfu a-noduje; mbu okposhi, Chileke a-tukobeje okpa. Mu shi kwakobewaa k'akpu ọlo ono. ³ Ole Chileke bę suru mu l'ọ to bđu mu a-kpuru iya ọlo ono; kele mu bụ ojogu; mu gbuwa ndu du igwerigwe. ⁴ Obenu le Chipfu, bụ Chileke ke Ízurelu bę hotaleru mu-a l'onulo nna mu l'ophu ge mu buru eze ndu Ízurelu jaswaroaya. Ọo ya bę hotaru ipfu Jiuda g'ọ buru ishi; bya eshi l'ulo ke Jiuda hota onu-ulo nna mu. A bya l'unwunna mu; ọ buru mbedua bę du iya ree g'o mee mu eze ndu Ízurelu g'ephe ha. ⁵ O nuru mu unwegirima, du igwerigwe. A bya l'unwu mu ono; ọ buru nwa mu, bụ Sólomonu bę ọ hotaru g'ọ nodu l'aba-eze k'alį-eze Chipfu; buru eze ndu Ízurelu.

⁶ "O suru mu: 'Ọo nwa ngu Sólomonu bę a-kpuru mu ọlo; mę oma-unuphu mu; kele mu hotawaru iya g'ọ buru nwa mu; mbedua aburu nna iya. ⁷ Mu e-me g'alį-eze iya, nguru anguru jasuru asuru; mę ọ -buru-a l'oomeje ekemu mu; waa iphe, mu toru okpa iya; egube ono, oome iya nta ono.'

⁸ "Nta bụ iphe, mu epfuru unu l'ataphu ndu Ízurelu l'ophu, bụ iya bụ edzudzu-oha ke Chipfu; teme mu nodu epfu iya ge Chipfu nma; bukwa g'unu nwobe ęnya meje iphe, Chipfu turu l'ekemu; k'ophu unu e-nweru alį oma-a; teme l'ọ nodu no-doru unwegirima unu, bụ ndu ophu etso unu etsotso g'ọ buru okiphe phe jeye le tuutuutu le mimiimii.

⁹ "Gubedua, bụ nwa mu Sólomonu; makwaru Chileke ke nna ngu. L'i gude obu ngu g'ọ ha; mę uche ngu g'ọ ha ejeru iya ozi; noo kele ọ bụ Chipfu enyochaje obu; teme iphe, nemadzu vu l'uche; mę ophu ọ riru l'oriri nodu edokotaje iya ęnya. I -chọo ya bę i-chotakwa iya. Ole ọ -buru l'i gwoberu iya bę ọo-jikakwa ngu jasụ le tuutuutu le mimiimii. ¹⁰ Kwabeekwapho ęnya nta; noo kele Chipfu hotawaru ngu g'i kpuru iya ọlo, a-buru ęka-du-nsọ. Shihuekwapho ike jee ozi ono."

¹¹ Todbudu iya bụ; Dévidi woru ugbugba nwulo, aa-kpu du-pfube l'onu eze-ulo ono woru nụ nwa iya, bụ Sólomonu. Ọ nukwa iya pho ugbugba g'ulo ono, a-dukota; mę ugbugba mkpuru ęka aa-kwakobeje iphe l'ulo ono; mę k'ulo-eli iya; mę k'ulo ime iya; mę k'ęka aa-noduje pfua ugwo iphe-ęji. ¹² Ọ byakwapho eworu g'ugbugba oma-unuphu ọlo Chipfu ono a-du nụ iya; mę ke mkpuru, a-gba iya mgburugburu; bya anu iya k'ulo ęku k'ulo Chileke; mę ọlo ęku, bụ ęka aa-kwakobeje iphe, e doberu nsọ. Iphemipe ono bę ọ nuru egube ọ du iya l'uche g'a kpua ya. ¹³ Ọ bya epfua g'ee-gude keshia ndu-uke Chileke; mę ndu Livayi; bya epfua k'ozu, eejekota l'ulo Chipfu; mę k'ivu, ee-gude eje ozi l'ulo Chipfu ono. ¹⁴ Ọ bya egoshi ęrwa mkpola-ododo, a-suru eme ivu, eeme le mkpola-ododo; bya egoshi ęrwa mkpola-ochaa, a-suru eme ivu, eeme le mkpola-ochaa; mbu ophu ee-gude eje ozi, du iche iche. ¹⁵ O goshi ęrwa mkpola-ododo, ee-gude kpushia iphe, aapfubeje oroku, e meshiru le mkpola-ododo; mę k'oroku l'onwiya; mbu g'erwa iphe, aapfubeje oroku ono, a-hagbaa l'ehu l'ehu; mę k'oroku a-nodu iya nụ; bya egoshi ęrwa mkpola-ochaa, ee-gude kpushia iphe, aapfubeje oroku, e meru le mkpola-ochaa; mę k'oroku l'onwiya; mbu egube a-sukpoerupho iphe, aapfubeje oroku ono l'ehu l'ehu. ¹⁶ Ọ bya egoshi ęrwa mkpola-ododo, ee-gude kpushia teburu, eedobejeru Chileke buredi; mę ęrwa mkpola-ochaa, ee-gude mee teburu mkpola-ochaa. ¹⁷ O goshikwapho ęrwa mkpola-ododo, guru egugu, ee-gude mee oji; mę ophu ee-gude mee gbamugbamu;

mẹ okoro; bya egoshichaa ẹrwa mkpọla-ododo, e-gude meshia gbamugbamu mkpọla-ododo l'ẹhu l'ẹhu; goshi ẹrwa mkpọla-ọchaa ọphu a-suru emeshi gbamugbamu mkpọla-ọchaa. ¹⁸ Ọ bya egoshi ẹrwa mkpọla-ododo, a huru l'ọku, a-suru eme ọru-ngweja unwuisensu. O goshikwapho ugbugba ugbo-inya, ee-me le mkpọla-ododo doberu chierobu ono, sashiru nkù asashi gude gbobuta okpoko ogbandzu Chipfu ono.

¹⁹ Dévidi sùru: "Iphe ono g'ọ hakọta bu Chipfu be goshiru mu iya nu; mu dee ya edede. Mbù l'ọo ya meru; o doo mu ẹnya g'ọo-gbakọta ugbugba."

²⁰ Dévidi bya epfukwarupho nwa iya Sólomọnu sù: "Shihukpọephe ike; gude ẹka l'obu jee ozi ono. Ta atsukwa ebvu; ọphu meji atofukwa ngu; noo kele Chipfu, bu Chileke; mbù Chileke ke mbẹdua be swiru ngu eswiru. Ọ to byadu agbakuta ngu azu; ọphu o byadu aha ngu jasù teke ozi, dukota l'ulo Chipfu ono a-bvukota. ²¹ Ogbo ndu-uke Chileke; me ke ndu Lívayi be nọwa anọno le k'iphe, bukpo ozi, eeje l'ulo Chileke ono. Ndu unu l'ẹphe a-gbaru mgba jee ozi ono; be bu ndu eme ọna l'iphe dugbaa iche iche, ẹphe buru ndu-ozì ono evu evuvu. Nokwapho ge ndu-ishi; me ndu Ízurẹlu l'ophu a-nodu emekotakpoo iphe, i sùru g'ẹphe mee."

29

Iphe, a nuru g'e gude kpua eze-ulo Chileke

¹ Tọbudu iya bu; eze, bu Dévidi bya epfuaru edzudzu-ọha ono l'ophu sù: "Sólomọnu, bu nwa mu ono, Chileke hotaru be bukwađu nwatanshii, adudu iphe, o maru; teme ozi ono buru ozi, paru ẹka; kele eze-ulo ono be ta abudu nemadzu be aakpuru iya; ọo Chipfu, bu Chileke be aakpuru iya. ² Mu doberu iphe, ee-gude mee k'eze-ulo Chileke mu ono g'ike beru mu. Mu doberu mkpọla-ododo, ee-gude mee iphe, eeme le mkpọla-ododo; dobe mkpọla-ọchaa, ee-gude mee iphe, eeme le mkpọla-ọchaa; dobe onyirubvu, ee-gude mee iphe, eeme l'onyirubvu; dobe mkpurukp-igwè, ee-gude mee iphe, eeme le mkpurukp-igwè; me oshi, ee-gude mee iphe, eeme l'oshi. Nokwapho ge mu kuberu ikpoto mkpuma onikusu; me mkpuma, ee-do edodo; me mkpuma, aphugbaa ke ngerengere; mewaro mkpuma, du iche iche, vugba oke aswa; me mkpuma-egbe mabulu. ³ Ozo bu le-a; eshinu k'ulo Chileke mu ono du mu l'obu shii be mu anukwapho mkpọla-ododo; me mkpọla-ọchaa k'eka mu gedegede; mbu anu iya anughata ophu ka ọphu mu shi kwakobehawa g'e gude kpua ulu nsọ ono. ⁴ Mu anu mkpọla-ododo, ẹrwa iya du unu talentu esaa l'ukporo talentu iri, bu mkpọla-ododo, shi l'ali Ofi; mu nodu anukwapho mkpọla-ọchaa, ẹrwa iya du unu talentu iri l'esaa l'ukporo talentu iri; g'e gude wukota l'eli igbulu ulu ono. Mkpọla-ọchaa ono be a huru; o gbuchafu egbuchafu. ⁵ Mkpọla-ododo ono be ee-gude mee iphe, eeme le mkpọla-ododo; gude mkpọla-ọchaa mee iphe, eeme le mkpọla-ọchaa; me iphemiphe, ndu eme ọna emekota. ?Nta-e? ?Bu onye be oovu evuvu g'o woru onwiya ye l'ejeru Chipfu ozi ono?"

⁶ Tọbudu iya bu; ndu-ishi l'ẹnya-unuphu l'ẹnya-unuphu; me ndu-ishi l'ipfu l'ipfu; me ndu-ishi unu ndu ojogu labo l'ukporo iri iri; me ndu-ishi ndu ojogu ukporo ise ise; mekpoo ndu-ishi-ozì eze woru iphe nu ẹgube, oovu phe evuvu g'ẹphe nu. ⁷ Iphe, ẹphe nuru g'e gude mee k'ulo Chileke ono bu: mkpọla-ododo, ẹrwa iya du unu talentu iri l'ẹbo l'ukporo talentu iri; me ukporo unu dariku l'unu ise; me mkpọla-ọchaa, ẹrwa iya du ukporo unu talentu l'unu talentu ise; me onyirubvu, ẹrwa iya du ukporo unu talentu ugbo labo l'unu talentu ise; me iphe-igwè, ẹrwa iya du ukporo unu talentu iri l'ẹbo l'unu talentu iri. ⁸ Iphe, bukpo onye nweru mkpuma, vu oke aswa be nuru iya g'e dobe l'ulo ẹku eze-ulo Chipfu ono. Ọ buru Jiehiyelu, bu onye Geshonu be eleta iya ẹnya. ⁹ Ọo ya bu; ndu Ízurẹlu tekota eswa; kele ndu ono be o vuru evuvu g'ẹphe nu iphe ono; mbu l'ẹphe gude obu phe g'ọ ha nu Chipfu iphe ono. Eze, bu Dévidi tekwaapho eswa shii.

Dévidi epfu anu Chileke

¹⁰ Tọbudu iya bu; Dévidi wata aja Chipfu ajaja l'iphe edzudzu-ọha ono asuje: "G'ajaja buru nkengu; gube Chipfu, bu Chileke ke nna anyi, bu Ízurẹlu; shita l'ojejoje jasù l'ojejoje. ¹¹ Gube Chipfu be paru ẹka apaa; teme ike; me ubvu; me ọdu-biribiri bukotaru nkengu. Iphemiphe, no l'igwe; me ophu no l'eliphe be bukota nkengu. Ọo ngu bu eze; gube Chipfu; o buru ngu bu ishi iphemiphe. ¹² Ẹku yele okwabe ubvu bu ngu be o shikota l'eka. Ọ buru ngu bu ishi iphemiphe. Ọo ngu be ike yele okpehu kwaru l'eka. Eme nemadzu g'ọ buru oke amadu; buru onye ike du be bu ngu be o du l'eka. ¹³ Nta-a be anyi ekele ngu ekele; gube Chileke anyi; anyi nodu aja ẹpha ngu ono, du akpabiri ono ajaja.

¹⁴ “Ole o bu; ?bu onye be mu bu? To o ?bu gunu be ndibe mu bu; ke g'o vu anyi evuvu g'anyi du ike nu iphe egube-a? Oo ngu be iphemiphe shikota l'eka; o buru iphe, shi ngu l'eka be anyi wotaru bya anu ngu ono. ¹⁵ L'ataphu ngu be anyi bu ndu mbyambya; buru ndu no l'ije; egube ono, nna anyi phe shi buru iya. Ndu, anyi no l'eliphe-a be agba phuruphuru g'ononyo; kele o to no du jasuru asuru. ¹⁶ Gube Chipfu, bu Chileke anyi; ikpoto iphe owana, anyi wofutaru g'e gude kpuru ngu ulo, bu k'epha ngu, du no ono be bukwa l'eka ngu be o shi bya; teme g'o ha bukotaru ngu nwe iya. ¹⁷ Chileke mu; mu maru l'jidaleje obu; o buru obu, guru iphoro aduje ngu ree. O buru obu, guru iphoro be mu gude nukota ngu iphe-a g'o ha egube oovu mu evuvu. Nta-a be mu humawaru ndibe mu, bu ndu ophu no l'eka-a g'o vu phe evuvu; ephe gude ehutu anu ngu iphe. ¹⁸ Jiko Chipfu, bu Chileke ke nna anyi phe, bu Ebirihamu; me Ayizaku; me Izuru; mekwaa gegube oriri ono du l'obu ndibe ngu jasuru asuru; l'i mee g'obu phe du l'eka i no. ¹⁹ Mee ge nwa mu, bu Solomonu gude obu iya g'o ha meje ekemu ngu; me iphe, i suru g'e meje; me iphe, i toru okpa iya; mbu g'o mekotaje iphemiphe ono g'o ha; l'o kpa eze-ulo ono, mu dobewaru iphe, ee-gude kpa ya ono.”

²⁰ No iya; Dévidi bya asu edzudzu-oha ono: “Unu jaa Chipfu, bu Chileke unu ajaja.” Edzudzu-oha ono tuko jaa Chipfu, bu Chileke ke nna phe ajaja. Ephe bya ephozeta; baaru Chipfu aja; bya ephozeru eze.

Eeme Solomonu eze

²¹ O be le nchitabohu iya; ephe gweeru Chipfu ngweja. Ephe gburu oke-eswi, du unu labo lukporo iri; gbua ebili, du unu labo lukporo iri; me unwu aturu, du unu labo lukporo iri; gude gweeru Chipfu ngweja-akpo-oku; ye le ngweja-mee, ayijegbaaru iya nu. Ephe gwee ikpoto ngweja mmanu ozo l'iswi ehutu ndu Izuru. ²² Ephe gude oke ehutu-uto ria; ngua l'iphu Chipfu mboku ono.

Ephe bya emee Solomonu, bu nwa Dévidi eze k'ugbo labo. Ephe no du l'iphu Chipfu wua ya manu l'ishi g'o buru onye-ishi phe; Zadoku buru onye uke Chileke. ²³ Oo ya bu; Solomonu no du l'aba-eze, Chipfu doberu; buru eze nochia enya nna iya, bu Dévidi. Iphe no du ejehuru iya; ndu Izuru l'ophu no du emeje iphe, o suru g'e mee. ²⁴ Iphe, bu ndu-ishi; me ndu ojogu; mekpoo unwu Dévidi, g'ephe ha; tukotaru ike yeru eze, bu Solomonu. ²⁵ Chipfu mee Solomonu buru oke amadu l'enya ndu Izuru l'ophu; bya eworu odu-biribiri k'onye eze ye iya l'ehu; mbu udu iya ophu ta adudu onye eze, vu iya uzo nwejeru iya nu.

Anwuhu Dévidi

(1Ndu 2:10-12)

²⁶ Noo ge Dévidi nwa Jiesi gude no l'aba-eze ndu Izuru. ²⁷ Iphe, Dévidi noru l'aba-eze le Izuru bu ukporo apha labo. O bu eze noo apha esaa le Heburonu; bya aburu eze le Jierusalemu ukporo apha l'apha iri l'eto. ²⁸ O nwuhuru teke o kahwaru okpobe akahu. O noru apha, du igwerigwe; buru onye nweru eku; ria ubvu. Nwa iya, bu Solomonu bya aburu eze nochia enya iya. ²⁹ Iphemiphe, eze Dévidi megbaberu; e - shi l'ishi jasu l'eka o jeberu be e dekotaru l'ekwo, ephe deshuru iphe, meru nu; mbu Samelu, bu onye aphuje ophulanya; me Netanu, bu onye mpfuchiru Chileke; me Gadu, bu onye aphuje ophulanya. ³⁰ E dekotaru iphemiphe o mekotaru teke o bu eze mekpoo ehuka ehuka o megbaberu me iphemiphe dapfutagbaru iya nu; me ophu dapfutaru ndu Izuru; mewaru iphe, dapfutaru ali-eze ono l'ophu.

Ekwo Iphe, ndu eze meru k'èbo

*Sólomõnu arwõ mmamiphe
(1Ndu 3:1-15)*

¹ Tõbudu iya bũ; Sólomõnu, bũ nwa Dévidi bya akpõ onwiya g'abara l'alì-eze iya. Chipfu, bũ Chileke iya swiru iya òkpobe eswiru; bya emee ya; ò bũru onye parũ òka mebyikpõo apaa.

² Sólomõnu bya ekukõ ndu Ìzuru l'ophu. Ndu o kukõru bũ ndu-ishi ndu ojõgu, dũ unu labõ l'ùkporo iri iri; mē ndu-ishi ndu ojõgu, dũ ùkporo ise ise; mē ndu-ikpe; mē iphe, bũ ndu-ishi ndu Ìzuru g'ephe ha; mbũ ndu-ishi l'enyà-unuphu ibe nna phē. ³ Sólomõnu ye le edzudzu-õha Ìzuru tũgbua jeshia l'eka aagwajē iphe, nō lē mkpũkpu Gibiyõnu; ke le õo l'eka ono bē ùlo-ekwa-ndzukõ Chileke nō; mbũ ono, Mõsisu, bũ onye-õzi Chipfu meru l'echiēgu phõ. ⁴ Dévidi bē pafũtawaru okpoko Chileke lē mkpũkpu Kiriyatu-Jiarimu bya edobe l'eka o metaru iya; ke le õ kpõberu iya ùlo-ekwa lē Jierúsalemũ. ⁵ Ole õru-ngweja, Bezalelu meru l'onwirubvu; bē dũ lē Gibiyõnu l'eka ono; l'iphu ùlo-ekwa Chipfu. Bezalelu bũ nwa Uri; Uri bũru nwa Huru. Sólomõnu ye le edzudzu-õha ono chõahaa Chipfu l'eka ono. ⁶ Sólomõnu bya ejeshia lē Gibiyõnu je anõdu l'ataphu õru-ngweja, e meru l'onwirubvu ophu nō l'iphu ùlo-ekwa-ndzukõ ono; mbũ l'iphu Chipfu gwee ngweja-akpõ-oku, dũ unu labõ l'ùkporo iri.

⁷ O rwua l'enyashi; Chipfu byapfuta Sólomõnu bya asũ iya: "Pfuaru mu iphe, bũkpõo iphe, ò dũ ngu gē mu meeru ngu."

⁸ Sólomõnu sũ Chileke: "I goshiwari l'i yeru Dévidi, bũ nna mu obu shii; bya emewaa gē mu bũru eze nõchia enya iya. ⁹ Jiko Chipfu, bũ Chileke; g'iphe ono, i kweru nna mu, bũ Dévidi ukwe l'ii-meru iya ono vũkota nũ; ke le i mewaru gē mu bũru eze ikpoto ndu-a, ha g'ēja, nō l'alì-a. ¹⁰ Nũnu mu mmamiphe ye le nkwa menya, mu e-gude meeru ndu-a iphe, gbaru mu l'ememe; noo ke le õ tõ dũdu onye sũru abũru ishi ndu nkengu-a, parũ òka egube-a."

¹¹ Chileke yeeru Sólomõnu õnu sũ: "Eshi ophu ò bũ iphe ono agũ ngu egũ l'obu; ophu ì sũduru g'a nũ ngu ekũ; õzoo iphe-enweru; õzoo g'e mee g'a kwabeje ngu ùbvũ; ophu ì sũduru g'e mee gē ndu õhõgu ngu nwũshihu; ophu ì sũduru g'a nũ ngu ndzũ ogologo; gbahaa g'a nũ ngu mmamiphe; waa nkwa menya, ii-gude bũru eze ndibe mu ono, mu meru g'ì bũru eze phē ono; ¹² bē mu a-nũ ngu mmamiphe; mē nkwa menya ono. Mu a-nũkwa ngu phõ ekũ waa iphe-enweru; mee g'a kwabeje ngu ùbvũ, adũdu onye eze akwabejeruwaru iya lē ndu ophu vu ngu uzo; ophu ò ùkwapho onye õzo; abyaru akwabebaa ya lē ndu ophu etso ngu etsotso."

¹³ Oo ya bũ; Sólomõnu shi l'eka aagwajē iphe lē Gibiyõnu ono nyizeta; mbũ l'iphu ùlo-ekwa-ndzukõ ono; ò bũru iya ala Jierúsalemũ je anõdu bũru onye eze ndu Ìzuru.

*Èku Sólomõnu
(1Ndu 10:14-29; 2Iphe 9:13-28)*

¹⁴ Sólomõnu kũberu onwiya ùgbo-inya; mē ndu agba l'inya. O nweru unu ùgbo-inya èto l'ùkporo iri; bya enweru ndu agba l'inya ùkporo unu l'unu iri. O nweru ndu ophu eze doberu lē mkpũkpu, eedobeje ùgbo-inya; dobe ndu ophuu lē Jierúsalemũ swibe onwiya. ¹⁵ Eze bē meru; mkpõla-õchaa kũru g'ēja lē Jierúsalemũ; bya emee g'oshi sida sweta ekameka; g'oshi sũkamo, tũko alì òkpa ùbvũ, nō l'uzo enyanwu-ariba sweta. ¹⁶ Oo l'alì Ijiputu ye le alì Kuwe bē e shi anmatajēru Sólomõnu ìnya. O bũru ndu agbaru eze nghõ shi ejeje alì Kuwe je apfua ùgwo iya nmata iya. ¹⁷ Aswa, ephe shi apfujē gude zua ùgbo-inya lē Ijiputu bē bũ unu shēkelu mkpõla-õchaa l'ùkporo shēkelu mkpõla-õchaa iri. Ìnya bē ephe shi egudeje ùkporo shēkelu mkpõla-õchaa esaa lē shēkelu iri nmaa. Ephe shikwaphõ evujejeru iya ndu eze ndu Hetu; mē ndu eze ndu Arámu.

2

*Sólomõnu akwakõbe k'akpũ eze-ùlo Chipfu
(1Ndu 5:1-18)*

¹ No iya; Sólomõnu bya epfua ya hoo haa lē ya a-kpũru Chipfu eze-ùlo; tēme ya abya akpua ùlo-eze dobe k'eka iya. ² Oo bya agũta ùkporo unu unwoke ùgbo esato l'unu iri

l'ise g'ephe buru ndu a-nodu evu iphe; guta ukporo unu unwoke ugbo iri g'ephe buru ndu a-nodu awashi mkpuma l'ubvu ubvu ali ono; bya aguta unu unwoke tete g'ephe buru ndu eleta phe enya l'ozi ono.

³ Solomonu bya ezia Hiram, bu eze ndu Taya ozi su: "G'o bukwaru egube ono, i meru nna mu, bu Dévidi; nu iya oshi sida g'o kpua ulo-ebubu iya ono bu g'ii-meru mbédua. ⁴ Nta-a bé mu abya akpuru Chipfu, bu Chileke mu ulo; doberu iya ya nsó g'o buru éka aa-kpoje unwú-isensu, eshi kwéekweekwee óku l'iphu iya; mékwapfo g'e dobeje iya buredi, eedobeje l'iphu Chileke tekenteke; bya aburu éka ee-gweje ngweja-akpo-óku eswe l'uzenyashi; mé l'eswe-atúta-unme; mé l'onwa óphúú; mé l'obo-iphe, geru egeru, aabojeru Chipfu, bu Chileke anyi. Iphe ono bé e doberu g'o buru omelali, duru ndu Ízurélu jasuru asuru. ⁵ Ulo ono, mu abya akpuku ono bé a-pa éka; noo kéle Chileke anyi bé kangokotaru agwa l'opfu. ⁶ Ole ó bu; ?bu onye bé suru g'oo-kpuru iya ulo? Eshi opfu imigwe; mé imigwe opfu kakota l'eli ta asudu iya anodu; ?bu onye bé mu bu ké gé mu kpuru iya ulo? Óo épho g'akpúta éka aa-kpojeru iya unwú-isensu óku. ⁷ Nta-a bukwa g'i yeru mu onye emeje óna lé mkpóla-ododo; mé lé mkpóla-óchaa; mé l'onyerubvu; mé lé mkpurukpu-ígwé; bya aburu onye maru g'eegudeje oghu uswe-uswe; mé oghu, eke mee-mee mé oghu, dú urwukpu-urwukpu eme óna. Onye óbu a-bukwarupho onye apyi iphe apyipyi doru énya. Yéle ndibe mu, bu ndu eme óna, nna mu Dévidi doberu bé a-túko eje ozi lé Jierúsalemú; mé l'ali Jiuda.

⁸ "G'i nukwa mu pho oshi sida; mé oshi payinu; mé oshi alugumu, shigba l'ubvu ubvu Lébanonu; kéle mu maru lé ndu nkengu bé awa oshi doru énya. Ndu ozi mu bé ephe lé ndu-ózi nkengu a-túko yekota éka l'ozi, dú iya nu; ⁹ k'opfu ephe a-kwakoberu mu oshi one k'etsutsu iya; kéle ulo óbu, mu abya akpuku óbu bé a-pakwa éka apaa; tème l'ó dukwapfo biribiri. ¹⁰ Ndu nkengu ono, egbu oshi ono bé mu a-nu ukpokutu witi, jiru ukporo unu ékpa ugbo labo l'unu ékpa iri. Mu anu phe balj, jiru ukporo unu ékpa ugbo labo l'unu ékpa iri; bya anu phe ite mee, dú ukporo unu labo l'unu iri; bya anu phe ite manú, dú ukporo unu labo l'unu iri."

¹¹ Tobudu iya bu; Hiram, bu eze ndu Taya dee ekwo-ózi gude yeeru Solomonu ónu su: "Óo kéle Chipfu yeru ndibe iya obu meru g'o gude o mee g'i buru eze phe." ¹² Hiram pfukwaapho su: "G'ajaja buru ké Chipfu, bu Chileke ké Ízurélu; mbu onye ono, meru igwe mee eliphe; mbu onye ono, nyu eze, bu Dévidi nwa, maru iphe; kwaa énya; bya aburu onye iphe edoje énya; g'o buru onye a-kpuru Chipfu eze-ulo; kpuru onwiya ulo-eze. ¹³ Nta-a bé mu ziwaru nwoke, maru eme óna; mbu onye iphe, edoje énya, aza Huramu-Abi g'o byapfuta ngu.

¹⁴ "Ó bu nwatibe nwanji, shi l'ipfu Danu. Nna iya buru onye Taya. Ó maru g'e shi eme óna lé mkpóla-ododo; mé lé mkpóla-óchaa; mé l'onyerubvu; mé lé mkpurukpu-ígwé; mé lé mkpuma; mékpoo l'oshi; tème ó maru g'eegudeje oghu uswe-uswe; mé oghu, dú urwukpu-urwukpu; mé oghu, eke meeme; mé ókpobe ékwa-óchaa eme óna. Ó maru g'aapyije iphe-apyipyi, dú iche iche; tème egube érengete, a suru g'o mee bé oo-mekotaepfo. Yéle ndu nkengu, bu ndu eme óna; mé ndu eme óna ono, nnajjuphu mu, bu Dévidi, bu iya bu nna ngu doberu bé a-túko jee ozi ono. ¹⁵ Nta-a bukwa gé gube nnajjuphu mu nuwaro ndu-ózi ngu witi; mé balj; mé manú; mé mee ono, i pfuru opfu iya ono. ¹⁶ Óo ya bu; g'anyi eje awataru ngu oshi, dukpoe ngu pho ree l'ubvu ubvu Lébanonu; sweshia ya esweshi kpoghaa ya eze-ényimu; je edobe iya lé Jiopa, bu éka óo-dú; l'i vuta iya lashia Jierúsalemú."

*Ndu ogbo-ózi Solomonu
(1Iphe 5:13-18)*

¹⁷ Tobudu iya bu; Solomonu bya agua ndu lwaru alwalwa, bukota l'ali Ízurélu ógu; mbu egube ono, nna iya, bu Dévidi guru phe ono. Mkpako iphe, ephe dú buru ukporo unu ugbo iri lé tete l'unu éno*. ¹⁸ O woru ukporo unu nemadzú ugbo esato l'unu iri l'ise† dobe g'ephe buru ndu evuje iphe; dobe ukporo unu nemadzú ugbo iri‡ g'ephe buru ndu agbakposhi mkpuma l'ubvu ubvu ali ono; bya edobe unu tete g'ephe buru ndu-ishi, eleta énya l'ozi ono; k'opfu ephe a-nodu eme gé ndu ono je ozi ono.

3

*Solomonu akpu eze-ulo Chileke
(1Ndu 6:1-36)*

* 2:17 2:17 Bú iya bú 153,600 lé mbekee. † 2:18 2:18 Bú iya bú 70,000 lé mbekee. ‡ 2:18 2:18 Bú iya bú 3,600 lé mbekee.

¹ Tòbudu iya bụ; Sólomónu wata akpụ eze-ulo Chipfu ono lẹ Jierúsalemú l'úbvú Moriya, bụ ẹka ono, Chipfu byapfutajeru nna iya, bụ Dévidi ono; mbụ l'oma ẹka Onanu, bụ onye Jiebusu echije balí, bụ iya bụ ẹka ono, Dévidi doberu g'a kpua ya ono. ² O bụru l'abalí k'ẹbo l'onwa k'ẹbo l'ime apha k'ẹno e -shi teke o wataru aburu eze bẹ o wataru iya akpukpu. ³ Waa gẹ Sólomónu gude tya okpa-ulo ono, aa-kpuru Chileke ono baa: A -bya l'o-gba-lẹ-mbụ iphe, e shi egudeje atụ iphe; bẹ ogologo iya dū ụkporo nkwo-ẹka ẹto; uswekete iya dū ụkporo nkwo-ẹka. ⁴ Nwulo, a kpuru; dupfube l'atatiphu eze-ulo ono bẹ ogologo iya dū ụkporo nkwo-ẹka. Ogologo eze-ulo ono bẹ yele uswe iya ha enya nhamunha. Eli nwulo ono dū ụkporo nkwo-ẹka ishii. L'ime iya bẹ bụ okpobe mkpola-ododo bẹ a wukotaru iya. ⁵ O gude oshi Sayipurosú kwechishia igbulọ ime eze-ulo ono; bya awukota iya mkpola-ododo, guru egugu; bya esengashia ya mpfụ mẹ gwogirigwo l'eli iya gude mee ya ọna. ⁶ O gude mkpuma, vugbaa oke aswa memaa ulo ono emema. Mkpola-ododo, o gude mee ulo ono bẹ bụ mkpola-ododo, shi l'alí Pavayimu. ⁷ O wukota mkpola-ododo l'ulo ono l'ophu. O wukotaru iya l'oswebe; mẹ l'onu-ulo ono; mẹ l'igbulọ ulo ono; mękpoo mgbo iya; bya apyishia chierobu doo l'eli igbulọ ono. ⁸ O bya akputa mkpuru ẹka-kakota-adu-nsọ. Ogologo ulo ono bẹ o kpuru; yele uswekete iya buri iphe lanu. O kpuru ogologo iya; o dū ụkporo nkwo-ẹka; uswekete iya dū ụkporo nkwo-ẹka. O wukota iya okpobe mkpola-ododo, ẹrwa iya dū unu talentu l'ukporo talentu iri. ⁹ Nggú mkpola-ododo, e gude mee k'ulo ono bẹ ẹrwa iya dū shẹkelu ụkporo labo l'iri. O wukotakarupho mkpola-ododo l'ulo k'eli iya.

¹⁰ Lẹ mkpuru ẹka-kakota-adu-nsọ bẹ o kpuru chierobu labo akpukpu dobe; wukota iya mkpola-ododo. ¹¹ Nkú chierobu ono ẹphenebo bẹ tukoru dū ụkporo nkwo-ẹka. Nkú lanu bẹ dū nkwo-ẹka ise l'ogologo; nọdu je asụ-pfuru l'igbulọ ulo ono; nanu ophuu dū nkwo-ẹka ise; nọdu je asụ-pfuru lẹ nkú chierobu ophuu. ¹² Nkú chierobu ono ophuu dū nkwo-ẹka ise l'ogologo; nọdu je asụ-pfuru l'igbulọ ulo ono; nanu ophuu dū nkwo-ẹka ise; nọdu je asụ-pfuru lẹ nkú kẹ nanu ophuu. ¹³ Chierobu ono bẹ sashichaaru nkú phe asashi; o dū ụkporo nkwo-ẹka. Ẹphe pfuru ghagbaa iphu lẹ mkpuru ono gẹdegede. ¹⁴ O gude oghu, dū urwukpu-urwukpu; mẹ oghu uswe-uswe; mẹ oghu eke meeme; mẹ okpobe ẹkwa-ọchaa kwee ẹkwa-mgbochi; bya eseshia chierobu l'eli iya.

*Itso, e meru l'onvirubvu
(1Ndu 7:15-22)*

¹⁵ L'onu-ulo ono bẹ o meru itso labo bvube. O dūchaa ụkporo nkwo-ẹka lẹ nkwo-ẹka iri l'ise l'eli; bya emeta nchị-itso, eli iya dū nkwo-ẹka ise tukobegbaa l'eli iya iche iche. ¹⁶ O bya akpata iphe, dū gẹ gwogirigwo yechaa lẹ nchị-itso ono, dū l'eli itso ono; bya akpua iphe, dū g'itorokuma, dū ụkporo ise swobechaa lẹ gwogirigwo ono. ¹⁷ O bya akpobe itso ono ẹphenebo l'iphu eze-ulo ono. Nanu bẹ o kpoberu l'uzo ndohali ulo ono; kpobe ophuu l'uzo isheli. Ophu o kpoberu l'uzo ndohali bẹ o guberu Jiakinu; gube ophu nọ l'uzo isheli Bówazu.

4

*Oru-ngweja, e meru l'onvirubvu
(1Ndu 7:23-51)*

¹ Tòbudu iya bụ; o bya egude onvirubvu meta oru-ngweja, dū ụkporo nkwo-ẹka l'ogologo; uswekete iya dū ụkporo nkwo-ẹka; eli iya dū nkwo-ẹka iri.

*Iphe, e meru l'onvirubvu dobe g'e yeje mini
(1Ndu 7:23-26)*

² Tòbudu iya bụ; Hiramú bya adazee onvirubvu gude kpata iphe, dū mgburugburu, ee-yeje mini g'ọ dọru chi ririri. Igburonu iya mgburugburu bẹ dū nkwo-ẹka iri. G'ọ habe l'eli bụ nkwo-ẹka ise. Mgburugburu iya dū ụkporo nkwo-ẹka lẹ nkwo-ẹka iri. ³ Lẹ mkpula igburonu iya bẹ a kpuyaberu iphe, dū g'oke-eswi uzi iri l'enya nkwo-ẹka lanu; woru iya kpọọ giriri uzi labo. E meru iya; yeje mini ono, echi ririri ono rwagbabe. ⁴ Iphe ono, eeyeje mini ono bẹ a doberu l'eli oke-eswi iri l'ẹbo, a kpuru l'onvirubvu. Oke-eswi ono ẹto bẹ a gharu iphu l'uzo isheli; ghaa ẹto iphu l'uzo enyanwu-ariba; ghaa ẹto iphu l'uzo ndohali; ghaa ẹto iphu l'uzo enyanwu-awawa; ghakota phe ike ye l'uzo ime iya. ⁵ Iphe ono, eeyeje mini ono bẹ igbidigbi iya ha gẹ mpfupfumeke. Igburonu iya bẹ o meru; o dū g'igburonu okoro; mbụ o dūepho g'okoko ojimbvu. Mini, alajẹ iya nū bẹ e-rwu iphe, dū g'unu galonu ụkporo ẹto l'iri l'ise.

⁶ O mekwarupho eze gbamugbamú iri, ee-gudeje asa iphe. Ise bẹ o sūberu l'uzo ndohali; sūbe ise l'uzo isheli. O buri eze gbamugbamú ono bẹ ẹphe asajẹ iphe, e gude

mee kẹ ngweja-akpọ-ọku. Eze iphe phọ, eeyeje mini phọ bụru ọp̄hu ndu-uke Chileke asaje onwop̄e.

⁷ Ọ bya egude mkp̄ola-ododo meta iphe, aap̄ubeje or̄oku ụzo iri dobe l'eze-ulo ono. Ọ bụru g'a suru g'e mee ya bụ g'o meru iya. O woru ise dobe l'uzo nd̄ohali; dobe ise l'uzo isheli. ⁸ O mekwaaphọ teburu iri dobe l'eze-ulo ono. Ise bẹ o doberu l'uzo nd̄ohali; dobe ise l'uzo isheli. O gude mkp̄ola-ododo mee gbam̄gbamu ụkp̄oro ise.

⁹ Ọ bya emeta ọma-unuphu kẹ ndu-uke Chileke; mẹ eze ọma-unuphu; mẹ mgbo, eeygbaa l'ọnu ọma-unuphu ono. Ọ w̄k̄ota onyirubvu lẹ mgbo iya. ¹⁰ Ọ pata eze iphe phọ, eeyeje mini phọ s̄ube l'uzo nd̄ohali; mb̄u l'uzo ẹnyanwu-awawa nd̄ohali ụlo ono.

¹¹ Iphe ọzo, Huramu mef̄aru b̄u ite; mẹ iphe, eegudeje ekpo nt̄u; mẹ gbam̄gbamu.

Mkp̄akọ iphe, Hiramụ kp̄ushiru dobe l'eze-ulo Chipfu
(1Ndu 7:40-51)

T̄obudu iya b̄u; Huramu t̄uko ozi ono, o jeru eze, b̄u Sólom̄onu l'eze-ulo Chileke ono j̄ēbekota.

Ọwaa b̄u iphe, ọ kp̄ushiru l'eze-ulo Chipfu ono: ¹² Itso lab̄o; waa nch̄i-itso lab̄o, gw̄ocharu kẹ kokoroko, ọ t̄u-kobecharu l'eli itso lab̄o ono; mẹ iphe-akp̄akpa lab̄o, ọ kpar̄u gude memash̄ia nch̄i-itso lab̄o ono, gbaru yororo ono; ¹³ mẹ akp̄uru itorokuma, d̄ukota unu lan̄u, o dop̄heru iphe, a kpar̄u akp̄akpa ono mgburugburu. O doru iya giriri uzi lab̄o lẹ nch̄i-itso ono, gbaru yororo ono; mb̄u l'eli itso ono; ¹⁴ mẹ ọgba-kp̄erekp̄ere; waa eze gbam̄gbamu, a d̄obechaaru iya l'eli; ¹⁵ mẹ iphe, eeyeje mini, ech̄i ririri; mẹ oke-eswi iri l'ẹbo, a d̄oberu iphe ono l'eli; ¹⁶ mẹ ite; mẹ iphe, eegudeje ekpo nt̄u; waa ọji; m̄ewaro unwu ivu ọzo, gbaru n̄u.

Iphemiphe, Huramu-Abi meshik̄otaru eze, b̄u Sólom̄onu lẹ k'eze-ulo Chipfu ono b̄e b̄u onyirubvu, ap̄h̄gbaa kẹ ngerengere b̄e o gude mek̄ota iya.

¹⁷ Eze bya ezia g'a dazee onyirubvu ono gude kp̄ushia iphe ono lẹ phorokoto al̄i J̄īd̄anu; mb̄u al̄i urwa, d̄u lẹ mgbaka Suk̄otu waa Zaretanu*. ¹⁸ Sólom̄onu b̄e meshiru iphemiphe ono ọ d̄u igwerigwe k'ọp̄hu b̄u l'ērwa onyirubvu, lar̄u iya n̄u b̄e a ta amakahadu g'ọ habe.

¹⁹ Sólom̄onu meshik̄otaru ivu, d̄u l'eze-ulo Chipfu ono, b̄u iya b̄u: Ọru-ngweja, e gude mkp̄ola-ododo mee; mẹ teburu, eedobeje buredi, d̄u ns̄o l'ip̄hu Chipfu; ²⁰ mẹ iphe, aap̄ubeje or̄oku, e meru l'ọkpobe mkp̄ola-ododo; ȳele or̄oku, a p̄f̄ubegbaaru iya g'o nwuje ọku l'ip̄hu ẹka-kak̄ota-ad̄u-ns̄o; ẹgube ono, a suru g'ọ d̄u; ²¹ mẹ iphe, d̄u g'okoko; mẹ or̄oku; mẹ iphe, eegudeje akp̄ap̄yata iphe. Iphemiphe ono b̄e e mek̄otaru l'ọkpobe mkp̄ola-ododo; ²² mẹ iphe, ap̄aj̄e ọghu or̄oku; mẹ gbam̄gbamu; mẹ ago; mẹ iphe, aaguje ọku. E gudek̄ota ọkpobe mkp̄ola-ododo mek̄ota iya; mekp̄oo mgbo eze-ulo ono, b̄u iya b̄u mgbo k'ime mkp̄uru ẹka-kak̄ota-ad̄u-ns̄o; mẹ mgbo k'eze-ulo ono l'onwiya.

5

¹ Noo ya; ozi, Sólom̄onu ejek̄ota l'eze-ulo Chipfu ono bya abv̄ukota. Ọ bya ewobatak̄ota iphemiphe, Dévidi, b̄u nna iya shi dobe ns̄o bya eworu dobe l'ẹka eedobeje ẹku l'eze-ulo Chipfu ono; mb̄u mkp̄ola-ọchaa; mẹ mkp̄ola-ododo; mẹ ivu, d̄u iche iche.

Aap̄abata okpoko Chipfu l'eze-ulo Chileke
(1Ndu 8:1-9)

² T̄obudu iya b̄u; Sólom̄onu bya ekuk̄o ndu b̄u ọgerenya ndu Íz̄ur̄el̄u lẹ Jierúsalem̄u; mb̄u ndu-ishi l'ip̄fu l'ip̄fu; mẹ ndu-ishi l'ẹnya-unuphu ndu Íz̄ur̄el̄u; k'ọp̄hu ẹphe a-paf̄uta okpoko ọgbandzu Chipfu l'úbv̄u Zaȳonu, b̄u iya b̄u mkp̄ukpu Dévidi. ³ O -rwuepho teke ẹphe aboje iphe l'onwa ẹsaa; unwoke Íz̄ur̄el̄u l'ọp̄hu dzuk̄ota l'ip̄hu eze.

⁴ Ndu b̄u ọgerenya ndu Íz̄ur̄el̄u l'ọp̄hu dzuk̄o; ndu Lívayi pata okpoko ono. ⁵ Ẹphe pata okpoko ono; bya aph̄ota ụlo-ẹkwa-ndzuk̄o; gwetak̄ota iphe, b̄u ivu, d̄u ns̄o, d̄u iya n̄u. Ọ b̄uru ndu-uke Chileke waa ndu Lívayi b̄e vutaru iya n̄u. ⁶ Eze, b̄u Sólom̄onu m̄e ikpoto ndu Íz̄ur̄el̄u, ẹphe l'iya dzuk̄oberu l'ẹka ono t̄uko n̄du l'ip̄hu okpoko ono; egbushi at̄uru m̄e eswi. Ẹphe gbushiru ikpoto an̄u, a taa t̄ukotadu ọnu iya; t̄eme ọp̄hu a taa gutadu iya l'ọgu.

⁷ Noo ya; ndu-uke Chileke pata okpoko ọgbandzu Chipfu ọbu je edobe l'ẹka e metaru g'ọ n̄duje l'ime mkpuru eze-ulo ono, b̄u iya b̄u ẹka-kak̄ota-ad̄u-ns̄o; woru iya dobe lẹ mkpula ñk̄u chierobu. ⁸ Chierobu ono b̄e sashigbaaru ñk̄u l'eli ẹka ono, okpoko Chipfu n̄o ono; shi nno gbobuta okpoko ono; waa oshi, eegudeje apa iya. ⁹ Oshi ono b̄e d̄u ogologo k'ọp̄hu b̄u l'aagbeje l'ẹka-d̄u-ns̄o, d̄u l'ip̄hu ẹka-kak̄ota-ad̄u-ns̄o ele ẹnya l'ishishi iya g'ọ tsefutaru. Ọle a ta agbejekwanu l'ẹka ọzo h̄uma iya. Ẹphe d̄ukwa-

* 4:17 4:17 Ọ kwa iya phọ b̄u Zereda.

l'ẹka ono byasụ ntanụ-a. ¹⁰ Ọ tọ dudu iphe, dọ l'okpoko ono; gbahaa mkpuma labọ, dọ bachibachi, Mósísu yeru iya l'úbvú Horebu l'ẹka Chipfu yee ndu Ízurẹlu nọ gbaa ndzụ g'ẹphe fútaru l'alí Ijiputu ono-a.

Odu-biribiri Chipfu
(1Ndu 8:10-11)

¹¹ Tọbudu iya bụ; ndu-uke Chileke bya eshi l'ẹka-dụ-nsọ wufuta. Ndu uke Chileke ono, bụ ndu ophu nọ l'ẹka ono bẹ dobehawaru onwophẹ nsọ g'ẹphe hakọta; ophu ẹphe akpaduru ishi k'ogbo ophu ẹphe yi. ¹² Asafu; mẹ Hemanu; mẹ Jiedutunu; mẹ unwu pẹ; mẹ abubu pẹ; mbụ ogbo-ebvu ono, shi l'eri Livayi ono l'ophu bya bya apfuru l'uzo ẹnyanwu-awawa ọru-ngweja ono. Ẹphe yekọta uwe, e meru l'okpobe ẹkwa-ọchaa; chiri ogelenda; mẹ une; mẹ ogumogu akụ ebvu. Ndu uke Chileke, dọ ukporo ishi tuko tsoru pẹ egbu opu. ¹³ Ọda opu ono; waa olu ebvu ndu ono, agụ ebvu ono tuko awukotaepho nanu. Ẹphe nọdu agụ ebvu ajaja; mẹ ebvu ekele anụ Chipfu. Ẹphe nọdu agụ ebvu ono egbu opu eye iya; akụ ogelenda; mewarto ngwa-ebvu ọzo eye iya. Olu pẹ nọdu aha gengugengu l'ẹka ẹphe aguru Chipfu ebvu ajaja asuje:

“Chipfu bụ onye oma;

n-yemobu iya

a-noje jasụ l'ojeje.”

Tọbudu iya bụ; urwukpu bya eji ọlo ono ejiji; mbụ ọlo Chipfu ono. ¹⁴ Urwukpu ono mee k'ophu bụ l'ẹka ndu-uke Chileke ono ta aduedu ike takebe eje ozi pẹ; kele ọdu-biribiri Chipfu byaru bya eji eze-ọlo Chileke ono ejiji.

6

Opfu, Sólomonu pfuru
(1Ndu 8:12-21)

¹ Tọbudu iya bụ; Sólomonu sụ: “Chipfu sụru l'ọo l'urwukpu, gbahuru ke tsukiribaa bẹ ya e-buru. ² Nta-a bẹ mu kpwaru ngu eze-ọlo, parụ ẹka apaa, bụ ẹka ii-buru jasụ lẹ tuutuutu lẹ m̄m̄im̄im̄i.”

³ Ndu Ízurẹlu ono, dzukoberu nụ ono pfuru l'ẹka ono; Sólomonu bya aghachiru pẹ iphu; goru onu-oma nụ pẹ; ⁴ sụ pẹ: “G'ajaja buru ke Chipfu, bụ Chileke ke Ízurẹlu; mbụ onye ono, gude onu iya kwee Dévidi, bụ nna mu ukwe; bya egudewaa ẹka iya meebekota iya. Kele o pfuru sụ: ⁵ 'E-shi mboku, mu dufataru ndibe mu l'alí Ijiputu bẹ ọ tọ dudu mkpukpu, mu hotaru l'ipfu Ízurẹlu l'ophu g'ọ buru ẹka aa-kpuru mu ọlo; g'ẹpha mu reje ire l'ẹka ono; teme ophu ọ dudu onye mu hotaru g'ọ buru onye-ishi ndibe mu, bụ ndu Ízurẹlu. ⁶ Ọle nta-a bẹ mu hotawaru Jierúsalemụ g'ọ buru ẹka ẹpha mu e-reje ire; teme mu hotawa Dévidi g'ọ buru onye-ishi ndibe mu ono, bụ ndu Ízurẹlu.’

⁷ “Nna mu, bụ Dévidi bẹ shikpọ dobesu lẹ ya a-kpuru Chipfu, bụ Chileke ke Ízurẹlu eze-ọlo. ⁸ Obenu lẹ Chipfu sụru nna mu, bụ Dévidi: Eshi ophu i vu iya l'obu g'í kpuru mu eze-ọlo bẹ ọ dukwa-a ree l'ọ dọ ngu l'obu. ⁹ Ọle-a; ọ tọ budu gubedua bẹ a-kpụ ọlo ọbu. Onye a-kpụ iya nụ bụ nwa ngu, i nwuru anwunwu. Ọo yebedua bẹ a-kpuru mu eze-ọlo.

¹⁰ “Nta bẹ Chipfu mekotawaru iphe o kweru ukwe iya; kele mu futawaru bya anochia ẹnya nna mu, bụ Dévidi; mu nọduwaa l'aba-eze ndu Ízurẹlu egube ono, Chipfu kweru ukwe iya; teme mu bya akpwa eze-ọlo Chipfu, bụ Chileke ke Ízurẹlu ono. ¹¹ Ọ buru l'ẹka ono bẹ mu doberu okpoko Chipfu; mbụ okpoko ono, e yeru ẹkwo ogbandzu ono, Chipfu yele ndu Ízurẹlu gbaru ono.”

Sólomonu epfu anụ Chileke
(1Ndu 8:22-53)

¹² Tọbudu iya bụ; Sólomonu pfuru l'iphu ọru-ngweja Chipfu; l'iphu edzudzu-ọha ndu Ízurẹlu ono; chilia ẹka iya labọ imeli. ¹³ Sólomonu bẹ gude onyirubvu meta ẹka aapfukojeru apfu-koru; ogologo iya dọ nkwo-ẹka ise; ọsa iya dọ nkwo-ẹka ise; eli iya dọ nkwo-ẹka ẹto. Ọ buru ẹka o doberu iya bụ l'oma-unuphu ono; pfu-koru l'eli iya. O gbushi ikpere l'ataphu edzudzu-ọha Ízurẹlu ono; bya achi-lia ẹka imeli; ¹⁴ pfuahaa sụ: “Gube Chipfu, bụ Chileke ke Ízurẹlu; ọ tọ dudu Chileke ọzo, dūbaa ge gubedua l'imigwe waa l'eliphe; mbụ gube onye edobeje ogbandzu, unu lẹ ndibe ngu gbaru; bya egoshije l'i yeru ndu-ozí ngu obu; mbụ ndu gude obu pẹ g'ọ ha etso ọzo ngu. ¹⁵ Gube onye ono, meebekotaru ukwe, i kweru onye-ozí ngu ono, bụ nna mu Dévidi. I gude onu ngu kwee ya ukwe; bya egude ẹka ngu meebekota iya egube ọ dọ ntanụ-a.

¹⁶ “Gube Chipfu, bu Chileke ke Ízurelu; nta-a bu g’i mefuna ukwe-íphe ophu, i kweru onye-ozí ngu ono, bu nna mu Dévidi; mbu ono, i kweru iya su: ‘O to dudu iphe, bya l’e-me g’unwu ngu no-buhu l’aba-eze ndu Ízurelu; m’o buru-a l’unwu ngu obu be a-kwaberu onwophe enya; meje ekemu mu; egube ono, i shi emeje iya ono.’ ¹⁷ Jiko Chipfu, bu Chileke ke Ízurelu; g’opfu, i pfuru yeru onye-ozí ngu, bu nna mu Dévidi vukotakwa.

¹⁸ “Obenu; ?Chileke yele nemadzu mmanu e-bukotaru l’eliphe-a k’eviya to?o? Su-a; igwe; mbu igwe ophu kakota l’eli ta asudu ngu anodu; ?bu-chia eze-ulo owa-a, mu kpuru-a be l’asuchiari ngu nu? ¹⁹ Ole-a; numanu epfupfu, onye-ozí ngu epfu anu ngu; me arworwo, oorwo ngu. Gube Chipfu, bu Chileke mu; ngabenu nchi le mkpu, onye-ozí ngu echiku ngu; waa epfupfu, o no l’iphu ngu epfu anu ngu. ²⁰ Mbu; g’anya ngu dujenu l’eze-ulo-a eswe l’enyashi. Mbu eka-a i suru l’i-buru-a; k’opfu bu teke mube onye-ozí ngu gharu iphu l’eze-ulo-a pfuru nu ngu; li ngaberu mu nchi. ²¹ Ngabenu nchi l’arworwo, onye-ozí ngu; me ndibe ngu, bu ndu Ízurelu arwo ngu; le teke ephe gharu iphu l’eka-a epfu anu ngu. Shikwa l’imigwe, bu eka i bu ebubu numa iya. Teke i numaru iya; gukwaaru phe nu l’iphe-eji phe.

²² “O -buru l’o nweru onye mesweru ibe iya; a nodu ele enya g’onye obu ria nte; onye ono -bya l’oru-ngweja ngu, no l’eze-ulo-a; bya eria nte obu; ²³ shikwa l’imigwe numa iya; li mee iphe, gbaru ngu nu. Kpee ndu-ozí ngu ono ikpe l’onwongu. Onye ophu ikpe nmaru; nmaa ya ikpe; tu-kobe iya iphe, o metaru l’ishi. Onye ophu iswi du mma; haaru iya enge; meeru iya iphe, gbaru iya nu le k’apfubekoto iya.

²⁴ “O -buru l’ohogu lwu-kperu ndibe ngu, bu ndu Ízurelu; kele ephe mesweru ngu; ephe -bya aghaa umere lwapfuta ngu; bya ekuahaa epha ngu; nodu l’eze-ulo-a pfuru nu ngu; rwo ngu; ²⁵ shikwa l’imigwe numa iya; li guaru ndibe ngu ono, bu ndu Ízurelu nu l’iphe-eji phe ono. Li bya eduphuta phe azu l’ali ono, i nuru nna phe ono.

²⁶ “Teke o bu l’igwe buru mini; mini dzebuhu; kele o l’ephe meru iphe-eji; ephe byakwanu aghaa iphu l’uzo eka-a pfuru nu ngu; kuahaa epha ngu; bya agbakuta iphe-eji phe ono azu; kele i mewaru ephe jee iphe-ehuka; ²⁷ shikwa l’imigwe numa iya; guaru ndu-ozí ngu ono, bu ndu Ízurelu nu l’iphe-eji ono. Li zia phe uzo, pfuru oto, ephe a-nodu eshi. Li mee g’igwe dzeje mini l’ali ono, i nuru ndibe ngu o buru okiphe phe ono.

²⁸ “O -buru l’o egu-ememe byaru l’ali-a; ozoo ejo iphe-ememe; m’obu iphe, emebyishije nri, a koru l’opfu; ozoo ophu emeje g’o tsua evu; ozoo igube; m’obu ntaka, atakashije iphe; ozoo l’o ohogu phe byaru ekepheta phe le mkpuku, du l’ali phe; mbu o betakporu o buru ejo iphe-ememe gunu; ozoo iphe-ememe, du idu-agma be byaru nu; ²⁹ o -nwekporu onye machiru eka iya l’uzo ulo-a pfuru nu ngu; ozoo l’o ndibe ngu, bu ndu Ízurelu l’opfu be pfuru nu ngu; bya arwo ngu; kele o onyenonu maru g’iphe-ehuka ono atsu-beru iya l’ehu l’obu iya; ³⁰ shikwa l’imigwe, bu eka i bu ebubu numa iya. Gukwaaru phe nu; mee iphe, gbaru ngu nu; li meeru onyenonu g’iphe, oome gbaru; eshi ophu i maru obu onyemonye. Noo kele o gubedua kpoloko be maru obu unwu-eliphe l’opfu; ³¹ k’opfu ephe a-nodu atsu ngu ebvu mboku-mboku; jeye g’ephe a-nobekporu l’ali-a, i nuru nna anyi phe-a.

³² “A bya l’onye bu onye ohozo; mbu onye ta abudu onye Ízurelu, bu ndibe ngu; mbu onye ono, gude ke epha ngu; waa k’okpehu, du ngu nu; waa k’iphe, du biribiri, jinoduje emegbabe; shi l’eka du enya bya. Teke onye obu byaru bya aghaa iphu l’eze-ulo-a; pfuru nu ngu; ³³ shikwa l’imigwe, bu eka i bu ebubu; numa iya; meeru onye ohozo ono iphemiphe, o gude araku ngu; k’opfu ndu mgboko l’opfu a-madzuru epha ngu; shi nno atsu ngu ebvu ge ndibe ngu, bu ndu Ízurelu atsu ngu. Tem epha amakwarupho l’eze-ulo-a, mu kpuru-a be bu epha ngu be e gude kpua ya.

³⁴ “O -buru le ndu nkengu jeru etso ndu ohogu phe ugu l’eka bukpo eka i ziru phe; ephe -ghawaa iphu le mkpuku-a, i hotaru-a; me l’eze-ulo-a, mu kpuru ngu-a pfuru nu gube Chipfu; ³⁵ nodukwa l’imigwe numa epfupfu, ephe pfuru nu ngu; me arworwo, ephe rworu ngu; bya agbataru phe.

³⁶ “Teke o bu l’o iphe-eji be ephe meru ngu; kele o to dudu onye te emejedu iphe-eji; eh u ghuahaa ngu eghu; i woru phe ye ndu ohogu l’eka; k’opfu bu l’ohogu kpuru phe le ndu lashia l’eka du enya; ozoo eka du ntse; ³⁷ ephe -nodu l’ali ono, a kpuru phe le ndu laa ono; egomunggo lwa phe azu; izimanu lwa phe azu; ephe nodu l’ali ndu ono, kpuru phe le ndu ono rwo ngu su l’ephe mewaru iphe-eji; bya emewaa iphe, ta apfuduru-oto; mewaa ejo-ememe; ³⁸ mbu; o -buru l’ephe no l’ali ono, a kpuru phe le ndu laa ono gude obu phe g’o ha; me ndu phe g’o ha lwapfuta ngu ozo; ephe gha iphu l’ali-a, bu ali, i nuru nna phe-a; mbu le mkpuku-a, i hotaru-a; me l’eze-ulo-a, mu

kpuru ngu-a; pfuru nū ngu; ³⁹ shikwa l'imigwe, bụ ẹka i bu ebubu nūma epfupfu, ẹphe pfuru nū ngu; mę rworwo, ẹphe rworu ngu; gbaaru phę mkpu. L'ị guaru ndibe ngu ono, mesweru ngu nū ono nvu.

⁴⁰ "Jiko Chileke mu; g'ęnya ngu dujenu l'epfupfu, a nọ l'ẹka-a epfu anu ngu; l'ingabejekwa iya phọ nchị.

⁴¹ "Nta bụkwa g'ị gbalihu gube Chipfu, bụ Chileke; jeshia l'okpokwu ngu.

"Gbalihu gu l'okpokwu ngu
ono, egoshi l'ị bụ onye
okpehu dū ono.

Gube Chipfu, bụ Chileke;
gę ndu-uke nkengu
bụkwaru ndu ee-ye
ndzota ẹgube eeyeje
uwe-a.

Gę ndu duru ngu nsọ tekwa
eswa l'iphe, dū ree,
iimeru phę.

⁴² Jiko Chipfu, bụ Chileke;
ta ajikakwa onye-ozu ngu
ono, i hotaru bya emee
ya ọ buru eze ono.

Nyatakwa n-yemobu ono,
i yeru Dévidi,
bụ onye-ozu ngu ono."

7

¹ Sólomonu pfughechaepho nū Chileke; oku shi l'imigwe buru kę phaa bya ekekota ngweja-akpo-okwu; mę ngweja ozo, e gweru. Odu-biribiri Chipfu bya eji ulo ono ejiji.

² Ophu ndu-uke Chileke adudu ike bahu l'ime ulo Chipfu ono; kele odu-biribiri Chipfu jiru iya ejiji. ³ Ndu Ịzuru lu humaepho oku ono g'o nwuru; bya ahuma g'odu-biribiri Chipfu ono nọ l'eli ulo ono; ẹphe phozeta kpubegbaa iphu l'alị l'eli ẹka e gude mkpuma kpu-lia akpu-li; ẹphe baaharu Chipfu ẹja ekele iya ekele asuje:

"Chipfu bụ onye oma;
n-yemobu iya anoje
jasu l'ojeje."

Eeye Eze-ulo Chipfu l'eka Chileke
(1Ndu 8:62-66)

⁴ Toḅudu iya bụ; eze yele ndu Ịzuru lu l'ophu tuko gwee ngweja l'iphu Chipfu. ⁵ Anu, eze, bụ Sólomonu gburu gude gwee ngweja be dū ukporo unu eswi ugbo labo l'unu iri l'ise;* mę ukporo unu aturu ugbo iri l'ise.† Oo ya bụ; eze yele ndu Ịzuru lu ono g'ẹphe ha tuga woru eze-ulo ono ye Chipfu l'eka. ⁶ Ndu uke Chileke tuko pfuru l'onodu phę. Nokwapho gę ndu Lívayi pfuru lę nkephę; gude ngwa ebvu Chipfu; mbu ono, eze, bụ Dévidi meru dobe g'e gude guje ebvu ekele nū Chipfu, bụ iya bụ ngwa ebvu ono, o shi egudeje agu ebvu ekele asuje: "N-yemobu iya anoje jasu l'ojeje." Ndu uke Chileke ono nodu ghaaru ndu Lívayi iphu egbu opu; ndu Ịzuru lu l'ophu pfugbaaru apfuru.

⁷ Sólomonu dobe echilabo oma-unuphu ono, nọ l'atatiphu ulo Chipfu ono nsọ. O buru l'eka ono be ọ nọ gwee ngweja-akpo-okwu; mę ẹba-anu, e gude gwee ngweja-ehu-guu. Noo kele oru-ngweja, e gude onyirubvu mee, nọ l'iphu Chipfu be ha nwanshii; k'ophu bụ lę ngweja-akpo-okwu; mę ngweja-nri; mę ẹba-anu, e gude gwee ngweja-ehu-guu ono taa alakotadu iya.

⁸ Oo ya bụ; Sólomonu mę ndu Ịzuru lu g'ẹphe ha, bụ ndu ẹphe l'iya nọ l'eka ono; mbu ikpoto oha, shi lę mkpukpu Lebo-Hamatu; je akpaa lę nggele Ijiputu, bụ ndu tukoru nodu teke ono; boo Obo-iphe ono abali esaa. ⁹ O be lę mboku k'esato; ẹphe nọ ndzuko, gbaru iche; noo kele ẹphe meru k'edobe oru-ngweja ono nsọ ujiku esaa; boo obo-iphe ujiku esaa. ¹⁰ O be lę mboku, onwa esaa dū l'ukporo abali l'abali eto; ọ gbasaa ndu ono g'ẹphe lashia ibe phę. Ẹphe gude ẹhu-utso lashia; mę obu-utso lę k'iphe-oma, Chileke meru Dévidi; mę Sólomonu; mę ndibe iya, bụ ndu Ịzuru lu.

* 7:5 7:5 Bụ iya bụ 22,000 lę mbekee. † 7:5 7:5 Bụ iya bụ 120,000 lę mbekee.

Chipfu epfu eyeru Sólomõnu
(1Ndu 9:1-9)

¹¹ Oo ya bu; Sólomõnu kpú-tsechaeppho eze-ulo Chipfu obu; me ulo nkiya; mbu tuko iphemiphe, o tuberu k'ememe l'eze-ulo Chipfu ono; me l'ulo nkiya mekota; ¹² Chipfu byapfuta iya l'enyashi bya asu iya: "Mu numawaru epfupfu, i pfuru nu mu; bya ahotawa eka-a g'o buru eka aa-noduje egweru mu ngweja. ¹³ O -buru le mu guchiru igwe; k'ophu bu l'o to dzeduru mini; ozoo le mu turu igube ekemu g'o tuko iphe, du l'ali ono tapyashia; ozoo le mu ziru ejo iphe-ememe g'o bya l'echilabo ndibe mu; ¹⁴ o -buru le ndibe mu ono, bu ndu eeku epha ala l'epha mu ono; wozetaru onwophe ali; pfuru nu mu; choo atatiphu mu; bya adakobe haa ejo-ememe, ephe eme; be mu e-shikwa l'imigwe numa epfupfu, ephe epfu anu mu; guaru phe nu l'iphe-eji phe; mee g'ali phe du iche. ¹⁵ Nta-a be enya mu; me nchi mu a-duje l'epfupfu, eepfu anu mu l'eka-a. ¹⁶ Mu hotawaru eze-ulo-a; bya edobewa iya nsõ; mewaa iya g'o buru eka epha mu a-noduje ere ire jasuru asuru. Enya mu; waa obu mu a-duje l'eka ono tekenteke.

¹⁷ "A bya le gubedua; o -buru l'i tsoru uzo mu egube ono, nna ngu Dévidi tsoru iya ono; eme iphemiphe, mu turu ngu l'ekemu; ¹⁸ be mu e-me g'onodu ngu l'aba-eze ndu Izurelu nguru anguru; egube ono, mu le nna ngu, bu Dévidi gbaru iya le ndzu le teke ono, mu suru iya l'o to nweudu iphe, byaru e-me g'unwu iya no-buhu l'aba-eze ndu Izurelu.

¹⁹ "Ole-a; o -buru l'i nonyaru ophu iitsoedu mu; gwobe ekemu ono, mu turu unu ono; mbu je agwaahaa agwa abaru phe eja; ²⁰ be mu a-vukwa phe l'ogbarabvu vufu l'ali ono, mu nuru phe ono; mu amia enya l'eze-ulo-a, mu doberu nsõ g'epha mu reje ire-a. Mu e-me iya g'o buru iphe, ndiphe e-gude anma l'ejo etu; waa iphe, aa-nodu eme iphe ochi. ²¹ Eze-ulo-a, ha imelimeli egube-a be a-buru onye aghata iya nu; ishi anyia ya edzu; l'o kpo-yiaru iya ukuvu su: "Bu gunu meru g'o gude Chipfu mee ali-a; waa eze-ulo-a egube-a?" ²² Ndiphe epfua su: "Oo kele ephe haru Chipfu, bu Chileke ke nna phe; mbu onye ono, dufutaru phe l'ali Ijiputu ono; gbẽ woru obu phe kporu yeru agwa; gwaahaa ya; abaru iya eja. Noo iphe, meru g'o gude Chipfu wopfuta phe egube ejo iphe-ehuka-a.' "

8

Iphe ozo, Sólomõnu megbaburu
(1Ndu 9:10-28)

¹ Noo ya; a nqepho ukporo apha sugba ishi, bu iya bu teke Sólomõnu gude kpua eze-ulo Chipfu ono; yee ulo nkiya; ² o tuko mkpukpu, Hiramuru nuru iya kpukwasha; bya eworu ndu Izurelu yekota iya g'ephe bugbaaru iya.

³ Sólomõnu bya eje ogo le mkpukpu Hamatu-Zoba; je alwuta iya. ⁴ O kpua mkpukpu Tadumo l'echiegu; bya akpuchia mkpukpu, aakwakobeje iphe le mgboru Hamatu. ⁵ O kpukwaa mkpukpu Betu-Horonu k'imeli; me ophu no l'uzo ali; kpua ya; o shihugbaa ike. O gude igbulu kpu-pheta iya; bya eyee ya oguzo; me mgborigwe, e gude aswochi iya aswochi; ⁶ bya akpua mkpukpu Balatu; kpuchia mkpukpu, ookwakobeje iphe; me mkpukpu, ee-dobeje ugbo-inya iya; me ophu ndu agbaru iya inya a-noduje. Sólomõnu tukoru iphemiphe, du iya g'o kpua ya le Jierusalemu kpukota; me l'ubvu ubvu Lebanonu; mekpoo l'ali-eze, nokota iya l'eka l'ophu.

⁷ A bya le ndu ophu phoduru nu le ndu Hetu; me ndu Amoru; me ndu Perezu; me ndu Hevu; me ndu Jiebusu; mbu ndu ono, ta abudu ndu Izurelu ono; ⁸ be awa ndu ono, phoduru nu l'ali ono; mbu ndu ophu ndu Izurelu te egbushiduru; be Sólomõnu meru g'ephe buru ohu, ejeru iya ozi byasu ntanu-a. ⁹ A bya le ndu Izurelu be o to dudu onye ophu Sólomõnu meru ohu, ejeru iya ozi. Ephebedua be o meru ndu ojogu iya; me ndu-ishi ozi iya; me ndu-ishi ugbo-inya iya; me ndu agbaru iya inya. ¹⁰ Oo ephe bu ndu-ishi ozi Sólomõnu. Ephe du ukporo umadzu iri l'ebo l'umadzu iri buru ndu-ishi l'ozi ono.

¹¹ Sólomõnu bya eshi le mkpukpu Dévidi dufuta nwada Fero pho bya edobe l'ulo ono, o kporu iya ono; kele Sólomõnu be suru le nyee ya tee budu l'ulo Dévidi, bu eze ndu Izurelu; noo kele iphe, bu eka okpoko Chipfu bahugbaaru be dukota nsõ.

¹² Sólomõnu bya egweeru Chipfu ngweja-akpo-oku l'eli oru-ngweja Chipfu, o kporu l'atatiphu eze-ulo ono. ¹³ Ngweja ono be oogweje egube o gbaru g'e gweje iya mboku-mboku; mbu egube ekemu Mosisu pfuru g'e gweje iya l'eswe-atuta-unme; me l'onwa ophu; me l'obo-iphe eto, aabje aphagapha ono: bu iya bu Obo-Buredi, ekoduru ekoko; me Obo-Idzu; me Obo-Mkpõ. ¹⁴ O tsoru egube ono, nna iya Dévidi toru okpa iya gude hoo ogbo ndu-uke Chileke dobe phe l'ozi, ephe a-nodu eje; me ogbo ke ndu Livayi g'ephe bujeru ishi l'agu ebvu ajaja; me g'ephe yejeru ndu-uke Chileke eka l'ozi

egube o gbaru le mboku-mboku; o gbaa ogbo ndu nche dobegbaa phe l'oguzo g'ephe chee nche; kele oo egube ono be Dévidi, bu onye ke Chileke turu iya l'ekemu. ¹⁵ Ophu o dudu iphe, eze turu ekemu iya doberu ndu-uke Chileke; me ndu Lívayi g'ephe meje, duru ophu ephe haru ememe; je akpaa le k'eka aakwakobejegba eku.

¹⁶ Noo ya; ozi Sólomonu ono buru iphe, e jekotaerupho e -shi le mboku, a turu okpa eze-ulo Chipfu ono jasuru a kpu-tsee ya. O buru iya bu l'aakpu-ghe ulo Chipfu ono.

¹⁷ Tòbudu iya bu; Sólomonu bya atugbua jeshia Eziyonu-Geba; me Elatu ophu du l'alí Edomu l'aguga eze-enyimu. ¹⁸ HIRAMU ye ndu nkiya, bu ndu mahawaru eze-enyimu ono; ephe pataru Sólomonu ugbo-mini. Ephe le ndu ke Sólomonu tuko jeshia alí Ofi; bya eshi l'eka ono wolata mkpola-ododo, erwa iya du unu talentu l'ukporo talentu labo le talentu iri bya akuberu eze, bu Sólomonu.

9

Eze-nwanyí ndu Sheba akpafuta Sólomonu

(1Ndu 10:1-13)

¹ Tòbudu iya bu; eze-nwanyí ndu Sheba bya anuma údù Sólomonu; o byatashia Jierúsalemú g'o gude aji, shihuru ike dalee ya. O chiru ikpoto nemadzu; me inyakamelu, vugbaa manú, eshigbaa kwéekweeke; waa igwerigwe mkpola-ododo; me mkpuma, vugbaa oke aswa. O byapfuta Sólomonu; bya atuko iphemiphe, o riru k'epfufu pfukotaru iya. ² Sólomonu yekotaru iya onu ree l'aji, o jikotaru iya. Mbú l'o to dudu aji, o jiru Sólomonu, o madu yeru iya onu ree. ³ Eze-nwanyí ndu Sheba ono bya anuma egube mmamiphe, Sólomonu nweru; waa egube ulo, o kpuru; ⁴ me egube nri, oorije; me udu oshi, ndu-ozí iya anoduje anoo; me ge ndu-ozí iya gude eje ozi; waa egube uwe, ephe eye l'ehu; me ndu etsujeru iya onu le mee; me egube uwe, ephe eye l'ehu; mekpoo ngweja-akpo-oku, oogweje l'ulo Chipfu. O bya ahumakotachaa iphemiphe ono; o tufu iya ehu.

⁵ O bya asu eze: "Akó, mu no l'alí anyi numa k'iphe, i meshiru; me ke mmamiphe ngu be bukota eviya. ⁶ Mu te eshidu kweta l'akó ono be bu eviya; jasú ge mu byaru nta-a bya egude enya mu humakota iya-a. Lenu; ge ke mmamiphe ngu ono gude habe shii be a ta kojahaduru mu ebo; noo kele i dakiri g'aturu onu ngu. ⁷ Oo epho le ndibe ngu be iphe kweru! Iphe kweru ndu-ozí ngu phe, bu ndu anoduje l'iphu ngu mkpurumkpuru anuma opfu mmamiphe, iipfu! ⁸ G'ajaja buru ke Chipfu, bu Chileke ngu; bu onye ono, i du ree; o woru ngu dobe l'aba-eze iya g'i buru eze l'iswi ehu iya. Oo kele Chileke ngu yeru ndu Ízurélu obu ojejoje meru g'o gude; o mee ngu eze phe; k'ophu ii-nodu ekpe ikpe, pfuru nhamunha; meje iphe, pfuru oto."

⁹ Tòbudu iya bu; eze-nwanyí ono bya eworu mkpola-ododo, erwa iya du ukporo talentu ishii nu eze; bya anu iya manú, paru eka apaa, eshi kwéekweeke; waa mkpuma, vugbaa oke aswa. Manu ono, eze-nwanyí ndu Sheba nuru eze, bu Sólomonu ono paru eka shii; k'ophu bu l'o to dudu manú, a nujebaaru iya habe g'onoya.

¹⁰ Teme ndu ke HIRAMU; me ndu ke Sólomonu, bu ndu ono, evutaje mkpola-ododo l'alí Ofi ono be evutajekwapho oshi alugumu; me mkpuma, vugbaa oke aswa. ¹¹ O buru oshi alugumu ono be eze gude meta eka aazoje okpa enyihu ulo Chipfu ono; me k'ulo ibe eze; bya egudekwa iya pho mee une; waa ogumogu, ndu ebvu egudeje agu ebvu. Oshi alugumu, ha egube ono be a ta ahumajebaeduru l'alí Jiuda.

¹² Eze, bu Sólomonu bya anukota eze-nwanyí ndu Sheba ono iphemiphe, du iya ree, o suru g'o nu iya; a -gufukwa ophu eze-nwanyí ono nuru eze l'onwiya. Oo ya bu; eze-nwanyí ono ye le ndu-ozí iya dakobe lashia alí phe.

Éku Sólomonu

(1Ndu 10:14-25)

¹³ Mkpola-ododo, eevulatajeru Sólomonu aphagapha be erwa iya aduje unu talentu; l'ukporo talentu iri l'eto le talentu ishii; ¹⁴ a -gufukwa iphe, eshije l'eka ndu ngho, ephe agba ha nwanshi me l'eka ndu agba eze ngho. Mkpola-ododo; waa mkpola-ochaa be eeshijekwapho l'eka ndu eze ndu Arabu; me l'eka ndu ochi-oha alí ono evulataru Sólomonu.

¹⁵ Eze, bu Sólomonu gude mkpola-ododo, e tsusaru osa meta iphe, eegudeje egbobuta onwonye, hagbaa galagala; uzo ukporo iri. Mkpola-ododo, laru le nanu be duchaa unu shekelu; le shekelu ukporo iri. ¹⁶ O gudekwapho mkpola-ododo, e tsusaru osa meta iphe ono, eegudeje egbobuta onwonye ke nshii; uzo ukporo iri l'ise. Mkpola-ododo, laru le nanu iya bu ukporo shekelu iri l'ise. Eka eze doberu iya bu l'ulo ono, e gude oshi, shi l'oswa, no l'ubvu ubvu Lébanonu kpua ono.

¹⁷ Nokwapho g'eze gude eze-enyi meta aba-eze, ha shii; bya awukota iya okpobe mkpola-ododo l'eli. ¹⁸ Aba-eze ono be bu ntokpa ishii; bya enweru okposhi, e meru le mkpola-ododo ye iya g'a tukobeje okpa. E meru iya aka aatukobeje aka ibekebo; kpua oduma labo pfu-kubecha iphe ono, aatukobeje aka ono ephenebo. ¹⁹ A kpuru oduma iri l'ebo pfube l'eli ntokpa ishii ono. O pfugbaaru l'ibe lanu; waa l'eka ibe iya ophuu. O to dudu aba-eze ozo, e mejewaru o du egube ono. ²⁰ Iphe, eze egudeje angu iphe-angungu bu mkpola-ododo be e gude mekota iya. Ivu, dukota l'ulo ono, e gude oshi, shi l'oswa ubvu ubvu Lebanonu mee ono be bu okpobe mkpola-ododo be a wukotaru iya. O to dudu iphe ono, duru ophu e meru le mkpola-ochaa; noo kele o to dudu iphe, a guberu mkpola-ochaa le teke Solomonu bu eze. ²¹ Eze nwegbaaru ugbo-mini, e gude agbaru iya ngho. Ugbo-mini ono be ephe le ndu-ozu Hiram atukoje swiru. O buru ugbo lanu l'ime apha eto be ugbo-mini ono alwaje; vulata mkpola-ododo; me mkpola-ochaa; me eze-enyi; me adaka; me enwe.

²² O buru eze, bu Solomonu be kakota enweru eku; buru iya kakota enweru mmamiphe l'iphe, bu ndu eze ndu mgboko l'ophu. ²³ Ndu eze ndu mgboko l'ophu nodu abyaje l'iphu Solomonu g'ephe numa opfu mmamiphe, Chileke nuru iya. ²⁴ Aphagapha abujeru: onye -byatashia; l'o gude iphe bya anu iya; mbu iphe, e meru le mkpola-ochaa; me ophu e meru le mkpola-ododo; me uwe mgbalanu; me ngwogu; me manu, eshi kwekweekwee; me inya; mekpoo inya-mulu. Iphe, aanuje iya be apaje aka apaa.

²⁵ Solomonu be nweru aka oodobeje inya; me ugbo-inya. Eka ono be du unu iri. O nwekwarupho ndu agba l'inya ukporo unu l'unu iri. O nweru ndu ophu eze doberu le mkpukpu, eedobeje ugbo-inya; dobe ndu ophu le Jierusalem swibe onwiya. ²⁶ O buru iya bu ishi iphe, bu ndu eze; e -shi l'enyimu Yufuretisu je akpaa l'ali ndu Filisitayinu; je akpaa l'oke ali ndu Ijiputu. ²⁷ Eze meru; mkpola-ochaa kuru ge mkpuma le Jierusalem; bya emee g'oshi sida dzuru ekameka g'oshi sikamo, tuko ali okpa ubvu, no l'uzo enyanwu-ariba sweta. ²⁸ A nodu eshije l'ali Ijiputu mewaro ali ndu ozo anmataru Solomonu inya.

Anwuhu Solomonu
(1Ndu 10:28)

²⁹ Iphe ozo, Solomonu megbaberu; e -shi l'ishi jeye l'eka o jeberu; be e dekotaru l'ekwo, Netanu, bu onye mpfuchiru Chileke; me l'ekwo mpfuchiru Ahayijia, bu onye Shilo; me l'ekwo ophulenyia Ido, bu onye aphuje ophulenyia; mbu ophulenyia, o phuru le k'ehu Jierobowamu nwa Nebatu. ³⁰ Solomonu be no le Jierusalem buru eze ndu Izurelu ukporo apha labo. ³¹ Tobudu iya bu o nwuhu lapfushia nna iya phe. E lia ya le mkpukpu Devidi, bu nna iya. Nwa iya nwoke, bu Rehobowamu buru eze nochia enya iya.

10

Ndu Izurelu Ekwefuru Rehobowamu ike
(1Ndu 12:1-20)

¹ Tobudu iya bu; Rehobowamu tugbua jeshia Shekemu; kele ndu Izurelu l'ophu wuwaru jeshia l'eka ono g'ephe mee ya eze. ² Teke ono be Jierobowamu nwa Nebatu nokwadu le Ijiputu, bu eka ono, o gbaru lashia teke ono, oogbaru eze, bu Solomonu oso ono. O numa ke Rehobowamu ono; o shi le Ijiputu lwatashia. ³ Oo ya bu; e zia g'e je ekua ya. Jierobowamu ye le ndu Izurelu g'ephe ha bya awu-pfu Rehobowamu je asu iya: ⁴ "Nna ngu boru anyi ivu, anyi erwa. O -buru l'ii-me g'ozu aphu ono, nna ngu shi kpabe anyi; me ivu ono, o boru anyi ono ka alwa ali; be anyi a-nodukwa-a ejeru ngu ozi."

⁵ Rehobowamu su phe: "Unu lashia je anoo ujiku eto; g'unu alwaphutawaro azu." Oo ya bu; ephe wukashihu.

⁶ Tobudu iya bu; eze, bu Rehobowamu jeshia akpata ishi l'eka ndu bu ogerenya ono, shi ejeru nna iya, bu Solomonu ozi le teke o no ndzu ono. O jia phe su: "?Denu g'unu suru ge mu yeeru ndu-a onu?"

⁷ Ephe su iya: "O -buru l'ji-nodu emeru ndu-a iphe-oma; emeru phe ree; bya epfuru phe opfu oma; be ephe a-bukwaru ndu-ozu ngu jasuru asuru."

⁸ Obenu le Rehobowamu be jikaru idzu ono, ndu bu ogerenya chitaru iya ono. O jepfushia unwokorobya, bu ndu ephe l'iya tukoru tsee, ejeru iya ozi; ge ya kpata phe ishi iphe. ⁹ O jia phe su: "?Denu g'unubedua suru ge mu yeeru phe onu? ?Bu gunu be anyi e-pfuru ndu-a, suru ge mu mee g'ivu, nna mu boru phe ka alwa ali-a?"

¹⁰ Ụnwokorobya ono, ị́ ụ́nwu ọ́gbo iya ono sụ́ iya: “Iphe, ii-pfuru ndu ono, sụ́ru ngu ị́ nna ngu boru pẹ́ ị́vu, anyị́ ẹ́rwa ono; l’ọ́o g’i mee ya g’o ka alwa alị́ ono ị́ ị́-a: mkpụ́shi-ẹ́ka ọ́tsutso ngu ị́ ẹ́ kakwa upfu nna ngu ị́gbi. ¹¹ L’eshi ọ́pụ́hu nna ngu boru pẹ́ ị́vu, anyị́ ẹ́rwa ị́ ị́-me g’o kaba anyị́ ẹ́rwa. Eshi ọ́pụ́hu ọ́ ị́ ẹ́chachi ị́ ị́ nna ngu shi echije pẹ́ ị́ ị́-gbaahaa pẹ́ akpị́.”

¹² Ọ́o ya ị́; o -rwuẹ́pho ị́ mbọ́ku k’ẹ́to ono; Jierobowamu yẹ́le ndu Ízuruẹ́lu l’ọ́pụ́hu wụ́-pfuta eze, ị́ Rehobówamu ọ́zo; ẹ́gube ono, o pfuru pẹ́ g’ẹ́pẹ́ bya ị́ mbọ́ku k’ẹ́to ono. ¹³ Eze, ị́ Rehobówamu ị́jka idzu, ndu ị́ ọ́gerenya pọ́ chikoshiru iya; eyeeru pẹ́ ọ́nu ẹ́huka ẹ́huka. ¹⁴ O je etsoru idzu ono, unwokoro pọ́ chikoshiru iya sụ́: “Nna mu boru unu ị́vu, anyị́ ẹ́rwa; ọ́le mbẹ́dua ị́ e-me g’o kaba anyị́ ẹ́rwa. Nna mu ị́ ẹ́chachi ị́ o shi echije unu; ọ́le mbẹ́dua ị́ a-gbaahaa unu akpị́.” ¹⁵ Ọ́o ya ị́; ọ́pụ́hu eze angaduru ndu Ízuruẹ́lu ono nchị́; noo kẹ́le ọ́o Chileke ị́ meru g’o dụ́ nno; k’ọ́pụ́hu iphe ono, o shije l’ọ́nu Ahayijia kẹ́ mkpụ́kpụ́ Shilo pfuaru Jierobowamu nwa Nebatu ono a-vụ́kota.

¹⁶ Ndu Ízuruẹ́lu ono l’ọ́pụ́hu bya ahụ́maepho l’eze ta angaduru pẹ́ nchị́; ẹ́pẹ́ sụ́ iya: “?Bụ́ gụ́nu ị́ anyị́ ị́ Dévidi ị́jgba?

Ọ́ tọ́ dụ́kwa okiphe,
anyị́ nweru l’ẹ́hu nwa Jiesi.

Unubẹ́ Ízuruẹ́lu;
g’onyenọ́nu lashja
unuphu ibe iya-o!

Gẹ́ Dévidi letawarọ́ ọ́nu-ọ́lo
nkiya ẹ́nya!”

Ọ́o ya ị́; ndu Ízuruẹ́lu l’ọ́pụ́hu wụ́kashihu lashja unuphu ibe pẹ́. ¹⁷ Ọ́ ị́bwaruro ndu Ízuruẹ́lu ọ́pụ́hu bu ị́ mkpụ́kpụ́ ị́ mkpụ́kpụ́, dụ́ l’alị́ Jiuda ị́ Rehobówamu ị́ eze pẹ́.

¹⁸ Tọ́budu iya ị́; eze, ị́ Rehobówamu zia Adoniramu, ị́ onye-ishi ọ́gbo ozi; g’o jẹ́pfu ndu Ízuruẹ́lu. O rwua; ẹ́pẹ́ gude mkpuma tugba ya. Eze, ị́ Rehobówamu mekebe ẹ́gwegwa nyita ụ́gbo-ị́nya iya gbalaa; ọ́ buru iya ala Jierúsalemu. ¹⁹ E-shi teke ono ị́ ị́ ndu Ízuruẹ́lu shi kwefutaru ọ́nu-ọ́lo Dévidi ike byasụ́ ntanụ́.

11

Shemaya Ezi Rehobówamu Ozi (1Ndu 12:21-24)

¹ Rehobówamu larwuẹ́pho Jierúsalemu; ọ́ chikobe ndu ọ́nu-ọ́lo Jiuda; mẹ́ ndu Benjaminu; ụ́kporo ụ́nu unwoke mgbo ụ́kporo l’ẹ́bo l’ụ́nu unwoke iri, ị́ ndu a hotaru ahọ́ta; g’ẹ́pẹ́ je etsoo ndu Ízuruẹ́lu ọ́gu; k’ọ́pụ́hu ẹ́pẹ́ a-nataphu alị́-eze ono azụ́ woru nụ́ Rehobówamu.

² Tọ́budu iya ị́; Chipfu bya epfuaru Shemaya, ị́ onye kẹ́ Chileke sụ́: ³ “Je akaru Rehobówamu nwa Sólomọ́nu; mbụ́ eze ndu Jiuda; l’i karu ndu Ízuruẹ́lu l’ọ́pụ́hu, ị́ ndu ọ́pụ́hu nọ́ ị́ Jiuda mẹ́ ị́ Benjaminu ⁴ ị́ Chipfu sụ́ru-a: ‘Unu te ejekwa etso ụ́nwunna unu pẹ́ ọ́gu. G’onyenọ́nu lashja ibe iya; noo kẹ́le ọ́o mu ị́ iphe ono shi l’ẹ́ka.’ ” Ọ́o ya ị́; ẹ́pẹ́ numa iphe, Chipfu pfuru; laphu azụ́. Ọ́pụ́hu ẹ́pẹ́ ejeeduru etso Jierobowamu ọ́gu.

Rehobówamu akpụ́ Jiuda; g’o shihu ike

⁵ Rehobówamu ị́ bu ị́ Jierúsalemu. O kpụ́shia mkpụ́kpụ́ ị́ mkpụ́kpụ́, dụ́ l’alị́ Jiuda; o shihuchaa ike; k’ọ́pụ́hu oo-gbobutajẹ́ pẹ́ l’ọ́gu. ⁶ Mkpụ́kpụ́, ọ́ kpuru ị́ Bẹ́tulehemu; mẹ́ Etamu; mẹ́ Tekowa; ⁷ mẹ́ Bẹ́tu-Zuru; mẹ́ Soko; mẹ́ Adulamu; ⁸ mẹ́ Gatu; mẹ́ Maresha; mẹ́ Zifu; ⁹ mẹ́ Adoremu; mẹ́ Lakishi; mẹ́ Azeka; ¹⁰ mẹ́ Zora; mẹ́ Ajjalọ́nu; mẹ́ Hẹ́buronu. Mkpụ́kpụ́ ono ị́ ị́bukota mkpụ́kpụ́, a kpụ́shiru ike l’alị́ Jiuda; mẹ́ l’alị́ Benjaminu. ¹¹ O mekwaruphọ́ ẹ́ka eedomije onwonye; o shihugbaa ike; bya achita ndu-ishi ndu ọ́jọ́gu yechaa ya. O meta ọ́lo ẹ́ka aakwakọ́beje nri; mẹ́ manụ́; mẹ́ mẹ́ yechaa ya. ¹² O yekọtaru iphe, eegudeje egbobuta onwonye; mẹ́ arwa ị́ mkpụ́kpụ́ nọ́nu; iya emee; mkpụ́kpụ́ ono shihu ike ọ́kpobe eshihu. Ọ́o ya ị́; Jiuda; mẹ́ Benjaminu ị́bwaru iya ị́ ọ́ dụ́ l’ẹ́ka.

Ndu uke Chileke; mẹ́ ndu Lívayi alwa Jiuda

¹³ No iya; ndu-uke Chileke; mẹ́ ndu Lívayi, nọ́kota l’alị́ Ízuruẹ́lu bya aturu ike yeru iya. ¹⁴ Ndu Lívayi parụ́ alị́ ẹ́ka ẹ́ku pẹ́ atajẹ́ nri; mẹ́ alị́ pẹ́ haa; lashja Jiuda; mẹ́ Jierúsalemu; kẹ́le Jierobowamu yẹ́le ụ́nwu iya chifuru pẹ́ g’ẹ́pẹ́ te ejeshiru Chipfu ozi ndu-uke. ¹⁵ Jierobowamu gude ẹ́ka iya hota ndu e-gweje ngweja l’ẹ́ka aagwajẹ́ iphe;

mę ndu a-gwaję nwamkpi; yele oke-eswi, ọ kpushiru dobe. ¹⁶ Iphe, bu ndu doberu obu phe g'ęphe choo ọzo ke Chipfu, bu Chileke ke ızurelu shi l'ipfu nonu le ızurelu wufu tsoru ndu Livayi jeshia Jierusalemu; g'ęphe gweeru Chipfu ngweja; mbu Chileke ke nna phe. ¹⁷ ęphe mee; ali-eze ndu Jiuda ka eshihu ike; turu ikę yeru Rehobowamu, bu nwa Solomonu apha ęto. ęphe nodu etsokota ọzo, Dėvidi; me Solomonu toru l'ime apha ęto ono.

Ndibe Rehobowamu

¹⁸ Rehobowamu be luru Mahalatu, bu nwada Jierimotu. Jierimotu bu nwa Dėvidi ke nwoke. Jierimotu ono lua Abihelu, bu nwada Eliyabu. Eliyabu bu nwa Jiesi ke nwoke. ¹⁹ Mahalatu nwataru iya nwoke, ępha phe bu: Jieyushi; me Shemaraya; me Zahamu. ²⁰ Ọ luchaa ya; bya ala Maka, bu nwada Abusalomu. Ọ nwataru iya Abayijia; me Atayi; me Ziza; me Shelomiti. ²¹ Rehobowamu buru Maka, bu nwada Abusalomu ono be ọ kachaa eye obu eme l'unyomu iya ndu ophuu; mekpoo unwanyi, ndu ophu abuzidu unyomu iya. Ọ luru unwanyi iri l'ęsato. O nweru unwanyi ukporo ęto, bu ndu ophu abuzidu unyomu iya. Ọ nwuta nwoke ukporo l'ęsato; bya anwuta unwanyi ukporo ęto.

²² Ọ buru Abayijia, bu nwa ke Maka be ọ turu ęka g'ọ buru onye-ishi l'echilabo unwunna iya; noo kele ọo ya be oome ge ya mee eze. ²³ O meru g'onye maru iphe; bya edokaa unwu iya; ęphe dzuru ali Jiuda; me ke Benjaminu; mbu le mkpukpu ono, a kpugbaaru; o shihu ike ono; mbu nu phe nri K'etsutsu iya; bya alushiaru phe nwanyi.

12

Ndu Ijiputu ezebata le Jierusalemu

(1Ndu 14:25-28)

¹ O be teke Rehobowamu meerupho aba-eze iya ọ nguru anguru shihu okpobe ike; yele ndu ızurelu g'ęphe ha gwobe ekemu Chipfu. ² Eshinu ęphe ta apfushiduru ike l'ęka Chipfu; Shishaku, bu eze ndu Ijiputu byatashia ọgu le Jierusalemu l'apha kwe Rehobowamu apha ise ọ wataru aburu eze. ³ Ọ chiru unu ugbo-inya ęto; me ndu agba l'inya, du unu umadzu ugbo ukporo ęsaa l'unu iri bya ọgu ono. Ndu yę ya shi le Ijiputu swiru bya ọgu ono buru aguta aguta; mbu ndu Libiya; me ndu Sukimu; me ndu Kushi. ⁴ Ọ natakota iphe, bu mkpukpu, a kpushiru ike le Jiuda; mbu ęphe byarwutachaa Jierusalemu.

⁵ Todbudu iya bu; Shemaya, bu onye mpfuchiru Chileke byapfuta Rehobowamu; yele ndu-ishi ndu Jiuda g'ęphe dzukoberu le Jierusalemu l'ęka ęphe atsu Shishaku ebvu. Ọ su phe: "Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Unu pawaru mu haa; ọo ya meru iphe, mbędua paru unu haaru Shishaku."

⁶ Ọo ya bu; ndu-ishi ndu ızurelu ono waa eze bya ewozeta onwophe ali su: "Chipfu bu onye pfuberekoto."

⁷ Chipfu bya ahumaepho l'ęphe wozetaru onwophe ali; Chipfu byakwa epfuaru Shemaya su: "Eshinu ęphe wozetawaru onwophe ali be mu te emebyishiedu phe; mu e-mechia g'a nafuta phe. Mu te eshiędu Shishaku l'ęka tu-koshi Jierusalemu oke ęhughu mu. ⁸ Ọle-a; ęphe a-nodu ejeru iya ozi; k'ophu ęphe a-maru iphe, du iche l'ejeru mu ozi waa ejeru ndu eze ndu ali ọzo ozi."

⁹ Ọo ya bu; Shishaku, bu eze ndu Ijiputu byatashia ọgu le Jierusalemu; bya evukochaa ęku, du l'ulo Chipfu; me ęku, du l'ulo eze. O vutakota iphemiphe; mbu chitachaa iphe, eegudeje egbobuta onwonye pho, Solomonu gude mkpola-ododo kpushia pho. ¹⁰ Todbudu iya bu; eze, bu Rehobowamu bya egude onyirubvu kpu-phukota iphe ono azu; gude dochia ęnya iya ophuu; bya eworu iya ye l'ęka ndu-ishi ndu eche onu ęka eeshije abahu l'ibe eze nche; g'ęphe leta iya ęnya. ¹¹ Ọ nodu abujeru teke eze eje l'ulo Chipfu; ndu nche ono aparu iphe, eegudeje egbobuta onwonye ono tsoru iya. E-mechaa; ęphe ewophuta iya azu bya edobe l'ulo-nche.

¹² Rehobowamu wozetaepho onwiya ali ono; Chipfu vu-buhuru iya ovuma; k'ophu bu l'o to meduru iya g'ọ buru mkpurupyata; teme iphe bya aduharu ndu Jiuda le ree.

¹³ Noo ya; eze, bu Rehobowamu eze le Jierusalemu; kpoo onwiya g'abara. Ọ nowaru ukporo apha labo l'apha lanu teke ọ wataru aburu eze. Iphe, ọ noru l'aba-eze iya bu apha iri l'ęsaa le Jierusalemu, bu iya bu mkpukpu ono, Chipfu hofutaru l'ipfu ızurelu l'ophu g'ọ buru ono. ępha ne iya bu Nama onye Amonu. ¹⁴ O meru ejo-iphe; kele o to gudedu obu iya choo Chipfu.

Anwuhu Rehobowamu

(1Ndu 14:29-31)

¹⁵ Iphe, Rehobówamu megbaberu; e -shi l'ishi jeye l'eka o bvuru be e dekotaru l'ekwo Shemaya, bu onye mpfuchiru Chileke; me l'ekwo Ido, bu onye apfuje ophulenyia. Ophu Rehobówamu yele Jierobowamu alwu-buhujeduru ogu alwu-buhu. ¹⁶ Rehobówamu bya anwuhu lapfushia nna iya phe. E lia ya le mkpukpu Dévidi. Abáyijia, bu nwa iya nwoke buru eze nchia enya iya.

13

Teke Abáyijia bu eze ndu Jiuda (1Ndu 15:1-8)

¹ L'apha, kwe Jierobowamu apha iri l'esato, o wataru aburu eze ndu Ízurelu be Abáyijia wataru aburu eze ndu Jiuda. ² Iphe, o noru l'aba-eze le Jierúsalemu bu apha eto. Epha ne iya bu Mayikaya nwada Uriyelu ke mkpukpu Gibiya.

Abáyijia yele Jierobowamu shi anoduje alwu-phe ogu. ³ Abáyijia bya atugbua jeshia ogu ono; chita ndu ojogu, du ukporo unu ugbo ukporo labo l'iri, buchaa ndu ike du l'ogu; buru ndu ojogu, a horu ahoho. Jierobowamu chita ndu nkiya, du ukporo unu ndu ojogu ugbo ukporo ise, bukwapho ndu a horu ahoho; ephe je akwaberu Abáyijia k'ogu ono.

⁴ Tòbudu iya bu; Abáyijia je apfu-koru l'eli úbvú Zemarayimu ophu no l'alí úbvú úbvú Ifuremu; pfushiahaa su: "Gube Jierobowamu me Ízurelu l'ophu; unu ngaberu mu nchi! ⁵ ?Unu ta amadu le Chipfu, bu Chileke ke Ízurelu be gude ogbandzu, ta abyadi anwahu anwahu woru abu eze ndu Ízurelu nu Dévidi yele oshilokpa iya jasú l'ojejeje? ⁶ O buru iya be Jierobowamu nwa Nebatu, bu onye-ozí Sólomonu nwa Dévidi gbalihuru bya ekwefuru nnajiphu iya ike. ⁷ Ogalemkpa nemadzu phe, bu mkpokoro nemadzu je eswiphee ya mgburugburu. Ephe noduru Rehobówamu nwa Sólomonu l'ukukanyi; mbu le teke Rehobówamu bukwaduro nwatanshi, adudu iphe, o maru; ophu o to dudu ike kpafu phe l'iphu.

⁸ "Nta-a bu iphe, unu tuberu bu g'unu tsoo ali-eze Chipfu ogu; mbu ali-eze ono, no l'eka unwu Dévidi ono. Unu bukpooru ikpoto nemadzu; teme unu l'unwu oke-eswi mkpola-ododo ono, Jierobowamu meshiru g'o buru agwa unu ono tuku nodu. ⁹ Ole-a; ?to bunaa unu be chishiru ndu-uke ke Chipfu-a; mbu oshilokpa Eronu ono; me ndu Lívayi; mbu gude eka unu dobe ndu egweru unu ngweja egube ono, ndu ohozo emeje ono? Iphe, bu onye gude oke-eswi; yele ebili esaa ya ge ya swaa onwiya eja be abujewaru nu onye egweru agwa ono, adudu iphe, o bu ngweja.

¹⁰ "Obenu l'anyibedua be bu Chipfu bu Chileke nkanyi; anyi teke ahakwa iya. Anyi nweru ndu-uke Chileke, bu oshilokpa Eronu. O buru phe ejeru Chipfu ozi; ndu Lívayi nodu eyetaru phe eka. ¹¹ Utsugutsu; me uzenyashi nonu be ephe egwejeru Chipfu ngweja-akpo-oku; waa ngweja unwu-isensu, eshi kwekweekwee; bya edoo buredi, eedobeje l'iphu Chileke l'eli teburu ono, e mecharu emecha ono. L'uzenyashi be ephe eyeje oku l'oroku ono, a tukoberu l'iphe, e meru le mkpola-ododo, aapfubeje oroku ono. O buru iphe, kparu iya nu bu l'anyibedua eme iphe, Chipfu, bu Chileke anyi suru g'emeje. Obenu l'unubedua be pawaru Chipfu haa. ¹² Chileke be swiru anyi eswiru. Oo ya bu onye-ishi anyi. Ndu uke iya be egbuwaru unu opu-ogu eje abya. Unube unwu Ízurelu; unu te etsokwa Chipfu ogu; mbu Chileke ke nna unu phe; noo kele o too jehukwaru unu."

¹³ Jierobowamu be gbé yewanu ndu ojogu kpugbaaru ekpuru k'ophu ephe e-shi l'azu ndu Jiuda ono. Jierobowamu phe nodu ndu Jiuda l'iphu; ndu ojogu iya ophu kpuru ekpuru pho nodu ndu Jiuda ono l'azu. ¹⁴ Ndu Jiuda bya aghaa enya; huma l'e shi l'iphu me l'azu etso phe ogu ono. Ephe raku Chipfu; ndu-uke Chileke woru opu gbua. ¹⁵ Tòbudu iya bu; ndu Jiuda chishia mkpu ogu. Ephe chiepho mkpu ogu ono; Chileke tu Jierobowamu; me ndu Ízurelu l'ophu eberebete l'iphu Abáyijia; yele ndu Jiuda. ¹⁶ Ndu Ízurelu gbaaru ndu Jiuda oso; Chileke woru phe ye ndu Jiuda l'eka. ¹⁷ Abáyijia yele ndu nkiya lwu-kpee phe; gbua phe pyaapya; k'ophu bu le ndu ephe gburu egbugbu le ndu ojogu ndu Ízurelu ono be du ukporo unu ugbo ukporo eto l'ebo l'unu iri, bu ndu ojogu, a horu ahoho. ¹⁸ Oo ya bu; a kapyabe ndu Ízurelu le teke ono. Ndu Jiuda lwu-kpee; kele ephe dakoberu Chipfu, bu Chileke ke nna phe.

¹⁹ Abáyijia chipyabe Jierobowamu; je anaa ya mkpukpu Betelu; yele unwu mkpukpu, nokota iya nu; me mkpukpu Jieshana; yele unwu mkpukpu, nokota iya nu; me mkpukpu Efuronu; yele unwu mkpukpu, nokota iya nu. ²⁰ Ophu Jierobowamu adudu ike palihubaa ozo teke Abáyijia bu eze. Tòbudu iya bu; Chipfu chita iya tua; o nwuhu.

²¹ Ole Abáyijia bẹ ike kaba shi eje. O lụa ụnwanyi iri l'eno; nwụta unwoke ụkporo l'ebo; nwụta ụnwanyi iri l'ishii.

²² Iphe ozo, Abáyijia megbabẹru bẹ e dekotaru l'ekwo akọ onye mpfuchiru Chileke, bụ Ido.

14

¹ Oo ya bụ; Abáyijia nwụhu lapfushia nna iya pẹ. E lia ya lẹ mkpukpu Dévidi. Asa, bụ nwa iya nwoke bụru eze nọchia ọnya iya. Teke Asa bụ eze bẹ alị ono nọru lẹ nchị-odoo apha iri.

Teke Asa bụ eze ndu Jiuda

² Asa bẹ meru iphe, dū ree; mę iphe, p̄furu ọto l'ęnya Chipfu, bụ Chileke iya. ³ O wofuru ęnya ęka eegwejeru agwa ndu ọhozo ngweja; wofu ęka aagwaję iphe; bya akųpyashia mkpuma, e doberu nsọ; gbutsushia itso Ashera. ⁴ O bya atųaru ndu Jiuda ekemu sụ g'ęphe chọo Chipfu; mbụ Chileke kę nna p̄hę; waa g'ęphe meje ekemu iya mę iphe, ọ suru g'e meje. ⁵ Nokwaphọ g'o wofuru ęka aagwaję iphe, dukota lẹ mkpukpu ndu Jiuda; mę ęnya ęka aakpoje ụnwụ-isensu ọku, dū iya nụ. Alị-eze ono nọdu lẹ nchị-odoo teke ọ bụ eze. ⁶ O kpushia mkpukpu, a kpụ-phetaru mgburugburu l'alị Jiuda; kẹle alị ono bẹ nọ lẹ nchị-odoo. Ophu ọ dudu onye tsoru iya ọgu l'apha ono; kẹle Chipfu bẹ meru; nchị dū iya doo.

⁷ O bya asụ ndu Jiuda: “Unu g'anyi kpua mkpukpu-a; gude igbulọ kpụ-pee ya mgburugburu; kpushia ya ụlo-eli; yekota iya ọguzo; mę mgborígwe, ee-gudeje aswo-chi iya aswo-chi. Alị-a bẹ bukwađu nkanyi; kẹle anyi choru Chipfu, bụ Chileke anyi; o mewaa gę nchị dū anyi doo ibekęboebo.” Oo ya bụ; ęphe kpua ya; o jehuru p̄hę.

⁸ Asa bẹ nweru ndu ojogu, shi l'ipfu Jiuda, ndu dū ụkporo unu unwoke ugbo ụkporo l'ugbo iri l'ęsaa l'unu iri. Ndu ono egudeje eze iphe, eegudeje egbobuta onwonye; mę arwa. O nweru ndu ojogu, shi l'ipfu Benjaminu, ndu dū ụkporo unu unwoke ụkporo l'iri l'ise. ęphedeba apaję iphe, eegudeje egbobuta onwonye kę nshii; mę apfụ. G'ęphe ha bukota ndu ike dū l'ogu.

Asa lwu-kperu Zera

⁹ No iya; Zera, bụ onye Kushi bya achita unu-kuru-unu ndu Ojogu byapfutashia ndu Jiuda ọgu; chiru ugbo-inya, dū ụkporo iri l'ise; ęphe byarwutacha mkpukpu Maresha.

¹⁰ Asa p̄hę bya ejefushia Zera p̄hę ọgu. ęphe bya akpo giriri k'ogu ono lẹ nsuda Zefata lẹ mkpukpu Maresha.

¹¹ Todbudu iya bụ; Asa bya araku Chipfu, bụ Chileke iya sụ: “Jiko Chipfu; ọ to ędekwa onye ozo, dū gę gubedua, bụ onye e-yetarụ onye ọkpẹhu adudu ęka gę yele onye ọkpẹhu dū ghaa ya. Yetanuru anyi ęka; gube Chipfu, bụ Chileke anyi; kẹle ọo ngu bẹ anyi dakoberu; teme ọ buri ępha ngu bẹ anyi gude abyapfuta ikpoto ndu-a ọgu. Gube Chipfu; ọo ngu bụ Chileke anyi; te ekwekwa gę nemadzụ ka ngu ike.”

¹² Oo ya bụ; Chipfu dukaa ndu Kushi ono l'iphu Asa yele ndu Jiuda. Ndu Kushi ono ye ọkpa l'oso. ¹³ Asa mę ndu yee ya swi chia p̄hę jeye lẹ mkpukpu Gera. E gbushia ndu Kushi ono jeye ophu ọ dudu onye e gbuphodoru. E gwee p̄hę arakabya l'iphu Chipfu yele ndu ojogu iya. Ndu Jiuda kwatakpo kwaa ọkwata k'ophu parụ ęka. ¹⁴ Mkpukpu, nophokotaru mkpukpu Gera mgburugburu bẹ ęphe mebyishikotaru; kẹle ndzu-agugu, shi l'ęka Chipfu bẹ byaru ndu mkpukpu ono l'ęhu. ęphe gwekota ivu ndu mkpukpu ono; kẹle iphe, aakwata l'okwata parụ iya ęka. ¹⁵ ęphe kwatsushikwaaphọ ụlo-ękwa ndu nweru iphe-edobe; kpukwo ikpoto aturu waa egbu ndu ono; mę inya-kamelu p̄hę. ęphe gbę teke ono lwatashia Jierusalemu.

15

Iphe, Asa meziru emezi

¹ Todbudu iya bụ; Unme Chileke bya Azariya nwa Odedu l'ęhu. ² O lufu jefpushia Asa je asụ iya: “Asa; mę ndu Jiuda; mę ndu Benjaminu l'ophu; unu ngabẹru mu nchị. Chipfu bẹ a-tukwaru ikę yeru unu; mę ọ -buri l'unu turu ikę yeru iya. Unu -chọo ya bẹ unu a-chota iya. Ole unu -haa ya; l'ọ haa unu. ³ A nọwaru ọdu, ndu Ízurelu nọ; ophu ęphe enwedu ọkpobe Chileke; ophu ęphe enwedu ndu-uke Chileke, ezije p̄hę iphe; teme ophu ęphe enwedu ekemu Chileke. ⁴ Ole ęphe nọepfo l'iphe-ęhuka; ęphe dakobe lwapfuta Chipfu, bụ Chileke kę Ízurelu; ęphe chọo ya; chota iya. ⁵ Teke ono bẹ nemadzụ te ejedu g'ọ dū iya ree; iphe emee ya; noo kẹle iphe, bukpo ndu bu l'alị ono nọepfo l'aghamęhu. ⁶ Oha anọduje egwe oha ibe p̄hę arakabya; mkpukpu anọdu egwe mkpukpu ibe p̄hę arakabya; kẹle Chileke bẹ gude iphe-ęhuka, dū iche iche akpa p̄hę

owechorochoro. ⁷ Ole ogo g'unubedua shihukpopho ike. G'ike ta abvukwa unu; noo kele ozi, unu jeru be ee-bu unu obungo iya."

⁸ Asa numaepho opfu; mbu ozi, Azariya nwa Odedu ziru; obu shihu iya ike. O bya ewofukota ejo agwa, du l'ali Jiuda; mekpoo ophu du le mkpukpu Benjiaminu l'ophu; mekpoo ophu du le mkpukpu, o lwatakotaru l'ubvu ubvu ali Ifuremu. O bya emekwaa oru-ngweja Chipfu, no l'ataphu eze-ulo Chipfu ono.

⁹ Tobudu iya bu; o chikobe ndu Jiuda; me ndu Benjiaminu l'ophu; me ndu ophu shi lipfu Ifuremu; me ndu k'ipfu Manase; me ndu k'ipfu Simiyonu; mbu ndu ono, ephe l'ia bu; kele igwerigwe be kekatarunu le ndu Izurelu wu-pfuta Asa g'ephe humaru le Chipfu, bu Chileke iya be swiru iya eswiru.

¹⁰ Oo ya bu; ephe dzua le Jierusalemu l'onwa k'eto l'apha, kwe Asa apha iri l'ise e-shi teke o wataru aburu eze. ¹¹ Ephe gweeru Chipfu ngweja le mboku ono. O buru anu, ephe kpukoru l'ogu be ephe hataru gude gwee ngweja ono; mbu unu eswi l'ukporo iri l'ise; me unu aturu iri l'esaa l'ukporo iri. ¹² Ephe gbaa ndzu su l'ephe e-gude obu phe l'ophu; me ndzu phe l'ophu cho Chipfu, bu iya bu Chileke le nna phe; ¹³ l'onye ta achoduru Chipfu, bu Chileke ke Izurelu be ee-gbu egbugbu; obeta o buru nwata ozoo ogerenya; ozoo nwoke ozoo nwanyi. ¹⁴ Ephe chia mkpu; tua uzu; gbua opu; phua upyi gude ribuaru Chipfu nte. ¹⁵ Ndu Jiuda l'ophu tekota eswa ke nte ono, ephe riru ono; kele ephe gude obu phe g'o ha ribua ya; teme ephe kwatakpo cho Chileke okpobe achocho; ephe chota iya. Chipfu bya emee; ephe tata unme ibekeboebo.

¹⁶ Eze, bu Asa nafu ne iya, bu Maka okwa k'abu ne eze-nwanyi; kele o doberu ejo agwa, bu Ashera. Asa gbujishia ntkepe Ashera ono; gwee ya arakabya; woru iya kpoo oku le nggele Kidironu. ¹⁷ Ole o to wofuduru eka aagwaje iphe le Izurelu. Obenu le ntucha ta adudu l'obu Asa l'eka Chipfu no jeye g'o no-beru. ¹⁸ O wota iphe, nna iya doberu nsq; me iphe, yebedua doberu nsq bya edobe l'eze-ulo Chileke; mbu mkpola-ochaa; me mkpola-ododo; me ivu ozo.

¹⁹ Ophu ogu ozo adajeduru jeye l'apha, kwe Asa ukporo apha l'apha iri l'ise, e-shi teke o wataru aburu eze.

16

Asa Etso Basha Ogu (1Ndu 15:16-22)

¹ O be l'apha, kwe Asa ukporo apha l'apha iri l'ishii, e-shi teke o wataru aburu eze; Basha, bu eze ndu Izurelu bapfu ndu Jiuda ogu; bya akpuaha mkpukpu Rama g'o shihu ike; g'ee-shi g'o to du onye e-shi le ke Asa, bu eze ndu Jiuda lufu; ozoo bahu iya abahu.

² Tobudu iya bu; Asa wota mkpola-ochaa; me mkpola-ododo, shi l'eku, du l'eze-ulo Chipfu; me l'eku, du l'ibe eze; wojeru eze ndu Aramu, bu Benu-Hadadu; mbu onye ono, bu le Damasukosu; bya asu iya: ³ "Ge mu le ngu tugbanu buru nanu; egube ono, nna mu yele nna ngu shi tugba buru nanu ono. Owaa bu mkpola-ochaa; me mkpola-ododo, mu anu ngu. Jiko tugbunaa je emebyia atugba ono, unu le Basha, bu eze ndu Izurelu tugbaru ono; k'ophu oo-paru mu haa."

⁴ Oo ya bu; Benu-Hadadu kweta iphe ono, eze, bu Asa pfuru ono. O zia ndu-ishi ndu ojogu iya; ephe jeshia ogu le mkpukpu, dugbaa l'ali Izurelu. Ephe lwata mkpukpu Ijionu; me mkpukpu Danu; me mkpukpu Abelu-Mayimu; mekpoo mkpukpu eka aakwakobeje iphe l'ali Nafutali l'ophu. ⁵ Basha numaepho iphe, meru nu; o haa akpu mkpukpu Rama g'o shihu ike; gwobe ozi, o gude l'eka. ⁶ Tobudu iya bu; eze, bu Asa chitakota ndu Jiuda l'ophu; ephe je evutakota mkpuma, yee oshi, Basha shi gude akpu mkpukpu Rama g'o shihu ike. O buru iya be Asa gude kpu mkpukpu Geba; o shihu ike; waa mkpukpu Mizupa.

⁷ O buru teke ono be Hanani, bu onye aphuje ophulanya byapfutaru Asa, bu eze ndu Jiuda bya asu iya: "Eshi ophu i dakoberu eze ndu Aramu; ophu i dakobeduru Chipfu, bu Chileke ngu; be ndu ojogu eze ndu Aramu ono pyofuchawaru ngu l'eka. ⁸ ?Ndu Kushi; me ndu Libiya ta abuna ikpoto ndu ojogu, chi igwerigwe ugbo-inya me ndu agba l'inya too? Obenu l'oo l'i dakoberu Chipfu be o gude woru phe ye ngu l'eka. ⁹ Enya Chipfu be ejekwa warawara le mgboko l'ophu; achu ndu kporu obu phe l'ophu yeru iya g'o mee g'ephe kaba eshihu ike. I mewaru umere onye-eswe; oo ya bu le shita nta-a kwaseru be ogu a-noduepho etso ngu."

¹⁰ Oo ya bu; Asa voru oku wua ehu l'eka onye ono, aphuje ophulanya ono no; o woru iya ye l'oka-mkporo; kele ehu eghushi iya eghu ike le k'iphe ono. Asa nweru ndu ophu o wataru akpa ehu le teke ono.

Anwūhu Asa
(1Ndu 15:23-24)

¹¹ Iphe, Asa megbabēru; e -shi l'ishi jeye l'ēka o bvūru bē e dekotaru l'ēkwo ndu eze ndu Jiuda mē kē ndu Ízuru. ¹² O būru l'apha, kwe Asa ukporo apha l'apha iri lē tete, e -shi teke o wataru aburu eze; bē iphe-ememe meaharu iya l'okpa. Iphe-ememe ono kabaa ya njo. Mbukponu teke iphe eme iya ono bē o tō chokwaru Chipfu; o būru ndu eme obvu bē o chochiaru g'ēphe yeru iya ēka. ¹³ Oo ya bū; Asa bya anwūhu lapfushia nna iya phē. O būru l'apha, kwe iya ukporo apha labo l'apha lanu, e -shi teke o wataru aburu eze bē o nwūhuru. ¹⁴ Ephe kua ya l'igbe odzu a wūru manū dū l'udu iya l'udu iya, eshigbaa kweekweekwee; tēme o būru ndu emeje manū meru iya l'onwophe; bya e woru iya lia l'ilu, o tūru doberu onwiya lē mkpukpu Dévidi. Ephe kpobe oku enwu phoophoophoo gude kwaa ya.

17

Jiehoshafatu; eze ndu Jiuda

¹ Tōbudu iya bū; Jiehoshafatu, bū nwa Asa kē nwoke būru eze nōchia enya iya. O bya emee onwiya; ike kabaa ya adudu k'etso ndu Ízuru ogu. ² O dokashia ndu ojogu l'iphe, bū mkpukpu, e gude igbulō kpu-pheta mgburugburu, nō l'alī Jiuda; bya edobe odu-ogu l'alī Jiuda; mē lē mkpukpu lē mkpukpu ndu Ifuremu, bū ēka ono, nna iya, bū Asa natakotaru l'ogu ono.

³ Chipfu swikpōerupho Jiehoshafatu eswiru; kele teke o wataru aburu eze bē o tsoru ēka ochooro ke iya, bū Dévidi. O tō gwaduru agwa Balū. ⁴ Oo Chileke kē nna iya bē o choru; eme ekemu iya; ophu o to tsoduru ēka ndu Ízuru. ⁵ O būru iya meru g'o gude Chipfu mee g'alī-eze ono kwata lwa Jiehoshafatu l'ēka okpobe alwalwa. Ndu Jiuda g'ēphe ha nōdu abyajē anu iya iphe; o bya enweru iphe k'ophu parū ēka; būru onye aakwabē ūbvū, parū ēka. ⁶ O wofutaru obu iya dobe l'ēka Chipfu nō. Ozo būru l'o wofuru ēka aagwajē iphe; mē itso Ashera l'alī Jiuda.

⁷ O bē l'apha, kwe iya apha ēto, e -shi teke o wataru aburu eze; o zia ndu-ishi iya, bū Benu-Hayilu; mē Obedaya; mē Zekaraya; mē Netanelu; mē Mayikaya; g'ēphe je ezia iphe lē mkpukpu, dukota l'alī Jiuda. ⁸ Ndu Lívayi, o yeru phē bū Shemaya; mē Netanaya; mē Zebadaya; mē Asahelu; mē Shemiramotu; mē Jiehonatanu; mē Adonijia; mē Tobayijia; mē Tobu-Adonijia. Ndu ophu bū ndu-uke Chileke būru Elishama; waa Jiehoramu. ⁹ Ephe zigbabekota iphe l'alī Jiuda; gude ekwo ekemu Chipfu ezi iya. Ephe jebgabekota mkpukpu, nokota l'alī Jiuda ezi phē iphe.

¹⁰ Iphe, bū ndu eze ndu alī ono, buphegbaaru ndu Jiuda mgburugburu ono wata atsu Chipfu ebvu; k'ophu bū l'ephe te etsoduru Jiehoshafatu ogu. ¹¹ Ndu Filisitayinu haru wofaru Jiehoshafatu iphe; gude mkpola-ochaa tūru ūtu nū iya. Ndu Arabu kputaru iya ebli, dū ūnu iri lē tete l'ukporo ise; mē mkpi, dū ūnu iri lē tete l'ukporo ise.

¹² Jiehoshafatu nōdu aka ike akaka eje. O bya akpushia ēka eedomije onwonye; kpushia mkpukpu ēka aakwakobeje iphe l'alī Jiuda; ¹³ bya enweru iphe, o kūbechaaru kē nyimunyimu lē mkpukpu, dugbaa l'alī Jiuda. O bya enweru ndu ojogu, bū ndu ike dū l'ogu lē Jierúsalemu. ¹⁴ Waa g'e shi doo phē l'enya-unuphu l'enya-unuphu baa: L'ipfu Jiuda bē onye bū onye-ishi ndu ojogu, dugbaa ūnu labo l'ukporo iri iri bē bū Aduna. Ndu ojogu, o bū ishi phē bē dū ukporo ūnu unwoke ugbo ukporo l'iri l'esaa l'ūnu unwoke iri. ¹⁵ Onye etsota iya nū bē bū onye-ishi ndu ojogu, bū Jiehoananu. Ndu ojogu, yēbedua bū onye-ishi phē bē dū ukporo ūnu unwoke ugbo ukporo l'iri l'ise. ¹⁶ Onye ophu tsotaru iya nū būru Amazaya nwa Zikiri. Yēbedua bē wofutaru onwiya k'ejeru Chipfu ozi. Ndu ojogu, o bū onye-ishi phē dū ukporo ūnu unwoke ugbo ukporo l'ise; mbū ndu bukota ndu ike dū l'ogu.

¹⁷ L'ipfu kē Benjiaminu bē o bū Elyada, bū onye ike dū l'ogu. Ndu ojogu, yēbedua bū onye-ishi phē bē dū ukporo ūnu unwoke ugbo ukporo l'ise, bū ndu pagbaa ūta; mē iphe, eegudeje egbobuta onwonye. ¹⁸ Onye etsota iya nū bē bū Jiehozabadu. Ndu ojogu, yēbedua bū onye-ishi phē bē dū ukporo ūnu unwoke ugbo ukporo l'ēbo l'ūnu unwoke iri. ¹⁹ Ndu ono bū ndu ejeru eze ozi; a -gufukwa ndu ophu eze doberu lē mkpukpu, o kpuru; o shihugbaa ike l'alī Jiuda l'ophu.

18

Mayikaya aphu ophulenyā ēhu Éhabu
(1Ndu 22:1-28)

¹ Teke ono bę Jiehoshafatu nweru iphe, parų ęka; bya abųru onye aakwabę ńbvń, parų ęka. Yęę ęhabu gbaa ndzų alųgba nwanjį. ² A nųchaa apha olemole; ọ tųgbua kpapfushia ęhabu lę tųkpųkpu Sameriya. ęhabu gbushiaru yęle ndu yęę ya swį ikpoto atųru; mę eswi; bya akwata iya g'ọ je etso mkpųkpu Ramotu, dų l'alį Giladu ọgu. ³ ęhabu, bų eze ndu ızıreļu bya asų Jiehoshafatu, bų eze ndu Jiuda: "Ọi-tso ru mu je ọgu lę mkpųkpu Ramotu, dų l'alį Giladu tọ?"

Jiehoshafatu sų iya: "Mu lę ngu tųkoru bųru nanų. Ndibe mu mę ndibe nkengu bųru nanų. Anyi lę ngu a-tųgbabe lwųa ọgu ono." ⁴ Jiehoshafatu sų iya: "Vuadaru ųzo maru iphe, Chipfu e-pfu."

⁵ Tọbudu iya bų; eze ndu ızıreļu bya achikobe ndu mpfuchiru, dų unu nemadzų bya ajja phę sų: "Ọbų g'anyi je etsoo ndu mkpųkpu Ramotu, dų l'alį Giladu ọgu; tọ g'anyi te ejeshi?"

ęphe sų iya: "Jeshia; lę Chileke bę e-woru-a mkpųkpu ono ye gube eze l'ęka."

⁶ Jiehoshafatu sų: "Ọtọ dųedu onye mpfuchiru kę Chipfu, nọ l'ęka-a g'anyi kpata iya ishi?"

⁷ Eze ndu ızıreļu sų Jiehoshafatu: "O nwefukwaru onye lanų, anyi e-shi l'ęka iya kpata Chipfu ishi ọbu. Ọle ọ dų mu ashį; noo kęle o toko pfuswe opfu ọma l'ęhu mu; gbahaępho ęjo iya. Onye ọbu bų Mayıkaya nwa Imula."

Jiehoshafatu sų: "Eze; te epfubaękwa ęgube ono."

⁸ Tọbudu iya bų; eze ndu ızıreļu bya ekua onye-ozį iya lanų sų iya: "Tųgbua je ekua Mayıkaya nwa Imula g'ọ bya ntanta-a."

⁹ No iya; eze ndu ızıreļu yęę Jiehoshafatu, bų eze ndu Jiuda yęgbaa uwe eze phę; sugachaa ru l'aba-eze phę l'ęka eechije balį, nọ l'ọnu-abata mkpųkpu Sameriya; ndu mpfuchiru ono g'ęphe ha nọdu phę l'iphu epfugbaa iphe, ęphe epfu. ¹⁰ Zedekaya, bų nwa Kenana bya egude iphe-igwę meshia ųpyi; bya asųje: "Chipfu sųru-a: 'Ọo ųpyi-a bę jį-dų ndu Arámų jasų teke ęphe a-lakọta l'iyi.' "

¹¹ Ndu mpfuchiru ono g'ęphe ha nọdu epfukọta iphe lanų; asųje: "Jeshia ọgu lę mkpųkpu Ramotu, dų l'alį Giladu; je alwų-kpee; kęle Chipfu bę e-woru-a mkpųkpu ono ye gube eze l'ęka."

¹² Tọbudu iya bų; onye-ozį ono, jeru eku Mayıkaya ono bya asų iya: "Lenu; ndu mpfuchiru ọphuu bę tųkokwaru wųa ọnu nanų; tųko epfu lę k'ọma a-dųru eze. G'opfu unu l'ęphe bųkwaru nanų; g'į pfua opfu, dų ree."

¹³ Mayıkaya sų: "Eshinu Chipfu nọ ndzų g'ọ nọ iya-a bę bųępho iphe, Chileke mu pfuru bę mu e-pfu."

¹⁴ Mayıkaya bya ęerwua ibe eze; eze sų iya: "Mayıkaya; ọbų g'anyi je ọgu lę mkpųkpu Ramotu, dų l'alį Giladu; tọ gę mu kpọshia ya?"

Mayıkaya sų: "Ngwa jenų je alwų-kpee; ee-woru phę-a ye ngu l'ęka."

¹⁵ Eze bya asų iya: "Ọbų ugbo ole bę mu a-rwọ ngu g'į gude ępha Chipfu ribuaru mu angų l'ọ tọ dųdu iphe ọzo, ii-pfuru mu; gbahaępho ọkpobe-opfu?"

¹⁶ Ọo ya bų; Mayıkaya sų: "Mu hųmaru gę ndu ızıreļu l'ophu gbakashįhuru nanų nanų aghaphe l'ọma ńbvń g'atųru, enwedu onye-nche. Chipfu sų: 'Ndu-a bę te nwedu nnaji; g'onyenọnu lashį ibe iya l'ęhu-guu.' "

¹⁷ Eze ndu ızıreļu sų Jiehoshafatu: "Ọmu ta asųduru ngu l'ọ tọ byadų epfu iphe, dų ree l'ishi mu; gbahaępho ęjo iya?"

¹⁸ Mayıkaya nọdu epfu iphe, oopfu sų: "Ngwa; ngabę nchį nųma iphe, Chipfu epfu: Mu hųmaru Chipfu g'ọ nọ l'aba-eze iya; ndu ojosi-imigwe pfų-phęe ya mgburugburu; pfuru iya l'ųzo ękutara; mę l'ųzo ękicha. ¹⁹ Chipfu sų phę: "Ọbų onye e-je epfubuta ęhabu, bų eze ndu ızıreļu g'ọ jeshia ọgu lę mkpųkpu Ramotu, dų l'alį Giladu; k'ophu oo-je anwųhu l'ęka ono?"

"Onye lanų -fųta l'ọ sų l'ọo g'ee-me iya baa; onye ọzo -bya l'ọ sų l'ọo g'ee-me iya bų ọphuu. ²⁰ E mechaa; ojosi lanų fųta bya apfuru l'iphu Chipfu sų l'ọo yębedua e-pfubuta iya.

"Chipfu sų iya: "Ọdęnu g'į-shi pfubuta iya ọbu?"

²¹ "Ọ sų lę ya e-je je abųru nwamaa ntuphu-ire nọdu l'ọnu ndu mpfuchiru ęhabu.

"Chipfu sų iya: 'Je; l'ii-pfubuta iya-a; je emee ya nno.'

²² "Ọo ya bų g'į maru lę Chipfu yewaru nwamaa ntuphu-ire; o je anọdukota ndu mpfuchiru ngu-a l'ọnu; teme Chipfu pfuwa l'ęjo-iphe a-dapfuta ngu."

²³ Tọbudu iya bų; Zedekaya nwa Kenana je erepyaa Mayıkaya ęka l'upfuru nchį sų: "Ọdęnu gę ęnme Chipfu shi lųfu mu l'ęhu; bya epfuru yeru ngu?"

²⁴ Mayikaya sụ: “Mbọku, ịi-maru bụ mbọku ono, ii-je edomia onwongu l'ime ime mkpuru ono.”

²⁵ Eze ndu Ízùrèlù bya asụ: “Unu kpụta Mayikaya kpụ-pfu Amọnu, bụ ọchi-ọha mkpụkpụ; waa Jiowashi, bụ nwa eze. ²⁶ Unu asụ phẹ l'eze suru-a: ‘Unu tị-chia onye-a l'ọka-mkpọro; teje iya nri atẹ; waa mini jeye mu ejee lwa l'ẹhu-guu.’ ”

²⁷ Mayikaya sụ: “Í-lwawaa l'ẹhu-guu; l'ị maru l'ọ tọ bụdu Chipfu bẹ gbẹ mu l'ọnu pfua opfu.” Ọ bya asụ ndu nọ l'ẹka ono g'ẹphe t̄be nvọ l'opfu iya ono.

Éhabu ala l'ọgu

(1Ndu 22:29-35)

²⁸ Tòbudu iya bụ; eze ndu Ízùrèlù waa Jiehoshafatu, bụ eze ndu Jiuda ch̄ta ndu ojogu phẹ t̄gbua jeshia mkpụkpụ Ramotu ono, d̄ l'alì Giladu. ²⁹ Eze ndu Ízùrèlù bya asụ Jiehoshafatu: “Mu e-me onwomu g'a ta maru onye mu bụ; bahụ l'ọgu ono. Ḡbedua eyee akpawuru-uwe ngu.” Eze ndu Ízùrèlù bya emee onwiya g'a ta maru iya; ẹphe bahụ l'ọgu ono.

³⁰ Eze ndu Arámu bẹ pfuhawaru ndu-ishi ụgbo-inya iya sụ phẹ: “Unu ta etsokwa onye upfu m'ọ bụ onye nta-a ọgu. Onye unu a-nọdu achị ọso kpoloko bụ eze ndu Ízùrèlù.”

³¹ Ndu-ishi ụgbo-inya ono h̄maep̄ho Jiehoshafatu; ẹphe sụ: “Ọo eze ndu Ízùrèlù bẹ ọ bụ!” Ọo ya bụ; ẹphe gharu iya iphu; meahaa g'ẹphe tsoo ya ọgu. Jiehoshafatu chishia mkpu; Chipfu gbaaru iya mkpu; mee ẹphe haa ya. ³² Ndu-ishi ụgbo-inya ono bya amaru l'ọ tọ bụdu eze ndu Ízùrèlù; ẹphe dak̄obe haa ya ach̄chi.

³³ O nweru onye ọphu agbaep̄ho apf̄u iya l'ẹka ọ h̄maru; o woru iya gbaa eze ndu Ízùrèlù l'ẹhu lẹ mgbaka ẹka ngwogu, ọ kwaru onwiya d̄zefuru ed̄zefuru. Eze rash̄aru onye angaru iya ụgbo-inya sụ: “Kp̄l̄aa azu; pafu mu l'ọgu-a; kele e mekaakwaru mu iphe ọkpobe emeka.” ³⁴ Ọgu ono kpohu ọku lẹ mbọku ono; e keyyabẹ eze ekeyyabẹ l'ụgbo-inya ono; ẹphe lẹ ndu Arámu n̄du alw̄u ọgu ono jas̄u l'uzenyashi.

Ẹnyanwu r̄ibajeeppo; ọ nw̄hu.

19

Mba, onye mpfuchiru Chileke baru Jiehoshafatu

¹ Tòbudu iya bụ; Jiehoshafatu, bụ eze ndu Jiuda bya alwa ibe iya lẹ Jierúsalem̄u l'ẹhu-guu. ² Jiehu, bụ nwa Hanani; mb̄u onye ap̄h̄je ọphulenyia lufu g'ọ je agba iya ndzuta. Ọ sụ eze, bụ Jiehoshafatu: “?Ọ gbaru kẹ g'i yetar̄u onye ejo-iphe ẹka? ?Ọ gbaru g'i yee ndu kp̄ru Chipfu ash̄i obu? Eshi ọphu i meru nno; bẹ oke ẹhu-eghu Chipfu dapfutaakwaru ngu. ³ Ọle g'ọ d̄uhabe bẹ iphe, d̄u ree haru d̄u ngu l'ẹhu; kele i wofukotaru itso Ashera, d̄ukota l'al̄i-a; t̄me i woru obu ngu dobe l'ach̄ Chipfu.”

Iphe, Jiehoshafatu meziru emezi

⁴ Jiehoshafatu bẹ bu lẹ Jierúsalem̄u. O shi l'ẹka ono jepfu ndu Ízùrèlù; mb̄u ndu shi lẹ mkpukpu Biye-Sheba bua jeye l'úbv̄u úbv̄u alì Ifuremu; je emee ẹphe buru kẹ Chipfu, bụ Chileke kẹ nna phẹ ọzo. ⁵ O woru ndu ọgbo-ikpe dobek̄ota lẹ mkpukpu, e gude igbulọ kp̄u-pheta mgburugburu, nọ l'alì Jiuda; dobegbaa phẹ lẹ mkpukpu lẹ mkpukpu. ⁶ Ọ sụ ndu ọgbo-ikpe ono: “Unu nw̄bekwa ẹnya l'iphe, unu eme; noo kele ọ tọ b̄kwa nemad̄z̄ bẹ unu ekperu ikpe; onye unu ekperu iya b̄kwa Chipfu, bụ onye ono, an̄duje swiru unu l'ikpe, unu ekpe ono. ⁷ Nta-a b̄kwa g'unu ts̄ua Chipfu ebvu; unu akwabẹ ẹnya l'iphe, unu eme; kele Chipfu, bụ Chileke anyi bẹ ẹka iya ta ad̄kwa l'ikpe, apf̄uduru-oto; ọphu o ledu nemad̄z̄ ẹnya l'iphu; t̄me ọphu o ridu uphalazu.”

⁸ Lẹ Jierúsalem̄u bẹ Jiehoshafatu hakwarup̄ho dobe ndu Lívayi; m̄e ndu-uke Chileke; m̄e ndu-ishi l'ẹnya-unuphu l'ẹnya-unuphu g'ẹphe kpeje ikpe kẹ Chipfu; waa g'ẹphe doshije opfu. Ọ buru lẹ Jierúsalem̄u bẹ ẹphe bu. ⁹ O pfuaru phẹ sụ: “Wakwa g'umere unu a-d̄je baa: Unu ts̄ua Chipfu ebvu; pf̄ushia ike l'iphe, unu pfuru; gude obu unu l'ophu mee iphe, unu eme. ¹⁰ Iphe, bụ opfu, un̄wunna unu phẹ shi lẹ mkpukpu, ẹphe bu wotaru unu g'unu doo; mb̄u opfu l'e gburu ọchi; ọzoo opfu, laru lẹ k'ekemu; ọzoo k'omelal̄i; unu loje phẹ ẹka lẹ nch̄i k'ophu ẹphe tee metadu iphe, ikpe a-nma phẹ l'iphu Chipfu. Ọdumeka bẹ oke ẹhu-eghu Chipfu a-dapfutakwa unu l'unwunna unu ono. Noo g'unu e-me iya bụ ono; g'ikpe ta nma unu.

¹¹ “Ọo Amaraya, bụ onye-ishi ndu-uke Chileke bẹ a-buru onye-ishi unu l'iphe, eeme ala lẹ kẹ Chipfu. Zebadaya nwa Ishim̄el̄u, bụ ọchi-ọha ipfu Jiuda bẹ a-buru onye-ishi l'iphe, eeme ala lẹ k'eze. Ndu Lívayi bẹ a-buru ndu-ishi unu. G'obu shihukwa unu ike l'iphemiphe, unu eme. Gẹ Chipfu swikwaru ndu eme iphe, pfuru ọto.”

20

Jiehoshafatu alwu-kpee ndu Mówabu; waa ndu Amõnu

¹ E mechaa; ndu Mówabu; me ndu Amõnu; me ndu ophu haru buru ndu Meyuni byatashia g'ephe tsoo Jiehoshafatu ogu.

² O nweru ndu haru bya epfuaru Jiehoshafatu su iya: "Ikpoto nemadzu awukwa abyapfuta ngu ogu. Ephe shikwa l'azu eze-enyimu abya; mbu l'ephe shi le Edomu. Ephe noduwaa le Hazazonu-tama, bu iya bu Enu-Gedi." ³ Ndu guhu Jiehoshafatu; o woru onwiya ghaa l'achõ Chipfu. O bya araa ya arara g'a swikota egu l'ali Jiuda l'ophu. ⁴ Oo ya bu; ndu Jiuda tukõ g'ephe ha dzukõbe g'ephe chõõ n-yemeka l'eka Chipfu. Ephe shi le mkpukpu, dukota l'ali Jiuda l'ophu byakõta g'ephe chõõ Chipfu.

⁵ Tõbudu iya bu; Jiehoshafatu bya apfuru l'ataphu edzudzu-õha ndu Jiuda; me ndu Jierusalemu, dzukõberu l'iphu õma-unuphu õphuu, du l'eze-ulo Chipfu; ⁶ bya asu: "Gube Chipfu, bu Chileke ke nna anyi phe; ?to budu ngu bu Chileke l'imigwe? ?Tõbudu ngu bu ishi ali-eze, nõ l'õhamoha toõ? Ike me õkpehu be bu l'eka ngu be õ dukota; k'õphu bu l'õ to dudu onye suru ngu akpafu l'iphu. ⁷ Gube Chileke anyi; ?to bunaa gubedua be chifuru ndu shi buru l'ali-a l'ataphu ndibe ngu, bu ndu Izurelu; bya eworu ali õbu nu oshilõkpa Eberihamu, bu õnyã ngu g'õ buru nkephe jasõ le tuutuutuu le mjiimii? ⁸ Ephe buwa iya ebubu; noduwa iya kpuaru ngu ulo, bu eka epha ngu a-nõduje ere ire; bya epfua su: ⁹ O -buru l'ejo-iphe be byapfutaru anyi; o betakpõõru õ buru ogu; õzoo l'ji-nu anyi aphu; õzoo ejo iphe-ememe; m'õ bu õkpa-nri byaru; be anyi a-pfuru l'ulo-a; mbu l'ataphu ngu-a; rarõ kpua ngu l'iphe-õhuka, anyi eje; l'ji-numa olu anyi dzõõ anyi; kele i bu ebubu l'ulo-a.

¹⁰ "Su-a; lewarõ unwoke ndu Amõnu; me ndu Mówabu; me ndu k'ubvu ubvu ali Siye; mbu ndu ono, i ti kwedu ge ndu Izurelu zeba l'ali phe le teke ono, ephe shi l'ali Jiputu futa ono. Ephe kwe gbangoo phe; haa phe emebyishi ono. ¹¹ Lewarõ l'õõ iphe, ephe gude apfu anyi ugwõ iya bu l'ephe abya anyi achifu l'iphe, anyi nwe enwenwe; mbu l'ali-a, i nuru anyi g'õ buru okiphe anyi-a. ¹² Oowaa Chileke anyi; ?tji gwadõ phe õchi? Noo kele anyi te nwedu ike, anyi gude ejepfu ikpoto ndu-a, eze gidigidi abyapfuta anyi-a ogu. Anyi ta amakwa iphe, anyi e-me; õle õõ ngu be anyi chiru enya dzee."

¹³ Ndu Jiuda l'ophu tukõ pfuru l'ataphu Chipfu; yele ndu ophu hagbaa nwanshi; me unyomu phe; me unwegirima phe.

¹⁴ No iya; Unme Chipfu bya Jiahazyelu l'ehu l'echilabõ edzudzu-õha ono. Jiahazyelu be bu nwa Zekaraya; Zekaraya buru nwa Benaya; Benaya buru nwa Jieyelu; Jieyelu buru nwa Matanaya. Jiahazyelu ono be bu onye Lívayi; buru oshilõkpa Asafu. ¹⁵ O su: "Unu ngabe nchi; unube ndu Jiuda g'unu ha; me ndu bu le Jierusalemu; me eze, bu Jiehoshafatu. Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: 'Unu ta atsukwa ebvu; ophu ike abvukwa unu opfu l'unu humaru ikpoto ndu-a; kele ogu ono ta abudu unu a-lwu iya; õõ Chileke be a-lwu iya nu. ¹⁶ Unu gbalihu echele jepfu phe ogu. Ephe e-shi uzo, nõ l'ibiya k'ubvu Zizu abya; eka unu a-huma phe bu l'ishishi nsuda, nõ l'ataphu echiõgu Jieruwelu. ¹⁷ Mkpa g'unu lwuõ õgu alwulwu ta adudu. Unu dozichaa onwunu; pfuru nwadoo; huma adzõta, Chipfu a-dzõta unube ndu Jiuda; me ndu Jierusalemu.' Unu ta atsushi ebvu; ophu ehõ arwushihukwa unu. O -be echele; unu jepfu phe; Chipfu e-swiru unu eswiru."

¹⁸ Tõbudu iya bu; Jiehoshafatu phozeta iphu l'ali. Ndu Jiuda l'ophu; me ndu bu le Jierusalemu tukõ g'ephe ha dakõta kpurumu l'ataphu Chipfu; baahaaru iya eja. ¹⁹ Ndu Lívayi, bu ndu ophu shi l'eri Kohatu; me ndu ophu shi l'eri Kora wulihu wata arashi õrà ike gude aja Chipfu, bu Chileke ke Izurelu ajaja.

²⁰ O be l'onmewa utsu; ephe gbalihu jeshia l'echiõgu mkpukpu Tekowa. Ephe jenya Jiehoshafatu pfuru apfuru su: "Unu numa iphe, mu epfu; unube ndu Jiuda; me ndu bu le Jierusalemu! Unu kweta ke Chipfu, bu Chileke unu; k'õphu unu a-nguru anguru. Unu ekweta iphe, ndu mpfuchiru iya epfu; k'õphu iphe a-nõdu ejehuru unu." ²¹ Jiehoshafatu jechaa l'idzu; bya atõõ eka le ndu a-guru Chipfu ebvu; mbu ndu a-nõdu aja iya ajaja; yee uwe, du nsõ vuturu ndu ojõgu ono uzo; asuje:

"Unu kele Chipfu ekele;

kele n-yemobu iya anõje

jasu l'õjeje."

²² Ephe wataepho agu ebvu gude aja Chipfu ajaja; Chipfu woru ndu ojõgu dobe g'ephe kpuru ekpuru wata etso ndu Amõnu ono ogu; me ndu Mówabu; me ndu ubvu ubvu ali Siye, bu iya bu ndu ono, byapfutaru ndu Jiuda ogu ono. Ndu Jiuda lwu-kpee phe l'õgu ono. ²³ Ndu Amõnu; me ndu Mówabu zelihi wuppaye ndu k'ubvu ubvu ali Siye;

mebyishikōta phe; ephe buru mkpurupyata. Ephe gbushigheepho ndu k'úbvú úbvú alí Siye ono; ephe gbushiaha onwophe.

²⁴ Ndu Jiuda bya erwua l'eka aagbeje lee enya l'echiegu; ephe bya ele enya l'uzo eka ikpoto ndu ono kuru. Iphe, ephe humaru buru odzu, dabyigbaaru l'ali; mbu ophu o to dudu onye ophu nahuru nu. ²⁵ Oo ya bu; Jiehoshafatu yeke ndu nkiya wuru jeshia egwe ivu ndu ono; je asu-vu ikpoto iphe-edobe; me ivu, bu aguta aguta; me ekwa; me iphe, vugbaa oke aswa; mbu iphe, habe shii k'ophu ephe ata dudu ike egwetagbudu iya. Iphe okwata ono be ha shii; k'ophu ephe gweru iya ujiku eto. ²⁶ O be le mboku ophu kwe iya eno; ephe dzukota le nsuda Beraka; nodu l'eka ono jaa Chipfu ajaja. Oo ya meru g'o gude ephe kuahaa eka ono nsuda Beraka byasu ntau.

²⁷ Tobudu iya bu; ndu Jiuda l'ophu; me ndu Jierusalemu toko lwatashia Jierusalemu. O buru Jiehoshafatu bu onye-ishi phe. Ephe gude ehu-utso awu alwa; kele Chipfu be mewaru g'ephe turu okoo kpua ndu ohogu phe. ²⁸ Ephe wubata le Jierusalemu; akpo une; me ogumogu; bya eze ndu alí ozo l'ophu numaepho le Chipfu tsoru ndu ohogu

ndu Izurelu ogu; ephe tsuaha ya ebvu. ³⁰ Oo ya bu; ali-eze Jiehoshafatu dakota jii; kele Chileke iya be meru g'o tuta unme ibekeboebo.

Mkpochi-ishi abu eze Jiehoshafatu

(1Ndu 22:41-50)

³¹ O buru iya bu le Jiehoshafatu aburu eze ndu Jiuda. Iphe, o noru bu ukporo apha l'apha iri l'ise teke o wataru aburu eze. O noo l'aba-eze ono ukporo apha l'apha ise le Jierusalemu. Epha ne iya bu Azuba nwada Shilihi. ³² Jiehoshafatu tsoru uzo, nna iya, bu Asa tsoru. O to dudu ophu o haru me ntau. O meru iphe, pfuru oto l'enya Chipfu. ³³ Ole o to lwuduru eka aagwaje iphe; teme ophu ndu Jiuda te edobeduru obu phe l'eka Chileke ke nna phe no.

³⁴ Iphe ozo, Jiehoshafatu megbaberu; e -shi l'ishi jeye l'eka o bvuru be e dekotaru l'ekwo, e deru iphe, meru nu teke Jiehu nwa Hanani no ndzu; mbu ophu e deru l'ekwo ndu eze ndu Izurelu.

³⁵ E mecha; Jiehoshafatu, bu eze ndu Jiuda; yeke Ehazaya, bu eze ndu Izurelu je atugba buru ntau; mbu onye ono, meru ejo-iphe ono. ³⁶ Yeke iya be tugbaru pyishia ugbo-mini, ee-gude agbaru iya ngho. O buru le mkpukpu Ezionu-Geba be ephe no pyishia ugbo-mini ono. ³⁷ Tobudu iya bu; Eliyza, bu nwa Dodavahu ke mkpukpu Maresha bya epfuru maberu Jiehoshafatu su: "Eshi ophu gu le Ehazaya tugbaberu be Chipfu a-tuko iphe, i mekotaru mebyishikota." Ugbo ono kpukota; ophu ephe egudeedu iya agba ngho.

21

Teke Jioram bu eze ndu Jiuda

(2Ndu 8:16-24)

¹ Noo ya; Jiehoshafatu bya anwuhu lapfushia nna iya phe. E lia ya l'eka e liru nna iya phe le mkpukpu Dévidi. Jioram, bu nwa iya nwoke buru eze nochia enya iya. ² Jioram be nweru unwune nwoke, bukwapo unwu Jiehoshafatu. Epha unwune iya ono bu: Azariya; me Jiehiyelu; me Zekaraya; me Azariya; me Mayikelu; me Shefataya. G'ephe ha bukota unwu Jiehoshafatu, bu eze ndu Jiuda. ³ Nna phe be nuru phe igwerigwe mkpola-kpcha; me mkpola-ododo; me ivu, vugba oke aswa; bya anukota phe mkpukpu, a kpugbaaru o shihu ike l'ali Jiuda. O woru ali-eze nu Jioram; kele oo ya bu okpara iya.

⁴ Jioram byaepho bya aburu eze; nodu l'aba-eze nna iya ono; mbu kpo g'abara; o toko unwuna iya gbushikota; hakwarupho ndu-ishi ndu Izurelu gbushia. ⁵ Jioram nowaru ukporo apha l'apha iri l'ebo teke o wataru aburu eze. Iphe, o noru l'aba-eze buru apha esato le Jierusalemu. ⁶ O tsoo eka ndu eze ndu Izurelu; mee ge ndibe Ehabu meru; kele o luru nwada Ehabu. O meru ejo-iphe l'enya Chipfu. ⁷ Ole Chipfu be gude k'ogbandzu, yee Dévidi gbaru haa onu-ulo Dévidi ono; ophu o to mebyishiduru iya; kele o kwehawaru Dévidi ukwe l'unwu iya; me awa iya ta abyadu alufubaa l'aba-eze ono jeaduru aduru.

⁸ O buru teke Jioram bu eze be ndu Edomu kwefuru ndu Jiuda ike; bya echia onye ibe phe eze; woru iya dobe l'aba-eze phe. ⁹ Oo ya bu; Jioram chita ndu-ishi ndu ojogu iya; me ugbo-inya iya l'ophu gbapfushia phe. Ndu Edomu bya ekepee yee ndu-ishi ugbo-inya iya ono mgburugburu. O be l'enyasi; o gbeshi bapfu ndu Edomu ono ogu. ¹⁰ O buru ge ndu Edomu ekwefuru ndu Jiuda ike bu ono byasu ntau. O bukwarupho

teke ono bę ndu Libuna kwefuru ike nkepęę; keęe Jióramu gwọberu Chipfu, bę Chileke ke nna iya pęę.

¹¹ Nokwaphọ ge Jiehoramu megbaaru ęka aagwaję iphe l'úbvú úbvú alį Jiuda. O mee ge ndu bu le Jierúsalemú dę ghelegheleghele; teme o duswee ndu Jiuda ọzo.

¹² Tọbodu iya bę; ękwọ-ozı, shı l'ęka Elayjia, bę onye mpfuchiru Chileke bya erwua Jióramu ęka. Ękwọ-ozı ono epfu sụ: "Waa iphe, Chipfu, bę Chileke ke nna ngu Dévidi pfuru baa: Eshi ọphu i ti tsoduru ọzo ọphu nna ngu, bę Jiehoshafatu tsoru; ọphu i ti tsoduru ke Asa, bę eze ndu Jiuda; ¹³ ọ bę-chiaru ęka ndu eze ndu Ízureęu bę i tsoru; bya emee ge ndu Jiuda; me ndu bu le Jierúsalemú dę ghelegheleghele; ęgube ono, ndibe Éhabu meru ono; teme i gbushikwaaphọ unwunna ngu, bę ndibe nna ngu pęę; mbụ ndu ono, ka ngu mma ono; ¹⁴ búkwa g'į hụma ahụma le Chipfu e-gude ejo iphe-ememe daa ndibe ngu ęka; me unwegirima unu; me unyomu unu; me ęku unu l'ọphu. ¹⁵ Gụbedua l'onwongu bę ępho-ekoko a-byapfuta ngu; mbụ ejo ęhu, eme l'ępho. Ęhu ono e-me ngu; ępho achaa ngu nkiriri. Akurepho ngu achabushihu ada pọpọo mbọku-mbọku."

Anwụhu Jióramu

¹⁶ No iya; Chipfu bya akpalia ndu Filisitayinu; me ndu Arabu, bę iya bę ndu ono, bukube ndu Kushi; Jióramu dę pęę ashı. ¹⁷ Ęphe bya ọgu l'alį Jiuda; zebata l'alį ono; vutakọta iphemiphe, ęphe hụmaru l'ụlo eze; kpụkọo unwu iya unwoke; me unyomu iya; k'ọphu bę l'ọ tọ dudu nwa iya nwoke, a haru iya; gbahaa Éhazaya, bę onye ọphu kachakpọo aburu nwata l'unwu iya nwoke.

¹⁸ Iphemiphe ono nwụchaephe; Chipfu bya alọru iphe-ememe, bę alagala tų Jióramu l'akuru-ępho. ¹⁹ A nọnyaa; g'apha labọ bvuru; iphe-ememe ono mee ya; ępho chaa ya nkiriri. O taa kpọokpọkpo nwụhu. Ọphu ndibe pęę ta akpọbeduru iya ọku gude kwabę iya úbvú; ęgube ono, a kpọberu nna iya pęę.

²⁰ Jióramu nọwaru ụkporo apha l'apha iri l'ębo teke ọ wataru aburu eze. Iphe, ọ nọru l'aba-eze buru apha ęsato le Jierúsalemú. O nwụhu; ọphu ọ dudu onye yoru ọshi iya. E lia ya le mkpụkpu Dévidi; ọle e te liduru iya l'ilu ndu eze.

22

Teke Éhazaya bę eze ndu Jiuda

(2Ndu 8:25-29; 9:21-28)

¹ Tọbodu iya bę; ndu bu le Jierúsalemú mee Éhazaya, bę nwa nwoke Jióramu onye ọphu kachaa aburu nwata g'ọ buru eze nọchia ęnya nna iya; keęe ndu ọ-lwụa-ọlaa; yeęe ndu Arabu swı wubata l'ọdu-ọgu ono bę tukuru ndu ọphu bę ọgerenya gbushikọta. Oo ya bę; Éhazaya nwa Jióramu bya aburu eze ndu Jiuda.

² Éhazaya bę nọwaru ụkporo apha ębo l'apha labọ teke ọ wataru aburu eze. Iphe, ọ nọru l'aba-eze bu apha lanu le Jierúsalemú. Ępha ne iya bę Atalaya, bę nwanwa Omuri. ³ O tsokwaruphe ęka ndibe Éhabu; keęe ne iya bę kpọ-ziru iya ọzo g'ọ mee ejo-iphe. ⁴ O mee ejo-iphe l'ęnya Chipfu; ęgube ono, ndibe Éhabu meru ono; keęe nna iya nwuhuchaaru; ęphe kpọ-ziaharu iya ọzo; shı nno loru iya ye l'ęka ọla-l'iswi.

⁵ O tsoru ọzo, ęphe kpọ-ziru iya; ę etsoru Jióramu nwa Éhabu, bę eze ndu Ízureęu; ęphe jefpu Hazęu, bę eze ndu Arámu ọgu le mkpụkpu Ramotu, dę l'alį Giladu. Ndu Arámu ono meka Jióramu iphe. ⁶ Oo ya bę; ọ lashia mkpụkpu Jiezeręu g'ọ je anọdu nyaa ọnyá ęka ono, ndu Arámu mekaru iya iphe le mkpụkpu Ramotu teke ono, ọ tsoru Hazęu, bę eze ndu Arámu ọgu ono.

No iya; Éhazaya nwa Jióramu, bę eze ndu Jiuda jeshia aji Jióramu nwa Éhabu le mkpụkpu Jiezeręu le k'iphe-ęhuka ono, e mekaru iya ono.

Jiehu Egbu Éhazaya

⁷ Éhazaya tųgbua jeshia ibe Jióramu; je alaa l'iswi. O buru Chileke bę o shı l'ęka. Keęe Éhazaya byaru erwua ęka ono; yeęe Jiehoramu je adatso Jiehu nwa Nimushi ọgu; mbụ onye ono, Chipfu turu ęka g'ọ gbushigbua ndibe Éhabu ono.

⁸ No iya; ọ buru ge Jiehu agwa ndibe Éhabu ọchi; bę ọ hụmaru ndu-ishi ndu Jiuda; me unwu unwune Éhazaya, bę ndu ejeru Éhazaya ozi; ọ tuko pęę gbushikọta. ⁹ O wata achokashi Éhazaya; e je egude iya l'ęka o domiru onwiya le Samériya; kpuru iya kpupfu Jiehu; e woru iya gbua. Ęphe lia ya elili; keęe ęphe suru l'ọ bę nwa Jiehoshafatu, bę onye ono, gude obu iya l'ọphu chọo Chipfu ono. Oo ya bę; ọphu o to nweędu onye ọzo, shı l'ibe Éhazaya, bę onye a-dụ ike buru ishi l'alį-eze ono.

Atalaya yele Jiowashi
(2Ndu 11:1-3)

¹⁰ Tòbudu iya bụ; Atalaya, bụ ne Èhazaya hùmaephò lẹ nwa iya nwùhuwaru; ọ gbèshi je atùko ndibe ndu eze, shi l'ònu-ùlo Jiuda g'èphe ha saa ọsampfu. ¹¹ Ọle Jiehosheba, bụ nwada eze, bụ Jiehoramu bẹ dutaru Jiowashi, bụ nwa Èhazaya dufu l'echilabọ unwu eze ono, eeme g'e gbushia ono. O duta Jiowashi yele onye ehe iya nù je edomia lẹ mkpuru-azee. Noo g'e Jiehosheba, bụ nwada eze, bụ Jiehoramu; baa abùru nyee Jiehoiyada, bụ onye uke Chileke shiru wohaa Jiowashi g'e Atalaya ta ahùma iya bụ ono; k'òphu bụ l'o to gbuduru iya; kele Jiehosheba bẹ bụ nwune Èhazaya kẹ nwanyị. ¹² E domiru Jiowashi; yele phẹ nòdu l'ùlo Chileke apha ishii g'e Atalaya bụ eze l'alì ono.

23

E kwefuru Atalaya ike
(2Ndu 11:4-16)

¹ O be l'apha k'èsa; Jiehoiyada bya akata obu. Yele ndu-ishi, bụgbaa ishi ụkpòro ndu ojogu ise ise woru ndzụ g'baa; m'e Azariya nwa Jierohamu; m'e Ishimelu nwa Jiehoiananu; m'e Azariya nwa Obèdu; m'e Maseya nwa Adaya; m'e Elishafatu nwa Zikiri. ² Èphe tũko alì Jiuda jẹgbabekota; je ekukoo ndu Lívayi, bụ lẹ mkpũkpũ, dũkota l'alì Jiuda l'ophu; kua ndu-ishi l'ènya-unuphu l'ènya-unuphu ndu Ízurèlu. Èphe dzukòta lẹ Jerúsalemũ. ³ Eze waa edzudzu-ọha ono l'ophu nòdu l'ùlo Chileke g'baa ndzụ.

Jiehoiyada bya asụ phẹ: "Unu lekwa nwa eze! Ọo ya a-buru eze; egube ono, Chipfu pfuru iya l'èhu unwu Dévidi ono. ⁴ Waa iphe, unu e-me baa: Unubè ndu-uke Chileke; m'e ndu Lívayi ono, bụ ndu anòduje lẹ nche l'eswe-atũta-unme; unu kee onwunu uzi èto. G'uzi lanụ je anòdu chee ọnu-abata nche; ⁵ uzi lanụ eje anòdu eche ibe eze; uzi lanụ ọphuu eche Ọnu-abata Ọkpa-ùlo. Ndu ọphuu l'ophu bẹ a-nòdugbaa l'oma-unuphu eze-ùlo Chipfu. ⁶ G'ò tọ dũkwa onye e-je abahù l'ùlo Chipfu; gbahaephò ndu-uke Chileke; m'e ndu Lívayi, bụ ndu eje ozi. Ọo phẹ bụ ndu a-bahuje iya; noo kele èphe dũ nsọ. Obenu lẹ ndu ọphuu bẹ a-kwabèje ènya l'iphe, Chipfu suru g'a kwabè ènya. ⁷ Ndu Lívayi a-nò-pee eze ono mgburugburu. Onyenonũ a-pakòtaru ngwogu iya l'èka. Iphe, bũkpoo onye bahuru l'ùlo ono; unu gbua onye ọbu. Èkameka, eze ejekpoo unu swiru iya eswiru."

⁸ Ndu Lívayi ono; m'e ndu Jiuda l'ophu mee g'e Jiehoiyada, bụ onye uke Chileke pfuru phẹ ono. Onyenonũ chĩa ndu nkiya; mbụ ndu anòduje lẹ nche l'eswe-atũta-unme; m'e ndu ọphu afũta lẹ nche l'eswe-atũta-unme ono; kele Jiehoiyada, bụ onye uke Chileke ta adũdu ogbo ọphu ọ hawaru g'èphe lashĩa. ⁹ Jiehoiyada, bụ onye uke Chileke ono bya achĩa arwa; m'e iphe, eegudeje egbobuta onwonye ọphu ha shii m'e kẹ nshii ono, shi buru kẹ Dévidi; mbụ ono, e doberu l'eze-ùlo Chileke ono; woru keshiaru ndu-ishi bũgbaa ishi ndu ojogu ụkpòro ise ise ono. ¹⁰ O woru ndu Jiuda l'ophu kpoo giriri; èphe pagbaarũ ngwogu phẹ l'èhu l'èhu; pfuru gbaphee eze mgburugburu lẹ mgboru ọru-ngweja Chipfu; waa eze-ùlo ono gèdegede; shita l'uzo èkutara jeye l'uzo èkicha.

¹¹ Èphe bya edufuta nwatibe eze ono, bụ Jiowashi; bya eworu okpu-eze kpube iya; sù l'ọo ya bụ eze; bya eworu èkwo, e deru ekemu Chileke dee ya l'èka. Jiehoiyada yele unwu iya wụ ya manù l'ishi; tũa ụzu; sù: "Nòdukwa ndzụ ogologo; gube eze!"

¹² Atalaya nũmaephò wòwoowoo, ndu Jiuda atũ l'èka èphe agba ọso; bya aja eze ajaja; ọ tũgbaa jefpushia phẹ l'eze-ùlo Chipfu. ¹³ Ọ bya eje elee ènya; bya ahũma eze g'ọ pfuru lẹ mgboru itso l'ònu-abata eze ọlo ono; bya ahũmakwapho ndu-ishi ndu ojogu; m'e ndu egbu opu g'èphe pfũ-kubegbaarũ iya; tẽme ndu alì ono l'ophu nòdu etegbaa èswa; egbu opu; ndu ebvu chĩru ngwa-ebvu phẹ azu ebvu ajaja. Atalaya gbè teke ono gbajashĩa uwe iya chishia mkpu sù: "Èjo-iphe anwũa-o! Èjo-iphe anwũa-o!"

¹⁴ Tòbudu iya bụ; Jiehoiyada, bụ onye uke Chileke ebe edufuta ndu-ishi ndu ojogu ụkpòro ise ise ono; bya asụ phẹ: "Unu kpũfuta nwanyị ono l'echilabọ ndu nche ono. Unu te egbukwa iya l'ùlo Chipfu. Iphe, bụ onye èphe l'iya swi; unu gude ogu-echi gbua ya." ¹⁵ Ọo ya bụ; èphe gude iya; kpuru iya jerwuepho Ọnu-abata Ìnya, nọ l'ibe eze; èphe woru iya gbua l'èka ono.

Jiehoiyada edozi alì Jiuda
(2Ndu 11:17-20)

¹⁶ No iya; Jiehoiyada yele ndu Jiuda l'ophu waa eze l'onwiya; bya agbaa ndzụ. Ọgbandzu ọbu bụ l'èphe a-buru ndu kẹ Chipfu. ¹⁷ Ndu Jiuda l'ophu jeshia l'eze-ùlo Balù je enwutsushia ya. Èphe tũko iphe, bụ ọru-ngweja Balù; m'e ntẹkpe tsukpòshichaa kẹ yògiri yògiri. Èphe gbua Mátanu, bụ onye uke Balù l'iphu ọru-ngweja Balù.

¹⁸ Oo ya bu; Jiehoyada bya eye ndu nche; ephe cheahaa ulo Chipfu nche. Ephe nodu l'eka ndu-uke Chileke, bu oshilokpa Livayi; me l'eka ndu Livayi ono, Dévidi yeru ozi ulo Chipfu l'eka bya edobe g'ephe gweje ngweja-akpo-oku nu Chipfu; egube ono, e deru iya l'ekwo-ekemu Mosisu. Ehu nodu atso phe utso; ephe nodu agu ebvu eme iya, egube ono, Dévidi turu iya l'ekemu doberu phe ono. ¹⁹ O woru ndu nche ono yekota l'onu-abata eze-ulo Chipfu; k'ophu bu l'o to dudu onye aaso nso, a-bahu iya nu.

²⁰ O chita ndu-ishi ndu ojogu ukporo ise ise ono; me ndu oke amadu; me ndu-ishi ndu Jiuda; me ndu ali ono l'ophu; yeru onwiya; ephe dufuta onye eze ono l'eze-ulo Chipfu ono. Ephe shia uzo onu-oguzo imeli duba iya l'ibe eze; bya emee ya; o nodu l'aba-eze. ²¹ Noo ya; ehu kwatakpo tsoo ndu ali ono l'ophu okpobe atsotso. Nchi bya adu doo le mkpukpu ono; kele e gbuwaru Atalaya l'ibe eze.

24

Teke Jiowashi bu eze ndu Jiuda

(2Ndu 12:1-16)

¹ Jiowashi be nowaru apha esaa teke o wataru aburu eze. Iphe, o noru l'aba-eze le Jierusalemu bu ukporo apha labo. Epha ne iya bu Zibaya. Eka ne iya obu shi bu le mkpukpu Biye-Sheba. ² Jiowashi be mekotaru iphe, pfuru oto l'anya Chipfu jeye ge Jiehoyada, bu onye uke Chileke no-beru. ³ Jiehoyada be luru Jiowashi unwany labo; o nwushia unwoke; me unwany.

⁴ A nonyaa; Jiowashi bya achipyaa ya l'obu iya su le ya e-dobe ulo Chipfu l'onodu, gbaru iya nu. ⁵ O bya ekukobe ndu-uke Chileke waa ndu Livayi; su phe: "Unu tuko mkpukpu, dukota l'ali Jiuda jegbabekota; naa ndu Izurelu okpoga, ee-gudeje emekwa ulo Chileke l'aphagapha. Unu mee egwegwa nakoo ya." Ole ndu Livayi ono te emeduru iya egwegwa.

⁶ Oo ya bu; eze kua Jiehoyada, bu onye-ishi ndu-uke Chileke; su iya: "?Buhunu gunu meru go gude ophu i suduru ndu Livayi g'ephe wolata okpoga akiriko ono, shi l'ali Jiuda; me Jierusalemu ono; mbu ono, Mosisu, bu onye-ozu Chipfu tu-buru g'edzudu-oha ndu Izurelu pfuje g'e gude mee k'ulo-ekwa, e doberu ekemu Chipfu ono?"

⁷ Unwu Atalaya, bu nwan yi iwashi ono be wubatawaru l'ulo Chipfu; mbu gudechaa iphe, e doberu nso l'ulo Chipfu ono gwaa Balu.

⁸ Oo ya bu; eze bya asu g'e meta okpoko dobe l'azu onu eka eeshije abahu l'ulo Chipfu. ⁹ A bya araa ya arara l'ali ndu Jiuda; me le Jierusalemu; g'e wolataru Chipfu okpoga akiriko ono, Mosisu, bu onye-ozu Chileke keru nu ndu Izurelu teke ephe no l'echiegu ono. ¹⁰ Ndu-ishi; me ndu Jiuda l'ophu gude ehu-utso wolata okpoga akiriko ono; bya ewojuer iya chie l'ime okpoko ono; jasuru ephe wolatagbua ya; o bvu. ¹¹ O nodu abujeru; teke ndu Livayi pataru okpoko ono pajeru ndu-ishi ozi eze; ephe -bya ahuma l'okpoga be ha iya shii; onye edejeru eze ekwo; yele onye-ozu onye-ishi ndu-uke Chileke abya ephoo okpoko ono olu; pata iya je edobenwee l'eka odutje. O buru egube ono be ephe emeje iya mboku-mboku; shi nno nata okpoga ono nata k'etsutsu iya. ¹² Eze yele Jiehoyada woru okpoga ono nu ndu-ozu ono, eje ozi l'ulo Chipfu ono du l'eka. Ephe gude iya buta ndu edoje eja ulo; me ndu kapyinta g'ephe mezia ulo Chipfu ono go du go shi du. Nokwapho g'ephe gude iya buta ndu gude mkpurukpu-igwe; me ope eje ozi g'ephe gude iya mekwa ulo Chipfu ono.

¹³ Ndu eje ozi ono be nwuberu iya enya. Ephe nodu emekwa ulo ono eje l'iphu l'iphu. Ephe bya akpukwa ulo Chileke ono; o du go shi du le mbu; mee ya; o shihu ike.

¹⁴ Ephe meghechaepho ulo ono; ephe wota okpoga ophu phoduru nu bya anu eze yele Jiehoyada. O buru iya be e gude meshia ivu, e doberu l'ulo Chipfu ono; mbu ivu, e gude eje ozi; me ivu, e gude eme ke ngweja-akpo-oku; me gbamugbamu; me ivu, e meru le mkpola-ododo; me ke mkpola-ochaa. Ephe gweahaa ngweja-akpo-oku l'ulo Chipfu ono tekenteke jeye ge Jiehoyada no-beru.

Anwuhu Jiehoyada

¹⁵ Ole Jiehoyada be kappooru nka noo apha, du igwerigwe; teme o nwuhu. O nowaru ukporo apha ishii l'apha iri teke o nwuhuru. ¹⁶ Ephe lia ya l'eka e liru ndu eze le mkpukpu Dévidi; kele o meru iphe, du ree le Izurelu; meuru iya Chileke; waa eze-ulo Chileke ono.

Iwashi, Jiowashi weru

¹⁷ Ge Jiehoyada nwuhuchaaru be ndu-ishi ndu Jiuda byaru bya ephozeru eze; eze ngaberu phe nchi. ¹⁸ Ephe paru ulo Chipfu, bu Chileke ke nna phe haa; gwaahaa itso Ashera; me agwa ozo. Chileke tukoshi ndu Jiuda; me ndu Jierusalemu ehu-eghu iya;

kele ikpe nmaru phe. ¹⁹ Chipfu bya ezichaakpo ndu mpfuchiru iya g'ephe duphuta phe azu l'eka o no; ndu mpfuchiru ono pfua nta pfua imo; ophu ephe ta ngaduru nchi.

²⁰ Tobudu iya bu; Unme Chileke bya Zekaraya nwa Jiehoyada, bu onye uke Chileke l'ehu. O phekoru ndu ono su phe: "Waa iphe, Chileke pfuru baa: ?Bu gunu meru iphe, unu emeyishi ekemu Chileke; g'iphe te ejehuru unu? Eshi ophu unu haru Chipfu be Chipfu haakwaru unubedua."

²¹ Oo ya bu; ephe gbaaru iya ejo-idzu; eze su phe g'ephe tugbua ya le mkpuma. Ephe woru iya tugbua l'oma-unuphu eze-ulo Chipfu. ²² Ophu eze, bu Jiowashi anyataduru eguru iphe-oma, Jiehoyada, bu nna Zekaraya meru iya; o woru nwa iya nwoke gbua. Zekaraya nwuhuje; o su: "Ge Chipfu humakwa iphe, unu meru-a; gwata unu ugwo iyal!"

Anwuhu Jiowashi

²³ Apha gbaerupho; ndu ojogu ndu Aramu bapfu Jiowashi ogu. Ephe zebata l'ali Jiuda; me le Jierusalemu bya atuko ndu-ishi ndu Jiuda l'ophu gbushikota. Ephe vutakota iphe, ephe kwataru l'okwata wolaaru eze phe le Damasukosu. ²⁴ Ndu ojogu ndu Aramu ono be bu-a ndu habe nwahabe be ephe chi bya ogu ono; obenu le Chipfu be yeru phe igwerigwe ndu ojogu ndu Jiuda l'eka; kele ephe haru Chipfu, bu Chileke ke nna phe. O buru g'ephe shi bu ono nwa Jiowashi aphu.

²⁵ Ndu Aramu ono tugbuchaepho; kele ephe mekararu Jiowashi iphe okpobe emeka; ndu-ozu iya chiaru iya ejo-idzu; woru iya gbua l'iphe-azee ya; le k'ishi ochi nwatibe Jiehoyada ono, bu onye uke Chileke, o gburu pho. Oo ya bu; Jiowashi nwuhu; ephe lia ya le mkpukpu Dévidi. Ole ephe te eliduru iya l'ilu ndu eze. ²⁶ Ndu ono chiru iya ejo-idzu ono bu: Zabadu nwa Shimeyatu, bu nwanyi Amonu nwuru iya; me Jiehozabadu nwa Shimiritu, bu nwanyi Mowabu nwuru iya. ²⁷ A bya l'ako ehunwegirima iya; me igwerigwe ozi, Chipfu zigbaberu l'ishi iya; me go gude mezia ulo Chileke g'o du go shi du; be e dekotaru l'ekwo, e deshiru iphe, ndu-eze meru. Oo ya bu; Amazaya, bu nwa iya nwoke buru eze nochia enya iya.

25

Teke Amazaya bu eze ndu Jiuda

(2Ndu 14:1-6)

¹ Amazaya be nowaru ukporo apha l'apha ise teke o wataru aburu eze. Iphe, o noru l'aba-eze buru ukporo apha l'apha tete le Jierusalemu. Ephe ne iya bu Jiehowadanu. Eka ne iya obu shi bu le Jierusalemu. ² Amazaya be meru iphe, pfuru oto l'enya Chipfu. Ole o to gudegbudu obu iya mee ya. ³ Aba-eze Amazaya bya anguerupho anguru; o gbushia ndu-ozu iya ono, bu phe gburu nna iya teke o bu eze pho. ⁴ Ole o to gbuduru unwegirima ndu ono; kele o tsoru iphe ono, e deru l'ekemu; mbu l'ekwo Mosisu; l'eka ono, Chipfu turu ekemu su: "Ndu nwuru nwa be e tee gbudu l'ugwo iphe, unwu phe metaru; ophu eegbukwapho unwegirima l'ugwo iphe, nna, nwuru phe nu metaru; onyenonu be aa-laje l'iphe-aji, o metaru."

⁵ Amazaya bya ekukobe ndu Jiuda; doo phe l'enya-unuphu l'enya-unuphu ndu bu nna l'ipfu Jiuda me l'ipfu Benjiaminu; g'ephe nodu l'eka ndu-ishi, bu ishi unu ndu ojogu labo l'ukporo iri iri; me l'eka ndu-ishi, bu ishi ndu ojogu ukporo ise ise. Ndu o gutaru be bu ndu nowaru shita l'ukporo apha kwaseru. O bya ahuma l'iphe, ephe du bu ukporo unu ugbo ukporo l'iri l'esaa l'unu iri. Ndu ono bukota ndu a horu ahogo; mbu ndu suwaru eje ogu; buru ndu a-du ike paru arwa; me iphe, eegudeje egbobuta onwonye. ⁶ Nokwapho g'o pfuru mkpola-ochaa, erwa iya du ukporo talentu ise gude buta ndu ojogu ndu Izurelu, du ukporo unu unwoke ugbo iri l'ebu l'unu iri, bu ndu ike dukota.

⁷ No iya; onye ke Chileke byapfuta iya bya asu iya: "Gube eze; ge gu le ndu ojogu ndu Izurelu ta aswikwaru jee ogu ono; noo kele Chipfu te eswikwaru ndu Izurelu; ophu o to swiduru ndu Ifuremu. ⁸ Ole-a; i-jewaa be obetakpoo ike ogu duchakpoo ngu idu-agma; be Chileke e-chitsukwa ngu l'iphu ndu ohogu ngu; noo kele o Chileke bu onye nweru ike, oo-gudeje yeta eka; bya enweru ike, oo-gude chitsua nemadzu."

⁹ Amazaya su onye ke Chileke ono: "?Bu gunu be anyi e-mekwanu le mkpola-ochaa ono, erwa iya du ukporo talentu ise ono, mu nuru ndu ojogu ndu Izurelu pho?"

Onye ke Chileke ono su iya: "Chileke be a-dukwa ike nu ngu ophu ka ono shii."

¹⁰ Tobudu iya bu; Amazaya chifuta ndu ojogu ono, shi l'ali Ifuremu byapfuta iya ono; su phe g'ephe lashia ibe phe. Iphe ono mee ehunghushia phe egbu ike. Ephe taru ehunghushia ibe phe.

¹¹ Obu bya eshihu Amazaya ike; o duta ndu nkiya; o buru phe eje le nsuda ali Unu; je egbushia ndu Siye; unu unwoke ugbo ukporo l'ise.* ¹² Unwoke ndu Jiuda ono kputakwapho unu unwoke ugbo ukporo l'ise† le ndzu; chita phe je edobe l'eli eze mkpuma; bya eshi l'eka ono nwuhaa phe; ephe bya adaa; gwee onwophe arakabya.

¹³ Oje ndu ojogu ono, Amazaya chiphuru azu g'ephe te etsoshi iya jee ogu ono; wubaru le mkpukpu ndu Jiuda; je eshilepho le Sameriya lwa phe nlu lanu jasu le Betu-Horonu; gbua unu umadzu esaa l'umadzu ukporo iri‡ le ndu Jiuda ono; bya egwee ivu phe shii.

¹⁴ Teke ono Amazaya shi l'eka o gbushiru ndu Edomu alwa ono be o chigbaa agwa ndu Siye. O dobe agwa ono; o buru nkiya; bya abaa haru iya aja; akporu iya unwu-isensu oku. ¹⁵ Oo ya bu; Chipfu tanwuberu Amazaya ehu-eghu iya; o zia onye mpfuchiru; o jepfu Amazaya je asu iya: “?Bu gunu meru g'o gude o buru agwa, ta adudu ike nafuta ndu nkiya l'eka ngu be i chaharu?” ¹⁶ Onye mpfuchiru ono kpukwaduru-a opfu ono l'onu epfu; eze jipfube iya su iya: “?Bu ngu be anyi turu eka gi buru onye mgbazi eze? Dobe onu doo! O -dudu be ee-gbukwa ngu.”

Oo ya bu; onye mpfuchiru ono no-kirishia; bya agbe teke ono su: “Mu maru le Chileke chipyawaru g'o mee gi laa l'iyi; kele i meru iphe, du nno; teme ophu i ngabeduru nchi l'idzu, mu chi-koshiru ngu.”

Ogu, daru ndu Jiuda waa ndu Izurelu

(2Ndu 14:8-14)

¹⁷ Tobudu iya bu; Amazaya, bu eze ndu Jiuda ye le ndu agbazijeru iya idzu bya achia idzu. O zia ozi g'e je zia eze ndu Izurelu, bu Jiowashi nwa Jiehowahazu mbu nwanwa Jiehu su iya: “Bya g'anyi le ngu daleedu onwanyi l'ogu.”

¹⁸ Jiowashi, bu eze ndu Izurelu bya eziphu Amazaya, bu eze ndu Jiuda ozi azu su: “Oshi uke, du l'ubvu ubvu Lebanonu be ziru oshi sida, dukwapho l'ubvu ubvu Lebanonu su iya: ‘Kena nwatibe mu ke nwoke nwada ngu g'o luru.’ Tobudu iya bu; anu-egbudu, bu l'ubvu ubvu Lebanonu ono ghatajephoo; o zo oshi uke ono pyaapya. ¹⁹ Iphe, iipfunu bu g'a humanu l'i lwu-kpewaru ndu Edomu. O buru iya meru g'o gude i ndu ekuanaa onwongu. Nodule-a l'ibe ngu. ?Bu gunu be iime gi kpataru onwongu opfu, e-me g'unu le ndu Jiuda daa?”

²⁰ Obenu le Amazaya ta ngaduru iya nchi; kele oo Chileke be o shi l'eka k'ophu ooruru phe ye ndu ohogu phe l'eka; noo kele ephe chaharu agwa ndu Edomu. ²¹ Oo ya bu; Jiowashi, bu eze ndu Izurelu chita ndu ojogu iya jeshia; ephe l'eze ndu Jiuda, bu Amazaya je aghaa ya le mkpukpu Betu-Shemeshi, no l'ali Jiuda. ²² Ndu Izurelu lwu-kpee ndu Jiuda; mee onyenonu gbalaa lashichaa ibe phe. ²³ Jiowashi, bu eze ndu Izurelu bya egude Amazaya nwa Jiowashi; mbu nwanwa Ehazaya; mbu eze ndu Jiuda le mkpukpu Betu-Shemeshi. Jiowashi kpuru iya rwua l'Jerusalemu; bya enwutsushia igbulu l'Jerusalemu; a -gbu le Onu-abata Ifuremu je rwua le Onu-abata Mgbureku. Eka o nwutsuru be ogologo iya rwuru unu nkwo-eka. ²⁴ O chitakota mkpola-ododo; me mkpola-ochaa; me iphe, bu ivu, o humaru l'eze-ulo Chileke, bu ndu ophu no l'eka Obedu-Edomu. O chitakwapho iphe, bu eku, du l'ulo eze; me ndu atu-chiru atu-chi, lashia Sameriya.

²⁵ Amazaya, bu nwa Jiowashi; mbu eze ndu Jiuda bya anofua apha iri l'ise; ge Jiowashi nwa Jiehowahazu, bu eze ndu Izurelu nwuhuchaaru. ²⁶ Iphe ozo, Amazaya megbaberu; e-shi l'ishi jeye l'eka o bvuru be e dekotaru l'ekwo ndu eze ndu Jiuda me ke ndu Izurelu. ²⁷ Eshi teke Amazaya haru etso Chipfu be a no le l'Jerusalemu gbaaru iya ejo-idzu; o gbalaa lashia mkpukpu Lakishi. Ephe ye ndu jepfuru iya le Lakishi l'eka ono je egbua ya. ²⁸ Ephe gude inya palata odzu iya; bya eworu iya lia l'eka e liru nna iya phe le mkpukpu Devidi.

26

Teke Uzaya bu eze ndu Jiuda

(2Ndu 14:21-22; 15:1-7)

¹ Tobudu iya bu; ndu Jiuda l'ophu duta Uzaya, bu onye nowaru apha iri l'ishii eshinu, a nwuru iya; mee ya eze; o nochia enya nna iya, bu Amazaya. ² Oo ya be kpukwaru mkpukpu Elatu woru iya nu-phu ndu Jiuda azu; ge Amazaya nwuhuchaaru lapfushia nna iya phe.

* 25:11 25:11 Iphe, o bu be bu 10,000. † 25:12 25:12 Iphe, o bu be bu 10,000. ‡ 25:13 25:13 Iphe, o bu be bu 3,000.

³ Uzáya bẹ nọwaru apha iri l'ishii e -shi teke a nwuru iya tẹme ọ bya aburu eze ono. Iphe, ọ nọru l'okwa-eze buru ukporo apha labo l'apha iri l'ebo lẹ Jierúsalemu. Epha ne iya bu Jiekolaya. Eka ne iya obu shi bu lẹ Jierúsalemu. ⁴ Uzáya bẹ meru iphe, pfulu oto l'enya Chipfu; egube onno, nna iya, bu Amazaya meru. ⁵ O choru Chileke lẹ teke Zekaraya nọ ndzu; ọ buru Zekaraya ono bẹ kpọ-ziru iya ọzo g'ọ tsuje Chileke ebvu. Jasukpoo g'ọ nọ-beru buru onye achọ Chipfu; bẹ Chileke meerupho; iphe nọdu ejehuru iya.

⁶ Uzáya tugbua je etsoo ndu Filisitayinu ogu; nwutsushia igbulọ mkpukpu Gatu; mẹ igbulọ mkpukpu Jiabune; mẹ igbulọ mkpukpu Ashidodu. O bya akpushia mkpukpu l'alị Ashidodu; męwaro l'eka ozo l'alị Filisitayinu. ⁷ Chileke yetaru iya eka o tsoo ndu Filisitayinu ogu; mę ndu Arabu ono, bu l'alị Guru-Belu; bya eyekwaru iya pho eka o tsoo ndu Meyuni ogu. ⁸ Ndu Amonu tufuaha utu anu Uzáya ono. Udú iya ngakota je akpaa l'oke alị ndu Ijiputu; kele o byaru aburu onye atsu ebvu shii.

⁹ O kpshikwarupho ulo-eli lẹ Jierúsalemu lẹ Onu-abata Mgbureku; mẹ lẹ Onu-abata Nsuda; mẹ lẹ nkui nkui igbulọ ono; kpua ya; o shihugbaa ike. ¹⁰ O kpshia ulo-eli l'echiegu; bvushia iduma mini, du igwerigwe; kele o nweru iphe-edobe shii l'alị okpa ubvu, nọ l'uzo enyanwu-ariba; mẹ lẹ phorokoto alị. O nweru ndu akoru iya opfu; mę ndu eletaru iya opfu-vayinu enya l'alị ubvu ubvu; mę l'alị, emehuje iphe; kele emebe iphe l'alị bẹ o yenukaru enya.

¹¹ Uzáya nweru ndu ojogu, e ziru k'ogu okpobe ezizi. Epe anoduje l'odze l'odze eje ogu; mbu egube a guru phe g'ephe noduje. Ndu guru phe nu bu Jieyelu, bu onye edeje ekwo; waa Maseya, bu onye-ishi ozi. O buru onye lanu lẹ ndu-ishi ojogu eze, bu Hananaya bẹ kpọ-ziru phe g'aa-gu iya. ¹² Iphe, ndu-ishi l'enya-unuphu, bu ndu-ishi ndu ojogu ono du bẹ bu unu ishii l'ukporo iri. ¹³ Ndu ojogu, epe bu ishi phe du ukporo unu umadzu ugbo ukporo l'esato; l'unu umadzu esato; l'umadzu ukporo iri l'ise. Epe bu ndu gude okpehu alwu ogu alwu-chiru eze gude emekperu iya ndu ohogu iya. ¹⁴ Uzáya nukota ndu ojogu ono iphe, eegudeje egbobuta onwonye; mę arwa; mę okpu-igwe; mę uwe-igwe; mę apfu; mę mkpuma, eegudeje agba robo. ¹⁵ Lẹ Jierúsalemu bẹ o meshiru ugbo-igwe, a-noduje agba apfu; bya atu mkpuma, ha shii dobegbaa l'eli ulo-eli; mę l'eli nkui nkui igbulọ mkpukpu. Ndu meru iya nu bu ndu eme ona. Udú Uzáya ngakota ekameka; kele Chileke yetaru iya eka l'uzo, du biribiri jasuru; o buru onye aatsu ebvu.

Ekpenta eme Uzáya
(2Ndu 15:5-7)

¹⁶ Oke Uzáya wataerupho eme ike ike ono; o kuahaa onwiya; eku-onwonye ono mee ya o buru ola-l'iswi. O to pfushiduru ike l'eka Chipfu, bu Chileke iya; kele o bahuru l'eze-ulo Chipfu ge ya kpoo unwu-isensu oku l'oru-ngweja unwu-isensu. ¹⁷ Onye uke Chileke, bu Azariya; waa ndu-uke Chipfu, du ukporo umadzu eno; bukotaru ndu ike du; tsopyabẹ Uzáya bahu l'eze-ulo ono. ¹⁸ Epe kwachia ya uzo; su iya: "Gube Uzáya; o to budu ngu bẹ o gbaru gi kporu Chipfu unwu-isensu oku. Ndu o gbaru bẹ bu ndu-uke Chileke, bu phe bu oshilokpa Eronu; mbu ndu ono, e doberu nsọ g'ephe kpoje unwu-isensu oku ono. Shi l'eka du nsọ ono lufu; kele i mewaru iphe, adudu ree; mbu l'i nafuwaru onwongu ubvu, shi l'eka Chipfu, bu Chileke."

¹⁹ No iya; ehu ghuahaa Uzáya egbu. Teke ono bẹ o gudewaa iphe, eegudeje akpo unwu-isensu oku l'eka ge ya kpoo unwu-isensu oku. Ehu watae ya pho egbu egbu l'opfu ono ndu-uke Chileke epfu ono; ekpenta mifuta iya l'egedegee onu-iphu; l'eka o pfulu lẹ mgboru oru-ngweja unwu-isensu, nọ lime ulo Chipfu ono. Ndu uke Chileke ono tuko ele iya enya. ²⁰ Azariya, bu onye-ishi ndu-uke Chileke ono; waa ndu-uke Chileke ono g'ephe ha bya elee ya enya; epe huma g'ekpenta tukoru iya egedegege onu-iphu. Epe mekebe egwegwa nwufu iya l'eka ono. Yebedua l'onwiya mekebekwapho egwegwa lufu; kele Chipfu byiwaru iya eka.

²¹ Ekpenta ono bẹ meerupho eze, bu Uzáya jasọ mboku, o nwuhuru. O vuru ekpenta ono buru l'ulo iche. E bufu iya ebufu l'eze-ulo Chipfu. O buru Jiótamu, bu nwa iya nwoke bẹ bu onye-ishi l'ibe eze; buru iya bu onye-ishi ndu alị ono.

²² Iphe ozo, Uzáya megbaberu; e -shi l'ishi jeye l'eka o bvuru bẹ bu onye mpfuchiru Chileke, bu Azáya nwa Emozo bẹ deshuru iya nu. ²³ No iya; Uzáya nwuhu lapfushia nna iya phe. E lia ya l'eka e liru nna iya phe; mbu l'egu, nọ-kube eka eelije ndu eze; kele epe suru l'ọ bu onye ekpenta. Jiótamu, bu nwa iya nwoke buru eze nochia enya iya.

¹ Jiótamu bẹ nọwaru ọkporo apha l'apha ise teke ọ wataru aburu eze. Iphe, ọ nọru l'aba-eze lẹ Jierúsalemú bú apha iri l'ishii. Epha ne iya bẹ bú Jierusha nwada Zadọku. ² Jiótamu meru iphe, pfulu ọto l'anya Chipfu egube ono, nna iya, bú Uzaya meru. Ophu ọ to bahukwanuru l'eze-ulo Chipfu ejo abahu gẹ nna iya; teme ndu Jiuda nọduela-a arwu urwuali, ephe arwu. ³ O kpukwaru onu-abata, du ephekerephe, eeshije abahu l'eze-ulo Chipfu. Bya akpukwakwapho igbulọ Ofelu eka ha shii. ⁴ Nokwapho g'ọ kpushiru mkpukpu l'ubvu ubvu alí ndu Jiuda; ọ kpushia eka eedomije onwonye; me ọlo-eli l'eka oswa dugbaa.

⁵ Jiótamu bẹ tsoru eze ndu Amonu ogu; lwu-kpee ya. L'apha ono bẹ ndu Amonu nuru iya mkpola-ochaa, erwa iya du ukporo talentu ise; me ogbongu witi, du ukporo unu l'unu ise; me ogbongu bali, du ukporo unu l'unu ise. Ndu Amonu ono bẹ nukwaru iya pho ophu ha egube ono l'apha k'ẹbo iya; me l'apha k'eto iya.

⁶ Oo ya bu; Jiótamu buru onye paru eka; noo kele o tsoerupho uzo ke Chipfu, bu Chileke iya kwaseru.

⁷ Iphe ozo, Jiótamu megbaberu; me ogu, ọ lwukotaru; bẹ e dekotaru l'ekwo ndu eze ndu Izurelu; me ke ndu Jiuda. ⁸ O nọwaru ukporo apha l'apha ise teke ọ wataru aburu eze ono. Iphe, ọ nọru l'aba-eze buru apha iri l'ishii lẹ Jierúsalemú. ⁹ No iya; Jiótamu nwuhu lapfushia nna iya phe; ephe lia ya lẹ mkpukpu Dévidi. Nwa iya, bú Éhazu buru eze nọchia ọnya iya.

28

Teke Éhazu bu eze ndu Jiuda (2Ndu 16:1-4)

¹ Éhazu bẹ nọwaru ukporo apha teke ọ wataru aburu eze. Iphe, ọ nọru l'aba-eze lẹ Jierúsalemú bú apha iri l'ishii. Ophu o meduru iphe, pfulu ọto l'anya Chipfu egube ochooroke iya, bú Dévidi meru. ² O tsoru eka ndu eze ndu Izurelu; kpushiuru Balu ntekpe. ³ O kpoọ unwu-isensu oku lẹ nsuda Hinomu; kpoọ unwu iya unwoke oku gude gwee eja, bú iya bú ebyi ono, oha ono, Chipfu chifuru l'iphu ndu Izurelu shi anọduje eme ono. ⁴ O gweru eja; kpoọ unwu-isensu oku l'eka aagwaje iphe; me l'ubvu ubvu; mekpoo lẹ mkpula mkpula oshi, jakashiru ajakashí.

⁵ Oo ya bu; Chipfu, bú Chileke iya woru iya ye l'eka eze ndu Arámu. Ndu Arámu lwu-kpee ya; kpua ikpoto ndu nkiya lẹ ndzu; kpuru phe laa Damasukosu. E wokwaru iya pho ye l'eka eze ndu Izurelu, bú onye gbushiru ndu ke Éhazu ono k'ophu paru eka apaa. ⁶ Peka nwa Remalaya bẹ gburu ukporo unu unwoke ugbo iri l'ise l'alí Jiuda l'ujiku lanu; mbu ndu bukota ojogu, ike du. Iphe, kparu iya nu buru l'ephe gwoberu Chipfu, bú Chileke ke nna phe. ⁷ Zikiri, bú onye ojogu, ike du, shi l'ipfu Ifuremu bẹ gburu Maseya, bú nwa eze; me Azurikamu, bú onye-ishi l'ibe eze; gbukwaapho Elukana, bú onye etsota eze l'okwa. ⁸ Ndu Izurelu kpukoo ukporo unu umadzu ugbo ukporo l'ise lẹ ndzu l'ime ndu Jiuda ono, bú abubu phe ono. Ephe kpukoru unwanyi; me unwu phe unwoke; me unwu phe unwanyi; bya egwekwaapho ivu k'ophu paru eka apaa vuru laa Samériya.

⁹ Ole o nweru onye mpfuchiru Chipfu, epha iya bú Odedu, bú lẹ Samériya. O tugbaa je agba ndu ojogu ono ndzuta g'ephe shi ogu alwa Samériya; je asu phe: "Unu lenu; Chipfu, bú Chileke nna unu phe bẹ gude lẹ ndu Jiuda bẹ meru ehu nodu egbu iya egbu; o woru phe ye unu l'eka. Ole unu gudewaa ehu-iwe ophu rwuru imigwe gbushia phe. ¹⁰ Nta-a bẹ unu tberu g'unu dobe ndu Jiuda ono; me ndu Jierúsalemú ono; mbu unwoke phe me unwanyi phe g'ephe buru oju unu. Ole-a; ?unubedu te emeadaru Chipfu, bú Chileke unu iphe-ẹji to? ¹¹ Unu ngaberu mu nchi nta. Unu duphu ndu abubu unu ono, unu kpukoru lẹ ndzu ono azu; kele oke ehu-egbu Chipfu bẹ dapfutaakwaru unu."

¹² Tobudu iya bu; Azariya nwa Jiehohananu; me Berekaya nwa Meshilemotu; me Jiehezekaya nwa Shalumu; me Amasa nwa Hadulayi, bú iya bú ndu-ishi ndu Ifuremu kwachia ndu ojogu ono uzo, mbu ndu ojogu ono, shi ogu alwa ono; ¹³ su phe: "Unu te edubatakwa ndu ono, unu kpuru lẹ ndzu ono l'eka-a; kele iphe, unu tberu bẹ bú g'unu metabaa iphe-ẹji; me iphe, Chipfu e-gude nmaa anyi ikpe; yekobe l'ophu anyi mewaru ememe. Ikpe, nmaru anyi bẹ panukaru eka k'ophu oke ehu-egbu Chipfu atawa rijiriiri l'ehu ndu Izurelu."

¹⁴ Oo ya bu; ndu ojogu ono nodu l'iphu ndu-ishi; me edzudzu-oha ono haa ndu ono, ephe kpukoru ono; me ivu, ephe gwekoru l'ogu ono. ¹⁵ Tobudu iya bu; unwoke, a guru epha phe bya achita ndu ono, a kpuru lẹ ndzu ono; bya eye eka l'ivu ono, e gwekoru ono chita uwe yee ndu ophu gba oto l'ime phe. Ephe nu phe iphe eye l'ehu; me akpokpa;

mẹ nri; mē iphe-angungu; bya edebe phē manū l'ēka ónyá, dū phē l'ēhu. E gude nkapfu-igara pata ndu ophu ike bvūshiru; duru phē dulaaru ndu abūbu phē lē Jieriko, bụ iya bụ ndu Ọha-mpfu. Ọo ya bụ; ephe lwatashia Samériya.

Éhazu arwo n-yemēka l'ēka ndu Asiriya
(2Ndu 16:7-9)

¹⁶ Ọ bụru teke ono bē eze, bụ Éhazu ziru ndu eze ndu Asiriya g'ephe bya eyetaru iya ēka. ¹⁷ Noo kēle ndu Edomu bē byaru bya etsoo ndu Jiuda ogu ozo; kpūkoo ndu ephe kpūkoro lē ndzū. ¹⁸ Ndu Filisitayinu bē zebatakwarupho lē mkpūkpu, nōgbaa l'alī ọkpa úbvú, nō l'uzo ẹnyanwu-aríba; mē l'echiēgu ndohali l'alī ndu Jiuda. Ephe lwuta mkpūkpu Bētu-Shēmishi; mē Ajialonu; mē Gederotu; mē Soko; yele unwu mkpūkpu, nōkota iya nū; bya alwuta mkpūkpu Timuna yele unwu mkpūkpu, nō iya nū; mē mkpūkpu Gimuzo yele unwu mkpūkpu, nō iya nū. Ephe buru l'ēka ono. ¹⁹ Chipfu gude k'iphe, Éhazu, bụ eze ndu Ízuru lu meru wozeta ndu Jiuda alí; kēle Éhazu bē rwuru urwuali, dū shii l'alī Jiuda; ophu Chipfu egudedu ire iya ēka. ²⁰ Ọo ya bụ; Tigulatu-Pilesa, bụ eze ndu Asiriya labeshia ophu oo yeru iya ēka; ọ gbē byapfuta iya; bya anya ya nshī kpurukpuru. ²¹ Éhazu shichakpoo l'ulo Chipfu; mē l'ulo eze; mē l'ulo ndu-ishi hata iphe nū eze ndu Asiriya ono; ophu o to yetaduru iya ēka.

Iphe-ēji, Éhazu meru

²² Teke ono, eze, bụ Éhazu eje iphe-ehuka ono bē ọ kabaa aburu onye Chipfu te egudedu ire iya ēka. ²³ Ọ gweru eja nū agwa ndu Damasukosu, bụ iya bụ ndu ono, lwu-kperu iya nū ono. Ọ sū lē ya e-gwe eja nū agwa ndu Arámu g'ephe yetaru iya ēka; eshi ophu ephe yetaru ndu eze ndu Arámu ono ēka. Obenu l'oo ya mecharu mee yebedua waa ndu Ízuru lu l'ophu laa l'iyi. ²⁴ Éhazu bya achikobe ivu, dū l'ulo Chileke; gbupyashia ivu ono kē yogiri yogiri. Ọ gu-chia mgbo ulo Chipfu ono agu-chi; tuko ekameka lē Jierúsalemu dokaa ẹnya-agwa. ²⁵ Iphe, bukpuo mkpūkpu lē mkpūkpu, dukota l'alī Jiuda bē o metakotaru ēka aakpoje unwū-isensu oku l'ẹnya-agwa. O shi nno kpatsu Chipfu, bụ Chileke kē nna iya phē ehū-eghu.

Anwūhu Éhazu
(2Ndu 16:19-20)

²⁶ Iphe ozo Éhazu megbabēru e -shi l'ishi jeye l'ēka ọ bvuru bē e dekotaru l'ekwo ndu eze ndu Jiuda mē kē ndu Ízuru lu. ²⁷ No iya; Éhazu nwūhu lapfushia nna iya phē. Ephe lia ya lē mkpūkpu Jierúsalemu. Ole e te liduru iya l'ilu ēka eelije ndu eze ndu Ízuru lu. Hezekáya, bụ nwa iya nwoke buri eze nōchia ẹnya iya.

29

Teke Hezekáya bụ eze ndu Jiuda
(2Ndu 18:1-3)

¹ Hezekáya bē wataru aburu eze teke ọ nwaru ukporo apha l'apha ise. Iphe, ọ noru l'aba-eze iya lē Jierúsalemu bụ ukporo apha l'apha tete. Epha ne iya bụ Abáyijia nwada Zekaraya. ² Hezekáya meru iphe, pfuru oto l'ẹnya Chipfu egube ochooroke iya, bụ Dévidi meru.

Hezekáya emecha eze-ulo Chipfu

³ L'onwa mbu l'apha mbu, Hezekáya wataru aburu eze bē ọ ghashiru mgbo eze-ulo Chipfu; bya emekwachaa ya emekwa. ⁴ Ọ bya edubata ndu-uke Chileke; mē ndu Lívayi; kuko bē phē l'edupfu, nō l'uzo ẹnyanwu-awawa; ⁵ bya asu phē: "Unubē ndu Lívayi; unu ngabēru mu nchí! Unu do bē onwunu nsọ nta-a; unu edobe eze-ulo Chipfu, bụ Chileke kē nna unu phē nsọ. Unu wofukota iphe, aasọ oyi, nō l'ēka ono, dū nsọ ono. ⁶ Noo kēle nna anyi phē shi buri ndu e gudedu ire phē ēka; ephe mee iphe, dū eji l'ẹnya Chipfu, bụ Chileke anyi. Ephe paru iya haa; wofu iphu l'ēka Chipfu bu ebubu; bya agbakuta iya azu. ⁷ Ephe gu-chishikwarupho mgbo nwulo, eeshije abahu l'eze-ulo Chipfu; menyishicha oku l'oroku, dū l'ulo ono; teme ephe kpọ-buhu unwū-isensu oku; ephe gwēbuhuru Chileke kē Ízuru lu ngweja-akpọ-oku l'ēka ono, dū nsọ ono. ⁸ Ọ buri iya meru g'ọ gude oke ehū-eghu Chipfu dapfuta ndu Jiuda; mē ndu Jierúsalemu. O mee; ephe buri iphe, anyi ishi edzu; mbu mee phē; ephe buri iphe, aasọ oyi bya anmaru ọtsa; egube unu gude ẹnya unu elenu iya-a. ⁹ Ọo ya meru iphe, e gude ogu-echi gbushia nna anyi phē. Ọ buri iphe ono meru iphe, unwu anyi unwoke; mē unwanyi; mē unyomu anyi phē bụ ndu nō l'ēka a kpuru phē lē ndzū laa.

¹⁰ “Iphe, dū mu l'obu nta-a bē bū gē mu lē Chipfu gbaa ndzū; mbū Chileke kē Ízurēlu; k'ophu ēhu-ēghu iya ono, ata pfpupfupu ono a-lufu anyi l'ēhu. ¹¹ Unwu mu; unu te eyekwaru ozi unu ēka lanū nta-a; noo kēle Chipfu bē hōtaru unu g'unu pfulu l'iphu iya; ejeru iya ozi; mbū g'unu buru iya ndu-ozī; mē ndu anōduje akpōru iya unwū-isensu ōku.”

¹² Tōbudu ya bū; ndu Lívayi ono jikobe k'ozī ono. Oshilōkpa Kohatu, tso iya nū bē bū Mahatu nwa Amasayi; yēe Jiowelu nwa Azariya. Oshilōkpa Merari, tso iya nū buru Kishi nwa Abudi; yēe Azariya nwa Jiehalelēlu. Oshilōkpa Geshōnu, tso iya nū bē bū Jiowa nwa Zima; yēe Édēnu nwa Jiowa. ¹³ Oshilōkpa Elizafanu, tso iya nū bē bū Shimiri; yēe Jiyuwēlu. Oshilōkpa Asafu, tso iya nū buru Zekaraya; yēle Matanaya. ¹⁴ Oshilōkpa Hemanu, tso iya nū buru Jiehiyēlu; yēe Shimeyi. Oshilōkpa Jiedutunu, tso iya nū buru Shemaya; yēe Uzēlu.

¹⁵ Ephe bya achikobechaa unwunna phē; bya emee onwophē; ephe dū nsō. Ōo ya bū; ephe bahū je emechaa ūlo Chipfu emecha; egube ono, eze tū-buru phē iya; mbū egube ono, Opfu Chipfu pfulu iya. ¹⁶ Ndu uke Chileke bya abahū l'ime ime eze-ūlo Chipfu ono je emechaa ya emecha. Iphemiphe, ephe hūmaru, aasō nsō, nō l'eze-ūlo Chipfu ono bē ephe chifutakotaru l'ōma-unuphu ūlo ono. Ndu Lívayi ye iya ēka vuta vufu je awūshi lē nsūda nggele Kidirōnu. ¹⁷ Eze-ūlo ono bē ephe watarū emecha lē mbōku mbū l'ōnwa mbū. Ō be lē mbōku k'ēsato l'ōnwa ono ephe metabe iya rwua lē mwulo ono, eeshije abahū l'eze-ūlo Chipfu ono. Ōo ya bū ephe gude abalī ēsato mecha eze-ūlo Chipfu ono l'onwiya. Ō buru ujiku iri l'ishii l'ōnwa mbū ono bē ephe megheru iya.

Eyephu ūlo Chileke azū l'ēka Chileke

¹⁸ Tōbudu iya bū; ephe jefpu eze, bū Hezekāya je asū iya: “Anyi mechaakwaru eze-ūlo Chipfu ono l'ophu; mē ōru-nwēja ēka eegweje ngwēja-akpō-ōku; mē iphe, bū ivu, aduje iya nū; mē teburu ono, eedobeje buredi, eedobeje l'iphu Chileke ono; yēe ivu, aduje iya nū. ¹⁹ Iphe, bū ivu ono, eze Ēhazu woshiru l'eze-ūlo ono teke ō bū eze; mbū teke ono e te gudedu ire iya ēka ono bē e dobephuwaru azū; tēme anyi mechawa iya emecha. Ephe dukotawa l'iphu ōru-ngwēja Chipfu.”

²⁰ No iya; ō be l'ōnmewa ūtsu; eze, bū Hezekāya gbalihu je ekukōta ndu-ishi mkpūkpu ono; ephe jeshia l'ulo Chipfu ono. ²¹ Ephe kpuru oke-eswi ēsaa; mē ebili ēsaa; mē unwu aturu ēsaa; mē mkpi ēsaa, ephe e-gude gwee ngwēja-iphe-eji l'iswi ēhu alī-eze ono; mē l'iswi ēhu eze-ūlo Chileke; mē l'iswi ēhu ndu Jiuda. Eze sū ndu-uke Chileke, bū oshilōkpa Erōnu g'ephe gwee ngwēja ono l'ōru-ngwēja Chipfu. ²² Ōo ya bū; ephe gbua oke-eswi ono; ndu-uke Chileke nata mee ya; phee l'ōru-ngwēja. Ephe gbukwaphō ebili ono; phee mee ya l'ōru-ngwēja. Ephe bya egbua unwu aturu phō; phee mee ya l'ōru-ngwēja. ²³ Mkpi ono, e gude egwe ngwēja-iphe-eji ono bē a kputakotaru je anū eze; yēle edzudzu-ōha ono; ephe byibegbaa phē ēka. ²⁴ Ndu uke Chileke gbushia mkpi ono; bya eworuz mee ya gwee ngwēja-iphe-eji l'ōru-ngwēja; gude pfula ūgwo iphe-eji, ndu Ízurēlu l'ophu mekotaru; kēle eze bē tūru ekemu sū g'e gwee ngwēja-akpō-ōku ono; mē ngwēja-iphe-eji ono l'iswi ēhu ndu Ízurēlu l'ophu.

²⁵ Ō bya achiru ndu Lívayi ye l'ulo Chipfu; nū phē ogelenda; mē une; mē ogumogu; egube ono, ephe tūru l'ekemu; mbū Dévidi; yēe Gadu, bū onye aphujeru eze ophulenyā; mē Nétanu, bū onye mpfuchiru Chileke. Ekemu ono bē bū ekemu, Chipfu shi l'ēka ndu mpfuchiru iya tūa. ²⁶ Ōo ya bū; ndu Lívayi pfulu gudegbaa ngwa-ebvu Dévidi ono; ndu-uke Chileke gudegbaa opu phē. ²⁷ No iya; Hezekāya tūa ekemu sū g'e gwee ngwēja-akpō-ōku l'ōru-ngwēja. A wataepho egwe ngwēja ono; a wata agū ebvu anū Chipfu; bya egbu opu eye iya; akū ngwa-ebvu, bū kē Dévidi ono, bū eze ndu Ízurēlu. ²⁸ Edzudzu-ōha ono l'ophu nōdu abarū Chipfu eja; ndu ebvu nōdu agū ebvu; ndu opu nōdu egbu opu. E mee ya nno jeye e gweghee ngwēja-akpō-ōku ono. ²⁹ E gwegheepho ngwēja ono; eze mē iphe, bū ndu yēle iya nō l'ēka ono tūko g'ephe ha phozeta baarū Chipfu eja. ³⁰ Eze, bū Hezekāya; yēle ndu-ishi ndu Jiuda bya epfuaru ndu Lívayi g'ephe gūa ebvu ajaja nū Chipfu; mbū g'ephe gūa ya l'uzo Dévidi; yēle Asafu, bū onye apujje ophulenyā guru iya. Ōo ya bū; ephe gude ēhu-ūtso gūa ebvu ajaja ono; bya ephozeta baarū Chipfu eja.

³¹ Tōbudu iya bū; Hezekāya sū: “Nta bē unu dobewaru onwunu Chipfu iche. Unu gude ngwēja; mē ngwēja-ekele bya l'ulo Chipfu.” Ōo ya bū; edzudzu-ōha ono wota ngwēja; mē ngwēja-ekele ono. Iphe, bükpoo ndu oovu evuvu l'obu wotagbaa iphe, ee-gude gwee ngwēja-akpō-ōku.

³² Anū, edzudzu-ōha ono nūru g'e gude gwee ngwēja-akpō-ōku ono bē dū oke-eswi ūkporo ēto l'iri; mē ūkporo ebili ise; mē ūkporo unwu aturu iri. Anū ono g'ō ha bē bükota ophu ee-gude gweeru Chipfu ngwēja-akpō-ōku. ³³ Anū, e doberu nsō k'egwe

ngweja ono bę dę unu oke-eswi l'ukporo oke-eswi iri; waa unu aturu ęsaa l'ukporo iri.³⁴ Ole ndu-uke Chileke bę ha nwanshii; k'ophu bu l'ęphe ta adudu ike swashikota akpo l'anę ono, e gude egwe ngweja-akpo-oku ono. O buru unwanna phe, bu ndu Lıvayi bę yetaru phe ęka gę ndu ozo, bu ndu-uke Chileke dobefua onwophe nso; ęphe yeru phe ęka ono jasu ozi, du iya nu bvụ; kele ndu Lıvayi bę o ka erwu l'ęhu kę g'ęphe dobe onwophe nso eme le ndu-uke Chileke.³⁵ Anę, e gude eme kę ngweja-akpo-oku ono bę ha igwerigwe; mekwapho ęba-anę, e gude egwe ngweja-ęhu-guu; me ngweja-meę, ayijeru le ngweja-akpo-oku ono.

Noo ya; ozi, eeje l'ulo Chipfu bya alwa azu l'onodu iya.³⁶ Hezekaya yele ndu Jiuda g'ęphe ha tekota ęsaa k'iphe, Chipfu meru ndu nkiya; kele iphe ono bę e mekotaru ęwegwa ęwegwa.

30

Aakwakobe k'obo Ojeghata

¹ Tobudu iya bu; Hezekaya bya ezikota iphe, bu ndu İzurelu me ndu Jiuda ozi; dekwapho ękwo-ozı nu ndu İfuremu; me ndu Manase g'ęphe byakota l'eze-ulo Chipfu le Jierusalemu; k'ophu ęphe a-buru Chipfu, bu Chileke kę İzurelu obo Ojeghata.² Eze yele ndu-ishi; me edzudzu-ęha ono, no le Jierusalemu bya achıpyaa ya l'oo l'onwa k'ębo bę ęphe a-bę obo Ojeghata ono.³ ęphe ta aboduru iya teke aaboję iya; noo kele ndu doberu onwophe nso le ndu-uke Chileke ta ahadu shii; ozo bu le ndu İzurelu te eshidu dzukowaa le Jierusalemu.⁴ Iphe ono, ęphe chıtaru idzu iya ono tuko du eze yele ndu Jiuda l'ophu ree.⁵ Tobudu iya bu; ęphe pfua ya hoo haa su l'aa-ra iya arara l'alı İzurelu mgburugburu; e -shi le Biye-Sheba jasu le Danu gę ndu İzurelu wuru byatashia Jierusalemu bya aboru Chipfu, bu Chileke kę İzurelu obo Ojeghata ono; noo kele ęphe ta adudu igwerigwe zefuta bya abo obo-iphe ono ęgube e deru iya l'ękwo.

⁶ Eze tja ekemu gę ndu okpa-ęgwa jegbabekota alı İzurelu; me alı Jiuda. ęphe gude ękwo-ozı, eze yele ndu-ishi iya deru jeshia. Iphe, e deru l'ękwo-ozı ono bę suru:

"Unube ndu İzurelu; unu lwaphuta azu lwapfuta Chipfu; mbu Chileke kę ębirıhamu; me Ayizaku; me İzurelu; k'ophu oo-ghachiru unu iphu ozo; mbu unube nwa ndu ophu wafuru l'ęka ndu eze ndu Asiriya ono.⁷ Unu ta adukwa gę nna unu phe; me unwanna unu phe, bu ndu ono, duru Chipfu, bu Chileke kę nna phe gheleghelehele k'ophu bu le Chipfu meru phe; ęphe buru mkpurupyata ęgube unu humanuru-a.⁸ Unu te kwefukwa ike gę nna unu phe. Iphe, unu e-mechia bu g'unu woru onwunu ye Chipfu l'ęka. Unu bya l'eze-ulo iya ono, du nso; mbu ulo ono, o mewaru g'o du nso jasu le tuutuutu le mijimimii ono. Unu abajeru Chipfu, bu Chileke unu ęja; k'ophu ęhu-ęghu iya ono, ata pfupfupfu ono a-lufu unu l'ęhu.⁹ O -buru l'unu lwapfutaru Chipfu ozo; bę ndu kpuru unwanna unu; me unwegirima unu phe le ndzu a-phuru phe obu-imemini; haa phe ęphe alwaphuta azu l'alı-a; kele Chipfu, bu Chileke unu bę bu onye emeje eze-iphe-oma; bya aburu onye alhuję obu-imemini. O to byadu ewofu iphu iya l'ęka unu no; me o -buru l'unu lwapfutaru iya."

¹⁰ Oo ya bu; ndu okpa-ęgwa ono tuko mkpukpu le mkpukpu jegbabekota l'alı ipfu İfuremu; me k'ipfu Manase jasu l'alı ipfu Zebulun. Obenu l'oo ochi bę aachi phe; aja phe ewenu.¹¹ Ole o nwelęru-a ndu ophu haru shi l'ipfu Asha; me ipfu Manase; me ipfu kę Zebulun, bu ndu kweru wozeta onwophe alı byatashia Jierusalemu.¹² Nokwapho g'ęka Chipfu du l'ęhu ndu Jiuda; o mee k'ophu obu phe bu nanu; ęphe nodu eme iphe, Chipfu pfuru ęgube eze ye ndu-ishi suru phe g'ęphe mee.

Aabo obo Ojeghata ono

¹³ No iya; ikpoto nemadzu bya edzukoo le Jierusalemu g'ęphe bo obo-iphe ono, aataję buredi, ekoduru ekoko l'onwa k'ębo. ęphe dzukoberu k'ophu paru ęka apaa.¹⁴ ęphe wu-lihu; tuko ęnya ęka e shi agwaję iphe le Jierusalemu wofukota. ęphe vutakwapho ęnya ęka aakpoje unwu-isensu oku je enwuru ye le nsuda Kidirõnu.

¹⁵ O rwua l'abalı iri l'ęno l'onwa k'ębo ono; ęphe gbua nwaruru Ojeghata ono. Iphere bya adu ndu-uke Chileke ono; me ndu Lıvayi. ęphe je emechaa onwophe emecha; gude anę, ee-gude gwee ngweja-akpo-oku byatashia l'ulo Chipfu ono.¹⁶ ęphe je anodukota l'onodu, ęphe anoduje; ęgube ono, o pfuru iya; mbu ekemu Mosisu, bu onye kę Chileke. Ndu uke Chileke ono woru mee-iphe ono, ęphe nataru l'ęka ndu Lıvayi ono phekota l'oru-ngweja ono.¹⁷ Igwerigwe, ndu no l'igwe-ęha ono bę te emechaduru onwophe emecha. O buru iya meru g'o gude ndu Lıvayi gbuaru ndu ono, aaso nso ono nwaruru Ojeghata nkephę; k'ophu ęphe e-me iya g'o duru Chipfu nso.¹⁸ Ndu ophu ka l'otu le ndu shi l'ipfu İfuremu; me ipfu Manase; me ipfu Isaka; me kę Zebulun bę te emechaduru

onwophẹ emecha; ọle ẹphe rikwanuru iphe Ojaghata ono. Eriri, ẹphe riru iya ta abụkwa ẹgube ono bẹ e deru iya l'ẹkwo. Ọle Hezekáya pfukwanuru nu Chipfu l'iswi ẹhu pẹ sù: "Gẹ Chipfu, bụ onye ono, dọ ree ono gwaru ¹⁹ onyemonye nvu; mbụ onye gude obu iya l'ophu achọ Chipfu, bụ Chileke kẹ nna iya pẹ; e -gudekporo l'onye obu te emeduru onwiya g'ọ dọbe ree g'ekemu k'eze-ulo Chileke pfuru." ²⁰ Ọo ya bụ; Chipfu numa epfupfu, Hezekáya pfuru nu iya; bya emee; ẹhu ndu ono ike.

²¹ Ndu Ízurelu, bụ ndu ophu nọ lẹ Jierúsalemụ gude ẹhu-utso bọo ọbo-iphe, aatajẹ buredi, ekoduru ekoko ono ujiku ẹsaa. Ndu Lívayi mẹ ndu-uke Chileke nọdu anọduje agu ebvu anụ Chipfu mbọku-mbọku; ẹphe nọdu egudeje ngwa-ebvu, ada ọda agu ebvu ono.

²² Hezekáya pfuru opfu, agba unme nu ndu Lívayi, goshiru l'o doru pẹ ẹnya; mbụ ozi, ẹphe ejeru Chipfu. Abalị ẹsaa ono bẹ ẹphe rikotaru iphe; egwe ngweja-ẹhu-guu; bya ekele Chipfu, bụ Chileke kẹ nna pẹ ekele.

²³ Ndu ono l'ophu bya ekweta l'ẹphe a-bofua ọbo-iphe ono ujiku ẹsaa ozo. Ọo ya bụ; ẹphe gude ẹhu-utso bọo ọbo-iphe ono abalị ẹsaa ozo. ²⁴ Hezekáya, bụ eze ndu Jiuda bya anụ ndu ono unu oke-eswi labọ l'ụkporo iri; mẹ unu aturu iri l'ẹsaa l'ụkporo iri. Ndu-ishi nu pẹ unu oke-eswi labọ l'ụkporo iri; mẹ unu aturu ugbo ụkporo l'ise g'ẹphe gbushia gude bọo ọbo-iphe ono. Igwerigwe lẹ ndu-uke Chileke mechaa onwophẹ emecha. ²⁵ Iphe, bụ ndu Jiuda l'ophu tekọta ẹswa; mẹ ndu-uke Chileke; mẹ ndu Lívayi; mękpoo ndu shi Ízurelu bya ndzukọ ono; mękwapho ndu lwaru alwalwa, shi l'alị Ízurelu bya; mękpoo ndu ophu bu ebubu l'alị Jiuda. ²⁶ Ẹhu-utso kwatakpoo ha shii lẹ Jierúsalemụ; kele e -shi lẹ teke Sólomonu, bụ nwa Dévidi, shi buru eze ndu Ízurelu bẹ ta adujeduru iphe, dọ nno, dujeru lẹ Jierúsalemụ. ²⁷ Tọbudu iya bụ; ndu-uke Chileke; mẹ ndu Lívayi wulihu goru onu-oma nu ndu ono; Chileke numa olu pẹ; epfupfu, ẹphe epfu anụ Chileke rwua imigwe, bụ ẹka ono, dọ nsọ, o bu ebubu ono.

31

¹ E meghechaepho iphemiphe ono; ndu Ízurelu l'ophu, nọ l'ẹka ono wu-lihu bahụ l'ime mkpukpu ndu Jiuda; je atụko mkpuma, e dobegbaaru nsọ kọpyashikota akọpyashi. Ẹphe gbutsushia itso Ashera; bya enwutsushia ẹka aagwajẹ iphe; mẹ iphe, bụ ẹnya ẹka aagwajẹ iphe, nọkota l'alị Jiuda l'ophu; mẹ kẹ Benjaminu; mẹ kẹ Ifuremu; mẹ kẹ Manáse. Ẹphe mee ya nno jasụ ẹphe mebyishikọta iphemiphe ono. E mechaa; ndu Ízurelu lashichaa mkpukpu pẹ; onyenonu lashia ibe iya.

Iphe, a nuru g'e gude baaru Chipfu ẹja

² Hezekáya bya agbaa ndu-uke Chileke; mẹ ndu Lívayi l'ogbo l'ogbo. O kechaaru ozi nu ogbo nonu; mbụ ozi, gbaru ndu-uke Chileke; mẹ ozi, gbaru ndu Lívayi. Ozi pẹ bụ egwe ngweja-akpo-oku; mẹ egwe ngweja-ẹhu-guu; mẹ anọdu l'onu-ulo Chipfu ẹje ozi; ekele Chipfu ekele; agu ebvu ajaja anụ iya. ³ Eze bya eshi l'iphe, o nweru enweru hata anụ nu g'e gude gwee ngweja-akpo-oku l'utsu mẹ l'uzenyashi; mẹ k'eswe-atuta-unme; mẹ k'onwa ọphúú; męwaro k'ọbo-iphe, geru egeru; mbụ ẹgube ono, e deru iya l'ekemu Chipfu.

⁴ Ọ bya atụa ekemu gẹ ndu bu lẹ Jierúsalemụ woru okiphe, rwuberu ndu-uke Chileke; mẹ ndu Lívayi nu pẹ; k'ophu ẹphe e-yeru ẹhu l'eme ekemu Chipfu. ⁵ Ekemu ono bya angaa ẹkameka; teke ono teke ono; ndu Ízurelu nọaha akpuru-iphe-mbụ pẹ; mbụ ereshi; mẹ męe ọphúú; mẹ manụ olivu; mẹ manụ-ẹnwu; mękpoo iphemiphe, shi l'egu. Ẹphe vubatakwapọ oke-lanụ-l'uzo-iri, shi l'iphemiphe, ẹphe nweru; ọ nyibe anyibe.

⁶ Ndu Ízurelu; mẹ ndu Jiuda, bukọta lẹ mkpukpu, nọgbaa lẹ Jiuda notakwapọ oke-lanụ-l'uzo-iri, shi l'eswi pẹ; mẹ l'aturu pẹ; mẹ l'eghu pẹ bya anụ. Ẹphe nukwapọ oke-lanụ-l'uzo-iri, shi l'iphe, dọ nsọ, e doberu Chipfu, bụ Chileke pẹ nsọ. Ẹphe kọbe iya l'ikpo l'ikpo. ⁷ Ẹphe wataru akube iphe ono l'ikpo l'ikpo l'onwa k'eto; ọ buru l'onwa k'ẹsaa ya bẹ ẹphe megheru iya. ⁸ Teke Hezekáya yee ndu-ishi byaru ndu-oma g'iphe ono kataru l'ikpo l'ikpo; ẹphe jaa Chipfu ajaja; bya agoru onu-oma nu ndibe iya, bụ ndu Ízurelu.

⁹ Hezekáya bya ajjahaa ndu-uke Chileke; mẹ ndu Lívayi g'ee-me iphe ono, kataru l'ikpo l'ikpo ono. ¹⁰ Azaríya, bụ onye-ishi ndu-uke Chileke ono; mbụ onye onu-ulo Zadoku bya eeye onu sù: "Anyi wataru eriji ẹpho e -shi teke a wataru evubata iphe ono l'eze-ulo Chipfu; tẹme ophu aphọduje aphọdu paa ẹka; noo kele Chipfu bẹ keberu ndibe iya l'oma. Ọo ya meru iphe, eze iphe, ha ẹgube-a tsufutaru etsufuta."

¹¹ Hezekáya bya epfuaru pẹ g'ẹphe dozia mkpuru, aakwakọbeje iphe l'ulo Chipfu; ẹphe bya edozia ya. ¹² Ẹphe yeru ẹhu vubakọta iphe ono, a nuru ono l'ime mkpuru

ono; mekpoo oke-lanu-l'uzo-iri pho; me iphe, e doberu nsò. O buru Konanaya, bu onye Lívayi be bu onye-ishi, eleta phe enya. Onye etsota iya nu buru nwune iya, bu Shimeyi. ¹³ Eze, bu Hezekáya; me onye-ishi eze-ulo Chipfu, bu Azaríya bya ahota ndu a-nodu l'eka Konanaya yele nwune iya, bu Shimeyi eleta iphe ono enya. Ndu ephe hotaru bu: Jiehiyelu; me Azazaya; me Nahatu; me Asahelu; me Jierimotu; me Jiozabadu; me Eliyelu; me Isumakaya; me Mahatu waa Benaya.

¹⁴ O buru Kore, bu nwatibe onye Lívayi, bu Imuna; mbu onye-nche onu-abata uzo enyanwu-awawa be iphe, a nuru Chileke egube oovu nemadzu evuvu l'obu du l'eka. Iphe, a nuru Chipfu; me iphe, kachakpo adu nsò bu iya anoduje ekeshi iya. ¹⁵ Ndu yekporu ehu yetaru iya eka le mkpukpu eka ndu-uke Chileke bu ebubu be bu: Edenu; me Minyanaya; me Jieshuwa; me Shemaya; me Amaraya; me Shekanaya. Ephe yetaru eka ekeshiru ndu-uke Chileke ibe phe iphe, gbaru phe nu. Ephe keshiru iphe ono l'ogbo l'ogbo. O buru ga nuru ogerenya bu ga nuru nwata.

¹⁶ Ndu ozo, ephe keru iphe gbaa be bu unwoke, nowaru shita l'apha eto kwaseru, bu ndu epha phe no l'ekwo, e deshuru g'e shiru nwua phe; keru gbaa iphe, bukpoo ndu abahuje l'ulo Chipfu je eje ozi mboku-mboku. Ephe keru phe iya gozi, ephe ejegbaa gbaru; me l'ogbo l'ogbo phe. ¹⁷ Ephe bya ekeru gbaa ndu-uke Chileke, e deru epha phe l'enya-unuphu phe egube e shi nwua phe; me ndu Lívayi, nowaru shita l'ukporo apha kwaseru. Ephe keeru phe iphe ono gozi phe gude du; me l'ogbo l'ogbo phe. ¹⁸ E deshichaaru epha unwegirima phe; me unyomu phe; me unwu phe unwoke; me unwu phe unwanyi le mkpukpu ono l'ophu l'ekwo, e deshuru g'e shiru nwushia phe; kele ephe gbaru g'e gude ire phe eka l'edobe onwophe nsò.

¹⁹ A bya le ndu-uke Chileke, bu oshilokpa Ernu; mbu ndu ono, bu l'egu, no-pheru mkpukpu phe mgburugburu; ephebedua be a gutaru unwoke le mkpukpu le mkpukpu g'ephe keeru unwoke oshilokpa Ernu ono iphe nkephe; mekpoo ndu e deru epha phe l'ekwo, e deshuru g'e shi nwushia ndu Lívayi.

²⁰ Iphe ono be bu iphe, Hezekáya meru l'alí ndu Jiuda l'ophu. O meru iphe, du ree; me iphe, pfuru oto; bya aburu onye e gude ire iya eka l'eka Chipfu, bu Chileke no.

²¹ Iphemiphe, o yeru eka k'ememe l'ozi, du l'ulo Chileke; me l'eme ekemu; me eme iphe, a suru g'e meje; mbu l'achò Chileke iya; be o gudekota obu iya l'ophu mee. Eshi nno iphe nodu ejehuru iya.

32

Senakeribu abya ogu le Jierúsalem

(2Ndu 18:13-27; 19:14-19,35-37; Azá 36:1-22; 37:8-38)

¹ Hezekáya meghechaepho iphemiphe ono, o yeru ehu mee ono; eze ndu Asiriya, bu Senakeribu chita ndu ojogu iya; iphe zebata l'alí Jiuda; bya ekephetagbaa mkpukpu, a kpushiru ike. O buru iphe, ori bu le ya a-lwutacharu iya onwiya. ² Hezekáya bya ahumaepho le Senakeribu byaru; teme l'iphe, o gbaru enya iya bya bu go lwua Jierúsalem. ³ O jefu ndu-ishi iya me ndu ojogu iya lidzu; ephe su l'ephe a-tuko je enwuchishia enya-mini, du l'azu mkpukpu ono go gbabu mini. Ephe yetaru iya eka mee ya. ⁴ Ikpoto nemadzu dzukobe; ephe je enwuchishia enya-mini ono go ha; me ngele, asoghataje l'alí ono. Ephe su l'ephe tee kwedu ge ndu eze ndu Asiriya huma mini, ephe a-ngu; m'ephe -byaepho. ⁵ Hezekáya bya ephube iphu kpukwachaa eka daru adada l'igbulò mkpukpu ono; bya akpushia ulo-eli ulo-eli l'eli igbulò ono. L'azu igbulò ono be o kpuru igbulò ozo. O bya emee agbarike igbulò mkpukpu Dévidi; o kabaa eshihu ike. O kpushikwaapho ngwogu, du igwerigwe; me iphe, eegudejega egbobuta onwonye.

⁶ O bya edobe ndu ojogu, a-buru ishi ndu Izurelu. O bya ekukobe phe; ephe byapfuta iya l'edupfu, no l'onu mkpukpu ono. O pfuaru phe opfu, e-me gobu shihu phe ike su: ⁷ "Unu shihukwa ike; ge ndzu ta agukwa unu. Unu ta tsukwa ebvu; ophu ehu arwushihukwa unu le k'eze ndu Asiriya; yele ikpoto ndu ephe l'iya swi; kele onye no swiru anyi be kakwa onye ophu no swiru phe nu okpehu. ⁸ Iphe, o nweru be bu ngwogu nemadzu mmanu; obenu l'anyibedua nweru Chipfu, bu Chileke anyi, bu onye e-yetaru anyi eka lwu-chiru anyi ogu." Iphe ono, Hezekáya, bu eze ndu Jiuda pfuru ono mee; meji nmapfuru ndu Jiuda.

⁹ A nonyaa; eze ndu Asiriya, bu Senakeribu; mbu onye ono, chi ndu ojogu iya kepheta mkpukpu Lakishi ono bya ezia ndu-ozu iya g'ephe je Jierúsalem je ezia Hezekáya, bu eze ndu Jiuda; me iphe, bu ndu Jiuda, no le Jierúsalem ozi su:

¹⁰ "Waa iphe, Senakeribu, bu eze ndu Asiriya pfuru baa: ?Bu le gunu be unu chiru upfu kwee; meru go gude unu noshia le Jierúsalem l'eka e kephetarun unu ekepheta?"

11 ?Unu maru-a l'oo eduphu be Hezekaya eduphu unu l'eka eze ndu Asiriya? Iphe, oome bu g'egu-nri; me egu-mini gbushia unu. 12 ?Tobudu Hezekaya ono be wofuru eka aagwaje iya; bya emebyishia oru-ngweja iya; bya asu ndu Jiuda ephe le ndu Jierusalemu l'oo l'atatiphu oru-ngweja lanu be ephe a-baje eja; o buru l'eka ono be ephe a-kpoje unwu-isensu oku?

13 " ?Unu ta amadu iphe, mu le nna mu phe meru iphe, bu ndu ali ozo? ?Agwa ohamoha ono dukporu-a ike nafuta ali phe l'eka mu? 14 A bya l'oha ono, nna mu phe meru; ephe buru mkpurupyata ono; ?denu agwa ohamoha ono ophu duru ike nafuta ndu nkiya l'eka mu? ?Denu ge Chileke nkunu e-shi du ike nafuta unu l'eka mu? 15 Ophu g'unu te ekweka ge Hezekaya gho-gbua unu; dephushia unu g'odephushi unu ono. Unu te ekwetashi nkiya; kele o du dukwa agwa oha; ozo k'ali-eze ophu dujewaru ike nafuta ndibe iya l'eka mu; ozo l'eka nna mu phe. ?Denuwaro g'o bu chia Chileke unu a-nafuta unu l'eka mu?"

16 Ndu ozi Senakeribu ono pfofushibakwapho Chipfu, bu Chileke; me onye-ozu Chipfu ono, bu Hezekaya. 17 Eze, bu Senakeribu dekwaapho ekwo-ozu gude pfungashia Chipfu, bu Chileke ke izurelu ehu; mbu epfubyishi iya asuje: "Oo egube ono, agwa ndu ali ozo ta adudu ike nafuta ndu nkiya l'eka mu pho; bu ge Chileke ke Hezekaya ta adukwapho ike anafuta ndu nkiya l'eka mu." 18 Ndu ozi Senakeribu ono gude opfu ndu Jiuda rashia ya ike ge ndu Jierusalemu ono, no l'eli igbulu mkpuku ono numa iya; g'ephe shi nno mee ge ndzu guhu phe; ephe atsuaaha ebvu; k'opfu ephe e-shi nno nata mkpuku ono. 19 Ephe pfuaharu Chileke ke Jierusalemu sukusuku g'o bu agwa ndiphe, bu iphe, nmadzu gude eka iya mee.

20 Eze, bu Hezekaya waa onye mpfuchiru, bu Azaya nwa Emozu bya epfuru nu Chileke; raku iya; o rwua l'imigwe le k'iphe ono. 21 Chipfu zia ojozi; o bya echigbushia iphe, bu ndu ojogu, ike du l'ogu; me ndu-ishi ndu ojogu; me ndu-ishi ozo, no l'odu-ogu eze ndu Asiriya ono. Eze ndu Asiriya ono gude iphere laphushiaazu l'ali iya. Olwa bya abahu l'eze-ulo agwa iya; o duru unwu iya unwoke gude ogu-echi je egbuta iya tua.

22 Oo ya bu; Chipfu shi nno dzoo Hezekaya ye le ndu bu le Jierusalemu l'eka Senakeribu, bu eze ndu Asiriya; mewaro l'eka ndu ozo. O nwuberu phe enya ibekeboebo. 23 Igwerigwe vuta iphe bya anu Chipfu le Jierusalemu; me iphe, eregbaa ire, ephe nuru Hezekaya, bu eze ndu Jiuda. E -shi teke ono be ohamoha byaru edobe iya l'onodu, ha shii.

Iphe-ememe guderu Hezekaya

(2Ndu 20:1-3,12-19; Azá 38:1-3; 39:1-8)

24 A nonyaa iphe-ememe gude Hezekaya; k'opfu bu l'o nowaa l'onu onwu. O pfuru nu Chipfu; o za iya; bu emeru iphe-ohumalenya nu iya. 25 Hezekaya gbe wata etse etsetse l'ime obu iya; ophu o dudu iphe, o meru le k'iphe-oma ono, o nataru ono. Oo ya bu; oke ehu-eghu Chipfu dapfuta iya; me ndu Jiuda; me ndu Jierusalemu. 26 Tobudu iya bu; izimanu etsetse ono lwa Hezekaya ye le ndu Jierusalemu azu. Oo ya bu; Chipfu haa phe atu-koshi oke ehu-eghu iya le teke Hezekaya bu eze.

Iphe, Hezekaya nweru

27 Hezekaya be nweru iphe shii; teme a nodu akwabé iya ubvu, ha shii. O metaru onwiya mkpuru eka okwakobeje mkpola-ochaa; me mkpola-ododo; me mkpuma, vugbaa oke aswa; me manu, eshi mkpo; me iphe, eegudeje egbobuta onwonye; mewaro ivu ozo, vugbaa oke aswa. 28 O kpukwarupho ulu eka oodobeje ereshi; me eka oodobeje mee; me manu; nweru oka-eswi, du iche iche anoduje; me mgbabu eka aturu anoduje. 29 O kpushiaru onwiya mkpuku le mkpuku; nweru ikpoto aturu; me egu; me eswi; kele Chileke nuru iya eku, paru eka apaa.

30 Oo Hezekaya be mechiru eka mini Gihonu eshije l'uzo imeli asofu; bya eshi l'uzo ali iya gbuaaru iya uzo l'uzo enyanwu-ariba mkpuku Dévidi. Hezekaya mekota iphemiphe, o meru; o jehuru iya. 31 O be teke ndu-ishi ndu Babilonu yeru ndu abya amaru ge k'iphe-ohumalenya pho, Chipfu meru l'ali ono meru; Chileke haa ya g'o dalee ya; maru iphe, dukota iya l'obu.

Anwuhu Hezekaya

(2Ndu 20:20-21)

32 Iphe ozo, Hezekaya megbaberu; me g'o gude goshi l'o yeru Chileke obu; be e dekotaru l'ophulanya onye mpfuchiru, bu Azaya nwa Emozu; me lekwo ndu eze ndu Jiuda; me ke ndu izurelu. 33 Oo ya bu; Hezekaya nwuhu lapfushia nna iya phe. E lia ya l'okpa ubvu eka e liru iphe, bu Nwa Dévidi. Ndu Jiuda l'opfu me ndu Jierusalemu kwabe iya ubvu teke o nwuhuru. Manase, bu nwa iya buru eze nochia enya iya.

33*Teke Manáse bụ eze ndu Jiuda
(2Ndu 21:1-9,17-18)*

¹ Manáse bę nwaru apha iri l'ębo teke ọ wataru aburu eze. Iphe, ọ nọru l'aba-eze lę Jierúsalemu buru ukporo apha labo l'apha iri l'ise. ² O meru iphe, du eji l'ęnya Chipfu; ebyi, ọha ono, Chipfu chifuru l'ataphu ndu Ịzuru ọno shi eme; bę yębedua mekotakarupho. ³ Eka ono, aagwaje iphe ono, nna iya, bę Hezekaya mebyishuru ono bę o woru kpukwaa; bya edobegbaa ęnya eka aagwaje Balu; kpobechaa itso Ashera. O phozekwarupho kpokpode, nogbaa l'igwe; bya abakwaaru iya pho eja. ⁴ O kpushia ęnya eka aagwaje iphe l'eze-ulo Chipfu, bę iya bę eka ono, Chipfu pfuru su: "Jierúsalemu bę epha mu a-du jeye lę tuutuutu lę mimiimii." ⁵ L'oma-unuphu labo, no l'eze-ulo Chipfu ono bę ọ kpushuru ęnya eka aagwaje kpokpode, nogbaa l'igwe. ⁶ O kporu unwu iya unwoke oku gude phe gwee eja lę nsuda Hinomu. O meru mgbashi; gwoo obvu; mee omamanshi; bya ejeje l'aji l'eka ndu maa; me l'eka ndu aphu ophuleny. O meru ejo-iphe, paru eka l'ęnya Chipfu; shi nno kpatsu iya ehu-eghu.

⁷ O pyiru nteke dobe l'eze-ulo Chileke, bę eka ono, Chileke pfuru Dévidi waa nwa iya, bę Sólomonu su: "Oo l'eze-ulo-a; me lę Jierúsalemu, bę mkpukpu ono, mu hotaru l'ipfu ndu Ịzuru l'ophu bę mu e-me g'ępha mu reje ire jasụ l'ojeje. ⁸ Ophu mu ta abyadu eme ge ndu Ịzuru shi l'alj ono, mu turu nna phe eka ono hata okpa lufu alufu ozo; m'ọ -buru-a l'ęphe letaru ęnya emekota iphe, mu turu phe l'ekemu ono, mu shi l'eka Mosisu nu phe ono; me iphe, bę iphe, bę iphe, mu toru okpa iya." ⁹ Manáse bę dusweru ndu Jiuda; me ndu bu lę Jierúsalemu; epe mee ejo-iphe, ka ophu ndu ọha ono, Chipfu mebyishuru l'iphu ndu Ịzuru ọno megbaberu.

Izimanu Alwa Manáse Azu

¹⁰ Chipfu pfuru yeru Manáse; yele ndu nkiya; ophu epe angaduru nchi. ¹¹ Oo ya bu; Chipfu chita ndu-ishi ndu ojogu eze ndu Asiriya; epe bapfu phe. Epe gude ikokoro kota Manáse l'imi; tua ya egbirigba, e meru l'onyrubvu kporu lashja Babilonu. ¹² Iphe ono tsujee ya pho l'ęhu; ọ choahaa g'oo-shi tuba Chipfu, bę Chileke iya l'ęnya; ọ kwata wozeta onwiya alj l'iphu Chileke ke nna iya phe. ¹³ O pfuru nu Chileke. Ophu ono o pfuru ono, rwua Chipfu l'ęhu; ọ numa opfu iya; bya eduphuta iya azu lę Jierúsalemu; ọ bya anodu l'alj-eze iya. Manáse gbę teke ono bya amaru l'oo Chipfu bę Chileke.

¹⁴ E mecha; o kpukwaa igbulu mkpukpu Dévidi ekibiya ophu no l'a -nodu afuta afuta; mbu lę nsuda, no l'uzo ęnyanwu-ariba obvu-mini Gihonu; kpu ya jeye lę Onu-abata Ema; bya akpu-pee ubvu Ofelu mgburugburu. O kpukwaru iya pho; ọ kabaa l'eli. O bya edokaa ndu-ishi ndu ojogu l'iphe, bę mkpukpu, a kporu; o shihukota ike l'alj Jiuda.

¹⁵ O wofokota obvu, e jetaru ejeta; bya ewofu nteke pho l'eze-ulo Chipfu; bya emebyishia ęnya eka aagwaje iphe, ọ kpushuru l'ubvu eka eze-ulo Chipfu du; me lę Jierúsalemu. O vuta phe tupha l'azu mkpukpu. ¹⁶ O bya edozia oru-ngweja Chipfu; bya egwee ngweja-ęhu-guu; me ngweja-ekete l'eli iya. O pfuaru ndu Jiuda g'ęphe bajeru Chipfu, bę Chileke ke Ịzuru eja. ¹⁷ Ole g'ọ dųhabe bę ndu Jiuda ta ahakwanuru egwe ngweja l'eka aagwaje iphe; ole ọo Chipfu, bę Chileke phe bę epe anoduje egwe iya anu kpoloko.

*Anwuhu Manáse
(2Ndu 21:17-18)*

¹⁸ Iphe ozo, Manáse megbaberu; me epufufu, o pfuru nu Chileke; me iphe, ndu aphu ophuleny gude epha Chipfu, bę Chileke ke Ịzuru pfuru nu iya; bę e dekotaru l'ekwo-ako ndu eze ndu Ịzuru. ¹⁹ Epufufu, o pfuru nu Chileke; me g'iphe, ọ rworo gude rwua Chileke l'ęhu; mekpoo iphe-ęji, o meshiru; je akpaa lę ndu gheleghelehele, du iya l'ęhu; mekpoo eka ọ kpushuru, aagwaje iphe; meka o doberu itso Ashera me nteke; teme o wozeta onwiya alj; bę e dekotaru l'ekwo-ako onye aphuje ophuleny, bę Hozayi. ²⁰ Oo ya bu; Manáse nwuhu lapfushia nna iya phe. Epe lia ya l'ibe iya. Amonu, bę nwa iya buru eze nochia ęnya iya.

*Teke Amonu bụ eze ndu Jiuda
(2Ndu 21:19-26)*

²¹ Amonu bę nwaru ukporo apha l'apha labo teke ọ wataru aburu eze. Iphe, ọ nọru l'aba-eze lę Jierúsalemu bu apha labo. ²² O mee iphe, du eji l'ęnya Chipfu ge nna iya, bu Manáse. Iphe, bę nteke Manáse, bę nna Amonu doberu bę o gweru ngweja nu; baaru iya eja. ²³ O to wozeduru onwiya alj l'iphu Chipfu egube nna iya, bę Manáse wozetaru

onwiya. Amõnu buẽpho ikpe bẽ oomekõ ekpu onwiya. ²⁴ Ndu ozi iya gbaaru iya ẽjo-idzu; woru iya gbua l'ibe iya. ²⁵ Ndu Jiuda bya eworu ndu ono, gbaru eze, bu Amõnu ẽjo-idzu ono gbushikõta. Ɛphe bya eworu Jiosáya, bu nwa iya mee eze; o nõchia ẽnya iya.

34

Teke Jiosáya bu eze ndu Jiuda

(2Ndu 22:1-2)

¹ Jiosáya bẽ nõwaru apha ẽsato teke o wataru aburu eze. Iphe, o nõru l'aba-eze lẹ Jierúsalemũ buru ukporo apha l'apha iri lẹ nanu. ² Jiosáya meru iphe, pfuru oto l'anya Chipfu. O tsokõtaru uzo, ochooroke iya, bu Dévidi tsoru. O to dudu ophu o mephodoru; mẽ nanu.

³ L'apha, kwe iya apha ẽsato, o wataru aburu eze bẽ o wataru achõ uzo kẹ Chipfu, bu Chileke k'ochooroke iya, bu Dévidi. Teke ono bẽ o bukwauro nwatanshii. O be l'apha k'iri l'ebo iya; o gwõahaa mkpukpu Jiuda; waa Jierúsalemũ; mbu woshiahaa ẽka aagwajẹ iphe, nõgbaa ya nu; mẽ itso Ashera; mẽ ntẹkpe, a pyiru apyipyi; mẽ ophu a kpuru akpukpu. ⁴ O zia g'e tsukpõshia ẽnya ẽka aagwajẹ Balu. O nwutsushia ẽnya ẽka aakpoje unwũ-isensu oku, du l'eka ono. Itso Ashera; mẽ ntẹkpe, a pyiru apyipyi; mẽ ophu a kpuru akpukpu bẽ o gwekõtaru o du rwukuru rwukuru; o woru iya je ephẽkaa l'ilu ndu shi agwajẹ phẹ nu. ⁵ Ndu egweru agwa ono eja bẽ o kpokõtaru okpu phẹ oku l'eli ẽnya ẽka ono, aagwajẹ agwa ono. O tũko Jiuda waa Jierúsalemũ mechakõta emecha. ⁶ Lẹ mkpukpu ẽka ndu Manáse; mẽ ndu Ifuremu; mẽ ndu Simiyõnu bukõta; mbu je akpaa lẹ kẹ ndu Nafutali; mẽ l'eka nõ-pheru iya mgburugburu, e meru; o buru mkpurupyata; ⁷ bẽ o nwutsushiru ẽnya ẽka aagwajẹ iphe; bya egwepyashia itso Ashera; mẽ ntẹkpe, du iya nu; o du rwukuru rwukuru. O tũko ẽnya ẽka aakpoje unwũ-isensu oku, dukõta l'alì Ízuru lẹ nwutsushikõta. E mechaa; Jiosáya laphushia azu lẹ Jierúsalemũ.

A humaru ẽkwo ekemu

(2Ndu 22:3-20)

⁸ O be l'apha, kwe Jiosáya apha iri l'ẽsato, o wataru aburu eze; teke ono bẽ o wofuchawaru iphe, du eji l'alì ono; o zia Shafanu, bu nwa Azalaya; mẽ Maseya, bu õchi-õha mkpukpu ono; mẽ Jiowa, bu nwa Jiowahazu, bu onye nkwaqõbe; g'ẽphe je emekwaa ulõ Chipfu, bu Chileke iya.

⁹ Ɛphe bya ejepfu Hilikaya, bu onye-ishi ndu-uke Chileke je eworu okpoga, e wobataru l'eze-ulo Chileke nu iya; mbu okpoga ono, ndu Lívayi, bu ndu eche nche l'õnu eze-ulo nataru l'eka ndu Manáse; mẽ l'eka ndu Ifuremu; mẽ l'eka ndu Benjamiinu l'õphu; mẽ l'eka ndu bu lẹ Jierúsalemũ. ¹⁰ Ɛphe woru okpoga ono ye l'eka ndu eleta ẽnya l'ozi, eejẹ l'eze-ulo Chipfu. Ephebedua woru iya nu ndu ono, eje ozi l'ulo Chipfu ono g'ẽphe gude kpukwaa ya; mezia ya emezi. ¹¹ Ɛphe woru okpoga ono nu ndu kapyinta; mẽ ndu akpu ulõ ono g'ẽphe gude zu mkpuma, a gbakpõshiru agbakpõshi; mẽ oshi, aagbajẹ uko l'ulo; mẽ oswebe, eswebeje l'ulo; kele ndu ophu shi du iya nu bẽ ndu shi buru eze, lẹ Jiuda hakõtaru o lakõta l'iyi.

¹² Nwoke ono bya eyeru ẽhu jee ozi ono. Ndu e doberu g'ẽphe leta ẽnya lẹ g'e gude eje ozi ono bẽ bu Jiahatu; mẽ Obedaya. Ndu ono bẽ bu ndu Lívayi, shi l'eri Merari. Ndu õzo bẽ bu Zekaraya; mẽ Meshulamu, bu oshilõkpa Kohatu. Ndu Lívayi ono, bu ndu ophu emeje õna l'aku ngwa ebvu ¹³ bẽ bu ndu-ishi kẹ ndu ophu evu iphe, e gude eme k'ulo ono; o buru phẹ eleta ndu eje ozi ono ẽnya l'ozi, dugbaa ya nu. Ndu Lívayi ono bẽ haru buru ndu eedeje ẽkwo; mẽ ndu-ishi ozi; mẽ ndu nche onu õguzo.

¹⁴ O buru g'ẽphe ewofuta okpoga ono, e wobataru l'eze-ulo Chipfu ono bẽ Hilikaya, bu onye uke Chileke humaru ẽkwo ekemu ono, Chipfu shi l'eka Mõsisu nu ono. ¹⁵ Hilikaya pfiaru Shafanu, bu onye eedeje ẽkwo; su: "Mu humakwaru ẽkwo ekemu l'eze-ulo Chipfu." O bya eworu ẽkwo ekemu ono nu Shafanu. ¹⁶ Oo ya bu; Shafanu gude ẽkwo ono jepfu eze; bya akaru iya su: "Iphemiphe, e yeru ndu-õzi ngu l'eka g'ẽphe mee bẽ ẽphe emekwa-a. ¹⁷ Ɛphe wotaakwaru okpoga, du l'eze-ulo Chipfu ye l'eka ndu-ishi ozi; mẽ ndu ophu eje ozi õbu." ¹⁸ Shafanu, bu onye eedeje ẽkwo bya agbẹ teke ono pfiaru eze su iya: "O nweru ẽkwo onye uke Chileke, bu Hilikaya nuru mu." Shafanu bya eworu iya gua l'iphu eze.

¹⁹ Eze numapho iphe, o gutaru l'ẽkwo ekemu ono; o woru uwe iya gbajashia. ²⁰ O bya ekua Hilikaya; mẽ Ahikamu nwa Shafanu; mẽ Abudonu nwa Mayika; mẽ Shafanu, bu onye eedeje ẽkwo; mẽ Asaya, bu onye-õzi eze su phẹ: ²¹ "Unu je akpataru mu Chipfu

ishi l'iswi ehu mu; me l'iswi ehu ndu phoduru nu le Izurelu; me le Jiuda; k'iphe ono, e deru l'ekwo ono, a humaru ono. Noo kele oke ehu-eghu, Chipfu a-tu-koshi anyi be paakwaru eka; kele nna anyi phe be te emeduru iphe, Chipfu pfuru; teme ophu ephe emeduru iphe, e deru l'ekwo-a."

²² Oo ya bu; Hilikaya; me ndu ono, eze ziru ozi ono jeshia ibe nwanyi, bu onye mpfuchiru Chileke, epha iya bu Huluda. Huluda be bu nyee Shalumu, bu nwa Tokuhatu nwa Hasura. Shalumu bu onye eletaje uwe ndu-uke Chileke enya. Eka o bu bu le mkpukpu k'ebo le Jierusalemu. Ephe bya epfuaru iya k'iphe ono.

²³ Nwanyi ono su phe: "Waa iphe, Chipfu, bu Chileke ke Izurelu pfuru baa: Unu je ezia onye ziru unu g'unu byapfuta mu le-a; ²⁴ le Chipfu suru-a: Mu a-byaakwa ewotaru mkpukpu Jierusalemu; waa ndu bu iya nu ejo iphe-ehuka; mbu iphe, bu mburono ono, e deshuru l'ekwo ono, a guru l'iphu eze ndu Jiuda ono. ²⁵ Eshi ophu ephe gwoberu mu; kpohaa unwu-isensu oku anu agwa; o buru iphe, ephe gude eka mee be ephe gude akpatsu mu ehu-eghu; be mu a-tukoshi eka-a oke ehu-eghu mu; ophu e tee gbobotadu oke ehu-eghu mu be onye egbobuta. ²⁶ A bya l'ehu eze ndu Jiuda l'onwiya, bu onye ziru unu g'unu bya akpata ishi l'eka Chipfu; unu karu iya le Chipfu, bu Chileke ke Izurelu be suru-a: Le k'opfu ono, i numaru ono; ²⁷ be eshi ophu iphe ono rwuru ngu l'obu; i bya ewozeta onwongu ali l'iphu Chileke teke ono, i numaru iphe, mu pfuru le k'eka-a; me ndu bu iya nu; mbu eshi ophu i gude k'iphe ono wozeta onwongu ali l'iphu mu; bya agbajashia uwe ngu; raa ekwa l'iphu mu; be mu numawaru iphe, i pfuru. Noo iphe, Chipfu pfuru bu ono. ²⁸ Su-a; mu e-me g'i lapfu nna ngu phe; e-lia ngu jii. Enya ngu ta abyadu ahuma ejo iphe-ehuka ono, mu e-wopfuta mkpukpu eka-a; me ndu bu iya nu ono."

Oo ya bu; ephe lwa bya akporu eze ge nwanyi ono pfuru.

Jiosaya agbaphu ogbandzu Chipfu azu

(2Ndu 23:1-20)

²⁹ Tobudu iya bu; eze bya ezia; e je ekuko ndu bu ogerenya ndu Jiuda; me ke ndu bu le Jierusalemu. ³⁰ Eze yele unwoke ndu Jiuda ono g'ephe ha; me ndu bu le Jierusalemu; me ndu-uke Chileke; me ndu Livayi; mekpoo ndu Jiuda l'ophu; ndu upfu me ndu nta; bya atuko swiru jeshia l'eze-ulo Chipfu. O woru ekwo ogbandzu ono, a humaru l'eze-ulo Chipfu ono guru ye phe le nchi. ³¹ O bya apfuru le mghoru itso iya; ephe le Chipfu gbaa ndzu; o kwee ukwe le ya a-nodu etso Chipfu; gude obu iya g'o ha; me ndzu iya g'o ha eme ekemu iya; me iphe, o suru g'e meje; me iphe, o toru okpa iya; shi nno eme iphe, ogbandzu ono pfuru, bukwa iya pho bu iphe, e deru l'ekwo ogbandzu ono. ³² O mee g'iphe, bu ndu no le Jierusalemu; me le Benjiaminu kweta iphe ono, o pfuru ono. Oo ya bu; ndu bu le Jierusalemu mee iphe, ogbandzu Chileke ke nna phe ono pfuru.

³³ Jiosaya wofukota ejo agwa, no l'ali ke ndu Izurelu l'ophu. O mee g'iphe, bu ndu nokota le Izurelu bageru Chipfu, bu Chileke phe eja. Ophu ephe ta ahajeduru etso Chipfu, bu Chileke ke nna phe jasu g'o no-beru.

35

A boharu obo Ojehata ozo

(2Ndu 23:21-23)

¹ Tobudu iya bu; Jiosaya bya abooru Chipfu obo Ojehata le Jierusalemu. E gbua nwaturu Ojehata ono le g'onwa mbu du l'abal iiri l'eno. ² O dobe ndu-uke Chileke l'ozu, gbaru phe nu; bya agbaa phe unme su phe g'ephe leta enya l'ozu, du l'ulo Chipfu. ³ O bya epfuru yeru ndu Livayi, bu ndu ezije ndu Izurelu l'ophu iphe; bya aburu ndu du nsq l'eka Chipfu no su phe: "Unu woru okpoko ono, du nsq ono dobe l'ulo, Solomonu nwa Dévidi, bu eze ndu Izurelu kpuru. Unu ta apaphehekwa iya l'ukuvu ozo. Unu jeeru Chipfu, bu Chileke unu yele ndibe iya, bu ndu Izurelu ozi nta-a. ⁴ Unu kwakobe onwunu l'enya-unuphu l'enya-unuphu egube unu du l'ogbo l'ogbo, bu iya bu egube ono, Dévidi, bu onye ono, shi buru eze ndu Izurelu; yele nwa iya, bu Solomonu deru iya l'ekwo doberu unu ono.

⁵ "Unu pfuru l'eka ono, du nsq ono; unu pfua egube e gude keshia unwunna unu l'enya-unuphu l'enya-unuphu ndu Izurelu. Ogbo ndu Livayi apfu-kubecha ndu ophu nonu. ⁶ Unu egbua nwaturu Ojehata ono; mee onwunu g'unu du nsq; kwakobe nwaturu ono k'ophu unwunna unu phe a-nodu eme iya ge Chipfu shi l'eka Mosisu tua ekemu iya."

⁷ Ndu Ízurelu mmanụ, ụ́ ndu nọ l'ẹ́ka ono bẹ́ Jiosáya n̄ru nwaturu; mę́ nweghu, ụ́kuru dũ ụ́kporo unu ugbo ẹ́to l'unu iri l'ise g'ẹ́phe gude mee kẹ́ ngweja ọ́bo Ojẹghata ono. Ọ́ n̄kwa phẹ́ phọ́ eswi, dũ unu ẹ́saa l'ụ́kporo iri. Anụ́ ono bẹ́ shikọ́ta l'ẹ́ku, eze nweru.

⁸ Nokwapọ́ gę́ ndu-ishi Jiosáya woru iphe, shi phẹ́ l'obu n̄ ndu Ízurelu ono; mę́ ndu-uke Chileke; mę́ ndu Lívayi. Hilikaya; mę́ Zekaraya; mę́ Jiehiyelu, ụ́ ndu-ishi ulo Chileke bya eworu unu nwaturu ishii l'ụ́kporo iri; mę́ eswi ụ́kporo iri l'ise n̄ ndu-uke Chileke g'ẹ́phe gude gwee ngweja Ojẹghata ono. ⁹ Konanaya; mę́ Shemaya yele Netanelu, ụ́ ununna iya; mę́ Hashabaya; mę́ Jieyelu; mę́ Jiozabadu; ụ́ ndu-ishi ndu Lívayi bẹ́ nuru ndu Lívayi unwu-aturu; yele unwu-eghu, dũ unu iri l'ẹ́bo l'ụ́kporo iri; n̄kwa phẹ́ phọ́ unu eswi l'ụ́kporo ise; g'ẹ́phe gude gwee ngweja Ojẹghata ono.

¹⁰ A kwakọ́bechaa nkwa ọ́ Jẹghata ono; ndu-uke Chileke je apfuru l'onodu phẹ́; ndu Lívayi n̄odu ẹ́gube e keshiru phẹ́; mbụ́ ẹ́gube ono, eze s̄ru g'ẹ́phe mee. ¹¹ Ẹ́phe gbushia unwu-aturu Ojẹghata ono. Ndu uke Chileke nata mee ya phee; ndu Lívayi swashia anụ́ ono akpo. ¹² Ẹ́phe woru anụ́, e gude eme kẹ́ ngweja-akpo-ọ́ku dobe iche; k'ophu ephe e-keshiru iya ndu Ízurelu l'enyá-unuphu l'enyá-unuphu; g'ẹ́phe gude ẹ́ka phẹ́ gweeru iya Chipfu; ẹ́gube ono, e deru iya l'ẹ́kwo Mósisu. Ọ́ bukwarupho g'ẹ́phe meru anụ́ eswi ụ́ ndu. ¹³ Unwu-aturu Ojẹghata ono bẹ́ ẹ́phe huru ahũhu l'ọ́ku; ẹ́gube omelali iya dũ. Ẹ́phe gude ite-ọ́ku; mę́ nwitoshi; mę́ ite-ophu shia ngweja ọ́zo, dũ nsọ́ eshishi; bya emekebe ẹ́gwegwa pajeru iya ndu Ízurelu l'ophu. ¹⁴ Ẹ́phe mechaa ono; bya akwakobe nkephẹ́; mę́ kẹ́ ndu-uke Chileke; noo kele ndu-uke Chileke, ụ́ oshilokpa Eronu bẹ́ phuberu iphu egwe ngweja-akpo-ọ́ku; mę́ ẹ́ba-anụ́ ono jasụ́ nchi jihu. Ọ́ buru iya meru g'ọ́ gude ndu Lívayi kwakọ́be nkephẹ́ waa ophu ndu-uke Chileke, ụ́ oshilokpa Eronu riru.

¹⁵ Ndu ọ́gbo-ebvu; mbụ́ oshilokpa Asafu n̄odu l'onodu phẹ́, ụ́ iya ụ́ onodu, Dévidi; mę́ Asafu; mę́ Hemanu; mę́ Jiedutunu, ụ́ onye apujeru eze ophulenyá doberu phẹ́. Ndu nche n̄oduchaa l'oguzo l'oguzo; ophu ọ́ dudu onye gbadoru ozi nkiya; noo kele ununna phẹ́, ụ́ ndu Lívayi bẹ́ eshiru phẹ́ nri.

¹⁶ Tọ́budu iya ụ́; e jekọ́ta ozi, e jeru Chipfu mbọ́ku ono gude ọ́bo Ojẹghata ono; gwee ngweja-akpo-ọ́ku ono l'oru-ngweja Chipfu; ẹ́gube ono, eze, ụ́ Jiosáya karu g'e mee ya. ¹⁷ Ndu Ízurelu, ụ́ ndu ophu nọ́ anọ́no l'ẹ́ka ono ọ́bo ọ́bo Ojẹghata ono teke ono; bya aboo Obo-ipehono, aatajẹ́ buredi, ekoduru ekoko ujubo ẹ́saa. ¹⁸ Ẹ́gube ọ́bo Ojẹghata ono bẹ́ a ta bojeduru l'alí Ízurelu e -shi teke onye mpfuchiru Chileke, ụ́ Sámelụ́ ụ́ ishi. Ophu ọ́ dudu onye eze ndu Ízurelu, bojeru ọ́bo Ojẹghata ophu d̄jeru g'ophu Jiosáya ọ́ru ono; mbụ́ yele ndu-uke Chileke; mę́ ndu Lívayi; mę́ ndu Jiuda l'ophu; mę́ ndu Ízurelu, nọ́ l'ẹ́ka ono; mę́ ndu bu lẹ́ Jierúsalemu. ¹⁹ Ọ́bo Ojẹghata ono bẹ́ a ọ́ru l'apha, kwe Jiosáya apha iri l'ẹ́sato, e -shi teke ọ́ wataru aburu eze.

Anwũhu Jiosáya (2Ndu 23:28-30)

²⁰ E meghebebechaepho iphemiphe ono; Jiosáya bya edozichaa ulo Chipfu; ọ́ dũ ree; Neko, ụ́ eze ndu Ijiputu chita ndu ojogu iya; ephe jeshia ogu lẹ́ Kakemishi, dũ lẹ́ mgboru enyimu Yufurétisu; Jiosáya chita ndu ojogu nkiya jeshia ge ya wota iya ogu. ²¹ Ole Neko bẹ́ yeru ndu jeru ezia Jiosáya s̄u iya: "Bụ́ gunu bẹ́ aduru mu lẹ́ ngu; gube eze ndu Jiuda? Ọ́ tọ́ bukwa ngu bẹ́ mu byapfutaru ogu ntanụ́; ndu mu byapfutaru bukwa ndu ono, mu l'ephe alwu ogu ono. Chileke bẹ́ ziru mu ge mu mekebe ẹ́gwegwa. Ta pfu-chikwa Chileke ụ́zo l'ọ́ kwa iya swiru mu eswiru; ọ́ -dudu bẹ́ oo-mekwa g'í laa l'iyi." ²² Ole Jiosáya te ekwedu haa ya; bya emee onwiya g'a ta hube iya ama ge yele iya lwu ogu. Ọ́ jika lẹ́ ya ta angadu nchí l'opfu Neko, ụ́ iya ụ́ opfu, shi l'onu Chileke; ọ́ tugbule-a jepfushia ya ogu lẹ́ phorokoto alí mkpukpu Megido.

²³ No iya; ndu agba apfụ́ gbanaa eze, ụ́ Jiosáya apfụ́; ọ́ s̄u ndu-ozí iya: "Unu pafu mu l'ẹ́ka-a; kele e mekawaru mu iphe okpobe emeka." ²⁴ Ọ́o ya ụ́; ndu-ozí iya ono pata iya pafu l'ugbo-inya iya; parụ́ iya ye l'ugbo-inya iya ophu kwe ẹ́bo palata Jierúsalemu. Ọ́ buru l'ẹ́ka ono bẹ́ ọ́ nwuhuru; e lia ya l'ẹ́ka e liru nna iya phẹ́. Ndu Jiuda l'ophu; mę́ ndu Jierúsalemu raá ẹ́kwa iya.

²⁵ Jieremaya gua ebvu-aphu ẹ́hu Jiosáya. Unwoke; mę́ unwanyi, agu ebvu n̄odu aguje ebvu ẹ́hu Jiosáya m'ephe -n̄odu erwu erwubvu. Ọ́ buru g'ọ́ dũ ụ́ ono byasụ́ ntanụ́-a. Ẹ́phe mee ya; ọ́ buru omelali, dũ l'alí Ízurelu; tẹ́me e dee ya edede l'ẹ́kwo ebvu-aphu.

²⁶ Iphe ọ́zo, Jiosáya megbaeru; mę́ g'ọ́ gude mee iphe-oma l'uzo, ọ́ dũ l'ekemu Chipfu; ²⁷ mę́waro iphe, o mekotaru; e -shi l'ishi jeye l'ẹ́ka ọ́ bvuru bẹ́ e dekotaru l'ẹ́kwo ndu eze ndu Ízurelu; mę́ kẹ́ ndu Jiuda.

36*Teke Jiehowahazu bu eze ndu Jiuda**(2Ndu 23:31-35)*

¹ Tɔbudu iya bu; ndu alɔ ono wofuta Jiehowahazu, bu nwa Jiosáya ké nwoke; mee ya ɔ buru eze lé Jierúsalemú nɔchia ɛnya nna iya.

² Jiehowahazu bɛ nɔwaru ɔkpɔro apha l'apha ɛto teke ɔ wataru aburu eze. Iphe, ɔ nɔru l'aba-eze lé Jierúsalemú bu ɔnwa ɛto. ³ Eze ndu Ijiputu chifu iya l'aba-eze iya lé Jierúsalemú; bya asu ge ndu Jiuda tua mkpɔla-ɔchaa, ɛrwa iya du ɔkpɔro talentu ise; waa mkpɔla-ododo, ɛrwa iya du talentu lanu. ⁴ Eze ndu Ijiputu ono bya eworu Eliyakimu, bu nwune Jiehowahazu ké nwoke; mee ɔ buru eze ndu Jiuda; mɛ Jierúsalemú. ɔ gbanwee ɛpha iya gube iya Jiehowahazu. Ole Neko bɛ kpɔtaru nwune Eliyakimu ono, bu Jiehowahazu lashia Ijiputu.

*Teke Jiehowakimu bu eze ndu Jiuda**(2Ndu 23:36—24:7)*

⁵ Jiehowakimu nɔwaru ɔkpɔro apha l'apha ise teke ɔ wataru aburu eze. Iphe, ɔ nɔru l'aba-eze lé Jierúsalemú buru apha iri lé nanu. O mee iphe, du eji l'ɛnya Chipfu, bu Chileke iya. ⁶ Nebukadineza, bu eze ndu Babilonu bya bya etsoo ya ɔgu; tua ya egbirigba onyirubvu kpuru lashia Babilonu. ⁷ Nebukadineza bɛ hakwarupho ivu, du l'ulo Chipfu vuta lashia Babilonu je edobe l'ulo agwa iya lé Babilonu l'eka ono.

⁸ Iphe ɔzo, Jiehowakimu megbaberu; mɛ ɛbyi, o mekotaru; mɛ ɛjo-iphe, a humaru l'oomɛ; iphemiphe ono bɛ e dekotaru l'ɛkwo ndu eze ndu Izurelu; mɛ ké ndu Jiuda. Jiehowakimu, bu nwa iya nwoke buru eze nɔchia ɛnya iya.

*Teke Jiehowakinu bu eze ndu Jiuda**(2Ndu 24:8-17)*

⁹ Jiehowakinu bɛ nɔwaru apha iri l'ɛsato teke ɔ wataru aburu eze. Iphe, ɔ nɔru l'aba-eze lé Jierúsalemú buru ɔnwa ɛto l'abalɔ iri. O mee iphe, du eji l'ɛnya Chipfu. ¹⁰ Apha sugbaepho ishi; eze, bu Nebukadineza zia ozi g'e je ekua ya g'o bya Babilonu; l'oo-chiru ivu, eregbaa ire, shi l'ulo Chipfu bya. O woru nwune nna Jiehowakinu ono, bu Zedekaya mee eze ndu Jiuda waa Jierúsalemú.

*Teke Zedakaya bu eze ndu Jiuda**(2Ndu 24:18-20; Jier 52:1-3)*

¹¹ Zedekaya bɛ nɔwaru ɔkpɔro apha l'apha lanu teke ɔ wataru aburu eze. Iphe, ɔ nɔru l'aba-eze lé Jierúsalemú buru apha iri lé nanu. ¹² O mee iphe, du eji l'ɛnya Chipfu, bu Chileke iya. ɔphu o wozetaduru onwiya alɔ l'iphu Jieremaya, bu onye mpfuchiru Chipfu.

*Adada Jierúsalemú**(2Ndu 25:1-7; Jier 39:1-10; 52:3-11)*

¹³ Zedekaya bɛ kwefukwarupho eze, bu Nebukadineza ike, bu iya bu onye ono, meru o gude ɛpha Chileke ribua anu ono. ɔ kpɔru gagaraga; tɛme ɔ kpɔ-chia obu; ɔphu ɔ to ghaduru Chipfu, bu Chileke ké Izurelu iphu. ¹⁴ ɔzo buru lé ndu-ishi ndu-uke Chileke; mɛ ndu Jiuda l'ophu bɛ ghɛlegheleghete nkephɛ kabaa njo. ɛphe yekotaru ɛka l'akpamara ono, ɔhamoha ono anɔduje eme; tɛme ɛphe merwushia eze-ulo Chipfu, bu ɛka ono, o doberu nso lé Jierúsalemú ono.

¹⁵ Chipfu, bu Chileke ké nna phɛ nɔdu eshije l'onu ndu-ozɛ iya epfu opfu anu phɛ; o -pfuchaa l'o pfubaa; kele imemini ndibe iya; waa ɛka ono, o bu ebubu ono bɛ du iya nu. ¹⁶ Obenu l'oo ewenu bɛ ɛphe anɔduje aja ndu-ozɛ Chileke ono; akpo opfu iya ɛbo ɛbo l'afu; achɔ ndu mpfuchiru iya ɔchi. ɛphe mee ya nno jasɔ teke eke ɛhu-eghu Chipfu tangirihuru l'ehu ndibe iya; ɔ buru a-ma-g'eme iya.

¹⁷ Tɔbudu iya bu; Chipfu duta eze ndu Babilonu dobe g'o tsoo phɛ ɔgu. O gude ogu-echi gbugbushia unwokorobya phɛ l'eze-ulo Chileke. ɔphu ɔ dudu onye ɔphu ɔ haru l'unwokorobya phɛ; mɛ l'unwumboko phɛ; mɛ l'unwoke, buwaa ɔgerenya; mɛ ndu ɔphu kahwaru akahu. Chileke tuko phɛ g'ɛphe ha yekota Nebukadineza l'eka. ¹⁸ O gwetakota ivu, du l'eze-ulo Chileke lashia Babilonu; mbu ɔphu ha shii mɛ ndu ɔphu ha nwanshii. O vutakwapho ɛku, du l'eze-ulo Chipfu; mɛ ɛku k'onye eze; waa ké ndu-ishi iya. ¹⁹ ɛphe tufo ɔku l'eze-ulo Chileke; bya enwutsushia igbulɔ, e gude kpɔ-pheta Jierúsalemú mgburugburu. ɛphe tufukota ɔku l'ulo ndu eze, dukota iya nu. ɛphe tukokpoo iphe, ere ire, nɔ l'eka ono mebyishikota.

²⁰ ɔ chita nwa ndu ɔphu phɔduru nu lashia Babilonu; ɛphe jeaahaaru iya ozi; ejeru unwu iya ozi jasɔ teke ndu Peshiya wataru abu eze. ²¹ Alɔ ono bya atuta nwune lé teke

ono, ọ dabyiru b̄uru ochobu ono; n̄o ụkporo apha ẹto l'apha iri. O shi nno v̄ukota; mb̄u opfu, Chipfu shi l'ọnu Jieremaya pfua.*

Sayirosu eme ḡe ndu a kpuru l̄e ndz̄u laphu azu
(Ezu 1:1-4)

²² O be l'apha k̄e mb̄u, Sayirosu wataru aburu eze ndu Peshiya; Chipfu nw̄saa ya obu; mb̄u eze ndu Peshiya ọbu; ọ raa ozi arara l'al̄i-eze iya l'ophu; bya edekwapho ozi ono edede l'ekwo. Iphe ono b̄uru g'ee-shi g'opfu ono, Chipfu shi l'ọnu Jieremaya pfua ono v̄ukota.†

²³ "Waa iphe, Sayirosu, b̄u eze ndu Peshiya pfuru baa:

"Chipfu, b̄u Chileke k'imigwe nukotawaru mu al̄i-eze, n̄okota l̄e mgboko-a; bya asuwa mu ḡe mu kpuaru iya ọlo l̄e Jierusalemu ono, d̄u l'al̄i Jiuda. Iphe, b̄ukpoo onye k̄e Chileke, n̄o l'echilab̄o unu; ḡe Chipfu, b̄u Chileke iya swikwaru iya ọkpobe eswiru; t̄eme g'onye ono t̄ugbukwaa lash̄a ẹka ono."

---

* 36:21 36:21 Ḡunaa Jier 25:11. † 36:22 36:22 Ḡunaa Jier 25:12; 29:10.

Ẹkwo Ẹzura

*Sayirosu atú ekemu gẹ ndu a kpúru lẹ ndzú laphu azú
(2Iphe 36:22-23)*

¹ O be l'apha kẹ mbú, Sayirosu watarú abúru eze ndu Peshiya; Chipfu nwúṣaa Sayirosu, bú eze ndu Peshiya obu; ọ raa ozi arara l'alí-eze iya l'ophu; bya edekwapọ ozi ono edede l'ẹkwo. Iphe ono búru g'ee-shi g'opfu ono, Chipfu shi l'ónu Jieremaya pfua ono vùkọta.

² Waa iphe, Sayirosu, bú eze ndu Peshiya pfuru baa:

“Chipfu, bú Chileke k'imigwe nùkotawaru mu alí-eze, nọkọta lẹ mgboko-a; bya asúwa mu gẹ mu kpáru iya ọlọ lẹ Jierúsalemú ono, dú l'alí Jiuda. ³ Iphe, búkpoo onye kẹ Chileke, nọ l'echilabọ unu; gẹ Chileke iya ono swikwaru iya ọkpobe eswiru. G'onye obu túbua lashja Jierúsalemú ono, dú l'alí Jiuda je akpá ọlọ Chipfu, bú Chileke kẹ Ízurẹlu; mbú Chileke ono, nọ lẹ Jierúsalemú. ⁴ A -bya lẹ ndu phọduru nù l'ẹka-a ẹphe lwarú alwalwa-a; gẹ ndu ẹphe bu l'ẹka iya nkepẹ gude mkpọla-ọchaa; mẹ mkpọla-ododo yetarú phẹ ẹka; ẹphe anù phẹ ivu ọzo, dú iche iche; mẹ iphe-edobe; mẹwaro iphe ọzo, shi phẹ l'obu fúta g'ẹphe gude je akpá ọlọ Chileke lẹ Jierúsalemú.”

⁵ Tọbudu iya bú; ndu búgbaa ishi l'unuphu l'unuphu; l'ipfu Jiuda; mẹ kẹ Benjaminu; mẹ ndu-uke Chileke; mẹ ndu Lívayi; mbú iphe, búkpoo onye Chileke yeru iya l'obu túko wulihu jeshia akpá ọlọ Chipfu ono lẹ Jierúsalemú. ⁶ Ndu obutobu phẹ gwerú ivu mkpọla-ododo mẹ mkpọla-ọchaa nù phẹ gude yetarú phẹ ẹka; me ivu ọzo, dú iche iche; mẹ iphe-edobe; mẹ iphe, vugbaa okaswa; a -gufukwa iphe, shi phẹ l'obu fúta, ẹphe nùchaaru phẹ.

⁷ Eze, bú Sayirosu gwefútakwapọ ivu ọlọ Chipfu ono, Nebukadineza shi gweta lẹ Jierúsalemú je edobe l'ọlọ agwa iya phọ. ⁸ Ọ búru onye edobeje okpoga, ẹpha iya bú Mituredatu bẹ Sayirosu, eze ndu Peshiya shi l'ẹka iya gwefuta ivu ono. Onye ono woru iya gúa ọgu nù Sheshubaza, bú onye-ishi ndu Jiuda.

⁹ Waa g'ivu ono ha baa:

Gbamúgbamu mkpọla-ododo

bẹ dú ọkporo l'iri;
gbamúgbamu
mkpọla-ọchaa dú
unu labọ l'ọkporo iri;
iphe, eegudeje akpọ
ùnwù-isẹnsu ọku,
e meru lẹ mkpọla-ọchaa
dú ọkporo lẹ tete.

¹⁰ Ochi, e meru lẹ
mkpọla-ododo dú
ọkporo l'iri.

Ochi, e gude
mkpọla-ọchaa mee,
l'udu iya l'udu iya
dú unu ochi l'ochi iri.

Unwu ivu ọzo, dúgbaa
nù dú unu l'ọkporo iri.

¹¹ Ivu, e meru lẹ mkpọla-ododo; mẹ kẹ mkpọla-ọchaa bẹ dú unu iri l'ẹto l'ọkporo iri. Ivu ono g'ọ ha bú ivu, Sheshubaza gwelataru teke ndu ono, a kpúru lẹ ndzú laa alí Bábilonu ono lwarú Jierúsalemú.

2

Ndu lwarú nù lẹ ndu ono a kpúru lẹ ndzú ono

¹ Waa ndu Ízurẹlu ono, shi l'alí Bábilonu lwa; mbú ndu ono, a kpújeru lẹ ndzú laa alí ọzo, bú iya bú ndu Nebukadineza, bú eze ndu Bábilonu kpúkojeru laa Bábilonu. Ẹphe lwarú Jierúsalemú; mẹ Jiuda; onyenonu lashichaa mkpúkpú ẹka o shi. ² Ndu ẹphe tso lwa bẹ bú Zerúbabelu; mẹ Jieshuwa; mẹ Nehemaya; mẹ Seraya; mẹ Relaya; mẹ Mọdekayi; mẹ Bilishanu; mẹ Misupa; mẹ Biguvayi; mẹ Rehumu; waa Bana.

Waa gę ndu Ízurelu ono ha bụ ọwana:

- 3 Oshilọkpa Paroshi bę dų
unu ise l'ụkporo ụmadzu ęsato;
l'ụmadzu iri l'ębo.
- 4 Oshilọkpa Shefataya dų
ụkporo ụmadzu iri l'ęsato
l'ụmadzu iri l'ębo.
- 5 Oshilọkpa Ara dų unu
l'ụkporo iri l'ęsato
l'ụmadzu iri l'ise.
- 6 Oshilọkpa Pahatu-Mówabu,
bų iya bų ndu shi l'eri
Jieshuwa yęle Jiowabu
bę dų unu ęsaa l'iri l'ębo.
- 7 Oshilọkpa Elamu dų unu
ęto l'ụmadzu ụkporo labọ
l'ụmadzu iri l'ęno.
- 8 Oshilọkpa Zatu dų unu
labọ l'ụkporo ęsaa
l'ụmadzu ise.
- 9 Oshilọkpa Zakayi dų unu
l'ụmadzu ụkporo iri l'ęsato.
- 10 Oshilọkpa Bani dų unu
l'ụmadzu ụkporo ugbo iri
l'ębo l'ụmadzu labọ.
- 11 Oshilọkpa Bebayi dų unu
l'ụmadzu ụkporo iri lę
nanų l'onye lanų.
- 12 Oshilọkpa Azųgadu dų
unu ęto l'ụmadzu ụkporo
l'ębo.
- 13 Oshilọkpa Adonikamu
dų unu l'ụmadzu ụkporo
iri l'ęto l'ụmadzu ishii.
- 14 Oshilọkpa Biguvayi dų
unu ụmadzu ise l'ụmadzu
ụkporo labọ l'ụmadzu
iri l'ise.
- 15 Oshilọkpa Adinu dų unu
l'ụmadzu ụkporo labọ
l'iri l'ęno.
- 16 Oshilọkpa Ateya, bų iya
bų ndu shi l'eri Hezekáya bę
dų ụkporo ęno l'ụmadzu iri
l'ęsato.
- 17 Oshilọkpa Bezayi dų ụkporo
ụmadzu iri l'ishii l'ụmadzu ęto.
- 18 Oshilọkpa Jiora dų ụkporo
ise l'ụmadzu iri l'ębo.
- 19 Oshilọkpa Hashumu dų
ụkporo iri lę nanų
l'ụmadzu ęto.
- 20 Oshilọkpa Gibaru dų ụkporo
ęno l'ụmadzu iri l'ise.
- 21 Unwoke, shi lę Bętulehemu
bę dų ụkporo ishii
l'ụmadzu ęto.
- 22 Ndu kę Netofa bę dų ụkporo
labọ l'ụmadzu iri l'ise.
- 23 Ndu kę Anatọtu dų ụkporo
ise l'ụmadzu ęsato.
- 24 Ndu kę Azųmavetu bę dų

- ̀kporo labo l'umadzu
 labo.
 25 Ndu ke Kiriyatu-Jiarimu;
 me Kefira; me Berotu be
 du unu l'umadzu ̀kporo
 iri l'esa l'umadzu eto.
 26 Ndu ke Rama ye Geba
 du unu l'umadzu ̀kporo
 iri le nanu l'umadzu eto.
 27 Ndu ke Mikumashi du
 ̀kporo ishii l'umadzu labo.
 28 Ndu ke Betelu; me Eyayi du
 ̀kporo iri le nanu
 l'umadzu eto.
 29 Ndu ke Nebo du ̀kporo
 labo l'umadzu iri l'ebo.
 30 Ndu ke Magubishi du ̀kporo
 esaa l'umadzu iri l'ishii.
 31 Ndu ke Elamu ophunapho be
 du unu eto l'̀kporo
 labo l'umadzu iri l'eno.
 32 Ndu ke Harimu du ̀kporo
 iri l'ishii.
 33 Ndu ke Lodu; me Hadidi;
 me Ono be du unu l'umadzu
 ̀kporo iri l'ishii l'umadzu ise.
 34 Ndu ke Jieriko du ̀kporo iri
 l'esa l'umadzu ise.
 35 Ndu ke Senaa du unu tete
 l'̀kporo l'iri.
 36 A bya le ndu-uke Chileke:
 Oshilokpa Jiedaya, bu iya bu
 ndu shi l'onu-ulo ndibe
 Jieshuwa be du unu labo
 l'̀kporo esato l'umadzu
 iri l'eto.
 37 Oshilokpa Ima du unu labo
 l'̀kporo iri l'ebo l'umadzu
 iri l'ebo.
 38 Oshilokpa Pasho du unu
 eto l'̀kporo labo
 l'umadzu esaa.
 39 Oshilokpa Harimu du unu
 labo l'̀kporo iri l'umadzu
 iri l'esa.
 40 A bya le ndu Livayi:
 Oshilokpa Jieshuwa; me
 Kadumelu, bu iya bu ndu
 shi l'eri Hodavaya be du
 ̀kporo eto l'umadzu
 iri l'eno.
 41 A bya le ndu aguje ebvu:
 Oshilokpa Asafu be du
 ̀kporo ishii l'umadzu
 esato.
 42 A bya le ndu anoduje eche
 nche l'onu-abata
 eze-ulo Chileke:
 Oshilokpa Shalumu; me
 oshilokpa Ateya; me
 oshilokpa Talumonu;
 me oshilokpa Akubu;

mẹ oshilọkpa Hatita;
 mẹ oshilọkpa Shobayi;
 bẹ tukuru dū ụkporo ise
 l'umadzu iri lẹ tete.

⁴³ A bya lẹ ndu anọduje eje
 ozi l'eze-ulo Chileke bụ:

Oshilọkpa Ziha; mẹ
 oshilọkpa Hasufa;
 mẹ oshilọkpa Tabayotu;
⁴⁴ mẹ oshilọkpa Kerosu;
 mẹ oshilọkpa Siyaha;
 mẹ oshilọkpa Padonu;
⁴⁵ mẹ oshilọkpa Lebana;
 mẹ oshilọkpa Hagaba;
 mẹ oshilọkpa Akubu;
⁴⁶ mẹ oshilọkpa Hagabu;
 mẹ oshilọkpa Shamulayi;
 mẹ oshilọkpa Hananu;
⁴⁷ mẹ oshilọkpa Gidelu;
 mẹ oshilọkpa Gaharu;
 mẹ oshilọkpa Reyaya;
⁴⁸ mẹ oshilọkpa Rezinu;
 mẹ oshilọkpa Nekoda;
 mẹ oshilọkpa Gazamu;
⁴⁹ mẹ oshilọkpa Uza;
 mẹ oshilọkpa Paseya;
 mẹ oshilọkpa Besayi;
⁵⁰ mẹ oshilọkpa Asuna;
 mẹ oshilọkpa Meyuni;
 mẹ oshilọkpa Nefisimu;
⁵¹ mẹ oshilọkpa Bakubuku;
 mẹ oshilọkpa Hakufa;
 mẹ oshilọkpa Hahuru;
⁵² mẹ oshilọkpa Bazulutu;
 mẹ oshilọkpa Mehida;
 mẹ oshilọkpa Hasha;
⁵³ mẹ oshilọkpa Bakosu;
 mẹ oshilọkpa Sizera;
 mẹ oshilọkpa Tema;
⁵⁴ mẹ oshilọkpa Nezaya;
 mẹ oshilọkpa Hatifa.

⁵⁵ A bya l'oshilọkpa ndu
 ojozi Sólomonu bẹ bụ:

Oshilọkpa Sotayi;
 mẹ oshilọkpa Hasoferu;
 mẹ oshilọkpa Peruda;
⁵⁶ mẹ oshilọkpa Jiala;
 mẹ oshilọkpa Dakonu;
 mẹ oshilọkpa Gidelu;
⁵⁷ mẹ oshilọkpa Shefataya;
 mẹ oshilọkpa Hatilu;
 mẹ oshilọkpa
 Pokeretu-Hazebayimu;
 mẹ oshilọkpa Ami.

⁵⁸ Ndu anọduje eje ozi
 l'eze-ulo Chileke
 g'ephe ha; mẹ oshilọkpa
 ndu ojozi Sólomonu
 bẹ dū ụkporo iri lẹ tete
 l'umadzu iri l'ẹbo.

⁵⁹ Waa ndu ophu shi lẹ mkpukpu Telu-Mela; mẹ lẹ mkpukpu Telu-Hasha; mẹ lẹ
 mkpukpu Kerubu; mẹ lẹ mkpukpu Adanu; mẹ lẹ mkpukpu Ima lwa bụ owana: Ole ndu

ono ta adudu ike goshi ipfu, ephe bu; me oshilokpa onye ephe bu; k'opu ee-shi nno maru l'ephe bu ndu izurelu. ⁶⁰ Oshilokpa Delaya; me oshilokpa Tobaya; me oshilokpa Nekoda be du unu l'ukporo iri l'ebo l'umadzu iri l'ebo.

⁶¹ A bya l'oshilokpa ndu-uke Chileke: oshilokpa Habaya; me oshilokpa Hakozu; me oshilokpa Bazilayi; nwoke ono, luru nwada Bazilayi ke Giladu; a nodu ekuwa iya ro epha ala l'epha iya. ⁶² Ndu ono be a choru epha phe lekwo, e deru g'e gude nwushia phe; ole a ta humaduru epha phe lekwo ono. Oo ya bu; e wofu phe l'onodu ndu-uke Chileke mee phe ephe buru ndu aaso nso. ⁶³ Ochi-oha bya asu g'ephe te tsojeshi ria nri, kakota adu nso jeye teke onye uke Chileke, e-gude Urimu; waa Tumimu kpata ishi l'eka Chipfu.

⁶⁴ Mkpako ndu ono, lwaru nu ono g'ephe ha du ukporo unu ise l'unu ise l'ukporo iri lesato; ⁶⁵ a -gufukwa ndu-ozu phe unwoke; me unwanyi. Ndu k'ono du unu iri lesato l'ukporo ishii l'umadzu iri lesaa.† Ephe nwekwarupho ndu aguje ebvu, du ukporo iri; unwanyi yee unwoke.

⁶⁶ Inya phe du unu l'ukporo iri l'ishii; l'inya iri l'ishii; inya-mulu phe du ukporo iri l'ebo l'inya-mulu ise. ⁶⁷ Inya-kamelu phe du unu l'ukporo l'iri l'ise; nkapfu-igara du unu iri l'ishii l'ukporo iri l'ishii.‡

⁶⁸ Ephe rwua l'ulo Chipfu le Jierusalemu; o duru ndu bugbaa ishi l'onu-ulo l'onu-ulo wotaru iphe, shi phe l'obu nu g'e gude kpukwaa ulo Chileke ono g'o du g'oshi du. ⁶⁹ Ephe meru g'ike phe beru woru mkpola-ododo, du ukporo unu ugbo esaa; l'unu iri l'ebo; l'ukporo iri; nu g'e dobe l'ulo eku, ee-gudeje jee ozi ono; bya anu mkpola-ochaa, du ukporo unu ugbo ukporo l'iri le nanu; l'unu ise; bya anufua uwe ndu-uke Chileke, du ukporo ise.

⁷⁰ Ndu uke Chileke; me ndu Livayi; me uphodu ndu ono; me ndu aguje ebvu; me ndu echeje onu-oguzo nche; me ndu anoduje eje ozi l'eze-ulo Chileke be buchaa le mkpukpu nkephe. Ndu izurelu g'ephe ha bukwarupho le mkpukpu nkephe.

3

Aakpukwa oru-ngweja Chileke

¹ O rwua l'onwa k'esaa; ndu izurelu tuko g'ephe ha gude obu lanu dzukobe le Jierusalemu. Teke ono be ndu izurelu bukotawaa le mkpukpu eka ephe shigbaa. ² Tobudu iya bu; Jieshuwa, nwa Jiozadaku ephe l'unwunna iya, bu iya bu ndu-uke Chileke; me Zerubabelu, nwa Sheyalutiyelu ephe l'unwunna nkia wulihu kpuaha oru-ngweja Chileke ke izurelu; k'opu ephe e-gwe ngweja-akpo-oku l'eli iya; g'e deru iya lekwo-ekemu Mosisu, bu onye ke Chileke. ³ Ephe kpu oru-ngweja ono l'eli eka e shi tuhawa okpa iya; kele ephe atsu ndu ono, bu l'al' ono ebvu; bya egweeru Chipfu ngweja-akpo-oku l'eli iya; mbu ephe gwee ngweja ono l'utsu me l'uzenyashi. ⁴ Ephe bokwapho Obo-Mkpui; boya ya g'e deru iya lekwo; bya egwee ngweja-akpo-oku, eegweje mboku-mboku l'obo-iphe ono. Ngweja ono be ephe gweru ugbo ole, ekemu iya suru g'e gweje iya le mboku le mboku. ⁵ E mecha; ephe bya egweaha ngweja-akpo-oku ono, eegweje tekenteko ono; me ngweja, eegweje l'obo onwa-afufu; me ngweja ozo, eegweje l'obo-iphe e dobegbaaru Chipfu iche; mekwapho ophu onyemone wotagbaaru iphe, o turu obu iya onyo nu Chipfu. ⁶ E -shi le mboku mbu l'onwa k'esaa ono be ephe wataru ephe ngweja-akpo-oku anu Chipfu. Obenu l'e teke atudu okpa eze-ulo Chipfu teke ono.

Aakpukwa eze-ulo Chipfu

⁷ Ephe woru okpoga nu ndu akpuje ulo; me ndu kapyinta; woru nri; me iphangungu; me manu nu ndu Sayidonu; me ndu Taya k'opu ephe e-shi l'ubvu ubvu Lebanonu vufutaru phe oshi sida l'eze-enyimu; mbu vufutaru phe iya le Jiopa, bu iya bu ge Sayirosu, bu eze ndu Peshiya kweru g'ephe vuta. ⁸ L'onwa k'ebo l'apha, kwe apha labo, ephe byarwutaru l'ulo Chileke le Jierusalemu be Zerubabelu, bu nwa Sheyalutiyelu; me Jieshuwa, bu nwa Jiozadaku ephe l'unwunna phe ndu ophuna, bu iya bu ndu-uke Chileke; me ndu Livayi; mewaro ndu ono, e shi kpu le ndzu, bu ndu ono, lwaru Jierusalemu ono bya atuko g'ephe ha wata ozi ono. Ephe hotagbaa ndu Livayi, a -gbu le ndu nwaru ukporo apha kwaseru g'ephe buru ndu eleta enya l'ozu, eje l'eze-ulo Chipfu. ⁹ O buru Jieshuwa yee oshilokpa iya; me abubu iya; me Kadumelu yee oshilokpa iya, bu unwu Jiuda be bu ndu eleta enya l'ozu, eje l'ulo Chipfu; mekwapho oshilokpa Henadadu; me ndu Livayi, unwu phe unwoke me abubu phe.

* 2:64 2:64 Bu iya bu 42,360 le mbekee. † 2:65 2:65 Bu iya bu 7,337 le mbekee. ‡ 2:67 2:67 Bu iya bu nkapfu-igara du 6,720 le mbekee.

¹⁰ Ndu akpu eze-ulo Chipfu ono tũepho okpa iya; ndu-uke Chileke chĩta uwe uke phe yee; bya apagbaaru opu. Ndu Lĩvayi, bu unwu Asafu gudegbaa nkwa fũta; ephe wata aja Chipfu ajaja l'uzo, Dėvidi, bu eze ndu İzurelu toru phe okpa iya. ¹¹ Ebvũ nõdu ada; ephe tũko ekwe iya ekwekwe aja Chipfu ajaja; ekele iya ekele asuje:

"O bu onye du ree.

N-yemobu iya l'anoje
 jasũ lę tuutuutuu lę
 mĩmĩmĩi l'ęhu
 ndu İzurelu."

Ndu ono g'ephe ha tũko tũa oke uzu gude jaa Chipfu ajaja; kele a tũru okpa ulo Chipfu. ¹² Oke ikpoto ndu-uke Chileke; mę ndu Lĩvayi; mę ndu-ishi l'ipfu; mbũ ndu ono bũwaa ogerenya ono, hũmahawaru ulo ke mbũ pho bę rarũ ekwa rashĩa ya ike g'ephe hũmaru g'aatu okpa ulo ono. Igwerigwe nõdu atũro uzu ęhu-ũtso atũshi iya ike; ¹³ k'ophu bu lę ndiphe ta amadu ophu bu uzu ęhu-ũtso; ozo uzu-ekwa, ephe atũ; kele uzu tũkoerupho swokobe atũ ke wopowoowo; a nõdu ũzenya anũgbaa ya.

4

Ndu akposhi g'a ta kpu ulo Chileke

¹ Noo ya; ndu ohogu ndu Jiuda yee ke ndu Benjiaminu numaeopho lę ndu ono, e shi kpu lę ndũ ono akpuwa eze-ulo Chipfu, bu Chileke ke İzurelu; ² ephe byapfuta Zerũbabelu; mę ndu-ishi l'õnu-ulo l'õnu-ulo bya asũ phe: "G'anyi tsonũru unu yeta ęka kpu ulo ono; kele anyibedua abakwaru-a Chileke unu ęja unũbedua. Kele anyi shihawaa ũzenya gweta ngweja anũ iya. Anyi shiro lę teke Esahadõnu bu eze ndu Asiriya; mbũ onye ono, duru anyi lwa ęka-a ono gweta ngweja obu."

³ Obenu lę Zerũbabelu; mę Jieshuwa; mę ndu ozo, bu ishi l'õnu-ulo l'õnu-ulo lę İzurelu bę sũru phe: "O tũ dũdu iphe, anyi l'unu jigba lę k'akpũru Chileke anyi ulo. Oo anyibedua nwękinyi anyi bę a-kpuru Chipfu, bu Chileke ke İzurelu ulo gę Sayirosu, bu eze ndu Peshiya tũ-buru iya anyi."

⁴ Oo ya bu; ndu alĩ ono mee ndu Jiu tsũahaa ebvu; ephe tũ-gbee ęka l'akpu ulo ono. ⁵ Ndu ono je ebukõ ndu mkpaka g'ephe bya akposhia iphe, ephe tũberu k'ememe. Ephe shiepho teke Sayirosu, bu eze ndu Peshiya; kpakashĩa iphe, ephe eme ghiriri jasũ lę teke Dariyõsu bu eze ndu Peshiya.

⁶ O be teke Kuzakusęsu bataru l'aba-eze; ndu ohogu ono dee ekwo gude epfu iphe, ephe sũru lę ndu bu lę mkpũkpu Jiuda meru; mę ndu bu lę mkpũkpu Jierũsalęmu.

⁷ O be teke Atakuzakusęsu bu eze ndu Peshiya; Bishilamu; mę Mituredatu; mę Tabęlu; waa ndu ozo, ephe l'ephe aswiye; dee ekwo-ozĩ nũ iya. Ekwo-ozĩ ono bę e gude ęka-ekwo ndu Aramu dee; o bũkwarupho opfu-alĩ ndu Aramu bę e gude dee ya.

⁸ O bũru Rehumu, bu nnajioha; yee Shimushayi, bu onye edeje ekwo bę deru ekwo-ozĩ ono nũ eze Atakuzakusęsu gude pfubyishia ndu Jierũsalęmu. Iphe, ephe deru l'ekwo-ozĩ ono bu:

⁹ "Ekwo-ozĩ owa shi l'ęka Rehumu, bu nnajioha; mę Shimushayi, bu onye edeje ekwo; waa ndu ozo, ephe l'ephe aswiye; mbũ ndu-ikpe; mę ndu eze; mę ndu-ishi ndu Peshiya; mę ndu-ishi ndu Ereku; mę ndu-ishi ndu Babilõnu; mę ndu-ishi ndu Susa, bu iya bu ndu Elamu; ¹⁰ męwaro iphe, bu ohamoha ono, parũ ęka; bya enwegbaaru ęnya ono, bu ndu Osunapa chishiru; ephe je ebugbaaru lę mkpũkpu lę mkpũkpu, dũ lę Sameriya; mę l'ęka ozo, dũchaa l'azũ ęnyimu."

¹¹ Waa iphe, e deru l'ime ekwo-ozĩ, ephe deru nũ Atakuzakusęsu baa:

"Ekwo-ozĩ-a bę anyi ede anũ gũbe eze Atakuzakusęsu.

"Ndu ede iya nũ bu ndu-ozĩ ngu; mbũ anyibe ndu ono, bu l'azũ ęnyimu:

¹² "Gę gũbe eze makwarũ lę ndu Jiu ono, bu ndu shi ngu l'ęka lwapfuta anyi-a bę jeshiwaru Jierũsalęmu. Ephe akpũkwawa mkpũkpu ono, ekwefuje ike; bya abũkwarupho mkpũkpu ęjo-ememe ono. Ephe akpu-phuwa igbulõ iya azũ; atũkwafuwa okpa iya. ¹³ Iphe ozo bu gę gũbe eze makwarũ l'a -kpuwa mkpũkpu ono; kpuwa igbulõ iya bę ephe ta tũbaekwa ũtu alĩ ozo; mę ũtu aswa; mę ũtu uzo; shi nno mee g'uzo, okpoga shi erwu ndu eze ęka rwũhu. ¹⁴ Eshi ophu o bu l'ibe eze bę anyi shi eri nri; tẽme ophu o dũdu ree g'anyi hũma ęka eeme eze iphe-iphere meru iphe anyi ezi ozi g'ęze maru; ¹⁵ k'ophu bu l'e -nyochaa ekwo, nna unu phe deshuru iphe, meru nũ; unu ahũma l'ime ekwo ono lę mkpũkpu-a bu mkpũkpu ekwefuje ike; emejkwapho g'iphe tsũ ndu eze l'ęhu; mę iphe, bũkpoo alĩ-eze alĩ-eze; mbũ l'ęjo-ememe ono bũkpowaa iphe, ephe shi teke dũ ęnya meta. O bũru iya meru iphe e mebyishiru mkpũkpu ono. ¹⁶ Anyi eme gę gũbe eze maru

l'a -kpua mkpukpu ono; bya akpua igbulu iya be o to dudu iphe, byaru e-shikwadu l'azu nyimu erwu ngu eka ozo."

¹⁷ Eze bya eyee onu su:

"Mu ekele Rehumu, bu nnajioha ekele; bya ekelekwapho Shimushayi, bu onye edeje ekwo; me ndu ono, bu ndu ephe l'ephe aswije ono, bu le Sameriya; me ndu ophu bu l'eka ozo, du iche iche l'azu nyimu azu iya ophu.

¹⁸ "Ekwo-ozu, unu nuru anyi be a guwaru gbanwee l'atatiphu mu. ¹⁹ Mu bya atuwaa ekemu; a bya enyochawa huma le mkpukpu-a te emeje du iphe, ndu eze pfuru e -shi teke ndiche; me l'ephe ekwefuje ike; eme ge ndu ozo ta anodujeshi eme iphe, ndu eze pfuru. ²⁰ Temanu; le Jierusalemu shi nweru ndu eze, okpehu du; teme mkpukpu du igwerigwe shi nodu phe l'eka l'azu nyimu. E shi anoduje aturu phe utu ali; me utu aswa; me utu uzo. ²¹ Nta-a bu g'unu tua ekemu su ge ndu ono te jehakwa ozi ono, ephe eje ono. Gepepe ta akpekwa mkpukpu ono ozo jasuteke mu a-su ga wata iya akpukpu. ²² Unu te ewekwa ozi ono gbegele gbegele; l'aa ta ahakwa iphe, emebyi iphe go vu evuvu eje; shi nno emekata ndu eze."

²³ Tobudu iya bu; a gupeho iphe ono, eze, bu Atakuzakuzesu deru l'ekwo-ozu ono, o deru nu Rehumu; me Shimushayi, bu onye edeje ekwo; me ndu ephe l'ephe aswije ono; ephe mekebe egwegwa jefpushia ndu Jiu ono, no le Jierusalemu ono; je ekebuta phe k'ike; gepepe te ejehe ozi ono, ephe eje ono.

²⁴ Noo ya; ozi ono, e gude l'eka eje l'ulo Chileke le Jierusalemu ono; kwaa g'o jeberu; ophu e tee jehedu iya jeye o rwua l'apha, kwe Dariyosu, bu eze ndu Peshiya apha labo, o wataru aburu eze.

5

Aakpuphu eze-ulo Chileke azu le Jierusalemu

¹ Tobudu iya bu; ndu mpfuchiru Chileke, bu Hagayi ye le Zekaraya nwa Ido bya awata epfu opfu Chileke naha ndu Jiu, bu le Jierusalemu; me l'ali ndu Jiuda; mbu l'ephe gude epha Chileke ke ndu Izurelu, pfuaharu phe iya. ² Oo ya bu; Zerubabelu nwa Sheyalutiyele; ye le Jieshuwa, bu nwa Jiozadaku wata akpu ulo Chileke ono; mbu ulo ophu du le Jierusalemu. Ndu mpfuchiru Chileke tsokwaru phe pho eyetaru phe eka.

³ O buru teke ono be Tatenayi, bu ochi-oha ndu bu l'azu nyimu; me Sheta-Bozenayi ye le ndu ephe l'ephe aswije wu-pfutaru phe bya asu phe: "Bu onye karu unu g'unu kpua ulo-a dozia?" ⁴ Ephe jikwaa phe pho su: "Bu gunu bugbaa epha ndu ono akpu ulo ono?" ⁵ O le Chileke be nwuberu ndu bu ogerenya ndu Jiu ono enya; k'ophu bu le ndu ono ta akpohiduru phe eje ozi, ephe eje; jeye teke opfu ono rwuru Dariyosu le nchi; o dee ekwo-ozu nu g'abya akaru phe onu ya yeru le k'opfu ono.

⁶ Owaa bu iphe, e deru l'ekwo-ozu ono, Tatenayi, bu ochi-oha ndu bu l'azu nyimu deru; yee Sheta-Bozenayi; me ndu ephe l'ephe aswije, bu ndu no l'oke-okwa, bu l'azu nyimu; mbu ekwo-ozu ono, ephe deru nu eze Dariyosu. ⁷ Ekwo-ozu ono, ephe deru nu iya ono be e deru su:

Ekwo-ozu-a be anyi ede anu gube eze Dariyosu. Anyi ekele ngu ekele!

⁸ Owaa bu ge gube eze maru l'anyi jeru l'eka ndu Jiuda bu. Anyi jeshia l'ulo Chileke ono, bu onye paru eka ono; bya ahuma le ndu ono gudewaa mkpuma, ha shii akpu ulo ono; ephe zubechaa eze-itso l'ime igbulu ono. Ephe yeru ehu l'ozu ono; o nodu eje egwegwa egwegwa l'eka phe.

⁹ Anyi jia ndu ophu bu ogerenya ndu Jiuda ono su phe: "Bu onye karu g'unu kpua ulo ono dozia?" ¹⁰ Anyi bya ajikwaa phe pho epha phe; k'ophu anyi e-de epha phe ono edede nu ngu gi maru ndu-ishi ozi ono.

¹¹ Owaa bu onu, ephe yeru anyi: "Anyi bu ndu-ozu ke Chileke, nwe igwe; nweru ali. Anyi akpukwa ulo ono, a kpuhawaru teke du enya ono; mbu ulo, onye eze ndu Izurelu ono, paru eka apaa ono kpjuru kpu-tse ono. ¹² O buru l'oo le nna anyi phe kpaturu Chileke k'imigwe ehu-eghu meru go gude o woru phe ye l'eka Nebukadineza, bu eze ndu Babilonu; mbu onye Kaludiya ono, bu iya mebyishiru ulo-a bya achita ndu ali-a chiru lashia Babilonu. ¹³ O buru iya bu l'owua l'apha, kwe Sayirosu, bu eze ndu Babilonu apha lanu, o wataru aburu eze; o tua ekemu; mbu eze, bu Sayirosu ga kpukwaa ulo Chileke ono. ¹⁴ Ivu, e meru le mkpola-ododo; me ndu ophu e meru le mkpola-ochaa dobe l'ulo Chileke, bu iya bu ono, Nebukadineza gwetajeru l'eze-ulo ono, du le Jierusalemu je edobe l'eze-ulo agwa ndu Babilonu be bu eze bu Sayirosu ono l'onwiya jeru egweta iya l'eze-ulo agwa ndu Babilonu ono. Eze Sayirosu gweru ivu ono ye l'eka onye eekuje Sheshubaza; onye o meru ochi-oha; ¹⁵ bya asu iya: 'Gweta ivu-a

gweru je edobe l'eze-ulo, du le Jierusalemu. Ozo bu g'a kpukwaa ulo Chileke g'o nodu-phu azu l'eka onohawa.' ¹⁶ Nokwa iya bu le Sheshubaza abya atua okpa ulo Chileke le Jierusalemu. Eshi teke ono bya eye nta-a be e shi kputa iya; ophu a kpu-gheduru iya."

¹⁷ "Oo ya bu; o -buru l'o du gube eze ree; i haa g'a vochaada ulo eka aakwakobeje iphe ndu eze deru le Babilonu l'eka ono g'a maru; ?bua eviya l'eze, bu Sayirosu turu ekemu su g'a kpukwaa ulo Chileke, le Jierusalemu. Ge gube eze ezilatakanuru anyi iphe, i chi-taru l'idzu l'obu ngu l'opfu-a."

6

A choru ekemu, eze, bu Sayirosu turu chota

¹ Todbudu iya bu; eze, bu Dariyosu bya atua ekemu; e tsoru ulo eka akwakobeje iphe vochaaha le Babilonu; mbu eka a kuberu ekwo, e deshuru iphe, meru l'ali ono. ² O buru le mkpukpu Ekubatana, bu ishi mkpukpu ndu Midiya be a vofutaru ekwo, a phuru aphupu.

Iphe, e deru l'ekwo ono be suru:

³ "L'apha ke mbu, Sayirosu wataru abu eze be o turu ekemu g'a kpu ulo Chileke ono, du le Jierusalemu; su g'a kpukwaa ulo ono, bu eka aanoduje egwe ngweja; mbu g'a tukwaa okpa iya atukwa. G'oo-habe l'eli aburu ntukpa ukporo eno l'iri; mgburuku iya adu ntukpa ukporo eno l'iri. ⁴ Aakpopfube iya mkpuma, ha shii uzi eto; aapfube iya itso lanu. Ugwo iya be ee-shi l'ulo eku ndu eze pfua. ⁵ Ozo bu; ivu, e meru le mkpola-ododo; me ke mkpola-ochaa, bu ophu Nebukadineza shi l'eze-ulo ono, du le Jierusalemu ono gweta je edobe le Babilonu; g'e gwetakota iya je edobephu azu l'eka o shi du l'eze-ulo ono.

⁶ "Oo ya bu ge gube Tatenayi, bu ochi-oha l'azu enyimu; me Sheta-Bozenayi; me ndu unu l'ephe aswije, bu ndu no l'oke-okwa tuko g'unu ha buru ubara yeru eka ono. ⁷ Ba adukwa g'unu ha onye e-je akposhi ozi ono, eeje l'ulo Chileke ono. Unu haa g'ochi-oha ndu Jiu; me ndu bu ogerenya ndu Jiu kpukwaa ulo Chileke ono g'o pfuru l'onodu iya. ⁸ Ozo bu le mu atu ekemu iphe, unu e-meru ndu bu ogerenya ndu Jiu ono g'ephe gude kpukwaa ulo Chileke ono su: G'a pfu-dzukotaje ndu ono ugwo, ephe gude eme k'ulo ono rengurengu. Eka ee-shi pfua phe iya bu l'ulo eku ndu eze; mbu shita l'utu, ndu bu l'azu enyimu turu; oo ya bu g'o to du iphe, a-kposhi ozi ono akposhi. ⁹ Iphe, bu iphe, mkpa iya duru phe; g'a nukjewa phe iya; du g'unwu oke-eswi; me ebili; m'o bu nwaturu, ee-gude egwe ngweja-akpo-oku nu Chileke k'imigwe; me witi; me unu; me me; me manu; mbu egube ono, ndu-uke Chileke le Jierusalemu sukpoerupho g'a nu phe be aa-nukotajekwa phe mboku-mboku; g'a ba hakwa phe iya anunu; ¹⁰ k'opfu ephe e-gwe ngweja, du ree nu Chileke k'imigwe; pfukwarupho nu iya g'o kebe eze l'oma; yee unwu iya.

¹¹ "Ozo bu le mu atukwapho ekemu su l'onye gbanweru opfu mu ono be aa-phota itso, gude ulo iya nanu; gude tsebe onye obu etsebe; teme l'e mee ulo iya obu g'o buru ikpozu. ¹² Ge Chileke ono, bu iya hotaru eka ono g'o buru eka oo-buru eburu ono mebyikwaa iphe, bu ndu eze; waa iphe, bu ndu e-me g'ephe gbanwee opfu-a; ozo machia eka g'ephe mebyia ulo Chileke-a, du le Jierusalemu. Oo mbedua, bu eze, bu Dariyosu be turu ekemu-a. G'unu doo enya le mini mee iphe, ekemu-a pfuru."

Eye eze-ulo Chileke ono l'eka Chileke

¹³ Todbudu iya bu; Tatenayi, bu ochi-oha l'azu enyimu; me Sheta-Bozenayi; me ndu ephe l'ephe aswije; bya emee iphe ono, eze, bu Dariyosu suru g'e mee ono egwegwa. ¹⁴ Oo ya bu; ndu bu ogerenya ndu Jiu ono nodu akpu ulo ono eje l'iphu l'iphu shita l'opfu Chileke, Hagayi, bu onye mpfuchiru Chileke yele Zekaraya, bu nwa Ido epfu. Ephe kpu ulo ono jasu ephe kpu-ghee ya o du ge Chileke ke Izurelu suru g'ephe kpu ya g'o du; me l'uzo Sayirosu; me Dariyosu; me Atakuzakuzesu, bu ndu eze Peshiya turu phe ekemu iya. ¹⁵ Ephe kpu ulo ono kpu-ghee l'abal' k'eto l'ime onwa Ada; l'apha, kwe eze Dariyosu apha ishii, o wataru aburu eze.

¹⁶ Todbudu iya bu; ndu Izurelu; mbu ndu-uke Chileke; me ndu Livayi; mewaro ndu ono, e shi kpu le ndu ono tuko g'ephe ha gude ehutu, bo iphe; woru ulo ono ye Chileke l'eka. ¹⁷ Ephe gude ukporo oke-eswi ise; me ukporo ebili iri; me unu unwu aturu gwee ngweja, ephe gude yee ulo Chileke ono l'eka Chileke. Ephe gude mkpi iri l'ebo gwee ngweja-iphe-eji l'iswi ehutu ndu Izurelu l'opfu. Mkpi iri l'ebo ono no-chiru enya ipfu iri l'ebo, Izurelu nweru. ¹⁸ Ephe bya edobe ndu-uke Chileke l'ogiri l'ogiri; dobe ndu Livayi l'ogbo l'ogbo phe g'ephe a-nodu eje ozi Chileke le Jierusalemu; egube e deru iya l'ekwo Mosisu.

Obo Ojeghata

¹⁹ O rwua l'abalì k'iri l'eno l'ime ọnwa mbù; ndu ono, e shi kpua lẹ ndzù ono ọbo Ọjeghata. ²⁰ Ndu uke Chileke; mẹ ndu Lívayi bẹ a sachakotaru; ephe tũko g'ephe ha bũru ndu mmerwu adũdu l'ẹhu. Ndu Lívayi gbua nwatũru ọbo Oje-aghata l'iswi ẹhu ndu ono, e shi kpua lẹ ndzù ono; bya egbudoru iya ẃnwunna phẹ ono, bũ ndu-uke Chileke; bya egbudokwaru iya phọ onwophẹ. ²¹ Oo ya bũ; ndu Ízuru lẹ ono, e shi kpua lẹ ndzù ono, lwaru nũ ono tũko ria ya; męwaro ndu ono, woru onwophẹ dobe iche l'urwuali ono, ndu ta amadũ Chileke l'alì ono emegbabe; shi nno abaru Chipfu, bũ Chileke kẹ Ízuru lẹ. ²² Abalì ẹsaa bẹ ephe gude ẹhu-utso ọbo Ọbo-iphe aatajẹ buredi ekoduru ekoko; kẹle Chipfu bẹ meru g'ẹhu tsọ phẹ ıtso shii; bya emee g'eze ndu Asiriya kpọru obu yeru phẹ; k'ọphu bũ l'o meru g'ẹka shihu phẹ ike l'akpũ ọlo Chileke ono, bũ Chileke kẹ Ízuru lẹ.

7

Ndu Ẹzura du lwa Jierúsalemũ

¹ Tọbudu iya bũ; abya anọo gbiriri jeye teke Atakuzakuzesu watarũ abũ eze ndu Peshiya; Ẹzura gbalihu alala. Ẹzura ono bũ nwa Seraya; Seraya bũru nwa Azariya; Azariya bũru nwa Hilikaya; ² Hilikaya bũru nwa Shalumu; Shalumu bũru nwa Zadọku; Zadọku bũru nwa Ahitubu; ³ Ahitubu bũru nwa Amaraya; Amariya bũru nwa Azariya; Azariya bũru nwa Merayotu; ⁴ Merayotu bũru nwa Zerahaya; Zerahaya bũru nwa Uzi; Uzi bũru nwa Buki; ⁵ Buki bũru nwa Abishuwa; Abishuwa bũru nwa Finehasu; Finehasu bũru nwa Eleyaza; Eleyaza bũru nwa Erọnu. Erọnu bũru onye-ishi ndu-uke Chileke.

⁶ Ọ bũru Ẹzura ono gbalihuru shi lẹ Bábilonu lwatashija. Ẹzura ono bũ onye ede ẹkwo; bya abũru onye k'ekemu Mosisu doru ẹnya rengurengu; mbũ ekemu, Chipfu, bũ Chileke kẹ Ízuru lẹ tũru. Eze mekotaru iya iphemiphe, ọ wrọru iya g'o meeru iya; kẹle ẹka Chipfu, bũ Chileke iya dũ iya l'ẹhu. ⁷ Ọ dũkaruwo ndu Ízuru lẹ, lwakwarupho Jierúsalemũ teke ono; mbũ l'apha, kwe eze, bũ Atakuzakuzesu apha ẹsaa, ọ watarũ abũru eze. Ndu uke Chileke hakwarupho yiru iya; mẹ ndu Lívayi; mẹ ndu aguje ebvu; mẹ ndu echeje ọnu-oguzo nche; mẹ ndu eje ozi l'eze-ọlo Chileke. ⁸ Ẹzura l'onwiya bẹ jerwuru Jierúsalemũ l'onwa k'ise, bukwapo apha, kwe eze apha ẹsaa l'abũ eze iya. ⁹ O shi lẹ Bábilonu gbeshi ije iya g'onwa mbũ dũ l'abalì mbũ; rwua Jierúsalemũ g'onwa ise dũ l'abalì mbũ; noo kele ẹka-ọma kẹ Chipfu, bũ Chileke iya bẹ dũ iya l'ẹhu. ¹⁰ Noo kẹle Ẹzura bẹ ziberu obu iya g'ọ nwũta ekemu Chipfu; mekwaphọ iphe, o pfuru; mẹ g'o zia iphe, Chipfu tọru ọkpa iya; mẹ nsọ iya l'alì Ízuru lẹ.

Ẹkwo-ozì, eze, bũ Atakuzakuzesu deru nũ Ẹzura

¹¹ Ọwaa bũ iphe, e deru l'ẹkwo-ozì, eze, bũ Atakuzakuzesu nũru Ẹzura, bũ onye uke Chileke; bũru onye edeje ekwo; mbũ onye iphe, Chipfu tũru l'ekemu; mẹ iphe, ọ tọru ndu Ízuru lẹ ọkpa iya doru ẹnya:

¹² "Ẹkwo-ozì-a bẹ shi l'ẹka mube eze, bũ Atakuzakuzesu, bũ onye eze ka ndu eze. Onye mu ede iya anũ bũ Ẹzura, bũ onye uke Chileke; bũru onye edeje ẹkwo k'ekemu Chileke k'imigwe.

"Mu ekele ngu ekele.

¹³ "Mu tũru ekemu dee ya edede sũ l'iphe, bũ onye Ízuru lẹ, nọ l'alì-eze mu; mekpoo ndu-uke Chileke; mẹ ndu Lívayi, bũ onye ọgu ala Jierúsalemũ; g'onye ọbu tsokwaru ngu lashija. ¹⁴ Mube eze; mẹ ọmadzu ẹsaa, l'agbazijeru mu idzu bẹ ezi unu g'unu je amaru g'onodu dũ lẹ Jiuda; mẹ lẹ Jierúsalemũ; unu amaru g'e gude emebe ekemu Chileke unu l'ẹka ono, bũ iya bũ ekemu ono, nọ unu l'ẹka ono. ¹⁵ Iphe ọzo, unu e-mefua bũ g'unu chita mkpọla-ọchaa; mẹ mkpọla-ododo ono, mube eze; mẹ ndu ono, agbazijeru mu idzu ono gude obu anyi nũ Chileke kẹ Ízuru lẹ; bũ onye ono, bu ebubu lẹ Jierúsalemũ. ¹⁶ Unu achitafua mkpọla-ọchaa; mẹ mkpọla-ododo, unu a-nata lẹ Bábilonu l'ophu yekọbe iya; mefua iphe ndu Ízuru lẹ; mẹ ndu-uke Chileke e-gude obu phẹ nũ g'e gude mee k'ọlo Chileke phẹ ọbu lẹ Jierúsalemũ.

¹⁷ "Unu hũma l'unu gudefutaje okpoga ono zũta oke-eswi; mẹ ebili; mẹ nwatũru, unu e-gude gwee ngweja; yele ngweja-nri, etsoje iya nũ; mẹ ngweja iphe-angungu, l'etsojekwa iya phọ. Unu e-gwe ngweja ono l'eli ẹnya ẹka eegweje ngweja l'ọlo Chileke unu lẹ Jierúsalemũ. ¹⁸ A bya lẹ mkpọla-ọchaa; mẹ mkpọla-ododo ophu phoduru nũ; gẹ gube Ezura; mẹ ndu Jiu ophuna gude iya mee iphe, dũ unu ree l'uzo, ọ bũ uche Chileke unu. ¹⁹ Iphemiphe, a nukotaru unu g'unu gude jeje ozi l'ọlo Chileke unu ono bẹ unu e-gweshikọta dobe l'iphu Chileke lẹ Jierúsalemũ. ²⁰ Iphe ọzo, dũ unu mkpa, bũ iphe

unu ee-gude eme k'ulo Chileke unu ono; o -buru iphe, unu nufutaje; unu eshi l'ulo ẹku eze wota iya nu.

²¹ "Nta be mbedua, bu eze Atakuzakuzesu atu ekemu ede iya edede anu iphe, bu ndu akwakobeje okpoga l'azu enyimu azu iya ophuu su: Iphe, bu iphe Ẹzura, bu onye uke Chileke; bya aburu onye edeje ekwo k'ekemu Chileke k'imigwe suru g'unu nu iya; unu nujekwa iya iphe o bu. ²² Je akpaa l'okpoga mkpola-ochaa, du ukporo ise; me ogbongu witi, du ukporo ise; me ite-mee, du ukporo ise; me ekpemu manu, du ukporo ise; me unu; ole unu b'a ta sudu l'o waa g'oo-jeberu. ²³ Iphe, Chileke k'imigwe turu l'ekemu; g'e mekwaa ya rengurengu; mbu iphe, a turu l'ekemu g'e mee l'ulo Chileke k'imigwe; a -nonyanu oke ehueghu iya dapfuta ali-eze iya; yee k'unwu iya. ²⁴ Ozo bu l'anyi emekwapho g'o doo unu enya l'a dachiwaru unu anata utu-ali; me utu-aswa; me utu-uzo l'eka ndu-uke Chileke; me l'eka ndu Livayi; me l'eka ndu aguje ebvu; me l'eka ndu echeje onu-oguzo nche; me l'eka ndu eje ozi l'eze-ulo Chileke; me l'eka ndu ozo, ejekpo ozi l'ulo Chileke.

²⁵ "Ge gube Ẹzura gude mmamiphe, Chileke ngu nuru ngu gude hota ndu-ikpe; me ndu a-noduje edoshi opfu gephe kpeje ikpe, pfuru oto l'opfu ehue iphe, bukpo ndu bu l'azu enyimu; mbu iphe, bukpo ndu maru ekemu Chileke ngu. Unu eworu ekemu ono zia ndu amadu ekemu gephe maru iya. ²⁶ Iphe, bu onye jikaru eme iphe, ekemu Chileke ngu pfuru; me iphe, ekemu eze pfuru; g'e kpee onye obu ikpe, shihuru ike; g'e kpee ya mpfugbu; ozo l'achifu onye obu achifu; ozo l'e gweta iphe, o nweru; ozo l'a tua ya mkporo."

Ẹzura etu Chileke epha

²⁷ G'ajaja buru ke Chipfu; mbu Chileke ke nna anyi phe; onye meru gegube iphe owa du eze l'obu ke g'o mee g'ulo Chipfu ono, du le Jierusalemu buru eka du ubvu. ²⁸ Yebe onye meru ge n-yemobu eze; me ke ndu anoduje agbaziru eze idzu rwube mu eka; me n-yemobu ke ndu bukpo ndu ike du, bu ndu-ozu eze. Obu be shihuru mu ike shii; noo kele eka Chileke be du mu l'ehu. O buru iya meru g'o gude mu du ike chikota ndu-ishi le izurelu; epe tsoru mu; anyi lashia.

8

Epha ndu epe le Ẹzura swi lwa

¹ Owaa bu epha ndu bugbaa ishi l'onu-ulo nna phe; temanu owa-a buru ekwo, e deshiru epha phe g'e gude nwua phe; mbu ndu ono, mu l'ephe shi le Babilonu swiru lwa teke Atakuzakuzesu bu eze:

² Onye-ishi ndu oshilokpa
Finehasu bu Geshomu.

Onye-ishi ndu oshilokpa
Itama buru Danelu.

Onye-ishi ndu Nwa Devidi
buru Hatushi,

³ bu nwa Shekanaya.

Onye-ishi ndu oshilokpa
Paroshi bu Zekaraya.
Ndu epe l'iya swi,
bukwanu ndu e deru l'ekwo,
e deshiru g'e gude nwua phe
du unwoke ukporo esaa l'iri.

⁴ Onye-ishi ndu oshilokpa
Pahatu-Mowabu bu
Eliyowenayi nwa Zerahaya.
Ndu epe l'iya swi du
unwoke ukporo iri.

⁵ Onye-ishi ndu oshilokpa
Zatu bu Shekanaya nwa
Jiahazyelu. Ndu epe l'iya
swi du unwoke ukporo
iri l'ise.

⁶ Onye-ishi ndu oshilokpa
Adinu bu Ebedu nwa
Jionatanu. Ndu epe l'iya
swi du unwoke ukporo

- labọ l'iri.
⁷ Onye-ishi ndu oshilokpa
 Elamu bu Jieshaya nwa
 Atalaya. Ndu ephe l'iya
 swi du unwoke ukporo
 eto l'iri.
⁸ Onye-ishi ndu oshilokpa
 Shefataya bu Zebadaya
 nwa Mayikelu. Ndu ephe
 l'iya swi du unwoke
 ukporo eno.
⁹ Onye-ishi ndu oshilokpa
 Jiowabu bu Obedaya nwa
 Jiehiyelu. Ndu ephe l'iya
 swi du unwoke ukporo iri
 l'unwoke iri l'esato.
¹⁰ Onye-ishi ndu oshilokpa
 Bani bu Shelomiti nwa
 Jiosifaya. Ndu ephe l'iya
 swi du unwoke ukporo
 esato.
¹¹ Onye-ishi ndu oshilokpa
 Bebaya bu Zekaraya nwa
 Bebaya. Ndu ephe l'iya swi
 du unwoke ukporo l'esato.
¹² Onye-ishi ndu oshilokpa
 Azugadu bu Jiohananu
 nwa Hakatanu. Ndu ephe
 l'iya swi du unwoke ukporo
 ise l'unwoke iri.
¹³ Onye-ishi ndu oshilokpa
 Adonikamu be bu phe
 byakpechaaru azu. Epha
 phe bu Elifeletu; me Jiyuwelu;
 me Shemaya. Ndu ephe l'ephe
 swi du unwoke ukporo eto.
¹⁴ Onye-ishi ndu shilokpa
 Biguvayi bu Utayi; me
 Zaku. Ndu ephe l'ephe swi
 du unwoke ukporo eto
 l'unwoke iri.

Ẹzura Achọ ndu a-nọdu eje ozi l'eze ọlo Chileke

¹⁵ Mu bya achikobe phe l'aguga enyimu ono, l'aso ala Ahava. Anyi kpo be ọlo-ekwa anyi l'eka ono nọo ujiku eto. Mu bya elekota enya le ndu ono g'ephe ha; me ndu-uke Chileke; huma l'ọ to dudu m'onye Lívayi, nọ l'eka ono. ¹⁶ Tọbudu iya bu; mu zia g'e je ekua Eliyéza; me Ariyélu; me Shemaya; me Ełunatanu; me Jiaribu; me Ełunatanu; me Nétanu; me Zekaraya; me Meshulamu, bu ndu-ishi. Mu kukwapho Jioyaribu; me Ełunatanu, bu ndu iphe edoje enya. ¹⁷ O buru Ido, bu onye-ishi phe le mkpukpu Kasifiya be mu ziru phe g'ephe jepfu. Mu karu phe iphe, ephe e-pfuru Ido; me ndu nkiya phe; mbu ndu ono, l'eje ozi l'eze-ọlo, du le Kasifiya l'eka ono; g'ephe zia ndu a-byapfuta anyi bya eje ozi l'ọlo Chileke anyi.

¹⁸ O buru l'ọo le Chileke doberu anyi eka oma iya l'ehu meru g'o gude ephe dutaru anyi onye iphe edoje enya; mbu oshilokpa Mahuli, epha iya bu Sherebaya. Mahuli bu nwa Lívayi; Lívayi buru nwa ke Izurelu. Unwu Sherabaya; me ndibe phe be du iri l'esato. ¹⁹ Ndu ozo bu Hashabaya; me Jieshaya, bu oshilokpa Merari. Ndibe phe me unwune iya k'unwoke be du ukporo. ²⁰ Ndu ozo, ephe dutafuaru le ndu eje ozi l'eze-ọlo ono du ukporo iri le nanu. Ndu ono bu ndu Dévidi; yele ndu-ishi ozi iya hotaru g'ephe yetajeru ndu Lívayi eka. Ndu ono g'ephe ha be e deshikotaru epha phe l'ekwo.

Aswi egu epfu anu Chileke

²¹ Tọbudu iya bu; mu bya araa ya arara su g'a swia egu l'eka ono; mbu l'enyimu Ahava ono. K'ophu anyi e-shi nno wozeta onwanyi ali l'atatiphu Chileke anyi; rwo ya g'o duru

anyi l'ūnwegirima anyi; mē ivu anyi shia ūzo ophu ka ree. ²² Kēle iphere dū mu kē gē mu jefpu eze je arwō ya g'o yeru anyi ikpoto ndu ojogu; mē ndu agba l'inya g'ephe dua anyi l'ūzo m'obvu ndu ohogu. Eshi ophu anyi gudewaa ōnu anyi sū eze: "Ēka-ōma Chileke anyi bē adūje l'ēhu ndu bukpo, ndu achō iya nū g'ee-shi g'o dūru phē lē ree. Ōle ōkpehu iya; mē oke ēhu-eghu iya bē adūje l'ēhu iphemiphe bu ndu jikaru iya nū." ²³ Ōo ya bū; anyi swia ēgu rwō Chileke anyi k'iphe ono. O meeru anyi iphe, anyi sūru g'o meeru anyi.

Iphe, a nūru g'e gude mee iphe l'eze-ūlo Chileke

²⁴ Tobudu iya bū; mu woru ūmadzu iri l'ēbo phō, bū ndu-ishi ndu-ishi-uke Chileke dobe iche; mbū Sherebaya; mē Hashabaya; mēwaro ndibe phē ūmadzu iri ophuna. ²⁵ Mu bya atūkota ērwa mkpōla-ōchaa; mē mkpōla-ododo; mē ivu; mēkpō iphemiphe, ndu eze; mē ndu-uke Chileke; mē ndu l'agbazijeru eze idzu; mē ndu o meru ishi; mē ndu ūzūrēlu l'ophu, nō l'ēka ono nūru g'e gude eje ozi l'ūlo Chileke. ²⁶ Mu tūa ērwa iphe ono goshi phē. Iphe, ērwa mkpōla-ōchaa dū buru ūnu talentu l'ūkporo talentu iri l'ēbo lē talentu iri; ivu, e meru lē mkpōla-ōchaa bē ērwa iya dū ūkporo talentu ise. Ērwa kē mkpōla-ododo dū ūkporo talentu ise. ²⁷ Iphe ōzo bū gbamūgbamu, e meru lē mkpōla-ododo, dataru ūnu dariku labō l'ūkporo iri; mē ivu labō, e meru l'ōkpobe onyirubvu, eke ododo ododo, vukwaphō ōnu aswa gē kē mkpōla-ododo.

²⁸ Mu sū phē: Unu dūru Chipfu nsō; onokwaphō g'ivu-a g'o ha dūkotaru iya nsō bū ono. Mkpōla-ōchaa; mē mkpōla-ododo ono bū iphe, ndiphe tūru obu phē onyo nū Chipfu, bū Chileke kē nna unu phē. ²⁹ Unu letakwa phē ēnya ree jeye teke unu a-tū ērwa iya l'atatiphu ndu-ishi ndu-uke Chileke; mē ndu-ishi ndu Līvayi; mē ndu-ishi l'ōnu-ūlo nna phē lē ūzūrēlu. Ō buru l'ime mkpuru, dūchaa l'ūlo Chileke lē Jierūsālemu bē unu a-nōdu tūa ērwa iphe ono goshi phē. ³⁰ Ōo ya bū; ndu-uke Chileke chīta mkpōla-ōchaa ono; mē mkpōla-ododo ono; mē ivu ono, a tūwaru ērwa iya atūtu ono; gude jeshia l'ūlo Chileke anyi lē Jierūsālemu.

³¹ Tobudu iya bū; o rwua g'ōnwa mbū dū l'abalī iri l'ēbo; anyi shi l'ēnyimu Ahava gbalihu jeshia Jierūsālemu. Ēka Chileke anyi dū anyi l'ēhu; o shi nno nafuta anyi l'ēka ndu ohogu; mē l'ēka ndu ana nfu, kwakachaaru anyi l'ūzo. ³² Anyi rwua Jierūsālemu bya anō ujiku ēto l'ēka ono. ³³ O be mbōku k'ēno iya; anyi nōdu l'ūlo Chileke tūa ērwa mkpōla-ōchaa; mē mkpōla-ododo; mē ivu ōzo, dū nsō; woru ye l'ēka Meremotu, bū nwa Uráya, bū onye uke Chileke. Eleyasa nwa Finehasu bē yē ya nōgbabe. Ndu tso phē nōdu l'ēka ono bū ndu Līvayi; mē Jiozabadu nwa Jieshuwa; mē Nowadaya nwa Binuyi. ³⁴ Iphemiphe ono bē a gūru ōgu; tūa ērwa iya atūtu; bya edeshikōta ērwa iya ono l'ēkwo teke ono.

³⁵ Ōzo bū lē ndu ono, e shi kpua lē ndzū ono; mbū ndu ono, shi l'ēka ono, e shi kpua phē lē ndzū lwa ono bē gwerū ngweja-akpo-ōku nū Chileke kē ūzūrēlu. Ēphe gburu oke-eswi iri l'ēbo l'ēhu ndu ūzūrēlu l'ophu; gbua ebili ūkporo ēno l'iri l'ishii; mē ūnwu atūru ūkporo ēto l'iri l'ēsaa; bya egbua mkpi iri l'ēbo, e gude gwee ngweja-iphe-ēji. Ngweja ono g'o ha bē a kpōkotaru ōku nū Chipfu. ³⁶ Ēphe zia ozi ono, eze ziru ndu nō-chiru ēnya eze; mē ndu bū ōchi-ōha; l'azū ēnyimu azū iya ophu. Ndu ono bya eyeru ndu Jiu ono ēka; yetakwaphō ēka l'akpu ūlo Chileke ono.

9

Ezura epfu anyi Chileke kē ndu Jiu, alū nwanyi ēghirigha

¹ E mechaepho iphemiphe ono; ndu-ishi byapfutashia mu bya asū mu: "Ndu ūzūrēlu je akpa lē ndu-uke Chileke; mē ndu Līvayi bē jikakwaru edobe onwophe iche l'ēka ndu alī-a nō; ēphe tsoakwarū eyephe ēka l'akpamara, ndu alī-a l'anōduje emegbabe; mbū ndu Kénanu; mē ndu Hetu; mē ndu Pérezu; mē Jiebusu; mē ndu Amōnu; mē ndu Mówabu; mē ndu Ijiputu; mē ndu Amōru. ² Ēphe watawarū alūta ūnwada ndu alī-a k'onwophē; bya alūtakwaru phē phō ūnwu phē; k'ophu bū lē ndu ono, dū nsō ono bē wotawaru onwophē tūgbabe l'ēhu ndu alī-a. Ō buru ndu-ishi; mē iphe, bū ndu nō l'oke ōkwa bē ēka phē kangoru l'eme ejo-iphe ono." ³ Mu nūmaepho iphe ono; mu lajashia uwe mu; lajashia uwe mgbalanū mu; mu pheta onwomu egbushi l'ishi; pheta éjí l'agba; bya anō-zeta anō; ēdzu nōdu eswi mu l'ēhu. ⁴ Tobudu iya bū; iphe, bukpo ndu ndzū gūhuru l'ēka ēphe nūmaru opfu, o pfuru mbū Chileke kē ūzūrēlu lē k'emeswe ono, ndu ono, a kpuru lē ndzū phō, lwarū nū phō mesweru ono; bya egbuphe mu mgburugburu; mu nōdu gē mu nō jeye teke eegweje ēja ūzenyashi; ēdzu nōdu eswiē mu phō l'ēhu.

⁵ O beepho l'egwe ēja ūzenyashi ono; mu shi l'ēnyoru, mu gwōru gbalihu; yēle uwe mu phō, mu lajashiru phō; mē uwe mgbalanū mu phō, mu lajashiru phō; bya ephureta

gbushi ikpere l'alì chiliaru Chipfu, bụ Chileke mu ẹka mu labọ imeli; ⁶ pfuru nù iya sù: "Gùbe Chileke nkemu; iphere dù mu; ẹme ẹhu rwùhukwa mu phọ gẹ mu e-shi palia ẹnya lee gùbe Chileke mu; iphe, kparù iya nù búrù l'ẹjo-iphe, anyi eme bẹ kawa anyi l'eli; ẹmanu ikpe, nmarù anyi rwuwa imigwe. ⁷ E-shi teke nna anyi phẹ nọ; rwua ntañ-a bẹ ikpe, parù ẹka nmaakwaru anyi. Ọ búrù ẹjo-iphe, anyi emegbabẹ mē meru g'ọ gude e woru anyibedua; mē ndu eze anyi phẹ; mē ndu-uke Chileke anyi phẹ ye ndu eze ndu alì-a l'ẹka ẹphe gude ogu-echi gbushia anyi; kpukoo anyi lẹ ndzù; kwaa iphe anyi l'ọkwata; ẹphe nọdu eme anyi iphe-iphere ẹgube ono, ẹphe eme iya anyi ntañ-a. ⁸ Ọlẹ kẹ nwanta bẹ gùbe Chipfu, bụ Chileke mewaru anyi iphe-oma; kele i meru anyi nweru nwa ndu ophu, phọduru nù; bya emee g'anyi nguru anguru l'ẹka-a, duru ngu nso-a; k'ophu bụ lẹ gùbe Chileke anyi e-me g'anya sahù anyi; bya emekwaphọ g'anyi shi l'abù ohu, anyi bu-a jakerehu. ⁹ Anyi shi búrù ndu ohu; ọlẹ gùbe Chileke ta ahaduru anyi g'anyi kwawarọo ya l'abù ohu ono. I goshiru l'ìpìphuru anyi obu-imemini l'atìpìhu ndu eze ndu Peshiya; i meru anyi jakerehu; shi nno mee g'anyi kpukwaaru gube Chileke anyi ọlọ ngu; mē g'anyi kpukwachaa ẹka o mebyishihuru; ẹme i mee g'anyi nweru igbulọ lẹ Jiuda mē lẹ Jierúsalemù.

¹⁰ "Gùbe Chileke anyi; ?bù gunu bẹ anyi e-pfu mē e -mechaa; kele anyi gwọbewaru eme ekemu ngu ono. ¹¹ Mbù ekemu ono, ì t̄uru shita l'ẹka ndu-ozì ngu ono, bù ndu mpfuchìru sù: 'Alì ono, unu eje eburu ono bẹ bù alì, ndu bu iya nù pharwùshìru apharwùshì. Ọ búrù akpamara, ẹphe eme; yele ahùma ahùma bẹ jìru alì ono shita l'ìshì iya lanù rwua l'ìshì iya ophuu. ¹² Ọo ya bù; g'unu b'e wokwaru ùnwada unu kee ùnwu phẹ unwoke; ophu unu alutakwa ùnwada nkephẹ duru nù ùnwu unu unwoke. Unu l'ẹphe ba anọdukwa lẹ nchì-adù-doo; ọzoo g'unu chọo iphe a-nọdu ejehuru phẹ nù; k'ophu unu e-shihù ike; ria iphe-oma, shi l'alì ono; unu eme g'ọ búrù okìphe ùnwu unu jasuru l'ojejoje ono.' ¹³ Iphe, nwuru anyi búrù l'ẹjo-iphe, anyi meru; mē l'ikpe, nmarù anyi ono bẹ o shi. Ọlẹ iphe, dù ẹjì, anyi meru bẹ ka shì eme l'ahùhù gube Chileke anyi hùru anyi; ẹmanu i mee g'anyi nweru nwa ndu ọwana, phọduru nù-a. ¹⁴ ?Ọ gbaru g'anyi mebyibaa ekemu ngu ọzo; kẹ g'anyi lẹ ndu ono, eme akpamara ono kegbajeru nwanì ọzo? ?Anyi te emedu ẹhu eghua ngu eghu ghumihu k'ophu ii-me anyi alakọta l'ìyi k'ophu ọ tọ duedu anyi aphọdu nù; ophu ọ duedu onye anahù nù? ¹⁵ Gùbe Chipfu, bụ Chileke kẹ Ízurelù; ì bụ onye pfuberekoto; kele anyi nweru nwa ndu ophu phọduru nù ntañ-a; mbù nwa ndu ophu nahuru nù. Huma g'anyi pfuru l'ìphu ngu búrù ndu-ikpe nmarù; mbù l'ọ meru ophu ọ tọ dudu onye a-dù ike pfuru l'atìpìhu ngu."

10

Ndu Jiu akọshìru Chileke iphe-ẹjì phẹ

¹ Gẹ Ezura epfu anù Chileke; akọshìru Chileke iphe, dù ẹjì, ẹphe megbaberu; ara ẹkwa; echì onwiya gbaagbaa l'alì l'atìpìhu ọlọ Chileke; ndu Ízurelù zefùta igwerigwe wù-pfuta iya; unwoke; mē ùnwanyi; mē ùnwegirima; ẹphebedua nọdu arakwaphọ ẹkwa nkephẹ arashì iya ike. ² Shekanaya, bụ nwa Jìehiyelù; onye lanù l'ime ndu shi l'eri Elamu bya epfuru nù Ẹzura sù iya: "Anyi meakwaru gẹ Chileke anyi te egudehẹ ire anyi ẹka; noo kele anyi jeru je alùshia ùnwanyi ndu ọhozo; mbù ùnwanyi ndu alì-a. Ọlẹ g'ọ dùhabe bẹ ndu Ízurelù dulekwarua iphe, ẹphe a-nọdu ele ẹnya iya. ³ Ọo ya bù; g'anyi lẹ Chileke anyi gbanaa ndzù; l'anyi l'a-chìshikota ùnwanyi ono, anyi lùshìru ono; mē ùnwegirima, ẹphe nwùshìru, bù iya bù ẹgube ono nnajìuphu mu chìru idzu iya; mē ndu ono, anọduje at̄sù ekemu Chileke anyi ebvu ono. Ọzo bù l'anyi e-me iya g'ekemu pfuru. ⁴ Gbalihu; ọ kwa ngu bẹ opfu-a dù l'ẹka; anyibedua bẹ aa-pfukwaru ngu-a l'azù. Shihu obu ike mee ya."

⁵ Ọo ya bù; Ẹzura gbalihu; bya emee gẹ ndu-ìshì ndu-uke Chileke; mē ndu Lívayi; mē ndu Ízurelù l'ophu ribua l'ẹme l'ẹphe e-me iphe ono g'e pfuru iya. Ẹphe tũko g'ẹphe ha ria nte ono. ⁶ Noo ya; Ẹzura bya alufu l'atìpìhu ọlọ Chileke ono; tugbua ọ búrù iya eje l'ọlọ Jìehohananu nwa Ẹliyashìbu. O rwua ẹka ono; ọ jìka eri nri; jìka angu minì; kele ọogukwadu aphù lẹ ndu ono, e shi kpua lẹ ndzù ono bẹ e te gudedu ire phẹ ẹka.

⁷ A bya atũko Jiuda; mē Jierúsalemù l'ophu raa ya arara gẹ ndu ono, e shi kpua lẹ ndzù unu tũko dzukọta lẹ Jierúsalemù. ⁸ L'iphe, bù onye ta abyaduru l'ime abalì ẹto iya bẹ ee-gwe ivu iya; chifu onye obu g'ọ bọ yìhe l'ogbo, e shi kpua lẹ ndzù. Ọ búrù gẹ ndu-ìshì; mē ndu bù ọgerenya chìru idzu iya bù ono.

⁹ Tọbudu iya bù; unwoke ndu Jiuda mē ndu kẹ Benjiaminu tũko g'ẹphe ha dzukọta lẹ Jierúsalemù l'ime abalì ẹto ono. Mbọku ono bù mbọku ọnwa kẹ tete dù l'ùkporo abalì. Ndu ono g'ẹphe ha nọdugbaa l'ọma etsuzọ l'atìpìhu ọlọ Chileke l'ẹka ono. Iphe ono;

ye eze mini ono, edze nū ono mee; ̣hu n̄du etegbaa p̄he etete. ¹⁰ Ezura, b̄u onye uke Chileke gbalihu s̄u p̄he: “Unu mewaru; ̄p̄hu egudedu ire unu ̄ka; k̄ele unu l̄shiru ̄nwanyi ndu ̄hozo; shi nno mee g'ikpe kaba anma unub̄e ndu ̄zurelu. ¹¹ Oo ya b̄u; unu t̄ko iphe-̄ji, unu meru k̄oshiaru Chipfu, b̄u Chileke k̄e nna unu p̄he; unu awata eme iphe, d̄u iya ree. Unu bufu onwunu l'̄eka ndu ali-a n̄o; m̄e l'̄eka ̄nwanyi ndu ̄hozo ono, unu l̄shiru ono n̄o.”

¹² Ndu ono, dzuk̄oberu l'̄eka ono t̄a ̄zu s̄u: “O kp̄ep̄ho iphe, i pfuru b̄e anyi e-me. ¹³ Obenu l̄e ndu kuru l'̄eka-a par̄u igwerigwe; t̄eme ̄ buru udzumini; k'̄p̄hu anyi taa ap̄f̄ukotaduru l'etezi. Ozo b̄u l'iphe-a ta ab̄udu iphe, ee-mek̄ota ujiku lan̄u; ̄ozoo ujiku lab̄o; noo k̄ele iphe ono mewaru anyi meswewa shingushingu. ¹⁴ Ḡe ndu-ishi igwe-̄ha-a pf̄unuru; g'iphe, buk̄poo ndu-anyi l̄e mk̄p̄ukpu l̄e mk̄p̄ukpu, b̄u ndu luru ̄nwanyi ndu ̄hozo; byak̄ota l'ip̄hu p̄he; g'̄ep̄he byaj̄e mb̄oku, a s̄uru g'̄ep̄he bya. ̄ep̄he -n̄odu abya; ̄ep̄he l̄e ndu ̄gerenya l̄e mk̄p̄ukpu l̄e mk̄p̄ukpu asw̄ijeru; m̄ekwapho ndu-ikpe; jeye teke Chileke e-wofu oke ̄hu-eghu iya ono, l'enwu g'̄oku l'̄hu anyi ono.” ¹⁵ O b̄uerup̄ho Jionatanu nwa Asah̄elu; yele Jiazaya nwa Tikuva kpoloko b̄e b̄u ndu j̄ikaru iphe ono, e pfuru ono. Meshulamu; m̄e Shabetayi n̄du agba eyeru p̄he.

¹⁶ Ndu ono, e shi kp̄ua l̄e ndz̄u ono, lwaru n̄u ono mee iphe ono, e pfuru ono. Ezura, b̄u onye uke Chileke h̄ota unwoke, b̄u ndu-ishi l'onu-ulo nna p̄he; deshia epha p̄he l'̄ekwo. O h̄ota p̄he g'onu-ulo p̄he hak̄ota. O beep̄ho l'abal̄i mb̄u l'onwa k'iri; ep̄he n̄du pfushia op̄fu ono. ¹⁷ O buru g'onwa k̄e mb̄u d̄u l'abal̄i mb̄u b̄e ̄p̄he pfugheru op̄fu ̄hu ndu ono, luru ̄nwanyi ndu ̄hozo ono.

Unwoke, luru ̄nwanyi ndu ̄hozo

¹⁸ A -bya l'echilab̄o ndu-uke Chileke b̄e b̄u ndu ̄wa-a luru ̄nwanyi ndu ̄hozo ono; Ndu shi l'eri Jieshuwa nwa Jiozadaku; ye e unwune iya k̄e nwoke, luru ̄nwanyi ndu ̄hozo ono b̄u: Maseya; m̄e Eliȳeza; m̄e Jiaribu; m̄e Gedalaya. ¹⁹ Ndu ono g'̄ep̄he ha b̄e t̄koru kweta ukwe l'̄ep̄he a-ch̄jshikota unyomu p̄he ono, ep̄he luru l'̄hozo ono. Onyen̄onu l'ime p̄he shi l'igwe-aturu iya kp̄ta ebili lan̄u n̄u g'e gude gwee ngweja-ap̄fu-̄gwo.

²⁰ Ndu shi l'eri Ima, luru p̄he n̄u b̄u: Hanani; m̄e Zebadaya.

²¹ Ndu shi l'eri Harimu, luru p̄he n̄u b̄u: Maseya; m̄e Elayijia; m̄e Shemaya; m̄e Jiehiȳelu; m̄e Uz̄aya.

²² Ndu shi l'eri Pash̄o, luru p̄he n̄u b̄u: Eliyowenayi; m̄e Maseya; m̄e Ishim̄elu; m̄e Netanelu; m̄e Jiozabadu; m̄e Eleyasa.

²³ A bya l̄e ndu L̄ivayi; ndu luru ̄nwanyi ndu ̄hozo b̄u: Jiozabadu; m̄e Shimeyi; m̄e Kelaya, buk̄wapho onye eekuje Kelita; m̄e Petahaya; m̄e Jiuda; m̄e Eliȳeza.

²⁴ A bya l̄e ndu aguje ebvu b̄e b̄u Eliyashibu b̄u onye luru ̄nwanyi ndu ̄hozo.

L̄e ndu nche-onu-oguzo buru Shalumu; m̄e T̄elemu; m̄e Uri b̄u ndu luru ̄nwanyi ndu ̄hozo.

²⁵ A bya l̄e ndu ̄zurelu ozo, luru ̄nwanyi ̄hozo ono:

Ndu shi l'eri Paroshi, luru p̄he n̄u b̄u: Ramaya; m̄e Izaya; m̄e Malukayijia; m̄e Mijiaminu; m̄e Eleyaza; m̄e Hashabaya; m̄e Benaya.

²⁶ Ndu shi l'eri Elamu, luru p̄he n̄u b̄u: Matanaya; m̄e Zekaraya; m̄e Jiehiȳelu; m̄e Abudi; m̄e Jieremotu; m̄e Elayijia.

²⁷ Ndu shi l'eri Zatu, luru p̄he n̄u b̄u: Eliyowenayi; m̄e Eliyashibu; m̄e Matanaya; m̄e Jieremotu; m̄e Zabadu; m̄e Azayiza.

²⁸ Ndu shi l'eri Bebayi, luru p̄he n̄u b̄u: Jiehohananu; m̄e Hananaya; m̄e Zabayi; m̄e At̄ulayi.

²⁹ Ndu shi l'eri Bani, luru p̄he n̄u b̄u: Meshulamu; m̄e Maluku; m̄e Adaya; m̄e Jiashubu; m̄e Sheyalu; m̄e Jieremotu.

³⁰ Ndu shi l'eri Pahatu M̄owabu, luru p̄he n̄u b̄u: Ad̄una; m̄e Kelalu; m̄e Benaya; m̄e Maseya; m̄e Matanaya; m̄e Bezalelu; m̄e Binuyi; m̄e Man̄ase.

³¹ Ndu shi l'eri Harimu, luru p̄he n̄u b̄u: Eliȳeza; m̄e Ishaya; m̄e Malukayijia; m̄e Shemaya; m̄e Simiȳonu; ³² m̄e Benjiaminu; m̄e Maluku; m̄e Shemaraya.

³³ Ndu shi l'eri Hashumu, luru p̄he n̄u b̄u: Matenayi; m̄e Matata; m̄e Zabadu; m̄e Elif̄eletu; m̄e Jieremayi; m̄e Man̄ase; m̄e Shimeyi.

³⁴ Ndu shi l'eri Bani, luru p̄he n̄u b̄u: Madayi; m̄e Am̄uramu; m̄e Uw̄elu; ³⁵ m̄e Benaya; m̄e Bedeya; m̄e Keluhi; ³⁶ m̄e Vanaya; m̄e Meremotu; m̄e Eliyashibu; ³⁷ m̄e Matanaya; m̄e Matenayi; m̄e Jiasu.

³⁸ Ndu shi l'eri Binuyi, luru p̄he n̄u b̄u: Shimeyi; ³⁹ m̄e Shelemaya; m̄e N̄etanu; m̄e Adaya; ⁴⁰ m̄e Makunadebayi; m̄e Shashayi; m̄e Sharayi; ⁴¹ m̄e Azarelu; m̄e Shelemaya; m̄e Shemaraya; ⁴² m̄e Shalumu; m̄e Amaraya; m̄e Jīosefu.

⁴³ Ndu shi l'eri Nebo, luru phẹ nụ bụ: Jieyelu; mę Matitaya; mę Zabadu; mę Zebina; mę Jiadayi; mę Jiowelu; mę Benaya.

⁴⁴ Ndu ono g'ẹphe ha bẹ shi lụkota ụnwanyi ndu ọhozo; mbụ l'ọ duru ndu ọphu ụnwanyi ono shi yechawaru ụnwegirima.

Ekwo Nehemaya

¹ Qwaa bụ opfu Nehemaya nwa Hakalaya.

Nehemaya vutaru ivu ẹhu Jierúsalemu

L'ọnwa Kisilewu l'apha k'ukporo gẹ mu nọ lẹ Susa, bụ ishi mkpukpu; ² bẹ Hanani, bụ onye lanụ l'ime unwune mu yele unwoke ozo tukoru shi l'alị Jiu bya. Mu jia phẹ aji ndu Jiuda, phoduru nụ; mbụ ndu ono, shi l'alị, e shi kpuru phẹ lẹ ndzụ laa; laphu azụ ono. Mu bya ajikwaa phẹ phọ aji Jierúsalemu. ³ Ẹphe sụ mu lẹ-a: "Ndu ono, e shi kpua lẹ ndzụ laa alị ozo; ẹphe mechaa laphu azụ l'alị ndu Jiuda ono bẹ onodu phẹ dukwa ẹji shii; mbụ l'onodu phẹ bẹ iphere iya dukwa. Igbulo Jierúsalemu bẹ e nwukposhichaaru enwukposhi; tẹme onu-abata iya bẹ oku tsukotaru."

⁴ Mu nūmachaa iphe ono, ẹphe pfuru ono; mu nọ-zeta anọ wata ara ẹkwa.

Mu nọ ujiku olemole gukota aphụ; aswị ẹgu epfu anụ Chileke k'imigwe. ⁵ Iphe, mu pfuru bụ: "Gube Chipfu, bụ Chileke k'imigwe; mbụ Chileke ono, parụ ẹka bya adụ ebvu ono; onye ono, edobeje ogbandzu iya l'ẹhu ndu yeru iya obu bya eme iphe, o pfuru; tẹme o nọdu egoshije phẹ lẹ ya yeru phẹ obu. ⁶ Ngabenu nchi; le mu ẹnya; nūma epfupfu, mube onye-ozu ngu epfu anụ ngu; mbụ epfupfu, mu anọduje l'iphu ngu epfu anụ ngu eswe l'enyashi l'iswi ẹhu ndu-ozu ngu, bụ ndu Ízurelu. Mu epfufuta iphe-ẹji, anyibe ndu Ízurelu megbaberu ngu; mbụ iphe-ẹji, mbedua mę ndibe nna mu phẹ meru ngu. ⁷ Anyi mewaru ngu ejo-iphe, ha shii; mbụ l'anyi pawaru eme ekemu ono, i turu ono haa; bya ahaa eme iphe, i toru okpa iya sụ g'e meje; mę eme omelali, i doberu, bụ iya bụ iphe, i turu l'ekemu nụ onye-ozu ngu, bụ Mosisu. ⁸ Nyatanu opfu ono, i pfuru onye-ozu ngu, bụ Mosisu sụ: 'Ọ -buru l'e te egudedu ire unu ẹka bẹ mu a-tukashikwa unu nanu nanu l'echilabọ ohamoha. ⁹ Ole o -buru l'unu dakoberu lwapfuta mu; bya edobe ekemu mu; eme iya ememe; o betakpo ẹka a chiru unu laa buru l'ohu ẹka igwe beru alị beru; bẹ mu e-shi l'ẹka ono rwukobe unu; duphuta unu azụ l'ẹka ono, mu hotaru g'o buru ẹka mu e-buru eburu ono.'

¹⁰ "Oo ndu-ozu ngu bẹ ẹphe bụ; bya aburu ndibe ngu; mbụ ndu i gude eze ike ngu; mę okpemu ngu gbafuta. ¹¹ Gube Nnajiuphu; ngabenu nchi l'epfupfu, onye-ozu ngu epfu anụ ngu; mę l'epfupfu, ndu-ozu ngu epfu anukwa ngu pho; mbụ ndu ono, bụ ndu oduduje ree g'ẹphe tsu ngu ebvu ono. Jiko menaa g'iphe jeeru mube onye-ozu ngu lẹ ree ntan-a; mbụ g'i mee g'imemini mu dọ nwoke-a, bụ eze."

Teke ono bẹ bụ mu shi buru onye agbajeru eze męe.

2

Aaha Nehemaya g'o je Jierúsalemu

¹ O be l'ọnwa Nisanu l'apha, kwe Atakuzakuzesu ukporo apha, o wataru aburu eze; g'a pataru iya męe; mu pata męe ono; gbaahaaru eze. Ophu o toko dọ-swee teke mu gbanwubejeru iphu l'iphu eze. ² Eze jia mu sụ: "Bụ gunu meru iphe idzụ iphu l'ẹbe abụ iphe-ememe eme ngu? O to nwedu iphe ozo gbahaa l'obu ta atsodu ngu utso."

Teke ono; ndzụ wata mu agushi ike. ³ Mu bya asụ eze: "Gẹ gube eze ndukwa ndzụ jasuru asuru. Bụ kẹ gunu bẹ mu ta anodudu adzụ iphu; lẹ mube onye mkpukpu mu dakposhihuru adakposhihi; mbụ ẹka ono, e liru nna mu oche phẹ; tẹme oguzo iya buru iphe, oku tsukotaru?" ⁴ Todbudu iya bụ; eze sụ mu: "Bụ gunu bẹ o dọ ngu gẹ mu meeru ngu?"

Mu bya atakpeeru Chileke k'imigwe opfu; ⁵ bya asụ eze: "Ọ -buru l'ọ dọ gube eze ree; mbụ o -buru lẹ mube nwozi ngu dọ ngu l'obu; hanaa mu gẹ mu jeshia alị Jiuda; je lẹ mkpukpu ono, e liru nna mu oche phẹ ono; je akpukwaa ya."

⁶ Eze yele eze-nwanyị, bụ onye nọ-kube iya nụ jia mu sụ: "Denu g'ii-nọ-beru l'ije ngu obu? Bụ teke ole bẹ ii-lwa?" O dọ eze ree gẹ mu je; mu bya ataru iya onu.

⁷ Mu pfukwaarupho eze sụ iya: "Ọ -buru l'ọ dọ gube eze ree; denuru ẹkwo-ozu nụ mu gẹ mu nū ndu bụ ochi-oha l'azụ ẹnyimu; k'ophu ẹphe a-ha mu gẹ mu ghata jeshia alị ndu Jiuda. ⁸ Dekwaapho ẹkwo-ozu ophu mu a-nụ Asafu, bụ onye eleta oswa eze ẹnya; g'o nū mu oshi, mu e-gude mee mgbo onu-abata ulo-mgbobuta eze-ulo Chileke; mę oshi, mu e-gude mezia igbulo mkpukpu ono; mę ophu mu e-gude mee ulo, mu e-buru." Iphemiphe, mu rworu eze bẹ o mekotaru mu; kele ẹka-oma kẹ Chileke mu bẹ dọ mu l'ẹhu.

Nehemaya agbaphe igbulọ Jierúsalemú

⁹ Mu bya ejerwua azú ẹnìmu; mu bya eworu ẹkwo-ozì onò, eze deru onò nù ndu ọchì-ọhà onò. Eze bẹ duwaru ndu-ishi ndu ojọgu; waa ndu agbà l'inya yeru mu gẹ mu l'ephè swírù. ¹⁰ Teke Sambalatu, bụ onye Horonu; mę Tobaya, bụ onye-ishi l'alì Amọnu nụmaeruphò l'ò nweru onye byaru achọ g'ee-shi g'iphe duru ndu Ízurẹlù lẹ ree; ọ dọ phẹ ẹjì dushia phẹ iya ike.

¹¹ Noo ya; mu bya abata lẹ Jierúsalemú; nọọ ya abalì ẹto. ¹² O be l'enyashi ujiku lanú; mu gbalihu; mu l'unwoke olemole; anyi tugbua. Ophu ọ dudu onye mu pfiwaru iphe, Chileke mu yeru mu l'obu gẹ mu meeru Jierúsalemú. Ophu ọ dukwapho anụ-agbagba ọzo, mu gude ghahaephò ophu mu l'agba. ¹³ Ọ buru l'echi abalì bẹ mu gude tugbua. Ẹka mu shiru bụ Onu-abata Nsụda lufuta lẹ Welu Nkuta-ọswa; shia onò futa lẹ Onu-abata Ikpọzu; ejekpọephò agbaphe igbulọ Jierúsalemú onò, e tsukpọshiru etsukpọshi onò; yẹlẹ ọguzo iya onò, ọku tsukọtaru onò. ¹⁴ Mu bya eshi l'eka onò tugbua shia uzo Onu-abata Ẹnya-nwobvu; waa Okpuru Eze; ọlẹ anụ, mu agba agbagba te nwedu ẹka ooshi ghata. ¹⁵ Tọbudu iya bụ; mu gude ẹnuyashi onò tugbua kwaseru uzo nsụda; agbaphe igbulọ onò. Mu gbaphechaa ya; bya alwaphuta azú shia Onu-abata Nsụda bahú l'ime mkpukpu.

¹⁶ Ophu ndu-ishi amadụ ẹka mu jeru; ọzoo iphe, mu meru; kẹlẹ o tokọ dudu iphe, mu pfiwaru ndu Jiu; mę ndu-uke Chileke; mę ndu a maru ẹpha phẹ; mę ndu-ishi; męwaro ndu ọzo, bụ ndu e-mechaa eje ozi onò.

Nehemaya epfu lẹ ya a-kpukwa igbulọ Jierúsalemú

¹⁷ Tọbudu iya bụ; mu sụ phẹ: “Unu humawaru ẹgube iphe-ọtsulehu, anyi nọ l'ime iya; mbụ gẹ Jierúsalemú gude dakpọshihu; ọku tsukọta ọguzo iya. Unu byakwa g'anyi kpukwaa igbulọ Jierúsalemú; k'ophu anyi e-mefu onwanyi iphe-iphere l'ẹhu.” ¹⁸ Mu bya epfukwaaru phẹ phọ g'ẹka-ọma kẹ Chileke mu gude dọ-be mu l'ẹhu; waa k'iphe, eze pfukọtaru mu. Ẹphe sụ: “Ngwa; g'anyi wata iya akpukpu.” Ẹphe kwakọbeahaa ẹka k'awata ẹguru ozi onò.

¹⁹ Sambalatu, bụ onye Horonu; yẹlẹ Tobaya, bụ onye-ishi l'alì Amọnu; mę Geshemu, bụ onye Arabu numaephò iphe onò, anyi chiru idzu iya k'ememe onò; ẹphe chjahaa anyi ọchì jaahaa anyi ewenu asuje: “?Bụ gunu bẹ unu eme nno? ?Bụ ikẹ bẹ unu ekwefuru eze tọ?”

²⁰ Mu bya eyeeru phẹ ọnu sụ phẹ: “Ọ kwa Chileke k'imigwe bẹ e-me g'anyi mee iphe, anyi eme mekọta. Anyibe ndu-ozì iya abya awata akpụ igbulọ obu; ọlẹ unubedua te nwedu oke lẹ Jierúsalemú; ophu ẹka unu adudu iya; ophu ndiche unu ebujeduru iya.”

3*Aakpukwa igbulọ Jierúsalemú*

¹ No iya; Ẹliyashibu, bụ onye-ishi uke Chileke; yẹlẹ ndu ọzo, bụ ndu-uke Chileke bya agbeshi je atọko kpukwaa Onu-abata Aturu. Ẹphe kpuchaa ya; bya eyeshia ya mgbo. Ẹphe kpuru igbulọ iya ọ futa l'ulo-ephekerephe “Ukpuro-ise” mę lẹ Ulo-ephekerephe “Hananẹlù.” Ẹphe mechaa ya bya eworu iya ye Chileke l'eka.

² Ẹka ophu etsota ẹka onò bẹ bụ unwoke mkpukpu Jieriko bẹ kpuru iya nù.

Zaku nwa Imuri kpua tsota phẹ.

³ Unwu Hasena bụ phẹ kpuru Onu-abata Ẹma. Ẹphe gbaru iya oshi l'eli iya; yeshia ya mgbo; mę iphe, eegudeje aswo-chi iya aswo-chi; mę mgborigwẹ.

⁴ Onye kpụ-tsotaru phẹ nù bụ Meremotu nwa Uráya, mbụ nwanwa Hakọzu.

Meshulamu nwa Berekaya, bụ nwanwa Meshezabẹlù kpuru tsota Meremotu.

Zadọku nwa Bana kpụ-tsota Meshulamu.

⁵ Ndu mkpukpu Tekowa kpuru ẹka etsota iya nù. Ọlẹ ndu ophu a maru ẹpha phẹ lẹ mkpukpu onò te ekwedu wozeta onwophẹ alì jee ozi, ndu-ishi-ozì onò suru g'ephè jee.

⁶ Jiyada nwa Paseya; mę Meshulamu nwa Besodeya bẹ kpukwaru Akahù Onu-abata. Ẹphe gbaru iya oshi l'eli iya; yeshia ya mgbo; mę iphe, e gude aswo-chi iya aswo-chi; mę mgborigwẹ.

⁷ Ndu kpukwaru ẹka etsota iya nù bụ Melataya, bụ onye Gibiyonu; mę Jiadonu, bụ onye Meronotu; mę unwoke Gibiyonu yẹlẹ Mizupa. Ẹka onò bukota ẹka ndu ọchì-ọhà azú ẹnìmu bụ ishi.

⁸ Onye kpukwaru ẹka etsota iya nù bụ Uzẹlù nwa Hahaya. Uzẹlù yì lẹ ndu akpuje uzu mkpọla-ododo.

Onye kpuru tsota iya nù buru Hananaya. Hananaya bẹ yì lẹ ndu emeje manụ-mbeleke, eshi mkpọ. Ẹphe kpuru igbulọ Jierúsalemú onò jasụ lẹ Igbulọ-ọsa.

⁹ Refaya nwa Huru bẹ kpụ-tsotaru phẹ nụ. Refaya bụ onye-ishi nkeru-ẹbo uswekete Jierúsalemụ.

¹⁰ Onye kpụ-tsotaru phẹ nụ bụ Jiedaya nwa Harumafu. Ẹka ọ kpụkwaru bẹ bụ nhamunha atatiphu ibe iya.

Hatushi nwa Hashabuneya kpụkwaa ẹka tsotaru iya nụ.

¹¹ Malukayjia nwa Harimu; mę Hashubu nwa Pahatu-Mówabu bẹ kpụkwaru ẹka igbulọ ibi ya ọzo; bya akpua ọlo-ephekerephe, "Ọtapfupfufu-ọku."

¹² Onye kpụkwaru ẹka tsotaru iya nụ bụ Shalumu nwa Haloheshi. Ọ bụ onye-ishi, nkeru-ẹbo uswekete Jierúsalemụ. Ọ bụru yee unwada iya tukoru kpua ya.

¹³ Hanunu yele ndu bu le mkpukpu Zanowa bẹ kpụkwaru Onu-abata Nsuda. Ẹphe kpuru iya bya eyeshikota iya mgbo; mę iphe, egudeje aswo-chi iya aswo-chi; mę mgborigwe; bya akpua igbulọ ono ẹka du unu nkwo-eka labo l'ukporo nkwo-eka iri; kpua ya jeye le Onu-abata Ikpuzu.

¹⁴ Onye kpuru Onu-abata Ikpuzu bụ Malukayjia nwa Rekabu, bụ onye-ishi uswekete Betu-Hakeremu; ọ kpuru iya yeshikota iya mgbo; mę iphe, e gude aswo-chi iya aswo-chi; mę mgborigwe.

¹⁵ Shalumu nwa Kolu-Howe, bụ onye-ishi ndu bu l'uswekete Mizupa bẹ bụ iya kpukwaru Onu-abata Enya-nwobvu. Ọ kpuru iya bya ekpua ya iphe l'eli; yeshia ya mgbo; mę iphe, e gude aswo-chi iya aswo-chi; mę mgborigwe. Ọ kpukwakwarupho igbulọ Okpuru Shela, no le mgboru mgbabu eze; kpua ya futa l'eka eeshije le mkpukpu Dévidi agbazeta.

¹⁶ Onye kpu-tsotaru iya nụ bụ Nehemaya nwa Azubuku; onye bụ onye-ishi, nkeru-ẹbo uswekete Betu-Zuru. Ọ kpuru nkiya je akpaa l'iphu ilu Dévidi; kpua ya ọ futa l'okpuru ono, e gude ẹka tya ono; wafua l'eka ndu ojogu bu.

¹⁷ Ndu kpụ-tsotaru iya nụ bụ ndu Lívayi. Ẹphe no l'eka Rehumu nwa Bani kpua ya.

Onye kpuru tsota iya bụ Hashabaya, bụ onye-ishi, nkeru-ẹbo uswekete Keyila.

¹⁸ Ẹka tsotaru iya nụ bẹ bụ onye kpukwaru iya nụ bụ Bavayi nwa Henadadu, bụ onye-ishi nkeru-ẹbo uswekete Keyila lanu ophuu; ye le unwunna iya.

¹⁹ Onye kpuru tsota iya bụ Eza nwa Jieshuwa. Ọ kpukwaru ibi ya ophu du l'iphu ẹka eeshije enyiba l'ulo, eedobeje ngwoğu; mbu le nkulahu nggoji igbulọ ono. Eza l'onwiya bẹ bụ onye-ishi, ndu Mizupa.

²⁰ Eka tsotaru iya nụ bẹ bụ Baruku nwa Zabayi bẹ gude g'oophu iya l'ehu kpukwaa ya. O shi le nkuku igbulọ ono kpua ya jeye l'onu-oguzo ibe Eliyashibu, bụ onye-ishi uke Chileke.

²¹ Meremotu nwa Uráya; mbu nwanwa Hakozu bẹ kpuru tsota Zabayi. O shi l'onu-oguzo ibe Eliyashibu kpua ya jeye l'eka ibe Eliyashibu jeberu.

²² Ndu ozo, kpụ-tsotaru iya nụ bụ ndu-uke Chileke. Ẹphebedua shigbaa le mkpukpu, no-pheru Jierúsalemụ mgburugbu.

²³ Ndu kpukwaru tsota phẹ bẹ bụ Benjiaminu waa Hashubu. Ẹka ẹphe kpukwaru bụ atatiphu ibe phẹ.

Onye kpuru tsota phẹ bẹ bụ Azariya nwa Maseya; mbu nwanwa Ananaya. Yebedua kpukwaru ẹka no le mgboru ibe phẹ.

²⁴ Onye kpukwaru ibe iya ozo, tsotaru iya nụ bẹ bụ Binuyi nwa Henadadu; yebedua kpuru shita l'ibe Azariya jasụ le nkuku igbulọ ono.

²⁵ Palalu nwa Uzayi bẹ kpukwaru ẹka du l'iphu nkuku igbulọ ono; ye le ọlo-ephekerephe ono, sefuturu ishi l'ibe eze l'eka iya ophu du l'uzo imeli mkpukpu ono le mgboru oma ẹka ndu nche anoje.

Onye kpukwaru tsota iya nụ bụ Pedaya nwa Paroshi.

²⁶ Ndu eje ozi l'eze-ulo Chileke, bụ ndu bu l'ubvu, Ofelu bya akpukwaa nkephe futa l'iphu Onu-Abata-Mini, no l'uzo enyanwu-awawa; ye le ọlo-ephekerephe ono, sefuru esefu ono.

²⁷ Ndu kpụ-tsotaru phẹ nụ, kpuru ibi ya ozo bẹ bụ unwoke ndu Tekowa. Ẹphe kpukwaru iphu oke ọlo-ephekerephe ono, sefuru esefu ono; kpua ya jeye ọ sibe l'igbulọ Ofelu.

²⁸ Ndu uke Chileke bẹ kpukwaru a -gbẹ le Onu-abata Inya kwaseru; onyenonu kpuru atatiphu ibe iya.

²⁹ Onye kpuru tsota phẹ nụ bẹ bụ Zadoku nwa Ima. Yebedua kpukwaru atatiphu ibe iya.

Onye ophu kpuru tsota iya nụ bụru Shemaya nwa Shekanaya. Yebedua bụ onye-nche Onu-abata Enyanwu-awawa.

³⁰ Ndu ozo, kpuru tsota iya nụ bụ Hananaya nwa Shelemaya; ye le Hanunu, bụ onye k'ishii l'unwu Zalafu.

Meshulam nwa Berekaya kpuru tsota phe; eka o kpukwaru bu atatiphu ulo iya.

³¹ Onye ophu kpuru tsota iya bu Malukayjia. Yebedua yi le ndu akpuje uzu mkpola-ododo. O kpukwaru igbulu nkiya jeye l'ulo ndu eje ozi l'eze-ulo Chileke; me ke ndu ngho l'atitiphu Onu-abata Nlele; o kpukwaa ya pho futu le nwulo, du l'eli nkuku igbulu ono.

³² Ndu akpuje uzu mkpola-ododo; me ndu ngho be kpukwaru mgbaka nwulo ono, du l'eli nkulahu nggoji igbulu ono; ephe kpuu ya jeye le Onu-abata Aturu.

4

Ndu mkposhi ozi ono

¹ Sambalatu numaeopho l'anyi akpukwawaa igbulu ono; ehu-eghu ghuaaha ya; mbu o voru oku wua ehu wata aja ndu Jiu ewenu. ² O nodu l'iphu ndibe phe; me l'iphu ndu ojogu Sameriya pfuaaha su: "Bu gunu be ndu Jiu-a, bu ndu arwuhu-a eme? ?Ephe eme g'ephe kpukwaa igbulu ono too gunu? Mbu-a; ?ephe e-mechaa gwee ngweja too? ?Ephe eme g'ephe kpu-ghee ya l'ujiku lanu too? ?Bu g'ephe a-du ike mee ge mkpuma ono dubaa ree ozo? mbu mkpuma ono, ephe voshiru le mkpokpo igbulu ono, oku gbanwushiru ono."

³ Tobaya, bu onye Amonu, no iya le mgboru su: "Igbulu mkpuma obu, ephe akpu obu ?o nweru ishi? Iphe, bu agulo -gbakotakpoo ya nu l'o dakposhihu!"

⁴ "Su-a; jiko Chileke anyi; ngabenuru anyi nchi; kele o to dudu iphe, a guberu anyi. Mena g'ewenu, ephe aja anyi tukoru phe l'ishi. Li mee g'a lwuta phe l'ogu lashia ali ozo. ⁵ Ta agukwaru phe nvu l'ejo-iphe, ephe meru; te ehuchafukwa iphe-eji phe l'iphu ngu; kele ephe gudewaa okonu kwechia ndu ono, akpukwa igbulu ono iphu."

⁶ Noo ya; anyi kpuu igbulu ono kpujaha iya ebo le g'o shi hahawaa; kele ndu ono phuberu iphu eje ozi ono.

⁷ Teke Sambalatu; me Tobaya; me ndu Arabu; me ndu Amonu; me ndu Ashidodu numaeopho l'aakpukwa-a igbulu Jierusalemu ono g'aakpu iya; teme l'eka uzo du iya be aakpu-chishi waa; ehu wata phe eghushi egu ike. ⁸ Ephe nokobe chia idzu g'ephe bya ogu le Jierusalemu; bya akuru utsu yeru phe. ⁹ Tobudu iya bu; anyi bya epfuru nu Chileke anyi; woru ndu nche ye g'ephe cheje mkpukpu ono nche eswe l'enyashi; g'ephe be eme iphe, ephe chiru idzu iya.

¹⁰ O buru teke ono be ndu Jiuda wataru epfu su: "Ike abvuakwa ndu l'eje ozi obu; teme mkpokpo igbulu pakwadu-a eka; k'ophu bu l'anyi ta amadu g'anyi e-shi kpukwaa igbulu obu."

¹¹ Ndu ohogu anyi nodu epfukwapho su l'anyi -bya amaru; mbu l'anyi -bya ahuma phe; be ephe nowaa l'echilabo anyi egbushi anyi; k'ophu eje ozi ono e-buhu. ¹² No iya; ndu Jiu, bukube phe nu byapfutawa anyi iphe, rwuru ugbo iri bya akuru anyi l'iphe, bukpuo ibiya ophu anyi shiru be ndu ohogu anyi ono e-shikwa byapfuta anyi ogu.

¹³ Oo ya bu; mu bya eye ndu nche l'azu igbulu ono; g'ephe cheje nche l'eka igbulu ono kachaa mkpualu; mbu eka a kpu-beru iya ubele. Mu gbaa ndu nche ono l'ipfu l'ipfu; ephe pagbaaru ogu-echi phe; me arwa phe; me apfu phe.

¹⁴ Mu bya ahuma g'iphe du; mu gbalihu pfuaru ndu a maru epha phe; me ndu-ishi; mewaro ndu ozo su phe: "Unu ta atsushi ndu-a ebvu! Unu nyatanu Nnajiuphu ono, bu onye paru eka; bya aburu onye du ebvu ono! Unu lwua ogu ehu ndibe unu; me k'unwu unu unwoke; me k'unwada unu; me k'unyoma unu; me k'unuphu ibe unu." ¹⁵ Teke ndu ohogu anyi numaru l'ejo idzu ono, ephe chiru anyi ono be anyi mawaru; mbu le Chileke mebyiwaru iya; oo ya bu anyi tuko g'anyi ha laphu azu je akpuaha igbulu ono ozo.

¹⁶ E -shi le mboku ono kwaseru be nkeru-ebo l'unwoke, ejeru mu ozi bu phe jeaahaaru ozi ono; nkeru-ebo ophuna nodu le nche; paru arwa; me iphe, eegudeje gbobuta onwonye; me apfu; yee uwe-ogu. Ndu-ishi pfuru ndu onu-ulo Jiuda l'ophu l'azu; ¹⁷ ephe nodu akpu igbulu ono. Ndu ophu evu iphe, e gude eje ozi ono gude eka lanu eje ozi ono; gude eka ophuu paru ngwogu. ¹⁸ Ndu ophu akpu igbulu ono l'ehu l'ehu tuchaaru ogu-echi phe l'upfu akpu iya. Onye egbuje opu pfuru mu l'aguga. ¹⁹ Tobudu iya bu; mu pfuaru ndu a maru epha phe ono; me ndu-ishi ono; me ndu ozowaro su phe-a: "Ozi-a pakwaru eka; teme o ha osa shii; o mee anyi nodu onwanyi uzanya uzanya l'igbulu-a. ²⁰ Iphe, bukpuo eka unu numaru oda opu ono; unu wuru byapfuta anyi l'eka ono. Chileke anyi a-lwuchirua-a anyi ogu!" ²¹ Noo g'anyi shi jee ozi ono; nkeru-ebo nodu apajeru arwa e -shi le nchi-abohu jeye l'enyashi teke kpokpode lufutawaru. ²² Iphe ozo, mu pfukwarupho ndu ono teke ono bu: "G'onyenonu yele onye ejeru iya ozi zejekwa l'ime Jierusalemu l'enyashi; k'ophu ephe a-buru anyi ndu nche l'enyashi; teke o beru l'eswe ephe ejee ozi." ²³ G'anyi ha; mbedua; me unwune mu; me ndu-ozu mu; me ndu

nche, mu l'ephhe nọ bẹ ta adudu onye eyefuje iphe, o yeru l'ehu eyefu. Onyenonu apajeru ngwogu iya; o betakporo o buru mini bẹ onye obu eje ekuta.

5

Nehemaya eyeru ndu ukpa aka

¹ A nonyaa; unwoke ndu Jiuda; waa unyomu pñe wata echi mkpu iphe, ndu Jiuda ibe pñe l'eme pñe. ² O nweru ndu ophu epfu sụ: "Anyi l'unwegirima anyi unwoke mę unwanyi bẹ ha igwerigwe; ọo ya bụ g'a hanaa anyi g'anyi chọta akpuru ereshi ria nọdu ndzụ."

³ O dukwarupho ndu ophu epfu sụ: "Anyi yeru alı anyi l'itumo; yechaa opfu-vayinu anyi; mę ọlo anyi g'ee-shi g'anyi huma ereshi ria l'egu, eme nụ."

⁴ O duru ndu ophu suru: "Anyi jiwaru ugwo tua utu alı anyi; mę k'opfu-vayinu anyi nụ eze. ⁵ A makwaru-a l'anyi lę ndu Jiu ibe anyi pñe bẹ gbaru ugbugba lanu. O buru g'unwegirima pñe du ree bụ g'unwegirima nkanyi dukwapho; obenu l'unwegirima anyi unwoke mę unwanyi bẹ anyi dobewaru l'onodu ohu. Unwada anyi nwekwaru ndu ophu gbę buwaru nụ ohu nta; ophu anyi ta amadu g'anyi e-me gbafta pñe; kele alı anyi mę opfu-vayinu anyi bukotawa kę ndu ozo."

⁶ Mu numaepho mkpu ono, ephe echi ono; yele iphe ono, ephe epfukashi ono; ehu wata mu eghushi egu ike. ⁷ Mu bya arichaa iphe ono l'ime onwomu; mu bobo iya ndu a maru epha pñe mę ndu-ishi. Mu sụ pñe: "O kwa ndu Jiu ibe unu bę unu anataje ugwo ntukwase." Mu bya ekua ndzuko, ha shii g'a chia idzu g'ee-shi nua pñe chiipfu. ⁸ Mu sụ pñe: "Nta-a bę anyi kukeberu ehu gbafta unwune anyi, bụ ndu Jiu, e shi ree ndu ohozo. Unubedua bya nta-a bya ereshiahaa unwune unu ono ozo g'anyi zụ-phuaha pñe azu." Mu pfuchaa nno; ephe daa kę nyonyoronyo; ophu ephe ta amadu iphe, ephe e-pfu.

⁹ Mu sukwa pñe pho ozo: "Iphe, unu eme ta adukwa ree. ?Tọ gbaduru g'unu tsua Chileke anyi ebvu k'ophu ndu ohozo, bụ ndu ohogu anyi ata watadu anyi aja ewenu? ¹⁰ Mbędua; mę unwune mu; mę ndu-ozı mu bę ejiejekwa ndibe anyi ugwo okpoga mę ugwo ereshi. Ole ọo g'anata ugwo ntukwase laa! ¹¹ Unu nụ-phukota pñe alı pñe azu ntanu-a; mę opfu-vayinu pñe; mę mgbabu olivu pñe; mę ọlo pñe. Unu eworu ntukwase, unu nataru pñe l'okpoga; mę l'ereshi; mę lę męe; mę lę manu nụ-phukota pñe azu."

¹² Ephe tuko sụ: "Anyi a-nu-phukota iphe ono azu. O tọ dudu iphe, anyi a-suba g'ephe nụ anyi ozo. Oo epho g'i suru g'anyi mee bụ g'anyi e-me."

Mu bya ekua ndu-uke Chileke; woru nte nụ ndu a maru epha pñe ono; mę ndu-ishi g'ephe mee iphe ono, ephe kweru ukwe iya ono. ¹³ Mu bya aja uwe mu phulaphula sụ: "G'ọ bukwaru egube-a bę Chileke a-jifu ndu te emeduru iphe, ephe kweru ukwe iya; mbu jifu pñe l'ulo pñe; mę l'iphe, ephe nweru. G'ọ bukwaru nno bụ g'aa-jifu onye ono; gba bę iya aka oto!"

Ndzuko ono l'opfu tuko zua mgbede sụ: Nokwa g'ọ du. Ephe jaa Chipfu ajaja. Ndu ono mee iphe ono, ephe kweru ukwe iya ono.

Nehemaya ta abudu ehu iya b'ọ maru nwękiya

¹⁴ E -shi lę teke a taru mu aka gę mu buru ochi-oha l'alı Jiuda; mbu l'apha, kwe Atakuzakuzęsu apha ukporo jeye l'apha, kwe iya ukporo apha l'apha iri l'ębo, o wataru aburu eze; l'ime apha iri l'ębo ono bę mbędua; mę unwunna mu ta adudu onye ophu rijeru nri, gbaru ochi-oha. ¹⁵ Obenu lę ndu ochi-oha ophu vu mu uto buru ishi bę shi bo ndu Jiuda iya anyinyi; shi anakoje pñe nri mę męe; bya eyekoberu mkpola-ochaa, erwa iya du ukporo shękelu labo, ephe shi atuje. Nokwapho gę ndu shi ejeru pñe ozi shi akpa ndu Jiuda ono ehu. Ole mbędua gude atsụ Chileke ebvu ophu mu te emeduru egube ono. ¹⁶ Mu gbę yechiaru ehu lę k'akpu igbulo ono; ophu o dudu alı, anyi zuru m'ilile. Ndu ozi mu g'ephe ha dzukotaephe eje ozi ono l'ęka ono. ¹⁷ Ozo buru lę ukporo umadzu ęsaa l'umadzu iri; mbu ndu Jiu; mę ndu bụ ndu-ishi bę anoduje eri nri lę teburu mu; yekoberu ndu eshije l'ohamoha, no-pheru anyi mgburugburu byapfuta anyi. ¹⁸ Mbokumboke bę eegbuje oke-eswi lanu; waa aturu ishii, ehu du ree; mę oku gude shiaru mu nri. Abalı iri, nwutaru anwuta bę eevutajeru mu męe, du iche iche; vuta iya k'etsutsu. A makwaru-a l'iphemiphe ono dukota; ole mu ta asujeduru g'a nụ mu oke nri, rwuberu ochi-oha; noo kele ivu-erwa ndu Jiuda vu bę panukaru aka.

¹⁹ Jiko Chileke mu; nyatakwa mu ro lę k'oma l'iphemiphe-a, mu mekotaru ndu-a.

6

Ejo idzu, a chiru Nehemaya

¹ Sambalatu; mē Tobaya; mē Gēshemu; bụ onye Arabu; mē ndu ọhogu anyi ọzo bya anụma lę mu kpụ-ghewaru igbulọ onọ; ọphu ọ tọ dudu eka ghekwaduru iya ọnu; ọle teke onọ bę mu teke yeshidu mgbo l'oguzo iya. ² Sambalatu yele Gēshemu zia mu ozi sụ gę mu bya gę mu l'ęphe dzuda lę mkpukpu lanu, du lę baswaa ali, aza Ono. Obenu l'iphe, ęphe chiru idzu iya bụ g'ęphe meka mu iphe. ³ Mu zia ndu-ozu g'ęphe je ezia phe sụ phe: "Ozi, mu gude l'ęka bę pakwaru ęka. Mu ta abyakotakwa. ?Denu gę mu e-shi paru ozi onọ haa g'ọ rwuhu lę mu abya unu aza oku?"

⁴ Ugbo ęno bę ęphe ziru mu ozi lanu onọ; ọ buru ọnu, mu yehawaru bę bụ ọnu, mu yekotaru phe.

⁵ O be lę k'ise iya; Sambalatu zia nwozi iya g'ọ gude ozi lanu onọ byapfuta mu. Ọ buru ękwo-ozu, e gheberu ọnu bę o gude bya. ⁶ L'ime ękwo onọ bę o deru sụ:

"Iphe, ngakotaru ohamoha; teme Gēshemu gbakwaapho ama iya bụ lę gu lę ndu Jiu bę agba idzu g'unu kwefu ike; ọ buru iya meru iphe unu akpukwa igbulọ onọ. Iphe ọzo, e pfuru ye iya bụ l'ọo gubedua eme g'i buru eze phe. ⁷ Ozo bụ l'i gbę hotawa ndu mpfuchiru g'ęphe je araa k'opfu ęhu ngu arara lę Jierusalemu sụ l'i gbe eze ndu Jiuda. O doru ngu ęnya l'opfu onọ e-rwu eze lę nchi. Ọo ya bụ l'ọ kakwa ree g'i byakwa g'anyi chi-zia ya achi-zi."

⁸ Mu ziphu iya ozi azu sụ iya: "Iphe onọ, iipfu onọ ta adukwa ọphu meru ememe ilile; ọ kwa l'obu ngu bę i ritaru iya pfua."

⁹ Iphe onọ bụ iphe, ęphe eme g'anyi tsuhu ebvu; kele ęphe riru l'anyi a-paru ozi onọ haa; anyi te ejefuedu iya l'ishi. Ọle mu rworu Chileke sụ iya: "Jiko menaa g'ęka shihu mu ike."

¹⁰ O be teke mu jeru l'ulo Shemaya nwa Delaya, mbu nwanwa Mehetabelu, bụ onye ta lufujedu alufu l'ibe iya; ọ sụ gę mu l'iya dzuda l'ulo Chileke; l'ime ime eze-ulo onọ; g'anyi gu-chishia mgbo, du l'eze-ulo onọ agu-chishi; l'ọ nweru ndu l'a-bya mu egbugbu; l'ọ l'enyashi bę ęphe a-bya mu egbugbu ọbu.

¹¹ Ọle iphe, mu pfuru bụ: "Bụ onye du gę mbedua bę a-gbalaaha agbala? Mbu ?bu onye du gę mbedua bę a-gbaru lashia l'eze-ulo Chileke gę mu dzota ndzu mu? Mu te ejedu."

¹² Ọ buru teke onọ bę ọ byaru edoo mu ęnya l'ọ tọ budu Chileke bę ziru iya nu; l'ọo Tobaya yele Sambalatu pfuru iya ugwo g'ọ pfua iphe, a-tsuru mu nu. ¹³ ęphe pfuru iya ugwo g'ọ yee mu ebvu; k'opfu mu e-me iphe, ọ suru gę mu mee; shi nno mee iphe-ęji; g'ęphe e-nweru iphe, ęphe a-gbabę ọkpa gube mu ejo ępha; mee mu iphe-iphere.

¹⁴ Gube Chileke mu; ta azohakwa iphe, Tobaya yele Sambalatu meru mu. Nokwapho g'i tji zohakwapho nwanu mpfuchiru onọ, bụ Nowadaya; mę ndu mpfuchiru ọzo, shi eme g'ęphe yee mu ebvu.

Aakpu-ghe igbulọ onọ

¹⁵ Noo ya; iphe, a kpuru igbulọ onọ bụ ukporo abali labo l'abali iri l'ębo. Mboku, a kpugheru iya bụ l'ukporo abali l'abali ise l'onwa Elulu. ¹⁶ Ndu ọhogu anyi l'opfu; mę iphe, bụ ndu ọhozo, bupheru anyi mgburugburu nūmaa ya pho; ęphe pehu onwophę l'ęnya; noo kele ọ byaru edoo phe ęnya l'ozu onọ bę bụ Chileke anyi yeru anyi ęka; anyi jefu iya l'ishi.

¹⁷ Lę teke onọ bę ndu a maru ępha phe l'ali Jiuda nuru Tobaya ękwo-ozu, du igwerigwe. ękwo-ozu ọphu shi Tobaya l'ęka ndu anodujekwapho abyaru phe. ¹⁸ Noo kele ndu du igwerigwe l'ali Jiuda bę riru nte turu ikę yeru iya; kele ọ bụ ọgo Shekanaya nwa Ara; teme nwa iya nwoke, bụ Jiehoananu lukwaapho nwada Meshulamu nwa Berekaya. ¹⁹ Teme ęphe ndu anodujekwapho epfushiru mu iphe, du ree, Tobaya l'emegbabę. Iphe, mu pfuru; ęphe aturuta iya je edooru iya. Tobaya ndu edetajeru mu ękwo gę ya gude yee mu ebvu.

7

¹ A kpughechaa igbulọ onọ; mu bya eyeshikota iya mgbo. A bya aho ndu nche ọnu-oguzo; mę ndu ebvu; mę ndu Livayi. ² Ndu mu meru ishi ndu Jierusalemu bụ nwune mu Hanani; yele Hananaya, bụ onye-ishi ulo-mgbobuta. Noo kele Hananaya bụ onye e gude ire iya ęka; teme ọ ka atsụ Chileke ebvu eme l'igwerigwe ndu ọzo. ³ Iphe, mu pfuru phe bụ: "G'a ta aguhajekwa ọnu-abata Jierusalemu ghebe ọnu l'ębe abu l'ęnyanwu gbakotaru. Ọ -buru lę ndu nche nokwadu lę nche; g'a gu-chishije mgbo iya agu-chishi swobechaa ya mgborigwe. Unu shi lę ndu bu lę Jierusalemu hota ndu nche; g'ęphe cheje nche l'ęka du k'ęche nche; ndu ọphuu anodu l'iphu ulo phe eche."

Ndu shi l'ęka a kpuru phe lę ndzu lwa
(Ezu 2:1-70)

⁴ Jierúsalemu bụ eze mkpụkpu, ha shii bya aha ke phorokotokongu; ophu ndu no iya nū abadū nwishi; tēme ophu o dudu ụlo, a kpụwaru iya. ⁵ Tọbudu iya bụ; Chileke mu yee mu iya l'obu ge mu kuko ndu ono, a maru epha phe ono; me ndu-ishi; mewaro ndu ozo g'e deshia epha phe l'eri phe l'eri phe. Mu bya ahuma ekwo, e deshiru epha ndu vu uzo, shi l'eka a kpuru phe le ndzu lwa; mbu ekwo, e deshiru phe l'eri phe l'eri phe. Iphe, mu humaru, e deru l'ekwo ono bu:

⁶ Waa ndu Izurelu ono, shi l'ali Babilonu lwa; mbu ndu ono, a kpuleru le ndzu laa ali ozo, bu iya bu ndu Nebukadineza, bu eze ndu Babilonu kpukojeru laa Babilonu ono. Ephe lwaru Jierusalemu; me Jiuda; onyenonu lashichaa mkpukpu eka o shi. ⁷ Ndu ephe tso lwa be bu Zerubabelu; me Jieshuwa; me Nehemaya; me Azariya; me Ramaya; me Nahamani; me Modekayi; me Bilishanu; me Misuperetu; me Biguvayi; me Nahumu; me Bana.

Waa ge ndu Izurelu ono ha bu owana:

⁸ Oshilokpa Paroshi be du unu ise l'ukporo esato l'umadzu iri l'ebo.

⁹ Oshilokpa Shefataya du ukporo iri l'esato l'umadzu iri l'ebo.

¹⁰ Oshilokpa Ara du unu nemadzu l'ukporo iri l'ebo l'umadzu iri l'ebo.

¹¹ Oshilokpa Pahatu-Mowabu, bu iya bu ndu shi l'eri Jieshuwa yele Jiowabu be du unu esaa l'iri l'esato.

¹² Oshilokpa Elamu du unu eto l'ukporo labo l'umadzu iri l'eno.

¹³ Oshilokpa Zatu du unu labo l'ukporo labo l'umadzu ise.

¹⁴ Oshilokpa Zakayi du unu nemadzu l'ukporo iri l'esato.

¹⁵ Oshilokpa Binuyi du unu l'umadzu ukporo iri l'ebo l'umadzu esato.

¹⁶ Oshilokpa Bebayi du unu l'umadzu ukporo iri le nanu l'umadzu esato.

¹⁷ Oshilokpa Azugadu du unu ise l'ukporo iri l'ishii l'umadzu labo.

¹⁸ Oshilokpa Adonikamu du unu l'ukporo iri l'eto l'umadzu esaa.

¹⁹ Oshilokpa Biguvayi du unu ise l'ukporo eto l'umadzu esaa.

²⁰ Oshilokpa Adinu du unu ukporo iri l'ebo l'umadzu iri l'ise.

²¹ Oshilokpa Ateya, bu iya bu ndu shi l'eri Hezekaya be du ukporo eno l'umadzu iri l'esato.

²² Oshilokpa Hashumu du ukporo iri l'ishii l'umadzu esato.

²³ Oshilokpa Bezayi du ukporo iri l'ishii l'umadzu eno.

- 24 Oshilokpa Harifu du ukporo
ise l'umadzu iri l'ebo.
- 25 Oshilokpa Gibiyonu du
ukporo eno l'umadzu iri
l'ise.
- 26 Unwoke, shi le Betulehemu
me Netofa be du ukporo tete
l'umadzu esato.
- 27 Ndu ke Anatotu du ukporo
ishii l'umadzu esato.
- 28 Ndu ke Betu-Azumavetu
be du ukporo labo
l'umadzu labo.
- 29 Ndu ke Kiriyatu-Jiarimu;
me Kefira; me Berotu du
unu l'ukporo iri l'esaa
l'umadzu eto.
- 30 Ndu ke Rama; me Geba du
unu l'ukporo iri le nanu
l'onye lanu.
- 31 Ndu ke Mikumashi du ukporo
ishii l'umadzu labo
- 32 Ndu ke Betelu; me Eyayi du
ukporo iri le nanu l'umadzu
eto.
- 33 Ndu ke Nebo ophunapho
be du ukporo labo l'umadzu
iri l'ebo.
- 34 Ndu ke Elamu ophunapho be
du unu eto l'ukporo labo
l'umadzu iri l'eno.
- 35 Ndu ke Harimu du ukporo iri
l'ishii.
- 36 Ndu ke Jieriko du ukporo iri
l'esaa l'umadzu ise.
- 37 Ndu ke Lodu; me Hadidi;
me Ono be du unu l'ukporo
iri l'ishii l'onye lanu.
- 38 Ndu ke Senaa du unu tete
l'ukporo iri l'ishii l'umadzu
iri.
- 39 A bya le ndu-uke Chileke:
Oshilokpa Jiedaya, bu iya bu
ndu shi l'onu-ulo Jieshuwa
be du unu labo l'ukporo
esato l'umadzu iri l'eto.
- 40 Oshilokpa Ima du unu labo
l'ukporo iri l'ebo l'umadzu
iri l'ebo.
- 41 Oshilokpa Pasho du unu eto
l'ukporo labo l'umadzu esaa.
- 42 Oshilokpa Harimu du unu
labo l'ukporo iri l'umadzu
iri l'esaa.
- 43 A bya le ndu Liviayi:
Oshilokpa Jieshuwa; me
Kadumelu, bu iya bu
ndu shi l'eri Hodavaya be
du ukporo eto l'umadzu iri
l'eno.
- 44 A bya le ndu aguje ebvu:
Oshilokpa Asafu be du

ukporo ɛsaa l'umadzu ɛsato.

⁴⁵ A bya lɛ ndu nche ɔnu-abata:

Oshilokpa Shalumu; mɛ
 oshilokpa Ateya; mɛ oshilokpa
 Talumonu; mɛ oshilokpa
 Akubu; mɛ oshilokpa Hatita;
 mɛ oshilokpa Shobayi bɛ
 tukoru du ukporo ishii
 l'umadzu iri l'ɛsato.

⁴⁶ Ndu anɔduje eje ozi l'eze-ulo
 Chileke bu:

Oshilokpa Ziha; mɛ
 oshilokpa Hasufa;
 mɛ oshilokpa Tabayotu;
⁴⁷ mɛ oshilokpa Kerosu;
 mɛ oshilokpa Siya; mɛ
 oshilokpa Padonu;
⁴⁸ mɛ oshilokpa Lebana;
 mɛ oshilokpa Hagaba; mɛ
 oshilokpa Shamulayi;
⁴⁹ mɛ oshilokpa Hananu;
 mɛ oshilokpa Gidɛlu;
 mɛ oshilokpa Gaharu;
⁵⁰ mɛ oshilokpa Reyaya;
 mɛ oshilokpa Rezinu; mɛ
 oshilokpa Nekoda;
⁵¹ mɛ oshilokpa Gazamu;
 mɛ oshilokpa Uza; mɛ
 oshilokpa Paseya;
⁵² mɛ oshilokpa Besayi;
 mɛ oshilokpa Meyuni;
 mɛ oshilokpa Nefisimu;
⁵³ mɛ oshilokpa Bakubuku;
 mɛ oshilokpa Hakufa;
 mɛ oshilokpa Hahuru;
⁵⁴ mɛ oshilokpa Bazulutu;
 mɛ oshilokpa Mehida;
 mɛ oshilokpa Hasha;
⁵⁵ mɛ oshilokpa Bakosu;
 mɛ oshilokpa Sizera;
 mɛ oshilokpa Tema;
⁵⁶ mɛ oshilokpa Nezaya;
 mɛ oshilokpa Hatifa.

⁵⁷ A bya lɛ ndu bu oshilokpa
 ndu-ozii Sólomonu bu:

Oshilokpa Sotayi;
 mɛ oshilokpa Soferetu;
 mɛ oshilokpa Perida;
⁵⁸ mɛ oshilokpa Jiala; mɛ
 oshilokpa Dakonu; mɛ
 oshilokpa Gidɛlu;
⁵⁹ mɛ oshilokpa Shefataya;
 mɛ oshilokpa Hatilu; mɛ
 oshilokpa Pokɛretu-Hazebayimu;
 mɛ oshilokpa Amonu.

⁶⁰ Ndu eje ozi l'eze-ulo
 Chileke g'ɛphe ha; mɛ oshilokpa
 ndu-ozii Sólomonu bɛ du
 ukporo iri lɛ tete l'umadzu iri
 l'ɛbo.

⁶¹ Ndu ɔwana bu ndu ɔphu shi lɛ mkpukpu Tɛlu-Mela; mɛ lɛ mkpukpu Tɛlu-Hasha;
 mɛ lɛ mkpukpu Kerubu; mɛ lɛ mkpukpu Adonu; mɛ lɛ mkpukpu Ima Iwa. Ɔle ndu

ono ta adudu ike goshi onu-ulo, ephe shi futa; me oshilokpa onye ephe bu; k'opfu eeshi nno maru ?ephe bua ndu Izurelu? ⁶² Oshilokpa Delaya; me oshilokpa Tobaya; me oshilokpa Nekoda be du unu l'ukporo iri l'ebo l'umadzu labo.

⁶³ A bya l'oshilokpa ndu-uke Chileke: oshilokpa Hobaya; me oshilokpa Hakozu; me oshilokpa Bazilayi; nwoke ono, luru nwada Bazilayi K'ali Giladu; a nodu ekuwa iya ro ephe ala l'epha iya. ⁶⁴ Ndu ono be a choru ephe phe l'ekwo, e deru g'e gude nwushia phe; ole a ta ahumaduru ephe phe l'ekwo ono. Oo ya bu; e wofu phe g'ephe ta abuheru ndu-uke Chileke; dobe phe ge ndu aaso nsq. ⁶⁵ Ochi-oha bya asu g'ephe ta ayijeshiru ria nri, kakota adu nsq jasu teke ee-nweru onye uke Chileke, e-gude ido Urimu; waa Tumimu kpata Chipfu ishi.

⁶⁶ A -kpaota igwe-oha ono be ephe du ukporo unu ise l'unu ise l'ukporo iri l'esato;* ⁶⁷ a -gufukwa ndu-ozu phe unwoke; me unwanyi, ndu du unu iri l'esato l'ukporo ishii l'umadzu iri l'esaa. Ephe nwekwarupho ukporo umadzu iri l'ebo l'umadzu ise, bu unwoke yele unwanyi, anoduje agu ebvu; ⁶⁸ bya enweru inya, du unu l'ukporo iri l'ishii l'inya iri l'ishii. Ephe nweru inya-mulu, du ukporo iri l'ebo l'inya-mulu ise. ⁶⁹ Inya-kamelu phe du unu l'ukporo l'iri l'ise; bya enweru nkapfu-igara, du unu iri l'ishii l'ukporo iri l'ishii.

⁷⁰ O nweru ndu-ishi l'enya-unuphu ibe nna phe, nuru iphe g'e gude yeta eka jee ozi ono. Ochi-oha be yeru eka mkpola-ododo iri l'ulo-eku; me gbamugbamu, du ukporo labo l'iri; me uwe ndu-uke Chileke, du unu uwe l'ukporo ishii l'iri. ⁷¹ Ndu bugbaa ishi l'enya-unuphu ibe nna phe haru woru mkpola-ododo, du ukporo unu ugbo labo l'unu iri; nu g'e dobe l'ulo eku, ee-gudeje jee ozi ono; bya anu mkpola-ochaa, du ukporo unu ugbo iri l'eto l'unu iri l'ise. ⁷² Mkpako iphe, ndu ozo nuru bu mkpola-ododo, du ukporo unu ugbo labo l'unu iri; me mkpola-ochaa, du ukporo unu ugbo iri l'ebo l'unu iri; me uwe ndu-uke Chileke, du ukporo eto l'esaa.

⁷³ Tobudu iya bu; ndu-uke Chileke; me ndu Livayi; me ndu nche onu-oguzo; me ndu aguje ebvu; me ndu eje ozi l'eze-ulo Chileke; mewaro ndu ozo; me ndu Izurelu g'ephe ha tukko buchaaru le mkpukpu le mkpukpu phe.

8

Ezura agu ekwo ekemu Chileke

¹ O rwua l'onwa k'esaa teke ndu Izurelu bukotawa le mkpukpu le mkpukpu phe; ndu Izurelu g'ephe ha dzukota l'edupfu, no l'iphu mkpochi-oguzo, Onu-Abata-Mini. Ephe su Ezura, bu onye edeje ekwo g'o wofuta ekwo ekemu Mosisu, bu iya bu ekemu, Chipfu turu nu ndu Izurelu. ² O be l'abali mbu l'onwa esaa; Ezura, bu onye uke Chileke wofuta ekwo ekemu ono l'iphu edzudu-oha l'eka unwoke me unwanyi; me ndu iphe edoje enya doru. ³ O nodu l'edupfu ono, du l'iphu Onu-Abata-Mini ono gua ekwo ekemu ono l'eka unwoke me unwanyi; me ndu ono, iphe edoje enya doru ono. O shi l'onmewa utsu gua ya jasu l'echilabo eswe. Edzudzu-oha ono ngabe nchi ree l'iphe, ekwo ekemu ono epfu.

⁴ Ezura, bu onye edeje ekwo be pfuru l'eli eka a gbaru oshi agbagba, bu eka e meru medoru k'iphe, ephe eme ono. Ndu pfuru iya l'ekutara bu Matitaya; me Shema; me Anaya; me Uraya; me Hilikaya; me Maseya. Ndu pfuru iya l'ekicha buru Pedaya; me Mishelu; me Malukayijia; me Hashumu; me Hashubadana; me Zekaraya; me Meshulam. ⁵ Ezura bya ekpuhaa ekwo ono; ephe humakota; noo kele eka o pfuru be o kakota ndu ono l'eli. Teke o kpuharu iya be ephe tukoru wulihu pfuru apfuru. ⁶ Ezura jaa Chipfu ajaja; mbu Chileke ono, paru eka ono.

Ndu ono chilikota eka phe imeli zua su: "Nokwa g'o du! Nokwa g'o du-o!" Ephe phozeta kpube iphu l'ali baaru Chipfu eja. ⁷ Ndu Livayi, bu Jieshuwa; me Bani; me Sherebaya; me Jiaminu; me Akubu; me Shabetayi; me Hodaya; me Maseya; me Kelita; me Azariya; me Jiozabadu; me Hananu; me Pelaya be yetaru eka mee g'ekemu ono doo ndu ono enya g'ephe pfukwaduru l'eka ono. ⁸ Ephe gua iphe, du l'ekwo ekemu Chileke ono risaa; bya akoo iphe o bu; mee iphe ono, a guru ono dokota enya.

⁹ Ochi-oha, bu Nehemaya; me Ezura, bu onye uke Chileke; buru onye edeje ekwo; me ndu Livayi, bu ndu ezi ndu ono ekemu ono bya epfukota opfu nu ndu ono su phe: "Ntanua bukwa mboku, duru Chipfu, bu Chileke unu nsq. Unu ta agukwa apfu; opfu unu arakwa ekwa." Iphe, kpataru ephe pfua nno bu le ndu ono g'ephe ha wataru ara ekwa g'ephe numaru iphe, ekemu ono pfuru. ¹⁰ Nehemaya su phe: "Unu lashiwaro je eria okpobe nri; unu angua mee, l'atsq rengurengu; unu ewota je anu ndu opfu te

* 7:66 7:66 Bu iya bu 42,360 le mbekee.

enwedu ophu epe shiru g'ephe ria. Ntanu-a dukwaru Nnajiuphu nsọ. Unu ta arashi ekwa; noo kele ehu-utso ophu shi l'eka Chipfu be bu ike, du unu."

¹¹ Ndu Lívayi gboo ndu ono g'ephe ha ekwa; asuje phe: "Unu ndu doo; kele ntanu-a bukwa mboku, du nsọ. Unu ta arashi ekwa." ¹² Ndu Ízurelu g'ephe ha wukashihu lashia je eria ngua; wojechaaru ndu ozo nri; mbu gude ehu-utso bo obo-iphe ono; noo kele opfu ono, a guru phe ono be doru phe enya.

Obo-Mkpù

¹³ O be le mboku k'ebo iya; ndu-ishi, shi l'enya-unuphu l'enya-unuphu ndu Ízurelu; me ndu-uke Chileke; me ndu Lívayi wuru bya ado-pee Ezura, bu onye edeje ekwo g'ephe nwua iphe, ekemu ono pfuru. ¹⁴ Epe huma l'e deru l'ime ekwo ekemu ono le Chipfu shi l'eka Mosisu tua ekemu su; le ndu Ízurelu be e-bujeru l'ime mkpu le teke aabo obo-iphe l'onwa esaa. ¹⁵ Wakwapho l'oo g'ephe raa ya arara; mee g'a numa-dzuru iya le mkpuku phe l'ophu; yele Jierusalemu su: "Unu tugbua je l'ubvu je egbukoo ekali-oshi olivu; me ekali-oshi payinu; me ke mituru; me igu; me ekali-oshi ozo, nweru ekwo; g'e gude tushia mkpu egube ono, e deru iya l'ekwo ekemu ono."

¹⁶ Oo ya bu; epe tugbua je egbukoo ekali-oshi ono bya atushiaru onwophe mkpu; onyenu tua nkiya l'eli ulo iya; me l'oma-unuphu phe; me l'oma-unuphu eze-ulo Chileke; me l'edupfu ono, no-kube Onu-Abata-Mini; me ophu no-kube Oguzo Ifuremu. ¹⁷ Igwe-pha ono, bu ndu shi l'eka a kpuru phe le ndzu lwa ono; tushikota mkpu ono buru. Mbu le ndu Ízurelu ta atujeduru egube Mkpù ono; e-shi teke Jioshuwa nwa Nunu no jeye mboku ono. Ehu tsoo phe utso shii.

¹⁸ Ezura shiepho e-shi ke mboku mbu, a wataru abo obo-iphe ono aguepho iphe, e deru l'ekwo ekemu Chileke ono; ague ya pho mboku-mboku; jeye le mboku ikpazu iya. Epe bo obo-iphe ono abali esaa; o be le mboku k'esato; epe nweru ndzuko, du iche egube ekemu pfuru iya.

9

Ndu Ízurelu akoshi iphe-aji, epe meshiru

¹ Onwa ono dwepho l'abali ukporo l'eno; ndu Ízurelu dzukota swiahaa egu. Epe yee uwe-aphu; kporu aja kpua onwophe l'ishi. ² Ndu ophu bu oshilokpa ndu Ízurelu bufu onwophe l'ehu ndu ohozo. Epe pfuru koshia iphe-aji, epe meshigbaberu; me ejo-ememe, nna phe megbaberu. ³ Epe pfuru l'eka epe pfuru gua iphe, e deru l'ekwo ekemu Chipfu, bu Chileke phe ono awa eto; epe gude awa eto ozo koshia iphe-aji, epe meshiru; bya abaarü Chipfu, bu Chileke phe aja. ⁴ Ndu pfuru l'eli mkpogobe eka ono e metaru ndu Lívayi ono bu: Jieshuwa; me Bani; me Kadumelu; me Shebanaya; me Buni; me Sherebaya; me Bani; me Kenani. Epe chiru mkpu ekwa chiku Chipfu, bu Chileke phe.

⁵ Ndu Lívayi, bu Jieshuwa; me Kadumelu; me Bani; me Hashabuneya; me Sherebaya; me Hodaya; me Shebanaya; me Petahaya bya asu:

"Unu gbalihu jaa Chipfu, bu

Chileke unu ajaja; mbu
onye ono, shi l'ojeje
ndu ndzu; teme o je
a-no jasü l'ojeje ono."

G'a jakwaa epha ngu ono,
du akpabiri ono ajaja;
mbu epha ngu ono,
daghataru ajaja, aja iya;
bya adaghata ekele,
eekeleje iya ono.

⁶ Oo ngu kpoloko kpeekpu
bu Chipfu.

Oo ngu meru igwe; mee igwe
ophu kakota igwe l'eli;
me iphemiphe, dukota
iya nu.

O buru ngu meru ali;
me iphemiphe, dukota iya nu.

O buru ngu meru eze-enyimu;
me iphemiphe, nokota iya nu.

- O buru ngu meru;
 ephe ndudukota ndzu.
 Iphe, dugbaa l'imigwe anoduje
 abakotaru ngu eja.
 7 Oo gubedua bu Chipfu,
 bu Chileke ono,
 bu onye hotaru Ebiramu;
 dufuta iya le mkpukpu
 Uru l'alì Babilonu bya
 agbanwee epha iya;
 o buru Ebirhamu.
 8 I humaru l'ò bu onye e gude
 ire iya eka; gu l'iya woru
 ndzu gbaa.
 I kwee ya ukwe l'ì-nukota
 yele awa iya alì ndu Kènanu;
 me alì ndu Hetu; me alì ndu
 Amoru me ke ndu Pèrezu;
 me ke ndu Jiebusu;
 me ke ndu Gigashi.
 Ukwe-iphe ono, i kweru ono
 be i mekotaru kele i bu onye
 pfuluberu-eka-oto.
 9 I humaru iphe-ehuka, nna anyi
 phe jeru l'alì Ijiputu.
 Temè i nùmakwapho ekwa,
 ephe rarù l'aguga Eze-enyimu
 Uswe-uswe.
 10 I meshiru iphe-ohumalenya
 me iphe, du biribiri kpua
 Fero me ndu-ozì iya l'ophu;
 mekpoo ndu alì iya l'ophu;
 kele i maru ge ndu Ijiputu
 gude eku-onwonye gwaa
 ndibe ngu maa.
 I meru a maru epha ngu;
 o du egube ono byasu ntanu.
 11 I meru eze-enyimu; o kekaha
 ebo l'iphe phe; k'ophu bu
 l'ephe jeru ije l'alì okponku
 ghaa eze-enyimu ono.
 Obenu le ndu achì phe oso be
 i tubaru l'ohu mini ono;
 ge mkpuma, a tubaru l'ime
 mini, abya gbukugbuku.
 12 Eswe be i gude urwukpu,
 kpuru oronmono dua
 ndibe ngu.
 L'enyashi be i gude oku,
 kpuru oronmono dua phe;
 g'o buru iphorò, a-nodu
 egoshi phe uzo, ephe e-shi.
 13 I nyizetaru l'eli ubvu
 Sayinayi; i nodu l'imigwe
 pfuru opfu nu phe.
 I nuru phe omelajì, pfuru
 nhamunha;
 me ekemu, bu okpobe iya;
 me iphe, i tortu okpa iya,
 bu iphe, du ree.
 14 I meru; ephe maru mboku,

i doberu g'ọ bụru
 eswe-atụta-unme ngu, dụ nsọ.
 I shi l'ẹka nwozi ngu,
 bụ Mósísu karụ phẹ ekemu,
 ẹphe a-nọdu etso.
 15 Teke ẹgu guru phẹ bẹ ị nuru
 phẹ nri, shi l'imigwe.
 I kee phẹ mini, shi l'eze mkpuma
 g'ẹphe nğa; teke mini
 guru phẹ.
 Ị sụru phẹ g'ẹphe tughua je
 anata ali ono, i riburu nte
 l'ii-nụ phẹ ono.
 16 Ọle ẹphebe nna anyi phẹ ono
 bẹ kuaharu onwophẹ ekuku;
 kwefu ike jika eme iphe,
 ị sụru g'e meje.
 17 Ẹphe jikaru eme iphe, ị sụru
 g'ẹphe mee;
 zohashicha iphe, dụ biribiri,
 i meshiru l'echilabọ phẹ.
 Ẹphe kwefuru ike gude ekwefu
 ike họtá onye-ishi, e-duphu
 phẹ azụ lẹ Ijiputu,
 bụ ẹka ono, ẹphe shi bụru
 ohu ono.
 Obenu l'ị bụ Chileke, l'agụje
 nvụ;
 ị bụru onye emeje eze-iphe-oma;
 mẹ onye obu-imemini;
 tẹme ị bụru onye ẹhu te
 eghujedu eghu ẹgwegwa;
 mbụ onye n-yemobu
 iya nyiberu anyibe;
 ọ bụru iya meru g'ọ gude
 ọphu ị paduru phẹ haa.
 18 Je akpaa lẹ teke ẹphe kpuru
 onwophẹ nweswi sụ:
 Ọwaa bụ Chileke unu,
 bụ onye dufutaru unu
 l'alị Ijiputu!
 Mẹ teke ẹphe pfubyishiru
 ẹpha ngu njo epfubyishi
 ono.
 19 Obenu l'i gude eze
 obu-imemini ngu ono
 ọphu ị ti paduru phẹ haa
 l'echiẹgu.
 Urwukpu ono, kpuru
 oronmono ono ta
 ahajeduru phẹ l'eswe.
 O duẹ phẹ phọ shikọta l'ụzo,
 ẹphe shiru.
 Ọphu ọku ono, kpuru
 oronmono ono
 ahajeduru phẹ l'enyashi.
 Ọ nọdu abujeru iphóró,
 egoshi phẹ ụzo, ẹphe eshi.
 20 Ị nuru phẹ Unme ngu ono,
 dụ ree ono g'ọ kpọ-zijeru
 phẹ ụzo.
 Ọphu i ti kwedu g'ẹphe ribuhu

- Mana, shi ngu l'eka.
 Teme i nukwa phe pho mini
 g'ephe ngua le k'egu mini,
 agu phe nu.
- 21 Apha ukporo labo be i heru
 phe l'echiegu.
 Ophu o to dudu iphe,
 uko iya dujeru phe.
 Uwe phe ta akahujeduru
 akahu.
 Ophu okpa ta abyajeduru
 phe erwa.
- 22 "I meru; ephe lwuta ali-eze;
 me oha, du iche iche;
 bya eworu ali ndu ono keshiaru
 phe g'o buru oke ali phe.
 Ephe nataru ali Heshibonu,
 bu ali-eze Sihonu;
 me ali Beshanu, bu ali-eze
 Ogu.
- 23 I meru g'oshilokpa phe
 ha igwerigwe ge kpokpode,
 no ligwe.
 I dua phe dubata l'ali ono,
 i suru nna phe g'ephe bahu
 je anata ono.
- 24 O buru unwu phe bahuru
 je anata ali ono.
 I lwu-kpeeru phe ndu bu l'ali
 ono, bu iya bu ndu
 Kénanu.
 I meru ge ndu Kénanu;
 me ndu eze phe; me ndu ali
 ono l'ophu lakota phe l'eka;
 k'ophu ephe e-me phe
 g'o du phe.
- 25 Ephe lwutakota mkpukpu
 le mkpukpu, a kpushigbaaru
 ike; me ali, emehuje iphe;
 natakota ulo, ivu, dugbaa ree,
 du iche iche jiru ejiji.
 Ephe natakwapo welu,
 a tuwaru atutu; me
 opfu-vayinu; me k'olivu;
 me oshi-omi, du iche iche.
 Ephe ria ephe ji phe; dachaa
 okporokpo.
 Eguru iphe ono, i nukotaru
 phe ono; be ephe riru o tsoro
 phe utso.
- 26 Obenu l'ephe te ekwedu mee
 iphe, i suru g'ephe mee;
 teme ephe kwefuru ngu ike;
 woru ekemu ngu nwucha
 l'azu.
 Ephe gbushiru ndu mpfuchiru
 ngu, bu ndu loru phe aka
 le nchi g'ee-shi g'ephe gha
 iphu l'eka i no.
 Ephe pfubyishia ephe ngu
 no epfubyishi.
- 27 O buru iya meru g'o gude

i woru phẹ ye l'ẹka ndu
 ohogu phẹ, bụ ndu
 mekpaaharu phẹ ẹhu.
 Teke ẹphe nọ l'iphe-ẹhuka
 ono bẹ ẹphe rakuru ngu.
 1 Ị gbẹ l'imigwe ngabẹru phẹ
 nchị; bya egude
 obu-imemini ngu, parụ ẹka
 nụ phẹ ndu nafutaru phẹ l'ẹka
 ndu ohogu phẹ.
 28 Nchị bya adule phẹ phọ doo;
 ẹphe mee ẹjo-iphe l'iphu ngu
 ọzo.
 I wokwaru phẹ ye l'ẹka ndu
 ohogu phẹ ọzo; ẹphe bụru
 ishi phẹ.
 Ẹphe byakwa araku ngu ọzo;
 ị gbẹ l'imigwe ngabẹru phẹ
 nchị.
 Ị phuaahaaru phẹ obu-imemini;
 nafuta phẹ ugbo olemole.
 29 Ị loru phẹ ẹka lẹ nchị
 g'ee-shi g'ẹphe laphu
 azụ meahaa ekemu ngu.
 Ọle ẹphe watalẹru-a eku
 onwophe jika eme iphe,
 ị sụru g'e meje.
 Ẹphe mee iphe-ẹji gude mebyia
 omelalị ngu;
 mbụ omelalị ngu ono,
 bụ nemadzụ -dobe iya;
 l'ọ nọdu ndzụ ono.
 Ẹphe gude l'ẹphe bu
 ekwegekwe gbakutaru
 ngu azụ;
 tẹme ẹphe kwefu ike jika
 angabẹru ngu nchị.
 30 Apha, dụ igwerigwe bẹ ị
 takọtaru phẹ nshi.
 Tẹme i gude Unme ngu lọ
 phẹ ẹka lẹ nchị shita l'ọnu
 ndu mpfuchiru ngu.
 Ọle ẹphe ta angaduru iya
 nchị.
 Ọ bụru iya meru g'o gude i
 woru phẹ ye l'ẹka ndu alị ọzo,
 bukube phẹ nụ.
 31 Obenu l'i gude k'obu-imemini
 ngu ono, parụ ẹka;
 ophu i ti kwedu g'ẹphe chihu;
 ophu i kwedu haa phẹ;
 kẹle ị bụ Chileke ophu emeje
 eze-iphe-oma; bya aburu onye
 aphuje obu-imemini.
 32 Ọo ya bụ; gube Chileke anyi;
 mbụ gube Chileke, parụ ẹka;
 bụru Okalibe;
 bya aburu onye dụ ebvu;
 mbụ gube onye ono,
 edobeje oqbandzu ngu;
 ophu n-yemobu ngu abvudu
 abvubvu;

jiko g'iphe-ehuka-a,
 anyi ejegbabe-a ta adukwa
 ngu mkpee mkpee l'enya;
 bu iya bu iphe-ehuka, dapfutaru
 anyi le ndu eze anyi-a;
 me ndu-ishi anyi;
 me ndu-uke Chileke anyi;
 me ndu mpfuchiru Chileke anyi;
 mbu iphe-ehuka ono,
 dapfutaru nna anyi phe;
 me ndibe ngu l'ophu;
 e -shi le teke ndu eze ndu
 Asiriya bu ishi byasu
 ntanu-a.

³³ Iphemiphe ono,
 dapfutakotaru anyi ono be
 iswi dukotakwa ngu mma.

I meru iphe, pfuru nhamunha;
 obenu l'anyibedua meru
 ejo-iphe.

³⁴ Noo kele ndu eze anyi phe;
 me ndu-ishi anyi;
 me ndu-uke Chileke anyi;
 me nna anyi phe te
 emeduru ekemu ngu.

Ophu ephe ta ngaduru nchi
 l'iphe, i suru g'e mee;
 me l'eka i loru phe le nchi;
³⁵ je akpaa le teke ephe no
 l'al-eze phe l'eka ephe eri
 eguru iphe, paru eka i
 nukotaru phe; bya anodu
 l'al ono, ha osa ono; mbu alj,
 emehuje iphe,
 bu eka i nuru phe ono;
 be ephe te ejeduru ngu ozi;
 ophu ephe adakobeduru haa
 ejo-ememe, ephe eme.

³⁶ Lewarọ g'anyi bu ohu nta-a
 l'alj ono, i nuru nna anyi oche
 phe ono; mbu g'ephe ria iphe,
 shi iya futa; me iphe-oma,
 du iya nu ono.

Lewarọ g'anyi bu ohu.

³⁷ O buru ndu eze ono, i doberu
 g'ephe buru ndu-ishi anyi-a be
 iphe, shi l'alj ono a-alakotaje
 l'eka.

Iphe, kparu iya nu buru iphe-eji,
 anyi meshiru.

Ephe gude anyibedua;
 me eku anyi eme iphe,
 du phe ree.

Anyi nokwa l'oke iphe-ehuka!"

Ndu byaru eka l'ekwo ogbandzu

³⁸ "O kwa iphe ono meru g'o gude anyi nodu agba ogbandzu-a, geru egeru-a; bya edekwa iya pho edede l'ekwo ge ndu-ishi anyi; me ndu Livayi anyi; me ndu-uke Chileke anyi mee ya iphe-qhubama."

10

¹ Ndu meru iphe-ohubama l'ekwo ogbandzu ono bu: ochi-oha, bu Nehemaya nwa Hakalaya; me Zedekaya; ² me Seraya; me Azariya; me Jieremaya; ³ me Pasho; me Amaraya; me Malukayijia; ⁴ me Hatushi; me Shebanaya; me Maluku; ⁵ me Harimu; me Meremotu; me Obedaya; ⁶ me Daneļu; me Ginetonu; me Baruku; ⁷ me Meshulam; me Abayijia; me Mijiaminu; ⁸ me Mazaya; me Biligayi; me Shemaya. Ndu ono bukota ndu-uke Chileke.

⁹ Ndu ke Liviayi bu: Jieshuwa nwa Azanaya; me Binuyi, bu onye shi l'eri Henadadu; me Kadumelu; ¹⁰ me unwunna phe, bu Shebanaya; me Hodaya; me Kelita; me Pelaya; me Hananu; ¹¹ me Mayika; me Rehobu; me Hashabaya; ¹² me Zaku; me Sherebaya; me Shebanaya; ¹³ me Hodaya; me Bani; me Beninu.

¹⁴ Ndu-ishi ndu Izurelu, mekwarupho iphe-ohubama l'ekwo ogbandzu ono bu: Paroshi; me Pahatu-Mowabu; me Elamu; me Zatu; me Bani; ¹⁵ me Buni; me Azugadu; me Bebayi; ¹⁶ me Adonijia; me Biguvayi; me Adinu; ¹⁷ me Ateya; me Hezekaya; me Azuru; ¹⁸ me Hodaya; me Hashumu; me Bezayi; ¹⁹ me Harifu; me Anatotu; me Nebayi; ²⁰ me Magupiyashi; me Meshalamu; me Heziru; ²¹ me Meshezabelu; me Zadoku; me Jiaduwa; ²² me Pelataya; me Hananu; me Anaya; ²³ me Hosiya; me Hananaya; me Hashubu; ²⁴ me Haloheshi; me Piliha; me Shobeku; ²⁵ me Rehumu; me Hashabuna; me Maseya; ²⁶ me Ahaya; me Hananu; me Ananu; ²⁷ me Maluku; me Harimu; me Bana.

Ogbandzu, a gbaru

²⁸ Ndu Izurelu ozo, phoduru nu; me ndu-uke Chileke; me ndu Liviayi; me ndu nche-onu-oguzo; me ndu aguje ebvu; me ndu eje ozi l'eze-ulo Chileke; me iphe, bu ndu gude k'ekemu Chileke ono bufu onwophe l'ehu ndu ohozo; mewaro unyomu phe; me unwu phe unwoke; me unwada phe, bu ndu ophu iphe edowa enya; ²⁹ tuko g'ephe ha tsoru unwunna phe; me ndu a maru epa phe kpuru enwa kpua onwophe; ria nte l'ephe a-nodu eme ekemu Chileke; mbu ekemu ono, Chileke shi l'eka Mosisu, bu nwozi iya tya; teme l'ephe a-nodu eme iphe, Chipfu, bu Nnajiuphu suru g'e meje; meje omelali iya; me iphe, o toru okpa iya.

³⁰ "Anyi nodu ekwe ukwe l'anyi tee kuduru unwada anyi kee ndu ali ozo; ophu anyi ta alutaduru unwu anyi unwoke unwada nkephe.

³¹ "O -buru le ndu ali ozo be wobataru ngwaswa phe; me ereshi phe bya erere l'eswe atuta unme be anyi ta azudu phe aswa l'eswe-atuta-unme; ozoo mboku ozo, du nso. Apha k'esaa be anyi taa kodu ali akoko; teme iphe, bu ugwo, e ji anyi ejiji be anyi a-hakotaje g'ok laa k'emanu.

³² "Iphe ozo, anyi kwetaru l'anyi a-nodu eme bu l'aphagapha be anyi e-wotaje mkpola-ochaa, erwa iya du nkereto shekelu bya anu g'e gude eje ozi, du l'ulo Chileke anyi. ³³ Mbu g'e gudeje iya zuta iphe, e gude eme buredi, eedobejeru Chileke nso; gude iya zuta iphe, e gude egwe ngweja-nri, eegweje tekenteke; me iphe, e gude egwe ngweja-akpo-oku, eegweje tekenteke; me iphe, e gude egwe ngweja, eegweje l'eswe-atuta-unme; me ophu eegweje l'obo onwa ophu; me l'obo-iphe ozo, bu obo-iphe, geru egeru; me ngweja ozo, du nso; me ke ngweja-iphe-eji, e gude apfu ugwo iphe-eji, ndu Izurelu meshiru; mewaro iphe, bukpo ozi, eje ejeje l'ulo Chileke anyi.

³⁴ "Anyibe ndu-uke Chileke; me ndu Liviayi; me ndu Izurelu mmanu be tnakwaru ido gude gbaa g'ee-shije akpa nku, e wobata l'ulo Chileke anyi aphagapha. A gbaru akpa nku obu l'enya-unuphu l'enya-unuphu; tubukwaapho teke aa-kpataje iya; mbu nku, e gude akpo ngweja oku l'oru-ngweja Chipfu, bu Chileke anyi; egube ono, e deru iya l'ekemu ono.

³⁵ "Akpuru-iphe-mbu, shi l'iphe, anyi meberu l'ali; yeke akpuru mbu oshi-omi anyi mitaru be anyi e-wobataje l'ulo Chipfu aphagapha.

³⁶ "Nokwapho g'anyi e-kutaje okpara l'unwoke, a nwuru anyi; kpata anu, bu ivuzo l'eswi anyi; me aturu anyi; me egu anyi; gude je l'ulo Chileke anyi; je anu ndu-uke Chileke, bu ndu eje ozi l'ulo Chileke anyi ono; egube ono, e deru iya l'ekemu ono.

³⁷ "Anyi e-wotakwapho ereshi mbu anyi, e gweru egwegwe; yeke iphe ozo, gbaru g'anyi nu Chileke; du g'akpuru mbu, oshi-omi anyi mitaru; yeke mee ophu anyi; me manu; je anu ndu-uke Chileke g'e dobegbaa l'ulo, aakwakobeje iphe l'ulo Chileke. Anyi e-wota oke-lanu-l'uzo-iri l'iphe, anyi metaru l'ali nu ndu Liviayi; noo kele oo ndu Liviayi be anakoje oke-lanu-l'uzo-iri le mkpuku le mkpuku eka aakobeje iphe. ³⁸ Onye uke Chileke, bu onye shi l'eri Eronu be a-noduje swiru ndu Liviayi ono m'ephe nakoje oke-lanu-l'uzo-iri ono. Ndu Liviayi ono e-shi l'ime oke-lanu-l'uzo-iri ono, ephe nakoru ono wofuta oke-lanu-l'uzo-iri je edobe l'ulo, aakwakobeje iphe l'ulo-eku, du l'ulo Chileke

anyi. ³⁹ Ndu Ízuruḷu mē ndu Lívayi bē a-túje ereshi; mē mēe òphúú; mē manù wobata l'ùlo, aakwakòbeje iphe, bụ ẹka ivu k'eze-ùlo Chileke adúje; mē l'ẹka ndu-uke Chileke, l'ẹje ozi teke ono anòduje; mē ẹka ndu nche-ònu-òguzo; mē ndu agúje ebvu anòduje; mbụ l'anyi taa haèdu ùlo Chileke anyi."

11

Ndu byaru eburu lẹ Jierúsalemụ

¹ Teke ono bụ ndu-ishi ndu Ízuruḷu bu lẹ Jierúsalemụ. Ndu Ízuruḷu ophuna bya atụa ido gude hōta ndu e-je eburu lẹ Jierúsalemụ, bụ mkpụkpụ, dū nsò ono. O bụru onye lanụ bē ẹphe ahotaje l'ime ụmadzu iri; ẹphe ahaa tete ophuu g'ẹphe buru lẹ mkpụkpụ phẹ. ² Ndu kweru wofuta onwophẹ l'ẹphe e-buru lẹ Jierúsalemụ bē ndu Ízuruḷu jaru àjàjà. ³ Ndu ọwa-a bụ ndu ophu bụ ndu-ishi mkpụkpụ lẹ ndu ophu bu lẹ Jierúsalemụ; obenu lẹ ndu ophuu, bụ iya bụ ndu Ízuruḷu; mē ndu-uke Chileke; mē ndu Lívayi; mē ndu eje ozi l'eze-ùlo Chileke; mē oshilòkpa ndu ejeru Sólomonu ozi bē onyenonụ l'ehu l'ehu bukòta l'alì k'ẹka iya lẹ mkpụkpụ phẹ l'alì Jiuda. ⁴ Oshilòkpa Jiuda mē oshilòkpa Benjaminu bē harụ buru lẹ Jierúsalemụ.

Ndu ophu bụ oshilòkpa Jiuda, bu lẹ Jierúsalemụ bụ: Ataya; Ataya bụ nwa Uzàya; Uzàya bụru nwa Zekaraya; Zekaraya bụru nwa Amaraya; Amaraya bụru nwa Shefatiya; Shefataya bụru nwa Mahalalèlu, bụ onye shi l'eri Pérezu.

⁵ Teme waa Maseya; Maseya bụ nwa Baruku; Baruku bụru nwa Kòlu-Hoze; Kòlu-Hoze bụru nwa Hazaya; Hazaya bụru nwa Adaya; Adaya bụru nwa Jioyaribu; Jioyaribu bụru nwa Zekaraya, bụ onye shi l'eri Shilo.

⁶ Oshilòkpa Pérezu, bu lẹ Jierúsalemụ bē tukuror dū unu l'ụkporo ẹto l'ụmadzu ẹsato; bukòtaru mkparawa.

⁷ Ndu bụ oshilòkpa Benjaminu, bu lẹ Jierúsalemụ bụ: Salu; Salu bụ nwa Meshulamu; Meshulamu bụru nwa Jiowedu; Jiowedu bụru nwa Pedaya; Pedaya bụru nwa Kolaya; Kolaya bụru nwa Maseya; Maseya bụru nwa Itiyèlu; Itiyèlu bụru nwa Jieshaya.

⁸ A bya eyeru iya unwunna Salu phẹ, bụ Gabayi; mē Salayi.

Iphe, ẹphe tukuror dū bụ unu labò l'ụkporo ishii l'ụmadzu ẹsato. ⁹ Onye bụ onye-ishi phẹ bụ Jiowèlu; nwa Zikiri; Jiuda, bụ nwa Hasenuwa bụru onye etsota onye-ishi lẹ mkpụkpụ ono.

¹⁰ Ndu uke Chileke, bu lẹ Jierúsalemụ ono bụ: Jiedaya nwa Jioyaribu; mē Jiakinu; ¹¹ mē Seraya nwa Hilikiya; Hilikaya bụru nwa Meshulamu; Meshulamu bụru nwa Zadòku; Zadòku bụru nwa Merayotu; Merayotu bụru nwa Ahitubu, bụ onye-ishi l'ùlo Chileke. ¹² A bya eyeru iya unwunna phẹ, bụ ndu eje ozi l'eze-ùlo Chileke. Iphe, ẹphe tukuror dū bụ unu labò l'ụkporo ụmadzu l'ụmadzu labò.

Onye ọzo bụ Adaya nwa Jierohamu; Jiehoramu bụru nwa Pelalaya; Pelalaya bụru nwa Amuzi; Amuzi bụru nwa Zekaraya; Zekaraya bụru nwa Pashò; Pashò bụru nwa Malukayijia. ¹³ A bya eyeru iya unwunna iya, bukòta ndu-ishi l'ènya-unuphu ibe nna phẹ. Iphe, ẹphe tukuror dū bụru ụkporo iri l'èbo l'ụmadzu labò.

Onye ọzo bụ Amashayi nwa Azarèlu; Azarèlu bụru nwa Ahúzayì; Ahúzayì bụru nwa Meshilemotu; Meshilemotu bụru nwa Ima. ¹⁴ A bya eyeru iya unwunna iya ndu bukòta mkparawa. Iphe, ẹphe tukuror dū bụ ụkporo ishii l'ụmadzu ẹsato. Onye-ishi phẹ bụ Zabudèlu nwa Hagedolimu.

¹⁵ Ndu Lívayi, bu lẹ Jierúsalemụ bụ: Shemaya nwa Hashubu; Hashubu bụru nwa Azurikamu; Azurikamu bụru nwa Hashabaya; Hashabaya bụru nwa Buni.

¹⁶ Ndu ọzo bụ: Shabetayi yele Jiozabadu, bụ ndu-ishi ndu Lívayi mbụ ndu eleta ẹnya l'ozì, eeje l'azụ ùlo Chileke.

¹⁷ Onye ọzo bụ: Matanaya nwa Mayìka; Mayìka bụru nwa Zabudi; Zabudi bụru nwa Asafu, bụ onye-ishi ebvu-ekele; mē epfu anụ Chileke.

Bakùbukaya bụ onye k'èbo l'unwunna Matanaya.

Onye ọzo bụ Abùda nwa Shamuwa; Shamuwa bụru nwa Galalu; Galalu bụru nwa Jiedutunu.

¹⁸ Ndu Lívayi, bu lẹ mkpụkpụ ono, dū nsò ono bē tukuror dū ụkporo iri l'èno l'ụmadzu ẹno.

¹⁹ Ndu nche-ònu-òguzo, bu lẹ Jierúsalemụ bụ: Akubu; mē Talumonu; mē unwunna phẹ, bụ ndu anòduje eche nche l'ònu-òguzo. Iphe, ẹphe dū bụ ụkporo ẹsato l'ụmadzu iri l'èbo.

²⁰ Ndu Ízuruḷu ọzo, phòduru nù; mē ndu-uke Chileke; mē ndu Lívayi ọzo, bụ ndu phòduru nù bē bukòta lẹ mkpụkpụ lẹ mkpụkpụ, nògbaa l'alì Jiuda. Onyenonụ bugbaa

l'oke alì nkiya. ²¹ Ndu eje ozi l'eze-ulo Chileke buru l'eli úbvú Ofèlu. O buru Ziha yełe Gishipa bú ndu-ishi ndu ono, eje ozi l'eze-ulo ono.

²² Ndu bú ndu-ishi ndu Lívayi ono, bu lẹ Jierúsalemú bú: Uzi nwa Bani; Bani bú nwa Hashabaya; Hashabaya búru nwa Matanaya; Matanaya búru nwa Mayika, bú onye shi l'eri Asafu. Eri Asafu bẹ bú ndu-ishi ebvu, aagú agúgu l'eze-ulo Chileke. ²³ Èphebe ndu agúje ebvu ono bẹ eze tũru ekemu swiberu; o búru iya anóduje egoshi iphe, èphe a-nódu eme mbòku-mbòku.

²⁴ Onye nọ-chiru ẹnya ndu Ízurèlu l'iphu eze bẹ bú Petahaya nwa Meshezabèlu; mbú onye shi l'eri Zera nwa Jiuda.

Ndu Ízurèlu, bu lẹ mkpũkpũ, ta abũdu Jierúsalemú

²⁵ A bya l'unwu mkpũkpũ ozo me ègu, dũ iya nũ; unwu Jiuda bẹ harũ buru lẹ Kiriyatu-Araba; me unwu mkpũkpũ, dũkota iya nũ. Èphe hakwarũpho buru lẹ Dibonu me unwu mkpũkpũ, dũkota iya nũ; me Jiekabuzèlu me unwu mkpũkpũ, dũkota iya nũ. ²⁶ Èphe buru lẹ Jieshuwa; me Molada; me Bètu-Peletu; ²⁷ me Haza-Shuwalu; me Biye-Sheba; yełe unwu mkpũkpũ, dũkota iya nũ; ²⁸ me lẹ Zikulagu; me Mekona; yełe unwu mkpũkpũ, dũkota iya nũ; ²⁹ me lẹ Enu-Rimonu; me Zora; me Jiarumutu; ³⁰ me Zanova; me Adulamu; yełe unwu mkpũkpũ, dũkota iya nũ; me lẹ Lakishi; yełe ègu, nọkota iya nũ; me lẹ Azeka yełe unwu mkpũkpũ, dũkota iya nũ. Oo ya bú l'èphe bu e-shi lẹ Biye-Sheba jeye lẹ nsũda Hĩnomu.

³¹ Oshilòkpa Benjiaminu bẹ shi lẹ Geba bua kwasèru; èphe bu lẹ Mikumashi; me Ayijia; me Bètelu; yełe unwu mkpũkpũ, dũkota iya nũ; ³² me lẹ Anatotu; me Nobu; me Ananaya; ³³ me Hazo; me Rama; me Gitayimu; ³⁴ me Hadidi; me Zebowimu; me Nebalatu; ³⁵ me Lodu; me Ono; yełe nsũda "Nsũda ndu eme ọna." ³⁶ Ndu Lívayi, bú ndu èphe l'ipfu Jiuda shi buru bẹ a harũ keru yeru ipfu Benjiaminu.

12

Ndu uke Chileke waa ndu Lívayi

¹ Waa ndu-uke Chileke; me ndu Lívayi, èphe lẹ Zerúbabelu nwa Sheyalutiyele; me Jieshuwa swĩ shi l'eka a kpuru phẹ lẹ ndzũ lwa baa: Seraya; me Jieremaya; me Èzura; ² me Amaraya; me Maluku; me Hatushi; ³ me Shekanaya; me Rehumu; me Meremotu; ⁴ me Ido; me Ginetoyi; me Abáyijia; ⁵ me Mijiaminu; me Madaya; me Biliga; ⁶ me Shemaya; me Jioyaribu; me Jiedaya; ⁷ me Salu; me Amọku; me Hilikaya; me Jiedaya. Ndu ono shi búkotaru ndu-ishi ndu-uke Chileke; búru ishi unwunna phẹ teke Jieshuwa bú ishi.

⁸ Ndu kẹ Lívayi bú: Jieshuwa; me Binuyi; me Kadumelu; me Sherebaya; me Jiuda; me Matanaya. O búru Matanaya yełe unwunna iya bẹ bú ndu k'ebvu-ekele dũ l'eka.

⁹ Unwunna phẹ, bú Bakúbukaya; yełe Uni búru ndu anóduje ekweru phẹ ebvu ono.

Eri Jieshuwa, bú onye-ishi ndu-uke Chileke

¹⁰ Jieshuwa bú nna Jioyakimu; Jioyakimu búru nna Èliyahibu; Èliyahibu búru nna Jioyada; ¹¹ Jioyada búru nna Jionatanu; Jionatanu búru nna Jiaduwa.

Ndu-ishi l'ènya-unuphu ndu-uke Chileke

¹² Ndu shi búru ishi l'ènya-unuphu ndu-uke Chileke lẹ teke Jioyakimu bú ishi bú:

Onye-ishi kẹ ẹnya-unuphu Seraya bú Meraya.

Onye-ishi kẹ ẹnya-unuphu Jieremaya búru Hananaya.

¹³ Onye-ishi kẹ ẹnya-unuphu Èzura búru Meshulamu.

Onye-ishi kẹ ẹnya-unuphu Amaraya búru Jiehohananu.

¹⁴ Onye-ishi kẹ ẹnya-unuphu Maluku búru Jionatanu.

Onye-ishi kẹ ẹnya-unuphu Shebanaya búru Jiófèfu.

¹⁵ Onye-ishi kẹ ẹnya-unuphu Harimu búru Adũna.

Onye-ishi kẹ ẹnya-unuphu Merayotu búru Hèlukayi.

¹⁶ Onye-ishi kẹ ẹnya-unuphu Ido búru Zekaraya.

Onye-ishi kẹ ẹnya-unuphu Ginetonu búru Meshulamu.

¹⁷ Onye-ishi kẹ ẹnya-unuphu Abáyijia búru Zikiri.

Onye-ishi kẹ ẹnya-unuphu Minyaminu yełe kẹ Mowadaya búru Pilitayi.

¹⁸ Onye-ishi kẹ ẹnya-unuphu Biliga búru Shamuwa.

Onye-ishi kẹ ẹnya-unuphu Shemaya búru Jiehonanatanu.

¹⁹ Onye-ishi kẹ ẹnya-unuphu Jioyaribu búru Matenayi.

Onye-ishi kẹ ẹnya-unuphu Jiedaya búru Uzi.

²⁰ Onye-ishi kẹ ẹnya-unuphu Salayi búru Kalayi.

Onye-ishi kẹ ẹnya-unuphu Amọku búru Eba.

21 Onye-ishi ke ɛnya-unuphu Hilikaya buru Hashabaya.
Onye-ishi ke ɛnya-unuphu Jiedaya buru Netanelu.

Edeshi epha ndu-uke Chileke waa ke ndu Livayi l'ekwo

22 Teke Elyashibu bu ishi; me Jiyodaya; me Jiohananu; me Jiaduwa be e dekotaru epha ndu-ishi ndu Livayi; me ke ndu-ishi ndu-uke Chileke l'ekwo; epha ono be e deru teke Dariyosu bu eze ndu Peshiya.

23 Unwu Livayi, bu ndu-ishi l'ɛnya-unuphu ibe nna phe be e dekotaru epha phe l'ekwo, e deshuru iphe, e meru teke ono. Epha ono be e deru jeye teke ke Jiohananu, bu nwa Elyashibu.

Ekeshi ozi eze-ulo Chileke

24 Ndu-ishi ndu Livayi bu: Hashabaya me Sherebaya; me Jieshuwa, bu nwa Kadumelu. Unwunna phe be apfujeru ghaaru phe iphu; agu ebvu-ajaja yeke ebvu-ekele. Teke ndu ophuu guru iya; ndu ophuu ekwee ya ekwekwe egube ono, Devidi, bu onye ke Chileke toru phe okpa iya.

25 Matanaya; me Bakubukaya; me Obedaya; me Meshulamu; me Talumonu; me Akubu be bu ndu nche, anoduje eche nche l'ulo, eedobeje iphe l'onu-abata eze-ulo Chileke.

26 Ndu ono be jeru ozi le teke ke Jiyakimu nwa Jieshuwa; mbu nwanwa Jiozadaku; me teke ke Nehemaya, bu ochi-oha; mekwapho teke ke Ezura, bu onye uke Chileke bya aburu onye edeje ekwo.

Eye igbulo Jierusalemu l'eka Chileke

27 O be teke ee-woru igbulo Jierusalemu ono ye l'eka Chileke; a choo ndu Livayi jekota l'ekameka, epe bu; g'ephe byakota Jierusalemu bya egude ehu-utso; me ebvu-ekele; kua ogena; kpoone; me ogelenda; gude woru igbulo ono ye l'eka Chileke. 28 Ndu Livayi, bu ndu ogbo-ebvu ono shi l'iphe, bu ali, no-pheru Jierusalemu mgburugburu; me unwu mkpukpu, du le Netofa tuko dzukobe. 29 Ndu ophu shi le Betu-Giligalu; me l'uzo Geba; me Azumavetu dzukotaru; kele ndu ogbo-ebvu ono be metaru mkpukpu buphee Jierusalemu mgburugburu. 30 Ndu uke Chileke me ndu Livayi doo onwophe nso; bya edokwaapho ndu Izurelu nso; bya edoo onu-abata Jierusalemu yeke igbulo ono nso.

31 Teke ono be mu byaru eduta ndu-ishi ndu Jiuda; epe nyihu eli igbulo ono. Mu bya agbaa uzi ndu ebvu labo, hagbaa shi, bu ndu a-nodu agu ebvu-ekele.

Uzi lanu wuru shia eli igbulo ono uzo ekutara futa le Onu-abata lkpozo. 32 Ndu letso phe lazbu bu Hoshaya yeke nkeru-ebo ndu-ishi ndu Jiuda; 33 me Azariya; me Ezura; me Meshulamu; 34 me Jiuda; me Benjiaminu; me Shemaya; me Jieremaya; 35 me ndu ozo, shi l'eri ndu-uke Chileke, chigbaa opu; mekwapho Zekaraya, bu nwa Jionatanu; Jionatanu bu nwa Shemaya; Shemaya buru nwa Matanaya; Matanaya buru nwa Mayikaya; Mayikaya buru nwa Zaku; Zaku buru nwa Asafu; 36 yee unwunna iya, bu Shemaya; me Azarelu; me Milalayi; me Gilalayi; me Mayi; me Netanelu; me Jiuda; me Hanani. Epehedua be gude ududu ngwa-ebvu, Devidi, bu onye ke Chileke suru g'e gudeje. O buru Ezura, bu onye edeje ekwo be vutaru phe uzo. 37 Epe rwuepho Onu-abata Enya-nwobvu; epe kwaseru je enyikota eka eeshije enyiba le mkpukpu Devidi; mbu me a -nodu enyikota igbulo ono enyikota. Epe kwaseru eli igbulo ulo Devidi ono futa le Onu-Abata-Mini, no l'uzo enyanwu-awawa.

38 Ndu ebvu ophunapho wuru shia uzo ekicha. Mbedia me nkeru-ebo ndu Izurelu nodu etso phe lazbu l'eli igbulo ono. Anyi shi l'ulo-ephekerephe Otapfupfufu-oku futa le Igbulo-osa. 39 Anyi shi l'eka ono wuru je aghaa Onu-abata Ifuremu; me Akahu Onu-abata; me Onu-abata Ema; me Ulo-ephekerephe Hananelu; me Ulo-ephekerephe, aza Ukpore-ise; shi no futa le Onu-abata Aturu. O buru l'onu-abata Nche be epe jeberu.

40 Ndu ogbo-ebvu labo ono, aguje ebvu-ekele ono bya anodu l'onodu phe l'ulo Chileke. Mbedia me nkeru-ebo ndu-ishi ono nodukwapho l'onodu k'anyi. 41 Ndu uke Chileke, bu Elyakimu; me Maseya; me Minyaminu; me Mayikaya; me Eliyowanyi; me Zekaraya; me Hananaya nodu l'onodu nkephe pagbaaru opu l'eka. 42 Ndu ozo bu Maseya; me Shemaya; me Eleyaza; me Uzi; me Jiehohananu; me Malukayjia; me Elamu; me Eza. Ndu ebvu ono wata agu ebvu; onye bu ishi ebvu phe buru Jiezurahaya.

43 Mboku ono be epe gweru ngweja, paru eka apaa; ehu tso phe utso; noo kele Chileke be meru g'ehu tso phe utso shii. Unwanyi me unwegirima tukote eswa. A-gbe l'eka du enya anu uzu ehu-utso, aatu le Jierusalemu.

Iphe, a nuru g'e gude baaru Chileke eja l'ulo iya

⁴⁴ Ọ bụru mbọku ono bę a ọtataru ndu a-nọdu eletaję ęnya l'ulo, eedobeje iphe, a tųru atųtu; me akpųru-iphe-mbų; me oke-lanų-l'uzo-iri. Ndu ono e-shije l'opfu, a kọkotaru lę mkpųkpų ono ngburugburu wobata iphe bya edobe l'ulo ono, eedobeje iphe ono ęgube ekemu suru g'e mejeru iya ndu-uke Chileke me ndu Lívayi. Kele ndu-uke Chileke; me ndu Lívayi ono, eje ozi ono meru; ęhu nọdu atso ndu Jiuda ųtso. ⁴⁵ Ęphe eje ozi Chileke phe; bya eje ozi k'asafu nturwu; ęgube ono, ndu ebvu me ndu nche-ọnu-oguzo ejekwapho ozi, rwuberu phe nu; ęgube ono, Dévidi me nwa iya, bu Sólomonu suru g'e meje iya. ⁴⁶ Noo kele teke Dévidi me Asafu nọ ndzų; mbų teke ndiche bę e shi nweru ndu-ishi ndu ebvu; nweru ebvu, e gude aja Chileke ajaja; me ebvu, e gude ekele iya ekele. ⁴⁷ Teke Zerúbabelu yę Nehemaya bu ishi bę ndu Ízuru l'ęphe ha ewotaję iphe, rwuberu ndu ebvu me ndu nche-ọnu-oguzo nu phe mbọku-mbọku. Nokwapho g'ęphe edobeje iphe nsọ nu ndu Lívayi; ndu Lívayi edobe iphe nsọ nu oshilọkpa Eronu.

13

Ebufu ndu ọhozo l'ęka ndu Ízuru l'ę

¹ Mbọku ono bę ęphe guru iphe, e deru l'ękwo Mosisu; ndu Ízuru l'ę numa-dzuru iya. Iphe, a guvuru l'ękwo ono bu g'ọ tọ dukwa onye Amonu; ozoo l'ọo onye Mówabu e-je abata l'ęka ndibe Chileke dzukọberu; ² noo kele ęphe te gudedu nri me mini gba ndu Ízuru ndzuta; o buchiaru Belamu bę ęphe butaru g'ọ bya bya atųa phe ọnu. Ọ tọ bu lę Chileke anyi gharu ọnu ono ighaphu; o bųru ọnu-ọma. ³ Ọo ya bu; ndu Ízuru l'ę numaepho iphe, ekemu ono pfuru; ęphe bufukọta ndu shi l'ọhozo l'ęka ndu Ízuru l'ę.

Nehemaya edozi iphe

⁴ Tęmanu iphe ono mee bę Eliyashibu, bu onye uke Chileke; mbų onye a tųru ęka g'ọ bųru onye-ishi ęka eedobeje iphe l'eze-ulo Chileke; bę yele Tobaya dų lę ree shii. ⁵ Eze mkpuru ono, e shi edobeje ngweja-nri; me ųnwų-isęnsu; me ivu, e gude eje ozi l'eze-ulo Chileke; me oke-lanų-l'uzo-iri k'ereshi; me kę meę; me kę manų, aasųje g'e wotaru ndu Lívayi; me ndu ebvu; me ndu nche-ọnu-oguzo; mbų mkpuru ono, e shi edobeje iphe, a tųru ųtu nu ndu-uke Chileke bę Eliyashibu meru l'opfu ęhu Tobaya ono; mbų anųnu ono, o eme ono bę mu ta nọdu lę Jierúsalemu. Noo kele apha, kwe Atakuzakuzęsu ųkporo apha l'apha iri l'ębo, e meru iya eze ndu Bábilonu bę mu laphuru azų l'ibe eze. A nọepho nwanshii; me rwọe eze g'ọ haa mu gę mu lashia. ⁷ Mu bya alwarwuta Jierúsalemu bya ahuma ęjo-iphe ono, Eliyashibu meru l'opfu ęhu Tobaya ono; mbų anųnu ono, o nųru iya mkpuru, dų l'eze-ulo Chileke o buru ono. ⁸ Iphe ono ghushikpo mu egbu ike; mu chitakota ivu ųlo, bu kę Tobaya, nọ lę mkpuru ono; tuphashia l'etezi. ⁹ Mu bya akarų; a bya emechaa mkpuru ono emecha; mu bya egwetakọta ivu, eegudeje eje ozi l'ulo Chileke bya edobephų azų l'ęka ono; me ngweja-nri; me ųnwų-isęnsu.

¹⁰ Mu bya amakwarųpho l'a taa nųjedu ndu Lívayi iphe, rwuberu phe nu; o mee k'opbu bu lę ndu Lívayi; me ndu l'agųje ebvu, bu ndu l'eje ozi l'eze-ulo Chileke ono bę gbakashiuru nu; onyenonu kọahaa opfu iya. ¹¹ Ọo ya bu mu baaru ndu-ishi mba sų phe: "Bų gunu meru g'ọ gude a parų eze-ulo Chileke gbado egube-a?" Mu bya achikobe ndu Lívayi; me ndu ono, agųje ebvu ono dobephų phe azų l'onodu phe. ¹² Ọ bųru teke ono bę ndu Jiuda l'ophu wobataaharu oke-lanų-l'uzo-iri, shi l'ereshi; me meę; me manų l'ulo, eedobeje iphe. ¹³ Ndu mu tųru ęka g'ęphe bųru ndu-ishi ųlo ono, eedobeje iphe ono bu: Shelemaya, bu onye uke Chileke; me Zadoku, bu onye edeje ekwo; me onye Lívayi, ępha iya bu Pedaya. Onye mu ọtataru swibe phe g'ọ yejeru phe ęka bu Hananu nwa Zaku; bųru nwanwa Matanaya; noo kele ndu ono bę a guru lę ndu e gude ire phe ęka. Ozi phe bu g'ęphe kejeru ųnwunna phe iphe.

¹⁴ "Gube Chileke mu; nyatakwa mu rọo ya l'iphe-a, mu meru-a. Be huchafųkwa iphe, dų ree, mu megbaberu eze-ulo gube Chileke mu; me l'ozu, eje l'ęka ono."

¹⁵ Teke ono bę mu humaru ndu nọ lę Jiuda azoshi meę l'akpuru vayinu l'eswe-atųta-unme; gude nkafų-igara evubatabaa ereshi; me meę; me akpuru vayinu; me akpuru figu; me ivu ozo, dų iche iche. Ęphe nọdu evu iya ala lę Jierúsalemu l'eswe-atųta-unme. Mu lọo phe ęka lę nchį g'ęphe haa ere nri lę mbọku ono. ¹⁶ Ndu Taya, bu ndu bukwapho lę Jierúsalemu bę evubataję ęma; me ngwaswa ozo, dų iche iche ere ndu Jiuda lę Jierúsalemu l'eswe-atųta-unme. ¹⁷ Ọo ya bu; mu baaru ndu a maru ępha phe lę Jiuda mba sų phe: "Ejo-iphe ọwa, unu eme-a bu gunu; kę g'unu merwushi eswe-atųta-unme?" ¹⁸ Tọbudu ęgube iphe ono bę nna unu phe meru; meru iphe, Chileke anyi meru g'ęjo iphe-ęhuka-a dafuta anyi waa mkpųkpų-a? Unu byakwa nta-a bya awata emerwushi eswe-atųta-unme; shi nno eme g'oke ęhu-egbu Chileke kabaa azųpųyabe ndu Ízuru l'ę."

¹⁹ O be l'uzo nchi-ejihu le mboku, bu nchitabohu iya a-buru eswe-atuta-unme; mu tua ekemu su g'a gbachishikota mgbo onu-abata Jierusalem; sukwapo g'a ta guhakwa iya aguha jeye eswe-atuta-unme a-bvada. Teme mu haru ndu-ozu mu dokachaa l'onu-abata ono go to dushi ivu, ee-vubata l'eswe-atuta-unme ono. ²⁰ Ndu ngho; me ndu ere ngwaswa, du iche iche kwachaa akwakwa l'azu Jierusalemu ugbo lanu; ozo ugbo ebo. ²¹ Mu bya aloru phe eka le nchi su phe: "Bu gunu meru go gude unu ndu akwaje l'azu igbulu ono? Unu -mebaa ya ozo be mu a-dakwa unu eka." Shita teke ono kwaseru be phe byabuhuru l'eswe-atuta-unme. ²² Mu su ndu Livayi g'ephe sachaa onwophe asacha je anodu cheje nche l'onu-abata ono; k'opu ee-dobe eswe-atuta-unme ono nso.

Nyatakwa mu pho l'iphe-a, mu meru-a; gube Chileke mu. Guderu n-yemobu ngu ono, paru eka ono phuru mu obu-imemini.

²³ Le teke ono be mu humakwarupho ndu Jiu, lushiru unwanyi, shi le Ashidodu; me le Amonu; me le Mowabu. ²⁴ Nkerebo l'unwegirima phe ndu epfu opfu ndu Ashidodu; ozo opfu ndu ibiya nkephe; opu phe ta amadu g'epfu opfu-ali ndu Jiu. ²⁵ Mu bya abaru phe mba tua phe onu. O nweru ndu opu mu chiru iphe; lasha phe egbushi l'ishi. Mu su phe g'ephe gude epha Chileke ria nte su: "Anyi ta abyadu e-kuta unwada anyi kee unwu phe nwoke; opu anyi ta abyadu alutaru unwu anyi unwoke unwada phe; opu anyi ta alutadu phe k'onwanyi. ²⁶ To bunaa k'unwanyi, du nno be Solomonu, bu eze ndu Izurelu gude mee iphe-eji to? L'ohamoha be ta adukwa eze ozo, du ge yebdua. Teme o buru onye Chileke iya yeru obu; Chileke mee ya go buru eze ndu Izurelu l'opu. Obenu l'oo unwanyi ohozo be kpataleru-a o mee iphe-eji. ²⁷ ? O du ree g'anyi gude nchi anyi numa l'unu l'eme ejo-iphe, ha egube-a; mbu l'unu lushiru unwanyi ohozo; shi nno buru ndu mesweru Chileke anyi to?"

²⁸ Onye lanu l'unwu Jiyada; nwa Eliyashibu, bu onye-ishi ndu-uke Chileke be bu ogo Sambalatu, bu onye Horonu. Oo ya bu; mu chifu iya go shi l'eka mu no lufu.

²⁹ Nyatakwa phe; gube Chileke mu; noo kele phe turwuaru okwa ndu-uke Chileke; bya aturwua ogbandzu, gu le ndu-uke Chileke me ndu Livayi gbaru.

³⁰ Tobudu iya bu; mu safukota phe nturu, phe chitaru l'ehu ndu ali ozo; bya anuchaa phe ozi, gbaru ndu-uke Chileke; me ndu Livayi; onyenonu jeahaa ozi, gbaru iya nu. ³¹ Mu mekwapho g'e vutaje nku yele akpuru-iphe-mbu l'orwuberu iya.

Gube Chileke mu; nyatakwa mu ro le k'oma.

Ɛkwo Ɛsuta

Eze-nwanyị, bụ Vashiti ekwefuru ji iya ike

¹ Ọwa-a bụ iphe, nwuru teke Kuzakusesu shi buru eze; mbụ Kuzakusesu ono, shi buru ishi mkpukpu ukporo ishii l'esaa; e -shi l'alị Indiya jasụ l'alị Kushi. ² Teke ono bẹ eze, bụ Kuzakusesu shi nọdu l'aba-eze iya lẹ mkpukpu Susa, bụ ishi mkpukpu alị ono.

³ O be l'apha, kwe iya apha ẹto, ọ wataru abụ eze; o shiaru ndu-ishi l'alị-eze iya nri; waa ndu-ozị iya g'ephe ha. Ndu-ishi ndu ojogu ndu Peshiya; yele kẹ ndu Midiya; waa ndu nweru ẹnaya; mę ndu-ishi lẹ mkpukpu lẹ mkpukpu, nọkota iya l'eka g'ọ ha bẹ o yekọtara lẹ nri ọbu. ⁴ Ọbo-iphe ono bẹ ọ bọru ukporo abalị tete mgburugburu. O gude teke ono goshi gę ya bụ-be eze, nwenụkaru iphe; waa gę ya habe shii bya adu-bekwapho biribiri.

⁵ A bọ-ghechaepho ọbo-iphe ono; eze kua ndu bu lẹ mkpukpu Susa, bụ ishi mkpukpu alị-eze iya lẹ nri ephe nọru ujiku esaa k'iche. Eka ephe nọ bọo ọbo-iphe k'ono bụ l'eka dọ g'oma-unuphu l'ime mgbabu ibe-eze. Onyemonye bẹ o yeru lẹ nri ono; ndu ha shii mę ndu ha nwanshii. ⁶ Iphe, e gude dozia ẹka ọbu g'ọ maa mma bụ upfu ẹkwa-ọchaa; waa ọphu dọ urwukpu-urwukpu. E gude oghu ọchaa; waa k'urwukpu urwukpu likọta l'ishishi upfu ẹkwa ono. E wota ishi oghu ono ishi iya ọphuu woru lia l'echi mkpọla-ọchaa, e moberu l'itso, e meru l'ogbu-nwijnwii mkpuma, a kpọbegbaaru l'eka ono. L'oma ẹka ono bẹ e gude mkpuma ere ire, dọ iche iche chia ọma alị iya; bya eworu iphe, aazę azę, e meru lẹ mkpọla-ododo; yele mkpọla-ọchaa doo ya. ⁷ Upyi, e gude ngua męe mbọku ono bẹ e mekọtara lẹ mkpọla-ododo; tẹme ọ gbakọta iche iche. O to nwedu ọphu ye ẹbe iya gbagba nanu. Męe, ndu eze anguje dukpoo shii; kele eze saru ẹka ọkpobe asasa kwakọbe ọbo-iphe ono. ⁸ Eze turu ekemu su g'a haa ndu ẹbyaa ono g'onyenonu ngua g'ọ dọ iya. Iphe, meru nọ buru l'eze sụhawaru ndu e yeru kẹ mę l'eka g'ephe nuje onyemonye iphe, ọ suru g'a nọ iya.

⁹ Eze-nwanyị, bụ Vashiti shikwaarupho unwanyi nri ọbo-iphe l'unuphu ibe eze, bụ Kuzakusesu. ¹⁰ O be lẹ mbọku, kwe iya esaa; eze, bụ Kuzakusesu nguchaa męe; ẹhu tsọhaa ya uto l'eka męe atsu iya. O zia umadzu esaa, anọduje eleta ibe eze ẹnaya, ẹpha phę bụ Mehumanu; waa Bizuta; waa Habona; waa Biguta; waa Abaguta; waa Zetaru; waa Karukasu; ¹¹ g'ephe je ekuaru iya eze-nwanyị, bụ Vashiti. O sụ g'ọ kpuru okpu eze-nwanyị iya gude bya egoshi ndu-ishi; mę onyemonye nọ l'eka ono onwiyi; g'ephe hụma g'ọ mabe mma; noo kele ọ dọ ubvù l'ẹnaya. ¹² Noo ya; ndu-ozị ono jechaa je ezia iphe, eze ziru; eze-nwanyị, bụ Vashiti jika ejeje. Eze numaepho l'onoo iphe, o pfuru; ẹhu ghuahaa ya eghe; ọ vọru ọku wua ẹhu.

¹³ Eshinu ọ bụ omelalị g'eze kpatajeda ndu maru k'ekemu-alị; waa k'ikpe, pfuru ọto ishi; tẹme l'ọ mee iphe, ọobyaa ememe; bẹ eze chị-koshiru phę idzu; mbụ ndu mmamiphe, bụ ndu maru iphe, gbaru l'ememe; ¹⁴ bya aburu ndu kachaa ya anọdu ntse. Ndu ọ chị-koshiru iya bụ Kashena; waa Sheta; waa Adumata; waa Tashishi; waa Męresu; waa Masena; waa Memukanu. Umadzu esaa ono, shi l'alị Peshiya; waa alị Midiya bụ ndu kachaa anọdu eze ntse; bya aburu phę kachaa shii lẹ ndu ejeru eze ozi l'alị ono mgburugburu. ¹⁵ Ọ jia phę sụ: "Bukpoo gunu bẹ ekemu-alị suru g'e mee eze-nwanyị, bụ Vashiti? Eshinu ọ bụ ozi, mu ziru ndu-ozị mu g'ephe je ezia ya bẹ ọ jikaru lẹ ya te emedu."

¹⁶ Noo ya; Memukanu nọdu l'iphe eze yele iphu ndu-ishi ọphuu sụ: "Eze-nwanyị, bụ Vashiti ta abụekwa eze bẹ o mesweru kpoloko, l'ọ meswefuakwaru ndu-ishi; mekpoo iphe, bụ ndu bukọta l'iphe, bukpoo mkpukpu, nọgbaa l'alị-eze Kuzakusesu. ¹⁷ Noo kele iphe, eze-nwanyị, bụ Vashiti meru ono bẹ unwanyi l'ophu a-numakwa. Ephe -numae ya phọ; ephe ekoha ji phę ọkpa l'ishi sụ: 'Ọ kwa l'eze-nwanyị, bụ Vashiti bẹ eze-nwoke, bụ Kuzakusesu ziru g'e dutaru iya; ọ jika ejeje.' ¹⁸ Sụ-a; nchi -bya ejihu ntanu-a bẹ unwanyi ndu-ishi ndu Peshiya; waa kẹ ndu Midiya ndu nọmaru iphe, eze-nwanyị meru a-watakwa epfuru ji phę iphe, meru nọ. E -shi nno; unwanyi taa kwabęedu ji phę ubvù, rwuberu phę nọ. Unwanyi emee ẹhu awata eghe unwoke, alọ phę nọ eghe. ¹⁹ Ọo ya bụ; ọ -buru lẹ gube eze bẹ e-kwe bukwa iphe, ii-me bụ g'ị taa ekemu g'eze-nwanyị, bụ Vashiti ta afutabahe l'iphu ngu. G'eze wokwaru ọkwa eze-nwanyị, ọ bụ; nọ nwanyị ọzo, ka iya ree. G'e wokwarupho ekemu ono dee l'ekwo, e deru ekemu, ndu Peshiya; waa ndu Midiya, bụ ekemu, a taa gbanwejedu agbanwe. ²⁰ Ekemu ono, ii-tu ono -ngadzuęrupho

alì-eze ngu l'ophu, bụ alì-eze, parụ ẹka; ụnwanyi awata akwabẹ ji phẹ ùbvù; shita l'onye kachaa shii je akpaa l'onye ophu kachaa nwanshii."

²¹ Idzu ono, Memukanụ chítaru ono dū eze ree; yẹle ndu-ishi iya. Oo ya bụ; eze mee g'o pfuru. ²² Eze zia ozi g'e jedzuru l'iphe, bụkpoo mkpukpu ono, o bụ ishi phẹ ono; je akarụ phẹ l'eze sūru g'e nwoke nonu buru ishi l'ibe iya. A nọdu edejeru ndu nonu ẹkwo-ozì ono lẹ g'ephẹ egudeje ede ẹkwo nkephẹ; tẹme ọhamoha nonu bẹ eedeje iya l'opfu-alì phẹ nū phẹ.

2

Ɛsuta bẹ e meru eze-nwanyi

¹ E mechaa g'ẹhu-ẹghu ono jidatachaerupho eze Kuzakusesu; o wata arì kẹ Vashiti; mbụ k'iphe, ono, Vashiti meru iya ono; waa k'ekemu ono, yẹbedua tūru tū-doru Vashiti ono. ² Ndu ejeru eze ozi chítaru iya idzu sū iya: "G'e jenụ achokoo ụnwumboko, ama mma, nwoke teke ejepfuswee; dutaru eze. ³ G'eze hotakwa ndu e-je achikobe ụnwumboko ono, ama mma ono, nwoke teke ejepfuswee ono; l'iphe, bụkpoo mkpukpu, nọkota gube eze l'ẹka g'o ha duta bya edobe l'ulo ụnwanyi l'ibe eze lẹ Susa, bụ ishi mkpukpu alì-eze iya. G'e dujekwaru phẹ onye-ozì ngu, bụ Hegayi, bụ onye eletajeru eze ụnwanyi iya ẹnya. Gẹ Hegayi mee phẹ iphe, o gbaru g'e mee phẹ g'ephẹ kabaa ama mma. ⁴ Teke e mecharu; nwamgboko, kachaa eze ree l'ime ụnwumboko ono g'ephẹ ha; g'onye k'ono buru eze-nwanyi nọchia ẹnya Vashiti." Idzu ono tsoo eze ntumatu. O tsoo ya ẹgube ono.

⁵ Lẹ mkpukpu Susa, bụ ishi mkpukpu alì-eze Kuzakusesu bẹ o duru onye Jiu, shi l'okpa-ipfu Benjaminu bu iya nū. Epha nwoke obu bụ Mọdekayi nwa Jiayi. O bụ nwanwa Shimeyi; bụru nwanwanwanwa Kishi. ⁶ Kishi ono yì lẹ ndu Nebukadineza kpuru lẹ ndzụ lẹ Jierusalemu; yẹle Jiehoyakinu, bụ eze ndu Jiu, kpuru lashja alì Babilonu. ⁷ Mọdekayi bẹ ẹphe lẹ nwamgboko, bụ nwa nwune nna iya bu. Epha nwamgboko ono bụ Hadasa. O buru yẹbedua mefutaru nwata ono; noo kele ne iya; yẹle nna iya togboru iya nwa maa. Nwamgboko ono, epha iya ozo bụ Ɛsuta bẹ ama mma bya adụ ùbvù l'ẹnya. Gẹ ne iya; yẹle nna iya nwuhuchaaru bẹ Mọdekayi wotaru iya dobe gẹ nwa iya, o nwuru l'ẹpho iya.

⁸ Noo ya; o be teke e gudepho ekemu, eze tūru je ara arara; e duta ụnwumboko, dū igwerigwe bya lẹ Susa, bụ ishi mkpukpu; duru phẹ nū Hegayi g'o leta phẹ ẹnya. E dutakwapho Ɛsuta bya l'ibe eze; bya eduru nū Hegayi, bụ onye anọduje eleta ulo ụnwanyi eze ẹnya g'o leta ẹnya. ⁹ Nwamgboko ono, bụ Ɛsuta dū Hegayi ree l'obu; o je atuko iphe, o gbaru g'e mee ya g'o kabaa ama mma mekota iya teke ono teke ono; bya anụ iya nri, gbaru iche. O duta iya je edobe l'ulo, kakota ree l'ulo ụnwanyi eze ono; bya eduta ụnwumboko esaa l'ibe eze duru nū iya g'ephẹ yejeru iya ẹka.

¹⁰ Ophu Ɛsuta akoduru oha, o shi; ozoo ẹka a nwuru iya; noo kele Mọdekayi sūru iya g'o to pfushi iya. ¹¹ Mọdekayi bẹ anọduje ejephe lẹ mgboru oma-unuphu ulo ụnwanyi eze ono mbọku-mbọku g'o maru ?ẹhu dū-a Ɛsuta ree; waa g'o maru g'oome ala.

¹² Tẹme nwamgboko ejeshia l'iphe eze Kuzakusesu; bẹ o-nodzuada onwa iri l'ẹbo mekota iphe, a gushiru g'ụnwanyi gudeje mee onwophẹ ome-mma. Onwa ishii bẹ ẹphe e-gude nyia manụ meru. Onwa ishii k'ophuu bẹ ẹphe e-gude manụ mbeleke; waa ophu eete etete gude memaa onwophẹ ree. ¹³ Onye ophu o gbaru l'ẹje l'iphe eze bẹ iphe, o sukpooru l'o dū iya gẹ ya gude je l'ibe eze; bẹ aa-nuje onye obu l'ulo ụnwanyi eze. ¹⁴ Onye obu alafu eze l'uzenyashi; o be l'utsu echele iya l'o bahụ je anọdu l'ulo ozo, bụkwapho ulo ụnwanyi eze. Onye eleta ibe iya ono ẹnya bụ onye ejeru eze ozi, bụ Shashugazu, bụ onye eletajẹ ụnwanyi, ndu ophu abụ-zidu yonyomu eze ẹnya. Nwamgboko k'ono ta alafubaedu eze gbahaa l'eze kuru iya l'onwiya.

¹⁵ Ɛsuta, bụ iya bụ nwamgboko ono, Mọdekayi eme gẹ nwa iya ono; mbụ onye ono, bụ nwune nna Mọdekayi, aza Abihelu bẹ nwuru iya nū ono; bẹ o rwubęerupho l'alafu eze; ophu o dudu iphe ozo, o sūru g'a nū iya, abudupho iphe, Hegayi sūru g'o gude; mbụ onye ono, ejeru eze ozi ono; bya aburu onye eleta ụnwanyi eze ẹnya. Ɛsuta dukota ndu humaru iya nū l'obu lẹ g'o gude amabe mma. ¹⁶ Mbọku, e dutaru Ɛsuta jepfu eze Kuzakusesu l'ibe iya bụ l'onwa k'iri, bụ iya bụ l'onwa Tebeti l'apha k'esaa, o wataru aburu eze. ¹⁷ Eze ka eye Ɛsuta obu eme l'ụnwanyi ophuu. Mbụ lẹ Ɛsuta ka atuba iya l'ẹnya eme l'ụnwumboko ophuu. O buru yẹbedua bẹ eze nataru. O woru okpu-eze-nwanyi kpube iya; mee ya; o buru eze-nwanyi nọchia ẹnya Vashiti. ¹⁸ Eze bya eshiaru ndu-ishi; waa ndu-ozì iya nri parụ ẹka. Onye o shidoru nri ono buru Ɛsuta. O zia g'e mee g'a madzuru iya l'iphe, bụkpoo ọhamoha, nọkota iya l'ẹka; g'onymonye tuta unme ozi mbọku ono. O mekotaru ndiphe iphe-oma, gbaru onye eze l'ememe.

Mòdekayi agbaru eze ama

¹⁹ Teke e kukòru ùnwumgboko ono k'ugbo ẹbo ono; bẹ Mòdekayi nọ l'ònu-oguzo ibe eze. ²⁰ Teke ono bẹ Ɛsuta teke akòkwa ọha, o shi; ọzoo ẹka a nwùru iya; noo kẹle Mòdekayi sùru iya g'ò tọ kọshi iya. Ɛsuta angabejekpoerupho Mòdekayi nchì g'ò shi angabejeru iya teke ono, o shi emefuta iya ono.

²¹ Teke ono, Mòdekayi nọ l'ònu-oguzo ibe eze ono; bẹ Bigutanu; waa Tẹreshi; ndu-ozì eze labọ, eche oguzo ibe eze nche bẹ ẹhu wataru eghu eghu; ẹphe chĩaha idzu g'ẹphe e-shi gbua eze Kuzakusẹsu. ²² Mòdekayi numanu idzu ono; bya epfuaru iya eze-nwanyì, bẹ Ɛsuta. Ɛsuta tugbua je akòoru iya eze sù l'òo Mòdekayi pfuru iya ya. ²³ E je enyochaa ya; bya amaru l'òo eviya; e woru ùmadzu labọ ono je aswi-gbua l'eli oshi. A nọdu l'iphu eze dee iphe ono edede l'ẹkwo akọ, eedeje iphe, meru l'alì-eze iya.

3

Ɛjo idzu, Hamanu achìru ndu Jiu

¹ E mechaa; eze, bẹ Kuzakusẹsu bya akwabẹ Hamanu nwa Hamedata; onye shi l'eri Agagu ùbvù. Ọ kwabẹru iya ùbvù wolia ya dobe; ọ kakọta ndu-ishi, ẹphe l'iya tukuru nọdu l'udu ọkwa lanu, shii; l'alì-eze iya. ² Ndu ozi eze g'ẹphe ha, nọ l'ònu-oguzo ibe eze nọdu egbuje ikpere eburu Hamanu iphu l'alì; noo kẹle eze turu ekemu sù g'e meje iya nno. Obenu lẹ Mòdekayi te egbujeduru iya ikpere; ọphu oobujeduru iya iphu l'alì. ³ Ndu ozi eze, nọ l'ònu-oguzo ibe eze sù Mòdekayi: “?Dẹnu g'ò nwùru i tii mejedu iphe, eze pfuru?” ⁴ Mbọku-mbọku ẹphe epfuru iya Mòdekayi; obenu l'ò too yejedu ọnu yeru pẹ. Ɛphe woru iya dooru Hamanu g'a maru ẹphe ahaa Mòdekayi g'ò mee g'ooome; kẹle o pfuwaru pẹ lẹ ya bẹ onye Jiu. ⁵ Teke Hamanu humaru lẹ Mòdekayi te egbushiduru iya ikpere; ọphu oobuduru iya iphu l'alì; o voru ọku wua ẹhu. ⁶ Ọ numachaepho oshilokpa ndu Mòdekayi bẹ; ọ haa k'ari g'e-shi gbua Mòdekayi kpoloko. Ọ chọahaa gẹ ya e-shi mee gẹ ndu Jiu, bẹ ndu kẹ Mòdekayi g'ẹphe ha chihu l'alì-eze Kuzakusẹsu l'ophu.

⁷ Ọ be l'apha, kwe eze Kuzakusẹsu apha iri l'ẹbo, ọ wataru aburu eze; l'onwa mbụ, bẹ iya bẹ ọnwa Nisanu; a tụa “puru”, bẹ iya bẹ ido l'iphu Hamanu; shi nno hota ọnwa lanu; waa ujiku lanu. Ɛphe tụa ido ono; ọ daaru ọnwa k'iri l'ẹbo, bẹ iya bẹ l'onwa Ada.

⁸ Noo ya; Hamanu sù eze Kuzakusẹsu: “Ọ dukwaru ọha, gbakashihuru dzuru ẹkameka l'iphe, bukpuo ọhamoha, nọkota l'alì-eze ngu l'ophu. Omelalì pẹ gbafuru iche l'ẹka omelalì iphe, bẹ ohozo nọ; ọphu ẹphe edobejedu ekemu, eze turu. Ƙchiru ndu ono bẹ a -haa pẹ ẹka bẹ ọ tọ bukwaru iphe, a-duru eze lẹ ree. ⁹ Ọ -buru l'ò dọ eze ree; g'eze tūnaa ekemu g'e gbushia pẹ. E -mewa iya nno bẹ mu a-pfù mkpọla-ọchaa, ẹrwa iya dọ unu talentu ọkporo l'ise; g'e woru iya yekoberu eze l'ẹku iya.”

¹⁰ Noo ya; eze bya aghata echi-ẹka iya gbẹ Hamanu, bẹ nwa Hamedata; oshilokpa Agagu; onye bẹ ọhogu ndu Jiu. ¹¹ Eze sù iya: “Dobekpọoro okpoga ngu; je emee ndu ono g'ò dọ ngu.”

¹² Ọ be lẹ mbọku, ọnwa kẹ mbụ dọ l'abalì iri l'ẹto; e kukọo ndu ederu eze ẹkwo. Ɛphe bya atuko iphemiphe, Hamanu sùru g'ẹphe dee woru dee l'ẹkwo nugbaa ndu nọchiru ẹnya eze; waa ndu-ishi l'ọhamoha, nọ l'ẹka eze; nukwaa ya pọ ndu-ishi ndiphe l'ophu. Ɛkwo ono bẹ e deru nọ ọhamoha lẹ g'ẹphe egudeje ede ẹkwo nkephe. Ndu nọkota nọ bẹ e deru iya l'opfu-alì pẹ nọ pẹ. Ọ buru ẹpha eze, bẹ Kuzakusẹsu bẹ e gude dee ẹkwo ono; bya eworu echi-ẹka iya mee ya iphe-ghubama. ¹³ E zia ndu ezilajẹ ẹkwo-ozì ẹphe gude ẹkwo ozi ono je ekedzuru l'iphe, bukpuo ọhamoha, nọgbaa l'alì-eze Kuzakusẹsu l'ophu; mbụ ẹkwo ono, e deru ekemu, a turu g'a tuko gbushikọta iphe, bẹ ndu Jiu l'akpuru ẹnyanwu lanu; ẹgirima mẹ ọgerenya. Mbụ g'egbuchaa unwanyì mẹ unwegirima; mẹ ọnwa k'iri l'ẹbo, bẹ iya bẹ ọnwa Ada dọepho l'abalì iri l'ẹto. Ekemu ono sùkwarupho: teke e gbuchaaru pẹ; g'a kwaa iphe pẹ l'ọkwata. ¹⁴ Iphe e deru l'ẹkwo ono bẹ a turu ọ buru ekemu sù g'anudzuru iya l'ọhamoha g'ò buru ekemu duru pẹ; wafua g'e mee g'onyenonu maru k'ọphu ẹphe a-kwakọbekwanu ẹka kẹ mbọku ono.

¹⁵ Eze bya ezia sù g'e gude ẹkwo-ozì ono tugbua je ezikashia. Ndu ọkpa ẹgwa gbeshi; ọ buru pẹ ejeje. E vuadaru ọzo zia ekemu ono lẹ Susa, bẹ ishi mkpukpu. Eze ye lẹ Hamanu nọdu angu mее; ndu bu lẹ Susa deru yekete g'ẹphe numachaaru ozi ono.

4

Mòdekayi epfuru Ɛsuta g'ò yeru pẹ ẹka

¹ Tọbudu iya bẹ Mòdekayi maerupho iphe, anwu nọ; o ye ẹka l'uwe iya zijaha ẹbo; bya achita uwe-aphu ye; kpushi onwiya ntụ; gbafu ọma mkpukpu ara ẹkwa arashi iya ike. ² Ọ jebeepho ọnu-oguzo ibe eze; ọ pfuru; noo kẹle ọ tọ dudu onye yeru uwe-aphu,

eekweje g'ò bata. ³ Iphe, bukpoò ohamoha, a nuru ekwo ono, e deru ekemu, eze turu ono be aphu atsojeerupho ndu Jiu, bu iya nu. Ephe agu aphu; aswi egu; ara ekwa. Igwerigwe yee uwe-aphu bya ekpua onwophe ntu.

⁴ Unwumboko; waa ndu ejeru Ɛsuta ozi bya akporu iya ke Modekayi; o buru aphu tsoru iya shii. O chiru uwe nu g'a chijeru iya g'o yee; g'o to yehé uwe-aphu. E gude uwe obu je; ophu o kwedu iya anata. ⁵ Ɛsuta bya ekua Hataku, bu onye-ozí eze; mbu onye e yeru g'o jejeru yébe Ɛsuta ozi; zia ya g'o je amaru iphe, atsu Modekayi l'ehu; waa iphe, kpataru iya nu. ⁶ Noo ya; Hataku bya ejepfu Modekayi l'eka o pfuru l'edupfu mkpukpu ono, no l'ataphu onu-oguzo ibe eze. ⁷ Modekayi bya atuko iphemiphe, nwuru nu kokotaru iya; kwawaru iya pho mkpola-ochaa ole, Hamanu kwero ukwe le ya a-nu g'e ye l'eka eedobejeru eze eku iya; g'e gude mee g'e gbushia ndu Jiu. ⁸ O bya ewota ekwo, e deru iphe, e deru l'ekwo ekemu pho, eze turu su g'e gbushia ndu Jiu ono; mbu ekwo ono, e keshidzuru le mkpukpu Susa ono; nu Hataku g'o goshi Ɛsuta; gude kporu iya ya g'o doo ya enya. O zikwapho g'e zia Ɛsuta g'o jepfu eze je arwo ya g'o phuru ndu Jiu obu-imemini. ⁹ Hataku tugbua je atuko iphe, Modekayi doru iya dokotaru Ɛsuta. ¹⁰ Ɛsuta ziphu iya azu g'o je akuru Modekayi su: ¹¹ "Iphe, bu ndu-ozí eze; je akpaa l'iphe, bu ndu bu ohamoha, dukota l'alí-eze iya g'o ha; mawaru l'o to dudu nwoke me nwanyi, byaru atugbu jepfushia eze le teke o no l'okpoku; ophu o budu l'eze kuru iya. Onye meru nno bukwa iphe, ekemu pfuru bu g'e gbua onye obu egbugbu; gbahaa l'o bu uche eze g'onye ono nodu ndzu; o machiaru onye obu mgboro-eze, e meru le mkpola-ododo pho. Eze nokwawuru ukporo abali l'abali iri; o to kuduru mu oku."

¹² A bya ezia Modekayi ozi, Ɛsuta ziru; ¹³ o ziphu ozi azu g'o je asu iya: "Ta arikwa l'eshi ophu i no l'ibe eze be gubedua a-buru onye Jiu lanu, a-wafu nu g'e te egbu ngu; ¹⁴ kele o -buru l'i no-kirishiru nta-a; ophu i yeduru onu be ee-shikwa l'uzo ozo dzota ndu Jiu. Ole gubedua; me ndibe nna ngu a-bukwanuru mkpurupyata. ?Buhunu onye maru ?bu iphe, meru g'o gude e mee ngu; i nodu l'okwa eze-nwanyi bu gi yeta eka l'iphe, anwu nta-a?"

¹⁵ Ɛsuta ziphukwa ozi azu ozo g'e je ezia Modekayi su iya: ¹⁶ "Tugbua je akpakoo ndu Jiu, bu le Susa g'ephe ha l'eka lanu; unu aswi egu pfuru nu Chileke l'iswi ehú mu. G'unu no ujiku eto eswe l'enyashi; g'unu te erishi nri; ophu unu etsushi okoro l'onu. Mbédua yele unwumboko, ejeru mu ozi e-mekwapho nno. E -mechaa nno be mu e-jepfu eze. A makwara-a l'ekemu suru l'o to dudu ree. Ole mu e-je; o -buru le mu a-nwuhu ge mu nwuhuro."

¹⁷ Modekayi tugbua je emekota iphe, Ɛsuta ziru iya g'o ha.

5

Iphe, Ɛsuta rworu eze

¹ O be le mboku k'eto; Ɛsuta wota uwe eze-nwanyi iya yee; bya atugbua je apfuru l'oma-unuphu ibe eze; mbu l'ataphu ulo eka eze anoduje. Teke ono be Eze no l'aba-eze iya l'eka ono woru iphu ghaa l'onu-oguzo. ² O tufuepho enya huma eze-nwanyi, bu Ɛsuta eka o pfuru l'oma-unuphu; ehú tsoo ya ntumatu. O woru mgboro-eze, e meru le mkpola-ododo, o pa l'eka machiaru iya; Ɛsuta byarwuta bya edenyi mgboro-eze ono eka. ³ Noo ya; eze jia ya su: " ?Bu gunu; eze-nwanyi, bu Ɛsuta? ?Bu gunu be o du ngu g'eze meeru ngu? O -beta o buru ge mu kee ali-eze mu ebo nu ngu nanu; mu emeeru ngu iya."

⁴ Ɛsuta su: "O -buru l'o du eze ree; ge gube eze gu le Hamanu swinuru byaru mu le nri ntau-a; g'unu bya eria nri, mu shiberu gube eze."

⁵ Eze zia ozi su l'onye ya byaru ahuma g'o buakwaru Hamanu; k'ophu ephe l'iya atugbu je aza Ɛsuta enu. Oo ya bu; eze yele Hamanu tugbua jeshiaru Ɛsuta le nri, o yeru phe. ⁶ Ephe tuko ngunyaephe mee; eze jikwa Ɛsuta ozo su iya: " ?Bu gunu bu mkpa ngu obu ge mu meeru ngu iya? Mbú; ?bu gunu be o du ngu ge mu meeru ngu? O betakpo o buru ge mu kee ali-eze mu ebo nu ngu nanu; mu emeeru ngu iya."

⁷ Ɛsuta su: "Iphe, bu mkpa mu bya aburu iphe, o du mu g'e meeru mu bu: ⁸ O -buru le mu du gube eze l'obu; teme o du gube eze gi meeru mu iphe, mu arwo ngu; be iphe, mu arwo bu ge gube eze gu le Hamanu byanuru mu le nri, mu e-shiru unu echele. Teke unu byaerupho echele; mu eyeo onu l'aji ono, gube eze jiru mu ono."

Hamanu achi idzu egbu Modekayi

⁹ Mboku ono be Hamanu gude ehú-utso teru eswa lashia. Obenu l'o humaerupho Modekayi l'onu-oguzo ibe eze; bya ahuma l'o to gbeshiduru agbeshi; ophu o goshiduru l'okwabe iya ubvu; ehú ghushiahaa Hamanu egu ike. ¹⁰ O meshikpopho ike byabe eka l'obu lashia; mbu Hamanu. O larwua bya ezia; e je ekukoo ndu onya iya phe; waa

nyee ya, bụ Zereshi. ¹¹ Ọ nọdu l'atatiphu phẹ wata aba abaa gẹ ya nweberu iphe; waa gẹ ya nwụta-beru unwu igwe; waa g'eze gude kwabẹ-beru iya ùbvù, ha shii; bya emee ya; ọ bụru iya kachaa shii lẹ ndu eze meru ishi; waa ndu ejeru eze ozi. ¹² Ọ sụ: "Ọ kwa mbèdua kpoloko bụ onye eze-nwanyị, bụ Ɛsuta suru g'ọ tsoru eze byaru iya lẹ nri. Ọ yekwaru mu phọ lẹ nri gẹ mu tsoru eze echele. ¹³ Obenu l'iphemiphe ono te emeduru mu ẹhu-utso; eshinu ọbujeru; mu -ghatashia; mu ahuma onye Jiu phọ, bụ Mọdekayi l'onu-oguzo ibe eze."

¹⁴ Nyee ya ono, bụ Zereshi; yẹle ndu ọnyà iya phẹ ono g'ephe ha sụ iya: "Zia g'e je emetaru ngu oswebe, aaswịgbuje nemadzụ; g'e mee ya g'eli iya dū ụkporo nkwo-eka labọ lẹ nkwo-eka iri. O -rwuẹpho l'utsu echele; l'i pfiaru eze g'a kpata Mọdekayi je aswị-gbua l'eli oswebe ono. Ọo ya bụ; g'iigude ẹhu-utso tsoru eze; unu ejeshia l'eka e yeru unu lẹ nri."

Idzu ono dū Hamanu ree shingushingu; ọ tūgbua je ezia; emee oswebe, aaswịgbuje nemadzụ ọbu dobe.

6

Eze akwabẹ Mọdekayi ùbvù

¹ O be l'enyashi mbọku ono; ọphu mgbenya te ekwedu atụ eze; o zia g'e je ewotaru iya ẹkwo akọ iphe, e deru iphe, anwụ l'alị-eze iya. A bya aguaru iya ya. ² L'ẹkwo ono bẹ a gutaru lẹ Mọdekayi gbajeru ama lẹ Bigutana; yẹle Tereshi, bụ ndu-ozì eze, shi echeru eze ọguzo ibe iya nche; chiru idzu g'ephe gbua eze, bụ Kuzakusesu. ³ Eze jia sụ: "Bụ ùbvù gunu bẹ a kwabejeru Mọdekayi mee g'a maru ẹpha iya lẹ k'iphe ono, o meru ono?"

Ndu ejeru eze ozi sụ: "Ọ tọ dukwa iphe, e meru iya."

⁴ Eze jia sụ: "Ọ duru onye nọ l'oma-unuphu ibe mu?"

Ọ bụru teke ono bẹ Hamanu abatakpọepho l'oma-unuphu, nọ l'azụ ibe eze; gẹ ya pfiaru eze k'aswị-gbu Mọdekayi l'eli oswebe ono, ọ kwakọberu, aa-swị-gbu iya ono. ⁵ Ndu ozi iya sụ iya: "Ọ kwa Hamanu nọ l'oma-unuphu."

Eze sụ g'e kua ya g'ọ bata.

⁶ Hamanu bataepho; eze jia ya sụ: "Bụkpoo gunu bẹ ee-meru onye eze eme g'ọ kwabẹ ùbvù?"

Oriri, gbatataru Hamanu l'obu teke ono bụ l'ọ tọ dudu onye ọzo, eze a-nọdu arị k'akwabẹ ùbvù, abudu yebèdua.

⁷ Tọbudu iya bụ; Hamanu sụ eze: "Iphe, ee-meru onye ọ dū eze g'ọ kwabẹ ùbvù ⁸ bụkwa g'a chita uwe, eze yejewaru; l'a kpata inya, eze gbajewaru; mbụ inya ọphu e kpuberu okpu-eze l'ishi. ⁹ G'a chita uwe ono; kpata inya ono nū onye lanụ lẹ ndu-ishi, a kachaa amaru ẹpha phẹ l'alị-eze ngu-a. G'e yee onye ono, eze eme g'ọ kwabẹ ùbvù ono uwe ono. G'onye ono nọdu l'eli inya ono g'e gude iya ngu-phẹkọta edupfu mkpukpu-a; araru iya ọha arara sụ: 'Waa iphe, ee-mejeru onye eze eme g'ọ kwabẹ ùbvù baa-oo!' "

¹⁰ Eze sụ Hamanu: "Ngwal! Je achita uwe ono; waa inya ono je atuko g'i pfishuru ono meeru Mọdekayi, bụ onye Jiu, anọduje l'onu-oguzo ibe eze. G'ọ tọ dukwa iphe ono, i pfishuru ono mę nanu, ii-mephodo!"

¹¹ Nno ya; Hamanu bya achita uwe ono; bya akpata inya phọ. O woru uwe ono kpua Mọdekayi; bya edoberu iya inya ono; o nyikota nọdu iya anọo l'eli okpurukpu; o duru iya kwaseru ngu-phẹkọta angungu l'edupfu mkpukpu ono; ara iya arara asuje: "Waa iphe, ee-mejeru onye eze eme g'ọ kwabẹ ùbvù baa-oo!"

¹² E mechaa; Mọdekayi laphu azụ l'onu-oguzo ibe eze. Obenu lẹ Hamanu nyigobeerupho mekebe ẹgwegwa; guru aphụ vuru ẹka l'ishi lashia unuphu ibe iya.

¹³ Ọ larwua je atuko iphe, nwukotaru nū kọkotaru nyee ya, bụ Zereshi; waa ndu ẹphe l'iya eshi ọnyà g'ephe ha. Ndu akpọ-zijeru iya ụzo; waa nyee ya ono, bụ Zereshi sụ iya: "Ọ -buru eviye lẹ Mọdekayi bụ onye Jiu; mbụ onye ono, iphe e-me ngu nū gbubewaru ishi l'eka ọ nọ ono; bẹ ọ tọ dukwa iphe, ịi-dū ike emebata iya. Ọo ya bẹ e shifutaje l'eka kpọnyia ngu enya."

¹⁴ Ẹphe gudekwadụ iphe ono l'eka epfu; ndu-ozì eze bya ekua ya. Ẹphe gude ọso duru iya jeshia lẹ nri ono, Ɛsuta kwakọberu ono.

7

Aaswị-gbu Hamanu

¹ Tọbudu iya bụ; eze yele Hamanu jeshia ibe eze-nwanyị, bụ Ɛsuta g'ephe rigba nri. ² Ẹphe wataepho angu męe lẹ mbọku k'ẹbo ono; eze jia ọzo sụ: "Eze-nwanyị, bụ Ɛsuta; bụ gunu bụ mkpa ngu ọbu? Pfiua ya gẹ mu meeru ngu iya. Bụ gunu bụ iphe ọbu, ọ

dụ ngu gẹ mu meeru ngu? O betakpọoru ọ bụru gẹ mu kee alì-eze mu ẹbo bẹ ì rwọru mu; bẹ ee-mekwaru ngu iya.”

³ Eze-nwanyì, bụ Ɛsuta sù iya: “Gùbe eze; iphe, mu arwọ ngu bụ: Ọ -bùru lẹ mu dù ngu l'obu; teme ọ dukwa ngu phọ ree; jiko hanaa mu gẹ mu nọdu ndzù. Teme l'ì hafùkwapho ndibe mu g'ẹphe nọdu ndzù; ọ kwa iya bụ iphe, ọ dù mu g'ì meeru mu. ⁴ Noo kele mu lẹ ndibe mu bẹ e rewaru g'e gbushikọta l'ophu. Mbù l'e rewaru anyi g'e mee g'anyi bụru mkpurupyata. Ọ -bù l'e rekpọoru anyi g'anyi bụru ohu mẹ mu te epfukwa opfu; kele ẹgube iphe-ẹhuka ono ta agbaduru g'e gude iya papfuta eze bya iya epfuchi nchì.”

⁵ Eze Kuzakuseşu jia eze-nwanyì, bụ Ɛsuta sù iya: “?Bù onye bẹ ọ bụ? Denu nwoke, turu ama eme iphe, dù nno?”

⁶ Ɛsuta sù: “Onye ọhogu anyi ọbu; bya aburu onye achì anyi lẹ njo ọbu bukwa ẹjo Hamanu-a!”

Ndzù rwuta Hamanu l'iphe eze; yele eze-nwanyì. ⁷ Eze gude ẹhu-eghu gbeshi; paru mẹe ono haa; jeshia lẹ mgbabu ibe iya. Hamanu humaephe l'eze bẹ chibuwaru l'ime obu iya l'oo-meghe nkiya; ọ tsùkpaa l'azù gẹ ya rwọ eze-nwanyì, bụ Ɛsuta g'a hakpọo ya nù gẹ ya nọdu ndzù.

⁸ Ọ buerupho teke Hamanu daru kpurumu l'iphe eze-nwanyì arwọ iya l'ẹka ọ nọ anọ; dakobe oshi bẹ eze shiepho lẹ mgbabu phọ bụru phereketeke. Eze bua mkpu sù: “?Ọ gbẹ emefuanu g'ọ gude eze-nwanyì jepfu l'ataphu mu; l'ibe mu-a?”

Ọ buri epfuzeta, eze epfuzeta iya; e gude Hamanu kechia ya iphe. ⁹ Habona; onye lanù lẹ ndu-ozì eze sù: “O nwekwaru oswebe, aaswi-gbuje nemadzù, dù ọkporo nkwo-ẹka labọ lẹ nkwo-ẹka iri l'eli, Hamanu meru dobe l'ibe iya. Onye ọ meru iya doberu buri Mọdekayi; bụ onye gbajeru ama ẹjo idzu phọ, a chijeru gube eze phọ; shi nno dzoo ndzù ngu-a.”

Eze sù: “Unu je aswi-gbua ya l'oswebe ono!”

¹⁰ Noo ya; e je eworu Hamanu swi-gbua l'eli oswebe, aaswi-gbuje nemadzù, ọ shi mee doberu Mọdekayi ono. E mechaa nno; obu jidata eze.

8

Ekemu, eze turu tu-doru ndu Jiu

¹ Mbọku onokwaphọ bẹ eze, bụ Kuzakuseşu woru ọlo Hamanu, bụ onye ọhogu ndu Jiu nù eze-nwanyì, bụ Ɛsuta. Mọdekayi wata abya l'ataphu eze; noo kele Ɛsuta kọru eze g'ẹphe l'iya gude buri. ² Eze bya agbata echi-ẹka iya, ọ nataru Hamanu nù Mọdekayi. Ɛsuta bya emee Mọdekayi onye eleta ọlo, Hamanu shi nweru ẹnya.

³ Ɛsuta bya epfuru opfu yeri eze ọzo; bya adaa kpurumu lẹ mgboru ọkpa eze; raahaa ẹkwa; wata iya arworwo g'ọ mebyinaa ẹjo idzu ono, Hamanu, onye shi l'eri Agagu chiru l'ẹhu ndu Jiu ono. ⁴ Eze ono woru mgboro-eze e meru lẹ mkpọla-ododo machjaru Ɛsuta; ọ gbalihu bya apfuru iya l'ataphu. ⁵ Ọ sù: “Ọ -buri l'ọ dù gube eze ree; ọ -buri lẹ mu dù gube eze l'obu; teme ì nọdu arikwapho l'ọ iphe, pfuru ọto; mu bya adu ngu ree l'ẹnya; g'eze tunaa ekemu dee ya edede; g'ọ tọ dukwa onye a-tù ama eme iphe ono, Hamanu nwa Hamedata, onye shi l'eri Agagu deru l'ẹkwo g'e mee gẹ ndu Jiu, bu l'iphe, bụ ọhamoha, nọgbaa l'alì-eze ngu mgburugburu; buri mkpurupyata. ⁶ ?Denu gẹ mu e-shi tamia ya lẹ nshi; nọdu huma l'ẹka ẹjo-iphe abyapfuta ndibe mu? Mbù-a; ?denu gẹ mu e-shi tamia ya lẹ nshi; nọdu ele ndu nwuru mu nù ẹnya; ẹka eeme g'ẹphe buri mkpurupyata?”

⁷ Eze Kuzakuseşu sù eze-nwanyì Ɛsuta yele Mọdekayi onye Jiu: “Ọ kwa lẹ Hamanu meru g'ọ gbushia ndu Jiu bẹ mu gude wota ọlo iya nù Ɛsuta; bya asù g'e je aswi-gbua ya.

⁸ Nta-a bụ g'unu gude ẹpha eze tja ekemu ọzo l'iswi ẹhu ndu Jiu; dee ya edede g'ọo-dù unu ree l'obu; wota echi-ẹka eze mee ya iphe-ọhubama; noo kele ọ tọ dùdu iphe, e deru woru echi-ẹka eze mee ya iphe-ọhubama, dùru onye bya ephugha iya nù.”

⁹ Mbọku ono gedegede bẹ e yeru nemadzù; e je ekukọta ndu edejeru eze ẹkwo. Mbọku ono bẹ ọnwa k'eto, bu iya bụ ọnwa Sivanu du l'ukporo abalì l'abalì ẹto. A tuko ekemu, Mọdekayi turu dekọta l'ẹkwo g'a nù ndu Jiu; waa ndu nọ-chiru ẹnya eze; waa ndu eze; waa ndu-ishi, nọgbaa l'ọhamoha ọkporo ishii l'ẹsaa ono, nọ l'alì-eze Kuzakuseşu, a -gbẹ l'alì Indiya rwua l'alì Kushi. Ekemu ono g'ọ ha bẹ e gude ẹka-ẹkwo ọhamoha nọnu dee; waa l'opfu-alì ndu nọkota l'alì-eze ono. Ndu Jiu bẹ e dekwaru iya phọ nù l'opfu-alì phe; waa g'ẹphe egudeje ede ẹkwo nkephe. ¹⁰ Ọ buri ẹpha eze, bụ Kuzakuseşu bẹ Mọdekayi gude dee ẹkwo ono; bya eworu echi-ẹka eze mee ya iphe-ọhubama; woru iya nù ndu ezilaje ẹkwo-ozì, ndu egudeje inya, agba ọso shii, a zufuta-doru eze; ẹje ozi g'ẹphe zilaa.

¹¹ Ekemu ono, eze t̄uru ono; mee ḡe ndu Jiu, bu l̄e mkp̄ukpu l̄e mkp̄ukpu nweru ike; Ɛphe dzuk̄obeaha wata akwaberu onwophe ɛnya. K'ophu bu ɔ -duru mkp̄ukpu; ɔzoo ɔhamoha, dzuk̄oberu g'ɛphe tsoo ph̄e ɔgu g'ɛphebe ndu Jiu emee ph̄e g'ɛphe buru mkpurupyata. G'ɛphe at̄uko ɛphe l'unwanyi ph̄e; yele unwegirima ph̄e gbushik̄ota; kwaa iphe ndu ono l'okwata. ¹² Mb̄oku, a t̄uru ɔnu ḡe ndu Jiu mee iphe ono l'iphe, buk̄poo ɔhamoha, n̄o l'al̄i-eze Kuzakusesu; bu mb̄oku, ɔnwa k'iri l'ɛbo, bu iya bu ɔnwa Ada a-du l'al̄al̄i iri l'ɛto. ¹³ Ekemu ono b̄e e ziru g'e dee ya l'ɛkwo keshik̄ota l'ɔhamoha, n̄okota nu; bya at̄ua ya; ɔ buru ekemu g'e mee ya ḡe ndu n̄onu numakota; K'ophu ndu Jiu a-kwak̄obekwanu ɛka emelata ndu ɔhogu ph̄e mb̄oku ono. ¹⁴ Eze t̄ua ekemu ḡe ndu ezilaj̄e ɛkwo-oz̄i iya; ndu agbagbaa l'inya ibe eze, bu iya, waga ɔso shii; tuḡbua teke ono teke ono je ezikash̄ia ozi ono. Ɛphe tuḡbua je ezikash̄ia ya. E zikwaph̄o ekemu ono l̄e Susa, bu ishi mkp̄ukpu al̄i-eze Kuzakusesu.

¹⁵ M̄odekayi shi l'iphu eze f̄utashia; o yewaa uwe eze, du urwukpu-urwukpu; waa ɔphu acha ucha; yele okpo-eze, e gude mkp̄ola-ododo mee; waa uwe kpowula-kpowula, e gude ɔkpobe oghu ɔchaa kpaa. Ndu bu l̄e Susa t̄ushia uzu ɛhu-utso teahaa ɛswa. ¹⁶ Ɛhu n̄odu at̄so ndu Jiu; ɛphe n̄odu ete ɛswa; mb̄u ɛhu n̄odu at̄so ph̄e nt̄umatu; a n̄odu akwabekwa ph̄e ph̄o ɛbv̄u. ¹⁷ Iphe, bu ɔhamoha, n̄onu; waa mkp̄ukpu l̄e mkp̄ukpu, n̄okota nu, a nataru ekemu ono, eze t̄uru ono b̄e ndu Jiu, buk̄ota iya nu tek̄otaru ɛswa; ɛhu n̄odu at̄so ph̄e ut̄so. Mb̄oku ono buru ph̄e eswe ɔbo-iphe waa eswe ɛhu-utso. Iḡwerigwe ndu ɔhozo bya aburu ndu Jiu; kele ɛphe at̄su ndu Jiu ebvu.

9

Ndu Jiu alwu-kpe ndu ɔhogu ph̄e

¹ Ɛnwa k'iri l'ɛbo, bu iya bu ɔnwa Ada; bya ad̄u l'ujiku iri l'ɛto, bu iya bu mb̄oku, ee-me iphe ono, eze t̄uru l'ekemu ono. Mb̄oku ono bu mb̄oku, ndu ɔhogu ndu Jiu shi ar̄i k'akapyab̄e ndu Jiu. Obenu l'o mechaaru gha iḡharaphu; ndu Jiu kapyab̄e ndu ɛphe du ash̄i. ² Ndu Jiu dzuk̄obekota l̄e mkp̄ukpu, ɛphe buk̄ota g'ɔ ha; l'ɔhamoha, eze Kuzakusesu bu ishi ph̄e g'ɔ hak̄ota; g'ɛphe tsoo ndu ach̄i ph̄e ɔkpa akp̄ohu ɔgu; ɔphu ɔ dudu onye duru ike kpafu ph̄e l'iphu; noo kele ndiphe l'ophu at̄sukota ph̄e ebvu. ³ Ndu-ishi l'ɔhamoha ono l'ophu; m̄e ndu n̄o-chiru ɛnya eze; m̄e ndu-ishi ɔha; m̄e ndu ejeru eze ozi; yek̄otaru ndu Jiu ɛka; kele ɛphe at̄su M̄odekayi ebvu. ⁴ A kabaa amaru M̄odekayi l'ibe eze; t̄eme ɛdu iya ngadzuru ɔhamoha ono, n̄okota nu ono g'ɛphe ha. T̄eme ɔ n̄odu akakwaph̄o enweru ɔkp̄ehu eje.

⁵ Ndu Jiu gude ogu-echi gbushik̄ota ndu ɔhogu ph̄e g'ɛphe ha; mee ph̄e g'ɛphe buru mkpurupyata. Ɛphe woerupho ndu kp̄oru ph̄e ash̄i mee g'ɔ du ph̄e ree.

⁶ L̄e Susa bu ishi mkp̄ukpu al̄i-eze ono b̄e ndu Jiu gburu unu ɔmadzu l'ukporo ɔmadzu ise. ⁷ Ɛphe gbukwarupho Pashandata; waa Dalufonu; waa Asupata; ⁸ waa Porata; waa Adalaya; waa Aridata; ⁹ waa Pamashuta; waa Arisayi; waa Aridayi; waa Vayizata. ¹⁰ Ɛphe n'iri bu unwu Hamanu nwa Hamedata, bu onye ɔhogu ndu Jiu. Ɔle ɛphe ta akwaduru iphe ph̄e l'okwata.

¹¹ Mb̄oku ono gedegede b̄e e jeru edooru eze ɔmadzu ole, e gburu l̄e Susa, bu ishi mkp̄ukpu al̄i-eze ono. ¹² Eze su eze-nwanyi bu Ɛsuta: "Ndu Jiu gbuakwaru unu ɔmadzu l'ukporo ɔmadzu ise; waa unwu Hamanu ɛphe n'iri; l'ishi mkp̄ukpu al̄i-eze mu-a, bu Susa. ?Bu onye maru iphe, ɛphe meru l'ɔhamoha ndu ɔphuu? ?Bu gunu bu mkpa ngu; ḡe mu meeru ngu iya? Mb̄u-a; ?bu gunu b̄e ɔ du ngu ḡe mu meeru ngu? Pfuaru mu iya; g'e meeru ngu iya."

¹³ Ɛsuta su iya: "Ɔ -buru l'ɔ du gube eze ree; jiko n̄unu ndu Jiu, n̄o l̄e Susa ike g'ɛphe woru iphe, eze t̄uru l'ekemu g'e mee nt̄an̄u m̄efua echele; waa g'ɛphe je ekobe unwu Hamanu ɛphe n'iri l'eli oswebe, aaswi-gbuje nemadzu." ¹⁴ Ɔo ya bu; eze t̄ua ekemu g'e mee ya nno. E woru ekemu ono zia l̄e Susa; a pata unwu Hamanu ɛphe n'iri je ekobe l'eli oswebe. ¹⁵ Ndu Jiu, n̄o l̄e Susa dzuk̄obe l̄e mb̄oku, ɔnwa Ada du l'al̄al̄i iri l'ɛno. Ɛphe gbua unwoke ukporo iri l'ise l̄e Susa; obenu l'ɛphe ta akwataduru iphe ph̄e l'okwata.

¹⁶ Ndu Jiu, ph̄oduru nu, bu ndu ono, buk̄ota l'ɔhamoha ɔphu, n̄okota l'al̄i-eze Kuzakusesu b̄e dzuk̄obekwarupho g'ɛphe dz̄ota ishi onwophe; shi nno t̄uta nwa unme; ɔphu ɔ dudu iphe ndu ɔhogu ph̄e mebaaru ph̄e. Ndu ɛphe gburu du ukporo unu tete l'unu ɛsaa l'ukporo iri; ɔle ɛphe ta akwataduru iphe ph̄e l'okwata. ¹⁷ Iphe-a nwuru mb̄oku, ɔnwa Ada du l'al̄al̄i k'iri l'ɛto; o be l̄e mb̄oku k'iri l'ɛno; ɛphe t̄uta unme. Ɛphe woru mb̄oku ono mee eswe ɔbo-iphe; waa eswe ɛhu-utso. ¹⁸ Obenu l̄e ndu Jiu, n̄o l̄e Susa dzuk̄oberu mb̄oku, ɔnwa Ada du l'al̄al̄i iri l'ɛto; waa k'iri l'ɛno; o be l̄e mb̄oku k'iri l'ise; ɛphe t̄uta unme; mee ya eswe ɔbo-iphe; ye ɛswe ɛhu-utso. ¹⁹ Ɔo iphe ono meru iphe, ndu Jiu, bu l'ime nwa mkp̄ukpu woru mb̄oku, ɔnwa Ada du l'al̄al̄i iri l'ɛno dobe ɔ

buru eswe obo-iphe; yee eswe ehu-utso; waa mboku, onyenonu eshije nri je anu nwibe iya.

Obo-Purimu

²⁰ Modekayi tuko iphemiphe ono, nwuru nu ono dekota lekwo. O deru ekwo-ozu nu ndu Jiu, bukota l'ohamoha, nogbaa l'alj-eze Kuzakusesu go ha; ndu bu uzanya; me ndu bu ntse; ²¹ su phe: Aphagapha le mboku, onwa Ada du l'abalj iri l'eno; waa k'iri l'ise gephe noduje bo obo-iphe; ²² ke mboku ono, ndu Jiu kabeta tuta nwa unme alwu ogu ephe le ndu ohogu phe; bya aburu onwa, aphu phe gbanweru buru ehu-utso; ekwa phe gbanwee buru obo-iphe. O deru phe ekwo su gephe dobe eswe mboku ono eswe obo-iphe; yee eswe ehu-utso; waa mboku, ephe e-shije nri je anu nwibe phe; waa mboku, ephe e-mejeru ndu adudu go du phe iphe-oma. ²³ Oo ya bu; ndu Jiu kweta iphe, Modekayi deru phe lekwo su gephe meje; mbu gephe boje obo-iphe ono, ephe watawaru ono. ²⁴ Noo kele Hamanu nwa Hamedata, onye shi l'eri Agagu, bu onye ohogu ndu Jiu gephe ha be chijeru idzu g'oo-shi mee ge ndu Jiu buru mkpurupyata; bya atwa "puru", bu iya bu ido; gude maru mboku, ee-gwe phe arakabya gephe buru mkpurupyata. ²⁵ Obenu teke ejo idzu ono rwuru eze nchi; o tuta ekemu dee ya lekwo ge wota iphe ono, Hamanu shi chia doberu ndu Jiu ono; mee Hamanu lonwiya. Ge wota ephe l'unwu iya je ekobe l'eli oswebe, aaswi-gbuje nemadzu.

²⁶ O buru iphe ono meru go gude e kua mboku labo ono "Purimu." Eka opfu ono shi bu l'akpuru-opfu, bu "puru." O buru shita l'iphe ono, e deru lekwo-ozu ono; waa l'iphe, ephe humakotaru, nwuru phe nu ono; ²⁷ be ndu Jiu meru iya; o buru omelaji, duru phe nu; k'ophu ephebedua; waa oshilokpa phe; waa ndu lwapfutaru phe nu e-dobeje ujiku ebo ono iche ge deru iya lekwo nu phe; teme ephe nodu emeje iya teke a suru gephe meje iya. ²⁸ Ge ndu unuphu, nonu; me mkpukpu, nonu; waa ohamoha, nonu nyataje mboku ono dobe iya iche; e -shi l'ogbo sweru ogbo. Ge ndu Jiu ta azohajekwa abo obo-iphe ono; ophu oshilokpa phe azohakwa eswe mboku ono.

²⁹ Tobudu iya bu; eze-nwanyi, bu Esuta nwada Abihelu; yele Modekayi onye Jiu bya edee ekwo k'ebo, meru ge k'obo-iphe purimu kabaa eshihu ike. ³⁰ Ephe dee ekwo-ozu ono nukota ndu Jiu, bukota l'ohamoha ukporo ishii l'esaa, nogbaa l'alj-eze Kuzakusesu. Lekwo-ozu ono be ephe pfuru phe opfu oma; bya akaru phe ge ndzu ba agushi phe; ³¹ gephe boje obo-iphe purimu teke gbaru iya nu, bu iphe, Modekayi onye Jiu; waa eze-nwanyi, bu Esuta turu phe ekemu; bukwarupho gephebedua yele awa phe dobewaru eswe aswi egu; yee k'agu aphu. ³² Ekemu, Esuta turu mee; ekemu k'obo-iphe purimu kabaa eshihu ike; e woru iya dee lekwo.

10

Modekayi akabaa ajata enya eje

¹ Eze Kuzakusesu bya atwa ekemu ge ndu bukota l'alj-eze iya go ha je akpaa le ndu bukube eze-enyimu tuje akiriko nu iya. ² Iphemiphe, o mekotaru gude goshi g'okpehu iya habe shii; wakwapho go meru ge Modekayi buru onye paru eka be e dekotaru lekwo ako iphe, meru l'alj ndu Peshiya; waa ndu Midiya. ³ Modekayi onye Jiu buru iya no-tsotaru eze Kuzakusesu lokwa; buru onye paru eka l'ehu ndu Jiu; teme o du igwerigwe ndu Jiu, bu unwunna iya l'obu. O nodu anoduje eme iphe, a-duru ndu Jiu ibe iya le ree; bya anoduje epfu iphe, e-me ge'ehu du phe guu.

Ekwo Jobu

Akọ ẹhu Jobu

¹ O nweru onye alì Uzu lanu; teke o shi nòdu bẹ ẹpha iya bụ Jobu. Nwoke obu bu nwoke, ụta adudu lẹ ndzụ iya bya aburu onye p̄fuberekoto. O bụ onye at̄shuḡje Chileke ebvu haa eme ẹjo-ememe. ² Iphe, o nwutaru bụ unwoke ẹsaa waa unwanyi ẹto. ³ O nwekwarupho ẹku. Aturu iya dū unu iri l'ẹsaa l'ukporo iri. Inya-kamelu iya dū unu ẹsaa l'ukporo iri. Eswi, a turu njigba ẹbo ẹbo dū unu njigbabe eswi ugbo labo l'ukporo ise. Ne nkapfū-igara iya dū unu l'ukporo ise. Ndu bụ nemadzū, ẹjeru Jobu ozi kwatakpoo dū igwerigwe mebyikpoo. O buẹpho l'oo ya bụ onye shi kakota shii l'iphe, bukpoo nemadzū, a nwuru anwunwu l'uzo ẹnyanwu-awawa l'ophu.

⁴ Unwu iya ndu ophu bụ nwoke nòdu aboje obo-iphe l'ibe p̄he. Onye owa-a -boọ ogiya; ogiya ozo onye ozo aboo; ẹphe -nòdu abo obo-iphe obu; ẹphe ezia unwune p̄he ndu ophu bụ unwanyi p̄ho ẹphe n'eto; ẹphe abya lẹ nri ono. ⁵ O nòdu abujeru; a -bochaa iphe ono teke ẹphe abo iya; Jobu ekua p̄he bya edoo p̄he nsọ. Nchita-aboḡu iya l'o bya ẹgweuru Chileke ngweja-akpo-oku l'iswi ẹhu p̄he l'ehu l'ehu. Kele oorije sū: "A maru unwu iya te emeadaru nū iphe-ẹji? A maru ẹphe te egudeadanū obu p̄he kọo Chileke onu?" O buru nno bụ gẹ Jobu shi emeje iya tekenteke.

Nsetanu ahu Jobu ama

⁶ Obenu ujiku lanu; unwu Chileke bya g'ẹphe goshi onwophẹ l'iphu Chipfu. Nsetanu tsokwaru p̄he p̄ho bya. ⁷ Chipfu sū Nsetanu: "Bū awe bẹ i shi bya?"

Nsetanu sū Chipfu: "Mu ẹjenupho ejeje alwa alwalwa l'eliphe. Mu tsonurupho oma mgboko aghaphe botorii."

⁸ Chipfu sū Nsetanu: "Enya tsuru ngu l'eka onye-ozu mu, bụ Jobu nọ? Mbū l'o to duedu nemadzū, dū g'oo ya lẹ mgboko l'ophu. O bụ nwoke, p̄fuberekoto bya aburu onye ụta adudu lẹ ndzụ iya; buru onye at̄shuḡje Chileke ebvu; haa eme ẹjo-ememe."

⁹ Tòbudu iya bụ; Nsetanu bya eyeeru Chileke onu sū iya: "Iipfu tọo? Jiobu nonyaerupho tsuaha gube Chileke ebvu? ¹⁰ Tòbudu ngu kporu okpokuu kpo-phee yeḡe ndibe iya mgburugburu; mēkpoo iphemiphe, o nweru? Iphemiphe, oome l'eka bẹ i meru; o buru ụpete; k'ophu bụ l'eku iya t̄koru ẹkameka. ¹¹ Machinaa ẹka nta-a denyi l'iphemiphe, o nweru enweru g'ihuma l'oo-p̄furu l'atatiḡu ngu koo ngu onu."

¹² Tòbudu iya bụ; Chipfu sūnu Nsetanu: "O dū ree; iphemiphe, o nweru dūwaa ngu l'eka; oo ẹpho gẹ mkp̄shi-eka ngu te erwu iya l'ehu."

Nsetanu kwoephọ gburumu; o bueru iya p̄ho eshi l'iphu Chipfu l'eka ono tugba.

¹³ Tòbudu iya bụ; o be ujiku lanu; unwu Jobu ndu kẹ nwoke mē ndu kẹ nwanyi dzukobe l'ulo okpara nna p̄he kẹ nwoke abo iphe; eri nri; angū mē. ¹⁴ Onye-ozu buerupho phereketete l'iphu Jobu bya asū iya: "Oke-eswi, eegudeje eje ozi ẹgu bẹ e gudegbaa eje ozi ẹgu; nkapfū-igara dokwarupho l'aguga ẹka ono ata nri. ¹⁵ Ndu Sheba fuaru p̄he; bya atuko p̄he rwuta; bya egbushia ndu ẹjeru ngu ozi. O buru mbɛdua kpoloko bụ onye gbalaru nū sū gẹ mu bya epfuaru ngu g'ooda."

¹⁶ Onye k'ono kp̄kwaduru-a opfu l'onu epfu; onye ozo kwobata bya asū: "Oku, shi l'eka Chileke bẹ shiepho l'igwe daa bya atuko aturu ngu l'ophu kee; kechaa kee ndu-ozu ngu kefu; o buru mbɛdua kpoloko bụ onye gbalaru nū sū gẹ mu bya epfuaru ngu g'ooda."

¹⁷ Onye k'ono kp̄kwaduru-a opfu l'onu epfu; onye ozo kwobata bya asū: "Ndu o-lwua-olaa, shi lẹ Babilonu buru ogbo ẹto tua lẹ mkpa lẹ mkpa bya awup̄yabe inya-kamelu ngu g'o ha rwuta; bya egude ogu-echi gbugbushia ndu ẹjeru ngu ozi. O buru mbɛdua kpoloko bụ onye gbalaru nū sū gẹ mu bya epfuaru ngu g'ooda."

¹⁸ Onye k'ono kp̄kwaduru-a opfu l'onu epfu; onye ozo kwobata bya asū: "Unwu ngu unwoke mē unwu ngu unwanyi dokwaru abo iphe; eri nri angū mē l'ibe nwune p̄he nwoke k'ogeranya. ¹⁹ A bya ele ẹnya; oke pherephere shiepho l'echieḡu ziru taphutaphu rwua bya enwungaa ulo ono l'ophu; ulo zee zep̄yabe unwu ngu ono g'ẹphe ha; ẹphe nwushihu; o buru mbɛdua kpoloko bụ onye gbalaru nū sū gẹ mu bya epfuaru ngu g'ooda."

²⁰ Tòbudu iya bụ; Jobu bya agbalihu bya eworu uwe yebedua, bụ Jobu zijaa; bya eworu ishi kp̄shia; bya eworu onwiya tua gbii l'alì baaru Chileke eja; ²¹ sū:

"Oo oto bẹ mu gba teke mu

shi l'ep̄ho ne mu daa l'alì.

Q bukwarupho oto be mu
a-gbaru laa.

Oo Chipfu nuru; o buru
Chipfu wotaru iphe,
o nuru.

G'e tukwaa Chipfu epha."

²² Iphemiphe-a mekotaru Jobu; ophu o mekwaru Chileke iphe-eji; ophu o sukwaru le Chileke meru iphe, erwubeduru iya nu.

2

Nsetanu ahu Jobu ama k'ugbo ebo

¹ Noo ya; o bekwa mboku ozo; unwu Chileke byakwa g'ephe goshi onwophe l'iphu Chipfu. Nsetanu tsokwaru phe pho bya egoshi onwiya. ² Chipfu su Nsetanu: "Bū awe be i shi bya?"

Nsetanu su Chipfu: "Mu ejenupho ejeje; alwa alwalwaa l'eliphe. Mu tsonurupho oma mgboko aghaphe botorii."

³ Tobudu iya bu; Chipfu su Nsetanu: "Enya tsuru ngu l'eka onye-ozu mu, bu Jobu no? Mbū l'o to duedu nemadzu, du g'oo ya le mgboko l'ophu. O bu nwoke, obu guru iphoro; bya aburu onye uta adudu le ndzu iya; buru onye atshuje Chileke ebvu haa eme ejo-ememe. I kpatachakporu; mu mekpaa ya ehu; mebyishia ya l'ebe o du iphe, o meru. O gudeshiele-a onwiya g'o gudeshi onwiya."

⁴ Nsetanu su Chileke: "Hanaa g'a rwunaa ya eka l'akporu-nya-oji! ?Ti madu le nemadzu a-mikota enya l'iphemiphe, o nweru enweru g'o buru le ya anodu ndzu? ⁵ Mbū le-a; machinaa eka rwua ya l'okpu ye anu-ehu g'ji-huma l'opo-pfuru l'ataphu ngu l'eka ono ko ngu onu."

⁶ Chipfu sunu Nsetanu: "Ngwanu; o no ngu l'eka. Ole o bu; dobekwa iya ndzu!"

⁷ Tobudu iya bu; Nsetanu shiepho l'iphu Chileke l'eka ono; o buru iya atugbu bya eje ewoerupho ejo eka-ebyi chia Jobu l'ehu. O shiepho l'okpa zakotae ya pho barji l'ehu jasū l'ishi. ⁸ Jobu gbeshiepho je agwo l'ikpozu. O buru agbagba mbeji be oogudeje gude akō onwiya oko.

⁹ O buru iya bu l'o nonyaepho; nyee ya su iya: "I gudeshikpoepho onwongu gi gude iya? ?Ti kodu Chileke onu nwuhu?"

¹⁰ O su iya: "Opfu ngu gbē adakwa gi bu onye lanu l'ime unwanyi, amadu iphe. ? Buepho iphe-oma be anyi a-nodu anata l'eka Chileke? ?Anyi taa kabekpoedu nata ejo iya?"

Iphemiphe ono mekotakpoo Jobu; ophu o saduru onu pfuswee Chileke.

Ndu onya Jobu

¹¹ O be teke ndu epe le Jobu eshi onya; umadzu eto; nūmaru ejo-iphe, anwugbaaru iya nu; epe shigbaa l'ekameka, epe shi byatashia ya agbaru mkpu; k'ophu epe adu iya obu. Ndu byaru nu bu Elifazu, onye Temanu; waa Bilidadu, bu onye Shuwa; wafukwapho Zofa, bu onye Nama. Epe n'eto ono tugbaberu onu eswe ujiku lanu bya g'ephe gbaaru Jobu mkpu dua ya obu. ¹² Epe byarwuta bya agbe uzanya huma iya; ophu epe ahubeeduru iya ama. Epe tuko kwata tu uzu-ekwa ke wo; bya eyegbaa eka l'uwe phe lajashia; bya ekpotagbaa urwuku ekpugbaa onwophe l'ishi. ¹³ Epe gwodoshihu l'alī l'eka ono; epe l'iya gwokoru nno noo abali esaa; eswe l'enyashi. O kpo phe opfu; ophu o dudu onye ophu duru ike saa onu pfuru opfu yeru Jobu. Noo kele epe humaru l'iphe-ehuka, ooje kwata shihu ike mebyi eshihu.

3

Opfu, shi Jobu l'onu

¹ Tobudu iya bu; e mechaepho; Jobu saa onu wata epfu opfu; bya awata epfu eswe, a nwuru iya iphu. ² O pfushiahaa su:

³ "Geswe, a nwuru mu
bukwaru ola-l'iswi!

G'enyashi, a tsuru ime mu
bukwarupho enyashi,
laru l'iswi!

⁴ Ge mboku ono gbahuka
ochii!

Ge Chileke ophu bu l'eli ta

agùbehekwa iya iphe;
 òphu ò òkwa iphe,
 òy g'ìphóró, adòkwadu
 mbòku ono!

⁵ G'òchii yèe tsùkiribaa
 tsùnyikwaa eswe ono
 ẹnya!

G'urwukpu sòpyabekwa iya!
 G'eswe mbòku ono
 gbahùkotakwa tsurikitiki!

⁶ Mbù-a; g'èjo dadishi tùkwa
 ẹnyasi mbòku ono
 gburumu swìswia!

G'a ta gùhekwaru iya ye
 l'eswe, nwùru l'apha!
 Òphu a gùkwaru iya ye
 l'eswe lanù l'ònwà!

⁷ Mu sùru-a; g'ènyashi
 mbòku ono bùkwaru
 mbòku, gba èka nwa!

G'ò tò òkwa olu èmereme,
 aa-nùma iya l'ime!

⁸ Gè ndu atùje mbòku ònu
 tùkwaa mbòku ono ònu;
 mbù ndu kwakòberu
 akwakòbe emete
 èjo-oke-agiyi.

⁹ Gè kpokpode nchi-abòhu
 iya gbahùkwa òchii.

G'ò lekwa ẹnya l'ìphóró
 abya adùdu;
 e -mechaa l'ò bùru kè
 mmanù; òphu ò
 hùmakwa gèregere ùtsu
 ẹnya ahùma òphu.

¹⁰ Noo kèlè o to mechiduru
 èpho ne mu
 g'a ta nwù mu mbòku ono;
 k'òphu aphù òwa ata
 atsòduru mu.

¹¹ Mbù-a; ?bùnaa gunu meru
 g'ò gude òphu ò bùdu teke
 aanwù mu;
 mbù l'ò teke ono,
 mu shi l'èpho afùta ono
 bè mu gege atù-buhu
 unme nwùhu?

¹² ?Bùnaa gunu meru g'ò gude
 ùtapfu hee mu hefuta?

Mbù; ?dènuanu g'ò gude èra òy
 k'òphu mu nguru iya
 angungu òphu?

¹³ Kèlè nta-a bè mu gege
 azèkpoooro nwadoo.

Mu gege anòro gè mu zè lè
 mgbènya.

Òo ya bù mè mu anòduro
 pyakò onwomu
 nwa nggujungguji;
¹⁴ mu lè ndu eze mè ndu
 mgbazi ùnwu-eliphe;
 ndu kwashùru unuphu

- doberu onwophe
l'eliphe-a;
ọle nta-a bẹ ọ bukotawa
ochobu.
- 15 Mu lẹ ndu-ishi, bụ ndu shi
nweru mkpọla-ododo;
ndu shi doo
mkpọla-ọchaa dojia ọlo
phẹ godogodo.
- 16 Ọzokwanu lẹ-a; ?bụnaa ọnu
kparụ iphe,
mu adụdu gẹ nwa,
a byaru anwụ;
ọ nwụhuwaa ne iya l'epho;
e woru iya je elia; mbụ
gẹ nwaswa, asakpodarunu
enya asasa ophu.
- 17 Ẹka ono bẹ ndu ẹjo-iphe
a-babuhu hanyihanyi.
Ndu ike bvruru a-nọdu iya
tutaahaa unme.
- 18 Alj-maa ono bẹ ndu mkporo
yichaa lẹ ndu nọ iya atuta
unme.
Ephe ta anuhedu olu ndu
anọduje achị phẹ g'ohu.
- 19 Ndu ha nwanshji nọ l'ẹka
ono;
ndu ha shii nọdu iya.
Ọphu ndu shi buri ohu anọdu
l'ẹka nnajjuphu phẹ.
- 20 ?Denu g'o gude iphoro nọdu
adujeru ndu ejegbu onwophe
l'iphe-ehuka.
A nọdu ahajekwadu ndu aphu
tsoru g'ephe dzukwaduru
ndzụ;
21 mbụ ndu anwuhu agu ẹgu;
ọphu o kwedu phẹ egbugbu;
ndu anọduje achọ iya gẹ
ndu achọ ẹku,
ere ire, e domiru edomi.
- 22 Ndu eteje ẹswa ntumatu;
mbụ kwata mee emereme
m'ephe bahụ l'ime ilu.
- 23 ?Denuanu g'o gude iphoro
nọdu adujekwarupho onye
e domiru ọzo iya edomi;
tẹme Chileke gude
okpokuu kpo-phae ya
mgburugburu; ọ kwaa
l'ime iya?
- 24 Noo kẹle ọ bụwaa atsụ ude
bụ nri,
epyoje mu ọnu.
Mgbede, mu ata dūepho
g'ẹka mini asọ gborogboro.
- 25 Iphe, mu atsushi ebvu ike
būepho iphe,
mechaarụ byaru mu nū.
Ọ buri iphe ono, mu anmaru
pyaapyaapya mechaarụ

mee l'ehu mu.

²⁶ Ehu ta adujeduru mu guu;
ophu mu atutajeduru unme;
ophu ehu ebvujeduru mu
ebvuru.

Oo epho iphe-ehuka be mu
l'iya anoduje eme."

4

Onu, Elifazu yeru

¹ Tɔbudu iya bu; Elifazu onye
Temanu bya eyee onu su:

² Nemadzɔ -sɔkwanu ge ya
yee nwɔnu nwilile;
?tɔo kpatsudu ngu nɔ iwe?

Olobu ?bu g'iphe aduje baa
nemadzɔ edobe onu doo?

³ Leanaɔya; gube onye ziwaru
ikpoto nemadzɔ iphe.

Ndu dahɔwaru adzulakpa be
i meru;
ephe gbakerehu.

⁴ Onye ada adada be i pfuru
opfu yeru;
opfu ngu kwolia ya.

Mbu l'ikpere ngwokinaki be
i meru;
o pfuru kekereke.

⁵ Nta-a be iphe-ehuka
byapfutaru gubedua
l'ishi onwongu.

Aphɔ ji ngu obu egube
owa-a;
mbu l'o turu ngu gbaa
l'ehu; meji tɔfu ngu.

⁶ Eshinu i bu onye atsu Chileke
ebvu; dakobenɔ iya!

L'i chiru enya yeru abubu,
i bu onye ɔta adudu le
ndzɔ iya.

⁷ Rinaa ya ariri; ?bu onye be
i makpɔoru,
bu onye iswi du mma,
lajeru l'iyi?

?Bu awe be i humajeru l'onye
pfuberekoto
chihuru le mgboko?

⁸ O chikwaa iphe, mu ahumaje
bu le ndu woru ejo-ememe
ako g'onye ako opfu;
bya eworu iphe-ehuka anma
iya bukwapho
iphe ono be ephe akpataje
iya.

⁹ Chileke -zikwadaa unme fuu;
ephe ephukashihu.

Teke ehu eghu iya swolihuru;
ephe aburu ola-l'iswi.

¹⁰ Oduma asujekwa ekiri;
baa hanyihanyi; byaa enari;
obenu l'oduma,

- dafuru ibogolo
 bẹ eekwoshijejele-a eze.
- 11 Oduma, ahụmaduru iphe,
 oo-ri alaje l'iswi;
 unwu oduma agbaa
 nanu nanu.
- 12 "Mbụ-a; o nwekwaru iphe,
 e pfujeru mu lẹ mpya.
 O bụru-a nwiphiphe bẹ mu
 nụmabutaru iya.
- 13 Mu nọdu arwo ẹjo nrwo
 l'enyashi;
 lẹ teke ono, ndiphe
 adajewa odamgbenya
 ono.
- 14 Ndzu gụahaa mu;
 ẹhu nmaahaa mu
 pyaapyaapya;
 k'ophu okpu,
 no mu l'ẹhu nmakotaru
 yilayila.
- 15 A nonyaepho; nwamaa bya
 eshię mu pho
 l'atatiphu ghata.
 Ẹdzu swię mu pho l'ẹhu;
 ishi nyia mu kẹ kpalaa.
- 16 Maa ono bya apfuerupho
 kẹkerekere;
 ophu mu adukwanu ike
 akọ g'ọ gbaru.
 O buepho l'o nweru iphe,
 pfuru mu l'iphu.
 Ẹkameka dakotaphe
 nyonyoronyo.
 A nonyaa; mu numa olu-opfu
 onye sụru mu:
- 17 ?O nweru g'oo-dunaa
 nemadzu mmanu
 abya aka Chileke
 apfubekoto?
- ?O nwenuru-a g'oo-du
 nemadzu abya aka
 onye meru iya nu adubebe
 ree?
- 18 Eshinu Chileke te egudedu
 ire ndu ejeru iya ozi ẹka;
 teme o nọdu abajeru
 unwu-ojozi-imigwe iya
 mba l'iphe, ephe mesweru;
¹⁹ ?buchia nemadzu bẹ oo-ha;
 mbu nemadzu ono,
 bu l'ulo epuchi,
 a turu okpa iya l'alj;
 ndu azo-gbu phe
 ka nphe eme l'azo-gbu
 mbeberibe!
- 20 A -bya eshi l'utsu noo jasụ ge
 nchi jihu bẹ e gwewaru
 phe uji.
 Ephe alaa l'iyi jeye lẹ
 tuutuutu lẹ mimiimii;
 o to dudu onye ẹnya erwu

I'eka ono.

21 O -buru l'a gbabufuru eri,
gude ndzu phe;
?ephe ta anwuhudu l'ebe
enwe egomunggo?"

5

1 Kunaa oku nta-a maru me
?o nweru onye a-za ngu
enu.

2Denu unwu imigwe ono
ophu yi-gharu iphu
g'o gbaaru ngu mkpu?

2 Qvuma egbujekwa onye-eswe;
teme ijiyenya nodu aphuje
onye amazidu iphe
terii.

3 Mu humajeakwaru eka
onye-eswe agba ogbarabvu;
ophu o dudu g'o no-beru;
atuphuwa iya l'onu.

4 Unwu iya kwatakpo awa
awawa;
mbu l'eegweje phe
arakabya l'eka ekpe
ikpe.

O to nwedu onye agbaru phe
odzori.

5 O buru ndu egu agu erifuje
iphe, o kpataru l'egu
iya;
mbu l'ephe ewotajecha
wota ophu
no l'eka o pheduru eswa.

Ndu ehu achi oku nodu
alwuje iya alwulu.

6 Kele mkpawere te eshijedu
l'urwuku futa;
ophu iphe-ehuka efutajedu
l'ali.

7 Ole o bu; nemadzu be a
nwukwaru ye
l'eje iphe-ehuka egube-a,
ekoroku bu: o -gbaa l'o
pheliha.

8 Mbu l'ome o mu;
me mu edooru iya Chileke;
mbu me mu ewoerupho g'o
daru mu shi
ishi lanu dokotaru iya.

9 Le Chileke emeje iphe,
dugbaa biribiri,
bugbaa akpavu l'ishi;
mbu l'oomeje iphe,
du ebvu igwerigwe kpo.

10 Eliphe be oodzejeru mini.
O nodu asojeru mini soba
l'egu.

11 Ookulije ndu lwaru ali imeli
imeli;
teme o nodu ekulije ndu
agu aphu

- dobe l'ẹka adudu iphe,
byaru eme phe nu.
- 12 Ndu eregede be oomeje;
o too jehuduru phe g'ephe
tuberu;
k'ophu bu l'ẹka phe ta
adudu iphe,
ephe emefuje onya.
- 13 Ndu maru iphe be oogudeje
eregede,
ephe agba nmata.
- Teṣanu mmamiphe ndu
ntuphu-ire
be oomeje l'o daa idaphu.
- 14 Nchi ejipfufe phe l'echilabo
eswe.
- Ephe eje dadishi l'echi
gbadagbada eswe
g'onye eje l'echi abali.
- 15 Ndu adudu g'o du phe
be odzotaje l'ejo onu phe.
O nodu adzotaje phe l'ẹka
ndu du ike;
¹⁶ k'ophu bu le ndu ukpa be
ele enya g'adzoo phe.
- O mee iphe, apfuduru-oto
mee onu sutukumu.
- 17 Ehu-utso be a goru nu onye
Chileke abajeru mba;
k'ophu bu:
Okalibe-kangokotaru-nu
-nodu alo ngu ẹka le nchi;
ta anmakwa iya
phulaphula;
¹⁸ kele oolojeru onya tu
nemadzu l'ehu;
l'o bya epfube iya iphe
l'onya obu.
- O nodu emekaje nemadzu
iphe;
e -mechaa l'o mee ya l'o
kpohu.
- 19 Iphe-ehuka a-byaru ngu akpo
ishii;
l'o dzochaa ngu;
mekpoo akpo esaa;
ole o too kwedu g'o duru
iphe, oo-me ngu.
- 20 Le teke akpa-nri; bu iya
a-gbaru ngu mkpu
gi ti kpagbu onwongu
le nri.
- Teke aalwu ogu l'o mee g'e te
egbu ngu mma.
- 21 E -pfuaru ngu ejo opfu;
o too kwedu g'o rwua ngu
l'ehu;
ophu iitsudu ebvu me
ola-l'iswi rwua.
- 22 Oo ochi be ji-noduje achu
ola-l'iswi yee okpa-nri;
ophu i tsudu anu-egbudu

k'eliphe-a ebvu;
²³ kele gu le mkpuma, no
 l'egu a-gbachaa ndzu.
 Unu l'anu, bu l'egbudu
 a-duchaa le ree.
²⁴ Ibe ngu be ii-makporu l'o to
 dudu iphe,
 e-me iya nu.
 Li bya agua iphe, bukpo
 iphe,
 i nweru enweru ogu;
 huma l'o to dudu ophu
 etuphahu etuphahu.
²⁵ Li maru l'unwu ngu a-du
 igwerigwe.
 Awa ngu a-kpofushi g'eswa,
 furu l'ali.
²⁶ Li kakpo nka kaghee ya
 akaghe
 teme li bahuje l'ilu.
 Li du g'ereshi, e gburu l'oge
 iya.
²⁷ Anyi nyokporu iphe-a
 enyonyo huma
 l'o bu ire-lanu.
 Mbua; numakwa iya woru
 iya ye le ndzu ngu!

6

Onu, Jiobu yeri

¹ Tobudu iya bu; Jiobu yee
 onu su:
² O du mu g'a su g'e wota
 mgburwashu ehu mu
 tua atutu g'a huma
 g'onnyi-be erwa.
 Mbua g'a tuko iphe-ehuka mu
 chiru ye l'iphe,
 aatuje erwa iphe.
³ O to dudu g'e meru go to ka
 eja, no l'eze-enyimu
 anyi erwa.
 O buru iya kparu iphe,
 opfu mu adanuka
 kpaakpaa.
⁴ Kele apfu,
 Okalibe-kangokotaru-nu
 gbackashuru mu gugbaaru
 mu eguru l'ehu.
 Uphu, oophu mu nodu alo
 mu eka le meji;
 mbu le Chileke eye mu
 pho ebvu mkpee-lanu.
⁵ Nkapfu-igara-oswa ?ooraje
 ora me o -nodu ata
 eswa?
 To o eswi ?oogbuje ora me nri,
 oori dukwadu?
⁶ ?Eerije nri, enwedu utso l'ebe
 e ye iya unu?
 To o ?o duru utso, du l'eka

- ono, achaję ucha
 l'ekwa-oku,
 e shiru eshishi ono?
- 7 Mu te ekwejedu iya edenyi
 ęka;
 kęle ęgube nri ono abyaję
 mu ęgbo l'onu.
- 8 O gogo dukwaru mu ree;
 ọme ee-meru mu iphe,
 mu epfu g'e meeru mu;
 mbu lę Chileke gege
 akabęnu nu mu iphe,
 mu ele ęnya iya;
- 9 mbu lę Chileke gege
 atukpoepho obu iya
 onyo gwee mu uji;
 g'ọ tųhakpoepho ęka tųa
 mu l'ęhu kę paa;
 mee gę mu chihu lę mgboko.
- 10 Oo ya bu mę ọ bukwanuru
 iphe,
 gege anodu adu mu obu;
 mee g'ęhu tsokpoo mu
 nu l'iphe-a,
 l'atakposhi mu
 g'otakposhi mu-a;
 noo kęle mu ta ahajęduru
 eme olu onye ono,
 du nsọ ono.
- 11 ?Bu ike gunu bę mu
 nwekwaduru
 k'anodu elekwadu ęnya
 iphe?
- ?Mu maru iphe, kpọ-chiru
 ndzu mu ishi ophu mu
 e-pfukwadu k'ata nshi?
- 12 Okpehu nkemu ?ọ bu
 okpehu
 agbara-mkpuma?
 Tọo anu-ęhu nkemu ?ọ bu
 akpo-igwe?
- 13 ?Mu nwekwaduru ọvo,
 mu e-gude yeru onwomu
 ęka
 nta-a, a natawaru mu ike,
 mu shi nweru-a?
- 14 Onye meji atofu atofu
 gbakporu g'onya iya
 phe
 anodu aphuru iya
 obu-imemini;
 m'o betakpo ophu ọ
 tsuhedu
 Okalibe-kangokotaru-nu
 ebvu.
- 15 Obenu l'unwune nkemu bę e
 te gudedu ęka.
 Ephe du g'oke nggele, mini
 tahuru l'onanwu;
 ọle o -be l'udzumini;
 ọ byaa utso tuko ękameka
 sweta;

- 16 mę mini, dõru iya nũ,
 shi hũkoo ahũko
 dazeshihuepho;
 ọ bũru iphe, swetaru iya
 nũ bũ aka-mini-sunoo.
- 17 Ọle ọnanwu -chaefho l'ọ
 tũko bũru sũtukumu.
 Mbũ okpomoku
 -kpoahaefho;
 ọ tọ dũedu ọphu
 a-dũkwadu l'ọgba iya.
- 18 Ndu ije aparu ọzo phe haa
 lashĩa l'okorobo-egu
 je anọdu l'ẹka ono bũru
 ọla-l'iswi.
- 19 Ndu ije ọphu shi lẹ Tema
 chọru mini ono
 achọcho.
 Ndu ije ọphu shi lẹ Sheba
 lee ẹnya iya;
 ọ bũru k'iphoro.
- 20 Iphere gudewaru phe;
 kele ẹka efhe shi kpọru
 obu yeru bẹ efhe
 rwuru;
 ọphu ọ dũdu g'efhe riru.
- 21 Unubedua l'onwunu bya
 egoshikwapho
 l'ọ tọ dũdu urwu, unu aba.
 Unu hũmaru iphe, eye ebvu;
 unu tsụahaa ebvu.
- 22 ?Mu sũjekpooru g'e meeru
 mu iphe-ọma?
 Tọo ?o nweru onye mu sũjeru
 g'o gude iphe,
 o nweru je anũru mu
 ọphalazu?
- 23 G'unu bya adzọta mu l'ẹka
 ndu ọhogu mu;
 ọzoo g'unu bya agbafuta
 mu l'ẹka ndu ewebushi
 akurepho.
- 24 Zinaa mu iphe;
 ge mu e-dobe ọnu doo!
 Goshinu mu ẹka mu jeberu;
 ọzo kpọ-swehu!
- 25 Lewarọ g'ire-lanũ emebeje
 ehuka l'ehu!
 Obenu lẹ-a; iphe-a,
 unu epfu-a;
 ?o goshikpọru gũnu?
- 26 ?Bũ mba bẹ unu byaru mu
 abarũ?
 Mbũ-a; ?unu eme g'unu sũ
 l'opfu onye ono,
 ejegbu onwiya l'iphe-ehuka
 ono bũ opfu,
 larũ lẹ pherephere?
- 27 Ono dũ-a g'onye atũru
 nwogbee,
 enwedu nna ido;
 bya abũru ere onye unu

- l'iya eshi ònyà erere.
 28 O!e g'ò dù nta-a bụkwa lẹ-a;
 aswarụ, unu a-swarụ mu
 bụkwa g'unu
 lekpòda mu nù òphu bụ
 ẹnnya;
 kẹle-a; ?mu a-kabẹhununu
 nòdu unu l'iphu
 dzụa ụka?
 29 Jikonu; unu tūnaa mgbeleke
 nwanshji;
 hanaa eme iphe,
 apfuduru-òto!
 Unu rì-phunu òriri azụ;
 kẹle apfubekoto mu
 dükwapfo g'ò dù.
 30 ?O nweru iphe, apfuduru-òto,
 mu pfuru nta-a?
 Tọo ?mu ta akabẹedu maru
 teke mu pfuru ẹjo opfu?

7

- 1 Nemadzụ ?tọ bụdu iphe,
 ọ byadoru eliphe,
 bụ ese akanya;
 mbụ lẹ ndzụ, ọ nọ dūephò
 gẹ ndzụ
 onye e butaru g'o jee ozi.
 2 O dù g'ohu, eje ozi, bụ iphe,
 ọonoduje ele ẹnnya iya bụ
 gẹ nchi e-me jihu;
 dükwapfo g'onye e butaru
 ozi, bụ iphe,
 ọonoduje ele ẹnnya iya bụ
 ụgwo, aa-pfụ iya.
 3 Oo ẹgube ono ẹ e meru
 ọnwà l'ọnwà nòdu
 abụkotajeru mu kẹ mmanụ.
 Iphe, bụkpoo ẹnnyashi nòdu
 abụkotajeru mu
 mgburwashị-ẹhu.
 4 Mu -zẹe azẹe; mu echiru
 l'òriri sụ:
 ?Mu e-kukpọo mgbẹnya
 ọwa-a jasụ teke ole?
 Ẹnyashi nòdu anòduje akpụ
 onwiya gologolo.
 Mu nòdu echijeẹpho
 gburugburu jasụ nchi
 abọhu.
 5 Inyi tuko mu ẹhu sweta;
 ẹkà nòdu atụ mu rikarika
 l'ẹhu;
 mbụ l'ẹhu mu l'ophu
 kejashihucharu
 ekejashihu;
 ọnyà, nọ iya nù nòdu atụ
 rikarika.
 6 Eswe ndzụ mu nòdu agba
 warawara gẹ ngga,
 e gude ekwe ẹkwa;
 mbụ lẹ ndzụ mu eje

- mgbabirishi l'ẹbe adu iphe,
 mu levuru ẹnya iya.
- 7 Jiko Chileke; nyatakwa ẹ
 ndzu mu ta adudu
 iphe ozo,
 o bu gbahaa udzu-onu.
 Ehu ta atsobaedu mu utso ẹ
 ndzu mu owa-a ozo.
- 8 Onye humaru mu nta-a
 e-mechaa;
 o to humabaedu mu ozo;
 mbu l'ii-mechaa cho mu
 achochu;
 ole i ti humabaedu mu.
- 9 Oo g'igwe erwuje erwurwu
 gbaka-a;
 o to lwabaedu azu-a
 bu g'onye e kpochiru l'ilu
 ta alwajeedu azu ozo;
¹⁰ mbu l'onye ono ta
 alwajebaedu azu l'ulo
 iya ozo;
 ophu unuphu ibe iya
 ahumajeedu iya
 ẹnya ozo.
- 11 "Noo g'o gude ophu mu
 edobedu onu doo.
 Mu a-nodu ata kpookpookpo
 ge mu ata-a.
 Mu efunu iya pho ge mu
 epfu iya-a.
 Mu a-tukonupho g'ooghube
 obu mu gu-gbua l'aphu.
- 12 ?Mu bu eze-enyimu;
 to ?mu bu ejo-oke-agiyi;
 k'ophu unu yeru ndu nche;
 a nodu eche mu nche?
- 13 Mu gbe ari l'iphe-azee,
 mu ze azee e-me g'ehu du
 mu guu;
 mbu l'etemu-anamu mu
 e-me ge nggumaphu
 lwa mu ali.
- 14 Obenu l'i gudele-a ejo nrwo
 eme ge ndzu gu mu;
 bya egude ophulanya eye
 mu ebvu;
¹⁵ k'ophu bu l'aswi-gbu
 onwonye byaru aka
 mu ree.
- Anwuhu ka mu ree eme l'udu
 ndzu owa-a, mu dzu
 nta-a.
- 16 Mu ta agubeeduru ndzu mu
 iphe;
 mbu l'o to dukpoedu mu
 g'a su
 le mu no ndzu anono ophu jasu
 le tuutuutu le mijimiimii.
 Pakpoeru mu pho haa;
 le ndzu,
 mu no nta-a buwaa

- iphe-mmanu!
- 17 ?Nemadzụ bu gunu ke g'i
meje iya g'ọ ha shii?
?Ke g'iikpojeru obu yeru iya?
- 18 ?Ke g'i lerweje iya enya
elerwe
l'utsu mbọku-mbọku;
ahụ iya ama tekenteke?
- 19 ?Tji-kabekpoda wofu mu
enya;
ozoo g'i hakpoo mu nụ ge
mu nọo
nwekinyi mu nwanshji
nwanshji?
- 20 O -buru le mu meru Chileke
iphe-aji;
?mu meru gubedua gunu?
mbu gube onye eche
nemadzụ nche.
- ?Denụ g'o gude o buru l'ehu
mu be enya ngu du?
- ?Mu anyiwa ngu erwa too?
- 21 ?Denukpoo g'o gude ophu i
kabekpooda guaru
mu nvu l'eka mu
meswekpoooru;
mbu pawarunu haa
l'ejo-iphe obu, mu eme obu;
kele o to dukwa
g'oo-no-beru l'e kpochia
mu aja.
- L'i choo mu nta choo imo;
i tji humaedu mu."

8

Onu ke Bilidadu

- 1 Tọbudu iya bu; Bilidadu,
bu onye Shuwa bya eyeeru
iya onu su iya:
- 2 ?Ii-pfukpoo udu opfu ono
pfuberu teke ole?
Opfu ngu dukwa ge
pherephere,
ezi taphutaphu.
- 3 ?Chileke ekpeje ikpe
l'eregede too?
- Okalibe-kangokotaru-nu
?ogbanweje iphe,
pfuru nhamunha?
- 4 O kwa iphe-aji, unwu ngu
meru iya
be o buru phe nggo iya.
- 5 Obenu teke o bu l'i gbapfuru
Chileke; mbu wata arwo
Okalibe-kangokotaru-nu
arworwo;
- 6 o -buru l'i duebe ree bya
aburu onye ire-lanu
be o to dudu m'obeta o
buru nta-a ophu
oo-rikota onwiya gbaaru

- ngu mkpu;
 woru ngu dophu azu
 l'eka shi rwube ngu nu.
- 7 Teke i wataru iya be oo-du
 nwa mkpeemkpee;
 obenu o -rwua l'iphu be
 ii-wata aba yoyoyo.
- 8 Jinaa ndu shihawaa nu;
 g'ephe koru ngu iphe,
 shi anwujeru ndiche phe;
 9 kele anyibedua bu-a
 unyaphu be a nwuru anyi;
 ophu o dudu iphe,
 anyi mawaru;
 teme ndzu anyi l'eliphe-a
 duopho ke nwa tsokere.
- 10 Ndu ono e-zi ngu-a iphe
 pfua opfu ye ngu le nchi;
 mbu l'ephe e-gude
 mmamiphe phe saaru
 ngu opfu.
- 11 Eji; ?oovuje ogologo eka
 epuchi adudu.
 Mbu-a; eswa, du l'uda
 ?obaje yoyoyo me mini
 adudu l'uda?
- 12 Oobujeru;
 o -nodu ezekwadu-a;
 e tee gbudu iya egbugbu;
 ephe akposhihu nku;
 mbu ka eswa akpohu nku
 egwegwa.
- 13 Noo g'ooda-pfuje iphe,
 bukpuo ndu zoharu Chileke.
 O buru egube ono bu g'ele
 enya iphe
 ndu amadu Chileke alaje
 l'iyi.
- 14 Iphe, o dakoberu aduje
 phuge phuge.
 Iphe, o kporu obu yeru buru
 udude.
- 15 Teke o dakoberu ugbu
 elwu-elwu iya ono
 l'o rikashihu;
 l'o bya agbaka ya eka;
 o to dudu ophu eme nu.
- 16 O du g'iphe, a kuru l'anwu
 agba iya mini.
 O rwushia irwu ophuuu wushi
 ke jashii l'ime mgbabu
 ono;
 17 bya agbaa ogbarabvu
 je agbaka l'agbara-mkpuma;
 buru eka ocho bu eka
 du epfu-epfu.
- 18 Obenu teke e phefuru iya
 l'eka ono, o kporu ono;
 eka ono ajika iya su le ya
 teke ahumaswekwaa
 ya.

- 19 G'e lekeberu ẹnya epfu;
 ndzụ iya anwulwashihu;
 iphe, a kuru akuku ozo
 eshi l'alj l'eka ono
 wata efushi.
- 20 Mbụ ị-a; Chileke ta
 ajikajekwa onye
 adudu iphe, o meru;
 ophu o bujekwanuru
 agbarike onye ejo-iphe.
- 21 Oo-mecha mee;
 onu aburu ngu ochi ochi.
 Ogbogboromonu ngu aburu
 iphe, e-ji iya nu bu
 okoo ngu.
- 22 Ndu ohogu ngu be ee-ye
 iphere g'uwe;
 l'a phokashia ulo-ekwa,
 ndu ejo-iphe
 kweberu buru.

9

Onu, Jiobu eye

- 1 Tɔbudu iya bu;
 Jiobu bya eyee onu su:
 2 Tororo bu ishi opfu bu ị mu
 maru l'oo eviya.
 Obenu ị-a; ?denu ge
 gwopya-gwopya iphe-a,
 bu nemadzụ-a e-me
 pfube-eka-oto l'iphu Chileke?
 3 Onye o du ge yee Chileke taa
 ya be oo-jikwa
 unu-kuru-unu aji;
 o too zadu g'o ka mma
 l'oo nanu.
- 4 O maru iphe maghee ya
 amaghe;
 bya adu okpehu du-ghee
 ya adu-ghe.
 ?Bu onye kwefujeru iya ike;
 e mechaa;
 o duru iya ị ree?
- 5 Ubvu be onwuribejeru;
 ubvu ta amakpodanu l'e
 nwuriberu iya;
 o nodu egudeje ehu-eghu
 ghaa ya igharaphu.
- 6 Mgboko l'ophu be
 onmaghuje anmaghu
 mee itso, e gude kpobe iya
 g'o tee kpaakpaakpaa.
- 7 Enyanwu be oopfujeru opfu
 yeru; l'o chibuhu;
 iphoro, du ị kpokpode bu
 iya byanyibotaru iya.
- 8 O buru yebedua kpoloko
 susaru akpaminigwe
 g'o susaru ono;
 bya aburu iya bu onye ahaje
 okpa l'eli akparamini,

- atụ l'echi eze-enyimu.
- 9 Ọo ya meshiru oke kpokpode
 kpokpode,
 dūgbaa nū;
 mbū kpokpode, bụ biye;
 yēe orayōnu;
 waa peleyadesu;
 mēwaro eze kpokpode
 kpokpode,
 nōgbaa l'uzo ndōhali.
- 10 Oomeje iphe, dū biribiri,
 adūdu ẹtụ, iya dū nū;
 tēme iphe-ohumalenya
 nkiya būru agūta agūta.
- 11 Ọobujeru; a -nōnyaa
 l'ọ bya aghata mu;
 mu ta ahūmadu iya;
 teke ooje l'iphu l'iphu mu
 ta amadū.
- 12 Ọ -nata nemadzū iphe;
 ?bū onye a-sū iya g'ọ
 to meshi?
 ?Bū onye sūru g'ọo-ji iya sū:
 ?Bū gūnu bē iime ẹgube
 ono?
- 13 Ẹhu -nōdu egbu Chileke egbu
 bē o too selajekwa ẹka
 azū;
 mbū lē ndu ojogu Réhabu
 daru kpurumu
 lē mgboru ọkpa iya.
- 14 ?Dēnu gē mu e-jeje gē mu
 l'iya je eme opfu?
 ?Mu doberu ọnu l'awe kē gē
 mu l'iya bya
 awata atū ẹgo opfu?
- 15 Ọ -betakponu ọphu ọ dūdu
 iphe, mu meru;
 mu te ejekwa iya asarū
 opfu.
- Iphe, mu a-nōduekwapho
 eme bukwa gē mu
 rwonupho yēbe onye-ikpe
 mu ono g'ọ phūaru mu
 obu-imemini.
- 16 Mu -kukpọo ya nū oku;
 ọ -za mu ẹnu bē mu ta
 arikpokwanu l'oo-yeru
 mu ọnu.
- 17 Ọo oke pherephere bē
 oo-gude bya bya egwee
 mu arakabya; bya emee ọnyá,
 tūkoru mu ẹhu-a ka shii
 l'ēbe adū iphe, mu
 meru.
- 18 Ọ too kwedu g'unme rwua
 mu ọhu-ẹpho.
 Ọ chia mkpawere bē oo-gude
 tsua ndzū mu ntsugiji.
- 19 Ọ -būru l'iphe,
 eepfu bū k'okpehu;
 ọ bū onye ike dū shii.

- Teke ọ bụ k'ikpe;
 ?bụ onye sụru iya eku
 ikpe?
- 20 O -betakponu ọphu ọ dudu
 iphe,
 mu meru bẹ opfu,
 shi mu l'onu anmaḷ
 mu-a ikpe.
- Iswi -dụkpoo mu nụ mma;
 l'ọ sụle-a l'ikpe nmaru
 mu.
- 21 A makwaru-a l'ọ tọ dudu
 iphe, mu meru;
 ọle mu ta ayọdu ọshi
 onwomu.
- Ndzu mu dụwaa mu ashi.
- 22 Mbụ l'ọ tukururu bụru iphe
 lanu;
 ọ bụru iphe ono meru g'o
 gude mu sụ:
 "Oomebyishije ndu adudu
 iphe, ẹphe meru;
 yee ndu bụ ndu ẹjo-iphe."
- 23 Eze-iphe-ẹhuka -dapfuta ndu
 adudu iphe,
 ẹphe meru;
 meahaa g'ọ pyi-gbua phe;
 k'ọphu meji tọfuaru phe
 atọfu;
 bụle-a ọchi bẹ ọonoduje
 achi phe.
- 24 Mgboko dabaru l'eka ndu
 ẹjo-iphe.
- O gude ẹka pyi-chishia
 ndu-ikpe iya ẹnya.
- Ọ -budu iya eme iya ?buhunu
 onye bẹ eme iya nụ?
- 25 "Ewe ndzu mu kakwa onye
 maru ọso eme ẹgwa.
- Oophegbaephoo
 phaaphaaphaa
 epeghashi;
 ọphu ọ dudu g'ọ ka mma
 l'ọ nwa ẹhu-utso,
 ha nwanshii, du iya nụ.
- 26 Oochikọtaje büruru chighaa
 g'ugbo,
 e meru l'owa-uda;
 zia phaa zighaa g'ugo,
 ephe ejepfu iphe, oo-ri.
- 27 Mu -sụ gẹ mu zọhaa k'agu
 aphu
 bụ iphe, mu e-me bụ gẹ mu
 gbanwee iphu
 wata anwuja ọnu-ọchi.
- 28 Obenu l'iphe-ẹhuka,
 mu eje bẹ mu
 atsukwadu-a ebvu;
 kele mu maru l'i ti byadu
 ekwe l'ọ tọ dudu iphe,
 mu meru.
- 29 Eshinu a nmawaru mu ikpe;

- ?mu a-yɔbahunaa ɔshi
k'ole?
- 30 Ọ ɖ ɖukwa m'obeta mu saa
onwomu ɖ ɖ'eberugo;
bya egude ncha kwɔo ɛka
mu; ɔ nɔdu ama mma
31 bɛ ʒi-patalekwa mu-a chie
wuu l'ime iduma,
echi bururu butubu;
k'ɔphu bu l'uwe, mu yeru
l'ɛhu bɛ mu a-duchaa
ashi.
- 32 Chileke ta bukwa nemadzɔ
gɛ mu bu-a;
mɛ mu eyekwaaru iya-a ɔnu;
mɛ mu l'iya eje edogbabɛ
iya l'ulo-ikpe.
- 33 Ọphu ɔ ɖukwanu onye
egbogbo g'o gbokahu
anyi,
bu onye e-seta anyi l'ɛka
doshiaru anyi opfu;
34 mbu onye a-nafu Chileke
ɛchachi ono,
ɔowa mu l'ɛhu g'ɔowa mu
iya-a;
k'ɔphu ebvu, ooye mu
a-kabɛ lwa mu alɔ l'ɛhu.
- 35 Noo teke mu e-pfu g'ɔnu ha
mu;
mu ta atsuhedu iya ebvu.
Obenu g'ɔ du nta-a bɛ mu ta
adukwa ike epfugbu
g'ɔnu ha mu.

10

- 1 Anɔdu ndzɔ dukwaa mu
ɛnyiru.
Ọo ya bu ɛ-a;
gɛ mu bya evushia
mgburwashɛ-ɛhu mu kɔbɛ;
mbu ɛ mu e-pfugbuɛpho
g'ooghube mu l'obu.
- 2 Mu a-sɔ Chileke: Ta
anmashɛnu mu ikpe!
Gushichiaru mu iphe,
bu iphe,
ɛisu l'oo ya bu iphe,
mu meru!
- 3 Tɔo ?bukpoephopho iphe,
du ngu ree
bu g'i mee mu mkpawere;
g'i gbuphua iphe,
i gude ɛka ngu mee;
ɔle idzu, ndu ɛjo-iphe
chiru bɛ bule-a ɔnu-ɔchi
bɛ ɛinwujajeru iya?
- 4 ?Bu ɛnya nemadzɔ mmanu
bɛ i nweru?
Mbu ?bu gɛ nemadzɔ eleje
iphe ɛnya bu gɛ
gubedua eleje?

- 5 ?Bụ gę nemadzụ anọ-bejeru
 bụ gę ịi-nọ-beru?
 Mbụ ?bụ apha ole,
 nemadzụ anọje bę
 ịi-nọkwapho?
 6 mbụkwanu meru g'o gude ị
 nọdu avọkpoepho
 achọ ẹka o deru mu;
 akpa ishi iphe,
 mu meru ngu ẹji.
- 7 Ole ị makwaru l'ikpe ta
 anmaduru mu;
 tẹme ophu o dudu onye
 a-nafuta mu l'ẹka ngu.
- 8 Oo ngu gude ẹka ngu mee
 mu gę mu du-a.
 ?Ii-bya aghakọbe nta-a bya
 emebyishięhukwa mu
 phọ?
- 9 Nyatakwa l'ị kpuru mu
 g'eegeje urwa kpua
 iphe.
 ?Ii-bya bya egwee mu uji
 ozo toọ?
- 10 ?Tobudu g'aawuje ẹra-eswi-a
 bụ g'i wuru mu ye;
 bya emee mu; mu daa adada
 g'ohu-manu?
- 11 Ị bya eworu akpọ-ẹhu
 yee anụ-ẹhu yee mu
 g'onye yeru uwe;
 bya egude okpu yee
 ụmi-okpu dzepfua
 mu nanu.
- 12 Oo ngu meru; mu nọdu ndzụ;
 tẹme ị nọdu egoshi l'i yeru
 mu obu.
- Ọ buru g'i gude ehe mu meru
 g'o gude ị nọdu eche ndzụ
 mu nche.
- 13 Ole i wolẹru-a iphe-a domia
 l'ime okpoma ngu;
 mbụ lẹ mu maru-a
 l'ọo iphe,
 ị turu atütü dobe l'ime
 obu ngu;
 14 lẹ mu -mee iphe-ẹji bę
 ịi-nọdukpoepho ege mu ngge;
 ophu ịigujeduru mu nvu
 mę mu meswee.
- 15 Ikpe -nmaa mu;
 bę o bụkwapho aphu
 tsọru mu!
- Iswi -dukpoo mu nu mma;
 mu ta apalidu ishi apali;
 kẹle iphere dushi mu ike;
 tẹme iphe-ẹhuka,
 mu eje ripyabewa mu.
- 16 Mu -woru ishi ngakobe;
 l'ị chjaha nta mu g'ẹka
 oduma achị nta iphe,
 oo-ri;

l'i woru ọkphehu ngu ono,
 17 ɗu biribiri ono tukoshi mu.
 Tekenteke be ịichikobeje
 ndu a-ndu agba mu ekebe;
 teme ị ndu anọduje avuru
 mu ọvuma.
 Ndu ojogu ngu ndu atụ
 kpereree abya mu etso ọgu.
 18 Mbụ-a; ?bunaa gunu meru
 g'o gude i kufuta mu l'ophu
 l'ophu l'epho ne mu?
 O ɗu mu g'a sụ le nemadzụ
 -byaru ahuma mu enya;
 mu nwuhuwaa.
 19 O gege aka mu ree;
 ome mu ta adujekpodarunu
 adudu ophu;
 ozoo ome a nwuru mu paa
 mu eli eli jeye l'ilu.
 20 Nwujiku olemole, mu nweru;
 ?to bvuada?
 Wofunu iphu l'eka mu no;
 k'ophu ehụ a-tsoḱpo mu
 nwa ililekpoo;
 21 teme mu alashiwaro eka
 bu: a -laa; a lwaḡu azu;
 eka agba ọchii bya adu
 tsukiribaa;
 22 eka enyashi nkiya bu
 abali-ishi;
 eka bu iphe, ɗu iya nu
 bu tsukiribaa;
 iphemiphe, ɗu iya nu
 ghalashihu aghalashihu;
 eka nwiphe, ɗu g'iphoro,
 ɗu iya nu ɗu g'eka ọchii
 agba l'ibiya-a."

11

Zofa ebo iya Jiobu

1 Toḡudu iya bu; Zofa,
 bu onye Nama bya eyee onu su:
 2 Ikpoto opfu ọwa-a a-lakota
 ke mmanu
 g'e te eye iya onu to?
 ?Aa-haru onye ọwa-a,
 epfu opfu igwerigwe-a
 enge to?
 3 Tuko-tuko-tuko ono,
 iipfu ono;
 ?o-kpo nemadzụ opfu
 to?
 ?To o bu i -mecha ndiphe
 sulusuku ono,
 iime phe onoya;
 o to dudu onye agboru ngu
 uja to?
 4 Kele ị suru l'iphe, iipfu geru
 asa;
 bya asukwapho l'ị duebe
 ree l'enya Chileke.

- ⁵ Ọle ọ bụ; ọ dụ mu g'a sù
 ọ Chileke e-ye ọnu
 l'onwiya;
 mbụ saa ọnu pfuru opfu
 nù ngu;
- ⁶ mbụ kpuhaa iphe,
 pharu ọ mmamiphe woru
 gheberu ngu ọnu;
 kele ọkpobe mmamiphe
 aduje mkpopfu mkpopfu.
- Ọphu ịi-makpọadaru;
 Jiobu; bụ l'iphe, Chileke eme
 ngu ta ahakpọkwanu
 g'ejo-iphe, i megbabẹru.
- ⁷ ?Ii-dụ ike chọkpoepho
 chọfuta iphe, dụ omilomi,
 nọ l'ime Chileke?
- ?Ii-dụ ike vọkpoepho
 vọfuta ẹka
 Ọkalibe-kangokọtaru-nụ
 jeberu?
- ⁸ Ọ kakwa akpaminigwe
 ephekerephe.
- ?Ii-mekwanụ iya ime-agma
 nta-a?
- Ọ dukwapho omilomi ka
 alị-maa omilomi;
 ?bụ gunu bẹ ịi-dụ ike maru?
- ⁹ Ogologo bẹ ọ ka mgboko-a
 l'ophu ogologo.
- Tẹme ọsa iya ka eze-enyimu
 phosa phosa.
- ¹⁰ Ọ -bya nta-a;
 bya akpụta ngu tu-chia;
 bya ekua ngu ikpe;
 ?bụ onye sụru iya akpọshi?
- ¹¹ Ọphu e-do ngu ẹnya ree
 bụ l'ọ makọtaru ndu
 ẹregede.
- Tọo teke o hụmaru ejo-iphe;
 ?ọ dụ ngu g'ọ tọo túbẹjedu
 iya nvo?
- ¹² Tọ bụchidaa iphe,
 ọ bụ bụ ọ tẹme onye-eswe
 enweru egomunggo
 bụ mẹ nkapfụ-igara-ọswa
 nwụa nwata-okoro.
- ¹³ "Ọle ọ bụ; i -wowaru ọkpoma
 ngu doziaru Chileke
 bya amachiaru iya ẹka labọ;
- ¹⁴ bya atụko iphe-ẹji, dụ ngu
 l'ẹka hakọta ememe;
 ọphu i kwedu g'ọ duru
 ejo-iphe, a-dụ l'ibe ngu;
- ¹⁵ noo teke ịi-pali iphu
 ephekerephe;
 iphere ta adụedu ngu.
- L'ị pfuru ke kwaragadagangu;
 ndzụ ta aguedu ngu.
- ¹⁶ Noo teke ịi-tụko iphe-ẹhuka
 ngu zọha-gbua.
- L'ọ dụ ngu g'ẹgube-a, utso

agbajechaa l'ò kpofua.
 17 Ndzụ ngu abya egbuchafu
 bya aka echi eswe agụ
 iphóró.
 Qchii abya agụsahuru ngu
 duepho g'ẹka nchi abọhu
 abọhu.
 18 L'i kpoo g'abara; kele o
 duru iphe, iile ẹnya iya.
 L'i leaha ẹnya mgburugburu;
 atutakporo nwunme, iituta;
 o to dudu iphe,
 byaru eme ngu nụ.
 19 L'i zee azee; o to dudu onye
 byaru eye ngu ebvu.
 L'a du igwerigwe byaahaa
 g'i yeru phe ẹka.
 20 Obenu l'ẹnya e-mechakwaa
 pyashihu ndu ejo-iphe.
 Ephe a-cho ụzo agbala;
 o too dudururu phe.
 Iphe, ephe a-nodu ele ẹnya
 iya aburu atụ-buhu unme.”

12

Onu, Jiobu eyeru Zofa

1 Tọbudu iya bu; Jiobu bya
 eyeeru iya onu su:
 2 A taa tudu iya atutu;
 o o unu bu o-pfuchaa-o-bvu.
 O buru unu le mmamiphe
 a-swi laa.
 3 O le egomunggo dukwa mu-a
 g'o du unubedua.
 O to dukwa ẹka ẹnya lwawaru
 mu l'ẹka unu no.
 ?Bu onye ta makotadu
 iphemiphe ono g'o ha?
 4 Nta-a be mu buwaa iphe,
 ezi ndu mu l'ephe eshi
 onya onu-ochi;
 l'ẹka mu shikwa ekuje
 Chileke oku;
 l'o numa olu mu.
 Mu bya abwaru nu onye
 aachi pfuripfuri
 le mube onye pfuberekoto
 bya aburu onye iswi
 du mma.
 5 Ndu ehu du guu emeje ndu
 iphe-ehuka byapfutaru
 sulusuku; su l'oo epho
 onye epurukutu chikotaru
 abya atụ l'alị be oobya-pfutaje.
 6 O le ndu abalidebvu bukwa
 ntusarehu;
 ophu o dukwa onye asuje
 ndu ono suu,
 bu ndu anoduje akpatsu
 Chileke iwe;
 mbu ndu Chileke phe bu

- l'òbochi-ẹka phẹ bẹ ọ nọ.
 7 Obenu lẹ-a; unu je ajia anu;
 ephe a-kọru-a unu iphe,
 mu abya epfupfu-a.
 Ọdumeka unu ajia ya ẹnu,
 ephe l'eli; ephe a-kọru
 iya unu.
 8 Teke ọ dudu unu abọoru ọja
 yeru alì g'ọ zia unu iphe.
 Ọzoo unu angabẹ nchì g'ẹma,
 nọ lẹ mini zia unu iphe.
 9 ?Bụ onye ole lẹ ndu ono,
 mu gushiru ono ta amadu
 l'oo Chipfu gude ẹka iya mee
 iphe-a, meru nù-a?
 10 Ọo Chileke bẹ ndzụ
 iphemiphe,
 e meru dobe nọkota l'ẹka.
 Ọ bụru l'ẹka iya bẹ unme,
 onyemonye atụ nọ.
 11 Nchì ?te egejedu iphe,
 ọ nùmaru egege tọo;
 mbụ ẹgube ono,
 ire edejeada l'iphe, ọnu
 e-ri ono?
 12 ?Mmamiphe ta abudu l'ẹka
 aahumaje iya
 bụ l'ẹhu ndu kahụwaru nù?
 ?Tọbudu onye karù nka
 ogologo bẹ iphe edoje
 ẹnya ree?
 13 Ọo Chileke nwe mmamiphe;
 bya enweru ike.
 Ịdzù yee nkwanenya
 bukwarupho nkiya.
 14 Iphe, ọ lashiru alashi bẹ ọ tọ
 dukwa onye sùru iya
 ekpukwa; ọphu ọ dukwa onye
 sùru atufu onye ọ turu mkpọro.
 15 Ọo ya bụ; ọ -sephu mini azụ;
 alì akpọo jegengu.
 Teke ọ gbaharu mini ẹka
 l'ọ tuko ẹkameka sọaha
 gborogboro l'alì.
 16 Ọo ya bẹ ọkphehu yee
 ọkpobe mmamiphe
 dù l'ẹka.
 Onye a ghoru ugho;
 yee onye ghoru iya ya nù
 tuko dù yẹbedua,
 bụ Chipfu l'ẹka.
 17 Ndu akpọ-zijeru ndu ọzo ọzo
 bẹ ọogbabeje ọkpa ọto
 duta phẹ dufu;
 tẹme ọ nọdu emeje
 ndu-ikpe g'ephe bụru ndu
 egomunggo swehuru.
 18 Ndu eze bẹ ọonafuje ọkwa
 eze phẹ;
 mee phẹ; ephe aburu ohu.
 19 Ndu bụ uke bẹ ọogbabeje

okpa oto duta phe dufu;
 teme o nodu akwatsuje
 onye shihawaa uzanya buru
 onye noshiru ike.
 20 Ndu e gude ire phe aka be
 oomeje g'ephe ta mahe
 iphe, ephe e-pfu.
 Teme o nodu anafuje ndu bu
 ogerenya iphe,
 gege edo phe enya ree.
 21 Ndu a maru epha phe be
 oonmaje phulaphula.
 Teme o nodu anashije ndu
 okpehu du ike,
 ephe nweru.
 22 Oo ya egoshije iphe,
 du omilomi, no l'ochii.
 Teme o nodu ewofutaje iphe,
 gbaru tsukiribaa togbo
 l'iphoro.
 23 Oo ya emeje oha g'o ha shii;
 teme o bukwaru iya pho
 emebyishije phe.
 Oo ya emeje oha g'ephe zu
 azuzu ha osa;
 teme o nodu ehujekwa phe
 pho adagba nchi l'ali.
 24 Oo ya emeje ge ndu bu
 ndu-ishi unwu-eliphe
 mehu phukunaa.
 O nodu enwujeru phe ye
 g'ephe je etsoru
 okorobo-egu ghaphee
 l'eka gbororo adudu.
 25 Ephe -gbeshi;
 ephe eje etsoru aghaphe
 l'ochii l'eka iphoro
 adukpodaa adudu ophu.
 L'o mee phe; ephe akpo
 kulakula g'onye mee atsu.

13

1 Mbèdua gudeakwa enya mu
 humakota iphemiphe ono.
 Mu gudewaa nchi mu numa
 iya; o doo mu enya.
 2 Iphe, unu maru be mu
 makwaru-a.
 Enya ta alwakwaru mu l'eka
 unu no.
 3 Ole o du mu g'a su le mu
 e-pfuru opfu nu
 Okalibe-kangokotaru-nu.
 Ge mu le Chileke l'onwiya
 tu ya.
 4 Obenu l'unubèdua gude
 ntuphu-ire eme mu
 nrwa pomupomu.
 Unu bukota mkpokoro ndu
 eme obvu g'unu hakota!
 5 O du mu g'a su l'unu
 a-tukokpoephe dobe

- onu doo; mbụ l'ono
gege abụkpoerupho unu
mmamiphe.
- 6 Unu ngabewaro nchị numa
oke onu mu!
Unu ngabẹ nchị l'opfu,
shì mu l'onu!
- 7 ?Bụ unu -nọdu epfu egube
ejo-opfu ono, unu epfu ono;
unu asụ l'ọo Chileke bẹ
unu epfu iya etuku tọo?
Mbụ-a; ?bụchakwaa ya pho
bẹ unu epfutura opfu
eregede eregede ono,
unu epfugbaa ono?
- 8 ?Unu a-nọdu abọ nemadzụ
ẹbo etuku iya tọo?
?Unu eme g'unu yeeru
Chileke oke onu iya?
- 9 ?Ọo-dụ-a ree mę o -jeshia
unu enyocha?
?Unu a-dụa ike nmaa ya
phulaphula gę nemadzụ
anmaję nwibe iya-a?
- 10 Chileke bafutajekwaru unu
mba mę unu gude mpya
lę mpya abọ nemadzụ ẹbo.
- 11 ?Akpabiri iya ta akabeduru
eye unu ebvu?
?Ndzụ-agugu iya ta akabedu
gudepyabę unu?
- 12 Kpaakpaa ono, unu asagbaa
ono bükota ętu ętu,
wulahuru lę ntụ.
Edodo, unu edo g'unu dofu
iya onwunu l'ęhu bụru
edo, kwarụ l'ępuchi.
- 13 Mbụ-a; unu
nọdukpoekwapho doo
gę mu pfua phee onwomu.
Iphe, e-mekpọo mu nụ g'o
mee!
- 14 Mu e-tsebe ndzụ mu l'onu ęta;
bya atụa ndzụ mu ntumatu.
- 15 Ọ tọ dukwa m'obeta ọ phua
mu aphuphu;
mu adakobelękwa iya-a gę
mu dakoberu iya.
Mu a-pfuekwaru iya pho
l'iphu adzọ onwomu.
- 16 Mbụ l'ọ kwa iphe ono
a-buru iphe,
a-dzọta mu nụ;
kẹle ọ tọ dudu onye ta
atsudu Chileke ebvu
a-dụ ike akpafu iya l'iphu.
- 17 Unu ngabekpoekwapho nchị
ree numa iphe-a,
mu epfu-a!
G'iphe-a, mu epfu-a bamikwa
unu abami lę nchị!
- 18 Lę nta-a, mu edowa opfu mu

- ishi ria bẹ mu makwaru-a
l'aa-gbaru mu ọdzori.
- 19 ?Ọ duru onye a-bya apfuru
pfua iphe, ọo-sụ lẹ mu meru?
Q -duwaa nno;
mu a-takpube ọnu nwuhu.
- 20 Sụ-a; gube Chileke;
menaaru mu iphe labọ-a,
mu abya ngu arworo-a;
gẹ mu ahaa edomi onwomu
edomi l'iphu ngu!
- 21 Wofukpọe mu phọ ẹka l'ẹhu
ewofu ophu.
L'ị haa mu eyephe ebvu ono,
iiye mu ono.
- 22 Noo teke bụ: i -kua mu oku;
mu aza ngu ọnu.
Teke ọdumeka;
haa gẹ mu pfufe epfufu
g'i yejeru mu ọnu.
- 23 ?Bụ emeswe ole yee iphe-ẹji
ole bẹ mu mekpọoru?
Goshieshikwa mu ẹka o deru
mu yee iphe-ẹji, mu meru.
- 24 ?Denu g'o gude ophu
ịi ghaduru mu iphu;
i woru mu mee onye opfu
ngu?
- 25 ?Bụ mkpẹekwo, pherephere
apa bẹ ịi-nụ chiipfuu?
Tọọ ?bụ ẹswa, a phushiru
l'iphe bẹ ịi-wata achị ọso?
- 26 Noo kẹle iphe, i deshuru lẹ
mu meru buchaa iphe,
rwuru mu l'anụ-mee;
tẹme ị tuko ẹjo-iphe,
mu meshiru teke mu bụ
okoro bya byabẹ
mu l'ishi.
- 27 Ị chiru mu ọkpa ye lẹ
mkpọro;
tẹme ị nọdu anọduje
enyocha iphemiphe,
mu emekpọo ememe l'ophu;
mbụ mechaa mu ohubama
l'ichirupfu ọkpa;
k'ophu ịi-majeru ẹka mu
zọru ọkpa.
- 28 Noo g'o gude nemadzu nọdu
erwushihuje g'iphe,
rehuru erehu;
mbụ lẹ nemadzu alajẹ pyetee
g'uwe,
mkpu tapyashiru.

14

- 1 Nemadzu, nwanji
nwuru-a
bẹ eswe ndzu iya adudu
igwerigwe.
Teme ọ buerupho iphe-ehuka
bụ iphe, jiru iya nụ.

- ² Ojataje egwegwa g'okoko;
 l'ọ bñhukwaru iya phọ
 anwulwashihu.
- Ọ buru g'ononyo,
 a taa nọribejeduru-a
 bụ g'ọ tọ dudu ẹka
 ọono-bejeru.
- ³ ?Bụ egube nemadzu ono
 be iije eworu ẹnya swobe?
 ?Ii-jeje iya akputa bya g'i
 kpee ya ikpe l'iphu
 ngu?
- ⁴ ?Bụ onye suru g'oo-ye ẹka
 l'iphe, adubebedu ree
 wofuta iya iphe, dubebe ree?
 Ọ tọ dudu!
- ⁵ Eshinu a guwaru eswe,
 nemadzu a-nọ-beru ndzu
 ọgu doberu iya;
 teme i bya atụ-buwaru iya
 onwa ole, ọo-nọ l'eliphe-a;
 bya egoshiwa iya
 g'oo-jebejeru l'eliphe-a;
⁶ wofunu iya ẹnya;
 hanaa ya g'ọ túsaru ẹhu;
 jasu l'o jee oke ozi iya
 jeghee g'onye e butaru
 ozi.
- ⁷ Kele-a; oshi, bvuru l'alì
 nwekwaru iphe,
 oole ẹnya iya;
 mbu l'e -gbutsua ya
 l'oomita ozo l'upfu iya.
 Ono, ọ mĩtaru k'òphúú
 ono abya adzuru ozo.
- ⁸ Ọgbarabvu iya erehu kwaa
 l'ime alì.
- Upfu iya anodu l'alì nwuhu.
- ⁹ Teke igwe dzeerupho mini
 l'ọ kpọ-futa;
 mbu l'o rwua irwu òphúú
 g'iphe, a kuru akuku.
- ¹⁰ Obenu le nemadzu abujeru;
 ọ -nwuhu; nkiya abvu.
 Ọ -tũwaa unme ikpazu;
 ọ tọ tubaedu ozo.
- ¹¹ Ọo g'eze-enyimu aduje me
 mini tabota iya-a;
 ọzoo g'aguga aguga nggele
 aduje nkwagbo-nkwagbo
 me ọ tahu-a;
¹² noo ge nemadzu aze-zetaje;
 ọ tọ gbeshibaedu jasu
 teke igwe ta aduhedu.
- Ọ tọ byadu agbeshibaa;
 ophu e metebaedu iya le
 mgbenya ono, tũru iya
 nu ono.
- ¹³ Ọ du mu g'a su l'ii-wotakpoe
 mu phọ je edomia l'alì-maa;
 mbu kpuchia mu iphe
 l'ẹka ono jasu ẹhu

- eghubuhu ngu eghu.
 Ọ dū mu g'a sū l'i gege
 atukpoepfo sū l'owa-a
 g'oo-nọ-beru baa;
 tēme l'i nyatabaa mu.
- 14 Mbū-a; nemadzū
 -nwūhuchaa; ?oo-dzūru
 ndzū ozo?
- Mbū eswe ujiku olemole-a,
 mu eje ozi mkpōnwu
 ẹhu-a bẹ mu gege
 angabẹepfo g'o rwua
 eswe mbọku, ee-me mu
 gẹ mu dū k'ophúú
 k'ophúú.
- 15 Noo teke bụ: i -kua mu oku;
 mu aza ngu ẹnu.
- Onye ono, bụ ngu gude ẹka
 ngu mee ya dobe ono
 adūaha ngu ree l'ẹnya.
- 16 Noo teke ịi-nọdu agụkwanu
 ije mu oḡu.
- I tii nyochaẹkwanu iphe-ẹji,
 mu meru.
- 17 Iphe, bụkpoo emeswe,
 mu mesweru ngu abūru
 iphe,
 ịi-chīru ye l'ẹda kechia.
- L'i woru iphe kpuchia l'iphe-ẹji,
 mu meshiru ngu.
- 18 Obenu ẹ-a; ọo g'úbvú
 anọnya l'o ribashīhuaha
 eribashīhu phọ;
 ọ būru g'aanọnya l'a
 phọfu oke agbara-mkpuma
 l'ẹka ọ kpọru phọ;
 19 mbū ẹ-a; ọo gẹ mini emeje
 mkpuma l'o chi swacha
 swacha phọ;
 tēme ọchioku-mini nọdu
 asọchataje ẹja, nọ l'alị phọ;
 noo g'ịisotaje iphe,
 nemadzū ele ẹnya iya
 sọfukpoepfo asọfu.
- 20 Ọo ugbo lanū bẹ ịikapyabeje
 nemadzū ẹnya l'ọ būru
 iya atūgbu.
- L'i mee ya g'ọ gbanwūbe
 iphu l'ị chīfu iya.
- 21 Teke aakwabẹ unwu iya
 ùbvú; ọ tọ dūedu iphe ono,
 dūru ọphu ọ makwaduru.
- Teke eehu phẹ adagba-nchị
 l'alị;
 ọ tọ dūedu ọphu
 ọohumakwadu.
- 22 Ọ būwaru iphe, erwuje iya
 l'ẹhu bụ iphe,
 eme iya ẹhuka l'ẹhu nkiya.
- Ọ -nọdu agū aphū l'ọ guwaru
 iya rọ onwiya.

15

Elifazu epfu lẹ Jiobu nmawaru onwiya ikpe

- ¹ Tòbudu iya bụ; Elifazu onye
Temanu bya eyee ọnu sụ-a:
- ² Onye maru iphe; ?oopfufe
opfu, enwedu ishi;
ọzoo tsukoo okpomọku,
shi lẹ pherephere
enyanwu-awawa
tsụ-jia onwiya ẹpho?
- ³ ?Bụ mkpokoro-opfu bẹ onye
maru iphe egudeje
eye ọnu l'opfu;
mbụ epfupheẹpho opfu,
adudu mẹ nanu, baru urwu?
- ⁴ Mbụ lẹ gubedua wokpoperupho
k'atsụ Chileke ebvu hua
l'alj;
bya akpọshikwapho
g'e te pfujehẹ nụ Chileke
epfupfu ophu;
⁵ kẹle ọo iphe-ẹji ngu ezi ọnu
ngu iphe, oo-pfu;
mbụ l'ọo ire onye ẹregede
bẹ i gude epfu opfu.
- ⁶ I gudeakwa ọnu ngu anma
onwongu ikpe.
Ọ tọ bụekwa mbẹdua anma
ngu ikpe.
Ọ bụru ogbogboromọnu ngu
agba ngu ekebe.
- ⁷ ?Bụ ngu bụ nwa mbụ,
e beberu nwụa?
?Ọ dụ g'i vu úbvú úbvú ụzo
nọdu l'eliphe-a?
- ⁸ ?Ọ dụ g'ị nụmaru idzu,
Chileke chiru?
?Tọo jiri l'ọo ngu maru iphe
nwẹkinyi ngu?
- ⁹ ?Bụ ọnu bẹ i maru,
anyịbedua amadu?
?Bụ ọnu bu iphe,
edoje ngu ọnya,
te edodu anyịbedua?
- ¹⁰ Ndu ishi bụwaa ẹwó ẹwó;
mbụ ndu kahwaru akahu
bẹ anyi l'ephe nọkwa l'eka-a;
mbụ ndu a nwụadaru
tẹme a nwụa nna ngu.
- ¹¹ ?Ọ dụ g'obu ono, Chileke adu
ngu ono paru ngu nwanshii
l'ọnya; mbụ opfu ono,
a tọru nwẹhu rwebe ẹhu
erwebe epfu anu ngu ono?
- ¹² ?Denu g'o gude i haa okpoma
ngu g'o duta ngu dufu?
Mbụ-a; ?denu g'o gude ọnya
nọdu atụ ngu vaavaava
g'ootu ngu ono
¹³ kẹ g'i woru ẹhu-eghu ngu
atụ-koshi Chileke;

tẹme opfu, dughaa egube ono
shigbaa ngu l'onu afushi?

14 ?Bụ gunu bẹ nemadzụ bụ kẹ
gẹ ọ bya adubebe ree?

Mbụ-a; ?bụ gunu bẹ
nemadzụ ono,
bụ nwanyi nwuru iya ono
bụ kẹ g'ọ pfube-eka-oto?

15 Ọ -buru lẹ Chileke te
egudedu ire ndu nkiya eka;
ophu imigwe adubebedu
ree l'anya iya;

16 ?tọ kadunu ta agube
nemadzụ iphe;
mbụ nemadzụ ono,
adudu iphe, ọ bụ;
tẹme urwuali ji iya ehu;
tẹme ọ nọdu angu ejo-iphe
g'onye angu mini?

17 Ngaberu mu nchi ree gẹ mu
mee g'iphe doghee
ngu enya edoghe;
gẹ mu kooru ngu iphe,
mu gudewaa enya mu huma;
18 mbụ iphe, ndu maru iphe
pfuru togbo iya eba;
ophu ọ dudu iphe,
ndiche phẹ pfuru phẹ duru
ophu ephẹ domiru edomi.

19 Ndiche phẹ ono bụ phẹ
gedegede bẹ a nuru aji-a;
ophu ọ dudu onye lwaru
alwalwa, tuswaru
l'echilabo phẹ.

20 Sụ-a; onye ejo-iphe
anodujekwa atsụ pfupfupfu
mkpurumkpuru
jasukpoo g'oo-no-beru;
ndu ewebushi akurepho
nọdu anoduje
aghakotaephe gburugburu
lẹ nwime apha olemole,
e doberu phẹ l'eliphe-a.

21 Iphe, anoduje aphụ iya
gbudugbudu lẹ nchi
buerupho iphe, eye ebvu.

Teke iphe dukpoo
rengurengu kpọ;
noo teke ndu abalidebv
abyajẹ ibe iya.

22 Ọ to byadu ekwe lẹ ya a-lwa
ndzụ l'ime ochii ono,
ọ bahu ono.

Ọ buru l'ogu-echi bẹ
oo-mecha laa.

23 Ootsojeru aghaphe achọ eka
ya a-kpata nri.

Ọ -nọdu l'ooji sụ:
“?Bụ awe bẹ ọ nọ?”

Ọ maanaru-a l'eswe,
a-gba ochii bẹ nokwa
iya ntse.

- 24 Ejo iphe-ẹhuka yẹe iphe-aphu
 abyajẹ abyabẹ iya
 ndzụ-agụgu l'ẹhu.
 Ẹphe anọdu echeru iya
 ẹka mgba g'onye eze,
 doziru onwiya abya
 eje ọgu.
- 25 Ọ buru iphe, tukuru iya
 kpaabụ l'ootsuru
 Chileke ẹka l'okpoma.
 Tẹme ọ nọdu ekoshi ọphoo
 l'iphu
 Ọkalibe-kangokotaru-nụ.
- 26 Oogudeje olu,
 aha kpaakpaa
 agba biribiri etso iya ọgu;
 parụ phosa phosa iphe,
 shihuru ike,
 ya e-gude gboberu onwiya
 l'ọgu, yẹe ya alwụ.
- 27 "A makwaru-a l'iphu aza
 iya tootooto;
 ọ tsua anụ ke nyimunyimu
 l'upfu;
 28 obenu l'ẹka oo-mecha buru
 bụ mkpukpu,
 bụwaa ochobu;
 buru l'okorobo ọlo,
 adudu onye bu iya nụ;
 ọlo, a hawaru; ọ buru ikpọzu.
- 29 O too nwehęduru iphe;
 ọphu ẹku iya a-noribeduru;
 ọphu iphe, o setarụ eseta
 ejedzuduru alj iya.
 30 Ọ tọo nahudu ọchii.
- Tẹme ọ buru ọku e-mechaa
 kee irwu, o rwuru.
 Chileke a-phua ya ọnu
 phukashia.
- 31 G'ọ to jekwa eme onwiya
 eswe l'akporu obu ye l'iphe,
 abudu iphe;
 kele ọ tọ dudu iphe,
 oo-rita iya.
- 32 Ọ tọo nọ-rwudu ndzụ l'ishi;
 l'a pfulwaa ya ugwo iphe,
 oome pful-dzua ya ya
 apful-dzu;
 ọphu ẹkali iya ajadu àjàjà.
- 33 Ọo-du ge vayinu,
 e chikoshiru akporu iya
 l'ẹbe ọ cha achacha;
 mbụ l'ọo-duẹpho g'oshi
 olivu, tuchaaru ige;
 o rishihu;
 34 kele iphe, bukpo ndu ta
 atsudu Chileke ebvu
 a-gbakotaru ẹka nwa.
 Ọ buru ọku e-tsufu ọlo ndu
 yeru obu l'eri ọphalazu.
- 35 Ẹgube ndu ono atsutaje
 ime nchọ-kopfu.

E -mechaa; ephe anwua
 ejo-ememe.
 Eregede du phe l'epho
 evu evuvu."

16

Jiobu epfu l'onya iya phe duru iya ehuka

- ¹ Tɔbudu iya bu; Jiobu bya
 eyee onu su:
² Mu anumajehaakwa egube
 opfu-a, unu epfu-a.
 Ayo oshi k'unu be unu
 gudekwa ayopyashi
 nemadzɔ ayopyashi.
³ Opfu, pherephere apa ono,
 unu epfu ono;
 ?to bvudu abvubvu?
 ?Bu gunu be kpatsuru unu
 k'epfu g'unu epfu ono?
⁴ Mbɛdua gege epfukwa g'unu
 epfu ono;
 ome o duru unu g'o duru
 mu-a.
 Mu gege anɔdukwa epfu
 erengete opfu gude eyeru
 unu onu;
 ekweru unu une.
⁵ Ole mu gege akabekwa gude
 onu mu du unu obu;
 mbu l'oshi, mu gude obu mu
 pho yooru unu gege
 emekwa g'ehu ga unu phoo.
⁶ Ole o bu; mu -pfua opfu ge
 mu epfuhabe;
 iphe, eme mu nu emele
 mu-a l'eka oome mu.
 Teke mu haru epfufu;
 ?bu g'o ka mma?
⁷ Mbu-a; Chileke mewaru;
 ike bu mu;
 bya eworu ndibe mu l'ophu
 mee; ephe lakota l'iyi.
⁸ O mewaru mu;
 mu gbajoshihuchaa
 agbajoshi.
 Ono buru iphe, ekebe du.
 Awufu, mu wufuru buru
 okpu bukwaru pho iphe,
 agba mu ekebe.
⁹ Chileke gudewaa ehue-eghu
 lajasha mu alajashi;
 mu bya adu iya ashi;
 teme o nodu ataru mu
 eze nyikinyiki.
 Onye ohogu mu ono nodu
 agba mu enya agbagba.
¹⁰ Ndiphe anɔduje ebvu mu
 onu l'ehu.
 Teme ephe nodu anɔduje
 echi mu eka le nchi
 gude eme mu iphe-iphere;

- mbụ tughba nanụ g'ephē
kponyia mu ẹnya.
- 11 Chileke nwuwaru mu
yeru ndu ẹjọ-iphē;
mbụ-a; o nwuwaru mu ye
ndu ẹjọ-iphē l'ẹka.
- 12 Ẹhu shikpọekwapho
dụ mu gubala;
ọ bya anyakashia mu tọgbo;
pyita mu l'ẹkpiri woru mu
hua ehurugehu.
- O woru mu mee iphe,
o gude anwụ agba mgbeka.
- 13 Apfụ iya shi mu l'iphu shi
mu l'azụ ada mu l'ẹhu
pụrumu pụrumu.
- Ophu imemini mu adụkpodaa
ya g'ọosufushi mu meji.
- Otso-ilu mu nọdu awụ l'alị
kẹ torotoro.
- 14 O -gude l'o yeru mu ọru l'o
yekwasẹ mu iya ọzo.
- O nọdu azụje mu gburumu
pfurii g'onye ọgbogu.
- 15 Mu chitawaru uwe-aphụ
kpube onwomu;
bya eworu ukuu-ẹnya mu
nwua l'imime urwuku.
- 16 Mu rawaru ẹkwa;
ẹnya chakọta mu kẹ tororo;
mbụ l'ẹnya gbahụkotawaru
mu kẹ tsukiribaa.
- 17 Olee ọ tọ dukwanu
iphe-kpanganga,
mu asụ lẹ mu mejeru.
- Teme epfupfu, mu anọduje
epfu anụ Chileke bụru
iphe, doru rịsaa.
- 18 Gube alị; te erikwa mee mu!
Jiko gẹ mkpu,
mu echi ba adamihukwa
adamihu!
- 19 Mbụ lẹ ntaakponu bẹ
onye-ekebe mu nọkwa
l'imigwe.
- Onye agbarụ mu ọdzori
anọdukwapho
l'ephekerephe.
- 20 Oo ndu mu l'ephē eshi ọnyà
ekweru mu une.
- Olee onye mu arakwanụ ẹkwa
ekpu bụ Chileke.
- 21 E gege akabekpoo rwọo
Chileke l'iswi ẹhu nemadzụ
ẹgube ono, nemadzụ arwọje
arwọrwo l'iswi ẹhu
nemadzụ ibiya ono.
- 22 "O kwa nwapha olemole
phoduru;
mu ejeshia iphe-ọzo ono,
bụ: mu -jee ya mu ta
alwabaedu onoya.

17

- ¹ Ọkpoma ta adụekwa mu
 ree.
 Eswe ndzụ mu bẹ e meakwaru;
 ọ tsụ-phu azụ.
 Ilu echeakwa mu echeche.
- ² Mbụ lẹ ndu nọru mu
 mgburugburu
 bụkotaepfo
 ndu ekweru mu une.
 Ọ bụerupho ẹka ẹnya mu
 atubaje bụ l'aphụ,
 ẹphe akpatsushi mu.
- ³ Natanụ mu mkpalẹka;
 jiko Chileke;
 kẹle ọ tọ dudu onye ozo,
 sụru g'ona mu mkpalẹka
 gbahaa gubedua.
- ⁴ I mechiwaru phẹ ẹkpa
 egomunggo;
 ọphu ọ duedu iphe,
 edoje phẹ ẹnya.
 Ọo ya bụnu l'i tii kwedu
 g'ẹphe mekpee mu.
- ⁵ Onye jikaru ndu yele iya
 eshi ọnyà l'opfu g'e bua
 ya nggo bụkwa ụnwu
 iya bẹ ẹnya e-mechaa
 nyishihu.
- ⁶ Chileke mewaru mu iphe,
 onyemonye gude
 atụ phukuku.
 Mu bụru onye ndiphe agbụ
 ọnu-mini l'iphu.
- ⁷ Mu jewaru iphe-ẹhuka jasụ mu
 nọdu aphụwaa ragaraga;
 mbụ l'ẹhu mu l'ọphu erewa
 uphere.
- ⁸ Ndu obu phẹ guru iphóró
 bẹ ọ tufuru ẹhu.
 Ndu iswi dụ mma swolihu
 tsoru ndu te emedu
 ele Chileke.
- ⁹ Ọle g'ọ dụhabe;
 ndu pfuberekoto
 a-bụenurupho onye
 ẹphe bụ;
 tẹme ndu iswi dụ mma
 a-nọdu akaẹepfo ọkpẹhu
 eje.
- ¹⁰ Obenu l'unubedua;
 unu bya atụko g'unu ha
 nọkobe.
 Ọle ọ bụ; mu ta ahụmakwa
 g'ọ ka mma l'ọo onye lanụ,
 maru iphe lẹ g'unu ha.
- ¹¹ Eswe ndzụ mu bvụakwaru;
 iphemiphe,
 mu rịru k'ememe bụakwaa
 kẹ mmanụ.
 Nokwaphọ g'iphe guru mu
 ẹgu ememe dụkwapho.

- 12 L'unubèdua woru ẹnyashi
kua echi eswe.
O bụru l'ẹka ọchii gbaru
tsukiribaa bẹ ẹphe nọ sụ:
Ha! Ìphóró aduakwanu.”
- 13 O -bụru lẹ mkpakọ unuphu
mu ele ẹnya iya bụ
alì-maa;
ọ -bụru l'ẹka mu e-je agbaa
iphe-azẹe bụ l'ẹka gbaru
tsukiribaa;
14 ọ -bụru lẹ mu sụru ilu
l'ọo ya bụ nna mu;
bya ekua ẹkà nene mu;
ozoo kua ya nwune mu;
15 ?bụbahunaa gunu ọzo bẹ
mu e-lebaa ẹnya iya-a?
?Bụ onye a-sụbaa mu l'ọwa-a
iphe,
mu a-nọdu ele ẹnya iya
bụ ọwa-a?
- 16 ?Oo-tsoru mu nwuda
l'alì-maa tọo?
Anyi l'iya a-tụko bụru
wurumu l'ilu tọo?

18

Bilidadu abaru Jiobu mba

- 1 Tọbudu iya bụ; Bilidadu,
bụ onye Shuwa bya eyeeru
iya ọnu sụ iya;
- 2 ?Denukpoo teke ii-pfubuhu
g'iipfu ọwa-a?
G'egomunggo dụnụ ngu;
k'ọphu anyi a-maru g'anyì
e-gude eye ọnu l'iphe-a.
- 3 ?Denu g'o gude anyi dụn g'anụ
l'ẹnya ngu;
mbụ l'ì tükoru anyi kua
ndu mmanụ?
- 4 Gùbe nwọphu ẹhu ghutaberu
eghu;
k'ọphu i woru onwongu
labushia nanụ nanụ;
?bụ g'a gbadoru ngu
mgboko l'ọphu?
Tọo ?bụ g'e je aphoshiaru
ngu agbara mkpuma
g'ọ tọ dọhe l'ẹka ọ dụn?
- 5 “Sụa; ìphóró, dụnụ ndu
ejo-iphe bẹ aa-phụnyikwa;
ọphu ọku iya enwuẹkwa
enwunwu.
- 6 Ìphóró, shi dụn l'ulo iya
a-bụkwaru ọchii.
Ọku anyìhu l'orọku,
ọ sụ-kuberu onwiya.
- 7 Ọkpa ono, o shi azọje
gbunyingu gbunyingu ono
ta aduẹkwa ike, adụ iya nụ.
O bụru iphe, ọ chịru idzu

- ememe e-nwuta iya
 8 Ọkpa, ọ zọru azọzo bụ l'ẹka ọ
 zọru iya bụ l'ugbu,
 e geru doberu iya.
 Teme ọ bụru l'eli igbudu
 bẹ ọo-zọ ọkpa.
- 9 Agburu, e kweberu iya a-tụ
 iya l'ichiripfu ọkpa.
 Ọ-tụ-gburumu atụa ya swiswia.
- 10 A tūru obu-alị domiaru iya
 l'uzo, ooshi;
 bya agbabekwaru iya phọ
 ọnyà lẹ gbororo.
- 11 N-yemebvu emeje gẹ ndzụ
 gu iya l'ekameka, ooshi.
 Teme ọ nọdu anọduje etsoe
 ya phọ pūrurupu l'iphe,
 bụkpoo ẹka ọ zọru ọkpa.
- 12 Ike shi dū iya;
 obenu lẹ nta-a bẹ ọokpuwaa
 rīgorigo.
 Teme eze iphe-ehuka nọdu lẹ
 mgboru iya kwaberu iya
 m'obvu teke ọo-da.
- 13 Akpọ, dū iya l'ehu bẹ
 ọonoduje atapyashi.
 Ọkpara anwuhu nọdu
 atukoje iya ọkpa yee
 ẹka tajishia.
- 14 Aa-kpụta iya l'okpẹhu
 kpufu l'òbú iya,
 bụ ẹka ọ kpọru obu ye;
 dube iya ẹka je enwuru
 yeru onye eze n-yemebvu.
- 15 Ọ tọ duedu iphe,
 nọ l'ulo iya ọphu ẹka
 iya a-dụ.
 Ọ bụru ọku nshị-egbe bẹ
 ee-woru kpua l'ulo iya.
- 16 Ọo-kpọhu nkụ jasụ
 l'ogbarabvu;
 nwụa lwaa jasụ l'ekali iya.
- 17 Ọ tọ dudu onye anyatabaa
 ya nū l'eliphe-a;
 ọphu oonwehedu ẹpha
 lẹ mgboko-a.
- 18 Aa-chifuta iya l'ẹka ìphóró
 dū;
 chīru iya je eye l'ẹka agba
 ọchii;
 mee ya l'ọ chihu lẹ mgboko
 mgburugburu.
- 19 Ọ too dobedu nwa;
 ọphu o nweedu abubu lẹ
 ndu ẹka o shi.
 Ndibe iya ta aduedu adudu
 ọphu l'ẹka o bujeru.
- 20 Ndu shi l'uzo ẹnyanwu-arịba
 -bya bya ahuma
 g'ọnwuru iya;
 ndzụ erwuta phe.

Ndu shi l'uzo
 enyanwu-awawa
 -huma iya;
 ishi anyia phe edzu.
 21 Hoo haa; nokwa g'oduje
 l'ibe onye eme ejo-iphe,
 bu onoya.
 O kwa egube ono bu g'oduje
 l'unuphu onye amadu
 Chileke."

19

Jobu epfu g'opfu ono gude erwube iya l'ehu

- 1 Tɔbudu iya bu; Jobu bya
 eyee onu su;
 2 "Unu a-nukpoo mu aphu
 owa-a,
 unu anu mu owa-a jasu
 teke ole?
 ?Bu teke ole be unu
 e-gweberu mu uji owa-a,
 unu gude opfu egwe mu
 g'unu egwe mu owa-a?
 3 Qwaa kwewaa ugbo iri,
 unu koru mu onu;
 ophu iphere adudu unu aka
 unu abya mu l'iphu
 ehuka-ehuka.
 4 Ome o bukpoonu l'oo eviya
 le mu shiswewaru uzo;
 emeswe obu, mu mesweru
 obu bukwa mu be o no swiru.
 5 Unu -nodu etu onwunu
 ophushugbu eje
 abyapfuta mu;
 bya egude iphe-iphere,
 anwuru mu nu abaru mu
 mba;
 6 unu maekwarupho
 l'o kwa Chileke meru mu eji.
 Oo ya woru ugbu-egege iya
 woru lo-pee mu
 mgburugburu.
 7 Mu chia mkpu su l'eemekwa
 mu eji;
 ophu o dudu onye yeru
 mu onu.
 Mu chia su g'a gbaaru
 mu mkpu;
 ophu o dudu onye haru
 mu enge.
 8 Oo Chileke no-chiru mu
 uzo ge mu ta aghatashi.
 O bya emee; uzo,
 mu eshi gbakota ochii.
 9 O nafuru mu ubvu,
 e shi akwabeje mu;
 bya eye aka kputa mu
 okpu-eze, mu shi kpuru.
 10 O to dukpoda uzo,
 o to shidu alajashi mu

kẹ tarara tarara jasụ mu
 bvụ ọ mu bvuru-a.
 Iphe, mu ele ọnya l'oo-me
 l'ẹhu mu ọ o phefuwaru
 g'onye phefuru oshi.
 11 Ẹhu-eghu iya ọ o mewaru;
 o nwuhu ọku l'ẹhu mu;
 bya aguru mu yeru ndu
 ọhogu iya.
 12 Ojọgu iya pẹ ọdu
 asọ kpereree abyapfuta mu.
 Ẹphe kepee mu ekepe;
 bya anọ-pee ẹka mu
 bu mgburugburu.
 13 Ndu mu l'ẹphe bụ nwune
 ọ o bukaforu mu l'ẹphe;
 bya emee ndu mu l'ẹphe
 shi aswị ọswi;
 ẹphe gbakashihu.
 14 Ndu mu l'ẹphe bụ ipfu
 gbawa nanu-nanu.
 Ẹguru ọnyà mu pẹ
 zọhashia mu.
 15 Ẹbyaa, byaru mu nụ;
 mẹ ndu bụ ohu mu gaa
 mu l'onye lwaru alwalwa.
 Ẹphe ọdu asuje lẹ mu
 bụ onye ọhozo.
 16 Mu -kua ohu mu oku;
 ọ ọo zadu mu ẹnu;
 l'ẹka mu gudekpokwaa
 ọnu mu rwọ ya arworo.
 17 Udzu ọnu mu ọdu
 eshijechaa nyee mu ishi.
 Unwune mu gẹdegede
 ọdu ebuhachaa mu ebuha;
 18 mbụ l'unwegirima
 nshji yichakwa lẹ ndu
 epfutoshi mu nụ.
 Ẹphe -huma mu;
 ẹphe achi mu ọchi.
 19 Ndu mu l'ẹphe shi ọdu
 phakuu
 ọ mu dukotawaa ashi.
 Ndu mu yeru obu ghaa
 ọhu meahaa iphe,
 a-tsuru mu nụ.
 20 Nta-a ta adudu iphe,
 mu bụ,
 abudu phulaphula akpo
 yee ojogorogo okpu.
 Nta-a buwaa iphe,
 phoduru mu l'ọnu,
 gege aburu eze bụ
 egbu kpoloko.
 21 Unu kabenu phuru
 mu obu-imemini unubedua,
 mu l'unu eshi ọnyà.
 G'imemini mu kabenu du unu;
 l'ọ kwa Chileke chiru
 mu ẹka-a, mu l'iya eme-a.
 22 ?Denu g'ọ gude unu je

- anọdu achikwa mu pho
 ge Chileke achị mu?
 ?Unu teke atajikpọdaa anụ
 mu ẹpho?
 23 Q dụ mu g'a sụ l'iphe-a,
 mu epfu-a bẹ eede edede
 l'ẹkwo;
 mbụ g'a sụ l'e ebyiru iya
 ebyibyi l'ẹkwo dobe;
 24 l'e gude mkpụrukpu-igwè
 dee ya l'eli mkpuma;
 mbụ kaa ya akaka l'agbara
 mkpuma g'ọ nọwaro ojejoje.
 25 O!e ọphu mu maru bụ
 l'onye a-gbafuta mu nụ
 nọ-a ndzụ;
 l'e -mechakpọepho l'ikpazụ
 iya bẹ ọo-pfuru-a l'eliphe-a.
 26 Lẹ teke e
 mebyishichakpọorunu
 akpọ-ẹhu mu ọwa-a
 bẹ mu e-gudele-a anụ-ẹhu
 mu hụma Chileke.
 27 Oo mbẹdua l'onwomu
 e-gude ẹnya mu
 hụma iya gẹdegede;
 ọ tọ bụdu onye ọzo;
 mbụ l'ooovukpọo mu
 evuvu l'ọkpoma shii.
 28 Unu -jee l'asụ:
 "Anyi a-chihunuru iya ọnu;
 l'ẹka ọ bụ iya bẹ iphe-ẹhuka
 ono l'ophu shi l'ẹka."
 29 Unu tsunapho ogu-echi
 Chileke ebvu;
 unubẹdua l'onwunu;
 kele oke ẹhu-eghu bụkwa
 ogu-echi bẹ oowotajeru
 nemadzụ.
 Q bụru teke ono bẹ unu
 a-maru l'ikpe dụ."

20

Onu, Zofa yeru

- 1 Tọbudu iya bụ; Zofa, bụ
 onye Nama bya eyee ọnu sụ:
 2 Q kwa l'egomunggo agbanuka
 mu gharaghara meru g'ọ
 gude mu nọdu eye ọnu-a,
 mu abya eyeye-a;
 kele ẹhu te ebvuduru
 mu ebvuru.
 3 Mbụ lẹ mba ono, mu anụ ono
 bẹ iphere iya dụ mu.
 Q bụru iya l'akpali mu eye ọnu.
 4 Ire-lanụ bụ opfu bụ l'ị maru-a
 g'iphe dukpoo e -shi lẹ ndiche;
 mbụ eshi ọphu e meru
 nemadzụ dobe l'eliphe.
 5 I maru-a l'onye ẹjo-iphe bẹ
 ẹhu-utso nkiya abujele-a tsokere;

- mbụ l'onye amadụ Chileke bẹ
ta adụdu g'ootebejeru ẹsua.
- 6 A makwaru-a l'eku-onwonye
nkiya erwuje akpaminigwe.
Q nọdu apangobeje ishi
ehuka-ehuka;
k'opphu ishi iya ejeje
asụ-pfuru l'urwukpu.
- 7 Qle ọo gẹ nshị, o nyiru
anyinyi erekashihuje-a
bụ g'oo-rekashihu jasụ
l'ojejeje.
- Ndu shi ahumaje iya nụ
e-mechaa ajije sụ:
?O jehunuru awe?
- 8 Qo gẹ nrwọ ephukashihuje-a
bụ g'oo-phukahụ;
opphu a humabaedu iya
ohumalenya;
mbụ l'oo-me phosamu
g'ophulenyaa, a phuru l'enyashi.
- 9 Onye shi hụma iya nụ -nonyaa
bẹ ọ tọo humahedu iya ọzo.
Qkpoku ibe iya ta
ahumabaedu iya ẹnya
ozobaa.
- 10 Q bụru unwu iya e-mechaa
pfua ndu akpa nri
ugwo iphe, o meru phe.
Mbụ l'ephe e-mechaa gude
eka phe nụ-phuchaa phe
eku phe ono azu.
- 11 Qkpehu okpehu ono,
o shi eme k'okorọbya ono
etsoru iya bụru wurumu
l'ilu.
- 12 A makwaru-a l'ejo-iphe
atsoje iya utsu l'onu.
Q nọdu akpọjeru ejo-iphe l'onu;
gude ire sụ-mia ya.
- 13 A makwaru-a l'ọ tọo dujedu
ike haa ejo-iphe g'o je;
l'o wojeru iya kpuru
akpuru l'onu.
- 14 Qle nri, o riru eriri
e-mechakwanaa nọdu
iya l'epho shiahaa ishi.
Nri ọbu e-mechaa dụ iya
l'ehu g'onye óghù tsọru onu.
- 15 Noo teke ọo-gboshi eku ono,
o shi elwee kawomu
kawomu onoya;
mbụ lẹ Chileke e-me
g'epho iya tuko iya nwashia
g'ọ ha.
- 16 L'ọ wata ericha onu-mini
óghù.
- Q bụru ire, óghù meru
nmeremu e-mechaa
kpọ-nyia ya ẹnya.
- 17 Q-sọ-gborogboro ono taa
aduedu iya k'ele ẹnya;

- mbụ nggele ono, bụ iphe,
 agba iya d̄eredere bụ
 manụ-ẹnwu yee mini
 ẹra-eswi ono.
- 18 Iphe ono, o seru akanya
 iya ono b̄e oo-mecha
 nụ-phu azụ;
 o too ridu iya l'onu.
 Urwu, dabarụ iya l̄e ngho,
 ọ gbaru ta atsohedu iya utso.
- 19 Iphemiphe ono b̄uru opfu l'o
 mewaru ndu akpa nri
 mkpawere woru ph̄e
 t̄ogbo mgbegere.
- O yeru ẹka nata ndiphe ụlo,
 ọ t̄o kp̄uduru.
- 20 Hoo haa; eshinu ọ t̄o
 nmapfujeduru anmapfuru
 l'eme ughoro b̄e ọ t̄o
 dukwa iphemiphe ono,
 agu iya n̄u ono duru ọphu
 oo-nweru;
 ọphu ẹku iya adzokwanu iya.
- 21 O t̄o d̄uedu iphe, duru iya n̄u,
 b̄u iphe,
 oo-gude ria gw̄oo-gw̄oo.
 Ẹku iya ta adukwa ẹka
 ọo-n̄o-beru.
- 22 Oo teke ọ n̄o eri g'ọ d̄u iya
 b̄e ọla-l'iswi atuje iya l'upfu;
 mb̄u aph̄u as̄oru kpulakpula
 bya aso-kputa iya ishi.
- 23 Epho -bya eji iya;
 Chileke at̄ukoepho oke
 ẹhu-eghu iya byab̄e iya l'ishi;
 chīe ya ph̄o gbaa-gbaa.
- 24 Teke o ketar̄u ọso nah̄u
 mgbo-igw̄e;
 apf̄u, e kweru l'on̄yirubvu
 eguru iya l'okpurukpu.
- 25 L'ọ bya ephefu iya
 l'okpurukpu iya;
 mb̄u p̄hefu iya mpyipyi
 iphe-igw̄e ono,
 charu ọku gbarara ono
 l̄e meji.
- Ndz̄u-agūgu emee ya omeliwe.
- 26 Ẹku iya l'ophu ab̄uru iphe,
 k̄uru l'ochii.
- Ọku, e nweziduru enwezi
 enwulihu woru iya
 kepyash̄ja tsupyash̄chaa
 m̄e nwa ndu ph̄oduru l'ulo
 iya.
- 27 Akpaminigwe l'ophu at̄uko
 ejo-iphe,
 o mekotaru kpuhaa ghebe
 onu.
- Al̄i agbalihu gbaa ya ekebe.
- 28 Mini abyaa utso bya ekpota
 ulo iya;
 mb̄u ọ-gba-gborogboro

mini a-bya mbòku,
Chileke a-tù-koshi iya
èhu-eghu iya.

²⁹ Noo egube obunggo,
Chileke ebuje ndu ejo-iphe;
tème o buru okiphe,
Chileke gude èka iya
keru nù phẹ.

21

Jiobu epfu gẹ ndu ejo-iphe ababeje uba

¹ Jiobu bya eyee onu sù:
² Unu ngabəkwa nchì
ree l'opfu-a, mu epfu-a.
G'ono bukpoorunu obu unu
dùa mu iya.
³ Unu takpoeppo nshi haa gẹ
mu pfughee.
Mu -pfuchaa; unu emeahawa
mu rọ sukuşuku obu.
⁴ Aphù, mu agù; ?bù nemadzù
bẹ mu aguru iya?
?Denu èka mu e-gude taa nshi?
⁵ Unu lee mu enya ree;
hùma l'unu a-kpọ beru.
Unu woru èka hua l'ònu.
⁶ Qobujeru; mu -rìnyaa iphe-a;
ndzù aguaha mu;
èhu aphùkota mu
kpaakpaakpaa.
⁷ ?Denu g'o gude ndu ejo-iphe
nòdu anòduje ndzù;
kaa nka; ephe aburu ndu
ike dù?
⁸ Ephe anòdu hùma;
unwu phẹ ekofutachaa
bya ebuchaaru shihu ike
nọ-pee phẹ mgburugburu.
Ephe anòdu gude enya phẹ
hùmachaa nwanwanwanwanwa
phẹ nno kwaphọ.
⁹ Unuphu ibe phẹ adakọta jii;
ọ tọ dùdu ndzù-agugu,
adù iya nù; ophu Chileke
echidu phẹ èchachi.
¹⁰ Oke-eswi ibe phẹ eyeepho
eswi ime l'ò rwuberu iya.
Eswi phẹ ono atsueppo ime eje;
ọ tọ dùdu ophu ekwo nwa.
¹¹ Ephe anòdu azùshi unwu
g'ìkpoto aturu.
Unwegirima ono -teru ebvu
shia èkiya-a;
ephe eteru iya shia èkiya-a.
¹² Ephe egude ogumogu gude
une agù ntumatu.
Ephe eme emereme egbu opu
eye iya.
¹³ Ephe eria gwogwoogwo;
tùsaru èhu jasù g'ephe
a-nọ-beru.

- Mbọku, ẹphe a-nwùhu;
 ẹphe anwùhuepho ẹ
 nchì-odoo.
- 14 Ẹphe asùje Chileke g'ọ parù
 phẹ haa;
 l'ọ tọo gùdu phẹ ẹgu amaru
 ọzo iya.
- 15 Ẹphe asù: ?Bù onye bẹ
 Ọkalibe-kangokọtaru-nù bù
 kẹ g'ẹphe jeeru iya ozi?
 ?Bù gùnu bẹ ẹphe erita l'epfu
 anù iya?
- 16 Ọp̄hu ẹphe amadù l'ajàjà,
 ẹphe jàru ta abùdu phẹ
 bẹ o shi l'ẹka.
- Noo ẹka mu gude ọp̄hu mu
 ayìdu l'idzù, ndu ẹjo-iphe
 achi.
- 17 Ọle ọ bù; ?ọ dükpooru teke
 aaphunyije ọku ndu ẹjo-iphe?
 ?Ọ dükpooru teke eze
 iphe-ẹhuka abyapfutajẹ phẹ;
 bù iya bù obunggo ono,
 Chileke egudeje ẹhu-eghu
 bua ono?
- 18 ?Ọ dükpooru teke aanonyaje;
 ẹphe adù g'ẹswa ọkponku,
 a kuberu l'ẹka phẹrephere ezi;
 mbù ẹphe adù g'ẹswa ereshi,
 oke phẹrephere ezikashì?
- 19 A sùkwaru ẹ Chileke
 ewojeru iphe, o gogo me
 nemadzù doberu unwu iya.
- Ọle ọ bù; g'o wojeru iphe ọbu
 mee onye meru iya nù;
 k'ọp̄hu onye ono a-maru
 l'ọola ọla iphe, o meru.
- 20 G'o gude ẹnya iya hùma
 ọla-l'iswi, a-byapfuta iya nù.
 G'oke ẹhu-eghu
 Ọkalibe-kangokọtaru-nù
 tukokwaru iya l'ishi.
- 21 Kẹle nwa ọnwa olemole,
 a nùru iya l'eliphe-a -bvùwa.
- ?Ọ kpakwadù ishi ndu
 ọ harù l'eliphe mẹ ọ tọwaa azù?
- 22 Sù-a; ?ọ dùru onye sùru
 g'oo-zi Chileke mmamiphe;
 eshinu ọ bù iya ekpeje ndu
 kakọta shii ikpe?
- 23 A -nonyaa; nwoke
 agbakwohu nwùhu;
 onye ẹhu dù guu;
 ọp̄hu ọ dudu iphe,
 atsù iya l'ẹhu;
 24 onye ẹhu dọebe nwa
 pukalapukala;
 ọmi tsuru iya l'ọkp̄u.
- 25 Onye ọzo ejekpọep̄ho
 iphe-ẹhuka tẹme l'ọonwuhuje;
 mbù l'ẹhu teke atso-swee
 ya ọtso.

- 26 E -mechaa l'a tũko phę libe
l'ali;
ękà atũko phę ripyabę.
- 27 Iphe, unu ari dokwaru mu
ęnya ree;
mbũ iphemiphe ono,
unu gude ęriri kpakęo bo
mu onoya.
- 28 Unu pfuru sũ: ?Bũ awe bę ęlo
oke amadũ nęhunu;
mbũ ęlo ono, ndu ęjo-iphe
shi bugbaaru onoya?
- 29 ?Unu teke aji-swekpęo ndu
ije aji?
?Unu teke atę-swee nwehu
gbua igo l'iphe, ęphe gude
ęnu phę akę?
- 30 Sũ l'oke iphe-ęhuka byaru ęha;
ęphu ę dũdu iphe,
o meru onye ęjo-iphe.
Chileke bya atũ-koshi ndiphe
oke ęhu-ęghu iya;
ęphu ę dũdu iphe,
o meru onye ęjo-iphe.
- 31 ?Bũ onye apfũjeru iya l'iphu
gbaa ya iphe, oome?
?Bũ onye apfũje iya ęgwo iphe,
o meru?
- 32 Eelije iya l'ilu lirwee elirwe.
A gbęnu eche ilu iya echeche
g'ę tę dũ iphe, e-me iya nũ.
- 33 Eja, shi lę nsũda a-dũ iya ree
l'ęhu.
Ndiphe l'ophu awũ etso iya l'azũ;
tęme ndu ęphu bũ agũta
agũta vuwaru iya ęzo
wũru jeshia.
- 34 "Sũ-a; ?bũ mkpękoro opfu
ono, unu epfu ono bũ obu,
unu nędu adũ mu iya nta-a
tęo?
Kele iphe, bũ ęnu, unu eye ta
adũkwa iphe, dũ iya nũ,
abũdu ęka bę unu adzũshi."

22

Elifazu ebo iya Jiobu ęzo

- 1 Tębudu iya bũ; Elifazu onye
Temanu bya eyee ęnu sũ-a:
2 ?Bũ Chileke bę nemadzũ
abarũ urwu?
Mbũ-a; onye maru iphe;
?ęo-bakpęru iya nũ urwu?
3 ?Bũ ędu ęhu-utso gũnu bę
oo-meru nũ
Okalibe-kangokętaru-nũ
m'ę bũru l'ę bũ onye
pfuberekoto?
?Bũ gũnu bę oo-rita iya;
ęme ęo kę g'a sũ l'ę tę
dũdu ęta, dũ ngu l'ęhu?

- 4 ?Bụ l'ị bụ onye atsuje iya
ebvu bẹ ọobaru ngu
mba iya?
- ?Bụ iya bẹ o gude kua ngu
ikpe tọo?
- 5 Ọo ẹjo-iphe ngu pakpọoru
ẹka apaa.
Iphe-ẹji, iimeshi bụ aguta aguta.
- 6 Mkpaleka, iipfu g'unwune
ngu naa ngu te nwekwa ishi.
Gube onye atọtaje ndiphe ẹkwa,
ephe nma l'upfu gbabẹ
phẹ ọto.
- 7 Onye ike bvruru bẹ i ti
chebeduru mini.
I parụ nri domiaru onye ẹgu
agu g'o to ri iya.
- 8 Ọle ị bụkwa oke amadu,
nweru alị ẹka ngu;
bya aburu onye aakwabẹ
ùbvù buru l'alị ọbu.
- 9 Ụnwanyi, ji phẹ anọedu
-gbapfuta ngu l'i chiphu
phẹ azu; gbabẹ phẹ ẹka ọto;
tẹme ị nọdu emeje g'ike
bvụ ndu enwedu nna.
- 10 Ọo iphe ono meru g'o gude
a gbaa ọnyà gbaphee
ngu mgburugburu.
Ọtulupfu, eye ngu ebvu nọdu
atsụ ngu l'ẹhu.
- 11 Ọo iphe ono meru g'o gude
ẹkameka gbahukota ngu
ọchii; k'ọphu ọ tọ dọedu
iphe, ịhumaje.
Ọ bụru iphe ono meru g'o gude
utso gbawa gbamia ngu.
- 12 Ẹka Chileke nọ bụkwa ẹka
kachaa ephekerephe l'imigwe.
Humawaro ẹ kpokpode
nọ-be ephekerephe!
- 13 I gbẹ sụ: "Chileke ?ọ maru
ole?
?Qogbeje l'ẹka agba ọchii
egube ono ekpe ikpe?"
- 14 ?Mbụ l'oke urwukpu
sopyaberu iya;
k'ọphu ọ tọ humajedu
anyi ẹnya m'ọ nọdu
aghaphe lẹ mgbaka igwe
yẹe alị."
- 15 ?Bụ ọzo, ịi-nọdu eshi bụ
akahụ ọzo ono,
bụ ọzo, ndu ẹjo-iphe tọru?
- 16 Ndu ono bẹ a
kpọ-kwofukwaru
akpọ-kwofu;
ephe laa teke o teke
agbadu phẹ k'alala.
Ukporo-mini bya avụa phẹ
l'ogbarabvu.
- 17 Ẹphe sụ Chileke: "Parụ anyi

haa!

?Bụ gunu bẹ
 Ọkalibe-kangokọtaru-nu
 e-me anyi?"

18 Ọle ọ kwa iya vukọru iphe,
 dū ree vujia ulo phẹ evuji.

Noo ẹka mu gude ọphu mu
 ayidu l'idzù, ndu
 ẹjo-iphe achi.

19 Ndu pfuluberu-ẹka-oto
 ahumaje iyi, yiru phẹ
 nū tee ẹswa.

Ndu iswi dū mma achia phẹ
 ọchi sụ:

20 Tororo; ndu ọhogu anyi
 bẹ a kabekwa mebyishia.

Ọku tsuakwaru ẹku phẹ.

21 Sụ-a; woduruphọ onwongu
 ẹẹ asẹ l'ẹka Chileke;
 k'ọphu gū l'iya a-dū lẹ ree.

Ọo ya bụ g'oojehuru ngu.

22 Natadupho anma ọkwa,
 shi iya l'ọnu.

Woru opfu iya doo giriri
 l'ọkpoma ngu.

23 L'i -lwaphuta azu
 lwapfuta
 Ọkalibe-kangokọtaru-nu
 bẹ oo-dophu ngu azu
 l'ọnodu ngu.

I -tuko ejo-iphe, dū l'ibe ngu
 woshikota;
 24 bya eworu mkpola-ododo
 ngu l'ophu rwua lẹ ntụ;
 mbu tuko mkpola-ododo
 Ofi ngu je achiru ye l'ogba
 g'ọ buru mkpuma
 nọ lẹ mini;

25 noo teke
 Ọkalibe-kangokọtaru-nu
 a-buru mkpola-ododo ngu;
 buru mkpola-ọchaa,
 kakota ree, i nweru;

26 noo teke
 Ọkalibe-kangokọtaru-nu
 atsoaha ngu utso;
 l'i paliaha iphu lee Chileke.

27 Teke ono bẹ ii-pfuru nū
 Chileke; l'ọ nūma olu ngu;
 tẹme l'i mekwaaru iya phọ
 iphe, i kweru ukwe iya.

28 Ii-toje ọkpa iphe; l'e mee ya
 g'i toru iya.

Ìphóró abya aduru ngu l'uzo,
 iishi.

29 Teke e wozeru nemadzū alj;
 i -sū g'e wolía onye ono eli;
 Chileke adzọo onye ono,
 e wozeru alj ono;
 30 mbu l'ọo-dzọ ndu iswi
 adudu mma.

Q b̄uru iphe, oo-gude dz̄oo
 ph̄e b̄u l̄e ḡubedua
 l'onwongu d̄u ch̄iriri.

23

- ¹ Jobu bya eyee ̄onu s̄u:
² Ntan̄u ̄owa-a b̄e aph̄u,
 mu aḡu erwukwa mu l̄e
 meji.
 ̄Eka Chileke anyilekwaa
 t̄ud̄ú l'̄ehu mu l'̄eka mu
 ats̄ukpokwaa ude-a,
 mu ats̄u-a.
³ ̄Ome mu mak̄p̄ooru ̄eka mu
 a-ch̄o-vu Chileke.
 Q d̄u mu g'a s̄u l̄e mu a-d̄u
 ike jerwua ̄eka o bu;
⁴ m̄e mu ap̄furu iya l'iphu
 pfua g'ooghu mu;
 m̄e mu l'iya at̄ue ya ph̄o
 jas̄u mu ep̄fugbua g'o
 jiru mu ̄onu.
⁵ Noo teke mu gege
 amawar̄uro iphe,
 o gogo yeru mu ̄onu;
 m̄e iphe,
 oop̄fu edokwanaa mu
 ̄enya.
⁶ ?Oo-gude ike-̄okpu ḡe mu
 l'iya kpegba ikpe t̄o?
 Waawakwa; o togo d̄ukwa iphe,
 o g'aguru n̄u mu l'onoo iphe,
 mu meru.
⁷ ̄Oo l'iphu ̄eka ono b̄e onye
 pf̄uberekoto gege ap̄furu
 k̄ooru iya iphe,
 ats̄u iya l'̄ehu;
 m̄e ̄o dz̄oo mu l'̄eka
 onye-ikpe mu;
 mu enweru onwomu jas̄u
 l'ojejeje.
⁸ Obenu l̄e g'̄o d̄u nta;
 mu -ch̄o ya shia ̄uzo
 ̄enyanwu-awawa;
 mu ta ah̄umadu iya;
 teke mu ch̄oru iya shia ̄uzo
 ̄enyanwu-ar̄iba;
 mu ta ah̄umakwa iya ph̄o.
⁹ Q -n̄odu l̄e nd̄egu eje ozi iya;
 mu ta ah̄umadu iya.
 Teke ̄o shiru ̄uzo nd̄ohali;
 mu ta ah̄umakpoda a ya
 r̄o ah̄uma ophu.
¹⁰ ̄Ole mb̄edua ta ad̄ukpoda a
 ̄uzo, mu shiru, ̄o mad̄u.
 Q b̄uru iya b̄u ̄o -h̄uchaa mu
 ama;
 mu amaaha mma ḡe
 m̄kp̄ola-ododo.
¹¹ ̄Okpa mu etsōekwapho ̄eka ̄o
 z̄oru ̄okpa p̄urupuru.
 Q b̄uekwapho ̄uzo,

- o ̄toru be mu tsoru;
 ophu mu ahajēkwaru iya
 shiahaa uzo ozo.
- 12 Iphe, o s̄uru g'e meje be mu
 teke ahaswekwaa ememe.
 Opfu, shi iya l'onu be mu
 kakwa agube iphe
 eme le nri, mu erije
 mboku-mboku.
- 13 Obenu l'o p̄furu akatakpa
 eka iya;
 teme ?bukwanu onye s̄uru
 iya akwach̄i uzo?
- Oo iphe, du iya ree ememe
 be oomeje.
- 14 O ch̄iru idzu mee iphe,
 du iya ree l'ehu mu.
 O ch̄ibakwaaro egube idzu
 ono igwerigwe
 woru kwachiaru onwiya.
- 15 Oo iphe ono meru g'o gude
 o n̄odu abujeru;
 mu -n̄odu l'eka o no;
 ndzu agushi mu ike.
 Teke mu r̄itaru iya;
 ndzu aguahaa mu.
- 16 Chileke mewaru mu;
 meji n̄odu emewaa mu
 ph̄eripheri;
 mbu le
 Okalibe-kangokotaru-nu
 yewaru mu ebvu.
- 17 O to budu ochii, l'agba nu
 meru ge mu dobe onu doo;
 mbu ochii ono,
 tukoru mu iphu
 rachia ono.

24

Umere ndu ego-iphe

- 1 ?Bu gunu kparu iphe,
 Okalibe-kangokotaru-nu
 te edobejedu mboku,
 oo-kpe ikpe?
 Denu g'o gude ndu maru
 Chileke n̄odu an̄oduje
 ele enya
 egube eswe mboku ono;
 o to dudu ophu ephe
 ahuma?
- 2 Mkpuma a kpoberu gude
 kpaa oke ali be amadu
 aphoribejeru.
 Ephe n̄odu echechaa eche
 aturu, ephe rwutaru l'iphuru.
- 3 Ephe n̄odu achifuje
 nkapfu-igara nwogbee;
 bya anataje nwanyi,
 ji iya an̄oedu oke-eswi
 iya l'itumo.
- 4 Ndu ukpa be ephe

- achiribejeru l'uzo;
 teme ephe nodu akpataje
 ge ndu akpa nri domishia
 onwophe.
- ⁵ Oo ge nkapfu-igara-oswa
 etsojeru echiegu aghaphe-a
 bu ge ndu ukpa etsojeru
 aghaphe achọ eka ephe
 a-kpata nri.
- O buru l'okorobo-egu be
 ephe akpatajeru unwu
 phe nri.
- ⁶ Iphe, bu mkpakọ nri,
 ephe erije bu iphe,
 ephe tsoru oma egu kpata
 l'akpa.
- Teme ephe nodu ejejechaa
 akpa obu eje iya l'egu
 ndu ejo-iphe.
- ⁷ Eshinu ephe enwedu uwe
 be ephe agbajeru oto zee
 futa utsu.
- Oyi -tsua g'ọ tsuhabe;
 ephe te nweduru iphe,
 ephe e-gude kpuchia
 onwophe.
- ⁸ Igwe -wata edze eze mini;
 mini, shi l'ubvu ono
 anmaa phe; ephe adu shegele.
- O buru l'agbara mkpuma be ephe
 ejeje anmakoru;
 kele o to duedu eka ozo,
 ephe a-gbaba je ekpuru.
- ⁹ Nwa, enwedu nna be a nataru
 ne iya teke ongukwadu era.
 Ndu akpa nri be a naru unwu
 phe opfu l'ephe ji ugwo.
- ¹⁰ Eshinu ephe enwedu uwe
 be ephe agbajeru oto tsoru
 aghaphe.
- Egu anoduje eme phe;
 ephe evukwaru iphe,
 e meberu l'opfu evulata.
- ¹¹ Ephe anoduje le mgbabu
 olivu mee manu olivu.
 Ephe abya akpa mee-vayinu
 kuta; l'oggu phe;
 ephe te ededu iya ire.
- ¹² Ude, ndu anwuhu anwuhu
 atsu be adashi ike le mkpukpu;
 teme maa ndu e mekaru
 iphe nodu echi mkpu
 achọ onye e-yeru phe eka;
 ophu o dudu onye Chileke
 angajeru nchi l'iphe, oopfu.
- ¹³ O nweru ndu ophu kpuru
 iphoro ono ashị.
 Ephe ta amadu uzo iya amama
 ophu;
 ophu ephe eshidu gbororo
 iya ililekpoo.
- ¹⁴ Qobujeru;

ekameka -gbahuepho ochii;
 mgbugbumadzu agbalihu
 je egbua onye ukpa yee
 onye adudu g'ọ du iya.

Ọ buru l'enyashi be
 onoduje apya g'onye-oshi.

15 Ọzo bu l'onye eri ogori
 bu iphe, onoduje ele enya
 iya bu nchi-ejihu.

Oriri iya aburu:
 "Nta-a be mu maru l'ọ to
 dudu onye humaru mu nu!"
 L'o woru iphu mee g'a ta hu-be
 iya ama.

16 Ọo l'ochii be ndiphe ejeje
 etsufua ulo nwibe phe bahu.

Teke o beru l'eswe;
 ephe agu-chia onwophe
 uzo nodu;
 noo kele iphoro aduje
 phe ashi.

17 L'ehu nkephe g'ephe hakota
 bu ochii,
 agbashi ike bu nchi-abohu
 nkephe.

Ọ buru n-yemebvu,
 no l'ochii be ephe l'ephe
 eshi onya.

18 "Obenu l'ephe bu uphu-mini,
 tukuru l'eli mini.

Oke-ali phe be a turu onu;
 k'ophu o to dudu onye
 agba okpa l'eka ephe
 koru opfu.

19 Ọo egube ono, okpomoku
 yee anwu erwubashije
 aka-mini-sunoo-a;
 bu g'ilu anoduje alwuko
 ndu emeje iphe-eji.

20 Ephi ne phe eworu phe
 zohaa.

Eka akpaa phe nri l'ehu.
 Ndu ejo-ememe ta adukwa
 onye anyataje phe nu.

Ọ kwa g'aagbakwoshije oshi-a
 bu ge aagbakwotaje phe.

21 Unwanyi, ta atsudu ime yee
 ndu ophu enwedu nwa
 be ephe egudeje azu
 onwophe;
 ophu ephe aphujeduru
 unwanyi, ji phe anodedu
 obu-imemini.

22 Obenu le Chileke egudeje
 ike iya lo ndu nweru
 ike phelèphèlè.

A makwaru-a l'ephe angujeru
 anguru l'eliphe-a;
 obenu l'ephe ta amajedu
 ?ephe a-nodu ndzu to
 ephe ta adzudu.

23 Opajekpokwaaru phe ro

haa g'ephe tuta unme;
 ephe nodu tuzowaruro ehu;
 oke enya iya duopho l'iphe,
 ephe eme.

24 E -mee g'e kuliru phe eli;
 a -nopho nwanshii;
 ephe ephukahụ.

L'a bya ekuzetakpoo phe ali;
 onwu eworu phe gbua
 g'oogbuje ndu ozo.

L'e gbua phe g'onye egbu
 ishi akpe.

25 Teke o bu l'o to dudu ge
 mu pfuru ono;
 g'onye a-gba mu iya nu
 gbawa mu iya ro.

G'onye ono byawarọ apfuru
 su l'iphe-a,
 mu epfu-a ta adudu iphe,
 o bu!"

25

*Bilidadu epfu l'o to dudu
 onye pfuberekoto l'iphu Chipfu*

¹ Tɔbudu iya bu; Bilidadu,
 bu onye Shuwa bya
 eyeeru iya onu su iya:

² "Oo Chileke be aburu
 ishi du l'eka;
 teme o buru iya be oha
 l'ophu gbaru g'ephe
 tsuje ebvu.

Oomeje ge nchi du doo
 l'ephekerephe.

³ ?Bu onye adu ike aguta
 ojogu iya l'ogu?
 ?To bu onye be iphoro,
 shi iya l'eka te erwudu
 l'ehu?

⁴ ?Denu g'eeshi ge nemadzu
 buru onye pfuberekoto
 l'iphu Chileke?

?Denu g'eeshi ge nemadzu,
 nwanyi nwuru buru
 onye duebe ree?

⁵ Q -bukpoorunu l'onwa te
 echizidu echichi;
 ophu kpokpode egbudu
 nwijnwii ree l'iphu iya;
⁶ ?buchia nemadzu, bu
 aka-ali be o guberu iphe;
 mbu nwa, nemadzu nwuru,
 bu mgbashiride be o bu?"

26

Jiobu epfu ge Chileke habe shii

¹ Tɔbudu iya bu;
 Jiobu bya eye e onu su:

² Lewarọ egube mkpu,
 igbaru onye adudu ike,
 du iya nu!

Lewarọ ẹgube g'i gude dzọo
 onye ẹka tsuhuru mee!

³ Lewarọ ẹgube ẹguru idzu,
 i chiru nu onye amadu iphe;
 mekpoo iphe, du omilomi,
 i chifutachaaru ghebe onu.

⁴ ?Bu onye pfubuderu ngu
 iphemiphe ono,
 i pfukotaru ono?

?Bu unme onye gbẹ ngu l'onu
 pfua ya?

⁵ Ndu nwuhuru anwuhu be
 ndzu-agugu mekwaru;
 ephe nodu aphu kparikpari;
 mbu ndu maa,
 bu le mkpula mini;
 me ndu ophu bu iya l'ime.

⁶ Alj-maa gbakwa oto l'iphu
 Chileke.

Qla-l'iswi ghekwarupho onu
 l'iphu iya.

⁷ Akpaminigwe, no l'isheli bu
 iya gbaru iya ogodo dobe;
 ophu o dudu l'eli iphe,
 o tukoberu iya.

Mgboko-a l'ophu be o meru
 dobe;
 ophu o dudu l'eli iphe,
 o tu-koberu iya.

⁸ Oke mini bu iya kpukoru
 iya dobe l'urwukpu;
 ophu urwukpu
 agbawashihujedu.

⁹ Oo ya phu-chiru atatiphu
 aba-eze iya;
 mbu woru urwukpu nkiya
 phushi iya l'eli.

¹⁰ Okoke, bu enya-erwu be
 o togbowaru l'eli eze-mini.
 Ono buru okoke, o kparu
 doberu iphoro ye ochii.

¹¹ Obujeru o -baa mba; itso,
 gude igwe anmaa jijijiji
 tsuhu ebvu.

¹² Oo ike nkiya be o gude mee
 g'oke-enyimu deru yekete.
 O buru mmamiphe iya be o
 gude gbua Rehabu.

¹³ Oo unme be o turu atutu;
 akpaminigwe nodu ama
 ntumatu ono.

Te me ejo-agwo ono,
 akpu wuruwuru ono bu
 iya nmafuru iya epho.

¹⁴ Su-a; iphemiphe ono hachaaaru
 buru iphe, oomeje;
 ole udu iya ta adudu eka o
 jeberu.

Qle o bu; ike iya ono,
 adaje g'egbigwe ono;
 ?bu ono suru g'oo-do
 iya enya?

27

- ¹ Jiobu nọdu epfukwaro
 iphe, oopfu eje. O sụ:
² Eshinu Chileke nọ ndzụ g'ọ
 nọ iya-a;
 mbụ onye ono,
 te ekwedu haarụ mu enge;
 bya aburu yẹbe
 Ọkalibe-kangokotaru-nụ ono,
 meru g'obu mu gbua ire l'iphe,
 atsọ ilu.
³ Eshinu ophu ndzụ nọkwadu
 mu l'ime ililekpọo.
 Unme, Chileke kuru nụ mu
 nọdu eshijekwadu mu
 l'imi akpushi;
⁴ bẹ mu ta abyakwa egude
 ogbogboromonu mu
 pfua ẹjo-opfu;
 ophu ire mu ọwa-a abyađu
 epfu iphe, bụ eregede opfu.
⁵ Tụswekwa! Mu ta abyakwa
 ekwe l'iphe,
 unu epfu bụ ọkpobe-opfu;
 ophu mu abyakwa l'ekweta
 l'iswi ta adudu mu mma
 jasụ mu anwuhu.
⁶ Apfubekoto mu ono be mu
 e-gudeshiepho gẹ mu gudeshi
 iya; ophu mu abyađu aha iya
 ahaha ophu;
 ophu ẹkpa-egomunggo mu
 abyađu abarụ mu mba
 jasụ gẹ mu a-nọ-beru.
⁷ Sụ-a; gẹ ndu ọhogu mu
 dukwa gẹ ndu ẹjo-iphe dụ.
 Gẹ ndu mu dụ ashị dukwa gẹ
 ndu apfubeduru ẹka ọto.
⁸ Lẹ-a; ?bụ gụnu bẹ onye
 amadụ Chileke elekwadu
 ẹnya iya mẹ ọ chihuwaa;
 mbụ mẹ Chileke wofuwaa
 ndzụ iya?
⁹ Ẹgube onye ono bẹ Chileke
 ta angajekwaaru nchị l'olu mẹ
 oke iphe-ẹhuka byapfuta iya;
¹⁰ ophu
 Ọkalibe-kangokotaru-nụ
 adujeekwa iya ree;
 ophu ọ buekwa tekenteke
 bẹ ọora-kuje Chileke.
¹¹ Gebe gẹ mu bya egoshi
 unu g'ike dụ-be Chileke;
 mbụ l'uzo kẹ
 Ọkalibe-kangokotaru-nụ
 ono bẹ mu te
 edomikpodaanu edomi.
¹² Eshinu unu humakotawaru
 iphe ono l'onwunu;
 ?denuhunu g'ọ gude unu nọdu
 epfuhunu opfu, enwedu ishi
 ọwa-a?

13 Nokwa egube obunggo,
Chileke ebuje ndu ejo-iphe;
teme o buru okiphe,
ndu iwashi eketaje l'eka
Okalibe-kangokotaru-nu
bu onoya.

14 O to dukpoda g'unwu
iya a-habe l'otu;
iphe, no swiru phe nu
bu l'aa-phu phe teterii.

Awa iya ta abyakpoda
ahumaje nri, suru phe
eriri.

15 O buru ejo iphe-ememe be
e-gbushi awa iya ndu ophu
wafuru nu; ophu unwanyi,
ephe haru l'ulo-maa aradu
ekwa phe.

16 A makwaru-a l'o kparu
okpoga kube l'ikpo
l'ikpo g'onye kuberu eja;
bya anmaa uwe kube g'onye
kuberu eja-ulo;
17 obenu l'uwe ono, o kuberu
ono bu ndu pfuberekoto
e-mechaa yee ya.

O buru ndu iswi du mma
e-mechaa kee okpoga
phe ono.

18 Ulo, o kpuru dobe dule-a
phuge phuge g'eka
udude kweru;
mbu l'o du ge nwobu,
onye-nche kpuru nodu.

19 O ze aze onye nweru iphe;
ole o to zebaekwanu iya.

O -bya asa enya ta aduedu
iphe ono ophu
ohumakwadu.

20 Ndu-agugu asopyabeje
iya g'onye mini sopyaberu.
Oke pherephere nodu abyaje
ezikota iya l'enyasi.

21 Pherephere, shi l'uzo
enyanwu-awawa apataje
iya pamihu;
a taa humabaedu iya;
mbu l'oozikotaje iya
pafukpoe ya pho l'ibe
iya apafu ophu.

22 Ootuje iya gbaagbaa;
imemini iya ta adudu l'eka
ogbalaru ike iya.

23 L'oochi iya eka gbaagbaa;
l'ophuru iya
swooswooswo gude
zikota iya zifu l'ibe iya.

- 1 Ụ́zú, aakpuje mkpọ́la-ododo
 dụkwapho.
- 2 Ịgwè bụkwa l'alì bẹ eebvutaje
 iya.
- 3 Ọ bụru akpaga bẹ eegudeje
 meta onyirubvu.
- 4 Mbụ lẹ nemadụ buvwaru
 ọchii omilomi omilomi;
 bvurwukpọepho ẹka alì
 kachaa omilomi;
 ẹka ẹphe achọ iphemiphe
 ono l'ime alì.
- 5 E shi l'ẹka nemadụ bu ebubu
 l'eli alì
 bvua ọgba omilomi
 omilomi;
 bvurwua ẹka ọkpa teke
 azọbeswee ililekpọ;
 nọdu l'omilomi ẹka ono,
 adudu onye nọ iya nọ ono
 akụ eregede akụ akukunvu.
- 6 Ọ bụru alì ono, bụ iya bẹ
 eemefutajẹ nri ono bẹ
 e jerwuru je ekwongaa
 ya;
 ọ nọdu enwu phuruphuru
 g'ọku.
- 7 Ọ bụru agbara-mkpuma,
 nọ l'ime ẹka ono bẹ mkpuma,
 bụ sáfàya shi.
- Nshì mkpọ́la-ododo dụ
 l'urwuku shi iya etsushihu.
- 8 Ọ tọ dudu ẹnu, eri anụ,
 pheswetajẹwaru ọzo
 ibiya ono;
 ọphu ivu amadụ iya ọzo.
- 9 Anụ-ẹgbudu -kua onwiya
 g'ookuhabẹ;
 ọkpa iya ta atudu l'ẹka ono;
 ọphu oduma ejedu iya
 akpa nri.
- 10 Ọ bụru nemadụ gude ẹka
 iya egbukpọshi igbangu
 igbangu mkpuma ono;
 ebvulitajẹro úbvú ebvulita
 gha igharaphu.
- 11 Ọokukpọshi mkpuma
 atọ owere eje;
 shi nno gude ẹnya
 tükokpoo ẹku ẹku,
 dukota iya nọ humachaa.
- 12 Oogudeje eja nwuchia ẹnya
 mini ẹka nggele eshije
 asọ asọso; l'ọ jee je
 ewofuta iphe,
 e shi domia edomi bya
 atọgbo l'ebederabadara.
- 13 Ọbenu lẹ-a; ?bụ awe bẹ
 aa-humakwanu
 mmamiphe?
- ?Bụ awe bẹ nkwa menya
 bukpọ?

- 13 Nemadzụ ta adujedu
 ike makotaru ęę
 mmamiphe erebe ire;
 mbụ l'ọ tọ dudu onye
 maru iya nụ l'eliphe-a,
 e bu ebubu-a l'ophu l'ophu.
- 14 A jiru ogbu-mini; ọ sụ l'ọ
 tọ dukwa l'ime iya.
- Oke-ęnyimu sụ: Ophu ọ
 dukwa ophu dụ l'ime
 nkemu.
- 15 Mkpọla-ododo, kakọta ama
 mma bę e tee gudekotakwa
 azụ iya; ophu aatukwanu
 aswa iya eyeru
 mkpọla-ọchaa.
- 16 A taa zụ-butadu iya ęę
 mkpọla-ododo Ofi;
 ophu e gudedu mkpuma
 ọniküsü ọzoo sáfàyà
 azụ-butu iya;
- 17 ophu a tudu iya eyeru
 mkpọla-ododo ọzoo
 mkpuma, aphu ngerengere;
 ophu e gudedu iya
 agbanweta
 unwu-erengete-iphe,
 e gude ọkpobe
 mkpọla-ododo meshia;
- 18 ophu e jeduro epfu ęę
 l'eewota mmamiphe
 atụ eyeru mkpuma koralu;
 yęę mkpuma jiásùpà;
 mbụ l'aswa mmamiphe
 kakwa aswa mkpuma
 rubi shii;
- 19 ophu e wokwarupho
 mmamiphe atuberu
 mkpuma tópàzù,
 shi l'alj Kushi;
 ophu e gudedu mkpọla-ododo,
 duebe ree azụ iya.
- 20 ?Bukwanu awe bę
 mmamiphe shi?
- Nkwamęnya ?bụ aweya bę
 o bukpo ebubu?
- 21 Ono bę e domiru g'ọ tọ
 dụ iphe, dzụ ndzụ
 a-huma iya nụ;
 mbụ l'e kpuchiru iya
 ekpuchi g'ęnya ta
 ahuma iya je akpachaa l'ęnu,
 ephe l'eli.
- 22 Ọla-l'iswi yęę ọnwu
 l'onwiya tukuru sụ-a
 l'ephebedua bukwa
 tafutafu iya rwuru
 phe nchi.
- 23 Ọo Chileke maru ọzo iya.
 Ọ buru iya kpoloko maru ęka
 o bu ebubu;
- 24 ęele ọo ya bę ęnya erwuje

l'ẹka eliphe jeberu;
 ẹme ọ ọ̀du atọkoje
 iphemiphe,
 nọ igwe ẹ mkpula
 hụmakota.

25 Teke o meru ike nù
 pherephere;
 bya atọ mini atùtù dobe;
 26 teke ọ tọru ekemu dobe
 l'ọwa-a g'igwe e-gudeje
 edze mini;
 bya atọ gbororo tọgboru
 ire egbigwe;
 27 noo teke o leru mmamiphe
 ẹnya tọ ọnu iya.
 Ọ bya apfubeshia ya ike bya
 ahọ ya ama;
 28 bya asọ unwu-eliphe-a:
 Atsọ Nnajiuphu ebvu bukwa
 iya bụ mmamiphe.
 Ajika eme ẹjo-iphe,
 bọru nkwaẹnnya.

29

1 Jiobu ọdu epfukwaphọ
 iphe, oopfu eje. Ọ sù:
 2 Ọ dù mu g'a sù l'ọnwá l'ọnwá
 ono, chiwaru nyihu ono
 a-lwaphutagbaa azu;
 mbu mboku ẹ mboku ono,
 bu teke Chileke shi anọduje
 eche mu nche ono;
 3 teke orọku iya shi asọjeru
 mu l'uzo ishi eke paapaapa.
 Mu shi egudeje iphoro iya
 ghaa ẹka ọchii agba.
 4 Sọ-a; teke ono,
 iphe shi ejehuru mu;
 noo teke eshi ọnyà mu ẹ
 Chileke shi abọjeru iphe,
 jiru ọlo mu bushihu.
 5 Teke ono bẹ
 Ọkalibe-kangokotaru-nu
 shikwadu swiru mu eswiru.
 Unwu mu ọ-pee mu
 mgburugburu.
 6 Teke ono bẹ ọzo, mu eshi shi
 akwoje teretere g'a wuru
 iya mini ẹra-eswi.
 Agbara-mkpuma ọdu
 anwuru mu shokoshoko
 anwushi manọ olivu.
 7 Teke mu jeru l'ọnu-abata
 mkpukpu;
 bya eje ẹ mu ọdu l'ẹka
 ibe mu ọ l'ọma edupfu;
 8 bẹ unwokorobyá
 humaru mu bya etochiru
 mu.
 Ndu bu ọgerenya wu-lihu
 pfuru apfuru.
 9 Ndu-ishi daa ikpigbi;

bya eworu eka dee l'onu.

¹⁰ Onu kporu ndu a maru epha
phe opfu.

Ire nyakuru phe l'akpo.

¹¹ Iphe, bukpo onye numaru
eka mu epfu opfu goru mu
onu-oma; teme ndu humaru
mu nu jaa mu ajaja.

¹² Iphe, kparu iya nu buru le
ndu ukpa, rarụ g'a gbaaru
phe mkpu be mu shi
agbajeru mkpu.

Nokwapho ge mu shi adzoje
unwu-ogbee, enwedu nna;
opfu ephe enwedu
onye gbaaru phe mkpu.

¹³ Onye ala l'iswi shi agoreru
onu-oma nu mu;
teme mu shi emeje g'obu
nwanyi, ji iya anoderu
gua ebvu ehu-utso.

¹⁴ Apfubekoto nkemu be mu shi
yee g'onye yeru uwe.

Ikpe, pfuru oto buru mu
awurukpata uwe mgbalanu;
yee okpu, mu kpu l'ishi.

¹⁵ Mu shi buru enya,
ndu atsụ ishi gude aphụ ụzo;
bya aburu okpa,
ndu eniyeni gude eje ije.

¹⁶ Ndu no le mkpa be mu shi
buru nna phe.

Mu shi agbajeru onye mu
amadu odzori.

¹⁷ Ndu ejo-iphe be mu shi
anyakwashije agba;
nata phe ndu ephe
tabewaru eru eme
g'ephe tagbua.

¹⁸ Mu shi dobesukpoeppo le mu
a-zekpoeppo l'ulo mu nwuhu.

L'apha, mu a-no l'eliphe-a
a-du igwerigwe g'aja,
no l'ali.

¹⁹ Mu shi dobesu l'ogbarabvu
mu a-jakpoeppo bahu
l'ime mini.

L'iji a-nodu akwa putuputu
l'eli ekali,
mu jakashiru
mkporumkpuru;

²⁰ L'akpabiri mu a-dueppo
ophuu ophuu l'ime mu.

Apfu mu adukwapho
ophuu ophuu nodu mu l'eka
jasu l'ojejoje.

²¹ Ndiphe shi anoderu anga
mu nchi l'olu g'ephe
nwuta iphe.

Ephe shi adaje gbее ngabe
nchi l'idzu, mu achiru phe.

²² O shi abujeru; mu -yewaa

onu; o to dudu iphe,
 ephe epfubaa ozo.
 Opfu mu ejeepho gurumaa
 gurumaa abahu phe
 le nchi.
 23 Ephe shi anoduje kwaberu
 mu g'onye kwaberu
 yegeyege mini;
 teme ephe shi anguje opfu
 mu g'onye angu mini
 ishi-apha.
 24 Mu -nwujaaru phe onu-ochi
 obu ejizeta phe.
 Ephe lee mu enya l'iphu;
 ephe ajakerehu.
 25 Oo mu shi anoduje egoshi
 phe uzo;
 teme mu shi buru eze phe.
 Mu shi asugajeru g'eka eze
 sugaru l'echilabo ndu
 ojogu iya phe.
 Mbụ le ndu aphu tsoru bu
 mbedua shi aduje phe obu.

30

1 Obenu le nta-a be ephe
 achiwaa mu ochi;
 mbu ndu mu bu ogerenya;
 ndu bu egube ndu mu gege
 enwujeru nna phe ye
 g'ephe le nkuta,
 echeru mu eku tuko zee.
 2 Bu urwu gunu be okpu eka
 phe baru mu;
 eshinu ike aduedu phe?
 3 Ephe anoduje eje
 phururugbada eje eje
 l'enyashi le mgbegu
 ali okponku;
 eka ejeka du phe;
 teme egu nodu eme phe.
 4 Ephe etsojeru ime egbudu
 akpako ekwo,
 atsọ unu-unu ata.
 O buru ogbarabvu oshi,
 amishije ekali g'eza be
 ephe avutaje ata.
 5 Ndu-a bu ndu a chiru achichi
 g'ephe ta anoshi
 l'eka nemadzu ibe phe no.
 A nodu atu phe uzu g'ephe bu
 iphuru.
 6 E kebutaru phe;
 ephe je eburu l'oma nggele,
 mini tahuru; buru le
 mgbaka agbara mkpuma;
 mbu utubuku ime ali.
 7 Ephe anoduje l'ime egbudu
 l'eka ono ara mimimi
 eme kwopfukwopfu le
 mkpula irwu l'eka ono.
 8 Ndu bu ndu mmanu;

- bya aburu ndibe ndu
 enwedu epha;
 ndu e chiru echachi gude
 chifu le mkpukpu.
- 9 O buru egube ndu ono be
 unwu phe gbẹ nta-a
 wata mu aguru ebvu
 phuaha mu iphu.
- Mu bya bya aburu iphe,
 ephe gude atụ phukuku.
- 10 Mu dụ phe ashị;
 ephe nọdu anọduje
 akpa mu ụzenya;
 ophu ephe ezejeedu ezeze
 agbụ tūphakwa l'iphu mu.
- 11 O buru iphe, kparụ iya nū bū
 le Chileke toshiwaru
 ụdo mu;
 bya eyewaa mu oru;
 ophu o duedu iphe,
 ephe asoje nsọ k'anodu mu
 l'iphu mee.
- 12 O buru l'ekutara mu be
 unwu-ogbolanu ono
 eshije abya mu ogu.
- Ephe agbakashia onya
 dobegbaa
 l'eka mu a-zo okpa;
 bya ekephe mu
 mgburugburu.
- 13 Ephe tochishia ụzo mu;
 bya emekpoeppo jasụ
 ephe mebyishia mu;
 ophu o dudu g'o ka mma
 l'oo onye lanu,
 gbaru mu mkpu.
- 14 Ephe nọdu aso kpereree
 eje abya;
 awu gbütugbutu;
 eshi ụzo, dụ l'igbulo
 mkpukpu ono,
 ephe tsukpashiru ono
 eje abya.
- 15 Ndzụ rwuta mu; nwubvu,
 e shi akwabeje mu
 be a chiru oso.
- O phakashihu g'iphe,
 pherephere pataru.
- Eku mu phukashihu
 g'eka urwukpu
 phukashihuru l'igwe.
- 16 Nta-a be ndzụ mu eribufuwa.
 Iphe, zuru mu gburumu
 pfurii buwaa eswe
 iphe-ehuka.
- 17 Enyashi anọduje anyapyashi
 mu okpu.
- Eka-iphe-nọ-mu ono,
 anọduje ata mu kwaramu
 kwaramu ono l'anọdujeppo
 ata mu nno mkpurumkpuru.
- 18 Chileke gude okpehu iya

- lọkota uwe mu nmaa
 erupfureru;
 bya eworu mbẹdua l'ophu
 tsupfua gẹ mu atsupfufe
 olu uwe mu-a.
- 19 O parụ mu chie l'ime epuchi.
 Mu nọdu l'ẹka ono;
 o woru mu gwee arakabya.
- 20 Mu chiku ngu lẹ mkpu gube
 Chileke;
 ophu i yeduru mu onu.
 Mu gbalihu pfuru apfuru;
 o bukeru-a ẹnya bẹ i
 leri mu kpoloko.
- 21 I bya aghaaruu mu iphu
 bya eworu mu mee
 omeliwe.
- I gude ogboro ẹka ngu,
 ha ntumatu eme mu
 omeliwe.
- 22 I palia mu ephekerephe
 woru mu tşaru
 pherephere.
- I nọdu apanga mu g'onye
 oke pherephere apanga.
- 23 Mu makwaru-a lẹ i kpwa
 mu ala maa.
- I kpwa mu ala ẹka ono,
 e doberu iphe,
 bu onye nọ ndzu.
- 24 Su-a; o to dukwa onye
 ahumajechaa onye ike
 buwaru bya ejeshia
 ya echi iphe.
- L'ẹka oochi ojileka togbo l'iphe,
 eme iya nu.
- 25 O kwa lẹ mbẹdua shi
 abujeru; mu -huma
 onye eje iphe-ehuka;
 mu araaharu iya ekwa?
- ?Mu te eshidu abujeru;
 mu -huma onye ukpa;
 meji awashihu mu
 awashihu?
- 26 Obenu lẹ mu leri ẹnya iphe,
 du ree;
 o buru ejo iya bẹ mu
 humaru.
- Mu lee ẹnya l'iphoro a-duru
 mu;
 o buru ochii tukoru
 ekameka gbachia.
- 27 Iphe, asworishi mu ime ehuru ta
 adudu teke ononyaje
 haa mu asworishi.
- O buepho l'oo eswe
 iphe-ehuka turu mu swiswia.
- 28 Mu tsoru aghaphe;
 gbachihuchaa agbachihu;
 ophu o budu l'oo
 anwu chiru mu;
 mu gbachihu obu.

Mu pfuru l'echi edzudzu-oha
chia ojileka-togbo.

²⁹ Mu bya bya aburu nwune
nkuta-oswa.

O buru mu le mgbashi-ujiku
aswi oswi.

³⁰ Akpo ehu mu jihuwaru
nchi aswashihuwaa
aswashihu.

Ehu nodu enwu mu
phuruphuru erekuta anu.

³¹ Ogumogu, mu shi akpoje
buwaa mu aphu.

Ototo, mu shi aphuje
buharu erwubvu.

31

¹ Mu l'anya mu pfuru iya
gbaa ya ndzu le mu ta abyadu
ele nwamgboko enya k'ejepfu;
² kele-a; ?bu gunu be
nemadzu e-keta l'eka Chileke,
bu l'igwe?

?Bu gunu bu iphe,
Okalibe-kangokotaru-nu,
no l'ephekerephe nweru,
a-dasweru nemadzu?

³ ?Tobudu ndu ejo-iphe be
ola-l'iswi duru.

Eze iphe-ehuka duru ndu te
emedu ree?

⁴ ?To humaduru uzo, mu eshi?
?to ?to gudu ntu okpa mu
ogu?

⁵ O -buru le mu tsoru iphe,
abudu iphe;
ozoo le mu gude okpa
mu-a chipyabe iphe,
abudu ire-lanu;
⁶ mbu-a; ge Chileke tuwa
mu roo l'iphe,
qotuje ndu ire-lanu;
g'o huma l'uta ta adudu
mu l'ehu.

⁷ Su-a; o -buru le mu
shiswejeru uzo;
ozoo enya mu duphujeru
okpoma mu uzo;
ozoo le mu yejeru aka l'iphe,
du eji;

⁸ oo ya bu ge ndu ozo
rikwa iphe,
mu koberu l'alj;
teme g'iphe, mu kuru
akuku bukwaru iphe,
ee-pheshi epheshi.

⁹ Mbu-a; teke o bu l'o nweru
onye nwanyi,
mebyijeru mu okpoma;
ozoo le mu jejeru ngge
l'ibe obutobu mu;
¹⁰ oo ya bu ge nyee mu

- bukwaru onye e-mechaa
 ejeru onye ozo ozi;
 teme ge ye nwoke ozo
 watakwa akwakwa;
 11 kele o o egube iphe ono
 gege aburu iphe-eji,
 iphere iya gege adu.
- Q buru iya bu iphe,
 gbaru g'e kpee mu ikpe iya.
- 12 Ono bukwa oku, etsujewarọ
 tsurwua ali-maa.
- Q buru iya gege ekegbushi
 iphe, mu gege akpata l'egu.
- 13 Su-a; o -buru l'ohu mu lanu
 byaru echia mu le mu meru
 phe iphe, egbu phe egbu;
 ophu mu eyeduru phe onu;
 14 ?mu e-mebaa gunu me
 Chileke tsoahaa mu opfu?
 ?Bu gunu be mu e-pfuje me a
 su ge mu bya epfua g'o
 nwuru mu l'iya?
 15 ?Tobudu Chileke meru mu
 ye l'epho ne mu;
 meru yebedua?
 ?Tobudu onye lanu ono
 tukoru mu l'iya mee
 g'anyi a-du l'epho ne anyi?
- 16 Su-a; o -buru l'onye ukpa
 rwqjeru mu iphe;
 mu jika iya ya anunu;
 ozoo le mu hajeru nwanyi,
 ji iya anodedu; o kwata ishi;
 17 o -buru le mu wojeru
 nri mu dobe k'eri nwekinyi
 mu; ophu mu ekeduru iya
 unwu ogbee, enwedu nna;
 18 obenu l'eshinu mu bu
 nwata be mu shiepho
 heta iya g'onye nna iya ehe;
 teme mu shiepho eshi ophu
 a nwuru mu eleta nwanyi,
 ji phe anodedu enya.
- 19 Mbụ-a; mu -humajekwa onye
 emebyihu emebyihu opfu
 l'o to nwedu iphe,
 anma l'upfu;
 ozoo onye adudu g'o du iya,
 enwedu uwe eye l'egu;
 20 ophu o goduru onu-oma nu
 mu;
 opfu le mu gude eji aturu
 ibe mu meta ukpo gude
 gbobuta iya oyi.
- 21 O -buru l'o nweru iphe,
 mu halijeru aka mee
 ndu enwedu nna;
 opfu le mu bu onye onu
 erwu l'opfu l'ulo-ikpe;
- 22 G'eka kwahukwa mu l'ukuvu;
 g'o shikwaa inwo rifu erifu.
- 23 Su-a; eshinu mu atsụ Chileke

- ebvu l'ọo-nụ mu aphụ;
 ẹme mu nọdu atụ
 akpabiri iya ebvu ẹẹ mu te
 emejekwaru ẹgube iphe ono.
- 24 Ọme mu ẹhuru ụpflu ye
 l'okpoga mkpọla-ododo;
 ọzoo ẹẹ mu sụru ọkpobe
 mkpọla-ododo l'ọ kwa
 iya gude ndzụ mu;
 25 ọme mu tejeru ẹsua
 kpua iphe, mu nweru;
 mbụ ẹku, mu gude ẹka
 mu kpata;
 26 ọme mu wojeru ẹnya
 dabẹ l'ẹnyanwu,
 egbu nwịnwii;
 ọzoo ẹẹ mu wojeru ẹnya
 dabẹ l'ọnwa,
 echi phuuphuu;
 27 k'ọphu bụ l'iphe ono byaru
 bya esweta mu ọkpoma;
 mu gude ẹka mu ọwa-a
 baaharu phẹ ẹja ẹẹ mpya;
 28 noo iphe, gege aburu iphe-ẹji,
 gbaru g'e kpee mu
 ikpe iya bụ onoya;
 kele mu -nọdu eme nno
 bụ iphe ọbu bụ ẹẹ mu ta
 akpọduru obu yeru Chileke,
 bu l'igwe.
- 29 Ọme ẹhu tsqjeru mu
 ụtso l'onye ọhogu mu
 larụ l'iyi;
 ọzoo ẹẹ mu tejeru ẹsua kpua
 iphe-ẹhuka, byapfutaru iya nụ;
 30 mbụ-a; mu teke
 egudeswekwaa ọnu mu-a
 mee iphe-ẹji;
 k'atụ ndzụ onye ọhogu
 mu ọnu.
- 31 Ọ tọ dukwa onye nọ l'ibe
 mu sşjeru ẹẹ ya te erijiduru
 ẹpho l'ibe Jiobu.
- 32 Mbụ l'ọ toko duswee onye
 shi eshishi, kwajeru ẹẹ gbororo;
 kele mu shi eghebejeẹpho
 ibe mu ọnu;
 ge ndu eje iphe bata
 bya akwaa.
- 33 Mu teke emeswe iphe-ẹji,
 woru domia ẹgube
 ndiphe emeje domia-a;
 mbụ woru ikpe,
 nmaru mu nụ domia
 l'ime ọkpoma mu;
 34 kele mu atụ ikpoto
 ọha ebvu;
 gude ndzụ-agugu k'iphe,
 ee-pfuru mu kwaa l'ulo;
 ọphu mu afutajedu afuta.
- 35 Gege ọ dukpooru onye
 e-ye ọnu l'iphe-a,

mu epfu-a!
 Mu doakwaru edo mu
 ye ẹka l'ẹkwo.
 Ge
 Ọkalibe-kangokọtaru-nu
 gbawa mu iya rọ!
 Gege iphe-a, ndu epfuru mu
 nu sọru lẹ mu meru-a bẹ
 ẹphe deru l'ẹkwo dobe;
³⁶ mẹ mu ewojeeru iya
 phọ jikoru l'ukuvu;
 mbu lẹ mu gege ewoeru
 iya phọ kpuru g'onye
 kpu okpu-eze;
³⁷ mẹ mu eshikwanu
 ishi lanu dooru iya edo
 ẹhu mu nanu nanu;
 mẹ mu abyakpoepho
 bya apfuru iya l'iphu
 g'onye pfuru l'iphu
 ndu-ishi.
³⁸ "O -buru l'alì mu e-chi mkpu
 kpua mu;
 mbu lẹ mgbawara,
 nọ iya nu bu ẹnya-mini anwu
 iya shokoshoko;
³⁹ o -buru lẹ mu riru iphe,
 mu koru iya lẹ mu ba pfu
 ugwo ozi iya;
 ozoo lẹ mu mebyiru ndzu
 ndu eje iya ozi;
⁴⁰ g'o bukwaru ewu-óbvú
 e-fushi iya.
 Ge witi, mu koru iya te
 emekwa ememe;
 ẹswa mmanu efushia
 ya l'ozo balì, a kuru iya."
 Nta-a bẹ Jiobu
 yeghewaru onu.

32

Opfu Elihu

¹ Tòbudu iya bu; umadzu ẹto ono haa eye onu yeru Jiobu; kele o pfuberekoto l'anya nkiya. ² Noo ya; Elihu tangirihu. Opfu ẹhu Jiobu mee; ẹhu ghuhaa ya egbu; kele Jiobu haru eme Chileke onye pfuberekoto bya emechia onwiya onye pfuberekoto. Elihu bukwanu nwa Barakelu, bu onye Buzu; oshilokpa Ramu. ³ Onya iya pho ẹphe n'eto mekwapho; ehu ndu egbu iya egbu; kele ẹphe ta adudu ike pfukpee Jiobu; ole ẹphe nmakwaru iya nu ikpe. ⁴ Iphe, kparu iphe, Elihu nokpoepho doo ge ndu ophu pfugbukpada g'o du phe teme o yejeru Jiobu onu bu l'ẹphe buchaa ya ogerenya. ⁵ O be g'o nonyaaru; o huma l'umadzu ẹto ono ta maedu iphe, ẹphe e-pfu; o ghuhaa ya egbu.

⁶ Tòbudu iya bu; Elihu, bu nwa Barakelu, bu onye Buzu bya eyee onu su:
 Mbèdua bukwa nwata;
 unubèdua buwaru ndu
 bu ogerenya.

O buru iphe ono meru g'o
 gude mu shi aso unu enya;
 ophu mu ejeduru atu ama
 k'epfuru unu ge mu
 mataberu.

⁷ Mu shi rja su: G'ogerenya

- pfunaa opfu.
 G'onye nɔwaru apha olemole
 zinaa mmamiphe.
- 8 Obenu l'ɔo maa, nɔ nemadzɔ
 l'ime;
 mbɔ unme
 Okalibe-kangokɔtaru-nɔ bɛ
 emeje gɛ nemadzɔ maru iphe.
- 9 Ɔ tɔ bɛkwapho ɔgerenya
 amajɛru iphe;
 ɔphu ɔ bɛkwapho onye
 akahɔwanu bɛ iphe edoje
 ɛnya ree.
- 10 Noo g'o gude mu sɔ: Unu
 gebekpɔdapho.
 Mbɛdua e-pfukwarɔpho
 unu iphe, mu maru.
- 11 Mu shikpɔekwapho daa gbɛe;
 unu nɔdu epfu k'unu.
 Mu shi ngabɛkpɔepho nchɔ ɛka
 unu tsoru achokashi iphe,
 unu e-pfu.
- 12 Mu ngabɛkpooru unu nchɔ
 rengurengu;
 ɔle ɔ tɔ dɔdu g'o ka mma
 l'ɔo onye lanɔ l'ime unu,
 dɔru ike goshi Jiobu
 l'o meru ɛji.
- Ɔphu ɔ dɔdu g'unu ha onye
 dɔru ike zaa ya aji,
 ɔ jiru unu.
- 13 Unu ta asɔkwa l'unu
 ahɔmawaa mmamiphe.
 Gɛ Chileke mawarɔro ɔnu,
 oo-yeru Jiobu;
 l'ɔ tɔ bɔdu nemadzɔ maru
 ɔnu, oo-yeru iya.
- 14 Sɔ-a; eshinu Jiobu abɔdu
 mu bɛ oopfuru bɛ mu te
 epfukwaru iya;
 ɔphu mu eyekwaru iya
 ɔnu ɛgube unu yeru iya.
- 15 Ee! Ɔ tɔwaru phɛ ɛberebete;
 ɔphu ɛphe amaɛdu iphe,
 ɛphe e-pfu.
- 16 ?Bɔ gɛ mu ngabɛhunuru
 gunu nta-a,
 g'ɛphe nɔwaa
 nggujinguji-a;
 g'ɛphe nmamoru l'ɛka phɔ;
 ɔphu ɛphe amaɛdu iphe,
 ɛphe e-pfua?
- 17 Mbɛdua kwaphɔ nwekwarɔpho
 ɔnu, mu e-ye.
 Mbɛdua l'e-pfukwaphɔ gɛ
 mu maberu.
- 18 Noo kɛle opfu jiru mu ɔnu
 ebushihu ebushihu;
 tɛme ɔphu obu mu ekwedu
 gɛ mu dobe ɔnu doo.
- 19 L'ime onwomu bɛ mu
 dɛepho gɛ mɛɛ,

a gbaru ye l'ime ekpemu
kpuchia.
Mu d̄uepho g'ite òphúú,
e yeru mee;
ò n̄odu abya agbawahụ.
20 Mu e-pfu opfu g'èhu agụa mu
phoo.
Mu a-sa ọnu yee ọnu.
21 Ọ t̄o d̄ukpoda a onye mu agba
eyeru;
ọphu ọ d̄ukwa onye mu aja
ajaja mkp̄e;
22 k̄e ọme ọ kw̄oru mu ẹhu;
mb̄u aja nemadz̄u ajaja mkp̄e;
m̄e onye ono,
meru mu dobe ono ewofu
ndz̄u mu ẹgwegwa.

33

1 Noo g'ò gude mu s̄u-a: Jiobu;
jiko ngab̄ekpoekwapho
nch̄i rengurengu
l'iphemiphe-a, mu epfu-a!
2 Mu abyakwa asa ọnu wata
epfu opfu;
mb̄u l'iphe, mu abya epfupfu
degekwaru mu edegeru l'ọnu.
3 Opfu, mu epfu b̄e mu gudekwa
obu, ḡuru ìph̄óró epfu.
Ogbogborom̄onu mu b̄uru
iphe, ọ maru b̄e oopfu.
4 Ọ kwa Unme Chileke meru
mu dobe.
Ọ b̄uru Unme
Ọkalibe-kangok̄otar̄u-n̄u
b̄e mu gude n̄odu ndz̄u.
5 Zanaa mu iphe-a,
mu abya epfupfu-a
m'i -je l'ad̄u ike.
Dozia onwongu ḡe mu l̄e ngu
pfuta iya.
6 Ọo g'ì d̄u b̄u ḡe mu d̄u l'iphu
Chileke.
Ọo g'e gude ẹja mee ngu b̄u
g'e gude ẹja mee mb̄edua.
7 Ḡe ndz̄u mu te ejekwa ngu
agugu;
ozo b̄u l'ẹka mu bya ngu
ebyibi-ta anyibedu ngu
r̄o ẹrwa k̄e nno.
8 I gudekp̄oo ọnu ngu pfua ya;
mu n̄uma;
mb̄u l̄e mu n̄umakpooru
iphe, i pfuru ḡedegede
teke i pfuru iya.
9 "L'ì d̄uebe ree;
ọphu iphe-ẹji ad̄udu ngu l'ẹhu.
L'ì d̄u iche; ọphu ọ d̄udu ụta,
d̄u ngu l'ẹhu;
10 t̄eme Chileke n̄odu
etsokwa ngu ph̄o opfu.
O woru ngu ḡa l'onye

opfu iya;
¹¹ bya akpọru ngu ọkpa ye
 lẹ mkpọro;
 tẹme ọ nọdu anọduje enyocha
 iphemiphe, iimekpọo
 ememe ophu.”

¹² Ọle iphe, mu emekwanu
 g’i maru l’ẹka ono Jiobu
 bu l’iswi ta adudu ngu mma;
 kele Chileke kakwa nemadzu shii.

¹³ ?Denu g’o gude i nọdu ayọru
 iya oshi asuje l’o too yejedu onu
 l’opfu ehu unwu-eliphe?

¹⁴ Kele Chileke epfufe opfu;
 o -pfua ya l’uzo iya ọwa-a;
 l’o pfua ya l’uzo iya ọzo.

O too dokwaphọ nemadzu
 enya.

¹⁵ Oopfu iya lẹ nrwọ;
 me l’ophulanya enyashi;
 teke oke mgbenya
 tushigbawaru nemadzu;
 ephe nọdu eku mgbenya
 l’eli iphe-azẹe phe.

¹⁶ Noo teke oopfufe opfu ye phe
 lẹ nchi;
 mee; ndzu aguhu phe l’okwa,
 ọonmaru phe;
¹⁷ g’eeshi gẹ nemadzu haa
 emeswe iphe;
 mekwaphọ g’o to kuhe
 onwiya;

¹⁸ g’eeshi g’a dzọta iya g’o to
 dalahu l’iduma;
 dzọtakwapho ndzu iya g’e te
 gude ogu-echi supyashia ya.

¹⁹ Ọ duru ophu Chileke egudeje
 iphe-ememe hua nemadzu
 ahuhù ọbu;
 gburu iya togbo l’iphe-azẹe
 ya anyapyashi iya ọkpu;
²⁰ k’ophu bu l’onye ọbu
 be nri aduje ashi.

Nri, kachakpọo ọtso aburu iphe,
 anọdu atsọ iya ilu.

²¹ L’ọ jọo ehu buru ọkpu.
 Ọkpu iya ono, e te shidu
 ahumaje l’anya ono awushiru
 ke jashi.

²² L’okpo gẹgeee akpọ
 ala l’ilu.

Ndzu iya eje alapfu
 unwu-ozì alì-maa.

²³ Obenu lẹ-a; ọ -buru l’o nweru
 ojozi-imigwe, nọ iya
 l’aguga buru onye nọ l’echilabọ;
 onye lanu l’ime unu unwu
 ojozi labọ l’unu iri;
 g’o pfuaru nemadzu iphe,
 gbaru iya l’ememe;
²⁴ g’o meeru iya eze-iphe-ọma
 su:

“Jiko g'a dzọọ ya rọ g'ọ tọ
 daba l'iduma;
 lẹ ya hụmawaru onye a-nọduru
 iya l'itumo.”

25 Noo teke akpọ ẹhu iya a-bya
 enwee dọ ẹ ẹ nwata nshji.
 L'ọ bya alaphu azụ je
 adukpooro g'ọ dọ teke
 ọ bụ nwokoro.

26 O -pfuru nụ Chileke;
 l'ọ meeru iya iphe, o pfuru;
 l'ọ hụma iphu Chileke
 tee ọkpobe ẹswa,
 Chileke abyakwa emee ya
 l'ọ bụru onye p̄berekoto
 ọzọ.

27 Noo teke ọo-pfuru
 l'edzudzu-ọha pfa ya
 hoo haa sụ:
 “Mu meakwaru iphe-ẹji;
 tẹme mu mebyiwa iphe,
 pfuru nhamunha;
 ọp̄hu a gwataduru mu
 ugwo iphe, mu meru.

28 Ọ gbafutaru ndzụ mu;
 ọp̄hu mu adabaduru l'iduma.
 Nta-a bẹ mu a-dzuru ndzụ;
 hụma ẹka iphóró dọ.”

29 Lewarọ; Chileke emejekwaru
 nemadzụ iphemiphe ono
 ugbo labọ;
 mee ya ugbo ẹto;
 30 g'eeshi g'ọ nafuta ndzụ iya
 g'ọ tọ dalahụ l'iduma;
 k'ọp̄hu iphóró ẹ ndzụ-a
 l'a-nọdu echikwaduru iya.

31 Sụ-a; nọdukpoekwapho doo
 Jiobu; ngabẹru mu nchị.
 Nọdukpoekwapho doo ẹ
 mu pfu iphe, mu epfu.

32 Teke i nweru ọnu, ii-ye;
 yeeru mu iya.
 Pfu iphe, dọ ngu k'epfufu;
 ẹle ọ dọ mu g'a sụ l'e
 kpefuru ngu.

33 Teke ọ tọ dudu;
 ngabẹkpoeru mu phọ nchị.
 Nọdukpoep̄ho doo ẹ mu zia
 ngu mmamiphe!

34

1 Elihu byakwa eyee ọnu
 bya asụ-a:
 2 Unu ngabẹkwa nchị l'opfu,
 mu epfu; unubẹ ndu
 maru iphe.
 Unu ngabẹkwaru mu nchị;
 unubẹ ndu nwuru
 iphe anwunwu;
 3 ẹle ọo g'eedeje ọnu lẹ nri
 g'a maru ọtso iya-a;
 bụ g'aangajẹ nchị l'opfu.

4 G'anyi hotanu iphe,
 pfuru nhamunha l'onwanyi.
 G'anyi tukonu nwua iphe,
 du ree.

5 Mbụ lẹ Jiobu sūru l'iswi dū
 iya mma;
 ophu Chileke ekwedu iya
 aharu enge.

6 L'ọ kalẹru iya; a sūkwapho lẹ
 ya adzū ūka.

L'ọ tọ dudu iphe, ikpe iya
 nmaru iya; ọle ọnyá,
 o gburu iya bụ agwota
 agwota.

7 ?Unu humajeru onye ophu
 dū gẹ Jiobu;
 onye ophu angu ekwe une
 g'onye angu mini?

8 Ndu ephe l'iya achị idzu lanu bụ
 ndu eme ejo-ememe.

Ọ bụru ndu ejo-iphe bẹ ephe
 l'iya aswị ọswi;
 9 kẹle ọ sūru l'ọ tọ dudu iphe,
 nemadzū erita l'eme iphe,
 dū Chileke ree.

10 Sū-a; unu ngabekwaru mu
 nchị; unubẹ ndu iphe
 edoje ọnya.

Tuswekwa! Chileke ta
 abyakwa eme ejo-ememe!

Ọkalibe-kangokotaru-nu ta
 abyakwa eme iphe,
 adudu ree!

11 Ọ kwa ugwo bẹ ọopfuje
 nemadzū l'iphe, o meru.

Ọ nọdu ewotajeru iya iphe,
 gbaru umere, oome.

12 Mbụ-a; ọkpobe opfu kpọ
 bụ lẹ Chileke te emejekwa iphe,
 adudu ree.

Ọkalibe-kangokotaru-nu ta
 anmaswejekwa ikpe
 anmaswe.

13 ?Bụ onye meru Chileke g'ọ
 bụru onye eliphe-a
 l'ophu dū l'eka?

?Bụ onye bụ onye sūru iya g'o
 lekota mgboko-a gbaa
 mgburugburu?

14 Ọ -būru l'ọ bụ uche iya;
 o seta ndzū sephu azū;
 bya erwuta unme,
 aatuje atutu doberu onwiya;
 15 nemadzū l'ophu atukoepho
 bụru mkpurupyata
 mgbo lanu.

Nemadzū anwuhu je aburu eja,
 nọ l'ali.

16 Ọ -būru l'iphe edoje ngu ọnya;
 ngabekwa nchị;
 nūmakwa iphe-a,
 mu abya epfupfu-a.

- 17 ?Bụ onye ono, ikpe p̄furu ọto
 dū ashị a-bya aburu onye
 bụ ishi?
- ?I s̄uru g'ji-nma iya ikpe;
 mbụ onye ono, p̄furu ọto bya
 aburu onye parụ ẹka ono?
- 18 T̄obudu iya bụ onye ono,
 asụje ndu eze: Ọ t̄o d̄udu iphe,
 unu bụ!
- L'ọ s̄u ndu nweru ẹnya:
 Ejo-iphe parụ unu ẹka l'ẹhu!
- 19 Ọo ya bụ onye ono,
 ta agbaj̄eduru nemadzū ọdzori
 opfu l'ọ bụ onye-ishi;
 ọp̄hu oo-wotadu iphe,
 o gogo meru onye ukpa
 meeru onye eze opfu l'ọ bụ eze;
 kele ẹphenebo t̄ukoru b̄uru
 iya gude ẹka iya mee p̄he.
- 20 Ẹp̄he anw̄uhuje
 buregedegengu l'echi abal̄i.
 Ọnmaghukota igwe ọha anmaghu;
 ẹp̄he anw̄ushihukota.
- Ndu oke amadu b̄e oowofujekwa;
 ọle ọ t̄o b̄ukwa nemadzū
 egudeje ẹka wofu p̄he.
- 21 "S̄u-a; ẹnya Chileke
 t̄ukokwaru iphe, ndiphe eme
 h̄umakota;
 t̄eme ọ n̄odu ah̄umakotaje
 ẹka ẹp̄he z̄oru ọkpa.
- 22 Ọ t̄o d̄udu ẹka agba ọchii,
 dū n̄u; ọp̄hu ọ d̄udu ẹgube
 dadishi, dū n̄u,
 bụ ẹka ndu eme ejo-ememe
 e-je edomia onwoph̄e.
- 23 Ọ t̄o d̄udu Chileke mkpa
 ke ḡe ya bya awata enyocha
 nemadzū ọzobaa;
 mb̄u ke ḡ'ẹp̄he bya an̄odu iya
 l'ip̄hu k'ikpe ọzobaa.
- 24 Ọ too jejedu akpata ishi t̄eme
 l'ọ chikaa ndu oke amadu;
 bya ah̄o ndu ọzo dochia
 ẹnya p̄he.
- 25 Eshinu ọ mak̄otarū iphe,
 ẹp̄he eme
 b̄e oomekpeje p̄he l'ẹnyashi
 gwee p̄he arakabya.
- 26 L'ọ h̄ua p̄he ah̄uh̄u ejo-iphe,
 ẹp̄he eme l'edzudzu-ọha;
 ẹka onyemonye a-h̄uma p̄he;
²⁷ opfu l'ẹp̄he harū
 etso Chileke;
 ọp̄hu ọ d̄udu iphe,
 ọ s̄uru g'e mee, d̄uru ọp̄hu
 ẹp̄he akpaj̄e ishi ememe.
- 28 Ẹp̄he emeje; ndu akpa nri
 echi mkpu, erwuje Chileke
 l̄e nchj;
 k'ọp̄hu Chileke an̄umaje
 ẹkwa ndu ad̄udu g'ọ dū p̄he.

- 29 Olee ọ bụ; ọ -sụkwanu lee ya te
 eyekpọdaa ọnu; ?bụ onye sūru
 iya anma ikpe?
 O -domia iphu iya;
 ?bụ onye bya adu ike hūma iya?
 Olee ọ kwa iya nwe nemadzū
 bya enweru ọha l'ophu.
 30 Oomeje g'onye te emedu ele
 Chileke ta aburu onye-ishi;
 k'ophu ọ ọto watadu agbaru
 ndiphe ọnyà.
 31 O -būru ke ge nemadzū
 sū Chileke:
 'O dekwaru mu; ọphu mu
 alaphubaekwa azu l'iphe-aji
 ono ọzo;
 32 Zinaa mu iphe,
 mu taa dudu ike ahuma.
 Mu -mewaa aji;
 mu tee emehedu iya ọzobaa.'
 33 Sū-a; ?bū g'ọ du ngu ree
 bū g'i dobesu lee Chileke
 a-pfu ngu ugwo l'eka
 i ti kwedu g'izimanu lwa
 ngu azu?
 O kwa ngu e-pfukpopho
 l'onwongu; ọ to bukwa
 mbedua. Pfukwaa iphe,
 i maru.
 34 Ge ndu iphe edoje enya
 yena ọnu.
 Ge ndu mmamiphe,
 l'anu iphe-a, mu epfu-a
 pfunaa sū:
 35 'Jiobu epfukwa opfu onye
 enwedu egomunggo;
 mbu l'opfu iya ta adukwa
 omilomi.'
 36 O du g'a sū lee Jiobu be
 aa-hukpopho ama hu-rwua
 ya l'ishi;
 kele oopfu g'onye ejo-iphe.
 37 O meru iphe-aji; teme ọ nodu
 eko Chileke okpa l'ishi.
 Onoduje l'echilabo anyi aku
 aka aja anyi ewenu;
 teme ọ nodu epfu ejo opfu
 mpfukwase ekpu Chileke."

35

- 1 Elihu nodu eyekwaro ọnu,
 ooye.
 2 Sū-a; ?i dobesu l'iphe ono
 bū apfubekoto;
 gi sūru l'apfubekoto nkengu
 ka ke Chileke?
 3 Olee i jikwaru iya nu sū:
 ?Bū urwu gunu be iirita iya?
 Sū: ?Bū gunu bu obunggo,
 du iya nu l'i haru eme iphe-aji?
 4 Gebe ge mu bya eyeeru
 ngu ọnu;

- gu lẹ ndu unu l'iya eshi ònyà.
⁵ Palikpòdapho ẹnya lee
 l'akpaminigwe.
 Tabẹkpodapho ẹnya tatata
 l'urwukpu ono,
 nọ ephekerephe
 ephekerephe l'ụzo ishi
 ngu ono.
⁶ I -mee iphe-ẹji;
 ?i mekataru Chileke l'awe?
 Iphe-ẹji ngu -dụkpoo igwerigwe
 g'ọ dūhabe; ?oo-mebata
 iya ọunu?
⁷ Teke ọ bụ l'ị pfuberekoto;
 ?i nuru iya ọunu?
 Tọ ọ bụ ọunu bẹ ọonata
 l'ẹka ngu?
⁸ Ejo-iphe, iime bụepho
 onye dū gẹ ngu bẹ
 oomekata.
 Apfubekoto ngu bụkwarupho
 unwu-eliphe bẹ ọ dūru.
⁹ "Ọobujeru; e -menuka
 ndiphe ewere;
 ephe eye mkpu l'ọnu.
 Ephe echiaha: 'Ojilẹka togbo';
 kele ndu ike dū l'ebyi
 phẹ ẹka l'ẹhu.
¹⁰ Ọle ọ tọ dudu onye asuje:
 ?Bụ awe bẹ Chileke,
 bụ onye meru mu nū nọ;
 onye ewojeru ebvu-oma
 nū nemadzu l'enyashi;
¹¹ onye ka anyi ezi iphe
 eme lẹ g'oozi anū, bu l'eliphe;
 bya emee; anyi ka ẹnu,
 ephe l'eli amaru iphe.
¹² O to yejeduru nemadzu
 ọnu mẹ ọ -nọdu echi mkpu.
 Ọ bụru iphe, kparū iya nū
 bụ lẹ ndu ẹjo-iphe
 kunukaru onwophe.
¹³ Tororo iya bụ lẹ Chileke te
 eyejedu ọnu l'arworo iphoro,
 ephe anọduje arwo;
 mbụ lẹ
 Ọkalibe-kangokotaru-nū te
 eyejedu ọnu l'egube
 iphe ono.
¹⁴ ?Denu g'ọ bụchia gube onye
 sūru l'ị tị hūmaduru iya
 ahuma ophu bẹ ọo-nọdu
 angaru nchi;
 mbụ gube onye sūru l'ikpe
 ngu dabyiru l'ataphu iya;
 i je l'anọdu echeru iya?
¹⁵ Teme i sūkwapho l'ẹhu-eghu
 Chileke ta adudu iphe, oomeje;
 ophu ọokpajedu onye
 eme ẹjo-iphe ishi.
¹⁶ Ọo ya bụ lẹ gube Jiobu
 epfu mkpokoro opfu.

Iipfu mpfukwase opfu,
enwedu ishi.”

36

- ¹ Ophu Elihu ahakwaru
iphe, oopfu.
- ² Tabakpœkwapho nshi
nwanshii;
ge mu goshi ngu l'o
nwebakwaru-a iphe, ee-pfu
l'opfu ehu ke Chileke.
- ³ Eka mmamiphe mu shi
dukwa enya.
Mu jekwa egoshi l'ikpe
kaleru onye ono,
meru mu nu ono.
- ⁴ G'o dokwaa ngu enya ree
l'opfu, mu epfu ta
adukwa ophu bu uka.
L'onye iphe doru enya doebe
be unu l'iya tukokwaru
nodu l'eka-a.
- ⁵ Chileke pakwaru eka;
ole o to lephuduru
nemadzụ enya.
O parụ eka bya ekeru
jimujimu l'iphe edo enya.
- ⁶ Ndu ejo-iphe be o too
dobejedu ndzụ.
O nodu anujekwanu ndu
aakpa ehu iphe,
rwuberu phe nu.
- ⁷ Enya ta alufujedu iya
alufu l'eka ndu pfuberekoto
no.
Oomeje; ephe le ndu eze
atuko buru eze;
teme o nodu ekutseje phe
ephekerephe jasụ l'ojejoje.
- ⁸ Obenu teke o bu l'a turu
nemadzụ mkporo;
l'udo iphe-ehuka turu
iya swiswia;
⁹ bu iphe, Chileke eme bu
l'oogoshi phe iphe, ephe meru;
l'ephe meru iphe-eji l'eka
ephe eku onwophe.
- ¹⁰ Iphe, oome bu g'ephe ngabe
nchi l'uzo, aakpo-ziru phe;
bya asukwa phe pho
g'izimanu ejo-ememe,
ephe eme lwa phe azu.
- ¹¹ Ephe -mee iphe, o pfuru
bya ejeaaru iya ozi;
nweswe ndzụ phe ophu
phoduru nu aburu phe
eswe ehu-odu-guu.
Nwapha olemole ono,
phoduru le ndzụ phe ono aburu
apha, a-buru phe k'oma k'oma.
- ¹² Obenu teke ephe jikaru
l'ephe te eyeduru iya onu;

- ọoburu ogu-echi bẹ
 ee-gude saa phẹ ọsampfu.
 Ẹphe anwūhu l'ẹbe ẹphe
 enwe egomunggo.
- 13 Obenu lẹ ndu Chileke adudu
 l'obu phẹ ewojeru
 ẹhu-eghu gude suchia
 obu phẹ ọbu;
 mbụ o -kekpọo phẹ egbu
 g'ookehabẹ;
 ẹphe ta aradu g'e yeru
 phẹ ẹka.
- 14 Ẹphe agbakwohujẹ nwūhu
 teke ẹphe bukwađu okorọbya;
 tsoru unwoke, a ọoru lẹ nshi,
 agba ukpara laa l'ite lanu.
- 15 Obenu lẹ ndu eje iphe-ẹhuka
 bẹ ọnafutaje l'iphe-ẹhuka ono.
 Ọ nọdu epfuje ọpfu gude ọdu
 phẹ obu m'ẹphe nọdu
 eje iphe-ẹhuka ọbu.
- 16 Ọ kwa mkpu bẹ ọogbaru
 ngu.
 Oome g'ọ phafuta ngu l'asha
 iphe-ẹhuka dobe ngu lẹ
 phorokotoko ẹka
 adukpoedu iphe,
 akpakube ngu nū;
 tẹme nri, e doberu ngu g'i
 ria buru nri, kachaa ree.
- 17 Obenu lẹ nta-a bẹ ikpe,
 e kperu ngu bụ ikpe,
 gbaru onye ẹjo-iphe.
- Ikpe, pfuru ọto yẹ
 iswi-ọdumma tūwaru
 ngu swiswia.
- 18 Tọkwa ẹhu g'ọ tọ dọ onye
 e-gude ẹku deru ngu ye.
 B'ekwekwa g'oke ọphalazu
 chechi ngu iphu.
- 19 Ẹku ono; ọo-me g'i ti
 nọduhe l'iphe-ẹhuka-a?
 Tọo ?ii-gude ọkpẹhu ngu l'ophu
 gude nahụ iya?
- 20 Be lekwa ẹnya ọdu ẹnyashi
 ono,
 emeje gẹ ndiphe shi
 l'ibe phẹ chihu ono.
- 21 Tọnupho ẹhu g'i ti je aghaaru
 ẹjo-ememe iphu,
 bụ iphe, mu ele ẹnya
 l'i ka ahata eme l'ẹje iphe-ẹhuka.
- 22 Chileke bẹ e kutseru keje
 ike dọ iya shii.
 ?Bụ onye bụ O-zi-iphe,
 aatụ eyeru iya?
- 23 ?Bụ onye sūru asụ Chileke:
 Waa iphe, ii-me baa.
- Tọo ?bụ onye sūru iya asụ l'iphe,
 o meru bẹ o mekwaru ẹji?
- 24 Nyatajẹkwa kwolita
 ozi Chileke,

- bụ iphe, ndiphe agụ ebvu
gude etu iya epha.
- 25 Nemadzụ l'ophu
huma-dzuwaru iya.
A nọdu agbeje ụzenya ele
iya phoriphori.
- 26 Chileke pakwaru eka
mebyi apapa;
daghata ge mmamiphe anyi ha.
O to dukwa onye adu ike aguta
apha ole o nwaru ndzu.
- 27 Oomeje mini; l'oda paapaa.
O buru mini ono l'edzeje
woowoowo awu ala
l'oma nggele l'oma nggele.
- 28 Igwe avuje tsutsutsu;
l'o dzekwapho mini,
paru eka wushiru unwu-eliphe.
- 29 G'oogudeje erwu erwurwu
ta adukwa onye o doru enya;
ophu o dukwa onye maru
g'oomeje shi l'okpoku iya
atu egbigwe tarara tarara.
- 30 Humanu g'o woru
ebemu-igwe iya doo
onwiya mgburugburu;
bya egude iya ekpuhaje
eka kachaa omilomi
l'eze-enyimu.
- 31 Oo egube ono bu g'o gude
elekota eliphe l'ophu.
O nodu emefuta nri eme
k'etsutsu iya.
- 32 Iphe, jiru iya mkpoji-eka
bu egbigwe.
O buru eka du iya ree be
otuje iya.
- 33 Oo ririri be oodeje l'a
maru l'obyawaa
edze oke mini;
mbu je akpaa l'eswi,
eeche echeche
egoshijechakwaa l'igwe
emewaa ome mini.

37

- 1 Nta be meji etekwa mu
ophe;
mbu le meji akufukwa mu
akufu.
- 2 Unu ngabekpodapho!
Unu ngabe nchi
numakpodapho olu Chileke!
Unu numakpodapho ekiri,
o gude onu iya asu!
- 3 Oomeje; ebemu-igwe alo
waawaa l'igwe;
l'o rwuchaa eka igwe beru
ali beru.
- 4 Teke e mecharupho;
o raahaa ora;
l'o gude oke olu iya atu

- egbigwe.
 Ọphu ọ dudu ọphu oodophuje
 azu me ọrà iya gbufuwa.
 5 G'olu Chileke egudeje edebe
 ririri be du oke ebvu.
 Ọ nodu emeje iphe, paru eka;
 meghata g'oodobe
 nemadzu enya.
 6 Ọo ya asuje aka-mini-sunoo
 g'ọ daa l'eliphe.
 L'ọ bya asukwapho igwe: Ngwa;
 dzee mini dzeshia ya ike!
 7 Oomeje ge nemadzu
 jebuhu ozi;
 shi nno goshi onyemonye g'ozu,
 ya eje habe shii.
 8 Unwu anu anoduje ekpu
 ekpukpu ndzu.
 Epe ejeje edomichaa onwophe
 l'ime ogba phe.
 9 Oke pherephere eshije l'ogba
 iya;
 teme oyi-atsutsu nodu
 eshije le taphutaphu pherephere.
 10 Mkpukorophu akamini bu unme,
 Chileke turu atutu be ooshije.
 Ọ -tua ya; phosa phosa mini,
 doru nyimunyimu akpukoo
 ophu.
 11 Urwukpu be oogudeje
 tsutsutsu mini wu-ji awu-ji.
 Ọ buru urwukpu ono
 anoduje atu egbigwe
 gbaagbaa.
 12 Ọ nodu abujeru; o -zia phe;
 epe alqashia onwophe
 waawaa l'eliphe l'ophu;
 wata eje ozi, o ziru phe.
 13 Erwurwu be o gude bya
 g'o gude iya hu
 unwu-eliphe ahuhu;
 ozoo gude iya gbaa mini
 l'eliphe gude goshi
 n-yemobu iya.
 14 Ngabekpodapho nchi l'iphe-a
 Jiobu!
 Hakpopho iphe, iime;
 gbukpodapho igo l'odu-biribiri
 Chileke!
 15 ?I makporu ge Chileke
 egudeje esede urwukpu
 l'akpaminigwe?
 ?I maru g'oogudeje alo ebemu
 phaaphaa?
 16 ?I maru g'urwukpu adojeru
 l'eli iya awunga l'akpaminigwe?
 Ono bukwa eguru ozi, o jeru;
 mbu onye tukoru
 iphemiphe makotaru onoya;
 17 mbu gube onye uwe ngu
 ekpo okpomoku l'eka
 mgboko deru yekete.

O bụru iphe, kparụ iya nù bụ
 phèrèphèrè, shi l'ùzo ndòhali.
 18 ?Ìi-dù-a ike mee iphe, o meru;
 mbù mee; akpaminigwe phùshi;
 g'o meru nkiya phùshi
 lẹ mgboko-a;
 ọ kpọo gbengu g'onoyo,
 a wùru awùwu?
 19 "Kanùru anyi iphe,
 anyi e-pfuru iya.
 Anyi ta adùkwa ike rìkobe iphe,
 anyi e-pfu.
 O bụru iphe, kparụ iya nù
 bụ l'ùzo anyi gbanùkaru
 ọchii.
 20 ?Ee-je epfuaru iya lẹ mu
 achọ epfu opfu tọo?
 ?O nweru onye a nọnyaa
 rwọahaa arwọrwo g'e
 lwee ya tọo?"
 21 "A bya lẹ nta-a; nemadzù
 te elejekwa ẹnya l'ẹnyanwu,
 echi echichi;
 mbù mẹ igwe bọo gbarara.
 22 Chileke abyaakwaa. O
 dùkwa ebvu l'ẹnya bya adù
 akpabiri. O shikwa l'isheli abya;
 kwaa onwiya akwa lẹ
 mkpọla-ododo.
 23 O kwa iya bụ
 Okalibe-kangokọtaru-nù;
 bụru onye ẹka anyi ta
 abyadù erwu erwurwu ophu.
 O parù ẹka l'ike-ọkpu;
 mẹ l'ekpe ikpe, pfuru ọto.
 Apfubekoto nkiya parù ẹka;
 ophu oomedu
 nemadzù ewere.
 24 Noo g'o gude ndiphe
 nọdu atsupu iya ebvu.
 Ndu arì l'ephe maru iphe
 bẹ tọ gubeduru iphe."

38

Chipfu wataru eye onu

1 Tọbudu iya bụ; a nọnyaepfo; oke phèrèphèrè wata ezizi. Chipfu gbẹ l'oke phèrèphèrè ono wata eyeru Jiobu onu. O sù Jiobu:

2 ?Bù onye epfu iphe phọ?

?Bù onye woru enweru
 egomunggo mu rwùtoshia;
 l'èbe abù l'onye ọbu maru iphe,
 oopfu?

3 Rìkọta onwongu gẹ nwoke;
 gẹ mu bya ajia ngu aji!

O kwa g'ì zajẹ mu iya!

4 Sù-a; ?bù awe bẹ ì nọ teke
 mu tųru ọkpa mgboko-a
 l'ophu?

Karù mu iya; m'ọ bụru l'o
 doru ngu ẹnya!

5 ?Bù onye tųru iya ọnyeka sù

- l'owa-a g'oo-habe baa?
 ?I maru iya?
 ?Bu onye gude eri taa l'uswekete
 iya?
 6 ?Bu le gunu be a kpobechaaru
 okpa iya?
 Too ?bu onye gbuberu ishi
 mkpuma, gude mgboko;
 7 mbu teke ono, e mechaaru;
 kpokpode nchi-abohu tu
 uzu wata agu ebvu;
 unwu-ojozi-imigwe g'ephe
 hakota gbaha kwakokoo.
 8 ?Bu onye guru uzo gburumu
 gu-buru eze-enyimu ye
 lazụ teke ono, o meru
 kpukungu kpofuta l'epho
 ne iya ono?
 9 Noo teke mu woru
 urwukpu mee uwe yee ya;
 bya eworu tsukiribaa
 ochii phua ya g'ekwa;
 10 bya akpaaru iya oke
 aka oo-jeberu;
 bya asu-chia ya woru iya
 gua kpukpurukpu.
 11 Noo teke mu suru: "Lekwa
 aka ii-jeberu; ba ghatakwa
 aka ono!
 Lekwa aka akparamini
 ngu e-ku onwiya
 jeberu gburu."
 12 ?I sujewaru nchi-abohu
 l'owa-a iphe, oo-me baa?
 ?Qzoo karu geregere utsu
 l'owa-a aka rwuberu iya nu
 baa?
 13 ?I sujewaru iya g'o je
 egudegbaa aka l'igburonu
 igburonu mgboko
 jia ya phulaphula jishia ya
 ndu ejo-iphe?
 14 Mgboko l'ophu kpuru
 oronmono g'urwa, e gude
 eme ohubama;
 teme o nodu aduje rwarji
 g'uwe.
 15 Ndu ejo-iphe be e te
 ekwedu g'iphoro duru;
 teme a nyakwoshichaa phe
 aka ephe shi palichawa
 ephekerephe.
 16 ?I jejewaru ije jerwua
 aka oke-enyimu agba
 deredere?
 ?I jejewaru ije l'aka enyimu
 bu utubuku?
 17 ?E goshijewaru ngu
 onu-abata ali-maa?
 ?I humajewaru aka eeshije
 abahu l'ononyo onwu?
 18 ?I rijekpowaru iya;

o doo ngu ɛnya sù ge
mgboko-a l'ophu habe
phorokotoko?

Karu mu iya me ọ -buru l'i
tukuru iphemiphe-a
makotaru!

19 ?Bu awe be eeshije eje
eka iphoro bu?

?Bu awe be ochii chiru
upfu yee?

20 ?I du-a ike dua ndu ono
g'ephe lagbaa eka ephe
shigbaa?

?I maru uto, eeshije eje eka
ephe akwaje?

21 Mu maru-a l'i makotaru
iphemiphe ono;
eshinu a nwadaru ngu
teme e mee iphemiphe ono.

I nowaru ndzu nɔgbawaa
apha, du igwerigwe!

22 ?I bahujewaru l'ulo eka
aakubeje aka-mini-sunoo?

Too ?i humajewaru ulo
ophu aakubeje ire egbigwe,
²³ buro iphe, mu doberu
kwaberu teke iphe-ehuka a-bya;
mbu kwaberu mboku ugu
a-da.

24 ?Denu gbororo, eeshije eje
eka iphoro futaru;
ozoo eka pherephere uto
enyanwu-awawa
eshije dzuru mgboko?

25 ?Bu onye gbuwaru oswawara
togo;
o buru uto, mini eshije edze;
bya atogboru egbigwe uto,
oo-nodu eshi.

26 O nodu egudeje iya agba
mini l'eka nemadzu te
ebudu ebubu;
mbu echiogu, adudu onye
bu iya nu;
²⁷ gude iya mee ge ncharacha
ali, adudu iphe, du iya nu
ngu-jia ephe wata
efushi eswa ophu.

28 Mini ono, igwe edzeje ono;
?o nweru nna too?

Mbu-a ?bu onye nwuru iji,
akwa akwakwa?

29 ?Bu nwanyi ole nwuru
mkpukorophu mini oyi?

?Bu onye tsuru ime
mkpukorophu iji mini ono,
eshije l'imigwe adashihu ono,
³⁰ bu iya emeje mini l'o
kpukoo ophu du
ge mkpuma;
mbarabata ogbumini ahukoo
ahuko?

- 31 ?Ii-dụ-a ike swikọbe
kpokpode, Puleyadesu?
Tọo ?ị dụ ike atọshi
kpokpode, Orayọnu
g'ọ nọdu nanụ nanụ?
- 32 ?I dụ ike eme kpokpode,
dugbaa nụ g'ẹphe
futa je teke gbaru phe nụ?
Tọo ?ị dụ ike edu kpokpode,
Beya; yẹe ụnwu iya?
- 33 ?I maru ekemu, a tųru doberu
iphe, bu l'imigwe?
?I-dụ ike mee g'ọ buru g'ọ
dụ l'imigwe bu g'ọ-dụ l'eliphe?
- 34 ?I dụ ike ara ọrà g'ọ rwua
eka urwukpu nọ;
ozoo g'ị ratsua mini
l'a-gba utso, e-ri ngu nụ?
- 35 ?Bụ ngu atụfujẹ ire egbigwe
g'ọ tsoru ụzo iya?
Ephem -jeshia; ?ephẹ abya asụ
ngu l'ephẹ ejeakwa ozi,
i ziru phe?
- 36 ?Bụ onye nųru ọkpoma
egomunggo;
bya emee g'iphe doje
uche ẹnya?
- 37 ?Bụ onye bẹ mmamiphe
iya rwuru k'aguje
urwukpu ọgu?
?Bụ onye awụshije itemini,
suru l'imigwe;
38 mẹ urwuku hukọephe
ahụko; bya anmaa agbadagba.
- 39 " ?Bụ ngu ejeje akparu
nyee oduma nri;
bya anụ-jije ụnwu iya
ephe g'egu ta aguhe phe;
40 m'ephẹ tųko nọdu
l'ime ọgba phe;
ozoo l'ephẹ tųkoru geparu
l'ote eka ephe e-gbu anụ?
- 41 ?Bụ onye anụje okpoko-ọhà
nri, ephe erije;
teke ono, ụnwu iya
anọduje echiru Chileke
mkpu nri tsoru
ekameka aghaphe achọ
nri, ephe e-ri?"

39

- 1 ?Imajeru teke egbu-ọswa,
bu l'úbvú nwųru nwa?
?Ihubeje ama l'owa-a teke ne
ele anwụ nwa baa?
- 2 ?Iguje ọnwa ole,
ephe anọje tẹme ephe
atsua ime?
?I maru teke ephe ezedaje
gedegede?
- 3 Ọobujeru; ephe -bya ezeda;
ephe egbushi ikpere l'alị

woru nwa phẹ nwụa.
 Ime, shi eme phẹ nụ
 abụru sarjimu.
 4 Ụnwu iya ọbu agbashia ike
 nọdu l'ime egbudu
 l'eka ono vua vughee.
 Ẹphe aparu ne phẹ ono haa
 gbakashihu;
 ẹphe ta lwapfutabaedu iya.
 5 ?Bụ onye haru
 nkapfụ-igara-oswa;
 ọ nọdu akpappe;
 ọphu ọ dudu iphe,
 eme iya nụ?
 ?Bụ onye tọshiru phẹ haa;
 ẹphe nọdu ejeje ẹka dụ
 phẹ ree?
 6 Echiegu alị ọkponku bẹ mu
 nụkpoeru iya phọ sụ
 g'o buru;
 bya emee alị ono,
 bụepho únú únú ono g'ọ
 bụru ẹka oo-buru eburu.
 7 Wọowoowoo, aanọduje atụ lẹ
 mkpukpu bẹ ọonoduje
 achị ọchi;
 ọphu ọonudu gbagbagba,
 ndu udumalị anọduje ara.
 8 Ụbvú ụbvú bẹ ọotukoje gbaa
 ophorokpo achọ iphe,
 oo-ri;
 achọkpoepho nwa
 rwushirwushi ẹswa
 ge ya taa.
 9 ?Atsụ e-kwe-a bya anọdu
 meahaa iphe,
 ị sụru g'o mee?
 Mbụ-a; ?ii-dobe iya-a g'ọ
 nọdu l'eka eeyejeru anụ nri;
 l'ọ nọdu iya l'enyashi?
 10 ?Ọ duru ọphu ịi-dụ ike
 tụa eri kpụta kpuru g'o
 jeeru ngu ozi ẹgu;
 ?ọzoo ii-gude iya-a kọo
 ọkoro lẹ nsụda?
 11 ?Ii-chjiru upfu kwee ya
 sụ l'ọ shihuru ike?
 ?Ii-paru-a ozi ngu ẹka o
 shihuru ike paru
 haaru iya?
 12 ?Ii-kweta haa ya g'o je
 evulataru ngu ereshi ngu;
 vuru iya je akube l'ulo,
 eechishije balị?
 13 Oke-enu ọsaturichi egudeje
 ẹhu-utso chia ñkù pyaa.
 Ọle ị tị tūduru ẹbà iya eyeru
 ẹbà korokoro.
 14 Oke-enu ọsaturichi ono atuje
 ẹkwa l'alị.
 Ọ bụru l'alị bẹ ọonoduje kpua

- ya.
 15 Ọ tọ ọpadu ishi k'a nonyaa
 a zọo ya ọkpa zọpyaa;
 ọzoo l'unwu anu
 l'a-zopyashi iya.
 16 Unwu iya be ọonoduje ehe
 anuka anuka g'ephe ta
 abudu unwu iya;
 ọphu ọ kpadu ishi ke
 l'akanya, o seru bu
 ọla-l'iswi;
 17 noo kele Chileke ta anuduru
 iya mmamiphe.
 Ọphu o keduru oke
 k'egomunggo nu yebedua.
 18 Ọle o -wokwanuru nkù iya
 phushia ke ge ya wata
 agba ọso
 l'ọ nyighaaro inya yee onye
 nọ iya l'eli chia phe ebyi.
 19 Sụ-a; ?bu ngu nuru inya ike,
 du iya nu?
 Tọ ọbu ngu gbaru nza-inya
 phushi iya l'olu;
 ọ du ke nwa
 buyabuya ono?
 20 ?Bu ngu meru iya;
 ọ nọdu anọduje apfu
 shooshoo g'igube ono;
 o -zia unme fuu;
 ndzu aguhu unwu-eliphe?
 21 Ọzoje garamu garamu;
 ehu atso iya ntumatu
 l'ike du iya.
 Looje enari enari ejepfu ọgu,
 duru iya nu.
 22 Ọchi be ọochije ndzu-agugu;
 kele ọ tọ dudu iphe,
 ọotsu ebvu;
 ọphu ọla-phujedu azu
 me a haliaru iya ọgu-echi.
 23 Ikpoto apfu, kuru l'ekpa apfu,
 nọ iya le mgbureku
 anọduje azu iya
 yogoro yogoro;
 yele o-gbungerengere arwa.
 24 G'ọ gude awu ke wugelengu
 wugelengu be
 ooghudujecha me o
 lwee alı elwelwe;
 ọphu ọ byadu apfuru doo
 me e gbua opu.
 25 E -gbua opu ono l'ọ woru
 okwe rwua.
 Ọgu -nọdukwaduro uzanya;
 l'ọ kpọtawa egburu iya.
 L'ọ nuwaro olu ndu-ishi
 ojogu ono;
 waa mkpu-ọgu, ada nu.
 26 "Sụ-a; ?bu mmamiphe ngu
 be ọkpo-ngwere gude
 ephe l'eli?"

?Bụ ngu meru iya;
 ọ nọdu ewojeru ñkù jaaaa
 l'uzo ndohali ono?
 27 ?Bụ ngu ezije ugo g'o phee
 phaa phemihu imeli imeli
 je anodu kpaa epfuno iya
 l'eka dụ ephekerephe
 ephekerephe?
 28 Eka ọonoduje bụ l'újì,
 nọ ephekerephe
 ephekerephe;
 nọwaro l'eka ono
 jasụ nchi abọhu.
 Ọ bụru l'eka ono bẹ oodomije
 onwiya.
 29 Ọ bụru eka ono bẹ ọonoduje
 levu iphe, oo-ri.
 Ọ -nọdukwaduro ụzenya;
 ẹnya iya arwutawa iya.
 30 Ụnwu iya amije mee.
 Ọ bụru eka odzu dabyiru bẹ
 yẹbedua anoduje.”

40

1 Chipfu nọdu epfukwaro
 eyeru Jiobu sụ iya:
 2 “Gube nwophu abaru
 Okalibe-kangokotaru-nu
 mba;
 ?i sụru g'ikajeru iya iphe,
 oo-me?
 Gẹ gube onye ono,
 ebo Chileke ibo ono
 yena ọnu l'opfu-a,
 oopfu-a!”
 3 Tọbudu iya bụ; Jiobu bya eyeeru
 Chipfu ọnu sụ iya:
 4 “Mu bukwa onye ta abadu lẹ
 mkpa.
 ?Denu gẹ mu e-shi jeye ọnu
 l'iphe, iipfu?
 Mu woakwaru eka dẹ l'onu.
 5 Mu pfuakwaru akpo opfu
 lanu; ophu mu
 adukwanu ike eye ọnu
 l'ophu iipfu.
 Mu bya epfuwa akpo labo;
 nta-a bẹ mu tee
 pfubaekwa ozo.”
 6 Noo ya bụ; Chipfu bya agbekwa
 l'oke pherephere ono pfuru
 yeru Jiobu sụ iya:
 7 Rikota onwongu gẹ nwoke;
 gẹ mu bya ajia ngu aji.
 Ọo epho g'i yejekwa ọnu
 l'iphe, mu aji ngu.
 8 ?Ii-dụ ike mebyia ikpe,
 mu kperu?
 ?Ii-dụ ike nma mu ikpe;
 k'ophu ikpe a-kaleru gubedua?
 9 Ọdzu-eka ngu; ?o ha gẹ kẹ
 Chileke?

Tọo ?ị dụ ike egude olu ngu
atụ egbigwe g'ootuje ono?

10 Ngwanụ; gudenụ
o-gbu-nwijnwii yee akpabiri
kwaa onwongu akwa!

Yenaa akwabẹ ùbvú yẹe
enweru ẹnya g'onye
yeru uwe!

11 Gbanwụbenu iphu ẹhuka
ẹhuka gude goshi l'ẹhu
eghu ngu eghu!

Lenaa ẹnya hụma iphe,
bụkpoo ndu eku
onwophẹ kuzeta phẹ alị;
12 mbụ lee ẹnya hụma iphe,
bụkpoo ndu eku
onwophẹ mee phẹ
g'ephẹ darwua alị!

Tụkonu iphe, bụkpoo ndu
ẹjo-iphe mebyishikọta
l'ẹka ẹphe p'furu!

13 Tụko phẹ g'ephẹ ha lia elili l'alị!
Woru phẹ iphu kpupyabẹ
ekpupyabẹ l'ime ilu!

14 Noo teke mu e-kweta ngu
l'ẹkutara ngu a-dụ-a ike
dzọo ngu.

15 Lenaa oke anụ ono,
bụ behemotu,
bụ anụ, mu tukuru gu l'iya
mee dobe;
tẹme ọ bụru anụ,
ata ẹswa l'alị g'eswi.

16 Sụ-a; lenaa ẹgube ike,
dụ iya l'ọkpa!

Hụmawaro ẹgube ike,
dụ iya l'akwara akwara,
gbashiru iya l'ẹpho!

17 Ọdzu iya anọduje enwunga
g'oshi sida.

Anụ anụ, dụ iya l'utapfu
ligbachaaru eligba.

18 Ọkpu iya bụ mkpụrukpu
onyirubvu bẹ ọ bụ.

Oshi-ọkpa iya bụru mgborígwè.

19 Ọo ya kachaa shii l'iphe,
bụkpoo iphe,
Chileke meshiru dobe lẹ
mgboko;
ọle onye ono, meru iya nụ
ono egudejele-
a ogu-echi iya zaa ya ntse.

20 Úbvú úbvú anọduje ewotaru
iya iphe, ẹphe metaru;
tẹme anụ, bu l'egbudu
g'ephẹ ha nọdu
anọduje iya ntse ebvu
ebvu.

21 Ọozeje lẹ mkpula oshi lotusu;
woru onwiya domia lẹ
mkpula ẹswa, nọ l'ụda.

22 Oshi lotusu ono egudeje
 epfukala, dū iya nū
 gude domia ya.
 Ẹkali oshi wilo nọ-phae ya
 mgburugburu.
 23 Mini -nọdu atū kpereree;
 o too yedu iya ebvu.
 Ọphu ọ dūdu iphe,
 eme iya nū
 m'obetakpọọ ẹnnyimu
 Jiódanu gbaa utso
 sùbe iya l'ọnu.
 24 ?Bū onye sūru iya egude
 m'ọ nọdu ele iya ẹnnya?
 Tọo ?bū onye sūru
 g'ọo-nmata iya swọo
 ya imi?

41

1 ?Ii-dū-a ike gude
 ikokoro nmata
 ejo-oke-agiyi,
 bụ Leviyatanu;
 ọzoo tūa ya eri l'ire woru
 libe elibe?
 2 ?Ii-dū ike ye iya eri l'imi
 lipyia;
 ọzoo woru ikokoro dzùbe
 iya l'agba?
 3 ?Ii-dū-a ike mee ya g'ọ wata
 ngu arwọ sū g'ì
 phūaru iya obu-imemini?
 ?Qo-gọzeta olu pfuru opfu nū
 ngu?
 4 ?Ii-dū-a ike mee g'unu l'iya
 gbaa ndzū
 g'ọ bụru ohu ngu jasū
 g'ii-nọ-beru?
 5 ?Ii-dū-a ike mekoshi iya
 g'eemekoshije
 nwẹnu-a?
 Ii-woru iya haarū
 ụnwumgboko ibe ngu
 g'ẹphe gude bvū ebvu?
 6 Ndu agba nghọ; ?ẹphe e-kwe
 ngu iya-a ọnu?
 Tọo ?ẹphe e-ke iya l'ẹhu l'ẹhu
 g'ẹphe ha agba nghọ ọbu?
 7 ?Ii-dū-a ike gude mkpirikpu
 mkpirikpu igwe
 gbajashija ya akpọ?
 Tọo ?ii-dū ike gude ikekee
 sūwaa ya ishi?
 8 I -byikpọọ ya ẹka ebyilbi
 ophu bẹ ii-nyata-a iphe,
 gu l'iya jeru.
 I tii laphubaedu iya azū
 ememe.
 9 I -dobekpọọ ẹnnya l'ii-mekpe
 iya; maru l'ọo ụka bẹ
 i dzuru.
 I -hūmakpoo ya nū ahūma bẹ

- ike bvụwaru ngu.
 10 Eshinu ọ dudu onye agirigo,
 nọ iya l'ẹhu sūru
 kẹ g'ọ je akpatsu
 ẹjo-oke-agiyi;
 ?buchia mụbe Chileke bẹ
 nemadzū sūru k'etso opfu?
 11 ?Bụ onye abya asū l'owa-a
 iphe iya, ẹka mu dū
 baa ẹ mu pfula ya
 ugwo iya?
 Noo kele iphemiphe,
 nọ lẹ mgboko bụ nkemu.
 12 "Mu taa hakwa ẹ mu ta tū
 ọnu ọkpa ẹjo-oke-agiyi ono;
 tūa ọnu g'ọ dū-be ọkpehu
 yee g'ọ bụ-be anụ,
 dū ùbvù l'ẹnya.
 13 ?Bụ onye sūru iya aswa
 akpọ?
 ?Bụ onye a-dū ike parū
 odogoro eje iya l'iphu
 lẹ ya eje iya ya eyeye?
 14 ?Bụ onye a-tukponu ama
 k'eye iya ajaha ọnu,
 o gude phengara phengara
 eze kpọo ọkpokuu
 gbaa mgburugburu?
 15 Okpurukpu iya bẹ iphe,
 kpọru iya giriri bụ
 iphe-mgbobuta-ọgu,
 nọchaa hūru ahūru;
 bya anọduchaa nwibe iya
 ntsentse;
 16 mbụ l'ẹphe nọchaa
 onwophẹ ntsentse
 shingushingu;
 k'ọphu pherephere te
 eshidu mgbaka iya
 abahū iya l'ẹhu.
 17 Ẹphe rakubecharu nwibe phe
 arakube.
 Ẹphe tūgbaru nanū k'ọphu
 a taa tūwadu iya ẹbo.
 18 O -zee uze; icheku-ọku
 aghashihu.
 Ẹnya iya dū g'ẹka ẹnyanwu
 keru paa lẹ nchi-abọhu.
 19 Ọku-owa anọduje enwu iya
 phoophoophoo l'ọnu.
 Ẹkoro-ọku eshi iya agba
 kpitikimu kpitikimu
 kpitikimu.
 20 Ẹnwuru-ọku eshi iya l'imi
 akpū tūtutuu
 g'ite, e shiberu chiru ẹswa
 kùbe iya.
 21 O -kushi unme l'icheku,
 ọku adudu l'ọ gbanwuhu ọku;
 tẹme ọku, enwu
 phoophoophoo nọdu
 eshije iya l'ọnu agushihu.

- 22 Okpehu dū iya l'olu;
 k'ophu oomeje gē meji tōfu iphe,
 buk̄poo onye hūmaru iya nū.
- 23 Igbigirigbi akp̄o ēhu iya
 rakūgbaerupho l'ēhu
 nwibe iya;
 k'ophu ọ dūdu onye sūru
 iya arakūfu.
- 24 Okpoma iya kp̄oru
 gbengugbengu gē mkpuma;
 mbū l'o shihuru ike gē mkpuma,
 eegweje iphe.
- 25 Ọ -gbalihu agbalihu;
 ndzū erwuta ndu ike dū.
 Ẹp̄he egude ēhu-anmanma
 gbaphu azū.
- 26 E -gbua ya ogu-echi;
 ọ tō dūdu iphe, oo-me iya;
 ophu ọ dūdu iphe, arwa;
 ozoo ikekee;
 ozoo agūgu emeje iya.
- 27 Ígwè bē ọonyajishije g'onye
 anyapyashi ọwa.
 Ọ n̄odu emeje onyirubvu
 g'onye eme oshi,
 rehuru erehu.
- 28 Apfū te emejedu iya g'ọ gbaa
 ọso gbala.
 Mkpuma r̄obo n̄odu adūjele
 iya-a g'ọ bū udzu,
 etsushi ekpu iya.
- 29 E -chia ya mgb̄oro l'ọ gbē dū
 iya g'e chiru iya oshi ọwa.
 A -n̄odu atū iya arwa
 swiiswiiswii l'ọ chile
 iya-a ọchi.
- 30 Mkputēpho iya at̄sū nk̄o
 g'igbur̄onu ibiribe mbeji.
 Ọ -wūa awūwu l'ēpuchi l'ọ dū
 g'ēka e swiru igwe,
 e gude echi ereshi.
- 31 O -rwuba l'ogbumini l'ọ
 phūhu uphu g'ite,
 e shiberu l'oku.
 Teke o rwubaru l'eze-enyimu l'ọ
 tsū gbudugbudu g'ēka e
 shiberu manū urwazi.
- 32 Ẹka o gbaru bē mini asoje
 raa bukahū ēbo acha
 kē phuuphuu.
 Onye leri enya lē mini teke
 ono l'o dobesū l'ogbu-mini
 furu ẹwó.
- 33 Ọ tō dūdu iphe,
 dū lē mgboko-a,
 aatū eyeru iya.
- Ọ bū iphe, e meru dobe
 lē mgboko; ophu ndzū
 agūjeedu iya.
- 34 G'iphe ahahabē l'eli;
 o tō dūdu iphe, ọo-gūbe iya.

Oo ya bu eze l'iphe,
bukpoo iphemiphe,
eku onwiya ekuku."

42

- ¹ Tɔbudu iya bu; Jobu bya
eyeeru Chipfu ɔnu
bya asu iya:
² Mu maru-a l'i sɔru eme
iphemiphe;
l'o tɔ dudu iphe, i tɔberu
k'ememe, a byaru
agbanwe agbanwe.
³ I jiru su: "Bɔ onye woru
enweru egomunggo
ke gube Chileke rwutoshia;
l'ebe abu l'onye obu maru
iphe, oopfu?"
Mu kwetakwaru le mu shi
epfu iphe, mu amadu
ishi iya;
iphe, du biribiri k'ophu mu
ta asudu iya amaru.
⁴ I pfukwarupho su:
"Ngabekwa nchi;
ge mu bya aja ngu aji.
O kwa g'i zaje mu iya."
⁵ O kwa le nchi be mu
shi anumaje aka a tu ɔnu ngu.
Obenu le nta-a be mu
humawaru ngu l'anya.
⁶ Noo g'o gude mu lawaru
onwomu ashɔ.
Izimanu lwawaru mu azu.
Wakwa mu l'ophu l'ime
urwuku yele ime ntɔ.

Akpochi opfu obu ishi

⁷ Tɔbudu iya bu; Chipfu pfuchaa iphemiphe ono yeru Jobu bya epfukwarupho yeru Elifazu onye Temanu su iya: "Ehu eghukwa mu eghu; o buru gu l'onya ngu phe ephenebo kpatsuru mu iya; kele unu te epfuduru mu iphe, pfuru nhamunha g'onye-ozu mu, bu Jobu pfuru. ⁸ Nta-a bu iphe, unu e-mekwa bu g'unu kpata oke-eswi esaa; yee ebili esaa jepfu onye-ozu mu, bu Jobu g'o gude iya gwee ngweja-akpo-oku nu mu l'opfu ehu unu. Onye-ozu mu, bu Jobu epfuru nu Chileke l'iswi ehu unu; mu anata epfupfu, o pfuru nu mu. Mu te emeedu unu iphe, mu gege eme unu l'esweswe ono, unu meru ono. Noo kele unu te epfuduru mu iphe, pfuru nhamunha g'onye-ozu mu, bu Jobu pfuru." ⁹ Noo ya bu; Elifazu onye Temanu; yee Bilidadu onye Shuwa; waa Zofa, bu onye Nama gbeshi bya emee iphe, Chipfu sɔru g'ephe mee. Jobu bya epfuru nu Chipfu; o nata iphe, o pfuru nu iya.

¹⁰ Tɔbudu iya bu; Jobu bya epfuchaepho nuchaa Chileke l'iswi ehu onya iya phe onoya; Chipfu bya emee ya; o byakwa enweru eku ozo. O bya emee ya iphe, bukpoo iphemiphe, o shi nweru hakota g'o shi ha ugbo labo. ¹¹ Unwune iya unwoke me unwany; mekpoo onyemonye, shi mahawaru iya nu byaahaa ibe iya ozo; ephe l'ephe riaha nri ozo. Ephe kpoaharu iya iphu; duaha ya obu k'iphe-ehuka ono g'o ha, bu iphe, Chipfu shi woru tukobe iya ono. O nodu abujeru onye byatasharu nu l'ooguderu iya kobo bya egudekwaru iya pho iphe-nchi, e gude mkpola-ododo mee.

¹² Chipfu bya agoru ɔnu-oma nu Jobu le ndzu ophu o mechaaru nofua eme le ndzu ophu o vuru uzo noo. Aturu, o mechaaru nweru du ukporo unu aturu l'unu iri l'ise. Inya-kamelu du unu iri l'ise. Eswi iya, e jigbaru ebo ebo du unu ise. Nkapfu-igara du unu labo l'ukporo iri. ¹³ O nwuta unwoke esaa bya anwuta unwany eto. ¹⁴ Okpara iya ke nwanji be o guru Jiemima bya agua otsota iya Kezaya bya agua k'eto Kerenu-Hapuku. ¹⁵ E -jegbabe ekameka l'ali ono ta adudu aka aahuma onye nwanji, mapfuru

ụnwu ada Jiobu lẹ mma. Nna phẹ, bụ Jiobu keru iphe, o nweru gbaa phẹ teke o keru iya ụnwu iya kẹ nwoke.

¹⁶ Gẹ Jiobu jechaaru iphe-ghuka ono bẹ ọ dzụfuaru ndzụ nọo ụkporo apha ẹsaa. Ọ nọdu ndzụ gude ẹnya hụma ụnwu iya; yẹe ụnwu nwanwa iya phẹ; mękpoo ụnwu nwanwanwanwanwa; mękpoo nwanwanwanwanwa nwanwa iya. ¹⁷ Tọbudu iya bụ; o mechaa nwụhu kakpọo nka karwee akarwe; nọkpoo ikpoto apha, dụ igwerigwe igwerigwe.

Ekwo Ebvu-oma

1

- ¹ Ehu-utso be a goru nu onye
ono,
yee ndu ejo-iphe ta achidu
idzu lanu;
ophu ooshiswetajedu uzo
ndu iphe-eji;
ophu o nodujedu l'eka ndu
epfubyishi ke Chileke no;
² mbu onye buepho iphe,
aduje iya ree bu ekemu
Chipfu;
o buru ekemu Chipfu ono
be onoduje aru l'oriri eswe
l'enyashi.
- ³ Onye ono du g'oshi,
e yeru l'aguga nggele;
o nodu amu mebyi
l'orwuberu iya;
ophu ekwo iya
anwulwashihujedu
anwulwashihu.
- Iphe, bukpo iphemiphe,
oome abujeeru iya pho
upete.
- ⁴ Obenu l'o to budu egube
ono be odujeru ndu
ejo-iphe.
- Epheredua du g'eswa ereshi,
pherephere anoduje
ezikashi ezikashi.
- ⁵ Oo ya bu le ndu ejo-iphe be
ikpe Chileke a-nma;
ophu oodobedu ndu iphe-eji
l'eka ndu pfuberekoto no.
- ⁶ Noo kele Chipfu aburu ndu
pfuberekoto uzo;
obenu l'uzo ke ndu
ejo-iphe e-me;
ephe aburu mkpurupyata.

2

- ¹ Bu gunu kparu iphe,
ohamoha gude
ehu-eghu aba hanyihanyi?
?Q nwuru inwu-agma be
ndiphe achu ejo idzu,
enwedu ishi?
- ² Ndu eze, bu ishi ndiphe
akwakobe k'ogu;
ndu-ishi dzukobe;
g'ephe too Chipfu ogu;
tsokwapho onye ono,
o hotaru g'o buru eze
ono ogu.
- ³ Ephe suru: "Unu g'anyi

nyakashia mkporo ono,
 ephe gude tugbabe anyi ono!
 Unu g'anyi gbabushia
 egbirigba ono,
 ephe gude kee anyi
 egbu ono.”

⁴ Qlobuele-a ochi be onye ono,
 sugaru l'aba-eze iya
 l'imigwe ono achije phe;
 mbu l'oo ochi be onoduje
 ezi Nnajiuphu.

⁵ Q -nonyaeapho l'o gbanwube
 iphu pfiaru phe opfu
 ehu-eghu;
 l'o gude oke ehu-eghu iya
 mee ge ndzu rwuta phe.

⁶ Qo-su phe: “Mu gudewaa
 eka mu mee onye mu
 hotaru;
 g'o buru eze l'ubvu Zayonu;
 mbu ubvu ono,
 mu doberu nsu ono.”

⁷ Onye obu, o hotaru obu su:
 “Mu ewotaepho
 ekemu Chipfu tua jala.
 Noo kele Chipfu suwaru mu;
 Qo ngu bu Nwa mu.
 E-shi ntanu-a be mu
 buakwaa Nna,
 nwuru ngu nu.

⁸ Mu ewoerupho oha l'ophu
 nu ngu g'o buru
 okiphe ngu.
 Mu e-woru mgboko l'ophu
 nu ngu g'o buru ali-ihe ngu;
 m'o buru li rworu mu iya.

⁹ Q buru mgborigwe be ii-gude
 buru ishi phe;
 gude iya kua phe pyaapyaa
 g'ite urwa.”

¹⁰ Qo ya bu; unube ndu
 bukwanu eze;
 unu kwakwaa enya!
 Unube ndu-ikpe ke
 mgboko-a; unu ngabekwa
 nchi l'okwa ono,
 aanmaru unu ono!

¹¹ Unu gudekwa ndzu-agugu
 wata ejeru Chipfu ozi!
 Unu egude ehu-anmanma
 tee eswa!

¹² Unu phozeta tsutsua Nwa iya
 obu onu l'okpa.
 A nonyaa ehu wata iya egbu
 egbu;
 o mee g'unu buru
 mkpurupyata le gbororo;
 kele o kwa nwiphe,
 ha nwanshi be akpatsuje
 iya ehu-eghu.
 Ehu-utso be a goru nu ndu
 gbapfuru iya nu;

je anọdu iya l'ẹka
zee ndzụ.

3

Ebvú-oma, Dévidi deru teke ogbalaru nwa iya Abusalomu

- ¹ Oowaa Chipfu; ndu achi
mu lẹ njo paakwaru igwerigwe!
Ndu wulihuru etso mu opfu
bukwa aguta aguta.
- ² Ndu epfuru mu nu su lẹ
Chileke ta adzọtadu
mu pakwapho
igwerigwe.
- ³ Qlobu Chipfu; o kwa ngu bu
onye egbobutaje mu nu.
Oo ngu bu onye emeje;
l'aakwabẹ mu ùbvù;
bya aburu ngu anọduje
ekutse mu.
- ⁴ Mu woliru olu mu raku
Chipfu.
O gbẹ l'ùbvú ono,
o doberu nsọ ono
zaa mu ẹnu.
- ⁵ Mu zẹ-zeta kuru
mgbenya; kua ya
teta;
kele o Chipfu
gude ndzụ mu.
- ⁶ Unubuku nemadzụ
ugbo iri ono,
kwakachaaru
no-pee mu
mgburugburu ono
bẹ mu ta atsukwa
ebvu.
- ⁷ Kwolihuro Chipfu;
Chileke mu;
jiko dzoo mu ro!
Chinaa ndu ohogu
mu ẹka lẹ nchi;
chitsushia phe;
l'i chishia ndu
ejo-iphe eze l'onu.
- ⁸ Oo gube Chipfu
adzọje nemadzụ.
Gonuru onu-oma ngu nu ndu
nke ngu.

4

*Ebvú-oma, Dévidi deru
nu onye-ishi ebvu; g'a
kpuru une ye iya*

- ¹ Zaa mu ẹnu me mu raku ngu;
jiko Chileke mu; onye
pfuberekoto.
- I gbaru mu mkpu teke mu shi
eje iphe-ehuka.
- Jiko pharu mu obu-imemini;
numaro epfupfu,
mu epfu anu ngu!

² ?Bụ teke ole bẹ unubẹ
unwu-eliphe a-ha egude ùbvù,
a kwabẹru mu eme iberezi?

?Bụ teke ole bẹ unu e-yeberu
obu l'iphe, enwedu ishi;
mbụ woru onwunu haaru
iphe, abụdu okpobe iphe?

³ Oke ophu unu a-maru bụ lẹ
Chipfu hotawaru ndu
yeru iya obu doberu
onwiya.

Mu -chiku Chipfu bẹ oozaje
mu enu.

⁴ Ehu -ghuahaa unu egbu;
unu te ekwekwa
g'ehu-egbu obu kpataru
unu eme iphe-aji.

Unu zekpoepho nwapyakoo
l'iphe, unu azeje azeje;
to o nwehu rja ya ariri;
no-kirishia.

⁵ Ge ngweja, unu a-nodu egwe
anu Chileke bukwaru
ngweja, du iya ree.

Unu adakobeje Chipfu.

⁶ Ikpoto nemadzu asuje:
"Jiko Chipfu; mebanaaru
anyi iphe oma.

Mena g'iphe duru anyi le
ree!"

⁷ Obenu l'ehu-utso ophu i meru;
o nodu atso mbedua
be kakwa ophu atsoje
phe nu;
me iphe, ephe meberu
l'opfu phe mehu shingushingu.

⁸ Mu a-tokpoepho nwehu
ze-zeta kuru mgbenya
l'ehu-guu;
kele o o gube Chipfu kpoloko
emeje ge mu maru l'o to
dudu iphe, suru mu emebata.

5

Ebvú-oma, Dévidi deru nu onye-ishi ebvu; g'a phuru ototo ye iya

¹ Jiko Chipfu; ngabenu nchi
numa olu mu;

Jiko ge ude, mu atsu rwua
ngu ro l'ehu!

² Gube Chileke mu, bu onye
Eze mu;
ngabenu nchi numa mkpu,
mu echi echiku ngu!

Noo kele o o ngu be mu epfu
anu.

³ Gube Chipfu; utsu g'utsu be
inumaje olu mu.

Mu ewojeru mkpa mu
dooru ngu giriri; daa
ngaberu ngu utsu g'utsu.

⁴ Chileke; i ti budu onye

- ejo-iphe aduje ree.
 Ọphu iikwejedu gẹ ndu eme
 ejo-ememe nọ-kube
 ngu.
- ⁵ Ndu eku onwophe ta adudu
 ike apfuru l'iphu ngu.
 Iphe, bukpo ndu eme iphe,
 adudu ree be dukota
 ngu ashị.
- ⁶ Iphe, bukpo ndu anoduje
 adzu aka be iimeje
 g'ephe buru mkpurupyata.
 Ndu egbu ochi; yee ndu ugho
 be gube Chipfu anoduje
 akpofu akpofu.
- ⁷ Obenu le mbedua a-byaje
 l'ulo ngu;
 eshinu i yeru mu obu.
 O buru ntsamebvụ be mu
 e-gudeje gha iphu
 l'eze-ulo ngu, du nso
 baaru ngu eja.
- ⁸ Kpo-ziaru mu uzo jiko Chipfu
 eshinu i bu onye
 pfuberekoto.
 Kpo-zinaaru mu uzo;
 m'obvu ndu achị mu
 le njo.
- Menaa g'uzo, ijicho gẹ mu
 shia doo mu enya.
- ⁹ O to dudu opfu, shi phe l'onu
 me nanu, e gude aka.
 Obu phe bu iwashi tukoru
 iya sweta.
- Ire phe be ephe egudeje aja
 nwibe phe ajaja;
 obenu l'iphe, no phe l'ime
 obu anoduje eshi
 ishi g'ilu, gheru onu.
- ¹⁰ Jiko Chileke; menaa g'iphe-aji,
 ephe eme tukoru phe l'ishi!
 G'idzu, ephe chiru nmakwaa
 phe g'onya.
- Chishichaa phe Chileke;
 noo kele ephe
 kwefunukawaru ngu
 ike;
 teme ephe nodu anoduje
 atupya ngu tekenteke.
- ¹¹ Obenu-a; g'ehu-utso bukwaru
 ke ndu agbabaje l'ime
 ngu je anodu
 zeeru ndzu.
- G'ephe guje ebvu ehu-utso
 jasụ le tuutuutu le
 mjimimii.
- Gbochitenu phe Chileke!
 G'iphe, bukpo ndu yeru
 epha ngu obu etee eswa.
- ¹² Noo kele o gube Chipfu
 agojeru onu-oma nu
 ndu pfuberekoto.

Iigudeje l'oo l'ephe dụ ngu
l'obu gbobuta phe.

6

*Ebvu-oma, Dévidi deru
nụ onye-ishi ebvu; g'e
gude olu-edede gụa ya;
g'a kporu une ye iya*

¹ Gube Chipfu; te egudekwa
ẹhu-eghu baaru mu
mba!

Te egudekwa ẹnya,
ata ngu kpitikipiti hụa
mu ahuhù!

² Phuaru mu obu-imemini
jiko Chipfu;
kele mu eyifuwa eyifu.

Mee g'ẹhu dụ mu ike;
kele ẹhu mu l'ophu
tuko aphukota mu
kparikpari.

³ Teme meji nọdu atofukwa
mu pho atofu.

Su-a; gube Chipfu; ?bukpoo a
-nọo jasụ teke ole
b'ji-gbaru mu mkpu?

⁴ Lwaphutanụ azụ Chipfu;
bya agbafuta mu gẹ mu
dzuru ndzụ. Phunaaru mu
obu-imemini; dzọ mu rọ!

⁵ Kele; onye nwuhuru nụ
ta anyataekwaru ngu.

?Bụ onye a-gbẹ l'alj-maa
ekele ngu ekele?

⁶ Mu tsuakwaru ude jasụ ike
bvụ mu.

Enyashi mboku-mboku bẹ mu
azeje l'iphe-azeje mu
kwakota ẹkwa
mkpurumkpuru.

Ophu o dudu mboku,
a noghajeru g'ẹnya-mini
ta agba utso l'iphe,
mu azeje azeje.

⁷ Aphụ, tsoru mu nụ mewaru;
mu raa ẹkwa aphụ
ragaraga.

O mewaru; ophu mu
aphụ-rweedu aphụ-rwe;
o bụru iphe, ndu achị mu
lẹ njo kparụ.

⁸ Unu tuko parụ mu haa;
unubẹ ndu ono, eme iphe,
adudu ree ono;
kele Chipfu nūmawaru
olu ẹkwa mu.

⁹ Chipfu nūmawaru arworwọ,
mu rworu iya.

Epfupfu, mu epfu anụ iya
rwuwaru iya nchị.

¹⁰ G'e kpukwaa ndu ohogu mu

iphu lẹ ntụ;
 gẹ meji tọfukwa pẹ.
 G'ẹphe tsẹkwaa iphu ẹgwegwa
 gude iphere laphu azụ.

7

*Ebvú-aphú, Dévidi guru nù
 Chipfu lẹ k'iphe, Kushi, bú
 oshilọkpa Benjaminu p̄furu*

¹ Gùbe Chipfu, bú Chileke mu;
 ọ kwa l'ime ngu bẹ
 mu gbabarụ je ezeeru
 ndzụ mu.

Dzọnaa mu dzọta l'ẹka iphe,
 bú ndu achị mu nù;
 jiko nafyta mu rọ!

² Ọdumeka bẹ ẹphe e-gudekwa
 mu labushia nanụ nanụ;
 g'onye agụ dzugburu;
 ẹbe adụ onye ọzo, mu nweru,
 a-gbaru mu mkpu.

³ Gùbe Chipfu, bú Chileke mu;
 a -gufukwa lẹ-a:
 l'ọ nweru iphe, apfuduru-oto,
 mu mejeru;

⁴ mbụ m'ọ -bụru l'ọ nweru
 onye opfu aduduru mu l'iya,
 mu mejeru ẹjo-iphe;
 ọzoo lẹ mu natajeru ndu
 achị mu lẹ njo iphe k'ẹhuka;
 lẹ bẹ adụ iphe, kparụ iya nù;

⁵ ọo ya bú gẹ ndu ọhogu mu
 ono chĩa mu gude;
 zọwa mu rọ tọlitoli;
 wowaruro ùvù ono,
 aakwabeje mu ono rwua lẹ ntụ.

⁶ Gùbe Chipfu; kwolihunụ
 l'ẹhu-eghu!

Jiko gbeshinu; nọchia ndu ono,
 l'achị mu lẹ njo ono ọzo;
 mbụ ndu ono,
 atụ kpereree abyapfuta
 mu ono.

Kwolihuro Chipfu; kele ọ
 kwa gùbedua t̄ru
 ekemu sụ gẹ ndiphe
 kpeje ikpe, p̄furu oto.

⁷ Jiko chikobenu ọha l'ophu
 ono, dzukoberu nù ono;
 g'ẹphe gbaa ngu
 mgburugburu.

L'ị nọ-zeta l'aba-eze ngu
 l'ephekerephe.

⁸ Ọo gùbe Chipfu bú onye
 e-kpe ndu ono ikpe.

Jiko Chipfu hanarụ mu enge;
 kele mu bú onye
 p̄fuberekoto;
 ọphu ọ dudu ẹka ụta dū
 mu l'ẹhu.

⁹ Gùbe Chileke, bú onye

pfúberekoto;
 gube onye enyochajé ime
 obu waa egomunggo;
 jiko menaa g'ejo-ememe,
 ndu ejo-iphe anọduje
 eme buru bugemu!

Mee gẹ ndu pfúberekoto
 nguru anguru!

¹⁰ Chileke bú onye egbobutaje
 mu nù.

Ọo yẹbedua adzọje ndu obu
 phẹ guru iphóró.

¹¹ Chileke bú onye ekpeje ikpe,
 pfuru ọto;
 bya aburu onye egoshije
 oke ẹhu-eghu iya
 mbọku-mbọku.

¹² O -lenyaa ẹnya l'izimanu
 a-lwa onye ejo-iphe azu;
 ọphu ọ dudu;
 bẹ oo-wokwaru ogu-echi
 iya baa ababa.

Ụta iya bẹ o setaanaru-a ke
 kikiki kwabẹru ndu
 ọbu.

¹³ Ejo ngwogu iya ono bẹ o
 meakwaru dobe;
 bya edoziwaa apfu iya,
 o meru ọ ndu ekegbaa
 pfupfufu.

¹⁴ Lewarọ lẹ ndu ejo-iphe
 tsutagbaaru ime iphe-ẹji.
 Ephi bewaru phẹ l'ezeda ejo
 ẹregede.

Ọ buru ntuphu-ire bẹ
 ẹphe e-mechaa nwua.

¹⁵ Ephi buru iduma;
 bya ebvumia ya ebvumi;
 ọle ọọ ẹphebedua
 e-mechaa dalahu
 l'iduma ọbu.

¹⁶ Eregede, ẹphe agba
 l'e-mechakwapho
 daphutaru phẹ azu;
 bya adakoru phẹ l'ishi.

Teme iphe-kpanganga,
 ẹphe meru ndu ọzo bẹ
 a-lwaphutakotaru phẹ azu.

¹⁷ Mbẹdua a-nọduepho ekele
 Chipfu ekele l'ọ bú
 onye pfúberekoto.

Mu agua ebvu gude tua
 onye ono, bú
 Okalibe-kakota-shii
 onoya ẹpha.

8

*Ebvú-oma, Dévidi deru nù
 onye-ishi ebvu; g'e gudeje
 ngwa ebvu, jita gwa ya*

¹ Gube Chipfu, bú Nnajiuphu

- anyi;
 epha ngu nyiberu anyibe le
 mgboko l'ophu.
- Gube onye woru odu-biribiri
 ngu dobe doghaa igwe.
- ² I mewaru unwegirima;
 waa ndu angu era;
 ephe wata ngu aja ajaja;
 m'obvu ndu ohogu ngu;
 shi nno mee g'onu
 buru ndu ohogu ngu ono;
 waa ndu eme g'ephe
 gwata ngu ugwo
 iphe kpurukudukuu.
- ³ Teke mu leru enya l'igwe
 l'ophu, bu iphe, i gude
 mkpushi-eka ngu mee;
 mbukpoo onwa me
 kpokpode, buchaa iphe,
 i meru ememe dobe;
- ⁴ be mu asuje: “?Bu gunu
 be nemadzú bu; ke
 g'iiri-vuje iya?
 ?Bu gunu be unwu-eliphe,
 bu ke g'iiletaje phe enya?”
- ⁵ I meru iya; ophu iphe,
 unwu imigwe gude
 sengoo ya
 ahakpodanu g'enya-nvo.
- I kpuoberu iya
 o-gbu-nwijnwii
 g'okpu-eze; bya akwabe
 iya ubvu, paru eka.
- ⁶ I nuru iya ike g'o letakota
 iphemiphe, i meru
 ememe enya;
 bya emee g'iphemiphe
 nodukota iya l'eka;
- ⁷ mbu g'aturu; yee egbu;
 waa eswi;
 waa anu-egbudu g'ephe
 hakota;
- ⁸ me enu, ephe l'eli;
 waa ema, bu le mini;
 mewaro iphemiphe,
 bu le mini g'ephe ha
 nodukota iya l'eka.
- ⁹ Gube Chipfu,
 bu Nnajiuphu anyi;
 epha ngu nyiberu anyibe
 le mgboko l'ophu.

9

*Ebvú-oma, Dévidi deru nu
 onye-ishi ebvu; g'e gude olu
 ebvu, “Ekwa Nwa” gwa ya*

¹ Gube Chipfu; mu e-gude obu
 mu l'ophu ekele ngu
 ekele.

Mu a-nodu epfukashi
 iphe, du biribiri,

iimeshigbaa.

² Ehu a-nodu atsọ mu uto;
mu egude ngu ete eswa.

Mu agụ ebvu etu ngu epha;
gube
Okalibe-kangokotaru-nu!

³ Ndu ohogu mu tsuphuwaru
azu!

Ephe vukotawaru iphe daa;
buru mkpurupyata
l'ataphu ngu!

⁴ Noo kele i kpewaru ikpe,
pfuru oto bya ahaaru
mu enge.

I nọ l'aba-eze ngu kpee ikpe,
pfuru nhamunha.

⁵ I bawaru ohamoha mba;
bya emee ndu ejo-iphe;
ephe buru mkpurupyata.

I mewaru g'epha phe
chihu achihu jasụ
le tuutuutu le
mjimiimii.

⁶ Ndu ohogu mu phe be
nkephe bvụwaru.

Ibe phe a-buerupho ochobu
jasuru asuru.

Mkpukpu phe be i vūwaru
l'ogbarabvu;
ophu o duedu onye
nyataru iya nu.

⁷ Chipfu a-buru eze jasụ
le tuutuutu le
mjimiimii.

O mewaru aba-eze iya ono
g'o nguru anguru;
k'ophu oo-nodu iya kpee
ikpe.

⁸ Oo-kpe ndu mgboko ikpe,
pfuru oto.

Ikpe, ookpeje apfujeru
nhamunha.

⁹ Ndu eemekpa ehu agbabaje
Chipfu l'eka je ezeeru
ndu.

Ndu iphe-ehuka byaru
agbabajekwa iya
pho l'eka je edomia
onwophe.

¹⁰ Iphe, bukpo ndu maru ngu
nu bu ngu be ephe
dakoberu;
kele gube Chipfu teke
agbadoswee ndu achọ
ngu amaru.

¹¹ Unu gua ebvu gude tua
Chipfu ono, bu eze le
Zayonu ono epha.

Unu tūaru ohamoha onu iphe,
o meru.

¹² Noo kele yebedua, akpaje
ishi ochi onye e gburu

- egbugbu;
 bẹ nyatakwaru phẹ nu.
 Ndu iphe-ehuka byaru -chia
 mkpu bẹ o tọ
 gbajekwa phẹ nkuchi.
 13 Gube Chipfu; phuru mu
 obu-imemini!
 Lewarọ gẹ ndu achị mu lẹ njo
 akpabe mu ehụ!
 Lofutanu mu l'onu-oguzo maa!
 14 Oo ya bu gẹ mu anodu
 l'onu-abata Nwada Zayonu
 ono jaa ngu ajaja;
 bya etekwaapho eswa l'i
 dzotaru mu.
 15 Ohamoha dalahwaru l'iduma,
 ephe buru nweka phẹ.
 Ephe jewaru ekoda l'ugbu,
 ephe geru l'onwophe.
 16 Iphe, e gude maru Chipfu bu
 g'oogudeje ekpe ikpe.
 Ndu ejo-iphe egudeje
 ejo-ememe, ephe eme
 gbaberu onwophe
 onya dalahu.
 17 Ndu ejo-iphe bẹ aa-chiru ye
 l'ali-maa;
 mbu l'iphe, bukpo oha,
 zoharu Chileke bẹ
 a-lakota l'ali-maa.
 18 Obenu lẹ ndu adudu g'o
 du phẹ bẹ o tọ
 zohajekwa jasuru;
 ophu iphe, ndu ukpa
 ele enya lẹ Chipfu
 e-meru phẹ
 abyadu ala kẹ mmanu.
 19 Gbalihukpodapho gube Chipfu;
 g'o tọ bu nemadzu
 l'agbe ka ngu ike!
 G'e kpee ohamoha ikpe l'iphu
 ngu!
 20 Chipfu; menaa gẹ
 ndzu-agugu rwuta phẹ;
 k'ophu ohamoha ono
 a-maru l'oo nemadzu
 mmanu bẹ ephe bu.

10

- 1 ?Denu g'o gude i je apfuru
 uzanya Chipfu?
 ?Denu g'o nwuru i domiru
 onwongu nta-a,
 iphe-ehuka byaru-a?
 2 Ndu ejo-iphe egudeje eku
 onwophe achị nta ndu
 ukpa.
 Gẹ ndu ejo-iphe ono
 nmalahukwa l'idzu,
 ephe chiru dobe!
 3 Iphe, ndu ejo-iphe egudeje
 aba abaa bu iphe,

ephe riru dobe l'obu phe.
 Chileke be ephe anoduje
 epfutoshi;
 o buchiaru ndu iphe
 taa asujeduru asuru
 be ephe
 anoduje ekutse.

⁴ Ndu ejo-iphe egudeje eku
 onwophe jika acho
 Chileke;
 ophu ephe arivujedu
 Chileke ililekpoo.

⁵ Ole iphemiphe, ephe eme
 anodujeele-a ejehuru phe.
 Ndu achị phe le njọ be ephe
 akakpoteje l'anya;
 ophu ephe
 ahumajedu ikpe ono,
 Chipfu e-mechaa
 kpee phe ono.

⁶ Iphe, ephe arije l'obu phe
 bu l'ephe buwaa
 enwubata enwubata;
 l'ephe ta abyadu eje
 iphe ehuka.

⁷ Iphe, ejije phe onu ebushihu
 ebushihu bu ephu
 iphu;
 waa agho ugho waa
 emekpa nwibe phe ehụ.

Iphe, ephe akpujeru
 l'onu buerupho
 eregede yee iphe,
 adudu ree.

⁸ Ephe ewohaje onwophe
 l'aguga mkpukpu.

O bu ru eka ono,
 ephe domiru onwophe;
 kwaberu ndu a-nmada
 phe l'eka ono
 be ephe anoduje
 gbushia ndu enwedu iphe,
 ephe meru.

⁹ Oo g'oduma edomije onwiya
 l'egbudu kwaberu
 unwu-anu-a bu g'ephe
 edomije onwophe
 kwaberu ndu ukpa.

Teke ephe nmataeru phe
 pho; ephe akpuru
 phe lashia.

¹⁰ Ndu nmadaru phe l'eka be
 ephe egweje arakabya;
 jasu ephe eworu enya
 kurwua.

Ephe egudeje okpehu phe
 kua ndu ukpa ono
 pyaapyaa.

¹¹ Ephe arije le Chileke
 zohakotawaru iphe,
 ephe meru;
 mbu le Chileke ghawaru

- okotazu;
 ophu o byaedu aghaba
 enya l'azu huma iphe ono,
 ephe meshiru ono.
- 12 Gube Chipfu;
 gbalihukpödapho
 agbalihu!
- Gube Chileke; palikpödapho
 eka ngu apali!
- Ta azohashinu ndu ono,
 aakpa ehu ono!
- 13 ?Denu g'o nwuru ndu
 ejo-iphe anöduje epfutoshi
 Chileke?
- ?Bu gunu meru iphe,
 ephe anöduje ari le Chileke
 ta adudu iphe,
 oome phe?
- 14 Obenu l'itukoje iphemiphe
 humakota.
- Ihumaje ndu eje iphe-ehuka;
 waa ndu agu aphu.
- Ophu ichijeduru eka ye
 l'iphu utapfu.
- Ndu ukpa bu gubedua be
 ephe woru ndzu phe
 ye l'eka.
- Ndu nna phe anödu buru
 gubedua agbajeru phe
 mkpu.
- 15 Nyakwona ndu ejo-iphe eka;
 me ndu eme ejo-ememe.
- Vokwaa ejo-iphe, ephe eme
 g'oha. Ba ahakwa me nanu.
- 16 Oo Chipfu bu Eze jasu le
 tuutuutu le mijimimii.
- Ndu ohozo a-chihu l'ali
 ke Chipfu.
- 17 Gube Chipfu; iphe,
 ndu du agu rworu ngu
 be i numawaru.
- Oo gubedua emeje g'obu
 nmapfuru phe;
 teme i nodu anumaje olu phe.
- 18 Haaru ndu nna phe anödu enge;
 waa ndu eemekpa ehu.
- G'unwu-eliphe haa phe
 akparya ishi.

11

- Ebvü, Dévidi deru nu
 onye-ishi ebvu*
- 1 Mu woru onwomu ye Chipfu
 l'eka.
- ?Denu g'o nwuru unu suru
 ge mu phée ephephe
 g'enu je edomia onwomu
 l'eka ubvu du?
- 2 No kele ndu ejo-iphe woharu
 onwophe seta apfu phe
 ke kikiki g'ephe gbaa

ndu obu phẹ
guru iphóró.

³ Eshi ọphu e mebyishiwaru
itso, gude mkpukpu;
?buhunu gunu b'a suru
g'onye-pfuberekoto
mebaa ozo?

⁴ Chipfu nokwa l'eze-ulo iya,
du nsọ.

Èka aba-eze Chipfu nọ
bukwa l'imigwe.

Ọ buru l'èka ono bẹ ọonoduje
ele enya lẹ mgboko.

Enya iya atuko unwu-eliphe
l'ophu humagbua.

⁵ Chipfu enyochajekwa ndu
pfuberekoto;
mẹ ndu ejo-iphe enyocha.

Obenu lẹ ndu bu iphe,
aduje phẹ ree bu
eme ndu ozo iphe
kpanganga aduje iya ashị.

⁶ Ndu ejo-iphe ono bẹ
oo-mechaa dzeeru
icheku-oku yẹ
oku-nshiegbe g'igwe
edzeje mini-a.

Ọ buru ejo pherephere,
ekpo oku a-buru
okiphe phẹ.

⁷ Chipfu bu onye pfuberekoto.
Ndu eme iphe, pfuru
nhamunha aduje
iya ree.

Ndu obu phẹ guru iphóró
e-mechaa huma
iphu iya.

12

*Ebvú-oma, Dévidi deru
nu onye-ishi ebvu; g'e
gude olu-edede gua ya*

¹ Gube Chipfu; bya agbaa
mkpu lẹ ndibe ngu
bvụakwaru!

Ọ tọ dọekwa èka
aahumakwadu onye
ire-lanụ.

² Onyemonye anọduje adzuru
nwibe iya ụka;
gude opfu-enwunwu
eduphushi nwibe phẹ.

³ Gube Chipfu; menaa g'ephẹ
chihu;
mbụ ndu ono, enwuru
nwibe phẹ
opfu-enwunwu ono;
waa ndu ono, anọduje etu
onwophẹ oke epha ono.

⁴ Mbụ ndu ono, asuje l'ephẹ
a-nọdu ephu g'ọ du phẹ;

l'ò tọ dudu onye sùru
akpọ-buru opfu ye phẹ
l'ònu.

?Búkwanu onye atùru phẹ
iphe, ephe e-pfu?

⁵ Obenu lẹ Chipfu byakwanu
eyeru phẹ onu bya asu phẹ:

“O rwuakwaru teke ya
a-byapfuta unu;
kẹle ndu ukpa bẹ unu
kpatashiwaru ehú;
tẹme ndu adudu g'ọ dọ phẹ
gunukawa aphụ unu.

Nta-a bẹ o rwuwaru teke
ya a-gbaru phẹ mkpu ono,
ephe ele enya iya ono.”

⁶ Iphe, Chipfu pfuru
bụ okpobe opfu.

Opfu iya ono dọ g'okpobe
mkpola-ochaa,
a hụru l'oku-uzu mgbo esaa
g'ọ gbuchafu egbuchafu.

⁷⁻⁸ Ndu ejo-iphe dzuakwaru
ekameka; tẹme iphe,
unwu-eliphe gharu iphu
bụwaru ejo-ememe.

Obenu l'oo gube Chipfu
anọduje eche anyi.

Ọo ngu eletaje anyi enya
mkpurunkpuru
g'eka ndu ejo-iphe te erwu
anyi l'ehú.

13

Ebvú, Dévidi deru nù

onye-ishi ebvu

¹ Gube Chipfu; ?bụ jasụ teke
ole bẹ ji-zọha-beru mu
g'ị zọharu mu ọwa-a?

?Bụ jasụ l'ọjojoje tọo?

?Bụ jasụ teke ole
bẹ iighaberu mu azụ?

² ?Mu a-takpọo nshi jasụ teke ole?

?Bụ je eberu iberu-agma bẹ
aphụ e-ji mu obu eswe
l'enyashi egube ọwa-a?

?Bụ teke ole bẹ ndu ohogu
mu a-tụ-beru okoo
kpua mu?

³ Lenea mu enya gube Chipfu,
bụ Chileke mu;
yenaaru mu onu!

Menea gẹ mu hụma ụzo;
a nonyaa mu nwuhu!

⁴ K'ophu ndu ohogu mu
ata asujedu l'ephe
mekpewaru mu.

Noo kẹle ndu achị mu lẹ njo
bẹ e-tekwa eswa mẹ
mu daa.

⁵ Obenu l'oo n-yemobu ngu bẹ

mu dakoberu.
 Mu ete ešwa; kełe mu maru
 l'ji-dzota mu.
 6 Mu a-nođu agü ebvü anü
 Chipfu;
 kełe o nwubenukaru
 mu eña.

14

*Ebvü, Dévidi deru nü
 onye-ishi ebvü*
 1 Ndu eswe anöduje ari l'ime
 obu phe le Chileke
 ta adüdu.
 Ephe mebyishiwaru
 onwophe;
 bya emewaa iphe,
 Chileke kpöru ashü;
 öphu o düdu m'onye lanü
 eme iphe, dü ree.
 2 Chipfu gbe l'imigwe lee eña
 le mgboko-a; mbü l'ehu
 unwu-eliphe;
 ge ya maru ?o nweru onye
 kwaru eña?
 Mbü g'ö maru ?o nweru onye
 achö yebe Chileke?
 3 Öle g'ephe ha tukowaru haa
 üzo jephuhu.
 Ephe tukowaru g'ephe ha
 mebyishihuköta.
 Ö tó düdu g'ö ka mma l'öo
 onye lanü eme iphe,
 dü ree.
 4 Ö dukwa ge ndu ono,
 eme ejo-ememe ono te
 nwedu egomunggo;
 mbü ndu ono, anöduje
 eri ndibe mu g'onye eri nri;
 öphu ephe epfujedu
 anü Chipfu.
 5 Ephe bü ndu ndzü-agügu
 rwutaru;
 obenu le Chileke nö-kube
 ögbo ndu pfuberekoto.
 6 Öobujeru; ndu ukpa -chichaa
 idzu; unube ndu
 ejo-iphe akpöshia ya.
 Öle onye ephe gbabarü l'ime
 iya je anödu ezeru ndzü
 phe bukwa Chipfu.
 7 Ö dü mu g'e shi le Zayönu
 bya adzöo ndu İzurölu.
 Jiéköpu e-te ešwa; ehu atsöo
 İzurölu ütso me Chipfu
 dophuepho ndibe iya
 azü l'onodu phe.

15

- 1 Gùbe Chipfu; ?bù onye
e-buru l'ibe ngu?
?Bù onye dù ìdu-agma e-buru l'úbvú
ngu, dù nsò?
- 2 Qo onye enwedu ẹka ụta dù
iya l'ẹhu;
bya abụerupho iphe, p̄furu
oto bẹ ọonoduje eme;
mbù onye epfuje ire-lanụ,
shi iya l'obu;
3 mbù onye ete evujedu
nwibe iya nvu-azụ;
ọp̄hu o mejedu nwibe iya ẹji;
tẹme ọp̄hu op̄fubyishijedu
nwibe iya ep̄fubyishi.
- 4 Onye akpọje ndu dù Chileke
ẹji ashị.
Obenu ẹ ndu atsù Chileke
ebvu bẹ ọokwabeje úbvú.
Onye abụjeru; o -ribua nte ẹ
ya e-me iphe;
l'o mee iphe ọbu; m'obeta
o jee ebuta iya.
- 5 Onye bụ; o -jie nemadzù
ụgwò; o too ledu ẹnya
ntụkwase;
ọp̄hu oorijedu ụp̄halazu
l'ishi ndu iswi dù mma.
Onye eme nno bẹ a ta
byakpọdaa enwubata
enwubata jasuru asuru.

16

Ebvú-oma, Dévidi deru

- 1 Gbochite mu gùbe Chileke;
kẹle ọo ngu bẹ mu gbabarù
l'ẹka je ezeeru ndzù.
- 2 Mu sùru Chipfu; "Qo ngu bụ
Nnajiuphu nkemu.
Iphe, bụ iphe, dù ree, mu
nweru bụ ngu bẹ o shi
l'ẹka."
- 3 A bya ẹ ndu dùru Chileke
nsò, bu l'eliphe-a;
ọo ep̄he bụ ndu dù akpabiri;
bùru p̄hẹ kachaa mu
adù l'obu.
- 4 Ndu anọduje akpọ ephuhuru
agwa bẹ mgburwashì-ẹhu
p̄hẹ anọduepho
aka shii eje.
Mee anù, shi mu l'ẹka ta
abyadù ebe agwa p̄hẹ
ono l'ọnu;
ọp̄hu mu abyadù egude
ọnu mu ọwa-a kpọ-ku p̄hẹ.
- 5 Qo Chipfu bụ okiphe,
mu ketarù;
bya abùru iya bụwaa mu
mkpakọ ẹ nswikọ;
mbù l'ọo gube Chipfu bẹ iphe,

mu a-buru nọ l'ẹka.

⁶ Iphe, e ketarụ mu dụ ree
dugharu iya ẹka;
mbụ l'okiphe nkemu dukpoo ree.

⁷ Mu a-nọduje etu Chipfu ẹpha;
mbụ onye akpo-ziru
mu ụzo.

Ọobujeru; o -be l'enyashi;
obu mu eziahaa
mu iphe.

⁸ Mu anọdujeepho ari ke
Chipfu tekenteke.

Tekenteke be ọ nọ
mu l'ekutara;
k'oplu a ta abyadu enwubata
mu enwubata.

⁹ Noo g'o gude ẹhu nọdu
atsọ mu uto.

Mu nọdu ete ẹswa l'ime obu
mu;
kele ọ tọ dudu iphe,
byaru emebata mu nu.

¹⁰ Noo kele mu maru l'i tji hadu
mu l'ali-maa.

I tji hadu onye nkengu,
du nsọ g'o rehu
erehu.

¹¹ Obenu l'i goshichiaru mu ụzo
ndzu.

Anono, mu anọduje l'iphu
ngu tekenteke emeje
g'ẹhu-uto ji mu obu.

Mbụ l'anono, mu anọduje
l'ekutara ngu e-me
g'ẹhu tsoo mu uto
jasu l'ojejoje.

17

Epfupfu, Dévidi

pfuru nu Chileke

¹ Gube Chipfu; ngabe nchi!
Numa arworwo, mube onye
pfberekoto arwo
ngu!

Toqbo nchi numa mkpu,
mu echi echiku ngu;
l'i gbobe nchi numa epfupfu,
mu epfu anu ngu;
kele ọ tọ budu ugho be
mu agho.

² Jiko byanu ahaaru mu enge!
Byanu elee ya enya;
maru onye iswi du mma!

³ I nyochawaru ime obu mu;
teme i huwa mu ama
l'enyashi;
bya elerwewa mu enya
okpobe elerwe.

Obenu l'ọ tọ dudu iphe-aji,
i humaru mu l'ẹhu.

Onu mu be mu kwaberu enya

- g'ò tọ dọ ejo opfu,
e-shi iya nù.
- 4 A -bya l'iphe, nemadzọ
emegbabe; bẹ mu
mekwarupho iphe, i pfuru;
buru ọbara yeru ndu iwashi.
- 5 Q bụ ọkpa, ị tọru bẹ mu
anọduje etso;
ọpflu ọ dọdu teke ọkpa
chiswafujeru mu.
- 6 Iphe, mu gude epfu anụ ngu
Chileke bukwa l'ingajeru
mu nchi.
- Gbobenụ nchi; numa olu mu!
- 7 Jiko menaa gẹ mu hụma
n-yemobu ngu ono,
dụ biribiri ono;
gube onye abujeru;
ndu -gbabarụ ngu l'ẹka
je ezeeru ndzọ
l'i gude ẹkutara ngu dzọta
phẹ l'ẹka ndu ọhogu phẹ.
- 8 Jifujeru mu ejo-iphe;
ẹgube ono, aajifuje
iphe-ọnuka g'ò tọ rwupya
akpuru ẹnya ono.
- Woru mu domia lẹ mkpula
hikù ngu;
9 gẹ ndu ejo-iphe ta akpa
mu ẹhu;
mbụ ndu ọhogu mu ono,
nọ-pheru mu mgburugburu
eme g'ẹphe gbua mu ono.
- 10 Imemini nemadzọ ta
adujedu phẹ;
tẹme ẹphe nọdu egudeje
ọnu eku onwophe.
- 11 Nta-a abujeru; ẹkameka,
mu shiru; ẹphe etsophe mu;
nọ-pheru mu mgburugburu;
eme g'ẹphe kwatsua mu.
- 12 Ẹphe adzugasabejechaa
g'agu, ẹgu àgù;
ọ nọdu achọ anụ,
ọo-dzọ-gbu;
mbụ l'ẹphe aduje g'ejo agu,
nmakpuru anmakpuru
kwabẹru iphe
e-shita iya iphu.
- 13 Gbalihunụ gube Chipfu;
fuaru phẹ!
- Menaa g'ẹphe gbushi
ikpere huaru ngu
ọnu l'alị!
- Gudenụ ogu-echi ngu
dzọo mu l'ẹka ndu
ejo-iphe!
- 14 Gudenụ ike nkengu nafuta
mu l'ẹka phẹ;
mbụ l'ẹka ndu okiphe
nkephẹ kpajiru l'iphe
kẹ mgboko-a;

mbụ ndu i meru;
 ephe nweru eku;
 nweru iya k'etsutsu iya;
 k'ophu unwu phe me
 unwu nwanwa phe
 e-nweru iphe nweru
 k'anyinyi.

¹⁵ Obenu le mbedua be e-gude
 apfubekoto huma
 iphu ngu.

Mu -tehuepho be ehu-utso
 e-ji mu obu;
 noo kele mu a-huma
 ugbugba ngu.

18

*Ebvu, Dévidi, bu
 onye-ozu Chipfu deru nu
 onye-ishi ebvu*

*Ebvu-a be o guru gude kele
 Chipfu le mboke, Chipfu nafutakotaru iya l'eka ndu ohogu iya l'ophu; kelekele ke
 Solu*

(2Sam 22)

¹ Mu yeru ngu obu Chipfu.
 Oo ngu bu ike mu.

² Oo Chipfu bu
 agbara-mkpuma nkemu;
 bya aburu
 ulo-ezeru-ndzu mu;
 buru onye
 agbafutaje mu nu.

Oo Chileke mu bu
 agbara-mkpuma,
 mu agbabaje je edomia
 onwomu.

Oo ya egbobutaje mu g'o
 to du iphe, e-me mu nu.
 O buru iya bu onye egudeje
 okpehu iya dzoo mu.

Oo l'ime iya be mu agbabaje
 je anodu zeeru ndzu.

³ Oo Chipfu ono, bu onye
 gbaru g'a jaje iya
 ajaja ono be mu arakuje;
 l'o dzoo mu l'eka ndu
 ohogu mu.

⁴ Anwuhu shiwaa chie mu
 egbirigba l'olu.

Ola-l'iswi nodu aso
 gborogboro ge mini
 aso-pfuta mu.

⁵ Ekpaa-oyi alj-maa nwua mu
 kpalaa.

Anwuhu shiwaa woru onya
 gbaberu mu.

⁶ Ole teke mu eje iphe-ehuka be
 mu rakuru Chipfu.

Mu rakuru Chileke mu;
 su g'o dzoo mu.

O gbefe l'eze-ulo iya numa olu
 mu.

- Mkpu, mu chiru chiku iya
rwua ya lẹ nchi.
- ⁷ Noo ya bụ; eliphe l'ophu
tehu kparikpari;
nmakọta jiiijii.
- Ọkpa úbvú l'ophu
nmaghukọta anmaghu;
kele Chileke bẹ ẹhu eghu eghu.
- ⁸ Ẹnwuru ọku shi iya l'imi
akpu ke tọtutuu.
- Ọku, shi iya l'onu afushi
tukoepho iphemiphe
ekepyashi.
- Icheku-ọku iphe,
o keyashiru tuko
ekameka ata pfupfufu.
- ⁹ Ọ dojaha akpaminigwe
ke tararara; ọ buru
iya alufuta.
- Ọchii, gbahuru ke tsukiribaa
nọdu iya lẹ mkpula
okpa.
- ¹⁰ Ọ nọdu l'eli chierobu phezeta.
Ọ buru lẹ hku pherephere
bẹ o degeru ezi
phuphupu.
- ¹¹ O woru ọchii kpuchia onwiya;
mbu l'urwukpu, mini jiru
ejiji bẹ nọ-pheru iya
mgburugburu.
- ¹² Urwukpu; waa
akamini-mkpuma; waa
icheku-ọku, ata pfupfufu
shi l'ogbunwijnwii ya
agushihugba.
- ¹³ No iya; Chipfu gbẹ
l'akpaminigwe taa
egbigwe.
- A numa olu onye ono,
bu Ọkalibe-kakọta-shii
ono;
bya ahuma akamini-mkpuma;
waa icheku-ọku,
ata pfupfufu.
- ¹⁴ Ọ gbaa apfu iya gude chikaa
ndu ohogu iya.
Ebemu-igwe bẹ ọ kuru ke
phoo.
- Ephe zekota l'oso gbalachaa.
- ¹⁵ Gube Chipfu ziru unme fuu
gbọoru ndu ohogu
ngu ọja.
- Eze Ẹnyimu sokahu ẹbo;
k'ophu a humachaaru
ohu-enyimu l'anya;
kpuhachaa ẹka a turu
okpa-alị mgboko; a huma.
- ¹⁶ Chipfu gbẹ l'imigwe tufu ẹka;
zu mu gburumu;
gufuta mu l'ogbu-mini.
- ¹⁷ Ọ nafutakwaru mu pho l'ẹka
ejo ohogu mu;

- mę l'ęka iphe, bukpoo ndu
 mu dų ashį;
 noo kele ephe kariru mu ęka.
 18 Mboku ono, mu eje iphe-ęhuka
 ono bę ephe tsoru mu oęu;
 obenu l'ọo Chipfu gbataru
 mu ike.
 19 Ọo yębedua kutaru mu dobe
 l'ęka mu nọ tųsaru ęhu.
 O yeru mu ęka nafuta mu l'ọęu;
 kele mu dų iya l'obu.
 20 Chipfu buru mu nggo;
 kele mu bu onye
 pfuberekoto;
 mbų kele mu bu onye iswi
 dų mma.
 21 Noo kele ọ buephho ọzo,
 Chipfu tọru bę mu
 anọduje etso.
 Ọphu mu egudejedu eme
 ejo-iphe gbakųtaru
 Chileke azų.
 22 Ekemu Chipfu bę mu
 nwubekotaru ęnya g'ọ ha.
 Tęme ọphu mu aghajęduru
 iphe, ọ sųru g'e meje
 okotazų.
 23 Ọ tọ dukpodaa ęka ųta dų
 mu l'ęhu l'atatiphu iya.
 Mu sedekpọerupho onwomu;
 ọphu ọ dųdu ejo-iphe,
 mu yejeru ęka.
 24 Chipfu buru mu nggo;
 kele mu bu onye pfuberekoto;
 mbų l'o buru mu nggo;
 kele mu bu onye iswi
 dų mma l'iphu iya.
 25 Ndu yeru ngu obu bę
 iigoshije l'i yeru phę obu.
 Ndu dųebe ree bę įiduebejeru
 ree.
 26 Ndu obu phę guru iphóró
 bę iidobejeru obu iphóró.
 Į nọdu emejeru ndu doberu
 ųzo phę ngęodogo
 ngęodogo g'umere
 phę gbaru.
 27 Ndu wozeru onwophe
 alį bę įidzotaje;
 obenu lę ndu eku
 onwophe bę iiwozeje
 alį l'onwongu.
 28 Ọo gube Chipfu eyejeru mu
 ọku l'orọku mu.
 Ọo gube Chileke mu emeje
 g'iphóró dųru mu
 l'ęka ọchii agba.
 29 Eshinu iyeru mu ęka bę mu
 e-tso ikpoto ndu ojọęu oęu.
 Igbulọ mkpųkpu phę bę mu
 e-nyi; eshinu mu lę
 Chileke swį.

- 30 Uzo Chileke bẹ ntucha
adudu m'ilile.
Opfu Chileke bukota okpobe
opfu.
Oogbobutaje ndu gbabarụ
l'ime iya je anodu zee ndzu.
- 31 ?Bụ onye buba Okalibe,
du nu, abudu
Chipfu kpoloko?
?Bụ onye buba
agbara-mkpuma,
abudu Chileke anyi?
- 32 Oo Chileke emeje g'ike du
mu.
O buru iya meru uzo mu;
ophu ntucha adudu iya.
- 33 Oomeje ge mu pfu shoshoo
ge mgbada;
mbu l'oomeje ge mu
pfuru pfushia ike
l'eli ubvu.
- 34 O zuru mu; mu maru
g'aalwuje ogu;
k'ophu bu l'o to dudu
m'obeta o buru apfu,
e kweru l'igwe;
mu aduele-a ike gbaa ya.
- 35 Oo gube Chipfu egbobutaje
mu; shi egube ono
dzoo mu.
O buru ekutara ngu be
iigudeje gudesia mu.
Eka iyeru mu ekutseje mu.
- 36 I mesataru uzo mu osa;
g'okpa te echiswafu mu.
- 37 Mu gude oso chia ndu
ohogu mu gude;
ophu mu anmaduru nggu;
jasu mu mee phe;
ephe buru mkpurupyata.
- 38 Mu chiru phe pyakapyaka;
k'ophu ephe ta aduedu
ike gbelibaa ishi ozo.
Ephe zegbaepho ke manyoo
le mgboru okpa mu.
- 39 Oo ike nkengu be mu gude
eje ogu.
Ndu etso mu opfu be i meru;
ephe gbushiru mu ikpere.
- 40 Ndu ohogu mu be i meru;
ephe ye okpa l'oso.
I mee; mu toko ndu mu du
ashi gbushikota.
- 41 Ephe chiru mkpu;
ophu o dudu onye gbaru
phe mkpu.
Ephe raku Chipfu;
ophu o yeduru phe onu.
- 42 Mu gweru phe uji mee phe;
ephe du g'urwuku,
pherephere zikashiru.
Mu wushia phe g'epuchi le

gbororo.

43 I nafutaru mu l'eka ndu etso
mu opfu; bya emee;
mu mu buru ishi ohamoha;
k'opfu ndu mu eshidu
maru byaru alwakota
mu l'eka.

44 Epe -numa l'owa-a iphe,
mu suru g'e mee baa;
epe emee ya egwegwa.

Ndu ohozo nodu
ephozekotaru mu.

45 Meji tufukota iphe,
bu ndu ohozo ono;
teme epe nodu eshijegbaa
l'eka epe shi wohaa
onwophe phuru
yeyeye byapfuta mu.

46 Chipfu nokwa ndzu;
unu tua
agbara-mkpuma
nkemu ono epha!

Unu kutsee Chileke;
l'oo ya bu onye adzoje
mu nu!

47 Oo Chileke ejeje agwata
ugwo iphe, ndu ohogu
mu meru mu.

O meru; unwu-eliphe
nodu mu le mkpula.

48 Onafutaje mu
l'eka ndu ohogu mu.

Oowolije mu eli woru
mu doghaa ndu
etso mu opfu.

Oogbafutaje mu l'eka
ndu emeje nemadzu
iphe-kpangangaa.

49 Noo g'o gude mu je
a-pfuru l'iphu ohamoha
kele gube Chipfu ekele.

Mu a-gu ebvu gude tua
ngu epha.

50 Onye eze, o hotaru be
oomeje g'o mekpee
l'ogu.

N-yemobu iya be
onoduje egoshi onye
o wuru manu l'ishi,
bu Dévidi yee oshilokpa
iya jasu le tuutuutuu
le mijimiimii.

19

*Ebvu-oma, Dévidi deru
nu onye-ishi ebvu*

¹ Igwe l'opfu atu onu ge
Chileke du-be biribiri.

Akpaminigwe nodu egoshi
g'oomebe ona.

² Eswe mboku-mboku atu onu

- iya; ẹ̀me ẹ̀nyashi ọ̀du
 ẹ̀meje g'a kabaa ya
 amaru.
- ³ A taa ọ̀du olu pẹ;

 ọ̀phu ọ ọ̀du iphe,

 ẹ̀pẹ ẹ̀pfu, aana ẹ nchi;
- ⁴ Obenu l'olu pẹ ọ̀koru eliphe

 l'ọ̀phu ngakọta.

 Ozi, ẹ̀pẹ ezi jerwuchaa ẹka

 mgboko beru.

 Oo Chileke kpuru ọlo doberu

 ẹnyanwu l'imigwe.
- ⁵ Ẹnyanwu ọdu eshije l'ọlo

 iya ọbu kpufuta ẹ nwoke,

 luru nwanji k'ọ̀phúú.

 Ẹhu ọdu atso iya ẹ

 mkparawa, ike du,

 l'ẹje atọ ẹgo oso.
- ⁶ Ọowaje l'akpaminigwe l'ishi

 lanu; o shi l'ishi iya

 ono jee jasu l'ishi

 iya ọ̀phuu.

 Ọphu ọ ọ̀du iphe, a-su

 ẹ ya ọ l'eka

 okpomoku iya te

 erwudu iya l'ẹhu.
- ⁷ Ekemu Chipfu ọ̀bebe ree.

 Oomeje g'obu gu-zeta

 nemadzu.

 Omelali, Chipfu doberu ta

 angadu anganga.

 Oomeje g'onye amazidu iphe

 kabaa amaru iphe.
- ⁸ Iphe, Chipfu ọ̀tu ọkpa iya

 pfukwaru nhamunha.

 Oomeje g'ẹhu tso nemadzu

 utso.

 Iphe, Chipfu sọru g'e meje

 doru risaa.

 Oomeje nemadzu g'ọ

 huma-rweta uto ree.
- ⁹ Ntsumebvu Chipfu du ree.

 Oo-ọ jasu l'ojejoje.

 Iphe, Chipfu ọ̀tu l'ekemu

 bu eviya.

 O pfukotaru nhamunha.
- ¹⁰ O ka mkpola-ododo agu ẹgu;

 ẹ mkpola-ododo ono

 aduhabe ree.

 Teme ọ tsohaa man-ẹnwu

 l'utso; m'o rwuhaa

 ọ buru ẹbakala-ẹnwu.
- ¹¹ Ọonoduje alọ mube onye-ozu

 ngu ẹka ẹ nchi.

 Obunggo duru iya onye

 anoduje eme iphe,

 o pfuru.
- ¹² Oje ọ bu; ?bu onye amajeru

 teke ya eme iphe-ẹji?

 Jiko sachafukwa mu iphe-ẹji,

 mu meru ọ̀phu mu amadu.
- ¹³ Yetaru mube onye-ozu ngu

ẹka jiko gẹ mu te
elekebeje ẹnya mee
iphe-ẹji.

Te kwekwa g'iphe-ẹji kapyabeje
mu ẹnya.

Ọo ya bụ gẹ mu a-ḍebe ree;
tẹme l'a haaru mu enge
lẹ mu ta tųpyajeduru
gube Chipfu.

¹⁴ Jiko Chipfu; g'opfu,
shi mu l'onu; mẹ iphe,
mu arị l'ime obu mu ḍuje
ngu rọ ree;
kele ọo ngu bụ
agbara-mkpuma mu;
bya aburu onye agbafutaje
mu nụ.

20

*Ebvu-oma, Dévidi deru
nụ onye-ishi ebvu*

¹ Gẹ Chipfu nųmaro olu ngu
nta-a, iphe-ẹhuka byaru
ngu-a!

Gẹ Chileke ke Jiékpọ jiko
gbobutakwa ngu!

² G'o shikwa l'ulo iya,
ḍu nsọ bya agbaaru
ngu mkpu!

G'o shinu lẹ Zayonu bya
agbaaru ngu ọdzori!

³ G'ọ nyatakwa iphemiphe,
ị mịru ẹnya nụ iya!

G'ọ natakwa
ngweja-akpo-ọku,
i gweru nụ iya!

⁴ G'ọ nųkwa ngu iphe,
ḍu ngu l'obu!

G'o mekwaa g'iphe,
ị tųberu jee g'ị tųberu iya!

⁵ Ọo ya bukwanu g'anyi
atọ okoo m'anyi nųmaepho
l'ẹka nkengu kangoru.

Anyi achị-liaru Chileke
anyi ẹkwa-ọhubama.

Gẹ Chipfu mekwaru ngu
iphemiphe, ị rwọkotaru
iya!

⁶ Nta-a be mu mawaru lẹ
Chipfu dzọtawaru onye nkiya,
a wuru manụ l'ishi.

Ọogbeje l'imigwe,
ḍu nsọ ono za iya ẹnu.

Ọ nọdu egudeje ọkphehu iya
mee g'ẹka onye eze
kangoo.

⁷ O nweru ndu achijeru upfu
kwẹe l'ugbo-inya.

O nwekwarupho ndu ọphu
akpojeru obu ye
l'inya-ọgu phe.

Obenu l'anyịbedua bụ
 ẹpha Chipfu, bụ Chileke
 anyi bẹ anyi dakoberu.
 8 Ẹphebuedua vukotawaru abali
 dagbua ọchii;
 obenu l'anyịbedua gbeshiru
 p̄furu p̄fushia ike.
 9 Jiko Chipfu; menaa g'eka
 onye eze anyi kangoo!
 Nụmaro olu anyi nta-a,
 anyi araku ngu-a!

21

Ebvú-oma, Dévidi deru
nụ onye-ishi ebvu
 1 Gube Chipfu; ẹhu atso eze uto
 l'okpehu ngu paru ẹka.
 Lewarọ ẹgube ẹswa,
 oote l'i meru; ẹka iya kangoo!
 2 I mekpọeru iya phọ iphe,
 dū iya l'obu;
 ọphu ọ dudu iphe,
 ọ saru onu su g'i meeru iya,
 i ti meduru iya.
 3 I gude iphe-oma, nyiberu
 anyibe gba iya ndzuta;
 bya eworu okpu-eze,
 e meru l'okpobe
 mkpola-ododo kpube
 iya l'ishi.
 4 O rwo ru ngu ndzu;
 i nwekwa iya ya pho;
 mbu mee g'eswe ndzu iya
 buru ojeje.
 5 Emekpe ono, i meru;
 o mekpee ono meru;
 a ndu akwabẹ iya ubvu,
 paru ẹka apaa.
 I meru; ọ dū akpabiri;
 egbu nwijnwii.
 6 Mbu-a; l'i gowaru iya
 onu-oma ojeje;
 bya emee g'ehu tsoje iya uto;
 noo kele i no swiru iya.
 7 Eshinu eze dakoberu Chipfu;
 teme Okalibe-kakota-shii
 yee ya obu bẹ a ta
 abyakwa enwubata iya
 enwubata.
 8 Ẹka ngu a-kpachaaru ndu
 ohogu ngu g'ẹphe hakota.
 Ndu i dū ashị bẹ ii-gude
 ekutara ngu zu p̄fuurii.
 9 Teke ii-me g'a huma ngu
 bẹ ii-hu phẹ l'oku,
 enwu phoophoophoo;
 mbu lẹ Chipfu
 a-tukoshi phẹ oke
 ẹhu-eghu iya;
 gude oku tsupyashia phẹ.
 10 Ii-mebyishi awa phẹ lẹ

mgboko-a l'ophu;
mekwaapho g'unwu phe
chihu le mgboko-a.

- 11 Epe a-nodu achikpooru
ngu ejo idzu;
gbachaaru ngu ke njo;
ole o to dudu ophu e-nweru ishi.
- 12 Kele ii-me g'ephe ye okpa l'oso;
m'i setaephe apfu ngu ke
kikiki g'i gbaa phe.
- 13 Gube Chipfu; g'e kutsee ngu
l'okpehu paru ngu eka.
Anyibedua a-nodu agu ebvu
etu ngu epha l'ike
dunukaru ngu.

22

*Ebvú-oma, Dévidi deru nu
onye-ishi ebvu; g'e gude olu,
"Ele Nchi-abohu" gya ya*

- 1 Chileke mu! Chileke mu!
?Bu gunu be o gude i haa mu
nkinyi mu?
?Bu gunu meru g'o gude i haa
mu adzota je anodu mu
uzenya?
?I je anodu g'i ti numa ude,
mu atsú?
- 2 Gube Chileke mu;
eswe l'enyashi be mu
arakuje ngu;
i ti zadu mu enu; obenu
le mu ta anokirishijedu.
- 3 O le i dunaa no g'i du;
mbu gube onye eze ndu
Izurelu anoduje etu epha.
- 4 Oo ngu be nna anyi phe
dakoberu.
Epe dakoberu ngu;
i nafuta phe.
- 5 Epe rakuru ngu; i dzoo phe.
Epe dakobe ngu;
ophu i kpuduru phe
iphu le ntú.
- 6 Obenu le mbedua bu
mgbashiride;
mu ta abudu nemadzú.
Mu bu onye unwu-eliphe
emeje iphe-iphere;
bya aburu onye adudu iphe,
ndiphe guberu iya.
- 7 Ipe, bukpoo ndu ele mu
enya achí mu ochi;
aphuru mu egbonu;
bya ekweru mu une; sú:
- 8 "O kwa l'o suru l'oo Chipfu
be ya boru mkpa iya.
Ngwa; ge Chipfu obu
nafutanu iya!
G'o gbafutanu iya;
eshinu o suru le ya du

- Chipfu l'obu.”
- ⁹ Ọle ọ kwa ngu-a kufutaru
mu l'ẹpho ne mu.
Ọ buri ngu meru; mu
dakobe ngu; e -shio
teke mu angukwadu ẹra.
- ¹⁰ A nwuru mu bya ekuru
mu ye ngu l'ẹka.
E-shi teke mu no l'ẹpho ne
mu be i buhawaa Chileke mu.
- ¹¹ Ba nodukwa mu ọzenya;
kele iphe-ẹhuka nokwa mu
phakuu;
ọphu mu enwekwa onye
gbaru mu mkpu.
- ¹² Oke-eswi, du igwerigwe
no-pheru mu anọ-pee;
mbu le obobena ndu
Beshanu gbaru mu
mgburugburu.
- ¹³ Epe sagbaaru onu galaba
eje abyafuta mu g'oduma,
l'agbo ọja, ejepfu anu,
oo-gbu; taa.
- ¹⁴ A wushiru mu ge mini.
Iphe, bu okpu, no mu
l'ehu gbughashihu.
Nta-a be obu mu duwaa
g'unwu.
- Ọ nọwa mu l'ime zashihu
azashihu.
- ¹⁵ Ike bvwaru mu;
ọphu uvohu aduhedu
mu m'ilile.
Ire nyakwaru mu l'akpo.
I woru mu gwophua
l'urwuku ge mu nodu
nwuhu.
- ¹⁶ Nkuta no-phewaru mu
mgburugburu.
Ikpoto ndu eme ejo-ememe
gbaphewaa mu
mgburugburu;
kpọ-fushia mu ẹka yee
okpa.
- ¹⁷ Nta-a be ẹgara aguwa
mu ogu.
Ndiphe tukowa chiru ẹnya
dzee mu ele mu ke
phoriphori.
- ¹⁸ Epe kee uwe mu l'ehu l'ehu;
o be l'ophu mu eyeje l'ime ẹhu;
epe tu ido g'ephe maru
onye a-chita iya nu.
- ¹⁹ Jiko gube Chipfu;
ba nodukwa mu ọzenya!
Gube mkpakọ ike mu;
bya ẹgwewa bya
agbaaru mu mkpu!
- ²⁰ Gbafuta ndu mu g'e te
gude ogu-echi phua mu!
Gbafutaro mkpakọ iphe ono,

mu nweru ono, bu ndzu mu;
ge nkuta ta takashi iya!

21 Jiko dzotanu mu l'onu
oduma;

waa le mgbaka mpu atsu.

Eshinu i zawaru mu enu;

22 be mu a-ra epha ngu arara
g'unwunna mu phe
numa-dzuru.

Mu anodu l'edzudzu-oha jaa
ngu ajaja.

23 Unube ndu atsu Chipfu ebvu;
unu jaa ya ajaja!

Iphe, bukpo g'unu ha buru
oshilokpa Jiekopu;
unu kwabeje iya ubvu!

Unube oshilokpa Izurelu
l'ophu; unu bageru iya eja!

24 Kele onye iphe-ehuka byaru
be o too lejedu
olegbuleya;
mbu l'o too gbadojedu
onye eje iphe-ehuka;
ophu o ghajeduru
iya azu.

Qonumaje-chia olu, o gude
chiku iya le mkpu.

25 Mu a-nodu l'edzudzu-oha jaa
ngu ajaja iphe, i meru mu.

O buru l'iphu ndu atsu ngu
ebvu be mu a-nodu
mekota iphe, mu riburu
angu ememe.

26 Ndu ukpa be epho e-ji.
Ndu achop Chipfu ajaa
ya ajaja.

"Ge ndzu unu buru ojejeje."

27 Unwu-eliphe l'ophu
e-mechaa nyata iphe,
nwuru nu.

Ephe adakobe lwapfuta
Chipfu.

Mbu-a; iphe, bukota ipfu,
nokota l'ohamoha
be e-mechaa bya
abakotaru iya eja.

28 Kele iphe, bukotakpoo
ali-eze ndiphe l'ophu
bukota ke Chipfu;
teme o buru iya achikota
ohamoha.

29 Iphe, bukpo ndu nweru iphe
l'eliphe-a be e-mechaa boru
iya obo-iphe; bakwaaru
iya pho eja;
teme iphe, bukotakpoo
ndu e-mechaa buru eja be
e-mechakwapho gbua
ikpere l'ataphu iya;
mbu ndu ta adudu ike edobe
onwophe ndzu.

- ³⁰ Oḡbo, nọ l'iphu e-jeru iya ozi.
 Oḡbo, a-bya nù bẹ aa-kọru
 kẹ Nnajiuphu.
³¹ Aa-rarụ iya ndu e teke
 anwụkpodanu anwụnwu
 lẹ Nnajiuphu bụ onye
 p̄f̄uberekoto;
 mbụ l'ọo yẹbedua meru iya.

23

Ebvú-oma, Dévidi deru

- ¹ Chipfu eche mu g'onye eche
 aturu;
 ọp̄hu ọ dukpoda iphe,
 ụko iya bya aduru mu.
² Oomeje ọ mu zee tuta unme
 l'eka irwu ẹswa dụ.
 Ọ nọdu eduje mu eje l'aguga
 mini, ọru nyimunyimu.
³ Oomeje g'obu gụ-zeta mu.
 Ọ bụru ụzo, p̄f̄uru ọto bẹ
 oodujeru mu shia g'ee-shi
 g'ẹpha iya ap̄f̄uru.
⁴ Obetakpoo ọ bụru ụzo,
 dụ lẹ nsuda, gbahuru
 tsukiribaa bẹ mu eshi
 ọ tọ dudu ẹjo-iphe,
 mu atsụ ebvu iya;
 kele i nọ swiru mu eswiru.
 Mgboro mẹ oshi-mpalẹka
 ngu anọduje adu mu obu.
⁵ Iigweshijeru mu nri ọ
 mu ria l'iphu ndu achị
 mu lẹ njo.
 I nọdu eteje mu manụ,
 eshi mkpọ l'ishi g'eemeje
 onye a kwaru ẹbyaa.
 Okoro mu bẹ iimeje;
 l'ọ ji pyimu pyimu
 ebushihu ebushihu.
⁶ Ọ buẹpho k'oma waa
 n-yemobu Chipfu a-nọdu
 etso mu jasukpoo ọ mu
 a-nọ-beru.
 Mu ebuerupho l'ulo Chipfu
 jaswaruroya.

24

Ebvú-oma, Dévidi deru

- ¹ Mgboko; yee iphemiphe,
 nọ iya nù bukota kẹ Chipfu;
 mbụ eliphe-a l'ophu;
 mękpoo ndu bu iya nù;
² kele ọo l'eli eze-enyimu
 bẹ ọ turu ọkpa iya;
 bya emee ya;
 ọ nguru anguru l'eli enyimu
 ime-alị.
³ ?Bụ onye a-dụ ike nyihu
 ụbvú Chipfu?
 ?Bụ onye a-dụ ike p̄f̄uru

I'ẹka o doberu nsọ?

- 4 Ọo onye ọbochi-ẹka iya labọ
adudu iphe-ẹji, dọ iya nọ;
tẹme obu iya gwa iphóró;
onye te ewoduru obu iya
ziberu iphe, bọ ọgho;
tẹme ọpflu ọokpapyabejedu
iphe, o meru gwa ẹnwa.
- 5 Onye ono bẹ Chipfu a-gọru
ọnu-oma nọ;
tẹme Chileke ono, bọ onye
adzoje iya nọ ono ahaaru
iya enge.
- 6 Noo g'ogbo, achọ ngu nọ
aduje bọ onoya;
mbọ ndu achọ g'ẹphe huma
iphu gube Chileke kẹ Jiékọpu.
- 7 Unu guhashia ọnu-abata
ono g'o gheru ọnu!
Unu guhashia mgbo ndiche
ono;
k'ọpflu eze akpabiri a-bata.
- 8 ?Bọ onye bukpo eze
akpabiri ọbu?
Ọo Chipfu, bu onye nwe
ike yee ọkpẹhu;
mbọ Chipfu onye ejeje ọgu
lwa-kpee.
- 9 Unu guhashia ọnu-abata
ono g'o gheru ọnu!
Unu guhashia mgbo ndiche ono;
k'ọpflu eze akpabiri a-bata.
- 10 ?Bọ onye bukpo eze akpabiri
ono?
Ọo Chipfu, bọ Okalibe-Kakọta-Ike
bọ eze akpabiri ọbu.

25

Ebvú, Dévidi deru

- 1 Ọo gube Chipfu bẹ mu gude
obu mu g'ọ ha epfu anọ.
- 2 Ọ bọru gube Chileke mu bẹ
mu dakoberu.
Te kwekwa g'e kpua mu iphu
lẹ ntọ;
ọpflu i kwekwa gẹ ndu ọhogu
mu tọru okoo kpua mu.
- 3 Ọ tọ dukpoda onye ẹnya dọ
I'ẹka i nọ, e kpjueru
iphu lẹ ntọ.
Obenu lẹ ndu eme umere,
agbaduru phẹ nọ;
ẹbe adọ iphe, kparọ iya nọ
bẹ ee-kpu iphu lẹ ntọ.
- 4 Jiko Chipfu; goshinu mu
gbororo ngu;
menaa g'uzo ngu doo mu
ẹnya ree!
- 5 Goshi mu uzọ, mu e-shije
eme ọkpobe opfu ngu;
I'i zia mu iphe l'onwongu;

- kele o ngu bu Chileke,
 l'adzoje mu nu.
 O buru l'eka i no be enya mu
 aduje mboku-mboku.
 6 Gube Chipfu; jiko nyatakwa
 obu-imemini;
 yee n-yemobu ngu;
 kele ephe shi l'ojejoje.
 7 Ta nyatakwa iphe-eji,
 mu meshiru l'okorobya;
 ophu i nyatakwa le mu
 shi kwefuru ngu ike.
 Gude kele i yeru mu obu
 nyata mu ro;
 kele i du ree Chipfu.
 8 Chipfu du ree bya aburu
 onye obu iya guru iphoro.
 O buru iphe ono meru g'o
 gude o nodu ezije
 ndu iphe-eji uzo iya ono.
 9 Ndu wozeru onwophe ali
 l'iphu iya be onoduje
 edu g'ephe mee iphe,
 pfuru nhamunha.
 O nodu anoduje ezi phe uzo
 iya.
 10 Ndu eme iphe, du
 l'ogbandzu Chipfu;
 bya eme iphe, o suru g'e
 meje
 be Chipfu egoshije le ya
 yeru obu; bya aburu
 o-me-g'o-pfuru;
 mbu ndu edobeje iphe,
 ogbandzu ephe l'iya pfuru.
 11 A makwaru-a l'ejo-iphe,
 mu meshiru ngu paru eka.
 Olobu Chipfu; jiko garu
 mu ro nvu g'epha
 ngu apfuru.
 12 ?Bu onye bukpo onye atsü
 Chipfu ebvu?
 Onye ono be oo-kpo-ziru uzo,
 gbaru iya l'eshishi.
 13 Onye ono be iphe a-nodu
 aduru le ree
 mkpurumkpuru.
 O buru oshilokpa iya
 e-nweru ali ono.
 14 Ndu Chipfu kporu obu yeru
 bu ndu atsü iya ebvu.
 O buru ndu ono be oomeje
 g'ephe maru ogbandzu
 ephe l'iya.
 15 Enya mu buepho le Chipfu
 be oduje;
 kele o bu ya pho kpoloko
 bu onye a-du ike zofu
 mu l'onya.
 16 Ghanaaru mu iphu;
 phunaaru mu obu-imemini;
 kele mu no nkinyi mu;

- aphú tsòkwaru mu phò.
 17 Iphe, egburwashì mu ẹhu
 paakwaru igwerigwe.
 Byanù ekufuta mu l'iphe-ẹhuka
 mu ono!
 18 Lenea ẹnya l'aphú ono, byaru
 mu nù ono; yẹ ẹjo ọnodu,
 mu nọ.
 Gùkotanuru mu nvù l'iphe-ẹji,
 mu meru g'ọ ha!
 19 Lewarọ gẹ ndu ọhogu mu
 habe igwe!
 Lewarọ ẹnya hùma gẹ mu
 dọ-be phẹ ashì kparù!
 20 Chenu ndzù mu nche;
 jiko nafùta mu rọ;
 g'e te kpu mu iphu lẹ ntù;
 kele ọọ l'ime ngu bẹ mu nọ;
 ezeru ndzù.
 21 G'iphe, a-nọdu adzọ mu nù
 bọru kele mu bọ onye ọta
 adùdu l'ẹhu;
 bya abọru onye obu gọru
 iphóró;
 eshinu ọ bọ l'ẹka ì nọ
 bẹ ẹnya mu dọ.
 22 Jiko Chileke; gbafulatanu
 ndu Ízurẹlu l'iphe-ẹhuka,
 ẹphe ejekọta g'ọ ha!

26

Ebvú, Dévidi deru

- 1 Haarù mu enge gùbe Chipfu;
 kele ọ tọ dọdu ẹka ọta dọ
 lẹ ndzù mu.
 Ọo ngu bẹ mu dakoberu
 Chipfu;
 ọphu ọ dọdu teke mu
 ngajẹru anganga.
 2 Hùnaa mu ama Chipfu!
 Nyochana mu enyocha!
 Lerwena ẹnya elerwe
 l'ime obu mu waa
 l'egomunggo mu.
 3 Kele ọọ obu, i yeru mu
 anọduje akpo-ziru mu
 ọzo tekenteke;
 tẹme mu nọdu emeje iphe,
 i pfuru.
 4 Mu lẹ ndu ẹregede ta
 anọgbajekwa;
 ọphu mu lẹ ndu bọ
 tọko-l'ẹhu-atọko-l'obu
 aswìdu ọswi.
 5 Ndzukọ ndu anọduje eme
 ẹjo-ememe bẹ mu
 akpo-yiru ukuvu;
 ọphu mu lẹ ndu ẹjo-iphe
 anọgbajedu.
 6 Mu akwoje ẹka gude goshi
 l'iswi dọ mu mma.

- Mu abya ejephe oru-ngweja
 gube Chipfu mgburugburu;
⁷ akwa evu; etu ngu epha;
 epfukashi k'iphe, dū biribiri,
 inmoduje eme.
- ⁸ Ụlo gube Chipfu bẹ mu yeru
 obu;
 mbụ ẹka o-gbu-nwjinwii
 ngu dū.
- ⁹ Ba sakobekwa mu ẹ
 ndu iphe-ẹji o-sa-mpfu;
 ophu i dobekwa mu ẹ ndu
 egbu ochi l'oshi lanu;
¹⁰ mbụ ndu buẹpho iphe-ẹji
 bẹ ephe maru ememe;
 bya aburu eri uphalazu bụ
 iphe, doru pẹ enya.
- ¹¹ Obenu ẹ ndzụ nkemu bẹ
 uta ta adudu m'ilile.
- Oo ya bụ; phunaaru mu
 obu-imemini; gbafta
 mu ro!
- ¹² Mu pfuru l'eka okpa rwuru
 mu ali.
- Mu je l'anodu l'edzudzu-oha
 tua Chipfu epha.

27

Ebvụ, Dévidi deru

- ¹ Oo Chipfu bụ iphóró, duru
 mu nụ bya aburu onye
 adzoje mu nụ.
 ?Bụ onye bẹ mu atsukwanu
 ebvu ozo?
 Oo Chipfu bụ
 ulo-ezeru-ndzụ mu.
 ?Bụ onye bẹ ndzụ iya a-nodu
 agubaa mu ozo?
- ² Teke ndu eme ẹjo-ememe;
 mbụ ndu achi mu ẹ njo;
 waa ndu ohogu mu turu
 kpereree byapfuta mu
 g'ephe vua anu mu avuvu;
 ephe evukota abali dagbua
 ochii.
- ³ Obetakpoo ndu ojogu
 no-pee mu mgburugburu;
 bẹ obu te etedu mu etete.
 Mbụ; o betakpoo nū ndu
 ohogu mu wulihu tsoo
 mu ogu;
 mu adakobeẹle-a Chipfu.
- ⁴ Oo iphe lanu bẹ mu arwo
 Chipfu;
 o buru iphe ono bẹ mu achọ.
 Iphe obu bụ gẹ mu nodu
 l'ulo Chipfu jasụ ẹ gẹ mu
 a-noberu ẹ mgboko-a;
 gẹ mu nodukpoepho
 egbu igo l'o-dụ-ubvú Chipfu;
 teme mu anodukwapho

l'eze-ulo Chipfu kpataje
iya ishi iphe.

⁵ Kele mboku, ejo-iphe
byaru mu be oo-dobe mu
l'eka o no;
l'o domia mu l'ime mkpu-ekwa
iya; bya eworu mu pfube
ephekerephe l'eli mkpuma.

⁶ Oo ya bu; mu esengoo ndu
ohogu mu, no-pheru mu
mgburugburu.

Mu anodu l'ulo-ekwa
Chileke tua oko gude
gwaa Chipfu; gua ebvu;
kua nkwa gude tua ya
epha.

⁷ Jiko Chipfu; numanu olu
mu me mu raku ngu!
Phunaaru mu obu-imemini;
zanu mu enu!

⁸ Iphe, obu mu pfuru mu
bu ge mu cho iphu ngu.
O buru iphu gube Chipfu
ono be mu acho-a.

⁹ Ta aghakwaru mu azu;
ophu i gudekwa ehueghu
ngu nwufu mube
onye-ozu ngu;
kele o buekwa ngu pho
bu onye shi eshinu
yeta ru mu eka.

Ta ajkakwa mu;
ophu i gwobekwa mu;
gube Chileke, bu onye
adzoge mu nu!

¹⁰ Nna mu yee ne mu
-gbadokpo mu nu;
be Chipfu e-leta mu-a
enya.

¹¹ Zia mu uzo ngu; jiko Chipfu!
Dunaa mu shia uzo, pfuru
nhamunha m'obvu ndu
akpa mu ehue.

¹² Ta ahakwa mu ge ndu
achi mu le njo mee mu go
du phe; kele ndu agba
mu ejo-ekebe wulihuru
ebo mu ibo; anmaru
mu onwu ehuka ehuka.

¹³ Obenu l'iphe, mu chiru
upfu kwee bu le mu
a-nodu ndu huma iphe,
du ree, shi Chipfu l'eka.

¹⁴ Nodu kwaberu Chipfu!
Shihukpopho ike;
gude eka l'obu;
kwaberu Chipfu.

- bụ oke mkpuma nkemu.
 Ba gbakwa mu nkuchi;
 kele i -nọkirishia bẹ mu lẹ
 ndu eja taru a-bukwaru
 iphe lanu.
- ² Nụmaro mkpu, mu echiku
 ngu g'i yeru mu eka;
 gẹ mu chiliru eka mabẹ
 l'uzo eka-kakota-adu-nsọ
 ngu ono.
- ³ Ba tükokwa mu lẹ ndu
 ejo-iphe kputa kpufu;
 mbu ndu anoduje eme iphe,
 adudu ree;
 ndu anoduje epfuru
 nemadzụ ibe pẹ opfu
 emereme l'eli onu;
 obenu l'iphe, du pẹ l'obu
 bu mgbashi.
- ⁴ Pfu pẹ ugwo iphe, ephe
 meru;
 mẹ ugwo ejo-ememe,
 ephe megbaberu.
- Pfu pẹ ugwo iphe,
 ephe gude eka pẹ meta;
 l'i wota iphe, gbaru pẹ
 nu wophutaru pẹ azu.
- ⁵ Eshinu o dudu iphe,
 ephe guberu ozi, Chipfu
 jeru; mbu iphe, Chipfu
 gude eka iya mee l'onwiya;
 bẹ oo-gude eka iya
 dojashia pẹ adojashi;
 ophu o byadu
 agbakwabaa pẹ agbakwa.
- ⁶ Unu tua Chipfu epha;
 kele o nūmaru mkpu,
 mu chikuru iya sụ g'ọ
 phuru mu obu-imemini.
- ⁷ Oo Chipfu bu ike mu;
 bya aburu onye egbobutaje
 mu nu.
- O buru iya bẹ mu dakoberu;
 o nodu eyeru mu eka.
 Mu anoduje ete eswa
 l'ime obu mu.
 Mu a-gu ebvu gude kele
 iya ekele.
- ⁸ Oo Chipfu bu ike ndu nkiya;
 bya aburu ulo-ezeru-ndzu
 onye o teru manu l'ishi.
- ⁹ Dzoatanu ndibe ngu;
 gonuru onu-oma nu ndu bu
 okiphe ngu!
 Chejenu pẹ nche g'onye
 eche aturu;
 l'i heru pẹ eheru jasụ
 l'ojeje!

- 1 Unube unwu imigwe;
 unu kwabe Chipfu ùbvù!
 Unu pfua g'òkpèhu iya
 habe shii!
- 2 Unu kwabe Chipfu ùbvù,
 gbaru epha iya!
 Unu baaru Chipfu eja;
 mbu onye du nsò bya
 adu akpabiri.
- 3 Olu Chipfu tukoru
 eze-nyimu ngakota.
 O buru Chileke ono,
 du akpabiri ono atu
 egbigwe;
 mbu le Chipfu atu egbigwe
 l'eli eze-nyimu.
- 4 Olu Chipfu dukwa okpèhu;
 mbu l'olu Chipfu anoduje
 ada kpa kpa.
- 5 Olu Chipfu agbawashije
 oshi sida; mbu le Chipfu
 agbajashije oshi sida,
 pfugbaaru l'ùbvù ùbvù
 Lébanonu.
- 6 Oomeje g'ùbvù ùbvù
 Lébanonu nmahu
 jiiijii ge nweswi, apfu
 ke shoshoo.
- O nodu emeje ùbvù Siriyonu;
 g'o nma pfula pfula
 ge nwa atsù, apfu ntù.
- 7 Olu Chipfu akuje
 g'ebemu-igwe.
- 8 Olu Chipfu anmaje echiegu
 jiiijii;
 mbu le Chipfu anmaje
 echiegu Kadeshi jiiijii.
- 9 Olu Chipfu anmaje
 achì yigayiga.
 Ojishije ekwo l'oswa;
 mee ya;
 l'o gheru karaphongu.
- Onyemonye, no l'ime
 eze-ulo iya a-nodu epfu;
 su: "Chileke dukwa
 biribiri!"
- 10 Chipfu sugaru l'aba-eze
 iya; utso nodu iya le
 mkpula;
 teme o je a-buru eze
 jasù l'ojejoje.
- 11 Chipfu emeje g'ike
 du ndibe
 iya.
 Chipfu agojeru onu-oma
 nchi-adu-doo nu ndibe
 iya.

*A guru iya gude woru
eze-ulo Chileke ye Chileke
l'eka*

- ¹ Mu a-nodu ekutse gube
Chipfu;
kele i nalitaru mu lofuta
mu l'ime nsu;
ophu i kwedu ge ndu ohogu
mu teru eswa kpua mu.
- ² Gube Chipfu, bu Chileke mu;
mu rakuru ngu gi
yeru mu eka.
- I bya emee; ehu du mu ike.
- ³ Su-a; gube Chipfu;
oo ngu lo-litaru mu
lofuta mu l'ime ali-maa.
- I mee ge mu ta abu onye
eja taru.
- ⁴ Unu gu a ebvu gude tua
Chipfu epha;
unube ndu duru iya
nsu!
- Unu kele iya ekele;
l'epha iya du nsu!
- ⁵ Kele ehu te eghujedu iya
eghu no odu.
- Obenu l'obu-omaa ya anoduje
jasu teke onye onoya
l'a-no-beru.
- Enya-mini bu-a l'enyashi be
aakwashije iya;
o -be l'utsu; ebvu ehu-utso
adaha.
- ⁶ Teke ehu du mu guu be mu
suru lo to dukpoda iphe,
byaru enwubata mu nu.
- ⁷ Gube Chipfu; teke i shi
emeru mu obu-oma
be i meru; mu nguru
anguru g'ubvu.
- Obenu le teke i gharu mu azu
be meji tofuru mu.
- ⁸ Oo gube Chipfu be mu rakuru.
O buru gube Nnajiuphu be
mu rworu gi phuru
mu obu-imemini.
- ⁹ Mu suru: "Bu urwu gunu
be anwuhu mu a-baru
ngu?"
- Mbu-a? denu urwu, ii-rita iya
me a tu mu eja?
Bu urwuku, du l'ali a-wata
ngu ajaja?
Bu iya a-ra iya arara l'i bu
onye apfushije ike
l'iphe, i pfuru?
- ¹⁰ Jiko Chipfu; numero olu
mu; phynaaru mu
obu-imemini!
- Jiko Chipfu; yeru mu ro eka!"
- ¹¹ Ekwu, mu raru be i
gbanweru mee;

mu teahaa ebvu.

Ị bya eyefu mu uwe-aphu,
mu yeru; woru ẹhu-utso
yee mu g'uwe.

¹² Iphe ono bukpoerupho
g'ee-shi g'obu mu aguaha
ebvu gude etu ngu ẹpha;
g'ọ tọ nọhe nggujunguji.

Gube Chipfu, bu Chileke mu;
ọo ngu be mu a-nọduje
ekele jasụ l'ojeje.

31

Ebvu-oma, Dévidi deru
nụ onye-ishi ebvu

¹ Ọo gube Chipfu be mu nọ
l'eka ezeru ndzụ.

B'ekwekwa g'e kpua mu iphu
le ntụ jasụ l'ojeje.

Eshinu i bu onye
pfuberekoto; nafutanu
mu.

² Gbobenuru mu nchi.

Bya egwegwa bya agbafuta
mu.

Bunuru mu agbara-mkpuma,
mu a-gbabaje je ezeeru ndzụ;
mbụ ọlo-ezeru-ndzụ,
a-dzota mu nụ.

³ Eshinu i buru mu
agbara-mkpuma; bya
aburu mu ọlo-ezeru-ndzụ;
dunaa mu l'onwongu;
kpọ-ziaru mu ọzo g'ẹpha
ngu apfuru.

⁴ Nafuta mu l'onyà ono,
a gbaberu mu onoya;
kele ọo l'ime ngu be mu
gbabarụ je akwachia
ndzụ mu.

⁵ Mu yeru ngu unme mu l'eka.
Gbafutanu mu; jiko Chipfu,
bu Chileke, apfushije ike
l'iphe, i pfuru.

⁶ Ndu akpojeru obu yeru
ọla-l'iswi ono, bu agwa
adujekwa mu ashi.

Onye mbedua dakoberu
bukwa Chipfu.

⁷ Mu ete eswa; ẹhu nọdu atso
mu utso l'i yeru mu obu;
kele i humaru iphe-ehuka,
mu jeru;
bya amaru le pfupfupfu shi
egbu mu egbugbu;
⁸ ọphu i woduru mu ye l'eka
ndu ohogu mu.

Ọ chia l'i kufutaru mu je edobe
l'eka mu nọ túsaru ẹhu.

⁹ Jiko Chipfu; phunuaaru mu
obu-imemini;

- kele mu nokwa l'oke
 mkpamehu.
 Mu rawaru ekwa-aphu jasu mu
 nodu aphu ragaraga;
 teme o mekwaapho;
 ike bvushikotawa mu.
- 10 Mu gu-gbuakwaru onwomu
 l'aphu.
 Mu tsuwa ude; kahu l'okpehu.
 Ike bvukotaakwaru mu;
 kele mu menukawaru
 ejo-iphe.
- Okpu, no mu l'ehu nodu
 akaepfo nyegenyege
 eje.
- 11 Ikpoto ndu achu mu le njo
 mewaru; mu buru onye
 ndu obutobu mu akpo
 ebo l'afu.
 Ndu mu l'ephe eshi onya be
 atsuchawa mu ebvu.
 Iphe, bu ndu humaru mu
 le gbororo anoduje
 agbaru mu oso.
- 12 Ephe tuko zohaa mu
 gaazohaje onye
 nwuhuru anwuhu-a;
 mbu le mu duwaa g'ite,
 tukposihuru
 atukposihuhu.
- 13 Kele mu numawaru nvu
 azu, ikpoto nemadzu
 anoduje evu mu.
 Nta-a ta adudu eka mu no ge
 ndzu ta anodu agu mu.
 Ephe anoduje achuru mu
 ejo idzu.
 Iphe, ephe tuberu bu g'ephe
 wofu ndzu mu.
- 14 Obenu l'oo ngu be mu
 dakoberu gube Chipfu.
 Mu epfu l'oo ngu bu Chileke
 mu!
- 15 Ge mu a-no-beru l'eliphe-a
 bu ngu be o du l'eka.
 Nafutanu mu l'eka ndu ohogu
 mu; me l'eka ndu achu
 mu nu.
- 16 Lenaa mube onye-ozu ngu
 enya-oma!
 Guderu n-yemobu ngu dzoo
 mu!
- 17 Jiko Chipfu; b'ekwekwa g'e
 kpua mu iphu le ntu;
 kele mu chikuwaru ngu le
 mkpu.
- Oo ndu ejo-iphe ono be
 ee-kpuchia iphu le ntu;
 g'onu je a-buru phe
 kpurukudukuu
 l'alii-maa.
- 18 G'onu ono, ephe gude adzu

orotophomu ono buru
 phe kpurukudukuu;
 kele ephe egudeje eku
 onwophe; waa akpo
 nemadzū ēbo l'afū;
 epfubyishi ndu
 pfuberekoto.

¹⁹ Lewarō g'adū ree ngu habe
 shii;
 mbū ree ono, i doberu
 ndu atsū ngu ebvu ono.

Ọ buru l'iphu unwu-eliphe
 bē ii-pfuru;
 meeru ndu gbabarū l'ime
 ngu; ezeru ndzū ree ono.

²⁰ Iwojeru phe domia lē
 mgboru ēka i nō; g'ējo
 idzu, unwu-eliphe chiru
 ta vū l'ēhu phe.

Ọ buru l'ibe ngu bē
 iidobeje phe; gē njo
 opfu te erwu phe l'ēhu.

²¹ G'e tua Chipfu ephe;
 kele o goshiru mu n-yemobu
 iya, dū biribiri
 teke mu nō lē mkpukpu,
 ohogu nō-pheru
 mgburugburu.

²² Mu chia mkpu sū: "Ephuhu
 mu l'iphu ngu-o!"

I nūmaele-a mkpu, mu
 chikuru ngu; bya agbaarū
 mu mkpu.

²³ Unu yee Chipfu obu;
 unubē ndu dūru iya nsō
 g'unu haa;
 lē ndu Chipfu eleta enya
 bukwa ndu apfushije
 ike l'iphe, ephe pfuru.

Obenu lē ndu eku onwophe
 bē opfuje ugwo iphe,
 ephe eme pfurwua phe
 iya l'ishi.

²⁴ Unu shihukpōephe
 ike gude ēka l'obu;
 unubē ndu daru ngabēru
 Chipfu!

32

Èvù, Dévidi kwaru

¹ Èhu-utso bē a gōru nū onye
 Chileke guru nvū l'emeswe,
 o mesweru iya;
 mbū onye Chipfu safūru
 iphe-eji iya.

² Èhu-utso bē a gōru nū onye
 Chipfu ta agukoeduru
 ējo-iphe, o meru;
 mbū onye te nwedū ẹregede,
 dū iya l'ēhu.

³ Teke mu shi nōdu

- ngguingguji be okpu,
 no mu l'ehu shiepho tsua
 gworigwori.
 O buru iphe, kparu iya nu bu
 ude, mu shi anoduje
 atsu mboku-mboku.
 4 Kele eswe l'enyashi be
 iinoduje ada mu aka
 l'ehu.
 I shi egube ono michatachaa
 nwoke, du mu nu g'onye
 uguru guderu.
 5 Tobudu iya bu; mu bya emee
 g'i maru iphe-aji, mu meru;
 ophu o dudu ejo-iphe,
 mu meru, duru ophu mu
 domiru ngu edomi.
 Mu su le mu e-woerupho
 atupya, mu tupyaru
 Chileke koshiaru iya.
 E mechaa; i bya aguaru mu
 nvu l'ejo-iphe, mu meshiru.
 6 Oo ya bu; g'iphe, bukpo ndu
 eme iphe, du gube
 Chileke ree pfujeru nu ngu
 teke ephe no le mkpa;
 g'oo-buru teke Eze
 Enyimu iphe-ehuka ono
 byaerupho g'utso;
 o too rwudu phe l'ehu.
 7 Oo ngu bu aka mu agbajeru
 je edomia onwomu.
 O buru ngu a-nodu eleta mu
 enya g'iphe-ehuka ta
 adapfuta mu;
 gude ebvu, e gude atu
 okoo gbaa mu
 mgburugburu.
 8 Oo mu a-nodu atu-ziru ngu
 aka; ezikwa ngu pho uzo,
 ii-nodu eshi.
 Mu a-noduru ngu le mgbazi;
 eletakwa ngu pho enya.
 9 Ba adukwa g'inya;
 ozoo g'inya-mulu;
 kele ephe ta amadu
 onwophe ekicha.
 Iphe, eegudeje ago phe bu
 agadagba waa odogoro.
 I -meduru iya nno;
 i ti gotadu phe.
 10 Ndu ejo-iphe anoduje
 eje iphe-ehuka, du igwerigwe!
 Obenu l'onye dakoberu
 Chipfu be n-yemobu
 iya ano-pheje
 mgburugburu.
 11 G'iphe, Chipfu anoduje eme
 mee g'ehu tsoo unu
 utso;
 teme unu etekwapho
 eswa;

unubę ndu p̄fuberekoto!
 Unu ḡa ebvu ęhu-utso;
 unubę ndu obu
 guru iphóró!

33

- ¹ Unu ḡa ebvu ęhu-utso n̄
 Chipfu; unubę ndu
 p̄fuberekoto!
 Ọ ḡbaru ęę ndu obu p̄ę ḡuru
 iphóró jaję iya ajaja.
² Unu kp̄o une gude kele
 Chipfu ekele!
 Unu gude ogumogu ḡa ebvu
 gude tua ya ępha!
³ Unu ḡa ebvu ọphúú n̄ iya!
 Unu k̄ya ya k'ęrengete;
 unu agbooru iya ogboo!
⁴ Kele Opfu Chipfu p̄furu
 nhamunha.
 Ọ b̄uru o-me-g'o-pfuru
 l'iphemiphe, oome ememe.
⁵ Iphe, aduje Chipfu ree
 b̄u ikpe, p̄furu nhamunha;
 mę iphe, p̄furu ọto.
 N-yemobu Chipfu jiru
 mgboko bushihu.
⁶ Ọo opfu-ọnu bę Chipfu gude
 mee igwe.
 Ọ b̄uru unme, ọ t̄uru at̄utu
 bę o gude mee iphemiphe,
 n̄okota iya n̄.
⁷ Ọ bya azak̄obe mini,
 n̄ ọ'ęnyimu l'ęka lan̄;
 ọ d̄oru nyimunyimu.
 Eze-ęnyimu bę ọ kpachaaru
 oke ęka oo-jeberu.
⁸ G'eliphe l'ophu tsuje Chipfu
 ebvu.
 G'iphe, buk̄poo ndu n̄ ọ lę
 mgboko mgburugburu
 yejeru iya ns̄;
⁹ kele o p̄furu opfu;
 mgboko l'ophu d̄u.
 Ọ t̄uru ekemu; iphemiphe
 d̄ukota.
¹⁰ Chipfu emeje g'idz̄u,
 ọhamoha ch̄iru
 b̄uru iphe-mman̄.
 Iphe, ndiphe t̄uberu k'ememe
 bę ọokposhije.
¹¹ Obenu l'idz̄u ọphu Chipfu
 ch̄iru l'aduje g'ọ ch̄iru iya;
 jas̄u l'ojejoje.
 Iphe, ọ t̄uberu k'ememe bę
 oomeje; l'o shi l'ogbo
 sweru ogbo.
¹² Ęhu-utso bę a ḡoru n̄ ọha ono,
 b̄u Chipfu b̄u Chileke p̄ę;
 mb̄u ndu ọ h̄otar̄u;
 ęphe b̄uru okiphe nkiya.
¹³ Chipfu an̄duje l'imigwe lee

- ęnya l'eliphe-a hụmakota
 ụnwu-eliphe l'ophu.
 14 Ọonoduje l'ẹka o bu l'imigwe
 hụmakota ndu bu ẹ
 mgboko g'ẹphe ha.
 15 Ọo yẹbedua meru ọriri nụ phe;
 ẹme iphemiphe,
 ẹphe emekọta nọdu edoje
 iya ęnya.
 16 Eze ta alwujedu ọgu lwuta;
 opfu l'ọo l'ọ chi
 igwerigwe ndu ojogu.
 Ọphu onye ike dụ abudu
 okpehu iya ẹ
 oogudeje nahu.
 17 Ịnya-ọgu bụ iphe-mmanu;
 ọ tọo dzọtadu nemadzu
 l'egu ọgu.
 G'ike aduhabekwa iya;
 ọ tọo dzodu ndzu.
 18 Obenu ẹ-a; ęnya Chipfu
 dukwa l'ẹhu ndu atsu
 iya ebvu; mbu ndu ono,
 daru ngaberu n-yemobu
 iya;
 19 k'ophu ọo-nafuta phe l'onu
 onwu;
 dobe phe ndzu me ẹgu
 nọdu eme.
 20 Anyi adaje ngaberu Chipfu;
 kele ọo ya bụ onye eyejeru
 anyi ẹka; bya aburu onye
 egbobutaje anyi.
 21 Oomeje g'obu tsoo anyi utso;
 kele ọo epha iya, dụ nsọ ẹ
 anyi dakoberu.
 22 Gube Chipfu; jiko goshinu l'i
 yeru anyi obu;
 eshinu ọ bụ ngu ẹ anyi
 daru ngaberu.

34

- Ebvú, Dévidi deru teke*
o meaharu g'onye ọbvú
eme l'iphu Abimeleku;
Abimeleku chifu iya
 1 Mu anoduje etu Chipfu epha
 tekenteke.
 Ọ tọo dudu teke mu byaru
 ajabuhu iya ajaja.
 2 Ọo Chipfu ẹ mu gude eku
 onwomu.
 Ndu aakpa ẹhu -nụmae ya
 pho; ẹhu atsoo phe utso.
 3 Bya ge mu ẹ ngu tuko tpa
 onu Chipfu l'ọ paru ẹka.
 G'anyi tuko kutsee epha iya.
 4 Mu rakuru Chipfu; ọ za mu
 ẹnu; bya emee; ndzu
 gu-buhu mu.
 5 Ndu ele ęnya iya ẹ aa-nwuja

- onu-ochi; ophu o dudu teke
iphere bya eme phe.
- 6 Mube onye adudu g'o du mu
chiru mkpu;
Chipfu zaa mu enu;
bya adzotakota mu l'iphe-ehuka,
mu eje g'o ha.
- 7 Ojozi-imigwe ke Chipfu
ano-pheje ndu atsụ Chipfu
ebvu mgburugburu.
Onoduje adzo phe tekenteke.
- 8 Unu byanu g'unu le Chipfu
megbabe iphe g'unu
ahuma l'o du ree.
Ehu-utso be a goru nu ndu
gbabarụ iya l'eka je
ezeeru ndzu.
- 9 Unu tsuje Chipfu ebvu;
unube ndu duru iya nsọ;
le ndu atsụ iya ebvu
ta adukwa iphe, uko iya
adujeru phe.
- 10 Unwu oduma nwechaaru
mkpa; teme egu nodu
agujechaa phe;
obenu le ndu acho Chipfu
be uko iphe-oma ta
abyadu aduru.
- 11 Unu byaedu unube
unwegirima; bya angaberu
mu nchi;
ge mu zia unu g'aatsuje
Chipfu ebvu.
- 12 ?Bu onye be o du g'asu le
ndzu iya e-tse ogologo;
teme o dukwa iya pho
g'asu le mboku-mboku
a-bujeru iya k'oma?
- 13 G'onye ono hakwa epfu
njo-opfu;
hakwapho agho ugho.
- 14 Gbakutaru eme ejo-ememe
azu; watachia eme iphe,
du ree.
Kukebeje ehu cho iphe,
e-me ge nchi du doo.
I -choeta iya; ta tu-wokwa
iya eka ememe.
- 15 Chipfu anoduje eleta ndu
pfuberekoto enya.
O nodu egbobeje nchi
numa olu phe m'ephe
raku iya.
- 16 Obenu le ndu eme
ejo-ememe be
ogbanwubejeru iphu;
bya emee; ephe anwuhu
chihu le mgboko.
- 17 Ndu pfuberekoto abujeru;
ephe -raku Chipfu;
l'o za phe enu;
bya anafuta phe l'iphe-ehuka,

- ephe eje g'ọ ha.
 18 Chipfu anọ-kubeje ndu mee
 ala l'opfuru.
 Ndu eswe bụ ẹnashi bẹ
 ọodzofutaje.
 19 Onye pfulerekoto ejeje
 iphe-ẹhuka, dụ igwerigwe;
 obenu lẹ Chipfu
 anafutakotaje iya l'iphe-ẹhuka
 ono g'ọ hakọta.
 20 Okpu, nọ iya l'ẹhu
 bẹ ọo-nwubejeru ẹnaya;
 g'ọ tọ dụ mę nanụ, aa-kụ-ji
 akụ-ji.
 21 Obenu l'onye ẹjo-iphe,
 bụ ẹjo-ememe iya ono
 e-gbu iya.
 Ndu kpọru ndu pfulerekoto
 ashị bẹ aa-nmaa ikpe.
 22 Chipfu agbafutaje ndu ejeru
 iya ozi;
 ophu ọ dudu onye gbabarụ
 l'ime iya je anọdu zee
 ndzụ,
 a bya anma
 ikpe m'onye lanụ.

35

Ebvü, Dévidi deru

- 1 Gube Chipfu; ndu etso mu
 opfu bukwa ngu
 e-tsolata phe!
 Ndu ophu etso mu ogu
 bukwapho gubedua
 e-je etsolata phe!
 2 Gbalihu; chita ngwogu;
 waa
 iphe-mgbobuta-ogu
 ngu;
 bya egude gbaaru mu
 mkpu!
 3 Palia arwa ngu;
 gude kwachia ndu achị mu
 lẹ njo ọzo!
 Sunu mu l'ji-dzo mu-a!
 4 Ge ndu acho ọzo, ephe e-shi
 gbua mu buru ndu e
 meru iphe-iphere.
 G'a chiphukwa ndu achiru
 mu ẹjo idzu azu.
 G'a tu phe eberebete!
 5 G'ephe dụ g'eswa ereshi,
 pherephere zikashiru teke
 ojozi-imigwe Chipfu
 a-nọdu achị phe oso.
 6 G'uzo phe gbakotakwa
 ochii;
 chikwapho ke
 burukutuku
 teke Ojozi-imigwe Chipfu
 a-nọdu achị phe

ikpabaka.

⁷ Eshinu o dudu iphe, mu meru
phe; ephe je agbaberu
mu onya;
bya eworu nsu bua ge mu
nwulahu;
⁸ g'ola-l'iswi tukwaa phe
l'upfu.

G'onya, ephe gbaberu
lonwophe nmatakwa
phe.

G'ephe nwudakpe ya pho ke
wurukutukumu.

⁹ Oo ya bu ge mu etee eswa
l'ime Chipfu.

Ehu atsahaa mu l'o dzotaru
mu.

¹⁰ Mu e-gudekpoo obu mu g'o
ha su:

"?Bu onye aturu gube Chipfu?
Oo ngu adzotaje ndu ukpa
l'eka ndu ka phe
okpehu.

Mbu l'jinafutaje ndu ukpa;
waa ndu adudu g'o du
phe l'eka ndu ana phe
nfu."

¹¹ Ndu ejo-ekebe wulihuru ebo
mu ibo.

Ephe chikoo iphe, mu amadu
kuba su l'oo mu be o
shi l'eka.

¹² Ephe gude ejo-ememe pfa
mu ugwo iphe-oma.

Oo ya bu le mu duwaa g'onye
a togboru nwa maa.

¹³ Obenu le teke iphe-ememe shi
zuu phe be mu wotaru
uwe-aphu yee;
bya ewoze onwomu ali aswi
egu epfu anu Chipfu;
ole Chipfu ta anumaduru
olu mu.

¹⁴ Mu nodu aghaphe egbu
onwomu egbugbu
l'ekwa g'o bu onya mu;
ozoo nwune mu be
iphe-ememe zupyaberu.

Mu nodukpoo dee eka l'agba
g'onye akwa ekwa ne iya,
nwuhuru nu.

¹⁵ Obenu l'opfu duru mbedua;
ephe gude ehutu
dzukobe.

Ephe swiphee mu
mgburugburu tsua
mu iphe teke mu
akwabeduru enya;
bya egude njo-opfu
alabushi anu mu nanu
nanu.

¹⁶ Ndu gudewaa echi ndu ozo

- eswe merwushia
 onwophe l'iphu Chipfu;
 ndu atagbaru mu ikireze
 ke nyikinyiki.
- 17 Gube Chipfu; ?bu teke ole be
 ii-jipyaberu onwongu
 elekpøephe anyi enya?
 Dzõnaa mu; a -nõnya ephe
 mee mu; mu buru
 ola-l'iswi!
- Dzõtaro mkpakõ iphe ono,
 mu nweru ono, bu ndzu
 mu g'oduma ta
 adzũgbu iya!
- 18 O buru l'eka oha l'oplu
 dzukõberu be mu
 a-nõdu keke ngu ekele;
 mbu le mu a-nõdu l'iphu
 ikpoto nemadzũ jaa
 ngu ajaja.
- 19 B'ekwekwa ge ndu õhõgu mu
 teru eswa kpua mu;
 mbu ndu kpõru mu ashĩ;
 ebe adũ iphe, mu
 meru phe.
- Ophe i kwekwa ge ndu ono,
 mu du ashĩ ono bvua mu
 enya ria.
- 20 Kele ephe te epfujedu opfu
 nchi-adũ-doo;
 obenu l'iphe, abujeru ozi,
 duru phe nu bu achĩ idzu
 g'ephe e-shi ghõoru ndu du
 agũ le mkpũkpu ugho.
- 21 Ephe sarũ õnu galaba wata
 mu ebo ibo sũ:
 "Ee! Anyi gudekpõo enya
 anyi hũma iphe,
 i meru!"
- 22 Oke gube Chipfu hũmanuru-a
 iphemiphe ono.
 Jiko ba agbakwa mu nkũchi
 õphu i nõdukwa
 mu õzenya!
- 23 Tehu etehu; kwõlihuõ bya
 ahaaru mu enge!
 Gbaaru mu õdzõri;
 jiko Nnajiũphu mu,
 bu Chileke mu!
- 24 Gude apfũbekoto nkengu
 haarũ mu rõ enge; jiko
 Chipfu, bu Chileke mu!
 Te kwekwa g'ephe teru eswa
 kpua mu!
- 25 Te kwekwa g'ephe rĩa l'õbu
 phe sũ:
 "Nta be anyi chõ-vuwaru iphe,
 anyi achõ!"
- Ozoo g'ephe sũ: "Nta-a be
 anyi patawaru
 iya lwee!"
- 26 G'iphe, bũkpõo ndu ete eswa

- ekpu ejo-iphe, byaru
mu nù bükwaru ndu ee-meru
iphere kpua bya atù
phè èbèrèbete.
G'e gudekwa iphere dejia phè
èpho; mbù ndu ono,
etu onwophè
ophushugbu eje abyapfuta
mu ono!
- ²⁷ Gè ndu ele enya g'a haaru
mu enge gua ebvu èhu-ütso
tee eswa!
- G'iphe, ephe a-kpujeru l'önu
bükwarupho: "G'a tùa
önu Chipfu l'ò parù èka;
mbù onye öduje ree mè
onye-özi iya nödu buru
l'èhu-guu."
- ²⁸ Öo ya bù; mu egude önu
mu pfua
k'apfubekoto nkengu.
Ö bükwarupho gè mu
a-nödu etu ngu epha
mböku-mböku
bù onoya.

36

*Ebvü, Dévidi, bù onye
ejeru Chipfu özi deru
nù onye-ishi ebvu*

- ¹ Öo umere ndu ejo-iphe eme
emeje gè mu pfua l'ime
öbu mu sü l'èphe
ta atsükpödaa
Chileke ebvu atsütü
öphu.
- ² Kele öonöduje aja onwiya
ajaja; mbù jataberu
onwiya
k'öphu bù l'ò tòo humajedu
ejo-iphe, oome;
k'öphu öo-kpö iya ashì.
- ³ Öpfu, eshije iya l'önu
bükotaephe ejo öpfu;
waa aghö ügho;
öphu oomejeèdu
g'onye kwarü enya;
öphu oomekwaphö iphe,
dü ree.
- ⁴ Ö zèwaa l'iphe-azèe ya
rikobe iphe-èji, oo-me.
Öo èpho l'üzö, apföduru-öto
bè öpfujeru;
öphu ö düdu iphe, dü èji,
öjìkaje ememe.
- ⁵ Gùbe Chipfu; n-yemöbu
nkengu tükökwaru
igwe l'öphu vöo
pfurupfuru.
O-me-g'ö pfuru, ì bù
rwucharu akpaminigwe.

- 6 Apfubekoto nkengu nõdu
 etse rigorigo g'ubvú,
 parụ ẹka apaa.
 Ikpe nkengu dụ wukirima
 g'eze ẹnyimu-ime-alì.
 Gùbe Chipfu; ọo ngu tukuru
 anụ, bu l'ẹgbudu yele
 nemadzụ dobe ndzụ.
- 7 Lewarọ ẹẹ n-yemobu ngu
 bu-be iphe, vu oke-aswa!
 Ọo iphe ono meru g'o gude
 unwu-eliphe gbaba le
 mkpula oke nkù ngu
 je anọdu ezeru ndzụ.
- 8 Ẹphe anọduje l'ulo ngu eri
 gwogwoogwo le nri,
 kuru iya nù;
 teme i nõdu emeje g'ẹphe
 ngua mini l'enyimu
 ehu-utso nkengu.
- 9 Kele ọo l'eka i nõ be ndzụ
 futaru.
 Ọ buru l'eka iphóró nkengu
 nõ be anyi a-nọdu
 huma iphóró.
- 10 Jiko yekpọekwapho ndu
 maru ngu nù obu g'i
 yeru phe iya;
 L'i pfubekpọekwapho eka
 ngu oto g'i pfuberu
 iya l'ehu ndu obu phe
 guru iphóró.
- 11 B'ekwekwa ẹẹ ndu eku
 onwophẹ zọ-sweta mu okpa;
 ophu i kwekwa ẹẹ ndu
 ejo-iphe gude ẹka phe
 nwufu mu.
- 12 Humawaro g'a wushiru
 ndu anọduje eme iphe,
 adudu ree;
 ẹphe dabyigbaaru;
 ophu ẹphe abyadu
 agbeshibaa agbeshi.

37

Ebvú, Dévidi deru

- 1 G'onodu ndu eme ejo-ememe
 te eghujekwa ngu eghu;
 ophu i kojekwaru ndu
 apfubeduru ẹka oto
 okophoo.
- 2 Kele ọ tọ dukwa
 g'aa-nọ-beru; ẹphe
 anwulwashihu g'ẹswa;
 teme ophu ọ dukwapho
 g'aa-nọ-beru;
 ẹphe akposhihu nkụ
 g'irwu oshi.
- 3 Dakobe Chipfu; meje iphe,
 dụ ree!
 Buru l'alì ono buru

o-me-g'o-pfuru!

4 Nọdukwa Chipfu l'ẹka tee
eswa;

g'oo-nukwanu ngu iphe,
bụ iphe, agụ ngu nụ.

5 Woru iphemiphe, iime
ememe ye Chipfu l'ẹka.

Dakobe iya; l'oo-meru ngu
iya.

6 Oo-me g'apfubekoto nkengu
nwua ke phoo g'iphóró;

mbụ le Chipfu a-harụ
ngu enge;

mee g'iswi-ọdu-mma
nkengu gbua ke nwjinwii
g'enyawu.

7 Zekpoephe kọpọya l'ẹka
Chipfu; taa nshi kwabẹru
iya.

G'ẹhu te eghukwa ngu
eghu teke iphemiphe,

ndu ẹjo-iphe eme
ejehuru phe;

mbụ teke ẹjo-idzu, ẹphe achi
anọduje eje g'ẹphe chiru iya.

8 G'ẹhu te eghujekwa ngu eghe;
ọphu i vọjekwaru oku
wua ẹhu.

G'ẹhu te eghujekwa ngu eghe;
anọnya i mee ẹjo-iphe.

9 Kele ndu anọduje eme
ẹjo-ememe be ee-me
g'ẹphe chihu; obenu
l'oo ndu daru ngabẹru
Chipfu be e-nweru
mgboko.

10 O to dudu g'oo-nọ-beru
l'e mee ge ndu ẹjo-iphe
ta aduhe.

Ii-le ẹnya phe; ole i ti
humaedu phe.

11 Oo ndu du agụ be mgboko-a
a-buru nkephe;
teme ẹphe enweru ẹhu-guu;
nweru iya k'etsutsu iya.

12 Ndu ẹjo-iphe achi ẹjo
idzu edoberu ndu
pfuberekoto;
ataru phe ikireze ke
nyikinyiki.

13 Olobuele-a ọchi be Chipfu
achi phe;

kele o maru le teke
ee-mebyishi phe l'abya-a.

14 Ndu ẹjo-iphe mitaru ogu-echi
phe; g'ẹphe gbushia
ndu uto phe pfuru

nhamunha;
bya eseta apfu phe ke kikiki
g'ẹphe gbatsushia ndu
ukpa waa ndu adudu
g'ọ du phe.

- 15 Obenu l'ogu-echi phe
 ono e-mechaa nmabaa
 phe epho;
 l'a nata phe apfu phe
 ono nyakwoshia.
- 16 Nwiphe, abadu ishi,
 ndu pfuberekoto nweru
 be kakwa ree eme l'eku,
 ndu ejo-iphe du igwerigwe
 kpa a kube.
- 17 Kele ndu ejo-iphe be aa-nafu
 iphe, epe gude eme ike;
 obenu le ndu pfuberekoto
 be Chipfu bu agbarike phe.
- 18 Chipfu maru ge ndu uta
 adudu l'ehu a-no-beru.
- Okiphe phe a-no jasu le
 tuutuutu le mjimiimii.
- 19 Teke eeje iphe-ehuka;
 be a ta abyadu ekpu phe
 iphu le ntu;
 teme okpa nri -byaephe;
 nri aduele phe-a
 shingushingu.
- 20 Obenu le ndu ejo-iphe
 a-buru mkpurupyata.
- Ndu ohogu Chipfu
 e-phekashihu nanu nanu
 g'okoko, no l'egu.
- Epe e-phukashihu
 g'enwuru-oku.
- 21 Ndu ejo-iphe abujeru;
 epe -jita ugwo epe
 eria ya.
- Obenu le ndu pfuberekoto
 be anoduje emeru
 ndiphe iphe-oma.
- 22 Oo ndu Chipfu goru
 onu-oma nu e-nweru mgboko-a;
 obenu le ndu o tukwanuru
 onu be a-chihu nu.
- 23 Oo Chipfu anoduje akpo-ziru
 nemadzū uzo g'oo-gudeje
 aha okpa; mee onye ono
 g'o nguru anguru;
 mbu onye eme iphe,
 du Chipfu ree.
- 24 Upfu -dukpoo ya nu;
 o too darwudu ali;
 kele oo Chipfu gude eka
 iya agbata iya ike.
- 25 Mu shikwa teke mu bu nwata
 nowaa jasū mu buru
 ogerenya nta-a;
 ole mu teke ahuma-swee
 eka Chipfu gbadoru
 onye pfuberekoto;
 ozoo eka unwu iya
 arwo nri.
- 26 Onye pfuberekoto anoduje eme
 iphe-oma tekenteke; o nodu
 ejieje nemadzū ugwo.

Ee-shi l'ẹhu ụnwu iya kebe
ndu ozo l'oma.

27 Gbakutaru eme ejo-ememe azu;
watachia eme iphe, du ree;
g'iiburu l'ali-a jasụ l'ojejoje.

28 Chipfu be o du ree
g'unwu-eliphe kpeje ikpe,
pfuru nhamunha;
ophu o hajedu ndu yeru iya
obu aka.

Ookwa-chije phe akwachi
jasu l'ojejoje;
obenu l'awa ndu ejo-iphe
be oo-me g'ephe chihu.

29 Ndu pfuberekoto e-mechaa
nweru ali-a;
buru iya jasụ le tuutuutuu
le mjimiimii.

30 Opfu, eshije onye pfuberekoto
l'onu futa bu mmamiphe.

Ire iya buru iphe, aduje iya
nu bu epfu iphe,
pfuru oto.

31 Iphe, aduje iya l'obu
tekenteke bu ekemu
Chileke;
ophu o haswejedu okpa
l'ememe iya.

32 Ndu ejo-iphe ejeje ewoha
onwophe kwaberu ndu
pfuberekoto;
g'ee-shi g'o buru ephe
-ghatashia;
ephe egbua phe.

33 Obenu le Chipfu te ekwejedu
g'ephe daba phe l'aka;
ophu a byadu anma ndu
pfuberekoto ikpe;
me a kpuru phe bya
l'ulo-ikpe.

34 Nodukpoepho kwaberu
Chipfu; tsoje uzo iya!

Oo ya e-kutse ngu mee
ngu l'i nworu ali-a.

Ii-gude enya ngu huma
teke ee-me ge ndu
ejo-iphe chihu.

35 Mu humajewaru onye bu
onye ejo-iphe.

O dukpoepho g'oshi,
ehu du guu, jaru du
ke kpuchi.

36 Obenu l'o to dudu g'a
no-beru ophu o duedu.

Mu choo ya nta choo imo;
ophu mu
ahumaeduru iya;

37 Lenaa ndu uta adudu
l'ehu enya;
mbu-a; gbunaa ndu obu
phe guru iphoro igo;
huma le ndu eme ge nchi

- dụ doo bẹ anọduje
eje l'iphu l'iphu.
- 38 Obenu lẹ ndu emeswe
Chipfu bẹ aa-tụkoepho
mebyishia.
- Iphe, bukpoo oshilokpa
ndu ejo-iphe bẹ
ee-me g'ephe chihu.
- 39 Oo Chipfu adzọtaje ndu
pfuberekoto.
- Oo ya abujeru agbarike phe
m'ephe nọdu eje
iphe-ehuka.
- 40 Mbụ lẹ Chipfu eyejeru phe
eka nafuta phe.
- Qonafutaje phe l'eka
ndu ejo-iphe;
shi nno dzoo phe;
kele ephe gbabarụ l'ime
iya je ezeru ndzụ.

38

- Ebvu-oma, Dévidi guru
gude nyataru Chipfu iphe*
- 1 Gube Chipfu; te egudekwa
ehu-eghu ngu baaru
mu mba!
- Ophu i gudekwa oke ehu-eghu
ngu hua mu ahuhu!
- 2 Kele apfu nkengu gukwaru
mu pho eguru l'ehu;
teme eka ngu nodu
apyipyashi mu apyipyashi.
- 3 Ehu-eghu ngu meru;
ophu ehu mu l'ophu
enwedu eka te emedu
mu ehuka.
- Iphe-eji, mu meru ngu
woerupho okpu mu
gbaghashia.
- 4 Kele ejo-iphe, mu meshiru
ripyabewaru mu.
- O nodu anyitaberu erwa
k'ophu mu aduedu ike
evuvu iya.
- 5 Onwo, aba mu nu
eshiwaa tukuruba.
- O buru iphe, kparu iya nu
bu eswe, mu meru.
- 6 Mu nowa kpoyoo dee eka
l'agba gukota aphu
mkpurumkpuru.
- 7 Okpurukpu kwatakpo
emeshi mu ehuka ike;
mbu l'o to dudu eka ehu te
emedu mu ehuka me nanu.
- 8 Ehu mu l'ophu dahuaru
adzulakpa;
teme obu mu tsukotawa
gworigwori.
- Obu te ebvuduru mu

ebvuru k'ophu bu le
mu atsushi ude ike.

⁹ Gube Chipfu; iphe bukpo
iphe, agu mu nu be i
makotaru.

Ude, mu atsü be e te
emeduru ngu le mpya.

¹⁰ Obu etsu mu gbudugbudu;
ophu ike adukpoedu
mu ililekpo.

Mu nodu aphuwaa ragaraga.

¹¹ Ndu yeru mu obu;
yee ndu mu l'ephe eshi
onyä bufuwaru
mu iche.

O buru iphe-ehuka, dapfutaru
mu nu kparu iya.

Ndu mu l'ephe bu abubu je
apfuchaaru uzenya.

¹² Ndu achö uzo, ephe e-shi
gbua mu woru önyä
gbakarü mu.

Ndu tüberu g'ephe meka mu
iphe nodu anmaru
mu onwu.

Oo ephe idzu g'ephe
e-shi ghöoru mu ugho
be ephe anöduje achi
eswe l'enyashi.

¹³ Mbëdua dukwa g'onye ada
nkuchi;
k'ophu bu l'ö tö düdu iphe,
mu anumaje.

Mu dukwapho g'onye
ete epfudu opfu;
woerupho önu mu
dobe doo.

¹⁴ Mu düwaa g'onye eepfu opfu
eyeru; ophu o yedu önu;
kele ö tö düdu iphe, eepfu,
mu numaru.

¹⁵ Obenu l'öbu mu daru
ngaberu gube Chipfu.

O buru gube Nnajiuphu,
bu Chileke mu be a-za
mu oku, mu eku ngu.

¹⁶ Mu suru-a: "B'ekwekwa
g'ephe teru eswa
kpua mu!

Nta-a, ökpa chiswafuru mu-a
be ephe tukowaru etu
onwophe ophushugbu."

¹⁷ Kele mu anga anganga;
tëme aphü nodu ejijee mu
phö obu tekenteke.

¹⁸ Mu e-pfushi öjo-iphe,
mu meshiru ngu.

Iphe-ëji, mu meru erwukwa
mu phö l'ehu.

¹⁹ Obenu le ndu ohogu mu
dü igwerigwe ebu jajaja;
tëme ndu mu dü ashü

l'èbe adu iphe,
mu meru phe pakwaapho
igwerigwe.

²⁰ Ndu egudeje iphe, du eji pfua
ugwo iphe-oma, e meru phe
be etso mu opfu;
kele mu anoduje achu iphe,
du ree.

²¹ Ta agwobekwa mu gube Chipfu!
Gube Chileke nkemu;
ba nodukwa mu uzanya!

²² Bya egwegwa bya eyeru
mu eka; gube Chipfu,
bu onye ndzota mu!

39

*Ebvü-oma, Dévidi deru nu
onye-ishi ebvu, bu jiedutunu*

¹ Mu suru le mu a-kwaberu
uzo mu enya;
ge mu te egude onu mu
pfuta ejo-iphe.

Onu mu be mu akuje ngga;
me ndu ejo-iphe
no-kube mu.

² Mu woru eka hua l'onu
no-kirishia;
ge mu te epfukponu g'o ka
mma l'oo iphe, du ree.

Ole mgburwashu-ehu mu
akaale-a shii eje.

³ A nonyaa; obu wahahaa mu
awahu;
mbu mu nodu rinyae ya
pho;
o gbanwuhu mu
l'ehu g'oku.

Mu sanaa onu wata epfu opfu su:

⁴ Gube Chipfu; menaa mu
ge mu maru ge
mu a-no-beru;
ge mboku e-beru mu
anwuhu!

Menaa ge mu maru ge ndu
mu du-be mkpirikpu.

⁵ I meru ndu mu; o du tsokere.

Ge ndu mu a-no-beru ta
adudu iphe,
o bu l'iphu ngu.

Nemadu l'ophu tukuerupho
buru udzu onu.

⁶ Nemadu g'oogha-phe nno
buepho pherephere
mmanu be o bu.

Kpanga kpanga kpanga,
onoduje eme buepho
g'o buru.

Ookpaje eku kuberu onwiya;
ole o to makwanu onye
e-mechaa ria ya nu.

⁷ Nta-a Chipfu; ?bukpoo gunu

- bẹ mu ele ẹnya iya?
 Ọ kwa ngu bẹ mu daru
 ngabẹru.
- ⁸ Nafuta mu l'emeswe ono,
 mu mesweru ngu ono!
 Be mekwa mu ẹ mu buru
 onye ndu eswe
 e-kweru une!
- ⁹ Mu shi woru ẹka hua
 l'onu nọ-kirishia;
 noo kele ọo gubedua bẹ
 iphe ono, anwukotaru
 mu nọ ono shi l'ẹka.
- ¹⁰ Hanaa mu echi ẹchachi-a,
 iichi mu-a;
 kele ẹka iichi mu gbaa
 gbaa bẹ ike abvụakwa
 mu ree.
- ¹¹ I -baarụ nemadzụ mba gude
 goshi iya ẹjo-iphe,
 oome
 bẹ buẹpho ẹ nsụ,
 asụkashije iphe-a bu
 g'ii-nọduje asụkashi iphe,
 dọ ree, onye ono
 nweru.
- Nemadzụ g'ẹphe ha
 bukota udzu onu bẹ ẹphe bu.
- ¹² "Numanu epfupfu,
 mu epfu anụ ngu
 gube Chipfu!
 Ngabenu nchi lẹ mkpu,
 mu echiku ngu!
 Ba gbakwa nkuchi g'i ti
 numa ẹkwa, mu ara
 ekpu ngu!
 Kele mu bu onye lwaru
 alwalwa, lwapfutaru
 ngu nọ;
 ẹgube ono, ndiche
 anyi phe shikwapho
 buru ono.
- ¹³ Jiko hafua mu rọ; k'ọphu
 ẹhu a-kabẹ tsọ mu
 ọtso ọzo;
 teme mu alashiwaro maa."

40

*Ebvú-oma, Dévidi deru
 nọ onye-ishi ebvu*

- ¹ Mu takpọerupho nshi
 kwabẹru Chipfu;
 jasụ ọ ngabẹru mu nchi
 bya anuma olu mu.
- ² Ọ bya ekufuta mu lẹ nsụ,
 anyi ishi ẹdzu;
 mbụ kufuta mu l'ẹpuchi,
 echi ẹturu, mu nọ ono;
 bya eworu mu pfube
 l'eli mkpuma, kpọru gbengu;
 mee mu; mu nguru anguru.

- ³ Ọ bya eworu ebvu ọphúú
 ye mu l'ọnu.
 Mu gude ebvu ono wata aja
 Chileke anyi ajaja.
 Ikpoto nemadzụ a-hụma
 iphe, nwuru nụ; ndzụ
 erwuta phẹ.
 Ẹphe alwaphuta azụ bya
 adakobe Chipfu.
- ⁴ Ẹhu-ọtso bẹ a ọoru nụ onye bụ
 Chipfu bẹ ọ dakoberu;
 ọphu ọ ghaduru ndu eku
 onwophẹ iphu; ọphu
 ọ boro kẹ ndu shisweru
 uto; chiru ọpụ kwẹe
 l'iphe, adudu iphe, ọ bụ.
- ⁵ Gube Chipfu, bụ Chileke
 mu; iphe, dụ biribiri,
 i meshiru; waa iphe,
 dụ ree, i doberu k'emeru
 anyi pakwaru igwerigwe.
 Ọ tọ dudu onye suru ngu
 iya agushigburu.
 Mu -jeshia ya agushi
 nanu nanu bẹ ọ bụ aguta
 aguta.
- ⁶ Iphe, agu ngu nụ ta abukwa
 g'a gwajẹ ngu agwagwa;
 ozoo g'e wotaru ngu ngweja;
 obenu lẹ mbedua bẹ i
 hawaru okpu nchi.
 Ngweja-akpo-oku; waa
 ngweja-iphe-aji ta adudu
 ọphu jiru ngu ẹpho.
- ⁷ Noo ya bụ; mu sụ: "Waa mu
 Chileke!
 Mu byawaru gẹ mu mee
 g'e deru kẹ nkemu lẹ
 Ẹkwo Ekemu.
- ⁸ Gube Chileke mu; iphe,
 aduje mu ree bụ gẹ
 mu mee iphe, dụ ngu
 l'uche.
 Ekemu ngu adujee mu pho
 l'obu tekenteke."
- ⁹ Mu gudewaa onu mu raa
 k'apfubekoto ngu
 arara l'eka oha l'ophu
 dzukoberu.
 Gube Chipfu; i mawaru lẹ mu
 te edobedu onu doo.
- ¹⁰ Mu ta sumiduru apfubekoto
 ngu l'ime obu mu.
 Mu epfukashije l'i bụ
 o-me-g'o-pfuru;
 bya aburu onye ndzota;
 ọphu mu ahaduru
 epfuru oha l'ophu g'i
 yeberu nemadzụ obu;
 teme waa l'i bụ onye
 ire-lanu.
- ¹¹ Gube Chipfu; jiko ba

ahakwa mu aphuru
obu-imemini.

Gẹ n-yemobu waa ire-lanu
ngu ono chekwaa mu
mkpurumkpuru!

¹² Iphe-ehuka, bu aguta l'ogu
no-phewaru mu
mgburugburu.

Ejo-ememe, mu meshiru
ripyabewaru mu;
k'ophu bu le mu ta
aphuedu uzo.

O ka egbushi, du mu l'ishi
igwerigwe.

Nta-a be mu amaedu ge mu
e-me iya.

¹³ Gube Chipfu; jiko dzonaa mu!
Byanu egwegwa bya eyeru
mu ro eka; jiko Chipfu!

¹⁴ G'iphe, bu ndu achọ uzo,
ephe e-shi gbua mu
bukwaru ndu ee-meru
iphere kpua;
g'a tukwa phe eberebete.

Chiphunu ndu agbaru mu
ejo egomunggo azu.

G'iphere ji phe iphu!

¹⁵ G'e meru ujikputeru nu
ndu ekweru mu hee.

¹⁶ G'iphe, bukpo ndu achọ ngu
nu buru ndu ehu a-tso.

Ephe anodu ngu l'eka tee eswa.
Ge ndu o du g'a su l'i dzoru
ndzu bukwaru iphe,
ephe a-kpuru l'onu
epfu bu:

"Unu ta onu Chipfu l'o
paru eka!"

¹⁷ Obenu le mbedua bu onye
ukpa bya aburu onye
adudu g'o du mu;
ole Nnajiuphu arile-a oriri
ehu mu;
mbu l'oo gube Chileke bu
onye eyejeru mu eka;
bya aburu onye adzoje
mu nu.

Jiko Chileke nkemu;
b'akpokwa upfu!

41

*Ebvu-oma, Dévidi deru
nu onye-ishi ebvu*

¹ Ehu-utso be a goru nu onye
anoduje eyeru ndu
ukpa eka;
kele Chipfu a-dzota iya me
o -nodu eje iphe-ehuka.

² Chipfu l'a-kwachi iya;
bya edobe iya ndzu.

L'o buru onye a goru ehu-utso

- nụ l'eliphe;
 ọphu Chipfu enwuduru
 iya eye l'iphe,
 agu ndu ọhogu iya.
- ³ Chipfu a-gbaru iya mkpu
 me ọ zẹe l'ehu.
 Oo-me iya l'ọ ka mma
 l'iphe-ememe,
 byapfutaru iya nụ.
- ⁴ Mu sọru Chipfu: Phụnaaru
 mu obu-imemini.
 Mu mewaru ngu iphe-ẹji
 gube Chipfu;
 jiko menaa ge mu
 wekorohu.
- ⁵ Ndu ọhogu mu anọduje
 epfuru mu ẹjo opfu
 sụ l'ọ dụ phe g'a sụ ẹ
 mu nwuhuru;
 g'a zohaa mu l'eliphe-a.
- ⁶ Teke nemadzụ byaru mu ajji;
 oopfuru mu opfu,
 te erwuduru iya ọhu-ephọ.
 Obenu l'iphe, ọochiko edo
 l'obu iya bụ ikpoki
 ntumatu.
- Ọ -lufuepho l'ọ jeshia ya
 edokashi.
- ⁷ Iphe, bukpo ndu kpọru mu
 ashi anọduje
 adzụ-phe taba taba gude
 epfutoshi mu.
- Ọ buerupho iphe, bụ iya
 kachaa ẹji be ọduje phe
 g'ọ mee mu.
- ⁸ Ẹphe asụ: "Tuswekwa! Ọ kwa
 ẹjo iphe-ememe eme iya.
 Ọ turweakwaru iya k'ọphu ọ
 tọ gbeshibaedu."
- ⁹ Mbụ je akpachaa l'onye
 mu l'iya eshi ọkpobe eshishi;
 bya aburu onye mu dakoberu;
 mbụ l'onye mu l'iya erigbaje
 nri gbęchaakwa eme iphe,
 a-tsuru mu nụ.
- ¹⁰ Ọlobu gube Chipfu;
 phụnaaru mu obu-imemini!
 Meerọ ge mu wekorohu;
 k'ọphu mu a-pfu phe
 ụgwo iphe-a, ẹphe eme mu-a.
- ¹¹ Mu maru ẹ mu dụ ngu l'obu;
 kele i ti kwedu ge ndu
 ọhogu mu turu okoo
 kpua mu.
- ¹² Eshinu uta adudu mu l'ehu be
 i turu mu gburumu
 kuru mu dobe l'atatiphu
 ngu ge mu nọdu jasụ
 l'ojeje.
- ¹³ G'e tua Chipfu ẹpha;
 mbụ Chileke ke ndu ịzurelu;

e -shi lẹ gbururu jeye
 lẹ gbururu.
 Nokwa g'ọ dọ;
 bya abọru g'ọ dọ.

42

Évù, a kwarù nù onye-ishi
ebvú g'unwu Kora gua
 1 Ọo gẹ ne ele aṣoṣe atọ
 hẹhẹe
 aḥọ nggele, aṣọ
 gborogboro g'ọ ngua mini;
 bụkwapho g'obu mu atọ
 hẹhẹe aḥọ gube
 Chileke.
 2 Ẹkpiri Chileke; mbụ Chileke,
 dzụ ndzụ akpọ mu
 jegiri-jegiri.
 ?Bụ teke ole bẹ mu a-bya
 apfuru l'iphu Chileke?
 3 Ẹnya-mini mu bụwaa nri
 eswe l'enyashi mu;
 kẹle ọ tọ dudu teke ẹphe
 ta ajidu mu sù:
 “?Denu ẹka Chileke ngu nọ?”
 4 Nta-a, mu tukurọ iphe,
 nọ mu l'obu epfushi-a
 bẹ mu nyatarọ gẹ mu shi
 edujuerọ igwe ọha;
 anyi atukọ awụ eje ala
 l'ulo Chileke.
 Teme anyi agụ ebvú ẹhu-utso;
 bya ekele Chileke
 ekele l'echilabọ igwe ọha,
 byaru ọbo-iphe ono.
 5 Gube obu mu;
 ?denu g'ọ gude ị nọdu
 kpọyoo?
 ?Denu g'ọ gude ị nọdu
 etsu mu ophe?
 G'ẹnya ngu dọ l'ẹka Chileke
 nọ;
 kẹle mu e-mechaa kele iya
 ekele;
 mbụ onye bụ iya bụ onye
 adzoje mu nù;
 6 bya abọru Chileke mu.
 Obu mu nọ kpọyoo.
 Noo g'ọ gude mu nọdu lẹ
 mgboru Jíodanu nyata
 ngu;
 mbụ l'alị Hamonu l'eli
 úbvú Miza.
 7 Ogbumini akpọru ogbumini
 okwe.
 Akparamini ngu mẹ
 gborogboro,
 ọoso sọ-kputewaru mu.
 8 Ọle ọbujeru; ọ -be l'eswe
 bẹ Chipfu egoshije mu
 n-yemobu iya.

O -be l'enyashi l'ọ b̄erupho
 iphe, mu a-kpuru l'ọnu
 b̄u agu ebvu nkiya.
 Mu epfukwaphọ anụ Chileke
 ono,
 b̄u iya gude ndzụ mu ono.
 9 Mu s̄uru Chileke, b̄u
 agbara-mkpuma nkemu:
 “?D̄enu g'o gude ị zọhaa mu?
 ?B̄u ḡunu kparụ iphe,
 ndu ọhogu mu akpa mu ẹhu;
 mu n̄odu agu aphụ ejephe?”
 10 Ndu achị mu lẹ n̄jọ an̄oduje
 ekweru mu une mb̄oku-mb̄oku;
 s̄u mu: “?D̄enu ẹka Chileke
 ngu n̄jọ?”
 Iphe ono, ẹphe an̄oduje
 epfuru mu ono
 t̄ukowa ọkpụ mu l'ophu
 gwee arakabya.
 11 Ḡube obu mu; ?d̄enu g'o gude
 ị n̄odu kp̄oyoo?
 ?D̄enu g'o gude ị n̄odu etsu
 mu ophe?
 G'enyā ngu d̄u l'ẹka Chileke
 n̄j;
 k̄ele mu e-mechaa kele
 iya ekele;
 mb̄u onye b̄u iya b̄u onye
 adzoje mu n̄j;
 bya ab̄uru Chileke mu.

43

1 Hanaaru mu enge; Chileke;
 jiko gbanaaru mu
 ọdzori;
 naf̄utanu mu l'ẹka ndu ono,
 te eyeduru ngu obu ono!
 Gbaf̄uta mu l'ẹka ndu ugho;
 waa ndu apfubeduru-ẹka-oto.
 2 Eshinu ọ b̄u ḡubedua,
 b̄u Chileke b̄u agbarike mu;
 ?d̄enu g'ọ nw̄uru ị gbadoru
 mu?
 ?B̄u ḡunu kparụ iphe,
 ndu ọhogu mu akpa
 mu ẹhu;
 mu n̄odu eje ogbee-ogbee?
 3 Mena g'ọ b̄uru ìph̄óró
 nkengu; ȳe ire-lanụ ngu
 l'a-n̄odu edu mu.
 G'ẹphe dua mu durwua úbvú
 nkengu ono, d̄u ns̄o ono;
 mb̄u g'ẹphe durwua mu
 ẹka ị bu ḡedegede.
 4 Noo teke mu a-byarwuta
 ọru-ngw̄eja ḡube Chileke;
 mb̄u byapfutakp̄o Chileke
 ono, b̄u ẹhu-útso mu;
 bya ab̄uru onye mu ete
 ẹswa iya ono.
 Mu a-kp̄o une gude kele

ngu ekele gube Chileke,
 bu Chileke mu.
 5 Gube obu mu; ?denu g'o gude
 i nodu kpoyoo?
 ?Denu g'o gude i nodu etsu
 mu ophe?
 G'enya ngu du l'eka Chileke
 no;
 kele mu e-mechaa kele
 iya ekele;
 mbu onye bu iya bu onye
 adzoje mu nu;
 bya aburu Chileke mu.

44

*Èvù, a kwaru nu onye-ishi
 ebvu g'unwu Kora gua*
 1 Gube Chileke; anyi gudekwa
 nchi anyi numa;
 teme nna anyi oche phe
 kokwaaru iya pho anyi;
 mbu iphemiphe ono,
 i mekotaru phe teke
 ndiche ono.
 2 L'oo gubedua l'onwongu
 chishiru ndu phozo l'ali phe;
 bya eworu ephebedua
 dzabe l'ali ono.
 Le ndu du igwerigwe be i
 mebyishiru;
 obenu le nna anyi oche
 phe be i meru g'ephe
 jaa ajaja.
 3 O to budu ogu-echi phe be
 ephe gude lwuta ali ono;
 teme ophu o budu
 okpehu phe be ephe gude
 lwu-kpee.
 Obenu l'oo ekutara ngu;
 yee okpehu nkengu;
 waa ano-kube ono,
 i no-kube phe ono be meru;
 ephe lwu-kpee;
 noo kele ephe tubaru ngu
 l'enya.
 4 Oo gubedua bu Chileke mu;
 bya aburu onye
 eze nkemu;
 mbu onye emeje g'oshilokpa
 jiekopu lwu-kpee l'ogu.
 5 Oo l'eka ngu be anyi anoduje
 nwuta ndu achi anyi le
 njo nwuphu azu.
 O buru ephe ngu be anyi
 egudeje zo ndu
 wulihuru etso anyi
 opfu pyakapyaka.
 6 Mu ta chiduru upfu kwee
 l'apfu, mu chi;
 teme mu maru l'ogu-echi
 mu ta adzodu mu.

- 7 Obenu l'oo ike nkengu be
 anyi gude lwu-kpee
 ndu achị anyi le njọ.
 Ndu anyi du ashị be i
 meru iphere kpua.
- 8 O kwa Chileke be anyi
 egudeje eku onwanyị
 mbọku-mbọku.
- O buru gube Chileke be anyi
 e-keleje ekele jasụ le
 tuutuutuu le m̄jimiimii.
- 9 Ole i jikaru anyi;
 bya ekpua anyi iphu le ntụ;
 ophu iitsojeeduru ndu
 ojogu anyi eje ugu.
- 10 I haru ndu ohogu anyi;
 ephe chiphu anyi azu;
 ndu anyi du ashị bya atuko
 eku anyi kwaa okwata.
- 11 I gbadoru anyi g'aturu,
 e doberu k'egbushi.
- I chia anyi; anyi daa ighagha
 l'ohamoha ozo.
- 12 I wowaru ndibe ngu reshia
 o-du-l'urwu;
 k'ophu bu lo to dudu urwu,
 i ritaru l'ishi phe.
- 13 I meru; ndu obutobu anyi
 nodu ekweru anyi une.
- Ndu no-pheru anyi
 mgburugburu nodu
 anoduje epfubyishi anyi;
 bya achị anyi ochi.
- 14 I meru; anyi buru iphe,
 ndu ohozo gude anmaku
 lejo etu;
 buru ndu bu: a -nyata
 phe le phuphee ishi.
- 15 Mbọku-mbọku be aanoduje
 eme mu iphe-iphere
 mmekwase.
- Iphere nodu ejije mu iphu
 pyimu;
¹⁶ noo kele ndu ohogu mu;
 waa ndu eme gephe
 gwata mu ugwo-iphe
 anoduje ekweru mu une;
 epfutoshi mu.
- 17 Iphemiphe-a mekotaru
 lehu anyi; ole anyi ta
 zohaduru ngu;
 ophu anyi emebyiduru
 ogbandzu anyi le ngu.
- 18 Ophu obu anyi alufuduru
 leka i no;
 ophu anyi ahaduru okpa
 zobe k'eshiswe uzo ngu.
- 19 Obenu l'i gweru anyi
 arakabya legu nkuta-oswa;
 bya eworu dadishi-nwamaa
 phukpute anyi.
- 20 Ome anyi zoharu Chileke anyi;

- bya achì-liaru agwa ndu
 ohozo ẹka;
 21 ?Chileke tege avọdu iya
 vọfuta tọo;
 eshinu ọ makọtaru iphe,
 e domiru edomi,
 dọ nemadzọ l'obu.
 22 Ọle ọ bu; ọọ l'iswi ẹhu ngu
 bẹ ọ tọ dudu teke ọnwu
 ta anọdujedu eme g'ọ
 gbua anyi;
 tẹme l'eeme anyi g'aturu,
 a chitaru eje egbushi.
 23 Gube Nnajiuphu; tehu etehu!
 ?Denu g'ọ gude i je anọdu
 eku mgbenya?
 Tehu etehu; ba ajikashi anyi
 ojejoje!
 24 ?Denu g'ọ gude ọphu i
 yeheduru anyi ọnu?
 ?Denu g'ọ gude i zọhaa
 iphe-ẹhuka, anyi eje;
 bya azọhaa l'aakpa anyi ẹhu?
 25 E mewaru anyi; anyi daa;
 nmaa ẹpho l'alj;
 k'ọphu bu l'ishi tsutawaru
 anyi eja.
 26 Gbalihu yeru anyi ẹka!
 Guderọ n-yemobu ngu
 gbafuta anyi!

45

*Évù, a kwaru nu onye-ishi
 ebvu g'unwu Kora gua;
 g'e gude olu ebvu, "Ojimbvu" gua ya;
 ebvu ekele-nwanyị*

- 1 Obu mu bẹ opfu oma jiru kẹ
 pyimu pyimu.
 Onye mu epfu eyeru bukwa
 eze anyi.
 Ire mu dọwaa gẹ
 mkpara-ẹkwo onye maru
 ede ẹkwo ẹgwegwa.
 2 I kakọta nemadzọ,
 a nwụkpooru anwunwu
 ama mma.
 Eze-iphe-oma jiru ngu ọnu ejiji;
 kẹle Chileke goru ọnu-oma
 ojejoje nu ngu.
 3 Gube O-gbua-o-turu-ugo;
 wota ogu-echi ngu kee
 l'upfu!
 Gbaphua onwongu akpabiri
 yẹe o-gbu-nwainwii!
 4 Dunu akpabiri akpabiri
 nyikoru l'ugbo-inya ngu
 gbaru kwaakwaakwa
 je alwua lwu-kpee!
 See iswi ire-lanu;
 yẹe ewoze onwonye alj;
 yẹe apfubekoto.

G'eka-utara ngu mekwaa iphe,
dụ ebvu.

⁵ G'apfụ ngu, atsụ nkọ
mejeepho tsurumu l'obu
ndu ohogu gube eze.

G'ohamoha dajekwa
kpurumu l'iphu ngu.

⁶ Gube Chileke; ọo g'ị bụ eze
nta-a bụ g'ii-buru iya jasụ
lẹ tuutuutuu lẹ mjiimii.

Ikpe, pfuru ọto bẹ i gude
buru eze; l'eka ị bụ eze.

⁷ Iphe, pfuru ọto dụ ngu ree;
ejo-iphe dukwanu ngu
ashi.

Noo g'o gude Chileke,
bụ Chileke ngu hōta ngu
l'echilabọ ndu unu l'ephe
bụ ọgbo; bya awua ngu
manụ ehu-utso l'ishi.

⁸ Uwe ngu g'ọ ha bẹ mkpọ
meru; waa alowe;
yee kashia tuko voo
pfurupfuru.

Une, a -gbẹ l'iphe, bukpo
unuphu ibe gube eze
akpogbaa nọdu emeje
g'ehu tsoo ngu utso;
mbụ unuphu ọphu e
gudegbaa eze-enyi
mematagbaa.

⁹ Unwada eze hachakwaaru
yiru l'unwanyi aakwabẹ
ubvu l'ibe ngu.

Ọo l'ekutara ngu bẹ
eze-nwanyi pfuru.

Iphe, o yeru l'ehu buru iphe,
e meru lẹ mkpọla-ododo
Ofi.

¹⁰ Ngabẹ nchị gube ada-eze!
Jiko rikwaa iphe-a,
mu abya epfupfu-a ariri!
Zohakota ndibe unu;
waa ndu nna ngu phẹ!

¹¹ Lẹ mma, iima meakwaru;
ị nọdu agụ eze egu.
Eshinu ọ bụ iya bụ nnajiuphu
ngu; phozejekwaru iya!

¹² Ndu Taya a-nukwa ngu iphe
kẹ mmanụ;
tẹme ndu nweru iphe
emeahaaru ngu ree;
g'eeshi g'ephe tuba ngu
l'enyā.

¹³ Ada eze bẹ nọ
l'o-gbu-nwjinwii iya;
e duba iya l'ulo.

Uwe iya bẹ e gude oghu
mkpọla-ododo kwee.

¹⁴ E yeru iya uwe, e meru
erengete duru ejepfu eze.
Unwumboko ibe iya nọdu

- etso iya l'azụ.
 Ẹphebēdua bẹ eedukwaphọ
 edujeru eze.
- ¹⁵ Ẹhu atso phẹ uto;
 ẹphe nọdu ete ẹswa;
 e duru phẹ abahụ l'ibe eze.
- ¹⁶ Gube eze; ọo unwu ngu
 bẹ a-nọchi ẹnya
 ochochoroche ngu phẹ
 buru eze.
- Ọ buru phẹ bẹ ii-me g'ẹphe
 buru ishi lẹ mgboko
 mgburugburu.
- ¹⁷ Mu e-me g'a nyatajẹ ngu;
 e -shi l'ogbo sweru ogbo.
- Ọo ya bụ g'ọhamoha
 ekeleje ngu ekele jasụ lẹ
 tuutuutu lẹ mјimiimii.

46

- Ebvu, e deru nụ onye-ishi
 ebvu g'unwu Kora gude
 olu unwumgboko gua*
- ¹ Ọo Chileke bẹ bụ onye anyi nọ
 l'ẹka ezeru ndzụ;
 bya aburu iya bụ ike anyi.
 Ọokwagebeje akwagebe
 eyeru anyi ẹka m'anyi
 nọdu eje iphe-ehuka.
- ² Ọo ya bụ l'anyi ta abyakwa
 l'atsụ ebvu;
 m'obeta mgboko gha
 igharaphu;
 mbụ m'obeta a pata úbvú
 l'ophu parụ je echiee
 l'echi ogbu-ẹnyimu;
³ mini, nọ iya nụ phua oke
 ẹphu; byaa gbulagbula
 byaa mebyikpoo
 gbukuu-gbukuu;
 k'ophu úbvú angabaa
 anganga.
- ⁴ Ọ nweru ẹnyimu ophu dụ nụ.
 Mini, shi iya nụ emeje g'ẹhu
 tsoo mkpukpu kẹ Chileke uto;
 mbụ ẹka dụ nsọ,
 Okalibe-kakota-shii bu.
- ⁵ Chileke nọkwa lẹ mkpukpu
 iya;
 k'ophu bụ l'ọ tọ dudu iphe,
 byaru eme iya nụ.
- Nchi -bya abọhu l'ọobyawaa
 bya agbaarụ iya mkpu.
- ⁶ Ndu ọhozo gude ẹhu-eghu
 aba hanyihanyi.
- Ọ mee; alị-eze phẹ nọdu
 angakota anganga;
 ọle Chileke woliẹrupho
 olu gbọoru phẹ ọja;
 Eliphe l'ophu rwushihu.
- ⁷ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakota-Ike

- bẹ nọkwa swiru anyi.
 Ọ kwa Chileke kẹ Jiékọpu
 bụ onye anyi nọ l'ẹka
 ezeru ndzụ.
- ⁸ Byanụ ahụma iphe, Chipfu
 meru!
 Bya ahụma g'o meru;
 mgboko buru mkpurupyata!
- ⁹ Oogboje ọgu l'eliphe l'ophu.
 Ọogba-jishije apfụ bya
 emebyishia arwa;
 bya eworu ugbo-inya
 ọgu kpọkota ọku.
- ¹⁰ Ọ sọru: "Unu nọdu doo;
 g'unu amaru l'ọo yẹbedua
 bụ Chileke.
 Ndu ọhozo a-tụ ọnu lẹ yẹbe
 Chileke parụ ẹka;
 mbụ l'aa-tụ ọnu iya l'eliphe
 mgburugburu lẹ ya parụ ẹka."
- ¹¹ Chipfu, bụ
 Ọkalibe-Kakọta-Ike bẹ
 nọkwa swiru anyi.
 Ọ kwa Chileke kẹ Jiékọpu
 bụ onye anyi nọ l'ẹka
 ezeru ndzụ.

47

- Ebvu, e deru nụ onye-ishi
 ebvu g'unwu Kora gụa*
- ¹ Unu kua ẹka unube
 unwu-eliphe l'ophu!
 Unu gude ebvu ẹhu-utso
 gbọoru Chileke ọgboo!
- ² Noo kele Chipfu,
 bụ Ọkalibe-kakọta-shii
 gbaru g'a tsuje iya ebvu.
 Kele ọo yẹbedua bụ Ọkalibe
 eze, achikota ndiphe
 l'ophu.
- ³ Oomeje g'anyi kapyabe
 ndiphe; bya emee gẹ ndu
 ọhozo nọdu anyi lẹ mkpula.
- ⁴ Ọo yẹbedua hotaru anyi alị,
 anyi bu;
 mbụ alị ono, Jiékọpu,
 onye Chileke yeru obu
 egudeje eku onwiya.
- ⁵ Chileke kwolihuwaru jeshia
 l'aba-eze iya.
 Ndiphe tushia uzu agbo
 ọgboo; egburu iya opu.
- ⁶ Unu gụa ebvu gude tua Chileke
 ẹpha! Unu tua ya ẹpha!
 Unu gụa ebvu gude tua eze
 anyi ẹpha! Unu tua ya ẹpha!
- ⁷ Kele ọo Chileke bụ eze ndu
 mgboko mgburugburu.
 Unu kwaa ẹvù gude jaa ya
 ajaja!
- ⁸ Ọ kwa Chileke bụ eze ọhamoha.

O nọkwa l'aba-eze iya, dọ nsọ.
⁹ Ndu nweru ẹnya l'eliphe
 dzukọbeakwaru gẹ ndibe
 Chileke kẹ Ébirihamu;
 kẹle ndu eze, egbobutaje
 unwu-eliphe,
 bụkwa Chileke nwe phẹ.
 O kwa Chileke bẹ
 kangokọtaru nụ.

48

Ebvú-oma, Unwu Kora gúru

- ¹ Chipfu parụ ẹka.
 G'a jakwaa ya phọ ajaja,
 rwuberu iya nụ
 lẹ mkpụkpu kẹ Chileke anyi;
 mbụ l'úbvú ono, dọ nsọ ono.
- ² Úbvú Zayọnu ono ama
 ntumatu bya adụ akpabiri;
 bya aburu ẹhu-útso
 unwu-eliphe l'ophu.
 O nọ l'uzo isheli mkpụkpu
 Jierúsalemu, bụ mkpụkpu
 onye eze, parụ ẹka.
- ³ Chileke nọakwa l'ulo ndu
 mkpụkpu ono anọduje
 ezeru ndzụ.
 O mewaru g'a maru l'ọo
 yẹbedua bụ a
 -gbabe-ezeeru-ndzụ.
- ⁴ Ndu eze chikoberu ndu ojogu
 phẹ;
 bya awuru bya g'ẹphe tsoo
 mkpụkpu ono ogu.
- ⁵ Ẹphe byarwutaephọ bya ebu
 iya ishi.
 O tufu phẹ ẹhu, ndzụ gụhu phẹ;
 ẹphe gbalachaa.
- ⁶ Ndzụ-agugu, guderu phẹ
 l'ẹka ono
 tsuru phẹ l'ẹhu gẹ nwanyi,
 ime eme.
- ⁷ I mebyishiru phẹ gẹ pherephere,
 shi l'uzo ẹnyanwu-awawa
 emebyishije ugbo-mini
 Tashishi.
- ⁸ Oo iphe, anyi nọmaru bẹ
 anyi humakwarupho
 lẹ mkpụkpu kẹ Chipfu,
 bụ Okalibe-Kakọta-Ike,
 bụ iya bụ mkpụkpu
 Chileke anyi;
 mbụ l'ọo Chileke emeje
 g'ọ nguru anguru
 jasụ l'ojejoje.
- ⁹ Anyi anọduje l'ime eze-ulo
 gube Chileke
 arị k'obu ono, i yeru
 anyi ono.
- ¹⁰ Gube Chileke; ọo g'ẹpha ngu
 ngadzuru ẹkameka;

bukwapho g'aanóduje aja
ngu ajaja lẹ mgboko
l'ophu.

Ọ búrú ikpe, pífurú ọto bẹ i
gude búrú eze.

¹¹ Ehu atso úbvú Zayonu útso;
mkpukpu Jiuda nọdu ete
eswa.

Ọ búrú iphe, kparú iya nù bụ
g'iigudeje ekpe ikpe.

¹² Unu jegbabẹada oma Zayonu.
Unu jephee ya mgburugburu;
gua ọlo-ephekerephe,
o nweru ọgu.

¹³ Unu gbuchakwaa igo l'igbulọ,
e gude kpụ-pee
ya mgburugburu!

Unu elerwekwaaphọ enya
l'ọlo-ezeru-ndzụ,
nọgbaa ya nù.

Ọo ya bụ g'unu akọoru iya
ogbo ophu nọ l'iphu.

¹⁴ Noo kele Chileke-a a-buru
Chileke anyi jasụ lẹ tuutuutuu
lẹ m̄jimiimii.

Ọ búrú iya a-nọdu edu anyi
jasụ g'anyi a-nọ-beru.

49

*Ebvú-oma, e deru nù
onye-ishi ebvu g'unwu
Kora gua*

¹ Unubẹ ndiphe; unu nùmakwa
iphe-a!

Unu ngabekwa nchi;
unubẹ ndu bu lẹ mgboko
l'ophu!

² Gẹ ndu ha shii ngabẹ nchi;
ndu ha nwanshii angabẹ.

Gẹ ndu nweru iphe yẹ
ndu ụkpa tükokwa
ngabẹ nchi.

³ Opfu, shi mu l'onu a-buru
opfu onye maru iphe.

Iphe, mu ritaru l'obu emeje
g'iphe doo enya.

⁴ Gẹ mu bya eworu nchi
gboberu etu.

Mu akpoo une gude mee g'ilú,
mu turu doo enya.

⁵ Ndzụ ta abyadu agụ mu mẹ
mbọku oke iphe-ehuka
rwuepho.

Ọ tọ dudu m'obeta ndu achị
mu lẹ njọ nọ-pee
mu mgburugburu;
mu ta atsupodaa pẹ ebvu;

⁶ mbụ ndu ono, achijeru
upfu kwẹe l'eku,
ephe kpatarụ;
gude akanya, ephe setarụ

eku onwophe.

7 Oke o to dukwa onye a-du ike
a-gbafuta nwibe iya;
ophu o dudu onye ophu a-du
ike apfu Chileke aswa ishi
nemadzū ibiyya.

8 Kele aswa pakwaru eka l'iphe,
e gude agbata ndzu.

O to dukwa iphe, nemadzū
a-pfu g'o suru iya;
9 mbu ugwo, oo-pfu
nodu ndzu ojeje;
g'o t'o rehu erehu.

10 Onyemonye eleana le
ndu mmamiphe
anwushihuechaa.

Ndu eswe me ndu eme
bebebebe nodu
abahujechaa l'ilu.

G'ephe ha atukoje woru eku
phe haaru ndu ozo.

11 Iphe, ephe anoduje ari
bu l'ephe a-no jasū l'ojeje;
l'unuphu phe a-buru
oje-le-nwanwa;
ephe ewochaaru epha phe
gushia ali-ihe phe.

12 Obenu l'eku nemadzū
ta akposhidu iya anwuhu.

O bu-a ganu-egbudu
anwuhuje-a bu g'oo-mecha
nwuhu.

13 Humawaro g'onwujeru ndu
amadū iphe;
waa g'odapfutaje ndu
awu etso phe nu;
mbu ndu iphe, ephe anoduje
epfu aduje ree.

14 Iphe, e-mechaa mee phe
nu bu l'ephe a-nwuhu
g'aturu.

O buru onwu a-bya erwuta
phe;
ndu pfuberekoto atua okoo
kpua phe;
me o -bee l'utsu.

Ogwehu phe ono erekashihu
me e -shiepho l'eguru
ulo phe ono;
paru phe je adee l'ilu.

15 Obenu le mbedua be Chileke
a-gbafuta ge mu ta abahu
l'ali-maa;
kele oo-mecha kuta mu
dokube onwiya.

16 O -buru le nemadzū
nonyaarū bya enweru
iphe shii;
k'ophu ndiphe wataru iya
akwabē ubvū;
ge ndzu ta agukwa ngu.

17 Noo kele o to dudu ophu

- oo-gude ala m'ò lashja.
 Ophu ùbvù iya obu etsokwa
 iya phò ala l'ilu.
- 18 O bụ eviya lẹ teke o nọ ndzụ
 bẹ o shi gụkobe onwiya lẹ
 ndu a gọru onu-oma nù;
 tẹme ndiphe shikwapọ
 anọduje aja iya ajaja l'ọ
 bụ onye ẹka-atutu.
- 19 Olee oo-mechaẹle-a lapfu
 ndiche iya phẹ l'alì-maa;
 ẹka a ta abyadụ ahuma
 iphóró.
- 20 Onye nweru iphe;
 ophu ọ madụ iphe bụ-a
 g'anụ-egbudu anwuhuje-a
 bụ g'oo-mecha nwuhu.

50

Ebvú-oma, Asafu deru

- 1 O kwa Okalibe, bụ Chileke;
 bya aburu Chipfu epfu
 opfu-a.
- Ooku mgboko l'ophu oku;
 eshikpọo l'uzo
 ẹnyanwu-awawa jasụ
 l'uzo ẹnyanwu-arịba.
- 2 Chileke nọ lẹ Zayonu egbu
 nwjinwii; mbụ Zayonu
 ono ama ntumatu ono.
- 3 Chileke anyi abyaakwa;
 ole ọ tọ nọdu nggujunguji
 abya.
- Oku, ata ririri nọ iya l'uzo
 iphu.
- Oke pherephere nọ-pee ya
 mgburugburu.
- 4 Ooku igwe; eku alì;
 g'ẹphe bya aburu ekebe iya;
 g'ẹphe bya anọdu huma
 gẹ ya gude ekpe ndu nkiya
 iya ikpe.
- 5 "Unu chikoberu mu ndu bụ
 nkemu g'ẹphe ha;
 mbụ ndu mu l'ẹphe gude
 ngweja gbaa ndzụ."
- 6 Imigwe l'ophu anọduje atụ
 onu gẹ Chileke bụ-be
 onye pfulerekoto;
 kele Chileke l'onwiya bụ
 Onye-ikpe.
- 7 "Ndu mu; unu ngabẹ nchì;
 gẹ mu pfua opfu yeru unu.
 Gẹ mu gbaa unubẹ ndu
 Ízurẹlu ekebe.
- O kwa mube Chileke bụ
 Chileke unu.
- 8 O tọ bukwa kẹ ngweja,
 unu egweje anụ mu;
 ozoo kẹ ngweja-akpọ-oku,
 unu egwejeru mu bẹ mu

abarụ unu mba iya;
 kele ndu k'ono be unu
 anoduje emekota l'o
 rwuberu iya.

⁹ O to dukwa eswi, shi l'oka
 unu, mu a-nata;
 ophu o dukwa g'o ka mma
 l'oo mkpi, shi l'ikpoto eku
 unu, mu a-nata;
¹⁰ kele iphe, bukpo anu,
 nokota l'oswa bukota nkemu;
 mekpoo eswi,
 doru l'unubuku ubvu.

¹¹ Enu, ephe l'eli be mu
 makotaru g'ephe ha;
 anu-egbudu l'ophu
 bukotaru iphe mu.

¹² Ome l'oo egu agu mu;
 me mu tege
 abyapfutakwa unu;
 kele oo mbedua nwekota
 mgboko-a l'ophu;
 yee iphe, no iya nu.

¹³ ?Unu riru le mu ataje anu
 eswi?

?Too unu dobesu le mu
 anguje mee egu?

¹⁴ Ngweja, unu e-gwejeru nu
 mube Chileke bu g'unu
 keleje mu ekele.

Unu emekotaje iphe,
 unu riburu angu l'unu
 e-meru mube
 Okalibe-kakota-shii.

¹⁵ Unu -kua mu oku me
 iphe-ehuka byaru unu;
 mu adzota unu;
 oo ya bu g'unu akwabeje
 mu ubvu."

¹⁶ Obenu l'onye ejo-iphe be
 Chileke suru:

"?Denu g'o gude i nodu
 anoduje agu ekemu mu
 g'onye agu ebvu?

?Denu g'o gude i nodu
 egudeje onu ngu
 pfukuta ogbandzu mu?

¹⁷ L'eka i jikaru su ge mu ta
 aloshi ngu eka le nchi;
 woru opfu mu l'ophu
 nwuru ye l'azu.

¹⁸ I -huma onye-oshi; l'i je
 eshita iya onya;
 teme unu le ndu eri ogori
 nodu aswi oswi.

¹⁹ Onu ngu buepho njo-opfu be
 iigudeje iya epfu;
 inodu egudeje ire ngu
 agba eregede.

²⁰ I -nodu; l'i pfutoshi nwune
 ngu.

O buru nwune ngu nwoke,

- unu l'iya shi l'epho
lanu be jinoduje evu
nvu-azu.
- ²¹ Iphemiphe ono be
i mekotaru; mu noduele-a
nggujungguji.
I gbę dobesuwanu le mu le
ngu bu iphe lanu.
Ole mu a-bakwanuru
ngu mba iya;
tua ngu ejo-iphe ono,
l'iime ono jalaa l'iphu."
- ²² "Unu ngabe nchi l'iphe-a,
mu abya epfupfu-a;
unube ndu zoharu
mube Chileke!
Odumeka mu alajashia unu
iphiriba iphiriba;
lebe abu l'o duru onye
suru unu anafuta.
- ²³ Iphe, bukpuo onye woru
ekele mee ngweja iya
be bu onye akwabe
mu ubvu.
O buru iphe, bu onye eme
iphe l'uzo, pfuru oto
be mu e-goshi le mube
Chileke
adzotaje nemadzu."

51

*Ebvü-oma, Dévidi deru nu
onye-ishi ebvu*

*Teke o deru iya bu g'onye
mpfuchiru Chileke, bu Nétanu
byachaaru ibe iya bya epfuaru iya
l'o meru eji l'o jepfuru Batusheba*

- ¹ Phunaaru mu obu-imemini;
jiko Chileke;
eshinu n-yemobu ngu te
nwedu echihu.
Huchafunu atupya ono,
mu tupyaru ngu ono;
eshinu iphuje obu-imemini;
phu k'etsutsu iya.
- ² Sanaa mu rengurengu;
safukota mu ejo-iphe,
mu megbaberu;
l'i huchafu mu iphe-eji,
mu meshiru ngu!
- ³ Kele mu maru ge mu
tupyaberu ngu;
ophu mu azohajedu iphe-eji
mu azoha.
- ⁴ Oo gubedua gedegede be
mu mesweru;
mbu l'oo gubedua be
mu meru iphe-eji.
Iswi du ngu mma l'ikpe,
i kperu mu;
ophu uta adudu ngu iya l'ikpe,

ì nmarù mu.

⁵ Mbù-a; mu shikwa teke a
nwùru mu bùru onye
èjo-iphe.

Mbù lẹ mu shirọ teke ne mu
tsùtaru ime mu bùtaru
onye eme iphe-èji.

⁶ Iphe, iile ẹnya iya lẹ ndzù
amadù bù ire-lanù.

Zinaa mu mmamiphe nkengu.

⁷ Gude isopu saa mu asasa
gẹ mu dẹbe ree!

Saa mu gẹ mu chaa pemu
pemu g'aka-mini-sunoo!

⁸ Mee g'ẹhu tsọo mu ọtso;
gẹ mu tee ẹswa;
k'ọphu ọkpu mu ono,
ì nyajishiru ono
a-gbakerehu.

⁹ Gbakùtaru iphe-èji,
mu meshiru azù!

L'i hufukọta èjo-iphe,
mu mekọtaru g'ọ ha!

¹⁰ Jiko Chileke; menaa g'obu
mu gùa mu ìphóró;
l'ì nù mu unme ọphuu,
a-nọdu anùru ngu opfu.

¹¹ Ta chifukwa mu l'atatiphu
ngu!

Ọphu ì nafukwa mu
Unme-dù-Nsọ nkengu!

¹² Nù-phunu mu ẹhu-ọtso
ono azù;
mbù ẹhu-ọtso ono, shi l'adzọta,
ì dzọtaru mu ono.

Mee g'eme uche ngu heje mu
ihe; k'ọphu ọo-gbata
mu ike.

¹³ Ọo ya bù gẹ mu ezia ndu
anọduje atupya ngu nù
ùzo ngu.

Ndu iphe-èji adakọbe
lwapfuta ngu.

¹⁴ Dzọnaa mu l'ikpe ọchi,
mu gburu; jiko Chileke!

L'ọo ngu bù Chileke,
adzọje mu nù.

Ọo ya bù gẹ mu egude ire mu
gùa ebvu ẹhu-ọtso sù
l'ì pfulerekoto.

¹⁵ Gùbe Nnajiuphu; kùhaa
mu ọnu;
k'ọphu mu a-ja ngu ajaja.

¹⁶ Ọme ọo ngweja bè iile
ẹnya iya; mẹ mu
egwekwaru iya
nù ngu.

Obenu lẹ ngweja m'obeta ọ
bùru ngweja-akpo-ọku
te emekwa g'ẹhu tsọo
ngu ọtso.

¹⁷ Kẹle ngweja ọphu Chileke

anatajẹ bụ aphụ-eji-obu.
 Onye aphụ jiru obu l'iphe
 o meru; izimanụ lwa iya
 azụ bẹ gube Chileke ta
 anmajekwa phulaphula.
¹⁸ Menaa Zayonu g'ọ jaa àjàjà;
 eshinu ọ dū ngu l'obu.
 Kpūnaa igbulọ Jierusalemu!
¹⁹ Ọo ya bụ g'eegweaharu
 ngu ngweja, p̄furu ọto;
 ngweja-akpọ-ọku
 atsoahaa ngu ụtso;
 l'a wataru ngu egburu
 oke-eswi l'oru-ngweja
 ngu.

52

Évù, Dévidi kwaru
nụ onye-ishi ebvu

Teke ọ kwaru iya bụ teke
Dowegu, onye Edomu byaru
bya agbaaru Sọlu ama sụ iya
lẹ Dévidi nọ l'ibe Ahimeleku
¹ ?Denu g'ọ gude ị nọdu eku
 onwongu l'eme ejo-iphe;
 oke, dū ike?
 ?Tị madu lẹ n-yemobu
 Chileke a-nọ jeye l'ojejeje?
² Iphe, iigudeje ire ngu epfu
 l'ii-me buẹpho ejo-iphe;
 mbụ l'ire ngu atsụ nkọ g'akwọ,
 a baru ababa.
 Iphemiphe, iimekpọo ememe
 bukotaru ughoshi.
³ Ị ka eye ejo-iphe obu
 eme l'iphe, dū ree.
 Adzụ uka ka ngu ree eme
 l'epfu iphe, p̄furu nhamunha.
⁴ Iphe, i yeru obu bụ
 epfubyishi nemadzụ;
 gube onye ono, adzụ-gbu
 onwongu l'uka ono!
⁵ Sụ-a; Chileke e-mebyishikwa
 ngu; mee ngu l'ị buru
 mkpurupyata jasuru asuru.
 Oo-wofu ngu; mee ngu g'i ti
 buhe l'ibe ngu;
 l'ọ phefu ngu ephefu l'alị
 ndu nọ ndzụ.
⁶ Ndu p̄fuberekoto -huma iya;
 ephe atsuhu ebvu;
 ephe achia ya ọchi sụ:
⁷ "Unu lewaro; onye ọwa-a bụ
 onye jikaru lẹ ya te
 ewoduru Chileke eme
 agbaru-ike iya.
 Ọ kpọru obu yeru ẹka,
 ọ nweru nwegharu iya ẹka;
 bya egude ejo-iphe,
 ọonoduje emeshi eko
 dzudzudzu."

8 Obenu lẹ mbẹdua dọ g'oshi
 olivu, jaru àjàjà nọdu
 kpukala l'ime eze-ulo
 Chileke.

Mu a-chiru upfu kwẹ lẹ
 n-yemobu Chileke
 jeye l'ojejoje.

9 Mu a-nọdu ekele ngu ekele
 jeye l'ojejoje;
 kẹle ọọ gubedua l'onwongu
 meru iya.

Mu anọdukpoepho nwadoo
 ele ngu ẹnya l'ẹka;
 kẹle ẹpha ngu dọ ree.

Tẹme mu anọdukwaphọ
 l'iphu ndu dọru ngu
 nsọ tua ngu ẹpha.

53

*Évù, Dévidi kwaru nu
 onye-ishi ebvu; g'e gude
 olu aphu kwaa ya*

1 Ndu eswe anọduje arị l'ime
 obu phẹ lẹ Chileke
 ta adudu.

Ẹphe mebyishiwaru onwophẹ;
 iphe, ẹphe eme buru
 akpamara;
 ọphu ọ dudu m'onye
 lanu eme iphe, dọ ree.

2 Chileke gbẹ l'imigwe lee ẹnya
 lẹ mgboko-a; mbu l'ẹhu
 unwu-eliphe;
 gẹ ya maru ?o nweru onye
 kwaru ẹnya?

Mbu g'ọ maru ?o nweru onye
 achọ yẹbe Chileke?

3 Ọle g'ẹphe ha tukurawu haa
 ọzo jephuhu.

Ẹphe tukurawu g'ẹphe ha
 mebyishihukọta.

Ọ tọ dudu g'ọ ka mma l'ọo
 onye lanu eme iphe, dọ ree.

4 Ọ dukwa gẹ ndu ono,
 eme ẹjo-ememe ono te
 nwedu egomunggo;
 mbu ndu anọduje eri ndibe
 mu g'onye eri nri;
 ọphu ẹphe ẹpfujedu anu
 Chipfu.

5 Ẹphe bu ndu ndzụ-agugu
 rwutaru;
 l'ẹka adudu iphe ndzụ-agugu,
 dọ iya nu;
 teke Chileke e-woru ọkpụ
 ndu tso ru ndibe iya ọgu
 tukurashia nanu nanu;
 meru iphe-iphere kpua phẹ;
 kẹle ọ jikawaru phẹ.

6 Ọ dọ mu g'e shi lẹ Zayonu bya
 adzọta ndu Ịzurẹlu.

Jiékpòu e-te ešwa;
 èhu atsòo Ízurèlu útso
 mę Chileke dophuepho
 ndibe iya azu
 l'ònodu phę.

54

Èvù, Dévidi kwaru
nụ onye-ishi ebvu; g'a
kpòru une ye iya

Teke o kwaru iya bu ge
ndu Zifu byaru bya asu
Solu le Dévidi wohakwaru
onwiya l'echilabò phę
 1 Gudenu epha ngu dzòo mu;
 gube Chileke!
 Gudenu okpehu ngu haaru
 mu enge!
 2 Numanu epfupfu, mu epfu
 anu ngu; jiko Chileke.
 Ngabenu nchi; numa iphe,
 shi mu l'onu.
 3 Kele ndu shi eshishi wuru
 bya mu etso opfu;
 Ndu ewebushi akurepho nodu
 achò mu egbugbu;
 mbu ndu ata akpadu
 Chileke ishi m'ilile.
 4 Obenu l'òo Chileke bu onye
 eyejeru mu eka.
 Oo Nnajiuphu bu onye gude
 ndzu mu.
 5 Ge Chileke mekwaa
 g'ejo-iphe, ndu achì mu
 le njo meru mu
 laphuru phę azu!
 Ge Chileke mebyishikwaa
 phę gude nno goshi
 l'òopfushije ike l'iphe,
 o pfuru.
 6 Mu a-tu obu mu onyo
 gwetaru ngu ngweja.
 Mu abya ekele ngu ekele
 gube Chipfu;
 kele epha ngu du ree.
 7 Tem e buru ngu
 dzotakotaru mu l'iphe,
 bukpuo iphe-ehuka,
 byapfutaru mu nu.
 Mu byakwapho ahuma l'e
 mekperu ndu ohogu
 mu phę.

55

Èvù, Dévidi kwaru
nụ onye-ishi ebvu; g'a
kpòru une ye iya

1 Nūmaro epfupfu, mu epfu
 anu ngu gube Chileke!
 Ba agbakwa mu nkuchi;

kẹ g'ị ba anuma arworwo,
mu arwo ngu.

² Ngaberu mu nchi zaa mu
enu l'oku, mu eku ngu!

Oriri mu anoduje egburwashị
mu ehu;

k'opu o meru; mu nodu
anoduje atsu oke ude.

³ Iphe, kparu iya nu buru olu
ndu ohogu mu, mu anu;

waa mkpawere,
ndu ejo-iphe eme mu;

kele ephe anoduje achiru
mu ejo idzu;

bya egude ehu-eghu
epfubyishi mu.

⁴ Aphu jiru mu obu;

anwuhu nodu eye mu

ebvu eyeshikpo mu
iya ike.

⁵ Ndzu agu mu agushikpoo mu
ike;

ehu nodu aphukota
mu kpaakpaakpaa.

Ishi nodu anyi mu edzu.

⁶ Mu su l'ọ du mu g'a su le mu
furu nku ge ndo;

me mu ephefuepho je achoo
eka mu a-nodu tuta unme;

⁷ me mu epheepho
phemihu je eburu l'echiegu;

⁸ me mu emeepho egwegwa
lashia l'ulo-mgbobuta mu;

mbu eka oke pherephere
adudu.

⁹ Mebyishinaa idzu ndu

ejo-iphe jiko Nnajiuphu!

L'ighashia phe olu-opfu!

Kele mu humaru le ndu

mkpukpu ono eme

nwibe phe mkpawere;

teme ephe nodu

ese opfu.

¹⁰ Ephe anoduje awu-phe

l'igbulo mkpukpu ono:

eswe l'enyashi.

Iphe-eji yee iphe-ehuka nodu

azogba g'o du phe

l'ime mkpukpu ono.

¹¹ Ejo-iphe pfukwarupho

l'echilabo iya;

teme ophu mkpamehu

yee ughoshi alufujedu alufu

l'edupfu phe.

¹² Ome o bu l'oo ndu ohogu mu

anma mu phulaphula;

me mu -atamikwaa ya

le nshi.

Ozoo ome l'oo onye mu du

ashi be etu onwiya

ophushugbu l'eka mu no;

me mu -edomikwaaru

- iya onwomu.
- 13 Obenu l'oo gubedua,
 bu onye ebo mu;
 bya aburu onye mu l'iya
 aswi oswi;
 bya eshikwapho onya
 be o gbę buru.
- 14 Mbụ onye mu l'iya
 kwatakpo eshi utso;
 bya aburu onye mu
 l'iya atukoje swiru eje
 l'eze-ulo Chileke.
- 15 G'onwu byakwa egbukwota
 ndu ohogu mu egbukwota!
 G'ephe bukwaru ndu ee-li
 le ndu!
- Kele ejo-iphe kwawaru
 ikwato l'ime obu phe.
- 16 Obenu le mbędua bu Chileke
 be mu araku;
 kele mu maru le Chipfu
 e-mechaa bya adzo mu.
- 17 Mu egudeje olu aphu echiku
 iya le mkpu l'uzenyashi;
 me l'utsu; waa l'eswe.
- Mu maru-a l'oo-mecha
 numa olu mu.
- 18 Oo-nafuta mu l'eka ndu
 etso mu ogu.
- Ephe -dukpokwaa igwerigwe
 g'ephe aduhabe be
 oo-nafutaele mu-a.
- O to dudu iphe, ephe eme mu.
- 19 Chileke, bu onye shi l'ichee
 noduta l'aba-eze iya
 be a-numa olu mu;
 bya anua phe chipfuu.
- Kele ephe jikaru agbanwe;
 teme ophu ephe atsudu
 Chileke ebvu.
- 20 Onye mu l'iya shi aswi oswi
 tsoru onya iya ogu;
 shi nno mebyia ogbandzu,
 ephe l'iya gbaru.
- 21 Opfu, shi iya l'onu nodu echi
 buruburu g'ukpa;
 ole iphe, jiru iya obu
 bu ndumashi.
- Mbu l'opfu iya atu atutu ge
 manu urwazi;
 ole ootsu nkọ g'ogu-echi,
 a bataru nkọ.
- 22 Woru iphe ono, e boru ngu g'i
 vuru ono haaru Chipfu.
- Oo-du-a ike gudeshia ngu;
 kele o to byadu aha
 ndu pfuberekoto
 g'ephe daa.
- 23 Obenu l'oo gubedua,
 bu Chileke l'e-duru ndu
 ejo-iphe duba l'ime ilu;
 eka ephe a-nodu rekashihu.

Ndu egbu ochi waa ndu
 ntuphu-ire be i tii kwedu
 g'ephe kpoo upfu
 l'eliphe-a.
 Obenu le mbedua bu ngu be
 mu dakoberu.

56

*Ebvü-oma, Dévidi deru
 nu onye-ishi ebvu;
 g'e gude olu ebvu, "Ndo beru
 l'achi, no uzanya" gua ya*

*Teke o deru iya bu
 ge ndu Filisitayinu
 guderu iya le Gatu*

¹ Gube Chileke; phunaaru mu
 obu-imemini;
 a -nonyaa; ndiphe woru
 mu lwee elwelwe;
 le ndu ohogu mu anoduje
 akpa mu ehü
 mkpurumkpuru.

² Mkpurumkpuru be ndu achi
 mu le njo anoduje achi mu
 kpabekpabe;
 mbu l'a du igwerigwe gude
 eku-onwonye etso
 mu ogu.

³ Ndu -nodu agu mu; bue ngu
 pho be mu adakobeje.

⁴ Oo Chileke ono, mu anoduje
 aja opfu iya ajaja ono be
 mu dakoberu.

Ophu ndu agu mu;
 ?bu gunu be nemadzu
 mmanu suru mu ememe?

⁵ Tekenteke be ephe ewojeru
 opfu mu gha igharaphu.

Iphe, bukpo iphe, ephe
 arikpo ariri buepho
 g'ephe eshi mee mu ejo-iphe.

⁶ Ephe dzukoberu bya
 edomishia onwophe.

Mbu l'ephe anoduje edo okpa
 mu achokpoeppo uzo,
 ephe e-shi gbua mu.

⁷ ?Ephe e-gude eme ejo-ememe
 ono nahu to?

Jiko Chileke; gudenü oke
 ehü-eghu ngu chitsushia
 ndu ono l'ophu.

⁸ I mawaru g'ootsube mu l'ehü.
 I mawaru ge mu kwashiberu
 enya-mini.

?Ti tukoduru iphemiphe ono
 dekota l'ekwo ngu?

⁹ Mu -rakué ngu pho be ndu
 ohogu mu adakobe
 gbaphu azu.

Ophu doru mu enya bu le Chileke
 no l'eka iya nkemu.

- 10 Oo Chileke ono, mu anọduje
 aja opfu iya ajaja ono;
 mbụ Chipfu ono,
 mu anọduje aja opfu iya
 ajaja ono;
- 11 Oo Chileke ono bẹ mu dakoberu;
 ophu ndzụ agụdu mu;
 ?bụ ɡunụ bẹ nemadzụ sụru
 mu ememe?
- 12 Ƙube Chileke; iphe, mu rifuru
 anɡu lẹ mu e-meru ngu
 bụkwa mu bẹ ọ
 tukoru l'ishi.
- Mu a-bya egweru
 ngweja-ekele nụ ngu;
 13 noo kele ị nafutaru ndzụ
 mu l'eka ọnwu;
 bya emekwapho ɡe mu
 te vukota iphe daa iko.
- Oo ya bụ ɡe mu azoo ije
 l'iphu Chileke l'eka
 iphoro duru ndu
 no ndzụ.

57

*Ebvú-oma, Dévidi deru nù
 onye-ishi ebvu; ishi ebvu iya
 bụ "Be mekwa ɡe mu laa l'iyi"*

*Teke o deru iya bụ
 teke ọ nahuru Sọlu ɡbala;
 je anodu l'ime ọgba*

- 1 Ƙube Chileke; meeru mu
 eze-iphe-oma!
 Jiko meeru mu ro eze-iphe-oma!
 Kele ọo l'eka ngu bẹ mu no
 ezeru ndzụ.
- Mu a-nodu lẹ mkpula oke
 nkù ngu ezeru ndzụ;
 jasụ teke ejo-iphe-ehuka,
 byaru mu nù-a
 a-bvubebe.
- 2 Mu araku Chileke;
 mbụ Okalibe-kakota-shii;
 mbụ Chileke, atukoje
 iphemiphe mekotaru
 mu.
- 3 Oo-ɡbẹ l'imigwe zia ɡ'a bya
 adzo mu;
 bya emeru iphere tu
 ndu ono, achị mu
 kpabekpabe ono.
- Chileke e-goshi mu l'o yeru
 mu obu; bya aburu
 onye apfushije ike l'iphe,
 o pfuru.
- 4 Mu no l'echilabo oduma;
 mbu-a; mu zekwa
 l'echilabo anu-egbudu,
 ataje anu nemadzụ.
- Ndu ezé phe du ɡarwa;
 du ɡ'apfu;

tẹme ire phẹ nọdu atsu
nko g'ogu-echi.

⁵ Goshinu ndiphe g'i paberu
eka; mbu l'i noghataru
akpaminigwe anoghata;
ge ndiphe l'ophu ahuma
g'i du-be biribiri.

⁶ Ephe geru ugbu kwaberu mu
l'uzo, mu eshi.

Oo ya bu; ehu rwushihue
mu pho arwushihu.

Ephe gbeshi je ebua nsu dobe
mu l'atatifhu.

Ole ephe mecharu daba le
nsu obu l'onwophe.

⁷ Obu shihukwaru mu ike
Chileke;
k'ophu bu le mu e-gude
obu mu g'o ha agu ebvu
etu ngu epha.

⁸ Obu mu; tehu nwuru enya.
Unu tehu nwuru enya;
unube ogelenda yee une;
kele mbedua e-gudekwa
ebvu kutee geregere
nchi-abohu le mgbenya.

⁹ Mu a-nodu l'echilabo ndiphe
kele ngu ekele
gube Nnajiuphu.

Mu anodukwapho l'echilabo
oha l'ophu gua ebvu
gude tua ngu epha.

¹⁰ Noo kele n-yemobu ngu
paru eka.

O tukoru imigwe l'ophu voo
pfurupfuru.

Teme ire-lanu nkengu dzuru
akpaminigwe.

¹¹ Goshinu ndiphe g'i paberu eka;
mbu l'i noghataru
akpaminigwe anoghata;
ge ndiphe l'ophu ahuma g'i
du-be biribiri.

58

*Ebvú-oma, Dévidi deru nu
onye-ishi ebvu; ishi ebvu iya
bu "Be mekwa ge mu laa l'iyi"*

¹ Unube ogbo-ikpe;
?o dukporu-a teke opfu,
pfuru oto eshije unu
l'onu futa?

?Unu pfubejekporu-a eka
oto kpee
unwu-eliphe ikpe?

² Waawakwa! Iphe, unu arije
l'ime obu unu buepho
g'unu e-shi mee iphe,
apfuduru-oto.

O bu ru mkpawere be unu
anoduje eme unwu-eliphe.

- ³ Ndu ejo-iphe eshije lẹ teke
 ephe nõ l'ephe ne phe
 shiswee ụzo.
 Ephe akpaphujuje lẹ teke a
 dukwaduro ime phe.
 Adzụ ụka eshi phe lẹ dedede.
- ⁴ Eru, ephe atajẹ egbu egbugbu
 g'ẹru ejo agwọ.
 Ephe swọ-chishiru nchị ada
 nkuchi g'oghu;
⁵ mbụ ogbu, ata anụedu opu,
 onye rwaru iya ẹka l'iphe egbu;
 gude epfuru iya opfu;
 m'o betakpo o gbua ya
 k'erengete igbu-agma.
- ⁶ Kpaa phe eze, nõ phe l'onu
 jiko Chileke!
 Jiko Chipfu; swoshinaa
 oduma ono ẹpyii ono,
 nõgbaa phe l'onu ono!
- ⁷ G'ephe tashihukwa g'eka
 mini sọru soghata.
 Ephe -setaephe uta phe ke
 kikiki g'ephe gbaa;
 mekwaa g'apfu phe buru
 inyiribachi!
- ⁸ G'ephe dụ g'iji, rwubashihuru
 erwubashihu.
 G'ephe te egudekwa ẹnya
 phe hụma ẹnyanwu gẹ nwata,
 ne iya kworu ekwokwo.
- ⁹ K'ophu bụ; ẹswa, a tsuberu
 l'ite -bya eme g'oku
 ngaa ẹnishi ite ono;
 Chileke egudewaa oke
 ẹhu-eghu iya zikota ite
 ono g'oke pherephere;
 m'o beta iphe, e shiberu l'ite
 ono dukwadu oyi;
 ozoo l'obyawaa eghehu.
- ¹⁰ Ndu pfuberekoto bẹ ẹhu
 a-tsọ ụtsọ;
 m'ephe hụmaephe lẹ
 Chileke apfua ndu
 ejo-iphe ụgwo iphe-iji,
 ephe meru;
 mbụ m'ephe wataephe azọ
 ndu ejo-iphe pyaapya.
- ¹¹ Oo ya bụ; ndiphe epfuahaa sụ:
 "Ndu pfuberekoto bẹ obunggo
 dukwaru eviya;
 mbụ l'ọ kwa ire-lanụ l'ọ
 nweru Chileke, ekpeje
 eliphe-a ikpe!"

anodu eche ulo, o no

nche g'e gbuu ya

¹ Nafuta mu l'eka ohogu mu;
jiko Chileke mu!

Gbaaru mu odzori l'iphu ndu
wulihuru vupyaabe mu!

² Nafuta mu l'eka ndu eme
ejo-ememe!

Dzoo mu l'eka ndu
mgbugbumadzu!

³ Kele-a; gube Chipfu;
lewaro l'ephe domishiru
onwophe kwabe g'ephe
gbuu mu.

Ndu nweru okpehu wulihuru
etso mu opfu;
ebe abu l'o duru ekemu,
ephe turu, mu mebyijeru;
teme ophu o dudu g'ephe
ha, mu tujajeru.

⁴ Ephe gbaru je edozia onwophe
g'ephe tsoo mu ogu;
l'ebe adu iphe, mu meru phe.

Jiko gbalihu; bya eyeru mu
eka!

Lenaa ejo onodu, mu no!

⁵ Jiko Chipfu; mbu Chileke,
bu Okalibe-Kakota-Ike;
bya aburu Chileke ke
ndu Izurelu;
tehu etehu; je anua ohamoha,
bu le mgboko aphu!

Ba adukwa ndu ejo-iphe ono,
elekebeje enya eme iphe,
a-tsuru nwibe phe ono,
ii-phuru obu-imemini!

⁶ Oobujeru; ephe -lwa
l'uzenyashi;
ephe aba hanyihanyi
ge nkuta; tsoru mkpukpu
ejephe.

⁷ Lewaro enya; ephe -saa onu
phe tua nko ge nkuta;

Ogu-echi eshi phe l'ire
ngushihu.

Ephe edobesuro l'o to dudu
onye numaru iphe,
ephe epfu.

⁸ Olobuele-a ochi be gube
Chipfu achije phe.

Oo ochi be ohamoha ono
anoduje ezi ngu.

⁹ Oo gube Chileke bu agbarike
mu.

Mu chiru enya mu dzie l'eka
i no.

O buru l'ime ngu be mu
gbabarū je ezeeru ndu.

¹⁰ Chileke, bu onye yeru mu
obu be a-gba mu ndzuta.

Chileke e-kwe ge mu gude

- enya mu hūma l'e
 mekperu ndu ọhogu
 mu.
- 11 Be gbukwa phe egbugbu
 gube Chipfu,
 bu onye mgbobuta anyi!
 Ọdumeka be ndibe anyi
 a-zohakwa iya.
 Gudechia ike nkengu
 chikashia phe!
 Mee phe; mekpee phe!
- 12 Iphe, bukotakpoo opfu,
 eshije phe l'onu
 abujeerupho
 mkpokoro opfu.
 Mbụ l'opfu, eshije phe
 l'ogbogboromonu futa
 abukotajeerupho iphe-eji.
 Teme ephe nodu egudeje onu
 phe adzu uka;
 bya egude iya atu nwibe
 phe onu.
- Ọo ya bu; g'ekuku ono,
 ephe anoduje eku
 onwophe ono nmakwaa phe
 g'onya.
- 13 Gudenu oke ehu-eghu ngu
 mebyishia phe!
 Mbụ g'iimebyishia phe
 gbiriri jasu teke ephe
 a-bvubebe!
 Ọo ya bu g'unwu-eliphe
 l'ophu amaru l'ọo Chileke bu
 Eze ndu Izurelu;
 teme l'ọ bu eze
 unwu-eliphe mgburugburu.
- 14 Ọobujeru; ephe -lwa
 l'uzenyashi;
 ephe aba hanyihanyi ge
 nkuta; tsoru
 mkpukpu ejephe.
- 15 Ephe anoduje awuphe acho
 eka ephe e-ri nri.
 Ọ -buru l'ephe te erijiduru
 ephe; ephe agbọahaa
 ire ge nkuta.
- 16 Obenu le mbedua a-gu ebvu
 gude tua onu g'okpehu
 ngu habe shii.
 Utsu mboku-mboku be mu aguje
 ebvu ehu-utso gude goshi
 g'eye obu ngu habe.
- Noo kele ọo l'ime ngu be mu
 agbabaje je edomia
 onwomu.
- Teme ọ buru ngu be mu
 agbabaje l'ime je ezeeru ndzu;
 me mu nodu eje iphe-ehuka.
- 17 Gube ike, du mu nu;
 mu a-gu ebvu tua ngu epha.
 Noo kele ọo l'ime gube

Chileke bú onye yeru mu
obu bẹ mu gbabarụ je
edomia onwomu.

60

*Ebvú-oma, Dévidi deru nù
onye-ishi ebvú;
g'e gude olu ebvú,
"Ojimbvú Ogbandzu" gụa ya.*

*Teke o deru iya bú teke ẹphe
lẹ ndu Arámu-Naharayimu
waa ndu Arámu-Zoba
lwúru ọgu; mbú teke ono,
Jiowabu lwarụ bya etsoo
ndu Edọmu ọgu bya
lwú-kpee phe;
gbua ụnu ojọgu ụkporo l'iri
lẹ Nsụda Únú.*

¹ Gùbe Chileke; ị jikawaru
anyi woru anyi tũkaa
nanụ nanụ.

I shi avụru anyi ọvuma.
Ọle nta-a bẹ anyi arwọ ngu
sụ
g'i ghanaaru anyi iphu ọzo jiko.

² Ọo ngu meru eliphe;
ọ nmaa jiiijiii;
bya emee ya;
ọ gbawashihu.

Nta-a bú g'i menaa g'ẹka
i mekarụ iya iphe
kpochite;
kẹle ọngakwa anganga.

³ I hawaru ndibe ngu;
ẹphe jee iphe-ẹhuka;
bya echee anyi mẹe;
anyi ngua akpọ kulakula.

⁴ Obenu lẹ ndu atsu ngu
ebvú bẹ ị nuru
ẹkwa-ọhubama;
g'ẹphe chilia gude lwúa
ọgu k'ọkpobe opfu ono.

⁵ Gudenụ ọkpehu ngu dzọta
anyi; zanụ anyi ẹnu;
k'ọphu ee-shi nno dzọo
ndu i yeru obu.

⁶ Chileke nọwaa l'ulo iya,
dụ nsọ pfua opfu sụ:
"Mu e-gude agbọ ogboo
kewashia alị ndu Shẹkemu.

Tẹme mu eworu nsụda
Sukọtu bushia.

⁷ Giladu bú nkemu;
Manáse bukwarupho
nkemu.

Ifuremu bú okpu, mu
kpu l'ishi.
Jiuda bukwanuru
mgboro-eze, mu apajẹ
l'ẹka.

⁸ Mówabu bú ochi, mu akwoje

- òkpa.
 Ọ búkwanuru ẹ̀ Edomu ẹ̀
 mu eyeshije akpòkpa
 mu dobe.
 Ndu Filisitayinu ẹ̀ mu
 gbòwaru oḡboo kpua.”
 9 ʔBú onye e-du mu ch̀iriri
 werere duba ẹ̀ mkp̀kpu ono,
 a kp̀uru kp̀ushia ike ono?
 Mb̀u-a; ʔb̀u onye e-duru mu
 duba ẹ̀ Edomu?
 10 Ọ kwa g̀ubedua Chileke bú
 onye oḡbu.
 Obenu l'ì gb̀e jìka anyi;
 oḡphu i tii tsojeḡduru ndu
 ojògu anyi eje oḡu.
 11 Yeru anyi ẹ̀ka jiko g'anyi
 mekp̄ee ndu oḡogu
 anyi;
 k̄ele eye ẹ̀ka k'unwu-eliphe,
 bú iphe-mmaǹu.
 12 Obenu l'anyi -nòduwaa
 Chileke l'ẹ̀ka ẹ̀ anyi
 e-mekpe ph̄e ḡe mkparawa.
 Ọ búru iya e-hu ndu oḡogu
 anyi agbagba-nchì
 l'alì.

61

- Ebvú, Dévidi deru ǹu
 onye-ishi ebvú; g'a
 kp̀oru unu ye iya*
 1 Ǹumanu mkpu, mu echi jiko
 Chileke!
 Ngab̀e nchì l'epfupfu, mu
 epfu aǹu ngu!
 2 Mu ǹo l'ẹ̀ka igwe beru
 alì beru echiku ngu ẹ̀
 mkpu.
 Noo k̄ele meji atòfu mu atòfu.
 Dunuru mu je edobe l'oke
 mkpuma, ka mu l'eli!
 3 K̄ele oḡo ngu ẹ̀ mu gbabar̀u
 l'ime ngu je edomia
 onwomu;
 bya ab̀ukwaru ngu ph̀o
 bú ̀ulo-mgbobuta,
 mu bah̀uru shi nno
 nah̀u ndu oḡogu mu.
 4 Ọogukwa mu ẹ̀gu ḡe mu buru
 l'ibe ngu jas̀u l'ojejoje;
 mb̀u ḡe mu ǹodujewaro ẹ̀
 mkpula eze nk̀u ngu
 ezeru ndz̀u.
 5 K̄ele g̀ube Chileke ǹumawaru
 iphe, mu rifuru ang̀u
 ẹ̀ mu e-meru ngu.
 I mewaru ḡe mu tsoru ndu
 akwab̀e ẹ̀pha ngu ̀ùbv̀ù;
 keta iphe-oma, iimejeru
 ph̄e.

⁶ Mena g'eze n̄du ndz̄u
 ogologo!
 G'apha, ɔo-n̄o l'eliphe-a shinu
 l'ogbo sweru ɔgbo!
⁷ G'aba-eze iya n̄dunu l'atatiphu
 Chileke jas̄u l'ojejoje!
 Jiko g'iphe, ii-gude eche
 iya nche bukwaru
 n-yemobu ngu;
 ȳe apfushi ike,
 iipfushije l'iphe,
 i pfuru.
⁸ Ọo ya b̄u ḡe mu aḡa ebvu
 gude tua ngu epha
 jas̄u l'ojejoje;
 bya emeɛbekota iphemiphe,
 mu rifuru anḡu
 ememe mb̄oku-mb̄oku.

62

*Ebvu-oma, Dévidi deru n̄u
 onye-ishi ebvu, b̄u Jiedutunu*
¹ Ọo epha Chileke kpoloko b̄e
 mu daru ngaberu.
 Kele ɔo ya b̄u onye a-dz̄ota
 mu n̄u.
² Ọo yebedua nw̄ekiya b̄e b̄u
 agbara-mkpuma nkemu;
 bya ab̄uru iya b̄u Chileke,
 adz̄oje mu n̄u;
 bya ab̄uru onye mu
 agbabaje l'ime iya
 l'oodomia mu.
 Ọo ya b̄u l'ɔ t̄o d̄udu onye
 byaru l'enwubata mu
 enwubata.
³ B̄u teke ole b̄e unu
 e-tsuberu nwoke
 ɔwa-a otsukputu?
 G'unu hakota b̄e e-mechaa
 t̄uko b̄uru mkpurupyata;
 g'eka igbul̄o;
 ɔzoo mgbabu zeru
 t̄u-gbushia ndu n̄o
 phe l'ime.
⁴ Iphe, unu shiberu ite iya b̄u
 g'unu nwufu iya l'aba-eze
 iya ono.
 Adz̄u ɔka n̄du ats̄o unu
 nt̄umatu.
 Unu n̄du egudeje
 ogbogborom̄onu unu
 aḡoru nwibe unu
 ɔnu-oma.
 Obenu l'ime obu unu b̄e unu
 an̄duje at̄u phe ejo ɔnu.
⁵ Ḡube obu mu; n̄dukwa
 kwaberu Chileke
 nw̄ekiya.
 Kele ɔo ya b̄u onye mu ele
 enya l'eka kpoloko.

- 6 Oo yẹbedua nwẹkiya bẹ
 bụ agbara-mkpuma
 nkemu;
 bya aburu iya bụ Chileke,
 adzoje mu nụ;
 bya aburu onye mu agbabaje
 l'ime iya l'o domia mu.
- Oo ya bụ l'ọ tọ dudu onye
 byaru l'enwubata mu
 enwubata.
- 7 L'aa-dzota mu bụ l'eka
 Chileke bẹ ọ nọ.
 L'aa-kwabẹ mu ùbvù
 bụkwaru iya phọ bẹ ọ
 nọ l'eka.
- Oo Chileke bụ eze
 agbara-mkpuma mu;
 tẹme ọ bụkwaru iya phọ
 bẹ mu nọ l'eka ezeru ndzụ.
- 8 Unu dakobe iya tekenteke
 kpoo unubẹ unwu-eliphe!
 Unu woru obu unu gheberu
 iya onu.
- L'ọ kwa Chileke bụ onye anyi
 nọ l'ime iya ezeru ndzụ.
- 9 Amadụ bụ udzu-onu.
 Ohu buru iphe, adudu iphe,
 ọ bụ.
- Ọ -buru g'atùà ẹrwa phẹ
 l'iphe, e gudeje tùa
 ẹrwa nemadzụ bẹ ephe
 tuko buru iphe-iphoro.
- 10 Unu ta akpokwaru obu ye
 l'eme ndu ozo ewere!
 Ophu unu egudekwa ana nfu
 eku onwunu!
- O betakpooonu ẹku nọdu
 abyaru unu
 nyimunyimu;
 unu ta akpokwaru obu
 ye iya!
- 11 Chileke pfuakwaru iphe-a
 mgbo lanu.
 Mbẹdua nımawa iya
 ugbo labo;
 mbụ l'ikemike bụ Chileke
 nwekota iya.
- 12 Tẹme l'oo gube Nnajiuphu bẹ
 n-yemobu kuru ishi l'eka.
 Noo kele ipfufe onyemonye
 ugwo g'iphe,
 o meru gbaru.

63

*Ebvú-oma, Dévidi deru
 teke ọ nọ l'echiẹgu Jiuda*

¹ Gube Chileke; ọo ngu bụ
 Chileke mu!

Oo ngu bụ onye mu anọduje
 ele ẹnya iya eswe
 l'enyashi.

Èkpìrì gbè Chileke
 anòduje akpò
 obu mu jegirijegiri.
 Oghoroko ngu aduje
 mu l'echiègu;
 mbù l'alì òkponku,
 mini adudu.
² Mu hùmawaru g'ike dù-be
 ngu; yèe g'ì dù-be
 akpabiri;
 gè mu shi ahùmaje iya l'ùlo
 ngu, dù nsò.
³ Mu e-gude onu mu jaa ngu
 ajaja;
 noo kèlè n-yemobu ngu ka
 ndzù ree.
⁴ Mu a-nòduje ekele ngu ekele
 jasù gè mu a-nò-beru.
 Tème ò bùru epha ngu bè mu
 e-gudeje chilia èka
 imeli pfuru nù ngu.
⁵ Obu mu bè èpho e-ji g'onye
 riru nri, e gude èba-anù;
 waa ùmi òkpù iya shia.
 Onu mu e-gudekwanù
 ebvù èhu-ùtso,
 dù mu l'oghogboromònu
 tua ngu epha.
⁶ Qobujeru; mu -zèe l'ìphe-azèe
 mu; mu anyata ngu.
 Ènyashi l'ophu bè mu
 àrikotaje kè nkengu.
⁷ Mu nò lè mkpula oke òkù
 ngu agù ebvù èhu-ùtso.
 Noo kèlè òò ngu bù onye
 eyejeru mu èka.
⁸ Mu anòduje ngu ntse
 tekenteke.
 Ò bùru èkutara ngu bè
 gudeshi mu nù.
⁹ Ndu achò ụzò, èphe e-shi
 gbua mu mebyishia
 ndzù mu
 bè aa-chìru ye l'alì-maa.
¹⁰ Ee-gude ogu-echi gbua phè
 pyaapyaa.
 Èphe abùru nri, a kpatarù
 doberu nkùta-òswa.
¹¹ Obenu lè Chileke e-me g'èhu
 tsò eze ùtso.
 Iphe, bükpoo ndu egudeje
 epha Chileke eri angù
 bè e-tu iya epha.
 Onu ndu ntuphu-ire abùru
 phè kpùrukudukuu.

64

Ebvú-oma, Dévidi deru
nù onye-ishi ebvù

¹ Jìkò Chileke; nùmanu mkpù,
 mu echi èka mu epfu anù ngu!

Gbochite mu gę mu ta
 nọduhe atsu ndu ọhogu
 mu ebvu.

² Domia mu g'ejo-idzu,
 ndu ejo-iphe achiru mu te erwu
 mu l'ẹhu; mbụ hanyihanyi,
 ẹphe aba ekpu mu;
 mbụ ndu eme ejo-ememe.

³ Ndu abaję ire pẹ g'onye aba
 mma.

Mbụ ndu anọduje agba njo
 opfu pẹ g'onye agba apfu.

⁴ Ẹphe edomije onwophe
 kwaberu onye dẹbe ree.
 Onye ono -bya amaru;
 apfu abụwaru iya nụ
 l'ẹhu kẹ pfuu.

O to nwedu iphe, ndzụ iya
 agụ pẹ mę nanụ.

⁵ Ẹphe anọduje eyeru nwibe
 pẹ okpu-ikike g'ẹphe
 kebe ẹhu l'eme iphe-ẹji.

Ẹphe epfuje sụ l'ẹphe e-je
 agbakacha ọnyà pẹ
 lẹ mpya.

Ẹphe pfuchaa nno; ẹphe asụ:
 "Bụkwanu onye abya
 pẹ ahuma?"

⁶ Oo ya bụ; ẹphe -chichaa
 ejo-idzu; ẹphe asụ:
 "Idzu, anyi chiru nta-a
 dukpoo ree dọ-ghee
 ya adọ-ghe!"

Uche amadụ yẹe obu iya bẹ
 eregede pakwaru ẹka.

⁷ Obenu lẹ Chileke e-seta apfu;
 ẹphe -bya amaru bẹ ọ-gbakata
 pẹ tọa l'alị.

⁸ Chileke e-me g'ẹphe vukota
 abalị dagbua ọchii.
 O bụru iphe, opfu onu
 pẹ kpataru.

Iphe, bụkpoo ndu humaru
 iya nụ bẹ e-kwe l'ishi
 gude kweru pẹ une.

⁹ Ndzụ e-rwuta amadụ l'ophu.
 Ẹphe e-pfukashia iphe ono,
 Chileke meru ono;
 bya ebvuru shii rja ya ọriri.

¹⁰ G'ẹhu tsọo ndu pfuberekoto
 utso l'ime Chipfu!
 G'ẹphe gbabakwa l'ime iya je
 domia onwophe!
 G'iphe, bụkpoo ndu obu pẹ
 guru iphóró tukwaa
 ya ẹpha!

1 nọdu lẹ Zayonu tua
 ngu epha!
 Anyi e-medzukotaru ngu iphe,
 anyi riburu angu
 l'anyi e-meru ngu.
 2 Oo gube onye ono, azaję oku
 m'e pfuru nų ngu bę
 onyemonye a-wų-pfuta.
 3 Teke iphe-ęji shi kapyabę anyi
 bę i shięle-a anọduje
 aguru anyi nvų l'ęjo-iphe
 anyi.
 4 Ehu-utso bę a goru nų onye
 ono, i hotaru dokube
 onwongu
 Gę gų l'iya nọdu l'ibe ngu.
 Iphe, dų ree, nọ l'ibe ngu
 ejije anyi epho;
 mbų iphe, dų ree,
 nọ l'eze-ulo ngu, dų nsọ.
 5 Gube Chileke, bų onye
 ndzọta anyi;
 iphe, iigudeje zaa anyi ęnu
 bų iphe, dų ebvu,
 egoshi apfubekoto nkengu.
 Ndu bu l'ęka igwe beru alį
 beru;
 waa ndu bu lę mgboru ęnyimu,
 kachakpọo anọdu ęnya bų
 ngu bę ephę tuko chiru
 upfu kwęę;
 6 mbų gube onye bų okpehu
 ngu bę i gude mee ubvų;
 ephę nguchaaru anguru
 l'ęka ephę nogbaa.
 I keru onwongu okpehu
 g'onye keru akpọ l'upfu.
 7 Ęnyimu, asọ gborogboro
 bę iimeje l'oderu yękete;
 mbų l'ọtu-buhu akpara.
 Ohamoha -nọdu aba hanyihanyi
 bę iimeje;
 ephę adaa kę
 nyonyoronyo.
 8 Ndu bu ęzenya bę anọduje
 anma pyaapyaapya
 M'ephe numa k'iphe,
 dų biribiri, iimegbabę.
 Ndu shi l'uzo ęnyanwu-awawa;
 waa ndu uzu ęnyanwu-arįba
 bę iimeje g'ephe tua uzu-ęhu-utso.
 9 I gbaru mini l'eliphe teke i
 byaru iya agbaphe;
 shi nno mee ya;
 o bųru alį oma.
 Ęnyimu nkengu bę i meru gę
 mini ji ejiji.
 Ndiphe l'ophu bę i meru g'iphe,
 ephę kọberu l'alį nọdu emehuru;
 kęle ọo egube ono bę i
 meru iya g'ọ dų.
 10 Mini bę i dzeru;

- ọ ọ́rú adọ́rú l'ẹnyorú.
 1 I bya alwaa yegeyege
   mini gude mee igbo;
   ọ dọ́ nwuhanwuha;
   shi nno ọ́rú ọ́nù-oma nù iya
   mee iphe, a kọ́beru iya
   wata efushi.
 11 I bya eworu ẹka-atutu
   nkengu kpube apha
   g'okpu-eze.
 Teme iphe, bukpoọ ọ́zọ,
   i shiru bẹ i dzeru iphe,
   dọ́ ree gẹ́ mini.
 12 Ẹsua bya erwushia
   nọ́dugbaa kẹ́ nyimunyimu
   l'echiẹgu.
 Teme ẹhu-utso ọ́derupho kẹ́
   nyimunyimu l'ubvú.
 13 Ẹka eecheje iphe-edobe
   bẹ́ aturu kuru ata nri.
 Nsuda bú iphe, jiru iya nù
   bú iphe-akuku,
   a kuru iya.
 Iphemiphe ono tukurú akwa
   ẹvu; agú ebvu ẹhu-utso.

66

- Ebvu-oma, e deru nù*
onye-ishi ebvu
 1 Unu tọ́a ọ́zọ ẹhu-utso gude jaa
   Chileke;
   unubẹ́ unwu-eliphe l'ophu!
 2 Unu gụ́a ebvu gude kutsee
   ẹpha iya!
 Unu etua ya ẹpha; jaa ya
   ajaja!
 3 Unu sù Chileke: "Ha!
   Iphemiphe, ọ́nọ́duje
   eme dukwa ebvu!
 Ike ngu parụ́ ẹka k'ophu bú lẹ́
   ndu ohogu ngu adajẹ
   kpurumu l'iphu ngu;
   ẹka ndzọ́ agụ́ pẹ́.
 4 Ndiphe mgburugburu adajẹ
   kpurumu l'iphu ngu baarụ́
   ngu ẹja; gụ́a ebvu nù ngu;
   mbụ́ l'ẹphe agụ́je ebvu
   gude kutsee ẹpha ngu."
 5 Unu byanụ́ ahụ́ma ozi,
   Chileke jeru!
 Chileke dukwa ebvu l'iphe,
   oomeru unwu-eliphe.
 6 Onye meru ẹnyimu;
   ọ́ buru alí, kpohuru nkú.
 Ẹphe gude ọ́kpa ghaa ẹnyimu
   ono.
 Ẹhu-utso ozi, o jeru tsọ́ru
   anyi teke anyi nọ́ l'ẹka ono.
 7 O gude ike ọ́kpu nkiya buru
   eze ojejeje.
 Ẹnya iya nọ́du ahụ́makotaje

- ohamoha!
 Oo ya bu g'ọ to dukwa ndu
 ejo okpoma ono l'e-je
 iya atupya!
 8 Unu tua Chileke anyi epha;
 unube unwu-eliphe!
 G'a numanu ajaja, unu a-ja iya!
 9 L'oo ya doberu anyi ndzu;
 bya emee g'okpa nguru
 anyi anguru g'o to chifu.
 10 Noo kele gube Chileke
 hwaru anyi ama;
 bya emee anyi; anyi du ree
 ge mkpola-ochaa, a huru l'oku.
 11 I dutaru anyi duru ye
 l'onyà;
 bya eworu oke ivu tukobe
 anyi l'okpurukpu.
 12 I meru g'unwu-eliphe wee
 anyi ishi kperekpere.
 Anyi jeru iphe, anwu chiru anyi;
 mini nmaa anyi.
 Ole i mechaaru duta anyi bya
 edobe l'eka anyi tusaru ehu.
 13 Mu e-gude
 ngweja-akpo-oku je
 l'ulo ngu.
 Mu emedzukotaru ngu iphe,
 mu rifuru angu le mu
 e-meru ngu.
 14 Mbụ iphe, mu gude
 ogbogboromonu mu
 kweta;
 bya egude onu mu pfua
 le mu e-meru ngu;
 teke mu eje iphe-ehuka.
 15 Mu a-kputa ebili, tsuru eba
 je egude gweeru ngu
 ngweja-akpo-oku.
 Mu egbuaru ngu oke-eswi;
 gbushiaru ngu eghu.
 16 Unu byakpodapho bya
 angabe nchi; iphe,
 bukpo unube ndu atsu
 Chileke ebvu;
 ge mu kporu unu iphe, o
 meru le ndzu mu.
 17 Mu gude onu mu owa-a
 raku iya.
 Mu gude ire mu tua ya epha.
 18 Ome mu meru iphe-eji kwachia
 l'obu mu;
 me Nnajiuphu tege
 angabekwa nchi anuma
 olu mu.
 19 Obenu le Chileke ngaberu
 nchi;
 numa olu mu okpobe anuma
 teke mu epfu anu iya.
 20 G'e tukwaa Chileke epha;
 mbu onye ajikaduru
 angabe nchi numa epfufu,

mu epfu anü iya;
 teme öphu ö haduru egoshi
 le ya yeru mu obu.

67

*Ebvü-oma, e deru onye-ishi
 ebvu; g'a kpöru une ye iya*

- ¹ Ge Chileke meeru anyi
 eze-iphe-oma;
 goru önu-oma nü anyi;
 mekwaphö g'iphu tusahu
 iya l'ehu anyi.
- ² K'öphu unwu-eliphe a-maru
 üzo ngu;
 teme öhamoha
 amakwarupho
 l'iidzotaje nemadzü.
- ³ G'unwu-eliphe kelenü gube
 Chileke ekele!
 G'iphe, bukpoo nemadzü
 mgburugburu kele
 ngu ekele!
- ⁴ G'ehu tsönaa öhamoha ütso;
 g'öphe tunaa üzu
 ehü-ütso!
 Kele ndiphe l'öphu be iikpeje
 ikpe, pfuru öto;
 teme ö buru ngu anöduje
 akpö-ziru öhamoha,
 nö l'eliphe üzo.
- ⁵ G'unwu-eliphe kelekwa gube
 Chileke ekele!
 G'iphe, bukpoo nemadzü
 mgburugburu kele
 ngu ekele!
- ⁶ Öo ya bü; g'iphe, a köberu l'alü
 emehukwanü emehu.
 Teme Nnajüphu, bü Chileke
 anyi ono aöru önu-oma
 nü anyi.
- ⁷ Chileke a-göru önu-oma nkiya
 ono nü anyi.
 Öo ya bü ge ndiphe l'öphu
 jasü l'eka igwe beru
 alü beru awatakwanü
 iya atsü ebvu!

68

*Ebvü-oma, Dévidi deru
 nü onye-ishi ebvu*

- ¹ Ge Chileke zilihu;
 ge ndu öhögü iya agbaa
 nanü nanü!
 Ge ndu ö dü ashü shikwa iya
 phö l'iphu gbalachaa!
- ² Zikashünaa phe nanü nanü;
 ge pherephere ezikashije
 enwuru-öku-a.
- Öo g'unwü adazehuje le
 mgboru öku-a
 bü ge ndu öjö-öphe a-la l'iyi

l'iphu Chileke.

³ Obenu lẹ ndu p̄f̄uberekoto bẹ
 ẹhu a-tso ọtso.

Ẹphe a-n̄odu ete ẹswa l'iphu
 Chileke.

Ẹphe egude ẹhu-ọtso tee ẹswa
 teshia ya ike.

⁴ Unu ḡa ebvu n̄ Chileke;
 ḡa ebvu gude tua ya
 ẹpha!

Unu kutsee onye ono,
 an̄oduje l'ugbo-inya
 iya agba l'urwukpu
 onoya.

Ẹpha iya b̄ Chipfu;
 unu n̄odukwa iya l'iphu
 tee ẹswa.

⁵ Chileke n̄ l'ibe iya,
 d̄u ns̄o b̄uru Nna ndu
 enwedu nna;
 bya ab̄uru onye agbaj̄eru
 unwanyi,
 ji p̄h̄e an̄oedu ọdzori.

⁶ Chileke ewoj̄eru ndu b̄
 nk̄inyi doo l'ipfu l'ipfu;
 t̄eme ọ n̄odu edufutaje
 ndu a t̄uru mkp̄oro
 l'ulo-mkp̄oro.

Obenu lẹ ndu kwefuru iya
 ike b̄ l'al̄i,
 ẹjo anw̄u echi bẹ ẹphe
 bu.

⁷ Ḡube Chileke;
 teke i ḡb̄eshiru duta ndu
 nkengu;
 duru p̄h̄e ḡhaa al̄i,
 dabyiru mgbegere;
⁸ b̄e al̄i nmaru j̄ij̄ij̄ij̄i.

Igwe bya edzee mini l'iphu
 gube Chileke, b̄u onye
 k̄e Sayinayi;
 mb̄u ḡube Chileke k̄e
 Ịzur̄elu.

⁹ Ḡube Chileke;
 ọo ngu dzeru ogbodogo
 mini;
 gude gbaa al̄i-ihe ngu
 unme teke ike bv̄uru
 iya.

¹⁰ Ndibe ngu bya alaa l'ime iya
 je eburu;
 t̄eme i shi l'ikpoto iphe,
 i nweru n̄u ndu ụkpa iphe,
 mkpa iya d̄uru p̄h̄e.

¹¹ Ọ b̄u-a ep̄fup̄u,
 Chipfu pfuru op̄fu ọbu;
 a d̄u igwerigwe mee g'a
 madzuru iphe,
 o pfuru.

¹² Ọ s̄uru: "Ndu eze m̄e ndu ojogu
 unu mee ẹgwegwa

- gude oso gbafu!"
 Unwanyi, kuru l'unuphu;
 wufuta bya ekee iphe,
 a kwataru l'okwata.
 13 Ndu ono shi zeshia l'odu
 aturu du ge ndo,
 a wukotaru nkù iya
 mkpola-ochaa;
 bya egude mkpola-ododo
 mekota eba iya;
 o nodu egbu nwjinwii.
- 14 Teke
 Okalibe-kangokotaru-nu
 chikashiru ndu eze
 l'alij ono
 be o duapho
 g'aka-mini-sunoo,
 dashiru l'eli ubvu
 Zalumonu.
- 15 Ubvu ubvu, nogbaa le
 Beshanu bugbaa oke ubvu,
 paru eka;
 mbu l'ubvu Beshanu bu
 ubvu, nwegbaarū mpfukashi.
- 16 Unube eze ubvu,
 nwegbaarū mpfukashi;
 ?Denu g'o nwuru unu
 ejiru ubvu Chileke
 ijienya?
- Mbu ubvu ono, Chipfu,
 bu Chileke hotaru
 je eburu buru eze ndibe
 iya jasū l'ojejeje ono.
- 17 Ugboninya ke Chileke bukwa
 unu-kuru-unu.
 Nnajiuphu shi le Sayinayi
 bya ibe iya;
 eka o doberu nsō,
 bu ubvu Zayonu.
- 18 Teke ono, i gbeshiru lashia
 l'ephekerephe ono be i
 dutaru igwerigwe ndu
 i kpuru le ndzu lashia.
 Ndiphe gweru iphe nu ngu ke
 mmanu;
 mbu je akpachaa le ndu
 shi anoduje ekwefuru
 ngu ike;
 k'ophu gube Chipfu,
 bu Chileke a-nodu
 l'echilabo phe.
- 19 G'ajaja buru ke Nnajiuphu;
 mbu Chileke ophu bu onye
 ndzota anyi;
 bya aburu onye evutaje
 ivu ehu anyi vuru
 mboku-mboku.
- 20 Chileke anyi bu Chileke,
 adzoje ndzu.
 O buru l'eka Chipfu,
 bu Nnajiuphu ono be
 eeshije nahu anwuhu.

- 21 Chileke e-chikposhi ndu
 ohogu iya ishi;
 mbu okpokoro ishi ndu
 emekwadu ejo-ememe.
- 22 Nnajiuphu suru: "Mu e-shi
 le Beshanu duta unu
 duphuta azu.
- Mu e-je l'ohu eze-enyimu je
 aguta unu gude lwa;
 23 k'ophu unu a-bya azo
 ndu ohogu unu
 pyakapyaka.
- Nkuta unu eketakwapho oke
 ophu rwuberu phe nu."
- 24 Gube Chileke;
 onyemonye gbewaa nta-a
 huma ge ndibe ngu dzeberu
 awu alwa;
 mbu le ndibe Chileke,
 bu eze mu dzebewaru
 awu ala l'ulo iya,
 du nsu.
- 25 Ndu no l'iphu bu ndu aguru
 phe ebvu.
 Ndu etso ndu k'ono buru ndu
 akpo une eye iya.
 Akatikpo unwumgboko,
 nodu akukwapho nkwa
 etso phe.
- 26 Janaa Chileke ajaja
 l'edzudzu-oha!
 Jaa Chipfu ajaja l'echi
 aka ndu Izurelu
 dzukoberu!
- 27 Su-a; ndu edu phe nu bu
 okpa-ipfu Benjaminu,
 bu okpa-ipfu ke nwata.
 Ndu-ishi okpa-ipfu Jiuda;
 waa ke Zebulun;
 waa ke Nafutali nodu
 eze gbiigbiigbi
 etso phe.
- 28 Gube Chileke;
 rukotanu ike ngu!
 Goshinu anyi okpehu
 ngu Chileke;
 mbu ike ono, i shi
 gudehawaa ree ire l'opfu
 ehu anyi ono.
- 29 Ndu eze e-gude k'eze-ulo ngu,
 no le Jierusalemu bya
 emeeru ngu iphe-oma.
- 30 Baaru ejo-oke-agiyi ono,
 no l'aji ono mba;
 mbu oha ono,
 achu ndiphe kpabekpabe
 g'oke-eswi,
 eme ena achu nweswi
 oso ono;
 jasu teke onyemonye
 ewoze onwiya ali;

gude mkpola-ochaa
 bya l'iphu ngu.
 Chikashia ndu ono,
 alwu ogo anoduje
 agu g'egu-nri ono!
³¹ Ndu-ishi Ijiputu;
 waa ndu Kushi be a-bya
 achì-liaru Chileke eka.
³² Unu gua ebvu nu Chileke;
 unube ali-eze
 unwu-eliphe l'ophu!
 Unu gua ebvu gude tua
 Nnajiuphu epha!
³³ Unu gua ya nu onye ono,
 anoduje l'ugbo-inya
 iya agba l'ephekerephe
 urwukpu ichée ono;
 mbu onye egudeje
 oke olu tua egbigwe.
³⁴ Unu tua onu g'ike Chileke
 habe shii;
 mbu onye akpabiri iya
 tukoru Izurelu sweta;
 onye bu akpaminigwe
 egoshi g'ike iya habe shii.
³⁵ Gube Chileke;
 i du ebvu l'ulo ngu,
 du nsọ.
 Oo gube Chileke ndu Izurelu
 emeje g'ike du ndibe ngu;
 okpehu adu phe.
 G'ajaja buru ke Chileke!

69

*Ebvü, Dévidi deru nu
 onye-ishi ebvu; g'e gude olu
 ebvu, "Ojimbvu" gua ya*
¹ Dzoo mu jiko Chileke;
 kele mini wowaru mu
 l'ekpiri.
² Mu emiwa emimi emiba
 l'epuchi;
 eka adudu iphe, kobe nvọ,
 du iya nu.
 Mu darwuwaru ohu-mini;
 utso woru mu ria.
³ Mu chiwaru mkpu chita ike
 mu.
 Ekpiri gowaa mu agogo.
 Teme mu nodu aphuwaa
 ragaraga;
 eka mu no ele enya
 Chileke mu.
⁴ Ndu mu du ashì l'ebe adu
 iphe,
 mu meru phe kakwa
 egbushi,
 no mu l'ishi igwerigwe.
 Mbu le ndu ohogu mu
 pakporu igwerigwe;
 mbu ndu anoduje achọ ụzo,

- ephe e-shi mebyishia mu;
 l'ebe o dukpoo iphe,
 mu meru phe.
 Ephe ekebutaje mu;
 mu apfua ugwo iphe,
 mu ezitaduru.
- ⁵ Gube Chileke;
 i mawaru ge mu shi
 emeberu eswe;
 ophu o dudu iphe-aji mu
 ophu eemeru ngu le mpya.
- ⁶ Gube Nnajiuphu, bu Chipfu;
 bya aburu Okalibe-Kakota-Ike;
 te ekwekwa g'e gude iswi
 ehmu mu mee ndu ele enya
 ngu iphe-iphere!
 Ophu i kwekwa g'e gude
 iswi ehmu mu meru iphere
 kpua ndu achu ngu nu;
 jiko Chileke ke Izuru!
- ⁷ Kele o l'iswi ehmu ngu be e
 gude ekweru mu une;
 bya eme iphe-iphere
 ekpu mu.
- ⁸ Ndibe anyi be mu duwaa ge mu
 bu onye byaru abyabya;
 mbu unwune mu gedegede
 gube mu onye ohozo.
- ⁹ Kele obu, mu yeru ulo ngu
 rimiwaru mu ishi.
 Iphe, bukpuo une,
 e kweru ngu buru mbedua
 vutaru onwu iya.
- ¹⁰ Mu rarụ ekwa swia egu
 l'iphu Chileke.
 Iphe ono tukochaa buru iphe,
 ephe gude kweru
 mu une.
- ¹¹ Mu yee uwe-aphu;
 ephe gude iya gaharu
 mu ebvu.
- ¹² Ndu dora l'onu-abata
 nodu epfuru mu.
 Mu buru onye ndu angu
 mee gude agu ebvu-mee.
- ¹³ Ole o gube Chipfu be
 mu anoduje epfu anu.
 Gube Chileke;
 gude n-yemobu ngu
 ono zakpoe mu pho enu
 teke du ngu ree;
 bya adzo mu
 okpobe adzodzozo.
- ¹⁴ Lofuta mu l'epuchi;
 b'ekwekwa g'o ria mu!
 Nafutani mu l'eka ndu mu
 du ashi!
 Bya agufuta mu l'echi
 ogbumini ono!
- ¹⁵ B'ekwekwa gutso ria mu!
 B'ekwekwa ge mu darwua

- ọhu-mini!
 Ọphu iikwekwa g'e lia mu
 ẹ ndzụ!
 16 Zanụ mu ọnu gube Chipfu;
 ọkele n-yemobu ngu
 dụ ree.
 Ghanaaru mu iphu Chileke;
 ọkele ị phunukaru
 obu-imemini.
 17 Be domikwaru mube onye
 ejeru ngu ozi iphu!
 Zanụ mu ọnu ẹgwegwa;
 ọkele mu eje iphe-ẹhuka.
 18 Kpịritanuru ntse bya
 adzọo mu!
 Gbafuta mu ọọ m'obvu ndu
 mu l'ẹphe dụ l'opfu!
 19 Ị mawaru g'ẹphe kweberu
 mu une;
 bya amakwarupho g'ẹphe
 meberu mu iphe-iphere
 kparu.
 Ndu bu ọhogu mu be
 ị makotanuru-a.
 20 E kwekwaru mu une jasụ
 ọkpoma wahụahaa
 mu awahụ.
 Nta-a be o mewaru mu;
 ọphu ike adụedu mu.
 Mu leri ọnya onye a-phuru
 mu obu-imemini;
 ọphu ọ dudu.
 Mu bya elee ọnya onye a-dụ
 mu obu;
 ọphu ọ dudu onye
 mu humaru.
 21 Ẹphe wotaru mu iphe,
 egbu egbugbu ge mu ria
 g'ọ buru mu nri;
 bya edoberu mu me-veniga
 ge mu nguru ye iya.
 22 Mekwaa ge nri,
 ẹphe doberu l'iphu phe
 buru igbudu tupyabe phe.
 G'anụ, ẹphe gburu gude
 gwaa Chileke bukwaru
 ọnyà nmata phe.
 23 G'anya gbahukwa phe ọchii
 g'ẹphe phụ-buhu ọzo.
 G'okwebe nyajikwaa phe ẹbo;
 g'ẹphe nyaa mgbaku
 jasụ l'ojejoje.
 24 Tukoshinụ phe ẹhu-eghu ngu!
 Gudenụ oke ẹhu-eghu ngu
 kpegbushia phe!
 25 G'ibe phe bukwaru ochobu.
 G'ọ to dukwa onye e-buru
 l'eka ẹphe
 kwaru unuphu.
 26 Ọkele ndu ẹphe anọduje akpa
 ẹhu bu ndu i chiru ẹchachi.
 Teme ọ buru ndu i mekaru

iphe bẹ ẹphe
 anọdujekwapho
 epfubyishi.

27 Haa pẹ ẹ'ẹphe mebaa
 ẹjo-iphe yekọbe l'ọphu
 ẹphe mewaru;
 ọphu i kwekwa ẹ'ẹphe keta
 oke l'apfubekoto nkengu.

28 G'e hufukwa ẹpha pẹ l'ẹkwo,
 e deru ẹpha ndu nọ ndzụ.

Ọphu e dekwa ẹpha pẹ
 l'ẹka e deru ẹpha
 ndu pfuberekoto.

29 Mu daru ụkpa;
 tẹme aphụ tsube mu ọnu.

Gube Chileke;
 ẹ ẹ ndzọta nkengu
 dobenụ mu l'ẹka ta adudu
 iphe,
 e-me mu nụ.

30 Ọo ya bụ ẹ mu agua ebvu
 gude tua Chileke ẹpha.

Tẹme mu egude ebvu-ekele
 kutsee ya
 ọkpobe ekutse.

31 Ono bẹ a-ka Chileke atso
 ọtso eme l'a turu iya eswi;
 ọzoo l'a turu iya oke-eswi,
 mpu iya hagbaa kẹ
 phengara phengara;
 tẹme ọpyi ọkpa
 pheshihuchaa
 ya epheshihu.

32 Ndu wozeru onwophe alị
 hụmae ya phọ;
 ẹhu atsoo pẹ ọtso.

G'obu unubẹ ndu achọ
 Chileke nọdukwa ndzụ!

33 Chipfu anumaje olu ndu
 adudu g'ọ dọ pẹ.

Tẹme ndibe iya,
 a turu mkpọro bẹ ọ
 tọo gbakutajedu azụ.

34 Ẹ ẹ ndu bu l'imigwe
 yẹ ụnwu-eliphe tua
 ya ẹpha!

G'enyimu yẹ iphe bu l'ime
 iya tükokwapho tua
 ya ẹpha!

35 Kẹle Chileke a-dzọ Zayọnu;
 bya akpukwaa mkpukpu,
 nọ lẹ Jiuda.

Ndiphe alaa ya je eburu mee
 ya l'ọo-buru iphe pẹ.

36 Ụnwu ndu ejeru iya ozi emee
 ya l'ọo-buru okiphe pẹ.

Iphe, bukpo ndu yeru ẹpha
 iya obu bẹ e-buru
 l'alị ono.

70

*Ebvu, Dévidi deru nù
onye-ishi ebvu gude
nyataru Chipfu iphe*

¹ Gùbe Chileke;

jiko menaa egwegwa
bya adzoo mu!

Byanu egwegwa bya eyeru
mu aka; jiko Chipfu!

² G'iphe, bukota ndu achoo uzo,
ephe e-shi gbua mu
bukwaru ndu ee-meru
iphere kpua;

g'a tukwa phe eberebete.

Chiphunu ndu agbaru mu ejo
egomunggo azu.

G'iphere ji phe iphu!

³ G'e meeru ujikputeru nu ndu
ekweru mu hee.

⁴ G'iphe, bukpo ndu achoo ngu
nu buru ndu ehu a-tso.

Ephe anodu ngu l'eka
tee eswa.

Ge ndu o du g'a su l'i dzotaru
phe buru iphe,

ephe akpuru l'onu epfu bu:

"Unu tuu onu Chileke l'o
paru aka!"

⁵ Obenu le mbedua bu onye
ukpa bya aburu onye

adudu g'o du iya;

mbu l'oo gube Chileke bu

onye eyejeru mu aka;

bya aburu onye adzoo

mu nu.

Jiko Chipfu; b'akpokwa upfu!

71

¹ Oo gube Chipfu be mu no
l'eka ezeru ndu.

B'ekwekwa g'e kpua mu iphu
le ntụ jasụ l'ojejeje.

² Eshinu i bu onye

pfuberekoto;

nafutanu mu!

Yeru mu aka ge mu nahu!

Gbobenu mu nchi;

dzoo mu!

³ Bunuru mu agbara-mkpuma,
mu a-gbabaje je

ezeeru ndu!

Tunaa ekemu su g'a dzoo mu!

Kele oo ngu bu oke mkpuma

nkemu;

bya aburu

ulo-mgbobuta mu.

⁴ Jiko Chileke mu;

gbafuta mu l'eka ndu

ejo-iphe;

mbu l'eka ndu apfubeduru

eka phe oto;

waa ndu iwashị.

⁵ Kẹle ọo ngu bụ onye mu
ele ọnya iya;
gube Nnajiuphu,
bụ Chileke.

Teme ọ bụru ngu bẹ mu
dakoberu e -shi
teke mu bụ nwata.

⁶ Eshinu a nwuru mu bụe ngu
phọ bụ agbarike mu.
Mu a-nọduepho etu ngu
ẹpha jasụ l'ojejoje;
noo kẹle ọo ngu kufutaru
mu l'epho ne mu.

⁷ Ndzu mu bụwaru ndu dụ
igwerigwe iphe-etu;
obenu l'ọo l'ime ngu bẹ mu
anọduje ezeru ndzu.

⁸ Eswe l'enyashi bẹ mu
anọduje etu ngu ẹpha;
bya atụ ọnu g'akpabiri ngu
habe shii.

⁹ Jiko ba jikakwa mu nta-a,
mu bụwaa ọgerenya-a!
Ba gbakutakwa mu azụ nta-a,
ike bụwaru mu-a!

¹⁰ Kẹle ndu ọhogu mu
epfukwaru mu ẹjo opfu.
Teme ndu domishiru
onwophe kwabẹ g'ẹphe
gbua mu nọdu
anokobeje achị idzu mu.

¹¹ Ẹphe asuje: "Chileke
jikaakwaru iya.
Unu chĩa ya gude;
kẹle ọ tọ dọekwa onye abya
iya agbaru mkpu."

¹² Ba nọdukwa mu ọzenya
jiko Chileke!

Bya ẹgwegwa gube Chileke
nkemu;
bya eyeru mu ẹka!

¹³ G'iphe, bụkpoo ndu ebo
mu ibo bụkwaru ndu
iphere e-me g'ẹphe chihu.

Gẹ ndu ono, eme g'ẹphe
meka mu iphe ono bụkwaru
ndu ee-kweru une bya
ajaa ewenu.

¹⁴ Obenu lẹ mbedua bụepho
l'ẹka ị nọ bẹ ọnya
mu a-dụ.

Mu a-nọduepho aka ngu etu
ẹpha eje.

¹⁵ Mu e-gude ọnu mu pfua
ya mkpurumkpuru
pfushia ya ike sụ
l'ị pfuberekoto;
tẹme ị nọdu adzoje nemadzụ.

Apfubekoto ngu ono waa
ndzota nkengu ono
habe shii

- k'òphu bú lẹ mu ta agútadu
iya l'ògu.
- 16 Mu e-gude ike gùbe Nnajiuphu,
bú Chileke
je epfua l'òo ngu kpoloko
bú onye pfulerekoto.
- 17 Gùbe Chileke;
i shiwaa teke mu bú nwata
zita mu iphe!
- Iphe, dù biribiri,
iimeje bè mu shièpho teke
ono tuta onu iya
jasu nta-a.
- 18 Nta-a, mu búwaa ogerenya,
ewó jiru ishi-a;
jiko Chileke;
ba gbakútakwa mu azu;
gbiriri jasu mu
akòeberu ogbo ophu
abya nu g'ike ngu
habe shii;
mbu kòoru iphe,
bukpoo ndu ee-mechaa
nwua l'okpehu ngu
paru eka.
- 19 Apfulèkoto ngu rwuru
akpaminigwe; gùbe Chileke;
mbu gùbe onye ono,
meru iphe, paru eka;
- ?Bú onye aturu ngu;
gùbe Chileke?
- 20 A makwaru-a l'i mewaru
mu;
mu jee ikpoto iphe-ehuka,
paru eka bya adu ejo eji;
ole mu maru-a l'ii-mechaa
mezia ndu mu;
mbu l'ii-kufuta mu
l'ime ilu.
- 21 Ii-me; aa-ka mu akwabè
ùbvù;
tème l'i dukwa mu pho
obu ozo.
- 22 Gùbe Chileke mu;
mu a-kpo une gude tua ngu
epha l'i bú onye apfulshije
ike l'iphe, i pfuru.
- Mu e-gude ogelenda gu
ebvu tua ngu epha;
gùbe Onye du Nso
ke Izurelu.
- 23 Ogbogboromonu mu
ephenebo a-tu uzu ehu-utso
nu ngu;
me mu ndu agu ebvu
gude etu ngu epha;
mbu mube onye i gbafutaru.
- 24 Eswe l'enyashi bè ire mu
a-nduepho epfu iphe,
i meshiru gude goshi
l'i pfulerekoto;

kele ndu shi achì mu lẹ njo
 bẹ a jaru ewenu;
 tẹme e mee; iphere ji
 phẹ iphu.

72

Ebvu, Sólomonu deru

- ¹ Jiko Chileke;
 menaa g'eze kpeje ikpe
 g'iikpeje!
 Menaa gẹ nwatibe eze
 pfube-eka-oto g'ì pfuberu!
- ² Oo ya bu g'o kpeje ndibe
 ngu ikpe, pfuru oto;
 mbu hajeru ndu aakpa ehu
 enge nhamunha.
- ³ Iphe, e-shigba l'oke ubvu
 abyaru unwu-eliphe
 a-buru ehu-guu.
 O bukwarupho ehu-guu ono
 e-shigba l'unwu ubvu.
 O buru iphe, a-kpa iya nu bu
 apfubekoto onoya.
- ⁴ Ndu eeme ewere,
 bu l'echilabo oha
 be oo-haru enge;
 l'o dzota unwegirima ibe ndu
 adudu g'o du phe;
 zopyashia ndu eme phe
 ewere ishi.
- ⁵ Ephe a-nodu atsu ngu ebvu
 jasu g'enyawu;
 waa onwa a-noberu;
 mbu e -shi l'ogbo sweru
 ogbo.
- ⁶ Oo-du g'eka mini edze l'eli
 osu, a suru asusu;
 mbu g'eka igwe ayoru
 mgboko eyo mini.
- ⁷ Teke oo-buru eze ono be ndu
 pfuberekoto a-ja ajaja.
 Ehu-guu a-tuko ekameka
 sweta;
 mbu noo gbiriri jasu teke
 onwa a-fubuhu l'eliphe.
- ⁸ Oo-buru eze ndu shi
 l'eze-nyimu owa-a bua
 jasu l'eze-nyimu ophuu;
 mbu ndu shi l'enyimu
 Yufuretisu bua jasu l'eka
 igwe beru alj beru.
- ⁹ Ndu bu l'echiegu a-bya
 ephozeru iya;
 tẹme ndu ohogu iya etsua
 onu l'eja.
- ¹⁰ Ndu eze ndu Tashishi me ndu
 bukube eze-nyimu anodu
 atu akiriko anu iya.
 Ndu eze ndu Sheba yee
 ke ndu Seba
 a-nodukwapho egudeje

- iphe-oma abya ibe iya.
 11 Ndu bukotakpoo eze
 mgburugburu l'e-phozeru iya.
 Ohamoha l'ophu e-jekotaru
 iya ozi.
 12 Kele ndu adudu g'ọ dụ phe
 -raku iya be ọo-dzota phe;
 mbụ ndu iphe-ehuka byaru;
 ophu ephe enwedu onye
 gbaru phe mkpu.
 13 Ndu ike adudu;
 me ndu adudu g'ọ dụ phe
 be ọo-phuru obu-imemini;
 bya adzota phe mee
 g'onwu te egbu phe.
 14 Oo-gbafuta phe l'eka ndu
 emekpa phe ehu;
 waa l'eka ndu eme
 phe mkpawere;
 noo kele mee phe be ọ
 guberu iphe.
 15 Ge ndzu ogologo
 bukwaru nkiya!
 G'e gwekwaru mkpola-ododo
 ndu Sheba nu iya g'ọ
 bukotaru nkiya!
 Ge ndiphe pfujekwaru opfu
 ehu iya nu Chileke!
 Tememe ephe agojekwarupho
 onu-oma nu iya
 mboku-mboku!
 16 G'iphe, a kuru l'opfu sokwaa
 kpukakpuka l'ali-a!
 Ge pherephere zikwa mee ekwo
 iphe,
 a koberu akobe l'eli ubvu
 g'ọ tya uzu; g'ekwo oshi,
 pfugbaru l'ubvu
 ubvu Lebanonu!
 Ge nemadzu zushikwa buru
 eswa l'igu le
 mkpukpu ono!
 17 G'epha iya nodukwa jasụ
 l'ojeje.
 G'udu iya jedzukwaru
 ekameka g'enyawu.
 Ohamoha be aa-gbe iya l'eka
 goru onu-oma nu;
 teme oha l'ophu ekua ya
 onye a goru ehu-utso nu.
 18 G'ajaja buru ke Chipfu,
 bu Chileke;
 mbu Chileke ke ndu Izurelu;
 onye bu ya pho
 kpoloko emeje iphe,
 du biribiri.
 19 G'ajaja bukwarupho k'epha iya
 ono, du biribiri ono
 jasụ le tuutuutuu
 le mijimiimii!
 G'ogbunwijnwii ya tukokwa
 mgboko l'ophu sweta!

Nokwa g'ò dū; bya abūru g'ò dū!

²⁰ Nokwa mkpòchi-ishi epfufu,
Dévidi nwa Jiesi pfuru
nū Chileke.

73

Ebvu-oma, Asafu deru

- ¹ Gẹ mu gbua ya tororo;
Chileke dukwaru ndu
Ízurelu ree;
mbū ndu ono,
obu phẹ gūru iphóró.
- ² Obenu lẹ mbèdua bẹ ọ
phòduru nwanshii
mẹ ọkpa echifu mu;
mbū l'ọ phòduru nwanshii
mẹ mu ta aduhe ike
pfuru l'iphe, mu pfuru;
- ³ ẹka mu wataru ejiru ndu
etu onwophe ẹpha ijienya;
kele mu humaru lẹ ndu
ejo-iphe bẹ ẹhu dū guu.
- ⁴ Ọ tọ dudu iphe,
atsū phẹ l'ẹhu.
Ẹhu dū phẹ ree;
tẹme ẹphe shihu ike.
- ⁵ Ọphu ọ dudu iphe,
atsū ndu ozo l'ẹhu atsūje
phẹ l'ẹhu; ọphu ẹhu,
emeje ndiphe emedu phẹ.
- ⁶ Ọ buru iphe ono meru g'ò
gude eku-onwonye buru
ọleka, ẹphe woru tukpoo
onwophe l'olu.
Eme nemadzu mkpawere
buru uwe, ẹphe eye l'ẹhu.
- ⁷ Ẹphe daa okporokpo jasū
enya ribachaa phẹ ariba.
Tẹme ejo-idzu ji phẹ ọkpoma
ebushihu ebushihu.
- ⁸ Ẹphe egudeje ejo opfu aja
nemadzu ewenu.
Ẹphe anọduje etu onwophe
ophushugbu;
tẹme ọja, ẹphe anọduje
abọ buerupho g'ẹphe
e-me mee ndu
ozo ewere.
- ⁹ Ẹphe anọduje epfuru Chileke,
bu l'imigwe ejo opfu.
Ire phẹ nọdu eje
phururugbadaa
l'eliphe.
- ¹⁰ Noo iphe, meru g'ò gude
ndibe mu ghakọbe
tsoru phẹ;
bya atuko iphemiphe,
shi phẹ l'ẹka nguru
ye l'ẹpho wutukumu.
- ¹¹ Ẹphe nọdu asuje: “?Denu
gẹ Chileke e-shi maru?”

- Okalibe-kakota-shii;
 ?o duru ophu o maru?"
 12 Waa ge ndu ejo-iphe du baa:
 O to dudu iphe, erwuje
 phe l'ehu;
 teme eku nodu
 anoduje abyaru
 phe gbukugbuku.
- 13 Su-a; mbedula, suru le mu
 e-me obu mu go gua
 iphoro bukwa
 onye-eswe be mu bu.
- Mbụ l'eka mu kworu
 l'iswi-odumma
 tukochaa buru iphe-mmanu.
- 14 Kele o to dudu mboku-mboku
 a taa nudu mu aphu;
 teme ophu o dudu mboku,
 mu noghajeru
 g'iphe-ehuka ta
 adapfuta mu.
- 15 O me mu -jeru epfugbua go
 du mu;
 me o -bukwaru mgbamu
 be mu agba ogbo owa-a,
 bu unwu Chileke-a.
- 16 Obujeru; mu -jee eme g'iphe
 ono kabekpoo doo mu
 enya ilile;
 o gbe kabaa mu nu
 egburwashị ehu;
 17 gbiriri jasu mu bya abahu
 l'ulo Chileke, du nsọ.
- O buru eka ono be mu no;
 o doo mu enya;
 mbu iphe, e-mechaa
 nwuru phe nu.
- 18 Su-a; iiwojeru phe dobe
 l'eka echi eturu;
 gbahaa phe eka;
 ephe abya adaa
 l'alj mebyishihu.
- 19 O to dudu g'oo-no-bejeru;
 ephe aburu okorobo
 iphe.
- L'e yee phe ebvu jasu l'a zata
 phe wushia.
- 20 Ephe aduje ge nrwọ, a rworu;
 o -be l'utsu a zohaa ya.
- Nokwapho g'ephe achihuje
 l'iphu gube Chipfu
 m'i gbalihu.
- 21 Teke ono, mu shi agu aphu ono;
 mbu teke ono, aphu shi
 tsoru ime obu mu ono;
 22 be mu shi buru onye-eswe,
 amadu onwiya ekicha.
- Teme mu shi du
 ganu-egbudu l'atatiphu ngu.
- 23 Obenu l'iinodujee mu pho
 ntse tekenteke.
- I setaeru mu pho lekutara

gudeshia.

- 24 O epho g'i chiru idzu
l'ii-nodu edu mu bu
g'iinoduje edu mu;
k'ophu bu e -mechaa;
g'i duru mu laa
l'o-gbu-nwjinwii nkengu.
- 25 ?Bu onye be mu nwebaru
l'imigwe,
abu du gubedua?
Eshinu mu le ngu no ta
aduekwa iphe, no l'eliphe;
agukwadu mu egu.
- 26 Ike abvuje mu l'ogwehu
bvu mu l'obu;
obenu l'oo Chileke bu onye
agbataje mu ike l'ime obu.
O buru iya bu okiphe mu jasu
l'ojejoje.
- 27 Ndu no ngu enya a-buru
mkpurupyata;
l'i mebyishia ndu i gudedu
ire phe aka.
- 28 Obenu le mbedua be ehu
anoduje atso utso le mu
no-kube Chileke;
mbu le mbedua wowaru
Nnajiuphu, bu Chipfu;
mee aka mu a-noduje
ezeru ndzu.
- O ya bu le mu e-gude onu
mu kokota iphe,
du ree, iime l'ehu mu.

74

Evu, Asafu kwaru

- 1 Gube Chileke; ?denu g'o gude
i jika anyi jasu l'ojejoje?
?Denu g'o gude oke
ehu-eghu ngu nodu akpu
tutuutuu l'iphu igwe aturu,
iiche echeche?
- 2 Nyatakwa igwe oha ono,
i zururo teke du enya
enya ono;
mbu okpa-ipfu ono,
i gbataru l'itumo mee phe;
ephe buru okiphe ngu ono.
Nyatakwapho ubvu Zayonu
ono, i bu ebubu ono.
- 3 Shikpodapho uzo ono huma
g'e mebyishibeberu iya;
mbu ejo-iphe, ndu ohogu
ngu meru o nwuru
ulo ngu ono, du nsu ono.
- 4 Ndu achi ngu le njo
wubatakwaru
l'ulo-ndzuku ngu;
bya agboru ogboo kpua ya.
Epe woru echii kpobe
iya gude goshi l'o

- kaleru phe.
- ⁵ Ephe nodu eme g'onye pa
ogbunku tsoru egbudu
egbudu; egbutsushi iphe,
bukpoo oshi, o humaru.
- ⁶ Iphe, bukpoo iphemiphe,
a pyiru apyipyi
b'ephe gude ogbunku gude
ongu kukposhichaa
akukposhi.
- ⁷ Ulo ngu, du nsò b'ephe
nwuru oku yee o tsua
tsurwua ali.
- Ephe woru eka ono, i hotaru
g'o buru eka ii-buru
eburu ono pharwushia.
- ⁸ Ephe nodu epfuje l'ime
okpoma phe su:
"Anyi e-mebyishichaa
ya g'o hakotakpoo!"
- Ephe tukò ekameka,
e shi anoduje abaru
Chileke eja tukota
oku o tsua ya tsufu.
- ⁹ Ophu o dudu iphe-ohubama,
du biribiri,
eemejekwaduru anyi;
teme ophu o duedu
ndu mpfuchiru phoduru nu;
ophu o dudu g'o ka
mma l'oo onye lanu
l'echilabo anyi,
maru gegube iphe
owa-a l'a-no-beru.
- ¹⁰ ?Ndu ohogu ngu a-nmakpoo
ngu phulaphula jasu
teke ole gube Chileke?
- ?Ndu i du ashì egudewarò
epfubyishi epha ngu
jasu l'ojejeje to?
- ¹¹ ?Bu gunu kparu iphe,
iisela eka ngu azu;
mbu ekutara ngu?
- Chifuta eka l'iphu utapfu
gude mebyishia phe.
- ¹² Obenu l'oo gube Chileke
bu eze nkemu,
e -shi l'edenwede.
- Oo ngu byaru adzoo
unwu-eliphe.
- ¹³ Oo gubedua gude ike
ngu chiwaha
eze-enyimu ebo.
- Ejo-anu, bu le mini b'i
chikposhicharu
ishi echikposhi.
- ¹⁴ Oo gubedua zopyashiru
ejo-oke-agiyi ishi;
woru iya nu anu,
bu l'echiegu g'o buru
nri iya.
- ¹⁵ Oo gubedua gbafushiru

- ogba yẹe nggele;
mini shi iya soshihu.
I bya amichata mini lẹ
enyimu,
asọ gborogboro.
16 Eswe bụ nkengu;
enyashi buru nkengu.
Ọ buru ngu meru enyanwu
yẹe onwa dobe;
ephe keru jimumu.
17 Oo gubedua tubuhawaru
ẹka oke alị a-kpagbaa
lẹ mgboko-a mgburugburu;
bya edobe onanwu
dobe udzumini.
18 Nyatakwa gẹ ndu ohogu
ngu chiberu ngu
ochi Chipfu;
mbụ gẹ ndu-eswe
pfubyishiberu
epha ngu.
19 B'e wokwaru ndzụ
nwa-ndo-nwenu
ngu woru ye l'ẹka
ejo anụ-egbudu!
Ba zohakwa ndibe ngu,
bụ ndu eje iphe-ehuka.
Ba hakwa phe g'ephe nọdu
iya nno ojeje!
20 Nyatakwa ogbandzu anyi
lẹ ngu;
noo kẹle mkpawere
dukwa l'iphe,
bukpoo ẹka agba ochii l'alị-a.
21 B'ekwekwa gẹ ndu eemekpa
ẹhu gude iphere
tsuphu azụ.
Gẹ ndu ukpa mẹ ndu adudu
g'ọ dụ phe janaa epha
ngu ajaja!
22 Gbalihunụ gube Chileke
pfua l'onu onwongu!
Nyatakwa gẹ ndu eswe
eshije l'utsu chĩa ngu
ochi jasụ nchi ejihu.
23 Ba zohakwa hanyihanyi,
ndu achị ngu lẹ njo aba;
mbụ wowoowoo,
ndu wulihuru etso ngu
opfu atụ mkpurumkpuru
sekpu ngu.

75

*Ebvú-oma, Asafu deru nù
onye-ishi ebvú; ishi ebvú iya
bù "B'ekwekwa gẹ mu laa l'iyi"*

- ¹ Anyi ekele ngu ekele gube
Chileke;
anyi ekele ngu ekele.
Ndu eku epha ngu atụ onu
iphe, dụ biribiri,

iimeje.

² Oo gubedua, bú Chileke suru:
"Mu dobewaru teke mu e-kpe ikpe;
kpee ya nhamunha.

³ Teke eliphe l'ophu; mē iphe,
bú ndu nū iya nū
anma jiiijii;
bú yēbedua bē egudeje itso
iya gudeshia ya ike.

⁴ Ndu eku onwophe bē ya
asuje: Unu hanaa
eku onwunu!

Ya asū ndu ejo-iphe: Unu ta
malihē mpu unu imeli!

⁵ Unu ta amalishiru
igwe mpu!

Unu te ewoshinuru olu
pfube kanganaa
asa kpaakpaa!"

⁶ Ekutse amadu te eshidu
l'uzo enyanwu-awawa;
ophu o shidu l'uzo
enyanwu-adada;
ophu o shikwapho
l'uzo echiegu.

⁷ Oo Chileke bú onye
ekpeje ikpe.

Oo ya ekudaje onye owa-a;
l'o kutsee onye ozo.

⁸ Chipfu pa okoro l'eka.
Iphe, jiru iya nū buru mē,
ata kpitikpiti, adudu iphe,
e yeduru iya gude mee
ya o shihu ike.

O nodu abujeru;
a -nonyaa l'o wushia ya.

Iphe, bú ndu ejo-iphe,
kuru l'eliphe angua ya
jasu l'o bvū.

⁹ Obenu lē mbedua a-nodu
ete eswa jasu
l'ojejeje.

Mu a-noduepho agu
ebvu etu Chileke kē
Jiekopu epha.

¹⁰ Mu a-swoshicha ndu
ejo-iphe mpu,
ephe gude eme ike;
wolia mpu kē ndu
pfuberekoto g'o
pfuru kanganaa.

76

*Ebvú-oma, Asafu deru
nū onye-ishi ebvu; g'a
kporu une ye iya*

¹ Chileke bē a maru amaru
lē Jiuda.

Epha iya tukowaru alì
Ízurèlu ngakota.

² Eka ulo iya nō bú lē Salemu.

Èka o bu ebubu b̄uru l'úbvú
Zayonu.

³ Oo l'èka ono b̄e ọ nọ
gbakwoshia apfu,
enwu ọku, ndu ọhogu iya
shi agba.

O bya anyakwoshikwapho
ogu-echi ph̄e; waa iphe,
ephe shi egbobeje
gude zeeru onwophe;
m̄kpoo iphemiphe,
ephe shi egudeje alwu ọgu.

⁴ Onye akpabiri b̄e ị bu.
Ị d̄u biribiri d̄ughata
úbvú úbvú, b̄u iphe,
jiru iya n̄u b̄u an̄-egbudu.

⁵ Ndu gbaru mkparawa b̄e a
kwawaru iphe ph̄e ọkwata.
Ephe kua mgb̄enya ikpazu ph̄e;
ọphu ọ d̄udu ndu ọkp̄ehu
d̄u m'onye lan̄u,
d̄uru ike mee èka ọkporo.

⁶ Ḡube Chileke k̄e Jiék̄ọpu;
ọ b̄u-a mba b̄e ị baru ph̄e;
inya ph̄e;
waa ọgbo-inya ph̄e
l'ọphu keshiru l'èka lan̄u.

⁷ Oo ngu nw̄ekinyi ngu b̄e ọ
gbaru g'a tsuje ebvu.

?B̄u onye a-d̄u ike pf̄uru pf̄ushia
ike l'iphu ngu m'èhu wata
ngu eḡhu eḡhu?

⁸⁻⁹ Ḡube Chileke;
teke ị gbalihuru g'i
kpee ikpe;
shi nno dz̄ota ndu aakpa
èhu l'eliphe;
b̄e ị nọ l'imigwe
bua ikpe.

Al̄i tsuhu ngu ebvu
daa nyonyoronyo.

¹⁰ Oo ya b̄u l'ọobujeru;
i -tukoshi ndiphe
oke èhu-eḡhu ngu b̄e
aagbejenu tuahaa
ngu ẹpha.

Nwa ndu ọphu èhu-eḡhu
ngu ọbu haphodoru
ab̄uru ndu akp̄o
egomunggo ọkpolohu.

¹¹ O -b̄uru l'unu rifuru Chipfu,
b̄u Chileke unu anḡu
s̄u l'ọwa-a iphe,
unu e-meru iya;
unu wotakwa iphe ọbu
bya emēbekota iphe,
unu kweru ukwe iya.

G'iphe, b̄ukpoo ndu
bupheru ph̄e
mgburugburu wota iphe-oma;
bya emeeru onye lan̄u ono,
gbaru g'a tsuje iya

ebvu ono.

- ¹² Oogwerishije ọkpoma
ndu-ishi egwerishi.
Ndu eze ụnwu-eliphe
nọdu atsu iya ebvu.

77

*Ebvu-oma, Asafu deru nu
onye-ishi ebvu, bu jiedutunu*

- ¹ Mu chikuru Chileke ẹ ẹkpọ
g'o yeru mu ẹka.
Mu chikuru Chileke
sụ g'ọ nụma olu mu;
ọ nụma olu mu.
- ² Teke mu eje iphe-ẹhuka
bẹ mu chọru
Nnajiuphu.
- Enyashi ophu bẹ mu
chilikọtaru ẹka imeli
epfu anụ Chileke;
ọphu ike abvuduru mu.
- Tẹme ophu obu mu ekwedu
g'a duta iya aduta.
- ³ Mu nyataru gube Chileke bya
atsua ude.
Obu mu bya ebvuru shii
rikota ọriri jasụ ike
bvụ mu.
- ⁴ I meru ophu mgbenya
atuduru mu.
Iphe ono tsutabe mu l'ehu
k'ọphu ọ kpọru mu opfu.
- ⁵ Mu bya egude egomunggo
bya elee ẹnya ẹ teke
ndiche; mbụ apha,
dukpowaa ẹnya ẹnya.
- ⁶ Mu bya anyata egube ebvu,
mu shi anọduje agụ
l'enyashi.
Mu bya ebvuru shii rikota
ọriri mkpulumkpuru.
A nonyaa; mu jia obu mu sụ:
- ⁷ "Nnajiuphu a-jikawaro anyi
jasu l'ojejeje ọo?
?Tọ dukpoedu teke ọo-nonyaa
l'o goshi l'anyi du iya-a l'obu?"
- ⁸ ?Q pfuru ẹ n-yemobu iya
ono te erwubaedu
anyi ẹka jasụ l'ojejeje ọo?
?Q du g'ọ ọ byaedu
emebaru anyi iphe,
o kweru ukwe ẹ ya
e-meru anyi ọo?
- ⁹ ?Chileke zohawaru
obu-imemini nkiya ọo?
?Q du g'ọ vūwaru ọvuma
sụ ẹ ya taa phueduru
anyi obu-imemini?"
- ¹⁰ Tọbudu iya bu; mu sụ:
"Waa iphe,
kachakpọo mu atsu

I'ehu baa.

Ọle mu anyata teke

Ọkalibe-kakota-shii

ono shi egudeje

ekutara iya eme ike."

¹¹ Mu a-nyata iphe-kpaakpaa,

Chipfu shi emeje;

mbụ ọ mu a-nyatakota

iphe, ọ biribiri, i shi emeje.

¹² Mu e-bvuru shii ọriri l'iphe,

i mekotaru teke ono.

Mbụ Ọkalibe ọka-ngo,

i shi emeje teke ndiche

bẹ mu a-rivucha l'oriri.

¹³ Gbẹ Chileke; ọzo ngu ọ nso!

?Denu agwa, habe shii ọ

Chileke anyi?

¹⁴ Ọo ngu bụ Chileke,

emeje ọhumalenya.

Iimeje ọ ndiphe ọma g'ike

ọ-be ngu.

¹⁵ I gude ọkpehu ngu gbafuta

ndibe ngu;

mbụ gbafuta oshilokpa

Jiokpo yẹ Jiokofu.

¹⁶ Sụ-a; mini ọmaru gbẹ

Chileke;

mbụ l'enyimu,

asọ asoso ọmaru ngu;

ndzụ rwuta iya;

tẹme ogbumini nmahuchaa

pyaapyaapya.

¹⁷ Igwe dzeru mini;

akpaminigwe

raa gbagbagba;

tẹme ebemu-igwe ọdu ọlọ

phaaphaa l'ekameka.

¹⁸ A ọmaru ọda egbigwe,

ọitu l'echi oke ọherephere.

Ebemu, ọilo phaaphaa bụru

iphoro, e gude aọma

ọzo l'eliphe;

Alị l'ophu tsuhu ebvu;

nmahụ jiiijiii.

¹⁹ I ọgboru gbororo l'echi

eze-onyimu.

I shijaru eze-ogbu-onyimu,

parụ ọka ghata;

ophu ọ bụdu l'a ọmaru

ọka i zọru okpa.

²⁰ I gbẹ l'eka Mosisu yẹ Eronu

dua ndibe ngu g'onye

edu aturu.

78

Èvù, Asafu kwaru

¹ Unubẹ ndu mu; unu numa

iphe, mu ezi!

Unu ngabẹ nchị numa opfu,

shi mu l'onu!

² Gẹ mu bya asaa onu nmaru

- etu nu unu;
 ge mu bya avoshichaa opfu,
 e domiru edomi e -shi
 teke ndiche.
- ³ Iphe ono bu iphe,
 anyi numajehawaru;
 bya aburu iphe, anyi maru.
 O bu iphe, nna anyi oche phe
 shi akojehawaru anyi.
- ⁴ G'ike Chipfu habe shii;
 teme waa iphe,
 gbaru k'etu epha; yee iphe,
 du biribiri,
 o mekotaru be anyi te
 edomiduru unwu phe edomi;
 Anyi e-pfucharu iya ogbo
 ophu dukwadu l'iphu.
- ⁵ O doberu unwu Jiekpu
 omelaji, ephe e-tsoje;
 bya atya ekemu dobe;
 o nguru anguru l'ali Izurelu;
 bya akaru ndiche anyi phe
 g'ephe zikwaa ya
 unwegirima phe.
- ⁶ K'opfu ogbo ophu abya nu
 a-maru iya;
 mbu ndu ophu e teke
 anwukpoda nu anwunwu.
 Epebedua egudekwa iya pho
 zia unwu nkephe.
- ⁷ Oo ya bu g'ephe akporu obu
 ye le Chileke.
 Epe ta azohaedu iphe,
 o meshiru.
 Epe edobedzua ekemu iya
 g'o ha.
- ⁸ Epe ta aduedu ge nna phe
 oche phe shi buru ogbo ejo
 okpoma; buru ogbo,
 kwefuru Chileke ike;
 mbu ogbo, adudu teke obu
 phe ngujeru anguru l'eka
 Chileke no;
 teme ophu o dudu teke ephe
 pfushijeru ike l'iphu iya.
- ⁹ A makwaru-a l'unwoke
 Ifuremu gude apfu kwaa
 onwophe ngwogu;
 obenu l'ogu tsuru;
 ephe ye okpa l'oso
 gbalachaa.
- ¹⁰ Ogbandzu ephe le Chileke
 be ephe mebyiru;
 ophu ephe emeduru
 kunyabe iphe,
 o turu l'ekemu.
- ¹¹ Epe zohaa iphe,
 Chileke meshiru;
 mbu iphe, du biribiri,
 o meshiru goshi phe.
- ¹² O meshiru iphe,

- dụ biribiri l'iphu nna
 p̄hẹ oche l'ali Ijiputu
 lẹ mgbẹgu Zowanu.
- 13 Eze Ẽnyimu bẹ o keru
 ẹbolechiko dua p̄hẹ dughata.
 O mee mini; ọ kp̄ua
 oronmono g'igb̄ulo.
- 14 Ip̄he, o gude dua p̄hẹ l'eswe
 b̄u urwukpu;
 bya egude iphóró ọku
 dua p̄hẹ l'enyashi
 mb̄oku-mb̄oku.
- 15 Agbara-mkpuma bẹ ọ
 gbajaharu ẹbo l'echiẹgu;
 shi l'ẹka ono n̄u p̄hẹ mini,
 d̄oru nyimunyimu
 g'oke-enyimu.
- 16 Ọ b̄uru ẹka mkpuma gbaru
 ọru bẹ o meru;
 mini s̄oshihu s̄aha
 gborogboro ḡe nggele.
- 17 Obenu l'ẹp̄he emēle iya-a
 ip̄he-ẹji.
 Ẽp̄he n̄ọle-a l'echiẹgu ono
 ekwefuru
 Okalibe-kak̄ota-shii ike.
- 18 Ẽp̄he lekebek̄p̄o enya wata
 ah̄u Chileke ama;
 mb̄u kebek̄p̄oeph̄o g'ọ
 n̄u-dzujeru p̄hẹ ọdu nri,
 aḡu p̄hẹ n̄u.
- 19 Ẽp̄he p̄fuaru Chileke ẹjo op̄fu
 s̄u:
 “?B̄u ḡe Chileke ad̄u ike z̄ua
 anyi l'echiẹgu-a?”
- 20 Teke o chiru ip̄he
 l'agbara-mkpuma
 bẹ mini shi iya s̄oshihu;
 nggele b̄uru gborogboro.
- Ọle ọ b̄u; ?b̄u g'ọo-d̄ufua ike
 n̄u anyi nri?
 T̄o ọo-d̄ufukwapho ike n̄u
 anyi an̄u?”
- 21 Chip̄fu -n̄umae ya p̄h̄o;
 ẹhu ghua ya oke eḡhu.
 O woru onwu taphutaphu
 ọku kp̄oberu Jiék̄oju;
 mb̄u woru oke
 ẹhu-eḡhu iya doberu
 ndu Ízurelu.
- 22 Kele ẹp̄he te ekwetad̄uru
 lẹ Chileke d̄uru ip̄he,
 ọ b̄u;
 t̄eme ọphu ẹp̄he
 ekwetakwar̄up̄ho
 l'ọo-d̄u ike dz̄o p̄h̄e.
- 23 Obenu l'ọ suru akpaminigwe
 l'owa-a ip̄he, oo-me;
 o mee ya;
 t̄eme ọ guhashia ọzo
 imigwe;

- 24 bya edzeeru ndu Ízurèlu nri
ono, bụ mana gę mini.
O bụru akpuru-iphe,
shi l'igwe bę ọ nuru phę
ęgube ono.
- 25 Amadụ ria nri unwu imigwe.
Chileke nụ-dzukotaru phę nri,
suru phę eriri.
- 26 Phęrephere, eshije l'uzo
ęnyanwu-awawa bụ
yębedua tųharu iya ọzo
imigwe; ọ wata ezizi.
- Nokwaphọ g'o gude ike iya
nwuhaa ọphu eshije
l'uzo ndọhali; ọ wata ezizi.
- 27 Anụ, aata atata b'o dzeru
phę;
ọ nọdu etsu
gbiigbiigbi g'udzu,
nọ l'ali.
- Enu, ephę l'eli bę o nwuru nụ
phę;
ọ ghakashihuru phę g'ęja,
kuru l'aguga ęnyimu.
- 28 O mee; ęphe phebatachaa
l'ęka ęphe dọru.
- Ulo-ękwa phę bę o shi
anọdujecha ephephe
mgburugburu.
- 29 ęphe ria nri jasụ ępho
jigharu phę ęka;
kęle ọ nuru phę iphe,
agụ phę nụ.
- 30 Ole ęphe byaru erighe nri
ono, shi agụ phę nụ ono;
mbụ l'ęphe kpukwadu
iya l'ọnu;
- 31 Chileke watawaa phę
atukoshi oke ęhu-ęghu
iya.
- O tųkoepho ndu kachaa
okporokpo l'echilabọ
phę gbushia;
mbụ l'ọ tųkoru
unwokorobya Ízurèlu
ono mebyishia.
- 32 O mechakpọkwa phę ęgube
ono;
ęphe nọdu
emekwaphọ iphe-ęji.
- O mechakpọoru phę
iphe-ọhumalenya ono;
ọphu ęphe ekwekwaphọ
l'ọ duru iphe,
ọ bụ.
- 33 Noo g'o gude o mee ndzụ phę
chihu g'udzu ọnu;
bya egude keteketekpaa
mebyia ndzụ phę.
- 34 Teke ọ haęru phę phọ
gbushia;
ęphe agbę teke ono

chọahaa ya;
mbụ ẹphe alwụkorohu
dakọbe;
ghaarú iya iphu ọzo
lwapfuta iya.

35 Ẹphe anyata ẹ Chileke shi
bụru agbara-mkpuma pẹ;
l'ọo Chileke ono,
bụ Ọkalibe-kakọta-shii
ono bụ onye
gbafutaru pẹ nụ.

36 Ọle ẹphe gude ọnu pẹ aja
iya ewenu;
mbụ l'ẹphe gude ire pẹ
adzuru iya ụka.

37 Obu pẹ ta anọdu l'ẹka ọ nọ;
ọphu ọ dudu teke ẹphe
pfujeru pfushia ike
l'ogbandzu ẹphe l'iya.

38 Ọle Chileke aphujele-a
obu-imemini gvaru
pẹ nvụ l'ẹjo-iphe ono,
ẹphe anọduje emegbabe ono;
ọphu o mebyishiduru pẹ.

Ugbo olemole bẹ ọ
lọ-phuchawaru
ẹhu-eghu iya azụ;
ọphu ọ tukururu oke
ẹhu-eghu iya ono g'ọ
ha wụa pẹ l'ishi.

39 Ọ nọdu anyatajẹ l'ẹphe bụ
anụ-ẹhu;
l'ẹphe bụ pherephere,
ezi ezizi,
ete eziphujehedu azụ
m'ọ zighatawa.

40 Ugbo olemole bẹ ẹphe
kwefuwaru iya ike
teke ẹphe eje l'echiẹgu;
mbụ kpatsu iya iwe l'ali,
dabyiru mgbegere.

41 Tekenteke kpoo bẹ ẹphe shi
anọduje ahụ Chileke ama.

Ẹphe shi anọduje eme Onye
dụ Nso kẹ ndu Ízurẹlu
iphe ẹhu-eghu.

42 Ọphu ẹphe anyataeduru
okpehu iya ono;
mbụ okpehu ono,
o gude gbafuta pẹ l'ẹka
ndu shi eme pẹ mkpawere ono;

43 bụ iya bụ mbọku, o meru;
a hụma-dzuru iphe,
dụ biribiri,
o meru ẹ l'jiputu; mẹ iphe,
dụ ebvu, o meshiru ẹ
mgbegu Zowanu.

44 O meru nggele nggele pẹ;
ọ ghoshia mee.

O mee ọphu mini,
doru l'enyimu adudu

- k'angungu.
 45 O chiru ijiji ye;
     o turu wowowo bya
     anua phe chiipfuu;
     bya achiru mbara ye;
     o mebyishia alị phe.
 46 Iphe, ephe kuru l'alị be o
     chiru inyarinya yee;
     o tapyashia;
     bya achiru igube yeru ndu
     ophu miru amimi;
     o tafu iya.
 47 Oshi sikamo phe be o gude
     akamini tapyashia;
     bya egude iji uguru
     mebyishia akpuru
     vayinu phe.
 48 Eswi phe be o gude ejo
     akamini ono tugbushichaa;
     bya egude ire egbigwe
     tugbushikota
     iphe-edobe phe g'o ha.
 49 O tuko oke ehu-eghu
     iya g'o ha vuru byabe
     phe l'ishi.
 O chita unwu-ojozi-imigwe
     ye g'ephe je
     emeghe nkephe.
 50 O toru ehu-eghu iya ono
     owere;
     ophu o machiduru eka
     iya nafuta phe g'ephe
     ta anwuhu.
 O woru phe haaru ejo
     iphe-ememe g'o
     meghee nkephe.
 51 Iphe, bukpo ndu bu okpara
     l'alị Ijiputu be o
     gbukotaru egbugbu;
     mbu mebyishichaa nwa,
     vuru uzo kpoo
     onyemonye iphu
     l'alị Hamu.
 52 Obenu le ndibe iya be o toru
     nwehu rwua g'onye erwu
     aturu rwufuta;
     bya echee phe g'eecheje
     aturu-a gude
     dughaa echiegu.
 53 O dukpoeru phe pho chiriri
     werere; ge ndzu ba gu phe;
     obenu le ndu ohogu iya
     be o haru;
     eze-enyimu rigbushikota.
 54 Tobudu iya bu;
     o dua phe durwua eka
     bu oke alị iya, du nsq;
     mbu durwua phe l'ubvu
     ono,
     o gude ekutara iya
     lwuta ono.
 55 O chia ndu ohozo

ikpabaka chifuchaa
l'iphu phe;
bya eworu alì phe keeru
ndu Ízurelu g'ò buru
okiphe phe.

O chiru okpa-ipfu Ízurelu ye;
ephè buchishia alì
phe ono.

⁵⁶ Oke ephè mechaèleru-a
hùà Chileke ama;
bya ekwefuru
Okalibe-kakòta-shii ike;
mekòta iphe, bukpoò iphe,
ò suru g'èphe te emejeshi.

⁵⁷ Ephè tsoo okpa nna phe oche;
gbakùtaru Chileke azù;
tème ephè buru ndu
adùdu onye gude ire
phe èka.

Onye daphuberu phe nù
dù g'onye
daphuberu okpete.

⁵⁸ Ephè gude èka ephè agwajè
iphe,
ephè dobegbaaru l'èkameka;
gude kpatsua Chileke iwe;
mbù kpatsu iya;
o koaharù ntekpe,
ephè pyishiru okophoo.

⁵⁹ Gè Chileke humaru iya bè èhu
ghushiru iya eghu ike.

Ò jìkaephe ndu Ízurelu
jìkanyia enya.

⁶⁰ O nò-buhu l'ùlo-èkwa nkiya
ono, dù lè Shilo;
mbù ùlo-èkwa ono,
bù yèbedua gude èka
iya kpòbe l'echilabò
unwu-eliphe.

⁶¹ O woru okpoko ogbandzu
iya haa; ndu ohogu iya
lwùta l'ogu;
mbù okpoko ogbandzu,
bù iya egoshije g'ike iya
habe shii;
bya aburu iphe,
egoshije g'ò dù-be biribiri
bè ò parù haa l'èka
ndu ohogu iya.

⁶² O harù ndibe iya; e gbushia
phe;
noo kèlè ndu ono,
bù okiphe iya ono bè
kpatsuru iya iwe.

⁶³ Nwada phe ta adùdu onye
byaru phe alùta;
noo kèlè unwokorobya
phe bè òku tsugbushibèberu.

⁶⁴ Ndu uke Chileke phe bè
e gude mma gbushia;
ophu unwanyì,

- ji phẹ nwuhuru anọjeedu
l'ulo-maa ndu shi alụ
phẹ nụ.
- 65 A -nọnyaa; Nnajiuphu
kwolihu g'onye shi
eku mgbenya;
mbụ kwolihu g'onye shi
ngua mee;
ọ lọta iya phube;
66 bya enwuphu ndu ọhogu
iya azụ;
mee phẹ iphe-iphere,
ichi iya te nwedu echihu
jasu l'ojejoje.
- 67 Oshilokpa Jiósefu l'ophu bẹ
ọ jikakotaru;
mbụ l'okpa-ipfu Ifuremu bẹ
ọ tọ hotaduru.
- 68 Obenu l'ọ gbẹchia hota
okpa-ipfu Jiuda;
bụ iya bụ úbvú Zayonu ono,
o yeru obu ono.
- 69 Ọ bya eworu ụlo iya,
dụ nsọ kpua; ọ ha g'oke úbvú;
mbụ kpua ya; ọ dụ g'eliphe,
ọ turu okpa iya; ọ bụru iphe,
a-nọ jasụ l'ojejoje.
- 70 Ọ hotaru onye-ozí iya,
bụ Dévidi;
bya edufuta iya l'ẹka ọ nọ
l'odu aturu.
- 71 O dufutaru iya l'ẹka ooche aturu
g'ọ bya eleta ndibe iya,
bụ unwu Jiékọpu ẹnya;
mbụ g'ọ kpọ-zijeru unwu
Ízurelu, bụ okiphe iya ụzo.
- 72 Dévidi gudekpọephọ obu,
guru iphóró leta phẹ ẹnya;
bya egude okpobe
mmamiphe chikota phẹ
lẹ chiriri werere.

79

Ebvú-oma, Asafu deru

- 1 Gùbe Chileke; hụmanu lẹ ndu
ọhozo sọ-kputewaru
alị ono,
bụ okiphe ngu ono.
Ephẹ pharwushiwaru eze-ulo
ngu ono, dụ nsọ ono;
bya emewaa Jierusalẹmu;
ọ bụru ikpọzu.
- 2 Odzu ndu ejeru ngu ozi
bẹ ephẹ wowaru
tọgbogbaaru ẹnu,
ephe l'eli g'o ria;
mbụ l'odzu ndu duru ngu
nsọ bẹ ephẹ wowaru
turu anụ-egbudu
nanụ nanụ.
- 3 Jierusalẹmu l'ophu gba

mgburugburu be
 ephe gbashiru
 mee nemadzụ gę mini;
 ophu ọ duedu onye
 nkwadu nụ, e-gburu
 ęja tukobe ndu ono,
 wushiru ęgube ono.

4 Ndu obutobu anyi phę me
 ndu bupheru anyi
 mgburugburu
 tuko ekweru anyi une bya
 achị anyi ọchi.

5 ?Bụ teke ole be ęhu
 e-ghuberu ngu egbu
 gube Chipfu?

?Ehu e-ghuwa ngu rọ egbu
 jasụ l'ojeje tọ?

?Bụ teke ole be okophoo
 ngu e-nwuberu
 phuruphuru g'oku
 kparụ?

6 Wonuru ęhu-egbu ngu
 tukoshi ndu ọhozo ono,
 amadụ ngu nụ ono!

Tukoshikwa iya phọ alị-eze
 ono,
 ete ekujedu ępha ngu ono!

7 Kele ephe gbuwaru oshilokpa
 Jiékpọ pyaapya;
 bya emebyishiwa unuphu
 ibe phę.

8 Te emekwa g'anyi nwụa
 onwu iphe-ęji,
 nna anyi oche phę meru!

Phụaru anyi obu-imemini
 ęgwęgwa;
 kele anyi dabyiwaru
 mgbegere.

9 Yeru anyi ęka jiko Chileke;
 mbụ gubedua,
 bụ onye ndzota anyi;
 k'ophu ee-shi nno kwabe
 ępha ngu ùbvù.

Gụaru anyi nvụ l'iphe-ęji anyi;
 nafuta anyi;
 g'ępha ngu apfuru!

10 ?Dęnu g'o gude ndu ọhozo
 je a-nọduje aji-phe su:
 "Dęnu ęka Chileke
 phę nọ?"

Nọdunu l'iphu anyi mee gę
 ndu ọhozo ono madzuru
 l'ị gwataru ụgwo ọchi
 ndu ejeru ngu ozi ono,
 e gbushiru ono.

11 G'ude, ndu nọ l'ọka mkpọro
 atsụ rwunaa ngu nchị!

Gudenu ọkphehu ngu mee gę
 ndu e kperu mpfugbu
 nweru onwophę.

12 Pfüa obutobu anyi phę ụgwo
 iphe,

ephe meru ngu ugbo esaa;
 mbu iphe-iphere,
 ephe mekotaru kpua
 gube Chipfu.
 13 Oo ya bu g'anyiibe ndibe ngu
 etua ngu epha jeye
 l'ojeje;
 mbu anyibe aturu,
 iiche echeche ono;
 mbu l'anyi e-tu ngu epha;
 e -shi l'ogbo
 sweru ogbo.

80

Ebvu-oma, Asafu deru
nu onye-ishi ebvu;
g'e gude olu ebvu, "Ojimbvu Ogbandzu"
gwa ya

1-2 Ngabenu anyi nchi l'olu;
 gube onye eche Izurelu
 g'onye eche aturu;
 bya aburu onye anoduje
 erwu Jiosefu g'onye
 erwu igwe aturu eje
 le nri.
 Ge gube onye ono,
 sugaru l'echilabo chierobu
 ono chinaa g'anwu
 l'iphu ndu Ifuremu;
 waa ndu Benjiaminu;
 yee ndu Manase!
 Jiko rukotanu ike ngu bya
 adzota anyi!
 3 Dophunu anyi azu l'onodu
 anyi jiko Chileke!
 G'iphu ngu gbua nwijnwii
 l'ehu anyi;
 k'ophu aa-dzota anyi.
 4 Gube Chipfu bu Chileke;
 bya aburu Okalibe-Kakota-Ike;
 ?ehu e-ghukpoo ngu egbu
 ghuberu teke ole;
 mbu ke gi ti numaje epfupfu,
 ndibe ngu epfu anu ngu?
 5 Nta-a be i mewaru phe;
 enya-mini buru phe nri
 eriri;
 bya emee phe;
 ephe ngwa enya-mini,
 jiru ochi njaka-onu.
 6 I mewaru; ndu obutobu anyi
 phe nodu ekweru anyi
 une;
 teme ndu ohogu anyi nodu
 achu anyi ntumatu.
 7 Dophunu anyi azu l'onodu
 anyi; jiko Chileke,
 bu Okalibe-Kakota-Ike!
 G'iphu ngu gbua nwijnwii
 l'ehu anyi;
 k'ophu aa-dzota anyi.

- 8 Oo ngu shi l'ali Ijiputu gude
 akpuru vayinu wolata;
 bya atuko ndu ohozo
 chifuchaa l'ali phe;
 bya eworu iya kua.
- 9 Oo ngu gude eka ngu
 gbuchaa eka i kpoberu
 iya egbucha.
- O bya agbaa ogbarabvu,
 tukoru ali ono l'ophu
 jedzuru.
- 10 O jaa ajaja jachikota ubvu
 l'ophu;
 mbu l'ekali iya haepho
 ephekerephe
 ephekerephe g'eze
 oshi sida.
- 11 Epfukala iya jedzuru
 oke-enyimu.
- O tuko ekameka kpofushia
 jasu l'enyimu
 Yufuretis.
- 12 Denu g'o nwuru o gbetchia
 buru nta-a be i jeru
 eworu mgbabu iya
 phokashia;
 k'ophu onyemonye,
 aghata nu ejeje je awoo
 akpuru iya g'o du iya?
- 13 Ezi-qsua shi l'oke qsua
 wu-pfuta iya bya
 atakwoshia ya;
 teme unwu anu,
 i meru dobe l'egbudu buru
 iya be ephe gude
 azu onwophe.
- 14 Lwaphutanu azu lwapfuta
 anyi; jiko Chileke,
 bu Okalibe-Kakota-Ike!
- Gbenu l'imigwe lefu enya
 humakpodapho iphe,
 anwu nu.
- Jiko letanu vayinu
 ngu-a enya;
¹⁵mbu ogbarabvu iya ono,
 bu gubedua gude ekutara
 ngu yee ya;
 mbu nwa nwoke,
 bu gubedua gude eka ngu
 zu ya zu-tsee.
- 16 Ome vayinu ngu ono be
 e gbubushiakwaru.
- E gudeakwa oku tsupyashia
 ya.
- O buru mba, i gbanwuberu
 iphu baaru ndibe ngu
 meru iphe,
 ephe wataru alaa l'iyi.
- 17 Wonuru eka tukobe nwoke ono,
 no ngu l'ekutara ono;
 mbu nwa nwoke ono,
 bu gubedua gude eka ngu zu

- ya zụ-tsee ono.
 18 Oo ya bụ g'anyi aghabuhuru
 ngu okotazụ.
 Jiko phunwunaa anyi g'oku;
 g'anyi awata eku epha
 ngu ozo.
 19 Dophunụ anyi azụ l'onodu
 anyi;
 jiko Chipfu, bụ Chileke;
 bya aburu
 Okalibe-Kakota-Ike!
 G'iphu ngu gbua nwjinwii
 l'ehu anyi;
 k'ophu aa-dzota anyi.

81

- Ebvụ, Asafu deru nù
 onye-ishi ebvù;
 g'e gude ngwa ebvù,
 jita gwa ya*
 1 Unu gwa ebvù ehu-utso nù
 Chileke;
 onye bụ iya bụ ike anyi!
 Unu gude ehu-utso gbọo ogboo
 l'iphu Chileke ke
 Jiékọpu!
 2 Unu watanụ agụ ebvù;
 kuru nkwa ye iya!
 Unu akpọoru iya ogumogu;
 waa une erengete!
 3 Unu gbunaa opu m'onwa
 fuepho k'òphúú!
 Unu gbukwaa ya phọ m'onwa
 dzuẹpho edzudzu;
 a wata obo-iphe.
 4 L'iphe ono bukwa omelali,
 a turu doberu ndu Ízurẹlu;
 mbụ l'ọo iphe,
 Chileke ke Jiékọpu tọru
 okpa sụ g'e tsoje.
 5 Oo ekemu, o meru o shihu
 ike;
 bya asụ gẹ Jiósefu
 meje iya;
 mbụ teke ono,
 o tsoru ndu Ijiputu ogu
 onoya.
 Olu, mu anụ te edokwaru
 mu ẹnya.
 6 Olu ono sụru: Oo mbẹdua
 pafuru phẹ oke ivu ono,
 shi nọdu phẹ l'ukuvu ono;
 mbụ bya ezia phẹ nkata
 ivu ono,
 ephe shi vuru ono.
 7 Teke unu eje iphe-ehuka bẹ
 unu kuru mu oku;
 mu nọdu l'urwukpu gude
 egbigwe za unu ẹnu
 bya adzota unu.
 Mu gude mini Meriba hụa

- unu ama.
⁸ Unubẹ ndibe mu;
 unu ngabẹkpodapho;
 gẹ mu ọo unu ẹka lẹ nchị!
 Unubẹ ndu Ízurẹlu;
 unu ngabẹkpodaru mu
 phọ nchị!
⁹ G'ọ tọ dukwa iphe ọzo,
 unu e-dobe agwa
 agwagwa
 l'echilabọ unu!
 Tẹme ọphu ọ dukwa iphe ọzo,
 unu a-bajeru ẹja.
¹⁰ Noo kẹle ọo mbẹdua bụ
 Chipfu;
 bya aburu Chileke unu.
 Ọo mbẹdua bụ onye
 dufutaru unu l'alị Ijiputu;
 mbụ-a;
 unu sakpodapho onu
 unu gabala gẹ mu
 wụ-jia ya awụ-ji!
¹¹ "Obenu lẹ ndibe mu te
 eyeduru mu onu;
 mbụ lẹ Ízurẹlu te
 ekwedu nọdu mu l'ẹka.
¹² Tọbudu iya bụ;
 mu wonuru phẹ haaru
 ejo ọkpoma phẹ;
 g'ẹphe tsowaruro iphe,
 ẹphe ritaru l'obu phẹ.
¹³ Sụ-a; ọme ọo kẹ gẹ ndibe
 mu ngabẹru mu nchị;
 ọme ọo kẹ gẹ ndu Ízurẹlu
 tsoo ọzo, mu toru phẹ;
¹⁴ emekpe ndu ọhogu phẹ
 ta adukpoda iphe,
 o gege aburu mu.
 Mu gege ewoerupho ẹka byabẹ
 ndu achị phẹ lẹ njo;
 chĩa phẹ ọkpụ-akpọhu.
¹⁵ Ono gege eme gẹ ndu mube
 Chipfu dọ ashị woze
 onwophe alị l'iphu mu;
 ọdumeka mu ahụa phẹ
 ahùhù jasụ l'ọjejeje.
¹⁶ Obenu l'unubẹdua bẹ
 mu gege egude
 ọkpobe ereshi zua;
 bya egude manụ-ẹnwu,
 shi l'agbara-mkpuma
 nụ-jia unu ẹpho."

82

Ebvụ-oma, Asafu deru

- ¹ Chileke bataakwaru lẹ
 ndzuko ndu-ikpe.
 Ọ nọ l'ẹka ono g'ọ kpee phẹ
 ikpe.
² Sụ-a: "Bụ teke ole bẹ unu
 e-kpeberu ikpe,

apfuduru-oto?
 Mbụ-a; ?bukpoo teke ole be
 unu a-gbaberu ndu
 ejo-iphe odzori?
³ Unu hanaaru ndu ukpa waa
 ndu enwedu nna enge!
 Unu kpenaaru ndu aakpa
 ehụ waa ndu akpa nri
 ikpe, pfuru oto!
⁴ Unu gbafutanu ndu ukpa waa
 ndu adudu g'ọ dụ phe;
 shi nno nafuta phe l'eka
 ndu ejo-iphe!"
⁵ Ọ tọ dudu iphe, ephe maru;
 teme ophu ọ dudu iphe,
 edoje phe ọnya.
 Ephe anoduje erwu dadishi
 l'ochii.
 Eka a turu okpa eliphe-a
 l'ophu tukoakwaru
 anga anganga.
⁶ Mu sụru-a: "Mu makwaru-a
 l'unu no-chiru ọnya
 mube Chileke;
 mbụ le g'unu ha bukota
 unwu
 Okalibe-kakota-shii;
⁷ Obenu l'unu e-mechaa nwuhu
 ge nemadzụ mmanụ.
 Unu e-mechaa daa ge
 ndu-ishi ozo adaje."
⁸ Gbalihunụ gube Chileke;
 kpee ndiphe ikpe!
 Kele ohamoha bukota iphe,
 i nwe enwenwe.

83

Ebvu-oma, Asafu deru

¹ Gube Chileke; ta agbashinu
 nkuchi!
 Sụ-a; gube Chileke;
 ba nodushinu
 nggujungguji!
 Jiko ba adashinu kọkoroko!
² ?! hụmawaru ge ndu ohogu
 ngu aphụ temutemu;
 waa ge ndu i dụ ashị
 eseli ishi.
³ Ephe gude ẹregede achị idzu
 ndibe ngu; mbụ achị iphe,
 ephe e-me ndu dụ ngu l'obu.
⁴ Ephe epfu sụ: "Unu bya
 g'anyi tuko oha ono
 l'ophu lwụa.
 G'anyi mee g'epha Ízurelu
 chihukpoephō l'ophu
 l'ophu."
⁵ Ephe bụru obu lanụ;
 idzu phe wụa nanụ.
 Ephe riwaru nte l'ephe e-me
 ngu ejo-iphe.

- 6 Ndu ọ́nu-ùlọ̀ Edọ́mu;
 yẹẹ ndu Ishimẹ́lú;
 waa oshilọ́kpá Hẹ́gá;
 waa kẹ́ Mówábu.
- 7 Waa ndu Gẹ́balú;
 yẹẹ ndu Amọ́nu;
 waa ndu Amalẹ́kú.
- Ndu Filisitayinu yìkwa iya
 phọ;
 ndu Taya yìru iya.
- 8 Tẹ́mẹ́ ndu Asiriya bya
 ayìkwaru iya phọ.
- Ẹ́phẹ́ chìkọ́beru onwophẹ́
 g'ẹ́phẹ́ búru agbaru-ike
 ndibe Lọ́tu.
- 9 Menaá phẹ́ iphe,
 i meru Midiyánu.
- Mee phẹ́ g'i meru Sizera yẹẹ
 Jiabinu l'ọ́kpá ẹ́nyimu
 Kishọ́nu;
¹⁰ mbú ndu ono,
 i meru ẹ́phẹ́ búru
 mkpurupyata lẹ́
 Enu-Dọ́ru; bya emee;
 ẹ́phẹ́ reshihú kúru l'alì;
 búwaruro ikpọ́zu,
 emekwa alì.
- 11 Menaá ndu eze phẹ́ iphe,
 i meru Ořẹ́bu; waa iphe,
 i meru Zeyẹ́bu.
- Mekwaaphọ́ ndu-ishi phẹ́
 iphe,
 i meru Zeba waa
 Zalýmuna.
- 12 Mbú ndu ono, sùjeru: “Unu
 g'anyi lwúá alì Chileke
 l'ophu lwúta nworu.”
- 13 Jiko Chileke nkemu;
 menaa phẹ́ g'ẹ́phẹ́ dú
 g'ẹ́swa ekpofu;
 mbú g'ẹ́phẹ́ dú g'ẹ́swa ereshi,
 phẹ́rẹ́phẹ́rẹ́ zikashìru.
- 14 G'ọ́ búru g'ọ́ku anọ́duje alwa
 wọ́woowoo l'ọ́swa-a;
 ọ́zoo g'ọ́ku etsuje úbvú-a
¹⁵ bú g'ii-nwuru
 phuruphuru g'oke
 phẹ́rẹ́phẹ́rẹ́ chía
 phẹ́ ọ́so;
 tẹ́mẹ́ l'i gude oke
 phẹ́rẹ́phẹ́rẹ́ ngu ono mee
 gẹ́ ndzú rwuta phẹ́.
- 16 Menaá g'iphẹ́rẹ́ jí phẹ́ iphu;
 k'ophu ndiphe a-wata achọ́
 ọ́zo,
 ẹ́phẹ́ e-shi maru ẹ́pha
 gube Chipfu.
- 17 G'e meje phẹ́ iphe-iphẹ́rẹ́;
 mejeru ndzú-agúgu ye
 phẹ́ l'iphu
 mkpúrumkpuru!
 G'ẹ́phẹ́ gudekwa iphẹ́rẹ́

laa maa!

- ¹⁸ G'ephe eshi nno maru l'ọo
gube onye ono,
epha ngu bụ Chipfu ono
bụ Ọkalibe-kakọta-shii lẹ
mgboko mgburugburu.

84

Ebvú-oma, e deru nụ onye-ishi
ebvu g'unwu Kora gua;
g'e gude ngwa ebvu,
jita gua ya

- ¹ Gube Chipfu,
bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike;
Iphe, ẹka i bu amakwanụ!
² Ọogushi obu mu ike;
mbụ lẹ meji atọfuakwa
mu atọfu ẹka ọogu
mu anọdu
l'eze-ulo Chipfu.
Obu mu; m'ogwẹhu mu l'ophu
ara araku Chileke ono,
dzụ ndzụ ono.
³ Lenu l'unwu ogbe nwechaaru
ẹka ephe bugbaa
l'eze-ulo ngu ono.
Agbẹta nwekwarupho ẹka
ephe akpajẹ epfunẹ;
mbụ ẹka ephe anọduje
zushia unwu.
Eka ono bụ lẹ mgboru
ọru-ngwẹja gube Chipfu,
bụ Chileke mu;
bya aburu
Ọkalibe-Kakọta-Ike;
bya abụkwarupho
Eze mu.
⁴ Ehu-utso bẹ a ọoru nụ ndu bu
ebubu l'eze-ulo ngu;
noo kele ephe anọduje
l'ẹka ono etu ngu epha
mkpurumkpuru.
⁵ Ehu-utso bẹ a ọoru nụ ndu bu
ngu bụ agbaru-ike pẹ;
mbụ ndu bụ iphe,
uche iya echije pẹ ehu
bụ g'ephe e-me jerwua
úbvú Zayọnu.
⁶ Ọobujeru; ephe -nọdu
awughata lẹ nsuda Baka;
l'ọ du g'ẹka mini asọ
gborogboro;
tẹme l'ọ dukwa pẹ phọ
g'ẹka mini udzumini
dzeshiru ike;
tuko ẹkamẹka tukashia
okpuru okpuru.
⁷ Ephe eshije l'ike dasweru ike
gbiriri jasụ teke ephe
a-tuko je apfuru l'iphu
Chileke l'úbvú Zayọnu.

⁸ Gùbe Chipfu, bú Chileke,
bya abùru Okalibe-Kakòta-Ike;
nùmanu epfupfu,
mu epfu anù ngu!

Ngabèru mu nchi;
gùbe Chileke kẹ Jíékòpu!

⁹ Lenaa ẹnya hùma onye ono,
egbobutaje anyi ono
gùbe Chileke!

Lenaa onye ono ẹnya;
mbù onye ono,
ì wùru manù l'ishi;
gude mee ya;
ọ bùru eze ono!

Meeru iya eze-iphe-oma!

¹⁰ Anọ ujiku ophu l'eze-ulo
ngu kakwa ree eme
l'anọ unu apha labọ
l'úkporo apha iri
l'ẹka ọzo.

Ọ kakwa mu ree gẹ mu bùru
onye aguhajeru ndu abata
l'eze-ulo Chileke ọzo;
eme lẹ mu jeru atusaru
ẹhu l'ibe ndu ẹjo-iphe.

¹¹ Kẹle Chipfu, bú Chileke dù
g'ẹnyanwu;
bya abùru onye
egbobutaje anyi.

Chipfu emejeru ndiphe
eze-iphe-oma;
bya emeje g'a kwabẹ
nemadzù ùbvù.

Ọ tọ dùdu iphe, dù ree,
o kejeru ẹka mbvu l'ọ tọo
nùdu iya ndu ọta adùdu
lẹ ndzù pẹ.

¹² Gùbe Chipfu,
bú Okalibe-Kakòta-Ike;
ẹhu-utso bẹ a gọru nù
onye dakoberu ngu nù.

85

*Ebvú-oma, e deru nù
onye-ishi ebvu g'unwu Kora gwa*

¹ Gùbe Chipfu; i goshiru l'alì
ngu dù ngu l'obu.

Ọ bùru iphe ono meru g'ọ
gude i duphuta ndibe
Jíékòpu azù l'alì pẹ;
mbù ndu e shi kpàa lẹ ndzù.

² Ẹjo-iphe, ndibe ngu meshiru
bẹ ì gùru pẹ nvù;
bya eworu iphe kpube l'iphe-ẹji,
ẹphe meshiru g'ọ ha.

³ Ì tükowaru oke ẹhu-eghu
ngu g'ọ ha gwọbe;
bya apakọtaru ẹhu-eghu ono,
meru;
ẹnya nọdu ata ngu
kpìtikpiti ono parù haa.

- 4 Dophunu anyi azu l'onodu
anyị; jiko Chileke,
bu onye ndzota anyi.
Hanaa avuru anyi ovuma!
- 5 ?Iphe, anyi meru ngu
e-ghuwa ngu ro egbu
jasu l'ojejoje to?
- Mbu-a; ?ji-hawaro ehu-egbu
ngu ono g'o shi l'ogbo
sweru ogbo to?
- 6 ?Tii kabekpoda mee g'anyi
jakerehu ozo;
shi nno mee g'ehu
kabekpoo tso ndibe
ngu utso?
- 7 Goshinu anyi l'i yeru anyi
obu jiko Chipfu!
Dzonna anyi l'onwongu!
- 8 Ge mu numaeshikwa
iphe, Chileke,
bu Chipfu epfu.
O kweru ukwe su le ya e-me
g'ehu du ndibe iya guu;
mbu ndu duru iya nsu.
- Qle iphe, ephe a-kwa enya bu
g'ephe ta laphubahe
azu l'eme eswe.
- 9 Iphe, doru enya bu le ndu
atsu Chipfu ebvu be
oobyaakwa adzota;
k'opbu o-gbu-nwijnwii
ya a-nodu l'ali anyi.
- 10 N-yemobu yee ire-lanu a-gba
onwophe ndzuta;
apfubekoto yee
ehu-guu anmaa
onwophe akpa.
- 11 Ire-lanu e-shi l'eliphe
mifutachaa;
teme apfubekoto agbe
l'imigwe lee enya l'eliphe.
- 12 Chipfu a-buru iphe,
du ree be oo-nukota;
bya emee g'iphe,
anyi meberu l'ali anyi
mehu emehu.
- 13 Apfubekoto e-vutajeru
iya uzo;
je atoru iya gbororo,
oo-nodu eshi.

86

*Epfufu, Dévidi
pfuru nu Chileke*

- 1 Ngabenu nchi; gube Chipfu;
zanu mu enu!
Kele mbedua bu onye ukpa;
bya aburu onye adudu
g'o du iya.
- 2 Letanu mu enya;
kele mu yeru ngu obu.

- Oo ngu bú Chileke mu;
 dzónaa múbe onye-ozí ngu,
 dakoberu ngu nù.
- ³ Phuaru mu obu-imemini;
 jiko Nnajiuphu;
 kéle mu eku ngu oku
 mkpúrumkpuru.
- ⁴ Mena g'èhu tsòo múbe
 onye-ozí ngu útso;
 kéle óo gube Nnajiuphu bẹ
 obu mu l'ophu araku.
- ⁵ Gube Nnajiuphu bú onye óma;
 bya abúru onye agújeru
 nemadzú nvù.
- Iphe, búkpoo ndu arakuje
 ngu nù bẹ iyeje obu
 yegharù iya éka.
- ⁶ Numanu epfupfu,
 mu epfu anù ngu
 jiko Chipfu!
- Ngabènu nchì nùma mkpu,
 mu echiku ngu g'í meeru
 mu eze-iphe-oma!
- ⁷ Iphe -nòdu atshù mu l'èhu bẹ
 mu a-kpò-kuje ngu;
 kéle mu maru l'ìi-nùma olu
 mu.
- ⁸ Agwa, nòkòta nù ta adùdu
 ophu aturu gube Nnajiuphu;
 ophu ó dùdu iphe, ephe eme,
 dùru ophu aatù eyeru
 ophu gùbedua eme.
- ⁹ Ohamoha ono,
 i gude éka ngu mee ono
 l'e-mechaa byakòta bya
 abaarù gube Nnajiuphu éja;
 bya etua ngu épha.
- ¹⁰ Noo kéle ì parù éka;
 tème ì nòdu emeje iphe,
 dù biribiri.
- Oo ngu kpoloko kpèekpu bẹ
 bú Chileke.
- ¹¹ Jiko Chipfu; zinaa mu
 úzo ngu;
 k'ophu mu a-nòdu
 etsò úzo ire-lanù ngu ono.
- Mena g'òriri mu ta agbashì
 mu úzo ótu l'èka ì nò;
 k'ophu mu a-nòdu
 atshù épha ngu ebvu.
- ¹² Mu gude obu mu g'ò ha
 ekele ngu ekele;
 gube Nnajiuphu,
 bú Chileke mu.
- Mu e-tu ngu épha jasù
 l'òjeje;
¹³ kéle i yeru mu obu
 yegharù mu iya éka.
- Noo kéle ì nafùtaru ndzù
 mu l'alj-maa.
- ¹⁴ Oowaa Chileke! Ndu eku
 onwophẹ wulihuakwaru

- bya mu etso oḡu.
 Teme ndu ewebushi akurepho
 dzukobe g'ephe gbuá mu;
 mbú ndu ono,
 te eyeduru gube Chileke
 onu ono.
- 15 Obenu le gube Nnajiuphu
 bu Chileke,
 aphuje obu-imemini;
 bya aburu onye emeje
 eze-iphe-oma.
- Ehu te eghujedu ngu eghu
 egwegwa;
 teme i nodu eyeje obu
 yegharu iya eka;
 bya aburu onye apfushije
 ike l'iphe, i pfuru.
- 16 Ghanaaru mu iphu;
 meeru mu eze-iphe-oma!
 Wonuru ike ngu ye mube
 onye-ozu ngu l'ehu!
- Dzonnaa mube nwa,
 nwanyi ono,
 ejeru ngu ozi ono nwuru!
- 17 Goshinu mu iphe-ohubama,
 e-me ge mu maru l'i
 bu onye oma;
 k'ophu ndu ohogu mu
 a-huma iya; iphere egude phe;
 noo kele gube Chipfu
 gbaru mu mkpu bya
 adu mu obu.

87

Ebvú-oma, unwu Kora guru

- 1 Chipfu tuwaru okpulo iya
 l'eli ubvu, du nsu.
- 2 O yeru Zayonu enya;
 yeghata iya g'o yeberu iphe,
 bukpo eka ozo,
 unwu Jiekpu bu.
- 3 Gube eze mkpukpu ke
 Chileke; iphe,
 du biribiri be eepukwa
 akunyabe ngu:
- 4 "Ndu Rehabu; yee ndu
 Babilonu be mu
 guakwaru ye le ndu
 maru mu nu.
- Ndu Filisitayinu;
 yee ndu Taya;
 waa ndu Kushi be mu
 gukwarupho ye iya.
- Ndu ono g'ephe ha be
 aa-tuko guru ye le ndu
 a nwuru le Zayonu."
- 5 Mbú le-a; ee-pfuje phota
 Zayonu su:
 "Onye owa-a; yee onye ophuu
 be a nwukwaru l'ime iya.
 O buru Okalibe-kakota-shii

l'onwiya l'e-me iya g'ò
nguru anguru.”
6 Chipfu e-de l'èkwo,
ò deru ẹpha ndiphe sù:
“Onye ọwa-a bẹ a nwuru
lẹ Zayonu.”
7 Ndu agu ebvu;
waa ndu ete iya etete
a-tuko gwa ebvu sù:
“Oo lẹ Zayonu bẹ mini ndzù
gbẹ asoshiru phe!”

88

*Ebvú-oma; ẹvù, Hemanu,
bù oshilòkpa Ẹzura
kwarù nù onye-ishi ebvu
g'unwu Kora gwa; g'e
gude olu aphù kwaa ya*
1 Jiko Chipfu, bù Chileke,
adzoje mu nù;
mu nọwaa l'iphu ngu
kwaa ẹkwa onwomu;
kwakọta iya eswe l'ẹnyashi.
2 G'epfupfu, mu epfu anù ngu
rwunaa ẹka ì nọ!
Ngabẹnu nchì l'olu ẹkwa mu!
3 Kele ndzù mu l'ophu búwaa
iphe-ẹhuka jiru iya;
tẹme ndzù mu nọduwaa
ilu phakuu.
4 A gúwaru mu ye lẹ ndu
aabyawaa ekpochi
ẹja l'ilu.
Mu dụwaa gẹ nwoke,
ike bvuru.
5 E wówaru mu gbadoru
ndu maa.
Mu dụwaa g'onye e gburu
tọgbo l'ime ilu;
mbù gẹ ndu ono,
ta adụedu g'ephe ha dụru
onye ophu ì nyatarù ono;
mbù ndu ono,
unu l'ephe bukafuwaru;
ophu iiletabaedu phe
ẹnya ono.
6 I chiewaru mu l'ilu ophu
bù iya kachaa omilomi;
bya aburu iya kakọta
agba ọchii.
7 Oke ẹhu-eghu ngu
zúpyabeshiru mu ike.
I gudewaa akparamini nkengu
byaru mu ye l'ime mini.
8 Ị natawaru mu ndu mu l'ephe
shi eshi ọkpobe ọnyà.
I mewaa; ephe nọdu ebujeru
ụbara yeru mu;
tẹme i gubúwaru mu
ye l'ime ọlò k'ophu mu
taa agbaladu.

- 9 Mu jẹwaru iphe-ehuka jasụ
 ẹnya gbahụ mu ọchii.
 Mbọku-mbọku bẹ mu anọduje
 eku gube Chipfu.
 Lekwa ẹka mu ẹphenebo
 ge mu chiliru ngu iya.
- 10 ?Iimeje iphe, dọ biribiri
 gude egoshi maa tọo?
 Ndu nwuhuru anwuhu;
 ẹphe a-gbeshi tuahaa ngu
 ẹpha tọo?
- 11 ?Aanọduje l'ime ilu atụ ọnu
 g'i yeberu nemadzụ obu?
 Tọo ?aanọduje l'eka eegwe
 nemadzụ arakabya pfua
 g'i bu-be onye
 apfushije ike l'iphe,
 i pfuru?
- 12 Tọo ?aanọduje l'eka gbahuru
 tsukiribaa maru iphe,
 dọ biribiri, iimeshi?
 Tọo ?aanọduje l'alj ẹka a
 taa nyatajẹedu onye laru
 iya nọ pfua g'apfubekoto
 ngu habe shii?
- 13 Obenu lẹ mu eku ngu g'i bya
 agbaaru mu mkpu
 gube Chipfu.
 Utsu g'utsu bẹ mu anọduje
 epfu anụ ngu.
- 14 ?Denu g'o gude gube Chipfu
 jika mu?
 ?Q nwuru inwu-agma bẹ
 iiwoharu mu iphu
 ngu ewoha?
- 15 Eshinu mu bụ nwata bẹ
 iphe-ememe shi kpata mu ẹhu;
 k'ophu bụ lẹ mu nọwa
 ọnwu ntse.
- I mewaru mu jee iphe-ehuka
 jasuru ike bvụwa mu;
 ophu mu amakpọedu ge
 mu e-me iya.
- 16 Oke ẹhu-eghu ngu kpowaru
 mu kpofu;
 teme eye ebvu nkengu
 mewaa mu; mu buri
 ola-l'iswi.
- 17 Mbọku-mbọku bẹ ẹphe
 asọ-pheje mu g'onye utso
 gbaburu haa.
 Ẹphe woru mu guchia
 kpurukudukuu.
- 18 I natawaru mu ndu mu l'ẹphe
 shi aswị ọswi;
 mẹ ndu yeru mu obu.
 Nta-a bụwaa ọchii bụ onye
 ẹbo mu.

Évù, Etanu, bú oshilòkpa

Èzura kwaru

- ¹ Mu a-gu ebvu gude pfua
ge n-yemobu Chipfu habe
shii.
Mu a-gu iya jasù l'ojejoje.
Mu e-gude onu mu pfua
g'ogbo l'ogbo maru l'i
bù onye apfushije ike l'iphe,
i pfuru.
- ² N-yemobu ngu a-dù g'ò dù
jasù l'ojejoje.
Oo g'akpaminigwe nguru
anguru-a bù
g'apfushi ike l'iphe,
i pfuru angùjeru.
- ³ I suru l'onye i hotaru be gu
l'iya gbawaru ndzu;
mbù l'i rifuwaru Dévidi,
bù onye-ozì ngu angù sù:
- ⁴ "Awa ngu be mu e-me g'ò
nguru anguru nò
ojejoje;
mee g'aba-eze ngu kpoo
g'abara shi l'ogbo
sweru ogbo."
- ⁵ Imigwe l'ophu atù onu g'i
dù-be biribiri gube Chipfu;
tème o nòdu egoshikwapho
ndu dùru ngu nsò l'i bù
onye apfushije ike
l'iphe, i pfuru.
- ⁶ Kele-a; ?bù onye nò l'imigwe
bù onye aa-nòdu atù
eyeru Chipfu?
?Mbù denu onye imigwe
ophu aa-nòdu atù
eyeru Chipfu?
- ⁷ Èka ndu dù nsò k'imigwe
dzukoberu be aanòdujekwa
atsù Chileke ebvu.
O kakota ndu nò-pheru iya
mgburugburu adù ebvu.
- ⁸ Gube Chipfu, bù Chileke,
bù Okalibe-Kakota-Ike;
?bù onye dù ge ngu?
I parù èka gube Chipfu;
tème i nòdu apfùjeru
pfushia ike l'iphemiphe,
i pfuru gbaa
mgburugburu.
- ⁹ Oo ngu anòduje eleta oke
akparamini eze-onyimu enya;
tème o -bùru l'akparamini
sòru ke kpukumu;
l'i mee ya l'ò daa gbèe.
- ¹⁰ Réhabu be i chitaru tùa l'alì.
O dabyiru g'onye e gburu
l'ogu.
I gude ike ngu chĩa ndu

- ohogu ngu;
 ephe gbaa nanu nanu.
 11 Igwe l'ophu bu nkengu.
 Eliphe l'ophu bukwarupho
 nkengu.
 Oo gubedua turu okpa
 mgboko l'ophu;
 yee iphemiphe,
 no iya nu.
 12 Ndegu iya me ndohali iya
 bukota gubedua meru
 phe dobe.
 Ubvu Tabo; yee ubvu
 Hamonu aguje ebvu
 ehutu-utso m'ephe numa
 epha ngu.
 13 Oshi-eka ngu bu iphe,
 swetaru iya nu bu
 okpehu.
 Eka ngu shihuru ike;
 ekutara ngu kangoo.
 14 Aba-eze ngu bu apfubekoto
 yee ikpe,
 pfuru oto be e gude tua
 okpa iya.
 I nodu akpajeru n-yemobu
 ngu; yee apfushi ike l'iphe,
 i pfuru vuru uzo l'iphemiphe,
 imekpoo ememe.
 15 Ehu-utso be a goru nu ndu
 maru geetuje ngu epha;
 mbu ndu bu iphoro,
 shi l'eka gube Chipfu no
 be ephe egudeje eje
 ekameka, ephe eje.
 16 Ephe egudeje epha ngu ete
 eswa mkpurumkpuru.
 Ephe nodu anoduje ekutse
 ngu l'i bu
 onye pfuberekoto.
 17 Kele oo ngu bu ike,
 du biribiri, ephe nweru.
 O buru l'oo l'anyi du ngu
 l'obu meru iphe,
 imeje g'ike anyi kangoo.
 18 Mbu le-a; l'onye mgbobuta
 anyi bukwa Chipfu be
 nuru iya anyi;
 mbu l'eze anyi bukwa
 Onye Nso ke ndu Izurelu
 be o shi l'eka.
 19 O nweru teke i gudeje
 ophulanya zia ndibe
 ngu ozi;
 su l'i mewaru g'okpehu
 kaleru ojogu lanu.
 I byaru l'echilabo ndibe ngu
 bya ahota nwokorobya
 lanu;
 mee g'o buru onye
 ndiphe a-nodu ekutse.

- 20 I humawaru onye-ozu ngu,
bụ Dévidi.
I woru manụ ngu,
dụ nsọ wụa ya l'ishi.
- 21 Sụ l'ọo ẹka ngu bẹ ii-gude
mee ya l'ọ nguru anguru;
mbụ l'ọ kwa oshi-ẹka
gube Chileke
a-nọduje eme g'ike ka
iya adudu.
- 22 Q ọ dudu ndu ọhogu iya,
duru ndu ọphu a-du
ike ekebuta iya g'ọ turu
phẹ utu;
ọphu ndu ẹjo-iphe asudu
iya emekpa ẹhu.
- 23 Ndu achị iya ẹ njo bẹ ii-nodu
l'iphu iya zopyashia;
l'i chitsushikota ndu
ọ dū ashị.
- 24 N-yemobu ngu waa apfushi
ike l'iphe,
i pfuru l'a-nodu swiru iya.
Q buru ẹpha ngu bẹ
oo-gudeje mabẹ mpu
iya gugugu.
- 25 Alị-eze iya bẹ ii-me g'ọ jaa
àjàjà;
mbụ g'o shi l'eze-enyimu
nọ jasụ l'enyimu
Yufurétisu.
- 26 O-nodu arakuje ngu sụ:
"Oo ngu bụ nna mu;
bya aburu Chileke mu;
bya aburu agbara-mkpuma,
l'adzọje mu nụ."
- 27 Gubedua l'onwongu
emekwanaa ya l'ọ
buru ọkpara ngu;
mbụ l'ọ buru iya a-kachaa
shii l'iphe,
bukpoo ndu eze,
nọ l'eliphe l'ophu.
- 28 N-yemobu, i yeru iya l'a-buru
ojejoje.
Ọgbandzu gụ l'iya apfuru
pfushia ike.
- 29 Awa iya bẹ ii-me;
ẹphe anguru anguru
jasụ l'ojejoje.
Alị-eze iya bụ g'igwe
l'ophu nọ-beru
bụ g'oo-nọ-beru.
- 30 Q -buru l'unwu iya jikaru
eme ekemu ngu;
ọphu ẹphe etsodu
iphemiphe,
i turu ọkpa iya sụ
g'e tsoje;
31 ẹphe -mebyia omelalị,
i doberu phẹ;
bya ajika eme iphe,

- i sūru g'ēphe meje;
³² l'i gude mgboro bya echia
 phē pyaapya gude
 hūa phē ahūhū;
 mbū bya echia phē echachi
 gude hūa phē ahūhū
 k'ējo-iphe, ēphe eme.
- ³³ Qle o tōo kpōshikwanu g'i ti
 yehe iya obu g'i yeru
 iya ya;
 ophu o dudu teke iibya aha
 apfushi ike l'iphe,
 i pfuru lē k'ēhu iya.
- ³⁴ I tii mebyikwa oḡbandzu ngu
 l'ēhu iya.
 Ophu iḡbanwekwa iphe,
 i sawaru onu pfua.
- ³⁵ Eshinu i bū onye dū nso bē
 i riru angū mgbo lanū
 sefu eka;
 sū l'i tī byadu adzuru
 Dévidi ūka;
³⁶ sū l'awa iya a-nō jasū
 l'ojeje.
- O būru g'ēnyanwu keru
 ngu l'iphu bū g'alī-eze iya
 e-keru damudamu;
³⁷ mbū l'oo-keru iimujimu
 jasū l'ojeje g'onwa,
 bū iphe,
 agba ekebe l'akpaminigwe;
 l'e gude ire iya ēka.
- ³⁸ Obenu l'onye ono,
 i wuru manū l'ishi ono bē
 i jikawaru;
 bya avūaharu iya ovuma.
- ³⁹ I jikawaru oḡbandzu,
 gu l'onye-ozī ngu gbaru.
 I wowaru okpu-eze iya woru
 gwōo l'urwuku.
- ⁴⁰ Igbulō iya l'ophu bē i
 tsukpōshichawaru
 etsukpōshi.
 I woru ulo-mgbobuta iya tsua
 yōgiri yōgiri.
- ⁴¹ Iphe, bukpoo ndu aghata
 aghata gwee ya tūtu-a.
 Ndu obutobu iya nōdu
 ekweru iya une.
- ⁴² I tuliru ndu achī iya lē njo
 ēka l'eli;
 bya emee ndu ohogu iya;
 ēphe nōdu ete ēswa.
- ⁴³ Atatiphu ogu-echi iya bē
 i woru ghachaa
 iḡharaphu;
 ophu iimejeēdu g'o pfushia
 ike l'iphu oḡu.
- ⁴⁴ I mee; ophu o dūedu
 akpabiri;
 bya eworu aba-eze iya
 rwua lē ntū.

- 45 I meru iya ọ kahụ lẹ
 nwokoro;
 bya eworu iphere yee ya
 g'onye yeru
 akpawuru uwe.
- 46 ?Ọo-dụ ẹgube ọwa-a jasù
 teke ole gùbe Chipfu?
 ?Ii-domiwarọ onwongu jasù
 l'ojejoje ọọ?
 ?Bù teke ole bẹ ẹhu-eghu ngu
 e-nwu phuruphuru
 g'ọku nwuberu?
- 47 Jiko nyatakwa ẹ ndzù mu
 dù-be mkpirikpu;
 kẹle nemadzù,
 i meru bụepho udzu
 ọnu mmanù.
- 48 Lẹ-a; ?denu nemadzù,
 a-nọdu ndzù g'ọ tọ
 nwùhu anwùhu;
 ọzoo g'ọ dzọo onwiya g'ọ
 tọ la maa?
- 49 Gùbe Nnajiuphu; ?bù awe bẹ
 i doberu eze n-yemobu
 ngu ono,
 i shi egoshije mu ono;
 mbù n-yemobu ono,
 i gude apfushije ike l'iphe,
 i pfuru rifuru Dévidi
 angù l'ì-nù iya ono?
- 50 Nnajiuphu; nyatanù g'a
 chì-bewaru onye-ozì
 ngu ọchì;
 waa ẹ mu tabewarù
 nshi l'iphu,
 ndiphe nọ akwagọ mu;
 51 mbù iphu ono,
 ndu ọhogu gùbe Chipfu
 anọduje akwagọ
 onye ì wùru manù
 l'ishi ono.
- Èkameka, ọ nọ bẹ ẹphe
 anọduje akwagọ iya
 iphu gude eme iya
 iphe-iphere.
- 52 G'ajaja bùru kẹ Chipfu jasù
 l'ojejoje!
 Nokwa g'ọ dù;
 bya abùru g'ọ dù.

90

*Epfufu, Mòsisu onye kẹ
 Chileke pfuru nù Chileke*

- 1 Gùbe Chipfu; ọ bụhawaa ngu
 bụ onye anyi bu ebubu
 l'ime iya eshikpọo
 l'ogbo sweru ogbo.
- 2 Oke ùbvù bya a-bùru iphe,
 dù adùdu;
 mbù l'ì byaru e-me eliphe
 l'ophu;

- yee mgboko gbaa
 mgburugburu;
 i nɔduhawaa;
 teme i je a-nɔdu jasɔ
 l'ojeje.
- ³ Nemadzu be iizije g'ɔ laphu
 azu l'ali.
- Isuje iya: "Unu laphu
 azu l'ali;
 unube unwu-eliphe!"
- ⁴ Kele unu-kuru-unu apha
 l'enya ngu dujele ngu-a
 g'ujiku lanu;
 mbu l'ɔ dujee ngu pho ge
 nche enyashi lanu.
- ⁵ Nemadzu be igudeje
 anwuhu kpofu g'onye
 kpofuru eswa;
 kele ephe du
 rwushirwushi
 g'eswa.
- ⁶ L'utsu be onoduje asha
 biribiri abya pulapula.
- O -betashia l'uzenyashi
 l'ɔ nwulwashihuwa
 kposhihu nku.
- ⁷ Oke ehu-eghu ngu
 nmaswikotawaru anyi
 g'oku;
 teme ehu-eghu ngu mee;
 meji gbabuhu daa anyi
 l'ohu epho.
- ⁸ Ejo-iphe, anyi meshiru be i
 kporu giriri l'iphu ngu.
- I bya atuko iphe-eji,
 anyi meru le mpya mee;
 o dabyikotaru eba
 l'atatiphu ngu.
- ⁹ Oke ehu-eghu ngu mewaru
 ndzu anyi;
 o nɔdu agbaje mkipirikpu.
- O buru atsɔ ude be anyi
 egudeje tsugbua
 nwapha olemole ophu
 i haru anyi.
- ¹⁰ Iphe, anyi anɔ-bejeru bu
 ukporo apha eto l'apha iri.
 Teke o bu onye ike du l'ɔ
 nɔ-rwua ukporo apha eno.
- Ole o bu; iphe,
 ejije iya nu
 abukotajeerupho eje
 iphe-ehuka yee aphu;
 ophu o dudu g'aanɔ-bejeru
 l'ɔ bvɔ;
 ndzu anyi ephukashihu.
- ¹¹ ?Bu onye maru g'ehu-eghu
 ngu shihuberu ike?
 ?Bu onye be o dokporo
 enya;
 mbu g'oke ehu-eghu
 ngu habe shii;

k'òphu ọọ-nọdu atsu
ngu ebvu?

12 Mena g'anyi maru l'ọ tọ
dudu g'anyi a-nọ-beru
l'eliphe-a;
k'òphu oo-me g'anyi
maru iphe.

13 Lwanu azu jiko Chipfu.
?Egube ọwa-a a-du jasu
teke ole?

Phunaaru anyibe ndu-ozu
ngu obu-imemini!

14 Ge n-yemobu ngu jijenu
anyi epho l'utsu;
k'òphu anyi a-nọduje
agu ebvu ete eswa
mboku-mboku.

15 Mena g'ehu tsoo anyi utso
tso-rwua g'ehu shi
du-beru anyi eji;
mbu g'i mee;
ehu atsoo anyi utso g'apha,
anyi jeru iphe-ehuka ha.

16 G'anyibe ndu-ozu ngu
humanu iphe,
iimeshi.

G'awa anyi humakwapho
g'ike ngu du-be biribiri.

17 Gube Nnajiuphu, bu Chileke;
g'eze-iphe-oma nkengu
nọdukwa swiru
anyi eswiru!

Mena g'iphemiphe,
anyi eme nguru anguru!

Ee! Jiko Chipfu;
mekwaa ya g'ọ
nguru anguru!

91

1 Onye nọ le mkpula
Okalibe-kakota-shii
l'e-buru eburu le mkpula
ibvu

Okalibe-kangokotaru-nu.

2 Ge mu e-pfu ke Chipfu bu l'ọ
bu iya bu onye mu nọ
le mkpula ezeru ndu;
bya aburu iya bu
agbaru-ike mu.

Ọo ya bu Chileke;
onye mu dakoberu.

3 Ọ kwa yebedua l'a-dzota ngu
g'i ti nmalahu l'igbudu,
ndu achị nta ngu
gbaberu ngu;
bya adzotakwa ngu pho
l'ejo iphe-ememe,
tsoru pherephere eje.

4 Ọo nkù iya be oo-gude
kpuchia ngu.

Ọ buru le mkpula nkù
iya be i-gbaba je

- edomia onwongu.
 0 b̄uru ike, ɔp̄fushije l'iphe,
 o pfuru a-b̄uru iphe,
 e-gbobutaj̄e ngu n̄u;
 bya ab̄uru iphe,
 i gude ezeru onwongu.
- 5 Iphe, an̄ɔduje eye ebvu
 l'enyashi b̄e ̄i t̄i
 ts̄udu ebvu;
 ɔphu ̄iitsukwapho ap̄f̄u,
 ezi phuphuphu
 l'eswe ebvu.
- 6 Teme ejo iphe-ememe,
 an̄ɔduje eze kojokojo
 l'echi abal̄i ta ad̄udu
 ɔphu ̄iitsu ebvu;
 mb̄u je akpachaa l̄e ndu
 ɔphu etsu nemadz̄u
 pyaapyaa l'echi eswe.
- 7 Ụnu lab̄o l'umadzu ụkporo iri
 l'a-da ngu l̄e mgbur̄eku;
 teme ndu rwuru ụnubuku
 adabyiru ngu
 l'uzo ̄ekutara;
 ɔle ɔ t̄o d̄udu iphe,
 bya eme ngu n̄u.
- 8 Ọo ̄nya b̄e ii-gudeje h̄uma
 aph̄u, aan̄u ndu ̄ejo-iphe;
 obenu l̄e gubedua b̄e ɔ
 t̄oo j̄idu m̄e mgb̄odzu.
- 9 Ọ kwa ḡube Chipfu b̄u onye
 mu n̄o l̄e mkpula
 ezeru ndz̄u.
- Eshi ɔphu ̄i n̄o l̄e mkpula
 Ọkalibe-kak̄ota-shii;
¹⁰ ɔ t̄o d̄udu iphe,
 byaru eme ngu n̄u;
 ɔphu ɔ d̄udu mgbuka,
 bya eshita ̄uzo ibe ngu;
¹¹ k̄ele ɔo-kar̄u-a
 ụnwu-ɔjozi-imigwe iya
 g'̄ephe leta ngu ̄nya;
 chee ngu nche l'iphe,
 b̄ukpoo ̄uzo, iishikp̄o.
- 12 Ẹp̄he e-gude ̄eka pata
 ngu apata; a n̄onyaa;
 ̄i kp̄oo ɔkpa l̄e mkpuma.
- 13 Oduma; ȳe ̄ogh̄u b̄e
 ii-z̄opyabeje l'ɔkpa;
 mb̄u l'oke oduma;
 ȳe ̄ejo-agw̄o b̄e ii-gudeje
 ɔkpa z̄o-gbua.
- 14 Chipfu s̄ukwaru: "Eshinu o
 yeru mu obu b̄e mu
 a-n̄ɔduepho anaf̄utaje
 iya;
 mb̄u l̄e mu a-n̄ɔduepho
 egbobutaje iya g'ɔ t̄o d̄u iphe,
 e-me iya n̄u;
 k̄ele ɔ ḡuberu ̄ep̄ha
 mu iphe.
- 15 Oo-ku mu oku;

mu aza iya ɛnu.
 O -noɖu eje iphe-ɛhuka;
 mu anɔɖu swiru
 iya eswiru.
 Mu anafuta iya bya akwabe
 iya ubvu.
 16 Mu e-gude ndzɔ ogologo
 zu-jia ya ɛpho;
 goshi iya ge mu egudeje
 adzɔ nemadzɔ.”

92

Ebvu-oma eswe-atuta-unme

- 1 Oo iphe, du ree g'a jaje
 Chipfu ajaja;
 mbu g'e gudeje ebvu tua
 gube
 Okalibe-kakota-shii epha;
 2 mbu g'a gbeshije l'utsu
 je epfukashiaru ndiphe
 ke n-yemobu ngu ono.
 Teke o rwuru l'enyashi;
 eeje epfuaru phe g'i
 bu-be onye apfushije ike l'iphe,
 i pfuru.
 3 Iphe, ee-gude aku iya le
 nkwa bu une,
 a kparu l'udo iri;
 yee ogelenda,
 aha gengugengu;
 4 kele gube Chipfu gudewaa
 iphe, du ree, iimeje mee
 g'ehu tsoo mu utso.
 Mu aguje ebvu ehu-utso me mu
 humaepho iphe,
 i gude eka
 meshigbaa dobe.
 5 Gube Chipfu; lewaro g'iphe,
 iime habe shii.
 Tem eoriri ngu paa omilomi.
 6 Obenu l'onye egomunggo
 swehuru ta amadu
 l'onoo g'o du;
 ophu o dokwarupho
 onye-eswe enya
 egube ono;
 7 mbu l'a makwaru-a le ndu
 ejo-iphe akpo-fushi
 g'eka eswa efushi;
 teme le ndu iwashi be
 iphemiphe, epe eme
 bukotaepho upete;
 ole ee-mechakwanaa
 mebyia phe jasu l'ojejoje.
 8 Obenu le gube Chipfu paru
 eka jasu le tuutuutu
 le mjimiimii.
 9 Gube Chipfu; ndu ohogu ngu
 e-mechakwaa buru
 mkpurupyata;
 mbu-a; ndu ejo-iphe g'ephe

- hakotakpoo be
 ee-mechakwaa
 chika nanu nanu.
¹⁰ Obenu l'i meru;
 okpehu mu du ge k'atsu.
 I bya eworu manu,
 eshi mkpo wua mu l'ishi.
¹¹ Mu gudewaa enya mu huma
 le ndu ohogu mu phe
 be e mekperu;
 bya egude nchi mu numa
 le ndu ejo-iphe,
 wulihuru etso mu opfu
 be a vwaru
 l'ogbarabvu.
¹² Ndu pfuberekoto a-nodu
 aja ajaja ge mpfu.
 Ephe a-nodu evu evuvu
 g'oshi sida k'ubvu
 ubvu Lebanonu,
¹³ e yeru l'ime ulo
 ke Chipfu.
 Ephe a-nodu l'okpoku Chileke
 anyi aso pulapula.
¹⁴ Ephe -kahuchakpoo akahu;
 ephe amile-a mebyi.
 Ephe aduele-a nwata nwata;
 bya amaale-a roroo;
¹⁵ k'opfu ephe e-shi nno
 goshi le Chipfu bu onye
 pfuberekoto;
 bya aburu
 agbara-mkpuma nkemu;
 teme opfu o dudu iphe,
 apfuduru-oto,
 oomeje.

93

- ¹ Chipfu buakwaa eze!
 Akpabiri be o gbaphuru
 g'onye gbaphuru ekwa;
 bya agbaphukwapho
 okpehu g'onye
 gbaphuru ekwa.
 Mgboko be o meru;
 o nguru anguru;
 k'opfu bu l'o to dudu
 onye suru iya enwubata.
² Aba-eze ngu nguru anguru
 e shi l'edenwede.
 Gubedua shiro l'ojeje
 noduta.
³ Gube Chipfu;
 eze-enyimu byaakwaru
 utso;
 mbu l'eze-enyimu be
 aanuakwa ukporo iya
 l'eka qosos ke gborogboro;
 teme eze-enyimu nodu
 atawa oke akparamini
 gude abya utso.
⁴ Obenu le Chipfu,

bu l'igwe parú ẹka;
 k'òp̄hu bú l'olu nkiya
 daghataru mgbẹka,
 eze-ẹnyimu anọduje echi.
 Tẹme ọkp̄ehu nkiya ka k'oke
 akparamini
 eze-ẹnyimu shii.
 5 Gube Chipfu; iphe,
 ị tọru ọkpa iya sù g'e tsoje
 bẹ i meru;
 ọ p̄furu p̄fushia ike.
 Ụlo ngu bú iphe, meru iya;
 ọ d̄ú ùbvù l'ẹnya bú
 l'ọ d̄ú nsọ;
 tẹme ọ búru g'ọo-d̄ú iya
 bú ono gbiriri
 jasù ẹ tuutuutuu
 ẹ m̄jimiimii.

94

- 1 Gube Chipfu, bú Chileke,
 bú onye agwatajẹ ụgwo iphe;
 jiko wanaa g'ẹnyanwu
 g'a huma ngu!
 2 Gbalihunu gube onye ekpeje
 mgboko l'op̄hu ikpe!
 Jiko p̄funaa ndu eku onwop̄hẹ
 ụgwo, gbaru p̄hẹ nù!
 3 Gube Chipfu; ?ndu ẹjo-iphe
 a-gb̄okpo kwakoko-a,
 ẹp̄he agb̄o-a jasù teke ole?
 4 Ndu eme ẹjo-ememe
 anọduje etu onwop̄hẹ
 ọphushugbu.
 Ẹp̄he efun̄kaje okporokpo
 op̄fu,
 ọnu p̄hẹ as̄du epfup̄fu.
 5 Ndibe gube Chipfu bẹ ẹp̄he
 egweje uji; mb̄u ndu ono,
 bú okip̄he ngu ono bẹ ẹp̄he
 akp̄ap̄yash̄i ishi.
 6 Ụnwanyi, ji p̄hẹ nwuhuru;
 yẹe ndu lwaru alwalwa
 bẹ ẹp̄he aph̄uje aph̄up̄hu.
 Ẹp̄he eworu ndu enwedu
 nna gbushia.
 7 Ọobujeru; ẹp̄he -nọdu;
 ẹp̄he as̄: "Chipfu ta ad̄ukwa
 iphe, ọohumaje;
 mb̄u ẹ Chileke kẹ Jiékoju
 ta ad̄ukwa iphe,
 ọokpa ishi iya."
 8 G'ọwa-a dokwaa unu ẹnya;
 unubẹ ndu egomunggo
 swehuru l'echilabọ
 unwu-elip̄he; mb̄u-a;
 unubẹ ndu eme eswe;
 ?b̄u teke ole bẹ
 unu a-mak̄p̄ooru iphe?
 9 ?B̄u onye ono, bú iya
 p̄fuberu nemadz̄u nch̄i
 ta an̄du iphe

- lẹ nchị?
 Tọo ?bụ onye ono,
 moberu nemadzu ọnya
 ta aphudu uto l'onwiya?
 10 ?Buchia onye ono,
 agbeje ahụ ndu amadu
 iya nụ ahụhụ ono
 te edobedu unu g'unu
 a-du;
 mbụ ?bụ yebedua ono,
 anọduje ezi nemadzu
 mmamiphe gbęchia ophu
 o madu iphe l'onwiya?
 11 Chipfu makotaru iphe,
 nemadzu anọduje arị.
 O maru l'oriri phe bukota
 iphe-mmanu.
 12 Sụ-a; ẹhu-utso be a goru
 nụ onye gube Chipfu
 ahụje ahụhụ;
 mbụ onye iigudeje ekemu
 ngu ezi iphe.
 13 Onye ono be iimeje ge
 meji nmapfuru m'o
 nodu eje iphe-ehuka;
 jasụ mboku,
 ee-bu nsụ ge ndu ejo-iphe
 wulahu.
 14 Noo kele Chipfu ta
 abyakpoda aha ndibe
 iya;
 ophu o byakpoda ekwe ge
 ndu bu okiphe iya laa l'iswi.
 15 Noo kele ndu-ikpe a-wata
 ekpe ikpe, pfuru oto.
 O buerupho ndu obu phe guru
 iphoro bu ndu a-du ike
 tsokota ikpe ono.
 16 ?Bụ onye a-gbeshi pfu-doru
 mu;
 mekpeeru mu ndu
 ejo-iphe?
 ?Bụ onye a-pfuru l'ekiya
 nkemu lwu-kpeeru mu ndu
 eme ejo-ememe?
 17 O to bu le Chipfu gbaru
 mu mkpu;
 me mu anoduhawaro l'ali
 o-laru-nodu-nggujungguji
 teke du ọnya.
 18 Teke mu chiru mkpu su
 l'epurukutu echikotaakwa
 mu be n-yemobu nkengu
 wotaru mu ge mu ta ada.
 19 Teke mu wataru arị oke oriri
 be i duru mu obu mee;
 ẹhu tsqahaa mu utso.
 20 ?Ii-kwe ge gu le ndu-ishi,
 ete emedu iphe,
 pfuru oto megba iphe;
 mbụ ndu egudeje ekemu
 emekpa ndu ẹphe achị ẹhu?

- 21 Ẹphe edzukobeje g'ẹphe
kpapya ndu
p̄f̄uberekoto ishi.
Ẹphe woru onye adudu iphe,
o meru kpee mpfugbu.
- 22 Obenu l'ọo Chipfu bu onye
egbobutaje mu nu.
Ọo Chileke mu bu oke
agbara-mkpuma ono,
mu agbabaje je
edomia onwomu ono.
- 23 Ọo ya a-pfu phe ugwo iphe-ẹji,
ẹphe eme;
tẹme ọ buru iya e-mebyishi
phe k'ẹjo-iphe ono,
ẹphe eme ono.
- Ọo Chipfu, bu Chileke anyi
e-mebyishi phe.

95

- 1 Unu bya g'anyi gua ebvu
ẹhu-utso gude jaa
Chipfu!
- Unu g'anyi tua uzu ẹhu-utso
gude kwabẹ iya ùbvù;
mbu onye ono,
bu agbara-mkpuma,
adzoje anyi ono!
- 2 Unu g'anyi bya l'iphu iya bya
ekele iya ekele!
Anyi egude ebvu-oma tua
uzu ẹhu-utso gude kwabẹ
iya ùbvù!
- 3 Kele Chipfu bu Chileke,
paru ẹka;
bya aburu onye eze,
paru ẹka;
onye kakota agwa,
ndu mgboko l'ophu shii.
- 4 Eka omilomi ali jeberu
bu iya be ọ du l'ẹka.
Mkpakponu oke ùbvù
buru iya nwe iya.
- 5 Eze Ẹnyimu bu nkiya kele ọo
ya meru iya;
tẹme ọ buru iya gude ẹka
iya meta ali-okponku dobe.
- 6 Unu bya g'anyi phozeta
baarụ iya ẹja!
G'anyi gbua ikpere l'iphu
Chipfu ono, bu iya meru
anyi ono.
- 7 Kele ọo ya bu Chileke anyi.
Anyi buru ndu oochẹ g'onye
eche aturu;
mbu anyi buru unwu
aturu, no iya l'ẹka.
- Ọo ya bu; teke unu numaru
olu iya ntanu ọwa;
- 8 Unu ta akpochikwa obu
unu ge ndiche unu
phe kpochiru iya

- lẹ Meriba.
 Waa g'ẹphe kpochiru iya
 lẹ Masa l'echięgu;
 9 mbü ẹka ono, ndiche unu
 phẹ nọru hụa yẹbe
 Chileke ama bya
 adalekwaa ya phọ adale;
 l'ẹka ẹphe gudechaa
 ẹnya phẹ hụma iphe,
 ya meru.
 10 Ukpuro apha labọ
 mgburugburu bẹ ogbo
 ono mekọtaru yẹbe
 Chileke iphe-eghu.
 Ya sọru l'egomunggo phẹ
 jephuhuwaru
 l'eme iphe-ẹji;
 ophu ẹphe ekwedu
 alwaphuta azụ bya eshia ụzo,
 ya goshiru phẹ.
 11 Oo ya bụ; mu gude ẹhu-eghu
 buta angu ria sụ:
 "Ẹphe ta abyadụ abata l'ẹka
 mu l'ẹphe a-nọdu
 tuta unme."

96

- 1 Unu gya ebvü òphúú nù
 Chipfu!
 G'unwu-eliphe l'ophu gūnaa
 ebvü nù Chipfu!
 2 Unu gya ebvü nù Chipfu;
 unu tua ya ẹpha!
 Unu rajẹ iya arara
 mbọku-mbọku
 l'ọdzoje nemadzụ!
 3 Unu tųaru ndu ọhozo onu g'ọ
 dų-be biribiri!
 Unu epfuaru ndiphe l'ophu iphe,
 dų biribiri, oomeje!
 4 Noo kele Chipfu parụ ẹka;
 bya aburu onye gbaru
 g'a jajẹ iya ajaja.
 G'a tsujekwa iya phọ ebvü l'ọ
 kakọta iphe, bụ agwa
 ndu mgboko l'ophu shii.
 5 Kele agwa ndiphe l'ophu
 bukota iphe, e gude ẹka mee;
 obenu lẹ Chipfu bụ iya
 gude ẹka iya mee igwe
 l'onwiya.
 6 Akpabiri yee ogbunwijnwii
 bẹ nọ iya l'ataphu;
 teme ọkpehu waa
 ọdu-biribiri tukoephọ
 ọlo iya, dų nsọ sweta.
 7 Unubẹ ipfu l'ipfu,
 dų lẹ mgboko-a;
 unu kwabẹ Chipfu ùbvù!
 Unu pfua g'ọ du-be biribiri;
 yẹ g'ọkpehu iya habe shii!
 8 Unu kwabẹ Chipfu ùbvù,

gbaru iya nù!
 Unu bya anù Chileke iphe
 l'òkpoku iya!
 9 Unu yee adù nsò g'onye yeru
 uwe baarù Chipfu eja!
 Unubẹ ndiphe l'ophu;
 unu tsuje iya ebvú!
 10 Unu karù òhamoha lẹ Chipfu
 buakwaa eze;
 tẹme l'eliphe l'ophu bẹ e
 mewaru g'ò nguru anguru;
 k'ophu bu l'ò tọ dudu iphe,
 sùru iya enwubata.
 Ọ buru Chipfu ono e-kpe
 unwu-eliphe
 mgburugburu ikpe,
 pfulu oto.
 11 G'imigwe l'ophu tee eswa;
 ehu atsò ndiphe l'ophu
 utso!
 G'eze-enyimu yee iphemiphe,
 nọ iya l'ime tükokwa
 tụa oke akparamini!
 12 G'egu l'ophu mękpoo
 iphemiphe, nọ iya
 nù tuko gbọo ogboo!
 Noo teke iphe, bu oshi,
 du l'oswa a-gu ebvú
 ehu-utso l'iphu Chipfu.
 13 Epe a-nodu l'iphu Chipfu
 gua ebvú
 kele oobyawaa ekpe
 unwu-eliphe ikpe.
 Oo-gude apfubekoto iya kpee
 mgboko l'ophu ikpe;
 bya egude ire-lanu
 kpee ndiphe ikpe.

97

1 Chipfu buakwaa eze; g'ehu
 tsò ndiphe l'ophu utso!
 G'iphe, bukpoò òhamoha,
 bukube eze-enyimu
 tekwa eswa!
 2 Urwukpu mę ochii nọ-pheru
 iya mgburugburu.
 Ọ buru apfubekoto yee
 ikpe, pfulu oto bẹ e gude
 tụa okpa aba-eze iya.
 3 Ọku evujeru ọzo je atuko
 ndu ohogu iya,
 nọ-pheru iya mgburugburu
 kepyashja.
 4 Ebemu, oolo phaaphaa buru
 iphóró, e gude ahuma
 ọzo l'eliphe.
 Ndiphe l'ophu -huma iya;
 epe anmahù jiiijii.
 5 Úbvú l'ophu azashihuje
 g'unwù m'ephe nọdu
 l'iphu Chipfu;

- mbú m'èphe nõdu
l'ìphu Nnajiuphu òphu
nwe mgboko l'òphu.
- ⁶ Akpaminigwe l'òphu atú
ònu l'ò bú onye
pfúberu-èka-òto;
tème ndiphe l'òphu nõdu
ahúmaje g'ò dù-be
biribiri.
- ⁷ Iphe, búkota ndu abarú iphe,
a pyíru apyípyi éja;
mbú ndu gude nshi
eku onwophè bè e
mekòtaru iphe-iphere.
- Unubè nshi l'òphu;
unu bya abaarú
Chileke éja!
- ⁸ Ndu bu lè Zayònu nùmaru
iya; èphe teahaa èswa.
Ndu Jiuda bè èhu atso útso
lè gè gube Chipfu egudeje
ekpe ikpe.
- ⁹ Kèlè gube Chipfu bú
Òkalibe-kakòta-shii
lè mgboko mgburugburu.
Ì kangokòtaru agwa,
nò lè mgboko-a l'òphu.
- ¹⁰ Gè ndu yeru Chipfu obu
kpòkwa èjo iphe-ashì;
kèlè ò kwa ndu dùru iya
nsò bè ooletajè ènya.
Ò buru phè bè ònafutajè
l'èka ndu èjo-iphe.
- ¹¹ Ìphóró bè e meru g'ò dùru
ndu pfúberekoto.
Ndu obu gùru ìphóró bè e
meru g'èhu-útso jì èhu.
- ¹² Unu nõdu l'èka Chipfu
tee èswa; unubè ndu
pfúberekoto!
Unu tua ya èpha;
l'èpha iya dù nsò.

98

Ebvú-oma

- ¹ Unu gùa ebvú òphúú nù
Chipfu;
kèlè o meru iphe, dù biribiri.
Òo èkutara iya;
waa oshì-èka iya ono,
dù nsò ono bè o gude
lwù-kpèè òkpobe
alwù-kpè.
- ² Chipfu mewaru g'a maru
l'òodzofutajè;
bya emewaa g'òhamoha
maru l'ò bú onye
pfúberekoto.
- ³ Ò nyatawaru n-yemobu,
o yeru ònu-ùlo Ízurèlu;
yèè ire-lanù,

oomeru phẹ.

Je akpaa l'ẹka igwe beru
alì beru bẹ a
huma-dzuwaru gẹ
Chileke anyi egudeje
adzọ nemadzọ.

⁴ Unu tụa ọzu ẹhu-ọtso gude
kwabẹ Chipfu ùbvù;
unubẹ unwu-eliphe
l'ophu!

Unu gúa ebvú-oma gushia
ya ike gude jaa Chipfu!

⁵ Unu gude une gúa
ebvú-oma gude tua
Chipfu ẹpha.

Unu egudekwaphọ une;
yẹ ebvú-ekwekwe
jaa ya ajaja.

⁶ Unu gburu opu ye iya;
phua ọpyi ye iya.

Unu tụa ọzu ẹhu-ọtso gude
kwabẹ Chipfu, bụ
eze ùbvù.

⁷ G'oke ẹnnyimu yẹ iphemiphe,
nọ iya l'ime tükokwa tụa
oke akparamini.

Mgboko l'ophu atụa ọzu;
yẹ iphemiphe,
bu l'ime iya.

⁸ G'ẹnnyimu ẹnnyimu,
nọgbaa nọ tükọ
kua ẹka.

Úbvù ùbvù anọkobe
gúa ebvú l'ẹhu atso
phẹ ọtso.

⁹ G'ẹphe tükọ nọdu l'iphu
Chipfu gúa ebvú;
kẹle ọobyawaa ekpe
unwu-eliphe ikpe.

Ndu mgboko l'ophu bẹ
oo-kpe ikpe,
pfuru oto;
tẹme l'ọ hakwarupho
ndiphe l'ophu enge,
pfuru nhamunha.

99

¹ Chipfu buakwaa Eze.
Gẹ ndiphe nmahukwa
pyaapyaapya.
Aba-eze iya nọ l'echilabo
chierobu.
Gẹ mgboko l'ophu nmaa
yigayiga.

² Chipfu pakwaru ẹka;
mbu onye ono,
bu lẹ Zayonu.

E woliru iya eli;
ọ kakota ohamoha shii.

³ G'ẹphe jaa ẹpha ngu,
bụ Okalibe ajaja;
mbu ẹpha ngu ono du nsọ;

- ndiphe nõdu atsù iya ebvú.
⁴ Eze õbu parù òka.
 Iphe, adùje iya ree bù ikpe,
 pfùru òto.
 Eme iphe enya-nhamunha
 bẹ i meru dobe;
 ò nguru anguru.
 L'èhu unwu Jiékòpù bẹ
 i meru iphe, pfùru òto;
 waa umere,
 pfùru nhamunha.
⁵ Unu kutsee Chipfu,
 bù Chileke anyi.
 Unu bya ephozeta lẹ mgboru
 òkpa iya baarù iya eja.
 Q dù nsò.
⁶ Mòsisu yẹ Erõnu shi yìru
 lẹ ndu bù uke kẹ Chileke.
 Sámèlu shi yìru lẹ ndu
 shi akpò-kuje epha iya.
 Ndu ono shi ekuje epha
 Chipfu; l'ò za phẹ enu.
⁷ O shi anòduje l'urwukpu,
 kpuru oronmono
 pfuru opfu nù phẹ.
 Èphe shi edobeje ekemu iya
 bya eme omelalì,
 ò tòru phẹ òkpa iya.
⁸ Gùbe Chipfu, bù Chileke
 anyi;
 i shi azajẹ phẹ enu.
 A makwarù-a l'i shi ahùje
 ndu Ízurèlu ahùhù
 m'èphe shiswee ụzo ngu;
 obenu l'i shi bọru phẹ
 Chileke,
 agùjeru onye meru
 iphe-èji nvù.
⁹ Unu kutsee Chipfu,
 bù Chileke anyi.
 Unu baarù iya eja l'ùbvù iya,
 dù nsò; kẹle Chipfu,
 bù Chileke anyi
 dukwa nsò.

100

- Ebvú-oma, e gude*
ekele Chipfu ekele
¹ Unu taa ụzu èhu-ùtso gude
 kwabẹ Chipfu ùbvù;
 unubẹ unwu-eliphe l'ophu.
² Unu gude èhu-ùtso jeru
 Chipfu ozi.
 Unu gude ebvú èhu-ùtso gude
 bya l'iphu iya.
³ Unu makwarù lẹ Chipfu
 bù Chileke.
 Oo ya meru anyi;
 tẹme anyi bọru nkiya.
 Anyi bù ndibe iya;
 bya abọru aturu,

ooche echeche.

⁴ Unu gude ebvú-ekele bahú
ibe iya.

Unu egude ebvú-ajaja
jerwua l'òkpoku iya.

Kele iya ekele tua
ya epha.

⁵ Kele Chipfu bú onye oma;
tème n-yemobu nkiya
nòdu anòje jasú
l'òjejoje.

Òpofushije ike l'iphe,
o pfuru; e -shì l'ògbo
sweru ògbo.

101

Ebvú-oma, Dévidi deru

¹ Mu a-gú ebvú guku
n-yemobu ngu;

yèe ikpe ngu, pfuru òto.

Mu a-gú ebvú gude tua gùbe
Chipfu epha.

² Ndzú mu bè mu a-tò nwèhu
mee g'ò tò dù èka ùta
a-dù iya.

?Búkpoò teke ole bè
ìi-kpapfuta mu?

Mu e-gude obu, adùdu èka
ùta dù iya buru l'ibe mu.

³ Ò tò dùdu èjo-iphe,
mu bya ekwe g'ò shisweta
mu iphu.

Umere ndu te etsodu òkpobe
opfu ono dù mu ashì;
òphu mu ahadù gè mu
l'èphe rakuru.

⁴ Ndu ùzo phè gberu nggò bè
mu a-chifuje l'èka mu nò;
òphu ò dùdu iphe,
anyi l'èjo-iphe jìgba.

⁵ Ndu anòduje evu nwibe
phè nvu-azú bè mu
e-me g'èphe búru
òla-l'iswi.

Ndu etu onwophe
òphushugbu;
waa ndu eku-onwonye
dù l'obu bè mu ta
atagbukwa lè nshi.

⁶ Ndu apfushije ike l'iphe,
èphe pfuru lè mkpukpu-a
bè mu a-nòdu eleta ènya;
k'òphu anyi l'èphe
a-tùko buru jasuru;
mbù l'onye ùta adùdu l'iphe,
oome e-mechaa ejeru
mu ozi.

⁷ Ò tò dùdu ndu èregede
m'onye lanù,
mu bya ekwe g'ò buru
l'ibe mu;

ọp̄hu ọ ɔ̀kwapho ndu
 atụ kporoko m'onye lanu,
 mu bya ekwe g'ọ p̄furu
 p̄fushia ike l'ip̄hu mu.
 8 Ụtsu mbọku-mbọku bẹ mu
 e-meje g'ip̄he,
 bụ ndu ẹjo-ip̄he,
 nọ l'alị-a dobe ọnu doo.
 Mu a-tuko ndu eme ip̄he-ẹji
 bufu lẹ mkpukpu
 kẹ Chipfu.

102

*Epfufu, onye eje ip̄he-ẹhuka
 ep̄fu anụ Chileke*

*Op̄fu, o p̄furu teke ike abvụ
 iya abvubvu; ḡuru ap̄hụ,
 nọ iya l'obu nụ Chipfu*

1 Numanu ep̄fufu, mu ep̄fu
 anụ ngu jiko Chipfu!

Gẹ mkpu, mu echi rwunaa
 ngu nchị!

2 Ta agbakutakwaru mu azu
 nta-a, mu eje ip̄he-ẹhuka-a!

Ngabənuru mu nchị!
 Zanụ mu ẹnu ẹgwegwa
 nta-a,
 mu eku ngu oku-a!

3 Kẹle ndzụ mu l'op̄hu
 phukahụwaru
 g'ẹnwuru-ọku.

Okpu mu nọdu enwu
 phuruphuru g'icheku-ọku.

4 Obu mu bẹ e gburu
 pyaap̄yaa;
 ọ nwụa l'waa g'eswa;
 k'ọp̄hu o meru mu;
 mu zọhaa eri nri.

5 Mu tsụwaru oke ude
 gbiriri jasụ mu wufu
 koru g'eda akpọ;
 bya aburu okpu wushiru.

6 Mu dụ gẹ mgbashị-ujiku,
 kwaru l'echięgụ;
 gẹ mgbashị-ujiku,
 beru l'ẹka e meru
 umerekete.

7 Mu zẹ nwuru ẹnya.
 Mu dūwaa gẹ nwenu,
 beru nkinyi iya l'eli
 mkpotsu-ulo.

8 Ndu ọhogu mu anọduje
 ekweru mu une mkp̄urumkpuru.

Teme ndu achị mu lẹ njo
 gudewaa ẹpha mu
 ephu ip̄hu.

9 Oo ntụ bẹ mu erije l'ọ
 bụru mu nri.

Mu nọdu ewojeru ẹnya-mini
 gwakọbe l'ip̄he,
 mu angụ angungu.

- 10 O búru iphe, kparú iya nù
 bú l'èhu eghushi ngu
 egbu ike;
 kéle i woliwaru mu bya
 eworu tuphaa etupha.
- 11 Nwujiku ole, mu a-nò
 l'eliphe-a dúwaa
 g'ononyo úzenyashi.
 Mu anòdujeepho anwù
 lwaalwaa g'èswa.
- 12 Obenu lẹ gùbe Chipfu
 sùru gèdemu l'aba-eze
 ngu ojejoje;
 ophu a byadu azoha
 epha ngu azoha;
 e -shi l'ogbo sweru ogbo.
- 13 Ii-gbalihu-a phàru
 Zayonu obu-imemini;
 kéle o rwuwaru teke
 ii-meru iya eze-iphe-oma;
 mbù mẹ teke ono,
 a hotakpooru ahota
 dobe ono rwuepho;
¹⁴ kéle mkpuma iya dù ndu
 ejeru ngu ozi mkpa.
- Oobujeru; o -kpua udzu tuu;
 imemini iya adushia phe ike.
- 15 Ohamoha a-tsu epha gùbe
 Chipfu ebvu.
 Ndu eze, nokota lẹ mgboko
 l'ophu a-kwabẹ
 o-gbu-nwiiinwii ngu ùbvù;
¹⁶ kéle Chipfu e-gude eka iya
 kpukwaa Zayonu;
 bya egude o-gbu-nwiiinwii
 ya lufuta.
- 17 Oo-ngabẹ nchì l'epfupfu,
 ndu adudu g'ò dù phe
 epfu anù iya;
 ophu oohudu arworwo,
 ephe arwo iya l'ali.
- 18 G'e dee owa-a l'ekwo
 doberu ogbo ophu
 aa-nwu l'iphu;
 k'ophu ndu ono,
 e teke atsutakpodaanu
 ime phe ono e-tu
 Chipfu epha.
- 19 Lẹ Chipfu gbekwa l'eze-ulo
 iya l'ephekerephe
 eka ononoje;
 mbù l'ò gbẹ l'imigwe gbua
 igo l'eliphe;
²⁰ gẹ ya numa ude,
 ndu mkporo atsù;
 shi nno mee gẹ ndu e
 kperu mpfugbu nweru
 onwophe.
- 21 Oo ya bú g'aa-koo ké Chipfu
 lẹ Zayonu;
 tua ya epha lẹ Jierusalemu;
²² mẹ ohamoha waa

- alì-eze ndiphe l'ophu
dzukòbeepho g'èphe baaru
Chipfu èja.
- 23 Lè mu byakwa ejajaha ụzo
ndzụ mu èbò;
ọ tũkowa ike,
shì dũ mu nụ nashìchaa
mu;
bya egbubòta ndzụ mu.
- 24 Oo ya bụ; mu sụ: Te kutashìnu
mu; jiko Chileke mu;
l'èbe adù gè mu
nò-bewaru lè mgboko;
lè gùbedua bè apha
nkengu a-nòkwa
shì l'ògbo sweru ògbo.
- 25 Eshìkpòo lè mbụ bụ ngu
turu òkpa elìphe l'ophu.
Tème ọ bũru ngu gude
èka ngu mee igwe.
- 26 Iphemìphe ono e-mechaa
lakòta l'iyi;
obenu lè gùbedua
l'a-dũ g'ì dũ;
mbụ-a; l'ìphemìphe ono
e-mechakwaa kashìhu
g'uwe.
- Oo g'aagbanweje uwe-a
bù g'ii-mechaa gbanwee
phè; nkepè abvù.
- 27 Obenu lè gùbedua
bùepho onye ì bụ bè ì bụ;
ophu apha nkengu
abvùdu abvùbvù.
- 28 Ụnwu, ndu ejeru ngu ozi
nwùtaru
l'e-buru kwaseru;
l'e mekwaphò g'awa phè
nguru anguru
l'ìphu ngu.

103

Ebvù, Dévidi deru

- 1 Gùbe obu mu; tua Chipfu
èpha.
Iphe, bũkpoo iphe, dũ mu
l'ime èhu; tua onye ono,
èpha iya dũ nsò ono èpha.
- 2 Obu mu; jiko tua Chipfu
èpha;
ophu ọ dũkwa urwu,
eeritajè iya l'èka mè nanù,
ìi-zòha azòha
- 3 Ọogujeru mu nvù l'ìphe-èji,
mu meru g'ò ha;
tème ọ nòdu emeje gè
mu ka mma l'ìphe,
bũkpoo iphe,
eme mu nù.
- 4 Ọogbafutaje ndzụ mu
g'ò tọ la l'ìlu;

- bya ekpube mu n-yemobu;
waa obu-imemini g'okpu-eze.
- ⁵ Oogudeje iphe, dụ ree zụ-jia
mu ẹpho;
tẹme ọ nọdu emeje gẹ
mu lwa azụ lẹ nwẹpa
g'ugo.
- ⁶ Chipfu emeje iphe, p̄furu ọto;
tẹme ọ nọdu ekpeje ndu e
eme ewere ikpe,
p̄furu nhamụnha.
- ⁷ O meru gẹ Mosisu maru
uzo iya;
bya emee gẹ ndu Ízurelu
maru iphemiphe, oome.
- ⁸ Chipfu bụ onye aphụje
obu-imemini;
bya aburu onye emeje
eze-iphe-oma.
- Èhu te eghujedu iya eghu
egwegwa;
tẹme ọ nọdu eyeje obu
yegharu iya ẹka.
- ⁹ O tọo bajedu mba tekenteke;
ọp̄hu ọovujedu ọvuma
jasuwaruroya.
- ¹⁰ O too lejedu g'iphe-ẹji
anyi gbaru eme anyi;
ọp̄hu ọopfujedu anyi
ugwo ejo-iphe,
anyi emegbabe.
- ¹¹ Kẹle ọo g'igwe nọ-be alị
ephekerephe bụ g'ọ habe;
mbụ eye obu,
o yeru ndu atsụ
iya ebvu.
- ¹² O buru g'uzo
ẹnyanwu-awawa dụ-be
ẹnya l'uzo ẹnyanwu-adada;
bụ g'ẹka o wofuru emeswe,
anyi mesweru iya je
edobe habe ẹnya l'ẹka
anyi nọ.
- ¹³ O buru gẹ nna aphujeru nwa
iya obu-imemini-a;
bụkwapho gẹ Chipfu
aphujeru ndu atsụ iya ebvu
obu-imemini.
- ¹⁴ Kẹle ọo ya maru g'e gude
mee anyi.
Ọonyataje l'ọo urwuku mmanụ
bẹ anyi bụ.
- ¹⁵ L'a -bya lẹ nemadzụ bẹ eswe
ndzụ iya dụ g'ẹswa.
Ọonoduje aba yoyoyo g'okoko,
nọ l'egu.
- ¹⁶ Phẹrephere -ziepho kpua ya
nwanshị l'o phukashihu.
Èka o shi nọdu ta
anyatabeedu iya ọzo.
- ¹⁷ Obenu lẹ-a; e -shi lẹ gbururu

- jeye lẹ gbururu bẹ
 n-yemobu kẹ Chipfu aduje
 l'ẹhu ndu atsụ iya ebvu;
 tẹme l'o wokwarupho
 apfubekoto nkiya doberu unwu
 nwanwanwanwanwa
 ndu ono;
¹⁸ mbụ l'ẹhu ndu ophu
 edobeje ogbandzu iya;
 bya anyatajẹ dobe ekemu,
 ọ tūru doberu pẹ.
- ¹⁹ Chipfu mewaru g'aba-eze
 iya nguru anguru l'imigwe;
 tẹme abubu,
 ọ bụ eze dzuru oha l'ophu.
- ²⁰ Unubẹ unwu-ojozi-imigwe
 kẹ Chipfu; unu tua ya epha;
 mbụ unubẹ ndu ike dọ,
 bya aburu ndu eme
 opfu iya.
- ²¹ Unu tua Chipfu epha;
 unubẹ unwu imigwe l'ophu;
 mbụ unubẹ ndu-ozu iya,
 l'eme iphe, bụ uche iya.
- ²² Unu tua Chipfu epha;
 unubẹ iphe,
 o meru ememe dobe l'ẹka
 ọ bụ eze.
- Gube obu mu; tua Chipfu epha.

104

- ¹ Gube obu mu; tua Chipfu
 epha.
 Gube Chipfu, bụ Chileke mu;
 ị parụ ẹka apaa.
 Ị gbaphuru adu-ubvụ yẹ
 adu-akpabiri g'onye
 gbaphuru ẹkwa.
- ² Ịphóró bẹ i yeru g'onye
 yeru uwe.
 Imigwe l'ophu bụ gubedua
 gude ẹka ngu phushi
 iya g'onye phushiru
 ulo-ẹkwa;
³ bya eworu uko ulo ngu
 gbaa l'eli akpaminigwe.
- I meru urwukpu;
 ọ buru ugbo-inya ngu.
 Ị nọdu atukojeru pherephere
 lẹ nkù ephe.
- ⁴ I meru pherephere;
 ọ buru onye-ozu ngu;
 bya emee
 onwu-phuruphuru-oku;
 ọ buru onye iizije ozi.
- ⁵ Oo ngu tūru okpa eliphe
 l'ophu;
 k'ophu bụ l'a ta abyadu
 enwubata iya enwubata
 jasụ l'ojejoje.
- ⁶ I woru eze-enyimu kpua

ya g'onye kpuru uwe;
k'ophu mini ha l'eli
kakota úbvú l'ophu
l'eli.

7 Obenu l'ọo mba be i baru
eze-enyimu ono;
o keta ọso gbaa mgbalanu;
mbu l'ọ numaerupho ọra,
i gbe l'imigwe raa;
ọ gbalachaa.

8 Ọ ndu aso gborogboro awu
oke-ubvu awuwu aso
ala l'o-bua-ozee okpa ubvu.

Ọ sokwaseru ọzo,
i toru iya okpa iya.

9 I kpawaru iya oke aka ọ to
soghatajedu;
k'ophu ọ to byadu
erimigbuba mgboko ọzo.

10 O mewaru ge mini shije
l'ogba gbaa dederere
kwaseru okpa-ubvu.

Ootsojeru mgbaka
ubvu epyophe.

11 Ọ buru iya echebeje unwu
anu, bu l'egbudu mini
g'ephe ha.

Nkapfu-igara-oswa ndu
angu iya mini.

12 Enu, ephe l'eli ndu anoduje
l'aguga nggele ono
akpa epfuno.

Ephe ndu anoduje
ebephe l'ekali-oshi ono
angu ebvu.

13 Ọ ndu agbeje l'eka o bu
agba mini l'ubvu.

Mgboko l'ophu be iphe,
oome jikporu ephe.

14 Eswa be o meru;
ọ ndu erwushije k'ophu
iphe-edobe a-taje nri;
bya emee iphe-akoko
dobe ge nemadzu
gudeje koo opfu kobe
iphe l'ali;

15 gude kuta mee,
aanguje g'obu tsoo utso;
bya emeta manu,
aanyije g'iphu maa mma;
waa nri,
eerije ge ndzu du.

16 Oshi Chipfu be ọogbaje
mini ree;
mbu oshi sida ophu du
l'ubvu ubvu Lebanonu,
bu oshi ophu o yeru
l'onwiya.

17 Ọ buru l'eli aka ono be enu
akpaje epfuno.

Eze-oku-eswi-uda woru
ephekerephe oshi payinu

- mee unuphu ibe iya.
 18 Oke-úbvú oke-úbvú bú
 ndu bu iya nù bú
 eghu-òswa.
 Ogba búru ẹka nchi-ogba
 anọduje ezeru ndzú.
 19 O meru ọnwa g'e gudeje gu
 apha.
 Ẹnyanwu nọdu amajeru teke
 ya a-rība.
 20 Qobujeru; teke i meru;
 ọchii wata agbagba
 l'ọ búru iya bú lẹ
 nchi ejihu.
 Iphe, búkpoo anù,
 nọ l'ọswa eshi l'ẹka ẹphe
 nọ wufukota jeshia achor
 iphe, ẹphe e-ri.
 21 Oduma asọahaa ekiri achor
 nri, oo-ri; mbú nri,
 shi l'ẹka Chileke.
 22 Teke ẹnyanwu waerupho;
 ẹphe ezita onwophe ezita;
 je domia l'ogba phe.
 23 Nemadzú agbeshi teke onoya
 jeshia l'egu.
 Ooje anọdu l'egu jee ozi
 jasú l'uzenyashi.
 24 Gube Chipfu; ozi, iijekota
 búkwa aguta aguta.
 Iphemiphe ono búkotaru
 mmamiphe nkengu bẹ i
 gude mekota iya;
 mbú lẹ mgboko l'ophu
 bẹ iphe,
 jiru iya nù búkota iphe,
 i gude ẹka mee.
 25 Eze-ẹnyimu ha shii bya adú
 ọsa.
 Ọ búru l'ime iya bẹ
 aguta aguta anù bu;
 mbú iphe, nọ ndzú;
 ndu ọphu ha shii;
 mẹ ndu ọphu ha nwanshii.
 26 Ọ búru l'eli iya bẹ aanọduje
 angaphe ọgbo-mini.
 Tẹme ẹjo-oke-agiyi ono,
 bú ngu gude ẹka ngu
 mee ya ono nọdu ebvu
 mini l'ime iya.
 27 Iphemiphe ono bú ngu bẹ
 ẹphe tuko ele ẹnya l'ẹka
 g'i nujẹ phe nri
 l'orwuberu iya.
 28 Teke i nuru phe iya;
 ẹphe achikobe iya
 l'onwophe.
 Teke i sarú ẹka; iphe,
 dú ree enwushihu;
 ẹphe egude iya
 rijia ẹpho.
 29 Teke i domiru phe iphu ngu;

ndzú-agúgu erwuta phẹ.
 Teke ì natarú phẹ unme,
 ephe atú;
 ephe anwúhu búru
 eja alí.
³⁰ Teke i kuru Unme ngu ye phẹ
 l'ẹhu; ephe abúru iphe,
 e meru k'òphúú.
 Ì nòdu emeje iphu mgboko
 l'ophu g'ò dù òphúú òphúú.
³¹ G'o-gbu-nwìinwii Chipfu
 dukwa g'ò dù jasú
 l'ojejoje.
 G'ozì, Chipfu gude ẹka iya
 jee mekwa g'ẹhu tsò
 ya útso;
³² mbú onye abújeru;
 o -lee eliphe l'ophu ẹnya;
 l'ò nmahú pyaapyaapya.
 Teke ò byaru ẹka l'elì úbvú;
 úbvú òbu akpúhu
 tútutuu.
³³ Mu a-nòduje agu ebvu
 anú Chipfu lẹ ndzú
 mu l'ophu.
 Mu a-gúje ebvu gude
 etu Chileke mu ẹpha
 jasú gẹ mu a-nò-beru.
³⁴ Jiko gẹ kẹ nkiya-a,
 mu arí-a tsòkwaa ya útso;
 noo kẹle iphe,
 Chipfu anòduje eme
 emeje g'ẹhu tsò mu útso.
³⁵ Jiko gẹ ndu iphe-ẹji chihu
 l'eliphe l'ophu;
 ophu ndu ẹjo-iphe
 adúhe adúdu ophu.
 Gúbe obu mu;
 jiko tua Chipfu ẹpha.
 G'ajaja búru kẹ Chipfu.

105

¹ Unu keke Chipfu ekele;
 unu kua ẹpha iya!
 Unu mee g'òhamoha
 madzuru iphe, o meru!
² Unu guku iya l'ebvu!
 Unu gwa ebvu gude tua
 ya ẹpha!
 Unu pfukashìkwapho iphe,
 búkpoo iphe, dù bíribiri,
 ọonoduje eme!
³ Unu gude ẹpha iya ono,
 dù nsò tua onwunu ẹpha!
 G'obu ndu achoro Chipfu
 teje ẹswa!
⁴ Unu wojeru ẹnya dabe
 lẹ Chipfu mẹ l'òkpẹhu
 iya!
 Mbua unu choje iphu
 iya mkpúrumpuru!
⁵ Unu nyatakwa iphe,

- dụ biribiri, o mekọtaru;
 waa iphe-ghumalenya,
 o meshigbaaru;
 waa ikpe, o kperu;
⁶ unubẹ oshilọkpa Ébirihamu,
 bụ onye-ozii iya;
 unubẹ unwu Jiékpọ,
 bụ ndu o gude ẹka iya họtá.
- ⁷ Ọ kwa iya bụ Chipfu;
 bya aburu Chileke anyi.
 Ikpe iya tukurọ mgboko
 vọo pfurupfuru.
- ⁸ Ọgbandzu iya bẹ ọnyataje
 jasụ ẹ tuutuutu
 ẹ mimiimii.
- Ukwe-iphe, o kweru bẹ eshije
 l'ogbo sweru ogbo.
- ⁹ Ọgbandzu ono,
 yele Ébirihamu gbaru ono;
 mbụ angụ ono,
 o riburu Áyizaku ono;
¹⁰ bẹ o meru; ọ bụru ekemu
 l'ẹhu Jiékpọ.
- Ndu Ízurelu bẹ o meru iya;
 ọ bụru ogbandzu,
 a-nọ ojeje;
¹¹ sụ phẹ: "Ọo unu bẹ mu
 a-nụ aị Kénanu
 g'ọ bụru okiphe,
 unu ketarụ."
- ¹² Teke ono bẹ ephe shi
 habe nwahabe;
 mbụ teke ephe shi
 ha nwa chiaka-chiaka;
 bụru ndu lwarụ
 alwalwa l'alị ono.
- ¹³ Ephe shi etsojeru
 ohamoha aghaphe.
 Ephe -shi l'alị-eze ọwa-a;
 ephe alufu l'alị-eze
 ophuu.
- ¹⁴ Ọphu ọ dudu onye o kweru
 g'ọ mee phẹ ewere.
 Ọ nọdu egudeje opfu ẹhu
 phẹ baarụ ndu eze mba;
¹⁵ sụ phẹ: "Unu te edenyikwa
 ndibe mu,
 mu hofutaru ẹka!
 Unu ba adukwa iphe,
 unu e-me ndu epfuchiru
 mu nụ!"
- ¹⁶ O meru; ọkpa-nri bya l'eliphe;
 shi nno woru nri,
 ephe nweru enweru
 mebyishichaa.
- ¹⁷ O ye nwoke lanụ g'ọ vuru
 phẹ ụzo;
 mbụ Jiósẹfu, onye ono,
 e reru; ọ bụru ohu ono.
- ¹⁸ Ephe tụa ya mkpọro l'ọkpa;
 huswashia ya ọkpa;

bya eworu
 agadagba-ígwè
 ye iya l'olu;
¹⁹ gbiriri jasụ mbọku,
 o pfuru opfu;
 ọ vua g'ọ pfuru iya;
 mbụ jasụ opfu,
 Chipfu pfuru mee g'a
 maru l'ọ bụ onye ire-lanụ.

²⁰ Noo ya bụ; eze zia sụ g'e je
 ewehaa ya.

Onye bụ ishi ọha woru iya
 wehaa;
 o nweru onwiya.

²¹ O woru iya mee onye-ishi
 unuphu ibe iya l'ophu;
 mbụ onye elekọta
 iphemiphe,
 o nweru enweru;
²² sụ iya g'ọ hùje ndu-ishi
 ahùhù teke dụ iya ree;
 l'ọ zije ndu bụ ọgerenya
 l'alị-eze iya mmamiphe.

²³ Ọo ya bụ; ndu Ízurelu
 lanaa Ijiputu.

Ndibe Jiékpọu jenụ
 abụru ndu lwarụ alwalwa
 l'alị Hamu.

²⁴ Chipfu bya emee ndibe iya;
 ephe nọdu azụ azụzụ
 shii.

O mee phe; ephe paa igwerigwe;
 shi nno kapyabẹ ndu
 ọhogu phe.

²⁵ O woru obu ndu ọhogu phe
 ono ghaphua.

Ndibe Chipfu ono bya adu
 ndu ono ashị.

Ephe wata achiru ndu-ozì
 iya ono ejo idzu.

²⁶ Ọ bya ahọta Mosisu,
 bụ onye-ozì iya;
 bya ahọta Erọnu bya
 eworu phe zia;

²⁷ ephe je emeshia
 iphe-ohumalenya
 nkiya l'echilabọ phe;
 bya egoshi phe iphe,
 dụ biribiri ke Chipfu
 l'alị Hamu.

²⁸ O ziru ọchii ozi;
 o je emee alị ono;
 ọ gbahụ tsụkiriba;
 noo kele ndu Ijiputu
 kwefuru opfu Chileke ike.

²⁹ Ọ bya emee; mini,
 nọ l'alị phe ghọkota
 mee.

Ọma, dụ iya nụ tuko
 nwushihukota.

³⁰ Mbara tuko alị phe

- mgburugburu jikota
 pyimu kwochaa
 nkwo tankwo;
 bahuchaa le mkpuru
 aka ndu-ishi ali phe
 akwaje akwakwa.
- 31 O bua opfu be o pfuru;
 ijiji tsuaha gbiigbiigbi;
 teme mkpurumkpu
 tukoe pho ali aka
 ono sweta.
- 32 Igwe haa edze mini
 wata atu akamini;
 bya atuhaha egbigwe
 gbaagbaa l'ali phe l'ophu;
 33 bya atupyashia vayinu phe
 me oshi figu phe;
 bya atuko oshi,
 no l'ali phe l'ophu
 zijashikota.
- 34 O gbeshikwa ozo bya epfua
 opfu; igube wata etsutsu;
 mbu ugu, etsu gbiigbiigbi
 buru aguta aguta.
- 35 E phe tuko iphe, dzu ndzu,
 ekwo du tapyashikota
 l'ali phe l'ophu; mbu tuko
 iphe,
 ephe meberu l'ali g' o ha
 tapyashia.
- 36 O gbete teke ono bya atuko
 ndu bu okpara
 l'ali phe gbushia;
 mbu tuko nwa,
 vuru uzo kpo phe iphu
 mee umerekete.
- 37 O bya edufuta ndu Izurelu;
 kporu mkpola-ododo
 yee mkpola-ochaa kpojia
 phe aka;
 ophu o dudu unwu
 Izurelu ono g' o ka mma
 l'oo onye lanu,
 mkpo kporu l'okpa.
- 38 Ehu tsoo Ijiputu ntumatu
 gephe tughuerupho;
 kele ephe shi atsuwa
 ndu Izurelu ebvu
 shingushingu.
- 39 O bya aphushiaru phe
 urwukpu gude kpuchia phe;
 bya akoberu phe oku
 gephe gude huma
 iphoro l'enyashi.
- 40 E phe suru g'a nu phe nri;
 Chipfu bya achiru okwa
 nu phe;
 bya egude nri,
 shi l'igwe zu-jia phe epho.
- 41 Oke mkpuma be o tuharu
 uzo; mini shi iya soshihu;

mbụ asọ ọ́ ọ́ nggele
 l'echiẹgu ono;
⁴² noo kele ọ́ nyataru
 ukwe-iphe, dụ́ nsọ́,
 o kweru nụ́ onye-ozí iya,
 bụ́ Ébiríhamu.
⁴³ O dufuta ndibe iya;
 ẹ́hu nọ́du atso phẹ́.
 Ẹ́phe nọ́du atụ́ ụ́zu ẹ́hu-utso
 gude eje afuta;
 mbụ́ ndu ono, ọ́ họtaru ono.
⁴⁴ O woru alí ndu ọ́hozo woru
 nụ́ phẹ́.
 Ọ́ bụ́ru ẹ́ka ndu ọ́zo ríru aphụ́
 iya bẹ́ ẹ́phe wotaru;
 ọ́ bụ́ru okiphe phẹ́;
⁴⁵ k'ọ́phu ẹ́phe a-wata eme
 omelalí iya;
 dobeahaa ekemu,
 shi iya l'ẹ́ka.
 G'ajaja bụ́ru kẹ́ Chipfu.

106

¹ G'ajaja bụ́ru kẹ́ Chipfu.
 Unu kele Chipfu ekele;
 kele ọ́ bụ́ onye oma.
 N-yemobu nkiya anọ́je
 jasụ́ l'ọ́jejoje.
² ?Bụ́ onye a-dụ́ ike tụa ọ́nu
 g'iphe,
 Chipfu eme habe shii?
 Tọ́; ?denu onye a-dụ́
 ike tugbabẹ́ Chipfu ẹ́pha iphe,
 oomeẹ́be?
³ Ẹ́hu-utso bẹ́ a ọ́ọ́ru nụ́ ndu
 anọ́duje eme iphe,
 dụ́ nhamunha;
 mbụ́ ndu ono,
 anọ́duje eme iphe,
 pfuru ọ́to tekenteke.
⁴ Nyatakwa mu jiko Chipfu;
 teke ị́-wata egoshi lẹ́
 ndibe ngu dụ́ ngu l'obu!
 Byakwa agbaaru mu mkpu
 m'í byatashia phẹ́ adzota!
⁵ K'ọ́phu mu a-huma ọ́-dụ́-ree,
 ị́ doberu ndu ị́ họtaru;
 tsokwaru phọ́ ọ́ha ono,
 bụ́ nkengu ono tee eswa;
 mbụ́ tsoru ndu ono,
 bụ́ okiphe ngu ono tua
 ngu ẹ́pha.
⁶ Anyi meakwaru iphe-eji ọ́ ọ́ nna
 anyi oche phẹ́ meru.
 Anyi mekaru ẹ́jo-iphe;
 mbụ́ l'anyi mewaru iphe,
 apfuduru-oto.
⁷ Teke nna anyi oche
 phẹ́ shi nọ́du lẹ́ Ijiputu
 bẹ́ iphe, dụ́ biribiri,
 ị́ shi emeje te eshidu

- edoje phe enya.
 Ophu o dudu ikpoto
 iphe-oma ngu, duru ophu
 ephe nyataru.
 Ephe kwefuru ngu ike
 l'aguga Eze-enyimu
 Uswe-uswe ono.
- ⁸ Ole o gudeele-a g'epha iya
 apfuru dzoo phe;
 k'ophu aa-maru l'epha
 iya paru eka apaa.
- ⁹ O baru Eze-enyimu
 Uswe-uswe mba; mini,
 no iya nu tashihu.
- O dua phe ghaa echi
 ogbu-mini g'onye agha
 echiegu.
- ¹⁰ O dzotaru phe l'eka ndu
 ohogu phe;
 gbafuta phe l'eka ndu ephe
 du ashị.
- ¹¹ Mini rikota ndu achi phe
 le njo;
 ophu o dudu g'o ka mma
 l'oo onye lanu, waru nu.
- ¹² Noo teke ephe kwetaru l'iphe,
 o kweru ukwe ememe be oomeje;
 bya agua ebvu gude tua
 ya ephe.
- ¹³ Ophu o dudu g'o no-beru;
 ephe zohaa iphe ono,
 o meru ono;
 teme ophu ephe angabejeedu
 g'o chi-koshi phe idzu.
- ¹⁴ Ephe rwua l'echiegu ono;
 ephe wata eme iphe,
 agu phe nu;
 mbu o buru l'alj ono,
 dabyiru mgbegere ono
 be ephe huru Chileke ama.
- ¹⁵ Oo ya bu; o nunu phe iphe,
 ephe suru g'a nu phe.
 O nuchanaa phe iya;
 bya evuru ejo iphe-ememe
 byabe phe l'ishi.
- ¹⁶ Ephe rwua l'eka ephe
 kpoberu ulo-ekwa
 phe g'ephe butota.
 O duru ndu wataru ejiru
 Mosisu yee Eronu ijiinya;
 mbu umadzu labo ono,
 Chipfu hotaru dobe iche
 ono.
- ¹⁷ Noo ya; alj ghekahu ebo
 lwee Detanu;
 bya atuko Abiramu yee ndu
 ephe l'iya swi lia le ndzu.
- ¹⁸ Teme oku nwulihu ke
 phoophoophoo bya
 etsufu ndu etsoje phe nu.
 Oku ono tukoeppo ndu
 ejo-iphe ono tsufu.

- 19 Èphe rwukwaa l'úbvú
 Horèbu;
 èphe je eworu agwa dobe;
 mbù gude mkpòla-ododo
 wùà nweswi dobe
 baahaarù iya èja.
- 20 Èphe gude òdu-biribiri
 phè ono, bù Chileke
 gude je agbanweta iphe,
 a kpùru; ò dù g'eswí,
 ata èswa.
- 21 Èphe zòhaa Chileke ono,
 dzòru phè nù ono;
 mbù onye ono,
 meru iphe,
 parù èka l'alì Ijiputu;
²² bya emee iphe,
 dù biribiri l'alì Hamu;
 bya emekwaphò iphe,
 dù ebvú l'agùga
 Eze-ènyimu Uswe-uswe
 ono.
- 23 Oo ya bù; ò sù lè ya
 e-mebyishi phè;
 obenu lè Mòsisu,
 bù onye ò hòtaru jeru
 apfù-chia ùwara,
 o shi abya;
 g'o to gude oke èhu-eghu
 iya mebyishikòta
 g'èphe ha.
- 24 E mechaa; èphe woru èguru
 alì ono nmaa phulaphula;
 òphu èphe ekwetaduru l'iphe,
 Chileke kweru ukwe
 ememe bè ò-dukwadu
 ike mee.
- 25 Èphe nòdugbaa l'ime ùlo-èkwa
 phè wata agù aphù;
 òphu èphe ekweèdu eme iphe,
 Chipfu sùru g'èphe mee.
- 26 Oo ya bù; ò chilia èka eli
 riaru phè angù sù lè ya
 e-me g'èphe daa pòpoo
 l'echiègu;
²⁷ tème ya erwuta ùnwu
 nwanwa phè jeye ndu
 ohogu phè l'èka.
- Èphe achìkashia phè;
 èphe agbaa nanù nanù
 dzuru eliphe l'òphu.
- 28 Èphe gbèshi je eworu
 onwophè gòo l'èka
 Balù-Peyò;
 bya awata eri iphe,
 e gburu l'agwa,
 ta adzùdu ndzù.
- 29 Èphe menaa; Chipfu vùahaa
 òvuma l'èjo-ememe,
 èphe nò megbabè.
- Mgbu-ònwu dabanù
 l'echilabò phè.

- 30 Ole Finehasu gbeshiru bya
egboo oḡu ono sụ g'ono
ta nwụkwa;
shi nno gboo mgbu-ḡnwu
ono.
- 31 A ḡaru iya ono l'apfubekoto,
e-shi l'ẹhu iya sweru
oshilokpa iya jasụ l'ojejoje.
- 32 Eḡhe rwukwaa l'aguga
mini Meriba;
eḡhe kpatsu Chipfu iwe.
Mosisu shi pẹ l'ẹka meta
kpua onwiya.
- 33 Oo kele eḡhe kwefuru
Unme Chileke ike meru iphe,
Mosisu gude pfua iphe,
o togo pfudu.
- 34 Oḡhu eḡhe alwuebeduru
ndu ono,
eḡhe jepfuru l'alị ono;
ḡe Chipfu turu pẹ
ekemu sụ ḡ'eḡhe lwua pẹ.
- 35 O buchiaru iphe,
eḡhe meru bu l'eḡhe
jeru eworu onwophe
tukobe lẹ ndu ono.
Eḡhe ghaa eghirigha
wata eme omelalị pẹ.
- 36 Eḡhe wata abaru agwa
pẹ ẹja.
Iphe ono mechaa buru
onyà nmata pẹ.
- 37 Eḡhe gude nwa pẹ nwoke;
mẹ ke nwanyị gude wata
agwa ẹjo obvu.
- 38 Eḡhe wata egbushi unwu
pẹ, adudu iphe, eḡhe meru;
gude agwa obvu
ndu Kėnanu.
Eḡhe gude mee unwu
pẹ ono merwushia alị
ono;
39 bya eshikwapho nno
merwushia onwophe;
mbụ shi nno buru ndu
agba ukpara.
- 40 Noo g'o gude Chipfu
vahaaru ndibe iya
ovuma;
mbụ kpo-yiaharu ndu ono,
bu okiphe iya ono ukuvu.
- 41 O chiru pẹ ye l'ẹka
ndu ohozo.
Ndu eḡhe du ashị buru eze
chiahaa pẹ.
- 42 Ndu ohogu pẹ kpaahaa
pẹ ẹhu.
Ndibe Chileke bya anodu
pẹ l'ẹka.
- 43 O dzotakpooru pẹ
teke du igwerigwe;
ole ẹka uche adujee pẹ

phọ bụ l'eme iphe,
 a sùru g'èphe te emeshi.
 Èphe shi nno nọdu l'iphe-èji
 phẹ yifu.
 44 Olee ọobujeru;
 iphe-èhuka -byapfuta phẹ;
 èphe -raku Chileke;
 l'ọ rwua Chileke l'èhu
 egwegwa; l'ọ numa
 olu phẹ.
 45 L'ọ gude opfu èhu phẹ
 nyata ọgbandzu iya.
 O gude kẹ l'ọ yeru phẹ
 obu selaa ẹka azụ.
 46 O mee g'iphe,
 bukpuo ndu kpuru
 phẹ lẹ ndzụ phuaru phẹ
 obu-imemini.
 47 Dzonaa anyi; jiko Chipfu,
 bụ Chileke anyi.
 Shinu l'ọhamoha ono
 rwukọbe anyi ọzo;
 k'ọphu anyi e-tu ngu ẹpha;
 gube onye ono,
 ẹpha ngu dụ nsọ ono gude
 ajaja,
 anyi a-ja ngu baa aba.
 48 G'ajaja buru kẹ Chipfu,
 bụ Chileke kẹ ndu
 Ízurẹlu gbururu jeye
 lẹ gbururu.
 G'onnyemonye sukwa:
 "Nokwa g'ọ dụ!"
 G'ajaja buru kẹ Chipfu!

107

1 Unu kele Chipfu ekele;
 kẹle ọ bụ onye oma.
 N-yemobu nkiya anọje jasụ
 l'ọjejeje.
 2 Gẹ ndu Chipfu gbafutaru
 kele iya ekele l'ọ bụ
 onye oma;
 mbụ ndu ọ gbatarụ l'ẹka
 ndu achị phẹ lẹ njo;
 3 ndu ono, o shi l'ọhamoha
 rwukọo;
 mbụ ndu o jeru l'uzo
 ẹnyanwu-awawa;
 bya ejee l'uzo ẹnyanwu-arịba;
 je uzo isheli bya ejee ndọhali
 je erwukọo.
 4 O duru ndu ọphu bụ
 l'echiegu bẹ ẹphe tsoru
 aghaphe;
 mbụ l'ali, dabyiru mgbegere,
 adudu iphe, dụ iya nụ;
 ọphu ẹphe amadu uzo,
 ẹphe e-shi jerwua mkpukpu,
 ẹphe e-je ebupya bẹ.
 5 Ẹgu-nri guru phẹ;
 ẹgu-mini gwa phẹ.

- Èphe nòdu l'èka ono jòo èhu
 wùfu.
- 6 Tòbudu iya bù;
 èphe raku Chipfu g'èphe nò
 l'iphe-èhuka ono.
- 7 Ò bya anafùta phè l'iphe-èhuka,
 èphe eje obu.
- 7 Ò bya edua phè shia ọ̀zo,
 p̄furu ọ̀to;
 durwua phè mkp̄kpu,
 èphe e-buru.
- 8 G'èphe kele Chipfu ekele l'o
 yenùkaru phè obu;
 waa l'oomeru unwu-eliphe iphe,
 dù biribiri.
- 9 Kèle onye mini agù bẹ
 oochèjije iya èpho;
 l'o gude iphe, dù ree zù-jia
 onye ègu agù èpho.
- 10 Ò duru ndu ophu shi nòdu
 l'èka agba ọ̀chii bya
 adù tsukiribaa;
 mbù buru ndu nò mkp̄oro
 eje iphe-èhuka l'èka e gude
 iphe-ígwè tũgbabe phè ọ̀kpa;
¹¹ kèle èphe kwefuru ike l'èphe
 te emedu opfu Chileke;
 mbù jika l'èphe lẹ
 Ọkalibe-kakọta-shii
 ta achidu idzu lanù.
- 12 Tòbudu iya bù;
 ọ̀ parù phè haa;
 èphe jeaha ozi mkp̄onwehu.
 Èphe jee ya jasù èphe
 nòdu aphòhuje daa;
 ophu ọ̀ dùdu onye gbaru
 phè mkpu.
- 13 Noo ya; èphe raku Chipfu
 g'èphe nò l'iphe-èhuka ono.
 Ò bya adzọ̀ phè l'iphe-èhuka,
 èphe eje obu.
- 14 Ò bya edufuta phè l'èka
 agba ọ̀chii,
 gbahuru kẹ̀ tsukiribaa,
 bù èka èphe shi nòdu;
 bya agbabushia egbirigba,
 e shi gude tũgbabe
 phè ọ̀kpa.
- 15 G'èphe kele Chipfu ekele l'o
 yenùkaru phè obu;
 waa l'oomeru unwu-eliphe
 iphe, dù biribiri;
- 16 Kèle ọ̀nyakashije ọ̀guzo,
 a kparù l'on'yirubvu;
 bya egbubushije mgborígwè,
 e gude gbachishia ọ̀zo.
- 17 O nweru ndu ophu watarù
 eme eswe.
- Ò buru iphe, kparù iya nù
 bù l'èphe kwefuru
 Chileke ike;
 tème e mekpaa phè èhu;

- opfu l'ephe bu ndu
meru ejo-iphe.
- 18 Ehu phe nafuchaa phe nri.
Ephe nodu anwuhu phakuu.
- 19 Tobudu iya bu;
ephe raku Chipfu g'ephe
no l'iphe-ehuka ono;
O bya adzoo phe l'iphe-ehuka
ono,
byapfutaru phe nu ono.
- 20 O buru opfu onu be o pfuru;
o mee; ehu dukota
phe ike;
shi nno dzota phe l'ilu.
- 21 G'ephe kele Chipfu ekele
l'o yenukaru phe obu;
waa l'oomeru phe iphe,
du biribiri.
- 22 G'ephe gweru ngweja-ekele
nu iya.
Ephe agua ebvu ehu-utso gude
mee g'a maru g'iphe,
oome gbaru.
- 23 O duru ndu ophu gude
ugbo-mini tsoru
eze-enyimu agba ngho.
- 24 Ndu k'ono humaru ozi,
Chipfu jeru; ozi,
du biribiri,
o jeru l'echi ogbu-mini;
25 kele o bu-a opfu be o pfuru
l'onu;
oke pherephere wata ezizi.
- O shi nno mee;
oke akparamini ono
wata atushi ike.
- 26 Ugbo-mini phe nodu
awulihuje ephekerephe
ephekerephe.
- L'o byakwa atsubakpoo
omilomi omilomi.
Oke iphe-ehuka, ephe eje ono
mee;
obu phe zashihu azashihu.
- 27 Ephe nodu anga anganga;
akpo garigari ge ndu
ngushiru mee ike.
- Mmamiphe phe l'ophu buru
phe ola-l'iswi.
- 28 Tobudu iya bu; ephe raku
Chipfu g'ephe no
l'iphe-ehuka ono.
- O bya anafuta phe l'iphe-ehuka,
ephe eje obu.
- 29 Enyimu, aphu oke
gborogboro be o meru;
o phuahaa nwa swiswiswi;
bya abaarū oke
akparamini mba;
o daa nyonyoronyo.
- 30 Ehu tsahahaa phe utso g'o
daru nyonyoronyo ono.

- O dua phẹ gbiriri jasú ephe
jerwua ọdu ugbo-mini
ẹka ephe eje.
- 31 G'ephe kele Chipfu ekele l'o
yenụkaru phẹ obu;
waa l'oomeru phẹ iphe,
dụ biribiri.
- 32 G'ephe kutsee ya l'ẹka e
dzukọberu edzukọbe;
tua ya ẹpha l'ẹka ndu
bụ ọgerenya ọrụ
achi idzu.
- 33 Enyimu bẹ ọ m̄shiru mini;
ọ buru echiẹgu.
- Ọ bya emee nggele, asọ asoso;
ọ buru alị, mini tahiru.
- 34 O meru alị, bụ ọsu;
ọ buru jakpọro jakpọro
alị únú;
kẹle ndu shi buru l'ẹka
ono menụkaru ejo-iphe.
- 35 Echiẹgu bẹ o meru;
ọ buru okpuru,
mini jiru ejiji;
bya emee alị,
shi dụ kpọkoro kpọkoro
kpọkoro;
ọ buru ishi nggele.
- 36 Ọ buru ẹka dụ ẹgube ono
bẹ o dutaru ndu ẹgu
agu je edobe g'ephe buru.
Ephe je eburu l'ẹka ono
buru mkpukpu ẹka phẹ.
- 37 Ephe woru opfu kọo;
bya agbaa opfu-vayinu
l'ẹka ono.
- Ephe jeshia ya akpata;
ọ m̄chaa mebyi
migharu iya ẹka.
- 38 O keberu phẹ l'oma;
ephe wata aka shii
mebyi akaka;
op̄hu o kwedu g'iphe-edobe
phẹ wata alwa alị alị.
- 39 E mechaa; Chipfu gude
mkpamehu; waa iphe-ẹhuka;
yẹ aphụ lọ-zeta phẹ.
Ephe wata alwa alị alị.
- 40 Mbụ onye ono, ewodajẹ
ndu a maru ẹpha phẹ alị;
woru phẹ mee;
ephe ghapheahaa l'alị,
dabyiru iphoro, adudu
gbororo, dụ iya nụ.
- 41 O bekwanụ lẹ ndu adudu g'ọ
dụ phẹ bẹ o setarụ l'ẹka
sefuta l'iphe-ẹhuka,
ephe eje.
- Ọ bya emee; ndibe phẹ wata
azushi g'aturu.
- 42 Ndu obu phẹ guru iphóró
abujeru;

ephe -huma iphe ono;
 ephe eworu eswa tee;
 obenu le ndu eme iphe,
 apfuduru-oto g'ephe
 ha abujeru;
 ephe -huma iya;
 l'ọ kpoo phe onu opfu.
 43 Ge ndu maru iphe wokwaru
 iphe-a je asu-mia l'ime
 obu phe.
 Ephe aria ge n-yemobu
 Chipfu habe shii!

108

Ebvu-oma, Dévidi deru

- 1 Obu shihukwaru mu ike
 Chileke;
 k'opfu bu le mu e-gude
 obu mu g'ọ ha agu ebvu
 etu ngu epha.
 Obu mu; tehu nwuru enya.
- 2 Unu tehu nwuru enya;
 unube ogelenda yee une;
 kele mbedua e-gudekwa
 ebvu kutee geregere
 nchi-abohu le mgbenya.
- 3 Mu a-nodu l'echilabo
 ndiphe kele ngu ekele
 gube Chipfu.
 Mu anodukwapho l'echilabo
 oha l'opfu gua ebvu
 gude tua ngu epha.
- 4 Noo kele n-yemobu ngu
 paru eka.
 O tukoru imigwe l'opfu
 kakota ephekerephe.
 Teme ire-lanu nkengu
 dzuru akpaminigwe.
- 5 Goshinu ndiphe g'i paberu
 eka;
 mbu l'i noghataru
 akpaminigwe anoghata;
 ge ndiphe l'opfu ahuma
 g'i du-be biribiri.
- 6 Gudenu okpehu ngu dzoo
 anyi; zanu anyi enu;
 k'opfu ee-shi nno dzoo
 ndu i yeru obu.
- 7 Chileke nowaa l'ulo iya,
 du nsọ pfua opfu su:
 "Mu e-gude agbo ogboo
 kee ali ndu Shekemu.
- Teme mu eworu nsuda
 Sukotu bushia.
- 8 Giladu bu nkemu;
 Manase bukwarupho
 nkemu.
 Ifuremu bu okpu,
 mu kpu l'ishi.
 Jiuda bukwanuru mgboro-eze,
 mu apaje l'eka.

- 9 Mówabu bú ochi,
mu akwoje okpa.
O búkwanuru lẹ Edomu bẹ
mu eyeshije akpokpa
mu dobe.
Ndu Filisitayinu bẹ mu
gbowaru ogbooo kpua.”
- 10 ?Bú onye e-du mu chiriri
werere duba lẹ mkpokpu ono,
a kpuru kpúshia ike ono?
Mbú-a; ?bú onye e-duru mu
duba lẹ Edomu?
- 11 O kwa gúbedua Chileke bú
onye obu.
Obenu l'í gbẹ jíkà anyi;
ofhu i tii tsojeeduru ndu
ojogu anyi eje ogo.
- 12 Yeru anyi ẹka jiko g'anyi
mekpee ndu ohogu anyi;
kẹle eye ẹka k'unwu-eliphe,
bú iphe-iphoro.
- 13 Obenu l'anyi -nọduwaa
Chileke l'ẹka bẹ anyi
e-mekpe phẹ gẹ mkparawa.
O búru iya e-hu ndu ohogu
anyi agbagba-nchí
l'alí.

109

*Ebvü-oma, Dévidi deru nù
onye-ishi ebvu*

- 1 Gúbe Chileke, mu etu ẹpha;
ba nọdushinu nggujungguji;
2 kẹle ndu ẹjo-iphe mẹ
ndu ẹregede sawaru onu
epfuru mu ẹjo opfu;
bya adzushi ụka ekpu mu.
- 3 Ẹphe gudewaa opfu
ndumashi gbaa mu
mgburugburu.
Ẹphe nọdu abya mu l'iphu;
ebe adu iphe, mu meru phẹ.
- 4 Mu -gbẹ emekoshi phẹ
k'onyà;
ẹphe agbẹ ebo mu ibo;
obenu lẹ mbẹdua
anọdujeepfo l'epfu anu
Chileke epfushi iya ike.
- 5 Ẹphe egudeje ẹjo-iphe pfua
mu ugwo iphe-oma,
mu meru phẹ.
Obu, mu yeru phẹ bú
ndumashi bẹ ẹphe egudeje
sata mu iya.
- 6 Yenu onye ẹjo nemadzú g'o je
akwachia ya ụzo.
Zinaa onye a-nọdu ebo iya
ibo g'o je apfuru iya l'iphu
gbaa ya ekebe.
- 7 E -kpee ya ikpe; g'íkpe
obu nmakwa iya.

Gẹ Chileke gụkwaru epfufu,
oopfu anụ iya ye l'iphe-ẹji,
o meru.

⁸ G'eswe ndzụ iya gbakwaa
mkpirikpu.

G'onye ozo nọ-chikwa
enya iya l'eje ozi,
o shi eje.

⁹ G'ọ ọgbokwa unwegirima
ibe iya nwamaa.

L'ọ haa nyee ya l'ulo-maa.

¹⁰ G'unwegirima ibe iya
wushikwaru ghaphee
rwọ arwọ!

G'a chifukwa phẹ g'ephe
te ebukponu lẹ mkpokpo
unuphu ibe phẹ obu!

¹¹ Gẹ ndu o ji ugwo tükokwa
iphe,
o nweru enweru natachaa.

Gẹ ndu a madu ẹka ephe
shi tükokwa akanya,
o seru esese gweta.

¹² G'ọ ọ dukwa onye e-mejeru
iya iphe-oma;
ophu ọ dukwa onye a-phujeru
unwegirima ono,
ọ ọgboru nwamaa ono
obu-imemini.

¹³ G'awa iya chihukwa.
G'epha phẹ ta aduhekwa l'ogbo
ophu abya nụ.

¹⁴ Gẹ Chipfu ta adukwa
teke ọo-zoha ẹjo-iphe,
nna iya oche phẹ mekotaru;
ophu o hufukwa iphe-ẹji,
ne iya meru ehufu ophu.

¹⁵ G'iphe-ẹji phẹ ono tukoekwapho
kwaa l'iphu Chipfu;
k'ophu oo-me g'ephe chihu
l'eliphe;

g'a ta nyatabahẹ phẹ!
¹⁶ Kẹle ọ ọ rijeduru kẹ g'o
meeru nemadzụ iphe-oma.

Ọ buchianu iphe, ooshibeje
ite iya bu g'oome dulaa
ndu ukpa maa;
waa ndu adudu g'ọ du phẹ;
waa ndu obu phẹ tsuru
gworigwori.

¹⁷ Eshinu iphe, aduje iya ree
bu atụ onu;
g'ọ bukwaru onye a
turu onu.

Sụ-a; eshinu agọ onu-oma
aduje iya ẹji;
g'onu-oma nọdukwa iya
uzenya uzanya.

¹⁸ Eshinu o yeru onwiya atụ
onu g'onye yeru uwe;
g'atụ onu ono sọdakwa
iya l'epho gẹ mini.

- L'o mibachaa ya l'okpu
ge manu.
- 19 G'a phukwaa ya ya g'onye a
phuru ukpo.
- L'e kee ya ya g'onye keru
akpo l'upfu jasu l'ojeje.
- 20 G'iphe ono, mu gushiru ono
bukwaru ugwo,
Chipfu a-pfu ndu ono,
anoduje ebo mu ibo ono;
mbu ndu ono,
anoduje epfuru mu
ejo-opfu ono.
- 21 Obenu gube Chipfu,
bu Nnajiuphu mu;
menaaru mu ree g'epha
ngu apfuru.
- Gudenu n-yemobu ngu ono,
dunukaru ree ono nafuta mu;
22 kele mu bu onye ukpa
bya aburu onye adudu
g'o du iya;
teme e mewaa mu iphe,
rwuru mu le meji.
- 23 Mu esewa gerere g'ononyo
uzenyashi;
teme a nmakofuwa mu
g'onye nmakofuru igube.
- 24 Ikpere mu ta aduedu ophu
shihuru ike l'eka mu
aswi egu;
teme mu jowaa eh
buru okpu.
- 25 Nta-a be ndu anoduje ebo
mu ibo ekweru mu une.
Ephe -huma mu;
ephe egude ekwe l'ishi su
mu he.
- 26 Yenuru mu aka jiko Chipfu,
bu Chileke mu.
- Eshinu i bu onye n-yemobu;
dzonaa mu.
- 27 Mena ya g'ephe shi nno
maru l'o shi ngu l'eka;
mbu g'ephe maru l'oo
gube Chipfu meru iya
l'onwongu.
- 28 Ephe a-nodu ephu mu iphu;
obenu le gubedua a-nodu
agoru mu onu-oma.
- O -buru l'ephe byaru mu
etso ogu;
l'e mee phe iphe-iphere;
obenu le mube onye-ozu
ngu buepho eswa be mu
a-nodu ete.
- 29 Ndu anoduje ebo mu ibo be
ee-ye iphere g'onye
yeru uwe.
- L'a phua phe iphere g'onye
phuru ukpo.
- 30 Onu mu be mu e-gude

jaa Chipfu okpobe ajaja.
 Mu anodu l'edzudzu-oha
 tua ya epha;
³¹ kele oopfujeru l'ekutara
 onye adudu g'o du iya;
 g'o dzota ndzu iya l'eka
 ndu ekpe iya mpfugbu.

110

Ebvu-oma, Dévidi deru

- ¹ Chipfu suru Nnajiuphu mu:
 "Nodu mu l'ekutara;
 jasụ teke mu e-me g'i zopyabe
 ndu-ohogu ngu l'okpa."
² Chipfu a-gbẹ lẹ Zayonu nụ
 ngu mgboro-eze,
 egoshi g'ike ngu
 habe shii.
 Oo-sụ ngu: "Buru onye eze
 ndu ohogu ngu!"
³ Ndu ojogu ngu bẹ oo-nodu
 ehe ihee eje ogu l'eswe
 ogu.
 Oo g'iji nchi-abohu anoduje
 akwa-a bu g'unwokorobya
 ngu a-wu-pfuta ngu l'ubvú,
 du nsọ ono.
⁴ Chipfu ribuwaru angu;
 ophu oogba-nweedu iphe,
 o pfuru.
 O suru: "Ii-buru onye uke
 Chileke jasụ lẹ
 tuutuutuu lẹ mimiimii;
 bu iya bu gẹ
 Melikizedeku bu."
⁵ Nnajiuphu nọ l'ekutara
 gube Chipfu.
 Ndu eze bẹ oo-gwe
 pyakapyaka mboku,
 ehu e-ghu iya eghe.
⁶ Oo-kpe ohamoha ikpe;
 woru ndu nwuhuru
 anwuhu
 kukobe l'ikpo l'ikpo;
 bya atuko ndu eze
 mgboko l'ophu
 gwee arakabya.
⁷ Oo lẹ nggele, nọ l'aguga
 gbororo bẹ
 oo-nguta mini.
 Oo ya bu l'o mee ya
 g'o ngakerehu.

111

- ¹ G'ajaja buru ke Chipfu.
 Mu e-gude obu mu g'o ha
 kele Chipfu ekele.
 Mu e-kele iya l'eka ndu obu
 phe guru iphoro
 nọ l'idzù;
 kele iya l'eka epe

- nọ ndzuko.
² Iphe, Chipfu eme parụ ẹka.
 Iphe, bukpo ndu ọ dụ ree ejeje arị iya ọriri.
³ Iphe, Chipfu emeje dụ ùbvù bya adụ akpabiri; ẹme apfubekoto iya nọdu anọje jasụ l'ojejoje.
⁴ O mewaru g'a nyata iphe, dụ biribiri, oomeje.
 Chipfu eme eze-iphe-oma ẹme ọ nọdu aphụ obu-imemini.
⁵ Ndu atsụ iya ebvu ẹ ọnonduje anụ nri.
 Ọgbandzu iya ẹ ọonyataje jasụ ẹ tuutuutuu ẹ m̄imiimii.
⁶ Ndibe iya ẹ ọ goshiwaru ike, dụ l'ozì, ooje; ẹkele ọ natarụ ndu ọhozo alị phẹ woru nụ phẹ.
⁷ Iphe, ọ gude ẹka iya eme bụ ire-lanụ bya aburu iphe, p̄furu ọto.
 Ekemu, ọ t̄uru p̄fushiru ike.
⁸ Ekemu ono a-kp̄oru g'abara jasụ l'ojejoje; ẹme e gude obu, guru iphóró; waa ire-lanụ eme iya.
⁹ Ndu nkiya ẹ ọ gbaf̄utaru; bya at̄a ekemu s̄u g'ọgbandzu iya d̄ukwa ojejoje.
 Ẹpha iya dụ nsọ bya adụ ebvu.
¹⁰ Atsụ Chipfu ebvu bụ egbube ishi mmamiphe.
 Iphe, bukpo ndu etso ekemu iya ẹ iphe edoje ẹnya ree.
 G'e tua ya ẹpha jasụ l'ojejoje.

112

- ¹ G'ajaja b̄uru kẹ Chipfu.
 Ẹhu-utso ẹ a ḡoru n̄u onye atsụ Chipfu ebvu; onye ekemu iya ats̄oshije utso ike.
² Ụnwu iya a-b̄uru ndu ike dụ l'eliphe.
 Oshil̄okpa ndu obu phẹ guru iphóró ẹ a-b̄uru ndu a ḡoru ọnu-oma n̄u.
³ Iphe-enweru ȳe ẹku a-t̄uko ibe iya sweta; ẹme apfubekoto iya je a-nọdu jasụ l'ojejoje.
⁴ Mb̄ukponu l'ẹka agba ọchii ẹ iphóró awaje g'ẹnyanwu l'ẹhu onye

- obu iya guru iphóró;
 mbụ onye emeje eze-iphe-oma;
 bya aburu onye obu-imemini;
 bya abụkwarupho onye
 p̄fuberekoto l'iphu Chileke.
- ⁵ Ọ b̄uepho k'oma a-n̄odu
 etso onye emeje iphe-oma
 bya ejieje ụgwo m̄ia ya ẹnya;
 onye iphemiphe,
 oome b̄e oomeje k'ophu
 aa-harụ iya enge.
- ⁶ Mbụ l̄e-a; a ta abyakwa
 enwubata iya enwubata.
 Onye p̄fuberekoto b̄e
 aa-n̄oduēpho anyataj̄e
 jasụ l'ojejoje.
- ⁷ Ọo-n̄odu anụ ejo nzi;
 ọle nzi ono ta abyadụ eme
 ḡe ndzụ ḡa ya.
 Obu e-shihuje iya ike;
 k̄ele onye ọ dakoberu
 b̄u Chipfu.
- ⁸ Obu a-kp̄o iya abara;
 ọphu ndzụ abyadụ agụ iya;
 jasụ l'o gude ẹnya iya
 h̄uma l'e mekperu ndu
 ọhogu iya.
- ⁹ Ọosaje obu iya asasa n̄u ndu
 adudu g'ọ d̄u p̄he iphe.
 Ap̄fubekoto nkiya a-n̄o jasụ
 l'ojejoje.
 Aa-tuli iya ẹka eli gude
 kwab̄e iya ùbv̄u.
- ¹⁰ Onye ejo-iphe -h̄uma iya;
 ẹhu awata iya eḡhu eḡhu.
 L'o gude ẹhu-eḡhu taa
 kp̄ookp̄ookpo jasụ l'ọ
 j̄oo ẹhu w̄ufu.
 Iphe, agụ onye ejo-iphe ono
 ta abyakwa erwu
 iya ẹka.

113

- ¹ G'ajaja b̄uru k̄e Chipfu.
 Unub̄e ndu ejeru Chipfu ozi;
 unu jaa Chipfu ajaja.
- ² G'e tua Chipfu ẹpha shita
 nta-a jasụ l'ojejoje.
- ³ Ọ gbaru g'e shi l'ẹka ẹnyanwu
 awaj̄e jaa Chipfu ajaja jasụ
 l'ẹka ọoribaje.
- ⁴ Chipfu parụ ẹka;
 ọ kak̄ota ọhamoha shii.
 O-gbu-nw̄jinwii ya
 n̄o-ngok̄ota imigwe l'ophu.
- ⁵ ?B̄u onye b̄e aat̄u eyeru
 Chipfu, b̄u Chileke anyi;
 mbụ onye n̄o l'aba-eze
 iya l'imigwe?
- ⁶ Onye ewozeje onwiya al̄i
 g'ọ h̄uma iphe,
 n̄o l'imigwe waa iphe n̄o

l'eliphe.

⁷ Ookulije onye ukpa
l'urwuku eka o gworu.
O nodu ekulije onye adudu
g'o du iya l'ikpozu eka
o dabyiru.

⁸ L'o bya eworu phe dobe;
yee ndu-ishi ahara
enya nhamunha;
mbu ndu-ishi ndu ali iya.

⁹ Nwanyị, ata atsudu ime be
ookwabeje ubvu l'ibe ji iya;
mbu mee ya l'o buru nwanyị,
ehu du guu, nwushiru
unwu ge gunu.

G'ajaja buru ke Chipfu.

114

¹ Teke ndu Izurelu shi le
Ijiputu futu;
mbu teke oshilokpa
Jiekopu shi l'eka ndu
opfu phe eswe uswe le
nchi futu;
² be Jiuda byaru bya aburu
onye duru Chileke nsọ.

Ndu Izurelu bya aburu ndu o
nwe enwenwe.

³ Eze Enyimu huma iya bya
eye okpa l'oso;
teme enyimu Jiodanu
dakobe lashia azu.

⁴ Oke ubvu nodu apfugba ke
shooshoo g'ebili.

Ubvú nodu apfu ke
karagidingu karagidingu
ge nwaturu.

⁵ Su-a; gube Eze Enyimu;
?i gbaru gunu?

Gube Jiodanu;
?bu ole bu k'ala azu?

⁶ Unube oke ubvu;
?bu gunu be unu gude
apfugba ke shooshoo g'ebili?

Unube ubvu;
?buhunu ole be unu gude
apfu ke karagidingu
karagidingu ge nwaturu?

⁷ Eliphe l'ophu nmakwaa jiiijiii
l'iphu Nnajiuphu;
mbu l'iphu Chileke
ke Jiekopu.

⁸ Onye gbazeru mkpuma;
o buru okpuru;
bya eworu ali,
du epfu epfu mee;
o buru ishi nggele.

115

¹ O to bukwa anyi be
aa-kwabẹ ubvu jiko

Chipfu;

ọ tọ bụkwa anyi.

Ọ kwa ẹpha ngu kpoloko bẹ
gbaru g'a kwabẹ iya ùbvù.
Noo kele i yenụkaru anyi obu;
tẹme ị nọdu apfushije ike
l'iphe, i pfuru.

² ?Denu g'o gude ndu ọhozo
nọdu asuje anyi:
“?Denu Chileke unu?”

³ Chileke anyi nọnu l'imigwe.
Ọ buru iphe, dụ iya ree
bẹ oomeje.

⁴ Obenu l'agwa phezụ
mkpọla-ododo yẹ
mkpọla-ọchaa; bụ iphe,
nemadzụ gude ẹka mee.

⁵ Ẹphe nweru ọnu;
ọphu ẹphe epfudu opfu.
Ẹphe nweru ẹnya;
ọphu ẹphe aphụdu
iya ụzo.

⁶ Ẹphe nweru nchi;
ọphu ẹphe anụdu
iya iphe.

Ẹphe nweru imi;
ọphu ẹphe egudedu iya
akpọ ishishi iphe.

⁷ Ẹphe nweru ẹka;
ọphu ẹphe egudedu iya
ewota iphe.

Ẹphe nweru ọkpa;
ọphu ẹphe ejedu ije;
tẹme ọphu ẹphe egudedu
ẹkpiri phezụ epfufuta opfu.

⁸ Ndu agwọ phezụ;
mekpoo ndu dakoberu
phezụ nụ a-dụ g'agwa ono dụ.

⁹ Sụ-a; unubẹ ndibe Ízurelu;
unu dakobe Chipfu;
kele ọọ ya eyejeru unu
ẹka bya aburu iya
egbobutaje unu.

¹⁰ Unubẹ ndibe Erọnu;
unu dakobe Chipfu;
kele ọọ ya eyejeru unu ẹka
bya aburu iya egbobutaje
unu.

¹¹ Unubẹ ndu atsụ Chipfu ebvu;
unu dakobe Chipfu;
kele ọọ ya eyejeru unu
ẹka bya aburu iya
egbobutaje unu.

¹² Chipfu anyatajẹ anyi;
ọo-gọru ọnu-oma nụ anyi.

Ọo-gọru ọnu-oma nụ ndibe
Ízurelu;
bya agọru ọnu-oma nụ
ndibe Erọnu.

¹³ Ọo-gọru ọnu-oma nụ ndu atsụ
yẹbe Chipfu ebvu;

- ndu upfu mę ndu nta.
 14 Gę Chipfu mekwaa g'unu
 jaa ajaja ka l'otu;
 unubędua l'onwunu
 mękpoo unwegirima
 ibe unu.
 15 Gę Chipfu gękwaru onu-oma
 nę unu;
 mbu onye ono, bu iya
 meru igwe bya emee
 eliphe l'ophu ono.
 16 Imigwe l'ophu bukota
 ke Chipfu;
 obenu l'eliphe be o
 wowaru nu ndiphe.
 17 O to bukwa ndu nwuhuru
 anwuhu ajaje Chipfu
 ajaja;
 mbu ndu lawaru ali
 o-laru-nodu-ngguingguji.
 18 O kwa anyibedua a-nodu etu
 Chipfu epha.
 Anyi a-nodu etu iya epha nta-a;
 etu iya ya jasę l'ojeje.
 G'ajaja buru ke Chipfu.

116

- 1 Mu yeru Chipfu obu;
 kele o numawaru olu mu.
 O numaru mkpu, mu chikuru
 iya su g'o meeru mu
 eze-iphe-oma.
 2 Eshinu o ngaberu mu nchi
 be mu a-nodujeepho
 araku iya jasę ge mu
 a-no-beru.
 3 Anwuhu shiwaa chie mu
 egbirigba l'olu.
 Ekpа oyi ali-maa nodu anwu
 mu ke kpalaa.
 Iphe-ehuka;
 waa aphu shiepho
 no-pee mu mgburugburu.
 4 Todbudu iya bu;
 mu bya araku Chipfu
 su iya:
 "Gube Chipfu; dzonaa mu!"
 5 Chipfu bukwa onye emeje
 eze-iphe-oma; bya aburu
 onye pfuberekoto;
 mbu le Chileke anyi bukwa
 onye aphuje obu-imemini.
 6 Ndu amazidu iphe be bukwa
 Chipfu anoduje eleta
 phe enya.
 Teke mu shi nodu l'oke mkpa
 bu iya dzoru mu.
 7 Obu mu; jiko kabekwa
 dzutabaa ike ozo;
 kele Chipfu nwubenukaru
 ngu enya.
 8 Oo gube Chipfu nafutaru ndzu

mu gẹ mu ta anwùhu.
 Tẹme ọ bọru ngu hucharu
 mu ẹnya-mini;
 bya egbobuta mu gẹ mu te
 vukota iphe daa iko;
⁹ K'ophu mu a-nọdu ejephe
 g'ọ dọ mu l'iphu Chipfu
 l'alì ndu dzọ ndzọ.
¹⁰ Mu woru onwomu ye
 Chileke l'ẹka.
 Ono mee mu; mu sọ:
 "Iphe-ẹhuka kpaakwaru
 mu ẹhu shii."
¹¹ Tẹme mu pfubulihukwaphọ
 sọ:
 "Ndiphe l'ophu bukotakwa
 ndu ntuphu-ire."
¹² ?Denukpoo gẹ mu e-shi pfa
 Chipfu ugwo iphe-oma,
 o mekotaru mu g'ọ ha?
¹³ Mu a-pali okoro goshiru l'i bu
 ọ-dzọ-nwa gude
 kutse Chipfu.
¹⁴ Iphe, mu rifuru angu
 emeru Chipfu bẹ mu
 e-meru iya l'iphu ndu
 bu nkiya.
¹⁵ Anwùhu ndu dọru Chipfu
 nsọ; bẹ ọ guberu iphe.
¹⁶ Gube Chipfu; mu bukwa
 onye-ozì ngu ọkpobe abubu.
 Mu bukwa onye-ozì ngu;
 bya aburu nwa, nwanỳì ono,
 ejeru ngu ozì ono nwuru.
 I mewaru gẹ mu nweru
 onwomu lẹ mkpọro ono,
 e shi tọ mu ono.
¹⁷ Mu e-gweru ngu
 ngweja-ekele;
 tẹme mu abyakwaphọ
 araku ẹpha gube Chipfu.
¹⁸ Iphe, mu rifuru angu
 emeru Chipfu bẹ mu
 e-mekotaru iya l'iphu iphe,
 bu ndu nkiya.
¹⁹ Ọ bọru ẹka mu a-nọdu
 mee ya bu l'ọkpoku
 eze-ulo Chipfu l'echilabo
 unubẹ ndu Jierusalemu.
 G'ajaja bọru kẹ Chipfu.

117

¹ Unu jaa Chipfu ajaja unubẹ
 ohamoha.
 Unu tua ya ẹpha unubẹ
 ndiphe l'ophu;
² kẹle o yeru anyi obu
 yegharu iya ẹka;
 tẹme Chipfu nọdu
 apfushije ike l'iphe,
 o pfuru jasọ lẹ tuutuutuu
 lẹ mjimimii.

G'ajaja búru ké Chipfu.

118

- 1 Unu keke Chipfu ekele l'ò
 bú onye óma;
 kéle n-yemobu iya anóje
 jasú l'ójeje.
- 2 Gẹ ndu Ízurẹlu túko sù:
 "N-yemobu iya anóje jasú
 l'ójeje."
- 3 Gẹ ndibe Erọnu túkokwapho
 sù:
 "N-yemobu iya anóje
 jasú l'ójeje."
- 4 Gẹ ndu atsú Chipfu ebvu
 sùkwapho:
 "N-yemobu iya anóje jasú
 l'ójeje."
- 5 Teke mu eje iphe-ẹhuka bẹ mu
 rakuru Chipfu.
- Ọ zaa mu ẹnu bya emee mu;
 mu nweru onwomu.
- 6 Chipfu nọ-kubewa mu;
 ọphu ndzú agúdu mu.
- ?Búkwanu gúnu bẹ nemadzú
 mmanú sùru mu emebata?
- 7 Chipfu nọ-kube mu;
 ọo yẹbedua bú onye
 n-yemẹka mu.
- Mu e-mechaa gude ẹnya mu
 hùma l'e mekperu ndu
 mu dọ ashị.
- 8 Anọdu l'ime Chipfu ezeru
 ndzú kakwa ree eme
 l'adakobe nemadzú.
- 9 Anọdu l'ime Chipfu ezeru
 ndzú kakwa ree eme
 l'adakobe ndu-ishi.
- 10 Iphe, bú ọhamoha kepheru
 mu mgburugburu etso
 mu ọgu;
 ọle mu gude ẹpha Chipfu
 lwụ-kpekọta phẹ
 g'ẹphe ha.
- 11 Ẹphe nọ mu ibe k'ẹbo ẹbo;
 ọle mu gude ẹpha Chipfu
 lwụ-kpekọta phẹ
 g'ẹphe ha.
- 12 Ẹphe ripyabẹru mu g'ẹnwu;
 ọle ẹphe meẹkwarupho
 kpuru-kpuru-kpuru
 l'alị nwụshihukota
 g'ekperema ọkponku,
 ọku tsupyashịru.
- Ọ búru ẹpha Chipfu bẹ mu
 gude lwụ-kpekọta phẹ
 g'ẹphe ha.
- 13 E nwuru mu daphuu nwuphu
 azú; mu bya ada iko;
 obenu lẹ Chipfu yeru mu ẹka.
- 14 Ọo Chipfu bú ike mu;

bya aburu onye mu
agu-ku l'ebvu.

Oo ya bu onye adzoje mu nu.

¹⁵ Olu ehu-utso yee agbo ogboo
be ada wowoowo
l'eka ndu pfulberekoto
no.

Ephe tuko epfu su: "Chipfu
gudeakwa ekutara iya
mee iphe paru eka.

¹⁶ O kwa ekutara Chipfu be o
paliru imeli.

O gude ekutara iya ono mee
iphe, paru eka."

¹⁷ Mu ta anwuhudu;
mu a-dzuru ndzu pfukashia
iphe,
Chipfu meru mu g'a
numa-dzuru.

¹⁸ Chipfu hwaru mu ahuhu
hushia mu ike;
ole o to kwedu g'onwu
gbua mu.

¹⁹ Kpohanaaru mu oguzo
apfulbekoto;
ge mu shi iya bahu je etua
Chipfu epha.

²⁰ Owa-a bu oguzo ke Chipfu.
O bu eka ndu pfulberekoto
eshije abahu.

²¹ Mu e-kele ngu ekele li
zaru mu enu.

Nta-a be i buwaa onye adzoje
mu nu.

²² Mkpuma, ndu akpu
ulo jikaru; mechaaru
bya aburu mkpuma,
gude ulo.

²³ Ono buru iphe, Chipfu meru.
O du anyi biribiri l'enya.

²⁴ Ntanu-a bu mboku,
Chipfu meru.

G'ehu tsoo anyi utso;
anyi etekwapho eswa
ntanu ono!

²⁵ Jiko Chipfu; dzotanu anyi!
Mekwaa g'iphemiphe,
anyi eme bukotaru anyi
upete; gube Chipfu!

²⁶ Onu-oma be a goru nu onye
ono,
bu Chipfu ziru iya g'o
bya ono.

Anyi gb'e l'ulo Chipfu agoru
ngu onu-oma.

²⁷ O kwa Chipfu bu Chileke.

O meakwaru g'iphoro,
shi iya l'eka nwaru anyi.
Unu tua anu, unu gude abya
egweru Chipfu ngweja eri;
kpata bya le mgboru mpu,
a naberu

l'oru-ngweja iya.
 28 Oo ngu bú Chileke mu;
   ọ búru ngu bẹ mu
   a-nọdu ekele ekele.
 Oo ngu bú Chileke mu;
   ọọ ya bú l'ọo ngu bẹ
   mu a-nọdu ekutse.
 29 Jiko unu kele Chipfu ekele
   l'ọ bú onye oma.
 Tẹme n-yemobu iya nọdu
   anọje jasú l'ojejoje.

119

1 Ẹhu-útso bẹ a gọru nù ndu te
   emejedu iphe, aa-ta
   phẹ ọta;
   ndu etsoẹpho ekemu,
   Chipfu tọru.
 2 Ẹhu-útso bẹ a gọru nù ndu etso
   iphe, ọ tọru l'ekemu;
   bya egude obu phẹ g'ọ ha
   achọ iya achọshi
   iya ike.
 3 Ndu adúkpodaa iphe,
   apfuduru-oto,
   ẹphe emeje;
   buepho ọzo, ọ tọru bẹ
   ẹphe eshije.
 4 Ị kawaru anyi iphe,
   i sọru g'e meje
   merwua l'ishi.
 5 Ọ dọ mu g'a sọ l'umere
   mu nguru anguru;
   gẹ mu tsoje iphe ono,
   ị tọru ọkpa iya ono;
   6 k'ọphu ọ tọ dọdu iphe,
   iphere iya bya eme mu;
   noo kele mu dabẹru
   ẹnya l'iphemiphe,
   i sọru g'e meje.
 7 Mu e-gude obu, gọru iphóró
   jaa ngu ajaja;
   eshi ọphu mu anwọ ikpe
   ngu ono, pfuru ọto
   ono.
 8 Mu e-tso iphe, ị tọru ọkpa iya
   sọ g'e tsoje.
 Jiko ba jikakwa mu
   phuruphuru
   gberegedege.
 9 ?Dẹnukpoo gẹ nwokoro bya
   e-me dobe ọzo iya g'ọ
   dẹbe ree?
 G'oo-me iya bú g'ọ meje iphe,
   e deru l'opfu ngu.
 10 Mu gude obu mu g'ọ ha achọ
   ngu.
 B'ekwekwa gẹ mu phua ọzo
   l'etso iphe, ị sọru g'e
   meje.
 11 Opfu ngu bẹ mu domiwaru
   l'ime obu mu.

- Oo ya bu g'ọ tọ dukwanu
teke mu e-me ngu
iphe-eji.
- 12 G'ajaja buru nkengu gube
Chipfu.
- Jiko zinaa mu gẹ mu e-me
tsoje iphe, ị tọru ọkpa
iya sụ g'e tsoje.
- 13 Oo ogbogboromọnu mu-a
bẹ mu gudewaa gushikota
iphe, bukotakpoo ikpe,
i kperu l'ọnu ngu.
- 14 Ẹhu anọduje atso mu utso me
mu nọdu eme iphe,
ị turu l'ekemu;
egube ono, ẹhu atsoje onye
kparu ẹku kpashia ya
ike ono.
- 15 Mu anọduje nggujungguji ari
iphe, ị karu g'e meje arii.
Mu adabekwapho ẹnya l'uzo,
ị tọru g'e shije.
- 16 Iphe, ị tọru ọkpa sụ g'e tsoje
aduje mu ree ememe;
ọphu mu abyadu
agbakutaru opfu ngu
ono azu.
- 17 Menaaru mube onye-ozu ngu
iphe, du ree;
k'ọphu mu e-shi nno nọdu
ndzu meje opfu ngu.
- 18 Mena gẹ mu saa ẹnya;
huma iphe, du biribiri,
dugbaa l'ekemu ngu.
- 19 Mu bukwa onye lwaru
alwalwa l'eliphe-a.
- Jiko ba adukwa iphemiphe,
ị suru g'e meje ọphu
ii-domiru mu edomi.
- 20 Obu awahwa mu awahu;
eka mu achọ ikpe ngu
achoshi iya ike
tekenteke.
- 21 Ndu etu onwophẹ ẹpha;
bya aburu ndu a turu
onu bẹ ịbajeru mba;
mbu ndu ono, ahaje iphe,
ị suru g'e meje eme iphe
ozo ono.
- 22 Mena g'e te kweru mu
une; ọphu a nma mu
phulaphula;
kele iphe, ị turu l'ekemu bẹ
mu emekotaepho.
- 23 A makwaru-a le ndu-ishi
anokobeje achiru mu
ejo idzu; obenu l'iphe,
mube onye-ozu ngu
anọduje ari bu gẹ mu
e-me tsoje iphe,
ị tọru ọkpa iya sụ g'e tsoje.
- 24 Oo eme iphe, ị turu

- l'ekemu bu iphe,
aduje mu ree.
O bu ru iya anoduje akpo-ziru
mu uzo iphe, mu e-me.
25 E wozekpoeru mu pho woru
mu de e adee l'urwuku.
Mephunu ndzu mu azu g'o
bu ru k'ophuu, bu iya bu iphe
ono, opfu nkengu pfuru ono.
26 Mu doru ngu g'uzo mu gbaru;
i ngaberu mu nchi.
Zinaa mu iphe, i toru okpa
iya su g'e tsoje.
27 Menaa g'iphe, i karu
g'e meje doo mu enya.
Oo ya bu ge mu ato
nwehu rja k'iphe, du biribiri,
iimeshi.
28 Mu guwaru aphu jasu ike
bvubebe mu ree.
Jiko menaa g'ike du mu,
bu iya bu iphe,
opfu ngu pfuru.
29 Phufu mu ge mu ta anodu
l'uzo eregede.
Menaaru mu eze-iphe-oma;
zia mu ekemu ngu.
30 Mu hatawaru eme ire-lanu.
O bu ru ikpe ngu g'o ha be
mu wowaru dobe onwomu
l'uzo iphu.
31 Iphe, mu gudeshe ike ememe
bu iphe,
gube Chipfu turu l'ekemu.
B'ekwekwa g'e mee mu
iphe-iphere.
32 Uzo, mu anoduje agba etso
bu eme iphe, i suru g'e meje;
kele i mewaru g'ehu-utso ji
mu obu ejiji.
33 Jiko Chipfu; zinaa mu ge
mu e-shije etso iphe,
i toru okpa iya su g'e tsoje.
Oo ya bu ge mu emekwanaa
ya jasu l'ikpazu iya.
34 Menaa g'iphe doje mu enya;
k'ophu mu a-duje ike dobe
ekemu ngu ono;
bya egude obu mu g'o ha
emekotaje iya ememe.
35 Goshi mu uzo, mu e-shije
eme iphe, i suru g'e meje;
kele o bu e ya pho bu iphe,
atsoje mu utso ememe.
36 Go-zinaa obu mu g'o gha
iphu l'eme iphe, i turu
l'ekemu.
G'o to gha iphu l'eri ndu ozo
urwu.
37 Menaa ge mu te eworu enya
dabe l'iphe-mmanu.
Mephunu ndzu mu azu g'o

- buru k'òphúú, bú iya bú iphe,
opfu ngu pfuru.
- 38 Menaarú mu iphe,
i kweru ukwe l'ii-meru mube
onye-ozí ngu;
k'òphu aa-wata ngu atsu ebvu.
- 39 Wofunuru mu iphe-iphere ono,
mu atsu ebvu ono;
kele ekemu ngu du ree.
- 40 Iphe, i karu g'e meje
agushikpoo mu
ike ememe.
- Jiko gudenú kele i bú onye
pfuberekoto dobe
mu ndzu.
- 41 Goshinu mu n-yemobu ngu
ono jiko Chipfu.
- Dzotanu mu; noo kele o iphe,
i kweru ukwe l'ii-meru mu.
- 42 Oo ya bú ge mu amaru iphe,
mu a-saru yeru ndu ekweru
mu une;
kele mu kpuru obu ye
l'opfu ngu.
- 43 Ta anafukwa mu ire-lanu,
du mu l'onu;
kele mu chiru upfu kwee
l'ikpe, i kperu.
- 44 Oo iphe, ekemu ngu pfuru be
mu e-meje
jasu le tuutuutuu le
mjimiimii.
- 45 Mu e-nwekpuru onwomu
tsoru aghaphe;
kele mu tukochawaru iphe,
i karu g'e meje maaberu.
- 46 Mu a-pfuru l'iphu ndu eze
pfua k'iphe, i turu l'ekemu.
Ophu iphere abyadu adu mu.
- 47 Iphe, aduje mu ree bu
eme iphe, i suru g'e meje;
noo kele mu yeru iya obu.
- 48 Mu amachije aka mu labo ge
mu nata iphe, i suru g'e meje,
bu iya bu iphe ono,
mu yeru obu ono;
teme mu nodu anoduje
ngguingguji arí k'iphe ono,
i toru okpa iya su g'e tsoje
ono.
- 49 Nyatakwa opfu, i pfuru yeru
mube onye-ozí ngu;
noo kele i mewaru;
mu leahaa enya iphe.
- 50 Iphe, aduje mu obu me mu
nodu eje iphe-ehuka bu le-a:
L'ukwe-iphe, i kweru mu
emeje ge ndzu mu buru
k'òphúú.
- 51 Ndu eku onwophe be achije
mu ochi kpokirihuchaa
akpokirihu;

- ọle o too mejedu mu gẹ mu
 haa eme iphe,
 ekemu ngu pfuru.
- 52 Gube Chipfu; ọobujeru;
 mu -nyata ikpe ngu ono,
 shirọ teke ndiche ono
 l'ọ dya mu obu.
- 53 Ehu-eghu azuje mu pfuurii;
 ọ buru ndu ẹjo-iphe
 akpaje iya;
 mbu ndu ono,
 jikaru edobe ekemu
 ngu ono.
- 54 Iphe, i toru okpa iya su g'e
 tsoje abujeru ishi ebvu mu
 l'iphe, bukpo ọlo,
 mu zekporu l'uzo ije mu-a.
- 55 L'enyashi be mu anyataje
 epha gube Chipfu;
 l'o mee mu gẹ mu dobe
 ekemu ngu.
- 56 Iphe, mu aghaje iphu ememe
 teke bukpo teke mu no
 bu eme iphe,
 i karu g'e meje.
- 57 Oo ngu bu okiphe nkemu
 gube Chipfu.
 Mu kwewaru ngu ukwe le
 mu a-nodu eme opfu ngu.
- 58 Mu gudewaa obu mu g'ọ ha
 ele ngu enya l'eka.
 Menaaru mu eze-iphe-oma,
 bu iphe,
 i kweru mu ukwe iya.
- 59 Mu lewaru uzo mu enya
 uswe lee ya ogologo;
 bya eshiwaa iya futa bya
 awata eme iphe,
 i turu l'ekemu.
- 60 Mu e-me egwegwa;
 mu ta akpodu upfu
 eme iphe, i suru g'e meje.
- 61 O -betachakpo ndu
 ejo-iphe kee mu egbu;
 mu ta abyadu azoha
 ekemu ngu.
- 62 Qobujeru; a -nonyaa l'echi
 abali;
 mu agbalihu kele ngu
 ekele k'ikpe ngu ono,
 pfuru oto ono.
- 63 Iphe, bukpo ndu atsụ ngu
 ebvu be mu l'ephe
 eshikota onya;
 mbu ndu ono, tukoru iphe,
 i karu g'e meje g'ọ ha
 emekota ono.
- 64 Eliphe l'ophu be n-yemobu
 gube Chipfu jiru ke
 pyimu pyimu.
 Jiko zinaa mu iphe ono,
 i toru okpa iya su g'e

tsoje ono.

65 Jiko Chipfu; menaarụ mụbe
onye-ozì ngu iphe-oma;
eshìnu ọ bụ iphe,
ì kweru ukwe iya.

66 Zinaa mu mmamiphe;
yẹe ekpe ikpe,
dụ nhamunha;
kẹle mu kwekwaru eme
iphe, ì sùru g'e meje.

67 A byaru awata mu anụ
chìpìpfuu;
mu shiswehawarọ ụzo;
obenu lẹ nta-a bẹ mu
kwewaru eme opfu
ngu.

68 Ì bụ onye oma; tẹme ì nọdu
emejekwaphọ iphe,
dụ ree.

Zinaa mu etso iphe,
ì tọru ọkpa iya sù g'e tsoje.

69 A makwarụ-a lẹ ndu eku
onwophẹ anọduje
adzushi ụka ekpu mu;
obenu lẹ mu gudeephọ obu
mu g'ọ ha emekọta
iphe, ì karụ g'e meje.

70 Ndu ono bẹ imemini
nemadzụ ta adujedu.

Obenu lẹ mbèdua bụ eme
iphe, ekemu ngu
pfuru aduje mu ree.

71 Chìpìpfuu ono, a nuru mu ono
dụkwa-a ree;
k'ophu mu a-nwuta etso iphe,
ì tọru ọkpa iya.

72 Ekemu, shì ngu l'onu bẹ mu
kakwa agube iphe eme
l'unubuku mkpola-ododo
waa mkpola-ochaa.

73 Ọọ ẹka ngu bẹ ì gude kpua
mu; bya emee mu;
mu nguru anguru.

Jiko menaa gẹ mu maru iphe
k'ophu mu a-nwụ eme
iphe, ì sùru g'e meje.

74 Gẹ ndu atsụ ngu ebvu
tekwaaw ẹswa m'ephẹ
huma mu;
nọọ kẹle iphe,
mu daru ngabẹru bụ
opfu nkengu.

75 Gube Chipfu; mu makwarụ-a
l'ikpe ngu pfuru ọto;
tẹme l'ì pfu-shiru ike l'iphe,
ì pfuru nya mu chìpìpfuu.

76 Gẹ n-yemobu ngu bụnuru
iphe, a-nọduje adụ mụbe
onye-ozì ngu obu;
eshi ophu ọ bụ iphe,
ì kweru mu ukwe iya.

77 Phunaaru mu obu-imemini

- k'ophu mu a-nodu ndzu;
 kele iphe,
 aduje mu ree bu ekemu
 nkengu.
- 78 Ge menuru iphere kpube
 ndu eku onwophe;
 kele ephe mesweru mu;
 l'ebe o du iphe,
 mu meru phe.
- Obenu le mbedua
 anodujeepho ari iphe,
 i karu g'e meje l'oriri.
- 79 Ge ndu atsu ngu ebvu
 byapfutajekwa mu;
 mbu ndu iphe,
 i turu l'ekemu doru enya.
- 80 Ge mu tukokwa iphe,
 i toru okpa iya su g'e
 tsoje tsokota; g'o to dukwa
 aka uta a-du mu l'ehu;
 ophu e shi nno mee
 mu iphe-iphere.
- 81 Meji atofuakwa mu atofu aka
 oogu mu g'a dzota mu;
 obenu l'aka obu mu du
 bu l'opfu ngu.
- 82 Enya anyiwa mu erwa;
 aka mu ele enya teke
 ii-me iphe,
 i kweru ukwe iya.
- Mu asuje: "Bukpohunaa teke
 ole be ji-du mu obu?"
- 83 A makwaru-a le mu du g'akpo,
 a miberu l'enwuru-oku;
 mbu akpo, eeyeje mee.
- Obenu le mu ta azohajedu iphe,
 i toru okpa iya su g'e tsoje.
- 84 Bu teke ole be mube
 onye-ozu ngu a-taberu
 nshi?
- Kooru mu teke ii-bebe hua
 ndu akpa mu ehuhuhu.
- 85 Ndu eku onwophe ebvujeru
 mu nsu ge mu daba.
- Ono buru iphe, i turu ekemu
 su g'e te emejeshi.
- 86 Iphemiphe, i suru g'e meje be
 pfukotaru nhamunha.
- Yenuru mu aka;
 kele ndiphe akpa mu ehuhuhu
 l'ebe adu iphe,
 mu meru phe.
- 87 O bufua nwanshi;
 m'ephe ehufu mu ge mu
 ta noduhe l'eliphe-a;
 obenu le mu ta
 agwobeduru eme iphe,
 i karu g'e meje.
- 88 Eshinu i yeru mu obu;
 kwachinaa ndzu mu g'o to
 du iphe, e-me iya nu;
 k'ophu mu e-meje iphe,

- i gude onu ngu t̄a l'ekemu
s̄u g'e meje.
- 89 Op̄fu ḡube Chip̄fu a-n̄o jas̄u
l'ojejeje.
O keru k̄e j̄inguj̄ingu
l'akpaminigwe.
- 90 Ip̄fushije ike l'ip̄he, i pfuru;
e -shi l'ogbo sweru ogbo.
I meru elip̄he dobe;
o k̄poru g'abara.
- 91 Ik̄pe, i k̄peru g'oḡ hak̄p̄oo
k̄p̄oerup̄ho g'abara
byas̄u ntan̄u-a;
k̄ele ip̄hemip̄he ejeru
ngu ozi.
- 92 O t̄o b̄u l'ekemu ngu shīep̄ho
eshinu b̄uru ip̄he,
ad̄uje mu ree;
m̄e mu alakwa l'iyi l̄e teke
ono,
mu shi eje ip̄he-̄huka ono.
- 93 Mb̄u l̄e mu ta abyad̄u az̄oha
eme ip̄he, i kar̄u g'e meje;
k̄ele ōo ya b̄e i gude
m̄ep̄hu nd̄u mu az̄u;
o b̄uru k'oph̄u.
- 94 Dz̄onaa mu; k̄ele mu b̄u nkengu;
t̄eme mu bya at̄ukowa ip̄he,
i kar̄u g'e meje g'oḡ ha
māeberu.
- 95 Ndu ̄ejo-ip̄he kwageberu
akwagebe g'ep̄he
mebyishia mu;
ole mu a-t̄ukoep̄ho ip̄he,
i t̄uru l'ekemu kwak̄obe l'ime
obu mu ar̄i iya ̄oriri.
- 96 Ip̄he, a s̄uru l'oḡ d̄ube ree
b̄e mu ah̄umajeep̄ho l'oḡ
d̄uru ̄eka o ph̄oduru;
obenu l'ip̄he,
i s̄uru g'e meje d̄ube ree.
- 97 Ekemu ngu b̄e mu yekwar̄u
obu yeghar̄u iya ̄eka.
Oo ya b̄e mu an̄oduje ar̄i l'oriri
l'ime obu mu
mk̄purumkpuru.
- 98 Eme ip̄he, i s̄uru g'e meje
mewaru;
mu ka ndu ōhogu mu amaru
ip̄he;
k̄ele ōonoduje swiru mu
mk̄purumkpuru.
- 99 ̄Enya kakwa mu erwu al̄i
e -me l̄e ndu ezi mu ip̄he;
k̄ele mu an̄oduje ar̄i k'ip̄he,
i t̄uru l'ekemu l'oriri.
- 100 Mu ka ndu b̄u ogerenya
amaru ip̄he;
k̄ele mu emeje ip̄he,
i kar̄u g'e meje.
- 101 Ok̄pa mu lab̄o b̄e mu
mēerup̄ho ophu

- ooshiswetajędu ụzo,
 bụ ęjo ụzo;
 k'ophu mu e-meje opfu ngu.
- 102 Mu ta ahajękwaru ikpe,
 i kperu;
 kele ọo gubedua l'onwongu
 ziru mu iphe.
- 103 Egube g'iphe, i pfuru
 atso-bekwanu mu utso!
 O kakwa mu utso;
 e -me le manu-enuwu.
- 104 Urwu, mu eritaje l'eme iphe,
 i karu g'e meje be
 bu nkwamenya.
- O buru iya meru g'o gude
 iphe, bukpo ụzo ughoshi
 dukota mu ashị.
- 105 Opfu ngu bu oroku,
 mu egudeje huma aka mu
 a-zobe okpa;
 bya aburu iphoro,
 du l'uzo mu eshi.
- 106 Mu gudewaa obu mu pfua
 ya hoo haa;
 bya eriru anu ye iya;
 le mu a-noduepho eme iphe,
 ikpe ngu ono,
 pfuru oto ono pfuru.
- 107 Mu jenukawaru iphe-ehuka.
 Gube Chipfu;
 mephunu ndu mu azu
 go buru k'ophuu,
 bu iya bu iphe,
 opfu ngu pfuru.
- 108 Jiko Chipfu; natanu ajaja
 owa-a, mu gude obu mu
 aja ngu-a.
- Zikwaa mu pho g'ikpe
 ngu gbaru.
- 109 A makwaru-a le mu achijeru
 ndu mu l'eka tekenteke;
 obenu le mu ta abyakwa
 azoha ekemu ngu.
- 110 Ndu ęjo-iphe gbabewaru
 mu onya;
 ole o too medu mu ge mu
 haa eme iphe, i karu g'e meje.
- 111 Iphe, i turu l'ekemu bu
 okiphe mu jasu le
 tuutuutu le mjimiimii.
- O buru iya emeje g'ehu
 tso mu utso l'ime obu mu.
- 112 Eka mu phoberu bu l'etso
 iphe, i toru okpa iya su
 g'e tsoje
 jasukpoephe ge mu
 a-no-beru.
- 113 Ndu anoduje abo obu ebo
 be du mu ashị;
 obenu l'ekemu nkengu be
 mu yekwanuru obu.
- 114 Oo ngu bu aka mu edomije

- onwomu;
 bya aburu onye mu no
 l'eka iya ezeru ndzu.
 Eka mu chiru upfu yee
 bu l'opfu ngu.
- 115 Unu pakwaru mu haa;
 unube ndu eme ejo-iphe;
 k'opfu mu a-nodu emeje
 iphe,
 Chileke mu suru g'e meje.
- 116 Bunuru agbarike mu;
 lo bu iphe, i kwere ukwe iya;
 ge mu anodu ndzu.
 B'ekwekwa g'iphe ono,
 mu ele enya iya ono mebyia
 mu iphu.
- 117 Gudeshinaa mu ike;
 k'opfu aa-dzota mu.
 Mu a-nodujeepfo akwabephe iphe,
 i toru okpa su g'e tsoje
 ono ubvu.
- 118 Ndu haru etso okpa iphe,
 i toru tsoahaa iphe ozo be
 ijikaje ajika ophu;
 kele eregede,
 ephe agba bu ke mmanu.
- 119 Iphe, bukpo ndu ejo-iphe,
 no l'eliphe be iikpoje
 g'e kporu ntụ.
 Noo go gude mu yee obu l'eme
 iphe, i toru l'ekemu.
- 120 Ogwehu mu aphukota jijijiji
 eka mu atsụ ngu ebvu;
 bya atsukwapho ikpe
 ngu ebvu.
- 121 Mu mewaru iphe,
 pfuru oto bya aburu iphe,
 du nhamunha.
 Jiko ba pakwaru mu haaru
 ndu eme mu ewere.
- 122 Jiko kwenaa onye-ozu
 ngu ukwe l'ji-nodu-a
 eleta iya enya.
 Te ekwekwa ge ndu eku
 onwophe mee mu ewere.
- 123 Enya anyiwa mu erwa eka
 mu ele enya gi bya
 adzota mu;
 bu iya bu iphe,
 gube onye pfuberekoto
 kwere mu ukwe iya.
- 124 Menaaru mube
 onye-ozu ngu iphe, du ree;
 eshinu i yeru mu obu.
 Zinaa mu iphe,
 i toru okpa iya su
 g'e tsoje.
- 125 Mbɛdua bu onye-ozu ngu;
 jiko menaa g'iphe doje
 mu enya;
 k'opfu iphe,
 i toru l'ekemu e-do

- mu enya.
 126 Gube Chipfu;
 mekwaa ire nta-a;
 kele ekemu,
 i turu be e tee tsohedu.
 127 Oo l'ole mu yeru iphe,
 i suru g'e meje obu;
 yeghata iya ge mu
 yeru okpobe mkpola-ododo;
 128 teme mu kweta l'iphe,
 i karu g'e meje be
 pfuchaaru oto;
 meru g'o gude uzo
 ughoshi dukota mu ashi.
 129 Iphe, i turu l'ekemu
 du biribiri.
 Noo g'o gude mu nodu
 etso iya l'o rwuberu iya.
 130 Eka opfu ngu bataru
 be iphoró etsojeru iya;
 teme o nodu emeje
 ge ndu amazidu iphe
 maru iphe.
 131 Mu saru onu wata atu
 hehehe;
 eka egu eme iphe,
 i suru g'e meje agu mu.
 132 Ghanaaru mu iphu;
 jiko meeru mu eze-iphe-oma;
 giimejeru iphe,
 bukpo ndu yeru epha
 ngu obu.
 133 Mena ge mu hajé okpa
 gi suru g'a hajé iya.
 Te kwekwa g'iphe-aji,
 kapyabé mu enya.
 134 Gbafuta mu l'eka ndu eme
 mu ewere;
 k'ophu mu a-nodu emeje
 iphe, i karu g'e meje.
 135 Mena g'iphu ngu gbua
 nwijnwii l'ehu mube
 onye-ozu ngu.
 Zinaa mu iphe, i toru okpa
 iya su g'e tsoje.
 136 Enya-mini aso mu
 gborogboro l'enya;
 kele e tee etsodu
 ekemu ngu.
 137 I bu onye pfuberekoto gube
 Chipfu;
 teme ikpe ngu pfuru nhamunha.
 138 Iphe, i tushiru l'ekemu dobe
 pfukotaru nhamunha;
 teme ephe bukotaru
 ire-lanu.
 139 Obu, mu yeru ngu rimiwaru
 mu ishi;
 kele ndu ohogu mu ta
 agubeduru opfu ngu iphe.
 140 Iphe, i kweshiru ukwe
 ememe be a towaru

- nwehu dalekota adale.
 Mube onye-ozu ngu bya eyee
 phe obu ntumatu.
- 141 A maru-a le mu bu
 iphe-mmanu;
 teme ophu o dudu iphe,
 a guberu mu;
 obenu le mu ta zohaduru
 eme iphe, i karu g'e meje.
- 142 Apfubekoto nkengu
 a-dwaro jeye l'ojeje;
 teme ekemu ngu buru
 ire-lanu.
- 143 Ejo iphe-ehuka;
 waa aphu so-kputeru mu;
 obenu le mu yeluru-a iphe,
 i suru g'e meje obu.
- 144 Iphe, i turu l'ekemu dobe
 du nhamunha jasu
 le tuutuutu le mijimiimii.
- Mena ge mu nweru
 egomunggo k'ophu mu
 a-nodu ndzu.
- 145 Mu gude obu mu g'o ha
 kua ngu oku;
 zanu mu enu jiko Chipfu;
 k'ophu mu a-nodu etso iphe,
 i toru okpa iya su g'e tsoje.
- 146 Oo ngu be mu kuru oku;
 dzonaa mu;
 k'ophu mu a-nodu eme iphe,
 i turu l'ekemu.
- 147 Mu gbeshiru teme nchi
 bahu wata echi mkpu
 g'e yeru mu aka;
 aka enya mu du bu
 l'opfu ngu.
- 148 Enya adujee mu pho sarasara
 jasu nchi abahu;
 k'ophu mu a-to nwehu rja
 oriri l'ukwe-iphe,
 i kweshiru.
- 149 Numanu olu mu;
 k'ophu yee n-yemobu
 ngu a-dagba.
- Mephunu ndzu mu azu
 g'o buru k'ophuu;
 jiko Chipfu, bu iya bu iphe,
 i kperu l'ikpe.
- 150 Ndu anoduje achiru mu
 ejo idzu noakwa mu ntse;
 obenu l'ekemu ngu no
 phe uzanya.
- 151 Gube Chipfu noakwapho
 ntse; teme iphe,
 i suru g'e meje tukoru
 bukotaruru ire-lanu.
- 152 Teke dhakpowaro enya
 be mu shi l'iphe,
 i turu l'ekemu
 nwuta l'i toru okpa iya
 dobe g'o no jasu l'ojeje.

- 153 Lenaa ɛnya l'iphe-ɛhuka,
mu eje; dzoo mu;
kele mu ta zohajeduru
ekemu ngu.
- 154 Hanaaru mu enge;
gbafuta mu;
Mephunu ndzu mu azu g'o
buru k'ophuu, bu iya bu iphe,
i kweru ukwe iya.
- 155 Ndzota no ndu ejo-iphe
uzenya;
kele ephe te esejedu
g'ephe e-me maru iphe,
i toru okpa iya su g'e tsoje.
- 156 Aphu obu-imemini ke gube
Chipfu paru aka.
Mephunu ndzu mu azu g'o
buru k'ophuu, bu iya bu iphe,
i kperu l'ikpe.
- 157 Ndu achi mu le njo pakwaru
igwerigwe;
ole iphe ono ta akposhiduru
mu eme iphe, i toru l'ekemu.
- 158 Ndu e gudedu ire phe aka
be agbarwuje mu ephe
me mu huma phe;
kele ephe te emejedu iphe,
opfu ngu pfuru.
- 159 Humawaro ge mu
yeberu obu l'eme iphe,
i karu g'e meje.
Gudenu kele i yeru mu obu
kwachia ndzu mu
jiko Chipfu.
- 160 Opfu ngu l'opfu bukota
okpobe opfu;
teme ikpe, pfuru oto ono,
iikpeje ono bukotaru iphe,
a-no jasu l'ojejoje.
- 161 Ndu-ishi anoduje akpa
mu ehuru l'ebe adu iphe,
mu meru phe;
obenu l'iphe, mu aphujeru
kpaakpaakpa
kpoloko bu opfu ngu.
- 162 Ukwe-iphe, i kweru mu
emeje g'ehuru tsoo mu utso;
g'onye kwataru iphe,
ha shii l'okwata.
- 163 Ughoshi du mu ashij;
teme mu nodu anoduje
akpo-yiru iya ukuvu;
obenu le mu yekwanuru
ekemu ngu obu.
- 164 Ugbo esaa le mboku be mu
etuje ngu ephe k'ikpe ono,
iikpeje nhamunha ono.
- 165 Ndu yeru enya l'ekemu ngu
be ehuru dukpoo guu
dushia ya ike;
opfu o dudu iphe,
byaru aburu opfu du phe

I'okpa.

- 166 Mu nọ kwaberu gube Chipfu
g'i bya adzota mu;
teme mu nọdu emeefho
iphe, i suru g'e meje.
- 167 Mu emeje iphe, i turu l'ekemu;
kele mu yeru iya obu
shingushingu.
- 168 Mu anọduje eme iphe,
i karu g'e meje bya
emekwapho iphe,
i turu l'ekemu;
kele iphemiphe,
mu eme be i makotaru.
- 169 Ge mkpu, mu echi rwunaa
ngu nchi jiko Chipfu.
Mena g'iphe doje mu enya,
bu iya bu iphe,
opfu ngu pfuru.
- 170 Jiko g'arworwo, mu arwo
rwunaa aka i no.
Nafutanu mu, bu iya bu iphe,
i kweru ukwe iya.
- 171 G'ogbogboromonu mu
bunuru etu ngu epha
eji iya pyimu;
kele i ziru mu iphe,
i toru okpa iya su g'e tsoje.
- 172 Mu e-gude onu mu gua opfu
nkengu l'ebvu; kele iphemiphe,
i suru g'e meje pfuru
nhamunha.
- 173 Jiko machinaa aka ngu
kwagebe g'i yeru mu aka;
kele iphe, mu hataru bu
eme iphe, i karu g'e meje.
- 174 Iphe, agu mu nu bu g'i dzota
mu jiko Chipfu.
Ekemu ngu aduje mu ree ememe.
- 175 Hanaa mu ge mu nodu ndzu
tuje ngu epha.
Jiko g'ikpe, iikpeje
gudeshinaa ndzu mu.
- 176 Mu kpaphuhuwaru g'aturu,
tuphahuru etuphahu.
Jiko chonaa mube
onye-ozu ngu;
kele mu ta zohajeduru
iphe, i suru g'e meje.

120

*Ebvu, aaguje me a -nodu
eje Jierusalemu*

- ¹ Mu rakuru Chipfu teke mu
eje iphe-ehuka;
o numa olu mu.
- ² Dzotanu mu jiko Chipfu
l'eka ndu ntuphu-ire;
me l'eka ndu eregede.
- ³ Unube ndu eregede;
?bu gunu be unu aru

- l'oo-me unu?
 Mbú ?búkpoò gúnu bẹ unu
 arì l'ò iphe,
 oo-gude byapfuta unu?
⁴ Oo-zi ndu ojògu;
 ephe egude apfù,
 tųpyiru zinguzingu bya
 ahua unu ahùhù.
 Ephe emee unu; unu adabyiru
 l'ẹka ono ata pfupfupfu
 g'icheku oku.
⁵ Nshio mube onye jeru
 ahata alì Mेशheku buru;
 mbú mube onye bu
 l'ulo-ẹkwa ndu Keda.
⁶ Mu lẹ ndu nchì-adu-doo
 du ashì shiwaa ụzenya
 butaru;
⁷ obenu lẹ mbẹdua,
 bu onye anọduje eme gẹ
 nchì du doo-a abujeru;
 mu -nọdu epfuru pẹ
 opfu bebebe;
 ephe akpaa vùlavula
 g'ephe bya etsoo
 mu ogu.

121

*Ebvú, aaguje mẹ a -nọdu
 eje Jierúsalemú*

- ¹ Mu paliru ẹnya lee l'eli úbvú
 úbvú ono sù:
 “?Bú awe bẹ n-yemẹka mu
 eshije?”
² N-yemẹka mu eshije l'ẹka
 Chipfu;
 onye meru igwe mee
 mgboko.
³ Onye ono, eche ngu nche
 ono bẹ mgbẹnya ta abyadu
 ezinwuta ẹnya;
 tẹme ophu o kwedu g'okpa
 chiswafu ngu.
⁴ Mbú lẹ-a; onye ono,
 eche ndu Ịzuru nche ono
 bẹ mgbẹnya ta abyadu
 ezinwuta ẹnya;
 ophu o buru k'ẹje iya
 ekuru ekuru.
⁵ Oo Chipfu eche ngu nche;
 bya aburu iya bu mkpu,
 a turu doberu ngu;
 tẹme o buru iya anọduje ngu
 l'ẹkutara egbobuta ngu.
⁶ Anwù, echi l'eswe ta adudu
 iphe, oo-me ngu;
 ophu o buru k'onwa,
 echi l'enyashi.
⁷ Oo Chipfu ephufuje ngu
 l'ẹka ẹjo-iphe nọkota.
 Oo yẹbedua anọduje eche

ndzụ ngu nche.

- ⁸ Ọo Chipfu l'eduje ngu ije
l'ejeje mę l'alwalwa;
shita nta-a jasụ l'ojejoje.

122

*Ebvu, aaguje mę a -nọdu
eje Jierúsalemụ; onye
deru iya nụ bụ Dévidi*

- ¹ Ẹhu tsọru mu ụtso teke ẹphe
sụru mu:

“G’anyi je l’eze-ulo Chipfu!”

- ² Anyi zọbeakwaru ọkpa
l’onu-abata gube Jierúsalemụ.

- ³ Jierúsalemụ bụ eze mkpụkpu,
a kpuru; ọ nọkobe l’eka lanụ
ama ntumatu.

- ⁴ Ọo ẹka ono bę bụ ẹka
ọkpa-ipfu anọduje awụ ala;
mbụ ọkpa-ipfu kę Chipfu;
awụ eje etu Chipfu ẹpha;
bụ iya bụ iphe,
ị turu l’ekemu doberu
ndu Ịzurẹlu.

- ⁵ Ọo l’eka ono bę aba-eze,
a nọ ekpe ikpe nọ;
mbụ aba-eze,
shi l’ulo Dévidi.

- ⁶ Pfulu nụ Chileke gę nchị
dụ doo lę Jierúsalemụ:

“G’iphemiphe, bụkwaru ndu
yeru ngu obu k’oma k’oma.

- ⁷ Gę nchị dukwa ndu igbulọ
ngu nọ-pheru
mgburugburu doo.

G’ẹhu-guu bụkwaru kę ndu
bu l’ime ụlo-mgbobuta
ngu.”

- ⁸ Mu gude iswi ẹhu unwune mu;
yęe ọnyà mu phę asụ:

“Gę nchị dukwa doo l’ime
gube Jierúsalemụ!”

- ⁹ Mu gude iswi ẹhu eze-ulo
Chipfu, bụ Chileke anyi
achọ g’iphemiphe bụkotaru
k’oma k’oma lę
Jierúsalemụ.

123

*Ebvu, aaguje mę a -nọdu
eje Jierúsalemụ*

- ¹ Mu paliru ẹnya mu lee l’eka ị nọ;
mbụ l’eka ị nọ gube onye ono,
sugaru l’aba-eze ngu
l’imigwe ono.

- ² Ọo ẹgube ono nwoke,
bụ ohu anọduje ele nnajiuphu
iya ẹnya l’eka-a;
bya aburu ẹgube ono nwanyi,
bụ ohu anọduje ele nwanyi,
nwe iya nụ ẹnya l’eka-a;

bùkwapho g'anyìbedua
 a-nòdu ele Chipfu,
 bù Chileke anyi ẹnya l'ẹka
 gbiriri jasù teke ọo-phùru
 anyi obu-imemini.

³ Meerurọ anyi eze-iphe-oma
 jiko Chipfu.

Jiko meerurọ anyi eze-iphe-oma;
 l'ike bvùwaru anyi anuma
 ẹka ndu ọzo epfu l'o to
 nwedu iphe, anyi bù.

⁴ Mbù ike bvùwaru anyi
 anuma ọchi,
 ndu eku onwophe achì anyi;
 waa anuma ẹka ndu etu
 onwophe ẹpha epfu
 l'o to nwedu iphe,
 anyi bù.

124

*Ebvú, aagúje mẹ a -nòdu
 eje Jierúsalemú; onye
 deru iya nù bù Dévidi*

¹ Ọ tọ bù lẹ Chipfu nọ-kube
 anyi ...

Ngwa; g'unubẹ ndu Ízurelu
 tũko pfua sù:

² Ọ tọ bù lẹ Chipfu nọ-kube
 anyi;

teke ndiphe tsoru anyi ọgu;

³ mbù teke ono, ẹhu-eghu
 phẹ shi nwuhu phuruphuru

g'ọku l'ẹhu anyi ono;

m'ẹphe elwekwaa anyi lẹ ndzụ;

⁴ mbù-a; ẹphe gege erikwa
 anyi túbukungu g'utso;

bùru ọchioku mini sọta
 anyi tųgbua;

⁵ bùru ukporo-mini

kpota anyi;

anyi eje abùru ọla-l'iswi.

⁶ G'ajaja bùru kẹ Chipfu,
 bù onye ono, te ekwedu
 g'ẹphe gude eze

takashija anyi atakashì ono.

⁷ Anahù, anyi nahùru phẹ
 dųwaa g'enu, nahùru
 onye agba ọnyà-enu.

Ọnyá ọbu bẹ a gbajishiru;
 anyi shi nno nahù
 gbala.

⁸ N-yemẹka anyi eshije
 l'ẹka Chipfu;
 onye meru igwe mee
 mgboko.

125

*Ebvú, aagúje mẹ a -nòdu
 eje Jierúsalemú*

¹ Ndu dakoberu Chipfu dų

g'úbvú Zayonu, e tee
nwubatadu enwubata;
bya aburu úbvú,
a-nowaro jasú l'ojejoje.

² Oo g'úbvú nọ-pheru
Jierúsalemú
mgburugburu-a;
bú gẹ Chipfu a-nọ-pheje
ndibe iya mgburugburu
shita nta-a jasú lẹ
tuutuutuu lẹ m̄imiimii.

³ Ndu ejo-iphe taa bukwaru
ishi ndu p̄fuberekoto;
ọdumeka bẹ ndu ono
p̄fuberekoto ono
e-yekwa ẹka l'eme
ejo-iphe.

⁴ Jiko Chipfu; menaarú ndu
oma ree;
mbú ndu obu phẹ
guru iphóró.

⁵ Ole iphe, bukpoó ndu
eshi ọzo,
apfuduru nhamunha
bẹ Chipfu a-tuko ephẹ
lẹ ndu eme ejo-iphe
l'alì-a wofukota.

G'ehu-guu bukwaru kẹ
ndu Ízurẹlu.

126

*Ebvú, aaguje mẹ a -nọdu
eje Jierúsalemú*

¹ Teke Chipfu duphutaru ndu
ono, a kpuru lẹ ndzú
ono azú lẹ Zayonu bẹ ọ
dú anyi g'ọ bú lẹ nrwo
bẹ anyi arwo iya.

² Onu-ochi kojachaa anyi
asha ekoja.

Ire pfuru anyi oto l'agu
ebvu ẹhu-utso.

Ndu ọhozo wata epfu sù:
"Chipfu meakwaru phẹ iphe,
parú ẹka."

³ Chipfu meakwaru anyi iphe,
parú ẹka.

Ọ búru iya meru g'ọ gude
ẹhu nọdu atsọ anyi
ntumatu.

⁴ Jiko Chipfu; duphunu anyi
azú l'ọnodu anyi ono;
ẹgube ono, i meru;
nggele sọahaa gborogboro
l'echięgu ndọhali ono;

⁵ k'ọphu ndu gude
ẹnya-mini kua iphe l'alì
e-gude ebvu ẹhu-utso
kpata iya akpata;

⁶ mbú l'onye ono,
gude ẹnya-mini akú

iphe l'alì bẹ a-guru ebvu
 ẹhu-utso lwa;
 vuru wọpfula-wọpfula iphe,
 o metaru l'opfu iya.

127

*Ebvu, aaguje mẹ a -nọdu
 eje Jierúsalemu; onye deru
 iya nù bụ Sólomonu*

¹ Ọ -bụdu ịẹ Chipfu kpuru ọlo
 l'onwiya bẹ ndu akpụ iya
 nù akpụkwa kẹ mmanụ.

Ọ -bụdu ịẹ Chipfu cheru
 mkpụkpu nche l'onwiya
 bẹ ndu nche pfulawaru
 nche kẹ mmanụ.

² Ọ tukurọ bụru kẹ mmanụ
 bẹ iitehuje ịẹ nchi-abọhu;
 laa l'ulo l'echi abalì;
 ẹka iise akanya nri, ii-ri;
 kẹle ndu Chipfu yeru
 obu azejekwaduro ịẹ
 mgbenya;
 l'o wotawaru phẹ iphe,
 ephe e-ri.

³ Ụnwegirima bụ okiphe,
 shi l'ẹka Chipfu.

Atsụ ime bụru obunggo,
 shi l'ẹka Chipfu.

⁴ Ụnwegirima, a nwuru
 l'okorọbya bẹ dụ g'apfụ,
 nọ l'ẹka onye ojogu.

⁵ Ẹhu-utso bẹ a gọru nù onye
 chị iya chị-jia ẹkpa iya.

Iphere ta abyadụ eme iya
 m'ephe ịẹ ndu ohogu iya
 nọdu aba mba
 l'onu-abata mkpụkpu.

128

Ebvu, aaguje mẹ a -nọdu eje Jierúsalemu

¹ Ẹhu-utso bẹ a gọru nù iphe,
 bụkpoo ndu atsụ Chipfu ebvu;
 mbụ ndu bụ ọzo iya bẹ
 ephe etso.

² Onye ono a-nọdu ndzụ
 ria iphe, o setarụ l'akanya;
 tẹme ẹhu-utso waa k'oma
 a-buru nkiya.

³ Nyeer ngu a-nọdu l'ibe
 ngu duepho gẹ vayinu,
 amishi amimi ike;
 tẹme unwu ngu adu
 g'ekali-oshi olivu
 nọ-phae teburu ngu
 mgburugburu.

⁴ Noo g'onye a gọru onu-oma
 nù a-dụ bụ ono;
 mbụ onye atsụ
 Chipfu ebvu.

⁵ Gẹ Chipfu shikwa ịẹ

Zayonu goru onu-oma
 nu ngu.
 Teme l'i ndudukwapho
 huma g'uba Jierusalemu
 a-du-be shii jasu
 g'ii-no-beru l'eliphe-a.
 6 Ii-ndudukwapho ndzu
 huma unwu
 nwanwanwaranwa
 ngu.
 G'ehu-guu bukwaru
 ke ndu Izurelu.

129

*Ebvú, aaguje me a -nodu
 eje Jierusalemu*
 1 Ephe mewaru mu ewere
 megharu mu iya aka
 e -shi teke mu bu nwata ...
 Ngwa; g'unube ndu Izurelu
 tuko pfua su:
 2 Ephe mewaru mu ewere
 megharu mu iya aka
 e -shi teke mu bu nwata;
 obenu l'ephe te
 emekpeduru mu.
 3 Ephe gudewaa echachi
 chia mu kpachacha.
 Onya, ephe chibashiru
 mu l'okpurukpu
 dabyichaerupho du
 g'eka a waru oswawara.
 4 Obenu le Chipfu bu onye
 pfuberekoto.
 O gbeshiru bya atoo mu
 l'egbu, ndu ejo-ipheshi
 kee mu;
 mu nweru onwomu.
 5 G'iphe, bukpo ndu Zayonu
 du ashii bukwaru ndu
 e-gude iphere laphu azu.
 6 G'ephe dukwa g'eswa,
 furu l'eli eswulo, abujeru:
 O -bya asuru evuvu;
 anwu ewowaru iya chigbua.
 7 Eswa ono ahatabeje nwanshii
 k'opfu bu l'onye jeru iya
 egbuta abujeru;
 o -gbua nta gbua imo;
 o too gbutadu eswa,
 jiru iya obochi-eka;
 opfu o buro k'asuru
 upfu eswa.
 8 G'iphe, bukpo ndu
 aghata aghata ghajekwa
 phe iswi ekele.
 G'o to dukwa onye a-su
 phe g'onu-oma ke
 Chipfu buru nkephe;
 ozoo l'ephe gude
 epha Chipfu agoru

phẹ onu-oma.

130

*Ebvú, aaguje mę a -nọdu
eje Jierúsalemú*

- ¹ Mu nọ l'echi ogbumini
k'iphe-ẹhuka araku
gube Chipfu;
- ² Jiko Nnajiuphu; numanu olu
mu.
Ngabẹnuru mu nchị lẹ mkpu,
mu echi g'i meeru mu
eze-iphe-oma.
- ³ Ome gube Chipfu edobeje
iphe-ẹji, onyemonye eme;
?bụ onye gege adụ ike
pfuru l'ataphu gube
Nnajiuphu?
- ⁴ Obenu lẹ gubedua aguje nvụ.
Ọ bụru iphe ono meru g'ọ
gude a nọdu atsu
ngu ebvu.
- ⁵ Mu nọ kwabẹru Chipfu;
tẹme obu mu nọdu
elekwaphọ ẹnya iya.
Ọ bụru l'opfu iya bẹ mu
daru ngabẹru.
- ⁶ Obu mu nọ ele ẹnya
Nnajiuphu leghata
g'onye-nche anọduje
ele gẹ nchi bọhu-kebe;
mbụ l'obu mu ka ele
ẹnya Chipfu eme lẹ gẹ
ndu nche anọduje
eleberu ẹnya nchi-abọhu.
- ⁷ Jiko Ízurelu; g'ẹnya unu
duro l'ẹka Chipfu nọ;
kẹle Chipfu bụ onye
eyeje obu yegharu iya ẹka;
tẹme ọ nọdu agbafutaje
nemadzụ l'iphe-ẹji iya g'ọ ha.
- ⁸ Ọ bụru yẹbedua l'onwiya
a-gbafutakota ndu Ízurelu
l'iphe-ẹji, ẹphe meshiru.

131

*Ebvú, aaguje mę a -nọdu
eje Jierúsalemú; onye
deru iya nụ bụ Dévidi*

- ¹ Mu te egudedu obu mu eku
onwomu; jiko Chipfu;
opfu mu aradu ẹnya k'etsetse.
Mu ta ayojedu oshi l'iphe,
parụ ẹka;
opfu mu ejejedu ekobe ẹka
l'iphe, mu asụdu.
- ² Iphe, mu mechiaru bụ lẹ
mu tọru nwẹhu woru
obu mu dobekpọepfo
nwadoo.

Ọo ẹ nwata, a mifuru ọnu
 l'era anọduje nwapyaa
 ẹ mgboru ne iya;
 bukpoepho g'obu mu
 nọ l'ime mu.

³ Jiko unubẹ ndu Ízurelu;
 g'anya unu dunu l'ẹka
 Chipfu nọ;
 shita nta-a jasụ ẹ
 tuutuutu ẹ mјimiimii.

132

*Ebvu, aaguje me a -nọdu
 eje Jierúsalemu*

¹ Gube Chipfu; nyatanu Dévidi
 yee iphe-ẹhuka, ọ nọ jegbabe.

² Ọ guru ẹnwa; ria nte l'iphu
 Chipfu; mbu ria angu
 l'iphu Ọkalibe ke Jiékọpu
 su:

³ “Mu te eyedu ishi l'ulo mu;
 ophu mu abyadu abahu
 ẹka mu azeje azeje.

⁴ Mu ta abyadu ekwe ẹ
 mgbenya shisweta mu
 ẹnya;
 mbu ẹ mu ta abyadu
 ekwe ẹ mgbenya mia
 mu ẹka l'anya;

⁵ jasụ mu ahuma ẹka mu
 a-chotaru Chipfu g'o buru;
 mbu ẹka Ọkalibe ke
 Jiékọpu e-buru.”

⁶ Anyi numaru l'ọ nọ ẹ Ifurata.
 Anyi tugbua je ahuma
 iya l'oma ẹgu
 Kiriyatu-Jiarimu.

⁷ Unu g'anyi jenu l'ulo-ekwa
 Chileke.

Unu g'anyi jenu apfukube
 iya baaru iya ẹja.

⁸ Gbalihunu jiko Chipfu;
 bya l'okpoko ngu;
 gu l'okpoko ogbandzu
 ngu ono, egoshi ike
 ngu ono.

⁹ Ґẹ ndu-uke ngu yena
 apfubekoto g'uwe.
 Ndu duru ngu nsọ agua
 ebvu ẹhu-utso.

¹⁰ Gudenu iswi ẹhu Dévidi,
 bu onye-ozu ngu nyata
 onye ono, i wuru
 manu l'ishi gude mee ya;
 ọ buru eze ono.

¹¹ Chipfu riburu Dévidi angu;
 mbu angu, keru jingujingu,
 ọ to byadu emebyi
 emebyi.

Ọ suru iya: “Ọo onye lanu
 ẹ ndu bu oshilokpa

- ngu bẹ mu e-me g'ò nòdu
l'aba-eze ngu.
- 12 Q -bùru l'unwu ngu doberu
ogbandzu mu l'ẹphe;
bya eme iphe,
mu tũru l'ekemu;
ọọ ya bũ; unwu pẹ
anọwaro l'aba-eze ngu
jasu l'ojejoje."
- 13 Chipfu gudewaa ẹka iya
hota Zayonu;
kele ẹka ono du iya ree
k'eburu; noo kele o suru:
- 14 "Oo ẹka-a bẹ mu e-me okpoku
mu jasu le tuutuutuu
le mijimiimii;
teme o buru ẹka-a bẹ
mu e-dobe aba-eze mu sugaru;
noo kele oo g'ò du mu
ree bu ono.
- 15 Mu a-goru onu-oma nu iya
g'o nweru iphe nweru
k'etsutsu iya.
- Ndibe iya ndu ophu daru
ukpa bẹ mu a-nodu
azu-ji epho.
- 16 Ndu uke Chileke nkiya bẹ
mu adzota okpobe adzota;
mbu le ndu duru Chipfu
nsu a-noduepho agu
ebvu ehu-utso.
- 17 Q buru ẹka ono bẹ mu
a-gbe mee g'onye ike du
shi l'onu-ulo Dévidi futa;
teme mu anwuru oku
ye l'oroku onye mu
wuru manu l'ishi gude
mee ya; o buru eze.
- 18 Mu e-me g'iphere du
ndu ohogu iya okpobe
adudu;
obenu le yebedua bẹ
mu e-kpube okpu-eze,
a-nodu eke paapaapa."

133

*Ebvú, aaguje me a -nodu
eye Jierúsalemu; onye
deru iya nu bu Dévidi*

- 1 Lewarọ g'ò du-be ree bya adu
ubvu l'enya;
ke g'unwunna bukobe
tugba buru nanu.
- 2 Q duẹpho g'okpobe manu,
eshi mkpo, a wuru
Eronu l'ishi;
o shi iya l'ishi sofuta iya
l'ẹji-agba;
gbaa ya gorogoro sofuta
l'igburonu uwe iya.
- 3 Q dukwapho g'eka iji,

shi l'úbvú Hamonu
akwa l'eli úbvú Zayonu.
Oo l'echilabọ ndu dụ nno
bẹ Chipfu agojeru onu-oma
nkiya nọ;
mbụ onu-oma ophu bụ
ndzụ ojejoje.

134

*Ebvú, aaguje mę a -nọdu
eje Jierúsalemú*

- ¹ Unu jaa Chipfu ajaja unubẹ
ndu-ozí Chipfu g'unu ha;
unubẹ ndu anọduje
ejeru Chipfu ozi l'ulo
nkiya l'enyashi.
- ² Unu palia ẹka unu imeli l'ulo,
dụ nsọ kẹ Chipfu;
kele iya ekele!
- ³ Gẹ Chipfu, bụ onye meru
igwe mee mgboko gbẹ
lẹ Zayonu gọru onu-oma
nụ ngu.

135

- ¹ Unu jaa Chipfu ajaja.
Unu tua Chipfu ẹpha.
Unu tua ya ẹpha; unubẹ ndu
ejeru Chipfu ozi;
² mbụ unubẹ ndu eje ozi
l'eze-ulo Chipfu;
mẹ l'oma-unuphu Chileke
anyi.
- ³ Unu tua Chipfu ẹpha kẹle
Chipfu dụ ree.
Unu gụa ebvú gude tua ya
ẹpha; kẹle ọo iphe,
gbaru nụ bụ ono;
⁴ kẹle Chipfu họtawaru
Jiékpọ g'ọ bụru nkiya;
mbụ l'ọ hatawaru
Ízurẹlu g'ọ bụru ndu o nwe
enwenwe gẹdegede kpọ.
- ⁵ O doru mu ẹnya lẹ Chipfu
parụ ẹka;
mbụ lẹ Nnajiuphu anyi
tụkoru agwa l'ophu
kakọta shii.
- ⁶ Oo iphe, dụ Chipfu ree bẹ
oomeje l'imigwe mę
l'eliphe l'ophu.
O bukwarupho iphe,
dụ iya ree bẹ oomeje
l'ime eze-enyimu mę
l'ime ogbumini,
dụ iya nụ.
- ⁷ Igwe -nọdu erwu
erwurwu bẹ oomeje
g'ọ shi l'ẹka igwe
beru alị beru wata
erwurwu.

- Q nọdu emeje g'egbigwe
 daa m'ọ nọdu edze mini;
 tẹme ọ nọdu emeje gẹ
 pherephere shi lẹ
 mkpuru ẹka ọ tų-chiru
 iya wata ezizi.
- ⁸ Iphe, bukpoọ ọkpara,
 nọ lẹ Ijiputu bẹ o
 chigbushiru;
 mbụ iphe, bụ ọkpara
 lẹ nemadzụ yẹle
 iphe-edobe.
- ⁹ Iphe-ohumalenya iya;
 waa iphe, dų biribiri
 bẹ o mekotaru unube
 ndu Ijiputu.
- Ono bųru iphe, o gude
 hųa Fero yee
 ndu-ozii iya ahųhų.
- ¹⁰ Ohamoha,
 dų igwerigwe bẹ o
 chitsushiru;
 bya egbushikwaphọ ndu
 eze, ọkpehu dų.
- ¹¹ O gburu Sihonu,
 bụ eze ndu Amọru;
 bya egbua Ogu,
 bụ eze ndu Beshanu;
 bya egbushikwaphọ eze
 ndu Kėnanu g'ẹphe
 hakọta.
- ¹² O woru alį phẹ washjaru
 ndu nkiya, bụ İzurelų;
 g'ọ bųru okiphe phẹ.
- ¹³ Ẹpha gube Chipfu anoje
 ojejeje.
- Ophu a byadu azọha ngu
 azọha;
 e -shi l'ogbo sweru ogbo;
¹⁴ kele Chipfu a-harų ndibe
 iya enge;
 shi nno dųa ndu ejeru iya
 ozi obu.
- ¹⁵ Agwa ndu ohozo bugbaa
 mkpola-ododo yee
 mkpola-ochaa,
 bụ iphe, nemadzụ gude
 ẹka mee.
- ¹⁶ Ẹphe nweru onu;
 ophu ẹphe epfudu opfu.
 Ẹphe nweru ẹnya;
 ophu ẹphe aphųdu
 iya ųzo.
- ¹⁷ Ẹphe nweru nchi;
 ophu ẹphe anųdu iya iphe;
 tẹme ophu ọ dųdu unme ndzų,
 nọ phẹ l'ime.
- ¹⁸ Ndu agwọ phẹ nų a-dųepho
 g'ẹphe dų;
 mekpoo ndu dakoberu
 phẹ nų.

- 19 Unubẹ ndibe Ízurelu;
 unu tua Chipfu epha.
 Unubẹ ndibe Erõnu;
 unu tua Chipfu epha.
 20 Unubẹ ndibe Lívayi;
 unu tua Chipfu epha.
 Unubẹ ndu atsù Chipfu ebvu;
 unu tua Chipfu epha.
 21 G'a gbẹkwa lẹ Zayõnu
 tua Chipfu epha;
 mbù onye ono,
 bu lẹ Jierúsalemù ono.
 Unu jaa Chipfu ajaja.

136

- 1 Unu kele Chipfu ekele;
 kele ọ bụ onye oma.
 N-yemobu iya anọje jasù
 l'ojejoje.
 2 Unu kele Chipfu ophu kakõta
 agwa l'ophu shii.
 N-yemobu iya anọje jasù
 l'ojejoje.
 3 Unu kele Nnajiuphu ndu bụ
 nnajiuphu l'ophu.
 N-yemobu iya anọje jasù
 l'ojejoje.
 4 Kele onye bụ yẹbedua
 kpoloko emeje
 iphe-ohumalenya,
 parù ẹka.
 N-yemobu iya anọje jasù
 l'ojejoje.
 5 Onye bụ mmamiphe iya bẹ o
 gude mee eligwe.
 N-yemobu iya anọje jasù
 l'ojejoje.
 6 Mbù onye woru mgboko-a
 l'ophu phùshi l'eli mini.
 N-yemobu iya anọje jasù
 l'ojejoje.
 7 Ọ bụru iya meshiru eze
 iphe-a, emeje g'iphóró dù-a,
 dũgbaa biribiri-a.
 N-yemobu iya anọje jasù
 l'ojejoje.
 8 O meru ẹnyanwu g'o chije
 l'eswe.
 N-yemobu iya anọje jasù
 l'ojejoje.
 9 O mee ọnwá; waa kpokpode
 g'ẹphe chije l'enyashi.
 N-yemobu iya anọje jasù
 l'ojejoje.
 10 Unu kele onye chigbushiru
 ndu shi bụru ọkpara
 lẹ Ijiputu.
 N-yemobu iya anọje jasù
 l'ojejoje.
 11 Onye dufutaru unwu
 Ízurelu l'echilabọ pẹ.

- N-yemobu iya anọje jasụ
l'ojejoje.
- 12 Ọ bụrụ l'ike ọkpụ iya bẹ o
gude dufuta phẹ.
N-yemobu iya anọje jasụ
l'ojejoje.
- 13 Unu kele onye bụ iya
kekaharụ Eze-onyimu
Uswе-uswe ẹbo.
N-yemobu iya anọje jasụ
l'ojejoje.
- 14 Onye duru ndu Ízurelu
ghabua ya ẹbo.
N-yemobu iya anọje jasụ
l'ojejoje.
- 15 O kpota Fero yẹe ndu ojọgu
iya l'ophu kporu ye lẹ
Eze-onyimu
Uswе-uswe ono.
N-yemobu iya anọje jasụ
l'ojejoje.
- 16 Unu kele onye bụ iya
duru ndibe iya ije
l'echiẹgu.
N-yemobu iya anọje jasụ
l'ojejoje.
- 17 Onye chigbushiru ndu
eze, ọkpẹhu dughbaa.
N-yemobu iya anọje jasụ
l'ojejoje.
- 18 Onye gbushikwarupho
ndu eze, a maru epha phẹ.
N-yemobu iya anọje jasụ
l'ojejoje.
- 19 O gburu Sihonu,
bụ eze ndu Amọru.
N-yemobu iya anọje jasụ
l'ojejoje.
- 20 Ọ bya egbua Ogu,
bụ eze ndu Beshanu.
N-yemobu iya anọje jasụ
l'ojejoje.
- 21 O woru alị phẹ nụ onye
ozo g'ọ bụrụ okiphe iya.
N-yemobu iya anọje jasụ
l'ojejoje.
- 22 Ọo onye-ozí iya, bụ Ízurelu
bẹ ọ nuru iya.
N-yemobu iya anọje jasụ
l'ojejoje.
- 23 Ọo ya nyataru anyibe ndu
adudu iphe, anyi bụ.
N-yemobu iya anọje jasụ
l'ojejoje.
- 24 Ọ bya anafuta anyi l'ẹka
ndu achị anyi lẹ njo.
N-yemobu iya anọje jasụ
l'ojejoje.
- 25 Ọ bya abụkwaru iya pho
azukota iphemiphe,
no ndzu.

N-yemobu iya anọje jasụ
 l'ojejoje.
 26 Unu kele Chileke
 k'imigwe ekele.
 N-yemobu iya anọje jasụ
 l'ojejoje.

137

1 Anyi rwuru l'agụga ẹnụyimu
 Bábilọnu.
 Anyi nọshia anọ kwaa
 ẹkwa;
 ẹka anyi nyataru Zayonu.
 2 Anyi woru une anyi kobe
 l'ẹkali-oshi wilo l'ẹka ono;
 3 kele anyi rwuru ẹka ono;
 ndu kpuru anyi le ndzu
 su g'anyi gutaru phe
 ebvu.
 Ndu ono, eme anyi omeliwe
 ono su g'anyi metaru
 phe emereme.
 Epe suru anyi: "Unu chonaa
 ebvu ndu Zayonu
 nanu gharu anyi!"
 4 O le ?denu g'anyi e-shi pata
 ebvu, e gude ekutse
 Chipfu je aguaha l'ali
 ndu ohozo?
 5 O -buru le mu zoharu
 gube Jierusalemu;
 g'eka-utara mu zohakwa
 iphe, o maru ememe.
 6 G'ire nyakukwaru mu l'akpo;
 m'o buru le mu ta
 anyataduru ngu;
 mbu m'o bukpodaa gube
 Jierusalemu be mu meru
 mkpukpu, emeje g'ehu
 kachaa mu atso utso.
 7 Gube Chipfu; nyatakwa iphe,
 ndu Edomu meru mboku,
 Jierusalemu daru!
 Epe tukoru tushia uzu su:
 "Unu tsukposhia ya.
 Unu tsukposhia ya tsurwua
 ẹka a turu okpa iya."
 8 Gube nwada Bábilọnu;
 iphe, swiru ngu nu bukwa
 ola-l'iswi.
 Ehu-utso be a goru nu onye
 a-pfu ngu ugwo iphe,
 i meru anyi-a;
 9 mbu onye a-nata ngu unwu,
 i nwuru k'ophuu kua
 pyaapya le mkpuma.

138

Ebvú, Dévidi deru

1 Gube Chipfu; mu e-gude obu
 mu g'o ha jaa ngu ajaja.

- Mu a-nodu l'iphu agwa gua
ebvu gude tua ngu epha.
- ² Mu a-gha iphu l'uzo
eze-ulo ngu, du nsọ baaru
ngu eja.
- Mu e-tu ngu epha kele i bu
onye n-yemobu;
bya aburu onye apfushije
ike l'iphe, i pfuru;
kele i meru epha ngu yee
opfu ngu;
ephe kakota iphemiphe l'eli.
- ³ Mu rakuru ngu; i za mu enu.
I meru okpehu nu mu;
bya emee mu; mu nyaaha ndu.
- ⁴ Iphe, bukpo eze
unwu-eliphe l'opfu a-ja ngu
ajaja gube Chipfu;
m'ephe numa opfu,
shi ngu l'onu.
- ⁵ Ephe e-gude uzo ke Chipfu
ono gua l'ebvu;
kele o-gbu-nwijnwii ke
Chipfu paru eka.
- ⁶ A makwaru-a le Chipfu no
l'ephekerephe;
obenu l'enya iya adujeele-a
l'eka ndu lwazeru nu no;
mbu le ndu eku onwophe
be ogbeje uzanya maru.
- ⁷ O to dudu m'obeta
mu je aghajaa echilabo
iphe-ehuka;
l'i kpuchiye mu-a;
o to dudu iphe, eme mu nu.
Imachije eka nwuphu ndu
gude ehu-eghu achi mu le
njo azu.
- O buru ekutara ngu ono be
iigudeje dzoo mu.
- ⁸ Iphe, bukpo iphe,
Chipfu kweru ukwe le ya
e-me be oo-mekotaru mu.
Gube Chipfu; n-yemobu
ngu anoje jasu l'ojejoje.
Jiko be buhakwa ozi ono,
i gude l'eka eje ono.

139

- Ebvu-oma, Dévidi deru*
nu onye-ishi ebvu
- ¹ Gube Chipfu; i vochawaru
mu obu.
Nta-a be i mawaru ge mu gbaru.
- ² I maru teke mu no anso;
maru teke mu gbeshiru
agbeshi.
Inoduje uzanya maru iphe,
mu arj l'obu mu.
- ³ Imajeru teke mu agbeshi eje
iphe;

waa teke mu zẹ azẹe.

Iphe, bú ọzo mu l'ophu
dokotaru ngu ẹnya.

⁴ Ọobujeru; opfu -bya eshi mu
l'onu futa;

l'i makotawaru iphe,
mu abya epfufu gube Chipfu.

⁵ I nọ-pheru mu mgburugburu
iphu l'azụ.

I wowaru ẹka ngu byabẹ mu
l'ishi.

⁶ Amama ono, i maru mu egube
ono dukwa mu oke biribiri;
bya apaa mu ephekerephe
k'ophu uche mu te erwudu iya.

⁷ ?Bú awe bẹ mu a-nọdu,
bú ẹka Unme nkengu anọdu?

?Bú awe bẹ mu a-gbaru laa,
bú ẹka i ti humaduru mu?

⁸ Mu -pheru lashia l'imigwe
bẹ i nọwaa l'ẹka ono.

Teke mu jeru je agbaa
iphe-azẹe l'al-maa zẹe
bẹ i nọkwa iya phọ.

⁹ Mu -chita nkù nchi-abọhu
kpube onwomu;
gude iya phее pherwua
ẹka ẹnyimu so-beru gburu;
¹⁰ mbukponu l'ẹka ono bẹ
i-nọduelekwa-a edu mu;
tẹme ẹkutara ngu egudele
mu-a gudeshia mu ike.

¹¹ Teke mu sọru lẹ mu maru-a
l'ochii e-domi mu-a;
l'iphóró a-buru-a ẹnyashi
nọ-pee mu mgburugburu;
¹² l'i bya egoshi l'ochii ono
ta abudu ochii l'ẹka i nọ.

Enyashi ono taa bukpodaru
ngu nọ ochii.

Enyashi ono a-nọduele-a
echi swachaswacha
g'echi-eswe;
kẹle gubedua bẹ ochii
dule-a g'iphóró.

¹³ Kẹle iphemiphe, nọ mu l'ime
ẹhu bú ngu meru iya;
tẹme o buru ngu dzepfuru
mu nanu teke mu nọ l'epho
ne mu.

¹⁴ Iphe, mu ekele ngu ekele
iya bú l'i meru mu l'uzo,
du ebvu bya adu biribiri.

Iphe, doru mu ẹnya
rengurengu bú l'ozu,
iijeje du biribiri.

¹⁵ Okpu okpu, nọ mu l'ẹhu g'o
ha ta adudu ophu e domiru
ngu edomi teke ono,
eeme mu l'ochii ono.

Teke mu nọ l'ime epho;
e mengashia mu dzepfua mu;

- mu búru nanú-a;
¹⁶ bẹ i gudehawaa ẹnya
 ngu hụma ogwe mu ọp̄hu
 adúkpodaa g'e mewaru iya.
 Ujiku ole, a tuburu lẹ mu
 a-nọ l'eliphe-a bẹ e
 dekọtahawaru l'ekwo ngu;
 tẹme mu bebe nọo g'ọ ka
 mma l'ọo ujiku ono nanú.
¹⁷ Egube g'ọriri, iiriru mu
 dụ-bekwanú mu mkpa;
 gube Chileke.
 A-chikobe iya bẹ ọ pakwarú
 ẹka apaa.
¹⁸ Ọ -búru gẹ mu wata iya
 agugu bẹ ọ kakwa ẹja,
 nọ l'alj l'otu.
 Mu -shikpọ lẹ mgbenya tehu;
 mu -tehushia mu lẹ ngu
 anọdukwa g'anyi nọ.
¹⁹ Gube Chileke;
 ọ dụ mu g'a sụ l'i tukurú
 ndu ejo-iphe gbushia.
 Unu parú mu haa;
 unubẹ ndu ono,
 egbu ọchi anọduje agú
 g'onye mini agú ono.
²⁰ Ndu ono anọduje achiru
 gube Chileke ejo idzu;
 tẹme ẹphe nọdu achí ngu
 lẹ njo;
 bya eku ngu oku-eswe.
²¹ Iphe, bú ndu kpọru gube
 Chipfu ashí bẹ mu
 kpọkwarupho ashí;
 tẹme iphe, búkpoo ndu
 kwolihuru etso ngu opfu
 bẹ mu anọduje
 akpọ-yiru ukuvu.
²² Ẹphe dụ mu ashí mebyi
 adúdu;
 mbú lẹ mu agúkobeje
 phẹ lẹ ndu ọhogu mu.
²³ Vọchanaa ọkpoma mu jiko
 Chileke;
 maru iphe, dụ mu l'obu.
 Hụnaa mu ama maru g'ọriri
 mu gbaru.
²⁴ Lenaa mu ẹnya maru;
 ?ọ dọru ẹka ọzo
 kpọswehuru mu?
 Ọ -búru l'ọ dọru;
 jiko duphutanu mu azú
 l'uzo ndzú ojejeje.

140

*Ebvú-oma, Dévidi deru
 nọ onye-ishi ebvu*

- ¹ Nafútanu mu l'eka ndu
 ejo-iphe jiko Chipfu.
 Letanú mu ẹnya gẹ mu

- ta adaba l'eka ndu emeje
nemadzụ mkpawere.
- ² Ndu buẹpho ẹjo-iphe bẹ ẹphe
anọduje achi idzu iya
l'ime obu phe;
bya abuerupho ogu bẹ ẹphe
anọduje akpali
mbọku-mbọku.
- ³ Ire phe bẹ ẹphe emeje
l'ootsu nkọ g'ire ẹjo agwo.
Opfu, eshije phe l'onu nọdu
egbu egbugbu g'eru ogiji.
- ⁴ Gudeshinaa mu jiko Chipfu;
ge mu ta adaba l'eka
ndu ẹjo-iphe.
Phufunu mu l'eka ndu emeje
nemadzụ mkpawere;
mbụ ndu achọ ụzo,
ẹphe e-shi chikota mu okpa!
- ⁵ Ndu eku onwophe
gbabewaru mu onya.
Epe gebecharu ụgbu
phe kwaberu mu;
bya atụa igbudu dokaa l'iphe,
bukpoo ụzo, mu eshi eshishi.
- ⁶ Gube Chipfu; iphe,
mu efuje bu l'oo ngu
bu Chileke mu.
Jiko Chipfu; numanu mkpu
ono, mu echi su g'i
menaru mu eze-iphe-oma ono.
- ⁷ Gube Chipfu, bu Nnajiuphu
anyi;
gube onye ike du;
bya aburu onye adzoje
mu nu;
gube onye egbobutaje
ishi mu me a -nodu alwu ogu;
- ⁸ be mekwaru ndu ẹjo-iphe
iphe ono, agu phe nu ono;
jiko Chipfu.
- B'ekwekwa g'idzu, ẹphe achi
jee g'ẹphe achi iya.
Odumeka bẹ ẹphe a-watakwa
eku onwophe.
- ⁹ G'iphe, e-rikpote ndu ono,
keptheru mu
mgburugburu ono
ishi bukwaru iphe-ehuka,
ẹphe gude ire phe
kpataru onwophe.
- ¹⁰ G'icheku-oku, ata pfupfupfu
bukwaru iphe, aa-zube
phe l'ishi.
G'a pakwaru phe chie echie
l'oku, enwu
phoophoophoo;
mbu l'ime nsu,
ẹphe ta abyadu afutaba afuta.
- ¹¹ Ge ndu njo-opfu ta
angukwaru anguru l'ali-a.
G'ejo-iphe chikwa nta ndu

- mkpawere ono.
 12 Mu maru-a lẹ Chipfu ahajeru
 onye ukpa enge;
 tẹme ọ nọdu emeje g'ikpe
 kalẹru onye adudu g'ọ
 dụ iya.
 13 Ge mu gbukwaa ya tororo;
 ndu pfuberekoto e-kelekwaa
 ngu ekele;
 tẹme ọ buru l'iphu ngu bẹ
 ndu obu phẹ guru iphóró
 e-buru eburu.

141

Ebvu-oma, Dévidi deru

- 1 Gube Chipfu; mu araku ngu.
 Gbanaaru mu mkpu
 egwegwa.
 Numanu olu mu mẹ mu
 raku ngu.
 2 G'epfufu, mu epfu anụ ngu
 shikwa ngu mkpọ
 g'ụnwù-isensu.
 G'ẹka, mu chiliru imeli epfu
 anụ ngu dukwa ngu g'anụ,
 e gburu wotaru ngu
 l'uzenyashi.
 3 Yenu ndu nche g'ẹphe chee
 ọnu mu nche;
 jiko Chipfu.
 Jiko chenu ogbogboromonu
 mu nche.
 4 Te ekwekwa g'obu mu
 ghaaru eme ejo-iphe iphu;
 mbụ gẹ mu tsoru ndu
 ejo-iphe wata eme ejo-ememe;
 ọphu mu etsokwaru phẹ
 ria iphe,
 ephe kwakọberu mu shi
 nno rirwua onwomu.
 5 G'onye pfuberekoto chia
 mu rọ iphe.
 Oo-dụ mu rọ g'ọ bụ iphe-oma
 bẹ o meru mu.
 G'ọ baaru mu rọ mba.
 Ono a-gbẹro dụ mu g'ọ bụ manụ,
 eshi mkpọ bẹ ọowu
 mu l'ishi.
 Ishi mu bẹ ọo-gbenu
 atsọ ntumatu.
 Obenu lẹ mu anọdujeepfo epfu
 anụ ngu sụ g'i mee g'ẹjo
 idzu ndu ejo-iphe ta vù.
 6 Ndu-ishi phẹ bẹ ee-nwufu
 lẹ mkpakponu ẹka
 ephe degeru.
 Oo ya bụ gẹ ndu ejo-iphe
 amaru l'iphe,
 mu pfuru bẹ mu pfuru
 nhamunha.
 7 Ẹphe asụ: "Oo g'aakoje ọkoro

gbubashia ali-a;
 bu g'a tukashiru okpu anyi
 nanu nanu l'onu ilu."
 8 Obenu le mbedula bu l'eka
 i no be mu daberu enya
 gube Chipfu,
 bu Nnajiuphu anyi.
 Oo l'ime ngu be mu gbabarū
 je anodu ezeru ndzu.
 Jiko te enwukwaru mu
 haaru onwu.
 9 Mena g'e mu ta adalahu l'onya,
 ephe gbaberu mu;
 mbu l'igbudu,
 ndu ejo-iphe turu doberu mu.
 10 Ge ndu ejo-iphe dalahukwa
 l'ugbu, ephe geberu.
 Ge mbedula ghata phe g'o to
 du iphe, e-me mu nu.

142

*Evu, Davidi kwaru teke o
 no l'ogba epfu anu Chileke*
 1 Mu chiru mkpu chishia ya
 ike chiku Chipfu.
 Iphe, mu chidoru mkpu ono
 bu g'o meeru mu
 eze-iphe-oma.
 2 Mu woru iphe, atsu mu
 l'ehu woru dooru iya;
 mbu le mu woru iphe-ehuka,
 mu eje g'o ha dokotaru iya.
 3 Teke ike abvukpowa mu
 abvubvu bu gubedua
 aboru mu uzo.
 L'uzo, mu eshikpoo eshishi
 be ndiphe gbakaerupho
 onya ge mu nmalahu.
 4 Lenaa enya l'ekutara mu;
 huma l'o to dudu onye
 akpa mu ishi.
 Mu te nwedu aka bu:
 mu -gbabata iya;
 mu anodu iya zee ndzu;
 noo kele o to dudu onye
 akpa ndzu mu ishi.
 5 O buru gube Chipfu be
 mu chikuru le mkpu.
 Mu suru-a: "Oo l'ime ngu
 be mu anoduje ezeru ndzu;
 teme o buru ngu bu
 okiphe nkemu l'ali ndu
 no ndzu."
 6 Ngabenu nchi numa mkpu,
 mu echu;
 kele o duru iphe,
 atsushikpo mu l'ehu ike.
 Jiko nafutanu mu l'eka
 ndu achu mu le njo;
 kele ephe ka mu okpehu.
 7 Gbafutanu mu le mkporo-a,

mu nọ-a;
k'ọpflu mu e-kele ngu
ekele iya.

Ọo ya bụ ẹ ndu pfluerekoto
anọ-pee mu mgburugburu;
nọọ kele i nwubenukaru
mu ẹnya.

143

Ebvu-oma, Dévidi deru

- ¹ Gube Chipfu;
numanu epfupfu, mu epfu
anụ ngu.
Ngabenu nchi numa mkpu,
mu echi sụ g'i meeru
mu eze-iphe-oma.
Eshinu i bụ onye pfluerekoto
bya aburu onye apfushije
ike l'iphe, i pfuru;
jiko zanụ mu ẹnu!
- ² Jiko te ekpeshinu mube
onye-ozu ngu ikpe;
kele ọ tọ dudu nemadzu,
dzu ndzu, pfluerekoto
l'iphu ngu.
- ³ Onye ohogu mu chiru
mu gude;
bya echita mu tịa l'alị;
bya emee mu;
mu nọdu l'eka gbakotaru
ochii g'akahụ maa,
nwuhuru le ndiche.
- ⁴ Nọo g'o gude ike wata
mu abvubvu.
Obu wata mu akụ photophoto.
- ⁵ Mu nyata g'o shi aduje
teke ndiche.
Mu bya anọdu nggungguji
riahaa iphe, bukpo iphe,
i mekotaru anyi;
bya elerwebaa ẹnya ree
l'iphemiphe,
i gude ẹka ngu mee.
- ⁶ Mu chiliaru ngu ẹka mu labo
imeli.
Egu ngu gahaa obu mu
g'egu-mini anọduje agu
alị-okponku-a.
- ⁷ Zanụ mu ẹnu egwegwa jiko
Chipfu;
kele ike abvuwaa mu l'ele
ẹnya ngu.
Be domikwaru mu iphu
ngu edomi;
odumeka be mu a-dukwa
ge ndu e liru l'ilu.
- ⁸ O -rwutashja echele ge
mu numanu opfu,
a-nọdu akọru mu ke
n-yemobu ngu;
kele ọo ngu be mu dakoberu.

Jiko goshinú mu ọ̀zo,
 mu e-shije;
 kẹ̀le ọ̀o l'ẹ̀ka ì nọ̀ bẹ̀ obu
 mu nọ̀.

⁹ Nafútanu mu l'ẹ̀ka ndu ọ̀hogu
 mu phẹ̀ jiko Chipfu;
 kẹ̀le ọ̀o l'ime ngu bẹ̀ mu
 domiru onwomu.

¹⁰ Zia mu iphe, bú uche ngu
 gẹ̀ mu meje;
 kẹ̀le ọ̀o ngu bú Chileke mu.

Jiko gẹ̀ Unme nkengu,
 bú ọ̀kpobe Unme ono
 dunaa mu shia ọ̀zo,
 p̄furu nhamunha.

¹¹ Kebenu ndzú mu l'oma jiko
 Chipfu; g'ẹ̀pha ngu ap̄furu.
 Gudenu ap̄fubekoto
 nkengu nafuta mu
 l'iphe-ehuka-a, mu eje-a.

¹² Gudenu kẹ̀le i yeru mu obu;
 mee g'onu búru ndu ọ̀hogu
 mu kpurukudukuu.

L'ì tuko ndu achì mu lẹ̀ njo
 g'ẹ̀phe ha mee g'ẹ̀phe
 búru mkpurupyata;
 noo kẹ̀le mu bú
 onye ejeru ngu ozi.

144

Ebvú, Dévidi deru

¹ G'e tua Chipfu,
 bú agbara-mkpuma
 mu ẹ̀pha.

Ọ̀o yẹ̀bedua ezi mu
 g'ẹ̀ka shihu mu ike l'ọ̀gu;
 mbú l'ọ̀o yẹ̀bedua
 ezi mkpushi-ẹ̀ka mu
 g'aalwuje ọ̀gu.

² Chileke yeru mu obu;
 tẹ̀me ọ̀ búru onye mu
 agbabajẹ̀ l'ime iya je
 edomia ndzú mu.

Ọ̀ bú onye egbobutajẹ̀ mu nù;
 bya abúkwarupho onye
 adzoje mu nù;
 tẹ̀me ọ̀ nọ̀du emeje
 unwu-eliphe g'ẹ̀phe
 nọ̀du mu lẹ̀ mkpula.

³ Gube Chipfu; ?bú gunu bẹ̀
 nemadzú bú kẹ̀ g'ì
 rivuje iya?

?Bú gunu bẹ̀ unwu-eliphe
 bú kẹ̀ g'ì letajẹ̀ phẹ̀ ẹnya?

⁴ Nemadzú d̄ep̄ho g'udzu
 onu.

Eswé ndzú iya aduje g'ìbvù
 oshi, abujeru;
 ọ̀ -kpoo up̄fu nwanshìi
 l'a hùma-buhu iya.

⁵ Chijanaa igwe tarara

- jiko Chipfu.
 Shi l'eka ono nyizeta bya
 apfuru l'eli úbvú;
 g'úbvú awata akpu
 tütutuutu.
- ⁶ Tünaa egbigwe gude chikashia
 ndu ohogu mu achikashi.
 Gbaa phe apfu ngu gude
 mebyishia phe.
- ⁷ Gbenu l'ephekerephe eka ono,
 i no ono machia eka
 dzota mu.
 Nafuta mu l'echi
 asogaso-enyimu;
 mbu l'eka ndu shi ohozo.
- ⁸ Ndu bu iphe,
 jiru phe onu pyimu bu
 adzu aka;
 teme ekutara phe buru iphe,
 ephe egudeje iya eme
 bu ughoshi.
- ⁹ Mu a-gu ebvu ophuu nu
 ngu gube Chileke.
 O buru ogelenda,
 a kparu l'udo iri be mu
 a-kpu gude guaru ngu
 ebvu obu;
¹⁰ mbu gube onye emeje g'eze
 lwu ogu lwu-kpee;
 bya aburu onye anafutaje
 onye-ozu iya,
 bu Devidi g'e te gude
 ogu-echi nmagbua ya.
- ¹¹ Jiko dzonaa mu!
 Nafutanu mu l'eka ndu
 ohozo;
 mbu ndu bu iphe,
 ejije phe onu pyimu bu
 adzu aka;
 teme ekutara phe buru iphe,
 ephe egudeje iya eme
 bu ughoshi.
- ¹² Mee g'unwu nwa nwoke,
 anyi nwuru du g'iphe,
 a kuru akuku teke ephe
 bu nwata.
 G'ephe du g'iphe,
 a kuru akuku,
 e letaru enya mee g'o vu
 okpobe evuvu.
 Teme li mee g'unwu anyi
 nwanyu du g'igbulu,
 a kuru; o nodu ama mma;
 e gude iya mee unuphu
 ibe eze;
 o nodu ama ntumatu.
- ¹³ Li mekwapho ge nri,
 dulaje iche iche ji oha
 anyi ejiji.
 Teme li mekwapho g'aturu
 anyi zushia azuzu ike;
 k'opu oogudeje unubuku

aturu ka shii apha
 g'apha l'egu adobeje iya.
 14 Eswi anyi eshijekwapho
 ike vuje oke ivu.
 Etsukposhi igbulo mkpukpu
 anyi ta aduhedu.
 Ophu o duedu ndu
 akpukwadu anyi le ndzu;
 ophu o dukwa iphe,
 e-me k'ophu aa-ra ejo
 ekwa tsoru uzo ndu anyi.
 15 Ehu-utso be a goru nu ndu
 o du nno l'ibe phe.
 Ehu-utso be a goru nu ndu
 Chileke phe
 bu Chipfu.

145

Ebvu-ekete, Dévidi deru

1 Mu a-nodu ekutse gube
 Chileke mu, bu eze.
 Mu a-nodu etu ngu epha jasu
 l'ojeje.
 2 Mu a-nodu etu ngu epha
 mboku-mboku.
 Mu a-ja ngu ajaja jasu
 le tuutuutu le
 mijimiimii.
 3 Chipfu paru eka;
 o buru iya be o gbaru
 g'a kachaa etu epha.
 G'o habe shii ta adudu onye
 suru iya amaebu.
 4 Ogbo, nonu a-nodu atujeru
 ogbo,
 etso phe nu onu iphemiphe,
 imekota.
 Epe a-kojeru phe iphe,
 du biribiri, iimeje.
 5 Epe a-nodu atu onu
 g'igbube nwjinwii
 waa g'akwabé ubvu ngu
 habe shii.
 Mbédua a-nodu ngguingguji
 rja g'iphe,
 iime du-be biribiri.
 6 Epe a-nodu atu onu g'ike
 du-be l'ozu, du biribiri, iije.
 Mbédua atukwapho onu iphe,
 paru eka imekota.
 7 G'ephe ha a-tuko pfukashia
 g'i du-be ree.
 Epe abya egude ehu-utso gua
 apfubekoto ngu l'ebvu.
 8 Chipfu bu onye emeje
 eze-iphe-oma bya aburu
 onye aphuje obu-imemini.
 Ehu te eghuedu iya eghu
 egwegwa;
 teme o nodu eyeje obu
 yegharu iya eka.

- 9 Chipfu nwụberu onyemonye
 ụnya.
 Iphemiphe, o mekpọru ememe
 bẹ ọophujeru obu-imemini.
- 10 Iphemiphe, i meru ememe
 a-nọdu aja ngu ajaja
 gube Chipfu.
 Ndu ọuru ngu nsọ a-nọdu etu
 ngu ẹpha.
- 11 Ẹphe a-tụ ọnu g'ẹka ị bụ eze
 ọ-ọ-ọ biribiri;
 bya atụa ọnu g'okpẹhu ngu
 habe shii;
¹² k'ọphu onyemonye
 a-makọtaru iphe,
 parụ ẹka iimeje;
 bya amakwarupho g'ẹka,
 ị bụ eze ọ-ọ-ọ akpabiri.
- 13 Ịi-buru eze jasụ l'ọjeje;
 bya achia; e -shi l'ogbo
 sweru ogbo.
 Chipfu bụ onye apfushije ike
 l'iphemiphe, o kweru
 ukwe iya;
 ọme o yekota iphemiphe,
 o meru ememe obu.
- 14 Iphe, bukpo ndu abya
 ada iko bẹ Chipfu abujeru
 agbarike pẹ;
 bya apaliye ndu e wozeru alị.
- 15 G'ẹphe ha atukoje ele ngu
 ụnya l'ẹka;
 ọme ị nọdu anujekwanu
 pẹ nri l'orwuberu iya.
- 16 Ịisaje ọbochi-ẹka ngu
 gude mee g'ẹpho ị
 iphemiphe, nọ ndzụ.
- 17 Chipfu pfuberekoto
 l'iphemiphe, oome;
 ọme o yee iphemiphe,
 o meru ememe obu.
- 18 Chipfu anọduje ndu rakuru
 iya nụ ntse;
 mbụ ndu gude ire-lanụ
 raku iya.
- 19 Ndu atşu iya ebvu bẹ
 oomejeru iphe, agu pẹ nụ;
 ọme ọ nọdu anumaje mkpu,
 ẹphe echi je adzota pẹ.
- 20 Onyemonye yeru Chipfu
 obu bẹ ọonoduje eche nche;
 obenu lẹ ndu ẹjo-iphe bẹ
 oo-mebyishikota.
- 21 Ọnu mu bẹ mu e-gude etu
 Chipfu ẹpha.
 G'iphemiphe, o meru dobe
 lẹ mgboko kejejekwa
 iya ekele jasụ lẹ tuutuutu
 lẹ mjiimii.

- Obu mu; jiko jaa Chipfu ajaja.
² Mu a-nòdu aja Chipfu ajaja
 jasụ ọ́ ẹ mu a-nọ-beru.
 Mu a-nòdu agụ ebvu gude
 etu Chileke mu epha
 jasuru asuru.
³ Ba kpòkwaru obu yeru
 ndu-ishi;
 mbụ nemadzụ mmanụ,
 ta adụdu ike adzota
 ndzụ nemadzụ.
⁴ Ndu abujeru; unme,
 nọ phẹ l'ime -phefuwa;
 epha alaphu azụ je
 aburu eja.
 Ọ buru mbọku ono ọ́degede
 bẹ iphe,
 epha chiru idzu ememe
 abvukotaje.
⁵ Ehu-utso bẹ a ọ́ru nụ onye bụ
 Chileke kẹ Jiékọpụ bẹ
 eyejeru iya eka;
 mbụ onye bụ eka obu iya
 aduje bụ lẹ Chipfu,
 bụ Chileke iya;
⁶ mbụ Chileke ono,
 bụ onye meru igwe mee alị;
 bya emee eze-enyimu;
 waa iphemiphe, nọ iya nụ;
 bya aburu onye apfushije
 ike l'ire-lanụ jasụ l'ojejoje.
⁷ Ndu eeme ewere bẹ
 oohajeru enge;
 tẹme ọ́ nọdu anuje ndu
 ẹgu agụ nri.
 Chipfu emeje ọ́ ndu a
 turu mkpọro nweru
 onwophe.
⁸ Chipfu emeje ọ́ ndu
 atsu ishi wata aphụ ụzo.
 Ookulije ndu e wozeru alị;
 tẹme ọ́ nọdu eyeje ndu
 pfulerekoto obu.
⁹ Chipfu anọduje eche ndu
 lwaru alwalwa nche.
 Ọ buru iya egudeje ndzụ
 ndu enwedu nna yẹ
 unwanyi, ji phẹ anọedu;
 obenu l'ụzo ndu ejo-iphe
 bẹ oogbuchije.
¹⁰ Chipfu a-buru eze jasụ l'ojejoje;
 mbụ lẹ Chileke kẹ ọ́be
 Zayonu a-buru eze;
 e-shi l'ogbo sweru ogbo.
 Unu jaa Chipfu ajaja.

147

- ¹ Unu jaa Chipfu ajaja.
 Agụ ebvu gude ekele Chileke
 anyi ekele dū ree.
 Aja Chipfu ajaja bụ iphe
 ehu-utso; bya aburu iphe,

- rwuberu iya nù.
- ² Ọo Chipfu gude ẹka iya
akpù Jierúsalemù.
- Nta-a bẹ o rwutawaru ndu
Ízurẹlu, a kpuru lẹ ndzù
gude alwaphuta azù.
- ³ Ọ bụ onye emeje gẹ ndu obu
phẹ tsuru gwogiri-gwogiri
nọdu ndzù;
tẹme ọ nọdu asachajẹ phẹ
ónyá ẹka e mekarù
phẹ iphe.
- ⁴ Ọo ya gùru kpokpode ọgu
maru ole, ọ gbaru g'ọ dù;
bya agùkota phẹ ẹpha
l'ẹhu l'ẹhu.
- ⁵ Chipfu k'anyi parù ẹka;
tẹme ike iya bụru ike,
nyiberu anyibe.
- Nkwamẹnya nkiya ta adùdu
onye sùru atù ọnu g'ọ
habe shii.
- ⁶ Ọo Chipfu gude ndzù ndu
wozeru onwophẹ alì;
obenu lẹ ndu ẹjo-iphe bẹ
oochitajẹ tta l'alì.
- ⁷ Unu gùnaa ebvu gude kele
Chipfu ekele.
- Unu gudenù une kùaru
Chileke anyi nkwa.
- ⁸ Ọo ya gude urwukpu
kwechia akpaminigwe
l'ophu.
- Ọ nọdu edzejeru eliphe mini;
bya emeje g'ẹswa rwushia
l'eli úbvù.
- ⁹ Ọo ya anù iphe-edobe nri;
bya abùru iya anùje unwu
okpoko-ọhà nri m'ẹphe
raa ọrà iya.
- ¹⁰ Ọ tọ bụdu ike, dù l'inya emeje
g'ẹhu tsoo ya ọtso;
ọphu ọ bụdu apata-ọkpa
nemadzù emeje g'ẹhu
tsoo ya ọtso.
- ¹¹ Ndu emeje g'ẹhu tsoo Chipfu
ọtso bụ ndu atsù iya ebvu;
mbù ndu bụ ẹka ẹnya
phẹ adùje bụ lẹ n-yemobu
Chileke.
- ¹² Gube Jierúsalemù;
janaa Chipfu ajaja.
Tunaa Chileke ngu ẹpha
gube Zayonu.
- ¹³ Kẹle ọo ya emeje g'okpokuu
ọnu-abata ngu shihu ike;
tẹme ọ nọdu agojeru ọnu-oma
nù ndu nọ ngu l'ime.
- ¹⁴ Oomeje gẹ nchì dù doo
l'oke alì ngu l'ophu;
tẹme ọ nọdu egudeje
ọkpobe ereshi azù-ji

ngu epho.

¹⁵ Oo iphe, o sùru g'ò mee
l'eliphe emeje.

Opfu ngu abùjeru; epfuzeta,
iipfuzeta iya l'ò tũko
mgboko l'ophu ngadzuru.

¹⁶ O bù onye ewojeru
aka-mini-sunoo phũshi
g'onye phũshiru ukpo;
bya eworu ijimini
phekaa l'ò dzuru ekameka
g'onye phũru ntũ.

¹⁷ Ookpotajè akamini jĩa g'onye
jĩru eja.

?Bù onye a-dũ ike nõdu g'oyi
akamini ono tsũa ya?

¹⁸ Olobule-a opfu-õnu bè
oopfufe;
akamini ono adazehu.

Oomeje gè phèrèphèrè
wata ezizi.

Phèrèphèrè ono -ziahaepho;
akamini ono adazehu wata
asò asòso.

¹⁹ Opfu iya bè o kpuhawarũ
goshi Jiékõpu;
mbũ l'ikpe, o kperu;
yèe iphe, o tõru õkpa iya
sũ g'e tsoje bè o
kpuhawarũ goshi Ízurelu.

²⁰ O tò dũdu õhozo, o mejewaru
egube ono.

Ndu k'ono ta amadũ ikpe,
o kpewaru dobe.

Unu jaa Chipfu ajaja.

148

¹ Unu jaa Chipfu ajaja.

Unu shi l'imigwe jaa Chipfu
ajaja.

Unu nõdu l'eka kachaa
ephekerephe jaa ya
ajaja.

² Unubè unwu ojozi iya l'ophu;
unu jaa ya ajaja.

G'iphe, bukpoò ojõgu imigwe
l'ophu jaa ya ajaja.

³ Unu jaa ya ajaja;
unubè enyanwu yèe õnwa.

Unu jaa ya ajaja;
unubè kpokpode,
egbu nwĩnwii.

⁴ Unu jaa ya ajaja;
unubè akpaminigwe;
mekpoò unubè mini,
nõgharu akpaminigwe
anõgha.

⁵ Unu tũko g'unu ha jaa Chipfu
ajaja;
kèlè õo ya sùru g'unu dũ;
unu dũ.

- 6 Ọ bụru iya sụru unu l'owa-a
 ẹka unu a-nọdugbaa
 baa.
 Ọ bụru ẹka ọ sụru g'unu
 nọdu bẹ unu nọgbaa.
 Unu je a-nọdu iya jasụ l'ojeje.
 Iphe ono, ọ tọru ọkpa iya
 ono ta abyadụ echihu
 echihu.
- 7 Unu nọdunu l'eliphe jaa
 Chipfu ajaja;
 unubẹ iphe, dughbaa biribiri,
 o meshiru dobe l'eze-enyimu;
 waa ọphu nọgbaa lẹ
 mini-ime-alị.
- 8 Unu jakwaphọ Chipfu ajaja;
 unubẹ egbigwe;
 mẹ aka-mini-sunoo;
 mękpoo urwukpu;
 waa oke pherephere,
 emeje iphe, o pfuru.
- 9 Unubẹ oke úbvú mę iphe,
 bụ úbvú nshii; waa oshi-ọmi;
 mękpoo oshi sida;
 unu jakwaa ya phọ ajaja.
- 10 G'anụ-egbudu; mę iphe-edobe;
 waa unwehu; mękpoo ẹnu,
 ephe l'eli tųkokwapho
 jaa ya ajaja.
- 11 Unubẹ ndu eze, nọ l'eliphe;
 mę unubẹ iphe, bụ ọhamoha;
 waa unubẹ ndu-ishi;
 mę iphe,
 bụ ndu eze mgboko l'ophu;
¹² mę unubẹ unwokorobya;
 waa unubẹ unwumgboko;
 tẹme waa unubẹ ndu bụ
 ọgerenya mę unwegirima;
 unu jajekwa iya
 phọ ajaja.
- 13 Unu tųko g'unu ha jaa Chipfu
 ajaja;
 kele ọo ẹpha iya kpoloko
 bụ ẹpha, kakọta l'eli.
 Ọdu-biribiri iya dagharu
 mgboko l'ophu bya
 adaghaa imigwe.
- 14 O meru g'onye ike dų futaru
 ndu nkiya.
 Ọ bụru onye ono bẹ ndu
 dųru iya nsọ,
 bụ ndu ịzurẹlu anọduje
 aja ajaja ono;
 mbụ ndu ono,
 dų iya l'obu ono.
 Unu jaa Chipfu ajaja.

¹ Unu jaa Chipfu ajaja.
 Unu gaa ebvu ọphúú nų
 Chipfu.

Unu gụa ebvụ gude jaa ya
 ajaja l'ẹka ndu ọ́ru
 iya nsọ dzukọberu.

² Gẹ ndu Ízurelu tee ẹswa
 l'ẹka onye meru phẹ nụ.
 G'onye eze ndu Zayonu mee
 g'ẹhu tsọ phẹ uto.

³ G'ẹphe tuko gude ete ebvụ
 jaa ẹpha iya ajaja.
 Teme ẹphe egude nkwa yẹe
 une gude gụa ebvụ
 nụ iya;
⁴ noo kele Chipfu bẹ ndibe
 iya dụ l'obu.

Ndu wozeru onwophẹ alí
 bẹ ookpubeje ndzọta
 g'okpu-eze.

⁵ Gẹ ndu ọ́ru Chileke nsọ teje
 ẹswa l'ẹgube úbvú ọwa-a,
 a kwabẹru phẹ-a.
 Teme ẹphe agukwapho ebvụ
 ẹhu-uto m'ẹphe zẹ azẹe
 l'iphe-azẹe phẹ.

⁶ G'aja Chileke ajaja buru iphe,
 ẹphe a-kpuru l'onu.
 Teme ẹphe atsua ogu-echi,
 atsụ akpatiphu labọ l'ẹka;
⁷ gude iya je agwata ndu
 ọhozo ugwo iphe,
 ẹphe meru phẹ;
 bya egude iya nua
 unwu-eliphe aphụ.

⁸ Teme ẹphe egudekwa iya
 phọ tya ndu eze
 phẹ ẹgbirigba;
 mbụ tya ndu nweru
 ẹnya mkpọro.

⁹ Ọo ya bụ g'ẹphe eshi nno
 meebekota iphe,
 onye-ikpe deru l'ẹkwo
 sụ g'ẹphe mee ndu ọhogu
 phẹ ono.
 Ọwa-a bụ iphe, o gude kwabẹ
 ndu ọ́ru iya nsọ
 ono úbvù.
 Unu jaa Chipfu ajaja.

150

¹ Unu jaa Chipfu ajaja.
 Unu ọ́du l'ulo Chileke,
 dụ nsọ jaa ya ajaja.
 Unu ọ́du l'imigwe,
 o gude ọkpẹhu iya mee
 jaa ya ajaja.

² Unu jaa ya ajaja k'iphe,
 parụ ẹka o meshigbaru.
 Unu jaa ya ajaja;
 kele apa ẹka nkiya
 nyiberu anyibe.

³ Unu gbua opu gude jaa
 ya ajaja.

Unu akpoo une yee ogelenda
gude jaa ya ajaja.
4 Unu kua nkwa tee ebvu
gude jaa ya ajaja.
Unu kua ogelenda phua upyi
gude jaa ya ajaja.
5 Unu kua eze ogena,
ada dunguu-dunguu
gude jaa ya ajaja.
Unu egude ogena,
ada gengugengu gude
jaa ya ajaja.
6 G'iphemiphe, bukpo iphe,
atu unme tuko jaa
Chipfu ajaja.
Unu jaa Chipfu ajaja.

Èkwo Ètu

Urwu, dù l'ètu

¹ Ètu, Sólomonu, bù nwa Dévidi
nmashìru; mbù eze ndu Ízurèlu.

Iphe, e dedoru iya bù;

² gè nemadzù egude iya
maru iphe; bya abùru
onye a hùru ahùhù.

Tème waa g'opfu,
dù omilomi doo ñnya.

³ G'a nòdu ndzù bùru onye a
hùru ahùhù;
yèe onye kwarù ñnya;
bya abùru onye a-nòdu eme
iphe, dù ree; waa iphe,
pfùru oto.

⁴ G'e gude iya mee gè ndu
enwedu egomunggo
kwa ñnya;
mekwaphò g'okoròbya
maru iphe;
makwarùpho eye ònu l'opfu.

⁵ Gè ndu maru iphe ngabè nchì
yekwabaa iphe l'iphe,
èphe nwùtaru.

Tème ndu iphe edoje ñnya
angabèkwapho nchì
g'a kpò-zibaaru phè ọzo.

⁶ Tème g'e gudekwa iya phò
mee g'ètu doo ñnya;
bya emekwaphò g'ílù,
ndu maru iphe atù;
yèe opfu phè doo ñnya.

⁷ Q kwa atsù Chipfu ebvu
bù egbube ishi mmamiphe.

Obenu lè ndu eswe bè ta
adùdu iphe, èphe agùbeje
mmamiphe yèe ahùhù.

Okwa, a nmarù

unwokorobyà

⁸ Sù-a; nwa mu; ngabeje nchì
mè nna ngu nòdu
abarù ngu mba.

Qphu i wokwaru iphe,
ne ngu ezi ngu kpò
èbo l'afù.

⁹ Kèle opfu phè ono a-bùkwaru
okpulishi, e-me l'ì dù ùbvù.

Tème l'ò bùru ìyagba-olu,
a-tùkpo ngu l'olu gude mee
l'ì bùru eguru.

¹⁰ Nwa mu; teke ndu iphe-èji
ede ngu edede;
b'ekwekwa g'èphe deta ngu.

¹¹ Q -bùru l'èphe sùru ngu g'ì
bya etsoru phè;
g'unu je egeparu gbua

- nemadzù;
 mbù g'unu je edomia
 onwunu kwabèru onye
 adùdu iphe, o meru;
 12 g'unu je elwee phẹ lẹ ndzù
 g'ilu elweje odzu-a;
 mbù lwee phẹ wọọ gẹ ndu
 bahuru l'iduma;
 13 mbù m'obetachakpọ
 ephe sù ngu l'unu
 a-natakwa iphe, eregbaa ire;
 mbù l'unu e-gudekwa iphe,
 unu natarù lẹ nfu dojia ọlọ
 unu edoji;
 14 ephe -sù ngu ngwa;
 g'unu l'ephe tũko swìru;
 k'ọp̄hu unu l'ephe
 a-gbarù mgbà l'ẹ̀da
 okpoga ọbu;
 15 Nwa mu; te etsokwaru phẹ!
 Te eyekwa ọkpa l'uzo,
 ephe eshi!
 16 Kẹle ọkpa phẹ anọduje ekwo
 gburumu ala l'eme iphe-ẹji.
 Tẹme ọp̄hu egbu nemadzù
 adùdu iphe, ọobujeru
 phẹ.
 17 L'onye wotaru ọnyà-ẹnu
 je ekweberu ẹnu l'ẹka
 ẹnu ele iya ẹnya
 bukwa iphe-iphoro bẹ oome.
 18 Ọ kwa mee nkep̄hẹ bẹ ep̄he
 geparu kwabèru.
 Ọ kwa onwop̄hẹ bẹ ep̄he
 domiru onwop̄hẹ
 echeru.
 19 Mbù l'ọo ẹgube ono bụ
 g'ọo-dù iphe, buk̄poo ndu
 ana ndu ọzo iphe
 phẹ l'ike.
 Urwu, e ritaru l'uzo, dù nno
 egbujekwa onye ritaru
 iya nù.
Okwa, a nmarù ndu
jjkaru mmamiphe
 20 Mmamiphe tsoru gbororo
 echi mkpu.
 Ọ nọ l'echi edupfu akpọ
 okwe.
 21 Ọobujeru; o -rwua l'ishi ọzo
 l'ọ chia mkpu.
 Teke ọ byaru l'ọnu-abata
 mkp̄kpu l'ọ pfuru
 saarù ọha op̄fu sù:
 22 Unubẹ ndu enwedu
 egomunggo; ?bù teke
 ole bẹ unu
 e-mebekp̄oru eswe?
 ?Buk̄poo teke ole bẹ achì ndu
 ọzo ọchi e-bebekp̄o
 tsọ-buhu ndu anọduje

achi iya nu uto?

Mbu-a; ?bu gunu meadaa
teme mmamiphe
adu-buhu ndu eswe ash?

²³ Unu ghakwaaru mu iphu
numa mba, mu abaru
unu;
k'ophu mu e-goshi unu
obu mu;
mbu mee g'unu maru
g'o du mu l'obu!

²⁴ Obenu eshinu unu jikaru mu
teke mu kuru unu oku;
mu machiaru unu aka;
ophu o dudu onye yeru
mu onu;

²⁵ eshinu unu woru idzu,
mu chi-koshiru unu
hua l'ali;

ophu unu anataduru mba,
mu baru unu;

²⁶ be mbedua e-mechakwaa
chia unu ochi;
me iphe-ehuka dapfutaepho
unu.

Mu e-kwekwaru unu
une me ndzu-agugu
rwutaepho unu;
²⁷ mbu teke ndzu-agugu e-zi
g'oke pherephere bya
ezikota unu;
ozoo teke iphe-ehuka e-gude
oke pherephere bya
anmakota unu;
mbu me iphe-ehuka yee
aphu byapfutaepho unu.

²⁸ "Noo teke ephe e-ku
mu oku;
mu ta azadu phe enu.

Ephe elee enya mu;
ephe ta ahumadu mu.

²⁹ Su: eshinu mmamiphe
du phe ash;
ophu ephe ahataduru etso
uzo atsü Chipfu ebvu;
³⁰ eshinu mu chi-koshiru
phe idzu;

ophu ephe ekwedu mu
angaberu nchi;
teme ephe jika mba,
mu baru phe;

³¹ be ephe e-mechaa ria
urwu ejo uzo, ephe etso;
mbu ria urwu ejo idzu,
ephe achi; rijia ya ephe.

³² Ejo uzo ono, ndu enwedu
egomunggo hataru ono
e-gbukwa phe.

Teme ejiji, ndu eswe jiru
onwophe enya ono
e-mekwapho;
ephe aburu ola-l'iswi.

33 Obenu l'onye ngaberu mube
 mmamiphe nchi be ta
 adudu iphe,
 byaru eme iya nu.
 Ehu a-du iya guu;
 o to dudu iphe,
 ootsu ebvu k'a -nonyakwaa;
 o mee ya."

2

Urwu, eerita le mmamiphe

- 1 Nwa mu; i -kwe nata opfu
 mu;
 bya eworu iphe, mu suru
 g'e meje doo l'ime obu
 ngu;
 2 mbu i -nodu angabejeru
 mmamiphe nchi;
 bya eworu obu ngu
 ziberu nkwaṁnya;
 3 o -buru l'i kuru amaru iphe,
 du omilomi;
 bya echiku nkwaṁnya le
 mkpu;
 4 mbu-a; teke oogu ngu egu
 g'onye mkpola-ochaa
 agu;
 teme i nodu achọ iya
 g'onye achọ eku,
 e domiru edomi;
 5 oo ya bu; atsü Chipfu ebvu
 edoo ngu ɛnya;
 teme l'i makwarupho
 Chileke.
- 6 Kele oo Chipfu bu onye
 emeje g'a maru iphe;
 mbu l'oo l'onu iya be
 mmamiphe yee
 nkwaṁnya eshije.
- 7 Okpobe mmamiphe be o
 kwachiru akwachi
 doberu ndu obu phe
 guru iphoro.
- Ndu uta ta adudu l'iphe,
 ephe eme buru iya be
 ephe egudeje gbobuta
 onwophe.
- 8 Uzo ndu pfuberekoto
 buru iya anoduje eleta
 iya ɛnya.
- Teme o nodu anwubejeru
 ndu yeru iya obu ɛnya.
- 9 Noo teke oo-do ngu ɛnya;
 mbu iphe, du ree;
 yee iphe, pfuru oto;
 mekpoo iphe,
 bukpoos uzomuzo,
 bu uzo, du ree.
- 10 Noo kele mmamiphe a-bahu
 l'ime obu ngu;
 amaru iphe atsahaha ngu utso.

- 11 Ọ bọru iphe, a-nọdu egbochi
 ngu nọ bọ amaru eye
 onu l'opfu;
 nkwaṁnya awata ngu
 awata ngu akpọ-ziru
 ọzo.
- 12 Mmamiṣe a-nafuta ngu
 l'uzo ndu ejo-iphe;
 bya adzota ngu l'eka
 ndu opfu pẹ
 apfuduru-oto;
 13 mbu ndu ahajẹ ọzo,
 pfuru nhamunha je
 etsoru ochi;
 14 ndu bọ iphe, aduje pẹ ree
 bọ eme ejo-iphe;
 tẹme eshi ọzo, gberu nggọ
 nọdu atsoje pẹ uto;
 15 mbu ndu ọzo pẹ l'ophu
 dukota nggodogo
 nggodogo;
 ophu e gudedu ire pẹ eka
 l'iphemiphe, ephe eme.
- 16 Ọ-dzokwa ngu pọ l'eka
 nwanyi-ovuoba;
 mbu l'eka nwanyi-ukpara
 yele opfu erengete iya.
- 17 Onye lufutaru l'ibe ji iya,
 kuru iya le nwamgboko;
 bya aghaaruu ogbandzu,
 ephe gbaru l'iphu
 Chileke okotazu;
 18 kele ọlo nwanyi, du egube
 ono bukwa eka eeshije
 alufu alufu anwuhu;
 tẹme gbororo ọzo iya bọru
 ọzo, e shi ala maa.
- 19 Ọ to dudu onye jefujeru
 iya nu mechaalwa;
 ozoo mechaalshibaa
 ọzo ndzu.
- 20 Ọo ya bu le-a; tsoru eka
 ndu eme ree.
 Shije gbororo,
 ndu pfuberekoto eshi.
- 21 Kele ndu obu pẹ guru
 iphorol'e-buru l'eliphe.
 Ndu uta adudu l'ehu
 anodukwa iya pọ.
- 22 Obenu le ndu ejo-iphe be
 e-mekwa gephe chihu
 l'eliphe.
 Tẹme ndu e gudedu ire pẹ
 eka be ee-phefu ephefu.

3

*Idzu, aachi-koshi
 unwokorobyia*

¹ Nwa mu; ta zohakwa iphe,
 mu ezi ngu.

Wochikwaaru iphe ono,

- mu sùru g'i mee ono
 kwakọbe l'ime obu ngu;
 2 kẹle oo-me g'eswe
 ndzù ngu kabaa ogologo;
 mbù l'oo-me l'i kaa nka;
 tẹme l'oo mekwaphọ
 g'ẹhu dù ngu guu.
- 3 B'ekwekwa gẹ n-yemobu
 yẹe ire-lanù nahù ngu.
 Woru iya tũkpoo l'olu g'ọleka;
 l'i woru iya dee pfube
 l'ime obu ngu.
- 4 Oo ya bù l'i bũru onye a-tũba
 Chileke yẹle nemadzù
 l'ẹnya;
 tẹme l'i nweru epha ọma.
- 5 Gude obu ngu g'ọ ha
 dakobe Chipfu.
 Ba chikwaru ọpfu kwẹe lẹ
 nkwaṃenya nkengu.
- 6 I -nọdu emekpọo iphemiphe,
 iimekpọo ememe;
 nyatajẹ Chipfu;
 kẹle ọo ya e-me g'uzo ngu
 pfulu ọto.
- 7 Ta arijekwa l'i maru iphe.
 O chikwa g'i tsujẹ Chipfu ebvu;
 kpọ-yijeru iphe-ẹji ukuvu.
- 8 Noo iphe, e-me g'ẹhu dù
 ngu ike;
 mee g'okpu shihukwa ngu
 phọ ike.
- 9 Gude ẹku ngu; yẹle iphe-mbù,
 i kpatarù l'opfu ngu;
 kwabẹ Chipfu ùbvù.
- 10 Oo ya bù gẹ nri eji ọba ngu
 bushihu ebushihu;
 tẹme mẹe ejikwaphọ
 mgbaja ngu ejiji.
- 11 Nwa mu; Chipfu -nọdu abarù
 ngu mba;
 b'e wokwaru iya hua l'alì;
 ọphu ì dzurubejekwa
 mẹ ọ -nọdu alọ ngu ẹka
 lẹ nchì.
- 12 Kẹle ndu Chipfu ahùje ahùhù
 bù ndu o yeru obu;
 ẹgube ono nna, ahùje nwa,
 o yeru ẹnya ono.
- 13 Ehu-utso bẹ a ọoru nù onye
 chọtaru mmamiphe;
 mbù onye natarù
 nkwaṃenya.
- 14 Kẹle ọ ka mkpọla-ọchaa
 aba urwu;
 tẹme ọ nọdu anwuta iphe,
 ka shii eme l'ọphu
 mkpọla-ododo anwuta.
- 15 O ka mkpuma, aswa dù
 ere ire.
 O tọ dudu iphe, agù ngu ẹgu
 g'i nweru iya mẹ nanù,

- aa-nọdu atọ eyeru iya.
 16 Iphe, o gude l'ẹkutara bọ
 ndzọ ogologo;
 ophu o gude l'ẹkicha bọru
 enweru iphe yẹ
 akwabẹ ùbvù.
 17 Etso ọzo iya bọ ẹhu-utso;
 tẹme gbororo iya bọkotaru
 ẹhu-guu.
 18 Ọ bọ oshi, anųje ndzọ l'ẹhu
 ndu nmataru iya akpa.
 Ndu tọru iya gburumu l'a-bọru
 ndu a goru ẹhu-utso nų.
 19 Ọo mmamiphe bẹ Chipfu
 gude tọa ọkpa
 mgboko-a l'ophu.
 Ọ bọru nkwańnya iya bẹ o
 gude dobe igwe.
 20 Ọ bọru amaru iphe iya bẹ o
 gude mee gẹ mini ime
 alẹ nwųshije;
 bya emee g'iji shije
 l'urwukpu kwaa.
 21 Nwa mu; iphe, ii-gudeshi ike
 bọ ọkpobe mmamiphe;
 yẹle amaru eye ọnu l'opfu.
 B'ekwekwa g'ọ nahų ngu.
 22 Ọo ya a-bọru ngu ndzọ;
 bya abọru iyagba, a-tukpo
 ngu l'olu gude mee
 l'ẹ bọru ẹguru.
 23 Ọo ya bọ l'iijekpọepo
 l'uzo ngu chiriri werere.
 Opfu ta adọdu ngu l'ọkpa.
 24 I -zẹe azẹe; ndzọ ta agųedu
 ngu.
 Mbų-a; mgbẹnya atsoaha
 ngu ntumatu mẹ i zẹe azẹe.
 25 Ejo iphe-ẹhuka -tų ngu l'upfu;
 b'atsukwa ebvu!
 Ophu i tsukwa iphe, emeje
 gẹ ndu ẹjo-iphe bọru
 mkpurupyata ebvu mẹ
 ọ dapfu ngu!
 26 Ọo Chipfu a-bọru agbara-ike
 ngu.
 Ọo ya bọ l'oo-me g'ẹ tẹ
 nmalahų l'ọnya.
 27 Ta lọ-phukwa iphe,
 dų ree azọ g'ọ to rwu ndu
 o rwuberu ẹka;
 mẹ ọ -dų ngu l'ẹka ememe.
 28 Ophu i sųkwa nemadzọ ibe
 ngu g'ọ bya echele bya
 anata iphe ọ bọ;
 l'ẹka i gbẹkwa gude iphe,
 ọ bọ l'ẹka ono.
 29 Ta achijekwaru nemadzọ ibe
 ngu ẹjo idzu;
 mbų onye unu l'iya bu
 tųsaru ẹhu.
 30 Te bokwa nemadzọ ibo eswe;

- l'èbe abụ l'o mekarụ ngu iphe.
- ³¹ Te kokwaru onye bụepho iphe ike aduje iya ree okophoo!
- Ọphu ọ dukwa ụzo iya ọphu ii-hota sụ l'ọ dụ ngu ree!
- ³² Kẹle onye eegudedu ire iya ẹka dukwa Chipfu ashị; obenu l'onye obu iya gụru iphóró bẹ amajeru iya ime.
- ³³ Chipfu tuakwaru ọnu-ulo ndu ejo-iphe ọnu; obenu l'ọonoduje ago ọnu-oma anụ unuphu ndu pfuberekoto.
- ³⁴ Ndu achị ndu ozo ọchi bẹ Chipfu achilatajekwa; ọ nọdu emejeru ndu wozeru onwophe alị eze-iphe-oma.
- ³⁵ Ndu maru iphe bẹ okiphe phe bụ akwabẹ ùbvù; obenu lẹ ndu eswe bẹ oogbobejeru iphere.

4

Mmamiphe kachaa ree

- ¹ Sụ-a; unwu mu; unu ngabekpodaru mu pho nchi g'unu angabejeru nna unu; me ọ -nọdu alọ unu ẹka lẹ nchi.
- Unu kpa a iphe lẹ nchi; g'iphe edoje unu ọnya.
- ² Iphe, mu ezi unu bụ ọkpobe mmamiphe.
- Ọo ya bụ; unu te wokwaru iya nmaa phulaphula.
- ³ Teke mu bụ nwokoro buru l'ibe nna mu; mbụ teke mu bukwa du ọgbo lanụ; bya aburu nwa lanụ, ne mu nwutaru
- ⁴ bẹ nna mu ziru mu iphe sụ mu:
- "Gudekwa obu ngu g'ọ ha gbakwa ẹka l'ofu-ọnu mu!
- Meje iphemiphe, mu sụru g'i meje g'jinodu ndzụ!
- ⁵ Makwaru iphe; g'iphe dojekwa ngu ọnya!
- Ta azohajekwa opfu-ọnu mu; ọphu i shikwa iya kpoo gegege kpofu!
- ⁶ Te ewokwaru mmamiphe nmaa phulaphula; ọo ya bụ g'ooleta ngu ọnya.

- Yee ya obu; ọọ ya bụ
 g'oocheje ngu echeche
 g'ọ tọ dụ iphe, e-me ngu nụ.
 7 Ọo mmamiphe bụ ishi;
 ọọ ya bụ g'ị chọo
 mmamiphe!
 Obetakpọo o je ephu ngu
 gunu;
 ta ahakwa achọ
 nkwaṃnya!
 8 Kutsee ya; g'ọopalialia
 ngu ephekerephe!
 Nma iya akpa;
 g'ookwabeje ngu ùbvù!
 9 Oo-woru okpulishi,
 e-me g'ị dụ ùbvù l'ẹnya
 kpube ngu;
 bya eworu okpu-eze,
 dụ akpabiri sẹe ngu l'ishi.”
 10 Ngabekpodapho nchị
 nwa mu; g'iphe,
 mu epfu bahụkwa ngu
 lẹ nchi;
 g'eswe ndzụ ngu akabaa
 igwerigwe!
 11 Ọ kwa ọzo mmamiphe bẹ mu
 ziru ngu.
 Ọ bụru gbororo, pfulu
 nhamunha bẹ mu duru
 ngu shia;
 12 K'ophu bụ ị -nọdu eje ije;
 ọ tọ dudu iphe,
 akpọshi ngu ahata okpa.
 Teke jigba ọso;
 ọpflu ta adudu ngu l'okpa.
 13 Gudeshia ahụhù, a hùru ngu
 ike; ba hakwa iya
 g'ọ gbalal!
 Letakwa iya ẹnya ree;
 kele ọ kwa iya bụ ndzụ,
 ị dzụ.
 14 Ta atukwa okpa atutu ophu
 l'uzo ndu ejo-iphe;
 ophu i shikwa ọzo ndu
 eme ejo ememe.
 15 Gbangoo ya; be shikwa iya
 eshishi ophu.
 Gbakutaru ọzo ono azụ;
 shia ọzo ọzo jeshia iphe,
 iije.
 16 Kele ephe te ekujedu
 mgbenya;
 m'ephe emeduru ejo-ememe;
 ophu mgbenya eshitajedu
 phe ẹnya eshita ophu;
 gbahaa l'ephe meadaru ge
 nemadzụ daa.
 17 Iphe, abujeru nri phe bụ eme
 ejo-iphe.
 Mee, ephe anguje bụru eme
 iphe-ike.
 18 Ọzo, ndu pfuluberekoto

- etso aduje g'iphóró
 geregere utsal,
 l'atoje nwehu abo hu gbiriri
 jasul nchi asafu.
- 19 Obenu l'uzo ndu ejo-iphel
 aduje ge tsukiribaa
 ochii;
 k'ophu bu l'ephe ta amadu
 iphe,
 ephe evukotaje daa iko.
- 20 Nwa mu; ngabekwa nchi
 l'iphe, mu epfu.
 Gbobe nchi egbobe
 l'opfu-onu mu.
- 21 B'ekwekwa g'ephe lufu ngu
 l'iphu.
 Dobe phe l'ime okpoma ngu.
- 22 Kele ephe bu ndzu l'ehu ndu
 humaru phe nu;
 bya emeje g'ehu amadu
 l'ophu wekorohu.
- 23 Ophu kachakponu bu g'i
 cheje obu ngu nche;
 kele oo ya bu aka ndzu shi.
- 24 T'ukokpo iphe, gberu nggo
 wofukota l'onu ngu.
- G'ire ngu te epfujekwa opfu,
 apfuduru nhamunha.
- 25 G'anya ngu dukwa l'iphu.
 Tabekpoephe enya l'ataphu
 ngu nhamunha
 nhamunha.
- 26 Lerwejadakwa enya l'uzo
 teme l'itsojeru iya.
 G'uzo, ii-tsoru bujekwaru
 okpobe uzo, shihuru ike.
- 27 Te etsokwaru uzo ekutara;
 ophu i shikwa ekicha.
 Wofutakwa okpa l'ejo ememe;
 kwasekwarupho
 nhamunha.

5

Anna okwa eri ogori

- 1 Nwa mu; kwata ngaberu
 mmamiphe nkemu nchi.
 Woru nchi pfube epfube
 numa opfu nkwamenya,
 mu epfu anu ngu;
- 2 k'ophu ii-maru eye onu l'o
 rwuberu iya; teme opfu,
 shi ngu l'onu egoshi l'i
 maru iphe.
- 3 Kele opfu, shi nwanyi,
 eme eji l'onu be anoduje
 atso ge manu-enwu;
 mbu l'ookwo teretere
 ge manu-urwazi.
- 4 Ole o -rwuepho l'ikpazu
 iya l'o tsahaa g'age;
 tsahaa nkog'ogu,

- atsụ nkọ iphu labọ.
⁵ Onye tsoru iya nụ laakwaru
 maa.
 Ụzo iya edubaję nemadzụ
 l'ilu.
⁶ Ọ tọo kpajędu ishi etsoru
 ụzo ndzụ.
 Ụzo iya l'ophu dukotaepho
 nggọdogo nggọdogo;
 ophu ọ madụ.
⁷ Noo g'o gude mu sụ unubę
 unwu mu g'unu
 ngaberu mu nchị.
 G'ọ tọ dukwa teke unu a-ha iphe,
 mu pfuru meahaa ozo.
⁸ G'uzo, ịi-nọdu eshi bukwaru
 ụzo, nọ iya ụzenya.
 B'e shiswetakwa ụzo
 onu-mgbo ụlo ibe iya;
⁹ a -nonyaa i woru ụbvù,
 rwuberu ngu nụ haaru
 ndu ozo;
 bya eworu ndzụ ngu
 tọgboru onye enwedu
 obu-imemini;
¹⁰ mbụ a -nonyaa ndiphe
 bya ebvukaa ẹku ngu;
 ọo ya bụ; akanya,
 i seru awuru laa ibe onye
 ozo.
¹¹ Teme ndzụ ngu bvujeeepho l'ị
 tsuahaa ude;
 mbụ teke akpọ-ẹhu ngu
 mę ogwehu ngu
 a-gbajoshihukota.
¹² Noo teke ịi-sụ: "Denuanu
 g'o gude e shi alọ mu ẹka
 lę nchị;
 ophu mu agubejedu
 iya iphe;
 mbụ e shi abajeru mu mba;
 ophu o rwujedu mu l'ẹhu?
¹³ Ndu ezi mu iphe bę mu
 jikaru lę mu te emedu iphe,
 ẹphe shi ezi mu;
 ophu mu eshidu eyeje
 onu yeru onye shi
 akpọ-zijeru mu ụzo.
¹⁴ Nta-a bę mu abyawaa
 aburu onye laru l'iyi
 l'edzudzu-ọha."
¹⁵ Mbụ-a; gę nyee ngu buru
 ngu obvu-mini,
 a-buru nkengu kpoloko.
 Mbụ mini, agba kę tọtitori,
 shi lę welu,
 ị turu l'onwongu.
¹⁶ ?Denu g'ii-shi parụ ogba,
 a nwushiru ngu mini
 haa g'ọ sọ gborogboro
 lę gbororo?
 ?Mbụ parụ okpuru ngu

- haa g'ò sòru je adòru l'echi
edupfu?
- 17 Mee ya g'ò bũru nkengu kẹ
nwẹkinyi ngu.
G'unu lẹ ndiphe ta
agbakwaru iya mgba.
- 18 G'e kebekwa ẹnya ẹka iikuje
mini l'oma!
G'ẹhu tsokwa gu lẹ nwanyi,
i luru l'okoro bya utso!
- 19 G'ò dukwa g'umoro-enyimu,
ama ntumatu.
G'era iya mejekwa g'ẹhu tsoo
ngu utso.
Ge n-yemobu iya
sepyabejekwa ngu
l'unuphu.
- 20 ?Denu g'ò nwuru umere
nwanyi, eme ẹji anoduje
agba ngu igiri; nwa mu?
?Denu g'ò gude o bũru
utapfu nyee onye ozo
be jinoduje arwaphu
onwongu?
- 21 Kele uzo, onyemonye eshi
be Chipfu makotakwaru.
Teme o nodu atukojeeppo
iphemiphe, oome egbu igo.
- 22 Ejo-ememe, onye ẹjo-iphe
eme l'anmajekwa iya
g'onya; mbu l'iphe-ẹji,
oome adujekwa g'udo
kee ya kpukpurukpu.
- 23 O bũru iphe, e-gbu iya nu bu
ahuhu, a huduru iya;
teme eswe eswe ono,
oome ono je eme iya l'o
bũru ola-l'iswi.

6

Okwa, aanmaru

onye eme eswe

- 1 Nwa mu; o -bũru l'i naru
nemadzũ ibe ngu mkpalẹka;
o -bũru l'i woru onwongu
sũberu onye ozo
l'itumo;
2 o -bũru l'opfu ono bũwaa
onyà nmaa ngu;
mbu l'opfu, shi ngu l'onu
bũwaa igbudu tu ngu;
3 wakwa iphe, ii-me baa;
nwa mu; g'i nweru
onwongu;
eshinu i dabawaru l'eka
obutobu ngu.
Je ewoze onwongu alj;
rwokpoephe obutobu ngu
jasu l'i rwobuta iya.
- 4 B'ekwekwa ge mgbenya
zinwuta ngu ẹnya!

- Ophu i kwekpòkwanu
 g'o shita ẹka ì nọ eshita
 ophu!
⁵ Kukebe ẹhu dzọo onwongu
 ẹ ẹgbada adzọje onwiya
 l'ẹka ndu achì nta;
 mbụ g'enu, ephe l'eli,
 a nmataru l'ónyà;
 e mechaa ọ nahụ.
⁶ Jekubenụ ụnwehu;
 gube onye enyiru!
 Gbua igo l'iphe, oome gude
 maru iphe!
⁷ Lenu l'ụnwehu te nwedu
 onye-ishi;
 ophu ẹphe enwedu onye
 edu phẹ nụ;
 ozoo onye agbapheje ozi,
 ẹphe eje;
⁸ Ọle ọo bụjeru; o -rwua
 l'ónanwu;
 l'ookukebe ẹhu seta nri;
 mbụ ẹ ndiphe -nọdu
 ebu ereshi;
 yẹbedua apako nkiya.
⁹ ?Bụ teke ole bẹ ìi-zẹkpọ
 ẹgube ono zẹ-beru;
 gube onye enyiru?
 ?Bụ teke ole bẹ ìi-tehu
 ẹ mgbenya ophu iiku?
¹⁰ Ịisuje l'ọ kwa-a g'i kuta
 mgbenya nwanshii;
 mbụ g'i dobe ishi l'oshi
 ilile;
 mbụ l'ọ kwa-a g'i jiru ẹka
 ye l'iphu ụtapfu tuta
 unme nwanshii;
 tẹme l'ì gbẹshi je aharu
 ẹhu ngu zọo ọkpa.
¹¹ Ọle g'i makwaru l'ọkpa-nri
 a-fukwaru ngu g'onye ndu
 abalidebvụ byaru ibe iya;
 mbụ l'ụko-iphe akwatakwa
 ngwọgu byapfuta ngu.
¹² Unu ngabẹ nchị ẹ mu
 pfiaru unu ẹ mkpọkoro
 nemadzụ;
 mbụ onye ẹjo-iphe;
 onye bụepho opfu,
 gberu nggọ bẹ oogudeje
 tsoru aghaphe;
¹³ onye anọduje ataburu
 nwibe iya ẹnya;
 tẹme ọ nọdu egudeje
 ọkpa eme iphe-ohubama;
 bya ajajeru nwibe iya ẹka.
¹⁴ Onye egudeje ẹregede,
 dụ iya l'obu chĩa idzù eme
 ẹjo-iphe;
 tẹme ọ nọdu anọduje
 akpa opfu.
¹⁵ Noo g'o gude eze-iphe-ẹhuka

- je atọ yia l'upfu.
 A -bya aji ẹnya birimu bẹ
 ee-mebyiwa yia k'opfu
 e tee mekọtabaedu yia.
- 16 Ọ dọru iphe ishii,
 dọ Chipfu ashii;
 mbọ ọzo iphe ẹsaa, bọ ẹbyi
 l'ipfu yia.
- 17 Iphe ono bọ: eku-onwonye;
 adzọ ọka egbu ndu adzọdu
 iphe, ẹphe meru;
 18 ari k'eme ẹjo-iphe;
 ekwo gburumu gbaba l'eme
 ẹjo ememe;
 19 agba ekebe ẹregede;
 mbọ onye opfu, eshije yia
 l'onu abukotajeru ọka;
 waa akpa opfu l'unupfu.
- Anma okwa eri ogori*
- 20 Nwa mu; mejekwa iphe,
 nna ngu sọru g'i mee;
 opfu i zọhakwa eme iphe,
 ne ngu ziru ngu.
- 21 Kee ya kpukpurukpu l'obu
 ngu g'ọ nọ ojejoje!
 L'i wokwaru yia phọ tųkpoo
 onwongu l'olu!
- 22 Nọ kele i -nọdu ẹje ije;
 bọ yia a-nọdu edu ngu.
 I -nọdu eku mgbenya;
 bọ yia a-nọdu eche ngu nche.
- Ọ -buru l'i tehuru nwuru ẹnya;
 l'oopfu eyeru ngu.
- 23 Kele iphe, a sọru g'i meje ono
 bọ orọku; ẹme iphe ono,
 e ziru ngu ono buru iphóró;
 ẹme mba, a baru ngu gude
 gbọoru ngu ọja buru
 ọzo ndzọ.
- 24 Oo ya e-phufuje ngu l'ẹka
 ẹjo nwanyi ono nọ;
 bya aburu yia e-selaje
 ngu azọ l'ẹka o nọ mbọ
 nwanyi-ukpara,
 opfu yia anọduje akwo
 ẹretere.
- 25 Ge mma, nwanyi ukpara ama
 te emekwa g'ọ wata ngu
 agugu l'ime obu ngu!
 Ophu i kwekwa g'ọ gude ẹnya
 deritaru ngu!
- 26 Kele nwanyi-ukpara bẹ
 bukwa g'i buru onye
 mmanu bẹ oomeje.
 Mbọ-a; nwanyi, eri ogori
 bukwa ishi ndzọ ngu
 bẹ onoduje achi nta yia.
- 27 Ọ dọru onye a-guta
 oku kpobe onwiya l'utapfu;
 g'oku te eke uwe yia?
- 28 Mbọ-a; ọ dọru onye

- e-je ije l'eli ovokoku;
g'oku ta ahụ iya l'okpa?
- 29 Nokwa g'onye yee nyee
nwibe iya akwa dū
bū ono.
Onye denyiru nyee nwibe iya
ẹka bẹ a taa hakwa
kẹ mmanụ!
- 30 Ndiphe te efbuyishijekwa
onye ẹgu eme;
m'ọ tūgbua je ezita nri, oo-ri.
- 31 Ole ọ -būru l'e guderu iya bẹ
ọ ọto kpọshijekwa g'ọ tọ
pfu ụgwo iphe ono,
o zitaru ono mgbo ẹsaa;
m'obetakpọru o je l'atuko iphe,
dū l'ulo iya reshigbua gude
pfua ya.
- 32 Obenu l'onye jefuru
nyee nwibe iya bẹ egomunggo
swehuru;
kẹle onye eme nno bu
onwiya bẹ oomebyishi.
- 33 Urwu, ooritajẹ iya bu
ẹka-nchi yee iphe-iphere,
eemeje iya; tẹme ujikputeru,
o meru onwiya būru iphe,
e te hufubaẹdu ehufu.
- 34 Kẹle ọo okophoo-nwanyị
akpatsuje nwoke
ẹhu-eghu;
ọphu ọpohujedu obu-imemini;
m'ọ bya emelata onye
jefuru nyee ya.
- 35 Ọphu ọ dudu iphe,
e gude arwo iya duru ọphu
ọ bya anata;
tẹme ọphu ọ dudu m'obeta
i nū iya gūnu g'ọ nworu
kẹ mmanụ, ọ bya iya
ebyi ẹka.

7

*Okwa, aanmaru ndu ejeje
kẹ nwanị-ukpara*

- 1 Nwa mu; meje olu mu!
Woru iphe, mu sūru g'i meje
kwachia akwachi
l'ime obu ngu!
- 2 I -nọdu emewaa iphe,
mu sūru g'i meje bẹ ịi-nọdu
ndzụ.
Oo g'iiletajẹ ẹnya
l'akpuru-ẹnya-oji ngu-a
bū g'i-i-leta iphe, mu ezi
ngu ẹnya.
- 3 Gbaru iya l'ẹka g'ọ būru
ngu echi mkpūshi-ẹka!
L'i woru iya dee edede
l'ime obu ngu!
- 4 Kua mmamiphe nwune

- ngu nwan yi!
- L'i kua nkwa menya onye gu
l'iya bu ndu unuphu!
- ⁵ Oo phe a-nodu ephufuje ngu
l'eka nwan yi-ovuoba;
mbu l'eka nwan yi-ukpara,
opfu onu iya akwo
teretere.
- ⁶ A su ngu le-a; mu gbete
windo ulo mu lee enya;
mbu-a; mu gbekwa le
windo ulo mu pyofu
enya l'etezi;
- ⁷ mu huma l'echi eka ndu
amadu iphe doru;
mbu l'echilabo unwokoroba;
l'o nweru onye ophu
egomunggo swehuru.
- ⁸ Yebedua tsoru gbororo eje
eshita eka nwan yi-ovuoba
ono bu;
mbu gha iphu eje l'uzo
eka ulo nwan yi ono no.
- ⁹ Teke ono bu uzenyashi;
ge nchi ejihuwa;
mbu g'ochii atukpuwa ehu.
- ¹⁰ Tobudu iya bu; nwan yi lanu
futa byapfutashia ya;
kwaa akwa nwan yi-ukpara;
teme eregedede jikwa iya
pho obu.
- ¹¹ Nwan yi obu be anoduje
atu kwokwokwo;
teme ophu o dudu onye
ookweje g'onu iya rwu
iya l'ehu;
ophu ikete supfuduru
iya l'oshi.
- ¹² Teke i shiru uzo gbororo;
l'i huma iya.
- I -lufushia l'edupfu-oha l'o
noduwa iya.
- Owojeru onwiya tsukpaa
l'ekameka.
- ¹³ Noo ya; o bya eduta
nwokorobya ono bya
anma iya akpa;
bya eworu iphu gbua
teterete ghaaru iya
iphu su iya:
- ¹⁴ "Anu, mu botaru le
ngweja-ehu-guu,
mu shi je egwegwe nokwa
l'unuphu; noo kele o
kwa ntanu-a be mu
meebekotaru iphe,
mu riburu angu le
mu e-me.
- ¹⁵ Oo iphe ono meru g'o gude
mu futa bya ele enya ngu.
- Nta-a be mu chowaru ngu
jasu mu huma ngu!

- 16 Iphe-azẹe mu bẹ mu
 gudewaa ẹkwa,
 t̄uru iphe poopoo dozia;
 mb̄u ẹkwa, e kwerurọ
 lẹ Ijiputu.
- 17 Iphe-azẹe mu bẹ mu
 w̄ukotaru man̄u,
 eshi kw̄eekweekeewe.
 Mu w̄uru iya m̄eru;
 ȳe alowe; waa sinam̄onu.
- 18 Bya g'anyi z̄e l'ibe mu
 gbiriri jas̄u l'utsu!
 Bya g'anyi kwaa gude mee
 g'ehu ts̄o anyi utō."
- 19 Ji mu ta an̄okwa l'unuphu.
 O jeru ẹka kwatakpō
 d̄u ẹnya.
- 20 Ẹda, ooyeje okpoga bẹ
 o yejiru okpoga eyeji
 wota gude jeshia;
 k'op̄hu b̄u l'ọ -bya alwa
 bẹ ọnwa e-dzuakwan̄u
 edzudzu.
- 21 O gudeep̄ho ep̄fu op̄fu
 ẹrengete ono gbiriri jas̄u
 ọ j̄ita iya.
- Ọ buru ire iya, akw̄ọ t̄eretere
 ono bẹ o gude dephua
 ya.
- 22 Teke ono teke ono o phukuru
 tsoru iya g'eswi,
 a kp̄u eje egbugbu;
 ọzoo g'ele, eje adalah̄u
 l'ọnyà;
²³ jas̄u ap̄fu buru iya lẹ
 mej̄i p̄urumu;
 mb̄u g'enu, ep̄he eje ala
 l'ẹka a gbab̄eru ọnyà,
 ata makp̄odanu lẹ ndz̄u
 iya tsewaru l'ọnu ẹta.
- 24 Ntaman̄u-a; unub̄e un̄wu mu;
 unu ngab̄eru mu nch̄i!
 Unu toḡbokwa nch̄i g'ip̄he,
 mu ep̄furu unu bah̄u iya!
- 25 Unu te ewojekwaru obu unu
 ziberu nwanȳi ono;
 op̄hu unu ekwekwa g'ọ
 duswee unu ọzo;
 duru unu lash̄ia ọzo, ooshi.
- 26 K̄ele ikpoto nemadz̄u bẹ
 o chitaakwaru t̄a;
 t̄eme ndu o gburu egbugbu
 d̄ukwapho igwerigwe.
- 27 Ọlo iya b̄u gbororo ọzo
 al̄i-maa.
- Ọzo ono kwasekp̄oerup̄ho
 gbiriri jas̄u l'ime
 mkpuru ẹka ọn̄wu
 gbaru iphe-azẹe buru.

8

Mmamiphe eku ngu oku

1 ?Tòbudu oku bẹ mmamiphe
eku egube phọ?

Mbù ?tọ bọdu olu
nkwamẹnya ada
g'ọda phọ?

2 Ọo l'ẹka dọ ephekerephe,
nọ l'aguga gbororo;
mbù lẹ mgbakata-uzo bẹ o
jeru je apfuru.

3 Ọ pfuru l'aguga ọnu-abata
ẹka eeshije abahù
l'ime mkpukpu ono.

Ọo l'ọnu mgbo mkpukpu ono
gẹdegedede bẹ ọ pfuru
echi mkpu sù.

4 Ọ kwa unubẹ nemadzù
l'ophu bẹ mu eku;
mbù l'ọo ndiphe g'unu ha
bẹ mu akporu okwe.

5 Unubẹ ndu enwedu
egomunggo; g'iphe
dojenù unu ẹnya!
Unubẹ ndu eme eswe;
unu kwanaa ẹnya!

6 Unu ngabẹ nchị;
kele iphe, mu epfu bukwa
ọkpobe iphe.

Mu sakwarù ọnu k'epfu iphe,
pfuru nhamunha.

7 Iphe, mu epfujẹ bọ ire-lanù;
kele ejo-iphe adujekwa mu
ashì.

8 Iphe, bọ opfu, shi mu l'ọnu
bukota opfu,
pfuru ọto.

Ọ tọ dudu opfu, gberu nggọ;
ọzoo ọphu
apfuduru-oto, eshije mu
l'ọnu.

9 Onye iphe edoje ẹnya maru
lẹ g'ọ hakọta pfuru ọto.

Ndu maru iphe bẹ maru
l'opfu ono pfugbaaru
nhamunha.

10 Hakwa mkpọla-ọchaa;
hatachia mba,
mu abarù ngu!

Mmamiphe kakwa ọkpobe
mkpọla-ododo ree!

11 Kele mmamiphe kakwa
mkpuma, aswa dọ ere ire.

Ọ tọ dukwa iphe, aguje
nemadzù ẹgu enweru
mẹ nanù,

aa-nọdu atù eyeru iya.
12 Mùbe mmamiphe bẹ yẹe
nkwamẹnya bukwa
l'ẹka lanù.

Amaru iphe yẹle eye ọnu

l'opfu tṣokwaru bṣuru
mu nwe iya.

13 Atsṣ Chipfu ebvu bṣkwa
akpṣ ẹjo-iphẹ ashṣ.

Iphe, dṣ mu ashṣ bṣkwanu
eku-onwonye yẹ ẹtu
onwonye ọphushugbu;
yẹ ẹme ẹjo-ẹmẹme;
waa epfu iphe,
apfṣduru-ṣto.

14 Ọkpobe idzu yẹ mmamiphe
bṣ nkemu.

Nkwamẹnya yẹ ike
bṣkwarupho nkemu.

15 Ndu eze gude mṣbe mmamiphe
nṣdu l'aba-eze phẹ.

Ndu-ishi gude mu atṣ ekemu,
pfṣru nhamṣnha.

16 Ọo mu bẹ ndibe ndu eze
gude nṣdu l'aba-eze phẹ;
mẹkpoo iphe, bṣkpoo ndu
ha shii, nṣkota l'okwa
bṣru ishi ẃnwu-eliphe.

17 Ndu yeru mu obu bẹ mu
yekwarṣ obu;
tẹme ndu achṣ mu nṣ
achṣshi mu ike je
l'achṣta mu.

18 Enweru iphe; yẹ akwabe
ṁbvṣ bṣkota nkemu.

Ẹku, a-nṣ jasṣ l'ojejoje;
waa apfṣbekoto tṣko
nṣdu mu l'ẹka.

19 Urwu, eeritajẹ lẹ mbẹdua
kakwa ọkpobe
mkpṣla-ododo ree;
tẹme iphe, mu agbatajẹ
tukobe onwomu
kakwaphṣ ree ẹme
l'okpobe mkpṣla-ọchaa.

20 Ẫzo, mu eshije bṣ ẃzo
apfṣbekoto.

Ọ bṣru gbororo k'ikpe,
pfṣru nhamṣnha bẹ
mu etsoje.

21 Ndu yeru mu obu bẹ mu
emeje g'ẹphe baa ẃba;
tẹme mu nṣdu emeje
g'ulo-ẹku phẹ ji ejiji.

22 Ọo mṣbe mmamiphe bẹ
Chipfu vuchakpṣo ẃzo
nweru;
tẹme ọ wata ẹme iphemiphe
ono,
o meshiru lẹ teke ndiche ono.

23 A hṣtahawaru mu rṣ teke
aama;
mbṣ lẹ mbṣlembukpoo;
tẹme e meje mgboko.

24 Teke oke-ẹnyimu teke
adṣkpodanu bẹ mu
nṣhawa;

- mburo teke ogba, mini jiru
 ejiji eteke eshidu du.
- 25 Teme e mee úbvú úbvú
 dobegbaa l'ònodu iya;
 mbu teme e mee úbvú,
 hagbaa nwanshì bẹ
 mu ñohawa.
- 26 Teme Chipfu mee eliphe-a
 l'ophu; yẹe obotẹgu,
 du iya nu;
 mbukponu teme e
 mee urwuku, jiru
 mkpoji-ẹka.
- 27 Mu ñokwa l'ẹka ono teke
 o meru igwe dobe;
 mbu teke o meru
 akpaminigwe;
 o phoze je agẹbe onu
 l'oke-ẹnyimu.
- 28 Teke o meru urwukpu dobe;
 bya edobegbaa ogba ogba,
 mini ime alì shi asofuta
 lẹ mgboko.
- 29 Teke ono, o kparu
 eze-ẹnyimu oke;
 k'ophu bu lẹ mini ta
 asoghatadu ẹka o suru
 g'o so-beru;
 mbu teke ono, o turu okpa
 eliphe-a l'ophu;
 30 bẹ bukwa mube mmamiphe
 bu nnajiuphu, shi ñodu
 iya lẹ mgbureku emeru
 iya ona.
- Mu meru; ẹhu ñodu
 anoduje atso iya utso
 mboku-mboku;
 teme mu shi
 anodujekwapho
 ete ẹswa l'iphu iya
 mkpurumkpuru.
- 31 Mube mmamiphe bẹ mgboko,
 o meru shi emeje;
 ẹhu-utso eji mu obu;
 teme ndiphe l'ophu ñodu
 adujekwa mu pho ree.
- 32 Oo ya bu; unube unwu mu;
 unu ngabenuru mube
 mmamiphe nchi.
- Ẹhu-utso bẹ a goru nu onye
 etso uzo mu.
- 33 Unu ngabe nchi numa mba,
 mu abaru unu;
 g'unu amaru iphe!
- B'e wokwaru iya hua l'alì!
- 34 Ẹhu-utso bẹ a goru nu onye
 ngaberu mu nchi l'olu;
 onye anoduje l'onu
 mgbo ibe mu eche nche
 mboku-mboku;
 mbu onye anoduje l'onu-ulo
 mu ngaberu mu.

- ³⁵ Kẹle onye chọru mụbe
mmamiphe chọta bụkwa
ndzụ bẹ ọ chọtaru;
tẹme onye ono bụwaru
onye tūbaru Chipfu l'ẹnya.
- ³⁶ Obenu l'onye jikaru achọ
mụbe mmamiphe bụkwa
onwiya bẹ ometa iya.
- Iphe, bụkpoo onye mu dū
ashị bụkwa ọnwu bẹ
o yeru obu.

9

- Mmamiphe eku oku;*
emeswe ọdu eku
- ¹ Mmamiphe gbeshiru je
eworu itso ẹsaa kpọbe gude
mee ọlo iya.
- ² Ọ bya egbua anụ shia dobe
bya agwaa mẹe dobe;
bya eshia ite dobe;
³ bya ezia unwumgboko,
ejeru iya ozi;
ẹphe je apfuru eku oku.
- Ẹka bụ ẹka kachaa l'eli lẹ
mkpukpu bẹ ẹphe pfuru
eku oku sụ:
- ⁴ "G'iphe, bụkpoo ndu amazidu
iphe bata l'ọlo l'ẹka-a!"
- O be lẹ ndu enwedu
egomunggo; ọ sụ pẹ:
- ⁵ "Unu bya eria nri,
mu shiru dobe; ngua mée,
mu gwaru dobe.
- ⁶ Unu haa b'e nwe egomunggo
ono bya anọdu ndzụ!
G'iphe dojenụ unu ẹnya!
- ⁷ Onye abaru onye mgbonu
mba bụkwa onye e-phu
iya iphu bẹ ọocho.
- Onye alọkwanu onye ejo-iphe
ẹka lẹ nchị bụkwarupho
okonu bẹ ooku oku.
- ⁸ Ta abajekwaru onye mgbonu
mba; ọdumeka bẹ
ọokpokwa ngu ashị.
- Bachiru onye maru iphe mba;
huma l'oo-ye ngu obu.
- ⁹ Lọru onye maru iphe ẹka lẹ
nchị huma l'ọo-kabaa
amaru iphe eje.
- Zia onye pfuberekoto iphe
huma l'oo-yekwabaa
iphe l'iphe, ọ maru.
- ¹⁰ L'ọ kwa atsu Chipfu ebvu bụ
egbube ishi mmamiphe.
Amaru onye ono, dū nsọ ono
buru iphe edo ẹnya.
- ¹¹ Kẹle ọo mụbe mmamiphe
e-me g'i kaa nka.
- Mbụ-a; mu e-me g'e

- yekwabaaru ngu apha
l'apha olemole i gege
anọ l'eliphe-a.
- 12 I -maru iphe; mmamiphe ngu
ono ebua ngu nggo.
Teke i bukwanu onye
mgbonu;
l'ọ buru gubedua l'onwongu
e-je iphe-ehuka iya."
- 13 Olu ke nwanyi ono,
bu iya bu eme-eswe ndu
adakwapho adashi ike.
O bu onye a hūduru ahūhū;
teme ophu o madu iphe.
- 14 Yebedua je anodu l'onu-abata
ibe iya;
mbu l'okposhi, o doberu
l'eka kakota l'eli
le mkpukpu.
- 15 Noo eka o no eku iphe,
bukpoo ndu aghata
aghata;
ndu pfulberuro ije phe
nhamunha eje iphe,
ephe eje.
- O su phe:
16 "G'iphe, bukpoo ndu amazidu
iphe bata l'ulo l'eka-a!"
O be le ndu enwedu
egomunggo; o su phe:
17 "Mini, e zitaru l'oshi
adujekwa ree.
O buru nri, e riru le mpya
kachaa utso!"
- 18 Ophu ephe amaswetakpoda
amama ophu l'unwu-maa
doru l'eka ono;
le ndu byaru iya ebyaa
nqwaa l'ali-maa
anono.

10

Etu, Sólomonu nmashiru

- 1 Ndu owa-a bu etu,
Sólomonu nmashiru:
Nwata maru iphe emejekwa
g'ehu tso nna,
nwuru iya nu utso.
Obenu le nwa, eme eswe
bu aphu tso ru ne iya.
- 2 Eku, a kparu ejo akpakpa
ta adukwa urwu, o baru.
Obenu l'apfubekoto adzotaje
nemadzū l'eka onwu.
- 3 Chipfu ta ahajekwa onye
pfulberokoto g'egu
mee ya.
Obenu l'onye ejo-iphe be
o to kwejedu g'iphe,
agu iya nu rwube iya eka.
- 4 Eme enyiru emejekwa amadu

g'ọ daa Ẹkpa.

Obenu l'ẹka e gude ese
akanya emeje g'a baa
Ẹba.

⁵ Onye kpatarẹ iphe, ọ kọru
dokọbe edokọbe l'ọnanwu
bụ onye kwarẹ ẹnya.

Obenu l'onye anọduje eku
mgbẹnya teke eemeta iphe,
e meberu l'alị bụkwa
onye-eswe bẹ ọ bụ.

⁶ Ọnu-ọma bụ okpu-eze,
onye pfulberokoto kpu
l'ishi.

Obenu l'iphe, jiru ọnu
onye ẹjo-iphe bụ eme
nemadzụ mkpawere.

⁷ Anyata, a nyatarẹ onye
pfulberokoto abujeru
onye nyatarẹ iya nọ
iphe-ekweru.

Obenu l'ẹpha onye ẹjo-iphe
a-chihụ.

⁸ Onye maru iphe l'ime obu
iya emeje iphe, a sọru g'e meje.

Obenu l'onye epfu
jogojogojogo alajẹ l'iyi.

⁹ Onye ọta adudu lẹ ndzụ iya
bẹ obu shihuru ike.

Obenu l'onye eshi ọzo,
dụ nggọdogo nggọdogo
bẹ ee-mechanụ-a hụma.

¹⁰ Onye ebvu ẹnya ẹhuka ẹhuka
bụ aphụ bẹ ọokpatsu.

Tẹme onye epfu jogojogojogo
nọdu alajẹ l'iyi.

¹¹ Ọnu onye pfulberokoto bụ ishi
nggele mini ndzụ.

Obenu l'iphe, jiru ọnu
onye ẹjo-iphe bụ
iphe-kpangangaa.

¹² Ndumashi akpatsu esemopfu.
Obenu lẹ n-yemobu

ekpuchije iphe-ẹji g'ọ ha.

¹³ Ọnu onye iphe edoje ẹnya
bụ mmamiphe eshije
iya afushi.

Obenu l'onye enwedu
egomunggo bụ

ẹchachi nọ swiru iya.

¹⁴ Ndu mmamiphe bẹ ewojeru
iphe, ẹphe maru kwakọbe.

Obenu l'ọnu ndu eswe bụ
ọla-l'iswi bẹ ẹphe anọduje
eku oku.

¹⁵ Ẹba onye nweru iphe bụ
mkpukpu, ọ kpuru
kpushia ya ike.

Ẹkpa bụkwanuru iya
emebyishije onye enwedu
iphe.

¹⁶ Ẹgwo ozi, aapfu onye

- pfuberekoto emeje gẹ
 ndzụ dụ iya.
- Obenu l'okpoga, onye
 ẹjo-iphe akpata bẹ emeje g'o
 mee iphe-ẹji.
- 17 Onye angabeje nchị lẹ mba,
 aabarụ iya bukwa ụzo ndzụ
 bẹ ooshi.
- Obenu l'onye abujeru;
 a -nọdu ahụ iya ahụhụ
 l'ọ dụ iya ashị
 l'edusweshije ndu ọzo
 ụzo.
- 18 Onye domiru ndumashi
 l'obu bẹ adzụ ụka dụ
 l'ogbogboromọnu.
- Tẹme onye asụ asulasu
 buru onye-eswe.
- 19 Opfu -paa igwerigwe bẹ
 iphe-ẹji haakwaru bahu iya.
- Obenu l'onye aduje ike sede
 ire iya bẹ kwaru ẹnya.
- 20 Ire onye pfuberekoto bu
 okpobe mkpola-ochaa.
- Obenu l'iphe, shi l'obu onye
 ẹjo-iphe ta adudu urwu,
 ọ kwataru baa.
- 21 Olu-opfu onye pfuberekoto
 azujije ndu dụ
 igwerigwe epho.
- Obenu lẹ ndu eswe anwuhuje
 lẹ b'enwe egomunggo.
- 22 Onu-oma kẹ Chipfu l'emeje g'e
 nweru iphe.
- Opfu ọ dudu iphe-ehuka,
 ooyeje iya.
- 23 Onye eswe bu iphe,
 aduje iya ree bu
 ẹjo-ememe.
- Obenu l'onye iphe edoje
 ẹnya bu iphe,
 aduje iya ree bu mmamiphe.
- 24 Iphe, onye ẹjo-iphe atsụ
 ebvu; a -nonyaa o mee ya;
 e-mekota iya kpamu.
- Iphe, agukwanu onye
 pfuberekoto g'e meeru
 iya bẹ ee-mekotaru iya.
- 25 Oo gẹ oke-pherephere
 ezije tuutuutuu zighata-a
 bu g'onye ẹjo-iphe
 achihuje.
- Obenu l'onye pfuberekoto
 eshijuje dungudungu
 jasụ l'ojejoje.
- 26 Oo gẹ mee-veniḡa aduje
 l'eze-a; mbụ g'ẹnwuru-oku
 aduje l'ẹnya-a bu g'onye
 ẹnnyiru aduje onye ezi
 iya ozi.
- 27 Atsụ Chipfu ebvu akporiberu
 ndzụ.

Obenu lẹ ndzụ onye
 ẹjo-iphe bẹ eegbuje
 mkpirikpu.
 28 Iphe, onye p̄f̄uberekoto
 ele ẹnya iya bụ ẹhu-utso.
 Obenu l'iphe, onye
 ẹjo-iphe daru ngaberu
 emechajẹ b̄uru
 iphe-mmanụ.
 29 Eshi ụzo Chipfu bụ iphe,
 edomije ndu p̄f̄uberekoto
 bya abụkwanuru iphe,
 etsupyashije ndu emeje iphe,
 adudu ree.
 30 Onye p̄f̄uberekoto bẹ a ta
 abyakwa enwubata
 enwubata.
 Obenu lẹ ndu ẹjo-iphe tee
 buduru l'alị ono.
 31 Onu onye p̄f̄uberekoto bụ
 iphe, eshije iya nū bụ
 mmamiphe.
 Obenu l'ire, ap̄f̄uduru-oto
 bẹ ee-mechaa sebufu.
 32 Onu onye p̄f̄uberekoto maru
 iphe, bụ: e -pfua ya l'ọ
 dū nhamunha.
 Obenu l'onu onye ẹjo-iphe
 bụ iphe,
 ọ maru kpoloko bụ iphe,
 dū nggōdogo
 nggōdogo.

11

1 Eme iphe, eegudeje atù
 ẹrwa iphe l'uzo ẹregede;
 b̄ukwa ẹbyi l'ẹnya Chipfu.
 Obenu l'iphe, aduje Chipfu
 ree bụ eme ire-lanụ.
 2 Eku-onwonye n̄odu eje abya;
 iphere etso iya etsotso.
 Obenu l'iphe, an̄oduje etso
 adū àgù l'obu bẹ bụ
 mmamiphe.
 3 Ụta ta adū lẹ ndzụ onye
 p̄f̄uberekoto b̄ukwa
 iya an̄oduje edu iya.
 Obenu lẹ ndu e gudedu
 ire phẹ ẹka bụ iphe,
 emebyije phẹ nū bụ
 ntuphu-ire phẹ.
 4 Ẹku ta adukwa urwu,
 adukwadu iya nū mb̄oku,
 ẹhu e-ghu Chileke oke eḡhu.
 Obenu l'ap̄f̄ubekoto adz̄oje
 nemadz̄u l'ẹka ọnwu.
 5 Ap̄f̄ubekoto k'onye uta adudu
 lẹ ndzụ iya at̄ogbojeru
 iya ụzo nhamunha.
 Obenu l'iphe, akwatsuje onye
 ẹjo-iphe bụ eme
 ẹjo-iphe iya.

- 6 Apfubekoto k'onye obu iya
guru iphóró l'adzoje iya.
Obenu l'onye e gudedu ire iya
eka bu egu ejo-iphe,
agu iya nu anmajẹ
iya g'onyà.
- 7 Onye ejo-iphe -nwuhu; iphe,
qori l'oo-mecha mee
l'ehu iya; alaru iya l'iyi.
Iphemiphe kpọ, bu iphe,
o shi dobesu le ya
e-gude ike iya mee aburu
iphe-mmanu.
- 8 Onye pfuberekoto be
aanafutaje l'eka
iphe-ehuka.
Iphe-ehuka obu ejechia
atu-koru l'ishi onye
ejo-iphe.
- 9 Onye te emedu ele Chileke
bu opfu onu be
oogudeje mebyishia
nemadzụ ibiya.
Obenu l'onye pfuberekoto
egudeje nkwamẹnya
nahụ.
- 10 Qobujeru teke iphe ejehuru
onye pfuberekoto;
ndu bu le mkpukpu ete
eswa.
Teke onye ejo-iphe laru
ola-l'iswi;
ndiphe agboọ ogboo.
- 11 Onu-oma k'onye obu iya guru
iphóró akwo-lijẹ
mkpukpu.
Obenu l'opfu-onu onye
ejo-iphe emebyije iya emebi.
- 12 Onye enwedu egomunggo
akpoje nemadzụ ibiya
ebo l'afu.
Obenu l'onye nweru egomunggo
be l'esedeje ire iya.
- 13 Onye asu asulasu epfuje iphe,
e domiru edomi.
Obenu l'onye e gude ire iya
eka edomikotaje iphe,
du egube ono.
- 14 Oha, a taa kpọ-ziduru uzo
adajekwa.
Obenu a -du igwe akpo-ziru
oha uzo;
l'aadzota oha ono.
- 15 Onye naru onye o madu
mkpaleka ta adukwa iphe,
e-me g'o to je iphe-ehuka.
Obenu l'onye suru le ya te
eyekwa eka l'iphe,
ana mkpaleka ta adukwa iphe,
e-me iya nu.
- 16 Nwanyị, eme odoo abujeru;
a -kwabe iya ubvu;

- l'ò naa ya ẹka labọ.
 Unwoke, ewebushi akùrepho
 nọdu atuje ẹku
 gburumu swiswia.
- 17 Onye iphe-oma bu onwiya be
 oome iya edoberu.
 Onye du ehuka bukwanuru
 iphe-ehuka be oometaru
 onwiya.
- 18 Iphe, ndu ejo-iphe setaru
 l'akanya a-buru phe
 iphe-mmanu.
 Obenu l'onye aku apfubekoto
 ge mebyi-iphe,
 aaku l'ali be l'a-wota okpobe iphe,
 o kuru.
- 19 Onye pfuberekoto okpobe
 apfube be ndzu aduje.
 Obenu l'onye agba etso eme
 ejo-iphe agbaje tsoru iya
 jasu l'ọ gbaba l'onwu.
- 20 Ndu okpoma du eji emekwa
 ebyi l'anya Chipfu.
 Obenu le ndu uta adudu le
 ndzu phe aduje Chipfu
 ree shii.
- 21 Ophu ii-makaharu bu le ndu
 ejo-iphe be a taa hadu g'a ta
 hu phe ahuhu.
 Obenu l'oshilokpa ndu
 pfuberekoto ta adudu iphe,
 ee-me phe nu.
- 22 Nwanyị, amashi mma ike;
 mmamiphe puhukwanu iya l'ehu;
 du g'iphe-nchi,
 e gude mkpola-ododo mee;
 woru ye ezi l'imi.
- 23 Iphe, agu onye pfuberekoto
 bu ẹka osubeje ishi
 bu l'iphe-oma.
 Obenu l'iphe onye ejo-iphe
 ele enya iya bu l'eka
 osubeje ishi bu l'oke-ehu-eghu,
 Chileke a-tukoshi iya.
- 24 Onye bu omeluko be iphe
 iya anoduje aka shii eje.
 Obenu l'onye aswi aswi
 emechaje kpabua nvo.
- 25 Onye eme iphe-oma be ẹka
 a-nodu agba upete.
 Mbụ l'onye agbaje nwibe
 iya mini l'obu be
 aa-gbakwapho mini l'obu.
- 26 Ndiphe anoduje ephu
 nemadzu iphu me o -gbushia
 ereshi gbachishia l'iphe.
 A nodu ajaje onye reru nkiya
 l'orwuberu iya ajaja.
- 27 Onye achọ iphe,
 du ree be atubaje ndiphe
 l'enya.
 Obenu l'onye achọ ejo-iphe

- bẹ ẹjo-iphe abyapfutajẹ.
 28 Onye kporu obu yeru ẹku iya
 a-dakwa.
 Obenu l'onye p̄fuberekoto
 a-n̄odu aja àjàjà
 g'ẹkwo oyii.
 29 Nwoke, esetaru ndibe
 iya opfu b̄ukwa
 ph̄erephere bẹ a-b̄uru
 okiphe iya.
 T̄eme ọ b̄uru onye eme eswe
 l'e-mechaa b̄uru onye
 ejeru onye maru iphe ozi.
 30 Mebyi, onye p̄fuberekoto am̄i
 b̄ukwa oshi emeje g'a
 n̄odu ndz̄u.
 Ozo b̄u l'ọo onye adujẹ ike
 p̄fubuta nemadz̄u b̄u onye
 maru iphe.
 31 Eshinu aa-p̄fu onye
 p̄fuberekoto ugwo iphe,
 oome l'eliphe-a;
 bẹ aa-p̄fukwa iya ph̄o ndu te
 emedu ele Chileke yẹ
 ndu iphe-ẹji;
 p̄fua ph̄ẹ iya p̄fugharu
 ph̄ẹ iya ẹka.

12

- 1 Onye aabar̄u mba;
 ọ d̄u iya ree b̄ukwa
 mmamiphe bẹ d̄u iya ree.
 Obenu l'onye ọ d̄u ash̄i l'aah̄u
 iya ah̄uh̄u ta amadu
 iphe.
 2 Onye ọma bẹ t̄ubar̄u Chipfu
 l'ẹnya.
 Obenu lẹ Chipfu anmajẹ
 onye ẹregede ikpe.
 3 Nwoke ta ab̄ukwa eme
 ẹjo-iphe bẹ oo-gude nguru
 anguru.
 Obenu l'onye p̄fuberekoto ta
 ad̄udu onye e-ph̄efu
 iya ep̄hefu.
 4 Ọkpobe nwan̄ȳi b̄ukwa
 okpu-eze,
 ji iya kpu l'ishi.
 Obenu l'ẹjo nwan̄ȳi d̄u g'okpu,
 rehuru erehuru n̄o
 ji iya l'ẹhu.
 5 Iphe, ndu p̄fuberekoto t̄uberu
 k'ememe ab̄uj̄eru iphe,
 p̄furu nhamun̄ha.
 Obenu l'idz̄u ndu ẹjo-iphe
 ach̄i b̄ukota ughoshi.
 6 Opfu onye ẹjo-iphe egepar̄eru
 egeparu ach̄o onye
 oo-gbu.
 Obenu l'olu-opfu onye obu
 iya guru iph̄or̄o adz̄oje
 ndz̄u.

- 7 Ndu ẹjo-iphe bẹ ee-mechaa
mebyishikota;
ẹphe achihu.
Obenu l'onu-ulo onye
pfuberekoto apfujeru
jimujimu.
- 8 Oo gẹ nkwa menya
onyemonye jeberu bu
g'aajabejeru iya ajaja.
Obenu l'onye bu ẹjo-iphe
jiru iya obu bẹ a ta
agubejedu iphe.
- 9 O kakwa ree l'i bu onye
a gubeduru iphe;
i nwekanuru onye-ozu;
eme l'i guberu onwongu
iphe l'ẹbe o du nri,
i nweru.
- 10 Onye pfuberekoto
agubeje iphe le mkpa,
duru anu,
o nweru l'ibe iya.
Obenu l'obu-imemini,
onye ẹjo-iphe aphujeeru
phe bu aduru phe ehuka.
- 11 Onye jeru ozi l'al'i iya bẹ nri
a-duru dua k'etsutsu iya.
Obenu l'onye achi
iphe-iphoro oso te nwedu
egomunggo.
- 12 Onye ẹjo-iphe bẹ iphe,
ndu ẹjo-ememe naru le nfu
anoduje agu egu.
Obenu l'ogbarabvu onye
pfuberekoto anoduje
abya pulapula.
- 13 Onye ẹjo-ememe bẹ ẹjo-epfupfu,
oogudeje onu iya epfu anmajẹ
g'onya.
Obenu l'onye pfuberekoto
anahuje iphe-ehuka.
- 14 Nemadzu egudeje
opfu-onu pfutaru onwiya
iphe-oma.
Nokwapho g'oogudeje iphe,
oome l'eka metaru onwiya
obunggo.
- 15 Iphemiphe, onye-eswe eme
aduje iya ree l'enya nkiya.
Obenu l'onye maru iphe
angabeje nchi numa idzu-oma,
a chi-koshiru iya.
- 16 Onye eswe abujeru:
a -kpatsu iya iwe;
oomepho g'a maru teke
ono teke ono l'ehu eghu
iya eghu.
Obenu l'onye nweru
egomunggo ta adudu iphe,
ogubeje okonu.
- 17 Onye agba ekebe iphe,
bu ire-lanu bẹ opfu

iya apfujeru ọto.
 Obenu l'onye ẹjo-ekebe
 adzushi ọka.
¹⁸ Mkpokoro opfu adzujẹ
 paramu g'ogu-echi.
 Obenu l'ire onye maru iphe
 eguje ẹhu egugu.
¹⁹ Ogbogboromonu,
 epfu ire lanu anoje jasu
 l'ojejoje.
 Obenu l'ire, adzu ọka ta
 adudu g'oono-bejeru.
²⁰ Ughoshi du l'okpoma ndu
 achị ẹjo idzu.
 Obenu lẹ ndu achị idzu
 ẹhu-guu bu ẹhu-utso aduje
 l'okpoma nkepẹ.
²¹ O to dudu ẹjo-iphe,
 emeje onye pfuberekoto.
 Obenu lẹ ndu ẹjo-iphe bu
 iphe,
 ejije pẹ ẹka bu iphe-ẹhuka.
²² Iphe, aduje Chipfu ẹji bu
 ogbogboromonu,
 adzu ọka.
 Obenu lẹ ndu aduje iya ree bu
 unwoke, epfu ire-lanu.
²³ Onye nweru egomunggo ta
 arakashijedu iphe,
 o maru arakashi.
 Obenu l'okpoma ndu eswe
 anoduje avoshi
 jogojogojogo opfu.
²⁴ Onye gude ẹka iya eseshi
 akanya ike l'e-mechaa
 buru ishi.
 Obenu l'onye eme ẹnyiru
 e-mechaa buru ohu.
²⁵ Ayo oshi emeje g'ike bvu
 nemadzu ẹgwegwa.
 Obenu l'opfu-oma anoduje
 ekutse nemadzu ekutse.
²⁶ Onye pfuberekoto akwaje
 ẹnya lẹ g'o gude eshi ọnya.
 Obenu l'uzo, onye ẹjo-iphe
 eshi edujeru iya
 duswee eduswe.
²⁷ Onye ẹnyiru ta amijedu anu,
 o gburu amimi.
 Obenu l'onye ese akanya
 enwejeru iphe,
 vu oke aswa.
²⁸ Uzo, a pfuberekoto eshi be
 ndzu du.
 Mbụ lẹ gbororo iya be
 anwuhu adukpooda
 ililekpoo.

13

¹ Nwa, maru iphe;
 angabeje nchị lẹ mba,
 nna iya abaru iya.

Obenu l'onye mgbonu ta
angajèdu nchì l'ùja,
aagbòru iya.

² Nemadzù egudeje
opfu-ònu pfuta iphe-òma.

Obenu l'onye e gudedu ire
iya èka bù iphe,
èkpìri iya adùje iya bù eme
mkpawere.

³ Onye eche ònu iya nche bù
ndzù iya bè ooche nche.

Obenu l'onye epfugbuje g'ònu
ha iya e-mechaa bùru
òla-l'iswi.

⁴ Onye enyiru bè èkpìri iphe
adùje; òle ò tò dùdu iphe,
erwuje iya èka.

Obenu l'iphe, agù onye
akanya erwuje iya èka
òkpobe erwurwu.

⁵ Onye pfuberekoto bè iphe,
aadzù ùka adùje ashì.

Obenu l'onye èjo-iphe
bù iphe-iphere yèe
mkparwù bù iphe,
oomeje.

⁶ Onye ùta adùdu lè ndzù iya bù
iphe,
anòduje eche iya nche
bù apfubekoto.

Obenu l'iphe, emekpeje
onye iphe-èji bù eme
èjo-ememe.

⁷ O nweru onye anòduje eme
onwiya g'onye nweru iphe;
òle ò tò dùkwa iphe,
o nweru.

Onye òphuu anòduje eme
g'onye akpa nri;
òle o nwekwanùru iphe
nweshia ya ike.

⁸ Èku nemadzù l'a-dùkwa ike
gbafùta ndzù iya.

Obenu l'onye ùkpa bè e te
yejedu ebvu.

⁹ Ìphóró, dùru onye
pfuberekoto anòduje
enwu phoophoophoo.

Obenu l'ìphóró oròku k'onye
èjo-iphe bù aphunyi bè
aaphunyiye iya.

¹⁰ Eku-onwonye bù iphe,
ònoduje azùshi bù
aba mba.

Obenu lè ndu angabeje nchì
l'idzù,
a chì-koshiru phè bù ndu
maru iphe.

¹¹ Okpoga, a kpatarù l'ughoshi
anòduje ala azù azù.

Obenu l'onye gude èka iya

akpa okpoga nwanshii
nwanshii l'emeje iya l'ọka
shii eje.

12 Iphe, e leru ẹnya iya ọdu
anọduje agbawashì
okpoma agbawashì.

Obenu l'ememe,
e meru nemadzu iphe,
oole ẹnya iya aduje
g'ọ wotaru oshi,
eerije ọdu ndzu.

13 Onye akpofu alọ ẹka lẹ nchì
akpofu l'e-je iphe-ẹhuka.

Obenu l'onye emeje iphe,
a suru g'e meje bẹ
obunggo iya duru.

14 Iphe, onye maru iphe ezi du
g'ẹka mini anuje ndzu
futaru.

Oomeje gẹ nemadzu ta
adaba l'ọnyà,
anwuhu gbaberu.

15 Iphe edo ẹnya okpobe
edodo l'emeje nemadzu
l'ọ du ndiphe l'obu.

Obenu l'uzo onye e gudedu
ire iya ẹka esihujeru
iya ike.

16 Onyemone bukpo onye
nweru egomunggo emeje
iphemiphe,
oome l'okwenya.

Obenu l'omata ewojeru eme
eswe iya tua jala.

17 Onye ẹjo-iphe, e ziru ozi;
ọ ọdu eje iya adabajẹ
l'iphe-ẹhuka.

Obenu l'ozi, e ziru onye e gude
ire iya ẹka;
ọ ọdu eje iya eguje
ẹhu egugu.

18 Onye ewojeru mba,
aabarù iya arwutoshi
arwutoshi emechajẹ daba
l'okpa-nri mẹ l'iphe-iphere.

Obenu l'onye a hùru ahùhù;
ọ numa iya bẹ
aakwabeje ùbvù.

19 Iphe, agushi ẹgu ike -mee bẹ
qotsoje obu ọtso.

Obenu l'onye gbakutaru eme
ẹjo-iphe azu;
l'eme ẹbyi l'ẹnya omata.

20 Onye yẹ ndu mmamiphe
aswì ọswi a-buru onye
maru iphe.

Obenu l'onye etso omata
e-je iphe-ẹhuka.

21 Ẹjo-iphe ẹjo-iphe aanọduje
anwuru ndu iphe-ẹji.

Obenu l'ẹka atutu bukwanu
obunggo ndu pfuberekoto.

- 22 Ọkpobe nemadẸ akpajẹ ẹku
dobe l'e ria ya ria
lẹ nwanwa.
Obenu l'ẹku, onye iphe-ẹji akpa
bụ ndu p̄f̄uberekoto bẹ
ookpajẹ iya edoberu.
- 23 Onye akpa nri -k̄o op̄fu
bẹ oomehujek̄p̄o;
nri ad̄uk̄poo d̄uchaa
k'etsutsu iya.
Obenu lẹ be ekpe ikpe,
p̄f̄uru ọto at̄ukoje
iya ch̄ita.
- 24 Onye esela echachi azu lẹ
ya te echidu iya nwa iya
b̄ukwa ash̄i bẹ ọ kp̄oru
nwa iya.
Obenu l'onye yeru iya obu
edeje ẹn̄ya lẹ mini h̄u
ya ah̄h̄u.
- 25 Onye p̄f̄uberekoto erije nri
gudekp̄oo obu iya kwe
l'o jiwaru iya.
Obenu l'onye ẹjo-iphe ta ad̄udu
teke ẹgu ta agudu iya.

14

- 1 Nwanyi, maru iphe
an̄oduje edozi ọnu-ulo iya
edozi.
Obenu l'onye ọp̄hu b̄u
onye-eswe an̄oduje
ach̄ikashi iya ach̄ikashi.
- 2 Onye iphe, oome p̄f̄uru
nhamun̄ha l'an̄oduje at̄s̄u
Chip̄fu eb̄vu.
Obenu l'onye ọzo iya d̄u
nḡoḡodogo nḡoḡodogo ta
ad̄udu iphe,
ọ guberu Chileke.
- 3 Onye eswe -p̄f̄ua op̄fu;
echachi ab̄uru iya
l'ok̄puruk̄pu ḡbaa.
Obenu l'oo oḡboḡborom̄onu
ndu maru iphe
an̄oduje eche ph̄e nche.
- 4 Ẹka eswi, e gude ẹje
ozi ad̄udu bẹ ọba
adabyijeru ip̄horo.
Ọo eswi -jeshia ozi ike; iphe,
a k̄patar̄u l'op̄fu ak̄uru
ak̄uru.
- 5 Onye agba ekebe, e gude
ire iya ẹka ta ad̄z̄ujek̄wa
uka.
Obenu l'onye agba ẹjo-ekebe
b̄u uka bẹ ọonoduje
ad̄z̄ushi.
- 6 Onye mḡbonu ach̄oje
mmamip̄he;
ọ t̄o d̄udu ọp̄hu ọohuma.
Obenu l'amaru iphe at̄ojele-a

- nwehu ejepfu ndu iphe
edoje enya.
- 7 Nodukwa omata uzanya;
kele i tii humakwa iya
mmamiphe
l'ogbogboromonu.
- 8 Onye nweru egomunggo be
bu iphe, egoshije l'ò maru
iphe bu l'uzo,
ooshi edoje iya enya.
- Obenu l'iphe, egoshije
l'onye-eswe bu omata bu
l'oogudeje ughoshi eme
iphemiphe.
- 9 Ndu eme eswe egudeje iphe-aji
agba le mgbonu.
- Obenu le ndu obu phe guru
iphoro be onoduje agu
g'ephe mee iphe g'o
pfuru nhamunha.
- 10 Okpoma nemadzú l'ehu l'ehu
makotaru iphe,
atsú iya l'ehu.
- Qphu o dudu onye yee ya
agbaje mgba l'ehu-utso,
du iya nu.
- 11 Onu-ulo onye ejo-iphe be
ee-mechakwaa lwua.
- Obenu le nwobu,
onye pfuberekoto
kpoberu a-noduepho aja
ajaja eje.
- 12 O duru uzo, abujeru;
nemadzú -nodu eshi iya
l'oburu iya okpobe uzo.
- Obenu l'eka uzo ono jeberu
bu l'onwu.
- 13 Je akpachakponu l'achi
ochi be aahajekwaru
tsua okpoma pharamu;
teme ehú nodu ahajeru
tsoo utso tsoba l'iphe-ehuka.
- 14 Onye ekwetaduru nu
be aa-pfu ugwo uzo,
ooshi pfu-dzua ya ya
apfu-dzu.
- L'e bua onye oma obunggo
uzo nkiya l'o dzua
edzudzu.
- 15 Onye amazidu iphe atukoje
iphemiphe kweta
l'onoo g'o du.
- Obenu l'onye nweru
egomunggo arijeada oriri
teme l'o zobe okpa.
- 16 Onye maru iphe atsuhuje
Chipfu ebvu jika eme
ejo-ememe.
- Obenu l'omata edeghajeru
igiji aka dobesu l'o to
dudu iphe,
byaru eme iya nu.

- 17 Onye obu-ọku emeje iphe,
onye-eswe onye-eswe.
Teme a nọdu akpọje onye
eregede ashị.
- 18 Onye amazidu iphe bẹ okiphe
iya abujeru eme eswe.
Obenu l'onye nweru
egomunggo ekpujeru
mmamiphe g'okpu-eze.
- 19 Ndu eme ẹjo-ememe e-phoze
l'iphu ndu dụ ree;
ndu ẹjo-iphe ephoze
l'ọnu-oguzo ndu
pfuberekoto.
- 20 Ndu akpa nri bẹ aakpọje ashị;
kpọchaa kpọo lẹ ndu ẹphe
l'ẹphe bu obutobu.
Obenu lẹ ndu nweru iphe
nweru ikpoto ònyà.
- 21 Onye agubeduru obutobu iya
iphe emekwa iphe-ẹji.
Obenu l'a gọru ẹhu-utso nọ
onye emejeru onye ọ
tsuru iphe-oma.
- 22 ?Tọbudu ndu achị ẹjo idzu
ephuje ọzo?
Obenu lẹ ndu achị idzu-oma
bẹ eeyeje obu;
teme a nọdu emejeru pẹ
ire-lanụ.
- 23 Iphe, bụkpoo ozi, e jeshiru
ike bẹ urwu adujekwa.
Obenu opfu, eepfuẹpho
l'ọnu l'ọnu emeje g'a
kpaahaa nri.
- 24 Ẹku onye maru iphe bụ
okpu-eze iya.
Obenu l'eme eswe k'omata bụ
iphe, ọomitaje bụ eme eswe.
- 25 A -gbaa ekebe, bụ ire-lanụ bẹ
aadzọje ndzụ.
Obenu l'ekebe, aagba ọphu
e pfudu ire-lanụ bẹ
bụkwa ụghoshi.
- 26 Onye atsụ Chipfu ebvu bẹ ẹka
ọ dakoberu kpọru akpaa.
Teme ọ bụwaruro ẹka ụnwu
iya a-gbabajẹ je anọdu
zee ndzụ.
- 27 Atsụ Chipfu ebvu bụ ẹka
mini,
emeje g'anọdu ndzụ futaru;
ọ nọdu emeje g'amadụ
ta anmalahụ l'ònyà,
anwụhu gbabẹru.
- 28 Ọha, tsuru ẹrupfu abujeru
akpabiri eze.
Obenu l'oke amadụ,
enwedu nemadzụ bẹ
iyi yifuru.
- 29 Onye nweru ọta-nshi bẹ
iphe, edoje iya ẹnya

pakwaru ẹka.
 Obenu l'onye obu-ọku egoshije
 g'oombe eswe.
³⁰ Onye doberu ọkpoma
 guu emeje gẹ ndzu
 du ogwehu.
 Obenu l'ijienuya emeje g'okpu,
 no l'ehu repyahu.
³¹ Onye eme onye ukpa ewere
 bukwa Chileke,
 meru iya nu be ookwe une.
 Obenu l'onye emejeru onye
 adudu g'o du iya
 iphe-oma bu Chileke be
 ookwabe ubvu.
³² Iphe, l'enwutaje ndu ejo-iphe
 tuja kpurumu l'ali;
 bu ejo-iphe ono,
 ephe eme ono.
 Obenu le ndu pfuberekoto
 nweru ẹka ephe
 a-odu zeeru ndzu
 m'obeta ephe
 nwuhuchakpoo anwuhu.
³³ Mmamiphe aduje l'iphe,
 bukpo obu ndu iphe
 edoje enya ree.
 Mbụ je akpaa l'echilabo
 ndu bu omata be
 oogoshijekwapho onwiya.
³⁴ Apfubekoto ekutse oha l'opfu.
 Obenu l'iphe-iji bu iphe-iphere
 l'ehu ohamoha.
³⁵ Onye-ozu, maru iphe be
 atubaje onye eze l'enya.
 Obenu l'onye-ozu ophu bu
 iphe-iphere be eze
 atukoshije
 ehu-eghu iya.

15

¹ Opfu, e pfuru; a to
 nwehu yee ya onu eselaje
 oke ehu-eghu azu.
 Obenu l'epfu opfu,
 eme ehuka akpataje
 ovuma.
² Ire onye maru iphe
 emeje mmamiphe g'o du
 ree k'anuma.
 Obenu l'onu omata bu iphe,
 anoduje alwa iya torotoro
 bu epfu rwoorwoorwo.
³ Enya Chipfu dzuru ekameka;
 k'opfu o huma-dzuru
 onyemonye;
 mbu ndu ejo-iphe me
 ndu oma.
⁴ Ire epfu iphe, e-me g'e
 wekorohu bukwa oshi,
 amije ndzu ge mebyi.
 Obenu l'ire ughoshi etsuje

ndzụ pyaapyaa.

⁵ Ọo onye-eswe abụjere;
nna iya -baarụ iya mba;
o too yedu iya ọnu.

Obenu l'onye a hùru ahùhù;
ahùta iya egoshi l'o
nweru egomunggo.

⁶ Ụlo onye p̄f̄uberekoto b̄e
iphe, vu oke aswa d̄u
igwerigwe.

Obenu l'okpoga onye ejo-iphe
akpata b̄e l'akpataj̄eru
iya op̄fu.

⁷ Ogbogborom̄onu onye maru
iphe an̄ōduje araka
nkwam̄enya araka.

Obenu l'ọ t̄o b̄udu g'ok̄poma
d̄u omata b̄u ono.

⁸ L'anya Chipfu b̄e ngweja,
onye ejo-iphe egwe
abụjere iya ẹbyi.

Obenu l'ep̄fup̄fu, onye obu
iya ḡuru ip̄hóró ep̄fu
an̄u iya ats̄oje iya rik̄potoo.

⁹ Ụzo ndu ejo-iphe abụkotaj̄eru
ẹbyi l'ip̄hu Chipfu.

Obenu l̄e ndu eme g'ep̄he
b̄uru ndu p̄f̄uberekoto
b̄e o yeru obu.

¹⁰ Ọ kwa chip̄fuu b̄e aa-n̄u
onye har̄u ok̄pobe ụzo.

T̄eme onye ọ d̄ukwanu ash̄i;
l'aah̄u iya ahùhù
l'e-mechakwaa nw̄uhu.

¹¹ Al̄i-maa ȳe al̄i ọla-l'iswi
t̄ukokwaru ḡheru ọnu
l'ip̄hu Chipfu.

?B̄u-chia ok̄poma amad̄u te
eghed̄uru ọnu l'ip̄hu iya?

¹² Onye mgb̄onu te eyej̄edu
ahùhù aah̄u iya obu.

Ọp̄hu o jej̄edu akpata
ishi l'ibe onye maru iphe.

¹³ Onye ẹhu ats̄o ụtso b̄e
ip̄hu at̄usah̄uje at̄sahu.

Obenu l'onye iwe jiru obu;
edejeru ȳokoo.

¹⁴ Ok̄poma onye iphe edoje
enya ree l'an̄ōduje eme
g'ọ maru iphe.

Obenu l'onu onye b̄u omata
b̄u nri iya b̄e b̄u eme eswe.

¹⁵ Ip̄he, b̄uk̄poo eswe ndzụ
ndu eje ip̄he-ẹhuka
abụkotaj̄eeru p̄he ph̄o
mgburwash̄i ẹhu.

Obenu l'onye ok̄poma
at̄usah̄uje at̄sahu
b̄e tekenteke abụjere iya
ọbo-iphe.

¹⁶ Ọ kakwa ree l'e nweru
ẹku nwansh̄i;

- a nọdu atsu Chipfu ebvu;
eme l'ẹku, jiru ẹkameka;
ẹgharashi dukwanu.
- 17 Ọ kakwa ree l'iphe, bu nri,
eeri bua nweba, e yeru l'ophe;
n-yemobu dukwanu;
eme l'e gburu eswi,
tsuru eba ata;
mkpomashi dukwanu.
- 18 Onye obu-ọku akpalije
opfu akpali.
Obenu l'onye ataru opfu
nshi abyanyije uswo
abyanyi.
- 19 Uzo onye enyiru eshi
be eegudeje obvu
tu-chishia atu-chishi.
Obenu l'uzo onye obu iya
guru iphoro eshi abujeru oji,
akwo teretere.
- 20 Nwata, maru iphe emeje
gehu tso nna iya utso.
Obenu lomata ta adudu iphe,
ogubeje ne, nwuru iya nu.
- 21 Eme eswe atsoje onye enwedu
egomunggo utso.
Obenu l'onye iphe edoje enya
ree bu iphe,
pfuru nhamunha be oomeje.
- 22 Iphe, nemadzu riru
k'ememe be o to mekotajekwa
me a -chikoshiduru iya
okpobe idzu.
Obenu a -du igwe chikoshi
nemadzu idzu l'o mee iphe,
o tberu.
- 23 Amadu be ehu atsoje utso
me o -yee onu l'opfu ree.
Mbua le-a; l'onu, e yeru l'o
rwuberu iya atsoje
rikpotoo.
- 24 Uzo ndzu anoduje eje ala l'eli
l'eli l'eka onye kwaru
enya no.
O bu ru iya emeje g'o to lwa
alj alj larwua alj-maa.
- 25 Chipfu alashije ulo onye
eku onwiya.
Obenu l'okoke alj nwanyi,
ji iya anodu be okpoje
okpo-kuu.
- 26 Oriri, onye ejo-iphe riru
abujeru Chipfu ejo ebyi.
Obenu l'ophu ndu duebe
ree riru atsoje iya utso.
- 27 Onye ughoro buepho opfu
be onoduje akpa
l'ibe iya.
Obenu l'onye kporu uphalazu
ashj be ndzu a-du.
- 28 Onye pfuberekoto egudeje
okpoma iya riada iphe

- oo-pfu ariri tẹme l'o
pfua ya.
Obenu l'onu onye ejo-iphe
bụ njo-opfu eshije iya
alwa torotoro.
29 Chipfu nọ ndu ejo-iphe
uzenya.
Obenu l'oonumaje olu ndu
pfberekoto m'ephe
-pfuru nụ iya.
30 Ẹnya, a t̄saru iphu at̄sa
lee emeje g'ẹhu-ut̄so
ji ọkpoma.
Tẹme ozi ọma nọdu emeje
g'okpu gbashia ike.
31 Onye ngaberu nchị lẹ mba,
a baru iya; mbu mba
ophu emeje g'a nọdu
ndzu be yee ndu maru
iphe e-mechaa nọ
l'okpoku lanu.
32 Onye ta adudu iphe,
o guberu mba,
aabarū iya bukwa onwiya
be o to gubeduru iphe.
Obenu l'onye abujeru;
a -nodu ahū iya ahūhū
l'oba iya lẹ nchị
enwejeru egomunggo.
33 Atsu Chipfu ebvu ezije
nemadzu mmamiphe.
Ewoze onwonye alj nodu
esekutaje akwabẹ ubvù.

16

- 1 Iphe, nemadzu riru
l'okpoma iya bu iya be o duru.
Obenu l'ophu e pfuru l'onu bu
Chipfu be o duru.
2 Iphemiphe, nemadzu
emekpo dubebe ree
l'anya nkiya.
Obenu lẹ Chipfu maru iphe,
du iya l'uche teke o
meru iya.
3 Woru iphe, bukpo iphe,
iimekpo ememe ye Chipfu
l'eka;
huma l'iphe, bukpo iphe,
i chiru idzu ememe
e-mejeepho g'i chiru iya.
4 Iphemiphe, Chipfu meru
be o meru doberu onwiya;
mbu je akpa lẹ ndu
ejo-iphe be o meru
doboru eswe eze iphe-ghuka.
5 Ndu eku onwophe bukwa
eyi be ephe eme
l'anya Chipfu.
Ophu ji-makahukporu bu
l'a taa hadu phe g'a ta
hu phe ahuhū.

- 6 Ọo n-yemobu yẹe epfu
ire-lanụ bẹ e gude edoshi
ẹjo-iphe.
- Ọ buru atsụ Chipfu ebvu
emeje g'amadụ te eme
ẹjo-ememe.
- 7 Teke iphemiphe, nemadzụ
eme dọ Chipfu ree
bẹ oomejechaa mee gẹ
yẹe ndu ọhogu iya dọ
lẹ ree.
- 8 Ọ kakwa ree l'e nweru
iphe nwanshii;
a pfulbekwanu ẹka ọto;
eme l'urwu parụ ẹka;
ọ buru l'uzo,
apfulduru-oto bẹ o shi.
- 9 Iphemiphe, nwoke e-me bụ
l'ime ọkpoma iya bẹ
ọorije iya dobe.
- Obenu l'ọo Chipfu emeje gẹ
nzọkpa iya nguru
anguru.
- 10 Onye eze bẹ opfu,
shi iya l'ọnu adajẹ g'ọzi,
shi Chileke l'ẹka.
- Ọphu oogudejedu ọnu iya
pfuswee m'ọ nọdu
ekpe ikpe.
- 11 Chipfu eele ẹnya g'e
gudeje iphe,
gbaru nù tịa ẹrwa iphe;
ẹrwa iphe, atütuduru
l'uzo ẹregede bẹ dọ
Chipfu ree.
- Ọ-nyj-túdúú, nọkota l'ẹda
g'ọ ha bukota iya
meru iya.
- 12 Ndu eze bẹ eme ẹjo-iphe
abujeru ẹbyi;
kẹle onye eze bụ
apfulbekoto bẹ oogudeje
mee g'ọ nguru anguru.
- 13 Iphe, aduje ndu eze
ree bụ onye epfu iphe,
pfuluru oto.
- Mbụ l'onye epfu iphe,
pfuluru nhamunha bẹ ẹphe
agubeje ọkpobe iphe.
- 14 Oke ẹhu-eghu onye eze bukwa
iphe, ejeru ọnwu ozi.
- Obenu l'onye maru iphe
abyanyije iya.
- 15 Iphu -tṣahu onye eze;
l'a maru lẹ ndzụ dọ;
mbụ l'i -tṣba onye eze
l'ẹnya bẹ ọ duje g'ẹka igwe
rwuru erwurwu
k'edze mini ishi-apha.
- 16 Humawaro g'ọ kabe ree
enweru mmamiphe eme
l'enweru mkpọla-ododo.

- Mbù ahòta nkwaṃenya
 haa mkpòla-òchaa.
- 17 Ùzo, a tũru mkpoli,
 ndu p̄fuberekoto t̄oru
 te eshitajekwa ẹka
 ejò-ememe dũ.
- Onye eche ụzo iya nche
 bũ ndzũ iya bẹ ooche nche.
- 18 Eku-onwonye evujeru ụzo;
 ọla-l'iswi etso iya.
- Teke etu onwonye ẹpha
 gbẹshiru;
 adarwu aļi etsokwaru
 iya p̄hò.
- 19 Ọ kakwa mma l'ì bũ onye
 wozeru onwiya aļi;
 ì yìru lẹ ndu dũ àgù;
 eme l'unu lẹ ndu eku
 onwophẹ swì tũko eke iphe,
 unu kwatarũ l'òkwata.
- 20 Onye angabeje nchì l'opfu
 Chileke bũ k'oma
 anòduje etso iya.
- Tẹme onye a ḡoru ẹhu-ùtso
 nũ bẹ ọ bũ;
 mbũ onye dakoberu
 Chipfu.
- 21 Ndu maru iphe l'ime obu p̄hẹ
 bũ ndu eekuje ndu iphe
 edoje ẹnya ree.
- Tẹme opfu, atso ụtso
 lẹ nchì n̄odu emeje
 g'a ka anwũta iphe.
- 22 Nkwamẹnya bũ ishi nggele
 mini ndzũ l'ẹhu ndu nweru
 iya nũ.
- Obenu l'abarũ onye-eswe
 mba bũkwa iphe-eswe
 bẹ ọ bũ.
- 23 Ọkpoma onye maru iphe
 anòduje eche ọnu iya nche.
- Tẹme ogbogborom̄onu
 iya n̄odu emeje g'a
 nwũta iphe.
- 24 Opfu, atso ụtso lẹ nchì dũ
 g'ẹbakala manũ-ẹnwu.
- O meje g'ẹhu tsò nemadzũ
 ụtso.
- Tẹme ọ n̄odu emeje g'òkpũ
 gbakerehu l'iphe-ememe,
 eme iya nũ.
- 25 Ọ dũru ụzo, abũjeru:
 nemadzũ -n̄odu eshi iya
 l'òoburu iya ọkpobe ụzo.
- Obenu l'ẹka ụzo ono jeberu
 bẹ ọ bũ ụzo ọnwu.
- 26 Ọo iphe, agũ onye akanya
 anòduje ejeru iya ozi.
- Ọ bũru ẹgu, agũ iya nũ
 anòduje akwaru iya ẹvu.
- 27 Ẹjò nemadzũ anòduje achì
 idzu eme ejò-iphe.

Tẹme opfu, shi iya l'ọnu nọdu
 aduje g'icheku ọku,
 ata ririri.

28 Onye ẹregede anọduje
 akpa opfu.

Tẹme onye asulasu nọdu
 ebukahuje ndu eshishi
 ọnyà ike.

29 Onye anọduje eme ndu ọzo
 mkpawere bụ edephu bẹ
 ọonoduje edephu
 nwibe iya;
 duru iya shia ọzo,
 adudu ree.

30 Onye ataburu nwibe iya ẹnya
 bukwa ẹregede bẹ ọogba.

Tẹme onye tagbabẹru ọnu
 buru ẹjo-iphe bẹ
 ọocho ememe.

31 Aka nka bụ okpu-eze,
 dū biribiri.

Ọ buru onye ndzū iya
 pfuru ọto bẹ
 oorwuje ẹka.

32 Ọ ka ree l'ì bụ onye
 atajẹru iphe nshi
 eme l'ì bụ onye ka ike
 l'ọgu.

Mbụ l'onye esedeje onwiya
 kakwa ree;
 eme l'onye alwuje ọgu
 lwuta Ọha l'ophu.

33 Ido bụ atutu bẹ aatuje iya.
 Obenu l'ọo Chipfu maru iphe,
 oo-me.

17

1 Ọ kakwa mma l'a
 takpọerupho nwẹcha,
 kpọhuru nkụ;
 nchị dukwanu doo l'unuphu;
 eme l'unuphu,
 eegbushi anụ ẹ ọndu
 abọ iphe;
 opfu nọdu adaphekwanu
 iya.

2 Onye-ozì, maru iphe bẹ
 l'e-mechaa buru ishi nwa
 nnajjuphu iya;
 mbụ nwa ọphu anọduje eme
 iphe-iphere ekpu ndu nwuru
 iya nū.

Ooje l'emecha keta iphe nnajjuphu
 g'unwu iya ketarū.

3 Ite bẹ e gude eghe
 mkpọla-ọchaa egheghe.

E gude ọku ahù
 mkpọla-ododo ama.

Obenu l'ọo Chipfu bụ onye
 ahuje obu amadū ama.

4 Onye eme ẹjo-ememe angabẹje
 nchì l'ogbogboromọnu,

- epfu ejo epfufu.
 Onye adzùje ùka nõdu
 angabèje nchì l'ire,
 epfu tuphutuphutuphu.
⁵ Onye achì onye ùkpa òchi;
 bükwa Chileke,
 meru iya nù bẹ ọoko onu.
 Onye ete eswa ekpu eze
 iphe-ehuka, byaru nwibe
 iya bẹ ta adükwa g'e meru
 g'a ta hù iya ahùhù iya.
⁶ Enweru unwu nwanwa bẹ bụ
 okpu-eze,
 e kpuberu onye-ishi-ewó.
 Teme nna bükwanuru iphe,
 unwegirima gude
 eku onwophe.
⁷ Onye egomunggo swehuru te
 epfujedu opfu,
 nweru ishi.
 Nokwaphọ g'onye bụ ishi
 agbaduru g'ọ tu-phuje ire.
⁸ Uphalazu dụ gẹ mkpuma,
 vu oke aswa l'ehu onye
 anùje iya nù; k'ophu bụ:
 ọ -ghaa ekiya-a bụ upete;
 ọ -ghaa ekiya-a bụ upete.
⁹ Onye agùje nvù l'atupya,
 a tupyaru iya bụ n-yemobu
 bẹ ookutse.
 Obenu l'onye akpatsu opfu
 akpatsu bụ ndu eeshishi
 ònyà ike bẹ oobukahùje.
¹⁰ A -baarù onye iphe edoje
 enya ree mba bẹ
 oorwuje iya l'ehu;
 eme l'onu echachi ùkporo
 ise, e chiru omata.
¹¹ Onye ejo-ememe buephò
 iphe, oophubeje iphu
 ememe bụ eme iphe,
 a sùru g'o to meshi.
 Ọle onye-ozì, ta aphujedu
 obu-imemini e-mechakwanaa
 bya ahùa ya ahùhù.
¹² Ọ kakwa mma lẹ ne oduma,
 a kùtaru unwu iya fùru
 ngu l'uzo;
 eme l'i jepfuru omata l'eka
 oome eswe eswe.
¹³ Ọ -bùru lẹ nemadzù gude
 ejo-iphe pfua ugwo iphe-oma,
 e meru iya bẹ ejo-iphe ta
 abyakpòdaa abvù abvùbvù
 l'ibe iya.
¹⁴ Awata aba mba dù g'egbuha
 nggele, e gbuchiru
 egbuchi.
 Ọo ya bụ lẹ-a; haa opfu teme
 uswo abata iya.
¹⁵ Aharù onye ejo-iphe enge;
 yee anma onye

- pfuberekoto ikpe
 tükokwaru buru eme ebyi
 l'iphu Chipfu.
- 16 ?Bu urwu gunu be okpoga
 baru l'eka onye bu omata;
 eshinu mmamiphe ta
 agudu iya agugu?
- 17 Ndu eshi onya eyeje
 nwibe phe obu
 mkpurumkpuru.
 Teme nwune buru iphe,
 e swiberu ngu iya bu g'o
 gbajeru ngu mkpu teke
 iije iphe-ehuka.
- 18 Onye enwedu egomunggo
 anaje nwibe iya
 mkpaleka;
 bya eworu onwiya sibe
 l'itumo.
- 19 Onye yeru aswo uswo obu
 bukwa iphe-eji be o
 yeru obu.
 Onye wolinukaru egomunggo
 iya imeli buru
 ola-l'iswi be oole enya iya.
- 20 Onye okpoma du eji be k'oma
 ta abyajekwaru.
 Onye ire iya bu ugho jiru
 iya nodu adabaje
 l'iphe-ehuka.
- 21 Onye nwutaru nwa nwoke;
 o buru omata be aphu
 tsokwaru.
 Ophu ehu atsojedu nna,
 egomunggo swehuru
 nwa iya utso.
- 22 Obu, atso utso bu okpobe
 obvu.
 Obenu l'obu agbabuhu emeje
 g'okpu kpohu nku.
- 23 Onye ejo-iphe anataje
 uphalazu le mpya;
 k'ophu oo-me g'iphe,
 pfuru oto du nggodogo
 nggodogo.
- 24 Onye iphe edoje enya ree
 bu mmamiphe be oodobeje
 l'egomunggo.
 Obenu l'omata be enya iya
 ejerwuje aka igwe beru
 ali beru.
- 25 Omata abujeru aphu tsoru
 nna iya; bya aburu iphe,
 atso ilu l'ehu nwanyi,
 nwuru iya nu.
- 26 O to dukwa ree ere onye
 adudu iphe,
 o meru nre.
 Ophu o dukwapho ree g'e
 chia ndu-ishi iphe
 l'ephe meru iphe,
 pfuru oto.

27 Onye nweru egomunggo
epfuje opfu zee onu.
Teme onye obu-àgù buru
onye iphe edoje ɛnya.
28 Je akpaa l'onye eme eswe
bẹ eedobesujekwa l'ọ
maru iphe mẹ ọ -buru
l'ọ nọ nwa
ngguingguji.
Teme a nọdu edobesuje l'ọ bu
onye iphe edoje ɛnya ree
mẹ ọ -buru l'oosedeye
ire iya.

18

1 Onye akpa nkinyi iya
buepho iphe,
onoduje achọ bu iphe,
a-duru iya lẹ ree.
Teme okpobe mmamiphe
nọdu eghuje iya egbu.
2 Omata bẹ nkwaɛnya ta
adujedu ree.
Iphe, atsoje iya uto bu g'o
pfu iphe, ee-me nu.
3 Ejo-iphe -bya bẹ ntupya
anoduje etso iya.
Teke iphe-iphere byaru;
ekwe une etsokwaru iya
phọ.
4 Opfu, shi nemadzụ l'onu
abujeru echi ogbu-mini.
Obenu l'ishi ẹka mmamiphe
futaru bẹ bu nggele,
aso gborogboro.
5 O to dukwa ree;
mbu eme eyeru onye
ejo-iphe.
Opfu ọ dukwapho ree;
mbu anma onye adudu iphe,
o meru ikpe.
6 Iphe, omata pfutaru l'onu
bẹ yee ya emeje.
Teme ọ buru onu iya obu bẹ
oogudeje eku echachi
oku.
7 Oo onu omata emebyije iya.
Teme ogbogboromonu iya
buru onya,
e gude anmata ndzu iya.
8 Asulasu anoduje atso ntumatu.
Ootukoje iphe, bu ehụ vọ
pfurupfuru.
9 Onye tu-gberu ẹka l'ozi,
ooje bẹ yee onye
emebyishi
iphe emebyishi bukwa
nwune.
10 Epha Chipfu bukwa ulo-eli
ephekerephe,
shihuru dungudungu.
Ndu pfuberekoto nọdu

- agbabaję iya je anọdu;
 ọ tọ duedu iphe-onuka,
 emekwadu phę nụ.
- 11 Ụba onye nweru iphe bụ
 mkpụkpu,
 ọ kpuru kpushia ya ike.
 Ọo ya bụ igbulọ-ephekerephe,
 ephe doberu g'ọ
 gbobeje g'ọ tọ dọ iphe,
 e-me phę nụ.
- 12 Amadụ bụ eku-onwonye
 l'ime ọkpoma bę
 ọokpajeru vuru ọzo mę
 ọ -bya l'ala l'iswi.
- Ewoze onwonye alị
 bụkwanuru akwabę
 ùbvù bę oosetaję.
- 13 Onye teke anụmadu iphe,
 eepfu;
 o vuwaru ọzo tşę ya
 ọnu bę ọ bụ eme eswe
 bya abụkwaru iya
 phọ eme iphe-iphere.
- 14 Ọ kwa obu nemadzụ esedeje
 ndzụ iya mę iphe nọdu
 eme iya.
- Obenu l'obu korofụwa;
 a taa nyaedu iya.
- 15 Onye iphe edoje ẹnya ree
 bę bụ iya akaję amaru
 iphe tekenteke.
- Tęme onye mmamiphe nọdu
 angabeje nchị g'ọ numa iphe,
 e-me g'ọ kabaa amaru
 iphe.
- 16 Eme iphe-ọma asujeru
 onye eme iya nụ ọzo.
 Ọ nọdu emeje iya g'ọ jerwua
 iphu onye parụ ẹka.
- 17 Onye lanụ -vuru ọzo doo
 edoo l'ọ dọ g'iswi dọ
 iya mma jasuru onye k'ębo
 abya eyeahaa ọnu.
- 18 Iphe, eese opfu bụ:
 a -tųaru iya ido;
 opfu alaa;
 l'eegude nno gboo ndu
 eseshi opfu ike.
- 19 Arwọ-buta nwune ngu,
 i mesweru kakwa
 ẹhuka eme l'alwụ ọgu
 lwųta mkpụkpu,
 kpọru akpaa.
- Tęme opfu, gu lę nwune
 ngu ese dųkwa g'e
 gude igwè kpaa ọguzo
 yechia ọnu-ulo, a kpushiru ike.
- 20 Nemadzụ egudeje opfu-ọnu
 pfutaru onwiya iphe,
 e-ji iya ẹpho.
- Ọ bụru iphe, shi iya
 l'ogbogboromọnu

bẹ oogudeje kpajia
opfuru.

21 Ire t̄kokwaru ike kẹ ndz̄u
yẹ k'ṛnwu chiru.

Q buru ndu yeru iya obu e-ri
mebyi, ọ m̄itaru.

22 Onye achọ nwanyị,
ọo-l̄u achọkwa iphe,
d̄u ree.

Onye ono abujekwaru onye
d̄u Chipfu l'obu.

23 Onye akpa nri anọduje
arwọ g'a ph̄aru iya
obu-imemini.

Obenu l'onye nweru iphe
anọduje aba mba.

24 Onye eshi igwerigwe
ònyà e-mechakwaa laa l'iswi.

Obenu l'o nweru ẹguru ònyà,
akajẹ ngu anọ ntse eme
lẹ nwune ngu.

19

1 Onye b̄u onye akpa nri
b̄ya aburu onye uta ad̄udu
lẹ ndz̄u iya kakwa ree
eme l'omata,
eegudedu ire iya ẹka.

2 Q t̄ọ dukwa ree lẹ nemadz̄u
b̄u onye iphe ehe ihee
ophu o mad̄u iphe.

Qzoo gẹ nemadz̄u gude eme
ẹgwegwa je eshiswee
uzo.

3 Eswe, amad̄u eme
emebyijekwa ndz̄u iya;
e -mechaa l'o woru iya
bobe Chipfu.

4 Ẹku -n̄odu abya bẹ ònyà
aduje igwe etso iya.

Obenu l'ukpa achikaje ònyà.

5 Onye agba ekebe,
ab̄udu ọkpobe opfu bẹ ta
anahukwa g'o to je
iphe-ẹhuka iya.

Qphu onye adz̄uje ụka aladu
mman̄u g'ọ t̄ọ d̄u iphe
e-me iya n̄u.

6 Ikpoto nemadz̄u anọduje
akpa uzo g'ẹphe buru
ndu d̄u onye-ishi l'obu.

Tẹme onyemonye buru
ònyà onye emejeru
nemadz̄u iphe-oma.

7 Onye akpa nri bẹ adukotaje
ndu ẹphe l'iya b̄u ash̄i.

Nokwaphọ gẹ ndu ẹphe l'iya
eshi ònyà anọduje
agbaru iya ọso.

Qonodujekpoo agba etso
phẹ arwọ phẹ g'ẹphe sh̄iru;
ole ọ t̄ọ d̄uedu onye ophu

- ọohuma.
 8 Onye maru iphe eyeje onwiya
 obu.
 Teme ọ buru onye iphe edoje
 ẹnya ree be k'oma
 etsoje.
 9 Onye agba ekebe,
 abudu okpobe opfu be ta
 anahukwa g'o to je
 iphe-ehuka iya.
 Teme onye adzujie aka
 la-bukwaru ọla-l'iswi.
 10 Ọ kwa g'ọ to dudu nhamunha
 ke g'omata ri gwogwo
 bukwapfo g'ọ kabaa eji
 g'ohu buru onye-ishi
 unwu eze.
 11 Ọ kwa mmamiphe amadu
 emeje g'ọ taru iphe nshi.
 Ọ bukwarupho onwiya be
 ookutse me e -mee ya iphe-eji;
 ophu o yeduru iya
 ro onu.
 12 Eze -wata aba mba be
 ọdujekwa g'eka oduma
 asu ekiri.
 Obenu le nemadzu -du iya
 l'obu be ọduje g'eka
 iji dashiru l'eli eswa.
 13 Nwa, eme eswe bukwa
 ọla-l'iswi be ọ buru
 nna iya.
 Nwanyị, anọduje abapheru
 ji iya mba dukwapfo
 ge mini-odzeru,
 shi l'eswa-ulo ada
 paapaa.
 14 Ulo yele eku onye eshijekwa
 l'onye nwe iya nu sweru
 nwa iya.
 Obenu l'okpobe nwanyị bu
 Chipfu be ooshije l'eka.
 15 Enyiru atuje oke mgbenya.
 Ọ buru onye eme enyiru be
 egu emeje.
 16 Onye emeje iphe,
 a suru g'e meje bukwa
 ndzu iya be ooche
 nche.
 Obenu l'onye iphemiphe,
 oome jiru epho e-mechaa
 nwuhu.
 17 Onye emeru ndu ukpa
 iphe-oma bukwa
 Chipfu be oojie ugwo.
 Teme ọ buru Chipfu
 e-mechaa bua ya nggo
 iphe, o meru.
 18 Huje nwa ngu ahuhu;
 teke iile enya l'ji-huta
 iya iphe.
 B'ejekwa egude g'ooghu ngu

- l'ẹhu woru iya chigbua.
 19 Ọ kwa onye obu-ọku
 bẹ obu-ọku iya ebutaje.
 Ị -dzọọ ya lẹ nanu;
 bẹ ị dzọjenu iya phọ l'ọzo.
 20 Nujeru nemadzụ opfu;
 ngabeje nchị nata iphe,
 aalọru ngu ẹka lẹ nchị iya;
 l'e -mechaa bẹ ịi-buru
 onye maru iphe.
 21 Amadụ enwejekwaru ikpoto
 iphe,
 ọonoduje arị k'ememe;
 obenu l'ọo ọpflu
 Chipfu chiru dobe
 mefutaje.
 22 Iphe, aguje ẹgu l'ẹhu
 nemadzụ bukwa eme
 ree ya.
 Ọ kakwa ree lẹ nemadzụ
 bu onye ukpa eme l'ọ bu
 onye ntuphu-ire.
 23 Atsụ Chipfu ebvu edujueru
 amadụ duba lẹ ndzụ.
 Ọ buru teke ọ dū nno bẹ
 oojije onye obu ẹpho;
 ọpflu ọ dudu ẹjo-iphe,
 erwuje onye obu l'ẹhu.
 24 Onye ẹnyiru abujeru;
 o -je etsuta nri;
 ẹka akwaa ya l'ochi.
 Ọ tọ duedu ike apali iya
 eye l'ọnu.
 25 Ị -chia onye mgbonu iphe;
 onye amazidu iphe egude
 iya nwuta iphe.
 Teke ị baru onye iphe
 edoje ẹnya ree mba;
 l'o gude iya kabaa amaru iphe.
 26 Onye ana nna iya nfu;
 bya achifuje ne iya
 bu iphe-iphere;
 bya aburu mkpatsu-aphu.
 27 Nwa mu; ị -haa angabẹ
 nchị l'iphe, eezi ngu;
 l'i phua uzo amaru iphe.
 28 Onye agba ẹjo-ekebe achị
 iphe, pfuru ọto ọchi.
 Teme ọnu onye ẹjo-iphe
 buerupho ẹjo-ememe bẹ
 ọonoduje elwee kwagbu
 kwagbu.
 29 Ndu njo-opfu bẹ e dobeakwaru
 iphe, ee-me phẹ edobe.
 E dobeakwaphọ ẹchachi ala
 l'okpurukpu ndu-eswe.

20

- 1 Onye mgbonu bẹ mẹe bu;
 mbu lẹ mẹe, atsụ atsutsu
 bukwa onye aba hanyihanyi.
 Onye o duphuru uzo ta

- amakwa iphe.
² Ēhu -wata egħu eze egħu
 bę ọdujekwa g'ęka
 oduma asų ekiri.
 Onye kpatsukwanųru iya iwe
 tuphawaru ndų iya.
³ Onye agbalarų opfu l'ųzo bę
 ųbvų anọdujekwa etso.
 Obenu l'ọo onye-eswe
 akwagebeje akwagebe
 aba mba.
⁴ Onye ęnyiru ta akọjedu
 opfu teke aakoje iya.
 O -rwua l'akpakpa iya l'ọ
 wata arwọ arwọ;
 ọ tọ dudu iphe, ọ-rwọta.
⁵ Iphe, nemadzų riru dobe
 l'ọkpoma dukwa g'ọ nọ
 l'ogbu-mini.
 Ọ buru onye iphe edoje
 ęnya ree atsutaje iya.
⁶ Ndu dų igwerigwe asuje
 l'ęphe nweru n-yemobu.
 Ọle ?bu awe bę jhumakwanu
 onye apfushije ike l'iphe,
 o pfuru?
⁷ Onye pfuberekoto bę ųta ta
 adųjedu l'iphemiphe,
 oome.
 Ọ -noچaa laa; ųnwu iya
 abųru ndu a gọru
 ęhu-ųtso nu.
⁸ Onye eze -nọdu l'aba-eze iya
 ekpe ikpe bę ọ humaje
 ęjo-iphe hųbe
 iya ama.
⁹ ?Bu onye a-sų l'obu dųebe iya
 sarisari;
 lę ya dųebe ree ọphu ya
 teke meswee iphe-ęji?
¹⁰ E -gude iphe-ųghoshi gude
 atų ęrwa iphe;
 ọzoo atų ogologo iya
 bųkotaepħo ębyi l'ęnya
 Chipfu.
¹¹ Ọo umere nwa atųje ọnu iya.
 Oomeje g'a maru ?umere
 iya guru egugu bya
 apfuru nhamųnha?
¹² Nchi, anų iphe; yę ęnya,
 aphų ųzo
 bų Chipfu tųkoru iya mee.
¹³ Gę mgbęnya ta atsonukajekwa
 ngu ųtso;
 ọdumeka bę jį-kpakwa nri.
 Nwųjeru ęnya;
 hųma l'ii-nweru nri
 nweru k'etsutsu iya.
¹⁴ Onye azų aswa asuje l'aswa,
 ọozu renųkaru ire.
 Ọle ọ -tųgbuepho l'ọ gude
 iphe ọbu,

o zìru obu kuahaa onwiya.

15 Mkpòla-ododo dù; mkpuma,
oke aswa dù tũko
èkameka.

Obenu l'ònu, epfu opfu,
egoshi mmamiphe
bũkwa o-dũ-ũko-lẹ-mba.

16 Nemadzũ -sũ l'òo onye o
madũ bẹ ya a-nòduru l'itumo;
natakwa iya uwe iya.

Gudeshikwaa ya mẹ o -bũru
onye ohozo bẹ o nòru
l'itumo obu.

17 Nri, a kparũ l'ũgho atsoje ỳtso
mẹ a -nòdu eri iya.

Ọle e -mechaefho;
ònu abũru onye riru
iya nũ ejirija.

18 I -nòdu achĩ idzu iphe, ii-me;
kpajẹada ishi.

Teke ìbnya eje ogu;
kpaada ishi g'e goshi ngu
g'ii-me iya.

19 Onye asũ asũlasu l'edoje
iphe, a sũru iya g'o to
dũkwa onye oo-doru
iya.

Ọo ya bũ; i -hũma onye
phenũkaru opfu;
kparũ iya l'aphara.

20 Onye ephu nna iya;
ofoo ne iya iphu bẹ oku,
o gutaru a-nahũkwa iya
nyĩhu l'echi abalĩ-ishi.

21 Èku, a kparũ lẹ gburugburu
ta abũkwaru onye
kparũ iya nũ iphe-oma
l'ìkpazũ iya.

22 B'asũkwa l'òo gubedua l'a-pfũ
nemadzũ ỳgwo iphe-ẹji,
o meru ngu.

Nòdu kwabẹru Chipfu;
l'òo ya a-dzọ ngu.

23 Ndu gude iphe-ũghoshi gude
atũ ẹrwa iphe bũkwa
ẹbyi bẹ ẹphe eme
ekpu Chipfu.

Mbũ l'egude iphe-ẹregede atũ
ẹrwa iphe ta adũdu iya ree.

24 Eshinu o bũ Chipfu anòduje
akpo-ziru nemadzũ ỳzo;
?denu gẹ nemadzũ
e-shi mee g'ỳzo iya doo
ya ẹnya?

25 O bũkwa agbaru onwonye
ònyà mẹ nemadzũ dobe
iphe iche sũ l'ò bũ kẹ
Chileke l'ẹbe o rĩ iya arĩri.

E -mechaa; o taaha onwiya
ỳta iphe ono,
o riburu nte iya ono.

26 Onye eze, maru iphe

- aphuchaje oha iya
 g'onye aphucha eswa ereshi
 shi nno hoshia ndu
 ejo-iphe;
 bya egude iphe, e gude
 echi ereshi chia phe
 pyakapyaka.
- 27 Obu nemadzū bukwa iya bū
 oku oroku Chipfu.
 Oogudeje iya avofutagbaa
 iphemiphe, dū nemadzū
 l'ime.
- 28 Onye eze, yeru ndu o bū eze
 phe obu bya apfube ire iya
 oto l'iphu phe ta adukwa
 iphe-onuka,
 emeje iya nū.
- O buru n-yemobu emeje
 g'aba-eze iya ono
 shihu dungudungu.
- 29 Iphe, unwokorobya gude etu
 onwophe epha bukwa
 ike phe.
- Ẹwó, dū l'ishi bukwanuru
 iphe, ogerenya gude
 egbu nwiiinwii.
- 30 O kwa eka-nchi yee echibashi
 onya l'ehu be eegudeje
 safu ejo-ememe;
 mbu l'oo ghabugbabu be
 e gude edozi ime
 okpoma amadu.

21

- 1 Okpoma onye eze
 bukwa nggele, no l'eka Chipfu,
 bu eka Chipfu suru g'o
 sori shia be ooshije.
- 2 Iphemiphe, nemadzū eme
 apfujeru nhamunha
 l'enya onye obu.
 Obenu l'oo Chipfu maru obu
 onyemonye.
- 3 Eme iphe, dū ree bya apfuru
 nhamunha be Chipfu
 kakwa anata eme l'egweru
 ngweja nū iya.
- 4 Ekobe enya l'eli waa ekunuka
 onwonye; mbu ororo,
 ndu ejo-iphe
 atu bukotakwa iphe-eji
 l'iphu Chipfu.
- 5 Iphe, onye akanya chiru idzu
 ememe be eeritaje urwu.
 Nokwapho g'achi iphe oku
 atuje ukpa.
- 6 Eku, a kparu le
 tuphutuphutuphu ta
 adudu g'oono-bejeru
 l'oophukashihu.
 Temen ndu akpa eku l'uzo,
 du nno bu onwu

- bẹ ẹphe achoro.
 7 Oo ẹhuka ẹhuka,
 ndu ẹjo-iphe eme bẹ
 e-kpofu phẹ ekpofu.
 Kele ẹphe jikaru eme iphe,
 pfuru nhamunha.
 8 Ndu ẹjo-iphe bẹ anọduje eshi
 ọzo, apfuduru-oto.
 Obenu l'umere onye iswi
 du mma apfujeru
 nhamunha.
 9 O kakwa ree g'i kwata je
 eburu le mgborulo
 eme le gu le nwanyi,
 anọduje abaphe mba
 tekenteke bu l'ulo.
 10 Obu onye ẹjo-iphe buẹpho
 ẹjo-iphe anọduje evu
 iya evuvu ememe.
 Ophu oophujeduru ndu
 ẹphe l'iya bu obutobu
 obu-imemini.
 11 A -hùà onye mgbonu ahùhù;
 onye amazidu iphe
 egude iya nwuta iphe.
 Teke i kpọ-ziru onye maru
 iphe ọzo;
 yẹbedua l'onwiya egude
 iya kabaa amaru iphe.
 12 Onye ono, pfuberekoto ono
 tubekwaru nvọ l'iphe,
 oo-me ulo ndu ẹjo-iphe.
 Mbù l'ọopalitaje phẹ tua gbaa;
 ẹphe aburu mkpurupyata.
 13 Onye tsuchiru nchị ge ya ta
 numa olu-ekwa onye ukpa
 l'a-ranaa nkiya ujiku lanu;
 o to dudu onye angaru
 iya nchị.
 14 Iphe-oma, e meru le mpya
 egboje ẹhu-eghu.
 Teme uphalazu, a phaberu
 l'uwe nu nodu
 echinyijekwapho oke
 ẹhu-eghu.
 15 E -kpee ikpe, pfuru oto
 bẹ ọtsoje ndu
 pfuberekoto utso.
 O nodu eyejekwanu ndu
 ẹjo-iphe ebvu.
 16 Onye lekeberu ẹnya haa eshi
 ọzo nkwaanya je
 eshia ọzo ọzo
 bu ẹka oojeje atutu unme
 bu l'ẹka unwu maa turu
 ndzuko.
 17 Onye yeru obu l'emereme
 l'e-mechaa kpa nri.
 Ophu onye yenukaru obu le
 mee yẹ manụ abyadu
 aburu onye nweru iphe.
 18 Ndu ẹjo-iphe l'alajẹ l'ochi ndu

- pfuberekoto.
 Nokwapho ẹ ndu e gudedu
 ire phe ẹka adabajeru
 ndu obu phe guru
 iphoro.
- 19 O kakwa ree gi kwata je
 eburu l'echiegu
 eme l'ilu nwanji, gu l'iya bu;
 ehu nodu anoduje egbu
 iya egbu;
 o nodu anoduje abaphe
 mba tekenteke.
- 20 L'ulo onye maru iphe be
 eenwejeru mkpuru,
 okpobe nri du me
 okpobe manu.
- Obenu l'omata atukoje iphe,
 o nweru rifu.
- 21 Onye achu nta apfubekoto
 yee nta n-yemobu
 l'achotaje ndzu.
- L'okpaa eku bya aburu onye
 akwabegbu.
- 22 Onye maru iphe be aduje ike
 tsoo mkpuku onye
 ike ogu;
 kwatsushia akpaa akpaa,
 ephe kpo-pheru
 onwophe dakobe.
- 23 Onye eche onu iya nche bya
 eche ire iya nche
 be ezejujeru ola-l'iswi.
- 24 Onye eku onwiya bya etse
 etsetse be epha iya bu
 onye mgbonu.
- Onye ono be umere iya
 l'ophu abukotajeru
 eku-onwonye
 eku-onwonye.
- 25 O kwa iphe, agu onye enyiru
 egbuje iya;
 kele eka iya ephenebo te
 ekwedu eje ozi.
- 26 Mboku-mboku bu iphe,
 anoduje agu iya nu bu
 go kabaa enweru iphe.
- Obenu l'onye pfuberekoto
 emeje iphe-oma ma
 ya enya.
- 27 Ngweja, onye ejo-iphe
 egwe bukwa ebyi be
 onoduje eme.
- Ophu o buro onye eje ephu
 k'ophu o gude ejo
 egomunggo bya
 egweeru iya.
- 28 Onye agba ekebe,
 abudu okpobe opfu
 a-bukwaru ola-l'iswi.
- Teme onye ngaberu iya nchi
 be ee-mebyishikwa jasu
 l'ojejeje.

- 29 Onye ẹjo-iphe bẹ
 agbanwùbeje iphu
 ẹhuka ẹhuka.
 Obenu l'onye obu iya gùru
 iphóró l'emeje g'uzo iya
 nguru anguru.
- 30 Ọ tọ dukwa mmamiphe;
 ozoo iphe edo ẹnya;
 ozoo idzu, aachị achìchi,
 aa-sù l'ọo g'e mee ya
 mebata Chipfu.
- 31 Inya bụ iphe, e meru iya
 kwabẹru bụ mbọku
 eje ọgu.
 Obenu l'onye bụ iya bụ l'e
 mekpee l'ọgu ọbu
 bụ Chipfu.

22

- 1 Ọkpobe ẹpha kakwa ree
 ahata eme l'enweru iphe,
 parụ ẹka.
 Tẹme eme odoo ka
 mkpọla-ọchaa yele
 mkpọla-ododo ree.
- 2 Iphe lanụ, dū l'ẹhu
 onye nweru iphe bya adụ
 l'ẹhu onye akpa nri
 bụ l'ọo Chipfu mekọtaru
 ẹphenebo.
- 3 Onye nweru egomunggo
 ahumaje iphe, bụ ẹjo-ememe
 domia onwiya.
 Obenu onye amazidu iphe
 anọdujeephe eje dukuu
 dukuu g'ooje jeye l'ọdalahu
 l'iphe-ẹhuka, nọ iya nụ.
- 4 Ewoze onwonye alì yẹe atsu
 Chipfu ebvu l'emeje
 g'e nweru iphe;
 tẹme ọ nọdu emeje g'a
 kwabẹ amadụ ùbvù bya
 emekwaphọ g'e nweru ndzụ.
- 5 Iphe, a tọru l'uzo, onye
 ẹjo-iphe eshi bụkwa
 óbvù yele ọnyà.
 Obenu l'onye eche ndzụ
 iya nche bẹ anọduje
 iphemiphe ono ụzenya.
- 6 Zia nwata ụzo, gbaru iya
 l'eshishi.
 Ọ -bụerupho ọgerenya;
 ọ tọ byadu aha iya ahaha.
- 7 Ọo onye nweru iphe abụjeru
 ishi onye akpa nri.
 Tẹme ọ bụru onye ji ụgwo
 abụjeru onye-ozì onye
 o jitaru iya.
- 8 Onye akụ eme ẹjo-iphe
 g'akpuru iphe bẹ bụ iphe,
 ọonoduje awọko bụ iphe-ẹji.
 Tẹme mgboro ẹhu-eghu,

- ọ pa e-mechaa darwua alị.
 9 Onye eme iphe-oma shii bẹ
 aa-goru onu-oma nụ;
 kẹle owojeru nri iya
 ekeru ndu ụkpa.
 10 A -chia onye mgbomu;
 opfu alaa.
 11 Onye yeru ọkpoma charachara
 obu;
 ọme opfu iya nọdu aduje
 bebebele bẹ e-shita onye
 eze ọnyà.
 12 Chipfu anọduje eleta ọnya g'ọ
 tọ du iphe, e-me onye
 maru iphe.
 Obenu l'opfu onye eegudedu
 ire iya ẹka bẹ oomeje
 g'ọ tọ du iphe, ọo-bụ.
 13 Onye ọnyiru asuje:
 "Tuswekwa! Oduma
 nọkwa l'uzo!
 Oo-gbukwa mu mę mu lufu
 gbororo!"
 14 Onu nwanyị ovuoba bukwa
 iduma, du wukirima.
 Ọ buru onye Chipfu atukoshi
 oke ẹhu-eghu iya
 a-daba iya.
 15 Eme eswe swekọkwaru
 onwiya nọdu l'ọkpoma
 nwatanshii.
 Ọ buru ẹchachi, e gude ahụ
 iya ahụhụ l'a-chi-mihu
 iya g'ọ tọ dufe iya.
 16 Onye eme onye ụkpa ewere
 ge ya a-ka enweru iphe;
 yele onye anọduje anụ
 ndu nweru iphe iphe;
 e-mechaa tuko buru
 ndu ụkpa.
*Akpuru opfu ụkporo l'iri,
 shi l'onu ndu maru iphe*
 17 Ngabẹ nchị numa olu-opfu
 ndu maru iphe.
 L'i woru ọkpoma ngu kporu
 ye l'iphe, mu ezi.
 18 Noo kẹle ọo-duru ngu lẹ ree
 mę i woru iya dobe l'ime
 ọkpoma ngu.
 L'i kpukwaru iya pho l'onu
 tekenteke.
 19 Oo ya bụ k'ophu ịi-kporu obu
 yeru Chipfu.
 Ọ kwa mu ezi gubedua
 gedegede iphe ntanụ.
 20 Ètu ẹtu obu, mu ezi obu bẹ
 mu dekwaru edede l'ekwo
 deta iya ụkporo l'iri;
 mbụ akpuru-opfu,
 l'agba amadụ unme;
 ọme ọ buru opfu, bụ:

- i -mee ya l'ọ duru ngu
 lẹ ree.
- 21 Ọ bụ opfu, mu pfuru gude zia
 ngu ọkpobe opfu;
 yẹe opfu, gbaru k'adakobe;
 k'ọpflu ịi-maru ọkpobe ọnu,
 ii-yeru onye ziru ngu nụ.
- 22 B'anakwa onye ọkpa nwọpflu
 o nweru opfu l'ọ tọ dudu
 g'ọ dū iya.
- Ọpflu i gwekwa onye iphe-ẹhuka
 byaru arakabya l'ulo-ikpe.
- 23 Kẹle Chipflu e-mechakwaa
 gbaaru phẹ ọdzori;
 gude ndu ono,
 shi ana phẹ nflu ono nalata
 phẹ nflu nkephẹ.
- 24 Gẹ gū l'onye obu-ọku te
 eshikwa ọnyà.
- Ọpflu unu l'onye ẹhu eghuje
 eghu ẹgwegwa
 aswịkwa ọswi.
- 25 Ọ -dumeka bẹ ịi-nwụkwa
 ẹka iya; l'i je adalahu l'iphe,
 ị gbaduru ẹnya iya.
- 26 B'abụkwaru onye eyeje ẹka
 l'eye iphe l'itumo.
- Ọzoo onye anajẹ oji-ugwo
 mkpaleka;
 27 kẹle i nwedu iphe,
 ii-gude pflu ya;
 bẹ aa-pachakwa paa iphe,
 ị zẹje azẹe.
- 28 Ta aphọfukwa mkpuma
 ndiche unu phẹ gude
 kpaa oke alị.
- 29 Ị -hụmakpoo onye chiru ọpflu
 yee l'ozị, ooje ejeshi iya ike;
 maerupho l'oo-mecha jeeru
 ndu eze ozị.
- O too jeduru ndu aamadụ
 ẹpha phẹ ozị.

23

- 1 Unu l'onye bụ ishi -tuko
 nọdu abya erigba nri;
 makwaru ẹgube onye gū l'iya nọ.
- 2 Wokwaru mma dabẹ
 onwongu l'ẹkpiri mẹ
 ị -buru onye ẹkpiri.
- 3 B'aphụkwaru nri,
 ọnu ngu kpaakpaakpaa;
 kẹle nri ono bụkwa nri
 ọhutama.
- 4 B'emebyishikwa onwongu lẹ
 g'ii-me nweru iphe.
 Makwaru iphe jetajẹ ghaa
 ẹnya.
- 5 Kẹle ẹku abụjekwaru:
 a -bya ajị ẹnya birimu
 l'ọ bụwaru phuchamu.
 Ẹphe asashichaa ẹbà g'ugo

- phehuchaa pheba
l'akpaminigwe.
- 6 B'erijekwa nri, onye uswara
shiru; mbụ g'eguru iphe,
o shiru ta agujekwa ngu egu;
7 kele o kwa g'oriri,
dụ iya bụ g'ọ gbaru.
- Ọo-ngụkpokwaru ngu nri
sụ ngu: "Riarọ nri!
Nggero ngua!"
- Ọle iphe ono, oopfuo ono be
oopfukọta l'eli onu.
- 8 I -ria ya be ii-gbokwa
nwopfu i riru.
- Ajaja, i jaru iya aburu ngu
ola-l'iswi.
- 9 B'epfujekwa opfu yeru omata;
kele oo-wokwaru
mmamiphe ono,
shi ngu l'onu ono nmaa
phulaphula.
- 10 Ta aphofukwa mkpuma,
a kpoberu e -shi le
ndiche gude kpa
oke ali.
- Opfu i gbuswetakwa okè
bahụ l'ali onye nna
iya anodedu;
11 kele onye agbaru iya mkpu
shihunukakwaru ike.
- O je l'e-mechakwaa gbaaru
iya odzori.
- 12 Ngabeje nchi nwuta iphe,
eezi ngu.
- Mbu-a; wojeru nchi gboberu
opfu onye maru iphe.
- 13 B'ahakwa ahụ nwata ahuhù,
gbaru iya nu;
l'ọ tọo nwuhukwa me
i chia ya iphe.
- 14 Chia ya rọ echachi dzotachia
ndzụ iya g'ọ tọ la maa.
- 15 Nwa mu; iphe, e-me g'ehu
tsọo mu utsu
bukwa l'i bu onye maru
iphe.
- 16 Mbụ l'ime obu mu be ehu
a-tsọ ntumatu
me onu ngu -nodu epfuje-a
iphe, pfuru nhamunha.
- 17 B'ekwekwa g'i gude obu ngu
koaharu ndu iphe-aji
okophoo.
- Iphe, a-noduje evu ngu
evuvu buchikwaaru
atsụ Chipfu ebvu.
- 18 Noo l'i maru l'iphu a-duru
ngu le ree.
- Opfu iphe ono, agu ngu nu
ono ejedu mgbabirishi.
- 19 Ngabe nchi nwa mu;
maru iphe.

Wojeru obu dobe l'uzo,
pfuru oto.

²⁰ B'etsokwa ndu ngunukaru mēe;
ozoo ndu rinukaru nri.

²¹ Kēle ndu ngunukaru mēe
yēe ndu ekpiri akpajekwa
nri.

Mbū l'enyiru e-mechakwaa
nmabē phē nkirika
ekwa.

²² Ngabejeru nna ngu nchī;
mbū onye ono,
bū iya yeru ime
ngu ono.

Ophu ī sūkwa lē ne ngu ta
adūedu iphe,
ī gūberu iya opfu l'ọ
būwaa ogerenya.

²³ Zūta ire-lanū! Be rephukwa
iya azū!

Maru iphe! Būru onye a hūru
āhūhū;
yēe onye iphe
edoje enya.

²⁴ Nna onye pfūberekoto bē ēhu
atsoje utso shii.

Tēme onye maru iphe nōdu
adūje onye nwūru iya
nū ree.

²⁵ Gē nna ngu yēe ne ngu
tekwaa eswa ēhu ngu!

Mbū-a; g'onye ono,
hūru mgbū ngu ono
tekwaa ebvu ēhu ngu!

²⁶ Nwa mu; worurọ ọkpoma
ngu nū mu!

G'enya dūnu ngu l'iphemiphe,
mu eme.

²⁷ Kēle nwanyi-ovuoba bukwa
iduma,
dalahūru tukirima.

Nwanyi, eme eji būru obvu,
tūru enu omilomi.

²⁸ Ọ kwa gē ndu abalidebvū
akwabejeru nemadzū
l'ēgbudu-a bū
g'oonoduje kwabē.

Tēme ọ nōdu emeje gē ndu
e gudedu ire phē ẹka
paa igwerigwe
l'echilabọ unwu-eliphe.

²⁹ ?Bū onye bū onye a tūru
onu?

?Bū onye anōduje agu aphū?

?Bū onye esephe opfu opfu?

?Bū onye epfuphe l'e mee ya
ophuu mee ya ophuu?

?Bū onye bē eemekajē
iphe-eheni?

?Bū onye bē enya eke
meemee?

³⁰ Ọo ndu anōje ẹriri

- nggèringge lẹ mẹe.
 Ndu etsojeru aghaphe achọ
 mẹe, a gwagheru
 agwaghe.
- ³¹ Te elejekwa mẹe ẹnya teke
 ooke uswe-uswe;
 teke ọota kpitikpiti l'okoro,
 e yeru iya;
 teke ọ tọru nwẹhu alwa
 kpẹtee.
- ³² E -mechaa bẹ ọotaje ẹru
 g'agwọ.
 Ẹru iya nọdu ereje ire
 g'ẹru ogiji.
- ³³ Noo teke ẹnya ngu a-wata
 ahuma iphe, dọ ọduge.
 Egomunggo ngu awata ari
 iphe, gbachiru ẹnya.
- ³⁴ Noo teke ii-du g'onye zẹ azẹe
 l'echilabọ eze-enyimu;
 mbu g'onye zẹ l'eli iphe,
 e bvuberu l'eli
 ugbo-mini.
- ³⁵ L'i wata ara sọ: "Ẹphe
 etsugbua mu-o!
 Ọle e te mekakwaru
 mu iphe.
 Ẹphe etsukwa mu otsukputu;
 ọle o to rwudu mu l'ẹhu.
 ?Bọ teke ole bẹ mu
 a-gbalihukpọo?
 Mu -gbeshi bẹ mu a-watakwa
 achọ mẹe ọzo."

24

- ¹ B'ekokwaru ndu anọduje
 eme ejo-ememe okophoo!
 G'ogbo pẹ b'agujekwa ngu
 ẹgu etsotso!
- ² Kele obu pẹ anọduje achị
 idzu mkpamehu.
 Ọ buerupho eme opfu bẹ
 ẹphe egudeje ọnu pẹ
 achị idzu iya.
- ³ Ọo mmamiphe bẹ eegudeje
 akpu ọlo.
 Ọ buru nkwamenya bẹ eegudeje
 mee ya g'o shihu ike.
- ⁴ Ọ buru egomunggo bẹ eegudeje
 dozia ọma-ọlo iya;
 chiru ngwa-ọlo, ere ire;
 tẹme ọ nọdu ama mma
 gude dozia ya.
- ⁵ Onye maru iphe bẹ ike
 dukwa shii.
 Onye nweru egomunggo
 nọdu anọduje anwuta
 iphe tekenteke.
- ⁶ I -nọdu abya eje ọgu bẹ onye
 ii-nọdu ele ẹnya iya bu
 onye e-goshi ngu iphe,
 ii-me.

Teke o dukwanu ngu g'i
mekpee ndu unu
l'ephe alwu ogu;
ndu i-nodu ele enya phe
aburu ndu a-nodu
akpo-ziru ngu uzo.

⁷ Mmamiphe panukakwaru
phengara l'ehu
onye-eswe.

O -jee l'eka e dzuru opfu
l'edupfu;
o to nweduru onu-opfu.

⁸ Onye anoduje achì idzu
ejo-iphe tekenteke
be aa-su l'o bu onye
eregede.

⁹ Achì idzu eme eswe bu iphe-èji.
Ophu onye mgbonu adujedu
ndiphe ree.

¹⁰ Ike -adudu ngu teke iije
iphe-ehuka be i dukwa
arwuhu okpobe adudu.

¹¹ Dzotanu ndu a kpu eje
egbugbu.

Sepunu phe azu;
mbu ndu ono l'akpo
galagala eje ala l'eka
aa-phu phe terii ono.

¹² Teke i suru: "Anyi
makwanuru iphe,
eme nu?"
be onye ono, enyoje obu
nemadzu ono manaru-a
iphe, iime.

Onye ono, bu iya edozi ndzu
ngu ono manurupho iphe,
eme nu.

O buru iya e-mechaa pfua
onyemonye ugwo g'iphe,
o meru gbaru.

¹³ Rije manu-enwu; nwa mu;
kele o du ree.

Mbu le manu-enwu,
e metaru l'ebakala-enwu
a-tsò ngu utso l'onu
shingushingu.

¹⁴ Makwarupho le mmamiphe
du ree le ndzu ngu.

I -maru iphe be obunggo
dukwaru ngu iya.

Ophu iphe ono, agu ngu nu
ono ejedu mgbabirishi.

¹⁵ Su-a; gube onye ejo-iphe;
b'ejekwa ibe onye
pfuberekoto je
akwageberu iya;
ophu i jekwa ibe iya je iya
akwagwo!

¹⁶ Kele onye pfuberekoto -dakwaa
iko me o -daru ugbo esaa;
o gbalihujekwapho.

Obenu l'onye ejo-iphe bu

- ọla-l'iswi akwatsuje iya.
 17 G'ọ tọ tsojekwa ngu uto
 l'onye opfu ngu daru.
 Ọphu i tekwa ẹswa l'okpoma
 ngu l'upfu duru iya.
 18 Ọdumeka bẹ Chipfu
 a-numakwa ọchi ono
 iichi iya ono;
 l'ọ dọ iya ẹji;
 l'ọ parọ onye ono haa;
 ọ tọ duedu iphe,
 o mekwadu iya.
 19 G'iphe, eme l'ẹhu ndu
 eme ẹjo-ememe te
 erwujekwa ngu l'ẹhu.
 Ọphu i kojekwaru ndu
 ẹjo-iphe okophoo.
 20 Kele onye ẹjo-ememe be e tee
 bukwa obunggo-oma.
 Teme orọku onye ẹjo-iphe je
 l'eme tsurikitiki.
 21 Nwa mu; tsujekwa Chipfu
 ebvu;
 l'iitsukwapho
 onye eze ebvu.
 Ọphu i tsokwa ndu
 ekwefujeru phe ike;
 22 kele Chipfu yee onye eze
 ono bẹ e-mekwa
 g'ọla-l'iswi tu ngu l'upfu.
 ?Bụ onye maru ẹ mgbupya
 phe e-jeberu phe
 l'ẹhu?
 23 Ndu ọwa-a bukwapfo opfu,
 shikwapfo ndu
 mmamiphe l'onu:
 Abọ nemadzu ẹbo me
 a -nodu ekpe ikpe ta
 adukwa ree.
 24 Mbụ l'onye saru onu su
 onye-ikpe nmaru l'ọo ya bẹ
 iswi du mma
 bẹ ee-phukwa iphu le
 mkpukpu le mkpukpu;
 teme ohamoha ajikakota
 iya.
 25 Obenu l'ọo-duru ndu ono
 le ree;
 mbụ ndu ekpeje ikpe nmaa
 ya onye o rwuberu.
 Ndu ono bẹ ee-kebe l'oma
 okpobe ekebe.
 26 Epfu ire-lanu gude yee
 onu l'opfu bukwa
 n-yemobu bẹ ọ bu.
 27 Vukpodaru ọzo jechaa ozi,
 duru ngu l'etezi;
 L'i bya ejebekpoo ozi,
 duru ngu l'egu;
 teme l'i watawaro akpu
 ọlo ngu.
 28 B'agbakwaru nwibe ngu ekebe

l'ẹbe ọ dọ iphe,
o meru.

Ọphu i gudekwa ọnu ngu ono
duphua nemadzọ.

²⁹ B'asúkwa l'ii-melata iya iphe,
o meru ngu;
l'ii-pfọ nwoke ono ọgwo
iphe, o meru.

³⁰ Mu ghatajẹru ẹka onye
enyiru kọru opfu.

Mbọ lẹ mu jeru je eshisweta
opfu-vayinu onye
enwedu egomunggo.

³¹ Ọ tųkoephọ ẹkameka fukọta
ẹwu-óbvú kẹ garawuu.

Tẹme ẹswa mmanọ tųko opfu
ọbu nata.

Igbulọ mkpuma, e shi gude
gbaa ya mgbabu
dakashihuchawaa.

³² Mu bya awata arı iphe ono,
mu hųmaru ono l'ime
ọkpoma mu;
bya egude iphe ono,
mu hųmaru ono gude
nwuta iphe.

³³ L'ọ bọ: I -kua mgbẹnya
nwanshii;
mgbẹnya rwee ngu
nwanshii.

Mbọ-a; i -chikọbe ẹka
nwanshii sọ g'i
tuta unme;
³⁴ akpa nri afọaru ngu g'onye
abalidebvụ byaru
ibe iya.

Mbọ ẹjeka adọe ngu phọ
g'onye nwoke ibe iya
chị ngwọgu bapfuta.

25

Ẹtu ọzoba Sólomọnu nmashigbaru.

¹ Ndu ọwa-a bųgbakwaa
ẹtu ẹtu ọzo, Sólomọnu
nmashiru.

Ndu deru iya l'ẹkwo bọ ndibe
Hezekaya, eze ndu Jiuda.

² Edomi iphe edomi
ekutse Chileke ekutse.

Obenu l'ọphu ekutse ndu
eze bọ avọ iphe kọta
iya ọhu.

³ Ọo g'igwe habe ephekerephe;
ọ bọru g'alı dọ-be omilomi
bọ g'obu onye eze bọ-be
iphe, a taa vọ-rwudu
avọ-rwu.

⁴ Rwushia ẹrwu lẹ
mkpọla-ọchaa hųma l'onye
akpọ mkpọla-ọchaa
nwewaru ẹguru iphe,

- oo-gude kpua iphe,
 ọkpku.
- ⁵ Rwushia ndu ejo-iphe l'iphu
 onye eze huma l'aba-eze
 iya be oo-gude
 apfubekoto mee go
 pfushia ike.
- ⁶ B'anodukwa l'iphu onye eze
 ekutse onwongu!
 Ophu i jekwa asugaru l'eka
 ndu oke-amadu kuru!
- ⁷ O kakwa ree l'oo ya suru
 ngu: "Gbeshi bya
 anodu l'eguru eka-a!"
 Eme l'o pfuru l'iphu
 oke-amadu mee ngu
 iphe-iphere.
- ⁸ B'egudekwa k'iphe,
 i humaru l'enya keta oso
 jeshia l'ulo-ikpe.
 Le-a; ?ii-mekwanu iya
 ime-agma l'ikpazu iya;
 me e -mecha;
 nemadzu ibe ngu pfuru
 iphe-iphere kpua ngu?
- ⁹ Teke gu le nemadzu
 ibe ngu atu igoligoli;
 b'ewokwaru iphe,
 nemadzu pfuru ngu le
 mpya woru raka araka.
- ¹⁰ Odumeka be onye numaru
 iya nu e-mekwa ngu
 iphe-iphere.
 Ophu ejo epha,
 ii-vuta achihubaekwa
 achihu l'ehu ngu.
- ¹¹ Opfu, e pfuru l'o rwuberu iya
 du g'igopoto akpuru udara,
 a garu ye l'iyagba
 mkpola-ochaa.
- ¹² Mba, onye maru iphe abaru
 onye angabeje nchi
 l'opfu, eepfuru iya
 be du g'iphe-nchi,
 e gude mkpola-ododo
 mee; ozoo g'iphe ozo,
 e gude akwa onwonye akwa,
 e gude okpobe
 mkpola-ododo mee.
- ¹³ Oo g'akamini-sunoo ejije
 oyi gua ehu egugu
 l'okpaji-a bu ge nwozi,
 e gude ire iya eka eguje
 ehu ndu ziru iya ozi.
 Mbụ l'oomeje g'obu guzeta
 ndu nwe iya nu.
- ¹⁴ Oo g'urwukpu,
 rwuru erwurwu
 zia pherephere;
 ophu oodzeduru
 mini du; bu ge nwoke,
 eku onwiya le ya

- emeje iphe-oma,
o to mejedu du.
- 15 Q kwa nshirima l'e-me
g'onye-ishi mee iphe,
o shidu kwe le ya e-me.
Mbù l'ire, atù gwelegwele
egbujijekwa okpu.
- 16 I -huma manù-ẹnwu;
ritakwa iya l'okiya.
I -rinuka iya l'i gbọo ya.
- 17 Jeta ibe nemadzù ibe ngu
l'ahuma.
I -jenuka iya l'i du iya ashì.
- 18 Oo gẹ mgboro,
emeje ehuka-a;
ozoo ogu-echi;
ozoo apfù;
noo g'ọduje;
mbù nwoke agba ekebe
le nemadzù ibiya
meru iphe, o meduru.
- 19 Adakobe onye eegudedu ire
iya aka teke iphe atsu
nemadzù l'ehu dukwa
g'onye eme g'o taa
iphe l'eze, eme iya
rikwo rikwo;
ozoo onye eniyeni,
eme g'o jee ije l'okpa,
nwuhuru iya anwuhu.
- 20 Agù ebvu eyeru onye
okpoma du eji du g'e
yefuru iya uwe
gbabẹ iya ehù oto
l'eka oyi atsu iya.
Q du gẹ mee-veniḡa,
e woru wuà l'eli okanwa.
- 21 Teke o bu l'onye opfu duru
gu l'iya be egu agu;
nu iya nri g'o ria.
Teke egu mini agu iya;
chọoru iya mini
g'o ngua;
22 le teke iime nno
be bu iphere be iimeta
ekpu iya l'ishi;
iphe ono ahua ya
oku l'ehu.
- Qzo bu le Chipfu e-bu
gubedua nggo.
- 23 Oo gẹ pherephere,
shi l'isheli ezitsutaje
mini-a;
nokwapho gẹ nvu-azu
akpataje adzu iphu.
- 24 Q kakwa ree g'i kwata je
eburu le mkpotsu-ulo
eme l'i lu nwanyi,
gu l'iya bu;
o nodu anoduje
abaphe mba
mboku-mboku.

- 25 Oo gẹ mini, eji oyi eguzetajẹ
 obu onye mini agụ-a
 bụ g'ozì-ọma,
 shì ụzenya emeje
 ọkpoma onye e ziru iya.
- 26 Onye p̄f̄uberekoto -par̄u
 onwiya haar̄u onye ẹjọ-ìp̄he;
 bẹ ọ dukwa g'ishi nggele,
 a sw̄oru ẹr̄wu;
 ọ d̄u g'obvu-mini,
 a t̄urwuru at̄urwu.
- 27 O kwa g'ọ t̄o d̄udu ree
 erin̄uka man̄u-ẹn̄wu
 buk̄wapho g'ọ t̄o
 duk̄wapho ùbv̄u
 l'ẹnya m̄ẹ nemadz̄u
 gude ẹka eme g'a
 kwab̄ẹ iya ùbv̄u.
- 28 Nemadz̄u, ta ad̄ujedu
 ike sede onwiya
 duk̄wa gẹ mk̄p̄uk̄pu,
 e shi gude igbul̄o
 kp̄u-p̄hee mḡburuḡburu;
 a n̄onyaa;
 e tsuk̄p̄oshia ya.

26

- 1 Akwab̄ẹ ùbv̄u te
 ekweduru onye-eswe.
 O d̄u g'ẹka aka-mini-sunoo
 l'ada l'ọnanwu.
 O d̄u g'ẹka igwe edze mini
 teke emeta ip̄he e
 meberu l'al̄i.
- 2 Onu, a t̄uru onye ad̄udu ip̄he,
 o meru ta ad̄ukwa ip̄he,
 oo-me onye ọbu.
- O duk̄wa g'ẹka ogbe eme
 p̄eremu p̄eremu
 p̄eremu;
 ọzoo g'ẹka agb̄eta ezi
 sw̄iiswiiswi.
- 3 Ẹchachi bẹ eechij̄e ìnya;
 a n̄odu egudeje ọkp̄uk̄pu
 ak̄p̄u nkap̄u-ìgara.
 Nok̄waph̄o g'eegudeje
 mḡboro echi
 onye-eswe l'ok̄puruk̄pu.
- 4 B'eyekwaru onye-eswe ọnu l̄ẹ
 mk̄p̄okoro op̄fu, oop̄fu.
 Odumeka bẹ ḡu l'ìya
 a-t̄uk̄okwa buru ndu
 eswe.
- 5 Yechikwaaru onye-eswe
 ọnu ẹhuka ẹhuka l̄ẹ
 mk̄p̄okoro op̄fu,
 o p̄furu.
- Odumeka bẹ oo-dobes̄ukwa
 l̄ẹ ya maru ip̄he.
- 6 Onye ezi onye-eswe ozi b̄u
 onwiya bẹ o ribushi ọkpa.
 T̄eme ọ n̄odu ak̄pataru

onwiya opfu.

7 Oo g'òkpa atùgbaa onye
 ẹniyeni lwakpalwakpa
 bụ g'ètu, onye eme eswe
 anma atù lwakpalwakpa.

8 Akwabẹ onye-eswe ùbvù
 dükwa g'eye mkpuma
 lẹ rọbo.

9 Èka onye-eswe anma ètu
 dükwa g'èka onye mée
 atsù akpa onwiya óbvù,
 dzùru iya l'èka.

10 Onye ekuje onye-eswe;
 ozoo onye aghata
 aghata g'o jeeru iya
 ozi dükwa g'onye ojogu,
 egudeje apfù iya meka
 onyemonye iphe.

11 Oo gẹ nkùta anwajẹ ẹnwa
 laphu azù je erichaa
 ya-a bụ g'onye eswe
 abujeru: o -mechaa
 rigbarigba l'ò laphu azù
 je emephu iya azù.

12 ?Ì hùmaru onye arì lẹ ya
 maru iphe?

Onye ono bẹ onye eme eswe
 kaẹpho mma.

13 Onye ẹnyiru sùru l'oduma
 nọ lẹ gbororo;
 l'oduma tsoru gbororo
 azọ-phe.

14 Oo gẹ mgbo anọduje
 aghaphu onwiya
 l'arịwa-a bụ g'onye
 ẹnyiru anọduje aghaphu
 onwiya l'iphe-azẹe ya.

15 Onye ẹnyiru abujeru:
 o -jee etsuta ụtara l'ophe;
 ẹka akwaa ya l'ochi.

Ènyiru te ekwedu iya g'o ye ẹka
 l'ọnu.

16 Onye ẹnyiru arije lẹ ya
 maru iphe
 maghata ụmadzu ẹsaa,
 maru eye ọnu l'opfu.

17 Onye aghata aghata bya
 ahuma ẹka aaswọ ụswo
 bya eworu onwiya
 chie ya dükwa g'onye
 hùmaru nkùta bya alọta
 iya lẹ nchi.

18 O kwa g'onye ọbvù eme,
 agba apfù enwu ọku
 phoophoophoo bya
 atù icheku-ọku
 phuuphuuphuu;
¹⁹ bụ g'ò dọ mbụ onye
 meru nemadzù ibiya
 mkpurukpuru-ẹnya bya
 emechaa bya asù iya
 l'ò kwa ebvù bẹ ya

- ebvukoshi iya.
 20 Nkù -adùdu l'òku;
 òku anyìhu.
 Asùlasu -adùdu l'opfu;
 uswo anyìhukwapfo.
 21 Oo g'icheku aphunwu
 òku-ùzu;
 bya abùru gẹ nkù
 aphunwu òku mmanù
 bụ g'onye opfu aphunwuje
 opfu.
 22 Asùlasu anọduje atso ntumatu.
 Ootukoje iphe, bụ ẹhu vọ
 pfurupfuru.
 23 Erengete opfu edomije
 òkpoma mgbashì;
 ẹgube nshì mkpọla-ọchaa
 etechije ite,
 a kpuru l'urwa-a.
 24 Onye nemadzu dū ashì
 egudeje opfu-ọnu
 domia onwiya.
 Ọle o domiru ẹjo-iphe
 l'ime òkpoma iya.
 25 O -nọdu epfukpọo opfu,
 atso ntumatu;
 b'eyekwaru iya ọnu;
 kẹle ẹjo-ahuma,
 nọ iya l'òkpoma rwukwaru
 l'ẹsaa.
 26 Ashì, ndiphe dū iya bẹ
 oogudeje ẹregede
 domia.
 Ọle ẹjo-iphe, oome bẹ
 ee-mechaa tūa too
 l'edzudzu-ọha.
 27 Onye ebu iduma bụ iya
 e-mechaa daba iya.
 O buri onye eswi mkpuma
 bẹ mkpuma
 ewephutajẹ azu bya
 eswipyabẹ.
 28 Onye atuphu ire bẹ akpoje
 ndu o mebyiru
 ẹhu ashì.
 Tẹme ọnu, enwu opfu
 enwunwu nọdu
 emebyije iphe emebyi.

27

- 1 E kukwa onwongu kẹ
 l'owa-a iphe, ii-me echele;
 kẹle i ti madu iphe,
 mbọku e-wota.
 2 Haa g'onye ọzo jaa ngu ajaja.
 B'egudeshi ọnu ngu jaa
 onwongu.
 Haarù iya onye ọzo;
 g'ọ tọ bụshi gubedua
 l'onwongu.
 3 Mkpuma anyikwa ẹrwa;
 tẹme ẹja buri oke-ivu.

- Obenu l'onye-eswe -kpatsu
 ngu iwe bẹ ọ kakọta
 iphe labọ ono anyị
 ẹrwa.
- ⁴ Èhu-eghu te enwedu
 obu-imemini;
 ọvuma nọdu abya ẹnari.
- Obenu ?bụ onye adụ ike
 apfuru l'iphu ijięnya?
- ⁵ Mba, a barụ nemadzụ lẹ
 sagaa kakwa ree eme
 l'eye obu,
 e yeru lẹ mpya.
- ⁶ Onye gu l'iya dū l'opfu -nmaa
 ngu akpa bukwa akpa
 ẹregede bẹ ọ nmaru
 ngu.
- Obenu l'onyá, onye gu l'iya
 eshi ọnyà gburu ngu
 bẹ ntucha adudu.
- ⁷ Onye ẹpho jiru bẹ
 manụ-ẹnwu
 adujechakwaa ẹji.
- Obenu l'onye ẹgu agụ bẹ
 iphe,
 atso ilu atukoje atsocha
 ẹngunu.
- ⁸ Onye gbeshiru l'ibe
 iya tugbua bya akpaphuhu
 dukwa g'enu,
 shi l'epfune iya phelihu
 phefu bya ephuaha
 ụzo ẹpfune iya obu.
- ⁹ Manụ eshi mkpọ yẹ manụ
 isensu,
 emeje g'obu nọdu atso
 uto.
- Nokwapho g'akpo-zi ụzo,
 shi l'eka ọnyà
 nemadzụ emeje;
 ẹhu akpo-vohu iya.
- ¹⁰ B'ahakwa onye gu l'iya eshi
 ọnyà;
 yẹ onye yẹ nna ngu eshi
 ọnyà.
- Ọphu i gbakwaru jeshia ibe
 nwune ngu nwoke mę
 ẹjo iphe-ẹhuka dapfuta
 ngu.
- L'obutobu ngu, nọ ngu ntse
 kakwa ree eme lẹ
 nwune ngu,
 bu ngu ụzenya.
- ¹¹ Manuru iphe; nwa mu;
 menaa g'obu kpọ-vohu mu;
 k'ophu mu e-yeje onu
 yeru onye anma mu
 phulaphula.
- ¹² Onye nweru egomunggo
 ahumaje iphe,
 bụ ẹjo-ememe domia
 onwiya.

Obenu l'onye amazidu iphe
 anọdujeepfo eje dukuu
 dukuu g'ooje je ejee iphe-ẹhuka,
 nọ iya nọ.

13 Nemadzụ -sụ l'ọo onye ọ madụ
 bẹ ya a-nọduru l'itumo;
 natakwa iya uwe iya.

Gudeshikwaa ya mę ọ -buru
 onye ọhozo bẹ ọ nọru
 l'itumo ọbu.

14 Amadụ -gbeshi lẹ
 nchi-abọhu ara gbagbagba;
 l'ẹka ọogo ọnu-ọma anụ
 obutobu iya bẹ ọo-dukwa
 g'ọ bụ iphù bẹ oophu iya.

15 Nwanyị, anọduje abapheru
 ji iya mba;
 dukwa gẹ mini-odzeru,
 atụ paapaa.

16 Egbogbo iya dukwapho
 g'onye egbo
 pherephere g'ọ to zihẹ.

Ọzoo g'onye gude ẹka
 egbobuta manụ,
 alwa torotoro.

17 Ọo g'ikpegiri abajẹ igwè-a
 bụ g'amadụ abajeru
 ọkwenya nọ ibe iya.

18 Ọo onye dzarụ oshi figu erije
 akpuru, ọ mįtaru.

Ọ buru onye eleta nnajiuphu
 iya ẹnya bẹ ọkwabeje
 ụbvu.

19 Ọo g'amadụ eleje ẹnya lẹ
 mini hụma onwiya iphu
 bụ g'ọkpoma amadụ
 egoshije ụgbugba iya.

20 Ẹpho te ejikwa ali-maa;
 ọphu ẹpho ejidu ali
 ọla-l'iswi.

Nokwapho g'ẹpho te ejijedu
 ẹnya l'iphe, ọohumaje.

21 Ite bẹ e gude eghe
 mkpọla-ọchaa egheghe.

E gude ọku ahụ
 mkpọla-ododo ama.

Obenu l'amadụ bụ ajaja,
 ajaja iya bẹ e gude ahụ
 iya ama.

22 Ọ tọ dukwa m'obeta
 i tsua onye-eswe l'ikwe;
 mbụ gude ọdzú gwee
 ya g'onye egwe ereshi;
 i tii mekwa g'ọ haa
 eme-eswe.

23 Makwarụ l'i maru g'ẹku ngu
 gbaru ọkpobe amaru.

Obu ngu adukwapho l'ẹka
 ọka-eswi ngu dọ.

24 Kẹle iphe-enweru ta
 anọjedu ojejeje.

Ọphu okpu-eze anọjedu shi

l'ogbo sweru ogbo
l'ishi onye lanu.

- 25 E -kpofu akahụ ẹswa,
e shi gbutaru ẹku ngu;
ọ bya erwua irwu ọphúú;
a bya eje l'eli úbvú je
egbua ẹswa ọphúú;
26 unwu-aturu ngu anụaha
ngu uwe eye l'ẹhu;
iireaha egbu ngu gude ereta
iphe, ii-gude zua ali.
- 27 Ii-nweru ẹra-eghu du shii,
ii-gude azu onwongu gu
le ndibe ngu;
gude iya azu nwamgboko,
gu l'iya bu ebubu.

28

- 1 Onye ejo-iphe anoduje
agba oso l'ẹbe adu onye
achi iya nu.
- Obenu l'onye pfberekoto
eshihuje obu ike
g'oduma.
- 2 Teke ndu bu le mkpukpu du
njo be ndu abujeru ishi
phe aduje igwerigwe.
- Obenu l'onye maru iphe;
mbu onye iphe edoje
enya -buru ishi;
l'oonoo odu.
- 3 Onye akpa nri,
anoduje eme ndu ukpa
ewere dukwa g'ochioku
mini, tukoru iphe,
a kuru l'opfu kpota.
- 4 Ndu jikaru eme iphe,
a turu l'ekemu anoduje
aja ndu ejo-iphe ajaja.
- Obenu le ndu eme iphe,
a turu l'ekemu bu
ogu be ẹphe etso ndu
ejo-iphe.
- 5 Ndu ejo-iphe be iphe,
pfuru nhamunha te
edojedu enya.
- Obenu le ndu achọ g'ẹphe
maru Chipfu be
odoje enya doghee ya
edoghe.
- 6 Onye ukpa, te emetajedu
iphe uta kakwa ree eme
l'onye nweru iphe;
qphu o mejekwanu iphe,
pfuru oto.
- 7 Nwa, emeje iphe,
a turu l'ekemu bukwa nwa,
maru iphe;
obenu l'onye yee ndu
ekpiri aswi qswi
emetaje iphe-iphere
kpube nna iya l'ishi.

- 8 Onye gude
 ụgwọ-ọnwurunwa
 akpa ẹku bụkwa onye
 aphuru ndu ụkpa
 obu-imemini bẹ ọokpa
 ẹku ọbu edoberu.
- 9 Onye jikaru lẹ ya ta
 angabedu nchị l'ekemu
 bẹ mbukponu epfufu,
 oopfụ anụ Chileke
 adujechaa g'ọ bụ ẹbyi
 bẹ oome.
- 10 Onye dutaru onye obu iya
 guru iphóró je eshiaha
 ẹjo ụzo bụkwa l'ónyà ono,
 ọ gbaburu l'onwiya ono
 bẹ ọo-daba.
- Obenu l'onye ete emedu iphe,
 aata iya ụta bẹ e-keta okiphe,
 dọ ree.
- 11 Onye nweru iphe;
 edobesuje lẹ ya maru iphe.
 Obenu l'onye bụ onye ụkpa;
 iphe nọdu edoje iya
 ẹnya enyovuje iya ime.
- 12 Ọobujeru; onye pfulberekoto
 -nọdu atụ okoo;
 ẹhu atsọ-dzuru
 onyomonye ọtso.
- Teke onye ẹjo-iphe nyibaru
 l'okwa;
 unwu-eliphe achọaha
 ẹka ẹphe e-domi onwophe.
- 13 Onye edomi iphe-ẹji,
 o meru edomi bẹ ta
 awafujekwa awafu.
- Obenu l'onye pfufutaru iphe,
 o meru;
 ọphu o mebaeduru iya
 ọzo bẹ aaphujeru
 obu-imemini.
- 14 Ẹhu-ọtso bẹ a ọoru nụ onye
 atsuje Chipfu ebvu.
- Obenu l'onye ọkpoma kpọru
 gbengu adabajẹ l'ẹje
 iphe-ẹhuka.
- 15 Onye ẹjo-iphe -buru eze ndu
 bụ ndu ụkpa;
 bẹ ọ dukwa g'ẹka oduma
 asụ ekiri;
 ọzoo g'ẹka agu abya ẹnari.
- 16 Onye eze, duru ndibe iya
 ẹhuka te nwekwa
 egomunggo.
- Obenu l'onye, ọ dọ ashị;
 mbụ ẹku, aakpa l'ugho
 bẹ a-nọ ndzụ ogologo.
- 17 Onye gburu ọchi;
 ọchi ono gude iya bẹ
 aghapheephọ
 botorii jasụ l'ọ nwuhu.
- Ọphu ọ dukwa onye

a-gbaru iya mkpu.

18 Onye uta adudu le ndzu
iya be ta adukwa iphe,
byaru eme iya nu.

Obenu l'onye uzo iya gberu
nggo akpo-kwofuje
akpo-kwofu daa.

19 Onye koru ali iya be nri
adujeru.

Obenu l'onye etso iphe-mmanu
be a-kpashi nri ike.

20 Onye e gude ire iya aka
be onu-oma iya a-du
igwerigwe.

Obenu l'onye enweru iphe
agunuka egu be o to
dukwa iphe,
e-me g'a ta nu iya chiipfu.

21 Abọ nemadzu ebo ta
adukwa ree.

Ọle nemadzu emeswejele-a
iphe l'opfu nri.

22 Onye okpoma mgbashi be
enweru iphe anoduje
agu egu.

Ọphu omajedu l'okpa-nri
apfu echeru iya.

23 Onye abaru nemadzu mba be
ee-mechaa ka emeru
iphe-oma eme l'onye gude
ire iya enwu opfu
enwunwu.

24 Onye ana nna iya ozoo ne
iya nfu bya asu l'ok to
duduro eji;
be yee nwa mmebyi bukwa
iphe lanu.

25 Onye ughoro akpalije
esemopfu.

Obenu l'onye kporu obu yeru
Chipfu be ok-ka aduru
le ree.

26 Onye kporu obu ye l'oriri
onwiya bu onye
mmanu.

Obenu l'onye gude
egomunggo eme iphe
ta adudu iphe,
byaru eme iya nu.

27 Onye anuje onye akpa nri
iphe be ta adukwa iphe,
bya aduru iya uko.

Obenu l'onye ewofuje
enya go to huma ndu
ukpa be aatuje onu,
du igwerigwe.

28 Onye ojo-iphe -nyiba l'okwa;
ndiphe achọ uzo domishia
onwophe.

Teke ndu ojo-iphe
lakwanuru l'iswi;
ndu pfuberekoto

aka shii eje.

29

- ¹ Onye aabajeru mba
tekenteke;
ọ nọdu emerọ iphe,
oome bẹ a -bya
aji ẹnya birimu bẹ e
mebyishiwaru iya.
Ọphu eemekọtabaedu
iya emekọta.
- ² Ndu pfulberekoto -nọdu aka
shii eje bẹ ẹhu atsoje
ndiphe ọtso.
Teke onye ẹjo-iphe bu ishi;
ndiphe atsuahaa pfulu.
- ³ Onye yeru mmamiphe
obu emeje g'ẹhu tsọ nna
iya ọtso.
Obenu l'onye yee
unwanyi-ukpara aswi
oswi anọduje eripya
ẹku iya.
- ⁴ Onye eze, ekpeje ikpe,
pfulu ọto emeje g'alị iya
pfulu pfulshia ike.
Obenu l'onye ẹnya uphalazu
du alakashije iya
alakashi.
- ⁵ Onye enwuru nemadzu
ibiya opfu enwunwu bu
ugbu-egege bẹ oogeru
iya g'o chie okpa.
- ⁶ Onye njo bẹ iphe-ẹji,
oome anmajẹ iya g'onyà.
Obenu l'onye pfulberekoto
anọduje agu ebvu
ete eswa.
- ⁷ Onye pfulberekoto anọduje
arị g'eeme kpeeru onye
ukpa ikpe, pfulu ọto.
Obenu l'onye ẹjo-iphe bẹ
egube iphe ono te
erwudu l'ẹhu.
- ⁸ Ndu mpfubyishi akpataje
utsu le mkpukpu.
Obenu le ndu maru iphe
abyanyije ẹhu-eghu.
- ⁹ Onye maru iphe -kpuru
onye-eswe eje l'ulo-ikpe
bẹ onye-eswe obu
a-nodule-a atụ
kwokwokwo aba mba
eye iya;
ọphu nchi abyakwa
adu doo.
- ¹⁰ Ndu egbu ekere bẹ onye uta
adudu le ndzu iya
aduje ashị;
obenu le ndu obu phe
guru iphoro anoduje
echekwa ndzu onye

dụ nno.

¹¹ Oo onye mmanụ emegbuje
g'o ghuru iya.

Obenu l'onye maru iphe
esedeje onwiya me ẹhu
-nọdu egbu iya egbu.

¹² Onye bu ishi -nọdu
angaje nchi l'uka;
iphe,
bukpoo ndu ejeru iya
ozi abukotaerupho ndu
ejo-iphe.

¹³ Onye akpa nri yee onye
akpa nemadzu ẹhu be o
duru iphe lanu,
anwuje l'ẹhu ẹphenebo:
Oo Chipfu agusaje ẹphenebo
ono ẹnya.

¹⁴ Onye eze -nọdu egudeje
ire-lanu ekpe ndu ukpa
ikpe be aba-eze iya
e-kekwarupho
jingujingu g'o keru.

¹⁵ Ẹchachi, e gude ahụ nwa
ahụhụ emeje ge nwata
maru iphe.

Obenu le nwata,
a haru ẹka emeje ne iya
iphe-iphere.

¹⁶ Ndu ejo-iphe -nọdu aka
shii eje;
iphe-ẹji akakwapho
shii eje.

Obenu le ndu pfuberekoto
e-gude ẹnya huma teke
ephē a-nọdu ada.

¹⁷ Hụa nwa ngu ahụhụ huma
l'oo-me g'ẹhu du
ngu guu.

Oo-me g'obu tsohu ngu
rikpotoo.

¹⁸ Ẹka ọphulenyā adudu
be onyemonye
anoduje eme g'o du iya.

Obenu l'onye eme iphe,
a turu l'ekemu be
bu onye e keberu l'oma.

¹⁹ Ohu ta abuledaa opfu-onu be
e gude ezi iya iphe;
kele o -dochakpo ya nu
ẹnya be o too
yekpodanu onu.

²⁰ ?I humaru onye awoje opfu
kpokokongu?

Onye ono be eelekwa ẹnya
l'onye-eswe be
a-gbẹkwanu ka
akukuta-iphe eme le
yebedua.

²¹ Nwoke -swanukaru onye-ozi
iya aswaru;
l'o nua ya aphu l'ikpazu iya.

- 22 Onye ẹhu ẹghu akpatsuje
nseka.
Tẹme onye obu-ọku nọdu
emeje iphe-ẹji,
dụ igwerigwe.
- 23 Amadụ -kuahaa onwiya;
l'o woze iya alị.
Obenu l'onye wozeru onwiya
alị bẹ aakwabeje
ùbvù shii.
- 24 Onye yẹe onye-oshi emegbaa
bùkwa ọhogu onwiya.
Oo-nụma ẹka eeri nte;
ole ọ tọ dudu iphe, oopfụ.
- 25 Atsụ nemadzụ ebvu bụ ọnyà
bẹ ọogbabeje.
Obenu l'onye bụ onye kpọru
obu yeru Chipfu ta
adudu iphe,
byaru eme iya nụ.
- 26 Aaduje igwerigwe acho
g'onye-ishi meeru
phẹ iphe-oma;
obenu l'onye ekpejeru
nemadzụ ikpe,
pfuru ọto bẹ bụ Chipfu.
- 27 Onye pfuberekoto bẹ
onye apfubeduru ẹka
oto aduje ashị.
Onye obu guru iphóró
nọdu adujekwanu onye
ejo-iphe ashị.

30

- 1 Ọwaa bụ opfu-ọnu
Aguru, bụ nwa Jiake;
ozì, Chipfu ziru iya;
Nwoke ono pfuru iya Itiyẹlu;
mbụ l'o pfuru iya Itiyẹlu
pfuaru iya Ukalu sù:
- 2 Ọ kwa mu kachaa b'a ama
iphe l'iphe,
bùkpoo unwoke.
Egomunggo nemadzụ ta
adukwa mu l'ẹhu.
- 3 Mmamiphe bẹ mu ta
nwùkpodaaru ilile.
Ọphu mu amadụ Onye nsọ
ono amama ophu.
- 4 ?Bụ onye bahujewaru
l'imigwe;
bya eshi iya lwazeta?
?Bụ onye gudejewa ẹka
kpokọbe pherephere?
?Bụ onye gudejewa uwe iya
kechia mini mini,
nọgbaa nù?
?Bụ onye meru g'ẹka mgboko
l'ophu beru kpọo
g'abara?
?Epha onye ono bụ ọnu?
?Bụ ọnu bẹ nwa iya aza?

Kanuru mu iya mę ọ -buru
l'i maru iya.

⁵ Opfu Chileke l'opfu l'opfu
dokwaru risaa.

Teme ọ buru onye egbobutaje
iphe,
bukpoo ndu gbabarụ
l'ime iya je anọdu eze ndzụ.

⁶ B'e yekwakwa iphe l'opfu iya.
Ọdumeka bę ọo-bakwarụ
ngu mba goshi ọha l'i
bụ onye adzụje ụka.

⁷ Iphe labọ bę mu akpa ngu
ishi iya jiko Chipfu.
Mekwaaru mu iya jiko teme
mu anwụhu.

⁸ Mena gę atukporoko yęę
adzụ ụka nọdu mu
ęnya.

B'emekwa gę mu kpa nri;
opfu i mekwa gę mu
nweru iphe.

Iphe, ii-nuje mu phọ bụ
nri, asuje mu eriri
mbọku-mbọku.

⁹ Ọdumeka bę mu
e-nwenụkwaru iphe
shi nno jika ngu:
pfuahaa sụ:
?Bụ onye bụ Chipfu obu?

Ọzoo lę mu jeru je akpanụka
nri; je ezia iphuru;
shi nno mebyia ępha
Chileke mu.

¹⁰ Ta anọdukwa l'iphu nnajiuphu
pfubyishia onye-ozu iya.

Ọdumeka bę ọo-tụkwa ngu
onu, a-vuru ngu nụ.

¹¹ O nwekwaru ndu anọduje
ephu nna phę iphu.

Opfu ęphe agojedu onu-oma
anụ ne phę.

¹² Mbụ ndu dọebe ree l'ęnya
nkephę.

Ọle a ta safukwaru phę
ideyideyi, ęphe dụ.

¹³ Ndu anọduje avọru nemadzụ
ęnya;
bya elephuje nemadzụ
ibe phę.

¹⁴ Eze, dụ phę l'onu bụ
ogu-echi;

Iphe, doru phę jọo l'onu
buru ọkarara,
ęphe e-gude tuko ndu ukpa
tagbushikota g'ęphe
bvụ l'eliphe;
tuko ndu adudu g'ọ dụ phę
lwua g'ęphe ta phọdu
l'echilabọ ndu nọ ndzụ.

¹⁵ Etu-uda nwutaru
unwumgboko labọ.

- Q bùru iphe,
 ephe anòdujeepho ara
 mkpùrumkpuru bù:
 Nù mu! Nù mu!
- Mbù l'ò nweru iphe èto,
 ephe te ejijedu ejiji;
 mbù iphe èno,
 teke asùswee:
 O jiwaru mu!
- ¹⁶ Mbù alì-maa;
 yee ephe nwanyì,
 ta atsudu ime; yee alì;
 keke alì teke
 angunyadaa mini bya
 asù lẹ ya ta anguedu;
 waa oku, enwu enwunwu;
 oku, enwu enwunwu
 teke anonyakpoo
 bya asù: O jiwaru mu!
- ¹⁷ Onye asù nna iya enya ruu;
 ophu okpadu ishi eme iphe,
 ne iya suru g'ò mee
 be okpoko-ohà e-shi lẹ
 wukirima bya aguta
 enya onye obu.
- Q bùru udele l'e-ri iya.
- ¹⁸ Q dùru iphe èto,
 dù mu oke biribiri;
 mbù iphe èno,
 te edokpodaru mu
 enya edodo ophu:
¹⁹ uzo ugo l'akpaminigwe;
 waa uzo agwo l'eli
 mkpuma;
 waa uzo ugbo-mini
 l'eze-enyimu;
 yeke uzo nwoke waa
 nwamgboko.
- ²⁰ Waa ge nwanyì ovuoba
 emeje iya baa:
- Ooriye nri woru onu
 huchachaa;
 sù: Q tọ dukwa iphe,
 dù eji, mu meru.
- ²¹ Q dùru iphe èto,
 mgboko l'ophu anòduje
 lẹ mkpula anma jiiijiii;
 mbù l'ò dùru mkpula
 iphe èno,
 mgboko ta adukpodaa
 ike apfuru apfuru ophu.
- ²² Mbù lẹ nwata-ozì phelihuru
 bya aburu onye eze;
 waa l'onye-eswe
 wafuru bya enweru nri;
²³ nwanyì, a kpòru ashì,
 luru ji;
 ozoo nwamgboko,
 yee nemadzù bu;
 okapyabe onye obu enya.
- ²⁴ Q dùru iphe èno, dù l'eliphe,
 ha nwanshii;

- 25 Ọle ẹphe mashiru iphe ike.
 Ndadada bu iphe, e meru dobe
 l'eliphe; ọp̄hu ike aduzidu iya;
 ọle ẹphe akwajẹ nri
 l'ọnanwu dobe,
 ẹphe e-ri l'udzumini.
- 26 Nchi-ogba bu iphe,
 e meru dobe l'eliphe;
 ọp̄hu ọkp̄ehu aduzidu iya;
 ọle ẹphe ebvuje
 agbara-mkpuma
 dozia buru.
- 27 Igube te enwedu onye-eze;
 ọle ẹphe anọduje ephe
 l'ogbo l'ogbo.
- 28 Ngwere ta adudu m'obetaru
 ọ buru ẹka be egude
 achị iya; ọp̄hu egude iya;
 ọle ọo-nọdujechaa
 nọdu l'oke-unuphu ibe eze.
- 29 Ọ duru iphe ẹto,
 anọduje agụ ije ọgu;
 mbu l'ọ duru iphe eno,
 ije iya dushi ree ike.
- 30 Oduma bu iya kachaa ọkp̄ehu
 l'iphe, bu anu;
 ọp̄hu ọ dudu anu,
 ọogbaru ọso.
- 31 Ọzo bu oke-ọku,
 azo pfukangu pfukangu;
 mkpi;
 yẹe onye eze yẹe ndu
 ojogu iya,
 nọ-pheru iya mgburugburu.
- 32 Ọ -buru l'i shi mewaa iphe
 onye-eswe;
 mbu l'i shi ekutse onwongu;
 ọzoo l'ọ duru idzu ejo-iphe,
 i shi chiwaa;
 dẹkwaa ẹka l'onu!
- 33 Kele ọo g'a pyije ẹra-eswi
 meta iya manu-a;
 ọ buru g'ọ bujeru;
 a -swikpoo imi aswikpo
 l'ọ lwaa mee-a
 bu g'ọ bujeru;
 a -kpatsu ẹhu-eghu;
 opfu abya.

31

Opfu-onu onye eze

ono, bu Lemelu

¹ Ọwa-a bu opfu-onu
 onye eze ono, bu Lemelu.

Ọ bu ozi, ne iya ziru iya:

² Gube nwa mu; gube nwa,
 mu tsuru ime iya; nwa,
 mu kwetarū l'ukwe-iphe;

³ b'a pakwarū ike ngu

l'ophu ziaru eme k'unwanyi!

Te ewokwaru ọkp̄ehu ngu

- hagbuaru ndu ono,
emebyije ndu eze onoya.
- ⁴ Jiko Lemelu;
gẹ ndu eze ta angujekwa
mẹe.
Mbù l'angù mẹe ta abùkwa
iphe,
rwuberu ndu eze.
Mbù kẹ gẹ ndu-ishi
wata angù mẹe,
l'atsù atsùtsu ta adùkwa
ree.
- ⁵ A -nonyaa; ẹphe ngua mẹe
zoha iphe, ekemu pfuru;
woru ikpe,
rwuberu onye eemekpa
ẹhu gbanwee.
- ⁶ Woru mẹe, atsù atsùtsu nù
ndu ala l'iswi.
Woru mẹe nù ndu aphù
tsọru;
⁷ g'ẹphe ngua zohaa
ọ-kpa-nri phẹ;
mbù zohaa ẹjo ọnodu,
ẹphe nọ.
- ⁸ "Pfuje opfu ẹhu ndu ono,
ata dudu ike pfua opfu
ẹhu onwophẹ ono.
Dzọje iphe, rwuberu ndu bụ
unwu-ogbee.
- ⁹ Pfuje iphe, rwuberu ngu
l'epfufu;
l'i kpeje ikpe nhamunha.
Gbajeru ndu iphe-ẹhuka byaru;
yee ndu adudu g'ọ dọ
phẹ ọdzori."
- Nwanyi, umere iya du ree*
- ¹⁰ ?Bù onye a-dùkpoo ike chọta;
ọkpobe nwanyi?
Ẹgube nwanyi ono kakwa
mkpuma, vu oke aswa
ere ire.
- ¹¹ Ji, alù iya nù gude ire
iya ẹka;
ophu ọ dudu ọkpobe iphe,
ùko iya dudu iya.
- ¹² Iphe, oowotajeru ji iya bụ
iphe-oma; ọ tọ budu ẹjo-iphe;
mbù gẹ nwanyi ono
a-nọ-beru l'eliphe-a.
- ¹³ Ẹji ebili yee oghu ọchaa bẹ
ọohoje ahọho họtà;
gude ẹka iya jee ya ozi
l'oohe iya ihee ejeje.
- ¹⁴ Ọ dọ g'ugbo-mini ọgbangho;
kẹle oojeje ẹka dọ ẹnya je
akpata nri.
- ¹⁵ Teke ootehuje lẹ mgbenya bụ
lẹ geregere utsu mee nri
doberu ndibe iya;
bya anùkwapho

- unwumboko,
 ẹphe l'iya bu oke iya nkephe.
 16 Alì bẹ oolerwejeada ẹnya
 elerwe ẹme l'ọozuje iya.
 Ọ nọdu egudeje nwa okpoga,
 erwuje iya ẹka gbaa
 opfu-vayinu.
 17 Ọ -gbẹshi eje ozi l'ọogbakpoo
 ẹhu jeshia ya ike.
 Eka eshihuje iya ike l'ozì.
 18 Ngho, ọogba bẹ ọogbaje iya
 rita iya urwu.
 Ọphu orọku iya anyihudu
 anyihu l'enyashi.
 19 Oo gudeje ẹka iya gbaa oghu
 gude kpaaru onwiya
 ẹkwa.
 20 Ọsajeru ndu akpa nri ẹka
 iphe-oma;
 mbu lẹ ndu adudu g'ọ du
 phe bẹ oomejeru iphe-oma.
 21 Igwe -nọdu atu
 akamini-sunoo;
 ọ tọ tsudu ebvu kẹ ?amaru;
 tọ dudu nu iphe,
 oo-me ndibe iya?
 kẹle onyemonye lẹ gẹ
 ndibe iya ha bẹ
 yekotaru uwe-oyi.
 22 Oogudeje ẹka iya kwee ẹkwa,
 ọophushije l'iphe,
 ẹphe azeje aze.
 Ẽme uwe iya buru ọkpobe
 ẹkwa ọchaa yẹ
 k'uswe-uswe.
 23 Ji iya bẹ aakwabeje ubvu
 l'edupfu mẹ ọ -nọdu
 l'edzudzu-ọha ndu bu
 ọgerenya mkpukpu.
 24 Oogudeje ẹka iya kwee uwe
 ẹkwa ọchaa ereshi
 ereshi.
 Ọ buru iya evujeru ndu agba
 ngho iphe,
 eekebeje l'upfu.
 25 Ọkpẹhu yẹ adu ubvu bẹ o
 yeru g'onye yeru uwe.
 K'ọphu bu l'e -mechaa bẹ
 oo-mechaa nwujaa
 onu-ọchi.
 26 Oogudeje mmamiphe
 epfu opfu.
 Ẽme ire nọdu apfujeru iya
 oto mẹ ọ -nọdu ezi iphe.
 27 Ndibe iya bẹ ooswijeru
 eswiru eleta phe ẹnya.
 Ọphu oorijedu nri meahaa
 ẹniru.
 28 Unwegirima iya etehuje kua
 ya onye a ọru ẹhu-utso
 nu.
 Ji iya nọdu ekukwa iya pho

nno;
 ẹme ọ nọdu anọduje
 aja iya ajaja.
 29 “Unwanyi, dọ igwerigwe
 emejekwa ẹguru iphe,
 dọ igwerigwe.
 Ọle ọo ngu kachaa ememe!”
 30 Ọnmogo bukwa ughoshi.
 ẹme ama rọoroọ buru
 iphe-mmanu.
 Obenu ẹ nwanyi,
 atsọ Chipfu ebvu be
 gbaru g'a jaa ya ajaja;
 31 bua ya obunggo,
 rwuberu iya nu.
 Mbọ-a; g'ozì, o gude ẹka iya
 eje mekwaa g'e tua
 ya ẹpha l'oma edupfu.

Ekwo O-zì-iphe

¹ Owa-a bu olu O-zi-iphe; mbụ nwa Dévidi, bụ eze lẹ Jierúsalemụ.

² O-zi-iphe suru-a: "Iphe-mmanụ yee iphe-mmanụ bụ iphe-mmanụ! Iphe-miphe tukuru buru iphe-mmanụ!" ³ Bụ urwu gunu bẹ nemadzụ erita l'iphe, bukpo akanya, oosegbu onwiya lẹ mkpula ẹnyanwu-a?

⁴ Qobujeru; ogbo owa -futa l'ọ nọo jasụ l'ọ bvụ. Ogbo ọzo afutakwa bya anọo jasụ l'ọ bvukwapho. Obenu lẹ mgboko-a anọdujeepfo g'ọ nọ. ⁵ Ẹnyanwu awajẹ chia nyihu; gbaru kparakpara; gbaphu azụ l'ẹka ooshije waa. ⁶ Pherephere -zita l'ọ ziru laa ndohali; ziru laa isheli; ziphee mgburugburu mgburugburu; ziru laphu azụ l'ibiya ophu o shi wata ezizi. ⁷ Nggele l'ophu asokota asoba l'enyimu. Ole enyimu te ejidu ejiji. O buru ẹka nggele shi asofutagbaa bẹ ooso-phukwapho azụ. ⁸ Iphe-miphe tuko tufukotawa ẹhu; k'ophu onu amaedu g'oo-pfu iya. Ẹnya ta aphunyadaa uzo l'ọ sụ lẹ ya huma-ghewaru; ophu nchị anunyadaa iphe l'ọ sụ lẹ ya nu-jiwaru. ⁹ Iphe, shi dū nū bụ iphe, e-mechaa dū nū. O buru iphe, e mehawaru bẹ ee-mephu azụ; k'ophu bụ l'ọ tọ dudu iphe, bụ iphe ophuu lẹ mkpula ẹnyanwu-a. ¹⁰ O duru iphe, dū nū, nemadzụ a-sụ g'e lenu; l'iphe owa-a bukwa iphe ophuu? Iphe ono dujehaakwa ụzenya ụzenya. O dujehawa teme o rwua l'ogbo k'anyi. ¹¹ Iphe, gbahawaru nū bẹ a ta nyatageduru; teme ophu e-mechaa dū nū bẹ ogbo ophu e-mechaa tsota iya nū ta anyatakwapfo.

Mmamiphe bụ iphe-mmanụ

¹² Sụ-a; mbèdua, bụ O-zi-iphe-a shi buru lẹ Jierúsalemụ buru eze ndu Ízurelụ. ¹³ Mu woru okpoma zia l'egude mmamiphe choo mekpoo nwua iphemiphe, eemepoo lẹ mkpula igwe-a. O buepho l'ọo akanya aphụ bẹ Chileke meru g'unwu-eliphe seje. ¹⁴ Mu lewaru ẹnya l'iphemiphe, eeme lẹ mkpula ẹnyanwu-a bya ahuma l'ọ tuko buru iphe-mmanụ; bya aburu achị pherephere oso. ¹⁵ Iphe, gberu nggo bẹ e tee mekotaekwa g'ọ pfuru nhamunha; ophu aagujedu iphe, adudu adudu ophu l'ogu.

¹⁶ Mu bya arja l'ime obu mu sụ lẹ mmamiphe bẹ mu makporu shii; mbụ maghata iphe, bukpo ndu vuhawa mu uzo buru eze lẹ Jierúsalemụ. O tọ dukpoda a gẹ mmamiphe; yee nkwa menya jeru iya, mu atukoadaru mafushichaa. ¹⁷ Mu bya eyemia ishi l'eme gẹ mmamiphe doo mu ẹnya; bya emekwapho g'eme beebabee doo mu ẹnya; waa eme eswe. Obenu l'iphe, mu nwataru bụ l'iphemiphe onoya bụ achị pherephere oso; ¹⁸ kele oke mmamiphe bẹ oke nggumaphu tso l'azụ; mbụ lẹ nemadzụ -nodo aka amaru iphe; iphe, a-nodo akpatsu iya aphụ aka shii.

2

Ẹhu-utso bụ iphe-mmanụ

¹ Mu bya arja l'ime obu mu sụ: "Gẹ mu bya aheshikwa ẹhu-utso ama gẹ mu maekwaru g'ootso-be utso." E mechaa; mu humakwapho l'ono bukwapfo iphe-mmanụ. ² Achị ochi bẹ mu humaru l'ọo iphe-eswe; teme o duru urwu, amadu e-rita l'ẹhu-utso tọo? ³ Mu bya eyemia ishi l'angụ mee; gude iya duaha onwomu obu; gẹ mu eshi nno nmata eme eswe akpa. Ole mmamiphe mu meleru-a; mu maru iphe, mu eme; k'ophu mu e-shi l'ẹka ono maru iphe, gbaru nemadzụ l'ememe lẹ nwujiku olemole, ẹphe a-nọ lẹ mkpula igwe-a.

⁴ Mu bya eyemia ishi l'oke akanya. Mu bya akpushiaru onwomu ụlo; bya agbashiaru onwomu opfu-vayinu. ⁵ Mu bya agbashia mgbabu; bya akpushia eka atuta iphoro ye iya; bya eshi ishi lanu yeshia oshi-omi, dugbaa l'udu iya l'udu iya l'ime iya. ⁶ Mu bya atushia okpuru, ee-gudeje agba mini l'oshi, mu yeshiru eyeshi. ⁷ Mu bya agbashia ohu; unwoke me unwanyi; teme a nodo anwushikwaru mu pho ohu l'unuphu. Mu nwekwarupho eswi; nweru aturu; me egbu; mbụ nweru iphe-edobe, kakota iphe, ndu vuhawaa mu uzo buru eze lẹ Jierúsalemụ nwejeru shii. ⁸ Mu bya akpaaru onwomu ẹku mkpola-ochaa waa mkpola-ododo; mekpoo ẹku, shi l'ẹka ndu eze; waa ndu ohozo. Mu bya ahoo ogbo ebvu; unwanyi me unwoke; bya edophee onwomu unwanyi, bụ ndu emeje g'ẹhu tsoo unwoke utso.

⁹ Todbudu iya bụ; mu bya enweru iphe, kakota iphe, ndu vuhawaa mu uzo buru eze lẹ Jierúsalemụ shi nweru. Mu ha shii egube ono; bya egudekwapho mmamiphe mu gẹ mu gude iya. ¹⁰ Ophu o dudu iphe, ẹnya mu humaru; o gua mu ẹgu, mu ahaje; ophu o dukwapfo iphe, emeje g'ẹhu tsoo obu mu utso, mu hajeru ememe. Akanya, mu esekpo

esese bẹ emeje g'obu tso mu uto. O buru iphe ono bu urwu, mu ritaru iya. ¹¹ Ole o bu; teke mu byaru bya egbua igo l'iphemiphe ono, mu gude eka mu mekota ono; mbukpoo iphe ono, mu sekotaru akanya iya ono; mu maru l'iphemiphe ono bukota iphe-mmanu yee achị pherephere oso; l'o to dudu urwu, nemadzu ritaru le mkpula enyanwu-a.

¹² Tobudu iya bu; mu bya eworu egomunggo mu zia l'ari ke mmamiphe; yee obvu-ememe; yee eme eswe. Mbua; ?buba gunu be onye a-no-tsota eze e-mebaa, a-ka ophu o mewaru? ¹³ Mu bya ahuma le mmamiphe ka eme eswe ree; egube ono, iphoro ka ochii ree ono. ¹⁴ L'onye maru iphe gude enya aphu uzo; obenu l'onye-eswe anoduje erwu ije orwu l'ishi. Mu humakwanu l'ephenebo ono a-tuko laa l'ite lanu. L'oo iphe, meru onye mmamiphe bukwapho iphe, e-me onye-eswe.

¹⁵ Mu bya arja l'ime obu mu su: "Iphe-a, meru onye-eswe-a l'e-mechakwaa mee mbedua. ?Buhunu gunu be mu ritaru l'abubu, mu bu onye maru iphe?" Mu byakwa arja l'ime okpoma mu su: "Iphemiphe-a tukokwarupho buru iphe-mmanu." ¹⁶ Noo l'oo g'oo-du onye mmamiphe bukwapho g'oo-du onye-eswe. O to dudu g'aa-no-beru l'a nyatabuhu onye maru iphe; ophu o dukwapho g'aa-no-beru l'a nyatabuhukwapho onye-eswe. Mu bya ahumakwapho l'e -rwua l'ataphu be aa-tuko g'ephe ha zohakota azoha. L'oo g'anwuhu e-gbu onye maru iphe bu g'oo-gbu onye-eswe. ¹⁷ Noo g'o gude ndzu du mu ashị; kele iphemiphe, eeme le mkpula enyanwu-a bukota mu mkpatsu-aphu. G'o ha tukoru bukotaru mu iphe-mmanu buru achị pherephere oso.

¹⁸ Iphemiphe, mu seru akanya iya l'eliphe-a bya adukota mu ashị; eshinu mu e-mechaa haaru iya onye a-no-tsota mu nu; ¹⁹ l'ebe ama onye obu ?oo-buru onye maru iphe too onye-eswe? Ole oo onye ono, a-no-tsota mu nu ono e-nweru iphemiphe ono, mu deru enya le mini see akanya iya l'eliphe-a ono. Iphemiphe ono tukokwarupho buru iphe-mmanu. ²⁰ Mu bya ataaha onwomu uta su: ?Bunaa gunu be mu gudekpoo seahaa akanya esese ophu kpọ le mkpula enyanwu-a? ²¹ Le nemadzu e-gude mmamiphe iya yee nkwamenya iya sebekpoo akanya; see erengete iya; l'o woru iphemiphe ono, o nweru ono haaru onye eriduru aphu iya. Mu bya elee iphe ono enya huma l'o bu iphe-mmanu; bya aburu ejo-ememe. ²² Mbua; ?bu gunu be nemadzu eseta l'akanya; yee photophoto, ooku gude erigbu onwiya l'aphu ozi, ooje le mkpula enyanwu-a? ²³ Kele anono, o no ndzu l'ophu be o nokota iya eje iphe-ehuka; ozi, ooje nodu abujeru aphu duru iya; o -be l'enyasi; egomunggo ta anodudu iya l'eka lanu. Su-a; iphemiphe ono tukokwaru buru iphe-mmanu.

²⁴ Oo ya bu l'iphe, ka ree bu ge nemadzu riye g'o du iya; nguje g'o du iya; akanya, oose eji iya epho; kele ono be mu humaru l'o shi l'eka Chileke. ²⁵ Kele-a; Chileke ta adu; ? bu onye gege erije nri? Too ?bu onye be ehu gege atsoje uto? ²⁶ Kele Chileke emeje g'onye du iya l'obu buru onye maru iphe; kwaa enya; teme ehu atsoje iya uto. Obenu l'onye iphe-eji be olojeru iphu ye l'akpa eku kuburu onye du Chileke l'obu. Onoya bukwapho iphe-mmanu bya aburu achị pherephere oso.

3

Iphemiphe nweru teke emeje iya

- ¹ Iphemiphe nwekwaru teke
eemeje iya;
mbu l'iphemiphe,
eeme ememe nweru
teke eemeje iya le
mkpula igwe-a.
- ² Teke aanwu nemadzu
anwunwu du;
teke aanwuhu anwuhu
dukwapho.
- Teke eemebe iphe l'ali du;
teke aakpata iphe,
e meberu l'ali akpata
dukwapho.
- ³ Teke eeme g'a nwuhu
anwuhu du;
teke eeme g'a ka mma
l'iphe-ememe dukwapho.
- Teke etsukposhi etsukposhi
du;

teke aakpụ-li akpụ-li
 dukwapho.

⁴ Teke aara ẹkwa dụ;
 teke aachị ọchi dukwapho.

Teke aagụ aphụ dụ;
 teke eete ebvu dukwapho.

⁵ Teke eetuphashị mkpuma
 etuphashị dụ;
 teke aatutukobe mkpuma
 atutukobe dukwapho.

Teke aanma akpa dụ;
 teke eesela onwonye
 azụ dukwapho.

⁶ Teke aachọ iphe achocho dụ;
 teke aamị ọnya l'iphe
 dukwapho.

Teke aakwakọbe iphe
 akwakọbe dụ;
 teke eetupha iphe etupha
 dukwapho.

⁷ Teke aalajashị iphe alajashị
 dụ;
 teke aagbakwa iphe
 agbakwa dukwapho.

Teke aanọdu nggujinguji
 dụ;
 teke eeye ọnu l'opfu
 dukwapho.

⁸ Teke eeye obu dụ;
 teke aadụ ashị
 dukwapho.

Teke aalwụ ọgu dụ;
 teke nchị-adụ-doo
 dukwapho.

⁹ ?Bụ ọnu bẹ onye akanya erita l'akanya, oose? ¹⁰ Mu humawaru ivu, Chileke boru ndiphe. ¹¹ O deru ọnya lẹ mini mee iphemiphe; ọ ọndu eme ọgẹ iya. Ọ bya emee amadụ g'ọ riye k'ojejoje. Ọle amadụ ta adudu ike maeberu iphe, Chileke meru e -shi l'ishi jeye l'eka ọ bvwuru. ¹² Ọphu mu maru bụ l'ọ tọ dudu iphe, kabaru amadụ ree; abudu g'ehu tsoje iya uto; l'ooome iphe, dụ ree teke ọ nọ ndụ. ¹³ G'onnyemonye riye g'ọ dụ iya nguje g'ọ dụ iya; akanya, oose eji iya ẹpho. Ọo ono bụ iphe-oma, Chileke eme.

¹⁴ Iphe, mu maru bụ l'iphemiphe, Chileke eme a-nọ ojejoje. Ọ tọ dudu iphe, ee-yekwa iya eyekwa; ọphu ọ dudu iphe, ee-wofu iya ewofu. Iphe, ọ gude mee ya nno bụ g'amadụ humaje iya tsua yẹbe Chileke ebvu. ¹⁵ L'iphemiphe, dụ nụ shikpoo dūhawaa. Iphe, l'e-mechaa dū nū shikwapho dūhawaa. Ọ buri Chileke e-me g'a nyata iphe, a zoharu azoha.

Ejo-ememe, jiru mgboko

¹⁶ Mu byakwa ahuma iphe ozo lẹ mkpula ọnyanwu-a: L'eka e gege anodu kpee ikpe, pfuru nhamunha bẹ a gbẹ ọndu eme ejo-iphe; eka e gege anodu eme iphe, pfuru oto bẹ a nokwapho eme ejo-iphe. ¹⁷ Mu bya arịa l'ime obu mu sụ: "Chileke e-mechakwaa tuko ndu pfuberekoto mę ndu ejo-iphe kpee ikpe; kele iphemiphe nweru ọgẹ; mbu l'iphemiphe, eeme ememe nweru ọgẹ teke eemeje iya." ¹⁸ Mu byakwa arịa ozo sụ: "Chileke ahujekwa nemadzụ ama gude goshi phe l'ephe l'anụ-egbudu bụ iphe lanu. ¹⁹ Ọo iphe, eme nemadzụ emekwapho anụ-egbudu; mbu l'ọo iphe, swiru anụ-egbudu swiru nemadzụ. Ọo g'onwu egbu ọphuu bụ g'ogbu ọphuu; ọ buri g'ophuu atu unme bụ g'ophuu atu. Ọ tọ dudu iphe, nemadzụ nweru gude ka anụ-egbudu. Iphemiphe tukururu buri iphe-mmanu. ²⁰ G'ephe ha tukururu ala eka lanu. G'ephe ha tuko shi l'aja; ọ buri l'aja bẹ ephe tukururu ala. ²¹ ?Bụ onye maru mę maa nemadzụ alajephe l'eli eviya; k'anụ-egbudu ọndu alaję l'ali?" ²² Mu huma l'ọ tọ dudu iphe, kabaru nemadzụ ree, abudu g'akanya, oose tso iya uto; kele ọwa iya bụ okiphe iya. Kele-a; ?bụ onye suru iya eduphu azu g'ọ bya ahuma iphe, l'e-mechaa nwua l'okotazu iya?

4

¹ Mu byakwa elee ɛnya bya ahuma mkpawere, dugbaa lẹ mkpula ɛnyanwu-a. Mu bya ahuma ɛnya-mini ndu eeme mkpawere; l'ebe ephie enwe onye gberuma. Teme ndu ono, eme phe ewere ono nwekwarupho iphe, bu agbaru-ike phe; obenu ephiebedua te nweedu onye asu phe gberuma. ² Mu su lẹ ndu onwu ghuwaru, bu iya bu ndu ophu nwuhuwaru anwuhu; be ehu kakwa utso eme lẹ ndu nokwadu ndzu nta-a. ³ Olee onye ophu ehu-utso nkiya ka k'umadzu labo ono shii bu onye ophu e teke anwukpodanu anwunwu ophu; mbu onye ophu teke ahumakpodanu ejo-iphe, eeme lẹ mkpula ɛnyanwu-a ahuma ophu.

⁴ Noo ya; mu bya ahuma l'akanya, eesekpo esese; me ophu e setawaru eseta bu eka o shikota bu l'ekoru nwibe onye okophoo. Onoya bukwapo iphe-mmanu; bya aburu achị pherephere oso. ⁵ Onye eswe achijeru eka ye l'iphu utapfu bya eria onwiya la ke mmanu. ⁶ Ole o bu; o kakwa ree l'e nweru iphe, jiru mkpoji-eka lanu; ehu du onye obu guu; eme l'a churu eka kwee l'akanya; eme g'eka labo ji, bu iphe, tukoru buru achị pherephere oso.

⁷ Mu byakwa ahuma iphe-mmanu ozo, du lẹ mkpula ɛnyanwu-a. ⁸ O duru nwoke, bu nkinyi, enwedu nwa nwoke; ophu o nweedu nwune nwoke. O nodu anoduje ese akanya mkpurumkpuru. Ophu eku, o kpataru ejijedu iya epho ejiji. Ophu o teke ajiswee onwiya su: “?Bunaa onye be mu eseru akanya-a? ?Bunaa gunu be mu anashinaa onwomu ehu-utso egube-a?” Iphe, du nno bukwa iphe-mmanu; bya aburu nsegbu akanya.

⁹ Adu ebo kakwa ree eme l'aswi nkinyi onye; kele umadzu labo a-kakwa onye lanu eseta iphe. ¹⁰ Noo lẹ teke onye lanu daru iko; onye ophuu akwo-lia ya. Obenu l'onye daru nu; ophu o nweedu onye kwo-lia ya dukwa k'ayoru oshi. ¹¹ Ozoo bu l'umadzu labo -zee l'oshi be oyi ta atsudu phe. Obenu l'o -buru onye lanu; ?denu g'ee-shi g'oyi ba nodu atsu iya? ¹² Onye lanu be eemekpejekwa. Obenu ?a du ebo ebe aakpa onye? Teme okpukpu, a churu eto eto swia be agbabu iya ta adukwa nphe.

¹³ Nwokorobya, enwedu iphe bya amaru iphe kakwa ree eme l'onye eze, nweru iphe bya aburu onye-eswe; buru opfu nkiya anu nkiya; ¹⁴ m'obeta nwokorobya ono shi l'oka-mkporo; ozoo l'unuphu ndu akpa nri futa bya abahu l'okwa eze iya. ¹⁵ Mu bya elee ɛnya huma g'onymonye, no ndzu lẹ mkpula ɛnyanwu-a wufutaru je awu-tsoru nwokorobya ono; mbu onye eeme g'e gude dochia ɛnya nwoke ono, nweru iphe ono. ¹⁶ Ndu wu-tsoru nwokorobya ono bukwa aguta aguta. Obenu l'ogbo ophu e-mechaa bya nu ta abyadu ekwe l'o duru iphe, nwokorobya ono metakporu emeta ililekpo. Ono bukwa iphe-mmanu; bya aburu achị pherephere oso.

5

Eri angu bu iphe-mmanu

¹ Makwaru g'i gude eje ije me i nodu abahu l'eze-ulo Chileke. L'i jeru angabe nchi l'iphe, eepfu kakwa ree eme l'i jeru egwe eja onye-eswe; kele ndu eswe ta amajekwaru l'oo iphe-eji be ephie eme nno. ² G'ire ba atsunukakwa ngu nko; ophu okpoma anodukwa etsu ngu gbudugbudu k'epfukebe opfu l'iphu Chileke; kele Chileke nokwa ligwe; gubedua nodu l'eliphe-a; noo g'o gude opfu je alwa ngu ali l'onu! ³ Oo g'arwoje nrwo me oriri paa eka-a bu ge mkpokoro opfu apaje eka me e pfunuka opfu igwerigwe. ⁴ I-kwee ukwe emeru Chileke iphe; ba nokwa odu ememe iya; kele umere onye-eswe ta adujekwa Chileke ree. ⁵ O kakwa ree me i ribuduru angu eme iphe ililekpo; eme l'i rifuru angu ememe iya; e mechaa ophu i meeduru iya g'i pfuru. ⁶ G'o to bukwa iphe, i pfutaru l'onu e-duba ngu l'eme iphe-eji. Ophu i sukwa onye eje ozi l'eze-ulo Chileke l'iphe ono, i rifuru angu iya ono be i ti madu teke i pfuru iya. Odumeka be ii-gudekwa onu pfuta iphe, e-ghu Chileke eghu; l'o mebyishia eguru iphe, i shihawaa mee. ⁷ Mbu-a; arwo ikpoto nrwo; yee epfu ikpoto opfu tukokwaru buru iphe-mmanu. Oo ya bu le-a; tsujeepho Chileke ebwu.

Ekwu bu iphe-mmanu

⁸ O -duru eka i no; i huma l'e me ndu ukpa ewere l'eka ono; k'ophu bu l'e te kpejedu phe ikpe, pfuru oto; ophu e mejeduru nemadzu iphe, rwuberu iya nu; g'o to dukwa ngu biribiri; kele onye ha shii be onye ozo, ka iya shii arajekwaru akpuru-ɛnya; teme l'o dukwarupho ndu ozo, akaje ephenebo ono shii.

⁹ Iphe, e meberu l'egu be onyemonye atukojekwa keta oke l'urwu, du iya nu; teme onye eze nodu eritajekwapo urwu l'iphe, a kpataru l'egu.

¹⁰ Onye yeru ɛnya l'okpoga be okpoga te ejijekwa epho. Ophu urwu ejijedu onye yeru ɛnya l'akpa eku ejiji. Ono bukwapo iphe-mmanu. ¹¹ Eku -nodu abya; ndu e-ri iya nu abyakwapo. ?Bukwanu gunu be onye nwe iya nu erita iya; abudu g'o le iya l'ɛnya?

¹² Onye ese akanya bę mgbenya atsojekwa uto; ?mę o riru nri shii; ?mę o riru nwanshii. Obenu l'oke ęku, onye nweru iphe kparu arwuje iya mgbenya.

¹³ O duru akpamara, mu humaru le mkpula ęnyanwu-a. L'ęku bę onye nwe iya nu kparu dobe g'o gburwashu iya ęhu. ¹⁴ A nnyaa uburu bya ebuta nwoke ono; ęku iya ono laa l'iswi; ophu o dudu ęku iya ono ophu o doberu nwa iya; kele o bvueberu. ¹⁵ O kwa g'o du teke o shi l'epho ne iya bu g'oo-du laa; mbu l'o gba ęka teke o byaru; ophu o dudu akanya ono, oose ono, duru ophu oo-gude ala. ¹⁶ Ono bukwapo akpamara. Mbu l'oo g'o du teke o byaru bu g'oo-du laa. ?Bu urwu gunu bę o ritaru l'akanya, o seru doberu pherephere; ¹⁷ yee anono, o nokotaru l'ochii l'eliphe-a mgburugburu takota kpookpookpo; bya atsukota pfupfufu; teme e mekota iya iphe ęhu-ęghu?

¹⁸ Oo ya bu l'iphe, mbedua humaru l'o du ree; bya aburu iphe, gbaru l'ememe bu gamadu ria g'o du iya; ngua g'o du iya; tusaru ęhu l'akanya, oose le mkpula ęnyanwu-a le nwujiku olemole, oo-no l'eliphe-a, bu nwopu Chileke nuru iya; kele oo ono bu okiphe nkiya. ¹⁹ Teme onyemonye, Chileke nuru ęku; yee iphe-enweru; yee ike, oo-gude ria ya; mbu onye duru ike nata oke ophu o keru nu iya; g'onye ono gudekwa ęhu-uto see akanya, oose; l'ono bukwa iphe-oma, shi Chileke l'eka. ²⁰ Egube onye ono ta adukwa teke oobvujeru shii aru ke nwujiku olemole, oo-no le mgboko-a; noo kele Chileke meru; ęhu-uto ji iya obu; k'ophu bu l'uzo aru udu oriri ono ta aduduru iya.

6

¹ O nwekwarupho ejo-iphe ozo, mu humaru le mkpula ęnyanwu-a. Iphe ono buru oke ivu, anyitsuta nemadzu l'erwa. ² Le Chileke emeje nemadzu g'o nweru ęku; yee iphe-edobe; teme g'o buru onye aakwabę ubvu; k'ophu bu l'o to dudu iphe, agu iya nu, ete erwujedu iya ęka. Obenu l'e mechaaru ophu Chileke ekwedu g'o ria ya; o buchiaru onye ohozo riru iya. Iphe ono buru iphe-mmanu; bya aburu akpamara.

³ Nemadzu a-nwutachakpoo unwegirima nwu-rwua ukporo ise; bya akakpo nka shingushingu; ole o to dukpoda g'ok kahabę nka; o -buru l'o to riduru ęku ono, o seru akanya iya ono; ophu o liduru iya okpobe elili bę mbedua sukwaru le nwa, nwuhuru l'epho teme a nwua ya ka iya mma. ⁴ L'egube nwa ono bę iphe, o byaru ije iya bukwa ke mmanu; kele o tseru ishi l'abalashia; epha nwata ono no l'ime ochii phuhu. ⁵ A makwaru-a l'o toko huma-swee ęnyanwu; ophu o dudu iphe, o maru; ole o kaepho nwoke pho onweru ęhu-guu; ⁶ m'obetakpokwaru nwoke ono noo ndzu noghata unu apha ise; l'ebe o ri ęku, o setaru. Noo kele oo l'eka lanu bę epe tukoru ala.

⁷ Akanya, nemadzu esekpo esese bukwa onu bę a tukoru iya eseru; ole onu teke asu-swee le ya ritawaru g'o du iya ree. ⁸ ?Bu gunu bę onye maru iphe gude ka onye-eswe? ? Bu urwu gunu bę onye ukpa ritaru l'amaru geeme umere, du ree l'iphu ndiphe? ⁹ Iphe, nemadzu nwewaa enwenwe kakwa ree eme l'ophu agu iya g'o nweru iya; obenu l'o toko rwudu iya ęka. Ono bukwapo iphe-mmanu bya aburu achu pherephere oso.

¹⁰ Iphemiphe, du adudu nwehawaru epha; teme iphe, nemadzu bukpo bę a mahawaru l'ono bu iphe, oo-buru; ophu nemadzu ejeduru awata abaru onye ka iya ike mba. ¹¹ Opfu -paa igwe; mkpokoro iya aka shii. Goshinu mu urwu, egube iphe ono abaru nemadzu. ¹² ?Bu onye maru iphe, du nemadzu ree nta-a, o no ndzu-a; mbu le nwujiku olemole, o no mkpokoro ndzu l'eliphe-a, eme pherephere g'ononyo-a? ? O dukpooru onye a-du ike karu iya iphe, e-mechaa mee le mkpula ęnyanwu-a me o -nwuhuchaa?

7

Mmamiphe

¹ Epha oma kakwa manu-mbeleke, eshi mkpo ree; teme mboku, nemadzu nwuhuru ka ree eme le mboku, a nwuru iya anwunwu.

² Eje l'unuphu, agalaba nwuru kakwa ree eme l'eye ęka aabọ iphe. Noo kele anwuhu bu iphe, no swiru onyemonye. Ge ndu ophu no ndzu nyatajekwa l'oo-dukwaphe pho nno.

³ Aphu kakwa ree eme l'achu ochi; kele eeshije l'iphu, adu eji mee g'obu tusahu.

⁴ Eka obu onye maru iphe anoduje bu l'unuphu, agalaba nwuru; obenu l'eka obu k'onye-eswe anoduje bu l'eka eeri gwogwo.

⁵ Angabę nchi le mba, onye maru iphe abaru ngu kakwa ree eme l'angabę nchi l'ebvu, ndu eswe agu.

⁶ Oo ge nku-agbagba anoduje agba kpitikimu kpitikimu l'oku, e shiberu ite-a bu g'ochi, onye-eswe achu aduje. Ono bukwapo iphe-mmanu.

⁷ Onye maru iphe; ọ nọdu eme nemadzu ewere buakwaa onye-eswe; ọ buru egube ono be eri uphalazu emebyi obu nemadzu.

⁸ Teke eemeghe iphe emeghe kakwa ree eme le teke a wataru iya awata.

Onye nweru nshirima kakwa onye eku onwiya ree.

⁹ Ta abukwaru onye obu-oku; kele ọo onye-eswe edoje opfu l'okpoma.

¹⁰ Ba sukwa: "Buna gunu meru g'o gude teke ndiche ka nta-a ree?" Kele egube aji ono te erwubeduru onye maru iphe.

¹¹ O kwa g'enweru iphe du ree bu ge mmamiphe dukwapho; kele onye maru iphe be iphe kwewaru le mkpula enyanwu-a. ¹² Oo g'okpoga edomije onye nweru iya nu-a bu ge mmamiphe edomijekwapho onye maru iphe. Obenu l'eka amaru iphe gude kangoo bu l'onye nweru mmamiphe akaje nka shii.

¹³ Leanaro enya l'ozu, Chileke eje. ?Bu onye suru eme iphe, Chileke meru o gbee nggo g'o pfuru nhamunha? ¹⁴ Mboku -duru ngu ree bu g'i tee eswa; teke mboku dukwanuru ngu eji g'i nyataje l'o kwapho Chileke meru mboku oma bya emee njo mboku. Oo ya bu l'o to dudu onye maru iphe, a-nwuru iya nu l'iphu.

¹⁵ Le mkpokoro ndzu-a, mu dzu-a be mu humaaakwaru iphe-a ephenebo. Mbụ le mu humaru onye pfulerekoto eka oola l'iphe, pfuru oto; bya ahuma onye ejo-iphe eka oka nka eje emekwapho ejo-iphe, oome. ¹⁶ Ta apfulenukakwa eka oto; ophu i manukakwaru iphe; ono bukwa eyi onwongu iyi. ¹⁷ Be menukakwa ejo-iphe; ophu i bukwaru onye-eswe. Ono e-mekwa l'i nwuhu teke i tigi nwuhudu. ¹⁸ Iphe, ka ree bu g'i gude ophuu gude ophuu; l'onye atsụ Chileke ebvu ta adukwa iphe, o byiru eka te keduru nu.

¹⁹ Mmamiphe emejkwa onye nweru iya nu g'o ka umadzu iri, bu ishi mkpukpu okpehu.

²⁰ O to dukwa onye pfulerekoto l'eliphe-a l'ophu, a-su l'o toko meswee iphe-eji.

²¹ Ta angabe-dzujekwaru nchi l'iphe, ndiphe epfu; odumeka be ji-numakwa eka onye-ozu ngu ako ngu onu. ²² Teme i mawaru-a l'onwongu le gubedua kowaru ndu ozo onu ugbo olemole.

²³ Iphemiphe ono bukota mmamiphe be mu gude hua ya ama; mbu le mu suru ge mu bya abukpoerupho onye maru iphe. Obenu le mu jeru iya ememe; ophu mu asudu iya. ²⁴ Mu maru l'iphe ono, eeku mmamiphe no uzanya uzanya; bya adu omilomi shii; k'ophu bu l'o to dudu onye suru iya achu-vu. ²⁵ Mu bya aghaa iphu l'iphe edo enya; bya egbushi ikpere meahaa ge mu maru: ?mu a-rwavu eka mmamiphe? mbu ge mu maru g'iphe mgboko eje ala; mu amakwarupho g'eme ejo-ememe; waa eme beebabee bu-be iphe-eswe.

²⁶ Mu huma iphe, ka anwuhu atso ilu; mbu nwanji, obu iya bu onya; bya aburu ugbo, e gude anmata ndiphe; g'o chi mkporo l'eka labo k'atuphu onye oo-buru yee ya. O buepho onye du Chileke l'obu be a-du ike nahu iya nu. Obenu l'onye iphe-eji be oo-zu gburumu pfurii. ²⁷ O-zi-iphe-a sukwapho: "Unu lekpodapho;" "wakwa iphe, mu rwavuru baa." "Mu shi abujeru; mu -wota owa; mu eyekoberu iya ozo; ge mu shi nno maru g'iphemiphe gude anwukota. ²⁸ O buru teke mu achu iya ophu mu ahumaduru iya ono; be mu humaru ndu du unu labo l'ukporo iri; o buru nwoke lanu kpoloko bu onye obu guru iphoro. Obenu l'o to dudu nwanji lanu, mu humaru, obu guru iphoro l'ime phe. ²⁹ O buru iphe, mu cho-vuru kpoloko bu le Chileke meru nemadzu g'o buru onye obu guru iphoro. Obenu le nemadzu wataru akpa ejo uzo."

8

¹ ? Bu onye a-su le ya maru iphe? ? Bu onye be iphemiphe doru enya? L'o kwa mmamiphe emeje g'iphu tusahu nemadzu; mbu l'oomeje g'iphu gbapfube-buhu nemadzu agbapfube.

Eme iphe, onye eze pfuru

² Mejekwa iphe, onye eze suru g'i mee. Iphe, mu gude pfua nno bu l'i riburu angu l'iphu Chileke l'ii-meje iya. ³ Te erijekwa nkwole l'iphu onye eze; ophu i pfujekwaru l'ejo-iphe; kele o kwa iphe, du eze ree be oomeje. ⁴ Su-a; eshinu iphemiphe, onye eze pfuru buwaa eka o jeberu o gburu; ?bu onye be onu dukwanu k'asu iya: "?Bu gunu be iime nno?" ⁵ Onyemonye, eme iphe, eze pfuru ta adukwa iphe byaru eme iya nu. O bukwanuru onye maru iphe a-maru teke oo-me iphe, o pfuru; maru g'oo-gude mee ya. ⁶ A makwaru-a l'iphe-ehuka, nemadzu eje buwaa oke ivu, anyi erwa dapyabe iya. Obenu l'iphemiphe nwekwaru oge; nweru g'eegudeje eme iya. ⁷ Eshinu o dudu onye maru iphe, e-me l'iphu; ?bukwanu onye a-su iya l'owa-a iphe, e-mechaa mee nu baa? ⁸ O to dukwa onye suru esede pherephere; nokwapho g'o to dudu onye suru esede ndzu

iya me mboku anwuhu iya rwuepho. Oo g'o to dudu onye aagufuje g'o to jeshi ugu; me a -nodu alwu ugu-a; bu g'eme ejo-iphe ta abyadu aha ndu eme iya nu.

Ndu ejo-iphe waa ndu pfuberekoto

⁹ Iphemiphe ono be mu humaru ge mu byaru bya eworu egomunggo mu zia l'iphemiphe, eemekpo ememe le mkpula enyanwu-a. Mbụ ndu ndu-ishi anoduje emekpa ndu no phe l'eka ehu. ¹⁰ Mu bya ahuma eka eeli ndu ejo-iphe. Mbụ ndu ono, shi anoduje eje nggede eje nggede alwa l'eze-ulo Chileke ono; mbụ ndu ono, e shi anoduje aja ajaja l'ime mkpukpu ono, e phe shi nodu eme ejo-iphe ono. Egube iphe ono bukwapho iphe-mmanu.

¹¹ Oo kele e teke ahụ-kebedu ndu ejo-iphe ahuhu egwegwa meru iphe, o buepho iphe, jiru ndiphe obu bu eme ejo-iphe. ¹² O to dukwa m'obeta onye ejo-iphe mechakpo iphe-eji merwua ya ugbo ukporo ise; bya akaele-a nka noo odu; be mu maekwarupho l'onye atsu Chileke ebvu be oo-karu ree; mbụ ndu akwabẹ Chileke ubvu. ¹³ Kele ndu ejo-iphe be o to dukwaru le ree; ophu ndzu phe etsekwā rigrigo g'ononyo. Noo l'ephe ta atsu du Chileke ebvu. ¹⁴ O dukwarupho iphe ozo, bu iphe-mmanu, du l'eliphe-a. Iphe ono buru l'o duru ndu pfuberekoto, anataje ugwo, e gege apfu ndu ejo-iphe; bya adukwarupho ndu ejo-iphe, anataje ugwo, e gege apfu ndu pfuberekoto. Ono be mu sukwarupho l'o bu iphe-mmanu.

¹⁵ Oo ya bu l'iphe, mbedua arị l'o ka ree ge nemadzu meje iya bu g'ehu tsoje iya utso. Kele o to dudu iphe, kabaaru nemadzu ree le mkpula enyanwu-a, abudu g'o riye g'o du iya nguje g'o du iya buru onye ehu atso. Oo ya bu; ehu atsokwanu iya me o -nodu ese akanya iya le ndzu owa-a, Chileke nuru iya le mkpula enyanwu-a.

¹⁶ Teke mu shi woru egomunggo mu zia l'amaru iphe, bu mmamiphe yee ele enya l'akanya, amadu ese l'eliphe-a; mbụ l'akanya, oosekotaje eswe l'enyasi; mgbenya te eshitadu iya enya; ¹⁷ be mu byaru ahuma iphemiphe, Chileke meru; bya amaru l'o to dudu onye iphemiphe, eme le mkpula enyanwu-a byaru edo enya. Nemadzu a-tukokwa ike iya mekota g'o doo ya enya; ole o to dudu onye a-du ike arwawu iya l'eka. Onye mmamiphe -suchakponu le ya maru iya be o too dokwanu iya enya okpobe edodo.

9

¹ Mu bya atuko iphemiphe ono rja bya elechaa ya enya maru l'onye pfuberekoto; me onye maru iphe; me iphemiphe, e phe eme tukoru dukota l'eka Chileke. Temē ophu o dudu onye amaje ophu e doberu iya ?bu n-yemobu too ndumashi? ² G'ephe ha bu iphe lanu anwukota l'ehu phe; mbụ onye pfuberekoto me onye ejo-iphe; onye eme ree me onye eme eji; onye aaso nso me onye a ta sodu nso; me ndu agwa iphe; me ndu ta agwadu. Oo g'onwu l'ehu onye du ree bu g'onwu l'ehu onye iphe-eji. O buru g'onwu l'ehu onye guru enwa bu g'onwu l'ehu onye atsu ebvu agu enwa. ³ Waa iphe, bu ejo-iphe, du l'iphemiphe, anwukota le mkpula enyanwu-a baa. Iphe ono bu l'onyemonye bu iphe lanu anwukota l'ehu phe. Temē ophu ka njo buru l'obu amadu buepho ejo-iphe jiru iya; temē eme iphe eswe nodu aduje phe l'obu eka e phe no ndzu; ole e -mechakwa-a, onye ono alakwaa maa. ⁴ Ole o bu; onyemonye, nokpo ndzu be nwekwarupho iphe, oole enya iya. Le nkuta, no ndzu kakwa oduma, nwuhuru anwuhu mma. ⁵ Kele ndu no ndzu maru l'ephe e-mechaa nwuhu anwuhu. Obenu le ndu nwuhuru anwuhu ta aduede ophu e phe maru. Ndu nwuhuru anwuhu te enweedu obungo; temē ophu a nyataeduru phe ililekpo. ⁶ N-yemobu onye ono; yee ndumashi iya; me okopho ya g'ephe ha tukowaru phukashihu. Ophu o duedu iphemiphe, eeme le mkpula enyanwu-a, eka iya dukwadu.

⁷ Oo ya bu; g'ehu tsoje ngu utso me i nodu eri nri ngu. Temē l'iimeje eswa l'ime obu ngu me i nodu angu mee ngu; kele o kwa nta-a be iphe, iime du Chileke ree. ⁸ Yejekwa uwe, acha phuuphuu tekenteke; ophu manu, eshi mkpo abvujekwa ngu abvubu l'ishi. ⁹ G'ehu tsoje ngu utso gu le nyee ngu ono, i yeru obu ono; jeye g'unu a-no-bekporu ndzu le mkpokoro ndzu-a, Chileke nuru ngu le mkpula enyanwu-a. Mbụ le mkpokoro mboku-mboku ono, Chileke nuru ngu ono; waa akanya, iisegbu onwongu le mkpula enyanwu-a be bukwa ehu-utso ono, bu okiphe, i ketaru iya. ¹⁰ Iphe, eka rwubekporu ngu l'ememe; gude ike ngu l'ophu mee ya; kele alj-maa, bu eka iije be ozi ta adudu; ophu achj idzu iphe, ee-me adudu iya; temē ophu mmamiphe yee nkwananya adukwa iya pho.

¹¹ Su-a; mu humakwarupho iphe ozo le mkpula enyanwu-a. O to budu onye ka oso agbataje oso; ophu o budu onye okpehu ka be alwukpeje l'ogu. Temē ophu o budu onye maru ekwo kachaa enweru nri; ophu o budu onye maru iphe kachaa enweru iphe; ophu o budu onye kachaa amaru ekwo be eemejeru iphe-oma. G'ephe ha be eso

yee eheni tukuru etsokota. ¹² Ozokwapho bu l'ọ to dudu onye amajeru teke ọo-byaru iya. Ọo g'eegudeje ejo ugbu nmata ema-a; bya aburu g'aagbabeje ọnyà nmata enu-a bu g'ejo mboku adapfuje ndiphe; mbu l'ọozujee phe pho gburumu pfulii teke epehe te eledu enya iya.

Mmamiphe kakwa eme eswe ree

¹³ Mu byakwapho anodu le mkpula enyanwu-a humu iphe, mmamiphe meru; o du mu biribiri. ¹⁴ O duru mkpukpu lanu, ha nwanshii, nonu; o buru-a nwa umadzu olemole bu iya. Onye eze, okpehu du shingushingu bya afuaru mkpukpu ono; bya egude ojogu iya no-phee ya mgburugburu; bya akpo-chia ya mkpo-chi. ¹⁵ O dukwanuru nwoke lanu, bu le mkpukpu ono. Nwoke ono akpa nri; ole o bu onye maru iphe. O buru iya mechaaru gude mmamiphe iya dzoo mkpukpu ono. Ole o to dudu onye nyatajeru nwoke ono, akpa nri ono. ¹⁶ O buru iphe ono meru go gude mu su le mmamiphe kakwa okpehu ree. Ole onye ukpa be a taa gubejedu mmamiphe nkiya iphe; ophu o dudu onye angaje nchi l'opfu iya. ¹⁷ Onye maru iphe -tso nwenu pfua opfu be o kakwa ree gi ngabe iya nchi eme le gbagbagba, onye-ishi ndu eswe ara. ¹⁸ Mmamiphe kakwa ngwogu ree. Obenu l'onye iphe-eji lanu emebiyikewa iphe, du shii.

10

¹ Ijiji, nwuhuru anwuhu -daba le manu-mbeleke be oomeje iya l'ooshi tukurubaa. Noo gumere onye-eswe; go hahabe nwanshii emeje mmamiphe yee akwabe ubvu go to du iphe, oo-bu.

² Egomunggo onye maru iphe emeje iya go mee iphe, pfuru nhamunha; obenu l'onye-eswe be egomunggo iya emeje l'oome ekicha ekicha. ³ O to dudu m'obeta o buru le gbororo be onye-eswe eje ije; l'oogoshiepho le ya bu itorito; mbu l'onodujeepho egoshi onyemone le ya bu idokpamkpa.

⁴ O -buru l'onye bu ishi be i meru; ehu wata egu egu; ta agbeshikwa l'eka i no su lilawa. Jichikwaa obu oyi; noo l'odoo emeje g'a palia pazeta.

⁵ O nweru ejo-iphe ozo, mu humaru le mkpula enyanwu-a. Iphe ono buru emeswe, shi l'eka onye bu ishi. ⁶ Aagbeje bya ewota onye-eswe je edobe l'onodu, ha shii; bya ewota onye nweru iphe dobe l'onodu, ha nwanshii. ⁷ Mu humaru eka o gbé buru ndu bu ohu gbé nodu l'eli inya; ndu bu unwu eze gbéchia gude okpa eje ge ndu bu ohu.

⁸ Su-a; o kwa onye buru nsu e-mechaa dalahu le nsu obu. O buru onye epyo mgbaka igbulu be agwo ataje. ⁹ O kwa onye akukposhi mkpuma be oomekaje iphe. O buru onye awa nku be anoduje ezeru mgbahahu iya. ¹⁰ O -buru l'ogbunku ta atsudu nko; ophu onye awa nku abaduru iya ababa be oo-tukoje gi'ke ha iya egbu; teme l'o gbufu nku onya. Obenu l'o kwa mmamiphe emeje g'iphe, nemadzu eme nweru iya ishi. ¹¹ Onye egudeje omamanshi eme g'agwo ta ata eru -gbé haa ya; o taada teme o meahaa ya be iphe, oome buanaa ke mmanu. ¹² Opfu, shi onye maru iphe l'onu emeje g'a kwabe iya ubvu. Obenu l'onye-eswe bu iphe, o pputaru l'onu egbuje iya. ¹³ Iphe, onye-eswe saru onu wata epufupu abujeru iphe, enwedu ishi. Teke o pfugheru iya epfughe; iphe, o pfushiru aburu beriberiberi iphe, adudu iphe, o bu. ¹⁴ Opfu onye-eswe be anoduje anwushi anwushi. O to dudu onye maru iphe, e-me l'iphu. Ebe o dudu onye adu ike akaru iya iphe, e-mechaa mee nu me o toepho azu.

¹⁵ Nsegu akanya, onye-eswe ese emeje ike abvu iya; o to maeduru uzo unuphu.

¹⁶ Su-a; nshio oha ophu bu nwatanshii bu eze phe; teme ndu-ishi l'oha ono buerupho gwogwooo be epe agbeshije l'utsu eri. ¹⁷ Ehu-utso be a gokwanuru nu oha ophu eze phe shi l'oke unuphu; teme ndu-ishi l'oha ono buru ndu eri iphe l'orwuberu iya; ndu eri iphe g'ehu shihu phe ike; ndu abudedupho olwe-kporokporo be epehe bu.

¹⁸ Onye enyiru be ulo iya ezejekwa kpuru. O buru teke o jiru eka ye l'iphu utafu be ulo obu awataje eshi eshi.

¹⁹ Obo-iphe bukwa iphe, aabo-dojeru iya bu g'e mee kwakiri kwakiri. Mebe buru g'ehu tso utso be aang-dojeru iya. O bekwanu l'oo okpoga bu eka iphemiphe jeberu o sibe ishi.

²⁰ Su-a; ta adukwa teke aa-nonya l'i phuahaa onye eze iphu; o rwuhaa o buru l'ime obu ngu. Ebe o dukwa teke aa-nonya gi nodu l'ime ulo ngu su l'iphu onye nweru iphe iphu. Noo le nwenu, ephgbaa ephphe; me iphe ozo, nweru nku be a-turutakwa iya je edooru iya.

11

Umere onye kwaru enya

¹ Woru nri ngu chie lẹ mini; kele a -nọepfo ujiku olemole bẹ ji-huma iya-a. ² Hata iphe ngu keuru umadzu esaa; mbu-a; keuru iya umadzu esato; kele i ti madu ejo-iphe, e-mechaa nwua l'eliphe-a.

³ Igwe -rwua ji alị bẹ oodzejeru eliphe mini. Oshi, daru adada -daru laa l'uzo ndohali-o; o daru laa l'uzo isheli-o; o buepfo eka iya ophu o daru laa bẹ oo-ze. ⁴ Onye eme ele pherephere bẹ ta akobekwa iphe l'ali. Ophu onye ele igwe enya l'iphu adukwa iphe, oo-meta l'opfu iya. ⁵ Oo g'i ti madu uzo, pherephere eshije; ophu i madu ge nwaswa eshije kpua l'epho ne iya-a; bukwapho g'iphe, Chileke eme tee dodu ngu enya; mbu Chileke, meru iphemiphe. ⁶ Kua mebyi iphe, iku akuku l'utsu. Ophu i dobekwa eka doo l'uzenyashi; kele i ti madu ophu e-mechaa du ree. ?Bu owa-a; to ophu; to ephenebo e-mechaa dukota ree?

⁷ Iphoro du ree; teme enyanwu nodu aduje ree ele enya. ⁸ Nemasdu -dzukpoo ndzu nọo apha olemole; g'o nọhabe; g'ehu tsoje onye ono utso l'apha ono g'o hakota. G'o nyatajekwa nchi ejihu iya; kele mboku k'ono a-dukwapo igwerigwe. Iphemiphe, abyakpo ememe tukokwaru buktaru iphe-mmanu.

Anyata Chileke l'okoro bya

⁹ G'ehu tsoje ngu utso; gube nwokoro bya; teke i bu okoro bya. Tejekwa eswa teke ehu nwata dukwadu ngu. Iphe, ji-nodu tso bu iphe, obu ngu pfuru ngu; yee iphe, i gude enya ngu huma. Ole oo g'i nyatakwa l'iphemiphe ono bẹ Chileke e-mechakwaa kpee ngu ikpe iya.

¹⁰ Oo ya bu; haa ayo oshi l'ime obu ngu! Tuko iphe, egburwashu ngu ehu g'o ha gwobekota; kele abu okoro bya; yee teke okpehu ngu dzuru edzumedzu tukokwaru buru iphe-mmanu.

12

¹ Su-a; nyatakwa onye meru ngu nu teke i bukwadu okoro bya; teme ejo mboku ono erwua; mbu apha g'apha ono, ji-wata epfu su: "Iphemiphe-a ta adukwa ophu atso mu utso." ² Teke ono bẹ enyanwu a-wata ngu adu inyeku inyeku. Iphoro l'opfu; me onwa; waa kpokpode atukokwapo du ngu inyeku inyeku. Teke ono bẹ mgboko a-du g'eka igwe dzechaaru mini; urwukpu gbakahu. ³ Teke ono bẹ ndu eche unuphu nche a-wata aphu kpaakpaakpaa. Teme umadzu labo ono, bu oke, du ike ono awata eje ephuru ephuru. Ndu egwe iphe egwegwe egwebuhu iya; noo kele ephe ta aduedu igwerigwe. Teme ndu ono, agbeje lẹ windo pyofu enya ono awata aphu ragaraga.

⁴ Teke ono bẹ aa-guchishi oguzo, no l'uzo, e shi abahu lẹ mkpukpu. Iphe, eegwe egwegwe adahaa ngu inchi inchi. Teke ono bẹ nemadzu e-tehuje me iphe-odu ha enu. Ole olu ebvu phe a-noduje ada iya enyi enyi. ⁵ Teke ono bu teke amadu atsuwa iphe, ha l'eli ebvu; bya atsuwa ebvu iphe-ehuka, no l'uzo; mbu teke oshi alimodu atu ike; teme igube nodu akpuwa rigorigo; teme ophu egu ejepfu nwanu aguhedu. Noo teke nemadzu a-tuchi lashia eka oo-no ojeje; ndu akwa iya nu e-torso gbororo erwu erwubvu iya. ⁶ Nyatakwa onye meru ngu nu; teme l'a ghabua udo, e gude mkpola-ochaa swa; mbu teme l'a tukpo ochi mkpola-ododo, eegudeje ese mini lẹ welu ono. Nyatakwa iya; teme l'eetsukposhia ite-mini, eesejeru mini obu ye; mbu teme l'eemebyishia igwe, eekobeje eri ono, e gude ese mini lẹ welu ono. ⁷ Noo teke ogwehu, bu eja alị a-laphu azu l'aja alị eka o shi; unme ndzu alafu Chileke onye nuru iya nu.

⁸ "Su-a; iphe-mmanu yee iphe-mmanu bu iphe-mmanu. Iphemiphe tukoru buru iphe-mmanu!" Noo olu mube O-zi-iphe.

Mkpochi-ishi iya

⁹ Su-a; onye ziru iphe-a ta abulekwa-a l'o maru iphe; obenu l'o meru ndu ozo ephe nwata iphe. O riru oriri bya avo iphe avo; bya anmaa etu etu doo giriri. ¹⁰ O-zi-iphe ono toru nwanu ho opfu, rwuberu l'epufu aho; k'opfu bu l'iphe, o deru pfuru nhamunha bya aburu okpobe opfu. ¹¹ L'opfu onye maru iphe adukwa ge mpyipyi oshi, unwu-eswi egudeje eche eswi. Teme etu etu, Onye Eche Aturu ono nmashuru kube nodu angubajeepho anguba ge nggu, a kpoberu kposhia ike.

¹² Oo ya bu; nwa ma; g'iphe owa-a, mu abya epufu-a bukwaru iphe, a-nodu alo ngu eka lẹ nchi. Aa-nodukwa ede ekwo, du igwerigwe igwerigwe; ophu e debuhudu iya edebuhu. Obenu l'anwunuka ekwo emejekwa ge nemadzu kpojohu.

¹³ Nta-a bẹ a tukowaru iphemiphe numakota. Waa iphe, bu mkpochi-ishi iya baa: Tsuje Chileke ebvu meje iphe, o suru g'i mee; kele oo ya bu iphe, rwuberu amadu l'ememe. ¹⁴ Kele iphemiphe, nemadzu eme bẹ Chileke e-mechakwaa kpee ya ikpe iya;

mękpoo iphemipe, nemadzų meqataru l'edomi; mę ndu ophu dų ree; mę ndu ophu dų eji.

Ekwo Ebvụ Sólomọnu

- ¹ Ebvụ, kakọta ree l'iphe,
bụ ebvụ, a guru agụgu,
bụ iya bụ ebvụ ophu
Sólomọnu guru.
- Iphe eepfu l'ọkpoku ibe eze*
- ² Q dū mu g'a sū l'ii-tsutsu mu
onu;
kele n-yemobu ngu kakwa
mẹe eme ẹhu-utso.
- ³ Manu, i nyiru eshikwa
mkpọ shii.
Epha ngu tuko ẹkameka
ngaa g'eka manu,
eshi mkpọ wushihuru.
Q buri iphe ono kparu iphe,
unwumboko yeru
ngu obu.
- ⁴ Duta mu; g'anyi tugbu-kebe!
Eze be dubatawaru mu l'ulo
iya;
mbu l'eka anyi a-nodu;
ehu atsọo anyi utso;
anyi etee eswa ngu;
bya aburu eka anyi
a-tuko nodu jaa
n-yemobu ngu ajaja
jaghata g'aajaje mee.
Q gbarupho g'unwumboko
yeje ngu obu!
- ⁵ Unube unwada Jierusalẹmu;
a makwaru-a le mu eji uji;
ole mu dukwanu ubvu
l'anya.
Mbu le mu jitabekwaru uji
g'ulo-ekwa ndu Keda;
obenu le mu dukwanu
ubvu l'anya g'ekwa,
Sólomọnu gebegbaaru
l'ulo iya.
- ⁶ Unu ta anodukwa ele mu
phoriphori opfu l'anwu
chiru mu;
jasu mu nodu eji uji;
Q kwa l'ehu, egu unwune
mu egu meru g'o gude
ephe nwuru mu yee
ge mu noduje l'ozu
opfu-vayinu
mkpurumkpuru;
ophu o dudu teke uto
dujeru mu k'eleta
onwomu enya.
- ⁷ Gube onye mu yeru obu;
kanuru mu eka iicheje
aturu ngu!
Yeke eka idobeje aturu ngu

ọbu l'echi-eswe g'ẹphe
tuta unme!

Gẹ mu te ejeshi anọdu
aghaphe gẹ nwanyị
ovuoba l'ọdu aturu
ndu ọzo.

Iphe nwoke ono epfu

⁸ Gube nwanyị ọphu bu ngu
kakota ama mma l'iphe,
bu unwanyị g'ẹphe ha;
ọ -buru l'ị ti madu ọzo;
tsopyabeepho owere
aturu ono;
l'i je echee unwu-eghu ngu
le mgboru ulo-ekwa
ndu eche aturu ono.

Eze egoshi n-yemobu iya

⁹ Iphe, mu a-turu gube onye
ono, du mu l'obu yeru;
bu ada-inya, no l'ugbo-inya
Fero.

¹⁰ Asha ngu be iphe-nchi,
i yeru meru;
o nodu ama ntumatu.

Iyagba, i doru l'olu be
kwekwaru ngu ntumatu.

¹¹ Anyi e-gude mkpola-ododo,
a tugbaru mkpola-ochaa
paapaa metaru ngu
iyagba.

Nwanyị ono ari

k'onye o yeru obu

¹² Eze noro l'aguga teburu iya;
mkpo manụ-nadụ,
mu nyiru bya avo
ekameka pfurupfuru.

¹³ Onye mu yeru obu du mu
g'unwu meru,
eshi kwekweekwee,
mu tu-koberu l'obu.

¹⁴ Onye mu yeru obu due mu pho
ge jipfujipfu okoko hena,
ama ntumatu,
shi
l'opfu-vayinu ndu Enu-Gedi.

Iphe nwoke ono epfu

¹⁵ Gube onye ono,
mu yeru obu ono;
i dukwa ubvu!

Ire-lanụ opfu; i dukpoo ubvu
okpobe adudu!

Enya ngu duepho g'enya
ndo-nwenu.

Iphe nwanyị ono epfu

¹⁶ Gube onye mu yeru obu;
iphe, imakwanu l'oo mma!
I du k'eye obu eviya eviya!
Eka anyi azeje azeje du ke
kpuchikala.

Iphe nwoke ono epfu

17 Oswebe, anyi gude gbaa uko
 anyi bụ oshi sida.
 Oshi, anyi swebushiru iya bụ
 oshi payinu.

2

1 Mu dukwa g'okoko lẹ nsuda
 Sharõnu;
 mu dukwapho g'ojimbvu,
 jashiru lẹ nsuda-úbvú.
 2 Q bụ egube ono abujeru;
 ojimbvu yele óbvú -nõgbabe;
 l'ò kakõta phẹ ama mma-a;
 bụ g'onye ono,
 dũ mu l'obu ono kakõta
 unwumgboko ozo
 ama mma g'ephe ha.

Iphe nwanji ono epfu

3 Q kwa egube ono,
 udara akakõtaje ama mma
 l'iphe, bụ oshi,
 nõ l'õswa bụ g'onye ono,
 mu yeru obu ono
 esengoje l'echilabõ
 unwokorobyã ozo.

Qobujeru mu -nõdu iya lẹ
 mkpula l'õotso mu
 ntumatu;
 tẽme akpuru iya nõdu
 atsojekwa mu phõ
 utso.

4 O dutaru mu je l'ulo eka a nõ
 eri nri õbo-iphe.

Iphe, o gude mee g'obu shihu
 mu ike bụ obu,
 o yeru mu.

5 Gudenũ akpuru vayinu,
 e gheru egheghe mee
 g'ike dũ mu.

Tẽme l'i gude udara mee
 g'obu shihu mu ike;
 kele mu avehuakwa avehu
 l'obu, mu yeru ngu.

6 Ekicha iya bẹ o yeru mu l'ishi;
 byã rikua mu ekutara iya.

7 Unubẹ unwada Jierúsalemũ;
 unu kwee mu ukwe l'unu
 ta akpatsudu n-yemobu
 jasũ l'õ byã l'onwiya;
 kele n-yemobu bẹ bukwa
 g'eedoje okpa anigo-a;
 mẽ okpa ele-a bụ
 g'eedoje iya.

8 Ngabekpodapho!
 Q kwa olu onye mu
 yeru obu bẹ mu
 anũ nno!

Lenu g'o gude apfũ shõoshõo
 apfughagbaa úbvú
 úbvú;

- awu wugelengu wugelengu
awughagbaa obvu
obvu agba abyapfuta mu.
⁹ Onye mu yeru obu dukwa
g'anigo; ozoo ge nwele.
 Lenu; o noakwa l'azu igbulo
anyi;
pyofu enya le windo enyo
swirii.
- ¹⁰ Onye mu yeru obu sukwaru
mu:
 "Gbeshi gube onye du mu
l'obu;
mbu gube onye ono bu
nwoma-mma mu;
tsonuru mu!
- ¹¹ Huma! Udzumini
ghaakwaru;
igwe buwa mini;
udzu-mini laa.
- ¹² Okoko atushiakwa ige le
mgboko.
 Teke aguje ebvu ruakwaru.
 A nodu anuwaa ora kerekete
l'ali anyi.
- ¹³ Oshi figu watakwaru ami
mebyi.
 Mko ige, vayinu tushiru
eme ekekameka;
o tuko eshikota
kwekweekwee.
 Gbalihu; gube onye mu yeru
obu! Bya!
 O-ma-mma mu;
gbeshi g'anyi je!"
- Nwoke ono su:*
- ¹⁴ Jiko ge gube nwando-nwenu
mu, no le mgbaka
ikelepfumu mkpuma;
mbu gube onye domiru
onwongu le mgbawara,
no l'eli ubvu;
jiko menaa ge mu huma
iphu ngu!
- Jiko pfunuru opfu yeru mu;
kele opfu ngu atsoje
mu utso.
- Atatiphu ngu nodu ama
ntumatu.
- ¹⁵ Gudekotaru anyi uphega
ono nta;
mbu unwu uphega ono,
anoduje emebyishi
vayinu ono;
kele vayinu anyi
wataakwaru ami
mebyi.
- Iphe nwanyi ono epfu*
- ¹⁶ Onye mu yeru obu bu nkemu;
mu buru nkiya;
mbu onye ono,

eche aturu iya l'eka
 ojimbvu kuru;
¹⁷ gbiriri jasú l'uzenyashi;
 mbú teke
 onyonyo-anwú ta aduhedu.

Jiko gube onye mu yeru obu;
 ghakobe pfukwaa
 ke shooshoo egube ono,
 anigo me ele nshii
 apfuje l'eka úbvú dú
 kpokoro kpokoro
 kpokoro ono;
 lwapfuta mu.

3

*Nwanyi ono achọ
 onye o yeru obu*

¹ L'enyashi be mu azekotaje
 l'iphe aze mu gude egomunggo
 achọ onye mu yeru obu;
 oke mu choru iya nta
 chọ imo;
 ophu mu ahumaduru iya.

² Mu sú: "Nta be mu a-gbeshi
 tsoru oma mkpukpu;
 mbú tuko oma gbororo;
 me edupfu jekota;
 achọ onye ono,
 mu yeru obu ono."

O buru nno bu ge mu
 lekotaru enya iya;
 ophu mu ahumaduru iya.

³ Anyi le ndu nche enyashi
 dzuda;
 teke epe tsoru oma
 mkpukpu ejephe.

Mu jia phe sú: "Unu
 levukporu mu onye
 mu yeru obu?"

⁴ Mu gharibeeru phe pho
 nwanshii;
 mu huma onye ono,
 mu yeru obu ono.

Mu tu iya gburumu;
 ophu mu
 ekweedu iyaahaha.

Mu kpa ya gbiriri jasú mu
 kpu-rwuta iya ulo ne mu;
 mbú kpu-rwuta iya mkpuru
 onye tsuru ime mu.

⁵ Unube unwada Jierusalemu;
 unu kwee mu ukwe
 l'unu taa kpatsudu
 n-yemobu mu;
 ophu unu emetedu iya
 le mgbenya jasú l'o
 bya l'onwiya;
 kele n-yemobu bukwa
 g'eedoje okpa anigo;
 me k'ele-a bu
 g'eedoje okpa iya.

Alwalwa onye eze ono

⁶ ?Bụ onye shi l'echięu eje
 abya phọ;
 dụ g'ęka ęnwuru-ọku akpụ
 tųutuutuu phọ?

Mbụ onye a wụru męru mę
 isęnsu, e gude iphe,
 eshi kweękweękwee,
 ndu agba nghọ,
 ere ire mee.

⁷ Lenu-o! Ọ kwa iphe,
 Sólomọnu zę bę a pa
 abya phọ!

Ndu edu iya nų dụ ųkporo
 ndu ojọgu ęto,
 a gųtaru l'iphe,
 bų ndu kachaa abųru
 mkparawa lę ızurelu.

⁸ Ęphe tųkoru turu
 ogu-echi phę l'upfu;
 tęme ęphe bųkotaru ndu
 k'ọgu doru ęnya.

Mbụ l'ęphe tųkoru turu
 ogu-echi phę l'upfu;
 kwaberu ejo-iphe a-nwų
 l'ęnyashi.

⁹ Eze Sólomọnu metaru onwiya
 iphe, e gude apa eze.

Oshi, o gude mee ya bų
 oshi, shi l'úbvų úbvų
 Lébanọnu.

¹⁰ Okpa iya bų mkpọla-ọchaa
 bę o gude mekọta iya.

Oshi-ęhu iya, ęka aadakobeje
 adakobe bę e gude
 mkpọla-ododo wųa.

Ęka aanọduje anọ bę e
 kwekọtaru ękwa,
 eji g'ube.

Ime iya bę a phųshikotaru
 ękwa, amakọta mma;
 mbų ękwa,
 unwada Jierúsalemu
 kpashịru gude
 goshi n-yemobu phę.

¹¹ Unu wųfuta-o;
 unubę unwada Zayọnu;
 unu bya ahųma ęka
 eze Sólomọnu kpu
 okpu-eze iya;
 mbų okpu-eze ono,
 ne iya kpuberu iya
 mbọku ono,
 ọ lųru nwanyị ono;
 bų mbọku,
 ęhu tsọru iya ųtso ono!

4

N-yemobu nwoke ono

¹ Iphe, ị dukwanu l'ọo úbvų;
 gube onye dụ mu l'obu!

Iphe, ì òkòkòwà l'òò ùbù!

Ènyà ngu onò,
ì phuchiteru èkwa onò
dùephò gẹ kẹ
ndo-nwẹnu

Ègbushi ngu tũko ejigbaa
g'ẹka egu dzeberu shi l'eli
ùbù Giladu awù-zeta.

² Eze ngu achaephò
pemu pemu g'igwe aturu,
e bushigbaaru eji k'òphúú;
bya awua ya èhu;
èphe tũko shi l'ẹka onò
awufuta.

G'èphe ha tũko chigbaaru
unwu èbo èbo;
ophu ò dùdu mè nanu,
gba ẹka nwa.

³ Ụgbonu ngu èphenebo tũko
nwua kẹ pfu g'oghu
uswe.

Ọnu ngu l'onwiya tũko
ama ntumatu!

Agbagba nchị ngu,
ì phuchiteru èkwa
yeru ọdara,
e buwaharu èbo.

⁴ Olu ngu mĩtaru ogologo
g'ulo-eli, Dévidi kpuru,
bù ẹka eedobeje ngwogu.

Ọo l'igbulò iya bẹ e kokaaru
iphe,
eegudeje ezeru ndzù l'ogu,
dù unu labò l'ukporo iri.

Ndu ojogu egudeje iya
ezeru ndzù l'ogu.

⁵ Èra ngu èphenebo dù
g'unwu umoro labò.

Mbù g'unwu umoro,
a nwuru èbo,
bùephò ẹka ojimbvu dù
bẹ èphe anọduje
akpa nri.

⁶ Mu e-je anọdu l'eli ùbù,
a dzarù oshi mèru;
mèkwapho l'eli-òbù,
a dzarù isensu;
jeye l'uzenyashi;
teke onyonyo-anwu
aduedu.

⁷ Gùbe onye dù mu l'obu;
ì bukwa nwomariima;
mbù l'o to nwedù ẹka
ntũcha dù ngu l'èhu
mè nanu.

⁸ Gùbe nwanyi,
mu luru k'òphúú;
shi l'ùbù ùbù Lébanonu
tsoru mu!

Jiko shinu l'ùbù ùbù
Lébanonu tsoru mu
g'anyi je!

Ngwa; gbenu l'eli úbvú
Amana nyizeta!

Shirọ l'eli úbvú Seniru,
bụ iya bụ
mkpokponu úbvú
Hamonu lufuta;
mbụ ẹka ono bụ
ogba oduma ono;
ẹka agụ edomishije
onwophe.

⁹ Gube nwangbọko,
mu luru k'òphúú;
bya aburu nwune mu;
obu, mu yeru ngu
hatakwaru mu meji.

Enya, i leri mu mgbo lanu;
mẹ iphe-olu,
i tųkporu l'olu;
bẹ i gudeepho hata
mu meji.

¹⁰ Lewarọ gẹ n-yemobu
ngu aatsọ-beru ọtso;
gube onye bụ nwangbọko,
mu luru k'òphúú
bya aburu nwune mu.

N-yemobu ngu kakwa mẹn
atsọ ọtso.

Ọ bukwarupho nno bụ gẹ
manu,
i nyiru kakotakwapho
manu ozo eshi mkpo.

¹¹ Gube nwanyi,
mu luru k'òphúú; opfu,
eshije ngu l'onu futa
anọduje atsọ gẹ
manu-ẹnwu,
shi l'ẹbakala-ẹnwu
atada.

Ire ngu bụ mini ẹra-eswi;
waa manu-ẹnwu
jiru iya.

Uwe ngu eshi
kwekweekwee
g'úbvú úbvú Lébanonu.

¹² Gube onye bụ nwanyi,
mu luru k'òphúú;
bya aburu nwune mu;
i duepho gẹ mgbabu,
a tų-chiru atų-chi.

Ị dụ g'òbvú, anwushi mini,
e kpuberu iphe;
mbụ g'ogba-mini,
a dọberu iphe.

¹³ Ụdara, amishi akpuru,
dụ ree bụ iphe,
jiru mgbabu ngu.

Oshi hena;
mẹ nadu jikwapho
mgbabu ngu ono ejiji.

¹⁴ Oshi nadu;
mẹ ophu aza safaronu
dụ iya.

Oshi kalamọsu;
 mẹ oshi sinamọnu
 dukwa iya phọ.
 Iphe, bukpo oshi isensu,
 dụ iche iche pfulu
 iya.
 Mọru; mẹ alowe;
 mọkota oshi,
 eegudeje eme iphe,
 eshi mkpọ
 pfulokotakwaru iya phọ.
 15 Ị bu ọgba-mini, doru rịsaa;
 nọ l'ime mgbabu;
 tẹme ị buru wẹlu-mini,
 l'anụ ndzụ;
 bya aburu nggele,
 shi l'ubvú ubvú
 Lébanọnu asọshihu.
 16 Gube pherephere ọzo isheli;
 tehu etehu!
 Watanụ ezizi;
 gube pherephere ophu
 shi l'uzo ndọhali!
 Unu bya ezia lẹ mgbabu
 mu-a;
 gẹ mkpọ iya atuko mgboko
 vọo pfulupfulu!
 Jiko batanu lẹ mgbabu ngu
 gube onye mu
 yeru obu;
 bya awọta akpuru-iphe,
 a kuru iya ophu kachaa
 ree ria.

5

*Onu nwoke yẹe
 nwanyị ono eye*
 1 Gube nwanyị, mu luru k'ọphúú;
 bya aburu nwune mu;
 mu bataakwaru lẹ mgbabu
 mu ono.
 Mu hekọakwaru ụnwù
 mọru mu;
 mọwaro ụnwù ọzo,
 eshigbaa kwẹekweeke.
 Mu riakwaru manụ-ẹnwu
 mu; yẹe ẹbakala iya.
 Mọe mu; yẹe mini ẹra-eswi
 mu bẹ mu nguakwaru.
 Unu ria ngua;
 unubẹ ndu ọnyà!
 Unu ngua nguta ike unu;
 unubẹ ndu yeru
 onwunu obu!
 2 Mu eku mgbenya;
 obenu l'obu mu
 nwụ ẹnya.
 Ngabẹkpodapho!
 Ọ kwa onye mu yeru
 obu akụ ẹka lẹ mgbo sụ:
 "Guharu mu ọzo;

- gube onye dū mu l'obu;
 bya aburu nwune mu;
 gube onye bụ
 nwando-nwenu mu;
 bya aburu onye nkemu,
 ntucha adudu l'ehu!
 Kẹle iji dawaru kpua mu;
 ishi duwaa mu
 minimini.
 Egbushi mu be iji enyashi
 meakwaru;
 o bukotaru mini."
- Onu, nwanyi ono eye*
³ Mu yefuakwaru uwe mu.
 ?Bu ge mu gbẹ nta-a yephu
 iya azu ozo to?
- Okpa be mu kwowaru
 akwokwo.
 ?Bu ge mu gbẹ nta-a zobe iya
 l'ali ozo to?
- ⁴ Onye ono, mu yeru obu
 ono bya epyoo eka le
 mgbaka mgbo.
- Ehu mee mu pho yereketeke.
⁵ Mu zilihu ge mu guhaaru
 onye mu yeru obu uzo;
 bya emeta manu meru
 nyia;
 o ndu anwukota mu
 shokoshoko le
 mkpushi-eka;
 ge mu zuru eka l'iphe,
 eegudeje aguha mgbo
 ono.
- ⁶ Mu bya aguhaaru onye mu
 yeru obu uzo;
 ophu o noedu iya;
 o tugbuwa.
 Atugbu iya ono mee;
 meji tofu mu.
- Mu choo ya nta choo imo;
 ophu mu acho-vuduru iya.
 Mu kua ya nta kua imo;
 ophu mu ekuvuduru iya.
- ⁷ Ndu nche enyashi huma
 mu teke ephe tsoru
 oma-mkpukpu
 ejephe agbaphe uzo.
 Ephe chia mu iphe;
 chibashicha mu onya;
 totachaa mu ukpo,
 mu gbaphuru onwomu;
 mbu ndu nche igbulu
 mkpukpu ono.
- ⁸ Unube unwada Jierusalemu;
 unu kwee mu ukwe
 l'unu -huma onye ono,
 mu yeru obu ono be
 unu e-zi iya l'oghoroko
 iya egbukwa mu
 egbugbu.

Onu unwada Jierúsalemụ eye

- ⁹ ?Bụ ụnu bẹ onye ọbu,
i yeru obu ọbu gude
ka ndu ọzo,
e yeru obu mma?
Gụbe nwanyị ọphu
mma nkengu
kapyabekotaru kẹ
ndu ọzo;
kaeshiduru anyi g'onye
i yeru obu ọbu gude
ka ndu ọzo ama mma;
meru g'o gude i
nọdu arwo anyi egube
arworwo ono.
- ¹⁰ Onye ono, mu yeru obu ono
nwukwaru kẹ pfuu;
bya egbu nwiinwii.
L'echilabo unubuku
nemadzụ bẹ yebedua
agbajephopho iche.
- ¹¹ Ishi iya dụ g'okpobe
mkpola-ododo.
Egbushi iya tuko duchaa kẹ
nwa wuyawuya;
bya ejiopho hirihiri
g'okpoko-ohà.
- ¹² Enya iya dụ g'anya ndo-nwenu,
beru l'aguga nggele.
Mbụ l'o doru risaa g'a saru
iya l'era-eswi.
Ọ nọdugbaa lẹ nhamunha iya.
- ¹³ Agbagba nchị iya ephenebo
dụepho g'igbo,
a dzashiru iphe,
anọduje eshi
kweekweekwee.
Ogbogboromonu iya dụ
g'ojimbvu,
asoshi manụ meru.
- ¹⁴ Oshi-eka iya dụ gẹ mgboro
mkpola-ododo,
e gude kirisöläyitù mee;
ọ dụ ùbvù l'anya.
Ehu iya nọdu akwo kẹ
buruburu g'eze-enyi,
e hucharu ehucha;
bya egude mkpuma,
vu oke-aswa;
mbụ safayiru mee ya;
ọ dụ ùbvù l'anya.
- ¹⁵ Oshi-okpa iya pfuru kẹ rọo
g'òbvùrú mkpuma-egbe;
mbụ ọphu a pfulberu lẹ
ntolali mkpola-ododo.
Ugbugba ehu iya nọepho
kẹ gbomugbomu
g'ùbvù ùbvù Lébanonu;
mbụ l'omaepho g'oshi
sida, nọ iya nụ.
- ¹⁶ Olu-opfu iya anọduje
atsọ gẹ manụ-enwu.

Q b̄ep̄ho l'õoma mma
 amagharu iya ẹka.
 Unubẹ ẃnwada Jierúsalem̄u;
 ọ kwa g'ọ gbaru b̄u ono;
 mb̄u onye ono,
 yeru mu obu ono;
 bya ab̄uru ọnyà mu ono.

6

Ajì, ẃnwada Jierúsalem̄u ajì

¹ B̄u awe bẹ onye i yeru obu
 obu jeru; gube nwanyì,
 kachaa ama mma l'ip̄he,
 b̄u ẃnwanyì?

? B̄u ẃzo awe bẹ onye i yeru
 obu obu phoberu;
 k'ọphu anyi achoro-bude
 ngu iya?

Onu nwanyì ono eye

² Onye mu yeru obu jeru lẹ
 mgbabu iya;
 mb̄u l'ẹka ọ dzashìru ip̄he,
 eshi mkpọ.

O jeru eche at̄uru iya lẹ
 mgbabu ono;
 t̄eme l'oomekọkwapho
 ojimbvu.

³ Mu b̄u k'onye mu yeru obu;
 onye mu yeru obu b̄uru
 nkemu.

Ooche at̄uru iya l'ẹka
 ojimbvu kuru.

*Nwoke ono at̄u onu nyee
 ya l'edzudzu ọha*

⁴ Ḡube onye nọ mu l'obu;
 j̄ima mma gẹ mkpukpu
 T̄iza;
 mb̄u l'ì d̄uta-beru ùbvù
 gẹ Jierúsalem̄u.

I d̄u-be akpabiri gẹ ndu ojogu,
 pa ẹkwa-ogu phẹ.

⁵ Jiko te elehẹ mu ẹn̄ya;
 kẹle ẹn̄ya ngu anọduje
 alọ mu ẹka lẹ mejì.

Ẹgbushi, nọ ngu l'ishì t̄uko
 ejigbaa g'ẹka eghu
 dzeberu shi l'eli ùbvù
 Giladu awu-zeta.

⁶ Eze ngu nọdu achaep̄ho
 pemu pemu g'ikpoto
 at̄uru,
 shi l'ẹka a wushiru phẹ
 ẹhu awufuta.

G'ep̄he ha t̄uko chigbaaru
 ẃnwu ẹbo ẹbo;
 ọphu ọ d̄udu mẹ nanu,
 gba ẹka nwa.

⁷ Agbagba nchì ngu,
 i phuchiteru ẹkwa ono
 yeru ọdara,

e buwaharu ẹbo.

⁸ Unyomu eze a-dùchakpokwa
 ụkporo ẹto;
 ndu ọphu abụ-zidu
 unyomu iya adụkwaro
 ụkporo ẹno;
 tẹme ụnwumgboko,
 e teke ejepfuswe
 abụkwaruro aguta aguta.

⁹ Gube ndo-nwenu mu;
 gube onye nkemu,
 dube ree;
 i bu onye gbaru iche;
 bya aburu onye tubaru
 ne iya l'anya;
 mbu onye ntucha adudu
 l'ehu l'anya ne,
 nwuru iya nu.

Ụnwumgboko humaru iya
 bya ekua ya onye a
 goru ẹhu-utso nu.

Ndu bu eze-nwanyị;
 me ndu a ta luzidu
 okpobe alulu jakwaru
 iya pho ajaja.

¹⁰ ?Bu onye du g'iphoro
 nchi-abo hu ono?

?Bu onye egbu pemu pemu
 g'onwa ono?

Mbu-a; ?bu onye egbu nwijnwii
 g'enyawu ono?

?Bu onye du akpabiri
 ge ndu ojogu,
 chigbaa ekwa-ogu?

¹¹ Mu jeru l'eka a dzashiru oshi,
 aphoje ishi;
 ge mu je agbaphee iphe
 efushigba k'ophuu le
 nsuda ono;
 ge mu maeduru vayinu
 emeshiwa okoko;
 wakwapho ge mu maru me
 itorokuma atwa ige.

¹² Iphe ono bya edo mu enya;
 egomunggo mu gbe
 noduwanu l'ugbo-inya
 ono,
 ndibe mu gude dulataru
 mu nwamgboko mu ono.

¹³ Lwanu azu! Lwanu azu;
 gube nwanyi Shulemu!

Lwanu azu! Lwanu azu;
 g'anyi lerwee ngu
 enya elerwee!

?Bu gunu meru iphe,
 unu anodu ele nwanyi
 Shulemu taataata
 g'onye ele ndu Mahanemu
 enya eka ephe ete ebvu?

- ì òkwanu ùb̀v̀ù l'èka ì
 yeru akpòkpa akpò
 ebvu akpòkpo!
 1 Ùtapfu ngu t̀ko ama g̀e
 mkpuma, vu oke-aswa,
 onye maru eme òna
 kwòcharu akwòcha.
 2 Mkpótubo ngu gbaerupho
 kerere g'otumu;
 mb̀ỳ otumu,
 m̀e-vayìnu ta abv̀j̀j̀edu
 abv̀b̀vu.
 Èpho ngu òe-pho g'igberi,
 a k̀beru l'ikpo l'ikpo;
 bya edophee ya ojimbvu,
 ama mma mgburugburu.
 3 Èra ngu ephenebo ò g'unwu
 umoro labò.
 Mb̀ỳ g'unwu umoro,
 a nẁru ebo.
 4 Olu ngu ò g'ulo-eli,
 e meru l'eze-enyi.
 Ènya ngu ephenebo doru k̀e
 r̀saa
 g'òkpuru mkp̀k̀pu
 H̀shibonu; mb̀ỳ ono,
 nò-kube oguzo
 Batu-Rabimu.
 Imi ngu degeru edegeru
 g'ulo-eli Lébanònu,
 gharu iphu l̀e mkp̀k̀pu
 Damas̀kosu.
 5 Ishi ngu meru ngu;
 ì nòdu ama mma g'ùb̀v̀ù
 Kam̀lu.
 Ègbushi, nò ngu l'ishi nòdu
 eke oruswe oruswe.
 Iphe, eze eje rwuhuru èka
 ò nò ele ègbushi ngu
 g'a swingashiru iya;
 ò nòdu ama nt̀matu.
 6 Lewarò g̀e g̀be onye mu
 yeru obu amabe mma;
 bya ad̀ỳ ùb̀v̀ù l'ènya;
 waa g'ì b̀ỳ-*be* nwamgbòko,
 emeje nemadz̀ỳ èhu-ùtso!
 7 L'ugbugba b̀e ì m̀taerupho
 k̀e swang̀swangu
 g̀e mpf̀ỳ.
 Èra ngu ephenebo òchaephò
 k̀e nwajòpfula.
 8 Mu s̀ru: "Mu e-nyihu mpf̀ỳ
 ono enyihu;
 je enwota iya epf̀ỳ."
 G'èra ngu òkwa k̀e jòpfula
 g'akp̀ru vayìnu.
 T̀eme unme, ìtufuta eshi
 kwèkwèkwè g̀e
 mpf̀ỳ-*alì*.
 9 T̀eme ònu nòdu atsò ngu m̀e
 m̀e g̀e m̀e,
 kachaa atsò ùtso.

Nwanyi ono ele ɛnya

onye o yeru obu

G'ò bụkwaru onye ono,
mu yeru obu ono a-ngu
mẹe ono!

Mbụ-a g'ò ọkpoepho nwèhu
shi l'ugbonu sọba
iya l'ònu!

¹⁰ Q kwa onye ono,
mu yeru obu ono bẹ mu
bụ nkiya.

Teme mu bụkwarupho onye
anọduje agụ iya ẹgu.

¹¹ Byanụ gube onye mu yeru
obu g'anyi je l'oma ẹgu!
G'anyi je akwajẹ l'ime
mkpukpu!

¹² G'anyi nmaa ẹwa l'utsu
jeedu l'opfu-vayinu;
je amaru mẹ vayinu
tụwaru ige.

Mbụ g'anyi maeduru m'ige
iya jashikotawaru.

Anyi amakwarupho mẹ oshi
udara ono tushiwaru
ige nkiya.

Q bụru ẹka ono bẹ mu
a-nodu goshi ngu lẹ
mu yeru ngu obu.

¹³ Oshi mandureku eshikwa
mkpọ.

Akpuru oshi ọphúú;
mẹ akahụ iya,
dugbaa iche iche,
nọ l'ònu-ulo anyi bẹ mu
dobekwaru gube
onye yeru mu obu.

8

¹ Qme ị gbẹ bụru nwune
mu nwoke;
mbụ onye ne mu cheru ẹra;
mẹ anyi lẹ ngu -huma
l'uzo mẹ mu
etsutsujekwa ngu onu;
o to nwedu onye a-sụ
mu sụu.

² Mbụ mẹ mu eduta ngu
dubata l'ulo ne mu;
bụ iya bụ onye ziru
mu iphe;
je echee ngu ọkpobe mẹe,
mu kutaru; mbụ mẹe,
shi l'ige itorokuma.

³ Ẹkicha bẹ o yeru mu l'ishi;
bya egude ẹkutara iya
gbaphua mu.

⁴ Unubẹ unwada Jierusalẹmu;
unu kwee mu ukwe;
l'unu ta akpatsudu
n-yemobu jasụ l'ọ bya
l'onwiya.

Ike n-yemobu

- ⁵ ?Bụ onye bụ ọphuu,
 shi l'echięgu abya phọ,
 dakoberu onye o yeru
 obu egube phọ?
 Ọ kwa lẹ mkpula udara
 bẹ i zẹ;
 mu bya akpatsu ngu.
 Ọ bụru l'ẹka ono bẹ ne
 ngu nwuru ngu.
 Mbụ l'ọo l'ẹka ono bẹ ime
 wataru iya ememe;
 ọ nwua ngu.
- ⁶ Mee mu gẹ mu dụ g'iphe-olu,
 inya l'olu,
 egude mee iphe-ohubama;
 ọ nọdu achichi ngu
 l'okpoma.
 Mee mu rọ gẹ mu dụ
 g'iphe-ohubama,
 i gba l'ẹka.
 Kẹlẹ n-yemobu dụ-bekwa
 okpehu g'anwuhu.
 Okophoo ya dukwapho g'ilu,
 a ta rwọ-butajedu
 arwọ-buta.
 Ọ nọdu ahuje g'ọ ta
 pfupfupfu ọku;
 mbụ g'ọku enwu
 phoophoophoo.
- ⁷ Oke mini ta adukwa ike
 anmanyi n-yemobu;
 ophu utso adudu ike eri iya.
 Ọ -buru lẹ nemadzu gude
 iphemiphe,
 o nweru g'ọ ha eme
 g'ọ zua n-yemobu;
 bẹ oomekwa g'a kpoo ya
 ebo l'afu.

Nwanyi ono yee unwune iya

- ⁸ Anyi nwekwaru nwune
 nwanyi;
 ọle era teke adudu iya
 l'okpoma.
 ?Bụ gunu bẹ anyi e-meru
 nwune anyi ono mboku,
 a jiru aji iya?
- ⁹ Ọ -buru l'ọ shihuru ike
 g'igbulo;
 bẹ anyi e-woru
 mkpola-ochaa kwọo ya
 nkwo tankwo l'ehu.
 Teke ọ bukwanu l'ọ gheru
 onu g'onu-abata;
 anyi egude mgbo sida
 gu-chita iya.
- ¹⁰ Mu shihukwaru ike g'igbulo.
 Teme era mu tuko pfugbaaru
 ke kekereke g'ulo-eli.
 Onye mu yeru obu bẹ
 maakwaru lẹ mu l'iya

-nọ-kubewaa bẹ ẹhu
adujee ya phọ guu.

11 Sólomónu nweru opfu-vayinu
lẹ Belu-Hamónu;
b́ya eworu iya ye l'ẹka ndu
a-nọdu apfu iya ụgwo.

Onyemonye lẹ ndu ono bu
iphe,
ẹphe e-wotajeru iya
l'aswa akpuru vayinu
ono bu ẹkpa
mkpọla-ọchaa iri iri.

12 Obenu l'opfu-vayinu nkemu
bu mu nwe iya.

Ọ b́uru g'ọ du mu ree bu gẹ
mu e-me iya.

Gube Sólomónu;
ọ kwa gubedua e-nweru
ẹkpa mkpọla-ọchaa
iri l'iphe,
e retaru lẹ vayinu ono.

Ẹkpa mkpọla-ọchaa labọ
aburu kẹ ndu eletajẹ
iya ẹńya.

*Uja nwoke ono yẹe
onye o yeru obu*

13 Gube onye ono,
bu lẹ mgbabu ono;
ndu mu l'ẹphe eshi ọnyà
ngabekwaru nchị
g'ẹphe numa olu ngu.

Gẹ mu numaedukwa olu-opfu
ngu obu!

Nwanyị ono sụ:

14 Jiko gube onye yeru mu obu;
pfukwaa kẹ shooshoo
byapfuta mu ẹgwegwa;
ẹgube ono anigo;
ozoo ele nshii apfujẹ phọ
l'úbvú, a kushiru iphe,
eshi mkpọ!

Ekwó Azáya Onye Mpfuchiru Chileke

¹ Ówaa bú ophulenyá iphe, e-me l'alí ndu Jiuda yée mkpúkpú Jierúsalemú. Onye phuru iya nù bú Azáya nwa Emožu. Teke ó phuru iya bú teke ndu-a bú eze ndu Jiuda, bú iya bú Uzáya; Jiótamu; Éhazu; yée Hezekáya.

Chileke abarú ndibe iya mba

² Gúbe igwe; nùmakwa! Gẹ gube alí ngabẹkwa nchí; kele Chipfu pfuakwaru opfu. Ó suru-a: "Mu hewaru ùnwegirima mu; mee phẹ metsee; tẹme ẹphe gbẹ bya ekwefuru mu ike. ³ Eswi makwarú onye nwe iya nù. Nkapfú-igara bya amaru iphe, onye nwe iya nù eyejeru iya nri; obenu lẹ ndu Ízurelu ta adúdu ọphu ẹphe maru; mbụ lẹ ndu ono, bú ndibe mu ono bẹ iphe edoduru ẹnya."

⁴ Oowaa! Unubẹ ọha iphe-ẹji-a! Unubẹ ndu ẹjo-iphe jiru ẹhu-a! Eri ndu ẹjo-ememe-a! Ùnwegirima ụrwuali-a! Ndu-a gwọbewartu Chipfu. Ẹphe ta agụbeeduru Onye nsọ kẹ ndu Ízurelu iphe; ẹphe woru azụ ghaaru iya. ⁵ ?Denu g'ọ gude e je a-nụ unu apụ ọzo? ?Bụ g'unu meru g'ọ gude unu kwẹ ẹka l'ekwefuru Chileke ike? Ishi búkotawa unu ọnyá ọnyá; tẹme mejí nọdu ebuhwaa unu ebuhu. ⁶ E -shikpọ l'ichirupfu-ọkpa unu jasụ l'echi ishi unu ta adúedu ẹka iphe te emedu unu. Iphe, dúkota iya nù bú igbiriechachi; mękpoo ọnyá; mękpoo ẹka alwa unu mee ọtitori, adúdu ọphu a sarụ asasa; ọphu ó dudu ọphu e kechiru ekechi; ọphu ó dudu ọphu e meberu ọbvu.

⁷ Alí unu búwaa ochobu. Mkpúkpú unu búru iphe, ọku tsufugbaaru. Opfu, unu kọru bẹ ndu ọhozo nọ l'iphu unu eripya. Ó dabyiru karaphongu g'ẹka ndu ọhozo lwuru. ⁸ E woru ada Zayonu ono togbo okorobo gẹ nwa mkpú, a turu dobe l'opfu-vayinu; gẹ nwulo-ẹgu, a kpuru l'ẹgu akpuru-eli; gẹ mkpúkpú, ndu ọhogo iya nọ-pheru mgburugburu. ⁹ Ó -tọ bú lẹ Chipfu, bú Ọkalibe-Kakọta-Ike harú haphodoru anyi nwanu ọphu phoduru nù; mẹ anyi adụepho gẹ mkpúkpú Sodomu; mbụ-a; anyi gege adụepho gẹ mkpúkpú Gomóra.

¹⁰ Unu nùmakwa Opfu Chipfu; unubẹ ndu-ishi ndu Sodomu! Unu ngabẹkwa nchí nùma ekemu, Chileke anyi turu; unubẹ ndu Gomóra! ¹¹ Ó suru-a: "Ó tọ duedu iphe, mu guberu ikpoto ngweja, unu anọduje egwe anụ mu. Ebili ono, unu akpọje ọku nù mu ono; yée ẹba-anụ unu ndu ọphu kachaa ree; jiakwaru mu ẹpho jigharu mu iya ẹka. Mee eswi; yée kẹ nwaturu; yée k'eghu te emejeekwa g'iphu tusahụ mu. ¹² G'unu abyajẹ l'iphu mu; ?bụ onye asujẹ unu g'unu bya; mbụ g'unu byaru mu azọtoshiru ọma-unuphu? ¹³ Unu ta abyajehakwa mu anụ iphe, adúdu iphe, ó bú! Ùnwù-isensu, unu akpọje ọku nù mu tukoakwaru búru mu ahụma ahụma. Ọbo Ọnwa-ọphúú; mẹ ọbo eswe-atụta-unme; mękpoo ekukọbe, unu ekukọbeje onwunu g'ọ ha; dúkotakwa mu ashí. Ó búepho l'ọ tọ duedu ẹjo ndzukọ unu ọphu adúadaa mu ashí. ¹⁴ Ọbo-ọnwa-ọphúú, unu anọduje abọ; mękpoo ọbo-iphe unu ọzokpo, bú ndu ọphu geru egeru dúkotakwa mu ashí. Ẹphe tükowaru anyi mu ẹrwa. Mu tanyawaru iya nshi; ike bvụwa mu.

¹⁵ "G'unu achi-lije ẹka epfu anụ mu-a bẹ mu ewofujekwa ẹnya l'ẹka ono. Unu -pfuru nù mu nta pfua imo; mu ta angadu nchí; kele ọchi nọ unu l'ẹka. ¹⁶ Unu jenụ asachaa onwunu; mee onwunu g'unu gbuchafu! Unu wofunu ẹjo-ememe ono, unu eme ono l'iphu mu! Unu hanaa eme ẹjo-iphe! ¹⁷ Unu nwunaa eme iphe, dụ ree! Unu chonaa ikpe, pfuru nhamunha! Unu ahụa ndu eme ndu ọzo ewere ahụhụ! Unu gbajenuru nwogbee, enwedu nna ọdzori! Unu agbachitajeru nwanyị, ji iya anọedu ndzụ!"

¹⁸ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "Unu byanụ g'anyi chia idzú; g'idzú anyi tuko wya nanụ! iphe-ẹji unu -dúchakpoonu ẹji eke uswe-uswe bẹ oo-mechaa chaahaa pemu pemu g'aka-mini-sunoo. Teke ó bú l'ooke gbogbogbo g'uswe bẹ oo-mechaa chaahaa phuuphuu g'oghú ọchaa. ¹⁹ Ó -bụru l'oohe unu ihee; tẹme unu nọdu emeje iphe, a suru g'unu mee bẹ unu e-rikwa iphe, kachaa ree, shi l'alí-a. ²⁰ Obenu teke unu jikaru bya ekwefu ike búkwa ọgu-echi bẹ a-sujashi unu. Nokwa iphe, shi Chipfu l'onu bú ono."

Jierúsalemú bú mkpúkpú, eme iphe-ẹji

²¹ Lewarọ gẹ mkpúkpú ono, e shi gude ẹka ono byaru bya aburu ovuoba! Mbụ mkpúkpú, duru teke búepho ikpe, pfuru ọto bẹ e shi anọduje iya ekpe; mkpúkpú, apfubekoto shi buru eburu l'ime. Nta-a bẹ ó búwaa ndu egbu nemadzụ bu iya. ²² Mkpọla-ọchaa, i shi nweru búwaa nshí-mkpọla. Ẹguru mée ngu ono búwaru iphe, e gude mini gwanyishia. ²³ Ndu-ishi l'ime ngu búkotawa ndu kwefuru Chipfu ike; bya

aburu ndu ephe lẹ ndu-oshi gba l'ogbo. G'ephe ha yeru enya l'eri uphalazu. Teme o buerupho g'a nu phe; l'aduje phe ree. Onye enweedu nna be ephe ta agbajeduru ozdori; ophu ephe angajedu nchi l'opfu ehu nwanyi, ji iya anodedu.

²⁴ Noo go gude Nnajiuphu; mbu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike; mbu Okalibe ke Izurelu pfua su: "Thee; ge mu bya emee ndu mu l'ephe du l'ukukanyi iphe; gude dua onwomu obu. Ge mu bya egude ndu ohogu mu gwata ugwo iphe l'onwomu." ²⁵ Ge mu bya adaa unu eka ke njo. Ge mu bya ahuchafuchaa nshi-mkpola ono, a gwakoberu unu ono rengurengu; bya atuko erwu, du unu l'ehu rwushia. ²⁶ Mu e-dophuchaa ndu-ikpe unu azu g'ephe du g'ephe shi du teke ndiche. Mu emee ndu akpo-zijeru unu uzo g'ephe du g'ephe shi du le mbu. E-mechaa l'aawata unu eku mkpukpu, pfulerekoto; mkpukpu, e gude eka."

²⁷ Mkpukpu ono, no l'eli ubvu Zayonu ono be ee-gude ikpe, pfuru oto gbafuta. L'e gude apfulerekoto gbafuta ndu izimanu lwaru azu le mkpukpu ono. ²⁸ Obenu le ndu kwefuru Chipfu ike; me ndu iphe-eji be aa-tuko tsupyahia. Teme iphe, bukpo ndu gwoberu Chipfu abukotaru ola-l'iswi.

²⁹ Achi ono, aasogbaa nsu ono e-mechaa mee unu iphe-iphere; go bu iya be unu yeru enya-a; mbu le mgbabu ngweja ono, unu hotaru ono e-mechaa tu unu eberebete; ³⁰ kele unu e-mechakwaa du g'achi, laru ekwo; mbu g'opfu, a koru l'eka mini adudu. ³¹ Ndu shihuru ike e-mechaa du g'ephuuru. Ozi, ephe jeru abukotaru ekoroku; kele ephenebo a-tuko kekota oku; ophu o dudu onye suru agbanyi oku obu.

2

Ehu-guu ojejoje

(Mayi 4:1-5)

- ¹ Qwaa bu ophulenya,
Azaya nwa Emozu phuru l'ehu
ndu Jiuda yee ndu Jierusalemu.
- ² Su-a; o -rwua teke ikpazu
be ee-me g'eli ubvu ono,
a kpuru eze-ulo Chipfu
ono nguru anguru;
mee ya go buru eze l'eka
iphe,
bukpo ubvu ozo nogbaa.
Mbu l'ee-me iya go kakota
ubvu ozo l'eli.
Noo teke ohamoha a-ndu
awu awu-pfu iya.
- ³ Ikpoto nemadzu a-bya bya asu:
"Unu bya g'anyi je l'eli ubvu
ke Chipfu!
Unu g'anyi je l'ulo Chileke
ke Jiekpupu!
Oo ya e-zi anyi uzo iya;
k'opfu anyi a-wata
etso uzo, o toru."
Noo kele ekemu e-shi l'ubvu
Zayonu futa;
mbu l'opfu Chipfu e-shi le
mkpukpu Jierusalemu
bya.
- ⁴ Oo ya e-doshi opfu,
dugbaaru oha yee oha
ibe iya.
L'o bya edoshiaru ikpoto
nemadzu opfu,
duru phe nu.
Ephe e-woru ogu-echi phe
kpukwaa l'o buru ogu;
woru arwa phe kpu
l'o buru nwa mma,

e gude akọcha iphe.
 O tọ duedu oha,
 a-patakwadu ogu-echi
 ejepfu ohozo ogu;
 ophu ephe anwuedu alwu
 ogu ozobaa.

⁵ Unubẹ onu-ulo Jiékọpu;
 unu byanu g'anyi tsoru
 iphóró ophu Chipfu
 nwuberu anyi.

Eswe kẹ Chipfu

⁶ I jikawaru ndibe ngu ono; mbụ onu-ulo Jiékọpu onoya; kele omamanshi ndu shi ọzo ẹnyanwu-awawa jiru iya ejiji. Teme ephe ọdu agba eja ge ndu Filisitayinu. Ephe le ndu ohozo je akua okpa. ⁷ Alí pẹ bụ iphe, jiru iya nụ bụ mkpola-ochaa me mkpola-ododo. Ophu eku pẹ abvudu abvubvu. Alí pẹ bụ iphe, jiru iya nụ bụ inya; ophu ugbo-inya pẹ abvudu abvubvu. ⁸ Alí pẹ bụ iphe, jiru iya nụ bụ nshi nshi; o buru iphe, ephe abaru eja bụ iphe, ephe gude eka pẹ gededede mee.

⁹ Noo g'o gude e jee ewoze nemadzụ alí. Mbụ l'amadu bẹ ee-me g'o rwua alí. B'a gụkaru pẹ nvu!

¹⁰ Gbanuru laa l'agbara-mkpuma! Je je edomia onwongu l'ime alí; kele iitsu Chipfu ebvu; teme akpabiri iya ọdu eye ngu ebvu! ¹¹ Onye etu onwiya epha bẹ ee-mechaa mee g'anya lwa. L'e mee ge ndu etse etsetse phuru yoo. O buru Chipfu kpoloko bụ onye eekute m'o-rwua mbọku ono. ¹² O nwekpọerupho ujiku lanu, Chipfu, bụ Okalibe-Kakọta-Ike doberu iphe, bukpo ndu eku onwopẹ yee ndu akpa nggangga; bya edobekwaru iya pho ndu ekute onwopẹ. Oo mbọku ono bẹ ee-kuze pẹ alí. ¹³ Mbọku ono bẹ e doberu iphe, bụ oshi sida, nọ l'ubvú ubvú Lébanonu, bụ oshi, nsektaru agbaragba bya ajaa ajaja; bya edobekwaru iya pho iphe, bukotakpo achi, nọ l'alí Beshanu; ¹⁴ bya edoberu iya ubvú ubvú, hagbaa ephekerephe ephekerephe; me obvu, ha l'eli l'eli. ¹⁵ O doberu iya iphe, bukpo oje, hagbaa ephekerephe; mekpoo igbulu, a kpushiru ike; ¹⁶ mekpoo ugbo-mini ndu Tashishi g'o kakota; mekpoo iphemiphe, e meru; o ọdu ama mma. ¹⁷ Onye etu onwiya epha bẹ ee-me g'anya lwa. L'e mee ge ndu etse etsetse phuru yoo. O buerupho Chipfu kpoloko bẹ ee-kutse mbọku ono. ¹⁸ Nshi ta adudu adudu ophu kpo.

¹⁹ Mbọku ono bẹ nemadzụ a-gbaru laa l'ogba, nọ l'agbara-mkpuma; gbaru laa l'enu, a turu l'alí; kele ephe atsụ Chipfu ebvu; teme akpabiri iya ọdu eye pẹ ebvu teke ono, oo-gbalihu ge ya nmaghua mgboko l'ophu anmaghu ono. ²⁰ Mbọku ono bẹ nemadzụ a-chiru nshi ono, ephe gude mkpola-ochaa me mkpola-ododo mee dobe agwa agwagwa ono chiru phekaaru anu, bụ molu yee utsu-nwankuta. ²¹ Ephe a-gbaru laa l'eka agbara-mkpuma gbaru uwa; mekpoo l'ime ogba, nogbaa l'eli ubvú; kele ephe atsụ Chipfu ebvu; teme akpabiri iya ọdu eye pẹ ebvu teke ono, oo-gbalihu ge ya nmaghua mgboko l'ophu anmaghu ono.

²² Hanaa akporu obu yeru nemadzụ; kele mkpakọ iphe, o nweru bụ unme, ọtu l'imi. Bụ gunu ozo bẹ oo-mefuba ọnyá?

3

Ike, duru ndu Jierúsalemu yee ndu Jiuda

¹ Sụ-a; lekwa le Nnajjuphu, bụ Chipfu; bya aburu Okalibe-Kakọta-Ike abyakwa anafu ndu Jierúsalemu; yee ndu Jiuda eka iphe eshije erwu pẹ eka. Oobya pẹ anafu eka ephe eshije akpata nri; me eka ephe eshije ekuta mini-angugu; ² nafu pẹ ndu ike du; me ndu ojogu; nafu pẹ ndu-ikpe; me ndu mpfuchiru Chileke; nafu pẹ ndu agba eja; me ndu bụ ogerenya; ³ nafu pẹ ndu-ishi ndu ojogu; me ndu nweru okwa; nafu pẹ ndu mgbazi; me ndu maru eme ona; mekpoo iphe, bụ ndu agba eja doru enya. ⁴ Mu e-me g'o buru unwokoroba, a-buru ndu-ishi pẹ; mbụ l'ọdu ndu angukwadu era a-bujeru eze pẹ. ⁵ Ndiphe a-wata akpa nwibe pẹ ehu. Onyenonu ọodaruru yee nwibe iya; obutobu yee obutobu iya aduru l'opfu. Unwu-ogbo-lanu etso ndu bụ ogerenya opfu. Ndu adudu iphe, ephe bụ etsokwapho ndu aakwabẹ ubvú opfu.

⁶ A-nonyaa; nemadzụ azụ nwanna iya gburumu; mbụ onye shi l'ibe nna iya; zụ iya gburumu sụ: "Oo ngu a-buru ishi anyi eshinu i nweru uwe nwilile. O buru ngu maru g'ii-me mekota ọla-l'iswi-a."

⁷ Noo teke onye ono a-rashi sụ: "Wawakwa-o! Mu ta asukwa iya emekota. Mu te enekwa nri; ophu mu enekwa uwe, eeye l'ehu. Unu te emekwa mu onye-ishi ndu ndu-anyi-o!"

⁸ O búru iphe, kparú iya nù bú lè ndu Jierúsalemu bẹ upfu duru l'okpa. Mbù lè ndu Jiuda adawaa iko. Iphemiphe, ephe epfu epfupfu; yee iphe, ephe emekòta ememe tukuru búru emeswe Chipfu; mbù atúrwuephò atatíphu Chipfu onò, egbu nwíinwii onò. ⁹ G'iphu gbaru phẹ bukpoada iphe, agba phẹ ekebe. Ephe nòdu anòduje asa iphe-èji phẹ asasa gẹ ndu Sòdomu. Ophu ephe edomidu iya edomi. Nshìo phẹ! Noo kẹle ephe gudewaa ẹka phẹ setarú onwophẹ eze iphe-ẹhuka.

¹⁰ Karú onye pfberekoto l'òo-duru iya lẹ ree; kẹle oo-ri akpuru, eme oma iya mítaru. ¹¹ Nshìo ndu ẹjò-iphe; kẹle ephe a-lakòta l'iswi. Aa-pfu phẹ ugwo iphe, ẹka phẹ metaru. ¹² Ndibe mu bú unwokorobyà akpa phẹ ẹhu. Tẹme o búru unwanyi bú ishi phẹ.

Sù-a; ndu mu! O kwa ndu edu unu ọzo gude unu epfu ọzo. Ephe duru unu haa ọzo shiahaa ophu abúdu ọzo.

Ikpe, Chipfu e-kpe ndibe iya

¹³ Chipfu nọakwa l'ẹka ọo-nòdu kpee ikpe l'ùlo-ikpe. O gbalihuwaru pfulu gẹ ya kpee ndiphe ikpe. ¹⁴ Chipfu watawarú ekpe ndu bú ọgerenya ikpe; waa ndu-ishi ndibe iya sù: "O kwa unu mebyishiru opfu-vayinu mu. Iphe, unu gwetarú l'ibe ndu ọkpa kúkwaru l'ibe unu. ¹⁵ ?Denu g'ò gude unu gwee ndibe mu arakabya; bya egwee iphu ndu ọkpa rwukuru rwukuru? Noo iphe, Nnajiuphu epfu; mbù Chipfu, bú Ọkalibe-Kakòta-Ike."

Okwa, aanmaru unwanyi Jierúsalemu

¹⁶ Chipfu suru-a: "Unwanyi, bu l'ùbvú Zayonu kunukakwaru onwophẹ. Ephe abujeru; ephe -nòdu eje ije ephe eworu olu ngakobe alọ ẹnya vaavaavaa; tọ nwẹhu eje degengu degengu degengu; azọ iphe, ephe gba l'okpa jógongu jógongu. ¹⁷ Noo g'ò gude Nnajiuphu je l'eworu ẹkpa-ebyi ghaa unwanyi, bu l'ùbvú Zayonu l'ishi. Mbù lẹ Chipfu e-me g'ishi chaa phẹ swarışwari."

¹⁸ Mbọku onò bẹ Chipfu a-nashichaa phẹ iphe, ephe gude ama mma; mbù iphe ọbu, a zuru phẹ jògoro-jògoro ọbu; mẹ ọphu ephe gude kechita ishi; mẹ iyagba, ephe tukurú l'olu; ¹⁹ mękpoo iphe-nchi; mẹ iphe-ẹka; mẹ ọphu e gude ekpuchi iphu; ²⁰ iphe, e gude edozi egbushi; mẹ iyagba-ishi-ikpere; mẹ ọlokpo, eeswe l'upfu; mẹ ekpemu manụ, eshi mkpọ; mẹ nwanshi phẹ; ²¹ echi, ephe agba lẹ mkpushi-ẹka; mẹ ọphu ephe eye l'imi; ²² ẹguru uwe kpowula-kpowula phẹ; mẹ ukpo phẹ; mẹ ẹkwa achichi phẹ; mękpoo nweda okpoga phẹ; ²³ mẹ onyo phẹ; mẹ nwẹguru uwe ọchaa ephe eyeje l'ime ẹhu; mẹ ẹkwa, ephe agbaphuje l'ishi; mẹ ọphu ephe ajikobeje l'ukuvu.

²⁴ Noo g'òo-dụ; teke ephe gege anòdu ete iphe, eshi mkpọ; ephe eshiaha ishi. Teke ephe gege edo onwophẹ ọlokpo l'upfu; ephe ekebechia onwophẹ eri. Teke ephe gege enweru egbushi, ama ntumatu; ephe akpushia ishi akpushi. Teke ephe gege eye uwe, ama ntumatu; ephe eyechia uwe-aphu. Mma onò, ephe shi ama onò aghakobe búru iphe-iphere.

²⁵ Unwoke unu bú ogu-echi bẹ ee-gude gbushia phẹ. L'a tuko ndu ojogu unu gbushia l'ogu. ²⁶ Onu-abata Jierúsalemu echia mkpu ẹkwa gwa aphu anwuhu. Mbù lẹ Jierúsalemu a-dụ gẹ nwanji, gba ẹka nwa; gwodoshihu l'alì.

4

¹ Ozo bú l'ò -rwua teke onò bẹ unwanyi ẹsaa a-wu-pfutajẹ nwoke lanu sù iya: "Jiko nafunu anyi iphere ọwa-a! Hanaa g'ò búru-a l'anyi a-zarú laaru ephe ngu. Anyi a-nòdu-a azọ onwanyi lẹ nri; anmaru onwanyi ẹkwa."

Eedophu Jierúsalemu azú l'onodu iya

² O -rwua teke onò bẹ onye onò, bú ẹkali Chipfu a-nòdu ama ntumatu; tẹme l'ò dukwapho akpabiri. Mebyi iphe, amishi l'alì a-buru iphe, ephe e-gude eku onwophẹ; búru iphe, ephe e-gude dụ ùbvú l'ẹnya; mbù nwa ndu ọphu phòduru nù l'alì ndu Ìzurelu. ³ Nwa ndu onò, phòduru l'ùbvú Zayonu onò; mbù nwa ndu onò, phòduru lẹ Jierúsalemu onò bẹ ee-kuje ndu dụ nso; mbù ndu e deru ephe phẹ lẹ ndu dzụ ndzụ lẹ Jierúsalemu. ⁴ O búru Nnajiuphu a-sachafu inyinyi, dụ nwada Zayonu onoya l'ẹhu. Oogude unme nkiya sachafu mee, tukurú Jierúsalemu ẹhu; mbù unme ọphu o gude ekpe ikpe bya aburu unme, enwu oku. ⁵ Oo ya bú; Chipfu abya l'ùbvú Zayonu l'ophu; mękpoo iphe, bú ndu onò, edzukuobeje l'ẹka onò; bya emeta urwukpu, akpú tọtututu doberu phẹ l'eswe; meta oku, enwu phooophoo doberu phẹ l'enyashi; kẹle ẹka onò g'ò ha bẹ ee-gude ọdu-biribiri Chipfu kpuchia. ⁶ Oo-buru ikpuka búru ibvú duru phẹ g'okpomoku taa dụ phẹ l'eswe; bya abukwarupho ẹka ephe a-gbabaje je anòdu zee ndzụ; yee ẹka ephe e-domije onwophẹ mẹ igwe -nòdu alwa yegeyege mini; yee m'ò -nòdu edze oke mini.

5

Ebvú kẹ opfu-vayínu

¹ Gẹ mu gúa ebvu nù onye
mu yeru obu.

Mu e-gude opfu-vayínu iya
gúa ya.

Onye mu yeru obu gbaru
opfu-vayínu l'òsu,
nọ l'òkpa-ùbvú.

² Ọ hazeru iya ahaze bya
atùtushichaa ya mkpuma
bya ahọta akpuru vayínu,
kachaa ree kúa ya.

Ọ bya akpua ọlo-nche
dobe iya;
bya emetakwa iya phọ ẹka
aakúje mée.

Ọ nọdu ele iya ẹnya amiṭa
akpuru vayínu, dọ ree.

Obenu l'ọ gbẹ buru ejo
akpuru bẹ ọ mịtaru.

³ “Ọo ya bụ lẹ-a; unubẹ ndu bu lẹ Jierúsalemú; mẹ ndu ophu bu l'ali ndu Jiuda; unu yeeshikwa ọnu l'ẹhu mu l'opfu-vayínu mu ono. ⁴ ?Bụ gunu bẹ mu gege emebaaru opfu-vayínu mu-a, bụ iphe, mu emeadarú; meru g'ọ gude mu lee ẹnya l'ọo-mírú mu mebyi, dọ ree; ọ bya amí amími bya amiṭa ejo mebyi.

⁵ “Nta bẹ mu a-karú unu iphe, mu e-me opfu-vayínu mu. Mu a-phọkashi iphe, e gude kpọ-butá iya akpọ-butá g'iphe mebyishia ya. Mu etsukpọshia igbulọ iya haa ya g'a zọo ya ọlitolí. ⁶ Mu e-me iya g'ọ buru ali, a gbadoru agbado. A taa kọchabaedu iya akọcha; ọphu eegbubaedu iya ọgu. Ọo ya bụ g'olekarara; yẹe ọgara-mbo ezee l'ẹka ono. Mu akaru igwe g'ọ to dzebaekwa mini wushiru iya.”

⁷ Ọ kwa ọnu-ọlo Ízurelu bụ
opfu-vayínu ono,

Chipfu,
bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike
gbaru ono.

Ọ buru ndu Jiuda bụ
iphe ono, ọ kuru iya ono,
tubaru iya l'ẹnya ono.

Ọ shi ele ẹnya mgbazi;
ọ bụchiaru iphe,
ọ hụmaru
bụ mgbaghashi.

Ọ lee ẹnya apfubekoto;
ọ buru iphe-aphụ bẹ
ọ hụmaru.

Aphụ, Tsọru ndu Ízurelu

⁸ Nshjo unubẹ ndu anatajẹ ọlo yekwa l'ọlo unu; nata ali onye ọzo yekwa l'ali k'unu; jasụ unu atọko ẹkameka nata buru l'obotẹgu nkinyi unu. ⁹ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike pfuakwaru mu; mu numa sụ: “Tororo opfu bụ l'ọlo, dọ igwerigwe e-mechakwaa dabyiru iphoro. Mbụ l'okoke ọlo ono, bụgbaa eguru ọlo ono e-mechakwaa buru ọlo, e te budu ebubu. ¹⁰ Ẹka ee-gude eswi iri, a jigbaberu ẹbo ẹbo kọo ọkoro ujiku ophu bẹ nwa mée-vayínu, aa-pyítaje iya e-jijeephọ otumu mée ẹto. Onye kuru mebyi iphe, jiru ogbongu l'ọ wọta iya iphe, jiru nkweka kpoloko.”

¹¹ Nshjo ndu etehuje lẹ nchi-abọhu jeshia achoro ẹka ẹphe a-ngụ mée; ndu anguje mée jasụ l'echi abali; mbụ jasụ ẹnya ekee phẹ voo l'ẹka ẹphe angu iya. ¹² Egube ndu ono egudeje une; mẹ ogelenda akụ l'ẹka ẹphe abọ iphe. Ẹphe egbu opu; aphụ upyi; angushi mée. Ọle ẹphe ta akpadu ishi iphe, Chipfu eme; ophu ẹphe akwabedu ozi, o gude ẹka iya jee ubvu. ¹³ Nnoo g'ọ gude e je akpụ ndibe mu lẹ ndzụ; kele iphe te edojedu phẹ ẹnya. Ndibe phẹ, bụ ndu nweru okwa bụ ẹgu e-mechaa gbua phẹ. Igwe-ọha phẹ a-buru ẹgu-mini a-gụ-gbushi phẹ. ¹⁴ Ọo ya bụ l'ali-maa bẹ ẹgu kabawaa agugu. Ọ saephọ ọnu kẹ

gabala ghekahụ. O bụru l'ime iya bẹ ndibe pẹ, aakwabẹ ùbvu a-wùba. Igwe-gha pẹ awùba iya; ndibe pẹ ndu aswoje uswo; mę ndu rigbarigba-męe a-tũko wùda iya.

¹⁵ Noo teke ee-woze nemadzụ alị. Mbụ l'amadzụ ta adụedu iphe, ọo-bụkwaduru. Ọnya alwa ndu etse etsetse. ¹⁶ Obenu l'ikpe, pfulu ọto ono, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike kperu ono bẹ ee-gude kutsee ya ekutse. Mbụ lẹ Chileke ono, dū nsọ ono e-goshi lẹ ya dū nsọ. O bụru epfubekoto nkiya bẹ oo-gude goshi iya. ¹⁷ Noo teke aturu a-ta nri g'ọ bụ l'ọ nọ l'egu ẹka eecheje iya. Ọnwu aturu ataaha nri l'ẹka iphe ndu eze larụ l'iswi.

¹⁸ Nshio ndu egudeje ọkpukpu-eregede akpụ ejo-iphe wuruwuru; tẹme ẹphe egude ọkpukpu-eswi akpụ iphe-ẹji. ¹⁹ Nshio ndu ono, asuje: "Gẹ Chileke menaa ẹgwegwa mee iphe, ọo-dụ ike mee g'ẹphe hụma! G'ọ rwukponaa! G'iphe ọbu, Onye Nsọ kẹ ndu Ịzuru ọtuberu ememe ọbu mekpọnaa g'ẹphe maeduru iphe ọbu!"

²⁰ Nshio ndu ewojeru ejo-iphe kua iphe, dū ree; woru iphe, dū ree kua ejo-iphe. Ndu ewojeru ochii dochia ọnya iphoro; woru iphoro dochia ọnya ochii. Ndu ewojeru iphe, atso ilu dochia ọnya iphe, atso uto; woru iphe, atso uto kua iphe, atso ilu.

²¹ Nshio ndu edobesuje l'ẹphe maru iphe; dobesukwapho l'ẹphe kwaru ọnya.

²² Nshio ndu bụ iphe, e gude maru pẹ bụ angu męe. Tẹme ọ bụru pẹ bẹ angu ngwaragwa męe wukoru; ²³ mbụ ndu ewehaję onye-ikpe nmaru opfu l'ọ nuru pẹ iphe-uphalazu; bya anafu onye iswi dū mma ikpe, pfulu ọto, e gege ekpe iya. ²⁴ Ọo ya bụ lẹ-a; ọ kua g'ire-ọku erichaję ekperema ọkponku erichaa; ẹsua ọkponku alaa pyetee l'ọku, enwu phoophoophoo-a; nokwa g'ogbarabvu pẹ e-repyahu; okoko pẹ etsua duu g'urwuku; kele ẹphe jkaru edobe ekemu, ọ turu; mbụ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike.

O bụru opfu Onye Nsọ kẹ ndu Ịzuru ono bẹ ẹphe gburu tūphee. ²⁵ Noo g'ọ gude ẹhu nọdu eghushi Chipfu eghu ike l'iphe, ndibe iya meru iya. O wolia ẹka chia pẹ gbaa; chikata pẹ tūa. Eli ùbvu nọdu anma jiiijiii. Odzu pẹ dakaa ọpoo l'oma gbororo. O dachakpoo nno; ẹhu nọdu eghulę iya-a eghu g'ooghu iya; ọ palięle-a ẹka g'ọ paliru iya.

²⁶ O bũruro ọha, noro ụzenya ụzenya bẹ ọ paliru ẹkwa-ọhubama; mbụ ọ bũruro ndu nọ l'ẹka mgboko jeberu bẹ ọokporu okwe. Ẹphe shi l'ẹka ono ezi taphutaphu agba abya. ²⁷ Ophu ọ dudu g'ẹphe ha g'ọ ka mma l'ọo onye lanu, ike ọso bũru; ophu ọ dudu onye ophu mgbenya rweru; ophu ọ dudu onye mgbenya turu; ophu ọ dudu onye ophu akpo, o keru l'upfu to-woru ato-wo l'upfu; ophu ọ dudu onye ophu eri akpokpa iya gbabuhuru. ²⁸ Apfu pẹ tųpųchaa zinguzingu. Uta pẹ g'ẹphe ha gokobechawaa rengurengu. Nzokpa inya pẹ nọdu egbunwutajęchaa ọku. Ọkpa ugbo-inya pẹ nọdu ezichaa phaaphaaphaa g'oke pherephere. ²⁹ Ọra, ẹphe ara dū g'ẹka oduma asu ekiri. Mbụ l'ẹphe agbo ọja gę nwada oduma; ẹphe nọdu asu kororo, anyapashị ndu dũwaa gę nri pẹ; apataję pẹ rọ tugba; ọ to dudu onye agbaru pẹ mkpu.

³⁰ Mbokụ ono bẹ ẹphe a-tų uzo kpua ya g'ẹka mini agba gborogboro. Onye ophu pazetaru ọnya lee l'alị ono; ọobuerupho iphe, ọo-huma bụ ochii yęe mkpamęhu; mbụ l'iphoro bẹ urwukpu e-mechaa l'ọ gbahụ ochii.

6

Ozi Azáya

¹ L'apha eze, bụ Uzaya nwuhuru bẹ mu humakwarupho Nnajiuphu l'ẹka ọ nọ l'abaeze; ọ nọdu ephekerephe; bya aburu onye e kutseru ekutse. Tẹme igburonu uwe iya tuko eze-ulo Chileke ono l'ophu sweta. ² Ndu nọ iya l'eli buru unwu-ojozi-imigwe, bụ serafu; g'ẹphe ha fuchaa nkù ishii ishii. Nkù labo bẹ ẹphe egudeje kpuchia iphu pẹ; ẹphe egude ẹbo kpuchia ọkpa pẹ; bya egude ẹbo ẹphe ephephe. ³ Ẹphe nọdu epfugbaa anu nwibe pẹ asuje:

"Nsọ! Nsọ! Nsọ! Chipfu,

bụ

Ọkalibe-kangokotaru-nu

dū nsọ!

Mgboko l'ophu bẹ akpabiri

iya jiru!"

⁴ Ẹphe -pfua opfu ono; itso, gude eze-ulo Chileke l'ophu angakota anganga. Ẹnwuru-ọku abya ejiepho ẹka ono kẹ pyimu!

⁵ Tọbudu iya bụ; mu sụ: "Nshio mu! Ephuhu mu. Noo kele mu bụ onye onu-urwu; tẹme mu buru l'echilabo ndu onu-urwu; tẹme mu bya egude ọnya mu huma onye eze ono, bụ Chipfu ophu bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike!"

⁶ Tọbudu iya bụ; onye lanu l'ime serafu ono bya ephepfuta mu. O bũru iphe, o gude l'ẹka bụ icheku-ọku, ọku dū. O bũru akpa bẹ o gude kpata ọku ono l'oru-ngweja Chileke. ⁷ O woru icheku-ọku ono daa mu l'onu; bya asu mu: "Lenu; a daakwaru ngu ọku l'onu.

Nta-a bẹ e nwefuakwaru ngu ụta, shi ọ́ru ngu nù; ẹ́me a pfiwa ụgwo iphe-ẹ́ji ngu l'ophu."

⁸ Noo teke mu nùmaru olu-opfu Nnajiuphu l'ẹ́ka oopfu sù: "Bù onye bẹ mu e-zi ozi? Bù onye e-je ru anyi ozi?"

Mu sù: "Wakwa mu! Zia mu iya!"

⁹ O sù: "Ngwa; ẹ́ me akaru ndu-a; sù phẹ ẹ́-a: 'Unu a-nùma nùma nta nùma imo; ọ́le o tọ́ dudu iphe, edo unu ẹ́nya. Unu elee ẹ́nya nta lee imo; ọ́le o tọ́ dudu iphe, unu a-hùma.'

¹⁰ Mee ndu-a g'okpoma nmaa phẹ́ agbadagba. L'iimee gẹ́ nchị́ nyị́ phẹ́ ẹ́rwa. L'iimee g'ẹ́nya nyihu phẹ́. Odumeka bẹ́ ẹ́phe e-gudekwa ẹ́nya phẹ́ hùma; gude nchị́ phẹ́ nùma; gude okpoma phẹ́ nwuta iphe; dakọ́be bya l'eemee g'ẹ́phe wekorohu."

¹¹ Mu bya ajiá sù: "Jiko Chipfu; ?bù teke ole bẹ́ ọ́o-duberu nno?"

O sù: "Oo-du nno jasù mkpukpu ono adabyiru bùru ochobu. O tọ́ duedu onye e-buru iya nù; jasù ọ́lo atọ́ko bùru okorobo ọ́lo, adudu onye bu iya nù. Alì emebyishihu bùru mkpokoro alì. ¹² Sù-a; ọ́o-du nno jasù teke yebe Chipfu e-me g'onymonye laa ẹ́ka dọ́ ẹ́nya. L'aaparú alì l'ophu tọ́gbo iphoró. ¹³ Sù l'a makwaru-a l'oke-lanu-l'uzo-iri a-phọ́du ẹ́ ndu alì ono. Ọ́le o kwaphọ́ e -mecha; ẹ́phe aburu mkpurupyata. Ọ́le o bù; ọ́o g'eegbutsuje oshi achị́; ọ́zoo oshi akpurata; upfu iya akwaa l'alì-a; bù g'oo-mecha nweru nwa ndu a-phọ́du nù l'ime oshilọ́kpa Ízurẹ́lu, bù ndu a-duru mube Chipfu nsọ́."

7

Ozi, Azáya ziru eze, bù Éhazu

¹ Teke Éhazu bù eze ndu Jiuda; mbù Éhazu ono, bù nwa Jiótamu; Jiótamu bùru nwa Uzáya; o bùru teke ono bẹ́ Rezinu, bù eze ndu Arámu; yebe Peka nwa Remalaya, bù eze ndu Ízurẹ́lu wù-lihuru je etsoo ndu Jierúsalemú ọ́gu; ophu ẹ́phe adudu ike l'wù-kpee phẹ́.

² Tọ́budu iya bù; e pfiaru iya ndu ọ́nu-ọ́lo Dévidi sù phẹ́: "Ndu Arámu bẹ́ ẹ́phe ẹ́ ndu Ifuremu jeakwaru atugba nanu." Ophu ono mee; obu teahaa Éhazu yebe ndibe iya ophẹ́; g'ẹ́ka pherephere enwunga oshi, bvuru l'egbudu.

³ Noo ya; Chipfu bya asù Azáya: Lufu g'unu ẹ́ nwa ngu, bù Sheya-Jiashubu swiru jepfu Éhazu l'ishi mgba-mini Okpuru-uzo-imeli; mbù l'uzo ono, eeshije eje l'ẹ́gu Osa-iphe ono. ⁴ Sù iya: "Tọ́kwa ẹ́hu; dobekwa onwongu doo; ophu i tsukwa ebvu. G'ọ́ tọ́ bụ́kwaru nwa icheku-ọ́ku labọ́ ono, anyihu anyihu ono l'e-me g'obu phefu ngu; mbù nwa hanyihanyi, ẹ́phe aba; mbù Rezinu; yebe ndu Arámu; waa kẹ́ nwatibe Remalaya; ⁵ kele ndu Arámu; yebe ndu Ifuremu; yebe ndu Remalaya chiakwaru ẹ́jo idzu g'ẹ́phe e-shi mebyishia ngu. Ẹ́phe sùru-a: ⁶ 'G'anyi je alwuta ndu Jiuda l'ọ́gu. G'anyi je atukaa phẹ́ nanunanu; woru keeru onwanyi. Anyi eworu nwatibe Tabẹ́lu dobe g'ọ́ bùru eze, l'ẹ́ka ono.'

⁷ "O bekwanu ẹ́ Chipfu, bù Okalibe-Kakọ́ta-Ike sùru l'ọ́ tọ́ byadu anwu nno! L'o too medu ememe ophu. ⁸ ?Tọ́budu Damasukosu bù ishi mkpukpu ndu Arámu; onye bù ishi ndu Damasukosu bùru Rezinu? A -bya anọ́ ọ́kporo apha ẹ́to l'apha ise bẹ́ eegwe ndu Ifuremu arakabya; k'ophu ẹ́phe ta asudeduru aburu ọ́ha ẹ́ka phẹ́. ⁹ Sù-a; ?tọ́ bọ́du Samériya bù ishi mkpukpu ndu Ifuremu; onye bù ishi ndu Samériya bùru nwatibe Remalaya? Í -pfuduru pfushia ike l'iphe, i kweru bẹ́ ii-mechakwaa; ì tji pfuduru apfuru ophu."

Iphe, abyabya Ímanuel egoshi

¹⁰ Chipfu gbeshikwa ozo bya asù Éhazu-a: ¹¹ "Pfiaru Chipfu, bù Chileke ngu g'ọ́ mee iphe-ọ́hubama goshi ngu; m'obeta o -bùru l'ẹ́ka dọ́ omilomi g'alì-maa; ngzo l'ephekerephe ẹ́ka kachaa ephekerephe."

¹² Éhazu sukwanu: "Mu te epfukwa. Mu te ejekwa ahụ Chipfu ama."

¹³ Noo ya bù; Azáya sù: "Unu ngabekwa nchị́; unubẹ́ ndu ọ́nu-ọ́lo Dévidi! ? Nemadzu, unu anọ́dije egburwashị́ ẹ́hu ono teke asuduru unu? ?Unu eme g'unu watafua egburwashị́ Chileke mu ẹ́hu tọ́? ¹⁴ Noo g'ọ́ gude Nnajiuphu l'onwiya je l'eme iphe-ọ́hubama nù unu. Ẹ́ nwanngbọ́ko yee nwoke teke akwaswee a-tsuta ime nwua nwa nwoke; ẹ́me l'ọ́ gua ya 'Ímanuel', bù iya bù 'Chileke nọ́ swiru anyi'. ¹⁵ Iphe, ọ́o-nọ́du eri bù manù, e meru l'ẹ́ra-eswi; yee manù-enwu; mẹ́ o -maerupho iphe ree k'ophu ọ́o-jikaje ẹ́jo-iphe hata iphe-ọ́ma. ¹⁶ Ọ́le o -betashia teke nwata ono a-maru iphe ree k'ophu ọ́o-jikaje ẹ́jo-iphe hata iphe-ọ́ma; alì ndu eze labọ́ ono, iitsu ebvu ono a-bukotawaru ochobu.

¹⁷ "Chipfu dobeakwaru teke unu eje iphe-ẹ́huka; ndibe unu ejee iphe-ẹ́huka; ndu ọ́nu-ọ́lo nna unu phẹ́ ejekwaphọ́ iphe-ẹ́huka; mbù ẹ́gube iphe-ẹ́huka, adudu o-du-g'ọ́o-ya,

dujeru nù; e -shi gè ndu Ifuremu shichaa lè ndu Jiuda bukafu. Ndu oo-gude bya ogu ono bù eze ndu Asiriya.”

¹⁸ O -rwua teke ono bẹ Chipfu e-ku shishishi phekuta ijiji, shirò l'òhu ẹnyimu Ijiputu bya ephekutawaphò ẹnwu, shi l'alì ndu Asiriya. ¹⁹ Ẹphe atùko bya akuru lè nkwaḡbo nkwaḡbo mkpòda-obvu; mẹ lè mgbaka mgbaka agbara-mkpuma; tũko ẹgbudu, obvu dũ sweta; bya atũko oḡba, mini aduje kujia.

²⁰ O -rwua mbòku ono bẹ Nnajiuphu e-gude akirikò, ọ nataru l'azũ ẹnyimu Yufurétisu; mbũ eze ndu Asiriya; gude kpua unu ishi; kpua unu ẹjí ọkpa; bya akpũkwapho unu ẹjí-agba.

²¹ O -rwua mbòku ono bẹ onye lanu a-kũtaje nweswi yee egbu labò dobe ndzũ. ²² O buru ẹra, a-nòdu agbò iya jojojo l'e-me g'onye ono nweru manũ, dũ shii, ọo-nòdu eri, bũ manũ ọphu e meru l'ẹra-eswi. Mbũ l'iphe, bũkpoo nwa g'ẹphe ha phòdu l'alì ono a-nòduẹpho eri manũ, e meru l'ẹra-eswi; yee manũ-ẹnwu.

²³ O -rwua mbòku ono; iphe, bũkpoo ẹka e shi nweru unu vayinu labò lè vayinu ọkporo iri, e shi eretaje ẹkpa-ego ise bũwaa iphe, a-dũ iya nũ bũ ọgara-mbo yee olekarara. ²⁴ Iphe, nemadzũ e-gudeje eje iya a-buru ọta yee apfũ; kele alì ono l'ọphu bũ iphe, e-ji iya nũ bũ ọgara-mbo yee olekarara. ²⁵ A -bya l'úbvũ úbvũ ono, bũ ẹka e shi egudeje oḡu akò akòko; nemadzũ ta adũedu ike eye iya ishi; kele ọgara-mbo yee olekarara a-tũko iya sweta. L'ọ buru ẹka eswi yee atũru a-nòdu awũ-phe.

8

Ndu Asiriya bũ ndu Chipfu gude eje ozi

¹ Noo ya; Chipfu bya asũkwa mu pho-a: “Wota ẹkwo, eedeje iphe; ẹkwo, dũ ọsa dee iphe; gudekwa mkpara-ẹkwo mmanũ dee ya. Iphe, ii-de iya bũ 'Maha-Shalalu-Hashi-Bazu', bũ iya bũ 'Eme ẹḡwegwa l'ọkwata; ezi kororo l'iphe onye ọzo.’ ² L'i kua onye uke Chileke, bũ Uráya; yele Zekaraya nwa Jieberekaya, bũ phẹ bũ ndu e gude ire phẹ ẹka g'ẹphe buru ndu ekebe.”

³ Noo ya; mu bya ejepfu nyee mu. O tsũta ime nwua nwa nwoke. Chipfu bya asũ mu: “Iphe, ii-gũ nwata ono bũkwa 'Maha-Shalalu-Hashi-Bazu.’ ⁴ Kele-a; nwata ono -bya amaru eku 'nnana' yee 'nene' bẹ eze ndu Asiriya byakwaru bya achĩtakota ẹku ndu Damasũkosu yee iphemiphe, ndu Samériya nweru.”

⁵ Chipfu byakwa bya epfuru yeru mu ọzo sũ: ⁶ “Eshinu ndu-a jikaru mini ono, aso nwa rima ono; mbũ mini Shilowa; bya etechiaru ẹswa kpua eze Rezinu yee nwatibe Remalaya ⁷ bẹ Chipfu abyakwa agbapyabẹ phẹ l'eze utso, e-shi l'ẹnyimu Yufurétisu. Utso ono bũ eze ndu Asiriya; yee akpabiri iya l'ọphu. Utso ono a-tũko oḡba iya l'ọphu gbafushihu; bya atũko oma iya sweta; ⁸ sọru gborogboro sọba l'alì ndu Jiuda; awũchaa ya awũwũ; bya awũchaaru iya l'ẹkpiri. Nkũ iya, ọ tũsaru atũsa atũko uswekete alì ngu ono gbarwee; gũbe Imanelu!”

⁹ Unu chia mkpu oḡu; unubẹ ọhamoha! G'a chĩkashikwaa unu achĩkashi! Unu ngabẹkwa nchĩ; unubẹ ndu bu l'eka dũ ẹnya! Unu dzukòbekwa k'ọḡu; ọle aa-chĩkashikwanu unu achĩkashi. Sũ-a; unu dzukòbe k'ọḡu; ọle aa-chĩkashikwanu unu achĩkashi. ¹⁰ Unu chĩkpoo idzu g'unu e-me iphe! Ọle aa-gbaghashĩle iya-a. Unu pfua g'unu e-me iya! Ọle ọ tọo dũdu g'unu pfuru iya. Noo kele Chileke nọ swiru anyi!

Atsũ Chileke ebvu

¹¹ Chipfu bya ebyibe mu mkparawa ẹka iya ono bya epfuru yeru mu; lẹo mu ẹka lè nchĩ sũ mu gè mu te etsokwa ndu-a. O sũ mu-a: ¹² “Iphe, ndu-a sũru l'ọ bũ achĩ ejo idzũ; unu b'ekwekwa l'ọ bũ achĩ ejo idzũ! Iphe, ẹphe atsũ ebvu; unu ta atsũkwa iya ebvu; ọphu unu ejekwaru iya aphuru kparĩkpari! ¹³ Ọo Chipfu, bũ Ọkalibe-Kakòta-Ike bũ onye unu e-keje l'ọ dũ nsò. O buru iya bũ onye unu a-tsũje ebvu; buru iya bũ onye unu a-nòduje aphũ kparĩkpari l'iphu iya. ¹⁴ Tẹme ọ buru iya a-buru ẹka e doberu nsò. Teke a byaru l'ẹka ọnu-ọlo Ízurelũ ono nọ; ẹphenebo bẹ ọo-buru mkpuma, ee-vukotaje daa iko bya abũkwarupho agbara mkpuma, e-meje g'ẹphe daa iko. A -byakwanũ l'ẹhu kẹ ndu Jierúsalemũ l'ọ buru igbudu yee ọnyà, a gbaberu phẹ. ¹⁵ Ẹphe a-dũ igwerigwe kpoo ya ọkpa. Ẹphe adaa tsukwoshihu; l'a nmakòkwaa phẹ phò l'ọnyà; kpua phẹ lè ndzũ.”

¹⁶ Iphe-a, mu epfu g'e meje-a bẹ ee-woru kechia ekechi; l'e woru ekemu ono suchia g'ọ kwaaru ndu etsoje mu nũ. ¹⁷ Mbèdua a-nòdu kwabèru Chipfu; mbũ onye ono, woru iphu iya wohaarũ ọnu-ọlo Jiékpoo ono. O buru iya bẹ mu e-le ẹnya iya.

¹⁸ Wakwa mu baa; mu l'unwegirima ono, Chipfu nūru mu ono. Anyi bukwa iphe, egoshi iphe; bya aburu iphe-ohubama, duru ndu Ízurelu; mbu iphe, shi l'eka Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike; bya aburu Chipfu, bu ebubu l'ubvu Zayonu.

¹⁹ Ndiphe asuje ngu g'i je l'aji l'ibe ndu aphu ophulanya me ndu emeje omamanshi; ndu bu okpuroswa be ephe aphuje; teme ephe nodu anoduje epfu l'ime onu l'ime onu; ?buchia Chileke be e te ejechidaa ajita iphe? ?Denu g'o gude o buru onye nwuhuru anwuhu be ndu dzu ndzu ejejechia aji iphe?

²⁰ TUBE nvo l'ekemu; yeke iphe, mu karu g'e meje. O -buru l'ephe te epfudu akunyabe opfu ono; o ya bu l'ephe taa ahumadu iphoro nchi-abohu.

²¹ Aphu a-tsuru phe; egu emeshia phe ike; l'eka ephe tsoru ali eka ono aghaphe botorii. Teke mbu tueru phe pho; eh u agbahahu phe. Ephe apalia enya imeli wata ephu onye eze phe iphu; yeke Chileke phe. ²² Ephe abyakwa apazeta enya lee le mgboko. Iphe, ephe a-huma abuerupho aphu yee ochii, l'a-nodu agba nu yee ragaraga iphe, a-nodu eye phe ebvu. L'e woru phe chie l'eka gbakotaru tsukiribaa.

9

¹ Ole g'o duhabe; e -mechaa be o to duedu iphe, adu ragaraga l'enya ndu no l'iphe-ehuka. Teke k'ichee be o to dudu iphe, a guberu ali ndu Zebulonu yee ali ndu Nafutali. Obenu l'o -be l'iphu be aa-kwabé ndu bu eze-enyimu ntse ubvu; mbu ndu bu l'azu enyimu Jiordanu azu iya ophuu, bu iya bu ali Galili, bu eka ono, ndu ohozo bu ono.

A nwuru anyi nwaswa

² Su-a; ndu no l'ime ochii
humaakwaru iphoro,
paru eka.

Ndu k'ono, bu l'ali ono,
gbakotaru tsukiribaa ono
be iphoro nwuakwaru
ke phorokotokongu.

³ Oha ono be i mewaru;
o ka shii; bya emee;
ehu ka phe atso utso.

Ephe nodu anoduje l'iphu
ngu ete eswa ge ndu
ete eswa ekpu iphe,
ephe metaru l'opfu,
ephe koru;
ge ndu ete eswa l'eka
ephe eke iphe,
ephe kwataru l'okwata.

⁴ L'o bu-a g'i meru teke
i mekperu ndu
Midyanu teke ndiche
pho bu g'i chikashiru ivu-erwa,
shi nyipyabe ndibe ngu;
bya anyakashia mgborigwe,
e shi swebe phe l'ukuvu;
yee oshi,
ndu emekpa phe eh u shi
gude echi phe echachi.

⁵ Akpokpa ndu ojogu g'o ha,
e gude lwua ogu;
mekpoo iphe, bu uwe,
a rwaphuru le mee be bu
iphe,
e doberu k'akpo oku;
mbu l'oo-du ge nku,
e gude aphu-nwu oku;

⁶ kele a nwuru anyi nwaswa;
mbu l'a nuru anyi nwa
nwoke.

O buru iya bu onye a-buru

onye-ishi.

Iphe, aa-nòdu eku iya bụ

“Onye mkpozi-uzo,
dụ biribiri”;
yèe “Chileke,
bụ Okalibe-Kakòta-Ike”;
waa “Nna-ojejeje”;
waa “Onye-ishi,
eme gè nchị dū doo”.

⁷ Abụbu, ọo-buru onye-ishi;

yèe nchị-odoo,
e-shi iya l'èka a-nòdu aka
shii eje ala l'iphu;
tème ọphu ọ byadu
abvụ abvụbvụ.

Ọo-nòdu l'aba-eze

ochochoroche iya,
bụ Dévidi buru eze.

Oo-gude ekpe ikpe, pfulu ọto;

waa apfubekoto mee ya
g'o keru jingujingu;
mbụ mee ya g'ọ nguru
anguru e -shi lè teke ono
jasụ l'ojejeje.

Ọ buru g'ọ phụ-tabe Chipfu,

bụ Okalibe-Kakòta-Ike
l'èhu l'e-me g'o mee ya.

Ndu Ízurelụ akpatsu Chipfu ẹhu-eghu

⁸ Nnajiuphu pfulu iphe, ya e-me oshilokpa Jiékọpu. Iphe ono tukoru ndu Ízurelụ l'ishi; ⁹ k'ophu bụ lè ndu Ízurelụ l'ophu a-makotaru iya; mbụ ndu Ifuremu; mękpoo ndu bukòta lè mkpukpu Samériya; ndu egudeje eku onwophẹ yèe etsetse, shi phẹ l'okpoma sụ: ¹⁰ “Ulo ono, e gude ẹja kpua ono bẹ dakposhihuakwaru nụ. Olee anyi a-pyikwanu mkpuma kpukwaa ya. Oshi sịkamo ono bẹ e gbutsuakwaru. Olee anyi e-wokwanuru oshi sida je adzakwaa l'ozo iya.”

¹¹ Olee Chipfu byaru eyeeru ndu ọhogu Rezinu okpukpu-ike g'ephẹ je etsoo phẹ ọgu; mbụ lè ndu ọhogu phẹ bẹ ọ tughawaru nanu doberu phẹ. ¹² Ndu Aramu shiakwa l'uzo ẹnyanwu-awawa. Ndu Filisitayinu shi l'uzo ẹnyanwu-ariba saa onu gabala bya eworu ndu Ízurelụ l'wua. Olee iphemiphe ono mechaaru; ẹhu nòdu eghuele-a Chileke eghe. Ọ paliẹle-a ẹka g'ọ paliru iya.

¹³ Olee ndu Ízurelụ ta adakọbeduru lwapfuta onye ono, chiru phẹ iphe ono; mbụ l'ephẹ ta achoduru Chipfu ono, bụ Okalibe-Kakòta-Ike ono. ¹⁴ Ọo ya bụ lè Chipfu e-bufu ndu Ízurelụ ishi bufu phẹ ọdzu; sàshía igu; pheshia ẹswa l'akpuru ẹnyanwu lanu.

¹⁵ Ọ buru ndu bụ ọgerenya; yèe ndu nweru ẹnya bụ phẹ bụ ishi ọbu. Ọ buru ndu mpfuchiru Chileke, bụ ndu ezi iphe, abudu ire-lanu bụ mgbodzu. ¹⁶ Ndu edu ndu Ízurelụ eduswekwa phẹ eduswe; teme ẹphebedua, eedu uzo ọbu buru ndu e dughuru uzo. ¹⁷ Ọo ya bụ lè ndu bụ okorobia l'alị ono te emedu g'ẹhu tsoo Nnajiuphu utso. Ndu enwedu nna yèe unwanyi, ji phẹ nwuhuru bẹ ọ to phuduru obu-imemini. Noo kẹle onyemonye te emedu ele Chileke; teme onyemonye buwaru onye ẹjo-iphe; bya egudewaa onu epfu mkpokoro opfu. Olee iphemiphe ono mechaaru; ẹhu nòdu eghuele-a Chileke eghe. Ọ paliẹle-a ẹka g'ọ paliru iya.

¹⁸ Ejo-iphe, ẹphe eme enwu phuruphuru g'oku. Ootsu ọgara-mbo etsu olekarara. Teme ọ tuko ẹpfukala, nọ l'oswa l'ophu eze wọwoowoo; k'ophu bụ l'ire-oku iya zelihuru tsoo ẹnwuru-oku iya ala l'eli l'eli. ¹⁹ Olee ẹhu-eghu Chipfu, bụ Okalibe-Kakòta-Ike bẹ a-nma alị ono l'ophu swokoswoko. Ọ buru ndu Ízurelụ a-buru manụ-oku, aa-nòdu ekpu l'oku ono g'ọ gude bulihu ebulihu. Ophu ọ dudu onye aphujeru nwune iya obu-imemini. ²⁰ Ephe e-gbu l'ekutara ria; ẹgu agule phẹ-a. Ephe eria k'ekicha; o too jikwa phẹ pho. Onyemonye a-taahaa anụ onye yèe ya bụ. ²¹ Mbụ lè ndu Manáse a-taahaa anụ ndu Ifuremu. Ndu Ifuremu ata kẹ ndu Manáse. Ephe atuko gha iphu tsoahaa ndu Jiuda ọgu. Olee iphemiphe ono mechaaru; ẹhu nòdu eghuele-a Chileke eghe. Ọ paliẹle-a ẹka g'ọ paliru iya.

10

¹ Nshjo ndu ono, anõduje atũ ekemu, apfũduru-õto; mbũ ndu asuje g'e mee iphe, egbupyata anũ; ² k'õphu a taa hadũru ndu ũkpa enge; yee k'õphu ephẽ a-nafũ ndibe Chileke, bũ ndu eemekpa ehu iphe, rwuberu phẽ nũ. Ndu woru ndu ji phẽ anõedu dobe nri eriri. Teme ephẽ nõdu ana ndu enwedu nna nfũ. ³ ?Bũ gunu bẽ unu e-me mbõku Chileke abya unu agbaphe; mbũ mbõku, mkpurupyata e-shi ũzenya bya? ?Bũ onye bẽ unu a-gbapfu g'õ dzõo unu? ?Bũ awe bẽ unu a-ha eku unu? ⁴ O tũ dukwa iphe, aphõdu nũ; gbahaa g'ephẽ kpũa unu lẽ ndzũ; lõo unu wuruwuru l'ali; õzoo ephẽ egbua unu egbugbu. Oĩe iphemiphe ono mechaarũ; ehu nõdu eghulẽ-a Chileke egbu. O paliẽle-a eka g'õ paliru iya.

Ikpe, Chileke e-kpe ndu Asiriya

⁵ "Nshjo gube Asiriya; mbũ gube oha ono, bũ ngu bũ oshi-mpalẽka, mu egudeje egoshi ehu-eghu mu. Teme o buru l'eka ngu bẽ mgboro oke ehu-eghu mu ono nõ gedegede. ⁶ Mu a-chĩru Asiriya yeru oha, amadũ mbũ Chileke. Mbũ lẽ mu e-woru iya nwaru oha, akpatsuje mu ehu-eghu; g'ephẽ kwaa ya õkwata kee iphe phẽ l'õha. Ephẽ azõo phẽ tũlitolĩ g'onye azõka ephũ lẽ gbororo."

⁷ Obenu l'õ tũ bũdu iphe ono dũ yebedua l'obu. O tũ bũduro iphe ono bũ iphe, õori. Iphe, bũ uche iya bũ emebyishi iphe emebyishi; g'õ mee g'õha, dũ igwerigwe chihu. ⁸ O -nõdu l'ootu onwiya epha sũ: "O kwa lẽ ndu-ishi oõõõ mu bũkõta eze eze? ⁹ Mkpũkpu Kaluno ?tõ bũdu gẽ mkpũkpu Kakemishi dũ bũ g'õ dũ? O buru gẽ mu meru mkpũkpu Hamatu bũ gẽ mu meru mkpũkpu Apadu; buru gẽ mu meru mkpũkpu Sameriya bũ gẽ mu meru mkpũkpu Damasukosu. ¹⁰ Eshinu eka mu dũru ike gudechaa ali-eze ndu agwõ õbu; mbũ ali-eze ophu nshi phẽ ka kẽ Jierũsalẽmu yee Sameriya shii; ¹¹ ?bũchia Jierũsalẽmu yee nshi nshi, dũ iya nũ bẽ mu ta anũdu aphũ eõõõ ono, mu nũru ndu Sameriya yee iphe, ephẽ agwa ono?"

¹² Nnajiuphu -meghechaepho iphe, oome l'ẽhu ũbvũ Zayõnu yee Jierũsalẽmu bẽ oopfu sũ: "Mu a-hũ eze ndu Asiriya ahũhũ; kẽle o lekeberu eõõõ gude obu iya eku onwiya; bya egude eõõõ etsetse."

¹³ "Noo kẽle o sũru: 'Oo ike õkpu nkemu bẽ mu gude mee iphe-a, mu meru-a. O buru mmamiphe mu bẽ mu gude mee ya; opfu l'iphe edoje mu eõõõ. Oke-ali ũnwu-eliphe bẽ mu meru ophu oke adũedu l'eka o shi dũ. Mu kwaa eku phẽ l'õkwata; bya emekpẽ ndu eze phẽ kẽle mu gbaru mkparawa. ¹⁴ Oo g'aachĩtaje ephũne eõõõ-a bũ gẽ mu tũfuru eka chĩta eku õhamõha. O buru gẽ nemadzũ achĩkoje eõõõ-iphẽ, a gbagharu agbagharu-a bũ gẽ mu chĩkoberu ndu ali, shi eõõõ l'õphu. Ophu o dũdu g'õ ka mma l'õõõ ndu ali eka lanũ chiru ñkũ kpaa; õzokwanu jaa õnu too; õzoo raa pfũrii.'"

¹⁵ Obenu lẽ Chipfu sũru-a: "Ogbunkũ; ?õõõ onwiya kughata onye gude iya egbu iphe tõõõ? Tõõõ mma, egudeje ekwõbu oshi ?õõõ-wata ekuru onye gude iya nũ onwiya? G'õ bũ lẽ mgborigwẽ a-dũ ike ngalia onye apaliẽ iya nũ; õzokwanu g'õshi-mpalẽka wata etu onwiya epha sũ lẽ ya ta abũekwa oshi."

¹⁶ Oo ya bũ lẽ Nnajiuphu; mbũ Chipfu, bũ Okalibe-Kakõta-Ike l'a-chĩru eõõõ iphe-ememe yeru ndu oõõõ iya ono, gbaru mkparawa ono. O buru l'ime ehu phẽ bẽ oomecha phũ-nwua o-nwu-phuruphuru õku. ¹⁷ Ìphõrõ ndu Ìzurelu a-bũru õku; mbũ l'õnye nsõ kẽ ndu Ìzurelu a-bũru õku, enwu enwunwu. O buru eswe ujiku lanũ bẽ oo-nwu phõophõhõõ kekõta õgarambo; yee õbyambvu, dũkõta iya nũ. ¹⁸ Eõõõõ ono, õswa iya dũ ono; yee ali phẽ ono, dũ ree ntũmatu ono bẽ oo-mecha mebyishichaa l'õ laa pyetee g'onye iphe eme; ¹⁹ k'õphu bũ l'õshi, a-phõdu l'õke õswa iya ono a-dũ olemole shingushingu kpõ; k'õphu nwatanshĩ e-dekõta iya l'ekwo.

²⁰ O -rwua teke ono bẽ nwa ndu phõduru nũ l'ime ndu Ìzurelu; mbũ nwa ndu ophu wafũru nũ l'õnu-ũlo Jiẽkõpu ta akpõedu obu eyeru ndu ono, echije phẽ pyaapyaa ono. O buru onye ephẽ a-kporu obu yeru õkpõbe eyeru a-bũru Chipfu; mbũ Onye nsõ kẽ ndu Ìzurelu. ²¹ Nwandu ono, phõduru nũ ono e-mechaa lwa; mbũ lẽ nwa ndu a-phõdu l'õnu-ũlo Jiẽkõpu e-mechaa lwa lwapfuta Okalibe-Kakõta-Ike ono, bũ Chileke. ²² Sũ-a; mbũ l'a makwarũ-a l'unubẽ Ìzurelu ha g'eja, dũ l'agũga eõõõõ. Oĩe o bũ-a nwũphõdu nemadzũ e-mechaa lwa. Ola-l'iswi phẽ bẽ a tubuwarũ l'onoo g'õõõ-dũ. G'õõõ-me iya ono a-bũru l'orwuberu iya. ²³ O buru Nnajiuphu; mbũ Chipfu, bũ Okalibe-Kakõta-Ike l'e-gude eka iya mebyishia õhamõha õbu l'õphu, bũ iphe, a tubuwarũ l'õõõ-me phẽ.

Aphũ, Chipfu a-nũ ndu Asiriya

²⁴ Oo ya bũ lẽ-a; wakwa iphe, Nnajiuphu, bũ Chipfu ophu bũ Okalibe-Kakõta-Ike eepfu baa: "Unubẽ ũnwu mu, bũ ndu bu l'ũbvũ Zayõnu; unu ta tsũkwa ndu Asiriya ebvu; mbũ ndu ono, anõduje echĩ unu oshi-mpalẽka ono. Teme ephẽ nõdu apaliẽ

mgboro echi unu gę ndu Ijiputu shi echije iya unu-a. ²⁵ O tọ dukwa g'oo-nọ-beru; ęhu eghubuhu mu eghu l'opfu ęhu unu. Mu eworu oke ęhu-eghu mu ghaaru ęphebedua woru pęe mebyishia." ²⁶ Chipfu, bu Ọkalibe-Kakọta-Ike l'e-gude ęchachi chia pęe gbaagbaa ęgube ono, o chiru iya ndu Midiyanu lę mkpuma Orębu. Mgboro iya bę ọo-palikwapho maaru mini ęgube ono, o meru iya l'ali ndu Ijiputu ono. ²⁷ Lę mbọku ono bę ee-zi unu ivu ęhu pęe g'ọ tọ tukoru unu l'ukuvu. L'a nyafu iya unu g'ọ tọ tükuehe unu l'olu. Iphe ono, e gude kegbabę unu ono agbabuhu kele unu pawaru okporokpo.

Ndu Asiriya abya ogu

²⁸ Ndu ohogu ono bahuwaru mkpukpu Ayatu shita je aghabua mkpukpu Mıguronu. O buru ęka ęphe jeru je akube iphe pęe bu lę mkpukpu Mikumashi. ²⁹ ęphe gbaa gorogoro nyighatakota mgbaka mgbaka ębvü epfuje sụ: "Ęka anyi a-kwa bukwa lę mkpukpu Geba." Ndu mkpukpu Rama wata anma pyaapyaapya. Ndu mkpukpu Gibiya, bu ęka Sọlu shi buru; ye ọkpa l'oso gbala. ³⁰ Unu chia mkpu; unubę ndu mkpukpu Galimu! Unu ngabękpodapho nchi; unubę ndu mkpukpu Layisha! Unu kaa; unubę ndu mkpukpu Anatotu! ³¹ Ndu mkpukpu Madumena bę agbawaa oso. Ndu mkpukpu Gebimu nọdu edomishiwaa onwophę. ³² O buru mbọku ono bę ęphe e-jeta je agburu lę mkpukpu Nobu. ęphe egbu ęka swikiswiki l'iphu ębvü Zayonu ono; mbu l'eli ębvü Jierusalemu.

³³ Lewaro; Nnajiuphu; mbu Chipfu, bu Ọkalibe-Kakọta-Ike e-gude ọkphehu, paru ęka kwafu ękali-oshi ono. Ee-gbutsu oshi ono ndu ophu duje phengara phengara; mbu mee; ndu ophu du ọgologo alwazeta ali. ³⁴ L'o gude ogbunku gbukaa ęfukala k'eze ọswa ono. Ọo ya bu l'ọswa ono, nọ l'ębvü ębvü Lébanonu ono l'adaa l'iphu onye ono, bu Ọkalibe-Kakọta-Ike ono.

11

Ękali Jiesi

- ¹ Mkprikpu upfu-oshi ono,
bu Jiesi l'e-rwuta irwu.
O buru l'ogbarabvu iya bę
ękali e-shi nyıkata.
- ² Unme kę Chipfu a-nọdu iya
l'ęhu; mbu Unme,
emeje g'a maru iphe;
bya abukwarupho Unme,
emeje g'iphe doo ęnya;
Unme mgbazi;
bya abukwarupho Unme,
emeje g'ike du;
Unme, emeje g'a nwuta iphe;
bya abukwarupho Unme,
emeje g'a tsu Chipfu ebvu.
- ³ O buru iphe, a-duje iya ree
bu g'a tsuje Chipfu ebvu.
O tọ bukwa iphe,
o gude ęnya huma bę
oo-gudeje ekpe ikpe;
ophu o bukwa iphe,
o numaru lę nchi bę
oo-gudeje kpebua iphe,
du k'ekpebu.
- ⁴ O chia iphe, meru nu bu
l'oo-kpeje ndu adudu
g'ọ du pęe ikpe, pfuru oto.
O buru ikpe,
pfuru nhamunha bę
oo-gudeje kpebua ikpe
ndu ukpa l'eliphe-a.
Eliphe l'ophu bę oo-gude
mgboro,
du iya l'onu chia gbaagbaa.
O buru unme,
o turu atutu bę oo-gude

phua ndu ejo-iphe teerii.
⁵ Apfubekoto a-buru iphe,
 oo-ke l'upfu.
 Apfushi ike, l'iphe,
 o pfuru aburu iphe,
 oo-tubutaje uwe iya l'upfu.
⁶ Ejo-nkuta-oswa be oo-me;
 yee unwu aturu akpaahaa
 eghirigha.
 Agu yee eghu adqaha l'eka
 lanu.
 Nweswi; me nwoduma;
 mekpoo anu,
 atsuje onwiya eba a-tuko
 akpa eghirigha.
 O buru nwatanshi be
 a-noduje eche phe nu.
⁷ Ne-eswi; yee ejo anu-egbudu,
 bu biye a-nodu ata nri
 eghirigha.
 Unwu phe atuko ado l'eka lanu.
 Tembe oduma aburu anu,
 a-nodu ata eswa goke-eswi.
⁸ Nwa, angu era a-noduje
 l'onu enu oghu ebvu ebvu.
 Nwatanshi, a mifwaru onu
 l'era ewojeru eka ye
 l'enu ogiji.
⁹ Iphemiphe ono ta adudu
 ophu emeka nemadzu iphe;
 ophu o buru k'emegbu l'ubvu,
 e doberu mu nsu l'ophu;
 kele oo ge mini do-jiru
 oma enyimu-a bu g'eliphe
 l'ophu a-madzuru Chipfu.

Alwalwa ndu a kpuru le ndzu

¹⁰ O -rwua teke ono be ogbarabvu Jiesi ono a-buru ekwa-ohubama k'unwu-eliphe. O buru iya be ohamoha a-noduje agba agbapfu; okpoku iya a-du akpabiri l'enya. ¹¹ Mbú l'o -rwua mboku ono be Nnajiuphu a-machi eka iya ozo k'ugbo ebo nafutafuchaa nwandibe iya ndu ophu a-phodu l'ali ndu Asiriya; me l'ali ndu Ijiputu; me l'ali Paturosu; me ndu ophu e-shi l'ali ndu Kushi; me ndu ophu e-shi l'ali ndu Elamu; me ndu ophu e-shi l'ali Shina; me ndu ophu e-shi le mkpukpu Hamatu; me ndu ophu e-shigba l'oha, bukube eze-enyimu. ¹² Ekwa-ohubama be oo-paliru ohamoha; bya atuko ndu Izurelu, a kpuru le ndzu chitachaa; l'o rwukobe ndu Jiuda ono, a tukaru nanunanu ono. Eka oo-shi rwukobe phe bu le nkulahu eliphe uzo eno ono. ¹³ Okophoo ndu Ifuremu e-phukashihu; l'e mee ge ndu ohogu ndu Jiuda chihu. Mbú le ndu Ifuremu te ekoeduru ndu Jiuda okophoo; ophu ndu Jiuda adueduru ndu Ifuremu ehuka. ¹⁴ Ephe e-zi phaa je ndu Filisitayinu bu l'uzo enyanwu-ariba swokoswoko. Ephe abyakwapho erwukobe onwophe je akwagwo ndu bu l'uzo enyanwu-awawa. Ephe a-zu ndu Edomu yee ndu Mowabu gburumu. Ephe emee ndu Amonu ephe anodu phe l'eka. ¹⁵ Chipfu l'e-me g'o tahu; mbu nkulahu eze-enyimu Ijiputu. O buru pherephere, ekpo pharaphara be oo-zi gude phee eka l'eli eze nggele Yufuretis. Oo-me iya l'o ta-bushihu atabushihu; tabuha uzi esaa; k'ophu nemadzu a-zoje gedengu gedengu gedengu ghata iya. ¹⁶ Nwandibe iya ndu ophu phoduru nu, e-shi l'ali ndu Asiriya alwa be aa-toqboru oji, a-dabyiru ke phorokotokongu; egube ono, a toqboru iya ndu Izurelu teke ono, ephe shi l'ali ndu Ijiputu alwa ono.

12

Ebvú ekele

¹ Su-a; mboku ono be

ii-sù:

“Mu e-kele ngu ekele gube
Chipfu; kele mu shi mee;
èhu nõdu eghu ngu eghu.

Qle nta-a bẹ èhu-eghu ngu
jizetawaru;
ì bya awata mu adu obu.

² Lenu; o kwa Chileke bu
onye ndzota mu.

Mu a-kporu obu ye l'eka o nõ;
ophu ndzu agudu mu;
kele Nnajiuphu,
bu Chipfu ono bu okpehu
mu bya aburu iya bu
olu ebvu mu.

Teme o bya nta-a bya aburu
onye dzoru mu nu.

³ O kwa èhu-utso bẹ ii-gude seta
mini lẹ welu ndzota.”

⁴ Noo mboku, ii-wata epfu sù:
“Unu kele Chipfu ekele;
unu raku epha iya!

Unu mee g'ohamoha
madzuru iphe-oma,
o meru!

Raa ya arara l'epha iya paru
eka!

⁵ Gu-ku Chipfu ebvu ekele;
kele iphe-oma,
o megbaberu nyiberu
anyibe.

Unu mekwapho gẹ mgboko
l'ophu madzuru iphe ono,
o megbaberu ono!

⁶ Unubẹ oha,
bu l'ubvú Zayonu;
unu tya uzu èhu-utso;
kele onye ono,
nõ l'echilabo unu ono
paru eka;
mbu Onye Nso ke
ndu Izurelu.”

13

Epfu opfu èhu ndu Babilonu

¹ Qwaa bu ozi, Chileke ziru zidoru ndu Babilonu. O buru onye o ziru iya bu Azáya nwa Emõzu.

² “Palia eka-ohubama l'eli ubvú, dabyiru swachamu. Nõdu l'eka ono chiaru phe mkpu. Pheeru phe eka g'ephe shia onu-uzo bahu l'eka ndu a maru epha phe nõ. ³ Mbèdua, bu Chipfu tuwaru ekemu nu ndibe mu, bu ndu mu doru nsõ; bya achikobekwapho ndibe mu, bu ndu okpehu du g'ephe je egoshi l'èhu eghu mu eghu; mbu ndu èhu anõduje atso lẹ mu paru eka.”

⁴ Numakpodapho uzu, aatu l'eli ubvú; g'ikpoto ndu paru eka apaa. Numakpodapho wõwoowoo, ohamoha atu; g'oha, eme ndzuko. O kwa Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike achikobe ndu a-lwuru iya õgu. ⁵ Ndu ono shi eka du enya; ephe shi l'eka igwe jeberu. O buru Chipfu; yele ndu bu ngwõgu, o gude egoshi l'èhu eghu iya eghu bẹ l'eme g'o bya emebyishikota ndu alj-a l'ophu.

⁶ Unu kwaa idemini eka; kele eswe Chipfu duwaa ntse! Mboku ono a-buru eswe ala iphe l'iswi. O buru l'eka onye oo-shi bu Okalibe-kangokotaru-nu. ⁷ Oo ya bu l'eka onyemoneye a-tulwahu. Obu eterwuhu onyemoneye. ⁸ Ephe atsuhu ebvu; èhu aphuhu phe uphu; l'õoburu iphe-èhuka byaru phe gẹ nwanji, ime eme. Onyemoneye

adu nwibe iya akpabiri. Epe agbanwube iphu ehuka ehuka. ⁹ Lekwa le mboku ke Chipfu abyaakwaa. Mboku ono a-buru eswe omeliwe; bya aburu mboku oke ehū-eghu. Noo mboku, ee-me ge mgboko l'ophu buru ochobu. L'aa-tuko ndu iphe-eji, no iya nu mebyishia. ¹⁰ Mboku ono be kpokpode, no l'igwe g'o ha te ekekwa paapaapa. Enyanwu ekeru l'eka owataje wata agba ochii. Ophu onwa echidu ilile.

¹¹ Chipfu suru-a: "Mu a-nu eliphe l'ophu aphu iphe-eji iya. Mu anua ndu ejo-iphe aphu ejo-iphe, epe eme. Mu emee ge ndu anoduje aba abaa te ekuhe onwophe; bya ekuzeta ndu eku onwophe l'okponu okponu phe. ¹² Mu e-me ge nemadzu du uko le mgboko; mbu g'o ka okpobe mkpola-ododo adu uko. L'o kakwapho mkpola-ododo ophu shi l'alij Ofi adu uko. ¹³ Mbu-a; mu e-me g'imigwe l'ophu nmau jijijijii. Eliphe anmaa jijijijii jasu okporiberu l'eka o shi nguru. O buru iphe, a-kpa iya nu bu oke ehū-eghu ono, bu ophu a-nodu eghu mube Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike l'eswe oke ehū-eghu mu ono.

¹⁴ "O buru ge mgbada, aachi oso agbaje-a; ozoo g'aturu, enwedu onye eche iya nu agbakashiye-a bu g'onymonye a-nodu agba agbapfu ndu epe l'ephe bu. Mbu l'onymonye a-ze l'oso agba ala eka a nwuru iya. ¹⁵ Onymonye a-humakwanuru ahuma; aa-nmafua ya epho. Teke o bu onye e guderu egude; oola l'ogu-echi. ¹⁶ Unwegirima phe be aa-nodu l'iphu phe gbusushia mkpirikpu mkpirikpu. L'a kwaa iphe phe l'okwata; phatoshima unwanyi, epe alu alulu.

¹⁷ "Lekwa; o kwa ndu Midiya be mu a-kpatsu g'ephe jepfu phe ugu. Ndu adudu iphe, epe guberu mkpola-ochaa; ophu mkpola-ododo agudu phe ugu. ¹⁸ Apfu phe e-yebushi unwokoroba phe eyebushi. Ophu imemini akpuru-iphe, shi l'epho a-dudu phe. Epe gude enya huma unwegirima nshii; epe ta aphuduru phe obu-imemini. ¹⁹ Temanu-a; alij ndu Babilonu ono, bu eka e gude akwabaje alij-eze ozo ubvu ono; mbu eguru alij ono, bu iya meru ndu Babilonu; epe ndu eku onwophe ono; alij ono be Chileke e-mechaa mebyia g'e mebyiru Sodomu yee Gomora. ²⁰ O to bubaeduru eka ee-buru eburu jasu l'ojeje. Ophu nemadzu abyadu ebua l'ime iya; e-shi l'ogbo sweru ogbo. Ophu o dudu ndu Arabu akpobe iya ulo-ekwa; ophu ndu eche aturu adobedu iya aturu phe. ²¹ Iphe, a-doru iya nu a-buru anu, ebu l'echiegu. O buru nkuta-oswa bu iphe, akujeru l'ulo, wushiru iya nu. Mgbashi-ujiku akukwaru iya pho. Eghu-oswa apfu-phe karagidingu karagidingu l'ime iya. ²² Achi-anmabu a-noduje l'ulo phe, a kpushiru ike ara ntumatu. Nkuta-oswa akuru l'ulo phe ndu ophu shi buru eguru ulo. Ozo bu le teke ee-me iya iphe ono duwaa ntse; mbu l'o too nodu odu l'o nwua."

14

¹ Chipfu a-phuru Jiékopu obu-imemini k'ophu bu l'oo-mechaa hota Izurelu ozo; mee g'ephe buru l'alij phe ozo. Ndu lwaru alwalwa ayikwaru iya pho. Ndu lwaru alwalwa ono epe l'onu-ulo Jiékopu ebua eghirigha. ² Ohamoha l'e-duta phe dulata l'alij epebe ndu Izurelu gedegede. Ndu Izurelu ono a-buru ndu e-nweru ohamoha; mee phe; epe aburu phe ohu: unwoke l'unwanyi l'alij ophu Chipfu nuru phe l'onwiya. Epe aghaa ohu kpua ndu ono le ndzu; mbu ndu ono, shi kpua epebedua le ndzu ono; buru ndu a-nodu elekota ndu shi emekpa phe ehū.

Adada eze ndu Babilonu

³ Chipfu e-me g'obu tushihu unube ndu Izurelu l'aphu-a, unu erigbabe-a; me iphe-ehuka-a, unu ejegbabe-a; mekpoo ozi mkponwu-ehū-a, e keru unu-a. ⁴ Noo teke unu a-wata aturu eze ndu Babilonu phukuku su: Onye-a, bu nwa-mmekpa-ehū-a gbe mekwadupho bugengu! Ehū gbe ghubuhuwa iya nu eghu! ⁵ Chipfu gbajishiwuru mgborigwe, ndu ejo-iphe ono shi swebe phe l'olu; mekpoo oshi, ndu-ishi shi gude echi phe echachi; ⁶ bu ndu shi egudeje ehū-eghu echi ndiphe iphe nchipyabe; mbu l'ephe gude enya, ata phe kpitikpiti lwu-kpee oha, du igwerigwe; ophu o dudu onye egbo phe nu. ⁷ Eliphe l'ophu be atutawa unme nta-a. Temu nchi duwaa phe doo. Olu-ebvu gbufu phe l'onu. ⁸ Mbu l'oshi payinu; mekpoo oshi sida k'ubvu ubvu Lebanonu be ehū tukocharu atso l'opfu ehū ngu. Epe tuko epfu su: Nta-a, e wozewaru ngu-a be ndu ekwo oshi ta abyaedu anyi ekwotsushi.

⁹ "Alij-maa kwagebewaru akwagebe g'o gba ngu ndzuta me i-lashia. O doziwaru unwumaa, l'abya ngu ndzuta; mbu maa iphe, bukpo ndu ono, shi buru ishi l'eliphe-a. Ndu ono be o meru g'ephe gbesichaa agbeshi l'aba-eze phe; mbu ndu shi buru eze ohamoha. ¹⁰ G'ephe ha l'e-yeru ngu onu su ngu: "Gubedua kwapho mechaaru bya aduhukwa edzu g'anyibedua; mbu bya abuhukwaru iphe, anyi bu? ¹¹ Akpabiri ngu ono g'o ha be e nwwaru ye l'alij-maa; yeke oha-gengugengu ogumogu ngu onoya. Eka buwaa iphe-aze, i ze l'eli. Mgbashiride buwaru ekwa, i phushiru l'iphe-aze ngu obu."

¹² Lewaró g'í shi l'imigwe daa l'alí; gúbe kpokpode nchi-abòhu; mbú gube nwatibe ònma-èwa-ùtsu! E chitsuwaru ngu chiru ngu ye l'eliphe; mbú gube onye shi nyapyabè òhamoha l'ophu! ¹³ I pfiwaru l'ime òkpoma ngu sù: "Mu e-kuli onwomu kuba l'imigwe. Mu a-pali aba-eze mu g'ò ha l'eli l'eli; g'ò kakòta kpokpode kè Chileke l'eli. Mu e-je anmakoru l'eli ùbú-ndzuku ono, nò l'ùzo isheli ono. ¹⁴ Mu a-tùkoepho akpaminigwe l'ophu nyighakòta je anòdu; mee onwomu gè mu ha gè Òkalibe-kakòta-shii." ¹⁵ Obenu l'a byazeru ngu byaru ngu ye l'alí-maa; l'òhulohu nsùkutu ono.

¹⁶ Iphe, bú ndu húmaru ngu nù a-gbè lerwebaa ngu ènya elerwe; èphe awata arí òriri èhu ngu sù: "Tò búnaa onye-a bú onye ono, meru mgboko; ò nmahù jiiijii-a; mbú onye ono, akpabiri iya guderu alí-eze l'ophu? ¹⁷ ?Tò búna iya bú onye ono, meru mgboko l'ophu; ò dù g'èchiègu; tsupyashíru mkpùkpu, a kpúshiru ike, nò lè mgboko; òphu ò dùdu ndu mgboko, ò kpúru lè ndzù, dùru òphu ò kweru g'èphe la ibe pè-a?"

¹⁸ Iphe, búkpoo ndu shi búru ndu-eze, òhamoha l'ophu bè e mekòtaru òna lia. Onye òphu nònu l'ooze l'ime ilu nkiya. ¹⁹ Obenu lè gubedua bè a chífuru l'ilu nkengu; tuphaa ngu g'onye gbutaru èkali-oshi tuphaa. A chíkoo ndu e gburu egbugbu tupyabe ngu; mbú ndu e gude ogu-èchi nmafushia èpho; ndu wúru laa lè mkpuma òphu nò l'alí-maa. Òo g'odzu, a zòru pyakapyaka adùje-a bú g'í dù. ²⁰ E tee lidu odzu ngu g'e liru kè ndu òphu; kèlè ò mebyishiwaru alí ngu; bya egbua ndibe ngu pyaapya. Awa ndu èjo-ìphe bè a ta abyakwa ephotaje ephota òphu òzobaa. ²¹ G'e dozia èka ee-dobe unwu iya gbushia gbudoru iphe-èji, nna pè che metaru. G'èphe te èjekwa agbalihu kè gè mgboko búru okiphe pè; èphe egude mkpùkpu lè mkpùkpu pè buchishia eliphe l'ophu.

Chileke e-mebyishi Bábilonu

²² Lè Chipfu, bú Òkalibe-Kakòta-Ike pfukwaru sù: "Gè mu bya agbalihu tsoo Bábilonu ògu; mbú lè mu e-me g'èpha Bábilonu chíhu; yèlè ndibe iya, wafúru nù; mèkpoo awa iya yèlè oshilòkpa iya. ²³ Mu e-me alí ono l'ophu g'ò búru alí èbyi. Mu emee ya l'ò búru alí ùda. Mu e-gude òla-l'iswi zaa pè l'èza." Noo iphe, Chipfu, bú Òkalibe-Kakòta-Ike eepfu.

Chileke e-mebyishi Asiriya

²⁴ Chipfu, bú Òkalibe-Kakòta-Ike ribuwaru iya l'angu sù-a: "Tororo bú òphu bú l'oo gè mu túberu g'ìphe dù bú g'òo-dù. Ò búru iphe, mu pfuru bú iphe, e-me nù. ²⁵ Mu e-gwekwa ndu Asiriya ují; mbú ndu Asiriya ono, nò l'alí mu ono. Ndu òphu nò l'eli ùbú iya bè mu a-zò tólitoli nwufu pè. Òphu ndibe mu evuèdu ivu èhu pè. Òphu mkpa pè adùedu pè l'ukuvu." ²⁶ Nokwa gè mu chíru l'oo-duru unwu-eliphe l'ophu bú ono. Nokwa èka nò, mu machíru l'èhu òhamoha l'ophu. ²⁷ Noo kèlè òo Chipfu, bú Òkalibe-Kakòta-Ike tuburu l'onoo g'òo-dù. Òphu ò dùkwa onye sùru agbanwe iphe, ò pfuru. Ò machíakwaru èka; òphu ò dùkwa onye sùru iya esela èka azù.

Chileke e-mebyishia Filisitayinu

²⁸ Ò kwa l'apha eze ono, bú Èhazu nwùhuru bè mu natarù ozi-a. Ozi òbu sùru-a: ²⁹ "Unu te etekwa èswa; unubè ndu Filisitayinu g'unu ha; òphu lè mgbòro, e chiru unu gbajihuru; kèlè iphe, e-shi l'agwò ono fúta búkwa ogiji. Akpúru, òo-míta búru òkpontu, apfù saa saa. ³⁰ Noo teke onye kachaa akpa nri l'ime ndu akpa nri a-húma nri riaha. Ndu adùdu g'ò dù pè azè pyakoo; ò tò dùdu iphe, byaru eme pè nù. Obenu l'ogbarabvu nkengu bè mu e-gude òkpa-nri mebyishia. L'ò woru nwa ndibe ngu; nwa ndu òphu phòduru nù phùshikota tèerii.

³¹ "Chia mkpu gube òguzo! Tùà úzu-èkwa unubè mkpùkpu ndu Filisitayinu l'ophu! Unubè ndu Filisitayinu g'unu ha; unu tuko zashíhu azashíhu; kèlè nkuru-òku shíkwa l'ùzo isheli akpù tùtuutuu abya. Òphu ò dùdu onye a-nòdu eye nkinyi iya l'ogbo-ògu pè."

³² ?Bú ònu gùnu bè ee-yeru ndu-ozí, shi l'òha onoya? "Ònu, ee-ye bú lè Chipfu meakwaru Zayonu; ò nguru angùru. Ò búru l'ime iya bè ndibe iya, aakpa èhu a-gbaba je ezeze ndzù."

15

Chileke e-mebyishi Mówabu

¹ Ówaa bú ozi, Chileke ziru zidoru ndu Mówabu.

Mkpùkpu Aru, nò l'alí ndu Mówabu búakwaa mkpurupyata. Ò búru ènyashi bè e gude mebyishia ya. Mkpùkpu Kiru, nòkwapho l'alí ndu Mówabu búru mkpurupyata. Ò búru ènyashi bè e gude mebyishia ya. ² Ndu mkpùkpu Dibònu wúru jeshia l'ùlo agwa pè; èka èphe meru; ò ha l'eli jeshia akwa èkwa. Mbú lè ndu Mówabu atù úzu-èkwa ndu mkpùkpu Nebo; yè kè Medeba. Onyemonye kpúshiru ishi bya akpúshia èjí-agba. ³ Ndu

eje lẹ gbororo yegbaa uwe-aphu. Ndu nọ l'oma ọlo-eli mẹ ndu kuru l'edupfu tuko atu ọzu-ekwa; arwaphu onwophe l'ali akwa ntumatu. ⁴ Ndu mkpukpu Heshibonu mẹ ndu mkpukpu Eleyale tuko echi mkpu k'ophu ndu nọ lẹ mkpukpu Jiahazu anu olu phe. Noo g'o gude ndu ojogu ndu Mowabu chishia mkpu; kele meji tsukahuru phe. ⁵ Uzu ekwa atu mu l'obu l'iswi ehu Mowabu; kele unwu iya, eje phururugbada agba oso agbarwuchaa mkpukpu Zowa; ndu agbarwua mkpukpu Egulatu-Shelishiya. O nwechaaru ndu ophu jerwuchaaru mkpukpu Luhiti. Ephe -nodu eje; ephe akwa ntumatu. Teke ephe tsoru ọzo ala mkpukpu Horonayimu be ephe nọ l'uzo raa ekwa ọla-l'iswi phe ono. ⁶ Mini, nọ lẹ nggele Nimurimu tashihuru; eswa nwulwashihu. Egbudu kposhihu nku; ophu o duedu iphe, du oyii, phoduru iya nu. ⁷ Eku, ephe kparu akpakpa kube; mbu akanya, ephe seru dobe be ephe e-vuta je adaghata nggele oshi wilo; ⁸ kele ojileka togbo, ephe echi agba Mowabu mgburugburu. Uzu-ekwa, ephe atu rwuchaaru mkpukpu Egulayimu. Teme erwubwu phe rwuchaa mkpukpu Biye-Elimu. ⁹ Mini mkpukpu Dimonu be mee jiwaru ejiji; obenu lẹ mu e-mebakwaaro mkpukpu obu, bu Dibonu iphe, ka njo. Mbu lẹ mu a-chiru oduma ye g'o tagbushia ndu shi iya nu agba oso ndzu phe; tagbushikwapho nwa ndu ophu phoduru l'ali ono l'ophu.

16

¹ Ndu Mowabu chitaru nwaruru g'o buru iphe-oku; chiru je anu eze ndu ali-a. Mbu l'e shi lẹ mkpukpu Sela chiru iya je aghaa echiegu tugbua jeshia l'ubvu Zayonu je achie ya ndu bu iya nu. ² O kwa g'unwu-enu, a chikaru l'epfune epheje nanunanu-a bu g'unwanyi Mowabu agba nanunanu shia aguga nggele Anonu ibiya ophu eerwuje iya erwurwu.

³ Ephe nodu epfu su: "Unu kpozinaaru anyi ọzo! Unu pfunaaru anyi iphe, l'e-me nu! Unu menaa g'ononyo unu buru anyi ibvu, l'a-du ke kpuchii g'enyashi. Unu dominaa anyibe ndu eje phururugbada; ophu unu atukwa anyibe ndu agba oso ndzu jala. ⁴ Unu kwenu g'anyibe ndu ono, a chiru oso shi l'ali ndu Mowabu lwapfuta unu. Unu kpuchinaa anyi g'onye mmebyi ono te emebyi anyi!

"O-rwua teke ndu mkpamehu a-chihuwa; ndu mmebyi abwaru bugengu; ndu emeje nemadzu ewere bvuebekpo l'ali-a l'ophu; ⁵ be Chileke e-goshi n-yemobu iya; woru onye apfushije ike l'iphe, o pfuru, shi l'onu-ulo Dévidi mee g'o buru eze; mbu onye abujeru; o -nodu ekpe ikpe l'o kpe iya l'uzo, pfuru oto. Ophu ọpadu apfubekoto eka lanu."

⁶ Anyi numawaru g'e ndu Mowabu ekube onwophe; l'ephe anyanuka ndu; teme ephe nodu etse etsetse. L'ekuku ono, ephe eku onwophe ono; mekpoo sukusuku ono, du phe l'ehu ono be pawaru eka. Oke epha ono, ephe etu onwophe ono bukota okorobo iphe.

⁷ Noo g'o gude ndu Mowabu nodu ara ekwa Mowabu obu arashi iya ike. Mbu l'ephe tukoru ara ekwa iya. Unu rashikwa ekwa ike; g'o rwukwaa unu l'ehu, bu opfu ehu okpa-ulo, e gude kpa mkpukpu Kiru-Harsetu. Unu gha aphu iya; kele e tsuwaru iya pyaapya. ⁸ Egu mkpukpu Heshibonu be iphe, a koru iya nwukotawaru lwa. Vayinu, a koru lẹ mkpukpu Sibuma nwukwaapho lwa. Ndu-ishi ohamoha zowaru okpobe vayinu, du iya nu pyaapya; mbu vayinu, shi abaje uba barwua mkpukpu Jiaza; mbu bawarọ uba tsowaruro ọzo echiegu. Eri iya bawarọ uba ono jerwuchaa eze-nyimu. ⁹ Noo ya; mbedua nodu arakwapho ekwa egube ono, ndu Jiaza ara ono. Mu arakwapho ekwa vayinu ndu Sibuma. Unube ndu Heshibonu; unube ndu Eleyale; mu gudeakwa enya-mini awu unu ehu; kele okwe, e shi erwujeru ekpu iphe, unu meberu l'ali me o -chashiahaa; yee okwe, e shi erwuje me a -kpatahaa ya akpata; be bukotawa sutukumu. ¹⁰ Ehu-utso yee ete eswa be a nafwaru egu ono, a koru oshi-omi ono. Ophu o duedu onye anodujekwadu l'egu-vayinu ono agu ebvu; ozokwanu nodu iya erwu okwe. Ophu o duedu onye anodujekwadu l'egu ono aku mee-vayinu. Noo kele mu buchiwaru akwa ehu, e shi anduje l'eka ono akwa. ¹¹ Okpoma mu akwa ekwa ali ndu Mowabu; mbu l'okpoma azu mu uzu g'onye akpo ogumogu. Ime obu mu nodu akwaru ndu Kiru-Harsetu ekwa. ¹² Ndu Mowabu -nodu eje l'eka ephe agwaje iphe; buepho ike be ephe eme g'o ka phe abvubu. Mbu teke ono, ephe eje l'agwa phe je iya agwagwa bu iphe, abudu iphe be ephe eme.

¹³ Noo opfu, Chipfu pfuhawaru l'opfu ehu ndu Mowabu. ¹⁴ Obenu lẹ nta-a be Chipfu ono suru: "L'o kwa apha eto be o phoduru; mbu l'aaguakwaru ali ndu Mowabu apha g'onye-ozu, e ziru ozi, o-nodu eje. Apha eto be o phoduru ubvu ono, ali ndu Mowabu du ono; mekpoo ikpoto igwe oha ono, bu iya nu ono abukotaru ndu a gubeduru iphe. Nwa ndu a-phodu nu aha nwanshii shii; teme ophu ike adudu phe."

17

Chileke a-nụ ndu Arámu; waa ndu Ízurelu aphụ

¹ Owaa bụ ozi, Chileke ziru le k'èhu ndu mkpụkpu Damasukosu: "Lewarọ; Damasukosu e-mechakwaa bụ-buhuru mkpụkpu. Iphe, oo-mecha buru bụ ikpọzu. ² Mkpụkpu le mkpụkpu ono, azagba Arowa e-mechaa bukotarú ẹka e budu ebubu. Ee-mechaa pakotarú iya haarú aturu; waa egbu g'ọ buru ẹka ephe a-dojeru; ọ tọ dudu onye eye phe ebvu. ³ Mkpụkpu le mkpụkpu ono, a kpushiru ike ono be e-mechaa chihu l'alj ndu Ifuremu. Ophu ndu Damasukosu e-nweeduru onye a-buru eze phe. Oo g'ee-me ndu Ízurelu iphe-iphere-a bukwaphe g'ee-me ndu Arámu. Nokwa iphe, yẹbe Chipfu, bụ Okalibe-Kakota-Ike eepfu bụ ono."

⁴ "O -rwua teke ono be ubvù, aakwabẹ oshilokpa Jiékpọ a-ngachafu. Okporokpo ono, ọ dū ono awufu. ⁵ Ízurelu a-dū g'onye akpata iphe l'opfu; g'onye egbu ereshi, pfuru apfuru, bụ ẹka be oogudeje ekpokobe iya. Teme l'ọ dukwaphe g'onye akpa ukpa oyoko ereshi le nsuda Refayimu. ⁶ Ole mkpakwa iya a-phodunu iya-a. Oo-dukwaphe g'eka a nmaru oshi-olivu yigayima; l'ọ phodu nwebo ozoo eto le mkpakpa onu ekali-oshi, olivu obu; phodukwaphe eno ozoo ise l'eze ekali iya, mshiru ike. Noo iphe, Chipfu, bụ Chileke ke ndu Ízurelu epfu bụ ono."

⁷ O -rwua mboku ono be amadu a-gharu onye meru iya nu iphu. Mbụ l'anya phe be ephe a-tuko ghaa l'eka Onye Nso ke ndu Ízurelu no. ⁸ Ephe ta aghaeduru oru-nshi phe iphu; mbụ iphe, ephe gude ẹka phe mee. Ophu ephe agubeedu itso Ashera iphe; yee onu ẹka ephe akpoje oku l'iphe, eshi kwekweekwee, bụ iphe, ephe gude ẹka phe mee.

⁹ O -rwua mboku ono be mkpụkpu phe, a kpushiru ike a-dū g'eka a gbadoru agbado l'ime oswa; ozoo l'eli ubvù; ọ buru ndu meru iphe, a gbadoru iya bụ ndu Ízurelu. Ekameka atuko buru okorobo egu.

¹⁰ Kele-a; unu zohawaru Chileke, bụ iya dzotarú unu ono. Unu ta anyataduru onye ono, bụ agbara-mkpuma; bya aburu onye meru unu; unu gbashia ike ono. O buru iphe ono meru g'ọ gude; o -betakponu unu kua akpuru oshi, kakotakpoo ree; ozoo l'unu koru vayinu, unu dzetarú l'ohozo; ¹¹ mbụ-a; o -betakpo unu mee g'ọ wata aba uba mboku ono, unu kuru iya ono; o be l'utsu iya; ọ wata atụ ige; unu ta awotakwa iya mebyi; kele ọ buephonrimaphu yee iphe-ehuka be mboku ono a-buru.

Alwu-kpe ndu ohozo

¹² Oowaa! O kwa oha, dū igwerigwe aba hanyihanyi. Hanyihanyi, ephe aba dū g'eka Eze Enyimu aphụ gbudugbudu. Oowaa! Ge ndiphe swokoberu. Ephe aphụ gbudugbudu g'eka oke-mini aso gborogboro! ¹³ O -betakponu ohamoha phuchaa gbudugbudu ge mini, a kuru ikpete; ọ bu-a mba be oo-baru phe; ephe agbamihu okpobe agbamihu. L'a chiru phe ye le pherephere g'eswa ereshi, a no l'eli ubvù aphushi; yee ge berebere iphe, pherephere apaphe l'eka oke pherephere ezi. ¹⁴ O -be l'uzenyashi; iphe, eye ebvu atuko kuru. Nchi -bya abohu; ephe abvwaa. Noo onodu ndu ono, egwe ivu anyi ono; mbụ okiphe ndu ono, akwa iphe anyi l'okwata ono.

18

Aphụ, Chileke a-nụ ndu Kushi

¹ Nshio gube alj ono, aanu epfu nkù iphe, ephegbaa l'aguga enyimu ndu Kushi; ² mbụ unubé ndu ezije ndu-ozí unu; ephe etsoru mini. Mbụ ephe egude ugbo-éj daghaa mini. Sụ-a; unubé ndu-ozí okpa-egwa; unu lapfunu ndu ono, ha l'eli bya akwo akpo-éhu bururu ono! Unu lapfunu ndu ono, aatsụ ebvu l'eka dū ntse me l'eka dū enya; mbụ oha, ike dū l'ogu; abyaje alwua lwuta; oha, nggele nggele so-bushiru aso-bushi!

³ Unubé unwu-eliphe l'ophu; mbụ unubé ndu bu le mgboko-a; unu lenu! E -woliépho iphe-ohubama imeli imeli l'eli ubvù be unu a-huma iya-a. Teke e gbuerupho opu ono be unu a-numa iya-a. ⁴ Waa iphe, Chipfu pfuru nu mu baa: "Mu a-noduepho nggujunggu gbé l'eka mu bu tufu enya ele; g'anwu echi phuuphuu teke okpomoku dū; ozoo g'urwukpu, akwa iji l'onanwu. ⁵ Kele-a; a -bya erwu teke emetaje iphe, e meberu l'alj; mbụ teke iphe e meberu l'alj agbawashikwadu ige; iphe ono, shi buru okoko ono abuharu mebyi iphe, chawaru k'awota; noo teke oo-bya bya egude mma beshichaa ekali iya ono chita. ⁶ Noo teke aa-tuko g'ephe ha haaru udele, bu l'oma ubvù; paru phe haaru unwu anu, bu l'egbudu. Unwu enu egude phe kpaa nri jasụ onanwu alaa. Unwu ejo-anu, bu l'egbudu egude phe kpaa nri jasụ udzumini abvu."

⁷ Noo teke aa-wata ewota iphe-oma gude bya anu Chipfu, bụ Okalibe-Kakota-Ike. O buru ndu a-nodu ewotarú iya iphe obu bụ ndu ono, ha l'eli bya akwo akpo-éhu bururu ono; mbụ ndu ono, aatsụ ebvu l'eka dū ntse me l'eka dū enya ono; ndu bụ oha, ike

dù l'ògu bya alwùje lwùta; òha, nggele nggele sò-bushiru asò-bushi. Iphe-òma Òbu bẹ ee-gudeje bya l'ùbú Zayonu, bù iya bù ẹka anòduje araku Chipfu, bù Ọkalibe-Kakòta-Ike.

19

Aphù, Chileke a-nù ndu Ijiputu

¹ Ọwaa bù ozi, Chileke ezi lẹ k'èhu ndu Ijiputu.

Unu lenu! Chipfu nòkwa l'urwukpu ezi phaaphaaphaa agba abya Ijiputu. Agwa ndu Ijiputu nòdu anma pyaapyaapya l'iphu iya. Meji rwushihu ndu Ijiputu. ² "Mu a-kpali ndu Ijiputu g'ephe tsoje ndu Ijiputu ibe phẹ opfu; k'òphu unwune a-nòdu etso unwune phẹ ògu. Obutobu etso obutobu iya opfu. Mkpukpu etso mkpukpu ibe iya ògu. Alì-eze etso alì-eze ibe iya opfu. ³ Meji a-tòfu ndu Ijiputu. Ephe -chìchaa idzu iphe, ephe e-me; mu emee ya; ò tọ òdu g'ephe chìru iya. Ephe ejee l'ẹja l'iphu nshi; jee l'aji g'ephe kpata maa ishi. Ephe ejee l'aji l'ẹka ndu aji maa; mẹ l'ẹka ndu agba aja. ⁴ Mu e-woru ndu Ijiputu ye l'ẹka ndu a-nòdu eme phẹ emeliwe. Ọ buru onye a-buru ishi phẹ bù eze, eme engiringa." Noo iphe, o pfuru; mbù Nnajjuphu, bù Chipfu; bya aburu Ọkalibe-Kakòta-Ike.

⁵ Mini, dù l'enyimu Nayìlu a-tashìhu. Ogbu ogbu nggele akpòshihu nkù dù kpòkoro-kpòkoro-kpòkoro. ⁶ Mini, awù l'ósé a-nòdu eshi ishi. Nggele nggele, nògbaa l'alì ndu Ijiputu awata alwa alì alì eje jasù l'òtahu ree. Okpete okpete; yẹ eji eji atùko nwùshihukota; ⁷ mẹkwapho iphe, a kuru l'aguga enyimu Nayìlu, nọ l'ònu-enyimu ono. Opfu, a kòru akòko l'ogbu ogbu enyimu Nayìlu l'a-dùkota kpòkoro kpòkoro kpòkoro. Phèphèphè atùko iya pata; a taa humaedu iya. ⁸ Ndu egbue ẹma a-tù ude kwashia enya-mini. Mbù iphe, bùkpoo ndu eseje ikokoro l'enyimu Nayìlu; ndu anòduje ese ùgbu-egege lẹ mini a-tùko nwùpyashihu. ⁹ Ndu egudeje oghu ọchaa, ama mma gude akpa iphe a-chìhu. Ndu ekwe ọkpobe ẹkwa ọchaa a-buru ndu iphere e-gude. ¹⁰ Ndu bù phẹ gude alì ndu Ijiputu aburu ndu e gwerù arakabya. Iphe, bùkpoo ndu eri ùgwo aburu ndu aphù tsòru.

¹¹ Ndu-ishi lẹ mkpukpu Zowanu bùkota ndu eswe. Ndu maru iphe, bù ndu anòduje akpò-ziru Fero ùzo nòdu akpò-zi mkpò-zi onye-eswe. ?Denu g'unu e-shi sù Fero: "Mbèdua yìkwa lẹ ndibe ngu ndu òphu maru iphe. Mu buru nwa onye eze, shi l'ichee." ¹² Sù-a; ?bù awe bẹ ndibe unu ndu maru iphe nọ nta? G'ephe goshinù unu g'iphe dù; ephe emee g'unu maru iphe, Chipfu, bù Ọkalibe-Kakòta-Ike doberu k'eme ndu Ijiputu. ¹³ Ndu-ishi lẹ Zowanu bùkotawa ndu eswe. Ndu-ishi lẹ mkpukpu Mèmufisu bẹ e mewaru mkpurukpuru-enya. Ndu ono, bù mkpuma, gude ùlo l'òkpa-ìpfi phẹ ono bẹ duswewaru ndu Ijiputu ùzo. ¹⁴ Chipfu chìwaru unme, achìje enyaji chìru ye phẹ l'èhu. Ephe mee; ndu Ijiputu nòdu akpò galagala l'iphemiphe, ephe eme egube ono, onye nguru mée anòduje akpò galagala l'eli ẹgbo, ò gbòru ono; ¹⁵ k'òphu bù l'ò tọ dùedu iphe, ishi ọzoo ọzdu emeru ndu Ijiputu; òphu ò dùedu iphe, ẹkwo-igu ọzoo okpete emekwaduru phẹ.

Ndu Ijiputu a-barù Chipfu aja

¹⁶ Teke ono bẹ ndu Ijiputu a-dù g'unwanyi. Ephe e-rwuhu lẹ ndzu-agugu; ò buru ẹka ò paliru ẹka abya phẹ echichi; mbù Chipfu, bù Ọkalibe-Kakòta-Ike. ¹⁷ Alì ndu Jiuda aburu iphe, ee-gudeje eye ndu Ijiputu ebvu. Onye -nùmaru ẹka e kuru epha ndu Jiuda; ndzù erwuta iya. Ọ buru iphe, a-kpa iya nù bù iphe, Chipfu, bù Ọkalibe-Kakòta-Ike e-mechaa mee phẹ.

¹⁸ Teke ono bẹ mkpukpu ise l'alì ndu Ijiputu a-wata epfu opfu-alì ndu Kénanu. Ephe eria nte l'ephe a-nòdu l'ẹka Chipfu, bù Ọkalibe-Kakòta-Ike. Mkpukpu ono bẹ nanù a-nòdu aza "Mkpukpu Ola-l'iswi."

¹⁹ Lẹ mbòku ono bẹ ee-dobe ẹka aa-gwajẹ Chipfu l'echilabọ alì ndu Ijiputu. L'a kpua iphe, e gude anyata Chipfu akpukpu dobe l'oke alì iya. ²⁰ Ọoburu iphe-òhubama mẹ iphe, agba ekebe lẹ Chipfu, bù Ọkalibe-Kakòta-Ike nwù enya l'alì ndu Ijiputu. A -nòdu eme phẹ mkpawere; ephe raku Chipfu; l'ò zia onye a-dzọta phẹ nù. Onye ono abya anafuta phẹ. ²¹ Ọo ya bù lẹ Chipfu e-me gẹ ndu Ijiputu maru iya. Ọ buru mbòku ono bẹ ephe a-marweta Chipfu amarweta. Ephe e-gude any yee nri gude bya agwaa Chipfu. Ephe -rifu nte l'òwa-a iphe, ephe e-meru Chipfu baa; ephe e-meeru iya ya. ²² Chipfu a-tu ndu Ijiputu èhu. Ọ -tùchakwaa phẹ èhu ono mee ephe ewekòrohu. Ephe alwapfuta Chipfu; l'ò ngabẹ nchì l'arwòwo, ephe arwò iya; mee; ephe ewekòrohu.

²³ Teke ono bẹ oji a-dabyiru swanmangu shi l'alì ndu Ijiputu je adajaa alì ndu Asiriya. Ndu Asiriya ejeahaa Ijiputu. Ndu Ijiputu ejeahaa Asiriya. Ndu Ijiputu ephe lẹ ndu Asiriya atùko abarù Chipfu aja ẹghirigha. ²⁴ Lẹ mbòku ono bẹ ndu Ìzùrèlu a-buru

ndu k'èto mē a -gwa Ijiputu yēe Asiriya, bụ ndu a-buru iphe-oma, dūru eliphe l'ophu. ²⁵ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakota-Ike a-goru onu-oma nū phē sū: "G'onu-oma buru kē Ijiputu, bụ ndibe mu; yēe Asiriya, bụ ndu mu gude ẹka mu mee; yēe ndu Ịzurēlu, bụ ndu bụ okiphe mu."

20

Iphe, oozii; mbụ onye mpfuchiru, gba ẹhu oto

¹ L'apha, Tatanū byaru mkpukpu Ashidodu; mbụ teke Sagonu, bụ eze ndu Asiriya ziru iya; ọ bya etsoo ndu Ashidodu ogu; naa mkpukpu phē; ² bē Chipfu gude Azáya nwa Emọzu pfua opfu. Iphe, o pfuru bụ: "Yefu uwe-aphu ono, i yeru l'ehu ono; yēe akpokpa ono, i yeru l'okpa ono!" O yefu iya gbaru ẹhu oto wata aghaphe; gbakwarupho okpa oto tsoru ejephe. ³ Tòbuda iya bụ; Chipfu pfua sū: "Ọo ẹgube ono, onye-ozii mu, bụ Azáya gba ẹhu oto gbaru okpa oto ghaphe waa apha ẹto ono; ọ buru iphe-ohubama; yēe iphe, dū biribiri, e meru ndu Ijiputu yēe ndu Kushi ono; ⁴ noo g'eze ndu Asiriya a-kpu ndu Ijiputu yēe ndu Kushi lē ndzū; yeshia phē uwe; gba bē phē okpa oto kpuru phē lashia; mē unwokorobya phē; mē ndu bụ ọgerenya phē; ebohu egheeru phē onu g'ọ buchaaru iphe, ee-gude mee ndu Ijiputu iphe-iphere. ⁵ Ndu kpuru obu yeru ndu Kushi; bya egude ndu Ijiputu eku onwophē bē ndzū e-rwuta; tēme iphere emekwa phē pho. ⁶ Noo mboku iphe, bụ ndu bukube eze-enyimu-a e-pfu sū: "Unu humawaro iphe, meru ndu ono, anyi kpuru obu yeru ono; mbụ ndu ono, anyi gbaru ọso gbapfu g'ephe yeru anyi ẹka nafuta anyi l'eka eze ndu Asiriya! ?Denukpoo g'anyi e-me nahu?" "

21

Alwu-kpe ndu Babilonu

¹ Ọwa-a bụ ozi, Chileke ezi ndu bu l'echiegu ono, nọ l'aguga eze enyimu ono: Ọo g'oke-pherephere eshije l'echiegu ndohali ezi abya ono; bụ g'oo-shi l'echiegu ono bya. Mbụ l'oo-shi l'alj, eye ebvu bya. ² Ejo ophulenyia bē e goshiru mu; ẹka nwoderu-oye deru ndu alj iya ye; nwokwata ndu akwa okwata.

Unubē ndu Elamu; unu gbalihu lwaga ogu! Unubē ndu Midiya; unu nọ-pee ndu ohogu unu mgburugburu! L'ude ono, ẹphe meru; ndiphe tsua ono g'ọ ha bē Chileke buchiakwaru. ³ Noo g'ọ gude ogwehu mu l'ophu ndu emekota mu ehuka; ẹhu ndu aphukota mu uphu. Mu dūepho gē nwanyi, ime eme. Anuma, mu nūmaru iya mee mu; mu kpọhu kulakula. Ahuma, mu humaru iya nmakota mu ẹhu jiiijii. ⁴ Meji ndu akụ mu pheripheri; ndzū-agugu mee mu; ẹhu ndu anma mu anmanma. Nchi-ejihu, shi aduje mu ree shi byawaru bya aburu iphe, anyi mu ishi edzu.

⁵ Ẹphe gweshia nri; bya atogbochaa utute-ukpo; bya awata eri nri; angu iphe, aangungu. A nonyaepho; ọ buru: "Unu zelihi unubē ndu-ishi ojogu! Unu tūa manū lē ngwogu unu!"

⁶ Waa iphe, Nnajiuphu pfuru mu baa. "Je je edobe onye-nche, a-ndu elefu ẹnya! G'onye ono pfujekwa iphe, ọ humaru! ⁷ Ọ -huma ugbo-inya; mē ikpoto ndu agba l'inya; mē ndu agba nkafu-igara; ozoo ndu agba inya-kamelu; g'ọ rukota onwiya; mbụ rukota onwiya okpobe arukota."

⁸ Noo ya; onye-nche ono chia mkpu sū: Onye nwe mu nū; mboku-mboku bē mu anoduje l'onyi-eli-a eche nche. Mbụ l'enyashi mboku-mboku bē mu anoduje nche l'eka a suru gē mu ndu. ⁹ Lekpodapho; o nweru onye nọ l'ugbo-inya; mē ikpoto ndu agba l'inya etso iya. Ọ ndu epfu sū: "Ọ daakwaru! Mkpukpu Babilonu daakwaru! Ọzo bụ l'iphe, bụ agwa mkpukpu ono l'ophu, bụ iphe, bụ agwa nkephē bē e chikotawaru pyaapya; o rwukota alj."

¹⁰ Sū-a; unubē ndibe mu; unubē ndu e gweru uji l'oma ẹka eechichajē balj; iphe, mu epfuru unu bukwa iphe, mu nūmaru l'onu Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakota-Ike; l'onu Chileke kē ndu Ịzurēlu.

Ozi, Chileke ziru l'ẹhu ndu Edomu

¹¹ Wakwa ozi, Chileke ziru lē k'ẹhu Duma.

O nwekwaru onye gbē l'alj Siye eku mu oku sū: "Onye-nche; ?abalj jeberu ijebe-agma? Onye-nche; ?enyashi jeberu ijebe-agma?"

¹² Onye-nche yee onu sū: "Nchi abohuakwa; bya ejihu kwapho. Ọ -buru l'unu akpata ishi; unu kpata ishi. Unu lwadupho azu ozobaa."

Ozi, Chileke ziru l'ẹhu ndu Arabu

¹³ Waa ozi, Chileke ziru lē k'ẹhu ndu Arabu.

Sù-a; unubẹ ndu ije, shi l'alì ndu Dedanu; unu je je adọru l'ọswa ndu Arabu. ¹⁴ Unu kutakwa mini, unu a-nù ndu mini agu; unubẹ ndu ophu bu l'alì Tema! Unu wotakwa nri bya anù ndu agha phurii! ¹⁵ Ndu ono bẹ bụ ndu gbalaru ogu-echi; mbụ ndu a miliru mma; ẹphe nahụ gbalaa. Ndu e setaru apfụ kẹ kíkiki g'a gbaa. Ẹphe shi l'ẹka ogu ekpo oku ono nahụ gbalaa.

¹⁶ Wakwa iphe, Nnajiuphu pfuru mu baa: "Aaguakwaru ndu Keda apha ogu g'onye e butaru ozi, ọo-nọdu eje. O kwa apha lanu bẹ o phọduru; iphe, bụkpoo ùbvu, aakwabeje ndu Keda a-bvukota. ¹⁷ Nwa ndu a-phọdu nù l'ime ndu agbajẹ apfụ; mbụ ndu ike dọ l'unwu Keda ta abaeđu ishi; kẹle o kwa Chipfu pfuru iya; mbụ Chileke kẹ ndu Ízuru." "

22

Ozi, Chileke ezi l'ẹhu ndu Jierúsalemu

¹ Ọwaa bụ ozi, Chileke ezi ndu bu lẹ Nsụda Ọphulenya ono.

Sù-a; ?bụ gunu eme ngu nta-a, meru g'o gude; ndibe ngu tuko wufu wuba l'oma mkpotsu ọlo; ² mbụ gube mkpukpu ono, bụ iphe, jiru iya nù bụ etsu utsú. Gube mkpukpu, agba gharagharagha bya eme rigbarigba.

Ndibe ngu, e gburu egbugbu ta abukwa ogu-echi bẹ e gude gbaa pẹ. Ophu o bukwa l'egu ogu bẹ ẹphe nọ nwuhu. ³ Ndu-ishi ngu g'ẹphe ha tukowaru ye okpa l'oso gbalaa. A kpuru pẹ lẹ ndzụ; ophu e gudedu apfụ. Iphe, bụkpoo unubẹ ndu e guderu bẹ a tukotaru mkporo tugbabe atugbabe; l'unubẹ ndu gbalaru teke ndu ohogu unu nokwadiro ẹnya. ⁴ Noo g'o gude mu sù: Unu wofu mu rọ ẹnya. Mbụ-a; unu haa mu gẹ mu kwaa ẹkwa kwaghee ya akwaghe. G'e b'ejekwa mu egbogbo l'ẹka o bụ ndibe mu bẹ eeme omeliwe ono. ⁵ Kẹle Nnajiuphu, bụ Chipfu; mbụ Ọkalibe-Kakọta-Ike bẹ meakwaru eswe mbọku ono; o buri mbọku, utsú daru; a zọ iphe pyaapya. Ndzụ rwuta onyemonye lẹ Nsụda Ọphulenya ono. Eswe mbọku ono bẹ ee-nwukpọshi igbulọ; l'a nọdu araku eze ùbvu g'o gbaa mkpu.

⁶ Ndu Elamu byakwa bya achita ẹkpa apfụ pẹ jeshia ogu; bya achita ndu gude ugbo-inya alwuru pẹ ogu; mẹ ndu gude inya eje ogu gude jeshia. Ndu Kiru bya ekpuhaa iphe-mgbobuta pẹ woru ghebe onu. ⁷ Nsụda unu ophu kachaa ree bụ iphe, jiru iya nù bụ ugbo-inya. E woru ndu gude inya eje ogu yechaa g'ẹphe che onu-abata mkpukpu nche. ⁸ Oo ya bụ l'iphe, gbobutaru alì Jiuda bẹ a nashichawaru iya.

O bẹ mbọku ono; unu leaha ẹnya ngwoğu ono, kuru l'ibe eze, e meru l'oshi sida, shi l'ọswa, dọ l'ùbvu ùbvu Lébanonu. ⁹ Unu humawaru lẹ mkpukpu Dévidi gbaru ọru l'ẹka dọ igwerigwe. Unu kukọ mini, dọ l'okpuru mkpozeta sukaa ya. ¹⁰ Unu bya agua ọlo, dughba lẹ Jierúsalemu ogu; bya aharu pẹ tsukpọshia gude mekwaa agbarike igbulọ Jierúsalemu. ¹¹ Unu bya atua okpuru lẹ mgbaka igbulọ labo ono gẹ mini shi l'akahụ okpuru ono wubata iya dọru. Ophu unu agbapfuduru onye bụ iya turu okpuru ono atutu; mbụ ophu unu akpakpodarunu onye ono ishi; mbụ onye ono, bụ iya chiru idzu l'owa-a g'oo-dụ teke duhakpowaro ẹnya ẹnya kpọ.

¹² Tobudu iya bụ; o bẹ mbọku ono; Nnajiuphu; mbụ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike bya ekua unu sù g'unu bya araa ẹkwa gua aphụ; g'unu kpushia ishi; chita uwe-aphu yee. ¹³ Olee o bụ; leanarọ ẹnya! Ẹhu atsole-a unu! Unu nọdu emele-a emereme; egbushi eswi; egbushi aturu; atashi anu; angushi mee! Unu-gbeshi unu asu: "Unu g'anyi rikwaa nri ngua mee! ?O kwarọ: o -be echele; anyi anwuha-a?"

¹⁴ Olee Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike mekpọoru owa-a; mu maru; mu gude nchi mu numa iya; mbụ l'ọ sùru-a: "Iphe-ẹji-a, unu eme-a bẹ a ta abyakwa asachafu asachafu jasụ g'unu a-nọ-beru. Noo iphe, oopfụ; mbụ Nnajiuphu ono, bụ Chipfu; bya aburu Ọkalibe-Kakọta-Ike."

Aalo Shebuna ẹka lẹ nchi

¹⁵ Waa iphe, Nnajiuphu epfu; mbụ Chipfu ono, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike. O sùru-a: "Tugbua je asu onye-ozì ono, mbụ Shebuna, bụ iya bẹ unuphu ibe eze dọ l'ẹka; je asu iya: ¹⁶ ?Bụ gunu bẹ iime l'ẹka-a? Teme ?bụ onye haru ngu g'ì bya anodu tua ilu, ee-li ngu? I bya anodu atụ ilu ngu l'ephekerẹphe; egbubashi ẹka ji-noduje tuta unme l'ime agbara mkpuma. ¹⁷ Lenu! Chipfu abyaakwaa ngu azu gburumu pfuuri; tuphakpọephe etupha; mbụ gube onye ono, bụ oke-dụ-ike ono. ¹⁸ Oo-wee ngu kperekpere gẹ bolu je eworu ngu chie l'ọha, kwata ha okpobe ọsa. O buri l'ẹka ono bẹ ji-nodu nwuhu. Teme o buri l'ẹka ono bẹ ẹguru ugbo-inya ngu ono a-kwashì; mbụ gube onye ono, bụ iphe, e gude achì ọlo nnaji ngu ọchi ono! ¹⁹ Chipfu a-nashì ngu okwa ngu; chifu ngu l'ẹka i nọ eje ozi.

²⁰ "O -be mbọku ono bẹ mu e-ku onye ejeru mu ozi, bụ Ẹliyakimu nwa Hilikaya.

²¹ Mu achita uwe kpowula-kpowula ngu woru yee ya; chita akpọ, iikebutajẹ uwe woru

mee ya mgburugburu; woru ike, shi dũ ngu nũ nũ iya. Ọ bũru iya a-bũru nna ndu bu lẹ Jierúsalemũ; mę ndu ọnu-ulo Jiuda. ²² Ọ bũru iya bę mu e-ye igodo ọnu-ulo Dévidi l'ẹka; ọ -gũhaa ọzo ghebe ọnu; ọ tọ dũdu onye byaru agũ-chi iya nũ. Teke ọ gu-chikwanuru ọzo; ọ tọ dũdu onye byaru agũha iya nũ. ²³ Mu e-me iya g'ọ ngũru anguru gę nggu, a kpọberu kpọ-mia akpọ-mi. Ee-gude iswi ẹhu iya kwabę ndibe nna iya ọbvũ.

²⁴ "Iphemiphe, bũkpoo iphe, e gude akwabę ndibe nna iya ọbvũ bę aa-tũko nyabękota iya l'olu; mbũ ndu ẹphe l'iya bũ abũbu; mę unwu, ẹphe nwũtaru anwũta; ngwa ọlo l'ophu, bũ ndu ọphu ẹnya l'waru l'ibe phę; e -shikpọo l'ochi jasũ l'ipoti." ²⁵ Chipfu, bũ Ọkalibe-Kakọta-lke suru-a: "Lẹ mbọku ono bę nggu ono, e shi kpọbe kpọ-mia akpọ-mi ono a-kpọfu daa. Ngwa-ọlo ono, e shi kobegbaa ya ono abũru gwoo l'alj. Nokwa olu Chipfu."

23

Ozi, Chileke ezi ndu mkpũkpũ Taya

¹ Waa ozi, Chileke ziru lẹ k'ẹhu mkpũkpũ Taya.

Unu kwashĩa ẹnya-mini; unubę ọgbo-mini kę mkpũkpũ Tashishi; kele mkpũkpũ Taya bę e mebyishiwaru. Nta-a ta adũedu ọlo, dũ iya nũ. Ọphu ọ dũedu ọdu ọgbo-mini, dũ iya nũ. Ọ bũru ẹka e shiřọ bya emee g'ẹphe maru bũ l'alj Sayipurosu. ² Unu dakwaa gbęę unubę ndu bukube eze-ẹnyimu; mękpoo unubę ndu agba nghọ, bũ ndu shi lẹ mkpũkpũ Sayidonu. Ndu unu ziru ọzi daakwaru eze-ẹnyimu jeshia ẹka unu ziru phę. ³ Ẹphe dawaru ẹnyimu olemole. Iphe unu shi egudeje akpa okpoga bũ witi, a koru l'agũga ẹnyimu Shihọ; mbũ witi ọphu a kpataru l'agũga ẹnyimu Nayilu. Mkpũkpũ unu shi ẹgube ono bũru ẹka ọhamoha azũkota aswa.

⁴ G'iphere bũru kę gube mkpũkpũ Sayidonu; mbũ gubedua, bũ onye ike dũ, bu l'eze-ẹnyimu; kele eze-ẹnyimu yewaru ọnu sũ l'ime teke emeswekwaa ya; ọphu ya nwũjekwaru nwa. Ọphu ya ehejekwaru nwa nwoke; ọphu ya emetsejekwaru nwa nwanyi.

⁵ Ndu Ijiputu -nũmaephe iphe, meru lẹ Taya bę oo-gburwashĩ phę ẹhu shii.

⁶ Unubę ndu bukube eze-ẹnyimu; unu daghakwaa eze-ẹnyimu la l'azũ iya kę Tashishi! Unu rakwaa ẹkwa rashĩa ya ike! ⁷ ?Bũ mkpũkpũ-a bę unu shi anọduje eme ẹmereme-a? Mbũ akahũ mkpũkpũ ndiche ono; onye ọkpa iya ẹphenebo dutaru je ẹka dũ ẹnya; o je eburu bũru onye byaru abyabya. ⁸ ?Bũ onye kabę chiaru Taya ejo idzu ọwa? Mbũ mkpũkpũ ono, ekpubeje ndu ọzo okpu-eze ono; mkpũkpũ, ndu agba oke-nghọ l'ime iya bũkota ndu-ishi ndu-ishi; ndu bũephe l'ẹphe agba nghọ bũru ndu mgboko l'ophu akwabę ọbvũ. ⁹ Ọ kwa onye chiřu iya dobe g'ọ dũ nno bũ Chipfu, bũ Ọkalibe-Kakọta-lke; g'ọ gude mee g'eku-onwonye k'iphe, bũkpoo ndu nweru akpabiri kpua ẹpho l'alj; l'ookuzetakwapho iphe, bũkpoo ndu aakwabę ọbvũ lẹ mgboko l'ophu.

¹⁰ Unu gbawarọ alj unu ophorokpo g'ẹka ẹnyimu Nayilu byaru utso; unubę ndu Tashishi! Ọ tọ dũedu onye nọ-chikwaduru unu ọzo. ¹¹ Chipfu machjwaru ẹka maberu eze-ẹnyimu; bya emee g'alj-eze ndu mgboko nmakọta jijijijii. Ọ tũwaru ekemu sũ l'owa-a iphe, ee-me ndu Kėnanu; g'a tũko iphe, bũkpoo ẹka e meru; ọ nguru anguru, dũ iya nũ mebyishikọta. ¹² Ọ pfuru sũ: "Unu tee meekwa ẹmereme; unubę ndu Sayidonu, bũ unubę ndu ọphu e gweru uji nta! Unu gbalihunu daghata azũ iya ọphuu jeshia alj Sayipurosu. Unu -jerwukpọnu ẹka ono bę unu ta abyakpọkwanu atũta unme ọbu."

¹³ Unu lekpodapho ẹnya l'alj ndu Babilọnu; mbũ ndu ono, adudu iphe, a gũberu phę nta-a ono! Ndu Asiriya mewaru iya; ọ bũru ẹka unwu anũ, shi l'echięgu abyaję adọru. Ẹphe tsoru iya ọgu; bya eworu ọlo, a kpushiru ike, dũ iya nũ g'ọ ha tsukposhia; mee ya; ọ bũru ochobu.

¹⁴ Unu raa ẹkwa rashĩa ya ike; unubę ọgbo-mini kę mkpũkpũ Tashishi; kele mkpũkpũ, unu shi dakobe bę e mebyishiwaru!

¹⁵ Ọ -rwua teke ono bę aa-zọha mkpũkpũ Taya nọo ọkporo apha ẹto l'apha iri, bũ iya bũ iphe, eze anoje l'okwa eze iya. Ọkporo apha ẹto l'apha iri ono -bvũephe l'ọ nwũaru ndu Taya g'ebvu ono, ndu agba ọkpara aguję ono, suru:

¹⁶ "Wota ogumogu tsoru oma

mkpũkpũ ghaphechaa;
gube nwanyi-ọkpara,
a zọharu azọha!

Kpọo ogumogu ọbu

rengurengu;
gua ikpoto ebvu gũru
ye iya;

k'ophu aa-nyata ngu
ozobakwa.”

¹⁷ Lẹ-a; ụkporo apha ẹto l'apha iri ono -bvụephe bẹ Chipfu a-bya emee ndu Taya enweru iphe ọzo. Ẹphe alaphu azụ l'iphe ono, shi kwọwaru phẹ ẹhu ono, bụ iya bụ agba ụkpara. O bụru ndu ẹphe l'iya a-nọdu eme iya bụ alị-eze ndiphe l'ophu. ¹⁸ Ole urwu, oo-rita; mę ụgwo, aa-pfũ iya a-bụkotaru iphe, ee-doberu Chipfu. O too dobedu iya l'oba; ophu ọ dudu eka ọochikobe iya. Urwu, o ritaru aburu ndu aa-nuje iya bụ ndu nọ ndzụ nọ-doru Chipfu; gę ndu ono nweru nri nweru ọkpobe uwe; nweru iya k'etsutsu iya.

24

Aphụ, Chipfu a-nụ ndiphe l'ophu

¹ Lekwa! Chipfu abyakwa eme g'eliphe l'ophu dabyiru iphoro. Mbụ mee ya g'ọ bụru ochobu. Oo-mebyishi iphu iya chikashia ndu bu iya nụ. ² O bụru g'e meru onye bụ g'ee-me onye! G'e meru ndu-uke bụ g'ee-me nemadzụ mmanụ. G'e meru nnaji bụ g'ee-me ohu. G'e meru ne nwe ụlo bụ g'ee-me nwamgboko, ejeru iya ozi. G'e meru onye ere erere bụ g'ee-me onye azụ azuzu. G'e meru onye jeru ejita ụgwo bụ g'ee-me onye jieru ụgwo. G'e meru onye jeru ejita ụgwo oke ntụkwase bụ g'ee-me onye ejie oke ntụkwase. ³ Eliphe l'ophu bẹ ee-me g'ọ dabyikotakporu iphoro; mbụ mebyishikotakpoo ya g'ọ ha. O kwa Chipfu pfuru opfu-a l'onwiya.

⁴ Eliphe l'ophu agbanwụshihu agbanwụshihu anwụ lwaalwaa anwụlwashihu. Mg-boko l'ophu nọdu atahụ atahụ anwụkwapho lwa. Iphe, bụ ndu eekutse l'eliphe nọdu atahụkotakwapho atahụ. ⁵ O kwa ndu nọ lę mgboko pharwuru mgboko; kele ẹphe jikaru eme iphe, ekemu pfuru; bya agbanwee iphe, a suru g'e meje; bya emebia ọgbandzu ojeje onoya. ⁶ Noo g'ọ gude onu, Chileke turu nọdu ere phuruphuru lę mgboko. O bụru ndu bu iya nụ e-vuta ọnwu iya. Oo ya bụ lę ndu bu lę mgboko bẹ e keyyashikotawaru. Ophu nwa ndu ophu phoduru nụ abaedu ishi. ⁷ Mee ọphuu tashihuru. Vayinu ata męe nwukota lwa. Iphe, bụ ndu eme rigbarigba tsuahaa pfupfupu.

⁸ Ẹguru ọda nkwa ono, ẹphe akụ ono bụru bugemu. Wọwoowoo, ndu angu-sweshi onwophẹ iphu atụ bụru sọtukumu. Ogumogu ono, shi atso ikpoki ono daa nyonyoronyo. ⁹ Ophu ẹphe abujeeduru; ẹphe -nọdu angụ męe; ẹphe agụ ebvu-męe eye iya. Męe, atsu atstsu nọdu atsowa ndu angụ iya nụ ilu. ¹⁰ Mkpukpu ọla-l'iswi ono dabyiwaru ophorokpo. Ụlo onyemonye bẹ a gu-chishichaaru agụ-chishi g'ọ tọ dụ onye a-bahụ iya nụ. ¹¹ Ẹphe wushiru lę gbororo ara g'a nụ phẹ męe g'ẹphe ngua. Ehu-utso l'ophu tuko gbahukota ọchii. Ophu ete ẹswa aduedu l'eliphe mgburugburu. ¹² A haa mkpukpu ono; ọ bụru ikpozu. E woru ọguzo, e shi yee ya gbua pyaapya. ¹³ Noo g'ọdu l'eliphe l'ophu bụ ono. Nokwapho g'ọo-duru ohamoha. Ọo-du g'ẹka a nmaru oshi olivu yigayiga; ozoo gę nwantukantuka akpuru vayinu, phoduru l'ẹka a wọru vayinu.

¹⁴ Ẹphe e-mechaa wolia olu tya uzu; mbụ tya uzu ẹhu-utso. Ẹphe eshirọ l'uzo ẹnyanwu-adada tuta onu gę Chipfu paberu ẹka. ¹⁵ Oo ya bụ gę ndu nọ l'uzo ẹnyanwu-awawa jaa Chipfu ajaja. Gę ndu bukube eze-enyimu tukwaapho Chipfu ono, bụ Chileke kę ndu Ízurelụ ẹpha! ¹⁶ Anyi nọdu anuro ebvu, a -gbę l'ẹka igwe beru alị beru agụ, asuje: “G'ajaja bụru k'onye ono, pfuberekoto ono!”

Mbędua sụkwanu: “Mu wufuakwaru! Mu wufuakwaru! Nshioakwa mu nshio! Ndu oderu-oye edeakwaru amadu eye! Ẹphe gudeakwa ẹregede ederu amadu eye!” ¹⁷ Nggiri; yee nsukutu; mękpoo igbudu tükokwaru kwaberu unubę unwu-eliphe! ¹⁸ Onye nọmaru ụkporo nggiri -gbalaaha l'ọ je adalahụ lę nsukutu. Onye -shikwanụ lę nsukutu nyifuta; igbudu atupya bẹ iya. Ụzo-mini uzo-mini, nọkota l'igwe ghekotawaru onu. Okpa-ulo mgboko l'ophu nọdu angakota angana. ¹⁹ Mgboro l'ophu gbawashihuwaru agbawashihu. Mbụ lę mgboko gbajahawaru ẹbo. Mgboro aphuwaa kpakpakpa aphushi iya ike. ²⁰ Mgboro l'ophu angaakwaa phuphupu g'onye męe l'atsu. Ootu kpekengu kpekengu g'ulo, bvuru l'ẹka oke pherephere ezi. Mbụ l'ejo-iphe, o meshiru bẹ ikpe iya nmaru iya nmashia ya ike; k'ophu bụ l'ọo-da darwua alị; ophu ọgbalihubaedu.

²¹ O -rwua mbọku ono bẹ Chipfu a-hụ ndu nọ l'ephekerephe ahụhụ k'iphe-eji, ẹphe nọ l'ẹka dụ ephekerephe mee; hụkwapho ndu eze, nọ l'eliphe ahụhụ kwapho. ²² Ee-rwukobe phẹ l'ẹka lanu g'onye rwukoberu ndu mkporo l'ọka-mkporo. L'a tu-chia phẹ l'ọka-mkporo obu paru haa. A -nọephe ujiku olemole l'e je ahụa phẹ ahụhụ. ²³ Noo

teke iphere a-dụ ọnwá; l'e meru ujikputeru nụ ẹnyanwu. Noo kele Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike a-buru eze l'eli úbvú Zayọnu yefua lẹ Jierúsalemụ. O je l'egoshi ndu bụ ọgerenya mkpụkpu ọdu-biribiri iya.

25

Etu Chipfu ẹpha

¹ Gụbe Chipfu;

ọ bụ ngu bụ Chileke mu.

Mu a-nọdu ekutse ngu;

eku ẹpha ngu gude aja

ngu ajaja.

Noo kele i mewaru iphe,

dụ biribiri.

Iipfushije ike l'iphe,

ị chịru idzu iya e -shi

teke ndiche;

² kele i mewaru mkpụkpu;

ọ buru ikpọzu;

mbụ mee mkpụkpu,

a kpụ-pheru igbulọ

mgburugburu;

ọ buru ọla-l'iswi.

Ẹka ndu ọhozo kpuru;

ọ nguru anguru bẹ i mewaru;

ọ buru ẹka mkpụkpu

adụedu;

ọphu a byadu emezibaa

ya jasụ l'ojeje.

³ Noo g'ọ gude ọha ike dụ je

a-nọdu akwabẹ ngu

úbvù.

Ndu mkpụkpu ono,

ndu bu iya nụ bụ ndu

ewebushi akurepho ono

a-tụko wata ngu eyeru

nsọ.

⁴ Ọ kwa ngu shikpoo eshinu

buru onye ndu adudu

g'ọ dụ pẹ anọduje l'ẹka

ezeru ndzụ.

Mbụ l'ị bụ onye abujeeru;

iphe -nọdu atsụ nemadzụ

l'ẹhu l'ọ gbaba ngu l'ime

je anọdu zeeru ndzụ.

Ọ buru ngu bẹ aagbabaje

l'ime je anonyabe me

oke pherephere nọdu ezi;

mbụ l'ọo ngu bụ ibvù

onye okpomọku ekpo;

kele mkpawere ndu

ewebushi akurepho

dụ g'ẹka oke

pherephere eme g'ọ

nwutsua igbulọ;

⁵ bya adukwapho

g'okpomọku, ekpo l'alị,

mini adudu.

Ọ bụ ngu emeje gẹ ndu

ọhozo,

atụ kwokwokwo dobe

ọnu doo.

Oo g'íbvù, shi l'urwukpu
atuzetaje okpomoku-a
bù g'íbyanyije erwu
úbvù ndu ewebushi
akurepho.

Nri obo-iphe, Chipfu e-shiru ndibe iya

⁶ Oo l'eli úbvù-a bẹ Chipfu, bù Okalibe-Kakota-Ike a-nodu kua ndiphe l'ophu oku iphe-eriri, tsuru eba; gaaru phẹ mee ndiche; mbụ shiaru phẹ anụ, bù anụ, ụmi jiru ejiji; yẹe mee, doru erwu. ⁷ Ozo bù l'oo l'eli úbvù-a bẹ oo-nodu mebyishia phulaphula ekwa ono, e gude phukputehaa ohamoha ono; mbụ ukpo ono, e gude phụ-chia oha l'ophu onoya. ⁸ L'o mebyia onwu lwua ya ree jasụ l'ojeje. Mbụ lẹ Nnajiuphu, bù Chipfu l'e-hushi onyemone ẹnya-mini l'anya. Iphe-iphere ono, e shi eme ndibe iya ono bẹ oo-me g'ọ bvukota l'eliphe mgburugburu; kele ọo iphe ono bẹ Chipfu pfuru.

⁹ O -rwua mbọku ono bẹ ephẹ a-sụ: "Lenu! Ọ kpokwaa Chileke anyi baa. Anyi kporu obu yeru iya; ọ dzọo anyi. Onye-a bù Chipfu; anyi kporu obu yeru iya. G'ehu tsọo anyi! G'anyi teje ẹswa l'ọ dzọru anyi!"

Aphụ, Chipfu a-nụ ndu Mówabu

¹⁰ Kele ẹka Chipfu a-dụkwa l'eli úbvù-a. Mbụ lẹ ndu Mówabu bẹ aa-zọ tọtiliti l'ibe phẹ ẹgube ono, aazọje ẹswa ekperema pyakapyaka l'ikpozu ono. ¹¹ Ephẹ a-chiru ẹka labọ tũkaa g'onye ebvu mini, tũkaru ẹka l'eli mini ebvu mini onoya. Teme l'ọ bya emee g'eku onwophẹ ono lwa phẹ alị; g'ephẹ amahabe ẹrengete iya. ¹² Oo-byazeta phengarangu igbulọ ono, unu kpuru; ọ nguru anguru ono. Oo-me iya l'ọdukpoo mkpulaị ọkpobe adudu; mbụ l'oo-wozetakpo ya alị ọkpobe ewozeta; mbụ worwua ya alị gẹdegede kpọ.

26

Ebvu Ajaja

- ¹ O -rwua mbọku ono; waa ebvu,
aa-gu l'alị ndu Jiuda baa:
"Anyi nweru mkpukpu,
shihuru ike.
Ọ buru ndzota bẹ Chileke
gude kpụ-phae ya
mgburugburu g'igbulọ."
- ² Unu gūhaa ụzo mkpukpu
ono ghebe onu;
k'ophu oha ono,
pfiuberekoto ono,
bù ndu apfushije ike l'iphe,
ephẹ pfuru ono abahu.
- ³ Ii-kebe iya l'oma; mbụ onye ono,
uche iya dū l'eka i nọ;
opfu l'ọ kporu obu yeru
ngu ono.
- ⁴ Unu kporu obu yeru Chipfu
jasụ lẹ tuutuutuu lẹ m̄imiimii;
kele Nnajioha,
bù Chipfu bù oke agbara
mkpuma ojejeje.
- ⁵ Ndu woliru onwophẹ eli
bẹ o kuzetaru;
bya emee gẹ mkpukpu, a kpuru;
ọ ha ephekerephe
ephekerephe lwazetakpo
mkpulaị;
mbụ l'ọ gweru iya
pyakapyaka jasụ o rwua alị;
o woru iya gwọo
l'urwuku.
- ⁶ E gude ọkpa azọ iya tọtiliti;
mbụ ọkpa ndu e shi

emekpa ẹhu;
mbụ ntụ-okpa ndu adudu
g'ọ dụ pẹ.

⁷ Ụzo, ndu p̄f̄uberekoto
eshi p̄f̄uru nhamunha.

Sụ-a; ḡube onye obu ḡuru
ìphóró;
ọo ngu meru ụzo ndu
p̄f̄uberekoto;
ọ n̄odu akwọ t̄eretere.

⁸ Ḡube Chipfu;
anyi n̄okpoep̄ho eme iphe,
ekemu ngu p̄f̄uru;
gude nno daa gb̄e
ngaberu ngu.

Ẹpha ngu;
ȳe ẹngiringa ngu b̄u iphe,
aduje anyi ree l'obu.

⁹ Oghoroko ngu aduje mu
l'enyashi.

O -be l'utsu l'ọ dukwa mu p̄o
g'asụ l̄e mu h̄umaru
ngu.

Teke i kpērup̄ho
unwu-eliphe ikpe;
ndu bu iya n̄u amaru iphe,
b̄u ap̄f̄ubekoto.

¹⁰ Ndu ẹjo-iphe ab̄uj̄eru;
e -mechakp̄ooru p̄h̄e
eze-iphe-oma;
ep̄he ta anw̄utadu iphe,
b̄u ap̄f̄ubekoto.

Ẹp̄he -n̄oduchakponu l'al̄i
ndu obu p̄h̄e ḡuru ìphóró;
ep̄he emel̄e-a iphe,
b̄u iphe, ap̄f̄uduru-oto.

Ẹp̄he ta akpadu ishi kēle
Chipfu par̄u ẹka.

¹¹ Ḡube Chipfu;
ì paliwaru ẹka ep̄hekerep̄he;
obenu l'ep̄he ta ah̄umaduru
iya.

G'ep̄he h̄umanu g'op̄fu-ẹhu
ndibe ngu ap̄h̄u-beru
ngu l'ẹhu;
g'ìphere ad̄u p̄h̄e!

G'oku, d̄uru ndu ọhogu ngu
tsupyash̄ikwaa p̄h̄e!

¹² Ḡube Chipfu;
ọ b̄u ngu e-me ḡe nch̄i
d̄u anyi doo.

Iphe, b̄ukpoo iphemip̄he,
anyi meru b̄ukota ngu
b̄e meru iya n̄u anyi.

¹³ Ḡube Chipfu, b̄u Chileke anyi;
ndu b̄u nnaj̄iup̄hu ozo,
ab̄udu ḡubedua shiakwa
b̄uru nnaj̄iup̄hu anyi.

Obenu l'ọo ḡubedua kpoloko
b̄e anyi akwab̄e ùbv̄u.

¹⁴ Ndu k'ono nw̄uh̄uakwaru;
ep̄he ta an̄ekwa ndz̄u.

Ndu maa, lashìwaru nù;
 ta alwajeekwa azù.
 I hùru phẹ ahùhù; mee phẹ;
 ephe buru ọla-l'iswi;
 bya emee phẹ g'a ta
 nyatajẹhe phẹ anyata ophu.
 15 I mewaru ndu ndu-anyi;
 ephe ka igwerigwe;
 gube Chipfu.
 I mewaru ndu ndu-anyi;
 ephe ka igwerigwe.
 I shi egube ono mee
 onwongu;
 a kwabẹahaa ngu ùbvù;
 gube onye kporibecharu
 oke alì ono l'ophu.
 16 Mbù-a Chipfu;
 ọ kwa ngu bẹ ephe
 gbapfutaru teke iphe atsù
 phẹ l'ẹhu.
 Teke ìhù phẹ ahùhù bẹ ephe
 tùkoru wata ngu araku.
 17 Ọọ ge nwanyi, dù ime;
 ime nọdu emewaa iya;
 anọduje aswìkposhi onwiya;
 echi mkpu l'oome iya ẹhuka-a;
 noo g'anyi shi dù nọdu
 ngu l'iphu; gube Chipfu.
 18 Anyi shi dù ime;
 anyi nọdu aswìkposhi
 onwanyi l'ẹka oome
 anyi ẹhuka.
 E mechaa; ọ dù g'anyi nwùru
 phẹrephere;
 mbù l'anyi ta adùdu ike
 dzọta unwu-eliphe;
 ophu ndu buchiru mgboko
 adaduru.
 19 Sù-a; ndibe ngu,
 nwùhuru anwùhu
 e-mechakwaa nọdu
 ndzù ọzo.
 Ogwehu phẹ e-teta gbalihu.
 Unubẹ ndu bu l'ime urwuku;
 unu gbalihu rwua okwe
 ẹhu-ùtso.
 Iji, akwaru unu dukwa g'iji,
 akwa lẹ nchi-abọhu.
 Mgboko e-mechakwaa
 chifutagbua ndu shi
 nwùhuhawa nù,
 dù iya l'ime.

Adzọ ndu Ízurelu ndzù

²⁰ Ndu mu; unu tğbua bahù l'ùlo unu je agu-chia onwunu ọzo! Unu domia onwunu nwanshìj; jasù oke ẹhu-eghu iya adazeta; ²¹ kele-a; unu lenu! Chipfu shiakwa ẹka o bu eje afùta; g'ọ bya ahùà ndiphe ahùhù k'iphe-ẹji, ephe meru. Mgboko l'ophu e-kpofutakọta ndu e gburu l'ime iya; ophu oodomiẹdu ndu a nọ iya l'ime phùshia.

27

¹ O -rwua mbọku ono bẹ Chipfu e-gude ogu-echi, aha gengugengu. Ogu-echi, parù ẹka bya adù ike bẹ oo-gude hùà ẹjo-oke-agiyi ono ahùhù; mbù ọkpu-wuruwuru ono,

bù agwò; èjò-òkè-àgìyì onò, bù iya bù nwòswì nggègèringgè agwò onò; mbù l'èjò anù, bugbaa lè minì bẹ ọ-ò-phùshichaa tètèrìi.

² O -rwua mbòkù onò bẹ Chipfù e-pfù sù: “Unu gua ebvù nù opfù-vayìnu onò, eye mebyì ntùmatu onò. ³ O kwa múbè Chipfù eleta iya ẹnà. Mu agba iya minì mkpúrùmpùrù. Mu nòdu eche iya nche eswè l'ẹnàyashì; g'ò tọ òdu onyè e-mebyì iya nù. ⁴ Èhù tẹ egbùjèkwa mu egbù. O -bùkwànùrù l'è woru obvù onyè mkpò mkpò tọ-chìshìà mu ọzò; mu azọọ ya ọkpà ghata mẹ a -nòdu l'ìphù ọgù; chìrù phẹ yè l'òkù g'òkù kee. ⁵ Ọdumekà; g'èphè gbapfutaèlè mu-a bya anòdu mu l'èkà zee ndzù. G'èphè byalè-a gẹ mu l'èphè doshìà; g'opfu ta adùheru mu l'èphè.”

⁶ E -mechaa l'ùzò iphù; bẹ oshìlòkpa Jiékòpù e-mechaa gbaa ọgbarabvù. Mbù lẹ ndu Ízùrèlù e-mechaa tẹa ige; phòò ishì; mìa amìjì gude mebyì mì-jìà mgbòkò l'ophù.

⁷ Mbù-a; iphe, Chipfù chìrù iya; ?ò hìkpwànu g'òphù o chìrù ndu chìrù iya iphe? ?E gbubèkpwàrù iya nù g'è gbùrù ndu gbùrù iya nù? ⁸ Iphe, o gude baarù iya mba bù l'ò harù; e tsoo ya ọgù kpà ya lè ndzù; mbù ọ búrù èjò phèrèphèrè, shì l'ùzò ẹnànwù-awawà bẹ o gude bya agù-lìà ya. ⁹ Wakwà l'èe-gude byachìà ikpè, nmarù oshìlòkpa Jiékòpù baa; tẹmè ọ bùkwàrù iya phò a-bùrù mebyì, ọ mìrù, bù iya bù l'èe-huchafù iphe-èjì iya: Teke oo-gwè mkpùma ẹnà agwà iya rwukùrù-rwukùrù g'onyè egwè ndzù. Itso Asherà taa dùèdù; ophù ẹnà èkà aakpòjè ùnwù-isènsù ọkù adùèdù ophù apfùkwadùrù nù.

¹⁰ Nòò kẹlè mkpùkpu, a kpùshìrù ike dabýìwàrù iphorò. O búrù ochòbù ègù mbukòbè; bùrù èkà a gbadorù g'èchìègù, adùdù onyè bù iya nù. O búrù èkà onò bẹ àanòdujè eche eswì; bya abùrù èkà aadòbèjè iya; ọ nòdu àtá èkàlì-òshì, dù iya nù l'òoburù èchachì. ¹¹ Teke èkàlì iya onò kpòhùrù nkù l'èegbushìà ya. Ùnwanyì abýà evutà iya jeyè l'òkù; kẹlè ndu-a bù ndu enwedù egomunggò. O búrù iphe onò merù g'ò gude ophù imemìnì phẹ adùdù onyè merù phẹ nù; mbù ophù ọ dùdù iphe-òma, oo-merù phẹ mẹ ilìlèkpwò.

¹² O -rwua mbòkù onò bẹ Chipfù e-shìèphò l'ònu ẹnýmù Yufurètìsù tùtùkoo ndìbè iya g'onyè atùtùshì ẹnswà l'èreshì; gbìrìrì jàsù lẹ nggèlè Ìjìputù. Mbù l'unubẹ ndu Ízùrèlù bẹ àa-nòdu atùtùkòbè nanúnànu. ¹³ Mbòkù onò bẹ eè-gbù eze opu. Ndu onò, nọ l'alì ndu Asìrìyà àlà l'ìswì onò; mẹ ndu ophù a kpùrù lẹ ndzù laa alì ndu Ìjìputù; a-tùkò lwakòbè bya abàharù Chipfù èjà l'ùbvù, dù nsò onò, nọ lẹ Jìerùsàlèmu onoyà.

28

Aphù atsòrù ndu Ifuremu

¹ Nshìjò mkpùkpu Samèrìyà, bù okpù-ezè onò, ndu Ifuremu gude eku onwophẹ onò; gude iya angughajèrù mẹè èkà onò! Nshìjò ègùrù okokò onò, anwawà anwanwà onò; mbù okokò, bù iya bù ègùrù iya; bya abùrù ogbunwìjìnwì iya onò, a tẹ-kòbèrù l'ìshì nsùdà, emehujè iphe onò! Nshìjò mkpùkpu onò, ẹnphè egudejè eku onwophẹ; mbù ndu mẹè kwatsurù onò! ² Lenu; Nnàjìuphù nwekwarù onyè ọkpèhù dù shìi; tẹmè o shìhù ike. Ọ-ò-gbalìkpòè ya phò byìà l'alì kẹ gbaa; g'èkà a tùrù akamìnì; g'èkà oke phèrèphèrè mebyìshìrù iphe; g'èkà igwè ezì phèrèphèrè; edze oke minì, asọ gbòrogborò. ³ Okpù-ezè onò, ndu Ifuremu gude eku onwophẹ onò; gude iya angughajèrù mẹè èkà onò bẹ eè-gude ọkpà tẹ pyakapyakà. ⁴ Okokò onò, anwawà anwanwà onò; mbù okokò, bù iya bù ègùrù iya bya abùrù ogbunwìjìnwì iya onò, a tẹ-kòbèrù l'ìshì nsùdà, emehujè iphe onò; l'a-dù g'akpùrù oshì fìgù, chakerù achake. Ahùmà, nemadzù ahùmà iya; bya awòtawà iya parù l'èkà; bùwaa g'ò wata iya erìrì.

⁵ O -rwua mbòkù onò bẹ Chipfù, bù Ọkàlìbè-kakòtá-ìkè a-bùrù okpù-ezè, egbù nwìjìnwì; bya abùrù okpù, l'eme phẹ g'èphè dù ùbvù l'ẹnà; mbù nwa ndìbè iya ophù a kpù-phòdòrù lẹ ndzù. ⁶ Sù-a; ọò Chìlèkè l'a-bùrù onyè a-nòdu eyèrù onyè-ìkpe èkà g'ò kpèè ikpè, pfurù ọtò; l'ò búrù iya a-bùrù onyè angejè ndu alwù ọgù ike g'èphè nwufù ndu ọhògù phẹ ọnu-ọguzò mkpùkpu.

Ndu uke yelè ndu mpfuchìrù Chìlèkè, ngùnukàrù mèè

⁷ Ndu ọwà akpòkwaphò kulakulà mẹè; tẹmè èphè gudewaa angù mẹè, shìhùrù ike dakashìhù. Sù-a; ndu-uke Chìlèkè èphè lẹ ndu mpfuchìrù Chìlèkè nguakwarù mẹè, shìhùrù ike; akpò kulakulà. Mèè riakwarù phẹ ishì. Èphè ngùrù mẹè, shìhùrù ike akpò kulakulà. Èphè nòdu anòdujè akpò garìgarì m'èphè nòdu apfù ophulenyà. Èphè -nòdu epfù iphe, eè-me; èphè epfusweshì iya epfusweshì. ⁸ Iphe, bùkpòò tẹburù g'ò hà bẹ èphè gbòkòtarù ègbò kpua; k'òphù bù l'ò tọ dùdù èkà akpòdùrù iya idzù.

⁹ “?Bù onyè bẹ oome g'ò zìà iphe? ?Bù onyè bẹ oome g'ìphè, oozi doo ẹnà? ?Bù ùnwègìrìmà nshìjì, aamìfù ọnu l'èrà tọ; mbù ndu bù-wokwadù-a bẹ a nafurù phẹ èrà.

¹⁰ Kele o kwa ekemu be e woru tu-kobe l'ekemu; mbu l'ekemu tu-koru l'eli ekemu. A bya akaa iphe l'eli iphe, a karu iphe; kaa iphe l'eli iphe, a karu iphe. E metota l'eka-a; metota l'eka pho."

¹¹ O kwa onye epfu l'onu-oku yee onye epfu opfu-ali ndu ozo be Chileke e-gude pfuru opfu nu ndu-a; ¹² mbu ndu ono, o suru: "Eka-a bu okpoku atuta unme; ge ndu ike bvuru nodukwa iya tuta unme. Tem eka-a buru eka atuta unme." Ophu ephe angaduru nchi. ¹³ Oo ya bu l'opfu, Chipfu epfu eyeru phe a-buru ekemu be e woru tu-kobe l'ekemu; mbu l'ekemu tu-koru l'eli ekemu. A bya akaa iphe l'eli iphe, a karu iphe; kaa iphe l'eli iphe, a karu iphe. E metota l'eka-a; metota l'eka pho; k'opfu ephe e-jekwanu adaa idaphu-azu; meka iphe; dalahu l'onya; l'aanmata phe.

Mkpuma, gude ulo, a togboru l'ubvu Zayonu

¹⁴ Oo ya bu; unu numakwa opfu, Chipfu epfu anu unube ndu mgbonu! Mbu unube ndu ono, bu ndu-ishi le Jierusalemu ono! ¹⁵ Unu anoduje epfu okpu-onu okpu-onu su: "Anyi l'anwuhu gbaakwaru ndzu; mbu l'anyi l'ali-maa yeakwaru eka l'ekwo. Teke Ochi-gbaagbaa ono, e-dzuru ekameka ono rwuru be o to dukwa iphe, oo-me anyi; kele oo adzu uka be anyi meru; o buru iphe, anyi egudeje ezeru ndzu; ughoshi l'onwiya buru eka anyi ejeje je edomia onwanyi." ¹⁶ Wakwanu iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu pfuru baa: "Lekwa; mu togboakwaru mkpuma l'ubvu Zayonu; mkpuma, a huwaru ama; bya aburu mkpuma, vu oke aswa; mkpuma, e doberu l'ishi eka o gude okpa-ulo gudeshia ya ike; k'opfu bu l'onye dakoberu iya nu ta abyadu anga anganga. ¹⁷ Oo ikpe, pfuru oto be ya e-me oshi onyeka. O buru apfubekoto a-buru iphe, e gude eme g'o pfuru nhamunha."

O buru akamini e-kpota iphe obu, unu gude ezeru ndzu obu; mbu adzu uka. Mini abya asopyabe eka ono, unu ejeje je edomia onwunu ono. ¹⁸ Oqbandzu unu l'anwuhu be tee vueduru ire. Ophu eka, unu l'ali-maa yeru l'ekwo apfueduru. Teke o-chi-gbaagbaa ono, e-dzuru ekameka ono rwuru; l'ochita unu togbo. ¹⁹ O to dukpodaa teke o bya; ophu o zikota unu. Utsu g'utsu; eswe l'enyashi be oo-byaje bya ezia zighata. Mbu l'onye-ozia doru enya bukwa ndzu e-rwuta iya. ²⁰ Kele iphe-azee taa suedu nemadzu azele lochia onwiya alochi. Ukpo apaa gberere k'opfu o to suedu nemadzu aphu onwiya. ²¹ Noo kele Chipfu a-gbalihu g'o gbalihuru l'eli ubvu Perazimu. Ehu eghuahaa ya eghu g'o ghuru iya le nsuda Gibiyonu. Noo teke oo-je ozi iya; jee ya g'o to jejehaadaru iya; mbu mee ungara nkiya g'o to mejehaadaru iya.

²² Nta-a bu le-a; unu hakwa agba mgbonu; odumeka be ee-mekwa g'egbirigba unu kabaa unu anyi erwa. O kwa Nnajiuphu; mbu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike be pfuru mu su mu l'a tu-buwaru l'ee-mebyishi ali-a l'opfu.

Mmamiphe Chileke

²³ Unu ngabe nchi numa olu mu! Unu gebekpodapho numa iphe, mu epfu! ²⁴ Teke onye akoje opfu akoshi eka oo-nma iphe; ?onoduje akopho okoro nno eje too? ?Bu iphe, onodujeepho eme bu egbukoshi be onodujeepho egbukoshi ali akpa iya eja eje too? ²⁵ O -kocha ya kpasaa ya; o du ree; ?too ghajedu iya akpuru dilu; ghaa akpuru kominu; kya ya witi l'eka rwuberu iya nu; ghaa bal l'ibiya ophu a karu iphe; bya aghaa ereshi-supelutu l'okeke ali iya obu? ²⁶ O buru Chileke iya anoduje egoshi iya iphe, oo-me; bya abukwaru iya pho anoduje ezi iya iphe, bu: o -mee ya; l'o buru okpobe iya. ²⁷ E tee gudejekwa mgborigwe, eegudeje echi ereshi echishi akpuru dilu. Ophu eegudeje oqba-kperekpere-nzoshi-iphe ewephe l'eli kominu. Akpuru dilu bu oshi be eegudeje echishi iya. O buru mgboro be eegudeje echishi kominu. ²⁸ ?Egwepyashije witi egwepyashi too? Waawakwa. E te egweje du iya ngwe lanu. Oobujeru; e -wechaa ya ogba-kperekpere-nzoshi-iphe; l'o phushia ya eswa; ole o too gwepyakwanu iya egwepya. ²⁹ Iphemiphe ono bukotaru onye o shi l'eka bu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike. Iphe, ootu-beje k'ememe du biribiri; mmamiphe iya be pakwaru eka.

29

Nshio mkpukpu Jierusalemu

¹ Nshio Ariyelu; gube Ariyelu; mbu mkpukpu ono, Devidi shi buru ono! Unu guru apha ye l'apha. Unu bo obo-iphe bogbabe mgburugburu. ² Obenu le Ariyelu be mu e-me g'o jee iphe-ehuka. Oo-gu aphu kwashia enya-mini. Oo-due mu pho g'eka aakpoje ngweja oku l'oru-ngweja. ³ Mu e-keru ngu ogu kepee ngu mgburugburu; woru ose-ogu buphee ngu mgburugburu. ⁴ Ee-wozekpo ngu ali k'opfu ii-nodu l'ali aka gbergbere. Olu ngu eshi l'ali adafuta nwiphipe. Mbu l'ii-nodu l'ali epfu nwa hohoho ge nwamaa. O buru l'ali be ii-ze; olu ngu obu ada nwa rwirwirwii.

⁵ Ndu ọhogu ngu, ọ̀dúpoo igwerigwe bẹ́ ee-gwe uji g'urwuku, ọ̀ nukuru nukuru. L'e mee igwerigwe ndibe ngu, ewebushi akurepho; ẹ̀phe etsu dududu g'ẹ̀swa ereshi. Teke ono teke ono; mbụ́ a -bya amaru; ⁶ bẹ́ Chipfu, bụ́ Okalibe-Kakọ́ta-Ike e-me phereketeke. Ọ́ -nọ́du abya l'ọ́ tọ́ egbigwe; alì anma jijijiji; ẹ̀kameka aphụ́ tititi; oke pherephere ezi; oke mini edze; ọ́ku, anọ́du enwu phoophoophoo; ekepyoo iphemiphe. ⁷ Noo teke ikpoto oha, a-nọ́du etso Ariyẹ́lu ọ́gu a-wufuta; ẹ̀phe etsoo ya ọ́gu; mekpoo ọ́lo, a kpụshiru ike, ọ̀du iya nụ; nọ́-pee ya mgburugburu. Ọ́ -nọ́du eme l'ọ́ ọ̀du iya gẹ́ nrwọ́; g'ọ́ bụ́ ọ́phulenyia bẹ́ ọ́ophu l'ẹ̀nyashi. ⁸ Ọ́o-ọ̀du g'ẹ̀ka onye ẹ́gu agu rworu nrwọ́ gẹ́ ya eri nri; o tehushia; ẹ́gu nọ́du agu iya rọ́ l'ẹ̀ka ọ́ogu iya; g'ẹ̀ka onye ẹ́gu-mini agu rworu nrwọ́ eka ya angu mini; o tehushia; ẹ̀kpiri kpohukwa iya phọ́ nkụ́ g'ọ́ kpohuru iya; kele mini ọ́bu agule iya phọ́ g'ọ́ogu iya. Noo g'ọ́o-ọ̀du ikpoto oha l'ọ́phu, etso ọ́bvú Zayọ́nu ọ́gu bụ́ ono.

Iphe, e-me ndu ta angaduru Chileke nchi

⁹ G'ọ́ tufukwaa unu ẹ́hu! G'ọ́ ọ̀dúkwá unu biribiri! Unu watakwa atşu ishi! Unu ba aphuhékwa ọ́zo! Gẹ́ mee, unu anguduru watakwa unu atşutsu! Unu awata akpọ́ garigari l'ẹ́be unu angu mee, shihuru ike! ¹⁰ Chipfu meakwaru g'oke mgbenya tų unu. O kechiakwaru unu ẹ́nya; unubẹ́ ndu mpfuchiru Chileke; o kpuchiwaa unu ishi; unubẹ́ ndu aphụ́ ọ́phulenyia. ¹¹ Ọ́phulenyia-a l'ọ́phu ta adúkwá iphe, ọ́ bụ́ unu. Ọ́ du-a unu g'opfu, e pfuru dee ya l'ẹ́kwo woru nyachia. Teke i wokwanuru ẹ́kwo ọ́bu nụ́ onye maru agu ẹ́kwo bya asụ́ iya g'ọ́ ngge gwa jiko; iphe, oo-pfu bụ́ lẹ́ ya taa ọ̀dúkwá ike agu iya. L'a nyachikwaru iya anyachi. ¹² Ozoo l'i woru ẹ́kwo ọ́bu nụ́ onye amadụ́ agugu bya asụ́ iya: "Nggenụ́ gwa jiko." Iphe, oo-pfuru ngu bụ́: "Mu ta amakwa g'aagụ́je ẹ́kwo."

¹³ Sụ́-a; wakwa iphe, Nnajiuphu epfu baa: "Ndu-a buẹ́pho epfufu bẹ́ ẹ̀phe epfujeru mu l'ẹ̀phe nọ́ mu ntse. O bụ́ru eli ọ́nu bẹ́ ẹ̀phe gude akwabẹ́ mu ọ́bvu. Obenu l'obu phẹ́ nọ́gbaa mu ọ́zenya. Ebvụ́, ẹ̀phe atşu mu bụ́ iphe, ẹ̀phe gude eme iya bụ́ ekemu, nemadzụ́ tųru. ¹⁴ Ọ́o ya bụ́ lẹ́-a; mgbo lanufua bẹ́ mu e-mefu-a ndu-a iphe, a-ọ̀du phẹ́ ebvu l'ẹ́nya. Mu e-me iphe, ọ̀du biribiri tų-kobe l'iphe, ọ̀du biribiri. Mmamiphe ndu maru iphe bẹ́ a-la l'iswi. Nkwamẹ́nya ndu iphe edoje ẹ́nya edomia onwiya edomi."

Ele ẹnya l'iphu a-ka ree

¹⁵ Nshio unubẹ́ ndu ono, ejeje l'ẹ̀ka ọ̀du omilomi je edomia iphe, ẹ̀phe chiru idzu ememe; domia ya gẹ́ Chipfu ta ahuma iya; ndu anọ́duje l'ochii eme iphe, ẹ̀phe eme ariro sụ́: "Ọ́buro onye humaru anyi? Ọ́buro onye a-maru iphe anyi eme?" ¹⁶ Unu ewojeru iphe gha igharaphu g'onye arì l'ọ́-kpu-ite a-ọ̀du g'urwa, o gude akpụ́ ite. Ọ́du teke iphe, e gude ẹ́ka mee a-sụ́ onye meru iya nụ́: "Ọ́ tọ́ bukwa ngu meru mu?" Ọ́du teke ite a-sụ́ ọ́-kpu-ite: "Ọ́ tọ́ ọ̀dúkwá iphe, j maru g'eeme?"

¹⁷ Ọ́ tọ́ ọ̀dúkwá g'ọ́o-nọ́-beru l'e woru ọ́bvu ọ́bvu Lébanonu mee g'ọ́ buri alì, iphe emejuje; alì, iphe emejuje abya ezee ọ̀du g'oswa.

¹⁸ O -be mbọ́ku ono bẹ́ ndu ada nkuchi a-numachaa opfu, e deru l'ẹ́kwo ono. Ndu atşu ishi ahumachaa iphe l'ime ochii, gbaru tsukiribaa. ¹⁹ Ndu wozeru onwophẹ́ alì bẹ́ a-nọ́du l'ẹ̀ka Chipfu ẹ́hu atşo phẹ́ ọ́tso. Mbụ́ lẹ́ ndu adudu g'ọ́ ọ̀du phẹ́ a-nọ́du l'ime Onye Nso ké ndu ị́zuru ete ẹ́swa. ²⁰ Ndu ewebushi akurepho a-chihu; ndu mgbonu taa duedu; ndu nweru ẹ́nya eme ejo-iphe l'eenwutsushikọ́ta phẹ́ g'ẹ́phe ha; ²¹ mbụ́ ndu egudeje ọ́nu mee g'ikpe nmaa nemadzụ́ l'iphe, iswi ọ̀du iya mma; woru ọ́nyà gbaaru onye agbaru nemadzụ́ ọ́dzori l'ulo-ikpe; gbaa ekebe ugho jasụ́ l'e woru ikpe nma onye iswi ọ̀du mma.

²² Ọ́o ya bụ́ lẹ́-a; wakwa iphe, oopfu anụ́ ọ́nu-ulo Jiékọ́pu; mbụ́ Chipfu ono, bụ́ iya gbafutaru Ébirihamu ono. Ọ́ sụ́ru-a: "Iphere taa adúkwá oshilokpa Jiékọ́pu ọ́zo; ọ́phu iphu agbachihu ọ̀du phẹ́ agbachihu ọ́zo. ²³ Teke ẹ̀phe a-huma unwegirima, mu a-nụ́ phẹ́ bẹ́ ẹ̀phe e-dobe-a ẹ́pha mu nsọ́. Ẹ̀phe ekwetakwaphọ́ l'onye nsọ́ k'oshilokpa Jiékọ́pu bẹ́ ọ̀du nsọ́ eviya. Ẹ̀phe anmahụ́ pyaapyaapya l'iphu Chileke ké ndu ị́zuru. ²⁴ Ndu te ebvuduru ebvuru l'iphe ké Ẹ̀phe aburu ndu iphe edoje ẹ́nya. Ndu agu-phe aphu ekwe mee iphe, a sụ́ru g'ẹ́phe mee."

30

Ọgbandzu, enwedu ishi

¹ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "Nshio unubẹ́ unwu ono, bụ́ ndu ejo-ọ́kpoma; mbụ́ ndu anọ́duje eme iphe, abudu idzu mu; ndu ẹ̀phe l'ibe phẹ́ achije idzu atugba buri nanu; ọ́le ẹ̀phe te egudekwanu Unme nkemu eme iya; ndu eme iphe-eji akube l'eli iphe-eji; ² ndu wufuru lashia alì ndu Ijiputu l'ẹ́be epfuru mu iya; ndu bụ́ Fero bẹ́ ẹ̀phe ele ẹ́nya l'ẹ̀ka g'ọ́ yeru phẹ́ ẹ́ka gbobuta phẹ́ g'ọ́ tọ́ ọ̀du iphe, e-me phẹ́ nụ; ndu gbapfuru

ndu Ijiputu je anòdu phẹ l'ẹka ezeru ndzụ. ³ Olee egbobuta, Fero a-nòdu egbobuta unu bẹ iphere iya e-mechaa dū unu; mbụ l'ẹka ndu Ijiputu, unu gbararụ; e-mechakwana tee unu ntụ l'iphu. ⁴ A makwarụ-a lẹ ndu-a bẹ ndu-ishi phẹ nọwa lẹ mkpukpu Zowanu; mbụ lẹ ndu ephe ziru ozi byarwutawaru mkpukpu Hanesu. ⁵ Olee onyemonye bẹ ee-mekọta g'ephe buru ndu iphere dū. O buru iphe, a-kpa iya nū bụ ndu ono, adūdu iphe, ephe gude phẹ eme ono; ndu te eyeduru phẹ ẹka; ọpụ ephe abaduru phẹ urwu. O bụerupho iphe-iphere yee iphe ata ụta bẹ ephe a-buru phẹ."

⁶ Ọwaa bụ ozi, Chileke ezi lẹ k'ẹhu ụnwu anụ, nọ l'echiegu ndọhali: "Ndu ono, e ziru ozi ono wuru je aghaa alị iphe-ẹhuka yee mkpawere; alị, oke oduma; yee ne oduma bugbaa; ẹka ọkpontu; yee ejo agwọ ọzo bugbaa; mbụ l'ephe vu ẹku phẹ l'okpurukpu nkapfụ-igara; bya evuru iphe, vu oke-aswa phẹ l'okpurukpu inya-kamelu; evujeru ọha, ta abaduru phẹ urwu; ⁷ mbụ evujeru ndu Ijiputu l'ẹbe abụ lẹ n-yemeka phẹ duru urwu, ọbaru phẹ. Noo g'ọ gude ya kua ndu Ijiputu 'Eze-oke-agiyi Ọ-nọ-kẹ-mmanu'."

Ndu kwefuru ike

⁸ "Jekwa ebyiaru phẹ iphe-a, mube Chipfu epfu-a l'okwekpu; mbụ dekwa ya edede l'ekwo-aphuphu; k'ọpụ abụkwanuru; o -rwua l'iphu; l'ọ buru iphe-ekobe, a-nọ jasụ l'ọjeje. ⁹ Lẹ ndu-a bụkwa ndu kwefuru ike; bya aburu ụnwu eregede; mbụ ụnwegirima, o too hedu ihee angabẹ nchị l'okwa, Chipfu anmaru phẹ. ¹⁰ Ephe nọdu asuje ndu ophuleny: 'Unu ta aphuhakwa ophuleny ọzobaa!' Bya asụ ndu mpfuchiru Chileke: 'Unu te ekpuhajeekwaru anyi iphe, gbaru anyi l'ememe! Unu pfujeru anyi iphe, atso uto so anuma! Unu gbebejeru anyi mpfuchiru egbebe! ¹¹ Unu haaru anyi ụzo! Unu gbeshiru anyi l'uzo! Unu ba byahẹ anyi l'iphu! Unu te epfuhuru anyi kẹ Onye Nso kẹ ndu Ízurelu!' "

¹² Ọo ya bụ lẹ-a; wakwanu iphe, oopfụ; mbụ Onye Nso kẹ ndu Ízurelu: "Eshinu unu jikaru anuma ozi, mu ziru unu; bya asụ l'ọo mkpawere bẹ unu a-chiru upfu kwẹ; bya akporu obu ye l'eregede; ¹³ bẹ iphe-ẹji ono a-buru unu igbulọ, ha ephekerephe, gbaru ọru; teme ọ nọdu ada adada; g'ejia epfua; ọ dawanu teke ono teke ono. ¹⁴ Okukposhihu g'onye kukposhiru ite-urwa; tukaa ya nanunanu ehuka ehuka; k'ọpụ bụ l'ibiribe iya bẹ a taa humadu g'ọ ka mma l'ọo mkpebahụ iya g'e gude guta ọku l'ovokoku; ọzokwanu g'e gude kwọta mini l'obvu-mini."

¹⁵ Wakwa iphe, oopfụ baa; mbụ Nnajiuphu, bụ Chipfu, bya aburu Onye Nso kẹ ndu Ízurelu: "Izimanu -lwa unu azu; unu daa ngaberu mu; l'a dzọta unu. Unu -dakpoeppo gbędemu bya adakobe mu; ike adu unu. Obenu l'ọ tọ dudu iphe ono, duru ọpụ unu meru. ¹⁶ O buchia iphe, unu pfuru bụ waawaa; l'unu e-nyikotachia inya gude gbala. O buru iphe ono meru g'ọ gude unu je l'agbala. Teme unu sukwapo l'unu a-nọdu l'inya ọkpa-egwa gude agbala. Ọo ya bụ lẹ ndu a-nọdu achị unu ọso ọbu a-bukwarupho ndu ọkpa-egwa. ¹⁷ Unu umadzu labo l'ukporo umadzu iri etsukahije gbala me onye lanu yee unu ebvu. Teke a dū ise yee unu ebvu; unu atuko g'unu ha zelihu gbalaa jasụ nwa ndu a-phodu l'echilabo unu aduwa ge nwa itso, bvuru lẹ mkpakponu eze ubvu; mbụ ge nwa ekwa, akụ peepee l'eli ubvu." ¹⁸ Olee ọo-nodulekwa-a agu Chipfu g'ọ meeru unu eze-iphe-oma. Ọo-gbalihule-a phuru unu obu-imemini; keke Chipfu bụ Chileke, ekpeje ikpe, pfuru nhamunha. Ehu-utoso bẹ a goru nū iphe, bukpo ndu pfuru echeru iya nū.

Iphe-oma, Chileke e-meru ndibe iya

¹⁹ Sụ-a; unubẹ ndu Zayonu; mbụ unubẹ ndu bu lẹ Jierusalẹmu; unu a-kwata ekwa gberuma. Oo-mekwaru unu eze-iphe-oma; me unu raa ekwa raku iya! Ọo ephe anuma, ọonuma iya; l'ọ za unu ẹnu. ²⁰ Nnajiuphu -nukponu unu nri mkponwu-ehu; bya echebe unu mini eje iphe-ehuka; e tee domieduru unu ndu ezi unu iphe; unu egude ẹnya unu gegegede huma phẹ. ²¹ ?Unu shiru ẹkutara-o; unu shiru ekicha-o; iphe, nchị unu a-nodueppo anụ l'azu unu a-buru: "Wakwa ụzo baa! Unu tsokwaru iya!" ²² Noo teke unu a-turwu nshi unu ono, a wuru mkpola-ochaa ono. Unu aturwukwapo nteke unu ono, e gude mkpola-ododo wua ono. Unu eworu phẹ tuphashia g'onye etupha nkirika-ekwa bya asụ phẹ: "Unu gbaru ẹka laa!" ²³ Noo teke Chileke a-wata edzeru unu mini; edze iya ekpu l'iphe, unu meberu l'alị. Nri, aakota l'alị emehuaha emehu; bya adukwapo shii. Noo teke iphe-edobe unu a-wata akpa ntusaru-ehu. ²⁴ Eswi unu; mekpoo nkapfụ-igara unu, bụ ọpụ ejeru unu ozi ẹgu l'a-nọdu ata nri, a gwọ-phuberu agwọ-phube; pyashichaa ya unu; ọ buru ago-éze yee shovelu bẹ e gude gwọ-phube iya. ²⁵ Teke o rwuru mboku ono, ee-gbu nemadzu pyaapya ono; mbụ teke ono, oje-ephekerephe e-zeshihukota ono; bẹ mini a-wata aso gborogboro ge ngele; shigbaa l'ubvu, ha l'eli asoshihu; shikwapo lẹ mkpogiji ọpụ habe nwahabe asoshihukwapo. ²⁶ Onwa a-wata egbu nwijnwii g'enyawu; anwu akabaa echishi ike eme lẹ g'oochi nta-a ugbo esaa;

mbù l'òo-nòdu echibe g'anwù chiru ujiku ẹsaa l'òphu l'òphu; teke Chipfu e-pfubechaa iphe l'ẹka o mekarù ndibe iya iphe; bya emee g'ónyá, o yeru phẹ kpòhukota.

Aphù, Chileke a-nù ndu Asiriya

²⁷ Unu lenu; Chipfu shi l'ẹka dù ẹnya abya. Ẹhu-eghu iya nòdu enwu phuruphuru g'òku; teme o nòdu akpù tùututuun g'ẹnwuru-òku. Ogbogboromònu iya bù iphe, jiru iya nù bù oke-ehu-eghu. Teme ire iya buru òku, enwu phoophoophoo. ²⁸ Unme, ọotu atùtu dù gẹ mini, asọ gborogboro, byaru kulakula bya awọru nemadzù l'olu. Ohamoha bẹ ọnmaje yigayiga; mbù chiru phẹ ye lẹ n-yọ ọla-l'iswi. O bya eworu iyagba-inya woru ye ndiphe l'asha g'o duphu phẹ. ²⁹ Noo teke unu awata agù ebvu g'aagye l'enyashi mbòku, unu abọ ọbo-iphe, dù nsọ. Ẹhu atsòshikpoo unu útso ike gẹ ndu egbu opu eje l'úbvù kẹ Chipfu; mbù agbara-mkpuma kẹ ndu Ízuru.

³⁰ Chipfu emekwa gẹ nemadzù nùma g'olu iya dù-be akpabiri; mekwaphọ g'ẹphe hùma ọkpèhu iya l'ẹka ooje alwa l'alì l'ẹka ẹhu-eghu iya enwu phuruphuru; teme o gude òku, enwu phoophoophoo; bya edzekwaphọ oke mini, atù aka-mini. ³¹ Olu Chipfu l'a-chikashi ndu Asiriya nanunanu. Oo-gude mgboro-eze iya chitachaa phẹ tọgbo. ³² Teke Chipfu gude oshi-mpalẹka iya ono, o gude anù phẹ aphù ono chia phẹ gbaa; ebvu aswòshihu; mbù ebvu, aakù nkwa eye; bya akpọ ogumogu eye iya; teke ono, ọo-nòdu etso phẹ ọgu echi phẹ ẹka gbaagbaa ono. ³³ Noo kẹle Tofẹtu shihawaa lẹ ndiche dù. E doziwaru iya kwaberu eze. Nsùkutu òku, dù iya nù bẹ e mewaru; o dù omilomi bya adù ọsa. Ọku yele nkù kwatakpọoru paa ya ẹka. Unme, Chipfu turu soru gborogboro g'òku nshì-egbe sọbata iya bya emee ya; o gbanwuhu òku nwuaaha phoophoophoo.

31

Oshi, ayọru ndu kpọru obu yeru ndu Ijiputu

¹ Nshìọ unubẹ ndu ono, agba ala alì ndu Ijiputu eje achọ n-yemẹka; ndu daphuberu inya; bya akpọru obu yeru ikpoto ugbo-inya, ẹphe nweru; yee oke ọkpèhu dù ndu ojọgu phẹ, bù ndu egudeje inya eje ọgu; ọphu ẹphe adabẹduru ẹnya l'ẹka Onye nsọ kẹ ndu Ízuru iya; mbù ọphu ẹphe agbapfuduru Chipfu g'o yeru phẹ ẹka. ² Ọle o bù; yẹbedua l'onwiya bukwa onye maru iphe. O nòdu ewotajeru nemadzù ọla-l'iswi; ọphu oopfujedu opfu laa azù azù. Ọo-gbalihu tsoo ibe ndu ẹjo-iphe ọgu; mekpoo ndu anọduje eyeru ndu eme ẹjo-ememe ẹka. ³ Obenu lẹ ndu Ijiputu bù nemadzù; ẹphe ta abudu Chileke. Inya phẹ bẹ bù anù-ehu; o tọ bọdu maa. Chipfu -machiwaa ẹka bẹ upfu a-dù-a onye eye ẹka. Onye eeyeru ẹka adaa gwoo. Ẹphenebo atùko laa l'ite lanù.

⁴ Wakwa iphe, Chipfu pfuru nù mu baa: "Ọo g'oduma asuje ekiri; mbù g'oke-oduma asuje ekiri mẹ o -gbua iphe, oo-ri; m'obetakpọ e kua ikpoto ndu eche aturu; ẹphe tũko dzukọ g'ẹphe tsoo ya ọgu; mkpu, ẹphe tũko echi te emekpodanu gẹ ndzù gua ya; ọphu uzu, ẹphe atù akpòshidu iya iphe, oome-a. Noo gẹ Chipfu, bù Ọkalibe-Kakọta-Ike e-nyizeta bya alwua ọgu l'eli úbvù Zayonu; mekpoo lẹ mkpakponu úbvù ono. ⁵ Chipfu, bù Ọkalibe-Kakọta-Ike e-kpuchita Jierúsalemù g'enu, ẹphe l'eli. Oo-kpuchi iya; teme l'ò nafutakwa iya phẹ; agbaru iya ọdzori, agbaru iya mkpu; g'ò tọ dù iphe, e-me iya nù."

⁶ "Sù-a; unubẹ ndu Ízuru; unu lwaphutanù azù lwapfuta onye ono, unu kwefuru ike ono; ⁷ kẹle o -rwua mbòku ono bẹ onyemonye lẹ g'unu ha e-mechakwaa jìka nshì mkpọla-ọchaa ono; yee kẹ mkpọla-ododo ono, unu gude ẹka iphe-ẹjì unu mee ono. ⁸ Ndu Asiriya bẹ ee-gude ogu-echi, abudu k'amadu gude gbushia; mbù o buru ogu-echi, abudu kẹ nemadzù mmanù bẹ ee-gude gbufu phẹ. Ẹphe a-gba ọso gbalaaru ogu-echi ono; l'a chiru unwokorobya phẹ ye l'ozì mkponwu-ẹhu. ⁹ Agbarike phẹ a-dakọta; ẹka eeye phẹ ebvu. Ndu-ishi ndu ojọgu phẹ -humaepho g'ọgu ọbu eje ala; ẹphe agbado ẹkwa-ọhubama phẹ phọta ọso gbalachaa." Noo iphe, Chipfu pfuru bù onoya; mbù onye ono, kpọberu ọku l'úbvù Zayonu; bya azùbe ọta pfupfufu ọku lẹ Jierúsalemù ono.

32

Onye eze, pfuberekoto

¹ Unu lenu; o nweru eze, abyanù a-buru eze, pfuberekoto. Ndu-ishi iya aburu ndu ekpe ikpe, pfuru nhamunha. ² Onyemonye a-dù g'ẹka edomi onwonye, a nọ agbalaru pherephere; dukwapho g'ẹka aanọduje ezeru ndzù l'ẹka oke-mini edze; dukwapho gẹ nggele, asọ l'alì, mini adudu; dukwapho g'ononyo oke agbara mkpuma, nọ l'alì, adudu iphe, dù iya nù. ³ Noo teke e tee meedu gẹ ndu aphù uzo phù-buhu uzo. Teme ndu anù iphe lẹ nchì awata anga nchì. ⁴ Ndu iphe aduje ẹgwegwa e nweru egomunggo. Ndu epfu l'ọnu-òku epfuahaa opfu gbururu; pfuaha iphe, doru ẹnya. ⁵ E tee kuhedu

onye-eswe onye a maru epha iya. Ophu akwabèedu ejo nemadzù oke ùbvù; ⁶ kẹle onye-eswe epfufe mkpòkoro-opfu. Egomunggo iya buepho ejo-iphe bẹ ọnoduje ari. Iphe, ọnoduje eme ememe bụru umere onye agubeduru Chileke iphe. Teme ọ nọdu anọduje ezi ejo-nzi l'opfu ehu Chipfu. Ndu egu agu bẹ ọohaje; epehè adabyiru iphoro. O to kejedu ndu egu-mini agu mini. ⁷ Umere k'onye ejo nemadzù bụkwaru ejo-iphe. Iphe, ọochije idzu ememe bụkota ejo-ememe; g'ọ gude ntuphu-ire mebyishia ndu akpa nri; mbukpoo m'obataru ndu ono, adudu g'ọ dụ phẹ ono nọdu eyekpọo ọnu, pfuru ọto. ⁸ Obenu l'onye a maru epha iya achije idzu, a maru epha iya. Ọ bụru iphe, a maru epha iya, oomeje bẹ oogudeje pfuru pfushia ike.

Unwada Jierusalemu

⁹ Unubẹ unwanyi ono, nọ túsaru ehu; unu gbalihu ngabèru mu nchì! Unubẹ unwada ono, ari l'ọ tọ dudu iphe, abya unu ememe ono; unu nùmakpodapho iphe, mu abya epfupfu! ¹⁰ A -nọepho apha ophu; tų-kobe iya iphe, ha nwanshii bẹ unubẹ ndu ono, ari l'ọ tọ dudu iphe, abya unu ememe ono a-wata anma jijijiji. Vayinu ta aduedu meyi, ọmịta. Ọ tọ duedu iphe, aawọta l'oshi-ọmi ililekpọo. ¹¹ G'ehu nmakwaa unu anmanma; unubẹ unwanyi, nọ túsaru ehu! G'ehu tekwa unu kparikpari; unubẹ unwada ono, ari l'ọ tọ dudu iphe, abya unu ememe ono! Unu tọfukwa ekwaa unu; chita uwe-aphu gbaphua onwunu l'upfu! ¹² Unu phukwaru yoo l'opfu ehu egu ono, dụ ùbvù l'anya ono; mę kę vayinu ono, amije shii ono; ¹³ mę k'alì ndibe mu l'opfu; mbụ alì, bụ iphe, rwuchiru iya nụ bụ obvu yee ewu-óbvù. Ee-o! Unu watakwa agu aphu l'opfu ehu iphe, bụkpoo ọlo, aanọduje abọ iphe; mę k'ehu mkpukpu-a, aanọduje eme emere-me-a! ¹⁴ Noo kẹle unuphu ibe eze ono bẹ ee-mechaa gbado. Mkpukpu ono, aatụ wọwoowoo ono adabyiru iphoro. Úbvù Ofèlu; yee ọlo, a kpushiru ike, dụ iya nụ a-buru ochobu jasuru; buru eka dụ nkafụ-igara-ọswa ree; yee eka eeche egu me aturu; ¹⁵ gbiriri jasụ teke ee-shi l'eli wya anyi unme Chileke l'ehu. Noo teke ee-woru echiegu mee alì, iphe a-nọdu emehuje; alì eka iphe emehuje abya ezee dụ g'ọswa. ¹⁶ Ee-kpeahaa ikpe, pfuru nhamunha l'echiegu; haahaa enge, pfuru ọto l'alì, emehuje iphe, a koru iya. ¹⁷ Meyi, apfubekoto a-mi bụ lẹ nchì a-dụ doo. Iphe, e-goshi l'a pfuberekoto aburu l'ekameka a-da nyonyoronyo; mejì anmpafuru onyemonye jasụ l'ojejoje. ¹⁸ Teme ndibe mu eburu l'unuphu eka nchì a-dụ phẹ doo; l'unuphu, adudu iphe, byaru eme phẹ nụ; l'eka epehè a-nọdu atuta unme; ọ tọ dudu iphe, akpo-byi phẹ iya nụ. ¹⁹ Mbụ l'igwe a-tụ akamini gude tųyashia oke ọswa; tųyashia mkpukpu ono l'opfu l'opfu. ²⁰ Ehu-utso bẹ a goru nụ unubẹ ndu ono, akụ iphe, unu akụ akụku l'eka mini dụ; mbụ unubẹ ndu haru eswi unu; yee nkafụ-igara unu; epehè nọdu akpa ntúsaru-ehu.

33

¹ Nshio gube nwa mmebyi; l'ẹbe abụ l'ọ nweru onye mebyiru gubedua! Nshio gube nwoderu-oye; l'ẹbe abụ l'ọ duru onye deru ngu ye! Ọ kwa: ì -haepho emebyishi; l'e mebyia gubedua. Teke ì haerupho ederu nemadzù ye; l'e deru gubedua ye.

² Gube Chipfu; menaarụ anyi eze-iphe-ọma! Anyi pfukwaru echeru ngu. Bujenuru ike anyi l'utsu mbọku-mbọku. Lì bụru onye ndzọta anyi; mę anyi nọdu l'iphe-ehuka. ³ Ọobujeru; olu ngu -daepho g'egbigwe; ndiphe agbalacha. Teke ì kwolihuru ekwolihu; ọhamoha agbakashihu. ⁴ A kwaa phẹ ọkwata rwukọo phẹ g'eka inyarinya erwu ekwọ; mbụ gbaa phẹ gorogoro g'eka igube wubaru.

⁵ Chipfu bẹ goshiru l'ọ parụ eka; noo kẹle o bu l'ephekerephe. Úbvù Zayonu bẹ oo-me g'ọ bụru iphe, e-ji iya nụ bụ iphe, pfuru nhamunha; yee apfubekoto. ⁶ Ọo ya a-buru onye e-me g'unu nguru anguru l'ogbo k'unu. L'ọ dzọta unu ọkpobe adzọta; mee g'unu maru iphe; kwaa ọnya. Ọ bụru atụ Chipfu ebvu a-buru eku k'unu.

⁷ Lewarọ; ndibe phẹ, bụ ndu ọkphehu dụ l'echikwa mkpu l'ọma gbororo. Ndu epehè ziru ozi, bụ ndu byaru g'e doshia opfu nọdu akwa ntumatu. ⁸ Eze gbororo bẹ a gbadoakwaru; ọphu ọ duedu ndu ije, eshijekwadu iya nụ. Epehè mebyiwaru ogbandzu, epehè gbaru; ọphu ọ duedu iphe, a guberu ndu ekebe. Ophu ọ duedu onye aakwabejekwadu ùbvù. ⁹ Alì-a nọdu agu aphu edideshihu edideshihu. Iphere dụ ọswa, nọ l'ùbvù ùbvù Lébanonu; ọ nọdu anwulwashihu anwulwashihu. Nsuda Sharonu dūepho g'echiegu eka mini adudu. Teme oshi, nọgbaa l'alì Beshanu; yele ùbvù Kamelu nọdu alaepho ekwọ kparakpara.

Okwa, Chipfu anmaru ndu ohogu iya

¹⁰ Chipfu bya eyee ọnu sụ: "Ọo nta-a bẹ mu a-gbalihu agbalihu! Ọo nta-a bẹ mu e-goshi lẹ mu parụ eka! ¹¹ Unu dụ ime ešwa ọkponku; ọ bụru oshi ereshi bẹ unu a-nwu. Unme, unu atụ bụru iya bụ ọku, e-ke unu. ¹² Ọzo bụ lẹ ndu ono bẹ a-dūepho gę mkpuma

layímu, a kpòru òku; mbù l'òo g'e gbushije irwu obvù kùbe tsee ya òku-a bù g'èphè e-tsu gburugburu tsufu. ¹³ Unubè ndu bu úzenya; unu nùmakwa iphe, mu meru! Unubè ndu òphu bu ntse; g'o donaa unu ènya l'òkpehu dù mu!"

¹⁴ Ndu iphe-èji, bu l'eli úbvù Zayònu bè ndzù-agùgu rwutaakwaru. Ndu ta adùdu iphe, èphè gùberu Chileke nòdu aphùwaa kpaakpaakpaa epfu sù: "Bù onye ole lè g'anyi ha bè yèe òku, enwu enwunwu e-buru? Bù onye ole lè g'anyi ha bè yèe òku, etsu ojejeje e-buru?" ¹⁵ Q kwa onye bù onye emeje iphe, pfuru òto; teme ò nòdu epfufe iphe, pfuru nhamunha; onye ajikaje anata urwu, shi l'iphe, a natarù l'ike; teme ò nòdu eselajè èka azù l'anata uphalazu; onye ta angabèjedu nchì mè a -nòdu achì idzu g'èeshi gburu òchi; teme òphu òosajedu ènya hùma iphe, bù èjo-iphe. ¹⁶ Noo ègùbè onye a-nòdu l'èphèkerèphè. Q bùru èka oo-buru zee ndzù bù l'ùlo, a kpùshiru ike l'eli úbvù. Èka ono bè aa-nòdu anù iya nri. Qphu ò dùdu teke ò byaru achò mini achòcho.

G'iphe a-dù-be ree l'iphu

¹⁷ Gùbedua e-gude ènya ngu hùma onye eze ono g'ò dù-be úbvù l'ènya; bya amaa ènya l'alì ono, nòru ogologo ono. ¹⁸ L'ì bya egude òriri ngu bya alaphu azù l'akahu nggiri ono. Mbù l'ì rja sù: "Bunaa awe bè onye ono, shi edeje okpoga-akirikò ono nòhunu? Bùhunu awe bè onye òphu e shi apfùjeru ego òbu nù nò? Mbù ?bunaa awe bè onye òphu shi agù ùlo-mgbobuta anyi ògu nònaa?" ¹⁹ I tìi hùmabaedu ndu ono, shi eku onwophè ono ènya ahùma òphu; mbù ndu ono, òpfu phè egbejeru egberu ono. Ndu atsù ntsù; òphu iphe, èphè epfu edojedu ènya. ²⁰ Lenaa ènya lè Zayònu; mbù mkpùkpù ono, anyi anòduje abò òbo-iphe anyi ono! Ii-gudewarò ènya ngu hùma Jierúsalemù; mbù mkpùkpù ono, bù: i -buru iya; nchì adù ngu doo ono; bya adù g'ùlo, e meru l'èkwa, adùdu onye byaru aphòriberu iya aphòriberu; òphu ò dùdu onye adù ike aphò-lita itso iya aphò-lita. Qphu ò dukwapho erì iya òphu byaru agbabuhu agbabuhu. ²¹ L'èka ono bè Chipfu a-bùru Ònyibe k'anyi. Èka ono a-dù g'èka nggele dù òsa; ènyimu dù iya òsa. Qphu ò dùdu unwu ùgbo-mini, nweru akwò-ùgbo, byaru eshi iya nù. Qphu ò dukwapho oke ùgbo-mini, a byaru anga l'eli iya. ²² Noo kèlè òo Chipfu bù onye-ikpe k'anyi. Mbù l'òo Chipfu l'aturu anyi iphe, anyi a-nòdu eme. Tème ò byru Chipfu bù onye eze k'anyi. Qo ya bù onye a-dzòta anyi. ²³ Eri, e shi kee gube ùgbo tòshihwakwaru. Oshi, gube ùgbo gude nguru anguru dùchaakwaa wogowogo. Qphu èkwa-ùgbo ngu adabiyèkwaru pòtoo. Qo ya bù l'aa-kwa òkwata, parù èka kee; mbù lè ndu ènyieni a-kwachaa òkwata. ²⁴ Qphu ò dùedu onye bu lè Zayònu a-sù: "Iphe emekwa mu." Tème iphe-èji ndu bu l'èka ono meru bè aa-gùkotaru phè nù.

34

Aphù, Chileke a-nù ndu òhogu iya

¹ Unu kpìritaru ntse; unubè òhamoha; unu bya anùmakpodapho! Unu ngabèkpodapho nchì; unubè ndiphe! G'èliphe l'òphu nùmakwa; iphemiphe, nò iya nù anùma! Gè mgboko nùma; iphemiphe, shi iya nù anùma! ² Chipfu bè avùkwaru òhamoha òvuma. Oke èhu-èghu iya bè ò tù-koshiakwaru ndu ojogu phè l'òphu. Oo-mebyishikòtakwa phè g'èphè hakòtakpoo rengurengu. Oo-woru phè haa g'e gbushia. ³ Ndu nkepè, e gburu egbugbu bè aa-pajèru tuphaa etupha. Odzu phè awata eshi ishi; mee phè atùko úbvù úbvù swongaa. ⁴ L'aphù akpaminigwe g'onye phuru utute. Kpokpode atùko adashihu l'alì g'èka èkwo vayìnu, nwùru l'waa erishihu l'eri iya; mbù g'akpuru oshi figu, nò l'oshi figu gbanwushihuru agbanwushihuru dashihu.

⁵ Ogu-echi mu bè a nòkwa l'imigwe baa bata nkò. Lekwa; a paakwaa ya apazeta gude abya anù ndu Edòmù aphù; mbù ndu ono, bù ndu mu dochawaru edocha k'emebyishikòta rengurengu ono. ⁶ Ogu-echi Chipfu bè mee a-ngugukwa angugu. Iphe, e-ji iya nù bùkwa èba-iphe. Mee unwu-atùru; yèe mee eghe; waa èba-iphe, shi l'akpùrù ebilì adùchaa ya. Noo kèlè Chipfu abya egwe ngweja lè mkpùkpù Bòzura; iphe, ee-gbu egbugbu paa èka l'alì ndu Edòmù. ⁷ Atsù bè aa-tùko èphè l'èphè gbushikòta; mèkpoo oke-eswi ndu òphu ha nwanshì; mè ndu òphu parù èka. Alì phè bè mee a-nòdu asò gborogboro; l'èegude èba-iphe gwòo urwuku l'òoburu epuchi. ⁸ Noo kèlè Chipfu nweru eswe agwata ùgwo iphe; bya enweru apha, èjo-iphe onye meru a-vò iya l'èhu; g'ooshi nno gbaaru ndu bu lè Zayònu òdzori.

⁹ Nggele nggele, nòkòta l'alì ndu Edòmù a-wòkòta korota. Èja, dù l'alì ono awòkòta òku-nshì-egbe. Alì èka ono l'òphu abùkotaru korota, òku enwu taphutaphu. ¹⁰ Q tò byadu anyìhu anyìhu eswe l'ènyashi; ènwuru iya akpù tùtùtùtuu jasù l'òjejeje. L'ò bùru ochobu dabyiru nno shi l'ogbo sweru ògbo. Q tò dùdu onye byaru eshibaa ya ghatakponu aghata òzobaa. ¹¹ Qkpo-ngwèrè yèe ebyi esweta iya l'ò bùru iphe phè; mbù lè mgbashì-ujiku yèe okpoko-òhà akpashì epfune l'èka ono. Chileke e-me alì ndu

Edomu g'ò dù g'o shi dù teke o meru eliphe k'òphúú lẹ mbùlembu. ¹² Ndu oke amadu phe ta adùedu ẹka ẹphe enwekwaduru, bụ ẹka eekuje alì-eze. Ndu-ishi iya g'ẹphe ha a-chihukota. ¹³ Ẹwu-òbívú erwuchia l'ùlo-eli, dù iya nù. Ole-karara yẹ ẹgbara atùko ùlo iya, a kpùshiru ike zechia. Iphe, a-nòdu akpa iya ùri aburu nkùta-òswa. Mgbashì-ujiku eworu iya mee ibe phe. ¹⁴ Ẹnwu anù, bu l'echiegu ẹphe l'achì-anmabu atùko edzudagbaa l'ẹka ono. Eghu-òswa araku ibe iya l'òra. Ọ bụru l'ẹka ono bẹ mgbashì-ujiku anòdukwapfo atùta unme. Ọ bụru l'ẹka ono bẹ ẹphe achòtaru onwophe ẹka ẹphe a-nòdu atùta unme. ¹⁵ Mgbashì-ujiku a-kpa ẹpfune l'ẹka ono nòdu tushia ẹkwa. L'ò kpua ya; vù nòdu l'ẹka ono kpupyabẹ phe lẹ òkù iya hee hetseshia. Ọ bụkwarupho ẹka ono bẹ ẹgbé e-dzukwapfo okee lẹ nyee.

¹⁶ Unu jenù elee ẹnya l'ẹkwo Opfu Chipfu; unu agua ya agugu. Ẹnwu iphe ono ta adùkwa mẹ nanù adù-phodo l'ẹka ono. Ọphu ọ dükwa ọphu byaru asù lẹ ya ta ahụmaduru okee ọzoo nyee ya; kele ọ kwa mbèdua tũru ekemu sù l'onoo g'òo-dù bụ ono. Teme ọ bụru Unme mu a-nòdu erwukobe phe l'ẹka lanu. ¹⁷ Ọo ya atuje g'òo-duru phe. Ọ nòdu egudeje ẹka iya tũa ya atùtu kee. O je aburu nkephe jasù l'ojejeje. Mbù ẹphe ebuwarurò l'ẹka ono gbẹ l'ogbo sweru ọgbo.

35

Ẹhu-utso ndu a dzòtaru

- ¹ Echiegu yẹ alì, adùdu
mini,
dù iya nù bẹ ẹhu a-tso.
Mgbẹgu alì-evevee bẹ a-wata
ete ẹswa mehuaha iphe,
e meberu iya g'ẹka
okoko jashìru.
- ² Mbù l'òo-jashìkpoo
igwerigwe.
Ẹhu atsòo ya tsòshìkpoo
ya ike;
l'ò rwua okwe kpua ya.
L'e mee ya g'ò dù biribiri
g'ùbívú ùbívú Lébanonu;
dù akpabiri g'ùbívú
Kamèlu;
yẹ nsùda Sharonu.
Ẹphe egude ẹnya phe
huma
òdu-biribiri kẹ Chipfu;
mbù akpabiri kẹ Chileke
anyi.
- ³ Unu menaa g'ẹka unu,
tsuru mẹe shihu ike.
Unu emee g'ìkpere unu,
aphù kwẹekweekwee
nguru anguru.
- ⁴ Unu pfularu ndu nweru obu
ndzù-agugu sù phe-a:
“Unu shihu obu ike;
gẹ ndzù ba agùshi unu.
Lẹ Chileke unu a-bya;
bya emelata nemadzù iphe,
o meru onye ọzo.
Ọo-bya; bya adzọo unubèdua
ndzù.”
- ⁵ Noo teke ẹnya a-sahù ndu
atsù ishi.
Nchì ndu ada nkùchi emee
phosangu.
- ⁶ Noo teke ndu ẹniyeni a-wata
azọ garamu garamu

g'ele.

Ire agbütoshihu ndu te
epfudu opfu;
ephe awata erwu okwe
ehu-utso.

Mini e-shi l'echięgu gbafuhu
sọaha ke gborogboro.

Te me nggele eshi l'ali,
mini te eshidu du gbafuhu
sọaha gborogboro.

⁷ Eja evevee,
l'ekpo phuruphuru
l'a-buru okpuru.

Ali, mini tahuru agbafushihi
ogba buru nggele.

O buru eka ono,
bu nkuta-qsua shi buru
iya ono
be esua e-fushi;
eji efushia ya;
echara amishia ya.

⁸ L'a bya atogbo iya eze
gbororo; l'e kua ya uzo,
du nsọ.

Ndu aasọ nsọ te eshidu iya.
Ndu a-nodu eshi iya nu
kpoloko abuerupho
ndu o duru;
ophu ndu eme esue
aghaphedu l'ime iya.

⁹ Oduma taa nodu iya.
Ophu o dudu anu ozo,
eri anu,
byaru eshitakpo ya
eshita ophu.

A taa humakpodaa phe nu
ahuma ophu l'eka ono.
O buepho ndu a gbafutaru bu
ndu a-nodu eshi iya nu.

¹⁰ Mbü le ndu ono,
Chipfu pfuru asua phe
ono a-lwa.

Ephe aguru ebvu lwatashia
Zayonu.

Ephe ekpuru ehutso ojejeje
g'onye kpu okpu eze.

Ete esua yee ehutso
atuko phe ehutso.

Aphu yee atsü ude agbaa
oso gbalaa.

36

*Senakeribu eye ndu Jierusalemu ebvu
(2Ndu 18:13-37; 2Iphe 32:1-19)*

¹ Tobudu iya bu; o rwua l'apha, kwe eze, bu Hezekaya apha iri l'eno, o wataru aburu eze; Senakeribu, bu eze ndu Asiriya bya ogu l'ali ndu Jiuda; bya atuko mkpukpu phe g'o ha, bu mkpukpu, a kpushiru ike lwua lwuta. ² No iya; eze ndu Asiriya ono bya agbe le mkpukpu Lakishi zia onye-ishi ndu ojogu iya; yeru iya ndu ojogu, du igwerigwe; bya asu iya g'ephe jepfu eze, bu Hezekaya le Jierusalemu. Onye-ishi ndu ojogu ono jerwua bya eje apfuru l'ishi mgba-mini okpuru uzo eli, du l'uzo ono, eeshije eje eka asaje uwe ono. ³ O nodu l'eka ono; ephe byapfuta iya; mbu Eliyakimu nwa Hilikaya, bu onye-ishi

l'ibe eze; waa Shebuna, bu onye edeje ekwo; waa Jiowa nwa Asafu; yebedua bu onye nkwakobe.

⁴ Onye-ishi ndu ojogu ono bya asu phe: "Unu je akaru Hezekaya le-a: Wakwa iphe, o pfuru; mbu Okalibe eze, bu eze ndu Asiriya. O suru-a: ?Bu le gunu be i chiru nwupfu ophu i nweru kwee? ⁵ I suru l'i machawaru eregede ogu bya enweru ike, e gude alwu ogu. Obenu l'opfu ngu bu okorobo opfu. ?Bu onye be i dakoberu ekwefuru yebe eze ndu Asiriya ike? ⁶ Lenu; o kwa ndu Ijiputu be i dakoberu; mbu Ijiputu ono, bu mgbawa-echara, abujeru: onye dakoberu iya nu l'o yejashia ya aka meka iya iphe onoya. O kwa egube ono be Fero du; mbu eze ndu Ijiputu. O kwa nno bu g'o duru iphe, bukpo ndu dakoberu iya nu. ⁷ Teke i sukwanuru mu l'oo Chipfu, bu Chileke unu be unu dakoberu; ?to budu Chipfu obu bu ophu Hezekaya lwuru aka aagwaje iya; bya emebyishia orungweja iya; bya asu ndu Jiuda ephe le ndu Jierusalemu g'ephe byaje abaa aja l'atatiphu oru-ngweja-a?"

⁸ "Byalekwa-a g'unu le nnajiuphu mu, bu eze ndu Asiriya toko chia idzu. I-kweta be mu a-kpuru unu inya ise kpee ngu; me o -buru l'i-du ike yechaa ya ndu a-nodu agba iya nu. ⁹ Odumeka; ?denu g'i riru l'i-du ike kpafulu l'iphu onye-ishi ndu ojogu nnajiuphu mu; m'obeta o buru onye enya kachaa alwalwa le ndu-ishi ndu ojogu iya; l'eka o bu ndu Ijiputu be i dakoberu g'ephe chie ngu ugbo-inya; chie ngu ndu agba l'inya-ogu? ¹⁰ Ozo bu le-a; ?i dobesu l'o to budu Chipfu be mu no l'eka bya ogu l'al'i-a ge mu mebyishia ya? O kwa Chipfu l'onwiya ziru mu ge mu bya ogu l'al'i-a mebyishia ya."

¹¹ Tobudu iya bu; Eliyakimu; yee Shebuna; waa Jiowa bya asu onye-ishi ndu ojogu ono-a: "Jiko gude opfu ndu Aramu pfuru yeru anyibe ndu-ozu ngu; eshinu anyi anu iya ree. Te egudeshi opfu ndu Jiuda pfuru yeru anyi; kele ndu no l'eli igbulu anukwa iya."

¹² Onye-ishi ndu ojogu ono su phe: "?Bu unu le nnajiuphu unu kpoloko be o du unu ge nnajiuphu mu ziru mu ge mu bya ezia ozi-a? Waawakwa. O kwa unu le ndu ono, no l'eli igbulu ono; mbu ndu ono, unu l'ephe e-mechaa ria nshi unu l'onu; ngua mamini, unu gboru ono be mu pfuru iya."

¹³ Onye-ishi ndu ojogu ono bya apfuru bya egude opfu ndu Jiuda bya arashia ya ike su: "Unu numakwa iphe, o pfuru; mbu Okalibe eze ono, bu eze ndu Asiriya! ¹⁴ Wakwa iphe, eze ndu Asiriya pfuru: Unu te ekwewa ge Hezekaya dephua unu. O to dukwa ike adzo unu! ¹⁵ Ophu unu ekwewa ge Hezekaya deta unu g'unu dakobe Chipfu; l'eka oopfuru unu asuje le Chipfu ta adukwa iphe, e-me g'o to dzota unu. Le mkpukpu-a taa lakwa l'eka eze ndu Asiriya. ¹⁶ Unu ta angakwaru Hezekaya nchi; kele eze ndu Asiriya sukwaru-a g'unu wufuta wu-pfuta iya ge yele unu doshia. Oo ya bu g'onymonye le g'unu ha eria iphe, shi le vayinu iya; ria akpuru, shi l'oshi figu iya; bya angua mini, du le welu iya; ¹⁷ jasu teke ya a-bya eduta unu; lashia l'alj, du ge k'unu; mbu alj, ereshi du; mee ophu du iya; alj, nri du; teme opfu-vayinu du iya.

¹⁸ "Unu te ekwewa ge Hezekaya dephua unu; kele oo-su unu le Chipfu l'a-dzotakwa unu. ?O dukporo oha ophu agwa alj phe nafutajewaru l'eka eze ndu Asiriya? ¹⁹ ?Bu awe be agwa ndu Hamatu yee ke ndu Apadu no? Agwa ndu Sefavayimu; ?ephe no l'awe? ?Ephe duru-a ike dzota ndu Sameriya l'eka yebe eze ndu Asiriya to? ²⁰ ?Bu agwa ole l'ime agwa ndu alj ono be duru ike nafuta ndu alj iya l'eka iya? ?Denu ge Chipfu e-shi du ike nafuta ndu Jierusalemu l'eka iya?"

²¹ Ndu Jiuda ono, oopfuru eyeru ono noduepho ngguingguji; ophu o dudu onye ophu pfuru opfu yeru iya; kele eze, bu Hezekaya turu ekemu su g'o to dukwa onye e-yeru iya onu.

²² Tobudu iya bu; Eliyakimu nwa Hilikaya, bu onye-ishi l'ibe eze; yee Shebuna, bu onye edejeru eze ekwo; waa Jiowa nwa Asafu, bu onye nkwakobe tugba; o buru phe jepfu Hezekaya. Ephe gbajachaa uwe phe agbaja. Ephe jerwua bya eje akporu iya iphe, onye-ishi ndu ojogu ono pfuru.

37

Hezekaya epfu anu Chileke (2Ndu 19:1-13)

¹ Tobudu iya bu; Hezekaya numaeopho iphe ono o gbajashia uwe iya; bya achita uwe-aphu yee; o buru iya eje l'eze-ulo Chipfu. ² O bya ezia Eliyakimu, bu onye-ishi l'ibe eze; yee Shebuna, bu onye edejeru eze ekwo; waa ndu-ishi le ndu-uke Chileke; g'ephe jepfu onye mpfuchiru Chileke ono, bu Azaya nwa Emozu. Ephe toko yee uwe-aphu jeshia. ³ Ephe je je asu iya: "Hezekaya suru-a: 'Ntanu-a bukwa mboku, oke iphe-ehuka dapfutaru anyi; bya aburu mboku, aahu anyi ahuhu; bya aburu mboku, iphe-iphere jiru anyi iphu. O dukwa gegube ime anoduje eme nwanyi; o to dudu ike nyia onyi

nwáya nwata ọ́bu-a ⁴ O nweru g'ọ́o-dụ; Chipfu, ọ́ Chileke ngu anụma iphe ono, onye-ishi ndu ojogu ono epfu ono; mbụ onye ono, nnajjuphu iya, ọ́ eze ndu Asiriya yeru g'ọ́ bya epfutoşhia Chileke ono, dzụ ndzụ ono; k'ọ́phu ọ́ ọ́ Chipfu a-barụ iya mba l'opfu ono, yebe Chipfu, ọ́ Chileke ngu nụmaru ono. Ọ́o ya ọ́; pfuru nụ Chileke l'opfu ẹ́hu ndu ọ́phu phọ́duru nụ.' "

⁵ Ọ́o ya ọ́; ndu ono, eze, ọ́ Hezekáya ziru ono bya abyapfuta Azáya; ⁶ Azáya sụ phe: "Unu je asụ nnajjuphu unu ọ́ Chipfu sụru-a: 'Ba atsụkwa ebvu ọ́ k'iphe ono, i nụmaru ono; mbụ opfu ono, ndu-ozí eze ndu Asiriya gude bya epfutoşhia mu ono. ⁷ Hụma ọ́ mu e-woru unme lanụ ye iya l'ẹ́hu; k'ọ́phu ọ́ l'ọ́o-nụma asụlasu; lashia alí phe; mu emee g'e gude ogu-echi gbua ya l'alí phe gẹ́degede.' "

⁸ Onye-ishi ndu ojogu ndu Asiriya bya anụma l'eze ndu Asiriya lufuwaru ọ́ mkpụkpụ Lakishi; ọ́ laphu azụ je ahụma onye eze ono l'ẹ́ka ootso ndu Libuna ogu.

⁹ Noo ya; a bya ezia Senakeribu ọ́ Tirihaka, ọ́ eze ndu Kushi ọ́ abyapfutawa iya ogu; o zia ndu-ozí g'ẹ́phe je ezia Hezekáya sụ: ¹⁰ "Waa iphe, unu e-pfuru Hezekáya baa; mbụ eze ndu Jiuda: 'B'ekwekwa gẹ́ Chileke ngu, ọ́ onye ono, i dakoberu ono duphua ngu; l'ẹ́ka oopfu ọ́ Jierúsalemu ta alwadu l'ẹ́ka mube eze ndu Asiriya. ¹¹ Ophu doru ẹ́nya ọ́ l'i numahawaru iphe, ndu eze ndu Asiriya meru ndu alí ọ́o; mbụ l'o mebyishikọtaru phe. ?Aa-nafuta-chia gubedua ọ́o? ¹² Mbụ-a; ndu ọ́hamoha ono, nna mu oche phe mebyishiru ono; ?agwa phe dzọtaru phe-a ọ́o? Mbụ agwa ndu Gozanu; yẹ́e kẹ́ ndu Haranu; waa kẹ́ ndu Rẹ́zefu; mẹ́ kẹ́ ndu É́denụ, ọ́ ndu shi nọ́du ọ́ Telasa. ¹³ ?Bụ awe ọ́ eze ndu Hamatu nọ́ nta-a; mẹ́ eze ndu Apadu; mẹ́ eze ndu mkpụkpụ Sefavayimu; ọ́o ọ́ kẹ́ ndu Hena; ọ́o ọ́ kẹ́ ndu Iva?' "

¹⁴ Tọ́budu iya ọ́; Hezekáya bya anata ẹ́kwo-ozí ono l'ẹ́ka ndu e ziru iya; bya eworu iya gua. Ọ́ bya abahụ l'eze-ulo Chipfu bya eje eworu iya ọ́saa l'iphu Chipfu. ¹⁵ Hezekáya bya epfuru nụ Chipfu sụ: ¹⁶ "Gube Chipfu, ọ́ Ọ́kalibe-Kakọ́ta-Ike; gube Chileke kẹ́ ndu Ízuru; onye sụgaru l'aba-eze iya l'echilabọ́ chierobu. Ọ́o ngu kpoloko ọ́ Chileke, nwekọ́ta alí-eze, dọ́ ọ́ mgboko mgburugburu. Ọ́o ngu meru igwe bya emee eliphe. ¹⁷ Ngabenu nchí gube Chipfu; nụma iphe, mu epfu. Sanaa ẹ́nya humadupho. Ngabekpodapho nchí; nụma opfu ono, Senakeribu ziru g'e gude bya epfutoşhia gube Chileke, nọ́ ndzụ ono.

¹⁸ "Gube Chipfu; ọ́ ọ́kwa eviya ọ́ ndu eze ndu Asiriya mebyishiwaru ọ́hamoha; waa alí phe. ¹⁹ Ẹ́phe chíwaru agwa ndu ono ye l'ọ́ku; o kepyashia; kele agwa phe ọ́bu ta adudu iphe ọ́o, ọ́ ọ́; gbahaa nkụ; yẹ́e mkpuma, ọ́ iphe, nemadzụ gude ẹ́ka mee. ²⁰ Ọ́o ya ọ́ ọ́-a; gube Chipfu, ọ́ Chileke anyi; dzọ́naa anyi l'ẹ́ka eze ndu Asiriya ono; k'ọ́phu alí-eze, dükota ọ́ mgboko l'opfu a-maru l'ọ́o gubedua kpoloko; mbụ gube Chipfu ọ́ ọ́ Chileke."

Adada Senakeribu

²¹ Tọ́budu iya ọ́; Azáya nwa Emọ́zu bya ezia Hezekáya ozí sụ: Chipfu, ọ́ Chileke kẹ́ ndu Ízuru sụru l'iphe ono, i pfuru nụ iya l'opfu ẹ́hu Senakeribu, ọ́ eze ndu Asiriya ono ọ́ ya nụmawaru. ²² Waa iphe, Chipfu pfuru l'opfu ẹ́hu Senakeribu baa:

Nwada Zayọ́nu ta adụ́ekwa
iphe, ọ́ guberu ngu;
tẹ́me ọ́ nọ́du aja ngu
ewenu.

Nwada Jierúsalemu ekwe
l'ishi l'ẹ́ka ị́gba ọ́so ọ́
ndaba agbala.

²³ ?Bụ onye ọ́ ọ́ onye ono,
i shi ephu iphu;
bya epfutoşhi iya ono?

?Bụ onye ọ́ i shi atụ ọ́zụ
ekpu-a;
mbụ onye ono,
i gude eku-onwonye
vọ́oru ẹ́nya ono?

Ọ́ kwa Onye dọ́ Nso
kẹ́ Ízuru!

²⁴ I ziru ndu-ozí ngu;
ẹ́phe bya eburu iphu nyabẹ́
Nnajjuphu.

I sụru l'i gudewaa ikpoto

- ụgbo-inya-ọgu ngu
 nyirwuchaa mkpakponu
 úbvú úbvú;
 Mbụ l'i nyirwuwaru
 mkpakponu,
 ẹka úbvú úbvú
 Lébanonu jeberu;
 bya egbutsushiwa oshi sida,
 dụ iya nụ, bụ ndu ọphu
 kachaa etse ogologo;
 mę oshi payinu iya
 ọphu kachaa adụ úbvù
 l'ęnya;
 bya ejerwuwaa ẹka ọ
 kachaa aburu ẹpfukala;
 mę ẹka ọ kachaa aburu ọswa,
 dụ ree.
- 25 Mbụ l'i tųwaru wẹlu l'alị ndu
 ọhozo; bya angua ya mini;
 bya egudewaa
 ọbochi-ọkpa ngu zọ iphe,
 bụ ngele,
 dukota l'alị Ijiputu tọlitoli;
 jasụ ọ tashihukota.
- 26 Sụ-a; ?ọ dụ g'ị tị nụmajeduru
 iya?
 Oo mu tubuhawaru g'ọ dụ
 nno teke dųhawaa ęnya.
 Mbụ l'ọ bụro teke ndiche
 bę mu chihawaru iya
 rọo dobe.
- O bụru nta-a bę mu
 meru iya g'ọ vua;
 mbụ mee;
 i woru mkpukpu,
 a kpugbaaru o shihu
 ike mebyishia;
 ọ bụru ikpo mkpuma.
- 27 O bụru iya bụ;
 ike bvụ ndu bu iya nụ.
 Ẹphe bụru ndu a tųru
 eberebete;
 e meru iphe-iphere
 kpua phę.
- Ẹphe bya adụ g'iphe,
 a kuru l'opfu; g'iphe,
 rwuru irwu k'ọphúú;
 mbụ dụ g'ęswa,
 furu lę mkpotsu ọlo,
 anwụ chigbushiru
 l'ẹbe adụ g'o vutaberu l'eli.
- 28 "Obenu lę gubedua bę mụbe
 Chileke maru ẹka ị nọ.
 Mu maru teke ịibata abata;
 maru teke ịitugbu
 atugbu.
- Mu maru g'ịibataberu
 hanyihanyi ekpu mu.
- 29 Eshi ọphu ọ bụ mụbe Chileke
 bę ịibaru hanyihanyi;
 tẹme bęeebee,
 iipfuru mu ruwua mu

nchị;
 bẹ mu e-woru ikokoro
 dzube ngu l'imi;
 woru mkpukpu-igwè
 ye ngu l'onu g'inya.
 Mu emee ngu g'i shia ophu
 i shi laphu azụ l'eka
 i shi.

³⁰ “A -bya lẹ gubedua, bụ Hezekáya; waa iphe, a-buru ngu iphe-ohubama baa: Apha-a bẹ ii-ri iphe, daru ẹda. O -be apha ozo l'i ria ophu shi l'ono futa. O -rwua l'apha k'eto iya; koo opfu kpata iphe, i koro iya. Gbaa opfu-vayinu; ria akpuru, e-shi iya nu. ³¹ Sụ-a; nwa ndu ono, a-phodu nu l'onu-ulo Jiuda bẹ a-gba ogbarabvu l'ime ali; mia mebyi l'eli mgboko; ³² noo kele o nweru nwa ndu phoduru nu lẹ Jierúsalemu. Ikpoto ndu wafuru nu e-shi l'ubvú Zayonu. O buru Chipfu, bụ Okalibe-Kakota-Ike e-gude g'ọ phụ-be iya l'ehu mee ya.

³³ “Oo ya bụ; waa iphe, Chipfu pfuru l'ehu eze ndu Asiriya baa: O tọ byadu a-bata lẹ mkpukpu-a; ophu o byadu agba g'ọ ka mma l'oo apfu l'eka-a. O too gudekpodanu iphe, eegbobutajẹ onwonye abyakube iya ntse; ophu o byadu ebvuphe iya ose-ogu. ³⁴ Oo ọzo, o shi bya bẹ oo-shi laa. O tọ byadu abata lẹ mkpukpu owa abata ophu.” Nokwa iphe, Chipfu eepfu. ³⁵ “Sụ-a; mu e-gude k'epha mu; mę opfu ẹhu Dévidi, bụ onye-ozu mu gbobuta mkpukpu-a; dzoo ya.”

³⁶ Tọbuda iya bụ; ojozi Chipfu tughuepho bya eje l'eka ndu ojogu Asiriya doro; bya eje egbua ukporo unu umadzu ugbo ukporo l'eto l'unu umadzu labo l'ukporo umadzu iri* l'ime ndu ojogu ono. E tehushia l'utsu; odzu zeshiwaa kẹ bẹe. ³⁷ Noo ya; Senakeribu, bụ eze ndu Asiriya tughua; o buru iya alaphu azụ. O laphushia azụ lẹ Ninive je anodu. ³⁸ O be ujiku lanu; o nodu agwa agwa iya, bụ Nisuroku; unwu iya, bụ Adurameleku; mę Shareza je egude ogu-echi gbugbua ya; gbaru lasha ali Araratu. Oo ya bụ; Esahadonu, bụ nwa iya buru eze nochia ẹnya iya.

38

Iphe-ememe guderu Hezekáya (2Ndu 20:1-11)

¹ O buru teke ono bẹ iphe-ememe guderu Hezekáya; k'ophu bụ l'ọ nọwaa l'onu onwu. Onye mpfuchiru Chileke, bụ Azáya; nwa Emožu bya ejepfu iya je asụ iya: Chipfu sụru-a: “Dozia ibe ngu ree; kele iibiyawa anwuhu; i tị kadu mma.”

² Noo ya; Hezekáya bya aghaa iphu l'uzo igbulo pfuru nu Chipfu sụ: ³ Gube Chipfu; nyatanu gę mu bụ-be onye gude ire-lanu; mę obu mu g'ọ ha tsoo ọzo nkengu; mę gę mu gude meberu iphe, dọ ree l'ẹnya ngu. Hezekáya raa ekwa kpo pfula pfula.

⁴ Tọbuda iya bụ; Opfu Chipfu bya atuba Azáya lẹ nchị sụ iya: ⁵ “Je akuru Hezekáya lẹ-a: Waa iphe, o pfuru; mbụ Chipfu, mbụ Chileke kẹ nna ngu, bụ Dévidi: Mu nımawaru epfupfu, i pfuru nu mu; bya ahumawaa ẹnya-mini, shi ngu l'ẹnya. Mu e-yekwafua apha iri l'ise lẹ ndzu ngu. ⁶ Ozo bụ lẹ mu a-nafuta ngu; nafuta mkpukpu-a l'eka eze ndu Asiriya. Mu a-gbaru mkpukpu-a odzori.

⁷ “Waa iphe-ohubama, Chipfu e-goshi ngu baa; g'i gude maru lẹ Chipfu e-me-a iphe ono, o pfuru ono. ⁸ Nwonyonyo iphe ono, a kpushiru, ee gudeje enyi ọlo-eli Éhazu ono; bẹ mu e-me g'ọ gude ntụ-okpa iri tsụ-phu azụ.” No iya; onyonyo ono tsua ribo; gude ntụ-okpa iri tsụ-phu azụ eme lẹ g'ọ shi habe ogologo.

⁹ Owa-a bụ iphe, Hezekáya deru; mbụ eze ndu Jiuda g'iphe-ememe ono mechaaru iya; o kachaa mma.

¹⁰ Mu sụkwaru: ?Bụ lẹ
 mkpakponu ndzụ mu-a
 bẹ mu jeru je eshisweta
 onu oguzo ali-maa?
 A naa mu nfụ nafu mu nwa
 apha ndzụ mu ophu
 phoduru nu?

¹¹ Mu sụkwaru lẹ mu taa
 humabaedu Chipfu
 l'ali ndu dzụ ndzụ.

* 37:36 37:36 Bụ iya bụ 185,000 lẹ mbekee.

- Qphu mu egudebaèdu
 ɛnya ahuma nemadzù,
 dzù ndzù;
 ozoo kẹ g'anyi lẹ ndu
 nõkwadu l'eliphe-a
 bubaaru.
- 12 A lashiru ndzù mu g'onye lashiru
 ɛswa l'ulo unwu-eswi;
 mbù l'òo g'onye akpa iphe
 akpakpa aphukobeje iphe,
 ọ kpagheru akpaghe-a
 bụ gẹ mu
 phukobewaru ndzù mu.
- Q bya atuwaa mu eri
 gbupya l'iphe, aakpajẹ iphe;
 bya egbubufu iya.
- Q buru-a shi l'eswe gẹ nchi
 jihu bẹ i mebufuwaru
 nù kẹ ndzù mu.
- 13 Mu nõdu atajekpoepho
 nshi jasù nchi abõhu.
 Obenu l'o gweru mu
 ọkpù arakabya g'ẹka
 oduma ata anù.
- Q buru-a shi l'eswe gẹ nchi
 jihu bẹ i mebufuwaru
 nù kẹ ndzù mu.
- 14 Mu gbõaha chachacha
 g'apya ozoo g'ẹsha.
 Mu deahaa kukuku
 g'ede-kuukuu.
- Mu lenyaa ɛnya l'eligwe;
 ɛnya meahaa mu ẹhuka.
- Mu sù: Jiko Nnajiuphu;
 mu eje iphe-ẹhuka;
 byanù agbaarù mu
 mkpu!
- 15 Qle ọ bụ; ?mu a-sukwanu
 agha?
- O pfuakwaru opfu nù mu;
 mbù ọ buru yẹbedua
 l'onwiya meru iphe ono.
- Mu a-nõdukpoepho eje
 nwa gelee jasù gẹ mu
 a-nõ-beru;
 kẹle obu atawa mu
 nyikinyiki.
- 16 "Gube Nnajiuphu;
 ọ kwa udu iphe,
 dugbaa egube-a bẹ
 nemadzù gude buru.
- Q bukwaru iya phọ bẹ unme,
 nõ mu l'ẹhu byaru bya
 egudewaa nõdu ndzù nta-a.
- Jiko menaa gẹ mu wekorohu;
 menaa gẹ mu nõdu ndzù!
- 17 Ọkpobe opfu;
 ọ kwa g'òo-duru mu lẹ ree
 bẹ mu gude jee iphe-ẹhuka,
 dù nno.
- Q buru l'òo l'i yeru mu obu
 bẹ i ti kwedu gẹ mu

bahú lẹ nsúkutu ọla-l'iswi.
 Ị bya atuko iphe-ẹji mu l'ophu
 chíru ye onwongu l'azú;
¹⁸ kele ndu nọwaa l'alì-maa te
 etukwa ngu ẹpha.
 Ọphu ndu nwùhuwaru anwùhu
 agúkwa ebvu egude etu
 ngu ẹpha.
 Ọphu ndu e kpochiru l'ilu
 eleẹkwa ẹnya ire-lanù
 nkengu.
¹⁹ Ọ kwa ndu nọ ndzú;
 mbù l'ọo ndu nọ ndzú bú ndu
 anọduje etu ngu ẹpha gẹ
 mu etu ngu iya ntanù-a.
 Ọ búru ndu bú nna anọduje
 akọru unwu phẹ g'ì bú-be
 onye ire-lanù.
²⁰ Chipfu a-bya adzọo mu ndzú.
 Ọo ya bú l'anyi a-nọdu agu
 ebvu akpọ iya l'une
 jasú g'anyi a-nọ-beru ndzú.
 Ọ búru l'eze-ùlo Chipfu bẹ
 anyi a-nọdu gua ya."
²¹ Azáya pfulwaru sù g'e meta iphe oshi figu tsua etsutsu debechaa Hezekáya l'ejo-
 onwo ono, phokashiru iya l'ẹhu ono; l'o-mewaa ya nno; l'o wekorohu. ²² Hezekáya bya
 ajía sù: "Ọbù gunu bú iphe-ọhubama, e-goshi lẹ mu e-mechaa bahùbaa l'eze-ùlo Chipfu
 ọzo?"

39

Ndu nnochì-ẹnya, shì Bábilónu

¹ Ọ búru teke ono bẹ Merodaku-Baladanu; mbù nwa Baladanu, bú eze ndu Bábilónu
 deshíru ẹkwo-ozì nù g'e je anù Hezekáya; bya eyekwaru iya ya phọ iphe-ọma g'e gude
 bya iya ajíjì; kele ọ nùmaru l'iphe shì eme iya; ọ kawaa mma. ² Hezekáya nabata
 ndu ono, e ziru ozì ono; bya egoshi phẹ iphe, nọkota l'ùlo-ẹku iya; mbù goshi phẹ
 mkpọla-ọchaa; yee mkpọla-ododo; mẹ manù, eshi mkpọ; mẹ ngwọgu iya l'ophu; mẹ
 iphe, búkota ẹku iya. Ọ tọ dudu iphe, dù l'ibe iya; ọzoo iphe, dù l'alì-eze iya l'ophu, o
 to goshiduru ndu ono; mbù Hezekáya.
³ Tọbudu iya bú; Azáya, onye mpfuchíru Chìleke bya ejepfu eze, bú Hezekáya je ajía
 ya sù: "Ọbù awe bẹ ndu ono shì bya? Ọbù gunu bẹ ephe pfuru?"
 Hezekáya sù iya: "Ẹphe shikwa ẹka dù ẹnya bya. Ẹphe shì Bábilónu."
⁴ Azáya bya ajía ya sù: "Ọbù gunu bẹ ephe humaru l'ibe ngu?"
 Hezekáya sù iya: "Ẹphe tókowaru iphemiphe, dù l'ibe mu hùma-gbua. Ọ tọ dúkwa
 iphe, dù g'ẹku, mu nweru enweru, mu te egoshiduru phẹ."
⁵ Noo ya; Azáya bya asù Hezekáya: "Nùma opfu, shì Chipfu l'ọnu; mbù Ọkalibe-
 Kákọta-lke ono. ⁶ Ọ sùru-a: Lẹ mbọku abyawaa teke iphemiphe, dù l'ulo eze ngu;
 mẹ iphe ono, nna ngu phẹ setarù dobe; ọ nọo byasù nta-a a-bùru iphe, ee-vuta lashíja
 Bábilónu. Ọ tọ dudu m'ophu ee-wophodo. Noo iphe, Chipfu opfu. ⁷ Tẹme unwu ngu
 unwoke, bú ndu a nwùtaru ngu bẹ aa-harù kpúkaa; ephe eje abùru ndu anọduje eleta
 ibe eze ndu Bábilónu ẹnya."
⁸ Hezekáya sù iya: "Opfu Chipfu ono, i pfuru ono dúkwa ree." Iphe, o gude pfua nno
 bú l'ọ rìru sù lẹ nchì a-dù-a doo; ophu ọ dudu iphe, bya l'eme teke ya nọkwadu ndzú.

40

Adù ndu kẹ Chìleke obu

¹ Unu dúnnaa ndìbe mu
 obu! Unu dúnnaa phẹ obu!
 Nokwa iphe, Chìleke unu
 pfuru bú onoya.
² Unu pfunaa opfu bẹlebele
 yeru Jìerúsalemù.

Unu ranaa ya arara g'ò maru
 l'ozí-ike ono,
 ooje ono bẹ bvwáru nù.
 L'a pfwáru ugwo ẹjọ-íphe,
 o meshíru.

L'ewere, Chipfu meru iya
 hawaa g'íphe-ẹjọ, o meru;
 mbù l'ò hawaa g'òo ya
 ugbo labọ.

³ Ọ dũru onye ara iya arara sù:
 "Unu meziaru Chipfu ọzo
 l'echięgu.

Unu mee eze gbororo iya g'ò
 dũgbaa nhamunha lẹ
 mgbęgu alı-evevee.

⁴ Ẹka dũ nsũda bẹ ee-nwuchi
 enwuchi.

Iphe, bũ úbvú úbvú bẹ
 ee-gbuzekọta egbuze.

Ẹka dũ nkwagbo-nkwagbo bẹ
 ee-mezi emezi.

Ẹka dũ
 kpọkoro-kpọkoro-kpọkoro
 l'a rwazee ya arwaze g'ò
 kwọo akwọkwo;
⁵ k'ọphu ee-kpuha ọdu-biribiri
 kẹ Chipfu g'a hũma.

Iphe, bũkota nemadzũ l'ọphu
 ahũmakota iya;
 kẹle Chipfu gudewaa ọnu
 pfua ya."

⁶ Ọ dũru olu-opfu, epfu sù:
 "Chia mkpu!"

Mu sù: "Bũ gũnu bẹ mu
 e-chi lẹ mkpu?"

Ọ sù: "Chia mkpu sù lẹ
 nemadzũ l'ọphu
 dũkota g'ęswa.

Tęme mma, ęphe ama
 dũkwapho g'okoko ęswa,
 dũ l'ęgu.

⁷ Ọobujeru;
 ęswa -kpọhuwaa nkũ;
 okoko iya erishihu dashihu;
 kẹle udzu-ọnu Chipfu
 phushíru pẹ.

Hoo haa; nemadzũ bũkwa
 ęswa.

⁸ Mbù l'ọobujeru;
 ęswa -kpọhuwaa nkũ;
 okoko iya erishihu dashihu;
 obenu l'opfu, Chileke anyi
 pfuru;
 a-pfuru pfushia ike jasũ
 l'ojejeje."

⁹ Je apfuru l'eli úbvú, ha shii;
 gube Zayọnu;
 onye byaru ezi ozi-ọma.

Gube Jierúsalemũ,
 byaru ezi ozi-ọma;
 wolinaa olu chia mkpu!
 Wolia olu; gẹ ndzũ ba agũshi

ngu!
 Sụ mkpukpu,
 dughbaa l'alì ndu Jiuda-a:
 "Wakwa Chileke unu baa!"

¹⁰ Lekwa! Nnajiuphu,
 bụ Chipfu gudekwa
 ike-ọkpu abya.

Ọ bụru ọkpehu iya bẹ
 oo-gude bụru eze.

Lekwa! O gudekwa obunggo
 eje abya;
 bya egudekwaphọ ugwo
 ọo-pfụ.

¹¹ Ndu ẹphe l'iya swị bẹ
 ọonoduje eche g'onye
 eche aturu.

Ọ nọdu achikobeje unwu
 aturu ono heru l'eka;
 mbụ heru phẹ dobe onwiya
 ntse k'ophu ẹphe a-nọduje
 iya l'obu.

Teme ọ nọdu atoje nwehu
 erwu ndu ọphu he nwa.

¹² ?Bụ onye dọjewaru ike
 gbaa ẹka okorokoro
 gude tịa mini,
 nọ lẹ mgboko l'ophu atùtù;
 ọzoo gude nkwo-ẹka
 tịa akpaminigwe
 l'ophu?

?Bụ onye dọjewaru ike
 kpokọo urwuku,
 dọ l'eliphe l'ophu kporu
 ye lẹ nkata;
 ọzoo wota iphe-atùtù
 gude tịa ẹrwa úbvú,
 nọkota nọ?

¹³ ?Bụ onye maru uche Chipfu?
 tọo ?bụ onye a-sụ lẹ ya
 zijeru iya iphe;
 lẹ ya bụ onye akpọ-zijeru
 Chileke ọzo?

¹⁴ ?Bụ onye bẹ Chipfu jeru
 akpata ishi?
 tọo ?bụ onye ziru iya
 ọzo ọphu bụ ọkpobe
 ọzo?

?Bụ onye bẹ ọ bụ;
 mbụ onye ziru iya iphe,
 ọ maru;
 ọzoo onye goshiru iya ọzo,
 oo-shi mee g'iphe doo
 ya ẹnya?

¹⁵ Tororo opfu bụ l'ọhamoha
 dọkwa gẹ mini,
 daru kpongu l'ime
 bọketi.

Iphe, a guberu phẹ bụ-a
 nwurwuku, dọ l'iphe,
 egudeje tịa ẹrwa iphe.

Mbụ l'ootùje ndu bukube
 eze-ẹnyimu g'onye

- kpokoberu urwuku,
 dụ rwukuru rwukuru
 atù l'iphe.
- 16 Mbụ l'oswa, dụ l'úbvú úbvú
 Lébanonu ta asúkwa aburu
 nkú eye l'oku.
- Ọphu anụ, nọkota iya nụ
 asúkwapho
 g'eegbushi iya gude
 gweeru Chipfu
 ngweja-akpo-oku.
- 17 L'iphu iya bẹ ọhamoha l'ophu
 ta adúkwá iphe, o bụ.
- Ọ guberu phẹ iphe,
 adúdu iphe, ọ bụ;
 mbụ l'iphe-iphoro ka
 phẹ shii.
- 18 ?Bụ onye bẹ unu a-turu
 Chileke yeru?
 ?Bụ ntẹkpe gunu bẹ unu a-sụ
 lẹ yẹ ya bụ iphe lanu?
- 19 L'a -bya l'iphe,
 a kpuru akpukpu;
 onó bụ onye eme ọna
 kpuru iya.
- Ọ buru onye-úzá
 mkpola-ododo wuru
 iya mkpola-ododo;
 bya emetaru iya
 egbirigba mkpola-ochaa.
- 20 Ọobujeru onye daru ukpa
 k'ophu ọ tọo dudu ike
 anụ Chileke egube
 iphe ono;
 l'ooje ahota oshi,
 kpuru akpaa;
 bya eje achọo onye eme
 ọna emegharu iya
 ẹka kua
 l'ọ bya apyia ntẹkpe
 doberu iya; mbụ ntẹkpe,
 ta abyadu aharijebu
 okpa aharijeru.
- 21 ?Unu ta amahaada? Tọo
 ?unu teke anuma-swee?
 ?Te epfuduru iya unu e
 -shikpo lẹ mbụ?
 ?Toko dodu unu ọnya g'e
 gude tọo okpa
 mgboko l'ophu?
- 22 L'ọ nọ l'aba-eze iya
 l'ephekerephe;
 noghata eliphe,
 gbaru mgburugburu.
- Ndu nọ l'eliphe dugbae ya
 pho ribariba g'unwu ogu.
- Eligwe l'ophu bẹ ọ phushiru
 togbo g'onye phushiru
 ukpo;
 bya eworu iya togbo
 jakpata g'ulo-ekwa,
 aabya eburu eburu.

- 23 Ndu-ishi bẹ oomeje;
 ọ tọ dudu iphe,
 ephe abụ.
 L'ọ bya emee ndu-ishi
 lẹ mgboko-a;
 ephe aburu iphe-mmanụ.
- 24 Sụ-a; ọobujeru akuku,
 aaku phẹ l'alj;
 adzadza, aadza phẹ;
 ephe -jekwadu-a agbabe
 ogbarabvu l'alj;
 l'ọophuwa phẹ onu;
 ephe anwulwashihu.
 Oke pherephere abya
 ezikota phẹ g'eswa ereshi.
- 25 Onye nsọ ono jiru sụ-a:
 "Bụ onye bẹ unu a-turu
 mu yeru?
 Mbụ-a; ?bụ onye bẹ unu epfu
 lẹ mu l'iya ha ọnya
 nhamunha?"
- 26 Palinaa ọnya lee
 l'akpaminigwe.
 ?Bụ onye meru iphemiphe
 ono dobe?
 Mbụ onye ono,
 emeje kpokpode,
 dụ igwerigwe l'ọofushi
 nanunanu;
 tẹme ọ nọdu ekuje
 phẹ ọpha l'ẹhu l'ẹhu.
 Ọ buru l'ike parụ onye
 ono ẹka;
 tẹme ọkphehu dụ iya
 meru g'o gude ọphu ọ
 dudu kpokpode ono
 mẹ nanu etuphahụje nụ.
- 27 Unubẹ ndibe Jiékpọ;
 ?denu g'o gude unu
 pfua egube opfu-a?
 Mbụ-a; unubẹ ndibe Ízurẹlu;
 ?denu g'o gude unu
 nọdu agụ aphụ?
 Kele unu suru lẹ Chipfu ta
 amadu iphe-ẹhuka,
 unu eje;
 mbụ lẹ Chileke unu ta
 adudu iphe,
 ọ guberu iphe,
 rwuberu unu?
- 28 ?Unu ta mahaada?
 Tọ ?unu teke anuma-swee
 lẹ Chipfu bụ Chileke,
 l'a-nọ jasụ lẹ tuutuutuu
 lẹ mјimiimii?
 Ọ buru iya meru eliphe
 l'ophu jasụ l'ẹka o
 jeberu.
 Ike ta abvudu iya;
 ọphu nkwo atsudu
 iya mẹ;

ọ́phu ọ́ dudu onye
amakọtaru nkwaṁnya
nkiya.

²⁹ Ọo ya emeje g'ike du
onye ike bvuṛu.

Tẹme ọ́ nọdu emeje g'onye
du nmeṁemele rọkota
ike.

³⁰ Mbụ ẹ-a; unwu ọgbo
lanu emenyakwaa iphe;
ike abvu phe;
ephe emehu nmeṁemele.

Mbụ ẹ ndu bukwaḍu
okoroḅya abujeru a -nonya;
ephe evukota iphe daa iko.

³¹ Obenu ẹ ndu daru ngaberu
Chipfu ẹ ike a-nodu
aka adudu.

Ephe e-gude nkù ephe
l'eli l'eli g'ugo.

Ephe agbaa ọso;
ike ta abvuḍu phe.

Ephe ejee ije; nkwo ta atsudu
phe mee.

41

Onye a-nodu eyeru Ízurelu ẹka

¹ Unube ndu bukube
eze-enyimu;
unu nọdukwa nggujungguji
l'iphu mu!

G'ike kabakwaa adu
ohamoha!

G'ephe kpiritakwaru
bya eyee onu!

G'anyi je edzuda l'ulo-ikpe!

² "Su-a; ?bu onye jeru
je akpalia onye
pfberekoto l'uzo
enyanwu-awawa;
mbu onye abujeru;
o -halia okpa l'o lwua lwuta.

Mbụ ẹ Chipfu ewojeru
ohamoha ye iya l'eka;
bya akwatsushiaru
iya ndu eze.

Ọ nọdu egudeje ogu-echi
gwee phe arakabya;
gbaa phe apfu jasu ephe
phekashihu g'eswa ereshi.

³ Ọochije phe ọso;
ejerọ l'iphu l'iphu.

Ọ tọ dudu iphe, eme iya nu.
Mbụ eshichaa uzo,
okpa iya teke eshiswee
ẹ mbu.

⁴ ?Bu onye meru iphemiphe
ono; mee ya meghaa;
mbu shiepho ẹ mbu ebu
ogbo l'onwiya?

Ọ kwa mbedua, bu Chipfu;

onye nọ swiru ndu kẹ mbụ;
 tẹme mu jekwa anọdu
 swiru ndu k'ikpazụ;
 ọọ mu bụ onye ọbu!"

⁵ Ndu bukube eze-enyimu
 hụma iya; ndzụ gụhu phẹ.
 Ndu bu l'ẹka eliphe jeberu
 nọdu anma
 pyaapyaapya eje
 akpịritaru.

⁶ Onyenọnu nọdu eyeru nwibe
 iya ẹka.

Ẹphe nọdu asuje nwibe phẹ-a:
 "Shihukpọekwapho ike!"

⁷ Ndu maru eme ọna nọdu
 adụkpọepho ndu ọzu
 mkpọla-ododo obu.

Onye ọphu egudeje ọngu
 akwọ iphe tẹretere
 nọdu agba onye ọphu
 edzefufe iya edzefufe
 unme.

Ọ -nọdu l'ọ sụ onye ọphu
 agbajẹ iya ọku gude
 dzepfua ya: "Ọ dükwaa ree!"

L'ọ bya akwa ntekpe ono
 ngga g'ọ to rikashihu.

⁸ A -byakwanụ lẹ gube Ízurẹlu,
 bụ onye-ozí mu;
 mbụ gube Jiékọpu;
 onye mu gude ẹka mu
 họtá;
 mbụ gube oshilọkpa
 Ébiríhamu, bụ onye mu l'íya
 eshi ọnyà;

⁹ mu jekpọeruro l'ẹka
 igwe beru alí beru je
 eduta ngu.

Mbụ l'ọọ ẹka ọ kachaa
 omilomi bẹ mu jeru je
 ekua ngu.

Mu sụ ngu: Ị buakwaa
 onye-ozí mu.

Mu họtáakwaru ngu;
 ọphu mu ajikaekwa ngu.

¹⁰ Ọọ ya bụ; ba atsukwa ebvu;
 kẹle mu nọkwa swiru
 ngu.

Gẹ meji ba tọfukwa ngu;
 kẹle ọ kwa mu bụ
 Chileke ngu.

Mu e-me g'ike dụ ngu;
 mu e-yeru ngu ẹka.

Mu e-gude ẹkutara mu ono,
 bụ ẹka mu egudeje
 mee iphe, pfulu ọto
 ono gudesia ngu.

¹¹ Iphe, bukpo ndu aba
 hanyihanyi ekpu ngu
 bẹ ọ tọ dudu iphe,
 e-me g'e te meru

iphe-iphere kpua phe.
 Ndu etso ngu opfu bẹ ee-me;
 ephe alaa l'iyi buru
 mkpurupyata.

¹² Mbụ l'ii-chika enya ndu
 ohogu ngu;
 i tji humadu phe.

Ndu etso ngu oḡu a-duepho
 g'iphe-iphoro.

¹³ Noo kele ọo mbedua
 bu Chipfu;
 bya aburu Chileke ngu;
 onye sekpu ngu
 l'ekutara ngu;
 bya asu ngu g'i ba
 tsushi ebvu;
 le mu e-yeru
 ngu-a eka.

¹⁴ "Ba atsukwa ebvu;
 gube nworishi ono,
 bu Jiekopu;
 mbu gube nwata-une,
 bu Izurelu;
 kele ọo mbedua
 l'onwomu e-yeru
 ngu eka."

Noo iphe, Chipfu epfu;
 mbu onye ono,
 gbafutaru ngu nu ono;
 bya aburu Onye nsọ
 ke ndu Izurelu.

¹⁵ Lenu; mu e-mekwa ngu
 g'i buru iphe,
 e gude echi ereshi;
 mbu iphe, bu k'ophuu;
 bya atsu nkọ;
 bya enweru ezé.

Ii-chi ubvu ubvu
 ghiibii tsutoo ya
 etsuto;
 mbu mee ya l'o du
 swakiri-swakiri
 g'eswa ereshi.

¹⁶ L'i phushia phe;
 pherephere apakaa ya.
 Mbu oke-pherephere
 atukaa ya nanunanu.
 Obenu le gubedua
 e-gude Chipfu ete eswa.
 Mbu l'o Onye nsọ ke ndu
 Izurelu ono be ii-gude
 eku onwongu.

¹⁷ "Ndu ukpa me ndu adudu
 g'o du phe acho mini
 angungu.

Ophu o dudu ophu ephe
 humaru.

Ire nodu atụ phe heehee
 l'eka mini agụ phe.

Ole o bu-a mbedua,
 bu Chipfu a-za phe enu.

Mbù lẹ mbẹdua, bụ Chileke
ndu Ízurẹlu taa
hadu pẹ.

¹⁸ Mu e-me gẹ mini wata
asoshi gẹ nggele
l'ephekerephe ẹka
dụ jakpọro jakpọro
jakpọro.

Ọgba eshi lẹ nsuda nsuda
gbafushihu.

Mu emee g'echiegu bụru
okpuru okpuru.

Alì, dù jakpọro-jakpọro
aburu ẹka mini e-shi
asoshihu.

¹⁹ Iphe, mu e-ye l'echiegu bụ
oshi sida;
yẹe oshi akesha;
mekpoo oshi mịturu;
yẹe oshi olivu.

Mbù l'oshi payinu;
yẹe oshi fìru;
yẹe oshi sipuresu bẹ
mu a-tuko dzakota
lẹ chakiri chakiri
chakiri alì;
²⁰ k'ophu ndu nemadzu
a-huma; teme ephe
amakwarupho.

Ephe e-gbukwaa ya pho igo;
l'oodoo pẹ ẹnya l'oo
Chipfu gude ẹka iya
mee iphe ono;
l'oo Onye nsọ kẹ ndu
Ízurẹlu bẹ meru
iphemiphe ono dobe."

²¹ Chipfu sukwaru-a: "Unu
byanu edoo edo k'unu."

Mbù l'eze ndibe Jiékọpu
ono sọru-a: Unu byanu
epfua g'onwuru unu.

²² Unu jenu eduta agwa unu g'ọ
bya epfuaru anyi iphe,
e-me nu.

Ephe epfukwarupho anyi
ophu mehawaru nu;
k'ophu anyi e-gbu
iya igo maru iphe,
o mechaaru nwufuta.

Ọdumeka; unu pfunaaru
anyi iphe,
e-mechaa mee nu.

²³ Unu pfuaru anyi iphe,
e-me l'iphu k'ophu
anyi a-maru l'unu bụ
agwa, ere ire.

Unu menaa ohumalenya.
Unu menaa iphe,
dụ ree; ọzo ophu dụ ẹji;
k'ophu anyi a-nmahukwanu
pyaapyaapya;

ndzụ agụaha anyi.
 24 Obenu l'iphe-iphoro ka
 unu mma.
 Teme ọphu iphe,
 unu eme adụkpoda iphe,
 ọ bụkpoo ililekpoo.
 Onye ọtataru unu bụkwa ẹbyi
 be o meru.
 25 "Mu jeakwaru akpalia onye
 shi l'uzo isheli;
 ọ nọdu abyawaa.
 Oo-nọdu l'uzo
 ẹnyanwu-awawa bya
 akpọ-kua ẹpha mu.
 Onye ono a-zọ ndu-ishi
 pyakapyaka g'onye
 atsụ nri l'ikwe;
 mbụ g'ẹka onye akpụ
 ite atsụ ụrwa,
 o gude akpụ iphe.
 26 ?Bunaa onye pfuru iphe-a
 eshikpoo le mbụ;
 k'ọphu anyi a-maru iya?
 ?Bụ onye nmahawaru iya
 g'okwa k'ọphu anyi a-sụ:
 'O pfukwaru ire-lanụ?'
 Ọ tọ dudu onye pfujeru
 iya nụ.
 Ọphu ọ dudu onye nmajeru
 iya l'okwa.
 Ọphu ọ dudu onye nūmajeru
 olu unu.
 27 Ọ bụru mbedua vuru ụzo
 pfiaru Zayonu sụ iya:
 'Lenu; wakwa phe baa!'
 Mbụ; ọ bụru mu yeru onye
 jeru ezia Jierúsalemu
 ozi-oma ono.
 28 Mu leru ẹnya;
 ọphu ọ dudu g'ọ ka mma
 l'ọo onye lanụ;
 mbụ g'ọ ka mma l'ọo
 onye lanụ,
 mu humaru l'echilabọ phe,
 adụ ike akpọ-ziru mu ụzo.
 Ọphu ọ dukwapho onye
 azaję ẹnu mę mu jia
 ya aji.
 29 Lewarọ; ẹphe tukuru
 bụkotaru
 iphe-mmanụ!
 Iphe, ẹphe eme bụkwarupho
 iphe-mmanụ.
 Mbụ l'agwa phe ono bụkota
 pherephere yee
 iphe-iphoro."

bụ onye mu gudeshi;
 mbụ onye mu ọtáru;
 bya aburu onye emeje
 g'obu jidata mu.

Mu yeakwaru iya Unme mu
 l'ehu.

Oo-goshi ohamoha iphe,
 bụ ikpe, pfuru ọto.

² O too jekwa ara ọrà;
 ophu oojekwa echi mkpu.

Qphu ọ dukwa onye bya
 anuma olu iya l'etsuzo.

³ Mbụ l'ekperema,
 jihuru ejihu bẹ ọ ọto
 gbajikpọkwánu;
 ophu ọophunyikwa orọku,
 enwu rẹswereswe.

Oo-gude ire-lanụ goshi iphe,
 bụ ikpe, pfuru ọto.

⁴ Qphu ọdadu adada;
 ophu ọ dudu iphe,
 a-kposhi iya iphe,
 oome jasụ teke ikpe,
 pfuru ọto e-keru l'eliphe.

Q bụru ekemu iya bẹ ọha,
 bukube eze-onyimu
 a-nodu ele ọnya iya."

⁵ Sụ-a; wakwa iphe, Chileke,
 bụ Chipfu epfu baa;
 mbụ onye ono,
 bụ iya meru eligwe
 l'ophu bya eworu iya ọsa;
 onye bụ iya ọsaru eliphe
 l'ophu mękpoo
 iphemiphe, shi iya nụ;
 bya anụ ndu bu iya nụ
 unme, ephe atụ;
 bya eworu ndzụ nụ ndu eje
 ije l'eli iya.

⁶ Q kwa mube Chipfu gude
 apfubekoto nkemu
 kua ngu.

Mu je l'e-seta ngu l'eka
 gudeshia.

Mu e-dobe ngu;
 mee ngu g'i bụru iphe,
 mu lẹ ndiphe e-gude
 gbaa ndzụ.

Teme l'i bụru iphóró,
 duru ohamoha.

⁷ L'i mee g'ọnya sahụ ndu atsụ
 ishi;

mee gẹ ndu a kpuru lẹ
 ndzụ nweru onwophe;
 mekwapho g'a haa
 ndu nọ lẹ mkporo
 l'eka gbahuru tsukiribaa.

⁸ "Sụ-a; ọ kwa mbẹdua bụ
 Chipfu.

Q bụru ephe mu bụ ono
 gẹdegede!

Qphu mu e-wokwaru úbvú,

- rwuberu mu nù anù
 onye ozo.
 Qphu mu ewokwaru
 etu epha,
 eetuje mu woru haarù
 agwa.
- ⁹ Lewarò; akahù iphe,
 a sùru l'oo-me meakwaru.
 Mu nòdu epfuwa k'òphúú.
 Mbù lẹ mu epfujeeḡwaru
 iya phò unu tẹme
 l'òowata ememe.”
- Ebvù, e gude aja Chipfu*
- ¹⁰ Unu gua ebvù òphúú
 nù Chipfu!
 Unu shikpòepho l'ẹka igwe
 beru alì beru tuta iya
 epha;
 unubẹ ndu eje l'oma-mini;
 mẹ iphe, bụ iphe,
 bu lẹ mini!
 Iphe, bụ alì,
 nọ-kube eze-ẹnyimu;
 mẹ iphe, bụ ndu bu iya nù;
 unu tua ya epha!
- ¹¹ G'echiẹgu mẹ ọha,
 bu iya nù wata erwu
 okwe!
 Gẹ ndu bugbaa lẹ mkpukpu
 Keda tejekwa ẹswa!
 Gẹ ndu Sela gua ebvù ẹhu-utso!
 G'ẹphe nòdu lẹ mkpakpọnu
 ùbvù rwua okwe!
- ¹² G'ẹphe kwabẹkwa Chipfu
 ùbvù!
 Ẹphe anòdu l'alì,
 nọ-kube eze-ẹnyimu
 tua ya epha!
- ¹³ Chipfu a-zọ garamu garamu
 lufuta gẹ nwoke,
 dọ ike.
 L'ọ bya akpalia obu iya
 g'ọjọgu, ike dọ;
 l'ọ phụahaa ya l'ẹhu.
 L'ọ bya araa ọrà gude chia
 mkpu ọgu;
 lwụa ọgu lwụ-kpee
 ndu ọhogu iya.
- ¹⁴ Chileke sùru-a:
 “Mu shihaakwa ụzenya
 nọduta doo.
 Mu nọkpòepho nwapyakọo
 esedekpòepho
 onwomu.
 Obenu lẹ nta-a bẹ mu a-wata
 echi mkpu; atsù ude;
 atụ hẹehee;
 gẹ nwanyị, ime eme.
- ¹⁵ Mu e-me g'iphe, bụ ùbvù,
 nọkota nù dabyikọtaru
 iphoro.

Mu abya emee g'ęswa,
 rwuru iya nų kpọshihu
 nkų.
 Mu emee nggele nggele
 g'ọ ghọshia alı ọkponku.
 Mu abya emee g'okpuru
 okpuru tashihu.
 16 Mu e-duru ndu atsu ishi
 shia ụzo,
 ẹphe amahaada.
 Gbororo, ẹphe te eshijehaada
 bẹ mu a-kpọ-ziru pẹ
 ụzo iya.
 Mu e-me g'ọchii bųru iphóró
 l'iphu pẹ;
 bya emee g'ụzo,
 dų kpọkoro kpọkoro
 kpọkoro kwọru
 pẹ akwọkwọ.
 Iphemiphe ono bụkota iphe,
 mu e-me;
 ọphu mu abyadų
 aha pẹ.
 17 Obenu lẹ ndu kpọru obu
 yeru agwa;
 mbų ndu bų iphe,
 a kpọru akpukpu bẹ
 ẹphe sųru l'ọ gude
 ndzų pẹ;
 ndu ono bẹ ee-me
 iphe-iphere chifu pẹ."

Ndu Ízurelu atsu ishi ada nkuchi

18 "Unubẹ ndu nkuchi;
 unu nųmadupho iphe
 lẹ nchị!
 Unubẹ ndu atsu ishi;
 unu palidaphọ ẹnya
 humakpodapho!
 19 ?Bụkwanu onye atsu ishi ọbu,
 abụdu onye-ozu mu?
 Tọo ?bụ onye adabe nkuchi
 g'onye ono,
 mu ziru ozu ono?
 ?Bụ onye atsu-be ishi
 g'onye nọ mu l'ẹka?
 Mbụ ?bụ onye atsu-be ishi
 g'onye-ozu kẹ Chipfu?
 20 I humawaru iphe,
 dų igwerigwe;
 ọphu ịngadu nchị.
 Nchị gheru ngu ọnu;
 ọphu ọ dudu iphe,
 ịinumaje."
 21 Chipfu bẹ bụ onye
 pfulberekoto.
 Noo iphe, meru g'ọ gude ọ nų
 pẹ ekemu,
 ereshi ire ike bya
 adukwapho biribiri.
 22 Obenu l'ẹphe byaru
 bya abụru ndu a

Iwutaru iphe phe l'ogu;
 bya aburu ndu a kwaru
 l'okwata.

Mbu le g'ephe ha be
 nwulahukotaru
 kwaa l'ime nsukutu;
 me ndu ophu a
 turu mkporo woru
 domia edomi.

Ephebedua l'onwophe buwaa
 ndu a lwutaru l'ogu.

Ophu o dudu onye gbaru
 phe mkpu.

Ephe buwaa ndu a kwaru
 l'okwata.

Ophu o dudu onye pfuru
 su: "Unu chiphu phe nu
 azu-o!"

²³ ?Bu onye ole le g'unu
 ha a-ngabe nchi l'opfu-a;
 ozokwanu nodukpoeph
 nwadoo numa iphe,
 e-mechaa mee nu?

²⁴ ?Bu onye woru ndibe Jiekopu
 haa g'ephe buru iphe,
 a kwaru l'okwata;
 mbu haa ndu izurelu
 g'ephe buru ndu a
 lwutaru l'ogu?

?Tobudu Chipfu l'onwiya
 meru iya;
 mbu onye ono,
 bu iya be anyi meshiru
 iphe-iji ono?

Kele ephe te ekwedu etso
 uzo iya.

Ophu ephe ekwedu eme
 ekemu iya.

²⁵ O buru iphe ono meru g'o
 gude o wua phe oke
 ehu-eghu iya;
 mee g'ejo ugu dafuta phe.

Ogu ono gude oku woru phe
 kee mbvu;
 ophu iphe edoduru
 phe enya.

O kee phe phuruphuru g'oku;
 ophu o rwuduru phe
 l'okpoma.

43

Onye bu iya kpoloko

a-dzo ndu izurelu

¹ O be le nta; wakwa iphe,
 Chipfu epfu;
 mbu onye ono,
 bu iya meru gube Jiekopu;
 onye bu iya kpuru
 gube izurelu pfube.
 O suru-a;

B'atsushi ebvu;

kẹle mu gbafutawaru ngu.
 Mu kuru ngu oku;
 kukpọo ngu epha ngu;
 mbụ l'ị bụ nkemu.
² Teke ọ bụ mini bẹ iirwughata
 bẹ mu nọepfo swiru
 ngu eswiru.
 Teke ọ bụ ngele bẹ iime
 g'ị ghata;
 o too ridu ngu.
 Teke i jeru ije je aghabua ọku;
 ọ tọo hụdu ngu;
 ọphu ire ọku iya te
 ekepyashidu ngu.
³ Noo kẹle ọo mbẹdua bụ
 Chipfu;
 bya aburu Chileke ngu;
 bya aburu Onye nsọ
 kẹ ndu Ízurẹlu;
 bụru onye ndzọta ngu.
 Ọo ndu Ijiputu bẹ mu
 nuru gude gbata ngu.
 Mu woru ndu Kushi;
 yẹle ndu Seba nụ
 l'ozori ngu.
⁴ Eshinu ị dụ mu mkpa;
 tẹme ị bụru onye
 aakwabẹ ùbvù l'ẹnya mu;
 tẹme eshinu mu yeru
 ngu obu;
 bẹ mu e-woru ndu
 nemadzụ nụ gude
 gbanweta ngu;
 nụkwapho ndiphe gude
 gbanweta ndzụ ngu.
⁵ Ge ndzụ ba agụkwa ngu;
 kẹle mu nọkwa swiru
 ngu eswiru.
 Mu e-shi l'ụzo
 ẹnyanwu-awawa
 chilataru ngu unwu ngu;
 bya ejekwapho l'ụzo
 ẹnyanwu-arịba je
 achilatachaa ndibe ngu.
⁶ Mu abya asụ isheli:
 "Pakwarụ phẹ haa!"
 Bya asụ ndọhali:
 "Be sedeekwa phẹ!"
 Sụ phẹ: Unu shikwa l'ẹka
 dụ ẹnya chitaru mu
 unwu mu kẹ nwoke!
 Unu eshi l'ẹka igwe
 beru alị beru chilataru
 mu unwada mu!
⁷ Mbụ iphe, bukpo
 onyemonye zarụ epha
 laaru mu.
 Ndu mu meru g'e gude tua
 mu epha.
 Ndu mu gude ẹka mu kpua;
 gude ẹka mu mee g'ọo-dụ.

⁸ Dufutanu ndu ono,
 nweru ɛnya;
 obenu l'ɛphe atsɔ ishi onoya;
 mɛ ndu ɔphu nweru nchi;
 ɛphe nɔdu ada nkɔchi.

⁹ Ọhamoha l'ophu dzukọru
 l'ẹka lanu.

Tɛme ndu nemadzɔ
 dzukọkwaapho.

Ole ?bɔ onye ole lɛ g'ɛphe ha
 pfuru iphe ono,
 eme nɔ onoya;
 bya epfukwapho ɔphu
 mehawaru nɔ?

G'ɛphe jenu ekua ndu ekebe
 phɛ g'ɛphe bya egoshi
 lɛ nkɛphɛ bɔ ire-lanu;
 k'ophu ndu ọzo a-numa
 iya sɔ: Ọ kwa eviya.

¹⁰ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa:

“Ọ kwa unu bɔ ndu ekebe mu;
 unu bukwarupho
 onye-ozu mu,
 mu hotaru l'onwomu;
 k'ophu unu a-maru mu;
 bya ekwetakwapho nkemu.
 L'ọ dokwapho unu ɛnya
 l'ọ mu bɔ onye ọbu.

Ọ tɔ duedu Chileke ọzo,
 e meru dobe,
 abudu mbɛdua;
 ɔphu ọ dudu ọzo,
 a-dɔbaa nɔ gbahaa mbɛdua.

¹¹ Mbɛdua; mbɔ mbɛdua
 gɛdegede;
 ọo mu bɔ Chipfu;
 ɔphu ọ duedu onye
 ndzota ọzo,
 du nɔ gbahaa mbɛdua.

¹² Mu goshiwaru iya egoshi;
 bya adzota iya dobe;
 bya echia ya lɛ
 mkpu l'ọ mbɛdua bɔ
 Chileke;
 l'ọ tɔ bɔdu agwa ndu
 ọhozo ono,
 unu dobegbaaru ono.

Mbɔ ọ bɔru unu bɔ ndu
 ekebe mu.”

Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

¹³ “E -shikpoo l'ichee
 bɛ ọ bɛe mu pho bɛ
 bɔ iya nɔ;
 ɔphu ọ dudu onye adu
 ike anafu mu onye nɔ
 mu l'ẹka.

Mu -mewaa iphe g'ọ du mu;
 ?bɔ onye sɔru g'oo-bya
 emee ya imephu?”

*Chileke l'e-me gɛ ndibe iya
 laphu azu l'onodu phɛ*

- 14 Wakwa iphe, Chipfu epfu
 baa; mbụ onye ono,
 gbafutaru unu ono;
 bya aburu Onye Nso
 ke Ízurelu.
- Ọ sụru-a: “Ọo l’iswi ẹhu
 unu ẹ mu e-gude
 zia g’e je Babilonu;
 je anyakashia
 oguzo-igwe g’ọ ha.
- Noo teke okoo,
 ndu Babilonu atụ
 a-ghọ erwubvu.
- 15 Ọ kwa mbẹdua bụ Chipfu
 ono;
 mbụ Onye Nso k’unu ono.
- Mbụ onye ono,
 bụ iya meru unubẹ
 ndu Ízurelu dobe;
 bya aburu iya bụ eze unu.”
- 16 Sụ-a; wakwa, iphe,
 Chipfu epfu;
 mbụ onye ono, ọturu ụzo,
 o shijaa eze-enyimu;
 mbụ ọtogbo gbororo;
 ọ ghajaa eze mini;
 17 mbụ onye ono,
 chifutaru ụgbo-inya-ọgu;
 mẹ inya;
 mẹ ndu ojogu;
 mękpoo ndu gbaru
 mkparawa;
 chikobe pẹ dobe.
- Ẹphe zeshia l’eka ephe ta
 abyadu agbalihubaa ozo.
- Mbụ ọ gbanyia pẹ;
 mbụ phunyaia pẹ
 g’onye aphunyi oku
 oroku.
- 18 “Unu zohaa akahụ iphe!
 G’ọ tọ bushi l’iphe, mehawaru
 nụ ẹ obu unu a-du!
- 19 ?Unu te eledu ẹ mu wataru
 eme iphe ọphúú!
- Mbụ l’oobyawaa efuta.
 ?Unu ta ahumaduru iya?
 Mu eyeakwa ụzo l’echiegu.
 Teme mu nọdu emewaa
 nggele l’ali,
 dabyiru mgbegere.
- 20 Anụ-egbudu akwabẹ mu ùbvù;
 mękpoo nkuta-oswa yẹ
 mgbashi-ujiku;
 kele mu meru gẹ mini du
 l’echiegu;
 bya emee gẹ mini sọ
 gborogboro l’ali,
 dabyiru mgbegere;
 k’ophu ndibe mu a-ngu
 mini; mbụ ndu ono,
 mu gude ẹka mu họtá

ono;
 21 ndu mu gude ẹka mu mee
 doberu onwomu
 g'ẹp phe raa ya arara sụ g'e
 tuje mu ẹpha."

Iphe-ẹji ndu Ízurẹlu

- 22 Obenu lẹ gube Jíékọpu
 te ekwedu raku mu.
 Mbụ-a; gube Ízurẹlu sụ l'ike
 mu bvụwaru ngu.
- 23 Ophu ị kpụtaduru aturu
 gude gweeru mu
 ngweja-akpọ-ọku.
 Ophu i gweduru mu ngweja
 mmanụ gude kwabẹ
 mu ùbvù.
- Q tọ bụdu lẹ mu bojeru ngu
 ivu-erwa sụ g'i gweeru
 mu ngweja-nri.
- Ozokwanu lẹ mu mejeru
 g'ike bvụ ngu lẹ mu
 adaru ngu ngweja
 ùnwù-isensu.
- 24 I ti gudedu okpoga je azụta
 oshi ọmanko,
 eshi mkpọ gude bya
 anụ mu.
- Ophu i gweduru mu ngweja
 ẹba-anụ gude mee g'ẹpho
 ji mu.
- Q bụchia iphe, i meru bụ l'i
 mewaru mu iphe-ẹji jasụ
 ọ nọdu anyịwa mu ẹrwa.
 Mbụ l'i meswewaru mu jasụ
 ike ngu bvụwa mu.
- 25 Q bụru mbẹdua;
 mbụ l'ọo mu bụ onye
 e-hufu emeswe,
 i mesweru mu;
 g'ẹpha mu apfuru.
- Ophu mu anyatabaẹdu iphe-ẹji,
 i meshiru ọzobaa.
- 26 Sụ-a; nyatanuru mu iphe,
 mehawaru nụ.
- G'anyi tükonu yee ọnu l'opfu
 ọbu.
- Donaa g'ọ nwuru g'a maru
 ?ọ kaleru ngu?
- 27 Nna ngu kẹ mbụ meru iphe-ẹji.
 Ndu-ishi ngu meswee mu.
- 28 Noo g'o gude mu woru
 ndu-ishi ụlo-dụ-nsọ
 merwushia;
 bya ahaa g'e woru Jíékọpu
 mebyishikọta l'opfu;
 l'e gude ndu Ízurẹlu
 ephu l'iphu.

¹ “Obenu Ịe-a; ngabẹ nchị
nta-a; gube Jiékọpu,
bụ onye-ozí mu;
mbụ gube Ízurelu ono,
mu gude ẹka mu họtá ono.”

² Wakwa iphe, Chipfu epfu
baa; mbụ onye ono,
meru ngu nụ ono;
onye bụ iya doziru
ngu teke ị nọ l'ẹpho.

Tẹme ọ bụru iya bụ
onye e-yeru ngu ẹka:

Ta atsukwa ebvu;
gube Jiékọpu,
bụ onye-ozí mu;
mbụ gube Jieshurunu,
bụ onye mu gude ẹka
mu họtá.

³ Mu a-gba mini l'alí,
ẹgu mini agụ.

Mbụ Ịe mu e-woru
ọ-sọ-gborogboro
mini wụa l'alí,
kpọhuru jegiri-jegiri.

Awa ngu bẹ mu a-wụ
Unme nkemu.

Mu abya awụa iphe-oma,
shí mu l'ẹka l'ẹhu ndu
bụ oshilọkpa ngu.

⁴ Ẹphe awata amíshí g'ẹswa,
amíshí l'ẹka mini
aduje shii;
mbụ g'oshi wilo,
zeru l'agụga nggele,
asọ asọso.

⁵ O nweru onye asụ:
Mu bụkwa kẹ Chipfu.

Onye ọzo ekua onwiya
ẹpha laaru Jiékọpu.

Onye ọzo edee l'ẹka iya sụ:
Mu bụkwa kẹ Chipfu!

Ẹpha mu bụkwa Ízurelu!

⁶ Wakwa iphe,
Chipfu epfu baa;
mbụ onye ono,
bụ eze ndu Ízurelu
b́ya abụru onye
gbafutaru phẹ nụ;
mbụ Chipfu,
bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike:

Ọ kwa mbẹdua bụ onye ivuzọ;
b́ya abụru onye ikpazụ.

Ọ tọ dọekwa Chileke ọzo,
dụ nụ; gbahaa mbẹdua.

⁷ Ọo ya bụ Ịe-a;
?bụ onye bẹ unu
a-nọdu atụ eyeru mu?

G'onye ono pfunaa ya!

G'onye ono menaa
ya gẹ mu maru;
g'o doo ya ishi rii

l'iphu mu!
 Mbụ iphe, mekọtakporu nụ;
 eshinu mu meru ndibe
 mu, shi l'ichee.
 G'onye ono pfukwaphọ iphe,
 e-mechaa mee nụ;
 mbụ-a; g'ọ k'ọnaa iphe,
 abya ememe.
 8 G'ẹhu ba nmakwa unu
 anmanma;
 mbụ gẹ ndzụ ba agụkwa
 unu!
 ?Mu te epfuhaadaru iya
 unu eshi lẹ mbụ;
 mbụ pfua ya raa ya
 arara?
 Mbụ-a; ọ kwa unu bụ ndu
 ekebe mu.
 ?Ọ dūru Chileke ọzo, dū nū,
 abụdu mbẹdua?
 Waawakwa! Agbara mkpuma
 ọzo ta adūhekwa.
 Ọ tọ dūekwa onye ọzo,
 mu maru.

Ndu eme kẹ ntekpẹ

⁹ Iphe, bụkpoo ndu eme kẹ ntekpẹ g'ẹphe ha ta adukwa iphe, ẹphe bụ. Teme iphe ono, ẹphe suru l'ọ bụ phẹ ọkpobe iphe ono buru iphe, adudu iphe, ọ bụ. Ndu agbaru phẹ ọdzori bụkwa ishi bẹ ẹphe atsụ. Ophu ẹphe amadu iphe; k'ophu iphere a-du phẹ. ¹⁰ ?Bụ onye jejeru je emeta agwa; mbụ kpua ntekpẹ, adudu iphe, ọo-baru iya? ¹¹ Lekwa; iphe, bụkpoo ndu ẹphe l'iya swi bẹ e-mechakwaa buru ndu iphere e-me. Ndu ono, akpuje iya nū ono bunu nemadzụ mmanụ bẹ ẹphe bụ. G'ẹphe dzukobenu bya apfuru hūma l'ee-ye phẹ oke ebvu meru iphere kpua phẹ g'ẹphe ha.

¹² Ọo onye-üzü ewotajẹ anma hube l'oku icheku. L'ọ bya egude ongu tsua ya gude meta ntekpẹ. Ọ buru ike-okpu iya bẹ oogudeje mee ya. O -menyaa ya; ẹgu guahaa ya; ike abvu iya. Teke ọ nguduru mini; a -nonyaa; ẹgu mini atsua ya nkwo mee.

¹³ Onye ekwo oshi bụ eri bẹ oogudeje atụ nkiya. L'ọ bya egude iphe, aakajẹ iphe kaa gẹ ya e-me iya. L'ọ bya egude ayo bya ebebashia ya. Gude komopasu mee ya l'ọ dū gẹ nwoke; mbụ dukpoo akpabiri gẹ nwoke aduje; woru iya je ebvube l'ulo-nshi. ¹⁴ Mbụ lẹ-a; o gbutsuru oshi sida; ọzoo oshi sipuresu; ọzokwanu achi, ọ haru; yele oshi ọzo, dū l'oswa tuko vua. Ọzoo l'ọ woru oshi payinu dzaa; igwe dzee mini mee ya; o vuta. ¹⁵ L'ọ bwaruro nemadzụ iphe, oo-gude eshi ite. L'ọ haru hata iya gude nyaa oku. L'ọ gude iya phunwua oku ghee buredi. Temanu l'ọ gbatakwa iya phọ gude pyita agwa wata abaru eja. Mbụ pyia ntekpẹ phozeaharu iya. ¹⁶ L'ọ bya ekee nkụ ọbu ẹbo chita ye l'oku; shia ya ite. L'ọ hua ya anu taa; ẹpho eji iya. L'ọ gudekwa iya phọ nyaa oku; l'ọ sụ: "Hm! Nta-a bẹ ẹhu evuwa mu oku. Mu humawaru oku nyaru." ¹⁷ L'ọ bya achita ophu phoduru nū gude mee agwa; mbụ mee ya ntekpẹ; phozoru iya wata iya abaru eja. L'ọ bya epfuahaa nuahaa ya sụ iya: "Dzotanu mu; ọ kwa ngu bụ Chileke nkemu."

¹⁸ Sụ-a; ẹphe ta amakwa iphe; ophu ọ dudu iphe, edoje phẹ ẹnya; kele a phuchiru phẹ iphe l'ẹnya; k'ophu ẹphe ta aphudu ọzo. Teme e mechia phẹ egomunggo; g'ọ tọ dū iphe, e-dojẹ phẹ ẹnya. ¹⁹ Ophu ọ dudu onye ophu asuje gẹ ya ria oriri. Mbụ ophu ọ dudu onye ophu iphe edoje ẹnya kẹ g'ọ sụ: "Nta bụ iphe-a, mu hataru ye l'oku-a; bya egude icheku iya ghee buredi-a; bya egude iya hua anu taa-a; bụ ophu phoduru nū bẹ mu e-gude mee ẹbyi ?Bụ kpukurukpu bẹ mu a-wata ephozeru?"

²⁰ Ọ kwa ritu bẹ oorije. Ọ buru obu iya, e dephuru edephu dephuru yebedua. Ọ tọ budu l'ọo-dū ike adzo onwiya. Ophu ọosudu: "?Ọ kwa l'iphe-a, ya gude l'ekutara-a bụ iphe, abudu ọkpobe iphe?"

Chipfu, bụ onye ndzota

kẹ ndu Izurelu

²¹ "Nyatakwa iphe-a;
 gube Jiékọpu;

mbụ gube Ízurèlu;
 kẹle ọ kwa ngu bụ
 onye-ozí mu.

Ọ kwa mu meru ngu dobe;
 ị bụru onye-ozí mu.

Gube Ízurèlu; mu ta abyakwa
 azọha ngu azọha!

²² Mu rwufuwaru emeswe,
 i mesweru mu.

Ọ gbakahụwa g'ẹka igwe
 rwuchaaru erwurwu;
 gbakaa ya.

Mu bya agbaka iphe-ẹji,
 i meru mu; ọ tahụ g'iji,
 kwarụ l'ụtsu atahụje-a.

Lwapfutanụ mu;
 kẹle mu gbafutawaru ngu."

²³ Gube imigwe;
 gunaa ebvu ẹhu-utso;
 kẹle o kwa Chipfu mewaru
 iphe-a!

Chia mkpu g'a numa gube
 eliphe, nọ igwe ị mkpula!

Unu watanụ agụ ebvu;
 unubẹ úbvú úbvú;
 məkpoo unubẹ
 ọswa ọswa; yẹle iphe,
 bụkpoo oshi,
 nọ iya nụ!

Noo kẹle Chipfu gbafutawaru
 Jiékọpu!

O gudewaa Ízurèlu goshi
 ọdu-biribiri iya.

²⁴ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa;
 mbụ onye ono,
 gbafutaru ngu nụ ono,
 bụkwa iya phọ bụ onye
 kpuru ngu teke ị
 nọkwadu l'ẹpho ono.

Ọ sụru-a: "Ọ kwa mu bụ
 Chipfu;
 onye bụ iya meru
 iphemiphe dobe.

Ọ bụru mu ọsaru eligwe
 nweka mu;
 ọ dabyiru swoo;
 bya abụkwaru mu phọ
 ọsaru eliphe l'onwomu.

²⁵ Ọ kwa mu l'emebyije
 iphe-ọhumalenya, ẹphe eme;
 mbụ ndu ono, epfu iphe,
 mu epfuduru ono.

Mu nọdu emejkwaphọ
 ndu aphụ ọphulenya;
 ẹphe aburu ndu
 eme eswe.

Ọ bụ mu aọ-phuje ndu
 maru iphe azụ
 mee mmamiphe phẹ
 l'ọoburu iphe,
 adụdu iphe, ọ bụ.

- 26 Opfu, onye ejeru mu
 ozi pfuru bẹ mu emeje
 g'ọ dụ g'o pfuru iya.
 Teme teke ndu epfuchiru mu
 nụ pfukwarupho iphe;
 mu emee ya g'ephe
 pfuru iya;
 mbụ ndu pfuru opfu
 ẹhu Jierúsalemu
 sụ l'ee-mechakwaa buru
 iya eburu ọzo;
 bya epfukwapho opfu
 ẹhu mkpukpu lẹ mkpukpu,
 nogbaa l'alị ndu Jiuda
 sụ l'ee-mechakwaa
 kpukwachaa ya;
 mbụ l'emebyishi ono,
 e mebyishiru iya ono
 bẹ ya e-mechakwaa
 mekwata g'ọ dụ g'o shi dụ.
- 27 Oo mu sụru ogbu-mini:
 'Ngwa; tahu!
 Mu e-mekwa gẹ mini,
 nogbaa
 lẹ nggele ngu tashihu.'
- 28 Oo mu pfuru opfu ẹhu
 Sayirosu sụ l'ọ bụ onye
 echeru mu aturu mu.
 L'oo-mekota iphe,
 dụ mu l'obu g'o mee.
 L'oo-sụ g'a kpụ-phu
 Jierúsalemu azụ.
 L'ọ byakwapho asụ g'a tụa
 ọkpa-ulo
 eze-ulo Chileke."

45

- 1 Wakwa iphe, Chipfu
 epfu anụ onye ono,
 ọ hotaru g'ọ buru eze;
 mbụ Sayirosu,
 onye ọ lotaru l'ekutara
 gude kwatsushia ọha,
 dụ ichiche, byaru iya
 l'iphu; gude nashia
 ndu eze ngwogu phẹ
 gbabẹ phẹ ẹka oto;
 gūhashia ụzo gheberu
 iya onu;
 k'ophu a taa gụ-chihedu
 iya agụ-chi.
- 2 O sụru-a: Mu e-vuru ngu ụzo
 je egbuzeru ngu úbvú
 úbvú egbuze;
 je agbakwoshia oguzo,
 e meru l'onirubvu;
 bya egbukashia mgborígwè,
 e gude tụ-chia ụzo.
- 3 Mu a-nụ ngu ẹku,
 e doberu l'ochii;
 mbụ iphe-enweru,
 e doberu l'ẹka e domiru

edomi.

Ono e-me g'ì maru lẹ mu
bụ Chipfu bya abụru
Chileke ndu Ízurelu;
onye ekuje ngu epha
ngu gẹdegede.

⁴ Ọ kwa onye mu eme ele bụ
Jiékpọu ono,
bụ onye-ozì mu ono;
mbụ Ízurelu ono,
bụ onye mu họtaru
l'onwomu ono.

Ọ bụru iya meru g'ò gude mu
kua ngu l'ẹpha;
bya eworu ọkwa,
aakwabẹ ùbvù woru nù
ngu l'ẹbe abụ l'ì maru
onye mu bụ.

⁵ Ọ kwa mbẹdua bụ Chipfu;
ọphu ọ dọekwa onye ọzo,
dụ nù.

Mbụ l'a -gufu mbẹdua ta
adọekwa Chileke ọzo,
dụ nù.

Ọo mbẹdua e-me g'ìke dọ
ngu l'ẹbe abụ l'ì maru
onye mu bụ.

⁶ Ọ bụru mu -mee ya nno;
ndu nemadzụ eshita l'ẹka
ẹnyanwu awatajẹ jasụ
l'ẹka ọodaje
maru l'ọ tọ dọedu onye ọzo,
dụ nù, abụdu mbẹdua.

Ọ kwa mbẹdua bụ Chipfu;
ọphu ọ dọekwa onye ọzo,
dụ nù.

⁷ Ọ kwa mbẹdua emeje
g'ìphóró dọ; bya emee;
ọchii adụ.

Ọ kwa mbẹdua emeje g'e
nweru ẹku;
mu nọdu emejekwaphọ
g'ọla-l'iswi bya.

Ọ kwa mbẹdua, bụ Chipfu
tụkoru iphemiphe ono
eme.

⁸ Gube imigwe,
nọgbaa l'ephekerephe;
dzenaa apfubekoto
gẹ mini!

G'urwukpu dzenaa ya
yoyoyo!

G'eliphe l'ọphu saa ọnu
gabala!

K'ọphu ndzọta a-tụko
ẹkameka sweta;
apfubekoto atụko ẹkameka
dzuru.

Ọ kwa mbẹdua, bụ Chipfu
meru iya dobe.

⁹ Nshịo onye etso onye meru

iya nù ụswo.
 Mbụ onye adudu iphe ozo,
 ọ bụ gbahaa ite,
 a kpuru l'urwa.
 Urwa; ʔoɔjije onye akpu ite
 sụ iya: “ʔBụ gunu bẹ
 iikpu?”
 Iphe, i gude ẹka ngu mee;
 ʔl'oo-nonyia sụ ngu
 l'i mekwaru iya;
 ọphu ya enwedu ẹka?
 10 Aphụ tsoru onye asụ nna iya:
 “ʔBụ gunu bẹ o gude i nwua
 mu ẹgube-a?”
 Ozoo onye asụ ne iya:
 “ʔBụ gunu bẹ i nwuru mu
 ẹgube ọwa-a?”
 11 Wakwa iphe, Chipfu epfu
 baa;
 mbụ Onye Nso ọ
 ndu Ízurẹlu;
 tẹme ọ buru iya bụ onye
 meru Ízurẹlu ọbu
 dobe.
 Q sọru-a: “ʔUnu a-wata
 mu aji njikpa-onu ọ
 k'unwegirima mu?
 Tọo ʔunu a-nọdu aturu mu
 ekemu ọ mu e-me iphe,
 mu gude ẹka mu mee?
 12 Q kwa mbẹdua meru eliphe
 dobe.
 Mu byakwaphọ bya emee
 nemadzụ dobe iya.
 Q kwa ẹka mu bẹ mu gude
 tọsaa imigwe;
 bya edokaa ya kpokpode
 kpokpode l'ophu.
 13 Q kwa mbẹdua meru ọ
 Sayirosu futa
 gude goshi ọ mu bụ onye
 pfulberekoto.
 Q buru mbẹdua e-me g'uzo,
 ooshi pfulkotaru
 nhamunha.
 Qo ya a-kpukwa mkpukpu
 mu ono mee ọ ndibe mu,
 a kpuru ọ ndzụ
 nweru onwophẹ.
 Qphu oomekwa iya g'apfua ya
 ugwo;
 ọzoo g'e bua ya nggo.”
 Nokwa iphe, oopfu;
 mbụ Chipfu,
 bụ Okalibe-Kakota-Ike.
 14 Wakwa iphe, Chipfu epfu:
 “Iphe, e metaru l'alj Ijiputu;
 mekpoo ngwaswa,
 shi l'alj Kushi;
 mekpoo gwagoro-gwagoro
 ndu ono,

shigba alì Seba ono;
 g'ò ha a-lwakòtaru ngu;
 tükòru bükòtaru nkengu.
 Èphe a-tùko etso ngu;
 awù l'odze awù-pfuta ngu.
 Èphe abya ephozeta l'ìphu
 ngu rwòahaa ngu
 arwòrwo epfu sù:
 "Tororo opfu bù lẹ Chileke
 nòkwa swiru ngu
 eswiru.
 Ọ tọ òkwa onye ọzo,
 dù nù;
 mbù l'ò tọ òkwa onye ọzo,
 dù nù gbahaa yebedua.'
 15 Tororo! Ị bükwa Chileke,
 anòduje edomi onwiya
 edomi; gùbe Chileke,
 bù onye dzòtaru ndu Ízurèlu.
 16 Iphe, bù ndu agwò ọbvù
 bẹ ee-me iphe-iphè
 meru bọtorii nù phẹ.
 Mbù l'èphe a-tùko mehu
 bọtorii g'èphe ha
 tųgbua.
 17 Obenu lẹ ndu Ízurèlu bù
 Chipfu a-dzòta phẹ.
 Mbù l'adzòdzo, ọo-dzò phẹ
 a-bùru ojejeje.
 Ọphu a byadu eme unu
 iphe-iphè;
 ọphu unu abyadu
 emephe bọtorii gburu
 jeye lẹ gbururu."
 18 Kẹle-a; wakwa iphe,
 Chipfu epfu; mbù onye ono,
 bù iya meru imigwe dobe.
 Ọ kwa iya bù Chileke;
 onye bù iya kpùru
 mgboko;
 bya abùru iya meru iya.
 Ọo ya tọru ọkpa iya;
 ọphu o medùru iya g'ò
 nòdu iphorò.
 O meru iya dobe g'e buru
 iya eburu.
 Ọ bùru iya epfu sù: "Ọ kwa
 mbèdua bù Chipfu;
 ọphu ọ òkwa onye ọzo,
 dù nù.
 19 Iphe, mu pfuru bẹ mu
 te epfukwaru lẹ mpya.
 Mu te ejekwaru anòdu l'ẹka
 lanù l'alì,
 ọchii agba pfua ya.
 Ọphu mu asùkwaru oshilòkpa
 Jiékòpu phẹ g'èphe ọọ
 mu kẹ mmanù.
 Mùbe Chipfu epfuje ọkpobe
 opfu; mu epfuje iphe,
 dù k'epfupfu."

- 20 Unu dzukòbenu onwunu
 byakpòdapho!
 Unu nòkobe l'èka lanu;
 unubè ndu ono,
 shi òhamoha tsoru agha
 phurii ono!
 Ndu amadu iphe bẹ ephe bu;
 mbu ndu gwòru nshi,
 a pyiru l'oshi paru aghaphe;
 ndu epfuje anu iphe,
 ta adzòjedu nemadzu.
- 21 Unu pfunaa iphe g'ò du;
 unu byanu edoo g'òonwuru
 unu.
 G'ephe nòkobe chiaru iya idzu.
 ?Bu onye bu onye pfuhawaru
 iphe-a teke du enya?
 ?Bu onye meru g'a maru
 iya teke dühawaa
 uzenya-uzenya?
 ?Tòbudu mbèdua, bu Chipfu?
 Ozo bu l'ò tò duedu Chileke
 ozo, du nu,
 abudu mbèdua.
 Oo mbèdua bu Chileke,
 pfùberekoto;
 bya aburu onye ndzòta.
 O tò duedu onye ozo,
 du nu abudu mbèdua.
- 22 Unu ghanaaru mu iphu;
 huma l'aa-dzòta unu;
 unubè ndu mgboko l'ophu;
 kèle oo mbèdua bu Chileke;
 ophu o dükwa onye ozo.
- 23 Mu gudewaa onwomu ria angu.
 Mu gudewaa onu mu pfua
 opfu onye pfùberekoto.
 Ophu mu abyadu asu g'ò
 laa azu.
 Mu pfuru su l'iphe,
 bu ikpere ndiphe l'ophu
 e-mechaa rwuchaaru
 mu ali.
 O buru mbèdua bẹ ndiphe
 l'ophu e-mechaa gude
 erije angu.
- 24 "Ephe e-pfu opfu ehu mu su:
 'Oo Chipfu nwèka iya
 pfùberekoto;
 bya aburu
 iya bẹ ike du kpèekpu.'
 Ndu ono g'ephe ha, shi
 abaru mu hanyihanyi
 ono l'a-byapfuta mu
 gude iphere bya.
- 25 Obenu lè-a; iphe,
 bukpuo oshilòkpa ízurèlu
 l'a-nòdu l'èka Chipfu
 buru ndu pfùberekoto;
 bya egude Chipfu
 eku onwophe."

46

Agwa ndu Bábílõnu

- ¹ Balu phozeakwaru;
Nebo nõdu ekpuwa
ekpukpu.
Mbù lẹ ntẹkpe phẹ ono
bùwaa onye vu iya nù
bù anù, evuje iphe.
Mbù l'iphe, o vu anyị iya
ntumatu.
Tẹme ọ bụru ivu l'ẹhu nwanu,
ike bvuru.
- ² Agwa obu g'ephe ha tukuru
ekpu ekpukpu bya
atuko phozeta.
Ọphu ephe adudu ike
dzota onwophẹ.
Ọchia l'ephebedua l'onwophẹ
bẹ a kpuru lẹ ndzụ.
- ³ Unu ngabenuru mu nchi;
unubẹ onu-ulo Jiékọpu;
mbù g'unu ha bụru ndu
phoduru nù l'onu-ulo
Ízurelu;
mbù unubẹ ndu ono,
mu gudesi eshinu a tsuru
ime unu ono;
mu nõdu ehe unu eshinu a
nwuru unu.
- ⁴ Mbukpoo jasụ unu kahụ;
ewó tuko unu ishi sweta;
bẹ mu bukwapho onye
mu bụ;
mu bukwapho onye
gude ndzụ unu.
Ọo mu meru unu;
ọ bụru mu a-nõdu apa
unu geleegelee.
Ọo mu a-nõdu edobe unu
ndzụ;
tẹme ọ bụru mu a-nõdu
agbafutaje unu.
- ⁵ ?Bụ onye bẹ unu a-turu
mu yeru?
?Bụ onye bẹ unu a-sụ lẹ mu
l'iya ha?
?Bụ onye bẹ unu a-sụ l'ọ kwa
onye dị egube-a bẹ ọ
dị g'a turu yeru mu?
- ⁶ O nweru ndu evushije
mkpola-ododo l'ekpa phẹ.
Ephe achikoo mkpola-ochaa
tụa atütùu l'iphe,
aatùje iphe.
Ephe eje ebuta onye-úzu
mkpola-ododo g'ọ bya
egude iya kputaru phẹ
ntẹkpe.
- A -kpuchaa ya;
ephe awata iya abaru aja.
- ⁷ Ephe apata iya tịa l'ukuvu

phẹ parụ iya tughua.
 Epehẹ eje eworu iya kpobe
 l'eka ọo-nọdu.
 Ọ buru ẹka ono, a kpoberu
 iya ono bẹ oo-kporu.
 Ọ tọ byadu eshi l'eka ono,
 a kpoberu iya ono
 kpիրiberu.
 Teke nemadzụ byaru bya
 echiku iya lẹ mkpu;
 ọ tọo zadu iya ẹnu.
 Ọphu ọ dudu ike adzota iya
 l'iphe-ẹhuka, byaru iya nụ.
⁸ Sụ-a; unubẹ ndu ono,
 emeje iphe,
 Chileke sụru g'e be meshi
 ono;
 unu nyatakwa iphe-a!
 Unu mekwaa ya g'ọ kwaa
 unu l'egomunggo!
 Unu yekwa iya eyeye l'ọkpoma!
⁹ Mbụ-a; unu nyatakwa
 akahụ iphe; mbụ iphe,
 shihawaa ụzenya.
 Ọ kwa mu bụ Chileke.
 Ọ tọ dọekwa onye ọzo.
 Ọ kwa mu bụ Chileke;
 ọ tọ dọekwa onye ọzo,
 dụ gẹ mu dụ.
¹⁰ Mu eshijeepho lẹ mbụ mee
 g'a maru iphe,
 a-buru ikpazụ iphe.
 Mbụ lẹ mu anọdujero teke
 ndiche mee g'a maru iphe,
 eteke medu nụ.
 Mu sụru-a: Iphe,
 mu tumberu k'ememe bẹ
 mu mefutajekwa.
 Tẹme ọ buru iphe,
 dụ mu ree bẹ mu e-me.
¹¹ Mu jekporuro l'uzo
 ẹnyanwu-awawa je ekua
 ẹnu, erije odzu;
 bya ejemihu l'alị ẹka dụ
 ẹnya je ekua onye e-me iphe,
 mu tumberu.
 Iphe, mu pfuru bẹ mu e-me!
 Iphe, mu chiru idzu iya bẹ
 mu e-mekwaphọ.
¹² "Unu ngaberu mu nchi;
 unubẹ ndu ono,
 ọkpoma kporu gbengu ono!
 Mbụ unubẹ ndu ono,
 apfubekoto kwata dụ
 ẹnya ono.
¹³ Apfubekoto nkemu bẹ mu
 gudeakwa akpիրitaru ntse.
 Ọ tọ dọhekwa ẹnya.
 Ọphu ọ dọekwa g'ọo-nọ-beru;
 ndzota mu erwua.
 Mbụ lẹ mu a-dzota ndu bu
 l'eli ụbvú Zayonu.

Mu eworu akpabiri mu nù
ndu Ízurelu.”

47

Adada Bábilonu

¹ “Gube nwada Bábilonu;
Iwakwa aì aì;
gwòdoshihukwa l'urwuku!

Hakwaa anòdu l'aba-eze
je anòdu l'alì;

gube
nwada ndu Bábilonu!

Kẹle e tee kuèdu ngu nwanyì,
dù bẹlebele bya adù
nyẹgenyeye.

² Pata mkpuma, eegweje
iphe wata egwe nri!

Phufunu ẹkwa,
ì phụ-chiru iphu!

Phụ-linaa uwe ngu aphụ-li;
l'ì gbaru ọkpa ọto je
erwughashija nggele!

³ L'aa-gbabekwa ngu ọto;
mee g'a hụma iphe-iphere
ngu.

Mu e-melatakwa; ọphu ọ
dụkwa onye mu a-ha.”

⁴ Mbụ l'onye agbafutaje anyi
ono

bẹ ẹpha iya bụ Chipfu.

Ọ bụ Okalibe-Kakota-Ike;
bya aburu Onye nsọ kẹ
ndu Ízurelu.

⁵ Nọdukpoepo nwa
nggujungguji!

Je anọdukpoepo l'ẹka
gbakotaru ọchii;
gube

nwada ndu Bábilonu.

Kẹle nta-a bẹ e tee kubaèdu
ngu eze nwanyì,
nwe aì-eze, iche iche.

⁶ Ndibe mu meru;
ẹhu ghuahaa mu eghu.

Mu tūrwwa ndu ono,
bù okiphe mu onoya.

Mu woru phẹ ye ngu l'ẹka;
ọphu ì phuduru phẹ
obu-imemini.

I bochaa phẹ ivu-erwa
bochaa mẹ ndibe phẹ,
kahuru akahụ.

⁷ I pfuru sù l'ì-bụwaruro
eze-nwanyì jasù l'ojejeje.

Ọphu ì rì-vukpodaru
iphemiphe-a;
ozokwanu chja idzù iphe,
e-mechaa mee l'ikpazù
iya.

⁸ Ọo ya bụ lẹ-a;
ngabekpodapho nchi;

gube nwọp̄hu kp̄oru obu
 ye l'akpa nt̄usaru-ẹhu;
 mbụ gube nwọp̄hu arije
 l'ọ tọ dudu iphe,
 byaru eme ngu nụ;
 ẹme ị nọdu asuje onwongu
 l'owa-a ngu kpoloko dụ;
 l'ọ tọ duedu onye ọzo
 gbahaa ngu;
 l'ị tị byadu abụ nwanyi,
 ji iya nwụhuru;
 ọp̄hu ume nwa abyadu
 eme ngu.

⁹ Iphe labọ-a a-nwụkwaru
 ngu lẹ ntabu ẹnya lanu.

L'ujiku lanu bẹ unwu
 ngu a-nwụshihu;
 ji ngu anwụhu.

Iphe labọ ono a-zụe ngu phọ
 gburumu p̄furi.

I tii metadu iya l'agwụgwo;
 ọp̄hu iigwetadu iya
 l'ikpoto ngweja.

¹⁰ Kẹle ị kp̄oru obu ye l'ẹjo-iphe,
 ịinoduje eme.

I p̄fua sụ l'ọ tọ dudu onye
 hụmaru ngu nụ.

Ọ bụru mmamiphe ngu;
 yele iphe,
 ị nwụtaru bẹ dephuru ngu nụ;
 mee ngu;
 ị sụ onwongu l'owa-a ngu
 kpoloko dụ;
 l'ọ tọ duedu onye ọzo
 gbahaa ngu.

¹¹ Obenu l'ẹjo-iphe a-nwụru
 ngu;

ọp̄hu ịimadu ẹka o shi.
 Eze iphe-ẹhuka a-dapfuta ngu;
 ị tị dudu ike egbobuta
 iya.

Ọla-l'iswi a-tụ ngu l'up̄fu;
 ọp̄hu ịimadu l'onoo
 g'ọo-du.

¹² Sụ-a; mekp̄okwapho
 ọmamanshi ngu g'iime
 iya!

Gwekp̄okwapho ikpoto
 ngweja, iigwe; bụ iphe,
 ị shi teke ị bụ nwata
 gweta.

?A maru bụ; ị -menyaa ya
 l'ogbohuru ngu?

Tọo ?bụ; ị -menyaa ya
 l'ikpatsu ndzụ-agugu?

¹³ Iphe, bụkpoo idzu,
 a chị-koshiru ngu bụ iphe,
 o meru
 bụ l'ọ tukuror mee;
 ike kabaa ngu abvubvu.

Ngwanu ẹ ndu aphujeru
 ngu ọphulanya

kpìritanuru!
 Mbù ndu ono, anòduje ele
 ɛnya l'ɛnyanwu yele
 kpokpode
 gude akòru ngu g'òo-dùru
 ngu l'ònwá l'ònwá ono.
 G'èphe dzònaa ngu l'ìphe-a,
 abyarú ngu anwùru-a!
 14 "Èphe dù g'èswa akpe,
 kpòhuru nkù.
 Ò bùrò òkù e-mechaa kee
 phè kefu.
 Òphu ò bùdù l'èphe adùkponu
 ike adzò onwophè;
 g'òkù ono te nwu
 phuruphuru kefu phè.
 L'èka-a bè icheku
 òkù k'anyaru ta adùkwa;
 òphu ò dùkwa òkù,
 a-dù iya nù k'anòdu lè
 mgboru iya.
 15 Nokwa mkpakò iphe,
 èphe e-meru ngu bù ono;
 mbù ndu-a,
 unu l'èphe shi teke ì bù
 nwata seta akanya-a;
 zùta aswa-a.
 G'èphe ha l'èhu l'èhu
 e-shiswekòtaephe ùzò;
 òphu ò dùdù g'ò ka mma
 l'òo onye lanù,
 byaru adù ike dzòò
 ngu nù."

48

Ízurèlu ada ike

1 Unu ngabè nchì l'òpfa-a;
 unubè ònu-ùlò Jiékòpu;
 mbù unubè ndu ono,
 eekujeru laaru Ízurèlu ono;
 mbù unubè eri Jiuda;
 mbù unubè ndu egudeje
 èpha Chipfu eri nte;
 tème unu nòdu akpò-kuje
 Chileke kè ndu Ízurèlu;
 òphu ò dùdù òphu unu
 eme ire-lanù;
 òphu ò dùdù òphu unu
 pfùberekoto eme;
 2 mbù unubè ndu ono,
 kuru onwunu ndu shi lè
 mkpùkpu, dù nsò ono;
 tème ò bùrò Chileke kè
 ndu Ízurèlu bè unu kpòru
 obu yeru;
 Chipfu, bù Òkalibe-Kakòta-Ike;
 nokwa èpha iya bù ono.
 3 Ò bùrò teke dù ɛnya
 ɛnya bè mu pfuru iphe,
 mewaru nù.
 Mu gudekpòò ònu mu pfua

- ya; raa ya arara;
 ɛ̀me mu mekwapho g'a
 madzuru iya.
- A bya l'amaru; mu mee ya;
 o nwua ge mu pfuru iya.
- ⁴ Kele mu mahawaru g'jidabe
 ike;
 mbu l'akwara olu ngu bu
 mgborigwe;
 ɛ̀me ataphu ngu buru
 onyirubvu.
- ⁵ O buru iphe ono meru g'o gude
 mu pfuhawaru ngu
 iphe-a teke du enya;
 mbu ɛ̀me o nwuaaha be
 mu vuru uzo raaru ngu
 iya arara;
 k'ophu i tji sudu l'oo nshi
 ngu meru iphemiphe
 ono; l'oo ntekpe ono,
 i pyiru apyipyi ono;
 ozoo ophu i kpuru
 l'onyirubvu ono be o shi
 l'eka mee.
- ⁶ I numawaru iphemiphe-a.
 Lewa iya ro enya! ?Tii
 kwetadu iya?
- Nta-a be mu byaru awata
 ngu egoshi iphe ophuú,
 bu iphe, e domiru edomi,
 bu iphe, imadu.
- ⁷ Iphe ono bu nta-a be e meru
 iya;
 e te mehaadaru
 iya uzenya.
- Mbu l'i tiki numaswee ya
 abudu ntanu-a;
 k'ophu bu l'i tji sudu l'i
 machahawaru iya.
- ⁸ Su-a; i tiki numaswekwaa ya;
 ophu i mahaakwaa ya;
 eshinu i shi teke ndiche
 data nkuchi.
- Kele mu maru l'i bu
 mebyikpo onye
 eregede; ɛ̀me iphe,
 i shikpo l'epho ne
 ngu zata buru Okwerike.
- ⁹ "O kwa g'ee-shi g'epha
 mu apfuru meru g'o
 gude mu sedekwadu
 ehu-eghu mu.
- O buru g'ee-shi g'a jaje mu
 ajaja meru g'o gude
 ophu mu teke
 atu-koshidu ngu iya;
 k'ophu mu te emedu
 ngu g'i chihu.
- ¹⁰ Tii ledu; mu huchaakwaru
 ngu ahucha;
 l'ebe abu l'i bu
 mkpola-ochaa.

Mu byakwapho ahụa ngu
l'oku-uzu,
bụ iya bụ iphe-ehuka.

¹¹ Ọ kwa onwomu bẹ mu emeru
iya.

Mbụ lẹ mu eme iya emedoru
iya onwomu.

Kele-a; ?denu gẹ mu e-shi
haa g'e woru epha mu
turwua?

Mu te ewokwaru ùbvù,
gbaru mu nù aharu onye
ozo."

Enweru onwonye ndu Ízurelu

¹² Ngabekpodaru mu pho nchì
gube Jiékopu;
mbụ gube Ízurelu,
mu kuru l'onwomu.

Ọ kwa mbedua bẹ ọ bụ.
Ọ kwa mu bụ onye mbụ bya
aburu onye ikpazu.

¹³ Ọ kwa mbedua gude eka mu
tụa ọkpa mgboko-a
l'ophu.

Ọ bụru mbedua gude ekutara
mu tosaa imigwe
imigwe l'ophu.

Mu -kua phe oku;
ephe atukoeppo zelihi
pfuru apfuru.

¹⁴ Unu tuko g'unu ha byakota
bya angabe nchì.

Denu nshi ophu duru ike
pfuaru unu iphe-a;
mbụ l'onye ono,
mube Chipfu hotaru ono
l'e-me iphe,
mu tüberu l'ehu ndu Babilonu;
mbụ l'oshi eka iya bẹ ọ
dabewaru l'ehu ndu Babilonu.

¹⁵ Ọ kwa mu; mbụ l'ọ kwa
mu pfuru opfu-a.

Ee! Ọ kwa mu kuru iya oku.
Ọ bụru mu e-duru iya bya;
l'o mee iphe,
ọ byaru ememe meghaa.

¹⁶ "Unu kpiritaru mu ntse
bya angabe nchì l'iphe-a.

E -shikpo lẹ mbulembu,
mu shi pfuta opfu bẹ
mu teke epfuswee opfu
lẹ mpya.

Teke o mekpooru lẹ mbụ
bẹ mu noepho l'eka
ono."

Nta-a bẹ Nnajiuphu, bụ Chipfu;
yele Unme nkiya;
yewaru mu gẹ mu bya.

¹⁷ Wakwa iphe,
Chipfu epfu baa;
mbụ onye agbafutaje ngu

- nụ ono, bụ Onye Nso
 kẹ ndu Ízurelu.
 O sọru: O kwa mu bụ Chipfu,
 bụ Chileke ngu;
 onye bụ iya ezije ngu iphe,
 a-karụ ngu lẹ ree;
 bya aburu onye anọduje
 aturu ngu ẹka l'uzo,
 ji-nọdu eshi.
- 18 "Ome ị ngabere nchị mee
 iphe, mu suru g'e mee;
 ẹhu-guu gege anọduepho
 asọru ngu gborogboro
 ge mini asọ asoso.
 Apfubekoto ngu atụ kpereree
 g'akpara-mini, atụ
 l'eze-enyimu.
- 19 Oshilokpa ngu gege adu
 igwerigwe g'ẹja,
 nọ l'alị.
 Ụnwegirima ngu aburu aguta
 aguta g'unwu akpuru
 ereshi.
 Ẹpha phẹ ta abyadu achihu
 achihu;
 ophu a byadu emebyishi
 phẹ emebyishi
 l'iphu mu."
- 20 Unu shikwa lẹ Babilonu
 kwafu!
 Unu gbakwaa oso gbalaaru
 ndu Babilonu!
 Unu tya okoo gude pfua
 ya g'a numa-dzuru!
 Unu zia nzi g'o rwua ẹka
 igwe beru alị beru!
 Iphe, unu e-pfu bụ lẹ Chipfu
 gbatawaru ndu-ozì iya
 ono,
 bụ ndu Jiékpọ.
- 21 Ẹgu-mini ta agukwaru phẹ
 teke o duru phẹ ghaa echięgu;
 mbụ l'o meru;
 mini shi l'agbara-mkpuma
 asoshiru phẹ.
 O gbajaru agbara-mkpuma;
 mini wata asoshi.
- 22 "Ndu ẹjo-iphe bẹ ẹhu ta
 adujekwa guu."
 Nokwa iphe, Chipfu eepfu
 bụ ono.

49

Onye-ozì kẹ Chipfu

- 1 Unu ngabere mu nchị
 unubẹ ndu bukube
 eze-enyimu!
 Unu nımakpodapho iphe-a
 unubẹ ọha, bu l'ẹka du
 ẹnya!
 Chipfu vukwaru ụzo kua

- mu teme a nwua mu.
 O buro teke mu nokwadu
 l'epho ne mu be
 o kuru mu epha.
- ² O meru onu mu;
 o nodu atsü nkọ g'ogu-echi,
 a baru ababa;
 bya eworu mu domia l'ime
 obochi-eka iya.
- O meru mu; mu du g'apfu,
 a rwacharu arwacha;
 bya eworu mu su-chia l'iphe,
 ooyeje apfu iya.
- ³ O su mu: "I bukwa onye-ozu
 mu gube izurelu.
 Onye bu ngu be mu e-gude
 goshi ge mu du-be
 biribiri."
- ⁴ Mbèdua sukwanu:
 "Mu seakwaru akanya
 oia-l'iswi.
 Mu swishierupho ike mu
 k'iphoro l'iphe,
 bu iphe-mmanu.
 Oie o bu; iphe, rwuberu mu
 nu bu l'eka Chipfu
 be o du.
 Teme obunggo mu buru
 Chileke mu gude iya."
- ⁵ O be nta-a Chipfu,
 bu onye ono,
 meru mu ro teke mu
 no l'epho;
 ge mu buru onye-ozu iya;
 su:
 "Duphutaru mu unwu Jiekopu
 azu.
 Chikobe unwu izurelu
 chitaru mu."
 Kele mu bu onye aakwabe
 ubvu l'enya ke Chipfu;
 teme o buru Chileke
 mu bu ike nkemu.
- ⁶ Oo ya bu; o su:
 "O to bulekwa g'i buru
 onye egeru mu ozi
 duphutaru mu ipfu ipfu
 unwu Jiekopu azu;
 wafua g'i dulatakwaru
 mu pho ndu ke izurelu,
 bu nwa ndu ophu mu
 doberu be i no-doru.
 Mu e-mekwa ngu pho
 g'i buru iphoro,
 duru ndu
 abudu ndu Jiuda;
 k'ophu ii-me ge ndzota mu
 rwua eka igwe beru
 alj beru."
- ⁷ Wakwapho iphe, Chipfu epfu;
 mbu onye ono,

bụ onye agbafutaje anyi;
 bya aburu Onye Nso
 ke ndu Izurelu.
 Oopfu iya anu onye ono,
 ohamoha jikaru ajika;
 akpo-yiru iya ukuvu ono;
 mbu onye ono,
 bu onye-ozu ke ndu-ishi.
 Waa iphe oopfu baa:
 "Ndu eze e-mechakwaa
 huma ngu wu-lihu.
 Ndu-ishi a-huma ngu
 phozeru ngu."
 O buru onye e-me iya nu
 bu Chipfu; onye ono,
 apfushije ike l'iphe,
 o pfuru;
 mbu Onye nso ke ndu
 Izurelu,
 bu onye hotaru ngu nu.

Edophu Izurelu azu l'onodu iya

- ⁸ Wakwa iphe, Chipfu epfu:
 Oo teke mu a-wata eme
 eze-iphe-oma be mu a-za
 ngu enu.
 O buru mboku,
 mu a-wata adzota
 nemadzụ be mu e-yeru
 ngu eka.
 Mu a-kwakobe ngu mee ngu
 gi buru iphe,
 mu le ndiphe e-gude gbaa
 ndzụ;
 gi dopfu ali ono azu
 l'onodu iya;
 mee g'ephe keta okiphe ono,
 shi dabyiru iphoru
 onoya.
- ⁹ Mbu-a; gi su ndu ono,
 a kpuru le ndzụ ono
 g'ephe futa;
 li sukwapu ndu no
 l'ochii g'ephe nweru
 onwophe.
- Epe adu g'unwu-aturu,
 doru ata nri l'aguga gbororo;
 humachaa nri l'ubvu ubvu,
 dugbaa kpokoro
 kpokoro kpokoro.
- ¹⁰ Egu nri ta abyadu agu phe;
 ophu egu mini agudu
 phe; ophu okpomoku,
 shi l'echiegu;
 ozoo ophu shi
 l'enyawu ekpoedu
 phe.
- O buru onye aphuru phe
 obu-imemini a-nodu
 edu phe duru phe
 shita aguga mini,
 aso asoso.

11 “Mu e-me g'úbvú úbvú,
mu nweru b́chaaru
gbororo.

L'aabya at́a iphe,
b́ oji mu mkpoli l'òoha
l'eli l'eli.

12 Lekwa; ẹphe e-shigbakwa
ẹka d́ ẹnya.

O d́ru ndu ọphu e-shi
l'isheli;
ndu eshi l'úzo ẹnyanwu-adada;
d́ru ndu ọphu e-shichaa
úzo alí Asúwanu.”

13 Unubẹ imigwe l'ọphu;
unu rwua okwe!

Ǵbe eliphe; tenaa ẹswa!
Unubẹ úbvú úbvú;

unu watań aǵ ebvu!
Noo kele Chipfu watawaŕ
ad́ ndibe iya obu.

Tẹme ọ buru ndibe iya ono,
shí eje iphe-ẹhuka ono
bẹ ọo-ph́ru obu-imemini.

14 Obenu lẹ Zayọnu śru:
“Chipfu gbadoakwaru
mu.

Nnajiuphu mu źhaakwaru
mu.”

15 Ne; ?ọzohaje nwa, anǵ iya
ẹra l'obu;
mb́ ke g'ọ t́ ph́ru nwa,
b́ iya nẃru iya
obu-imemini?

O -jekpọnu aźha bẹ
ọo-źhakwaa;
obenu lẹ mb́dua ta
aźhadu ngu!

16 Tii ledu; mu deakwaru ẹpha
ngu g'uri l'òbochi-ẹka
mu;
ọphu mu aźhajedu igbuló
ngu ono aźha.

17 “Únwu ngu alwaakwa
ẹgwegwa.

Ndu ono, shí mee ngu;
ì buru ochobu ono nọdu
alúfuwaa.

18 Palinaa ẹnya ngu imeli
lephee mgburugburu!

Únwu ngu g'ẹphe ha
anọkoakwa alwapfuta
ngu.

Wakwa iphe, ḿbe Chipfu
epfu baa:

Eshinu mu nọ ndź gẹ mu nọ
iya-a bẹ ii-mechaa yee
phẹ g'ẹphe hakọta g'onye
yeru uwe.

Mb́ l'ii-gude phẹ kwaa
ngwa gẹ ngwa nwanyi,
aabya alú k'òphúú.

19 A makwaŕ-a l'e shí

mebyishia ngu ɔ̀gbo
 ngu ị bụru ochobu;
 alị ngu dabýuru iphoro.
 Nta-a bẹ ị tị sụkpoodunu
 ndibe ngu ebubu.

Tẹme ndu ono,
 shi mebyishia ngu nụ
 ono nọdu ngu
 ụzenya.

20 Ụnwegirima, a nwụru teke
 ono,
 iije iphe-ẹhuka ono
 e-mechakwaphọ pfua
 l'ị nụma ị nchị ngu sụ:

Ẹka-a paakwaru anyi
 nwanshii ebubu;
 chọbanaaru anyi alị
 ẹka anyi e-buru!

21 Noo teke ii-pfu l'ọkpoma
 ngu sụ:

'Bụ onye nwụshiru mu ikpoto
 unwegirima ọwa-a?
 Mu shi eje iphe-ẹhuka;
 tẹme ọphu mu atsudu ime.
 Mbụ ị mu shi bụru onye
 a jikaru ajika;
 a bya akpua mu ị ndzụ
 laa alị ndu ọhozo.

?Bụkwanu onye
 hefutaru mu unwegirima
 ọwa-a?

Ị ẹ mụbe onye e shi haa;
 mu nọdu nkinyi mu.

?Igwerigwe ndu ọwa-a
 shihunu awe?' "

22 Wakwa, iphe Nnajiuphu,
 bụ Chipfu epfu baa:

"Lenu; mu e-pheru
 ọhamoha ẹka.

Mu e-woru ẹkwa-ọhubama
 mu paliaru ọhamoha.

Ẹphe egude ẹka pẹ
 kulataru ngu unwu ngu
 unwoke;
 kwọru unwada ngu
 l'ukuvu kwọataru ngu.

23 Ndu eze a-buru nna,
 ehe ngu nụ.

Ndu eze-nwanyị aburu ne,
 ehe ngu nụ.

Ẹphe a-nọdu ephozeru ngu;
 bubechaa iphu l'alị.

Ẹphe erichachaa urwuku,
 dụ ngu l'ọkpa.

Noo teke ịi-maru l'ọo mu
 bụ Chipfu;
 ị ndu ẹnya dụ l'ẹka mu
 nọ bẹ iphere te emedu."

24 ?Aa-nata ndu dụ ike
 l'ọgu iphe, ẹphe kwaru
 l'ọkwata ọo?

Tọo ?aanafu ndu iwashị ndu

ephe kpuru lẹ ndzụ?
²⁵ Obenu lẹ-a; wakwa iphe,
 Chipfu epfu baa:
 “Ee! Ndu a kpuru lẹ ndzụ bẹ
 aa-nafu l’ẹka ndu ike
 dụ l’ogu!
 Teme l’a nata ndu iwashị iphe,
 ephe kwaru l’okwata.
 Oke ndu etso ngu ogu bẹ
 mu e-tso ogu.
 Mu adzọo unwu ngu ndzụ.
²⁶ Ndu emekpa ngu ehu bẹ mu
 e-me g’ephe taa anụ
 onwophe.
 Ephe angua mee onwophe jasụ
 l’ootsuahaa phe gẹ mee.
 Noo teke nemadzụ l’ophu
 a-maru lẹ mbẹdua,
 bụ Chipfu bụ onye adzọje
 ngu nụ;
 bya aburu onye agbataje
 ngu nụ;
 bya aburu Okalibe
 ke Jiékọpu.”

50

¹ Wakwa iphe, Chipfu
 epfu:
 ?Denu ẹkwo, mu deru nụ ne
 unu gude chifu iya-a?
 Tọo ?bụ ndu mu ji ụgwọ onye
 ole bẹ mu woru unu
 ree?
 O kwa iphe-ẹji unu kpataru
 iphe,
 mu gude woru unu ree.
 O bụru ẹjo-ememe,
 unu eme meru g’o gude
 a chifu ne unu.
² Teke mu byaru; ?bụ ụnu
 meru g’o gude ophu o
 dudu onye nọ l’ẹka
 ono?
 Teke mu shi eku oku;
 ?bụ ụnu meru g’o gude
 ophu o dudu onye zaru
 ẹnu?
 ?Bụ ẹka parụ mu mkpurukpuru
 ke gẹ mu ta agbata
 unu tọo?
 ?Bụ ike anafuta unu ta adudu
 mu tọo?
 O kwa mba mmanụ bẹ mu
 abaje;
 mini atahụ l’eze-enyimu.
 Mu eworu oma nggele mee;
 l’o bụru echiegu.
 Ẹma, shi dụ iya nụ ereshihu
 kele mini ta aduedu
 iya.
 Ẹgu mini eworu phe
 gu-gbushia.

- ³ Akpaminigwe bẹ mu eyeje
 uwe, bụ iya bụ ọchii.
 Mu nọdu achięje iya
 uwe-aphụ g'ọ kpuchije
 onwiya.
- ⁴ Nnajiuphu, bụ Chipfu
 nụwaru mu ire ndu nwuru
 ẹkwo gẹ mu maru opfu,
 mu e-pfufe g'ike dụ ndu
 ike bvuru.
- Ookuteje mu l'utsu g'utsu;
 l'ọ bya emee mu echiliba
 nchị ngabẹ g'onye eezi
 iphe.
- ⁵ Nnajiuphu, bụ Chipfu
 ghebechaękwarupho
 nchị mu ọnu;
 ọphu mu ekwefujeduru iya ike;
 ọphu mu aladụ
 azụ azụ.
- ⁶ Mu woru okpurukpu mu
 doberu ndu echi mu
 iphe;
 bya eworu agba mu doberu
 ndu pheshiru mu
 ẹji-agba.
- Ọphu mu ewohaduru iphu
 mu g'a ta chị mu
 ọchi ọphu a gbụ mu
 iya ọnu-mini.
- ⁷ Eshinu Nnajiuphu, bụ Chipfu
 eyejeru mu ẹka
 bẹ ọ tọ dudu iphere,
 byaru eme mu nụ.
- Ọ bụru iphe ono meru g'ọ
 gude mu woru iphu
 mu kpọo gbengu gẹ
 mkpuma;
 tẹme o doo mu ẹnya
 l'iphere tee medu mu.
- ⁸ Onye aharu mu enge
 nọ mu ntse.
- ?Bụ onye sụru g'ọobya
 aguharu mu iphe,
 mu meru?
- G'anyi pfunuru dogba iya!
 ?Bụ onye bụ onye ọbu,
 epfu iphe,
 ọ sụru lẹ mu meru ọbu?
- G'onye ọbu byanụ apfuru
 mu l'iphu pfua ya!
- ⁹ Ọ kwa Nnajiuphu,
 bụ Chipfu bụ onye eyejeru
 mu ẹka.
- ?Bụ onye bụ onye ọbu,
 l'a-bya mu anma
 ikpe-ọnwu?
- Ndu ọbu a-tuko kahụ g'uwe;
 ọ bụru mkpu a-takashị pẹ.
- ¹⁰ ?Bụ onye l'echilabọ unu
 atsụ Chipfu ebvu;
 tẹme ọ nọdu emeje iphe,

onye-ozí Chipfu sùru
g'e meje?

Mbù-a; g'onye eje ije l'òchii;
mbù onye enwedú ìphóró,
e gude aphù ụzọ;
g'onye ono kpòru obu
ye l'èpha Chipfu!

G'onye ono chíru ụpfu kwèe
lẹ Chileke iya!

¹¹ Obenu nta-a; iphe,
bù g'unu ha bùru ndu
aphù-nwu òku;
mbù unubè ndu nwùru
òku yegbaa l'oròku parù;
unu jenù;
unu gude ìphóró òku unu
je ije!

Unu gude oròku,
unu nwùru òku ye;
ọ nòdu enwu;
je ije!

Iphe, unu a-nata l'èka
mu bükwa l'òo l'eje
iphe-èhuka
bè unu a-nòduepho!

51

Aa-dzọta Zayonu ojejoje

¹ "Unu ngabèru mu nchì;
unubè ndu eme g'unu
bùru ndu pfùberekoto;
mbù unubè ndu achọ
Chipfu.

G'ènya unu òkwá
l'agbara-mkpuma ono,
bù èka a kùkpofutaru
unu ono;
mbù lẹ wukirima èka ono,
e bvutaru unu ono!

² Mbù-a; g'ènya unu òkwá
lẹ Ébirihamu, bù nna unu!
Wafùá lẹ Sera; onye bù iya
tsùru ime unu!

Teke mu kuru iya bükwa
onye lanù bè o shi bùru.
Mu bya ekebe iya l'òma
bya emee ya;
ọ dù igwerigwe.

³ Chipfu te nwedú iphe,
e-me g'ọ tọ dù Zayonu obu;
bya egude obu-imemini
lee ènya l'iswi,
yiru iya nù.

Alì iya ono, shi bùwaru
echiègu ono bè oo-me
g'ọ dù gẹ Édènu.

Alì iya ono, dabýiru iphoro
ono adù gẹ mgbabu
Chipfu onoya.

Noo teke èhu a-wata iya
atsòtso;

l'owata ete ɛswa;
l'o keleahaa ekele;
guahaa ebvu.

⁴ Unu ngabɛkpodaaru mu pho
nchi; ndibe mu!

Unu nɔmakpodapho iphe,
mu epfu;
unubɛ ɔha mu!

Mu a-tɔkwaru unu ekemu;
mbɔ l'ikpe, pɔfuru ɔto ono,
mu ekpeje ono
a-bɔkwaru iphóró,
duru ɔhamoha.

⁵ Mu a-nafɔta unu ɛgwegwa.
Mbɔ lɛ mu abyaakwa unu
adzɔta.

Ɔ bɔru ɛka mu bɛ mu
e-gude kpee ɔhamoha
ikpe.

Ndu bukube eze-ɛnyimu
bɔ mu bɛ ɛphe a-nɔdu
ele ɛnya l'ɛka.

Tɛme ɛphe aɔdu kwabɛ;
ele ɛnya g'ɛphe maru iphe,
mu e-me l'ɛka.

⁶ Unu palinaa ɛnya unu
lee l'imeli!

Unu lenaa ɛnya l'eliphe-a!
Igwe e-mechakwaa chiɔhu
g'ɛnwuru-ɔku.

Eliphe-a l'ophu anwachaa
anwacha g'uwe.

Ndu bu iya nɔ anwɔshihu
g'ijiji.

Obenu lɛ ndzɔta nkemu
a-du ojejeje.

Apɔbɛkoto nkemu taa dadu
adada.

⁷ Unu nɔmakpodapho iphe,
mu epfu;
unubɛ ndu maru iphe,
pɔfuru nhamunha;
mbɔ unubɛ ndu ekemu
mu du l'ɔkpoma!

Unu ba atsɔjekwa ebvu
l'okonu, nemadzu akɔ unu;
ɔphu iphu, oophu unu
eyejekwa unu ebvu;
⁸ kɛle nsɔ e-mecha sukashia
phɛ g'uwe.

ɛka-alɔ atakashia phɛ g'ukpo.
Obenu l'apɔbɛkoto nkemu
a-nɔ jasɔ l'ojejeje.

Ndzɔta nkemu a-nɔo shi
l'ogbo sweru ogbo."

⁹ Tehunu etehu! Tehu etehu
yena onwongu
okpehu g'uwe;
gube oshi-ɛka kɛ Chipfu!

Tehunu etehu du g'i shi
adujehewaa teke k'azu;
mbɔ l'ogbo teke ndiche.

?Tọ b́naa ngu-a b́ onye
gbubushiru Réhabu
mkpirikpu mkpirikpu;
mb́ ǵbe onye mekaŕ ẹ́jo
nwań-ẹgbudu ono
iphe?

¹⁰ ?Tọ b́naa ngu-a b́ onye ono,
meru eze-ẹnyimu;
ọ́ tah́;
mb́ mee; mini,
nọ́ l'ogbu-ẹnyimu tah́;
i woru gbororo tọ́gbo l'oma
ohulohu ẹnyimu
k'ophu ndu ono,
a gbaf́taru ono wughataru?

¹¹ Ọ́ ya b́ gẹ́ ndu ono,
a gbataŕ ono alwa.
Ẹ́phe aǵru ebvu bah́ ẹ́
Zayọ́nu.

Ẹ́hu-utso ojeje ab́ru
okpulishi,
ẹ́phe e-kpuru.
Ete ẹ́swa; yẹ́le ẹ́hu-utso
asopyabe phẹ́
asopyabe.

Aǵ aph́; yẹ́le at́sú ude
e-gude ọ́so ghata.

¹² “Ọ́ kwa mbédua;
mb́ mbédua gẹ́degede
b́ onye eyeru unu
okpukpu-ike.

?B́ ole bẹ́ b́ kẹ́ g'unu nọ́du
atsú nemadź mmań
ebvu;
mb́ nwa ndiphe,
b́ iphe yẹ́ ya gba nań
b́ ẹ́swa;
¹³ kẹ́ g'unu zọ́haa Chipfu,
b́ onye meru unu;
bya ab́ru iya b́ onye
tọ́saru eligwe;
ọ́ dabyiru;
bya ab́ru iya t́ru
okpa mgboko l'ophu;
kẹ́ gẹ́ ndź rwutajẹ́
unu tekenteke ẹ́gube ono;
opfu l'onye eme unu
ewere bẹ́ ẹ́hu egbu
oke egbu;
mb́ onye b́ iphe,
o shiberu ite iya b́ g'ọ́
mebyia unu?

Kẹ́le-a; ?dẹ́nu oke ẹ́hu-egbu
onye ọ́bu,
eme unu ewere ọ́bu?

¹⁴ Ndu ono, a t́ru mkpọ́ro
ono l'e-me ẹ́gwegwa
k'ophu ee-me g'ẹ́phe
nweru onwophẹ́;
g'ẹ́phe ta nẃhu l'ọ́ka;
ophu ẹ́gu nri eme phẹ́.

¹⁵ Kẹ́le ọ́ kwa mbédua b́

Chipfu;
 bya aburu Chileke unu;
 mube onye abujeru:
 mu -kpakobe mini
 l'eze-enyimu;
 akpara-mini iya asua ekiri.

Chipfu,

bụ Okalibe-Kakota-Ike
 bụ epha mu.

¹⁶ Mu woakwaru opfu
 mu ye unu l'onu;
 bya egude obochi-eka mu
 kpuchia unu.

Mbu mube onye ono,
 bu mu dobegbaaru igwe
 l'oru iya;
 bya aburu mu turu okpa
 mgboko l'ophu;
 teme o buru mu suru ndu
 Zayonu-a: 'Unu buakwaa
 ndibe mu.' "

Okoro k'oke ehu-eghu Chipfu

¹⁷ Tehu etehu! Tehu etehu!
 Gbalihu agbalihu gube
 Jierusalemu;
 mbu gube onye ono,
 shiwaa l'eka Chipfu
 nata okoro k'oke
 ehu-eghu iya ngua;
 mbu gube onye pataru
 ipoti mee,
 emeje ge nemadzu kpo
 galagala ngua;
 ngua urwuku urwuku iya.

¹⁸ L'ime ikpoto unwu ono,
 o nwushiru ono ta
 adudu g'o ka mma
 l'oo onye lanu
 letaru iya enya.

L'ikpoto unwu ono,
 o metaru ono be o to
 dudu me nanu setaru
 iya l'eka.

¹⁹ Mkpamehu-a uzi labo-a
 dapfutawaru ngu;
 le babu l'o duru onye
 dua ngu obu.

Ola-l'iswi yele mgbu-onwu;
 okpa-nri yele ogu-echi;
 mbu-a;
 ?bu onye a-suje ngu
 gberuma?

²⁰ Unwu ngu kurwuwaru enya.
 Epe dabyigbaaru l'ishi
 gbororo ge mgbada,
 kolahuru l'ugbu.

Iphe, zuru phe gburumu
 pfurii bu oke
 ehu-eghu ke Chipfu;
 yele aba mba ke
 Chileke ngu.

- 21 Oo ya bu lẹ-a;
 n̄makpodapho iphe-a;
 gube onye ono,
 eemekpa ẹhu;
 mbu onye e meru;
 o n̄odu akpo garigari
 l'ẹbe o ngu m̄ẹ;
- 22 Wakwa iphe, Nnajiuphu,
 bu Chipfu epfu baa;
 mbu Chileke ngu;
 onye ono,
 agbajeru ndibe iya odzori
 ono.
- O s̄uru: "Tii ledu;
 mu nafuakwaru ngu
 okoro ono l'ẹka bu
 ophu meru;
 i n̄odu akpo garigari.
- Oke ẹhu-eghu mu ono,
 du l'ipoti ono be i tii
 nguedu.
- 23 Mu e-woru iya pee ndu ono,
 anu ngu aphu ono,
 bu ndu ono, s̄uru ngu-a:
 'Dabyiru kpube iphu l'al̄i;
 g'anyi bya eswee ngu
 godogodogodo!'
- I woru okpurukpu ngu
 mee al̄i; mbu mee ya;
 o du ge gbororo,
 nemadz̄u eshi."

52

- 1 Tehu etehu! Tehu etehu;
 gube Zayonu!
 Yena onwongu okpehu
 g'uwe!
 Yena uwe ngu ono,
 emeje ngu g'i du biribiri
 l'anya onoya;
 gube Jierusal̄emu,
 bu mkpukpu ono,
 du ns̄o ono.
- Ndu ebuduru ubvu;
 ephe le ndu ono,
 aas̄o ns̄o ono taa
 bahubaekwa l'ime ngu
 ozo baa.
- 2 Gbalihu agbalihu!
 Jishia urwuku, du ngu l'ehu!
 N̄odu an̄o; gube Jierusal̄emu!
 Tukufu onwongu ẹgbirigba,
 a t̄uru ngu l'olu;
 gube ada Zayonu ono,
 a kpuru le ndz̄u ono!

³ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "E shi ree unu erere; ophu a nataduru aswa unu. Nta-a be e tee gudekwanu okpoga agbata unu." ⁴ Kele-a; wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu: "Le mbu be ndibe mu shi laa al̄i Ijiputu je eburu. Tem̄e ndu Asiriya bu-wokwadua be ephe shi emekpa phe ẹhu." ⁵ Wakwa iphe, Chipfu aji baa: "A -bya le ke nta-a; ?owa-a buhununu ole? Kele ndibe mu be a kputaru ke mmanu. Tem̄e ndu-ishi phe gude phe eme iphe-ochi." Nokwa olu Chipfu. "Tem̄e mkpurumkpuru be eepfubyishiēpho epha mu

shi l'ùtsu jasù nchi ejihu. ⁶ Ọo ya bụ lẹ ndibe mu a-maru ẹpha mu. Mbụ l'ọ -be mbọku ono bẹ ẹphe a-maru l'ọo mbẹdua pfuhawaru iya ẹme ọ nwụje. Ee! Ọo mbẹdua!"

⁷ Lenu g'ọoma l'eli úbvú ono;

mbụ ọkpa ndu eje abya ezi

ozí-ọma;

ndu ezi ozi nchí-adụ-doo;

ndu nzi, ẹphe gude abya dụ ree;

ndu byaru ezi ozi kẹ ndzọta;

ndu asuje Zayọnu-a:

"Ọ kwa Chileke ngu bụ eze!"

⁸ Ngabẹkpodapho nchí!

Ndu nche ngu wolikwaru

olu phẹ ewoli.

Ẹphe tukuroru erwu okwe;

kẹle ẹphe e-gude ẹnya

huma Chipfu teke ọo-nọdu

alwa Zayọnu.

⁹ Unu tuko wata ebvu ẹhu-utso

mgbo lanu;

unubẹ mkpọkpo iphe,

tukuroru lẹ Jierúsalemu;

kẹle Chipfu dūwaru

ndibe iya obu.

Ọ gbatawaru Jierúsalemu.

¹⁰ Chipfu a-gbabe onwiya ẹka

oto l'iphu ohamoha l'ophu;

mbụ ẹka iya ono, dū nsọ ono;

k'ophu aa-humachaa gẹ

Chileke anyi e-gude dzọta

ndibe iya jasù l'ẹka igwe

beru alị beru.

¹¹ Unu tūgbua! Unu tūgbua!

Unu lufu l'ẹka ono!

Unu te edenyikwa ẹka l'iphe,

aasọ nsọ!

Unu shikwa l'ẹka ẹphe

nọ futa!

Unu bụkwaru ndu dūebe ree;

unubẹ ndu ono,

apajeru iphe kẹ Chipfu,

būgbaa iphe, dūgbaa iche

iche!

¹² Ọle unu ta alakwa

gburugburu;

ophu unu agbakwa

phuphupu ala;

kẹle Chipfu e-vuru unu

uzo eje.

Mbụ l'ọo Chileke kẹ ndu

Ízurẹlu l'a-buru onye

e-kperu unu azu.

Eje iphe-ẹhuka yele ọdu-biribiri

k'onye-ozí Chipfu ono

¹³ "Lekwa; onye-ozí mu

e-mekwa umere onye

maru iphe.

Aa-pali iya eli;

wolia ya ephekerephe;

shi nno kutsee ya.

¹⁴ G'ọ gude gbaa ụgbuga meru;

ẹkpa-oyi nwụa ndu dū

igwerigwe l'èhu g'èphe
hūmaru iya.

Ọ gbachihucharu nchi
ègube adùdu onye
gbachihujewaru iya nù;
ophu ọ dūkpodaa gè nemadzū
ililekpoo.

¹⁵ Nokwaphọ g'ọo-dū-dzuru ọha,
dū igwerigwe biribiri.

Mbū lẹ ndu eze bẹ ọo-kpọ
onu opfu;
kẹle èphe a-hūma iphe,
e pfuduru phẹ; tẹme iphe,
èphe anūmajeduru edoo
phẹ ẹnya."

53

¹ ?Bū onye kwetarū ozi,
anyi ziru?

Tọo ?bū onye bẹ e meru g'ọ
maru g'ike Chipfu
habe shii?

² Kẹle ọ nọ iya l'iphu vua
g'oshi, rwuru irwu ọphúú;
mbū g'ogbarabvu-oshi,
gbafutaru iphe l'alì
okponku.

Ọ tọ madū mma;
ophu ọ dūdu ùbvù
l'ẹnya kẹ g'ọ
gu anyi ègu anọ-kube.

Mbū l'ọ tọ dūdu ụgbugba,
dū iya l'èhu, bụ iphe,
aasū l'ọo ya meru;
ọ nọdu agū ègu.

³ Ndiphe nmarū iya phulaphula
bya ajika iya.

Ọ bụ nwoke, aphū tsọru;
bya aburu onye eje
iphe-èhuka kwọwaru èhu;
onye ndiphe abujeru:
èphe -huma iya;
èphe aghaa iphu l'ibiya
ọzo.

Mbū l'a nmarū iya phulaphula;
ophu ọ dūdu iphe,
anyi guberu iya.

⁴ Tororo opfu bụ l'ọ jeru
iphe-èhuka, anyi gege
eje;
bya evuta aphū gege
atsọru anyi.

Anyi gbẹ dobesū l'ọo Chileke
echi iya iphe;
l'ọo ya chitsuru iya;
anū iya aphū.

⁵ Obenu l'e mekarū iya iphe;
kẹle anyi mesweru.

Mbū l'e tsuru iya pyaapyaa;
kẹle anyi meru èjo-iphe.

Aphū, a nūru iya mecharu
mee;

ẹhu bya adu anyi guu.
 Teme o buru onya,
 e chibashiru iya be e
 gude eme g'ehu du
 anyi ike.
 6 G'anyi hakota
 kpaphuakwaru
 akpaphuhu g'aturu.
 G'anyi ha l'onye l'onye
 ghawaru iphu eshi uzo
 ophu du iya ree.
 Oke Chipfu woru ejo-iphe
 anyi l'ophu woru
 tu-kobe iya l'ishi.
 7 "A kpapyaru iya ishi bya
 emekpaa ya eh;u;
 ophu o saduru onu pfua
 opfu.
 A kpaturu iya g'onye kpu
 nwaturu eje aphuphu.
 O nduepho nggujinguji
 g'aturu,
 no l'iphu ndu ebushi iya
 eji.
 8 E meru iya mkpawere;
 bya ekpee ya mpfu-gbu;
 kpuru iya je emegbua.
 A -bya l'ogbo ke teke nkiya;
 ?bukwanu onye
 kpakwanuru ishi?
 Kele e meru iya;
 o chihu l'alj ndu dzu
 ndzu.
 O buru emeswe,
 ndibe mu mesweru be e
 gude chia ya iphe.
 9 E doberu iya ilu l'eka eelije
 ndu ejo-iphe.
 O nwuhu; e lia ya l'ilu
 oke amadu;
 ole o to wejeduru iwashi;
 ophu ntuphu-ire adujeduru
 iya l'onu."
 10 "Obenu l'oo Chipfu be o bu
 uche iya g'o gwee ya
 arakabya ono;
 mee ya g'o jee iphe-ehuka
 ono.
 Teme Chipfu bya eworu
 ndzu iya mee iphe
 ngweja-apfu-ugwo.
 Oo-mecha huma unwu
 nwanwa iya;
 bya anodu ndzu ogologo.
 L'o buru l'eka iya be aa-gbe
 eme uche Chipfu
 emeshi iya ike.
 11 O -jehaa iphe-ehuka ono;
 l'o bya ahuma iphoro
 ke ndzu;
 ono abya eji iya epho.
 O buru amaru ono,

onye ono, p̄f̄uberekoto,
 ejeru mu ozi a-maru
 iya ono l'e-me ḡe ndu
 d̄u igwerigwe buru
 ndu aa-ḡu l̄e ndu
 p̄f̄uberekoto

Ȳebedua evutakwan̄u

ejo-ememe, ep̄he meru.

¹² Oo ya b̄u l̄e mu a-h̄e iya oke,
 a h̄eru ndu oke amad̄u.

O buru ep̄he l̄e ndu d̄u ike
 l'ogu l'e-ke ip̄he,
 a kwataru l'okwata;
 noo k̄e l̄e o m̄iru ̄nya
 l̄e ndz̄u iya nw̄uhu;
 t̄eme a ḡuru iya yeru
 ndu ejo-ip̄he;
 k̄e l̄e o vutaru ip̄he-̄ji
 ndu d̄u igwerigwe;
 t̄eme o rw̄ochiru ndu
 ejo-ememe arw̄orwo."

54

Obu, Chipfu yeru Jierusal̄emu

¹ "Ḡua ebvu; ḡube nwanȳi,
 ta ats̄udu ime!

Mb̄u ḡube onye teke
 ezedaswee nwa.

Chikp̄ota ebvu!

Rwua gerwugerwu;
 mb̄u ḡube onye ono,
 ime teke emeswee ono;
 k̄e l̄e un̄wu ḡube nwanȳi,
 dabyiru mgbegere
 a-kakwa shii eme
 l'un̄wu nwanȳi al̄u ji."

Nokwa ip̄he, Chipfu eepfu.

² Ph̄oribekwaru ̄lo-̄kwa,
 i bu ebubu g'̄o ka ōsa!

Mee g'̄ekwa, e gude mee
 ̄lo ngu ōbu ha
 phalaphala;
 ba l̄o-phukwa iya az̄u!

Mekwaa g'eri iya kabaa
 ogologo!

Mekwaa g'abara iya kabaa
 anguru anguru!

³ Noo k̄e l̄e ii-mechaa jaa àjàjà
 buru laa l'̄ekutara
 buru laa l'̄ekicha.

Awa ngu ph̄e l'a-naphuchaa
 ohamoha ono az̄u;
 je ebuchishichaa mkp̄ukpu
 ph̄e ono,
 b̄ugbaa ochobu ono.

⁴ Ḡe ndz̄u ba aḡukwa ngu!
 E tee mekwa ngu
 ip̄he-iph̄ere.

Ḡe ndz̄u ba aḡukwa ngu
 k'a n̄onyaa e kpua
 ngu ip̄hu l̄e nt̄u!

Kẹle a ta abyadu eme
 ngu iphe-iphere.
 Ii-mecha zohachaa iphere
 ono,
 meru ngu teke i bu
 ogbolanu ono;
 ophu i byadu anyatabaa
 mkpatsu aphu,
 du l'abu onye ji iya
 nwuhuru;
⁵ kele oo onye ono meru ngu
 nu ono bu ji, alu ngu nu.

Chipfu,
 bu Okalibe-Kakota-Ike
 bu epha iya.
 O kwa Onye nsọ ke ndu
 Izurulu ono bu onye
 gbataru ngu nu.

Iphe, eekuje iya bu Chileke
 ke mgboko l'ophu.
⁶ "Kele Chipfu ono e-kuphu
 ngu azu;
 gi bu nwanyi, aalu alulu,
 a togboru mgbegere;
 ophu obu adudu iya ree;
 mbu nwanyi,
 a luru teke o bu nwata;
 ji iya paru iya haa."

Nokwa iphe, Chileke ngu epfu.
⁷ "Mu haru ngu kpoo nwupfu
 nwanshi;
 ole mu a-phukwanuru ngu
 eze obu-imemini gude
 duphuta ngu azu.

⁸ Ehu ghuru mu eghu nwanshi.
 Mu woru iphu mu
 domiaru ngu kpoo
 nwupfu nwanshi.

Obenu le mu e-ye ngu obu
 ojejeje gude phuaru
 ngu obu-imemini."

Nokwa iphe, oopfu;
 mbu Chipfu,
 bukwapho onye agbafutaje
 ngu.

⁹ "Lehu nkemu be owa-a
 dukwaa ge teke ke
 Nuwa,
 bu teke mu riru nte su l'utso,
 du teke ono taa dubaedu
 le mgboko ozobaa.

Nta-a be mu riwaru nte su
 lehu tee ghubaedu mu
 egbu l'opfu ehu ngu;
 ophu mu ababaeduru
 ngu mba ozo.

¹⁰ O -betakpo ubvu l'ophu
 nmakota jijijiji;
 a pashia obvu obvu,
 l'eka ephe nogbaa;
 be n-yemobu ojejeje ono,

mu yeru ngu ono ta
aphongakwa aphonga;
ophu oghandzu
ehu-guu nkemu ono
egbukahukwa egbukahu.”

Nokwa iphe, oopfu;
mbu Chipfu ono,
aphuru ngu obu-imemini
ono.

¹¹ Gube mkpukpu ono,
eje iphe-ehuka ono,
oke pherephere enwunga;
ophu o dudu onye
agbaru ngu mkpu;
mu e-gude mkpuma,
amashi mma ike
kpu-phu ngu azu.

Mu egude mkpuma safaya
tu-phu okpa-ulo
igbulu ngu azu.

¹² Mu e-me g'eli igbulu
ngu ono g'o ha
bukotaru
mkpuma rubi.

Mu egude mkpuma,
aphu ngerengere,
gude kpu onu-abata
ngu;
gude mkpuma,
vu oke aswa kpukota
igbulu ngu l'ophu.

¹³ Unwegirima ngu g'ephe ha
bu mube Chipfu e-zi
phe iphe l'onwomu.

Teme unwu ngu be ehu
a-dukpoo guu mebyi
adudu.

¹⁴ Ee-me g'i nguru anguru l'uzo,
pfuru oto.

O to dudu onye byaru eme
ngu mmegbu;
ophu o dudu iphe,
byaru eme ngu g'i
tsa ebvu.

Ndzu-agugu be ee-wofu
l'eka i no je edobe uzanya;
ophu oobyadu ngu
ntse ililekpo.

¹⁵ O -nweru onye tsoru ngu
opfu;
o to buduru mu be o
shi l'eka.

Onye etso ngu opfu bu:
o -mecha l'o yeru
ngu eka l'ali.

¹⁶ “Tii ledu; o kwa mbedua
meru onye-uzu ono,
anmaje eko l'icheku
jasu l'o nwuhu oku ono;
gude iya kpu ngwa
ogu l'o du k'egude
alwu ugu.

Tẹme ọ bụkwarupho mbẹdua
 meru onye mmebyi g'ọ
 mebyishia iphe.
 17 Ọ tọ dukwa iphe,
 a kpuru g'e
 gude meka ngu iphe,
 byaru evujeru ire.
 Tẹme iphe, bụkpoo onye ebo
 ngu ibo bẹ ire
 a-gwoje ẹji.
 Nokwa iphe, ndu-ozì kẹ
 mube Chipfu eketa
 l'eka mu.
 Tẹme ọ bụkwarupho ono
 bụ ọdzori;
 mu nọdu agbaru pẹ iya."
 Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

55

Oku, eeku ndu mini agu
 1 Unu gebekwa-o! G'iphe,
 bụkpoo onye mini agu
 byakwa anguta mini!
 G'onye enwedu okpoga
 byakwa azua nri ria!
 G'ọ byakwa agata mẹe;
 zuta ẹra-eswi,
 e gudedu okpoga azu;
 ọphu ọ dudu aswa.
 2 ?Denu g'ọ gude unu nọdu
 emebyishi okpoga l'iphe,
 abudu nri;
 tẹme unu nọdu ese akanya
 l'iphe, tee jidu ẹpho?
 Unu ngabekwa;
 unu ngabekpodaru mu
 pho nchi; g'unu eria iphe,
 du ree; mbu g'unu eria nri,
 kachaa aburu okpobe nri.
 3 "Unu ngabẹ nchi! Unu
 kpiritaru mu nu ntse!
 Unu numakpodapho
 iphe, mu epfu;
 k'ophu unu a-nodu ndzu.
 Mu l'unu a-gbakwa ndzu
 ojejeje.
 Ono buru iphe-oma, mu kweru
 Dévidi ukwe lẹ mu
 e-meru iya;
 tẹme mu buru onye
 apfushije ike l'iphe,
 mu kweru ukwe iya.
 4 Lewarọ; mu meakwaru iya
 g'ọ buru onye a-nodu agba
 ndiphe ekebe;
 g'ọ buru iya a-buru ishi;
 mẹ onye a-noduje
 aturu ndiphe iphe,
 ephe e-me.
 5 Lewarọ; oha, i madu ndu
 ephe bu bẹ ii-kukwa oku;

ephe egude ọso byapfuta
ngu;
l'ọ bụkwaru ọha,
amadụ ndu unu bụ.

Ọ bụru onye a-kpa iya
nụ bụ Chipfu,
bụ Chileke ngu;
mbụ Onye Nsọ kẹ Ízurelụ;
kẹle o doziwaru ngu;
ị dū akpabiri.”

⁶ Chọnaa Chipfu teke ịi-hụma
iya!

Rakua ya teke ọ nọkwadu
ntse!

⁷ G'onye ẹjo-iphe haa ụzo ono,
ootso ono;
onye ọkpoma mgbashị
ahaa ẹjo ọriri iya.

G'onye ono lwapfuta Chipfu
huma l'ọo-phuru iya
obu-imemini.

Mbụ-a; g'onye ọbu lwapfuta
Chileke anyi;
kẹle ọo-guru iya nvụ
kẹ mmanụ.

⁸ “Ọriri mu ta abụkwa ọriri
ngu;
ọphu ọ bụdu g'iimeje bụ
gẹ mu emeje.”

Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

⁹ Ọ kwa g'igwe dū-be alị
ẹnya-a; bụ g'iphe,
mu emeje dū-be ẹnya
l'iphe, iimeje.

Ọ bụru g'ọriri mu dū-be
ọriri ngu ẹnya.

¹⁰ Ọ kwa gẹ mini;
yẹle aka-mini-sunoo eshije
l'igwe dzee;
ọ tọo laphuhẹdu iya azụ;
abụdu l'ọ gbaru mini
l'eliphe-a;
mee ya l'ọ gua egugu
fushiaha iphe l'alị;
k'ọphu ọo-mitaru ndu
akọ iphe akpuru-iphe;
tẹme ndu eri eriri enweru
iphe, ẹphe e-ri;
¹¹ nokwa g'opfu,
shi mu l'ọnu dū bụ onoya.

Ọ tọo gbakwarụ ẹka
alwaphutaru mu azụ.

Ọ chja iphe, oo-me bụ iphe,
bụ obu mu; mbụ mee iphe,
mu ziru iya g'o je emee.

¹² “Unu e-gude ẹhu-utso lufu;
l'eeduta unu dufu
l'ẹhu-guu.

Iphe, bụ úbvú úbvú
aswọkobe wata agụ
ebvu l'iphu unu.

Nokwapho g'iphe,
 bukpoo oshi,
 nokota l'egu a-nodu
 akukota eka.
 13 O -beta g'ogarambo fushia;
 oshi payinu efushichia.
 Oo lashja ophu obyambvu
 e-fushi;
 oshi mıturu efushichia.
 Ono a-buru iphe,
 Chipfu e-gude zaa epha;
 kele oo-buru iphe-ohubama,
 a-du ojejoje;
 ophu a byadu emebyi
 iya emebyi."

56

Aa-dzotakwapho ndu ohozo

¹ Wakwa iphe, Chipfu epfu: "Unu kpeje ikpe, pfuru nhamunha; unu emeje iphe, pfuru oto; kele teke mu a-dzo nemadzu dukwaa ntse; teme apfubekoto nkemu ta adukwa g'oo-nq-beru l'e kpuhaa ya goshi. ² Onye a goru onu-oma nu be bu onye eme iphe-a; mbu onye gudeshiru iya ike; onye doberu eswe-atuta-unme nsq; ophu ooturwujedu iya; bya eselaje eka iya g'o to du ejo-iphe, oo-meta."

³ G'o to dukwa onye shi eshishi bya atugbabe onwiya l'ehu Chipfu, a-su le Chipfu a-gufu iya le ndibe iya.

Ophu o dukwa onye te eyedu ime a-su le ya bu oshi, kpohuru nku nodu; ⁴ kele-a; wakwa iphe, Chipfu epfu baa l'ehu onye te eyedu ime, bu onye ophu edobeje eswe-atuta-unme iya nsq; mbu onye ophu ahataje eme iphe, du Chipfu ree; teme o nodu egudeshije ogbandzu iya eka: ⁵ "O kwa phe be mu a-nu iphe nkomepha l'ime eze-ulo mu. Mu agukwaa phe pho epha, l'a-ka l'a nwutaru unwegirima. Mu a-gu phe epha, a-no jasu l'ojejoje; ophu oochihudu echihu."

⁶ Teme ndu ono, shi eshishi ono, bu ndu woru onwophe tugbabe l'ehu Chipfu g'ephe jeeru iya ozi ono; g'ephe yee epha Chipfu obu; teme ephe abakwaru iya pho eja ono; iphe, bu ndu ono, doberu eswe-atuta-unme nsq; ophu ephe aturwuduru iya ono; ndu ono, noshiru ike l'ogbandzu yeke ephe ono be Chipfu epfu su: ⁷ "Oo ndu ono be mu e-gude je l'eli ubvu mu ono, du nsq ono. Mu emee g'ehu tsoo phe utso l'ulo, eepfuje anu mu. Ngweja-akpo-oku phe; yeke ngweja ozo, ephe gude abyapfuta mu be aa-natachaa l'oru-ngweja mu. Noo kele iphe, ee-ku ulo mu bu ulo, ohamoha a-noduje epfu anu mu."

⁸ Nnajiuphu, bu Chipfu epfukwa su-a; mbu onye ono, aachilata ndu Izurelu ono, a kpuru le ndzu ono: "Mu a-chilatabakwa ndu ozo bya eyeru phe; a -gufukwaro ndu ophu mu chilatawaru."

Iphe, Chileke epfu le ndu ejo-iphe meru

⁹ Unu byakwa; iphe, bukpo anu, bu l'egbudu l'ophu! Unu bya atapyashia iphe; unube anu, bu l'oswa l'ophu! ¹⁰ Ndu nche ndu Izurelu atsukwa ishi. Ephe ta adudu iphe, ephe nwutaru. Ephe bukota nkuta, no nggujunguji. Ephe ta agbodu ire. O buerupho nrwo be ephe azeshije arwo. Mbu l'iphe, aduje phe ree buepho mgbenya. ¹¹ Ephe bu nkuta ughoro; ndu ephe te ejijedu ejiji. Ephe bu ndu eche aturu; buru ndu iphe te edojedu enya. G'ephe ha atukoje gha iphu l'uzo k'eka phe. G'ephe ha achu iphe, ephe e-rita l'urwu. ¹² Ephe nodu atukoje su: "Unu bya g'anyi je agata mee! G'anyi ngua mee, atsu atsutsu g'o ji anyi! Echele a-dulekwa ge ntanu. Mbu l'oo-gbenu ka ree okpobe akaka."

57

¹ Onye pfuberekoto abujeru; o -nwuhu; o to dudu onye oorwu l'ehu. Teke a kputaru onye obu-imemini je egbua; o to dudu onye oodo enya. Iphe, te edojedu enya buru l'edufu ono, e dufuru onye pfuberekoto ono bu g'ejo-ememe te erwu iya eka. ² Iphe, bukpo onye eme iphe, pfuru oto l'abujeru; o -nwuhu; l'o zee guu wata atuta unme.

³ Obe l'unubedua; unu byakpodapho l'eka-a; unube unwu ndu agba eja! Unube eri ndu eri ogori yeke ndu agba ukpara ono! ⁴ ?Bu onye be unu gude eme iphe ochi? ? Bu onye be unu aphushiru ugbonu ahashiru ire? Unu bukwa unwu, ndu ono, l'ada ike nwushiru ono; mbu awa ndu adzije uka! ⁵ Unube ndu onoduje anma ehua anmanma

agwa iphe l'upfu achí; mēkpoo l'upfu iphe, bụ oshi, jaru àjàjà! Unubē ndu ejeje lē nsụda nsụda je anọdu egbushi unwu unu gude agwa iphe lē mgbaka oḡba agbara-mkpuma! ⁶ Ọ bụrụ nshi ono, nọ l'echilabọ mkpuma, akwọ tereitere, nọ lē nsụda bụ okiphe unu. Ọo ya bē ọ bụ. Mbụ l'ọo ya bụ iphe, unu ketarụ. Ee! G'ọ bụ iya bē unu agbaru mēe gude agwa; bya egude iphe, unu metaru l'ēgu unu gude agwa iya. ?Bụ unu -nọdu eme iphemiphe ono; unu asụ gē mu palia pazeta tọo? ⁷ Unu jeru je eworu iphe-azēe unu gbaa l'eli eli úbvú, ha l'eli. Ọ bụrụ ẹka ono bē unu nyihuru je anọdu agwa iphe unu. ⁸ L'abata-aghachi ọlo mē l'azụ-mgbo ọlo unu bē unu dobechaaru ọbvu unu. Unu jika mu bya eworu iphe-azēe unu ghebe ọnu; mbụ nyihu iya ghebe iya karaphongu. Unu lē ndu ono, unu yeru iphe-azēe phē obu ono gbaa ndzụ. Unu je anọdu ele iya enya l'ẹka ọ gba ọto. ⁹ G'unu jiru manụ, eshi kwēekweekwee bya egude manụ olivu jee l'agwa, bụ Molẹku; bya ezia ndu nọ-chiru unu; ẹphe jee l'ọbvu l'ẹka dū ẹnya ẹnya; mbụ jerwuchaa alị-maa l'onwiya. ¹⁰ Unu mee iphe ono, unu eme ono jasụ ike bvụ unu. Ọphu unu adụkwapho ike sụ l'iphe-a ta adụkwa iphe, ọ bụ. Ọ gbē anọduje adụ unu obu; ọphu ike iya abvụjedu unu abvụbvu.

¹¹ “?Bụ onye bē ndzụ iya shi agu unu; mbụ onye unu tsuru ebvu k'ọphu unu wataru adzuru mbēdua ọka? Ọphu unu anyataduru mu anyata ọphu; ọphu ọ bụro kē g'unu jekpoo ya ariri l'obu unu? ?Tọbudu l'ọle mu shi teke-a gbata nkuchi meru g'ọ gude ọphu unu atsụdu mu ebvu? ¹² Mu e-me g'a maru g'unu bụ-be ndu pfulerekoto; yēle iphe, unu emegbabe; ọphu ẹphe abyakwa abarụ unu urwu. ¹³ Gē ribaribariba ọbvu ono, unu gwọshiru dobe ono dzowaro unu! Ọo phērephere a-tuko g'ẹphe ha pata pafu; mē unu -wata o-ji-l'ẹka-togbo. G'ọ bụ phērephere a-tuko iya pata paphua; mbụ l'ọo unme, a tūru atutu a-patakota iya paphua apaphu. Obenu l'onye gbararụ l'ime mu je anọdu ezeru ndzụ bụ alị-a l'a-buru okiphe iya; tēme l'ọ bụrụ iya e-nweru úbvú, dū nsọ mu onoya.”

Aadụ ndu izimanụ lwarụ azụ obu

¹⁴ Ee-mecha sụ: “Unu kpunaa ya; unu kpunaa ya; unu dozinaa ọzo! Unu wofuchaa iphe, a-nọ-chi ndibe mu ọzo.” ¹⁵ Kele-a; wakwa iphe, onye ono epfu; mbụ onye ono, ha shii; tēme e kutsee ya ẹphkererephe; mbụ onye ono, nọ ndzụ ojejoje; onye ẹpha iya dū nsọ: “Eka mu bu bukwa ẹka dū l'eli bya aburu ẹka dū nsọ. Tēme mu bukwarupho l'ẹka o bu; mbụ onye izimanụ iphe-ẹji iya lwarụ azụ; bya ewoze onwiya alị; gē mu mee g'obu gụ-zeta onye wozeru onwiya alị; mu emekwapho g'obu gụ-zeta onye izimanụ iphe-ẹji iya lwarụ azụ. ¹⁶ Mu taa nọduadaro l'epfu iphe, e meru mu jaswaruro ya; ọphu ẹhu a-nọduadaro eghu mu eghu; ọdumeka bē ndzụ nemadzụ a-dụkwa nyēgenyēge l'iphu mu; mbụ unme nemadzụ, bụ mu gude ẹka mu mee ya dobe. ¹⁷ Iphe, shi ghua mu eghu bụ ughoro ono, shi paa ẹka l'ẹhu iya ono. Mu hūa ya ahūhū; woru iphu wohaarū iya l'ẹka ẹhu eghu mu eghu. Ọ nọdu emekwapho iphe, o lekeberu ẹnya eme.

¹⁸ “Mu hūmaakwaru iphe, ẹphe emeje. Ọle mu e-me g'ẹphe wekoro. Mu e-du phē l'onwomu mee g'obu nmapfuru phē. ¹⁹ Mu e-me g'ajaja dū l'ogbogboromonu ndu ono, agu apụ lē Ízurelū ono. Ẹhu-guu dükwaru ndu nọ ẹnya mē ndu nọ ntse; ozo bụ lē mu e-me g'ẹphe wekoro.” Nokwa iphe, Chipfu eepfu. ²⁰ “Obenu lē ndu ejo-iphe dūa g'oke-enyimu, atụ akpara, ata atutajedu unme atuta, bụ ọphu akpara-mini iya anọduje atsushi urwukutu yēle ẹpuchi. ²¹ Ndu ejo-iphe bē ẹhu ta adujekwa guu.” Nokwa iphe, Chileke mu epfu.

58

Okpobe aswiri Chileke ẹgu

¹ “Chia ya lē mkpu g'a nūma! B'eselakwa olu azụ! Wolia olu chia mkpu, a-da g'ẹka eegbu opu! Karu ndibe mu l'ẹphe kwefuru mu ike; l'i karu ọnu-ọlo Jiékọpu iphe-ẹji phē. ² Ọle ẹphe anọduje achọ mu mbọku-mbọku. Ẹphe -nọdu ẹphe eme g'ọgu phē ẹgu amaru ọzo mu. Ẹphe eme g'ẹphe bụ ọha, anọduje eme iphe, dū nhamunha; g'ẹphe taa jikadu eme iphe, Chileke phē sūru g'ẹphe meje. Ẹphe nọdu asuje gē mu pfua iphe, pfuru nhamunha mu e-meru phē. Ọ nọdu agu phē ẹgu gē mūbe Chileke kpiritaru phē ntse.”

³ “Ẹphe -nọdu ẹphe asụ: “?Bunaa gunu meru g'ọ gude anyi nọdu aswị ẹgu epfu anụ Chileke; ọphu Chileke ahụmaduru iphe anyi eme? ?Bunaa gunu meru g'ọ gude anyi wozechaa onwanyi alị ọphu o rwoduru Chileke l'ẹhu?”

“Ọle mbọku ono, unu aswị ẹgu epfu anụ mu ono bē bukwa iphe, dū unu ree bē unu anọduje eme; mbụ erichaa mē ndu ejeru unu ozi urwu. ⁴ Aswị ẹgu unu bukwa iphe, unu egudeje kpochia ya ishi bụ aba mba yēle ese opfu; yēle egude iwashị echi nwibe unu baaagbaa. Ụdu aswị ẹgu ono, unu anọduje aswị ono tee mekwa gē mu nọdu l'imigwe

núma olu unu. ⁵ ?Bù ègube aswì ègu ono bè mu hatarù tọ; mbù g'ò buerupho lẹ nemadzu wotaru ujiku lanù woze onwiya alì? ?Bù iphe, ọ bù ndù ephuru yoo g'eswa ekperema; yẹle azẹ l'uwe-aphù; yẹle azẹ lẹ ntù? ?Bù iphe ono bè iiku aswìru Chileke ègu; l'eswe, dù Chipfu ree?

⁶ "Wakwa ùdu aswì ègu, dù mu ree baa: Unu gbùtoshia ègbirigba, unu tìru ndu unu eme omeliwe! Unu abya atòshikwapho eri odogoro, unu yeru ndu unu akpa èhu; haa phẹ g'èphe nweru onwophẹ! Unu atùko odogoro ono nyakwoshia anyakwoshi! ⁷ Iphe ọzo, ọ búfua bù g'unu l'onye ègu agù gbarù mgba lẹ nri ngu! Unu abya achoru ndu akpa nri, enwedù ọlọ èka èphe e-buru. Unu -hùma onye gba ọto; unu anmabe iya iphe! Ọphu unu ewofukwa iphu l'èhu onye unu l'iya bù mee lanu!

⁸ "Noo teke iphóró unu e-nwu phoo g'iphóró nchi-abòhu; ewekòrohu unu emee phuruphuru. Noo teke apfùbekotó unu e-vuru unu ọzo; unu etso iya etsotso. Ọdu-biribiri kẹ Chipfu aburu iphe, a-nòdu etso unu l'azù. ⁹ Noo teke unu e-ku oku; Chipfu aza unu ènu. Unu echia o-ji-l'èka-tògbo; l'ọ sù unu lẹ ya nọ-a.

"Ọ -bùru l'unu a-tòshi eri odogoro ono, unu yeru ndu unu akpa èhu ono; bya ahaa amaru nemadzu èjo èka ono; hakwaphọ epfu èjo-opfu; ¹⁰ ọ -bùru l'unu a-wata anù ndu ègu agù nri; wata emeru ndu eeme ewere mkpa phẹ; bè iphóró e-nwuru unu phoo l'èka ọchii agba; ènyashi adù unu g'echi eswe. ¹¹ Ọo-buru Chipfu a-nòdu edu unu mkpùrumkpuru. L'ọ meeru unu iphe, bù mkpa unu l'èka kpọru gbengu; mekwaphọ g'okpu shihu unu ike l'èhu. Unu abya adù gẹ mgbabu, a gbaru mini ree; g'ogba, ta anwù-buhujedu shòkoshoko anwù-buhu. ¹² Ndiibe unu akpùkwaa akahù ọlọ ono, shi dakpòshihuwa nù ono; bya akpù-lia akahù ọkpa-ọlọ ono, shi lẹ ndiche ono. L'ẹ kuahaa unu: 'Ọ-kpùkwa-mkpòkpo-igbulọ'; yẹle 'Ọ-kpùkwa-ọlọ-l'agùga-ọji'."

Obunggo, ee-bu onye doberu eswe-atùta-unme

¹³ "Unu -chìfukpowaa ọkpa unu l'emebyi eswe-atùta-unme; ọphu unu emejeèdu g'ọ dù unu l'eswe, dùru mu nsọ ono; unu -gubekpowaa eswe-atùta-unme iphe; mbu-a; unu -kua eswe ono, dùru mube Chipfu nsọ ono eswe aakwabẹ ùbvù; ọ -bùru l'unu doberu iya ichẹ; ọphu unu ahatajèdu ènu èka unu; ọphu unu emedu g'ọ dù unu; ọphu unu epfudu okorobo opfu; ¹⁴ noo teke unu a-nòdu Chipfu l'èhu wata ete èswa. Tẹme ọ bùru l'èka kachaa ephekerephe l'eliphe bè mu e-me g'unu ngakojeru tya okoo. Unu eketa okiphe, shi lẹ nna unu ono, bù iphe Jiékọpu; ọ bùru iya bè mu e-gude azù unu." Nokwa ọnu, Chipfu yeru.

59

¹ Tororo opfu bù l'èka Chipfu ta adùkwa tsòkpuru kẹ g'ọ tọ dzọta nemadzu. Ọphu nchì echihukwaru iya echihu g'ọ tọ núma iya iphe. ² Ọ chia èjo-ememe unu dokaharu unu lẹ Chileke unu. Ọo iphe-èji unu meru; o wofu iphu l'èka unu nọ; k'ọphu bù l'ọ tọ nùedu olu unu; ³ kẹle èka unu bè mee ọchi tìrwuwaru. Mbù lẹ mkpùshi-èka unu rwùkataruwaru èjo-iphe. Ogbogboromọnu unu dzùwaru ọka; tẹme unu nòdu atọ èjo opfu kẹ tootoo.

⁴ Ọ tọ dùdu g'unu ha onye ọphu epfu g'e kpeje ikpe, pfulu ọto. Ọphu ọ dùdu onye edoje opfu iya ire-lanu. Èphe achijeru upfu kwẹ lẹ mkpòkoro opfu, adzùshi ọka. Èphe nòdu atstajate ime nchòko-opfu nwùwa èjo-iphe. ⁵ Iphe, èphe ekpuje ekpukpu kpata iya nwa bùru èkwá ogiji. Tẹme ọghù, èphe agbajẹ bùru oghu udude. Iphe, bù onye tarù èkwa iphe phẹ nwùhufutaje. Teke ọ dùkwanuru ọphu tùkpohuru nù l'ọ vùwa nwa ogiji. ⁶ Udude, èphe kweru ta adùkwa k'akpa uwe. Ọphu èphe egudekọtadu iphe, èphe gude èka phẹ mee gbobotu onwophẹ. Iphemiphe, èphe eme bukota èjo-iphe. Ọ buerupho iphe ike iphe ike adùje phẹ l'èka. ⁷ Ọkpa phẹ ekwoje gburumu bahù l'eme iphe-èji. Ọphu egbu onye adùdu iphe, o meeru adùdu iphe, ọobujeru phẹ. Ọriri phẹ bukota èjo ọriri. Mkpurupyata yẹ ọl-l'iswi bùru iphe, anòduje egoshi ọzo, èphe shiru. ⁸ Ọzo, eeshije; nchì-adù-doo bè èphe ta amadù. Ọphu ikpe, pfulu ọto adùdu l'ọzo, èphe eshi. Èphe tùkọwaru iya mee; ọ bukọtaru ọzo, dù nggòdogo nggòdogo. Ọphu ọ dùdu onye eshi iya nù, byaru amaru iphe, bù nchì-adù-doo.

Ndu Ízurelù epfushi iphe-èji, èphe meru

⁹ Ọo ya bù l'ikpe, pfulu ọto nọ anyi ènya. Ọphu apfùbekoto erwuduru anyi èka. Anyi leri ènya iphóró; iphemiphe bukọtaru ọchii. Anyi lee ènya g'iphẹ gbuchafu egbuchafu. Obenu l'èka anyi nọ aghaphe bù oke ọchii. ¹⁰ Ọ bùru gẹ ndu atsu ishi anòduje adùda èka-a bù g'anyi adùda eka l'igbulọ. Mbù gude èka achoru ọzo anyi gẹ ndu enwedù ènya. O -be l'echi eswe; anyi evuko iphe evuko g'ọ bù echi abalì. Teke anyi nọ l'echilabọ ndu ike dù; anyi adùepho gẹ ndu nwùhuru anwùhu. ¹¹ Anyi atùkoje aba hanyihanyi g'oke-èjo-nkùta-ọswa; atsuru ntsuru gẹ ndo. Anyi lee ènya ikpe, pfulu ọto. Ọphu ọ dùdu ọphu rwuru anyi èka. Anyi lee ènya g'a dzọta anyi. Adzọta dùro anyi ọzenya ọzenya.

¹² Ọ bụru iphe, kparụ iya nù bụ l'iphe-eji anyi parụ ẹka l'iphu ngu. Ọ bụru iphe-eji anyi agba anyi ekebe. Emeswe, anyi mesweru ngu adujeeppo anyi l'egomunggo. Teme anyi maru ejo-iphe, anyi meru ree. ¹³ Anyi mesweru Chipfu; teme anyi nọdu ejephe iya. Mbụ l'anyi woru azụ ghaaru Chileke anyi. Opfu, eshije anyi l'ọnu afushi buerupho eme ewere; yele agirigo; mekpoo adzụ ụka, bụ ọphu tukoru anyi obu sweta. ¹⁴ Ọo iphe ono meru g'ọ gude ọphu n kpeedu ikpe, pfuru ọto. Apfubekoto pfururo ụzenya ụzenya. Ire-lanụ dawaa kpoo mkpomishakụ l'oma gbororo. Ọphu abụ onye ọkpobe opfu adudu ike batakpọnu abata ọphu. ¹⁵ Ire-lanụ bẹ ta adudu ẹka a humaru iya. Onye jeru g'ọ zehuru ejo-ememe l'a vwa ya kpatakpata.

Noo ya bụ lẹ Chipfu elee ya enya; ọ dū iya eji; kele ikpe, pfuru ọto ta aduedu. ¹⁶ Ọ hūma l'ọ tọ duedu onye dū nū. Mbụ-a; ọ nyia ya ẹhu kpalaa l'ọ tọ dudu onye gbaa mkpu, dū nū. Ọo ya bụ; ọ gude ẹka iya dzoo ya l'onwiya. Teme ọ bụru apfubekoto nkiya sederu iya. ¹⁷ Ọ bya eworu apfubekoto mee uwe-igwè onye eje ọgu chibe l'okpoma; bya eworu adzota kpuru l'ishi g'okpu-igwè. Ọ bya eyee agwata ụgwọ-ipe g'uwe; bya eworu iphe enwu ọku l'obu gbaphua onwiya g'onye gbaphuru ẹkwa. ¹⁸ Ọ bụru g'iphe, ẹphe meru gbaru bụ g'oo-gude pfua pẹ ụgwọ. Mbụ l'ọo-tụ-koshi ndu ọhogu iya oke ẹhu-eghu iya. L'ọ bya agwata ndu opfu iya ụgwọ iphe, ẹphe meru iya. L'ọ bya apfua ndu bukube eze-enyimu iphe, rwuberu pẹ nū. ¹⁹ Ọo ya bụ gẹ nemadza atsuahaa ẹpha Chipfu ebvu jasu'chaa l'uzo ẹnyanwu-adada. Ẹphe eshikwapho l'uzo ẹnyanwu-awawa akwabẹ ọdu-biribiri iya úbvú; kele ọo-tụ kpereree bya g'utso; ọ bụru unme kẹ Chipfu a-nọdu adube iya ikike.

²⁰ Onye agbafutaje anyi a-bya úbvú Zayonu; mbụ byapfuta oshilokpa Jiékpọ, bụ ndu izimanụ iphe-eji pẹ lwarụ azụ. Nokwa iphe, Chipfu eepfu. ²¹ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "A -bya l'ẹhu mube Chipfu; wakwa ọgbandzu mu l'ẹphe baa: Unme mu, bụ ọphu nọ ngu l'ẹhu; yele opfu mu, bụ ọphu mu yeru ngu l'ọnu ta abyakwa abvụ ngu l'ọnu; ọphu ọobvudu l'ọnu unwu ngu; ọphu ọobvudu l'ọnu oshilokpa pẹ e -shi nta-a jasu l'ojejeje." Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

60

Zayonu e-mechaa dū akpabiri

¹ Gbalihu agbalihu!

Wata egbu nwjinwii;
kele iphóró nkengu byawaru!

Teme Chipfu nọdu egbuwa
nwjinwii l'ẹhu ngu!

² Tii ledu; ochii tukoakwaru
eliphe l'ọphu gbachia.

Teme oke-ochii gbapyabẹ
ndiphe l'ọphu.

Obenu lẹ Chipfu gbalihuru
pfuru pfu-doru ngu.

Teme e je ahuma
o-gbu-nwjinwii ya l'eli
ẹhu ngu.

³ Ndu ọhozo a-bya anọdu
l'iphóró, dūru ngu nū.

Ndu eze abya anodukwapho
l'iphóró ono, dūru ngu nū ono;
mẹ nchi bọhueru ngu pho.

⁴ Palinaa ẹnya lephee
mgburugburu hūma gẹ
ndibe ngu dzukoberu
awụ awupfuta ngu.

Unwu ngu kẹ nwoke shi ẹka
dū ẹnya alwa.

Teme ẹphe kworu
unwuada ngu l'ukuvu
akwolataru ngu.

⁵ Noo teke ii-le iya ẹnya
nwujaa.

Ọkpoma evuahaa ngu evuvu;

I'ì wata anya ndú.
 L'e shi l'oke-enyimu kporu
 ẹku kpotaru ngu.
 Tẹme l'ọ bukwaru ngu phọ
 bẹ aa-chiṭaru ẹku
 ohamoha.
⁶ Ọ-dọru-nyimunyimu
 inya-kamẹlu atuko alì
 ngu sweta.
 Mbụ unwu inya-kamẹlu,
 shighba alì ndu
 Midiyanu yẹle kẹ
 ndu ifa.
 Tẹme iphe, bụ ndu shi alì
 Sheba azarụ bya.
 Ẹphe eguderu ngu
 mkpọla-ododo yẹle
 ùnwù-isensu.
 Tẹme ẹphe ara iya arara g'e
 tua Chipfu ẹpha.
⁷ Eghu mẹ aturu ndu Keda g'ọ
 ha bẹ aa-tuko chiṭaru ngu.
 Mbụ-a; ebilì ndu Nebayotu
 e-mechakwaa jeeru
 ngu ozi.
 L'a nata phẹ gude gweeru mu
 ngweja l'ọru-ngweja
 mu.
 Mu abya eworu ẹguru
 eze-ulo mu mee g'ọ dọ
 ùbvù l'ẹnya.
⁸ ?Bụ ndu ole baa? ?Bụ ndu
 ole asọ raaraa g'urwukpu,
 asọ l'igwe phọ;
 mbụ ndu ono,
 eze gbiigbiigbi g'eka
 ndo-nwenu
 l'eze gbiigbiigbi ephe
 ala l'ẹpfune iya
 ono?
⁹ Tororo bụ lẹ ndu bukube
 eze-enyimu bụ mu bẹ
 ẹphe achọ abya.
 Ụgbo, vutagbaaru phẹ ụzo
 bụru ụgbo-mini ndu
 Tashishi.
 Ọ bụru ndu ẹphe achilata
 bụ unwu ngu,
 shi ẹka dọ ẹnya;
 yẹle mkpọla-ochaa mẹ
 mkpọla-ododo,
 ẹphe vugbaa alwa.
 Ono bụru ùbvù,
 aakwabẹ Chipfu,
 bụ Chileke ngu ono;
 mbụ onye ono,
 bụ Onye Nsọ kẹ ndu Ízurelu;
 kẹle o meru g'ì dọ akpabiri.
¹⁰ Ọo ndu shi eshishi
 a-kpukwa igbulọ ngu
 ono.

Ọ bụru ndu eze phẹ a-nọdu
ejeru ngu ozi.

A makwaru-a lẹ mu gude
ẹhu-eghu chitsua ngu.

Obenu lẹ mu e-mechaa gude
n-yemobu p̄h̄aru ngu
obu-imemini.

¹¹ Onu-abata gube mkp̄kp̄u
ono e-ghejeru onu
mkp̄urumkpuru.

A ta abyadu agu-chije iya
agu-chi eswe l'enyashi.

Ọo ya b̄u gẹ ndiphe anọdu
achibataru ngu ẹku
unwu-eliphe.

Ọ bụru ndu eze phẹ a-chijeru
phẹ abya;

¹² kele iphe, b̄u oha;
ozoo al̄-eze, a-jika
l'ephe te ejeduru
ngu ozi

a-buru mkpurupyata;
ndu ono bẹ
ee-mebyishikota l'ophu.

¹³ Iphe, al̄ úbvú úbvú
Lébanonu gude d̄u
akpabiri a-laru ngu;
mb̄u oshi payinu;
mekpoo oshi firu;
m̄chakpoo oshi
sayipuresu, bukota oshi,
d̄u iya n̄u.

G'ọ ha bẹ ee-gude mee g'ẹka
duru mu nsọ maa
mma.

Teme mu emekwaphọ g'ẹka
mu azoje ọkpa b̄uru ẹka
d̄u akpabiri.

¹⁴ Unwu ndu ono, eme ngu
ewere ono e-mechaa
bya l'iphu ngu bya
ephozeru ngu.

Iphe, bukpo ndu ono,
agubeduru ngu iphe
ono e-mechaa bya
lẹ m̄gboru ọkpa ngu bya
ephozeru ngu.

Ephe e-mechaa t̄uko kuahaa
ngu Mkp̄kp̄u kẹ Chipfu;

Úbvú Zayonu kẹ Onye Nsọ
kẹ ndu Ízur̄lu.

¹⁵ A makwaru-a l'a jikaru ngu
bya akpoo ngu ash̄i;
ọphu ọ d̄udu onye
aghajajẹ ngu n̄u.

Obenu lẹ mu e-mechaa mee ngu
mkp̄kp̄u, ọgbo l'ọgbo
e-gude eku onwophe;
gude iya ete eswa.

Ọ b̄uru g'ọo-d̄uwaro b̄u ono
jasu l'ojejoje.

- 16 Jì-ngu ẹ̀ra ọ̀hamoha;
mbù l'ọ̀o ẹ̀ra ndu eze bẹ
ee-gude hee ngu.
Noo teke jì-maru l'ọ̀o
mbẹ̀dua, bụ Chipfu bẹ
bụ onye ndzọta ngu;
bùru onye aagbafuta
ngu nù;
bya abùru Ọkalibe kẹ
Jiékọpu.
- 17 Ọ bụru mkpọla-ododo bẹ
mu a-nù ngu l'ọ̀zori
onyirubvu.
Mu anù ngu mkpọla-ọ́chaa
l'ọ̀zori mgbuguru-ígwè.
Onyirubvu bẹ mu a-nùkwanu
ngu l'ọ̀zori oshi-nkù.
Mu anù ngu
mkpùrukpu-ígwè
l'ọ̀zori mkpuma.
- Ọ bụru nchì-ọ̀du-doo bẹ
l'a-nọ̀du atùru ngu iphe,
jì-nọ̀du eme.
Apfùbekoto abùru iya a-nọ̀du
edu ngu.
- 18 A ta abyadù anumabaa
l'iphe-kpangangaa
l'eme l'alì ngu
l'ophu.
Ọphu aanumabaedu
k'ọ̀la-l'iswi ọ̀zoo
mgbu-ọ̀nwu l'alì ngu
gbaa mgburugburu.
- Iphe, jì-nọ̀du eku igbulọ̀ ngu
a-bùru: Ndzọta;
l'i kua ọ̀nu-abata mkpùkpu
ngu "Ajaja".
- 19 "Ọ tọ̀ bụeduru ẹ̀nyanwu
bẹ ii-gude aphù ọ̀zo l'eswe;
ọ̀phu ọ̀nwa echieduru ngu
phuuphuu l'enyashi.
Noo kele Chipfu a-bùru
ìphóró dùru ngu nù
jasù l'ọ̀jejeje.
- Mbù l'ọ̀o Chileke ngu ono
a-bùru
ọ̀du-biribiri nkengu.
- 20 Ẹ̀nyanwu ta ari̋baedu ari̋ba;
ọ̀phu ọ̀nwa ari̋baedu ari̋ba.
Ọ bụru Chipfu a-bùru ìphóró
ọ̀jejeje nkengu.
Ọ tọ̀ dùedu mbọku, aphù
byaru atsọbaaru ngu.
- 21 Noo teke ndibe ngu l'ọ̀phu
a-bùkotaru
ndu pfùberekoto.
Ẹ̀phe enweru alì ono jasù
l'ọ̀jejeje.
Mbù-a; ọ̀ kwa ẹ̀phebedua
bù irwu oshi ono,
mu dzabẹru ono; mbù ozi,
mu gude ẹ̀ka mu jee;

g'e gude hūma gę
mu dū-be akpabiri.

²² Ndu ophu kachaa alwa alı lę
g'unu ha a-duje unu labo
l'ukporo iri;
tęme ndu kachaa nwanshii
lę g'unu ha aburu
mkpukpu, ike dū.

O kwa mbędua bų Chipfu.
Iphemiphe-a bę mu e-mekwa
ęgwęgwa mę o -rwuepho
teke mu e-me iya."

61

Apha, Chipfu e-me eze-iphe-oma

¹ Unme Nnajjuphu,
bų Chipfu dū mu l'ęhu;
kęle o họtaru mu gę mu
je ezia ndu wozeru
onwophe alı ozi-oma.

Ndu meji tofuru bę o
ziru mu gę mu je emee
gę meji nmapfuru
phe;
gę mu je ezia ndu a
kpütaru lę ndzų l'ęphe
e-nweru onwophe.

Mu epfukwarupho ndu no
l'oka-mkporo l'aa-ha
phe.

² Tęme gę mu bya arakaa
l'apha, Chipfu e-meru
ndu nkiya eze-iphe-oma
rwuwaru;
yęle eswe mboku,
Chileke anyi a-gbaru
ndibe iya odzori.

Mu adua ndu agu aphų
obu g'ęphe ha.

³ Tęme mu eyekwarupho ndu
Zayonu ęka;
mbų ndu ophu aphų
tsoru.

Mu eworu ęguru okpu-eze
kpube phe l'ishi l'ozori
ntų,
ęphe shi kpube onwophe;
wųa phe manų ęhu-utso;
l'ozori agu aphų;
yee phe uwe,
bų aja Chileke ajaja;
l'ozori anodu yokoo.

Iphe, aa-nodu eku phe
aburu "Achi k'apfubekoto";

Oshi, Chipfu kuru l'onwiya
g'e gude hūma g'o
dū-be akpabiri.

⁴ ęphe a-kpukwa akahų igbulo
ono,
dakashihuru e -shi teke
ndiche ono;

bya atuko akahu eka ono,
 buhawaa ochobu ono
 doziphuchaa azu.
 Mkpukpu ono,
 dakposihuchaaru
 adakposihuhu ndu nno
 shi l'ogbo sweru ogbo
 ono be epe a-tuko
 kpuzi-kotachaa.
⁵ O buru ndu shi eshishi
 a-ndu echeru unu egbu
 me aturu unu.
 Ndu ohozo aburu ndu
 a-ndu egeru unu ozi egu;
 yele ozi opfu-vayinu
 unu.
⁶ Iphe, aa-ndu eku unu aburu
 "ndu-uke ke Chipfu".
 Iphe, aa-gube unu a-buru
 "ndu egeru Chileke
 anyi ozi".
 O buru eku unwu-eliphe be
 unu a-ndu eri.
 Mbụ o buru iphe-enweru phe
 be unu e-gude eku
 onwunu.
⁷ L'ozori iphe-iphere,
 e gege anodu eme ndibe
 mu bu-chia iphe,
 e-me nu bu le ndibe mu
 a-nata okiphe
 nnakwasẹ l'eka phe.
 Temẹ l'ozori ekpu iphu le
 ntụ be epe a-ndu
 etechia eswa l'okiphe,
 epe ketaru.
 Ehu-utso ojejoje aburu nkephe.
⁸ "Kele mbedua, bu Chipfu bu
 iphe,
 aduje mu ree bu ikpe,
 pfuru nhamunha.
 Ophu dukwanu mu ashị buru
 ana nfu yele eme
 ejo-ememe.
 Ozo bu le mu e-me
 ire-lanu bua ndibe
 mu obunggo.
 Temẹ mu l'ephe agbaa ndzu
 ojejoje.
⁹ Oshilokpa phe aburu
 ndu a maru amaru
 l'ohamoha.
 Nokwapho ge ndiphe a-maru
 awa phe.
 Iphe, bukpo onye humaru
 phe nu a-majeerupho
 l'ephe bu ndu Chipfu
 keberu l'oma."
¹⁰ Mu a-ndu Chipfu l'eka
 tee eswa.
 Mbụ l'obu mu be ehu atso
 l'ime Chileke mu;

kele o yewaru mu ndzota
g'uwe;
bya egude apfubekoto
kwaa mu yegele g'onye
yeru uwe mkpełanu.

O meru mu; mu du ge nwoke,
abya alu nwanyi
k'ophuu;
mu kpuchia iphe l'ishi
g'onye uke Chileke;
mbu mee mu;
mu nodu ama ge nwanyi,
akwako ala ji;
mbu nwanyi,
gude iphe-nchi ye
iphe-olu kwaa onwiya
akwa.

¹¹ Kele oo g'ali emeje g'iphe
fushia-a;
teme mgbabu nodu emeje
g'iphe,
a kuru iya mehu-a;
nokwapho ge Nnajiuphu,
bu Chipfu e-me
g'apfubekoto ye
ajaja kpo-futa l'iphu
ohamoha.

62

Epha ophuu ndu Zayonu

¹ O kwa l'iswi ehu Zayonu
be mu e-gude;
mu taa nodudu doo.

Mbu le mu e-gude l'iswi ehu
Jierusalemu;
mu tee dobedu onu doo;
ghiriri jasu teke
apfubekoto iya achafuta
g'a huma iya g'eka
nchi bohuru;
ndzota iya enwua ke phoo
g'oroku, eke jajaja.

² Ohamoha a-huma apfubekoto
nkengu.

Ndu eze l'ophu ahuma
ogbu-nwijnwii nkengu.
L'a gua ngu epha ophuu,
bu Chipfu e-gude onu iya
gua ngu iya l'onwiya.

³ Gubedua a-du g'okpu-eze,
du ubvu l'enya,
no l'eka Chipfu.

Mbu l'ji-nodu l'eka Chileke
ngu du iya g'okpu-eze,
onye eze kpu l'ishi.

⁴ Epe te ekubaedu ngu
"onye a gbagharu agbagharu".

Ophu e kuedu ali ngu "ochobu".

Iphe, aa-gu ngu bu
"otsomahu Chileke".

L'a gua ali ngu "nwanyi,

a luru k'òphúú";
 kẹle Chipfu e-gude ngu
 ete ẹswa.

Tẹme alì ngu adu ẹẹ nwanyì,
 a luru k'òphúú.

⁵ Mbù l'òo ẹgube ono,
 nwokorọbya aluje
 nwamgboko ono
 bu g'unwu ngu a-luru gube
 Zayonu.

Ọ buru g'onye eme ekele nwanyì
 egudeje nyee ya ete ẹswa-a;
 nokwaphọ ẹẹ Chileke ngu
 e-gude ngu ete ẹswa.

⁶ Mu woakwaru ndu nche
 dobecha l'eli igbulọ,
 a kpọ-pheru gube
 Jierúsalemú.

Ọphu ẹphe abyakwa e-dobe
 onu doo eswe l'enyashi.

Mbù-a; unubẹ ndu eku
 ẹpha Chipfu;
 unu ba tụtakwa unme!

⁷ Ọphu unu ahakwa iya g'ọ
 tuta unme jasù teke
 oo-me Jierúsalemú g'ọ
 nguru anguru;
 mee ya g'ọ buru iphe,
 eliphe l'ọphu e-gude
 aja Chileke ajaja.

⁸ Chipfu gudeakwa ẹkutara
 iya;
 yẹle ogwe-ẹka iya l'ọphu
 ria angu sù:

"Ọ tọ dukwa teke mu byaru
 ewobaaru iphe,
 i kọberu l'alì nù ndu
 ohogu ngu g'ọ buru
 nri phẹ.

Ọphu ndu ohozo abyadu
 angubaa mẹẹ òphúú ono,
 bu ngu seru akanya
 iya ono.

⁹ Ọ chia ndu kpataru iya nù e-ri
 iya jaa Chipfu ajaja iya.

Tẹme ndu awọ akpuru
 vayinu angua mẹẹ ya
 l'oma-unuphu ibe mu ono,
 du nsọ onoya."

¹⁰ Unu ghajaa ya;
 unu ghajaa onu-abata
 mkpukpu ono!

Unu dozia ọzo, ndu ono
 a-nodu eshi!

Unu tya mkpoli;
 unu tya mkpoli l'eze
 oji ono!

Unu wofuchaa ya mkpuma
 mkpuma, du iya nù!

L'e wolia ẹkwa-ọhubama ono
 pfuluberu ohamoha
 g'ẹphe huma!

11 Lenu; Chipfu raakwaru iya;
 o jedzuru mgboko jasụ
 l'ẹka igwe beru alì
 beru sụ:
 “Unu sụ ndu Zayọnu g'ephe
 humakwa l'onye ndzọta
 phẹ abyakwa!
 O gudekwa obunggo iya;
 bya egude iphe,
 oo-gude pfula ugwo.”
 12 “Iphe, ee-ku ndu ono bu
 'Ndu-nsọ kẹ Chileke';
 ozoo 'Ndu Chipfu gbataru'.
 L'e kua gube Zayọnu
 'Nwanchọta';
 ozoo 'mkpukpu,
 a ta gbadoeduru agbado'.”

63

Eswe mbọku, Chipfu a-gwata ugwo iphe

1 “?Bụ onye bụ ophuu? ?Bụ onye shi l'alì Edọmu abya phọ; mbụ onye ono, yeru uwe, dū meeme, shi lẹ mkpukpu Bọzura eje abya ono? ?Bụ onye bụ ono yeru akpabiri g'onye yeru kpowula-kpowula uwe; mbụ onye ono, azọ garamugaramu eje l'iphu l'iphu gude egoshi g'ọ kabe okpehu ono?”

“Ọ kwa mbẹdua. Mu pfulbekwaru ẹka ọto epfu iphe, mu epfu. Teme ike adzọta nemadzū dukwa mu phọ.”

2 “?Bukwanu ọnu meru g'ọ gude uwe ngu ọdu eke meeme; g'onye azọcha akpuru-
 iphe, e meje mee?”

3 “Ọ kwa mu zoshiru mee ono nweka mu. Ohamoha l'ophu ta adukwa onye byaru ekwe mu ẹbo. Mu gude ẹhu-eghu zọo ya zoshia; mbụ gude oke ẹhu-eghu mu zọo ya ọlitolì. Ọ bụru mee phẹ gbakarū kpua l'uwe mu. Ọ bụru iya bụ lẹ mee, atuko uwe mu l'ophu sweta. 4 Ọ bụru iphe, kparū iya nū bụ l'eswe agwata ugwo iphe nọ mu l'okpoma. Teme apha aagbata mu ono rwuwa. 5 Mu leri ẹnya; ophuu ọ dudu onye gbaa mkpu, dū nū. Ọ nyia mu ẹhu kpalaal'ọ tọ dudu onye byaru agbaaru mu mkpu. Ọ bụru okpehu mu bẹ mu gude dzọo onwomu. Teme ọ bụru oke ẹhu-eghu mu bẹ gudesi mu nū. 6 Mu gude ẹhu-eghu mu zọo ohamoha pyakapyaka; gude oke ẹhu-eghu mu mee; mẹn tsahaa phẹ. Mu woru mee phẹ wua l'alì.”

Ajaja yele epfu anu Chileke

7 Mu e-pfu k'obu, Chipfu eyeje
 ndibe iya.

Mbụ iphe, Chipfu meshiru
 anyi, kparū iphe,
 ọ gbaru g'a jaa ya ajaja;
 mbụ ikpoto iphe, dū ree,
 o meru ọnu-ulo Izurẹlu;
 kele oophushi
 obu-imemini ike;
 teme ọ ọdu eyeje obu
 yegharū iya ẹka.

8 Ọ sūru: “Eviya eviya; ndu-a bụ ndibe mu; unwu mu, ata abyadi adzuru mu ọka.”
 Ọ bụru iphe ono meru g'ọ gude a dzọta phẹ. 9 Ephe ọdu ejekpo iphe-ehuka, ephe jeru g'ọ ha; ọ ọdu atsue ya phọ l'ẹhu. Ọ bụru ojozi-imigwe, shi l'ẹka ọ nọ jeru je adzọo phẹ. Ọ buri eye obu, o yeru phẹ; yele obu-imemini, oophuru phẹ bẹ o gude gbata phẹ. Ọ palia phẹ ephekerephe; heru phẹ eheru teke ndiche ono l'ophu l'ophu. 10 Ọle ọ bụ; ephe jikale-a l'ephe tee medu iphe, ọ sūru phẹ g'ephe mee; shi nno mee Unme-dū-Nsọ nkiya iphe aphū. Ọ buri iya meru g'ọ gude ọ ghakobe bya aburu onye opfu phẹ. Mbụ yebedua l'onwiya bya etsoaha phẹ ọgu.

11 A nonyaa; ephe nyata teke ndiche; mbụ teke Mosisu yele ndu nkiya nọ. Ephe rja sū: “?Bụ awe bẹ onye ono, dugharu phẹ eze-enyimu ono ọnhunu; mbụ onye dugharu ndu nche aturu yele aturu mē egbu iya-a? ?Bụ awe bẹ ọ nọ; mbụ onye ono, woru Unme-dū-Nsọ nkiya ye; ephe l'iya swiru ono; 12 onye ono, woru okpehu iya ophu dū biribiri

ye Mósisu l'èkutara; o woru eze-enyimu kee èbo l'iphu phẹ; k'òphu aa-maru èpha iya jasú l'ojejoje; ¹³ mbú onye ono, duru phẹ ghaa ogbumini ono. Ephe gbaa kwaakwaa g'inya agba l'echiègu. Ophu opfu adùduru phẹ l'òkpa. ¹⁴ Unme Chipfu rwukpoo phẹ phò g'onye erwu eswi eje lẹ mbarabata; je adòbe l'eka èphe noru tuta unme. O bú egube ono bú g'i gude dua ndibe ngu; k'òphu ii-me g'èpha ngu búru iphe, a-dù akpabiri."

¹⁵ Gbenu l'imigwe; mbú l'ephekerephe éka ono, aba-eze ngu no ono; mbú éka ono, dù nsò bya adù akpabiri ono; gbenu l'eka ono tufu ènya humakpodapho! ?Bú awe bẹ n-yemobu ngu; ye lẹ òkpehu ngu nọ? Eme odoo ngu ye lẹ aphù obu-imemini ngu ono ta adùekwa ophu i kweru g'o rwua anyi éka. ¹⁶ Obenu l'òo ngu bú nna anyi. A makwaru-a lẹ Èbirihamu ta amadù anyi. Ophu Ízurelu amadù onye anyi bú. Obenu l'òo gube Chipfu bú nna anyi; bya aburu onye aagbata anyi. Epha ngu shi l'ojejoje duta. ¹⁷ Sù-a; gube Chipfu; ?bú gunu meru g'o gude i mee g'anyi phukuru lufu l'uzo nkengu; i sù-chia òkpoma anyi k'òphu bú l'anyi ta tsùduru ngu ebvu? Lwanù azu m'òbvu ndu-ozì ngu; mbú òkpa-ipfu ono, bú okiphe ngu ono!

¹⁸ Alì nsò ngu ono ta nduru ndibe ngu odu l'eka. Ndu ohogu ngu bya eworu éka ono, duru ngu nsò ono zoò tólitoli. ¹⁹ O lẹ anyi buèkwapho nkengu e -shi lẹ ndiche. O gbẹ dù g'i tikì bú-swee ishi anyi; g'e teke ekuswee anyi laaru l'èpha ngu.

64

¹ O dù g'a sù g'i gbajaa igwe èbo nyizeta! G'oke úbvú nmaa jiiijiii l'iphu ngu! ² Mbù-a; egube ono, òku etsuje nkù, enwu òku ono; egube ono, òku emeje gẹ mini, shiru iya nù phuhu uphu ono; nyizetanù bya emee gẹ ndu ohogu ngu maru èpha ngu! Byanù emee g'òhamoha phua kpaakpaakpaa l'iphu ngu; ³ ke lẹ teke ono, i meru iphe, dughaa oke ebvu onoya, bú iphe, anyi amadù l'ii-me ono bẹ i nyizetaru. Oke úbvú nmaa jiiijiii l'iphu ngu. ⁴ E -shi kẹ teke ndiche ta adùkwa onye nùmajewaru nù. Ophu o tubajeduru lẹ nchi. Ophu ènya ahumajeduru Chileke ozo, dù nù, abudu gubedua, bú Chileke, emejeru ndu ele iya ènya l'eka iphe, èphe ele ènya iya. ⁵ Iigbajeru phẹ mkpu; mbú ndu egudeje èhu-utso eme iphe, pfulu oto. Mbú ndu nyataru iphe, i suru g'e meje. Obenu lẹ teke anyi emekwapho iphe-èji ekpu phẹ; ehù eghuahaa ngu ehù. ?Denuhunù g'ee-shi dzotaba anyi? ⁶ G'anyi ha dukwaa g'iphe, aasò nsò. Teme apfubekoto anyi dukotawa gẹ nkirika ékwa, dù ideyideyi. G'anyi ha nwewaru enwenwe dù gẹ mkpèekwo. Iphe-èji anyi nodu apa anyi nganganga gẹ pherephere. ⁷ O tọ duedu onye eku èpha ngu. Ophu o duedu onye eme gẹ ya e-me wòru ngu éka; ke lẹ i woharu anyi iphu; bya eworu anyi weharu èjo-ememe, anyi eme.

⁸ Obenu lẹ-a; gube Chipfu; o kwa ngu bú nna anyi. Anyibedua bukwa urwa; gubedua búru onye akpu ite. Anyi tukoru búru iphe, i gude éka ngu mee. ⁹ G'ehu te eghughakwaru ngu ehù éka jiko Chipfu. Ba gukobekwaru anyi iphe-èji anyi g'o nọo jasú l'ojejoje! Jikonu lenaa anyi ènya; ke lẹ anyi tukokwaru búru ndibe ngu! ¹⁰ Mkpukpu ngu, dughaa nsò ono tukoakwaru búru ejagiri echiegu. Mbú je akpachaa lẹ Zayonu buchakwaa ejagiri echiegu. Teme Jierusalemu búru ochobu. ¹¹ Eze-ulo ngu ono, dù nsò; bya adù akpabiri ono, anyi shi nweru ono, bú éka nna anyi oche phẹ shi anòduje aja ngu ajaja ono bẹ a tuakwaru òku; o tsua ya tsufu. Teme iphe, bukpuo éka ono, anyi yeru obu ono g'o ha bukotarù òla-l'iswi. ¹² G'o dù egube ono gube Chipfu; ?iigudeshikwapho onwongu? ?i-nò-kirishi nwadoo hùà anyi ahùhù hugharu iya éka tọ?

65

Ikpe ye lẹ ndzota

¹ Mu shi ekpuhaje onwomu goshi ndu akpaduru ishi mu. Ndu achochu mu achochu bẹ mu shi emeje g'èphe huma mu. O búru oha ono, te eshidu ekuje èpha mu ono bẹ mu shi asuje: Wakwa mu-o! Wakwa mu-o! ² Mbòku-mbòku bẹ mu amachije éka togboru ndu èjo-òkpoma. Mbú ndu ono, uzo èphe eshi adudu ree ono, buèpho iphe, èphe ritaru bẹ èphe anòduje eme g'èphe mee ono; ³ mbú ndu bú mkpurumkpuru bẹ èphe anòduje akpatsu mu iwe l'iphu mu gedegede; ejeje anòdu lẹ mgbabu agwa iphe; kpokobe buloku mee ya ènya éka aakpoje ùnwù-isensu òku; ⁴ ndu ejeje anòdu l'eka eelije odzu; kwaa akwakwa l'eka ono nwukota ènya ènyashi eme kẹ maa l'edomi; ndu anòduje ata anù ezi; eshi mini iphe l'ite phẹ, bú mini anù, aasò nsò; ⁵ ndu anòduje epfu sù: O-nò-l'uzo gbalakwaa! G'o tọ dukwa onye a-byakube mu ntse; ke lẹ mu dukwa nsò! Mu kakwa ngu adù nsò! Egube ndu ono bú enwuru, akpu tuuu ala mu l'imi. Ephe bú òku, enwuje phoophoophoo mkpurumkpuru.

⁶ "Lekwa; e dekwaru iya edede dobe mu l'iphu sù: Mu taa nòdukwa doo. Mu a-pfukwa ugwo pfu-dzua apfu-dzu. Mu a-pfu phẹ iya nwuru iya enwuru ye phẹ l'eka; ⁷ məkpuo

iphe-*éji* nkephé; mē ké nna phé oche phé.” Nokwa iphe, Chipfu eepfu. “O búru iphe, kparú iya nù bú l’*éphe* jeru je anòdu l’*eli* úbvú agwa iphe; je anòdu l’*eli* obvu epfubyishi mu. Oo iphe ono meru g’o gude mu je apfu phé úgwó iphe, *éphe* meru; nwuru iya enwuru *dée* phé *ádeé* l’*utapfu*.”

⁸ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “O kwa *é*gube ono, mēe abujeru: o -*dukwadu* l’*ojopfula* akpuru *vayinu*; l’*aasu* g’*e* tē mebyishikwa iya lē nwiphe, dū ree hakwara *dukwadu* iya ono; nòkwa gē mu e-me ké ndu *ejeru* mu ozi bú ono; mu taa tūkokwa g’*éphe* ha emebyishi. ⁹ Mu e-mekwa g’*awa* Jiékpóu phòdu. Mbù lē mu e-me g’o dūru ndu Jiuda e-nweru oke úbvú mu ono. Mbù l’*o* ndu ono, mu hótaru ono bē *o*-būru okiphe phé. O búru *éka* ono bē ndu ono, *ejeru* mu ozi ono e-buru. ¹⁰ Nsùda Sharónu a-būru *éka* aa-nòdu eche iphe-edobe. Tēme nsùda Akòru abūru *o*du-eswí dūru ndibe mu, bú ndu *achó* mu nù.

¹¹ “Obenu k’unubèdua, bú ndu jikaru mūbe Chipfu; bya azòha eze úbvú mu ono, dū nsò ono; mbù ndu meru nri doberu Omelonwiya; bya agbajia mēe l’*okoro* sùberu *Òkpuluwa*; ¹² *é*gube ndu ono bē mu a-gbakò doberu *ogu-echi*. Tēme g’unu ha e-phureta ϵ pho g’*a* phùshia unu tērii; kéle mu kuru unu oku; *ophu* unu azaduru *énu*. Mu pfua *opfu* yeru unu; *ophu* unu angaduru nchí. Unu nòdu mu l’*iphu* mee *éjo-ememe*. Tēme o búru iphe, dū mu *éji* bē unu hataru ememe.” ¹³ Oo ya bú lē-a; wakwa iphe, Nnajiuphu, bú Chipfu epfu baa: “Ndu *ejeru* mu ozi e-rikwa nri; unubèdua aswíru *égu*. Ndu *ejeru* mu ozi angwa iphe-angungu; unubèdua akpòhu *ónu nkú*. Ndu *ejeru* mu ozi e-tekwa *éswa*; unubèdua aburu ndu e meru iphe-iphere kpua. ¹⁴ Ndu *ejeru* mu ozi a-gu ebvu; ebvu, shi l’*éhu-útsò*, jiru phé obu; obenu l’unubèdua a-ra *é*kwa aphu, tókuru unu obu sweta; unu echia mkpu l’*éka* mejí tófuwaru unu ree. ¹⁵ *Épha* unu a-būru iphe, ndu mu hótaru e-gudeje *ephu* l’*iphu*. O búru Nnajiuphu, bú Chipfu e-mechaa gbua unu. Obenu lē ndu *ejeru* iya ozi bē *o*-gu *épha* òphúú. ¹⁶ Onye agokpo *ónu-óma* anù nemadzú l’*alí* onò l’*e-gude* Chileke ire-lanu onò agò iya. Onye erikwanù nte l’*alí* onò egude Chileke ire-lanu onò ria nte obu; kéle iphe-*é*huka, shi dūhawaa nù bē aa-tùko zòhachaa woru iya domia gē mu ta ahumajehe iya.

¹⁷ “Lekwa; mu e-metakwa *igwe* òphúú; bya emeta eliphe òphúú. Akahu iphe bē a taa nyataba ϵ du; *ophu* *ò*bataba ϵ du l’*egomunggo*. ¹⁸ O chia g’*éhu* tsòo unu útsò; unu ete *éswa* *ojeje* ekpu iphe ono, mu e-meta ono; kéle mu e-me Jierúsalemu g’o búru mkpukpu *éhu-útsò*. Tēme ndu nò iya nù aburu ndu emeje g’*éhu* tsòo nemadzú. ¹⁹ Mu e-te *éswa* kpua Jierúsalemu. Tēme ndibe mu a-būru ndu e-me g’*éhu* tsòo mu útsò. *Ophu* ananuma ϵ du olu-*é*kwa; *ozoo* echi mkpu l’*ime* iya *ozobaa*. ²⁰ O tó dūba ϵ du nwata, a-nò ujiku olemole nwuhu l’*ime* mkpukpu ono; *ozoo* onye bú *ogere*nya, ata akafudu nka l’*ishi*. Onye nòru *úkporo* apha ise bya anwuhu bē aa-suje l’*o* gbakwohuru agbakwohu. Onye iphe-*éji*, anò-rwuduru *úkporo* apha ise bē aa-suje l’*a* tūru iya *ónu*. ²¹ *Éphe* a-kpushi ulò buru iya. *Éphe* agbaa *opfu-vayinu* ria akpuru iya. ²² *Éphe* taa kpuedu ulò aharu ndu *ozo* g’*éphe* buru. *Ophu* *éphe* akòedu *opfu* aharu ndu *ozo* g’*éphe* ria; kéle *o*o g’*oshi* akabeje nka bú gē ndibe mu a-ka nka. Mbù lē ndu *énu*, mu hótaru ono e-rije iphe, *éphe* seru akanya iya; ria ya nòo *o*du. ²³ *Éphe* te ese ϵ du akanya *òla-l’iswi*. *Ophu* *éphe* anwúshiedu unwégirima, eheni a-nòdu etso; kéle *éphe* a-būru ndu Chipfu keberu l’*óma*; *éphe*bedua g’*éphe* ha; mēkpoo awa phé l’*ophu*. ²⁴ *Éphe* -bya eku oku; mu *evuwaru* *uzo* za phé *énu*. *Éphe* -gudekwadú-a *opfu* l’*ónu* epfu; mu anumawa iphe, *éphe* epfu. ²⁵ *Éjo-nkúta-óswa* *éphe* l’*unwu* aturu a-tùkoje akpa nri l’*éka* lanu. Tēme oduma awata ata *éswa* g’*eswi*. O búru iphe, agwò e-rije bú urwuku. Iphe ono ta adu ϵ du *ophu* emeka iphe; *ozoo* gbua iphe egbugbu l’*eli* úbvú mu ono, dū nsò onò l’*ophu*.” Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

66

Ikpe yele éka obu a-du

¹ Wakwa iphe, Chipfu epfu: “Imigwe bukwa aba-eze mu. Eliphe búru okposhi, mu tū-koberu ókpa. Dēnu *é*gube ulò, unu a-kpuru mu? ?Bú *é*gube awe bē mu a-nòduje iya atúta unme obu? ² ?Tòbudu mbèdua gude *éka* mu mee iphemiphe ono g’o ha meru g’o gude *éphe* dū?” Nokwa iphe, Chipfu eepfu. “Wakwa *é*gube onye mu a-gube iphe baa: onye wozeru onwiya alí; yele onye obu iya dū àgù; onye anumaje *opfu* mu; ndzú erwuta iya.

³ “Obenu l’*onye* buphepo l’*oogburu* mu eswi; dukwa g’*onye* egbu nemadzú. Onye gude nwaturu agwa mu dukwanu g’*onye* aswíkwo nkúta olu. Onye gude iphe, o kòtaru l’*opfu* bya mu anunu dule mu-a g’*onye* agbashí mu mee ezi. Onye akpòkwanuru mu ùnwù-isensu óku dūepheo g’*onye* agwa nshí. Noo kéle *éphe* hatawaru *énu* *éka* phé. Tēme o

bùru iphe, aduje phẹ ree bù ejo ahùma, ephe anọduje eme. ⁴ Oo ya bù lẹ mbẹdua a-chotakwapho iphe, mu e-gude mekpaa phẹ ẹhu. Mbù-a; mu e-meẹ phẹ phọ iphe, ephe atsu ebvu; kele teke mu kuru oku ta adudu onye zaru mu ẹnu. Ophu o dudu onye yeru mu onu teke mu pfuru opfu. Ephe nọdu mu l'iphe eme ejo-ememe. Teme o bùru iphe, ephe hotaru eme bù iphe, adudu mu ree."

⁵ Unu numakwa Opfu Chipfu; unubẹ ndu anmajeru opfu iya pyaapyaapya: "Unwunna unu, bù ndu kpọru unu ashị bya ewuchia unu ewuchi l'opfu ẹhu mu bẹ pfuwaru sụ: 'Gẹ Chipfu goshinu l'ọ bù onye gbaru g'a kwabeje iya ùbvù; k'opfu anyi a-huma ẹhu-utso unu!' Olee ee-mechanaa mee ndu ono iphe-iphere. ⁶ Numakpodapho utsu, ada lẹ mkpukpu! Numakpodapho uzu, aatu l'eze-ulo Chileke. O kwa iphe, ada nu bù lẹ Chipfu apfu ndu ohogu iya iphe, rwuberu phẹ nu.

⁷ "Zayonu bẹ ime byaru awata ememe; o nwụwa nwa. Mbù l'upfu byaru awata iya eme ẹhuka; o nwụwa nwa nwoke. ⁸ ?Bù onye numajeru egube iphe ono? ?Bù onye humajeru egube iphemiphe ono? ?Aanwuje oha l'opfu l'ujiku lanu? Tọo ?aa-du ike zeda ndu a-buru oha ẹka phẹ lẹ mgbo lanu? Olee o bù; o kwadu-a ime, wataru eme Zayonu; o nwụwanu unwegirima iya. ⁹ ?Mu e-mechaa g'ime merwua l'anwunwu; mu emeedu g'a nwụya ya tọo?" Nokwa iphe, Chipfu eepfu. "Sụ-a; ?mu a-gbẹ sụ-chia ẹkpanwa l'ẹka ma gbẹ mewaa gẹ nwa rwua l'anwunwu?" Nokwa iphe, Chileke unu epfu.

¹⁰ G'ehu tuko unu lẹ

Jierúsalemú tsoo utso!

G'unu gude Jierúsalemú

tee ẹswa; iphe,

bukpoo unubẹ ndu yeru

iya obu!

G'ehu tsoshikpoo unu l'iya

ike;

mbu unubẹ ndu rarụ

iya ẹkwa;

¹¹ kele unu a-ngu ẹra ngu-ja

epho l'era iya ono,

bù ẹra ndumobu ono.

Unu a-ngukpoo ya mja ya

pyopyopyo l'ọ tsoo

unu utso;

kele ọo-nodu agbo ke jojojo.

¹² Kele-a; wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "Mu e-me g'ehu-guu sọru iya gborogboro gẹ nggele. Teme ẹku, shi ohamoha alwaru iya gẹ nggele, aso asoso. Ee-che ngu ẹra; hee ngu l'onwiya; tee ngu ebvu l'utapfu. ¹³ Oo gẹ ne aduje nwa iya obu bù gẹ mu a-nodu adu unu obu. O bùru lẹ Jierúsalemú bẹ mu a-nodu adu unu obu obu. ¹⁴ Unu -humaepho iphe ono bẹ obu a-tsoahaa unu utso. Unu abyaahaa pulapula g'ẹswa. Iphe ono, Chipfu e-me l'ehu ndu ejeru iya ozi ono; bẹ l'e-me g'a maru iya. Obenu lẹ ndu ohogu iya bẹ ọo-tukoshi oke ẹhu-eghu iya."

¹⁵ Unu lekwa; Chipfu gudekwa oku abya. Teme ugbo-inya iya dugbaa g'oke pherephere. O bùru oke iwe bẹ oo-gude tukoshi phẹ ẹhu-eghu iya. L'ọ gude oku, enwu phoophoophoo baaru phẹ mba; ¹⁶ kele ọo oku yelee ogu-echi iya bẹ Chipfu ee-gude kpee ndiphe ikpe; mbu lẹ ndu Chipfu a-phu teerii a-dukwa igwerigwe.

¹⁷ "Ndu ono, doru onwophẹ nsọ bya asachaa onwophẹ awu eje l'ẹnya-agwa; mbu ndu awu l'odze etso onye ono, nọ l'echilabọ ndu ata anu ezi; me ndu ata okerepfu; me ikpoto anu ọzo, aasogba nsọ; ndu ono g'ephe ha l'a-tuko tabuhu onu l'ugbo lanu." Nokwa iphe, Chipfu eepfu. ¹⁸ "Teme eshinu ephe eme egube umere ono; teme ephe nodu ari egube iriri ono bẹ mu abyaakwaa achikobe ohamoha; mekpoo ndu epfu egube opfu, ephe epfu g'ephe bya ahuma gẹ mu du-be akpabiri.

¹⁹ "Mu e-me iphe-ohubama l'echilabọ phẹ. Mu abya ahuru nwa ndu ophu waru nu zia g'ephe jedzuru ohamoha ono, bù ndu teke anuma-swee ụdu mu; ophu ephe eke ahuma-swee gẹ mu du-be akpabiri ono; mbu g'ephe jee mkpukpu Tashishi; waa ali Pulu; yelee ali ndu Lidiya; mbu ndu ono, agbajẹ apfu ono. Ephe eje ali ndu Tubalu; yelee ke ndu Jiavanu; jekota ali ndu bu ụzenya ụzenya lẹ mgboru eze-enyimu. Ephe eje emee g'ohamoha ono maru gẹ mu du-be akpabiri. ²⁰ Ephe a-tuko unwunna unu l'opfu, shigbaa l'ohamoha chita bya l'ubvu mu, du nsọ lẹ Jierúsalemú. Ephe a-buru iphe, e gude gwaa Chipfu. Ephe anodu l'inya abya; me l'ugbo-inya; mekpoo l'ugbo-ali, ophu aakpu akpukpu. Ephe anodu l'eli inya-mulu; mekpoo l'eli inya-kamelu awu abya." Noo

iphe, Chipfu epfu. “Sụ-a; aa-chịru phẹ bya ẹgube ono, ndu Ízureḷu eyeje ngweja-nri l'ite, a ta sọdu nsọ gude bya mu anunu l'eze-ulo mube Chipfu ono. ²¹ Teme mu a-hakwaru phẹ phọ họtá g'ẹphe bụru ndu-uke mube Chileke; yele ndu Lívayi.” Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

²² “Sụ-a; ọ kwa g'igwe òphúú; yele eliphe òphúú, mu e-me a-nọ jaswaruroya l'iphu mu; nokwa g'ẹpha unu; yele awa unu a-nọ.” Nokwa iphe, Chipfu eepfu. ²³ “Ee-shije l'iphe, bụ Obo Onwa-òphúú jasụ l'iphe, bụkota onwa afufu ọzo; teme l'e shijekwapọ l'iphe, bụ eswe-atuta-unme lanụ jasụ l'iphe, bụkota eswe-atuta-unme ọzo; mbụ lẹ nemadụ l'ophu a-byajẹ bya abaarụ mu ẹja.” Nokwa iphe, Chipfu eepfu. ²⁴ “Ọzo bụ l'ẹphe a-lufuje je ahụma odzu ndu kwefuru mu ike. Ẹka ono bẹ ẹkà, a-nọdu ata phẹ nụ taa nwuhukwa anwuhu. Ophu ọku, enwu iya nụ anyihudu anyihu. Ẹphe aburu iphe, ndiphe l'ophu a-nọdu akpọ-yiru ukuvu.”

Ekwo Jieremaya Onye Mpofuchiru Chileke

¹ Qwaa bu opfu Jieremaya nwa Hilikaya. O tso le ndu-uke Chileke, shi le mkpukpu Anatotu, no l'ali ndu Benjaminu. ² O nwaru opfu Chipfu l'apha k'iri l'eto, Jiosaya nwa Amonu bu eze ndu Jiuda; ³ bya anumakwa iya pho teke Jiehoyakimu nwa Jiosaya bu eze ndu Jiuda; gbiriri jasu l'onwa k'ise l'apha k'iri le nanu l'abubu, Zedekaya nwa Jiosaya bu eze ndu Jiuda, bu teke a kpuru ndu Jierusalemu le ndzu laa aka ozo.

Chileke eku Jieremaya

⁴ Opfu Chipfu rwuru mu nchi su: ⁵ "Mu byaru akpu ngu ye l'epho ne ngu; mu vuhawaru uzo maru ngu. Mbua l'a byaru anwu ngu; mu vuhawaru uzo hota ngu dobe ichi; bya emee ngu onye epfuchiru Chileke l'ohamoha."

⁶ Tobudu iya bu; mu su: "Aa! Gube Nnajiuphu, bu Chipfu; mu ta amakwa g'epfufe opfu; kele mu bunukaru nwata!"

⁷ Chipfu su mu: "Ta asujeshi li bunukaru nwata. Iphe, bukpo onyemonye mu suru gi jepfu be ii-jepfukota je epfuaru iya iphe, mu karu ngu su gi pfua. ⁸ Ta tsujekwa phe ebvu; kele mu nokwa swiru ngu eswiru; teme mu je l'anafutaje ngu l'eka phe. Nokwa iphe, mube Chipfu epfu bu ono."

⁹ Tobudu iya bu; Chipfu bya amachia aka iya bya edenyi mu l'onu bya asu mu: "Nta be mu yewaru opfu mu l'onu nkengu. ¹⁰ Lekwa le-a; ntanu-a be mu hotaru ngu dongoo ohamoha l'ophu; bya edobe ngu dongoo iphe, bukpo ali-eze l'ophu; gi pheshia epheshi; lakashia alakashi; gi mebyishia emebyishi; kwatsua iphe, du k'akwatsu; li kpa iphe, du k'akpukpu; bya adza iphe, du k'adzadza."

Iphe-ohumalenya labo

¹¹ Noo ya bu; opfu Chipfu bya erwua mu nchi su: "Bu gunu be i humaru; Jieremaya?" Mu su: "O kwa iphe, mu humaru bu ekali-oshi alumondu."

¹² Chipfu su mu: "O bu-a iphe, i humaru be o bu; kele mu nwu enya kwaberu opfu mu; mu je l'e-me iya ge mu pfuru iya."

¹³ Opfu Chipfu rwukwaa mu le nchi ozo. O su mu: "Bu gunu be i humaru?"

Mu su iya: "Mu humaru ite, puhuru uphu; o gberu egberu kpolia ike l'uzo isheli."

¹⁴ Chipfu su mu: "O l'uzo isheli ono be mkpurupyata e-shi dapfu iphe, bukpo ndu bu l'ali-a l'ophu. ¹⁵ Mu abyakwa ekukobe ndu ali-eze ndu isheli l'ophu. Nokwa iphe, mube Chipfu epfu bu ono. Ndu eze phe a-bya bya eworu aba-eze phe sibe l'onu-abata mkpukpu Jierusalemu. Ephe a-dapfu igbulu iya gbaa mgburugburu; bya adapfu iphe, bukpo mkpukpu, no l'ali ndu Jiuda. ¹⁶ Mu e-kpe phe ikpe; opfu l'ephe meru ejo-iphe; l'ephe jikaru mu je awata akporu agwa ozo unwu-isensu oku. Teme ephe wata abaru iphe, ephe gude aka phe mee aja. ¹⁷ Oo ya bu le-a; gubedua l'onwongu; rikobe onwongu. Gbalihu je epfuaru phe iphemiphe, bu iphe, mu suru gi pfuaru phe. G'ephe be yekwa ngu ebvu; odumeka be mu e-yekwa ngu ebvu l'iphu phe. ¹⁸ Ntanu-a be mu mewaru ngu; i buru mkpukpu, a kpushiru ike; bya aburu itso, a wuru l'igwe; bya aburu igbulu, a kpuru l'onwirubvu. Mu mewaru ngu gi pfuru pfushia ike l'iphu ndu ali-a l'ophu; mbu l'iphu ndu eze ndu Jiuda l'ophu; me ndu-ishi phe; me ndu-uke phe; me ndu ali-a l'ophu. ¹⁹ Ephe e-tso ngu ogo; ole ephe taa lwu-kpedu ngu; kele mu no swiru ngu eswiru; teme mu je l'a-nodu adzo ngu l'eka phe. Nokwa iphe, mube Chipfu epfu bu ono."

2

Ndu Izurelu atunwa Chileke

¹ Mu byakwa anuma olu Chipfu, suru mu: ² "Je je araa ya arara ge ndu Jierusalemu numa-dzuru; su phe-a:

"Mu nyatakwaru g'o shi
evubeje ngu evuvu
eme iphe,
du mu ree teke i bukwapu
okorobya.

I shi yee mu obu ge nwanji,
a luru k'ophuu.

I shi etsojeru mu je aghakota

echiëgu;
mbù je aghaa alì ono,
adùdu iphe,
aakoje iya ono.

³ Ndu Ízurèlu shi dùru Chipfu
nsò.

Ò bùru phè bù akpùru mbù,
mu vuru ọzo kpata l'iphe,
mu kọru l'opfu mu.

Iphe, bukpoò ndu mekparu
phè ẹhu bè ọ nmaru
ikpe.

Teme ẹjo mmekpa-ẹhu
dapfukwa phè phò.

Noo iphe, Chipfu epfu bù ono.”

⁴ Unu nùmakwa opfu Chipfu;
unubè ọnu-ọlò Jiékọpu;
unubè ipfu l'ipfu ọnu-ọlò
Ízurèlu!

⁵ Wakwa iphe, Chipfu epfu
baa:

“?Bù ọnu bè ndiche unu phè
sùkporu lẹ mu mejeru
phè, meru g'ò gude
ẹphe haa mu jemihu?

Ẹphe je awata etso ntekpe,
adùdu urwu, ọ baru
phè shi nno bùru ndu
adùdu iphe,
ẹphe baru urwu iya
l'onwophe;

⁶ ọphu ẹphe ajiduru sù:

“?Bù awe bè ọ nọ;

mbù Chipfu,

bù iya dufutaru anyi

l'alì Ijiputu;

bya edua anyi dughaa

echiëgu, adùdu iphe,

dabyiru iya nù;

mbù dughaa alì ono,

bù evevee dù iya;

yẹe iduma iduma;

alì, dù chakìri chakìri

bya agbahùkota tsùkiribaa;

alì, adùdu onye eshije iya

eshishi;

ọphu ọ dùdu onye bu iya

ebubu?’

⁷ Sù-a; mu duru unu dubata

l'alì emehu iphe,

e meberu iya g'unu riye

akpùru-iphe, amì iya nù;

yẹe ẹku, kùru iya nù.

Obenu l'unu bataru iya bya

atùrwua alì mu;

bya emee okiphe mu ono;

ọ kpọo idzù.

⁸ Ọphu ndu-uke mu ajiduru sù:

“?Bù awe bè ọ nọ; mbù Chipfu?’

Ndu eme k'ekemu ta amadù

onye mu bù;

ndu-ishi kwefuru mu ike;
 ndu mpfuchiru buru Balu
 be epe epfuje iphe,
 o pfuru; buru iphe,
 epe etso bu nteke,
 adudu urwu, o baru.”

⁹ Wakwa iphe, Chipfu epfu
 baa:

“Oo ya bu le mu e-pfunupho
 iphe, unu meru mu
 ozo.

Mu a-ndu efunupho ozo
 iphe, unu nwanwa
 unu meru mu.

¹⁰ Mbua; unu ghabunaa
 eze-enyimu bahu l’ali
 ndu Sayipuros je
 elekpodapho enya!

Unu yenu nemadzu ge
 jerwua ali ndu Keda
 je egua ya igo
 rengurengu!

Maeshikwaru ?O nweru
 eka egube iphe ono
 mejeru?

¹¹ Mbua; ?O duru oha,
 gbajeru agwa phe inwe;
 l’ebe abu l’iphe obu,
 epe agwa obu bu Chi?

Obenu le ndibe mu gbanweru
 mube onye du
 akpabiri je anata iphe,
 adudu urwu, o baru.

¹² Gube igwe; g’iphe-a nyikwaa
 ngu ishi edzu!

G’i kpo-yiaru iya ukuvu!
 Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

¹³ Ndibe mu mewaru uzi iphe-eji
 labo.

Epe gbadowaru mu;
 mbu mube ogbà mini,
 doru risa;
 aso gborogboro;
 bya ebvuaru onwophe
 iduma-nnakobe-mini;
 teme o buru
 iduma-nnakobe-mini,
 gbawashihuru agbawashihu;
 ophu mini adojeduru iya.”

¹⁴ “Izurelu ?o bu ohu to?
 ?O bu onye a byaru anwu;
 o buwaru ohu to?

?Denukwanu go gude a
 kwaaha ya okwata?

¹⁵ Oduma, du igwerigwe
 sukwaru ekiri;
 bya abawaru iya
 hanyihanyi.

Epe tukowaru iphe,
 du l’ali iya mebyishichaa.
 Mkpukpu, dugbaa ya nu be

a tɔakwaru ọku;
 ọku tsufukọta iya;
 ọphu ọ dɔedu onye bu iya
 nɔ.

16 Ọzo bụ lẹ ndu mkpɔkpɔ
 Mɛmufisu;

yɛe ndu mkpɔkpɔ
 Tahɔpanahesu kpɔwaru
 ngu ishi.

17 ?Tɔbudu ngu meru iya
 onwongu;

eshinu i jikaru Chipfu,
 bụ Chileke ngu teke o
 du ngu eje lẹ gbororo?

18 Nta-a; ?bụ ɡunu kparu iphe,
 iije alɔ Ijiputu eje angu mini,
 shi l'enyimu Shihɔ?

Ọzokwanu; ?bụ ɡunu bụ k'eje
 alɔ Asiriya je angu mini,
 shi l'enyimu Yufurɛtisu?

19 Ejo-iphe, iime bɔkwa
 iya e-mechaa hɔa ngu
 ahɔhɔ.

Ọ bɔru azu ono, iila ono
 a-gbɔru ngu ɔja.

Rɔnaa ya arɔri maru g'ọ
 dɔ-beru ngu eji waa
 g'ootsu-beru ngu l'ehu
 g'i jikaru Chipfu,
 bụ Chileke ngu;
 ọphu iitsudu iya ebvu
 ililekpoo.

Nokwa iphe, Nnajiuphu epfu
 bụ ono;
 mbu Nnajiuphu,
 bụ Ọkalibe-Kakota-Ike."

20 Ọ bɔru teke dɔhawaa ɛnya
 bɛ i nyakafuru ishi iphe,
 shi segbabɛ mu lẹ ngu;
 mbu l'i nyakafuru ɛgbirigba,
 e shi gude tɔgbabe mu lẹ ngu;
 bya epfua sɔ l'i tii jeɛduru
 mu ozi!

G'e lekeberu ɛnya epfu;
 i wata azɛ-phe l'eli iphe,
 bụ ɔbvú, ha l'eli;
 mɛ l'iphe, bɔkpoo mkpula
 eze-oshi, jaru àjàjà;
 gɛ nwanyj-ɔkpara.

21 Mu kɔwaru ngu g'onye kɔru
 opfu ọkpobe vayinu,
 karu upfu bya adɔebe ree.

?Dɛnukwanu g'o gude i
 ghakɔbeepfo bya awɔeru
 mu pho ohu vayinu?

22 Ọ tɔ dɔkwa m'obeta i gude
 ncha-ọkanwa saa
 onwongu;
 bya ekwokpoo ncha
 kwogharu iya ɛka;
 ikpe ono, nmaru ngu
 ono rakuru ngu pho l'ehu

g'ò rakuru l'iphu mu.
 Nokwa iphe, Nnajiuphu,
 bu Chipfu epfu.
 23 ?Denu g'ii-shi sù l'a ta
 tūr wukwaru ngu;
 ophu ì gwòkwaru obvu
 ono, bu Balu?
 Lewarò ɛnya l'egube umere,
 i meru lẹ nsuda ono!
 Gbunaa igo l'egube umere,
 i meru l'eka ono.
 Iphe, ì bu bẹ bukwa nyee
 ìnya-kamelu, ebu
 nggada karagidimu
 karagidimu.
 O -buru nggada ono shia
 owa-a;
 l'o buru iya shia ophuu.
 24 Nyee nkapfu-igara-oswa,
 echiegu kwowaru ehu,
 akpo pherephere furumu;
 eka o duru iphe,
 agu iya ememe.
 Mbù l'ò -nòdu ana okee;
 ta adudu onye alophuje
 iya azu.
 Okee ya -nòdu achi iya;
 ike taa bvudu okee
 ya obu.
 O -bya eshi nyee ya ono
 okee;
 bẹ o hũmaanaru-a eka
 o nọ.
 25 Sù-a; ta agbashi oso gbiriri
 jasù g'okpa swachafu
 ngu;
 ekpiri akpo ngu jegirijegiri.
 Obenu l'i pfururo sù:
 ?Kẹ gunuhunu?
 Agwa ndu ohozo bẹ mu
 yeru obu.
 O buru phẹ bẹ mu a-nòdu
 agba etso.

Ndu Ízurelu gbaru g'aa-nu phẹ aphu

²⁶ "O kwa g'eekpuje onye-oshi iphu lẹ ntụ mẹ e -gude iya-a; bu g'e kpuru onu-ulo Ízurelu iphu lẹ ntụ. Ephembedua; ephe lẹ ndu eze phe; yee ndu-ishi phe; mẹ ndu-uke phe; mẹ ndu mpfuchiru Chileke phe; ²⁷ tukuru sù ntẹkpe, a pyiru lẹ mkpurukpu oshi l'ò kwa iya bu nna phe. Bya asu iphe, a pyiru lẹ mkpuma l'ò kwa iya bu ne, nwuru phe nù. Nta-a bẹ ephe ghawaru mu azu; ephe ta aghaduru mu iphu. Oke obujekwanuru; ephe -daba l'iphe-ehuka; ephe asukwa-a gẹ mu bya adzo phe!

²⁸ "Denuhunu agwa obu, unu gwoshiru onwunu obu? G'ephe byanu mẹ o -buru l'ephe a-dzota unu mẹ unu -nòdu eje iphe-ehuka; kele oo g'unubẹ ndu Jiuda nweberu mkpukpu igwerigwe bu g'agwa unu du-be igwerigwe. ²⁹ Denu g'ò gude unu nòdu epfu l'ò nweru iphe, mu meru unu? Ee! Unu tukoakwaru g'unu ha kwefukotaru mu ike! Nokwa iphe, Chipfu eepfu. ³⁰ Iphe, mu chiru ndibe unu bukwa iphe-mmanu; g'ò tọ budu l'ephe eye onu k'emezi iphe, ephe mesweru-a. Ogu-echi ngu suwaru ndu mpfuchiru unu pyaapya g'oduma, alajashi iphe o guderu alajashi. ³¹ Unube ogbo nta; unu lenaa enya ree l'opfu Chipfu, suru: ?Mu bujeru ndu Ízurelu echiegu; tọo alì, gbahuru tsukiribaa? ?Denu g'ò gude ndibe mu nòdu epfuje sù: 'Anyi nwekwaru onwanyi aghaphe g'ò du anyi. Ophu anyi abyapfutabaedu ngu ozo?' ³² Nwamgboko ?ozohaje iyagba iya? Tọo nwanyi, ala ji; ?ozohaje iphe, e gude kwaa ya akwa ala ji? Obenu lẹ ndibe mu

zohawaru mu ujiku olemole, ete nweeđu aguta. ³³ Lewaro g'i gude ačo n-yemobu ačo iya k'erengete! Mbü l'unwanyi, kachakpoo adü njo bę i zichawaru iphe, iime. ³⁴ Oo l'uwe ngu bę ndiphe humaru mee-ndzü ndu ukpa, adüdu iphe, ephe meru; l'ębe abü l'i guderu phe l'ęka ephe etsuka ọlo ngu.

"I mechakpoo iphemiphe ono; ³⁵ i nọdu epfukwaro sụ l'ọ tọ dukwa iphe, i mejeru. L'ęhu tee ghukwa mu eghu l'opfu ęhu ngu. Ole mu e-kpekwanu ngu ikpe; eshinu i suru l'ọ tọ dudu iphe, i mejeru. ³⁶ ?Dęnu g'o gude i tsoru aghaphe ačo g'i gbanwee ọzo ngu. O kwa g'o tọ dudu iphe, ndu Asiriya duru ike meeru ngu bụ gę ndu Ijiputu adüdu iphe, ephe a-dü ike emeru ngu. ³⁷ Ii-mechakwa shikwapho l'ęka ono vuru ęka l'ishi lwaje; kele mu tukowaru ndu ono, i kporu obu yeru ono jika; ophu ephe e-yekwaru ngu ęka."

3

Ndu Ịzurelu, e te gudedu ire phe ęka

¹ "O -buru lę nwoke chifuru nyee ya; nwanyi ono -paru iya haa je aluru nwoke ozo; nwoke ono; ?oo-chokwarupho nwanyi ono eje tọ? Ono ?tọ budu aturuw alı l'opfu l'opfu? Obenu lę gubedua gbawaru ukpara l'ęka ndu dę igwerigwe, unu l'ephe eshi ọnyä. ?İi-dü ike lwaphuta azu lwafuta mu tọ? Nokwa iphe, Chipfu eepfu bụ ono."

² Palia ęnya huma nggerede ęka aagwaję iphe. ?O nwekporu ęka ono g'o ha a nọda phaa ngu kutukutu? L'aguga gbororo bę jinodujehaa ele ęnya ọnyä; mbü nọduchaa g'ęka ndu Arabu nọ l'echięgu. I merwuakwaru alı l'ukpara ono, jigba ono; yee ęjo-iphe ono, iime ono. ³ Nokwa g'o gude e sephu mini azu g'o to dzeshi. Ophu mini ishi-apha edzejeđu ililekporo. Ole iimele-a umere nwanyi-ukpara. Ophu i kwedu haa g'iphere gude ngu.

⁴ "O kwa l'i wataru mu eku oku sụ: 'Nnana mu-e! O kwa ngu bụ onye shi lę teke mu bụ nwata ehe mu! ⁵ ?Ęhu a-nọdu eghuwa ngu rọ eghu tekenteke tọ? Oke-ęhu-ęhu ngu; ?oo-nọ jasü l'ojejeje tọ?' Oo ęgube ono bę jinoduje epfu opfu; ọle iphe, bukporo ęjo-ememe, İi-dü ike mee; bę i mekotawaru."

Ndu Ịzurelu me ndu Jiuda gbaru g'izimanu lwa phe azu

⁶ No iya; o buru teke Jiosaya shi buru eze bę Chipfu suru mu-a: "?I humawaru iphe, Ịzurelu ono, e te gudedu ire iya ęka ono meru? O tukokporu ubvu, ha l'eli; mekpoo oshi, jaru ajajä jekota je anodu ria ogori. ⁷ Mu dobesu l'o -mechaa iphemiphe ono bę oo-lwaphuta azu lwafuta mu; obenu l'o to meduru iya nno. Temę nwune iya nwanyi, e te eguede kwapho ire iya ęka bu Jiuda tuko iphemiphe ono, oome ono humakota. ⁸ Mu bya ederu ekwo achifu nu onye ono, e gudedu ire iya ęka ono, bu Ịzurelu chifu iya; opfu l'o rinukaru ogori. Mu byakwaro ahuma lę nwune iya nwanyi, e gudedu ire iya ęka kwapho, bu Jiuda bę ndzü aguduru. Yebedua tugbukwapho lufu je eriahaa ogori. ⁹ O buru l'oo l'urwuali, Ịzurelu shi arwu ta adüdu iphe, Jiuda guberu iya meru g'o gude o merwushia alı; mbü yele iphe, e meru lę mkpuma; yee ophu e meru l'oshi nodu eri ogori. ¹⁰ Iphemiphe-a mekotakpo Ịzurelu; ophu o meduru nwune iya nwanyi, e gudedu ire iya ęka bu Jiuda g'o gude obu iya g'o ha lwafuta mu; o buleru-a ęregede bę o gude lwa. Nokwa iphe, Chipfu eepfu."

¹¹ Chipfu bya asukwa mu pho: "Ịzurelu ono, ekwedu nkemu ilile ono kakwa apfubekoto eme lę Jiuda, e gudedu ire iya ęka. ¹² Woru ozi-a je ezia ndu isheli; sụ phe-a: 'Lwadupho; gube Ịzurelu ono, ekwedu nkemu ono! O kwa Chipfu epfu opfu ono. Mu taa gbanwubekwaru ngu iphu ozo; kele mu phunukakwaru obu-imemini. Nokwa iphe, Chipfu eepfu. Ęhu taa nọduekwaro eghu mu eghu l'opfu ęhu ngu. ¹³ Oo ępho g'i kweta l'ikpe nmaru ngu. L'i kwefuru Chipfu, bu Chileke ngu ike; bya eworu eme iphe-oma ngu je atukaruo agwa ndu ohozo nanunanu l'iphe, bukporo mkpula oshi, jaru ajajä; ophu iimejeđu iphe, mu suru g'i meje. Nokwa olu Chipfu.

¹⁴ " 'Unu lwadupho; unubę ndu ono, ekweđu nkemu ono! Nokwa iphe, Chipfu eepfu; kele o kwa mbędua bu İi, alu unu. Mu a-hokwa unu nanunanu lę mkpuku lę mkpuku; hoo unu ebo ębo l'ipfu l'ipfu gude lwa Zayonu. ¹⁵ Noo teke mu a-nu unu ndu a-noduje eche unu g'onye eche aturu ophu e-shi mu l'obu, bu ndu e-gude mmamiphe yee nkwanęnya dua unu. ¹⁶ O -rwua mboku ono, bu teke unu a-kawa igwe buru l'alı-a; bę ephe tee pfubaekwa k'okpoko ogbandzu ke Chipfu. Mbü l'ọ tọ bahubaedu phe l'egomunggo; ophu ephe abyadu anyatabaa ya. Ophu oghoroko iya adubaedu phe; temę ophu ephe emebaedu okpoko ogbandzu ozo. Nokwa iphe, Chipfu eepfu bụ ono. ¹⁷ Teke ono bę ee-ku Jierusalemu "aba-eze Chipfu." O buru lę Jierusalemu bę phamoha e-dzukoje bya akwabe ępha Chipfu ubvu. Ephe tee mebaedu iphe, shi phe l'ęjo okpoma mgbashı phe ono. ¹⁸ O -rwua mboku ono bę ndu onu-ulo Jiuda a-tugbabe l'onu-ulo

Ízurèlu; ephē eshi l'alì, dù l'ùzo isheli tũko bya bya eburu l'alì ono, mu nũru ndiche unu phē g'ò bũru okiphe phē ono.' "

Ndu kē Chileke abarũ agwa ozo eja

¹⁹ Mũbe Chipfu l'onwomu sũ:

"Lenu lē mu gege
egudekp̄oep̄ho ehu-utso
emekp̄oē ngu ph̄o gē
nwa; woru eguru alì,
dũ ree nũ ngu;
mbũ eka kachaa
ree l'okiphe,
ndu oha l'ophu enweje
enwenwe.

Mu shi dobesũ l'ii-ku
mu nna;
ophu ñi-hadũ mu etsotso.

²⁰ Obenu l'oo gē nwanyì,
ji iya egudedu ire iya
eka adũjeru ji iya
ghelegheleghele
bũ g'unu dũru mbēdua;
unubē onu-ulo Ízurèlu.

Nokwa iphe, Chipfu eepfu
bũ ono."

²¹ A nũmaru olu, ada lē
nggeregede eka aagwajē
iphe.

O bũru eka, ephē ara;
tēme ephē nõdu arw̄o
arw̄orwo;
mbũ unwu Ízurèlu;
kēle ephē shisewaru
uzo phē bya azohawa
Chipfu, bũ Chileke phē.

²² "Unu lwadũpho;
unubē ndu ono,
ekweēdu kē Chileke ono!

Mu e-me g'unu ta abũheru
ndu laphuru azũ."

"Ao; anyi abyapfuta ngu-a; kēle oo ngu bũ Chipfu bya abũru Chileke anyi. ²³ Tororo bũ l'onye ele eña gē nggeregede eka aagwajē iphe dzoo ya; ele eña iphe iphoro; ophu ùzũ, aatũ l'eli úbvũ adũdu onye oo-dz̄o. Hoo haa bũ l'oo Chipfu, bũ Chileke anyi bē bũ onye ndz̄ota kē ndu Ízurèlu. ²⁴ E -shikp̄o teke anyi bũ okor̄o bya bē agwa agwa ono, bũgbaa iphe-iphēre ono tũkoakwaru nwakanya, nna anyi oche phē setarũ ripyaa; mbũ atũru yēe eḡhu phē; yēe eswi phē; yēe unwu phē nwoke; mē unwu phē nwanyì. ²⁵ G'anyi zēnu azēe l'eli iphēre anyi obu; anyi anodunu g'e kp̄a anyi iphu lē ntũ. L'anyi lē nna anyi oche phē meakwaru Chipfu, bũ Chileke anyi iphe-ēji. Noo kēle anyi te emejeduru iphe, Chipfu bũ Chileke anyi sũru g'anyi mee; e -shi teke anyi bũ okor̄o bya byasũ nta-a."

4

Oku izimanũ alwa azũ

¹ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "O -bũru l'ii-lwa; gũbe Ízurèlu; g'ì lwapfutanũ mu! O -bũru l'ii-tso agwa ono, bũ mu ebyi ono ogu gē mu ta ahũmajēhe iya; ophu ñ kpa-phuhēduru akpaphuhu; ² tēme o -bũru l'ii-nõduje egude ire-lanũ; waa ikpe, pfuru oto; waa apfũbekoto ribua angũ sũ: 'Eshinu Chipfu nõ ndzũ g'ò nõ iya-a' bē Chileke e-gude iswi ehu iya kebe ohamoha l'oma; tēme ohamoha ono egude iswi ehu iya riaha úbvũ."

³ Sũ-a; wakwa iphe, Chipfu epfu anũ ndu Jiuda waa ndu Jierúsalemũ: "Unu k̄opyashinaa eka a k̄oduru ak̄oko! Unu ta ak̄ushinu iphe l'egbudu! ⁴ Unu bunaa onwunu úbvũ; buaru iya Chipfu! Unu bunaa onwunu úbvũ ime-obu; unubē ndu Jiuda yēe ndu Jierúsalemũ. Odu meka bē oke ehu-eḡhu yēbe Chileke a-gbanwuhukwa tsuaaha

g'òku. Ọ bụru iphe, a-kpa iya nù bụ ẹjo-ememe, unu mewaru. Ọ -wata etsutsu; ta adúkwa onye a-gbanyị iya nù."

Ọla-l'iswi, e-shi l'isheli

⁵ "Unu raa ya arara l'alì ndu Jiuda!

Unu echia ya ị mkpu ị Jierúsalemu sù:

'Unu gbua opu-ọgu tsoru alì ndu Ízurẹlu l'ophu!'

Unu rashia ọrà ike sù:

'Unu dzukọbe l'ẹka lanù!

G'anyi gbala laa mkpukpu, a kpụ-pheru igbulọ mgburugburu!'

⁶ Unu palia ẹkwa-ọhubama g'e jeshia úbvú Zayọnu!

Unu gbalaa je anọdu ndzù!

Be ejekpọkwa anmarwube; kele mu shikwa l'uzo isheli gude ọla-l'iswi abya; mbụ mgbu-ọnwu, a-dụ ẹjo ẹji."

⁷ Oduma shiakwa

l'ẹpfukala iya wafuta.

Ọla-iphe-l'iswi k'ọha l'ophu bẹ gbalihuakwaru nù.

O shiakwa l'ẹka ọ nọ tgbua eje g'o mee alì unu ono g'ọ bụru ochobu.

Mkpukpu unu a-tuko

buchaaru ikpọzu;

ophu ọ dudu onye bya

l'ebubaru l'ime iya.

⁸ Ọo ya bụ ị-a;

unu yee uwe-aphu;

raa ẹkwa;

chia mkpu-ẹkwa;

kele o-re-phuruphuru,

bụ ẹhu-eghu Chipfu

teke alaphukwa azu

l'ẹhu anyi.

⁹ Chipfu sùru-a: "O -rwua mbọku ono bẹ meji a-tofukwa ndu eze ẹphe ị ndu-ishi. Ndzù-agugu egude ndu-uke Chileke; ndu mpfuchiru Chileke agbachihuchaa nchi."

¹⁰ Ọ bụru iya bụ; mu sù: "Haa; gube Nnajiuphu, bụ Chipfu; ndu-a ẹphe ị ndu Jierúsalemu bẹ i dusweakwaru uzo rengurengu kpo; kele i sùru phẹ ị nchị adukpokwaa phẹ doo. Ọle ogu-echi bẹ a dabẹkwanuru anyi l'ẹkpiri!"

¹¹ O -rwua teke ono bẹ aa-karụ ndu-a ẹphe ị ndu Jierúsalemu sù phẹ-a: "Ejo pherephere, erebushi anụ l'ẹhu, e-shi ị ngeregede, nọ l'echiẹgu ono; l'e-zi zipfuta ndibe mu; ophu ọ bukwa g'ọ phuchaa phẹ aphucha ọzoo g'o mechaa phẹ emecha. ¹² Pherephere ophu a-ka ono njo, bẹ l'e-shikwaphọ mube Chipfu l'ẹka. Nta-a bụ gẹ mu bya anmaa phẹ ikpe."

¹³ Lenu! Ohogu ọbụ l'asokwa pulapula g'urwukpu abya. Ugbọ-inya phẹ nọdu ezi phaaphaaphaa g'oke-pherephere abya. Inya phẹ kakwa ugo eme ẹgwa. Nshio anyi! Anyi laakwaru l'iswi! ¹⁴ Gube Jierúsalemu; sashinaa ẹjo-ememe, nọ ngu l'obu huma l'aa-dzota ngu! ?Bụ jasụ teke ole bẹ ịi-ha g'ẹjo ọriri kwaa ngu l'obu?

¹⁵ Ọ duru onye-ozì, shi ị mkpukpu Danu ara iya arara epfu l'ẹjo-iphe byapfutaru alì úbvú úbvú Ifuremu. ¹⁶ "Woru iphe-a pfuaru ohamoha! Raarụ iya ndu Jierúsalemu arara; sù phẹ ị ndu ohogu phẹ shikwa l'alì ẹka dụ ẹnya abya. ẹphe nọdu echi mkpu-ọgu ekpu mkpukpu ị mkpukpu, nọgbaa l'alì Jiuda. ¹⁷ ẹphe nọ-pee ya mgburugburu gẹ ndu eche nche l'ẹgu; opfu l'o kwefuru mu ike. Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

18 “Ọ kwa umere ngu; ẃe iphe, i gude ẹka ngu meta bẹ ọtaru iphe-a kobe ngu. Ọwaa bụkwa iphe, bẹ eechi ngu. Oomeshikwa ẹhuka ike; ẹme ọ nọdu alo ẹka ẹ meji!”

Jieremaya agu aphu ndibe iya

19 Ẹpho mu-o! Ẹpho mu-o!

Ọolokwa mu ẹka ẹ meji.
Meji edekwa mu kukuku
l'ime mu.

Mu ta adukwa ike edobe
onu doo;
kele mu numawaru
opu-ogu.

Mu numawaru mkpu,
eechi l'iphu ogu.

20 Ọla-l'iswi tsopyabẹ ọla-l'iswi.
Alị ono l'ophu bụakwaa
ikpozu.

Ibe mu g'ọ ha bẹ a
tukoerupho mebyia
ẹ buregedegengu;
tuko ọlo mu
mebyishia ẹ
ntabu-ẹnya lanu.

21 ?Bụ jasụ teke ole bẹ mu
a-nọdu ele ọgu ẹnya
l'oophuko;
mu anukwapho ẹka
eegbu opu-ogu?

22 “Ndibe mu bụkwa ndu eswe;
kele ẹphe ta amadu onye
mu bu.

Ẹphe bu unwegirima,
enwedu egomunggo.
Teme ophu iphe edojedu phe
ẹnya.

Iphe, ẹphe maru ẹnya iya bu
eme ẹjo-ememe;
ophu ẹphe amadu eme iphe,
du ree.”

23 Mu bya elee ẹnya l'eliphe
mgburugburu;
ophu o nwedu ugbugba;
teme ophu ọ dudu iphe,
du iya nu.

Mu bya elee l'imigwe;
ophu ọ dudu iphoro,
du iya nu.

24 Mu bya elee ẹnya l'eli ubvu
ubvu;
ẹphe tuko anmagbaa
jijijii;
obvu obvu nọdu angagbaa
anganga.

25 Mu bya elee ẹnya;
ophu ọ dudu nemadzu,
mu humaru.

Iphe, bukpo ẹnu,
ẹphe l'eli tukowaa
pnehuchaa.

26 Mu bya ejeshia ele ẹnya;
alị, e shi emehuje iphe
a koru iya;

bụwaru mgbègu-evevee.
 Iphe, bụ mkpukpu,
 nòkota iya nù g'ò ha
 bụkotawaru ikpòzu
 l'iphu Chipfu; mbụ l'iphu
 o-re-phuruphuru,
 bụ èhu-eghu iya onoya.

27 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa:

“Alì ono l'ophu a-bụkwaru
 ikpòzu;
 òle mu tee mebyishibebedu
 iya rọ l'ophu.

28 Ọọ ya bụ l'eliphe a-gu aphụ.
 Imigwe, nọ l'ephekerephe
 agbahụ ọchii;
 kẹle mu pfuakwaru iphe,
 mu pfuru;
 ophu mu alakwa azụ azụ.

Mu pfuakwaru g'òo-du;
 ophu mu a-ghakwa ẹnya
 l'azụ.”

29 Ndu mkpukpu ono l'ophu
 -nụmaepho igiji ndu chì
 ìnya abya ọgu;
 yẹe ndu chi apfụ abya ọgu;
 ephe agbalaa je edomigbaa
 onwophe l'egbudu;
 ndu awụba l'ogba,
 dū l'úbvú je edomishia
 onwophe.

Ephe atuko mkpukpu phe g'ò
 ha ghadoghua gbalaa.

Ọ tọ duedu ophu nemadzụ
 eburu.

30 ?Bụkwanu gunu bẹ iime
 gube ochobu onoya?

?Denu g'ò gude i yee uwe,
 eke meeme;e;
 tẹme i yee iyagba,
 e meru
 lẹ mkpọla-ododo?

?Denu g'ò gude i gude iphe
 techishia ẹnya?

Akwa, ì kwaru onwongu
 bụkwa kẹ mmanụ.

Ndu gu l'ephe eshi ònyà
 bẹ ì dukwaa ashì.

Ephe gbẹkwanu achọwa
 ndzụ ngu.

31 Mu nụmakwaru olu-ekwa
 onye dū gẹ nwanyị,
 ime eme; mbụ l'ude,
 ọotsu dū gẹ k'onye
 ime-ọduu l'eme.

Olu ono bụkwa kẹ Nwada
 Zayonu,

l'eme g'oome tya unme;
 machiru ẹka iya epfu sụ:
 “Oowaa! Ike abvụakwaa mu.
 Ndzụ mu bẹ e woakwaru nù
 ndu mgbugbumadzu.”

5

O tọ dudu onye pfuru oto

- ¹ “Unu tsokpøerupho oma
gbororo Jierusalemu jee
iphu l'azụ;
lephee ẹnya maeshiduru;
chọchaa l'edupfu
l'edupfu phẹ maru mę
unu a-hụma nwonye
lanụ,
bụ onye eme ire-lanụ;
tẹme ọ nọdu achoje iphe,
bụ ọkpobe opfu.
Ọo ya bụ lẹ mu aguaru
mkpukpu ono nvu.
- ² A makwaru-a l'ephe
egudeje epha Chipfu ria
angu; ọle angu ono,
ephe eri ono bukwa
uka bẹ ephe adzu.”
- ³ Gube Chipfu; ?tọ bụdu iphe,
bụ ire-lanụ bẹ jinoduje
ele ẹnya iya?
I chiru phẹ iphe;
ophu o meduru phẹ
ehuka.
I bya egwee phẹ arakabya;
ophu ephe ekwekwapho
emezita iphe,
ephe mesweru.
Ephe mechaa iphu phẹ;
o shihugbaa
dụngudungu gę mkpuma;
bya ajika l'izimanu taa
lwadu phẹ azu.
- ⁴ Mu bya ariá sụ:
“Ndu-a bukwa ndu ukpa;
tẹme ephe buru ndu
eme eswe.
Noo kele ephe ta amadu uzo
ke Chipfu.
Mbụ l'ephe ta amadu iphe,
Chileke phẹ suru
g'ephe meje.
- ⁵ Ọo ya bụ l'ọo gę mu bya
ejepfu ndu ophu bụ
ndu-ishi je epfuru
yeru phẹ.
Ephebedua a-kabekwa maru
uzo ke Chipfu;
mbụ iphe,
Chileke phẹ suru g'ephe meje.”
- Ọle ọ bụle-a gę ndu ophu du
bụ g'ephe du.
Ephebedua kwapho
mebyiwaru iphe,
shi segbabe mu l'ephe;
bya agbabua udo,
e shi gude kekota anyi
l'ephe.
- ⁶ Ọo ya bụ l'oduma e-shi l'oswa

bya afuaru phe.

Mbụ l'ejio-nkuta-oswa
e-shi l'echiegu bya
atapyashja phe.

Agụ e-domi l'oma mkpukpu
phe kwaberu phe;
g'ọ lajashja phe iphiriba
iphiriba;
mbụ mę ọ -dukpooru onye
ophu jeru afuta;
kele ekwefu-ike ophu ephe
kwefuru pawaru eka;
teme alaphu azu,
ephe laphuru pawaa
igwerigwe.

7 “?Denu g'ọ gude mu je
l'aguru unu nvu?

Unwu unu gbadoakwaru mu;
bya egude agwa,
abudu Chileke riahaa
angu.

Ọle ọ kwa mbedua
emekotaru phe iphe,
bụ mkpa phe g'ọ ha.

Ephe ndu erikwapọ ogori
bya awu gbiigbiigi je
l'ulo unwanyi-ukpara.

8 Ephe bụ inya, a nu-jiru ephe ree,
eshi okee agushi ike;
kele g'ephe ha aragba
mimimi agbapfu nyee
nwoke ibe phe.

9 ?Bụ ephe -mechaa nno;
mu ahaa phe gę mu
ta nu phe aphu iya to?

?Bụ oha, du egube ono be
mu ta agwatadu ugwo
iphe, ephe eme?

Nokwa olu Chipfu.

10 Unu je atuko upho opfu-vayinu
iya ono phokashichaa;
ole ọ to bukwa ke g'unu
mebyishibebekota iya g'ọ ha.

Unu kwashichaa ya ekali;
kele ndu-a ta aduedu
ophu bu ke Chipfu.

11 Ndu onu-ulo Izurelu yee ndu
onu-ulo Jiuda
be mewaru ophu mu
egudedu ire phe eka
ililekpo.

Nokwa iphe, Chipfu eepfu.”

Chipfu ajika ndu Izurelu

12 Ephe dzuwaru uka kpua Chipfu; kele ephe suru: “Ọ to dukwa iphe, oo-me! Ophu ọ dukwa iphe, byaru eme anyi. Ogu taa dapfukwa anyi; ophu okpa-nri abyapfutakwa anyi. 13 Ndu mpfuchiru Chileke ta aduekwa iphe ozo, ephe bu gbahaa pherephere. Ophu opfu Chileke anodu phe l'ime. Oo ya bu g'e mee phe iphe, ephe suru l'oo-me ndu ozo.” 14 Oo ya bu le-a; wakwa iphe, Chipfu, bu Chileke; bya aburu Okalibe-Kakota-lke eepfu baa: “Eshinu ndu-a pfuru egube opfu-a be mu e-me g'opfu mu, du gube Jieremaya l'onu buru oku; ndu-a aburu nkụ, oo-ndu eke.” 15 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Gube onu-ulo Izurelu; mu gudekwa ndu shi eka du enya abapfuta ngu. Oha obu

bù ọ́ha, shi l'ichee; bya abùru ọ́ha, ike dù; ndu ì tí madù opfu-alì phẹ; ophu ìnudu iphe, ephẹ epfu. ¹⁶ Ekpa-apfù phẹ dùgbaa g'ilu, gheru ọ́nu. Tẹ́me g'ephe ha tùkuru buru ndu dù ike l'ọ́gu. ¹⁷ Éphe a-tùko iphe, i gege akpata l'opfu ripyaa bya eripyaa nri, i nweru enweru. Éphe atapyaa unwu ngu unwoke mẹ unwanyi; ephẹ atapyaa ikpoto eghe mẹ aturu ngu; mękpoo eswi ngu; ephẹ eripyaa opfu-vayinu ngu; mękpoo oshi figu ngu; ephẹ egude ogu-echi mebyishia mkpukpu lẹ mkpukpu ngu, bù ndu ophu a kpù-pheru igbulọ mgburugburu, bù mkpukpu ì kpọru obu yeru.

¹⁸ "Obenu lẹ-a; o -rwua mbọku ono; bẹ mu tee mebyishibẹkwa unu rengurengu. Noo iphe, Chipfu epfu bù ono. ¹⁹ Teke ndu Izurelu jiru sù: 'Bù gunu kparu iphe, Chipfu, bù Chileke anyi meru anyi egube ọwa-a?' Unu asù phẹ lẹ-a: 'Eshinu unu gbadoru Chipfu bya eje agwota obvu ndu ọ́hozo gwalaha l'alì unu; bẹ nta-a bẹ unu e-jeaarù ndu ọ́hozo ozi l'alì, abùdu k'unu.' "

Okwa, Chipfu nmaru ndu nkiya

²⁰ "Unu raa iphe-a arara g'onu-ulo Jiékpọ numa! Unu ejekwapọ echia ya lẹ mkpu l'alì Jiuda sù phẹ lẹ-a: ²¹ Unu nưmakwa iphe-a; unubẹ ndu eme eswe; tẹ́me ophu unu enwedu egomunggo; unubẹ ndu nweru ẹnya; ophu unu aphudu iya ọ́zo. Unu nweru nchi; ophu unu anudu iya iphe. ²² Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: 'Tọ́ gbadoru g'unu gege anodu atsu ndu ebvu?' Tọ́ gbadoru g'unu a-nodu unu l'iphe phua kpaakpaakpa. O kwa mbẹdua gude eja-evevee kpaa oke alì yẹe eze-ẹnyimu. Tẹ́me mu tų-bua lẹ jasù l'ojejeje bẹ ọ tọ́ byadu l'asoghata iya. Akpara-mini a-tukpokwaa sọ gborogboro; ọle ọ tọ́ dakadù iya. Oo-tukpoo wọwoowoo; ọle ọ tọ́ soghatadu iya. ²³ Obenu lẹ ndu-a buchaa ndu ejo-ọkpoma. Tẹ́me ekwefu ike dù phẹ l'obu. Ephẹ ghakobewaru; ọ́ buru phẹ atugbu. ²⁴ Éphe ta asujedu onwophe: 'G'anyi tsuëshikwa Chipfu, bù Chileke anyi ebvu; onye edzeje mini ishi-apha yẹe mini udzumini l'orwuberu iya; bya aburu iya doberu teke emetajẹ iphe e meberu l'alì.' ²⁵ Oo emeswe, unu emesweje bẹ meru g'ẹgube iphe ono ta adù. O buru iphe-ẹji unu meru; ophu iphe, dù ree erwudu unu eka.

²⁶ "A -bya l'ẹka ndibe mu dọru bẹ ndu eme ejo-iphe nọkwa iya; ndu egepajeru gẹ ndu agba ọ́nyà-ẹnu; mękpoo gẹ ndu agba ọ́nyà, ephẹ e-gude nmata nemadzu. ²⁷ Oo g'unwu-ẹnu ejije ẹpfune iya-a bù g'eregede eregede jiru ọ́lo phẹ pyimu. Ephẹ byawaru bya enweru iphe bya aburu ndu ike dù. ²⁸ Éphe bya adachaa okporokpo dù kẹ ẹpfurepfu. Ophu iphe-ẹji, ephẹ eme enweedu ókẹ. Éphe ta ahajeduru ndu enwedu nna enge; ophu ephẹ agbajeduru ndu akpa nri ọ́dzori.

²⁹ "Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: 'Tọ́ gbadoru kẹ gẹ mu nua phẹ aphù iphe-a, ephẹ eme-a tọ́? Tọ́ gbadoru gẹ mu melata egube ọ́ha, dù egube ọwa-a iphe, ephẹ eme mu tọ́? ³⁰ Iphe, aasọ oyi; mẹ iphe, anyi ishi ẹdzu meakwaru l'alì-a: ³¹ Lẹ ndu mpfuchiru epfukwa iphe, abùdu eviya. Ndu uke buru ike-ọkpọ bẹ ephẹ gude buru ishi. O buru egube ono bù g'ọ́ dù ndibe mu ree. Obenu lẹ-a; ?bù gunu bẹ unu e-me mẹ o -rwua l'ikpazu iya?"

6

Ndu ohogu anọ-pher Jierúsalemu mgburugburu

¹ "Unubẹ oshilọkpa Benjiaminu; unu gbadaaphọ ọ́so ndzu unu! Unu shidupho lẹ Jierúsalemu gbafu! Unu jedupho egbua opu-ọ́gu lẹ mkpukpu Tekowa! Unu nwube ọ́ku agba ama lẹ mkpukpu Bẹtu-Hakẹremu; kele ejo-iphe shikwa l'ọ́zo isheli achafuta; mbù ejo-iphe, a-tùko iphe mebyishikota! ² Mu e-mebyishikwa nwada Zayọnu, bù onye ono, ama ntumatu ono bya aduchaa nwa tekuteku ono. ³ Ndu eche aturu a-chiru aturu phẹ bya afaruru iya. Éphe abya eworu ọ́lo-ọ́gu phẹ kpù-pher ya mgburugburu. Onyemoye ekebuta uswe iya nkiya." ⁴ "Unu kwakobekwa g'unu l'ephe lwua ọ́gu! Unu gbalihu g'anyi jee ọ́gu l'echi eswe! Obenu lẹ-a; lewaro ya; iphóró, dù l'eswe anyihuakwa. Tẹ́me onyonyo uzenyashi hawa ogologo. ⁵ Oo ya bù lẹ-a; unu gbalihu g'anyi lwua ọ́gu l'enyashi je emebyishia ibe phẹ eka nguru anguru!"

⁶ Wakwa iphe, Chipfu, bù Okalibe-Kakọta-Ike eepfu baa: "Unu gbutsushia oshi gude je akpoo okpo-kuu kpọ-pher Jierúsalemu mgburugburu! Mkpukpu-a bẹ e chifutajekwa iphe; kele iphe, jiru iya nù bù eme nemadzu ewere. ⁷ O kwa egube ono, mini anoduje asoshi l'ẹnya-mini ono bù g'ejo-iphe shi iya asọ asoshihu. Mkpawere yẹe emebyishi iphe bu ebubu l'ime iya. Iphe-ememe, eme iya nù; yẹe iphe, e mekaru iya dukota l'iphu mu mkpurumkpuru. ⁸ Nưmakwa alọ ẹka lẹ nchi-a; gube Jierúsalemu; odumeka bẹ mu a-ghakwaru ngu azu; bya emee ngu g'ì buru ochobu; k'ophu bù l'ọ́ tọ́ dudu onye byaru eburu l'ime iya."

⁹ Wakwa iphe, Chipfu, bu Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu baa: “Ephẹ a-tutu nwa ndu Ịzurẹlu, phoduru nu egube ono, aatoje nwehu tutua akpuru yayinu nwa ndu ophu phoduru nu ono. Ephẹ abya atughaa eka ghotu phe g’onye agho vayinu.”

¹⁰ ?Bu onye be mu e-pfubaaru opfu nu loo ya eka le nchi? ?Bu onye a-ngaberu mu nchi l’olu? A swo-chishiakwaru phe nchi; k’ophu bu l’ephẹ ta anuedu iphe le nchi. Opfu Chipfu anodujewa egu phe egu. O to dujeedu phe ree anuma. ¹¹ Obenu le mbedua be oke-eghu egu, Chipfu eme g’o tukoshi phe jiru mu obu; k’ophu bu le mu taa dudu ike atagbu iya le nshi.

“Woru iya kpua unwegirima, no l’oma gbororo! Kpukwaa ya pho unwokorobya, kuru l’eka lanu. Nwoke yee nyee ya be oo-tukocha nmata; mbu ephenebo; mechakpoo ndu bu ogerenya; mbu ndu akahu tutuwaru. ¹² Ulo phe ulo phe be ee-wocharu nu ndu ozo; mekpoo ali phe; me unyomu phe; me mu -machiepho eka byia ndu bu l’ali ono. Nokwa iphe, Chipfu eepfu. ¹³ E -shikpo l’onye ophu kachaa nwanshi; jasu l’onye ophu kachaa shii; g’ephe ha emekotaepho ughoro urwu; mekpoo ndu mpfuchiru Chileke phe; me ndu-uke Chileke phe nno pho; g’ephe ha agbakotaepho eregede. ¹⁴ Onwo, aba ndibe mu be ephẹ anoduje eme enyiru enyiru g’o bu l’o to dudu iphe, o bu. ‘Nchi dukwa doo! Nchi dukwa doo!’ Noo iphe, ephẹ anoduje epfu bu ono; l’ebe abụ le nchi du doo. ¹⁵ ? Bu iphere ahuma, ephẹ meshiru du phe too? Waawakwa. Iphere ta adukpoda phe ililekpo! Ephẹ ta makpodanu g’aasoje enya. Noo g’o gude ephẹ je l’etsoru ndu daru iko daa. Ephẹ e-rwu ali teke mu a-wata phe ahụ ahụhụ. Nokwa iphe, Chipfu eepfu.”

¹⁶ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Unu pfukpodarupho le mgbakata-uzo lee enya! Unu jieshikwa aji uzo, shi l’ichee! Unu jia aji eka uzo, du ree du! Unu awata eshi uzo ono! Noo teke meji a-nmapfuru unu.

“Obenu l’ephẹ suleru-a l’ephẹ te eshidu iya. ¹⁷ Mu hotaru ndu nche dobe g’ephe chee unu nche bya epfua su g’unu ngabeje nchi l’oda opu-ogu phe; unu jika su l’unu taa ngabedu!

¹⁸ “Oo ya bu le-a; unu numakwa owa-a; unube ohamoha! Unu lerwetakwa enya ree; unube ndu ekebe; g’unu ahuma iphe, e-me phe nu. ¹⁹ Gube mgboko; numakwa: Mu gudeakwa ola-l’iswi abapfuta ndu-a; mbu mebyi iphe, ejo-oriri phe mitaru. Noo kele ephẹ ta ngabeduru nchi l’opfu mu. Teme ephẹ jika ekemu, mu turu dobe. ²⁰ Unwu-isensu, shi l’ali Sheba, aakporu mu oku; ?mu gude iya eme gunu; je akpachakpo l’omanko, shi l’ali, du enya? Ngweja-akpo-oku unu be mu ta anatajekwa; ophu anu, unu anoduje egburu mu adukwa mu ree.” ²¹ Oo ya bu le-a; wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Mu e-dobe iphe, a-du ndu-a upfu l’okpa. Nna me unwu a-tuko vukota iya daa iko. Ndu obutobu me ndu eshi onya atuko gude iya laa l’iswi.”

²² Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Unu lenu; o nwekwaru ndu ojogu, a kpatsuru ephẹ shi l’ali uzo isheli, awu abya. Oha obu bu oha, paru eka. Eka ephẹ shi bu l’eka igwe beru ali beru. ²³ Iphe, ephẹ chi abya bu apfu yee arwa. Ephẹ du ejo ehuka; teme ophu ephẹ aphudu obu-imemini. Ephu phe aduje g’eka eze-enyimu aso gborogboru l’eka ephẹ agba l’inya phe eje abya. Ephẹ doru onwophe ge ndu no l’ogu eje abyapfuta ngu; abya ngu etso ogu; gube Nwada Zayonu!”

²⁴ A kọakwaru anyi ako phe. Eka nwukotachaepho anyi lwaalwaa. Meji tofuwaru anyi. Mbu iphe-ehuka, byaru anyi duepho ge ke nwanyi, ime eme. ²⁵ Unu ta alufukwa l’egu! Ophu o dukwa onye a-nodu aghaphe le gbororo; kele ndu ohogu ono chikwa ogu-echi. Teme iphe, eye ebvu tukoru uzo ekameka.

²⁶ “Unube ndibe mu; unu yee uwe-aphu; gwoo onwunu le ntu! Unu raa ekwa; ejo-ekwa, du ge k’onye nwa iya lanu nwuhuru; kele o kwa: a -bya l’amaru; ola-l’iswi ono abya afuru anyi. ²⁷ Mu meakwaru ngu onye a-hu ndibe mu ama. Ii-noduje elerweta phe enya; hua uzo phe ama. ²⁸ G’ephe ha bukota ndu kwefuru ike, obu kporu gbengu, buepho iphe, ephẹ tsoru aghaphe eme bu eye mgbamu. G’ephe ha tukoeopho arwu ali. Ephẹ bu onyirubvu yee igwe. ²⁹ Ekò, aanma be oku iya ata pfupfupu; k’ophu ee-gude oku kepyashia ostanjele. Obenu l’onye-uzu eme ke mmanu; kele ndu ejo-iphe ta abudu l’e mewaru; ephẹ buvchaa. ³⁰ Iphe, e kuru phe bu; mkpola-ochaa, a jikaru ajika; noo kele Chipfu jikawaru phe.”

7

Abu ke Chileke l’eregede

¹ Wakwa ozi, Chipfu ziru Jieremaya: ² “Je apfuru l’onu-abata eze-ulo Chipfu raa ozi-a arara l’eka ono: Unu numakwa opfu ke Chipfu; unube ndu Jiuda l’ophu, bu ndu eshije l’onu-abata-a eje abaru Chipfu eja. ³ Wakwa iphe, Chipfu epfu; mbu Ọkalibe-Kakọta-Ike, bu Chileke ndu Ịzurẹlu: Unu mezia uzo unu; yee umere unu; ge mu e-kwe g’unu

buru l'èka-a. ⁴ Unu ta akpokwaru obu ye l'opfu ndepfu ono sù: 'Wakwa eze-ùlo Chipfu; eze-ùlo Chipfu; eze-ùlo Chipfu!'

⁵ "Ò -bùru l'unu gbanweru ụzọ unu ọkpobe agbanwe; bya agbanwee umere unu; bya ekpeaharu nwibe unu ikpe, pfulu ọto; ⁶ ọ -bùru l'unu te emeedu ndu lwaru alwalwa ewere; me ndu enwedu nna; me unwanyi, ji phe anọdu; ophu unu egbuedu ndu adudu iphe, ephe meru l'èka-a; teme ọ -bùru l'unu ta agbada etso agwa l'agwa ọzo, buhukwaa onwunu be unu emeka iphe; ⁷ noo teke mu a-ha unu g'unu buru l'èka-a; mbu ali ono, mu nuru ndiche unu phe g'ọ buru nkephe jasụ l'ojejoje.

⁸ "Obenu le-a; unu lenu; iphe, unu kporu obu yeru bukwa opfu ndepfu, adudu iphe, ọ bu. ⁹ ?Unu a-nodu ezi iphuru; egbu ọchi; eri ogori; eri angu eregede; akporu Balu unwu-isensu oku; agba etso agwa l'agwa, unu amadu; ¹⁰ e mechakwa; unu abya apfuru l'iphu mu l'ulo-a, bu ulo ophu eeku epha mu alaru-a; pfulu su: 'A nufataru anyi k'ophu anyi a-nodu eme ahuma ahuma-a?' ¹¹ ?O du g'ulo-a, eeku epha mu alaru-a be unu mewaru; ọ buru eka ndu ana nfu edomije onwophe? Ole mu elekpopenupho unu enya! Nokwa iphe, Chipfu eepfu. ¹² Unu tugbunaa nta-a je l'èka mu vuru ụzọ hota g'ọ buru eka mu e-buru eburu le mkpukpu Shilo; je ahumawaro iphe, mu meru iya; ọ buru iphe, kparu iya nu bu ejo-iphe ndibe mu, bu ndu Izurelu emegbabe. ¹³ Teke ono, unu emekotakpoo iphemiphe ono; mu pfukwaru yeru unu. Mu -pfuchaa; mu epfubaa; ophu unu angaduru mu nchi. Mu kua unu oku; ophu unu azaduru mu enu. Noo iphe, Chipfu epfu. ¹⁴ Oo ya bu l'oo iphe ono, mu meru Shilo ono be mu e-mekwapho ulo-a, eeku epha mu alaru-a; mbu eze-ulo Chileke ono, bu ulo ono, unu kporu obu yeru ono; mbu eka ono, mu nuru unu; bya anukwa iya pho nna unu oche phe ono. ¹⁵ Mu a-chifu unu l'ataphu mu egube ono, mu chifuru unwune unu g'ephe ha, bu ndu Ifuremu.

¹⁶ "Oo ya bu le-a; ge gube Jieremaya te epfukwa nu mu l'iswi ehu ndu-a. Te echikwaru phe mkpu; ophu irwokwaru phe arworwo; kele mu taa ngakwaru ngu nchi. ¹⁷ ?O du gi ti humaduru iphe, ephe eme l'oma mkpukpu le mkpukpu, nogba l'ali ndu Jiuda; mekpoo l'onu ghororo Jierusalemu? ¹⁸ Unwegirima akpa nku; ndu nna nodu aphunwu oku; unwanyi nodu agwophube ukpokutu witi, koru ekoko g'ephe gude meeru eze-nwanyi igwe akara. Ephe nodu agbaru agwa ozo mee gude agwa iya k'ophu ephe a-kpatsu mu ehu-eghu. ¹⁹ Obenu le-a; ?bu mbedia be ephe akpatsu ehu-eghu? ?To buchidu-a onwophe be ephe emekata; shi nno eme onwophe iphe-iphere? Nokwa iphe, Chipfu eepfu. ²⁰ Oo ya bu le-a; wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Oke-ehu-eghu mu be aa-wukwa l'èka-a; me l'ehu nemadzu; mekpoo l'ehu anu; me l'eli oshi, no l'egu; mekpoo le mebyi iphe, eemeta l'ali; l'o tsua ntsulanu; ọ to dudu onye a-du ike agbanyị iya.

²¹ "Wakwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu; mbu Chileke ndu Izurelu: Unu gururo ngweja-akpo-oku unu yekobe le ngweja mmanu ozo; unu ataro anu iphe obu l'onwunu; ²² kele teke mu dufutaru ndiche unu phe l'ali Ijiputu pfulu opfu nu phe; be ọ to bulekwapo ekemu k'egwe ngweja-akpo-oku; yee ke ngweja mmanu ozo be mu turu nu phe. ²³ Obenu le mu tukwarupho ekemu-a nu phe su phe: Unu meje iphe, mu suru g'unu meje; g'unu ahuma le mu a-buru Chileke unu; unu aburu ndibe mu. Unu tsojekpoeppo ụzọ iphe, mu karu unu su g'unu tsoje g'ọ hakpoo; k'ophu oo-duru unu le ree. ²⁴ Obenu l'ephe ta angabeduru nchi; ophu ephe eyeduru onu; ochia iphe, ephe meru bu l'ephe tsoru iphe, ephe ritaru l'ejo okpoma phe. Obeta ophu ephe a-nodu eje l'iphu l'iphu; ephe nodu ala azu azu. ²⁵ E -shi teke ono, ndiche unu phe futaru l'ali Ijiputu ono byasu nta-a; mboku-mboku kpo; be mu anodujeepho ezi ndu-ozu mu, bu ndu mpfuchiru mu g'ephe byapfuta unu; mu -zichaa; mu ezibaa. ²⁶ Obenu l'ephe ta ngaduru mu nchi; ophu ephe eyeduru mu onu. Ephe wolerua olu dobe gborojii; mee ejo-iphe, ka ke nna phe oche shi.

²⁷ "Gube Jieremaya; i -pfuchakporu phe nu iphemiphe-a be ephe taa ngakwaru ngu nchi. I -kua phe oku be ephe taa zakwa ngu enu. ²⁸ Oo ya bu le-a; waa iphe, ii-pfulu phe baa: Wakwa oha, te emeduru iphe, Chipfu, bu Chileke iya pfulu; ophu ephe emezijedu iphe, ephe mesweru. Ire-lanu laakwaru l'iswi; ọ gbawaru oso gbafu; ophu ọ nohedu phe l'ogbogboromonu.

Nsuda Teteri

²⁹ Kpushia egbushi ngu woru je etuphakpoeppo etupha.

L'i jekpooro le nggeregede eka aagwaje iphe je anodu gua aphu;

kele Chipfu jikakwaru ogbo ono, ọ tu-koshiru oke-ehu-eghu iya ono;

mbu l'ọ gwobewaru phe agwobe ophu."

³⁰ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "Ndu Jiuda meakwaru ejo-ememe l'enya mu. Ephe dobeakwaru ahuma phe ono l'ulo ono, eeku epha mu alaru ono; woru iya turwua.

³¹ Éphe kpuchawaru énya éka aagwajé iphe lé nsúda Hínomu guá ya Tofétu; g'ò búru éka éphe a-kpoje unwu phé unwoke mé unwanyí óku. Iphe ono búru iphe, mu asúduru g'éphe meje; ophu ó batajékpodarú mu nù l'uche abata ophu. ³² Óo ya bú lé-a; wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Lekwa; mbòku abyakwa teke ee-mechaa; e tee kuédu iya Tofétu; ózoo nsúda Hínomu. Óchia iphe, ee-kuje iya bú nsúda Tèterii; kéle éphe e-mechaa lia odzu lé Tofétu jasú a taa humabaedu éka ee-lije odzu l'éka ono. ³³ Noo teke odzu ndu-a l'a-búru nri énu, éphe l'eli; yéé anù, bu l'eliphe. Ó tò dúdu onye a-chí phé chia k'achifu phé. ³⁴ Mu emee g'éhu-utso; yéé ete éswa mee bugemu. Olu onye alù nwanyí; yéé nwanyí, aachó alùlu taa dúedu lé mkpùkpu, nógbaa l'alí ndu Jiuda l'ophu; yéle óma gbororo Jierúsalemú; kéle alí-a a-búru ochobu."

8

¹ "Wakwa iphe, Chipfu epfu baa. Ó -rwua teke ono bé ókpu ndu shi búru eze l'alí ndu Jiuda; yéé ókpu ké ndu-ishi phé; waa ókpu ndu-uke yéé ndu mpfuchiru Chileke; yéé ókpu ndu Jierúsalemú l'ophu bé aa-chishichaa l'ilu phé. ² L'a chíru phé bya awúshi jakpata; anwù echi iya; onwa echi iya; iphe, búkpoo kpkpode, nó l'igwe échikóta iya; mbù iphe ono, éphe shi yee obu; shi ejeru iya ozi; mbù iphe ono, éphe shi etso ono; ejeru iya l'aji; abarù iya éja ono. A taa tütukobedu phé; ophu elidu phé elili; óchia iphe, e-me nù bú l'éphe a-dù g'èkiriko nshí, wúshiru l'alí. ³ Teke ono, mu a-chíkashi phé ono bé nwa ndu ophu a-nòdu ndzù l'iphe, búkpoo alí éka mu a-chíru phé laa a-hata anwùhu eme l'anòdu ndzù. Nokwa iphe, Chipfu, bú Ókalibe-Kakóta-Ike eepfu."

Iphe-éji yéé éje iphe-éhuka

⁴ "Wafúkwa iphe, ii-pfuru phé baa: Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Amadu -daa iko; ? tóo gbeshijeedu tóo? Onye laphuru azù; ?tòo lwajéedu azù tóo? ⁵ ?Dénukwanu g'ò gude ndu-a nódu alaépho azù azù? Mbù-a; ?dènu g'ò gude ndu Jierúsalemú nódu alaépho azù azù? Ó búru éregede bé éphe jeru je agbakwa éka; jìka l'éphe taa lwadù. ⁶ Mu ngabèkpooru nchí rengurengu; obenu l'éphe te epfujedu iphe, pfuru nhamúnha. Ophu ó dúdu g'éphe ha ophu izimanù éjo-iphe phé alwajé azù; ké g'ò sù: '?Búnaa gunu bé mu meru égube-a?' Onyemoney emeépho iphe, guru iya nù; g'éka inya eme éna l'iphu ógu. ⁷ Mbùkponu óku-eswi-úda, mé kerekete; mékpoo agbèta; yéé ororokiriro; g'éphe ha makótaerupho teke éphe afútaje. Obenu l'unubé ndibe mu ta amadu ekemu mu.

⁸ "'Dènu g'unu e-shi sù l'unu maru iphe; l'unu nweru ekemu ké Chipfu l'éka ndu ede ekwo gude éregede gbanwee ya; ó búru iphe-éregede? ⁹ Ndu maru iphe bé ee-mekwa iphe-iphere. Ee-ye phé ebvu; nmata phé l'ónyà. Eshinu éphe jìkawaru opfu ké Chipfu; ?bù égube mmamiphe gunu bé éphe nweru? ¹⁰ Óo ya bú lé mu e-duru unyomu phé nù unwoke ózo. Mu eworu alí phé nù ndu ophu l'e-nweru iya nù. L'e shìkpoo l'onye kachaa nwanshí jasù l'onye ophu kachaa shii; g'éphe ha emekótaepho úghoro enweru iphe. Ndu mpfuchiru mé ndu-uke Chileke tükoeurupho búru iphe lanù. G'éphe ha agbakótaepho éregede. ¹¹ Onwo, aba ndibe mu bé éphe anòduje eme óbvu ényiru ényiru g'ò bú l'ò tò dúdu iphe, ó bú. 'Nchí dúkwa doo; nchí dúkwa doo!' Noo iphe, éphe anòduje epfu bú ono; l'ébe abù lé nchí dù doo. ¹² ?Bù iphere ahúma ahúma, éphe meshiru dù phé tóo? Waawakwa. Iphere ta adúkpodaa phé ililekpoo. Éphe ta makpodanu g'aasoje énya. Noo g'ò gude éphe je l'etsoru ndu daru iko daa. Mbù l'éphe e-rwu alí teke mu a-wata phé echi iphe. Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

¹³ "Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Mu e-mekwa g'ò tò dù iphe, éphe a-nòdu akpata l'opfu phé. Vayínu phé taa miékwa amími. Ophu oshi figu phé amíekwa mebyi. Óo-lakóta ékwo. Iphe, mu shi nù phé bé mu a-natakóta phé."

¹⁴ "'Búnaa gunu kparù iphe, anyi nó l'éka-a nggujungguji ówa-a? Unu dzukóbenu g'anyi tükó gbalaa gbaru lagbaa lé mkpùkpu ono, a kpu-pheru igbuló mgburugburu ono je anòdu l'éka ono laa l'iswi; kéle Chipfu, bú Chileke anyi tú-buwaru l'anyi a-la l'iswi; bya eworu mini, e yeru iphe, egbu egbugbu woru chee anyi. Ó búru iphe, kparù iya nù bú l'anyi meru iya iphe-éji. ¹⁵ Anyi lèru énya nchí-adù-doo; ophu ó dúdu iphe-óma, byaru anyi. Anyi lee énya teke e-me g'éhu dù ike; ó búerupho ebvu bé eeye anyi. ¹⁶ Unme, inya ndu óhogu anyi, nó lé mkpùkpu Danu ezi bé a -gbé l'éka-a anù. Teke oke-inya phé raaharu mjimiimii; ndu alí-a l'ophu awata anma pyaapyaapya; kéle éphe byaru g'éphe lwekóta alí-a l'ophu; yéé iphemiphe, nó iya nù; mebyia mkpùkpu lé mkpùkpu; yéé ndu bu iya nù."

¹⁷ "Lekwa lé-a; mu a-chíru éjo agwó éjo agwó yeru unu; mbù ogiji ogiji, adudu iphe, a-suru iya ederitaru. Ó búru agwó ono a-bya atagbushía unu. Nokwa iphe, Chipfu eepfu."

¹⁸ Aphù-a, byaru mu nù-a ta

adukwa onye suru
mu aduta.
Meji tofuakwaru mu l'ime
onwomu.
19 Ngabekpodapho nchi numa
mkpu, ndibe mu echi;
mkpu, ephe gbę l'ali,
du ęnya ęnya echi su:
"Q du ge Chipfu ta anqedu
le Zayonu to?"
?Onye Eze phe ono ta anqedu
iya to?"
"Bu gunu meru g'o gude
ephe gude nteke phe
kpatsu mu iwe;
mbu nshi ono,
ephe
gwotaru l'ohozo ono,
adudu iphe, o bu ono?"
20 "Teke akpataje iphe e meberu
l'ali bvukwaru;
Onanwu bvwa;
ophu a dzoduru anyi."
21 Eshinu e gwewaru ndibe mu
arakabya bukwa mu be
e gwepyashiru.
Mu agukwa aphu;
teme ndu-agugu ndu
agushi mu ike.
22 ?To dukpoda obvu-etete,
du l'ali Giladu?
?Q du g'o to dukpoda onye
eme obvu l'eka ono?
?Bukwanu gunu meru g'o gude
ophu onwo ono,
aba ndibe mu ono akadu
phe mma?

9

1 Q du g'a su l'ishi mu bu
nggele, mini shi asoshihu.
Enya mu buru eka enya-mini
futaru!
Mu gege anoduepho ara
ekwa eswe l'enyashi
k'egbushi,
eegbushi ndibe anyi.
2 Q du g'a su le mu nweru
eka ndu ije akwaje
l'echigu;
me mu ahaepho ndibe
anyi;
mbu tugbukpoepho lufuru
phe;
kele ephe erikota ogori
g'ephe ha;
ndu kuru l'eka ono
bukota ndu egudedu
ire phe eka.
3 Ephe ekweje ire phe g'onye
kweru apfu gude agba
uka agbagba.

Q tọ bụdu ire-lanụ bẹ ẹphe
gude atụ okoo l'alì-a.

“Ẹphe eshije l'eme iphe-ẹji
ọwa-a daba l'eme ọzo;
ọphu ẹphe amadụ onye
mu bụ.”

Nokwa iphe, Chipfu eepfu
bụ ono.

⁴ Sụ-a; onyenonụ kpakwaru
ndu ẹphe l'iya eshi
onyà l'aphara!

Ọphu unu akpọkwaru obu
yeru unwune unu
unwoke; kele nwoke,
yele nwibe iya bụ
nwune agbakwaru
iya ẹregede.

Teme iphe, bụkpoo onye
unu l'iya eshi onyà
bụru onye mgbamu.

⁵ Onyà nọdu agbaru
onye yele iya eshi
ẹregede.

Ọphu ọ duedu onye
epfufe ire-lanụ.

Ẹphe tükowaru zia ire
phẹ adzụ ụka.

Ẹphe mewaru iphe-ẹji
jasu ẹphe tūhu
onwophẹ ayi.

⁶ Ọ bụepho l'unu bu
l'echilabọ ẹregede.

“Ẹphe gude agba
ẹregede ono jika
amaru onye mu bụ.”

Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

⁷ Ọo ya bụ lẹ-a; wakwa iphe,
Chipfu, bụ
Ọkalibe-Kakota-Ike
eepfu baa:

“Lekwa; mu a-hụkwa phẹ
ama; nuchaa phẹ anucha;
kele-a; ?bubaa gunu ọzo
bẹ mu e-meba lẹ k'iphe-ẹji,
ndibe mu eme?

⁸ Ire phẹ bụ apfu, egbu
egbugbu.

Ẹphe anọduje epfu opfu
l'ẹregede.

Onyemonye nọdu
egudeje ire
mecha-mecha epfu
eyeru nwibe iya;
o bekwanu l'o gude
obu iya agbaru iya
onyà.

⁹ ?Mu ta ahushi phẹ ahuhù
iphe ono,
ẹphe eme ono tọo?

?Mu te emelataşì phẹ iphe,
ẹphe meru mu;

mbụ ndu aļ-a tọo?"
Nokwa iphe, Chipfu eepfu
bụ ono.

¹⁰ "Mu a-kwashị ẹnya-mini;
kpọo mkpu-ekwa
l'opfu-ẹhu úbvú úbvú.
Mu abya agwa aphụ irwu
eswa, dụ l'echiegu;
kele ọ kpọshihwaru nkụ;
opfu ọ dudu ndu
eshiswetajekwadu iya nụ;
opfu ọ duedu onye
anumaje ọrà eswi l'eka
ono.

Unwenu, ephe l'eli
phekashihwaru;
unwanu gbakashihu."

¹¹ Wakwa iphe, Chipfu epfu
baa:

"Jierúsalemu bẹ mu e-me
g'ọ buru ikpọzu;
eka nkuta-ọswa e-buru.
Mu jekwa e-mekwaphọ ẹ
mkpukpu lẹ mkpukpu,
nogbaa l'ali ndu Jiuda
buru ochobu;
k'opfu bụ l'ọ tọ dudu onye
ebu iya ebubu."

¹² ?Denu onye bụ nwoke, maru iphe ke g'iphe-a doo ya ẹnya? ?Bụ onye bẹ Chipfu ziru iphe k'opfu bụ l'ọo-dụ ike kọo ya g'o doo ẹnya? ?Bụ gunu meru g'o gude e mebyishia ali-a woru iya togbo ophorokpo g'echiegu, a ta adudu onye aghaję iya aghagha?

¹³ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "Ọ kwa iphe, kparụ iya nụ bụ l'ephe gbadoru eme iphe, mu turu l'ekemu, bụ opfu mu turu doberu pẹ. Ephe te emeduru iphe, mu suru g'ephe meje; opfu ephe angaduru nchị l'ekemu mu. ¹⁴ Ọ bụ-chiaru iphe, ephe jeru etsoru bụ ejo ọkpoma pẹ. Ephe jeru awata agwo nshi, bụ Balu, bụ iphe, ndiche pẹ ziru pẹ. ¹⁵ Ọo ya bụ lẹ-a; wakwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu baa; mbụ Chileke ke ndu Ízurelu: Lekwa; mu e-me ndu-a g'ephe ria nri, atso ilu. Mu emee pẹ; ephe angwa mini, e yeru iphe, egbu egbugbu. ¹⁶ Mu a-chikashi pẹ g'ephe dzuru ohamoha, bụ eka ephe ta majeduru; opfu ndiche pẹ amajeduru iya. Ọzo bụ l'ọo ogu-echi bẹ mu e-gude chĩa pẹ jasụ mu emebyishibẹbe pẹ."

¹⁷ Wakwa iphe, Chipfu,
bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike
eepfu baa:

"Unu rinaa ya ariri nta!
Unu kunaa unwanyi,
akaję akakà ekwa
g'ephe bya!

Unu zikwaa g'e kua ndu
opfu kachaa ara
ekwa erengete
g'ephe byakwaphọ!"

¹⁸ "G'ephe bya egwegwa bya
akarụ anyi akakà ekwa
jasụ ẹnya-mini awata anyi
aso gborogboro l'ẹnya;
mbụ g'ẹnya-mini ọdu
awụ anyi gbukgbuku
l'ishishi ẹnya."

¹⁹ Aanukwa akakà-ekwa,
aaka lẹ Zayonu eka
ephe ara sụ:

“Waa g'e mebyishiru anyi!
Waa g'iphere anyi habe shii!
Anyi hafutajekwa ali anyi-a
kele ulo anyi be e
mebyishichawaru.”

²⁰ Nta-a bu le-a; unube
unwanyi;
unu numakwa
Opfu Chipfu!

Unu saa nchi numa opfu,
shi iya l'onu!

Unu zikwa unwada unu
g'aakaje akaka ekwa!
G'onyenonu zia nwibe iya
g'eechije mkpu ekwa!

²¹ Onwu shiwaale windo-ulo
anyi pyobata
bya abahu l'eka anyi meru;
o nguru anguru.

O bapfu unwegirima l'etsuzo;
bya emee ophu
unwokokoroby
edzukoedu
l'edupfu-oha.

²² Pfu sū: “Wakwa iphe,
Chipfu epfu:
Odzu unwu-eliphe l'a-daka
ge nshi l'oma-egu;
geka e gburu ereshi;
eswa iya wushiru;
ophu o dudu onye
achikobe iya nu.”

²³ Wakwa iphe, Chipfu epfu
baa:

“G'onye maru iphe te
egudekwa mmamiphe
iya kua onwiya!

Ophu onye okpehu du
egudekwa okpehu iya
kua onwiya!

Ophu onye nweru iphe
egudekwa iphe,
o nweru kua onwiya!”

²⁴ Ochia l'onye achu aba abaa;
bu iphe, oo-gude aba
abaa bu;
le mu doru iya enya;
teme o maru mu ree;
mbu maru le mu bu Chipfu;
le mu emeje iphe-oma;
bya ekpe ikpe,
pfuru oto;
bya egoshi le mu
pfuberekoto.

O buru l'eliphe be mu
emekota iphe ono;
kele o bukota iphe,
ememe iya aduje
mu ree.

Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

²⁵ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Lekwa; mboku abyakwa, bu mboku, mu a-nu phe
aphu; mbu ndu e buru ubvu l'ehu kpoloko; ²⁶ mbu ndu Ijiputu; yee ndu Jiuda; waa

ndu Edõmu; waa ndu Amõnu; waa ndu Mówabu; mekpoo iphe, bukpoò ndu bukõta l'echiẽgu; mbu ndu akpuje ishi dabunuka iya adabu. Kele ohamoha ono g'ẽphe ha te ebuduru úbvù ililekpõ; tẽme je akpaa lẹ ndu Ízurẹlu l'õphu te ebukwarupho úbvù l'ime obu phẹ.”

10

Chileke yẹe nshi

¹ Unu nũmakwa iphe, Chipfu epfu anũ unubẹ õnu-ulo Ízurẹlu! ² Wakwa iphe, Chipfu epfu baa:

“Unu ta anwũkwa iphe,
ndu ohamoha eme;
õphu iphe-õhubama,
emeshi l'akpamingwe
eyekwa unu ebvu.

A makwaru-a l'udu iphe ono
eyekwa ndu ohamoha
ono ebvu;

³ kele omelali ndu ono bu
iphe, adudu iphe, o bu.

Ephe egbutaje oshi l'õswa;
ndu eme õna abya egude
ayoo phẹ pyia ya.

⁴ Ephe abya egude
mkpõla-õchaa me
mkpõla-ododo gude
mee ya õna.

Ephe abya egude õngu;
yẹe nggu kpobe iya
g'õ tõ minga aminga.

⁵ Nshi phẹ ono du gẹ
nwangiri-utobo,
e keberu l'eka a kõru
iphe;
mbu l'o too pfudu opfu.

O buru apata bẹ aapatajẹ iya;
kele o to jedu ije.

Unu ta atsujekwa iya ebvu;
kele o to mekajekwa iphe;
õphu õ dukwa iphe, du ree,
oomeje.”

⁶ O tõ dukwa onye du gẹ gube
Chipfu.

I paru eka; tẽme epha ngu bẹ
ike du.

⁷ ?Bu onye bu onye tege
anodudu atsũ ngu
ebvu;
gube eze ohamoha?

Ono bukwa iphe,
rwuberu ngu nu.

L'iphe, bukpoò ndu
mmamiphe,
nokota l'ohamoha;
mekpoo l'iphe,
bukpoò alĩ-eze phẹ
l'õphu bẹ o tõ
dukwa onye du gẹ ngu.

⁸ Ephe bukota ndu enwedu
egomunggo bya aburu
ndu eswe.

Iphe, ezi phẹ iphe bu ntekepe,

a pyĩru l'oshi,
adũdu urwu, ọ barũ.

⁹ Ọo mkpọla-ọchaa, e tsuru
onngu bẹ e jeru eshi lẹ
mkpukpu Tashishi
wota bya;
yẹe mkpọla-ododo,
e jeru ewota lẹ mkpukpu
Ufazu, bũcha iphe,
ndu eme ọna;
yẹe ndu akpuzu kpuru.

Nshi ono bẹ a chĩtaru uwe,
dũ urwukpu-urwukpu;
yẹe ọphu dũ uswe-uswe
woru yee.

Iphe ono bũkotaru iphe,
ndu maru eme ọna
meru dobe.

¹⁰ Obenu lẹ Chipfu bũ iya bũ
ọkpobe Chileke.

Ọ bũ iya bũ Chileke,
dzũ ndzũ.

Tẹme ọ bũru iya bũ Eze,
a-nọ jasu l'ojeje.

Ẹhu -nọdu egħu iya egħu;
eliphe l'ophu anmahũ
pyaapyaapya;

ọphu ndu ọhamoha adũdu ike ata nshi anata oke-ẹhu-egħu iya.

¹¹ "Wakwa iphe, ii-pfuru phẹ baa: Agwa-a, abũdu l'ọo phẹ meru igwe; ọphu ọ bũdu
phẹ meru eliphe-a bẹ e-mechakwaa laa l'iswi l'eliphe-a; laa l'iswi l'imigwe."

¹² Ọo Chileke bẹ gude ike ẹka
iya mee eliphe.

Ọ bũru yẹbedua gude
mmamiphe iya tũa
ọkpa mgboko-a.

Ọ bũru yẹbedua gude
nkwamẹnya iya
phushi akpaminigwe.

¹³ Ọobujeru; o -dee edede
l'igwe; igwe ara ọrà.

Ọ nọdu emeje g'urwukpu
shi l'ẹka igwe beru alĩ
beru wata afũta.

Ọotuje egbigwe mẹ igwe
nọdu edze mini.

Tẹme ọ bũru l'ọba iya bẹ
ooshije ezi phẹrephere.

¹⁴ Onyemonye te nwedu
egomunggo;
ọphu ọ dũdu onye kwarũ
ẹnya.

Iphe, bũ ndu akpũ ọzu
mkpọla-ododo g'ẹphe ha
bẹ iphere nshi phẹ
gudeakwaru.

Ntẹkpe, ẹphe meru tũkoru
bũru ọghoshi;
g'ọ tọ bũdu l'ọotu unme
l'onwiya.

¹⁵ Ọo iphe, adũdu urwu, ọ barũ;
bya abũru iphe,
e gude agba mgbọnu.

O -rwua teke Chileke e-kpe
 ikpe bẹ nshi ono
 a-bụkotaru ọla-l'iswi.
¹⁶ Obenu l'onye ono,
 bụ okiphe oshilokpa
 Jiékọpu ono bẹ ta
 abụdu nno bụ g'ọ dụ;
 kẹle ọo ya bụ onye
 meru iphemiphe dobe;
 mechaa mee ndu Ízurelu;
 mbụ ọkpa-ipfu ono,
 bụ okiphe iya ono.
 Onye ono bẹ ẹpha iya bụ
 Chipfu;
 bya aburu
 Ọkalibe-Kakọta-Ike.

Mgbu-ọnwu, e-mechaa bya nụ

¹⁷ Unu kwakọbekwa iphe unu g'unu alufu l'alj-a; unubẹ ndu ono, ndu ọhogu unu ọp-heru mgburugburu ono; ¹⁸ kẹle-a; wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "Nta-a bẹ mu a-gba ndu bu l'alj-a kẹ swaramụ gbaful mgba lanụ. Mu emee phẹ ewere k'ọphu aa-kpụ phẹ lẹ ndzụ."

¹⁹ "Nshjo mu; kẹle e mekaru
 mu iphe!
 Onwo, aba mu nụ buru
 emeta emeta!
 Ọle iphe, mu epfujelẹru-a
 onwomu bụ
 l'ọ buwaa iphe-ememe,
 ọo swiru mu nụ;
 mu je l'ataru iya nshi.
²⁰ Ụlo-ẹkwa mu bẹ e
 mebyishiakwaru.
 Eri iya bẹ a tukoakwaru
 gbabushichaa.
 Ụnwu mu shiakwa mu l'ẹka
 gbakashihu;
 ọphu mu l'ẹphe anọedu.
 Ọ tọ duedu onye ọphu
 phoduru nụ kẹ
 g'ọo-kpọberu mu
 ụlo-ẹkwa ọbu ọzo;
 ọzokpoonu g'ọ tọaru mu
 nwamkpu."
²¹ Ndu eche anyi gẹ ndu eche
 aturu te nwedu
 egomunggo;
 ọphu ẹphe akpajeedu
 Chipfu ishi.
 Ọ buru iya meru g'ọ gude
 ọphu upete agbaeduru
 phẹ;
 a chja aturu phẹ nanunanu.
²² Unu lekwa! Nzi ọbu
 abyakwaa.
 Mbụ oke ụtsú, e-shi l'uzo
 isheli etsu abya.
 Oo-me alj ndu Jiuda l'ọ
 buru ochobu;
 ẹka nkuta-ọswa e-buru.

Epufufu, Jieremaya pfuru nụ Chileke

²³ Gbẹ Chipfu; mu makwaru-a

lẹ ndzụ amadụ ta
 abụdu nkiya;
 l'ọ tọ bụdu amadụ a-nọdu
 atụ-ziru onwiya ẹka
 ọo-zọ ọkpa.

24 Jiko Chipfu; baarụ mu mba!

Ọ kwa g'i gude ikpe,
 pfuru ọto mee ya.
 G'ọ tọ bụkwa teke ẹhu egbu
 ngu egbu; a nonyakwa;
 i mee mu;
 ọphu ọ duedu iphe,
 mu bụ.

25 Tụ-koshi ọhamoha ono
 oke-ẹhu-eghu ngu;
 mbụ ndu ono,
 ekwedu nkengu ono.

Tụ-koshi iya ndu ono,
 te ekujedu ẹpha ngu ono;
 kele ẹphe riwaru oshilokpa
 Jiékpọ ripyaa.

Ẹphe kewaru iya gburugburu
 gbeshi;
 bya emebyishia alị iya,
 bụ ibe iya l'ophu.

11

Ọgbandzu ono bẹ e mebyiru

¹ Wakwa opfu, Chipfu pfuru nù Jieremaya. Ọ sụru iya: ² “Nụmakwa iphe, e pfuru gude gbaa ndzụ ono; l'i wokwaru iya phọ je epfuaru ndu Jiuda; yee ndu bu lẹ Jierúsalemụ. ³ Pfuaru phẹ sù phẹ l'owa-a iphe, Chipfu, bụ Chileke ndu Ízurẹlu epfu baa: Onye a tũru ọnu bẹ ọ bụ; mbụ onye te emedu iphe, ọgbandzu-a pfuru; ⁴ mbụ opfu ọgbandzu, mu tũruro l'ekemu nù ndiche unu phẹ teke mu dufutaru phẹ l'alị Ijiputu; mbụ teke mu dufutaru phẹ lẹ phoophoophoo ọku, agbazeje igwẹ. Iphe, mu pfuru bụ: Unu meje iphemiphe, mu suru g'unu meje; ọo ya bụ g'unu aburu ndibe mu; mbẹdua aburu Chileke unu. ⁵ Noo teke mu e-mekota iphe, mu riburu ndiche unu phẹ nte lẹ mu e-me; sù lẹ mu a-nù phẹ alị, ẹra-eswi; yee manụ-ẹnwu jiru pyimu pyimu, bụ iya bụ alị-a, unu bu nta-a.”

Mu sù iya: “Ọo g'ọ dụ; gùbe Chipfu.”

⁶ Chipfu bya asụ mu: “Raa ya arara l'alị ndu Jiuda; yele ọma gbororo Jierúsalemụ: Unu ngabẹ nchị l'opfu, dù l'ọgbandzu-a tsoo ya g'ọ dụ. ⁷ Eshi teke ono, mu dufutaru ndiche unu phẹ l'alị Ijiputu ono jasụ ntanụ-a bẹ mu shiẹkwapho lota phẹ ẹka lẹ nchị; mu -lọchaa; mu alọbaa sù phẹ: ‘Unu meje iphe, mu pfuru!’ ⁸ Obenu l'ẹphe ta angabeduru nchị; ọphu ẹphe eyeduru ọnu; ọ chia iphe, ẹphe meru bụ l'ẹphe tsoru ọkpoma-mgbashi, shi phẹ l'ejo ọkpoma phẹ ono. Ọ bụru iya bụ lẹ mu atuko ọtu-ọnu, dukota l'ọgbandzu ono, mu sùru g'ẹphe tsoru; ẹphe jika l'ẹphe tee tsodu ono tũkota phẹ.”

⁹ Tọbudu iya bụ lẹ Chipfu asụ mu: “Ndu Jiuda yee ndu bu lẹ Jierúsalemụ nọkobeakwa achịru mu ẹjo idzụ. ¹⁰ Ẹphe laphuakwaru azụ je emeahaa iphe-ẹji, ndiche phẹ meru, bụ ndu jikaru l'ẹphe taa ngadụ nchị l'opfu, mu pfuru. Ẹphe tũgbuakwaru je agwota ọvụ ozo, dũgbanu jeahaarụ iya ozi. Ndu ọnu-ulo Ízurẹlu ẹphe lẹ ndu ọnu-ulo Jiuda tũkoakwaru mebyia ọgbandzu ono, mu lẹ ndiche phẹ gbaru ono. ¹¹ Ọo ya bụ lẹ-a; wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Mu e-mekwa g'oke iphe-ẹhuka dapfuta phẹ; ọphu ẹphe anahụkwa iya. O betakpoo ẹphe raku mu; mu taa ngakwaru phẹ nchị. ¹² Ndu bu lẹ mkpukpu, noğbaa l'alị ndu Jiuda; yee ndu Jierúsalemụ l'e-je je araku agwa ono, ẹphe shi anoduje akpọru ụnwù-isensu ọku ono; ọle ẹphe tee yeduru phẹ ẹka ililekpoo; mę oke iphe-ẹhuka ono dapfue phẹ pho. ¹³ Ọo g'unu nweberu mkpukpu igwerigwe bụkwapho g'unu nweru agwa igwerigwe; unubẹ ndu Jiuda. Unu nwekwarupho ikpoto ẹnya ẹka unu doberu, unu a-nọdu akpọ ụnwù-isensu ọku; mbụ akpọ iya anụ agwa iphere ono, bụ Balụ; ẹnya ẹka ono dukwapho igwerigwe g'etsuzo, nọ lẹ Jierúsalemụ. ¹⁴ Gẹ gube Jieremaya te epfukwa nù mu l'iswi ẹhu ndu-a; ọphu i chikwaru phẹ mkpu;

ophu i rwokwaru phe arworwo; kele mu taa angakwaru phe nchi; m'ephe -kujee mu pho oku; m'ephe -nodu eje iphe-ehuka."

¹⁵ "Bụ gunu be ndu mu yeru obu eme l'eze-ulo mu; l'eka ephe l'ikpoto ndu ozo achi ejo idzu eme g'ephe chiru iya? Bụ anu, du nso a-kposhi g'a ta nu unu aphu to? O kwa teke unu eme ejo-iphe be eh u anoduje atso unu utso. ¹⁶ Chipfu kuru ngu oshi olivu, abya pulapula; teme o nodu ami mebyi, ama ntumatu l'ugbugba. Ole o o'ra, igwe a-ra l'eka oke pherephere ezi be oo-gude kpoo ya oku; teme ekali iya agbakwashihu.

¹⁷ "O kwa Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike, bu onye dzaru ngu nu be tu-buru l'ii-mechaa buru ola-l'iswi; noo kele onu-ulo ndu izurelu; yele onu-ulo ndu Jiuda mewaru ejo-ememe; shi egube ono kpatsu mu iwe; kele ephe jeru anodu akpo unwu-isensu oku anu Balu."

Aachiru Jieremaya ejo idzu

¹⁸ Eshinu Chipfu kpuharu ejo idzu, ephe achiru mu goshi mu be mu maerupho iphe, ephe achi; kele teke ono be o goshieru mu pho iphe, ephe eme. ¹⁹ Mu dupeho ge nwaturu, eme gelee, a kpu eje egbugbu. Ophu mu amakpodaro l'a chiru mu ejo idzu su: "Unu g'anyi mebyishia oshi ono yee mebyi iya. Unu g'anyi mee g'o chiru l'alid ndu dzu ndu; k'ophu a ta abyadu anyatabaa epa iya."

²⁰ Obenu le-a; gube Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike; gube onye ono, ekpeje ikpe, pfuru oto ono; teme i nodu ahije okpoma yee oriri ama; ge mu humanu eka igwata ugwo iphe, ephe meru mu l'ishi phe; kele oo gubedua be mu e-doru g'o duru mu.

²¹ "Oo ya bu le-a; wakwa iphe, Chipfu epfu l'ehu ndu mkpukpu Anatotu, bu ndu ono, achu ndu ngu ono, bu ndu asuje g'i ti gudehekwa epa Chipfu epfu mpfuchiru; odumeka be ii-nwuhukwa phe l'eka. ²² Oo ya bu l'owakwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu baa: Mu a-nukwa phe aphu. Unworoobyia phe bu ogu-echi be ee-gude gbushia phe. O buru egu e-gbushi unwu phe nwoke yee unwu phe nwanyi. ²³ Ophu o dudu g'o ka mma l'o nweru nwa ndu aa-ha g'ephe phoduru phe. Noo kele mu e-me ge ndu Anatotu l'ophu lakota l'iswi; me o -rwuepho apha ono, aa-nu phe aphu ono."

12

Jieremaya agu aphu

¹ Gube Chipfu; o to dudu teke i buedupho onye pfuberekoto; jasukpoo le ge mu echi ngu opfu-a.

Ole o bu; mu e-pfukwaru ngu pho k'ikpe, pfuru oto, iikpeje.

Sua; ?bu gunu kparu iphe, upete agbaru ndu ejo-iphe l'uzo phe?

Mbu-a; ?bu gunu kparu iphe, eh aduje ndu e gudedu ire phe eka guu?

² Oo ngu dzaru phe; ephe gbaa ogbarabvu; bya evua miahaa amimi.

Ephe akpujeru ngu l'onu tekenteke.

Obenu l'o to rwujedu phe l'obu.

³ Obenu le mbedua be gube Chipfu maru.

Ihumaje mu; teme i nodu enyochaje oriri, mu ariru ngu enyocha.

Kputanu phe kpufu g'aturu, a kpu eje egbugbu!

Wonuru phe dobe iche kwaberu mboku, aa-phi phe!

4 ?Bụ jasụ teke ole bẹ alì a-gụ
 aphụ gụ-beru; mbụ ẹswa,
 nọgbaa l'alì
 akpọshihukota nkụ?
 Ọ bụru iphe, kparụ iya nù bụ
 lẹ ndu bu iya nù bụ
 ndu eme ẹjo-iphe;
 o mee unwu anụ mẹ unwu
 ẹnu; ẹphe lakota l'iswi.
 Ọphu kachaakponu bụ lẹ
 ndu ono bụ iphe,
 ẹphe epfu bụ:
 “Ọ tọo humakwa iphe,
 e-mechaa mee anyi.”

Onu, Chileke yeru

5 “Ọ -bụru lẹ gụ lẹ ndu gude
 okpa gbaru ọso;
 ẹphe lọo ngu phelephele;
 bụ-chia ndu ọphu gude
 inya bẹ gụ l'ẹphe sụru
 atutu?
 Ọzo bụ lẹ-a; ọ -bụru l'upfu
 adu ngu l'alì,
 adudu iphe dū iya nù;
 ?denu g'ii-shi mekota
 iya l'oswa ono,
 nọ lẹ mgboru ẹnyimu
 Jiodanu ono?
 6 Mbụ-a; unwune ngu nwoke;
 mbụ ndu unu ẹphe shi
 l'unuphu lanu;
 ẹphebedua deru ngu
 ye g'e gbua.
 Ẹphe woliru olu ara g'e mee
 ngu iphe,
 a-tsuru ngu nù.
 Ba adakobekwa pẹ;
 m'obeta ẹphe nọdu
 epfuru ngu opfu
 oma!”

7 “Mu gbadowaru ndu onu-ulo mu.

Mu gwobewaru ndu ono,
 bụ okiphe mu ono.
 Ndu ono, dū mu l'obu ono
 bẹ mu yeakwaru l'eka
 ndu ohogu pẹ.

8 Okiphe mube Chileke ono
 byaakwaru bya adu
 mu g'oduma, bu l'oswa.
 Ọonoduje agbọru mu uja.
 Ọ bụru iphe ono meru
 g'o gude ọ dū mu ashi.

9 Ndu ono, bụ okiphe mu ono;
 dūwaa mu g'enu,
 vọru kịdikidi,
 bụ ẹnu, erije anụ ẹnu ọzo;
 unwu-enu ọzo
 erijekwaphọ anụ ibiya
 nọ-phee ya mgburugburu
 abya iya etso ọgu.
 Ẹphe je atuko iphe,

bukpoọ anụ,
 bu l'egbudu rwukọọ
 g'ephe bya avua anụ
 iya kpatakpata!
 10 Ikpoto ndu eche aturu
 mebyishiwaru
 opfu-vayinu mu.
 Teme ephe gude okpa zọo
 opfu mu pyakapyaka.
 Eguru opfu mu ono be
 ephe meru;
 o buru echięgu,
 dabyruru ke mmanu.
 11 E meru iya; o buru
 okorobo-egu.
 Eshinu o bu okorobo-egu;
 o guahaa aphu
 rakuahaa mu.
 Mbụ l'alị ono l'ophu be
 e meru;
 o buru okorobo-egu;
 ophu o dudu onye
 akpa iya ishi.
 12 Ndu mgbupya zeru
 gbiugbi bya
 asopyabe nggeregede,
 nọgbaa l'echięgu.
 Ogu-echi Chipfu e-shi l'ishi
 alị-a ishi lanu sụa
 nemadzu pyaapya
 jasụ l'ishi iya ophuu;
 ophu o dudu m'onye lanu,
 ehu adu guu.
 13 Ephe kuru witi; ole iphe,
 ephe mechaaru kpata
 bu obu obu.
 Ephe sekashiru onwophe
 l'akanya;
 ole o to dudu iphe,
 ephe setaru.
 Iphere iphe, ephe kpataru
 l'opfu phe ndu
 aduje phe.
 O buru aka ehu egbu Chipfu
 egbu."

14 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "O -buru ke ndu iwe ono, bu obutobu mu ono g'ephe ha; mbu ndu ono, denyiru aka l'okiphe, mu heru ndibe mu, bu ndu Izurelu g'o buru okiphe phe ono; lekwa le ndu ono be mu e-phefu ephefu l'alị phe. Mu abyakwapho ephefu ndu Jiuda g'ephe ba nọhe l'echilabo phe. ¹⁵ Teke mu phekufacharu phe pho; mu abya aphuru phe obu-imemini; duphutchaa phe azu nanunanu g'ephe haa; g'ephe lwaphuta azu l'okiphe phe ono; ¹⁶ gude ephe mu riaha angu su: 'Eshinu Chipfu no ndzu g'o no iya-a'; egube ono, ephe shiwaa zia ndibe mu ephe shi egudeje agwa, bu Balu eri angu ono; be ephe a-ngukwaru anguru l'echilabo ndibe mu. ¹⁷ Obenu teke o bu l'o nweru oha, ete ekwedu ngabe nchi be mu e-phekufephe phe pho rengurengu woru phe mebyishia. Nokwa iphe, Chipfu eepfu."

13

Akpo ocha, eke l'upfu

1 Wakwa iphe, Chipfu epfu anu mu baa: "Tugbua je azua akpo-upfu, e meru lekwa ocha kebe l'upfu; ole gi ba tsekwa iya le mini." ² Mu byanu eje azua akpo-upfu ge Chipfu pfuru; bya ekebe iya l'upfu.

³ Noo ya; Chipfu byakwa bya epfuru opfu yeru mu k'ugbo ẹbo sù mu: ⁴ "Wota akpo-upfu ono, ì zuru ono, i we l'upfu ono; gude iya je l'enyimu Yufurétisu je edomia ya l'ogba, dù l'eze mkpuma." ⁵ Mu tũgbukwa je elibe iya lẹ mgboru ẹnnyimu Yufurétisu gẹ Chipfu ziru mu.

⁶ A nọkwapho ujiku olemole; Chipfu sù mu: "Tũgbua je l'enyimu Yufurétisu je avọta akpo-upfu-a, mu sùru g'ì je edomia-a." ⁷ Noo ya; mu tũgbunaa bya ejee l'enyimu Yufurétisu je avọta akpo-upfu obru; mbù je ewofuta iya l'ẹka mu shi domia ya; obenu l'o mebyishihuwaru; ophu ọ dọdọ iphe, ọ dọ ree ememe m'ilile.

⁸ Noo ya; Chipfu byakwa bya epfuru opfu yeru mu sù mu: ⁹ "Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Nokwa gẹ mu e-mebyishi eku-onwonye kẹ ndu Jiuda; yee oke eku-onwonye kẹ ndu Jierusalẹmu. ¹⁰ Ndu-a, bù ndu ẹjo-iphe-a, bya aburu ndu jikaru l'ẹphe taa ngadù nchì l'opfu mu; ndu bù iphe, ẹphe anọduje eme bù iphe, shi phẹ l'ẹjo ọkpoma phẹ ono. Ọ buru agwa ọzo bẹ ẹphe anọduje etsò; ejeru phẹ ozi; abaru phẹ ẹja. Ndu ono bù g'akpo-upfu-a dù-a bù g'ẹphe a-dù; mbù l'ọ tọ dọdọ iphe, ẹphe a-dù ree ememe m'ilile; ¹¹ kele ọọ g'akpo eke l'upfu ekejeru l'upfu nemadzù-a bù gẹ mu meru ndu Ízurẹlu; yele ndu Jiuda l'ophu ẹphe keru mu jimujimu l'ẹhu. Ọọ ya bù g'ẹphe a-buru ndibe mu; tẹme mu egude phẹ nweru ẹpha; l'aaja mu ajaja akwabẹ mu ùbvù. Obenu l'ẹphe ta angaduru nchì. Nokwa iphe, Chipfu eepfu."

Akpo-mẹe

¹² "Pfuaru phẹ sù phẹ lẹ-a: Wakwa iphe, Chipfu epfu; mbù Chileke kẹ ndu Ízurẹlu: 'Iphe, bukpo akpo-mẹe l'ophu bẹ ee-yejikọta mẹe.' Teke ẹphe sùru ngu: '?Anyi ta amahaada l'ee-yeji mẹe l'akpo-mẹe?' ¹³ L'ì sù phẹ-a: Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Mu e-me gẹ mẹe wata atsù iphe, bukpo ndu bu l'alì-a l'ophu; je akpachaa lẹ ndu bù eze, bù ndu nọ l'aba-eze Dévidi; mẹ ndu bù uke; mẹ ndu mpfuchiru Chileke; mękpoo iphe, bù ndu bukọta lẹ Jierusalẹmu l'ophu. ¹⁴ Mu e-nwuta phẹ je atupyabe nwibe phẹ; mbù ndu bù nna; mẹ ndu bù nwa nwoke. Nokwa iphe, Chipfu eepfu. Mu taa yoduru phẹ ọshi; ophu mu aphuduru phẹ obu-imemini; ophu mu emeduru phẹ eze-iphe-oma kẹ gẹ mu haa gẹ mu te emebyishi phẹ."

Eye ebvu akpù lẹ ndzù

¹⁵ Unu nũmakwa;
unu ngabẹkwa nchì!
Unu te ejekwa eku onwunu
ekuku;
kele Chipfu pfuakwaru iya
g'ọo-dù.

¹⁶ Unu kwabẹ Chipfu,
bù Chileke unu ùbvù!
Ọdumeka bẹ oo-mekwa
g'ọchii gbaa.
Tẹme upfu akpo ngu l'okpa
l'elì ùbvù ono,
agbakọta ọchii ono.
Iphe, unu ele ẹnya iya
bù iphóró;
ọle oo-me iya l'ọoburu
onyonyo onwu.
Tẹme l'ogbanwee ya;
mee ya l'ọ gbahù tsukiribaa.

¹⁷ Obenu lẹ teke ọ bù l'unu ta
angadu nchì
bẹ mu a-ra ẹkwa lẹ mpya;
kele unu kunukaru
onwunu.
Mu e-gude ẹnya mu raa ẹkwa
raghee ya araghe.
Enya-mini asọ mu
gborogboro l'ẹnya;
kele unwu-aturu Chipfu bẹ
aa-kpù lẹ ndzù.

18 “Karụ eze; yele nyee iya, bụ eze-nwanyị sụ p̄e-a: Unu shikwa l'aba-eze unu nyizeta; kele okpu-eze unu ono, egbu nw̄inwii ono e-mechakwaa dafucha unu l'ishi! 19 Iphe, bụ mkp̄ukpu, n̄okota l'echīegu nd̄ohali b̄e aa-gu-chishicha agu-chishi; ophu ọ d̄udu onye s̄uru iya aguha. Ndu Jiuda l'ophu b̄e aa-kp̄ukota laa al̄i ̄eka ọzo; mb̄u kp̄ukota p̄e ḡephe hak̄ota.”

20 Palikp̄odapho ̄nya apali h̄uma ndu shi l'uzo isheli abya. ?D̄enu ikpoto at̄uru ono, e yeru ngu l'̄eka ono; mb̄u at̄uru ono, i shi gude eku onwunu ono? 21 ?B̄u gunu b̄e ii-pfu m̄e ọ -ch̄itaep̄ho ndu ono, i shi dobes̄u l'ep̄he b̄u ọkpobe ̄nyà ngu ono bya ach̄iru dobe; ep̄he buru ndu-ishi ngu p̄e? T̄o watadu ngu eme ̄huka g'ime emeje nwanyị, d̄u ime-a? 22 Ozo b̄u; teke ī jiru onwongu aji s̄u: “?B̄unaa gunu meru g'o gude iphe-a mee ngu?” Iphe, kpar̄u iya n̄u b̄u l'iphe-̄ji ngu par̄u ̄eka. Noo g'o gude a jia ngu uwele; woru ngu agada pakaa. 23 Onye Kushi; ?o-̄du ike gbanwee akp̄o-̄ehu iya? T̄o agu; ?o-̄gbanwe mkp̄o ono, ọ ch̄iru l'̄ehu ono? Nokwapho ḡe ḡube onye ̄jo-ememe kw̄owaru ̄hu ta agbanwek̄otadu iya eme iphe, d̄u ree. 24 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Mu e-mechaa p̄h̄ukashia ngu g'onye ap̄h̄ukashi ̄swa ereshi, p̄h̄erephere, shi l'echīegu ezikash̄i ezikash̄i. 25 Noo oke iya nkengu b̄u ono; mb̄u okiphe, mu t̄u-buhawaru doberu ngu. Ọ buru iphe, kpar̄u iya n̄u b̄u l'unu z̄oharu mu je akp̄oru obu yeru agwa, ata ab̄udu ire-lan̄u. 26 Ọo ya b̄u l̄e-a; mu a-̄ji ngu uwele; p̄h̄uta uwe ngu kpube ngu l'ip̄hu; k'ophu aa-h̄umakwanu iphe ono, emeje g'iph̄ere d̄u ngu ono. 27 Mu h̄umaru ogori, iiri; ȳe m̄imimii, īinoduje ara agba ala l'eme ̄jo-ememe; mb̄u ̄kpara ono, īigba; ophu iphere ad̄udu ngu ono! Mu h̄umakotaakwaru ah̄uma ah̄uma, īinoduje eme l'eli ̄ubv̄u; m̄e ophu īinoduje eme l'̄egu. Nsh̄jo gube Jier̄usal̄emu! ?B̄u jas̄u teke ole b̄e īi-d̄u-beru inyinyi?”

14

Anw̄u a-kp̄obe; ̄unwu abya; ogu-echi etso iya

¹ Wakwa opfu, Chipfu pfuru Jieremaya k'anw̄u-akp̄obe ono:

² “Ndu Jiuda aḡukwa ap̄hu.

Mkp̄ukpu, n̄okota iya n̄u
gbaj̄oshihukota
agbaj̄oshihu.

Ep̄he n̄odu ara ̄kwa l'opfu
̄ehu al̄i-a.

T̄eme a n̄odu echikwapho
mkpu l̄e Jier̄usal̄emu.

³ Ndu a maru ̄pha p̄e ziru
ndu-oz̄i p̄e ḡephe je
ekuta mini.

Ep̄he je l'obvu-mini;
ophu ọ d̄udu mini,
d̄u iya n̄u.

Ep̄he par̄u ite p̄e
l'ophorokpo lwa.

Iph̄ere d̄u p̄e;
t̄eme meji t̄ofuwa
p̄e.

Ep̄he woru iphe kpuchia ishi
l'̄eka iphere d̄u p̄e.

⁴ Al̄i gbaakwaru ̄oru;
kele igwe te edzeduru mini
w̄ushi iya.

Iph̄ere gude ndu ak̄o opfu.
Ep̄he woru ̄eka kp̄ubegbaa
l'ip̄hu.

⁵ Mb̄u je akpachaa l̄e ne ele,
bu l'̄egu
gbaghachaa ru ̄unwu,
ọ nw̄uru k'̄oph̄uú;
̄eka ọ t̄o h̄umaduru ̄swa,
o-̄ta.

⁶ Nkapf̄u-̄igara-̄swa pf̄uchaaru

lẹ nggeregede
atụ p̄p̄fup̄p̄fu ḡe
nk̄uta-ọswa.

Enya gbahukota p̄h̄e ọchii
kele ọ t̄o d̄udu ẹka ẹp̄he
a-n̄odu taa nri.”

7 “A makwaru-a l'ip̄he-ẹji,
anyi meru agba anyi ekebe;
ọle ḡube Chipfu;
mēnaa ip̄he;
g'ep̄ha ngu ap̄furu;
kele anyi lawaru azu lamihu;
t̄eme anyi mewaa ngu
ip̄he-ẹji.

8 Ḡube onye bu ngu bu ẹka
enya ndu Ịzurelu du;
onye adz̄otaje p̄h̄e
nu m'ep̄he -n̄odu
eje ip̄he-ẹhuka.

?Denu g'o gude i bya adu
g'i byaru abyabya l'al̄i-a?

Mbu i bya adu g'onye ije,
l'a-n̄o enyashi lanu
kpoloko.

9 ?Denu g'o gude i du ḡe
nwoke, a turu l'up̄fu;
g'onye ike ọgu du;
obenu l'ike ta ad̄uedu
iya ke g'ọ dz̄oo ndzu?

Ḡube Chipfu;
anyi l̄e ngu t̄ukonuru
n̄odu.

T̄eme anyi n̄odu aza
ep̄ha alaru ngu.

Ta agbadoshinu anyi!”

¹⁰ Wakwa ip̄he, Chipfu ep̄fu l'op̄fu ẹhu ndu-a: “Ip̄he, ad̄uje p̄h̄e ree shii bu aghap̄he. Ẹp̄he te esedejedu ọkpa p̄h̄e. Oo ya bu l̄e mu taa natadu p̄h̄e. Oo nta-a be ọobyanya anyata ẹjo-ip̄he ono, ẹp̄he megbaberu ono; bya ah̄ua p̄h̄e ah̄uh̄u k'ip̄he-ẹji, ẹp̄he meru.”

¹¹ No iya; Chipfu bya asu mu: “Te pfukwa g'ọ duru ndu-a l̄e ree. ¹² A makwaru-a l'ep̄he asw̄ijeru Chileke ẹgu; obekwanu l̄e mu ta angadu n̄chi l'ek̄wa, ẹp̄he ara. A makwaru-a l'ep̄he egweru mu ngweja-akpo-oku; bya egwekwaru mu p̄h̄e ngweja-nri. Obenu l̄e mu taa natadu iya. Ọ bu-chia ip̄he, mu e-me bu l̄e mu e-gude ọgu-echi mebyishia ndu-a. Mu egude ọkpa-nri; yee ẹjo ip̄he-ememe mebyikwaa p̄h̄e p̄h̄e.”

¹³ Ọ buru iya bu l̄e mu asu: “Ḡube Nnajiup̄hu, bu Chipfu; ndu mp̄fuchiru Chileke an̄od̄ujeekwapho ep̄furu p̄h̄e su p̄h̄e l'ep̄he taa ah̄umakwa ọgu-echi ah̄uma ophu; ophu ẹgu emekwa p̄h̄e. Mbu l̄e gube Chileke e-me ḡe n̄chi du p̄h̄e doo n̄oo ọdu l'al̄i-a.”

¹⁴ T̄obudu iya bu; Chipfu byakwa bya asu mu: “Ndu mp̄fuchiru ono gudekwa ẹpha mu ad̄u ọka. Ọ t̄o bukwa mb̄edua ziru p̄h̄e g'ep̄he bya; ophu ọ bukwa mb̄edua turu p̄h̄e ẹka; ophu ọ dukwa ip̄he, mu pfuru nu p̄h̄e. Mp̄fuchiru, ẹp̄he ep̄fu anu ngu bu ophulenyanya ẹregede. Ẹp̄he n̄odu agba ẹja, ad̄udu ip̄he, ọ bu; yee ip̄he, ẹp̄he ritaru l'ok̄poma p̄h̄e.

¹⁵ Oo ya bu l̄e-a; wakwa ip̄he, Chipfu ep̄fu l'op̄fu ẹhu ndu mp̄fuchiru ono, gude ẹpha mu ep̄fu ono; mbu ndu ab̄udu mb̄edua ziru p̄h̄e g'ep̄he je; ẹp̄he je an̄odu ep̄fu su l'ọ t̄o d̄udu ọgu-echi; ọzoo ẹgu, byaru edenyi ndu al̄i-a ẹka. Ndu mp̄fuchiru ono l'onwop̄h̄e be bu-a ọgu-echi ono; yee ọkpa-nri ono e-mechaa mee g'ep̄he laa l'iswi. ¹⁶ T̄eme ndu ono, ẹp̄he ep̄fu anu ono be ee-mechaa t̄up̄haa et̄up̄haa l'oma gbororo Jierusalemu; ọ buru ip̄he, a-kpa iya nu bu ọkpa-nri ono; yee ọgu-echi ono. Ophu ọ d̄udu onye a-dukwadunu ke g'ọ lia p̄h̄e elili; ọzoo lia nyee p̄h̄e; ọzoo nwa p̄h̄e nwoke m̄e ke nwan̄yi. Aphu, rwuberu p̄h̄e nu be mu a-wu p̄h̄e l'ẹhu.”

¹⁷ Oo ya bu l̄e-a; pfuru ip̄he-a
yeru p̄h̄e:

“G'enyaminini sokwa mu

gborogboro l'anya
 eswe l'enyashi
 mkp̄urumkpuru.
 Ndu mu a-n̄odu araru ẹkwa
 ono b̄uru nwada mu
 ono,
 ad̄udu nwoke jepfujeru
 iya n̄u ono;
 mb̄u ndibe mu ono;
 ẹkele onwo,
 aba ph̄e n̄u d̄u ẹjo ẹji.
 Ọ b̄uru pyaapya ẹ e chiru
 iya.
 18 Teke mu bamiru l'ime
 ọha ono;
 mu ah̄uma odzu ndu e
 gude ogu-echi gbua.
 Teke mu bahuru l̄e mkp̄ukpu
 ph̄e; mu ah̄uma iphe,
 ọkpa-nri mebyishiru.
 Ndu uke m̄e ndu mpfuchiru
 Chileke t̄ukoakwaru
 lash̄ia al̄i ẹka ẹphe amad̄u.”
 19 Ọ d̄u g'i j̄ikawaru Jiuda
 j̄ikaghaa t̄o?
 Ọ t̄o d̄uedu iphe, i ḡuberu
 Zaȳonu t̄o?
 Ọ d̄enu g'o gude i meka anyi
 iphe, ta akp̄ohudu
 akp̄ohu?
 Anyi leri ẹnya nch̄i-ad̄u-doo;
 ọphu ọ d̄udu iphe,
 d̄u ree byaru anyi.
 Anyi lee ẹnya teke ee-me
 g'ẹhu d̄u anyi ike.
 Ọ b̄uerupho ebvu ẹ a gb̄enu
 eye anyi.
 20 Gube Chipfu; ẹjo-iphe,
 anyi emegbab̄e r̄wuakwaru
 anyi l'ehu; yee ikpe,
 nmaru nna anyi oche
 ph̄e.
 Anyi meakwaru ngu iphe-ẹji
 eviya kp̄o.
 21 Jiko ta agbadokwa anyi;
 g'ẹpha ngu ap̄furu!
 Te ewokwaru aba-eze ngu ono,
 du biribiri ono hua
 l'al̄i!
 Nyatakwa ọgbandzu anyi
 l̄e ngu!
 Te emebyikwa iya!
 22 Ọ nweru nshi nshi ono,
 n̄ogbaa l'ohamoha ono,
 ad̄udu iphe, ọ b̄ugbaa ono;
 ọ nweru ọphu ad̄uje ike
 dzee mini?
 Mb̄u-a ọb̄ukponu igwe
 alwaj̄e g'ọ ka mma l'oo
 yegeyege mini?
 Waawakwa. Ọo gubedua;
 mb̄u gb̄e Chipfu,

bụ Chileke anyi.
 Oo ngu bụ ẹka ẹnya dū anyi;
 kẹle ọo ngu emekọta
 iphemiphe ono.

15

¹ Tọbodu iya bụ; Chipfu bya asụ mu: O tọ dukwa m'obeta Mosisu yẹ Sámelụ bya apfuru mu l'iphu; uche mu taa lakubeekwa ndu-a. Chifukpoe phẹ phọ achifu l'iphu mu! Haa phẹ g'ephe je! ² Teke ephe jiru ngu sụ: ?Bụ awe bẹ anyi a-la? Sụ phẹ-a: Wakwa iphe, Chipfu epfu baa:
 Ndu a tubuwaru l'ọo anwūhu

e-gbu phẹ;
 bụ anwūhu e-gbu phẹ.
 Ndu a tubuwaru l'ee-gbu
 l'ogu-echi;
 l'e gbua phẹ l'ogu-echi.

Ndu a tubuwaru l'ọo ẹgu
 e-gbu phẹ; ẹgu egbua
 phẹ.

Ndu bụ lẹ ndzụ bẹ aa-kpu
 phẹ;
 l'a kpua phẹ lẹ ndzụ.

³ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Mu e-zi uzi omeliwe ẹno g'o je emee phẹ l'iwe. Ogu-echi a-nọdu egbu egbugbu; nkuta alọo phẹ wuruwuru; unwu-enu, ephe l'eli; yẹ unwu anụ kẹ mgboko avukaa anụ phẹ; mee phẹ omeliwe. ⁴ Mu e-me phẹ g'ephe buru ndu alị-eze unwu-eliphe l'ophu a-nọdu asọ oyi. O buru iphe, kparụ iya nū bụ iphe, Manáse meru lẹ Jierúsalemu. Manáse bụ nwa Hezekáya; ẹme ọ buru eze ndu Jiuda.

⁵ Gube Jierúsalemu; ?bụ onye
 a-yokpooru ngu ọshi?
 ?Bụ onye a-guchiru ngu aphụ?
 ?Bụ onye a-dukpoo ike
 pfucha jja sụ:
 ?Denu g'oonwuru ngu?

⁶ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa:
 "I gbadowaru mu; laahaa azụ
 azụ.

Oo ya bụ lẹ mu a-zụ ngu ẹka
 gburumu woru ngu
 mebyishia.

Ophu ọ dudedu iphe, e-me
 gẹ mu phụaru ngu
 obu-imemini.

⁷ Mu e-gude ajakpa phuchaa
 phẹ aphucha
 l'onu-abata onu-abata
 mkpukpu lẹ mkpukpu
 ono.

Mu abya egbua phẹ
 mgbu-onwu;
 mbụ l'e-me ndibe mu ephe
 aburu mkpurupyata;
 noo kẹle ephe ta
 agbanweduru uzo phẹ.

⁸ Unwanyi phẹ, ji phẹ anọedu
 bẹ mu meru ephe ka ẹja,
 nọ l'aguga eze-enyimu
 igwerigwe.

Eswe kee ẹbo mu wobata
 omeliwe gude dapfu ne,
 nwuru unwokorobyia
 phẹ.

Mu bya emee iphe anọ yokoo;

yee iphe ndzụ-agụgu;
tụ phẹ l'uzorehu.”

⁹ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa:

“Ne nwanyi, nwutaru
unwegirima esaa
meerupho yereketeke
tụ-buhuepho unme
atụ-buhu.

Enyanwu nkiya rịba lẹ teke
bụkwadu echi eswe.

E meru iya iphe-iphere;
kpua ya iphu lẹ ntụ.

Nwa ndu phoduru nụ bẹ mu
nwuru ye;

e gude ogu-echi gbushia
phẹ l'iphu ndu ohogu
phẹ.

Nokwa iphe, Chipfu eepfu.”

¹⁰ Nshjo mu; ne mu-e; ?bunaa gunu meru g'o gude i nwua mu? Gẹ mu byaru bya aburu nwoke ophu yele ndu ali-a l'ophu byaru eseahaa opfu dzoahaa enya. Ophu mu ejitadu ugwo; ophu mu ejiedu ejiejie; ole onyemonye ephue mu pho iphu. ¹¹ Chipfu sukwaru-a: “Gẹ mu gbukwaru ngu iya tororo. Mu a-nafutakwa ngu; g'o-duru ngu lẹ ree. Mu e-me ndu ohogu ngu g'ephe wata ngu arwo; me o -rwua teke ee-je iphe-ehuka; yee teke ee-me ndiphe mkpawere. ¹² Nemadzu; ?oo-du ike gbajia igwe? Mbụ igwe ono; ozoo onyirubvu ono, a zuru l'ali uto isheli ono?”

¹³ “Eku, i kparu; yele iphe, i nweru enweru bẹ me e-nwuru ye g'a kwaa l'okwata. A taa pfudu ugwo iya. O buru iphe, kparu iya nụ bu iphe-eji, imegbabẹ l'ali ngu mgburugburu. ¹⁴ Mu e-me ngu g'i buru ohu l'eka ndu ohogu ngu l'ali, i mahaada; kele ehu-eghu mu gbanwuhwaru oku, e-tsu ngu phuruphuru.”

¹⁵ “Gube Chipfu; o kwa ngu bu onye maru nu. Nyatanu mu! Letanu mu enya! Gbanaaru mu odzori l'eka ndu akpa mu ehu. G'ehu te eghujedu ngu egwu egwegwa-a; be wofushinu mu. Nyatanu gẹ mu gude jebe iphe-iphere l'opfu ehu ngu. ¹⁶ Mu nwanu opfu ngu; mu nata iya ria gẹ nri eriri. O mee mu; ehu nodu atso mu utso. Teme o dukwa mu pho ree l'okpoma. O buru kele eeku mu ala l'epha ngu; gube Chipfu, bu Chileke; bya aburu Okalibe-Kakota-Ike. ¹⁷ Mu teke anodu-swekwaa l'eka ndu mgbonu duru; ophu mu l'ephe eke anodu-swekwa eme emereme. Mu anoduje anopho nkinyi mu; kele mu maru l'eka ngu tu-koru mu l'ehu; teme i mewaa; ehu nodu eghushi mu egwu ike. ¹⁸ ?Bu gunu meru g'o gude ophu iphe-a, l'eme mu ehuka-a emebuhudu emebuhu. Teme onwo, aba mu nu du ejo eji; teme ophu okpohudu akpohu. ?Iime g'i bya aduru mu gẹ nggele, edeje nemadzu edede; mbu gẹ nggele, e jeru; ophu mini adudu iya.”

¹⁹ Mbụ lẹ-a; wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Izimanu -lwa ngu azu; mu edophu ngu azu l'onodu ngu; k'ophu i-wata mu ejeru ozi. I -wata epfu opfu, nweru ishi, ophu o buedu mkpokoro opfu; l'i buru onye a-wata epfu iphe, mu suru g'i pfua. Gẹ ndu a lwapfutanu ngu; o to bukwa gẹ gubedua lwapfuta phẹ. ²⁰ Mu e-me ngu g'i buru igbulo noduru ndu-a. Igbulo, a kpushiru ike, e gude onyirubvu kpua. Ephe e-tso ngu ogu; ole ephe tee mekpedu ngu; noo kele mu no swiru ngu eswiru; k'ophu mu a-nafutaje ngu; dzoo ngu.” Nokwa iphe, Chipfu eepfu bu ono. ²¹ Mu a-dzo ngu l'eka ndu ejo-iphẹ; bya agbafuta ngu l'eka ndu njo ono, turu ngu swiswia ono.

16

Mboku eze iphe-ehuka

¹ Tobudu iya bu; Chipfu byakwa bya epfuru yeru mu su mu: ² “Ba alukwa nwanyi l'ali eka-a; ophu i nwutakwa iya nwoke; ophu i nwutakwa iya nwanyi; ³ kele-a; wakwa iphe, Chipfu epfu baa l'ehu unwu nwoke yee ke nwanyi, a nwushiru l'ali-a; waa l'ehu unwanyi, bu ne phe; yele ehu unwoke, bu nna phe: ⁴ Iphe, e-ghushi phe nu bu ejo iphe-ememe; ophu aa-radu ekwa phe; ophu ee-lidu phe elili. O bu-chia iphe, e-me nu bu l'ephe a-du ge nshi, a nyiru togho l'ali. O buru iphe, e-ghu phe nu bu ogu-echi; yee okpa-nri. Teme odzu phe aburu nri, unwu enu, ephe l'eli; yee unwu anu, bu l'egbudu e-rije.

⁵ “Lẹ-a; wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Te ejekwa l'ulo-ekwa. Be ejekwa akporu iphu l'eka ono; ophu i jekwa ara ekwa. Noo kele mu tee meedu g'ehu du ndu-a guu ozobaa.

Ophu mu eyeheduru phe obu; ophu mu aphuheduru phe obu-imemini." Nokwa iphe, Chipfu eepfu bu ono. ⁶ "Ndu ha shii me ndu ha nwanshii a-tuko nwushihu l'alj-a. E tee lidu phe elili; ophu a-radu ekwa phe; ophu o dudu onye a-ka onwiya iphe l'opfu eh u phe; ophu a-kpushiduru phe ishi. ⁷ O to dudu onye a-turu phe nri ulo-ekwa. A taa tuduru iya nna; ophu a-tuduru iya ne m'ephe -nwuhu; ophu o dudu onye evuru mepe abya akporu phe iphu.

⁸ "Ophu ji-bahukwa l'ulo eka aabo Obo-iphe je anodu eri angu. ⁹ Kele-a; wakwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu; mbu Chileke ndu Izurelu: Unu e-gude enya unu huma le nta, unu no ndzu-a; teke mu e-me g'a ba numajehe kperekpere k'ehu-utso; me k'ete eswa; ophu aa-nuhedu olu unwumboko, alu ji; ozo k'unwoke, alu nwanji l'eka-a.

¹⁰ "I -pfuaru ndu-a iphemiphe-a; ephe -jia ngu su ngu: 'Bukwanu gunu meru g'o gude Chipfu tu-bua eme anyi egube ejo-iphe, ha egube ono? ?Bu gunu bu iphe-eji, anyi meru Chipfu, bu Chileke anyi? ?Bu awe be anyi mesweru?' ¹¹ Noo teke ji-su phe le Chipfu sukwaru-a: Iphe, kparu iya nu bu le nna unu phe gbadoru mu. Ephe gbadoru mu je agwaahaa agwa ozo; je ejeahaaru phe ozi; bya awata phe abaru eja. Ephe gbado mbedu; ophu ephe emedu ekemu, mu turu phe. ¹² O be l'unubedu; unu bya emekporo ejo-iphe, kabaa ke nna unu phe eji. Unu humanu g'unu tukoru g'unu hakpo l'ehu l'ehu tuko etso ejo-okpoma unu; haa eme iphe, mu suru g'unu meje. ¹³ Oo ya bu le mu a-chifu unu l'alj-a; chiru unu ye l'alj, unu amadu; ophu nna unu phe amajeduru iya. Unu -rwuwaro eka ono; unu awata ejeru agwa ozi eswe l'enyasi; kele mu tee meekwanuru unu eze-iphe-oma.

¹⁴ "Ole g'o duhabe; wakwa iphe, Chipfu epfu baa. Teke nemadzu e-mechaa; ephe taa subaedu 'Eshinu Chipfu no ndzu g'o no iya-a; mbu onye dufutaru ndu Izurelu l'alj Ijiputu.' ¹⁵ O buwaru iphe, ee-pfuje bu: 'Eshinu Chipfu no ndzu g'o no iya-a; mbu onye dufutaru ndu Izurelu l'alj ndu isheli; me l'iphe, bu alj ono l'opfu, bu alj eka o shi chiru phe ye ono.' Kele e -mechakpo be mu a-chilatakw phe l'alj ono, mu nuru nna phe oche ono."

Aphu, Chileke a-nu ndibe iya

¹⁶ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "Lekwa le nta be mu e-je ekua ndu eseje ikokoro; ephe adu igwerigwe. Ephe eje esefuta phe. E -mechaa; mu eyekwapho ndu achije nta; ephe adukwapho igwerigwe je achia nta phe l'iphe, bukpo ubvu ubvu; mekpoo obvu obvu; mekpoo l'ogba, du l'eze mkpoma. ¹⁷ Kele mu gude enya mu ahumakota iphemiphe, ephe eme; o to dudu ophu eedomiru mu edomi; ophu ephe eemedu ejo-ememe ge mu ta ahuma iya. ¹⁸ Mu a-pfu phe ugwo ejo-ememe, ephe eme; me ugwo iphe-eji, ephe eme; pfua phe iya mpukwase. Noo kele ephe pharwushiwaru alj mu. Ephe gudewaa agwa phe ono, adzudu ndzu teme o nodu aso oyi ono gude merwushia okiphe mu onoya."

Jieremaya epfu anu Chileke

¹⁹ Gube Chipfu, bu ike mu; bya aburu onye mu gude nguru anguru; bya aburu onye mu agbabaje lime je anodu eze ndzu me mu -nodu eje iphe-ehuka. Ndu abudu ndu Jiuda l'a-byapfuta ngu; shikporo l'eka igwe beru alj beru bya byasu: "Tororo opfu bu le nna anyi phe bu iphe, ephe shi kwee eka bu iphe, abudu iphe; mbu iphe, bu iphemmanu; bya aburu iphe, urwu adudu. ²⁰ Nemadzu; ?oo-gude eka iya metaru onwiya chi l'ebe abu l'iphe obu bu chi?

²¹ "Oo ya bu le-a; lekwa-a; mu e-gudufua nwamgbo lanu-a mee g'ephe maru; mbu le mu e-me g'ephe maru g'ike mu waa okpehu mu habe. Noo teke ephe a-maru l'epha mu bu Chipfu."

17

¹ "Iphe-eji, ndu Jiuda meru bukwa iphe, e meru l'igwe be e gude kaa ya akaka; bya e gude iphe tpyiru zinguzingu dee iphe l'okwekpu ono, bu obu phe; bya ede iphe le mpu iphe, nogbaa l'enya eka ephe agwaje iphe. ² Mbu l'unwu phe nyatacharu enya eka ephe agwaje iphe; yee itso Ashera phe ono, e shi edobeje l'aguga iphe, bukpo oshi, jaru ajaja; mekpoo l'eli ubvu ubvu, dugbaa l'eli; ³ me l'eze ubvu, nogbaa l'egbudu. Eku eku, unu kpararu; mekpoo iphemiphe, unu nweru; be mu e-mekota g'a kwaa l'okwata. Ono buru aswa iphe-eji ono, dzuru ekameka l'alj unu ono. ⁴ O buru unu be oo-shi l'eka; okiphe, mu nukpooru unu anunu etuphahu. Mu e-woru unu mee ohu ndu ohogu unu l'alj eka unu amadu; kele unu kpatuwaru mu iwe; eh u je l'e-ghu mu egu jas l'ojeje."

⁵ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa:

- Onu bẹ a t̄uru onye dakoberu
 nemadz̄u;
 onye b̄u ẹka ike d̄u iya
 b̄u l'ẹhu nemadz̄u
 mman̄u;
 ọphu ọkpoma iya ad̄uedu
 l'ẹka Chipfu n̄o.
- 6 Onye ono a-d̄u g'ishishi-irwu,
 bvuru l'echiẹgu;
 ọphu ọo-h̄umadu teke iphe,
 d̄u ree abya.
- Ọ b̄uru ẹka d̄u kp̄okoro
 kp̄okoro kp̄okoro
 l'echiẹgu ọbu bẹ oo-buru;
 mb̄u al̄i ụn̄u,
 ad̄udu onye bu iya n̄u.
- 7 Obenu l'onye dakoberu Chipfu
 b̄u onye a ḡoru ọnu-oma n̄u;
 onye b̄u iya bẹ ọ kp̄oru
 obu yeru.
- 8 Onye ono a-d̄u g'oshi,
 e yeru l'aguga mini,
 ch̄iru ọgbarabvu iya ye lẹ
 nggele.
- Ọphu ndz̄u aḡujedu iya m̄e
 anw̄u n̄odu echi;
 ẹkwo iya an̄odujeepho eji
 hirihiri tekenteke.
- Ọphu ọoyojedu ọshi m̄e
 ọkpa-nri d̄u;
 ọphu ọ d̄udu teke ọ t̄o
 n̄odujedu am̄i mebyi.
- 9 "Obu nemadz̄u ta ad̄udu iphe,
 ọ kad̄u ẹregede.
- T̄eme ẹjo-iphe paa ya ẹka.
 ?B̄u onye s̄uru iya amaru?
- 10 Ọo m̄ube Chipfu enyoje obu;
 t̄eme mu n̄odu eleje
 egomunggo ule;
 k'ọphu mu a-pf̄u
 onyemonye ụgwo
 g'umere iya gbaru;
 mb̄u g'iphe, o meru gbaru."
- 11 Onye akpa ẹku l'ẹregede d̄u
 g'ọkw̄a, kpuru l'ẹkwa,
 ọ t̄uduru;
 kele ẹku onye ono a-gw̄obe
 iya m̄e ọ kajahaepho
 nka ẹbo.
 Ọ b̄uru l'ikpaz̄u iya ono bẹ
 ọo-b̄uru onye-eswe.
- 12 Ụlo, anyi doberu ns̄o b̄u
 aba-eze, d̄u akpabiri,
 o shīepho lẹ mb̄u;
 b̄utaru ẹka eekutse
 ekutse.
- 13 Gube Chipfu, b̄u onye ndu
 Ízur̄elu ele ẹn̄ya l'ẹka;
 iphe, b̄u onyemonye,
 gbadoru ngu n̄u
 bẹ ee-mechakwaa mee

iphe-iphere.

Ndu gharu ngu azu be ee-de
 epha phe l'urwuku;
 noo kele oo Chipfu be
 ephe gbadoru;
 mbu ishi mini, doru riasaa;
 emeje g'a nodu ndzu.

Jieremaya epfu anu Chileke g'o gbaa mkpu

¹⁴ Meta mu iphe, eme mu nu; gube Chipfu; k'opfu mu a-buru onye iphe te emedu! Dzoo mu ro; ge mu a-buru onye a dzotaru; noo kele oo ngu bu onye mu ajaje ajaja.

¹⁵ Iphe, ephe anodujeepfo epfuru mu bu: "Denuhunu iphe obu, Chipfu pfuru opfu iya obu? G'o menaa g'o pfuru iya!"

¹⁶ Mu ta agbakwaru oso su le mu tee cheheduru ngu aturu; ophu o dudu teke ojo mboku gujeru mu. Gubedua maru l'iphe, shi mu l'onu futa dabyiru eba l'iphu ngu.

¹⁷ Be yekwa mu ebvu! O kwa ngu bu eka mu agbabaje je anodu ezeru ndzu me iphe-ehuka -bya. ¹⁸ Kpuna ndu akpa mu ehuru iphu le ntu! Ophu i kwekwa g'e kpua mbedua iphu le ntu! Menaa g'ephe buru ndu ee-ye ebvu! Ophu i kwekwa g'e yee mbedua ebvu! Mee g'iphe-ehuka dapfuta phe! Gude oke ola-l'iswi laa phe l'iswi!

Edobe eswe atuta unme nsu

¹⁹ Wakwa iphe, Chipfu pfuru nu mu baa: "Je apfuru l'onu-abata mkpukpu, bu uzo eka ndu eze ndu Jiuda eshije abata shikwa iya pho alufu. Tukokpoepfo iphe, bu onu-abata, eeshije abata le Jierusalemu je apfuru; ²⁰ su phe-a: 'Unu numakwa Opfu Chipfu; unube ndu eze ndu Jiuda; mekpoo ndu Jiuda l'opfu; mekpoo onyemonye bu le Jierusalemu, bu ndu eshije onu-abata-a abahu. ²¹ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Unu tonupho nwehu g'unu te vuje ivu l'eswe-atuta-unme; ophu unu evujekwaru iya shia onu-abata Jierusalemu-a. ²² Unu te shijekwa l'ibe unu vuru iphe futa etezi; ophu unu ejejekwa ozi ejeje ophu l'eswe-atuta-unme. O buchikwaa g'unu dobeje eswe-atuta-unme nsu, bu iya bu iphe, mu suru ndiche unu phe g'ephe meje. ²³ Obenu l'ephe te eyeduru onu; ophu ephe angaduru nchi. Ephe woru ishi ngakobe; jika l'ephe taa ngadu nchi; ophu ephe eyedu onu le mba, mu baru phe.'

²⁴ "Obenu le-a; wakwa iphe, Chipfu epfu baa: 'O -buru l'unubedua toru nwehu angaru mu nchi l'opfu; ophu unu evujeduru ivu abata l'onu-abata-a l'eswe-atuta-unme; unu -dobe eswe-atuta-unme nsu; k'opfu bu l'o to dudu ozi, unu ejeje mboku ono; ²⁵ noo teke eze ndu no l'okwa eze Dévidi; ephe le ndu ejeru phe ozi; a-wata eshi onu-abata mkpukpu-a abahu. Ephebedua ephe le ndu ejeru phe ozi a-nodu agba l'ugbo-inya; me l'eli inya abata le mkpukpu-a. Ndu Jiuda awu etso phe; mekpoo iphe, bu ndu bu le Jierusalemu. Noo teke ee-buru eburu le mkpukpu-a jasú l'ojeje. ²⁶ Ndi phe e-shi le mkpukpu, nogbaa l'alí ndu Jiuda abya; mekpoo le nwa mkpukpu, nogbaa Jierusalemu mgburugburu; mekpoo l'oke alí ndu Benjiaminu; mekpoo ndu bu l'alí okpa úbvú, no l'uzo enyanwu-ariba; mekpoo ndu bu l'alí úbvú úbvú; mekpoo ndu bu l'echiegu ndohali. Ephe egudegbaa anu, ephe e-gude gwee ngweja-akpo-oku; waa ngweja mmanu ozo; mekpoo ngweja-nri; mekpoo unwu-isensu; mekpoo ngweja-ekele; gude abya agwa Chipfu l'eze-ulo iya. ²⁷ Obenu le teke o bu l'unu te emedu iphe, mu suru g'unu meje; k'opfu bu l'unu te edobejedu eswe-atuta-unme nsu; unu -nodu evujeru iphe abata le Jierusalemu l'eswe atuta unme be mu a-phu-nwu oku, e tee menyidu emenyi l'onu-abata Jierusalemu. O buru oku ono a-tuko iphe, bu ali-eze, du le Jierusalemu ono kekota.' "

18

Okpu-ite; yee urwa iya

¹ Wakwa opfu, Jieremaya númeru l'onu Chipfu, suru iya: ² "Tugbua jepfu onye akpu ite l'ibe iya. Noo eka mu e-me gi numa opfu mu." ³ No iya; mu tugbunaa jeshia ibe okpu-ite. Mu jeshia; o gudewaa iphe-wilu labo, okpuje ite akpu ite. ⁴ O kpua ite urwa ono, o gude l'eka akpu ono kpu-byia ya akpu-byi. O bya egude urwa ono kpua ozo le g'o du iya ree.

⁵ Noo teke mu númeru Opfu Chipfu, suru mu: ⁶ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "Gube onu-ulo Izurelu; ?mu te emedu unu g'okpu-ite-a l'eme-a? Lekwa; o kwa gurwa du l'eka onye akpu ite bu g'unube onu-ulo Izurelu du l'eka mu. ⁷ Mu -pfua su l'owa-a g'ee-me oha baa; ozoo l'owa-a g'ee-me ali-eze baa; l'ee-pheshi iya epheshi; ozoo l'ee-nwukposhi iya; ozoo l'ee-mebyishi iya; ⁸ o -buru l'oha ono, mu pfuru l'owa-a g'ee-me iya ono dakoberu

haa eme ejo-iphe phe; mu ahaa phe eme ejo-iphe ono, mu shi rja le mu e-me phe ono.
⁹ Teke o nwekwanuru teke mu pfuru su l'owa-a g'ee-me oha baa; ozoo l'owa-a g'ee-me
 ali-eze baa; l'a kwolita iya; mee ya go nguru anguru; ¹⁰ o -wata eme ejo-iphe l'iphu
 mu; k'ophu bu lo too mejedu iphe, mu suru g'e mee; mu ahakwapho iphe, du ree ono,
 mu shi rja le mu e-me go rwu iya eka ono. ¹¹ Oo ya bu le-a; nta-a bu gi je epfuru yeru
 ndu Jiuda; me ndu ono, bu le Jierusalemu ono; su phe-a: Wakwa iphe, Chipfu epfu baa:
 Unu lekwa; mu kwakobekwaru unu ola-l'iswi; teme mu nodu ariru unu ejo oriri. Unu
 dakobekwa lwaphuta azu; g'onyenonu hakwaa ejo-iphe, oome; unu mee uzo unu yee
 iphe, unu eme go du ree. ¹² Ephe asukwaro: 'E tee mekotaekwa iya. Anyi a-nodukwa
 eme iphe, anyi ritaru l'oriri g'anyi eme iya; g'anyi ha l'onye l'onye a-nodu eme iphe, anyi
 ritaru l'oriri l'ejo okpoma anyi.' "

Ndu Izurelu ajika Chipfu

¹³ "Oo ya bu le-a; wakwa iphe,
 Chipfu epfu baa:

Unu kpaeshikwa ishi
 l'ohamoha;
 ?bu onye numajeru egube
 owa?

Nwada mu yee nwoke
 akwajeduru ono,
 bu Izurelu be meakwaru
 iphe, anyi ishi edzu.

¹⁴ Aka-mini-sunoo k'ubvu ubvu
 Lebanonu;
 ?o duru teke oo-nonya l'o
 haa adu le kpokoro
 kpokoro kpokoro eka
 ono,
 du le mkpoze ubvu ono?

Too mini-oyi ono, shi l'eka du
 enya aso abya ono;
 ?oo-nonya l'o so-buhu too?

¹⁵ Eshinu ndibe mu zohawaru
 mu;
 wata akpo unwu-isensu oku
 anu iphe, abudu iphe;
 ephe mewaa phe;
 ephe kpo garigari kpo
 l'uzo phe ono, bu uzo,
 shi phe le ndiche ono;
 wata eshi uzo du werere;
 mbu uzo, a tuduru mkpoli;
¹⁶ ephe mee ali phe;
 o buru ochobu;
 buru eka aa-nodu anmaru
 otsa jasu l'ojejoje.

Iphe, bukpo onyemonye,
 ghataru iya nu be oo-duje
 biribiri;
 l'o phuphee ishi.

¹⁷ Mu a-tuka phe nanunanu
 g'iphe, pherephere,
 shi l'uzo enyanwu-awawa
 zikashiru;
 ephe adakaa nanunanu
 l'eka ndu ohogu phe.

Mu e-goshi phe azu mu;
 mu tee goshidu phe
 iphu mu
 m'ephe -nodu eje iphe-ehuka."

Aachiru Jieremaya ejo idzu

¹⁸ Tɔbudu iya bɔ; eɓhe sɔ: “Unu bya g'anyi chɔru Jieremaya ejo idzu; keɓe anyi nweru-a ndu-uke, a-nɔdu ezi anyi iphe; anyi nweru ndu maru iphe, bɔ ndu a-nɔdu atɔ-ziru anyi ɛka; bya enweru ndu mpfuchiru, a-nɔdu ezi anyi opfu Chileke. Unu bya g'anyi gude ire mee ya omeliwe; g'anyi ba ngakwa nchi l'iphe, oopfu mɛ nanu.”

¹⁹ Ngabenuru mu nchi; jiko Chipfu; nɔma olu ndu achɔ mu opfu. ²⁰ ?Ee-gude ejo-iphe pɔfa ugwɔ iphe-oma? Keɓe-a; eɓhe tɔakwaru nsɔ doberu mu. Nyatakwa lɛ mu pɔfuru l'iphu ngu pɔfuaru pɔe opfu oma gude mee g'ɛhu ghubuhu ngu egɔ l'opfu ɛhu pɔe. ²¹ Oo ya bɔ lɛ-a; chɔnuru unwu pɔe ye l'ɔkpa-nri; l'e gude ogu-echi gbua pɔe pyaapya; onyomu pɔe aburu ndu ume nwa a-nɔdu eme; tɛme eɓhe aburu ndu ji pɔe nwɔshihuru. G'e gbushia unwoke pɔe egbushi; g'unworoɔya pɔe bɔru ndu ee-gude ogu-echi gbushia l'iphu ogu. ²² G'iphe, a-nɔdu atɔ l'ulo pɔe bɔru uzu-ɛkwa teke ono, ii-chiru ndu ojogu sɔbata l'ibe pɔe bya atɔ pɔe l'upfu ono; keɓe eɓhe tɔwaru nsɔ doberu mu gɛ mu dalahu; bya eworu onya gbaberu mu gɛ mu ye ɔkpa. ²³ Obenu lɛ gube Chipfu machaarɔ ejo idzu, eɓhe achiru mu ke g'ɛpɔe gbua mu. Ta agɔkwaru pɔe nvɔ l'ejo-iphe ono, eɓhe eme ono. Ophu i hufukwa iphe-ɛji, eɓhe eme l'iphu pɔe. Ochia g'ɛpɔe nɔdu ngu l'iphu bɔru ndu e mekperu emekpe. Noo iphe, ii-me pɔe bɔ ono teke ɛhu a-nɔdu egɔ l'iphu ngu egɔ.

19

¹ Wakwa iphe, Chipfu epfu: “Je azɔta ite-urwa l'ɛka ɔkpu-ite. G'unu lɛ ndu bɔ ogerenya mkpɔkpu yɛe ndu bɔ ogerenya uke Chileke hakwaru swiru. ² Je lɛ nsɔda Hinomu l'agɔa ɛka eeshije abahu Jierusalem, bɔ Onu-abata Aggabga-mbeji. I -nrwepɔ ɛka ono l'i raa iphe-a, mu ezi ngu-a arara; ³ sɔ pɔe-a: Unu nɔmakwa Opfu Chipfu; unubɛ ndu eze ndu Jiuda; mekpoo ndu Jierusalem. Wakwa iphe, oopfu; mbɔ Chipfu, bɔ Okalibe-Kakɔta-Ike; bya aburu Chileke ndu Izurelu. Unu ngabɛkpodapho nchi! Mu abyakwa egude ejo-iphe byapfuta ndu ali-a, bɔ iphe, a-gba onyemonye, nɔmaru iya nɔ anwirinwa lɛ nchi. ⁴ Keɓe eɓhe gbadowaru mu; bya eworu ali ɛka-a mee ɛka aanɔduje agwa agwa ndu ohozo. Eɓhe nɔwaa ya kpoo ngweja ɔku nɔ agwa, eɓhe amadu; ophu nna pɔe amadu iya; ophu ndu eze ndu Jiuda amajɛduru iya. Eɓhe nɔduwa iya gbushia ndu adudu iphe, eɓhe meru; mee pɔe nɔdu asɔ gborogboro.

⁵ “Eɓhe kpɔwaru eka aagwaje iphe agwagwa, dugbaa iche iche doberu Balu; k'opɔ eɓhe a-nɔdu akpɔ unwu pɔe ɔku l'ɛka ono gude agwa Balu ono. Iphe ono bɔru iphe, mu asɔduru g'e meje; ophu mu ephotajɛkpodarɔ iya nɔ ephota ophu; mbɔ l'o tokɔ bahɔswekpo mu nɔ l'egomunggo. ⁶ Oo ya bɔ lɛ-a; wakwa iphe, Chipfu epfu baa: G'enya dokwa unu. O nwekwarɔ mbɔku, e-mechaa du nɔ; mbɔ teke ee-mechaa; ndiphe tee kuɛdu ɛka-a Tofɛtu; ophu eekuɛdu iya nsɔda Hinomu. Iphe, ee-mechaa kuahaa ya bɔ nsɔda Tɛterii. ⁷ O kwa l'ɛka-a bɛ mu e-chikpɔshi idzu, eɓhe achi; mbɔ ndu Jiuda yɛe ndu Jierusalem. Mu e-me gɛ ndu ohogu pɔe gude ogu-echi gbushia pɔe; mbɔ l'ɛka ndu achɔ ndzɔ pɔe. Mu eworu odzu pɔe tukaa g'ɔ bɔru nri duru enu, iphe l'eli; yɛe anɔ, bɔ l'egbudu. ⁸ Mu e-me mkpɔkpu ono g'ɔ bɔru ochobu; g'ɔ bɔru ɛka aa-kpɔyijeru ukuvu. Onyemonye, ghataru iya nɔ bɛ ɛhu a-nwujɛ kpala; l'ɔ kpɔyiaru iya ukuvu ghata. O bɔru iphe, a-kpa iya nɔ bɔ g'e gude mebyishiberu iya. ⁹ Mu e-me pɔe g'ɛpɔe taa anɔ unwegirima ibe pɔe; tɛme eɓhe ataa anɔ nwiɛ pɔe teke ono, iphe a-nɔdu atsu pɔe l'ɛhu ono, bɔ teke ndu ohogu pɔe, l'achɔ ndzɔ pɔe e-kepɔe pɔe mgburugburu ono.

¹⁰ “No iya; tukpoo ite ono teke ndu ono, unu l'ɛpɔe swi ono ele ngu ɛnya; ¹¹ l'i sɔ pɔe-a: Wakwa iphe, Chipfu, bɔ Okalibe-Kakɔta-Ike eepfu: Mu a-tukpɔshi oha-a yɛe mkpɔkpu-a egube-a, a tukpɔshiru ite o-kpu-ite-a; ophu a byadu l'agbakɔbe iphe ozo. Eɓhe eli odzu lɛ Tofɛtu; noo keɓe a taa humaeɔdu ɛka ozo, aa-nɔdu elidzuru pɔe. ¹² Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Nokwa iphe, mu e-me ɛka-a yɛe ndu bu iya nɔ. Mbɔ lɛ mu e-me mkpɔkpu-a l'ɔ du gɛ Tofɛtu. ¹³ Iphe, bukpoo ulo, nɔ lɛ Jierusalem; yɛle ulo ndu eze ndu Jiuda bɛ aa-turwuchaa g'a turwuru ɛka-a, bɔ Tofɛtu-a, bɔ ɛka eɓhe nɔgbaa l'eli ulo akpɔ unwu-isensu ɔku nɔ iphe, bɔ kpokpode; tɛme eɓhe nɔdu agbaru agwa mee gude agwa pɔe.”

¹⁴ Tɔbudu iya bɔ; Jieremaya byanu bya eshi lɛ Tofɛtu lwa, bɔ ɛka Chipfu shi zia ya g'ɔ je epfuchiru iya opfu-a; bya apɔru l'oma-unupɔ eze-ulo Chileke bya asu iphe, bukpoo ndu ono l'opɔhu sɔ pɔe: ¹⁵ “Wakwa iphe, Chipfu, bɔ Okalibe-Kakɔta-Ike eepfu; mbɔ Chileke kɛ ndu Izurelu: Unu lekpɔdapho. Iphe, bukpoo ejo-iphe ono g'ɔ ha, bɔ ophu mu pɔfuaru l'oo-me pɔe ono bɛ mu abyakwa emekɔta mkpɔkpu-a yɛe mkpɔkpu, nɔpɔheru iya mgburugburu. O bɔru iphe, kparɔ iya nɔ bɔ l'ɛpɔe ngakoberu ishi jika l'ɛpɔe taa angabɛdu mu nchi l'olu.”

20

Jieremaya yee Pasho

¹ O be teke Pasho nwa Ima nũmaru mpfuchiru Jieremaya; Pasho bu onye uke Chileke bya aburu onye-ishi ndu-ishi eze-ulo Chipfu; o nũmaepfo iphemiphe ono, Jieremaya epfu ono; ² o mee; e chia Jieremaya, bu onye mpfuchiru ono eçhachi; bya eworu iya tu-chia l'ulo-mkpõro, nõ l'aguga õnu-abata eze-ulo Chipfu õphu aza Ephekerephe õnu-abata Benjiaminu. ³ O be le nchitabõhu iya; Pasho bya atufuta iya l'ulo mkpõro ono. Jieremaya sũ iya-a: "Epha, Chipfu guru ngu ta abuekwa Pasho. O kwa 'Nggiri, nõ l'uzo l'ekameka'; ⁴ kele-a; wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Mu e-me ngu g'i tsuahaa onwongu ebvu; ndu yeru ngu obu g'ephe ha atũko atsu ngu ebvu. Ii-gude enya ngu gedegede hũma teke ndu õhogu phẽ e-gude ogu-echi egbushi phẽ. Ndu Jiuda mgburugburu bẽ mu e-woru ye l'eka eze ndu Babilõnu, bu onye a-kpu phẽ lẽ ndzu lashja alĩ ndu Babilõnu; õzokwanu gude ogu-echi gbushia phẽ. ⁵ Iphe, bukpoo eku ndu mkpũkpu-a bẽ mu e-woru yekõta l'eka ndu õhogu phẽ; mbũ iphe, bukotakpoo iphe, ephe seshiru akanya iya; mekpoo iphe, bukpoo iphe, vu oke aswa, nõkota l'ime iya; mekpoo iphe, bu eku, eze ndu Jiuda kpataru. Iphemiphe ono bẽ ephe a-kwakõta õkwata vuta lashja alĩ ndu Babilõnu. ⁶ Gũbedua, bu Pasho yee iphe, bu ndu bukõta l'ibe ngu bẽ aa-kpũkota lẽ ndzu laa alĩ ndu Babilõnu. O buru l'eka ono bẽ unu a-nõdu nwũshihu; l'ẽ lia unu l'eka ono; unu lẽ ndu yeru unu obu ono, unu sũru lẽ Chileke pfuru phẽ, iphe, ephe pfuru ono."

Aphũ, Jieremaya agu

⁷ Gũbe Chipfu; i dusweru mu
uzo;
mu buru onye e dusweru
uzo.

I mekperu mu; tẽme o kalẽru
ngu.

Mu buwaa onye aanõduje
eme iphe-õchi
mkpũrumkpuru.

Onyemonye anõduje achĩ mu
õchi.

⁸ Tekenteke, mu epfukpõo
opfũ bẽ mu arajẽ iya
arara l'omeliwe
dũkwa; õla-l'iswi dũ.

Opfu Chipfu mewaru;
mu buru onye aakõ õnu;
tẽme a nõdu achĩ mu õchi
mkpũrumkpuru.

⁹ Teke mu sũkwanuru lẽ mu
tee kubaẽdu iya epha;
õphu mu egudebaẽdu epha
iya epfu opfu;
opfũ iya õbu anõdu mu
l'õkpoma enwu mu
phuruphuru g'õku;
rakũru arakũru l'ime õkpũ
mu.

Mbũ l'ike esede iya bvũwaru
mu.

Mbũ lẽ-a; mu taa dũkwa ike
esede iya.

¹⁰ Kele mu anũkwa taba taba,
ephe adzũgbaaru
nwibe phẽ sũ:

"Nggiri dũkwa l'uzo
l'ekameka!"

Ephe tũkoru epfu sũ: "Unu je
edoo iphe ono, oopfũ
ono!

Unu g'anyi je edoo iphe,

oome!”

Iphe, bukpo ndu mu l'ephe
eshi ònyà elekòtaephe
enya g'ephe maru
teke eturu a-lò mu.

Ephe tũko epfu sũ: “?a maru
e-dephuu iya.

Noo teke ọo-kalẹru anyi.
Ọ bũru teke ono bẹ anyi
e-melata iya iphe-a,
oome nta-a.”

¹¹ Obenu lẹ Chipfu nọ swiru mu
eswiru g'onye eze-ọjogu
swiru.

Ọo ya bũ lẹ ndu ono,
achi mu lẹ njọ ono bẹ ọpfu
a-dũ.

Ọ tọo kalẹduru phẹ;
ọphu ooreduru phẹ
g'ephe tũberu.

Ọo-bũru phẹ iphe-iphere;
ọphu a byadu azọha
enya-ọlwa phẹ azọha.

¹² Gũbe Chipfu, bũ
Ọkalibe-Kakọta-Ike;
gũbe onye ono ahũtaje ndu
pfũberekoto ama;
tẹme ị nọdu avoje obu yẹe
ọriri;
gẹ mu hũmanu ẹka
iimelata phẹ;
kẹle ọo ngu bẹ mu yeru
ikpe nkemu l'ẹka.

¹³ Unu gua ebvu nũ Chipfu!
Unu jaa Chipfu ajaja!
Kẹle ọ dzọtaru ndzũ onye
adũdu g'ọ dũ iya l'ẹka
ndu ẹjo-iphe.

¹⁴ Gẹ mbọku, a nwũru mu
bukwaru eswe,
a tũru ọnu!

G'a ta gọkwaru ọnu-ọma nũ
eswe mbọku ono,
ne
mu nwũru mu onoya!

¹⁵ G'onye byaru ezia nna mu ozi
ono bukwaru onye a tũru
ọnu;
mbũ onye byaru asũ iya:
“A nwũkwaru ngu nwa;
ọ bũru nwa nwoke!”

K'ọphu bũ l'ọ nũmaru iya;
ẹhu tsoahaa ya.

¹⁶ Gẹ nwoke ono dũkwa gẹ
mkpũkpu,
Chipfu mebyishiru;
ọphu ọ phũduru iya
obu-imemini.

G'ọ bukwaru iphe,
ọo-nọdu anũ l'ũtsu bũ
ũzu-ẹkwa.

O -be l'eswe; l'ọonuaha mkpu

ogụ.
 17 Kéle ọ tọ pyi-gbuduru mu
 teke mu nọ l'epho;
 gę ne mu buru ilu mu.
 Epho ahawa iya rọ ragbada
 jaswaroya.
 18 ?Bunaa gunu mekpoooru iphe,
 mu futaru l'epho afuta
 ophu gę mu bya bya
 ahuma iphe-ehuka yęę
 nrimaphu;
 yęę gę mu bya akpo-chi
 ishi ndzu mu
 l'iphe-iphere?

21

Chileke ajika eme iphe, Zedekaya arwo iya

¹ Opfu, shi l'eka Chipfu byakwa erwua Jieremaya nchi. O buru teke ono be eze, bu Zedekaya yeru Pasho nwa Malukayijia; yele onye uke Chileke, bu Zefanaya nwa Maseya g'ephe jepfu iya. Ephe bya asu iya: ² "Jieshikwaru anyi Chipfu; kele Nebukadineza, bu eze ndu Babilonu l'etsokwa anyi ogu. ?A maru; ?Chipfu e-meru anyi iphe, du biribiri go shi emeje teke ndiche k'opfu oo-laphu azu paru anyi haa."

³ Todbudu iya bu Jieremaya yeru phe onu su phe: "Unu su Zedekaya le-a: ⁴ Wakwa iphe, oopfu; mbu Chipfu, bu Chileke ke ndu Izurelu baa: Iphe, mu abya ememe bu le mu e-me gę ngwogu, unu gude alwu ogu buru unu ogu, bu ngwogu, unu gude etso eze ndu Babilonu ogu; yee ndu Babilonu l'onwophe, bu ndu no l'azu mkpukpu no-phee unu mgburugburu. Mu e-mechaa chibata phe l'ime mkpukpu-a. ⁵ Ozo bu le mbedua l'onwomu a-nodu etso unu ogu. Mu a-machikpo eka mu; gude okpu eka mu vaa ovuma; gude iwe tukoshi unu oke ehueghu mu. ⁶ Mu e-chitsushicha iphe, bukpo ndu bu le mkpukpu-a; nemadzu yee anu. O buru ejo iphe-ememe e-gbushi phe. ⁷ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Teke e mechaaru nno; mu eworu Zedekaya, bu eze ndu Jiuda; yee ndu-ozu iya; mekpoo ndu ali-a, bu ndu iphe-ememe ono gbuphodoru; yee ndu ophu e gbuphodoru l'ogu-echi; me ndu ophu egu gbuphodoru; chiru ye Nebukadineza, bu eze ndu Babilonu l'eka; yee ndu ohogu phe ono, bu ndu aachọ ndzu phe ono. L'o gudekwapho ogu-echi gbushia phe; ophu oo-hadu phe. Imemini phe taa dudu iya; ophu o dudu onye ophu oophutaru.

⁸ "Ozokwapho le-a; gi su ndu-a: Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Unu lekwa le mu dobeakwaru unu uzo ndzu yee uzo onwu. ⁹ Iphe, bukpo onye no le mkpukpu-a bu oguechi be ee-gude gbua ya; egu egbua ndu ophu oo-gbu; iphe-ememe egbua ndu ophuu. Onye lufukwanuru je eworu onwiyi ye l'eka ndu Babilonu-a, bu ndu no-pheru unu mgburugburu-a; l'a-nodu ndzu. Onye ono e-gude ndzu iya gbala. ¹⁰ Iphe, mu chiwaru idzu iya bu eme g'ejo-iphe dapfu ndu mkpukpu-a; o to budo iphe-oma. Nokwa iphe, Chipfu eepfu. Mkpukpu-a be ee-ye l'eka eze ndu Babilonu; l'o gude oku mebyishia ya.

¹¹ "Ozo bu le-a; gi su ndu onu-ulo onye eze ndu Jiuda: Unu numakwa Opfu Chipfu. ¹² Unube ndu onu-ulo Devidi; wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Unu kpeje ikpe, pfuru oto mboku-mboku. Unu adzotaje onye ana nfu l'eka onye emekpa iya ehue. Odumeka be ehueghu mu a-gbanwuhukwa oku. O buru iphe, a-kpa iya nu bu ejo-ememe, unu meshiru; mbu l'ehueghu mu ono e-nwu oku k'opfu bu l'o to nweduo onye a-gbany iya nu. ¹³ Mu noru ngu le njo gube Jierusalemu; mbu gube onye bu le nsuda-a; mbu gube agbara mkpuma, no le baswaa ali eka-a. O kwa Chipfu epfu iya anu unube ndu ono, asuje: '?Bu onye abya anyi eme gunu? ?Bu onye adu ibe akata l'eka anyi bu-a?' ¹⁴ Mu a-hu unu ahuhu g'iphe, unu meru gbaru. O kwa mube Chipfu epfu iya. Mu a-nwuru oku ye l'oswa unu; tuko iphe, no-pheru unu mgburugburu tsukota."

22

Ikpe, e kperu eze ndu l'eme ejo-ememe

¹ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "Je l'ibe eze ndu Jiuda je araa ozi-a arara l'eka ono: ² Numakwa Opfu Chipfu; gube eze ndu Jiuda; mbu gube onye no l'aba-eze Devidi; gubedua l'onwongu; me ndu-ozu ngu; mekpoo ndibe ngu, bu ndu eshije l'onu-abata-a abahu. ³ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Unu kpeje ikpe, pfuru nhamunha; unu emeje iphe, pfuru oto. Unu adzotaje onye ana nfu l'eka onye emekpa iya ehue. Unu ta adukwa

ewere; ọzoo omeliwe, unu e-meje ndu lwaru alwalwa; ọzoo ndu enwedu nna; ọzoo unwanyi, ji phe anọedu ndzu. Ọphu unu anọdujeshi l'eka-a gbua ndu adudu iphe, ephe meru! ⁴ Kele-a; ọ -buru l'unu jiru obu oyi mee iphe-a, mu suru g'unu meje-a; be eze ndu no l'aba-eze Dévidi; ephe le ndu ejeru phe ozi; me ndibe phe a-nodu agba l'ugbo-inya; me l'eli inya eshi l'onu-abata ibe eze-a abata. ⁵ Obenu teke o bu l'unu te emedu iphe, mu suru g'unu mee; ge mu gudekwa onwomu riaru unu angu; mbu l'ibe eze-a e-mechakwaa buru ochobu. Nokwa iphe, Chipfu eepfu bu ono.

⁶ "Kele-a; wakwa iphe, Chipfu epfu l'opfu ehu ibe eze ndu Jiuda: A makwaru-a l'i du g'alil Giladu l'ehu mu; ọzoo g'eli ubvu ubvu Lébanonu. Obenu l'o to dudu iphe, e-me ge mu te eme ngu g'i du g'echiegu; mbu ge mkpukpu, e te bujeduru ebubu. ⁷ Mu dobewaru ndu mmebyi iche g'ephe bya emebiyia ngu. G'ephe ha l'onye l'onye e-gudegbaa ngwogu phe. Ephe abya egbutsushia eguru oshi sida ngu ono; bya achiru iya ye l'oku.

⁸ "Ikpotọ nemadzụ, shigbaa l'oha, du igwerigwe l'a-ghata le mkpukpu-a; ephe aji nwibe phe su: "Bu gunu meru iphe, Chipfu meru egube iphe owa-a l'ehu oke mkpukpu-a?" ⁹ Aa-su phe l'iphe, kparu iya nu bukwa l'ephe gwoberu ogbandzu Chipfu, bu Chileke phe; je awata ephozeru agwa; baahaaru iya eja."

¹⁰ Unu ta arakwa ekwa onye eze

ono, nwuhuru nu ono!

Ọphu unu emekwa

ekwa iya!

Ọ buchikwaa onye unu

a-kwa ekwa iya

kwashia ya ike

bu onye ọphu a kpuru

le ndzu laa eka ọzo.

Noo kele o to lwabaedu;

ọphu oohumabaedu

ali eka a nwuru iya ọzo.

¹¹ Kele-a; wakwa ge Chipfu pfuru opfu ehu Shalumu nwa Jiosaya, bu onye no-chiru okwa nna iya; bya aburu eze, ndu Jiuda; mbu onye ono, tugbuwaru l'eka-a: "O to lwabaekwa. ¹² O kwa l'eka ono, ephe kpuru iya le ndzu laa ono be ọo-nodu nwuhu. O to humabaekwa ali eka-a enya ọzo."

¹³ Nshio onye ono, akpu

unuphu ibe eze iya l'uzo,

apfuduru-oto;

mbu onye bu l'uzo,

apfuduru nhamunha be

o gude akpu ulo-eli iya;

onye meru ndu ali iya;

ephe nodu eje ozi ke

mmanu;

ọphu ọopfudu phe ugwo

ozi phe.

¹⁴ O nodu epfuje su: Mu a-kwa

unuphu ibe eze mu g'o

paa eka.

Ya e-mee ulo-eli iya g'o du ọsa.

Ọ bya emee ya bya eyeshia

ya windo;

bya egude oshi sida gbaa

ya uko;

bya etee ya penti

uswe-uswe gude rwaa

ya.

¹⁵ "Bu akushi ulo oshi sida

l'e-me g'i buru onye

eze to?

Nna ngu; ?to shidu eri nri;

angu iphe,

aangu angungu?

O nodu ekpeje ikpe,

pfuru nhamunha;

bya eme iphe,
 pfuru oto.
 Iphemiphe duru iya lẹ ree.
 16 Ndu eje iphe-ehuka;
 waa ndu adudu g'ọ
 dụ phẹ bẹ ọ gbaru
 ọdzori;
 ọ duru iya lẹ ree.
 ?Tobudu iphe ono bu l'onye-a
 maru onye mu bu?"

Nokwa iphe, Chipfu eepfu.
 17 Obenu lẹ gubedua bẹ ọnya
 ngu;
 yẹe ọkpoma ngu bu
 l'eka i phoberu iya
 bu l'eri urwu
 ghelegheleghele;
 yẹle egbu ndu adudu
 iphe, ephe meru;
 yẹle eme nemadzụ
 iphe-kpanganga yẹle
 omeliwe.

18 Ọo ya bu lẹ-a; wakwa iphe, Chipfu epfu l'opfu ehu Jiehoyakimu, bu nwa Jiosaya,
 bya aburu eze ndu Jiuda:
 A taa rakwa ekwa iya sụ:
 Owiwo nwune mu nwoke-e!
 Owiwo nwune mu nwanyị-e!
 A taa rakwa ekwa iya sụ:
 Owiwo onye nwe mu nụ-e!
 Owiwo eguru onye-a!

19 Ee-li iya g'onye eli
 nkapfu-igara.
 Mbụ l'ọo wuruwuru bẹ
 aa-lọ iya lọta
 je etuphaa l'azụ mkpukpu
 Jierusalemu.

20 "Jekwa l'ubvú ubvú Lébanonu
 je echia mkpu!
 Gẹ ndu alị Beshanu
 nụmakwa olu ngu!
 Jekwa anodu l'eli ubvú ubvú
 Abarimu chia mkpu;
 kele ndu gu l'ephe
 tugbaru buru nanu
 bẹ e gbushichaakwaru
 g'ephe ha.

21 Mu kakwaru ngu teke ono,
 i shi dobesu l'ọ tọ dudu
 iphe,
 byaru eme ngu nụ ono.
 I sule-a l'i tii yedu onu.
 Ọ kpokwa g'i shi teke i bu
 okorọbya meta bu ono.

I tiki meswekwaa iphe,
 mu sụru g'i mee.
 22 Pherephere a-tuko ndu
 echeru ngu aturu pata.
 L'a tuko ndu gu l'ephe
 tugbaru buru nanu
 kpua lẹ ndzụ.
 Noo teke iphere e-gude ngu;
 l'e woru ngu iphu kpua

lẹ ntụ.

Ọ bụru iphe, kparu iya nū
bụ ejo-iphe, iimegbabẹ.

23 Unubẹ ndu bu l'úbvú úbvú
Lébanonu;
mbụ ndu kparu ẹpfune
l'ulo, a kuru l'oshi-sida;
ẹgube ude,
unu e-mechakwanaa
tsụa teke iphe-ẹhuka
azụ unu gburumu
pfiurii;
mbụ meahaa unu ẹhuka ge
nwanyi, ime eme!"

24 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "Eshinu mu nọ ndzụ gẹ mu nọ iya-a; bẹ ọ tọ dukwa m'obeta gube Jiehoyakinu, nwa Jiehoyakimu, bụ eze, ndu Jiuda bụru echi-ohubama, mu gba l'ẹkutara mu; mu agbafulekwa ngu-a. 25 Mu e-woru ngu ye l'ẹka ndu achọ ndzụ ngu; mbụ ndu jitsu ebvu; mbụ l'ẹka Nebukadineza, bụ eze ndu Babilonu; yele ẹka ndu Babilonu. 26 Mu e-tuphakpọe ngu phọ etupha; gụ lẹ ne, nwuru ngu nū; je echie unu l'alị ẹka ọzo; ẹka abudu ẹka a nwuru ngu; ophu ọ budu ẹka a nwuru ne ngu. Ọ bụru l'ẹka ono bẹ unu n'ẹbo a-nọdu nwuhu. 27 Unu ta abyadu alaphu azụ l'alị ono, a-nọdu agu unu alwalwa ono."

28 Jiehoyakinu-a; ?ọ bụ ite-urwa, tukpohuru nū, a jikaru ajika tọo? Mbụ iphe, adudu onye ọ dū ree? ?Bụ gunu meru g'o gude a chiru yee unwegirima ibe iya etuphashia; je eworu phẹ chiru ye l'alị ẹka ẹphe amadu?"

29 Gube alị! Alị! Alị! Nụmakwa
Opfu Chipfu!

30 Wakwa iphe, Chipfu epfu
baa:

"Dee nwoke-a l'ẹkwo l'ọ bụ
onye enwedunwa;
onye iphe ta aduduru lẹ
ree teke ọ nọ ndzụ.

Noo kele ọ tọ dudu awa
iya ophu iphe,
byaru aduru lẹ ree.

Ophu ọ dudu onye ophu
byaru anodu l'aba-eze
Dévidi.

Mbụ l'ọ tọ dudu onye
ophu byaru aburu
eze ndu Jiuda."

23

Ekali iya ophu pfuberekoto

1 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "Aphụ a-tsokwaru ndu nche aturu ono, bụ ndu ophu emebyishi aturu mu bya achikashi iya achikashi l'alị mu." 2 Ọo ya bụ lẹ-a; wakwa iphe, Chipfu epfu; mbụ Chileke ndu Ízuru; iphe, oopfu anu ndu nche aturu, eche ndibe iya: "Eshinu unu chikashiru aturu mu achikashi; mbụ chī-phua ya achī-phu; ophu unu eletadu iya ẹnya; bẹ mu e-letakwanu unu ejo eleta; chia unu iphe ejo-ememe ono, unu meru ono." Nokwa iphe, Chipfu eepfu bụ ono. 3 "Ọo mbẹdua l'onwomu e-je achikota nwa ndu phoduru nū l'unwu aturu mu ono l'iphe, bukpo alị ẹka mu chiru phẹ jeye g'ọ ha; dughuta phẹ azụ l'ẹka ẹphe a-tajẹ nri, bụ ẹka ẹphe a-nọdu wata azuzu; aka igwerigwe eje. 4 Mu e-ye ndu nche aturu, a-nọdu eleta phẹ ẹnya. Teke ono bẹ ndzụ taa guedu phẹ; ophu ọ duedu iphe, eyekwadu phẹ ebvu; ophu ọ duedu ophu aachokwadu achọcho." Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

5 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "E -mechaa bẹ mu e-metaru Dévidi ekali iya ophu a-pfube ẹka ọto; mbụ onye eze, e-gude mmamiphe buri eze; tẹme l'ọ nọdu ekpe ikpe, pfuru nhamunha bya eme iphe, pfuru ọto l'alị-a. 6 Ọ buri teke ọ bụ eze bẹ aa-dzota ndu Jiuda. Ndu Ízuru anodu; ọ tọ dudu iphe, eme phẹ nū. Onye ono bẹ iphe, ee-ku iya bụ: 'Chipfu, bụ apfubekoto anyi!'"

⁷ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Oo ya bu l’o -rwua mboku ono be ndiphe taa subaedu: ‘Eshinu Chipfu no ndzu g’o no iya-a; mbu onye dufutaru ndu Izurelu l’ali Ijiputu.’ ⁸ O buwaru iphe, ee-pfuje bu: ‘Eshinu Chipfu no ndzu g’o no iya-a; mbu onye dufutaru oshilokpa Izurelu l’ali ndu isheli waa l’iphe, bukpo ohamoha, bu aka o shi chi-phua phe.’ Teke ono be ephe e-buru l’ali k’aka phe.”

Ndu epfu iphe, Chileke epfuduru

⁹ A -bya l’opfu-ehu ndu

mpfuchiru;
okpoma agbawahukwa
mu agbawahu.

Mbu l’okpu mu l’ophu
anmakota mu jijijiii.

Mu duepho g’onye mee atsu;
mbu g’onye mee tu-tsuru.

O buru iphe, kparu iya nu
bu Chipfu yee opfu iya,
du nsu.

¹⁰ Ali aka-a l’ophu bu iphe,
jiru iya nu bu ndu
eri ogori.

O buru onu, a turu meru
g’o gude ali aka-a ndu
l’aphu.

Aka anu akpaje nri
l’echiegu kpohu jegiri
jegiri.

Ndu mpfuchiru ndu
eme ejo-iphe;
teme ephe ndu eme ike
phe g’o gbaduru.

¹¹ Wakwa iphe, Chipfu epfu:
“Ndu mpfuchiru me ndu-uke
Chileke tukoru buru
ndu te emedu ele Chileke.

Mbu le mu humacharu
ejo-iphe obu,
ephe eme obu l’eze-ulo
mu.

¹² Noo g’o gude uzu phe je
l’awata echi eturu.

Aa-chiru phe chi-phua
l’aka agba ochii.

O buru aka ono be ephe
a-da iko.

Mu egude ejo-iphe
dapfu phe teke ono,
ee-chi phe iphe ono.”

Nokwa iphe, Chipfu eepfu
bu ono.

¹³ “L’echilabo ndu mpfuchiru,
shi le Sameriya be mu
humaru ebyi-a:
mbu l’ephe epfuchiru Balu;
gude egube ono eduphu
ndibe mu, bu ndu Izurelu.

¹⁴ Temanukwapho; l’echilabo
ndu mpfuchiru ke
Jerusalemu be mu
humakwarupho iphe,
anyi ishi edzu.

Ephe anoduje eri ogori;

tème ndzụ phẹ bụru
adzụ ụka.

Ndu eme ẹjo-ememe
bẹ ẹphe anọduje eme
g'ẹka ka phẹ eshihu
ike l'iphe, ẹphe eme;
k'ọp̄hu bụ l'ọ tọ
dudu onye ọp̄hu
aghajeru ẹjo-iphe,
oome azụ.

L'ẹhu nkemu bẹ ẹphe
dukotaep̄ho gẹ ndu
Sodomu;
ndu Jierúsalem̄u dukotae
mu phọ gẹ ndu Gómóra."

¹⁵ Qo ya bụ lẹ-a; wakwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu l'opfu ẹhu ndu mpfuchiru:

"Mu e-me g'ẹphe ria nri,
atsọ ilu;
ẹphe angua mini,
e yeru iphe,
egbu egbugbu.

Noo kele ọo l'ẹka ndu
mpfuchiru,
shi Jierúsalem̄u bẹ o shi;
be eme ele Chileke
barahụ dzuru alị ẹka-a
l'op̄hu."

¹⁶ Wakwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu: "Unu ta angajekwa nchị l'iphe, ndu mpfuchiru epfuru unu. Ẹphe emejekwa g'unu chiru ọp̄fu ye l'iphe, te emedu ememe. Ẹphe asuje l'ẹphe phuru ọphulenyaa; ama l'ọo iphe, ẹphe ritaru l'ọkpoma. O tọ bụduru iphe, shi yebe Chipfu l'ọnu. ¹⁷ Tekenteke bẹ ẹphe anọduje epfuru ndu kporu mu ẹbo l'afu sụ phẹ: 'Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Ẹhu a-dukwaa unu guu!' Ndu ọp̄hu bụ iphe, shi l'ẹjo ọkpoma phẹ bẹ ẹphe anọduje eme; ndu k'ono bẹ ẹphe asuje: 'O tọ dukwa iphe, byaru emebata unu.' "

¹⁸ Obenu lẹ-a; ? bụ onye ole pfujeru gẹ yẹ Chipfu chia idzụ lanu; kẹ g'ẹphe humakwanu iphe, eme nu; ọzoo numa opfu iya? ? bụ onye ngabejeru nchị numa opfu iya? ¹⁹ Lekwa; Chipfu gudeakwa ẹhu-eghu ezi oke pherephere; mbu ẹjo oke pherephere. O bụru l'ishi ndu ẹjo-iphe bẹ ọp̄hu temutemu. ²⁰ Ọp̄hu ẹhu eghubuhukwa Chipfu eḡhu gbiriri jasụ l'ọ meebekota iphe, dū iya l'ọkpoma k'ememe. Mbọku abya-a l'uzo ip̄hu teke iphe-a l'e-dokota unu ẹnya ree.

²¹ "O tọ bụdu mbẹdua ziru ndu mpfuchiru-a ozi. Ẹphe gudelẹ-a ozi phẹ agba phuchaphucha. Ọp̄hu mu epfukwaru opfu yeru phẹ; ẹphe nọdu epfulẹ-a epfuchiru mu. ²² Obenu l'ome ẹphe pfujeru; mu l'ẹphe chia idzụ lanu; mẹ ọ -buru iphe, mu pfuru bẹ ẹphe gege eje araaru ndibe mu arara; m'ẹphe emekwanaa; ẹphe aghakọbe; haa ẹjo uzo, ẹphe etso; yee ẹjo-ememe, ẹphe eme."

²³ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "O dū gẹ mu bụep̄ho Chileke, nọ ntse; ọp̄hu mu abuedu Chileke, nọ uzanya tọ?" ²⁴ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "O nweru onye e-je l'ẹka dū k'edomi onwonye je edomia onwiya k'ọp̄hu bụ lẹ mu taa humadu iya tọ? ? Mu te ejiduru imigwe; bya eji eliphe l'op̄hu?" Nokwa iphe, Chipfu eepfu bụ ono. ²⁵ "Mu numaakwaru iphe, ndu mpfuchiru ono epfu, bụ ndu egudeje ẹpha mu epfu iphe, mu epfuduru. Ẹphe asuje: 'Mu rworu nrwọ! Mu rworu nrwọ!'

²⁶ "Bukpoo teke ole bẹ ẹgube iphe ọwa-a anọ-beru l'ọkpoma ndu mpfuchiru-a, te epfudu ire-lanụ-a; ndu bụep̄ho ẹjo ọriri, bataru phẹ l'egomunggo bẹ ẹphe epfufe. ²⁷ Ẹphe edobesuje lẹ nrwọ ono, ẹphe ezeru nwibe phẹ ono e-me gẹ ndibe mu zohaa ẹpha mu ẹgube ono, nna phẹ oche phẹ gude abarụ Balụ ẹja zohaa ẹpha mu ono.

²⁸ "G'onye mpfuchiru, arwọ nrwọ zenup̄ho nrwọ iya; obenu lẹ-a; g'onye ọp̄hu nūmaru opfu mu gude ire-lanụ pfua ya; kẹle-a; ? bụ awe bẹ ẹswa akpe eje aturu akpuru iya?" Nokwa iphe, Chipfu eepfu. ²⁹ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Opfu, shi mu l'ọnu dukwa g'ọku; teme ọ dukwapho g'ongu, etsuje mkpuma yogiri yogiri. ³⁰ Qo ya bụ lẹ-a; Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "Mu nọ-chikwaru uzo ndu mpfuchiru ono, ejeje ezita opfu, nwibe phẹ pfuru bya epfua; bya asụ l'ọo mu pfuru iya onoya. ³¹ Mbụ lẹ-a; mu nọ-chikwaru

uzo ndu mpfuchiru ono, asaje onu phe su le mu suru ono." Nokwa iphe, Chipfu eepfu. ³² Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "Lekwa; mu no-chikwaru uzo ndu ono, arwoje nrwo eregedede ono; ndu anoduje eze nrwo obu; shi nno mee ge ndibe mu tsoru uka ono, ephe adzu ono; yee eku-onwonye ono phua uzo ono. Ophu o budu l'oo mu ziru phe; ophu o dukwa ekemu, mu turu nu phe. Oo ya bu l'o to dukpodaa urwu, ephe abaru ndu-a ililekpo." Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

³³ "Teke ndu eka-a; ozoo onye mpfuchiru; ozoo onye uke jiru ngu su ngu: '?I jiru Chipfu o su g'e mee gunu?' L'jisu phe-a: 'G'e mee gunu bu gunu? O suru le ya a-gwobe unu! Noo iphe, Chipfu epfu bu ono.' ³⁴ Teke o bukwanu l'onye mpfuchiru; ozoo onye uke; ozoo onye ozo mmanu pfulaharu su le ya jikwaru Chipfu; o zia iphe, ee-me; mu anua onye obu aphu; yele ndibe iya g'ephe ha. ³⁵ Iphe, unu a-noduje aji nwibe unu phe; aji iya unwunna unu phe bu: '?Chipfu suhunuru agha g'a jiru iya?' Mbui: '?Buhunu gunu be Chipfu pfuru?' ³⁶ Ole-a; unu te egudekwa onu unu pfua iphe, unu jiru Chipfu; o su g'e mee ozobakpo. Kele o buwaa iphe, onyemonye pfuru onwiya be oome; unu gude nno woru opfu ke Chileke, no ndzu gha igharaphu; mbui Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike; bya aburu Chileke anyi. ³⁷ Waa iphe, ii-pfujeru ndu mpfuchiru baa: '?Unu jiru Chipfu; o suhunuru unu agha?' Mbui: '?Bu gunu be Chipfu pfuru?' ³⁸ A makwaru-a l'unu epfu l'unu jiru Chipfu; o zia unu iphe, e-me nu. Ole-a; wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Iphe, unu anoduje epfu bu: 'Wakwa iphe, a jiru Chipfu; o su g'e mee'; mbui o bukwaru unube ndu mu suru g'unu te epfuekwa nno. ³⁹ Oo ya bu le-a; mu zohafutajekwa unu; chifu unu l'iphu mu; unu le mkpukpu ono, mu nuru unu le nna unu oche phe ono. ⁴⁰ Ujikputeru, mu e-me unu a-nokwa ojejoje; mbui l'oo-buru iphe-iphere, a-no ojejoje; ophu a byadu azoha iya azoha."

24

Nkata akpuru oshi figu labo

¹ O be g'a kpuchaaruru ndu-a le ndzu; mbui Jiehoyakinu nwa Jiehoyakimu, bu eze ndu Jiuda; ephe le ndu-ishi ndu Jiuda; mekpoo ndu emeje ona; yee ndu akpu uzu; be e shikota le Jierusalemu kpu le ndzu laa ali ndu Babilonu. O buru onye kpuru phe nu bu Nebukadineza, bu eze ndu Babilonu. O be g'a kpuchaaruru phe le ndzu ono; Chipfu goshi mu nkata akpuru oshi figu labo, a subegbaaru l'agwa eze-ulo Chipfu. ² Nkata lanu bu iphe, du iya nu bu akpuru oshi figu, du ree shii, dugbaa ge figu, charu egwa. Nkata ophu buru iphe, du iya nu bu figu, du eji shii; mbui l'o du-be eji; k'ophu bu l'o to dudu k'eriri. ³ Noo ya bu; Chipfu bya ajia mu su: "?Bu gunu be i humaru; Jieremaya?"

Mu su iya: "O kwa akpuru oshi figu. Ndu ophu du ree dushikpoo ree ike; ndu ophu du eji dushikwanana eji ike k'ophu bu l'o to dudu k'eriri."

⁴ Tobudu iya bu; mu bya anuma opfu ke Chipfu, suru mu: ⁵ "Wakwa iphe, Chipfu, bu Chileke ke ndu Izurelu epfu baa: O kwa g'akpuru oshi figu owa-a, dugbaa ree-a du; bu ge ndu ono, a kpuru le ndzu l'ali ndu Jiuda du mu ree, bu ndu mu chifuru l'ali-a chiru je eye l'ali ndu Babilonu. ⁶ Mu e-gude enya mu eche phe nche g'o duru phe le ree. E -mechaa; mu edulatakwa phe pho ozo l'ali eka-a. Teke ono be mu e-me g'ephe paa eka; ophu mu akwatsuedu phe. Mu a-dza phe g'onye dzaru oshi; ophu mu ephefubaedu phe ephefu. ⁷ Mu a-nu phe obu, ephe e-gude maru mu; mbui l'oo mu bu Chipfu. Ephe a-buru ndibe mu; mbudua aburu Chileke phe. Noo kele ephe e-gude obu phe l'ophu l'ophu lwapfuta mu."

⁸ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "A bya le k'akpuru oshi figu ono, du eji ono; mbui duta-beru eji; k'ophu bu l'e tee ridu iya eriri ono; noo ge mu e-me Zedekaya, bu eze ndu Jiuda bu onoya; me ndu-ishi l'ali-eze iya; mekpoo iphe, bu ndu ono, phoduru le Jierusalemu ono; m'ephe -no l'ali eka-a; m'ephe -no l'ali ndu Ijiputu. ⁹ Mu e-me phe g'ephe buru ndu ali-eze unwu-eliphe l'ophu a-nodu aso oyi. Ephe a-buru phe iphe e gude achi ochi; me iphe, e gude anma l'etu. Ee-gude phe agba mgbonu; gude phe ephu l'iphu l'iphe, bukpo eka mu chiru phe ye. ¹⁰ Mu e-me g'e gbua phe l'ogu-echi; egu emee phe; ejo iphe-ememe emee phe gbiriri jasu ephe abvube l'ali-a, mu nuru phe; yele ndiche phe-a."

25

Ndu a kpuru le ndzu a-no iya ukporo apha eto l'apha iri

¹ Owaa bu opfu Chileke, o pfuru Jieremaya le ke ndu Jiuda l'ophu l'apha, kwe Jiehoyakimu, bu nwa Josaya apha eno, o wataru aburu eze ndu Jiuda. Apha ono bu apha mbui, Nebukadineza wataru aburu eze ndu Babilonu. ² Jieremaya, bu onye mpfuchiru Chileke numaepho opfu Chileke ono; o pfuaru iya ndu Jiuda l'ophu; ephe l'iphe, bu ndu

bukōta lē Jierúsalemu. O sūru p̄hē-a: ³ “E -shi k'ukporo apha l'apha ẹto nta; mb̄u e -shi l'apha, kwe Jiosáya b̄u nwa Amōnu apha iri l'ẹto, o wataru ab̄uru eze unub̄e ndu Jiuda; byasu ntan̄u ọwa-a; b̄e mu shiēpho n̄ta Opfu Chipfu; mu n̄du epfueru iya p̄h̄o unu mpfuto; ophu unu angaj̄eduru nch̄i. ⁴ Temekpoo Chipfu bya eyekp̄oo ndu-oz̄i iya ono, b̄u ndu mpfuchiru iya g'ẹp̄he ha n-yet̄o g'ẹp̄he bya epfuaru unu opfu; ophu unu angaduru nch̄i; tem̄e ophu unu eyeduru ọnu.

⁵ “Ẹp̄he pfua s̄u: ‘Unu ghak̄obedupho nta; g'unu ha l'ẹhu l'ẹhu; unu hadaph̄o ẹjo-ememe, unu eme; m̄ekpoo ẹjo-iphe, unu anw̄u ememe. O kwa iya b̄u g'unu a-n̄du l'al̄i ono, Chipfu n̄ru unu; bya an̄u iya ndiche unu p̄h̄e ono jas̄u l'ojejoje. ⁶ Unu be tsoshi agwa ndu ozo. Unu be jeshiru iya ozi; ophu unu abash̄iru iya ẹja. Unu be gudes̄i iphe, unu gude ẹka mee gude akpatsu Chipfu iwe. O kwa iya b̄u l̄e mu te emekaduru unu iphe.’ ⁷ Ophu unu eyeduru mu ọnu; unu gude iphe, unu gude ẹka unu mee gude akpatsu mu iwe. Unu shi ẹgube ono mekaahaa onwunu iphe.” Nokwa iphe, Chipfu eepfu b̄u ono.

⁸ Ọo ya b̄u l̄e-a; wakwa iphe, Chipfu, b̄u Ọkalibe-Kak̄ota-Ike eepfu baa: “Eshinu unu ta ngab̄eduru nch̄i l'opfu, mu pfuru; ⁹ b̄e mu a-chikobe ndu isheli l'ipfu l'ipfu; ȳe onye-oz̄i mu, b̄u Nebukadineza, b̄u eze ndu Bábilonu. O kwa Chipfu epfu iya. Mu a-ch̄iru p̄h̄e bya g'ẹp̄he buru ndu al̄i-a ọhogo; ȳe iphe, b̄u ndu bu iya n̄u; m̄e iphe, buk̄poo ọha, bupheru p̄h̄e mgburugburu. Mu e-mebyishib̄ebe p̄h̄e rengurengu kp̄o; mee p̄h̄e; ẹp̄he aburu iphe, anȳi ishi ẹdzu; bya aburu iphe e gude eme iphe ọchi; ȳle iphe, e gude ephu l'ip̄hu; tem̄e l'ọ buru ochobu jas̄u l'ojejoje. ¹⁰ Mu e-me g'ọ-ph̄u-wuruwuru k'ẹhu-ut̄so ȳle ete ẹs̄wa ta adūhe l'echilab̄o p̄h̄e; ophu olu n̄wanȳi, al̄u ji; ȳle k̄e nwoke, al̄u n̄wanȳi ọph̄uú ad̄uedu; ophu ọda ikwe nri ad̄uedu iya; ophu ọku emēdu iya jaa. ¹¹ Al̄i ẹka-a l'ophu l'ophu a-b̄uru okorobo ochobu; tem̄e ọha-a l'ophu an̄odugbaa eze ndu Bábilonu l'ẹka; uk̄poro apha ẹto l'apha iri. ¹² Teke uk̄poro apha ẹto l'apha iri ono dzūerupho; mu an̄ua eze ndu Bábilonu aph̄u; ȳle ọha ono l'ophu. Mb̄u l'al̄i ndu Bábilonu l'ophu b̄e mu a-n̄u aph̄u ẹjo-iphe, ẹp̄he meshiru. Mu eworu iya toḡbo; l'ọ buru ochobu jas̄u l'ojejoje. Nokwa iphe, Chipfu eepfu. ¹³ Al̄i ẹka ono b̄e mu e-mek̄ota iphemiphe, mu pfuhawaru l̄e mu e-me iya; mb̄u iphemiphe, e deru l'ẹkwo, b̄u iphe, Jieremaya pfuru l̄e mpfuchiru l̄e k'ọhamoha l'ophu. ¹⁴ Ẹp̄hebedua b̄e ọha, d̄u igwerigwe; ȳle eze ndu par̄u ẹka e-mechakwaph̄o mee p̄h̄e ohu. Mu apfua p̄h̄e ugwo g'iphe, ẹp̄he meru gbaru; ȳle iphe, ẹp̄he gude ẹka p̄h̄e meta.”

Okoro oke-ẹhu-eghu Chileke

¹⁵ Wakwa iphe, Chipfu, b̄u Chileke ndu Ízurūlu pfuru mu baa: “Okoro-a, b̄u iphe, jiru iya n̄u b̄u m̄e k'oke-ẹhu-eghu iya-a; nafunu mu iya l'ẹka. Jen̄u emee g'iphe, b̄u ọha, mu e-zi g'í l̄e al̄i p̄h̄e ngukota mu-a! ¹⁶ Ẹp̄he -ngue ya p̄h̄o; ẹp̄he awata akp̄o garigari; wata eme ọbvu ọbvu; k̄ele mu a-ch̄iru ndu ogu-echi ye g'ẹp̄he buru p̄h̄e ogu.”

¹⁷ T̄obudu iya b̄u; mu bya anata Chipfu okoro ono; bya ẹjee ọhamoha, b̄u ẹka o ziru mu je emee; ẹp̄he ngukota iya; ¹⁸ mb̄u Jierúsalemu; waa mkp̄ukpu, n̄oḡbaa l'al̄i ndu Jiuda; waa ndu eze p̄h̄e; waa ndu-ishi l'al̄i-eze iya; g'e mek̄ota iya g'ọ buru ochobu; ȳle iphe, anȳi ishi ẹdzu; waa iphe, e-gude ach̄i ọchi; m̄e iphe, e-gude ephu l'ip̄hu, b̄u g'ọ d̄u ntan̄u-a; ¹⁹ waa Fero, b̄u eze ndu l̄jiputu; waa ndu-oz̄i iya; waa ndu-ishi l'al̄i-eze iya; waa ndu nkiya g'ẹp̄he ha; ²⁰ waa iphe, b̄u ndu ọhozo, bu l'al̄i l̄jiputu; waa iphe, b̄u eze ndu ndu Uzu; waa iphe, b̄u eze ndu ndu Filisitayinu; mb̄u eze, ndu mkp̄ukpu Ashikelonu; ȳle eze ndu mkp̄ukpu Gaza; waa eze ndu mkp̄ukpu Ẹkuronu; ȳle nwa ndu ph̄oduru l̄e mkp̄ukpu Ash̄idodu; ²¹ waa ndu Ed̄omu; waa ndu Mówabu; waa ndu Amōnu; ²² waa iphe, b̄u ndu eze ndu Taya; waa iphe, b̄u ndu eze ndu Saȳidonu; waa iphe, b̄u eze ndu ndu bu l'az̄u eze-ẹnyimu az̄u iya ophuu; ²³ waa ndu Dedanu; waa ndu Tema; waa ndu Buzu; waa iphe, b̄u ndu buḡha l'ọha, d̄u ẹnya; ²⁴ waa iphe, b̄u eze ndu ndu Arabu; waa iphe, b̄u ndu eze ndu ọhozo, b̄u ndu bu l'echīegu; ²⁵ waa iphe, b̄u eze ndu ndu Zimiri; waa iphe, b̄u eze ndu ndu Elamu; waa iphe, b̄u ndu eze ndu Midiya; ²⁶ waa iphe, b̄u ndu eze ndu isheli; ndu bu nt̄e; m̄e ndu ophu bu ẹnya; mb̄u ndu ono g'ẹp̄he hak̄p̄oo nanunanu; mb̄u-a; o b̄uepho al̄i-eze, n̄okota l'eliphe mgburugburu. G'ẹp̄he ha -nguchaa ya; eze ndu Sheshaku angukwaa ya p̄h̄o.

²⁷ “S̄u-a; waa iphe, ii-pfuru p̄h̄e baa: Wakwa iphe, Chipfu, b̄u Ọkalibe-Kak̄ota-Ike eepfu; mb̄u Chileke k̄e ndu Ízurūlu: Unu ngua iphe-a; g'ọ ts̄u unu ats̄utsu; unu agb̄oo ya; unu adaa iko; unu taa gb̄eshibaedu agb̄eshi; o buru iphe, a-kpa iya n̄u b̄u l̄e mu a-ch̄iru ndu ogu-echi yeru unu. ²⁸ Ọle teke ẹp̄he j̄ikaru l'ẹp̄he taa natad̄u ngu okoro ọbu anḡu iphe, n̄o iya n̄u; l̄iisu p̄h̄e-a: Wakwa iphe, Chipfu, b̄u Ọkalibe-Kak̄ota-Ike eepfu baa: Unu ngufutajekwa iya! ²⁹ Lenu! Mu gudeakwa ẹjo-iphe abyapfuta mkp̄ukpu ono, eeku eyeru ẹpha mu ono. ?Unu ar̄i l'unu a-la g'a ta n̄u unu aph̄u? Unu taa alakwa g'a ta

nụ unu aphy; kele mu e-ku ogu-echi oku g'ọ bya egbufu iphe, bụ ndu bu lẹ mgboko-a." Nokwa iphe, Chipfu, bụ Okalibe-Kakọta-Ike eepfu.

³⁰ Nta-a bụ lẹ-a; tuko iphe-a,
mu pfuru ngu-a pfuaru
phe; sụ phe lẹ-a:

"Chipfu a-gbẹkwa
l'ephekerephe gbọo
uja.

Oo-nọdukwa l'ibe iya,
dụ nso chia mkpu;
gbọoru ndu alị nkiya uja.

Oo-nọdu ara gbagbagba
ge ndu azọshi akpuru
vayinu.

Ọ bụru ndu ọo-nọdu
araru iya bụ ndu bu
l'eliphe l'ophu l'ophu.

³¹ Ụtsu a-da gbaa mgboko
ophorokpo;
kele opfu daru Chipfu
yẹle ohamoha.

Oo-kpe nemadzu l'ophu ikpe;
woru ndu ejo-iphe haa
g'e gude ogu-echi
gbushia."

Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

³² Wakwa iphe, Chipfu, bụ Okalibe-Kakọta-Ike eepfu baa: "Lenu! Ejo-iphe asakwa galagala; o -shi l'ọha ọwa l'ọsobala l'ọhozo. Mbụ l'oke pherephere abyakwa ezizi. Ọ bụru ẹka oo-shi bụ l'ẹka igwe beru alị beru." ³³ Lẹ teke ono bẹ ndu Chipfu phuru teterii a-tuko dabyigbaaru l'ekameka; eshi l'ishi mgboko ishi iya-a jasụ l'ishi iya ophuu. Ọ tọ dudu onye a-ra ẹkwa phe; ophu aa-pakọbedu odzu phe; ophu ee-lidu phe elili. Ọ chia l'ephe a-dujegbaa ge nshị dọru l'alị.

³⁴ Unubẹ ndu eche aturu; unu raa ẹkwa chia mkpu! Unu rwaphua onwunu l'urwuku; unubẹ ndu-ishi ikpoto aturu! Noo kele teke ee-gbushi unu ruwakwaru. Unu a-da iko tukposhihu g'ite-urwa, dū ree. ³⁵ Ndu eche aturu te enwedụ ẹka ephe a-gbaru laa; ophu ndu-ishi ikpoto aturu enwedụ ẹka ephe a-gbaru laa gude nahụ. ³⁶ Ọ kwa olu ẹkwa ndu eche aturu ada egube pho; mkpu, ephe echi; mbụ ndu-ishi ikpoto aturu; noo kele Chipfu emebyishiwa ẹka ephe echeje aturu phe. ³⁷ Phorokotoko ẹka ono, shi daa nyonyoronyo ono bẹ ee-me g'ọ dabyiru ke mmanụ. Ọ bụru iphe, a-kpa iya nū bụ ehu-eghu Chipfu. ³⁸ Ọo-paru ọgba iya haa g'oduma; alị phe aburu ochobu. Ọ bụru iphe, a-kpa iya nū bụ ogu-echi ndu emekpa phe ehu. Ọzo bụ iphe, a-kpa iya nū bụ oke ehu-eghu Chipfu.

26

Eeme g'e gbua Jieremaya

¹ O be lẹ ge Jiehoyakimu nwa Jiosaya baherupho l'aba-eze ndu Jiuda k'ọphuu; Chipfu bya epfua opfu sụ: ² "Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Je je apfuru l'oma-unuphu eze-ulo Chipfu je epfuru yeru iphe, bukpo ndu bu lẹ mkpukpu, nọgbaa l'alị ndu Jiuda, bụ ndu abayaje abaru Chileke ẹja l'ulo Chipfu. Pfuaru phe iphemiphe, mu sūru ngu g'i pfuaru phe. Te pfuphodokwaru phe iya mē nanu. ³ ?A maru; ?ephe angabẹ nchị. Onyenonu aghakọbe haa ejo-ememe, oome. Ọo ya bụ; mu apalia pazeta. Mu tee meedu phe ejo-iphe, mu shi doberu phe; bụ iphe, kparu iya nū bụ ejo-ememe, ephe meshiru.

⁴ "Iphe, ii-pfuru phe bụ lẹ-a: Ọ -būru l'unu taa ngabeduru iya nchị; eme iphe, mu tūru ekemu iya, bụ ophu mu doberu l'iphu unu; ⁵ tēme ọ -būru l'unu taa ngadu nchị l'opfu, ndu-ozī mu, bụ ndu mpfuchiru epfu, bụ ndu mu ziru; ephe byapfuta unu; ephe -byachaa; ephe abyabaa; ophu unu angaduru nchị; ⁶ bẹ mu e-mekwa ulo-a g'ọ dū ge Shilo; mee mkpukpu-a l'ọoburu iphe, ee-gudeje ephu l'iphu l'ohamoha, nọ lẹ mgboko mgburugburu."

⁷ No iya; ndu-uke Chileke; mē ndu mpfuchiru; mēkpoo ndu Ịzurulu l'ophu nūmakota ẹka Jieremaya epfu iphe ono l'ulo Chipfu. ⁸ Tōbudu iya bụ; epfughe, Jieremaya epfugheru ndu ono g'ephe ha iphe, Chipfu sūru g'ọ pfua; ndu-uke ono; mē ndu mpfuchiru ono; mēkpoo ndu ono g'ephe hakọta zule iya pho gburumu gude; sū iya:

“I nwuhujekwa! ⁹ ?Denu g'o gude i gude epha Chipfu epfu l'ulo-a e-mechaa du ge Shilo; teme le mkpukpu-a e-mechaa buru ochobu, adudu onye bu iya nu?” Todbudu iya bu; ndu ono l'ophu bya azupuyabe Jieremaya l'ulo Chipfu l'eka ono.

¹⁰ O be teke ndu-ishi l'alj ndu Jiuda numaru iphe, ada nu; ephe shi l'unuphu ibe eze wuhu jeshia l'ulo Chipfu. Ephe bya eje anoduchaa l'onu-abata ophuu l'ulo Chipfu. ¹¹ Todbudu iya bu; ndu-uke; yee ndu mpfuchiru ono bya asu ndu-ishi ono; yee ndu Izurelu l'ophu su phe: “Nwoke-a gbakwaru k'ekpe mpfu-gbu. Noo kele unu gudekpawaa nchi unu numa iphe, o gude mpfuchiru pfua le ke mkpukpu-a!”

¹² No iya; Jieremaya bya asu ndu-ishi ono g'ephe ha ephe le ndu Izurelu g'ephe ha: “O kwa Chipfu yeru mu ge mu bya epfua iphe, ee-me ulo-a; waa mkpukpu-a, bu iya bu iphemiphe-a, unu numaru-a. ¹³ Nta-a bu; unu dozia uzo unu; yele umere unu! Unu wata eme iphe, o pfuru; mbu Chipfu, bu Chileke unu. Oo ya bu ge Chipfu apalia pazeta. O too meedu unu ejo-iphe, o shi su l'oo-me unu. ¹⁴ O -buru mbedu be unu elenaa le mu no unu l'eka. Iphe, unu rikpooru l'o du ree bya apfuru nhamunha; unu mee mu iya. ¹⁵ Ole o bu; oo epho ophu unu a-makaharu bu le-a; unu -gbua mu; ikpe-ochi onye adudu iphe, o meru aty-koru unu l'ishi; ty-koru l'ishi mkpukpu-a; yele ishi ndu bu iya nu. Kele tororo iya bu l'oo Chipfu yeru mu ge mu byapfuta unu bya epfua iphe-a g'unu numa.”

¹⁶ Noo ya bu; ndu-ishi ono yee ndu Izurelu l'ophu su ndu-uke; ephe le ndu mpfuchiru ono-a: “E tee kpekwa nwoke-a mpfu-gbu! O gudeakwa epha Chipfu, bu Chileke anyi pfua opfu nu anyi.”

¹⁷ Ndu bu ogerenya l'alj ono haru gbeshi kpitaru bya apfuru su ikpoto ndu kuru l'eka ono-a: ¹⁸ “Mayika, bu onye Morshetu be ziru ndu Jiuda ozi Chipfu ziru le teke Hezekaya, bu eze ndu Jiuda. O pfuru ndu Jiuda su phe: Wakwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu:

“Ee-mechaa ko okoro l'ubvu Zayonu kofu g'onye ako opfu.

Mbu le mkpukpu Jierusalemu be e-mechaa buru ikpozu.

Eli ubvu ono, bu eka eze-ulo Chileke no ono

e-mechaa buru eka egbudu zechiru.

¹⁹ Hezekaya, bu eze Jiuda; ozoo onye ozo ko l'alj ndu Jiuda; ?ephe gburu iya-a egbughu? ?To bu-chidaa iphe, Hezekaya meru bu l'o tsuru Chipfu ebvu; wata achu uzo, ya e-shi tuba iya l'enya? ?To Chipfu ?to paliduru pazeta k'ophu bu l'o to meeduru phe ejo-iphe, o shi su l'oo-me phe. O kwa ejo-iphe be anyi eme onwanyi nta-a.”

²⁰ O nwekwaruro onye ozo gudejekwapho epha Chipfu pfua mpfuchiru. Onye ono bu Uraya nwa Shemaya. Eka a nwuru iya bu le mkpukpu Kiriyatu-Jarimu. O pfukwarupho iphe, Chipfu suru g'o pfua l'opfu ehu mkpukpu-a; yele alj eka-a; egube-a, Jieremaya pfuru-a. ²¹ O be teke eze, bu Jiehoyakimu; yee ndu-ishi Ojogu iya; waa ndu-ishi l'alj-eze iya numaru opfu iya; eze meahaa ge ya gbua ya. Obenu le Uraya numaru iya gude ndzu-agugu gbalaa laa alj ndu Ijiputu. ²² Eze, bu Jiehoyakimu zile-a Elunatanu nwa Akubo; bya ahakwarupho nemadzu yeru iya; g'o je alj ndu Ijiputu. ²³ Ephe je l'eka ono je akputa Uraya bya akpuru iya je anu eze, bu Jiehoyakimu, bu onye pfuru; e gude ogu-echi gbata nwoke ono tua. E woru odzu iya je etuphaa etupha l'eka eelije ndu enya lwaru.

²⁴ Ole g'o duhabe; Ahikamu nwa Shafanu turu ike yeru Jieremaya. O buru iya bu l'a ta akpuduru iya nu ndiphe ge gbua.

27

Ndu Jiuda a-la l'eka Nebukadineza

¹ O be ge Zedekaya nwa Josaya bahuru l'okwa-eze ndu Jiuda k'ophuu; Chipfu bya epfua opfu-a nu Jieremaya. ² Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Kwee agadagba yee odogoro; l' tuko iya nyabe onwongu l'olu. ³ L'i zia ndu byaru Jierusalemu ozi g'e je ezia eze ndu Edomu; waa eze ndu Mowabu; waa eze ndu Amonu; waa ke ndu Taya waa ke ndu Sayidonu. L'e zikwaa ya pho Zedekaya bu eze ndu Jiuda. ⁴ Zia phe ozi g'ephe je ezia nnajjuphu phe su phe-a: Wakwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu; mbu Chileke ndu Izurelu. Waa iphe, unu e-zi nnajjuphu unu baa: ⁵ ‘O kwa ike-okpu mu, paru eka; yee oshi-eka mu lochiru alochi be mu gude mee mgboko-a l'ophu; bya emee nemadzu; yele anu, bu iya nu; teme o buru onye du mu ree be mu anuje iya. ⁶ Nta-a bu le-a; alj unu l'ophu be mu yekotawaru l'eka onye-ozu mu, bu Nebukadineza, bu eze ndu Babilonu. Mu mekwarupho ge anu, bu l'egbudu noduchaa mu l'eka. ⁷ Ohamoha l'ophu a-nodu iya l'eka; nodu iya nwa iya; waa nwanwa iya; jasu alj-eze iya adakpohu. Noo teke ohamoha, du igwerigwe mekpoo eze ndu paru eka e-me iya ohu phe.

8 “ Teke ọ bu l’o nweru ohamoha; ọzoo aļi-eze, jikaru anọdu Nebukadineza l’eka; mbu eze ndu Babilonu; ọzoo l’ephe jikaru edobe olu g’o nyabẹ phe agadagba-njigba iya; mu egude ogu-echi; yee okpa nri; yee ejo iphe-ememe nua ndu obu aphu. Mbu mee ndu ono iphe gbiriri jasụ mu egude eka Nebukadineza mebyishibebe ndu obu. Nokwa iphe, Chipfu eepfu. ⁹ Ọo ya bu ẹ-a; unu ta angakwaru ndu mpfuchiru unu nchi; me ndu jibya unu; me ndibe unu, akoje iphe, nrwo bu; me ndibe unu, ndu agba eja; me ndu karu akaka, bu ndu asuje unu l’unu taa lakwa eze ndu Babilonu l’eka. ¹⁰ Mpfuchiru, ephe epfuru unu bu uka be ephe adzushiru unu. O buru iphe, oo-me bu g’unu haa aļi unu lamihukpo alamihu. Mu e-nwufu unu enwufu; unu eje alaa l’iswi. ¹¹ Obenu l’oha-woru olu doberu eze ndu Babilonu; o nyabẹ phe agadagba-njigba iya; ephe nodu iya l’eka; be mu e-kwe haa g’ephe buru l’ali k’eka phe; ako iya opfu; buru iya eburu. Nokwa iphe, Chipfu eepfu. ”

¹² Mu wokwarupho ozi ono zia Zedekaya, bu eze ndu Jiuda. Mu su iya: “Wozekwa olu doberu eze ndu Babilonu g’o nyabẹ ngu agadagba-njigba iya; nodu iya l’eka; yee ndibe iya; k’opfu i-nodu ndzu. ¹³ ?Denu g’o gude gubedua gu ẹ ndu ali ngu l’opfu je l’a-buru ndu ee-gude ogu-echi gbushia; egu egbushia phe; yele ejo iphe-ememe, bu iphe, Chipfu pfuru ẹ ya e-gude gbushia oha, jikaru l’ephe taa nodudu eze ndu Babilonu l’eka. ¹⁴ Unu ta ngakwa nchi l’opfu ndu mpfuchiru, asuje unu l’unu ta abyakwa anodu eze ndu Babilonu l’eka; kele o kwa uka be ephe adzuru unu ẹ mpfuchiru ono. ¹⁵ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: ‘O to bukwa mbedua ziru phe ozi ono. O to bukwa mu be ephe epfuchiru. O kwa uka be ephe adzu. O buru iya e-me; mu enwufu unu nwuru unu jeye; unu alaa l’iswi; unubedua l’onwunu; unu ẹ ndu ono, epfuru unu mpfuchiru ono.’ ”

¹⁶ Mu bya asu ndu-uke Chileke; ephe ẹ ndu Jiuda l’opfu ẹ-a: “Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Unu ta ngakwa nchi l’opfu ndu mpfuchiru, asuje unu l’o bifikwaa nwanshii nta; l’aatuko ngwa ono, e gwetaru l’ulo Chileke laa ali ndu Babilonu ono gwephuta azu. O kwa uka be ephe adzu ẹ mpfuchiru, ephe epfuru unu. ¹⁷ Unu ta ngakwaru phe nchi. Unu nodu eze ndu Babilonu l’eka g’unu anodu ndzu. ?Denu g’o gude mkpuku-a je l’a-buru ikpozu? ¹⁸ O -buru l’ephe bu ndu mpfuchiru; ephe nodu anumaje olu Chipfu; g’ephe rwonaa Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike ge ngwa-ulo ono, e gude dozia eze-ulo Chipfu ono, bu ophu phodukwaduru nu; yee ophu phoduru l’ibe eze ndu Jiuda; yee ophu phoduru ẹ Jierusalemu ta abuhe iphe, ee-rwuta laa ali ndu Babilonu. ¹⁹ ẹ-a; wakwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu ẹ kitso itso eze-ulo Chileke; waa k’iphe ono, eeyeje mini, echi ririri ono; waa k’ogba-kperekpere; waa ikpoto ngwa ozo ono, phodugbaaru ẹ mkpuku-a, ²⁰ bu ndu ophu o gwetaduru; mbu Nebukadineza, bu eze ndu Babilonu; teke o kpuru eze ndu Jiuda, bu Jiehoyakinu nwa Jiehoyakimu ẹ ndzu shi Jierusalemu laa ali ndu Babilonu; kpuyabekota iya ndu a maru amaru l’ali ndu Jiuda yele Jierusalemu. ²¹ Ee! Wakwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu; mbu Chileke ke ndu Izurelu; wakwa iphe, oopfu ẹ k’iphe ono, e gwephoduru l’ulo Chipfu ono; yee ophu phoduru l’ibe eze ndu Jiuda; yee ophu phoduru ẹ Jierusalemu: ²² ‘G’ephe ha be ee-gwetachakwa laa ali ndu Babilonu. O buru l’eka ono be o-nodu gbiriri jasụ mboku, mu a-choru iya bya. Noo teke mu a-chiphuta iya azu bya edophukwa azu l’eka-a.’ ” Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

28

Onye adzufe uka ẹ mpfuchiru, bu Hananiya

¹ O buru l’apha ono kwapho; ge Zedekaya bahuru l’aba-eze ndu Jiuda k’ophuu; l’onwa k’ise l’ime apha k’eno; be onye mpfuchiru, bu Hananiya nwa Azuru, bu onye shi mkpuku Gibiyonu; no l’ulo Chipfu l’iphu ndu-uke Chileke; me l’iphu oha l’opfu su mu-a: ² “Wakwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu; mbu Chileke ndu Izurelu: Mu a-nyakashị agadagba-njigba ono, eze ndu Babilonu nyaberu unu ono. ³ L’ime apha labo be mu a-chi-phutakota iphe, bukpo ngwa ulo Chipfu ono azu l’eka-a; mbu ngwa ono, eze ndu Babilonu, bu Nebukadineza chitaru l’eka-a lasha ali ndu Babilonu. ⁴ Ndu mu a-chi-phutakwapho azu l’eka-a bu Jiehoyakinu nwa Jiehoyakimu, bu eze ndu Jiuda; mekpoo iphe, bukota ndu a kpuru ẹ ndzu l’ali ndu Jiuda, bu ndu laru ali ndu Babilonu; noo kele mu a-nyakwa agadagba-njigba ono, eze ndu Babilonu nyaberu unu ono. Nokwa iphe, Chipfu eepfu.”

⁵ Topudu iya bu; onye mpfuchiru, bu Jieremaya bya eeye onu su onye mpfuchiru ono, bu Hananiya-a l’iphu ndu-uke; yele l’iphu iphe, bukpo ndu pfuru l’ulo Chipfu; ⁶ su iya: “G’o dukwa nno! Ge Chipfu mekwaa ya nno! Ge Chipfu mekwaa iphe ono, i pfuru ẹ mpfuchiru ono; g’o chi-phutakwa ngwa ulo Chipfu azu; yee ndu a kpuru ẹ ndzu; g’o shikwa l’ali ndu Babilonu tuko phe chi-phuta azu l’eka-a! ⁷ Ole g’o duhabe; ngabekwa

nchị nūma iphe, mu abya epfu ye ngu lẹ nchị; yẹle nchị ndu-a l'ophu. ⁸ Ndu mpfuchiru, vu mu ọzo; bya evuru ngu ọzo; mbụ ndiche; buẹpho iphe, ephe epfufe lẹ mpfuchiru nū ọha, dū igwerigwe; yee alị-eze, parụ ẹka; bụ l'ọgu a-dū; yee ọkpa-nri; waa ẹjo iphe-ememe. ⁹ Obenu l'onye mpfuchiru, epfu opfu lẹ nchị a-dū doo buẹpho teke iphe, o pfuru meru g'ọ pfuru iya bẹ ee-kweje lẹ Chipfu ziru iya eviya."

¹⁰ Tọbudu iya bụ; onye mpfuchiru ono, bụ Hananaya bya anyafu Jieremaya, onye mpfuchiru agadagba-njigba ono, ọ nya ono bya eworu iya nyajia. ¹¹ Hananaya bya apfuru l'iphu ọha l'ophu sụ: "Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Ọ kwa ẹgube-a bụ gẹ ya a-gbajifu agadagba-njigba kẹ Nebukadineza, bụ eze ndu Babilonu l'olu ọhamoha l'ime apha labo." O pfuẹpho nno; Jieremaya tughua.

¹² A nọekwapho nwanshiji g'onye mpfuchiru, bụ Hananaya gbajifucharu agadagba-njigba ono, nọ l'olu onye mpfuchiru, bụ Jieremaya ono; Jieremaya ọbu nūma olu-Opfu Chipfu, sūru iya: ¹³ "Je je akaru Hananaya sū iya lẹ-a: Wakwa iphe, Chipfu epfu: Iphe, i gbajifuru bukwa agadagba-njigba ophu e meru l'oshi; ọle iphe, mu e-gude dochia ya bụ agadagba-njigba ophu e meru l'igwè. ¹⁴ Wakwa iphe, oopfu; mbụ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakota-Ike; mbụ Chileke kẹ ndu Ízuru: Mu e-woru agadagba-njigba ophu e meru l'igwè nyabẹ l'olu ọhamoha-a l'ophu gude mee phẹ g'ọ buru Nebukadineza, bụ eze ndu Babilonu bẹ ephe a-nọdu l'ẹka. Mbụ lẹ mu e-me iya g'ọ nọdu elekotachaa mẹ anụ, bụ l'egbudu."

¹⁵ Tọbudu iya bụ; onye mpfuchiru, bụ Jieremaya sū Hananaya, bụ onye mpfuchiru-a: "Ngabekpodapho nchị; Hananaya! Ọ tọ bukwa Chipfu ziru ngu g'ị bya; obenu l'ị mewaru ndu-a; ephe je adakobe iphe, abudu eviya. ¹⁶ Ọo ya bụ lẹ-a; wakwa iphe, Chipfu epfu baa: 'Mu abyakwa ngu ewofu l'eli mgboko-a. Apha-a gededegede bẹ ịi-nwuhu; kele i pfuwaru opfu, eme g'e kwefuru Chipfu ike.' "

¹⁷ O -rwuẹpho l'onwa k'ẹsaa l'apha ono kwapho; Hananaya, bụ onye mpfuchiru nwuhu.

29

Ekwo-ozí, e deru nū ndu a kpuru lẹ ndzụ

¹ Ọwaa bụ iphe, e deru l'ekwo-ozí, Jieremaya gbẹ lẹ Jierusalemu dee nū g'a nū ndu bụ ọgerenya l'ime ndu ophu nọ ndzụ l'ime ndu ono, a kpuru lẹ ndzụ ono; l'a nū iya ndu bụ uke; mẹ ndu bụ ndu mpfuchiru; mẹ iphe, bukpo ndu ono, Nebukadineza kpuru lẹ ndzụ shi lẹ Jierusalemu laa alị ndu Babilonu ono. ² Teke ono bẹ a kpụakwanaru eze, bụ Jiehoyakinu lẹ ndzụ; yee ne iya, bụ eze-nwanyị; mẹ ndu eleta ibe eze ọnya; mēkpoo ndu-ishi ndu Jiuda yee ndu Jierusalemu l'ophu; mẹ ndu eme ọna; mẹ ndu akpụ ọzu; bẹ a kpụkotawaru lẹ ndzụ kpuru lufu lẹ Jierusalemu. ³ Onye ọ nuru ekwo-ozí ọbu bụ Eleyasa nwa Shafanu; yee Gamaraya nwa Hilikaya, bụ ndu Zedekaya, bụ eze ndu Jiuda ziru ozi g'e je zia eze, bụ Nebukadineza l'alị ndu Babilonu. Ekwo-ozí, Jieremaya deru ọbu sūru:

⁴ "Wakwa iphe, Chipfu epfu baa; mbụ Ọkalibe-Kakota-Ike; Chileke kẹ ndu Ízuru. Ndu oopfu iya anụ bụ ndu ono, a kpuru lẹ ndzụ ono g'ephe ha; mbụ ndu ono, mu meru; e shi lẹ Jierusalemu kpuru phẹ laa Babilonu ono: ⁵ Unu kpushikwaa ọlo buru; unu akọo opfu ría iphe, o metaru. ⁶ Unu lushikwaa nwanýi nwushia unwegirima; unu achotaru unu unu nwoke nwanýi alulu; unu ekee unwu unu nwanýi ji; k'ophu ephebedua l'e-nwekwarupho unwegirima. Unu nọdukwa l'ẹka ono ka adu igwerigwe; unu taa nọdukwa aka alwa alị. ⁷ Ọzo bụ lẹ-a; unu chojekwa iphe, e-me gẹ nchị dū doo lẹ mkpukpu ono, bụ ẹka a kpuru unu lẹ ndzụ laa ono. Unu pfujeru nū Chipfu l'iswi ẹhu ndu ono; kele nchị -dū phẹ doo; l'ọ dukwapho unu. ⁸ Kele-a; wakwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakota-Ike eepfu; mbụ Chileke ndu Ízuru: Unu te ekwekwa gẹ ndu mpfuchiru unu; mẹ ndu agbaru unu ẹja; duru unu ghaa ọzo. Unu ta angajekwaru phẹ nchị lẹ nrwọ, unu meru phẹ; ephe nọdu arwọ. ⁹ Ọ kwa ọka bẹ ephe adzuru unu sū l'ephe gude ẹpha mu epfu mpfuchiru. Ọ tọ bukwa mu yeru phẹ. Nokwa iphe, Chipfu eepfu."

¹⁰ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "A -nọephe ọkporo apha ẹto l'apha iri lẹ Babilonu bẹ mu a-byapfuta unu bya emeeru unu iphe ono, dū ree ono, mu kweru ukwe iya ono; mbụ lẹ mu a-bya eduphuta unu azu l'alị ẹka-a. ¹¹ Kele mu maru ọriri, mu arị l'ẹhu unu. Nokwa iphe, Chipfu eepfu. Mu arị k'eme g'ẹhu dū unu guu; ọ tọ bukwa g'ọ dūru unu lẹ njo. Gẹ mu mee g'uzo iphu dūru unu lẹ ree; unu enweru iphe, unu a-nọdu ele ọnya iya. ¹² Teke ono bẹ unu a-rakuje mu; unu abyapfuta mu; bya epfuru nū mu; mu angaberu unu nchị. ¹³ Teme unu achọo mu; chọta mu; mẹ ọ -buru l'unu gude obu unu l'ophu achọ mu. ¹⁴ Teke ono bẹ unu a-chọ mu chọta; nokwa iphe, Chipfu epfu. Mu emee unu;

unu taa b̄eduru ndu a kp̄uru l̄e ndz̄u. Mb̄u l̄e mu e-jeep̄ho l'ip̄he, buk̄poo ohamoha; mekp̄oo ekameka ono, mu ch̄iru unu laa ono je ach̄i-phuta unu az̄u l'eka ono, mu meru; a kp̄ua unu l̄e ndz̄u ono. Nokwa ip̄he, Chipfu eepfu.”

¹⁵ Unu a-sukwaro: “Chipfu yeanaru anyi ndu mpfuchiru l̄e B̄abil̄onu.” ¹⁶ Obenu l̄e-a; wakwa ip̄he, Chipfu ep̄fu baa l'op̄fu ehu onye eze ono, n̄o l'aba-eze D̄ev̄idi ono; ye l̄e op̄fu ehu ip̄he, buk̄poo ndu ph̄oduru l̄e mk̄pk̄pu-a; mb̄u un̄wunna unu, b̄u ndu ophu a kp̄ukobeduru unu l'ep̄he l̄e ndz̄u. ¹⁷ Ee! Wakwa ip̄he, Chipfu b̄u Okalibe-Kak̄ota-Ike eepfu baa: “Ip̄he, mu e-ye buk̄wa ogu-echi; ye e ok̄pa-nri ye ejo ip̄he-ememe g'̄o buru ph̄e ogu. Mu emee ph̄e; ep̄he ad̄u g'̄ejo ak̄p̄uru oshi figu, d̄uta-beru eji k'op̄hu b̄u l'e tee ridu iya eriri. ¹⁸ Mu e-gude ogu-echi; ye e ok̄pa-nri; ye ejo ip̄he-ememe ach̄i ph̄e oso. Mu emee ph̄e; ep̄he ab̄uru ip̄he, al̄i-eze n̄ogbaa l̄e mḡboko-a a-n̄odu as̄o oyi; mb̄u ep̄he ab̄uru ip̄he, e gude at̄u onu; ye ip̄he, anyi ishi ed̄zu; waa ip̄he e gude ach̄i ochi; ye ip̄he, e gude ep̄hu l'ip̄hu l'eka ohamoha n̄o, b̄u eka mu ch̄iru ph̄e jeye. ¹⁹ Noo ke l̄e ep̄he ta ngabeduru nch̄i l'op̄fu mu; o kwa Chipfu ep̄fu iya; mb̄u op̄fu, mu pfuru mpfuto n̄u ph̄e; o buru ndu mu ziru iya b̄u ndu-oz̄i mu b̄u ndu mpfuchiru. Ophu unub̄edua, a kp̄uru l̄e ndz̄u-a angakwarup̄ho nch̄i. Nokwa ip̄he, Chipfu eepfu.” ²⁰ Oo ya b̄u l̄e-a; unu numakwa Op̄fu Chipfu g'unu ha buru ndu a kp̄uru l̄e ndz̄u; b̄u ndu mu ch̄itaru l̄e Jierusalem̄u ch̄ilaa B̄abil̄onu.

²¹ Wakwa ip̄he, Chipfu ep̄fu baa; mb̄u Okalibe-Kak̄ota-Ike, b̄u Chileke k̄e ndu Īzurelu; wakwa ip̄he, oop̄fu l'op̄fu-ehu Ehabu nwa Kolaya; ye e op̄fu-ehu Zedekaya nwa Maseya, b̄u ndu gude epha mu adzuru unu uka l̄e mpfuchiru: “Mu e-woru ph̄e ye l'eka Nebukadineza, b̄u eze ndu B̄abil̄onu; l'o woru ph̄e gbushia l'atatiphu unu eka unu ele enya. ²² Oo ph̄e a-kpa ip̄he, ndu Jiuda ono, a kp̄uru l̄e ndz̄u ono g'ep̄he ha, b̄u ndu n̄o l'al̄i ndu B̄abil̄onu a-wata ep̄hu l'ip̄hu s̄u: ‘Ḡe Chipfu mekwaa ngu ip̄he, o meru Zedekaya; ye e Ehabu, b̄u ndu eze ndu B̄abil̄onu h̄uru l'oku.’ ²³ Noo ke l̄e ep̄he mewaru ip̄he-eswe l'echilab̄o ndu Īzurelu. Ep̄he l'unyomu obutobu ph̄e riwaru ogori; t̄eme ep̄he gudewaa epha mu dz̄ua uka, buchaa ip̄he, mu as̄uduru ph̄e g'ep̄he mee. Iphemip̄he ono b̄e mu makotaru; t̄eme mu b̄uru onye-ekebe iya.” Nokwa ip̄he, Chipfu eepfu.

Ozi, e ziru Shemaya

²⁴ “Kar̄u Shemaya, b̄u onye Nehelamu: ²⁵ Wakwa ip̄he, Chipfu ep̄fu; mb̄u Okalibe-Kak̄ota-Ike; bya ab̄uru Chileke ndu Īzurelu: I gude epha ngu dee ek̄wo-oz̄i wolaaru ip̄he, buk̄poo ndu n̄o l̄e Jierusalem̄u; bya an̄u iya Zefanaya nwa Maseya, b̄u onye uke; mekp̄oo ip̄he, buk̄ota ndu-uke ndu ophu g'ep̄he ha. I s̄uru Zefanaya-a: ²⁶ ‘Chipfu meakwaru ngu onye uke g'̄i n̄odu l'ok̄wa Jiehojada; g'̄i n̄odu eleta ul̄o Chipfu enya. O -nweru onye ob̄vu eme, kuru onwiya onye mpfuchiru; ch̄iru iya ok̄pa ye l̄e mk̄p̄oro; nwua ya olu l̄e mḡb̄origw̄e. ²⁷ ?B̄u gunu kpar̄u ip̄he, i t̄i gb̄oduru Jieremaya onye Anat̄otu uja, b̄u onye ep̄furu unu mpfuchiru? ²⁸ Wakwa ozi, o ziru anyi l̄e B̄abil̄onu baa: “Ip̄he ob̄u a-n̄okwa odu. Oo ya b̄u l̄e-a; unu kp̄ushikwaa ul̄o buru; unu ak̄oo op̄fu ria ip̄he, o metaru.” ’ ’ ”

²⁹ O buru iya b̄u l'onye uke ono, b̄u Zefanaya abya eworu ek̄wo-oz̄i guaru Jieremaya, b̄u onye mpfuchiru. ³⁰ No iya; olu-Op̄fu Chipfu rwua Jieremaya nch̄i s̄u: ³¹ “Woru ozi-a zia g'̄o rwua l̄e nch̄i ip̄he, b̄u ndu ono, a kp̄uru l̄e ndz̄u ono g'ep̄he ha: Wakwa ip̄he, Chipfu ep̄fu l'op̄fu ehu Shemaya, b̄u onye Nehelamu: Eshinu Shemaya ep̄furu unu ip̄he o s̄uru l̄e mu pfuru; l'ebe ab̄u l'oo mu ziru iya ya; be o mewaru; unu je adakobe ip̄he, ab̄udu eviya. ³² Wakwa ip̄he, Chipfu ep̄fu baa: Shemaya, b̄u onye Nehelamu b̄e mu a-n̄u aph̄u; ye l̄e awa iya l'op̄hu; k'op̄hu b̄u l'oo t̄o duk̄wa onye o nweru a-ph̄odukwadu n̄u l'echilab̄o ndu-a; ophu o-h̄umadu ip̄he-oma ono, mu e-mechaa meeru ndu ndibe ono; noo ke l̄e o pfuwaru ip̄he, e gude kwefuru mu ike.” Nokwa ip̄he, Chipfu eepfu.

30

Chileke ekwe ukwe atwalwa ndu Īzurelu

¹ Wakwa op̄fu, shi l'onu Chipfu rwua Jieremaya nch̄i. ² “Wakwa ip̄he, oop̄fu; mb̄u Chipfu, b̄u Chileke k̄e ndu Īzurelu: T̄uko op̄fu-a, mu pfuru n̄u ngu-a dek̄ota l'ek̄wo. ³ Ke l̄e-a: wakwa ip̄he, Chipfu ep̄fu baa: mb̄oku abyakwa; teke mu e-je l'eka a kp̄uru ndibe mu l̄e ndz̄u laa; mb̄u ndibe mu b̄u ndu Īzurelu ep̄he l̄e ndu Jiuda; je eduphuta ph̄e az̄u; bya edophu ph̄e az̄u l'al̄i ono, mu n̄uru nna ph̄e oche g'̄o buru nk̄ep̄he ono. Nokwa ip̄he, Chipfu eepfu.”

⁴ Wakwa op̄fu, Chipfu pfuru pfodoru ndu Īzurelu ep̄he l̄e ndu Jiuda.

⁵ “Wakwa ip̄he, Chipfu ep̄fu baa:

Anyi anụkwa mkpu,
 ẹphe echi;
 mbụ ndu ndzụ agu.
 Mbụ l'ọo n-yemebvu dụ;
 ọ tọ bụdu nchị-adụ-doo.

⁶ Jinaa aji hụma; nwoke
 ?ọ tsuje ime nwa?
 ?Denukwanu g'ọ gude mu
 hụmagba unwoke l'ẹhu
 l'ẹhu g'ẹphe chigbaaru
 ẹka kwẹe l'ẹpho gẹ nwanyi,
 ime eme;
 onyenonu wocharu iphu
 gbanwube onwu onwu?

⁷ Tụswekwa! Mbọku ono
 a-dụkwa ẹjọ ẹji;
 k'ophu bụ l'ọ tọ duedu
 eswe a-dubaa ẹji g'ọo ya.

Teke ono bẹ oshilọkpa
 Jiékpọ e-je iphe-ẹhuka;
 obenu l'ee-mechaa
 dzọta iya l'ime iya.

⁸ “Wakwa iphe, oopfụ; mbụ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike: O -rwua mbọku ono bẹ
 mu a-nyakwo agadagba-njigba ono, nọ phẹ l'olu ono; mu abya atọshia phẹ ẹgbu, e keru
 phẹ; ọphu ndu ọhozo emebaedu phẹ ohu phẹ. ⁹ Ẹphe a-nọdu ejeru Chipfu, bụ Chileke
 phẹ ozi; yẹe Dévidi ono, bụ eze phẹ ono, bụ onye mu e-me g'ọ futaru phẹ.

¹⁰ “Gẹ ndzụ ba agụkwa ngu;
 gube Jiékpọ, bụ onye-ozu mu!
 Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

G'e be yekwa ngu ebvu;
 gube Ízurelu;
 kẹle-a; lekwa lẹ-a;
 mu e-shikwa l'ẹka dụ
 ẹnya dzọta ngu.

Mu adzọta unwu ngu l'ali
 ẹka a kpuru phẹ lẹ
 ndzụ laa.

Noo teke Jiékpọ a-lwa azu
 bya anọdu l'ẹhu-guu.

Teme ọ tọ duedu iphe,
 byaru emebaa ya nụ;
 ọphu ọ dudu onye
 byaru emebaa ya g'ọ
 bụru onye ndzụ agu.

¹¹ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa:
 Mu nọkwa swiru ngu eswiru;
 mu a-dzọ ngu!

A makwaru-a lẹ mu tukuru
 ọhamoha emebyishibebe,
 bụ ndu mu shi woru
 ngu ghakaa l'ime phẹ.

Obenu lẹ mu tee
 mebyishibebedu ngu
 gberegedege.

Mu a-hụ ngu ahụhù l'uzo,
 pfuru nhamunha.

Ọphu mu ahakwanu ngu
 phuruphuru gẹ mu
 ta anụ ngu aphụ l'ophu
 l'ophu.”

¹² Wakwa iphe, Chipfu epfu

baa:
 Onwo, aba ngu nù bẹ e tee
 metakwa emeta.
 Ọphu iphe, e mekaru ngu
 akpohudu akpohu.
 13 Ọ tọ dudu onye a-gbaru
 ngu ọdzori.
 Ọphu ọ dudu iphe ọzo,
 ee-mebaa l'onyà ọbu,
 aba ngu nù ọbu.
 Ọphu ịi-kaedu mma akaka.
 14 Iphe, bukpo ndu gu
 l'ephe shi eshi onyà
 zohakotawaru ngu.
 Ephe ta akpaedu ngu ishi
 ililekpọ.
 Mu tsuwaru ngu iphe,
 onye ohogu etsuje
 ohogu iya.
 Mu bya echia ngu iphe,
 onye duru nemadzu
 ehuka echije iya.
 Ọ buru iphe, kparu iya
 nu bu l'i menukaru
 ejo-iphe.
 Teme iphe-iji, i meshiru
 paa igwerigwe.
 15 Ọdenu g'o gude i nodu ara
 ekwa iphe, mekaru ngu nu;
 mbu iphe, eme ngu ehuka,
 bu iphe,
 taa kpohudu akpohu?
 Ọ kwa l'i metanukaru
 iphe-uta; teme iphe-iji,
 i meshiru paa igwerigwe;
 meru g'o gude mu mee
 ngu iphemiphe ono.
 16 Obenu l'iphe, bukpo
 ndu eripya ngu bẹ
 ee-ripyakwa.
 Iphe, bukpo ndu ohogu
 ngu bẹ aa-kpu le ndzu.
 Ndu kwaru iphe ngu
 l'okwata bẹ
 aa-kwakwapho okwata.
 Ndu keru iphe ngu l'ogu
 bẹ ee-kekwaphe iphe
 phe l'ogu.
 17 Obenu le mu e-me g'ehu du
 ngu ike;
 mee g'onyà, du ngu l'ehu
 kpohu.
 Nokwa iphe, Chipfu eepfu.
 Ọ buru iphe, kparu iya
 nu bu l'e kuru ngu
 onye a chifuru achifu;
 Zayonu, aduedu onye
 akpa ishi iya.
 18 "Wakwa iphe, Chipfu epfu
 baa:
 Onu-ulo Jiekopu ono,
 e shi kpa le ndzu ono

bẹ mu e-dophu azụ l'ọnodu
 iya.
 Mu apụaru ẹka ẹphe bu
 obu-imemini.
 Mkpụkpụ ono bẹ aa-kpụ-phu
 azụ l'eli ọzu iya ono.
 Ibe eze ono abyakwa
 anọ-chia l'ẹka ọ gbaru
 g'ọ nọdu.
 19 Ẹphe awata agụ ebvu-ekele;
 atụ uzu ẹhu-utso.
 Mu emee g'ẹphe kabaa igwe;
 ọphu ẹphe abyađu alwa
 alị alị.
 Mu e-me g'ẹphe bụru ndu
 aakwabẹ ùbvù;
 ọphu ẹnya abyađu alwa phẹ.
 20 Ụnwu phẹ bụ g'ẹphe shi
 ọ teke ndiche bụ
 g'ẹphe a-ọdu.
 Teme edzudzu-ọha aburu
 iphe, nguchaaru
 anguru l'iphu mu.
 Mu anụ ndu eme phẹ ewere
 apụ.
 21 Onye eze phẹ a-buru onye
 lanụ l'ime ndibe phẹ.
 Onye a-buru onye-ishi phẹ
 aburu l'echilabọ phẹ bẹ
 oo-shi.
 Mu a-kpūritaru iya;
 l'ọoby a nọdu mu ntse;
 kele-a: ?bụ onye sūru
 g'oo-dobe onwiya iche
 bya bya nọdu mu l'iphu?
 Ọ kwa Chipfu epfu iya.
 22 Ọo ya bụ l'unu a-buru ndibe
 mu;
 mu aburu Chileke unu."

²³ Lekwa! Chipfu gudeakwa ẹhu-eghu ezi oke-pherephere; mbụ ejo oke pherephere. Ọ bụru l'ishi ndu ẹjo-iphe bẹ ọophu temutemu; ²⁴ ọphu ẹhu eghubuhukwa Chipfu egbu gbiriri jasụ l'ọ meebekota iphe, ọ yia l'ọkpoma k'ememe. Mbọku abya-a l'uzo iphu teke iphe-a l'e-dokota unu ẹnya ree.

31

Atwalwa ndu Ịzuru

¹ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "O -rwua lẹ teke ono; bẹ mu a-buru Chileke k'ipfu l'ipfu ndu Ịzuru l'ọphu; ẹphe aburu ndibe mu." ² Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "Ndu ono, ogu-echi gbuphodoru ono bẹ e meru eze-iphe-oma teke ẹphe nọ l'echiẹgu; mbụ Ịzuru; teke o shi achọ ẹka ọo-nọdu tuta unme ³ bẹ Chipfu shi l'ẹka ọdu ẹnya mee g'ọ hụma iya. Mu yeru ngu obu yee ngu iya k'ojejeje. Mu gude n-yemobu mu kpūritaru ngu. ⁴ Mu a-kpū-phukwa ngu phọ azụ; l'ị bụru onye a kpuphuru azụ; gube nwamgboko mu yee nwoke akwajeduru ono, bụ gube Ịzuru. L'i wota nkwa ngu je etsoru ndu ẹhu atso wata ete ebvu. ⁵ Ịi-wata akọ opfu-vayinu l'eli úbvù úbvù Samériya ọzobaa. Ndu akọ opfu a-kọ iya; ria iphe, ẹphe kọru iya; ⁶ kele e -mechaa; l'ọ duru mbọku, ndu eche nche a-nonyia; ẹphe echiaha mkpu l'alị úbvù úbvù ndu Ifuremu sụ: 'Unu bya g'anyi je l'úbvù Zayonu; jepfu Chipfu, bụ Chileke anyi!'"

⁷ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa:

Unu gya ebvu ẹhu-utso nū
 Jiékọpu!
 Unu tya uzu ẹhu-utso nū

onye-ishi ohamoha!
 Unu raa ya arara; kwaa ya
 l'evu sụ:
 Jiko Chipfu; dzonaa ndu
 nkengu;
 mbụ nwa ndu Ízurelu ndu
 ophu phoduru nù!
⁸ Lekwa; mu e-shi l'alì ndu
 isheli chì-phuta phẹ
 azụ.
 Mu e-jerwuchaa ẹka igwe
 beru alì beru je
 erwukọo phẹ.
 Mu a-chitachaa mẹ ndu atsu
 ishi; mẹ ndu ẹniyeni;
 mẹ ndu dụ ime;
 mẹ ndu ophu ime emewaa
 ememe.
 O buẹpho l'ikpoto ndu a-lwa
 nù a-pa ẹka.
⁹ Ẹphe a-nọdu ara ẹkwa abya.
 Mbụ l'ẹphe a-nọdu arwo mu
 arworwo;
 mu edu phẹ alwa.
 Mu e-du phẹ dughaa nggele
 nggele;
 dua phẹ shia ụzo,
 dụ baswaa k'ophu ụpfu
 ata akpọdu phẹ l'ọkpa.
 O bụru iphe, kparụ iya nù bụ
 lẹ mu bụ nna Ízurelu;
 tẹme Ifuremu bụru ọkpara
 mu.
¹⁰ "Unu nụmakwa Opfu Chipfu;
 unubẹ ohamoha!
 Unu araa ya arara gẹ ndu
 bukube eze-enyimu
 l'ẹka dụ ẹnya nụma!
 L'onye ono, chikashiru
 ndu Ízurelu ono
 a-chikobekwa phẹ phọ
 ọzo.
 L'ooche unwu aturu iya
 obu nche g'onye eche
 aturu;
¹¹ kele Chipfu gbafutawaru
 Jiékpọ pfua aswa ishi iya
 l'ẹka ndu ka phẹ ọkpehu.
¹² Ẹphe a-bya bya atua uzu
 ẹhu-utso l'úbvú Zayonu.
 Ẹphe eteru ẹswa kpua iphe,
 dụ ree, Chipfu doberu;
 mbụ ereshi-o; mẹ mẹe-o;
 mẹkpoo manụ;
 mẹ unwu aturu mẹ egbu;
 mẹkpoo ikpoto eswi.
 Ẹphe a-dụ g'opfu,
 a kọru agba iya mini ree;
 ophu ẹphe a-nodubaedu
 aphụ-aphụ.
¹³ Teke ono bẹ unwumgboko

a-wata ete ebvu;
 ẹhu atso phe;
 me ẗnwokorobyia;
 me ndu bu ọgerenya
 kwapho.

Noo teke mu e-me g'aphu,
 ẹphe shi agu buru phe
 ẹhu-utso.

Mu a-du phe obu;
 mu agbanwee aphu,
 tsoru phe nu g'o buru phe
 ẹhu-utso.

¹⁴ Ndu uke be mu a-nukpo iphe,
 du ree nua k'etsutsu iya.

Te me iphe, du ree,
 mu doberu be e-jikpo
 ndu nkiya ẹpho."

Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

*Chipfu a-phuru ndu
 nkiya obu-imemini*

¹⁵ Wakwa iphe, Chipfu epfu
 baa:

"A numaru uzu-ekwa le
 mkpukpu Rama;
 mbu ekwa anwuhu me oke
 nggumaphu.

O buru Rechielu l'ara ekwa
 unwu iya;
 ophu o kwedu g'e gbobuta
 iya egbobuta;
 opfu l'unwu iya bvueberu."

¹⁶ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa:

"Gberuma! Ba rahẹ ekwa!
 Huchaa ẹnya-mini, no ngu
 l'anya;
 kele ee-mechaa bua ngu
 nggo ozi ngu;
 mbu l'ẹphe e-shi l'ali ndu
 ohogu lwa.

O kwa Chipfu epfu iya.

¹⁷ Oo ya bu le-a; unu lee ẹnya
 l'iphu a-duru unu ree.

Unwu unu l'a-lwa l'ali phe."

Nokwa iphe, Chipfu eepfu
 bu ono.

¹⁸ Ude, Ifuremu atsụ be mu
 numawaru; l'o suru:

I hụwaru mu ahụhù g'onye
 ahụ nweswi,
 ekwedu g'a gota iya.

A hụkwanaa mu huta.

Dophunu mu azu ge mu
 alwaphuta azu;
 noo kele oo ngu bu Chipfu
 bu aburu Chileke mu.

¹⁹ Mu kpaphuhucharu;
 izimanu bya alwaphuta
 mu azu.

Onodu, mu no doe mu pho
 ẹnya.

Mu phuru yoo; chiru eka ye

l'iphu ɔtapfu.
 Iphere bya egude mu;
 mu bya aburu onye
 ɛnya lwaru;
 kele ɔo iphe, mu meru
 teke mu bu okoroɔbya
 be byaru eteahaa mu
 ntu l'iphu nta-a.
 20 "Su-a; Ifuremu ?to budu nwa,
 mu yeru obu;
 mbu nwa, tubaru mu
 l'ɛnya?
 A makwaru-a le mu ahajeru
 epfuru iya;
 obenu le mu anyatajele
 iya-a.
 Oo ya bu le-a; oghoroko iya
 du mu shii;
 mbu le mu aphuru iya
 obu-imemini,
 paru aka.
 Nokwa iphe, Chipfu eepfu
 bu ono.
 21 Meshia ohubama dobegbaa
 l'oji!
 Li koshia obvudu obvudu
 dobegbaa!
 Li lerwetakwa oji,
 a turu mkpoli ɛnya,
 bu oji, iishi!
 Lwadupho azu;
 gube nwamgboko mu,
 bu izurelu!
 Lwadupho azu le mkpukpu
 ngu ono g'o ha!
 22 ?i-ghaphekpo egube ono
 jasu teke ole;
 gube nwada ono,
 eegudedu
 ire iya aka ono?
 Chipfu mewaru iphe ophuú
 le mgboko-a;
 mbu le nwanyi a-wata
 eleta nwoke ɛnya."

Iphe e-mechaa duru ndibe Chileke le ree

23 Wakwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu baa; mbu Chileke ndu izurelu:
 "O suru-a: Mu -shiepho l'aka a kpuru phe le ndzu diphuta phe azu; be ndu no l'ali
 Jiuda; yee mkpukpu le mkpukpu iya a-wata epfu opfu-a ozo su:

"Ge Chipfu kebe ngu l'oma;
 gube ibe onye ono,
 pfuberekoto ono;
 gube ubvu, du nsu!

24 Ndu Jiuda me mkpukpu le mkpukpu, nokota iya nu l'a-tuko bukotarula l'aka ono; ndu
 ako opfu eburu iya; ephe le ndu aghaphe aghaphe; ephe l'eghu me aturu phe. 25 Kele
 onye ike bvuru be ee-me-a g'epho ji; mu emee iphe, bukpo onye rwuhuru arwuhu g'o
 rokota ike." 26 Mu jeberu nno bya etehu; bya awata achika ɛnya. Mghɛnya mu obu
 nodu atso mu ntumatu.

27 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Lekwa; mboku abyakwa-a; teke mu e-woru mebyi-
 iphe, bu nemadzu yee anu woru ghakaa l'ali izurelu yele ali Jiuda. 28 Oo ge mu eche phe
 nche; e pheshia phe; nwukposhia phe; e mekpee phe; mebyishia phe; ephe laa l'iswi;

nokwapọ ọ ẹ mu a-nọdu eche pẹ nche; aa-kpukwa pẹ; dzaphu pẹ azu. Nokwa iphe, Chipfu eepfu. ²⁹ O -rwua mbọku ono bẹ a taa sùbaedu:

Nna anyi pẹ bukwa akpuru

vayinu,
achaduru achacha bẹ
ẹphe riru.

Ọ nọdu akpọ unwu pẹ

eze ihuku.

³⁰ Ọ bụ-chia iphe, e-me nù bụ l'onymonye a-la l'ẹjo-iphe, o metaru. Onye riwaruro akpuru vayinu, achaduru achacha; eze akpowa iya rọ ihuku.

³¹ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Mbọku abyakwa teke mu lẹ ndu Ízurelu; waa ndu Jiuda a-gba ndzu ọphúú. ³² Ono taa duedu g'ogbandzu ọphu mu lẹ nna pẹ oche gbaru; teke ono, mu gude ẹka seta pẹ dufuta pẹ l'alí ndu Ijiputu; noo kele ẹphe mebyiru ogbandzu mu; l'ẹka bukwa mbẹdua bụ ji, alù pẹ nù. Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

³³ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Wakwa ọdu ogbandzu ọphu mu l'onu-ulo Ízurelu a-gba: mẹ e -mechaẹpho teke ono. Ekemu mu bẹ mu e-woru ye pẹ l'egomunggo. Ọ buru l'ime okpoma pẹ bẹ mu e-de iya edede. Mu a-buru Chileke pẹ; ẹphebedua aburu ndibe mu. ³⁴ Nemadzú tee ziedu nwibe iya iphe ọzobaa; ọphu nemadzú eziẹdu nwune iya iphe kẹ g'aasuje: Makwaru Chipfu! Kele ẹphe e-shiepho l'onye ẹnya kachaa alwalwa l'ime pẹ maru mu jasù l'onye ọphu kachaa shii. Noo kele mu a-guru pẹ nvù l'ẹjo-iphe, ẹphe megbaberu. Ọphu mu anyatabaedu iphe-ẹji pẹ ọzobakpo. Nokwa iphe, Chipfu eepfu bụ ono.

³⁵ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa:

Mbụ onye ono, doberu
ẹnyanwu sù g'o chije
l'eswe;
bya emee g'onwu;
yẹe kpokpode chije
l'ẹnyashi; onye ono,
bù iya akparwubeje
oke-ẹnyimu;
akpara-mini iya ede mba;
ẹpha iya bụ Chipfu,
bù Ọkalibe-Kakọta-Ike.

³⁶ “Ọo ẹpho m'ọ bụ l'a -nonyaru;

iphe-a,
mu tuburu k'ememe-a
phuhu k'ọphu mu
huma-buhuru iya;
ọ buru iya bụ l'oshilokpa
Ízurelu achihu;
ẹphe taa buedu ọha ẹka
pẹ l'iphu mu jasuru
asuru.”

Nokwa iphe, Chipfu eepfu
bù ono.

³⁷ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa:

“Ọo ẹpho m'ọ bụ l'aa-tù
imigwe imigwe l'iphe,
aatùje iphe;
aabya ebvua alì bvurwua
ẹka a tọru okpa mgboko
l'ọphu;
tẹme mu e-gude iphe,
oshilokpa Ízurelu
megbaberu jika-gbua
pẹ.”

Nokwa iphe, Chipfu eepfu
bù ono.

³⁸ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Mbọku abyakwa teke ee-mechaa kpukwaa mkpukpu-a doberu mube Chipfu eshi l'ọje Hananẹlu jasù lẹ Ọnu-abata Mgburẹku.

³⁹ Ogologo iphe, e-gude atù iphe l'a-gbè l'èpho l'èka ono dabyiru ogologo jasù l'eli úbvú Garèbu; l'òobyà ago-jia dabyiru jasù lè Gowa. ⁴⁰ Nsùda ono l'ophu, bù èka e shi etuphajè odzu; awùshi iya ntù; mèkpoo egu ono l'ophu, dabyiru jasù lè nggele Kidirònu l'ùzo enyanwu-awawa; gbiriri jasù l'aguga ònu-abata Inya; g'ò ha a-dùkotaru Chipfu nsò. Ophu a byadu ephèfubaa mkpùkpù ono ephèfu; ophu ee-nwùkpòshibaedu iya enwùkpòshi."

32

Jieremaya azù alì-egu

¹ Wakwa olu-opfu, rwuru Jieremaya nchì; mbù olu-opfu, shi l'èka Chipfu l'apha, kwe Zedekaya apha iri, ò watarù abùru eze ndu Jiuda. Ono bùkwanuru apha ophu kwe Nebukadineza apha iri l'èsatò. ² Ndu ojògu k'èze ndu Bábìlònu bè nò-pheru Jierùsalèmu mgburugburu teke ono. Onye mpfuchìru ono, bù Jieremaya bùro èka ò kwaru bù l'òma-unuphu èka ndu nche anòje l'ibe eze ndu Jiuda; ³ kele Zedekaya, bù eze ndu Jiuda tùru iya mkpòro l'èka ono sù: "Bù gùnu meru g'ò gude ì nòdu epfu mpfuchìru nkengu g'iipfu iya ono? I pfuru sù lè Chipfu sùru lè ya abyaakwaa eworu mkpùkpù-a ye l'èka eze ndu Bábìlònu; ò jekwa l'anata iya. ⁴ Lè Zedekaya, bù eze ndu Jiuda taa nahùkwa ndu Bábìlònu agbala; ò chikwa l'ò tò dùdu iphe, e-me g'e te ye iya l'èka eze ndu Bábìlònu; ye lè iya epfugbaa opfu iphu l'iphu; l'ò gude enya iya èbo èbo hùma iya. ⁵ L'òo-kpuru Zedekaya laa Bábìlònu bù èka òo-nòdu jasù ya anà ya aphu. L'onokwa iphe, Chipfu epfu. Lè mu -tsoo ndu Bábìlònu ògu; ò tò dùkwa iphe, mu a-lwùta iya."

⁶ Tòbudu iya bù; Jieremaya sù: "Olu-Opfu Chipfu rwukwaru mu nchì ⁷ sù lè Hanamèlu nwa Shalumu, bù nwune nna mu a-byapfuta mu bya asù mu gè mu zúnnaa alì iya, nò lè mkpùkpù Anatòtu; kele eshinu ò bù mu l'iya kachaa abùbu bè ò bù mu bè ò rwuberu agbata iya. ⁸ E mechaa; ò nwùepho gè Chipfu pfuru ono. Nwa nwune nna mu, bù Hanamèlu mechaa bya abyapfuta mu l'òma-unuphu èka ndu nche anòje; bya asù mu gè mu zúnna alì iya, nò lè mkpùkpù Anatòtu; l'òke alì ndu Benjiaminu. Eshinu ò bù mu bè ò rwuberu agbata iya nworu; gè mu zù l'iya phò g'ò bùru nkemu. Mu maerupho l'ò kwa Opfu Chipfu. ⁹ O bùru iya bù lè mu eje azua alì òbu lè mkpùkpù Anatòtu l'èka nwa nwune nna mu, bù Hanamèlu bya apfua ya okpoga iya, bù mkpòla-òchaa, èrwa iya dù shèkelu iri l'èsa. ¹⁰ Mu bya edeeru iya èkwo byaa ya epha mu; mee ya òhubama; ndu ekebe yekwa iya phò èka; bya eworu mkpòla-òchaa ono tùa l'iphe, aatùje iphe. ¹¹ Mu bya eworu èkwo ono, e deru, goshiru l'alì bùwaa nkemu ono; mbù mpekala iya ono, e meru òhubama ono, bù ophu e deru g'òo-nò-beru mè gè mu nweberu iya; bya ewotakwaphò mpekala iya òphu e meduru òhubama gude. ¹² Mu bya eje achìru èkwo ono nù Baruku, bù nwa Neraya nwa Maseya; l'iphu nwa nwune nna mu, bù Hanamèlu ye lè iphu ndu ekebe, bù ndu byiru èka l'èkwo ono; ye lè iphu ndu Jiuda l'ophu, bù ndu nògbaa l'òma-unuphu èka ndu nche anòje ono. ¹³ Mu nòdu l'iphu phè l'èka ono bya eworu ozi-a zia Baruku sù iya: ¹⁴ 'Wakwa iphe, oopfu; mbù Chipfu, bù Òkalibe-Kakòta-Ike; mbù Chileke ndu Ízùrèlu. O sùru-a: Chìta èkwo alì-a, e deru-a; mè ophu e meru òhubama; ye lè ophu e meduru òhubama l'èkwo ono, e deru gude zua alì-a; woru iya je achìru ye l'ite-urwa k'òphu òo-nò òdu; ¹⁵ kele-a; wakwa iphe, Chipfu bù Òkalibe-Kakòta-Ike, bù Chileke ndu Ízùrèlu epfu baa: Ee-mechakwaa wata ázù ùlo; ye lè alì; ye lè opfu-vayìnu l'alì èka-a òzo.' "

Jieremaya epfu anù Chileke

¹⁶ Mu wocharu èkwo ono, e gude zua alì ono nùchaa Baruku nwa Neraya; mu bya awata epfu anù Chipfu sù: ¹⁷ "Gùbe Nnajiuphu, bù Chileke! O kwa ngu meru igwe; bya emee alì; ò bùru ike òkpù ngu ye lè èka ngu, ì lòchìru alòchì bè ì gude mee ya. O tò dùkwa iphe, tsùnukaru ngu l'èhu. ¹⁸ Gùbe onye egoshìje igwerìgwe nemadzù l'ì yeru phè obu. O lè iwojeru aphu èjo-iphe, ndu bù nna meru woru nwua l'ùtapfu ndu bù unwu phè m'èphe anòhedu. Gùbe oke Chileke ono, ike dù ono; onye epha iya bù Chipfu, bù Òkalibe-Kakòta-Ike; ¹⁹ iphe, ì chìru idzu ememe bè ha shìi; tème iphe, iime ememe paa èka. I sarù enya hùmagbua iphemiphe, nemadzù eme. I nòdu ebuje onyemone nggo g'iphe, ò meru gbaru; ye lè iphe, ò metaru. ²⁰ I meru iphe-òhumalenya; ye lè iphe, dù biribiri l'alì ndu Ijiputu; ì nòdu emelè iya phò g'ìime iya jasù ntanù-a. Iimeru iya ndu Ízùrèlu; bya emuru iya ndiphe mgburugburu; ò mee; epha ngu pfuru g'ò pfùkwaduru-a. ²¹ I dufutaru ndibe ngu, bù ndu Ízùrèlu l'alì ndu Ijiputu; ò bùru iphe-òhumalenya; ye lè iphe, dù biribiri bè ì gude mee ya. O bùru ike òkpù ngu; ye lè èka ngu, ì lòchìru alòchì; waa iphe, dù ebvu bè ì gude mee iphemiphe ono. ²² I nùru phè alì-a, bù ophu ì riburu angu l'ì-nù nna phè oche phè, bù alì, mini era-eswi ye lè manù-enwu jiru pyìmu pyìmu.

²³ Ɛphe bya abata bya anata iya nworu; ɔphu ɛphe emeduru iphe, i sɔru g'ɛphe meje; ɔphu ɛphe etsoduru ekemu ngu; mbɔ l'ɛphe te emeduru iphe, i karɔ sɔ g'ɛphe meje; ɔ bɔru iya meru g'o gude i haa iphemiphe-a, bɔ ejo iphe-ɛhuka-a byapfuta pɛ.

²⁴ "Lewarɔ g'a kpuru igbulɔ-ɔgu kpuphee mkpɔkpu-a mgburugburu g'e gude nata iya. Ɔ bɔru ogu-echi; yee ɛgu; yee ejo iphe-ememe bɛ mewaru g'e woru mkpɔkpu-a nɔ ndu Babilonu, bɔ ndu etso iya ɔgu. Iphe, i pfuru bɛ ilenaa ɛnya l'o mewaru g'i pfuru iya. ²⁵ Ɔle ɔ bɔ; a makwaru-a lɛ mkpɔkpu-a bɛ e yewaru l'ɛka ndu Babilonu; ɔle gɛbe Nnajiuphu, bɔ Chipfu pfuru mu sɔ mu-a: 'Gude mkpɔla-ɔchaa zɔa alɔ-a; l'iinweru ndu ekebe lɛ g'i gude eme k'azuzu iya ɔbu!' "

²⁶ No iya; olu-Opfu Chipfu bya erwua Jieremaya nchi sɔ: ²⁷ "Ɔ kwa mu bɔ Chipfu bya aburu Chileke ndiphe l'opfu. ?Ɔ duru iphe, atsɔnukaje mu l'ɛhu ememe? ²⁸ Ɔo ya bɔ lɛ-a; wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Mu abyaakwaa eworu mkpɔkpu-a ye l'ɛka ndu Babilonu; yee Nebukadineza, bɔ eze ndu Babilonu, bɔ onye a-nata iya nɔ. ²⁹ Ndu Babilonu-a, l'etso mkpɔkpu-a ɔgu-a l'e-mechaa bata bya atɔa ya ɔku l'ootsua ya tsufu; mbɔ tsukɔta ɔku l'ulo; mɛ l'ulo, bɔ ɛka ndu nemadzɔ nɔ kpatsu mu iwe; ɛka ɛphe ejeje anɔdu lɛ mkpotsu akpɔ ɔnwu-isensu ɔku anɔ Balɔ; tɛme ɛphe agbaru agwa mɛe gude agwa iya. ³⁰ Ndu Ɔzurelu ɛphe lɛ ndu Jiuda ta adudu iphe ɔzo, ɛphe mebaaru gbahaa ejo-ememe bɛ ɛphe eme l'atatiɔhu mu; eshinu ɛphe bɔ nwata bɛ ɛphe anɔdujeephu akpatsu mu iwe l'iphe, ɛphe eme l'ɛka. Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

³¹ "E-shi mbɔku, e doberu mkpɔkpu ono jasɔ nta-a bɛ mkpɔkpu-a shiepho kpatsuta mu iwe; yee oke ɛhu-eghu k'ɔphu bɔ lɛ mu e-wofu iya l'atatiɔhu mu. ³² Ndu Ɔzurelu ɛphe lɛ ndu Jiuda kpatsuwaru mu iwe; ɔ bɔru iphe, kparɔ iya nɔ bɔ ejo-ememe ono, ɛphe meshiru ono g'o ha; ɛphebedua; mɛ ndu eze pɛ; mɛkpoo ndu-ishi pɛ; mɛ ndu-uke pɛ; mɛ ndu mpfuchiru pɛ; ndu Jiuda mɛ ndu Jierusalemu. ³³ Ɛphe gharu mu okpurukpu haa agharu mu iphu. A makwaru-a lɛ mu ziru pɛ iphe nzitɔ; ɔle ɛphe te eyeduru ɔnu ɔphu ahɔhɔ, mu ahɔ pɛ erwudu pɛ l'ɛhu. ³⁴ Ɛphe woru ejo ahuma pɛ ono, bɔ nshi woru dobe l'ulo, e kuru ɛpha mu; shi nno turwua ya. ³⁵ Ɛphe kpua ɛka aagwajɛ iphe agwagwa doberu Balɔ lɛ nsuda Hinomu; g'o bɔru ɛka ɛphe a-kpoje unwegirima pɛ ɔku gude gwaa Moleku; l'ɛbe abɔ lɛ mu tɔjeru ekemu; mbɔ l'o tɔ batajɛkpodarɔ mu nɔ l'obu k'asɔ g'ɛphe mee ɛbyi, dɔ ɛgube ono; shi nno mee gɛ Jiuda mee iphe-ɛji."

³⁶ "Iphe, unu epfu l'opfu ɛhu mkpɔkpu-a bɔ l'o kwa ogu-echi; yee ɔkpa-nri; yee ejo iphe-ememe bɛ e gudewaa eworu mkpɔkpu-a eye l'ɛka eze ndu Babilonu; obenu lɛ-a; wakwa iphe, Chipfu, bɔ Chileke ndu Ɔzurelu epfu baa: ³⁷ Ɔ tɔ dukwa iphe, e-me gɛ mu ta chilatachaa pɛshi l'iphe, bɔkpoo ɛka mu shi chiru pɛ jeye teke ɛhu eghu mu eghu; ɛnya nɔdu ata mu kpɔtikpiti. Mu e-duphutaɔha pɛ azɔ duru bya edobe l'ɛka-a g'ɛphe buru g'o tɔ dɔ iphe, e-me pɛ nɔ. ³⁸ Ɛphe aburu ndibe mu; mu aburu Chileke pɛ. ³⁹ Mu e-me g'ɔkpoma pɛ buru nanɔ; umere pɛ aburu nanɔ; k'ɔphu ɛphe a-nɔdu atɔ mu ebvu g'o duru pɛ lɛ ree; duru unwu pɛ, e-mechaa etso pɛ l'azɔ. ⁴⁰ Mu l'ɛphe a-gba ɔgbandzu ojejoje; ɔphu mu abyadɔ ahaba emeru pɛ iphe, dɔ ree; mu akpalia pɛ g'ɛphe tsuje mu ebvu k'ɔphu ɛphe ta abyadɔ ahabaa mu ahaha. ⁴¹ Ɔhu a-nɔdu atɔ mu; mu emeeru pɛ ree. Ɔphu ɔ dudu iphe, e-me gɛ mu ta adza pɛ adzadza l'alɔ ɛka-a; mbɔ mu e-gudekpoo obu mu l'ophu mee ya."

⁴² "Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Ɔ kwa gɛ mu wotaru ndu-a eze iphe-ɛhuka-a bɔ gɛ mu a-nukota pɛ iphe, dɔ ree, mu kweru pɛ ukwe iya. ⁴³ Ee-mechaa zɔaha alɔ ɔzobaa l'alɔ-a, bɔ ɛka unu asuje: 'Ɔ buakwaa ochobu; alɔ, nemadzɔ ebudu; ɔphu anɔ ebudu iya; kele e wowaru iya yee l'ɛka ndu Babilonu.' ⁴⁴ Ee-mechaa gudeaha mkpɔla-ɔchaa zɔaha alɔ ɔzo; deaha ɛkwo alɔ; meahaa ya ɔhubama; ndu ekebe eyekwa iya pɔ ɛka; l'oke alɔ ndu Benjamiinu-a; yele mkpɔkpu lɛ mkpɔkpu, nɔ-pheru Jierusalemu mgburugburu; mɛkpoo l'iphe, bɔ mkpɔkpu, nɔ l'alɔ ndu Jiuda; mɛ l'ophu nɔgbaa l'alɔ ɔbvɔ ɔbvɔ; mɛ ɔphu nɔgbaa l'alɔ ɔkpa ɔbvɔ, nɔ l'uzo ɛnyanwu-arɔba; mɛ ɔphu nɔ l'echiegu ndɔhali. Ɔ bɔru iphe, a-kpa iya nɔ bɔ lɛ mu e-dophu pɛ azɔ l'onodu pɛ; nokwa iphe, Chipfu epfu."

33

Ee-mechaa dophu Jierusalemu azɔ l'onodu iya

¹ Olu-Opfu Chipfu byakwa erwua Jieremaya nchi kɛ mgbo ɛbo teke ono, ɔ nɔkwadu l'oma-unuphu ɛka ndu nche anɔje ono; sɔ: ² "Wakwa iphe, Chipfu epfu baa; mbɔ onye ono, bɔ iya meru mgboko; mbɔ Chipfu; onye bɔ iya meru mgboko dobe g'o-du; bya emee ya; ɔ nguru anguru; ɔ kwa Chipfu bɔ ɛpha iya. ³ Kua mu oku; hɔma lɛ mu a-za ngu ɛnu; bya akarɔ ngu iphe, parɔ ɛka bya adɔ omilomi, bɔ iphe, i mahakpɔda;

⁴ kele-a; wakwa iphe, Chipfu, bu Chileke ke ndu Ízurelu epfu baa l'opfu ehu ulo, dugbaa le mkpukpu-a; ye le opfu ehu ulo ibe eze ndu Jiuda, bugbaa ulo, a kwatsushiru gude gbobuta obvudu eja, ndu ohogu kuberu; yee ogu-echi phe; ⁵ l'eka aalwu ogu onye le ndu Babilonu: O kwa odzu be ee-mechaa gude chi-jishia ya achi-jishi; mbu odzu ndu mu e-gude ehu-eghu mu; yee enya, ata mu kpitikpiti gbushia. Mu woharu ndu mkpukpu-a iphu mu; o buru iphe, kparu iya nu bu ejo-iphe, ephe emegbabe.

⁶ "Ole g'o duhabe; mu e-wotaru phe ehu-odu-ike; mbu mee g'ephe wekorohu. Mu e-me g'ephe wekorohu; mee g'ehu du phe guu du k'etsutsu iya; ophu o duedu iphe, byaru eme phe nu. ⁷ Mu e-dophu ndu Jiuda; me ndu Ízurelu azu l'onodu phe; mu akpu phe; ephe adu g'ephe shi duhawa. ⁸ Mu abya asashia phe ejo-iphe, ephe meru mu g'o ha; bya aguaru phe nu l'ejo-iphe ono, ephe meru mu ono, bu l'ephe kwefuru mu ike ono. ⁹ Oo ya bu ephe mkpukpu-a emeahaa g'ehu tsoo utso. Ohamoha, nokota le mgboko l'opfu, bu ndu a-numa iphemiphe, bu iphe, du ree, mu a-nodu emeru phe ajaahaa mu ajaja; kwabehaa mu ubvu. Ephe awata atsu ebvu; wata anma pyaapyaapya; ke le mu e-meru ndu mkpukpu-a iphe, du ree; mee g'ehu du phe guu."

¹⁰ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa; "Alì eka-a, unu suru l'o bu ochobu, nemadzu ebudu ebudu; ophu anu ebudu iya-a; mbu ime mkpukpu le mkpukpu Jiuda; yee gbororo, dabyigbaaru le Jierusalemu, bu eka a gbadochawaru agbado; ophu nemadzu ebudu iya ebudu; ophu anu adudu iya-a; be ee-mechaa naha olu ozobaa; ¹¹ olu ehu-utso; me olu ndu ete eswa; olu unwumgboko, ala ji; me k'unwoke, alu nwanyi ophu; yee olu ndu gude ngweja ekele abya l'eze-ulo Chipfu; eka ephe agu ebvu asuje:

"Kele Chipfu,

bu

Okalibe-Kakota-Ike ekele;

kele Chipfu du ree;

n-yemobu iya anje jasu

lojeoje.

O buru iphe, a-kpa iya nu bu le mu e-dophu ali-a azu l'onodu iya. Noo iphe, Chipfu epfu."

¹² Wakwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu: "L'ali eka-a, bu ochobu; ophu nemadzu ebudu iya; ophu anu ebudu iya-a; l'iphe, bukpo mkpukpu le mkpukpu, no iya nu; be eka eeche eswi e-mechaa lwa azu bya adukota ge ndu eche aturu dbeje anu, ephe eche. ¹³ L'iphe, bukpo mkpukpu le mkpukpu ono, nogbaa l'ali ubvu ubvu; me ndu ophu no l'ali okpa ubvu, no l'uzo enyanwu-ariba; yee ndu ophu no l'echiegu ndohali; me le k'ali ndu Benjiaminu; me l'unwu mkpukpu le mkpukpu, nopheru Jierusalemu mgburugburu; yefua l'ime mkpukpu, nogbaa le Jiuda; be anu, eeche eeche e-mechaje awughata l'atatiphu onye a-nodu agu iya ogu. Nokwa iphe, Chipfu eepfu."

¹⁴ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "Mboku abyakwa teke mu e-meru ndu onu-ulo Ízurelu yee onu-ulo Jiuda iphe, du ree, mu kweru ukwe le mu e-meru phe. ¹⁵ O -rwua mboku ono be mu e-me g'ekali-iphe, pfulerekoto kpofuta l'oshilokpa Dévidi. O buru yebdua e-me iphe, pfuru oto yee iphe, du nhamunha l'ali eka-a. ¹⁶ O -rwua mboku ono be aa-dzota ndu Jiuda; ndu Jierusalemu eburu tusaru ehu; o to dudu iphe, eme phe nu. Iphe, aa-wata iya ekuru aburu: 'Chipfu, bu apfulerekoto k'anyi'; ¹⁷ kele-a wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Uko onye a-nodu l'aba-eze onu-ulo Ízurelu ta abyakwa aduru Dévidi; ¹⁸ Ophu ndu-uke, bu ndu Lívayi abyadu ako uko onye a-pfuru l'iphu mu mkpurumkpuru egweru mu ngweja-akpo-oku; waa ngweja-nri; me ngweja mmanu ozo."

¹⁹ Tobudu iya bu; Opfu Chipfu bya erwua Jieremaya nchi su: ²⁰ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "O -buru l'unu a-du ike mebyia ogbandzu, mu l'eswe gbaru; yee ogbandzu, mu lenyashi gbaru; k'opfu bu l'eswe yee enyashi taa nwuedu l'orwuberu iya; ²¹ a bya emeyikwapho ogbandzu mu le Dévidi, bu onye-ozu mu; yee ogbandzu mu le ndu Lívayi, bu ndu-uke, ejeru mu ozi; oo ya bu le Dévidi tee nweedu awa, bu onye a-buru eze ndu l'aba-eze iya. ²² Mu e-me awa Dévidi, bu onye-ozu mu; yee awa ndu Lívayi, bu ndu eje ozi l'iphu mu; g'ephe buru aguta aguta ge kpokpode, no l'igwe; ophu aa-tukotadu phe l'iphe, aatuje erwa iphe egube-a, a taa tukotajedu eja, no l'aguga eze-enyimu-a."

²³ Tobudu iya bu; Opfu Chipfu bya erwua Jieremaya nchi su: ²⁴ "Tii ledu iphe, ndu-a anoduje epfu su: 'Ipfu labo-a, Chipfu hotaru-a be o paakwaru gwobe?' Ephe shi egube ono kpo ndibe mu ebo l'afu; k'opfu bu l'ephe ta abuedu oha eka phe l'iphu phe. ²⁵ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Ome mu l'eswe yee enyashi ta agbaduru ndzu; bya atua ekemu doberu igwe yee ali; ²⁶ me mu ajika oshilokpa Jiékopu; yee ke Dévidi, bu onye-ozu mu; ophu mu tege ahotadu onye lanu, bu nwa iya nwoke g'o buru ishi ndu

bụ oshiloḡkpa Ēbirihamu; ʔeḡe ke ʔyizaku; ʔeḡe ke Jiékoḡpu; keḡe-a; mu e-dophu phe aḡu l'onodu phe bya apharu phe obu-imemini.”

34

Aaloru Zedekaya eka le nchi

¹ Ge Nebukadineza, bu eze ndu Babilonu; ʔee ndu ojoḡu iya l'ophu; waa iphe, bu ohamoha, nokota iya l'eḡa; tukoru etso Jierusalemu oḡu; ʔee mkpukpu, no-pheru iya mgburugburu be opfu-a shi l'eḡa Chipfu rwua Jieremaya nchi. ² Wakwa iphe, opfu; mbu Chipfu, bu Chileke ke ndu Izurelu. O suru-a: Jepfu Zedekaya, bu eze ndu Jiuda je asu iya-a: Wakwa iphe, Chipfu epfu: Mu abyakwa eworu mkpukpu-a ye l'eḡa eze ndu Babilonu, bu onye a-tu iya oku l'ootsua ya tsufu. ³ Ophu o dukwa iphe, e-me gi nahu iya go to gude ngu. O chikwa l'ee-gude ngu kpuru nu iya. Li gude enya ngu huma eze ndu Babilonu; unu l'iya anodu l'iphu l'iphu pfgubaa opfu; li lasha ali ndu Babilonu.

⁴ “Ole o bu; numakwa ukwe-iphe, Chipfu ekwe ngu; gube Zedekaya, bu eze ndu Jiuda. Wakwa iphe, Chipfu epfu l'opfu ehu ngu; e tee gbukwa ngu l'ogu-echi; ⁵ ii-nwuhukpoo chiriri. Oo g'a kpoberu oku lia ndiche ngu phe, bu ndu ophu vuru ngu uzo buru eze; nokwapo g'ephe a-kpoḡe oku l'ulo-ekwa ngu gude raa ekwa ngu su: ‘Owiwo; nnaji mu-e!’ O kwa mbedu l'onwomu ekwe ukwe-iphe-a; bu iphe, Chipfu epfu.”

⁶ Tobudu iya bu; Jieremaya, bu onye mpfuchiru tuko iphemiphe ono pfuaru Zedekaya, bu eze ndu Jiuda le Jierusalemu. ⁷ Teke ono be ndu ojoḡu eze ndu Babilonu etsokwa ndu Jierusalemu oḡu; ʔee mkpukpu le mkpukpu ozo, noḡbaa l'ali ndu Jiuda, bu mkpukpu ndu ophu phoduru nu, du ge Lakishi; ʔee Azeka. O bu mkpukpu ono ephenebo bu mkpako mkpukpu, a kp-pheru igbulo mgburugburu, phoduru nu l'ali ndu Jiuda teke ono.

Ndu bu ohu l'e-mechaa nweru onwophe

⁸ Owa bu opfu, shi l'eḡa Chipfu rwua Jieremaya nchi g'eze, bu Zedekaya gbachaaru oḡbandzu eḡe le ndu Jierusalemu l'ephe a-ra iya arara le ndu bu ohu e-nweru onwophe. ⁹ Onyemonye l'a-ha ohu iya, bu onye Hiburu; me ndu ke nwoke me ke nwany; g'o to du onye a-gba onye Jiuda ibe iya ohu. ¹⁰ Oo ya bu; ndu-ishi; mekpoo iphe, bu ndu Izurelu, bu ndu bahuru l'oḡbandzu ono tuko kweta l'ephe a-ha ohu phe nwoke me unwany; g'o to duhe onye a-buru ohu ezobaa. Eḡe pfubua ya woru phe hakota. ¹¹ E mecha; izimanu lwa phe azu; eḡe bya achi-phuta ndu bu ohu ono azu; mbu ndu ono, eḡe shi hawa ono; bya agbaphu phe ohu azu.

¹² Tobudu iya bu; olu-opfu Chipfu bya erwua Jieremaya nchi su: ¹³ Wakwa iphe, Chipfu epfu; mbu Chileke ndu Izurelu. O suru-a: “Mu le ndiche unu phe gbaru ndzu teke mu dufutaru phe l'ali ndu Ijiputu; mbu l'ali eka eḡe no buru ohu. Mu pfua su: ¹⁴ Iphe, bukpo apha esaa, a-nwuta anwuta g'onyemonye l'ime unu l'ehu l'ehu tohajekwa onye Hiburu ibe iya, e reru unu. Mbu l'o -jewaru unu ozi apha ishi; g'unu haje iya g'o la ke mmanu; ophu nna unu oche phe angaduru mu nchi; ophu eḡe eyeduru mu onu. ¹⁵ Izimanu lwa unu azu le mgboru nta-a; unu bya emee iphe, pfuru nhamunha l'enya mu. G'unu ha l'onye l'onye bya araa ya arara su ge ndu ali unu nweru onwophe. Unu nodu l'iphu mu gbaa ndzu l'ulo-a, e kuru laaru epha mu-a. ¹⁶ O be nta; unu byakwa bya aghakobe bya emerwushiaha epha mu ozo. G'unu ha laphuchaa azu je achi-phuta ohu unu ke nwoke ʔee ke nwany; ono azu; mbu ndu unu shi hawa g'ephe jeje eka du phe ree. Nta-a be unu gbaphuwaru phe ohu ozo.

¹⁷ “Oo ya bu le-a; wakwa iphe, Chipfu epfu baa: ‘Unu te emekwaru iphe, mu suru g'unu mee. Unu ta arakwaru iya arara su ge ndu ali unu nweru onwophe. Oo ya bu le-a; nta-a be mu arawa iya arara l'unu e-nweru onwunu; o kwa Chipfu epfu iya. Enweru onwunu obu bu l'ee-gude ogu-echi gbua unu; ejo iphe-ememe egbua unu; eḡu egbua unu. Mu e-me unu ge ndu ali-eze, nokota le mgboko l'ophu soo unu oyi. ¹⁸ Onye ono, mebyiru oḡbandzu mu ono; ophu o meduru iphe, e pfuru l'oḡbandzu ono, bu ophu eḡe no mu l'iphu gbaa; ndu ono be mu e-me g'ephe du ge nweswi ono, a sukharu ebo bya eshia ya echilabo ghajaa ono. ¹⁹ Ndu-ishi ndu Jiuda ʔee ke ndu Jierusalemu; me ndu eleta ibe eze enya; me ndu bu uke; mekpoo ndu ali ono l'ophu, bu ndu ghajaru echilabo nweswi ono ²⁰ be mu e-woru ye l'eḡa ndu ohogu phe, bu ndu achu ndzu phe. Odu phe l'a-buru nri enu, eḡe l'eli; ʔee anu, bu l'eliphe.

²¹ “Zedekaya, bu eze ndu Jiuda; ʔee ndu-ishi l'ali-eze iya be mu e-yeḡa l'eḡa ndu ohogu phe, bu ndu achu ndzu phe; woru phe ye l'eḡa ndu ojoḡu eze ndu Babilonu, bu ndu shi sephuwaa onwophe azu l'eḡa i no. ²² Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Mu a-tu ekemu l'onwomu; o buru mu e-duphuta phe azu le mkpukpu-a. Eḡe e-tsoo ya oḡu;

nata iya; woru oku t̄a ya l'ootsua tsufu. Mu emee ge mkp̄ukpu, n̄gbaa l'al̄i ndu Jiuda b̄uru ochobu; ̄o t̄o d̄uedu onye ebu iya ebubu.' "

35

Unwu Rekabu

¹ Wakwa opfu, shi Chipfu l'eka rwua Jieremaya nch̄i teke Jiehoyakimu nwa Jiosáya b̄u eze ndu Jiuda. ̄O s̄uru: ² "Jepfu ndu ̄onu-ulo Rekabu je eduru ph̄e bya l'eka ulo eze-ulo Chileke ̄eka lan̄u. ̄Eph̄e -bya l'̄inu ph̄e m̄ee g'ephe ngua."

³ T̄obudu iya b̄u; mu t̄ugbua je ekua Jiazanaya, b̄u nwa Jieremaya nwa Habazinaya; bya ekua unwune iya g'ephe ha; yee unwu iya g'ephe ha; ̄o b̄uepho ndu ̄onu-ulo Rekabu g'ephe hak̄ota. ⁴ Mu bya ach̄ibata ph̄e l'eze-ulo Chipfu; bya ach̄iru ph̄e bah̄u l'̄onu-ulo k'unwu Hananu nwa Igudalaya, b̄u onye k̄e Chileke. ̄Onu-ulo k'ono n̄o-kube ̄onu-ulo k̄e ndu-ishi; bya an̄o-koru l'eli ̄onu-ulo Maseya nwa Shalumu, b̄u onye-nche ̄onu-abata. ⁵ Mu bya agbajishia mee l'ite s̄ubegbaaru ndu ̄onu-ulo Rekabu ono; bya edoberu ph̄e okoro; bya as̄u ph̄e: "Unu pata m̄ee ngua!"

⁶ ̄Eph̄e yeeru mu ̄onu s̄u mu: "Anyi ta angujekwa m̄ee; k̄ele nna anyi oche, b̄u Jionadabu nwa Rekabu b̄ukwa iya t̄uru anyi ekemu ono s̄u anyi-a: 'G'unub̄edua m̄ekpoo oshil̄okpa unu ta ad̄ukwa teke unu angujekpo mee jas̄u l'ojejeje! ⁷ ̄Ozo b̄u g'unu ta akp̄ujekwa ulo; ̄ophu unu akujekwa iphe ak̄uku; ̄ophu unu akojekwa opfu-vaȳinu. G'̄o t̄o dukwa iphe ono, ̄ophu unu e-nwejeru; ̄o ̄epho ulo, e meru l'ekwa b̄e unu a-n̄oduje ebuphe. ̄Oo ya b̄u g'unu a-kaa nka l'al̄i ono, unu lwaru alwalwa ono.' ⁸ Anyi n̄odu emeepho iphemiphe ono, nna anyi oche, b̄u Jionadabu nwa Rekabu t̄uru anyi l'ekemu ono. ̄Oo ya b̄u l'anyibedua; m̄ekpoo unyomu anyi m̄ekpoo unwu anyi unwoke m̄e unwanyi teke angu-swekwa m̄ee; ⁹ ̄ophu anyi eke kpu-swee ulo k'eburu; ̄ophu anyi ak̄odu opfu-vaȳinu; ̄ophu anyi enwed̄u ̄egu; ̄ophu anyi ak̄udu iphe, aak̄u ak̄uku. ¹⁰ ̄O kwa l'ulo, e meru l'ekwa b̄e anyi ebujeru; t̄eme anyi n̄odu an̄oduje emeepho iphemiphe ono, Jionadabu, b̄u nna anyi oche ziru anyi ono. ¹¹ O be ge Nebukadineza, b̄u eze ndu Bábil̄onu byaru bya as̄opyabe al̄i ̄eka-a; anyi s̄u: 'Unu byakwa g'anyi lashīa Jierúsalemu; g'anyi nah̄u ndu ojogu ndu Bábil̄onu; yee k̄e ndu Arámu.' ̄O kwa iya meru g'o gude ̄o b̄uru l̄e Jierúsalemu b̄e anyi n̄o."

¹² T̄obudu iya b̄u; Opfu Chipfu bya erwua Jieremaya nch̄i s̄u: ¹³ Wakwa iphe, opfu; mb̄u Chipfu, b̄u ̄Okalibe-Kak̄ota-Ike; mb̄u Chileke k̄e ndu Ízurelu: "Je je akaru ndu Jiuda; yee ndu Jierúsalemu s̄u ph̄e-a: ?Unu tee gudedu ndu-a nw̄uta iphe wata eme iphe, mu s̄uru g'unu meje? ̄O kwa Chipfu epfu. ¹⁴ Jionadabu nwa Rekabu t̄uru ndibe iya ekemu s̄u g'ephe ta ngujekwa m̄ee. ̄Eph̄e n̄odu eme iphe ono, a t̄uru ph̄e l'ekemu ono. ̄Ophu ephe anḡudu m̄ee jas̄u ntan̄u-a; ̄o b̄uru iphe, kparu iya n̄u b̄u l'ephe eme g'ephe mee iphe, nna ph̄e oche t̄uru ph̄e l'ekemu. Obenu l̄e mb̄edua p̄fuwaru yeru unu; mu -pfuchaa; mu epfubaa; ̄ophu unu ekwed̄u eme iphe, mu s̄uru g'unu mee. ¹⁵ Ndu ozi mu, b̄u ndu mp̄fuchiru g'ephe ha b̄e mu yewaru g'ephe byapfuta unu; mu -yechaa; mu eyebaa; ephe bya bya as̄u unu-a: 'G'unu ha l'onye l'onye hanaa ejo-iphe, unu eme; dozia umere unu; g'unu te tsohekwaru agwa; unu ba bah̄eru iya eja. ̄Oo ya b̄u g'unu eburu l'al̄i ono, mu n̄uru unu l̄e nna unu oche ph̄e ono.' ̄Ophu unu angaduru nch̄i; ̄ophu unu eyed̄uru mu ̄onu. ¹⁶ Oshil̄okpa Jionadabu nwa Rekabu b̄e m̄eakwaru iphe, nna ph̄e oche t̄uru ph̄e l'ekemu; obenu l̄e ndu-a te ekwed̄u eme ̄ophu mb̄edua s̄uru g'ephe meje.

¹⁷ "̄Oo ya b̄u l̄e-a; wakwa iphe, oopf̄u; mb̄u Chipfu, b̄u ̄Okalibe-Kak̄ota-Ike, b̄u Chileke k̄e ndu Ízurelu: Unu ngab̄ekwa nch̄i! Iphe, b̄ukpoo ejo iphe-̄huka ono, mu s̄uru l̄e mu e-wotar̄u unub̄e ndu Jiuda ono b̄e mu e-wotakwaru unu; wotar̄u iya iphe, b̄ukpoo onyemonye, bu l̄e Jierúsalemu. Mu pfuru ph̄e opfu; ̄ophu ephe angaduru nch̄i. Mu kua ph̄e oku; ̄ophu ephe azaduru ̄enu." ¹⁸ T̄obudu iya b̄u; Jieremaya bya as̄u ndu ̄onu-ulo Rekabu: "Wakwa iphe, o pfuru; mb̄u Chipfu, b̄u ̄Okalibe-Kak̄ota-Ike, b̄u Chileke ndu Ízurelu. ̄O s̄uru-a: Eshinu unu mewaru iphe, nna unu oche, b̄u Jionadabu t̄uru unu ekemu iya; bya emek̄ota iphemiphe, ̄o s̄uru g'unu meje; mb̄u ̄o b̄uerupho g'o goshiru iya unu b̄u g'unu eme iya; ¹⁹ b̄e b̄u l̄e-a; wakwa iphe, oopf̄u; mb̄u Chipfu, b̄u ̄Okalibe-Kak̄ota-Ike; bya ab̄uru Chileke k̄e ndu Ízurelu. ̄O s̄uru: ̄O t̄o dukwa iphe, e-me g'awa Jionadabu nwa Rekabu te nwe onye a-n̄odu ejeru mu ozi."

36

Jiehoyakimu echie ̄ekwo Jieremaya l'oku

¹ O be l'apha, kwe Jiehoyakimu nwa Jiosáya apha ̄eno, ̄o watar̄u ab̄uru eze ndu Jiuda; opfu-a shi l'eka Chipfu rwua Jieremaya nch̄i: ² "Wota ̄ekwo, a ph̄uru aphuphu dee

iphe, bukpo iphemiphe ono, mu pfuru ngu le k'ehu ndu Izurelu; me ke ndu Jiuda; me k'ohamoha ozo; shikpopho teke mu wataru ngu iya epfuru le teke Jiosaya shi buru eze byasu nta-a; deta iya. ³ ?A maru; ?ndu onu-ulo Jiuda -numa iya; mbu numa iphe, bukpo ejo iphe-ehuka ono g'o ha, mu doberu le mu e-me phe ono; g'ephe ha l'onye l'onye ahaa eme ejo-iphe, ephe eme; mu aguaru phe nvu l'iphe, bukpo iphe-eji, ephe eme."

⁴ Tɔbudu iya bu; Jieremaya bya ekua Baruku nwa Neraya; o bya anodu. Jieremaya wataru iya epfushiru iphemiphe ono, Chipfu pfuru iya ono; Baruku nodu edeshi iya l'ekwo aphuphu ono. ⁵ No iya; Jieremaya su Baruku-a: "Mbedua be ephe wuchikwaru ewuchi; k'opu mu taa dudu ike abya l'eze-ulo Chipfu. ⁶ Oo ya bu le-a; tugbukwaa je l'eze-ulo Chipfu l'eswe mboku, aaswiye egu je aguaru ndiphe iphe, i deru l'ekwo aphuphu-a; mbu Opfu Chipfu, bu ophu mu pfuru ngu epfuru; i dee ya edede. Guaru iya ndu Jiuda l'opu, bu ndu shigbaa le mkpukpu eka ephe shigbaa abata l'ulo ono. ⁷ ? A maru; ?ephe a-rwo Chipfu; g'ephe ha l'onye l'onye eshi l'eme ejo-ememe ono, ephe eme ono lwaphuta azu; kele oke ehue-eghu Chipfu, o suru l'o-tukoru l'ishi ndu-a paru eka."

⁸ Baruku nwa Neraya tuko iphemiphe ono, Jieremaya onye mpfuchiru suru g'o mee ono mekota. O pfuru l'eze-ulo Chipfu tuko Opfu Chipfu ono, e deru l'ekwo ono woru guaru phe. ⁹ O be l'onwa ke tete l'apha, kwe Jiehoyakimu nwa Jiosaya apha ise, o bahuru l'aba-eze ndu Jiuda; e woru eswe aa-swiru Chipfu egu raa arara l'iphe, bukpo oha ndu bu le Jierusalemu l'opu; mekpoo ndu ophu shi le mkpukpu, nogbaa l'al' ndu Jiuda bya. ¹⁰ Baruku bya eje apfuru l'eze-ulo Chipfu l'oma-ulo Gemaraya nwa Shafanu, bu onye edeje ekwo. Onu-ulo k'ono no l'oma ulo-eli iya, no le mgboru onu-abata Ophu. O pfuru l'eka ono woru opfu Jieremaya, e deru l'ekwo-a woru gua; onyemoney nuzuru.

¹¹ O be ge Mayikaya, bu nwa Gemaraya nwa Shafanu nuzuru Opfu Chipfu ono g'o ha, bu ophu e deru l'ekwo ono; ¹² o bya agbazeta jeshia ibe eze; bya eje abahu l'oma-ulo k'onye edeje ekwo. Iphe, bukpo ndu-ishi g'ephe ha doru l'eka ono. Ndu no iya nu bu onye edeje ekwo l'onwiya, bu Elishama; yee Delaya nwa Shemaya; yee Elunatanu nwa Akubo; yee Gemaraya nwa Shafanu; yee Zedekaya nwa Hananaya; yee iphe, bukpo ndu-ishi ndu ophu g'ephe ha. ¹³ Mayikaya bya eworu iphemiphe, o nuzuru, Baruku guru ndiphe l'ekwo ono kooru phe. ¹⁴ Iphe, bu ndu-ishi ono g'ephe ha bya ezia Jiehudi, bu nwa Netanaya nwa Shelemaya, bu nwa Kushi g'o je asu Baruku g'o gudeeshikwa ekwo aphuphu ono, o guru ndu Izurelu ono gude bya. No iya; Baruku nwa Neraya bya aparu ekwo aphuphu ono l'eka gude bya ejefu phe. ¹⁵ Ephe su iya: "Nodushekwa anoo guaru iya anyi."

No iya; Baruku bya eworu iya guaru phe. ¹⁶ O be teke ephe nuzuru opfu ono g'o ha; ephe bya elegbabachaa nwibe phe enya l'eka ndzu agu phe. Ephe su Baruku: "Opfu-a g'o ha be anyi e-jekwa akooru eze." ¹⁷ Ephe bya ajia Baruku su iya: "Kaeshikwaru anyi. ?Denu g'i meru dekota iphemiphe-a g'o ha? ?Bu Jieremaya epfuru ngu iya; i nodu ede tpo?"

¹⁸ Baruku su phe; "Ee; oo ya pfukotaru mu iphe-a g'o ha; mu gude mini-ekwo dee ya l'ekwo-a."

¹⁹ Tɔbudu iya bu; ndu-ishi ono bya asu Baruku-a: "Ge gu le Jieremaya tugbukwaa je edomia onwunu. Unu te emekwa ga maru eka unu no!"

²⁰ Ephe bya eworu ekwo aphuphu ono bya edobe l'ulo ke Elishama, bu onye edeje ekwo. Ephe bya ejefu eze l'oma-unuphu ibe iya je epfuru iya iphemiphe. ²¹ Eze bya ezia Jiehudi su iya g'o je ewotaeshikwa ekwo aphuphu obu. Jiehudi bya tugbua je l'ulo Elishama, bu onye edeje ekwo je ewota ekwo ono bya aguaru eze; yee ndu-ishi; ndu-ishi g'ephe ha pfugbaaru l'aguga iya. ²² Teke ono bu onwa tete. O buru l'obu, aanodu je l'udzumini be o no; a zuberu iya oku l'epfu; o nodu enwu taphutaphu l'eka o no. ²³ O nodu abujeru; Jiehudi-guepho mpekala ekwo ono eto ozoo eno; eze egude mma ndu edeje ekwo byikata iya ye l'oku epfu ono. O mee ya nno; jasu ekwo aphuphu ono kekota oku. ²⁴ Ophu eze; yee ndu ejeru iya ozi, bu ndu tukoru opfu ono g'o ha numa ono egoshiduru le ndzu agu phe; ophu ephe alakaduru uwe phe. ²⁵ Elunatanu; yee Delaya; yee Gemaraya rwokpoo eze su iya g'o to kposhi ekwo aphuphu ono oku; ophu o yeduru phe onu. ²⁶ O buchiaru iphe, o meru; mbu eze bu l'o turu ekemu su ge Jierahumelu, bu nwa iya; yee Seraya nwa Azuriyelu; yee Shelemaya nwa Abudelu; g'ephe je egude Baruku, bu onye edeje ekwo; yee Jieremaya, bu onye mpfuchiru. Obenu le Chipfu domiru phe.

²⁷ Eze kpochaepho ekwo aphuphu ono oku; mbu ekwo, e deru opfu, bu Baruku deru iya iphe, Jieremaya pfuru iya g'o dee ya; Opfu Chipfu rwua Jieremaya nchi. ²⁸ O su: "Wota ekwo aphuphu ozo dee iphemiphe ono, du lekwo aphuphu ke mbu pho, bu ophu o kporu oku; mbu Jiehoyakimu, bu eze ndu Jiuda. ²⁹ Ozo bu le-a; karu Jiehoyakimu, bu eze ndu Jiuda; su iya le-a: Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: I kporu ekwo aphuphu ono oku su: '?Bu gunu meru g'o gude i dee ya su l'eze ndu Babilonu byafutaje bya emebyishia ali-a mee ge nemadzu yee anu ta aduhe iya?' ³⁰ Oo ya bu le-a; wakwa iphe, Chipfu epfu baa l'opfu ehu Jiehoyakimu, bu eze ndu Jiuda: O too nwekwaru onye e-shi iya l'ehu, a-nodu l'aba-eze Dévidi. Odzu iya be aa-togbo l'etezi; l'o dabyiru; anwu echia ya l'eswe; iji adaa kpua ya l'enyashi. ³¹ Mu a-nu iya aphu; yee unwegirima iya; yee ndu ejeru iya ozi; kele ephe eme ejo-iphe. Iphe, bukpo ejo iphe-ehuka ono, mu suru le mu e-me phe ono be mu e-mekotacha phe; ephe le ndu bu le Jierusalemu me ndu Jiuda. Noo kele ephe ta ngaduru mu nchi."

³² Tobudu iya bu; Jieremaya bya ewota ekwo aphuphu ozo; bya eworu iya nu Baruku nwa Neraya, bu onye edeje ekwo. Jieremaya byakwa bya epfuaru iya iphe, oo-de iya; Baruku byakwa bya edekota iya iphe, bukpo iphe, shi du lekwo aphuphu ophu, o kporu oku; mbu Jiehoyakimu, bu eze ndu Jiuda. E yebakwaa ya pho ikpoto iphe ozo, dugbakwapho g'ono.

37

Jieremaya eje mkporo

¹ Zedekaya nwa Josaya be Nebukadineza, bu eze ndu Babilonu meru eze ndu Jiuda. O buru iya bu eze nochia enya Jiehoyakinu bu nwa Jiehoyakimu. ² Yebedua l'onwiya; me ndu ejeru iya ozi; me ndu ali ono l'opfu ta adudu onye ngaru nchi l'opfu ono, Chipfu gb'e l'onu Jieremaya, bu onye mpfuchiru pfua ono.

³ Eze, bu Zedekaya bya ezia Jiehuakalu nwa Shelemaya; yee onye uke, bu Zefanaya nwa Maseya g'ephe jefpu Jieremaya, bu onye mpfuchiru je ezia ya ozia su iya-a: "Pfu opfu ehu anyi nu Chipfu, bu Chileke anyi jikonu."

⁴ Teke ono be Jieremaya nweru onwiya; kele e teke atudu iya mkporo teke ono. ⁵ Mbu le ndu ojogu Fero-a wufutaru l'ali ndu Ijiputu. O be ge ndu Babilonu, bu ndu nopheru Jierusalemu mgburugburu numaru abyabya ndu Ijiputu ono; ephe wufu paru Jierusalemu haa.

⁶ Tobudu iya bu; Opfu Chipfu bya erwua Jieremaya, bu onye mpfuchiru nchi su: ⁷ "Wakwa iphe, Chipfu, bu Chileke ndu Izurelu epfu baa: Unu karu eze ndu Jiuda, ziru unu g'unu bya akpata mu ishi: 'Ndu ojogu Fero-a, zefutaru bya unu eyeru eka-a l'emchakwaa laa ali phe, bu ali ndu Ijiputu. ⁸ Noo teke ndu Babilonu a-lwa azu bya etsoo mkpukpu-a ogu; lwuta iya l'ogu tua ya oku; oku etsufu iya.'

⁹ "Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Unu ba nodukwa eme onwunu eswe l'eka unu aru su le ndu Babilonu ta adukwa iphe, e-me g'ephe be mecha haa unu. Ephe taa hakwa unu! ¹⁰ Ome o bukponu ke g'unu mekpekota ndu ojogu ndu Babilonu l'opfu, bu ndu etso unu ogu; o buerupho ndu e mekaru iphe phoduru le mkpu, ephe turu; ephe afutale-a bya akpo mkpukpu-a oku."

¹¹ Ndu Babilonu wufuchaepho le Jierusalemu, bu iphe, kparu iya nu bu ndu ojogu Fero, eze gbiigbii wufapfuta phe; ¹² Jieremaya gbeshi le Jierusalemu jeshia ali ndu Benjiaminu g'o je etsoru ndu eka ono keta okiphe iya. ¹³ O -rwuepho onu-abata Benjiaminu; onye-ishi ndu nche, epha iya bu Irayjia, bu nwa Shelemaya nwa Hananaya gude iya su l'ogbalawa agbapfu ndu Babilonu.

¹⁴ Jieremaya su iya: "O kwa uka. Mu ta agbalakwa agbapfu ndu Babilonu." Ophu Irayjia angaduru iya ro nchi. ¹⁵ O bu-chia iphe, o meru bu l'o guderu Jieremaya kpota iya kpuleru ndu-ishi. ¹⁵ Ehu ghuaaha ndu-ishi ono egu l'opfu ehu Jieremaya. Ephe zia; e chia ya iphe woru iya tua mkporo l'ulo Jionatanu, onye edeje ekwo, bu eka ephe meru; o buru ulo mkporo.

¹⁶ E woru Jieremaya kpuru ye le mkporo l'obu-ali; o nokpoo l'eka ono noo odu. ¹⁷ Tobudu iya bu; eze, bu Zedekaya bya ezia; e je eduta iya dujeru iya. O jia ya le mpya su iya:

"?O nweru opfu, shi l'eka Chipfu too?"

Jieremaya su iya: "Ee; aa-kpuru ngu ye l'eka eze ndu Babilonu."

¹⁸ No iya; Jieremaya bya asukwapho eze, bu Zedekaya: "?Bu gunu bu iphe-eji, mu meru ngu; ozoo ndu ejeru ngu ozi; ozoo ndu-a l'opfu, meru g'o gude i tua mu mkporo? ¹⁹ ?Denu ndu mpfuchiru ngu ono, bu ndu shi epfujeru unu mpfuchiru su: 'Eze ndu Babilonu tee tsokwa ngu ogu; ophu ephe etsokwa ali-a ogu?' ²⁰ Obenu le nta; nnajiuphu

mu, bu eze; jiko ngabekpodapho nchi l'arworwo, mu arwo ngu. Mbua; te eduphuakwa mu azu l'ibe Jionatanu, bu onye edeje ekwo; odumeka be mu a-nwuhukwa l'eka ono." ²¹ Tobudu iya bu; eze, bu Zedekaya bya eworu ekemu tua su g'e woru Jieremaya dobe l'oma-unuphu eka ndu nche anoje; g'a nuje iya ishi buredi mboku-mboku; mbukwa udu buredi, ndu egheje buredi gheru; g'a nuje iya ya jasu buredi, no le mkpukpu abvubebe. O buru iya bu l'e woru Jieremaya dobe l'oma-unuphu eka ndu nche anoje; o nodu l'eka ono.

38

Echie Jieremaya l'oke iduma

¹ Shefataya nwa Matanu; yee Gedalaya nwa Pasho; yee Jiehukalu nwa Shelemaya; yee Pasho nwa Malukayjia numa iphe, Jieremaya anoduje epfuru ndu Jiuda l'ophu; kele osuje: ² "Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: 'Onye no le mkpukpu-a a-lakwa l'oguechi; yee okpa-nri; yee ejo iphe-ememe. Obenu l'onye lapfuru ndu Babilonu a-nodu ndzu. Oo-gude ndzu iya gbalaa je anodu ndzu.' ³ Temanu-a; wakwa iphe, Chipfu epfu: 'Mkpukpu-a ta adukwa iphe, e-me g'e te woru iya ye l'eka ndu ojogu eze ndu Babilonu, bu onye e-mechaa lwuta iya l'ogu.'"

⁴ Tobudu iya bu; ndu-ishi bya asu eze-a: "G'e gbukwaa nwoke-a. Oomekwa g'ike bu ndu ojogu, bu nwa ndu ophu phoduru nu le mkpukpu-a; yee ndu-a l'ophu; o buru iphe ono, oopfu anu phe ono akpa iya. Nwoke-a ta abukwa iphe, a-duru ndu-a ree be ocho; o kwa iphe, e-mebyi phe emebyi."

⁵ Eze, bu Zedekaya yeeru phe onu su phe: "O nonu unu l'eka; mbedua, bu eze ta adukwa iphe, mu akposhi unu ememe."

⁶ Tobudu iya bu; ephe kpata Jieremaya jeye l'oke iduma Malukayjia, bu nwa eze. Oke iduma mini ono no l'oma-unuphu eka ndu nche anoje. O buru eri be ephe turu iya seru ye l'iduma obu. Teke ono be mini ta adudu l'iduma ono. Iphe, du iya nu buru epuchi. Jieremaya buru bvbvurubvu l'epuchi ono.

⁷ No iya; Ebedu-Meleku, bu onye Kushi; bya aburu onye eleta ibe eze enya numa l'e yeru Jieremaya l'oke-iduma mini. O be g'eze no anoo l'onu-abata Jierusalemu, bu Onu-abata Benjiaminu; ⁸ Ebedu-Meleku shi l'ibe eze tugbua jepfu eze je asu iya: ⁹ "Nnajiuphu mu, bu eze; iphemiphe-a, ndu-a meru Jieremaya onye mpfuchirua buakwaa ejo-iphe be ephe meru. G'ephe woru iya ye l'ime oke iduma g'o nodu l'eka ono g'egu gbua ya; l'ebe abu le nri dukwadu le mkpukpu."

¹⁰ Tobudu iya bu; eze bya aturu Ebedu-Meleku bu onye Kushi ekemu su iya: "Duta ukporo umadzu l'umadzu iri l'eka-a g'unu l'ephe swiru je esefuta Jieremaya, onye mpfuchiru l'oke iduma ono; a-nonyo o nwuhu."

¹¹ No iya; Ebedu-Meleku bya achita ndu ono; ephe l'iya swiru jeshia. O bya abahu l'ibe eze l'ulo, eedobeje iphe bya achita nkiriba ukpo yee nkirika ekwa l'eka ono bya egude eri seru iya nu Jieremaya l'ime oke iduma ono. ¹² Ebedu-Meleku, onye Kushi bya asu Jieremaya-a: "Woru nkiriba ukpo yee nkirika ekwa-a dee l'eka g'o buru ewu l'eka iitu onwongu eri ono!" Jieremaya bya eworu iya mee nno. ¹³ Ephe gude eri ono selita iya eli sefuta l'ime oke iduma ono. Jieremaya byakwa bya anodu l'oma-unuphu eka ndu nche anoje.

Zedekaya akpata Jieremaya ishi ozo

¹⁴ Tobudu iya bu; eze, bu Zedekaya bya ezia; e je ekua Jieremaya, bu onye mpfuchiru. O bya; e duta iya bahu l'onu-abata k'eto, bu ophu e shi abahu l'eze-ulo Chipfu. Zedekaya bya asu iya: "Mu abyakwa ngu aji aji. Ta adukwa iphe, ii-domiru mu edomi!"

¹⁵ Jieremaya su Zedekaya-a: "Mu -yeeru ngu onu; ?tii gbudu mu nu? Teke mu chikoshiru ngu idzu; o to budu l'ii-yeru mu onu."

¹⁶ Zedekaya ribuaru Jieremaya angu le mpya su iya: "Eshinu Chipfu no ndzu g'o no iya-a, bu onye meru anyi nodu atu unme; mu tee gbukwa ngu; ophu mu akpukwaru ngu eye l'eka ndu achon ndzu ngu."

¹⁷ Tobudu iya bu; Jieremaya bya asu Zedekaya-a: "Wakwa iphe, oopfu baa; mbu Chipfu, bu Chileke; bya aburu Okalibe-Kakota-Ike; buru Chileke ndu Izurelu; su-a: I -woru onwongu ye l'eka ndu-ishi l'alj eze ndu Babilonu; be ndzu ngu a-du; ophu aakpodo mkpukpu-a oku; gubedua gu le ndibe ngu g'unu ha anodu ndzu. ¹⁸ Obenu teke o bu l'i tii woduru onwongu eye l'eka ndu-ishi l'alj eze ndu Babilonu be ee-wokwaru mkpukpu-a ye l'eka ndu Babilonu; ephe akpoo ya oku; ophu gubedua l'onwongu eshikwa phe l'eka anahu."

¹⁹ Eze, bu Zedekaya su Jieremaya-a “Ndu mu atsu ebvu bukwa ndu Jiuda, bu ndu ophu wowaru onwophe ye l'eka ndu Babilonu; le ndu Babilonu a-kpukwaru mu nu phe; ephe emelaha mu omeliwe.”

²⁰ Jieremaya su iya: “Ephe taa kpukwaru ngu eye phe l'eka. Oo ephe g'i mee olu Chipfu, bu iya bu iphe-a, mu epfuru ngu-a. Oo ya bu l'o duru ngu le ree; teme ndzu adu ngu. ²¹ Obenu teke i jikaru l'i tii woduru onwongu eye phe l'eka; wakwa iphe, Chipfu kpuharu goshi mu baa: ²² Iphe, bukpuo unwanyi ono, a haru l'ibe eze ndu Jiuda ono be aa-chitahakwaa chijeru ndu-ishi l'alj eze ndu Babilonu. Unwanyi ono epfuaharu ngu su ngu:

“ Ephe dephukwaru ngu
edephu;
bya eworu ngu mekpee;
mbu ndu ono, bu onya ngu,
i kporu obu yeru ono.

Nta-a be okpa mihuwaru ngu
l'epuchi.

Ndu onya ngu phe ono paru
ngu haa gbakashihu.’

²³ “Unyomu ngu g'ephe ha; yee unwegirima ibe ngu be aa-tuko chifuta chitaru ndu Babilonu. Ophu gubedua l'onwongu anahukwa phe agbala; o chikwaa iphe, e-me nu bu l'eze ndu Babilonu e-gude ngu; teme ozo bu le mkpukpu-a be aa-kpokwa oku.”

²⁴ Tobudu iya bu; Zedekaya bya asu Jieremaya: “Ba adukwa onye ii-me g'o maru uja mu le ngu-a; odumeka be ee-gbukwa ngu. ²⁵ Ndu-ishi -numa le mu pfuru yeru ngu; ephe -byapfuta ngu bya asu ngu: 'Pfuaru anyi iphe, i pfuru eze; yee ophu eze pfuru ngu. Be domikwaru iya anyi; odumeka be anyi e-gbukwa ngu!’ ²⁶ Oo ya bu l'ii-su phe-a l'o kwa arworwo be i shi arwo eze g'o to duphukwa ngu azu l'ibe Jionatanu g'i je anodu l'eka ono nwuhu.”

²⁷ E mechaa; ndu-ishi ono g'ephe ha tuko byapfuta Jieremaya bya ajja ya. O woerupho iphe ono, eze suru g'o pfuaru phe ono woru pfuaru phe. Ophu o duedu iphe ozo, ephe epfujeba; kele o to dudu onye numaru uja, ephe boru.

²⁸ Jieremaya nodu l'oma-unuphu aka ndu nche anoje l'eka ono gbiriri jasu mboku, a lwutaru mkpukpu Jierusalemu l'ogu.

39

Adada Jierusalemu

(2Ndu 25:1-7; 2Iphe 36:13-21; Jier 52:3-11)

¹ Tobudu iya bu; o be l'apha, kwe Zedekaya apha tete, o wataru aburu eze; l'abali k'iri l'onwa iri; eze ndu Babilonu, bu Nebukadineza chita ikpoto ndu ojogu iya; ephe byatashia Jierusalemu; bya ekepheta mkpukpu ono mgburugburu. ² No iya; o rwukwaa l'abali ke tete l'onwa l'ena l'apha, kwe Zedekaya apha iri le nanu; e tsukposhia igbulu, e gude kpu-pee mkpukpu ono mgburugburu. ³ O buru iya bu le ndu-ishi l'alj eze ndu Babilonu awubata bya adoru l'onu-abata Echilabo le mkpukpu ono. Ndu obu bu: Negalua-Sareza; yee Samuga-Nebo; waa Sarisekimu onye bu iya bu ishi ndu eleta ibe eze enya; yee Negalua-Sareza, bu iya bu ishi ndu ejeru eze ozi; waa iphe, bukpuo ndu bu ishi l'alj eze ndu Babilonu.

⁴ O be ge Zedekaya, bu eze ndu Jiuda yee ndu ojogu iya l'ophu humaru phe; ephe ye okpa l'oso gbalaaha. Ephe gude enyashi wufu le mkpukpu ono. Eka ephe shiru gbala bu l'onu oguzo ono, du le mgbaka igbulu labo ono, du le mgboru mgbabu eze. O buru aka ephe shiru bu uzo nsuda Araba. ⁵ Ole ndu ojogu ndu Babilonu chipyaberu phe je agbapfu Zedekaya le baswaa alj, du le Jieriko. Ephe gude iya kpuru iya kputaru Nebukadineza, bu eze ndu Babilonu le mkpukpu Ribula l'alj Hamatu, bu aka o no nmaa ya ikpe. ⁶ O buru le Ribula l'eka ono be eze ndu Babilonu no gbushia unwu Zedekaya. Zedekaya nodu ele iya enya; o nodu egbushi phe. O byakwapho bya atuko ndu a maru amaru l'alj ndu Jiuda gbushikota. ⁷ O bya aswoshia Zedekaya akpuru enya; bya egude egbirigba, e meru l'oniyirubvu tu ya mkporo kputa lashia Babilonu.

⁸ Ndu Babilonu ono woru oku tua l'ibe eze ono; yee ulo ndiphe; bya enwukposhia igbulu, e gude kpu-pee Jierusalemu mgburugburu. ⁹ Nebuzaradanu, bu onye-ishi ndu ojogu, anoduje eche eze ndu Babilonu nche; tuko nwanu phoduru nu le Jierusalemu ono; yee ndu wowaru onwophe ye l'eka ndu Babilonu; waa ndu ophu; kputa le ndzu lashia alj ndu Babilonu. ¹⁰ Ole Nebuzaradanu, bu onye-ishi ndu ojogu, anoduje eche

eze ndu Bábilónu nche ono bu ndu o haru l'alí ndu Jiuda bu ndu ukpa olemole, bu ndu adudu iphe, ephe nweru. O ndu teke ono nuchaa phe opfu-vayinu; yee ali-egu.

¹¹ No iya; Nebukadineza, bu eze ndu Bábilónu tua ekemu-a tu-doru Jieremaya; o buru onye o turu iya nu bu Nebuzaradanu, bu onye-ishi ndu ojogu, anoduje eze ndu Bábilónu nche su: ¹² "Unu dutakwa iya leta iya enya. Unu ta adukwa iphe, unu e-me iya; o chikwaa iphe, o sukpoerupho g'unu meeru iya; unu emeeru iya ya." ¹³ Tobudu iya bu; Nebuzaradanu, bu onye-ishi ndu ojogu, anoduje eche eze ndu Bábilónu nche ono; yee Nebushazubanu, bu ishi ndu eleta ibe eze enya; yee Negalu-Sareza, bu ishi ndu ejeru eze ozi; yee ndu ophuu, bu ishi l'alí eze ndu Bábilónu; ¹⁴ bya ezia; e je eduta Jieremaya dufuta l'oma-unuphu eka ndu nche anoje. Ephe duru iya nu Gedalaya bu nwa Ahikamu nwa Shafanu; su iya g'o duru iya laa ibe iya. O buru iya bu le yee ndibe phe anodu.

¹⁵ Teke pho, Jieremaya shi ndu l'oma-unuphu eka ndu nche anoje pho be o numaru Opfu Chipfu, suru iya: ¹⁶ "Je akaru Ebedu-Meleku; onye Kushi; su iya: Wakwa iphe, Chipfu epfu baa; mbu Okalibe-Kakota-Ike; bya aburu Chileke ke ndu Izurelu. Su-a; mu abyaakwaa emeebe iphe, mu suru le mu e-me mkpukpu-a. Mu e-meru ola-l'iswi nu phe; o to budu upete. O -rwuepho teke ono be iphemiphe ono e-mekota l'ooogbaa ngu l'iphu. ¹⁷ Ole mu a-nafuta ngu m'o -rwua mboku ono. Nokwa iphe, Chipfu eepfu. A ta kpu duru ngu anu ndu iitsu ebvu. ¹⁸ O to dukwa iphe, e-me ge mu ta adzota ngu; k'opbu bu l'e tee gbudu ngu l'ogu-echi; o bu-chia l'i-gude ndzu ngu gbala; kele i kporu obu yeru mu. Nokwa iphe, Chipfu eepfu bu ono."

40

Teke Gedalaya bu ochi-oha ndu Izurelu (2Ndu 25:22-26)

¹ Opfu-a be Jieremaya numaru l'onu Chipfu ge Nebuzaradanu, bu onye-ishi ndu ojogu, anoduje eche eze ndu Bábilónu nche tohachaeru iya pho le mkpukpu Rama. Kele o byaru bya ahuma Jieremaya l'eka a turu iya egbirigba; ephe le ndu a kpuru le ndzu, shi Jierusalému; yee ali ndu Jiuda ala ali ndu Bábilónu. ² O be g'onye-ishi ndu ojogu ono humaru Jieremaya; o su iya: "Chipfu, bu Chileke ngu pfukwaru le ya e-me eka-a omeliwe-a. ³ Nta-a be Chipfu mewaru iphe, o pfuru. Iphemiphe ono mekotaru; kele unu meru Chipfu iphe-aji; ophu unu emeduru iphe, o suru g'unu mee. ⁴ Ole ntanu-a be mu atufuwa ngu l'egbirigba ono, no ngu l'eka ono. Tsuru mu g'anyi la ali ndu Bábilónu m'o buru l'o du ngu ree egube ono; o buru mbedua l'a-nodu eleta ngu enya. Teke o bukwanu l'o to dudu ngu ree egube ono l'i haa abyabya. Lekwa! Ali eka-a l'opbu nokwa ngu l'iphu; jejekpoeppo eka du ngu ree! ⁵ Ole o -buru l'o du ngu g'i ndu l'eka-a; g'i laphu azu jepfu Gedalaya, bu nwa Ahikamu nwa Shafanu, bu onye eze ndu Bábilónu hofutaru g'o buru ochi-oha, nogbaa l'alí Jiuda l'opbu; je g'unu l'iya buru l'echilabo ndu eka ono; teke odumeka; jekpoeppo eburu l'eka du ngu ree."

No iya; onye-ishi ndu ojogu, anoduje eche eze ndu Bábilónu nche ono bya anu iya nri, eeri eriri; bya anu iya iphe gude meeru iya ree; bya aparu iya haa; o lashja. ⁶ O buru iya bu le Jieremaya alapfushia Gedalaya nwa Ahikamu le mkpukpu Mizupa; je ye le iya buru l'echilabo ndu ozo, bu ndu a haru l'alí eka ono.

⁷ O be ge ndu-ishi ndu ojogu ndu Jiuda g'ephe ha; ephe le ndu nke phe, bu ndu shi nodugbaa l'egbudu numaru l'eze ndu Bábilónu hofutawaru Gedalaya nwa Ahikamu g'o buru ochi-oha l'alí ono; l'o wowaru unwoke; me unwanyi; me unwegirima, bu ndu kachaa akpa nri l'alí ono; mbu ndu ophu a ta akpu duru le ndzu laa ali ndu Bábilónu; ye iya l'eka; ⁸ ephe wufuta wu-pfuta Gedalaya le mkpukpu Mizupa. Ndu byaru nu bu Ishimela nwa Netanaya; yee Jiohananu; yee Jionatanu, bu unwu Kareya; waa Seraya nwa Tanuhumetu; waa unwu Efayi onye Netofa; yee Jiezanaya, bu nwa onye Maka; ephe le ndu nkephe. ⁹ Gedalaya, bu nwa Ahikamu nwa Shafanu bya eribuaru ephe le ndu nkephe ono nte su phe: "Unu ta tsukwa ebvu anodu ndu Bábilónu l'eka. Unu nodukpoeppo l'alí ono jeeru eze ndu Bábilónu ozi g'o duru unu le ree. ¹⁰ Mbedua l'onwomu a-nodu le mkpukpu Mizupa no-chije enya unu l'iphu ndu Bábilónu, bu ndu-a, byapfutaru anyi-a; obenu l'unu a-nodu akuta mee; awo akpuru oshi onanwu; yee manu woru kwachia l'eka unu edobeje iya; unu eburu le mkpukpu-a, unu natagbaaru-a."

¹¹ O be teke iphe, bukpo ndu Jiuda, no l'alí ndu Mowabu; yee ndu ophu no l'alí ndu Amonu; ye le ndu k'alí ndu Edomu; mekpoo ndu ophu nogbaa l'ohamoha ozo; numaru l'eze ndu Bábilónu nweru nwa ndu o haru haa l'alí ndu Jiuda; bya eworu Gedalaya, bu nwa Ahikamu nwa Shafanu mee onye-ishi phe; ¹² ephe tuko lwakota ali ndu Jiuda; lwapfuta Gedalaya le mkpukpu Mizupa; shigbaa l'eka ephe shi gbachaa nanu nanu.

Èphe kwatakpò kua mee kua k'etsutsu iya; bya awò akpuru oshi onanwu; wòshia ya ike.

¹³ O buru iya bu lè Jiohananu nwa Kareya; yee ndu-ishi ndu ojogu ono l'ophu, òkwadu l'egbudu ono bya abyapfuta Gedalaya lè Mizupa ¹⁴ bya asu iya: "?! maru-a lè Balisu, bu eze ndu Amonu zikwaru Ishimelu nwa Netanaya g'ò bya egbua ngu?" Ophu Gedalaya nwa Ahikamu ekwetaduru iphe, ephe epfu.

¹⁵ Tobudu iya bu; Jiohananu nwa Kareya bya jepfu Gedalaya lè mpya lè Mizupa je asu iya: "Gè mu jenu egbua Ishimelu nwa Netanaya g'ò tò du onye a-maru nu. ?Denu g'ò gude e je l'aha iya g'ò gbua ngu mee ndu Jiuda l'ophu, bu ndu nòru ngu mgburugburu g'èphe gbakashihu; mee gè nwa ndu Jiuda ndu ophu phoduru nu laa l'iswi?"

¹⁶ Obenu lè Gedalaya nwa Ahikamu suru Jiohananu nwa Kareya-a: "E jekwa eme iphe, du egube ono. Iphe ono, iipfu l'opfu èhu Ishimelu ono ta abukwa okpobe opfu."

41

¹ No iya; o be l'onwa k'èšaa; Ishimelu, bu nwa Netanaya nwa Elishama; mbu onye shi l'unuphu ndu eze; bya aburu onye yi lè ndu-ishi, nòru l'èka eze; bya achiru umadzu iri gude byapfuta Gedalaya nwa Ahikamu lè mkpukpu Mizupa. Èphe wataepho eri nri l'èka ono; ² Ishimelu nwa Netanaya yee umadzu iri pho, yepe ephe swi pho wu-lihu woru Gedalaya, bu nwa Ahikamu nwa Shafanu gbua. O buru ogu-echi bè ephe gude gbua onye ono, eze ndu Babilonu hotaru g'ò nodu buru ishi l'alì èka ono. ³ Ishimelu tukokwapho ndu Jiuda, ephe lè Gedalaya nò lè Mizupa; yee ndu ojogu ndu Babilonu, nò l'èka ono gbushia.

⁴ A òephe ujiku lanu g'e gbucharu Gedalaya; kele o tò dukpodaro onye mawaru nu teke ono; ⁵ Ukporo umadzu èno tuko kpushia èji-agba; bya agbajashia uwe phe; bya egbukashichaa onwophe onya wuru bya. Èka ephe shi buru lè mkpukpu Shekemu; yee Shilo; waa Sameriya. Èphe gude ngweja-nri; waa unwu-isensu gude abya l'ulo Chipfu. ⁶ Ishimelu nwa Netanaya bya eshi lè Mizupa tugbua je agba phe ndzuta; ara ekwa eje. O jepfue phe pho o su: "Unu byapfutakwa Gedalaya nwa Ahikamu!" ⁷ Èphe bahuepho l'ime mkpukpu ono; Ishimelu nwa Netanaya; yee ndu ephe l'iya nò woru phe gbua chiru phe ye l'èze iduma mini. ⁸ Umadzu iri l'ime phe su Ishimelu-a: "Te gbukwa anyi! Anyi nweru witi; yepe balì; bya enweru manù; yee manù-enwu, anyi domiru l'egbudu." O paru ephebedua haa; ophu o gbuduru phe yeru ndu ophu. ⁹ No iya; eze iduma mini ono, o chiru odzu ndu ono, o gbushiru ye ono; bu eze, bu Asa turu iya g'ò buru iphe, ya gude adzo ndu alì iya l'èka Basha, bu eze ndu Izurele. O buru iya bè Ishimelu nwa Netanaya gude odzu ndu ono, o gbushiru ono kpojia.

¹⁰ Ishimelu bya atuko ndu òkòta lè Mizupa kpukòta lè ndzu; mbu unwada eze yee ndu ozokpo, bu ndu phoduru nu l'èka ono, bu ndu Nebuzaradanu, bu onye-ishi ndu ojogu, anoduje eche eze ndu Babilonu nche; hotaru Gedalaya nwa Ahikamu g'ò buru ishi phe. Ishimelu nwa Netanaya kpukòta phe lè ndzu kpuru phe ye; ephe lashia lapfushia ndu Amonu.

¹¹ O be gè Jiohananu nwa Kareya; yee ndu-ishi ndu ojogu g'èphe ha, bu ndu ephe l'iya nò; tukoru èjo-iphe ono, Ishimelu nwa Netanaya meru ono numakota; ¹² ephe duta ndibe phe l'ophu jeshia etso Ishimelu nwa Netanaya ogu. Ephe l'iya je edzugba lè mgboru oke okpuru ono, nò lè mkpukpu Gibiyonu ono. ¹³ O be gè ndu Ishimelu chi je ogu ono g'èphe ha humaru Jiohananu nwa Kareya; yee ndu-ishi ndu ojogu, ephe l'iya swi; èhu tsoahaa phe. ¹⁴ Iphe, bu ndu ono, Ishimelu chi ono, bu ndu o kpuru lè ndzu lè Mizupa ono dakòbe wu-pfu Jiohananu nwa Kareya. ¹⁵ Obenu lè Ishimelu nwa Netanaya; yee umadzu èsato l'ime ndu ono, ephe l'iya swi ono nahuru Jiohananu gbalaa gbapfu ndu Amonu.

Agba ala Ijiputu

¹⁶ Tobudu iya bu; Jiohananu nwa Kareya; yee ndu-ishi ndu ojogu, bu ndu ephe l'iya nò; bya achita ndu ono, phoduru nu ono; mbu ndu Ojogu; me unwanyi; mekpoo unwegirima; me ndu eleta ibe-eze enya; g'èphe ha bu ndu Ishimelu nwa Netanaya shi kpua lè ndzu lè Mizupa g'ò gbuchaaru Gedalaya nwa Ahikamu; Jiohananu tuko phe shi lè Gibiyonu chi-phuta azu. ¹⁷ Oo ya bu; ephe tugbukpoephe; jasù ephe jerwua mkpukpu Gerutu Kimuhamu, nò lè mgboru Betulehemu; èka ephe phoberu eje alì ndu Ijiputu; ¹⁸ g'èphe gude nahu ndu Babilonu. O buru ebvu bè ephe atsù phe; kele Ishimelu nwa Netanaya gburu Gedalaya nwa Ahikamu, bu onye eze ndu Babilonu hotaru mee onye-ishi l'alì ono.

42

¹ Tòbodu iya bụ; ndu-ishi ndu ojogu g'ephe ha; mēkpoo Jiohananu nwa Kareya; yee Jiezanaya nwa Hoshaya; mēkpoo ndu ono g'ephe ha; eshi lẹ ndu ophu kachaa alwa alị jasụ lẹ ndu ophu kachaa shii; tũko bya awụ-pfu ² Jieremaya, bụ onye mpfuchiru je asụ iya: "Jiko nũmakpodapho arwòrwo, anyi arwò ngu g'i pfuru nũ Chipfu, bụ Chileke ngu l'opfu ẹhu nwa ndu-a, phòduru nũ-a g'ephe ha. Kele-a; g'iilena; a makwaru-a l'anyi shi dũ igwerigwe; nta-a bũwaa nwa ndu abadu ishi phòduru. ³ Pfulu nũ Chipfu, bụ Chileke ngu g'ò karũ anyi ụzo, anyi e-shi; yee iphe anyi e-me."

⁴ Jieremaya, bụ onye mpfuchiru sụ phẹ: "Mu nũmakwaru iphe, unu pfuru. Mu epfukwaru-a nũ Chipfu, bụ Chileke unu, bụ iphe, unu arwò. Mu -mechaa; mu akarũ unu iphemiphe, Chipfu epfu; ophu ọ òkpòdaa ophu mu emeru unu lẹ mpya."

⁵ No iya; ephe sụ Jieremaya-a: "Gẹ Chipfu bũkwaru onye-ekebe, epfu ire-lanũ; yee onye e gude ire iya ẹka l'opfu ẹhu anyi lẹ ngu; mẹ ọ -bũru l'anyi te emeduru iphemiphe, Chipfu, bụ Chileke ngu sũru g'i sũ anyi g'anyi mee. ⁶ O -je l'adũru anyi lẹ ree; ọ je l'adũru anyi ẹji bẹ anyi e-me iphe, ọ sũru g'anyi mee; mbũ Chipfu, bụ Chileke anyi; bya abũru onye anyi ezi ngu g'i jepfu g'òduru anyi lẹ ree m'anyi mee olu Chipfu, bụ Chileke anyi."

⁷ A nọepho abalị iri; olu-opfu Chipfu rwua Jieremaya lẹ nchị. ⁸ Ọ bya ekukòbe Jiohananu nwa Kareya; yee ndu-ishi ndu ojogu ono g'ephe ha, bụ ndu ephe l'ia nọ; mẹ ndu ẹka ono l'opfu; e -shikpò l'onye kachaa alwa alị jasụ l'onye kachaa shii. ⁹ Ọ sụ phẹ-a: "Wakwa iphe, Chipfu epfu baa; mbũ Chileke ndu Ízuru, bụ onye unu yeru mu sụ gẹ mu je arwòru unu arwòrwo. Ọ sũru-a: ¹⁰ 'Ọ -bũru l'unu nọ l'alị ẹka-a; ya a-kpua unu g'akpuje ụlo-a; ya taa lakashidũ unu alakashị. Ya a-dza unu adzadza; ya tee phezudu unu ephezũ. Kele iphe-ẹhuka, ya meru unu jee; atşũwaa iya l'ehu.' ¹¹ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: 'Unu ba atşukwa eze ndu Babilonu ebvu, bụ onye ono, unu atşu ebvu nta-a ono. Unu ba atşukwa iya ebvu; kele mu nọkwa swiru unu eswiru; mu je l'adzòta unu; nafũta unu l'eka iya. ¹² Mu a-phũru unu obu-imemini k'opfu imemini unu a-dũ iya; l'ọ haa g'unu nòdu l'alị unu.'

¹³ "Obenu lẹ-a; ọ -bũru l'unu sũru l'unu taa nòdukwa l'alị-a; unu eshi egube ono kwefuru Chipfu, bụ Chileke unu ike. ¹⁴ Teke ọ bũkwanu l'unu sũru waawaa; l'unu e-je eburu l'alị ndu Ijiputu, bụ ẹka unu taa hũmadu ogu l'enyia; ophu unu anũmadu opu-ogu; ophu egu nri agudu unu; ¹⁵ Ọo ya bũ; unu nũmakwa olu-opfu Chipfu; unubẹ nwa ndu phòduru nũ l'alị ndu Jiuda. Wakwa iphe, oopfu baa; mbũ Chipfu, bụ Okalibe-Kakòta-Ike; bya abũru Chileke kẹ ndu Ízuru: 'Ọ -bũru l'unu pfuluwaru iya hoo haa l'unu a-la Ijiputu; unu nòdu eje eburu l'eka ono; ¹⁶ bẹ ogu-echi ono, unu atşu ebvu ono a-gbapfutakwa unu l'eka ono; tẹme ọkpa-nri ono, ndzũ iya ago unu ono etsoru unu lashia alị ndu Ijiputu. Ọ bũru l'eka ono bẹ unu a-nòdu nwũhu. ¹⁷ Mbũ lẹ-a; iphe, bũkpoo ndu ono, gburu iya tororo l'ephe a-la Ijiputu je eburu ono bũkwa iphe, e-gbu phẹ nũ bũ ogu-echi; yee ọkpa-nri; waa ejo iphe-ememe. Ophu ọ òkpwa g'ò ka mma l'ọo onye lanũ a-lwa nũ; ọzokwanu nahũ iphe-ẹhuka, mu e-me g'ò dapfu phẹ.' ¹⁸ Wakwa iphe, oopfu baa; mbũ Chipfu, bụ Okalibe-Kakòta-Ike; bya abũru Chileke ndu Ízuru. Sụ-a: 'Ọ kwa gẹ mu tukoshiru ndu bu lẹ Jierusalẹmu oke ẹhu-eghu mu; noo gẹ mu a-tũkoshi iya unu; mẹ unu laa Ijiputu. Unu a-bũru iphe, e gude atũ ọnu; yee iphe, anyi ishi ẹdzu; waa iphe e gude achị ọchi; yele iphe, e gude epfu l'iphu; ophu unu egudebaedu ẹnya unu ahũma alị ẹka-a ọzo.'

¹⁹ "Unubẹ nwa ndu phòduru nũ l'alị ndu Jiuda; Chipfu pfuluwaru iya unu sũ unu g'unu ba lakwa Ijiputu! Unu makwaru l'ọo ọkwa bẹ mu anmaru unu ntanũ-a ²⁰ l'ọ kwa emeswe bẹ unu mesweru onwunu teke unu ziru mu sũ gẹ mu jepfu Chipfu, bụ Chileke unu; mbũ teke unu sũru mu-a gẹ mu pfuluashiduru nũ Chipfu, bụ Chileke unu l'iswi ẹhu unu. Gẹ mu pfulu unu iphemiphe, ọ pfuru; hũma l'unu e-mekota iya! ²¹ Mu pfuluwaru iya unu ntanũ-a; obenu l'unu te ekwedũ eme iphe, Chipfu epfu l'ime iphe, ọ sũru gẹ mu pfulu unu. ²² Nta-a bũ lẹ-a; g'owa-a dokwaa unu ẹnya; ọ kwa iphe, e-mechaa gbua unu l'eka ono, unu eje eburu ono bũ ogu-echi; yee egu; yee ejo iphe-ememe."

43

¹ O be gẹ Jieremaya pfuchaaru ndu ono iphemiphe ono g'ò ha, bụ Opfu Chipfu, bụ Chileke phẹ; mbũ iphemiphe ono, Chipfu ziru iya sũ g'ò pfuluwaru phẹ ono; ² Azariya nwa Hoshaya; yee Jiohananu nwa Kareya; yee iphe, bũkpoo ndu ono g'ephe ha, bũ ndu eku onwophẹ ono tũko sũ Jieremaya-a: "Ọo ụka bẹ jidzu! Chipfu, bụ Chileke anyi te zikwaru ngu g'i bya asụ g'anyi te ejekwa eburu lẹ Ijiputu! ³ Ọo Baruku nwa Neraya l'enwu ngu eye g'i pfuluwaru anyi iphe, a-bũru anyi ogu; g'eeshi g'e woru anyi ye l'eka ndu Babilonu g'ephe gbushia anyi; ọzoo kpua anyi lẹ ndzũ lashia alị ndu Babilonu."

⁴ Tòbudu iya bụ; Jiohananu nwa Kareya; yee ndu-ishi ndu ojogu ono; mekpoo ndu ono g'ephe ha kwefu ike l'iphe, Chipfu suru g'ephe mee; l'ephe taa nòdudu l'alì ndu Jiuda. ⁵ Ọ bụ-chia lẹ Jiohananu nwa Kareya; yee ndu-ishi ndu ojogu ono l'ophu dutaru ndu ono, phòduru nù l'alì ndu Jiuda ono g'ephe ha; mbụ ndu ono, lwaru azu bya eburu l'alì ndu Jiuda ono, shigba l'ohamoha, bụ eka e shi chigbaaru phẹ ye. ⁶ Ephe dutakwapho iphe, bukpoow unwoke; yee unwanyi; yee unwegirima; yee unwada eze; mekpoo ndu Nebuzaradanu, bụ onye-ishi ndu ojogu, anòduje eche eze ndu Babilonu nche tukuru haaru Gedalaya, bụ nwa Ahikamu; buru nwanwa Shafanu; chitachaa me Jieremaya, bụ onye mpfuchiru; yee Baruku nwa Neraya. ⁷ No iya; ephe bahunu l'alì ndu Ijiputu; jikaghaa l'ephe tee medu iphe, Chipfu suru g'ephe mee. Ephe jekpoeppo jerwua mkpukpu Tahupanahesu.

⁸ E rwua lẹ Tahupanahesu; olu-opfu Chipfu rwua Jieremaya nchi su: ⁹ "Gẹ ndu Jiuda lee ngu ẹnya; g'i haru mkpuma, ha shii pata je egude epuchi kpụ-butu iya lẹ mkpoze eka eeshije abahụ l'ibe eze, bụ Fero lẹ Tahupanahesu. ¹⁰ No iya; l'ì sù phẹ-a: 'Wakwa iphe, oopfu baa; mbụ Chipfu, bụ Okalibe-Kakota-Ike, bụ Chileke ndu Ízuru: Mu e-zi g'e je ekuaru mu onye-ozì mu, bụ Nebukadineza, bụ eze ndu Babilonu; ọ buru l'eli mkpuma-a bẹ oo-dobe aba-eze iya; mbụ mkpuma-a, mu domiru l'eka-a; l'ọ bya eworu uwe agbada eze iya phushi iya l'eli. ¹¹ Ọ -bua bẹ ọo-lwu-kpe ndu Ijiputu; ndu o rwuberu l'egbugbu l'ogbu phẹ; ndu o rwuberu l'akpu lẹ ndzụ l'ọ kpua phẹ lẹ ndzụ; ndu o rwuberu l'egbu l'ogu-echi; l'ogbu phẹ l'ogu-echi. ¹² Ọo-tu ọku l'ulo nshi ndu Ijiputu. Ọo-kpo nshi phẹ ono ọku; lwua nshi phẹ olwu lẹ ndzụ. Ọ buru egube ono, onye eche aturu agbaphuje onwiya eka ono; noo g'oo-wota Ijiputu gbaphua onwiya; shi l'eka ono tugbua lashia l'ehu-guu. ¹³ Ọo-tsukposhi mkpuma, du nso, nogbaa l'ulo ẹnyanwu, nọ l'alì ndu Ijiputu; bya atuko ulo-nshi ndu Ijiputu l'ophu kpokota ọku.' "

44

Ola-l'iswi, shi lagwo nshi

¹ Opfu-a rwuru Jieremaya nchi l'opfu ehu ndu Jiuda g'ephe ha, bụ ndu bu l'alì ndu Ijiputu, bụ iya bụ lẹ mkpukpu Migudolu; yele mkpukpu Tahupanahesu; waa lẹ mkpukpu Nofu; yele alì ndu Paturusu su: ² Wakwa iphe, Chipfu, bụ Okalibe-Kakota-Ike eepfu baa; mbụ Chileke ndu Ízuru: "Unu humanuru-a oke ola-l'iswi, mu meru ndu Jierusalemu; yele mkpukpu ndu Jiuda l'ophu. Nta-a bẹ ephe buwaa ochobu; ophu ọ duedu onye bu iya nù; ³ ọ buru iphe, kparu iya nù bụ ejo-iphe, ephe meru; shi nno kpatsu mu iwe; kele ephe wataru akpo unwu-isensu ọku anu agwa; bya aburu agwa ono, ephebedua l'onwophe; ozoo unubedua; ozoo nna unu oche phẹ amajeduru bẹ ephe wataru abaru eja. ⁴ Mu bya ezia ndu-ozì mu, bụ ndu mpfuchiru; mu -zichaa; mu ezibaa; ephe je asu phẹ-a: 'Ophu g'unu be meshi ejo ahuma-a, bụ iphe, mu kporu ashi-a!' ⁵ Ophu ephe angaduru nchi; ophu ephe eyekpodarunu onu; ophu ephe aghakobeduru haa eme ejo-iphe, ephe eme; ophu ephe ahaduru akpo unwu-isensu ọku anu agwa. ⁶ Ọ buru iya bụ lẹ mu eworu oke ehu-eghu mu wua phẹ l'ishi. Ọ nwua phuruphuru tsoru mkpukpu Jiuda l'ophu; bya etsoru onu gbororo Jierusalemu; woru phẹ mee ochobu, bụ ikpozu ono, ephe bụ ntanu ono.

⁷ "Nta bụ lẹ-a; wakwa iphe, Chipfu, bụ Chileke, bụ Okalibe-Kakota-Ike eepfu baa; mbụ Chileke ndu Ízuru: ?Denu g'o gude unu nodu eme onwunu egube ejo-iphe ọwa-a; ke g'unu mee g'unwoke chihu lẹ Jiuda; unwanyi achihu iya; me ndu bu unwegirima; me ndu bu nwaswa; g'ọ tọ duche onye a-phodu nù ililekpo? ⁸ ?Denu g'o gude ọ buru iphe, unu gude eka unu mee bẹ unu gude akpatsu mu iwe; mbụ ke g'unu wata akpo unwu-isensu ọku anu agwa l'alì ndu Ijiputu, bụ eka unu byaru ebura-a? Unu e-mebyikwa onwunu; woru onwunu mee iphe, ee-gude ephu l'iphu; teme ohamoha, nọ l'eliphe l'ophu anodu achì unu ọchi. ⁹ ?Unu zohawaru ejo-iphe, nna unu oche phẹ meshiru; yee ke ndu eze ndu Jiuda; ephebedua me unyomu phẹ; yee ejo-iphe, unubedua meru; me unyomu unu; l'alì ndu Jiuda; yele oma gbororo Jierusalemu? ¹⁰ Byasuku ntanu-a bẹ ephe teke ewozekwa onwophe alì; ophu ephe eke akwabekwa mu ubvu; ophu ephe eke ekwekpodanu mee ekemu mu; yee iphe, mu toru unu okpa iya; yee nna unu oche phẹ.

¹¹ "Oo ya bụ lẹ-a; wakwa iphe, Chipfu, bụ Okalibe-Kakota-Ike eepfu baa; mbụ Chileke ke Ízuru: Mu gbuakwaru iya tororo sù lẹ mu a-buru unu ogu; lẹ mu e-me unu ejo-iphe; mbụ lẹ mu e-me gẹ ndu Jiuda l'ophu chihu-gbua. ¹² Mu e-wofu nwa ndu ono, phòduru nù lẹ ndu Jiuda, bụ ndu ono, pfuwaru iya hoo haa l'ephe lafutaje Ijiputu je eburu ono. Ephe a-nwuhushikota lẹ Ijiputu. Ọ buru ogu-echi bẹ ee-gude gbutsushia phẹ; ozoo egu egbushia phẹ. Ephe e-shiepho lẹ ndu kachaa nwanshi jasu lẹ ndu kachaa shii

nwùshihuepho l'ogu-echi ọzoo l'egu ememe. Ephe a-buru iphe, e gude atụ ọnu; yee iphe, anyi ishi edzu; waa iphe e gude achị ọchi; yee iphe, e gude ephu l'iphu. ¹³ Ndu ono, larū Ijiputu ono bẹ mu e-gude ogu-echi nwa aphụ; yee egu ememe; waa ẹjo iphe-ememe; ẹgube ono, mu meru ndu Jierusalemu ono. ¹⁴ Ophu ọ dudu ndu ono, phọduru nū ono, shi alī ndu Jiuda ono, bụ ndu ono, byaru eburu l'alī ndu Ijiputu ono; duru ophu a-gbala nū; ophu ọ dudu onye ophu a-wa nū k'alwa azū l'alī ndu Jiuda, bụ ẹka agụ phẹ alwa azū bya eburu; ọ tọ dudu onye a-lwa nū; gbahaa nwọchileka ndu gbaru ọso ọgu."

¹⁵ No iya; iphe, bụ ndu ono, maru lẹ nyee phẹ anọduje akpọ ụnwù-isensu ọku anụ agwa ono; ephe l'ikpoto ụnwanyi, pfuru l'eka ono; mekpoo iphe, bụ ndu bukọta l'alī Paturọsu, nọ l'alī ndu Ijiputu; tuko sụ Jieremaya-a: ¹⁶ "Ozi ono, i gude epha Chipfu ezi anyi ono bẹ anyi taa ngakwaru ngu nchị. ¹⁷ Iphemiphe, anyi sukpooru l'anyi e-me bẹ anyi mefutaje. Anyi a-nọdu akpọ ụnwù-isensu ọku anụ eze-nwanyi igwe; anyi agbaru iya mee gude agwa iya; ẹgube anyibedua; yee nna anyi phẹ; yee ndu eze anyi phẹ; yee ndu-ishi anyi phẹ shi emebe lẹ mkpukpu, nọgbaa l'alī ndu Jiuda; yele ọma gbororo Jierusalemu. Teke ono bẹ anyi shinu nweru nri shii; iphe duru anyi lẹ ree; ophu ọ dudu iphe, shi atsu anyi l'ehu. ¹⁸ Obenu l'eshinu anyi harū akpọ ụnwù-isensu ọku anụ eze-nwanyi igwe; iya ahaa agbaru iya mee gude agwa iya; bẹ ọ tọ dukpodaa iphe, ọko iya aduduru anyi; teme ogu-echi yee ọkpa-nri nọdu agwa anyi maa."

¹⁹ Ụnwanyi bya eyekwapọ ọnu sụ: "Teke ono, anyi shi akpọ ụnwù-isensu ọku anụ eze-nwanyi igwe; bya agbaru iya mee gude agwa iya; ndu alū anyi ?ephe ta amadu g'anyi shi egheje akara mee ya ẹrengete kpua ya l'ọ dū g'ọ dū; anyi ebvube iya agba mee gude agwa eze-nwanyi igwe ono?"

²⁰ Noo ya; Jieremaya bya asụ ndu ono g'ephe ha; mbụ unwoke phẹ; mē ụnwanyi phẹ; mē iphe, bukpo g'ephe ha buru ndu yeru iya udu ọnu ono: ²¹ "Ọ -buru k'ụnwù-isensu ono, unu shi anọduje akpọ ọku l'oma mkpukpu Jiuda ono; mē l'oma gbororo Jierusalemu ono; mbụ unubedua; yee nna unu phẹ ono; ndu eze unu phẹ; yee ndu-ishi unu phẹ; yee ndu alī-a l'ophu; Chipfu ?tọ nyataduru iya tọ? ?Tọ batajedu iya l'egomunggo tọ? ²² Chipfu bẹ ẹjo-iphe, unu emegbabẹ atsukwa l'ehu; mekpoo ahuma ahuma ono, unu megbaberu ono. Ọ buru iphe ono meru g'ọ gude alī unu buru ochobu; bya aburu ikpọzu; buru iphe, e gude ephu l'iphu; k'ophu bụ l'ọ tọ dudu onye bu iya ebubu; ọ dū g'ọ dū ntanu-a. ²³ Ọ kwa kele unu kpọru ọku l'ụnwù-isensu; yele kele unu meru Chipfu iphe-ẹji; ophu unu emejedu olu Chipfu; ophu unu etsodu ekemu iya; ophu unu emedu omelalī iya; ophu unu emejedu iphe, ọ sūru g'e meje; meru g'ọ gude ẹjo-iphe-a dapfuta unu g'ọ dū ntanu-a."

Ijiputu bẹ aa-lwụ-kpe l'ogu

²⁴ Tọbudu iya bụ; Jieremaya bya asụ ndu ono g'ephe ha: "Unu nūmakwa Opfu Chipfu; unubẹ ndu Jiuda l'ophu, bụ ndu nọ l'alī Ijiputu. ²⁵ Wakwa iphe, o pfuru; mbụ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike; bya aburu Chileke ndu Izurelu: Unubedua; unu l'unyomu unu gude ọnu unu pfua ya epfufu; sụ l'iphe, unu riburu nte ememe ono bẹ unu mefutaje; l'unu a-nọdu akpọ ụnwù-isensu ọku anụ eze-nwanyi igwe; teme l'unu a-nọdu agbaru iya mee. Ngwanū; unu meekwapọ iphe ono g'unu riburu nte iya ono. ²⁶ Ọo ya bụ lẹ-a; unu nūmakwa olu-opfu Chipfu; unubẹ ndu Jiuda l'ophu, bụ ndu bu l'alī Ijiputu. Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Unu lekwa; mu gudekwa eze epha mu ono ria angū sū l'onye shi lẹ Jiuda taa gū-kubaedu mu l'enwa l'alī Ijiputu l'ophu l'ophu. L'ephe taa sūbaedu: 'Eshinu Chipfu nọ ndzū g'ọ nọ iya-a'.

²⁷ "Unu lekwa-a; mu egekwa phẹ-a ngge ẹjo-iphe; ọ tọ bukwa k'oma Iphe, bukpo ndu Jiuda, nọ lẹ Ijiputu bẹ ogu-echi a-sukwa pyaapya; ephe akpaa nri jasū ephe taa phọduedu. ²⁸ Ọ buru nwa ndu ophu nahuru ogu-echi bẹ e-shi l'alī Ijiputu lwaphata azū l'alī ndu Jiuda; ole ephe ta adudu igwerigwe. Noo teke ndu ono, phọduru lẹ Jiuda ono, bụ ndu lwarū bya eburu l'alī ndu Ijiputu ono a-maru opfu onye ophu a-pfuru nū; ?bū nkemu; tọ nkephe? ²⁹ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Wakwa iphe, e-goshi unu lẹ mu a-hū unu ahūhū l'eka-a baa. Ọo ya e-me g'unu maru l'iphe-ehuka ono, mu sūru lẹ mu e-me unu ono bẹ mu e-mekota unu. ³⁰ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Fero, bụ Hofura; mbụ eze ndu Ijiputu bẹ mu e-wokwaru ye l'eka ndu ohogu iya; mbụ lẹ mu e-woru iya ye l'eka ndu achọ ndzū iya ẹgube ono, mu woru Zedekaya, bụ eze ndu Jiuda ye l'eka Nebukadineza, bụ eze ndu Babilonu ono, bụ onye ohogu iya bya aburu onye achọ ndzū iya onoyā."

45

¹ Wakwa iphe, onye mpfuchira Chileke, bụ Jieremaya pfuru nū Baruku nwa Neraya l'apha k'eno, Jiehoyakimu nwa Jiosaya bahuru l'aba-eze ndu Jiuda; gẹ Baruku dechaaru

opfu, oopfu; ọ ọ́dú ede iya. ² “Wakwa iphe, Chipfu, ọ́ Chileke kẹ́ ndu ́zúrẹ̀lú epfu eyeru gùbe Baruku baa. ³ I pfuru sù: ‘Nshio mu! Chipfu yekwaru nrimaphu l’iphe-ehuka mu. Mu tsuakwaru ude; ike bvụ́ mu; ọ́phu mu atụ́tajeedu unme.’ ”

⁴ Chipfu sùru-a: “Waa iphe, ii-pfuru iya baa: ‘Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Mu a-bya enwukpòshia iphe, mu shi kpua l’onwomu; mu abya epheshi iphe, mu shi dzaa l’onwomu l’ali-a mgburugburu. ⁵ ?Denu g’ii-shi bya awata achoru onwongu iphe, paru eka? Ba chokwa iya nno. Kẹ́le mu e-mekwa nemadzu mgburugburu ejo-iphe. Nokwa iphe, Chipfu eepfu. Obenu lẹ́ gubedua bẹ́ mu a-nduepho eleta enya l’ekameka, i jekporu. Mu a-haa ngu ro gi gude ndzu ngu gbala.’ ”

46

Ozi ehu ndu Ijiputu

¹ Ọ́waa ọ́ Opfu Chipfu, ọ́ ọ́phu rwuru onye mpfuchiru Chileke, ọ́ Jieremaya nchi, ọ́ opfu ehu ohamoha.

² Opfu ehu ndu Ijiputu: Ndu eezi ozi ọ́waa-a ọ́ ndu ojogu Fero Neko, ọ́ eze ndu Ijiputu, ọ́ onye e mekperu lẹ́ mgboru mkpukpu Kakemishi, ọ́ l’aguga enyimu Yufurétisu. Ọ́ buru onye mekperu pẹ́ nù ọ́ Nebukadineza, ọ́ eze ndu Babilonu; l’apha, kwe Jiehoyakimu nwa Jiosaya apha eno, ọ́ bahuru l’aba-eze ndu Jiuda.

³ Unu dozikwaa iphe, unu egudeje ezeru ogu;

unu dozia ndu ọ́phu ha
osa me ndu ọ́phu ha
nwanshji;

unu ezefuta jeshia ogu!

⁴ Unu kwakobe inya unu k’ogu!

Unu awu-koru inya-ogu
unu l’eli;
unube ndu agba l’inya!

G’onyenonu pfukwaaru l’eka
rwuberu iya nu!

Unu ekpuchaaru okpu-igwe!

Unu rwachaa arwa unu
arwacha!

Unu atuko uwe-ogu unu
l’ophu yee onwunu!

⁵ ?Bu gunu be mu humaru?

Ndzu aguwaa pẹ́.
Epe agbawaa oso.

Ndu ojogu pẹ́ be e
mekpewaru.

Epe ye okpa l’oso gbala
l’ebe agha enya l’azu;
kele nggiri du l’uzo
l’ekameka.

Nokwa iphe, Chipfu eepfu bu
ono.

⁶ Ndu okpa egwa ta agbakwa
oso.

Opfu onye du ike l’ogu
agbalakwa.

Ọ́ kwa l’uzo isheli;

l’uzo enyimu Yufurétisu
be epe vukotaru iphe daa.

⁷ ?Bu ndu ole baa, l’abya

kulakula g’enyimu
Nayilu; ge nggele,
du igwerigwe, asogba
gborogboro?

⁸ Ọ́ kwa ndu Ijiputu abya

kulakula g’enyimu
Nayilu ono;

gę nggele, dų igwerigwe,
asogba gborogboro.
Ephę epfu sų l'ęphe
e-tsulihu tųko mgboko
l'ophu sopyabe.

L'ęphe e-mebyishi mkpųkpu
lę mkpųkpu;
yęle ndu bu iya nų.

⁹ Unubę inya; unu watakwa
eje l'iphu l'iphu!

Unubę ndu agba l'ugbo-inya;
unu tangirihukwa g'e je!

Gę ndu dų ike l'ogu
gbęshikwa g'e je;
mbų unubę ndu Kushi;
yęę ndu Putu,
bų ndu chigbaa iphe,
eegudeje ezeru ogu;
mę unubę ndu Lidiya,
bų ndu agbaję apfu!

¹⁰ Obenu l'eswe mbokų ono bų
Nnajiuphu nwe iya;
mbų Chipfu,
bų Okalibe-Kakota-Ike.

O kwa eswe agwata ugwo iphe;
mbų mbokų, ọo-gwata ndu
achį iya lę njọ ugwo
iphe.

Oo ogu-echi a-sų nemadzu
pyaapyaa jasų l'ooji
iya epho;
jasų teke ọo-ngu mee
ngu-jia epho;
kęle ọo Nnajiuphu;
mbų Chipfu,
bų
Okalibe-Kakota-Ike
agwa iphe l'alį ndu isheli;
l'aguga ęnyimu Yufurętisu.

¹¹ "Tųgbua je l'alį ndu Giladu
je emeta ọbvų etete;
gube nwamgboko,
yęę nwoke akwajęduru,
bų Ijiputu!

Obenu l'igwerigwe ọbvų ono,
imegbaa ono bukwa
kę mmanų.

I tii wekọrohukwa.

¹² Ohamoha nųmawaru iphere
ono,
e meru kpua ngu ono.

Ekwա unu tųkowa mgboko
l'ophu ngaa.

Ndu dų ike l'ogu tųko
dapyabęgbaa ibe pęę.

Ephę tųko daa ndatewo."

¹³ Wakwa ozi, Chipfu ziru onye mpfuchiru iya, bų Jieremaya lę k'ęhu Nebukadineza
eze ndu Babilonu, abya etso ndu Ijiputu ogu.

¹⁴ Raa iphe-a arara l'alį ndu
Ijiputu!

L'i chia ya lę mkpu lę
mkpųkpu Mįgudolu!

Chikwaa ya phọ ọ mkpu ọ
 mkpukpu Nofu;
 yele Tahupanahesu:
 Onyenonun pfokwaru l'eka
 rwuberu iya nu
 kwakobe;
 kele ogu-echi byawaru
 egbushi ndu no-kube
 ngu nu.

15 ?Bu gunu be agwa ngu,
 bu Apisu agbahunuru?
 ?Bu gunu be obobo-ena
 ngu obu aduedunu
 ike pfuru?

Iphe, kparu iya nu bu ọ
 Chipfu nwutsuwaru
 iya.

16 Ufu duru phe ndupyabe;
 ephe dagbaa dapyabe nwibe
 phe; ephe su:
 Unu gbeshi g'anyi laphu azu
 lapfu ndu ali anyi yee
 ndibe anyi!

G'anyi gbalaaru ogu-echi ndu
 eme anyi mkpawere!

17 Unu gube Fero, bu eze ndu
 Ijiputu epha ozo.

Unu kuje iya:
 O-pfu-epfu-emegege.

18 Wakwa iphe, Eze ono epfu baa;
 mbu onye epha iya
 bu Chipfu,
 bu Okalibe-Kakota-Ike:

Eshinu mu no ndu ge mu
 no iya-a
 be o nweru onye a-bya nu.

Onye ono a-du g'ubvu Tabo
 l'eka ubvu duru.

Mbu l'oo-du g'ubvu Kamelu,
 no l'aguga eze-enyimu.

19 Kwakokwa iphemiphe,
 ii-gude laa ali ozo;
 unube ndu bu l'ali
 ndu Ijiputu!

Noo kele mkpukpu
 Nofu be e-mechakwaa
 buru ochobu;
 l'eemebyishia ya;
 o to duru onye eburu
 iya eburu.

20 "Ijiputu bu nwada eswi,
 ama ntumatu.

Obenu l'ijiji-onyieka
 eshije l'uzo isheli eje
 abyapfuta iya
 tekenteke.

21 Ndu ephe butaru g'ephe
 bya alwuaru phe ogu
 be duru l'echilabo phe
 g'oke-eswi,
 daru repfurepfu nodu.

Ephebedua tukowaru

dakọbe gbala;
 ophu ẹphe adudu ike p̄furu.
 Noo kele eswe mbọku
 ọla-l'iswi dapfutawaru
 p̄he;
 mbu teke aanu p̄he aphu.

22 Ndu Ijiputu atsū kp̄ururu
 g'agwọ,
 awu awuwu awufu;
 noo kele ndu ọhogu
 p̄he abyapfuta p̄he
 ẹhuka ẹhuka;
 bya egude ogbunku etso
 p̄he ọgu ẹ ndu
 egbutsushi oshi.

23 Ọswa p̄he l'ophu bẹ ẹphe
 a-sūpyashichaa
 asūpyashi;
 g'ọ dūhabe ẹpfukala.

Nokwa iphe, Chipfu eepfu.
 Ẹphe ka igube adu
 igwerigwe;
 k'ophu bu l'a taa gutadu
 p̄he l'ọgu.

24 Nwada Ijiputu bẹ e mewaru
 iphe-iphere.

Mbu l'e woru iya ye l'eka ndu
 isheli."

²⁵ Chipfu, bu Ọkalibe-Kakota-Ike, bu Chileke ke ndu Ịzuru ọsuru-a: "Lekwa; mu abyakwa p̄he anu aphu; mbu Amonu, bu agwa ndu mkpukpu Tebesu; yee Fero; yee ndu Ijiputu; ẹphe l'agwa p̄he; mekpoo ndu eze p̄he; yee iphe, bukpo ndu kporu obu yeru Fero. ²⁶ Mu e-woru p̄he ye l'eka ndu achọ ndu p̄he; mbu l'eka Nebukadineza, bu eze ndu Babilonu; ẹphe le ndu-ozu iya p̄he. Ọle o bu; e -mechaa bẹ ee-bukwaru-a le Ijiputu ozo g'e shi buhawaru iya." Nokwa iphe, Chipfu eepfu bu ono.

²⁷ "Ta atsukwa ebvu;
 gube Jiékọpu, bu onye-ozu
 mu!

Ọphu i nmakwa
 pyaapyaapya;
 gube Ịzuru!

Lekwa; mu a-dzota ngu l'ali,
 du enya;
 dzota awa ngu p̄he l'ali
 eka a kpuru p̄he le
 ndu laa.

Jiékọpu e-mechakwaa lwa
 bya eburu le nchi-odoo
 tusaru ẹhu.

Ọphu o dudu onye byaru
 eyebaa ya ebvu.

²⁸ Ta tsukwa ebvu;
 gube Jiékọpu,
 bu onye-ozu mu;
 kele mu nokwa swiru ngu.
 Ọ kwa Chipfu epfu iya.

Kele mu e-mebyishicha
 ohamoha ono,
 mu chiru unu tukaa
 l'echilabo p̄he ono.

Ọphu mu emebyishidu
 unubedu.

Oo ahùhù bẹ mu a-hù unu
 hùta iya unu l'ahùma.
 Ophu mu ahakwanu unu
 phuruphuru gẹ mu
 te echì unu ẹchachi."

47

Ozi, e ziru ndu Filisitayinu

¹ Ọwaa bụ Opfu Chipfu, bụ ophu rwuru Jieremaya nchi, bụ opfu ẹhu ndu Filisitayinu;
 tẹme Fero bya etsoo ndu mkpụkpu Gaza ọgu.

² Wakwa iphe, Chipfu epfu baa:

Lewarọ gẹ mini shi l'uzo
 isheli abya kẹ kùlakula.

Oo-mecha buru utso,
 asọ gborogboro.

Ọo-sọ-kputa alì l'ophu;
 yẹe iphemiphe,
 nọ iya nù;
 sọpyabe mkpụkpu;
 yẹe onyemonye,
 bu iya nù.

Ndu ono e-chishi mkpu.
 Mbù l'iphe, bụ ndu bu l'alì
 ono a-tù ọzu-ẹkwa.

³ Mbù l'ẹphe -nụmaepho igiji
 ichirupfu-ọkpa inya phe;
 bya anụma ọzu ụgbo-inya
 ndu ohogu phe;
 yee kwọkiri kwọkiri,
 ọkpa ụgbo-inya
 phe ono eme bẹ ndu
 bụ nna tee leẹdu
 ẹnya l'azụ k'eyeru ụnwu
 phe ẹka.

Ẹka a-tuhu phe
 lwakpalwakpa.

⁴ Kẹle mbọku rwuakwaru teke
 ee-mebyishikọta ndu
 Filisitayinu g'ẹphe
 hakọta.

L'e mee gẹ nwa ndu phọduru
 nù, bụ ndu gege eyeru
 ndu mkpụkpu
 Taya yee ndu mkpụkpu
 Saydonu ẹka chihù;
 kẹle Chipfu abyakwa
 emebyishi ndu
 Filisitayinu;
 mbù nwa ndu phọduru nù
 lẹ ndu alì Kafuto.

⁵ Ndu mkpụkpu Gaza
 kpùshiwari ishi aphù.

Ndu mkpụkpu Ashikelọnu bẹ
 a lawarù l'iswi.

Sù-a; unubẹ nwa ndu ophu
 phọduru lẹ ndu Anaku;
 ?unu e-yejashikpoo
 onwunu ẹgube-a jasù
 teke ole?

⁶ "Sù-a; gube ọgu-echi
 Chipfu;

?bùkpoo teke ole bẹ
 oo-jeberu l'ìikabe
 t̄ta unme?
 Kabẹnu miru onwongu
 yee l'òbo!
 T̄tanu unme; ñodunu nwa
 nggujìnggujì!
 7 Qle ?dẹnukwanu g'oo-shi
 ñodu nwadoo
 l'ẹka iile ẹnya ẹ Chipfu
 t̄waru iya ekemu
 s̄u g'ò lw̄ua ndu mkp̄ukpu
 Ashikelonu;
 yee ndu bu l'aguga
 eze-ẹnyimu?
 Mb̄u l'onoo g'ò p̄fuwaru
 l'oo-d̄u b̄u ono."

48

Ozi ẹhu ndu Mówabu

¹ A -bya l'opfu ẹhu ndu Mówabu; wakwa iphe, oopfu; mb̄u Chipfu, b̄u Ọkalibe-Kakọta-
 Ike; mb̄u Chileke ndu Ízurelu:
 "Nsh̄jo Nebo; kele e meru iya;
 ọ b̄uru ochobu.
 Ndu Kiriyatayimu bẹ e
 meru iphe-iphere;
 bya akp̄ua phẹ
 ẹ ndz̄u.
 Ụlo phẹ, b̄u ẹka a kp̄ushiru
 ike bẹ e meru
 iphe-iphere t̄kaa ya
 nanunanu.
² A taa jaedu ndu Mówabu
 ajaja.
 Ọ b̄uru ẹ mkp̄ukpu
 Hẹshibonu bẹ a ch̄iru
 phẹ ẹjo idzu s̄u:
 'Unu bya g'anyi mee g'oha
 ono ch̄ihu!'
 Unub̄edua kwapho;
 unub̄e ndu mkp̄ukpu
 Madumenu
 bẹ ee-mechakwaa laa
 l'iswi.
 Ogu-echi e-mechakwaa ch̄ia
 unu ẹjo ọso.
³ Unu ngab̄ekpodapho
 nch̄i ñuma mkpu,
 eechi ẹ mkp̄ukpu
 Horonayimu;
 mkpu al̄i arw̄uhu yee
 oke ọla-l'iswi.
⁴ Ndu Mówabu bẹ e
 mebyishiwaru.
 Ụnwegirima iya chishiru
 mkpu ike.
⁵ Ephe enyi obvu awu eje l'uzo
 mkp̄ukpu Luhiti;
 akwa nt̄umatu eje at̄ugbu.
 Mb̄u l'uzo ọkpa-úbv̄u
 mkp̄ukpu Horonayimu

bẹ a nūmaru mkpu ẹkwa,
eechi ekpu iphemiphe ono,
laru l'iswi ono.

⁶ Unu gbalaa! Unu gbaa ọso
ndzu unu!

Unu je ebvuru g'irwu,
bvuru l'echiegu!

⁷ Eshinu unu kpọru obu ye
l'iphe, unu aduje ike mee;
yẹe ẹku unu bẹ
aa-kpufukwaa unubedua
lẹ ndzu.

Tẹme agwa unu, bu Kemoshi
bẹ aa-kpukwapho
lẹ ndzu; yẹle ndu-uke,
agwaje iya nu;
mẹ ndu-ishi iya.

⁸ Ee-mebyishi mkpukpu lẹ
mkpukpu.

Ọphu ọ dudu mkpukpu,
byaru anahu nu
mẹ nanu.

Nsuda nsuda bẹ a-buru
mkpurupyata.

L'e mebyishia ẹka du baswa;
kele ọo egube ono bẹ
Chipfu pfuru iya.

⁹ Chibe ndu Mowabu nkù;
kele oo-mecha phelihi
phefu.

Mkpukpu lẹ mkpukpu phe
a-bukotachaaru
ochobu.

Ọ tọ dudu m'onye lanu eburu
iya nu.

¹⁰ Onye a turu onu bẹ ọ bu;
mbu onye gude
eregede ejeru Chipfu
ozi!

A tukwaru onye ono onu,
bu onye te egudedu
ogu-echi iya egbu ochi!

¹¹ Eshi teke ọ bu nwata
bẹ ndu Mowabu
nokpoephe tusaru ẹhu
g'ohu-mẹ, ọru l'ite.

Ọphu a wu-phedu iya
awu-phe l'ite;
kele e teke akpu-swee
ndu Mowabu lẹ ndzu
lashia ali ọzo.

Noo g'o gude ọ nodu
atsophe g'ootso.

Ọphu oshibuhudu
mkpo eshibuhu.

¹² Wakwa iphe, Chipfu epfu
baa:

O nwenuru-a mboku,
abya nu, bu mboku,
mu e-ye ndu
awu-phe mē l'ite.

Ephe awufuta iya l'ite ono,

- ọ dọru ono.
 Ẹphe awufuta iya l'ite ọbu;
 woru ite ono,
 o shi dụ ono tsukpọshia.
- 13 Noo teke iphere Kemọshi
 e-gude ndu Mówabu;
 ẹgube ono,
 iphere Bẹtelu guderu
 ndu Ízurelu, bụ iphe,
 ẹphe shi dakobe ono.
- 14 ?Dẹnu g'unu e-shi sụ l'ọkpẹhu
 dụ unu;
 l'unu bụ ndu dụ ike l'ọgu?
- 15 Ndu e-mebyishi Mówabu;
 yẹe mkpụkpu, nọgbaa
 ya nụ bẹ nọwaa anọno.
- Unwoke phẹ, kachaa
 agba mkparawa bẹ
 ee-gbukọta egbugbu.
- Nokwa iphe, oopfụ;
 mbụ Eze ono,
 ẹpha iya bụ Chipfụ;
 bya aburu
 Okalibe-Kakọta-Ike.
- 16 Teke ndu Mówabu a-la l'iswi
 dụkwaa tsọkere.
- Eze iphe-ẹhuka a-dapfukwa
 phẹ ẹgwegwa.
- 17 Unu jekwa akpọru phẹ iphu;
 unubẹ ndu unu l'ẹphe
 bukubegbaa!
- Mbụ unubẹ ndu maru ẹpha
 phẹ.
- Unu sụ phẹ-a: 'Dẹnu g'ọ nwuru
 a gbajiru mgboro-eze,
 shihuru ike;
 tẹme ọ bụru mgboro,
 ama ntumatu-a?'
- 18 Unubẹ ndu bu lẹ mkpụkpu
 Dibonu;
 unu shinụ lẹ biribiri unu
 nyizeta
 bya anọdu l'alị, dụ jakpọro
 jakpọro;
 kẹle onye emebyi ndu
 Mówabu byapfutaru
 unu bya egwepya
 mkpụkpu lẹ mkpụkpu
 unu ono,
 a kpụshiru ike ono.
- 19 Unu pfụkpodarupho l'aguga
 gbororo gee ngge;
 unubẹ ndu mkpụkpu Arowa!
- Unu jia unwoke, agba ọso;
 yẹe unwanyị,
 nahuru nụ!
- Unu jia phẹ sụ phẹ:
 'Bụ gunu meru?'
- 20 Ndu Mówabu bẹ e meakwaru
 iphe-iphere kpua;
 kẹle ẹphe dakashihuwaru.

Unu rwua erwubvu;
 chishia mkpu ike!
 Raa ya arara ị nggele Anọnu
 ị Mówabu ị e
 mebyishiwaru!
 21 Ndu bu ị mbarabata ị ikpe
 dapfuakwaru;
 mbu ndu Holonu;
 yee ndu Jiahazu;
 waa ndu Mefahatu;
 22 dapfu ndu Dibonu;
 yee ndu Nebo;
 mekpoo ndu
 Betu-Dibulatayimu;
 23 dapfu ndu Kiriayayimu;
 yee ndu Betu-Gamulu;
 yee ndu Betu-Meyonu;
 24 dapfu ndu Keriyotu;
 yee ndu Bözura;
 dapfukota mkpukpu
 ị mkpukpu ndu Mówabu
 l'ophu;
 ndu ophu bu enya me
 ndu ophu bu ntse.
 25 Mpu ndu Mówabu ị e
 chikwashiakwaru.
 Teme e chikwoshiwa iya aka."
 Nokwa iphe, Chipfu eepfu
 bu ono.
 26 "Unu chegharu iya mee aka;
 kele oo Chipfu ị o koru
 okpa l'ishi.
 Ge ndu Mówabu watanu
 ebvuka egbo, ephe gboru;
 g'ephe aburu iphe,
 ee-gude agba mgbonu.
 27 ?Tobudu ndu Izurelu ị
 unu shi egudeje agba
 mgbonu?
 ?Bu ephe ị ndu-oshi shi
 nodu teke ono to;
 mekwanuru g'o gude unu
 shi atuje aka l'ishi
 ekweru iya une
 me unu -nodu epfu opfu
 ehu iya?
 28 Unu gwobechaa mkpukpu
 unu je eburu
 l'agbara-mkpuma;
 unube ndu Mówabu!
 Unu dūepho ge kparaka,
 bu l'onu oga ị
 okpaje epfune iya!
 29 Anyi numakwaru ge Mówabu
 gude ekube onwiya.
 Mbu l'o kunukaru onwiya;
 teme o nodu etsenuka
 etsetse.
 Mbu l'eku-onwonye obu
 mekpoo etsetse iya
 obu;

mẹkpoo mkpofu-ọkpoma
iya ọbu bẹ parụ ẹka.”

30 Wakwa iphe, Chipfu epfu
baa:

“Mu makwarụ oke ẹhu-eghu
iya;
ọle ọ bukwanu ke
mmanụ.

Tẹme ekuku, ooku onwiya
bukwarupho iphe-mmanụ.

31 Noo g'o gude mu nọdu
erwu erwubvu l'opfu
ẹhu ndu Mówabu.

Mbụ l'ọo ndu Mówabu l'opfu
l'opfu bẹ mu echi
mkpu iya.

Ọ buru ndu mkpukpu
Kiru-Harẹsetu bẹ mu agu
aphụ phẹ.

32 Mu kakwa ara ẹkwa gube
opfu-vayinu ke mkpukpu
Sibuma eme lẹ ke Jiaza.

I jaru àjàjà jarwuchaa
k'opfu ẹkali ngu rwuchaaru
eze-ẹnyimu;
jerwuchaa eze-ẹnyimu,
nọ-kube mkpukpu Jiaza.*

Ọle e mebyishiwaru iphe,
bukpoo akpuru ngu.

33 E wofuwarụ ẹhu-utso yee eme
emereme l'egu oshi-omi
ndu Mówabu yele
alj phẹ.

Mẹe bẹ mu mewaru g'a ba
kútajehe l'ẹka aakuje
mẹe.

Ọphu ọ duedu onye
anọdujekwadu akwa
evu mẹ a -nọdu akụ iya.

A makwarụ-a l'aanọduje anụ
olu l'ẹka ono;
ọle ọ tọ buedu olu onye
akwa evu.

34 Mkpu, ephe echi
ngakotaakwaru.

E shi lẹ Hẹshibonu chikọta
mkpu ọbu;
je akpaa lẹ Eleyale;
mẹkpoo lẹ Jiahazu.

E shi lẹ Zowa chia ya jasụ
lẹ Horonayimu;
waa Egulatu-Shelishiya;
noo kele mini
tashihuchaaru je
akpaa lẹ ke Nimurimu.

35 L'alị ndu Mówabu bẹ mu
e-me g'a gwabuhu iphe
l'ẹnya ẹka aagwajẹ iphe;
mee g'a ta akpọjehe
ùnwù-isensu ọku nù

* 48:32 48:32 Ọo Eze-ẹnyimu Únú bẹ epfu opfu iya l'ẹka-a.

agwa phe.”

Nokwa iphe, Chipfu eepfu
bụ ono.

36 “Oo ya bụ l'obu mu aphụ
swooswooswoo
agu aphụ ndu Mówabu
g'onye aphụ ototo;
ọ nọdu agu aphụ ndu
Kiru-Haręsetu g'onye
aphụ ototo; kele urwu,
ęphe ritaru bvụwaru.

37 Onyemonye kpüşhiwaru ishi.
Onyemonye kpüşhia ęji-agba.

Ọnyá-mma dukota
onyemonye l'ęka.

Onyemonye gbaphukọta
uwe-aphụ l'upfu.

38 Mbụ l'iphe, ada l'ọma
ulo-eli,
nọgbaa l'alị ndu
Mówabu;
mę l'edupfu l'edupfu l'ophu
ta adukwa iphe ọzo,
gbahaa ọzu-ękwa;
nno kele mu tsukpöshiwari
ndu Mówabu g'ite,
adudu onye ọ dọ ree.”

Nokwa iphe, Chipfu eepfu
bụ ono.

39 “Waa g'a tükashiru phe
nanunanu!

Waa g'ęphe atụ ọzu-ękwa
wọwoowoo!

Waa gę ndu Mówabu gude
iphere ghaa azụ!

Ndu Mówabu bukwa iphe,
e gude agba mgbonu.

Mbụ l'iphe, bukpo ndu
nọ phe ntse bę ọonyi
ishi ędzu.”

40 Wakwa iphe, Chipfu eepfu baa:

“Lenu! Ugo ephekwa raa
ephezeta l'alị.

O woru nkù iya jashia l'eli alị
ndu Mówabu.

41 Mkpukpu, nọgbaa ya nọ bę
aa-lwütachaa.

L'a natachaa phe ọlo,
ęphe edomije onwophe.

Lę mboku ono bę obu ndu
Ojogu ndu Mówabu
a-duepho g'obu nwanyi,
ime eme.

42 Ndu Mówabu l'ophu bę
ee-mebyishi
kele ęphe koru Chipfu
okpa l'ishi.

43 N-yemebvu; yę iduma iduma;
yę ọnyà nọgbakwa echeru
unu echeru;
unubę ndu Mówabu!”

Nokwa iphe, Chipfu eepfu
bụ ono.

44 “Onye nahuru n-yemebvu;
l’oodaba l’iduma.

Onye nyifutaru l’iduma;
onyà a-nmata iya.

Noo kele ọo iphe ono be
mu e-gude byapfuta
Mówabu l’apha,
aa-nọdu anụ iya aphụ.”

Nokwa iphe, Chipfu eepfu
bụ ono.

45 “Lẹ mgboru mkpukpu
Heshibonu be ndu
agba ọso ọgu pfuru
nyegenyege.

Noo kele ọku kpufuru
lẹ Heshibonu.

Mbụ l’onwu phuruphuru ọku
etsu l’ime mkpukpu
Sihonu.

Ọ buerupho l’echi ishi be
otsu ndu Mówabu.

Mbụ ọkpu-ishi ndu ono,
shi anọduje aba
hanyihanyi ono.

46 Nshjo unube ndu Mówabu!
Ndu Kemoshi be e
mebyishiakwaru.

Unwu unu nwoke be a
kpukwaru lẹ ndzụ laa
alị ọzo.

Teme unwada unu phẹ buru
ndu a lwutaru l’ogu laa
alị ọzo.

47 Olee mu e-mechakwaa dopfu
ndu Mówabu azụ l’onodu phẹ
lẹ mboku, dụ l’ipfu.”
Nokwa iphe, Chipfu eepfu
bụ ono.

Nokwa g’ikpe, e kperu ndu
Mówabu jeberu
bụ onoya.

49

Ozi ẹhu ndu Amonu

¹ A bya l’opfu ẹhu ndu Amonu; wakwa iphe, oopfu; mbụ Chipfu:

?Bụ lẹ Ízurẹlu te enwedu
unwegirima unwoke tọo?

?To nwedu onye e-ri iphe iya
tọo?

?Denu g’o gude Molẹku gbẹ
nata alị ndu Gadu;
ọ buru okiphe iya?

?Denu g’o gude ndibe iya
buru lẹ mkpukpu iya
be ẹphe bugbaa?

² Oo ya bụ lẹ-a; wakwa iphe,
Chipfu epfu baa:

Mu e-mechaa mee ẹ ndu
mkpukpu Raba,

nọ l'alị ndu Amọnu nọma
 mkpu ọgu.
 O -rwua mbọku ono bẹ Raba
 a-buru ikpọzu;
 tẹme unwu mkpukpu,
 nọ-pheru iya
 mgburugburu
 etsufukọta l'ọku.
 Noo teke ndu Ízurelu a-chifu
 ndu shi chifu phẹ nụ.
 Nokwa iphe, Chipfu eepfu bu
 ono.
³ Unu tya ọzu-ekwa;
 unubẹ ndu Hẹshibonu;
 kele mkpukpu Eyayi bẹ
 e mebyishiakwaru!
 Unu chishikwaa mkpu ike;
 unubẹ ndu bu lẹ Raba!
 Unu yekwaa uwe-aphu
 wata ara ekwa.
 Unu ekwoo gburugburu shia
 ọwa-a yẹe ọphuu
 l'ime npherenphere igbulọ
 mkpukpu unu ono;
 kele Molẹku bẹ aa-kpukwa
 lẹ ndzụ lashia alị ọzo;
 yele ndu-uke,
 agwajẹ iya nụ;
 mẹ ndu-ishi iya.
⁴ ?Denu g'o gude i gude
 nsuda nsuda ngu eku
 onwongu;
 mbụ gube nwada e gudedu
 ire ngu ẹka ono;
 mbụ gube onye kpọru obu
 ye l'ẹku ngu epfu sụ:
 ?Bụ onye sụru mu eme gunu?
⁵ Lekwa; mu e-mechakwaa
 mee gẹ ndzụ-agụgu
 rwuta ngu.
 Ọ kwa Nnajiuphu epfu iya;
 mbụ Chipfu,
 bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike.
 Ọ buru ndu oo-shi l'ẹka
 bụ ndu bupheru ngu
 mgburugburu.
 G'unu hakpọo l'onye l'onye
 bẹ aa-chifu achifu.
 Ọphu ọ dudu onye
 a-chi-phuta ndu
 gbalawaru nụ azu.
⁶ "Ọle mu e-mechakwaa
 dophu ndu Amọnu azu
 l'onodu phẹ.
 Nokwa iphe, Chipfu eepfu
 bụ ono."

Ozi ẹhu ndu Edomu

⁷ A bya l'opfu ẹhu ndu Edomu;
 wakwa iphe, oopfu;
 mbụ Chipfu,
 bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike:

“?Mmamiphe ta adukpoedu
 lẹ mkpukpu Temanu
 tọo?

?Qkpobe idzu bvwaru
 l'eka ndu maru eye
 onu l'opfu tọo?

Mmamiphe phe ?o rehuwaru
 erehu tọo?

⁸ Unube ndu bu lẹ Dedanu;
 unu ghakobe gbalaa!

Unu gbaba je edomia
 onwunu l'ime eka du
 omilomi;
 kele mu gudekwa ọla-l'iswi
 abyapfuta oshilokpa
 Iso
 lẹ teke mu abya iya anu
 aphu-a.

⁹ O -buru lẹ ndu awo akpuru
 vayinu byapfutaru
 ngu;
 ?ephe ta awo-phodojedu
 nwophu du
 nwolemole?

Ndu-oshi -bya ibe ngu
 l'enyashi;
 ?to buedupho iphe,
 mkpa iya duru phe be
 ephe e-wota kpoloko?

¹⁰ Obenu l'oshilokpa Iso be
 mu gbabewaru oto.

Eka ono, ephe edomi edomi
 ono be mu kpuhawaru
 ghebe onu;
 k'ophu ephe tee
 domikotaedu onwophe.

Unwegirima phe;
 mekpoo abubu phe;
 mekpoo obutobu phe;
 lakotaru l'iswi;
 teme ephebedua
 chihukwapho.

¹¹ Pakwaru unwu ogbee unu
 haa;
 kele mu e-me-a g'ephe
 nodu ndu!

G'unwanyi unu, ji phe
 nwuhwaru chiru
 upfu kwee l'ehu mu!”

¹² Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “O -buru lẹ ndu agbaduru k'angu iphe, shi l'okoro ono anguchaa iphe, shi iya nu; ?bu gunu a-kpa g'a haa unu g'a ta nu unu aphu? A taa hakwa unu g'a ta nu unu aphu. Unu ngufutajekwa iphe, shi l'okoro ono; ¹³ kele-a; wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Mu gudeakwa onwomu ria angu su lẹ mkpukpu Bozura e-mechaa buru ikpozu; bya aburu iphe, aakpo-yiru ukuvu. Mbụ l'oo-buru ochobu; bya aburu iphe, eephu l'iphu. Teme iphe, bu mkpukpu ozo, nokota l'ali ndu Edomu a-bukotaru ikpozu jasụ l'ojeje.”

¹⁴ Mu numakwaru ozi,
 Chipfu ziru.

Onye-ozu be e ziru g'ephe
 jepfu ohamoha su
 phe-a:

“Unu dzukobekwa onwunu

- bya etsoo phẹ ọgu!
 Unu gbalihukwa jeshia ọgu!”
 15 Kele-a; lekwa; mu mewaru;
 i ha nwanshiji l'echilabọ
 ohamoha;
 ọphu ọ dudu iphe,
 ndiphe guberu ngu.
- 16 Ọ kwa ebvu, i shi eyeje ndu
 ọzo; yee eku-onwonye,
 nọ ngu l'obu ono
 dephuru ngu;
 mbu gube onye ono,
 bu l'ime agbara-mkpuma
 ono;
 onye bu l'eka úbvú kakọta
 l'eli.
- Ọ tọ dukwa m'obeta i je
 akpaa epfune ngu
 l'ephekerephe
 ephekerephe ge k'ugo;
 be mu e-shikwa l'eka ono
 mekota ngu l'i daa.
- Nokwa iphe, Chipfu eepfu
 bu ono.
- 17 Ndu Edomu e-mechaa buru
 iphe,
 aakpo-yiru ukuvu.
- Iphe, bukpo ndu ghataru
 phe nu be ishi anyi
 edzu.
- Ephe egude iya gbaahaa
 mgbonu; ọ buru iphe,
 a-kpa iya nu bu eze
 iphe-ehuka ono,
 a-dapfu phe nu ono.
- 18 Ọo egube ono, e mebyishiru
 mkpukpu Sodomu yee
 Gomora ono;
 bya emebyishia mkpukpu
 le mkpukpu,
 nogbaa phe le mgboru ono;
 nokwa g'ọ tọ dudu onye
 e-bu l'alị ndu Edomu;
 ọphu ọ dudu onye e-me
 iya unuphu.
- Nokwa iphe, Chipfu eepfu
 bu ono.
- 19 “Lekwa-a! Ọ kwa g'oduma
 shi l'oswa,
 nọ l'aguga enyimu Jiordanu
 kwofuta;
 bya adapfu aturu,
 doru l'odu aturu,
 nri du shii bukwapfo
 ge mu e-kwo
 gburumu je achifu
 ndu Edomu l'alị iya
 l'otulupfu.
- ?Bu onye be mu hotaru g'ọ
 buru onye mu a-tu eka
 g'ọ mee iphe ono?
 ?Bu onye du ge mu du?

?Bụ onye sūru mu eku ikpe?
 ?Bụ onye bụ onye eche aturu,
 a-dū ike p̄furu ḡe mu
 l'iya mee?"

20 Oo ya bụ l̄e-a; unu n̄makwa
 idzu,
 Chipfu ch̄iru l̄e ya e-me
 ndu Ed̄omu; mb̄u iphe,
 o ch̄iru l̄e ya e-me ndu
 bu l̄e mk̄p̄kpu Temanu.

O t̄o d̄ukwa iphe, a-k̄p̄oshi
 g'a ta k̄p̄uta un̄wu
 aturu iya m̄e un̄wu
 eḡhu iya k̄p̄ufu;
 ndz̄u erwuta ndu ōphu
 ph̄oduru n̄u.

21 Oda, ō-da teke ēphe a-da
 b̄e a-n̄mayichaa mgboko
 an̄mayi.

L'a n̄odu l̄e m̄gboru
 Eze-̄enyimu Uswe-uswe
 n̄umachaa olu-̄ekwa
 ph̄e.

22 Lenu! Ugo ēphekwa raa
 ēphezeta l'al̄i.

O woru n̄k̄u iya jash̄ia l'eli
 mk̄p̄kpu B̄ozura.

L̄e mb̄oku ono b̄e obu ndu
 Oj̄ogu ndu Ed̄omu
 a-d̄uepho g'obu n̄wanȳi,
 ime eme.

Ozi ēhu Damas̄ukosu

23 A -bya l'op̄fu ēhu ndu
 Damas̄ukosu;

"Ndu Hamatu ȳe ndu Apadu
 b̄e e k̄puakwar̄u iphu
 l̄e nt̄u;
 noo k̄e l̄e ēphe n̄umawaru
 ējo nzi.

Meji t̄ofuwaru ph̄e.

Ōkpoma aph̄uwaa ph̄e
 gbudugbudu
 g'eze-̄enyimu,
 a sw̄ongaru asw̄onga.

24 Ndu Damas̄ukosu b̄e ēka
 t̄ulwahuru.

Ēphe dak̄obeakwaru
 agbalawa agbala.

Meji t̄ofuakwaru ph̄e at̄ofu.

Ējo iphe-̄huka gudeshiwaa
 ph̄e ḡe n̄wanȳi,
 ime eme.

25 ?D̄enu g'o gude ōphu a
 gw̄obeduru mk̄p̄kpu
 ono,
 a maru amaru ono?

Mb̄u mk̄p̄kpu ono,
 t̄ubaru mu l'̄enya ono?

26 Oo ya bụ l̄e-a; un̄wokorobya
 ph̄e a-n̄odu ada p̄oopoo
 l'oma gbororo.

Ndu Ojogu phẹ l'ophu bẹ
ee-megbushibẹbe
mbọku ono.

Nokwa iphe, Chipfu,
bụ
Ọkalibe-Kakọta-Ike
eepfu bụ ono.

²⁷ Mu a-tụ ọku l'igbulọ
Damasukosu;
l'ootsukọta iphe, bụ ọlo,
Benu-Hadadu kpuru
kpushia ike."

Ozi ẹhu Keda yẹe Hazọ

²⁸ A -bya l'opfu ẹhu ndu Keda yẹe ali-eze ndu Hazọ, bụ ọphu Nebukadineza, bụ eze
ndu Babilonu lwu-kperu; wakwa iphe, oopfu; mbụ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike:
"Unu zelihi tsoo ndu Keda
ọgu!

Unu mebyishia ndu shi
uzo ẹnyanwu-awawa!
²⁹ Ọlo phẹ, bụ ọlo ọphu e meru
l'ẹkwa;
yẹe ẹghu yẹe aturu phẹ bẹ
aa-tuko rwuta.

L'aachita ẹkwa phẹ;
yẹe iphemiphe,
ephe nweru enweru;
mekpoo inya-kamelu
phẹ.

Ndiphe echi mkpu ekpu
phẹ sụ phẹ:

'Nggiri nokwa l'uzo
l'ekameka.' "

³⁰ Wakwa iphe, Chipfu epfu
baa:

"Unu gbalakwaa agbala;
unu gbamihukwa
agbamihu!

Unu jekwa anodugbaa l'ogba,
dụ omilomi;
unubẹ ndu bu lẹ Hazọ.

Noo kele Nebukadineza,
bụ eze ndu Babilonu
chịakwaru idzu unu
k'ẹji;
bya epfubuwa iphe,
oo-me unu."

³¹ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa:

"Unu zelihi tsoo ọha,
tūsaru ẹhu ọgu, bụ ọha,
bụ ọphu adudu onye
ephe atsụ ebvu;
mbụ ọha,
ete nwedu ọguzo;
ọphu ọ kpọbeduru
mgborigwẹ;
tẹme ndibe iya buerupho
noduru onwophe.

³² Inya-kamelu phẹ bẹ
aa-kwachaa l'okwata.

L'e rwutakwaphọ ikpoto eswi
phẹ l'ọgu.

Iphe, bụ ndu bugba l'ọha,
 du ọnya bẹ mu e-wojeruro
 tũkaa lẹ pherephere.

Mu eshi l'uzo m'uzo mee
 g'oke iphe-ehuka
 dapfu phe.

Nokwa iphe, Chipfu eepfu
 bụ ono.

³³ Mkpukpu Hazo l'e-mechaa
 buru ẹka nkuta-ọswa
 a-dojeru;
 kele ọo-buru ochobu
 jasụ l'ojejoje.

Ọ tọ dudu onye byaru eburu
 l'ẹka ono.

Mbụ l'ọ tọ dudu nwoke,
 byaru akwabaa ya
 unuphu buru."

Ozi ẹhu ndu Elamu

³⁴ Wakwa Opfu Chipfu, bụ ọpflu rwuru Jieremaya onye mpfuchiru nchi l'opflu ẹhu ndu Elamu. Teke ọ nūmaru iya bụ lẹ ntsolọhu teke Zedekaya wataru aburu eze ndu Jiuda.

³⁵ Wakwa iphe, oopfu; mbụ Chipfu,
 bụ Ọkalibe-Kakota-Ike:

Lekwa; mu a-gbajikwa apfu
 ndu Elamu,
 bụ iya bụ ẹka ike phe
 kpajiru.

³⁶ Iphe, mu e-me g'ọ dapfu
 ndu Elamu bụ uzi
 pherephere ẹno,
 shigbaa lẹ mgbureku
 akpaminigwe uzi ẹno.

Mu a-tũka phe;
 ẹphe edzuru
 pherephere uzi ẹno.

Ọpflu ọ dukpoda ọha,
 nonu bụ ẹka ndu
 Elamu ataa gbachadaa
 ọso ọgu laa.

³⁷ Mu a-tũkashi ndu Elamu
 nanunanu l'ipflu ndu
 ọhogu phe;
 mbụ l'ipflu ndu achọ
 ndzụ phe.

Mu e-me g'ejo-iphe dapfu
 phe;
 mbụ lẹ mu a-tũ-koshi
 phe oke ẹhu-eghu mu.

Ọ kwa Chipfu epfu iya.

Mu e-me g'e gude ọgu-echi
 achị phe
 jasụ teke mu e-me g'ẹphe
 ta aduhe.

³⁸ Ẹka mu e-je ebvube aba-eze
 mu bụ l'alj ndu Elamu.

Mu emebyishia onye eze phe;
 yee ndu-ishi phe.

Ọ kwa Chipfu epfu iya.

³⁹ "Ọle mu e-mechakwaa
 dopflu ndu Elamu azu
 l'onodu phe l'atatipflu.

Nokwa iphe, Chipfu eepfu
bụ ono.”

50

Ozi ẹhu ndu Bábìlọnu

¹ Wakwa opfu, Chipfu pfuru; ọ gbẹ l'ẹka Jieremaya, ọ onye mpfuchiru pfua l'opfu ẹhu ndu Bábìlọnu; yẹe alì phẹ.

² “Unu raa ya arara radzuru
iya ọhamoha g'a
nụma-dzuru!

Unu palia ẹkwa-ọhubama raa
ya g'a nụma-dzuru!

Unu ba adụkwa iphe,
unu a-ha l'azụ.

Ọchia iphe, unu a-ọdu epfu
bụ-a:

'Ndu Bábìlọnu bẹ a kpụkwaru
lẹ ndzụ.

Baḷu bẹ e mekwaru
iphe-iphere.

Tẹme Maruduku bẹ
ndzụ-agụgu gudewaru.

Ntekpe phẹ bẹ e mekwaru
iphe-iphere.

Tẹme e mee; ndzụ-agụgu
rwuta iphemiphe ono,
a kpuru akpukpu ono.'

³ Ọha, shi l'isheli gbeshiru g'ọ
tsoo phẹ ọgu.

Oo-me alì phẹ g'ọ bụru
ochobu.

Ọphu ọ dudu onye byaru
ebubaaru eburu l'ime
iya;

nemadzụ mekpoo anụ
a-tuko shi iya gbalaa.”

⁴ Wakwa iphe, Chipfu epfu
baa:

“O -rwua mbọku ono bẹ ndu

Ízurẹlu yẹe ndu Jiuda

a-tụgbabekwa

gude ẹnya-mini je

achọo Chipfu,

bụ Chileké phẹ.

⁵ Ẹphe a-ji aji ọzo, e shi eje

úbvú Zayọnu

woru iphu ghaa l'ọzo ibiya

ono epfugbaa sụ:

Unu bya; g'anyi lẹ Chipfu

tụgba bụru nanụ

l'ogbandzu ojejejo,

a ta abyadu azọha azọha!

⁶ Ndibe mu bụ aturu,

tuphahuru etuphahụ.

Ọ bụru ndu eche phẹ nụ

dusweru phẹ ọzo;

bya emee phẹ;

ẹphe tsoru ọma úbvú

aghaphe.

Ẹphe tsoru úbvú úbvú yele

òbvú òbvú aghaphe;

bya azọhaa ẹka ẹphe
anọduje atuta unme.

⁷ Iphe, bukpo ndu humaru
phe nu vuru phe
kpatakpata.

Ndu ọhogo phe sụ: 'Ikpe ta
nmakwaru anyi;
kele ẹphe mesweru Chipfu,
bu ọkpobe onye-nche
phe; mbu Chipfu,
bu onye nna phe oche
kpọru obu yeru.'

⁸ Unu gbafukwa le Babilonu!
Unu lufukpoepo l'ali ndu
Babilonu alufu ophu!

Unu duẹpho ge mkpi,
a chishiru dobe l'iphu
ikpoto egbu ye aturu!

⁹ Noo kele-a; lekwa-a;
mu e-jekwa akpalia
ikpoto oha, paru ẹka;
gude byapfuta Babilonu
ogu.

Ọ buru ẹka mu e-me ge ẹphe
shi bya bu l'uzo isheli.
Epe abya edokaa onwophe
kwaberu iya.

Ọ buru ẹka ono be ẹphe e-shi
bya alwuta iya.
Onu-afu phe a-du ge ke ndu
maru agba apfu,
bu ophu abujeru: o -gufu;
o to gbaduru ẹka
alwa.

¹⁰ Oo ya bu le ndu Babilonu be
aa-kwa l'okwata.

Ndu a-kwa iya okwata obu
be e-rjikpoo epho."
Nokwa iphe, Chipfu eepfu
bu ono.

¹¹ A makwaru-a l'unu ete eswa;
ehu ndu atsọ unu;
mbu unube ndu ono,
vukaru okiphe mu ono.

A makwaru-a l'unu azo kitimu
kitimu ge nwada eswi,
azoshi ereshi;
teme unu ndu egbu ora
g'okee inya.

¹² O le iphere e-mechaa mee
ne unu.

Mbu l'onye ono, tsuru ime
unu ono be ee-kpu iphu
le ntụ.

Oo-mecha buru iya be enya
a-kacha alwalwa
l'ohamoha.

Mbu l'oo-buru echiegu;
ye mbege ali-okponku;
waa ali-evevee.

¹³ Eshinu ehu egbu mube
Chipfu egbu be e tee

bubaeḍu iya ebubu.
 Ọchia l'aa-togbo iya l'oo-buru
 okorobo ochobu.
 Iphe, bukṣoo ndu ghataru aḷi
 ndu Bábilṣnu ono be
 oo-nyị ishi eḍzu;
 ephe egude iya gbaahaa
 mgbṣnu.
 Ọ buru iphe, a-kpa iya
 nṣ bu iphe ono,
 e mekagbaaru iya ono.
 14 Unu dokaa onwunu l'ophere
 l'ophere nṣ-ṣhee
 ndu Bábilṣnu
 mgburugburu;
 mbṣ unubṣ ndu agbaje
 apṣu g'unu hakṣoo!
 Unu gbaje ṣṣe iya!
 Unu ba adṣkwa ṣnu-apṣu unu
 oṣhu unu a-gbaphodo
 me nanṣ;
 noo keḷe oo Chipfu be
 ephe meru iphe-eji!
 15 Unu chi mkpu-ṣgu kpu iya
 eka ebo ebo!
 Ike bṣṣwaru iya; mkpoli,
 ọ tṣru k'ṣgu ṣbu
 dakṣtawaru!
 E nwukṣoshiwa igbulṣ,
 nṣ-ṣheru iya
 mgburugburu.
 Eshinu iphe-a bṣ emelata be
 Chipfu emelata;
 unu melata iya iphe,
 o shi emeje!
 Unu mee ya iphe,
 o shi emeje ndu ozo!
 16 Unu mee ge ndu akṣ opfu
 chiṣu ḷe Bábilṣnu.
 Ndu egbuje ereshi;
 ephe l'iphe,
 ephe gude egbu ereshi
 l'okpa-ji achihukwapho.
 Ndu ṣhogu ṣṣe e-gude
 ogu-echi mee;
 onyenṣnu aghaa iphu
 gbapṣushia ndibe ṣṣe;
 mbṣ l'onyemonye a-gbala
 lapṣushia ndu aḷi iya.
 17 "Izuruḷu buakwaa aturu,
 a chikashiru achikashi.
 Ọ buru oduma chikashiru iya.
 Ke mbṣ, vuru iya kpatakṣata
 bu eze ndu Asiriya.
 Onye ikṣazu, tapyashiru
 okpu iya buru Nebukadineza,
 bu eze ndu Bábilṣnu."
 18 Ọo ya bu ḷe-a; wakwa iphe, oopfu; mbṣ Chipfu, bu Ọkalibe-Kakṣta-Ike; bya aburu
 Chileke ke ndu Izuruḷu:
 Ọ sṣru-a: "Mu a-nṣkwa eze
 ndu Bábilṣnu apṣu;

yẹe ndu aḷi iya l'ophu;
 ẹgube ono,
 mu nḗru eze ndu
 Asiriya aphṗ ono.

¹⁹ Obenu ẹe ndu Ízureḷu bẹ mu
 e-duphuta azṗ l'ẹka ẹphe
 shi buru.

Ẹphe abyakwa anọdu l'úbvú
 Kamẹlu;
 yẹe aḷi Beshanu riaha
 nri ọzo.

Ẹphe anọdu l'úbvú úbvú
 Ifuremu;
 yẹle aḷi Giladu riaha nri;
 rijiaha ẹpho.

²⁰ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa:
 O -rwua mbọku ono;
 ẹe teke ono ẹdegede
 bẹ aa-vọkpoo g'a
 maru ẹka ikpe nmarṗ
 Ízureḷu;
 ọle ọ tọ dudu ọphu
 aa-cho-vu.

L'avọo iphe-ẹji Jiuda nta vọo
 imo;
 ọ tọ dudu iphe, aa-vọta.

Noo keḷe nwa ndu ono,
 mu meru g'ẹphe phọdu
 ono bẹ mu a-guru nvṗ.”

²¹ Wakwa iphe, Chipfu epfu
 baa:

“Unu tsoo ndu aḷi Meratayimu
 ọgu;
 yẹe ndu bu l'aḷi Pekodu!

Unu chĩa phe ọso;
 gbua phe egbugbu;
 mee phe g'ẹphe bvẹeberu
 mu rengurengu!

Unu mekọta iphemiphe,
 mu sṗru g'unu mee!

²² Ẹphu-ọgu aphṗakwa l'aḷi ono;
 mbṗ ẹphu ọla-l'iswi,
 parṗ ẹka apaa.

²³ Waa g'ongu ndu mgboko
 l'ophu gbajishihuru
 tṗkaa nanṗnanu!

Waa ẹe Bábilonu byawaru
 bya abṗru ochobu
 l'echilabọ ọhamoha!

²⁴ Mu gbaberu ngu ọnyà gube
 Bábilonu.

Ị bya amaru; ị dalahṗwa iya.
 A hṗma ngu gude ngu;
 keḷe ọo Chipfu bẹ iitso opfu.

²⁵ Chipfu guhaakwaru ṗlo-ẹku
 iya ghebe ọnu;
 bya atṗko ngwọgu k'oke
 ẹhu-eghu iya chishia;
 keḷe Nnajiuphu, bṗ Chipfu;
 bya abṗru
 Ọkalibe-Kakọta-Ike;

- nwekwaru iphe,
 oobyia ememe l'alì ndu
 Bábìlònu.
- 26 Unu shikwa l'ekameka bya
 etsoo ya opfu!
 Unu gùhashia oba-èku iya
 ghebechaa onu!
 Unu rwukòbe iya kùbe l'ikpo
 l'ikpo g'èka a kùberu
 ereshi.
 Unu mee ya g'ò bvùeberu mu
 rengurengu
 g'ò tò dukwa onye
 a-phòduru iya nù!
- 27 Unu tũko oke-eswi iya
 gbushichaa!
 G'a chikotarù phè je l'èka
 ee-gbushi phè!
 Nshìo phè; kèlè eswe nke phè
 rwuakwaru;
 mbù eswe mbòku,
 aa-nù phè aphù.
- 28 Unu ngabèkpòdapho nchì
 nùma olu ndu agba
 oso ogu,
 bù ndu shi l'alì ndu
 Bábìlònu nahù agba
 ala Zayonu eje epfu lè Chipfu,
 bù Chileke anyi gwatawaru
 ugwò iphe;
 mbù ugwò iphe,
 e meru eze-ùlo iya.
- 29 Mee gè ndu ogbà-apfù dzukòbe
 tsoo Bábìlònu opfu;
 mbù iphe, bukpoò
 ndu maru ese ùta kíkiki!
 Unu kpòbe ùlo-èkwa unu
 nò-phae ya mgburugburu!
 G'ò tò dukwa mè onye lanù,
 a-nahù nù!
 Unu pfùya ya ugwò iphe,
 o meru!
 Unu mee ya iphe,
 o meru ndu ozo;
 kèlè oò Chipfu bè o koru
 okpa l'ishi;
 mbù Onye nsò kè ndu Ízùrèlu.
- 30 Oo ya bù lè-a; unwokorobyà
 phè a-nòdu ada pòopoo
 l'oma gbororo.
 Ndu Ojogu phè l'ophu bè
 ee-megbushibèbe
 mbòku ono.
 Nokwa iphe, Chipfu eepfu
 bù ono.”
- 31 Wakwa iphe, Chipfu epfu baa:
 “Lekwa; mu bùakwaa ogu
 duru ngu;
 gube nwòphu eku onwongu;
 noo kèlè eswe nke ngu
 rwuwaru;
 mbù teke aa-nù ngu

aphu.

³² Onye eku onwiya be upfu
a-du l'okpa l'ọ daa.

Ọphu ọ dudu onye a-pali iya
nu.

Mu e-ye oku le mkpukpu le
mkpukpu iya, bu oku,
e-tsu tsua iphemiphe,
no iya mgburugburu.”

³³ Wakwa iphe, oopfu;
mbu Chipfu,

bu Okalibe-Kakota-Ike:

“Ndu Izurelu be eemekwa
ewere;

nokwapho g'eeme
ndu Jiuda.

Ndu kpuru phe le ndu
gudeshia phe ike.

Ọphu ephe ekwedu g'ephe
laa.

³⁴ Obenu l'onye agbafutaje phe
nu be ike du.

Iphe, oza bu Chipfu,
bu Okalibe-Kakota-Ike.

Ọo-byakpo ehuka ehuka bya
phe agbaru odzori;

k'ophu oo-me g'a tutaaha
unme l'alị phe;

mekwanaa ge ndu ophu bu
l'alị ndu Babilonu ta

tutajehe unme atuta.”

³⁵ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa:

“Ogu-echi a-buru ogu duru
ndu Babilonu!

Mbu l'oo-buru ogu duru ndu
bu le Babilonu;

me ndu-ishi iya;

yee ndibe iya,

bu ndu maru iphe!

³⁶ Ogu-echi a-buru ogu duru
ndu mpfuchiru

iya epfu iphe,

mu epfuduru ono;

k'ophu ephe a-bukotaru ndu
eme eswe.

Ogu-echi a-buru ogu duru
ndu ojogu iya;

k'ophu ndu-agugu e-rwuta
phe okpobe erwuta.

³⁷ Ogu-echi a-buru ogu duru
inya iya;

yee ugbo-inya iya;

yee iphe,

bukpoo ndu Ojogu,

byaru abyabya,

no iya l'ime;

k'ophu g'ephe ha

a-bukotaerupho

unwanyi.

Mbu-a; ogu-echi a-buru ogu
duru ulo-eku iya;

k'ophu aa-kwakota iphe

- iya l'okwata.
 38 Okpomoku a-byapfuta mini,
 du iya nu;
 k'ophu oo-tukoepho
 tashihuchaa.
 Noo kele o bu ali,
 aagwo obvu.
 Obvu ono-a be ndzu-agugu
 e-mechaa gbaghaa
 iphu.
 39 Oo ya bu l'iphe, e-mechaa
 buru l'eka ono
 a-buru anu-egbudu yele
 ach-i-anmabu.
 Tem e o bukwarupho l'eka
 ono be mgbashi-ujiku
 e-buru.
 Ophu a byadu ebubaaru
 iya eburu.
 Mb u l'e tee bubaedu iya;
 e -shi l'ogbo sweru ogbo.
 40 Wakwa iphe, Chipfu epfu
 baa:
 O kwa egube ono,
 Chileke mebyishiru
 Sodomu yee Gomora;
 yee mkpukpu,
 no-pheru iya
 mgburugburu ono
 bu g'o to dudu onye byaru
 eburu l'ime iya;
 ophu o dudu nwoke,
 byaru akwa iya unuphu
 buru.
 41 Unu lenu! O nweru ndu
 Ojogu,
 shi l'uzo isheli abya.
 Mb u l'oo oha, paru eka apaa;
 bya aburu eze ndu du
 igwerigwe be e
 jeru akpalia;
 ephe shi l'eka igwe
 beru ali beru eje abya.
 42 Iphe, e gude kwaa phe
 ngwogu buru apfu
 yee arwa.
 Ephe du njo; teme ophu ephe
 aphuduru nemadzu
 obu-imemini.
 Ephe anoduje aphu g'enyimu,
 aphu gbudugbudu
 l'eka ephe agba l'eli inya
 phe eje abya.
 Ephe dokaru onwophe ge
 ndu keru ugu
 abyapfuta gube nwada
 Babilonu!
 43 Eze ndu Babilonu numawaru
 ako phe; eka kuda iya.
 Ndz u-agugu gude iya;
 iphe meahaa ya ehuka
 ge nwanyi, ime eme.

44 Lekwa-a! Ọ kwa g'oduma
 shi l'ọswa,
 nọ l'agụga ẹnụmu Jíọdanu
 kwofuta;
 bya adapfu aturu,
 ọru l'odu aturu,
 nri dụ shii bụkwapho
 gẹ mu e-kwo
 gburumu je achifu
 ndu Bábilọnu l'alị iya
 l'otulupfu.

?Bụ onye bẹ mu họtaru g'ọ
 bụru onye mu a-tụ
 ẹka g'o mee iphe ono?

?Bụ onye dụ gẹ mu dụ?

?Bụ onye sụru mu eku ikpe?

?Bụ onye bụ onye eche aturu,
 a-dụ ike pfulu gẹ mu
 l'iya mee?

45 Ọo ya bụ lẹ-a; unu nụmakwa
 iphe,
 Chipfu chiru lẹ ya e-me
 Bábilọnu; mbụ iphe,
 ọ chiru lẹ ya e-me alị
 ndu Kaludiya.

Ọ tọ dudu iphe, a-kpọshi g'a
 ta kpụta unwu aturu iya
 mę unwu egbu iya
 kpufu.

Ndu ọphu phoduru nụ bẹ
 ndzụ e-rwuta.

46 Teke aa-lwuta Bábilọnu bẹ
 ọo-da too;
 k'ọphu ọo-nmayichaa
 mgboko anmayi.

Ọhamoha anụma-dzuchaaru
 olu-ekwa phe."

51

¹ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa:

"Unu lekwa; mu a-kpali
 onye mmebyi
 g'ọ bụru ọgu duru ndu
 Bábilọnu;
 mbụ ndu bu l'alị, aza 'obu
 ndu wụ-lihuru etso
 mu opfu'.

² Mu e-zi ndu ọhozo g'ephe je
 etsoo ndu Bábilọnu ọgu;
 g'ephe je aphuchaa phe
 aphucha;
 mee alị phe adabyiru
 iphoro.

Ephe a-nodu abya iya ọgu
 ẹka ẹbo ẹbo mę
 o -rwuepho mboku ono,
 ee-meyishi phe ono.

³ G'onye agbaję apfu te setakwa
 uta iya k'agbagba;
 ọphu ọ kwakwa onwiya
 ngwoğu.

Unu ta aphukwaru

unwokorobya phe
 obu-imemini.
 Unu mee ndu ojogu phe
 g'ephe bvueberu mu
 rengurengu.
⁴ Aa-nodu egbushi phe;
 ephe ada gbiigbii l'ali
 ndu Babilonu.
 Mbụ l'aa-nodu emeka
 phe iphe okpobe
 emeka l'aguḡa gbororo.
⁵ A makwaru-a l'ali ndu
 Izurelu ephe le ndu
 Jiuda l'ophu bu iphe,
 jiru iya nu bu
 ikpe-anmanma,
 nmaru phe l'iphu Onye Nso
 ke Izurelu.
 Oḡe Chileke phe, bu Chipfu
 bya aburu
 Okalibe-Kakota-Ike
 teke agbadokwa phe.
⁶ Unu gbaa oso shi l'ali ndu
 Babilonu gbalaa!
 G'onyenonu dzoo onwiya
 ndzu!
 G'e be mebyishikwa unu opfu
 l'ephe meru iphe-aji;
 noo kele o ruwakwaru
 teke Chipfu e-melata;
 mbu teke oo-pfu phe ugwo,
 gbaru phe nu.
⁷ Babilonu shi buru okoro,
 e meru le mkpola-ododo
 l'eka Chipfu.
 O gude iya mee mee tsuahaa
 ndu mgboko l'ophu.
 Ohamoha nguru me,
 shi l'okoro ono.
 Oo ya meru g'o gude ephe
 meahaa obvu obvu
 nta-a.
⁸ Babilonu dawaru l'otulupfu
 tsukposhihu.
 Unu rashia ekwa iya ike!
 Unu kpatakwaru iya
 obvu-etete g'o mebe l'eka
 iphe eme iya ehuka.
 ?A maru l'oo-shi nno buru
 iya ewekorohu?
⁹ 'Anyi gege emetakwa
 Babilonu iphe,
 eme iya nu;
 ole o to nwehedu
 ewekorohu.
 G'anyi paru iya haa
 g'onyenonu lashia
 ali iya; kele ikpe,
 nmaru iya nu ruwuaru
 akpaminigwe;
 mbu l'o ha ephekerephe

g'ẹka urwukpu nọ.'
 10 'Chipfu meakwaru;
 anyi bụru ndu
 pfuberekoto ozo!
 Unu bya g'anyi je l'úbvú
 Zayonu je akọo iphe,
 Chipfu,
 bụ Chileke anyi meru!'
 11 Unu rwachaa onu apfu unu
 arwacha!
 Unu achi-lia iphe,
 unu egudeje egbobuta
 onwunu!
 Chipfu kpaliakwaru ndu eze
 ndu Midiya;
 noo kele iphe,
 o tumberu bụ g'o mebyia
 ali ndu Babilonu.
 Chipfu a-gwata ugwo iphe;
 ugwo iphe,
 e meru eze-ulo iya.
 12 Unu palia ekwa-ohubama
 gude goshi l'ogu duru
 igbulo mkpukpu Babilonu!
 Unu cheshi nche ike!
 Mbụ-a unu mee gę ndu nche
 nọdu lę nche!
 Unu eje l'ęgbudu je edokaa
 ndu mpya-ogu;
 kele Chipfu e-mekwa iphe,
 o tumberu; mbụ iphe,
 o chi-buhuhawaru lę ya
 e-me ndu bu lę Babilonu.
 13 Unubę ndu bu l'aguga
 ęnyimu;
 tęme unu nweru ęku shii;
 ndzụ unu bvuaakwaru!
 Mbụ l'ęba-oghu ndzụ unu
 gbabuhuaakwaru!
 14 Chipfu, bụ
 Okalibe-Kakota-Ike
 gudeakwa onwiya
 ria angụ sụ lę ya
 a-chiru nemadzụ ye lę
 mkpukpu ono;
 ęphe eji iya kpimu;
 sweta iya g'ẹka igube
 swetaru.
 Tęme ęphe atụa okoo
 kpua unu.
 15 Oo okpehu iya bę o gude
 mee mgboko.
 O bụru mmamiphe iya bę o
 gude mee mgboko;
 o nguru anguru;
 bya egude nkwamęnya iya
 phushi akpaminigwe.
 16 O -mee; igwe raa ọrà; mini,
 nọ l'imigwe aphụa
 gbudugbudu.
 O nọdu emeje g'urwukpu shi
 l'ẹka igwe beru sọru

sọfuta.
 Teke o meru; igwe nọdu edze
 mini l'ọtukwapho
 egbigwe.
 Teme ọ nọdu eshije l'ulo
 eku iya kpofuta
 pherephere.
 17 Nemadzụ l'ophu te enwedu
 egomunggo.
 Teme ophu ọ dudu iphe,
 ọ maru.
 Iphere gudekọta iphe,
 bukpo ndu akpụ ụzu;
 ọ buru ntekpe,
 ephe kpushiru meru
 phẹ iya;
 kele ntekpe phẹ obu
 bukota ughoshi.
 Ọ tọ dudu ophu atụ unme.
 18 Epe bukota iphe-mmanụ;
 iphe,
 e gude agba mgbonu.
 O -rwuepho teke aa-nụ phẹ
 aphụ; ephe alaa l'iyi.
 19 Onye ono, bụ okiphe oshilokpa
 Jiékọpu ono ta adukwa
 ge ndu k'ono;
 kele ọo ya bụ onye
 meru iphemiphe;
 mechakpoo okpa-ipfu ono,
 bụ okiphe iya ono.
 Onye ono bẹ epha iya
 bụ Chipfu,
 bụ Okalibe-Kakọta-Ike.
 20 Ọ kwa ngu bụ ogbunkụ,
 mu gude alwụ ọgu.
 Ọ bụ ngu bẹ mu egudeje
 chikaa oha l'ophu.
 Ọ buru ngu bẹ mu egudeje
 mebyia ali-eze l'ophu.
 21 Ọ bụ ngu bẹ mu egudeje
 chikaa inya;
 yee ndu nọ phẹ l'eli.
 Mu nọdu egudeje ngu chikaa
 ugbo-inya;
 yee ndu agba iya nụ.
 22 Ọ bụ ngu bẹ mu egudeje
 chikaa nwoke yee
 nwanyị.
 Ọ buru ngu bẹ mu egudeje
 chikaa ndu bụ ogerenya;
 yee ndu bụ okoro bya.
 Ọ buru ngu bẹ mu egudeje
 chikaa nwoke ogbaga;
 yee nwanyị ogbaga.
 23 Ọ buru ngu bẹ mu egudeje
 chikaa onye eche aturu;
 yee aturu iya.
 Ọ buru ngu bẹ mu egudeje
 chikaa onye akọ opfu;
 yee eswi, o gude akọ iya.
 Ọ buru ngu bẹ mu egudeje

chịkaa ndu achị ọha;
yẹe ndu-ishi.

²⁴ “Tẹme; ọzo bụ ịe mu a-nduepho unu l'iphu pfa Babilonu; yee iphe, bukpo ndu bukota l'ali ndu Babilonu l'ophu ugwo iphe, epe meru l'ubvu Zayonu.” Nokwa iphe, Chipfu eepfu bu onoya.

²⁵ Wakwa iphe, Chipfu eepfu
baa:

“Lekwa; mu bukwa ogo duru
ngu;
gube ubvu ono,
anoduje emebyishi
emebyishi ono;
mbu unube ndu ono,
mebyishikotar eliphe
l'ophu ono.

Mu a-machiru ngu eka
l'oburu ogo duru ngu.

Mu eshi ịe mkpakpa-onu ubvu
pfa ngu phuzeta l'ali;
mee ngu l'iburubvu,
a kporo oku.

²⁶ Ophu o dudu mkpuma
aa-kwata l'ehu ngu
k'eme mkpuma,
gude ulo.

Ophu o dukwapho mkpuma,
shi iya nu,
e gude atụ okpa-ulo.

Noo kele ịi-dabyiru buru
okorobo-egu jasụ
l'ojeje.

Nokwa iphe, Chipfu eepfu
bu ono.

²⁷ Unu palia ekwa-ohubama
l'ali ono!

Unu gbua opu tsoru ohamoha!
Unu dozia ohamoha g'ephe
tsoo ya ogo.

Unu eje ekua ndu ali-eze,
nonu g'ephe tsoo ya ogo;
ndu Araratu; waa ndu Mini;
waa ndu Ashikenazu!

Unu hota onye-ishi-ogogu,
a-buru iya ogo!

Unu achifuta inya ye g'o
zeru gbiigbiigbi
je g'eka igube etsu.

²⁸ Unu dozia ohamoha g'ephe
tsoo ya ogo;
mbu ndu eze ndu Midiya;
waa ndu achị ọha phe;
waa ndu-ishi phe;
mekpoo ndu ali eka
nokota phe l'eka g'ephe
hakota.

²⁹ Ali anma jiiijii bya echi
gburugburu; kele iphe,
Chipfu chiru k'eme
ndu Babilonu dukwa
g'o du.

Mbu l'oo-me ali Babilonu
l'ophu l'oburu ochobu;

k'ophu bu l'ọ tọ dudu
onye byaru ebubaaru
iya eburu.

³⁰ Ndu ojuju ndu Babilonu be
hakwaru alwu oju
lachaa je anodu l'ulo phe,
a kpushiru ike.

Ike be bukotawaru phe nu;
ephe duwaa g'unwanyi.

Eka ephe bu ebubu be a
tuwaru oku.

Mgboro-igwe, o gude
gbaa upho iya be a
nyajishiwaru.

³¹ Onye okpa-egwa lanu
anoduje agba etso
nwibe iya;
onye-ozu etso onye-ozu ozo;
bukpoerupho ndu eze ezi
eze ndu Babilonu
la nataakwaru iya
mkpukpu iya l'ophu
l'ophu.

³² Eka mini asokahu asokahu
be a kuchichaakwaru;
bya atufu oku l'uda l'uda,
dugbaa l'eka ono.

Ndu ojuju be meji tofuwaru."

³³ Wakwa iphe, oofu; mbu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike; mbu Chileke ke ndu
Izuru:

"Nwada Babilonu dukwaa
g'alị eka aazoshi eswa
le balị teke aazọ iya
tolitoli.

Teke aa-kpa iya g'onye akpa
ji rwaakwaru."

³⁴ "Nebukadineza, bu eze ndu
Babilonu ripyawaru
anyi.

O mewaru; ophu anyi amaedu
iphe, anyi eme.

O mewaru anyi;
anyi buru ite iphoro.

Oo g'ejo agwo elweje iphe-a
bu g'o lweru anyi
bya egude oku anyi rijia
epho;
bya agbe teke ono gbofu
anyi.

³⁵ G'iwashi, e weru l'anu-enu
anyi tukokwaru ndu
Babilonu l'ehu!"

Nokwa iphe, ndu bu l'ubvu
Zayonu epfu.

"Ge mee anyi tukokwaru
l'ishi ndu bu l'alị ndu
Babilonu!"

Nokwa iphe, ndu bu le
Jerusalemu epfu.

³⁶ Oo ya bu le-a; wakwa iphe,
Chipfu epfu baa:

“Lekwa; mu a-gbaru unu
odzori; melata iphe,
e meru unu.

Enyimu phẹ bẹ mu e-me
g'ọ tashihu;
bya emee ogba mini
phẹ g'ọ tashihuchaa.

³⁷ Babilonu e-mechaa buru
ikpọzu;
ẹka nkuta-ọswa bugbaa;
waa iphe, a-nọdu anyị
ishi ẹdzu;
tẹme l'e gudekwa iya
phọ agba mgbonu;
ẹka ọ tọ dudu onye bya
eburu iya eburu ọzo.

³⁸ Ndibe iya g'ẹphe ha asugbaa
ekiri g'oduma.

Mbụ l'ẹphe asugbaa kororo
g'unwu oduma nshii.

³⁹ Obenu l'ọ teke ono,
oonwu phẹ
phuruphuru g'ọku ono
bẹ mu e-shiru phẹ nri
obo-iphe;
mee mée atsuahaa phẹ;
k'ọphu ẹphe a-chiepho
ochi kpokirihuchaa
akpokirihu;
kuwaruro mgbenya,
ẹphe tee tehubaedu etehu.

Nokwa iphe, Chipfu eepfu
bụ ono.

⁴⁰ Mu a-kwata phẹ tụa l'alị g'unwu
aturu, a chị eje egbushi;
mbụ g'ikpoto ebili;
yẹe ikpoto egbu.

⁴¹ Lewarọ g'e gude gude ndu
Sheshaku;
g'e gude lwuta ndu ndiphe
l'ophu shi gude eku
onwophe.

Ọ buakwaa iphe, anyị
ishi ẹdzu l'echilabọ
ohamoha.

⁴² Enyimu byaakwaru utso
rippyabẹ alị ndu
Babilonu.

Ọ buru gborogboro, ọoso bẹ
o gude sopyabe iya.

⁴³ Mkpukpu lẹ mkpukpu,
nọ iya nọ bukataru
ochobu; kpọhu nkụ;
buru alị evevee;
alị ẹka adudu onye bu
iya nụ;
ophu ọ dudu onye eshi iya
eshishi.

⁴⁴ Mu a-hù Balụ ahùhù l'alị
ndu Babilonu.

Mu emee ya l'ọ gbọo iphe,
o lwehawaru elwelwe.

Ohamoha taa wūedu
 awū-pfu iya.
 Tēme igbulọ mkpūkpu
 Bábilonu adakpōshihu.
 45 Ndibe mu; unu shikwa
 l'ime iya wūfuta!
 Unu gbakwaa ọso ndzū unu!
 Unu gbalakwaaru oke
 ẹhu-eghu Chipfu!
 46 Gẹ meji ta tọfukwa unu;
 ophu unu atsuhukwa
 ebvu;
 teke unu a-wata anū ude
 ọgu l'alì ono;
 a -tùkpoo ọwa-a apha-a;
 apha ọzo l'aawata ọzo;
 mbū teke iwashì adū
 l'alì ono;
 tēme onye-ishi anọdu
 etso onye-ishi ọgu.
 47 Ọo ya bụ; o nweru teke
 dufutaje nū,
 bụ teke mu a-nū nshi
 ndu Bábilonu aphū.
 Alì phẹ l'ophu bẹ ee-me
 iphe-iphere.
 Ndibe iya, e gburu egbugbu
 adabyigbaaru adabyiru
 l'ime iya.
 48 Noo teke imigwe;
 mẹ eliphe l'ophu;
 yee iphe, bụkpoo iphe,
 nọkota iya nū
 a-tū ụzu l'ẹka ẹhu atso
 phẹ ụtso l'opfu ẹhu
 ndu Bábilonu;
 kẹle ndu mmebyi,
 shi l'uzo isheli abya phẹ
 etso ọgu."
 Nokwa iphe, Chipfu eepfu
 bụ ono.
 49 "Ọ kwa gẹ ndu Bábilonu
 meru ndu mgboko l'ophu;
 ẹphe daa pọpoo
 bụ gẹ ndu Bábilonu ono
 a-da pọpoo
 ẹphebedua.
 Ọ bụru iphe, kparū iya nū bụ
 g'ẹphe gude gbua ndu
 Ízurẹlu.
 50 Unubẹ ndu nahuru ogu-echi;
 unu tųgbuekwapho!
 Unu be jekpọkwa
 anmarwube!
 Unu nọdukpooro ụzenya
 nyata Chipfu!
 Unu anyatakwapọ
 Jierúsalemú!"
 51 "E kpuakwarū anyi iphu
 lẹ ntụ;
 kẹle a kọwaru anyi ọnu.

Teme iphere kpuchiwaa
 anyi iphu;
 noo kele ndu ohozo
 bahuru l'eka dugbaa
 nsọ l'ulo ke Chipfu.”
 52 Wakwa iphe, Chipfu epfu
 baa:
 “Mboku abyanu-a, bu mboku,
 mu a-nu nshi aphu.
 O buru iphe, a-nodu ada l'alj
 iya l'ophu
 bu atsü ude, ndu e mekaru
 iphe atsü.
 53 O to dukwa m'obetaru
 Babilonu jerwuchaa
 akpaminigwe;
 bya emee ulo, a kpushiru
 ike nkiya, du ephekerephe;
 mee ya;
 ophu aabahudu iya abahu;
 be mu e-yele-a ndu e-je
 emebyishia ya.
 Nokwa iphe, Chipfu eepfu
 bu ono.
 54 Uzu-ekwa adakwa le
 Babilonu; uzu,
 egoshi l'e mebyishiwaru
 iphe,
 paru eka l'alj ndu
 Babilonu.
 55 Chipfu abyawaa emebyishi
 Babilonu;
 byanyikota oke uzu ono,
 aanoduje atu l'ime
 iya ono.
 Ndu ohogu atu akpara
 g'eze-enyimu abya.
 Uzu, ephe a-nodu atu ala
 ephekerephe.
 56 Noo kele onye mmebyi
 byawaru emebyishi
 Babilonu.
 Ndu ojogu iya be a
 kpuchawaru le ndzu.
 Teme a gbajishiwa uta
 phe mkpurikpu
 mkpurikpu;
 kele Chipfu bu Chileke,
 apfuje nemadzu
 ugwo g'iphe,
 o meru gbaru.
 O je l'apfu iya ugwo pfu-dzu
 ya ya apfu-dzu.
 57 Mu e-me ge ndu-ishi iya;
 yee ndibe iya, maru iphe;
 yee ndu-ishi ojogu iya;
 me ndu-ishi
 mkpukpu phe;
 mekpoo ndu ojogu phe;
 ngua mee g'o tsu
 phe atsutsu.
 Mgbenya atuko tushi phe;

ephe tee tetabaedu
 eteta jasū l'ojejoje.”
 Nokwa iphe, oopfu;
 mbū onye eze ono,
 bụ Chipfu; bya abūru
 Okalibe-Kakōta-Ike ono.
⁵⁸ Wakwa iphe, oopfu;
 mbū Chipfu bụ
 Okalibe-Kakōta-Ike:
 “Igbidigbi igbulō Bābilōnu
 ono bē ee-tsukpōshichaa
 etsukpōshi.
 L'a tūfu ōku l'ephekerephe
 ōnu-abata iya ono.
 Ndiphe eria aphū see akanya
 kē mmanū.
 Ohamoha abuerupho ōku bē
 ephe e-jeru ozi jasū
 ike abvū phē.”

⁵⁹ Wakwa ozi, onye mpfuchiru Chileke, bụ Jieremaya ziru Seraya, bụ nwa Neraya bya abūru nwanwa Maseya; teke ono, o jeru Bābilōnu ono; o buri ephe lē Zedekaya swi; mbū eze ndu Jiuda teke o bwaru eze apha eno. Seraya ono bụ onye-ishi, bụ iya achōtaje ēka ndu ije a-kwajē. ⁶⁰ Jieremaya tūkoephe ejo-iphe, a-nwuru Bābilōnu dekotā l'ēkwo; mbū iphemiphe ono, e dekotaru k'opfu ehu Bābilōnu ono. ⁶¹ Iphe, o pfuru Seraya bụ: “Teke i jerwuēkwarupho Bābilōnu; gūkwa iphemiphe-a g'a nūmadzuru. ⁶² Iphe, ii-pfufua bụ: ‘Gūbe Chipfu; i pfuwaru su l'ii-mebyishi ēka-a; k'opfu bụ lē nemadzū tee buēdu iya ebubu; opfu anū a-nōedu iya; l'ōo-buru ochobu ojejoje!’ ⁶³ Teke i gūchaerupho ēkwo-a; l'ilibe iya mkpuma woru chie l'ime enyimu Yufurētisu. ⁶⁴ Iphe ōzo, ii-pfufua ye iya bụ: ‘Noo gē Bābilōnu a-tšū ōtsuri bụ ono; opfu oo-sebaedu ōzo. O buri iphe, a-kpa iya nū bụ ejo-iphe, mu abya eme g'ō dapfu iya; opfu ike adūbaedu ndibe iya.’ ”

Noo ēka opfu Jieremaya jeberu bụ onoya.

52

Teke Zedekaya bụ eze ndu Jiuda
 (2Ndu 24:18-20; 2Iphe 36:11-16)

¹ Zedekaya bē nōwaru ukporo apha l'apha lanū teke o watarū abūru eze. Iphe, o nōru l'aba-eze lē Jierusalēmu buri apha iri lē nanū. Epha ne iya bụ Hamutalu nwada Jieremaya kē Libuna. ² O meru iphe, dū ēji l'ēnya Chipfu gē Jiehoyakimu meru. ³ O buri ēhu-ēghu, eghu Chipfu bē iphe ono gude nwā l'ēhu ndu Jierusalēmu; mē l'ēhu ndu Jiuda; jeye teke o chifuru phē l'atatiphu iya.

Zedekaya nōnyaa; bya ekwefuaharu eze ndu Bābilōnu ike.

Adada Jierusalēmu
 (2Ndu 25:1-7; 2Iphe 36:13-21; Jier 39:1-10)

⁴ Tōbudu iya bụ; o be l'apha, kwe Zedekaya apha tete, o watarū abūru eze; l'abalī k'iri l'ōnwa iri; eze ndu Bābilōnu, bụ Nebukadineza chīta ikpoto ndu Ojōgu iya; ephe byatashīa Jierusalēmu. Ephe kepheta mkpūku ono; bvuphee ya ose-ōgu mgburugburu. ⁵ Ephe kepheta mkpūku ono jeye l'apha, kwe eze, bụ Zedekaya apha iri lē nanū; e -shi teke o watarū abū eze. ⁶ G'o rwuru abalī kē tete l'ōnwa eno bē ēgu-ememe, dū lē mkpūku ono kabaa njo; k'opfu ndu bu iya nū te nwehēdu nri, ephe e-ri. ⁷ O rwua mbōku ono; e tsukpōo igbulō mkpūku ono. O be l'enyashi iya; ndu Ojōgu l'opfu tsukahū gbalaa. Eka ephe shiru gbalaa bụ l'ōnu ōguzo ono, dū lē mgbaka igbulō labo ono, dū lē mgboru mgbabu eze. Teke ono bē ndu ojōgu ndu Bābilōnu kephera mkpūku ono mgburugburu. O buri ēka ephe shiru bụ ūzo nsūda Araba. ⁸ O lē ndu Ojōgu ndu Bābilōnu chipyaberu eze, bụ Zedekaya je egude iya lē baswaa alī, dū lē Jieriko. Ndu Ojōgu iya buhaa ya tsukashīhu. ⁹ Ephe kpua eze, bụ Zedekaya lē ndzū; kpuru iya kpu-pfu eze ndu Bābilōnu lē mkpūku Ribula, bụ ēka o nō nmaa ya ikpe. ¹⁰ O buri lē Ribula l'ēka ono bē eze ndu Bābilōnu nō gbushia unwu Zedekaya; Zedekaya nōdu ele iya enya; o nōdu egbushi phē. O byakwapho bya atūko ndu-ishi l'alī ndu Jiuda gbushikōta. ¹¹ O bya aswōshia Zedekaya akpuru enya; bya egude egbirigba, e meru l'oniyirubvu tūgbabe iya kpūta lashīa Bābilōnu; je eworu iya tūa mkporo; o nōdu l'ēka ono jasū teke o nwūhuru.

¹² O bya erwawa g'onwa ise du l'abalí iri; l'apha, kwe Nebukadineza apha iri le tete, e -shi teke o wataru abú eze ndu Bábilonu; Nebuzaradanu, bu onye-ishi ndu ojogu, eche Nebukadineza nche; mbu onye-ozí eze ndu Bábilonu ono jeshia Jierusalému. ¹³ O je atua oku l'eze-ulo Chipfu; me l'ulo-eze; me l'ulo, dukota le Jierusalému; mbu l'ulo ndu oke amadu be o tukotaru oku. ¹⁴ Iphe, bu ndu Ojogu, onye-ishi ojogu ono, echeje eze nche chi; ephe je l'eka ono; be tsukposhiru igbulo, e gude kpupheta Jierusalému mgburugburu. ¹⁵ Nebuzaradanu, bu onye-ishi ndu ojogu, echeje eze nche tuko iphe, bu ndu phoduru le mkpukpu ono rwukoo lashia Bábilonu; ephe le ndu lapfuru eze ndu Bábilonu alapfu; mekpoo ndu emeje ona, phoduru nu. ¹⁶ Onye-ishi ndu ojogu ono, bu Nebuzaradanu be ndu ophu o haru haa bu ndu ophu kachakpoo aburu ndu ukpa l'alí ono; g'ephe jeje ozi l'opfu-vayinu; me l'opfu.

¹⁷ Itso onyirubvu, du l'eze-ulo Chipfu; me ogba-kperekpere; me iphe ono, e shi eyeje mini ono, e gude onyirubvu kpua, du iya nu; be ndu Bábilonu kpyashichaaru akupyashi; vuta onyirubvu ono lashia alí Bábilonu. ¹⁸ Ephe vutakwarupho ite; me iphe, eegudeje ekpo ntu; me iphe, apaje oghu oroku; me gbamugbam; waa iphe, bukpo iphe, a kpuru l'onyirubvu, eegudeje eje ozi l'eze-ulo Chipfu; ¹⁹ Onye-ishi ndu ojogu ono bya achitakwapho eze ochi; yee iphe, aaguje oku; yee gbamugbam; mekpoo ite; me iphe, aapfubeje oroku; mekpoo nkweka; mbu iphemiphe, bukpo iphe, e meru le mkpola-ododo yee k'ochaa.

²⁰ Onyirubvu, lakotaru l'itso labo ono; me l'iphe ono, e shi eyeje mini ono; yee oke-eswi onyirubvu iri l'ebo ono, shi nodu iya le mkpula ono; me l'o-gba-kperekpere ono, buchaa iphe eze, bu Solomonu meshiru dobe l'eze-ulo Chipfu; be erwa, du iya nu be ataa tukotadu onu iya. ²¹ Itso ono be eli iya dugbaa nkwo-eka iri l'eso l'ehu l'ehu. Iphe, itso ono du gbaa mgburugburu buru nkwo-eka iri l'ebo. E meru itso ono; uzo du iya l'echi. Igbidigbi itso ono dugbaa mkpushi-eka eno eno. ²² Nchi-itso, a tu-koberu l'eli itso ono be eli iya du nkwo-eka ise ise. A bya egude ugbu ye l'itorokuma, a kpuchaaru l'onyirubvu; tsophee ya mgburugburu. Itso k'ebo; ye l'itorokuma, akpuru dobe iya buru iphe lanu ye l'ophuu. ²³ Itorokuma du ukporo eno l'iri l'ishii l'aguga iya. Mkpako itorokuma, akpuru dophee ugbu ono mgburugburu du ukporo ise.

*A kpuru ndu-ishi ndu Jiuda le ndzu
(2Ndu 25:18-21)*

²⁴ Noo ya; onye-ishi ndu Ojogu ono, bu ndu anoduje eche eze nche ono bya akputa Seraya, bu onye-ishi ndu-uke Chileke le ndzu; kputa Zefanaya, bu onye-uke, etsota Sereya; me umadzu eto, echeje nche l'onu-abata eze-ulo Chipfu. ²⁵ A bya abya le ndu ophu nokwadu le mkpukpu; o bya akputa onye aharu ahaha shi buru onye-ishi ndu ojogu; me umadzu esaa, shi agbazijeru eze idzu; kputa onye edejeru onye-ishi ndu ojogu ekwo, bu iya bu onye-ishi ndu egudeje ndu alí ono l'okpehu g'ephe je ugu; me ukporo umadzu eto, bu unwoke alí ono, a humaru le mkpukpu ono. ²⁶ Nebuzaradanu, bu Onye-ishi ndu ojogu, anoduje eche eze nche ono tuko g'ephe ha kputa kpu-pfuta eze ndu Bábilonu le mkpukpu Ribula. ²⁷ O buru le Ribula l'eka ono, du l'alí Hamatu be eze ndu Bábilonu no gbushia phe. Noo g'e shi kpua ndu Jiuda le ndzu l'alí phe laa alí ozo bu ono. ²⁸ Wakwa umadzu ole, Nebukadineza kpuru le ndzu lashia alí ozo. L'apha k'esaa, e -shi teke o wataru aburu eze be o chitaru ndu Jiuda unu umadzu esaa l'ukporo umadzu iri le nanu l'umadzu eto. ²⁹ O rwua l'apha ophu kwe iya iri l'esato, e -shi teke o wataru aburu eze; o shi le Jierusalému chita unu umadzu labo l'ukporo umadzu l'umadzu iri l'ebo. ³⁰ O be l'apha, kwe Nebukadineza ukporo apha l'apha eto, e -shi teke o wataru aburu eze; Nebuzaradanu, bu Onye-ishi ndu ojogu, anoduje eche eze nche bya achilaaru iya ndu Jiuda, du unu umadzu l'ukporo umadzu iri l'esaa l'umadzu ise. Mkpako ndu a kpuru le ndzu buru unu umadzu iri le nanu l'ukporo umadzu iri.

*A tufutaru Jiehoyakinu l'ulo-mkporo
(2Ndu 25:27-30)*

³¹ O buru l'apha, kwe Jiehoyakinu, bu eze ndu Jiuda ukporo apha l'apha iri l'esaa, e -shi teke a kpuru iya le ndzu be Evilu-Merodaku, byaru aburu eze ndu Bábilonu. O buru g'onwa iri l'ebo du l'ukporo abali l'abalí ishi; be o tufutaru Jiehoyakinu, bu eze ndu Jiuda ono l'ulo-mkporo. ³² O pfuru opfu oma yeru Jiehoyakinu; bya edobe iya l'onodu, kakota ree eme le ke ndu eze ozo, a tukoru ye l'ephe kpua le ndzu laa alí Bábilonu. ³³ O buru iya bu le Jiehoyakinu eyefu uwe mkporo iya; bya awata eri nri le teburu eze gbiriri jasu g'o no-beru. ³⁴ Mboku-mboku be eze anuje iya okpoga, oo-gudeje eme mkpa iya jeye g'o no-beru; mbu gbiriri jasu mboku, o nwuhuru.

Ekwo Ebvu-aphụ

Aphụ, byaru Jierúsalemu

- ¹ Lewarọ gẹ mkpụkpu ono
dabyiru buru ochobu;
mbụ mkpụkpu ono,
nemadụ shi tsụa
erupfu ono!
- Lewarọ g'ọ byaru adụ gẹ
nwanyị, ji iya anọedu;
mbụ onye ono,
shi paa ẹka apaa
l'echilabọ ọhamoha
ono!
- Onye ono, shi buru
eze-nwanyị l'iphe,
bụ alị-eze l'ophu;
bẹ byawa aburu ohu.
- ² Ẹnyashi ophu bẹ
ọorakotaje ẹkwa akpọ
pfula pfula.
Ẹnya-mini, shi iya l'ẹnya
sọshihu tsoru iya asha.
- Ndu yee ya dukota ọ
ree ta adudu mẹ
onye ophu abyaje
bya adua ya obu.
- Iphe, bụ ndu yee ya eshi
onyà bẹ dewaru
iya ye.
- Ẹphe byawa abukotaru
ndu ọhogu iya.
- ³ Gẹ Jiuda nọchaaru ọ
mkpamehu;
bya ejee
ozi mkpọnwu ẹhu;
bẹ ẹphe lashjaru ọhozo.
- Nta-a bẹ o buwaa l'echilabọ
ndu ọhozo.
- Ọle ọ to dudu ẹka ọ humaru
tuta unme.
- Ndu achị iya k'egude bẹ
gbaburu iya iphu
l'eka ọ nọ l'aphụ.
- ⁴ Ụzo, e shi eje Zayonu bẹ agụ
aphụ;
noo kele ọ tọ duedu onye
eshijekwadu iya eje
ọbo-iphe, a turu onu iya.
- Ọguzo, e shije abahụ iya
l'ophu bẹ
dachishihuwaru nụ.
- Ndu uke iya bẹ atsugbawaa
ude.
- Iphe, bụ unwumgboko
iya tuko nọdu l'aphụ.
Yẹbedua l'onwiya nọdu
l'oke iphe-ẹhuka.

⁵ Ndu ẹphe l'iya duru l'opfu gbẹ
 buru ndu-ishi iya,
 tẹme iphe,
 nọdu ejehuru phẹ.

Ọ buru ndu ọhogu iya bẹ ẹhu
 dū guu;
 kele ọo Chipfu bẹ meru
 g'aphụ dafuta iya;
 kele iphe-ẹji,
 o meru pawaru
 igwerigwe.

Unwegirima iya bẹ
 lakotawaru ọhozo.

Mbụ lẹ ndu ọhogu
 kpọtachawaru phẹ lẹ
 ndzụ.

⁶ Ûbvù, nwada Zayọnu shi
 dukota bẹ ọ tọ dūhedu.

Ndu-ishi mkpukpu ono
 dukotawa g'ele,
 ta ahụmaduru irwu-ẹsua,
 ọo-ta.

Ike bvụwaru phẹ l'ẹka
 ẹphe agbalaru ndu
 achị phẹ nụ.

⁷ Lẹ mbọku ono,
 mkpukpu Jierúsalemụ
 wataru eje iphe-ẹhuka ono;
 mbụ g'ọ wataru aghaphe
 phuuri ono;
 bẹ ọ nyataru ẹguru iphe,
 o shi nweru teke k'ichee.

O be teke ndu nkiya
 dabaru l'ẹka ndu ọhogu;
 ọphu ọ tọ dūedu onye
 yeru iya ẹka.

Ndu ọhogu iya hụma iya;
 bya ajaahaa ya ewenu;
 kele ọ dakpọhuwaru.

⁸ Mkpukpu Jierúsalemụ
 meakwaru iphe-ẹji,
 paru ẹka apaa;
 shiwaa nno merwua
 onwiya.

Iphe, bụ ndu shi akwabeje
 iya ùbvù nọdu akpọwa
 iya ẹbo l'afụ;
 noo kele ẹphe hụmawaru
 iya l'ẹka ọ gba ọto.

Yẹbedua l'onwiya nọdu
 atsụ ude;
 bya eworu iphu ghachi
 l'uzo ibe iya ọzo.

⁹ Emerwushi ono,
 o merwushiru onwiya
 ono bẹ rakwawaru l'iphe,
 ọ nma l'upfu.

Ọ tọ riduru ọriri rì-vu ẹgube
 iphe,
 a-dafuta iya nū
 l'atatiphu.

Ọo ya bụ; ọ daa darwua alị

k'òphu dụ biribiri;
 Ọphu ọ tọ dudu onye
 ọya ya obu.
 Gube Chipfu; humanu egube
 iphe-ehuka, mu eje;
 Ọhogu mu ono be
 lwu-kpewaru nu!
 10 Ọhogu ono be chitakotawaru
 iphe, bu eku,
 o nweru enweru.
 Ọ humanu oha ono,
 bu ndu ta amadu Chileke
 g'ephe wubaru l'ulo,
 du nsọ iya;
 mbu ndu ono,
 gube Chileke dachiru
 abata le ndzukọ ndu
 nkengu ono.
 11 Ndu nkiya g'ephe ha l'atsukota
 pfupfupfu l'eka ephe achọ
 nri eriri.
 Ephe egudeje eku phe
 gbanweta nri;
 g'eeshi g'ephe dzukporu
 nu ndzu.
 "Gube Chipfu; lena enya
 nyata mu;
 kele a ta gubeeduru
 mu iphe."
 12 ?Tọ dudu iphe, ọ bu l'enya
 unube ndu aghata
 aghata?
 Unu chikakpodapho enya
 achika; maru
 ?o nweru iphe-ehuka,
 dujeru g'ophu mu
 eje-a?
 Mbu iphe-ehuka-a, e meru g'ọ
 dapfuta mu-a.
 Ọ buru Chipfu be meru
 g'iphe-ehuka obu
 dapfuta mu;
 mbu le mboku ono oke
 ehu-eghu iya enwu
 phuruphuru ono.
 13 O shi l'ephekerephe tufu oku;
 ọ bya atuko mu okpu
 kepyashajaha.
 O wotaru ugbu geberu mu ge
 mu ye okpa;
 bya enwuphu mu azu.
 O mewaru ge mu buru
 onye nkinyi;
 Mboku-mboku be mu anoduje
 aave aveve.
 14 Iphe-eji, mu meshiru be
 o mewaru ọ buru
 odogoro;
 O gudewaa eka iya kekọ
 ya ekekọ.
 Ephe tukowa kwotobe
 mu l'olu.

Nnajiuphu bẹ mewaru ike
bvụ mu;
bya eworu mu ye l'ẹka
ndu ka mu ọkpẹhu.

¹⁵ Nnajiuphu bẹ jikawaru ndu
ike dụ l'ọgu, bụ ndu ono,
mu l'ẹphe shi nọdu ono.

Ọ chikoberu ndu ojuju g'ẹphe
bya etso mu ọgu;
mbụ g'ẹphe gwee
unwokokorobyia mu
arakabya.

Nnajiuphu bẹ zowaru nwada,
yẹe nwoke akwajeduru
ono bụ Jiuda tolitoli;
g'onye azoshi mẹe
l'akpuru vayinu.

¹⁶ Ọo iphe ono meru g'o gude
mu nọdu ara ẹkwa;
mbụ ẹnya-mini nọdu
alwa mu kẹ putuputu
l'ẹnya.

Ọphu ọ tọ dudu onye nọ mu
ntse, l'a-dụ mu obu;
mbụ onye l'e-me
g'obu guzeta mu.

Unwegirima mu bụwaa
nkinyi;

Noo kẹle ọhogu ono bẹ
lwu-kpewaru nụ.

¹⁷ Mkpukpu Zayonu bẹ
chiliwaru ẹka g'a
gbaaru iya mkpu;

Ọle ọ tọ dudu onye l'a-dụ
iya obu.

Chipfu tu-buwaru opfu
ẹhu Jiékọpu g'ekemu;
mbụ gẹ ndu bupheru
iya mgburugburu
bukotaru ọhogu iya.

Jierusalẹmu bẹ buakwaa
iphe,
aasọ nsọ l'echilabọ
phẹ.

¹⁸ Chipfu bẹ emekwa iphe,
pfuru ọto;

Noo kẹle ọo mbedua bẹ
kwefuru ike l'ekemu
iya.

Unwu-eliphe;
unu ngabekpodapho
nchi;

Unu lekpodapho ẹgube
iphe ẹhuka, mu eje!

Unwada mu waa
unwokokorobyia mu
bẹ a kpukotawaru
lẹ ndzụ.

¹⁹ Mu rakuru ndu mu
l'ẹphe dụ lẹ ree;
Ẹphe woru mu dephua.
Ndibe mu, bụ ndu-uke;

mẹ ndu bụ ọgerenya
 bẹ bụkotawa
 mkpurupyata l'ime
 mkpukpu ono;
 l'eka ephe achọ nri,
 ephe e-ri nọdu ndzụ.
²⁰ Gube Chipfu; hụmanu aphụ,
 byaru mu nụ.
 Mu nọwaa l'oke iphe-ehuka.
 Obu mu bẹ te ebvueduru
 ebvuru; kele mu
 kwefunukawaru ike.
 L'ime mkpukpu bẹ e gude
 ogu-echi egbushi
 nemadzụ.
 L'ulo bẹ buepho mgbu-ọnwu
 bẹ nọ iya nụ.
²¹ Ndiphe bẹ nụmawaru ude,
 mu atsụ.
 Ọle ọ tọ dudu onye l'a-dụ
 mu obu.
 Ndu ọhogu mu g'ephe ha
 bẹ nụmawaru k'aphụ,
 byaru mu nụ;
 Ephe nọdu ete eswa l'ọo ngu
 meru mu iya.
 Menaa gẹ mbọku ono,
 i pfuru opfu iya
 ono rwua;
 k'ophu ephe a-dụ gẹ mu dụ-a.
²² G'ejo-ememe, ephe emegbabẹ
 rwuna l'atatiphu ngu;
 Menaa pẹ egube,
 i meru mu l'opfu lẹ mu
 mesweru ono.
 Ude, mu atsụ bẹ panukawaru
 eka;
 meji nọdu atọfu
 mu atọfu.

2

Ikpe Chipfu

¹ Lenu gẹ Nnajiuphu gude
 urwukpu,
 shi l'ehu-eghu iya
 sọ-kpute nwada Zayonu.
 Ọdu-biribiri ndu Ízurelu
 ono, e shiwaa wolia
 o jerwuwa l'imigwe
 ono bẹ ọ kwadawaru
 l'alj.
 Mbọku ono, ẹhu eghu iya
 eghu ono
 bẹ ọ tọ nyataduru eka
 ọtu-kobeje ọkpa ono.
² Nnajiuphu bẹ taswiberu
 obu tuko eka Jiékọpu
 bu mee umerekete;
 ọphu ọ tọ phuduru
 iya obu-imemini.
 Ọo oke ẹhu-eghu iya bẹ o

gude tsukpòshichaa
 ẹka nwada Jiuda
 kpùshichaaru ike.

Ọ kwatsuwaru ali-eze iya;
 mẹ ndu nọ l'aba-eze iya;
 shi nno meru ujikputeru
 tų phẹ.

³ O gude g'ẹhu-eghu iya enwu
 phuruphuru
 nashichaa Ízurelu ike,
 o nweru enweru g'ọ ha.

O sephuru ẹkutara iya azu
 lẹ teke ono,
 ndu ọhogu phẹ
 abyarwutawa.

O tsupyashiru Jiékọpu g'ọku,
 enwu enwunwu;
 mbu g'ọku, atukoje iphe,
 nọ iya mgburugburu
 tsukọta.

⁴ O setawaru apfu iya
 g'onye ọhogu.

O gudewaa ẹkutara iya
 seta iya kẹ jijiji g'onye
 ọhogu.

Iphe, bu ndu ono,
 du ubvu l'enya bẹ ọ
 tükowa gbushia.

Ọ buru l'ulo-ẹkwa nwada
 Zayonu bẹ ọ votaru
 oke ẹhu-eghu iya
 kpukposhi g'ọku.

⁵ Nnajiuphu bẹ dūwaa g'ọhogu.

O mewaru Ízurelu umerekete.
 O mebyishikotawaru ulo
 ibe-eze iya g'ọ ha;
 bya emebyishikotawa
 ẹka a kpukotaru o
 shihuchaa ike.

Nggumaphu; waa ẹkwa-aphu
 bẹ o mewaru ọ kabaa
 shii l'ẹhu nwada Jiuda.

⁶ O gudewaa ẹhuka phokashia
 ẹka o bu g'onye
 phokashiru mgbabu;
 bya emebyishiwa ẹka ono,
 ẹphe edzukobeje ono.

Chipfu bẹ mewaru gẹ
 Zayonu zohachaa ọbo-iphe,
 nwegbaarų teke aboje iya;
 mękwapho
 eswe-atuta-unme iya.

O gudewaa g'ẹhu-eghu iya,
 enwube phuruphuru
 ọphu ọ tọ gubeeduru
 onye eze;
 waa onye uke iphe.

⁷ Nnajiuphu bẹ jikawaru
 ọru-ngweja iya.

Ọ pawaru ulo iya, du nsọ haa.
 O wowaru ibe eze,

dukota lẹ Jiuda ye ndu
 ohogu l'ẹka.
 Ẹphe nọdu l'ime ọlo Chipfu
 ṭa rwurwurwu g'ọ
 ḅu mbọku, obo-ipe.
⁸ Chipfu ḅe p̄fwaru iya hoo haa
 s̄u l'oo-tsukp̄shikota
 igbulọ, e gude kp̄-pheta
 nwada Zayonu
 mgburugburu.
 O kpabuwaru iya oke.
 Ophu o sephuduru ẹka azu;
 haa ya emebyishi.
 O mewaru g'ẹka a kp̄shiru
 ike;
 waa igbulọ raa ẹkwa
 aphụ.
 Ẹphe t̄uko g'ẹphe ha yifuk̄ota.
⁹ Onu-oguzo iya b̄e
 mibachawaru emiba
 l'ime al̄i.
 Mgbo-igwè iya b̄e o
 nyakwoshichawaru
 anyakwoshi bya eworu
 iya mebyishia.
 Onye eze iya; m̄e ndu-ishi iya
 b̄e lak̄otawaru ohozo
 je eburu.
 Ophu o d̄uedu ekemu,
 n̄o swiru p̄h̄e n̄u.
 Ophu ndu mp̄fuchiru iya l'ophu
 aph̄ujeedu ophulenyā,
 shi Chipfu l'ẹka.
¹⁰ Ipe, b̄u ndu b̄u ogerenya
 nwada Zayonu b̄e
 gw̄odoshihuchawaru
 l'al̄i;
 t̄uko n̄odugbaa kp̄oyoo.
 Ẹphe ch̄itawaru uwe-aphụ
 yegbaa;
 bya ekpota urwuku
 kp̄ube onwoph̄e l'ishi;
 Ẹnwumgboko Jierúsalem̄u
 b̄e kp̄ubewaru iphu l'al̄i.
¹¹ Mu kwawaru ẹkwa;
 ẹnya d̄uchawaa mu
 ragaraga.
 Mu n̄okwa l'oke iphe-ẹhuka;
 mej̄i n̄odu ak̄ufu
 mu ak̄ufu.
 Ipe, kpar̄u iya n̄u b̄u l̄e
 ndibe mu b̄e e meru
 ẹphe b̄uru mk̄purupyata.
 Ẹnwegirima nsh̄i;
 m̄e ndu e he l'ẹka b̄e
 mba t̄ushiru l'oma
 gbororo mk̄p̄uk̄pu.
¹² O b̄uru ḡe mba at̄ushiwa p̄h̄e
 ḡe ndu e merwuru ẹhu
 l'oma gbororo mk̄p̄uk̄pu
 ono;
 mb̄u teke ndz̄u p̄h̄e eyifuwa

eyifu l'utapfu ne p̄h̄e;
 b̄e ̄p̄he t̄uko arakugbaa
 ne p̄h̄e as̄uje: "̄?D̄enu nri,
 anyi e-ri? ̄?D̄enu m̄e,
 anyi a-ngu?"

13 ̄?B̄u ḡunu b̄e mu e-pfuru ngu?

̄?B̄u ḡunu b̄e mu a-t̄uru ngu
 yeru ḡube nwada,
 ȳee nwoke teke akwaswee
 ono, b̄u Jierúsalem̄u?

̄?B̄u ḡunu b̄e mu a-s̄u
 l'ì d̄u g'òo ya; k'òp̄hu
 mu a-d̄u ngu obu?

Ónyá, t̄ukoru ngu ̄hu
 b̄e aba k̄e yoyoyo
 g'eze-̄enyimu;

̄?B̄u onye b̄e e-me g'ì
 wek̄orohu?

14 ̄?Ph̄ulenȳa, ndu mpfuchiru
 ngu ph̄uru ngu b̄e b̄u ̄ka
 b̄e ̄p̄he dz̄uru ngu bya
 ab̄ukotar̄u ip̄he ̄sw̄e.

̄?P̄he te k̄puhaduru ejo-ip̄he,
 i meshiru goshi ngu;
 k'òp̄hu e gege aha
 ngu ak̄p̄ l̄e nd̄u.

Ip̄he, ̄p̄he ph̄uru ngu
 l'òph̄ulenȳa b̄e b̄u ̄ka;

T̄eme ̄ b̄uru ip̄he,
 dusweru ngu ̄zo.

15 Ip̄he, b̄u ndu aghata aghata
 b̄e ak̄uje ̄ka k̄pua ngu.

̄?P̄he aph̄uje okpur̄os̄wa;
 ph̄eeru nwada Jierúsalem̄u
 ishi k̄pakakpaka s̄u:

"̄?B̄u mk̄p̄k̄pu-a, e shi ekuje
 'nw̄oma-mma-a' baa;
 mb̄u '̄ehu-utso un̄wu-elip̄he
 l'ophu ono?' "

16 Ndu ̄hogu ngu l'ophu
 b̄e sawaru ̄nu galaba
 kwab̄eru ngu.

̄?P̄he aph̄uḡbaa okpur̄os̄wa;
 bya ata ikireze as̄uje:

"Anyi lwewaru iya!

̄?Oo n̄tan̄u-a b̄e anyi shi ele
 ̄nya iya ono.

N̄ta-a b̄e anyi n̄wa nd̄u;
 h̄uma iya l'̄nya."

17 Chipfu b̄e mewaru ip̄he,
 ̄ t̄uberu ememe.

O mewaru ip̄he ono,
 o pfuru ono,
 b̄u ip̄he ono,
 ̄ t̄u-buhawaru teke d̄u
 ̄nya ono.

̄?K̄watsuwaru ngu;
 ̄p̄hu ̄ t̄o ph̄uduru
 ngu obu-imemini.

O mewaru g'òhogu ngu
 t̄uru okoo k̄pua ngu;

- bya emewaa g'okpèhu
 kabaa adụ ndu i ò du ashị.
 18 Obu phẹ bẹ arakugbawa
 Nnajiuphu;
 Gùbè igbulò, nò-pheru nwada
 Zayonu;
 g'ènya-mini shi ngu l'ènya
 sònaa gborogboro
 g'ènyimu;
 eswe l'ènyashi!
 Ta adukwa teke ò-tùta unme;
 òphu ò dukwa teke ènya
 a-nwù-buhu ngu
 gbùgbùgbu.
 19 Gbalihu chia mkpu èkwa
 l'ènyashi;
 mbù lẹ egube teke ono,
 nche abalì awatajẹ ono!
 Gùha obu ngu wùshiaru
 Nnajiuphu g'onye
 wùshiru mini.
 Chilia èka ngu imeli raku iya
 l'òpflu èhu ùnwegirima
 ngu,
 bù ndu mba l'atùgbaa
 l'ishi mkpùkpù; kẹle ègu,
 eeme phẹ.
 20 Gube Chipfu; lenaa ènya
 hùmadupho.
 ?Bù onye bẹ i mejewaru
 ègube-a?
 ?Bù g'ùnwanyì taahaa anù
 ùnwegirima phẹ;
 mbù ùnwegirima,
 angùkwadu phẹ era?
 ?Bù g'e gbushiaha ndu-uke;
 mẹ ndu mpfuchiru
 l'ùlo-nso kẹ Nnajiuphu?
 21 Ègirima mẹ ògerènya bẹ
 tùkoru dabyigbaaru
 l'alì l'òma etsuzò.
 Unwokoro me ùnwumgboko
 mu phẹ bẹ e gudewaa
 ogu-èchi gbukòta.
 Oo mbòku, èhu egbu
 ngu egbu bẹ i
 gbushiru phẹ.
 I gbushiru phẹ;
 òphu ò tì phòduru phẹ
 obu-imemini.
 22 Oo g'èekukòbèje k'òbo-iphe-a;
 bù g'i kukòberu
 ndzù-agùgu g'èphe swiphe
 mu mgburugburu.
 Lẹ mbòku ono, èhu egbu
 Chipfu egbu ono bẹ ò
 tò dudu onye nahuru nù;
 òphu ò dudu onye
 phòduru nù.
 Iphe, bù ndu mu heru hefuta
 bẹ ndu òhogu mu
 sarù òsampfu.

3

Iphe-ehuka ndu Ízurelu erwu Jieremaya l'ehu

- ¹ Ọo mbẹdua bụ onye
gudekpọo ẹnya mu hụma
iphe-ehuka ono,
Chileke gude oke ẹhu-eghu
iya echi g'eechi
mgboro ono.
- ² Ọ chifuru mu; mee mu haa
eje l'iphóró jeahaa ije
l'ochii.
- ³ Ire-lanụ bụ l'o gudewaa
ẹka iya awago mu
mbọku-mbọku.
- ⁴ Anụehu mu; mę akpọ ẹhu
mu bę o mewaru ọ nọdu
ese ẹli.
- Ọkpụ, nọ mu l'ẹhu bę ọ
kụ-jishiwaru akụ-jishi.
- ⁵ Ọ gude iphe, atso ilu
waa iphe-ehuka kepee mu;
mbụ gude iya gbaphee
mu mgburugburu.
- ⁶ Ọ mewaru gę mu nọdu l'ochii;
gę ndu nwuhuhawaru nụ
teke dụ ẹnya.
- ⁷ Ọ kpụ-phetaru mu
mgburugburu;
k'ọphu bụ l'o to nwedu
ẹka mu e-shi lufu alufu.
- Ọ nyabewaru mu egbirigba,
anyi-tsuta mu anyi-tsuta.
- ⁸ Teke mu chiru mkpu nta
chia imo;
raa nta raa imo g'ọ
gbaaru mu mkpu;
- Ọ tọ ngabedu nchị l'epfupfu,
mu epfu anụ iya.
- ⁹ Ọ gudewaa mkpuma,
a gbakpọshiru
agbakpọshi dochishia
mu ụzo;
bya emewaa g'ụzo mu
dụkota
nggogongogodogo.
- ¹⁰ Ọo g'agụ akwagebeje-a
bụ g'ọ zę kwabęru mu;
Mbụ kwabę g'oduma,
domiru onwiya edomi.
- ¹¹ Ọ nwufuru mu l'ụzo,
mu eshije;
woru mu labushia
nanụ nanụ;
- Bya agbado mu;
mu dabyiru nkinyi mu.
- ¹² Ọ setawaru apfụ iya;
ọ bụru mbẹdua bę ọ
tuberu g'ọ gbaa ya.
- ¹³ Ọ wotaru apfụ,
shi l'ẹkpa apfụ iya;
woru iya sụbaa mu obu.

- 14 Mu bŭwaa onye ndibe
mu anõduje atü ũzu õchi;
Mbü onye aanõduje aguru
ebvü eswe l'enyashi
gude aja mu ewenu.
- 15 Oo iphe, atso ilu be o gude
nu-jia mu epho.
O buru age be o cheru mu
jasu o tsuaha mu atsutsu.
- 16 O gudewaa ejirija kujishia
mu eze;
bya azowaa mu tolitoli
le nu.
- 17 I nafuwaru mu nchi-adu-doo;
Mbü le mu zohawaru iphe,
bu iya bu ehu-guu.
- 18 Oo ya meru g'o gude mu
nodu epfu su:
"Ike buwakwaru mu;
Ophu iphe, mu ele enya
iya l'eka Chipfu
erwuokwaru mu pho eka."
- 19 Mu nyataru iphe-ehuka mu;
waa phururugbadaa,
mu aghaphe;
mbü iphe ono, atso ilu;
waa age ono.
- 20 Qobujeru teke mu nyataru
iya g'o ha; meji atofu mu.
- 21 Qobujeru mu -nyata iphe
lanu-a;
obu eguzeta mu.
- 22 L'oo n-yemobu Chipfu
ono meru g'o gude
ophu anyi atukodu
lakota l'iswi.
- Noo kele obu-imemini
iya te nwedu eberu.
- 23 L'utsu g'utsu be n-yemobu
waa obu-imemini
Chipfu ono aduje ophuu
ophuu.
- Apfushi ike ngu be paru
eka apaa.
- 24 Iphe, mu epfuje l'obu
mu bu l'oo Chipfu bu
okiphe, mu ketaru.
- Oo ya meru g'o gude
mu je l'anodu kwaberu
iya.
- 25 Chipfu be dukwaru
ndu ono,
no kwaberu iya nu le ree;
mbü onye ono,
anõduje ele enya iya.
- 26 Iphe, du ree bu ge nemadzu
nodu nggujinguji
kwabe;
nodu kwaberu Chipfu
g'o dzoo ya.
- 27 Egube ivu-erwa ono be
o duje ree ge nemadzu

vua ya le teke o bu okorobya.

- 28 G'onye obu nodu
 nggujungguji vuru iya
 nkinyi iya;
 Noo kele o Chipfu boru
 iya ya.
- 29 G'onye obu phozekwa
 kpube iphu l'ali;
 kele o nweru g'oo-du;
 l'e meeru iya iphe,
 oole enya iya.
- 30 G'o dobe upfuru-nchi
 iya g'onye echi iya eka
 chita ike iya;
 O haa g'e gude iphe-iphere
 nu-jia ya epho.
- 31 Kele Nnajiuphu taa -jikadu
 nemadzū jasū l'ojejoje.
- 32 O bu eviya l'oomeje g'aphu
 tsoru nemadzū;
 ole oophujekwapho
 obu-imemini.
- Kele n-yemobu iya be
 nyiberu anyibe.
- 33 O too nodujedu atso
 iya utso g'o mee
 g'iphe-ehuka waa aphu
 dapfuta unwu-eliphe.
- 34 G'e gude okpa zopyashia
 ndu ono,
 a turu mkporo le
 mgboko;
 35 mbu g'a nafu nemadzū
 iphe, rwuberu iya nu
 l'atatiphu
 Okalibe-kangokotaru-nu;
 36 mbu l'a -nafu nemadzū
 iswi-odu-mma, rwuberu
 iya nu;
 be iphemiphe ono g'o ha
 taa dukwa Nnajiuphu ree.
- 37 ?Bu onye a-du ike pfua opfu;
 mee ya g'o ree;
 m'o -buru le Nnajiuphu ta
 atuduru ekemu g'o ree?
- 38 ?Tobudu
 Okalibe-kangokotaru-nu
 be asuje g'iphe-ehuka
 waa iphe,
 du ree byapfuta
 nemadzū?
- 39 ?Bu gunu meru g'o gude
 nemadzū,
 no ndzu je anoduje
 atsushi aphu;
 le teke aahu iya ahuhu
 k'iphe-eji, o meru?
- 40 G'anyi nyochana uzo anyi;
 gbua ya igo;
 Lwaphuta azu lwapfuta
 Chipfu.
- 41 G'anyi palinaa obu anyi

- imeli;
 Chì-liaru Chileke, nọ l'imigwe
 ẹka imeli sù:
- 42 Anyi meswewaru;
 bya ekwefu ike;
 ọphu ì tị gueduru
 anyi nvù.
- 43 I kpuchiteru onwongu
 ẹhu-eghu gude chịa
 anyi ọso.
- I gbuwaru anyi; ọphu ì
 tị phuduru anyi
 obu-imemini.
- 44 I gudewaa urwukpu
 kpuchia onwongu;
 k'ọphu ọ tọ dudu epfupfu,
 anyi pfuru nù ngu
 e-rwuje ngu nchì.
- 45 I mewaru anyi bụru ndu
 dū ẹkpa-oyi;
 bụru ikpọzu l'echilabọ
 ndiphe.
- 46 Ndu ọhogu anyi l'ọphu
 bẹ sawaru ọnu galaba
 epfubyishi anyi.
- 47 Ndzụ-agụgu bẹ rwutawaru
 anyi;
 a gbabewaru anyi ọnyà.
- Mkpurupyata yee ọla-l'iswi
 dapfutawaa anyi.
- 48 Ẹnya-mini, asọe mu phọ
 gborogboro l'ẹnya ẹ
 mini nggele;
 Kẹle ndibe mu bẹ e
 meru umerekete.
- 49 Ẹnya-mini ta abyadù
 asoshi-buhu mu l'ẹnya;
 mbù l'ọonodujeepho
 asọ mu mkpürumkpuru;
⁵⁰ jasù teke Chipfu a-gbẹ
 l'imigwe lee ẹnya l'alì
 hụma mu.
- 51 Iphe, ẹnya mu ahuma
 meru aphụ ji mu obu.
 O bụru k'unwada mkpükpu
 mu ono bẹ kparù iya nù.
- 52 Ndu ọhogu mu anọduje
 achì nta mu g'onye
 achì nta ẹnu
 l'ẹbe abù l'o nweru iphe,
 mu meru phẹ.
- 53 Ẹphe nwuru mu ye l'ime
 nsù g'ee-shi g'ẹphe
 wota ndzù mu.
- Ẹphe nọdu atù mu mkpuma.
- 54 Mini rikputeru mu ishi;
 mu rịa lẹ mu chihuwaru.
- 55 O bụru l'ime wukirima
 nsù ono bẹ mu nọ
 raku gbẹ Chipfu.
- 56 I nūmawaru arwọrwo,
 mu rwọru ngu sù:

- Ba gbakwa mu nkuchi
 l'araku ono,
 mu rakuru ngu g'i
 gbaaru mu mkpu ono.
- 57 I kpiritaru mu ntse teke
 mu rakuru ngu ono.
 I sụ ọe mu ba tsushi ebvu.
- 58 Gube Nnajiuphu;
 ọ kwa ngu leri enya
 l'opfu ehu mu;
 bya agbafuta ndzu mu.
- 59 Gube Chipfu; i humawaru-a
 ejo-iphe, e meru mu;
 hanaaru mu enge!
- 60 I humawaru g'ephe
 gwataberu mu ugwo
 iphe, mu meru;
 mekwapho ejo-idzu,
 ephe achikotaru mu.
- 61 Gube Chipfu; i numawaru-a
 g'ephe epfubyishi mu;
 mekwapho ejo-idzu,
 ephe achikotaru mu.
- 62 Mboku-mboku be ndu ono,
 etso mu opfu ono;
 anodujeepho agba mu
 mgbamu;
 bya achiru mu ejo-idzu.
- 63 Lewa phe ro enya!
 Ephe -nodu anoo;
 ozoo l'ephe pfuru apfuru;
 be ephe egudejee mu
 pho agu l'ebvu;
- 64 "Gube Chipfu; pfukwaa phe
 ugwo, gbaru phe nu;
 mbu egube ono iphe,
 ephe meru du.
- 65 Kpo-chikwaa phe obu
 akpo-chi;
 G'ephe bukwaru ndu i
 turu onu.
- 66 Gudekwa ehu-eghu chipyabe
 phe;
 woru phe mebyishia
 le mkpula igwe ke Chipfu."

4

Onodu Jierusalemu, teke o daru

- 1 Lewarọ ọe mkpola-ododo
 ono,
 shi egbu nwijnwii ono
 byaru agbachihuwa
 agbachihu.
- Lewarọ g'okpobe mkpola-ododo
 ono, byaru agbanwee.
- Mkpuma ọlo, du nsọ be a
 tukashichaaru nanu
 nanu le mgbakata-uzo,
 nonu.
- 2 Unwu Zayonu, vugbaa oke
 aswa ono; mbu ndu ono,

- shì aba urwu g'òkpobe
 mkpòla-ododo onò;
 bẹ byawaru adụ rìvo rìvo
 gẹ ite, e gude urwa kpua;
 mbụ g'iphe, ọ-kpụ-ite
 gude ẹka kpua.
- ³ Mbụ-a; nkụta-ọswa bẹ
 echebejekwa unwu iya ẹra;
 obenu lẹ ndibe mu bẹ
 ẹjo obu, dụ phẹ nù
 bẹ dụ gẹ k'oke-enu,
 bu l'echiẹgu.
- ⁴ Ire bẹ nyakuchawaru
 unwegirima,
 angụ ẹra l'akpo l'ẹka
 ẹgu ẹra agụ phẹ.
 Unwegirima nshì ọdu
 arwọ arwọ nri;
 ọphụ ọ dudu onye
 anụje phẹ iya nù.
- ⁵ Ndu onò, shì anọduje eri
 gwogwoo onò;
 bẹ dakachaawaru l'etsuzọ.
 Ndu onò, e gude nkụshi
 hefuta onò bẹ azẹjewaa
 l'ikpọzu.
- ⁶ Aphụ, a nùru ndibe mu
 k'ẹjo-iphe,
 ẹphe meru bẹ ka shii
 eme lẹ kẹ ndu mkpụkpu
 Sodomu;
 mbụ Sodomu onò,
 e gude ntabu ẹnya lanụ
 mebyishia;
 ọphụ ọ tọ dudu onye
 gbaru phẹ mkpu onò.
- ⁷ Ndu-ishi phẹ bẹ shì ka
 aka-mini-sunoo acha
 pemu pemu.
 Ẹphe shì ka ẹra-eswi
 acha ụcha.
 Ogwehu phẹ bẹ shì akajẹ
 mkpuma-egbe acha
 kẹ zìriri.
- Ẹphe shì anọduje ama
 gẹ mkpuma sáfayà.
- ⁸ Ọle nta-a bẹ ẹphe ka unyi eji
 uji.
 Ọ tọ dudu onye
 ahụbejekwadu phẹ
 ama l'ụzo.
- Akpọ-ẹhu phẹ bẹ
 nyakuchawaru nwa
 anyakuru l'òkpụ phẹ.
 Ẹphe kpọhuwaru nkụ dụ
 gẹ mkpụshi nkụ.
- ⁹ Ndu e gburu lẹ mma;
 kakwa mma eme lẹ
 ndu ẹgu gburu.
 Ẹgu gwarụ phẹ maa;
 jasụ ẹphe nwụshihu;
 kẹle ọ tọ dudu nri,

shi l'egu rwuru phẹ ọnu.

¹⁰ Ụnwanyi, nweru
obu-imemini bẹ
gudechawa ẹka phẹ shia
unwegirima phẹ l'ite taa;
ọ buru nri phẹ lẹ teke ono,
ndibe mu larụ l'iswi ono.

¹¹ Chipfu bẹ gbahawaru
oke ẹhu-eghu iya ẹka.

O kpukposhiwaru
ẹhu-eghu iya ono,
enwu phuruphuru
ono.

Ọo ya bẹ dụ-nwuru ọku,
tsuru Zayọnu
tsupyashichaa ẹka a
turu ọkpa iya.

¹² Ndu eze ndu mgboko-a;
mẹ ndu bu lẹ mgboko
l'ophu bẹ te ekwetaduru
lẹ ndu iwashj;
mẹ ndu ọhogu bẹ a-dụ
ike ye ọkpa l'ọnu-abata
Jierúsalemu.

¹³ Obenu l'o meru nno.
Ọ buru iphe, kpatarụ
iya nụ bẹ bụ iphe-ẹji,
ndu mpfuchiru iya
emegbaa;

Mẹkwapho ẹjo-iphe,
ndu-uke iya eme;
mbụ ndu ono,
nọ l'echilabọ mkpukpu
gbushia ndu
pfuberekoto ono.

¹⁴ Ẹphe tsoru ọzo aghaphe
phururugbada gẹ ndu
atsụ ishii.

Ẹphe gudewaa mee ndu ẹphe
gbushiru merwushia
onwophe;
k'ophu bụ l'ọ tọ dudu
onye a-dụ ike edenyi
ẹka l'uwe phẹ.

¹⁵ Iphe unwu-eliphe anọduje
araru phẹ bụ: "Unu tųgbua!
Ntųrwu dų unu l'ẹhu!

Unu tųgbua! Unu tųgbua!
G'ọ tọ dųkwa onye
unu e-denyi ẹka!"

Ọo ya bụ; ẹphe gbafụ je
aghapheaha
phururugbada.

Ndu shi l'ọhamoha, nọnu
nọdu asuje:

"Ẹphe ta abyakwa ebubaaru
l'ẹka-a ọzobaa."

¹⁶ Ọo Chipfu l'onwiya bẹ bụ
onye chikashiru phẹ nụ.

Ọphu ọo-gubeedu phẹ
iphe ọzobaa.

Ẹphe ta akwabẹduru

- ndu-uke ùbvù;
 Ọphú ẹphẹ te emeduru
 ndu bú ọgerenya ree.
- 17 Ọphú kachakpọo nù
 bú l'anyi lewaru
 ẹnya ndu a-gbaru anyi
 mkpu; ike bvù anyi;
 ọ buru kẹ mmanù.
- Anyi nọ l'ùlo-nche anyi ele
 ẹnya ọha ono,
 taa dùkpodanu ike
 adzọta anyi.
- 18 Ẹphẹ anọduje eedo ọkpa anyi;
 k'ọphú bú l'anyi te
 eshijeẹdu ọzo anyi.
- Mbọku ikpazù anyi dùkwaa
 ntse; a ọwáru mbọku,
 anyi a-nọ-beru ọgu;
 noo kẹle mbọku
 ikpazù anyi rwuwaru
 erwurwu.
- 19 Ndu achì anyi ọso bẹ
 kakwa ugo,
 ephe l'akpaminigwe
 eme barabara.
- Ẹphẹ chìru anyi ọso l'eli
 ùbvù ùbvù;
 ẹphẹ je egepagbaaru
 l'echiegu kwabẹru anyi.
- 20 Onye ono, Chipfu wùru manù
 l'ishi;
 mbù onye ono, bú iya bú
 unme, anyi atù ono
 bẹ nwulahuru lẹ nsù,
 ẹphẹ turu;
 mbù onye ono,
 anyi rìru sù l'anyi a-nọdu
 lẹ mkpula iya dzuru
 ndzù l'echilabọ
 ohamoha ono.
- 21 G'ẹhu tsọo ngu ọtso;
 tee ẹswa gùbe nwada
 Edọmu;
 mbù gùbe onye ono,
 bu l'alì Uzu.
- Ọle okoro iphe-ẹhuka ono
 bẹ a-nùkwa ngu-a.
- L'ìi-ngua ya; l'ọotsua ngu
 atsùtsu;
 l'ìigbabe onwongu ọto.
- 22 Gùbe nwada Zayọnu;
 aphù, anù ngu
 k'ẹjo-iphe ono,
 i meru ono bẹ
 bvùakwaru nù.
- Ọ tọo haẹdu ngu g'ì
 búwaruro onye a kpuru
 lẹ ndzù.
- Ọle ọo-nùkwanu ngu
 aphù ẹjo-iphe,
 i meru gùbe
 nwada Edọmu.

Iphe-ẹji ngu ono, bẹ ọo-tu
jalaa.

5

*Epfu anụ Chileke g'ọ
phụa obu-imemini*

¹ Jiko Chipfu; nyatanụ
ẹjo-iphe,
dapfutaru anyi-a.

Lenaa ẹnya hụma
iphe-iphere, eeme anyi.

² Okiphe anyi bẹ lakotawaru
ndu lwaru alwalwa
l'ẹka.

Ibe anyi lakotawa ndu
ohozo l'ẹka.

³ Anyi bụwaa ndu a togboru
nwa maa;
ophu anyi enweedu nna.

Ne anyi phẹ bẹ bụwaa
unwanyi,
ji phẹ anọedu.

⁴ Mini-angungu bẹ bụ azuta bẹ
anyi azutaje iya.

Nkụ, eeshije ite bụru ugwo
bẹ anyi apfujẹ kpata
iya.

⁵ A nyabewaru anyi
mkpamẹhu l'olu.

Ike bvụ-gbuwaru anyi;
ophu ẹphe ekwedu
g'anyi tuta unme.

⁶ Anyi wowaru onwanyi ye
l'ẹka ndu Ijiputu;
waa ndu Asiriya
g'ee-shi g'anyi humaje nri,
a-suru anyi eriri.

⁷ Nna anyi phẹ bẹ meru iphe-ẹji;
nwushihu.

Ọ bụru anyibedua byaru
evuta aphụ, dụ iya nụ.

⁸ Nta bụ ndu bụ ohu bụ
phẹ bụ ishi anyi.

Ọphu ọ dudu onye a-nafuta
anyi l'ẹka phẹ;
g'anyi nweru onwanyi.

⁹ Anyi alọje ishi anyi alọ
temanu anyi ahuma nri,
anyi e-ri;
kele ogu-echi bẹ nọ
l'echiegu.

¹⁰ Akpọ-ẹhu anyi bẹ ahụ ọku
g'ovokoku.

Iphe, kparu iya nụ bụru l'ẹjo
ẹgu eme anyi.

¹¹ Unwanyi bẹ e gudechaaru
jepfu k'okpehu lẹ
Zayonu;
gudekwaphọ unwumgboko
jepfu l'ime mkpukpu,
dugbaa lẹ Jiuda.

- 12 Ephe gude ẹka phe
swi-gbushia ndu-ishi.
Qphu aakwabejeedu ndu bu
ogerenya ùbvù.
- 13 Unwokoro be ephe
gudechaaru g'ephe
gweje iphe egwegwe
le mkpuma,
eegweje iphe.
Unwegirima unwoke nodu
ada tsuutsuu le nku,
e boru phe.
- 14 Ndu bu ogerenya ta anojeedu
l'onu-abata mkpukpu.
Qphu unwokorobyia
agujeedu ebvu,
ephe shi aguje.
- 15 Ehu-utso ta aduedu anyi l'obu.
Ebvü, anyi eteje be byawaru
bya aburu nggumaphu.
- 16 Okpu-eze ono be shiwaa anyi
l'ishi dafu.
Nshio anyi; kele anyi
mewaru iphe-aji!
- 17 Oo iphe ono meru g'o gude
meji tofu anyi.
Q buru iya kpataru;
enya duchawaa anyi
ragaraga.
- 18 Kele ubvu Zayonu be buyaa
ochobu;
Q buru nkuta-oswa be
etsojeru ejephe l'eli iya.
- 19 Oo gube Chipfu be a-buru
Onye eze anyi jasü l'ojejeje.
Mbü l'aba-eze ngu anoje;
e -shi l'ogbo sweru
ogbo.
- 20 ?Bu gunu meru g'o gude
i zohaa anyi jasuru
asuru?
- ?Bu gunu meru g'o gude
i paru anyi haa noo
odu?
- 21 Duphutanu anyi azu l'eka
i no; jiko Chipfu;
k'ophu anyi a-lwapfuta
ngu ozo.
- Mephunu onodu anyi azu g'o
du g'o shihawaa du le
teke k'ichee.
- 22 ?Too i jikawaru anyi l'ophu
l'ophu?
Mbü ?iwuwaru ovuma
paru anyi haa
phuruphuru
gberegedege too?

Ekwo Ezekelu Onye Mpfuchiru Chileke

Iphe, nogbaa ndzu waa odu-biribiri Chipfu

¹ Tòbudu iya bu; o be l'apha k'ukporo l'iri le g'onwa eno du l'abalí ise; ge mu le ndu a kpuru le ndzu tukoru nodu l'aguga enyimu Keba; a guhaa imigwe ghebe onu; mu phua ophulanya, shi l'eka Chileke. ² O be mboku k'ise; l'onwa k'eno, bu apha kwe eze, bu Jiehoyakinu apha k'ise, a kputaru iya le ndzu; ³ Chipfu bya epfuru opfu yeru mube onye uke Chileke, bu Ezekelu nwa Buzu. O buru l'aguga enyimu Keba l'alí Babilonu be mu no; Chipfu pfuaru mu iphe ono. O buru l'eka ono be mu no; ike Chipfu kparwuta mu l'ehu.

⁴ No iya; mu bya elee enya; bya ahuma oke pherephere g'o shi l'uzo isheli ezi eje abya; urwukpu kpumia; me oku, alo ke waawaa; yeke iphoró, charu vaa, nophuru iya mgburugburu. Echilabo iya nodu ekeepho paapaapa g'ope. ⁵ L'echilabo iya onokwapho be iphe eno, nogbaa ndzu, gbaru ugbugba ge nemadzu nokwapho. ⁶ G'ephe ha nwekotaru iphu eno eno; me nku eno eno l'ehu l'ehu. ⁷ Okpa phe pfukotaru nhamunha; obochi-okpa phe dukotaepho ge ke nweswi nshii; bya aphukota ngerengere g'onirubvu, a jiru manu. ⁸ Ephe fukota aka, dugbaa ge ke nemadzu le mkpula nku eno eno, ephe fukotaru le mgbureku eno phe ono. Ephe n'eno ono nwekotaru iphu me nku. ⁹ Nku phe ono nodu edenyigbaa l'ibe iya. Ophu nonu nodu akwasejeerupho eje ala l'iphu; ophu ephe aghakobejedu aghakobe.

¹⁰ Waa g'iphu phe dugbaa baa: Ephen'eno ono du ge ke nemadzu. Uzo ekutara phe be ephe nweru iphu du ge k'oduma; l'uzo ekicha be ephe nwekotakarwarupho iphu, dugbaa ge k'eswi; teme ephe nwekwaarupho iphu, dugbaa ge k'ugo. ¹¹ Noo g'iphu phe dukota bu ono. Nku phe ono be jashikotaru ajashi l'uzo imeli. Ephe nwekotaru nku ebo ebo, ephe jashichaaruu iya; ophu nonu nodu edenyigbaa nkiya le k'ibe iya l'ibekeboebo. Ephe nwekwaarupho nku ebo ebo, ephe gude kpuchikota ogwehu phe. ¹² Ophu nonu nodu akwasejeerupho nhamunha eje ala l'iphu. O nodu abujeru aka unme ono shiru; ephe awuru tsoru iya; ophu ephe aghajedu aghagha.

¹³ Iphe eno ono, nogbaa ndzu ono be ugbugba iya du g'icheku oku, enwu enwunwu; ozoo g'oroku, enwu jajaja. Oku nodu enwuepfo ke phoo phoo iphu l'azu l'echilabo iphe eno pho, nogbaa ndzu ono. Oku ono nodu egbu ke nwijnwii; teme ebemu-igwe shikwapho l'oku ono alo ke phaaphaa. ¹⁴ Iphe ono, nogbaa ndzu ono nodu eziepfo ke phaaphaa g'ebemu-igwe. Ephe -ziru je l'uzo iphu; ephe e ziru je l'uzo azu.

¹⁵ Ge mu elekpoeppho iphe ono, nogbaa ndzu ono; be mu byaru ahuma okpa ogba-kperekpere, no l'alí; no-kubegbaa iphe ono, nogbaa ndzu ono, nweru iphu eno eno ono. ¹⁶ Ugbugba okpa ogba-kperekpere ono; me g'e gude mee phe be ephe egbukota nwijnwii ge kirisolayitu. Ophu nonu duchaepfo g'e pyokafuru iya l'ibe iya. ¹⁷ O nodu abujeru teke okpa ogba-kperekpere ono weru tugbaa; be o wekwasejeru uzo lanu l'ime uzo eno ono iphe ono, nogbaa ndzu ono chebecharu iphu ono. Okpa ogba-kperekpere ono ta aswi-ijiedu aswi-ji me o-nodu ewe atugbu. ¹⁸ Igburonu iya hagbaa ephekerephe ephekerephe; bya adukwapho akpabiri. Igburonu okpa iya ono ephen'eno be enya nokota gbaa mgburugburu. ¹⁹ O nodu abujeru teke iphe eno ono, nogbaa ndzu ono tugburu; okpa ogba-kperekpere ono, nogbaa phe l'azu ono eweru tsoru phe. Teke iphe eno ono, nogbaa ndzu ono shi l'alí ngu-lihu; okpa ogba-kperekpere ono angulihukwapho. ²⁰ Eka unme iphe ono, nogbaa ndzu ono shikpoeerupho; okpa ogba-kperekpere ono atuko wu-lihukwapho tsoru phe; keke unme iphe ono, nogbaa ndzu ono be nokota l'ime okpa ogba-kperekpere ono. ²¹ O nodu abujeru; ephe -tugbaa; iphe ono atugbaa. Teke ephe no-kirishiru; ephe ano-kirishia. Teke iphe ono, nogbaa ndzu ono gbé l'alí ngu-lihu; okpa ogba-kperekpere ono angulihukotakwapho tsoru phe; keke unme iphe ono, nogbaa ndzu ono be nokota l'ime okpa ogba-kperekpere ono.

²² Iphe, nokota iphe ono, nogbaa ndzu l'ishi be haepfo osa osa g'akpaminigwe; bya achakota phuuphuu g'akamini; bya adu akpabiri. ²³ O buru le mkpula iphe ono, heru gabala g'akpaminigwe ono be ephe jashikotaru nku phe; o nodu edenyigbaa le nwibe iya. Ophu nonu nwechaaru nku ebo ebo, kpuchitegbaaru iya ogwehu. ²⁴ O nodu abujeru; ephe -tugbaa; mu anuma ukporo, nku phe eme g'oda g'eka mini, achí oku

aphụ gbudugbudu; mbụ ọ nọdu ada g'olu-opfu Okalibe-kangokotaru-nụ; mbụ adaepho g'igiji ndu ojogu ede. Ephe pfulu nọ-kirishia; ephe aji-zeta ñkù phẹ ono. ²⁵ No iya; ephe pfulu-kirishiapho; bya aji-zetachaa ñkù phẹ ono; a numa olu-opfu, shi l'eli iphe, du g'akpaminigwe ono, nọ phẹ l'eli ishi ono.

²⁶ L'eli iphe ono, du g'akpaminigwe ono, nọ phẹ l'eli ishi ono bẹ o nweru iphe, du g'aba-eze, e gude mkpuma sáfayà mee, nọ iya nụ. Iphe, du gẹ nemadzu nọdu l'aba-eze ono. ²⁷ Mu bya elee enya; bya ahuma lẹ shita l'eka du g'ọ bu upfu iya je akpaa l'ishi bẹ dukota g'onirubvu, eke paapaapa; mbụ dupeho g'ọ bu oku nokota iya; shita l'eka du g'upfu iya jeye l'uzo alị bẹ ọ dupeho g'oku; teme iphóró, egbu nwijnwii chaphee ya ngburugburu. ²⁸ Oo epho egube ono, eko-mini aduje l'urwukpu lẹ mbọku, mini edze ono bu egube iphóró ono du; chaphee ya ngburugburu. Noo g'odu-biribiri Chipfu ono gude gbaa ugbugba bu ono. Mu humae ya phọ; mu daa kpupya bẹ iphu l'alị; mu bya anuma olu onye epfu opfu.

2

Chileke gude kua Ezekèlu g'o jeeru iya ozi

¹ Tọ bu iya bu; a sụ mu "Nwa ndiphe; gbeshi pfulu apfulu gẹ mu pfulu yeru ngu." ² O nọdu epfu iphe ono; Unme Chileke bata mu l'ehu; bya ekulia mu; mu pfulu apfulu. Mu numa iphe, oopfu eyeru mu. ³ O sụ: "Nwa ndiphe; mu ezi ngu g'i jepfu ndu Ízurelu; mbụ mkpukpu ono, bu okwefurike, kwefuru mu ike ono; mbụ ndu ono ephe lẹ nna phẹ shi k'eshinu metaru mu k'ehuka byasụ ntanụ-a ono. ⁴ Ephe bu ndu ejo okpoma; bya aburu ndu ta anudu anunu me ililekpo. Mu ezi ngu gẹ i jepfu phẹ je asụ phẹ: 'Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa.' ⁵ G'ephe bu ndu ta anudu anunu-a; m'ephe -ngaberu nchị-o; m'ephe ta angabeduru-o; g'ọ duhabe ephe amarunu l'onye mpfuchiru Chileke bẹ nojeru l'echilabọ phẹ.

⁶ "Gube nwa ndiphe; gẹ ndzụ phẹ ta agukwa ngu; ophu ndzụ iphe, ephe epfu agukwa ngu. Gẹ ndzụ ta agukwa ngu; e -gudekpoooro l'ogarambo yee obvu bẹ gbaru ngu ngburugburu; teme i buru l'eka akpị jiru ejiji. Gẹ ndzụ iphe, ephe epfu ta agukwa ngu; ophu ehụ arwushihukwa ngu; e -gudekpoooro l'ephe bu ndu ta anudu anunu me ililekpo. ⁷ Oo iphe, mu pfulu bẹ ii-pfulu phẹ; g'ephe bu ndu onu-ulo, ta anudu anunu-a; m'ephe ngaberu nchị; m'ephe ta angabeduru.

⁸ "Ole-a; gube nwa ndiphe; ngabekwa nchị l'iphe, mu epfu ngu. Ta abukwaru onye ekwefuje ike gẹ ndu onu-ulo ono kwefuru. Saa onu; ria iphe, mu anụ ngu." ⁹ No iya; mu bya elee enya; huma eka, a machiru mu. Eka obu pfulufube ekwo, a phukoru aphuko. ¹⁰ O bya aphushia ekwo ono l'ihu mu. Iphe, e dekotaerupho l'ekwo ono ibekboebo bu ekwa-aphu; waa nggumaphu; me nshio mu nshio.

3

¹ Tọbu iya bu; ọ sụ mu: "Nwa ndiphe; ria iphe, e doberu ngu l'iphu; taa ekwo, a phukoru aphuko-a; g'ije epfuaru ndu Ízurelu opfu."

² Oo ya bu; mu saa onu; o woru ekwo ono, a phukoru aphuko ono ye mu l'onu gẹ mu taa. ³ No iya; ọ sụ mu: "Nwa ndiphe; taa ekwo-a, a phukoru aphuko-a, mu anụ ngu-a; tajia epho ngu." Oo ya bu; mu woru iya taa; ọ nọdu atsọ mu rengurengu gẹ manụ-enuwu l'onu.

⁴ O bya asụ mu: "Nwa ndiphe; tugbua nta-a jepfu ndu Ízurelu je epfuaru phẹ iphe, mu pfulu. ⁵ O tọ bukwa oha-ntsụ, bu ndu opfu phẹ du ehuka anuma bẹ eezi ngu g'i jepfu. Oo ndu Ízurelu bẹ e ziru ngu g'i jepfu obu. ⁶ O tọ bukwa ikpoto oha-ntsụ ono, opfu phẹ aduje ehuka anuma; mbụ ndu iphe, ephe epfu tee dodu ngu enya bẹ e ziru ngu g'i jepfu. Ome l'ọ gbẹ buru phẹ bẹ e ziru ngu g'i jepfu; m'ephe agbekwanu ngaberu ngu nchị okpobe angabẹ. ⁷ Obenu lẹ ndu Ízurelu bẹ ta abyadu ngaberu ngu nchị; noo kele o too hedu phẹ ihée angaberu mu nchị. Onu-ulo Ízurelu l'opbu bẹ kpọ-chiru okpoma buru ekwegekwe. ⁸ Ole mu e-me ngu g'i buru enwubata enwubata; buru onye ejo-okpoma g'ephebedua bu. ⁹ Mu e-me g'obu ka ngu eshihu ike; eme lẹ mkpuma-egbe. Gẹ ndzụ phẹ ta agukwa ngu; ophu ugbugba phẹ eyekwa ngu ebvu; e -gudekpoooro l'ephe bu ndu bu ndu ta anudu anunu."

¹⁰ O byakwa asụ mu: "Nwa ndiphe; ngaberu mu nchị rengurengu; woru iphe-a, mu epfukotaru ngu-a dobekota l'ime obu ngu. ¹¹ Tugbua nta-a jepfu ndibe unu ono, a kpuru lẹ ndzụ ono je epfuaru phẹ; sụ phẹ: 'Waa iphe, Okalibe, bu Chipfu epfu baa!' Pfuaru phẹ iya; me ọ -bu l'ephe kwetarụ ngabẹ nchị-o; me ọ -bu l'ephe te ekwetaduru-o."

¹² Tɔbudu iya bɔ; Unme Chileke bya apalia mu imeli; mu nɔma igiji, aphɔ-ji aphɔ-ji, asuje: "G'a nɔdukwa l'eka Chipfu bu jaa ɔdu-biribiri iya ajaja!" ¹³ Mu nɔmakwapho ɔda nkɔ iphe ono, nɔgbaa ndzɔ ono g'o denyijegbaa lɛ kɛ nwibe phɛ; mɛ igiji, ɔkpa ɔgba-kperekpere ono, nɔ l'aguga phɛ ono; mbɔ oke igiji, alwa kɛ gidigidi. ¹⁴ No iya; Unme Chileke ono bya apalia mu imeli; parɔ mu tɔgbua; ɛhu-eghu ji mu obu gɛ mu atɔgbu ono; mbɔ ɛhu kwatakpɔo gbangahɔ mu ɔkpobe agbahɔ gɛ mu atɔgbu ono. Teke ono bɛ ike Chileke kparwutaru mu l'ɛhu k'eze iya. ¹⁵ Tɔbudu iya bɔ; mu jepfu ndu ono, a kpɔru lɛ ndzɔ ono, bu lɛ Telu-Abibu lɛ mgboru ɛnyimu Keba. Mu je anɔdu l'eka ɛphe nɔ; nɔduepho rakafɔ ɛnya l'echilabɔ phɛ mgburugburu nɔo abali ɛsaa.

*Aanmaru Ezekeli ɔkwa
(Ezek 33:1-9)*

¹⁶ O be gɛ abali ɛsaa ono bvɛerupho; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu sɔ: ¹⁷ "Nwa ndiphe; mu mewaru ngu g'i bɔru onye-nche ndu Ízurelu; ɔo ya bɔ; teke i nɔmaru opfu, shi mu l'ɔnu; jejekwa anmaaru phɛ ɔkwa, mu nmarɔ ngu ono. ¹⁸ Teke mu sɔru onye iwashɔ l'ɔ nwuhufutaje; ɔphu i tɔ nmaduru onye ɔbu ɔkwa; mbɔ ɔphu i tɔ sɔduru iya g'ɔ haa ejo ɔzo, ootso; k'ɔphu ee-shi nno dzɔo ya ndzɔ; bɛ onye iwashɔ ɔbu a-nwuhu nɔ-a; k'ejo-iphe, oome; ɔle ɔo kwanɔ gubedua bɛ mu a-kpa ishi ɔchi iya. ¹⁹ O -bɔkwannuru l'i nmarɔ onye ono ɔkwa; ɔphu o kwedu haa ejo-iphe, oome; ɔphu okwedua haa ejo ɔzo, ootso bɛ ɔo-nwuhu nɔ-a; l'ɔphu ejo-iphe, oome ono; ɔle gubedua dzɔakwanaru onwongu. ²⁰ Ozo bɔ; teke onye pɔbɛrekoto parɔ eme iphe, pɔfuru ɔto haa; meahaa ejo-iphe bɛ mu e-doheru iya iphe; l'oovukota daa; dagbua onwiya. Eshinu i tɔ lɔduru iya ɛka lɛ nchi bɛ ɔo-nwuhu nɔ-a; k'ejo-iphe ono, oome ono, l'a-zɔhashikota iphe, dɔ ree, o shi mee. ɔle ɔo kwanɔ gubedua bɛ mu a-kpa ishi ɔchi iya. ²¹ O -bɔru l'onye pɔbɛrekoto bɛ i nmarɔ ɔkwa g'o to meshi ejo-iphe; ɔphu o to meduru ejo-iphe bɛ ɔo-dzɔru ndzɔ; keɛ ɔo nɔmaru ɔkwa, i nmarɔ iya; tɛme gubedua dzɔakwapho onwongu."

E me Ezekeli g'o pɔbuhuru opfu

²² Mu nɔdu l'eka ono; ike Chipfu bya akparwuta mu l'ɛhu; Chileke sɔ mu: "Gbɛshi jeshia l'eka ono, alɔ dɔ baswaa ono; ɔo l'eka ono bɛ mu e-pfuru opfu yeru ngu."

²³ Tɔbudu iya bɔ; mu bya agbalihu tɔgbua jeshia l'eka alɔ dɔ baswaa ono. Mu rwua l'eka ono bya ahɔma ɔdu-biribiri Chipfu, g'ɔ nɔ iya; mbɔ ɔphu dɔ g'ɔdu-biribiri ono, mu humajeru lɛ mgboru ɛnyimu Keba phɔ. ɔo ya bɔ; mu daa kpube iphu l'ali. ²⁴ No iya; Unme Chileke bya akparwuta mu l'ɛhu; palia mu pɔbɛ apɔbɛ. O bya epfuru yeru mu sɔ: "Tɔgbua je agu-chia onwongu l'ɔlo ngu. ²⁵ Gube nwa ndiphe; ɛphe a-tɔ ngu ɔkpukpu gude kee ngu ɛgbu; mbɔ kee ngu ɛgbu k'ɔphu i tii tsoɛduru jephe l'echilabɔ phɛ. ²⁶ Mu e-me g'ire nyakuru ngu l'akpo; mbɔ k'ɔphu ii-pɔbuhuru opfu; g'i tɔ bajehuru phɛ mba; keɛ ɛphe bɔ ndu ejo-ɔkpoma. ²⁷ ɔle teke mu pɔfuru opfu nɔ ngu bɛ mu e-me g'i kpuaaha ɔnu. Teke ono bɛ ii-sɔ phɛ: 'Waa iphe, Okalibe, bɔ Chipfu epfu baa.' Onye ɔ dɔ g'ɔ ngabɛ nchi; l'ɔngabe iya; onye ɔ tɔ dɔdu g'ɔ ngabɛ nchi; l'ɔ jika iya angabɛ; keɛ ɛphe bɔ ɔnu-ɔlo ta anɔdu anɔnu."

4

Opɔhulɛnya g'ee-gude kephe Jierúsalemɔ

¹ "ɔo ya bɔ; gube nwa ndiphe; pata eja-urwa, dɔ bachibachi dobe l'iphu ngu; woru mkpɔkpu Jierúsalemɔ see esee l'eli iya. ² L'i bya esee g'ee-gude kephe iya ekephe; bvuphee ya ose-ɔgu; l'i bya esekwaphɔ igbulɔ, ee-shi nyiba iya swikube iya; woru ɔdu-ɔgu dobegbaa g'ɔ nɔ-kube iya; tɛme l'i woru ɔkukpu, eegudeje enwukpɔshi igbulɔ dophee ya mgburugburu; ³ l'i bya ewota iphe-igwɛ, dɔ ɔsa bvube g'ɔ bɔru igbulɔ igwɛ nɔ-buharu unu lɛ mkpɔkpu ono; l'i woru iphu ghaaru iya. G'ɔ duepho g'ɔ bɔ mkpɔkpu, ekepheta ekephe k'ɔgu; ɔ bɔru ngu kephe iya ɔbu. Iphe ono bɛ a-bɔru ndu Ízurelu iphe-ɔhubama.

⁴ "L'i bya azɛe azɛe; gbube mgbureku ɛkicha ngu; woru ejo-iphe ndu Ízurelu bo onwongu. Abali ole, ii-zekota gbube onwongu nno bɛ ii-vukɔtaru ejo-iphe phɛ ono. ⁵ ɔkporo abali iri lɛ tete l'abali iri, bɔ iya nɔ ɔnodu apha ole, ɛphe mekɔtaru ejo-iphe; bɛ mu e-me g'i vukɔtaru ejo-iphe ndu Ízurelu. ⁶ L'i bya azɛe-zeta azɛe ɔzo; ɔle k'ɔgu iya bɔ g'i zɛ gbube mgbureku ɛkutaru; vuta ejo-iphe ndu Jiuda. Iphe, mu nuru ngu g'i gude vuru iya bɔ ɔkporo abali labɔ; ujiku lanɔ bɛ nɔ-chiru ɛnya apha lanɔ.

⁷ "Ghachi iphu l'iphe ono, egoshi g'ee-gude kephe Jierúsalemɔ ono; chilia ɛka pɔfuru mkpɔkpu ono ejo-iphe, mu sɔru l'oo-me phɛ. ⁸ Mu e-gude ɔkpukpu kekɔo ngu g'i tii chizi nchizi jeye i nɔ-ghee ujiku ole, ii-nɔdukota g'onye kephe iya mkpɔkpu k'ɔgu ono.

⁹ “L’i wota witi; mē balī; mē agwa; mē azamū; mē igberi; mē supélutu wúkotaru ye l’ite dobe, ii-gudeje emetaru onwongu buredi. Iphe ono bē ii-nòdu eri lē teke ono, ii-zē lē mgburēku ngu lanū ụkporo abalī iri lē tete l’abalī iri ono. ¹⁰ L’iiswikwapho nri eriri l’aswī; nri, ii-rije mbòku-mbòku bē ẹrwa iya a-duje ụkporo shekelu lanū. ¹¹ Mini, jingu anguangu bē ii-nòdukwapho aswī l’aswī. Kutajē mini jiru okoro nshī, ngwa mgbo lanū lē mbòku. ¹² Nri ono bē ii-rije ẹgube jītajē akara balī-a. Nòdu l’ẹka ndu Ízurelu a-nòdu ele ngu ẹnya ghee ya; gudeje nshī nemadzu mee nkụ, e gude eshi ite.”

¹³ No iya Chipfu sụ mu: “Ọo ẹgube ono bụ gẹ ndu Ízurelu e-ri nri, e merwuru emerwụ l’ohamoha ono, mu a-chīru phẹ je edobe ono.”

¹⁴ Noo ya; mu sụ: “Oowaa! Okalibe, bụ Chipfu; mu te emerwushijekwaru onwomu. Eshi teke mu bụ ndwata byasụ nta-a bē mu te edejekwaru ọnu l’iphe, nwuhuru anwuhu; ọphu mu atajeduru anụ, anụ-ẹgbudu dzu-gburu; ọphu anụ, aasọ nsọ, abahujeduru mu l’onu.”

¹⁵ O sụ mu: “O dū ree; mu harū ngu ụzo g’i gudeje nshī eswī ghee buredi ngu ọbu; haa egude nshī nemadzu.”

¹⁶ Tòbudu iya bụ; o sụ mu: “Nwa ndiphe; mu e-me g’ẹka nri eshije abata lē Jierúsalemū chīhu. Ẹphe a-chijeru uche l’ẹka eri nri, a tūrū àtūtū. Nwa mini, a tadaru atada l’iphe bē ẹphe achijeru akurepho l’ẹka anụ; ¹⁷ kele nri waa mini bē a-dū ụko. Onyenonu a-bujeru o -huma nwibe iya; o kpoo ya ọnu-opfu; kele ẹphe a-jòkota ẹhu wufu; mkpata iya buri ejo-iphe, ẹphe mekotaru.

5

¹ “Gube nwa ndiphe; pata ogu-echi, atsu nkọ; gude iya g’o buru akwọ, eegudeje akpu ishi; gude iya kpushia ishi ngu waa ẹjī-agba ngu akpushi. L’i bya ewota iphe, eegudeje atụ ẹrwa iphe tūa ya atūtū gude kee ya ẹkẹkẹ uzi ẹto. ² Ujiku olemole, i gude kepheta mkpukpu ono k’ogu -bvuepho; l’i woru oke lanū l’ime ụzo ẹto ono je akpoo ọku l’echi mkpukpu ono. L’i bya ekpotakwapho uzi lanū l’ime ụzo ẹto ono gude ogu-echi gbubushia ya gbaphoe mkpukpu ono mgburugburu; bya ekpotakwapho ọphu kwe iya ẹto phekaşhĩa l’imeli; kele mu a-mīta ogu-echi gude chipyabe phẹ. ³ Hakwarupho ẹgbushi mē ẹjī-agba ono hata kekoo l’igburonu uwe ngu. ⁴ Hatakwapo nwophu haa nwanshī chīru ye l’oku g’oku keyashikota iya. Ọo ẹka ono bē ọku e-shi gba-nwuhu dzuru, Ízurelu l’ophu.

⁵ “Wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu baa: Lekpodapho lē Jierúsalemū bē mu woru dobe l’echilabọ ohamoha; yele igwerigwe mkpukpu, gbapheru iya mgburugburu. ⁶ Oke ẹphe gude iwashi, ẹphe ewe kwefu ike l’ephe tee medu ekemu mu; mē iphe, mu toru okpa iya; mbụ gbẹ kanụ ekwefuru mu ike e -me lē g’ohamoha, nò-pheru iya mgburugburu; mē mkpukpu, nò-phekwaru iya phọ. Jierúsalemū jikaru eme ekemu mu; jika etso iphe, mu toru okpa iya. ⁷ Ọo ya bụ lẹ-a; wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu baa: Unu ka mkpukpu ozo, buphekotaru unu mgburugburu aburu emekota emekota; ọphu unu etsojedu iphe, mu toru okpa iya sụ g’etsoje; tēme ọphu unu emejedu ekemu mu; mbụ l’unu ta adukpodanu ike metaberu ekemu mu g’ohamoha, bupheru unu mgburugburu emeberu iya. ⁸ Ọo ya bụ lẹ-a; wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu baa; o sụru: Mbēdua l’onwomu bē adawaa ngu ẹka l’ẹhu kẹ njo gube Jierúsalemū. Mu a-nụ unu chīpfuu g’ohamoha hūma. ⁹ Lē k’ẹbyi ono, unu emegbabe ono bē mu e-me unu iphe, mu teke emeswee; ọphu mu abyadu emebaa ẹgube iphe ono ozo. ¹⁰ Ọo ya bụ lẹ-a; l’echilabọ unu bē ndu bụ nna a-ta anụ unwu phẹ; unwegirima ata anụ nna phẹ. Mu a-nụ unu chīpfuu. Ndu ọphu phoduru nū bē mu a-chīru tūkaa nanū nanū.

¹¹ “Wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu baa: Eshinu mu nò ndzu gẹ mu nò iya-a; bē o doru ẹnya l’eshi ọphu unu gudewaa ntẹkpe, bụ iphe, aakpofu akpofu pharwushia ụlo mu, dū nsọ; bya arwū urwuali; bē mu e-wofu unu obu; ọphu mu ta abyadu ele unu ẹnya kẹ pharu unu obu-imemini; ọphu mu tee dobedu unu ndzu. ¹² Ee-ke unu uzi ẹto; uzi lanū bē mgbu-ọnwu e-gbushi; ọzoo ẹgu egbushia phẹ l’echilabọ unu; uzi lanū bē e-gude ogu-echi gbushia l’azu mkpukpu unu; uzi lanū ọphuu bē mu a-chīru phekaa epheka; bya amīta ogu-echi gude chipyabe phẹ.

¹³ “Mu e-kpukposhi phẹ ẹhu-eghu mu; mbụ lē mu a-tukoshi phẹ oke-ẹhu-eghu mu ono jasụ mu emerwua phẹ iya g’ooghu mu. Mu -mechaa phẹ nno; ephe amaru l’opfu, mube Chipfu pfuru nū phẹ bē bụ l’okophoo bē mu gude nkụ ya. ¹⁴ Mu e-me unu g’unu buru ọla-l’iswi; unu abukwarupho iphe, e gude eme iphe-ochi l’echilabọ ohamoha, bupheru unu mgburugburu; mē l’ẹnya ndu aghata aghata.

¹⁵ “Mu -gudeepho ẹhu-eghu mu nua unu aphụ; mbụ gude oke ẹhu-eghu mu baerupho unu mba, ahụ ọku l’ẹhu; bē unu a-buru ndu ohamoha ozo iphe e gude eme iphe-ochi;

mbù ndu aanòduje epfutooshi epfutooshi; bya abùru iphe, a-nòdu aloy ndu ozo èka lè nchi; mè iphe, a-nòdu eyeru ndu ozo ebvu. Noo iphe mube Chipfu pfuru bu ono. ¹⁶ Sù-a; mu a-gba unu èjo apfu ono, te edodu nemadzù edodo ono, bu iya bu ègu ememe. Mu a-gba iya unu shi nno; mee g'unu buru mkpurupyata. Mu e-me g'òkpa-nri; byapfuta unu ìbyato; mu abya egbuchia èka nri eshije abata. ¹⁷ Mu e-zi ègu-ememe yè èjo anù-egbudu g'ò bya awupyabe unu gbushigbua unwu unu. Èjo iphe-ememe yè mgbugbumadzù bè è-je unu ije l'èhu. Mu e-gude ogu-echi bapfuta unu. O kwa mube Chipfu bè pfuru iya nù."

6

Emeyi ndu agwajè iphe

¹ Tòbudu iya bu; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu sù: ² "Nwa ndiphe; ghachiru úbvù, nògbaa l'alì Ízurelu iphu pfuru maberu mu phè; ³ sù phè: Unubè úbvù, nògbaa lè Ízurelu l'ophu; unu numakwa opfu, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu. Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu anù unubè úbvù l'ophu; mè unubè nsùda l'ophu baa: Unu hùma ahùma lè mbedua l'onwomu abyaakwa egude ogu-echi byapfuta unu; tème mu emeyishikwaphò èka unu agwajè iphe. ⁴ Ènya èka unu agwajè iphe bè ee-chikpòshi; eenwukpòshia ènya èka unu akpòje ùnwù-isènsu òku. Ndibe unu bè mu e-gbushichaa tùkaa l'iphu agwa unu. ⁵ Odzu unwu Ízurelu bè mu a-tògbochaa l'iphu agwa phè; mu eworu òkpu unu tùkaa l'ènya èka unu agwajè iphe g'ò hakòta. ⁶ Iphe, bukpoò èka unu bu ebubu bè mkpukpu, nòkòta iya nù a-bùru ochobu. Ee-nwukpòshikòta èka unu agwajè iphe enwukpòshi; ò dabyiru kè mmanù; buru iphe, a gbadoru agbado. Agwa unu bè aa-kuppyashicha akuppyashi; èphe alaa l'iyi. Èka unu akpòje ùnwù-isènsu òku abùru èka ee-tsukpòshikòta etsukpòshi. Iphe, bukpoò iphe, unu gude èka mee g'ò ha bè e-kpo g'èekpòje ntù-a. ⁷ Ndibe unu bè ee-gbushi; èphe adaka l'echilabò unu; g'unu amakwanuru l'òo mbedua bu Chipfu.

⁸ "Òlè o nweru-a ndu òphu mu e-dobe ndzù. Mbù-a ò dùru-a ndu òphu mu e-me g'èphe nahù ogu-echi ono; èphebedua bè aa-chikashi je edokashia; èphe edzuru alì nònu; mè l'òhamoha, dù iche iche. ⁹ L'òhamoha ono, a kpuru phè laa ono bè ndu òphu phòduru nù l'ime unu a-nòdu nyata mu. Mbù l'èphe a-nyata g'ò gude dù-beru mu èji; l'èphe bu ndu obu phè dù ghèlegheleghele l'èka mu nò; mbù l'èphe gbakutaru mu azu; bya ewochiaru iphu ghaarù agwa gwalahaa. Èphe -nyataè ya phò èphe ala onwophè ashì; k'èjo-iphe, èphe meru; waa k'èbyi, èphe nò megbabè ono. ¹⁰ O buru teke ono; bè èphe a-maru l'òo mbedua bu Chipfu; l'ò tò budu kè mkpè bè mu shi pfua lè mu e-me g'èjo iphe-èhuka dapfuta phè ono."

¹¹ Nnajiuphu, bu Chipfu bya epfuru yeru mu sù: Kù èka pyaa; zò òkpa kpitikpiti l'alì; chia mkpu sù: Tùswekwa! Noo kèlè ndu Ízurelu eme èjo ahùma; ò buru ogu-echi bè ee-gude gbushia phè; waa ègu-ememe; mè mgbu-ònwu. ¹² Ndu òphu bu l'èka dù ènya bè bu mgbu-ònwu e-gbu phè; ndu òphu bu ntse buru ogu-echi bè ee-gude gbua phè; ndu òphu phòduru nù; a -haa phè èphe nòdu ndzù bè bu ègu e-gbu phè. Noo gè mu e-gude kpukpòshi phè oke èhu-eghu mu bu ono. ¹³ Teke ono; unu a-makwanuru l'òo mbedua bu Chipfu; mè ndibe unu, e gbushiru egbushi -dakaepho l'èka agwa phè nò; mbù bya adaka nanù nanù l'ènya èka èphe agwajè iphe; mbù l'eli úbvù úbvù, haghbaa l'eli; mè lè mkpakponu eze úbvù; mè lè mkpula oshi, jakashigbaaru ajakashì; mèkpoo lè mkpula achì, èkwo dù; mbù l'èkameka ono, èphe shi akpòjeru agwa phè ùnwù-isènsu, eshì mkpò òku ono. ¹⁴ Mu a-hali èka; wata phè ada èka kè njo l'èhu; mee alì ono g'ò buru ochobu, dabyiru kè mmanù; shita l'èchiegu ono jasù lè Dibula; je akpaa l'iphe, bu èka èphe bukòtakpoo ebubu l'ophu. Oo ya bu g'èphe amakwanuru l'òo mbedua bu Chipfu.

7

Teke ikpazù duakwaa ntse

¹ Tòbudu iya bu; Chipfu bya epfuru yeru mu sù: ² "Nwa ndiphe; wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfuru alì Ízurelu baa: O bvù-o! Kè unu abvù-o! Alì ono, gbaa mgburugburu bè nkiya bvùakwaru! ³ Teke k'unu a-bvù bè rwuakwaru nù. Mu a-tukoshi unu èhu-eghu mu. Mu e-kpe unu ikpe g'iphe, unu eme gude dù; pfùkwaapho unu ùgwo èbyi, unu emegbabè. ⁴ Mu ta abyakpòdaa ele unu ènya kè phuaru unu obu-imemini; òphu mu abyadù edobe unu ndzù. Mu pfufutaje unu ùgwo iphe, unu eme; waa kè èbyi èbyi ono, eeme l'echilabò unu ono. Noo teke unu a-maru l'òo mbedua bè bu Chipfu."

⁵ Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: "Èjo iphe-èhuka bè kwòkwaru ibe iya nkwo tankwo èje abya. ⁶ Teke ikpazù rwuakwaru! Mbù lè teke ikpazù bè rwuwaru

erwurwu! O gbalihuakwaru ejewa abyapfuta unu! O byarwutaakwaru abyarwuta!
 7 Unubę ndu bu l'ali-a; o ruwakwaru teke unu a-buru mkpurupyata. Teke o bu be ruwakwaru nu. Mbụ leswe-nrimaphu noakwaa unu phakuu. O toọ buękwa ebvu ęhu-utso be aa-nodu agu; o buakwaa naganaganaga a-nodu adagbaa l'ubvu ubvu.

8 "Mu abyawaa unu atukoshi oke ęhu-eghu mu; mu e-vuru ęhu-eghu mu byabe unu l'ishi. Mu e-kpe unu itke iphe, unu eme; pfukwapho unu ugwo ębyi, unu emegbabe. 9 Mu ta abyadu ele unu ęnya ke phuru unu obu-imemini. Mbụ le mu ta abyadu edobe unu ndzu; mu pfufutaje unu ugwo iphe, unu eme; waa ke ębyi ono, eeme l'echilabo unu ono. Noo teke unu a-maru l'oo mbędua, bu Chipfu be echi unu iphe ono.

10 "Lekwa! O kwa ntau-a be bu mboku ejo-iphe obu; mbụ l'o ruwakwaru! Ola-l'iswi gbeshiakwaru ije! Mgbonu jaakwaru ajaja kpuru yegele! Eku-onwonye tushiwaa ige g'oshi-omi. 11 Oo iwashi be e gude ahụ nemadzu ahuhu ejo-iphe. O to dukwa ndu ono, duru onye ophu aphodu nu mbụ l'ikpoto ndu ono taa phodukwa; ophu iphe, ephe nweru enweru aphodudu; ophu iphe, aga le mkpa a-phodukwapho. 12 Teke o bu ruwakwaru. Mboku o bu be dukwaa ntse. G'onye azuta iphe azuta te etekwa ęswa; ophu onye ere iphe erere agukwa aphu; kele oke ęhu-eghu dapfutaakwaru ikpoto oha ono g'ephe ha. 13 Mbụ-a; onye reru iphe be taa gbataękwa iphe, o reru gbiriri jeye g'ephenebo a-noberu; kele ophuleny, a phuru l'ishi ikpoto oha ono be a ta abyadu agbanwe agbanwe. Ejo-iphe, ephe eme be mewaru ophu o to dudu m'onye lanu, adu ike adzo onwiya ndzu. 14 Ephe gbuwaru opu-ogu; tukowaa iphemiphe kwakobe ree; obenu l'o to nwedu onye ophu eje ogu; kele oke ęhu-eghu mube Chipfu tukowaru dapfuta ikpoto oha ono g'ephe ha.

Ee-me ndu Izuru omeliwe

15 "Lazu mkpuku be ogu-echi no kwagebe; l'ime mkpuku bukwanuru mgbu-onwu waa ęgu-ememe no iya. Ndu ophu no l'egu be bu ogu-echi be ee-gude gbushia phe. Ndu ophu no l'ime mkpuku buru mgbu-onwu waa ęgu-ememe a-vu phe kpatakpata. 16 Ndu phoduru nu be a-gbaru lachaa l'ubvu je anodugbaa kpoyoo ge ndo, no le nsuda; onyenonu a-nodu l'eka ono ara ękwa ejo-iphe, o mekotaru. 17 Onyemonye be ęka a-tsushihukota mee; ikpere aphugbaa onyemonye dori dori ge mini, ayọ azamu. 18 Ephe e-ye uwe-aphu; ndzu-agugu erwuta phe erwuta. Iphere ejikota onyemonye iphu; teme aakpushikota phe ishi akpushi. 19 Mkpola-ochaa phe be ephe e-tuphashichaa le gbororo uzo; mkpola-ododo aburu phe iphe, aaso nsu. Mkpola-ochaa phe; me mkpola-ododo phe be taa dudu ike adzota phe le mboku, Chipfu a-tukoshi phe oke ęhu-eghu iya ono. O to dudu ike eme g'egu ta aguhe phe; ophu ephe egudeedu iya azu-ji onwophe ephe; kele o mewaru; ephe nwulahu l'eme ejo-iphe. 20 Mma iphe, ephe anya l'olu ama be ephe gude kuahaa onwophe. O buru iphe-olu ono be ephe gude akpushiru onwophe agwa; yee iphe, aaso oyi ono, ephe dobegbaaru ono. Oo ya bu; mu e-woerupho iphe ono, mee g'o buru iphe, ephe a-nodu aso oyi.

21 "Mu e-woru iya ye ndu ohozo l'eka g'o buru iphe, ephe a-kwata l'okwata; mbu mee ya g'o buru iphe, ndu iwashi, bu le mgboko-a a-natakota le nfu. O buru ndu ono e-woru iya merwushikota. 22 Mu e-wofu iphu l'eka ephe no; ndu ono abya emerwushikota ęka ono, mu yeru ęnya ono; mbu le ndu ana-nfu a-bahu iya je emerwushia ya.

23 "Meta ęgbirigba; kele ali ono be bukota egbu-ochi be jiru iya ejiji; mbu le mkpuku ono be buępho eme ehuka ehuka bu iphe, jiru iya nu. 24 Mu e-duta ndu kachakpoo ewe iwashi l'ohamoha l'ophu; g'ephe bya anatakota phe unuphu ibe phe. Mu e-me g'ekuku, ndu nweru okpehu eku onwophe laa nlalanu; kele ęka duru phe nsu be emerwushikota emerwushi. 25 Teke ejo ala-l'iswi byaerupho be ephe a-choahaa ęhu-guu; ole ephe taa cho-vudu iya. 26 Ejo iphe-ehuka akwo ibe iya nkwoatankwo; teme ejonzi a-dakwapho mgbadapfu. Ephe a-noduje achi karaphaa g'eeshi ge ndu mpfuchiru Chileke phuru phe ophuleny; ndu-uke Chileke agbe zibuhufulenu ekemu; teme ndu bu ogerenya akpo-zibuhuru nemadzu uzo. 27 Onye eze a-nodu agu aphu; onye-ishi a-nodu o to maduru iphe, oome ememe. Ndu ali ono be ęka a-nodu anmakota juijui. Mu e-me phe g'iphe, ephe eme gbaru. Mu e-gude g'ephe gbaru kpee phe ikpe. Noo teke ephe a-maru l'oo mbędua be bu Chipfu."

8

A phuru ophuleny l'aagwo nshi l'eze-ulo Chileke

1 "L'ime apha k'ishii l'abali k'ise l'onwa k'ishii kwapho; be mu no l'ulo mu; ndu bu ogerenya ndu Jiuda tuko nodu l'ataphu mu; unme Nnajjuphu, bu Chipfu bya akparwuta mu l'ehu. 2 Mu bya elee ęnya; bya ahuma iphe, du ge nemadzu. Shita l'eka du g'o bu upfu iya jasü l'ali be du g'o bu oku; gbę l'upfu iya jasü l'uzo imeli be egbuepho

nwijnwii g'ope, aphụ kẹ ngerengere. ³ Tòbudu iya bụ; ọ bya amachia iphe, dū g'ọ bụ ẹka wòru mu l'egbushi. Unme Chileke ono palia mu imeli; mu nòdu lẹ mgbaka alì waa igwe. Ọ bụru l'ophulenyà ono, Chileke meru; mu nòdu aphụ ono; bẹ ọ gbèkwapho pata mu jeshia Jierúsàlemu; mbụ parụ mu jeshia ọnu ẹka eeshije abahụ l'ọnu-oguzo isheli k'ime ọma-unuphu eze-ulo Chileke; mbụ l'ẹka ono, e doberu agwa ono, akpatsuje oke ẹhu-eghu Chileke ono."

⁴ Mu bya elee ẹnya ọma ọdu-biribiri Chileke kẹ Ízurelu; mbụ ọphu dūepho g'ọphu mu ọmaju l'ophulenyà l'alì, dū baswaa phọ. ⁵ Noo ya; ọ sụ mu: "Nwa ndiphe; lekpodapho ẹnya l'uzo isheli." Ọo ya bụ; mu bya elee ẹnya l'uzo isheli ọbu. Ọ bụru l'ẹka eeshije abahụ l'uzo isheli l'ọnu-oguzo ẹka ọru-ngweja nọ bẹ mu ọmaru agwa ono, emeje g'e koo okophoo ono.

⁶ Ọ bya asụ mu: "Nwa ndiphe; ?ì ọmaru iphe, ẹphe eme; mbụ ẹjo akpamara, ndu Ízurelu eme l'ẹka-a; shi nno achifu mu achifu l'ẹka dūru mu nsọ-a? Teme ọ büruro nta-a bẹ ìbya ahụma ẹjo akpamara ọphu kabaro ọwa eshihu ọka."

⁷ No iya; ọ duta mu jeshia l'ẹka eeshije abahụ l'ọma-unuphu eze-ulo Chileke ono. Mu rwua; bya elee ẹnya ọma ẹnú, a hafuru l'igbulọ ono. ⁸ Onye ono sụ mu: "Nwa ndiphe; ọ ẹnú tū-fua igbulọ ono uzo." Ọo ya bụ; mu bya eworu igbulọ ono tū-fua uzo; bya ahụma ọnu-mgbo l'ẹka ono. ⁹ Ọ sụ mu: "Bahụ je ahụma ẹjo akpamara, ẹphe eme l'ẹka ono." ¹⁰ Tòbudu iya bụ; mu bahụ nù; bya elee ẹnya ọma ọnwu anù, dū iche iche, awuje l'ẹpho g'e sheshikotaru iya l'igbulọ ono g'ọ ha; mękpoo ọnwu anù, aasọ nsọ; mękwapho iphe, bụ agwa ndu Ízurelu g'ọ hakota. ¹¹ Ndu bụ ọgerenya ndu Ízurelu dū ọkpọro ọmadzu ẹto l'ọmadzu iri pfikotaru l'iphu ẹka ono; jiazanaya nwa Shafanu bẹ yikwapho lẹ ndu pfulu l'ẹka ono. Onyenonu pagbaarụ iphe, eegudeje akpọ ọnwù-isensu oku l'ẹka; ẹnwuru oku ọnwù-isensu, eshi kwęekweekwee shi l'iphe ono akpọ tųtuutu. ¹² Ọ sụ mu: "Nwa ndiphe; ?Ọo kwa ì ọmaru iphe, ndu bụ ọgerenya ndu Ízurelu anọduje l'ochii eme? Onyenonu bẹ nọchaa l'ulo agwa iya. ẹphe nòdu epfugbaa asuje: 'Chipfu ta ahụmakwaru anyi; teme lẹ Chipfu gbakųtakpoakwaru nù alì-a azụ.'"

¹³ Ọ byakwa asụ mu ọzo: "Ghakpodapho ẹnya ọzo ọma phẹ l'ẹka ẹphe eme iphe, kabaa ndu ọwa-a eshihu ọka." ¹⁴ No iya; ọ bya eduru mu jeshia l'ọnu-oguzo, eeshije abahụ l'ulo Chipfu l'uzo isheli iya; mu bya ahụma ọnwanyi, nọgbaa anọ l'ẹka ono ara ẹkwa agwa phẹ, bụ Tamuzu.

¹⁵ Ọ sụ mu: "?Ọ kwa l'ì ọmaru iya; nwa ndiphe? Ọ gbẹ büruro nta-a bẹ ìbya ẹje ahụmakpooro ọphu ka ndu ọwa-a eshihu ọka." ¹⁶ Ọ gbẹ teke ono bya eduta mu bahù l'ime ime ọma-unuphu ọlo Chipfu ono. L'ọnu-oguzo, eeshije abahù l'eze-ulo Chileke ono bẹ iphe, rwuru unwoke ọkpọro l'ise nọ lẹ mgbaka nwulo, nọ teme l'e rwua ọru-ngweja Chipfu. ẹphe wokotaru azụ ghaaru eze-ulo Chipfu ono; woru iphu chebekota l'uzo ẹnyanwu-awawa. ẹphe nòdu ephozetajęba l'uzo ẹnyanwu-awawa abarụ ẹnyanwu ẹja.

¹⁷ Ọ sụ mu: "?Ọ kwa ì ọmaru iya; nwa ndiphe? Ọ bụ iphe, dū huswa huswa huswa tọ; mbụ ẹjo akpamara-a, ọnu-ulo Jiuda nọ l'ẹka-a eme-a? Mbụ ọo epho iphe-kpanganga bẹ ẹphe meru; ọ ji alì-a ebushihu ebushihu; shi nno akpatsue mu phọ ẹhu-eghu. Lekpodapho g'ẹphe ẹjikwoshi oshi atsụ onwophẹ l'imi; sù l'ọo mbędua bẹ ẹphe eme iphe-iphere! ¹⁸ Ọo ya bụ lẹ-a; mu e-gude ẹhu-eghu mee phẹ iphe. Mu ta abyadụ ele phẹ ẹnya kẹ phuaru phẹ obu-imemini; ọphu mu abyadụ edobe phẹ ndzụ. ẹphe e-chichakpọ mkpu l'ọ tsua mu etsutsu lẹ nchì; ọle mu ta abyadụ angaru phẹ nchì."

9

Egbushi ndu agwo nshi

¹ Tòbudu iya bụ; mu numa ẹka oochi mkpu ara iya arara asuje: "Unu kpìritaru ntse; unubẹ ndu echeje mkpukpu nche. G'onyenonu gudechaa ngwọgu iya l'eka!" ² Noo ya; mu bya ahụma unwoke ishii g'ẹphe shi l'ọnu-oguzo, nọ l'uzo isheli ẹje abya. Onyenonu pagbaarù ngwọgu iya l'ẹka. Ọ nwekwarupho nwoke lanù yele ẹphe swì. Ọ yeru uwe ẹkwa ọchaa; turu mkpara-ẹkwo lẹ mgbureku. ẹphe wuba je apfulu l'aguga ọru-ngweja ono, e gude onyirubvu mee ono.

³ Noo ya; ọdu-biribiri Chileke kẹ Ízurelu gbęshi l'eli chierobu ono, bụ ẹka ọ shi nòdu ono je anọdu l'ọnu-abata eze-ulo Chileke ono. Noo ya; Chipfu bya ekua nwoke ono, yeru uwe ẹkwa ọchaa; bya eturu mkpara-ẹkwo lẹ mgbureku ono; ⁴ sù iya: "Je etsoru mkpukpu Jierúsàlemu l'ophu jegbabe. Ndu agu aphụ bya ara ẹkwa k'ẹyi ono, emegbabe l'ime mkpukpu ono bẹ ì-me iphe-ọhubama l'egedegge ọnu-iphu."

⁵ No iya; mu bya angabẹ nchị nūma ẹka ọ sūru ndu ọphuu: “Unu tsoru iya; je etsoru mkpukpu ono gbushia ndu unu humaru. Unu ta aphukwaru phe obu-imemini; ọphu unu edobekwa phe ndzū. ⁶ Unu gbushia unwoke, buwaa ọgerenya; me ndu bu okorobya; me unwumgboko; me unwanyi; mekpoo unwegirima. Ole ọo g’o to dukwa ndu ọphu e meru iphe-ohubama ono, unu e-byi ẹka. Ẹka unu a-wata iya bu l’ulo ono duru mu nsọ ono.” Oo ya bu; ephe shi le ndu bu ọgerenya, nọ l’ataphu eze-ulo Chileke ono; wata phe egbushi.

⁷ O sukwa phe pho: “Unu merwushia eze-ulo ono emerwushi; unu egbushia nemadzū g’o tuko oma iya sweta. Ngwa unu tugbua jeshia!” Oo ya bu; ephe tugbua je etsoru mkpukpu ono gbushiahaa nemadzū.

⁸ Teke ono, ephe egbushi nemadzū ono be mu nọ nkinyi mu; mu daa kpube iphu l’ali; chishia mkpu su: “Oowaa! Nnajiuphu, bu Chipfu! ?Iime g’i gude oke ehu-eghu ngu-a, i tukoshi Jierusalemu-a gbushigbua ndu Izurelu ọphu phoduru nu to?”

⁹ O su mu: “Ejo-iphe, ndu Izurelu; waa ọphu ndu Jiuda eme be kwatakwaru paa ẹka apaa. Ali ono bu iphe, jiru iya nu bu egbu-ochi. Mbū le mkpukpu ono be bu eme ejo-iphe, jiru iya ejiji. Ephe nodu anoduje epfu su: ‘Chipfu gwobeakwaru ali-a. Chipfu taa humajekwa iphe, anyi eme.’ ¹⁰ Oo ya bu le mu ta abyadu ele phe enya ke phuru phe obu-imemini; ọphu mu abyadu edobe phe ndzū. Iphe ono, ephe mekotaru ono be mu e-vukota kpube phe l’ishi.”

¹¹ A bya ele enya; nwoke ono, yeru uwe ẹkwa ocha; bya eturu mkpara-ekwo le mgbureku ono lwaphuta azu; bya asu iya: “Mu meakwaru iphe, i sūru ge mu mee.”

10

Odu-biribiri Chileke lufuru l’eze-ulo Chileke

¹ Tobudu iya bu; mu bya elee enya; mu hūma iphe, du g’aba-eze, e gude mkpuma safaya mee g’o nọ l’akpaminigwe, nọ noghata ishi chierobu ono. ² Noo ya; Chipfu pfuaru nwoke ono, yeru uwe ẹkwa ocha ono su iya: “Bahū le mgbaka okpa ogba-kperekpere, nokota le mkpula chierobu ono. Ye ẹka l’ime chierobu ono vota icheku-oku; vo-jia obochi-eka ngu. Li je eworu iya ghaa le mkpukpu ono.”

Mu nodu ele iya enya; o bahū. ³ Chierobu ono pfuchaaru l’uzo ndohali eze-ulo Chileke ono le teke nwoke ono bahuru; urwukpu bya ejichaa imime oma eze-ulo ono ejiji. ⁴ Tobudu iya bu; ọdu-biribiri Chipfu shi l’eli chierobu ono gbeshi je anodu l’onu-abata eze-ulo Chileke ono. Urwukpu bya eji eze-ulo Chileke ono ejiji. Ogbu-nwiinwii, shi l’odu-biribiri Chipfu ono bya eji oma-ulo Chileke ono ejiji. ⁵ Igiji nku chierobu ono be a gbēchaa l’azu oma-unuphu anu g’odaaepho g’o bu olu Chileke, bu Okalibe-kangokotaru-nu teke oopfu opfu.

⁶ Teke Chipfu suru nwoke ono, yeru uwe ẹkwa ocha ono g’o guta oku le mgbaka okpa ogba-kperekpere ono; mbū l’echilabo chierobu ono; be nwoke ono bahuru je apfuru l’aguga okpa ogba-kperekpere lanu. ⁷ No iya; chierobu lanu l’ime chierobu eno ono; machia ẹka guta oku, nọ l’echilabo ẹka ono, ephe no ono. O guta oku ono ye nwoke ono, yeru uwe ẹkwa ocha ono l’eka. Nwoke ono gude iya tugbua.

⁸ Le mkpula nku chierobu ono be iphe, du g’eka nemadzū nogbaa. ⁹ Mu bya elee enya hūma Okpa Ogba-kperekpere eno, nokota l’aguga chierobu ono. Okpa Ogba-kperekpere ono duchaa nanu nanu no-kubegbaa chierobu ono. Okpa Ogba-kperekpere ono nodu aphukotaepho ngerengere ge kirisolayitu. ¹⁰ Okpa ogba-kperekpere ono ephe’eno be gbakotaepho nanu. O dukotaepho g’o bu okpa ogba-kperekpere ozo; be e pyuru l’ime iya. ¹¹ Ephe -nodu atugbu; ephe atuko shia uzo lanu l’ime uzo eno ono, chierobu ono ghagbaaru iphu ono. Ophu okpa ogba-kperekpere ono aswi-jijedu aswi-ji me chierobu ono nodu eje. O buru ibiya ọphu chierobu ono gharu iphu; be ookwasejeru. Ephe -nodu eje; be ephe ta aswi-jijedu aswi-ji m’ephe -phobewaa tugbua. ¹² Ehu phe l’ophu; mekpoo okpurukpu phe; me ẹka phe; me nku phe be bu enya jikotaru iya ejiji. O buru g’okpa ogba-kperekpere phe ono ephe no eno ono dukotakwapho bu ono. ¹³ Mu nūma g’eeugbaa okpa ogba-kperekpere ono “Galugalu.”

¹⁴ Chierobu ono nwekotaru iphu eno eno l’ehu l’ehu. Iphu lanu bu iphu chierobu; iphu k’ebo bu iphu nemadzū; iphu k’eto buru iphu oduma; iphu k’eno buru iphu ugu. ¹⁵ No iya; chierobu ono bya angulihu imeli imeli. O buru phe be bu iphe ono, nogbaa ndzū ono, mu humajeru l’aguga enyimu Keba ono. ¹⁶ O nodu abujeru teke chierobu ono tugburu; okpa ogba-kperekpere ono, nogbaa phe l’aguga ono etsoru phe. Teke chierobu ono sashiru nku g’ephe phelihu l’ali; be okpa ogba-kperekpere ono, nogbaa phe l’aguga ono anodujeepho g’ephe no; ephe ta alufudu l’eka ephe nogbacha. ¹⁷ Teke

chierobu ono nọ-kirishiru; oḡba-kperekpere ono anọ-kirishikwaphọ. Teke schierobu ono phelihuru; ephe anḡ-lihukwaphọ tsoru phe; kele unme iphe ono, nḡbaa ndzụ ono bẹ nọkota l'ime phe.

¹⁸ Tḡbudu iya bụ; oḡdu-biribiri Chipfu ono lufu l'ḡnu-ḡlo eze-ḡlo Chileke ono; je anḡdu l'eli schierobu ono. ¹⁹ Mu nḡdu elekpḡepho ẹnaya; schierobu ono sashia ḡkụ phe; shi l'alị phelihukḡta. Ephe nḡdu ephe; ọkpa oḡba-kperekpere ono nḡdu etso phe. Ephe pheru je anḡdu l'ḡnu-abata oḡuzo oḡhu nḡ l'ḡzo ẹnyanwu-awawa l'eze-ḡlo Chileke. Oḡdu-biribiri Chileke ke İzurelu nḡdu phe l'eli. ²⁰ Oo phe bẹ bụ iphe ono, nḡbaa ndzụ ono, mu ḡmaru le mkpula Chileke ke İzurelu l'agḡga ẹnymu Keba phọ. Oo ya bụ; mu bya amaru l'ḡo schierobu bẹ ephe bụ.

²¹ Ephe nwekḡtaru iphu ẹno ẹno; me ḡkụ ẹno ẹno l'ehu l'ehu. Le mkpula ḡkụ phe ono bẹ iphe, dḡbaa g'eka nemadzụ nọkota. ²² İphu phe dukḡtaepho g'iphu ndu oḡhu mu ḡmajeru l'agḡga ẹnymu Keba phọ. Oḡhu nḡnu anḡdujeepho eje ala l'iphu nhamḡha.

11

Ee-gbushi ndu Jierusalemu

¹ Tḡbudu iya bụ; Unme Chileke bya apalia mu; parḡ jeshia l'ḡnu-oḡuzo oḡhu nḡ l'ḡzo ẹnyanwu-awawa l'ulo Chipfu. L'ḡnu eka eeshije abahḡ l'ḡnu-oḡuzo ono bẹ unwoke ukporo l'ise nḡ. L'ime phe bẹ mu ḡmaru Jiazanaya nwa Azuru; me Pelataya, bụ nwa Benaya, bụ phe bụ ndu-ishi ndu ono.

² Chipfu bya asḡ mu: "Nwa ndiphe; oo ndu-a bẹ anḡduje achḡ ejo idzu; bḡru phe anḡduje le mgbazi g'e mee ejo-iphe le mkpukpu-a. ³ Ephe nḡdu asḡje: 'Toko orwudu teke aa-kpushi ḡlo tḡo? Mkpukpu-a bụ ite, eeshi iphe bẹ o bụ; anyibedua bḡru anḡ, eeshije l'ite ono.' ⁴ Oo ya bụ; pfua ejo-iphe e-me phe nḡ; nwa ndiphe; pfua iphe, mu suru l'oo-me phe."

⁵ Tḡbudu iya bụ; Unme Chipfu bya mu l'ehu; bya asḡ mu ge mu sḡ: "Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Oo iphe ono bẹ unu epfu; unbẹ ndu İzurelu; ọle mu makḡtaru iphemiphe, unu arḡ l'oriri. ⁶ Unu gbushiwaru ikpoto nemadzụ le mkpukpu-a; iphe, jiru ghororo bḡru odzu ndu unu gbushiru egbushi.

⁷ "Oo ya bụ le-a; wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu baa: Ndu ono, unu gbushiru kḡbe l'ime mkpukpu ono bẹ bḡ anḡ ono; mkpukpu-a bḡru ite-ḡku ono; ọle mu a-chḡta unubedua chḡfu le mkpukpu-a. ⁸ Ndzḡ ogu-echi bẹ agu unu; ọle oo ogu-echi ono bẹ mu e-gude bapfuta unu. Nno iphe, Chipfu epfu bḡ ono. ⁹ Mu a-chḡfuta unu l'ime mkpukpu ono; nwuru unu ye l'eka ndu oḡozo; mbḡ nḡa unu aphḡ. ¹⁰ Oo ogu-echi bẹ ee-gude gbushia unu. O bḡru l'oke alḡ ndu İzurelu bẹ mu a-nḡ unu aphḡ ono. Oo ya bụ; g'unu amakwanuru l'ḡo mbedua bḡ Chipfu. ¹¹ Mbḡ le mkpukpu-a ta abyadḡ abḡru unu ite, eeshi iphe; oḡhu unu abyadḡ abḡru anḡ nḡdu l'ime iya. Mu a-nḡdu l'oke alḡ ndu İzurelu nḡa unu aphḡ. ¹² Oo ya bụ; g'unu amakwanuru l'ḡo mbedua bḡ Chipfu; kele unu te etsoduru iphe, mu tḡru ọkpa iya sḡ g'e tsoje; oḡhu unu te emeduru ekemu mu. Iphe, unu gḡbe mechia bḡ l'unu byaru emeahaa g'ḡhamoha ono, bupheru unu mgburugbḡru emeje."

¹³ No iya; mu nḡdukwadḡ epfu iphe ono; Pelataya nwa Benaya nwḡhu. Mu bya adaa kpuyabḡ iphu l'alḡ; chia oke mkpu sḡ: "Oowaa; Nnajiuphu, bḡ Chipfu! ?İime g'i gbushikḡta ndu İzurelu oḡhu phḡduru nḡ tḡo?"

E kwe ukwe k'alwalwa ndu alwataru alwata.

¹⁴ Chipfu byakwa epfuaru mu ozo sḡ: ¹⁵ "Nwa ndiphe; ndu bu le Jierusalemu l'epfukwa opfu ehu ndu İzurelu; mbḡ unwune ngu ono a kpuru unu l'ephe le ndzḡ ono asḡje: 'Ndu ono, a kpuru le ndzḡ ono bẹ nḡnukaakwaru Chipfu uzanya. Alḡ-a l'ophu bḡwaru nke anyi.'

¹⁶ "Oo ya bḡ; sḡ phe: 'Wakwa iphe, Nnajiuphu, bḡ Chipfu epfu baa: O bḡ eviya l'ḡo mbedua rwutacharu phe je edobe uzanya uzanya; l'alḡ ndu oḡozo; mbḡ woru phe ḡhakaa le mkpukpu le mkpukpu ono; ọle g'ḡ dḡhabe bḡ mu bulekwaru phe-a akḡo gbobutaru mee; le mkpukpu le mkpukpu eka ono ephe lagbaaru ono.' ¹⁷ Oo ya bḡ; sḡ phe: 'Wakwa iphe, Nnajiuphu, bḡ Chipfu epfu baa: Mu e-shi l'ḡhamoha ono rwutakḡta unu; bya achḡkobe; mbḡ shi le mkpukpu le mkpukpu ono, a chḡkashiru unu; unu lagbaa ono chḡta unu chiphuta azḡ. Mu abya eworu alḡ İzurelu nḡ-phu unu azḡ.'

¹⁸ "Ephe a-lwaphuta azḡ l'alḡ ono; bya atḡko iphe, aakḡḡfu l'ẹnwa, nḡ iya nḡ; me ebyi, eemegbabḡ l'ime iya wofukḡta. ¹⁹ Mu e-me g'obu bḡru phe nanḡ; mu e-woru unme oḡhḡu ye phe l'ehu; mu ewofu ọkpoma mkḡolanu, ephe nweru; woru ọkpoma, dḡ bebebe nḡ phe; ²⁰ k'ḡphu ephe a-nḡduje etso iphe, mu tḡru ọkpa iya; bya anwḡbe

ɛnya meahaa ekemu mu. Ɛphe aburu ndibe mu; mu aburu Chileke phe. ²¹ Obenu le ndu ophu kporu obu ye l'iphe, aakpofu l'enwa ono; me l'ɛbyi, ɛphe emegbabe; be mu e-woru iphe, ɛphe eme kpukposhi l'ishi. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu bu ono."

Alufu Odu-biribiri Chipfu le Jierusalemu

²² Tobudu iya bu; chierobu ono, okpa ogba-kperekpere nogbaa l'aguga ono woru nkù phe sashia; odu-biribiri Chileke ke Izurelu ndu phe l'eli. ²³ Odu-biribiri Chipfu ono bya eshi l'ime mkpukpu ono gbalihu je edegebe l'eli ubvu, no l'uzo ɛnyanwu-awawa mkpukpu ono. ²⁴ Mu ndu aphu ophuleny, Unme Chileke goshiru mu; Unme ono palia mu je edobe l'eka ndu ono, a kpuru le ndu ono no le Babilonu. Oo ya bu; mu phubuhu ophuleny ono, mu shi aphu ono. ²⁵ Tobudu iya bu; mu tuko iphe ono, Chipfu goshikotaru mu ono pfuaru ndu ono, a kpuru le ndu ono.

12

Onye mpfuchiru Chileke, no onodu onye a kpuru le ndu

¹ Tobudu iya bu; Chipfu bya epfuaru mu su: ² "Nwa ndiphe; o kwa l'echilabo ndu ekwefujeru mu ike be i bu. Ɛphe nwekwaru ɛnya; ophu ɛphe aphudu iya uzo; ɛphe nweru nchi; ophu ɛphe ta anudu iya iphe; kele ɛphe ekwefuje ike.

³ "Oo ya bu; nwa ndiphe; gwekobe iphe ngu g'onye a kpuru le ndu ala ohozo. G'o bukwaru l'eswe teke ɛphe ele ngu ɛnya; be ii-gweta gwefu l'eka i no; tugbua lasha eka ozo. ?A maru; ?iphe ono erwu-a phe l'ehu; e -gudekpooro l'ɛphe bu ndu kwefuru ike. ⁴ Teke o beru l'eswe teke ɛphe ele ngu ɛnya; gwetakota iphe ngu gwefu; g'onye a kpuru le ndu ala ohozo. Teke o beru l'uzenyashi; kwalia teke ɛphe ele ngu ɛnya; tugbua g'onye a kpuru le ndu ala ohozo. ⁵ Bvufua uzo l'igbulo mkpukpu le teke ɛphe ele ngu ɛnya; shi l'eka ono vufu iphe ngu ono. ⁶ Dee iphe ono l'ukuvu l'eka ɛphe ele ngu ɛnya; vuta iya vufu le nchi ejihu. Li woru iphe kechia l'iphu gi ti huma ali ɛnya; kele mu mewaru ngu gi buru iphe-ohubama duru ndu Izurelu."

⁷ Oo ya bu; mu bya emee egube ono, a suru mu ge mu mee ono. O be l'eswe; mu bya egwefutakota iphe ono, mu gwekoru gude alufu g'onye a kpuru le ndu ala ohozo ono. O bu erwua l'uzenyashi mu gude eka bvufu-a uzo l'igbulo ono. Mu gweta ivu mu le nchi ejihu gbeshi; ɛphe ndu ele mu ɛnya; mu paru iya nmakobe l'ukuvu; o buru mu atugbu.

⁸ Tobudu iya bu; o be l'utsu; Chipfu bya epfuru yeru mu su: ⁹ Nwa ndiphe; ?o kwa le ndu Izurelu, bu ndu kwefuru ike ono ta ajiduru ngu su: ?Bu gunu be iime nno? ¹⁰ Su phe le-a: Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Ozi-a, dukwaru onye bu ishi le Jierusalemu; bya aduru onu-ulo ndu Izurelu l'ophu. ¹¹ Su phe: Mbèdua bu unu iphe-nggoshi; mbu l'oo egube ono, mu mekotaru ono bu g'ee-mekota unu. Ɛphe a-wufu buru ndu a kpuru le ndu lasha ohozo. ¹² Onye ophu bu onye-ishi l'echilabo phe be e-gweta iphe iya nmakoru l'ukuvu le nchi ejihu tugbua. Ee-bvufuru iya uzo l'igbulo g'o shia lufu. Oo-kwechi iphe l'iphu; g'o to gude ɛnya iya huma ali ono. ¹³ Mu e-woru ugu mu geberu iya; g'o nmalahuru mu l'onya; mu eduru iya jeshia Babilonu, bu ali ndu Kaludiya. O buru l'eka ono be oo-ndu nwuhu; ole o to byakwanu egude ɛnya iya huma ali ono. ¹⁴ Ndu ono, eswipheje iya nu ono be mu a-chikashichaa nanu nanu; mbu ndu ejejeru iya ozi; me ndu ojogu iya g'ephe ha. Mu a-mita ogu-echi gude chipyabe phe.

¹⁵ "Teke mu chikashieru phe pho; ɛphe tuko iphe, bu ohamoha dzuru; mbu mee ɛphe dzuru mkpukpu, nonu be ɛphe a-maru-a l'oo mbèdua bu Chipfu. ¹⁶ Ole nwa ndu ophu habe nwahabe be mu e-me-a g'e te gude ogu-echi gbua; waa g'egu-ememe; me mgbu-onwu te egbu phe. Oo ya bu g'ephe anodu l'ohamoha ono, ɛphe jekpooru; koshikota ebyi, ɛphebe ndu Izurelu shi emegbabe. Noo teke ɛphe a-maru l'oo mbèdua bu Chipfu."

Onye mpfuchiru Chileke, eh u aphu kpaakpaakpa

¹⁷ Tobudu iya bu; Chipfu bya epfuaru mu su: ¹⁸ "Nwa ndiphe; gude eh-anmanma ria nri ngu; li gude eh-kpaakpaakpa ndu-agugu ngua mini. ¹⁹ Su ndu ali-a: 'Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu le ke ndu bu le Jierusalemu; me ndu ali Izurelu baa: Ɛphe e-gude ndu-agugu eri nri; teke ɛphe angu mini meji atofu phe atofu; kele ali phe be aa-tuko iphemiphe, no iya nu natachaa; kele ndu bu iya nu tsobewaru wenuka iwashi. ²⁰ Mkpukpu, e bu ebubu l'ali ono a-bukotaru eka dabyiru iphoro; mbu l'ali ono be a-bukotaru ochobu. Oo ya bu g'unu amakwanuru l'oo mbèdua bu Chipfu.' "

²¹ Tɔbudu iya bɔ; Chipfu byakwa epfuru yeru mu sɔ: ²² “Nwa ndiphe; ?bɔna ɔnu bɛ ɛtu ono, unubɛ ndu ɛzurelu anmajɛ ono bɔ; mbɔ ono, unu asuje: ‘Mbɔku n-ɔnu anwɔshi bɛ ophulɛnya, a phuru aphɔpu abujeru iphe-mmanɔ.’ ²³ Sɔ phɛ: ‘Wakwa iphe, Nnajjɔpu, bɔ Chipfu epfu baa: Mu e-me g’ɛtu ono ta adɔhe; mbɔ l’aa-nmabuhu ɛtu ono l’alɔ ɛzurelu.’ Sɔ phɛ: ‘Mbɔku agbarwutakwaa teke ophulɛnya, a phɔkotaru e-meɛbekota g’a phuru iya. ²⁴ Noo kele aa-phɔ-buhu ophulɛnya ɛregede l’alɔ ɛzurelu; l’agbabuhu iya ɛja, enwedu ishi. ²⁵ Mbɛdua bɔ Chipfu e-pfukwa opfu; iphe, mu pfuru emee gɛ mu pfuru iya; ɔ tɔo nɔdu ɔdu ememe. Mbɔ l’oo l’ogbo unubɛ ndu ekwefujeru mu ike-a bɛ mu e-mekɔta iphe, mu pfuru. Nokwa iphe, Nnajjɔpu, bɔ Chipfu epfu.’ ”

²⁶ Tɔbudu iya bɔ; Chipfu byakwa epfuaru mu sɔ: ²⁷ Nwa ndiphe; lewarɔ lɛ ndu ɛzurelu epfu l’ophulɛnya ono, ɔ phɔkotaru ono bɛ bɔ iphe, e-me teke dukwaduro ɛnya; mbɔ l’iphe, ɔpfukɔta bɛ bɔ iphe, a-nɔ ɔdu tɛme l’ooɔua. ²⁸ “Oo ya bɔ sɔ phɛ lɛ-a: Wakwa iphe, Nnajjɔpu, bɔ Chipfu epfu baa: O tɔ dukwa opfu mu ono mɛ nanɔ, akpɔ ɔpfu ememe. Iphe, mu pfuru bɛ e-mekɔta gɛ mu pfuru iya. Nokwa iphe, Nnajjɔpu, bɔ Chileke epfu bɔ ono.”

13

Ikpe, a nmarɔ ndu mpfuchiru, epfu iphe, Chileke epfuduru

¹ Tɔbudu iya bɔ; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu sɔ: ² “Nwa ndiphe; pfiaru mu ndu mpfuchiru kɛ ɛzurelu g’oo-duru phɛ; mbɔ ndu k’ono epfuchiru Chileke nta-a ono. Pfiua g’oo-du ndu ono bɔ iphe, gbataru phɛ l’uche bɛ ephe epfukpɔfɔje sɔ l’oo Chileke bɛ ephe epfuchiru ono. Sɔ phɛ lɛ-a: ‘Unu nɔmakwa iphe, Chipfu epfu!’ ³ Wakwa iphe, Nnajjɔpu, bɔ Chipfu epfu baa: Nshɔ unubɛ ndu eswe ono, bɔ ndu mpfuchiru; mbɔ ndu ono, anɔduje etso iphe, obu phɛ pfuru phɛ; l’ɛbe abɔ l’oo duru iphe, ephe humaru ono. ⁴ Unubɛ ɛzurelu; ndu mpfuchiru unu duɛpho gɛ nkɔta-ɔswa, nɔ l’ochobu. ⁵ Unu ta agbajɛduru ɔkpa l’ɛka igbulɔ ɛzurelu gbashiru ɔru; ophu ɔ buru kɛ kpɔkwaa ya akpɔkwa; g’oo pfushia ike; kwabɛru eswe kɛ Chipfu ono. ⁶ Ophulɛnya ephe aphɔje bukota ophulɛnya iphoro. Iphe, ephe asuje l’oo-me abɔkotajeru ɔka bɛ ephe dzushiru. Ephe asuje: Wakwa iphe, Chipfu epfu baa; l’ɛbe abɔ l’oo Chipfu bɛ ziru phɛ nɔ; tɛme ephe gɛ anɔduje ele ɛnya g’iphe, ephe pfukɔtaru vɔa. ⁷ ?Tɔbudu ɔka bɛ unu adzɔje l’ophulɛnya, unu aphɔ; bya epfujɛ iphe, abɔdu eviya lɛ teke unu sɔru: Wakwa iphe, Chipfu epfu baa; l’ɛbe abɔ l’oo mbɛdua bɛ pfuru iya nɔ?”

⁸ Oo ya bɔ lɛ-a; wakwa iphe, Nnajjɔpu, bɔ Chipfu epfu baa: “Eshi ophu unu adzɔshi ɔka bya aphɔ ophulɛnya ɛregede bɛ mu nɔakwaru unu lɛ nɔ.” Nokwa iphe, Nnajjɔpu, bɔ Chipfu epfu bɔ ono. ⁹ Ndu ono, aphɔje ophulɛnya, bɔ ɔka ono; waa ndu ono, epfujɛ iphe, abɔdu ire-lanɔ ono bɛ mu a-da ɛka l’ɛhu kɛ nɔ. Ephe ta abyadɔ anɔdubaa l’ɛka ndibe mu nɔ; ophu a byadu edebaa ɛpha phɛ l’ɛkwo, e deshuru ɛpha ndu ɔnu-ɔlo ɛzurelu; ophu ephe abyadɔ abahɔbaa l’alɔ ndu ɛzurelu ɔzobaa. Oo ya bɔ; g’unu amakanwuru l’oo mbɛdua, bɔ Nnajjɔpu, bɛ bɔ Chipfu.

¹⁰ “Ephe dusweru ndibe mu ɔzo; ephe asuje lɛ nchɔ du doo l’ɛbe abɔ lɛ nchɔ du doo. Oɔbujeru a -nɔdu akpɔ igbulɔ, eshihuduru ike; ephebedua egude penti-ɔchaa eete iya. ¹¹ Oo ya bɔ; pfiaru ndu ono, teru iya penti-ɔchaa ono; l’oo-zekpɔshihukwa. Oke mini e-dzekwa; akamini-mkpuma adaa; tɛme oke phɛrephere ezia ¹² Teke igbulɔ ono zekpɔshihuerupho; ?ndiphe ta ajɔdu unu sɔ: ‘?Dɛnuhunɔ penti-ɔchaa ono, unu teru iya ono?’ ”

¹³ “Oo ya bɔ; wakwa iphe, Nnajjɔpu, bɔ Chipfu epfu baa: Mu e-gude oke ɛhu-eghu mu mee g’oke phɛrephere zia; mu egudekwaphɔ ɛhu-eghu mu mee g’akamini-mkpuma daa; mebyishia ya; mee ya g’oke mini dzee; mee ya omeliwe. ¹⁴ Mu e-nwutsushikɔta igbulɔ ono, unu teru penti-ɔchaa ono; mbɔ rwazekɔta iya jasɔ l’alɔ; k’ophu bɔ l’aa-humachaa ɛka a tɔru ɔkpa iya. O -dakpɔshihuepho ono bɛ unu abɔkotaru mkpurɔpyata l’ime iya. Oo ya bɔ; g’unu amakanwuru l’oo mbɛdua bɔ Chipfu.

¹⁵ “Noo gɛ mu e-shi tukoshi igbulɔ ono oke ɛhu-eghu mu bɔ ono; tukoshi iya ndu ono, teru iya penti-ɔchaa ono. Oo ya bɔ; mu akakanwuru unu l’igbulɔ ɔbu; mɛ ndu rwaru iya arwarwa bɛ nkepɛ bvɔakwaru; ¹⁶ mbɔ ndu mpfuchiru ɛzurelu ono, shi anɔduje aphuru Jierusalɛmu ophulɛnya; mbɔ ndu ono, shi anɔduje epfuru phɛ lɛ nchɔ du doo l’ɛbe abɔ lɛ nchɔ du doo. Nokwa iphe, Nnajjɔpu, bɔ Chipfu epfu.”

Iphe, e-me unwanyi, egudeje ɔbvɔ eduphushi ndu ɛzurelu

¹⁷ “Oo ya bɔ; nwa ndiphe; gharu unwanyi ndibe unu iphu lɛ kɛ nɔ; mbɔ ndu ono, bɔ iphe, ephe ritaru l’obu phɛ bɛ ephe epfukpɔfɔje ono. Pfiua mpfuchiru kɛ nɔ l’opfu

ehu phe; ¹⁸ su phe le-a: Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Nshio unwanyi ono, adzutaajebaa obvu gbakachaa le nkwo-eka ono; teme ephe nodu emeshi ekwaisi lasu iya lasu iya ge ndu ozo keje l'ishi. Ekwaisi ono buru iphe, ephe egudeje achu nta ndzu ndu ozo. ?Bu ndzu ndibe mu be unu a-nodu achu nta iya; teme unu eche ndzu nkunu g'o duru unu to? ¹⁹ Unu gudewaa ese iswi nwa-ochileka bali; waa iswi iphiriba buredi; meswee mu; ophu unu akwabeedu mu ubvu. Unu shi nno mee ndu tege anwuhudu nu; ephe nwushihu; mee ndu ophu gbaru g'ephe nwushihu; ephe nodu-chia ndzu. O buru iphe, kparu iya nu bu l'unu dzushiru ndibe mu uka; kele ephe angabeje nchi me a -nodu adzuru phe uka."

²⁰ "Oo ya bu; 'wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: O buwaa ke mu l'obvu unu ono, unu gude anmak'o nemadzu g'ephe bu unwenu ono. Mu a-gbabushichaa obvu ono unu gbaa l'eka ono. Ndu ono, unu achu nta phe ono be mu e-mee g'ephe nweru onwophe; mbu ndu ono unu nmak'oru l'onya g'unwenu ono. ²¹ Mu a-lashichaa ekwaisi unu ono; nafuta ndibe mu l'eka unu. Ephe taa dalahubaedu unu l'eka ozo. Noo teke unu a-maru l'oo mbedua bu Chipfu.

²² " 'Eshi ophu unu gudewaa adzu uka mee g'aphu tsoru ndu pfuberekoto; l'ebe abu le mu meru g'aphu tsoru phe; unu gbetchia eyeru ndu iwashi okpu-ikike; mbu mee g'ephe te eshi l'ejo-iphe, ephe eme lufuta; shi nno dzoo onwophe ndzu; ²³ be unu ta abyakwa aphubaa ophulena, abudu ire-lanu ono; ophuu unu abyadu epfubaa l'oo ophuu iphe, e-me nu bu ophuu. Mu a-nafuta ndibe mu l'eka unu. Oo ya bu g'unu amakwanuru l'oo mbedua be bu Chipfu.' "

14

Aanma ndu agwo obvu ikpe

¹ Tobudu iya bu; ndu bu ogerenya ndu izurelu haru byapfuta mu; bya anoduchaa anoo l'ataphu mu. ² Chipfu bya epfuru opfu yeru mu su: ³ "Nwa ndiphe; ndu-a be kporu obu ye l'agwo obvu. Ephe woru ejo-iphe, ephe e-vukota daa dobe onwophe l'ataphu. ?Denu ge mu e-shi haa phe g'ephe jitajekwadu mu iphe?

⁴ "Oo ya bu; pfuaru phe; su phe le-a: 'Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Teke o nweru onye izurelu, kporu obu ye l'agwo obvu; teme o woru ejo-iphe, bu iphe, oo-vukota daa doberu onwiya l'iphu; teme onye ono gbete teke ono jepfu onye mpfuchiru Chileke g'o jita iya iphe; be bu mbedua, bu Chipfu gedegede be a-karu onye ono egube oo-duru iya le k'ikpoto obvu ono, oogwo ono. ⁵ Noo ge mu e-me iya bu ono; shi nno lo-phuta okpoma ndu izurelu azu; mbu ndu ono, gudewaa agwo obvu lufu mu l'ehu ono.'

⁶ "Oo ya bu; pfuaru ndu izurelu su phe le-a: 'Wakwa iphe, Nnajiuphu epfu baa: Ophu g'izimanu lwa unu azu g'unu haa agwo obvu ono, unu agwophe ono; mbu g'unu haa iphe, bu ebyi ono, unu emegbaa ono.

⁷ " 'Teke o nwekpuru onye izurelu; ozo onye byaru abyabya le izurelu, bufuru onwiya l'eka mube Chipfu no; je akporu obu ye l'agwa iphe; teme o woru ejo-iphe, bu iphe, oo-vukota daa doberu onwiya l'ataphu; be onye ono -gbete teke ono jepfu onye mpfuchiru Chileke g'o jita iya iphe; be bu mbedua, bu Chipfu gedegede a-karu onye obu g'oo-duru iya. ⁸ Mu a-ghaerupho onye obu iphu le ke njo; mee ya iphe, ee-gude alo ndu ozo eka le nchi; mbu mee ya g'o buru onye ee-gude anma l'etu. Mu e-bufu iya l'echilabo ndibe mu. Oo ya bu g'unu amakwanuru l'oo mbedua be bu Chipfu.

⁹ " 'Teke o bu l'onye mpfuchiru Chileke be e dusweru uzo; o pfua iphe abudu iya nu; be bukwa mube Chipfu meru g'onye mpfuchiru ono pfua ya; k'ophu mu a-machi eka; daa ya eka ke njo l'ehu; woru iya gbua; g'o to noduhe l'echilabo ndibe mu, bu ndu izurelu. ¹⁰ Ejo-iphe, ephe meru ono be a-tukoru phe l'ishi. Oo iphe, e meru onye mpfuchiru Chileke ono be ee-me onye jeru iya ajita iphe kwapho. ¹¹ Oo ya bu ge ndu izurelu ahaa agbafu l'eka mu; teme ephe ahakwaapho egude ejo-ememe, ephe eme emerwushi onwophe. Ephe a-buru ndibe mu; mu aburu Chileke phe. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu bu ono.' "

Nuwa waa Danelu waa Jiobu

¹² Tobudu iya bu; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu su: ¹³ "Nwa ndiphe; o -buru le mkpukpu mesweru mu; ophu mu egudeedu ire phe eka; mu -machia eka ge mu daa phe eka ke njo l'ehu; be mu e-me g'o to duhe eka ephe e-shije huma nri; egu emeahaa phe; teme mu abya egbushikota nemadzu me iphe-edobe phe. ¹⁴ O betakpo nu umadzu eto-a nodu iya, bu iya bu Nuwa waa Danelu waa Jiobu be bukwa epebedua kpoloko be a-dzo ndzu; kele ephe pfuberekoto. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu.

¹⁵ “O -buru l’oo ejo anu-egbudu be mu yeru g’o je esweta mkpukpu ono; anu-egbudu ono tagbushikota ndu bu iya nu; mee ya; o buru ochobu; mbu k’ophu bu l’o to dudu onye adu ike aghata aka ono aghata; kele anu-egbudu ono tukoru aka ono sweta; ¹⁶ be eshi ophu mube Nnajiuphu, bu Chipfu no ndzu ge mu no iya-a; be umadzu eto-a - nodukponu l’ime iya be ephe taa dukpokwanu ike adzo nwa nwoke; ozoo nwa nwanji l’ali ono. Oo epho ephebedua be a-dzota kpoloko; ali ono a-dabyiru buru ochobu.

¹⁷ “Ozoo l’oo ogu-echi be mu gude bapfuta mkpukpu ono; su g’ogu-echi ono tuko mkpukpu ono jegbabe; gbushia nemadzu me iphe-edobe, no iya nu; ¹⁸ be mube Nnajiuphu, bu Chipfu pfuru su-a: Eshi ophu mu no ndzu ge mu no iya-a be umadzu eto ono -nodukpoo ya nu; be ephe taa dukpokwanu ike adzo nwa nwoke; ozoo nwa nwanji. Oo epho ephebedua be a-dzota kpoloko.

¹⁹ “Ozoo le mu meru ejo iphe-ememe bya l’ali ono; mbu mu -gude oke ehu-eghu mu gwaa phe ochi; mbu gbushia nemadzu; me iphe-edobe; ²⁰ be mube Nnajiuphu, bu Chipfu epfu su-a: Eshi ophu mu no ndzu ge mu no iya-a; be ome l’oo ge Nuwa waa Danelu waa Jibu -nodukpoo ya nu; be ephe taa dukwa ike adzota nwa nwoke; ozoo nwa nwanji l’ali ono. Oo epho onwophe be ephe a-du ike dzoo; kele ephe pfuberekoto.

²¹ “Le-a; wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Oo-kabakwaro Jierusalemu njo; teke ono, mu e-gude uzi iphe eno, eye ebvu, gude byapfuta phe bya anu phe aphu ono. Uzi iphe eno bu njo: Ogu-echi; waa egu-ememe; me ejo anu-egbudu; me ejo iphe-ememe. Iphe ono be mu e-gude bya egbushia nemadzu; me iphe-edobe, no l’ali ono. ²² Oo g’o duhabe be o nwekwaru-a ndu ophu a-waa nu. Ndu a-waa nu bu be bu unwegirima nwoke me unwegirima unwanji, bu ndu e-shi l’eka ono lufuta byapfuta unu. Teke unu humaru umere phe; waa gephe gude eme be obu e-jizeta unu le k’ejo iphe-ehuka ono, dapfutaru Jierusalemu ono; mbu k’iphe, bukpo ejo iphe-ehuka, mu meru; o dapfuta iya ono. ²³ Obu e-jizeta unu teke unu humaru umere phe; waa gephe eme; kele unu a-bya amaru l’o to nwedu iphe, mu mekotaru l’eka ono, te enwechadaa iphe, kpataru iya nu. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu bu ono.”

15

A turu Jierusalemu yeru vayinu, oku keru

¹ Tobudu iya bu; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu su: ² “Nwa ndiphe; ?Bu gunu bu iphe, vayinu gude ka oshi ozo, no l’oswa ree? ³ ?O nwekpoo iphe, baru urwu, eegudeje oshi iya eme too? Mbu-a; ?e gudejekponu oshi iya apyita nggu, eekobeje iphe? ⁴ O buchia l’oku be ewojeru iya chie; oku ekee ya ishi labo; bya ekebashia echilabo iya ekebashia. ?Bu gunu be o du k’ememe teke ono? ⁵ Teke o bu l’o to dudu iphe, oga mkpa iya teke o dzuru oke; ?bu-chia teke oku gbe kewa iya ishi labo bya ekebashia echilabo iya; be o-gbetchihuna bya enweru iphe o-bya adu ree k’egude mee too?

⁶ “Oo ya bu le-a; wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Oo egube ono, mu wotaru vayinu ye l’oku g’o buru nku l’ime iphe, bu oshi, no l’oswa ono bu ge mu e-me iphe, bu ndu bukota le Jierusalemu. ⁷ Mu a-ghachiru phe iphu le ke njo. A makwaru-a l’ephe lufutawaru l’oku ono; ole o bukwapho oku e-kepyashi phe. Teke mu ghachiru phe pho iphu le ke njo; be unu a-maru l’oo mbedua be bu Chipfu. ⁸ Mbu-a; ali ono be mu e-me g’o buru ochobu; kele ephe ta ahaduru adu gheleghelehele. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu bu ono.”

16

Gheleghelehele mkpukpu Jierusalemu

¹ Noo ya; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu su: ² “Nwa ndiphe; mee ge Jierusalemu makpodarupho akpamara, ephe eme; ³ su phe: Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfuru Jierusalemu baa:

“Eka i shi, bu iya bu aka a nwuru ngu be bu l’ali Kenu. Nna ngu be bu onye Amoru. Ne ngu buru onye Hetu. ⁴ Mboku, a nwuru ngu be e te buduru ngu otubo ebubu; ophu o dudu onye wuru ngu ehu; mbu mee ngu g’i du ree; teme ophu a nyiduru ngu me unu l’ehu; ophu o buro ke kpuke ngu ekwa l’ehu. ⁵ O to nwedu onye imemini ngu du; ophu o dudu onye nweru obu-imemini ke g’o nweru iphe ono ophu oo-meru ngu. Iphe, mechiaru nu bu l’a nwuru ngu gbado l’oma-egu; kele i bu nwa, aakpofu akpofu teke a nwuru ngu.

⁶ “Tobudu iya bu; mu ghatashiepho l’eka ono bya ahuma ngu l’eka i dabyiru arwaswi onwongu le mee ngu ono be mu suru ngu g’i dzuru ndzu. Mbu o buru teke ono gu le mee ngu ono puchiru egube ono; be mu suru ngu: ‘Dzuru ndzu!’ ⁷ Mu bya emee ngu; i vua evuvu g’oshi, no l’oswa ehu du guu. I bya evuta; ha ke kpaphere; bya akaa

kpurukutuku; ama ntumatu; ẹra ji ngu obu; ẹme i bya agbaa ẹji kẹ wogalaa. Obenu l'i gba ọto; dabyierupho nno.

⁸ "Mu ghatashikwa ọzo bya elee ngu ẹnya huma l'i kajiwaru k'ala le ji; ọo ya bu; mu gude igburonu ẹkwa mu phukpute ngu; mbu gude iya gbochia ngu ọto, i gba ono. Mu kwe ngu ukwe le mu a-buru nkengui; anyi le ngu bya eworu ndzu gbaa; i buru nkemu. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu.

⁹ "Tobudu iya bu; mu bya awa ngu ẹhu; gude sashia ngu mee ono; bya eworu manu jia ngu; ¹⁰ woru uwe, a kpangashiru iphe ẹrengete yee ngu; bya eyee ngu akpokpa, e meru l'akpo-anu. Mu woru ẹkwa-ochaa nmabe ngu; bya eworu uwe, ereshi ire ike yee ngu. ¹¹ Mu gude iyagba kwangashia ngu akwa; bya agbabechaa ngu mgbaleka; bya anyabe ngu iphe-olu. ¹² Mu byakwapho eyee ngu eregede-imi; woru eregede-nchi ye ngu le nchi; bya egude okpu, ama ntumatu su-chia ngu ishi. ¹³ O buru g'e gude mkpola-ododo me mkpola-ochaa memaa ngu bu ono. Uwe, iyeje bu uwe, e meru l'ekwa-ochaa; me uwe, ere ire ntumatu; me uwe, a kparu l'ekwa, e dengashiru iphe o du ree l'anya. Nri, iirije buru okpobe ukpokutu ereshi; me manu-enu; me manu-olivu. Oo ya bu; i bya amashiahaa mma ike bya aburu eze-nwanyi. ¹⁴ Epha ngu bya atuko iphe, bu ohamoha ngakota; o buru mma, jima kparu iya; kele eguru iphe ono, mu nuru ngu ono be meru; mma, jima dzua oke. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu.

¹⁵ "Ole mma ono, jima ono gbẹ mee; i vuahaa ishi le mkpopfu; bya egude kele udu ngu ngaru ekameka; bya awata agba ukpara. Iphe, bukpuo ndu aghata aghata be iwojeru onwongu togboru; mbu woru mma ngu ono nu phe. ¹⁶ Uwe ngu ono be i haru hata gude mema eka i doberu agwaje iphe emema; o buru eka ono be iinoduje agba ukpara obu. Egube iphe ono ta agbaduru g'o mee ememe ophu; mbu l'o to gbaduru g'o du nno. ¹⁷ I wotakwarupho okpobe, iyagba ono, mu nuru ngu ono; mbu iyagba ono, e gude mkpola-ododo mu; me mkpola-ochaa mu mee ono; gude metaru onwongu nteke, a kpushigbaaru o du ge nwoke. O buru iya be i gude apharwushi onwongu obu. ¹⁸ I bya achita ekwa ngu ono, e dengashiru o nodu ama mma ono; woru yegbachaa ntekepe ono; bya ewota manu mu; me unwu-isensu mu cheberu phe l'iphu. ¹⁹ Nri ono, mu nuru ngu ono; mbu okpobe utu-ereshi; me manu-olivu; me manu-enu ono, mu nuru ngu g'i rije ono be i wotakwarupho gude gweeru phe eja, eshi mkpo. Oo epho g'o nwuru bu ge mu pfukotaru ono. Nokwa iphe Nnajiuphu, bu Chipfu epfu bu ono.

²⁰ "Ophu kachakpo nu bu l'i chitaru unwegirima unwoke; me unwanyi, i nwushiru mu ono gude gwahaa agwa ono; mbu woru phe mee nri agwa. ?Apharwushi ono, iipharwushi onwongu ono ta atsudu ngu iya to? ²¹ I bya eworu unwegirima mu gbushia hua ahuhu l'oku gude gwaa agwa ono. ²² Iphe, bu ebyi ono, iimekotakpo ono; me apharwushi ono, iipharwushi onwongu ono be iimekotakpoepho; ophu i ti nyataduru teke i shi buru nwata; mbu teke ono, i shi gbaru oto; dabyierupho nno; arwaswi onwongu le mee ngu ono.

²³ "Iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu eyeru ngu lejo-ememe ono, iimegbabe ono bu. Nshio kwa ngu ro! Nshio kwa ngu ro ya nshio! ²⁴ I kpushigbaru onwongu ulo-nshi; bya akpushikwarupho onwongu ẹnya eka agwaje iphe l'iphe, bu edupfu, nonu. ²⁵ I tukuru iphe, bu ishi gbororo, nonu dobegbaa ẹnya-agwa; shi egube ono woru mma, jima phaa kutukutu. O nodu abujeru iphe, bu onye ghatashiaru nu l'i pakaaru iya agada; bya eshi egube ono kabaa apharwushi onwongu eje. ²⁶ I woru onwongu nu ndu Ijiputu ephe pharwushia; mbu ndu obutobu ngu ono, egu nwanyi anoduje enwu phurupuru l'ehu g'oku ono. Eme-eji ngu obu kaẹ ngu pho anwunwe anwunwe l'ehu; i shi nno akpatsu mu ehueghu.

²⁷ "Tobudu iya bu; mu watanu ngu adaa eka l'ehu ke njo; bya ekebota oke alj ngu ono. Mu woru ngu nu ndu ohogu ngu ono; bu nwada ndu Filisitayinu bu ndu ehue achu oku; mbu ndu ono iphere apharwushi, i pharwushi onwongu gbẹ du ono.

²⁸ "Ophu ukpara, i gbagbaberu l'ibe iya ọzo atsudu ngu iya; i choru ndu Asiriya jeshia; unu le ndu Asiriya pharwushichakpo onwunu; ophu o bukwapo l'o tsuru ngu iya. ²⁹ I gbafu; jepfu ndu Babilonu; mbu ndu ono, agba oke-ngho ono; unu l'ephe bya akabakporo apharwushi onwunu; teme ophu o bukwapo l'o tsuru ngu iya.

³⁰ "Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: 'Obu ngu dahakwaru adzulakpa; o kwa iya kparu iphe, iimegbabe egube umere owa-a; mbu emeepho ge nwanyi-ukpara, enweedu iphere! ³¹ I woru ulo-nshi ngu kpushicha l'iphe, bukpuo mgbakata-uzo, nonu; bya eworu ẹnya eka jigwaje iphe kpushigbabe l'iphe, bukpuo edupfu nonu. G'i gbeje jika anata okpoga-a; be i gbekwa ophu iimegbuẹdu umere nwanyi-ukpara. ³² I bu nwanyi, alj ji; ole i gbẹ eri ogori bya akaje aswaru unwoke ọzo aswaru; eme le ji ngu. ³³ Onye agba ukpara be onye yee ya kwaru apfuje ugwo; obenu le gubedua gbẹ anuje nemadzu iphe g'unu l'iya kwaa; mbu l'i gbẹ anuje iphe, bu ndu shi ekameka iphe uphalazu g'ephe

bya g'unu l'ephe shiru ònyà. ³⁴ Mbù l'agba ùkpara nkengu gbẹ gbaa iche lẹ k'unwanyi ọ̀zo; o to nwedu onye achije ngu g'unu l'iya kwaa. I gbẹ eme iche; kele jinuje nemadzu iphe g'unu l'iya kwaa; ọ̀phu ọ̀ dudu onye anuje ngu nù.

³⁵ " 'Oo ya bu; gube nwan yi-ùkpara; nùma iphe, Chipfu epfu! ³⁶ Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Eshi ọ̀phu i chishiru iphe, i nweru enweru; bya agbabewa onwongu ọ̀to l'apharwushi, unu lẹ ndu i yeru obu anoduje apharwushi onwunu ono; teme waa k'ejo agwa ono, i dobegbaaru ono; waa kele jinuje phe mee unwegirima ngu; ³⁷ be iphe, i-huma ahuma bu le-a; mu a-chikobe ndu ono, apharwushi ngu nù ono g'ephe ha, bu iya bu ndu ono, emeje ngu ehu-utso ono; ndu ọ̀phu i yeru obu; me ndu ọ̀phu du ngu ashì; g'ephe ghakobe tsoo ngu ọ̀gu. Mu a-gbabẹ ngu ọ̀to l'iphu phe g'ephe huma-gbua ngu ime. ³⁸ Mu a-nu ngu aphu, aanuje nwan yi, riru ogori waa onye gburu ọ̀chi. Mu e-kpukposhi ngu oke ehu-eghu mu; bya egude anwuhu nua ngu aphu. ³⁹ Teke ono be mu e-nwuru ngu nù ndu ono, i yeru obu ono; ephe enwutsushikota ulo agwa ngu ono; tuko eka iigwaje iphe nwukposhikota enwukposhi; yeshikota ngu uwe ngu; bya anatachaa ngu iyagba ngu; mbu mee ngu g'i gbaru ọ̀to dabyiru nno.

⁴⁰ " 'Epe a-chita ikpoto nemadzu bya etsoo ngu ọ̀gu. Epe atua ngu mkpuma; bya egude ogu-echi phe gbua ngu see see. ⁴¹ Epe a-tukota ulo ngu ọ̀ku; nua ngu aphu l'eka ikpoto unwan yi ele ngu enya. Mu e-me ngu g'i paru agba ukpara haa; l'i pfu-buhu ndu anoduje apharwushi ngu nù ugwo; ephe apharwushi-buhu ngu. ⁴² Noo teke ehu ebebe ghubuhu mu egu l'opfu ehu ngu; mu avubuhuru ngu ovuma ono mu shi avuru ngu ono; lebuhi ngu enya ogori; ⁴³ kele i ti nyataduru teke ono, i shi buru nwata ono. O bu-chiaru iphe, i meru bu l'i gude iphemiphe-a eme g'ehu ghuaaha mu egu. Huma ahuma le mu a-tuko iphe ono, i mekotaru ono vuru byabe ngu l'ishi. Ọ̀phu bu ukpara be iigba; bya emekwapho ebyi atu-ko iya l'eli. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu.

⁴⁴ " 'Ipe, bukpo onye abya anma etu; be a-nmaje ngu l'etu su: "Oo ge ne du; bu ge nwa iya nwan yi aduje." ⁴⁵ Oo ne ngu be i yekotaru gberedege; mbu ne ngu ono woru ji iya; me unwegirima iya kpọ ebo l'afu. O buepho g'unwune ngu unwan yi du bu ge gubedua dukwapho; ephe kpokwarupho ji phe; me unwegirima phe ebo l'afu. ?Too ne ngu to budu onye Amoru; nna ngu buru onye Hetu?

⁴⁶ " 'Nwune ngu nwan yi k'ogerenya, bu Sameriya yee unwegirima iya be tukoru buru l'uzo isheli eka iya ọ̀phu i bu. Nwune ngu nwan yi ke nwata, bu Sodomu yee unwegirima iya tuko buru le ndohali eka iya ọ̀phu i bukwapho. ⁴⁷ O to budu-a l'i tsoaharu uzo, ephe eshi; ọ̀zoo l'i wataru eme ebyi, ephe tsoor emegbabe; obenu l'umere ngu l'iphemiphe, iimekpoo ememe; gbẹ bya aka nkephe eshihu uka.'

⁴⁸ "Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Oo ge mu no ndzu ge mu no iya-a; bu g'ọ bu ire-lanu le nwune ngu, bu Sodomu yee unwada iya te emerwujeduru iphe-aji, ha g'ọphu unu l'unwada ngu meru. ⁴⁹ Waa ejo-iphe, nwune ngu ono, bu Sodomu meru baa: Yebedua yee unwada iya shi buru ndu etsenuka etsetse; buru ndu nweru nri k'etsutsu; obenu l'ephe te eshidu akpa ndu ozo ishi; mbu l'ephe te eshidu eyejeru ndu ukpa me ndu adudu g'ọ du phe eka. ⁵⁰ Epe shi buru ndu ekunuka onwophe; bya eme ebyi l'iphu mu. Oo ya bu; mu hūmae ya pho; mu bya edekufu phe.

⁵¹ "Sameriya te emejahakpodaru nu ejo-iphe, i meru ebo. I kakota unwune ngu phe eme ebyi. O buru ebyi, iimegbabe be meru iphe, unwune ngu phe gbẹ bya adu g'ephe pfuberekoto. ⁵² Vukwaru iphere, i meru onwongu; kele i mewaru g'ikpe kaleru unwune ngu unwan yi. Oo kele ejo-iphe, i meru kabaa nkephe eji; be meru iphe, ephe du g'ephe ka ngu aburu ndu pfuberekoto. Mbua; vukwaru iphere, i meru onwongu; g'iphere bukwaru nkengu; kele i mewaru unwune ngu unwan yi g'ephe du g'ephe pfuberekoto.

⁵³ "Ole-a; Sodomu yee unwada iya; me Sameriya yee unwada iya be mu e-mekota g'ipe bya aduru le ree; egube o shi duhawaru phe. Mu e-mekwapho g'ipe duru ngu le ree teke ono, mu e-me g'ọ duru phe le ree ono. ⁵⁴ Oo ya bu; g'iivutakwanu iphere, i meru onwongu; mbu g'iphere iphe, i mekotaru adu ngu; m'ephe gudee ya pho adu onwophe obu. ⁵⁵ Unwune ngu unwan yi phe; mbu Sodomu me unwada iya; me Sameriya yele unwada iya; be a-bya alwa azu l'onodu phe; mbu g'ephe shi du le mbu ono. Gubedua waa unwada ngu be ee-mekwapho g'unu lwa azu l'onodu unu. ⁵⁶ I ti pfukutakpodanu nwune ngu nwan yi, bu Sodomu le teke ono, i shi eku onwongu ono; ⁵⁷ mbu le teke ono, ejo-iphe ngu teke eshidu gbafta iphe ono. Ole nta-a be o duna ngu nno; unwada Edomu emewaa ngu iphe ọ̀chi; je akpachaa l'iphe, bu ndu obutobu iya phe; mekwapho unwada Filistayinu. Mbu l'iphe, bu ndu bupheru ngu mgburugburu akpokotawaa ngu ebo l'afu. ⁵⁸ Ii-ri urwu ukpara ono; me urwu ebyi ono, i mekotaru ono. Noo iphe, Chipfu epfu bu ono.

⁵⁹ "Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: 'Mu a-pfu ngu ugwo iphe, i meru; kele o to dudu iphe, i gubekwaduru ogbandzu ono, mu le ngu gbaru ono; mbu l'i

wowaru ogbandzu ono mebyia. ⁶⁰ Ole g'oduhabe be mu a-nyataela ogbandzu ono, mu le ngu gbaru teke i bu nwata ono; mu e-me ge mu le ngu gbaa ndzu, a-no jeye l'ojeje. ⁶¹ Oo ya bu; g'inyata iphe, i mekotaru; iphere iya abya adu ngu; me mu dulataeru ngu pho unwune ngu unwany; mbu onye k'ogerenya me onye ke nwata. Mu e-woru phe dee ngu g'ephe buru unwu ngu unwany. Ole o to bukwanu kele mu le ngu gbaru ndzu be kparu iya nu. ⁶² Mu e-me g'ogbandzu mu le ngu nguru anguru; g'imakwanuru l'oo mbedua be bu Chipfu; ⁶³ k'opu bu iphe, bukpo teke i nyataru iya; iphere adu ngu; teme onu aburu ngu kpurukudukuu l'eka iphere jiru ngu iphu; le mu gukotaru ngu nu l'ejo-iphe, i mekotaru g'o ha. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu.' "

17

Etu, e gude ugo labo waa vayinu anma

¹ Noo ya; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu su: ² "Nwa ndiphe; tua ilu-opfu; gude etu pfuru onu-ulo Izurelu opfu. ³ Su phe; 'wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: O nweru ugo, ha shii, nku iya hakwapho shii; eba iya hagbaa ogologo ogologo; teme o fua eba dengashiru iphe igwerigwe. Ugo ono phee phaa bya adaa ubvu Lebanonu; je aworu oshi sida l'ononu iya. ⁴ O tu-buta ononu oshi ono; gude iya pheru lashia ali ndu agba oke-ngho; je eworu iya dzabe le mkpukpu ndu oke-ngho ono. ⁵ O hatakwapho iphe, aakuje akuku, no l'ali ono je eworu kwa l'ali, emehuje iphe. Eka o woru iya kwa bu l'aguga eze-mini g'oshi-wilo. ⁶ O bya efuta baahaa uba; buru vayinu, baru uba shingushingu; bya adu ke kpuchi; du mkpulai. Ekali iya phobechaa onu l'ibe iya ophu o no; ole ogbarabvu iya kepfucharu l'eka o kepfuru. Oo ya bu; o buru vayinu baa uba jakashia ekali. Ekwo iya nodu abya ke pulapula.

⁷ " 'Ole o nweru ugo ozo, hakwapho shii, nku iya hakwapho shii; bya efushikwapho eba du ogologo ogologo. No iya; vayinu ono gbeshi l'eka ono, a dzaru iya ono gbaa ogbarabvu jefushia ya; bya ajakashia ekali jefushia ya g'o gbaje iya mini. ⁸ A dzaru iya l'eka ali du ree l'aguga eka mini jiru ejiji; k'opu oo-jakashia ekali; mishia akpuru; buru vayinu, du ubvu.'

⁹ "Su phe; 'Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: ?O du unu g'a su l'ome vayinu ono a-nya too; g'e te pefu iya; woshia ya akpuru g'o nwulwashihu? Irwu, o rwutakotaru k'ophuu a-nwulwashihukota. E te ejekpodanu ele enya onye okpehu du; ozo ikpoto nemadzu g'a vua ya l'ogbarabvu. ¹⁰ O -buru l'e phetaru iya je adzabe l'eka ozo; ?oo-nya-a? ?Too nwulwashihu-gbudu ree; me pherephere uzo enyanwu-awawa byapfuta ya pho; mbu nwulwashihu bv l'eka a dzaru iya?'

¹¹ Tobudu iya bu; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu su: ¹² "Waa iphe, ii-pfuru ndu onu-ulo ono, bu ekwegekwe ono baa: ?O du g'unu ta amadu iphe, etu-a, a nmaru unu-a bu too? Su phe; waa iphe, o bu baa: Eze ndu Babilonu be jeru Jierusalemu je akputa onye eze; bya akpokokwapho ndu-ishi mkpukpu ono kputakota ali Babilonu. ¹³ Noo ya; o bya eduta onye lanu, shi l'unuphu ndu eze; yee ya gbaa ndzu; mbu mee o ribeuru iya angu. ¹⁴ O tukokwapho ndu nweru enya l'ali ono kputachaa; ¹⁴ k'opu ali-eze ono a-buru ali-eze, a kwatsuru akwatsu; ophu o byadu egbeliba ishi egbeli ozo; gbahakwa l'o doberu ogbandzu ono; oo ya bu; l'oodubaa kwaseru. ¹⁵ Obenu l'iphe, eze ono meru bu l'o gbe kwefuru iya ike; ye ndu oozije ozi g'ephe je Ijiputu je akpukooru iya inya; waa g'ephe rwutaru iya ndu ojogu, du igwerigwe. ?O du unu g'onye meru iphe du nno a-nya too? ?Aa-ha iya g'o mee ya ria too? Mbua; ?oo-mebyi ogbandzu ono, o gbaru ono laa ke mmanu too?

¹⁶ "Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: O kwa ge mu no ndzu ge mu no iya-a; bu g'o bu ire-lanu l'o nwuhufutaje le Babilonu; mbu l'ali k'onye eze, doberu iya l'aba-eze ono; mbu onye ono, o to gubeduru nte, o nuru iya iphe ono, bu iya bu onye ono, o mebyiru ogbandzu, yee ya gbaru ono. ¹⁷ Fero yee ndu ojogu iya, bu ndu ike du; me ikpoto ndu ozo, o rwukoru yeru onwiya be taa dukwa ike adzo iya l'ogu le teke ndu ohogu iya e-vuru eja ku-jia azu igbulu iya; gude kwaburu iya k'ogu; mbu teke ono, ephe e-bvushi ose-ogu g'e gbua ndu du igwerigwe pyaapyaapya ono. ¹⁸ O to byadu ala ke mmanu; noo kele o to meduru iphe, o riburu le nte; ophu o doberu ogbandzu ono, o gbaru ono.

¹⁹ "Oo ya bu le-a; wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Eshi ophu mu no ndzu ge mu no iya-a; be nte ono, o riru, o to gubeduru iphe ono; me ogbandzu mu ono, o mebyiru ono be mu e-vuru byabe iya l'ishi. ²⁰ Mu e-woru ugbu mu geberu iya; l'o nmalahuru mu l'onya. Mu akpuru iya laa Babilonu je anu-a ya aphu l'eka ono; noo kele mu te egudedu ire iya eka. ²¹ Ndu ojogu iya ophu agbala agbala be bu ugu-echi

bẹ ee-gude gbushia phẹ. Ndu ophu phoduru nù bẹ a-chìru phekaa epheka. Oo ya bụ g'jimarù l'oo mbèdua, bụ Chipfu bẹ pfuru opfu.

²² “Wakwa iphe, Nnajiuphu,
bụ Chipfu epfu baa:
Oo mbèdua gèdegede bẹ
e-gude ẹka mu tų-butà
ononu oshi sida ono
dzabẹ;
mbụ lẹ mu a-tų-butà ononu
oshi ono l'ẹka ọ dų
pẹnupenu;
je eworu dzabẹ l'úbvú,
ha l'eli bya aha
ephekerephe.

²³ Oo l'úbvú ndu Ízurelù,
ha l'eli bẹ mu a-dzabẹ
iya.
Oo-jakashì ẹkali; mishià mebyi;
bùru oshi sida, dų ùbvù
shii.
Iphe, bụ ùnwenu, dų iche
iche bẹ a-kpajẹ epfune
l'eli iya.

Ẹkali iya a-bùru ùnwenu
ono ẹka ibvu dų, ẹphe
a-nọduje.

²⁴ Iphe, bukòta oshi,
nọ l'ẹgu bẹ a-maru l'oo
mbèdua,
bụ Chipfu bẹ emeje oshi,
ha l'eli g'ọ dų mkpulalì;
bya emeje ophu dų
mkpulalì g'ọ ha l'eli.

Mu nọdu emejekwaphọ
g'oshi,
dų oyii kpọhu nkų;
bya emeje ophu
kpọhuwaru nkų g'ọ
byaahaa kẹ pulapula.

Ọ kwa mbèdua, bụ Chipfu bẹ pfuru opfu ono; mu je l'e-me iya; gẹ mu pfuru iya.”

18

Onye meru ẹjo-iphe a-nwùhu

¹ Tọbudu iya bụ; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu sụ: ² ?Bụ gụnu bẹ ẹtu ono, unu anmajẹ l'alì Ízurelù ono bụ? Mbụ ẹtu ono, unu anmajẹ sụ:

“Ndu bụ nna erije akpuru
vayinu, anwụ onu;
ézé agbẹ je akpọahaa
unwegirima yigayiga.

³ “Waa iphe, Nnajiuphu bụ Chipfu epfu baa: Oo gẹ mu nọ ndzụ gẹ mu nọ iya; bụ g'ọ bụ ire-lanù l'unu ta abyadụ anmabaa ẹtu ono ozo lẹ Ízurelù. ⁴ Unu maru amaru l'iphe, bụ nemadzụ l'ophu bẹ bụ mbèdua nwe iya. Ndu bụ nna mẹ ùnwegirima bẹ bụ mu nwekọta phẹ. Oo onye meru iphe-ẹjì bẹ a-nwùhu nù.

⁵ “Ọ -bùru l'ọ nweru onye p̄fuberekoto; b̄uru onye emeje iphe, p̄furu ọto; m̄e iphe, ḡbaru nù; ⁶ ophu onye ọbu erijedu iphe l'ẹka aagwajẹ iphe l'úbvú; t̄eme ophu ẹnya iya ad̄jedu l'ẹka agwa ndu Ízurelù nọ; t̄eme ophu onye ọbu emerw̄shijedu nyee nemadzụ ibiya; ophu oojepfujedu nwanyì lẹ teke ọ nọ nsọ nwanyì; ⁷ ophu onye ọbu emekpajedu onye ozo ẹhu; b̄uru onye ewolajẹru onye o jieru ụgwo iphe, o yeru iya l'itumo; ophu ọonajedu nfu; ọ b̄uru onye an̄jẹ onye ẹgu agụ nri; ọ nọdu anmabeje onye gba ọto iphe; ⁸ ophu onye ọbu te ejiejedu nemadzụ ụgwo ntụkwase; mbụ ophu o to jiejedu nemadzụ ụgwo ele ẹnya urwu; t̄eme ọ nọdu esefuje ẹka l'iphe, dų ejì; bya ekpejeru nemadzụ yẹle

ibe iya ikpe pfuru nhamunha; ⁹ bya emeje iphe, mu toru okpa iya g'e meje; mbu bya eyeru ehu eme ekemu mu; onye ono be bukwa onye pfulberu-eka-oto. Oo-nodua ndzu eviya. Noo iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu bu ono.

¹⁰ "Ole o -buru l'onye ono be nwutaru nwa, eme kpanga kpanga kpanga; buru onye egbu ochi; mbu haru iphe ono eme; ¹¹ ophu nna nwata ono adudu iphe ono duru ophu o mejeru; obenu le yebe nwata ono gbę buru onye erije iphe l'eka aagwaje iphe l'ubvu; bya emerwushije nyee nemadzu ibiya; ¹² bya emekpaje ndu ukpa waa ndu adudu g'o du phe ehu; o nodu anaje nemadzu iphe ke ehuka; buru onye te ewolajedu iphe, e yeru iya litumo; bya abukwarupho onye enya iya aduje lagwa; buru onye anoduje eme ebyi; ¹³ bya aburu onye ejieje nemadzu ugwo ntukwase; mbu onye ejieje ugwo ele enya urwu; ?o du unu g'aaha iya g'o dzuru ndzu to? O to dzukwaru ndzu. O -buru l'oomekota iphe ono, bu ebyi ono be o nwuhufutajekwa; ishi ochi iya atukoru iya l'ishi nkiya.

¹⁴ "O -buru le nwata ono byaru anwuta nwa; nwa ono, o nwutaru ono bya ahumakota ejo-iphe, nna iya ono mekotaru; o -humachaa ya; obenu l'o to meduru ge nna iya meru; ¹⁵ mbu ophu o to rijedu nri l'eka aagwaje iphe l'ubvu; ophu o to lejedu enya l'eka agwa ndu Izurelu no; ophu o to merwushijedu nyee nemadzu ibiya; ¹⁶ ophu o dudu onye oomekpaje ehu; ophu o sjudu ge nemadzu yeru iya iphe litumo teme l'oojie ya ugwo; ophu o budu onye ana nfu; obenu l'oowojeru nri iya nu onye egu agu; bya anmabeje onye gba oto iphe; ¹⁷ bya aburu onye esefuje eka iya l'iphe, bu ejo-iphe; ophu o budu onye ejieje nemadzu ugwo ele enya urwu; ozoo ntukwase. O buru onye emeje ekemu mu; bya etsoje iphe, mu toru okpa iya g'e meje; be onye ono taa nwuhukwa le k'ejo-iphe, nna iya meru. Oo-dzuru ndzu. ¹⁸ Obenu le nna onye obu a-nwuhu k'ejo-iphe, o meru; kele o bu onye riru nemadzu urwu; buru onye naru nwune iya nfu; bya emee iphe, ta adudu ree l'echilabo ndibe phe.

¹⁹ "Unu gbekwapho ajije su: "Bu gunu kparu iphe, nwa ta alajedu l'ochi k'iphe, nna iya meru?" Eshi ophu nwatibe iya eme iphe, pfuru oto; me iphe, gbaru nu; bya anwube enya emekota iphe, mu toru okpa iya g'e meje be oo-dzunuru ndzu. ²⁰ Oo onye meru ejo-iphe bu onye a-nwuhu nu. Nwa be taa nwudu onwu iphe, nna iya meru; nna taa nwudu onwu iphe, nwa iya meru. Onye pfulberokoto be a-agu l'onye eme ree; nokwapho g'onye iwashi, be ejo-iphe iya a-kwotoru l'ehu bu ono.

²¹ "Ole o -buru l'onye eme ejo-iphe; byaru agbakuta ejo-iphe, o shi emekota azu; bya atuko iphe, mu toru okpa iya g'e meje meahaa; bya emeahaa iphe, pfuru oto; me iphe, du ree; be oo-dzukwaru ndzu. O too nwuhukwa. ²² Ejo-iphe, o mekotaru ono be aazohakota; a taa gukoeduru iya ya. Eshi ophu o meru iphe, pfuru oto ono; be oo-dzuru ndzu. ²³ ?Unu dobesu l'anwuhu onye ejo-iphe atsoje mu utso? Ehu akaje mu atso utso me onye ono haa ejo-iphe iya ono bya anodu-chia ndzu? Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu.

²⁴ "Obenu; o -buru l'onye pfulberokoto byaru aparu eme iphe, pfuru oto haa; wata eme ejo-iphe; mbu meahaa ebyi, onye ejo-iphe anoduje emegbabe; ?onye ono a-dzuru ndzu to? Wawakwa! O to nwendu iphe, du ree ono, o shi emekota ono ophu aa-nyatakwadu; noo kele e te gudeedu ire iya eka. Oo-nwuhu; laa l'iphe-eji ono, o mekotaru ono.

²⁵ "Unu asuje l'iphe, mube Nnajiuphu eme ta pfulduru nhamunha. Unu ngabekpodapho nchi unube ndu Izurelu! ?Unu suru l'iphe, mu eme ta pfulduru nhamunha? ?To buchida unubedua be te emedu iphe, pfuru oto? ²⁶ Teke o bu l'onye pfulberokoto be haru apfulbekoto; bya emeahaa ejo-iphe; be onye obu a-nwuhu k'ejo-iphe ono, o meru ono. ²⁷ Ozo bu le teke onye eme ejo-iphe paru eme ejo-iphe, oome haa; bya emeahaa iphe, pfuru oto; me iphe, du ree; be onye obu a-dzo onwiya ndzu. ²⁸ Eshinu o byaru bya ari-phuta oriri azu k'ejo-iphe ono, o mekotaru ono; bya agbakuta iya azu; be oo-dzuru ndzu; o too nwuhudu. ²⁹ Ole unube ndu Izurelu gbę epfu le Nnajiuphu te emejedu iphe, pfuru oto. Unube ndu Izurelu; ?buchia mbedua te emejedu iphe, pfuru oto to? ?Tobudu unubedua be gbę emejechia iphe, a pfulduru oto obu?

³⁰ "Oo ya bu; unube ndu Izurelu; mu e-kpekwa unu ikpe g'iphe, onyenonu meru gbaru. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu. G'izimanu l'wadupho unu azu! Unu ahakota ejo-iphe, unu eme; oo ya bu g'ejo-iphe ta aburu iya e-me g'unu buru mkpurupyata. ³¹ Unu tukokpoo ejo-iphe, unu mekotaru g'o ha gwobekota; unu emee obu unu g'o buru obu ophu; unu abya anodu ndzu ophu. ?Bu gunu kparu iphe, unu gude eka ekutaru onwunu onwu unube ndu Izurelu? ³² Kele o to dudu onye oduje mu ree l'o nwuhuru. G'izimanu lwa unu azu; ge ndzu aburu nkunu! Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu.

19

Ebvu-aphu, a guru ndu-ishi ndu Izurelu

¹ “Guru ndu-ishi ndu Izurelu ebvu-aphu. ² Gwa ya su:

“Ne ngu shi buru ne oduma,
no l'echilabo oduma.

O ze l'echilabo aka unwu
oduma doru ehe
unwu iya.

³ O hefu nwa lanu l'ime
unwu iya ono.
Nwa iya ono bya aburu
oduma, okpehu du;

O bya anwuta g'eeshije
egbu anu;
bya ata nemadzu pyaapyaa.

⁴ Ohamoha bya anahaa
ke nkiya.

Ephe mee ya o nwulahu
l'iduma phe.

Ephe gude eze ikekee
nmata iya kpuru lashia
ali Ijiputu.

⁵ Ne iya ahuma l'iphe,
o tuberu te ejedu
g'o tuberu iya;
o duta nwa iya lanu ozo;
hekwaah efuta;
o buru oduma,
okpehu du.

⁶ O tsoru oduma ibe iya
jepheahaa g'o du iya;
noo kele oobyawaa
aburu oduma, okpehu du.

O bya anwuta g'eeshije
egbu anu;
bya atahaa nemadzu
pyaapyaa.

⁷ O woru aka ephe
kpushigbaaru ike
nwutsushia;
mbu aka egbobutaje
phe nu;
bya atuko mkpukpu
phe mee umerekete.

Ndu-agugu ndu erwutaje
ndu ali ono l'ekiri,
osuje.

⁸ Tobudu iya bu; iphe,
bu ohamoha bya
akwageberu iya;
mbu ndu shikota
l'ekali ibiya ono
mgburugburu.

Ephe bya eworu ugbu
phe geberu iya.

O nwulahu l'iduma,
ephe bvuru.

⁹ Ephe gude ikekee nmata
iya kpufuta;
bya enwuru iya ye le
mkpuchi;

- pata iya pajèru eze
 ndu Bábìlònu.
 Èphe nwuru iya ye
 lẹ̀ mkpòro.
 Oo ya bú; a nùma-buhu
 ẹ̀ka ọ̀osu ekiri l'úbvú
 ndu Ízurẹ̀lu.
- 10 Ne ngu dọ̀epho g'ome
 vayínu,
 nọ́ l'opfu-vayínu ngu.
 E yeru iya l'aguga mini;
 ọ́ mià wọ̀pfuru awọ̀pfuru;
 jashía ẹ̀ka igwerigwe;
 kẹ̀le mini,
 tsuru iya l'ẹ̀hu mebyi
 atsuru.
- 11 Ẹ̀kali iya ono shihukọ̀ta ike;
 dọ̀epho ree kẹ́ g'ọ́ búru
 mgbọ̀ro onye eze.
 O jakpọ̀o dọ́ kpuchii
 kakọ̀ta ẹ̀pfukala ozo shii.
 Ụ̀ba iya kakọ̀ta ẹ̀pfukala
 ozo l'eli k'ọ̀phu o
 sengoru iphemiphe
 ozo barụ́ ụ̀ba l'ọ̀swa.
- 12 Obenu l'e gude
 ẹ̀hu-eghu vùà ya
 l'ọ̀gbarabvu;
 mbụ́ vùta iya tọ̀gbo
 l'ali.
 Phẹ̀rephere, shi l'uzo
 ẹ̀nyanwu-awawa
 bya ezia;
 akpuru iya kpọ̀shihu
 nkụ.
- A bya anyị̀swoshikota
 iya akpuru.
 Ẹ̀kali iya ono, shihukọ̀taru
 ike ono bya
 akpọ̀shihuchaa nkụ;
 ọ̀ku woru iya nmaa
 swọ̀koswoko.
- 13 Nta-a bẹ́ e je eworu
 iya dzabẹ́ l'echiegu;
 mbụ́ l'ali, kpọ̀ru gbengu;
 mini adọ̀du mẹ́ ililekpọ̀o.
- 14 Ọ̀ku bya eshi l'ẹ̀kali
 iya lanụ́ gbanwuhu;
 kepyashichaa
 akpuru iya.
 Ọ̀phu o nweẹ̀du ẹ̀kali,
 shihuru ike,
 nọ̀kwadu iya nụ́;
 mbụ́ ọ̀phu dọ̀kwadu
 ree k'aburu mgbọ̀ro
 onye eze.
 Ọ̀wa-a bú ebvu-aphụ́ g'e
 rwujekwa iya erwubvu."

¹ Tòbudu iya bụ; o be l'abalị k'iri l'ònwaa ise l'apha k'èşaa; o nweru ndu bụ ogerenya ndu Ízùrèlu wuru bya gè mu kpataru phè ishi l'èka Chipfu. Èphè bya adòru l'ìphu mu. ² No iya; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu sù: ³ "Nwa ndiphe; pfuru nù ndu bụ ogerenya Ízùrèlu sù phè; wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu baa: ?Ò kwa l'òo ishi bè unu byaru mu akpata? Oo gè mu nò ndzù gè mu nò iya; bụ g'ò bụ ire-lanù lè mu ta abyadù ekwe g'unu kpata mu ishi. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu bụ ono."

⁴ "Nwa ndiphe; woru gè kè nkephè dù tùa jala; wota g'èphè eme tùa phè jala l'atatiphu. Mee g'èphè maru èbyi, nna phè shi emegbabe. ⁵ Sù phè; wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu baa: Mbòku ono, mu hotaru Ízùrèlu ono bè mu riburu oshilòkpa Íjèkòpu angu; bya emee g'èphè maru onye mu bụ lè teke èphè nò l'alì Íjiputu. Mu pfuaru phè iya hoo haa sù phè: 'Ò kwa mbèdua bụ Chipfu, bụ Chileke unu.' ⁶ Oo lè mbòku ono bè mu riburu phè angu lè mu e-dufuta phè l'alì Íjiputu; duru phè laa l'alì, mu chòtaru phè; mbù alì, bükota òsu ayi-ayi; büru iya bụ alì, kakòta ree l'iphe, bù alì nònu. ⁷ Mu sù phè: Onyenònu wofukòta èjò òbvù ono, unu doberu agwaphe ono, tuphaa. Unu te egudekwa agwa ndu Íjiputu merwushia onwunu. O kwa mbèdua bụ Chipfu, bụ Chileke unu. ⁸ Obenu l'èphè gbè kwefuru mu ike; òphu èphè ta angaduru mu nchi; òphu èphè ta alwùduru èjò òbvù ono asò oyi ono, èphè kporu obu ye ono; òphu èphè ahaduru agwa ndu Íjiputu ono. Oo ya bụ; mu sù lè mu a-tukoshi phè oke èhu-eghu mu mbù lè mu e-kpukposhi phè oke-èhu-eghu mu lè Íjiputu. ⁹ Obenu lè mu meru g'è te mebyi èpha mu l'ìphu òhamoha ono, ndu Ízùrèlu shi bugbaaru ono; mbù ndu ono, mu nò l'ìphu phè mee gè ndu Ízùrèlu maru mu shita l'edufuta, mu dufutaru phè lè Íjiputu ono.

¹⁰ "Oo ya bụ; mu kwe dufuta phè lè Íjiputu; duru phè lashaa l'èchiègu. ¹¹ Mu bya eworu iphe, mu tòru òkpa iya sù g'è tsoje goshi phè; bya emee g'èphè maru ekemu mu; kèlè onye emeje iya nù bè e-gude iya nòdu ndzù. ¹² Mu bya eworu eswe atùta-unme doberu phè g'ò büru iphe-òhubama, nò lè mgbaka mu l'èphè; k'òphu èphè a-makwanuru l'òo mbèdua, bụ Chipfu meru phè èphè dù nsò. ¹³ Oo ndu ònu-ùlo Ízùrèlu bè kwefulèru mu-a ike l'èchiègu ono. Èphè te ekwedu mee iphe, mu tòru òkpa iya sù g'emeje; mbù l'èphè te ekwedu mee ekemu mu; mbù ekemu mu ono, bù onye meru iya nù l'ò nòdu ndzù ono. Èphè woru eswe-atùta-unme ono, mu doberu phè ono phaa kutukutu. Oo ya bụ; mu pfua ya ruhata iphu sù lè mu a-tukoshi phè oke èhu-eghu mu; woru phè gbushia l'èchiègu ono. ¹⁴ Obenu lè mu meru g'è te pfubiyi èpha mu l'ìphu òhamoha ono, bù ndu mu nò l'ìphu phè dufuta phè ono. ¹⁵ Mu byakwaphò ahalia èka ribuaru phè angu l'èchiègu sù lè mu tee duèduru phè ala l'alì ono, mu nuru phè ono; mbù alì ono, buphò òsu ayi-ayi; mbù alì, ono bù iya kakòta ree l'iphe, bù alì nònu ono; ¹⁶ noo kèlè èphè te ekwedu eme ekemu mu; tème òphu èphè te etsoduru iphe, mu tòru òkpa iya sù g'è tsoje. Èphè woru eswe atùta unme mu phatòshia; noo kèlè òo l'agwa bè obu phè dù.

¹⁷ "Oo mu phuleru phè-a obu-imemini; òphu mu te egbushiduru phè; mbù mee g'èphè chìhu l'èchiègu ono. ¹⁸ Mu süru unwu phè l'èchiègu ono: Unu te etsokwa iphe, nna unu phè tòru òkpa iya; òphu unu emekwa ekemu phè; òzoo g'unu gude agwa agwa phè merwushia onwunu! ¹⁹ Oo mbèdua bụ Chipfu, bụ Chileke unu. Unu tsoje iphe, mu tòru òkpa iya; mbù g'unu nwùbè ènya meje ekemu mu; mekòtaje iya g'ò ha. ²⁰ Unu emeje eswe-atùta-unme mu g'ò dù nsò; k'òphu òo-büru iphe-òhubama mu l'unu. Oo ya bụ; g'unu a-makwanuru l'òo mbèdua bụ Chipfu, bụ Chileke unu.

²¹ "Obenu l'unwu phè ono bè kwefuhukwaru mu phò ike. Èphè te ekwedu mee iphe, mu tòru òkpa iya sù g'èphè meje; òphu èphè ta anwùbekpodaru nù ènya l'eme ekemu mu; mbù ekemu mu ono, bù onye meru iya nù l'ò nòdu ndzù ono. Èphè phatòshiru eswe-atùta-unme mu. Oo ya bụ; mu pfua sù lè mu a-tukoshi phè oke èhu-eghu mu; mbù lè mu e-kpukposhi phè èhu-eghu mu l'èchiègu. ²² Oo mu mechalèru-a selaa èka azu; mee g'è te epfubiyi èpha mu l'ìphu òhamoha ono, bù ndu mu nò l'ìphu phè dufuta phè ono. ²³ Mu byakwaphò eriaru phè angu l'èchiègu ono sù lè mu a-chìkashi phè g'èphè lachaa òhamoha, nònu; mbù g'èphè gbakashìhu dzuru alì ndu òhòzo; ²⁴ kèlè èphè te ekwedu eme ekemu mu; mbù l'èphè jìkaru eme iphe, mu tòru òkpa iya; bya aphantòshia eswe-atùta-unme mu. O büru èka ènya phè dù bù l'agwa, nna phè gwaru.

²⁵ "Mu panuru phè nwuhua g'èphè tsoje iphe, a tòru òkpa iya sù g'èphè tsoje; bù iphe, adùdu ree; mbù ekemu, èphè te e-gudedu anòdu ndzù. ²⁶ Mu bya emee èphè gude ngweja, èphè egweje merwushiahaa onwophè; mbù èphè huahaa òkpara phè l'òku gude gweahaa èja. Iphe ono bè mu meru g'eeshi gè ndzù-agugu rwuta phè; g'èphè amakwanuru l'òo mbèdua bụ Chipfu.

²⁷ “Oo ya bu; nwa ndiphe; pfiaru ndu Ízurelu sù phe; wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Oo egube-a be nna unu phe gude gbarwua mu; bya ajika etso uto irelanu mu. ²⁸ Teke mu dubaru phe l’ali ono, mu riburu phe angu iya le mu a-nu phe ono be ephe byaru ahuma iphe, bukpo ubvu ubvu, hagbaa l’eli; mekpoo oshi, ekwo du ke gayi; ephe gweahaa ngweja l’eka ono; gude iya kpatsu mu ehueghu. O bukwarupho l’eka ono be ephe gweru ngweja unwu-isensu, eshi kwekwekwee; me ngweja-mee. ²⁹ Tobudu iya bu; mu su phe: ?Bu gunu be eka ono, unu ejeje agwa iphe ono bu? Oo ya bu; e kuahaa eka ono Bama byasu ntanu-a. ³⁰ Oo ya bu; pfiaru ndu Ízurelu sù phe; wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: ?Unu a-nodu emerwushi onwunu ge nna unu phe; mbu tsoru agwaphe ejo agwa, ephe shi anoduje agwa ono too? ³¹ Mbukponu le ntanu-a be unu anodujeela egwe egube eja ono; mbu eja ono, unu ahuje unwu unu l’oku gude egwe ono. Unu gude agwaphe agwa emerwushikpoepho onwunu eje. Unube ndu Ízurelu; ?bu ge mu haa unu g’unu jitajekwadu mu iphe too? Eshinu mu no ndzu ge mu no iya-a be unu taa jitabaekwa mu iphe ozobaa. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu. ³² Unu asuje l’o du unu g’unu du g’ohamoha ozo, ngbaa nu; mbu g’unu du ge ndu mgboko, bu oshi me mkpuma be ephe abaru eja. Ole iphe ono, unu arj ono ta ayidu mee ememe ophu.

³³ “Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Eshinu mu no ndzu ge mu no iya-a be mu e-gude ike mu; me agburu-ehu mu; yele oke ehueghu, mu e-kpukposhi unu; buru onye-ishi unu. ³⁴ Mu e-gude eka ike; me agburu-ehu; ye oke ehueghu, mu e-kpukposhi unu gude shi l’iphe, bu ohamoha ono dufuta unu; mbu shi l’iphe, bukpo ali ono, unu gbakashihuru laa ono chikobekota unu. ³⁵ Mu e-duta unu lashia l’echiegu, ohamoha bupheru mgburugburu. O buru l’eka ono be mu l’unu a-nodu l’iphu l’iphu; mu e-kpee unu ikpe. ³⁶ Oo egube ono, mu kperu nna unu phe ikpe l’echiegu ali l’iputu pho bu ge mu e-kpe iya unu. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu.

³⁷ “Mu e-chi unu echachi jasú unu edobeahaa ogbandzu ono. ³⁸ Iphe, bu ndu bu ekwegekwe ono; mbu ndu ono, anoduje atupya mu ono be mu a-lshikota l’ime unu. Mu e-dufutakwa phe-a l’ali ono, ephe larú je ebugbaaru ono; ole ephe taa bahukwanu l’ali Ízurelu. Oo ya bu; g’unu amakwanuru l’o mbedua bu Chipfu.

³⁹ “Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Unube ndu Ízurelu; g’onyenonu le g’unu ha jekpowaro agwaa nshi iya. Ole unu e-mechakwana ngaberu mu nchi; numa iphe, mu e-pfuru unu; unu aparú egwephe eja haa; mbu eja ono, unu gude aphaarwushi epha mu, du nsó aphaarwushi ono. ⁴⁰ Oo l’ubvu mu, du nsó; mbu leze ubvu Ízurelu be mube Nnajiuphu, bu Chipfu suru l’iphe, bu ndu Ízurelu a-nodukota; abajeru mu eja. O buru eka ono be mu a-nodu nata phe; teme o buru l’eka ono be unu a-noduje gwaa mu agwagwa; nu mu iphe, kachakpo ree, unu nweru; ye iphe, dukota nsó, unu egwejeru nu mu. ⁴¹ Mu a-nata unu g’unu bu unwu-isensu, eshi kwekwekwee le teke ono, mu dufutaerupho unu l’iphe, bu ohamoha ono, unu nokota ono; mbu rwufutakota unu l’iphe, bu mkpukpu ono, a chikashiru unu laa ono. Teke ono be mu e-goshikwanu ohamoha le mu bu onye du nsó okpobe adudu. ⁴² Oo ya bu g’unu a-makwanuru le mu bu Chipfu le teke ono, mu e-dubata unu l’ali Ízurelu, bu ali ono, mu riburu angu le mu a-nu nna unu phe ono. ⁴³ O buru l’eka ono be unu a-nodu; enya agbarwukota unu l’iphe, unu mekotaru; mbu iphe ono, unu mekotaru gude merwushia onwunu ono; unu abya adu onwunu ashi le k’ejo-iphe ono, unu mekotaru ono. ⁴⁴ Teke mu gude g’epha mu apfuru meeru unu iphe; mbu ophu mu te ejeduru eme unu iphe g’ejo-iphe unu gbaru; ozoo g’iphe, unu eme rehuberu erehu; be unube ndu Ízurelu a-maru l’o mbedua bu Chipfu. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu.”

⁴⁵ Tobudu iya bu; Opfu Chipfu bya akparwuta mu l’ehu su mu: ⁴⁶ “Nwa ndiphe; ghachi iphu l’uzo ndohali pfiaru ndu ndohali iphe, a-nwuru phe nu; l’i pfua iphe, e-me oswa, no l’echiegu ndohali; ⁴⁷ mbu gi pfiaru oswa, no l’echiegu ndohali su: Numa iphe, Chipfu epfu! Nnajiuphu, bu Chipfu suru: Mu abyaakwa ngu atufu oku. Oku ono e-kepyashikota oshi oyii ngu; me ophu kpohuru nkú. Ire-okú ono be a-buru echinyi echinyi. Iphe, bukpo onye oku ono shitaru ibe iya ophu o no; shita l’uzo ndohali; jeye l’uzo isheli be oku ono a-nna swokoswoko. ⁴⁸ Onyemone be a-makotaru l’o mube Chipfu be turu oku ono. A ta abyadu echinyi iya echinyi.”

⁴⁹ Tobudu iya bu; mu su: “Haa! Nnajiuphu, bu Chipfu! Ephe epfukwaru mu asuje l’o etu etu be mu anoduje anmashi.”

¹ No iya; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu sù: ² “Nwa ndiphe; gha iphu l'ibiya kẹ Jierúsalemù; pfuru nùru mu ẹka ono, dù nsọ ono; pfuru nùru mu alì Ízurẹ̀lu; karù phẹ iphe, e-me nù; ³ sù iya: Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Lenu! Mu nọakwaru ngu lẹ njo. Mu a-mífuta ogu-echi mu l'ọbo iya; gude gbushikọta ndu p̄fuberekoto mẹ ndu eme ẹjo-iphe l'echilabọ unu. ⁴ Eshi ọphu mu e-gbushii ndu p̄fuberekoto mẹ ndu eme ẹjo-iphe; bẹ mu a-miṭa ogu-echi mu; gbua iphe, bukpoo nemadzu l'ophu. Mu e-shi lẹ ndohali gbua phẹ jasù l'isheli. ⁵ Ọo ya bụ gẹ ndiphe l'ophu amaru l'ọo mube Chipfu bẹ mífutaru ogu-echi mu l'ọbo iya; ọphu mu ta amị-phuẹdu iya azụ ọzo.

⁶ “Ọo ya bụ; tsua ude; gube nwa ndiphe! Tsua ude g'onye meji akufu akufu; gude oke aphụ tsua ude l'iphu phẹ. ⁷ Teke ẹphe jiru ngu sù: ‘?Bụ gunu kparụ iphe, iitsu ude?’ Iphe, ii-pfuru phẹ bụ: ‘Iphe, kparụ iya nù bụ l'ọ nweru nzi, abya nù. Teke nzi ono byaerupho bẹ meji a-gbabuhu onyemonye; ẹka atsushihukota onyemonye mẹe. Onyemonye bẹ ẹhu a-rwushihukota; ikpere bẹ a-nọdu aphukota onyemonye doridori g'akpara-mini. Lenu l'ọobyakwa; mbụ nzi ọbu. O mefutaje ememe. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu bụ ono.’ ”

⁸ Tọbudu iya bụ; Opfu Chipfu byakwa akparwuta mu l'ẹhu; bya asù mu: ⁹ “Nwa ndiphe; pfuaru mu phẹ sù: Wakwa iphe, Chipfu epfu baa:

“Ogu-echi bẹ a baakwaru
 ọ nọdu atsu nkọ;
 bya ajiwa iya manụ ọ
 nọdu aphụ onyo!

¹⁰ A bawaru iya;
 ọ nọdu atsu nkọ g'e
 gude iya gbushia
 nemadzu.

E huchawaru iya ehucha;
 ọ nọdu acha vaa
 vaa g'ebemu-igwe.

?Anyi a-nọdu ete ẹsua
 lẹ mgboro-eze kẹ
 nwa mu kangokotaru
 mgboro-eze kẹ ndu
 ozo tọo?

¹¹ Ogu-echi ono bẹ iphe,
 e medoru iya bụ g'e
 hua ya manụ;
 waa g'a dzulia ya.

A baakwaru iya ababa;
 huwa iya manụ.

Onye mgbugbumadzu
 abyaakwa iya adzuli.

¹² Nwa ndiphe; raa ẹkwa;
 chia mkpu;
 kẹle ogu-echi ono
 bukwa ndibe mu bẹ
 ọcho abya.

Ọo ndu-ishi lẹ Ízurẹ̀lu
 bẹ ọcho abya ọbu.

E nwutaakwaru ndu-ishi
 lẹ Ízurẹ̀lu;
 waa ndibe mu t̄a
 l'iphu ogu-echi.

Gberu ẹka ye l'olu.

¹³ Aa-dalekwa unu.

?Bụ gunu bẹ e-me m'ọ
 buru lẹ mgboro-eze ono,
 kangokotaru ndu
 ozo ono bẹ ta anọedu?

Nokwa iphe, Nnajiuphu,
 bụ Chipfu epfu bụ ono.

¹⁴ “Oo ya bu; nwa ndiphe; pfiaru phè iphe e-me nù; kya èka kpa. G'e gbua ogu-echi ugbo èbo; mbù g'e gbua ya ugbo èto. Oo ogu-echi, ee-gude gbushia nemadzù; mbù ogu-echi, ee-gude tsua nemadzù o-tsu-èpfu; bya aburu ogu-echi, ee-gude gbaa phè mgburugburu. ¹⁵ Mu dobekotawaru ogu-echi, ee-gude egbushi phè l'ònu-oguzo phè; k'òphu bù lè meji a-nòdu atòfu nemadzù atòfu; ndu a-la l'iswi a-ha igwerigwe. Oowaa! A bakwarù ogu-echi onò; o nòdu acha vaa vaa g'ebemu-igwe. A dzulitawaru iya g'e gude iya gbushia nemadzù. ¹⁶ Gùbe ogu-echi; gbua pharamu laa l'uzo èkutara! Gbukwaaphò laa l'uzo èkicha! Gbujekpòpho laa l'ibiya ophu iphu ngu nòkpòpho laa. ¹⁷ Mu akukwaphò èka pyaa; èhu-eghu mu adazeta. Oo mbèdua, bù Chipfu bè epfu iya nù.”

Ogu-echi eze ndu Babilonu

¹⁸ Tòbudu iya bù; Opfu Chipfu byakwa akparwuta mu l'èhu; bya asù mu: ¹⁹ “Nwa ndiphe; mee gbororo labò, bù èka ogu-echi eze ndu Babilonu e-shi bapfuta phè ogu; g'uzo onò bukotakwaru lè mkpukpu lanù bè ephe a-watakòta. Bvube itso iphe-òhubama l'èka uzo onò swìbaru lè mkpukpu onò. ²⁰ Mee uzo lanù lè gbororo onò g'ò buru èka ee-shi gude ogu-echi bapfu mkpukpu Raba kè ndu Amònu; l'i bya eme uzo ozo g'ò buru èka ee-shi bapfu Jiuda; mè èka a kpushiru ike lè Jierúsalemù. ²¹ Noo kèle eze ndu Babilonu bè e-jeta pfuru lè mgbakata-uzo onò; mbù lè mgbakata-uzo labò onò. Oo-jiadaa iphe; g'ò maru iphe, ee-me nù. Oo-gude apfu tua ido; l'ò jita nwòbvù iya; bya eleè ènya lè meji anù; g'ò gude maru uzo ophu oo-shi. ²² O buru l'èkutara iya bè ido kè Jierúsalemù a-daru laa. Oo-do iphe, ee-gude chikpòshia Jierúsalemù; l'ò zia g'a wata egbushi nemadzù; mè g'e chia mkpu ogu; l'a bya edoo iphe, ee-gude nwutsushia onù èka eeshije abahù lè mkpukpu onò; l'a bya akòshia obvudu-èja; bya ekephee mkpukpu onò ekephe. ²³ Ndu ophu yèe ya gbaru ndzù bè o-o-dù g'ò bù iphe, te emedu ememe; obenu l'òo-nyatakòtaru phè èjo-iphe, ephe mekòtaru; bya akpukota phè lè ndzù. ²⁴ Oo ya bù lè-a; wakwa iphe, Nnajiuphu, bù Chipfu epfu baa: Eshì ophu unu byaru bya emewaa a mawaru g'unu emeberu èjo-iphe; mbù k'òphu bù l'iphe-èji, unu eme bè dabyiwaru èba; bya egude iphemiphe, unu emekpò ememe egoshì èjo-iphe, unu eme; bè aa-kpukota unu lè ndzù.

²⁵ “Oowaa! Gùbe onye bù ishi lè Ízurelu; mbù gùbe onye onò, merwushiwaru onwongu onò; mbù gùbe onye iwashì onò; o ruwakwaru teke aa-nù ngu chiipfuu; nù-rwaa ngu iya l'ishi. ²⁶ Wakwa iphe, Nnajiuphu, bù Chipfu epfu baa: Tòshia iphe, i keru l'ishi; kpufu okpu-eze onò. O tò bùekwa g'iphe shi dù bè o dùkwadu. Ndu wozetaru onwophè alì bè aa-bya ewolia eli; ndu e woliru eli bè ee-wozeta alì. ²⁷ Oo mkpurupyata! Oo mkpurupyata! Mu e-me mkpukpu onò g'ò buru mkpurupyata; ophu a ta abyadu akpukwabaa ya akpukwa; jeye teke onye bù iya bè o gbaru k'enweru mkpukpu onò a-bya; mu eworu iya nù iya.

²⁸ “Oo ya bu; nwa ndiphe; pfiaru phè iphe e-me nù; sù phè: Wakwa iphe, Nnajiuphu, bù Chipfu epfu l'opfu-èhu ndu Amònu; lè k'iphe-iphè, ephe eme ndu Ízurelu baa:

“Oo ogu-echi! Oo ogu-echi!
A mífutaakwaru ogu-echi,

ee-gude ekwoshi
nemadzù ishi.

E huchawaru iya ehucha
g'e gude iya lwà
nemadzù alwùlwù;
mbù l'e mewaru iya;
g'ò chaa vaa vaa
g'èbemu-igwe.

²⁹ “A makwarù-a l'a phujeru unu ophulènya iphorò; bya agbajèwaru unu èja, bù ùka bè a dzushiru unu. Iphe onò g'ò ha bè aa-gakò nyabè ndu èjo-iphe l'òlu; mbù ndu onò, ee-gude ogu-echi gbushia onò. Mbù ndu onò, mbòku, aa-nù phè chiipfuu nù-rwaa phè iya l'ishi ruwuaru onò.

³⁰ “Mì-phu ogu-echi onò azù l'òbo iya. Oo l'èka unu futaru bè mu a-nòdu kpee unu ikpe; mbù l'alì ndiche unu. ³¹ Mu a-tukoshi unu oke èhu-eghu mu; mbù lè mu e-kpukposhi unu oke èhu-eghu mu, ata-pfupfupfu. Mu e-nwuru unu nù ndu emeje nemadzù l'ìwe; mbù ndu bù iphe, eemebyi emebyi bù iphe, doru phè ènya. ³² Unu a-buru nkù, eeye l'òku. Èka aa-phùshi mee unu wùshi bù l'èchilabò alì unu. A ta abyadu anyatabaa unu ozo; noo kèle oò m̀be Chipfu bè pfuru iya nù.”

¹ Tòbudu iya bụ; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu sụ: ² “Nwa ndiphe; ?ii-kpe iya ikpe t̄o? Mbụ; ?ii-kpe-a mkpukpu-a, bụ mkpukpu mgbugbumadzu-a ikpe t̄o? Oo ya bụ; je at̄aru iya ẹbyi, oomek̄ota jalaa. ³ Sụ iya: Wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu baa: Gube mkpukpu-a i gudeakwaa egbu ọchi seta mkpurupyata kpube onwongu l'ishi; keje iigbushi nemadzu; bya egudekwapho agwaphe ọbvu emerwushi onwongu.

⁴ “Ikpe ndu ono, iigbushi ono nmaakwaru ngu; ọme i gudewaa agwa iphe, i jetaru merwushia onwunu. I mewaru ḡe mboku, ii-n̄o-beru ndzu d̄u t̄okere; mbụ l'apha, ii-n̄o-beru ndzu b̄e rwuakwaru n̄u. Oo ya bụ l̄e mu e-me ngu g'i b̄uru mkpukpu ọhamoha a-n̄oduje eme iphe ọchi; mbụ l̄e mkpukpu, n̄onu a-n̄oduje at̄u ngu uzu ọchi. ⁵ Gube mkpukpu, aamaru ẹjo ẹka; ọme iphe, tsuru ngu epfu b̄uru nchika-ẹhu; ọma l̄e ndu bu ntse; m̄e ndu bu ọzenya a-n̄odu achi ngu ọchi; ⁶ Ọmawaro ḡe ndu-ishi ngu, n̄ogbaa ngu l'ime gude ike, ẹphe nweru egbushi nemadzu. ⁷ Oo l'ime ngu b̄e ẹphe ta agubejeedu ne l̄e nna ph̄e iphe. O b̄uru l'ime ngu b̄e ẹphe n̄o kpa a ndu byaru abyabya ẹhu; b̄ukwarupho l'ime ngu b̄e ẹphe n̄o megbuta ndu nna ph̄e an̄odu; m̄e ndu ji ph̄e nwushihwaru. ⁸ Iphe duru mu ns̄o; b̄e unu ta agubejeedu iphe. Unu wowaru eswe at̄uta unme mu pharwushikota. ⁹ O b̄uru l'ime ngu b̄e ndu as̄u as̄ulasu n̄o; ndu buepho iphe, ẹphe eshibeje ite iya b̄u g'ẹphe e-me gbua nemadzu. Oo l'ime ngu b̄e ndu ejeje eria iphe, a t̄ushiru l'agwa n̄o; mbụ l'agwa, n̄ogbaa l'úbv̄u úbv̄u ono. Ẹphe nmakpuru l'ime ngu aphaarwushi onwoph̄e. ¹⁰ Ndu ophu ẹphe l̄e nyee nna ph̄e akwaje n̄okwapho l'ime ngu. Ndu ophu ejepfufe unwanyi teke ẹphe an̄o ns̄o n̄odu iya; mbụ teke unwanyi teke aswaf̄udu nt̄urwu an̄o ns̄o. ¹¹ Oo l'ime ngu b̄e nwoke waa nyee nwoke ibe iya emeje ebyi. Onye ophu egude ẹgu ẹjo-iphe agu iya n̄u pharwushia nwune nyee nwa iya; onye ophu aburu nwune iya k̄e nwanyi; mbụ nwa, nna iya nwuru gedegede b̄e oomerwushije. ¹² O b̄uru l'ime ngu b̄e ndiphe erije uphalazu g'e gbua nemadzu; a n̄odu anataj̄e nt̄ukwase; bya eri uphalazu. Nemadzu n̄odu anataj̄e nwibe iya iphe iya k'ẹhuka; g'ee-shi g'unu rita urwu. Ọme a gbak̄utawaa m̄ube Chipfu az̄u. Nokwa iphe, Nnajiuphu, b̄u Chipfu epfu b̄u ono.

¹³ “Lenu; mu egbukwaru ngu ẹka swikiswiki; k'urwu ono, i ritaru l'uzo apf̄uduru-oto ono; m̄e k'ochi, eegbugbab̄e l'ime ngu ono. ¹⁴ ?Obu e-shihu ngu-a ike? Mbụ; ?eka e-shihu ngu-a ike mboku, ono mu a-da ngu ẹka k̄e n̄jo l'ẹhu ono? O kwa m̄ube Chipfu pfuru iya; mu je l'e-me iya. ¹⁵ Mu a-chikashi ngu mee g'ẹphe t̄uko ọhamoha dzuru. Mu ezekaa ph̄e g'ẹphe lachaa mkpukpu l̄e mkpukpu ọzo. Mu emee g'emerwushi ono, i merwushiru onwongu ono b̄uru bugemu. ¹⁶ I -b̄uerupho mkpukpu, rwushihuru arwushihu l'enya ọhamoha ono; b̄e ị-macharu-a l'oo mb̄eđua b̄u Chipfu.”

¹⁷ Tòbudu iya bụ; Chipfu byakwa epfuru yeru mu sụ: ¹⁸ “Nwa ndiphe; ndu Ízurel̄u b̄e dukwaa mu g'iphe, gbaru ẹgba. Mbụ l'ẹphe dukota g'ope; m̄e ogbongu; m̄e iphe-igw̄e; m̄e mkpuma ọta-njele, kwaru l'oku uzu. Iphe, ẹphe buepho b̄e b̄u ẹgba mkpola-ọchaa. ¹⁹ Oo ya b̄u; wakwa iphe, Nnajiuphu, b̄u Chipfu epfu baa: Eshi ophu unu buk̄otawaa ẹgba mkpola-ọchaa; b̄e mu e-kpota unu kpok̄obe l̄e Jierúsalemu. ²⁰ Mbụ l'oo egube eekpok̄obeje mkpola-ọchaa; m̄e onyirubvu; m̄e iphe-igw̄e; m̄e mkpuma-ọta-njele; m̄e ogbongu chiru ye l'oku uzu g'ọ dazee ya-a; b̄u ḡe mu e-gude ẹhu-eghu mu; m̄e oke ẹhu-eghu mu rwuk̄ota unu je achiru dobe l̄e mkpukpu ono; woru unu dazee adaze. ²¹ Mu e-rwuk̄obe unu; kpukposhi unu oke ẹhu-eghu mu, ata pfupfupfu ono; l'o kee unu; unu azashihukota azashihu. ²² Oo ẹgube mkpola-ọchaa, adazehuje l'oku uzu-a; b̄u g'unu a-n̄odu l'ime mkpukpu ono dazehu. Oo ya b̄u g'unu amakwanuru l'oo mb̄eđua, b̄u Chipfu b̄e tukoshiru unu oke ẹhu-eghu mu.”

²³ Tòbudu iya bụ; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu ọzo sụ: ²⁴ “Nwa ndiphe; sụ al̄i ono-a: I b̄u al̄i, e teke at̄urwudu ẹjo-iphe, n̄o iya n̄u; ophu mini edzeduru kpua ya l̄e mboku oke-ẹhu-eghu mu ono. ²⁵ Ndu mpfuchiru Chileke, n̄o l'ime mkpukpu ono b̄e achiru mkpukpu ono ẹjo idzu; g'oduma, aba hanyihanyi alajashi an̄u, o gburu. Ẹphe egbushije nemadzu; nak̄o ẹku; m̄e iphe, vugbaa oke aswa. Ẹphe mewaa; g'unwanyi, ji ph̄e an̄odu paa ẹka l'ime mkpukpu ono. ²⁶ Ndu-uke, n̄o l̄e mkpukpu ono b̄e kpakashiwuru ekemu mu; t̄uko iphe mu, d̄u ns̄o merwushikota emerwushi. Ẹphe ta akpaj̄eđu oke l'iphe, d̄u ns̄o; ȳe iphe mman̄u ọzo. Ẹphe an̄oduje ezi nemadzu l'o to nwed̄u iphe, d̄u iche l'iphe, aas̄o ns̄o; ȳe iphe, a ta s̄odu ns̄o. Ẹphe wowaru ẹn̄ya nmanyibe; ophu ẹphe ta akpaj̄eđu ishi k'eme eswe-at̄uta-unme mu g'ọ d̄u ns̄o. A n̄odu an̄oduje epf̄ut̄oshi ẹpha mu l'echilab̄o ph̄e. ²⁷ Ndu b̄u ndu-ishi l̄e mkpukpu ono b̄e duepho g'ejo-nk̄uta-ọswa, alajashije an̄u, o gburu. Ẹphe egbu ọchi; mbụ egbushi nemadzu g'ee-shi g'ẹphe rita urwu l'uzo, apf̄uduru-oto. ²⁸ Ndu mpfuchiru Chileke, n̄o l̄e mkpukpu ono b̄e e-gude ophul̄enya ughoshi ȳe agbaru ph̄e ẹja, buk̄ota ọka; kpachia ẹjo-iphe, ndu ono eme akpachi. Ẹphe as̄uje: Nnajiuphu, b̄u Chipfu s̄uru-a l'ẹba ab̄u l'o nweru iphe, Chipfu

pfuru. ²⁹ Ndu alí ono bẹ akparya nemadzú ishi; bya ana nfu. Ephem akpa ndu ukpa; me ndu adudu g'ò dú phẹ ẹhu; bya eme ndu bú mbyambya ewere; ophu ẹphe emejeduru phẹ iphe, gbaru g'e meeru phẹ iya. ³⁰ Mu bya elee ẹnya nemadzú l'echilabọ phẹ, bú onye a-kpukwa igbulọ ono; mbụ onye a-pfuru lẹ mgbaka onye l'ẹphe l'alí ono; gẹ mu te emebiyishi iya; ophu ọ tọ dudu onye mu humaru. ³¹ Oo ya bú; mu tukoshi phẹ oke ẹhu-eghu mu; gude ẹhu-eghu mu, ata pfupfufu keyashia phẹ; mbụ woro iphe ono, ẹphe mekotaru ono byabẹ phẹ l'ishi. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bú Chipfu epfu bú ono!"

23

Unwune labọ, eri ogori

¹ Tọbudu iya bú; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu ozo; bya asụ mu: ² "Nwa ndiphe; o nweru unwany labọ, bú ne lanú nwuru phẹ. ³ Ephem wata agba ukpara lẹ Ijiputu; mbụ l'ẹphe shirọ teke ẹphe bú nwata gbata ukpara. O búru l'ẹka ono bẹ ẹphe nọ a nọdu anọduje apyitoshi phẹ ẹra; mbụ l'ọo l'ẹka ono bẹ ẹphe anọduje l'arwaphe phẹ ẹka l'ehe ono, akwọkwadu buruburu ono. ⁴ Epha onye k'ogerenya bẹ bú Ohola. Epha nwune iya nwanyi búru Oholiba. Ephem bú ndibe mu. Ephem nwushia unwegirima unwoke; me unwegirima unwanyi. Ohola bẹ bú Samériya. Oholiba búru Jierúsalemu.

⁵ "Ohola wataruro agba ukpara teke ọ bukwađu nkemu. O wataru awu-ko ndu o yeru obu; mbụ ndu ọ-lwua-ọlaa shi lẹ Asiriya. ⁶ Ndu ono yekotaru uwe, dú urwukpu-urwukpu; me ndu bú ndu eze; me ndu-ishi. Ephem bukota unwokoroby, amagbaa ntumatu; bukotaru ndu agba l'inya; nọdugbaa l'eli inya phẹ. ⁷ O woro onwiya mee nwanyi-ukpara unwoke ndu Asiriya; mbụ ndu ophu nweru ẹnya. O gude agwa ndu ọowu-ko ono merwushia onwiya. ⁸ Ophu ọ haduru agba ukpara ono, o shi lẹ Ijiputu gbata ono. O búro teke ọ bú nwata bẹ yele unwoke wataru akwakwa. Ephem nọdu anọduje arwa iya ẹka l'ehe ono, akwọkwadu buruburu ono; agboshi iphe ekpu iya. ⁹ Tọbudu iya bú; mu bya enwuru iya ye l'ẹka ndu o yeru obu ono, bú iya bú ndu Asiriya; mbụ ndu ono, agu iya ẹgu ono. ¹⁰ Ephem gbabẹ iya oto; kpua unwu iya unwoke me unwanyi lẹ ndzu; bya egude ogu-echi phua yebedua tẹerii. Oo ya bú; ọ búru onye unwanyi gude nmaahaa l'ejo ẹtu; kele ọo iphe, gbaru iya nù bẹ e meru iya.

¹¹ "Nwune iya nwanyi, bú Oholiba humachakwaa iphe ono; ẹgu ẹjo-iphe nkiya gbekporo kabaa kẹ nwune iya njo; mbụ l'ọ gbẹ ka nwune iya agba ukpara obu. ¹² O nọdu awukowaphẹ ndu obutobu phẹ, bú ndu Asiriya; mbụ ndu bugbaa eze; me ndu-ishi mkpukpu phẹ; me ndu ojogu phẹ, kwaru onwophẹ ngwa; degegbaru l'eli inya; bukotaru unwokoro, amagbaa ntumatu. ¹³ Mu bya ahuma l'o merwushifuwaru onwiya. Ephembebo ono tukowaa búru ndu umere phẹ rehuru erehu.

¹⁴ "Yebedua bẹ kwataru akwata yemibaa ishi eyemi l'ukpara obu. O humaru unwoke, e seru l'igbulọ; mbụ ndu Babilonu, e gude penti uswe-uswe see; ¹⁵ mbụ ndu e seru ẹphe kebegbaa akpo l'upfu; kebechaa ẹkwa, ekpo phẹ wiyawiya l'ishi. G'ẹphe ha bẹ dukotaepho gẹ ndu-ishi ugbo-inya ndu Babilonu; mbụ ndu shi mkpukpu Kaludiya. ¹⁶ Ahuma, ọhuma phẹ; ẹphe wata iya agu ẹgu. O yefu ndu-ozí g'ẹphe je ezia phẹ ozi l'alí Babilonu. ¹⁷ Tọbudu iya bú; ndu Babilonu byapfuta iya; g'ẹphe l'iya wata akwakwa. Ephem gude ẹgu nwanyi agu phẹ nù pharwushia ya. E merwushichae ya phọ ono; ẹphe bya adu iya ashí; ọ gbakuta phẹ azu. ¹⁸ Teke ono, ọ gbaaharu ukpara ono; bya agbagbukporu oto tua onwiya jalaa ono; bẹ mu gude ẹhu-eghu gbakuta iya azu; ẹgube mu gbakutaru nwune iya. ¹⁹ Ole ọ gbẹ kabaa eyeru ẹhu l'agba ukpara obu; g'ọ nyataru g'ọ shi agba iya lẹ teke ọ bú nwata nọdu lẹ Ijiputu. ²⁰ O shi nọdu l'ẹka ono awu-ko ndu o yeru obu; mbụ ndu ẹhu-nwoke phẹ dukota gẹ kẹ nkafu-igara; bya aburu ndu unwuda phẹ dú gẹ k'inya. ²¹ Oo ya bú l'ẹgu ẹjo-iphe ono, i shi anọduje eme teke i bú nwata lẹ Ijiputu ono bẹ anọduje agukwada ngu; mbụ teke ono, e shi anọduje arwaphe ngu ẹka l'ehe; apyikashi ngu ẹka l'opu ẹra ngu ono."

²² "Gube Oholiba; wakwa iphe, Nnajiuphu, bú Chipfu epfuru ngu baa: Mu a-kpali ndu ono, i yeru obu ono; mbụ ndu ono byawaru adu ngu ashí nta-a ono; g'ẹphe ghağobe búru ohogu ngu. Mu e-me g'ẹphe shi l'ekameka wufuta soahaa ngu opfu; ²³ mbụ ndu Babilonu; me ndu Kaludiya; me ndu Pekodu; me ndu Showa; me ndu Kowa; ẹphe lẹ ndu Asiriya l'ophu. Ephem a-bukotaru unwokoroby, amakota ntumatu; bugbaaru ndu eze; me ndu-ishi mkpukpu; me ndu-ishi ugbo-inya; me ndu nọgbaa l'oke okwa; bya aburu ndu nọgbaa l'eli inya. ²⁴ Ephem e-gude ngwogu; me ugbo-inya dú l'iche l'iche; bya achiru igwe oha bapfuta ngu. Ephem a-nodukota l'ekameka kwaberu ngu k'ogu. Ephem a-chiru iphe, e gudeje ezeru onwonye k'eze iya me kẹ nshii; bya ekpukotaru okpu, e meru l'igwe. Mu e-nwuta ngu nwuru nù phẹ g'ẹphe nua ngu aphu; mbụ g'ẹphe mee ngu ẹgube ọ dú phẹ ree. ²⁵ Mu e-gude okophoo mu; mee ngu umerekete. Ephem e-befu

ngu imi waa nchi. Ndu ophu phoduru l'ime ngu be ee-gude ogu-echi gbushia. Ephe a-kpu unwu ngu unwoke me unwada ngu le ndzu. Ndu ophu phodufuaru l'ime ngu bu oku e-tsu phe. ²⁶ Ephe e-yeshikotakwa ngu pho uwe, i yeru l'ehu; natachaa ngu iyagba, ama mma, i nwekotaru. ²⁷ Mu e-me g'ebyi, iime; me ukpara ono, i shi le Ijiputu gbata ono laa nlanu. I ti byadu anyatabaa ya; ke g'o gua ngu egu ozo; ophu i ti byadu anyatabaa Ijiputu ozo."

²⁸ "Mbü le-a; wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Mu abyaakwa ngu enwuru ye l'eka ndu du ngu ash; mbü l'eka ndu ono, i gbakutawaru azu; kele ephe duwaa ngu eji ono. ²⁹ Ephe e-gude ndumashi tukokpoo iphe, i seru akanya iya nata ngu. Ephe a-gbabe ngu oto; i dabyiru egube ono. Ukpara ono, igba ono be e-meru iphere iya kpua ngu le sagaa. Ejo-ememe ngu ono; me ukpara, igba ono; ³⁰ be bu iya meru g'iphe ono dapfuta ngu; kele i wataru awu-ko ohamoha, nonu; bya egude agwa phe merwushia onwongu. ³¹ I tsowaru uzo, nwune ngu nwanyị tsoru. Mu a-pakwanuru okoro iphe-ehuka iya dee ngu l'eka."

³² Wakwa iphe, Nnajiuphu,
bu Chipfu epfu baa:
"Ii-ngu iphe l'okoro ono,
nwune ngu nwanyị
nguru;
mbü l'okoro ono,
ha ke galagala;
bya adu omilomi ono.

Aa-chi ngu ochi;
bya eme ngu ujikputeru;
kele iphe no l'okoro
ono be jiru ke pyimu.

³³ Ii-je iphe-ehuka jasuru
l'ootsuahaa ngu
atsutsu ge mee.

O buru mkpurupyata
waa ala-l'iswi be
ii-ngu nno.

Ono buru iphe,
nwune ngu nwanyị,
bu Sameriya nguru
nguphodoru ngu.

³⁴ Ii-ngu iya;
ngu-gbua gberegedege.

Li tukposhia ya yegiri
yegiri;
bya alabashia onwongu
era alabashi.

Mu pfuakwaru nkemu.
Nokwa iphe, Nnajiuphu,
bu Chipfu epfu bu ono."

³⁵ Oo ya bu le-a; wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: "Eshi ophu i zohawaru mbedua; woru mu jicha l'okotazu; be ejo-ememe ono, iime ono; me ukpara ono, igba ono be ii-ritakota urwu iya."

³⁶ Tobudu iya bu; Chipfu su mu: "Nwa ndiphe; ?ii-kpe Ohola yee Oholiba ikpe too? Ngwanu; karu phe ebyi, ephe emegbabe; ³⁷ mbü l'ephe bu ndu eri ogori; egbu ochi. Ephe gudewaa agwa, ephe gwotaru merwushia onwophe. Ephe nodu egudeje unwu, ephe nwushiru mu ta utara l'agwa phe. ³⁸ Waa iphe, ephe mekwaru mu pho bu owa: Le teke onokwapo be ephe merwushiru eka duru mu nsq; bya emebyishikota eswetata unme mu. ³⁹ Oo le mboku ono, ephe gude unwu phe gwee eja nu agwa phe ono; be ephe bahuru l'eka duru mu nsq ono; woru iya merwushia. Noo iphe, ephe meru l'ulo mu bu ono.

⁴⁰ "I zicharu ozi g'e zia ndu shi uzo enya g'ephe byachaa; ephe wuru bya. O buru ndu ono be i sachaaruru onwongu degeberu; i bya etee iphe l'enya; bya egude iyagba memaa onwongu emema kwaberu phe. ⁴¹ I bya asugaru l'aba, amashi mma ike. A bya eworu teburu dobe ngu l'iphu. I chita unwu-isensu me manu mu tukobe l'eli iya. ⁴² Ikpoto nemadzu, bugbaa idokpamkpata nodu akwa evu ekpu iya. E duta ndu shi l'echiegu, ngu-jishiru mee epho ephe bya; waa ndu ozo yee ephe swi. Ephe bya agbabe iya

mgbalęka; kpube iya okpu, ama ntumatu. ⁴³ Noo ya bu; mu su g'ęphe duta yębedua ono, gbawaru ukpara jasę o kpojohu ono; g'ęphe l'iya wata eri ogori kele o buwaa nwanyi-ukpara. ⁴⁴ Oo ya bu; ęphe jepfuahaa phe ęgube ono ejepfuje nwanyi-ukpara ono. Mbę ęphe jepfuahaa Ohola yęe Oholiba; phaahaa unwanyi ono kutukutu. ⁴⁵ Ndu e-kpe phe ikpe bu unwoke pfuberu-ęka-oto ęphe a-nma phe ikpe ogori; waa ikpe ochi. Noo kele ęphe eri ogori; bya aburu ndu egbu ochi."

⁴⁶ Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: "G'a chęta ikpoto nemadzę bapfuta phe; mbę g'e nwuru phe nę ndu e-me ęę ndzų-agųgu rwuta phe; bya atųko iphe phe kwa l'okwata. ⁴⁷ Igwe-ęha ono a-tų phe mkpuma; bya egude ogu-ęchi egbutsushi phe. ęphe e-gbushichaa unwu phe unwoke mę unwada phe; bya atęshia oku l'ulo phe. ⁴⁸ Noo ęę mu e-shi mee g'emewushi onwonye laa nlalanę l'alę-a bu ono; k'ophu unwanyi l'ophu e-gudekwanę iya kwaa ęnya; g'ęphe te eje eme ęgube ono, unu meru ono. ⁴⁹ Aagwata unu ęgwo emewushi ono, unu emewushi onwunu ono. Unu e-vuta ęjo-iphe o nwutaru unu; mbę nshi ono unu agwọ ono. Oo ya bu; g'unu amakwanuru l'oo mbędua, bu Nnajiuphu bu Chipfu."

24

Ętu, e gude ite, e shiberu l'oku nmaa

¹ Tọbudu iya bu; o be l'apha ke tete g'onwa iri dę l'abalę iri; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu su: ² "Nwa ndiphe; dee iphe ntanų-a bu l'ekwo; mbę ntanų-a gedegede; kele oo ntanų-a gedegede be eze ndu Babilonu kephetaru Jierusalęmu k'ogu. ³ Nmaaru ndu ono, bu ekwegekwe ono ętu; su phe: Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa:

" Shibe ite; shibe iya

l'oku kuru mini ye iya!

⁴ Chiru mkpirikpu

mkpirikpu anų ye iya;

mbę ndu ophu a

hotaru ahota;

utapfu iya;

mę upfumęka iya;

mbų-a woru ęka

kachaa aburu okpobe

anų chę-jia ya achi-ji.

⁵ L'ę kputa aturu,

kachakpoo ree gbua;

chiru anų iya ye l'ohu

ite ono;

shighee anų ono eshighe.

Shighee yęe okpu iya

eshighee.

⁶ "Oo ya bu lę-a; wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Nshio gube mkpukpu ono, egbu ochi ono! Nshio ite ono, gbawaru ęgba ono; mbę ite ono, ęgba iya tee hefuędu ehęfu ono. Gushia anų ono nanų nanų; g'ọ tọ dukwa ophu aa-ha g'ọ phodu. ⁷ Kele mee ndu o gbushikotaru be yęe ya tukowaru nmakuru l'eli mkpuma; o tọ wushiduru iya l'oma alę ęka urwuku gege ekpochikpoo ya nų. ⁸ Oo ęę mee ndu ono akpalia mu ęhu-ęghu; k'ophu mu a-bya agwata iya ęgwo iphe, o meru kparų iphe, mu doberu mee ndu ono l'eli mkpuma; g'ọ tọ dę iphe, e-kpochi iya ęja.

⁹ "Oo ya bu lę-a; wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Nshio gube mkpukpu ono, egbu ochi ono! Mbędua e-yebakwarọ nkų l'oku obu g'ọ kabaa shii. ¹⁰ Mu a-kube nkų ono g'ọ ha l'ikpo l'ikpo.

" Mu eworu oku zunwua ya.

Gude iya shighee anų

ono eshighee.

Mu eyekobechaa ya iphe,

emeje g'iphe shi mkpọ.

Mu ęshia ya g'okpu iya

kpebatachaa uke

ekpebata.

¹¹ " L'ę bya agbę teke ono shikwasę ite iphoro ono l'eli ovokoku ono; shia ya gbiriri jeye oku adų l'ite ono shii; mbę shia ya g'onwirubvu, e gude mee ya chaa ziriri; k'ophu inyi, nọ iya nų a-dazehu; mbę g'ęgba, o gbaru ono kee oku gbiriri jasę okechafu. ¹² Noo

kele e mewaru iya jasū ike labo bvū; ophu eḡba, o gbaru ono ekwedu eheshihu. Nta-a be ōku e-ke eḡba ono, o gbaru ono. ¹³ Iphe, bu inyi ono, du ngu l'ehu ono be bu urwuali. Eshi ophu mu mekotaru ge mu e-me hufu ngu inyi ono; ophu o kwedu ge mu hufu ngu iya; be a ta abyadu ehufubaa ngu iya jasū teke mu e-gude oke ehu-eghu mu mee ngu g'o du mu. ¹⁴ Oo muḡbe Chipfu pfuru opfu ono. O rwuakwaru teke mu e-me iya. Mu ta abyadu esela onwomu azu; ophu mu abyadu aphu obu-imemini; ophu mu ta abyadu asu le mu tee meedu ge mu tūberu. Ee-kpe ngu ikpe g'umere ngu waa iphe, iime gbaru. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu bu ono.' "

Anwūhu Nyee Ezekeli

¹⁵ Tobudu iya bu; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu su. ¹⁶ "Nwa ndiphe; mu abyaakwa egude onu eḡchachi lanu nyichata ngu onye ono, i yeru enya ono. Oḡe-a; ba agukwa aphu; ophu i rakwa eḡwa; mbu g'enya-mini ta alwafutakwa ngu l'enya. ¹⁷ Tokpoepho nwehu tsu ude. Ta kwashikwaru onye nwuhuru anwūhu enya-mini. Kee iphe, iikeje l'ishi eḡbe iikeje iya; l'i yee akpokpa ngu. Te ekechikwa iphe l'onu; ophu i rikwa nri, ndu aphu tsoru erije."

¹⁸ Oo ya bu; mu pfueberu ndu ono opfu ono l'utsu; o be l'uzenyashi; nyee mu nwūhu. O be le nchitabohu iya; mu bya emekota eḡbe ono, a suru ge mu mee ono. ¹⁹ Tobudu iya bu; ndu ono bya ajia mu su. "Tii kaduru anyi iphe, iphe-a, iimegbabe-a bu l'ehu anyi?"

²⁰ Tobudu iya bu; mu su phe le Chipfu pfuru mu su-a; ²¹ ge mu su ndu Izurelu: "Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Mu abyaakwa eme eka-du-nsu mu g'o to duhe nsu; mbu eka ono, a kpuru o shihu ike, bu eka unu gude eku onwunu ono; mbu eka ono, unu yeru enya ono; bya aburu eka ono, du unu ree ono. Unwu unwoke me unwu unu unwanyi, bu ndu ophu unu haru l'azu; be bu ogu-echi be ee-gude gbushia phe. ²² Oo eḡbe ono, mu meru ono be unu e-mekota. Unu tee kechidu iphe l'onu; ophu unu eridu nri, ndu no l'aphu erije. ²³ Unu e-kebe iphe l'ishi eḡbe unu ekejehawa iya; yee akpokpa unu. Unu taa agudu aphu; ophu unu taa aradu eḡwa; oḡe unu a-jo ehu bvuebe l'opfu ejo-iphe ono, unu meru ono; mbu l'unu a-nodu atsu ude l'ime onwunu. ²⁴ Ezekeli a-buru unu iphe-ohubama. Iphe ono, o mekotaru ono be unu e-mekota. Teke iphe ono nwueruphu; unu amaru l'oo mbedua, bu Nnajiuphu bu Chipfu.

²⁵ "A bya le gubedua; nwa ndiphe; mboku ono, mu a-nafu phe eka ono, a kpushiru ike ono, bu eka ephe gude ehu-utsu iya eku onwophe ono; mbu eka ephe yeru enya ono; bya aburu eka du phe ree l'obu ono; mbu mboku ono, mu a-nafu phe unwu phe unwoke me unwu phe unwanyi ono; ²⁶ be onye nahuru gbalaa; a-byapfuta ngu bya edooru ngu iphe emenfu. ²⁷ O buru mboku ono be ii-bebe kuhaa onu ngu; gu l'onye ono nahuru nu ono epfuga opfu; i tii bueduru onye te epfudu opfu ozo. Oo ya bu; l'i buru phe iphe-otube-nvo. Ephe a-maru-a l'oo mbedua be bu Chipfu."

25

Eepfu iphe, e-me ndu Amonu

¹ Tobudu iya bu; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu su. ² "Nwa ndiphe; ghachiru ndu Amonu iphu; pfuchiru mu; karu phe iphe, e-me phe nu. ³ Su phe le-a: 'Unu numakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu. Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Eshi ophu i teru eswa kpua ulo mu, du nsu; teke e merwushiru iya; teme o nodu atso ngu utso l'e meru al' Izurelu; o buru ochobu; waa l'a kpuru ndu Jiuda le ndzu laa al' ozo; ⁴ be mu e-nwuru ngu nu ndu uzo enyanwu-awawa g'ephe nworu ngu. Ephe e-bya anodu l'ime ngu nwechaaru al'eze al'eze; bugbaaru eburu l'ime ngu. Ephe e-ri akpuru oshi ngu; ngua mini era-eswi ngu. ⁵ Mu e-me mkpukpu Raba g'o buru eka inya-kamelu akpaje nri. Mu emee al' ndu Amonu g'o buru eka aturu a-dojeru atuta unme. Oo ya bu g'unu amakwanuru l'oo mu bu Chipfu.

⁶ " 'Le-a; wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Eshi ophu i kuru eka pyaa; tee ebvu; gudekota ejo obu teru eswa kpua ndu Izurelu; ⁷ be mu a-machi eka; bya adaa ngu eka ke njo l'ehu. Mu e-nwuru ngu nugbaa ohamoha, nonu g'ephe lwua ngu alwulwu. Mu e-dekufu ngu l'iphe, bu oha, nonu; mee ngu l'ji chihu l'iphe, bu mkpukpu nonu; mbu mee ngu g'i buru mkpurupyata. Oo ya bu g'ii-maru l'oo mu bu Chipfu.' "

Iphe, ee-me ndu Mowabu

⁸ Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu pfuru baa: "Eshi ophu Mowabu waa Siye suru 'Lekpodapho; ndu onu-ulo Jiuda be dukwaa ge ndu ohamoha ozo'; ⁹ be mu e-me g'ibiya ke Mowabu ono gheru onu; e -shi le mkpukpu ndu ophu no l'iphu egu, bu iya bu eka kakota ree l'al' ono; mbu e -shi le mkpukpu Betu-Jieshimotu; me Belu-Meyonu;

mẹ Kiriyatayimu. ¹⁰ Mu e-nwuru Mówabu yele ndu Amonu nū ndu ụzo ẹnyanwu-awawa; g'ephe nworu; ọphu a ta abyadu anyatabaa ndu Amonu anyata ọphu l'echilabọ ọhamoha. ¹¹ Mu anua ndu Mówabu aphụ. Ọo ya bụ g'ephe amakwanuru l'ọo mbẹdua bụ Chipfu."

Iphe, ee-me ndu Edomu

¹² Wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu baa: "Eshi ọphu ndu Edomu gwataru ndu Jiuda ụgwọ iphe; bẹ ephe shiakwa l'ụgwọ iphe ono, ephe gwataru ono meswee; k'ọphu paru ẹka. ¹³ Ọo ya bụ lẹ-a; wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu baa: Mu a-machị ẹka gude kẹ njo daa Edomu ẹka l'ẹhu. Mu e-gbushi unwoke; mę ẹku, nọ iya nū. Mu emee ya g'ọ buru ochobu. A -gbẹ lẹ mkpukpu Temanu rwua lẹ mkpukpu Dedanu bẹ bụ ogu-echi bẹ ee-gude gbushia pẹ. ¹⁴ Mu e-gude ndibe mu, bụ ndu Ịzuru gwata ndu Edomu ụgwọ iphe ono, ephe meru ono. Ephe e-me ndu Edomu g'oghu mu; mbụ mee pẹ g'oke ẹhu-eghu mu nua pẹ aphụ. Ọo ya bụ g'ephe amakwanuru l'ọo mbẹdua agwa pẹ ụgwọ iya. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu."

Iphe, ee-me ndu Filisitayinu

¹⁵ Wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu baa: "Eshi ọphu ndu Filisitayinu gudewaa ẹjo obu melata; mbụ gwata ụgwọ iphe; bya egude kele ndu Jiuda shiro teke k'ichee dū pẹ ashị; eme g'ephe mee pẹ g'ephe buru mkpurupyata; ¹⁶ bẹ wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu baa: Mu a-machị ẹka kẹ njo daa ndu Filisitayinu l'ẹhu. Mu eme gẹ ndu Kereti chihu; mee ndu ọphu phoduru nū, bu lẹ mgboru eze-enyimu g'ephe buru mkpurupyata. ¹⁷ Mu a-kwatakpo akwata gwata pẹ ụgwọ iphe, ephe meru; mbụ gude oke ẹhu-eghu mu nua pẹ aphụ. Ọo ya bụ g'ephe amakwanuru l'ọo mbẹdua bụ Chipfu; lẹ teke mu agwata pẹ ụgwọ iphe, ephe meru ono."

26

Iphe, ee-me mkpukpu Taya

¹ Tọbudu iya bụ; o be l'apha k'iri lẹ nanu; lẹ mbọku mbụ l'onwa onoya; Chipfu bya epfuru ọphu yeru mu su: ² "Nwa ndiphe; eshi ọphu ndu Taya ekweru ndu Jirusalemu une asuje pẹ: 'Hẹe!' Ẹka ono, iphe, bụ ọhamoha eshije eje azu aswa ono bẹ dakposhihuwaru nū. Mgbo, e yeru iya bẹ guhachawaru gheru ọnu; gẹ mu eshije iya g'ọ dū mu. Nta-a, mkpukpu ono dakposhihuwaru-a bẹ buwaa g'iphe bya ejeaaru mu lẹ ree.

³ "Ọo ya bụ lẹ-a; wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu baa: Gube mkpukpu Taya; mu nọakwaru ngu lẹ njo. Mu a-chita ọha, dū igwerigwe g'ephe bapfuta ngu; mbụ l'ọo ẹgube ono, eze-enyimu enwutajẹ akpara-mini kẹ gbukumu-a; bụ gẹ mu e-nwuta pẹ; g'ephe byapfuta ngu. ⁴ Ephe e-tsukposhi igbulọ, e gude kpụ-buta mkpukpu Taya; bya enwukposhikota ọlo-eli, nọ iya nū. Mu e-kwochatachaa aja mkpukpo-ọlo ono; bya emee ẹka ono g'ọ buru mkpuma mmanu bẹ a-nodu iya nū. ⁵ Taya a-buru pherere-ali nọ l'echi eze-enyimu; buru ẹka aa-noduje asua ụgbu-ikokoro pẹ g'ọ korohu. Mkpukpu ono a-buru iphe, ọhamoha a-lwu alwulwu. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu." ⁶ Ndu ọphu bugbaa l'ime ẹgu bẹ ee-gude ogu-echi gbushia. Ọo ya bụ g'ephe amakwanuru l'ọo mbẹdua bẹ bụ Chipfu.

⁷ "Wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu baa: Ọo Nebukadineza, bụ eze ndu Babilonu, bụ eze, ka ndu eze; mbụ onye ono, shi l'uzo isheli; bẹ mu e-me g'ọ dapfu ndu Taya. Ọo-chita inya; mę ụgbo-inya; mę ndu agba l'inya; mę igwerigwe ndu ojogu gude bya. ⁸ Oo-gude ogu-echi gbushikota ndu ọphu bu l'ime ẹgu. O bvua ose-ogu gude kepheta ngu; bya akọ obvudu-ẹja g'ọ nodu kpua oronmono jasụ l'igbulọ ngu. Ọo-pali iphe, eegudeje egbobuta onwonye; gude tsoo ngu ọgu. ⁹ Ọo-nodu asu ọkurukpo, eegudeje akukposhi ọlo l'igbulọ mkpukpu ngu kẹ pfuu. Oo-gude ngwogu iya nwukposhia ọlo-eli ngu. ¹⁰ Inya, ọo-chiru a-duta-be igwerigwe; k'ọphu bụ l'udu, ephe gude ọkpa ẹkpokashi bẹ e-lichaa ndibe ngu mkpachi. Igbulo, e gude kpụ-buta mkpukpu ngu ono bẹ a-nodu ete nmenmenme; l'igiji, ephe a-nodu ede; mbụ ndu agba l'inya; mę ikpoto ụgbo-inya, ọochi teke ono, oo-shi l'oguzo unu abata ono; mbụ g'onye abahu lẹ mkpukpu, e nwukpofuru igbulọ iya enwukpofu. ¹¹ Upyi-okpa inya iya ono bẹ a-zokota gbororo, nọ l'ime ngu ọtilitoli. Oo-gude ogu-echi gbushia ndibe ngu. Itso ngu, shihuru ike a-ngashihuchaa buru mēmejee l'ali. ¹² Ephe a-lwu ẹku ngu alwulwu; gwee ngwaswa ngu tutua. Ephe e-nwukposhikota igbulọ, e gude kpụ-buta ngu; nwutsushikota ọlo nọ l'ime ngu, e meru ọ nodu ama mma; bya evuko mkpuma ngu mę oshi ngu; mękpoo mkpukpo-ọlo ngu; je enwuru ye l'eze-enyimu. ¹³ Mu e-me g'ebvu ono, i guje ono buru nyonyoronyo. Ebvu ono, i gudeje une akpo ono bẹ a ta abyadu anumabaa ọo. ¹⁴ Ndu

e-me ali ngu g'ọ bụru mkpuma mmanụ bụ iphe, a-nọdu iya nụ; l'ị bụru ẹka aa-tụsaje ụgbu, e gude egbu ẹma g'ọ korohu; ophu a ta abyadu akpukwaba ngu akpukwa; kele ọo mube Chipfu pfuru iya. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu bụ ono.”

¹⁵ Wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfuru mkpukpu Taya baa: ?Ọ dū ngu g'ali, nọkota l'aguga eze-enyimu taa nmakotadu jiiijiii lẹ teke ịi-da; mbụ lẹ teke ono, ndu e mekagbaaru iphe a-nọdu atsū ude ono; mbụ teke ono ee-gbushi nemadzū l'ime ngu ono? ¹⁶ Ọ bụru teke ono bẹ ndu-ishi, bugba l'aguga eze-enyimu e-nyizetakota l'aba-eze phe; bya eyeshikota akpawuru-uwe phe. Ẹphe e-yeshikota uwe phe, e mengashiru ọ nọdu ama mma ono. Ndzū-agugu e-rwuta phe. Ẹphe agwōdoshihu l'oma ali mmanụ; anmagbaa pyaapyaapya tekenteke; l'ọ kpọ phe ọnu-opfu; mbụ iphe byapfutaru ngu nū. ¹⁷ Ẹphe erwarū unu erwubvu sū:

“Egube g'e mekwanūru ị
būru mkpurupyata;
gūbe ọhamoha ono,
a maru amaru ono;
mbū gūbe ọha,
ọkphehu shi dū shii bụ
ndu akpa lẹ mini bukota
iya.

Gūbe ọha ono shi alwūshi
ọgu ike lẹ mini;
mbū gūbedua;
mẹ ndu bu ngu l'ime.

Ndu bu l'ibiya ono;
bẹ i shi mee ẹphe
tūko anmagbaa
rwuurwuu lẹ
ndzū-agugu.

¹⁸ Nta-a bẹ ndu bu l'aguga
eze-enyimu anmakota
pyaapyaapya l'eka
ị daru.

Ali, mini sọ-phegbaaru
mgburugburu
l'eze-enyimu bẹ
ndzū-agugu rwutaru;
kele ị daru.

¹⁹ “Wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu baa: Teke mu e-me mkpukpu ngu ono g'ọ bụru ochobu; mbū g'ọ dū g'eka e te ebuēdu ebubu; mbū teke mu e-gude oke eze-enyimu ime ali bapfuta iya; bya emee g'oke mini ono gbamia ya; ²⁰ bẹ mu e-mekwa gẹ gule ndu ophu ekpoda ekpoda; tūko kpoda l'iduma; mbū g'ị lapfu ndu teke k'azū. Mu e-me ngu g'ị nwuda l'ime ali gẹ mkpọkpo-ulo, mebyishihuru teke ndiche. Ndu unu l'ẹphe a-swīru bụ ndu ala l'uwurukutu-maa; ophu ị tị byadu alwabaa azū ọzo; mbū kẹ bya ebubaaru l'ali, ndu nọ ndzū. ²¹ Mu e-me ngu g'ị laa ẹjo alala; mee ngu l'ị chihu-gbua ree. A chọ ngu nta chọ imo; ọle a ta abyadu ahūmabaa ngu ọzo. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu bụ ono.”

27

Iphe, e-me ndu Taya

¹ Tọbodu iya bụ; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu sū. ² “Nwa ndiphe: yọoru ndu Taya ọshi; ³ sū iya: Gūbe mkpukpu Taya, nọ l'ọnu ẹka eeshije abahu l'eze-enyimu; bụru mkpukpu, iphe, bụ ndu bugbaa l'aguga eze-enyimu abyajẹ azūta aswa. Wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu baa:

“ ‘Oowaa gūbe Taya;
ị sūru l'ị maēberu mma.

⁴ Ẹka oke ali ngu kparū
bẹ būgbaa l'echi
eze-enyimu.

Ndu kpuru ngu nū kpūtsee
meru ngu k'ophu ị
mafufuru mma ngu

l'ishi.

- ⁵ Ndu kuru ugbo-mini
 ngu be bu l'ubvu
 Seniru be ephe gburu
 oshi payinu gude kua ya;
 bya ejekwapho l'ubvu
 ubvu Lebanonu bua
 oshi sida gude bvua
 itso ugbo-mini ngu ono.
- ⁶ O buru oshi-akpurata,
 shi l'ali Beshanu be
 e gude pyishia eku-ugbo
 ngu;
 o buru oshi-sayipuresu,
 e bukuru l'aguga
 enyimu Sayipurosu
 be e gude mee omali
 ugbo-mini ngu ono;
 bya egude eze-enyi
 mee ya ona.
- ⁷ Ekwa-ochaa, a kparu o du eguru,
 shi le Ijiputu be e kweru
 l'imeli ugbo-mini ono;
 bu iya bu iphe,
 emeje iya g'o gba oso;
 bya aburu iya be
 eegudeje ahube
 iya ama.
- Iphe, e gude kwekota
 l'ugbo-mini ono
 ge mini ta abahujeshi
 iya be bu ekwa,
 du urwukpu-urwukpu;
 me ekwa, du uswe-uswe,
 shi l'aguga enyimu
 mkpukpu Elisha.
- ⁸ Unwoke mkpukpu Sayidonu;
 me unwoke mkpukpu
 Avadu be bu ndu
 shi akpokotaru ngu ugbo;
 gube Taya.
- Unwoke ngu, bu ndu
 iphe doru enya be
 bukota ndu
 angakotaru ngu
 ugbo-mini.
- ⁹ Ndu-bu-ogerenya mkpukpu
 Gebalu, me ndibe phe,
 maru eme ona;
 be anoduje l'ugbo-mini ngu;
 emezigbaa aka o
 rifushihuru uzo.
- Iphe, bu ugbo-mini,
 nokota l'eze-enyimu;
 me ndu angakota
 ugbo-mini ono be
 abyaje ngu azuta aswa.

¹⁰ "Unwoke ndu Peshiya; me unwoke ndu Lidiya; yee unwoke ndu Putu shi bukotaru ndu ojogu ngu alwuru ngu ogu. Ephe achijeru iphe, ephe egudeje egbobuta onwophe; me okpu-igwe phe kobegbaa l'eli igbulu ngu. Ephe meru ngu i du ubvu. ¹¹ Unwoke ndu Avadu; me unwoke ndu Helaku be bu ndu echejeru ngu igbulu ngu nche gba mgburugburu. Unwoke ndu Gamadu bu ndu anodujeru ngu l'ulo-eli. Ephe ewojeru

iphe, ephe egudeje egbobuta onwophe kobegbaa l'eli igbulo, e gude kpu-buta mkpukpu ngu. Ephe meru; mma ngu dzua edzudzu.

¹² “ Ndu Tashishi shi buru ndu azuje ngu aswa; kele i nweru eku, paru eka l'udu iya l'udu iya. Ephe shi egudeje mkpola-ochaa; me iphe-igwe; me ogbongu; me mkpuma ota-njele; bya azu-nweta ngu ophu i nweru. ¹³ Ndu Jiavanu; me ndu Tubalu; me ndu Mesheku shi achijeru ohu; me ngwa, e gude onyirubvu mee; gude bya ngu azuta aswa. ¹⁴ Unwoke Betu-Togarama shi akpujeru inya, eegudeje eje ozi; me inya, eegudeje alwu ogu; me inya-mulu bya ngu azuta aswa. ¹⁵ Unwoke ndu Dedanu be unu l'ephe shi azugbaje aswa. Igwerigwe ndu bugbaa l'aguga eze-enyimu shi bukataru ndu azu ngu aswa. O buru eze-enyi yele oshi-eboni be ephe shi egudeje pfa aswa iphe, ephe zuru. ¹⁶ Ndu Edomu be shi azuje ngu aswa; kele iphe, iimeshi emeshi be du igwerigwe. Ephe shi egudeje mkpuma emeraludu; bya ngu azuta aswa; me ekwa du uswe-uswe; me ekwa, a kparu o nodu ama mma; me ekwa ochaa; me mkpuma koralu; me mkpuma rubi. ¹⁷ Ndu Jiuda; me ndu Izurelu be unu l'ephe shi azugba aswa. Ephe shi egudeje witi, shi le Minitu; me igberi; me manu-enwu; me manu mmanu; waa manu-balumu; bya ngu azuta iphe, i meshiru.

¹⁸ “ Ndu Damasukosu gudekwapho l'i meshiru iphe, du igwerigwe; waa kele i nweru eku ntumatu; ephe nodu egudeje mee, shi le Helubonu; me eji aturu, shi le Zaharu azu ngu aswa. ¹⁹ Ndu Danu; me ndu Jiavanu, shi le Uzalu be azuje ngwaswa ngu. Ephe nodu egudeje igwe, a kpuru akpukpu; ye kashiya; me kalamosu, bukota iphe, eegudeje eme manu-anyinyi, eshi kweekweekwee; bya ngu azuta aswa. ²⁰ Ndu Dedanu shi egudeje ukpo, eegudeje nodu l'eli inya bya ngu azuta aswa. ²¹ Ndu Arabu; me iphe, bu ndu-ishi ndu Keda be bukota ndu shi azuje ngu aswa. Ephe achijeru aturu; me ebili; yee egbu bya ngu azuta aswa. ²² Ndu Sheba; me ndu Rama be shi azujekwa ngu pho aswa. Ephe shi egudeje manu, vu oke aswa; me mkpuma, vu oke aswa; me mkpola-ododo; bya azu-nweta ngwaswa ngu. ²³ Ndu Haranu; me ndu Kane; me ndu Edenu; ye ndu agbagbaa oke-ngho, shi le Sheba; me ndu agba oke-ngho, shi le mkpukpu Ashuru; mekpoo mkpukpu Kilimadu be shi azukotakwa ngu pho aswa. ²⁴ Iphe, ephe shi azuje ngu aswa iya bu uwe, amagbaa mma; me ekwa, du urwukpu-urwukpu; yele ekwa, a kparu dengashia ya iphe dengashi; me jilajila ukpo, vokashiru avokashi, aatogboje l'oma-ulo; mbu ophu e gude okpukpu swia; bya elichaa ya ke kpukpurukpu. ²⁵ Ugbo-mini ndu Tashishi bu gube Taya be ephe anoduje evuru iphe.

“ I dupleho g'ugbo-mini,
e dojiru iphe,
anyishi erwa ike;
o nodu l'echilabo
eze-enyimu.

²⁶ Ndu l'akpo ngu l'ugbo
kpotawaru ngu je
edegebe l'echi
eze-enyimu.

Obenu le pherephere,
shi l'uzo enyanwu-awawa
a-bya ezijashia ngu
iphiriba iphiriba
l'echilabo eze-enyimu
ono.

²⁷ Eku ngu; me iphe,
i gude agba ngho;
me ngwaswa ngu;
me ndu etso ugbo-mini ngu;
me ndu angaru ngu
ugbo-mini;
me ndu aguchijeru ngu
ugbo-mini;
me ndibe ngu,
agba oke-ngho;
mekpoo ndu ojogu ngu
g'ephe ha; me iphe,
bukpoo ndu ozo no
l'ugbo ngu ono;

- be e-kpolahu l'echilabo
 eze-enyimu mboku ono,
 ugbo-mini ono e-kpu.
- 28 Aguga aguga
 eze-enyimu be
 a-nmahukota jijijiii
 le teke ndu angaru
 ngu ugbo-mini
 a-tushi uzu-ekwa.
- 29 Iphe, bukpoo ndu gude
 eku-ugbo akpo ugbo
 be a-pakotaru ugbo
 phe nwuhaa.
- Ndu anga ugbo-mini;
 me ndu etso ugbo-mini
 ono be a-pfuchaaru
 l'aguga eze-enyimu.
- 30 Ephe a-kwatakpo akwata
 chia oke mkpu ekwa;
 mbu kwatakpo rashia
 ekwa ngu ike.
- Ephe e-kpota ntu kpukposhi
 onwophe l'ishi;
 bya arwaswikota
 onwophe le ntu.
- 31 Ephe a-kpushi ishi ngu;
 bya eyee uwe-aphu.
- Ephe e-gude obu,
 aphu jiru ejiji kwaa
 ekwa ngu;
 mbu gua aphu ngu
 gushia ya ike.
- 32 O buru teke ono,
 ephe a-nodu ara ekwa ngu;
 agu aphu ngu ono;
 be ephe a-guru ngu
 ebvu-aphu owa-a su:
- ?Bu mkpukpu ole be
 bujekporu
 mkpurupyata l'echilabo
 eze-enyimu egube-a,
 mkpukpu Taya
 bu iya-a?
- 33 Teke e shi evushije
 ngwaswa ngu e -shi
 l'eze-enyimu;
 be i shi emeje ephe
 eji oha, du igwerigwe.
- O buru eku ngu,
 paru eka;
 me ngwaswa ngu be
 i gude mee ndu eze,
 nogbaa le mgboko-a
 ephe nweru iphe.
- 34 Obenu le nta-a be mini
 mebyishiwaru ngu
 l'ohu eze-enyimu.
- Ngwaswa ngu ono;
 yee ndu tso ngu nu;
 be mini rikotawaru
 unu l'ephe.

³⁵ “ ‘Iphe, bukpoo ndu bukoṭa l’aguga eze-enyimu be iphe, meru ngu nu nyiru ishi edzu; ndu bugbaa eze phe nmaḥukota rwuurwuu l’eka ndzu-agugu rwutaru phe. Iphu gbapfubechaa phe agbapfube l’eka ndzu agu phe. ³⁶ Iphe, bu ndu agbagbaa oke-ngho l’ohamoha be ata mgbede le k’iphe nwuru ngu nu. I lawaru ejo alala; ophu i ti byadu adubaa adudu ophu.’ ”

28

Iphe, e-me eze ndu Taya

¹ Noo ya; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu su: ² “Nwa ndiphe; pfluaru onye-ishi ndu Taya su iya: Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Eshi ophu iitu onwongu epha su l’i bu Chileke; l’i sugaru l’aba-eze Chileke l’echilabo eze-enyimu; l’eka i bu nemadzu mmanu; mbu l’i ti budu Chileke; e -gudekpoo l’iri l’i maru iphe ge Chileke. ³ ?I ka Danelu amaru iphe to? ?Iri l’o to duedu iphe, e domiri edomi; i ti tukochaada g’o ha maru to? ⁴ I gudewaa mmamiphe ngu; me egomunggo, i nweru kpa a eku kuburu onwongu; bya evuko mkpola-ododo; me mkpola-ochaa kube l’ulo-eku ngu. ⁵ I gude aswa ono, i maru gaazuje; mee eku ngu kabaa shii. I gbe gude l’i nwewaru iphe bya etuaha onwongu oke epha.

⁶ “Oo ya bu; waa iphe Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Eshi ophu irije l’i maru iphe; mbu l’i mawaru iphe ge Chileke; ⁷ be mu e-rwutaepho ndu ohozo g’ephe bya etsoo ngu ogo; mbu ndu oha, kachaa enweru ejo-okpoma l’iphe, bu oha l’ophu. Epehe a-mita oguechi phe gude mee ge mma, jima; me mmamiphe ngu ono buru ala-l’iswi. Ubvu, i du be epehe e-woru gwoo le ntu. ⁸ Epehe a-lo-tsuta ngu; nwuru ngu ye l’ilu; mbu l’ephe e-gbu ngu l’ike l’echilabo eze-enyimu. ⁹ ?Ii-nwewaduru onu, ii-gude su ndu ono, e-gbu ngu nu ono m’ephe -byaephe; l’i bu Chileke? Ndu e-gbu ngu nu ono -byaephe; be ii-maru-a l’oo nemadzu mmanu be i bu; l’i ti budu Chileke. ¹⁰ Ii-nwuhu anwuhu onye akpapyi l’eka ndu ohozo. O kwa mbedu a pfuru iya. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu.”

Adada eze ndu Taya

¹¹ Tobudu iya bu; Opfu Chipfu byakwa akparwuta mu l’ehu; bya asu mu: ¹² “Nwa ndiphe; raa eka eze ndu Taya su iya: Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: I shi buru onye a suru l’o duebe ree; bya aburu onye shi maru mmamiphe shii; bya eshikwapho buru onye mafuru mma l’ishi. ¹³ I shi buru le Eden; mbu le mgbabu Chileke. Iphe, bu mkpuma, vugbaa oke aswa be meru ngu; i nodu ama mma. Mkpuma ono be bu rubi; me topazu; me emeraludu; me kirisolayitu; me onikusu; me jiasupa; me safaya; me tokwasu; me berilu. Iphe, e doru mkpuma ono ke jo; bya egude kpapyabe iya o shihu ike bu iphe, e meru le mkpola-ododo. Iphe ono be e meru doberu ngu le mboku e keru ngu; i futa mgboko. ¹⁴ A wuru ngu manu l’ishi g’i buru chierobu, anoduje eche nche; mbu l’oo iphe ono be mu meru ngu g’i buru. I shi nodu l’eli ubvu, du nsu ke Chileke. I shi edejejeru le mkpuma, egbugba ke nwijnwii.

¹⁵ “Eshi ke mboku, e meru ngu be uta ta adjeduru ngu l’ehu jasuteke a byaru ahuma l’iime ejo-iphe. ¹⁶ I gbe gude l’i nweru ngwaswa, ha shi wata eme kpangakpangakpanga; shi nno wata iphe-eji. Oo ya bu; mu chifu ngu; i gude iphere lufu l’ubvu Chileke ono. Mu nwufu gube chierobu, anoduje eche nche ono le mkpuma, egbugbaa nwijnwii ono. ¹⁷ I gude kele jima mma tsehaa etsetse; bya arwutoshia mmamiphe ono, i makotaru ono arwutoshi opfu l’oo l’i du ubvu. Oo ya bu; mu pata ngu ta l’ali; mee ngu i buru onye ndu eze wataru ele enya ke phoriphori. ¹⁸ I gudewaa ikpoto ejo-iphe, i meshikotaru; me aswa, i gude ugho azu merwushikota eka-du-nsu ngu. O buru iya meru; mu menaa oku shi l’ime ngu gbanwuhu; woru ngu tsua tsufu. Mu woru ngu mee; i buru ntu, wushiru l’omali; mbu i buru ntu ekpofu l’iphu ndu ele ngu enya. ¹⁹ Iphe, bu ohamoha, makotaru ngu nu be iphe, meru ngu nu tufuru ehu. I laru ejo alala; ophu i ti byadu adubaa adudu ophu.”

Iphe, e-me mkpukpu Sayidonu

²⁰ Tobudu iya bu; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu su: ²¹ Nwa ndiphe; ghachiru mkpukpu Sayidonu iphu; pfluaru mu phe iphe, a-nwuru phe nu; ²² su iya: “Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Mu noakwaru ngu le njo; gube Sayidonu. Mu e-me g’i maru ge mu du-be akpabiri. Oo ya bu; g’ephe amakwanuru l’oo mbedu be bu Chipfu le teke ono, mu a-nu phe aphu; goshi phe le mu bu onye du nsu ono. ²³ Mu e-me g’ejo-ehu dafuta iya; mee g’iphe, bu oma ogbororo iya sokota gborogboro le mee. Eegbushi nemadzu epehe adakaa l’ime gube mkpukpu ono; mbu e-gude oguechi gbushia nemadzu l’ekameka le mkpukpu ono. Oo ya bu g’ephe amakwanuru l’oo mu bu Chipfu.”

Eekebe ndu Ízurelu l'oma

²⁴ “Ndu ephe lè ndu Ízurelu bunyabè ta abyadu abùbaaru ndu ephe dù ashì; mbù l'ephe taa dzùkashibedu phè; ophu ephe taa lakashibaedu phè g'ogarambo. Oo ya bù g'ephe amakwanuru l'oo mbèdua, bù Nnajiuphu bù Chipfu.”

²⁵ Wakwa iphe, Nnajiuphu, bù Chipfu epfu baa: Teke mu dufutaerupho ndu Ízurelu l'èka a chikashiru phè ephe laa bè bù l'ime phè bè mu e-goshi ohamoha lè mu bù onye dù nso. Oo ya bù; ephe abya eburu l'alì nkepè, bù iya bù alì ono, mu nuru nwozi mu, bù Jiékòpu ono. ²⁶ Ephe e-buru l'èka ono l'èhu-guu; nõdu iya kwashja unuphu; kòahaa ya opfu-vayinu. Ephe eburu iya l'èhu-guu teke mu a-nù ndu ephe l'ephe bunyabè aphù, bù ndu ono, shi emekpa phè èhu ono. Noo teke ephe a-maru l'oo mu bù Chipfu, bya aburu Chileke phè.

29*Iphe, e-me ndu Ijiputu*

¹ O be l'apha k'iri ono lè g'onwa iri dù l'abalì iri l'èbo; Chipfu pfuru yeru mu sù: ² “Nwa ndiphe; ghachiru Fero, bù iya bù eze ndu Ijiputu iphu lè kè njo; gude pfuaru mu iya iphe, a-nwuru iya nù; pfukwarupho ndu Ijiputu l'ophu iphe, e-me phè nù. ³ Pfuaru iya sù iya: ‘Wakwa iphe, Nnajiuphu, bù Chipfu epfu baa: Mu nõwaru ngu lè njo; gube Fero, bù eze ndu Ijiputu; mbù gube èjo oke agiyi, zèe l'echi ènyimu ngu. Ísujè l'ènyimu Nayìlu bù nkengu; l'oo gubèdua meru iya doberu onwongu.’ ⁴ Ole mu e-woru ikekee dzubechaa ngu l'òkpua-agba; bya emee g'èma, nõkota l'ènyimu ngu bya eripfua l'èkiri, nõ ngu l'èhu. Mu a-kpufuta ngu l'ènyimu èka ono ì nõ ono; yèlè èma ono, ripfuru l'èkiri, ngu ono. ⁵ Mu a-parù ngu haa l'èchiègu gu l'èma, nõkota l'ènyimu ngu. Í-da l'oma ègu; a taa patadu ngu apata; ophu o buru kè lia ngu elili. Mu e-woru ngu nù anù-egbudu, bù lè mgboko; mè unwenu, ephe l'eli g'ì buru nri phè. ⁶ Oo ya bù gè ndu bukòta lè Ijiputu amakwanuru l'oo mbèdua bù Chipfu.

“Noo kèlè: ì shi buru ndu Ízurelu oshi ekperema. ⁷ O nõdu abujeru: ephe -kùbè ngu èka; ì nyakwoshihu; yèjashja phè ukuvu. Teke ephe dakoberu ngu; ì nyajihu; ephe adaa dajia òkpù-upfu. ⁸ Oo ya bù; wakwa iphe, Nnajiuphu, bù Chipfu epfu baa: Mu e-gude ogu-echi bapfuta ngu; gbushia unwoke ngu mè èku ngu. ⁹ Alì Ijiputu bè a-buru mkpurupyata; mbù l'oo-buru ochobu. Oo ya bù; g'ephe amakwanuru l'oo mbèdua bè bù Chipfu. Iphe, kparù iphe, mu e-me nno bù l'ì sùru l'ènyimu Nayìlu bè bù ngu nwe iya; l'oo ngu meru iya.

¹⁰ “Oo ya bù; mu nõkwaru ngu lè njo; bya anòduru ènyimu ngu ono lè njo kwaphò. Mu e-me alì Ijiputu g'ò buru òla-l'iswi; mbù g'ò buru ochobu e shikpoo lè mkpukpu Mìgdolu; jasù lè mkpukpu Asùwanu; mbù je akpachakpoo l'oke unu lè ndu Kushi. ¹¹ Òkpa nemadzu; òzoo k'anù-egbudu ta abyadu aghabubaa ya; ophu o dùdu onye byaru ebubaaru l'èka ono jasù ùkporo apha labò anwaa laa. ¹² Mu e-me alì Ijiputu g'ò yifuaru l'èka a-buru ochobu g'alì ndu òzo bùhawaa. Iphe, bù mkpukpu, nõkota l'ime iya a-buru èka egbara phuru; ùkporo apha labò mgburugburu. Ephe a-dùepho gè mkpukpu òzo, a lwuru alwùlwu dùhawaa. Mu a-chikashi ndu Ijiputu g'ephe laa ohamoha, nõgbaa nù; mbù chikashia phè g'ephe tuko iphe, bù mkpukpu, nõnu dzuru.

¹³ “Ole-a; wakwa iphe, Nnajiuphu, bù Chipfu epfu baa: A -nòepho ùkporo apha labò ono bè mu e-dufutakòta ndu Ijiputu ono l'iphe, bù mkpukpu ono, a chikashikotaru phè ephe laa ono. ¹⁴ Mu e-shi l'èka a kpuru ndu Ijiputu laa ono duphutakòta phè azù; duru phè laa alì Paturòsu, bù iya bù alì èka ephe futaru. O buru èka ono bè ephe a-nòdu buru alì-eze, ènya lwarù. ¹⁵ Oo-buru alì-eze, ènya kachakpoo alwalwa; ophu o tò byadu apalihubaa k'aka ohamoha òzo shii. Mu e-me iya g'ò kwatakpoo lwaa alì k'ophu bù l'ò tò dùedu oha, o byaru a-dù ike bùbaaru ishi phè òzo. ¹⁶ Ijiputu ta abyadu abùbaaru mkpukpu, ndu Ízurelu chiru upfu kwèe òzo. Ndu Ízurelu e-gudeje Ijiputu nyata l'oo èjo-iphe bè ephe meru; teke ephe chijeru upfu kwè l'èka o nõ g'ò yeru phè èka ono. Oo ya bù g'ephe amakwanuru l'oo mbèdua, bù Nnajiuphu bù Chipfu.”

Nebukadineza, alwu-kpe ndu Ijiputu

¹⁷ Tòbudu iya bù; o be l'apha k'ùkporo l'èšaa lè mbòku onwa mbù furu; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu sù: ¹⁸ “Nwa ndiphe; Nebukadineza, bù eze ndu Bábilonu bè chiru ndu ojogu iya ye g'ephe je achìahaa ndu Taya onwu l'èka. Ndu ojogu iya ono bè o meru ishi kwòrihuchaa phè akwòrihu; ukuvu swashìjukota phè aswashìhu l'èka ephe evu iphe. Ole Nebukadineza yèe ndu ojogu iya ono ta adudu urwu, ephe ritaru l'ogu ono, ephe tsoru ndu Taya ono. ¹⁹ Oo ya bù; waa iphe, Nnajiuphu, bù Chipfu epfu baa:

Mu abyawaa eworu Ijiputu nù Nebukadineza, bụ eze ndu Bábìlonu. Nebukadineza bẹ e-gwe ẹku ndu Ijiputu tụtua atụtụ. Ọo-tùko alì ono lwụa alwùlwu; gwee iphe phẹ g'ọ hakọta. Ọ bụru iphe ono, o gweru ono a-buru obunggo, ee-bu ndu ojogu iya. ²⁰ Mu wowaru alì Ijiputu nù iya g'ọ bụru obunggo, mu buru yẹe ndu ojogu iya k'akanya ẹphe seru; mbụ l'ẹphe lwuru mu ọgu. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu ono.

²¹ "Teke o beerupho mbọku ono bẹ mu e-me g'ike bya adu ndu Ízuru; mu abya emekwaphọ gube Ezekèlu g'ì saa onu pfua opfu l'echilabọ phe. Ọo ya bụ g'ẹphe amakwanuru l'ọo mbẹdua bụ Chipfu."

30

Aayo ọshi Ijiputu

¹ Noo ya; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu sụ: ² "Nwa ndiphe; pfularu phẹ iphe a-nwuru phẹ nù. Sụ phẹ: 'Wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu baa: Chia mkpu sụ:

" Nshio mbọku ono!

³ Noo kele mbọku ọbu
dukwaa ntse;
mbụ lẹ mbọku,
bụ kẹ Chipfu dukwa
ntse.

Mbọku ono bẹ a-gbahụ
tsukiribaa.

Teke ono bẹ ọhamoha
a-la l'iswi.

⁴ Ogu-echi bẹ e-gude
bapfu ndu Ijiputu.

Ẹjo iphe-ẹhuka bẹ
a-byapfuta ndu Kushi.

Teke ndu e gbushiru
a-daka lẹ Ijiputu;
bẹ aa-tùko ẹku phẹ
gweta tughua;

L'ọ bya aburu mkpukpu,
dakposhuhuru
adakposhihu.

⁵ Ndu Kushi; mẹ ndu Putu;
mẹ ndu Lidiya;
mẹ ndu Arabu l'ophu;
mẹ ndu Libiya;
mekpoo ndu alì ono
unu l'ẹphe tuko gbaa
ndzụ ono bẹ ee-gude
ogu-echi tuko ẹphe
lẹ ndu Ijiputu gbushia.

⁶ " 'Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Iphe, bukpuo ndu turu ikẹ yeru Ijiputu bẹ a-dashikota; ndu bu ike dū iya nù, o gude eku onwiya ono bẹ a-bvu. Ee-shiepho lẹ mkpukpu Mìgudolu gude ogu-echi gbushia phẹ l'ime mkpukpu ono jasụ lẹ mkpukpu Asuwanu. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu. ⁷ Ẹphe a-buru ochobu g'alì ndu ọzo bukwapo. Mkpukpu, phẹ a-dakposhihukwapo; ẹgbara aphua ya; gẹ mkpukpu ndu ọzo dakposhihukwarupho ẹgbara phua ya ono. ⁸ Noo teke ẹphe a-maru l'ọo mu bụ Chipfu; mbụ teke ono, mu a-tufu ọku lẹ Ijiputu ono; tẹme ndu agbajeru phẹ mkpu bẹ e gweakwarupho arakabya.

⁹ " 'Mbọku ono bẹ mu e-zi gẹ ndu-ozì shi l'ẹka mu nọ gude ugbo-mini je eyeeru ndu Kushi ebvu l'ẹka ẹphe túsaru ẹhu ono. Ejo iphe-ẹhuka bẹ e-rikpote phẹ lẹ mbọku ono, Ijiputu a-la l'iswi ono; mbụ l'ẹjo iphe-ẹhuka ono byafutaje.

¹⁰ " 'Wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu baa: Ikpoto ndu Ijiputu bẹ mu e-me g'ẹphe shi l'ẹka Nebukadineza, bụ eze ndu Bábìlonu chihu. ¹¹ Yẹbedua waa ndu ojogu iya, bụ ndu kachaa ejo ọkpoma l'iphe, bụ ọhamoha nonu bẹ ee-dubata g'ẹphe lwua alì ono alwùlwu. Ẹphe a-mita ogu-echi phẹ tsopyabẹ ndu Ijiputu; gbushia nemadzụ gbuji alì ono egbuji. ¹² Mu e-me g'enyimu Nayilu tashihukota; mu abya eworu alì ono ree ndu eme ejo-iphe. Ọo l'ẹka ndu ọhozo bẹ mu e-shi mee alì ono g'ọ laa l'iswi; mekpoo iphemiphe, nọkota iya nù. Mube Chipfu bẹ pfulakwaru nù.

¹³ “ ‘Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Mu e-meyishikòta agwa; mee g'iphe, e dobegbaaru agwa agwagwa chihu le mkpukpu Memufisu. Ophu o dudu onye byaru abubaaru ishi, le Ijiputu. Mu e-me ge ntsu-mebvu dzuru ali Ijiputu. ¹⁴ Mu e-me g'ali Paturosu buru ochobu. Mu a-tufu oku le mkpukpu Zowanu; mu anua mkpukpu Tebesu chiipfuu. ¹⁵ Mu e-kpukposhi mkpukpu Sinu, bu agbabe-adzuru ndu Ijiputu oke ehu-eghu mu. Mu e-mekwapho g'ikpoto ndu mkpukpu Tebesu chihu. ¹⁶ Mu a-tu oku le Ijiputu. Ndu mkpukpu Sinu be a-nodu l'oke iphe-ehuka. Mkpukpu Tebesu be ee-chikposhi. Mkpukpu Memufisu be a-nodu eje iphe-ehuka mkpurumkpuru. ¹⁷ Unworoobyu ndu mkpukpu Avenu;*” me ke ndu mkpukpu Pi-Besetu be ee-gude ogu-echi gbushia. Ndu mkpukpu ono, ndu ophu ghuduru nu be aa-kpukota le ndzu. ¹⁸ Mboku ono a-gbahu ndu mkpukpu Tahupanahesu tsukiribaa; mbu mboku ono, mu e-me ge Ijiputu te enweheru ike ono. Oo l'eka ono be mu e-me g'okpehu ono, ephe gude eku onwophe ono bu. Urwukpu be e-rikpote iya erikpote. Iphe, bu unwada iya be aakpukota le ndzu. ¹⁹ Mbu le mu a-nu ndu Ijiputu aphu. Oo ya bu g'ephe amakwanuru l'oo mbedua bu Chipfu.’ ”

Arwuhu ndu Ijiputu

²⁰ O be l'apha k'iri le nanu g'onwa mbu du l'abali esaa; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu su: ²¹ “Nwa ndiphe; mu nyakwowaru Fero, bu eze ndu Ijiputu oshi-eka. E teke ekebedu iya ya iphe k'agbagba; ophu o to dudu iphe, aakpaje ye l'eka okpu jihuru g'o dzekwata, a kpawaru ye iya; k'ophu oo-du ike gudesia ogu-echi. ²² Oo ya bu; wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu bu owa: Mu nowaru Fero, bu eze ndu Ijiputu le nj. Mu a-nyakwoshi iya oshi-eka labo; mbu nyakwofua ya eka ophu du ree; waa ophu a nyakwowaru anyakwo pho; mbu mee g'ogu-echi, o gude l'eka nafu iya; daa. ²³ Mu achikashi ndu Ijiputu g'ephe dzuru ohamoha; mbu chikaa phe g'ephe tuko mkpukpu, nonu dzuru. ²⁴ Mu e-me g'eka shihu eze ndu Babilonu ike; woru ogu-echi mu ye iya l'eka. Obenu le Fero be mu a-nyakwoshi eka. Oo-nodu l'iphu eze ndu Babilonu atsu oke ude g'onye etsugbuphodoru ndzu ubele. ²⁵ Mu e-me eze ndu Babilonu g'eka shihukota iya ike; obenu le Fero be eka a-nodu atukota le lwakpalwakpa. Noo teke ephe a-maru l'oo mu bu Chipfu; mbu teke ono, mu e-woru ogu-echi mu ye eze ndu Babilonu l'eka; o zeaharu iya ndu Ijiputu ono. ²⁶ Mu e-dukashj ndu Ijiputu g'ephe dzuru ohamoha; mbu chikashia phe g'ephe tuko mkpukpu, nonu dzuru. Oo ya bu g'ephe amakwanuru l'oo mu bu Chipfu.”

31

Oshi sida, no l'ubvu ubvu Lebanonu

¹ O be l'apha k'iri le nanu le mboku, onwa k'eto furu; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu su: ² “Nwa ndiphe; su Fero, bu eze ndu Ijiputu yee igwe oha iya le-a:

“ ‘?Bu onye be aa-tukporu
ngu yeru le g'i gude
habe shii?

³ Lewaro Asiriya ono,
shi buru oshi sida
nodu l'ubvu ubvu
Lebanonu ono;

O shi nwegbaaru ekali,
amakota ntumatu;
o jaa kpuru ke yeketee;
so-kputekota oswa,
o no.

O vua; haa l'eli;
mkpakponu iya ephe
l'akpaminigwe je
anmaa eka l'imeli.

⁴ Mini, nokota l'eka ono
mee iya;
o nodu abya ke
kpukakpuka.

Mini, shigbaa l'ime ali
anwushi mee ya;

* **30:17** 30:17 Mkpukpu Avenu bukwa iya pho bu “Mkpukpu Onu.”

o vua ha ogologo.
 Mini, shigbaa le ngele
 ogba ono nodu
 aso-phekota upfu
 iya mgburugburu;
 O buru eka ono be mini
 ono eshije sowaruro
 dzuru oshi nokota
 l'oswa ono.

⁵ No iya; o vua; kakota iphe,
 bu oshi,
 no l'oswa ono l'eli.
 O kabaa ajakashi ajakashi;
 teme ekali iya tsechaa
 ogologo ogologo.
 O jakashiru egube ono;
 kele mini du l'eka
 ono okpobe adudu.

⁶ Iphe, bukpo enu,
 ephe l'eli kpashikota
 epfune l'ekali iya.
 Iphe, bu anu-egbudu
 buru le mkpula iya
 be ephe azushi unwu.
 Iphe, bu ohamoha,
 hagbaa shii lwakotaru
 le mkpula ibvu iya.

⁷ Iphe, oshi ono ama be
 du biribiri;
 o jakashiru nodu ke
 kpuchii;
 kele ogbarabvu iya
 nochaa je agebe l'eka
 mini du okpobe
 adudu.

⁸ O to nwedu oshi sida,
 nogbaa le mgbabu
 Chileke duru ophu
 aturu iya nu.
 Ophu oshi payinu
 atuduru ekali iya.
 Mbụ ophu oshi mmanu
 ta ajakashi-beduru
 g'ekali iya jakashiru.
 Ophu o to dudu oshi,
 nogbaa le mgbabu
 Chileke duru ophu
 mapfuru iya le mma.

⁹ Oo mbedua meru iya;
 o nodu ama mma;
 jakashia ekali
 igwerigwe egube ono;
 Mbụ k'ophu bu l'iphe,
 bu oshi,
 nokota le mgbabu
 Edenu,
 bu mgbabu Chileke
 ono ejikotaru iya
 enya.

¹⁰ " 'Oo ya bu le-a; Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Eshi ophu o vuluru imeli imeli; mbu vughatakota iphe, bu epfukala; tmanu o nodu eku onwiya; kele o ha

l'eli ¹¹ bē mu nwuwaru iya nū onye bụ ishi ọhamoha; g'ọ p'fua ya ụgwọ g'ejo-iphe oome gbaru; mbụ lē mu nwutawaru iya nwucha. ¹² Ndu ọhozo; mbụ ndu ọha, bụ p'he kakọta ẹjo ọkpoma bē butawaru iya tūa; ngeghata. Ẹkali iya dakachaaru l'úbvú úbvú; mēkpoo lē nsuda nsuda. Unwu ẹkali iya nyakwoshihuwaru dabyicharu lē nggele alí ono. Iphe, bụ mkpukpu, nọkọta lē mgboko, bụ ndu shi nọdukota iya lē mkpula bē lufutakotawaru nū; gbado iya. ¹³ Iphe, bụ ẹnu, ephe l'eli; bya anyinwua oshi ono, daru adada ono. Anụ-ẹgbudu l'ophu bya anọdugbaa l'ẹkali-oshi ono. ¹⁴ Ọo ya bụ; g'ọ to nweheru oshi ọzo, nọgbaa l'aguga mini, byaru evutabaa kuahaa onwiya; kele ọle ọ ha l'eli; mbụ kē g'ọ vuta g'ephe l'akpaminigwe je anmaa ẹka l'imeli. Mbụ l'ọ to nwedu oshi, amítakpo mini amítá l'alí, byaru a-habaa l'eli ẹgube ono; kele e mewaru p'he g'ọ bụru anwushihu bē ephe a-nwushihu; laa l'ime alí; mbụ je anọdu ephe lē ndiphe, nwushihuwaru kpoda l'ilu.

¹⁵ “ ‘Wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu baa: Mbọku ono, ọ larú l'alí-maa bē mu meru g'aphụ kpukposhi mgboko. Mu gude mini-ime-alí woru iya bye-mia; bya emee; nggele nọgbanu tabushihu ẹbo; ẹnyimu sọ-buhu asoso. Ọ bụru opfu ẹhu iya bē mu gude mee g'úbvú úbvú Lébanonu nọdu l'aphụ. Iphe, bụ oshi, nọkọta l'ẹgbudu nwulwashiukota anwulwashihu. ¹⁶ Mu meru g'ọhamoha nmakọta jiiijii l'oda, ọ daru teke mu nwuru iya chie l'alí-maa g'ọ lapfu ndu ophu kpolahuhawaru l'ilu; tēme oshi, shi p'fugbakwaarupho lē mgbabu Edeńu; mbụ oshi ndu ophu shi kakọta ree; bya ahacha okporokpo l'úbvú úbvú Lébanonu, bụ iya bụ oshi, mini shi dukota l'ẹka ephe nọ rengurengu bē obu byaru ejizeta l'ime alí ẹka ephe nọ; teke ono ọ daru ono. ¹⁷ Iphe, bụ ndu shi nọdu l'ibvu iya, bụ ndu shi bụru agbarike iya bē yee ya tukoakwarupho lakọta l'alí-maa; lapfu ndu ophu e gude ogu-echi gbushia.

¹⁸ “ ‘?Bukpoo oshi ole lē Edeńu atukporu ngu l'úbvú, i dū; yee g'i gude paa ẹka apaa? Obenu l'aa-tuko unu l'oshi Edeńu; nwuru chie l'ime alí. Unu lē ndu te ebuduru úbvú; waa ndu e gude ogu-echi gbushia bē a-tuko zē l'ẹka lanu. Noo g'ọo-duru Fero yee igwe ọha iya bụ ono. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu.’ ”

32

A kuru Fero oshi

¹ O bē l'apha k'iri l'ẹbo lē mbọku, ọnwa k'iri l'ẹbo furu; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu su: ² “Nwa ndiphe; ọaru Fero, bụ eze ndu Ijiputu oshi; su iya: Irije l'i bụ oduma l'echilabọ ọhamoha; obenu l'i dū g'ejo-oke-agiyi bu l'eze-enyimu. I shi lē nggele ngu pafuta onwongu; gude ọkpa akpako mini; bya aswongashia ya aswongashi. ³ Wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu baa: Mu e-woru ikpoto oha mee ụgbu; gude nmata ngu. Ephe e-gude ụgbu mu ono kpufuta ngu. ⁴ Mu a-tū ngu l'alí; mu e-woru ngu chia ogbu l'oma ẹgu. Mu e-me g'iphe, bukpo ẹnu, ephe l'eli bya eripyabē ngu; mu e-gude ngu zū-jia anụ-ẹgbudu, nọ lē mgboko l'ophu ephe. ⁵ Mu a-tūka anụ ngu nanumanu l'úbvú úbvú; mbụ lē mu e-me g'odzu ngu tuko nsuda nsuda sweta. ⁶ Mu e-me g'alí nwukota shokoshoko lē mee ngu, a-nọdu asọ kē gborogboro; mbụ sọ jeyekotakpo l'úbvú úbvú; tēme mee ngu bē e-jikọta nggele ejiji. ⁷ Teke mu a-kponyi ngu ẹnya; bē mu e-me g'akpaminigwe jikpute; mee gē kpokpode, nọkọta iya nū gbahukota ochii. Mu e-gude urwukpu sọ-kpote ẹnyanwu; ophu ọnwa ta abyadụ echi echichi ophu. ⁸ Iphe, bukpo iphe, echije echichi, nọ l'igwe bē mu e-me g'ephe gbahukotaru ngu ochii. Mu e-me g'alí ngu gbakota ochii. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu.

⁹ “Mu e-me g'obu gbarwua ndu dū igwerigwe lē teke mu e-me g'i bụru mkpurupyata l'echilabọ ọhamoha ono; mbụ l'alí, i tī madu. ¹⁰ Mu e-me ọha, dū igwerigwe g'ephe terwuhu l'iphe, a-nwuru ngu nū. Ndu eze p'he bē ndzū-agugu opfu ẹhu ngu e-rwuta; lē teke mu e-ze ogu-echi mu l'iphu p'he. Mbọku, ji-buru mkpurupyata bē ẹhu a-nọdu anmakọta onyemonye rwuurwu lē ndzū-agugu; l'iphe, bukpo teke nōnu.

¹¹ “Kele Nnajiuphu, bụ Chipfu epfukwa su: ‘Ogu-echi eze ndu Babilonu bē a-bya ngu l'ẹhu. ¹² Mu e-me gē ndu ọkpehu dū gude ogu-echi p'he gbushia ikpoto nemadzu, bụ ndu nkengu. Mbụ l'ọo ndu ono bụ ọha, kachakpoo ẹjo-ọkpoma ono bē unu l'iya e-me. Iphe ono, Ijiputu gude eku onwiya ono bē ephe e-chi pyaapya. Iphe, bụ ikpoto nemadzu, nọkọta l'ẹka ono a-bukotaru mkpurupyata. ¹³ Mu e-gbushikọta iphe, bụ eswi iya l'ẹka mini dọru nyimunyimu. Ọkpa nemadzu ta abyadụ aswongabaa mini ono ọzobaa; ophu ọkpa eswi abyadụ aswongabaa ya. ¹⁴ Noo teke mu e-me mini p'he g'ọ doo rịsaa bụ ono; mekwaa ya p'he g'ọ sọ asoso gē manụ olivu. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu. ¹⁵ Teke mu e-me Ijiputu g'ọ bụru ochobu; woru alí ono mee g'ọ tọ d'he iphe, a-nọdu iya nū; mbụ teke mu e-gbutsushi iphe, bụ ndu bu l'ẹka ono bē ephe a-maru l'ọo mu bụ Chipfu. ¹⁶ Waa ebvu-aphụ, aa-nọdu aguru iya baa. Unwada ọhamoha bē a-nọdu agụ

iya; ephe a-guru iya Ijiputu; yee ikpoto oha Ijiputu. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu.”

¹⁷ No iya; o be l'apha k'iri l'ebo le mboku onwa k'iri l'ebo ono du l'abal'iri l'ise; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu su: ¹⁸ “Nwa ndiphe; raa ekwa ikpoto oha Ijiputu; mee phe g'ephe l'ohamoha, a maru amaru tukoto wuda l'ime ali; mbu g'ephe tukoto wulahu l'azu iya ophuu g'ephe lapfu ndu ophu kpodawaru l'ilu. ¹⁹ Su phe:

“?Unu dobesu l'unu ka ndu ozo ama mma too?

Unu wuba lamihu; je azeshia l'eka ndu daru odaleba ze.’

²⁰ “Ephe a-dashi l'eka ndu ophu e gude ogu-echi gbushia daru. A mtaakwaru ogu-echi; bya akpufutawa; ye igwe oha iya ono akpufuta. ²¹ Iphe, bu ndu okpehu du, no l'al'maa a-su Ijiputu yee ndu agbajeru iya mkpu: Ephe tsulahuakwaru; bya awushiru l'eka ndu te ebuduru ubvu dabyigbaaru; mbu ephe le ndu e gude ogu-echi gbua bya azekota l'eka lanu.

²² “Asiriya be no l'eka ono ye le ndu ojogu iya l'ophu. Ilu ndibe iya, e gbushiru egbushi be no-pheru iya mgburugburu; mbu ndu e gude ogu-echi gbushia. ²³ Ilu phe be bu l'ime nsu be o nokota. Ikpoto ndu nkiya be ze-pheru ilu iya mgburugburu. G'ephe ha be e gbukotaru egbugbu; mbu l'oo ogu-echi be e gude gbushikota ndu ono, shi akpataje ndu-agugu abya ndu bu l'al' ndu no ndzu l'ehu ono.

²⁴ “Elamu be nokwapho l'eka ono ye le igwe oha iya l'ophu, do-pheru ilu iya mgburugburu. G'ephe ha be e gude ogu-echi gbushikota; ephe dakota odaleba. Iphe, bu ndu ono, shi eyeje ndu bu l'al' ndu no ndzu ebvu ono be wudakotawaru l'ime ali. Ephe gude iphere laa ye le ndu ophu laru l'ilu. ²⁵ E meru iphe a-ze doberu Elamu l'eka ndu e gbushiru egbushi kuru; ilu igwe oha iya no-pee ya mgburugburu. G'ephe ha bukota ndu e gude ogu-echi gbushia; ephe dakota odaleba. Ephe shi buru ndu-agugu duru ndu bu l'al' ndu no ndzu; obenu le nta-a be ephe gudewaa iphere lapfu ndu ophu l'al'maa. A togbowaru phe l'eka a togboru ndu ophu e gburu egbugbu.

²⁶ “Mesheku; me Tubalu be nokota l'eka ono; ephe l'igwe oha phe, no-pheru ilu phe mgburugburu. G'ephe ha bukota ndu daru odaleba, e gude ogu-echi gbushia; kele ephe shi eyeru ndu no ndzu ebvu. ²⁷ ?Tobudu l'al'maa be ephe le ndu ojogu, ike du, daru odaleba ono tukoru lakota? Ephe gude ngwogu phe lakota l'al'maa; e swibechaa phe ogu-echi phe l'ishi. Ejo-ephe, ephe meru tukocharu l'okpu phe; e -gudekpoo l'ephe le ndu ojogu, ike du; shi emeje ndzu erwuta ndu bu l'al' ndu dzu ndzu.

²⁸ “Gubedua, bu Fero kwapho be aa-nyakwo anyakwo; unu le ndu daru odaleba aza l'eka lanu; mbu unu le ndu e gude ogu-echi gbushia.

²⁹ “Edomu be no l'eka ono; ye le ndu eze iya; me ndu-ishi iya g'ephe ha. Ephe bukpo ndu okpehu shi du; ole a tukowaru ephe le ndu e gude ogu-echi gbushia togbo l'eka lanu. Mbu l'ephe le ndu daru odaleba tukowaru ze l'eka lanu; ephe le ndu wudaru l'ilu tukowa swiru.

³⁰ “Iphe, bu ndu-ishi uzo isheli; me iphe, bu ndu Sayidonu l'ophu be nokotawapho l'eka ono. Ephe gudewaa iphere lapfushia ndu ophu e gburu egbugbu. Ephe shi egudeje ike, du phe nu eyeru ndiphe ebvu; obenu l'ephe nwushihuwaru daa odaleba; ephe le ndu e gude ogu-echi gbushia tukoto zeshia l'eka lanu. Ephe vuru iphere ephe le ndu ala l'ilu tukoto kpoda.

³¹ “Fero ye le igwe oha iya a-huma phe; gude iya dua onwiya obu le k'igwe oha iya, e gude ogu-echi gbushia. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu.

³² “O bu eviya le mu meru iya g'o yee ndu bu l'al' ndu no ndzu ebvu; ole ee-meela-a yebdua waa igwe oha iya g'ephe lapfu ndu daru odaleba; mbu ndu e gude ogu-echi gbushia. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu bu ono.”

33

Ezekeli be eeme g'o buru onye-nche

¹ No iya; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu su: ² “Nwa ndiphe; pfiaru ndibe unu su phe. Teke mu meru g'a bya etsoo mkpukpu ogu; ndu mkpukpu ono -hota onye lanu le ndibe phe g'o chejeru phe nche; ³ onye ono -huma eka ogu abyapfuta ndu mkpukpu ono bya egbua opu g'o gude karu ndu ono; ⁴ onye -numacharu oda opu ono; ophu o to ngaduru nchi; ogu ono -bya egbua ya; be bu onye obu vu ochi onwiya. ⁵ Eshi ophu o numacharu opu ono; ophu o ngaduru nchi; be bu iya e-vuru ochi onwiya; kele o m'o -ngaru nchi; m'oo-dzo-a onwiya ndzu. ⁶ Obenu; o -buru l'onye-nche humaru eka ogu abya; ophu o to gbuduru opu gude karu ndu ono; ogu ono -bya egbua onye lanu l'ime ndu ono; be iphe, meru g'o gude e gbua onye obu bu kele o meru ejo-iphe; obenu le mu e-gude onye-nche ono g'o laa l'ochi onye ono, e gburu ono.

⁷ “Nwa ndiphe; mu meakwaru ngu onye-nche ndu Ízurelu. Oo ya bu; ngabękwa nchi numa iphe, mu epfu; gude iya nmaaru phe okwa. ⁸ Teke mu pfuru onye ejo-iphe su: ‘Gube onye ejo-iphe; i nwuhufutajekwa’ ophu i ti pfuduru iya g’o haa iphe, oome; be onye ejo-iphe ono a-nwuhukwa l’opfu ejo-iphe, oome; obenu l’o gubedua be mu a-kpa ishi ochi iya. ⁹ Obenu; o -buru l’i nmaru onye ejo-iphe okwa g’o haa ejo uto iya; ophu o to kwedu; be o-nwuhu l’opfu ejo-iphe, oome; obenu le gubedua dzokwanaru onwongu ndu.

¹⁰ “Nwa ndiphe; su ndu Ízurelu le-a: Unu epfuje su: Ejo-ememe, anyi meshiru; waa iphe-ęji, anyi meru be anyi-gbuwaa anyi l’erwa. Anyi nduwaa l’ime iya eyifuwa eyifu. ?O nwekwaduru g’anyi e-shi dzubaaru ndu too? ¹¹ Su phe; wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: ‘Oo ge mu no ndu ge mu no iya-a bu g’o bu ire-lanu l’anwuhu onye ejo-iphe ta atsojedu mu utso; o chia g’onye ejo-iphe haa ejo uto iya; bya adzuru ndu. Unu ghaa umere! Unu ghaa umere; haa ejo uto unu g’o ha! Oowaa! ?Bu gunu meru iphe, unu a-nwushihu; unube ndu Ízurelu?’

¹² “Oo ya bu; nwa ndiphe; su ndu ali unu-a: Umere oma onye pfuberekoto ta abyakwa adzo iya m’o -buru l’o nonyaru o meahaa iphe, du ęji; ophu ejo-iphe, onye ejo-iphe meru te emedu iya g’o laa l’iswi; m’o -buru l’o gharu umere haa ejo-iphe iya. Ole o -buru l’onye pfuberekoto nonyaru meahaa iphe-ęji be e te egudekwa kele o shi buru onye pfuberekoto haa ya g’o ndu ndu. ¹³ O -buru le mu suru onye pfuberekoto l’o-dzuru ndu; umere omaa ya ono gbę bya atsuru iya l’ęnya; o wata eme ejo-iphe be o to nwekwa iphe, du ree ono, o shi emekota ono, aa-nyatakwa du me nanu. O nwuhufutaje le k’ejo-iphe ono, o meru ono. ¹⁴ Ole teke mu suru onye ejo-iphe l’o nwuhufutaje; o bya ahaa eme ejo-iphe meahaa iphe, pfuru oto; waa iphe, du ree; ¹⁵ o -buru l’iphe, o nakoru ndu o jieru ugwo be o nu-phukotaru phe azu; bya ewolakota iphe, o zitaru l’iphuru; bya meahaa iphe, a suru g’e meje; paru eme ejo-iphe haa; be o-dzuru ndu; o to byadu anwuhu. ¹⁶ O to nweddu iphe-ęji, o meru me nanu, a bya anyatakwaduru iya ozo. O mewaru iphe, pfuru oto; waa iphe, du ree; o je adzuru ndu.

¹⁷ “Ole ndu ali unu gbę epfuje su: ‘Nnajiuphu te emejedu iphe, pfuru oto.’ Ole oo ephebedua gbę ophu ephe emejedu iphe, pfuru oto. ¹⁸ O -buru l’onye pfuberekoto haru apfubekoto; bya awata eme ejo-iphe be oo-nwuhukwa le k’ejo-iphe ono. ¹⁹ Obenu o -buru l’onye ejo-iphe be haru eme ejo-iphe iya ono bya meahaa iphe, pfuru oto; me iphe, du ree; be ee-gudekwa ke ree ono, oome ono; mee ya l’o dzuru ndu. ²⁰ Ole-a; unube ndu Ízurelu; epfuje su: ‘Nnajiuphu te emekwa iphe, pfuru oto.’ Ole mu e-kpechaa onyemonye g’unu ha ikpe g’iphe, onye meru gbaru.”

Epfu l’a lwuru Jierusalemu

²¹ O be l’apha k’iri l’ębo, e -shi teke a kpuru anyi le ndu ono; mbu g’onwa iri du l’abal ise; nwoke lanu, shi le Jierusalemu pyofu; bya epfuaru mu su: “Mkpukpu ono be dakposhiuakwaru nu.” ²² O buru l’uzenyashi unyaphu iya; temanu nwoke ono, pyofuru nu pho byapfuta mu; be ęka Chipfu kparwutawaru mu l’emanu; bya eme onu mu kuhaa; mu pfuaaha opfu. Owa nwadaru teme o rwua l’utsu iya teke nwoke ono byapfutaru mu. Oo ya bu; a kuhaa mu onu; mu pfuaaha opfu; ophu mu ta abudu onye te epfudu opfu.

Iphe-ęji, ndu Ízurelu

²³ Tobudu iya bu; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu su: ²⁴ “Nwa ndiphe; ndu bugbaa l’ęka ono, e mebyishiru l’ali Ízurelu ono be asuje: ‘Ębirihamu bu onye lanu be o bu; o shi nwekotaleru-a ali ono. Obenu l’anyibedua ha igwerigwe; a nwaru anyi ali ono g’anyi nweru.’

²⁵ “Oo ya bu; su phe: ‘Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Eshi ophu unu atajekwadu anu, mee no; ęnya unu dukwadu l’ęka agwa unu nogbaa; unu ndu egbu ochi; ?unu arı l’ali ono bukwa du okiphe unu too? ²⁶ Unu kpuru obu ye l’ogu-ęchi unu; unu ndu eme ęyi; teme onyenonu ndu apharwushi nyee nemadzu ibiya. ?Unu arı l’ali ono bukwa du okiphe unu too?’

²⁷ “Su phe le-a; ‘Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Eshi ophu mu no-a ndu ge mu no iya-a be ndu ono kwaru l’ęka ono, a lwuru alwuluwun o be bu ogu-ęchi be ee-gude gbushia phe. Ndu ophu lwuru ndu l’oma ęgu be e-woru nu anu-ębudu g’ęphe vya kpatakpa. Ndu ophu nogbaa l’ęka a kpushiru ike; me ndu ophu no l’ogba be bu ejo iphe-ememe e-gbushi phe. ²⁸ Mu e-me ali ono g’o dabyiru buru ochobu. Ike iya ono, o gude eku onwiya ono be a-bvu nu. Iphe, bu ubvu, nokota le Ízurelu be a-bukotaru ochobu; k’ophu o to dudu onye byaru aghajabaa ęka ono aghaja. ²⁹ Oo teke

ono bę ephę a-maru l'ọo mu bụ Chipfu ono; mbụ teke mu meęrupho alı ono g'ọ bụru ochobu l'opfu ebyi, ephę meshiru ono.'

³⁰ "A bya lę gubedua; nwa ndiphe; ndu alı unu epfugba opfu ehu ngu l'ibiya k'igbulọ, nọgbaa nụ; mę l'ọnu-mgbo, dụ l'ulo, nọgbaa nụ. Ephę anọduje epfuru nwibe phę sụ: 'Unu bya anuma ozi, Chipfu ezi-ol!'³¹ Ndibe mu abyapfutaję ngu egube ephę abayjekpo ono; bya anọdu l'iphu ngu g'ephę ngabę nchị numa iphe, iipfu; ọle ephę te emejedu iya. Ọo l'ọnu bę ephę asuję l'ephę yeru mu obu; obenu l'obu phę anọduje aji momomo g'ephę e-shi ria urwu l'uzo, apfuduru-oto.³² Eviya eviya; ọ tọ dudu iphe ọzo, ephę guberu ngu; abuedupho l'i bụ onye agu ebvu, atso ntumatu; akpọ une eřengete eye iya. Mbụ l'ephę anumajecha iphe, iipfu; obenu l'ephę te emejedu iya ememe.³³ Ọo teke iphe-a meebekotakpoerupho egube ono, o mefutaję ono; tẹme ephę agbę teke ono maru l'o nweru onye mpfuchiru Chileke, shi nọdu l'echilabọ phę."

34

Onye eche aturu yee aturu iya

¹ Tọbudu iya bụ; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu sụ: ² "Nwa ndiphe; pfiaru ndu eche aturu Ízurelu iphe, a-nwuru phę nụ. Pfiaru phę sụ phę: Wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu baa: Nshio ndu ono, eche aturu lę Ízurelu, buepho onwophę bę ephę eleta eņya. ?Tọ gbaduru gę ndu eche aturu leta aturu phę eņya tọo? ³ Unu anguje era, a pyitaru iya; bya eye uwe, e gude eji iya mee; bya egbua ophu kachaa atsu eba; ọle unu gbę ophu unu te eletajędu yebe igwe aturu obu eņya. ⁴ Unu te emejedu g'ike dụ ndu ophu ike bvuru; ophu unu te emejedu g'ehu dụ ndu ophu iphe eme ike; ophu unu ekebejedu ndu ophu iphe-ehuka mekaru iphe l'onyá. Unu te eduphutajędu ndu ophu kpaphuhuru nụ azu; ophu unu ta achọjedu ndu ophu tuphashihuru etuphashihu. Ọo ehuka ehuka; yee ejo obu bę unu egudeje eche phę. ⁵ Ọo ya meru iphe, ephę gbakashihuru; kele ephę te nwedu onye eche phę nụ. Teke ono, ephę gbakashihuru ono; bę ephę je aburu nri anų-egbudu. ⁶ Aturu mu bę aghaphegbaa l'eze úbvú; mę l'úbvú nshii. Ephę tuko gbakashihukota tsoru mgboko l'ophu; ophu ọ dudu onye jeru phę achọcho; ọzoo lekpo nụ eņya phę.

⁷ "Oo ya bụ; unubę ndu eche aturu; unu numa iphe, Chipfu epfu! ⁸ Wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu baa: Ọo gę mu nọ ndzụ gę mu nọ iya-a bụ g'ọ bụ ire-lanų l'eshinu igwe aturu mu te enwedu onye eche phę nụ; anų nọdu egbushi phę; mbụ ephę bya abwaru nụ nri anų-egbudu; ophu ndu eche aturu mu ono ta achọjedu igwe aturu mu ono; ọ bụru onwophę bę ephę eleta eņya; gbę paru ikpoto aturu mu ono haa; ⁹ g'unubę ndu eche aturu ono numakwa iphe, Chipfu epfu. ¹⁰ Wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu baa: Unu lenu; mu nọkwaru ndu ono, eche aturu ono lę njo; mu egudeshi phę lę k'aturu mu ono. Mu e-me g'ephę chebuhu igwe aturu ono; k'ophu ndu ono, eche iya ono ta adędu ike anų onwophę nri. Mu a-lọfu phę aturu mu l'ọnu; g'ephę ta abụheru nri phę.

¹¹ "Wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu baa: Ọo mbędua l'onwomu e-je achọ aturu mu ono; bya echeahaa phę. ¹² Ọo egube ono onye eche aturu achọje igwe aturu iya, nashihuru iya tuphashihu teke ọ nọ swiru iya l'onwiya ono; bụ gę mu a-chọ aturu mu. Mu a-chọ phę humakota l'eka ephę gbakashihuru je anọdugba teke ono mbọku shi gbahų tsukiribaa ono. ¹³ Mu e-dufutakọta phę l'iphe, bụ ohamoha; mbụ shi lę mkpukpu nọnu rwukọbe phę; duru phę dobe l'alı nkephę. Mu e-cheje phę l'úbvú, nọgbaa lę Ízurelu; mę l'aguga ngele; mę l'eka e bukọta ebubu l'alı ono. ¹⁴ Mu e-cheje phę l'eka nri dų ree. Ọ bụru l'eli úbvú Ízurelu bę ephę a-nọduje akpa nri. Ọ bụru l'eka ono nri dų shii, ephę ataję nri ono bę ephę a-zeshije. Ọ bụru l'eka ono nri dų shii ono; mbụ l'úbvú, nọgbaa lę Ízurelu bę ephę a-taję nri. ¹⁵ Mube Nnajiuphu, bụ Chipfu suru-a: Mu e-che aturu mu; chiru phę je edobe l'odu.

¹⁶ "Mu a-chọ ndu ophu tuphahuru etuphahų; bya achilata ndu ophu gbakashihuru nụ. Mu ekee ndu ophu iphe-ehuka mekaru iphe; l'eka e mekaru phę iphe. Mu emee g'ike dų ndu ophu ike bvuru. Obenu lę ndu ophu ha okporokpo; mę ndu ophu ike dų bę mu e-me g'ephę bụru mkpurupyata. Mu a-nọdu eche aturu ono egube ọ gbaru g'e cheje phę.

¹⁷ "A bya l'unubę aturu mu; waa iphe, mube Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu anų unu baa: Unu lenu; mu e-kperu aturu yee ibe iya ikpe; mu ekpeeru ebili yee mkpi ikpe. ¹⁸ ?Teke ọ sụduru unu; mbụ nri ono, unu ata l'eka nri dų ree ono tọo? ?Ọ gbaru g'unu gudefua ọkpa zotoshia nri unu ophu phoduru nų tọo? ?To zduduru unu; mbụ mini oma ono, unu angų ono? ?Ọ gbaru kę g'unu gudefua ọkpa swọo ndu ophuu unu ngu-phodoru

ęrwu ęto? ¹⁹ ?Bę g'atęru mu taa nri, unu ępyashiru l'ękpa; bya angęfua mini, unu gude ękpa swę ęrwu ęto?

²⁰ "Oo ya bę; 'Wakwa iphe, Nnajiuphu, bę Chipfu epfu baa: Lenu! Oo mbędua l'onwomu e-kperu atęru ophu ha okporokpo; yęe ophu joru ehu ikpe. ²¹ Eshi ophu unu gude mgbureku; gude ukuvu unu akwaphu pę; bya egude mpu unu adękashi ndu ophu ike ta adędu; jasę unu ęhikashia pę nanunanu; ²² bę mu a-nafęta igwe atęru mu ono; g'a ta alwęhe pę alwęlwu ęzobaa. Mu e-kperu atęru yęe ibe iya ikpe. ²³ Teke ono bę mu e-ye onye lanę, echeje atęru, bę iya bę Dęvidi, bę nwozi mu g'o leta pę ęnya. Oo ya a-nęduje anę pę nri; tęme ę bęru yębedua bę onye a-nęduje eche pę; bya abęru onye eche pę ękpobe echeche.

²⁴ " 'Mbędua, bę Chipfu bę a-bęru Chileke pę. O bęru nwozi mu, bę Dęvidi a-bęru onye-ishi pę. Mębe Chipfu pfuakwaru. ²⁵ Mu l'ęphe a-gba ndęz ęhu-guu; mu a-chifukota ejo anę-ęgbudu l'alį ono; k'ophu ęphe e-buru l'ęchieęu; kuje mgbęnya l'ime ęswa; o too nweduru iphe, e-me pę nę. ²⁶ Mu a-goru ęnu-ęma nę pę; ęphe l'ęka n-pheru ębvų mu mgburugburu. Mu e-me gę mini dzejeru pę l'orwuberu iya. ęnu-ęma ono bę a-nędu edze gę mini. ²⁷ Iphe, bę oshi, nę l'ęgu bę a-nędu ami mebyi l'orwuberu iya. Alį bę e-mehujekwapę iphe, e meberu iya. Ndu ono bę ę tọ dędu iphe, e-me pę nę l'alį pę. ęphe amaru l'oo mbędua bę Chipfu lę teke ono, mu a-nyakwo odogoro igwe ono, e yeru pę ono; mbę nafęta pę l'ęka ndu ono, gbaru pę ohu ono. ²⁸ Iphe, bę ęhamoha ta abyadę alwęba pę alwęlwu ęzobaa; ophu anę-ęgbudu ta abyadę egbushibaa pę ęzobaa. ęphe e-buru tęsaru ęhu; ophu ę tọ dędu onye e-yebaaru pę ebvu. ²⁹ Mu a-nę pę alį, a maru amaru l'oomehuje iphe. ęphe ta abyadę abębaaru ndu ęgu eme l'alį ono; ophu ęphe abęeduru ndu ęhamoha a-nęduje anma phulaphula. ³⁰ O bęru teke ono bę ęphe a-maru lę mbędua, bę Chipfu bya abęru Chileke pę bę nę swiru pę nę. ęphe amakwarupę l'ęphebe ndu İzuręlu bę bę ndibe mu. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bę Chipfu epfu.

³¹ " 'Unubę atęru mu; mbę atęru, mu azę azęzu; bę unubę nemadzę; mbędua bęru Chileke unu. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bę Chipfu epfu.' "

35

Iphe, ee-me ndu Edęmu

¹ Nokwa iya; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu sę: ² Nwa ndiphe; ghachiru ębvų Siye iphu lę kę nę; pfuaru mu iya iphe, a-nwęru iya nę; ³ sę iya: Wakwa iphe, Nnajiuphu,

bę Chipfu pfuru baa:

Mu nęakwaru ngu lę nę;

gube ębvų Siye!

Mbę lę mu a-machį ęka

mu daa ngu kę nę l'ęhu;

bya emee ngu g'į

dabyiru bęru ochobu.

⁴ Iphe, bę mkpękpu ngu

bę mu e-mekęta umerekete;

İi-bęru ochobu dabyiru;

Oo ya bę g'įmakwanuru

l'oo mbędua bę Chipfu.

⁵ Eshi ophu ndu İzuręlu shi l'edenwede dęta ngu ashį; i gude ogu-ęchi gbushia pę lę teke ęphe eje oke iphe-ęhuka; mbę teke a nęru pę chiipfu; ⁶ bę mębe Nnajiuphu, bę Chipfu sęru-a: Oo gę mu nę ndęz gę mu nę iya-a; bę g'ę bę ire-lanę; lę mu e-woru ngu haarę mgbębugmadzu. Eshinu egbu ęchi ta adudu ngu ęji bę bę ęchi ono a-nędu etso ngu pęrupuru. ⁷ Mu e-me ębvų Siye g'ę dabyiru bęru ochobu; bya egbufukęta ndu anęduje eje iya nggede eje nggede alwa. ⁸ Mu e-me gę ndu e gbushiru egbushi ji ębvų ngu ęjiji. Ndu e gude ogu-ęchi gbushia bę a-daka l'iphe, bę ębvų ębvų nshį ngu; mę lę nsęda nsęda; mękpoo lę nggele ngu. ⁹ Mu e-me ngu g'į bęru ochobu jasęru asuru; ophu ę tọ dędu onye bya eburu lę mkpękpu ngu ęzo. Oo teke ono bę İi-maru l'oo mbędua bę Chipfu.

¹⁰ " 'Oo kęle i gude ęnu ngu sę l'ęha labę ęwa-a; mę mkpękpu labę ophu bę a-bęru nkengu; mbę l'unu a-natakęta pę nworu; l'ęka mębe Chipfu gę nędu l'ęka ono. ¹¹ Oo ya meru iphe Nnajiuphu, bę Chipfu gude sę: Oo gę mu nę ndęz gę mu nę iya bę g'ę bę ire-lanę lę mu a-nę ngu aphę rwuberu ngu nę lę k'ashį ono i kpęru ndibe mu; mę lę k'ęhu-ęghu; mę k'ęnya-pfęrupfuru, ęphe dę ngu, bę iphe goshiru l'ęphe dękpoo ngu ashį ękpobe adędu. Mu e-me g'unu maru onye mu bę; teke ono mu a-wata unu anę

aphu ono. ¹² Oo teke ono be yi-maru le mube Chipfu numakotaru ejo-epfufu ono, i pfukotaru kpua ubvu ubvu Izurelu ono. I suru: "E mewaru; e phe dabyiru buru ochobu; e wowaru phe nu anyi g'anyi vukaa avuka." ¹³ I gbawaru mu opfu; bya epfugbuwa g'onu haa ngu l'opfu ehu mu; mu tuko iya g'o ha numakota.

¹⁴ "Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Mu e-me ngu g'i buru ochobu g'iphe, bu mgboko l'opfu tee eswa iya; ¹⁵ kele i teru eswa teke e meru ali ndu Izurelu o buru ochobu pho; be mu e-me ngu g'i du egube ono. Gube ubvu Siye; gubedua me ali ndu Edomu l'opfu be a-buru ochobu. Oo teke ono be e phe ono be e phe bu Chipfu.'

36

Opfu epfu anu ubvu, nogbaa le Izurelu

¹ "Gube nwa ndiphe; pfuru nu ubvu ubvu Izurelu; su phe: 'Unube ubvu ubvu Izurelu; unu ngabekwa nchi numa Opfu Chipfu! ² Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Oo kele ndu ohogu ngu suru Hee! Nta-a be iphe, bu ubvu ubvu ono, shi le ndiche ono bukotaakwa nkanyi.'

³ "Eshi ophu o du nno; pfuru nuru mu phe su: 'Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Eshinu e phe mewaru; unu dabyiru buru ochobu; mbu mewaa unu umerekete; k'opfu unu buwaa iphe, ohamoha ozo nwe enwenwe; bya emee; ndiphe vua unu swiji; epfuru unu ejo-opfu; ⁴ bu g'unube ubvu ubvu Izurelu; numa opfu Nnajiuphu, bu Chipfu. Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfuru eze ubvu, nogbaa nu; me ubvu nshii, nogbaa nu; me nggele nggele; me nsuda nsuda; me iphe, bu ochobu ono, dabyikotaru egube ono; me iphe, bu mkpukpu ono, a kwafukotaru akwafu ono; mbu onoya, ohamoha, no-pheru iya mgburugburu lwuru alwulwu; bya emee ya iphe ochi ono bu owa.

⁵ " 'Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Mu gudeakwa ehu-eghu enwu mu phuruphuru l'ehu g'oku pfuru maberu iphe, bu ohamoha ndu ophu phoduru nu pho; me iphe, bu ndu Edomu l'opfu; kele e phe gudewaa ehu-utso; me iwashi, no phe l'obu mee ali mu; o buru nkephe; k'opfu e phe a-lwu eka eku akpaje nri, no l'ali ono alwulwu.'

⁶ "Oo ya bu; pfuaru mu phe ge k'ali Izurelu a-du; pfuaru eze ubvu, nogbaa nu; me ubvu nshii, nogbaa nu; me nggele nggele; me nsuda nsuda, nogbaa nu; su phe: Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Mu gudewaa oke-ehu-eghu enwu mu phuruphuru l'ehu g'oku; pfua opfu; kele ohamoha be mekotawaru ngu iphe-iphere. ⁷ Oo ya bu le-a; wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Mu ribuakwaru anu l'iphe, bu ohamoha ono, no-phekotaru unu mgburugburu ono be ee-me iphe-iphere. ⁸ Ole unubedua, bu ubvu ubvu Izurelu be a-pfukashi ekali; mjaru ndibe mu Izurelu mebyi; kele e phe abyawaa alwa unuphu. ⁹ Mu arikwaru unu oriri k'oma. Mu e-gude k'oma ghaaru unu iphu. Ee-mechaa ko unu akoko; kua unu ge mebyi iphe. ¹⁰ Mu e-mekwapho ge ndu bu l'ime ngu kabaa igwerigwe; mbu ndu Izurelu l'opfu. Iphe, bu mkpukpu ono be ee-buchishikota ebuchishi; l'a kpukwakota iphe, bu eka o dakposhuhukotaru adakposhihu. ¹¹ Mu e-mekwapho ge nemadzū; me eku kabaaru unu igwerigwe; e phe azua azuzu ka l'otu. Mu e-me g'e buchishia unu egube ono, e shi buru l'ime unu ono. Mu abya emee g'iphe duru unu le ree; eme le g'o shi duru unu teke ono. Oo ya bu g'unu amakwanuru l'oo mu bu Chipfu. ¹² Mu e-me ge nemadzū; mbu ndibe mu, bu ndu Izurelu zoo okpa l'eli unu. E phe e-nweru unu; unu aburu okiphe phe. Ophu unu ta abyadu emebaa phe unu nwa ozo.

¹³ " 'Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: "Eshinu ndiphe epfu l'unu egbuje nemadzū; teme unu nodu eme ali unu ume nwa;" ¹⁴ be unu ta abyakwa egbushibaa nemadzū ozo; ophu unu abyadu emebaa ali unu ume nwa ozo. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu. ¹⁵ Mu ta abyadu ekwe g'unu numabaa ejo-opfu ohamoha epfu ekpu unu ozo; mbu le mu te ekweedu g'ephe mee unu iphe-iphere ozobaa; ophu mu ekwekwapho g'unu vukotaba iphe daa. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu.' "

¹⁶ No iya; Opfu Chipfu byakwa akparwuta mu l'ehu bya asu mu: ¹⁷ "Nwa ndiphe; teke ndu Izurelu shi buru l'ali nkephe be e phe gudakwa umere phe; waa iphe, e phe meru pharwushia ya. Umere phe be shikwa du mu ideyideyi ge teke nwanji ano nsu-nwanyi. ¹⁸ Oo ya bu; mu tukoshinū phe oke ehu-eghu mu; kele e phe gbushiru nemadzū l'ali ono; bya egude agwa, e phe agwaphe merwushia ya. ¹⁹ Mu chikashia phe e phe dzuru ohamoha; e phe gbakashihu tuko iphe, bu mkpukpu le mkpukpu tsoru. Mu kperu phe ikpe g'umere phe; waa iphe, e phe meru gbaru. ²⁰ Iphe, bu eka e phe jeru l'ohamoha ono be e phe emeje eepfubyishi epha mu, du nsu ono; kele aasuje phe: 'O kwa ndibe Chipfu

dù ẹgube-a; ẹtẹ ẹpẹ gbẹ lufuta l'alì iya.' ²¹ Ọ bya erwua mu l'ẹhu; mbù k'ẹpha mu, dù nsọ ono, ndu Ẹzẹrẹlu mu anọdu epfubyishi l'echilabọ ọhamoha ono, ẹpẹ larù ono.

²² "Ọo ya bụ; sù ndu Ẹzẹrẹlu: wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu baa: 'Ọ tọ bụkwa k'opfu ẹhu unubẹ ndu Ẹzẹrẹlu bẹ mu gude abya eme iphe-a; ọo k'ẹpha mu, dù nsọ ono, unu rwutoshiru arwutoshi l'echilabọ ọhamoha ono, unu lakotaru ono. ²³ Mu e-me goshi l'eze ẹpha mu ono parù ẹka apaa ono dù nsọ; mbù onoya, e mebyishiru l'echilabọ ọhamoha ono; mbù ẹpha mu ono, unu mebyishiru l'iphu pẹ ono. Ọo ya bụ g'ọhamoha ono amakwanuru l'ọo mu bụ Chipfu; mbù teke ono, mu e-gude unu goshi pẹ lẹ mu dù nsọ ono. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu. ²⁴ Noo kele mu a-nafuta unu l'ẹka ọhamoha ono. Mu e-rwukobekota unu e shi l'alì, nonu; dulata unu l'alì nkunu gẹdegede. ²⁵ Mu abya ephee unu mini, doru rìsaa; unu abya adù ree; mu a-safukota unu ẹjo-iphe unu, meshiru; mekpoo agwa, unu gwarù g'ọ ha. ²⁶ Mu a-nu unu obu ọphúú; bya eye unu unme ọphúú l'ime; mu e-wofu unu obu ono, nmarù kpigbii gẹ mkpuma ono; nù unu obu ẹlebele. ²⁷ Mu e-woru Unme mu ye unu l'ẹhu; mee unu g'unu meahaa iphe, mu sùru g'e meje; unu abya eleta ẹnya meahaa ekemu mu. ²⁸ Unu e-buru l'alì ono, mu nuru nna unu oche pẹ ono; unu a-buru ndibe mu; mu a-buru Chileke unu. ²⁹ Mu a-dzọta unu g'unu te emehẹ ẹjo-ememe ono, unu eme ono. Mu e-ku nri oku; mee ya g'ọ kuru akuru; ọphu mu ta abyadù eme g'ẹjo ọkpa-nri dapfuta unu. ³⁰ Mu e-me g'oshi-omi ka amì mebyi; bya emee g'iphe, e meberu l'alì mehu emehu; k'ọphu ọhamoha e-mebuhu unu iphe-iphere l'opfu ẹgu. ³¹ Ọo teke ono bẹ unu a-nyata ẹjo ọzo ono, unu tsoru ono; mẹ iphe, adùdu ree ono, unu eme ono; unu abya adù onwunu ashì lẹ k'ẹjo-iphe ono, unu eme ono; mẹ ẹyi ono, unu eme ono. ³² Wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu baa: Iphe, mu eme g'unu maru bụ l'ọ tọ bụdu iswi ẹhu unu bẹ mu gude eme iya. Ọphu g'iphere dù unu; mbù g'iphere jì unu iphu, l'ẹjo-ememe unubẹ ndu Ẹzẹrẹlu eme!

³³ " 'Wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu baa: Mbọku ono, mu a-safù unu ẹjo-iphe, unu mekotaru ono bẹ mu e-me g'e buru lẹ mkpukpu unu ono ọzo; a bya akpukwa ẹka dakposhihuru adakposhihu. ³⁴ Ẹgu ono, shi buru ẹka dabyiru kẹ mmanù ono bẹ aa-koahaa iphe; ọobu-buhuru ẹka dabyiru kẹ mmanù; l'enyà ndu aghata aghata. ³⁵ Teke ono bẹ ẹpẹ a-suaaha: "Alì-a, shi buru ẹka dabyiru kẹ mmanù-a bẹ gbẹ dūwanu gẹ mgbabu Ẹdenu. Mkpukpu, shi dakposhihu adakposhihu; buru ochobu; e mebyishia ya emebyishia bẹ a gbẹ kpūwa; o shihu ike; ẹtẹ e buchishikotawa iya nù ebuchishi." ³⁶ Noo teke iphe, bụ ọhamoha, phoduru nù, bupheru unu mgburugburu amaru l'ọo mube Chipfu bẹ kpukwaru iphe ono, e shi nwukposhia enwukposhi ono; bya adzaphukota iphe azù l'ẹka ono, shi buru ochobu ono. Mbẹdua, bụ Chipfu bẹ pfuakwaru nù; mu je e-me iya.'

³⁷ "Wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu baa: Mu e-kweta ọzobakwa meeru ndu Ẹzẹrẹlu iphe, ẹpẹ arwọ. Mu e-me g'ẹpẹ zua azuzu ha igwerigwe g'igwe aturu; ³⁸ mbù g'ẹpẹ ha igwerigwe g'ikpoto aturu, e gude abya egwe ngweja lẹ Jierusalemu l'obo-iphe, a turu onu iya. Ọo ẹgube ono bẹ ikpoto nemadzù e-ji mkpukpu ono, shi dakposhihu adakposhihu ono. Ọo ya bụ g'ẹpẹ a-makwanuru l'ọo mu bụ Chipfu."

37

Nsuda, ojogorogo ọkpu jiru ejiji

¹ Ike Chipfu bya akparwuta mu l'ẹhu. Unme Chipfu bya ekuta mu je apfube l'echilabọ nsuda lanù. Nsuda ono buerupho ọkpu nemadzù jiru iya ejiji. ² O duta mu; jephekota ọkpu ono mgburugburu. Mu huma ọkpu, dù igwerigwe l'ime nsuda ono. Ọkpu ono kpohukotachaa iyororo g'ẹpẹ ha. ³ Ọ bya ajia mu sù mu: "Nwa ndiphe; ?okpu-a; o nweru g'ọ shi dù ike teta nọduba ndzù ọzo tọ?"

Mu sù iya: "Ọo gbẹ Nnajiuphu, bụ Chipfu bẹ maru nù kpoloko."

⁴ No iya; ọ sù mu: "Pfuru maberu mu ọkpu ono; sù pẹ: Unubẹ ojogorogo ọkpu; unu ngabẹ nchì numa Opfu Chipfu! ⁵ Wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfuru unubẹ ọkpu-a baa: Mu e-me g'unme bahù unu l'ẹhu; k'ọphu unu a-bya adzuru ndzù. ⁶ Mu e-ye unu akwara l'ẹhu; mu abya emee g'unu nweru anù-ẹhu; mu abya ekwee unu akpọ l'ẹhu; woru unme ye unu l'ẹhu; unu abya anọdu ndzù. Ọo ya bụ g'unu a-makwanuru l'ọo mu bụ Chipfu."

⁷ Tọbudu iya bụ; mu bya epfua g'ọ sùru gẹ mu pfua ono. Mu kpukwaduru-a opfu ono l'onu epfu; g'e jia epfu-a; a nyahaa ukporo iphe, azù jogoro-jogoro; ọkpu ono bya edepfubekota; ọphu nonu dzepfuru l'ibe iya. ⁸ Mu bya ele ẹnya; akwara mẹ anù nọdukotawa iya; akpọ bya ekwekotawa iya nù; ọle ẹpẹ ta atukwanu unme.

⁹ O bya asù mu: “Pfuru maberu mu unme; pfuru nù iya; nwa ndiphe; sù iya; Wakwa iphe, Nnajiuphu, bù Chipfu epfu baa: Gẹ gube unme shikwa l’ishi ọ̀zo ẹ̀no, phẹ̀phẹ̀re eshije ezi; bya ezia lẹ̀ ndu-a, e gbushiru egbushi-a g’ẹ̀phe nọ̀du ndzù ọ̀zo.”

¹⁰ Tọ̀budu iya bù; mu pfua g’a sùru gẹ̀ mu pfua ono; unme bya abahù phẹ̀ l’ẹ̀hu; ẹ̀phe bya anọ̀du ndzù; bya agbẹ̀shi pfuru apfuru; buru ikpoto ndu ojọ̀gu, parù ẹ̀ka apaa. ¹¹ Oo ya bù; o sù mu: “Nwa ndiphe; okpu-a bù ndu ọ̀nu-ulo Ízùrẹ̀lù l’ophu. Ẹ̀phe epfu sù: ‘Okpu anyi kpọ̀hukotawaru iyororo; ophu o to nweẹ̀du iphe, anyi ele ẹ̀nya iya; nkanyi bẹ̀ bvụ̀akwaru nù.’” ¹² Oo ya bù; pfuru maberu mu phẹ̀; sù phẹ̀-a: Nnajiuphu, bù Chipfu sùru: ‘Unubẹ̀ ndibe mu; mu e-kpuhakọ̀ta ilu unu; mee g’unu shi l’ime iya lufuta; mu eduta unu duba l’alì Ízùrẹ̀lù.

¹³ “ ‘Oo ya bù; g’unubẹ̀ ndibe mu amaru l’oo mu bù Chipfu lẹ̀ teke ono mu kpuhaẹ̀rupo ilu unu dufutagbaa unu l’ime iya ono. ¹⁴ Mu e-woru Unme mu ye unu l’ẹ̀hu; unu abya anọ̀du ndzù. Teke ono bẹ̀ mu e-duta unu dobe l’alì unu gedegede. Noo teke unu a-maru lẹ̀ mụ̀bẹ̀ Chipfu bẹ̀ pfuru iya; bya emee ya ememe. Oo ẹ̀gube ono bẹ̀ Chipfu pfuru iya.’”

Ízùrẹ̀lù a-buru ndu lanù, nweru onye eze lanù

¹⁵ Opfu Chipfu bya akparwuta mu l’ẹ̀hu sù mu: ¹⁶ “Nwa ndiphe: Wota oshi lanù dee ya iphe-a: ‘Ọ̀waa bù ke ndu Jiuda yee ndu Ízùrẹ̀lù, bù ndu yee ya tų̀gbaru buru nanù.’ L’i bya ewota oshi ọ̀zo bya edekwaa ya phọ̀ iphe ẹ̀gube-a: ‘Ọ̀waa bù oshi kẹ̀ Ifuremu, mbù oshi Jiósefù; mẹ̀ kẹ̀ ndu Ízùrẹ̀lù l’ophu, bù ndu yee ya tų̀gbaru buru nanù.’” ¹⁷ Woru phẹ̀ chigbabe g’ẹ̀phe buru oshi lanù. Mee phẹ̀ g’ẹ̀phe buru oshi lanù l’obochi ẹ̀ka ngu. ¹⁸ Teke ndibe unu jiru ngu sù ngu: ‘?Tii kaduru anyi iphe, iphe ono, iime ono bukpo?’” ¹⁹ Sù phẹ̀ lẹ̀ Nnajiuphu, bù Chipfu sùru-a: Mu abya ewota oshi kẹ̀ Jiósefù, bù ophu Ifuremu gude l’ẹ̀ka ono; mẹ̀kpoo k’iphe, bù ipfu Ízùrẹ̀lù, bù ndu ẹ̀phe l’iya swi; woru iya tų̀gbabe l’oshi kẹ̀ Jiuda; mee phẹ̀ g’ẹ̀phe buru oshi lanù nọ̀du mu l’ẹ̀ka.

²⁰ “Oshi ono, i decharu iphe ono bẹ̀ ii-gude l’ẹ̀ka g’ẹ̀phe hùma iya. ²¹ L’i bya asù phẹ̀; Wakwa iphe, Nnajiuphu, bù Chipfu epfu baa: Mu e-dufutakọ̀ta ndu Ízùrẹ̀lù l’iphe, bù ọ̀hamoha, ẹ̀phe lakọ̀taru. Mu e-shi l’ẹ̀kameka rwukobe phẹ̀; duta phẹ̀ duba l’alì nkephe. ²² Mu e-me phẹ̀ g’ẹ̀phe buru ndu lanù l’alì ono, nọ̀ l’úbvù úbvù Ízùrẹ̀lù ono. O buru onye eze lanù a-nọ̀du achikota phẹ̀. Ẹ̀phe ta abyadù abùbaaru ndu labọ̀ ọ̀zo; ophu ẹ̀phe ta abyadù ekekahabaa buru alì-eze labọ̀ ọ̀zo. ²³ Ẹ̀phe ta abyadù egudebaa agwa phẹ̀; mẹ̀ iphe, aasọ̀ nsọ̀, ẹ̀phe agwaphe; merwushia onwophe ọ̀zo; ophu ẹ̀phe egudehẹ̀du ẹ̀jo-ememe merwushia onwophe; kẹ̀le mu a-dzọ̀ta phẹ̀ l’ejo-iphe ono, ẹ̀phe gude laphu azù ono; mu abya asa phẹ̀; ẹ̀phe aburu ndibe mu; mu aburu Chileke phẹ̀. ²⁴ O buru nwozi mu, bù Dévidi bẹ̀ a-buru eze, achì phẹ̀. Ẹ̀phe e-nweru onye lanù, a-nọ̀du eche phẹ̀ g’onye eche aturu. Ẹ̀phe a-nọ̀du eme ekemu mu; bya eleta ẹ̀nya eme iphe, mu sùru g’e meje. ²⁵ Ẹ̀phe e-buru l’alì ono, mu nuru onye-ozì mu, bù Jiékọ̀pu ono; mbù alì ono, nna unu phẹ̀ shi buru ono. Ẹ̀phebedua; mẹ̀ unwu phẹ̀; mẹ̀ unwu nwanwanwanwa phẹ̀ bẹ̀ e-buru l’ẹ̀ka ono jasuru asuru. O buru Dévidi, bù nwozi mu bẹ̀ a-buru onye-ishi phẹ̀ jeye l’ojejoje. ²⁶ Mu l’ẹ̀phe a-gba ndzù ẹ̀hu-guu. Oo-buru ogbandzu, a-duru phẹ̀ jasuaruroya. Mu e-me g’ẹ̀phe buru; mee phẹ̀ g’ẹ̀phe zù a-zùzù. Mu abya eworu ọ̀lo-nsọ̀ mu dobe l’echilabọ̀ phẹ̀ jasuru asuru. ²⁷ Mu l’ẹ̀phe a-tų̀ko buru. Mu a-buru Chileke phẹ̀; ẹ̀phebedua abụ̀kwanuru ndibe mu. ²⁸ Oo teke ono bẹ̀ ọ̀hamoha a-maru l’oo mbẹ̀dua, bù Chipfu bẹ̀ meru ndu Ízùrẹ̀lù g’ẹ̀phe dù nsọ̀; mbù teke ono ọ̀lo-nsọ̀ mu a-nọ̀du l’echilabọ̀ phẹ̀ jasù l’ojejoje ono.”

38

Iphe, e-me Gogu

¹ Tọ̀budu iya bù; Chipfu bya epfuru opfu yeru mu sù: ² “Nwa ndiphe; ghachiru Gogu iphu lẹ̀ kẹ̀ njo; mbù onye ono bù onye-ishi ndu Mẹ̀sheku waa ndu Tubalu; ³ sù iya: ‘Wakwa iphe, Nnajiuphu, bù Chipfu epfu baa: Mu nọ̀akwaru ngu lẹ̀ njo; gube Gogu, bù onye-ishi ndu Mẹ̀sheku waa ndu Tubalu. ⁴ Mu a-lọ̀-phae ngu mgburugburu; gude ikekee dzugbabe ngu agba; lófuta ngu; mẹ̀kpoo ndu ojọ̀gu ngu l’ophu; mẹ̀ inya ngu; mẹ̀ ndu agba l’inya, bù ndu kwakọ̀taru onwophe ngwọ̀gu rengurengu; mbù ikpoto nemadzù, bù ndu ophu pagbaa iphe, eegudeje egbobuta onwonye, ophu hagbaa shii; mẹ̀ ndu ophu hagbaa nwanshii. Ẹ̀phe tų̀ko g’ẹ̀phe ha ephegbaa ogu-echi phẹ̀ kẹ̀ pheremu pheremu.

⁵ “ ‘Ndu Peshiya; mẹ̀ ndu Kushi; mẹ̀ ndu Putu bẹ̀ tsokọ̀ta phẹ̀ nù; ẹ̀phe pakọ̀ta iphe, eegudeje egbobuta onwonye; bya ekpuchaaaru okpu-igwe. ⁶ Ẹ̀gube ono bẹ̀ ndu Goma e-rwuta ndu ojọ̀gu phẹ̀ tsokwaru ngu phọ̀. Ndu Bẹ̀tu-Togarama, shi l’ime ime ọ̀zo isheli bẹ̀

e-rwukokwapho ndu ojogu phe tsoru ngu; mbu ohamoha, du igwerigwe a-turu ike yeru ngu. ⁷ Rukotakwa onwongu; kwagebekwa akwagebe; unu l'ikpoto ndu ono, no-pheru ngu mgburugburu ono; buru phe onye-ishi-ogu. ⁸ A -nochaeph odu be ee-ku ngu k'ogu. L'apha, du l'iphu be ii-je ogu l'ali ono, shi l'ogu eteta eteta ono, bu iya bu ali ono, e shi l'oha, du igwerigwe rwukobe ndu bu iya nu ono; mbu ndu ono a chikoberu l'ubvu ubvu Izurelu, bu eka shihawaa dabyitaru buru ochobu ono. Ndu ono be e shi l'ohamoha ozo dufuta phe; ephe tukoburu l'ehu-guu. ⁹ Gubedua waa ndu ojogu ngu l'opu; me iphe, bu oha, du igwerigwe ono, etsokota ngu nu ono be e-zelihu g'oke pherephere; unu abya eswetakota ali ono g'urwukpu.

¹⁰ " 'Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Le mboku ono be oo-nweru oriri, a-gbata ngu l'obu; li wata agba idzu ejo-iphe. ¹¹ Ii-su: Mu e-je alwu ali, e te gudedu igbulu kpu-buta mkpukpu, no iya nu ono. Mu e-tso ndu ono, no l'ehu-guu ono ogu; mbu ndu ono, bu tusaru ehuru ono. Ephe bukota le mkpukpu, e te gudedu igbulu kpu-buta; ophu o to dudu oguzo, e gude agu-chi iya agu-chi; teme ophu o nwezu mgborigwe, e gude agbachi iya. ¹² Mu a-lwu phe alwulu; gwee iphe phe; mbu ghazia eka dabu l'eka ono, bu ochobu, a lwaru azu bya eburu ono; waa ndu ono, e shi l'ohamoha rwukobe ono; mbu ndu ono, nweru eku; me iphe-enweru ozo, bu ndu bu l'echilabo ali ono. ¹³ Ndu Sheba; me ndu Dedanu; yee ndu agba oke-ngho, shi Tashishi; mekpoo mkpukpu phe l'opu be a-ji ngu su: " ?I byawaru gi gwee tutua? ?I chjwa ikpoto oha ngu gi bya akwaa okwata; mbu gi bya evua mkpola-ochaa me mkpola-ododo; g'unu kpoko eku; kwatakpo kwaa iphe l'okwata to?"

¹⁴ " 'Oo ya bu; nwa ndiphe; pfuru nuru mu Gogu; su iya: Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Teke ndibe mu e-buru l'ehu-guu ono be ii-zilihu; ¹⁵ shi l'eka i shi, du enya l'uzo isheli bya; mbu gubedua; waa oha, du igwerigwe, unu l'ephe swi. Ephe bu ndu agbakota inya; mbu ikpoto nemadz, bu igwerigwe ndu ojogu. ¹⁶ Unu a-bya eji ali ono; so-kpote ndibe mu, bu Izurelu g'onye urwukpu sopyaberu. L'ataphu be mu e-duta gube Gogu; li bya etso ndu ali mu ogu. Oo ya bu g'ohamoha amaru mu; teke ono mu e-shi l'ehu ngu goshi phe le mu du nsu ono.

¹⁷ " 'Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: To bu gubedua be mu shi l'onu ndu-ozu mu, bu ndu mpfuchiru Chileke Izurelu pfua opfu ngu le teke ndiche-a? Teke ono be ephe pfukwaru iya apha, du igwerigwe su le mu e-mechaa gude ngu dapfuta phe.

¹⁸ " 'Waa iphe, e-me nu le mboku ono baa: "Teke Gogu byarupho alwushi ali Izurelu ogu be ehuru-eghu mu a-taliu; mbu kpohu oku. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu. ¹⁹ Mu gudewaa goophu-beru mu l'ehu; waa oke ehuru-eghu mu raa ya arara l'oke ali-onma-jiijijii be a-du l'ali Izurelu le teke ono. ²⁰ Teke ono be iphe, bu ema, no le mini; me enu, ephe l'eli; me anu-egbudu; mekpoo iphe, bu anu, awu awuwu l'ali; mekpoo iphe, bu ndu no le mgboko-a e-tehukota kparikpari l'iphu mu. Iphe, bukota ubvu be a-ghakota igharaphu; iphe, bu agbara mkpuma a-vokposhihukota; iphe, bu igbulu a-dashikota gburugudu l'ali. ²¹ Teke ono be mu e-me g'e shigbaa l'ubvu mu gude ogu-echi bapfuta Gogu. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu. Nwoke nonu e-gude ogu-echi nkiya tsopyabe nwune iya nwoke. ²² Mu e-gude ejo iphe-ememe; waa egbu-ochi nua ya aphu. Mu abya edzee oke mini nmaa yee igwerigwe ndu ojogu iya; me iphe, bu ohamoha, ephe l'ia swi; bya atua phe akamini-mkpuma; bya ekpukposhi phe okunshiegbe, enwu phuruphuru. ²³ O buru egube ono be mu e-gude goshi ge mu habe shii; waa ge mu du-be nsu. Mu e-me g'ohamoha maru onye mu bu. Oo teke ono be ephe a-makwanuru l'oo mbedua bu Chipfu."

39

¹ "Nwa ndiphe; pfuaru mu Gogu g'oo-duru iya; su: 'Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: mu noakwaru ngu le njo; gube Gogu, bu onye bu ishi ndu Meshoku; me ke ndu Tubalu. ² Mu a-lo-phe ngu mgburugburu; kputa ngu ke karakara tugbu. Mu eje avofuta ngu l'uzo isheli bu eka du enya ono; duru ngu gi je etso ndu bu l'ubvu ubvu Izurelu ogu. ³ Mu e-chifu ngu uta, i gude l'ekicha; bya eme g'apfu, i gude l'ekutara nfu ngu daa. ⁴ Oo l'ubvu ubvu Izurelu be ii-da; unu le ndu ojogu ngu; mekpoo ohamoha ono, tso ngu nu ono. Mu e-woru unu nu nwenu, du iche iche g'ephe ria; bya ewokwarupho unu tularu anu-egbudu. ⁵ Unu a-da l'eba l'egbudu. O kwa mbedua pfuru iya. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu. ⁶ Mu e-ye oku le Magogu; me ndu ophu bukota l'ehu-guu l'aguga eze-enyimu ono. Oo ya bu g'ephe amakwanuru l'oo mu bu Chipfu obu. ⁷ Mu e-me ge ndibe mu, bu ndu Izurelu maru epha mu, du nsu ono. Ophu mu ta abyadu

ekwebaa g'e mebyishia epha mu ono, du nsọ ono ọzo; teme iphe, bu ohamoha a-maru l'ọo mbedua, bu Chipfu, bu onye ono, du nsọ ono, nọ lẹ Ízuru.

⁸ " 'Obyaakwa-a! O mefutajekwa. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu. O kwa iya bu mbọku ọbu mu pfuru iya opfu iya ọbu. ⁹ Ọo teke ono be ndu bu lẹ Ízuru a-wu-lihu je evukọo ngwọgu phe gude mee nkụ, eeye l'ọku; woru iya kpokota ọku. Ephe a-chita iphe, ndu ono, egudeje egbobuta onwophe ọphu ha shii; me ndu ọphu ha nwanshii; me uta; yee apfu; me mgboro-ogu; mekpoo arwa phe. Ephe e-gude ngwọgu ono shikota iphe apha esaa mgburugburu. ¹⁰ Ephe ta abyadu ejebaa akpata nkụ l'egbudu; ọzoo je awata nkụ l'oswa; kele ngwọgu ono a-buru nkụ, ephe egudeje eshi iphe. Ndu ono, gwejeru iphe phe tutua ono be ephe e-gwekwapho nkephe tutua; ndu ono kwajeru iphe l'okwata ono be ephe a-kwalatakwaphe nkephe l'okwata. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu.

¹¹ " 'O buru lẹ mbọku ono be mu a-nu Gogu eka ee-li iya lẹ Ízuru; lẹ nsuda ndu ije; mbu lẹ nsuda, nọ l'uzo enyanwu-awawa eze-enyimu ono. Kele ọo l'eka ono be ee-li Gogu yee ikpoto oha iya; e-gude phe lichia ọzo, ndu-ije. Ọo ya bu ee-kuahaa eka ono "Nsuda Ikpoto Ndu Gogu". ¹² Ndu Ízuru e-li odzu phe onwa esaa; shi nno mee g'a ta sohe alị ono nsọ. ¹³ Ndu bukota l'alị ono g'ephe ha be a-tuko phube iphu wata phe elili. Mbọku ono, mu e-goshi lẹ mu du biribiri ono be aa-kwabẹ phe ubvu. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu. ¹⁴ Onwa esaa -lachaephe be ee-ye ndu iphe a-buru ozi phe bu g'ephe tsojeru ndu-ije gbapheje alị ono; ephe -huma odzu, a gbadoru l'eli alị; ndu-ozu ono eworu iya lia. Ephe eshi nno mee g'a ta sohe alị ono nsọ. ¹⁵ Teke ephe a-nodu agbaphe alị ono be onye humaru okpu nemadzu e-meje iphe-ohubama l'aguga eka okpu ọbu nọ; jasụ teke ndu elije odzu e-wota iya je elia lẹ Nsuda Ikpoto Ndu Gogu. ¹⁶ Mkpukpu, eeku Hamona be a-nodukwaphe l'eka ono. O buru g'ephe e-shi bu ono ephe eme alị ono g'a so-buhu iya nsọ. '

¹⁷ "Nwa ndiphe; wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Kua unwenu, du iche iche oku; me anu-egbudu; su phe: 'unu tukocha shi l'eka unu nọ bya edzukobe; bya eria eja, mu abya egwegwe; mbu eze eja ono, ee-gwe l'ubvu Ízuru ono. Eka ono be unu a-ta anu; ngua mee. ¹⁸ Unu a-ta anu ndu okpehu du; ngua mee ndu-ishi mgboko-a; mbu g'ephe bu ebili; ọzoo aturu; ọzoo egbu; ọzoo oke-eswi, tsucharu eba, shi l'alị Beshanu. ¹⁹ Eja ono, mu abya egweru nu unu ono be unu a-ta eba-iphe jasụ ọo-tashihu unu ayi; unu angua mee jasụ ọotsua unu ge mee. ²⁰ Unu a-nodu lẹ teburu mu ta anu inya l'ooji unu epho; me anu ndu agba iya nu; me anu ndu okpehu du; me ndu ọjogu, du iche iche.' Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu.

²¹ "Mu e-goshi ohamoha ọdu-biribiri mu; teme ohamoha a-huma aphu, mu nuru phe; waa ge mu gude daberu phe eka l'ehu ke njọ. ²² E -shi mbọku ono kwaseru be ndu Ízuru a-maru l'ọo mu bu Chipfu, bu Chileke phe. ²³ Iphe, bu ohamoha be a-maru lẹ ndu Ízuru be a kpuru lẹ ndu laa alị ọzo; kele ephe meru iphe-aji; ọphu mu egudeedu ire phe eka. O buru iya meru iphe, mu wofuru iphu l'eka ephe nọ; nwuru phe nu ndu ohogu phe; ephe gude ogu-echi gbushikota phe. ²⁴ Mu wohaaruru phe iphu mu; shi nno gwaa phe ugwo emerwushi, ephe merwushiru onwophe ono; waa ejo-ememe, ephe mekotaru ono.

²⁵ "Oo ya bu; wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Mu e-je eshi l'eka a kpuru Jiékọpụ lẹ ndu laa; je eduphuta iya azu. Mu a-bya aphuru ndu Ízuru l'ophu obu-imemini. Mu abya anwuberu epha mu ono du nsọ ono enya. ²⁶ Ephe a-zohakota iphe-iphere ono, e meru phe ono; me ghelegheleghele ono, ephe du teke ono ephe bu tusaru ehu l'alị phe ono; ọphu o dudu onye byaru eyee phe ebvu ono. ²⁷ Teke mu shiepho l'ohamoha ono dulata phe; bya eshigbaa l'alị ndu ohogu phe dufuta phe; be mu e-shi l'ehu phe goshi oha, du igwerigwe lẹ mu du nsọ. ²⁸ Oo ya bu; ephe a-makwanuru l'ọo mbedua bu Chipfu, bu Chileke phe; kele o buchakpo eviya l'ọo mu meru g'a kpua phe lẹ ndu lashigbaa ohamoha; obenu lẹ mu e-duphuta phe azu l'alị phe; ọphu o to dudu m'onye lanu, mu a-ha l'eka ono. ²⁹ Mu ta abyadu ewohabaaru phe iphu mu ọzo; noo kele mu a-wu ndu Ízuru Unme mu." Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu.

40

G'eze-ulo ophiuu Chileke ono du

¹ O be l'apha, kwe anyi ukporo apha l'apha ise; eshi teke a kpuru anyi lẹ ndu; mbu g'apha ono awata awata; l'abalị k'iri l'ime onwa ono; mbu l'apha, kwe apha iri l'eno g'a lwutacharu mkpukpu ono. O buru lẹ mbọku ono gedegede be ike Chipfu byaru mu l'ehu; bya eduta mu je edobe l'eka ono. ² O buru ge mu aphu ophulenyia, Chileke meru;

gę mu wata aphuphu ono; bę o dutaru mu jeshia l'alı İzurelu; je edobe mu l'eli úbvú, ha l'eli shii. Úbvú ono bę ọlo nọkota l'uzo ndọhali iya; ọ dụepfo gę mkpukpu. ³ Ọo ya bụ; o duta mu jerwua l'eka ono; mu hụma onye ugbugba iya dọ g'onirubvu; onye ono bę pfuru l'ọnu-oguzo; chiru eri oghu ọchaa l'eka; bya egudekwapho mgboro, eegudeje atọ ogologo iphe. ⁴ Onye ono sụ mu: "Nwa ndiphe; bya egude ęnya ngu hụma; l'iibya egude nchị ngu numa. Lerweta ęnya ọkpobe elerweta l'iphemiphe-a, mu abya ngu egoshi-a; kele ọo ya kparụ iphe, e gude duta ngu g'i bya l'eka. Kọkotaru ndu İzurelu iphemiphe, i hụmaru."

Ọnu-abata ọzo ęnyanwu-awawa

⁵ Mu bya ahuma igbulu, e gude kpụ-pheta eze-ulo Chileke ono mgburugburu. Ogologo mgboro ono, eegudeje atọ iphe, nwoke ono gude l'eka ono bę dọ nkwo-oshi-eka; lę nkwo-ọbochi-eka; mgbo ishii. Ọ bya atọa g'igbidigbi igbulu ono habe; ọ buru ogologo mgboro ono bę ọ dọ l'igbi; ọ bukwarupho mgboro ono ugbo lanu bę ọ dọ l'eli iya.

⁶ Ọ bya eje l'ọnu-abata ophu gharu iphu l'uzo ęnyanwu-awawa. Ọ bya enyikota eka eeshije abahu iya; bya atọa iphe l'ọnu ọnu-oguzo ono; ogologo iya buru mgboro ono ugbo lanu. ⁷ Nkulahu eka ndu nche anọduje bę ogologo iya bukota mgboro ono ugbo lanu; ọsa iya bukwarupho mgboro ono ugbo lanu. Ọzo, nọgbaa lę mgbaka nkulahu ono bę dọ nkwo-eka ise. Onu eka eeshije abahu lę mkpuru ọnu-oguzo ophu gharu iphu l'uzo eze-ulo ono bę ogologo iya bụ mgboro ono nanu.

⁸ Ọ tuta iphe lę mkpuru ọnu-oguzo ono; ⁹ ọ dọ nkwo-eka ęsato. Ọ bya atọa iphe l'igbidigbi oshi mgbo, e yeru iya; ọ dọ nkwo-eka labo. Mkpuru ọnu-oguzo ono bę nọ gha iphu l'ime ọlo.

¹⁰ Onu-abata ophu gharu iphu l'uzo ęnyanwu-awawa bę nweru nkulahu ęto ęto, nọchaa ya ibekeboebo. Ephe nọ ęto ono hakota ęnya nhamunha; igbulu, nọkahagbaaru iya nọ l'ibekeboebo ono bę hakota ęnya nhamunha. ¹¹ Ọ bya atọa iphe l'ogologo ọnu-oguzo, nọ iya nọ; ọ dọ nkwo-eka iri l'ęto; ọsa iya dọ nkwo-eka iri. ¹² L'ọnu nkulahu ono g'ęphe hakota bę a kputagbaaru igbulu, dọ nkwo-eka lanu dobe l'ọnu-abata. Nkulahu ono g'ęphe ha bę iphe, ęphe dukota bụ nkwo-eka ishii; ishishi iya uzo ęno hakotaru ęnya nhamunha egube ono. ¹³ Ọ bya eshi l'igbulu nkulahu, nọ l'eka lanu tọa iphe jeye l'igbulu nkulahu, nọ l'eka iya ophuu; ọ dọ ọkporo nkwo-eka lę nkwo-eka ise; mbụ shita l'ishi igbulu ophuu jasụ l'ishi igbulu ophuu. ¹⁴ Ọ bya atọa iphe lę mkpuru ọnu-oguzo ono; ọ dọ nkwo-eka ọkporo. Onu-oguzo ono bę nọ gbpaphee itso ọma-unuphu ono. ¹⁵ Shita l'iphu ọnu-oguzo jeye l'ishi mkpuru ọnu-oguzo ono bę dọ ọkporo nkwo-eka labo lę nkwo-eka iri. ¹⁶ Nkulahu ono; mę igbulu, nọkahagbaaru iya nọ bę nwekotaru windo, ọzo dugbaa kę wẹrere wẹrere; ọ buru egube ono bę ọ nọkota lę mkpuru ọlo ono mgburugburu. Windo ono g'ọ hakota bę ghakotaru iphu l'ime. Iphu igbulu ono, kebushigbaaru nkulahu ono g'ọ hakota; bę e seshigbaaru mpfụ l'eli iya.

Ọma-unuphu k'etezi

¹⁷ Ọ bya edubata mu l'etezi ọma-unuphu ono; mu humagbaa mkpuru; mę eka a wukotaru mkpuma gbaa mgburugburu l'etezi ọma-unuphu ono. Eka ono, a wukotaru mkpuma ono bę a kporu mkpuru ọkporo l'iri giriri. ¹⁸ Mgbureku ọnu-oguzo ono bę a wukotaru mkpuma ono. Mgbureku ọnu-oguzo ono bę ogologo iya yee uswekete iya haepfo. Eka ono bę phoru olu. ¹⁹ Ọ bya atọa iphe shita l'aabata-aghachi ọnu-oguzo ono jasụ l'atatiptu ọma-unuphu ono; ọ dọ ọkporo nkwo-eka ise l'eka iya k'uzo ęnyanwu-awawa; mę eka iya k'uzo isheli.

Ọnu-oguzo ọzo isheli

²⁰ Ọ bya atọa iphe l'ọnu-abata ophu gharu iphu l'uzo isheli, bụ iya bụ ophu shiru lufu l'etezi ọma-unuphu ono; g'ọ maru g'ogologo iya; yee uswekete iya habe. ²¹ Nkulahu dọ iya ęto l'eka iya ọwa-a; bya adu ęto l'eka iya ophuu. Igbulu kebushiru nkulahu ono; mę mkpuru iya bę hakota gę ndu ophuu nọ l'ọnu-abata kę mbụ pho. Ogologo iya dọ nkwo-eka ọkporo labo l'iri; ọsa iya dọ nkwo-eka ọkporo l'ise. ²² Windo, nọkota iya nọ; mę mkpuru iya; mękpoo mpfụ, e gude memakota iya emema bę hakota gę k'ọnu-abata ophu gharu iphu l'uzo ęnyanwu-awawa pho. Eka aazọbeje ọkpa abahu iya dọ mkpopfu ęsaa; mkpuru iya nọdu ghakotaru iya iphu. ²³ O nweru ọnu-abata, eeshije abahu l'ime ọma-unuphu ono. Onu-abata ono bę gharu iphu l'ọnu-abata k'uzo isheli; mbụ egube ono, ọ dukwapho l'uzo ęnyanwu-awawa ono. O shi l'ọnu-abata tuta iya iphe jasụ l'ọnu-abata, ophu nọ gharu iya iphu; ọ buru iphe, ọduje bụ nkwo-eka ọkporo ise.

Ọnu-abata ọzo ndọhali

²⁴ No iya; o bya eduru mu shia ụzo ndohali; mu huma onu-abata ophu gharu iphu l'uzo ndohali. O bya atuta iphe igbulu, kebushiru nkulahu, no iya nu; me mkpuru iya; ephe hakota ge ndu ophuu. ²⁵ Onu-abata ono; waa mkpuru iya be windo nokota mgburugburu. Windo ono dukota egube windo ndu ophuu du. Ogologo onu-abata ono du nkwo-eka ukporo labo l'iri; osa iya du nkwo-eka ukporo l'ise. ²⁶ Eka aazobeje okpa abahu iya du esaa; mkpuru iya nodugbaa l'atati iphu iya. O nwekwarupho mpfu, e gude memashia igbulu, kebushiru nkulahu iya ono, nochaa ya ibekeboebo ono. ²⁷ Oma-unuphu k'ime ime be nwekwarupho onu-abata, no gha iphu l'uzo ndohali. O bya eshi l'onu-abata ime oma-unuphu ono tuta iya iphe jasu l'onu-abata ụzo ndohali; o du nkwo-eka ukporo ise.

Oguzo, eeshije abahu ime oma-unuphu

²⁸ Todbudu iya bu; o bya eshi l'onu-abata ụzo ndohali ono duru mu bahu l'ime oma-unuphu ono. O bya atuta iphe l'onu-abata ụzo ndohali ono; o hakwapho ge ndu ophuu. ²⁹ Nkulahu, no iya nu; me igbulu kebushiru nkulahu iya ono; me mkpuru iya be hakota ge ndu ophuu. Onu-abata ono; waa mkpuru iya be windo nokota gbaa mgburugburu. Ogologo onu-abata ono du nkwo-eka ukporo labo l'iri; osa iya du nkwo-eka ukporo l'ise. ³⁰ Mkpuru, no-pheru ime oma-unuphu ono mgburugburu be ogologo iya du nkwo-eka ukporo l'ise; osa iya du nkwo-eka ise. ³¹ Mkpuru k'uzo ndohali ghagbaaru iphu l'etezi oma-unuphu. E seshiru mpfu igbulu, e gude kebushigba mkpuru ono. Eka aazobeje okpa abahu iya du mkpopfu esato.

³² Todbudu iya bu; o bya edubata mu l'ime oma-unuphu ono l'uzo enyanwu-awawa. O bya atuta iphe l'onu-abata ono; o hakwapho ge ndu ophuu ha. ³³ Nkulahu, nogbaa ya nu; me igbulu, kebushiru nkulahu iya ono; me mkpuru iya be hakota ge ndu ophuu. Onu-abata ono; waa mkpuru iya be windo nokota gbaa mgburugburu. Ogologo iya du nkwo-eka ukporo labo l'iri; osa iya du nkwo-eka ukporo l'ise. ³⁴ Mkpuru iya be ghagbaaru iphu l'oma-unuphu etezi. Igbulu, e gude kpu-bushia mkpuru iya ono be e seshiru mpfu l'ibekboebo. Eka aazobeje okpa abahu iya duchaa mkpopfu esato esato.

³⁵ Todbudu iya bu; o bya eduta mu rwua l'onu-abata ophu no l'uzo isheli. O bya atuta iya iphe; o ha ge ndu ophuu ha. ³⁶ Nkulahu, nokota iya nu; me igbulu kebushiru nkulahu iya ono; me mkpuru iya be hakota ge ndu ophuu. Windo nokota iya gbaa mgburugburu. Ogologo iya du nkwo-eka ukporo labo l'iri; osa iya du nkwo-eka ukporo l'ise. ³⁷ Mkpuru iya gharu iphu l'etezi oma-unuphu. E seshigbaaru mpfu, igbulu e gude kebushia mkpuru ono ibekboebo. Eka aazobeje okpa abahu iya du mkpopfu esato esato.

Ulo, aanoduje akwakobe ngweja

³⁸ O nweru nwa mkpuru, a kpuru ye iya mgbo, no l'onu-abata, no l'ime onu-abata oma-unuphu ono. Eka ono be aasaje ngweja-akpo-oku. ³⁹ O nwekwarupho teburu labo, e doberu le mkpuru ono eka labo, bu eka eegbuje anu, e gude egwe ngweja-akpo-oku; me ke ngweja-iphe-eji; me ke ngweja-apfu-ugwo. ⁴⁰ L'etezi me a -nodu eje ala l'onu-abata, no l'uzo isheli be teburu labo nokwapho le mkpuru iya; le mkpuru ophu no l'onu-abata ibe iya ophu be teburu labo nokwapho. ⁴¹ O du teburu eno nodu l'ibe lanu; teburu eno nodu l'eka onu-abata ono ibe iya ophuu. O tuko du teburu esato, bu eka eegbuje anu, e gude egwe ngweja. ⁴² O nwekwarupho teburu eno, e gude mkpuma mee, bu eli eka eegbuje anu, e gude egwe ngweja, aakpo oku. Ogologo iya duchaa nkwo-eka lanu le mkpirikpu iya; osa iya duchaa nkwo-eka lanu le mkpirikpu iya; o du nkwo-eka lanu l'eli. O buru eka ono be eedoje iphemiphe, eegudeje egbu anu, e gude egwe ngweja-akpo-oku; me ngweja ozo, eegwekpo egwegwe. ⁴³ Igbulu ono mgburugburu be a kpobekotaru nggu, ogologo iya hakota g'obochieka. Teburu no g'ephe ha bukota eka eedoje anu, e gude egwe ngweja.

Mkpuru ndu-uke Chileke

⁴⁴ L'azu ime onu-abata ono l'ime oma-unuphu ono be o nweru mkpuru labo, no iya nu. Nanu no l'eka iya k'onu-abata ụzo isheli; nodu gha iphu l'uzo ndohali; ozo nodu l'eka iya k'onu-abata ụzo ndohali; nodu gha iphu l'uzo isheli. ⁴⁵ Onye ono su mu: "Mkpuru ophu no gha iphu l'uzo ndohali ono bu ke ndu-uke Chileke, bu iya bu ndu ophu anoduje eleta eze-ulo Chileke enya. ⁴⁶ Mkpuru ophu gharu iphu l'uzo isheli bu ke ndu-uke Chileke, bu ndu ophu eletaje enya l'oru-ngweja. Ndu obu bu unwu Zadoku, bu phe kpoloko bu ndu Liviayi, a-byakubeje Chipfu ntse; bya ejeeru iya ozi."

⁴⁷ Todbudu iya bu; o bya atuta iphe l'oma-unuphu ono. O haru enya nhamunha ibekeno eno; o du nkwo-eka ukporo ise l'ogologo; du nkwo-eka ukporo ise l'osa iya. Oru-ngweja ono buru l'iphu eze-ulo Chileke ono be o no.

Eze-ulo Chileke ono

⁴⁸ No iya; ọ bya eduta mu je lę mkpuru, ęka eeshije abahų l'eze-ulo ono; bya atųta iphe l'itso-mgbo, nọgbaa l'aguga mkpuru ono; ęphe dųchaa nkwo-ęka ise ise ibeķęboebo. Ọsa ọnu-mgbo iya dųchaa nkwo-ęka iri l'ęno; igbulọ, nọchaa sų-be l'ọnu-abata ono ibeķęboebo, bę ọsa iya dųchaa nkwo-ęka ęto ęto. ⁴⁹ Mkpuru ono bę ogologo iya dų nkwo-ęka ųkporo; ọsa iya dų nkwo-ęka iri l'ębo. Ęka aazọbeje ọkpa bahų iya bę dųchaa mkpopfu iri iri. E bvubechaa itso l'ọnu-abata mgbo ono ęka labọ.

41

¹ Tọbudu iya bų; nwoke ono bya eduta mu je l'eze-ulo Chileke ono; bya egude iphe tųta ọkpa-mgbo iya; ọkpa-mgbo ono ibeķęboebo bę dųchaa nkwo-ęka ishii l'ọsa. ² Ọnu-abata iya bę ọsa iya dų nkwo-ęka iri; igbulọ, nọchaa ya lę mgburęku ibeķęboebo; bę ọsa iya dųchaa nkwo-ęka ise ise. Ọ bya atųtakwapho iphe l'ogologo iya; ọ dų nkwo-ęka ųkporo labọ; ọsa iya dų nkwo-ęka ųkporo. ³ Ọ bya abahų l'ime eze-ulo ono bya egude iphe tųta ọkpa-mgbo iya; ọsa iya dųchaa nkwo-ęka labọ nkwo-ęka labọ. Ọnu-abata ono bę ọsa iya dų nkwo-ęka ishii. Igbulọ, nọgbaa lę mgburęku ọnu-mgbo ono ibeķębo bę ọsa iya dų nkwo-ęka ęsaa. ⁴ Ọ bya atųta iphe l'ogologo ime eze-ulo ono; ọ dų nkwo-ęka ųkporo; ọsa iya dų nkwo-ęka ųkporo l'iri iri; a kpọkota itso dupfubegbaa l'igbulọ eze-ulo Chileke ono gbaa mgburugburu g'ọ gudeshia mkpuru, nọgbaa ya nų. Iphe ono, a kpuru dupfube iya ono ta abųkwa l'ime igbulọ eze-ulo Chileke ono bę a kpųyaberu iya. ⁷ Mkpuru, e yeshiru lę mgburęku ųlo ono bę ka ọsa eje lę mkpopfu iya ono. Ọlo ọphu e gude kpų-pheta eze-ulo ono bę a kpuru ọ nọdu lę mkpongo lę mkpongo; k'ọphu bų l'a-nọdu enyikota iya; mkpuru ono, a kpųshiru iya ono aka ọsa eje. Ęka eeshije enyikota iya bę shi lę k'ọmali nọo je eshijaa k'ęchilabọ iya; bahų lę k'imeli iya.

⁸ Mu bya ahųma l'eze-ulo Chileke ono nweru ọma ęka a kpų-liru eli, nọ gbaphee ya mgburugburu; ọ bųru iya bų ęka a turu ọkpa mkpuru ono, a kpųshiru gbaphee ya mgburugburu ono. Ọ bųru g'ọ habe ogologo bų gę mgbọro phọ; mbų l'ọo nkwo-ęka ishii bę ọ dų l'ogologo. ⁹ Azų igbulọ kę mkpuru aguga aguga iya ono bę igbidigbi iya dų nkwo-ęka ise. Ęka dabyikporu nų, nọ lę mgbaka mkpuru ono, nọgbaa l'ime eze-ulo Chileke ono; bę ọsa iya dų nkwo-ęka ise. Mgbaka ęka dabyiru nų; ¹⁰ waa mkpuru ọphu a kpų-pheru ime ọma-unuphu ono mgburugburu bę ọsa iya dų nkwo-ęka ųkporo. ¹¹ Mkpuru ono, e yegbaaru l'aguga eze-ulo Chileke ono bę e eyecharu ọnu iya; ọ nọdu laaru ęka ono, dabyiru iphoro ono; ọnu iya lanų gharu iphu l'ųzo isheli; ọphu gha iphu l'ųzo ndọhali. Ęka ono, a ta akpųduru mkpuru ono bę ọsa iya dų nkwo-ęka ise.

¹² Ọlo ọphu a kpųru; ọ gha iphu l'ọma-unuphu eze-ulo Chileke l'ųzo ęnyanwu-arība iya bę ọsa iya dų nkwo-ęka ųkporo ęto l'iri. Igbulọ ųlo ono bę igbidigbi iya gbaa mgburugburu dų nkwo-ęka ise; ogologo iya dų nkwo-ęka ųkporo ęno l'iri.

¹³ No iya; ọ bya atųta iphe l'eze-ulo Chileke ono; ogologo iya dų nkwo-ęka ųkporo ise; ọma-unuphu eze-ulo Chileke ono; mę ųlo, a kpuru iya; mę igbulọ iya g'ęphe hakọta bę ogologo iya dųkwapho nkwo-ęka ųkporo ise. ¹⁴ Ọma-unuphu eze-ulo Chileke ono ęka iya ọphu gharu iphu l'ųzo ęnyanwu-awawa; mękpoo atatiphu eze-ulo Chileke ono bę ọsa iya tųkoru dų nkwo-ęka ųkporo ise.

¹⁵ Ọ bya atųtakwapho iphe l'ųlo ọphu nọ gha iphu l'ọma-unuphu eze-ulo Chileke ono l'ųzo azų iya; mękpoo igbulọ iya ibeķęboebo; ọ buru nkwo-ęka ųkporo ise bę ọ dų.

Ęka dų nsọ ono ọphu nọfutaru anọfuta; mę k'ime ime; yęe mkpuru iya ọphu gharu iphu l'ọma-unuphu; ¹⁶ mękpoo ọnu-ųlo iya; mę windo, dųgbaa werere ono; mę ęka eeshije eshishi, nọkota l'ęphe n'ęto ono bę a gbakọtaru oshi; shita l'ọma-ųlo iya; mę igbulọ iya jeye l'ęka e yeshiru iya windo; mbų lę windo iya bę e kwęchishikọtaru iphe g'ọ ha; ¹⁷ je akpakọ l'eli ọnu-abata ono; mę ime ime ųlo ono; mę azų iya; mękpoo l'eli igbulọ ono ime iya mę azų iya gbaa mgburugburu; bę a pyishiru iphe, dųgbaa ¹⁸ gę chierobu; mę mpfų. Mpfų ono bę e seshigbaaru lę mgbaka mgbaka chierobu. Chierobu ono bę nwechaaru iphu labọ. ¹⁹ Iphu ọphu dų g'iphu nemadzų bę ọ gharu mpfų ọphu nọ l'ęka iya lanų; iphu ọphu dų g'iphu oduma bę ọ gharu lę mpfų ọphu nọ l'ęka iya ọphu. Ọ buru ęgube ono bę a pyishikotaru iya dophee eze-ulo Chileke ono mgburugburu. ²⁰ Shita l'ọmali iya jeye l'eli mgbo bę a pyishikotaru chierobu mę mpfų l'igbulọ eze-ulo ono.

²¹ Ọkpa-mgbo eze-ulo Chileke ono bę hakọta ęnya nhamųnha ibeķęno ęno. Ọ bųru g'ọkpa-mgbo ọphuu dų bų g'ọphuu dų l'iphu ęka dų nsọ ono. ²² Ọru-ngweja Chipfu ono

bẹ e gude oshi mee; eli iya dū nkwo-ẹka ẹto; ogologo iya dū nkwo-ẹka labo; ọsa iya dū nkwo-ẹka labo. Nkuku iya; mẹ ọkpali iya; mẹ mgbureku iya bẹ bụ oshi bẹ e gudekota mee ya. Onye ono sụ mu: "Owaa bụ teburu ono, nọ l'iphu Chipfu ono." ²³ Oma eze-ulo Chileke ono; mẹ ẹka ono, dū nsọ ono bẹ e yekotaru mgbo ẹbo ẹbo. ²⁴ Mgbo ono bẹ nwekotaru iphe labo, aso asoso; eegudeje pyajia ya apyaji. Ophuu nweru ẹbo; ophuu nweru ẹbo. ²⁵ Mgbo oma-ulo eze-ulo Chileke ono bẹ a pyishiru chierobu; mẹ mpfu ẹgube ono, a pyishiru l'eli igbulọ pho. L'ataphu mkpuru ono bẹ e gude oshi tūa mkpu. ²⁶ O nwekwarupho windo, dugbaa kẹ wẹrere, a pyishiru mpfu nọgbaa lẹ mgbureku mkpuru ono ẹka labo. Mkpuru mgbureku eze-ulo Chileke ono bẹ nwecharu mkpu, a tūru iya.

42

Ulo ndu-uke Chileke

¹ Tọbudu iya bụ; nwoke ono bya edufuta mu duru mu bahụ l'oma-unuphu ono; mbu l'uzo ibiya k'isheli. O bya edubata mu l'ulo, nọ lẹ mgbaka oma-unuphu eze-ulo Chileke; yee ulo, nọ l'uzo isheli ono. ² Ulo ono, nọ l'uzo isheli ono bẹ ogologo iya dū nkwo-ẹka ukporo ise; ọsa iya dū nkwo-ẹka ukporo labo l'iri. ³ Ẹka iya lanu bẹ gharu iphu l'ẹka ọsa iya dū nkwo-ẹka ukporo, bụ ẹka nọ l'ime oma-unuphu. Ẹka iya ophuu bẹ gharu iphu l'ẹka a wuru mkpuma, nọ l'ataphu oma-unuphu ono. A kpuru iya mkpopfu ẹto; o nọdunchaa lẹ mkpongo lẹ mkpongo. ⁴ O nwekwarupho uzo, nọ l'ime, eeshije eshishi, nọ l'iphu ulo ono; onoya bẹ ọsa iya dū nkwo-ẹka iri; ogologo iya dū nkwo-ẹka ukporo ise. Onu-mgbo iya bẹ nọkota l'uzo isheli ulo ono. ⁵ Mkpuru ophu nọgbaa l'eli bẹ kagbaa kparagu; kele onu-uzo nọgbaa ya nọ ka eketa ẹka ha shii; eme lẹ g'onu-uzo kẹ mkpuru k'echilabo; mẹ lẹ k'uzo alị ketagbaaru. ⁶ Mkpuru, nọgbaa lẹ mkpopfu k'eto l'ulo-eli ono bẹ te nwedu itso, nọ iya nọ egube ulo ndu ophu a kpushiru l'oma-unuphu pho nweru. Oo ya bụ l'oma ulo k'imeli ono ka ndu ophu nọ l'alị; mẹ k'echilabo iya nwanshii. ⁷ O nwekwarupho igbulọ, tsefutaru etsefuta, nọ lẹ nhamunha mkpuru ulo ono waa oma-unuphu ono; igbulọ ono bẹ ogologo iya dū nkwo-ẹka ukporo labo l'iri l'ataphu eze-ulo Chileke ono. ⁸ Mkpuru ophu nọ giriri chebe iphu l'oma-unuphu ono bẹ ogologo iya dū nkwo-ẹka ukporo l'iri. Ndu ophu a kpuru o chebe iphu l'ẹka iya k'eze-ulo Chileke bẹ ogologo iya dū nkwo-ẹka ukporo ise. ⁹ Mkpuru k'uzo alị bẹ ẹka eeshije abahu iya nọ l'uzo ẹnyanwu-awawa mẹ a -gbẹ l'oma-unuphu ono abahu iya.

¹⁰ L'ime oma-unuphu l'ẹka iya k'uzo ndohali bẹ o nwekwarupho mkpuru, a kpugbaaru lẹ mgbaka igbulọ ataphu etezi oma-unuphu ono yee oma-unuphu eze-ulo Chileke. ¹¹ O nweru uzo, eeshije eshishi, nọ l'iphu mkpuru mkpuru ono. Mkpuru ono dugbaa gẹ ndu ophu nọ l'uzo isheli. Ogologo phẹ waa ọsa phẹ bẹ tuko haru ẹnya nhamunha. Ẹka eeshije phẹ alufu bẹ gbakota nanu. G'e gude kpua phẹ gbakwarupho nanu. Mgbo, nọchaa phẹ nọ tuko gbakota ugbugba lanu. ¹² Ulo k'uzo alị ophu nọ l'uzo ndohali bẹ gharu onu l'uzo ẹnyanwu-awawa, bụ ẹka eeshije abahu iya. O nwekwarupho igbulọ, tsefutaru etsefuta, a kpuru nyakube ulo ono.

¹³ Tọbudu iya bụ; o sụ mu: "Ulo k'isheli mẹ kẹ ndohali ono, ghakotaru iphu l'oma-unuphu eze-ulo Chileke ono bẹ bụ kẹ ndu-uke Chileke. O buru l'ẹka ono bẹ ndu-uke Chileke, bụ ndu abyakubeje Chipfu ntse a-noduje eri iphe, kakota adu nsọ, a nuru Chileke. Oo ẹka ono bẹ ephe e-dobeje iphe, kakota adu nsọ, a nuru Chileke; mbu ngweja-nri; mẹ ngweja-iphe-ẹji; mẹ ngweja-apfu-ugwo; kele ẹka ono bẹ dū nsọ. ¹⁴ Teke ndu-uke Chileke bahuwaru l'ẹka ono, dū nsọ ono; g'ephe ta alufukwa etezi gbahaa l'ephe yefuru uwe, ephe eyeje gude eje ozi; kele uwe ono dukota nsọ. Ephe e-ye uwe ozo teme ephe eje l'ẹka ndu ozo nọ."

¹⁵ Noo ya; teke o tū-ghechaaru iphe l'iphe, nọ l'ime eze-ulo Chileke ono; o bya eduta mu shia uzo onu-abata uzo ẹnyanwu-awawa; bya atukotā iphe l'ẹka ono g'ọ ha mgburugburu. ¹⁶ O bya egude mgboro, e gudeje atuta iphe ono tuta iphe l'ẹka iya k'uzo ẹnyanwu-awawa; o buru iphe, o dū bụ unu nkwo-ẹka lẹ nkwo-ẹka ukporo ise. ¹⁷ O bya egude mgboro, e gudeje atuta iphe ono tuta iphe l'ẹka iya k'uzo isheli; o dukwapho unu nkwo-ẹka lẹ nkwo-ẹka ukporo ise. ¹⁸ O bya egude mgboro, e gudeje atuta iphe ono; tuta ẹka iya k'uzo ndohali; o dū unu nkwo-ẹka lẹ nkwo-ẹka ukporo ise. ¹⁹ O bya aghachi iphu l'uzo ẹnyanwu-ariba; bya egude mgboro, e gudeje atū iphe ono tuta ẹka iya ono; o dū unu nkwo-ẹka lẹ nkwo-ẹka ukporo ise. ²⁰ Oo ya bụ; o tūkota iphe l'ẹka ono ibekeno ẹno. E gude igbulọ kpū-phokota iya mgburugburu; ogologo iya dū unu nkwo-ẹka lẹ nkwo-ẹka ukporo ise; ọsa iya dū unu nkwo-ẹka lẹ nkwo-ẹka ukporo ise; shi nno kebuha ẹka dū nsọ ono waa ẹka nemadzu mmanu anoduje.

43

Odu-biribiri Chileke l'eze-ulo iya

¹ No iya; nwoke ono bya eduta mu bya l'onu-oguzu ophu gharu iphu l'uzo enyanwu-awawa. ² Mu huma odu-biribiri Chileke ke Izurelu g'o shi l'uzo enyanwu-awawa abya. Olu iya nodu ada g'eka eze enyimu aphu ke gbudugbudu. Odu-biribiri Chileke ono mee iphorò ngakota ekameka. ³ Ophulenyanya ono, mu phuru ono dupeho g'ophu, mu phujeru teke o byaru emeyishi mkpukpu ono; bya adu g'ophulenyanya ono, mu phujeru l'aguga enyimu Keba pho. Oo ya bu; mu daa kpurumu; kpube iphu l'alj. ⁴ Odu-biribiri Chipfu shiepho l'onu-abata ophu gharu iphu l'uzo enyanwu-awawa bahu l'eze-ulo Chileke ono. ⁵ Unme Chileke palia mu je edobe l'ime oma-unuphu; odu-biribiri Chipfu bya eji eze-ulo Chileke ono ejiji. ⁶ Ge nwoke ono pfu-kube mu ono be mu numaru olu-opfu onye no l'ime eze-ulo Chileke g'oopfu anu mu; ⁷ su: "Nwa ndiphe; eka-a bu eka aba-eze mu no; bukwarupho eka mu azobeje okpa. Oo l'eka-a be mu e-buru l'echilabo ndu Izurelu jeye l'ojeje. Ndu Izurelu ta abyadu emerwushiba epha mu ono, du nsò ono ozobaa. Epehe le ndu-eze phe ta abyadu egude ogori, epehe eri l'eka epehe agwaje iphe merwushia epha mu ozobaa; ophu epehe akpubaedu odzu ndu eze phe nwuhuru anwuhu apube. ⁸ Teke ono, epehe woru onu-ulo phe dokube onu-ulo nkemu; bya eworu onu-mgbo phe ye l'aguga onu-mgbo nkemu; o buru igbulò kpoloko bu iphe, no-buharu mu l'ephe; be epehe gude urwuali, epehe arwu emerwushi epha mu ono, du nsò ono. Oo ya meru iphe, mu gude ehu-eghu mebyishia phe. ⁹ Nta-a bu g'ephe haa eri ogori; epehe apashicha odzu ndu-eze phe ono l'eka mu no; ge mu ebukwanuru l'echilabo phe jasù l'ojeje.

¹⁰ "Nwa ndiphe; tũaru ndu Izurelu onu g'eze-ulo Chileke ono du. G'ephe rja oriri l'ugbugba ulo ono; k'ophu iphere iphe-eji, epehe meshiru a-du phe. ¹¹ Teke o bu l'iphere iphe ono, epehe meru ono du phe; l'i karu phe g'ee-gude kpua eze-ulo Chileke ono; me g'oo-gude gbaa ugbugba; me g'onu iya a-du; me onu-abata iya; me g'aa-kpukotakpo ya l'ophu; mekpoo nsò, dulaje iya nu; waa ekemu, dugbaa ya nu. Dekota iphemiphe ono l'ekwo k'ophu epehe e-mekota iya g'o du; mekota nsò, dulaje iya nu g'o ha. ¹² Waa ekemu, du le k'eze-ulo Chileke ono baa: Iphe, bu mkpakponu ubvu ono gbaa mgburugburu be a-buru eka kakota adu nsò. Oo ya bu ekemu eze ulo Chileke ono.

Enya eka eegweje ngweja

¹³ "Waa g'oru-ngweja ono habe le nkwo-eka le nkwo-eka bu owa: nkwo-eka ono bu iphe, o du bu nkwo-eka lanu; waa nkwo mkpushi-eka eto. Omilomi oswa, no iya mgburugburu be a-du nkwo-eka lanu; oswa iya a-du nkwo-eka lanu. Igburonu oswa ono mgburugburu a-du nkwo mkpushi-eka ugbo tete. Waa g'enya eka ono, ee-gweje ngweja ono a-habe l'eli baa: ¹⁴ Shita l'oswa, a waru l'omali ono jeye l'uko-alj be eli iya a-du nkwo-eka labo; oswa iya adu nkwo-eka lanu. A -gbè l'uko-alj rwua l'apokwa be eli iya a-du nkwo-eka eno; oswa apokwa ono adu nkwo-eka lanu. ¹⁵ E -shi l'apokwa iya rwua l'enya eka eegweje ngweja gedegede be eli iya a-du nkwo-eka eno; enya eka ono, eegweje ngweja ono be mpu eno, mabecharu l'uzo imeli a-nodu. ¹⁶ Enya eka ono, eegweje ngweja ono be a-haru enya nhamunha ibekeno eno. Ogologo iya a-du nkwo-eka iri l'ebo; oswa iya adukwapho nkwo-eka iri l'ebo. ¹⁷ Apokwa iya be a-hakwarupho enya nhamunha ibekeno eno; ogologo iya a-du nkwo-eka iri l'eno; oswa iya adu nkwo-eka iri l'eno; igburonu apokwa ono be eli iya a-du mkpirikpu nkwo-eka. Ishi apokwa ono a-du nkwo-eka lanu gbaa mgburugburu. Eka eeshije enyihu enya eka eegweje ngweja ono be a-gha iphu l'uzo enyanwu-awawa."

Edobe oru-ngweja ono nsò

¹⁸ No iya; o su mu: Nwa ndiphe; wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Waa g'ee-gudeje egwe ngweja-akpo-oku l'eli oru-ngweja ono; me g'ee-gudeje epehe mee-iphe l'eli eka ono me a -kpu-ghe e ya pho baa. ¹⁹ Ndu-uke Chileke, bu iya bu ndu Lívayi; mbu ndu ono, shi l'eri Zadoku, bu ndu ejeje ozi l'iphu mu ono be ii-kpe nwokeswi g'ephe gude gwee ngweja-iphe-eji. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu. ²⁰ Haru mee ya nata tee le mpu eno ono, no l'enya eka eegweje ngweja ono; ye le ishishi apokwa ono ephen'eno. Li tephekwa ya pho l'igburonu iya mgburugburu g'o buru iphe, i gude mee enya eka ono, eegweje eja ono g'o du nsò; gudekwa iya pho safu iphe-eji, no iya nu. ²¹ Okeswi ono, e gude egwe ngweja k'iphe-eji ono be ii-kputa ye akpo oku l'eka e meru ga kpoje ngweja oku l'eze-ulo Chileke ono l'azu eka du nsò ono.

²² "Le mboku k'ebò be ii-gude mkpi, te enwedu eka iphe mebyiru iya gwee ngweja-iphe-eji. Oru-ngweja ono be ee-me g'o du nsò egube ono, e gude oke-eswi mee ya pho. ²³ Teke i meebecharu iya; o du nsò ono; l'i kputa nwa oke-eswi waa ebili, te enwedu eka iphe mebyiru phe gwee ngweja; mbu ophu shi l'eka iphe-edobe no. ²⁴ Ii-gwekòta phe

l'iphu Chipfu. Ndu-uke Chileke ewota unu phekota phe; woru phe mee ngweja-akpo-oku nu Chipfu.

²⁵ "Ujiku esaa; mboku-mboku be ji-kpokube kpufutaje mkpi g'e gude gweje ngweja-iph-e-ji. Egube ono be ji-kpufutakwapho nwokeswi waa ebili, te enwedu eka iphe mebyiru phe, bu ophu shi l'iphe-edobe. ²⁶ Abali esaa be ndu achijeru Chileke eja e-gude safu ejo-iphe l'oru-ngweja ono; bya emee ya g'o du nsq; shi egube ono woru iya ye l'eka Chileke. ²⁷ Abali esaa ono g'o ha -dzuephoo; gb'e le mboku k'esato kwaseru; be ndu-uke Chileke e-gweru unu ngweja-akpo-oku; me ngweja-ehu-guu l'eli oru-ngweja ono. Oo buru teke ono be mu a-nata unu. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu."

44

Onye-ishi me ndu Liviayi; waa ndu-uke Chileke

¹ Tobudu iya bu; nwoke ono bya eduphuta mu azu l'onu-abata ophu no l'uzo azu eka ono, du nsq ono; mbu ophu gharu iphu l'uzo enyanwu-awawa pho. A gu-chia ya agu-chi. ² No iya; Chipfu su mu: "Onu-abata-a be aa-gu-chi egube-a jeyewaruro ya. A ta abyadu aguha iya aguha. Mb'u l'o to dudu onye byaru eshije iya bahu l'ime iya. O buru egube ono be ogu-chi jeyewaruro ya; kele oo eka ono be Chipfu, bu Chileke Izurelu shiru bahu l'eze-ulo ono. ³ Oo onye-ishi unu kpoloko be nweru g'odu l'a haa ya g'o nodu l'ime onu-abata ono ria nri l'iphu Chipfu. Oo-shi l'uzo, eeshije abata le mkpu onu-abata ono bahu; shikwa iya pho lufu.

⁴ "No iya; nwoke ono duta mu shia uzo ophu no l'onu-abata isheli l'uzo iphu eze-ulo Chileke ono. Mu bya apalia enya huma odu-biribiri Chipfu g'o jiru eze-ulo Chipfu ono ejiji; mu daa kpurumu; kpube iphu l'ali. ⁵ Chipfu su mu; Nwa ndiphe; tonwube enya ree; ngabe nchi rengurengu; kwabe enya l'iphemiphe, mu epfuru ngu le ke g'aa-noduje eme eze-ulo Chipfu ono; me kemu, du iya nu. Lerwetakwa enya l'iphe, bu uzo, e shi abahu l'eze-ulo Chileke ono; me eka eeshije alufu l'eka du nsq ono.

⁶ "Su ndu Izurelu ono bu ekwegekwe ono le-a: Nnajiuphu, bu Chipfu suru unube ndu Izurelu l'o duwa ree mbu urwuali ono, unu arwu ono. ⁷ Iphe ozo, unu meru yekoberu urwuali unu ono bu l'unu dubataru ndu ohozo l'ulo nsq mu; mbu ndu te ebuduru ubvu k'ime okpoma; me k'ogwehu. Unu gude phe merwushia eze-ulo mu l'eka unu gude nri; me eba-anu; me mee ya egwe ngweja anu mu; shi egube ono mebyia ogbandzu mu ono. ⁸ Ophu unu eletaduru iphe mu du nsq enya; unu gb'echia zia ndu ozo g'ephe letaje ulo nsq mu ono enya.

⁹ "Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: G'o to dukwa onye ohozo; mbu, ndu te ebuduru ubvu k'ime okpoma; yee k'ogwehu, a-bata l'ulo nsq mu; je akpachakpo le ndu bu nlwamulwa, buwa ebubu l'echilabo ndu Izurelu. ¹⁰ Ndu Liviayi ophu gwoberu mu nu le teke ono, ndu Izurelu kpaphushihuru l'eka mu no; mbu ndu ophu lufuru mu l'ehu je etsoaha agwa phe be e-vuru iphe, ejo-iphe phe kpataru phe. ¹¹ Epe nwekwaru ike epe eje ozi l'ulo nsq mu; buru ndu nche l'onu-abata eze-ulo Chileke; bya eje ozi l'ime iya; epe egbuchakpo anu, e gude egwe ngweja-akpo-oku; bya egwejeru ndu ono eja; bya ejeru phe ozi; ¹² obenu kele oo l'ephe gwaru nshi; bya emee ge ndu Izurelu meahaa ejo-iphe; be mu paliakwaru eka imeli; ribuwa angu l'ephe e-vuru iphe, ejo-iphe phe kpataru. Noo iphe Nnajiuphu, bu Chipfu epfu bu ono. ¹³ G'ephe ta abyakwa mu ntse l'ephe abya mu abaru eja l'ephe bu ndu-uke; ophu epe ejekubekwa iphe mu, du nsq; ozoo iphe, e gweru mu eja, kachakpo adu nsq. Epe e-vuru iphe-iphere ebyi, epe meshiru nwutaru. ¹⁴ Ole g'o duhabe be mu emekwa-a phe g'ephe letaje enya l'iphe, eme ememe l'eze-ulo Chileke ono; mekpoo iphe, bu ozi, aa-nodu eje l'ime iya. ¹⁵ Ole ndu-uke Chileke, bu ndu ke Liviayi, bu ndu ophu shi l'eri Zadoku; mbu ndu ophu shi yeru ehu eje ozi l'ulo nsq mu le teke ono, ndu Izurelu shi kuhu mu l'ehu ono; be bu phe a-byakubeje mu ntse; bya eje ozi l'iphu mu. Oo epe a-pfujeru mu l'iphu gweru mu ngweja eba-anu me ke mee ya. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu bu ono. ¹⁶ Oo epehedua nwekinyi phe be a-bahuje l'ime ulo nsq mu ono; o buru phe nwekinyi phe be e-jekubeje teburu mu k'ejeru mu ozi; waa g'ephe mee iphe, mu suru g'e mee. ¹⁷ Teke epe bahuru l'onu-abata k'ime oma-unuphu ono be epe e-yeje uwe ochaa; g'ephe te eyekwa uwe, e gude eji anu kwee m'ephe nodu eje ozi l'onu-abata ophu no l'ime oma-unuphu ono; ozoo l'ime eze-ulo Chileke ono. ¹⁸ Epe e-keje ekwa-ochaa l'ishi; bya eye nwiba ochaa l'upfu; g'ephe te eyejekwa iphe, e-me g'ephuru tsua phe.

¹⁹ "Teke epe shiepho l'eka ono lufu eje l'oma-unuphu ono l'eka ndu ozo doru; g'ephe yefu uwe ono, epe shi yee eje ozi ono wushi l'ime ulo nsq; yeta uwe ozo; k'opu epe tee gudedu uwe phe mee ge ndu Izurelu du nsq. ²⁰ G'ephe ta akpushijekwa ishi

akpushi; ophu ephe ahajekwa egbushi phe g'o rwua ha ogologo. G'ephe kpuje ishi phe akpukpu. ²¹ G'o to dukwa onye uke Chileke a-nguje mee m'o nodu abahu l'ime oma-unuphu Chileke ono. ²² G'ephe ba alujekwa nwanji, ji iya angedu; ozoo nwanji, ji iya chifuru achifu. Onye ephe a-lutaje bu nwamgboko, nwoke teke ejepfuswee, bu onye Izurelu; ozoo nyee onye uke Chileke, nwuhwaru nu. ²³ Ephe e-zije ndibe mu g'ephe maru iphe, du iche l'iphe, du nsọ me ophu ta adudu nsọ; goshikwa phe pho egube ephe e-shije maru iphe, aa-nodu aso nsọ; m'ophu a taa nodudu aso nsọ.

²⁴ "O -nweru opfu, daru nu; ndu-uke Chileke a-bujeru ndu-ikpe. Iphe, ephe agbabeje okpa kpe ikpe ono bu iphe, mu toru okpa iya su g'e meje. G'ephe mekotajekwa ekemu mu; mekpoo iphe, mu suru g'e meje; ephe aboje obo-iphe, mu dobegbaaru. Ephe e-mejekwapho eswe-atuta-unme mu g'o du nsọ. ²⁵ G'onye uke Chileke te ejekubejekwa odzu; shi nno merwua onwiya emerwu. Oke teke odzu obu bu nna iya; ozoo ne iya; ozoo nwa iya nwoke; m'o bu nwada iya; ozoo nwune iya nwoke; m'o bu nwune iya nwanji, teke aludu ji; oo ya bu l'o merwuwaro onwiya obu. ²⁶ Teke a safucharu iya nturuwuno; g'o nodakwa abali esaa. ²⁷ Mboku oo-bebe bahu l'ime oma-unuphu ulo nsọ Chileke g'o je ejee ozi l'eka du nsọ ono be oo-gwe ngweja-iphe-eji k'onwiya. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu bu ono. ²⁸ Oo mbedua be a-buru okiphe, ndu-uke Chileke ono e-keta. G'o to dukwa oke, unu a-he phe l'ali Izurelu. Oo mbedua a-buru iphe, ephe nweru. ²⁹ Ephe a-noduje eri iphe, a nuru ke ngweja-nri; me ke ngweja-iphe-eji; me ke ngweja-apfu-ugwo. Iphemiphe, a goru le Chipfu le Izurelu be a-bukotaru nkephe. ³⁰ Iphe, kakota ree l'akporu-iphe-mbu, i kpataru l'opfu; mekpoo iphemiphe, i wotaru bya anunu; be bu ndu-uke Chileke be e-nweru iya nu. Ii-hataje iphe, i vuru uzo kpata l'iphe, i meberu l'ali; mbu iphe, i tsuru etsutsu; je anu phe k'ophu onu-oma a-duru ndibe ngu. ³¹ Ge ndu-uke Chileke ta atajekwa iphe, o bhabe, bu iphe, nwuhuru anwuhu; ozoo ophu anu-egbudu dzu-gburu adzu-gbu; m'o bu enu; m'o bu anu-egbudu ozo mmanu.

45

G'ee-gude kee ali ono

¹ "Teke unu washijeerupho ali ono g'o buru okiphe unu; unu wafuru Chipfu eka ogologo iya du ukporo unu nkwo-eka eto l'unu nkwo-eka labo l'ukporo nkwo-eka iri g'o bukotaru eka du nsọ; osa iya adu ukporo unu nkwo-eka labo l'unu iri. Eka ono g'o hakota mgburugburu be a-buru ali, du nsọ. ² L'ali ono be ee-kefuta eka uswekete iya waa ogologo iya a-du unu nkwo-eka lanu l'ukporo nkwo-eka ise haru enya nhamunha dobe g'o buru eka aa-kpu ulo nsọ ono. Ee-ketakwapho ali ono eka osa iya a-du nkwo-eka ukporo labo l'iri; ye iya g'o no-pee ulo-nsọ ono mgburugburu. ³ Le phorokotokongu eka du nsọ ono be unu a-wafuta eka ogologo iya a-du ukporo unu nkwo-eka eto l'unu nkwo-eka labo l'ukporo nkwo-eka iri; osa iya adu ukporo unu nkwo-eka l'unu nkwo-eka ise. Oo eka ono be aa-kpu eka-kakota-nsọ ono gedegede. ⁴ Oo-buru oke ali, du nsọ noduru ndu-uke Chileke; mbu ndu ono, ejeje ozi l'ulo, du nsọ ono; buru phe abyajé l'iphu Chipfu bya iya ejeru ozi ono. Oo eka ono be aa-kpushiru phe ulo-ebubu; teme o bukwarupho eka ono be aa-kpu ulo nsọ ono. ⁵ Eka ozo, aa-wafu be ogologo iya a-du ukporo unu nkwo-eka eto l'unu nkwo-eka labo l'ukporo nkwo-eka iri; osa iya adu ukporo unu nkwo-eka l'unu nkwo-eka ise. Oke-ali ono a-buru ke ndu Livayi, bu ndu ejeje ozi l'eze-ulo Chileke; eka ono a-buru eka ephe e-me mkpukpu k'eburu.

⁶ "Unu buta ali, a-buru mkpukpu ophu dobe g'o nodu dupfuru l'ali, du nsọ ono. G'osa iya du unu nkwo-eka iri l'ebo l'ukporo nkwo-eka iri; ogologo iya adu ukporo unu nkwo-eka eto l'unu nkwo-eka labo l'ukporo nkwo-eka iri. Ali ono a-buru ndu Izurelu l'ophu a-tuko dzepfua eka nweru iya.

⁷ "Onye-ishi unu be e-nweru ali, no l'ibekeboebo l'ali, du nsọ ono; ali ono a-nodukwapho laaru ibiya ophu ali oha no. Oo-gbe l'uzo enyanwu-ariba eka iya lanu noo je akpaa l'eka iya ophuu; bya agbe l'uzo enyanwu-awawa eka iya lanu nodu je akpaa l'eka iya ophuu; mbu shikpopho l'oke ali ophu no l'uzo enyanwu-ariba; noo ogologo jasú l'oke ali ophu no l'uzo enyanwu-awawa; noo egube ono je ajiru ehu l'eka a washiru ali ipfu l'ipfu. ⁸ Ali ono a-buru iphe iya nodu le Izurelu. Teke ono be ndibe mu, bu ndu-ishi ta abyadu akpabaa ndibe mu ehu ozo. Ephe a-ha ndu Izurelu g'ephe nweru ali ono l'ipfu l'ipfu g'ipfu phe haa.

⁹ "Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: G'o kparu kpakwaru unube ndu-ishi le Izurelu! Unu haa ehuka ehuka, unu eme; waa ehu, unu emekpa nemadzu. Unu meje

iphe, p̄furu ọto; m̄ iphe, gbaru l'ememe; unu ahaa ach̄ishi ndibe mu l'unuphu ibe p̄h̄. Nokwa iphe, Nnajiuphu, b̄ Chipfu epfu b̄ ono.

¹⁰ "Unu gudeje iphe, d̄ ree t̄a ẹrwa iphe. Iphe, unu e-gudeje t̄a ẹrwa iphe, b̄ nkweka dzuru edzudzu; m̄ ogbongu dzuru edzudzu.

¹¹ "Nkweka m̄ ogbongu ono b̄ a-har̄u ẹnya nhamun̄ha. Nkweka b̄ iphe, a-laj̄e iya n̄ b̄ e -kee ẹda ukpo ẗo iri wota ẗo lanu iya; ogbongu ono b̄ bukwap̄ho e -kee ẹda ukpo ẗo iri; uzi lanu iya b̄ a-la iya n̄. Ẹda ukpo b̄ a-buru iphe, ee-gudeje at̄u iphe l'ephenebo.

¹² "Sh̄kelu lanu b̄ a-buj̄eru gera ẗkporo. Sh̄kelu ẗkporo, e yek̄oberu sh̄kelu ẗkporo l'ise; bya eyek̄obe iya sh̄kelu iri l'ise b̄ a-buru mina lanu.

Iphe, aa-n̄ Chileke m̄ mb̄oku, d̄ugbaa nso

¹³ "Owaa b̄ iphe, d̄ukpoo iche, unu a-n̄je Chileke. Unu pataj̄e ẹda ukpo witi lanu; kpojia ogbongu ekpoji; woru kee uzi ish̄i; wota uzi lanu n̄ Chileke. Unu apatakwaph̄o ẹda ukpo bal̄ lanu; kpojia ekpoji; woru iya kee uzi ish̄i; wota uzi lanu n̄ Chileke. ¹⁴ Manu olivu, unu a-n̄je b̄ ekpemu man̄ lanu l'ime man̄, jiru nkweka iri; ozoo man̄ jiru ite-mkpa lanu. Nkweka iri b̄ yeke ite-mkpa lanu ha ẹnya nhamun̄ha; keke l'ọ nkweka iri alaj̄e l'ite-mkpa lanu. ¹⁵ Nokwaph̄o g'unu a-kputaj̄e at̄uru lanu l'ime ẗkporo at̄uru iri, shi l'aturu, tsuru ẹba, ndu ẗzuru nweru. Onoya b̄ ọphu ee-gudeje gwee ngweja-nri; m̄ ngweja-akpo-ọku; m̄ ngweja-ẹhu-guu; g'e gude iya p̄fa ẗgwo iphe-ẹji ndu ono. Nokwa iphe, Nnajiuphu, b̄ Chipfu epfu b̄ ono.

¹⁶ "Ndu al̄i ono g'ep̄he ha b̄ a-t̄uko wotak̄ota ngweja-a wojeru onye-ishi p̄h̄. ¹⁷ Ọo onye-ishi ono b̄ ọ duru g'o wofutaj̄e iphe, ee-gude gwee ngweja, aakpo ọku; m̄ ngweja-nri; m̄ ngweja-m̄e; l'obo-iphe, aabokpoo abobo; m̄kpoo mb̄oku obo-onwa-afufu; m̄ eswe-at̄uta-unme; mb̄ l'iphe, bukpo obo-iphe, e dobegbaaru, ndu ẗzuru aboje. Ọo yebedua b̄ a-n̄je iphe, ee-gude egwe ngweja-iphe-ẹji; m̄ ngweja-nri; m̄ ngweja-akpo-ọku; m̄ ngweja-ẹhu-guu g'e gude p̄fa ẗgwo iphe-ẹji, ndu ẗzuru meru."

¹⁸ Wakwa iphe, Nnajiuphu, b̄ Chipfu epfu baa: "Onwa mb̄ -d̄ l'abal̄i mb̄ b̄ unu a-kputaj̄e nwokeswi, e te enwedu ẹka iphe mebyiru iya gwee ẹja; swafu nturuw l'ulo, d̄ nso ono. ¹⁹ Onye uke Chileke b̄ e-wota mee an̄ ngweja-iphe-ẹji ono tee l'okpa-mgbo eze-ulo Chileke ono; m̄ l̄ nkuku nkuku ẹno n̄ l'apokwa ọru-ngweja ono; m̄ l'okpa-mgbo k'onu-abata ime ọma-unuphu. ²⁰ Nokwaph̄o g'unu e-mekwa iya p̄ho l'abal̄i k'ẹsaa l'ime ọnwa ono l'opfu ẹhu iphe, b̄ onye te elekebeduru ẹnya mee iphe-ẹji; ozoo onye meru iphe-ẹji l'amagama. Ọo ẹgube ono b̄ unu e-shi ch̄ja ẹja eze-ulo Chileke ono.

²¹ "L'abal̄i k'iri l'ẹno l'ime ọnwa mb̄ ono b̄ unu a-boje obo Ojeghata. Iphe unu a-boje iya b̄ abal̄i ẹsaa. Iphe, unu e-rije b̄ buredi, e te eyeduru iphe, ekoje buredi. ²² L̄ mb̄oku ono b̄ onye-ishi a-kpufuta nwokeswi, ee-gude gweeru iya ngweja-iphe-ẹji nkiya ḡedegede; m̄ k'iphe-ẹji ndu bukota l'al̄i ono g'ep̄he ha. ²³ Mb̄oku-mb̄oku l'ime abal̄i ẹsaa ono, aa-n̄du abo iphe ono b̄ ọ-kpufutaj̄e oke-eswi ẹsaa; m̄ ebili ẹsaa, te enwedu ẹka iphe, mebyiru iya g'e gudeje gwee ngweja-akpo-ọku n̄ Chipfu. Ọ-n̄jekwaph̄o mkpi g'e gude gwee ngweja-iphe-ẹji. ²⁴ Ọ-n̄jekwaph̄o nkweka ereshi l'ishi oke-eswi ono nanu nanu; m̄ ebili ono nanu nanu; g'ọ buru ngweja-nri; t̄me l'ọ yek̄obechaa ya man̄, jiru eze ekpemu ẹno l̄ nkweka ono nanu nanu.

²⁵ "Obo-iphe ọphu aa-boje l̄ teke ọnwa k'ẹsaa du l'abal̄i iri l'ise b̄ bukwap̄ho iphe, ha ẹgube ono b̄ oo-wofutaj̄e ujiku ẹsaa g'e gude gwee ngweja-iphe-ẹji; m̄ ngweja-akpo-ọku; m̄ ngweja-nri; m̄ ngweja mmanu.

46

¹ "Wakwa iphe, Nnajiuphu, b̄ Chipfu epfu baa: 'Onu-abata ime ọma-unuphu, b̄ ọphu gharu iphu l'uzo ẹnyanwu-awawa b̄ aa-gu-chije agu-chi l'ime abal̄i ish̄i, eejeje ozi. Mb̄oku aa-guhaje iya b̄ l'eswe-at̄uta-unme waa mb̄oku, ọnwa furu. ² Onye-ishi b̄ e-shi l'etezi shia nwulo, n̄ l'onu-abata bata bya afuru l'onuzo ḡedegede. Ndu uke Chileke b̄ e-gweru iya ngweja-akpo-ọku; m̄ ngweja-ẹhu-guu. Ọ buru l'onu-abata ono b̄ ọ-n̄duje baaru Chileke ẹja. Ọ -bachaa ẹja ono l'ọ lufu; a taa gu-chīdu ọnu-abata ono agu-chi jas̄u l'uzenyashi. ³ Mb̄oku, bukpo eswe-at̄uta-unme m̄ mb̄oku, ọnwa furu b̄ ndu al̄i ono a-n̄duje l'onu ẹka eeshije l'onu-oguzo ono baaru Chipfu ẹja l'iphu iya. ⁴ Ngweja-akpo-ọku, onye-ishi unu e-gudeje bya an̄ Chipfu l'eswe-at̄uta-unme b̄ a-buj̄eru unwu at̄uru ish̄i, te enwedu ẹka iphe mebyiru iya; waa ebili lanu, te enwedu ẹka iphe mebyiru iya. ⁵ Iphe, oo-yek̄obe l'ebili ono gude gwee ngweja-nri b̄ a-buru nkweka ereshi. Ngweja-nri, oo-yek̄obe l'unwu at̄uru ono b̄ b̄ g'ẹka rwukp̄oeru iya p̄ho b̄ ọ-n̄; nkweka nonu b̄ oo-yek̄ota man̄, jiru eze ekpemu ẹno l'ẹhu l'ẹhu. ⁶ Mb̄oku, ọnwa furu b̄ ọ-n̄ oke-eswi, te enwedu ẹka iphe mebyiru iya; m̄ unwu at̄uru ish̄i; waa

ebili lanu, te enwedu eka iphe mebyiru iya g'e gude gwee ngweja. ⁷ L'ọ bya ewofuta iphe, ee-gude gwee ngweja-nri. Nkwęka ereshi lanu bę oo-ye l'oke-eswi ono; yekọbe nkwęka ereshi lanu l'ebili phọ; unwu aturu phọ bę oo-ye ereshi g'ęka bekpọeru iya phọ; yekọbechaa manu, jiru eze ekpemu ęno lę nkwęka ereshi nonu. ⁸ Teke onye-ishi abahu; g'ọ shi lę nwulo onu-abata ono bahu; l'ọ shikwapho l'ęka ono lufuta.

⁹ " Teke ndu ali ono byaru l'iphu Chipfu l'iphe, bukpo obo-iphe, a turu onu iya; g'onye -shiru ọzo isheli bahu je abaru Chileke eja; shikwaa ọzo ndohali lufu. Onye -shiru ọzo ndohali bahu; l'ọ shia ọzo isheli lufu. G'ọ tọ dukwa onye e-shi ọzo, o shiru bahu lufu. G'onye alufu nu shijekwa ọzo ophu yee ophu o shiru bata chegbaberu iphu lufu. ¹⁰ Ephe -nọdu abahu; g'onye-ishi phę tsojekwaru phę bahu; teke ephe awufuta g'ọ tsojekwaru phę phọ lufuta.

¹¹ " 'Iphe, bukpo obo-iphe nonu; mę obo-iphe, gegbaaru egeru bę iphe, ee-gudeje gwee ngweja-nri bu: Okeswi bę ee-yeje nkwęka ereshi; ee-yekọbe nkwęka ereshi l'ebili; unwu aturu bę bu egube du nemadzụ ree bę oo-yekọbeje iya. Nkwęka ereshi ophu nonu bę ee-yekọbeje manu, jiru eze ekpemu ęno. ¹² Teke onye-ishi turu obu iya onyo nu iphe g'e gude gweeru Chipfu ngweja-akpo-oku; ọzo ngweja-ęhu-guu; g'e ghebekwaru iya onu-abata ophu gharu iphu l'uzo ęnyanwu-awawa onu. Ngweja, aakpo ọku; ọzo ngweja-ęhu-guu iya ono bę oo-gwe egube oogweje iya l'eswe-atuta-unme. Teke o megheerupho; l'ọ lufu; ọ -lufuepho; g'a gu-chia ọzo ono.

¹³ " 'Mboku-mboku bę ọo-kputaje nwaturu, gharu apha, te enwedu eka iphe mebyiru iya nu g'e gude gweeru Chipfu ngweja-akpo-oku. O buru l'utsugutsu bę ọo-nuje iya. ¹⁴ Utsugutsu bę oo-wotajekwapho uzi lanu l'ime nkwęka ereshi, e keru ọzo ishii; l'ọ wotakwapho manu, jiru eze ekpemu l'ubvu iya nu g'e gude gwokobe ukpokutu ereshi ono g'ọ buru ngweja-nri. Egweru Chipfu ngweja-nri-a bę a-buru omelali, a-du jasuru asuru. ¹⁵ Ọo ya bu; nwaturu ono; mę ngweja-nri ono; yee manu ono bę aa-nodu anuje utsugutsu g'e gude gweje ngweja-akpo-oku.

¹⁶ " 'Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: Ọ -buru l'onye-ishi bę ketaru iphe, o nweru enweru nu onye lanu l'unwu iya; gę nwa iya obu nwewaruro iphe obu g'ọ buru okiphe, awa iya e-nweru. ¹⁷ Ọle ọ -buru l'ọo onye ejeru yebe onye-ishi ono ozi bę o ketaru iphe iya nu; g'onye-ozu ono nweru iphe obu jeye l'apha, ndu bu obu enwejeru onwophe; teme onye-ishi ono anatawa iya ya ro. Iphe onye-ishi ono bę bu unwu iya l'e-nwejeru iya; l'ọ buru nkephe. ¹⁸ G'onye-ishi ono ta anafujekwa ndu ọzo oke ali, gharu phę nu; shi egube ono chifu phę l'ali phę. Ọo oke iya nkiya bę oo-shije buta ali nu unwu iya g'ọ buru nkephe; k'ophu a taa nonyadaa nafu ndibe mu iphe phę.' "

Eka eeshibeje iphe, e gude gwee ngweja

¹⁹ No iya; nwoke ono bya eduta mu shia ọzo ophu nọ l'ibiya k'onu-abata ono, shiru bahu lę mkpuru, du nsọ, nọgbaa l'ęka ono gharu iphu l'uzo isheli ono. Mkpuru ono bu ndu-uke Chileke bę nwegbaa ya nu. O bya enweru eka o goshiru mu l'uzo ęnyanwu-ariba. ²⁰ O sụ mu: "Eka bu eka ndu-uke Chileke e-shije iphe, e gude gwee ngweja-apfu-ugwo; mę ke ngweja-iphe-ęji; nọdujekwa iya phọ ghee iphe, e gude gwee ngweja-nri; k'ophu ephe tee gudedu iya lufuta l'oma-unuphu; shi nno mee ndu nọ l'ęka ono g'ephę du nsọ."

²¹ O bya edutakwa mu ọzo bahu l'oma-unuphu; bya eduru mu jekota lę nkuku nkuku oma-unuphu ephen'ęno; mu humagbaa oma-unuphu ọzo, nọchaa lę nkuku oma-unuphu ono ephen'ęno. ²² Lę nkuku oma-unuphu ono ephen'ęno bę o nweru oma-unuphu, nọgbaa ya nu. Ogologo phę duchaa nkwo-ęka ukporo labo; ọsa phę du nkwo-ęka ukporo l'iri iri. Oma-unuphu ono, nọkota lę nkuku nkuku ono bę hakota ęya nhamunha. ²³ Mgburugburu ime oma-unuphu ono ephen'ęno bę apokwa, e gude mkpuma gbaa nọkota. A kpushikotaru eka aakpobeje ọku lę mkpula apokwa ono gbaa mgburugburu. ²⁴ O bya asụ mu: "Eka-a bu eka ndu ejeje ozi l'eze-ulo Chileke e-shije iphe, ephe gude gweeru nemadzụ ngweja."

47

Enyimu, shi l'eze-ulo Chileke ono asofuta

¹ Nwoke ono bya eduta mu lashia azu l'onu eka eeshije abahu l'eze-ulo Chileke ono gedegede; mu huma mini, shi lę mkpula onu eze-ulo Chileke ono asofuta; aso ala l'uzo ęnyanwu-awawa; kele eze-ulo Chileke ono bę nọ gha iphu l'uzo ęnyanwu-awawa. Mini ono bę shi lę mkpula onu eze-ulo ono eka iya ophu nọ l'uzo ndohali asofuta; mbu l'uzo ndohali l'oru-ngweja ono. ² Tobudu iya bu; ọ bya eduta mu shia ọzo ophu nọ l'uzo isheli; duru mu jephe mgburugburu l'etezi; bya eduru mu shia ọzo onu-abata ophu gharu iphu l'uzo ęnyanwu-awawa ono. Mini phọ shi l'uzo ndohali asoshihu. ³ Nwoke

ono paru iphe, egudeje atuta iphe l'eka tugbua shia uto enyanwu-awawa. O bya atuta unu nkwo-eka labo l'ukporo nkwo-eka iri. O gbete teke ono duta mu rwughata mini, beru l'ogba-echi. ⁴ O bya atutakwapho unu nkwo-eka labo l'ukporo nkwo-eka iri ozo; bya eduru mu rwughata mini, ebe l'ikpere. O bya atutakwapho unu nkwo-eka labo l'ukporo nkwo-eka iri ozo; bya eduru mu rwughata mini ozo, ebe l'upfu. ⁵ O bya atutakwapho unu nkwo-eka labo l'ukporo nkwo-eka iri ozo; ono buru enyimu, mu ta aduedu ike ghata; kele mini ono be byawaru utso shii; hawa ogbu k'ophu bu ebvubvu be ee-bvu iya; mbu enyimu, te enwedu onye a-du ike rwughata iya nu. ⁶ O jia mu su: "Nwa ndiphe; ?i humaru iphe-a to?"

O gbete teke ono bya eduru mu lashia azu l'aguga enyimu ono. ⁷ Teke mu rwuru l'eka ono be mu humaru oshi, bu aguta aguta, nogbaa l'aguga enyimu ono azu labo. ⁸ O su mu: "Mini-a be anoduje aso ala l'ibiya k'uzo enyanwu-awawa; soro lashia l'uzo nsuda Araba, bu eka ooshije soba l'eze-enyimu. O nodu abujeru teke mini ono sobaru l'eze-enyimu ono; mini eze-enyimu ono abya adu ree. ⁹ Igwerigwe unwu-iphe, nogbaa ndzu be a-dzuru ndzu l'iphe, bukpo eka mini ono soro shia. Ema be a-kwatakpo du iya shii; kele mini ono aso ala l'eka ono. O nodu emeje mini eze-enyimu ono go du ree. Oo ya bu l'iphe, bukpo eka enyimu ono so-beru be iphe, no iya nu a-nodukota ndzu. ¹⁰ Ndu egbu ema be a-pfujeru l'aguga eze-enyimu ono. A -gbete le mkpuku Enu-Gedi je akpaa le mkpuku Enu-Egulayimu be aa-nodu ahumaje eka ee-gebeje ugbu. Ema ono be a-dukwa l'udu l'udu; ha igwerigwe g'ema, no l'oke-enyimu. ¹¹ Ole mini, no l'uda; me ophu no l'eka anwu umavu l'aguga eze-enyimu ono be ta abyadu adu ree. Oo-buru umaswi, aa-nodu eshita unu. ¹² Oshi-omi dugbaa l'udu l'udu be a-nodugba l'aguga enyimu ono azu labo. Ophu ekwo phe ta ayidu nwulwashihu anwulwashihu; ophu o to yidu mi-buhu akpuru. Epehe a-noduje ami mebyi lonwa lonwa; kele mini, shi l'ulo du nso ono aso ala l'eka epehe no. Akpuru, epehe a-mije be a-bujeru nri; ekwo iya aburu obvu, ee-gudeje eme ge nemadzu du iche l'iphe, eme iya nu."

Oke oke ali ono

¹³ Wakwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu baa: "Waa goke ali ono a-du baa, bu iya bu g'unu e-keshi ali ono g'ipfu iri l'ebo, no le Izurelu hatacha; go buru okiphe phe. Jióséfu be a-hata oke ali labo. ¹⁴ Unu e-keru iya epehe enya nhamunha. Oo kele mu paliru eka imeli ribua angu le mu a-nu iya nna unu oche phe be meru go gude ali-a je aburu okiphe unu.

¹⁵ "Waa eka a-buru oke ali ono baa: L'uzo isheli be oo-shi l'oke-Enyimu l'uzo Hetalonu; jeru lashia Zedadu; ¹⁶ me Hamatu; me Berota; me Suburuyimu ophu no le mgbaka oke ali Damasukosu yee Hamatu; je akpaa le mkpuku Haza-Hatikonu, bu ophu no l'oke ali Hawuranu. ¹⁷ Oke iya ono be e-shi l'oke-enyimu noo jasu le Haza-Enanu; no-tsoru oke ali Damasukosu l'uzo isheli; yee oke ali Hamatu a-nodu l'uzo isheli. Oo eka ono a-buru oke iya l'uzo isheli.

¹⁸ "L'uzo enyanwu-awawa be oke ali ono e-shi je mgbaka Hawuranu yee Damasukosu; no-tsoru enyimu Jiordanu ogologo le mgbaka mkpuku Giladu; me ali Izurelu je alufu eze-enyimu ono, no l'uzo enyanwu-awawa ono; je akpaa le Tama. Oo eka ono be a-buru oke iya l'uzo enyanwu-awawa.

¹⁹ "L'uzo ndohali be oke ali ono e-shi le Tama noo jasu le mini Meriba-Kadeshi; o bya anodu kwaseru nggele Ijiputu jasu l'oke-enyimu. Eka ono a-buru oke iya l'uzo ndohali.

²⁰ "L'uzo enyanwu-ariba be bu Oke-Enyimu be a-buru oke iya jasu l'eka yee Lebo-Hamatu chegbaberu iphu. Eka ono be a-buru oke iya k'uzo enyanwu-ariba.

²¹ "Unu e-keshiru onwunu ali-a le g'ipfu Izurelu ha. ²² Unu e-keru iya onwunu me iphe, bu nlwamulwa, buwaa ebubu l'echilabo unu nwushia unwu; go buru okiphe unu. Unu guru phe ye le ndu a nwuru anwunwu le Izurelu. Unu emee g'ephe hata ali g'unu a-ha iya l'ipfu l'ipfu Izurelu. ²³ Iphe, bukpo ipfu ophu nlwamulwa ono bu be ee-keru ali nkiya nu iya." Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu bu ono.

48

G'ee-gude kee ali ono

¹ "Waa epha ipfu ono g'ephe ha baa: Danu be e-nweru oke ali lanu l'ishi uzo isheli. Oke-ali iya ono e-shi l'uzo Hetalonu noo jasu l'eka eeshije abahu mkpuku Hamatu; je akpaa le Haza-Enanu, bu ophu no l'oke ndu Damasukosu l'uzo isheli; mbu le mgboru Hamatu. Oke ali iya ono e-shi l'uzo enyanwu-awawa noo jasu l'uzo enyanwu-ariba ali ono.

² “Asha be a-hatakwapho oke lanu. Nkiya be yee ali ke Danu a-ma oke shita l'uzo enyanwu-awawa jasu l'uzo enyanwu-ariba.

³ “Nafutali be a-hatakwapho oke lanu. Nkiya be yee ali ke Asha a-ma oke; shita l'uzo enyanwu-awawa jasu l'uzo enyanwu-ariba.

⁴ “Manase be a-hatakwapho oke lanu. Nkiya be yee ali ke Nafutali a-ma oke; shita l'uzo enyanwu-awawa jasu l'uzo enyanwu-ariba.

⁵ “Ifuremu be a-hatakwapho oke lanu. Nkiya be yee ali ke Manase a-ma oke; shita l'uzo enyanwu-awawa jasu l'uzo enyanwu-ariba.

⁶ “Rubenu be a-hatakwapho oke lanu. Nkiya be yee ali ke Ifuremu a-ma oke; shita l'uzo enyanwu-awawa jasu l'uzo enyanwu-ariba.

⁷ “Jiuda be a-hatakwapho oke lanu. Nkiya be yee ali ke Rubenu a-ma oke; shita l'uzo enyanwu-awawa jasu l'uzo enyanwu-ariba.

⁸ “Ali ophu yee ke Jiuda a-ma oke; shita l'uzo enyanwu-awawa jasu l'uzo enyanwu-ariba be unu e-wofuta go buru ophu unu e-dobe iche. Uswekete iya be a-tuta go du ukporo unu nkwo-eka eto l'unu nkwo-eka labo l'ukporo iri; ogologo iya a-buru shita l'uzo enyanwu-awawa jasu l'uzo enyanwu-ariba; egube k'ipfu ndu ophuu hagbaa pho. Ulo nsọ ono be aa-kpu l'echilabo iya gedegede. ⁹ Ali ono ophu unu e-bufu iche doberu Chipfu ono; be ogologo iya a-du ukporo unu nkwo-eka eto l'unu nkwo-eka labo le nkwo-eka ukporo iri; uswekete iya adu ukporo unu nkwo-eka l'unu nkwo-eka ise. ¹⁰ O buru ndu-uke Chileke be e-nweru eka ono, e doberu nsọ ono. Ogologo iya be a-du ukporo unu nkwo-eka eto l'unu nkwo-eka labo le nkwo-eka ukporo iri l'uzo isheli; uswekete iya adu ukporo unu nkwo-eka l'unu nkwo-eka ise l'uzo enyanwu-ariba; uswekete iya adukwapho ukporo unu nkwo-eka l'unu nkwo-eka ise l'uzo enyanwu-awawa; ogologo iya adu ukporo unu nkwo-eka eto l'unu nkwo-eka labo le nkwo-eka ukporo iri l'uzo ndohali. O buru l'echilabo iya gedegede be aa-kpu ulo nsọ Chipfu ono. ¹¹ Ndu e-nweru iya nu bu ndu-uke Chileke ono, bu unwu Zadoku, mbu ndu e meru; ephe du nsọ, bu phe bu ndu ono, yeru ehu l'ejeru mu ozi ono. Ephe ta ahaduru etso du mu egube ndu Livayi haru iya le teke ndu Izurelu mesweru ono. ¹² Oo-buru iphe-oma, du iche, ee-wofuta l'ali ono, du nsọ ono nu phe go buru eka kachaa nsọ, yee ndu Livayi maru oke.

¹³ “L'aguga aguga ali ke ndu-uke Chileke ono be ndu Livayi a-hata oke ali lanu; ogologo iya a-du ukporo unu nkwo-eka eto l'unu nkwo-eka labo le nkwo-eka ukporo iri; uswekete iya adu ukporo unu nkwo-eka l'unu nkwo-eka ise. Ogologo iya a-kpakota du ukporo unu nkwo-eka eto l'unu nkwo-eka labo le nkwo-eka ukporo iri. Uswekete iya bu iphe, oo-kpakota du bu ukporo unu nkwo-eka l'unu nkwo-eka ise. ¹⁴ G'ephe te erekwa iya erere; ophu ephe egudekwa iya gbanweta ozo. Oo eka ono be ali ono kachakpo ree; oo ya bu go to lakwa onye ozo l'eka; kele o bu eka duru Chipfu nsọ.

¹⁵ “Eka ophu phoduru nu pho, osa iya du unu nkwo-eka iri l'ebo le nkwo-eka ukporo iri ono; ogologo iya du ukporo unu nkwo-eka eto l'unu nkwo-eka labo le nkwo-eka ukporo iri ono be a-buru ali oha; eka mkpukpu e-gudeje eme iphe, du phe ree; buru eka aa-kpushi ulo; me eka ephe a-nodu echeje eku phe. Mkpukpu ono be a-nodu l'echilabo ali ono gedegede. ¹⁶ Waa go-oo-ha baa: Unu nkwo-eka iri le nanu l'ukporo nkwo-eka ise be oo-du l'uzo isheli iya. Uzo ndohali iya adukwapho unu nkwo-eka iri le nanu l'ukporo nkwo-eka ise. L'uzo enyanwu-awawa be oo-du unu nkwo-eka iri le nanu l'ukporo nkwo-eka ise; uzo enyanwu-ariba adukwapho unu nkwo-eka iri le nanu l'ukporo nkwo-eka ise. ¹⁷ Ali eka ndu mkpukpu ono a-nodu echeje eku phe be a-du nkwo-eka ukporo iri l'ebo le nkwo-eka iri l'uzo isheli; dukwapho nkwo-eka ukporo iri l'ebo le nkwo-eka iri l'uzo ndohali. Oo-dukwapho nkwo-eka ukporo iri l'ebo le nkwo-eka iri l'uzo enyanwu-awawa; dukwapho nkwo-eka ukporo iri l'ebo le nkwo-eka iri l'uzo enyanwu-ariba. ¹⁸ Eka phoduru nu l'eka yee ali, du nsọ ono maru oke kwaseru ogologo; be a-du ukporo unu nkwo-eka l'unu nkwo-eka ise l'uzo enyanwu-awawa; dukwapho ukporo unu nkwo-eka l'unu nkwo-eka ise l'uzo enyanwu-ariba. O buru iphe, a kotaru l'ali ono be ndu ejeru mkpukpu ozi e-rije. ¹⁹ Oo ndu ejeru mkpukpu ozi, bu ndu shigbaa l'ipfu l'ipfu ndu Izurelu be a-nodu akoje iya opfu. ²⁰ Ali ono, unu e-bufu dobe iche ono l'ophu; mbu ali, du nsọ ono; me ke mkpukpu; be ogologo iya waa uswekete iya a-haru enya nhamunha. Iphe ibe lanu a-duje bu ukporo unu nkwo-eka eto l'unu nkwo-eka labo le nkwo-eka ukporo iri.

²¹ “Eka phoduru nu l'ali ono ibekeboebo; mbu l'ali, du nsọ ono; me l'ali ke mkpukpu; be a-tuko buru k'onye ishi. Oo-shi l'eka ono, a tutaru ali, du nsọ ukporo unu nkwo-eka eto l'unu nkwo-eka labo; le nkwo-eka ukporo iri ono; nodu laru okoke iya l'uzo enyanwu-awawa. O buru egube ono be oo-dukwapho l'uzo enyanwu-ariba. Oo-shi

l'iphu eka ono, a tutaru ali, du nso ukporo unu nkwo-eka eto; l'unu nkwo-eka labo; le nkwo-eka ukporo iri ono; nodu laaru okoke iya l'uzo enyanwu-ariba. Eka ophu, notsotaru ali ono, e keshiru ipfu l'ipfu ogologo ono; be a-buru k'onye ishi. Oo ya bu l'ali ono, du nso ono; me eze-ulo Chileke ono be a-nodu l'echilabo ali ono. ²² Oo ya bu l'ali ke ndu Livayi; me ali oha ono be a-nodu l'echilabo ali k'onye ishi ono. Eka iya ophu bu k'onye ishi ono be a-nodu l'echilabo oke ali Jiuda yee oke iya ke Benjaminu.

²³ "A bya le k'ipfu ndu ophu phoduru nu: Benjaminu be a-hatakwapho oke lanu; ono be a-nodu shita l'uzo enyanwu-awawa jasu l'uzo enyanwu-ariba.

²⁴ "Simiyonu be a-hatakwapho oke lanu. Ono be yee ali ke Benjaminu a-ma oke; shita l'uzo enyanwu-awawa jasu l'uzo enyanwu-ariba.

²⁵ "Isaka be a-hatakwapho oke lanu. Ono be yee ali ke Simiyonu a-ma oke; shita l'uzo enyanwu-awawa jasu l'uzo enyanwu-ariba.

²⁶ "Zebulonu be a-hatakwapho oke lanu. Nkiya be yee ali ke Isaka a-ma oke; shita l'uzo enyanwu-awawa jasu l'uzo enyanwu-ariba.

²⁷ "Gadu be a-hatakwapho oke lanu. Nkiya be yee ali ke Zebulonu a-ma oke; shita l'uzo enyanwu-awawa jasu l'uzo enyanwu-ariba.

²⁸ "Ke Gadu be oke iya l'uzo ndohali e-shi ndohali agbe le Tama jasu le mini Meriba ke Kadeshi; ji-jia tsoru aguga nggele Ijiputu jasu le Oke-Enyimu.

²⁹ "Noo ali, unu e-keru iphe, bu ipfu, no le Izurelu g'o buru okiphe phe bu ono. O buru iya a-buru oke ali phe. Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu epfu bu ono."

Onu-abata, nogbaa le Jierusalemu

³⁰ Waa onu eka ee-shije alufu le mkpukpu ono baa: L'uzo isheli bu eka a turu; o du unu nkwo-eka iri le nanu l'ukporo nkwo-eka ise ono; ³¹ be onu-abata mkpukpu ono be aa-gucha epha ipfu, no le Izurelu iche iche. Onu-abata eto, no l'uzo isheli be aa-gu onu-abata Rubenu; me onu-abata Jiuda; waa onu-abata Livayi. ³² Eka iya k'uzo enyanwu-awawa, ogologo iya du unu nkwo-eka iri le nanu l'ukporo nkwo-eka ise ono be onu-abata eto a-du: onu-abata ke Jiosofu; me onu-abata ke Benjaminu; waa onu-abata ke Danu. ³³ Eka iya k'uzo ndohali, ogologo iya du unu nkwo-eka iri le nanu l'ukporo nkwo-eka ise ono; be onu-abata eto a-du: onu-abata ke Simiyonu; me onu-abata ke Isaka; waa onu-abata ke Zebulonu. ³⁴ Eka iya k'uzo enyanwu-ariba, ogologo iya du unu nkwo-eka iri le nanu l'ukporo nkwo-eka ise ono be onu-abata eto a-du, bu iya bu onu-abata ke Gadu; me onu-abata ke Asha; me onu-abata ke Nafutali. ³⁵ Iphe, oo-du gbaa mgburugburu bu ukporo unu nkwo-eka ebo l'unu nkwo-eka ise. Epha, mkpukpu ono a-zaru gbe le mboku ono kwaseru be a-buru: "Chipfu no l'eka ono."

Ekwo Danẹlu Onye Mpfuchiru Chileke

Unwu Ízurelu ẹno, eze ọtaru

¹ O beru l'apha, kwe Jiehoyakimu apha ẹto, ọ wataru aburu eze ndu Jiuda; eze ndu Babilonu, ẹpha iya bu Nebukadineza chita ndu ojogu iya bya anọ-pee Jierusalẹmu mgburugburu. ² Tọbudu iya bu; Nnajiuphu mee ge Jiehoyakimu, bu eze ndu Jiuda; yee ngwa, no l'ulo Chileke laa l'eka Nebukadineza. Nebukadineza tuko iphemiphe ono chiru laa ali Shina; chiru iya je edobe l'eka eedobeje ẹku l'ulo agwa iya.

³ Eze, bu Nebukadineza bya akaru Ashipenazu, bu onye-ishi ndu eleta ibe eze ẹnya; bya asu iya g'ọ haru ndu Ízurelu ono ndu ophu shi l'eri ndu eze; yele ndu ophu shi l'eri ndu a maru ẹpha phe dutaru iya. ⁴ Ndu ophu bu unwokoroby, adudu ẹka iphe mebyiru phe; bya adu ubvu l'ẹnya; bya aburu ndu nweru egomunggo; bya amaru iphe; bya aburu ndu iphe edoje ẹnya ree; bya aburu ndu gbaru g'ẹphe a-nodu eje ozi l'ibe-eze. O -hotachaa phe; l'o zia phe opfu ndu Babilonu; yee g'eedeje iya edede. ⁵ No iya; eze, bu Nebukadineza su g'a nuje phe udu nri, yebe eze erije mboku-mboku g'ẹphe riye; ọ buru mee, yebe eze anguje be ẹphe a-nodu anguje. O buru apha ẹto be a suru g'e gude zia phe iphe. E -mechaa; ẹphe ejeahaaru yebe eze ozi.

⁶ Tọbudu iya bu; a bya aho ndu obu. A hota Danẹlu ye iya; waa Hananaya; waa Mishelu; wafua Azariya. Ẹphebedua buchaaru ndu jiu. ⁷ Tọbudu iya bu; onye-ishi ndu eleta ibe eze ẹnya bya agushia phe ẹpha ophu. Iphe, ọ guru Danẹlu be bu Beluteshaza; bya agua Hananaya Sheduraku. Mishelu be ọ guru Mishaku; bya agua Azariya Abedinego.

Ama, a huru Danẹlu phe

⁸ Obenu le Danẹlu pfuru iya ruhata iphu; su le ya tee ridu udu nri, onye eze erije gude merwua onwiya; ophu ya angudu mee, onye eze anguje. Noo ya bu; ọ su onye-ishi ndu eleta ibe eze ẹnya jiko g'o kwe ge ya te emerwu onwiya l'uzo, du nno. ⁹ Chileke byanu bya emee; Danẹlu du nwoke ono l'obu; imemini Danẹlu bya adu iya. ¹⁰ Tọbudu iya bu; onye eleta ibe eze ẹnya ono bya asu Danẹlu-a: "Mu atsukwa nnajiuphu mu, bu eze ebvu, bu onye suru ge mu nuje unu udu nri ono; yee udu mee ono. ?A maru; ?unu taa jodunu ẹhu ka ndu unu l'ẹphe bu ogbo ẹji? Eze -huma iya be oo-gbutakwa mu ishi l'opfu ẹhu unu."

¹¹ No iya; Danẹlu bya asu Meluza, bu onye ono, onye-ishi ndu eleta ibe eze ẹnya yeru g'o leta Danẹlu; waa Hananaya; yee Mishelu; waa Azariya ẹnya ono su iya: ¹² "Jikonu; hunaa anyibe ndu-ozu ngu ama ujiku iri. Iphe, ii-nujeephe anyi be bu ẹba g'anyi taa; nguru mini ye iya. ¹³ E -mechaa l'i bya egbua anyi le ndu ono, eri nri eze ono igo maru ndu ophu ugbugba phe ka ree; oo ẹpho g'iphe, i humaru gbaru bu g'ii-me anyibe ndu-ozu ngu phe." ¹⁴ O bya ekweta iphe, ẹphe pfuru bya ahua phe ama abali iri.

¹⁵ A nochaeopho abali iri ono; ọ bya elee phe ẹnya huma l'ẹphe ka unwokoroby ophu eri nri eze phe ree bya aka phe okporokpo. ¹⁶ O buru iya bu le Meluza aparu phe anu nri ndu eze yee mee phe ono haa; bya awata phe agworu ine ẹba.

¹⁷ Chileke mee unwokoroby ẹno ono; ẹphe maru ekwo shii; bya enweru mmamiphe. Teme ophulenyanya nodu edoje Danẹlu ẹnya; nrwo nodu edojefukwa iya pho ẹnya.

¹⁸ Tọbudu iya bu; o -rwuepho teke eze suru g'a chitawaru iya ro ẹphe; onye-ishi ndu eleta ibe eze ẹnya bya achita phe je edobe l'iphu eze, bu Nebukadineza. ¹⁹ Eze waa ndu ono, e shi azu ono bya abogbabenu. Ophu ọ dudu g'ẹphe hakota ono onye ophu aturu Danẹlu; ozoo Hananaya; ozoo Mishelu; ozoo Azariya. Ẹphe wata ejeru eze ozi. ²⁰ Iphe, bukpo iphe, eze jiru phe, bu iphe, laru le ke mmamiphe; ozoo iphe edo ẹnya be ẹphe kakota ndu jibya; me ndu emeje omamanshi, bu ndu nokota l'ali-eze iya; ugbo iri. ²¹ O buru egube ono be Danẹlu noe ya pho jimujimu jasu Sayirosu nyibata l'okwa eze l'apha mbu iya.

2

Nrwo, eze, bu Nebukadineza rworu

¹ O be l'apha, kwe Nebukadineza apha labo, ọ wataru aburu eze; ọ rwokashia nrwo. Nrwo ono nodu atsụ iya l'ẹhu shii. Ophu mgbenya ekweedu iya atutu. ² Tọbudu iya

bụ; eze zia g'e je ekuaru iya ndu jibya; mę ndu agwụgwo; mę ndu karu akaka; mę ndu maru ęnya kpokpode g'ęphe bya ezeuru iya nrwọ ono, ọ rwọru ono. ęphe tuko bya bya akuru l'iphu eze. ³ Eze sụ phę: "Mu rwọru nrwọ; ọ buru iphe, atsu mu l'ęhu shii ęe mu eeshi maru ishi nrwọ ono."

⁴ Ndu maru ęnya kpokpode bya egude opfu ndu Arámu pfuru nų eze sụ iya: "Gube eze; nọdukwa ndzu ojeoje! Jiko zenaaru anyibe ohu ngu phę nrwọ ọbu g'anyi akọru ngu iphe, bụ ishi iya."

⁵ Eze bya eyeeru ndu maru ęnya kpokpode ono ọnu sụ phę: "Mu gbuwaru iya unu tororo. Unu -emedu g'a maru iphe, mu rwọru maru iphe, bụ ishi iya; l'a lakashia unu iphuriba iphuriba wushi; l'e mee ọlo unu g'ọ bụgbaaru ikpọzu. ⁶ Obenu lę-a; teke ọ bụ l'unu meru; a maru iphe, mu rwọru bya amaru iphe, ishi iya bụ; mu emeeru unu iphe-oma, ha shii; bua unu obunggo; bya akwabę unu oke ọbvu, parụ ęka. Noo g'o gude mu sụ unu-a; unu kọoru mu iphe, mu rwọru; unu akọo iphe, ishi iya bụ."

⁷ ęphe byakwa eyeeru iya ọnu k'ugbo ębo sụ iya: "Jiko g'eze zeeruro ndu bụ ohu iya iphe, ọ rwọru; g'a kọoru iya iphe, ishi iya bụ."

⁸ No iya; eze sụ phę: "Iphe, mu makahakpọoru nta-a bụ l'ọo mbọku bę unu achila; noo kele ọphu unu a-nyata bụ lę mu gbuwaru unu opfu tororo. ⁹ Lę-a: Ọ -buru l'unu te emeduru g'a maru iphe, mu rwọru lę nrwọ-a; bę e kpeakwaru unu ikpe lanų kabuaru unu; noo l'unu chįwaru idzu l'unu a-bya anọdu adzushi ọka; epfushi opfu, rehuru erehu l'iphu mu gbiriri jasụ mbọku agbanwee. Oo ya bụ; unu -kọoru mu iphe, mu rwọru lę nrwọ-a; mu amakanwuru l'unu a-du-a ike kọo iphe, ishi iya bụ."

¹⁰ Ndu ono, maru ęnya kpokpode ono bya asụ eze: "Ọ tọ dukwa nemadzu, nọ l'eliphe-a, a-du ike meeru eze iphe ono, oopfu g'e meeru iya ono. Ọphu ọ dukwa eze g'udu iya; ọzoo ike iya ahahabe, sųjewaru ndu jibya alį iya; ọzoo ndu emeje ọmamanshi; ọzoo ndu maru ęnya kpokpode g'ęphe meeru iya ęgube iphe ọwa-a, i sųru g'e meeru ngu-a. ¹¹ Iphe, gube eze sųru g'e meeru ngu shihunųkakwaru ike. Ọphu ọ dudu nemadzu adų ike ekpuha iya egoshi eze; ghahaępho agwa agwa; ọphu ęphe lę nemadzu ebukwanų."

Danẹlu humaru nrwọ ọbu

¹² Ọ buru iphe ono meru g'o gude ęhu ghuaaa eze egbu shingushingu; ęhu gbangahu iya. Ọ tua ekemu sụ g'a tųkokpoeopho ndu maru iphe l'alį Babilonu gbushikọta. ¹³ Ekemu eze ono tųkonu ękameka jedzuru l'a sųru g'a tųko ndu maru iphe gbushia. E yenu nemadzu g'ęphe je achọ Danẹlu yee ọnyà iya phę g'e gbua phę.

¹⁴ O be teke Ariyọku, bụ onye-ishi ndu nche eze tųgburu jeshia egbushi ndu bukota ndu maru iphe l'alį ndu Babilonu; Danẹlu bya ejikpoeopho obu oyi gude mmamiphe yeeru iya ọnu. ¹⁵ Iphe, ọ jiru Ariyọku bụ: "Bụ gunu meru g'o gude eze tua ekemu ọphu ada ęhuka ęhuka ęgube ọwa-a?" Oo ya bụ; Ariyọku bya eworu iphe, ada nų woru kọoru Danẹlu. ¹⁶ Danẹlu bya abahų bya eje arwọo eze; ęphe l'iya tua ọnu teke oo-gude bya akọoru iya iphe, ọ rwọru lę nrwọ ono.

¹⁷ No iya; Danẹlu bya alaa unuphu bya eje eworu iphe, ada nų woru kọoru ọnyà iya phę, bụ Hananaya; waa Mishelu; waa Azariya. ¹⁸ Ọ karu phę g'ęphe jepfukwa Chileke, bu l'igwe g'ọ phuaru phę obu-imemini; goshi phę iphe ọwa-a, bụ iphe, e domiru edomi-a; k'ọphu yebedua yee ndu ọnyà iya; ęphe lę ndu maru iphe l'alį Babilonu ata atukodu laa l'iswi. ¹⁹ Tọbuda iya bụ; e kpuhaa iphe ono, e domiru edomi ono goshi Danẹlu l'ophulenyia l'enyashi. O woru ekele kele Chileke ọphu bu l'imigwe.

Ekele, Danẹlu keleru Chileke

²⁰ Danẹlu kele Chileke sụ:

"G'e tua Chileke ępha jasụ lę
tuutuutu lę mįimiimii!

Noo l'ọo ya nwe mmamiphe
bya enweru ike.

²¹ Ọo ya agbanweje mbọku yęle
teke iphe e-me.

Ọ buru iya emeje ndiphe eze
bya akwatsujekwa phę phọ.

Ndu maru iphe bụ iya anųje
phę mmamiphe ọbu.

Ndu iphe edoje ęnya buru iya
emeje g'iphe doo phę
ęnya ọbu.

²² Iphe, dų omilomi bya aburu
iphe, e domiru edomi

bę ookpuhaje ghebe ọnu.
 Ọ maru iphe, nọ l'ọchii.
 Ọ buru yęe iphóró,
 echí echíchi bu l'unuphu.
 23 Ọ buru gube Chileke kę nna
 mu phę bę mu ekele bya
 aja ajaja;
 noo kęle i meru gę mu
 maru iphe bya emee
 g'ike dọ mu;
 bya emee nta-a;
 gę mu maru iphe ono,
 ęphe arwọ ngu sọ g'i mee
 g'ęphe maru ono;
 mbụ i meru; a maru iphe,
 eze rwọru lę nrwọ."

Danęlu akọ ishi nrwọ, eze rwọru

²⁴ Tọbudu iya bụ; Danęlu bya ejępfu Ariyọku, bụ onye eze yeru g'ọ gbushia ndu maru iphe l'alí Bábílọnu ono. O jępfu iya je asụ iya: "Te ejehękwa egbushi ndu maru iphe l'alí ndu Bábílọnu. Duta mu jępfu eze gę mu je akọru iya ishi nrwọ, ọ rwọru."

²⁵ Ọ buru iya bụ lę Ariyọku abya emee ęgwęgwa duru Danęlu dujeru eze. O rwua bya asụ eze-a: "Mu hụmakwaru onye e-goshi eze iphe, ọ rwọru lę nrwọ. Onye ono gbękwa buru onye shi lę ndu a kpuru lę ndzụ l'alí Jiuda."

²⁶ Eze sụ Danęlu-a; iphe, a guru Danęlu bụ Beluteshaza: "?İi-dụ ike kọru mu iphe, mu rwọru lę nrwọ bya ęfuaru mu iphe, ishi iya bụ tọo?"

²⁷ Danęlu yeeru eze ọnu sụ iya: "Ọ tọ dukwa onye maru iphe; ọzoo onye emeje ọmamanshi; ọzoo onye jibya; ọzoo onye karu akaka, adụ ike egoshi eze iphe ono, e domiru edomi ono, eze sụru g'e goshi iya ono. ²⁸ Obenu l'ọ nweru Chileke, bu l'igwe; onye egoshije nemadzụ iphe, e domiru edomi. Ọo onye ono wotaru iphe, e-mechaa mee nụ l'iphu woru kpuhaa goshi gube eze, bụ Nebukadineza. Nrwọ, i rwọru; yęe ọphuleny, i phuru l'egomunggo teke ono, i zę l'iphe-azęe ngu ono baa:

²⁹ "Sụ-a; teke ono, i zę azęe ono; gube eze; bę ọriri ngu gbarwuru l'iphe, e-me l'iphu. Ọ buru iya bụ l'onye ono, ekpuhaje iphe, e domiru edomi goshi ono kpuhaa iphe, e-mechaa mee nụ goshi ngu. ³⁰ A byakwanụ l'ęhu kę mbędua; ọ tọ bukwa l'ọo l'ọo mu kachaa amaru iphe meru g'ọ gude e kpuhaa iphe-a, e shi domia edomia goshi mu. Iphe, e goshiru mu iya bukwa k'ophu gube eze a-maru ishi iphe, i rwọru lę nrwọ; maru ishi iphe, i riru l'ọkpoma ngu.

³¹ "Sụ-a; gube eze; iphe, i hụmaru bụ iphe, a kpuru; ọ dọ gę nemadzụ. Iphe ọbu paa ęjo ęka; tẹme ọ nọdu echí kę swachaswacha; pfulu l'iphu ngu; ugbugba iya nọdu eye ebvu. ³² Iphe, e gude mee ishi iphe ono bụ ọkpobe mkpọla-ododo. A bya egude mkpọla-ọchaa mee ọkpoma iya yęe ęka iya. Ọ buru onyirubvu bę e gude mee mkputępho iya jasụ l'utapfu iya. ³³ A bya egude igwẹ mee oshi-ọkpa iya. A bya eworu igwẹ gwakọbe l'urwa gude mee e-shi l'olu-ọkpa iya jasụ l'ọbochi-ọkpa iya. ³⁴ Tọbudu iya bụ; g'iigbukpọe ya phọ igo ono; mkpuma kükpofu; ọle ọ tọ bukwa ęka nemadzụ bę e gude kükpofu iya. Mkpuma ono bya ada akpurakpu ono l'okpurukpu ọkpa iya ono, e gude ngwaragwa igwẹ yęe urwa mee ono; o tsuę ya phọ yọgiri yọgiri. ³⁵ No iya; igwẹ ono; yęe urwa ono; waa onyirubvu ono; mę mkpọla-ọchaa ono; mę mkpọla-ododo ono tükoepho g'ọ hakọta tũkaa nanunanu; dųepho g'udzu ęswa balí, aaphushi l'uguru l'ęka eetsuje balí. Pherephere zikashia ya rengrengu k'ophu bụ l'ọ tọ nweudu onye hụmabaaru udo mee ya. Mkpuma ono, tųpyashiru iya nụ ono bya abuerupho oke úbvú, tükoeurupho mgboko l'ophu sweta.

³⁶ "Noo g'i rwọru iya bụ ono. Nta-a bụ g'anyi bya akaru gube eze iphe, ishi iya bụ. ³⁷ Ọo gube eze bę bụ eze ndu bukota eze l'eliphe. Ọ buru ngu bę Chileke k'igwe nuru alí-eze bya anụ ngu ọkpęhu; bya emee g'i dọ ike; mee g'údù ngu paa ęka. ³⁸ Ọo ngu bę o yeru nemadzụ l'ęka; yęe anụ, bu l'ęgbudu; yęe ęnu, ęphe l'eli. O meru g'ọ buru ngu a-buru eze phę g'ęphe hakọta l'ękameka, ęphe bu. Ọo gubedua bụ ishi iya ono, e gude mkpọla-ododo mee ono.

³⁹ "I-buchaerupho eze bę onye ọzo a-nọ-tsota ngu. Alí-eze k'ono bę ęnya a-lwa. Ono-gbęshi; ọzo abata. Onye eze k'alí-eze k'ono a-buru onye-ishi ndiphe l'ophu; ọle ęnya a-kabakpọo ya rọ alwalwa. Ono bụ iya bụ onyirubvu ono. ⁴⁰ K'ęno e-mechakwarọ dufukwapho. Ono e-shihu ike g'igwẹ; noo kęle ọ tọ dudu iphe, igwẹ te egwęjedu

arakabya. O buru g'igwę etsupyashije iphe ono bu g'oo-tsukposhi ali-eze ophu o bapfutaru; gwee ya arakabya. ⁴¹ Obochi-okpa iya yee mkpushi-okpa iya ono, e wotaru igwę gwakobe l'urwa gude mee ono; no-chiru enya ali-eze ono teke oo-mecha kekashja onwiya ekekashi; ole o nweru ndu ophu e-shihu ike g'igwę; oo epho g'i humaru iya bu g'oo-du; igwę, a gwakoberu urwa. ⁴² O buru egube ono, mkpushi-okpa iya ibiya ophuu a-buru igwę; ibiya ophuu aburu urwa ono bu g'ali-eze ono a-du; ibiya lanu e-shihu ike; ibiya ophuu a-du nyegeneyege. ⁴³ Oo egube ono, i humaru l'e wotaru igwę gwakobe l'urwa, a gworu agwogwo ono; bu ge ndu ono a-nodu a-gwa onwophe ngwaragwa l'alugba nwanji. Ole ephe taa byadu atugba buru nanu; egube ono, e tee wotajedu igwę gwakobe l'urwa g'o tugba ono.

⁴⁴ "O buru teke ndu ono, a-buru eze ono be Chileke k'imigwe e-gude eka iya meta ali-eze ophu a ta abyadu e-mebyishi. Ophu o dudu onye byaru a-nochibaa okwa eze k'ono. Oo-kuppyashikota ali-eze ono g'o ha gwee phe arakabya mee ephe taa dubaedu; yebedua anoda jasu le tuutuutu le miimiimii. ⁴⁵ Oo ya bu ophulanya ono, i phuru huma mkpuma, a kukpotaru l'eli ubvu; ophu o budu eka nemadzu be e gude kukpota iya ono; mbu mkpuma ono, tukposhiru igwę yee onyirubvu yee urwa; waa mkpola-ochaa yee mkpola-ododo tsua ya pyakapyaka ono.

"Oo Okalibe, bu Chileke, kangokotaru nu; goshiru eze iphe, e-mechaa mee l'ataphu. Noo iphe, gube eze rworu bu onoya; teme iphe ono, mu suru l'o bu ono buru iphe, o bu eviya."

Eze akwabę Danęlu oke ubvu

⁴⁶ Tobudu iya bu; eze, bu Nebukadineza daepho kpurumu woru iphu bube l'ali gude kwabę Danęlu ubvu; bya asu g'e gude iphe-ngweja; yee unwu-isensu gwaa Danęlu gaagwaje iphe-a. ⁴⁷ Eze bya asu Danęlu-a: "Oo eviya; Chileke ngu bu Chileke nwekota agwa, nokota nu; bya aburu Nnajiuphu, nwekota ndu eze l'ophu; bya aburu onye ekpuhaje iphe, e domiru edomi goshi; noo kele owa-a be i kotakpoerupho g'o du."

⁴⁸ Eze bya eworu oke okwa nu Danęlu bya anushia ya ikpoto iphe, dugbaa okee okee; bya emee ya onye-ishi, a-nodu elekota ali ndu Babilonu l'ophu; bya emee ya onye-ishi l'iphe, bukpo ndu maru iphe l'ali ndu Babilonu l'ophu. ⁴⁹ Danęlu bya arwo eze; o bya eworu Sheduraku; yee Mishaku; waa Abedinego mekwaapho ndu bu ishi mgbazi l'ali Babilonu; obenu le Danęlu be e meru o buru l'ibe eze.

3

Agwa Nebukadineza

¹ Tobudu iya bu; eze, bu Nebukadineza bya egude mkpola-ododo kpua oke ntekepe. Ogologo ntekepe obu be bu onyeka iri l'ise; osa osa iya buru onyeka lanu le mkpirikpu iya. O je l'eka du baswaa le Dura, no l'ali Babilonu je apfube iya. ² No iya; eze, bu Nebukadineza bya ezia ozi; e kuko ndu no-chiru enya eze; me ndu-ishi mkpukpu l'enya iya l'enya iya; me ndu ophu okwa phe tsotaru ndu-ishi le mkpukpu; me ndu bu ishi mgbazi; me ndu edoru eze okpoga; me ndu-ikpe; me ndu-ishi ndu-ikpe; mekpoo iphe, bukotakpoo ndu nweru okwa l'ali ono l'ophu; g'ephe bya g'e dobe oke ntekepe ono onu, bu ntekepe, onye eze ono, bu Nebukadineza kpuru dobe ono. ³ O buru iya bu le ndu oke-okwa ono abya edzugba g'a guru phe ono: ndu no-chiru enya eze; me ndu-ishi l'ali ono; me ndu-ishi mgbazi; me ndu edoru eze okpoga; me ndu-ikpe; me ndu-ishi ndu oka-ikpe; mekpoo iphe, bukotakpoo ndu nweru okwa l'ali ono l'ophu; g'ephe bya g'e dobe oke ntekepe ono onu, bu ntekepe, onye eze ono, bu Nebukadineza kpuru dobe. Ephe bya apfuru l'ataphu oke ntekepe ono.

⁴ Onye araje ora bya arashia ya ike su: "Unu gebekwa-o! A suru-a; unube oha l'ophu; unube ndu ali, nonu; me ohamoha, opfu-ali phe dugbaa iche iche; ⁵ teke unu numaru oda opu; bya anuma oda ototo; waa oda ogelenda; me k'ogumogu; waa oda une; me k'upyi; mewaro oda iphemiphe ozo, dugbaa nu; unu adaa kpurumu baaru iya eja; mbu oke ntekepe mkpola-ododo ono, eze, bu Nebukadineza kpuru dobe ono. ⁶ Su-a; onye ta adaduru l'ali baa eja be ee-chie l'oke oku, enwu phoophoophoo teke ono teke ono."

⁷ O buru iya bu l'anuma, ndu kuru l'eka ono numaru oda opu ono; me k'ototo; me oda ogelenda; me k'ogumogu; me k'une; me k'upyi; me oda iphemiphe ozo, dugbaa nu ono; oha l'ophu; mekpoo ndu ali, nonu; me ohamoha, opfu-ali phe dugbaa iche iche ono tuko daa kpurumu baaru oke ntekepe ono eja, bu ntekepe, eze, bu Nebukadineza kpuru.

Okpoma, du ndu no l'eka Chileke

⁸ No iya; ọ bụru teke ono bę o nweru ndu Bábílọnu, byaru bya epfuahaa iphe, ndu Jiu meru. ⁹ Ẹphe byapfuta Nebukadineza bya asụ iya: “Nọdukwa ndzụ ojejoje; gube eze!” ¹⁰ Sụ-a; “Eze; ị tūru ekemu sụ g'iphe, bụkpoo onye nūmaru ọda opu; bya anụma ọda ototo; waa ọda ogelenda; mę k'ogumogu; waa ọda une; mę k'ųpyi; męwaro ọda iphemiphe ọzo, dugbaa nū; daa kpurumu l'alị baarụ oke ntękpe ono, e meru lę mkpọla-ododo ono ęja. ¹¹ L'onye adaduru kpurumu baa ęja bę ee-chie l'ọku, enwu phoophoophoo. ¹² Ọle ọ dukwanuru ndu Jiu; ndu i yeru g'ephe nọdu lę mgbazi alị Bábílọnu; ndu ępha phę bụ Sheduraku; yęe Mishaku; waa Abedinego; te eyekwaru ngu ọnu; gube eze! Ẹphe te ejeduru agwa ngu phę ozi; ọphu ephe abaduru iphe, i kpuru akpukpu ono ęja.”

¹³ Ọo ya bụ; ęhu ghushiahaa Nebukadineza egbu ikike kpọ. O zia g'e je achitaru iya ụmadzu ęto ono, bụ Sheduraku; yęe Mishaku; waa Abedinego. A bya achita phę bya edobe l'iphu eze. ¹⁴ Eze, bụ Nebukadineza sụ phę: “Oowaa! Sheduraku; yęe Mishaku; waa Abedinego! ?Unu dupho nno l'unu jikaru l'unu te ejeduru agwa mu phę ozi; ọphu unu abaduru oke ntękpe mu-a, e meru lę mkpọla-ododo-a ęja; mbụ ntękpe ọphu mu gude eka mu kpua dobe?” ¹⁵ Ọle-a; teke ọbu l'unu kwakọbewaru nta-a; unu -nūmaepho ọda opu; bya anụma ọda ototo; waa ọda ogelenda; mę k'ogumogu; waa ọda une; mę k'ųpyi; męwaro ọda iphemiphe ọzo, dugbaa nū; unu -da kpurumu baarụ ntękpe-a, mu meru-a ęja; bę ọo-dushikwa ree ike. Obenu teke unu ta abaduru iya ęja; l'a parụ unu teke ono teke ono chie l'ọku, enwu phoophoophoo. ?Bụ onye bụkwanu chi ọbu, l'a-dụ ike dzọo unu l'ęka mu?”

¹⁶ Sheduraku; yęe Mishaku; waa Abedinego yeeru eze ọnu sụ iya: “Gube Nebukadineza; opfu ono ta abụkwa iphe, anyi e-yeru ngu ọnu. ¹⁷ Ọ -būru l'a chiru anyi ye l'ọku-a, l'enwu phoophoophoo-a bę Chileke, anyi ęjeru ozi a-dukwa-a ike lọfuta anyi l'ime iya. Tęme o je l'a-dzọta anyi l'ęka gube eze. ¹⁸ Teke ọ tọ dumeka; g'anyi mekwa ya g'ọ doo ngu ęnya gube eze; anyi te ęjekwaru agwa ngu phę ozi; ọphu anyi abakwaru oke ntękpe ono, ị kpuru dobe ono ęja.”

Oke ọku, enwu phoophoophoo

¹⁹ Ẹhu ghushiahaa Nebukadineza egbu ike. O woru iphu gbanwūberu Sheduraku; waa Mishaku; waa Abedinego ęhuka ęhuka. O debilihi karụ g'e eme ọku ono; g'ọ kabaa ata ririri ugbo ęsaa eme lę g'ọ gbaru g'ọ dū. ²⁰ Ọ bya atua ekemu sụ ęę ndu ojogu iya, kachaa ọkpėhu woru ęgbu kee Sheduraku; waa Mishaku; yęe Abedinego chiru ye l'oke ọku ono, enwu phoophoophoo onoya. ²¹ A bya egude ephe n'ęto tūko ephe l'uwe mgbalanu phę; mę uwe agada phę; mekpoo okpulisishi phę; mekpoo uwe ọzo, ephe yegbaaru; tūko phę tsukoo chiru ye l'oke ọku ono, enwu phoophoophoo ono. ²² Ekemu ono, eze tūru ono dūnuka ęhuka ęhuka; tēme ọku ọbu nwunuka phoophoophoo k'ọphu ire iya jikotaru ndu ono, pataru Sheduraku; yęe Mishaku; waa Abedinego ono; woru kegbushia. ²³ Ụmadzu ęto ono, e keru ęgbu ono, bụ Sheduraku; yęe Mishaku; waa Abedinego tūko bāru l'oke ọku ono, enwu phoophoophoo ono kę wuu.

²⁴ G'ęjia epfu-a; Nebukadineza kwolihu l'oshi ęka ọ nọ; ęka ọ hūmaru iphe, dū iya biribiri. Ọ sụ ndu agbazijeru iya olu: “?Tọ būnu-a ụmadzu ęto bę e keru ęgbu chie l'ọku-a?”

Ephe sụ iya: “Ee eze; ọ kwa iya-a.”

²⁵ Ọ sụ phę: “Unu lenu! Mu hūmaru ụmadzu ęno, e keduru ęgbu, aghapherọ g'ọ dū phę l'ime ọku ọbu; ọphu ọ dudu iphe, mekaru phę nū. Onye ọphu kwe phę ęno dū ęę nwa agwa!”

Nebukadineza ekele Chileke ekele

²⁶ Tọbudu iya bụ; Nebukadineza bya akpīritaru l'ọnu oke ọku ono, enwu phoophoophoo ono bya araa ya arara sụ: “Unubę Sheduraku; waa Mishaku; yęe Abedinego; unubę ndu ęjeru Chileke, bụ Ọkalibe-kangokotaru-nū ozi; unu fūtarawo-o! Unu byawarọ l'ęka-o!”

Ọ būru iya bụ lę Sheduraku; yęe Mishaku waa Abedinego eshi l'ọku ono lufuta. ²⁷ Iphe, bụkpoo ndu ono, nweru okwa ono; mbụ ndu nọ-chiru ęnya eze; mę ndu-ishi lę mkpukpu; mę ndu ọphu okwa phę tsotaru ndu-ishi lę mkpukpu; mę ndu mgbazi ibe eze ono g'ephe ha zeru gidigidi bya asọ-pee phę mgburugburu. Ephe hūma l'ọku ta adudu iphe, o meru ndu ono l'ęhu; ọphu o ketaduru g'ọ ka mma l'ọo ęgbushi phę; ọphu ọ dudu iphe, ọku meru uwe phę; ọphu ephe eshikpọdanu ęnwuru ęnwuru.

²⁸ Nebukadineza sụ: “Mu ekele Chileke kę Sheduraku; waa Mishaku; yęe Abedinego ekele; mbụ Chileke, yeru ojosi iya; ọ bya adzọta ndu-osi iya, bụ ndu kweru nkiya; woru ekemu, eze tūru hua l'alị; bya eworu ishi ndzụ phę tūa; mę o -beta ọphu ephe e-woru ozi jeeru; ọzoo woru ęja baarụ iphe ọzo, abudu Chileke phę. ²⁹ Nta-a bę ekemu mu

atù bû; g'ôha l'ophu; mēkpoo iphe, bûkpoo ndu alì, nōnu; mē ôhamoha, opfu-alì phē dūgbaa iche iche; onye pfubyiru Chileke kē Sheduraku; waa Mishaku; yēe Abedinego; l'ēgbua onye ono bōkashia; woru ùlo iya mee ikpōzu; noo kēle ô tō dūedu iphe ôzo, a-dù ike adzōta nemadzù ēgube-a, Chileke dzōtaru-a!"

³⁰ Ô bûru iya bû l'eze abya apalia ôkwa Sheduraku; yēe Mishaku; waa Abedinego; mee phē; ēphe kabaa shii l'alì ndu Bâbilōnu.

4

Nrwō k'ēbo, Nebukadineza rwōru

¹ Ôwa-a bû ozi, mûbe eze, bû Nebukadineza l'ezi g'ē zidzuru ôha l'ophu; mēkpoo iphe, bûkpoo ndu alì, nōnu; mē ôhamoha, opfu-alì phē dūgbaa iche iche lē mgboko mgburugburu:

"G'ēhu dūkwa unu guu dūa k'etsutsu iya!

² "Ôotso mûbe Nebukadineza ütso gē mu dooru unu iphe-ôhumalenya; mē iphe, dū biribiri, Chileke, bû Ôkalibe-kangokōtaru-nū meru mu.

³ "Iphe-ôhumalenya Chileke parù ēka.

Tēme ô dūkwapho oke ebvu; mbù iphe, dū biribiri, oomeje.

Eze, ô bû bē ôo-bûru jasù l'ojejoje.

O je aburu ishi;

e -shi l'ôgbo sweru ôgbo.

⁴ "Sù-a; mûbe Nebukadineza nōro tūсарu ēhu l'ime ùlo mu; ēku nōdu abyaru mu kùgbukugbu. ⁵ Mu rwōru nrwō, mu rwōchaaru ndzù gūhu mu. Lē gē mu zē l'eli iphe-azēe mu bē iphe, abyaē mu phō l'ôriri; mē iphe, mu aphù l'ôphulenyà yeru mu ebvu. ⁶ Ô bûru iya bû lē mu abya atù-a ekemu sù g'a tūko ndu maru iphe l'alì ndu Bâbilōnu chītaru mu g'ēphe kōoru mu ishi nrwō ôbu. ⁷ O be gē ndu jibya; mē ndu emeje ômamanshi; mē ndu maru ēnya kpokpode; mē ndu karù akaka wūru bya; mu bya ezeeru phē nrwō ôbu; ôphu ēphe adūdu ike kōoru mu iphe, ishi iya bû. ⁸ O be l'ikpazù iya; Danëlu bya abya l'iphu mûbe eze; mu bya ezeeru iya nrwō ôbu. Danëlu ono bē a gūru Beluteshaza. Ô bûru agwa mûbe eze bē a gūru iya ono; tēme unme k'agwa ôphu dū nsō nōdu iya l'ēhu.

⁹ "Mu sù iya: 'Beluteshaza; onye-ishi ndu jibya. Mu mawaru l'unme k'agwa, dū nsō bē dū ngu l'ēhu; ôphu ô dūdu iphe, e domiru edomi, atsuje ngu l'ēhu amaru. Ôwaa bē bû nrwō, mu rwōru. Jiko kōoru mu rō ishi iphe, ô bû. ¹⁰ Wakwa iphe, mu hūmaru êka mu zē azēe l'iphe-azēe mu bû ôwa-a: Mu jeshiaru ele ēnya; mu hūma oshi, pfuru l'echi mgboko gēdegēde. Oshi ôbu paa ephekerephe ephekerephe. ¹¹ Oshi ono vua bya ajaa àjàjà shihu ike shingushingu kpō. Eli eli iya je asù-pfuru l'igwe; mgboko l'ôphu hūma-dzuru iya. ¹² Èkwo iya nōdu ama ntūmatu; tēme ô mja deru yēkete; mbù lē mebyi iya suerupho ndiphe l'ôphu eriri. Ô bûru lē mkpula iya bē anù, bu l'ēgbudu atūkoje nōdu; l'ookpuchikōta phē; ēnu, ephe l'eli bugbaaru l'ēkali iya. Iphe, bûkpoo iphe, e meru dobe lē mgboko bûru akpuru iya bē ēphe tūkoru eri.

¹³ " 'No iya; mu zē azēe l'iphe-azēe mu ono; mu hūma onye-nche bya aburu onye dū nsō. O shiēpho l'igwe lūfuta. ¹⁴ Ô raa ya arara rashia ya ike sù: "Gbutsua oshi ono egbutsu; kōshia ya êkali. Chishia ya êkwo; tūkashia akpuru iya nanūnanu. G'anù, kuru iya lē mkpula wūkashihukwa; ēnu, bugbaa ya l'ime ephekashihukwapho! ¹⁵ Obenu l'upfu iya; yēle ôgbarabvu iya bē aa-ha l'alì; ri-phua ya ēgbirigba-igwē; yēe k'oniyirubvu; parù iya haa l'ēka ono gē yēe ēswa, nō l'ēgu tūa ya. G'iji, shi l'igwe kwaa kpua ya. G'ô je gē yēle anù-ēgbudu tūa ya l'ime ēgbudu, dū lē mgboko. ¹⁶ G'e wofu iya egomunggo kē nemadzù; woru egomunggo anù-ēgbudu woru nū iya. G'ô nōo egube ono gbiriri jasù apha ēsaa awūa ya l'eli. ¹⁷ Ndu tūru ekemu-a bû ndu nche; ô bûru ndu dū nsō sūru l'onoo g'ôo-dū bû onoya. Ô kwanù iya bû g'iphe, bû ndu nō ndzù amaru lē Ôkalibe-kangokōtaru-nū bû onye ndu eze ndiphe mgburugburu nō l'ēka; ô bûru onye Chileke tūru obu iya onyo k'anūnu iya bē ôo-nūje iya; m'obeta ô bûru onye ēnya kachakpoo alwalwa l'unwu-eliphe l'ôphu."

¹⁸ " 'Sù-a; noo nrwō, mûbe Nebukadineza rwōru bû ono. Ô bûru gē gūbedua, bû Beluteshaza kōwaro iphe, ishi nrwō ono bû. Noo kēle ô tō dūdu mē onye lanù lē ndu maru iphe l'alì-ēze mu, dūru ike kōoru mu iphe, ishi iya bû. Obenu l'ii-dù-a ike; kēle unme k'agwa ôphu dū nsō bē nō ngu l'ēhu.'

Ishi nrwō ono

¹⁹ “Mu pfuchaa iphe ono; ọ tufu Daneļu ẹhu; bya akpoo ya opfu. Daneļu ono bụ onye a gūru Beluteshaza. Mu sū iya; ‘Beluteshaza; gē nrwō ọbu; ọzo ishi iya ta atufushi ngu rọ ẹhu ẹgube ono!’

“Beluteshaza sū: ‘Nnajiuphu mu; gē nrwō-a vūchiaru ndu ị dū ashị l’nya! G’ishi nrwō ono mechia l’ẹhu ndu ohogu ngu! ²⁰ Gube eze; oshi ono, ị humaru, vutaru bya ajaa àjàjà shihu ike shingushingu kpọ ono; eli eli iya je asū-pfuru l’igwe; mgboko l’ophu hūma-dzuru iya; ²¹ ẹkwo iya nọdu ama ntumatu; tẹme ọ mja deru yekete; mbụ lẹ mebyi iya sūerupho ndiphe l’ophu eriri; ọ buru lẹ mkpula iya bẹ anụ, bu l’ẹgbudu atukoje nọdu; l’o kpuchikọta pẹ; nwekwarupho ẹkali, sūru k’ophu ngu, ephe l’eli kparu ẹpfune l’eli iya. ²² Oshi ono bụkwa gubedua l’onwongu eze. Ọ kwa gubedua vutaru bya adu ọkphehu ẹgube ono. Ọ buru ụdū ngu vuru vutarwua imigwe ono; ị buru eze ọha l’ophu jasū l’eka igwe beru alị beru.

²³ “ ‘Gube eze humaru onye-nche, dū nso, shi l’imigwe futa, byaru bya asū: “Gbutsua oshi ono woru iya mebyishia; ọle g’a hakwaa upfu iya g’o bvuru l’alị; ọgbarabvu iya akwaa l’alị. G’a rị-phua ya ẹgbirigba-igwè; yee k’onyirubvu. Gē yele ẹswa, nọ l’ẹgbudu tūa ya. G’iji, shi l’igwe kwaa kpua ya. G’o je gē yele anụ-ẹgbudu tūa ya l’ime ẹgbudu; gbiriri jasū apha ẹsaa aghata.”

²⁴ “ ‘Sū-a eze; wakwa ishi iya bụ ọwanawa: Ọ kwa iphe, Chileke, bụ Ọkalibe-kangokotaru-nū sūru l’oo-me l’ẹhu gube nnajiuphu mu, bụ eze bẹ ị humaru ono. ²⁵ Aa-chifu ngu l’eka nemadzū anọduje. L’i je gū l’anụ-ẹgbudu eburu. L’e mee ngu l’i taahaa ẹswa g’eswi. Noo ẹka ị-nọdu; iji, shi l’igwe akwaa kpua ngu. L’i nọ ya ẹgube ono apha ẹsaa; jasunupho teke ịi-maru lẹ Ọkalibe-kangokotaru-nū bụ onye ndu eze ndiphe mgburugburu nọ l’eka; ọ buru onye Chileke tūru obu iya onyo k’anūnu iya bẹ ọo nūje iya. ²⁶ Ọ buru ẹgube ono, a tūru ekemu sū g’a haa upfu oshi ono; yee ọgbarabvu iya g’o nọdu l’alị l’eka ono; bụkwapho g’aa-nū-phu ngu alị-eze ngu azu me ị -maerupho l’oo Chileke bụ eze. ²⁷ Ọo ya bụ lẹ-a; gube eze; kwekwa nata idzu-a, mu abya achiru yeru ngu-a! Watakwa eme iphe, pfuru nhamunha gude haa eme iphe-ẹji; l’i wata emeru ndu akpa ẹhu ree gude haa ẹjo-iphe, iimegbabẹ. G’a maru ?ẹhu a-dū ngu guu dūriberu?’ ”

Nrwō Nebukadineza avu

²⁸ No iya; e mechaa; iphemiphe onoya mekọtaepho l’ẹhu Nebukadineza. ²⁹ Lẹ g’a nọchaerupho onwa iri l’ẹbo g’o rwochaaru nrwō ono; ọ nọdu l’oma ụlo ibe eze iya, bụ l’ulo-eli iya, nọ l’alị ndu Babilonu; bya atuko oma ụlo ono tso ru aghaphe. ³⁰ A nonyaa ọ sū: “Unu humawaru gē mkpukpu Babilonu habe shii! Ọ kpoo mbēdua gude ẹka mu kpua ya g’o buru ẹka mu e-buru eburu. Ọ buru ike dū mu nū bẹ mu gude kpua ya; gude goshi g’akpabiri mu habe shii.”

³¹ Ọ kpukwaduru-a iphe ono l’onu epfu; ọ nūma olu-opfu, e shi l’imigwe pfua sū: “Gube eze, bụ Nebukadineza; wakwa iphe, a tū-buru l’ẹhu ngu baa. Ike, i shi gude buru eze bẹ a nataakwaru ngu! ³² Aa-chifu ngu gē gule amadu ta anọhe; g’i je gē gū l’anụ-ẹgbudu buru; g’i je ata ẹswa g’eswi; taa ya nno gbiriri jasū apha ẹsaa awua ngu l’ishi; jasū teke ịi-maru lẹ Ọkalibe-kangokotaru-nū bụ onye ndu eze ndiphe mgburugburu nọ l’eka; ọ buru onye Chileke tūru obu iya onyo k’anūnu iya bẹ ọo-nūje iya.”

³³ Epfupfu, oopfū iya; ọ nwūaru Nebukadineza g’o pfuru. A chifu Nebukadineza l’eka nemadzū anọduje; chiru iya ye l’ẹgbudu; o je atahaa ẹswa g’eswi. Iji, shi l’igwe kwaahaa kpuahaa ya l’ẹhu. Ọ nọo l’ẹgbudu jasū ẹgbushi iya hachaepho l’oshii l’oshii g’ẹba ugo; nvọ ẹka rishichaa ya gē nvọ enu.

Izimanu alwa eze azu

³⁴ “A nọchaepho apha ẹsaa onoya; mube Nebukadineza nọdu l’ẹgbudu ẹka ono palia ẹnya imeli; egomunggo lwaahaa mu l’orū iya. Mu tuahaa Ọkalibe-kangokotaru-nū ẹpha; jaahaa ya ajaja; kwabəhahaa ya ụbvū; mbụ onye ono, nọ ndzū ojejeje onoya.

“Ishi, ọ bụ bẹ ọo-buru
jasū l’ojejeje.
O je aburu eze; e -shi l’ogbo
sweru ogbo.

³⁵ Ọ tọ dudu iphe,
ọ guberu nemadzū,
nọ lẹ mgboko
mgburugburu.

Ọ buru iphe, dū iya ree
bẹ oomejeru unwu

imigwe mɛ ndiphe
l'ophu;
ophu ɔ dudu onye
alo-phu iya ɛka azu;
ophu ɔ buro ke jia ya:
'?Bu gunu meru iphe,
i meru owa-a?'

³⁶ "No iya; egomunggo lwaɛ mu pho l'oru iya; ubvu, mu shi nweru; mɛ akpabiri mu ono lwaphutakotaru mu azu. A wata mu akwabɛ ubvu ozo; g'a kwabɛje onye eze. Ndu shi anɔduje akpo-ziru mu ɔzo; mɛ ndu a maru epha phɛ l'alɛ-eze mu bya achɔo mu hɔma. A bya eworu ike, mu shi gude buru eze nu-phu mu azu; nuɔghata g'o shi du lɛ mbu. ³⁷ Nta-a bɛ mube Nebukadineza ekele eze k'imigwe ekele; bya akwabɛ iya ubvu; bya ekutsekwa iya pho. Iphemiphe, oome pfuru nhamunha bya adukota ree; ozo bu lɛ ndu eku onwophɛ bɛ ɔduje ike kuzeta alɛ."

5

Eka deru iphe l'igbulo

¹ Eze, bu Belushaza bya eshia nri oke obo-iphe bya ezia ndu a maru epha phɛ l'alɛ-eze iya unu umadzu labo l'umadzu ukporo iri. Epha bya adoru tukɔ nguahaa mɛe. ² A ngunyaephɔ mɛe ono; Belushaza karu g'e je achita okoro, e meru lɛ mkpola-ododo; mɛ ke mkpola-ochaa, nna iya, bu Nebukadineza chitaru l'eze-ulo Chileke lɛ Jierusalemu. O zia g'e je achita iya g'ephe gude ngua mɛe; yele ndu ono, a maru epha phɛ ono; mɛ unwanyi, ɔolu alulu; mɛ ndu ophu ɔ to ludu okpobe alulu. ³ E je achitaru iya iphemiphe ono, e meru lɛ mkpola-ododo ono, bu iphe, a chitaru l'eze-ulo Chileke lɛ Jierusalemu; epha gude nguahaa mɛe; mbu yele ndu a maru epha phɛ l'alɛ-eze iya; mɛ unwanyi, ɔolu alulu; mɛ ndu ophu ɔ to ludu okpobe alulu. ⁴ Epha nodu angu mɛe ono ekele agwa ophu e meru lɛ mkpola-ododo; mɛ ke mkpola-ochaa; mɛ ophu a kpuru l'onwirubvu; mɛ ke mgborigwe; mɛ k'oshi; mɛ ke mkpuma.

⁵ A bya ele ɛnya; mkpushi-ɛka nemadzu chafuta bya awata ede iphe l'igbulu; l'iphu ɛka oroku suru l'ulo ibe eze l'ɛka ono. Eze nodu elekpopho ɛka nemadzu ono ɛnya; ɔ nodu ede iphe ono. ⁶ Eze gbachihuepho nchi. Ndu guahaa ya gu-mihu iya; k'ophu ikpere kugbabecharu iya akugbabe; okpa tsukota iya mɛe. ⁷ Eze chishia mkpu su g'e je ekuaru iya ndu emeje omamanshi; mɛ ndu maru ɛnya kpokpode; mɛ ndu karu akaka. Eze su iphe, bukpo ndu mmamiphe ono, nɔ l'alɛ Babilonu ono: "Onye duru ike guta iphe-a, e deru l'igbulu-a bya akoru mu iphe, ishi iya bu bɛ ee-ye uwe mgbalanu, du uswe-uswe; l'a bya anyabɛ iya iyagba, e meru lɛ mkpola-ododo; teme ɔ buru iya aburu onye k'eto lɛ ndu kachaa shii, bu phɛ bu ndu-ishi l'alɛ-a." ⁸ O buru iya bu l'iphe, bukpo ndu-mmamiphe l'alɛ-eze ono abata. Ophu ɔ dudu onye duru ike guta iphe, e deru; ophu ɔ dudu onye duru ike ko iphe, ishi iya bu. ⁹ Ndu kabakpo agu eze; ɔ kabaa agbachihu nchi; ophu ndu ono, a maru epha phɛ l'alɛ-eze iya ono amakpoda iphe, epha e-me.

Eze eku Danɛlu

¹⁰ Eze-nwanyi numa olu eze; yɛe ndu-ishi iya bya abatashia l'ulo ono, a nɔ eri nri obo-iphe ono. O bya abata bya asu: "Gube eze; gɛ ndzu ngu bukwaru ojeje! Gɛ meji ta atofukwa ngu! Ophu i gbachihushi nchi du g'i du ono! ¹¹ L'alɛ-eze ngu-a bɛ o nweru onye unme k'agwa ophu du nsɔ bu l'ɛhu. Teke nna ngu shi buru eze be onye obu shi egoshije lɛ ya nweru egomunggo; buru onye iphe edoje ɛnya; bya aburu onye maru iphe. O buɛpho lɛ mmamiphe iya ha gɛ k'agwa. Nna ngu, bu eze, bu Nebukadineza shi mee ya onye-ishi ndu jibya; mɛ ndu emeje omamanshi; mɛ ndu maru ɛnya kpokpode; mɛ ndu karu akaka. ¹² Noo kele unme ophu duɔgharu ree ɛka nɔ iya l'ɛhu. Iphe nodu edoje iya ɛnya ree; teme o nweru egomunggo, e gudeje ako iphe, nrwo bu. A -tua ilu l'o ko iphe, e pfuru. Iphe, atsu l'ɛhu l'o goshi g'ee-me iya; mbu Danɛlu. Iphe, eze guru iya bu Beluteshaza. Oo ya bu; g'e je ekuu Danɛlu g'o bya akoo iphe, iphe-a bu."

¹³ E je ekunaa Danɛlu; o bya apfuru l'iphu eze. Eze bya asu Danɛlu: "?O kwa l'i bu Danɛlu; onye yi lɛ ndu nna mu, bu eze kpuru lɛ ndzu eshi l'alɛ ndu Jiuda? ¹⁴ Mu nɔmaru ɔdu ngu; l'a suru l'unme k'agwa ophu du nsɔ nɔ ngu l'ɛhu. A suru l'i kwaru ɛnya; iphe nodu edoje ngu ɛnya; teme i maru okpobe mmamiphe. ¹⁵ Ndu mmamiphe mɛ ndu emeje omamanshi bɛ e jewaru ekuaru mu g'ephe bya agua iphe-a, e deru l'ɛka-a; ko iphe, ishi iya bu; ophu epha adudu ike ko ya. ¹⁶ Mu numa l'ijikoje iphe, adudu onye maru iya nu; teme iphe, tufuru ehu nodu edoje ngu ɛnya. Oo ya bu lɛ-a; ɔ -buru l'i duru ike guta iphe ono, e deru l'ɛka ono; kporu mu iphe, ɔ bu; l'e ye ngu uwe-mgbalanu, du

uswe-uswe; l'a nyabɛ ngu iyagba, e gude mkpɔla-ododo mee; tɛme l'i buru onye k'ɛto lɛ ndu kachaa shii, bu phɛ bu ndu-ishi l'al'i-a."

Ikpe Chileke

¹⁷ Tɔbudu iya bu; Danɛlu bya eyeeru eze ɔnu sɔ iya: "G'iphe-oma ngu duru ngu ro! Woruro obunggo, i gege ebu mu bua onye ɔzo! O lɛ ɔ too kpɔshidu gɛ mu ta aguru gube eze iphe ono, e deru edede ono. Mu -guchaa ya; mu akooru ngu iphe, e deru obu.

¹⁸ "Sɔ-a eze; Chileke, bu ɔkalibe-kangokotaru-nu meru nna ngu, bu Nebukadineza eze; bya emee ya; ɔ paa ɛka; bya emee ya; ɔ du biribiri; bya adu ubvu l'ɛnya. ¹⁹ Eshinu ɔ nuru iya ɔkwa, ha shii ɛgube ono; bɛ ɔ nuru iya ɔha l'ophu; mɛ ndu al'i, nonu; tɛme ndu opfu-al'i phɛ dugbaa iche iche shi anɔduje anma pyaapyaapya l'iphu iya; atsɔ iya ebvu. Onye ɔ du iya g'o gbua l'o gbua; onye ɔ du iya g'o dobe ndzɔ; l'o dobe iya ndzɔ. Onye ɔ du iya g'o palia ɔkwa iya l'o palia ya; onye ɔ du iya g'o mee g'o buru onye ɛnya lwaru; l'o mee ya. ²⁰ O be teke etse etsetse bahuru iya l'obu; o gude eku-onwonye swichia obu; a chifu iya l'aba-eze; bya anafu iya ubvu, e shi akwabeje iya. ²¹ A chifu iya l'eka nemadzu anɔduje; bya anu iya egomunggo anu-ɛgbudu. ɛphe lɛ nkafu-igara-ɔswa je aswajhaa ɔswi. ɔ taahaa ɛswa g'eswi; iji mgboko wata iya awu ɛhu; gbiriri jasɔ ɔ bya amaru lɛ ɔkalibe-kangokotaru-nu bu onye ndu eze ndiphe mgburugburu no l'ɛka; tɛme ɔ buru onye Chileke turu obu iya onyo k'anunu iya bɛ ɔonuje iya.

²² "Sɔ-a; gube Belushaza, bu nwa iya bya afuta; bya atuko iphemiphe ono makotaru; ophu i kuzetakwarupho onwongu. ²³ I gbeshi bya asu lɛ gu lɛ Nnajiuphu ophu bu l'imigwe suru atutu. E je achitaru ngu okoro l'eze-ulo iya; unu gude nguahaa mee; mbu gu lɛ ndu a maru epha phɛ l'al'i-eze ngu; mɛ unwanyi, iilu alulu; mɛ ndu ophu i ti ludu ɔkpobe alulu. Unu nodu angu mee ono ekele agwa ophu e meru lɛ mkpɔla-ododo; mɛ kɛ mkpɔla-ɔchaa; mɛ ophu a kpuru l'on'yirubvu; mɛ kɛ mgborigwe; mɛ k'oshi; mɛ kɛ mkpuma; mbu agwa ophu ata aphudu uzo; ophu ɔonudu iphe; ophu ɔ dudu iphe, ɔ maru. Obenu lɛ Chileke ophu bu iya gude ndzɔ unu; tɛme iphemiphe, unu eme buru iya bɛ ɔ du l'ɛka; bɛ unu ta akwabeduru ubvu. ²⁴ ɔo ya ziru mkpushi-ɛka ono ɔ bya edee iphe-a, e deru-a.

²⁵ "Waa iphe, e deru baa: MENE; MENE; TEKELU; PERESINU. ²⁶ Iphe, ɔ bu baa: MENE bu iphe, ɔ bu bɛ bu lɛ Chileke guwaru mboko, ii-buru eze ɔgu; bya emee g'o jeberu nno. ²⁷ TEKELU buru iphe, ɔ bu bɛ bu l'o turu ngu l'iphe, aatuje iphe; i dapehu. ²⁸ PERESU bu iphe, ɔ bu bɛ bu l'al'i-eze ngu bɛ e kehawaru ɛbo; woru nanu nu ndu Midiya; bya eworu ophuu nu ndu Peshiya."

²⁹ ɔ buru iya bu l'eze, bu Belushaza abya atua ekemu; a bya achita uwe-mgbalanu ono, du uswe-uswe ono gude kwaa Danɛlu akwa; a bya achita iyagba, e gude mkpɔla-ododo mee woru nyabɛ iya. A ra ya arara sɔ l'oo ya buwaa onye k'ɛto lɛ ndu-ishi l'al'i-eze ono l'ophu. ³⁰ ɔ buru l'enyashi ono bɛ e gburu eze ndu Babilonu ono, bu Belushaza. ³¹ Dariyosu bu onye Mediya bya aburu eze nochia ɛnya iya. Teke ono bɛ Dariyosu ono nowaru ukporo apha ɛto l'apha labo.

6

Ejo idzu, a chiru Danɛlu

¹ Eze, bu Dariyosu bya elechaa ɛnya; ɔ du iya ree ememe. ɔ bya ahota ukporo umadzu ishii bya anuchaa phɛ ɔkwa; mbu bya asu g'o buru phɛ a-nodu anochi ɛnya iya l'al'i-eze iya l'ophu. ² ɔ bya ahota ndu-ishi umadzu ɛto doberu phɛ; Danɛlu yiru lɛ ndu k'ono. ɔ buru umadzu ɛto ono bɛ umadzu ukporo ishii pho abyaje akooru iphe, eme l'ibiya ophu ɛphe bu ishi iya; ɔo ya bu g'o to du iphe eze ophu e-te ɔkpa. ³ Danɛlu ono bya aburu onye kakota ike lɛ ndu no-chiru ɛnya eze; mɛ ndu-ishi phɛ. Noo kele unme, no iya l'ɛhu bu unme, kakota shii. Eze meahaa gɛ ya mee ya onye a-buru ishi l'al'i-eze ono l'ophu l'ophu. ⁴ Tɔbudu iya bu; ndu no-chiru ɛnya eze; mɛ ndu-ishi phɛ ono g'ɛphe ha choahaa ɛka ɛphe a-gbabe ɔkpa chota iphe, ɛphe a-guru nu Danɛlu l'o meru; ophu ɔ dudu iphe, ɛphe humaru, o meru. Ophu ɔ dudu mkparwu, ɛphe humaru iya l'ɛhu; kele ɔ bu onye e gude ire iya ɛka; ophu oomedu mkparwu; tɛme ophu oowedu ozi iya gbegele-gbegele. ⁵ ɔ buru iya bu lɛ ndu ono asu: "ɔ to dukwa iphe, anyi byaru ahuma guru nu nwoke-a; gbahaepho l'anyi zoru ɔkpa laa l'ekemu, duru ye lɛ Chileke iya."

⁶ No iya; ndu no-chiru ɛnya eze; mɛ ndu-ishi phɛ ono g'ɛphe ha bya achia idzu lanu bya ejepfu eze lɛ asu iya: "Gube eze, bu Dariyosu; nodukwa ndzu ojeje! ⁷ Iphe, bukpo g'a ha buru ndu-ishi l'al'i-eze ngu; mɛ ndu-ishi mkpukpu l'ɛnya iya l'ɛnya iya; mɛ ndu no-chiru ɛnya eze; mɛ ndu-ishi mgbazi; mɛ ndu ophu ɔkwa phɛ tsotaru ndu-ishi mkpukpu tukokwaru g'anyi ha chia idzu sɔ gɛ gube eze tua ekemu mee ya g'o shihu ike; sɔ g'o to dukwa onye a-rwo Chileke iphe; ɔzoo agwa; ɔzoo nemadzu; a -gufukwa

gubedua. G'e mee ya nno ụkporo abalị l'abalị iri. Onye meru iya nụ g'e chie ya l'ogba oduma. ⁸ Eze jiko tụa ekemu oḅu ye ẹka l'ẹkwo iya; mee ya meshia ya ike g'ọ tọ gbanwe agbanwe, bụ iya bụ g'ekemu ndu Midiya waa Peshiya aduje, adudu onye agbanweje iya agbanwe." ⁹ Oo ya bụ; eze, bụ Dariyosu byanụ bya atua ekemu; dee ya l'ẹkwo; bya ebyia ẹka l'ẹkwo oḅu.

Danẹlu l'ime ogba Oduma

¹⁰ Danẹlu maerupho l'eze yewaru ẹka l'ẹkwo; ọ bahu l'ulo iya, bụ ẹka e yeru windo l'ulo eli iya; windo ono bẹ gharu iphu l'uzo Jierusalemu. Ọ nọdu egbushije ikpere l'ime ulo ẹka ono pfuru nụ Chileke kele iya ekele ugbo ẹto mbọku-mbọku, bụ iphe, o shi emejehawaa. ¹¹ Ọ bụru iya bụ lẹ ndu ono awuru l'odze je ahuma Danẹlu l'ẹka oopfu anụ Chileke g'o yeru iya ẹka. ¹² Ẹphe bya awupfu eze je anyataru iya ekemu iya ono sụ iya: "Gube eze! ?Ọ kwa l'i yeru ẹka l'ẹkwo pflushia ya ike sụ l'onye rworu agwa; ozoo nemadzu iphe, a -gufukwa gube eze; l'ime ụkporo abalị l'abalị iri-a; g'e chie ya l'ogba oduma?"

Eze sụ: "Iphe, mu pfuru damokwaru gẹ mu pfuru iya, bụ iya bụ ekemu ndu Midiya yee Peshiya, adudu onye agbanweje iya agbanwe."

¹³ Ẹphe pfuru l'iphe eze sụ: "Danẹlu ono, yi lẹ ndu a kpuru lẹ ndzụ l'alị Jiuda ono; ta angakwaru gube eze nchi; ophu ọkpakwa ishi kẹ l'i turu ekemu ye ẹka l'ẹkwo; ọ nọdu anodujele-a ekpe ekpere akpo ẹto mbọku-mbọku." ¹⁴ Eze numaepho iphe ono, ẹphe epfu ono; iphe ono, o meru ono turwaa ya ọkpoma. O meahaa g'ọ nafuta Danẹlu. Ọ chokashia uzo iya jasụ nchi nọdu abya ejihu; ophu ọ dudu ophu meru nụ.

¹⁵ Ndu ono byakwa awuru l'odze bya ejepfu eze je asụ iya: "Gube eze; nyatakwa g'ekemu ndu Midiya yee ndu Peshiya dū; l'eze -tụ-buwaa iphe, oo-me; ozo l'ọ turu ekemu bẹ a taa gbanwejekwa iya agbanwe."

¹⁶ Eze tunaa ekemu; e je egude Danẹlu kpuru bya bya echie l'ogba oduma. Eze sụ Danẹlu: "Jiko gẹ Chileke ngu onye jibaru ẹja mkpürumkpuru dzokwaa ngu!"

¹⁷ A bya eswita oke mkpuma gude swichia onu ogba oḅu. Eze bya ebyia ya ẹka echie-ẹka iya; bya ebyia ya echie-ẹka ndu a maru ẹpha pẹ l'alị-eze iya; g'ọ tọ dū iphe, aa-gbanwe agbanwe lẹ ndzụ Danẹlu. ¹⁸ Eze tugba; ọ bụru iya ala ibe iya. Ọ nọkota ẹnashi ono; ophu o riduru nri; ophu ọ dudu onye kuru nkwa kpengu l'iphe iya k'eeme iya ẹhu-uto. Ophu ọ dudu ike kuru mgbenya.

¹⁹ Swichechero; eze kwolihu gharu oso je l'onu ogba oduma ono. ²⁰ Ọ byarwutaepho ogba ono, e chieru Danẹlu ono ntse; o gude olu aphụ chia mkpu sụ Danẹlu: "Gube Danẹlu; onye-ozị Chileke ophu dzu ndzụ! Chileke ngu ono, jibaru ẹja mbọku-mbọku ono; ?ọ duru-a ike dzoọ ngu l'ẹka oduma?"

²¹ Danẹlu sụ eze: "Gube eze; nọdukwa ndzụ ojeje! ²² Chileke mu yekwaru ojozi iya; ọ bya apyichishia oduma ẹka l'onu; ophu ọ dudu ophu kpakpooru mu nụ mẹ nvo; kele ọ tọ dudu iphe, ọo-sụ lẹ mu mejeru iya; ophu ọ dudu iphe, mu mejeru gube eze."

²³ Ẹhu gbẹ teke ono tsọahaa eze uto; tsoshiahaa ya ike. Ọ karu sụ g'e kufuta Danẹlu l'ogba ono. A bya ekufuta Danẹlu l'ogba oḅu; ophu ọ dudu iphe, laru iya mẹ nvo; kele Danẹlu dakobeerupho Chileke iya.

²⁴ Eze tụa ekemu; e je achita ndu ono, gbapheru Danẹlu ono; bya achiru ye l'ogba oduma; mẹ unwu pẹ; mẹ unyomu pẹ. Ophu oduma ono ekwekpọdanu g'ẹphe rwua oḅu ogba ono. Ọ wochaa pẹ kpokokongu; labushia anụ pẹ; gwachaa okpu pẹ yogiri yogiri.

Dariyosu ekweta lẹ Chileke Danẹlu bụ iphe

²⁵ Tọbudu iya bụ; eze, bụ Dariyosu bya edeeru oha l'ophu ẹkwo; bya edeeru ndu ali, nonu; mekpoo ohamoha; opfu-alị pẹ dughbaa iche iche l'alị ono mgburugburu sụ:

"G'ehu dukwa unu guu dya k'etsutsu iya!

²⁶ "Nta bẹ mu turu ekemu sụ-a: 'G'onymonye nọ l'ekameka l'alị-eze mu-a l'ophu l'ophu tsukotajekwa Chileke Danẹlu ebvu; kwabẹ iya ubvù!

" 'Noo kele ọo ya bụ Chileke

ophu dzu ndzu;

bya aburu Chileke,

a-nodu jasụ l'ojeje.

Alị-eze iya ta adudu onye

byaru emebiyi iya

emebiyi.

Ọ bụru iya a-buru eze

jasụ l'ikpazu.

²⁷ Onafutaje nemadzu;

teme ọ nọdu abujeru
nemadzu ọgbata.
Oomeje ọhumalenya;
bya emekwapho iphe,
du biribiri l'imigwe
me l'eliphe.
Ọ dzọtaru Danẹlu l'eka
oduma.' "

²⁸ Ọo ya bu; upete gbakpoperupho Danẹlu teke ono, Dariyosu bu eze; yele teke Sayirosu, bu onye Peshiya bukwapo eze.

7

Danẹlu aphụ ọphulenyà

¹ O be l'apha mbu, Belushaza bu eze ndu Babilonu; Danẹlu bya arwo nrwo; teme ọ buhukwarupho ọphulenyà, byaru iya l'ishi l'eka ọ ze azee eku mgbenya. Ọ gbeshi bya atukoepho iphemiphe ono, ọ rwo ru le nrwo ono dekota l'ekwo.

² Waa iphe, Danẹlu ono pfuru baa: Mu aphụ ọphulenyà l'enyashi; mu bya ele enya; mu huma pherephere, shi l'uzo eno, du l'igwe l'eka ọoswo-re l'oke eze-enyimu. ³ Oke anu eno, adudu ọphu ye ibe iya gba nanu shi l'ime eze-enyimu ono nyifutagbaa.

⁴ "Ke mbu du g'oduma; ole o nwegbaaru nku, dugbaa ge k'ugo. Mu nodu elekpe ya pho enya. A bya akwashia ya nku ono. A bya apalia ya l'ali pfube apfube. O gude okpa labo pfuru ge nemadzu. A bya eworu obu nemadzu ye iya l'ime.

⁵ "Anu kebo pfukwaru mu pho l'iphu. Ono du g'ejo anu-egbudu, bu biye. A bya apalia yebedua mgbureku lanu. Egara-iphe du eto ghashihu iya l'onu; phachaaru iya apharu l'eze. A su iya: 'Gbalihu; taa anu, ha shii!'

⁶ "Ono bvuchaa; mu jeshia ele enya; anu ozo pfuwaru mu l'iphu. Ono du g'agu. O le o beru l'okpuru iya; o fua nku eno, dukotaepo ge nku enu. Anu k'ogiya-a nweru ishi eno; teme ọ buru iya be a nuru ike g'ọ buru ishi.

⁷ "E mechaa ono; l'ọphulenyà ono, mu aphụ l'enyashi ono kpọekwapo; mu jeshia ele enya; anu ọphu kwe iya eno pfuwaru mu l'iphu. Ono nodu anyi ishi edzu; teme ọ nodu eye ebvu; teme ọkphehu paa ya eka. Eze iya dugbaa ke phengara-phengara bya adugbaa g'igwe. O nodu avuje anu onye ọ bu ye ya kpatakpa; gude okpa zo ọphu phoduru nu pyakapyaka. Ono te eyetakpodaru ndu ọphuu ililekpo; teme yebedua nweru mpu iri.

⁸ "Mu nodu arikwadu ke mpu ono; ọ nodu mu l'iphu futa mpu ozo, ha nwanshi. Ọ buru l'echilabo mpu ono g'ọ ha be o futaru. Mpu eto shi le ke mbu pho nwofu l'iphu iya. Nwa mpu nshii ono fua enya, du ge ke nemadzu; bya efua onu, etu onwiya epha.

⁹ "Mu nodu elekpọekwapo enya:

"A bya eworu aba-eze bvube.

Onye ono, bu O-shi-l'ichee
bya asugaru iya.

Uwe iya nodu acha
pemu pemu
g'aka-mini-sunoo.

Egbushi, no iya l'ishi nodu
acha phuuphuu g'iji
aturu ocha.

Oku nodu enwu
phoophoopho
l'aba-eze iya ono.

Mbu okpa aba-eze ono
bukotaru oku,
enwu enwunwu.

¹⁰ Oku nodu aso gborogboro
ge nggele shi iya l'iphu
asofuta.

Unubuku nodu ejeru iya ozi.
Unu iri ugbo unu iri ozo
pfuru iya l'iphu.

A bya anu-zia k'ikpe;
a bya ekpuhashia ekwo.

¹¹ “Mu nõdu elekpõekwapho; eshinu nwampu phõ etukpõekwapho onwiya epha; mu nõdu elekpõepho ɛnya jasõ e woru anõ ono phũa; bya eworu ogwe iya mebyishia woru chie l’õku ono, enwu phoophoophoo ono. ¹² A natachaa anõ õphuu g’ephe ha ali-eze phe; õle a hakwanũru phe g’ephe dzuru ndzũ kpõbaa nwũpfu.

¹³ “Mu nõdu aphũ õphulenyã l’enyashi ono; mu jeshia ele ɛnya; õ dũwaru onye õphu, dũepho gẽ Nwa ndiphe, gude urwukpu shi l’igwe eje abya. O bya abyarwuta l’iphu O-shi-l’ichee ono; e duru iya durwua ɛka ono gẽdegede. ¹⁴ E mee g’o nweru ali-eze; bya adũ biribiri l’enyã; tẽme emee ya õ buru eze. Oha l’õphu; mẽ ndu ali, nõnu; mẽ onyemonye, shi l’õhamoha, õpfu-ali phe dũgbaa iche iche nõdu abarũ iya ɛja. Ali-eze iya dũepho jasõ l’õjeje; õphu õ byadu l’abvũ abvũvũ õphu; õphu uswe-ɛka õ bũ eze abũdu ɛgube iya õphu ee-mebyi emebyi.”

Iphe, nrwõ ono bũ

¹⁵ “Tõbudu iya bũ; õ bya atsũahaa mũbe Danĕlu l’ẽhu. Ophulenyã ono, mu aphũ ono nõdu agbakashi mu ẽhu. ¹⁶ Mu bya ejepfu onye lanũ l’ime ndu pfũru l’ɛka ono je asũ iya g’õ kõeshikwaru mu iphe, iphe ono bũkpoo abũbu.

“O bya epfuaru mu iya; bya akõoru mu iphe, bũ ishi iphemiphe ono. ¹⁷ O sũ mu lẹ-a: ‘Oke anũ ɛno ono bũ ndu eze ɛno, l’e-mechaa dũ l’eliphe-a. ¹⁸ Obenu lẹ kẹ Okalibe-kangokõtaru-nũ l’e-mechaa natachaa ali-eze ono nwõwarũro jasõ l’õjeje; mbũ l’õo-nõduwa iya r’õka jasõ lẹ tuutuutuu lẹ mĩimĩimii.’

¹⁹ “Mu meahaa gẽ mu maru iphe, anũ k’eno ono bũkpoo abũbu, bũ õphu eyetakpõdaru ndu õphuu ililekpõõ; tẽme õ nõdu anyĩ ishi ɛdzu; anũ õphu nweru eze, e meru l’igwẽ; nvõ iya buru onyirubvu; anũ õphu atajẹ onye õ bũ yee ya pyaapyaã taa tafũ; gude õkpa zõõ õphu phõduru nũ tõtõtoli. ²⁰ Mu mekwaphõ gẽ mu maru kẹ mpu iri ono, dũ iya l’ishi ono; yee kẹ nwampu õphu nõnyaaru nũ bya akpofuta; mpu ɛto lẹ ndu õphu dũhawaanu nwoshihu iya l’atatiphu; mpu õphu nweru ɛnya bya enweru õnu, etu onwiya epha; tẽme õ kachaa nwibe iya akpabiri. ²¹ Mpu ono bẹ mu elekpõepho ɛnya; õ nõdu etso õgu bya alwũ-kpẽe phe phõ; ²² jasõ O-shi-l’ichee rwua bya eworu ikpe bua; haarũ ndu-nso kẹ Okalibe-kangokõtaru-nũ enge. O buru teke ono bẹ ndu-nso byaru bya atũko ali-eze l’õphu nwokõtaru.

²³ “No iya; õ buru iphe, õ pfũru iya baa: ‘Anũ k’eno ono bũkwa ali-eze k’eno, l’emechaa dũ l’eliphe. Ono taa dũdu g’ali-eze ndu õphuu ililekpõõ. Eliphe mgburugburu bẹ õo-vũ kpatakpata; zõõ ya tõtõtoli; gwee ya uji. ²⁴ Mpu iri ono bũ uzi umadzu iri, a-bũchaaru eze l’ime ali-eze lanũ ono. Ephe -bũchaa eze; onye eze õzo abata l’õkwa. Onye k’ono taa dũdu gẽ ndu õphuu. Yẽbedua a-lwũ-kpe ndu eze ɛto. ²⁵ Oo-nõdu epfũtõshi Okalibe-kangokõtaru-nũ; tẽme l’õokpakwapho ẽhu. L’õ kukebechaa ẽhu eme gẽ ya e-me gbanwee mbõku; bya agbanwee ekemu. L’a parũ haa ya l’eka õgho lanũ; yee ugbo labõ; waa mkpirikpu iya. ²⁶ E -mechaa l’a bya anõ-zia k’ikpe; l’a bya anata iya ike iya ono mebyishia. Ike taa dũbaedu iya jasõ l’õjeje. ²⁷ Tõbudu iya bũ l’a bya eworu ali-eze ono; mẽ õkwa-eze; yee akpabiri ali-eze, nõkõta l’eliphe l’õphu woru yee ndu-nso l’ɛka; mbũ ndu ono, bũ phe bũ ndibe onye ono bũ Okalibe-kangokõtaru-nũ ono. Onye ono bẹ abũbu, õ bũ eze l’a-nõ ojeje; tẽme iphe, bũkpoo ndu bũkõta ishi a-nõdu abarũ iya ɛja emekwaphõ iphe, õ pfũru.’

²⁸ “Noo ɛka iphe õbu jeberu bũ onoya. Mbẽdua, bũ Danĕlu riẽ ya phõ l’õriri; mejĩ nõdu atõfue mu phõ mebyi atõfũ. Mu gbachishihuchaa nchi. Mu woerũpho iphemiphe ono suchia l’ime õkpoma mu.”

8

Danĕlu ahũma ebili yee mkpi l’õphulenyã

¹ O be l’apha, kwe Belushaza apha ɛto, õ shi bũtaru eze ndu Bábilonu; mũbe Danĕlu byakwa bya aphũa õphulenyã yekwarũ õphu mu phũhawaru. ² Mu bya ele ɛnya l’õphulenyã ono; mu nõduwaa lẹ Susa, bũ ishi mkpukpu, nõ l’ali ndu Elamu. O buru ɛka mu nõ l’õphulenyã ono bũ lẹ mgboru nggele Ulayi. ³ Mu bya apalia ɛnya jeshia elele; ebili, furu mpu labõ, pfũwaru mu l’iphu. O pfũwaru l’agũga nggele ono; mpu iya dũchaa kẹ phengara-phengara. Mpu ono nanũ ka nwibe ya shii l’ogologo; tẽme õ buru ono ka ogologo ono futakperu azũ. ⁴ Mu nõdu elekpõepho ebili ono ɛnya. O nõdu eme ɛna. O -pfũru laa l’ũzo ɛnyanwu-arĩba; l’õ pfũru laa l’ũzo isheli; pfũru laa l’ũzo ndõhali. Ophu õ dũdu anũ, dũru ike kpafũ iya l’iphu; õphu õ dũdu õphu a-dũ ike anafũ iya iphe, õ gude. O bũerũpho iphe, dũ iya ree bẹ oomeje; tẽme õ paa ɛka apaa.

⁵ Noo ya bũ; mu gudekwadũ-a arĩ k’ono; a bya ele ɛnya; mkpi shiẽpho l’ũzo ɛnyanwu-arĩba chafũta; tũkoepho mgboko l’õphu awũgha awũgha kẹ wugelengu-wugelengu; õphu õkpa erwudu iya ali. Mkpi õbu fua mpu, ha shii; mbũ woru mpu fua lẹ mgbaka

ęnya iya. ⁶ O byatashja ebili mpu labo pho l'iphu; mbu ophu mu shi huma, pfuru l'aguga ngele pho. O nodu aba mba ehuka ehuka. O nodu echije ebili ono o-chi-too gude nno chifuchaa ya mpu labo onoya. Ophu ike apfuru ge yee ya lwua ogu aduedu ebili ono. Mkpi ono tsuta iya togbo l'ali zo ya tolitoli. Ophu o dudu onye duru ike dzofu ebili ono l'eka iya. ⁸ Mkpi ono bya apaa igiri igiri. Igiri iya ono panukaepho eka; a ku-kwofu eze mpu iya ono. Mpu eno ozo, ha shii byaepho bya efuta l'eka eze mpu lanu pho shi du pho. Mpu ono ephen'eno chikotachaa ru onu ghagbaa l'uzo eka pherephere shigbaa uzo eno, shi l'igwe.

⁹ A nonyaa; mpu ono nanu bya efuta nwampu nshii ozo. Nwampu nshii ono nonyaa bya apaa eka; bya evuru lashja uzo ndohali; vukwaa shia uzo enyanwu-awawa bya evukwapho shia uzo ali oma ono. ¹⁰ O vua gbiriri jasu o tuko ikpoto iphe, no l'imigwe rwuduru. O haru igwerigwe kpokpode dukoshia; o dashihu l'ali; o zokota iya tolitoli. ¹¹ O bya ekute onwiya ge ya ha g'onye-ishi iphemiphe ono. O nata iya ngweja, aanoduje egwe anu iya mboku-mboku; bya emee ulo-nsu iya ophu ooreedu ire. ¹² O buru atupya Chileke meru g'o gude a chiru ikpoto ndu-nsu nu iya; bya anukwa iya pho ngweja, eegweje mboku-mboku. Iphe, bukpuo iphemiphe, oome nodu agbaru iya upete. E woru ire-lanu hua l'ali.

¹³ Tpbudu iya bu; mu bya anuma olu-opfu, onye du nsu epfu. O gude iya epfufu; Onye Nso ozo su iya: “?O-nobekpooru ino-beagha teme ophulunya-a avua; mbu ophulunya ke ngweja, aanu mboku-mboku-a; yee k'atupya, l'akpata ala-l'iswi-a; yee k'eworu ulo-nsu haaru iya-a; yee k'ikpoto ndu-a, aa-zo tolitoli-a?”

¹⁴ O su mu: “Nchi e-jihukwa bhu unu mgbo ise l'ukporo mgbo iri l'ise l'o buru iya bu l'e wophubaa ulo-nsu ono azu g'o dubaa nsu ozobaa.”

Aako iphe ophulunya Danęlu ono bu

¹⁵ O be ge mbe Danęlu nokpoeppo elokpoeppo iphe ono, mu aphu l'ophulunya ono; bya arikpoeppo g'oo-me doo mu ęnya; mu bya ele ęnya; a pfuwaru mu l'iphu. Onye obu dupeho ge nemadzu. ¹⁶ Mu numa olu-opfu nemadzu. Eka o no epfu opfu obu buru l'aguga ngele Ulayi. O kua oku su: “Geburelu-e! Mee ge nwoke ono maru iphe ono, ophu l'ophulunya ono-o!”

¹⁷ O byarwutashja eka ono, mu pfuru ono; ndzu guahaa mu. Mu dabyierupho dzuladzula. O su mu: “Nwa ndiphe. Ophu e-do ngu ęnya bu l'ophulunya-a bukwa iphe, e-me teke ikpazu.”

¹⁸ O gudekwadu-a opfu ono l'eka epfu eyeru mu; oke mgbenya tu mu; mu zee woru iphu kpu l'ali. O bya edenyi mu eka bya ekulia mu pfube apfube; ¹⁹ bya asu: “Ge mu bya epfuaru ngu iphe, e-me l'iphu; iphe, e-me teke ehu e-ghu Chileke oke eghe; kele ophulunya-a bukwa iphe, e-me teke e dobewaru edobe le teke ikpazu. ²⁰ Ebili mpu labo ono, i humaru ono bu ndu o no-chiru ęnya phe bu eze ndu Midiya yee Peshiya. ²¹ Mkpi ono buru eze ndu Gurisu. Oke mpu ono, o furu le mgbaka ęnya iya ono buru onye eze k'ivuzo. ²² Mpu eno ono, futarunu teke ophu nwofuru pho bu ali-eze eno, e-mechaa shi l'oha ono pfukata; ole ike phe taa haduru.

²³ “Okwa eze phe -bvuepho, bu iya bu teke ndu ntupya ono e-meebewaa ike phe; noo teke onye eze ozo a-bata l'okwa. Onye k'ono be iphu a-gba igiri igiri; teme l'o buru onye opfu-ephuphu edoje ęnya. ²⁴ Yebedua be okpehu a-du; ole o to budu yebedua a-nodu ange onwiya ike. G'oo-gudeje emebyishi iphe a-du biribiri. Iphemiphe, o tuberu ememe l'oojehuru iya; ophu o dudu iphe, o too nwudu ememe; l'o tuko ndu ike du mebyishia; bya emebyishikwapho ndu duru Chileke nsu. ²⁵ Ughoshi be oo-me ge g'o nodu aka shii. L'o woru onwiya dobe l'onye kakota shii. Teke ono, oo-me ge ndiphe rja le nchi duwaa doo ono bu teke oo-mebyishi ikpoto nemadzu; je apfuru pfu-chia ęnya Onye-ishi iphe, bu ndu-ishi l'ophu. Ole ee-mechakwaa mebyia ya; obenu l'o to budu l'ike ke nemadzu be oo-shi.

²⁶ “A bya l'ophulunya ophu i phuru; ke nchi ejihu waa nchi abohu; onoya bukwapu eviya. Ole o bu; byabekwadu ono iphe; kele teke onoya e-me dukwadu ęnya shii.”

²⁷ Noo ya; e mechaa ike bya avukota mbe Danęlu. O mee mu iphe-ememe ujiku olemole. Mu nonyakwaa bya agbalihukwa bya awata ejeru eze ozi, mu ejeru iya. Ophulunya ono nyia mu ishi edzu; kele o to doduru mu ęnya.

¹ O rwua l'apha, kwe Dariyosu nwa Kuzakuseşu apha lanu; Dariyosu ono bu onye Midiya, e meru eze l'alj-eze ndu Babilonu l'ophu; ² o buru apha mbu, o bahuru l'okwa-eze iya be mbedua, bu Danĕlu guru iphe, e deru l'ekwo opfu Chileke; o doo mu enya; mbu opfu, Nnajiuphu pfuru nu onye mpfuchiru iya ono, bu Jieremaya; su iya le Jierusalemu a-dabyiru buru ochobu noo ukporo apha eto l'apha iri. ³ No iya; mu byanu aghaar Nnajiuphu, bu Chileke iphu bya epfuahaa nuaahaa ya; rwqahaa ya arworwo; aswi egu epfu iya; yee uwe-aphu; woru ntụ kpua onwomu.

⁴ Mu pfuru nu Chipfu, bu Chileke mu; bya epfushiaru iya iphe-eji mu su iya:

"Gube Nnajiuphu, bu Chileke, paru eka bya adu ebvu; gube onye edobeje ogbandzu n-yemobu gu le ndu yeru ngu obu bya emeje iphe, i karu g'e meje. ⁵ Anyi meakwaru iphe-eji; bya emesewaa iphe. Anyi bu ndu ejo-iphe bya aburu ndu kwefuru ngu ike. Anyi te emejeedu iphe, i karu su g'e meje; ophu anyi edobejuru iphe, i kperu l'ikpe. ⁶ Anyi ta angabejuru nchi l'olu ndu-ozu ngu phe, bu ndu mpfuchiru ngu; mbu ndu gude epha ngu pfua opfu nu ndu bu eze anyi phe; me ndu-ishi anyi; me ndu bu nna anyi phe; me ndu alj anyi g'ephe hakota.

⁷ "Nnajiuphu, i bu onye pfuberekoto; obenu le g'o du ntanu-a be iphere jiru anyi iphu; mbu anyibe ndu Juida; me ndu Jierusalemu; me ndu Izurelu l'ophu; ndu ophu no uzanya; me ndu ophu no ntse; ndu nokpoo l'iphe, bukotakpoo ohamoha ono, i chiru anyi tukaa nanunanu; opfu l'anyi te ekwedu g'e gude ire anyi eka ono. ⁸ Gube Chipfu; anyibedua; me ndu eze anyi; me ndu-ishi anyi; me ndu bu nna anyi phe be iphere jakwaru iphu; kele anyi mewaru ngu iphe-eji. ⁹ Nnajiuphu, bu Chileke anyi bu onye apuje obu-imemini; bya aburu onye aguje nu; m'obetachakporu anyi kwefuru iya ike. ¹⁰ Anyi te emejeedu iphe, Chipfu, bu Chileke anyi suru g'anyi meje; ophu anyi edobejuru ekemu ono, o turu ndu-ozu iya, bu ndu mpfuchiru; epe woru nu anyi ono. ¹¹ Ndu Izurelu l'ophu mebyikotawaru ekemu ngu; bya aghawaru ngu azu; ophu epe emejeedu iphe, i suru g'ephe mee.

"Noo go gude onu, a turu; yee ikpe, e riru nte kpebua, e dekotaru le Ekemu Mosisu, bu onye-ozu Chileke tuko buru iphe, e kpuberu anyi l'ishi; opfu l'anyi mewaru ngu iphe-eji. ¹² Iphe ono, e pfuru l'oo-me anyi ono; me ophu a suru l'oo-me ndu-ishi anyi phe be mekotawaru anyi; kele i mewaru g'eze iphe-ehuka dapfuta anyi. O toko du-swee iphe, e mejeru le mkpula igwe-a l'ophu l'anyi te ekwedu g'e gude ire anyi eka ono. ¹³ O buepho g'e deru iya l'ekwo ekemu Mosisu buepho g'eze iphe-ehuka ono dapfutakotaru anyi; ophu anyi ahaduru iphe-eji anyi ngabe nchi l'iphe, bu ire-lanu nkengu; shi nno chokwanaa Chipfu, bu Chileke anyi g'o meeru anyi eze-iphe-oma. ¹⁴ O ya bu; Chipfu menaa egwegwa paru eze iphe-ehuka ono haa; o dapfuta anyi; noo kele Chipfu, bu Chileke anyi bu onye pfuberekoto l'iphemiphe, oome; obenu l'anyi te emeduru iphe, o suru g'anyi mee.

¹⁵ "Nta-a kwanu; gube Nnajiuphu, bu Chileke anyi, bu onye gude okpehu dufuta ndibe ngu l'alj Ijiputu; mbu gube onye meru; a maru epha ngu byasu ntanu-a; anyi mewaru iphe-eji; anyi mesewaru. ¹⁶ Gube Nnajiuphu: eshinu i buhakpowaa onye emeje iphe, pfuru oto; g'ehu ghubuhunu ngu eghu; vubuhunuru ndu Jierusalemu ovuma; mbu mkpuku ngu onoya; mbu ubvu ngu ono, du nsu ono. Iphe-eji, anyi meru; mekpoo ejo-iphe, nna anyi phe meru mewaru ndu Jierusalemu; yee ndibe ngu; epe buru iphe, ndu noru anyi mgburugburu gude achu ochi.

¹⁷ "Nta-a; Chileke anyi; numanu epfupfu, mu epfu anu ngu; yee arworwo, mube onye-ozu ngu arwo ngu. Gube Nnajiuphu; menaa g'iphoro, shi ngu l'ataphu duru eze-ulo ngu ono, dabyiru iphoro ono g'epha ngu apfuru. ¹⁸ Gube Chileke; ngabenu nchi numa; sanaa enya huma ge mkpuku ono, a guru epha ngu ono dabyiru buru ochobu. Iphe, anyi gude arwo ngu iphe-a ta abukwa l'anyi bu ndu pfuberekoto; o buchikwaa l'oo l'i phunukaru obu-imemini. ¹⁹ Gube Nnajiuphu; ngabenu nchi! Gube Nnajiuphu; gunaa nu! Gube Nnajiuphu; numanu anuma; mee ememe! O kwa g'epha ngu apfuru! Gube Chileke mu; apfushinu upfu; kele mkpuku ngu ono; me ndibe ngu ono bukwa epha ngu be a gwaru phe!"

Esaa esaa uzi ukporo eto l'iri

²⁰ Teke ono, mu epfu anu Chileke; epfushiru iya iphe-eji, mu meru; mee ophu ndibe anyi, bu ndu Izurelu meru ono; mbu arwo Chipfu, bu Chileke nu l'iswi ehu ubvu iya ono, bu ubvu du nsu ono; ²¹ be Geburelu; mbu nwoke ono, mu phujehawaru l'ophulenyanya ono; zierupho phaa nzi lanu byapfuta mu. Teke o byaru bu l'uzenyashi l'egube teke aagwaje Chileke l'uzenyashi. ²² O bya akaru mu su mu-a: "Danĕlu; iphe, mu byaru bukwa ge mu mee gi kwaa enya; yee g'iphe doo ngu enya. ²³ O kwaro teke ono, i wataru epfu anu Chileke ono be Chileke meru ngu iphe, i suru g'e meeru ngu, bu iya bu

iphe, mu byaru gẹ mu pfiaru ngu; kele i bu onye aakwabẹ ùb̀v̀ù, parụ ẹka. Ọo ya bu g'ị rịkwaa ozi-a ariri; l'ọ dokwaa ngu pho ẹnya mbụ ophuleny-a:

²⁴ “Ugbo ẹsaa ẹsaa ugbo ụkporo ẹto l'iri bẹ a tọwaru ọkpa iya doberu ndibe ngu; yee mkpukpu ngu ono, du nsọ ono g'e mee g'ephe tųpya-buhu ntųpya; mee iphe-ẹji meghee; g'e doshia ẹjo-iphe, ẹphe meshiru; wobata apfubekoto ophu a-du ojejoje; woru iphe-ọhubama mee l'ophuleny yee mpfuchiru; woru manụ wụ l'iphe, kakọta adu nsọ.

²⁵ “Ọwa-a bu iphe, ji-maru; yee iphe, e-do ngu ẹnya: E -shi teke ono, a tọru ọkpa sụ g'e mee Jierúsalemụ g'ọ du g'ọ shi du; g'a kpụ-phu iya azụ; gbiriri jasụ teke k'onye ono, a wụru manụ l'ishi ono; mbụ onye ono, bu onye-ishi ono, a-byanụ ono; bẹ a-buru ugbo ẹsaa ẹsaa ugbo ẹsaa; yee ẹsaa ẹsaa ugbo ụkporo ẹto l'ẹbo. Teke ono bẹ aa-kpụ-phu iya azụ; tọo ya oji; tịa ya owere; ọle ọo-buru teke aa-nọdu eje iphe-ẹhuka. ²⁶ Teke ugbo ẹsaa ẹsaa ugbo ụkporo ẹto l'ẹbo ono bvuerupho; l'e gbua Onye ono, a wụru manụ l'ishi ono; ọ tọo duedu iphe, oo-nwekwaduru. Ndibe onye-ishi ono, a-bya nụ ono; abya emebyishi mkpukpu ono; yee ọlo ono, du nsọ ono. Ọ buru teke ono bẹ mbọku ikpazụ ono a-bya g'utso. Aa-lwuepho ọgu jasụ l'ikpazụ; mbụ l'ọla-l'iswi bẹ a tị-buwaru dobe l'ọo-du. ²⁷ Yebedua bẹ yee ndu du igwerigwe a-gba ndzụ, shihuru ike l'ime ugbo ẹsaa ono nanụ; ọle ugbo ẹsaa ono -jebuepuro l'echi l'ọ buchia agwa iphe; yee ngweja. Onye mmebyi abya; bya eworu ẹjo ahuma dobe gbiriri jasụ teke ee-mebyishi iya l'ophu, bu iya bu iphe, a tuburu l'ee-mechaa mee onye mmebyi ono.”

10

Danẹlu ahuma ojozi-imigwe l'ophuleny

¹ O be l'apha, kwe Sayirosu, eze ndu Peshiya apha ẹto, ọ bahuru l'okwa-eze iya; Danẹlu phua ophuleny. Danẹlu ono bu iya bu onye ophu e shi ekuje Beluteshaza. Iphe ono, ọ phuru l'ophuleny ono buru iphe, e-me ememe bya aburu iphe, egoshi l'ọgu a-du. Ozi ono bya edoo ya ẹnya; teme e mekwaapho g'iphe ono, ọophu l'ophuleny ono doo ya ẹnya.

² Lẹ teke ono bẹ mube Danẹlu nọ l'aphu-aphu idzu ẹto. ³ Ophu mu erijedu udu nri, guru mu nụ. Ophu anụ; ọzoo mee ekpuduru mu onu; ophu mu ewotaduru manụ-aninyini nyia l'ehu; gbiriri jasụ idzu-mbekee ẹto ono bvụ.

⁴ O be g'onwa mbu du l'abalị ụkporo l'eno; mu pfuru l'aguga Eze Ẽnyimu ono, bu Ẽnyimu Tigrisu. ⁵ Mu jeshia apali ẹnya; nwoke lanu pfuwaru mu l'iphu. O yee uwe ọchaa. Ọ buru akpo, e gude mkpola-ododo, kakota ree mee bẹ o gude tu-buta uwe iya l'upfu. ⁶ Akpo ẹhu iya nodu akwo murumuru gẹ mkpuma-kirisolayitu; iphu nodu acha iya kẹ phuuphuu g'ebemu-igwe; ẹnya iya ẹphenebo nodu achakota iya vaavaa g'oku, enwu enwunwu. Oshi-ẹka iya yee oshi-ọkpa iya duchaa swawara swawara g'onwirubvu, a hucharu ahucha. Olu-opfu iya nodu ada g'opfu, a du igwerigwe epfu.

⁷ Noo ya; ọ buerupho mube Danẹlu phuru ophuleny ono kpoloko. Ophu ndu mu l'ephe nọ ahumaduru iya. Ọle ndzu-agugu guderu phe; k'ophu ẹphe gbaluru je edomia onwophe. ⁸ Mu noduepuro nwekinyi mu; tabekpoephe ẹnya l'oke ophuleny ono, mu aphu ono. Nkwo tsushikota mu mee; iphu jikputechaa mu ejikpute g'odzu. Ike bvuebekota mu. ⁹ Mu bya anuma ẹka o pfuru opfu yeru mu. Mu nangyaa nchi l'opfu iya; mu woru iphu kpube l'ali. Oke mgbenya tu mu.

¹⁰ A bya edenyi mube Danẹlu ẹka; kulia mu pfube; ẹka mu ẹphenebo yee ikpere ọkpa mu tukọ phuhu mu kparikpari. ¹¹ Ọ sụ mu: “Gube Danẹlu; onye aakwabẹ ùb̀v̀ù, parụ ẹka; tokwa nwehu togbo nchi numa opfu-a, mu abya epfuru nụ ngu-a. Ozo bu g'ị gbeshi pfuru apfuru; kele ọ bukpoo ezizi bẹ e ziru mu gẹ mu byapfuta ngu.” O pfuepho nno yeru mu; mu gbalihu pfuru apfuru; ẹhu nodu aphu mu kẹ kparikpari.

¹² Ọ sụ: “Gẹ ndzụ ba agushi ngu Danẹlu. Eshi lẹ mbọku mbu ono, i woru ọkpoma ngu ghebe onu g'iphe doo ngu ẹnya ono; bya eworu onwongu wozekpoo ali l'iphu Chileke ngu; noo teke a numaru olu ngu; e zia mu gẹ mu bya epfuru yeru ngu. ¹³ Obenu l'onye-ishi ali-eze ndu Peshiya kwachiru mu ọzo ụkporo abali l'abalị lanu. Noo ya bu; Mayikelu, yi l'onye lanu l'ime ndu-ishi bya bya eyeru mu ẹka; kele onye eze ndu Peshiya ono sederu mu l'eka ono. ¹⁴ Nta-a bẹ mu byaru gẹ mu pfiaru ngu iphe, e-me ndu nkengu l'uzo iphu; kele ophuleny ono bu iphe, e-mechaa mee l'uzo iphu.”

¹⁵ Teke ono, oopfu iphe ono anu mu ono bẹ mu phuerupho yoo; ophu mu epfukpodaru m'opfu ilile. ¹⁶ Noo ya; iphe, gbaerupho ugbugba gẹ nwa ndiphe bya edenyi mu ẹka l'egbonu. Mu saa onu wata epfu opfu. Mu sụ onye ono, pfuru mu l'iphu ono-a: “Gube nnajiuphu mu; ophuleny-a, mu phuru-a bẹ eyekwa mu ebvu shii. Nta-a ta aduekwa ike, dukwadu mu nụ. ¹⁷ Mbụ-a; nnajiuphu; ?denu gẹ mube onye-ozu ngu e-shi bya

awata abo ọja eyeru gube nnajjuphu? Ike ta adukpoekwa mu ililekpoo; k'ophu bu l'atu unme tukokwaru rwuhuchawaa mu."

¹⁸ Todbudu iya bu; iphe ono, gbaru ge nemadzụ on byakwa bya edenyi mu eka ozo; bya emee; ike du mu.

¹⁹ O su mu: "Ge ndzu ba agushi ngu; gube amadu, aakwabę ubvu, paru eka. G'ehu dukwa ngu guu! Shihu ike nta-a! Shihu ike!"

O pfulerupho opfu ono nu mu; mu bya arọ-keta ike bya asu iya: "Nnajjuphu mu; pfulwaro iphe, iipfu; eshinu i mewaru ike du mu."

²⁰ O byakwa bya epfua ozo su: "?I maru iphe, meru g'o gude mu byapfutashia ngu? O to dukwa g'oo-no-beru; mu alashia azu jeshia ge mu l'onye-ishi ndu Peshiya lwua ogo ozo. Mu -mekpechaa onye k'ono; onye-ishi ndu Gurisu a-bya. ²¹ Ole mu e-vuru uzu kopadaru ngu iphe, e deru l'ekwo ire-lanu ono. Mbụ l'ọ buepho Mayikelu, bu onye-ishi k'unu bu onye gbaru mu mkpu kpoloko ge mu mekpee phe."

11

¹ "Todbudu iya bu; o be l'apha, bu Dariyosu onye Midiya apha mbu, o wataru aburu eze; mu gbalihu pfuru ge mu gbaaru iya mkpu; gbobuta iya g'o to du iphe, e-me iya nu.

Eze ndu ndohali yee ke ndu isheli

² "Nta be mu e-gburu ngu opfu tororo. O phodukwaru ndu eze eto, e-mechaa futa le Peshiya. Ophu e-kwe iya eno a-kwatakpo ka ndu ophu g'ephe ha enweru iphe. Teke o gbepho l'eku iya ono nweru ike; l'o kpa-lia onyemonye g'ephe wata etso ali-eze ndu Gurisu opfu. ³ Noo teke onye eze, paru eka apaa l'a-gbalihu pfuru. Onye k'ono be ali-eze iya a-pa eka apaa. O buru iphe, du iya ree be oo-noduje eme. ⁴ O -gbalihuchaa ono; l'aabya eworu ali-eze iya obu chikpoo woru kee l'uzu, pherephere eshije abya uzu eno, du l'igwe. O to dudu awa iya, oo-laru; ophu ike a-duedu iya g'o shi du iya. Noo kele ali-eze iya ono be aa-vu l'ogbarabvu; pata je anu ndu ozo.

⁵ "Eze ndu ndohali be ike a-du; ole onye lanu le ndu-ishi ojogu iya e-mechaa ka iya ike. Onye k'ono be eka oo-buru eze e-mechaa paa eka apaa. ⁶ Teke a noekwarupho nwapha olemole; ephe abyakwa agbaa ndzu. Ada-eze ndu ndohali l'e-je aluru eze ndu isheli; g'ee-shi g'o mee g'ephe du le ree. Ole ogbandzu ono e-gbukahu. Noo teke aa-kponyi nwanyi ono enya; yee ndu shi l'ibe eze duru iya laa ji; yee nna, nwuru iya nu; yee ndu bu agbarike iya.

⁷ "E -mechaa be awa nwanyi ono a-gbalihu g'o nochia enya iya. Onye ono e-tso ndu ojogu eze ndu isheli ogo gude nno bahu l'eka eze ono chiberu ifutu. Oo-tso phe ogo gbiriri jasụ l'o lwu-kpee phe. ⁸ Oo-natachaa phe agwa phe; yee ntekepe, ephe gude onyirubvu wua; mekpoo iphe, ereshi ire ike, bu mkpola-ochaa me mkpola-ododo; chitachaa ya l'o buru iya ala ali ndu Ijiputu. O byakwa anokpoo apha olemole; hakpopho eze ndu isheli. O to duhedu iphe, oo-me iya. ⁹ Noo teke eze ndu isheli e-je eswee ali ndu ndohali. Ole o to dudu g'oo-no-beru l'o laphu azu l'ali iya. ¹⁰ Unwu iya abya akwakobe k'ogu; bya achikobekpoo ndu ojogu, a-pa eka apaa; ndu a-nodu ekpo kojokojo gutso, nyiberu anyibe. Ephe alwua ogo obu lwu-rwua eka eze ndu ndohali chiberu ifutu.

¹¹ "Noo teke eze ndu ndohali a-tangirihu; zoru garamugaramu je je etsoo eze ndu isheli ogo. Ndu isheli abya achikobe ndu ojogu, paru eka gude bya; ole ndu ndohali alwu-kpele phe-a. ¹² Teke e rwutaerupho ikpoto ndu ojogu ono; eze ndu ndohali egude iya kuahaa onwiya. L'o gbua unu-kuru-unu ndu ojogu ono; ole o to budu iya e-me iya g'o buwaruru onye ike kachaa adudu. ¹³ Noo kele eze ndu isheli a-la je achikobe ikpoto ndu ojogu ozo, a-kwata ka ke mbu pho shii. A -noepho apha olemole l'o byatashia ogo ozo; l'o chiru ndu ojogu, kwatakporu du igwerigwe; teme a chiru ngwogu chi-jia phe eka.

¹⁴ "Teke ono be aa-du igwerigwe etso eze ndu ndohali ogo. Ozo bu le ndibe unu ndu ophu emeje ike ike l'e-kwefukwaru iya pho ike; ephe eshi egube ono mee; ophulenyava wua; ole o to dudu iphe, ephe e-mefu onya. ¹⁵ Noo teke eze ndu isheli a-bya akpua oje kpu-pee mkpukpu lanu mgburugburu, bu mkpukpu, a kpu-pheru igbulo mgburugburu; lwuchaa ya lwuta. Ike taa du-ziedu ndu ojogu ke ndu ndohali g'ephe nwuphu iya azu; mbu le ndu ojogu phe, kachaa alwushi ogo ike taa dukwa ike apfuru. ¹⁶ Onye eze ono, bataru nu ono a-noduepho emeepho iphe, du iya ree. O to dudu onye adu ike agboru iya chiiri. L'o bya eworu onwiya sube gedemu l'ali-oma ono; teme ike adukwa iya pho shii k'ophu oo-du ike mebyishia ya. ¹⁷ Iphe, oo-me bu l'oo-phubepho iphu gude ike, o gude ndu l'ali-eze iya l'ophu gude bahu. Ephe l'eze ndu ndohali

abyakwa atugba nanu. L'ò bya ekuru ada iya kee ya k'òphu ya e-shi l'èka ono lwùà alì-eze iya ono; òle iphe ono, oochi idzu iya ono bẹ o too meghadu; ophu ooyeduru iya èka. ¹⁸ L'ò gbẹ teke ono bya aghaaruru ndu bu l'aguga eze-onyimu iphu. L'ò lwùà phẹ lwùta ndu ophu dọ igwerigwe. Òle o oonye-ishi ojọgu lanu e-mechaa buchia iphe-iphere ono; melata iya iphe ono, oome ndu ozo ono. ¹⁹ O -mechaa nno; l'ò bya alaphu azu je aghaaruru mkpukpu nkiya iphu, bu mkpukpu lẹ mkpukpu, a kpushigbaaruru ike l'ali iya. Noo teke upfu a-du iya; l'ò daa darwua èka a taa humabakpoedu iya ahuma ophu.

²⁰ "Onye a-notsota iya nu abya eye onye ana akiriko; g'o je anakoo ndu ali-eze ono eku phe. A -noephoo nwapha olemole l'e gbua yebedua. Òle e tee gbukwa iya l'ehu-eghu; ophu o bukwa teke aalwu ogu.

²¹ "Onye ozo, bu onye a-notsota onye k'ono a-buru onye a ta gubeduru iphe; onye a ta akwabedu ubvu, gbaru onye eze. Yebedua e-gude eregede pfubata bya eswee ali-eze ono teke ndu no iya nu ari l'iphe duebekpoo ree. ²² Ndu ojogu, abya gbukugbuku be ee-rwuta rwufu l'atatiphu iya; mbu gbuchaa gbua onye yele iya rifuru nte aburu nanu. ²³ Mbu be yele iya a-gba ndzu; e -mechaa l'ò gbaaruru iya eregede; mbu gude-a nwa ndu abadu ishi bahu je aburu onye ike du. ²⁴ Teke mkpukpu, kachaa enweru iphe nogbaro l'ò to dudu onye suru phe eme iphe; bu teke o-bata lẹ mkpukpu ono bya eswechaa ya. Noo teke oo-me iphe, nna iya adujeduru ike mee; ophu nna iya oche phe emejeduru iya. L'ò bya eworuru iphe, o kwataru l'okwata; waa eku mmanu ozo woru keeru ndu ephe l'ia swi. Ndu sukporu l'ephe kporu abara; l'ò chile-a idzu je alwu-kpee phe. Òle iphe ono be o too meribekwaru.

²⁵ "Oo-gude ndu ojogu, du igwerigwe shii gude rokota ike; sua èka l'obu jefpushia eze ndu ndohali ogu. Eze ndu ndohali abya egude ndu ojogu, paru èka; teme ike du phe gude wota iya ogu obu. Òle o to dudu ike apfuru. O buru iphe, a-kpa iya nu bu ejo idzu eregede, aa-chiru iya. ²⁶ Mbu l'ò ndu eri nri iya l'a-nodu e-me g'ephe gbua ya; mbu lẹ ndu ojogu iya be ee-rwuta rwufu; l'e gbua ndu ophu du igwerigwe l'iphu ogu. ²⁷ Ndu eze labo ono, l'e-gude okpoma mgbashi nodu no-kube teburu lanu ede nwibe phe edede; òle o to dudu ophu e-nweru ishi; kele o -rwuekwapho teke a tuburu be mkpochi-ishi iya a-dua. ²⁸ Eze ndu isheli e-gudekpoo eku, paru èka gude laphu azu l'ali nkiya; òle iphe, oo-noduephoo ari bu ge ya mebyia ogbandzu ono, du nsọ ono. E -mechaa l'o me iphe ono, o tuburu ono; teme l'ò lashia ali iya.

²⁹ "Teke a tuburu doberu iya l'rwuephoo; l'ò byakwa eswee ali ndohali ozo; òle k'ogiya ono l'a-du iche e -me lẹ ke mbu; ³⁰ noo kele ndu Kitimu l'e-gude ugbo-mini phe bya etsoo ya ogu; l'o mee meji atofu iya. L'ò gbẹ teke ono lashia azu; je eworuru ehue-eghu iya swiberu ogbandzu ono, du nsọ ono. O -lwa azu ono bu ndu a-tuba iya l'anya bu ndu suru l'ephe ta ayihedu l'ogbandzu ono, du nsọ ono.

³¹ "Ndu ojogu iya a-wu-lihu wata emerwushi eze-ulo, du nsọ ono, a kpushiru ike ono. Ephe abya ewuchia g'a ta gwah Chileke mboku-mboku; bya eworuru ejo ahuma ola-l'iswi dobe. ³² L'ò gude ofpu-enwunwu merwushia ndu ophu mebyiwaru ogbandzu ono; obenu lẹ ndu huburu Chileke phe ama e-shihuephoo dungudungu kakkute iya.

³³ "Ndu maru iphe apfuerupho l'aloru ikpoto nemadzu eka lẹ nchi; a makwaru-a l'e -mechaa be ee-gbuchaa phe egbugbu; kpoo phe oku; haru tua phe mkporo; kwaa iphe phe l'okwata. ³⁴ Ephe -daa l'e yeru phe èka nwanshii; teme ikpoto nemadzu awuru tsoru phe; òle ephe a-nodu etso phe etsotso mkpe. ³⁵ Ndu ono, bu ndu maru iphe ono be upfu a-hakwaru-a du; k'ophu aa-hu phe ahuhu g'ephe gbuchafu duebe ree; mee phe; o to dudu èka uta a-du phe l'ehu gbiriri jasụ lẹ teke ikpazu; kele teke ikpazu ono a-byakwa lẹ teke a tuburu."

Eze, l'ekutse onwiya

³⁶ "Eze ono e-mekpoekwapho iphe, du iya ree. Oo-nodu ekutse onwiya; mee onwiya ge ya kakota iphe, bukota agwa l'ophu shii; bya epfukwapho oke ofpu, nchi eteke anumaswee gude epfubyishi Chileke ophu bu iya nwe agwa l'ophu. Iphe, oome a-nodukpoeppho ejehuru iya gbiriri jasụ oke ehue-eghu Chileke ono abvuebe. Noo kele iphe, a tuburu l'oo-me e-mekotachaa. ³⁷ Ophu o dudu iphe, o byaru agube agwa, shi lẹ nna iya; ozoo agwa ono, laru unwanyi l'obu ono. Ophu o dudu agwa, o byaru agube iphe ililekpoo; ochia iphe, oo-me bu l'oo-me onwiya g'o kakota iphemiphe onoya shii. ³⁸ Iphe ozo, oo-nodu eme bu l'agwa, oo-nodu akwabẹ ubvu bu agwa ulo, a kpushiru ike; mbu agwa ophu nna iya phe amajeduru. Noo agwa, oo-gude mkpola-ododo yee mkpola-ochaa gude akwabẹ ubvu bu ono. Ono be oo-nuchaa mkpuma, aswa du; yee iphe, bukpo iphe, ere ire. ³⁹ O -huma èka oha chiberu ifutu l'o je etsoo phe ogu. O buru agwa ono, shi eshishi ono be oo-gude eme iya. Ndu guberu iya iphe be oo-kwabẹje

ùbvù, parù ẹka apaa. Oo-me phẹ ẹphe aburu ishi ndu dụ igwerigwe; l'o woru alì keeru phẹ; ẹphe apfua ugwo iya.

⁴⁰ "O -rwutashiepho teke ikpazu ono; eze ndu ndohali etsoo ya ogu; eze ndu isheli eziepho phaa zipfuta iya; chiru ikpoto ugbo-inya; me ndu agba l'inya; me ikpoto ugbo ozo mmanu gude jefu iya. L'o swekwaapho alì oha, dụ igwerigwe; mbu soyyabe phẹ g'eka utso gbaru. ⁴¹ Alì-oma ono bẹ oo-swetakwapho. Alì ẹka dụ igwerigwe bẹ a-dakota nu; obenu lẹ Edomu; yee Mowabu; waa ndu-ishi ndu Amonu bẹ aa-dzota. ⁴² Oo-bukpoo ru ishi ndu alì ẹka dụ igwerigwe; ophu ndu Ijiputu anahukwa iya. ⁴³ Onatachaa ndu Ijiputu ẹku mkpola-ododo yee mkpola-ochaa phẹ; mekpoo iphemiphe, ẹphe gude baa eze l'ophu. L'o mee ndu Libiya; yee ndu Kushi; ẹphe anodu iya l'eka. ⁴⁴ A-nonyae pho; nzi, e shi l'uzo enyanwu-awawa; yele uzo isheli zia abya eyee ya ebvu. L'o gude oke ẹhu-eghu kwolihu jeshia gẹ ya gbua ikpoto nemadzu pyaapya; mbu meahaa g'ikpoto nemadzu bvube. ⁴⁵ Ẹka oo-je anmabe eze ulo-ekwa iya bu lẹ mgbaka Eze Enyimu yee oke ùbvù ono, dụ l'unya bya adu nsọ onoya. Ole ike bvujenu iya pho; ophu o dukwa onye byaru agbaru iya mkpu."

12

Teke ikpazu

¹ "Su-a; teke ono bẹ Mayikelu, bu eze ndu-ishi, bu iya no swiru ndibe unu a-gbalihu. Teke ono a-buru teke oke iphe-ehuka a-du; udu iphe-ehuka ophu eteke adu-swes nu; eshinu ohamoha wataru adudu jasu teke ono. Ole teke obu bẹ aa-dzotakwa-a ndibe unu; mbu iphe, bukpo onye a humaru l'e deru epha iya l'ekwo ono. ² Ikpoto ndu kuwaru mgbenya; mbu ndu e kpochiwaru eja, dụ l'alì e-tetachaa. O nweru ndu ophu e-teta jeshia anodu ndzu ojeje; ndu ophuu eteta eteta iphere buru ndu aa-nodu aso oyi jasu l'ojeje. ³ Ozo bu lẹ ndu maru iphe l'a-nodu egbu nwijnwii g'ogbunwijnwii k'akpaminigwe. Ndu meru ikpoto nemadzu; ẹphe buru ndu pfuberekoto; eke paapaapa gẹ kpokpode jasu l'ojeje. ⁴ Ole-a; gubedua, bu Danẹlu; kpuchikwa iphe, e deru l'ekwo-a ekpuchi; woru iphe-ohubama mee ya g'o dụ gbiriri jasu teke ikpazu. Noo teke ikpoto nemadzu e-tso ru ekameka aghaphe achọ g'ẹphe kabaa amaru iphe."

⁵ Tobudu iya bu; mube Danẹlu jeshia ele enya; a duwaa ebo pfuru mu l'atatiphu. Onye ophuu pfuru l'agugu ngele ono azu iya owa-a; onye ophuu pfuru l'azu iya ophuu. ⁶ Onye lanu tufuepho onu su nwoke, yeru uwe-ochaa, no-ngokotaru mini, no lẹ ngele ono su iya: "Oo-no-beru ino-beru-agma; oke akpabiri iphe-a emee?"

⁷ Nwoke ono, yeru uwe ochaa ono, no-ngokotaru mini, no lẹ ngele ono bya apalia ekutara iya; yee ekicha iya ephekerephe. Mu numa g'o rifuru angu, o gude onye ono, a-no ojeje ono ria su: "Oo-buru ugbo lanu; yee ugbo labo; waa mkpirikpu iya. O buru teke ono, e mechaerupho; ophu o dukpoedu ike, dụ ililekpo; noo teke ee-meghe iphemiphe ono."

⁸ Mu numakwa iphe, o pfuru-o; ole o to doduru mu enya. Mu jia su: "Nnajiuphu mu-e! ?Bukpo gunu a-buru mkpochi-ishi iphemiphe ono?"

⁹ O su-a: "Jeshia iphe, iije Danẹlu; kele opfu ono bẹ e kpuchiru ekpuchi. E wowaru iphe-ohubama mee ya g'o noo jasu lẹ teke ikpazu. ¹⁰ Ikpoto nemadzu bẹ ee-mekwa g'ẹphe gbuchafu; mee phẹ; ẹphe adube ree; buru ndu a huru l'oku jasu ẹphe gbuchafu. Ole ndu ejo-iphe a-noduepho eme ejo-iphe, ẹphe eme. O to byadu edo ndu ejo-iphe enya; obenu lẹ ndu maru iphe bẹ oo-dokota enya ree.

¹¹ "E -shi mboku ono, e wuchiru g'a ta gwahe Chileke mboku-mboku pho; bya eworu ejo ahuma ola-l'iswi dobe pho; bẹ a-du unu abali eto l'ukporo abali eno l'abali iri. ¹² Onu-oma bẹ a goru nu onye a-nodu ngabe; no-rwua g'o bvuchaa; mbu unu abali eto l'ukporo abali eno l'abali iri ono.

¹³ "O -buru ke gubedua; jeshia iphe, iije jasu teke ikpazu. Ii-la je atuta unme; teke o rwuru lẹ mboku ikpazu; l'iteta bya anata okiphe, rwuberu ngu nu."

Ekwo Hosiya Onye Mpfuchiru Chileke

¹ Waa opfu, Chipfu pfuru Hosiya nwa Beri baa. Teke o pfuru iya bu teke Uzaya bu eze ndu Jiuda; yee teke Jiótamu bu eze ndu Jiuda; waa teke Éhazu bu eze ndu Jiuda; me teke Hezekaya bu eze ndu Jiuda; wafúkwapfo teke Jierobowamu nwa Jiowashi bu eze ndu Ízurèlu.

Nyee Hosiya waa unwu iya

² Teke Chipfu wataru egude Hosiya pfua opfu be o suru iya-a: “Tugbua je aluta nwanji, agba ukpara; li nwushia unwu, a gbataru l’ukpara; kele ndu ali-a agbanukawaa ukpara; mbu l’ephe lufuwaru l’eka mube Chipfu.”

³ O tugbunaa je aluta Goma, bu nwada Dibulayimu. O tsuta ime bya anwuaru iya nwa nwoke. ⁴ Tobudu iya bu; Chipfu su Hosiya: “Iphe, ii-gu nwata ono bu Jiezerelu; kele o to dudu g’oo-no-beru; mu agwata onu-ulo Jiehu ugwo ochi ndu ephe gburu le nsuda Jiezerelu; teme mu emekwapho g’ali-eze ndu Ízurèlu buvebe. ⁵ Mboku ono be mu a-odu le nsuda Jiezerelu gbajishia apfu ndu Ízurèlu.”

⁶ Goma byakwa atsuta ime ozo bya anwua nwa nwanji. No iya; Chipfu su Hosiya: “Iphe, ii-gu iya bu Loruhama; kele mu taa phueduru ndu Ízurèlu obu-imemini ozobaa; ophu mu abyadu aguru phe nvu. ⁷ Obenu le mu a-phuru ndu Jiuda obu-imemini; mu adzota phe. Ophu o bukwa apfu; ozoo ogu-echi; ozoo alwu ogu be mu e-gude mee ya; ophu o budu inya-ogu; ozoo ndu agba l’inya; oo onye e-me iya nu bu Chipfu ono, bu Chileke phe ono.”

⁸ Noo ya; o mifuepho Loruhama onu l’era; mbu Goma; o tsuta ime bya anwuta nwa nwoke ozo. ⁹ O buru iya bu Chipfu su: “Iphe, ii-gu iya bu Lowami; kele unu taa buekwaru ndibe mu; ophu mu abuekwaru Chileke unu.”

Eedophu ndu Ízurèlu azu l'onodu phe

¹⁰ “Ole e-mechaa be ndu Ízurèlu a-dukpokwa g’aja, no l’aguga eze-enyimu, bu ophu a taa tukotadu atutu g’a maru erwa iya; ophu aagukotadu iya l’ogu. O kwa l’eka ono, a suru phe: ‘Unu taa buekwaru ndibe mu ono’; be ee-kukwa phe pho unwu Chileke ono, no ndzu ono.’ ¹¹ L’a bya emee ge ndu Jiuda ephe le ndu Ízurèlu tugba buru nanu ozo; ephe ahota onye lanu, a-buru ishi phe; ephe eshi l’ali ono lwakota; kele eswe mboku ke Jiezerelu ono a-pakwa eka apaa.

2

¹ “Unu kua unwunna unu k’unwoke ‘ndibe Chipfu’; unu ekua unwunna unu k’unwanji ‘ndu Chipfu yeru obu.’

Ízurèlu eri ogori ge Goma

² “Baaru ne ngu mba; baaru iya mba; kele o to buedu nyee mu; ophu mu abuhedu ji iya. G’o haa umere nwanji, agba ukpara; l’o wofu ghelegheleghele ono, du iya l’okpoma ono! ³ Odumeka be mu a-gbabekwa iya oto; mee ya g’o dabyiru swanmangu g’o du geswe, a nwuru iya. Mbu le mu e-me iya g’o du g’echiegu; ali okponku, adudu iphe, du iya nu; gude egu-mini phua ya terii. ⁴ Mu ta apuheduru unwegirima iya obu-imemini; kele ephe bu unwegirima, a gbataru l’ukpara. ⁵ Ne pho g’baru ukpara; k’ophu bu le g’o gude tsuta ime phe be iphere iya du. Mbu l’o pfuru su le ya a-gbatsoru ndu ephe l’iya eshi onya; ndu bu phe anu iya nri; anu iya mini, ya angu; anu iya eji-aturu; anu iya ekwa-ochaa; anu iya manu-anyi; yee iphe, aangu angungu.

⁶ “Noo g’o gude mu je l’e-woru obvu to-chishiaru iya uzo. Mu a-kpu igbulu kpu-phae ya mgburugburu g’o to humaje uzo, oo-shi. ⁷ Oo-odu achi ndu yee ya eshi; obenu l’o too gudedu phe. L’o choo phe; o to humadu phe. Noo teke oo-su ge ya byakwa alaphu azu l’ibe akahu ji iya; kele teke ono shikwa ka iya ree eme le nta-a.

⁸ “O to shidu maru je l’o mbedua nuru iya ereshi; yee mee-vayinu ophu; waa manu olivu; l’oo mu nuru iya mkpola-ochaa; yele mkpola-ododo; ophu ephe wotaru gude je agwoahaa nshi Balu. ⁹ Noo g’o gude mu je l’anata iya ereshi iya ono me o-chaepfo; nata iya mee ophu iya me o-rwuepho teke akuje iya. Mu anata iya eji-aturu mu; nata iya ekwa-ochaa mu, bu iphe, mu shi nu-doru iya ya bu g’o gude g’obutaje onwiya g’o

tō gbaru ọto. ¹⁰ Nta-a bẹ mu a-gbabẹ iya ọto l'ẹka ndu yee ya eshi ọnyà ele iya ẹnaya; ọphu ọ dudu onye anafu iya l'ẹka mu. ¹¹ Iphe, bukpo obo-iphe, ọbojekpoo bẹ mu e-buchikota; mbu obo-iphe ọphu ọboje aphagapha; mekpoo Obo Onwa-ọphuu iya; me ọbo eswe-atuta-unme iya; mbu iphe, bukpo obo-iphe iya ono, geru egeru ono. ¹² Mu e-mebyishi opfu-vayinu iya; mebyishia oshi figu iya, bu iphe ono, ọ suru le ndu ephe l'iya eshi ọnyà nuru iya ono. Mu e-me egu ono g'ọ buru egbudu; ọ buru anu, bu l'egbudu e-ri iphe ono, a koru iya ono. ¹³ Iphe, bukpo ujiku olemole ono, ọ kpuru Balu unwu-isensu ọku ono bẹ mu a-hukota iya ahuhu iya. Mbu o gude iphe-nchi; waa iphe ọzo, eegudeje mee omemma kwaa onwiya akwa je etsoru ndu ephe l'iya eshi ọnyà; bya azohaa mu." Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

Chipfu eye ndibe iya obu

¹⁴ "Noo g'ọ gude mu nodu abyawaa iya edeta dephua. Mu e-deru iya deba l'echiegu je erwebe ẹhu erwebe pfuru opfu nu iya. ¹⁵ Noo ẹka mu a-nu-phu iya opfu-vayinu iya azu. Mu emee ge nsuda Akoru buru ẹka obu a-du iya. O buru ẹka ono bẹ ọo-nodu guaru mu ebvu g'ọ shi agujeru mu iya teke ọ bu nwamgboko; waa g'ọ guru iya mboku ono, o shi le Ijiputu afuta onoya.

¹⁶ "O -rwua mboku ono bẹ ii-ku mu ji, alu ngu nu. I tii kuedu mu Balu ngu. ¹⁷ Noo kele mu e-me g'epha Balu te eshibahẹ phe l'onu futa; ọphu ephe agu-kubaedu ephe iya l'enwa.

¹⁸ "O -rwua mboku ono bẹ mu a-gbaru phe ndzu; ephe l'anu-egbudu; yele ẹnu, ephe l'eli; yee anu, akpu ephe l'alj. Apfu; yee ogu-echi; yee alwu ogu bẹ mu e-me g'ọ to duhe l'alj ono adudu ọphu; k'ọphu ephe azeje pyakoo; ẹhu adu phe guu.

¹⁹ "Mu a-luru ngu jasu

l'ojeje;

mbu mbedua l'onwomu.

Mu a-luru ngu l'uzo

apfubekoto; yee k'ikpe,

pfuru nhamunha.

Mu e-ye ngu obu;

aphujeru

ngu obu-imemini.

²⁰ Mu a-luru ngu emeru

ngu ire-lanu.

L'i makwanuru mube

Chipfu rengurengu.

²¹ Wakwa iphe, Chipfu epfu

baa:

'Le mboku ono bẹ mu

a-za ẹnu.

Mbu le mu a-za

akpaminigwe ẹnu;

akpaminigwe

azakwanu eliphe-a ẹnu.

²² Eliphe azakwanu iphe,

e meberu l'alj ẹnu;

mekpoo mee ọphuu;

yee manu olivu.

Ephebedua azakwanu

nsuda Jiezerelu ẹnu.

²³ Oo mbedua l'onwomu e-me

phe;

ephe anguru anguru

l'alj ono.

Mu a-wata phe aphuru

obu-imemini;

mbu ndu ono,

mu shi su le mu taa

phuheduru

obu-imemini ono.

Mu a-su phe l'ephe buwaa

ndibe mu;

mbụ ndu ono,
mu shi sù l'èphe taa
bueduru ndibe mu ono.
Èphebedua a-sùkwanu
lè mu bụwaa Chileke phè.' "

3

Hosiya yèe nyee ya edoshi

¹ Tòbudu iya bụ; Chipfu bya asù mu-a: "Tùgbua je egoshi nyee ngu l'i yeru iya obu ọzo. Epfukpọro kẹ l'onye ọzo yeru iya obu; mbụ l'oori ogori. Yee ya obu egube ono, Chipfu yeru ndu Ízurelù l'èka èphe woru iphu ghaaru agwa; bya akpọru obu ye lè nri, a gwaru iphe."

² Mu tũgbunaa je azua ya azuzu. Iphe, mu zuru iya bụ mkpọla-ọchaa iri l'ise waa ẹkpa balí l'ubvu iya. ³ Tòbudu iya bụ; mu bya asù iya-a: "Nò-dokpọeru mu phọ nwujiku olemole. Ba agbakwa ụkpara; ophu ọ dukwa onye gu l'iya e-shi ònyà; nokwaphọ gẹ mbèdua a-nọ-doru ngu." ⁴ Noo kẹle ndu Ízurelù a-nọ ujiku olemole; èphe tee nweduru onye a-buru eze phè; ophu èphe enweduru ndu a-buru ndu-ishi phè. Èphe taa gwaèdu iphe; ophu èphe enweèduru mkpuma, dù nsọ. Èphe tee nweduru uwe-ukuvu; ophu èphe agwọedu ọbvụ. ⁵ E -mechaa ndu Ízurelù alwaphuta azu wata achọ Chipfu, bụ Chileke phè; wata achọ onye eze phè ono, bụ Dévidi. Èphe anmaru pyaapyaapyaalwapfutashia Chipfu yèe iphe, dù ree, shi iya l'èka lè teke ikpazu ono.

4

Aanma ndu Ízurelù Ikpe

¹ "Unu nũmakwa Opfu Chipfu; unubè unwu Ízurelù; kẹle Chipfu bẹ opfu dùru èphe lè ndu bu l'alí-a. Ọ tọ dukwa onye e gude ire iya ẹka l'alí-a. Ophu n-yemobu adukwa iya phọ. Ophu ọ dudu onye maru Chileke l'alí-a l'ophu. ² Iphe, dù iya nù buepho mburonu; yèe adzu ụka; waa egburu ọchi; waa iphuru; wafua eri ogori. Mbụ l'èphe tũkokpooru iphe, a suru g'e be mejeshi emekota. E -gude l'e gburu ọchi l'èegbukwasè iya ọzo. ³ Ọ buru iphe ono meru g'o gude alí l'ophu nọdu agu aphụ. Teme iphe, bũkpoo ndu bukota iya nù nọdu ajọ ẹhu. Anụ, bu l'ègbudu; mękpoo ẹnu, èphe l'eli; mękpoo ẹma, bu l'enyimu tũko anwushihu."

Aanma ndu-uke Ikpe

⁴ Ọle ọ bụ; g'ọ tọ dukwa onye opfu a-duru yèe nwibe iya; ophu ọ dukwa onye e-bo nwibe iya ibo; kẹle opfu dukwaru mu l'unubè ndu bụ uke! ⁵ Eswè l'enyashi bẹ unu e-vukotajè iphe daa iko. Teme ndu mpfuchiru etsokwarupho unu adaa kpurumu kpurumu ọbu. Ọo ya bụ lè mu e-mechaa mebyishia ne ngu. ⁶ Ndibe mu bẹ ala l'iswi; kẹle ọ tọ dudu iphe, èphe nwataru. Eshinu unu jikaru anwuta iphe bẹ mu jikakarwarupho unu sù l'unu ta abuedu ndu-uke mu. Eshinu ọ tọ dudu iphe, unu guberu ekemu kẹ mube Chileke unu bẹ mbèdua ta adukwapho iphe, mu a-gube unwu unu.

⁷ Ọo gẹ ndu uke aaka shii eje; bụ g'iphe-èji èphe eme mu aaka shii eje. Èphe woru ùbvù, e gege anodu akwabè phè tọgbo; wata eme iphe, iphere iya dù. ⁸ Èphe gude iphe-èji, ndibe mu eme gude aba ụba. Ọ nọdu anọduje atọ phè utso m'èphe -nọdu eme èjo-iphe. ⁹ Ọo ya bụ lè g'ọo-dù bụ l'ọo g'e meru ndu nemadzu mmanụ bụ g'ee-me ndu bụ uke. Mu a-tũko èphenebo nua aphụ iphe, èphe eme; pfua phè ụgwọ iphe, èphe meru. ¹⁰ Èphe e-rije nri ria ria ria; o too jidu phè ẹpho. Èphe agbaa ụkpara gbaa gbaa gbaa; èphe taa kadu shii eje; kẹle èphe parụ Chipfu haa. ¹¹ Agba ụkpara; yèe angụ akahụ mée; yèe mée ọphúú bũchaa iphe, tũkoru egomunggo nemadzu sweta. ¹² Ndibe mu wata eje l'aji l'oshi, a pyiru ayipyi. Ọ buru ntẹkpe, a pyiru l'oshi wataru phè epfuru iphe, èphe e-me. Ọ buru agba ụkpara dataru phè duphua. Èphe bya aburu ndu dù ghelegheleghè l'iphu Chileke. ¹³ Èphe wata agwa iphe l'eli ùbvù bya awata akpọ ngweja ọku l'eli ẹka bụ ùbvù ùbvù; mę l'upfu achí; mękpoo l'upfu oshi pọpula; mękpoo l'upfu oshi terebinti, bũchaa oshi, ibvù iya aduje ree l'ẹhu. Noo g'o gude unwada unu ye ẹka l'agba ụkpara; unwada ophu unu alụ alulu wata eri ogori.

¹⁴ "Mu ta ahũkwa unwada ophu unu ahũhũ m'èphe gha iphu l'agba ụkpara. Ophu mu ahũkwapho unwada ophu unu alụ alulu ahũhũ m'èphe gha iphu l'eri ogori; kẹle unwoke phè agbeshije je ekuta nwanyị-ụkpara doberu onwophè; mbụ l'èphe l'unwanyị-ụkpara ụlo-agwa anọduje agwa iphe. Ọo ya bụ lè ndu ono, iphe te edojedu ẹnya ono e-mechaa laa l'iswi.

¹⁵ “Unu -nòdu agbakpònu ùkpara; unubẹ ndu Ízùrẹ̀lu; gẹ ndu Jiuda te eyenu iya phò ẹ̀ka! Unu te ejekwa mkpukpu Gilugal! Ophu unu ejekwa mkpukpu Bẹ̀tu-Avenu je agwa iphe! Ophu unu agùkwa ẹnwa sù: ‘Eshinu Chipfu nọ ndzụ g’ọ nọ iya-a!’ ¹⁶ Ndu kẹ Ízùrẹ̀lu kweru ngguganyi gẹ nwada-eswi, kweru ngguganyi. ?Dẹnu gẹ Chipfu e-shi eche phẹ echeche g’onye eche unwu-at̄uru l’oma ẹgbudu? ¹⁷ Ndu Ifuremu bẹ woakwaru onwophẹ tũgbabe ẹphe lẹ nshi. Ọo ya bụ g’a haa yebedua. ¹⁸ Ẹphe -nguchaa mẹe ngufu; ẹphe awata agba ùkpara phẹ ọbu. Mbụ-a; ndu-ishi phẹ bụ iphe, aduje phẹ ree bụ eme iphe, iphere iya dọ. ¹⁹ Ọo oke phẹrephere e-mechaa zifu phẹ. Tẹme iphe ono, ẹphe agwa ono emechaa kpatarụ phẹ iphe-iphere.

5

¹ “Unu n̄makwa iphe-a; unubẹ ndu bụ uke! Unu ngabẹkwa nchi; unubẹ ndu-ishi ndu Ízùrẹ̀lu! Unu ngabẹkpodapho nchi; unubẹ ndibe eze! Ikpe-a nmaakwaru unu; kele unu shi b̄uru igbudu lẹ mkpukpu Mizupa. Tẹme unu b̄uru ụgbu, e geru l’úbvú Tabọ. ² Ndu nkwefu-ike ono bamiakwaru abami l’egbu ọchi. Ọle mu a-n̄kwanu phẹ aph̄u g’ẹphe hakpọo. ³ Ndu Ifuremu bẹ mu maru ree. Ophu ọ d̄udu iphe, ndu Ízùrẹ̀lu emeru mu lẹ mpya. Unubẹ ndu Ifuremu; nta-a bẹ unu watawaru agba ùkpara. Mbụ lẹ ndu Ízùrẹ̀lu bẹ t̄urwuakwaru onwophẹ.”

Hosiya epfu g’a ba agwojeshi nshi

⁴ “Iphe, ẹphe emegbabe te ekwedu haa phẹ g’ẹphe lwapfuta Chileke phẹ; kele agba ùkpara nọ phẹ l’okpoma; ophu ẹphe amad̄u Chipfu. ⁵ Ọ kwa eku-onwonye ndu Ízùrẹ̀lu l’a-gba ama g’ẹphe gbaru. Ndu Ifuremu bẹ iphe-ẹji phẹ a-d̄u ụpfu l’okpa. Ndu Jiuda etsokwaru phẹ phọ etsu ọkpa l’iphe. ⁶ Teke ẹphe chi aturu phẹ m̄e eswi phẹ ẹje achoro Chipfu; ẹphe taa h̄umadu iya; kele o selaru onwiya azụ l’ẹka ẹphe nọ. ⁷ Ẹphe te emeduru Chipfu ire-lan̄u. Ẹphe nw̄shiru unwu, ab̄udu phẹ yeru ime phẹ. Nta-a bẹ ọnwa-afufu e-ripya phẹ; ripyaa iphe, ẹphe meberu l’egu.”

Ogu ndu Jiuda ẹphe lẹ ndu Ízùrẹ̀lu

⁸ “Unu jekwa egbua opu-ogu lẹ mkpukpu Gibiya! Unu aphua ụpyi-ogu lẹ mkpukpu Rama! Unu chikwaa mkpu ogu lẹ Bẹ̀tu-Avenu! Ngwa unubẹ ndu Benjiaminu; g’e je! ⁹ Al̄i ndu Ifuremu bẹ ee-me g’ọ b̄uru ochobu mb̄oku, aa-n̄u phẹ aph̄u. Mbụ l’iphe, mu epfuru ọkpa-ipfu ọkpa-ipfu ndu Ízùrẹ̀lu bụ iphe, m̄ef̄utaje n̄u.

¹⁰ “Ndu-ishi ndu Jiuda d̄u gẹ ndu aph̄o mkpuma oke al̄i. Mu e-me g’oke ẹhu-eghu mu s̄o gborogboro g’utso s̄opyabe phẹ. ¹¹ Ndu Ifuremu bẹ eemeakwaa ewere. E gudewaa ikpe, nmaru phẹ n̄u z̄o phẹ t̄olitoli; kele ẹphe woru ishi yemia l’iphe-mman̄u. ¹² Ọo ya b̄u lẹ mu a-b̄uru ẹ̀ka ria ndu Ifuremu; mb̄u lẹ mu e-me gẹ ndu Jiuda rehu erehu.

¹³ “O be teke ndu Ifuremu h̄umaru iphe-ememe, eme phẹ n̄u; ndu Jiuda bya ah̄uma onwo, aba phẹ n̄u; ndu Ifuremu bya aghaar̄u ndu Asiriya iphu; mb̄u zia Ọkalibe onye eze ono oz̄i g’ọ bya eyeru phẹ ẹka. Obenu l’ọ t̄o d̄udu ike mee g’ẹphe wek̄orohu. Ọ t̄o d̄udu ike mee g’onwo ono, aba phẹ n̄u ono kp̄ohu. ¹⁴ Noo kele mu a-d̄u g’oduma l’ẹhu ndu Ifuremu. Mu ad̄u g’oke oduma l’ẹhu ndu Jiuda. Mu a-lakash̄i phẹ iph̄iriba iph̄iriba jeshia iphe, mu eje. Mu aḡu-lia phẹ t̄ugbua; ọ t̄o d̄udu onye anafu phẹ l’ẹka mu.

¹⁵ “Mu alaphu azụ l’ibe mu je an̄odu jas̄u ẹphe ekweta l’ọ nmaru phẹ. Ẹphe awata mu ach̄ocho. Ẹphe an̄odu l’iphe-ẹhuka phẹ ono ch̄oshiahaa mu ike.”

6

Izimanu te ekwedu alwa ndu Ízùrẹ̀lu azu

¹ “Unu bya g’anyi laphuta azu lapfu Chipfu; kele ọ kwa iya lakash̄iru anyi iph̄iriba iph̄iriba; ọ b̄uru iya e-me g’anyi wek̄orohu. O mekawar̄u anyi iphe; ọle oo-gude-a iphe kechia ọnyá, o ch̄ibashiru anyi. ² A -n̄oep̄ho ujiku lab̄o l’ọ bya emee g’anyi jakerehu ọzo. O -rwua ujiku k’eto l’o dophu anyi azu l’onodu anyi; k’ophu anyi e-buru eburu l’iphu iya. ³ Unu g’anyi maru Chipfu! G’anyi wata ese iswi g’anyi e-shi maru onye ọ b̄u. Ọ b̄uru g’enȳanwu awaf̄utaje l’utsu-a b̄u g’ọ byapfutafutaje anyi. Mb̄u l’o-byapfuta anyi gẹ mini, shi l’igwe; mb̄u gẹ mini udzumi, awuje mgboko l’ophu ẹhu-a.

⁴ “Unubẹ ndu Ifuremu; ?b̄ukpoo gunu bẹ mu e-gude unu mee? Unubẹ ndu Jiuda; ? b̄u gunu bẹ mu e-gude unu mee? N-yemobu k’unu dukwa g’iji nchi-ab̄ohu. Ọ d̄u g’iji ḡeregere utsu, ad̄udu g’oono-bejeru l’o phukash̄ihu. ⁵ Ọo ya b̄u lẹ-a; mu gudeakwa ndu mpfuchiru mu gbutsushia unu. Mu gudewaa opfu, shi mu l’onu gbua unu; k’ophu ikpe, mu ekpe unu a-n̄odu egbu zaazaa l’ẹhu unu g’iph̄oró anw̄u, echi echichi; ⁶ kele iphe,

agụ mu g'unu mee bụ apụ obu-imemini. Ọ tọ bụdu g'a gwaję mu agwagwa; mbụ l'iphe, dụ mu ree bụ g'a maru mụbe Chileke. Ọ tọ bụdu g'e gwee ngweja-akpọ-ọku nụ mu.

⁷ “Ephę darwụakwaru ogbandzu mu l'ephę gę Ádamu. Ephę te emeduru ire-lanụ l'ęka ono. ⁸ Alį Giladu bụ alį ndu eme ejo-iphe. Iphe, a ọkashiru iya bụ mee, a zọkaru l'okpa. ⁹ Ọo gę ndu abalidebvụ anọkaje l'ęgbudu kwaberu nemadzu-a bụ g'ikpoto ndu bụ uke dụ. Ephę egbuje ọchi l'uzo, e shi eje mkpukpu Shękemu. Ọphu ọ dudu egube ejo-ahụma, ephę te emejedu. ¹⁰ Wata hụmakwaru iphe, anyi ishi ędzu lę Ízurelụ. Ọ kpa l'ęka ono bę ndu Ifuremu nọ wata agba ụkpara; bya aburu l'ęka ono bę ndu Ízurelụ nọ pharwushia onwophę.

¹¹ “A -bya l'ęhu k'unubę ndu Jiuda; e dobeakwaru mbọku, aa-kpa unu g'onye akpa ji.”

7

¹ “Ọobujeru teke mu eme gę ndu Ízurelụ wekoro; iphe-ęji, ndu Ifuremu eme egheru onu. Tęme l'a hụmakwapho ejo-ememe, ndu Sameriya l'eme. Ephę anọduje agba ęregede; ndu-oshi anọdu etsufushi ulo. Ndu abalidebvụ ana nfu lę gbororo. ² Ọphu ephę anyatajędu l'ęjo-ememe, ephę emekọta bę mu nyatakọtaru. Iphe-ęji phę nọ-phewaru phę mgburugburu. Ọodujeephe l'iphu mu tekenteke.”

Aachi ejo idzu l'ibe eze

³ “Ephę egudeje ejo-iphe, ephę eme mee g'ęhu tsoo onye eze phę uto. Ephę egude adzu ụka mee g'ęhu tsoo ndu-ishi phę. ⁴ G'ephę hakọta erikọta ogori. Oonwu phę phuruphuru l'ęhu g'ọku-epfu, a phunwuru ọ nọdu enwu phoophoophoo; ọphu onye gheberu iya buredi enwezidu iya ọku enwezi e -shi teke ọ wataru ąphą utu buredi ono jasụ l'ọ kọghee. ⁵ Leswe mbọku, onye eze anyi boru iphe bę ndu-ishi nguru mę enya chaa phę achacha. Onye-eze anyi ono yele ndu mgbonu tuko meahaa rigbarigba. ⁶ Ime ọkpoma phę dukwa g'ọku uzu l'ęka ephę gude ejo idzu, ephę chiru doberu iya abya iya ntse. Obu nọdu enwukọta phę phuruphuru l'ęnyashi ọphu mgburugburu. O be l'utsu; ọ gbanwuhu phę ọku l'ęhu g'ọku, enwu phoophoophoo.

⁷ “G'ephę ha nọdu atakọta pfupfupu g'ọku uzu. Ephę ekepyashije ndu-ishi phę. Iphe, bụ ndu eze phę g'ephę hakọta dakotaru. Ọphu ọ dudu g'ephę ha mę onye lanu, rakuru mu nụ.”

Ízurelụ ephę l'ohamoha ọzo

⁸ “Ndu Ifuremu jefuru ohamoha ọzo; ephę l'ephę je aghaa eghirigha. Mbụ lę Ifuremu dų g'akara, e gheberu; ọphu a ghaduru iya aghagha. ⁹ Ndu ohozo anọduje amį ike iya omiwaa. Ọle o too rwujędu iya l'ęhu. Egbushi iya bę ęwọ tungawaru; ọphu ọ makpodanu. ¹⁰ Eku-onwonye Ízurelụ anọduje agba ama g'ọ gbaru. Ọ -mechakpoo g'oomehabe; ọ tọ lwaphutadu azu alwapfuta Chipfu, bụ Chileke iya; ọphu ọ chokpodaa ya nụ achocho ọphu. ¹¹ Ifuremu dukwa gę ndo. Eduphu iya ta adudu iphe, ọobujeru; tęme ọphu ọ nweđu egomunggo. Ọ -gbapfu ndu l'jiputu; l'ọ gbapfu ndu Asiriya. ¹² Ephę -jeshiepho bę mu e-woru ụgbu-egęge mu wu-kpute phę. Mu a-nwuko phę g'onye anwuko ęnu, ephę l'eli. Mu ahụa phę ahụhụ; mbụ mee phę iphe ono, ndu ndzukọ phę nūmawaru ono.

¹³ “Nshio phę; kele ephę shiwaa mu l'ęka jephuhuwaa! Ọla-l'iswi dukwaru phę; kele ephę kwefuru mu ike! Iphe, agụ mu nụ bụ g'a sụ lę mu gbataru phę. Obenu l'ephę anọduje adzushi ụka ekpu mu. ¹⁴ Ephę te egudejędu obu phę g'ọ ha araku mu. Ọchia l'iphe-azę phę bę ephę azeje ara ękwa. Ephę achikobeje onwophę epfu k'ereshi ye mę-vayinu ọphutu; obenu l'ephę aghajeru mu azu. ¹⁵ Mu zuru phę bya emee g'ike dų phę. Obenu l'ephę anọdujele-a achiru mu ejo idzu. ¹⁶ Ephę ta aghajęduru mụbe Ọkalibe-kakọta-shii ono iphu. Ephę dų g'apfu, mebyihuru emebyihu. Ndu-ishi phę bụ ogu-ęchi bę ee-gude gbushia phę. Ọ buru iphe, a-kpa iya nụ bụ ejo-opfu, shi phę l'onu. Ọ buru iphe ono a-kpa g'a chĩa phę ọchi l'alį l'jiputu.”

8

Iphe-ęji, ndu Ízurelụ eme

¹ Yekwa opu l'onu; kele udele bekwaru l'eli ulo Chipfu; ọ buru iphe, kparu iya nụ bụ lę ndu Ízurelụ mebyiwaru ogbandzu mu l'ephę; bya ekwefu ike l'ephę tee medu ekemu mu. ² Ndu Ízurelụ echiku mu lę mkpu sụ: “Gube Chileke anyi; anyi maakwaru ngu!” ³ Obenu lę ndu Ízurelụ jikawaru iphe, dų ree. Ọ buru onye ohogu e-mechaa chĩa ya ọso.

⁴ “Ephē ahoṭaje ndu a-buru eze phe; o to shidu mu l'eka. Ephē ahoṭa ndu a-buru ishi phe; ephē te emedu ge mu maru. Ephē egudeje mkpola-ochaa yee mkpola-ododo phe akpushiru onwophē nshi; shi nno emetaru onwophē ola-l'iswi. ⁵ Unu tuphakwaa nshi nweswi unu ono; unubē ndu Samériya; keḷe o meakwaru ehu-eghu mu nwuhuwaa phuruphuru g'oku! ?Bū teke ole bē ndu Ízurelu a-nō-beru buru ndu adudu ike duebe ree? ⁶ Oo lē Ízurelu bē o shi; mbū nweswi obu, bū iphe, ndu eme ona meru. O tō budu Chileke. O bū iphe, aa-kukposhi iphiriba-iphiriba; mbū nweswi ndu Samériya ono. ⁷ Ephē akoje pherephere g'opfu. Ephē -kpajē iya; ephē akpata iya oke pherephere. Ereshi ta amiduru amimi; mbū l'ō tō dudu mebyi, dū iya nū. Ome o bukponu l'omitaru mebyi; m'ō bururo ndu ohozo gege alwukota iya.

⁸ “Ndu Ízurelu bē e lweakwaru elwelwe. Nta-a bē ephē anodu l'echilabo ohamoha buru okpokoro iphe, adudu iphe, dū iya nū; ⁹ keḷe ephē tugburu jeshia Asiriya ge nkapfu-igara-oswa, aghaphe nkinyi iya. Ndu Ifuremu je eshiahāa onyā arwota. ¹⁰ A makwaru-a l'ephe tukowaru ohamoha bukoo onyā eshi; ole mu byaru achikobe phe ozo. Ephē awata ala pyētee mē Okalibe, bū eze ono meahaa phe mkpawere.

¹¹ “A makwaru-a lē ndu Ifuremu kpushiru oru-ngweja, dū igwerigwe, ephē a-nodu egwe ngweja-iphe-ēji. Ole ēka ono tukoakwaru buru ēka a nō eme iphe-ēji. ¹² Mu bya edeeru phe ekwo pfiaru phe iphemiphe, mu turu l'ekemu. Ephē wolēru iya-a kua iphe, shi l'ohozo. ¹³ Ephē -gwaa iphe, e gude bya mu anūnu; ephē eworu anū iya taa l'onwophē; obenu lē Chipfu bē iphe, ephē eme adudu ree. Nta-a bē o-nyata ejo-iphe, ephē eme; hūa phe ahūhū k'iphe-ēji phe. Mbū l'ephe e-mechaa laphu azū l'alī ndu Ijiputu.

¹⁴ “Ndu Ízurelu zohaakwaru onye meru phe nū. Ephē kpushia ūlo ndu eze dobe. Ndu Jiuda gudeakwa igbulō kpū-pee mkpukpu, dū igwerigwe mgburugburu. Ole mu e-mechakwanaa tūa ōku lē mkpukpu phe ono; l'ō tsua ūlo ūlo, a kpuru kpushia ike l'ime iya.”

9

Iphe, ee-gude hūa ndu Ízurelu ahūhū

¹ “Unu te etekwa eswa; unubē ndu Ízurelu! G'ehu ba atsokwa unu g'ootso ndu ohamoha ozo; keḷe unu dukwaru Chileke unu ghelegheleghele; keḷe oo ugwo, a gbataru l'ukpara bē unu yeru obu l'iphe, bukpoō ēka eechije balī. ² Eka eechije balī; yee ēka aapyishi mee-vayinu bē ta azūjeekwa phe; ophu mee ophūū adueduru phe. ³ Ephē tee bukwaru l'alī kē Chipfu. Mbū lē ndu Ifuremu e-mechakwaa laphu azū l'alī ndu Ijiputu; je anodu l'alī ndu Asiriya ria nri, aaso nso. ⁴ Ephē te egweēduru Chipfu ngweja-mee; ophu ngweja mmanū ozo, ephē egwejeru iya emeēdu g'ehu tsoo ya utso. Egube ngweja ono l'ehu phe a-du ge nri ndu aphū tsoru. Iphe, bukpoō ndu riru iya nū a-bukotarū ndu aaso nso; keḷe nri ono a-duru phe nkinyi phe. O tōo batadu l'eze-ulo Chipfu. ⁵ ?Bū gunu bē unu e-me m'ō -rwua mboku ono, e doberu k'obo-iphe ono; mbū eswe obo-iphe kē Chipfu? ⁶ Kele-a; ephē -jekponu g'ephe gbalaru ola-l'iswi; ndu Ijiputu e-rwukole phe-a; ndu mkpukpu Mēmufisu elia phe. Eku mkpola-ochaa phe efuchia l'eswa. Ewu-óbvū agbaa ibe phe ophorokpo.

⁷ “Mboku, aa-hū nemadzū ahūhū rwuakwaru. Mboku, aa-pfu onyemone ugwo iphe, o metaru dukwaa ntse. Ge ndu Ízurelu makwaru l'onoo g'ō dū. Eshinu iphe-ēji unu paru igwerigwe; teme ndumashi, unu nweru paa ēka; bē e mewaru onye mpfuchiru Chileke; o dū g'onye eswe. Onye unme Chileke jiru ehu buru onye obvu byaru. ⁸ Mūbe onye mpfuchiru Chileke bū onye eche ndu Ifuremu nche; mbū ndibe Chileke mu. Ole a gbakarū mu onyā l'iphe, bū ūzo, mu eshi. Ndumashi nodukwapho l'ulo Chileke mu. ⁹ Ephē tsūwaru otsuri tsūba l'ime emerwūshi onwophē; egube ono, ndiphe dū lē teke kē Gibiya. Ole Chileke e-mechakwanaa nyata ejo-iphe, ephē eme. Mbū l'ō hūa phe ahūhū iphe-ēji ono, ephē eme ono.”

¹⁰ “Teke mu choṭaru ndu Ízurelu bē o dukwa g'onye humaru akpuru vayinu l'echiegu. Mbū lē teke mu humaru nna unu oche phe bē o dukwa g'onye humaru akpuru mbu, vuru ūzo chaa l'oshi figu iya. Obenu l'ephe byaru ejerwua Balū-Peyo; ephē je eworu onwophē gwō-phua lē nshi ono, bū iphe, iphere iya dū. Ephē bya aburu iphe-mmanū egube iphe ono, ephē yeru obu ono bū. ¹¹ Mbū l'akpabiri ndu Ifuremu e-mechakwaa phee ephēphe phefu g'enu. A taa nwubaedu nwa l'ime iya; ophu aapaedu iya epho ime; ophu aatsūtaedu iya ime. ¹² Ephē -hechakponu unwegirima hefuta; mu emee; ephē anwūshihukota g'ephe ha. Mbū-a; nshio phe teke mu a-gharu phe azū!

¹³ “Ndu Ifuremu bẹ mu hụmakpooru; ẹphe dụ gẹ ndu Taya, bụ ndu e yeru g’oshi l’ẹka dushikpoo ree ike. Ọle ndu Ifuremu ono e-mechaa chiru ụnwu pẹ nụ ndu e-gbushi pẹ nụ.”

¹⁴ “Nnụ pẹ iphe; gube Chipfu! ?Bụ gunu bẹ ịi-nụ pẹ? Nụ pẹ ẹpho ume-nwa; yee ẹra, mini-ẹra adudu!”

Aphụ, Chipfu anụ ndu Ízuru

¹⁵ “Oo ejo-ememe, ẹphe nọ emegbabẹ lẹ Gilugalu bẹ mu gude kpoo pẹ ashị l’ẹka ono. Ọ buru k’iphe-ẹji, ẹphe nọ emegbabẹ bẹ mu e-gude chifu pẹ g’ẹphe ba nọduhe l’ulo mu. Mu tee yehedu pẹ obu; kele ndu-ishi pẹ g’ẹphe ha kwefukotaru ike. ¹⁶ Ndu Ifuremu bẹ e chiakwaru iphe. Ogbarabvu pẹ kpohuakwaru nkụ. Ophu ẹphe amjedu amimi. Ẹphe -zushichakponu ụnwegirima; mu egbushia ụnwegirima ono, ẹphe yeru obu ono.”

Hosiya epfu opfu ẹhu ndu Ízuru

¹⁷ “Chileke mu a-jika pẹ; kele ẹphe te emeduru iphe, ọ sụru g’ẹphe mee. Ẹphe e-mechaa wata agha phurii l’ohamoha.”

10

¹ “Ndu Ízuru shikwa dụ gẹ vayinu, baru ụba, bya amia mebyi. Mebyi iya ono nọdu aka shii eje; ọ nọdu aka akpushi oru-ngweja. Alị nọdu agba ụpete eje; yẹbedua nọdu emejgbaa mkpuma mkpuma, duru iya nsọ g’o kabaa ama mma. ² Ẹregede jiru okpoma pẹ ejiji. Ọle ọ na-a bẹ ẹphe byaru evuta iphe-ẹji ono, ẹphe meru ono. Ọo Chipfu alajashi oru-ngweja pẹ ono; bya emebyishia mkpuma ono, ẹphe doberu nsọ ono.

³ “Noo teke ẹphe a-wata epfu sụ: ‘Anyi te enwekwa onye eze. Iphe, kparu iya nụ buru l’anyi ta atsudu Chipfu ebvu. Ọle ọ bụ; ọme anyi nweru onye eze; ?bụ gunu bẹ ọ gege adu ike meeru anyi?’ ⁴ Ẹphe ekweje ukwe l’ẹphe e-me iphe, dụ igwerigwe. Ẹphe eria nte l’ẹregede gude gbaa ogbandzu. Ọ buru iphe ono kpataru agbapheru onwophe ẹkwo kpo-fushiaha g’eka ejo-ẹswa akpo-fushi l’eka a kọru opfu.

⁵ “Ndzụ watawaru agu ndu bu lẹ Sameriya; ọ buru iphe, kparu iya nụ bụ agwa nweswi, dụ lẹ Betu-Avenu. Mbụ lẹ ndu shi abajeru iya eja agwa aphụ ekpu iya; ndu agwa iya nụ nọdu eruwaa erwubvu ekpu iya; kele akpabiri iya bvwuru iya l’ẹhu. ⁶ Ee-mechakwaa patakwapọ nweswi ono l’onwiya gude lashia alị ndu Asiriya; g’o buru iphe-oma, e gude ewotaru Ọkalibe, bụ onye eze ndu alị ono. Ndu Ifuremu bẹ ee-me iphere kpua. Mbụ lẹ ndu Ízuru bẹ iphere e-gude l’ẹphe pyiru ntẹkpe dobe g’ewa agwagwa. ⁷ Ndu Sameriya yee onye bụ eze pẹ bẹ ee-me g’ẹphe chihu. Ẹphe a-dụ g’ẹbaji-oghu, degeru l’eli mini. ⁸ Iphe, bukpo ẹka aagwajẹ iphe bẹ ee-mebyishichaa. Ọ buchaa ya bụ iphe-ẹji, ndu Ízuru emegbaa. Ewu-óbvú e-fushi l’oru-ngweja pẹ; ẹgbara aphua ya. Noo teke ẹphe a-sụ úbvú, hagbaa shii g’o tųyabe pẹ. Ẹphe asụ úbvú, hagbaa nwanshii g’o danaa dappabẹ pẹ.”

Chipfu anma ndu Ízuru ikpe

⁹ “Gube Ízuru; e -shikpoo teke kẹ ndu Gibiya bẹ i shiẹpho meta iphe-ẹji. Teme ị nọdu ya phọ g’i nọ iya. Ophu ogu eriduru ndu ejo-iphe lẹ mkpukpu Gibiya. ¹⁰ Mbụ lẹ-a; ọ kwa teke dụ mu ree bẹ mu a-hụ pẹ ahụhụ. L’a chikobe ohamoha g’ẹphe tsoo pẹ ogu; keshia pẹ ẹgbu kele ẹphe mewaru ejo-iphe mmekwase.

¹¹ “Ndu Ifuremu dukwa gẹ nwada-eswi, e ziru iphe; k’ophu bụ l’azoshi ereshi aduje iya ree. Ọle mu mịru ẹnya lẹ nweguru olu iya ono. Mbụ lẹ mu e-kebuta ndu Ifuremu g’ẹphe kwata eje ozi mkponwu-ẹhu; mbụ lẹ ndu Jiuda a-kọ okoro. Ọ buru oshilokpa Jiékọpu a-nọdu egbukposhi alị. ¹² Sụ-a; unu kọoru onwunu apfubekoto g’opfu! Unu akpata akpuru-iphe, ọ mītaru, bụ n-yemobu! Unu gbukposhia alị unu ono, e tee shidu kowaa akoko ono; kele ọ rwuakwaru teke aa-wata achọ Chipfu; jasụ l’o bya edzee apfubekoto gẹ mini l’ẹhu unu. ¹³ Obenu l’opfu unu gbẹ kochia bụ ejo-iphe. Ọ buru iphe, apfuduru-oto bẹ unu kpataru iya. Iphe, unu riru buru akpuru ẹregede.

“Eshinu unu chiru upfu ye l’okpẹhu k’unu yele ikpoto ndu ojogu, unu nweru; ¹⁴ bẹ aatụ uzu ogu kpua ndibe unu; k’ophu bụ l’iphe, bụ ulo ono, unu anọduje ezeru ndzụ ono a-buru iphe, e tsukposhiru etsukposhi; ẹgube ono, Shalumanu tsukposhiru mkpukpu Betu-Abelu lẹ teke a lwuru ogu ono; mbụ teke e chitaru ndu bụ ne ẹphe l’unwu pẹ tua gbaa l’alị. ¹⁵ Noo g’oo-mecha nwuru unubẹ ndu mkpukpu Bẹtelu; kele ejo-ememe, unu eme pawaru ẹka. Ọ -rwuepho l’utsu ujiku lanụ bẹ ee-mebyikpọephe eze ndu Ízuru rengurengu kpo.”

11

N-yemobu Chileke l'ehu ndu Ízurèlu

¹ “Teke Ízurèlu bụ nwata
bè mu yeru iya obu shii.

Ọ bụru l'alì Ijiputu bè mu
jeru je ekua nwa mu
nwoke ono.

² Obenu l'òobujeru;
mu -nòdu eku ndu Ízurèlu
ono oku;
èphe aka mu akpìriberu
ùzenya.

Èphe nòdu anòduje agwa
Balù;
bya anòdu anòduje akpò
ùnwù-isensu oku anù
ntèkpe.

³ Ọ kwa mbèdua ziru ndu
Ifuremu ije.

Mu shi esetajè phè l'èka.

Ọphu èphe amadù l'òo
mbèdua bụ onye meru
g'ehu dù phè ike.

⁴ Mu shi egudeje obu-imemini
gude ehe phè.

Ọ bụru eye obu, mu yeru phè
bè mu gude edu phè.

Mu shi ezije phè ivu-erwa,
èphe vu;
mu ephozekpò ephoze
dee phè nri.

⁵ “Èphe e-mechaa laphu azù lè Ijiputu. Ọ bụru ndu Asiriya e-mechaa bụru ishi phè;
noo kèlè èphe jìkaru l'èphe taa lwadù azù alwapfuta mu. ⁶ Ogu-echi e-mechaa jeaha
iphu iphu lè mkpùkpu lè mkpùkpu phè. Mbù gbukashia òguzo-igwe, e yeru l'ònu-
abata mkpùkpu phè; mee iphemiphe, èphe chìru k'ememe; ọ tọ duedu ophu èphe eme.
⁷ Ndibe mu kebefùtaekwarupho l'èphe a-lùfu mu l'èka; mbù-a; ọ tọ dükwa m'obeta èphe
kuchakponu onye ono, bụ Ọkalibe-kakòta-shii onoya; ọ tọ duedu iphe, e-mekwadù g'ò
kutsee phè ọzo.

⁸ “Sù-a; gùbe Ifuremu;
?dènukpoo gè mu e-shi
haa ngu?

Gùbe Ízurèlu; ?dènukpoo
gè mu e-shi woru ngu
ye ndu ọzo l'èka?

?Dènu gè mu e-shi mee
ngu gè mu meru ndu
mkpùkpu Adama?

?Dènu gè mu e-shi mee
ngu gè mu meru ndu
mkpùkpu Zebowimu?

Egomunggo lwaakwaru
mu azù.

Ọoguakwa mu agushi mu
ike g'a sù lè mu phùru
ngu obu-imemini.

⁹ Mu ta atù-koshikwa ngu
oke èhu-eghu mu;
ọphu mu alwakwa azù
abya emebyishi Ifuremu;
noo kèlè mu bụ Chileke;
mu ta abùdu nemadzù.

Oo mu bu onye du nso,
 no l'echilabo unu;
 ophu mu egudekwa
 oke ehu-eghu mu
 abyapfuta unu.

¹⁰ "Ephe e-mechakwaa tsoahaa Chipfu. Mbụ lẹ mu a-sụ ekiri g'oduma. Teke mu sūru ekiri ono; unwu mu anmaru pyaapyaapya shi l'uzo enyanwu-ariba bya. ¹¹ Ephe eshikwapho lẹ Ijiputu phuru kwēekwee bya gē nwenu. Ephe adu gē ndo shi l'alị Asiriya bya. Mu eworu phe chikobe; ephe eburu l'ibe phe." Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

Iphe-aji, ndu Izurelu eme

¹² "Ndu Ifuremu gudeakwa adu uka gbaphee mu mgburugburu. Onu-ulo Izurelu nodu agbaru mu eregede. Obenu lẹ ndu Jiuda be Chileke maru; mbu lẹ ephebedua be Onye Nso ono gudekwadu ire phe aka."

12

¹ Ndu Ifuremu bu iphe, ephe gude azu onwophe bu pherephere. Iphe, ephe anoduje achị mkpurumkpuru bu pherephere, shi l'uzo enyanwu-awawa. Ephe nodu adu uka adu iya ndzuto; bya ewe iwashi aku iya l'eli. Ephe lẹ ndu Asiriya gbaa ndu. Teme ephe nodu emeje manu olivu evularu ndu Ijiputu.

² Chipfu nwekaru opfu, adaru yee ndu Jiuda; mbu l'oro-hu oshilokpa Jieko bu ahuhu ejo-iphe, ephe eme; pfua phe ugwo g'ephe eme. ³ Teke o nokwadro l'ephe be o zuru nwune iya l'ichiripfu-okpa. O bya afuta buru nwoke; yee Chileke gbaa mgba; ⁴ mbu lẹ yee ojozi-imigwe gbaru mgba; o mekpee ya. O waa ekwa; rwoahaa go meuru iya eze-iphe-oma. O bya ahuma Chileke lẹ mkpukpu Betelu; o buru l'eka ono be yee Chileke ono no bogba uja; ⁵ mbu yele Chipfu, bu Chileke bya aburu Okalibe-Kakota-Ike. O kwa Chipfu bu ephe, e gude maru iya! ⁶ Oke o bu; unu lwaphutakwa azu lwapfuta Chileke unu! Unu epee ya obu; unu ekpee ikpe, pfuru oto! Unu anoduje kwaberu Chileke unu mkpurumkpuru!

⁷ Obenu lẹ ndu-a du gē ndu agba ngho egudeje iphe, e meru l'ugho ere aswa; k'opfu ephe e-shi nno mee nemadzu mkpurukpuru-enya. ⁸ Ndu Ifuremu anoduje eku onwophe su: "Anyi nweru iphe shii; eku byaakwaru anyi. Eku ono, duru anyi ono go ha e-me; a taa humadu ejo-iphe, anyi eme; yee iphe-aji, anyi eme." ⁹ Obenu l'oro kwa mbedua bu Chipfu bya aburu Chileke unu. O kwa mu bu onye dufutaru unu l'alị Ijiputu. O kwa mu e-me unu g'unu bua l'ulo, a kparu l'ekwa ozo; g'unu shi ebuje teke unu shi aboje obo-iphe, geru egeru.

¹⁰ "Mu shi epfuje opfu yeru ndu mpfuchiru goshi phe iphe, du igwerigwe l'ophulanya; bya eshikwa phe pho l'eka anma etu, du igwerigwe." ¹¹ Ndu Giladu; ?ephe bu ndu ejo-iphe to? Ephe ta adukwa ophu bu iphe. ?Aagwaje oke-eswi lẹ mkpukpu Gilugal to? Oru-ngweja phe e-mechakwanaa du gē mkpokobe mkpuma, a kuberu l'eka a koru opfu.

¹² "Jieko bu gbalaru laa alị Aramu. O buru l'eka ono be Izurelu ono no jee ozi jeta nwanji luru. O buru eche aturu be o gude kwaa ya aswa. ¹³ Chipfu bukwa onye mpfuchiru be o gude dufuta ndu Izurelu l'alị Ijiputu. O buru onye mpfuchiru be o gude leta iya enya. ¹⁴ Obenu lẹ Ifuremu kpatsuru Chipfu iwe, paru eka apaa. O buru Nnajiuphu iya e-me g'ikpe onye o gburu tukoru iya l'ishi; teme l'oro pfukwaa ya pho ugwo iphe-iphere, o meru iya."

13

Ehu-eghu Chipfu l'iswi ehu ndu Izurelu

¹ "O shi abujeru; Ifuremu -pfua opfu; amadu anmahu pyaapyaapya. Ifuremu shi buru onye e kutseru ekute l'alị Izurelu. A nonyaephe; o wata abaru Balu aja; ikpe nmaa ya; o nwuhu. ² Nta-a be ndu Ifuremu kabaa eme iphe-aji eje. Ephe kpshuru nteke dogebaaruru onwophe; mbu nteke, e deru enya lẹ mini mee lẹ mkpola-ochaa phe. G'ephe ha bukota iphe, ndu maru eme ona gude eka kpa. Ephe nodu asuje: 'Wakwa iphe, unu a-nodu abaru aja baa-o!' Mbụ nemadzu nodu anoduje etsutsu onu l'agwa nweswi! ³ Oo ya meru go gude ephe je a-du g'iji, akwa l'utsu. Mbụ iji, akwa lẹ nchi-abohu, abujeru: o -kwachaa l'oopukashi. Ephe a-du g'uduz eswa ereshi, etsushihu l'eka eechije balị; g'enwuru-oku, shi lẹ windo ekposhihu.

⁴ "Obenu l'oro kwa mbedua bu Chipfu bya aburu Chileke unu. Oo mu bu onye dufutaru unu l'alị Ijiputu. Unu ta adukwa iphe ozo, unu e-je amaru gbahaa mbedua. Ophu o dukwa onye ndzota ozo, du nu; gbahaa mbedua. ⁵ Oo mbedua letaru unu enya teke

unu nọ l'echiegu. Mbụ l'alị ono, okpomọku enwu phuruphuru ono. ⁶ Teke mu nuru phẹ nri bẹ ẹpho jiru phẹ. Teke ono, ẹpho jiru phẹ ono; ẹphe kuahaa onwophe woru mu zọhaa. ⁷ Oo ya bụ lẹ mu a-zụ phẹ gburumu g'oduma. Mbụ lẹ mu e-woha onwomu l'aguga gbororo g'agu. ⁸ Mu e-tso phẹ ogu lajashia phẹ g'agu, a nataru nwa iya. Mu a-ta phẹ g'oduma atajẹ anụ, o gburu-a. O buru anụ-egbudu a-lajashi phẹ togbo ẹba.

⁹ "Unubẹ ndu Ízurelu; mu e-mebyishi unu; kele unu etso mu opfu. O buru onye ono, eyeru unu ẹka ono bẹ unu etso opfu. ¹⁰ ?Bụ awe bẹ onye bụ eze unu nọ g'ọ bya adzọo unu? ?Bụ awe bẹ ẹphe nọ; mbụ ndu-ishi lẹ mkpukpu unu g'ẹphe ha; mbụ ndu ono, unu pfuru opfu ẹhu phẹ teke unu sụru g'a hotaru unu onye eze; waa ndu a-buru ndu-ishi unu ono? ¹¹ Mu gude ẹhu-eghu woru eze nụ unu; bya egudekwaphọ oke ẹhu-eghu mu nafu iya unu.

¹² "Ejo-iphe, ndu Ifuremu mekotaru bẹ a kwachikwaru akwachi. Iphe-ẹji phẹ bẹ e dekwaru l'ekwo dobe. ¹³ Iphe-ẹhuka, ooje due ya phọ g'ooduje nwanyi, ime eme. Obenu l'ọ bụ nwata, amadu iphe, abujeru; o -rwua l'ezeda iya; o tọo maduru eye ishi l'enu ẹhu ne iya.

¹⁴ "Mu a-gbafuta phẹ g'alị-maa ta aka phẹ okpehu. Mbụ lẹ mu a-gbata phẹ l'itumo anwuhu. Gube onwu ?bụ awe bẹ ejo iphe-ememe ono, i vu ono nọhunu? Gube alị-maa; ?denụ iphe ono, iigudeje emebyishi iphe emebyishi ono?

"Mu ta aphukwaru iya obu-imemini aphuphu ophu; ¹⁵ mbukwa m'obeta o nọdu l'echilabọ unwunna iya aba yoyoyo; ọle oke pherephere, shi l'ẹka Chipfu e-shi l'uzo ẹnyanwu-awawa ziru bya. Ẹka o shi ezi abya bụ l'echiegu. Ishi nggele ndu Ifuremu atabuhu. Welu phẹ atashihu. L'a tuko ẹku, o shi kpata akpata rwuta. ¹⁶ Ndu Sameriya e-vuru nrimaphu, du l'iphe-ẹji phẹ; kele ẹphe kwefuru Chileke phẹ ike. Oo ogu-echi bẹ ee-gude gbushichaa phẹ. Unwegirima ibe phẹ bẹ ee-chitachaa togbo l'alị. Unwanyi phẹ, du ime a-buru ndu aa-gbajachaa ẹpho."

14

Izimanu alwa azu bu iphe-ekweru

¹ "Unubẹ ndu Ízurelu; unu lwapfuta Chipfu, bụ Chileke unu! O kwa iphe-ẹji, unu eme meru g'ọ gude unu daa! ² Unu kpuru opfu l'onu gude lwapfuta Chipfu. Unu bya bya asu iya: 'Guru anyi nvu l'iphe-ẹji, anyi emekota ngu g'ọ ha! Gudenu eme odoo nata anyi; g'anyi egudekwanu akpuru-iphe, shi anyi l'onu gude gwaa ngu! ³ Ndu Asiriya taa duekwa ike adzọ anyi. Ophu o buedu l'eli inya-ogu bẹ anyi a-nmakoru. Anyi ta abyadi egudebaa onu anyi woru iphe, bụ ẹka bẹ anyi gude mee ya kua "Chileke anyi;" kele oo l'ẹka ngu bẹ onye enwedu nna anọduje l'a phuru iya obu-imemini.' "

Chipfu ekwe ndu Ízurelu ukwe ndu ophuu

⁴ "Mu e-me-a g'ẹphe du-buhu
ghẹlegheleghele ono,
ẹphe du ono.

Mu abya atushihu ẹhu;
yee phẹ obu;
kele mu taa vuheduru
phẹ ovuma.

⁵ Mu a-du g'iji akwaru
ndu Ízurelu.
Yebdua abya pulapula
g'ojimbvu ẹgu.
Ogbarabvu iya abamia
abami l'ime alị g'oshi sida,
nọ l'ubvu ubvu Lebanonu.

⁶ Unwu iya ophu du nwa
penupenu amishikwapho
evu evu.

Akpabiri iya adu ge k'oshi
olivu.

Mkpọ, oo-nodu eshi
adu ge mkpọ oshi sida
k'ubvu ubvu Lebanonu.

⁷ Amadu adoharu lẹ mkpula
iya ozo.

L'ọ sọo pulapula g'ereshi.
 L'ọ baa yoyoyo gẹ vayinu.
 Údù iya atọko ẹkameka
     ngaa gẹ mkpọ mẹe,
     a kọtaru l'úbvú úbvú
 Lébanọnu.

⁸ ?Búbbaa gunu bẹ ndu
     Ifuremu ẹphe lẹ nshi
     emegbabaa?

L'ẹka mu a-nọdu anu
     olu iya eleta iya ẹnya.

Mu dúwaa g'oshi payinu,
     ẹkwo iya jihukotaru
     kẹ hụduu;
     ọ bụru mu emeje g'unu
     mija mebyi."

Mkpochi-ishi iya

⁹ "Bụ onye bụ onye maru iphe? G'ọ nwutakwa iphe l'iphe-a! ?Bụ onye bụ onye iphe, edoje ẹnya ree? G'ọ tọkokwa doo ya ẹnya! L'uzo kẹ Chipfu dukotakwa nhamunha. Ọ bụru ndu pfulberekoto eshi iya. Obenu lẹ ndu eme ejo-ememe bẹ upfu aduje m'ẹphe -je iya eshishi."

Ekwó Jiowelu Onye Mpfuchiru Chileke

¹ Qwaa bú ozi, Chipfu ziru Jiowelu, bú nwa Petuwelu.

Igube, byaru mkpu-danyi-oku

² Unu nùmakwa iphe-a;
unubè ndu bú ogerenya!
Unu ngabèkwa nchi; iphe,
bùkpoo ndu bu l'ali-a
l'ophu!

Iphe, dù egube-a;
?o mejekpòoru eshinu
unu shi nòduta ndzù?
Tòo ?o mejeru lè teke kè nna
unu oche phè?

³ Unu pfukwaaru iya
ùnwegirima unu!
G'unwu unu pfukwaru iya
phò unwu nkephè.
Unwu nkephè epfuaru iya
ogbo ophu abya nù.

⁴ L'iphe, otsu-gbiigbiigbi
igube tarù taphodo
bè oke-igube wùbataru
bya ataa.

Ophu oke-igube tarù
taphodo bè
unwu ogbolanu igube
wùbataru bya ataa.
Ophu unwu ogbolanu igube
taphodoru
bè mgbagbaramatsù byaru
bya atachafù.

⁵ Unu tehu etehu;
unubè ndu angunukaje
mèe.
Unu wata ara èkwa!
Unu chia mkpu;
unubè ndu anguje mèe
ngugharu iya èka!

Unu kpoo mkpu mèe
òphúú ono;
kele a nyichatawaru
iya unu l'onu!

⁶ Q dùru oha, byaru bya
eripyabè alì mu-a.
Ndu ono bè okpehu dù shii;
tème ophu aagutadu
phè l'ogu.

Eze, dù phè l'onu dù gè
k'oduma;
mbù l'ò dù g'èpyii,
nò l'onu ne oduma.

⁷ Q tapyashichawaru vayinu mu;
bya emee oshi figu mu;
ò bùkotaru oia-l'iswi.

Q swachacharu iya ugbo
woru iya togbo.

Èkali iya nõdu achagbaa
 ụcha.

⁸ Unu gụa aphụ gẹ nwamgbọko,
 yẹe nwoke teke akwaswee,
 yeru uwe-aphụ,
 agụ aphụ kẹ ọnwu
 gburu nwoke eje
 iya alùlu.

⁹ Ngweja-nri; waa ngweja-mẹe
 chihwaru l'ulo Chipfu.
 Ndu bu uke nõ l'aphụ;
 mbụ ndu ono,
 ejeru Chipfu ozi ono.

¹⁰ Opfu, a kọru akọko bẹ buwaa
 ọla-l'iswi.
 Alị kpọhu nkụ; ereshi,
 a kuru iya mebyishihu.

Mẹe ọphúú tashihu; tẹme manụ
 nõdu atahụwa atahụ.

¹¹ "G'iphere gudekwa unubẹ
 ndu akọ opfu!

Unu rashia ekwa ike;
 unubẹ ndu akọ
 opfu-vayinu!

Unu gụa aphụ witi unu;
 yẹe balị unu; kẹle iphe,
 a kuru l'opfu bẹ e
 mebyishiwaru.

¹² Ome vayinu kpọshihwaru nkụ;
 tẹme oshi figu
 nwukotawaa lwaa.

Oshi itorokuma; yẹe mpfụ;
 waa oshi udara;
 meward iphe,
 bukpo oshi,
 nokota l'egu l'ophu
 kpọhukotawaru nkụ;
 kẹle iphe, emeje g'ẹhu
 tsọo unwu-eliphe
 ọtso chihwaru."

Oku izimanụ alwa azụ

¹³ Unu yekwaa uwe-aphụ wata
 agụ aphụ;
 unubẹ ndu bu uke!

Unu watakwa echi mkpu;
 unubẹ ndu ono,
 anọduje eje ozi
 l'oru-ngweja ono!

Unubẹ ndu ono, nõ l'iphu
 Chileke mu eje ozi
 ono;
 unu byakwa eyee
 uwe-aphụ
 nokota enyashi l'ophu;
 kẹle ngweja-nri yẹe
 ngweja-mẹe bẹ e
 buchiwaru
 l'ulo Chileke unu.

¹⁴ Unu raa ya arara g'a swjaru
 Chileke egu!

Unu tya ndzukọ, a-duru

Chileke iche!

Unu kua ndu bu ogerenya
ndzuko; mekpoo iphe,
bu ndu bu l'ali-a l'ophu;
g'ephe dzuko l'ulo Chipfu,
bu Chileke unu raku
Chipfu ono l'ekwa.

¹⁵ Ha-o! Egube mboku ono;
kele eswe Chipfu dukwaa
ntse.

Oo-buru eswe,
Okalibe-kangokotaru-nu
e-mebyishi iphemiphe.

¹⁶ “?Tobudu l'iphe anyi gededede
be e meru; nri chihu;
bya emee;
ehu-utso yee ete eswa
bvukwapho l'ulo
Chileke anyi?

¹⁷ Akpuru iphe, a kuru akuku
gbapyashihuchawaru
l'ime igbo, a kuru iya.

Iphe, bukota ulo,
aakubeje nri
dabyikotaru iphoro.

Oba ereshi tuko dakashihu;
kele ereshi obu l'onwiya
mebyishihuru l'egu.

¹⁸ Lewaro g'anu-ulo atsugbaa ude!
Eswi be o tugbaru eberebete;
kele ephe te enwedu nri,
ephe a-ta;
mbu l'aturu tukoru eje
iphe-ehuka.

¹⁹ O kwa gube Chipfu be mu
araku;
kele oku tsuakwaru aka
iphe-edobe ataje nri,
du l'echiegu;
mbu l'iphe, bu oshi,
du l'egbudu nwukotawaru
phuruphuru nwufu
l'oku;
²⁰ anu-egbudu nodu atuchaa
heeh ee agba achu ngu.

Nggele nggele be mini
tashihuwaru.

Teme oku tsufuwaa aka
iphe-edobe ataje nri,
du l'echiegu.”

2

Igube, etsu gbiigbiigbi

¹ Unu gbua opu-ogu l'ubvu
Zayonu!

Unu echia mkpu-ogu l'ubvu
mu ono, du nsu ono!

G'iphe, bukpoo ndu bu
l'ali-a nmakwaa
pyaapyaapya;
kele eswe ke Chipfu

abyaakwaa;
 mbù l'ò ruwakwaru
 erwurwu;
² mbù mbòku,
 a-bùru mbòku,
 agba òchii agba kẹ
 tsùkiribaa; mbòku,
 urwukpu a-sòpyabe;
 ẹkameka ejihu hùduu.

Ikpoto ndu ojògu,
 ike dù awù gbiighiigbi
 asò abya g'ẹka òchii
 nchi-abòhu asòpyabe
 asòpyabe l'eli eze úbvú;
 ọdu iya ọphu eteke
 adù-swe teke ndiche;
 ọphu ọ byadu adù
 l'ogbo ọphu abya nù.

³ Ọku nọ phẹ l'uzo iphu
 ekepyashì iphe
 ekepyashì.

Ọku nòdukwa phẹ phọ l'azù
 enwu phoophoophoo.
 L'iphu phẹ bẹ alì dọepho gẹ
 mgbabu Ẹdenu.

Ẹka ẹphe ghawarù ye l'azù
 bùru echiẹgu,
 dabýiru kẹ mmanù;
 ọphu ọ dọdu iphe,
 anahùje phẹ nù.

⁴ Ẹphe gbaru ụgbugba g'inya.
 Tẹme ẹphe nọdu awù kẹ
 wugelengu wugelengu
 g'inya-ọgu.

⁵ Igiji, ẹphe ede gude awù
 gbiighiigbi l'eli úbvú
 eje abya dọepho
 g'ẹka ụgbo-inya awù.

Mbù l'ẹphe dọepho g'ẹka ọku
 alwa wọwoowoo
 etsu ekperema ọkponku;
 g'ikpoto ndu ojògu,
 a chikoberu gude
 eje ọgu.

⁶ Ọha, hùmaru phẹ nù evujeru
 ọzo rwushihu.

Iphu adùkota onyemonye ẹji.

⁷ Ẹphe abyajẹ ẹnari g'ojògu,
 ike dù.

Ẹphe nọdu enyije igbulọ gẹ
 ndu ojògu.

G'ẹphe ha nọdu egbuje giriri
 azọ eje;
 ọphu ọ dọdu onye ọphu
 egbeje egbegbe l'uzo,
 ẹphe eshi;
⁸ ọphu ọ dọdu onye ọphu
 akwajẹ nwibe iya ñkù.

Onyemonye apfùjeerupho
 kẹkerekẹ azọ eje l'iphu
 l'iphu.

Èphe anòdujeepfo apfu
shooshoo apfuda
l'iphu ogu.

Ophu èphe aladu azu azu.

⁹ Èphe nõdu ezehuje zeba lẹ
mkpukpu;
tuko igbulọ gbaa gorogoro;
nyichaa enyinyi nyibachaa
l'ime ọlo l'ime ọlo.

Èphe nõdu eshijechaa windo
abahu l'ọlo gẹ ndu-oshi.

¹⁰ "Eliphe l'ophu anmakota
jiijii l'iphu phe.

Akpaminigwe nõdu anma
yigayiga.

Ènyanwu yẹ ọnwa gbahu
ochii.

Ophu kpokpode ekeedu
paapaapa.

¹¹ Chipfu nõdu l'iphu ndu
ojogu iya ede ririri.

Ndu alwuru iya ogu bu aguta
aguta.

Teme ndu ono, emeje iphe,
o suru g'e mee ono
paa okpehu.

Mboku ke Chipfu pakwaru
eka bya adu ebvu.

?Bu onye a-du ike tapyabe
iya lẹ nshi?"

Alaja okpoma haa uwe

¹² Wakwa iphe, Chipfu epfu
baa:

Ntaakponu; unu gudenu
okpoma unu g'o ha
lwafuta mu!

Unu gude aswi egu;
me ara ekwa;

me agu aphu gude lwa!

¹³ Unu lajaa okpoma unu;
o to budu alaja uwe!

Unu lwafuta Chipfu,
bu Chileke unu;
kele oomeje eze-iphe-oma;
teme o nõdu aphuje
obu-imemini!

Èhu te eghujedu iya eghu
egwegwa;

teme n-yemobu iya du shii.

Teme ophu oohejedu iya ihee
eme ge nemadzụ jee
iphe-ehuka.

¹⁴ ?A maru ?l'ọo-ghakobe phuru
unu obu-imemini

meeru unu iphe-oma;

mbu nu unu nri;

waa me;

k'ophu bu l'unu e-gude iya

gweeru Chipfu,

bu Chileke unu ngweja-nri;

waa ngweja-me.

- 15 “Unu gbua opu-ogu obu
l'úbvú Zayõnu!
Unu raa ya arara g'a swáru
Chileke egu, dù nsò!
Unu tya ndzuko,
a-duru Chileke iche.
- 16 Unu chikobe ndu Ízurèlu
l'èka lanù!
Unu emee gè ndu byaru
ndzuko ono dù nsò!
Unu chikobe ndu bu
ogeranya!
Unu achikobe unwegirima;
mè ndu ophu
eechekwadu era!
G'onye luru nwanýì òphúú
hakwaa erwu iya fùta!
Nwanýì, aluru k'òphúú ahaa
ulo-epfu iya!
- 17 Gè ndu bu uke, bu ndu ejeru
Chipfu ozi nõdukwa raa ekwa
lè mgbaka nwùlo,
eeshije abahù l'eze-ulo Chipfu
yèle oru-ngwèja.
- G'èphe pfukwaa sù:
'Gùbe Chipfu;
phunaaru ndu nkengu
obu-imemini!
- Be mekwa gè ndu ono,
bu okiphe ngu ono buru
iphe, ee-gude achì òchi!
- G'èphe ta abukwaru iphe,
òhamoha e-gude agba
mgbõnu;
kele-a; ?dènu g'o gude
ndiphe je l'anõdu
epfuru ndu Ízurèlu
asùje phè: ?Bù awe
bè Chileke unu nõ? ”
- Onu, Chipfu e-ye*
- 18 Noo teke Chipfu a-wata eko
okophoo l'èhu ndu alì ono,
bu ndu nkiya ono;
bya aphuaru ndibe iya
obu-imemini.
- 19 Chipfu eyeeru ndu nkiya ono
õnu sù phè-a:
“Unu lekwa-a; mu anukwa
unu ereshi; yèe mée òphúú;
yèe manù olivu;
nukpoo ya unu shii;
k'òphu oo-ji unu
èpho rengurengu.
- Mu tee mebaèdu unu g'unu
buru iphe,
òhamoha e-gude
achì òchi.
- 20 Mu a-chì ndu ojogu ono,
shi l'uzo isheli ono
chì-mihu g'èphe nõdu
unu ùzenya.

Mu a-chiru phe jeye le
mkpokoro ali,
adudu iphe, b
eemetaje iya.

Ogbo ivuzo ogu phe be
mu a-chiru ye
l'eze-enyimu uzo
enyanwu-awawa.

Mu achiru ndu ikpazu ogu
phe ye l'eze-enyimu
uzo enyanwu-ariba.

Ẹwó, ephe a-nodu ekpo
etsulihuepho etsulihu.

Mbụ l'ishishi phe a-tukoephō
ekameka.

Ire-lanu, bu le Chipfu
mewaru iphe,
paru aka.

²¹ Ge ndzu ba agushi ngu
gube ali!

O chia g'ehu tsoo ngu utso;
g'i techia eswa!

Ire-lanu bu le Chipfu mewaru
iphe, paru aka.

²² Ge ndzu ta agushi unube anu,
bu l'ime egbudu;
kele aka unu ataje nri,
du l'echiegu abyawaa
erwu irwu.

Oshi abyawaa amị mebyi.

Oshi figu yee vayinu
abyawaa eme ike phe.

²³ G'ehu tsoje unu utso;
unube unwu Zayonu!

Unu nodu l'eka Chipfu,
bu Chileke unu tee eswa;
kele o watararu edzeru
unu mini ishi-apha
ono g'o gbaru.

O watararu edzeru unu mini
ono edzeshi iya ike;
edzeru unu mini
ishi-apha
bya edzekwapho mini
ula-apha;
g'o shi edzejehawaru
iya unu.

²⁴ Eka eechije balı be balı
e-mechaa ji ejiji.

Eka aakuje mee eji kudumu
le mee ophuú;
yee manu olivu.

²⁵ Mu a-pfu unu ugwo iya
k'apha g'apha pho,
igube tapyashiru iphe
unu pho;
mbu unwu ogbolanu igube;
me mgbagbaramatsu
iya; mekpoo
otsu-gbiigbiigi iya;
mbu ojogu mu,

- ike dũ ono,
mu yeru unu ono.
- 26 Unu e-nwekpòoru ikpoto
iphe, unu a-nòdu eri
jasu l'ooji unu.
- Teme o buru mbeɖua,
bu Chipfu,
bu Chileke unu be unu
a-nòdu etu epha;
mbu onye ono, meru iphe,
du biribiri l'ehu unu ono.
- Su-a; ndu ono, bu nkemu
ono;
be e tee mebaekwa
iphe-iphere.
- 27 Noo teke unu a-maru le
mu no-a le Izurelu;
maru l'oo mu bu
Chipfu bya aburu
Chileke unu;
l'o to duedu onye ozo,
dubaa nu.
- Ophu a byadu emebaa ndu
bu ndibe mu
iphe-iphere ozo.
- Eswe ke Chipfu*
- 28 E -mechaa be mu a-wu Unme
mu l'ehu nemadzu
mgburugburu.
- Unwu unu unwoke me ke
nwanji e-pfuchiru
Chileke.
- Ndu bu ogerenya unu
arwo nrwo.
- Unwokokorobyia unu
aphua ophulenyia.
- 29 Le mboku ono be mu a-wu
Unme mu ono
l'ehu ndu bu ohu;
unwoke phe m'unwanji
phe.
- 30 Mu e-goshi iphe-ohumalenya
l'akpaminigwe me
l'eliphe l'ophu.
- O buru iphe, mu e-gude mee
ya bu mee; yele oku;
yele okpu-tutuutuu
enwuru-oku.
- 31 Enyanwu be ee-me g'o
gbaahaa ochii.
- L'e mee g'onwa buru mee.
Teme l'o rwua oke mboku ke
Chipfu ono,
bu eswe, a-du ebvu onoya.
- 32 Mbù l'aa-dzota iphe,
bukpoo ndu araku epha
Chipfu;
kele oo-nweru ndu a-nahu
nu, a-nòdu l'ubvu
Zayonu yefua le
mkpukpu Jierusalemu;

mbụ l'oo-nweru ndu
 Chipfu e-ku l'echilabo
 nwa ndu ono,
 waru nụ ono;
 bụ iya bụ iphe,
 Chipfu pfuru.”

3

Ikpe, ee-kpe ohamoha

¹ “Kẹle-a; o -rwuepho lẹ
 mbọku ono,
 bụ teke mu e-dophu ndu
 Jiuda ephe lẹ ndu
 Jierúsalemu azu
 l'onodu pẹ;
² bẹ mu a-chikobe ohamoha
 tuko g'ephe ha chita
 jeshia lẹ nsuda
 Jiehoshafatu.

Noo eka mu a-nodu kpee pẹ
 ikpe;
 ikpe ehu ndu ono,
 bụ okiphe mu ono;
 mbụ ndibe mu,
 bụ ndu Ízurẹlu;
 kẹle ephe chikaru ndibe
 mu; ephe dzuru
 ohamoha;
 bya eworu alị mu kekashia.

³ Ephe t̄aru ndibe mu
 ono ido;
 bya achita unwu pẹ
 unwu-okoro
 gude je agbanweta
 unwanyi-ukpara;
 bya achita unwu pẹ
 unwumgboko reshia
 gude gaa m̄e n̄gua.

⁴ “Su-a; ?bụ ḡnu b̄e unu a-guru n̄u mu; unub̄e ndu mkp̄ukpu Taya ȳe ndu mkp̄ukpu Sayidonu; m̄ekpoo unub̄e ndu buk̄ota l'al̄i ndu Filisitayinu l'ophu? ?Bụ iphe, mu meru b̄e unu ap̄f̄u mu uḡwo iya t̄o? O -b̄uru l'oo uḡwo b̄e unu ap̄f̄u mu b̄e mu e-kwo-a gburumu mee egwegwa woru iphe, unu meru tukobe unu l'ishi; ⁵ k̄ele unu wotaru mkp̄ola-ochaa mu; ȳe mkp̄ola-ododo mu bya at̄uko ̄eku mu ndu ophu kachaa ama mma vuta je ak̄ube l'ulo nshi unu. ⁶ Unu woru ndu Jiuda ȳe ndu Jierúsalemu ree ndu Gurisu g'ee-shi g'nu mee g'ephe nodu ̄nya l'oke al̄i ̄eka ephe shi.

⁷ “Lekwa; mu e-mechakwaa je achifuta p̄e l'̄eka ono, unu ch̄iru p̄e je eree ono. Mu ewophutakwan̄u iphe, unu meru azu bya atukobe unu l'ishi. ⁸ Mu a-chita unwu unu unwoke m̄e unwu unu unwanyi ch̄iru reshia ndu Jiuda; ephe achita p̄e ree ndu Seba; mb̄u oha kwata dukpoo ̄nya okpobe ad̄udu.” O kwa Chipfu b̄e pfuru iphe ono.

⁹ Unu woru iphe-a pfuaru
 ohamoha: Unu
 kwak̄obekwa k'ogu!

Unu mekwaa ḡe ndu ike ogu
 d̄u tsulihu!

G'iphe, buk̄poo ndu alw̄uje
 ogu kp̄iritakwaru ntse
 bya awata alw̄u ogu!

¹⁰ Unu kp̄ukwaa oḡu unu g'o
 b̄ugbaaru ogu-echi!

Unu akp̄ua nw̄okarara unu
 g'o b̄uru arwa!

G'onye ike bvùru pfukwaa sù:

“Mu b̀akwaa onye
òkpèhu dùshi ike!”

11 Unu dzukòbe ègwegwa;
unubè òhamoha l'òphu!

Unu shìkpòò l'èkameka bya
edzukòbe l'èka ono!

Gùbe Chipfu;

mènaa gè ndibe ngu,
b̀u ndu ike dù shì
l'imìgwe lwazeta l'alì!

12 “G'òhamoha tsulihunu!
G'èpèhe zenuru jeshia
lè nsùda Jiehoshafatu;
kèlè ọọ l'èka ono bè mu
a-nòdu kpee òhamoha
mgburugburu ikpe.

13 Unu watanù egbu mma unu
swìiswìiswii; kèlè iphe,
a kùru l'òpfu chawaru.

Unu bya azòshia akpuru
vayìnu òbu;
kèlè èka aakùje m̀e
jiwaru.

Nsùkutu iya jiwaru ejiji;
kèlè èjo-ememe,
phè parù èka.”

14 “Ìgwe-òha; ìgwe-òha kùru lè
nsùda,
aanòduje pfua òpfu pfukaha;
kèlè mbòku kè Chipfu
dùkwaa ntse lè nsùda,
aanòduje pfua òpfu
pfukaha.

15 Ènyanwu yèe ọnwa bè ee-me
g'ò gbaa òchii.

Òphu kpokpode ekehèdu
paapaapa.

16 Chipfu a-gbè l'ùbvù Zayọnu
sùà ekiri;
nòdukwapò lè
Jierúsalemù dee ririri.

Eliphe yèe akpaminigwe
anmaa jiiijii.

Obenu lè Chipfu a-bùru onye
ndibe iya a-gbabeje lè
mkpula je anòdu
zee ndzù.

Mbù l'òo-bùru ọlò,
a kpùshìru ike doberu
ùnwu Ìzurèlu.”

Iphe-oma ndu kè Chileke

17 Noo teke unu a-maru l'òo
mbèdua b̀u Chipfu bya
abùru Chileke unu;
lè mu bu ebubu l'ùbvù
Zayọnu; mbù ùbvù ono,
dùru mu nsò ono.

Noo teke Jierúsalemù a-dù nsò;
òphu ndu òhozo agbabaèdu
iya ophorokpo.

- 18 “O -rwua mboku ono be
 úbvú úbvú a-nodu
 asoshi me e òphúú.
 Eli obvu obvu asoshi
 mini-era-eswi.
 Mini atuko asoshigbaa l'iphe,
 bukpuo ngele,
 dukota l'alì Jiuda.
 Ogba-mini agbafuhu shi
 l'eze-ulo Chipfu wata aso
 gborogboro je agbaa
 mini le nsuda Shitimu.
- 19 Obenu l'alì ndu Ijiputu
 a-buru ochobu.
 Alì ndu Edomu aburu
 echiegu,
 dabyiru ke mmanu.
 O buru iphe, a-kpa iya nu bu
 iwashi, ephe weru ndu
 Jiuda,
 bu ndu ephe no l'alì phe
 gbushia ndu adudu iphe,
 ephe meru.
- 20 Obenu le ndu Jiuda e-buru
 l'alì phe jasù l'ojeje.
 L'e buru le Jierusalemu;
 e -shi l'ogbo sweru ogbo.
- 21 Noo teke mu a-guru phe nvu
 l'ikpe-ochi
 ophu mu te eshidu
 guhawaru phe nvu
 iya.”
 “Chipfu bu l'úbvú Zayonu!”

Èkwo Émòsu Onye Mpfochiru Chileke

¹ Qwaa bụ olu-opfu Émòsu. Émòsu yì lè ndu nche aturu, shi lè mkpukpu Tekowa. Qwaa bụ iphe, o phuru l'ophulenya lè k'èhu ndu Ízurelu lè teke Uzàya bụ eze ndu Jiuda; tème Jierobowamu nwa Jiowashi buru eze ndu Ízurelu. O phuchaa ya; o nòada apha labo; tème o rwua apha ono, alì nmajèru jiiijiji ono.

² Émòsu pfuru sù:
“Chipfu nòkwa l'ùbvú Zayonu asù ekiri
bya anòdukwapfo lè Jierúsalemu ede ririri.
Èka ndu eche aturu anòduje eche aturu kpòshihu nkù.
Tème elikota ùbvú Kamèlu nwùkota lwaa.”

Aphù, aa-nù ndu Arámu

³ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Eshinu Damasukosu mewaru iphe-èji èto bya eye èka lè k'èno bè mu tee sephuekwaru iya oke èhu-èghu mu azù; kèlè èphe chiwaru ndu Giladu pyaapya g'onye gude mgbòrigwè echishi èswa ereshi. ⁴ Mu a-tù òku l'ùlo Hazèlu; l'o tsua ùlo ùlo, Bènu-Hadadu kpuru kpùshia ike. ⁵ Mu e-tsukashi iphe, e gude tù-chia ònu-abata mkpukpu Damasukosu. Mu emee gè ndu bu lè nsùda Avènu chihu; yèe onye ono, nò lè mkpukpu Bètu-Édènu gude mgbòro-eze l'èka ono. L'a kpua ndu Arámu lè ndzù lashia alì Kiru.” Nokwa iphe, Chipfu eepfu bụ ono.

Aphù, aa-nù ndu Filisitayinu

⁶ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Eshinu Gaza mewaru iphe-èji èto bya eye èka lè k'èno bè mu tee sephuekwaru phè oke èhu-èghu mu azù; kèlè èphe kpuru òha l'ophu lè ndzù bya eworu phè ye l'èka ndu Edòmu. ⁷ Mu a-tù òku l'ìgbulò Gaza; l'o tsua ùlo ùlo, a kpuru kpùshia ike l'ime iya. ⁸ Ndu bu lè mkpukpu Ashìdodu bè mu e-me g'èphe chihu; yèe onye ono, nò lè mkpukpu Ashikelonu gude mgbòro-eze l'èka ono. Mu eworu èka ghakpò chiahà ndu mkpukpu Ekuronu kè gbaagbaa. Mu emekwapfo gè ndu Filisitayinu lagbua l'iswi g'èphe ha.” Nokwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu bụ ono.

Aphù, aa-nù ndu Taya

⁹ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Eshinu Taya mewaru iphe-èji èto bya eye èka lè k'èno bè mu tee sephuekwaru phè oke èhu-èghu mu azù; kèlè èphe tukuru òha l'ophu, bụ ndu a kpuru lè ndzù woru ye l'èka ndu Edòmu; shi nno woru ogbandzu èphe l'unwune phè nmaa phulaphula. ¹⁰ Mu a-tù òku l'ìgbulò Taya; l'o tsua ùlo ùlo, a kpuru kpùshia ike l'ime iya.”

Aphù, aa-nù ndu Edòmu

¹¹ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Eshinu Edòmu mewaru iphe-èji èto bya eye èka lè k'èno bè mu tee sephuekwaru iya oke èhu-èghu mu azù; kèlè o gude ogu-echi chja nwune iya oso; ophu o phuduru iya obu-imemini ililekpò; kèlè èhu ghuèru iya phò eghu èhuka èhuka ghukwasèru; tème obu-òku nkiya buru k'òjeje. ¹² Mu a-tù òku lè mkpukpu Temanù; l'o tsua ùlo ùlo, a kpuru kpùshia ike, nògbaa lè mkpukpu Bòzura.”

Aphù, aa-nù ndu Amònu

¹³ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Eshinu ndu Amònu mewaru iphe-èji èto bya eye èka lè k'èno bè mu tee sephuekwaru phè oke èhu-èghu mu azù; kèlè unwanyi, dù ime l'alì Giladu bè èphe wachaaru ibe; opfu l'èphe eme g'òke alì phè kabaa òsa. ¹⁴ Mu a-tù òku l'ìgbulò mkpukpu Raba; l'o tsua ùlo ùlo, a kpuru kpùshia ike l'ime iya. Nno teke aa-nòdu echi mkpu ògu l'èka ògu a-nòdu ada. Oke phèrèphèrè ezikwapfo l'èka oke mini edze. ¹⁵ L'a kpua onye eze phè lè ndzù lashia alì òzo; yèbedua yèe ndu-ishi l'alì-eze iya.” Nokwa iphe, Chipfu eepfu bụ ono.

2

Aphù, aa-nù ndu Mówabu

¹ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Eshinu Mówabu mewaru iphe-èji èto bya eye èka lè k'èno bè mu tee sephuekwaru iya oke èhu-èghu mu azù; kèlè o keru òkpu onye eze ndu Edòmu òku; jasù o buru ntù. ² Mu a-tù òku lè Mówabu; l'o tsua ùlo ùlo, a

kpuru kpushia ike lẹ mkpukpu Keriyotu. Mbụ lẹ ndu Mówabu a-nwùshihu l'ùtsú ùtsú a-nòdu adapheru phẹ nù; mэкpoo mkpu, aa-nòdu echiru phẹ; yẹe opu-ògu, aa-nòdu egbu ẹhuka ẹhuka. ³ Mu e-gbu onye eze phẹ; bya atụko ndu-ishi l'ime iya gbukọbe ẹphe l'iya." Nokwa iphe, Chipfu eepfu bụ ono.

Aphụ, aa-nụ ndu Jiuda

⁴ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "Eshinu ndu Jiuda mewaru iphe-ẹji ẹto bya eye ẹka lẹ k'eno bẹ mu tee sephuekwaru phẹ oke-ẹhu-eghu mu azụ; kele ẹphe jikaru ekemu Chipfu; ophu ẹphe etsojedu iphe, ọ toru okpa iya sụ g'e tsoje. Ọ bụru ughoshi ono, nna phẹ jeru etsoru ono dephuru phẹ. ⁵ Mu a-tụ ọku l'alị ndu Jiuda; l'o tsua ọlo ọlo, a kpuru kpushia ike lẹ Jierusalemu."

Aphụ, aa-nụ ndu Ízuruẹlu

⁶ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "Eshinu ndu Ízuruẹlu mewaru iphe-ẹji ẹto bya eye ẹka lẹ k'eno bẹ mu tee sephuekwaru phẹ oke ẹhu-eghu mu azụ; kele ndu Ízuruẹlu reru ndu pfulberokoto gude reta mkpola-ochaa; bya eree ndu akpa nri gude reta akpokpa ẹbo l'echiko. ⁷ Ẹphe azoje ndu ukpa okpa l'ishi zọ-mia l'urwuku, nọ l'alị. Ophu ẹphe ekpejeduru ndu eje iphe-ẹhuka ikpe, pfuluru ọto. Nna yẹe nwa iya nòdu anọduje ejepfu nwamgboko lanụ; shi nno turwua ẹpha mu ono, dọ nsọ ono. ⁸ Ẹphe nòdu azejegbaa azẹe l'aguga iphe, bụ ọru-ngweja l'eli uwe, a sùberu l'itumo. Ẹphe nòdu anọduje l'ọlo agwa phẹ ono angụ mẹe, e retaru lẹ nre.

⁹ "Mu mebyishiru ndu Amọru l'iphu phẹ. Mbụ ndu hagbaa kẹ kpapherengu kpapherengu g'oshi sida; bya akpoo akpaa g'akpurata. Mu mebyishia mebyi, ọ mịru l'elikota; bya emebyishia ogbarabvu iya l'uzo alị. ¹⁰ Mu shi l'alị ndu Ijiputu dua unu dufuta. Mu bya edua unu ukporo apha labo l'echiẹgu je emee g'unu lwuta alị ndu Amọru nworu. ¹¹ Mu byakwapho bya ahọta unwu unu unwoke g'ẹphe bụru ndu mpfuchiru; bya ahọtakwapho unwu unu unwokoroba g'ẹphe bụru ndu duru Chileke iche. ?Tobudu eviya bẹ mu epfu-a; unubẹ ndu Ízuruẹlu?" Nokwa iphe, Chipfu eepfu bụ ono.

¹² "Obenu l'unu meru ndu ono, duru Chileke iche ono; ẹphe ngua mẹe; bya asụ ndu mpfuchiru g'ẹphe te epfuhẹ mpfuchiru. ¹³ Nta-a bụru gẹ mu bya abyazeta unu abyazeta ẹgube ono, ugbo ivu abyazetaje mẹ e doo ya ereshi onoya. ¹⁴ Ndu okpa-egwa taa nahukwa; ophu ndu okpehu dọ adukwa iphe, ẹphe egude okpehu phẹ eme; ophu ndu dọ ike ọgu a-dukwa ike adzọ ndzụ phẹ. ¹⁵ Ndu maru agba apfụ taa pfukwaru; ophu ndu maru agba ọso a-dukwa ike agbala; ophu ndu agbajẹ inya a-dukwapho ike adzọ ndzụ phẹ. ¹⁶ Mbụ je akpachaa l'onye dọ ike ọgu, bụ iya bẹ okpoma kachaa adudu a-gbakwaru ọto gbalaa mbọku ono." Nokwa iphe, Chipfu eepfu bụ ono.

3

¹ Unu nùmakwa opfu-a, Chipfu pfuru gude epfubyishi unubẹ ndu Ízuruẹlu-a; epfubyishi ndu onu-ọlo ono l'ophu, bụ ndu yẹbe Chipfu shi l'alị ndu Ijiputu dufuta onoya. Ọ suru-a: ² "Ọ bụ unu kpoloko bẹ mu maru l'iphe, bukpuo ipfu, nọkota lẹ mgboko l'ophu. Noo iphe, meru g'ọ gude mu je l'anụ unu aphụ ẹjo-iphe, unu eme g'ọ ha."

Ozi onye mpfuchiru Chileke

³ Umadzu ẹbo ?ẹphe aswiye ọswi mẹ ọ bụdu l'ẹphe zuru mgbede l'ẹphe a-wata aswi ọswi?

⁴ Oduma ?oonoduje l'oswa sụa ekiri l'ẹbe o gude iphe, oo-ri?

Mbụ-a; ?nwegbele-oduma abajẹ hanyihanyi l'ẹka o bu l'ẹbe abụ l'o nweru iphe, o guderu?

⁵ Ẹnu ?l'oodalahuje l'onyà l'alị l'ẹka adudu ọnyà, a gbabẹru iya tọo?

Ọnyà, a gbabẹru agbabẹ l'alị ?oosweje l'ẹbe abụ l'ọ duru iphe, kpọ-sweru iya nù?

⁶ E -gbuahaa opu lẹ mkpukpu; ?ndzụ ta agujedu ndu bu iya nù tọo? ?Ẹphe ta annajẹdu pyaapyaapya?

Teke ọla-l'iswi byapfutaru mkpukpu; ?tọ bụdu Chipfu meru phẹ iya tọo?

⁷ Tororo bụ lẹ Nnajiuphu, bụ Chipfu ta adudu iphe, oomeje l'ẹbe ekpuha idzu iya goshi ndu-ozì iya, bụ ndu mpfuchiru iya.

⁸ Oduma suakwaru ekiri. ?Bụ onye a-sụ lẹ ya ta atsudu ebvu?

Nnajiuphu, bụ Chipfu pfuakwaru opfu. ?Bụ onye a-sụ lẹ ya a-nòdu doo gẹ ya te epfu iphe, Chipfu pfuru?

Iphe-ẹji ndu Samériya

⁹ Raa ya arara l'iphe, bukpuo ọ̀lo, a kpuru kpushia ike lẹ̀ mkpukpu Ashidodu yele ophu no l'alì ndu Ijiputu sù phẹ̀: "Unu je edzukọ onwunu l'úbvú úbvú alì Samériya hùma ùtsú, ada l'ime iya; yele mkpawere, eeme ndibe iya!"

¹⁰ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "Ephẹ ta amadù g'eemeje iphe, dù ree. Ọ̀lo phẹ, a kpushiru ike bụ iphe, jiru iya nù bụ iphe, a nataru l'omeliwe; yee iphe, a narù lẹ̀ nfù."

¹¹ Ọo ya bụ lẹ-a; wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu baa: "Ohogu l'a-gba alì ono ophorokpo; kwatsushia iphe, bukpuo ọ̀lo, akpushiru ike; kwaa okwata l'iphe, bukpuo ẹka unu kpuru o shihu dungudungu."

¹² Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "Ọ kwa g'onye eche aturu duru ike nafuta aturu iya l'onu oduma; ọ buru iphe, ọ nafutaru kpoloko bụ nwoshi-okpa iya labo; ozoo nwibiribe nchì iya-a; nokwa g'aa-dzota-beru ndu Ízurẹlu bụ ono; mbụ ndu ono, bugbaa lẹ̀ mkpukpu Samériya; nogbaa l'igburonu iphe-azee phẹ; yele nkuku etemu phẹ."

¹³ Wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chileke epfu; mbụ Chipfu, bụ Okalibe-Kakota-Ike: "Unu numakwa iphe-a je agbaa onu-ọ̀lo Jiékpọ ekebe: ¹⁴ Mbọku, mu a-nù ndu Ízurẹlu aphu atupya, ephẹ tpyaru mu bẹ mu e-mebyishi ọru-ngweja, nogbaa lẹ̀ mkpukpu Bẹtelu. Mpu ọru-ngweja ono bẹ ee-chikwofu l'ọ daa l'alì. ¹⁵ Mu alashia ọ̀lo, ephẹ kpuru doberu onanwu; yee ophu ephẹ kpuru doberu udzu-mini; mbụ l'ọ̀lo ono, e gude eze-enyi mee omemma ono bẹ mu e-mebyishichaa; l'a kwatsushichaa ọ̀lo-eli phẹ g'ọ ha." Nokwa iphe, Chipfu eepfu bụ ono.

4

¹ Unu numa opfu-a; unubẹ eswi alì Beshanu ono, nogbaa l'úbvú Samériya; mbụ unubẹ unwanyi ono, emekpa ndu ọkpa ẹhu; teme ọ buru ndu adudu g'ọ dù phẹ bẹ unu egwe ujì; unu -gbeshi; unu asù nnajiuphu unu phẹ-a: "Unu nù anyi mee g'anyi ngua!" ² Nnajiuphu, bụ Chileke gudeakwa adù nsọ iya ria angu sù: "Unu lekwa; ujiku lanù bẹ ee-gudekwa ikekee setachaa unu g'unu ha. Mbụ l'ee-gude ikokoro, e gude anma ẹma nmatachaa ndibe unu ndu ophu phoduru nù. ³ G'unu hakpoo nanù nanù buru igbulọ bẹ ee-gbuwa chjru unu chighaa. Ọ buru uto ẹka aa-nodu achì-phushi unu bụ l'uzo Hamonu." Nokwa iphe, Chipfu eepfu bụ ono.

Ndu Ízurẹlu teke alwapfutadu Chileke

⁴ "Unu je mkpukpu Bẹtelu je emee iphe-eji! Unu eje mkpukpu Gilugalu je akabakpoo ya rọ ememe! Unu gweje ngweja unu l'utsu mbọku-mbọku! Unu pfuje oke-lanù-l'uzo-iri unu l'ime ujiku ẹto ẹto! ⁵ Unu woru buredi, e yeru iphe, eekoje buredi woru kpoo ọku g'ọ buru ngweja obunggo! Unu -nodu anù Chileke iphe kẹ mmanụ; unu araje iya arara! Mbụ-a; unu pfua ya g'a numa-dzuru; unubẹ ndu Ízurẹlu; kele ọo iphe ono bụ iphe, aduje unu ree ememe." Nokwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu.

⁶ "Gẹ mu harù unu; onu nri chihu unu l'iphe, bukpuo mkpukpu unu l'ehu l'ehu; bya emee; ophu ọ dudu mkpukpu unu ophu nri dù; ophu unu alwakwarupho azụ lwapfuta mu." Nokwa iphe, Chipfu eepfu. ⁷ "Mu mekwarupho g'igwe te edzeheru unu mini teke ọ phodukwaruro onwa ẹto teme l'eemeta iphe, emeberu l'alì. Ọ nodu abujeru mu -dzeeru mkpukpu ọwa-a mini; mu ahaa ndu ophuu. Igwe -dzee mini l'egu ibiya ọwa; l'ọ haa ibiya ophuu l'ọ kpọhu jegiri jegiri. ⁸ Ndu mkpukpu labo ozoo ẹto nodu anoduje awù gbiighiigi eje lẹ̀ mkpukpu lanù eje achọ mini-angungu; ophu ephẹ ahumajedu mini, a-suru phẹ angungu; ophu unu alwakwarupho azụ lwapfuta mu." Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

⁹ "Mu gudewaa nchacha-manù yee atsù-evu gude dapfu unu. Mu gude iya mee gẹ mgbabu unu yee opfu-vayinu unu dabyiru iphoro. Igube bya atapyashia oshi olivu unu; yee oshi figu unu; ophu unu alwakwarupho azụ lwapfuta mu." Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

¹⁰ "Mu bya emee g'ejo iphe-ememe wata unu ememe egube ono, mu meru; o mee ndu Ijiputu ono. Mu gude ogu-echi gbushia unwokorobya unu; bya erwuta inya unu kpua ya lẹ̀ ndzụ. Mu bya atsù-jia imi unu atsù-ji l'ishishi iphe, shigbaa l'eka ndu ojogu unu dogbaaru; ophu unu alwakwarupho azụ lwapfuta mu." Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

¹¹ "Mu harù mkpukpu unu mebyishia egube ono, mu mebyishiru Sodomu waa Gomóra ono. Mbụ l'unu dypheo gẹ nkụ-ọku, a lofutaru l'eka ọku eke iya; ophu unu alwakwarupho azụ lwapfuta mu." Nokwa iphe, Chipfu eepfu. ¹² "Ọo ya bụ lẹ-a; wakwa iphe, mu e-me unubẹ ndu Ízurẹlu baa. Tẹmanu-a; eshinu mu e-me unu iphe ono; unu kwakobekwa akwakobe ejepfu Chileke unu; unubẹ ndu Ízurẹlu!"

¹³ Ọ kwa onye ono,

bù iya meru úbvú;

bya edobe phẹ̀rephere;
 mbụ́ onye ewojeru
 iphe,
 ọ̀ori kpuhaa goshi nemadzụ;
 onye ono, emeje g'utsu
 gbahụ́ ọ̀chii;
 tẹ̀me ọ̀ nọ̀du azọ̀ garamu
 garamu l'eli úbvú,
 nọ̀gbaa lẹ̀ mgboko.
 Ẹ̀pha iya bukwa Chipfu;
 bya abụ̀ru Chileke,
 bụ́ Ọ̀kalibe-Kakọ̀ta-Ike.

5

Erwubvu ẹ̀hu ndu Ízurùlu

¹ Unu nùmakwa opfu-a; unubẹ́ ọ̀nu-ùlo Ízurùlu; mbụ́ erwubvu ẹ̀hu unu-a, mu erwu-a:
² "Ndu Ízurùlu, bụ́ nwangbọ̀ko
 ono yẹ́e nwoke teke
 akwaswee ono
 daakwaru darwua alj;
 ọ̀phu ọ̀ gbẹ̀shibaekwa
 ọ̀zo.

A parụ́ iya haa l'alj l'ẹ̀ka
 ọ̀ dabýiru;
 ọ̀phu ọ̀ dudu onye palia ya."

³ Wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ́ Chipfu epfu baa: "Mkpụ̀kpụ̀, chị́ ọ̀nu ojọ̀gu labọ̀
 l'ụ̀kporo ojọ̀gu iri ejeru Ízurùlu ọ̀gu bụ́ iphe, oo-gude lwa bụ́ ụ̀kporo ojọ̀gu ise kpoloko.
 Mkpụ̀kpụ̀ ọ̀phu chikwanu ụ̀kporo ojọ̀gu ise eje bụ̀ru ojọ̀gu iri a-lwa."

⁴ Wakwa iphe, Chipfu epfu anụ́ ọ̀nu-ùlo Ízurùlu: "Unu chọ̀ mu; dzụ̀ru ndzụ́. ⁵ Unu
 ba achọ̀kwa Bẹ̀telu! Ọ̀phu unu ejekwa Gilugalu! Unu ta atugbukwa jeshia Biye-Sheba!
 Kele ndu Gilugalu bẹ́ aa-kpụ̀kwa lẹ̀ ndzụ́; l'e mee Bẹ̀telu; ọ̀ tọ̀ dudu iphe, ọ̀o-bụ́."

⁶ Unu chọ̀kwaa Chipfu dzụ̀ru ndzụ́. Ọ̀dumeka bẹ́ ọ̀o-gbakwa ọ̀nu-ùlo Jíósefu
 ophorokpo g'ẹ̀ka ọ̀ku etsu. Mbụ́ l'oo-tsu iya tsufu; ọ̀ tọ̀ dudu onye a-sụ̀ru iya egbota
 lẹ̀ Bẹ̀telu. ⁷ Nshio unubẹ́ ndu ono, ewojeru ikpe, p̄furu ọ̀to mee iphe, atso ilu ono; tẹ̀me
 unu nọ̀du ewojeru ap̄fubekoto gwọ̀o l'alj.

⁸ Onye ono, bụ́ iya meru
 kpokpode,
 bụ́ Puleyadesu;
 bya abụ̀ru iya meru
 kpokpode, bụ́ Orayọ̀nu;
 onye emeje tsukiribaa
 ọ̀chii l'ọ̀ bụ̀ru iphóró
 nchi-abọ̀hu;
 tẹ̀me ọ̀ nọ̀du ejikputeje
 eswe mee ya l'ọ̀ bụ̀ru
 ẹ̀nyashi;
 onye ekuje mini,
 dọ̀ru l'eze-ẹ̀nyimu oku;
 l'ọ̀ bya eworu iya
 dzeeru eliphe l'ophu;
 ọ̀ kwa Chipfu bụ́
 ẹ̀pha iya.

⁹ Onye emeje gẹ́ mkpurupyata
 lọ̀o vaa sọ̀-kpute ndu
 ike dụ́;
 tẹ̀me ọ̀ nọ̀du emeje gẹ́
 mkpụ̀kpụ̀,
 a kpụ̀-pheru igbulọ̀
 mgburugburu bụ̀ru
 mkpurupyata.

¹⁰ Onye abajeru unu mba l'edupfu be unu akpoje ashi; temanu o buru onye epfufe ire-lanu be unu anoduje akpofu akpofu. ¹¹ Oo ya bu le-a; eshinu unu azoje ndu ukpa tolitoli; teme unu nodu ekebutaje phe g'ephe nu unu ereshi; be a makwaru-a l'unu pyishiru mkpuma gude kpushia ulo; obenu l'o to dudu ophu unu e-bu. A makwaru-a l'unu kowaru opfu-vayinu, du ubvu l'enya; obenu l'unu taa ngudu mee, shi iya nu; ¹² kele mu maru g'emeswe, unu mesweru habe igwerigwe; bya amaru g'iphe-eji, unu meru habe shii. Unu anoduje emekpa ndu pfuberekoto ehu; teme unu nodu anoduje eri uphalazu; teme ophu unu ekpejedu ndu ukpa ikpe, pfuru oto l'edupfu. ¹³ Oo ya bu l'onye nweru egomunggo e-dobejeepfo onu doo me o dajewaa nno; kele teke ono bukotakwa ejo mboku.

¹⁴ Unu choje iphe, du ree; g'o to bu iphe, du eji; k'ophu unu a-nodu ndzu. Noo teke Chipfu; mbu Chileke, bu Okalibe-Kakota-Ike e-swiru unu; egube ono, unu asuje l'o swiru unu nta-a ono. ¹⁵ Unu kpoo ejo-ememe ashi! Unu eyee eme iphe, du ree obu! Unu kpeje ikpe, pfuru oto l'edupfu; ?a maru; ?Chipfu; bu Chileke, mbu Okalibe-Kakota-Ike a-phuru unu obu-imemini; mbu unube nwa ndu ophu phoduru nu le ndu onu-ulo Jiوسفu.

¹⁶ Oo ya bu le-a; wakwa iphe, oopf; mbu Nnajiuphu, bu Chipfu; bya aburu Chileke; buru Okalibe-Kakota-Ike: "Uzu-ekwa a-nodu atu l'iphe, bukpoo gbororo. Ekwa aphu anodu ada l'edupfu l'edupfu. Le kua ndu akpoje opfu g'ephe bya adobe ekwa raahaa; kua ndu maru aka ereshi ekwa g'ephe bya akwashia ekwa ike. ¹⁷ Uzu-ekwa a-nodu atu l'ekameka, a koru opfu-vayinu; kele eka unu doru be mu a-bya eshijaa ebo ghata." Nokwa iphe, Chipfu eepfu bu ono.

¹⁸ Nshjo unube ndu oogu g'asu l'eswe ke Chipfu ruwuaru! Su-a; ?bu gunu kparu iphe, eswe Chipfu agu unu egu? Mboku ono a-bukwaru ochii; o too bukwaru iphoró.

¹⁹ Oo-du g'egube-a, aa-su le nwoke nahuru oduma; o gbapfu agu. O nahu ono bya abahu l'ulo iya je anodu woru eka tu-kobe l'igbuló; agwo bya ataa ya. ²⁰ Eswe Chipfu a-bukwaru ochii; o too bukwaru iphoró. Mbu l'oo-gbakota tsukiribaa; k'ophu bu l'iphoró taa dukpodaa ya ililekpoo.

²¹ "Obo-iphe, unu aburu mu be mu kpokwaru ashi; teme ophu mu anatakwaru iya; ophu edzuko, unu edzukojeru mu adujeekwa mu ree. ²² A makwaru-a l'unu egweje ngweja-akpo-oku nu mu; unu ewota ngweja-nri gude bya mu agwagwa; obenu le mu ta anatajedu iya. Unu -hotachakponu iphe ahota gude bya egweeru mu ngweja-ehu-guu; o to dukwa iphe, mu a-gube iya. ²³ Wofukwaru mu uzu ono, du l'ebvu ono, unu agu ono; kele mu ta angabejekwa nchi k'anuma iphe, nkwa unu ada. ²⁴ Obenu le-a; g'ikpe, pfuru oto watanu aso gborogboro ge ngele! G'apfubekoto watanu aso g'enyimu, ta aso-buhujedu aso-buhu!

²⁵ "Su-a; unube onu-ulo Izurelu; ukporo apha labo be mu l'unu noru l'echiegu. ?Unu shi agwaje mu agwagwa l'eka ono? Too ?unu shi anuje mu iphe? ²⁶ Obenu le nta-a bu iphe, unu kporu obu yeru bu nshi onye eze unu, bu Sakutu; yee iteshi ibe unu, bu Kayiwanu; mbu kpokpode ono, unu gwotaru l'onwunu ono. ²⁷ Noo g'o gude mu l'eme g'a kpua unu le ndzu je aghaa mkpukpu Damasukosu aghagha tugbua." Nokwa iphe, Chipfu eepfu bu ono; mbu onye ono, epha iya bu Chileke bya aburu Okalibe-Kakota-Ike.

6

Oshi, akuru ndu akpa ntusaru-ehu

¹ Nshjo unube ndu akpa ntusaru-ehu l'ubvu Zayonu; mekwapho unube ndu no l'ubvu Sameriya ari l'o to duedu iphe, adu ike eme unu; mbu unube ndu a maru amaru, shi l'oha, bu ishi oha l'ophu, bu ndu ono, onu-ulo Izurelu anoduje ejepfu. ² Unu jenu mkpukpu Kalune je ahuma g'o gbaru! Unu eshi l'eka ono jeshia Hamatu; mbu eze mkpukpu ono! Unu eshi kwapho l'eka ono jeshia Gatu, bu mkpukpu ndu Filisitayinu! ?Unu kakota ali-eze-a g'ephe ha ree too? ?Ali phe ka k'unu osa too? ³ Mbu unube ndu woru ejo mboku dobe uzanya uzanya; o buru okposhi omeliwe be unu pataru dobe onwunu ntse ntse. ⁴ Ndu bu iphe, ephe azeje aze be iphe-azeje, e gude eze-enyi memaa. Teme ephe nodu azeje manyoo l'iphe-azeje phe. Nri, ephe erije bu anu unwu-aturu, shigbaa l'igwe aturu phe; yee unwu-eswi, shigbaa l'ikpoto eswi phe. ⁵ Ndu anoduje agu-phe jogojogogo ebvu akpo une eye iya; emeshigbaa iphe ophuú, e gude agu ebvu ge Dévidi. ⁶ Iphe, unu egudeje angu mee bu eze uwaka. O buru manu, kachaa eshi mkpo be unu anyije. Obenu l'unu ta agujedu aphu ola-l'iswi-a, onu-ulo Jiوسفu alaa. ⁷ Noo g'o gude unu je l'aburu ndu mbu, ee-vuru uzo kpua le ndzu. Obo-iphe ndu ono, azeje manyoo ono aburu bugemu.

Chipfu akpofu eku-onwonye kẹ ndu Ízurẹ̀lu akpofu

⁸ Nnajiuphu, bụ Chipfu gudewaa onwiya ria angu; mbụ lẹ Chipfu ono, bụ Chileke; bya aburu Okalibe-Kakọta-Ike ono pfiwaru sụ: “Eku-onwonye, oshilokpa Jiékọpu eku bẹ mu akpofu akpofu. Mbụ l'ulo ulo, ephe anọduje zeeru ndzu g'ọ ha bẹ mu kpọru ashi. Noo g'ọ gude mu je l'eworu mkpukpu-a; yee iphemiphe, dọ iya nọ yẹ l'ẹka ndu ohozo.”

⁹ Teke umadzu iri phoduru l'ulo lanu; ephe anwuhukwapho. ¹⁰ Teke abubu phe, bụ onye a-kpọshi odzu phe ono oku byaru g'ọ chita phe chifu l'ulo ono; o jia onye domikwaduru onwiya l'ẹka ono sụ iya: “?O nweru onye gụ l'iya nọ l'ẹka ono?” O sụ: “Waawaa-o!” L'ọ sụ: “Ngwa; dobeekwapho onu ngu doo! G'anyi te ejekwa ekusweta epha Chipfu!”

¹¹ Kele Chipfu sụwaru l'ọ noo g'ọo-dụ. O je l'etsukpọshichaa oke ulo ono etsukpọshi; tsukpọshia ndu ophu bụ ulo nshii l'ọ dakaa nanu nanu. ¹² ?Inya agbajẹ oso l'ẹka dọ mkpuma mkpuma? Tọo ?eegudeje eswi akọ okoro l'egube ẹka ono? Obenu l'unu mewaru ikpe, pfuru oto; o buri iphe, egbu egbugbu; bya emee akpuru, apfubekoto a-mi; o buri iphe, atso ọlu.

¹³ Unu ete eswa l'ẹka unu lwutaru mkpukpu Lodeba. Teme unu nọdu asuje: “?Tọbudu l'ike okpu k'anyi bẹ anyi gude lwuta mkpukpu Kanayimu?”

¹⁴ Wakwa iphe, oopf; mbụ Chipfu, bụ Chileke; bya aburu Okalibe-Kakọta-Ike: “Mu e-je akpatsu oha, a-bya etso ngu ogu; gube onu-ulo Ízurẹ̀lu. Ephe e-meẹ ngu phọ ewere; e -shi lẹ mkpukpu Lebo-Hamatu jasụ lẹ nsuda Araba.”

7

Igube; waa oku; waa iphe, eegudeje akpu igbulọ g'ọ pfuru oto

¹ Wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu goshiru mu baa: Oodozi igube, a-bya bya atapyashia iphe, e meberu l'alị, e-fushi ome mẹ a -kpatachapho kẹ mbụ. Kẹ mbụ ono bụ ophu aanuje eze kele o bụ iphe, rwuberu iya nọ. ² Tọbudu iya bụ; ephe tukoepho iphemiphe, futaru l'alị tafu. Mu chia mkpu sụ: “Gube Nnajiuphu, bụ Chipfu; gunaa nvu jiko! ?Denu g'unwu Jiékọpu e-shi wafu l'ebe abụ l'ọ baru ishi?”

³ O buri iya bụ lẹ Chipfu agbanwee ẹka l'eme iphemiphe ono. Chipfu bya eyee onu sụ: “Qwaa taa nwukwa!”

⁴ Wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu goshiru mu baa: Nnajiuphu, bụ Chipfu kuru oku, enwu enwunwu oku gẹ ya gude iya kpee ikpe. O bya etsua jasụ Eze Enyimu tashihu; alị kpọshihu nkụ. ⁵ Tọbudu iya bụ; mu chishia mkpu sụ: “Gube Nnajiuphu, bụ Chipfu; te emehenu jiko! ?Denu g'unwu Jiékọpu e-shi waa l'ebe abụ l'ọ baru ishi?”

⁶ O buri iya bụ lẹ Chipfu agbanwee ẹka l'eme iphemiphe ono. Nnajiuphu ono, bụ Chipfu bya eyee onu sụ: “Qwaa taa nwukwapho!”

⁷ Wakwa iphe, o goshiru mu baa: Chipfu pfuru l'aguga igbulọ. O buri iphe, o gude l'ẹka bụ iphe, eegudeje akpu igbulọ g'ọ pfuru oto. O buri iphe, eegudeje akpu igbulọ ono bẹ e gude kpua igbulọ obu. ⁸ Chipfu bya ajia mu sụ mu: “Émòsù; ?bụ gunu bẹ i humaru?”

Mu sụ iya: “O kwa iphe, eegudeje akpu igbulọ g'ọ pfuru nhamunha.”

Tọbudu iya bụ; Nnajiuphu ono bya asụ mu: “Lekwa; mu e-woru iphe, eegudeje akpu igbulọ g'ọ pfuru oto dobe l'echilabọ ndu Ízurẹ̀lu. Mu taa haedu phe ozobaa gẹ mu ta anu phe aphụ. ⁹ Ẹka aagwajẹ iphe agwagwa ono, Áyizaku doberu ono bẹ ee-mebyishikọta. L'a bya etsukpọshia ẹka ndu Ízurẹ̀lu doberu nsọ. O buri ogu-echi bẹ mu e-gude tsoo onu-ulo Jierobowamu ogu.”

Émòsù yee Amazaya

¹⁰ Tọbudu iya bụ; Amazaya, bụ onye uke, l'agwa iphe lẹ Bẹtelu bya ezia ozi g'e je ezia onye eze ndu Ízurẹ̀lu, bụ Jierobowamu sụ iya: “Émòsù nọakwa l'echilabọ onu-ulo Ízurẹ̀lu gededede achiru ngu ejo-idzu. Alị ta asụekwa akube iphe, oopf. ¹¹ Lẹ-a; wakwa iphe, Émòsù epfugbaa baa: 'O kwa ogu-echi bẹ ee-gude gbua Jierobowamu; ophu o dukwa iphe, e-me g'a ta kpụ ndu Ízurẹ̀lu lẹ ndzu chiru phe lufu l'alị phe gededede.' ”

¹² Amazaya bya agbeshikwapho bya ejepfu Émòsù je asụ iya: “Tugbua lufu l'ẹka-a gube nwopu aphụ ophuleny! Tugbua laphu azu l'alị ndu Jiuda; je anodu l'ẹka ono kpata nri, ii-ri; nọdu l'ẹka ono pfu iphe, iipfu! ¹³ Ba nọduekwa lẹ Bẹtelu sụ l'i pfuchiru Chileke; kele ẹka ono bukwa ẹka duru eze lẹ nsọ; teme o buri ẹka ndu Ízurẹ̀lu kpuru eze-ulo phe.”

¹⁴ Noo ya; Émòsù bya eyeeru Amazaya onu sụ iya: “Mu te eshikwa buri onye mpfuchiru; ophu o bukwa onye mpfuchiru nwuru mu. O kwa onye eche aturu bẹ mu

shi búru; bya abúru onye akọ opfu oshi síkamo. ¹⁵ Tòbudu iya bú; Chipfu bya eku a mu l'èka mu nọ eche atúru bya asú mu gẹ mu túbua je epfuchiru iya opfu éhu ndibe iya, bú ndu Ízùrèlù. ¹⁶ K'òphu bú lẹ-a; nùmakwa Opfu Chipfu. G'ì suru gẹ mu te epfuhèkwaru opfu Chileke nù ndu Ízùrèlù; gẹ mu haa epfu opfu éhu ónu-ùlò Áyizaku. ¹⁷ Ọo ya bú lẹ-a; wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Nyeé ngu e-mechakwaa wata agba ùkpara l'oma mkpùkpu; tẹmẹ ọ búru ogu-echi bẹ ee-gude gbushia ùnwu ngu unwoke mẹ ùnwu ngu unwanyi. Alì ngu bẹ aa-tù atùtù gude washàru ndu ọzo; tẹmẹ gbuedua l'onwongu bú l'alì ndu amadù Chileke bẹ ii-mechaa nọdu nwùhu. Ozo bú lẹ ndu Ízùrèlù ta adùdu iphe, ee-me g'a ta kpù phẹ lẹ ndzù chìru phẹ chìfu l'alì phẹ."

8

Nkata akpuru-iphe, charu achacha

¹ Wakwa iphe, Nnajiuphu, bú Chipfu goshiru mu baa: nkata, akpuru-iphe, charu achacha jiru ejiji. ² Ọ bya ajia mu sù mu: "Émòsu; ?bù gunu bẹ ì hùmaru?"

Mu sù iya: "Ọ kwa nkata, akpuru-iphe, charu achacha jiru ejiji."

Tòbudu iya bú; Chipfu sù mu: "Teke ikpazù kẹ ndibe mu bú ndu Ízùrèlù rwuakwaru. Ọphu mu ahaèkwa phẹ ọzobaa gẹ mu ta anù phẹ aphù." ³ Wakwa iphe, Nnajiuphu, bú Chipfu epfu baa: "Ọ -rwua mbọku ono bẹ ebvu, aaguje l'eze-ùlò Chileke-a l'a-bùru ọzu-èkwa bẹ aa-nọdu atù iya. Odzu bẹ a-dù igwerigwe igwerigwe dakaa l'èkameka. Èkameka adaa nyonyoronyo."

Aanu ndu Ízùrèlù aphu

⁴ Unu nùmakwa iphe-a; unubẹ ndu azòtoshi ndu adùdu g'ọ dù phẹ; tẹmẹ unu nọdu eme gẹ ndu akpa nri l'alì unu bvùebe; ⁵ mbù unubẹ ndu asuje: "?Bùnaa teke ole bẹ Ọbo Ọnwa-òphúú a-bvùnaa; k'òphu anyi a-wata ere ereshi? ?Bùnaa teke ole bẹ eswe-atùta-unme a-bvùnaa; k'òphu anyi a-wata azù witi?" Ephe nọdu emeje tinu ereshi phẹ l'ọ lwa alì; mee aswa iya l'ọ ka shii; bya egude iphe, aatùje iphe, e meru l'ughò gude eme ndiphe mkpùrùkpuru-ènya. ⁶ Unu egudeje mkpòla-òchaa zù aswa ishi ndu akpa nri. Teke ọ bú onye adùdu g'ọ dù iya; unu achita nwa akpòkpa labọ gude zù aswa ishi iya. Unu nọdu akpòtaje witi ndu ọphu e gege awùshi awùshi gwakòbe l'òkpobe iya ree.

⁷ Chipfu gudekwa l'oshilòkpa Jiékòpu phẹ eku onwophẹ ria angù sù: "Mu ta abyakwa azòha iphe, ephe meru. ⁸ Iphe-a e-mechakwaa mee alì anmaa jiiijijii. Iphe, búkpoo ndu bú iya nù anọdu agù aphù iya. Alì-a l'òphu a-bya utso. Aa-kpatsu iya l'ọ bya kùlakula g'utso; l'ọ bya alaèkwapho pyètee g'ènyimu ndu Ijiputu."

⁹ Wakwa iphe, Nnajiuphu, bú Chipfu epfu baa: "Ọ -rwua mbọku ono bẹ mu e-me g'ènyanwu rìba l'echi eswe; mee eliphe l'òphu agbahù ọchii l'echilabọ eswe. ¹⁰ Ọbo-iphe, unu aboje bẹ mu a-gbanwe g'unu wata atù ọzu-èkwa. Mu agbanwée ebvu ono, unu agujje ono g'ọ búru nrwubvu. Mu e-me unu g'unu hakòta unu annakotaru uwe-aphù; kpùshikota ishi anwùhu. Mu emee mbọku ono g'ọ dù unu g'onye agù aphù nwa nwoke lanù, ọ nwùtaru kpoloko, nwùhuru nù. Eswe mbọku ono -bya abvù bẹ ọo-tsòkòtaephe ilu ilu."

¹¹ Wakwa iphe, Nnajiuphu, bú Chipfu epfu baa: "Mbọku abyakwa; mbù mbọku, mu e-me g'egu wata eme l'alì-a. Egu, mu epfu opfu iya ta abùkwa egu nri; ọzoo egu mini. Obenu l'ọo egu anuma opfu kẹ Chipfu. ¹² Nemadzù e-tsoru aghaphe; ọ -shi l'ènyimu ọwa-a; l'ọ daghaa ènyimu ọphuu; l'ọ shi l'isheli; l'ọ ghaphee jeshia l'ùzo ènyanwu-awawa l'èka ephe achọ èka epha e-numa opfu kẹ Chipfu; ọle ephe ta hùmadu iya. ¹³ Ọ -rwua mbọku ono bẹ eguru nwanyì, ama ntùmatu; yee nwokoròbya, gbashìru ike ntùmatu a-tùlwahu l'èka ekpiri akpò phẹ jegiri jegiri. ¹⁴ Ndu ono, gude èbyi kẹ Samériya ria angù ono; mbù ndu ono, asuje: 'Eshinu agwa ndibe gùbe Danu nọ ndzù g'ọ nọ iya-a'; ọzokwanu: 'Eshinu agwa ndu Biye-Sheba nọ ndzù g'ọ nọ iya-a'; ndu ono a-dakòta; ọphu ephe abyadù agbèshibaa agbèshi."

9

Ndu Ízùrèlù bẹ ee-mebyishikwa

¹ Mu phùru ọphulènya hùma Chipfu l'èka ọ pfùru l'agùga ọru-ngwèja epfu sù: "Chia iphe l'eli mkpòtsu itso, gude eze-ùlò-a; k'òphu ọkpa-ùlò iya l'òphu a-nmakòta jiiijijii. G'ọ nwukpòshihu daa l'eli ishi onyemonye. Nwa ndu ọphu phòduru nù búru ogu-echi bẹ mu e-gude gbushia phẹ. Ọ tọ dudu mẹ onye lanù anahù nù. Ọphu ọ dudu onye ọphu byaru agbala nù. ² Ọ tọ dudu m'òbeta ephe tuchakpoo nsù tù-rwua alì-maa; mu eyekwaphọ èka l'ime èka ono gùta phẹ. Ọphu ọ dudu m'òbeta ephe nyihu eli nyirwua imigwe;

mu eshikwaphọ l'ẹka ono lọ-zeta pẹ. ³ Ọ tọ dudu m'obeta ẹpẹ je edomia onwopẹ l'eli úbvú Kamẹlu; mu achilekwaa nta-a pẹ chirwua ẹka ono je akpufuta pẹ. Ọpẹ ọ dudu m'obeta ẹpẹ je edomia onwopẹ l'ọhu eze-enyimu; mu akaru ẹjo agwọ l'ọ je l'ẹka ono je atagbushia pẹ. ⁴ Ọ tọ dudu m'obeta ndu ọhogu pẹ kpuchaa pẹ lẹ ndzu lashia alí pẹ; noo ẹka mu a-karu ogu-echi l'ọ je apha pẹ tẹrii. Mu a-tabẹe pẹ phọ ẹnya gẹ mu mee pẹ ẹjo-ipe; ọ tọ bukwa gẹ mu meeru pẹ ree."

⁵ Ọ kwa Nnajiuphu, bu

Chipfu; bya aburu
 Ọkalibe-Kakọta-Ike;
 onye abujeru;
 o -denyi eliphe l'opu ẹka;
 l'ọ dazeshihu;
 iphemiphe, bu iya nọ
 aguhaa aphu;
 alí-a l'opu abyaa
 utso g'enyimu Nayilu;
 e -mechaa l'ọ daa rigbidii
 gẹ nggele alí Ijiputu.

⁶ Mbụ onye kpushiru

ulo-eli iya dobe l'imigwe.

Ọ buru eliphe bẹ ọ turu

okpa ulo obu;
 onye ekuje mini,
 dọru l'enyimu oku;
 l'ọ bya eworu iya
 dzeeru eliphe l'opu;
 ọ kwa Chipfu bu
 ẹpha iya.

⁷ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "Unubẹ ndu Ízurẹlu; unu lẹ ndu Kushi; ?unu ta abudu mu iphe lanu? ?Tobudu alí Ijiputu bẹ mu jeru je eduta ndu Ízurẹlu; bya eje eduta ndu Filisitayinu l'alí Kafuto; bya edutakwaphọ ndu Arámu l'alí Kiru? ⁸ Tororo, mu egbueru iya phọ unu bu l'ẹnya Nnajiuphu, bu Chipfu dukwa l'ẹhu alí-eze ono, ẹjo-ipe du ono; mbụ lẹ mu e-meyishikọta iya g'ọ tọ dufe lẹ mgboko-a. Obenu l'onu-ulo Jiékọpu bẹ mu tee mebyishikwa." Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

⁹ "Noo kele mu a-tu ekemu; mu abya anma onu-ulo Ízurẹlu yigayiga nmakofu iya l'echilabọ ọhamoha ọzo woru iya yọ ayọyo lẹ n-yọ egube-a, aayọje ereshi-a; obenu l'ọ tọ dudu g'ọ ka mma l'ọo akpuru iya lanu erwu l'alí. ¹⁰ Iphe, bukpo ndu iphe-ẹji, nọkota l'echilabọ ndibe mu l'a-lakọta l'ogu-echi; mbụ iphe, bukpo ndu ono, anọduje epfu su l'eze iphe-ẹhuka tee shiswetakwa ẹka ẹpẹ nọ; ọpẹ ọ byapfutakwa pẹ."

Eedophu ndu Ízurẹlu azu l'onodu pẹ

¹¹ "O -rwua mbọku ono bẹ mu e-kpukwakwa ulo-ẹkwa Dévidi ono, daru adada ono. Mu emekwaa iphe, bukpo ẹka o mebyihuchaaru emebyihu; bya emekwaa ya g'ọ tọ buhe ochobu; mbụ mee ya l'ọ du g'ọ shi adujehawaa; ¹² k'opu nwa ndu wafuru nọ lẹ ndu Edomu a-buru okiphe pẹ; yẹ iphe, bukpo ọhamoha, bu ndu eeku ẹpha mu." Nokwa iphe, Chipfu eepfu; mbụ onye bu iya e-me iphemiphe-a.

¹³ Wakwa iphe,

Chipfu epfu baa:
 "Mbọku abyakwa;
 mbụ mbọku,
 ee-gudekwadu g'e
 metabẹbe iphe, e meberu
 l'egu;
 ndu okoro awatawaa
 okoro;
 tẹme onye azọshi
 akpuru vayinu evuru
 onye emebe iphe l'alí ọzo.

Mẹe ọphúú eshichaa

l'eli úbvú atashí paapaa;
 mbụ shi l'eli òbvú asọ
 gborogboro.

¹⁴ Ndibe mu ono,
 ọ́ ńdu ́zuru ńno,
 a kpuru ẹ ńdu ńno ọ́ ẹ
 mu e-duphutchaa azu.
 Ẹphe abya akpukwachaa
 mkpukpu ono,
 shi ọ́gbaa ru ochobu ono;
 bya ebuchishia ya ozo.
 Ẹphe akọ́haha opfu-vayinu;
 nguahaa mẹ, shi iya nu.
 Ẹphe agbahaa mgbabu;
 riahaa akpuru-ipe,
 e meberu iya.
¹⁵ Mu eworu ndu ́zuru ńno
 dzaa adzadza l'ali
 phe gedegede.
 Ophu a byadu ephefubaa
 phe ephefu l'ali ono,
 mu nuru phe ono."
 Nokwa iphe, Chipfu
 ọ́ Chileke unu epfu
 ọ́ ono.

Èkwò Obedaya Onye Mpfuchiru Chileke

Aphụ, Chipfu a-nụ ndu Edomu

¹ Ọwaa bụ ọphulenyà, Obedaya phuru. Wakwa iphe, Nnajiuphu, bụ Chipfu epfu l'opfu ẹhu ndu Edomu.

Anyi nọmaru ozi, Chipfu ziru.

Ọ kwa onye-ozì bẹ e ziru g'ò
jepfu ọhamoha je asụ
phẹ-a:

"Unu gbalihukwa g'anyi je
etsoo phẹ ọgu!

² Unu lekwa; mu meakwaru;
ị ha nwanshii l'echilabọ
ọhamoha;
ọphu ọ dọkpodaa iphe,
a guberu ngu.

³ Ọ kwa eku-onwonye ono,
nọ ngu l'obu ono dephuru ngu;
mbụ gụbe onye ono,
bu l'ime agbara mkpuma;
bya eworu unuphu kwaa
l'ephekerephe;
mbụ gụbe onye ono,
anọduje ari sụ:

"Bụ onye suru mu akwatsu
gẹ mu darwua alị?"

⁴ I -wolichakponu onwongu
ephekerephe g'ugo;
mbụ je akpachakporo
epfune l'ẹka kpokpode
kegbaaru;
nokwaphọ ẹka mu a-gbẹ
lọ-zeta ngu."

Nokwa iphe, Chipfu eepfu bụ
ono.

⁵ "Ndu-oshi ọzoo ndu ana nfu
-bya ibe ngu l'enyashi;
?tọ bụedupho iphe,
mkpa iya duru phẹ bẹ ẹphe
e-wota kpoloko?"

Ọ -buru lẹ ndu awọ akpuru
vayinu byapfutaru ngu;
?ẹphe ta awọ-phodojedu
nwọphu dọ olemole?

Obenu lẹ gubedua bẹ eze
iphe-ẹhuka a-dapfu.

⁶ Lewarọ ya; alị oshilokpa Iso
bẹ aa-vọchachaakwaa
avọcha.

Mbụ l'ẹku iya, o domiru
edomi bẹ
ee-gwèchakwaa tụtua.

⁷ Ọ kwa ndu ono, gụ l'ẹphe
gbaru ndzụ ono g'ẹphe
ha l'a-chifu ngu chị-rwua
ngu oke-alị ngu.

Mbụ lẹ ndu ono,

gu l'ephe du le ree ono
l'e-dephu ngu bya
akapyabekwa ngu
pho enya.

Q buru ndu erije nri ngu
a-gbaberu ngu onya;
ophu i byadu amaru."

⁸ Wakwa iphe, Chipfu epfu
baa:

"O -rwua mboku ono be mu
a-tukokwa ndu maru iphe
l'ali ndu Edomu mee
g'ephe buru mkpurupyata;
mbu mebyishia ndu
iphe edoje enya,
bu l'ali ubvu ubvu
k'oshilokpa Iso ono.

⁹ Ndibe ngu, ike du l'alwu
ogu gube mkpukpu
Temanu; be meji
a-tofukwa.

L'e gbukota iphe,
bukpoo ndu ali ubvu
ubvu oshilokpa Iso
pyaapya."

Iphe-aji ndu Edomu

¹⁰ "Eshi ophu i meru nwune
ngu,
bu Jiekopu mkpawere
be iphere e-rikpute ngu ishi;
teme l'e mee gi chihu jasu
l'ojeje.

¹¹ Mbu le mboku ono be ii
pfupheerupho iche;
ndu ohozo anodu egwe
iphe oshilokpa Jiekopu;
ndu abudu ndu Izurelu
anodu awuba l'onu
oguzo mkpukpu phe;
nodu atu ido eke
Jerusalemu; mbu-a;
gu l'ephe aduepho
g'unu bu iphe lanu.

¹² I tigi ledu nwune ngu
olegbulanya l'eswe mboku,
duru iya eji;
ophu i tigi tedu eswa kpua
ndu Jiuda l'eswe mboku,
e meru ephe
buru mkpurupyata;
ophu i tigi nodudu aba
abaa l'eswe mboku,
iphe-ehuka byapfutaru phe.

¹³ I tigi bahudu l'onu oguzo
mkpukpu ndibe mu
l'eswe mboku,
ephe eje iphe-kpanganga;
ophu i tigi ledu iya
olegbulanya l'eka
ejo-iphe byapfutaru phe
l'eswe mboku, ephe eje

iphe-kpanganga;
 ophu i tigi nòdudu
 egwe iphe phẹ
 l'eswe mbòku,
 ephe eje oke iphe-ehuka.

14 I tigi pfu-chidu ụzo ị
 mgbakata-ụzo egbutsushi
 ndibe phẹ,
 bụ ndu agbala agbala;
 ophu i tigi kpụtajedu
 ndibe phẹ,
 bụ ndu ophu wafuru nụ
 je akpuphuru phẹ azu
 l'eswe mbòku ono,
 iphe-ehuka byapfutaru
 phẹ ono."

Ikpe, Chipfu e-kpe ohamoha

15 "Eswe mbòku ke Chipfu
 duakwaru ohamoha
 ntse.

Ọ kwa g'i meru onye bụ
 g'ee-me ngu-o!
 Iphe, i meru l'atukokwaru
 ngu l'ishi-o!

16 Ọ kwa egube ono,
 unu nọ l'úbvú mu,
 dụ nsọ ngu-sweshia
 iphu ono;
 bụkwapho g'ohamoha
 a-nọdu angụwa
 iya rọ.

Ephe a-ngu;
 ngua nta ngua imo;
 ephe adule-a g'ọ bụ
 l'ephe ta adujeduru
 adudu ophu."

Aadzota ndu Izurẹlu

17 "Obenu l'ọo-duru ndu a-wafu
 nụ l'eli úbvú Zayonu.

Eka ono a-dụ nsọ;
 tẹme onu-ulo Jiékọpu abya
 anata okiphe,
 rwuberu phẹ nụ.

18 Onu-ulo Jiékọpu a-dụ g'ọku,
 eke paapaapa;
 mbụ ị ndu onu-ulo
 Jiósefu a-dụ g'ọku,
 enwu phoophoophoo;
 ndu onu-ulo Iso
 adukwanu g'eswa ereshi,
 ọku a-daba tsua tsufu;
 ophu ọ
 dụdu onye onu-ulo Iso,
 byaru awafu mę
 onye lanu."

Nokwa iphe, Chipfu pfuru
 bụ ono.

19 "Ọ bụru ndu shi l'echiegu
 ndohali l'a-bya ebuchishia
 alị úbvú úbvú Iso.
 Ndu ophu shi l'alị ọkpa úbvú,

nọ l'uzo ẹnyanwu-arịba
 abya ebuchishia alị ndu
 Filisitayinu.

Ẹphe abya ebuchishia alị
 ndu Ifuremu yẹle alị,
 nọ-kube mkpụkpu
 Samériya.

Ndu Benjiaminu anata
 alị Giladu.

²⁰ Ndu Izurẹlu ndu ophu
 a kpuru ịe ndzụ a-nata
 alị Kénanu gbiriri
 jasụ ịe mkpụkpu
 Zarefatu.

Ndu ophu, a kpuru ịe
 ndzụ ịe Jierúsalemụ
 laa Sefaradu l'a-natakọta
 mkpụkpu,
 nọkota l'echiegu ndọhali.

²¹ Ndu adzọje ndzụ
 e-nyihu úbvú Zayonu
 je anọdu kpee ndu
 bugbaa l'alị úbvú
 úbvú oshilọkpa
 Iso ikpe.

Noo ya bụ; alị-eze obu
 l'ophu abụkotaru
 kẹ Chipfu.”

Ekwo Jiona Onye Mpfuchiru Chileke

Jiona agbaru Chipfu oso

¹ Chipfu ziru Jiona nwa Amītayi ozi sū iya-a: ² “Tugbua jeshia eze mkpukpu ono, bu mkpukpu Ninive je epfuru opfu nū ndu bu iya nū; kele ejo-ememe, ephe eme ruwaru eka mu nọ.”

³ Obenu lẹ Jiona gbalihuru gbalaa; ọ bụru iya eje mkpukpu Tashishi. Ọ bya ejerwua mkpukpu Jipa; bya ahūma ugbo-mini, akwakobe eje onu-enyimu mkpukpu ono, bu Tashishi. Ọ bya eje apfua ugwo bahu l'ugbo ono. A kpọru ugbo ono; ọ bụru phẹ eje Tashishi; ọ bụru eka ogbalaru Chipfu.

⁴ Tọbudu iya bụ; Chipfu byanụ ezia oke pherephere; ọ wata ezi l'eli eze-enyimu ono. Oke akpara-mini wata atutu; tūahaa k'ophu ugbo meaharu g'ọ nyakashihu. ⁵ Ndzụ wata agụ iphe, bukpo ndu nọ l'ugbo ono. Onyenonu wata arọ nshi iya ẹhu. Ẹphe pashjahaa iphe, nọ l'ugbo wata echie lẹ mini g'ugbo dū phekpala.

Obenu lẹ Jiona gbero ndukpooro l'ohu ugbo ono; mgbenya tū-mihu iya. ⁶ Onye-ishi ugbo bya ejepfu iya je asụ iya: “?Bụ gūnu bẹ iime nno; gube nwophu eku mgbenya? ?Tii tehadu rọo nshi ngu ẹhu g'a maru nshi ngu ọbu ?!a-rị-vu anyi l'oriri mee g'anyi ta ala l'iswi?”

⁷ Ndu nọ l'ugbo ono nonyaa bya asụ: “Unu bya g'anyi tūa ido gude maru onye bụ iya eme anyi ahūma-a.” Ẹphe bya atūa ido. Ọ daaru Jiona.

⁸ Ọ bụru iya bụ; ephe jia ya sū iya: “Yeeru anyi onu. ?Bụ onye bẹ ejo-iphe-a, l'eme l'ẹhu anyi-a shi l'ẹka? ?I meje gūnu? ?I shi awe? Alị eka ị shi ?aza gūnu? ?I bụ onye awe?”

⁹ Ọ bya eyeeru phẹ onu sū phẹ lẹ ya bukwa onye Hiburu. L'onye ya abajeru eja bukwa Chipfu; mbụ Chileke k'imigwe; onye bụ iya meru eze-enyimu; bya emee alị l'ophu. ¹⁰ Ọ bya akọru phẹ g'oonwuru yele iya. Ẹphe bya amaru l'ọo agbala bẹ oome g'ọ nahụ Chipfu gbala.

Opfu iya ono mee; ndzụ guahaa phẹ. Ẹphe jia ya sū iya: “?Ọ bukwanuru gūnu bẹ iime nno?”

¹¹ Mini ono nọdu akakpọekwapho achị ọku eje. Ẹphe bya ajia ya sū iya: “?Bụ gūnu bẹ anyi e-me ngu g'eze-enyimu daaru anyi nyonyoronyo?”

¹² Ọ sū phẹ: “Unu palia mu ephekerophe parū chie l'ime eze-enyimu-a g'unu ahūma l'ọo-dachaa nyonyoronyo. Mu maru-a l'ọo mu kparū iphe, oke akpara-mini-a watarū unu atutu.”

¹³ Ọ betachia nno; ndu ono tūko ike phẹ mekọta g'ephe kpophu ugbo ono azụ je apfube l'alị; ophu ephe adudu ike; kele eze-enyimu ono kabaa atangirihu eme lẹ g'ọ shi dū lẹ mbụ. ¹⁴ Ẹphe tūko wata araku Chipfu sū iya: “Gube Chipfu; jiko te emegbukwa anyi mē anyi -gbua nwoke-a. G'ochi onye adudu iphe, o meru ta atukokwaru anyi l'ishi; kele ọ kwa g'ọ dū ngu bụ gẹ gube Chipfu meru.” ¹⁵ Ẹphe bya apalia Jiona tūfu l'ugbo ono; woru iya chie l'eze-enyimu ono; mini ono, achị warawara ono bụru nyonyoronyo. ¹⁶ Iphe ono, meru nū ono mee; ndu ono wata atsū Chipfu ebvu ọkpobe atsutsu. Ẹphe gwaa Chipfu bya ekweshia ya ukwe-iphe.

¹⁷ Obenu lẹ Chipfu dobewaru ophomu-okazū, lweru Jiona. Jiona nọo l'ime epho ophomu-okazū ono ujiku ẹto eswe l'enyashi.

2

Jiona epfu anụ Chileke

¹ Tọbudu iya bụ; Jiona bya anọdu l'ime epho okazū l'ẹka ono wata epfu anụ Chipfu, bụ Chileke iya. ² Ọ pfua sū:

Teke mu eje eze iphe-ehuka
bẹ mu rakuru Chipfu.

Ọ nūma olu mu.

Ọ bụru l'ime alị-maa bẹ mu
chiru g'a gbaaru mu
mkpu.

Ị nūma mkpu, mu echi.

- ³ Ị parụ mu chie l'ime
 ogbu-mini;
 mbụ l'ohu-alị eze-onyimu.
 Utso gbaa gbapyabẹ mu.
 Akparamini ngu me
 gborogboro,
 ọoso nọdukota awụ
 mu awụwu.
- ⁴ Mu pfua sụ: A chifuakwaru
 mu l'ataphu ngu.
 Ọle mu a-dabekwa-a ọnya
 l'uzo eze-ulo ngu,
 dị nsọ ọzo.
- ⁵ Gẹ mini meru g'o ria mu
 rimia;
 ogbu-mini lwee mu
 kawomu.
 Ẹlwubara mini kwechia mu
 ishi.
- ⁶ Mu dalahukpoepo l'ohu
 l'ohu eze ubvu.
 Ọhu alị woru mu taa mkporo
 ojejeje.
 Obenu l'ị gataru ndzụ mu
 l'iduma;
 mbụ gube Chipfu,
 bụ Chileke mu.
- ⁷ Teke mu shi abyawaa
 atụ-buhu unme be
 mu nyataru gube
 Chipfu.
 Mu pfuaha opfu nūahaa
 ngu;
 opfu mu rwua ẹka ị
 nọ l'eze-ulo ngu,
 dị nsọ.
- ⁸ "Ndu bụ mkpokoro ntẹkpe
 be ẹphe turu swiswia
 be o too rwuedu ẹka;
 mbụ eze-ipe-oma ono,
 e gege meru phe ono.
- ⁹ Obenu le mbedia
 a-noduepho agu
 ebvu-ekele gude
 agwa ngu.
 Iphe, mu kweru ukwe
 ememe be mu e-mekota.
 Ndzota bukwa onye ooshije
 l'eka bụ Chipfu!"
- ¹⁰ Tọbudu iya bụ;
 Chipfu bya aturu okazu
 ono ekemu; o je agbọfu
 Jiona l'alị okponku.

3

Jiona eje Ninive

¹ Tọbudu iya bụ; Opfu Chipfu bya erwua Jiona nchị k'ugbo ẹbo sụ iya: ² "Tugbua je mkpukpu Ninive; mbụ oke mkpukpu ono; je ezia ndu bu iya nū ozi, mu ziru ngu!"

³ Tọbudu iya bụ; Jiona gbalihu; bya ejeshia Ninive; g'o mee iphe, Chipfu sūru g'o mee. Ninive ono bụ eze mkpukpu, parụ ẹka apaa. Iphe, eejeje ije teme aaghambua ya ẹbo bụ ujiku ẹto. ⁴ Jiona bya ejee ije ujiku ophu gude bamihu l'ime mkpukpu

ono bya eje araaaha ya arara sù: "Iphe, ọ phọduru bụ ụkporo abalị labo; Ninive akpawuru mkpurupyata." ⁵ Ndu Ninive bya ekweta ke Chileke. Ephe bya araa ya arara sù g'onyenonụ wata aswiri Chileke egu. G'ephe hakota bya eyee uwe-aphu; e -shikpoo l'onye kachaa shii l'ime phe; jasù l'onye kachaa nwanishi.

⁶ Eze ndu Ninive bya anuma iphe ono, ada nù ono; ọ gbalihu l'aba-eze iya; bya eyefu akpawuru uwe eze iya; bya eworo uwe-aphu gbaphua onwiya; bya anodu anọo gwọo onwiya lẹ ntu. ⁷ Ọ bya ezia g'a raa ọrā gbāa Ninive mgburugburu sù:

"Wakwa iphe, eze yele ndu ephe l'iya bụ ndu-ishi mkpukpu pfuru baa: G'ọ tọ dukwa nemadzu; ọzoo anu; ọzoo eswi; ọzoo aturu, a-duru iphe, oo-ri; ophu ọ dukwa onye a-ngu iphe, aangu angungu. ⁸ G'a tuko nemadzu mekpoo anu phukota uwe-aphu. G'onyenonụ wata araku epha Chileke egwegwa. G'ephe tuko haa ejo-ememe, ephe eme; mekpoo mkpawere, ephe eme ndu ozo. ⁹ G'a maru ?Chileke a-ghakobe gude obu-imemini iya gbanwee oke ehu-eghu iya ono; k'ophu anyi taa laedu l'iswi."

¹⁰ O be teke Chileke humaru iphe, ephe meru; waa g'ephe gude ghakobe haa eme iphe-eji phe ono; ọ phuru phe obu-imemini; ophu o mebyishieduru phe g'o shi chia dobe lẹ ya e-mebyishi phe.

4

Ovuma, Jiona avuru Chileke

¹ Iphe ono du Jiona eji ntumatu. O ghuaaha ya egu. ² Ọ bya epfuahaa nuahaa Chipfu sù: "Gube Chipfu; ?tọ budu iphe-a be mu pfuru teke mu nọ l'alị anyi-a? Ọ kwa iphe-a meru g'o gude mu mee egwegwa jeshia mkpukpu Tashishi; kele mu maru l'i bụ Chileke, menukaru eze-iphe-oma; teme i nodu aphuje obu-imemini; ophu ehu egहुjedu ngu egu egwegwa; teme i nodu eyeje obu yegharu iya eka; i buru Chileke, e tee ekwojedu gburumu mee ge nemadzu buru ola-l'iswi. ³ Nta-a; gube Chipfu; gbua mu egbugbu; kele anwuhu ka mu ree eme l'anodu ndu."

⁴ Obenu lẹ Chipfu yeru iya onu sù iya: "Ehu-eghu owa-a, egu ngu nu-a ?ọ gbaru ngu-a?"

⁵ Jiona tugbua je anodu anọo l'eka lanu lẹ mgboru mkpukpu ono; l'uzo enyanwu-awawa iya. O je je aturu onwiya mkpu l'eka ono; bya eje anodu lẹ mkpula iya Leahaa enya ge ya maru iphe, e-mehaa mee mkpukpu ono. ⁶ Tọbudu iya bu; Chipfu, bụ Chileke bya emee ge vayinu futa l'eka ono; bya emee ya; ọ bachishia ekameka lẹ mkpula eka Jiona nọ bya emee g'ibvu du l'eka ono ge Jiona ta aghahe chirichiri. Vayinu ono mee; ehu tsahaa Jiona utso shii. ⁷ Obenu l'o beru l'utsu; lẹ nchitabohu iya; Chileke bya eye unwu-ehu; ọ bya atanwua vayinu ono; ọ nwulwashihukota. ⁸ Tọbudu iya bu; anwu chifuopho; Chileke bya awata ezi oke pherephere uguru, shi l'uzo enyanwu-awawa; teme anwu chiahaa Jiona igbangu igbangu l'ishi; k'ophu meji tọfuharu iya atofu. Ọ du iya g'a sù lẹ ya nwuhuru. Ọ sù: "Anwuhu kaakwa mu nu ree eme l'anodu ndu."

⁹ Tọbudu iya bu; Chileke bya asu Jiona: "?Ọ gbaru ke g'ehu wata ngu egu egu lẹ ke vayinu ono tọo?"

Ọ sù iya: "Ee! Ehu egहुkwa mu egu. Mbụ l'iphe, agu mu nu nta bukwa anwuhu."

¹⁰ No iya; Chipfu bya asu iya: "?I humaru ge ke vayinu-a atsu-be ngu l'ehu; l'ebe abu l'oo ngu kuru iya; ophu ọ budu ngu meru iya ọ baahaa uba. Nchi byaru abohu; o futawaa. Nchi bya l'abohu ozo; ọ nwuhuwaa. ¹¹ Obenu lẹ mkpukpu Ninive be ndu bu iya nu daghataru ukporo unu umadzu iri l'ise*, bu ndu amadu onwophe ekicha; ozoo ekutara; ephe nwekwarupho ikpoto eswi. ?Bụ eze mkpukpu, ha egube ono be mu tege aphuduru obu-imemini tọo?"

* 4:11 4:11 Bụ iya bụ 120,000 lẹ mbekee.

Ekwo Mayika Onye Mpfuchiru Chileke

¹ Qwaa bu ozi, Chipfu ziru Mayika; onye shi le mkpukpu Moreshetu; teke Jiótamu bu eze ndu Jiuda; yele teke Éhazu bu eze, ndu Jiuda kwapho; wakwapho teke Hezekaya bu eze, le Jiuda ono. O kwa ophulenyia, o phuru l'opfu ehu ndu mkpukpu Samériya ye ndu mkpukpu Jierúsalemú.

² Unube ndiphe;

unu numakwa-o!

Ge mgboko l'opfu ngabekwa

nchi;

mekpoo onyemonye,

bu iya nu!

Ge Nnajiuphu, bu Chipfu

gbekwa l'eze-ulo iya,

du nso gbaa unu

ekebe.

*Ikpe, eekpe ndu Samériya
ye ndu Jierúsalemú*

³ Su-a; lekwa! Chipfu shikwa

l'eka o bu ebubu abya.

Oo-bya bya azoo garamu

garamu l'eli-úbvú

l'eli-úbvú, nogbaa l'eliphe.

⁴ Úbvú úbvú ono a-zashihu

le mkpula okpa iya;

nsuda nsuda

agbawashihuchaa

agbawashihu

g'unwù, e doberu le

mgboru oku; ge mini,

shi le mgbaze asoshihu.

⁵ Iphemiphe-a bukota iphe, kparu iya nu bu atupya, oshilokpa Jiékopu tupyaru Chileke; mbu iphe-eji, ndu onu-ulo Ízuru meru. ?Bu onye be uta duru le Jiékopu tupyaru Chileke? ?Tobudu ndu mkpukpu Samériya? ?Bu onye be uta duru le ndu Jiuda meru iphe-eji? ?Tobudu ndu mkpukpu Jierúsalemú? ⁶ “Noo g'o gude mu je emee mkpukpu Samériya ikpozu; eka aa-nodu akoje opfu-vayinu. Mkpuma igbulo iya be mu a-chiru ye le nsuda ono. Mu emee g'okpa-ulo iya zekposhihu gheru onu. ⁷ Iphe, bu ntekpe, ndu Samériya doberu be ee-tsu yogiri yogiri. Iphemiphe, aapfuje phe l'ulo nshi be ee-tsukota oku. Temu mu abya emebyishikota iphemiphe, o kpuru akpukpu dobe agwa agwagwa. Noo kele iphe ono, onoduje anako ono bukota l'eka o shi bu l'ugwo, aapfuje unwanyi-ukpara. O bukwarupho g'aakpakaje ugwo, aapfuje unwanyi-ukpara bu g'aa-kpaka iya.”

Ara ekwa; waa agu aphu

⁸ Oo iphe ono meru g'o gude mu je ara ekwa chia mkpu. Mu a-gbaru okpa oto; gbaru ehu oto. Mu a-kwa phuuphuu ge nkuta-oswa. Mu arakwapho aphu-aphu ge mgbashi-ujiku; ⁹ kele onya, aba mkpukpu Samériya taa ladu alala; teme o baswewaru ndu Jiuda. O jerwuakwaru onu-abata, e shi ejepfu ndibe mu; mbu jerwuchaa Jierúsalemú l'onwiya.

¹⁰ Unu te epfukwaru iya ndu mkpukpu Gatu! Ophu unu arakwa ekwa arara ophu! Unube ndu mkpukpu Betu-Ofura; unu gwop-hua onwunu l'urwuku! ¹¹ Unube ndu bu le mkpukpu Shafiya; Unu gbaru oto gude iphere je iphe, unu eje! Ndu ophu bu le mkpukpu Zananu taa futakwa afuta. Ndu mkpukpu Betu-Ezeli be aphu tsokwaru; noo kele iphe, shi gbobuta phe nu be a nafuakwaru. ¹² Mbu le mejl atofukwa ndu bu le mkpukpu Marotu atofu eka ephe no ele enya iphe, du ree; kele ejo-iphe shiakwa Chipfu l'eka byarwuta onu-abata mkpukpu Jierúsalemú. ¹³ Unube ndu bu le mkpukpu Lakishi; unu kwakobe ugbo-inya unu k'ogu! O kwa unubeduuru uzo gbube ishi iphe-eji; ndu nwada Zayonu tsoahaa eka unu; kele atupya, ndu Ízuru tupyaru mu bu ngu be o shi

l'eka. ¹⁴ Oo ya bu g'i kwaru ivu-ulo nu ndu mkpukpu Morèshetu-Gatu. Ndu mkpukpu Akuzibu l'e-me ndu eze ndu Ízurelu mkpurukpuru-nya.

¹⁵ Mu a-chita ndu a-bya emekpee unube ndu bu le mkpukpu Maresha. Ndu Ízurelu ndu ophu aakwabeje ubvu a-gbaru laa l'ogba Adulamu je ewohaa onwophe. ¹⁶ Unu kpushia ishi; ghebe ishi onu; nodu l'aphu unwegirima ono, du unu l'obu ono! Unu mee ishi g'ocha unu swarishwari ge k'udele; kele ee-mechaa naa phe unu kpu phe le ndzu.

2

Iphe, Chileke abya ememe; yee ophu nemadzu abya ememe

¹ Aphu a-tsokwaru ndu ono, achu idzu iphe, adudu ree; mbu ndu anoduje l'iphe-azee phe ari k'eme ejo-ememe. Nchi -bohuepho; ephe awata iya ememe; kele ike, ephe e-gude eme iya du phe l'eka. ² Ephe achabeje nya l'ali onye ozo; naa ya l'okpehu. Teke ephe chaberu nya l'ulo; ephe anakwaa ya pho l'ehuka. Ephe nodu anataje nemadzu unuphu ibe iya; mbu naa obutobu phe iphe, bu okiphe iya.

³ Noo g'o gude Chipfu su: "Lenu; mu achiru ndu ono idzu ejo-iphe. Ophu ephe a-dudu ike anahu ejo-iphe ono agbala. Unu te ejehekwa etse etsetse kele teke ono a-du ejo eji.

⁴ Le mboku ono be ndiphe a-nodu eme unu iphe-ochi. Ephe emee unu kwaphukwaphu aguru unu ebvu-aphu-a:

"E mebyishikotaakwaru anyi
rengurengu.

Okiphe ndibe mu be e woru
kee.

Chipfu nataru mu iya l'eka!
O woru ali anyi nuchaa ndu
amadu iya nu."

Ndu mpfuchiru, epfu iphe, Chileke epfuduru

⁵ Oo ya bu l'unu te enweedu me onye lanu, a-no-chi nya unu le ndzuko ke Chipfu; onye a-tu ido gude kee ali ono.

⁶ Ndu mpfuchiru phe asuje: "Unu ta asujeshi l'oo Chileke pfuru udu iphe ono, unu epfu ono. O to dukpoda iphe-iphere, byaru eme anyi." ⁷ Su-a; gube onu-ulo Jiékopu; ?'aa-su le Unme Chipfu be ehu egu egu to? ?Oomeje egube iphe ono to? Opfu mu ?too mejeduru onye uzo iya pfuru nhamunha iphe, du ree to?

⁸ O gbe buru ge mboku abvuwaa abvubvu be ndibe mu wu-lihuru buru ndu ohogu mu. Unu yefuchaa phe akpawuru-uwe ndu eze, ephe yeru; mbu ndu tuzoshihuru ehu aghatakporo ge ndu shi ogu alwa. ⁹ Unu achifuje unwanyi ndibe mu g'ephe te ebuhé l'eguru ibe phe. Unu anaje unwu phe iphe, bu iphe, du ree, shi mu l'eka. ¹⁰ Unu gbalihu tugbua lufu; kele eka-a ta abudu okpokoku unu; kele e merwuwuru iya emerwu. E mebyishiwaru iya; k'ophu e tee mekwatabaedu iya.

¹¹ O -buru l'o duru onye tsoru aghaphe epfu mkpokoro opfu adzushi uka eye iya su le Chileke suru g'a nguje mee-mini yee mee mbekee ngushi iya ike; noo egube ndu epfu iphe, du unu ree anuma bu onoya!

Ekwe nwandu wafuru nu ukwe ndzota

¹² "O to dukwa iphe, e-me ge mu ta atuko g'unu ha chikobe; unube oshilokpa Jiékopu! O to dukwa iphe, e-me ge mu ta achikobe unube nwandu wafuru nu l'onu-ulo Ízurelu l'eka lanu! Mu a-chikota phe g'ephe nokobe l'eka lanu g'onye chiru aturu ye l'ulo aturu; g'onye doberu egu yee aturu l'eka o no ata nri. Ephe e-ji eka ono pyimu pyimu atu wowoowo kele ephe a-pa igwerigwe. ¹³ Onye e-gbuharu phe uzo osa l'a-buru onye e-vutaru phe uzo. Ephe e-chikaa onu-abata mkpukpu ono wughata wufu. Onye eze phe evuru phe uzo ghataada. Mbu l'oo Chipfu a-buru phe ivuzo."

3

Mba aabaru ndu-ishi ephe le ndu mpfuchiru

¹ Noo ya bu; mu su: "Unu ngabe nchi; unube ndu bu ndu-ishi oshilokpa Jiékopu; mbu unube ndu bu ndu-ishi l'onu-ulo Ízurelu. ?To gbaduru g'unu a-maru g'ekpeje ikpe, pfuru oto to? ² Mbu unube ndu kporu iphe, du ree ash; bya eyee ejo-ememe obu; ndu anoduje aswa ndibe mu akpo; bya akpa phe anu l'okpu; ³ unube ndu ata anu ndibe mu; bya aswa phe akpo; bya etsu okpu phe yogiri yogiri; ndu ebushije anu phe seesee g'anu, aabya eye l'ochi; mbu g'anu aabya ade l'ite?"

⁴ E -mechaa; ephe araku Chipfu; ole o too yeduru phe onu. Teke ono be oo-woharu phe iphu iya. O buru iphe, a-kpa iya nu bu l'ephe mewaru ejo-ememe.

⁵ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "A -bya l'opfu ehu ke ndu mpfuchiru Chileke, bu ndu ono, edusweshi ndibe mu ono; mbu ndu abujeru: onye nuru phe nri; ephe agoru ehu-guu nu iya. Teke o dudu iphe, a nuru phe; ephe akwakobe etso onye obu ogu. ⁶ Noo g'o gude nchi je l'ejiifu unu. Ophulanya anahu unu; ochii erikpote unu. Ike agba eja taa duedu unu. Mbu l'enyanwu a-nyihuru ndu mpfuchiru ono. Echi-eswe aburu phe tsukiribaa. ⁷ Ndu aphuje ophulanya be iphere e-mechaa du. Ndu agba eja aburu ndu e kpuru iphu le ntụ. G'ephe ha e-mechaa tuko kpuchia eka l'iphu kele Chileke te eyejeduru phe onu."

⁸ Obenu le mbedua be ike jikporu mu ehu pyimu pyimu. Unme ke Chipfu jiru mu ehu; yee ekpe ikpe, pfuru oto; yee ike-okpu, mu e-gude karu oshilokpa Jiekopu emeswe, o mesweru; mbu karu oshilokpa Izurelu iphe-eji phe. ⁹ Unu numakwa iphe-a; unube ndu-ishi onu-ulo Jiekopu; mbu unube ndu bu onyibe l'onu-ulo Izurelu; ndu-ikpe, pfuru oto du ashi; teme ephe nodu emeje iphe, pfuru oto l'o gbee nggo; ¹⁰ ndu gude egbu ochi gude kpa mkpukpu, no l'eli ubvu Zayonu; mbu gude eme ejo-iphe kpa mkpukpu Jierusalemu. ¹¹ Ndu-ishi phe bu a -nuada phe iphe-uphalazu teme ephe ekpee ikpe. Ndu-ishi-uke phe nodu ezije iphe me a -pfuada phe ugwo; teme ndu mpfuchiru phe nodu agbaje eja me a -nuada phe okpoga. Ole ephe tukokwaru-a dakobe Chipfu epfu su: "Chipfu nokwa l'echilabo anyi; ophu o dukwa ejo-iphe, byaru adapfuta anyi."

¹² Oo ya bu l'oo unu kparu iphe, ee-mechaa koo ubvu Zayonu kofu g'aakoje opfu-a. Mkpukpu Jierusalemu e-mechaa buru ikpozu. Eli ubvu ono, bu eka eze-ulo Chileke du ono; e-mechaa buru eka egbudu zechiru.

4

Ehu-guu ojejoje (Azá 2:2-4)

¹ Su-a; o -rwua teke ikpazu
be ee-me g'eli ubvu ono,
a kpuru eze-ulo Chileke
ono nguru anguru;
mee ya l'o buru iya
a-kachaa shii l'iphe,
bukpoo ubvu ozo
nogbaa nu.

Mbu l'ee-me iya g'o kakota
ubvu ozo l'eli.

Noo teke ndiphe a-nodu
awu awu-pfu iya.

² Ikpotu oha a-bya bya asu:
"Unu bya g'anyi je l'eli
ubvu ke Chipfu!

Unu g'anyi je l'ulo ke
Chileke ke Jiekopu.

Oo ya e-zi anyi uzo iya;
k'opfu anyi a-wata
etso uzo, o toru."

Noo kele ekemu e-shi l'ubvu
Zayonu futa;
mbu l'opfu Chipfu e-shi le
mkpukpu Jierusalemu.

³ Oo ya e-doshi opfu,
dugbaaru ikpotu
nemadzu.

L'o bya edoshiaru oha,
ike dugbaa, bugbaa
uzenya uzenya opfu,
duru phe nu.

Ephe e-woru ogu-echi
phe
kpukwaa l'o buru ogu;

woru arwa phe kpua
l'ọ buru mma nshiji,
e gude akocha iphe.

Ọ tọ dudedu oha,
a-patakawadu ogu-echi
ejepfu ohozo ogu;
ophu ephe anwuedu
alwu ogu ozobaa.

⁴ Onyemonye a-noduje
le mkpula vayinu nkiya;
mekwapho le mkpula oshi
figu nkiya;
ophu o dudu onye byaru
eye phe ebvu;
kele o kwa Chipfu,
bu Okalibe-Kakota-Ike
eepfu iya.

⁵ Ohamoha ozo g'ephe ha a-nodukwaro ejegbaa l'obvu; agwa nshi phe; obenu l'anyibedua bu onye anyi e-gude ephe iya eje bu Chipfu, bu Chileke anyi jasu l'ojejoje.

Iphe, Chipfu chiru k'ememe

⁶ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "O -rwua mboku ono be mu a-chikobe ndu eniyeni; mu achikobe ndu a chifuru l'alì phe; yee ndu mu meru; ephe je iphe-ehuka. ⁷ Ndu eniyeni be mu e-me g'ephe buru ndu waru nu. Mu emee ndu a chifuru l'alì phe g'ephe buru oha, ike du. O buru Chipfu a-buru eze phe l'eli ubvu Zayonu e -shi mboku ono jasu l'ojejoje.

⁸ "A -bya le gube nwada Zayonu, bu eka a no eche ndu Izurelu g'onye eche aturu-a; bya aburu eka ndu Izurelu agbabaje je ezeeru ndzu; ii-mechaa buru ishi g'i shi buru teke ndiche; mbu l'aburu eze e-mechaa rwubebaa gube nwada Jierusalemu ozobaa. ⁹ ? Bu gunu kparu iphe, iira ekwa? ?Ti nwehedu onye eze too? Onye akpo-ziru ngu uzo; ?o lawaru l'iswi too? mbukwanu meru g'o gude iphe-ehuka gudeshia ngu ge nwanyi, ime eme. ¹⁰ Gube nwada Zayonu; nodunu chi gburugburu ge nwanyi, ime eme; kele nta-a be iiyakwa aha oma mkpukpu-a je akwaa l'oma egu. Ii-je ali ndu Babilonu. O buru eka ono be aa-nafuta ngu. Oo l'eka ono be Chipfu a-gbata ngu l'eka ndu ohogu ngu. ¹¹ Nta-a be ikpoto oha, du igwerigwe chikoberu onwophe bya etsoo ngu ogu. Ephe nodu epfu su: 'G'a turwua ya! G'anyi chiru enya yeru Zayonu!' ¹² Obenu l'ephe ta amadu iphe, bu oriri Chipfu. Iphe, o chiru idzu k'ememe te edoduru phe enya; mbu onye ono, chikoberu phe g'onye chikoberu balì eje echichi ono.

¹³ "Gbalihu chia balì; gube nwada Zayonu; kele mu e-me g'i fua mpu-igwe. Ichirupfu-okpa ngu aburu onyirubvu. L'i zoo ikpoto oha tolitoli. L'i woru urwu ono, ephe ritaru l'eregede ono woru ye Chipfu l'eka; mbu woru eku phe ono nu Nnajiuphu ono, nwe mgboko l'ophu."

5

Ukwe k'onye e-shi le Betulehemu

bya aburu Ishi

¹ "Su-a; unu chikobe onwunu no l'ophere l'ophere; unube mkpukpu ono, ikpoto nemadzu no ono; kele ndu ohogu unu no-pheakwaru unu ano-phe. Onye-ishi Izurelu be ephe e-chikwa mgboro l'asha ke kpoo.

² "Obenu le gubedua, bu Betulehemu, no l'onu-egu Ifurata; mbukpokwaa g'i bu nwa mkpukpu, ha nwanishi l'ime mkpukpu no l'ipfu Jiuda l'ophu-a; bukwa l'ime ngu be onye a-buru ishi ndu Izurelu l'ophu e-mechaa shi futaru mu; mbu onye shiro teke ndiche noduhawaa; onye shi l'edenwede noduta ndzu.

³ "Oo ya bu le ndu Izurelu be aa-gwobe gbiriri jasu teke nwanyi ono, ime eme ono l'ezeda; teme unwunna iya ndu ophuu alwapfutafua ndu Izurelu. ⁴ Onye ono l'apfukporu buru onye eche aturu chee aturu iya ono. O buru Chipfu a-nu iya ike; bya aburu Chipfu, bu Chileke iya e-me g'a kwabe iya ubvu. Ephe ebukporu; o to dudu iphe, eme phe nu kele teke ono be udu iya e-jedzuru mgboko l'ophu. ⁵ O buru iya e-me ge nchi a-duru phe doo."

Ndzota yele Ola-l'iswi

"Teke ndu Asiriya l'a-bya awuḅa l'alì anyi; zòahaa garamugaramu azòpyashi éka anyi kpuru kpushia ya ike bẹ anyi a-hòta ndu eche aturu umadzu esaa yee ndu bu ndu-ishi umadzu esato g'èphe duta anyi tsoo ndu Asiriya oḡu. ⁶ Èphe e-gude oḡu-echi lwua alì ndu Asiriya ono; mbù l'èphe a-mì-lita oḡu-echi phẹ gude lwua alì Nimurodu. O buru iya a-nafuta anyi l'èka ndu Asiriya; m'èphe -byaèpho bya awuḅa l'alì anyi wata azò garamugaramu awu ala l'oke alì anyi ono.

⁷ "Oshilòkpa Jiékòpu ndu oḡhu warù nù l'a-nòdu l'echilabò ohamoha dù g'iji, shi l'èka Chipfu akwa. Èphe a-dù gẹ mini, lwarù yẹgẹyẹge dughaa dzedzedze l'eli eswa, bu oḡhu abudu nemadzu bẹ o nọ ele ẹnya iya; oḡhu o dudu onye o nọ ngabèru. ⁸ Oshilòkpa Jiékòpu ndu oḡhu warù nù l'a-nòdu l'echilabò ndu-òhòzo buru oduma, nọ l'echilabò anù-ègbudu; mbù l'èphe a-dù gẹ nwa oduma, èphe l'aturu gharu èghirigha, abùjeru o -nòdu eje l'òolajashi iphe, o guderu; oḡhu o dudu onye aduje ike dzòo iphe, dabaru iya l'èka. ⁹ Ndu oḡhugu ngu bẹ ii-mekpekota; l'ì chì-lia éka imeli tya okoo. Ozo bu lẹ ndu gu l'èphe duru l'opfu bẹ ee-mebyishikota."

¹⁰ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "O -rwua mbòku ono bẹ mu e-gbushi inya unu bya aku-pyashia ugbo-inya unu. ¹¹ Mu e-mebyishi mkpukpu, dughaa l'alì unu bya etsukpòshia ọlo-mgbobuta unu g'ò ha. ¹² Mu e-mebyishi k'eme mgbashi unu, unu eme ono; oḡhu ndu jibya warù adudeta l'echilabò unu. ¹³ Mu e-mebyishi ntẹkpe ono, unu pyishiru agwa agwagwa ono; bya emebyishikwaphò mkpuma mkpuma ono, unu agwa agwagwa, dughaa l'echilabò unu ono; oḡhu unu ephozebaèduru iphe, unu gude éka unu mee oḡobaa. ¹⁴ Mu abya alwua nshi Ashera ono, nọ l'echilabò unu ono; woru mkpukpu unu l'opfu tsukpòshia. ¹⁵ Mu egude oke èhu-eghu mu melata ohamoha ono, jikaru l'èphe tee medu iphe, mu sùru g'èphe meje ono."

6

Eku Ndu Ízurelu Ikpe

¹ Unu ngabekwa nchì l'olu Chipfu.

Gẹ gube Chipfu gbeshi pfuru apfuru pfua iphe, e meru ngu l'iphu eze úbvù! G'úbvù úbvù nùmawaro iphe, oome g'ò pfua! ² Unubẹ úbvù úbvù; unu nùmakwa iphe, Chipfu abya edodo! Unu ngabẹ nchì nùma iphe, ada nù; unubẹ itso, gude mgboko jasuru asuru! Noo kẹle o duru iphe, Chipfu epfu lẹ ndibe iya meru iya; mbù l'ò duru iphe, oḡogushi lẹ ndu Ízurelu meru iya.

Onu, Chipfu eye

³ "Sù-a; ndibe mu; ?Bùnaa ḡunu bẹ mu meru unu? ?Bù ivu-erwa ḡunu bẹ unu a-sù lẹ mu boru unu? Unu sanaa mu iya! ⁴ Mu dufuwaru unu l'alì Ijiputu; bya agbafuta unu l'alì ono, unu shi nòdu buru ohu ono. Mu zia Mòsisu sù g'ò bya edua unu; yefua Erònu; yee Miriyamu. ⁵ Unubẹ ndibe mu; unu nyatakwa idzu, o chiru; mbù eze ndu Mówabu, bù Belaku! Unu anyatakwaphò onu, Belamu yeru; mbù nwa Beyò! Unu nyatakwa ije, unu jeru e -shi lẹ mkpukpu Shitimu jasù lẹ mkpukpu Gilugalu; k'òḡhu unu a-maru iphe, Chipfu meru gude dzòta unu!"

⁶ ?Bù ḡunu bẹ mu e-gude bya l'iphu Chipfu; mbù bya ephozeru Chileke ono, parù éka apaa ono? ?Bù anù bẹ mu e-wota bya l'ataphu iya gẹ mu gude iya gweeru iya ngweja-akpo-òku; mbù nweswi mgbapha? ⁷ ?Oo-dù Chipfu ree mẹ a -nù iya unu-kuru-unu ebili; nù iya nggele manù, asò gborogboro unubuku ugbo iri? ?Mu e-wota okpara mu gude gwaa Chileke gwefu atupya, mu tupyaru iya tọo; mbù gẹ mu woru nwa, shi mu l'èhu pfua ugwo iphe-eji mu?

⁸ O goshiakwaru gube nemadzu iphe, dù ree k'ememe. ?Bùkwanu ḡunu bù iphe, Chipfu ele ẹnya iya l'èka ngu, abudu g'ì meje umere, pfuru oḡo; l'ì yee ẹnya l'aphù obu-imemini; l'ì woze onwongu alì; etso Chileke ngu.

Ikpe, nmarù ndu Ízurelu yee iphe, ee-me phẹ

⁹ Unu ngabekwa nchì! O kwa Chipfu eku ndu bu lẹ mkpukpu oku; tẹme atsu gube Chipfu ebvu bùkwanuru mmamiphe. "Unu nùmakwa iphe èchachi ada; yee olu onye echì iya nù! ¹⁰ Unubẹ ndu ejo-iphe; ?bù gẹ mu zòhàa èku ono, unu kparù l'ùzo èregede ono tọo; yee nwamkprikpu nkweka bù iphe, Chileke turu onu? ¹¹ ?Mu kpefu onye gude iphe, aatuje iphe l'ùzo èregede ere aswa; mbù onye vu èda, erwa iphe, nọ iya nù abudu iphe, o sùru l'ò bù? ¹² Ndu nweru iphe, bu lẹ mkpukpu ono emeje ndu ozo mkpawere. Ndu bu iya nù bù ndu ntuphu-ire; tẹme èphe nòdu egudeje ire phẹ epfu opfu l'èregede. ¹³ Noo g'ò gude mu watawaa emebyishi gube mkpukpu ono; mbù eme gẹ mu gwepyaan ngu; kẹle iimeje iphe-eji. ¹⁴ Nri bẹ ii-rikwa; ọle epho tee jidu ngu. I-richaa epho eghelèru ngu-a onu. I -kpachaa èku dobe; o tọ dudu oḡhu adù nù; kẹle oḡhu i doberu g'ò phòdu

bẹ bụ ogu-echi bẹ ee-gude l'wụa ya. ¹⁵ Ii-koebekpoo iphe l'alị; ọle i tịi kpatadu iya. Akpuru oshi olivu bẹ ii-zoshikwa; ọle i tịi nyidu manụ iya. Ii-pyishikwapho akpuru-vayinu; ọle i tịi ngudu mēe ya. ¹⁶ Kele unu mewaru iphe, Omuri sūru g'unu meje; bya emekota iphemiphe, ndibe Éhabu anọduje eme; tēme unu byakwapho etsoru omelalị phe. Noo g'o gude mu je l'aha gube mkpukpu ono g'i buri ochobu; bya emee ndu bu ngu nū g'ephe buri ndu aachi ọchi. O buri unu bẹ ndiphe a-nodu ata ụta."

7

Aphụ ndu Ízurelu

¹ O kwa aphụ tsoru mu; kele mu dū g'onye egu agụ lẹ teke a wochaaru akpuru oshi l'onanwu; bya awochakwapho akpuru vayinu. Ophu o duedu tiyotiyo akpuru vayinu ono, dukwadu nū, aa-wota ria eriri. Ophu o dukwapho akpuru, dukwadu l'oshi figu, bụ ophu agushikpoo mu ike. ² Sū-a; ndu yeru Chileke obu laakwaru l'iswi l'eliphe-a. Mbụ l'ọ tọ duedu g'ọ ka mma l'ọo onye lanu, bụ onye obu iya guru iphóró, phoduru nū. Onyemonye buēpho iphe, o kwageberu akwagebe iya bụ g'egburu ọchi. Onyenonu gude ụgbu-egege ege gē ya nmata nwune iya. ³ Eka phe ẹbo ẹbo bẹ eme ejo-iphe kwowaru ẹhu. Ndu bụ onyibe mē ndu-ikpe ekebeje g'a nū iphe-uphalazu. Ndu bụ o-kari-eka nodu anatajẹ iphe, guru phe nū l'okpēhu. G'ephe ha nodu anọduje achi idzu lanu. ⁴ Onye gbẹ kachakpoo ree l'ime phe adzu g'obvu. Onye ophu kachaa abụ onye obu iya guru iphóró ka ikpo ogara-mbo eji.

Ewe mbọku ono, ndu nche unu shi pfuta opfu iya ono rwuakwaru; mbụ mbọku, Chileke a-nū unu aphụ. O kwa nta-a bụ teke aa-tū unu eberebete. ⁵ Unu ta adakobekwa nemadzū ibe unu! Ophu unu achijekwaru upfu ye l'onye unu l'iya eshi ọnyà! Mbukponu nwanyị ono, zē tū-kobe ngu ishi ono; makwaru udu opfu, nīdfu eyeru iya! ⁶ Noo kele nwa ta akwabejedu nna, nwuru iya nū ụbvù. Nwa nwanyị nodu etsoje ne iya opfu. Nwa nwanyị, aalū alūlu nodu etsoje ne ji iya opfu. Mbụ lẹ ndu bụ ogu duru nemadzū bụ ndu ephe l'iya bu l'unuphu.

⁷ Obenu lẹ mbēdua a-nodunupho ele ẹnya Chipfu. Mu a-kwaberu Chileke, bụ Onye ndzota mu. Mbụ lẹ Chileke mu a-numa-a olu mu.

Ndu Ízurelu a-gbeshia ozo

⁸ Unubẹ ndu ohogu mu; unu te etekwa ẹswa kpua mu! A makwaru-a lẹ mu daru iko; ọle mu a-gbalihukwaa ozo. A makwaru-a lẹ mu nọ l'ochii; obenu l'ọo Chipfu a-buru iphóró, duru mu nū. ⁹ Eshinu mu meru Chipfu iphe-ẹji bẹ mu e-vutanu oke ẹhu-eghu iya vuru; gbiriri jasū teke ọo-bya elee ẹnya l'opfu ẹhu mu; meeru mu iphe, rwuberu mu nū. L'ọ bya edufuta mu dobe l'ẹka iphóró dū. Mu ahuma g'oo-gude dzota mu. ¹⁰ Noo teke ohogu mu ono a-humakwa iya pho. L'ọ woru ẹka kpube l'iphu l'ẹka iphere e-gude iya. Mu egude ẹnya mu huma ẹka ọoda kpurumu kpurumu; mbụ onye ono, shi asuje mu: "Denu Chipfu, bụ Chileke noda?" O tọ dudu g'aa-nọ-beru l'a zoọ yēbedua tilitoli g'onye azọka epuchi oma gbororo.

¹¹ Ewe mbọku, aa-kpukwa igbulọ ngu ono abyaakwa. Mbụ mbọku, ee-me g'oke alị ngu kporiberu. ¹² O -rwua mbọku ono bẹ ndibe ngu e-shijechaa Asiriya abyapfuta ngu; mkpoo ndu e-shi l'iphe, bụ mkpukpu, nọ l'alị Ijiputu; mbukpoo e-shi l'alị Ijiputu jasū l'enyimu Yufurētisu; eshi l'eze-enyimu ọwa-a jasū l'ozo; eshi l'úbvù ọwa-a jasū l'úbvù ozo. ¹³ Eliphe l'ophu aburu ochobu; o buri ndu bu iya nū a-kpa iya; kele ephe a-ghota akpuru-iphe, ephe eme.

Epfu anụ Chileke aja iya aja

¹⁴ Gudenụ oshi-eree ngu chee ndibe ngu g'onye eche aturu; mbụ ndu ono, bụ okiphe ngu ono, bụ ndu ophu bu nwekinyi phe l'ime ọswa; l'alị, zeru ẹswa nri egbu yee aturu ono. G'ephe nodunu l'alị Beshanu yele alị Giladu je ataa nri g'o shi dūhawaa teke ndiche ono.

¹⁵ "O kwa egube iphe, dū biribiri, mu meru goshi teke ono, unu shi lẹ Ijiputu futa ono bụ gē mu e-me iya goshi phe nta-a!" ¹⁶ Ohamoha a-huma iya; iphere egude phe. L'a nashichaa phe ike phe l'ophu. Ephe eworu ẹka dēe l'onu. Nchị echihu phe; ephe awata ada nkuchi. ¹⁷ Ephe egude ire richaahaa urwuku g'agwo; mbụ g'unwu iphe, awu l'epho. Ephe eshigbaa l'ẹka ephe kpuru futa aphugbaa kē kwekweekwee. Ephe egude ndzū-agugu ghakobechaa byapfutashia Chipfu, bụ Chileke anyi. Ephe awata unu atsu ebvu.

¹⁸ ?Bụ onye dūbaa gē gube Chileke, bụ onye aguje nvu l'iphe-ẹji; tēme i nodu eleghatajẹ emeswe, nwa ndu ono, phoduru nū ono, mesweru ngu; mbụ ndu ono bụhukwapho okiphe ngu ono? Ẹhu te egħujedu ngu egħu jasū l'ojejoje. Obenu l'iphe,

aduje ngu ree bu g'i phua obu-imemini. ¹⁹ Ii-phuru-a anyi obu-imemini ozo. Iphe-aji anyi be ii-mechaa zopyashia l'okpa. Mbụ woru ejo-ememe, anyi emekota vuru je echie l'eze-enyimu. ²⁰ L'ii-meru oshilokpa Jiekopu ire-lanu; mbụ phuaru oshilokpa Ebirihamu obu-imemini, bu iya bu angu, i riru nna anyi oche phe teke ndiche ono.

Ěkwo Nahumu Onye Mpfuchiru Chileke

¹ Ọwaa bụ ozi ẹhu mkpụkpu Ninive. Ẹkwo, e deru ọphulenyia, ọ pphuru; mbụ Nahumu onye Ẹlukoshi.

*Ẹhu-eghu Chipfu
l'opfu-ẹhu mkpụkpu Ninive*

² Chipfu ekokwa okophoo.

Mbụ lẹ Chipfu emelatajẹkwa
iphe, e meru iya.

Sụ-a; Chipfu emelatajẹkwa
iphe, e meru iya;
tẹme ẹhu nọdu eghushije
iya egbu ike.

Chipfu emelatajẹkwa ndu
achi iya lẹ njo iphe,
ephe meru;
tẹme ọ nọdu ewojeru oke
ẹhu-egbu iya tu-koshi
ndu ohogu iya.

³ Chipfu bẹ ẹhu te eghujekwa
eghu ẹgwegwa;
okpehu pakwanaa ya ẹka.

Chipfu taa hakwa
onye-ikpe nmaru g'ọ tọ
nụ iya aphu.

Ọ togboru uzo lẹ nswọ-re
pherephere yele oke
pherephere.

Urwukpu l'opfu bụchakwaa
udzu okpa iya.

⁴ Eze-enyimu bẹ ọbajeru mba
mee ya l'ọ tahu;
ọ nọdu emejegbaa iphe,
bụkpoo enyimu g'ephe
tashihu.

Alị Beshanu yele úbvú
Kamelu bẹ oomeje g'ọ
nwulwashihuchaa;
tẹme ọ nọdu emeje
g'okoko, nọ l'úbvú
úbvú Lébanonu
nwulwashihukota.

⁵ L'iphu iya bẹ úbvú úbvú
anọduje anma jiiijiii;
tẹme obvu obvu nọdu
adazehujechaa.

Mgboko l'opfu anọduje anma
pyaapyaapya l'iphu iya;
mbụ eliphe l'opfu;
mekpoo iphemiphe,
bu iya nụ.

⁶ ?Bụ onye a-dụ ike pfuru
l'iphu iya mẹ ẹhu nọdu
eghushi iya egbu ike?

?Bụ onye a-dụ ike pfuru
l'okpomoku,
dụ l'oke ẹhu-egbu

- iya?
 Oke ẹhu-eghu iya aduje
 g'onye e kpuru oku;
 mbu le mkpuma agbaje
 yogiri yogiri l'iphu iya.
⁷ Chipfu dukwa ree;
 oo-gbobutaje nemadzu
 me o -nodu eje
 iphe-ehuka.
 Ndu gbabarụ le mkpula
 iya je ezee ndzu be
 onoduje eleta enya.
⁸ Obenu l'oo-gude utso,
 nyiru egu mee ge ndu
 Ninive chihu.
 Ndu ohogu iya be oo-chi oso
 chiba l'eka gbakotaru
 ochii.
⁹ Iphe, bukpo ejo idzu,
 unu achiru Chipfu be
 oo-mekota go buru
 bugengu;
 ophu iphe-ehuka abyadu
 k'ugbo ebo.
¹⁰ Epe a-nmalahu l'epfukala
 obvu; epe angu mee;
 l'ootsua phe atsutsu;
 oku etsua phe g'eka oku
 etsu eswa ereshi
 okponku.

¹¹ Oo l'echilabo gube Ninive be o nweru onye futaru nu bya awata achiru Chipfu ejo idzu; teme o nodu anoduje le mgbazi g'e mee ejo-iphe. ¹² Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "A makwaru-a l'ike du phe teme epe du igwerigwe; ole ee-me g'ephe chihu; epe taa dubaedu. A makwaru-a le mu meru ngu; i nodu eje iphe-ehuka; ole mu tee medu g'i jebaa iphe-ehuka ozo. ¹³ Nta-a bu iphe, mu e-me bu l'oke odogoro, epe nyaberu ngu l'olu ono be mu a-nyafu; bya anyakashia egbirigba ono, epe turu ngu ono."

¹⁴ Chipfu tuakwaru ekemu ehu ngu su: "Awa ngu a-bvukwa; o too duedu ndu a-nodu azakwadu epha ngu. Mu e-mebyishi iphe, a pyiru apyipyi; yele iphe, a kpuru akpukpu dobegbaa l'ulo agwa ngu. Mu abya atua ilu doberu ngu; kele i buwaa ogalemkpa."

¹⁵ Lekpodapho enya l'eli ubvu eka pho huma okpa onye l'abya ezi ozi-oma; mbu onye ezi ozi nchi-adu-doo. Bokwaa obo-iphe ngu; gube Jiuda; l'i meeru Chipfu iphe, i riburu angu l'ii-me; kele ndu ejo-iphe ta abyahekwa etso ngu ogu. Ee-mebyishikota phe rengurengu kpo.

2

Adada Ninive

- ¹ Onye a-chika ngu nanu
 nanu abyapfutaakwa ngu.
 Chekwa ulo-eli ngu nche!
 L'i chee uzo ngu nche!
 Dozia onwongu!
 L'i rikotakwapho ike ngu
 l'ophu!
² Chipfu e-mekwa g'oshilokpa
 jiekopu bya adu ubvu g'o
 shi du le mbu;
 go bya adu ubvu ge
 ndu izurelu shi
 adujehawaa.
 A makwaru-a le ndu nchika
 shi chikashiwaa phe;

bya eshi mebyishihawaa
opfu-vayinu phe.

³ Iphe, ndu ojogu iya egudeje
gbobuta onwophe
dũchaa uswe-uswe.

Ndu ojogu ono yekota uwe,
eke meemee.

Mgboro-igwè, e gude mee
ugbo-inya ogu phe
nodu aphũ ngerengere
le mboku ono,
ephe kwakoberu k'eye
ogu ono.

Arwa phe be a paliwaru;
o nodu eziwaa
swooswooswo.

⁴ Ugbo-inya nodu eze
gbiigbiigbi awũgha le
gbororo;
o -zeru gidigidi jee l'oozeru
lwaa l'oma edupfu
l'edupfu.

Ephe nodu ekekotaepho
jajaja g'oroku;
ezigbaa phaaphaa
g'ebemu-igwe.

⁵ O kpakoo ndu ojogu iya,
bu ndu ike du l'ogu;
ephe nodu evukoele-a
evuko eje.

Ephe nodu ezije phaa eje
l'igbulo,
e gude kpu-pee
mkpukpu ono.

Iphe-mgbobe-ogu,
a nmabegbaaru l'igbulo
ono gude egboberu
iya kechawaru iya
ke jingujingu.

⁶ Oguzo mkpukpu ono gharu
iphu l'enyimu be e
tsukafuru ghebe onu.

Unuphu ibe eze gbukahũ.

⁷ A tuwaru iya; o buru
ekemu l'eze-nwanyi
be aa-kpu le ndũ;
kpuru iya laa aka ozo.

Unwumgboko,
ejeru iya ozi awata
akwa muumuu
ge ndo;
akwa akũ aka ppopoopo
l'okpoma.

⁸ Mkpukpu Ninive dũepho
g'okpuru,
mini no iya nu asofu asofu.

O nodu ara: "Unu pfuru-o!
Unu pfuru-o!"

Ole o to dudu onye o du
k'agha enya l'azu.

⁹ Unu kwaa mkpola-ochaa
l'okwata!

Unu akwaa mkpola-ododo
l'okwata;
kele eku, vu oke aswa,
du iya nu taa bukwaa
abvubvu!

¹⁰ Nta-a be mkpukpu ono
dabiyakwaru iphoro.
Teme o buwaru mkpokoro
iphe;
bya aburu ochobu.

Meji tofuwaru ndu
bu iya nu.

Ikpere nodu etewaa phe
kparikpari.

Ephe nodu aphu
kpaakpaakpaa.

Iphu gbachishihukota
onyemonye nchi.

¹¹ Nta-e; ?bu awe be iduma
oduma ono nahunu;

Mbu eka ephe noru nua
unwu phe nri;
mbu eka oke oduma
yele nyee ya kparu;
mekpoo unwu phe;
ophu o dudu iphe,
yeru phe ebvu-a?

¹² Oduma ono nodu egbuje anu,
a-suru unwu iya atata;
swigbushia anu bya
atogboru nyee ya.

O gbushia anu bya atu-jigbaa
ogba iya atu-ji;
mbu nri,
ephe a-nodu eri jigbaa
iduma iya ejiji.

¹³ Wakwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu baa: "Lenu; mu noru ngu le njọ. Mu e-gude oku tsufu ugbo-inya unu l'ọ kpua enwuru-oku tuuu; o buru ogu-echi be ee-gude gbushia unwu oduma unu; ophu o dudu nri oduma, mu byaru aharu unu l'eliphe-a; ophu aanumabaedu olu ndu unu ezije ozi."

3

¹ Aphu a-tsoru gube
mkpukpu mee ono,
bu iphe,
jiru iya nu bu adzu uka;
yele iphe, a nataru le nfu;
ophu o dudu teke
jinoduje gi ti nweru iphe,
a kwataru l'okwata.

² Ngabenu nchi numa
g'echachi ada
swiiswiiswii.

Teme okpa ugbo-inya nodu
ezekwapho igiji nkiya.

Inya nodu apfu karagidimu
karagidimu
karagidimu.

Ugbo-inya nodu agbagbaa ke
kwaakwaakwa.

³ Ndu ojogu, agba l'inya
agbaakwa abya k'ogu.

Ogu-echi nọdu aha
 swooswooswoo;
 arwa nọdu ezigbaa
 phaaphaaphaa.
 Ndu e gburu l'ọgu dụ
 igwerigwe;
 ndu nwụhuru anwụhu
 kuru l'ikpo l'ikpo.
 Odzu nemadụ buru aguta
 aguta;
 ndiphe nọdu evuko
 odzu evuko.

⁴ O buru iphe, kparụ
 iphemiphe ono bụ
 lẹ nwanyị-ovuoba
 ono menụkaru
 kẹ nwoke;
 kẹle ọmashi mma ike;
 tẹme ọ buru nwanyị,
 agwoshi nshi ike;
 onye egudeje eme kẹ
 nwoke ree ọha,
 dụ iche iche;
 mbụ gude nshi,
 ọogwo ree ipfu,
 dụ igwerigwe.

⁵ Chipfu, bụ
 Okalibe-Kakota-Ike
 epfukwa sụ:
 "Humanu! Mu nọkwaru ngu
 lẹ njo!
 Mu a-jikwa ngu uwele;
 chita igburonu uwe
 ngu wushi ngu
 l'atatiphu.
 Mbụ lẹ mu e-me g'ọha l'ophu
 hụma ngu l'eka i gba
 ọto.

Alị-eze ndiphe l'ophu ahuma
 ngu l'eka iphere
 guderu ngu.

⁶ Mu e-woru iphe,
 dụ ejo-adudu tua ngu.
 Mu eworu ngu mee iphe,
 a-dụ ẹhu-eswe ẹhu-eswe;
 woru ngu mee iphe,
 aa-byajẹ ahuma
 ahuma.

⁷ Iphe, bukpuo ndu humaru
 ngu nụ a-nọdu agbaru
 ngu ọso.

Ephe atuko epfu sụ: 'Ninive
 buakwaa ochobu!
 ?Bụ onye a-gụ aphụ iya?
 ?Bụ awe bẹ mu a-huma onye
 a-nọdu adu ngu obu?' "

⁸ ?I ka mkpukpu Tebesu ọkpẹhu; mbụ mkpukpu ono, nọ l'aguga enyimu Nayilu; mini nọ-pee ya mgburugburu? O buru eze-enyimu bẹ o shi egudeje gbobuta onwiya; mini, nọ l'enyimu ono buru igbulọ nọ-pee ya mgburugburu. ⁹ Ndu Kushi yele ndu Ijiputu buru pẹ bụ agbarike iya; ophu ike abvujedu pẹ abvubvu. Ndu Putu ephe lẹ ndu Libiya yiru lẹ ndu eyeru iya ẹka. ¹⁰ Ole e mechaleru-a kpua ya lẹ ndzụ; ephe je eburu l'alị ndu ọzo. Ụnwu pẹ, a nwuru k'ophuu bẹ e gburu pyaapya tũkaa lẹ mgbakata-ọzo.

A t̄a ido gude kee ndibe ph̄e, b̄u ndu a maru ̄ep̄ha ph̄e. Unwoke ph̄o, shi b̄uru ndu par̄u ̄eka apaa bukotar̄u ndu e mechaar̄u t̄ushia ̄egbirigba.

¹¹ Ḡubedua kwaph̄o b̄e m̄ee e-mechakwaa ts̄uahaa. Ii-mechakwaa wata edomi onwongu edomi; mb̄u wata ach̄o ̄eka ̄i-n̄odu zee ndz̄u ḡe ndu ohogu ngu ta ad̄u iphe, ̄ephe e-me ngu. ¹² Iphe, buk̄poo ̄ulo, ̄i kp̄ushiru ike a-d̄ukotakwa ḡ'oshi figu, m̄igbaaru mebyi mb̄u, vuru ̄uzo chash̄ia. A -nmaa ya yigayiga; mebyi iya ono esweshihu dalah̄uchaa l'̄onu ndu e-ri iya n̄u. ¹³ Lewar̄o ndu ojogu ngu g'̄ephe d̄uḡbaa g'unwanyi! ̄Onu-abata al̄i ngu gheru karaphoo ḡe ndu ohogu ngu w̄ubata. ̄Oku tsuwaru mgb̄or̄igw̄e, e shi gude t̄u-chia ya at̄u-chi. ¹⁴ Kukwaa mini kuk̄obe m'̄obvu teke ndu ohogu ngu a-bya an̄o-pee ngu mgburugburu! L'i mee g'̄ulo ngu, a kp̄ushiru ike kabaa eshihu ike! Ghaa ̄aja-̄ulo; ȳoo b̄uloku; l'i mekwaa iphe, e gude aȳo b̄uloku! ¹⁵ ̄O kwa ̄eka ono b̄e ̄oku a-n̄odu tsua ngu; ogu-echi asua ngu pyaap̄yaa g'̄eka igube ata iphe pyaap̄yaa. Zakwaa igwerigwe g'̄ogu; zakwaa g'̄igube!

¹⁶ I mewaru ḡe ndu azuru ngu aswa akabaa igwerigwe jas̄u ̄ephe ka k̄pokpode, n̄o l'igwe igwerigwe; obenu l'̄ephebedua zebataru g'̄igube bya agbabe al̄i ono l'ophu ̄eka ̄oto; ̄o b̄uru ph̄e eje iphe, ̄ephe eje. ¹⁷ Ndu-ishi ngu d̄uepho g'̄igube; mb̄u l̄e ndu ederu ngu ̄ekwo d̄uepho g'̄igube, etsu ḡbiiḡbiiḡbi, jeru je ebegbaaru l'eli igbul̄o mb̄oku, oyi ats̄u; anw̄u -chifuepho; ̄ephe ph̄ekash̄ihu; ̄ophu ̄o d̄udu onye maru ibiya ̄ophu ̄ephe ̄ephe ala.

¹⁸ Ḡube eze ndu Asiriya; ndu echeru ngu at̄uru ngu b̄e mgb̄enya t̄uru; ̄ophu ndu nweru ̄enya l'al̄i-eze ngu ad̄udu iphe, ̄ephe meru. Ndibe ngu b̄e a ch̄iakwaru; ̄ephe gbaa nan̄u nan̄u l'eli ̄ubv̄u ̄ubv̄u; ̄ophu ̄o d̄udu onye jeru ach̄ikobe ph̄e.

¹⁹ ̄Onyá, aba ngu n̄u ta ad̄ukwa iphe, ad̄u ike eme g'̄o kp̄ohu. Iphe, e mekar̄u ngu b̄e ̄onyá iya at̄ukwa rikarika. Iphe, buk̄poo onye n̄umar̄u g'̄onwuru ngu ak̄ujekwa ̄eka k̄paa l'̄oo gubedua daru adada; k̄ele-a; ?b̄u onye b̄e ̄ejo-ememe, ̄inoduje eme ebutaadaru?

Ekwo Habakuku Onye Mpfuchiru Chileke

Ekwo mpfuchiru kẹ Habakuku

¹ Ọwaa bụ ọphulenya, ọ phuru; mbụ Habakuku onye mpfuchiru Chileke.

Aphụ, Habakuku guru

² Gube Chipfu; ?i maru-a ime teke mu shi kuta ngu oku; ọphu i kwedu mu aza ọnu? Mbụ mu chikuchakpoo ngu lẹ mkpu sụ ngu l'iwe-ashi dukwa; ọphu i gbaduru mu mkpu ³?Bụ gunu meru g'o gude i mee mu; mu nọdu ahuma ẹka eeme ẹjo-ememe? Mbụ-a; ?bụ gunu meru g'o gude i haa g'emese iphe dụ? L'iphu mu bẹ ọ ụkoru dụ; mbụ ọla-l'iswi yee iwashi; mę ndu ese opfu yee ndu aswo uswo. ⁴ Eshi egube ono ekemu nyihu; ọphu eekpeedu ikpe, pfuru ọto; ndu ẹjo-iphe nọdu eripyabeje ndu pfulerekoto; k'ọphu bụ l'iswi-odu-mma alajerye onu o rwubeduru.

Onu, Chipfu yeru Habakuku

⁵ Tabekpoepo ọnya l'ohamoha ngabekpoepo numa iphe, a-dụ ngu oke biribiri; kele iphe, mu e-me nta-a, i nọ ndzụ-a bẹ i ti kwekwa l'ọo mu e-me iya m'obeta e pfuaru ngu l'onoo g'o dụ. ⁶ Kele-a; lenu-a ọnya lẹ mu edozi ndu Babilonu; mbụ ọha ono, ata aphujedu obu-imemini; bya aburu ndu eme barabara ono. Ndu ono bụ ndu agbaje mgboko ophorokpo; ndu egudeje okpehu nata alj, abudu nkephe buru. ⁷ Ndu ono bụ ọha, aatsụ ebvu; bya aburu ndu dụ biribiri. Ẹphe bụ ekemu ẹka phe; ọ buru iphe, ẹphe suru l'ẹphe e-me bẹ ẹphe emeje; ọ buru onwophe bẹ ẹphe anọduje ekutse.

⁸ Inya phe ka agu agba oso; teme ẹphe ka ẹjo-nkuta-oswa, nchi jipfuru, eme enari. Ndibe phe, agba l'inya, bụ o-phoberu-eka-ophoberu; mbụ lẹ ndibe phe, egudeje inya eje ọgu shikwa ẹka dụ ọnya bya. Ẹphe anọduje ezi phaaphaaphaa g'ẹka ugo, humaru iphe, ọo-vũka.

⁹ G'ẹphe hakpoo bụ iphe, ẹphe phoberu iphu abya ememe bụ ewe iwashi. Ẹphe ezi phaaphaaphaa eje abya gẹ pherephere, shi l'uzo ọnyanwu-awawa; teme ẹphe nọdu akpu nemadzụ lẹ ndzụ; ekpokọ phe g'onye ekpo eja. ¹⁰ Ndu eze bẹ ẹphe anọduje aja ewenu; efpufyishikwapho ndu bu ishi phe. Iphe, bukpo mkpukpu, a kpu-pheru igbulọ mgburugburu bukwa ọchi bẹ ẹphe achije iya; kele ọ bụa eja bẹ ẹphe ekpokọbeje pfuru lwuja phe.

¹¹ Ẹphe ezia phaa g'ẹka pherephere ezi; ghata jeshia iphe, ẹphe eje; mbụ ndu ono, ikpe nmaru ono, bụ iphe, bụ ike phe bụ agwa phe ono.

Aphụ k'ugbo ebo, Habakuku guru

¹² Gube Chipfu, bụ Chileke mu; bya aburu onye dụ nsọ nkemu; ?ti shinaa l'ojejeje nọduta tọo? Anyi taa nwuhukwa! Sụ-a; gube Chipfu; nta-a bẹ i họtananu phe dobe g'i gude phe kpee ikpe. Sụ-a; gube agbara mkpuma ono; nta-a bẹ i pfulbeanaru phe g'i gude phe nua nemadzụ aphụ. ¹³ Ọnya ngu donukakwaru risaa ke g'i gude iya ele iphe, bụ ẹjo-ememe; i ti hakwa g'iphe, eemeswe emese dụ. ?Denukwanu g'o gude ọ buru ndu e gudedu ire phe ẹka bẹ i nataru? ?Denu g'o gude i nọdu doo ndu ẹjo-iphe nọdu elwee ndu ka phe apfulbekoto?

¹⁴ Nemadzụ bẹ i meakwaru; ẹphe dụ g'ema, nọ lẹ mini; mbụ ẹphe dụ g'unwu iphe, awu l'epho, bugbaa iphe, enwedu ndu-ishi phe. ¹⁵ A nọdu egudeje ikokoro nmata g'ẹphe ha; gude ugbu-eggege anwuko phe; mbụ gude ugbu-aghagha phe anwuko phe; ẹhu nọdu atso phe; ẹphe nọdu ete ẹswa ekpu phe. ¹⁶ Ọo ya bụ; ọ gwaahaa ugbu-eggege iya ono agwaga; bya eworu ụnwu-isensu, eshi kweekweekwee kpo ọku gude gwaa ugbu-aghagha iya; kele ọo ugbu ono meru iphe; ọ nọ ndzụ eri gwogwo; bya enweru nri okpobe enweru.

¹⁷ ?L'ọo-nọduwaro egbuji ugbu iya awufu; gude ogu-echi egbu ohamoha pyaapya l'ẹbe a phukpooru phe obu-imemini ililekpo?

2

¹ Gẹ mu bya eje apfuru cheahaa nche; mbụ lẹ mu e-jekpoepo anọdu l'eli igbulọ mkpukpu leta iya ọnya gẹ mu maru iphe, oo-yeru mu ọnu; makwarupho iphe, mu e-pfuru yeru iya l'aphụ-a, mu agu-a.

Onu, Chipfu yeru Habakuku

² Tòbudu iya bụ Chipfu bya eyeeru mu onu sù: “Tùkokpoeppo iphe-a, mu abya ngu egoshi l’ophuleny-a dekòta l’èkwo; mbù dee ya l’eli okwekpu; yéle eli okwekpu-òkwa; derwee ya ederwe k’ophu onye agba ọso a-gutaje iya. ³ Kéle ọphuleny-a ono bẹ teke oo-me òkwa adùdu. Oopfu iphe, e-me teke ikpazù; ọphu ọodzudu ùka. O -betakponu ọ nọ ọdu ememe; kwabèru iya; kéle o mefùtaje; ọphu ọonoedu ọdu.

⁴ “Lenu l’ooku onwiya ekuku; ọphu iphe, agù iya nù apfùduru nhamunha; obenu l’onye pfulerekoto bụ ekweta bẹ oo-gude nọdu ndzù.”

⁵ Mèe echijekwa nemadzù eswe. Ọphu ndu ekunuka onwophè adùkwa teke ephe atùtajeru iya unme. Noo kéle ephe emebe ughoro g’alì-maa. Ọ bụru g’èpho te ejijedu ọnwu ejiji-a bụ g’o too jijedu iya. Ọ tũkoje ọhamoha l’ophu rwukọo doberu onwiya; teme ọ nọdu atũkoje nemadzù l’ophu kpua lè ndzù. ⁶ ?Tòbudu ndu ono g’èphe ha e-mechaa gbaaharu iya mgbonu sù iya: “Aphù a-tsòkwaru onye achiko iphe, e zitaru ezita akùberu onwiya; bya aburu ana nfu bẹ o gude baa eze. ?Unu e-mebekporu iya jasù teke ole?”

⁷ “Ndu i ji ugwo ?taa nonyaedu gbalihu? ?Èphe ta agbalihuèdu mee ngu iphe, i-tehu kparìkpari? Noo teke ji-bya aburu onye ọ tsuru l’èka phè. ⁸ Eshinu ì nawaru ọhamoha, dù igwerigwe iphe phè bẹ nwa ndu ọphu phòduru nù a-nakwa ngu phò iphe nkengu. Noo kéle i gbushiwaru nemadzù. I mebyishiwaru alì yèe mkpukpu lè mkpukpu; mèkpoo iphe, bụ ndu bugbaa l’ime iya.

⁹ “Aphù a-tsòru onye ono, bụ èjo urwu bẹ o gude eme ọlo-ebubu; mbù onye ono, jeru je akpaa epfune l’ephekerephe gè ya nahù èjo-iphe, e-mechaa dapfuta iya nù! ¹⁰ I mewaru iphe-iphere kpua ndu onu-ulo ngu shi nno mebyia ndzù ngu. Ọ bụru iphe, kparù iya nù bụ l’ì mewaru gè ndu dù igwerigwe chihu. ¹¹ Mkpuma, e gude kpua igbulò e-chi mkpu; oswebe, e gude kee ya awòta iya.

¹² “Nshìo onye ono, egbushi nemadzù gude akpù mkpukpu iya g’o shihu ike. Ọ bụru eme èjo-iphe bẹ o gude eme gè mkpukpu nguru anguru. ¹³ Lenu; ?tò bụdu l’èká onye o shikpoo bụ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakòta-Ikè; lè ndiphe bụ ọku, enwu enwunwu bẹ ephe eseru akanya; ọhamoha nọdu eje ozi kè mmanù? ¹⁴ Kéle ndiphe l’ophu e-mechaa makòtaru lè Chipfu parù èka; mbù l’aa-maru iya ramaa; ègube ono, mini dù ramaa l’oma eze-enyimu ono.

¹⁵ “Aphù tsòru onye ono, ewotajè mèe chee onye obutobu iya; mbù onye agbajèru mèe yee l’otumu-akpò pèe ya; l’ò ngua gbiriri jasù l’ò tsuàhaa ya atsùtsu; k’ophu ephe a-huma iya l’èka ọ gba ọto. ¹⁶ Ọ kwa iphere e-mechaa ì ngu iphu; a taa akwabèhedu ngu ùbvù. Ngúnaa mèe ọbu gbaru ọto kpò kula kula! Okoro ono, shi l’èkutara Chipfu ono sọ-pheakwaru ngu mgburugburu. Mbù l’iphe-iphere, ee-me ngu a-kakwa shii e -me lè ùbvù, e shi akwabè ngu. ¹⁷ Iwashì, i weru ùbvù ùbvù Lébanonu l’a-bya eripyabè ngu ishi nta. Ọzo bụ l’anù ono, i gbushiru ono l’e-mechaa yee ngu ebvu. Kéle ọo ndiphe bẹ i gbushiru; i mebyishiwaru alì mebyishia mkpukpu; mèkpoo iphe, bükpoo nemadzù, bụ ndu bukòta iya nù.

¹⁸ “? Bù urwu gunu bẹ ntèkpe-nshi baru l’èka ọ bụ nemadzù gude èka pyia ya; ọzokwanu iphe, a kpuru akpukpu, bụ iphe, oozì bụ iphe, abùdu eviya? Kéle onye eme iya nù kpòru obu yeru iphe, o meru l’onwiya; mbù l’ò gwòtaru ntèkpe-nshi, te epfudu opfu. ¹⁹ Nshìo onye asuje nkù g’ò nòdukwa ndzù; ọzoo onye asuje mkpuma, enwedu ndzù g’ò gbèshi agbèshi. Iphe ono; ?ọo-dù ike kpò-ziaru nemadzù ọzo? Iphe ono bukwa iphe, a wùru mkpòla-ododo yèe k’òchaa; ọphu ọotudu unme.

²⁰ “Obenu lè Chipfu nọ l’eze-ọlo iya, dù nsò; g’eliphe l’ophu dakwaa gbèe nọdu iya l’iphu.”

3

Habakuku epfu anu Chileke

¹ Ọwaa bụ epfupfu, onye mpfuchiru Chileke, bụ Habakuku pfuru nù Chileke. Ọ bụru olu aphù bẹ o gude gwa ya l’ebvu.

² Gùbe Chipfu; mu nùmawaru

ùdù ngu; mbù l’iphe,

i meru eye mu ebvu.

Gùbe Chipfu; meshinaa iphe

ono nta-a,

anyi nọ ndzù-a!

Mbù-a; menaa g’a maru iya

nta-a, anyi nọ ndzù-a!

Èhu -ghuahaa ngu oke eghu;

nyatanu obu-imemini.

³ Chileke shikwa le Temanu
bya;
mbu l'onye ono,
du nsu ono shi l'ubvu
Paranu bya.

Odu-biribiri iya tuko imigwe
l'ophu sweta;
teme a nodu etu iya epha
l'ekameka l'eliphe.

⁴ Ogbu-nwijnwii ya du g'eka
enyanwu wataru.

Obochi-eka iya nodu
egbuchaa nwijnwii.

O buru l'eka iya ono be o
domiru ike iya.

⁵ Ejo-iphe-ememe nodu eshije
iya l'iphu agushihu.

Mgbupya nodu etsokwa iya
pho l'azu.

⁶ O bya apfuru bya anmaa
mgboko yigayiga.

O bya elee enya elele;
ohamoha nmahu
pyaapyaapya.

Oke ubvu ndiche ono
gbawashihuchaa
agbawashihu.

Eli obvu ndiche ono
dakposhihu;
uzo iya buru ojejeje.

⁷ Mu humaru ulo-ekwa ndu
Kushanu l'eka ooje
iphe-ehuka;
mbu l'eka ono,
ndu Midiyanu bu ono
anma okpobe jijijiji.

⁸ ?Bu nggele nggele megbaaru
iphe, ehu ghuru
ngu egbu to;
gube Chipfu?

?Bu nggele nggele be i shi
atukoshije oke
ehu-egbu ngu?

?Bu eze-enyimu be i shi
abaruu mba teke ono,
i no l'eli inya ngu
agba ono yeje
eli ugbo-inya ngu ono,
i gude mekpee
ohogu ngu ono?

⁹ I chifutaru uta ngu ghebe
onu;
bya ekua su g'a chitaru
ngu apfu, du igwerigwe.
I bya egude nggele kekashia
mgboko.

¹⁰ Oke-ubvu humaru ngu
nmahu jijijiji.

Ochioku mini gbaru
gborogboro bya
agbaghaa.

Ogbu-mini swokperehu.

Akparamini iya n̄du

av̄o-lihuje

ephekerephe

ephekerephe.

11 Ēnyanwu ȳe ɔ̄nwa

keru j̄ingujingu

l'akpaminigwe

l'eka ep̄he h̄umaru ap̄f̄u

ngu g'oozi phaaphaa;

bya ah̄uma arwa ngu

g'ooku phoophoophoo.

12 I gude oke ēhu-eghu z̄o

garamugaramu z̄ojaa

eliphe l'ophu;

bya egude ēhu-eghu gwee

ɔ̄hamoha arakabya.

13 I f̄utaru bya g'ì dz̄ota ndibe

ngu;

mb̄u g'ì dz̄ota onye nkengu,

a w̄uru man̄u l'ishi.

Onye b̄u ishi l'al̄i ndu

ejo-iphe-a b̄e i gweru

arakabya; mb̄u;

shi l'ishi ph̄ufu iya

iphe jas̄u l'okpa.

14 Oo arwa nkiya b̄e i gude

s̄ujaa ya ishi teke ono,

ndu oj̄ogu iya

w̄ufutaru bya g'ep̄he

ch̄ikaa anyi ono.

Ēphe n̄du at̄u okoo l'ep̄he

abya alajash̄i ndu

iphe-ehuka byaru,

b̄u ndu domiru onwophe

edomi.

15 Eze-enyimu b̄e i gude inya

ngu z̄oo garamu

garamu ghata;

mb̄u ghata eze mini,

kuru l'ikpo l'ikpo.

16 Teke mu n̄umaru iya b̄e meji

tsukahuru mu;

mb̄u uḡbu-ɔ̄nu ph̄ukota

mu aph̄uphu l'eka mu

n̄umaru igiji iya.

Okpu reshihuchaa mu

ereshihu;

okpa ph̄ukota mu

kpaakpaakpaa.

Mu a-takp̄oep̄ho nshi

kwab̄eru mb̄oku,

ep̄he eje oke iphe-ehuka;

mb̄u ndu ono,

gude oj̄ogu ph̄e

as̄opyabe anyi ono.

17 A makwaru-a l'oshi

figu ta at̄uedu ige;

ophu vaȳinu

am̄jedu mebyi;

ophu oshi olivu

enwedu akpuru;

ophu iphe,
e meberu l'opfu
emehujeędu emehu.

Mbụ-a; a makwaru-a
l'aturu ta aduędu
l'ulo aturu;
ophu eswi aduędu
l'oka-eswi.

¹⁸ Ole mu e-gudele-a iphe,
Chipfu eme ete eswa.

Ęhu a-nọdule-a atso mu l'eká
Chileke ono,
bụ onye ndzota mu ono.

¹⁹ O kwa Chipfu, bụ Chileke
mu bụ ike mu.

O bụru iya eme okpa
mu g'o shihu ike ge
ke mgbada.

Mbụ l'oo-me ge mu
gude okpa zọo
garamugaramu l'eli
eka du ubvu ubvu.

O kwa onye-ishi ebvu be o duru; o bụru une be ee-gude gwa ya.

Ekwo Zefanaya Onye Mpfuchiru Chileke

¹ Qwaa bụ Opfu Chipfu, rwuru Zefanaya nchị; mbụ nwa Kushi. Kushi bụkwanu nwa Gedalaya, bụ nwa Amaraya, bụ nwa Hezekáya. Teke ọ natarụ opfu ono bụ teke Jiosáya nwa Amọnu bụ eze ndu Jiuda.

Chipfu a-nụ mgboko aphụ

² Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Mu a-tụko iphemiphe zaa azaza zafụ g’o tọ dūhe ọp̄hu a-dū l’eliphe. ³ Mu a-za nemadzụ zafụ; zaa iphe-edobe zafụ. Mu azaa ọnu, ephe l’eli zafụ; zakwaphọ ọma, nọ lẹ mini zafụ. Ndu ọjọ-iphe abụru ọla-l’iswi teke ono, mu e-me ge nemadzụ chihụ l’eliphe-a.” Nokwa iphe, Chipfu eepfu bụ onoya.

⁴ “Mu a-machikwa ọka mu nọduru Jiuda lẹ njo; ephe l’iphe, bụkpoo ndu bu lẹ Jierúsalem̄u l’ophu. Iphe, bụ ndu ọp̄hu phọduru nū, bụ ndu abajeru Balu eja bẹ mu e-me g’ephe chihụ rengurengu l’alí-a; waa ọpha ndu agwaję iya nū; waa ndu-uke, l’agwa agwa onoya; ⁵ waa ndu ono, ejeje anọdu l’oma mkpotsu ọlo abarụ ọnyanwu eja; yee kpokpode; waa ọnwaa; waa ndu ono, abajeru mu eja ndu ọp̄hu egudeje ọpha Chipfu eri anụ ọma ephe egudekwaphọ ọpha Moleku eri anụ; ⁶ waa ndu ono, alawaa azụ azụ l’etso Chipfu ono; waa ndu ono ta achọedu Chipfu; ọp̄hu ephe ejejeedu iya akpata ishi.

⁷ “Nọdukwa nwa nggujunguji l’ip̄hu Nnajiuphu, bụ Chipfu; kele mboku ke Chipfu dukwaa ntse. Chipfu dobeakwaru iphe-agwagwa. Ndu o ziru g’ephe bya bẹ o dobewaru nsọ. ⁸ O -be mboku ono, Chipfu a-gwa iphe iya ono bẹ mu a-nū ndu-ishi aphụ; mu anụa ụnwegirima ibe eze aphụ; mekpoo iphe, bụkpoo ndu eme umere ndu ọhozo. ⁹ Mboku ono bẹ mu a-tụko ndu ono, ete ekwedu azọ ọkpa l’onu-abata ono; nua aphụ; mbụ ndu ono, bụ iphe, ephe eyejije ọlo onye nwe phẹ nū bụ iphe, ephe kpatarụ lẹ mkpawere yee egede.”

¹⁰ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “O -be mboku ono bẹ ọzụ-ẹkwa a-tụ lẹ Ọnu-bata Ema; l’e chikwaphọ mkpu lẹ Ọnu-ẹgu Ọphúú. Ụbvú ụbvú atụko agba kpookpoo. ¹¹ Unu chia mkpu-ẹkwa; unubẹ ndu bukube aswa; kele ndu agba nghọ bẹ ee-gbuẹbe; mbụ lẹ ndu ono, gude mkpọla-ọchaa azụ aswa ono bẹ ee-mebyishikọta.

¹² “O -rwua teke ono bẹ mu e-gude orọku vọchaa Jierúsalem̄u. Mu anụa ndu bu tūsarụ ọhu aphụ; mbụ ndu nọep̄ho rụkuu g’ohu-mẹe; ndu anọduje arj sụ lẹ Chipfu ta adudu iphe, ọo-dū ike eme; o too medu iphe-ọma ọp̄hu oomedu ejo iya. ¹³ Ndu ono bẹ aa-kwa ọku phẹ l’okwata; l’e woru ọlo phẹ mee ochobu. Ephe a-kpụ ọlo; ọle ephe tee buduru iya. Ephe akọo opfu-vayinu ọle ephe taa ngudu mee, shi iya nū.”

¹⁴ Oke mboku ke Chipfu dukwaa ntse; mbụ l’ọ dūwaa phakuu; ọma ọ nọdu abya ẹgwegwa. Mbụ l’ọzụ-ẹkwa, aa-nọdu atụ lẹ mboku ke Chipfu ono a-danukakwa ọhuka ọhuka; mbụ mkpu, ndu ojogu, ike dū a-nọdu echí. ¹⁵ Mboku ono a-buru mboku, Chileke a-tukoshi ndiphe oke ọhu-eghu iya. Mboku ono bẹ ndiphe e-je iphe-ọhuka; ọma aphụ atsofu phẹ. Mboku ono a-buru ndiphe ọla-l’iswi; buri phẹ mkpurupyata. Mboku ono bẹ a-nọdu agba ọchii; bya adu ragaraga; mboku, urwukpu a-sọyabe ọkameka; ọkameka ejihu kpakpalu. ¹⁶ Mboku, aa-nọdu egbu opu echí mkpu ọgu; ọgu a-dapfu mkpukpu ono, a kpụ-pheru igbulọ mgburugburu ono; yee ọlo-eli ephekerephe ephekerephe ono, dū iya nū ono.

¹⁷ “Mu e-me ge ndiphe jee iphe-ọhuka; metabe phẹ iya k’ophu ephe a-wata eje ge ndu atsu ishi. O buru iphe, kparu iya nū bụ l’ephe mewaru Chipfu iphe-ẹji. Ọo ya bụ l’aa-nọdu ekpoka mee phẹ g’onye ekpoka urwuku; aalọkaa anụ phẹ g’onye alọka nshí.

¹⁸ “Ọp̄hu mkpọla-ọchaa phẹ mee mkpọla-ododo phẹ adukwa ike anafuta phẹ mboku ono, Chipfu a-tụ-koshi ndiphe oke ọhu-eghu iya ono; mbụ l’okophoo, ọo-nọdu eko e-tsufu mgboko l’ophu g’ọku, etsu etsutsu. Oo-mee g’iphe, bụkpoo ndu nọ lẹ mgboko l’ophu chihụ nchihụ lanụ.”

2

Arwọ g’izimanụ lwa azụ

¹ Unu dzukọbe! Unu dzukọbe; unubẹ ọha ono, enwedu iphere ono; ² ọma eswe mboku ono erwua; mbụ mboku ono etsu duuduudu g’eswa ereshi ono; m’obvu teke Chipfu a-tụ-koshi unu oke ọhu-eghu iya; mbụ m’obvu teke ọhu a-gbanwuhu iya ọku l’opfu ọhu unu. ³ Unu chọo Chipfu; iphe, bụ unubẹ ndu wozeru onwunu alí l’alí-a; mbụ

unubę ndu emeje iphe, ọ ọ́turu ekemu sù g'e meje; unu chọkwaa apfubekoto; unu ewoze onwunu alì; ?a maru; Chipfu e-domi unu; m'ò -rwua mbọku ono, ẹhu e-ghu iya eghu ono.

Emebyishi oha, bupheru ndu Ízurelu mgburugburu

⁴ Mkpukpu Gaza bę ee-mechaa gwọbe; l'a haa mkpukpu Ashikelonu l'ọ buru ochobu. Ọo l'echilabọ eswe bę nemadzọ a-gbakashihu lę mkpukpu Ashidodu; tẹme l'a vaa mkpukpu Ẹkuronu l'ogbarabvu. ⁵ Nshio unubę ndu bu l'aguga eze-enyimu; mbu unubę ndu Kereti. Opfu Chipfu buakwa ohogu unubę ndu bu l'alì Kėnanu; mbu unubę ndu Filisitayinu. Ọ sọru-a: "Mu e-me unu g'unu buru mkpurupyata; k'ophu bu l'ọ to nweđu onye a-phodu nu. ⁶ Sù-a; alì ono, nọ l'aguga eze-enyimu ono, bu ẹka ndu Kereti bu ono bę emechaa buru ẹka ndu eche aturu adobeje aturu phe; mbu l'ọ-buru ẹka aa-gbashi ọkà-aturu. ⁷ Ndu e-mechaa nweru iya nu a-buru nwa ndu a-wafu nu lę ndu unu-ulo Jiuda; ọ buru ẹka ono bę ẹphe e-cheje iphe-edobe phe. Ọ buru l'ulo ndu Ashikelonu bę ẹphe a-kwaję mę o -be l'enyashi. Ọ buru Chipfu, bu Chileke phe a-nodu eche phe nche; kele oo-dophu phe azu l'onodu phe.

⁸ "Mu numaakwaru okonu, ndu Mówabu kọru unu; bya anumakwapho iphu, ndu Amonu phuru unubę ndibe mu; l'ẹphe gude oke-oke alì phe eye unu ebvu. ⁹ Ọo ya bu lę-a; wakwa iphe, mu epfu; mbu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike bya aburu Chileke kę ndu Ízurelu; Eshinu mu nọ ndzọ gę mu nọ iya-a; bę ndu Mówabu e-mechaa duẹpho gę ndu Sodomu; ndu Amonu adę gę ndu Gomóra; mbu l'ẹphe a-buru ẹgbudu yęe nsukutu unu; mbu l'ọo-buru ochobu jasų l'ojejoje. Nwandibe mu ophu phoduru nu l'a-kwa iphe phe l'okwata; mbu l'ọo ndu oha mu nwa ndu ophu wafuru nu bę alì phe a-buru okiphe phe."

¹⁰ Ọo iphe ono a-buru urwu, ẹphe e-rita l'ekuku, ẹphe eku onwophe; kele ọo ndibe Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike bę ẹphe kọru onu bya eyee ébvù. ¹¹ Chipfu e-me phe iphe, du ebvu; kele ọo-lopoyashi agwa, nokota l'eliphe mgburugburu. Noo teke onyemonye a-wata abaru Chipfu ẹja l'ẹka ẹphe nokpoo; mekpoo iphe, bu oha, bukube eze-enyimu.

¹² "Unubędua kwapho; unubę ndu Kushi; ọ kwa ogu-echi mu bę ee-gude gbushia unu."

¹³ Chipfu a-machikwapho ẹka maaru ndu isheli mee ndu Asiriya g'ẹphe buru mkpurupyata; mbu mee gę mkpukpu Ninive buru ochobu ẹka a-duẹpho g'echięgu, adudu mini, du iya nu. ¹⁴ Ọ buru iphe, a-dojeru iya nu bu ikpoto iphe-edobe; mekpoo anu-egbudu ophu du g'ọ du; iphe, bu mgbashị-ujiku a-tuko akpa ẹpfune l'eli itso, nọ iya nu. Ngao ngao ngao, ẹphe a-nodu ara bę a-nodu adagbaa lę windo lę windo; ikpọzu akuru l'onu-ulo l'onu-ulo; noo kele e-woru iphe, e gude oshi sida mee lajashichaa alajashị. ¹⁵ Nokwa iphe, a-nwuru eze mkpukpu ono, bu mkpukpu ono, shi ji onwiya ẹpho bya atusaru ẹhu ono; mbu mkpukpu ono, shi asuje: "Lę mgboko mgburugburu ta adękwa mkpukpu, ha shii, gę ya ha." Obenu; lewaro nta-a g'ọ byaru bya aburu ochobu. Lewaro g'ọ byaru bya aburu ẹka unwu anu-egbudu bu. Onyemonye, shitaru mgboru iya nodu akujeru iya oshi phupheru iya ishi.

3

G'ọo-duru Jierusalẹmu l'iphu

¹ Nshio gube mkpukpu ono, kwefuru Chileke ike; tẹme i buru mkpukpu, mebyishiwaru onwiya emeyishi; mbu gube mkpukpu iwashi ono! ² Mkpukpu ono ta anujedu iphe lę nchi; ophu ọ dudu iphe, ookweje lę ya mesweru. Mkpukpu ono ta akpoduru obu yeru Chipfu; ophu ọo kpokubejedu Chileke iya ntse. ³ Ndu-ishi phe bę anoduje agbo ọja g'oduma; ndu-ikpe lę mkpukpu ono nodu anoduje aba hanyihanyi g'ejo-nkuta-ọswa, nchi jipfuru, bu ophu nchi ta abo-pfujedu iphe, ọ humaru. ⁴ Ndu mpfuchiru iya ta adudu iphe, ẹphe bu; tẹme ẹphe bukotaruru ndu bu nwoderu-oye. Ndu uke phe mebyishiwaru ẹka duru Chileke nsọ; tẹme ẹphe mebyishiwaaw ekemu Chileke. ⁵ Chipfu, bu onye pfuberekoto nokwanu l'echilabọ phe. Ophu ọ dudu iphe, apfuduru-oto, oomeje. Mbọku-mbọku bę oomeje g'a maru lę ya ekpeje ikpe, pfuru oto; ophu ọ dudu mbọku, nwutaru anwuta, o too mejedu iya; ophu iphere adjekwapho ndu apfubeduru ẹka oto.

⁶ "Mu mewaru g'oha, du igwerigwe chihu; tsukposhia iphe, ẹphe gude gbobuta onwophe. Etsuzo etsuzo, nogbaa lę mkpukpu phe bę mu mewaru; ọ dakotaepho kę nyonyoronyo. Ophu ọ duedu ophu nemadzọ eshikwadu eshishi. Mkpukpu phe bę e mebyishichaaruru; ophu ọ duedu onye bu iya ebubu m'illekpoo. ⁷ Mu pfuru nu mkpukpu ono sù iya: 'Tororo, mu egburu iya pho unu bu l'unu aa-nodukwa atsù mu ebvu; kweje l'unu mesweru mu.' Ọ bu l'unu meru iya ẹgube ono mę mu tege emeyishikwa ẹka unu

bu; ophu mu tege anụ-beęduru unu aphụ gę mu tųberu. Obenu l'ogoguele phę-a anọdu eme mkparwų mkparwų l'iphemiphe, ephe eme.

⁸ “Oo ya bų lę-a; wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Ngabenuru mu jasų mbọku ono, mu a-gbalihu gbaa ngu ekebe. Mu pfuakwaru iya hoo haa lę mu e-kukọbe ọha, dų iche iche l'ęka lanų; mu achikobe alį-eze, dų iche iche; tų-koshi phę oke ęhu-ęghu mu l'ophu. Mbų l'okophoo, mu eko e-tsufu mgboko l'ophu g'ọku, etsu etsutsu.

⁹ “Noo teke mu e-me g'olu-opfu ndiphe gee asa; k'ophu iphe, bų g'ephe ha a-wata araku ępha Chipfu; tųgba nanų baaharų iya ęja. ¹⁰ Ee-shijechaa l'azų ęnyimu Kushi abya mu agwagwa; mbų ndu epfu anų mu, bų ndibe mu, tųkaru nanų nanų. ¹¹ O -rwua mbọku ono bę e tee meędu ngu iphe-iphere k'iphe, i meru gude kwefuru mu ike; kele mu a-tųkokpoo iphe, bųkpoo ndu gude eku-onwonye ete ęswa l'echilabọ unu ono woshichaa g'ephe ha. Ophu unu abyadų ekubaa onwunu ekuku l'úbvų nsọ mu. ¹² O bųchia lę mu a-harų unu ndu dų ągų bya ewoze onwophę alį; mbų ndu kpọru obu yeru ępha Chipfu. ¹³ Nwa ndu ono, phọduru lę Ízuręlu ono tee mebaękwa iphe, apfųduru-oto; ophu ephe abyadų adzų ọka; ophu ọ dųdu onye anųma phę opfu ęregede l'ọnu. Mbų l'ephe e-rije nri zęe pyakọ; ophu ọ dųdu onye byaru eye phę ebvu.”

Ebvu ęhu-ųtso

¹⁴ Gua ebvu ęhu-ųtso;

gube nwada Zayọnu!

Gube Ízuręlu; tųa ųzu ęhu-ųtso!

G'ęhu tsoje ngu ųtso;

l'iigude obu ngu g'ọ ha tee

ęswa;

gube nwada Jierúsalem.

¹⁵ Kele Chipfu nafųwaru ngu

aphų ono,

o shi anų ngu ono.

Ọ chį-phuwaru ndu ọhogu

ngu azų.

Chipfu; mbų eze ndu Ízuręlu

nọkwa swiru ngu

eswiru;

ophu ọ dųdu ęjo-iphe,

į byaru atsųbaa ebvu

ọzo.

¹⁶ O -rwua mbọku ono bę aa-sų

Jierúsalem:

“Gube Zayọnu; ta atsųkwa

ebvu!

G'ęka ta atųhukwa ngu

lwakpalwakpa!

¹⁷ Chipfu, bų Chįleke ngu

nọkwa swiru ngu

eswiru.

Ọ bų onye ike dų l'ọgu;

ọ sųru ngu adzọdzo.

Oo-teru ęswa kpua opfu

ęhu ngu.

Oo-gude n-yemobu mee g'į

nọdu nggujinguji.

Ọo-guru ebvu teru ęswa

kpua ngu.”

¹⁸ “Mbų l'iphe-aphų e meru ngu

l'ọbo-iphe ono;

bę mu e-wofu unu l'ęhu;

kele ọ bų unu ivu-erwa bya

abųru unu iphe-iphere.

¹⁹ Lekwa; iphe, bųkpoo ndu

eme unu ewere

bę o -rwua teke ono bę

mu e-mekwa phę iphe.

Ndu ɛniyeni bɛ mu a-dzɔta;
 mu abya achikobe iphe,
 bukpuo ndu e shi
 chikaa nanɔnanu.

Mu e-me g'a jaa phɛ ajaja
 kwabɛ phɛ ùbvù
 l'iphe, bukpuo alì ono,
 bu ɛka e shi mee phɛ
 iphe-iphere ono.

²⁰ O -rwua teke ono bɛ mu
 a-chikobe unu.

Mbu l'o -rwua teke ono bɛ
 mu a-chilata unu unuphu.

Mu emee g'a kwabɛ unu
 ùbvù jaa unu ajaja
 l'echilabɔ ndu nokota
 lɛ mgboko l'ophu;
 mbu teke ono,
 mu e-dophu unu azu
 l'onodu unu ono;
 mbu lɛ mu e-me iya
 l'o gbaa unu l'iphu
 gɛdegede.”

Nokwa iphe, Chipfu l'epfu.

Ekwo Hagayi Onye Mpfuchiru Chileke

Oku k'akpukwa eze-ulo Chipfu

¹ Opfu Chipfu rwuru onye mpfuchiru ono, bu Hagayi nchi l'apha, kwe onye eze ono, bu Dariyosu ebo l'abu eze iya; le mboku mbu l'ime onwa k'ishii ya. O je epfuaru iya Zerubabelu nwa Sheyalutiyele; onye bu iya bu nnajioha le Jiuda teke ono. O pfukwaaru iya pho Jioshuwa nwa Jiehozadaku onye bu iya bu onye-ishi ndu-uke Chileke. O su phe: ² "Wakwa iphe, oopfufu baa; mbu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike: Ndu-a l'anoduje epfu su l'o toko rwudu teke aa-kpukwa eze-ulo ke Chipfu." ³ Tobudu iya bu; Chipfu gbenu l'eka onye mpfuchiru ono, bu Hagayi zia ozi su: ⁴ "Bu nta-a be o gbaru g'unubedua l'onwunu e-bugbaaru l'ulo unu, a kpuru mee ya ona; ulo-a buru okorobo ulo g'o bu-a? ⁵ Mbu-a; wakwa iphe, oopfufu baa; mbu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike: Unu leanaro enya huma g'uzo unu gbaru! ⁶ G'unu koru iphe, ha shii l'ali; unu kpata iya iphe, abadu ishi. Unu nodu erije nri; o too jidu unu epho; unu angua iphe, aangungu; unu taa ngu-jidu epho. Unu nodu eyeje uwe; o too kposhidu g'oyi ta anodu ats'u unu. Ndu aapfu ugwo nodu anataje ugwo phe chiru ye l'ekpa, fuhuru ume. ⁷ Wakwa iphe, oopfufu baa; mbu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike: Unu lenaa enya huma g'uzo unu gbaru! ⁸ Unu gbeshi je l'ubvu ubvu je ekwoshia oshi bya egude mee ulo-a; k'ophu oo-me g'ehu tsoo mu utso; teme l'a nodukwa iya pho kwabe mu ubvu. O kwa Chipfu epfu.

⁹ "G'unu leri unya iphe, ha shii; abya l'ele enya; o buru iphe, abadu ishi. Iphe, unu wolataru unupu be mu apuhe swaa phukashia. Bu gunu kparu iya? O kwa Chipfu epfu. O kwa ulo mu ono, unu paru haa; o buru okorobo ulo ono kparu iya; l'eka unubedua l'ehu l'ehu esegbaa akanya ulo k'unu. ¹⁰ Oo ya bu le-a; o kwa unu meru g'o gude igwe kwabuhu iji; ali mehubuhu iphe, e meberu iya. ¹¹ Noo ya; mu kua okpomoku oku; o bya l'egu bya ekpoahaa l'eli ubvu ubvu; bya abaa l'ereshi; mekpoo le vayinu; mekpoo oshi olivu; mekpoo iphe, bukpoo iphe, eemetajekpo l'ali; kpoahaa nemadzu; mekpoo iphe-edobe; mekpoo l'akanya, unu gude eka unu see."

¹² Tobudu iya bu; Zerubabelu nwa Sheyalutiyele; yee Jioshuwa nwa Jiehozadaku, onye bu iya bu onye-ishi ndu-uke Chileke; me iphe, bukpoo nwa ndu ono, wafuru nu ono g'ephe ha bya emee olu Chipfu, bu Chileke phe; mbu ozi, onye mpfuchiru ono, bu Hagayi ziru phe; kele oo Chipfu, bu Chileke phe yeru iya g'o bya. Ndu ono tsuahaa Chipfu ebvu. ¹³ O buru iya bu; Hagayi ono, bu onye-ozu Chipfu ono bya ezia ndu ono ozi-a, bu ozi, Chipfu ziru iya ono: "Mu nokwa swiru unu eswiru. O kwa Chipfu epfu." ¹⁴ O buru iya bu le Chipfu eshi nno kpalia obu Zerubabelu nwa Sheyalutiyele; onye bu iya bu nnajioha le Jiuda; kpalia obu Jioshuwa nwa Jiehozadaku; onye bu iya bu onye-ishi ndu-uke Chileke; bya akpalia obu iphe, bu ndu Izurelu g'ephe ha, bu nwa ndu ono, wafuru nu ono. Epe bya awata eje ozi l'eze-ulo Chipfu ono, bu Okalibe-Kakota-Ike ono; mbu Chileke phe ono, ¹⁵ le g'onwa k'ishii ono du l'ukporo abali l'abali eno l'apha k'ebo, onye eze ono, bu Dariyosu nowaru l'okwa eze iya.

2

Epfu g'ulo ophuu ono a-maberu mma

¹ O rwua le g'onwa k'esaa du le ukporo abali l'abali lanu; Opfu Chipfu rwua onye mpfuchiru, bu Hagayi nchi su: ² "Waa iphe, ii-zi Zerubabelu nwa Sheyalutiyele, onye bu iya bu nnajioha le Jiuda; zikwa ya pho Jioshuwa nwa Jiehozadaku, onye bu iya bu onye-ishi ndu-uke Chileke; mekpoo iphe, bu ndu Izurelu, g'ephe ha, bu nwa ndu ono, wafuru nu ono. Jia phe su phe-a: ³ G'unu hakpo-a; bu ndu ole phodukwaduru, bu ndu humaru ulo-a g'o shi du-be ubvu le mbu? Denu g'o du unu nta? To dudu unu g'iphe, eeme ke mmanu? ⁴ Obenu nta; shihukwa obu ike gube Zerubabelu. O kwa Chipfu epfu. Shihukwa obu ike gube Jioshuwa nwa Jiehozadaku, onye bu ngu bu onye-ishi ndu-uke Chileke; unu noshikota ike; iphe, bu unube ndu ali-a l'ophu. O kwa Chipfu epfu. Unu je ozi, unu eje; kele mu no swiru unu eswiru. Nokwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu. ⁵ Owaa bukwa ogbandzu, mu l'unu gbaru teke unu shi le Ijiputu wufuta; mbu le Unme mu nokwa l'echilabo unu. Oo ya bu ge ndzu ba agukwa unu!"

⁶ "Wakwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu: O to dukwa g'oo-no-beru; mu anmaa igwe l'ophu yigayiga; nmaa eliphe l'ophu yigayiga; yee eze-enyimu; yee

alì, kpòhuru nkù. ⁷ Mu a-nma òhamoha l'òphu yigayiga. Onye ono, òhamoha ele ẹnya iya ono abya. Mu emee g'akpabiri iya jì ụlò-a l'òphu. Ọ kwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu. ⁸ Mkpọla-ọchaa bụ nkemu; mkpọla-ododo bụru nkemu. Ọ kwa Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu. ⁹ Akpabiri k'ụlò ikpazụ-a a-kakwa shii eme l'akpabiri iya k'akahụ iya. Ọ kwa Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu. Ọ bụru l'ẹka-a bẹ mu a-nọdu wobata ẹhu-guu." Nokwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu.

Ndu Ízurelù emerwùshi onwophe

¹⁰ O rwua l'abalì k'ụkpòro l'ẹno l'ọnwa kẹ tete l'ime apha ono, kwe onye eze ono, bụ Dariyọsu ẹbo l'abụ eze iya ono; Opfu Chipfu rwua onye mpfuchiru, bụ Hagayi nchì sù iya: ¹¹ "Wakwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu baa: Jjeshikwa ndu-uke Chileke iphe, ẹkwo ekemu Chileke epfu; sù phẹ: ¹² Ọ -bùru lẹ nemadzù pyaru igburonu uwe iya apyapya bya egude iya parụ anụ, e doru nsọ; igburonu uwe iya ono rwua lẹ buredi; ọzoo l'ò rwuru l'ophe, e teru etete; ọzoo lẹ mẹe; ọzoo lẹ manụ; ọzoo l'ò rwuru lẹ nri ọzo, dukporo ichẹ; ?o meru g'iphe ono, o rwuru ono dū nsọ tọ?"

Ndu uke sù waawaa.

¹³ Noo ya; Hagayi sù: "Onye merwuru onwiya opfu l'ò denyiru odzu ẹka; ọ -hakwanuru iphe ono denyi ẹka; ?O merwuwaru iphe ono tọ?"

Ndu uke sù iya: "Ee. O merwuwaru iya."

¹⁴ Hagayi byakwa bya eyee onu sù: "Nokwa g'ọ dū l'ẹhu ndu ọha-a, nọ mu l'iphu-a; waa l'ẹhu iphemiphe-a, ẹphe emekpoo ememe; mekpoo iphemiphe, ẹphe agwa agwagwa, bukota iphe, e merwuru emerwù. Nokwa iphe, Chipfu eepfu bụ ono."

Chipfu e-kebe ndu Ízurelù l'oma

¹⁵ "Sù-a; unu lenaa ẹnya hụma g'uzo unu gbaru; e -shi ntanụ jasuru. Unu lewaro g'iphe shi dū teke e teke ewotadu mkpuma kpopfube lẹ nwibe iya l'eze-ulo Chipfu. ¹⁶ Teke ono shi abụjeru: onye -jeshiaru l'ẹka ọ kùberu ikpo nri ụkpòro; l'ọ bụwaru iri kpoloko phoduru iya. Onye jeru l'ẹka aakuje mẹe je akuta iya mẹe, l'e-ji ugbole-mẹe ụkpòro labo l'iri; l'ọoburu ụkpòro lanụ kpoloko bẹ ọo-kuta iya. ¹⁷ Akanya, unu gude ẹka unu see bẹ mu meru ọ chashihu manụ; tsushia evu; mu tųpyashia ya l'akamini; ophu unu aghakwaru mu pho iphu. Ọ kwa Chipfu epfu. ¹⁸ Unu lenaa ẹnya g'uzo unu a-gba; a -gbẹ ntanụ-a, bụ ụkpòro abalì l'abalì ẹno k'ónwa tete-a jasuru. Mbụ-a; unu lenaa ẹnya g'uzo unu gbaru; e -shi mbọku ono, a turu ọkpa-ulo eze-ulo Chipfu ono. ¹⁹ ?O nwekwaduru mebyi-iphe, dukwadu l'oba? Mbụ lẹ-a; e -shi teke ono jasù nta-a bẹ vayinu; yele oshi figu; waa oshi itorokuma; mẹ oshi Olivu unu g'ọ ha ta adukwa ophu eyeje mebyi. Ọle e -shi ntanụ-a bẹ mu byaru ekebe unu l'oma."

Zerúbabelu bụ echì, Chipfu gba l'ẹka

²⁰ Opfu Chipfu byakwa erwua Hagayi nchì ọzobakwa k'ugbo ẹbo lẹ g'onwa dū l'ụkpòro abalì l'abalì ẹno ono. Ọ sù iya: ²¹ "Pfurú Zerúbabelu, onye bụ iya bụ nnajioha lẹ Jiuda; lẹ mu abya anma igwe yee eliphe yigayiga. ²² Mu a-gha aba-eze ndu bụ eze igharaphu. Mu emeyishia ike ndu-ishi l'òhamoha. Mu a-gha ugbo-inya yee ndu agba iya nù igharaphu; inya yee ndu agba iya nù adaa ndatẹwo; onyenonu bụ nwibe iya e-gude ogu-echi iya gbua ya. ²³ O -rwua mbọku ono; ọ kwa Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu; bẹ mu e-duta gube onye-ozì mu, bụ Zerúbabelu nwa Sheyalutiyele; ọ kwa Chipfu epfu. Mu e-me ngu g'ì dū g'echi-ohubama, mu agbajẹ l'ẹka; kele ọ kwa mbẹdua hotaru ngu." Nokwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike l'epfu.

Ekwo Zekaraya Onye Mpofuchiru Chileke

Chipfu ekuphuta ndu Ízurelu azu

¹ L'ónwa k'esato; l'apha, kwe onye eze ono, bu Dariyosu ebo l'abu eze ndu Peshiya be Chipfu pfuru opfu yeru onye mpofuchiru ono, bu Zekaraya; mbu nwa Berekaya, bu nwa Ido su: ² Chipfu be ehu ghushiru eghu ike l'opfu ehu ndiche unu phe. ³ Oo ya bu le-a; karu ndu-a su phe-a: Wakwa iphe, oopfu baa; mbu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike: Unu lwaphuta azu lwapfuta mu; k'opfu mu a-lwaphuta azu lwapfuta unu. Nokwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu. ⁴ Unu ta adukwa ge ndiche unu phe, bu ndu ono ndu mpofuchiru ichee pfuru opfu ehu phe su: "Wakwa iphe, oopfu mbu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike; unu ghakobe haa ejo uzo ono, unu eshi ono; yee ejo-ememe ono, unu eme ono. Obenu l'ephe ta angabeduru nchi; ophu ephe eyekwarupho onu. Nokwa iphe, Chipfu eepfu bu ono. ⁵ ?Bu awe be ndiche unu obu no nta-a? To o ndu mpofuchiru obu; ?ephe anoje ndzu ojeje to? ⁶ Iphemiphe ono, mu pfuru ono; mekpoo iphe ono, mu toru okpa iya ono, bu iphe, mu karu ndu-ozu mu, bu ndu mpofuchiru g'ephe meje ono; ?to nwuchaadaru l'ehu ndiche unu phe? O buru iya bu l'izimanu alwa phe azu; ephe pfua su: 'Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike meekwarupho anyi iphe, gbaru uzo, anyi eshi; yee iphe, anyi eme; mbu l'o meerupho anyi iphe, o tuberu k'ememe.' "

Nwoke, no le mgbaka oshi mituru

⁷ O rwua l'ujiku k'ukporo l'eno l'onwa k'iri le nanu, bu onwa Shebatu; l'apha, kwe onye eze ono, bu Dariyosu ebo l'abu eze iya; Chipfu bya epfuru yeru onye mpofuchiru ono, bu Zekaraya; mbu nwa Berekaya, bu nwa Ido. ⁸ O buru l'enyashi be mu pfuru ophulanya huma nwoke, agba l'inya uswe-uswe! O pfuru le mgbaka oshi mituru, pfugbaaru l'uwuru uwuru. Inya inya ndu ophu pfugbaaru iya l'azu buru ndu adu uswe-uswe; ndu eke mkpumkpu; ndu acha ucha. ⁹ Mu bya ajia nwoke ono su: "Gube nnajuphu mu; ?bu gunu be iphe-a bugbaa?"

Ojozi-imigwe ono, epfu anu mu nu ono bya eyeeru mu onu su: "Mu e-goshi ngu-a iphe, ephe bugbaa." ¹⁰ Tobudu iya bu; nwoke ono, pfuru le mgbaka oshi mituru ono bya eyeahaa onu su: "Ndu-a bu ndu Chipfu yeru g'ephe je etsoru mgboko l'opfu jephee." ¹¹ Ephe yeeru ojozi-imigwe ke Chipfu ono, bu onye ophu pfuru le mgbaka oshi mituru pho onu su: "Anyi tukoakwaru mgboko l'opfu jegbabe; anyi huma le mgboko l'opfu daru gbeye; teme ehu du phe gubala."

¹² Tobudu iya bu; ojozi-imigwe ke Chipfu ono bya epfua su: "Gube Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike; ?ii-no-bekporu i-no-be-agma teme l'i phuaru Jierusalemu obu-imemini; ephe le mkpukpu, nogbaa le Jiuda, bu ndu i tu-koshiwaru ehu-eghu ngu e -shi k'ukporo apha eto l'apha iri-a?"

¹³ No iya; Chipfu bya epfua nwopfu, du nwa belebele, bu nwopfu ndumobu yeru ojozi-imigwe ono, epfu anu mu nu ono. ¹⁴ Tobudu iya bu; ojozi-imigwe ono, shi epfu anu mu nu ono su mu: "Raa opfu-a arara: Wakwa iphe, oopfu; mbu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike: Mu ekoshikwa okophoo ike l'opfu ehu mkpukpu Jierusalemu yee ubvu Zayonu. ¹⁵ Obenu le ndu ehu eghushi mu eghu ike l'opfu ehu phe bu oha ono, bu tusaru ehu ono. Mbu l'ehu shi eghu mu eghu nwanshii nwanshii; ephe bya bya emee; ndibe mu kabaa eje iphe-ehuka. ¹⁶ Oo ya bu le-a; wakwa iphe, Chipfu epfu baa: Mu a-wata aphu obu-imemini ozo le Jierusalemu; mbu l'ee-mechaa kpuphu eze-ulo mu azu l'eka ono. L'a bya eworu iphe, e gude atu ogologo iphe togbo le Jierusalemu. Nokwa iphe, Chipfu eepfu bu ono.

¹⁷ "Rakabakwaa ya ro araka su: Wakwa iphe, oopfu baa; mbu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike: Mkpukpu mkpukpu mu a-tuko ekameka; ephe l'eku, a-nodu ezeru phe kojokojo; ozo bu le Chipfu a-du Zayonu obu ozo; l'o hotakwapho Jierusalemu ozobaa."

Mpu eno yee ndu okpuzu eno

¹⁸ Mu bya apalia enya; mpu eno noduwaa mu l'atatihi. ¹⁹ Mu bya ajia ojozi-imigwe ono, shi epfu anu mu nu ono: "?Bu gunu baa?"

O yeeru mu onu su mu: "O kwa mpu ono bugbaa mpu, bu iya chikaru ndu Jiuda; waa ndu Ízurelu waa ndu Jierusalemu."

²⁰ No iya; Chipfu bya egoshi mu ndu ọkpuzu ẹno. ²¹ Mu bya bya ajja sù: “?Bù ọ̀nù bẹ ndu-a l'abya ememe?”

O yeeru mu ọ̀nù sù mu: “Ndu-a bù phẹ̀ bù mpu, chikaru ndu Jiuda k'ọ̀phu bù l'ọ̀ tọ̀ dọ̀dedu onye ọ̀phu dọ̀ru ike gbelia ishi; obenu lẹ̀ ndu ọ̀kpuzu-a byaru g'ẹ̀phe meru ndzụ-agugu nù phẹ̀; chitsushia mpu ndu ọ̀hamoha-a, bù ndu paliru mpu phẹ̀ dọ̀aha ndu alì Jiuda k'ọ̀phu ẹ̀phe a-chika phẹ̀.”

2

Nwoke, gude iphe, aatìje ogologo iphe

¹ Mu bya ejeshia apali ẹ̀nya; o nweru nwoke, p̄furu mu l'atatip̄hu. O buru iphe, aatìje ogologo iphe bẹ̀ o gude l'ẹ̀ka. ² Mu jia ya sù iya: “?Bù awe bẹ̀ iije?”

O yeeru mu ọ̀nù sù mu: “Mu ejekwa atù Jierúsalemù g'a maru g'ọ̀sa iya yẹ̀e ogologo iya habe.”

³ No iya; Ojozi-Imigwe ono, shi ep̄fu anù mu nù ono tųgbushia; Ojozi-Imigwe ọ̀zo jeppushia ya; ⁴ bya asù iya: “Keta ọ̀so je asù nwokorọ̀bya ono lẹ̀ Jierúsalemù a-bùkwaru mkpukpu, a kpù-pheduru igbulọ̀ mgburugburu; kele ndu e-buru iya nù a-pa igwerigwe waa iphe-edobe, a-dùkwa iya phọ̀ ya. ⁵ Wakwa iphe, Chipfu ep̄fu baa: O kwa mbẹ̀dua l'onwomu a-buru ọ̀ku kpà g'igbulọ̀ nọ̀-phẹ̀e ya mgburugburu; tẹ̀me mu anọ̀du l'ime iya meru akpabiri ye iya.”

Achi-phuta ndu a kpuru lẹ̀ ndzụ azu

⁶ Wakwa iphe, Chipfu ep̄fu baa: “Unu byanù! Unu shikwa l'alì ndu isheli gbafu gbalaa; kele mu shi tũkaa unu l'ẹ̀kameka gẹ̀ phẹ̀phẹ̀re, dzuru uswẹkete ẹ̀no l'akpaminigwe. Nokwa iphe, Chipfu eep̄fu bù ono. ⁷ Unu lenu! Unu gbalakwaa gbaru laa Zayonu; unubẹ̀ ndu ono, unu lẹ̀ Nwada Bábilonu bu ono; ⁸ kele-a; wakwa iphe, oop̄fu baa; mbù Chipfu, bù Ọkalibe-Kakọ̀ta-Ike: Onye bù onye denyiru unu ẹ̀ka bùkwa akpuru ẹ̀nya mu bẹ̀ ọ̀orwu ẹ̀ka. Teke ọ̀ kwabẹ̀kpooru mu ùbù bya ezia mu gẹ̀ mu je etsoo ọ̀ha ono, kwarù iphe unu l'ọ̀kwata ono ọ̀gu; ⁹ bẹ̀ ọ̀ tọ̀ dọ̀du iphe, e-me gẹ̀ mu ta apali ẹ̀ka mu nua ndu ono aphù; k'ọ̀phu bù lẹ̀ ndu shi buru ohu phẹ̀ a-ghakọ̀be kwaa iphe phẹ̀ l'ọ̀kwata. Noo teke unu a-maru l'ọ̀o Chipfu, bù Ọkalibe-Kakọ̀ta-Ike bẹ̀ ziru mu gẹ̀ mu bya.

¹⁰ “Tua ọ̀zu ẹ̀hu-ùtso; tẹ̀me ẹ̀hu atsọkwaa ngu phọ̀ ọ̀tso; gube nwada Zayonu; kele mu abyaakwaa. Mu -bya; mu eburu l'echilabọ̀ unu! Nokwa iphe, Chipfu eep̄fu bù ono. ¹¹ Oha, dọ̀ igwerigwe bẹ̀ a-tųgbabekwa onwophẹ̀ ẹ̀phe lẹ̀ Chipfu mẹ̀ o -rwua mbọku ono; ẹ̀phe aburu ndibe mu. Mu e-buru l'echilabọ̀ unu; k'ọ̀phu unu a-maru l'ọ̀o Chipfu, bù Ọkalibe-Kakọ̀ta-Ike bẹ̀ ziru mu gẹ̀ mu bya. ¹² Chipfu e-keta Jiuda g'ọ̀ buru okiphe iya l'alì, dọ̀ nsọ̀ ono; l'ọ̀byaakwa ahọ̀ta Jierúsalemù ọ̀zo. ¹³ Nọ̀duekwapho nwa nggujungguji l'ip̄hu Chipfu; unubẹ̀ unwu-eliphe l'ophu; kele ọ̀ kpatsuwaru onwiya l'ẹ̀ka ono, o bu ono, bù ẹ̀ka dọ̀ nsọ̀ ono.”

3

Uwe onye-ishi ndu-uke Chileke

¹ Tọ̀budu iya bù; ọ̀ bya egoshi mu Jioshuwa, bù iya bù onye-ishi ndu-uke Chileke ẹ̀ka ọ̀ p̄furu l'ip̄hu Ojozi-Imigwe kẹ̀ Chipfu ono; Nsetanu p̄fukwaru iya phọ̀ l'ẹ̀kutara; abya edoshi iphe, o meru. ² No iya; Chipfu bya asù Nsetanu: “Gẹ̀ Chipfu gbọ̀kwaaru ngu ọ̀ja; gube Nsetanu! Mbù gẹ̀ Chipfu ono, bù iya họtaru Jierúsalemù gbọ̀kwaaru ngu ọ̀ja! ? Nwoke-a ta abudu ishikọ̀nku, a lófutaru l'ọ̀ku?”

³ Teke ono, Jioshuwa p̄furu l'ip̄hu Ojozi-imigwe ono bù iphe, o yeru bù uwe, kpọ̀ru idzù. ⁴ Ojozi-imigwe ono sù ndu p̄furu l'ip̄hu iya: “Unu yefu iya uwe ono, kpọ̀ru ichikiri ono.” O bya asù Jioshuwa: “Lekwa; mu nafuakwaru ngu ẹ̀jo-iphe, i meshiru; nta-a bẹ̀ mu byaru eworu uwe, vu oke aswa yee ngu.”

⁵ Noo ya; mu sù g'ẹ̀phe woru okpulishi-ẹ̀kwa, sahurù imò kpube iya l'ishi. A bya eworu okpulishi-ẹ̀kwa, sahurù imò woru kpube iya l'ishi; bya eworu uwe yee ya. Ojozi-Imigwe kẹ̀ Chipfu bya ap̄fu-kube iya.

⁶ Ojozi-Imigwe kẹ̀ Chipfu ono bya atuaru Jioshuwa ekemu-a sù: ⁷ Wakwa iphe, oop̄fu baa; mbù Chipfu, bù Ọkalibe-Kakọ̀ta-Ike: “O -buru l'ìi-nọ̀du etso ọ̀zo mu; emekwaphọ̀ iphe, mu suru g'ì meje bẹ̀ bù ngu e-mechaa buru onye-ishi ọ̀lo mu; bya aburu iphe, ì suru g'e mee l'unuphu ibe mu bẹ̀ ee-meje; tẹ̀me mu anùkwa ngu phọ̀ oke g'ì yiru lẹ̀ ndu-a, p̄furu l'ẹ̀ka-a. ⁸ Ngabẹ̀ nchi; gube onye-ishi ndu-uke, bù Jioshuwa; gu l'ogbo-ẹ̀kwà ngu phẹ̀, bù ndu nọ̀-kupe ngu nù; mbù ndu emeru ngu ahuma ọ̀ma: Mu e-mechakwaa duta onye-ozì mu ono, bù Ẹ̀kali-oshi ono duru bya. ⁹ Hụmakwa mkpuma, mu tọ̀gboru

l'iphu Jioshuwa! Mkpuma lanu ono moru enya esaa; teme mu abyakwa iya edefua iphe l'eli; o kwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu. O buru eswe ujiku lanu be mu e-wofu iphe-aji, ndu ali-a mejekporu. ¹⁰ O -rwua mboku ono be g'unu ha l'onye l'onye a-nodu ezi nwiwe iya g'o bya g'unu nokobe le mkpula vayinu unu ye le mkpula oshi figu unu." Nokwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu bu ono.

4

Oroku, a wuru le mkpola-ododo; yee oshi olivu labo ono

¹ No iya bu; Ojosi-Imigwe ono, shi epfu anu mu nu ono lwaphuta azu byapfuta mu bya ekuteahaa mu g'onye ekute onye eku mgbenya. ² O jia mu su mu: "?I humaru gunu?"

Mu su iya: "Mu humaru iphe, aapfubeje oroku, e mekotaru le mkpola-ododo; iphe, du iya l'eli buru ochi; oroku dukwapho esaa pfuru iya l'eli; uzu, shigbaaru futa l'oroku ono dukwapho esaa. ³ Ozo bu l'o duru oshi olivu labo, pfu-kuberu iya nu; ophuu pfuru lekutara ochi ono; ophuu pfuru iya lekicha." ⁴ Mu bya aja Ojosi-imigwe ono, epfu anu mu nu ono su iya: "?Bu gunu be iphe-a bu; nnajuphu mu?"

⁵ Tobudu iya bu; Ojosi-imigwe ono, mu l'iya abo uja ono bya eyeeru mu onu su: "?Ti madu iphe, iphe-a bu?"

Mu su iya: "Nnajuphu mu; mu ta amakwa iphe o bu."

⁶ O buru iya bu l'o su mu: "Wakwa opfu, Chipfu epfu anu Zerubabelu: E tee mekwa iya l'ike; ophu eemekwa iya l'okarieka; o kwa onye e gude eme iya bu Unme mu; nokwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu. ⁷ ?I bu gunu; gube oke ubvu? L'iphu Zerubabelu be ii-mechaa buru ali, du baswaa. Noo teke oo-pfube mkpuma mkpochi-ishi iya; l'aatya uzu su: 'Ge Chileke goru onu-oma nu iya-o! Ge Chileke goru onu-oma nu iya-o!'"

⁸ No iya bu; Opfu Chipfu bya erwukwa mu nchi su: ⁹ "Zerubabelu gudeakwaa aka iya tua okpa eze-ulo Chileke-a; o buru iya e-gudekwapho aka iya kpu-tsee ya. Noo teke unu a-maru l'oo Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike ziru mu ge mu byapfuta unu.

¹⁰ "Nta bukwa mboku, iphe, ha nwanshi l'eme; ole ?bu onye elephekwanu iya enya? Ndi phe be ehu a-tsokwa utso teke ephe a-huma aka Zerubabelu wataru akpu ulo ono.

"A bya l'enya esaa pho; enya esaa ono bukwa enya Chipfu, anoduje agba mgboko l'ophu mgburugburu."

¹¹ Mu byakwa aja Ojosi-Imigwe ono su iya: "?Bukwanu gunu be oshi olivu labo-a, nogbaa oroku ono aka ebo ebo ono bu?" ¹² Mu byakwa aja ya ozo su: "?Bu gunu bu ekali-oshi olivu labo-a, nogbaa l'aguga uji-iphe labo-a, bu ophu e gude mkpola-ododo mee-a; teme o buru aka ono be manu shiru asoshihu-a?"

¹³ O yeeru mu onu su mu: "?Ti madu iphe, iphe-a bu?"

Mu su iya: "Nnajuphu mu; mu ta amakwa iphe o bu."

¹⁴ No iya; o su mu: "Ndu ono bu umadzu ebo ono, a wuru manu l'ishi; g'ephe jeeru onye nwe mgboko l'ophu ozi."

5

Ekwo, ephe ephephe

¹ Mu byakwa elee enya ozo; ekwo-aphuphu, ephe ephephe noduwaa mu l'iphul

² Ojosi-imigwe ono su mu: "?Bu gunu be i humaru?"

Mu yeeru iya onu su: "Mu humakwaru ekwo-aphuphu, ephe ephephe; o du ukporo nkwo-aka l'ogologo bya adu nkwo-aka iri l'osa."

³ O bya asu mu: "O kwa onu, aatu mgboko mgburugburu bu onoya. Kele o dua g'iphe o pfuru l'eka lanu ono; su le ndu bu iphuru g'ephe ha be ee-me g'ephe chihu; teme o dukwapho g'iphe, o pfuru l'eka iya ophuu su; l'iphe, bukpo ndu akpapyabeje iphe, ephe meru ria nte be ee-me g'ephe chihu. ⁴ Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike epfukwa su: Mu a-tu ndu iphuru ono onu; tukokwapho ndu ono, akpapyabeje iphe, ephe meru gude epha mu gua enwa ono onu kwapho. Otu-onu mu ono abaa l'ibe phe mebyishia ya; mekpoo oshi, e keru ulo iya; me mkpuma, e gude kpu ya."

Nwanyi, no le nkata

⁵ No iya; Ojosi-Imigwe ono, epfu anu mu nu ono bya akpitaru bya asu mu: "Palia enya humakpodapho iphe-a, abya afuta nta-a."

⁶ Mu jia ya su iya: "?Bu gunu bu ono?"

O yeeru mu onu su mu: "O kwa nkata, eegudeje atu iphe." O sukwapho: "Qwaa bu ejo-iphe, ndu ali-a gbaa mgburugburu mekotaru."

⁷ A bya ekpulia igbidigbi opfu nkata ono; nwan yi noduwaa anoo l'ime nkata ono.

⁸ Ojozi-Imigwe ono sụ mu: “O kwa ejo-iphe baa.” O bya enwuphu iya azụ l'ime nkata ono; bya eworu igbidigbi opfu nkata ono kpuchiphu azụ ozo. ⁹ Mu bya apalia ɛnya; ụnwanyi dūwaa ɛbo p̄furu mu l'iphu. Ẹp̄he n̄odu ep̄he ep̄hep̄he. Ñkù p̄h̄e d̄uepho ḡe ñkù oku-eswi-uda. Ẹp̄he bya agu-lia nkata ono parụ paghaa alì ȳe igwe l'ophu parwua mgbaka alì ȳe igwe.

¹⁰ Mu j̄ia Ojozi-Imigwe ono, ep̄fu anụ mu n̄u ono sụ iya: “?Bụ awe b̄e ɛp̄he pahunu nkata obu eje?”

¹¹ O yeeru mu ɔnu sụ mu: “Ẹp̄he pa iya eje alì Sh̄ina. Ẹp̄he eje iya akpuru ụlo l'ɛka ono. A -kpuḡh̄e ya ph̄o l'e woru nkata ono s̄ube l'onodu iya.”

6

Ugbo-inya ɛno

¹ Mu byakwa apalia ɛnya ozo; ugbo-inya ɛno n̄oduwaa mu l'iphu. Ẹp̄he shi l̄e mgbaka ǔbvú lab̄o awufuta. ǔbvú ono b̄u ǔbvú onyirubvu. ² Inya, akpuḡbaa ugbo-inya k̄e mb̄u dukota uswe-uswe. Ndu ophu akp̄u k'ɛbo n̄odu ejik̄ota uji. ³ Ndu ophu akp̄u k'ɛto n̄odu acha ụcha; ndu akp̄u k'ɛno dukota ụkara ụkara. G'ep̄he ha dukota okp̄ehu. ⁴ Mu bya aj̄ia Ojozi-Imigwe ono, ep̄fu anụ mu n̄u ono sụ iya: “?Bụ ḡunu b̄e iphe-a b̄u; Nnajiuphu mu?”

⁵ Ojozi-Imigwe ono bya eyeeru mu ɔnu sụ mu: “Ndu-a b̄u ndu e-je l̄e ph̄erephere l̄e mgburek̄u ɛno, n̄o l'akpaminigwe. Ole ep̄he e-vuru ụzo goshiadaa onwoph̄e l'iphu onye nwe mgboko l'ophu. ⁶ Ugbo ophu b̄u inya oji akpuḡbaa ya; wuru eje ala l'uzo isheli. Ndu ophu inya akp̄u iya n̄u achagbaa ụcha n̄odu awụ etso iya etsotso. Ndu ophu b̄u inya, duḡbaa ụkara ụkara kpuḡbaa p̄h̄e n̄odu ejep̄fu ọha, buḡbaa l'uzo ndohali.”

⁷ O be teke inya ono wufutaru; o n̄odu anma p̄h̄e anmanma l'ehu g'ep̄he wufu je etsooru eliphe l'ophu agbaphe. No iya; o sụ: “Unu je; je aghaphee eliphe l'ophu.” Ẹp̄he wuru ụgbua je awata aghaphe l'eliphe l'ophu. ⁸ O bya araku mu sụ mu: “Lekwa; ndu ophu eje ala l'ọha isheli meakwaru; unme bvuru mu ebvuru l'alì ọha isheli.”

Okpu-eze k̄e Jioshuwa

⁹ Op̄fu Chip̄fu rwua mu nch̄i sụ: ¹⁰ “Ndu-a b̄e ii-nata mkp̄ola-ochaa ȳe mkp̄ola-ododo; H̄eludayi; waa Tobayij̄ia ȳe Jiedaya, b̄u ndu shi l̄e Babil̄onu lwa, b̄u ɛka e shi kp̄ua p̄h̄e l̄e ndz̄u laa. Ujiku lan̄u ono b̄e ii-jekwaph̄o ibe Jios̄aya nwa Zefanaya. ¹¹ Mkp̄ola-ochaa ono ȳe mkp̄ola-ododo ono b̄e ii-gude wua okpu-eze. Okpu-eze ono b̄u onye ii-je ekpube iya l'ishi b̄u onye-ishi ndu-uke ono, b̄u Jioshuwa, b̄u nwa Jiehozadaku. ¹² Sụ iya l'owakwa iphe, Chip̄fu, b̄u Okalibe-Kak̄ota-Ike eep̄fu: 'Lekwa; nwoke ono, ɛpha iya b̄u Ẹkali-Oshi obu l'a-nyikatakwa l'onodu iya bya akp̄ukwaa eze-ulo Chip̄fu. ¹³ O kwa iya a-buru onye a-kpu eze-ulo Chip̄fu. Ozo b̄u l'ee-me iya l'odo-du akpabiri; l'ọ buru eze; n̄odu l'aba-eze iya. Teke l'ọ dokubekwaph̄o onye uke l'aba-eze iya ono. Nch̄i ad̄uepho ɛphenebo doo l'iphe, ɛp̄he eme.' ¹⁴ Okpu-eze ono b̄e ee-dobe l'eze-ulo Chip̄fu g'ọ buru iphe, ee-gudeje nyata H̄eludayi; ȳe Tobayij̄ia; ȳe Jiedaya; ȳe H̄enu, b̄u nwa Zefanaya.”

¹⁵ “Ndu bu l'ɛka d̄u ɛnya abya eyeta ɛka g'a kp̄ua eze-ulo Chip̄fu. Noo teke unu a-maru l'ọo Chip̄fu, b̄u Okalibe-Kak̄ota-Ike b̄e ziru mu ḡe mu bya. Iphemiphe ono e-mek̄ota m̄e unu -n̄odu emeje iphe, Chip̄fu, b̄u Chileke unu ep̄fu.”

7

Ikpe, p̄furu oto; ȳe ap̄hu obu-imemini; o t̄o b̄udu asw̄i ɛgu

¹ Tobudu iya b̄u; o be l'apha, kwe eze, b̄u Dariyos̄u apha ɛno l'aba-eze iya; l̄e g'onwa k̄e tete d̄u l'abalì ɛno, b̄u iya b̄u ɔnwa Kisulevu; Op̄fu Chip̄fu rwua Zekaraya nch̄i. ² L̄e ndu Betelu ziwaru Shareza ȳe Regemu-Meleku; ep̄he ch̄ita ndu ep̄he l'ep̄he sw̄i g'ep̄he je ep̄furu n̄u Chip̄fu; ³ waa g'ep̄he j̄ia ndu-uke ụlo Chip̄fu, b̄u Okalibe-Kak̄ota-Ike; ep̄he l̄e ndu mp̄fuchiru Chileke s̄u p̄h̄e: “?Mu ḡwaro ap̄h̄u sw̄ia ɛgu l'ɔnwa ise ḡe mu shi eshi k'apha olemole meta-a t̄o?”

⁴ Tobudu iya b̄u; op̄fu k̄e Chip̄fu, b̄u Okalibe-Kak̄ota-Ike bya erwua mu nch̄i sụ mu: ⁵ “J̄ia iphe, b̄ukpoo ndu alì-a l'ophu m̄e ndu b̄u uke s̄u p̄h̄e: Teke ono, unu sw̄iru ɛgu n̄o l'aph̄u l'iphe, b̄ukpoo ɔnwa ise ȳe ɔnwa ɛsaa; e -shi k'ukporo apha ɛto l'apha iri, nw̄waru n̄u ?b̄u mu-a ḡedegede b̄e unu sw̄i-doru ɛgu ono? ⁶ T̄o teke ono, unu shi eri iphe, eeri eriri; angu iphe, aanḡu angungu; ?t̄o b̄udu unu shi eri eriri anḡu angungu k'ehu unu ɛhu unu? ⁷ Iphe-a; ?t̄o b̄udu op̄fu, Chip̄fu gb̄e l'ɔnu ndu mp̄fuchiru ndiche p̄fia teke ono, Jierusal̄emu ɛp̄he l̄e mkp̄ukpu n̄o-pheru iya mgburuḡburu dakp̄erupho

gbēe; tēme ēku nōdu abyaru phē pukapuka; tēme ndu bu l'echiēgu ndōhali ēphe lē ndu bu l'alī ōkpa ūbvū, nō l'ūzo ēnyanwu-arība bukpoerupho g'ēphe bu?"

⁸ Tēme Opfu Chipfu bya erwua Zekaraya nchī ōzo sū: ⁹ Wakwa iphe, oopfu baa; mbū Chipfu, bū Ōkalibe-Kakōta-Ike: Unu kpeje ikpe, bū ire-lanū. Unu mejeru nwibe unu iphe-ōma; unu aphujeru phē obu-imemini. ¹⁰ Unu te emekpajēkwa ndu ji phē anōedu ēhu; ōzoo ndu enwedu nna; ōzoo ndu byaru abyabya; ōzoo ndu akpa nri. Ōphu ō dukwa g'unu ha onye arije l'ime ōkpoma iya k'eme nwune iya ejo-iphe.

¹¹ "Obenu l'ēphe jīkaru angabē nchī; ēphe gude ējo ōkpoma kwefu ike; bya eworu nchī phē swō-chishia g'ēphe ta anūma iya. ¹² Mbū-a; ēphe woru ōkpoma phē kpoo gbengu gē mkpuma-egbe; jīka l'ēphe taa ngabēdu nchī l'ekemu; ōphu ēphe angabēdu nchī l'opfu Chipfu, bū Ōkalibe-Kakōta-Ike pfuru nū phē; mbū ozi, ō gude Unme nkiya gbē l'onu ndu mpfuchiru ndiche pfuaru phē. Ō būru iya meru g'ō gude ēhu wata egħu Chipfu, bū Ōkalibe-Kakōta-Ike egħu shii. ¹³ Teke mu kuru oku bē ēphe ta angabēduru nchī; noo g'ō gude ēphe kujekwanū; ōphu mu angaduru nchī; nokwa iphe, Chipfu, bū Ōkalibe-Kakōta-Ike eepfu. ¹⁴ Mu wonūru phē chīkaa; mbū gude oke phērephere zīkaa phē; ēphe dzuru ōhamoha; ēphe je ebugbaaru l'alī ēka ēphe amadū. Ō būru iya bū l'alī ono, ēphe gwōberu ono abūru ochobu; k'ōphu bū l'ō tō dūedu onye eshije iya afuta; ōphu ō dūdu onye ejeje iya nū. ēphe woru ēguru alī ono tōgbo ō būru ochobu."

8

Ukwe ōnu-ōma Chipfu ekwe Jierūsalemū

¹ Ōzokwa; Opfu Chipfu, bū Ōkalibe-Kakōta-Ike rwukwaa mu nchī ōzo sū: ² Wakwa iphe, Chipfu, bū Ōkalibe-Kakōta-Ike eepfu baa: "Mu ekokwa okophoo ēhu Zayōnu shii; mbū l'okophoo ēhu iya enwukwa mu phuruphuru l'ēhu." ³ Wakwa iphe, Chipfu eepfu baa: "Mu a-lwaphutakwa azū lē Zayōnu je eburu eburu lē Jierūsalemū. Noo teke aa-wata eku Jierūsalemū 'mkpūkpu ire-lanū'; l'awata eku ūbvū kē Chipfu, 'ūbvū, dū nsō' mbū ūbvū kē Chipfu ono, bū Ōkalibe-Kakōta-Ike ono." ⁴ Wakwa iphe, Chipfu, bū Ōkalibe-Kakōta-Ike eepfu baa: "Unwoke, kahūru akahū; yēe unwanyi, kahūru akahū e-mechakwaa anōduje l'ōma gbororo Jierūsalemū ōzobaa; onyenonū l'ō tsua mgboro l'ēka; kēle ō būwaa ōgerenya. ⁵ Unwumgboko mē unwokoro eji ōma gbororo mkpūkpu ono ebvu ebvu."

⁶ Wakwa iphe, Chipfu, bū Ōkalibe-Kakōta-Ike eepfu baa: "Ōo-dukwaro nwa ndu ēka-a, bū ndu ōphu phōduru nū biribiri teke ono; obenu ?o-dūhunu mbēdua biribiri?" Nokwa iphe, Chipfu, bū Ōkalibe-Kakōta-Ike eepfu bū ono. ⁷ Wakwa iphe, Chipfu, bū Ōkalibe-Kakōta-Ike eepfu: "Mu a-dzota ndibe mu l'ēka ōha, bu l'ūzo ēnyanwu-awawa yēle ēka ndu ōphu bu l'ūzo ēnyanwu-arība. ⁸ Mu e-duphuta phē azū g'ēphe bya eburu lē Jierūsalemū. ēphe a-būru ndibe mu; mu abūkwanuru phē onye ire-lanū; pfūberu phē ēka ōto; būru Chileke phē."

⁹ Wakwa iphe, Chipfu, bū Ōkalibe-Kakōta-Ike eepfu: "Unubē ndu anū opfu-a nta, bū opfu, ēphe pfuru; mbū ndu mpfuchiru, nō l'ēka ono teke a tūru ōkpa ūlo-a; mbū ōkpa ūlo Chipfu, bū Ōkalibe-Kakōta-Ike-a; g'ēka shihukwa unu ike k'ōphu aa-kpū eze ūlo ono kpū-ghee. ¹⁰ Teke eteke atūdu ōkpa ūlo ono bē e te shidu apfūje amadū ūgwo-ozī; ōphu aapfūdu iya anū-ēgbudu. Ōphu ō dūdu onye shi ejeje ozi iya lē ntūsharehu; l'ēka onyemonye atšū ōhogu iya ebvu; kēle mu meru; onyemonye būru ōhogu nwibe iya. ¹¹ Obenu lē nta-a bē mu tee meēdu nwa ndu phōduru nū lē ndu-a gē mu meru teke ndiche ono." Nokwa iphe, Chipfu, bū Ōkalibe-Kakōta-Ike eepfu. ¹² "Mebyi-iphe, a kuru l'alī a-nōdu eme ree; vayinu amī mebyi iya ree; alī amīa mebyi iphe, e meberu iya; igwe akwa iji iya. Iphemiphe ono bē mu a-nū g'ō būru okiphe, nwa ndu ono phōduru nū ono e-keta. ¹³ Ō kwa ēgube ono, ōhamoha shi gude unubē ndu ōnu-ūlo Jiuda yēe Ízurelū ephu l'iphu ono; bukwapħo gē mu a-dzō unu; l'a gōtaahaa unu l'ōpho. Unu ba atšukwa ebvu; ōo ēkwapho g'ēka shihu unu ike."

¹⁴ Wakwa iphe, Chipfu, bū Ōkalibe-Kakōta-Ike eepfu: "Ō kwa ēgube ono, mu rīwaru l'eme unu ējo-iphe; mu taa phūduru unu obu-imemini; teke ono, ndiche unu phē kpatsuru mu iwe ono; ō kwa Chipfu, bū Ōkalibe-Kakōta-Ike eepfu; ¹⁵ bukwapħo gē mu rīwaru iya nta-a lē mu e-meru ndu Jierūsalemū yēe ōnu-ūlo Jiuda ree ōzo. Unu ta atšukwa ebvu. ¹⁶ Wakwa iphe, unu a-nōdu eme baa; unu pfūjeru nwibe unu ire-lanū; unu ekpeje ikpe, bū ire-lanū bya abūru ikpe, e-me gē nchī dū doo l'ime ūlo-ikpe unu. ¹⁷ Unu ta achījekwaru nwibe unu ējo idzu l'ime obu unu; ōphu ohejekwa unu ihee akpapyabē iphe, unu meru gua ēnwa. Iphemiphe ono bū iphe, dukota mu ashī. Nokwa iphe, Chipfu eepfu."

¹⁸ Mu byakwa anuma Opfu Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike ozobakwa. ¹⁹ Wakwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu: "Aswi egu lonwa k'eno me k'ise me k'esa me k'iri a-tuko buru teke ehu a-tsoje unube ndu onu-ulo Jiuda utso; unu etee eswa; l'ọ buru unu Obo-iphe ehu-utso. Oo ya bu le-a; unu yee ire-lanu obu; unu eyee nchi-adu-doo obu!"

²⁰ Wakwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu: "Ndu du igwerigwe a-bya; mbu ndu shigbaa le mkpukpu, du igwerigwe; ²¹ ndu shi le mkpukpu lanu a-wuru je le mkpukpu ozo je asu: 'G'anyi je je epfua g'anyi tuba Chipfu l'anya; mbu-a g'anyi je achoo Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike; le mbedua l'e-jefukwaa.' ²² Ikpoto nemadzu; mekpoo ndu bu oha, ike du l'a-bya achoo Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike le Jierusalemu; byakwapho g'ephe rwoo ya g'ephe tuba iya l'anya." ²³ Wakwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu: "E-mechaa be umadzu iri, epfugbaa opfu-ali, du iche iche; bya eshigbaa l'ohamoha; l'a-tuje onye Jiuda lanu swiswia l'onu uwe iya arwo iya su iya: 'G'anyi tsonuru ngu laa; l'anyi numawaru le Chileke swiru unu eswiru.' "

9

Ikpe, ee-kpe ndu ohogu Izurelu

¹ Qwaa bu ozi, Chipfu ziru zidoru ndu ali Haduraku; teme o gbupyabewaa mkpukpu Damasukosu; kele enya ndiphe; mekpoo enya okpa-ipfu l'okpa-ipfu Izurelu l'opfu bukota le Chipfu be o nowaa. ² Oopfukwapho iphe, oo-me mkpukpu Hamatu, bu ndu ephe l'ephe maru oke; mekwapho mkpukpu Taya yee mkpukpu Sayidonu; mbupokwaa ephebedua ono, maru iphe ntumatu ono. ³ Ndu Taya kpukwaru mkpukpu phe kpushia ya ike. Mkpola-ochaa be ephe kpawaru kube g'onye kpokoberu urwuku; bya akube mkpola-ododo g'onye kuberu ozu l'aguga gbororo. ⁴ Obenu le Nnajiuphu a-nafu phe iphe, bu nkephe; bya enwuru eku phe ye l'eze-enyimu. Oku etsua mkpukpu Taya ono tsufu.

⁵ Ndu mkpukpu Ashikelonu a-huma iya; ndzu erwuta phe; ndu mkpukpu Gaza ahuma iya terwuhu le ndzu-agugu. Nokwapho g'oo-du ndu Ekuronu; kele iphe, ephe shi ele enya iya a-la pyetee. Ndu Gaza be onye eze phe a-la l'iswi; l'a gbakahu le Ashikelonu. ⁶ O buru ndu ali ozo e-buchi mkpukpu Ashidodu; mu emee g'eku-onwonye ndu Filisitayinu buru bugemu. ⁷ Mee-iphe ono, ephe anguje ono be mu a-nafu phe; mu anyashia phe nri ono, e merwuru emerwu ono, nyakaaru phe l'eze ono; nwa ndu ophu phoduru nu le ndu ono; anodu-doru Chileke anyi; buru ndu a-duwaa g'ipfu eka phe l'ali Jiuda; ndu Ekuronu abyakporo adu ge ndu Jiebusu. ⁸ Obenu le ndibe mu be mu a-nodu adzoje l'eka ndu ojogu, azo garamugaramu agha ono; ophu ndu ewere abyadu agbabaa ndibe mu ophorokpo; kele nta-a be mu gudewaa enya mu huma g'ephe ejebe iphe-ehuka.

Abyabya eze ndu Zayonu

⁹ Gube nwada Zayonu;

tekwa eswa teshia

ya ike!

Gua ebvu ehu-utso;

gube nwada Jierusalemu!

Lekwa; onye buru ngu

eze abyapfutaakwa ngu.

O bu onye pfuberekoto;

teme o nodu adzoje

nemadzu.

O wozetaru onwiya ali;

nodu l'eli

nkapfu-igara agba

abya;

mbu l'eli nwa nkapfu-igara

obu.

¹⁰ Ndu Ifuremu be mu a-nafu

ugbo-inya-ogu phe;

mu anafukwapho ndu

Jierusalemu inya,

aagbaje alwu ogu.

L'a gbajia uta, e gude eje ogu.

L'ọ raa ya arara su g'ehu

dukwa ohamoha guu.

Abụ eze nkiya e -shi
 l'eze-enyimu ọwa dasweru
 eze-enyimu ọzo.
 L'ọ shikwaphọ l'enyimu
 Yufurétisu nọo jasụ
 l'ẹka igwe beru alị beru.

Ee-dophu ndibe Chileke azụ

l'ọnodu phẹ

¹¹ "A -bya lẹ gubedua;
 mu e-gude kẹ mee ono,
 mu lẹ ngu gude gbaa
 ndzụ ono haa ndibe ngu,
 nọ lẹ mkpọro l'ime iduma,
 mini adụdu ono;
 mee phẹ;
 ephe enweru onwophe.

¹² Unu laphu azụ l'ẹka ono,
 unu kpụshiru ike ono;
 unubẹ ndu mkpọro ono,
 ọnya dụ l'uzo ono!

Mbụ lẹ nta-a bẹ mu arakwa
 iya arara
 lẹ mu a-nụ unu iphe,
 ha g'iphe, unu shi
 nwehawarụ ugbo ẹbo;
¹³ kẹle mu e-woru ndu Jiuda
 kwee g'onye kweru ụta;
 mu eworu ndu Ifuremu
 mee g'ọ bụru apfụ,
 e gude agba ụta ọbu.

Mu a-kpatsu ndibe gube
 Zayonu g'ephe dapfu
 ndibe gube Gurisu.

Mu emee ngu g'ị du
 g'ogu-echi,
 onye dụ ike l'ogu pa."

¹⁴ Noo teke Chipfu a-byapyabe
 phẹ.

Apfụ iya eziahaa phaaphaa
 g'ebemu-igwe.

Nnajiuphu, bụ Chipfu abya
 eworu opu-ogu gbua.

Ọ bụru oke pherephere,
 shi ndọhali bẹ oo-gude
 eje.

¹⁵ Ọ bụru Chipfu,
 bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike
 e-gbobuta phẹ.

Ephe a-nọdu atsụ ndu ọhogu
 phẹ ọtsu-epfu;
 alwụ phẹ alwụ-kpe
 phẹ.

Ọ bụru iphe, ephe e-gude
 eme iya bụ mkpuma
 rọbo agbagba phẹ.

Ephe a-ngụ iphe,
 aangụ angungu;
 aba gẹ ndu mee atsụ.

Ephe ejije pyimu g'ochi,
 eegudeje ephe mee
 l'agụga ọru-ngweja

Chileke.

¹⁶ Ọ bụru Chipfu, bụ Chileke
phẹ a-nọdu adzọ phẹ
m'ọ -rwua mbọku ono;
eshinu ẹphe dụ
g'iphe-edobe iya bya
aburu ndibe iya.

Ẹphe a-gbajẹ kpingu l'alị
iya g'igopoto,
nọ l'eli okpu-eze.

¹⁷ Lewarọ! Ọ dụnukaru ree
tẹme ọ manuka mma.

Ereshi l'a-nọdu eme
g'unwokokorobyia phẹ
buru ndu nweru iphe
shii;
mẹe-ophuu emekwaphọ
g'unwada phẹ nwujaa
onu-ochi.

10

Chipfu e-leta Jiuda ẹnya

¹ Unu pfiaru Chipfu g'ọ dzeeru unu mini teke oodzeje mini ishi-apha. Ọ kwa Chipfu emeje g'igwe rwua eswurwu. Ọ buri iya ayọjeru unwu-eliphe mini; tẹme ọ nọdu emeje g'iphe-akuku wata asọ pulapula l'ẹgu; ² kele ọbvụ agwọta atukwa atụ-kporoko; ndu agba ẹja nọdu aphụ ọphulenyia, abudu eviia; ẹphe ezeje nrwọ, bụ ụka; tẹme ọ buri mkpokoro obu bẹ ẹphe a-nọduje adu. Ọ buri iphe ono meru g'ọ gude ndu-a nọdu anọduje awu-phe g'ikpoto aturu, enwedu onye eche phẹ nu.

³ Ehu-eghu mu enwukwa phuruphuru l'opfu ẹhu ndu eche aturu ono; mu jekwa l'anụ ndu-ishi ono aphụ; kele Chipfu, bụ Okalibe-Kakọta-Ike e-che-a aturu iya, bụ iya bụ onu-ulo Jiuda. Oo-me phẹ g'ẹphe dụ g'inya, dụ akpabiri l'ẹka e gude iya alwu ọgu. ⁴ Ọ bukwa lẹ Jiuda bẹ mkpuma, gude ulo e-shi futa; ọ buri iya bẹ nggu, gude ulo-ekwa e-shikwaphọ; ọ buri iya bẹ uta, e gude alwu ọgu e-shikwaphọ; ọ buri iya bẹ iphe, bukpo ndu a-buru ishi e-shi l'ẹka. ⁵ Ẹphe a-tugba nanu; dūpho gẹ ndu bụ ojogu, ike dū; ẹphe azọ ndu ọhogu phẹ ọtilitoli lẹ gbororo l'ẹka aalwu ọgu. Eshinu Chipfu nọ swiru phẹ eswiru bẹ ẹphe a-lwu ọgu chikaa ndu gude inya alwu ọgu.

⁶ Mu e-me g'onu-ulo Jiuda shihu
ike;

mu adzọ onu-ulo Jiósẹfu.

Mu e-me g'ẹphe laphu azu
l'onodu phẹ;
kele mu a-phuru phẹ
obu-imemini.

Ẹphe e-mechaa dū gẹ ndu mu
eshidu jika ajika;
kele ọo mbẹdua bụ Chipfu
bya aburu Chileke phẹ;
mu je l'azajẹ phẹ ẹnu.

⁷ Ndu Ifuremu e-mechaa dū gẹ
ndu ike dū l'ọgu;
ẹhu e-mechaa tsọahaa phẹ
g'onye nguru mēe.

Unwu phẹ ahuma iya tee
eswa;
obu atsọahaa phẹ rikpotoo
l'ẹka Chipfu.

⁸ "Mu a-gbaru phẹ ọla gude
chibata phẹ;
noo kele mu gbafutaru
phẹ;
ẹphe abya adu igwerigwe

- g'ephe shi dūhawaa.
⁹ A makwaru-a lẹ mu chiru
 phẹ ghakaa l'echilabo
 ndiphe;
 ọle ephe e-shichaa l'ẹka dū
 ẹnya nyata mu.
 Ẹphebedua ephe l'unwegirima
 phẹ a-wafu;
 ọzo bu l'ephe a-lwa.
¹⁰ Mu e-je lẹ Ijiputu je achilata
 phẹ.
 Mu eje Asiriya je atutukobe
 phẹ.
 Mu a-chiru phẹ bya l'ali
 Giladu yẹle úbvú úbvú
 Lébanonu;
 ọphu ọzo a-sukpoda a phẹ
 nū anono.
¹¹ Ephe a-ghata eze-enyimu
 iphe-ẹhuka ono;
 ọle ọtu-kpereree mini ono
 bẹ aa-byanyi;
 tẹme ogbu-mini enyimu
 Nayilu l'ophu
 atahukota gbengu.
 Eku-onwonye ndu Asiriya
 aburu iphe, e wozeru
 ali; tẹme ike ono,
 shi dū ndu Ijiputu
 ono aburu phuchamu.
¹² Mu e-me; ike adu ndu Jiuda;
 tẹme ọ buru ephe mu bẹ
 ephe e-gude buru.”
 Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

11

- ¹ Unubẹ úbvú úbvú
 Lébanonu; unu gūhashia
 ọzo unu ghebegbaa onu
 k'ọphu ọku e-tsupyashi
 oshi sida unu!
² Unu kwaa ẹkwa unubẹ oshi
 payinu;
 kele oshi sida daakwaru.
 Oshi ono, shi bugbaaru
 oshi,
 kpọru akpaa ono
 bẹ bukotaakwaa
 ọla-l'iswi.
 Unu chia mkpu ẹkwa unubẹ
 achị achị,
 nọgbaa lẹ Beshanu;
 kele eze ọswa eze
 ọswa bẹ
 a sushichaakwaru.
³ Unu ngabekpodapho nchị lẹ
 mkpu,
 ndu eche aturu akpọ;
 kele irwu-ẹswa ono,
 ephe echeje aturu
 ono bẹ e mebyishiwaru.
 Unu nūmakpodapho ekiri,

oduma asụ;
 kele oke-egbudu,
 nọ l'agụga enyimu
 Jiódanu ono ghewaru
 onu.

Ndu eche aturu umadzu ebo

⁴ Wakwa iphe, Chipfu, bu Chileke mu epfu: "Watanu eche aturu ono, e doberu k'egbugbu ono. ⁵ Ndu abyaje azua phe nu azuje phe gbu egbugbu; o to dudu iphe, eeme phe. Ndu erekwanu phe nu nodu asuje: 'G'ajaja bukwaru ke Chipfu kele anyi nweakwaru eku.' Ophu ndu eche phe nu aphujeduru phe obu-imemini. ⁶ Oo ya bu le mu ta aphueduru ndu ali-a obu-imemini ozo. Nokwa iphe, Chipfu eepfu. Mu e-woru onyemonye ye nwibe iya l'eka; yele eka onye eze iya. Ephe e-gwe ndu ali-a arakabya; ophu mu adzotadu phe l'eka phe."

⁷ No iya; ndu ono, azuje aturu ono bya ere iya erere ono bya ebuta mu; mu byanu awata eche aturu ono, e doberu k'egbugbu ono. Mu chita oshi-mpaleka labo chiru. Mu gube nanu "n-yemobu"; bya agwa ophuu "atugba nanu". No iya mu cheahaa ikpoto aturu obu. ⁸ L'ime onwa ophu be mu gude chikashia umadzu eto eche aturu ono. Ikpoto aturu ono kpoo mu ashi; teme echeche phe lakwaa mu pho enyiru. ⁹ Mu pfuahaa su: "Mu tee cheekwa unu. G'onye ala maa larwukwaa agala; onye ala l'iswi alaa ola-gwoo. Ge ndu ophu phoduru bu rje anu nwibe phe." ¹⁰ Mu bya ewolita oshi-mpaleka mu ono ophu aza "n-yemobu" bya eworu iya nyajia; bya emebia ogbandzu, mu le ndiphe l'ophu gbaru. ¹¹ O buru l'eswe mboku ono be e mebyiru iya. Ndu ono, azuje aturu ono bya ere iya erere, bu ndu ophu elekpoe mu pho enya teke ono maerupho l'oo Chipfu gude iphe ono, mu meru ono epfu opfu. ¹² Mu su phe: "O -buru l'of du unu ree; unu pfua mu ugwo mu; teke o to dudu; unu ahakpokwaro." Ephe pfua mu ukporo mkpola-ochaa le mkpola-ochaa iri.

¹³ No iya; Chipfu su mu: "Woru iya je aturu okpu-ite; mbu ikpoto okpoga ono, ephe gude zuba aswa ishi mu ono." Mu byanu bya achiru ukporo mkpola-ochaa le mkpola-ochaa iri ono je awushi l'eze-ulo Chipfu; mbu mu woru iya taru okpu-ite. ¹⁴ Mu byakwa bya agbajia oshi mkpaleka mu k'ebó, bu ophu aza "atugba nanu"; shi nno mebyia abu nwune, Jiuda yee Izurelu bu.

¹⁵ No iya; Chipfu su mu: "Ngwa kwaa onwongu ngwa onye-eswe, eche aturu, bu onye adudu iphe, o bu; ¹⁶ kele mu a-ku-lita onye eche aturu l'ali ndu-a, bu onye ata akpadu ishi aturu ono ndu ophu ala l'iswi; ophu ochedu ndu ophu eme kwekwee; ophu oomedu ndu mekaru iphe obvu g'ephe wekorohu; ophu onudu ndu ophu ehú du ike nri. Ochia iphe, oo-nodu eme bu l'oo-nodu ata anu iya ke ndu ophu ehú du ike; aswoshi iya upyi-okpa iya. ¹⁷ Nshio onye eche aturu ono, adudu iphe, o bu ono; mbu onye ono, agbaphujeru aturu ono! G'e gbukwaa ya ogu-echi l'eka; gbu ya ya l'enya ekutara! G'eka iya l'ophu nwuhukotakwa; enya ekutara iya apyahú rengurengu!"

12

Emebyishi ohogu Jierusalemu

¹ Wakwa ozi, Chipfu ziru zidoru ndu Izurelu; mbu Chipfu, onye bu iya tosaru akpaminigwe; teme o buru iya toru okpa mgboko l'ophu; bya aburu iya kuru unme ye nemadzu l'ehu. ² O suru: "Lekwa; mu e-mechaa mee ndu Jierusalemu g'ephe du g'okoro mee, ephe a-ngu tuko akpo garigari; mbu iphe, bukpo ndu bukube phe nu. Ndu ono a-buru ohogu kephee Jiuda yee Jierusalemu mgburugburu. ³ O -rwua mboku ono be mu e-me Jierusalemu g'ofu buru mkpuma, anyi oke erwa ofu l'iphu ndiphe l'ophu. Iphe, bukpo ndu meru g'ephe nwuriberu iya; e-meka onwophe iphe-ehuka. Teke ono be ohamoha, no le mgboko l'ophu a-chikobe onwophe g'ephe tsoo ya ogu. ⁴ O -rwua mboku ono be inya-ogu phe l'ophu be mu e-yekota ebvu; mu emee g'obvu byakota iphe, bu ndu agba l'eli iya. Nokwa iphe, Chipfu eepfu. Obenu le ndu Jiuda be mu a-nodu eletakpoo enya okpobe eleta. Mu emee g'inya, ndiphe gude alwu ogu tsuhukota ishi. ⁵ Noo teke ndu-ishi ndu Jiuda e-pfu l'ime obu phe su: 'Ndu Jierusalemu dukwa okpehu; kele Chipfu, bu Okalibe-Kakota-ike bu Chileke phe.'

⁶ "O -rwua mboku ono be mu e-me ndu-ishi ndu Jiuda g'ephe kpo chiichiichii g'ite-oku, e shiberu l'oku; ozoo g'eka oku etsu eswa ereshi, e sweshiru esweshi. Ephe a-nodu ekepyashi ndu no phe l'ekutara; me ndu no phe l'ekicha; mbu iphe, bukpo ndu nopheru phe mgburugburu; obenu le Jierusalemu e-keerupho jingujingu l'ali iya l'eka o keru.

⁷ “Chipfu e-vukpoadaru uzo dzotaada eka ndu Jiuda bu; k’ophu ubvu, aa-nodu akwabe onu-ulo Dévidi yee ndu bu le Jierúsalemú ata akadu ke ndu Jiuda shii. ⁸ O -rwua mboku ono be Chipfu e-gbobuta ndu bu le Jierúsalemú; k’ophu bu l’onye kachaa arwuhu l’echilabo phe a-du okpehu ge Dévidi; ndu onu-ulo Dévidi edukwanu phe ge Ojoi ke Chipfu; ge Chileke l’onwiya. ⁹ O -rwua mboku ono bu iphe, mu a-gbeshi ememe bu ge mu mebyishia ohamoha l’ophu, bu ndu etso Jierúsalemú ogu.

¹⁰ “Ozo bu le mu e-woru unme k’eze-iphe-oma; yele unme k’arwo arwo; wua l’onu-ulo Dévidi; mu awua ya l’ehu ndu bu le Jierúsalemú. O buru mube onye ono, ephe bvukashiru onya ono be ephe a-nodu ele enya l’eka; teme ephe araa eka mu g’onye ara eka nwa, bu iya nwa lanu; l’oorwua phe l’ehu shingushingu g’oorwuje onye ara eka nwa, bu okpara iya. ¹¹ O -rwua mboku ono be uzu-ekwa, aa-nodu atu le Jierúsalemú a-pa eka apaa. Oo-duepho g’uzu-ekwa, a turu Hadadu-Rimon le nsuda Megido. ¹² Mbule-a; ndu ali ono a-gu aphu; ipfu nonu ephe anokobe agu aphu onwophe; ipfu onu-ulo Dévidi ephe l’unyomu phe; ipfu onu-ulo Nétanu ephe l’unyomu phe; ¹³ ipfu onu-ulo Lívayi ephe l’unyomu phe; ipfu onu-ulo Shimeyi ephe l’unyomu phe; ¹⁴ mekpoo iphe, bukpuo ipfu ono, phoduru nu ono l’ehu l’ehu ephe l’unyomu phe unyomu phe.”

13

¹ “O -rwua mboku ono be aa-su-furu onu-ulo Dévidi ogba-mini; ephe l’iphe, bu ndu bu le Jierúsalemú; gude iya safu phe iphe-aji phe; yee emerwu, ephe merwuwaru onwophe. ² O -rwua mboku ono be mu e-me g’e be kujehé obvu-agwota epha ekuku ophu l’ali-a; ophu a byadu anyatabaa ya anyata ophu. Nokwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu. Ndu mpfuchiru ephe l’unme, aturwuje nemadzu be mu a-tuko woshichaa g’o to duhe l’ali-a. ³ Teke o bu l’o duru onye suru le ya epfuchikwaduru Chileke; ne iya le nna iya, bu ndu nwuru iya nu asu iya-a: ‘O to dukwa iphe, e-me gi ti nwuhu; kele i dzuru uka su le Chipfu pfuru iphe, o pfuduru.’ Teke ono, o gude iya l’eka epfu ono be nna iya ono; yee ne iya ono, nwuru iya nu ono a-nmagbu iya. ⁴ O -rwua mboku ono be iphere e-gudeje ndu mpfuchiru l’udu iphe, ephe a-noduje ahuma. Ophu ephe eyeedu uwe eji eji ono, ephe gude edepushi ndiphe ono. ⁵ Iphe, oo-nodu epfu bu: ‘Mu ta abukwa onye mpfuchiru. Mu bukwa onye ak’opfu. O kwa iphe, e metaru l’ali be mu gude buru eshinu mu bu nwata.’ ⁶ Teke o duru onye jiru iya su iya: ‘?Ichi iphe owa-a, tukokwanuru ngu ehu-a bukwanuru gunu?’ L’o su iya: ‘O kwa l’ibe onye mu l’iya eshi onya be e meru mu iphe ono.’ ”

Iphe, e chiru onye eche aturu;

aturu iya gbakashihu

⁷ “Gube ogu-echi; tehu etehu; tsoo onye ono, echeru mu aturu ono ogu; o kwa onye ono, no mu ntse ono be mu suru gi tsoo ogu. Nokwa iphe, Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu. Gbugbua onye eche aturu g’aturu agbakashihu. Mbèdua amachia eka buru ohogu ndu ophu ha nwanshi. ⁸ Ee-woru ndu bu l’ali-a mgburugburu kee uzo eto; woru uzo labo gbushia; ole uzo lanu l’uzo eto ophu a-phodukwa l’ime iya. O kwa Chipfu epfu. ⁹ O buru uzo lanu l’uzo eto ono be mu e-woru ye l’oku; mu abya ahucha phe ahucha g’onye ahucha mkpola-ochaa; bya ahua phe ama; g’onye ahu mkpola-ododo ama. Noo teke ephe e-ku epha mu; mu aza phe enu. Mu a-su l’ephe bukwa ndibe mu; ephebedua asu le Chipfu bukwa Chileke phe.”

14

Chipfu abyaakwa aburu eze

¹ Lekwa! Mboku ke Chipfu abyaakwa, bu mboku, aa-kwa iphe unu l’okwata nodu l’echilabo unu kee ya. ² Mboku ono be mu a-chikobe ohamoha l’ophu chiru jeshia Jierúsalemú je g’ephe tsoo Jierúsalemú ogu. Ephe alwua lwuta mkpukpu ono; tuko iphemiphe, du l’ulo iya tutuchaa; pharwushia unwanyi phe k’okpehu. L’e kee mkpukpu ono ebo; kpua nanu le ndzu; ole ndu ophu phoduru nu ta adukwanu onye akpufu phe le mkpukpu ono. ³ E -mechaa; Chipfu abya alufu je etsoo ohamoha ono ogu; egube ono, oolwuje me ogu nodu ada ono. ⁴ O -rwua mboku ono be oo-gude okpa iya pfuru l’eli ubvu olivu, du l’uzo enyanwu-awawa ke Jierúsalemú. Ubvu olivu ono abya ebukahu ebo; e -shi l’uzo enyanwu-awawa jasu l’uzo enyanwu-ariba. Echi iya aburu nsuda, a-ha ntumatu; kele ubvu ono eka lanu e-shi uzo isheli; eka lanu eshia ndohali. ⁵ O buru nsuda ubvu mu ono be unu e-toru gbala; kele ogologo iya e-rwu Azelu. O buru udu oso, unu gbajeru teke ali nmajeru jijijiji teke Uzaya bu eze ndu Jiuda-a; noo udu oso, unu a-gba bu onoya. Noo teke Chipfu, bu Chileke mu a-bya; iphe, bukpuo ndu du ns’o ephe ha etsokwaru iya pho abya.

⁶ Mbọku ono bẹ iphóró taa dudu; ophu oyi atsudu. ⁷ Eswe a-nòduepho anwụ eje. Mbọku tee nweedu eswe; ophu oo-nweedu enyashi; kele nchi -jihuchakponu; iphóró adule-a. O buẹpho l'ọo Chipfu maru mbọku, ọo-buru.

⁸ O -rwua mbọku ono bẹ mini, doru risaa; anụ ndzụ e-shi lẹ Jierúsalemụ asoshi. Oo-ke ẹbo; ẹka lanụ asọ ala l'eze-enyimu ụzo ẹnyanwu-awawa; ophu asọ ala l'eze-enyimu ụzo ẹnyanwu-arịba; l'ọ sọ l'udzumini asọ l'onanwu. ⁹ O buru Chipfu a-buru onye eze ndu mgboko l'ophu. O -rwua mbọku ono bụ Chipfu lanụ a-dụ; ọ buru ẹpha iya kpoloko bụ ẹpha, aa-maru.

¹⁰ Alj-a l'ophu; e -shikpọ lẹ Geba jasụ lẹ Rimonu, bụ ndọhali Jierúsalemụ; a-dukota gẹ nsuda Araba. Obenu lẹ Jierúsalemụ a-nòduepho ephekerephe l'ẹka ọ nọ; e -shikpọ l'oguzo Benjiaminu; je akpaa l'ẹka oguzo mbụ dụ; jasụ l'oguzo mgburẹku. L'ọ bya eshi lẹ Ulo-ephekerephe Hananelu nọo jasụ l'ẹka aapysihjeru onye eze akpuru vayinu. ¹¹ Ee-bukotaru iya eburu. Ophu a byadu emebyishibaa ya ọzo. Obenu l'ọ tọ dudu iphe, byakporu eme Jierúsalemụ.

¹² Wakwa ẹjo iphe-ememe, Chipfu e-kpukposhi iphe, bukpo ndiphe, tsoru Jierúsalemụ ọgu. Ephe a-pfujeru apfuru; anụ, nọ phẹ l'ehu ereshihu. Ẹnya phẹ echigaru l'onodu iya rehu erehu; teme ire anodu phẹ l'onu rehu.

¹³ O -rwua mbọku ono bẹ Chipfu a-kpatsuje nemadzu ndzụ-agugu. Onyenonụ awoje nwibe iya l'ẹka; ephe etsoaha nwibe phẹ ọgu. ¹⁴ Ndu Jiuda kwaphọ; a-nodu lẹ Jierúsalemụ lwua ọgu. Eku, ephe kparụ; mbụ ọhamoha, bupheru phẹ mgburugburu bẹ aa-chikobekota; mbụ lẹ mkpọla-ododo a-pa iya ẹka; yee mkpọla-ọchaa; yee ẹkwa, aanma anmanma.

¹⁵ Ẹgube ẹjo iphe-ememe ono, e kpukposhiru ndiphe ono bẹ ee-kpukposhikwaphọ inya; yee inya-mulu; yee inya-kamẹlu; yee nkapfụ-igara; mękpoo iphe, bụ anụ, nọ l'ẹka ephe kpoberu ulo-ẹkwa phẹ.

¹⁶ Noo teke nwa ndu wafuru nụ, shi l'ọhamoha ono, shi etso Jierúsalemụ ọgu ono; e-jeje Jierúsalemụ apha g'apha je abarụ onye eze ono ẹja; mbụ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike; ephe ejekwaphọ abọ Ọbo-Mkpù. ¹⁷ O -duru ndu bu lẹ mgboko-a, ejeduru Jierúsalemụ je abarụ onye eze ono ẹja; mbụ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike; igwe tee dzeduru phẹ mini. ¹⁸ O -buru l'ipfu ipfu ndu Ijiputu te ejeduru ayiru l'abarụ iya ẹja ono; Chipfu ekpukposhikwa phẹ phọ ẹjo iphe-ememe ono, o kpukposhiru ọhamoha ono, ejeduru abọ Ọbo-Mkpù ono. ¹⁹ Ono a-buru aphụ, aa-nụ ndu Ijiputu yee aphụ, aa-nụ ọhamoha, te ejeduru Jierúsalemụ je abọ Ọbo-Mkpù ono.

²⁰ O -rwua mbọku ono bẹ iphe, ee-deje l'okunmee, inya nya l'olu bụ: "iphe, duru Chipfu nsọ." Ọzo bụ l'ite, eeshi ite l'eze-ulo Chileke a-dujeepho g'ochi, eegudeje ephe mee, aduje l'iphu ọru-ngweja. ²¹ Iphe, bukpo ite, nọkota lẹ Jierúsalemụ mẹ lẹ Jiuda a-duru Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike nsọ. Teme iphe, bukpo ndu byaru egweru Chileke ngweja l'ahajeru wota ite ono gude shia anụ ngweja. Ọzo bụ l'ọ -rwua mbọku ono bẹ ndu nghọ taa duedu l'ulo Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike.

Ekwo Malakayi Onye Mpfuchiru Chileke

N-yemobu Chileke l'èhu ndibe iya

¹ Owa-a bụ ozi, Chipfu ziru Malakayi g'o zia ndu Ízurèlu.

² Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: "Mu yekwaru unu obu.

"Unubè ndibe mu a-sukwaro: 'Bụ gụnu goshiru l'i yeru anyi obu?' "

Ole Chipfu sụru-a: "Íso ta abudu yèle Jiékọpu bụ unwune? Ole Jiékọpu bẹ mu yeru obu; ³ Íso dukwanu mu ashị; k'ọphu mu woru úbvú úbvú ono, bụ alí iya ono mee; ọ bụru ochobu; mbụ lẹ mu woru okiphe iya ono haaru nkuta-ọswa, bu l'echiègu."

⁴ Oshilokpa Íso, bukwa iya pho bụ ndu Edomu a-sukwaro l'a maru-a l'e nwukpòshiru mkpukpu phè; ole èphe e-mezia iphe, mebyihuru emebiyi. Ole ọ bụ; wakwanu iphe, Chipfu, bụ Okalibe-Kakọta-Ike eepfu baa: "Èphe a-kpukwa iya bụ eviya; ole ya e-gudeè ya pho etsukpòshi jasụ l'e kuahaa phè ọha, èjo-iphe tsoru; ọha ọphu Chipfu a-nọdu atụ-koshi oke èhu-eghu iya jasuru. ⁵ Unubèdua e-gude ènya unu hụma iya sụ: 'Chipfu pakwaru èka; mbụ daghata oke alí ndu Ízurèlu.' "

Abaru ndu bụ uke mba

⁶ "Sụ-a; nwa akwabèjekwa nna iya úbvù; nwozi nọdu akwabèje nnajjuphu iya úbvù. O -buru lẹ mu bụ nna unu; ?unu akwabèje mu-a úbvù, rwuberu mu nù? Teke mu bụ nnajjuphu unu; ?unu atsụ mu-a ebvu, rwuberu mu nù?" Noo iphe, Chipfu, bụ Okalibe-Kakọta-Ike eepfu. O sụkwapho-a: "O kwa unubè ndu bụ uke akpọ mụbe Chipfu èbo l'afu.

"Obenu l'unu a-jikwaro sụ: '?Denu g'anyi gude akpọ ngu èbo l'afu?'

⁷ "Unu egudeje iphe, aasọ nsọ bya mu agwagwa.

"Unu a-jikwaa ọzo sụ: '?Denu g'ọ gude ọ bụru iphe, aasọ nsọ?' Unu asuje l'oru-ngweja mụbe Chipfu ta aduduro iphe, ọ bụ. ⁸ Mbụ-a; g'unu akputaje iphe, atsụ ishi kpuru bya agwaa mu; ?ono teke abudu emeswe, unu meswee mu? Tọ teke unu kputaru iphe, ete ọkpa; ọzoo ọphu iphe eme; gude bya agwaa mu; ?ono teke abukwarupho emeswe, unu meswee mu? Unu kpunuru ọphu gbaru egube ono je akpè ndu-ishi unu phè. ?Èphe a-nafu iya-a unu l'èka meeru unu iphe-oma?" Noo iphe, Chipfu, bụ Okalibe-Kakọta-Ike eepfu.

⁹ "Sụ-a; unu gudewarọ egube ngweja ono je arwọ Chileke g'o meeru unu eze-iphe-oma g'unu maeshikwaru; ?ọo-nata iya-a unu?"

¹⁰ Chipfu, bụ Okalibe-Kakọta-Ike sụru-a: "O dū g'a sụ l'onye lanu l'echilabọ unu a-gbeshi je agu-chia eze-ulo mu; g'unu ta abahu iya je aphu-nwua oku gweeru mu ngweja iphoro l'oru-ngweja mu; noo kèle iphe, unu eme dūwaa mu ashị. Ophu ọ dukwa ngweja, unu gude bya, duru ọphu mu abya anata. ¹¹ Sụ-a; ohamoha l'ọphu; e -shikpọ l'èka ènyanwu awatajè jasụ l'èka ọoribaje; bẹ a-makotakwaru l'èpha mu parụ èka; mbụ l'iphe, bukpo ekameka bẹ ee-mechakwaa kpọ ùnwù-isensu oku nù mu l'uzo, dū mu ree; tème èphe egudekwapho iphe, dūbe mu ree gude gweeru mu ngweja." Noo iphe, Chipfu, bụ Okalibe-Kakọta-Ike eepfu.

¹² "Obenu l'unubèdua anọduje eme mu iphe-iphere. Unu asuje l'oru-ngweja mụbe Nnajiuphu ta adudu iphe, ọ bụ. Tème unu nọdu anuje mu iphe, aasọ nsọ. ¹³ Unu nọdu asujekwapho: 'Iphe owa-a bukwa anyi ivu-erwa.' Unu pfuchaa nno; bya agbakataru mu azụ akpọ-yiru mu ukuvu." Noo iphe, Chipfu, bụ Okalibe-Kakọta-Ike eepfu.

Tème ọ sụkwapho lẹ-a: "Teke unu kputaru iphe, e mekaru iphe; ọzoo ọphu ete ọkpa; ọzoo ọphu iphe eme; ya egude gweeru mụbe Chipfu ngweja; ?unu arí lẹ mu a-nafu unu egube iphe ono l'èka tọ? ¹⁴ Sụ-a; ọ tọ dukwaru onye ono lẹ ree; mbụ onye èregede ono, nweru iphe, bụ okee ya; ọ ribua nte lẹ ya a-kpè iya Chipfu; e mechaa; ọ kputa ọphu mkpaka dū l'èhu bya akpè ya." Chipfu, bụ Okalibe-Kakọta-Ike sụkwaru-a: "Mu bukwa onye eze, parụ èka apaa! Mu gbakwaru g'ohamoha a-nọdu atsujè mu ebvu."

2

¹ "Owaa bukwa èka; mu nọdu alọ iya unu lẹ nchị unubè ndu bụ uke. ² Unu -angabèduru mu nchị; mbụ-a; unu -egudedu obu unu g'ọ ha akwabè mụbe Chipfu, bụ Okalibe-Kakọta-Ike úbvù"; bẹ "mu a-tukwa unu onu; tukwapho onu l'iphe, ndiphe

abyaję unu anunu. Mbụ-a; mu ụakwaru iphe ono onu obu atutu; kele unu te egudedu obu unu g'ọ ha akwabę mụbe Chipfu ụbvụ.

³ “Ọo unu a-kpata iphe, mu e-mechaa nwa awa unu aphụ. Mu e-woru nshị-iphe, unu egudeje agwa mu techishia unu iphu. L'aa-ụko unu lę nshị obu bvuta je akube l'ikpozu.

⁴ Noo tke unu a-maru l'iphe, mu gude l'ọo unu ęka lę nchị-a bụ g'ogbandzu mu lę ndiche unu phe, bụ ndu Lívayi apfuru g'ọ pfuru.” Noo iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-ike epfu.

⁵ “Lę mụbe Chipfu bę mu lę ndiche unu phe gbaakwaru ndzụ. Ogbandzu ono buru lę mu a-nụ phe ndzụ nụ phe ęhu-guu. Mu mechakwaa nukota phe iya gę mu pfuru. ęphebedua kwetakwanu l'ęphe a-nodu akwabęje mu ụbvụ. ęphe kwabękpoo mu ụbvụ obu ree bya atsa mu ebvu l'orwuberu iya. ⁶ Iphe, ęphe shi ezije buru iphe, bụ ọkpobe opfu; ọphu ọ dudu ntuphu-ire, a nujajeru phe l'onu. Mu l'ęphe swikpoo ọswi; ęhu dụ phe guu; tẹme ọ buerupho iphe, pfuru ọto bę ęphe shi emeje. ęphe mee ikpoto nemadzụ; ęphe haa iphe-ęji phe.

⁷ “Kele iphe, gbaru onye bụ uke bụ g'ọ meje gę ndiphe maru iphe; k'ọphu ęphe e-shi iya l'ęka ngabę nchị l'iphe, bụ: e -mee ya l'ọ dụ Chileke ree; eshinu ọ bụ iya bụ onye-ozí Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike. ⁸ Obenu l'unu hawaru ụzo shiahaa ọphu abudu iya nụ. Unu gudewaa iphe, unu ezi mee ndu dụ igwerigwe; ęphe meahaa ęjo-iphe. Unu te edobeęduru ogbandzu, mu lę Lívayi gbaru.” Noo iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu. ⁹ “Mbụa; mu haakwaru ndu Ịzuru l'ęphe ha g'ęphe mee unu ujikputeru; g'ęphe mee g'unu buru ndu e wozeru alị; kele unu tee mejedu iphe, mu suru g'unu meje. Ọchia iphe, unu wataru ememe bụ l'unu aboje nemadzụ ębo mę unu -nodu ezi ekemu mu.”

Adụ gheleghelehele, ke ndu Jiuda l'iphu Chileke

¹⁰ “Sụ-a; ?tọ budu nna lanu bę anyi ụkoru nweru? ?Tobudu Chileke lanu ụkoru g'anyi ha mee? ?Denu g'ọ gude anyi nodu arwutoshi ogbandzu, shi lę ndiche anyi phe; mbụ ọ nodu abujeru: anyi -kwechaa nwibe anyi ukwe-iphe; anyi tee meędu iphe, anyi kweru ukwe iya?

¹¹ “Ndu Jiuda te emeękwa iphe, ęphe kweru ukwe ememe. Eemeakwaa ębyi ębyi l'ime mkpuku Jierusalemu. Teme ębyi obu dzuwaru alị ndu Ịzuru l'ęphe gbaa mgburugburu. Mbụ lę ndu Jiuda; mbụ ndu ono, Chileke hotaru; tẹme ęphe buru ndu o yeru obu ono; woakwaru onwophe pharwushia; kele ęphe jeru je aluahaa unwanyi, shigbaa l'oha, agwa nshi. ¹² Sụ-a; gube onye eme ęgube iphe ono; m'orwuharu i buru onye; gę Chipfu mekwaa g'ị chihu l'alị ndu Jiękọpu l'ọphu; g'ęgube onye ono te egudebaękwa iphe bya agwa Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike.

¹³ “Ọ dukwarupho ęjo-iphe ọzo, unu emekwapho. Unu anoduje l'oru-ngweja Chipfu raa ękwa; ęnya-mini aso l'eli ęka ono gborogboro. Unu anodu iya kwaa ękwa; chia mkpu; opfu lę Chileke ta aghaęedu ęnya lee l'ęka unu no agwa iya; tẹme iphe, unu gude agwa iya bę ọ too nafujeedu unu l'ęka ililekpoo. ¹⁴ Ii-jikwaro sụ: ‘Ishi iya-e?’ Ishi iya bụ lę Chipfu humawaru iphe, i meru nwanyí ono, i luru l'okoroębya ono. I no l'iphu iya; unu l'iya gbaa ndzụ; ọle i tii meęduru iya iphe, i kweru ukwe l'í-nodu emeru iya. Ọle ọ kwa iya bụ onye ębo ngu; mbụ nyee ngu, unu l'iya gbaru ndzụ l'iphu Chipfu.

¹⁵ “?Ọ kwa lę Chipfu mewaru unu n'ębo g'unu bya aburu onye lanu; obu unu buru nanu gụ lę nwanyí ono? ?Bụ gunu meru g'ọ gude o mee; unu buru nanu obu? Ọo kele oole ęnya g'a nwushia unwegirima, a-buru ndu a-nodu atsu Chileke ebvu. Ọo ya bụ; unu kpokwaa egomunggo ọkpohu; g'ọ tọ dųhekwa onye ahaję eme iphe, o kweru ukwe lę ya e-meru nwanyí, ọ luru l'okoroębya.

¹⁶ “Wakwa iphe, Chipfu, bụ Chileke ke ndu Ịzuru epfu baa: Asụ: ‘Je lę mu ta aluhedu’; adujekwa mụbe Chipfu ashí. Teme ọ nodu adujekwa mu pho ashí; mbụ nwoke, duru nyee ya ęhuka.” Noo iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu.

“Ọo ya bụ; unu dekwaa ęnya lę mini; unu ta ahajękwa eme iphe, unu kweru nwibe unu ukwe l'unu e-meeru iya.”

Epfu k'onye e-mechaa bya nụ

¹⁷ “Unu epfuchinukaakwa Chipfu nchị.

“Unu a-jikwaro sụ: ‘?Denu g'anyi gude epfuchi ngu nchị obu?’ Unu asuje l'iphe, bukpuo ndu eme ęjo-iphe dukota Chipfu ree; tẹme iphe, ęphe eme nodu atsoje iya uto. Ọzo buru l'unu anoduje aji sụ: ‘?Bụ awe bę Chileke ono, ekpeje ikpe, pfuru ọto ono nphunu?’ ”

3

¹ Wakwa iphe, Chipfu, bu Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu: “Unu hụmakwa iphe, mu abya ememe. Mu e-zi onye-ozu mu g’o je abọoru mu ụzo l’iphu. Noo teke ọ tọ duedu g’ọo-nọ-beru; Nnajiuphu ono, unu ele ẹnya iya ono abata l’eze-ulo iya; mbụ onye-ozu ono, ọogu unu g’a s’l’ọ byaru ono, bu onye a-bya araaru unu k’ogbandzu mu l’unu ono arara.”

² Obenu ?bụkwanu onye a-dụ ike nahụ ikpe iya ono mbọku ono? ?Bụ onye a-suru iya akpafu l’iphu mę ọ -byaępho? Noo kele ọ -byaępho bę ọo-dụ g’ọku-uzu; ọzoo gę ọkpobe ncha, eegudeje asa iphe. ³ Ọo-hụcha ndu bu uke ahụcha; mee phez g’ęphe gbuchafu ęgube-a, onye akpu uzu ahuje mkpọla-ọchaa l’ọku gude mee ya l’o gbuchafu-a. L’o bya emee phez; ęphe egbuchafu dę gę mkpọla-ododo yele mkpọla-ọchaa, onye akpu uzu huru l’ọku-uzu jasụ o gbuchafu bya aburu ọkpobe iya. Noo teke Chipfu e-nweru ndu a-pfube-ęka-oto gwaahaa ya. ⁴ Tęme ngweja, ęphe a-nụ Chileke; mbụ ndu Jierusalemu; waa ndu Jiuda mgburugburu a-buru ọphu Chipfu a-nataję g’o shi anatajęhawa iya teke ndiche.

⁵ Mbụ lę Chipfu, bu Ọkalibe-Kakọta-Ike sụkwaru-a: “Mu akpırtaakwaru unu ntse abya ekpe ikpe. Mu e-mekwa ęwegwa bya atụa ndu-a jala; mbụ ndu agwo nshi; mę ndu eri ogori; mę ndu akpapyabeje iphe, ęphe meru gua ẹnwa; mę ndu abujeru: e -jechaaru phez ozi; ęphe apfu-pete ndu jeru phez ozi ųgwọ; mę ndu bu unwanyi, ji phez anọdu yele unwu-ogbee, enwedu nna; bę ęphe anọduje emekpa ęhu; mę ndu ekpeje ndu byaru abyabya ikpe, apfuduru-oto; yele iphe, bu ndu ta atsudu mu ebvu ililekpoo.”

Apfu oke-lanụ-l’uzo-iri

⁶ “Su-a; mbę Chipfu taa gbanwekwa agbanwe. Ọ kwa iphe ono meru g’o gude ọphu unubę oshilokpa Jiękọpu achihuduru. ⁷ E -shi lę nna unu oche phez bę unu shikwa; ọphu unu emejeđu iphe, mu suru g’unu meje. Unu lwanụ azụ lwapfuta mu; gę mu a-lwapfuta unubędua.” Noo iphe, Chipfu, bu Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu.

“Unu a-jikwaro sụ: ‘?Anyi a-lwa azụ ılıwaghaa ya?’

⁸ “Mu suru-a: ?Ọ dę ree mę nemadzụ nọdu ana Chileke nfu tọ? Ọle unu anakwaro mbę Chileke nfu.

“Unu a-jikwaro sụ: ‘?Anyi ana ngu nfu ina-agma?’

“Unu te ekejedu iphe unu ụzo iri nụ mu oke lanụ; ọphu unu anujedu mu iphe. ⁹ Su-a; unu buakwaa ndu a turu ọnu; mbụ ọha unu l’ọphu; kele unu tųkoerupho ana mu nfu. ¹⁰ Unu tųkonu oke-lanụ-l’uzo-iri unu g’o ha wobata l’ulo mu k’ọphu nri a-dụ l’eze-ulo mu. Unu menaa ya gude hụa mu ama maeshikwaru ?mu taa guhaduru unu ụzo, dųgbaa l’imigwe; dzeeru unu iphe-oma jasụ unu tee nweęduru ęka unu e-dobegbabę iya.” Noo iphe, Chipfu, bu Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu. ¹¹ Tęme Chipfu ono, bu Ọkalibe-Kakọta-Ike ono sụkwapho-a: “Mu e-mekwapho g’unwehu ta atapayashię iphe, unu meberu l’alı; tęme mu emekwapho gę vayinu unu mja wogalaa. ¹² Noo teke ọhamoha a-wata unu ęku ndu Chileke keberu l’oma; kele alı unu a-buaharu ęka agụ ęgu eburu.” Nokwa iphe, Chipfu, bu Ọkalibe-Kakọta-ike epfu.

Onu-oma Chileke agoru ndu pfuberekoto

¹³ Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: “Unu pfushiakwaru ęjo opfu, dę igwerigwe kpua mu.

“Unu a-jikwaro sụ: ‘?Bụ ęjo opfu, dę idu-agma bę anyi pfuru kpua ngu?’

¹⁴ “Unu suru-a: ‘Tejeru Chileke ozi bu ęjeswashı ọkpa. Su-a; ?bụ gunu bę anyi ritaru l’ememe, anyi emeje iphe, i pfuru; yeę anono, anyi anọduje yokoo l’iphu Chipfu, bu Ọkalibe-Kakọta-Ike g’onye apfu tsoru?’ ¹⁵ Lę nta-a bųchikwanu ndu anyi kuru ndu iphe kweru bu ndu ęku onwophe. Mbụ l’o tọ buledu-a lę ndu ęjo-iphe aba yooyooyoo; obenu l’oobujeru; ęphe -hụchaa Chileke ama; ọ tọ dudu iphe, oo-me phez.’ ”

¹⁶ Tọbudu iya bu; ndu ọphu atsųkwanu Chipfu ebvu bya awata abo ųja l’onwophe l’onwophe. Chipfu tųfuepho nchi numa iphe, ęphe epfu. A bya edee iphe l’ęku l’iphu Chipfu; mbụ iphe, ee-gudeje nyata ndu ono, atsų Chipfu ebvu bya akwabę iya ųbvü ono.

¹⁷ Chipfu, bu Ọkalibe-Kakọta-Ike bya epfua opfu ęhu phez sụ-a: “Ęphe a-bųkwaru nkemu. Mbụ lę mbọku, mu a-bya agbazi ęku mu ono bę mu a-gukwaru phez ye lę ndu bu nkemu. Mu emeeru phez eze-iphe-oma ęgube ono, nna emejeru nwa iya, kweru nkia ono. ¹⁸ Noo teke unu a-huma iphe, dę iche l’ęka ndu pfuberekoto yeę ndu ęjo-iphe nọ bu ono. Unu ahumakwapho iphe, dę iche l’ęka ndu ęjeru Chileke ozi; yeę ndu te ejeduru iya ozi nọ.”

4

Mbọku, Chipfu e-kpe ikpe

¹ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike eepfu sụa: “Unu hụmakwa! Ọ dukwaru eswe mbọku, l'a-bya nụ. Mbọku ono a-ta pfupfupfu g'ọku-uzu. Ndu eku onwophe yele iphe, bụkpoo ndu eme ẹjo-iphe mgburugburu bẹ ọku a-vụ l'ogbarabvu mbọku ono kee phe kee ekali phe. ² A bya l'unubẹ ndu atsu ẹpha mu ebvu; ọo unu bẹ e-gude ẹnya unu hụma apfubekoto kẹ Chipfu. Ọo-nọdu egbu nwịnwii g'ẹnyanwu l'ẹhu unu. L'o mee; ẹhu adukota unu ike. Unu a-wụ wugelengu-wugelengu gẹ nweswi nshii, a kpofutaru l'ọka. ³ Ọ bụru mbọku ono, mu a-bya ono bẹ unu a-kapyabẹ ndu ẹjo-iphe ẹnya; unu egwee phe uji; woru phe zopyabe l'ọkpa; nokwa iphe, Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-ike epfu.

⁴ “Sụ-a; unu ta azohakwa ekemu ono, mu tūru nū onye-ozī mu, bụ Mosisu ono; mbụ ekemu; waa omelalị ono, mu goshiru iya l'úbvú Horẹbu g'o je ezia unubẹ unwu Ízurelu g'unu meje ono.

⁵ “Ọle ọ bụ; a -bya erwu eze mbọku, eye ebvu ono, mu e-me iphe ono bẹ mu e-ziadakwa onye mpfuchiru mu, bụ Elayijia g'ọ bya. ⁶ Ọ bụru iya e-me ndu bụ nna g'ẹphe woru okpoma phe nū unwu phe; tẹme l'o mee g'unwegirima wokwarupho obu phe nū nna phe. Ọdumeka bẹ mu -bya bẹ mu a-tụ-byikwa alị unu l'onu.”

Ozi-oma, Matiyu Deru

Ochochoroche Jizosu Kéreshi
(Luk 3:23-38)

¹ Qwa-a bu eri Jizosu Kéreshi, Nwa Dévidi, oshilokpa Ébirihamu. ² Ébirihamu bu nna Áyizaku; Áyizaku buru nna Jiékoṗu; Jiékoṗu buru nna Jiuda yee unwunna iya. ³ Jiuda bu nna Pérezu yee Zera. Ne, nwuru ephenebo ono bu Tama. Pérezu buru nna Hézeronu; Hézeronu buru nna Arámu. ⁴ Arámu bu nna Amínadabu; Amínadabu buru nna Náshonu; Náshonu buru nna Sálumonu. ⁵ Sálumonu bu nna Bówazu. Ne Bówazu bu Réhabu. Bówazu buru nna Óbèdu. Onye bu ne iya bu Rutu. Óbèdu buru nna Jiesi; ⁶ Jiesi bu nna onye eze ichée ono, bu Dévidi.

Tòbudu iya bu; Dévidi bukwanuru nna Sólomonu. Onye bu ne Sólomonu bu nwanyi ono, shi buru nyee Uráya ono. ⁷ Sólomonu bu nna Rehobówamu; Rehobówamu buru nna Abáyijia; Abáyijia buru nna Asa. ⁸ Asa bu nna Jiehoshafatu; Jiehoshafatu buru nna Jióramu; Jióramu buru nna Uzáya. ⁹ Uzáya bu nna Jiótamu; Jiótamu buru nna Éhazu; Éhazu buru nna Hezekáya. ¹⁰ Hezekáya bu nna Manáse; Manáse buru nna Émòsu; Émòsu buru nna Jiosáya. ¹¹ Jiosáya bu nna Jièkonáya; waa unwune iya; teke ono bu teke a kpukoru ndu Ízurelu laa alí Bábilonu.

¹² Tòbudu iya bu; a kpukochaepho ndu Ízurelu laa alí Bábilonu: Jièkonáya buru nna Shiyálutiyele; Shiyálutiyele buru nna Zerúbabelu. ¹³ Zerúbabelu bu nna Abiyudu, bu iya bu nna Eláyekimu; Eláyekimu buru nna Azò. ¹⁴ Azò bu nna Zédòku; Zédòku buru nna Ákímu; Ákímu buru nna Éliyudu. ¹⁵ Éliyudu bu nna Eliyéza; Eliyéza buru nna Mátanu; Mátanu buru nna Jiékoṗu. ¹⁶ Jiékoṗu bu nna Jiósèfu, bu ji Meri. Meri bu iya bu ne Jizosu, bu onye eeku Kéreshi.

¹⁷ Oo ya bu l'ogbo, dukpoo adudu e -shi le teke ke Ébirihamu jeye le Dévidi bu ogbo iri l'eno. E -shi l'ogbo ke Dévidi jeye le teke a kpukoru ndu Ízurelu laa alí Bábilonu du ogbo iri l'eno; e -shikwanu le teke ono, a kpukoru phe laa alí Bábilonu ono jasú l'ogbo ke Kéreshi obu bukwarupho ogbo iri l'eno.

Anwunwu Jizosu
(Luk 2:1-7)

¹⁸ Waa g'e gude nwua Jizosu Kéreshi baa: Jiósèfu jeru l'eka Meri, bu ne Jizosu jebua. Ophu o toko dutakwanu iya; k'ophu yee ya kwajewaru. A bya l'amaru; Meri obu duwanu ime. O buru Unme-du-Nso be ime ono shi l'eka. ¹⁹ Ji iya, bu Jiósèfu bu onye pfuberekoto. O nodu emekwanu ge ya te eme Meri iphe-iphere l'edzudzu-pha. O chokashiahaa ge ya e-shi jika alu Meri g'a ta ma. ²⁰ O gudekwadu iya ariri; ojozi-imigwe, shi l'eka Nnajiuphu byapfuta iya le nrwo bya asu iya: "Jiósèfu; Nwa Dévidi; ge ndzu eduta Meri je aluru ta agushi ngu. Nwata ono, o du ime iya ono bukwa Unme-du-Nso be o shi l'eka tsuta iya. ²¹ E -mechaa be o-nwu nwa-nwoke. Iphe, i-gu iya bu Jizosu. Noo kele oo-dzota ndu nkiya l'eka iphe-eji, ephe meshiru."

²² Iphemiphe ono mee o vua; mbu iphe, Nnajiuphu shi l'onu onye mpfuchiru iya pfua, bu iya bu iphe ono, e pfuru su: ²³ "Huma le nwamgboko, yee nwoke teke akwaswee a-tsuta ime nwua nwa nwoke; iphe, aa-gu iya bu 'Imanelu', bu iya bu 'Chileke no swiru anyi'."

²⁴ Jiósèfu tehuepho le mgbanya ono bya emee g'ojozimigwe, shi l'eka Nnajiuphu suru go mee. O je edulata Meri teke ono bya aluaha. ²⁵ Ophu yee ya akwajeduru jasú o zeda nwua nwa nwoke ono. Jiósèfu woru iya gua Jizosu.

2

Ndu mmamiphe, shi l'uzo
enyanwu-awawa

¹ Tòbudu iya bu; o buru teke Herodu shi buru eze be a nwuru Jizosu le mkpukpu Betulehemu. Mkpukpu ono no l'alí Jiudiya. A nwuchae ya pho; ndu mmamiphe, shi l'uzo enyanwu-awawa byatashia Jerúsalemu. Ephe rwua bya akpakashiahaa ishi asuje: ² "Denu nwata obu, a nwuru-a, bu Eze ndu Jiu-a? Anyi humaru kpokpode iya l'uzo enyanwu-awawa. Anyi byatashia g'anyi baaru iya eja."

³ Tòbudu iya bụ; eze, bụ Heròdu nùmaepho iphe ono, ephe pfuru ono; èhu gbangahù yee ndu Jierúsalemù l'ophu. ⁴ O bya ekukòo ndu-ishi uke Chileke mgburugburu mē ndu ezije ekemu òha. Ephe bya edzugbua. O jiahaa phẹ èka aa-nwùkpoo Kéreshi òbu.

⁵ Ephe sù iya: “Èka aa-nwù iya bụkwa lẹ Bètulehemu, nọ lẹ Jiudiya. Noo kẹle onye mpfuchiru Chileke deru iya l'èkwo sù:

⁶ “Gùbe Bètulehemu,
nọ l'alì Jiudiya;
O tọ dudu g'è meru,
ọ bụkwadu gùbedua
bẹ ẹn्या kachaa
alwalwa l'iphe,
bụ mkpukpu,
nweru ẹn्या l'alì
Jiudiya.

Oo l'ime ngu bẹ onye-ishi
e-shi lufuta,
bụ iya bụ onye-ishi,
a-nòdu eleta ndibe
mu ẹn्या;
mbụ ndibe mu,
bụ Ízurèlu.

⁷ “Tòbudu iya bụ; Heròdu bya ekua ndu mmamiphe ono, shi l'uzo ẹn्यानwu-awawa ono lẹ mpya bya akpafuta phẹ ishi egube teke kpokpode ono lufutakpooru gedegede. Ephe kọchaaru iya ya; ⁸ o bya ezia phẹ sù g'ephe jeshia Bètulehemu òbu. Sù phẹ: Unu je atokpoepho èhu chọo nwata òbu. Unu -hùmae ya phọ; unu alwa azụ bya akaru mu; k'ophu mu e-jekwaphọ je abaarụ iya eja.”

⁹ Noo ya; ephe nùmabebekpoepho ozi ono, eze ziru phẹ ono; o bụru phẹ atugbu. Ephe lufutaepho; gùbe kpokpode ono, ephe hùmahawaruro l'uzo ẹn्यानwu awawa phọ wafutakwa ozo bya evutakwaru phẹ phọ ụzo ọzo. O jekpọepho gbiriri jasù o jerwua èka nwata ono nọ. O keshiru l'èka ono kelerupho jingu jingu l'imeli. ¹⁰ Ephe hùmaepho kpokpode ono; èhu tsoo phẹ ntumatu. Ephe wata ete eswa. ¹¹ Ephe bya abahù l'ime ụlo ono; bya ahùma nwata ono yele Meri, bụ ne iya. Ephe bya egbushi ikpere l'alì; baarụ nwata ono eja; bya ekpuhaa èda, ephe yeru èku phẹ bya emeeru nwata ono iphe-oma. Iphe, ephe nùru iya bụ; mkpọla-ododo waa ụnwù furankisensu; waa ụnwù meru.

¹² E mechaa; Chileke byapfuta phẹ lẹ nrwọ sù g'ephe ba alaphuèkwa azụ l'ibe Heròdu. Ephe kwe hm; tugbua shia ụzo ọzo; o bụru phẹ ala alì phẹ.

Jiòsefu phẹ ala alì Ijiputu

¹³ Tòbudu iya bụ; ndu mmamiphe ono tugbuepho; ojozi-imigwe, shi l'èka Nnajiuphu byapfuta Jiòsefu lẹ nrwọ bya asù iya: “Jiòsefu; gbeshi duta nwata ono yele ne iya gbaru lasha Ijiputu je eburu l'èka ono jasù teke mu e-zi unu g'unu lwatashia. Lẹ Heròdu e-mechakwaa chọo nwata ono l'ẹn्या mee gẹ ya megbua ya.”

¹⁴ O rwua l'enyashi iya ọzo; Jiòsefu gbeshi duta nwata ono yele ne iya; o bụru phẹ ala Ijiputu. ¹⁵ O bụru l'èka ono bẹ ephe nọru jasù Heròdu nwùhu.

O bụru iya bụ iphe ono, onye mpfuchiru Chileke pfuhawaru ono je avụa. L'ọ sùru: “Oo l'alì Ijiputu bẹ mu jeru je ekua nwa mu nwoke ono.”

Egbushi ụnwegirima-nshìi

lẹ Bètulehemu

¹⁶ Tòbudu iya bụ; a nọnyaepho; Heròdu maru lẹ ndu mmamiphe ono bẹ bụ edeha bẹ ephe deharu iya. O vọru ọku wụa èhu. O woru ekemu tya. E je egbushikọta iphe, bụkpoo ụnwegirima unwoke, a nwùru l'alì Bètulehemu l'ophu mē ndu a nwùru lẹ mkpukpu ozo, nọ-pheru phẹ mgburugburu. E shi lẹ ndu ophu, a nwùru k'òphúú gbushia phẹ je akpaa lẹ ndu ophu nọwaru apha labọ. Iphe, o gude mee ya nno bụ ajiji phọ, o jiru ndu mmamiphe phọ; ephe kọoru iya teke kpokpode ono beberu futa phọ.

¹⁷ O bụru egube ono bụ g'o shiru vù mbụ iphe ono, Jieremaya bụ onye mpfuchiru Chileke pfuhawaru sù:

¹⁸ “A nùmaru uzu-èkwa lẹ
Rama;
mbụ èkwa anwùhu mē oke
nggumaphu;
O bụru Rechièlu l'ara èkwa
unwu iya;

opfu o kwedu g'e gbobuta
iya egbobuta;
opfu l'unwu iya bvüeberu.*”

Alwalwa, Jiósèfu phè

¹⁹ Noo ya; Heròdu nwùhuepho; ojozi-imigwe, shi l'èka Nnajiuphu byapfuta Jiósèfu lè nrwò lè Ijiputu; bya asù iya: ²⁰ “Jiósèfu; gbèshi duru nwata ono yèlè ne iya lashia alí Ízürèlù; lè ndu shi achò ishi nwata ono bè nwùshihuakwarunu.” ²¹ Q gbèshi duta nwata ono yèlè ne iya ò buru phè ala alí Ízürèlù.

²² Tòbudu iya bụ; Jiósèfu nùmaepfo lè nwatibe Heròdu, bụ Akileyòsu bè bụ eze ndu Jiudiya l'òzori nna iya, bụ Heròdu; ndzù eje eburu l'èka ono guahaa ya. A bya annabaaru iya òkwa òzo lè nrwò. Q buru iphe ono, meru g'ò gude ò tũgbua; ò buru iya ala Gálili. ²³ O rwua ije eburu lè mkpũkpu, eekuje Nazaretu. E shi egube ono; iphe, ndu mpfuchiru Chileke pfuhawaru vĩa. L'èphe pfuru sù: “Ee-ku iya Nwòphu Nazaretu.”

3

*Ozi Jiõnu, onye emeje baputizimu
eezi l'echiègu*

(Mak 1:1-8; Luk 3:1-18; Jiõn 1:19-28)

¹ Q buru teke ono bè Jiõnu opfu emeje baputizimu byaru bya anòdu l'echiègu Jiudiya bya awata epfu opfu Chileke sù: ² “G'izimanù iphe-èji unu lwa unu azù g'unu ghaa umere lwapfuta Chileke lè Chileke abyaakwaa egoshi lè ya bụ eze.” ³ Q kwa Jiõnu bụ onye ono, Azáya, onye mpfuchiru Chileke pfuru opfu iya sù:

“Q duru onye ara iya arara

l'echiègu sù:

‘Unu meziaru Nnajiuphu ụzo.

Unu mee gbororo iya g'ò

dugbaa nhamunha.’ ”

⁴ Noo ya; uwe, Jiõnu eyeje l'èhu bụ uwe, e meru l'èji inya-kamelu; l'ò gude akpò-anù tubata iya l'upfu. Q buru igube yèlè manù-ènwu abujeru nri iya. ⁵ Tòbudu iya bụ; ndu Jierúsalemu l'opfu; mè ndu Jiudiya; mè ndu bu lè mgboru Jiõdanu mgburugburu tũko zefutakota wù-pfutashia ya. ⁶ Èphe nòdu akòshi iphe-èji, èphe meshiru; ò nòdu emejegbaa phè baputizimu l'enyimu Jiõdanu.

⁷ Tòbudu iya bụ; ò hùmaepfo ikpoto ndu Fàrisii waa ndu Sadusii, awù abya g'e mee phè baputizimu; ò sù phè: “Unubè unwu, èjo agwò nwùshiru-a. ?Bù onye karù unu g'unu gbalaaru oke-èhu-eghu ono, Chileke a-tukoshi unu mbòku, òo-nma mgboko ikpe ono? ⁸ Unu mĩa amimi g'oshi-òmi. Mebyi, unu aa-mj bụ eme umere, goshiru l'izimanù iphe-èji unu lwawaru unu azù; unu lwapfutawaa Chileke. ⁹ Unu ta arikwa k'asù: ‘? Q kwa lè Èbirihamu bũwanu onye-iche anyi phè.’ Unu ta amakwa l'ò -beta g'ò tò dũ bè Chileke a-dù ike meshia mkpuma-a g'ò nwùshia unwu, a-bùru unwu Èbirihamu. ¹⁰ Mbù lè nta-a bè a dabèakwaru ogbunkù l'ogbarabvu iphe, bũkpoo oshi. Oshi opfu amìduru mebyi, dũ ree; l'ee-gbutsua ya chie l'òku. ¹¹ Mbèdua bũkwa mini bè mu egudeje eme unu baputizimu gude goshi l'izimanù lwarù unu azù l'iphe-èji, unu meshiru; unu lwapfutawaa Chileke. Obenu l'onye opfu abyanù bè ka mu l'ishi ka mu l'òkpa. Onye mu ta adũkpodanu iphe, mu bụ kè gè mu vuru akpòkpa iya tso iya. Onye k'ono l'e-gude Unme-dù-Nsò waa òku mee unu baputizimu. ¹² O gudewaa ajakpa, oo-gude phùshia èswa lè balí; vuta opfu bụ balí vuba l'ùlo iya; kpota èswa iya kporu ye l'òku, ata nyìhudu anyihu.”

Jiõnu eme Jizòsu baputizimu

(Mak 1:9-11; Luk 3:21-22)

¹³ Tòbudu iya bụ; Jizòsu shi lè Gálili byatashia Jiõdanu gè Jiõnu mee ya baputizimu. ¹⁴ Jiõnu meahaa g'ò jìka sù iya: “Q chia mbèdua bè gbaru kè gè mu byachia g'ì mee mu baputizimu; ì gbèchia abyapfutachia mu.”

¹⁵ Qle Jizòsu sùru iya: “Haarò g'e mee ya rò egube ono nta; kèlè ono g'anyi e-shi meèbekota iphemiphe, bụ iphe, pfuru-òto.”

Tòbudu iya bụ; Jiõnu kwetanu. ¹⁶ Emeghe, eemeghe Jizòsu baputizimu ono; o shièpho lè mini ono rwufutashia; igwe bukahaèpho èbo gheru ònu. Q hùma Unme Chileke g'ò dũèpho gè ndo pheèpho phaa phezeta bya anòdu iya l'èhu. ¹⁷ Noo ya; a nùma olu-opfu, shi l'imigwe ono sù: “Qwa-a bụ Nwa mu nwoke, mu yeru obu. O jiru mu èpho.”

* 2:18 2:18 Gùnaa Jier 31:15.

4

*Ama, Obutuswe aahụ Jizọsu**(Mak 1:12-13; Luk 4:1-13)*

¹ Tòbudu iya bụ; Unme Chileke bya eduta Jizọsu duba l'echiegu gę Obutuswe hụa ya ama. ² O rwua ęka ono je anọo ụkpọro abalị labọ: eswe l'enyashi; swikota ęgu. E mechaa; ęgu guahaa ya. ³ Nwandale byapfuta iya bya asụ iya: "O -bụru l'ị bụ Nwa Chileke; sụnu gę mkpuma-a ghoshia nri!"

⁴ Jizọsu sụkwana iya: "Ękwo-opfu Chileke sụkwaru: 'O tọ bụdu nri kpurumu bę amadụ e-gude nọdu ndzụ. O kwa iphe, bụkpoo opfu, shi Chileke l'onu.' "

⁵ Tòbudu iya bụ; Obutuswe ono bya eduta iya duru bahu lę mkpukpu ono, dụ nsọ ono, bya eworu iya dobe l'ęka kachaa l'eli l'eze-ulo Chileke ⁶ bya asụ iya: "O -bụru l'ị bụ Nwa Chileke; shinu l'eli ęka-a dafu daa l'alị; l'ękwo-opfu Chileke sụkwaru:

"Chileke a-karụ-a

unwu-ojozi-imigwe iya

g'ęphe leta ngu ęnya.

Ęphe e-gude ęka pata ngu

apata;

a nnyaa i kpọo ọkpa

lę mkpuma.' "

⁷ Jizọsu sụkwana iya: "Obenu l'e dekwaru iya phọ l'ękwo-opfu Chileke sụ: "Ta ahụkwa Nnajiuphu, bụ Chileke ngu ama.' "

⁸ Noo ya; Obutuswe ono bya edutakwaphọ Jizọsu ọzo bya eje enyihu eze úbvú, haępho ephekerephe ephekerephe gę gunu; je egoshikọta iya alị-eze ndiphe mgburugburu mę iphe, dụ ree, nọ iya nụ. ⁹ Bya asụ iya: "Iphemiphe ono g'ọ ha bę mu a-nụkota ngu mę i -dakpọwaa l'alị; baarụ mu ęja."

¹⁰ Tòbudu iya bụ; Jizọsu kweępho doo bya asụ iya: "Gbęshi l'ęka ono Nsetanu; l'ękwo-opfu Chileke sụkwaru: 'Oo Nnajiuphu, bụ Chileke ngu bụ onye ị-barụ ęja; tẹme ọ bụru iya kpurumu bụ onye ị-nọdu ejeru ozi.' "

¹¹ Tòbudu iya bụ; Obutuswe ono parụ iya haa; unwu-ojozi-imigwe bya ejeahaaru iya ozi.

*Jizọsu ezi Opfu Chileke lę Gálili**(Mak 1:14-15; Luk 4:14-15)*

¹² O be teke Jizọsu nọmaru l'a tųwaru Jiọnu mkpọro; ọ gbęshi jeshia Gálili. ¹³ O gbęshi lę Nazaretu lashia Kapaniyọmu je eburu. Mkpukpu ono nọ l'agụga eze-ęnyimu Gęnesaretu; mbụ l'alị Zebulọnu mę Nafutali. ¹⁴ Noo ya bụ iphe ono, Azaya onye mpfuchiru Chileke pfuru ono je a-vukota, sụru:

¹⁵ "Gube alị Zebulọnu mę alị

Nafutali,

nọ l'ibiya k'eze-ęnyimu

ono;

l'azụ Jiọdanu azụ iya

ophuu.

Gube Gálili kę ndu abụdu

ndu Jiu!

¹⁶ Ndu ono, nọ l'ime ọchii

hụmaakwaru iphóró,

parụ ęka.

Ndu k'ono, bu l'alị ono,

gbakọtaru tsụkiribaa

ono bę iphóró

nwuakwaru kę

phorokotokongu."

¹⁷ Noo ya; ọ bụru teke ono bę Jizọsu shiępho wata asa ozi-ọma, shi l'ęka Chileke asasa sụ: "G'izimanu lwa unu azụ; unu ghaa umere byapfuta Chileke lę Chileke abyaakwaa egoshi l'ọo ya bụ eze!"

*Ndu mbụ, wataru etso Jizọsu**(Mak 1:16-20; Luk 5:1-11)*

¹⁸ O be gę Jizọsu tsoru ógbú ógbú eze-ęnyimu, nọ lę Gálili; ọ hụma unwune labọ, bụ ndu ikokoro. Onye lanu bę ępha iya bụ Sayimonu, onye eekuje Pyita. Nwune iya ophuu bę ępha iya bụ Anduru. O hụma phę ęka ęphe agha ụgbu l'eze-ęnyimu. ¹⁹ Tòbudu iya

bụ; ọ sụ phẹ: “Unu bya etsoru mu gẹ mu emee unu ndu a-nọdu esekutaje nemadzu g'eesetajẹ ema-a.” ²⁰ Epfupfu, oopfu iya; ephe gwọbe ugbu phẹ; tsoahaa ya.

²¹ Jizọsu byakwa eshi l'ẹka ono jeriberu nwanshii; ọ hụmakwa unwune labọ ọzo, bụ Jiemusu, bụ nwa Zebedi; yele Jiọnu nwune iya l'ẹka ephe lẹ nna phẹ, bụ Zebedi nọ l'ime ugbo; emezi ugbu phẹ emezi. O kua phẹ. ²² Ekuku, ooku phẹ; ephe haa ugbo ono ye nna phẹ tugbua je etsoru iya.

Jizọsu ezi iphe; bya eme ndu iphe eme g'ephe wekọrohu (Luk 6:17-19)

²³ Tobudu iya bụ; Jizọsu jedzuru ẹkameka lẹ Gálili; ezi opfu Chileke l'iphe, bukpo ọlo-ndzukọ ndu Jiu; bya epfukwaphọ opfu Chileke sụ phẹ lẹ Chileke abyawaa egoshi lẹ ya bụ eze; bya emee g'iphe, bukpo ndu ẹhu eme mekpoo ndu iphe-ememe mmanụ emegbaa wekọrohukota; obeta ọ bụru ẹgube iphe-ememe dọ idu-agma. ²⁴ Ẹpha Jizọsu ngakọta Siriya mgburugburu. Ephe nọdu apatagbaaru iya ndu iphe eme; mę ndu iphe, bukpo ẹhu, dọ iche iche eme; mę ndu iphe eme ẹhuka shii; mę ndu ọbvu eme; mę ndu ndapfu; mę ndu ndanwụ danwuru ibe-ẹhu lanụ. Noo ya; Jizọsu mekọta phẹ; ephe wekọrohuchaa. ²⁵ Ikpoto nemadzu shi lẹ Gálili tsoru iya; mę ndu shi lẹ Mkpukpu-iri mę Jierusalemu; mę ndu Jiudiya; mę ndu shi azụ ẹnyimu Jiọdanu. Ephe tuko wuru gidigidi tsoru iya.

5

Jizọsu epfu opfu Chileke l'eli úbvú

¹ Jizọsu bya ahuma ikpoto ọha ono bya enyihu eli úbvú je anọdu anọ. Ndu etsoje iya nụ wụ-pfuta iya. ² Ọ wata phẹ ezi iphe sụ phẹ:

Ẹhu-útso (Luk 6:20-23)

- ³ “Ẹhu-útso bẹ a gọru nụ ndu wozetaru onwophẹ alị l'iphu Chileke; kele ẹka Chileke bụ eze bụ nkephẹ!
- ⁴ Ẹhu-útso bẹ a gọru nụ ndu aphụ byaru; Kele Chileke e-mechakwaa dua phẹ obu!
- ⁵ Ẹhu-útso bẹ a gọru nụ ndu dọ àgù; kele ọo phẹ l'e-mechaa nweru mgboko.
- ⁶ Ẹhu-útso bẹ a gọru nụ ndu ono, apfubekoto aguje g'ẹgu nri mę ẹgu mini ono; kele Chileke e-mechaa mee g'ẹpho ji phẹ!
- ⁷ Ẹhu-útso bẹ a gọru nụ ndu nweru obu-imemini; kele Chileke a-phukwaru phẹ phọ obu-imemini!
- ⁸ Ẹhu-útso bẹ a gọru nụ ndu obu guru iphóró; kele ephe e-mechaa huma Chileke!
- ⁹ Ẹhu-útso bẹ a gọru nụ ndu eme gẹ nchị dọ do; kele ọo phẹ bẹ ee-ku unwu ke Chileke!
- ¹⁰ Ẹhu-útso bẹ a gọru nụ ndu aakpa ẹhu; l'opfu l'ephe eme iphe,

dù Chileke ree;
kẹle ẹka Chileke bụ eze
bụ nkephẹ!

¹¹ "Ehu-utso bẹ a gọru nụ unu teke ndiphe nọdu akọ unu ọnu; akpa unu ẹhu; adzükota ẹjo ọka, adudu k'anuma ekpu unu opfu l'unu kweru nkemu. ¹² G'ẹhu tsoje unu utso; unu teje ẹswa; kẹle obungwo unu parụ ẹka l'imigwe. O bụkwapho g'ẹphe akpa unu ẹhu ono bụ g'ẹphe kpakwaru iya phọ ndu mpfuchiru Chileke, vu unu ọzo."

Únú yee iphóró
(Mak 9:50; Luk 14:34-35)

¹³ "Oo unubedua bụ únú kẹ mgboko; ole teke únú tso-buhuru únú-únú; ?denụ g'ii-shi mebakwadaa ya g'ọ tso únú-únú ozo? O tọ dọhekwa iphe ozo, o dukwadu ree ememe; gbahaa g'e woru iya wushia gẹ nemadzu zopyashia ya l'okpa.

¹⁴ "Oo unubedua bụ iphóró kẹ mgboko. Mkpukpu, degeru l'elikota úbvú bẹ e te domikọtajekwa edomi. ¹⁵ Ophu aanwujeduru ọku ye l'oroku kpube iya iphe. Ẹka eedobeje iya bụ l'iphe, eedobeje oroku; k'ophu onyemonye, nọ l'ulo ọbu a-huma iphóró iya. ¹⁶ Oo ya bụ; g'iphóró unu ngakotakwa l'ẹka ndiphe nọ; k'ophu ẹphe a-huma iphe, dù ree, unu emekọta gude iya jaa Nna unu, bu l'imigwe ajaja."

Jizọsu ezi k'ekemu

¹⁷ "Unu ta arikwa l'iphe, mu byaru bụ gẹ mu gbukaa ekemu Mosisu; ọzoo iphe, ndu mpfuchiru Chileke pfuru. Mu ta abyakwaru iya egbuka. Mu byakwaru gẹ mu mee g'ọ vukota g'e pfuru iya. ¹⁸ Sụ-a; gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; igwe a-bvukwa alị abvụ; obenu l'akpuru opfu lanụ ọzoo iphe, a tso ru kpongụ, shi l'ekemu ta abyakwa erebuhu ire jasụ teke iphemiphe ono a-vukota. ¹⁹ Oo ya bụ l'onye mebyikwanuru ekemu Chileke m'obeta o buru ophu kachakpoo alwa alị; bya ezi ndu ozo g'ẹphe mekwapho egube ono; ọo onye ono a-kachakpoo alwa alị l'ẹka Chileke bụ eze. Obenu l'onye eme ekemu ono; bya ezi ndu ozo g'ẹphe mekwa iya phọ; onye ono a-buru onye ha shi l'ẹka Chileke bụ eze. ²⁰ Iphe, mu epfu bụ lẹ teke unu akadụ ndu ezije ekemu; waa ndu Fárisii eme iphe, dù Chileke ree bẹ unu ta abyakwa abahụ l'ẹka Chileke bụ eze."

Oke-ẹhu-eghu Chileke

²¹ "Unu numahawaru lẹ ndu kẹ teke ndiche bẹ a sọru: 'Te egbukwa ọchi.* Onye gburu ọchi bẹ a-kpujekwaru jee l'iphu ndu-ikpe.' ²² Obenu lẹ mbedua epfuru unu nta-a sụ l'onye etso nwune iya opfu l'ẹbe adu iphe, o meru iya; onye ono bẹ a-kpukwaru bya l'iphu onye-ikpe. Mbụ l'iphe, bupkoo onye kọru nwune iya ọnu bẹ a-kpujekwaru bya l'iphu ogbo-ikpe. Iphe, bupkoo onye gude ọnu iya sụ nwune iya: 'Gube onye-eswe-a'; onye ono a-lakwa l'oku-alị-maa. ²³ Oo ya bụ lẹ-a; teke o bụ l'ị nọ l'iphu ọru-ngweja Chileke; ị -bya anụ Chileke iphe; ị nọdu l'ẹka ono nyata l'ọ duru opfu, duru gee nwune ngu; ²⁴ parụ iphe ono, ị byaru anunu ono haa l'iphu ẹka ono vuru ọzo tugbua jeadaa gẹ gu lẹ nwune ngu ono doshiadaa; e -mechaa l'ị byawarọ anụ Chileke iphe, ọnu iya.

²⁵ "Teke onye gbaru ngu ẹkwo kpụ ngu eje l'ulo-ikpe; kukebe ẹhu mee gẹ gu l'iya doshia ya ẹgwegwa teke unu nọkwadu l'etsuzo; g'ọ tọ bụ: unu -rwua l'ọ kpuru ngu nụ onye-ikpe; onye-ikpe akpuru ngu nụ ogbogu; ogbogu eje eworu ngu taa mkporo. ²⁶ Gẹ mu gbukwaaru ngu iya tororo; ị tị yikwa futa afuta l'ẹka ono jasụ teke ị pfueberu iphe, e gburu ngu nre iya; ị -pfuphodo mẹ afụ bẹ a taa hakwa ngu."

Eri ogori

²⁷ "Unu numawaru l'a sọru: 'Be erikwa ogori.†' ²⁸ Ole mu sukwanuru unu; o -nwekpwaru onye leri nwanị ẹnya; k'ophu nwanị ono guru iya agụgu ejepfu; onye ono bẹ gudeakwaa obu iya ria ogori. ²⁹ Oo ya bụ; teke o bụ l'ọo ẹnya ẹkutara ngu esetaru ngu eme iphe-ẹji; swofu iya tuphaa! L'ọ kakwaru ngu ree l'ị tupharu ibe ẹhu ngu lanụ; eme l'ị dzuru oke; a pata ngu l'ophu chie l'oku-alị-maa. ³⁰ Teke o bụkwawu l'ọo ẹkutara ngu kpatarụ ngu eme iphe-ẹji; gbufu iya tuphaa. L'ọ kakwaru ngu ree l'ị tupharu ibe ẹhu ngu lanụ; eme l'ị dzuru oke; a pata ngu l'ophu chie l'oku-alị-maa."

K'achifu nwanị

(Mat 19:9; Mak 10:11-12; Luk 16:18)

³¹ "E dekwapho sụ g'onye achifu nyee ya vujeadaru ọzo dee ẹkwo-achifu-nwanị nụ iya lẹ ya taa luhedu; teme l'ọo-chifuwa iya rọ. ³² Ole mu sukwanuru unu-a: onye chifuru nyee ya; abudu l'oori ogori; onye ono meakwaru nwanị ono; o nọdu eri ogori; teme onye lukwanuru onye a chifuru achifu l'erikwapho ogori."

* 5:21 5:21 Gúnaa Awụ 20:13. † 5:27 5:27 Gúnaa Awụ 20:14.

K'eri angu

³³ “Ozo bu l'unu numahawaru le ndu teke ono be a suru: ‘Teke i rifuru angu emeru Chileke iphe; mekwaaru Chileke iphe, i rifuru angu l'ii-meru iya; ta ahakwa iya ememe.’
³⁴ Qle mu sukwanuru unu-a: unu te erijekwa angu ililekpoo. Unu te egudejekwa imigwe ria angu; l'imigwe bukwa aba-eze Chileke. ³⁵ Ophu unu egudejekwa ali ria angu; l'o kwa ali bu eka Chileke gbaberu okpa. Su-a; unu te egudejekwa Jierusalemu ria angu; le Jierusalemu bukwa mkpukpu k'onye eze ono, ha shii onoya. ³⁶ Ophu unu egudejekporkwaanu ishi unu ria angu; g'o to budu l'unu adu ike eme g'o ka mma l'oo akpuru egbushi lanu, no unu l'ishi g'o ji uji; ozoo g'o chaa ucha. ³⁷ Iphe, unu e-pfufe kpoloko buepho 'ee'; ozoo 'waawaa'. O -nweru iphe ozo, i pfuru, 'abudu opfu labo ono buakwaa Obutuswe be o shi l'eka.”

K'agwata ugwo iphe
(Luk 6:29-30)

³⁸ “Unu numahawaru l'ekemu Mosisu suru: ‘Onye meru; enya pyahu nwibe iya g'e mekwaapho g'enya pyahulata onye ono; onye chikwofuru nwibe iya eze; g'e chikwofulata iya ugwo iya.’³⁹ Obenu le mu epfuru unu su: onye meru ngu ejo-iphe; te ejekwa iya emelata. Onye chiru ngu eka l'agbagba-nchi ekutara; ghafuuru iya nchi ekicha. ⁴⁰ Teke o bu l'o nweru onye jeru je agbaaru ngu ekwo l'ulo-ikpe ge ya nata ngu nggafu-eka, i yeru l'ime ehu; haa ya g'o natafuu ngu uwe ehu ngu. ⁴¹ Teke o bu l'o nweru onye kebutaru ngu k'ehuka su ge gu l'ia swiru jee manyiru lanu; toru iya ro ge gu l'ia jee manyiru labo. ⁴² Nuje onye suru gi nu iya iphe; iphe, o suru gi nu iya; teme onye byaru ngu arwota iphe; ta ajikakwa iya ya anunu.”

K'eye ndu ohogu obu
(Luk 6:27-28,32-36)

⁴³ “Unu numahawaru l'a suru: ‘Yeje onye gu l'ia eshi onya obu; g'onye ohogu ngu duje ngu ash. ⁴⁴ Qle iphe, mu akaru unu bu: Unu yee ohogu unu obu. Unu epfujeru Chileke opfu ehu ndu emekpa unu ehu; ⁴⁵ g'unu a-buru unu ke Nna unu ophu bu l'imigwe. Kele oo ya emeje g'enyanwu waaru ndu oma me ndu ejo-iphe. Teme o nodu emeje g'igwe dzeru mini wushiru ndu pfuberekoto me ndu apfubeduru-eka-oto. ⁴⁶ Teke o buepho ndu yeru unu obu be unu yeru obu kpurumu; ?bu obunggo gunu be unu a-nata l'ono? ?To buhedu ge ndu ana okpoga akiriko emeje bu ono? ⁴⁷ Teke o buepho ndu unu e phe eshi onya be unu ekeleje ekele kpurumu; ?bu gunu be bu iphe, unu ka ndu ozo ememe? ?To buedu ge ndu ta amadu Chileke emeje bu ono? ⁴⁸ Oo ya bu g'unu duebe ree ge Nna unu, bu l'imigwe duebe ree.”

6*Eme iphe-oma*

¹ “Unu kwabeje enya g'unu te emeje iphe-oma unu sagaa k'ophu onyemonye ahumakotaje iphe unu eme. Odumeka be Nna unu ophu bu l'imigwe ta abyakwa ebu unu nggo iya.

² “Oo ya bu; teke i meru iphe-oma; te ejekwa iya ara arara l'edupfu. Te emekwa ge ndu bu tuko-l'ehu-atuko-l'obu emeje l'ime ulo-ndzuko ndu Jiu me l'etsuzo. Ephe anoduje eme iya ge ndiphe ajaa phe ajaja. Mu su-a; g'o dokwaa ngu enya ree; o buakwaa ugwo phe be a pfu-dzuwaru phe egube ono. ³ Obenu le-a; teke gubedua eme iphe-oma; te ekwekwa g'ekicha ngu maru iphe ekutara ngu eme. ⁴ Oo ya bu l'iphe-oma, iime be ii-meje giime iya le mpya. Oo ya bu ge Nna ngu ono, ahumaje iphe, eeme le mpya ono ebukwanaa ngu nggo iya.”

Epfu anu Chileke
(Luk 11:2-4)

⁵ “I -nodu epfu anu Chileke; te emekwa ge ndu bu tuko-l'ehu-atuko-l'obu. Epehedua iphe, aduje phe ree be bu g'ephe je anmagaru l'echi ulo-ndzuko ndu Jiu; ozoo l'aguqa etsuzo epfu anu Chileke; k'ophu aa-humadzuru phe. Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; o buakwaa ugwo phe be a pfu-dzuwaru phe egube ono. ⁶ Obenu gubedua; teke iifu anu Chileke; tugbua bamihukpoo l'ime mkpuru ulo ngu woru uzo gu-chia agu-chi; nodu l'eka ono pfuru nu Chileke, bu Nna ngu, a ta ahumadu l'enya. Oo ya bu ge Nna ngu ono, ahumaje iphe, eeme le mpya ono ebukwanaa ngu nggo iya.

⁷ “Teke unu epfu anu Chileke; unu te epfujekwa igwerigwe opfu mpukwase 'enwedu ishi ge ndu ta amadu Chileke emeje ono. L'ephe anoduje ar l' Chileke a-numa olu phe

m'ephe -pfushia opfu igwerigwe. ⁸ Oo ya bu; unu te etsokwa eka phe. Le nna unu be mahaakwaru iphe, unu abya iya asu g'ọ nọ unu; teme unu pfuje g'ọ nọ iya unu. ⁹ Oo ya bu l'owa-a g'unu e-pfuje anọ Chileke baa:

" Gube Nna anyi, bu l'imigwe.

G'e dobe epha ngu iche;

¹⁰ Goshinu l'oo gubedua bu eze.

G'e meje iphe, du ngu l'uche

l'eliphe

g'eemeje iya l'imigwe.

¹¹ Nunu anyi nri ntan-a;

Nri, a-sujeru anyi eri

mboku-mboku.

¹² Guaru anyi nvu l'eka anyi

mesweru ngu;

G'anyi guru ndu mesweru

anyibedua.

¹³ Te ekwekwa g'anyi nmalahu

l'ohutama.

Nafutachikwaa anyi g'anyi ta

aba l'eka onye ejo-iphe.'

Kele oo ngu bu eze

iphemiphe;

bya aburu ngu nwe ike;

nweru akpabiri

jasu le tuutuutuu le

mijimiiii.

Nokwa g'ọ du.

¹⁴ "Kele o -buru l'unu agujeru ndu ozo nvu l'iphe-eji, ephe meru unu; Nna unu, bu l'imigwe a-gujekwarupho unu nvu l'ophu unu meru iya. ¹⁵ Obenu teke o bu l'unu ta agujeduru ndu ozo nvu l'iphe-eji, ephe meru unu; oo ya bu le Nna unu ta abyadu aguru unu nvu l'iphe-eji, unu meru iya."

Aswiru Chileke egu

¹⁶ "Unu -nodu aswiru Chileke egu; unu ta agbanwubejekwa iphu ge ndu bu tuko-l'ehu-atuko-l'obu. Kele ephe ewojeru iphu dobe shigba shigba; k'ophu onyenonu a-maru l'ephe aswiru Chileke egu. Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; o buakwaa obunggo phe be ephe natadzuru egube ono. ¹⁷ Obenu gubedua; teke jiswiru Chileke egu; swaa iphu; nyia manu; ¹⁸ k'ophu ndiphe ata amadu l'jiswiru Chileke egu. Gbahaepho onye a-maru nu bu Nna ngu ono, a ta ahumadu l'anya ono. Nna ngu ono, ahumaje iphe, eeme le mpya-a l'e-bukwa ngu pho nggo iya."

Akpa eku imigwe

(Luk 12:33-34)

¹⁹ "Unu ta akpakwa eku kuberu onwunu le mgboko owa-a; eka oo-gba egba; teme mkpu atakashia ya; ndu-oshi ejekwapho egwee ya. ²⁰ Unu kparu eku unu doberu onwunu l'imigwe; eka o to o gbadu egba; ophu mkpu atakashidu iya; ophu o dudu ndu-oshi eje iya egweta. ²¹ L'o kwa eka eku ngu, kachaa ngu mkpa no be obu ngu nokwapho."

Iphoro k'ogwehu

(Luk 11:34-36)

²² "O kwa enya bu oroku, du l'ehu nemadzu. Oo ya bu le teke enya doru ngu edodo; ogwehu ngu abukotaru ngu iphoro iphoro. ²³ Obenu teke enya edoduru ngu edodo; ogwehu ngu abukotaru ochii ochii. Teke o bukwanu l'iphoro, no l'ime ngu be l'agba ochii; l'o gbagharu ochii obu eka."

Etso uzo Chileke waa eku

ke mgboko-a

(Luk 16:13; 12:22-31)

²⁴ "O to dudu onye achita nnaji labo ejeru ozi le mgbo lanu g'ọ to kpọ onye lanu ashi; yee onye ophuu obu; ozoo l'o yeru ehu l'ozi onye lanu; ejeru onye ophuu ozi mkpe. I ti ndudu etso uzo Chileke bya emekwapho g'okpoga kwataru ngu.

²⁵ "Noo iphe, mu gude su; unu ta akushi photophoto k'iphe, unu e-ri; ozoo iphe, unu a-ngu nodu ndzu. Ozoo k'ogwehu unu; iphe, unu e-ye l'ehu. Noo le ndzu ka nri aburu

iphe; ogwehu ka uwe aburu iphe. ²⁶ Lewarọ enu, ephe l'eli. Ephe ta akọkwa opfu; ophu ọ dukwa iphe, ephe eje akpata l'opfu; ophu ephe akpatadu ewoba l'oba; ole Nna unu ophu bu l'imigwe anọdujeelaa azu phe. ?Unu ta amadu l'unu ka phe aburu iphe. ²⁷ ?Denu g'unu ha onye e-gude ayọ oshi yekwa ujiku ophu le ndzu iya?

²⁸ “?Buhunu gunu meru iphe, unu aku-phe photophoto k'uwe, unu e-ye l'ehu? Unu lewaro ojimbvu, du l'egu g'onoduje evu. Ephe te esedu akanya; ophu ephe agbadu oghu k'akwa uwe. ²⁹ Obenu le-a; unu huma ge Solomonu yeberu uwe ama mma; ole uwe iya ta amarwuduru g'ojimbvu lanu. ³⁰ Teke obu le Chileke eletaberu eswa, no l'egbudu enya egube ono: k'eme iya g'o ma mma; l'iphe, bu o -dzuru ndzu nodu l'egbudu ntanu-a; echele l'e woru iya shia ite. ?Tọo kabadaa unu eleta okpobe enya? mbu unube ndu-a, ekwekwe, unu kweru abadu ishi-a! ³¹ Oo ya bu; unu ta aku-phehe photophoto ke ? ?Bu gunu be anyi e-ri? ?Bu gunu be anyi a-ngu? Ozoo ?Bu gunu be anyi e-ye l'ehu? ³² O kwa iphe ono be ndu amadu Chileke tukoru acho. Nna unu, bu l'imigwe makwaru-a l'iphemiphe ono du unu mkpa. ³³ Oo ya bu; unu vuru uto choadaa g'unu e-me ge Chileke buru eze le ndzu unu; ye le apfubekoto iya; oo ya bu; iphe ono g'o ha aburu iphe, Chileke e-yekwaru unu eyekwa. ³⁴ Unu ta ayoshi oshi k'echele; l'echele a-yo-a oshi onwiya. Ejo iphe k'ujiku ophu suwaru ke mboku ono.”

7

*Ekpe ndu ozo ikpe
(Luk 6:37-38,41-42)*

¹ “Unu te ekpejekwa ndu ozo ikpe ge Chileke etee kpedu unu. ² Kele oo iphe, unu gude kpee onye ozo ikpe be ee-gude kpee unubedua. Tem e bu iphe, unu gude turu nu nwibe unu bu iphe, Chileke e-gude tukwarupho nu unu. ³ ?Bu gunu kparu iphe, i humaru nwiphe, no onye ozo l'enya; ophu i humaduru ophu ha goswebe nodu ngu l'enya nkengu? ⁴ Ozoo; ?denu gi-gbe su onye ozo g'o gebe gi mefu iya nwiphe, du iya l'enya; l'eka ophu ha goswebe swekwaru l'enya nkengu? ⁵ Gube onye ono bu tukol'ehu-atuko-l'obu ono! Vuru uto mefuadaa iphe ophu ha goswebe, sweru ngu l'enya nkengu; gi-du ike huma-rweta uto mefu nwiphe ophu ha nwanshi, du wanna ngu l'enya.

⁶ “Unu te ewojekwaru iphe, duru Chileke nsọ togboru nkuta; ophu unu ewojekwaru igopoti unu, bu iphe, ere ire shii ono woru togboru ezi; gephe ataa zopyashidu iya yogiri yogiri l'okpa; bya adakobe byapfuta unu; bya alabushia anu unu alabushi.”

*Epfu anu Chileke;
yee ekemu, swiru iya nu
(Luk 11:9-13)*

⁷ “Unu pfua g'a nu unu iphe; aa-nu iya unu! Unu cho iphe; unu a-choa iya! Unu kua aka l'uzo; aa-guharu iya unu. ⁸ Kele onyemonye, suru g'a nu iya iphe be aanuje iphe; onye choru nu l'achotaje; onye kuru aka l'uzo be aaguhajeru iya. ⁹ Tọo ?denu g'unu ha, onye nwa iya a-su g'o nu iya buredi; l'o woru mkpuma nu iya? ¹⁰ Ozoo l'o suru g'a nu iya ema; l'o gbe chiru agwo nu iya. ¹¹ Eshinu unube ndu bu ndu ejo-iphe amajeru nu unu unu iphe, du ree; ?buchia Nna unu ophu bu l'imigwe taa maduru anu unu okpobe iphe; mbu unube ndu suru g'o nu iya unu?

¹² “Oo ya bu; unu mejeru onyemonye g'o du unu g'onye ozo meeru unu. Kele onoo iphe, ekemu me ndu mpfuchiru Chileke ezi bu onoya.”

*Onu uzo, du kparagu
(Luk 13:24)*

¹³ “Unu kpata uzo shia oguzo, du kparagu bahu. L'uzo ophu eeshije ala l'iswi be onu iya ha osa; teme gbororo iya du nphe eshishi; a du igwe awu iya. ¹⁴ Obenu l'uzo ophu edujeru nemadzu bahu le ndzu; be onu iya du kparagu; teme uzo iya du ehuka eshishi; ndu humaru iya nu habe-a nwahabe.”

*Oshi-omi yee akpuru iya
(Luk 6:43-44)*

¹⁵ “Unu kwabejekwaru ndu mpfuchiru, epfu iphe, Chileke epfuduru ono enya. Mbu ndu aduje agu gephe bu nwaturu; 'a ma l'ephe bu agu, adzu-gbu aturu. ¹⁶ Unu egudewaru umere phe maru egube ndu ephe bu. ?A wotaje era nggorobyi l'oshi aga? To ?a wotaje akpuru ujiru l'oshi ukée? ¹⁷ Iphe, bukpo okpobe oshi amijekwa akpuru, du ree. Ejo oshi nodu amije ejo akpuru. ¹⁸ O to dudu okpobe oshi, mijeru mebyi, du eji; ophu o dukwanu ejo oshi, mijeru mebyi, du ree. ¹⁹ Iphe, bukpo oshi, taa midu mebyi,

dụ ree bẹ ee-gbutsu egbutsu parụ chie l'ọku. ²⁰ Ọo ya bụ l'unu e-gudewarọ akpuru, ephẹ miru; maru phẹ."

²¹ "Ọ tọ buebekwa g'aahajẹ eeku mu 'Nnajiuphu; Nnajiuphu'; bụ g'aa-ha bahukota l'ẹka Chileke bụ eze. Ọ kwa ndu meru iphe, dụ Nna mu, bu l'imigwe ree. ²² Mbọku ikpe ono bẹ aa-dụ igwerigwe sụ mu: 'Nnajiuphu! Nnajiuphu! ?Ọ kwa l'anyi shi egudeje epha ngu epfuchiru Chileke; ẹme anyi shi egudeje epha ngu achishi ọbvu; bya eshi egudeje epha ngu eme iphe-ọhumalenya, dụ igwerigwe.' ²³ Noo teke mu a-karụ phẹ sụ phẹ: 'Mu ta amajẹkwaru ndu unu bụ. Unu gbẹshi mu l'iphu g'unu ha; unubẹ ndu ono, bụepho iphe, Chileke sụru g'e te emeshi bẹ unu anọduje eme ono.' "

Umadzu ẹbo, l'akpu ọlo
(Luk 6:47-49)

²⁴ "Ọo ya bụ l'onymonye, anụ opfu-a, mu epfu-a bya eme iya ememe bẹ a-dụ gẹ nwoke, kwarụ ẹnya bya eworu ọlo iya kpua l'eli mkpuma. ²⁵ Igwe bya edzee mini; utso gbaa; phẹrephere bya ezia; ọ bụkotaru l'eli ọlo ono; ọphu ọlo ono adaduru; noo kele a turu ọkpa iya l'eli mkpuma.

²⁶ "Obenu onye anụ opfu-a, mu epfu-a; ọphu oomedu iya ememe l'a-dụ g'onye eswe, jeru je akpua ọlo iya l'eli evevee. ²⁷ Igwe bya edzee mini; utso gbaa; phẹrephere bya ezia; ọ bụkotaru l'eli ọlo ono. Ọlo ono phọhu daa gwoo; daa tsua gwogiri-gwogiri."

²⁸ Tọbudu iya bụ; Jizọsu pfubuhuepho iphemiphe ono, oopfu ono; iphe ono, o pfuru ono kpọo ndu ono ọnu opfu. ²⁹ Kele oozị iphe g'onye ike dụ l'ẹka. O too zidu gẹ ndu ezije phẹ ekemu.

8

Onye ekpenta, Jizọsu meru
o wekorohu
(Mak 1:40-45; Luk 5:12-16)

¹ Noo ya bụ; Jizọsu shiẹpho l'úbvú ono nyizeta; ikpoto nemadzu wuru tsoru iya. ² Tọbudu iya bụ; onye ekpenta lanụ bya abyapfuta iya bya abaarụ iya ẹja sụ: "Nnajiuphu; ọ -buru uche ngu bẹ ii-menaa gẹ mu wekorohu."

³ Jizọsu bya amachija ẹka denyi iya sụ: "Ọ bụ uche mu. Ngwa wekorohu!" Teke ono kwaphọ; ekpenta ono mishihu iya l'ẹhu. ⁴ Tọbudu iya bụ; Jizọsu sụ iya: "Ba adukwa onye ii-pfuru iya. Jechikwaa g'onye uke Chileke lerwee ngu ẹnya. G'ii-nukwapho Chileke iphe-ngweja k'egbuchafu, i gbuchafuru; gẹ Mosisu turu l'ekemu. Ọo ya bụ g'ọha egude nno maru l'i wekorohuwaru."

Ewekorohu nwozi onye-ishi
ndu ojogu
(Luk 7:1-10)

⁵ Tọbudu iya bụ; Jizọsu bahushiepho lẹ Kapaniyomu; o nweru onye-ishi ojogu ndu Romu, byaru bya anọdu arwo iya sụ: ⁶ "Nnajiuphu; nwozi mu zẹ l'ọlo; iphe nọdu emeshi iya ike; k'ọphu ọ tọo ghadu aghagha; ẹme ọ nọdu echi mkpu l'ọlo."

⁷ Jizọsu sụ iya: "Mu a-bya-a bya emee ya g'o wekorohu."

⁸ Onye-ishi ndu ojogu ono sụ iya: "Nnajiuphu; obenu lẹ mu ta agbaduru kẹ g'i bata ibe mu. Ọ bụa g'i pfua opfu ọnu kpurumu; nwozi mu ewekorohu. ⁹ Mbẹdua bụkwa-a onye nọ nemadzu l'ẹka; o nwekwarupho ndu ojogu, nọ mu l'ẹka. Mu -sụ onye-a g'o jee ọwa-a; l'ọ jee ya; mu -sụ onye ọphuu g'ọ bya; l'ọ bya; mu -sụ nwozi mu g'o mee ọwa-a; l'ọ mee ya."

¹⁰ Jizọsu numa iya; ọ dụ iya biribiri. Ọ sụ ndu ephẹ l'iya swi: "Iphe, mu epfuru unu bụ lẹ-a; l'alị Ịzuru lẹ kpọnu bẹ mu ta ahumakwaru onye kwetaberu ẹgube-a. ¹¹ Iphe, mu epfuru unu bụ l'aa-dụ igwe shi l'uzo ẹnyanwu-awawa mẹ l'uzo ẹnyanwu-ariba bya; ephẹ lẹ Ẹbirihamu; waa Ẹyizaku; waa Jiékọpu anọdu ria nri l'ẹka Chileke bụ eze. ¹² Aa-gbẹ chiru ndu ophu o gogo gba l'anọ l'ẹka Chileke bụ eze ọbụ chiru ye l'ẹka gbahuru tsukiribaa. Noo ẹka aa-nọdu kwaa ejo ẹkwa taa ikireze." ¹³ Jizọsu pfuchaa nno bya asụ onye-ishi ndu ojogu ono: "Jeshia iphe, iije l'ọo g'i kwetarụ bụ g'ọo-duru ngu." Ọ buerupho nwozi nwoke ono ewekorohu teke ono teke ono.

Jizọsu emeta igwerigwe ndu
iphe eme
(Mak 1:29-34; Luk 4:38-41)

¹⁴ Tòbudu iya bụ; Jizọsu bya abata l'ụlo Pyita bya aḥuma lẹ ne nyee Pyita obu bẹ zẹ l'ododęnya. ¹⁵ O bya edenyi iya ẹka l'ẹka. Ododęnya ono parụ iya haa. O gbalihu; wata iya akwaru ẹbyaa.

¹⁶ O be l'uzenyashi; ẹphe chitaru iya ikpoto ndu ọbvụ emegbaa. O bụru opfu onu bẹ o gude chishichaa ọbvụ ono g'ọ ha; mbụ Jizọsu; bya emekota iphe, bukpo ndu iphe eme ẹphe wekoro huchaa. ¹⁷ Iphemiphe ono meru o vukota; mbụ iphe, Azaya, bụ onye mpfuchiru Chileke pfuru. L'ọ sụru: "O vutaru ẹhu-otsu-mee anyi l'onwiya; bya evutakwapho iphe-ememe anyi.*"

Ndu e-mechaa etsoje Jizọsu
(Luk 9:57-62)

¹⁸ Tòbudu iya bụ; Jizọsu hūmaepho ikpoto ndu ono, nọ-pheru iya mgburugburu ono; o sụ ndu etsoje iya nū: "Unu g'anyi dafu azu eze-enyimu azu iya ophuu." ¹⁹ Nwoke lanu, bụ onye ezije ekemu byapfuta iya bya asu iya: "O-zì-iphe; mu e-tsojokpoe ngu pho eje ẹkameka, iije."

²⁰ Jizọsu sụ iya: "Uphęga nwekwaru ẹnụ; ẹnù, ẹphe l'eli nweru ẹpfune; obenu lẹ Abubu-Ndiphe te enwedu ẹka oo-dobeje ishi."

²¹ Onye ozo, yi lẹ ndu etsoje iya nū sụ: "Nnajiuphu; hakwaa mu gẹ mu je eliadaa nna mu; gẹ mu abyawaro."

²² Jizọsu sụ iya: "Tso ru mu; haa ndu nwuhuru anwuhu g'ẹphe lia ndu nkephe, nwuhuru anwuhu."

Jizọsu abyani oke akpara-mini
(Mak 4:35-41; Luk 8:22-25)

²³ Jizọsu bahupho l'ugbo; ndu etsoje iya nū tso ru iya. ²⁴ No iya; oke akpara-mini wata atutu l'echi eze-enyimu ono. O nodu atukpoo shingushingu; k'ophu mini abyawaa atuji ugbo ono; ọle Jizọsu zeele-a eku mgbęnya. ²⁵ Ẹphe byapfuta iya bya ekutee ya; sụ iya: "Nnajiuphu; dzonaa anyi! Ugbo abyaakwaa anyi ekupku!"

²⁶ O sụ phę: "Denu g'ọ gude ndzụ nodu agu unu. Unubę ndu ono ekwekwe, unu kweru abadu ishi ono." O gbeshi bya abaarụ pherephere ono yee eze-enyimu ono mba. O bụru nyonyoronyo.

²⁷ O dū ndu ono biribiri. Ẹphe wata epfupfu sụ: "Bụ ẹgube nemadzụ gunu bẹ nwoke ọwa-a bụ? Onye ọphu pherephere yele eze-enyimu emeje iphe, o pfuru."

Unwoke labo, ọbvụ eme
(Mak 5:1-20; Luk 8:26-39)

²⁸ Tòbudu iya bụ; Jizọsu daepho eze-enyimu ono lufu azu iya ophuu, bụ iya bụ l'alì kẹ ndu Gadara; unwoke labo, ọbvụ emegbaa gba iya ndzuta. Ndu ono bụ ẹka eelije nemadzụ bẹ ẹphe shi lufuta. Ọbvụ kwaru phę ikwato l'ẹhu. Igiri igiri, ẹphe eme kposhia; ophu o dudu onye aduje ike je eshita uzo ibiya ono. ²⁹ Noo ya; ẹphe chiahaa mkpu sụ: "Bụ gunu bẹ anyi lẹ ngu jigba; gube Nwa Chileke? ?I byawaru g'i bya eshi nta-a nuta anyi aphu; l'ẹbe abụ l'o rwuwaru teke ee-me iya?"

³⁰ O nweru ikpoto ezi, nọ phę nwuzenya; akpa nri. ³¹ Ọbvụ ono tuko rwoahaa Jizọsu sụ iya: "I-chifuwaa anyi; hanaa g'anyi wuba l'ime ikpoto ezi pho."

³² Jizọsu sụ phę g'ẹphe je. Ọbvụ ono wufuta l'ẹhu unwoke ono bya awuba l'ime ẹhu ezi ono. Tòbudu iya bụ; ikpoto ezi ono g'ọ ha tuko phota ọso; gbaa kpurukpuru gbazeta je awuda l'ime eze-enyimu ono; mini rigbushia phę.

³³ Ndu eche ezi ono gbakashihu je eworu iphe, meru nū g'ọ ha doo l'ime mkpukpu; bya edokwaapho g'ọ nwuru l'ẹhu ndu ono, ọbvụ shi eme ono. ³⁴ Tòbudu iya bụ; mkpukpu l'ophu zefuta zepfuta Jizọsu bya arwoahaa ya; sụ iya g'ọ lufuru phę l'alì.

9

Nwoke, iphe lonwuru ibe ẹhu lanu
(Mak 2:1-12; Luk 5:17-26)

¹ Tòbudu iya bụ; Jizọsu bya abahu l'ugbo bya akpoghaa eze-enyimu ono; o bụru iya ala mkpukpu, a nọ hefuta iya gędegede. ² E gude iphe, aazę azę vutaru iya nwoke, iphe lonwushiru ibe ẹhu lanu. Jizọsu hūmaepho g'ẹphe gude kwetaberu lẹ ya a-dụ ike mee g'ọ jee ije; o sụ nwoke ono, iphe lonwushiru ono: "Nwa mu; nweru iya obu. A guwaru ngu nvu l'iphe-ẹji, i meshiru."

³ Tòbudu iya bụ; ndu ezije ekemu haru rjahaa l'ime ọkpoma phę sụ: "Nwoke-a epfubiyi kwa ẹpha Chileke epfubiyi."

* 8:17 8:17 Gūnaa Azá 53:4.

⁴ Jizōsu maerupho iphe, ephe arī bya asū: “?Dēnu g'o gude unu nōdu arī ejo ọriri l'obu unu? ⁵ Sū-a; ?bū ole ka nphe epfupfu? ?Bū asū: ‘A guwaru ngu nvū l'iphe-ẹji, i meshiru?’ ?Tọ: ‘Gbalihu jeahaa ije?’ ⁶ Ọle ọọ g'unu a-maru lẹ Abūbu-Ndiphe bẹ ike dū l'ẹka k'agujeru nemadzu nvū l'iphe-ẹji, o meshiru lẹ mgboko-a.” Ọ sū onye ono, iphe lonwushiru ibe ẹhu lanū ono: “Gbalihu palita iphe-azẹe ngu lasha ibe ngu.”

⁷ Nwoke ono kwolihi; ọ buri iya ala unuphu. ⁸ Ikpoto ndu ono hūmaepho iphe, meru nū; ọ dū phẹ biribiri. Ẹphe wata aja Chileke ajaja; yẹbedua meru gẹ nemadzu dū ike mee ẹgube iphe ono.

Ekuku Matiyu

(Mak 2:13-17; Luk 5:27-32)

⁹ Gẹ Jizōsu shi l'ẹka ono tūgbua bẹ ọ hūmaru nwoke lanū, ẹpha iya bụ Matiyu; l'ẹka ọ nọ l'ulo okpoga akiriko. Ọ sū iya: “Tsuru mu.” Ọ gbalihu tsoru iya.

¹⁰ Jizōsu phẹ je eriahaa nri l'ibe Matiyu. Ndu ana akiriko mē ndu ọzo mmanū, bukwapo ndu aamaru ejo ẹka tūkokwapo nōdu l'ẹka ono; ephe lẹ Jizōsu mē ndu etsoje iya nū nōdu eri nri. ¹¹ Ndu Fārisii hūma iya bya asū ndu etsoje iya nū: “?Dēnu g'o gude onye ezije unu iphe, ephe lẹ ndu ana akiriko; waa ndu ọzo, aamakwarupho ejo ẹka nōdu erigba nri?”

¹² Jizōsu nūmae ya phọ bya asū: “Ọ tọ bukwa ndu ẹhu dū ike bẹ eegudeje gbapfu onye eme ọbvu; ọ kwa ndu iphe eme. ¹³ Sū-a; unu je anwūa iphe, opfu ọwa-a, mu abya epfupfu-a bụ; lẹ Chileke pfuru sū: ‘Iphe, agū mu nū ta abukwa g'unu gwajẹ mu agwagwa; ọ kwa g'unu phujeru nemadzu obu-imemini.*’ Noo kele mu ta abyakwaru eku ndu pfuberekoto; ọ kwa ndu eme iphe-ẹji bẹ mu byaru ekuku; g'izimanū lwa phẹ azū.”

Aswīru Chileke ẹgu

(Mak 2:18-22; Luk 5:33-39)

¹⁴ Tōbudu iya bụ; ndu etsoje Jiṅnu onye emeje baputizimu byapfuta Jizōsu bya asū iya: “?Bū ḡunu meru g'o gude anyi lẹ ndu Fārisii nōdu aswījeru Chileke ẹgu; ọphu ndu etsoje ngu nū aswījedu?”

¹⁵ Jizōsu sū phẹ: “?Ndu byaru ekele-nwanyị a-gbẹ agū aphū l'ẹka ephe l'onye eme ekele-nwanyị nōkwadu l'ẹka-a? Ọle ọ dukwaru teke ee-mechaa; l'a bya anafū phẹ onye ono, eme ekele-nwanyị ono. Ọọ ya bụ; ephe aswīwaro ẹgu.

¹⁶ “E te ewotajekwa ekwa ọphūú gude gbachia ẹka akahū ekwa lakahuru alakahū. Onye meru iya nū; ẹkwa ọphūú ono atsua atsutsu kabaa alaka akahū iya phọ. ¹⁷ Ọphu eewojeduru akuru mē ọphūú ye l'ugbobe-mēe, riwaru ppheri. Onye yeru iya nū; mēe ono agbawashia ugbobe ono. Mēe ono awūshihu; tēme ugbobe ono agbakpohukwapo. Mēe ọphūú bẹ eeyeje l'ugbobe ọphūú. Ọọ ya bụ; ephebebo ono atūkokwanu dū.”

Nwa Jiayirōsu mē nwanị,

nsọ eme mkpūrumkpuru

(Mak 5:21-43; Luk 8:40-56)

¹⁸ Tōbudu iya bụ; Jizōsu kpūkwaduru-a iphemiphe ono l'onu epfuru phẹ; onye lanū l'ime ndu-ishi ọlo-ndzukọ byapfuta iya bya abaarū iya eja sū iya: “Nwatibe mu kẹ nwanị buẹpho nta-a bẹ ọ nwūhuru. Ọle ọ búa g'ī bya ebyia ya ẹka. I -byiwa iya ẹka bẹ ọo-nōdu-a ndzū.”

¹⁹ Jizōsu yele ndu etsoje iya nū gbeshi tsoru iya; ọ buri phẹ ejeje.

²⁰ Tōbudu iya bụ; ọ duru nwanị, nọ l'ẹka ono, nōwaru nsọ unwanị mkpūrumkpuru apha iri l'ẹbo. O shia Jizōsu azū pyobata bya edenyi ọnu uwe iya ẹka. ²¹ Noo kele ọ sūkwānuru onwiya: “Mu -denyikpōwaa ẹka l'uwe iya bẹ mu a-dūa iche.”

²² Jizōsu ghakọbe bya ahūma iya bya asū: “Nwada mu; g'ọkpoma shihu ngu ike. Ekweta, i kwetarū mewaru g'ī dū iche.” E shiẹpho teke ono; ọ buri nwanị ono ewekorohu.

²³ Jizōsu byarwutaepho ibe onye-ishi ọlo-ndzukọ ono bya akpovu ọzu, igwe ọha, nọ l'ẹka ono atū; mēkpoo ndu aphū ọpyi. ²⁴ Ọ sū phẹ: “Unu lufukotachaa g'unu ha. Kele nwamgboko ọbu ta anwūhukwaru anwūhu. Ọ kwa mgbēnya bẹ oku.”

Ẹphe ze iya ọchi. ²⁵ A chifuchaepho ikpoto ndu ono etezi; Jizōsu bya abahū l'ulo bya eseta nwata ono l'ẹka. O teta gbalihu. ²⁶ Akọ iya ngakotawaro uswe iya onoya mgburugburu.

* 9:13 9:13 ḡunaa Hos 6:6.

*Umadzu ẹbo, l'atsū ishi,
Jizōsu meru; ẹphe p̄h̄uahaa ẹzo*

²⁷ Jizōsu parū ẹka ono haa tūgbua tsoru gbororo eje. Unwoke labo, atsū ishi tsoru iya echi mkpu asuje: "Nwa Dévidi; p̄h̄uaru anyi obu-imemini!"

²⁸ Jizōsu bah̄uepho l'ulo; ndu ono, atsū ishi ono byapfuta iya l'ulo ono. Jizōsu sū p̄h̄e: "Unu kwetaru-a lẹ mu a-dū ike mee iphe ono?"

Ẹphe sū iya: "Ee-o! Nnajiuphu."

²⁹ O buru iya b̄; Jizōsu bya ebyichaa p̄h̄e ẹka l'enyanya ono; bya asū p̄h̄e: "G'ọ dukwaru unu g'unu kwetaberu." ³⁰ Ẹnya sashihu p̄h̄e. Ẹphe wata aphū ẹzo. Jizōsu bya anmashiaru p̄h̄e ọkwa ike sū p̄h̄e g'ẹphe te emekwa g'ọ d̄uru onye a-maru nū.

³¹ Ẹphe tūgbuelaa je epfukashia kẹ Jizōsu l'ọha ono mgburugburu kpọ.

*Onye ete pfudu opfu,
Jizōsu meru o p̄h̄uahaa opfu*

³² Ẹphe tūgbushiepho; e dutaru Jizōsu nwoke, ọbv̄u bu iya l'ẹhu meru ọphu o pfudu opfu. ³³ Jizōsu chifuepho ọbv̄u ono; nwoke ono p̄h̄uahaa opfu. O d̄ua ikpoto ndu nọ l'ẹka ono biribiri ẹtu. Ẹphe sū: "Ha-oo! Anyi teke ahūma-swekwaa ẹgube iya ọwa-a l'al̄i ẹzuru!"

³⁴ Ndu Fárisii sū: "A s̄uru ngu l'ọ tọ b̄udu ike k'onye-ishi iphe, b̄ukpoo ọbv̄u bẹ oogudeje ach̄ishi ọbv̄u ono."

*Jizōsu aph̄uru ikpoto nemadzu
obu-imemini*

³⁵ Tọbudu iya b̄; Jizōsu t̄uko iphe, b̄u mkp̄ukpu lẹ mkp̄ukpu jegbabe epfu opfu Chileke l'ulo-ndzukọ ndu Jiu. O nọdu anọduje ezi ozi-oma k'abubu Chileke b̄u eze. O nọdu emeje g'iphe, b̄u ndu ẹhu eme m̄e ndu iphe-ememe mmanū emegbaa t̄uko wek̄orohukota m'obeta o buru ẹgube iphe-ememe, d̄u idagha. ³⁶ O nọdu abujeru; o -h̄uma ndu ono; imemini p̄h̄e ad̄u iya; kele ike bv̄uwaru p̄h̄e ree; ẹbe ẹphe amah̄edu g'ẹphe e-me iya. Ẹphe d̄ugbaepho g'igwerigwe aturu, enwedu onye eleta iya ẹnya. ³⁷ Jizōsu sū ndu etsoje iya nū: "Iphe, e meberu l'al̄i chash̄iakwaru. O kwatak̄okwaru chash̄ia shii. Obenu lẹ ndu-oz̄i, akpata iya akpata ha nwansh̄i. ³⁸ Unu pfuru nū Nnajiuphu, nwe iphe, e meberu l'al̄i g'ọ ye ndu-oz̄i, e-je akpata iya nū."

10

*Ndu-ishi-oz̄i iri l'ẹbo
(Mak 3:13-19; Luk 6:12-16)*

¹ Jizōsu gbeshi bya ekua ndu etsoje iya nū ẹphe n'iri l'ẹbo. O bya ezia p̄h̄e g'ẹphe gude ọkp̄ehu ch̄ishije ọbv̄u. Bya asū g'ẹphe meje ḡe ndu ẹhu eme m̄e ndu iphe-ememe mmanū eme; obetaru o buru iphe-ememe, d̄u idagha; g'ẹphe wek̄orohukotachaa. ² Waa ẹpha ndu-ishi-oz̄i ono ẹphe n'iri l'ẹbo baa: onye kẹ mb̄u b̄u Sayimonu, b̄u iya bẹ eeku Pyita; yee nwune iya, b̄u Anduru; m̄e Jiemusu nwa Zebedi; yee nwune iya kẹ nwoke, b̄u Jiōnu; ³ m̄e Filipu; yee Bat̄ulomiyu; waa Tōmosu; waa Matiyu, onye ana akirikọ; waa Jiemusu, b̄u nwa Alufiyōsu; m̄e Tadiyōsu; ⁴ m̄e Sayimonu, b̄u onye ȳi l'ogbo, l'ad̄zo g'al̄i Jiu d̄uru ndu Jiu; m̄e Jiudasu Isukariyōtu; ọphu mechaaru deru Jizōsu ye.

*Jizōsu ezi ndu-ishi-oz̄i iri l'ẹbo
g'ẹphe je ep̄fua opfu Chileke
(Mak 6:7-13; Luk 9:1-6)*

⁵ O buru ndu-ishi-oz̄i iri l'ẹbo-a bẹ Jizōsu ziru g'ẹphe je je ep̄fua opfu Chileke. Teke ooz̄i p̄h̄e ozi ono bẹ o pfuru p̄h̄e iya pfushiaru p̄h̄e iya ike sū p̄h̄e: "Unu ta abah̄ukwa l'ibe ndu ab̄udu ndu Jiu; ọphu unu abah̄ukwa mkp̄ukpu ndu Samériya. ⁶ O kwa iphe, unu e-me b̄u g'unu tūgbuepho jepfu ndu ẹzuru, b̄u igwerigwe aturu, tuphash̄ihuru etuphash̄ihu. ⁷ Unu je ezia p̄h̄e sū p̄h̄e lẹ Chileke abyaakwaa egoshi l'ọo ya b̄u eze. ⁸ Unu emekwaapho ndu iphe eme g'ẹphe wek̄orohu. Unu emee ndu n̄wuhuru anw̄uhu g'ẹphe teta d̄zuru ndz̄u. Unu emekwaapho ndu ekpenta g'ẹphe wek̄orohu; unu ach̄ifu ọbv̄u l'ẹhu ndu ọbv̄u bu ebubu l'ẹhu. A n̄uru unu iphemiphe ono kẹ mmanū. Nokwapho g'unu a-nū iya ndu ọzo kẹ mmanū kwapho. ⁹ Unu te eyekwa kobo; ọzoo af̄u; ọzoo nderi l'ẹkpa uwe unu. ¹⁰ Unu te egudekwa ẹda gbeshi ije unu. Ọphu unu eyekwa uwe n-yekwase. Ọphu unu ach̄ikwaru akp̄okpa ọzo k'iche. Ọphu unu apakwaru oshi-mpalẹka. Kele o kwa onye seru akanya bẹ eriri iya rwuberu.

¹¹ "Iphe, b̄ukpoo mkp̄ukpu lẹ mkp̄ukpu, unu bah̄ukpowaru; unu vujeru ẹzo lee ẹnya onye gbaru g'a nọdu l'ibe iya. Unu nọduekwapho l'ibe onye ọbu. Unu b'ejekwa ebuphe

ebuphe jashu unu afuta l'ibiya ono. ¹² Unuphu, unu bahukpooru; unu vuru uzo kele phe ekele. ¹³ Teke unuphu ono gbaru k'anodu; g'ekele ehu-guu, unu keleru phe bukwaru nkephe. Teke o gbaduru phe; g'ekele ehu-guu, unu ono lwaphutaru unu azu. ¹⁴ Eka unu jeru; a jika unu; jika anuma opfu Chileke, unu epfu; unu -lufutaepho l'unuphu ono; ozoo le mkpukpu ono; unu jishia urwuku okpa unu. ¹⁵ Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; oo-kakwaru ndu Sodomu yee ndu Gomora mma mboku ikpe; eme le mkpukpu ono."

Mkpamehu, l'abya nu
(Mak 13:9-13; Luk 21:12-17)

¹⁶ "Unu lekwa enya l'unu dukwa g'aturu. Mu chiakwaru unu ye g'unu jeshia eka agu jiru ejiji. Oo ya bu g'unu kwakwaa enya g'agwo; unu adukwapho agu ge ndo. ¹⁷ Ole-a; unu kwabejekwaru ndiphe enya. Kele ephe a-kpukwaru unu kpujeru ndu-ikpe; eechia unu iphe l'ulo-ndzuko; ¹⁸ teme unu a-byakwa apfuru l'iphu ndu ochi-oha me l'iphu ndu eze l'opfu ehu mu; g'ee-shi g'unu tbaru phe onu mu; tukwaaru iya pho ndu abudu ndu jiu. ¹⁹ Ole teke ephe kpataru unu jee ikpe; unu ta ayokwa oshi iphe, unu e-pfu; ozoo g'unu e-dobe onu pfua ya. Noo kele o -rwuepho be ee-me-a g'unu maru iphe, unu e-pfu. ²⁰ Kele o to budu unubedua l'epfu iya; oo Unme ke Chileke, bu Nna unu; no unu l'ime epfu opfu.

²¹ "Su-a; nwune a-kpukwaru nwune iya nu g'e gbua; nna akpuru nwa iya nu g'e gbua. Unwu e-me g'a kputa ndu nwuru phe nu gbushia. ²² Onyemonye e-gude opfu ehu mu kpo unu ash; obenu l'onye taru nshi jashu l'ikpazu be a-dzota. ²³ Unu -bahu le mkpukpu lanu; ephe -kpa unu ehu; unu haa ya tugbua jeshia mkpukpu ozo. Le-a; ge mu gbukwaaru iya unu tororo; unu tee jegbabekwa mkpukpu, nokota l'ali Izurelu mgburugburu ge Abubu-Ndiphe ta abyawaa.

²⁴ "Onye anwu iphe ta akajekwa onye onwu iphe l'eka iya shii; ophu nwokoro akajekwa nnajjuphu iya shii. ²⁵ G'onye anwu iphe makwaru l'oo-dapfukwa iya pho g'o dapfuru onye ezi iya iphe; o dapfukwapho nwozi g'o dapfuru nnajjuphu iya. Ephe -kua nnajjuphu, nwe ulo Biyezezebolu; ?buchia ndibe iya be ephe taa kaduro epfubyishi."

Onye aa-tsuje ebvu
(Luk 12:2-7)

²⁶ "Oo ya bu le-a; unu ta atsujekwa phe ebvu. L'o to dukwa iphe, e kpuchiru ekpuchi g'e te mechaa kpuhaa ya; ophu o dukwa iphe, e meru l'edomi g'e te mechaa madzuru iya. ²⁷ Iphe, mu epfuru unu l'ochii-a be unu e-pfu l'iphoro; iphe, unu numaru eka aadzu iya taba taba; unu je araa ya arara g'onyemonye numa-dzuru iya. ²⁸ Unu ta atsujekwa ndu egbu ogwehu nemadzu ebvu; ephe -gbuchaa ogwehu; ephe taa duhedu ike egbu maa onye obu. Onye unu a-tsujekhia ebvu bu onye ono bu: o -gbuchaa egbugbu l'o nwekwarupho ike, oo-gude nwuru ogwehu onye obu yee maa ya je echie l'oku-ali-maa. ²⁹ ?Tobudu unwu ogbe labo be bu kobo lanu? Ole o to nwekwa ophu adarwu ali l'ebe o bu uche Nna unu. ³⁰ Mbu-a; egbushi, no unu l'ishi be o guchaakwaru ogo nanu nanu. ³¹ Oo ya bu; unu ta atsushi ebvu! Unu kagbaa ikpoto ogbe aba le mkpa; g'o hahabe igwe."

Epfu l'edzudzu-oha l'a bu
ke Kereshi
(Luk 12:8-9)

³² "Oo ya bu l'onye pfuru le ya bu nkemu l'edzudzu-oha be mu e-pfukwapho k'onye ono l'iphu Nna mu, bu l'imigwe. ³³ Obenu l'onye pfuru l'edzudzu-oha pfua le ya ta amadu onye mu bu; onye ono be mu a-sukwapho le mu ta amadu onye o bu l'iphu Nna mu, bu l'imigwe."

Jizosu agbaghashi ndiphe
(Luk 12:51-53; 14:26-27)

³⁴ "Unu ta arikwa le mu byaru eme ge nchi du ndiphe doo. Mu ta abyakwaru eme ge nchi du doo. O gbe buchikwaru ogo, e gude ogu-echi alwu be mu gude bya. ³⁵ Kele iphe, mu byaru bu ge mu lota nwoke yee nna iya ishi tsugbabe. G'onye bu nwanji buru ohogu ne iya; onye nwanji, alu ji aburu ohogu ne ji iya. ³⁶ Ndu a-buru ohogu nemadzu a-buru ndu onu-ulo onye obu gededede.

³⁷ "Kele onye ka eye ne iya ozoo nna iya obu; eme le g'o yeru mu; ta agbakwaru k'aburu onye etsoje mu nu. Ophu onye kakwapho eye nwa iya nwoke obu; ozoo eye nwa iya nwanji obu; agbakwarupho k'aburu onye etsoje mu nu. ³⁸ Ophu onye evutaduru oswebe onwu iya bya etsoru mu agbakwarupho k'aburu onye nkemu. ³⁹ Onye bu onye

eme gę ndzụ iya dūru iya lę mgboko-a l'etuphakwa iya etupha. Obenu l'onye gudekwanu opfu ęhu mu tuphaa ndzụ iya l'a-huma iya."

*Obunggo
(Mak 9:41)*

⁴⁰ "Sụ-a; iphe, bụ onye gude obu iya nabata unu bę bụkwa mbędua bę onye ọbu nabataru. Onye nabatakwanuru mu bụakwaa onye ono, ziru mu ozi ono bę onye ọbu nabataru. ⁴¹ Iphe, bụ onye gude obu iya nabata onye mpfuchiru Chileke; opfu l'ọ bụ onye mpfuchiru Chileke bę Chileke e-bukwa nggo, eebuje ndu mpfuchiru Chileke. Onye gudekwapho obu iya nabata onye pfuberekoto; opfu l'ọ bụ onye pfuberekoto bę Chileke e-bukwapho nggo, eebuje onye pfuberekoto. ⁴² Ozo bụ l'iphe, bụkpoo onye cheberu onye lanu l'unwegirima-a mini; mbu m'obeta o buru okoro mini-oyi lanu; opfu l'ọ bụ onye etsoje mu nu; gę mu gbukwaaru iya unu tororo; onye ono bę Chileke bufutajekwa obunggo iya."

11

*Ozi, Jionu onye emeje baputizimu
ezi g'e zia Jizosu
(Luk 7:18-35)*

¹ Tọbudu iya bụ; Jizosu ziębekpoeppo ndu etsoje iya nu ono iphe, ephe n'iri l'ębo; o shi l'ęka ono gbęshi je etsoru ziahaa ozi-oma; asa iya asasa lę mkpukpu lę mkpukpu.

² Noo ya; Jionu gbę l'oka mkporo numa iphe, Kęreshi ọbu emegbabe. O ye ndu etsoje iya nu; umadzu ębo; ³ g'ęphe je ajja ya sụ iya: "Bụ ngu-a bụ onye ọbu, abyanu ọbu? Tọo ?bụ g'anyi le ęnya onye ozo?"

⁴ Jizosu sụ phe: "Unu je epfuaru Jionu iphe, unu anu lę nchi; mę iphe, unu gude ęnya unu huma ęka onwu. ⁵ Ndu atsụ ishi bę e meru ephe nodu aphuwaa ọzo; ndu ęniyeni nodu ejewaa ije; e mee ndu ekpenta; ephe wekorohuchaa; ndu ada nkuchi nodu anuwaa iphe lę nchi. Ndu nwuhuru anwuhu bę e mewaru ephe teta; a saaru ndu ukpa ozi-oma ono asasa; ephe numa. ⁶ Sụ-a; ęhu-utso bę a goru nu onye ono, mu taabuduru upfu du iya l'okpa."

⁷ Tọbudu iya bụ; ndu ono tugbuepho; Jizosu wata epfuru ikpoto ndu ono kę Jionu sụ phe: "Bụ gunu bę unu jeru l'ęchiegu je ahuma? Bụ ekperema, phęręphere enwunga? ⁸ Bükwanu gunu bę unu jeru ahuma? ?Unu jeru ahuma onye gbaphuru ęrengete ękwa? ?Unu ta amadu lę ndu gbaphuru ęrengete ękwa dugbaa l'unuphu ibe eze? ⁹ ? Buhunu gunu ozo bę unu jeru ahuma? ?Unu jeru ahuma onye mpfuchiru Chileke to? Ihee! Oo ya bụ onoya; mbu-a; onye unu humaru bükwa onye gbę ka onye mpfuchiru Chileke shii mebyi akaka. ¹⁰ Oo ya bụ onye ono, Chileke pfuru opfu ęhu iya l'ękwo-opfu iya sụ: 'Lekwa; mu e-zi onye-ozu mu g'o vuru ngu ọzo je; je abooru ngu ọzo l'iphe.*'

¹¹ "Gę mu gbukwaaru iya unu tororo; o to dukwa onye kabakpoo Jionu onye emeje baputizimu shii l'iphe, bükpoo iphe, nwanyi nwuru anwunwu; obenu l'onye bükpoo ya bę aa-gbękpoo sụ l'ęnya kachaa alwalwa l'ęka Chileke bụ eze bę gbękwa ka Jionu shii.

¹² E-shi teke Jionu; onye ono emeje baputizimu ono byaru bya eye nta-a bę Chileke shi goshita lę ya bụ eze; ndu ohogu iya shi teke ono meta g'ęphe gude k'ęhuka kposhia ya. Ndu okpehu du; nodu eme g'ęphe bahu l'alj-eze ọbu k'ęhuka. ¹³ Noo kęle ekemu, shi l'ęka Mosisu waa iphe, ndu mpfuchiru Chileke pfukporu; tukoerupho epfu iya jeye Jionu bya. ¹⁴ Bụ iya bụ lę teke o du unu g'unu kweta; unu ekweta. O kwa Jionu bụ Elayijia, e pfuru l'oo-bya ọbu. ¹⁵ Onye nweru ęnu-nchi, l'anu iphe; numakwa iya.

¹⁶ "Bụ gunu bę mu a-turu ogbo-a yeru? O du g'unwegirima, no l'edupfu abaru ibe phe mba sụ: ¹⁷ 'Nta bę anyi phuru unu upyi; ọphu unu ekwedu ete ebvu; anyi rwaa erwubvu; ọphu unu ekwedu ara ękwa.' ¹⁸ Noo kęle Jionu bę byaru nu; ọphu o dudu iphe, ookweje eriri; ọphu o dudu iphe, ookweje angungu; a sụ l'oo ọbvu eme iya.

¹⁹ Abubu-Ndiphe byakwanu bya anodu eri angu; a sụ g'e lenu l'ọ bę ękpiri; buru onye nggaga męe; buru ọnya ndu ana akiriko mę ndu ozo mmanu, bükwapho ndu aamaru ęjo ęka. Qle ọo iphe, mmamiphe Chileke l'eme bę e gude amaru lę mmamiphe Chileke bụ iphe, pfuru oto."

*Iphe, ee-me ọha, jikaru nu
(Luk 10:13-15)*

²⁰ Tọbudu iya bụ; Jizosu wata abaru mkpukpu lę mkpukpu ono g'ọ ha mba; mbu mkpukpu ono, o kachaa emeshi iphe-ohumalenya ono. O baaharu phe mba l'izimanu iphe-ęji, ephe emeshi ta alwaduru phe azu. O sụ phe: ²¹ "Nshio gube ọha Korazinu!

* 11:10 11:10 Guna Mal 3:1.

Nshjo gube oha Betusayida! Kele ome e wotaru iphe-ohumalenya, e meru l'ime unu mee l'oha Taya yele oha Sayidonu m'ephe eyehaakwaa uwe-aphu; kpua onwophe ntu uzanya; gude goshi l'izimanu lwaru phe azu; ephe ghawaa umere lwapfuta Chileke. ²² Ole iphe, mu epfuru unu bu le-a: oo-karu ndu Taya; waa ndu Sayidonu mma mboku, Chileke e-kpe ikpe eme le g'oo-du unubedua. ²³ Gube oha Kapaniyomu! ?O du ngu g'e kulia ngu g'i supfuru l'imigwe too? ?Ti madu l'aa-gbenu kwada ngu nu kwarwua oku-ali-maa. Opfu l'ome e wotaru iphe-ohumalenya, e meshiru l'ime ngu woru mee le Sodomu; me Sodomu anodukwaa byeye ntanu-a. ²⁴ Ole iphe, mu epfuru unu bu le-a: oo-kakwaru ndu Sodomu mma mboku, Chileke e-kpe ikpe eme le g'oo-duru gubedua."

Abyapfuta Jizosu bya atuta unme

(Luk 10:21-22)

²⁵ Le teke ono kwapho be Jizosu yeru onu su: "Mu ekele ngu ekele Nna, bu Nnaji igwe yee ali; l'i domiru iphe-a ge ndu kwaru enya waa ndu mmamphe ta amaru iya; i woru iya goshichia ndu bu unwegirima. ²⁶ Noo g'o du bu ono Nna. Iphe ono be i mekpoperupho g'o du ngu; waa g'ootso ngu utso ememe iya.

²⁷ "Su-a; Nna mu yeakwaru mu iphemiphe l'eka. O to dukwa onye maru onye Nwa bu; gbahaa Nna. Ophu o dukwa onye maru onye Nna bu; gbahaa Nwa; ozo onye Nwa iya ono kpuhaaru Nna iya ono goshi.

²⁸ "Su-a; unu byapfuta mu; unubed ndu esegbu onwunu l'akanya; teme unu vuru iphe, anyi erwa; mu e-zi iya unu g'unu tuta unme. ²⁹ Unu bya evuta ivu, shi mu l'eka; g'unu anwuta mu iphe l'eka; kele mu eme gelee bya aburu onye wozetaru obu ali. Mu emekwa ge meji nmapfuru unu. ³⁰ L'iphe, mu eboje g'e vuru ta abukwa iphe, anyi erwa. Ivu nkemu dukwa nphe evuu."

12

Eswe-atuta-unme

(Mak 2:23-28; Luk 6:1-5)

¹ O be ujiku lanu; mboku ono bu eswe-atuta-unme; Jizosu phe nodu aghata l'egu, a koru akpe. Ndu etsoje iya nu wotaahaa akpuru witi ono taahaa; eka egu agu phe. ² Ndu Farisii humae ya pho bya asu iya: "Lenu; ndu etsoje ngu nu emeakwaa iphe, e te mejedu l'eswe-atuta-unme!"

³ Jizosu su phe: "?Unu teke agu-vuswee l'ekwo-opfu Chileke iphe, Dévidi meru eka egu agu yee ndu ephe l'iya swi? ⁴ G'o bahuru l'ulo Chileke je ataa buredi, e doberu Chileke iche, bu buredi erwubeduru iya l'atata; ophu o rwubekwarupho ndu ephe l'iya swi. Ndu o rwuberu bu ndu-uke Chileke kpurumu. ⁵ ?Too unu teke agu-vuswee l'ekwo ekemu Mosisu le ndu-uke Chileke jeru ozi l'eswe-atuta-unme l'eze-ulo Chileke? Ephe gude egube ono mebyia ekemu ono; ophu ikpe anmaduru phe. ⁶ Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; iphe ophu ka eze-ulo Chileke ono ike be nokwa l'eka-a. ⁷ Ome unu maru iphe, Chileke epfu l'eka ono, o suru: 'Iphe, agu mu nu ta abukwa g'unu gwaje mu agwagwa; o kwa g'unu phujeru nemadzu obu-imemini;*" me unu tege ewokwaru ikpe nmaa ndu iswi du mma. ⁸ Le Abubu-Ndiphe bukwa Nnajiuphu, nwe eswe-atuta-unme."

Onye eka lanu nwuhuru anwuhu

(Mak 3:1-6; Luk 6:6-11)

⁹ Jizosu shi l'eka ono; o buru iya atugbu bya abahu l'ulo-ndzuko ndu Jiu. ¹⁰ O duru onye no l'eka ono eka lanu nwuhuru anwuhu. Noo ya; ndu Farisii, no l'eka ono choo iphe, ephe a-su le Jizosu meru; bya ajia ya su iya: "?O bu iphe, rwuberu nemadzu l'ememe; mbu eme g'onye iphe eme wekorohu l'eswe-atuta-unme?"

¹¹ Jizosu bya ajia phe su: "O -nweru onye lanu l'ime unu, nweru aturu lanu; aturu ono dalahu l'ime nsu l'eswe-atuta-unme; ?onye ono tee jedu je akpufuta iya to? ¹² ? Nemadzu ta akadu aturu aburu okpobe iphe? Oo ya bu l'eme iphe-oma l'eswe-atuta-unme ta abukwa emebyi ekemu." ¹³ O pfuchaa nno bya asu nwoke ono: "Ngwa; lochia eka alochi." O bya alochia eka. Eka ono bya eteta iya bya adu iya g'ophunapho du iya. ¹⁴ O buerupho ndu Farisii atugbu je g'ephe chia idzu g'ephe e-shi megbua Jizosu.

Nwozi, Chileke hotaru

¹⁵ Jizosu maerupho l'onoo iphe, ephe eje; o shi l'eka ono; o buru iya atugbu. A du igwergigwe tsoru iya. O mekota iphe, bu ndu iphe eme; ephe wekorohucha. ¹⁶ O pfushiaru phe ike su phe g'ephe ta akojekwa onye ya bu. ¹⁷ Iphemiphe ono mee iphe, Chileke shi l'onu Azaya, bu onye mpfuchiru Chileke pfua vukota; suru:

* 12:7 12:7 Gunaan Hos 6:6.

18 “Wakwa onye ejeru mu ozi baa;
onye mu hotaru l'onwomu.

Q bu onye mu yeru obu bya
aburu onye emeje g'obu
jidata mu.

Mu e-ye iya Unme mu l'ehu
g'o kporu ohamoha,
no le mgboko le mu e-kpe
phe ikpe.

19 O too jekwa atu igoligoli;
ophu oojekwa echi mkpu.

Ophu o dukwa onye byaru
lanuma olu iya l'etsuzo.

20 Q too nyakwofukwa g'o ka
mma l'o ekperema,
rigeru erigeru;
ophu o phunyikwa g'o ka
mma l'o oroku,
enwu reswereswe.

Oo-gudeekwapho aka iya g'o
gude iya jasu teke iphe,
pfuru nhamunha a-kapyabe
ejo-iphe.

21 Q buru iya bu onye ohamoha
a-nodu ele enya l'eka.”

Eka ike Jizosu shi
(Mak 3:20-30; Luk 11:14-23)

22 Tobudu iya bu; a bya edutaru Jizosu nwoke lanu, obvu bu ebubu l'ehu. Obvu ono mee ya; o nodu atsu ishi; teme ophu o pfudu opfu. Jizosu bya emee nwoke ono; o phuahaa uzo; pfuahaa opfu. 23 Q du-dzukotaru ndu ono g'ephe ha biribiri ntumatu. Ephe su: “?To bukwanu onye-a bu Nwa Dévidi obu?”

24 Ndu Fárisii nūmaa ya pho bya asu: “Nwoke-a tege anodukwa achishije obu; o to bu l'o gude ike obu, bu Biyelezebolu, bu iya bu ishi iphe, bukpo obu l'ophu.”

25 Jizosu maerupho iphe, ephe arí bya asu phe: “Alí-eze -keha ebo; seahaa opfu be o buakwaa ala-l'iswi. Nokwapho g'oo-du unuphu; ozoo mkpukpu, keharu onwiya ebo. 26 Teke o bukwanu le Nsetanu achifuje Nsetanu; oo ya bu le nkwoka du l'ibe iya; ?denu g'ee-me g'alí-eze iya keru? 27 O -bukwanuru l'oo Biyelezebolu be mu gude achishi obu; ?bu gunu be ndu k'unu gudekwanu achishi obu nkephe? Q kwa iya bu l'oo ndu k'unu e-goshiwaro unu l'ikpe nmaru unu. 28 Obenu teke o bukwanu l'oo Unme Chileke be mu gude achishi obu obu; oo ya bu l'o noo iphe, egoshi le Chileke buakwaa eze l'ehu unu.

29 “?Too ?denu ge nemadzu e-shi bahu l'ulo onye okpehu du je egwee ivu iya k'ehuka; a -gufu l'o vuru uzo kee ya egbu temanu l'o gweta ivu iya k'ehuka.

30 “Su-a; onye mu liya atugbaduru bukwa onye opfu mu; onye mu liya ta achikobedu achikobe l'achikakwa achika. 31 Noo g'o gude mu su unu-a; iphemiphe, bu iphe-eji, unwu-eliphe eme; mekpoo epfubyishi, ephe anoduje epfubyishi Chileke be dukotachakwaa k'ophu Chileke a-guru phe iya nvu; obenu l'onye pfubyiru Unme-du-Nso be Chileke ta abyakwa aguru nvu. 32 Onyemonye, pfuru Abubu-Ndiphe ejo opfu be aa-gukwaru nvu; obenu l'onye pfubyiru Unme Chileke be a taa gukwaru nvu le mgboko owa; ophu aa-gukwaru iya nvu le mgboko ophu abya nu.”

Oshi-omi yee akpuru iya
(Luk 6:43-45)

33 “I -nodu eme g'i wota akpuru du ree l'oshi, i yeru; vuru uzo meadaa oshi obu g'o du ree. Teke i haru oshi, i yeru; o mebyihu; l'ii-maru l'akpuru iya a-dukwapho eji; kele e gude akpuru, oshi miru amaru egube oshi, o bu. 34 Unube unwu, ejo agwo nwushiru-a! ?Unu e-shi ishiagha pfua opfu oma l'eka unu du nj? kele iphe, onu epfuje bu iphe, jiru obu bushihu. 35 Okpobe nemadzu eshije l'okpobe iphe, du iya l'obu wofuta okpobe iphe; ejo nemadzu nodu eshijekwapho l'ejo-iphe, du iya l'obu wofuta ejo-iphe.

36 “Ge mu karu unu: mboku ikpe Chileke be Chileke e-kpekwa onyemonye ikpe mkpokoro opfu, o pfujekporu. 37 L'o kwa opfu, shi ngu l'onu be ee-gude gua ngu l'onye pfuberekoto. O bukwarupho opfu, shi ngu l'onu be ee-gudekwapho nmaa ngu ikpe.”

*Iphe-ohumalenya, meru l'ehu Jiona**(Mak 8:11-12; Luk 11:29-32)*

³⁸ Tòbudu iya bụ; o nweru ndu ezije ekemu mę ndu Fárisii haru bya asu iya: "O-zì- iphe; menaarụ anyi iphe-ohumalenya, e-goshi l'òo Chileke ziru ngu g'ì bya eviya."

³⁹ O yeeru phę iya onu su phę: "Ogbo-nta-a pakpøkwaaru njo. Ephe te ekwedu nopyabe l'eka Chileke. Ephe ndu achọ iphe-ohumalenya. Ole o tọ dukwanu iphe-ohumalenya ozo, ee-goshi phę; gbahaa iphe, meru Jiona, bụ onye mpfuchiru Chileke. ⁴⁰ Noo kele ọo gę Jiona nọru abali ęto: eswe l'enyashi l'ime epho ophomu okazu ono bụ gę Abubu-Ndiphe a-nọ abali ęto; eswe l'enyashi l'imime ali. ⁴¹ Ndu Ninive l'a-gbalihu mboku ikpe; nmaa ogbo nta-a ikpe; kele izimanu lwaru ndu Ninive azu; ephe ghaa umere; lwapfuta Chileke l'opfu, Jiona pfuru phę; obenu l'onye ka Jiona nọ l'eka-a nta. ⁴² Nwanyi, bụ eze ndu Sheba bę a-gbalihukwa mboku ikpe; nmaa ogbo nta-a ikpe; kele o shi l'eka igwe beru; ali beru bya gę ya numa opfu nkwanęnya Sólomonu. O be nta-a bę onye ka Sólomonu nọ l'eka-a."

*Iphe, akpaję obvu alwa azu**(Luk 11:24-26)*

⁴³ "Oobujeru teke a chifuru nemadzu obvu l'ehu; obvu ono etsoru echięgu ęka mini adudu aghaphe; achọ ęka ọo-nmę anmęe. Teke o jenyaaaru; ophu o dudu ęka o humaru; ⁴⁴ l'ọ sụ gę ya laphuęshikwa azu l'akahu ọlo iya-a. Teke o byatashiaru o dabyiwaru iphoro; a zawa iya azaza; dozichaa ya ree; ⁴⁵ l'oo je achita obvu ęsaa ozo, ka iya njo; ephe awuba je eburu iya. Ndu nwoke ono teke ono abya aka njo; eme le teke mbu pho. Nokwapho g'ọo-du ogbo nta-a, megburu onwophę l'ejo-iphe-a bụ ono."

*Ne Jizosu yęe unwune iya**(Mak 3:31-35; Luk 8:19-21)*

⁴⁶ Noo ya; Jizosu kpukwaduru-a opfu l'onu epfu eyeru ndu ono; ne iya yęe unwune iya byawaa bya apfuru l'etezi zia sụ g'e kua ya g'ephe pfuru yeru iya. ⁴⁷ O nweru onye suru iya g'o gebekwa le ne iya yęe unwune iya nokwa l'etezi achọ g'ephe pfuru yeru iya.

⁴⁸ O sụ onye ono, pfuru iya ya nu ono: "?Bụ onye bụ ne mu; tọo bụ ndu ole bụ unwune mu obu?" ⁴⁹ O bya atube ndu etsoje iya nu ęka bya asu: "Wakwa ndu bụ phę bụ ne mu; bya aburu unwune mu baa. ⁵⁰ Kele onyemonye eme iphe, du Nna mu, bu l'imigwe l'uche; buakwaa nwune mu kę nwoke; bya aburu nwune mu kę nwanyị; bya abukwarupho ne mu."

13*Onye agha meyi iphe**(Mak 4:1-9; Luk 8:4-8)*

¹ O buru ujiku lanu onokwapho bę Jizosu shi l'ulo ono tugbuwa je anodu l'aguga eze-ęnyimu. ² A du igwerigwe gbapee ya mgburugburu; k'opfu o bahuru l'ugbo, nọ l'ime mini ono je anodu. Igwerigwe ndu ono kuru l'eli-mgboko. ³ O gude ętu zia phę iphe, du igwerigwe sụ:

"Nwoke lanu jeru atu meyi iphe. ⁴ O ndu atu meyi iphe ono; o haru daa l'aguga gbororo; ęnu bya atutua ya. ⁵ Ozo nashihu iya daa l'ali, du epfu-epfu; ęka anu ali aduzidu. Ntanta-a o fushia ome l'anu ali ono, ta adukwanu igbi ono. ⁶ Anwu chilahaepho; o chipyashia ya. O nwulwashihu kposhihu nku; kele o to nwedu ogbarabvu l'ime ali. ⁷ Ozo daa l'eka akpuru obvu nọ l'ime ali. Yęe obvu ono futakota. Obvu onoya kpagbushia ya. ⁸ Ozo daru l'eka ali du ree. O fushia ome; vua evuvu; bya amia amimi. Ndu amita ukporo ise; ndu ukporo ęto; ophu aburu ukporo l'iri.

⁹ "Onye nweru ęnu-nchi, anu iphe numakwa iya!"

*Iphe, meru iphe, Jizosu egudeje**ętu ezi iphe**(Mak 4:10-12; Luk 8:9-10)*

¹⁰ Tòbudu iya bụ; ndu etsoje iya nu byapfuta iya bya asu iya: "?Bụ gunu meru g'o gude i gude ętu epfuru ndu ono opfu?"

¹¹ Jizosu sụ phę: "Oo unubedua bę Chileke meru g'unu maru iphe, e shi domigbaa edomi, bụ iya bụ l'eka Chileke bụ eze; obenu le ndu k'ono bę o to meduru g'ephe maru iya. ¹² Noo kele iphe, bukpuo onye nweru nu bę Chileke e-yebaaaru g'o nweru nweru k'etsutsu iya. Obenu onye ete nwedu nu bę ọo-gbenu natafulenu nwopfu, o nweru. ¹³ Noo g'o gude mu gude ętu ętu epfuru phę opfu. Kele ephe e-le ęnya nta lee imo; o tọ dudu iphe, ęphe ahuma. Teke ephe numachaaaru nta numa imo; o tọ dudu ophu aga

phẹ nchị. Ophu ọ dudu iphe, byaru l'edo phẹ ẹnya. ¹⁴ Ọ bụru l'ẹhu phẹ bẹ iphe, Azáya onye mpfuchiru Chileke pfuru vuru; l'ọ sụru:

“ Ẹphe a-nga nchị nta ngaa
imo;
ọ tọ dudu iphe, edo phẹ
ẹnya.

Lee ẹnya nta lee imo;
ọ tọ dudu iphe,
ephe byaru ahuma.

¹⁵ Ophu l'ephe kpochiwaru obu.
Ẹphe swo-chiwaa nchị;
tanyibe ẹnya.

Ọ -burabu m'ephe
egudekwaa ẹnya huma;
gude nchị phẹ numa.

Obu phẹ emee g'ọ doo
phẹ ẹnya; m'ephe
aghakobe
byapfuta Chileke g'ọ
dzọo phẹ.*'

¹⁶ “Sụ-a; ẹhu-utso bẹ a goru nụ unu; opfu l'unu duru ike gude ẹnya unu huma ụzo; gude nchị unu numa iphe. ¹⁷ Lẹ tororo, mu eme gẹ mu gbuaru iya unu bụ lẹ ndu mpfuchiru Chileke; mę ndu pfuberekoto, du igwerigwe bẹ ọ guru egu ahuma iphe-a, unu ahuma-a; ọle ephe ta ahumaduru iya. Ọ gukwaru phẹ phọ ahuma iphe-a, unu anụ-a; ọle ephe ta anumaduru iya.”

Iphe, ẹtu onye agha mebyi iphe ono bụ
(Mak 4:13-20; Luk 8:11-15)

¹⁸ “Wakwa iphe, ẹtu k'onye jeru atụ mebyi iphe ono bụ baa: ¹⁹ O nweru onye anọduje anụ iphe, eepfu lẹ k'eka Chileke bụ eze; ọle o too dodu iya ẹnya. Onye-Njọ ono abya anafu iya mebyi iphe ono, e pfuru, nọ iya l'ime obu ono. Ọ bụru egube onye ono bụ ndu k'ono, a gharu l'aguga gbororo onoya. ²⁰ Ndu opfu daru l'epfu bụ onye opfu bụ: teke ọ namaru opfu ono bẹ ọ natakpọoru iya l'ẹhu-utso. ²¹ Ophu ọ tọ gbaduru iya ọgbarabvu l'obu. Ọ kpọepfo ọpfu nwanshii; iphe mkpamehu byapfuta ẹ ya phọ; ọzoo ndu ọzo melahaa ya ewere l'ọ kwetarụ opfu ono; l'ọ bụru iphe, ọo-kpakota daa; parụ opfu obu buhaa. ²² Ndu opfu daru l'eka obvu du l'alị; bụ onye opfu namaru opfu Chileke; ọle ọgba egomunggo ẹhu iya. Eyenuka obu l'eku batanụ bya akpaahaa opfu ono ẹhu. Ophu ọ miduru amimi. ²³ Obenu lẹ ndu k'ono, bụ mebyi iphe, a turu l'okpobe alị ono; noo ndu opfu bụ ndu anumajechaa ya nụ; bya ewota iya ye l'okpoma phẹ. Ọ bụru ndu k'ono eyeje mebyi. Ophu eyeje ukporo ise; opfu eyeje ukporo ẹto; opfu eyeje ukporo l'iri.”

Etu, e gude ohu iphe anmaa

²⁴ Noo ya; a nonyakwaa Jizosu byakwa anmaaru phẹ ẹtu ọzo sụ phẹ: “Gẹ Chileke e-shi goshi lẹ ya bụ eze a-duepo gẹ nwoke, chitaru mebyi iphe, du ree je aghaa l'alị. ²⁵ O be l'enyashi ujiku lanu; teke e kuchawaru mgbenya; onye ohogu nwoke ono bya achita akpuru iphe je aghakwaapho l'eka ono, ọ gharu okpobe iya pho. Ọ ghaebe iya bya aburu iya atugbu. ²⁶ Mebyi iphe ono nọdu l'eka ono fushia bya awata amimi. Ohu iya pho fushikwaapho bya amia. A gbẹ teke ono huma l'ohu mebyi iphe yi iya. ²⁷ Ndu ozi nnajiuphu ono byapfuta iya bya asu iya: 'Nnajiuphu; ?tọ bunaa okpobe mebyi iphe bẹ i gharu l'alị ngu-a? ?Denuhunu g'ọ gude ohu iya fushia ya ẹghirigha nno?' ²⁸ Nwoke ono sụ phẹ l'ọ du g'ọ bụ ndu ephe l'iya duru l'ofu bẹ meru iya nọ. Ndu ozi ono sụ iya: '?Bụ iya bụ l'ọ du ngu g'anyi je epheshia ya tọ?' ²⁹ Ọ sụ phẹ: 'Waawaa! Unu -jeshia epheshi ohu mebyi iphe ono bẹ ẹka a-tunukakwa unu atutu; unu eje ephekobe iya ndu opfu bụ okpobe iya. ³⁰ Unu haa ya g'ephe tuko vua jeye teke ebubu iya. Noo teke mu a-karu ndu ebu iya nụ g'ephe vuru ụzo pheshiada ohu iya ono; chikobe l'eka lanu; sweshia ya esweshi kpoo ya oku. Tẹmanu ephe ebutawarọ opfu bụ okpobe iya vuba l'ulo mu teke ono.' ”

Etu, e gude akpuru oshi mosutadu anma
(Mak 4:30-32; Luk 13:18-19)

* **13:15** 13:15 Gúnaa Azá 6:9,10.

³¹ Jizosu byakwa anmaaru phe etu ozo su phe: "Su-a; ge Chileke e-gude goshi le ya bu eze l'a-duepho g'akpuru oshi mosutadu, nwoke wotaru ghaa l'egu iya. ³² Akpuru oshi ono bu iya kakota rwiiirwii l'iphe, bukota mebyi iphe, aaghaje aghagha l'ali. Ole o bujeru teke o byaru evua; l'o kakota iphemiphe, aakuje akuku l'eli. L'o bya aburu oshi k'ophu unwu enu, ephe l'eli anoduje akpa epfunne l'ekali iya."

Etu, e gude iphe-ekoje-buredi anma
(Luk 13:20-21)

³³ No iya; Jizosu byakwa anmaaru phe etu ozo su: "Ge Chileke e-shi goshi le ya bu eze; a-duepho g'iphe-ekoje-buredi, nwanyi hataru nwanshi ye l'ukpokutu iphe, eegudeje eme buredi. Iphe ono jiru nkweka eto.

Jizosu gude etu ezi iphe
(Mak 4:33-34)

³⁴ "O buru etu etu egube ono be Jizosu gude zikota ndu ono ozi-oma ono. O -gudedu etu be o to dudu iphe, oozije phe. ³⁵ Iphe ono je emee; iphe, onye mpfuchiru Chileke pfuru vua; bu ophu suru:

"Mu e-gude etu etu pfuaru
phe opfu.
Mu e-pfuru phe iphe ono,
e domiru edomi eshinu
e meru mgboko ono."[†]

Jizosu epfu iphe etu ono, o nmaru k'ohu iphe ono bu

³⁶ Noo ya; Jizosu paru ikpoto ndu ono haa; bahushia l'ulo. Ndu etsoje iya nu bya abyapfuta iya; bya asu iya: "Konaaru anyi iphe, o bu; mbu k'ohu iphe ono g'o doo anyi enya."

³⁷ O su phe: "Onye ono, agha okpobe mebyi iphe ono bu Abubu-Ndiphe. ³⁸ Ali eka ono, o gharu iya ono buru mgboko l'ophu. Okpobe mebyi iphe ono, o gharu ono buru ndu Chileke bu eze phe. Ophu bu ohu iya ono buru unwegirima Onye-Njo ono nwuru. ³⁹ Ohogu ono, gharu ohu mebyi-iphe ono buru Obutuswe. Teke ono, ee-buta iya ebuta ono buru g'oo-du me mgboko bujjeepho. Ndu e-bu iya nu buru unwu-ojozi-imigwe. ⁴⁰ Oo g'e phekoberu ohu iya ono chita je akpo oku ono bu g'oo-du teke mgboko a-bvu. ⁴¹ Abubu-Ndiphe e-zi unwu-ojozi-imigwe iya g'ephe chishikotakpo iphe, bu ndu ono, kpataru nwibe phe eme iphe-eji ono me iphe, bu ndu emeje ejo-iphe ozo g'ephe hakota; ⁴² chiru ye l'ota chichichi oku. Eka ono be nemadz a-nodu kwaa ejo ekwa; taa ikireze. ⁴³ Ndu ophu pfuberekoto l'iphu Chileke a-nodu egbu nwijnwii g'enyawu l'eka Nna phe bu eze. G'onye nweru enu-nchi numakwa iya!"

Iphe labo, vugbaa oke aswa

⁴⁴ "Eka Chileke bu eze du g'iphe, vu oke aswa, e woru domia edomi l'egu. Onye lanu je ahuma iya woru iphe kpuchia ya; teru eswa lashia. O laa je atuko iphemiphe, o nweru reshia je azua ali ono."

⁴⁵ Noo ya; o su: "Onye maru iphe, eka Chileke bu eze bu; emeje g'eze onye agba ngho; o nodu achog igopoto, amashi mma ike, ya a-zu. ⁴⁶ O chonyaa ya; bya ahuma ophu ere ntumatu. O laa je atuko iphe, o nweru reshia gude je azua ya.

Ugbu-ikokoro

⁴⁷ "Su-a; Eka Chileke bu eze dukwa g'egube eewojeru ugbu-ikokoro tua l'eze-enyimu-a; l'o nwukoo ema, du iche iche. ⁴⁸ Ema ono -jiepoho ugbu ono; l'a bya akpu ya kpufuta eli-mgboko; bya anodu anoo; hoo ya ahoho; hoshia ya ophu du ree ye le nkata bya ekporu ndu ophu du eji je awushia. ⁴⁹ Noo g'oo-du teke mgboko a-bvu. Ndu ojozi-imigwe a-lufuta bya ahoshia ndu ejo-iphe l'eka ndu pfuberekoto no. ⁵⁰ L'ee-je achiru phe ye l'ota chichichi oku. Eka ono be nemadz a-nodu raa ejo ekwa; taa ikireze."

Iphe ophuu l'akahu iphe

⁵¹ Noo ya; Jizosu jia phe su phe: "O kwa l'iphe ono, mu epfu ono doru-a unu enya?" Ephe su iya: "Ee Nnajiuphu!"

⁵² O su phe: "Oo ya bu l'iphe, bu onye maru ekwo-opfu Chileke maghee ya ree; bya aburu onye kwetawaru le Chileke bu eze iya be duepho ge nwoke, kwaru eze unuphu. O nodu atukoje akahu iphe me iphe ophuu gwefuta l'ulo ophu o doberu eku, du iya mkpa."

*Aajika Jizosu le Nazaretu**(Mak 6:1-6; Luk 4:16-30)*

⁵³ Tɔbudu iya bɔ; Jizosu nmaɛbekotakpoeɛpho ɛtu ɛtu ono g'ɔ ha; ɔ bya eshi l'ɛka ono tɔgbua; ⁵⁴ lashia mkpɔkpɔ iya. O rwua ɛka ono bya abahɔ l'ulo-ndzukɔ ndu Jiu je eziahaa pɛ opɔ Chileke. O zirwua iphe ɔbu k'opɔhu ɔ dɔ ndu nɔ l'ɛka ono biribiri. ɛpɛ tɔko pfuaaha sɔ: “?Bɔ awe bɛ ɛgube oke mmamiphe ɔwa-a shi iya? ?Dɛnu g'ɔ shi emeɛbɛ iphe-ɔhumalenya ɔwa-a? ⁵⁵ ?Tɔ bɔnu iya-a bɔ nwatibɛ nwoke kapyinta-a? ?Tɔ bɔnua Meri bɛ ne iya aza? ?Tɔ bɔnu iya bɔ nwune Jiemusu ye lɛ Jiɔsɛfu; waa Sayimonu; mɛ Jiudasu? ⁵⁶ ?Tɔ bɔnaa unwune iya kɛ nwanyɔ bɛ anyi l'ɛpɛ bugbaa l'ɛka-a? ?Bɔ awe bɛ o shi nwɔtachahunaa iphe ɔwa-a?” ⁵⁷ Iphe ono kpatsɔ pɛ ɛhu-ɛghu.

Jizosu sɔ pɛ: “Onye mpfuchiru Chileke bɛ aakwabejekwa ɔbɔvɔ l'ɛkameka; agufuekwapho lɛ mkpɔkpɔ iya waa l'ibe iya.” ⁵⁸ ɔ bɔru iya meru g'ɔ gude ɔphu iphe, dɔ biribiri, ha shii, Jizosu meru l'ɛka ono adɔdu igwerigwe kɛlɛ ɛpɛ tɛ ekwetaduru nkia.

14*Anwɔhu Jiɔnu onye emeje baputizimu**(Mak 6:14-29; Luk 9:7-9)*

¹ No iya; ɔ bɔru teke ono bɛ Herɔdu, bɔ ɔchi-ɔha Gálili nɔmaru ɔdɔ Jizosu; ² bya asɔ ndu ɛjɛru iya ozi: “?Unu maru-a l'ɔ kwa Jiɔnu ɔphu emeje baputizimu tetaru dzuru ndzɔ ɔzo; ɔ kwa iphe ono meru iphe, ɔduje ike eme iphemiphe ono, dɔgbaa biribiri ono.”

³ Iphe, meru nɔ bɔ lɛ Herɔdu zijeru; e je egude Jiɔnu; kee ya ɛgbu je atuchia l'ulo mkpɔro. ɔ bɔru Herɔdiyasa bɛ kparɔ iya nɔ. Herɔdiyasa ono bɔ nyee Filipu. Filipu bɔkwanuru nwune Herɔdu. ⁴ Lɛ Jiɔnu shi asɛje Herɔdu l'ɔo iphe, ta adɔdu Chileke ree bɛ o meru; l'ɔ jeru ahata nyee nwune iya ono luru. ⁵ ɔme ɔ tɔ bɔwaa lɛ Herɔdu atɔsɔ ɔha ebvu mɛ o gbuwaa Jiɔnu egbugbu. Obenu l'ɔha pfudzuwaru lɛ Jiɔnu bɔ onye mpfuchiru Chileke.

⁶ Noo ya; o bɛ mbɔku, bɔ eswe, Herɔdu abɔje Obo-iphe gude anyata mbɔku, a nwuru iya; nwa Herɔdiyasa kɛ nwanyɔ bya etee ebvu l'atatiɔhu ndu ɛbyaa Herɔdu ono. ɛhu tɔso Herɔdu ntɔmatu. ⁷ Tɔbudu iya bɔ; o richaarɔ iya angɔ sɔ lɛ ya a-nɔ iya iphe, ɔ rwɔkpɔerɔ iya pɔ.

⁸ Noo ya; ne iya kwarɔ iya ye. ɔ byapfuta Herɔdu bya asɔ iya: “Yenu ishi Jiɔnu ɔphu emeje baputizimu l'ochi pataru mu l'ɛka-a!”

⁹ ɛhu daɛpɔ eze ono dzɔ. Obenu l'eshinu o riwaru angɔ l'ipɔhu ndu ono, byaru iya ɛbyaa ono bɛ ɔ sɔru g'a nɔkwa iya iphe, ɔ sɔru g'a nɔ iya. ¹⁰ ɔ zia; e je ɛgbuta Jiɔnu ishi l'ulo mkpɔro; ¹¹ ye l'ochi bya aɛɛ nwamgbɔko ono. Nwata woru iya je aɛɛ ne iya. ¹² Ndu etsoje Jiɔnu bya bya apata ogwe iya je elia. ɛpɛ mecha; je akɔoru Jizosu iphe, meru nɔ.

*Jizosu anɔ unu ɔmadzu iri l'ɛbo**l'ɔkpɔro iri nri**(Mak 6:30-44; Luk 9:10-17; Jiɔn 6:1-14)*

¹³ Tɔbudu iya bɔ; Jizosu nɔmaɛpɔ iphe, meru nɔ; o kwe hm bahɔ l'ugbo tɔgbua jeshia l'ɛka ɔo-nɔdu nwekiya. Ikpoto ndu ono nɔmaɛpɔ lɛ Jizosu gudewaa ugbo tɔgbua; ɛpɛ shi lɛ mkpɔkpɔ lɛ mkpɔkpɔ gude ɔkpa tsoru iya. ¹⁴ ɔ futa l'ugbo ono bya ahɔma ikpoto nemadzɔ, ha shii, nɔ l'ɛka ono. Imemini pɛ dɔ iya shii; o mee ndu iphe eme; ɛpɛ wekɔrohu.

¹⁵ ɔ bejeɛpɔ l'uzenyashi ndu etsoje iya nɔ jepɔ iya je asɔ iya: “?I maru-a l'ɛka-a bɔ echiɛgu; tɛme nchi nɔdu ɛjihuwaa? Sɔdupɔ ikpoto ndu-a g'ɛpɛ laa; g'ɛpɛ abahɔkwanu lɛ mkpɔkpɔ lɛ mkpɔkpɔ-a, nɔ-phɛru anyi mgburugburu-a je azɔtaru onwɔpɛ nri.”

¹⁶ Jizosu sɔ pɛ: “G'ɛpɛ tɛ ɛjeshirɔ alala. Unu nɔnu pɛ nri g'ɛpɛ ria.”

¹⁷ ɛpɛ sɔ iya: “Iphe, anyi gude l'ɛka-a bɔkwa ishi buredi ise waa ɛma labɔ kpɔrumu.”

¹⁸ ɔ sɔ pɛ: “Ngwa; unu chitaru mu iya l'ɛka-a.” ¹⁹ Noo ya bɔ; ɔ karɔ ikpoto ndu ono g'ɛpɛ nɔduchaa anɔ l'ɛka ono, nɛswa dɔ kirikiri ono. ɔ bya achita ishi buredi ise ono waa ɛma labɔ pɔ; bya apalia ɛnya imeli; keke Chileke ekeke kɛ nri ono; bya eworu iya nyawashia chiru nɔ ndu etsoje iya nɔ. Ndu etsoje iya nɔ woru iya keshiaru ikpoto ndu ono. ²⁰ ɛpɛ tɔko rijichaa ɛpɔ. ɛpɛ bya atɔtukobe ndu ɔphu e riphodoru. ɔ ji nkata iri l'ɛbo. ²¹ Unwoke, yi lɛ ndu ono, riru nri ono beru l'unu unwoke iri l'ɛbo l'unwoke ɔkpɔro iri; a -gufukwa unwanyɔ l'unwegirima.

Jizosu eje ije l'eli mini
(Mak 6:45-52; Jion 6:16-21)

²² Tɔbudu iya bɔ; Jizosu sɔ ndu etsoje iya nɔ ono g'ɛphe bahɔ l'ugbo; vuru iya ɔzo dafɔ azɔ iya ophuu gɛ ya pfiadaru igwe oha ono g'ɛphe lashia. ²³ O pfuchaerupho igwe oha ono; ɛphe lashichaepfo; ɔ tugbua je anɔdu l'ubvɔ nwekinyi iya pfuaaha nuaaha Chileke. Nchi jihuchaa; ɔ nɔdu phɔ l'ɛka ono nwekinyi iya. ²⁴ Ugbo ono nɔdu l'echilabɔ eze-ɛnyimu ono. Oke akpara-mini nɔdu atɔkwapho. O mee akpɔ ugbo ono nɔdu atsu l'ehu; keke pherephere ezifuanɔ iziphu. ²⁵ Jizosu jeru ije l'eli mini ono jefpushia phe. Teke ono buwaru l'iphe-ɔduu aha ɛnu. ²⁶ Ndu etsoje iya nɔ humaae ya phɔ; ɛka ooje ije l'eli mini ono; ɛhu nmalahaa phe anmanma; ɛka ɛphe dobesu l'ɔo maa. ɛphe chishia mkpu; ɛka ndzɔ agu phe.

²⁷ Teke ono kwaphɔ; Jizosu sɔ phe: "G'ɔkpoma shihu unu ike. ɔ bua mbɛdua. Ndzɔ ba agushi unu."

Pyita eje ije l'eli mini

²⁸ Noo ya; Pyita sɔ iya: "Nnajiuphu; ɔ -buru ngu eviya; kanuru mu gɛ mu nyibata l'eli mini jee ije byafuta ngu."

²⁹ ɔ sɔ iya: Ngwa! Byanu! Pyita kwenu do; nyifuta l'eli ugbo ono jeru ije l'eli mini ono jefpushia Jizosu. ³⁰ Tɔbudu iya bɔ; ɔ humaeapho akpara-mini ono, atɔ nɔ ono; ndzɔ guahaa ya. Ndzɔ wataɛ ya phɔ agugu ono; ɔ wata anguda anguda lɛ mini ono. ɔ rashia: "Nnajiuphu dzoo mu-o!"

³¹ Jizosu bya amachia ɛka selita iya sɔ iya: "Oo-wa! Ekwekwe nkengu apaa nwanishi. ?Bu gunu meru g'o gude i bɔahaa obu ɛbo?"

³² Yee Pyita bya aswiru bahɔ l'ime ugbo ono. Oke pherephere ono zibuhu. ³³ Ndu etsoje iya nɔ ono, nɔkota l'ime ugbo ono bya abaarɔ iya ɛja sɔ iya: "I bupho Nwa Chileke ɔbu eviya eviya."

Jizosu eme gɛ ndu iphe
emegbaa wekorohu lɛ Genesaretu
(Mak 6:53-56)

³⁴ Tɔbudu iya bɔ; Jizosu phe daghaa mini ono bya afuta lɛ Genesaretu. ³⁵ ɛphe futaeapho; ndu ɛka ono hubechawaa Jizosu ama. E zia; a gbachaaru je l'unuphu l'unuphu je apatacharu iya ndu iphe emegbaa g'ɛphe ha. ³⁶ ɛphe nɔdu arwoje iya g'o kwe g'ɛphe denyi iya ɛka; obetaru ɔ buru l'ɔnu uwe iya. Iphe, bukpuo ndu denyiru ɔnu uwe iya ono ɛka wekorohuchaa.

15

Omelali ndiche ndu Jiu
(Mak 7:1-13)

¹ ɔo ya bɔ; ɔ duru ndu Farisii, duru l'ɛka ono; wakwaphɔ ndu ezije ekemu. G'ɛphe ha tɔko shi Jierusalɛmu byafuta Jizosu bya asɔ iya: ² "Bu gunu meru iphe, ndu etsoje ngu nɔ emebyi omelali, shi lɛ nna anyi oche phe? ?Bu gunu meru iphe, ɛphe ta akwojedu ɛka akwokwo temanu ɛphe erije nri?"

³ Jizosu bya asɔ phe: "Bu kwanu gunu meru g'o gude unu gbɛ gwɔbechia ekemu, Chileke suru g'e meje je emeahaa omelali, nemadzɔ doberu? ⁴ Lɛ Chileke sukwaru: 'Yejekwaru nna ngu yele ne ngu ubvu.*' Bya asukwapho: 'Onye epfujeru nna iya ɔzoo ne iya ɛjo opfu g'e gbukwaa onye ɔbu egbugbu.' ⁵ Unubɛdua byakwanɔ epfu bya asɔ: 'ɔ -buru lɛ nemadzɔ suru nna iya; ɔzoo ne iya: Iphe, mu gege egude kwɔo ngu buakwaa iphe Chileke.' ⁶ 'ɔo ya bɔ l'onye ono ta agbaɛduru ke g'o gbaaru ne lɛ nna iya mkpu.' Unu sɔ l'ɔ to pfuduru ɛji. Unu shi ɛgube ono gude l'unu eme omelali, unu ezi; mee Opfu Chileke ɔ buru iphe-mmanɔ. ⁷ Lekwa unubɛ tɔko-l'ɛhu-atɔko-l'obu-a! Azaya, onye mpfuchiru Chileke pfugbuakwaru k'unu teke o pfuchiru Chileke sɔ:

⁸ "Ndu-a bɔ l'ogbogboromɔnu

bɛ ɛphe gude
akpiritaru mu ntse.
ɔ buru ire bɛ ɛphe gude
aja mu ajaja;
obu phe ndugbaa mu
uzenya.

⁹ ɛphe abarɔ mu ɛja mkpe;

* 15:4 15:4 Gɔnaa Awɔ 20:12; Dit 5:16. † 15:4 15:4 Gɔnaa Awɔ 21:17; Uke 20:9.

bya ezi ekemu,
nemadzu turu;
o nochia enya ekemu
Chileke.[‡]”

*Iphe, aaso nsọ; mę iphe,
a ta sọdu nsọ
(Mak 7:14-23)*

¹⁰ Jizosu bya ekua igwe oha ono; bya asu phe: “Unu gebekpodapho ge mu karu unu g'o doo unu enya. ¹¹ O to bukwa iphe, nemadzu eri l'onu aturuwue iya; o kwa iphe, shi nemadzu l'ime obu futu iya l'onu bu iphe, aturuwue iya nu.”

¹² Tobudu iya bu; ndu etsoje iya nu byapfuta iya bya asu iya: “?I maru-a l'iphe ono, i shi epfu ono shikwa egu ndu Farisii egu?”

¹³ O su phe: “Iphe, bukpoo oshi, ata budu Nna mu, no l'imigwe gude eka iya yee ya be ee-phéfukwa ephefu. ¹⁴ Unu paru phe ro haa l'ephe bu ndu atsu ishi, kpu ndu atsu ishi. Onye atsu ishi -kpuru onye atsu ishi ibe iya be ephe a-tukokwa dalahu le nsu.”

¹⁵ Pyita su iya: “Meeshinu getu ono doo anyibedua enya.”

¹⁶ Tobudu iya bu; o su phe: “?Bu iya bu l'unubedua be iphe ete dojekwapho enya?

¹⁷ Unu ta amakwapho l'iphe, eeri l'onu bu l'ephe be oobahuje; leeshi l'eka ono nyifu iya. ¹⁸ Obenu l'iphe, nemadzu epfu l'onu bu l'obu be o shi iya futu. O buru ono bu iphe, aturuwue nemadzu. ¹⁹ Kele o l'ime obu nemadzu be iphemiphe-a shi: agba ejo egomunggo; egbu ochi; eri ogori; apharwushi onwonye; ezi iphuru; adzu uka; yeje epfurwushi nemadzu. ²⁰ Oo iphemiphe ono bu iphe, aturuwue nemadzu. Obenu l'a ta kwoduru eka ria nri tee aturuwudu nemadzu ililekpo.”

*Ekweta nwanyi, abudu onye Jiu
(Mak 7:24-30)*

²¹ Jizosu gbeshi l'eka ono bya ejeshia mkpukpu le mkpukpu, no-pheru Taya yeje Sayidonu mgburugburu. ²² A bya l'amaru; nwanyi Kénanu, bu l'eka ono byapfuta iya bya echia mkpu su: “Nnajiuphu, bu Nwa Dévidi! Phunaaru mu obu-imemini! Le nwatibe mu ke nwanyi be obvu alokwa kpurukpuru.”

²³ Ophu Jizosu epfuduru opfu yeri iya. Ndu etsoje Jizosu bya arwaha ya su iya: “Chifununu nwanyi-a, l'etsophe anyi arachi anyi nchi-a.”

²⁴ Jizosu su: “O to dukwa eka ozo, Chileke ziru ge mu je; gbahaa ge mu jepfu ndu Izurelu, bu igwerigwe aturu, tuphashihuru etuphashihu.”

²⁵ Nwanyi ono gbeshi bya adaa kpurumu l'iphu iya su iya: “Nnajiuphu; jiko gbaaru mu ro mkpu.”

²⁶ Jizosu su iya: “Nwanyi-a; o to dukwa ree g'e woru nri unwegirima nu unwu nkuta.”

²⁷ Nwanyi ono su iya: “Ono dua nno Nnajiuphu! Obenu le nkuta atutujekwaa evirivi nri, dashihuru l'eka onye nwe phe nu eri nri.”

²⁸ O pfuchaa nno; Jizosu su iya: “Oowee! Gube nwanyi owa-a! Ekwekwe nkengu apaa. Aa-o! O kwapho g'ogogu ngu bu ge Chileke e-meru ngu.” E shiepho teke ono gedegede; o buru ada iya nwanyi ono ewekorohu.

*Jizosu eme g'ehu du
ikpoto nemadzu ike*

²⁹ Jizosu shi l'eka ono tugba bya etsoru aguga aguga eze-enyimu Galili ogologo; je enyihu eli ubvu je anodu. ³⁰ Tobudu iya bu; ikpoto nemadzu wuru byapfutashia ya; dutagbaaru iya ndu eniyeni; me ndu ndanwu danwushiru; me ndu atsu ishi; me ndu te epfudu opfu; mewaro igwerigwe ndu ozo, iphe emegbaa. Ephe bya achiru phe wushiru Jizosu le mgboru okpa. O mee; ehuru dukota phe ike. ³¹ No iya; ehuru dukota phe ike; k'ophu o du ikpoto ndu ono biribiri g'ephe humaru le ndu te epfudu opfu pfuuharu opfu; ndu ndanwu danwushiru; ehuru tetachaa phe. Ndu eniyeni jeahaa ije; ndu atsu ishi nodu aphu uzo. Ephe jaahaa Chileke ke ndu Izurelu ajaja.

*Jizosu anu unu umadzu iri nri
(Mak 8:1-10)*

³² Tobudu iya bu; Jizosu bya ekua ndu etsoje iya nu bya asu phe: “Imemini ikpoto ndu-a dukwa mu; g'onye l'ephe nowaru ujiku eto l'eka-a; ophu o budu l'o dukwaduru nri, ephe gude, ephe e-ri-a. Ophu mu a-sukwanu g'ephe swiru egu lashia. Mu -pfua nno; ephe lashia; mbá atushi phe l'uzo.”

³³ Ndu etsoje iya nū sū iya: “?Bū awe bē anyi a-hūmakwanu buredi l'echiēgu-a, l'a-sū ikpoto ndu-a eriri?”

³⁴ Jizōsu sū phē: “?Bū ishi buredi ole bē unu gudekpō?” Ęphe sū iya: “Ō kwa ishi buredi ęsaa; waa ũnwu-ęma, harū yikwaru iya phō.”

³⁵ Ōo ya bū; ō sū g'ikpoto ndu ono nōdukota aņō l'alī l'ęka ono. ³⁶ Ō bya achīta ishi buredi ęsaa ono waa ũnwu-ęma ono bya ekele Chileke ekele. Ō bya awashīa ya bya achīe ndu etsoje iya nū; ęphe keeru ikpoto ndu ono. ³⁷ Ndu ono tūko ria nri rijichaa ępho. Ndu etsoje iya nū bya atūtua ibiribe buredi ophu ghuduru nū; ō jī nkata-eevu-ipe ęsaa. ³⁸ Ndu riru nri ono dū unu unwoke iri; a -gūfukwa ũnwanyi mē ũnwegirima.

³⁹ Ō bya asū ndu ono g'ęphe lawarō. Ęphe wūkahu lashīa. Ō bya abahū l'ugbo; ō būru iya eje alī Magadanu.

16

Eepfu gę Jizōsu mee

ophumalenya

(Mak 8:11-13; Luk 12:54-56)

¹ Ndu Fārisii mē ndu Sadusii bya agbaberu Jizōsu ōnyā opfu g'ęphe gude nmata iya. Ęphe bya asū iya g'ō menaarū phē iphe-ophumalenya, shi l'imigwe. ² O yeeru phē iya ōnu sū phē: “Ōobujeru teke ō bū l'ūzenyashi bē akpaminigwe charu roboo; unu asū l'ęchele iya bē mbōku a-dūkwa ree. ³ Teke ō būkwanu l'ūtsu bē unu hūmaru g'igwe dū rogoro rogoro; tēme erwurwu dū iya; unu asū l'igwe e-dzekwa ō-lwa-boroboro ntanū-a. Sū-a; eshinu unu amajęchaaru eepfu gę mbōku a-dū mē unu -lee ęnya l'akpaminigwe; ?dēnu g'ō gude ophu unu adūdu ike kōo iphe, ō bū; mbū iphe, emegbaa l'ogbo nta-a? ⁴ Ōgbo nta-a pakpōkwaru njo. Ęphe te ekwedū nōpyabe l'ęka Chileke. Ęphe achō iphe-ophumalenya; ōle ō tō dūkwanu iphe-ophumalenya ōzo, eemeru phē; gbahaa iphe, meru Jiona.”

Ō pfuchaa nno; ō parū phē haa l'ęka ono; ō būru iya atugbu.

Ūta, Jizōsu ata ndu etsoje

iya nū

(Mak 8:14-21)

⁵ No iya; ndu etsoje iya nū bya erwua azū eze-ęnyimu ono azū iya ophu bya anyata l'ęphe zōharu egude buredi. ⁶ Jizōsu sū phē: “Unu letakwa ęnya; unu kwabękwa ęnya g'iphe-ekoje-buredi kę ndu Fārisii mē kę ndu Sadusii te emebyi unu.”

⁷ Ęphe pfuaharu nwibe phē sū: “Ō kwa kele anyi te egudedu buredi-a.”

⁸ Jizōsu maęrupho iphe, ęphe eepfu bya asū phē: “Ōo-wa! Ekwekwe k'unu apaa nwanshii! ?Bū gunu bē ō gude unu nōdu eepfugbaa l'unu te egudedu buredi? ⁹ ?Toko dokwaphō unu ęnya? Teke mu gude ishi buredi ise keeru ũnu nemadzū iri l'ębo l'ukporo ũmadzu iri; ?bū nkata-eevu-ipe ole bē unu tūtu-jiru l'iphiriba iya? ¹⁰ Tōo ?unu ta anyatakwarupho k'ishi buredi ęsaa ono, mu gude keeru ũnu nemadzū iri onoya? ? mē nkata-eevu-ipe ole, unu tūtu-jikwarupho l'iphiriba iya? ¹¹ ?dēnu g'ō gude ophu unu amadū l'ō tō būdu opfu buredi bē mu eepfuru unu teke ono, mu sūru unu g'unu kwabękwa ęnya g'iphe-ekoje-buredi ndu Fārisii mē kę ndu Sadusii te emebyi unu ono?”

¹² Ō būru iya bū l'ęphe amaru l'ō tō būdu iphe-ekoje-buredi bē ō kwata eepfu sū g'ęphe kwabękwa ęnya iya; l'iphe, oopfu g'ęphe kwabękwa ęnya iya bū iphe, ndu Fārisii ezi yee kę ndu Sadusii.

Pyīta akō onye Jizōsu bū

(Mak 8:27-30; Luk 9:18-21)

¹³ Ō būru iya bū lę Jizōsu phē abya erwua mkpūkpu, nōgbaa lę Sizariya Filipayi. Ō jīahaa ndu etsoje iya nū sū phē: “?Būkpo onye bē ndiphe asujekpoo lę mūbe Abūbu-Ndiphe bū?”

¹⁴ Ęphe sū iya: “Ō dūru ndu sūru l'ī bū Jionu ophu shi emeje baputizimu; ndu asū l'ī bū Elayijia; tēme ō dūru ndu sūru l'ī bū Jieremaya; ndu sū l'ī bū onye lanū lę ndu mpfuchiru Chileke.”

¹⁵ Ō sū phē: “Unubedua; ?unu sūkwanuru lę mu bū onye?”

¹⁶ Sayimonu Pyīta sū iya: “Ōo ngu bū Kéreshi ōbu, bya abūru Nwa Chileke; mbū Chileke ophu nō ndzu.”

¹⁷ Jizōsu sū iya: “Ęhu-ūtso bē a goru nū gūbe Sayimonu nwa Jiona! L'ō tō būkwa amadū meru g'ī maru ōkpobe-opfu ono. Ō kwa Nna mu, bu l'imigwe. ¹⁸ Sū-a; iphe, mu akafuaru ngu bū; ōo ngu bū Pyīta. Ō būru l'eli mkpuma-a bē mu a-kpū Chiochi mu. Ōphu ō dūdu m'obeta ō būru anwūhu a-dū ike emebyi ya nū. ¹⁹ Mu a-nū ngu ire-igodo

k'eka Chileke bu eze. Oo ya bu; iphe, bu iphe, i keru egbu le mgboko-a be a gbeakwaa l'imigwe kee egbu. Iphe, bu iphe, i toru l'egbu le mgboko-a be a gbeakwaa l'imigwe to l'egbu."

²⁰ O pfuebe nno bya akaru phe g'o to dukwa onye ozo, ephe e-pfuru l'oo ya bu Kereshi obu.

*Epfufu mbu, Jizosu epfu
le ya e-je iphe-ehuka nwuhu
(Mak 8:31—9:1; Luk 9:22-27)*

²¹ No iya; o buru teke ono be Jizosu wataru epfuru ndu etsoje iya nu ge ya e-gude jee Jierusalemu; ya ejee iphe-ehuka, du igwerigwe. O buru l'eka ndu bu ogerenya; waa ndu-ishi uke Chileke; waa ndu ezije ekemu be ya e-je iphe-ehuka ono. Ephe eworu iya megbua. O -rwua le mboku k'eto iya; ya eteta dzuru ndzu ozo.

²² Pyita bya ekuchi iya ekuchi baaharu iya mba su iya: "Tuswekwa Nnajiuphu! Te epfuekwa egube ono! Egube owa-a ta abyakwa l'anwuru ngu!"

²³ Jizosu bya aghaa enya bya asu Pyita: "Gbeshi mu l'iphu gube Obutuswe ono. Nta-a be ime g'i buru upfu adu mu l'okpa; kele iphe, jiri ta abudu uche Chileke; oo uche nemadzu be jiri."

Etso Jizosu

²⁴ Tobudu iya bu; Jizosu su ndu etsoje iya nu: "Onye o du g'o tsoru mu g'onye ono mia onwiya enya; vuta oswebe onwu nkiya bya etsoru mu. ²⁵ Kele onye eme g'o dzoo onwiya ndzu l'e-tuphakwa ndzu iya etupha. Onye gudekwanu opfu ehu mu tuphaa ndzu iya le mgboko-a e-nwekwanuru ndzu ojejoje. ²⁶ Le-a; ?bu gunu bu urwu, nemadzu ritaru me o -nwekotachaa iphemiphe, no le mgboko-a; tuphakwanaa ndzu iya? O to dukwa iphe, nemadzu egude agbata ndzu iya me o -tuphahwaa. ²⁷ Kele Abubu-Ndiphe a-bya ekpee ndiphe ikpe. O -nodu abya l'oogude ubvu, egbu nwijnwii ge Nna iya egbu. Teke ono yele unwu-ojozi-imigwe iya aswuru; l'oo-bya apfu onyemonye ugwo g'iphe, o meru gbaru. ²⁸ Su-a; ge mu gbukwaaru iya unu tororo; o dukwaru ndu haru pfuru l'eka-a, ata yidu nwuhu; gbahaa l'ephe humaadaru teke Abubu-Ndiphe a-buru eze; gude ubvu; waa ike, du biribiri egbu nwijnwii abya."

17

Jizosu egbu nwijnwii

(Mak 9:2-13; Luk 9:28-36)

¹ A noepho abali ishi; Jizosu duta Pyita yele Jiemusu; waa jionu, bu nwune Jiemusu duru phe je enyikota ubvu, ha l'eli; ephe je anodu nwekaphe. ² Chileke gbanwee ugbugba iya l'ataphu phe. Iphu iya gbuahaa nwijnwii g'enyawu. Uwe iya chaahaa ke phuuphuu g'anwu eswe. ³ Noo ya; a bya ele enya; Mosisu yele Elayjia chaa l'iphu phe; abo uja eyeru Jizosu.

⁴ Pyita pfu-bulihu su Jizosu: "Nnajiuphu; o dukwa ree g'anyi no l'eka-a; ge mu tua mkpu eto me o -dukwa ngu ree; nanu nkengu; nanu ke Mosisu; nanu ke Elayjia."

⁵ O kpukwaduru-a iphe ono l'onu epfu; urwukpu, chagburu ucha bya aso-kputa phe. Olu-opfu shi l'urwukpu ono dafuta su: "Onye owa-a bu nwa mu nwoke. Mu yeru iya obu. O jiru mu epho. Unu numajekwa iphe, oopf!"

⁶ O be teke ndu etsoje iya nu numaru olu-opfu ono; ephe dakota kpurumu kpube iphu l'ali. Ndzu nodu agushikpoo phe ike. ⁷ Jizosu bya bya ebyia phe eka bya asu phe: "Unu gbalihu. Ndzu ba agushi unu." ⁸ Ephe gbalihu bya achikaa enya; chikaa enya; ophu o duedu onye ephe humaru; a -gufu Jizosu nwekinyi iya.

⁹ Ephe nyizetashia l'ubvu ono; Jizosu pfushiaru phe iya ike su phe g'o to dukwa onye ephe e-pfuru iphe, ephe humaru jasu teke Abubu-Ndiphe e-shi l'onwu teta dzuru ndzu.

¹⁰ Ndu etsoje iya nu jia ya su: "?Bu gunu meru iphe, ndu ezije ekemu suru le Elayjia e-vuadaru uzo bya?"

¹¹ O yeeru phe onu su phe: "O kwa eviya le Elayjia vufutajadaa uzo bya g'o dozia iphemiphe ree. ¹² Ole-a; ge mu kakwaru unu: Elayjia byahaakwaru; ophu ephe amadu l'oo ya. Ephe mee ya umerekete. Nokwapho ge Abubu-Ndiphe e-shi phe l'eka jee iphe-ehuka."

¹³ O buru teke ono be ndu etsoje iya nu maru l'onye oopfuru phe opfu iya su l'o byawaru bu jionu ophu shi emeje baputizimu.

*Eeme onye obvu atu ndapfu
g'o wekorohu
(Mak 9:14-29; Luk 9:37-43a)*

¹⁴ Ɛphe byapfutaepho ikpoto ndu ono; nwoke lanu byapfuta Jizosu bya egbushi ikpere l'iphu iya su: ¹⁵ "Nnajiuphu; phunaaru nwa mu nwoke obu-imemini; kele tekenteke be ootujeru iya chie l'oku; teme o nodu atujekwaru iya pho chie le mini tekenteke. ¹⁶ Tobudu iya bu; mu dutaru iya ndu etsoje ngu nu; ophu ephe adudu ike mee g'ehu du iya ike."

¹⁷ Jizosu su: "Haa-oo! Unube ogbo ejo okpoma owa-a, adudu iphe, unu ekwetaje-a. ?Bu teke ole be mu l'unu a-no-beru? ?Mu a-takporu unu nshi taberu teke ole? Unu dutaru mu iya l'eka-a." ¹⁸ No iya; Jizosu bya abaarun obvu ono mba. Obvu ono phefu nwata ono l'ehu. E shi teke ono o buerupho nwata ono ewekorohu.

¹⁹ E mehaa; ndu etsoje Jizosu byapfuta iya teke o no nwekiya; bya asu iya: "Bu gunu meru iphe, anyi adudu ike chifu obvu ono?"

²⁰ Jizosu su phe: "O kwa ekwekwe, unu ekweshiduru ike kparu iya. Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; ekwekwe unu -habekponu shii ge nwa rwirwirwii akparu mosutadu be unu a-sukwa eze ubvu-a; 'Ubvuvu; phofu onwongu je anodu l'eka pho.' L'oo-pholia onwiya. O to dukwa iphe, a-kpo unu eka ememe. ²¹ Ole egube obvu-a ta alufujekwa abudu l'oo onye aswije egu epfu anu Chileke chiru iya."

Jizosu epfu iya k'ugbo ebo

le ya e-je iphe-ghuka nwuhu

(Mak 9:30-32; Luk 9:43b-45)

²² O be ujiku lanu; ndu etsoje Jizosu dzukobe le Galili; Jizosu su phe: "Abubu-Ndiphe be ee-mechakwaa deru ye ndiphe l'eka. ²³ Ephe eworu iya megbua. O -rwua le mboku k'eto iya l'o teta dzuru ndzu." Aphu iya kwatakpo rwua phe l'obu.

Jizosu atu akiriko eze-ulo Chileke

²⁴ Noo ya; Jizosu yee ndu etsoje iya nu byarwutaepho Kapaniyomu; ndu anaje okpoga akiriko k'eze-ulo Chileke bya ejepfu Pyita je ajia ya su: "O du g'onye ezije unu iphe ta apfujedu okpoga akiriko eze-ulo Chileke to?"

²⁵ Pyita su iya: "O pfujekwa-a."

Tobudu iya bu; Pyita bahuepho l'ulo; Jizosu vuru uzo tufu onu su: "Sayimonu; ?denu g'i yeru onu? ?O du ngu g'o bu ndu ole atujeru akiriko; ozoo utu mmanu ozo; nu ndu eze ke mgboko-a? ?Bu ndibe eze; to ndu ozo?"

²⁶ Pyita su iya l'o kwa ndu ozo.

Jizosu su iya: "O n'ia bu le ndibe eze ta ayidu iya. ²⁷ Ole o bukwadupho g'ephe ta asu l'anyi akpatsu phe uwe. Ngwa; je je ewota ikokoro jeshia l'eze-enyimu je awata ese ikokoro. Ema mbu, vuchakpo uzo lo iphe ngu: nmata iya; vohaa ya onu. Ii-huma okpoga, a-suru atu akiriko eze-ulo Chileke ono ke mu le ngu. Woru iya je atua ya."

18

Onye kachakpo shii

(Mak 9:33-37; Luk 9:46-48)

¹ Teke ono kwapho be ndu etsoje Jizosu byapfutaru iya bya asu iya: "Bu onye a-kachakpo shii l'eka Chileke bu eze?"

² Jizosu kweepho doo; bya eku nwata nshii; bya apfube iya l'echilabo phe; ³ bya asu: "Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; o -budu l'unu gbanweru bya adu g'unwegirima nshii; be unu ta abyakwa l'abahu l'eka Chileke bu eze. ⁴ Iphe, bu onye wozetaru onwiya al' bya adu ge nwata nshii-a be bu iya kachakpo shii l'eka Chileke bu eze. ⁵ Onye gude epha mu nabata nwata nshii, ha egube-a; be buakwaa mbedua be o nabataru."

Anma okwa eme iphe-eji

(Mak 9:42-48; Luk 17:1-2)

⁶ "Onye mekwanuru onye lanu l'ime unwegirima-a, wowaru onwophe ye mu l'eka-a g'o shiswee uzo ono be o gogo karu ree; ome a pataru mkpuma-uswe lipyabe iya l'olu; paru chie l'ime eka eze-enyimu kwata du ogbu. ⁷ Nshio ndiphe; noo l'iphe, al'jeru nemadzu okpa eye l'eme iphe-eji jiru eliphe ejiji. O to dukwa g'e meru; ebe o du iphe, a-noduje ese g'o loru nemadzu okpa ye l'eme iphe-eji. Ole; nshioro onye egube iphe ono e-shi l'eka.

⁸ "Ozo bu; teke o bu l'oo eka ngu; ozoo okpa ngu a-kpataru ngu eme iphe-eji; gbufu iya tuphaa. L'o kakwaru ngu ree l'i gude eka lanu; ozoo l'i bu eniyeni; bahu l'eka okpobe ndzu no; eme l'i nweru eka labo; ozoo okpa labo; e nwuba ngu l'oku, ata nyihudu anyihu. ⁹ Teke o bu l'oo enya ngu e-setaru ngu eme iphe-eji; swofu iya tuphaa; kele o karu ngu ree l'i gude enya lanu bahu le ndzu; eme l'enya dzuru ngu oke; e chie ngu l'oku-al'maa."

Ẹtu k'at̄uru, kpaphuhuru akpaphuhu
(Luk 15:3-7)

¹⁰ "S̄u-a; unu a-kwabejeerupho ẹnya b̄u g'unu ta as̄u l'unwegirima-a d̄uru ọphu ad̄udu iphe, ọ b̄u. L'iphe, mu eme ḡe mu kar̄u unu b̄u l'unwu-ojozi-imigwe nkeph̄e anọdujekwa mkp̄urumkpuru l'iphu Nna mu, bu l'imigwe. ¹¹ L̄e Ab̄ubu-Nd̄iphe byakwaru g'ọ dzọta ndu t̄upah̄uru et̄upah̄u.

¹² "S̄u-a; ?denu g'unu arikwanu iya? Ọ -b̄uru l̄e nwoke nweru at̄uru ọkporo ise; nan̄u kpaphuhu; ?t̄oo had̄u ọkporo ẹno l'iri l̄e tete ọphuu l'úbv̄u l'ẹka ono; tuḡbua je etsoru ghaph̄ee ch̄oo ọphu kpaphuhuru n̄u ph̄o? ¹³ Ḡe mu gbukwaaru iya unu tororo; teke ọ b̄u l'ọ h̄umaru iya b̄e ọo-kwatak̄p̄okwaa ka eteshi ẹswa at̄uru lan̄u ono ike; e -me l'ọkporo ẹno l'iri l̄e tete ph̄o, te eshidu t̄upah̄u n̄u ph̄o. ¹⁴ Nokwaph̄o g'ọ t̄o d̄udu teke ọ b̄ujeru uche Nna unu, bu l'imigwe g'ọ d̄uru m̄e onye lan̄u l'ime unwegirima-a, l'a-la l'iswi."

Nwanna, mesweru n̄u

¹⁵ "Ozo b̄u l̄e-a; teke nwanna ngu mesweru ngu; kuchi iya ekuchi; je epfuaru iya iphe, o meru ngu. Teke ọ natar̄u iphe, i pfuru iya; ọ kwa iya b̄u l'a maru l̄e nwanna ngu ono b̄e i d̄uphutar̄uwaru az̄u. ¹⁶ Teke ọ b̄u l'ọ t̄o nataduru iphe, i pfuru; g'i je edutaf̄ua onye lan̄u; ọzoo ọmadzu ẹbo ọzo yeru onwongu; k'ọphu oo-me g'e pfuru iya l'ẹkwo-opfu Chileke s̄u l'ọo ekebe, ọmadzu ẹbo; ọzoo ẹto ḡbaru b̄e ee-gude doshia ya.* ¹⁷ Teke ọ bukwanu l'ọ t̄o natakwar̄upho iphe, ẹp̄he pfuru; je eworu iya k̄ooru Ch̄iochi l'ọphu. Teke ọ t̄o natakwar̄upho iphe, Ch̄iochi pfuru; ọo ya b̄u; unu eworu onye ọbu dobe g'ọ b̄u onye ọhozo; ọzoo onye ana ak̄irik̄o.

¹⁸ "S̄u-a; ḡe mu gbukwaaru iya unu tororo; iphemiphe, b̄u iphe, unu keru ẹgbu l̄e mgboko-a b̄e a gb̄eakwaa l'imigwe kee ẹgbu. Iphemiphe, unu t̄oru l'ẹgbu l̄e mgboko-a b̄e a gb̄eakwaa l'imigwe t̄o l'ẹgbu.

¹⁹ "Ozo, mu e-pfufuaru unu b̄u l̄e-a; iphe, buk̄poo iphe, unu d̄u ẹbo n̄odu l̄e mgboko-a; gude obu lan̄u kweta bya epfuru iya n̄u Chileke; iphe ono b̄e Nna mu ono, bu l'imigwe ono e-mekwar̄u unu. ²⁰ K̄ele iphe, buk̄poo ẹka a d̄u ẹbo; ọzoo ẹto gude ẹpha mu n̄okobe; b̄e mu n̄okwa l'echilab̄o ndu ọbu."

Ẹtu k'onye-oz̄i, aḡuduru
nwibe iya nv̄u

²¹ Pȳita byapfuta Jiz̄osu bya as̄u iya: "Nnajiuphu-e; ?b̄u ugbo ole b̄e nwanna mu e-meswe mu; mu aḡuchaaru iya ya nv̄u? ?B̄u ugbo ẹsaa t̄oo?"

²² Jiz̄osu s̄u iya: "Ọ t̄o b̄udu-a ugbo ẹsaa k̄purumu. Ọo ugbo ẹsaa ẹsaa ugbo ọkporo ẹsaa ẹsaa ugbo ẹsaa. ²³ Ẹka Chileke b̄u eze b̄e a-d̄uepho g'onye eze lan̄u, meru ḡe ȳee ndu-oz̄i iya gb̄azia k'ok̄poga iya. ²⁴ Ọ gb̄akoj̄eepho ok̄poga ono; e dutaru iya onye lan̄u, ji iya unu-kuru-unu ẹkpa-ego. ²⁵ Ọphu nwoke ono enwed̄u iphe, o gude ap̄f̄u iya. Nnajiuphu iya ono kar̄u s̄u g'e ree ya; ree nyee ya; ree unwegirima ibe iya g'ẹp̄he ha; m̄e iphe, o nweru enweru mgburuḡburu; g'e gude pf̄ua ọgwo ono. ²⁶ No iya; nwoke ono daep̄ho k̄purumu l'al̄i gb̄ushi ik̄pere r̄w̄oahaa nnajiuphu iya ono s̄u iya: 'J̄iko onye nwe mu n̄u; tanaa n̄shi haf̄ua mu r̄o. Mu a-p̄f̄ukotakwa ngu-a ọgwo ono g'ọ ha j̄iko.' ²⁷ Imemini iya d̄u onye eze ono. Ọ par̄u iya haa bya as̄u iya g'ọ t̄o pf̄uhewaro ọgwo ọbu l̄e phuruphuru gb̄ereged̄e.

²⁸ "T̄obudu iya b̄u; onye-oz̄i ono l̄ufuepho je ah̄uma onye ozo, ȳee ya t̄ukoru b̄uru ndu-oz̄i, ji iya n̄wok̄poga, abadu ishi. Ọ z̄u-gude iya; pȳita iya l'ẹkp̄iri; s̄u iya g'ọ pf̄ud̄ua ya ọgwo, o ji iya. ²⁹ Nwoke ono daa k̄purumu l'al̄i r̄w̄oahaa ya; s̄u iya g'ọ taa n̄shi haf̄ua ya r̄o l̄e ya a-p̄f̄u iya ya-a. ³⁰ Ọ jika s̄u l̄e ya taa had̄u iya; bya ak̄p̄uta nwoke ono je at̄u-chia l'ọka mk̄p̄oro s̄u g'ọ n̄odu l'ẹka ono jas̄u teke ọo-p̄f̄u iya ọgwo ono. ³¹ T̄obudu iya b̄u; ndu ẹp̄he l'iya at̄ukoje eje ozi h̄uma iya; ẹhu dāe ph̄e ph̄o dz̄u. Ẹp̄he gb̄aḡb̄ua je ak̄ooru nnajiuphu ph̄e iphe, meru n̄u. ³² Nnajiuphu ph̄e bya ekua nwoke ono; bya as̄u iya: '?I h̄umaru gube ẹjo onye-oz̄i-a? ?I h̄umaru ik̄poto ok̄poga, i j̄ikota mu l'ọgwo; mu hak̄otar̄u ngu iya s̄u g'ı t̄i pf̄uhe mu iya; op̄fu l'ı r̄w̄oru mu ar̄w̄orwo?' ³³ ?T̄o gb̄aduru ngu k̄e g'ı ph̄aru nwibe ngu obu-imemini ẹgube ono, mu ph̄uru ngu ono?' ³⁴ Nnajiuphu ph̄e ono gude ẹhu-eghu kak̄p̄uta iya je seru ye l'ẹka ndu a-n̄u iya ap̄h̄u jas̄u l'ọ pf̄uebechaa ọgwo, o ji g'ọ ha.

³⁵ "Nokwaph̄o ḡe Nna mu ọphu bu l'imigwe e-me unu l'onye l'onye; mb̄ukwa onye te egudej̄edu obu iya g'ọ ha ḡaru onye mesweru iya n̄u nv̄u."

* 18:16 18:16 Ḡunaa Dit 19:15.

19

Ogori mę achifu nwanyi
(Mak 10:1-12)

¹ Tõbudu iya bũ; Jizõsu pfulębeepho iphemiphe ono, oopfũ ono bya eshi lę Gálili; ọ bũru iya atũgbũ. O jeshia alį Jiudiya, nõ l'azũ ęnyimu Jiõdanu azũ iya ophuu. ² Ikpoto igwe ọha wũru tsoru iya. O mekõta; ęhu dũ ndu iphe eme ike l'ęka ono.

³ Ndu Fárisii bya agbabęru iya ọnyà opfu g'ęphe gude nmata iya; bya ajjahaa ya sũ: "Ọ dũ ree gę nwoke chifufe nyee ya mę o betakpõoru ọ bũru gunu bę o meru?"

⁴ Ọ sũ phę: "Unu teke agũtadu l'onye meru nemadzũ e -shi lę mbũlembukpoo bũ nwoke yęe nwanyi bę o meru*"; ⁵ bya asũ phę: 'Noo g'o gude: nwoke je l'ahaję nna iya; haa ne iya gę yele nyee ya tũgba. ęphenebo atũko bũru onye lanũ.' ⁶ ęphe taa bũeduru ũmadzu labõ. ęphe abũru onye lanũ. Ọo ya bũ; iphe, Chileke tũgbaberu nanũ g'õ tõ dũkwa onye e-je iya ekekaha ębo."

⁷ ęphe sũ iya: "Dęnukwanu g'o gude Mõsisu sũ g'e dejeru ękwo-achifu-nwanyi nũ nwanyi ọbu; chifu iya?"

⁸ Jizõsu sũ phę: "Tõbudu l'unu bũ ndu ęjo ọkpoma meru g'o gude Mõsisu kwe g'unu chifufe unyomu unu. Obenu l'e -shikpõo l'õduu bę ọ tõ dũhaadaa ęgube ono. ⁹ Nta-a bũ iphe, mu epfuru unu bũ: Onye chifuru nyee ya je alũta ọzo bę bũakwaa ogori bę oori. Gbahakwaa lę nwanyi ono bũ nwanyi, eri ogori. Onye lũtakwanuru onye ono, a chifuru achifu ono bũkwapho ogori bę oorikwaphõ."

¹⁰ Ndu etsoje iya nũ sũ iya: "Ọ -bũru l'onoo g'õ dũ l'ęka nwoke yęe nyee ya nõ bę ọ kalekwapho mma g'a haa k'alũlu l'ophu l'ophu."

¹¹ Ọ sũ phę: "Ọ tõ bũebekwa onyemonye bę opfu mu ono e-dodzuru ęnya. Ndu oo-do ęnya bũekwapho ndu ono, Chileke goshiru iya. ¹² L'iphe, kparũ iphe, nemadzũ ta alũdu nwanyi dũkwa iche iche. O nwekwarũ ndu te eyedu ime. Ọ bũru g'ęphe dũ bũ ono eshinu a nwũru phę. Ọ dũru ndu bũ nemadzũ harũ phę aháhá. Dũru ndu kpõ-chiru obu sũ l'ęphe a-dũ gę ndu harũ onwophę aháhá opfu g'ęphe ęjeeru Chileke ozi ree. G'onye, a-dũ ike nata opfu ono natakwa iya."

Jizõsu agõru unction

õnu-õma

(Mak 10:13-16; Luk 18:15-17)

¹³ ęphe nõdu ekutagbaaru iya unction g'o byibegbaa phę ęka pfuru nũ Chileke l'iswi ęhu phę. Ndu etsoje iya nũ baaharũ ndu ono, ekutaru iya unction ono mba.

¹⁴ Jizõsu sũ phę: "Unu hakwaa unction g'ęphe byapfuta mu. Unu ta akpõshishi phę abyabya; kele ọ bũ ndu dũ nno bę ęka Chileke bũ eze bũ nkephę."

¹⁵ Ọ bya ebyidzuchaaru unction ono ęka bya eshi l'ęka ono; ọ bũru iya atũgbũ.

Onye nweru iphe

(Mak 10:17-31; Luk 18:18-30)

¹⁶ Noo ya; nwoke lanũ byapfuta Jizõsu bya asũ iya: "O-zi-iphe; ?bũkpoo gunu dũ ree, mu e-me gę mu e-nweru ndzũ ojejoje."

¹⁷ Jizõsu sũ iya: "Dęnu g'o gude i nõdu aji mu aji k'iphe, dũ ree? Ọ kwa Chileke bũ onye lanũ dũ ree kpoloko. Ọle teke ọogu ngu g'i bahũ l'ọkpobe ndzũ, meje iphe, ekemu pfuru."

¹⁸ Nwoke ono sũ iya: "Ekemu ?bũ ole bũ ono?"

Jizõsu sũ iya: "Te egbukwa ọchi; ophu i rikwa ogori; ophu i zikwa iphuru; ophu i dzũjekwa ọka. ¹⁹ Kwabeje nna ngu yęe ne ngu ọbvũ; l'i bya eyee nemadzũ ibe ngu obu g'i yeru onwongu."

²⁰ Nwokorõbya ono sũ iya: "Eshinu mu bũ nwata ta adũkwa iphemiphe ono ophu mu mebyijeru. Dęnubahuna iphe, phõdukwaduru mu nũ l'ememe?"

²¹ Jizõsu sũ iya: "Ọ -dũ ngu g'i duebe ree; laa je erekõta iphemiphe, i nweru; woru aswa iya je anũ ndu akpa nri. Ọo ya bũ; l'ii-nweru ọkpobe iphe l'imigwe. I -mechaa nno; bya etsoru mu."

²² Nwokorõbya ono nũmaepho õnu, Jizõsu yeru; ęhu daa ya dzũ. Ọ bũru iya phõ atũgbũ; kele ọ bũ onye nwenũkaru iphe.

²³ Jizõsu sũ ndu etsoje iya nũ: "Gę mu gbukwaaru iya unu tororo; ọotsukwa l'ęhu g'ee-me gę ndu nweru iphe bahũ l'ęka Chileke bũ eze." ²⁴ Ọzo, mu e-pfufuaru unu bũ lę: epyo inya l'ęnya ngga kakwa nphę; eme lę g'onye nweru iphe e-me bahũ l'ęka Chileke bũ eze.

* 19:4 19:4 Gũnaa Mbũ 1:27. † 19:5 19:5 Gũnaa Mbũ 2:24. ‡ 19:7 19:7 Gũnaa Dit 24:1-4.

²⁵ Ndu etsoje iya nū nūma iya; ọ kabakpọọ phẹ rọ atufu ẹhu. Ẹphe sù iya: “?Ọ bhunuru onye bẹ aa-dzọta?”

²⁶ Jizọsu bya elee phẹ ẹnya bya asù phẹ: “Ọ kwa l'ẹhu nemadzù bẹ ọ bụ 'ama-g'ee-me- iya; obenu lẹ Chileke ta adukwa iphe, kpọru iya ẹka ememe.”

²⁷ Tọbudu iya bụ; Pyjta sù iya: “Anyịbedua, haru iphemiphe, anyi nweru bya etsoru ngu-a ?bụ gunu bẹ anyi e-nweru?”

²⁸ Jizọsu sù phẹ: “Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; ọ kwa unubedua ono, tsoru mu nū ono bẹ l'a-nọdu l'aba-eze iri l'ẹbo; kpee ọkpa-ipfu Ịzuru iri l'ẹbo ono ikpe; teke Abubu-Ndiphe a-bya anọdu l'aba-eze iya, egbu nwiiwii lẹ mgboko ọphúú, abya nū ono. ²⁹ Ọzo bụ l'onymonye, gude opfu ẹhu mu haa ọlo, o nwegbaaru; ọzo onwune iya nwoke; ọzo onwune iya nwanyi; ọzo nna iya; ọzo ne iya; ọzo unwu iya; ọzo alí iya; bẹ Chileke a-pfu ugwo iphe, ha g'iphe, ọ haru mgbo ọkporo ise; ẹme e -mechakwapho Chileke anu iya ndzù ojejoje. ³⁰ Ọle igwerigwe ndu bụ ndu ivuzo nta-a l'e-mechaa buru ndu ikpazu; ndu bụ ndu ikpazu emechakwanaa bya aburu ndu ivuzo.”

20

Ndu ozi opfu-vayinu

¹ “Teke Chileke e-goshi lẹ ya bụ eze bẹ ọo-dukwa gẹ nnajiuphu lanu, gbeshiru lẹ nchi abọhu je achita ndu-ozí ẹgu g'ẹphe byaru iya ozi l'opfu-vayinu iya. ² Ẹphe lẹ ndu ọ humaru bya epfubuchaa l'iphe, ọo-pfu phẹ bụ kobo lanu kobo lanu, bụ iya bụ aswa ogburumita ujiku ophu; ọ chiru phẹ jeye l'opfu-vayinu iya. ³ Ẹnyanwu gbakotajẹephọ; ọ lufukwa ọzo je ahuma ndu pfuru kẹ mmanu l'odu-ozí. ⁴ Ọ sù phẹ: ‘Unu tugbua je ejelẹpho ozi lẹ mgbabu mu. E -mechaa; mu apfua unu iphe, gbaru unu.’ Ẹphe kwee hm jeshia. ⁵ O be l'echilabo eswe; ọ lufukwapho je achita nemadzù yekwapho lẹ mgbabu ono; bya emekwaapho nno g'ẹnyanwu swifuru l'ishi. ⁶ Ẹme o rwukwaapho g'ẹnyanwu ekewaa zaa zaa; ọ lufukwapho ọzo je ahumakwapho ndu pfuru kẹ mmanu; bya asukwa phẹ: ‘?Bụ gunu meru g'ọ gude unu shi l'utsu pfuru l'eka-a kẹ mmanu?’ ⁷ Ẹphe sù iya l'ọ kwa l'ọ tọ dudu onye kuru phẹ l'egu. Ọ sù phẹ: ‘Ngwa; unu je etsoru ndu ophu ejeru mu ozi l'opfu-vayinu mu jee ozi. E -mechaa mu apfua unu iphe, gbaru unu.’

⁸ “Tobudu iya bụ; o be l'uzenyashi; nwoke ono, nwe mgbabu ono sù onye-ishi-ozí iya g'ọ kua ndu-ozí ono g'ẹphe ha; pfua phẹ ugwo phẹ. G'ọ shilẹpho lẹ ndu ophu byakperu azu-a pfuta iya jeye lẹ ndu ophu vuru ọzo bya. ⁹ Tobudu iya bụ; ndu k'ono, byaru l'ẹnyanwu eke zaa zaa ono bya abya. A pfukota phẹ g'ẹphe ha kobo lanu kobo lanu gbafu l'ishi. ¹⁰ Ọ buru g'a pfu-dzuru ndu ono bụ ono; jasù o be lẹ ndu ophu vuchaa ọzo bya lẹ nchi abọhu pho; ẹphe dobesu l'aa-pfu phẹ iphe, ka shii. Obenu l'iphe, a pfukotarú phẹ bulele-a kobo lanu kobo lanu g'ẹphe ha l'ẹhu l'ẹhu. ¹¹ Ẹphe natachaa ya bya aguaharu nnajiuphu ono aphu ¹² sù: ‘Lewaro; nta-a bẹ a pfucharu pfua anyi lẹ ndu ọwa-a, ejeduru ozi nọ ọdu-a iphe lanu; l'anyi bẹ ndu ophu shi l'utsu jegbuta onwanyi l'ozí; nyakota anwu eswe ono.’ ¹³ Ọ bya ekua onye lanu sù iya: ‘Ishikomu byaedu. ?I maru-a l'ọ tọ dukwa eji, mu meru unu. ?Tọ bunaa kobo lanu kobo lanu bẹ mu l'unu pfuburu?’ ¹⁴ Nata okpoga, gbaru ngu nū lashia; lẹ mu turu obu mu onyo nū onye ọwa-a, byakperu azu-a iphe, mu nuru ngu. ¹⁵ ?Tọ gẹ mu te egudeshi iphe, bụ nkemu mee g'ọ dū mu? Tọ ?iiji iji-ẹnya opfu lẹ mu meru ndu ophu iphe-oma?’

¹⁶ “Ọo ya bụ lẹ ndu ikpazu a-buru ndu ivuzo; ndu ivuzo aburu ndu ikpazu. Kẹle ndu e kuru dū igwerigwe; ndu a hotaru habe nwahabe.”

*K'ugbo ẹto Jizọsu epfu lẹ
ya e-je iphe-ehuka nwuhu*

(Mak 10:32-34; Luk 18:31-34)

¹⁷ Jizọsu phẹ nọdu eje Jierusalẹmu. Ẹphe jenyaa; o kuchi umadzu iri l'ẹbo ono, etsoje iya nū ono iche je asù phẹ: ¹⁸ “Mu suru-a; nta-a bẹ anyi ejaekwa Jierusalẹmu. L'eka ono bẹ ee-mechaa deru Abubu-Ndiphe ye l'eka ndu-ishi uke Chileke waa ndu ezije ekemu. Ẹphe ekpee ya mpfugbu; ¹⁹ kpuru iya nū ndu 'amadu Chileke g'ẹphe mee ya sukusuku; chia ya echachi; woru iya kpọ-gbua l'oswebe. Ọ -nọ abali ẹto; Chileke emee ya l'ọ teta dzuru ndzù ọzo.”

*Unwu Zebedi arwo Jizọsu iphe
(Mak 10:35-45)*

²⁰ Noo ya; a nonyaa; ne, nwuru unwu Zebedi duta unwu iya ono ẹphenebo byapfuta Jizọsu. O rwua bya egbushi ikpere l'iphu iya rwoahaa ya iphe.

²¹ Jizọsu sù iya: “?Bụ gunu bụ ono?”

Ɔ sù iya: “Jiko kwenu g’únwu mu-a ephenebo nọ-kube ngu. G’onye lanù nọdu ngu l’èkutarà; onye ophuu anọdu ngu l’èkicha l’èka ì bụ eze.”

²² Jizọsu sù: “Ha! Unu ta amakwa iphe, unu arwọ; unubẹ ndu-a. ?Unu a-dù ike ngwa iphe, shi l’okoro, mu abya angungu; l’e mee unu ẹgube baputizimu e-me mu?”

Èphe sù iya: “Ee! Anyi a-dù-a ike.”

²³ Ɔ sù phẹ: “Iphe, mu nguru bẹ unu a-ngu-a bụ eviya; l’e mee unu ẹgube baputizimu, e meru mu; obenu lẹ k’anọdu mu l’èkutarà mẹ l’èkicha ta abụdu mu bẹ ọ dū l’èka. Ono duru ndu Nna mu doberu iya.”

²⁴ Umadzu iri ophuu numa l’onoo g’èphe jeru iya; ẹhu-eghu unwune labọ ono ghuaaha phẹ. ²⁵ Jizọsu bya ekukotachaa phẹ bya asù phẹ: “?Ɔ kwa l’unu maru-a lẹ ndu-ishi ndu abụdu ndu Jiu; l’anọduje akpa ndu nọ phẹ l’èka ẹhu; tẹme ọ buru onye nọ-l’oke-okwa anọduje eme gẹ ndu ozo maru l’oo ya ka shii. ²⁶ Ɔle ọo gẹ k’unubedua ta adukwa ẹgube ono; g’onye ọ dū g’o ha shii lẹ g’unu ha; bukwaru onye a-nọdu ejeru ndu ophuu ozi. ²⁷ Onye ọ dū g’o buru onye ivuzọ lẹ g’unu ha-a; g’onye ono wozeta onwiya alì; buru ohu unu. ²⁸ Nokwaphọ gẹ Abubu-Ndiphe l’onwiya ta abyaduru g’e jeru iya ozi; ọ buchikwaa g’o jeru ndu ozo ozi bẹ ọ byaru; wafua g’o woru onwiya nù; g’e gude gweeru ngweja nù Chileke g’o buru iphe, oo-gude gbata ndzụ igwe ọha.”

Jizọsu eme ndu atsù ishi

g’èphe wata aphu ụzo

(Mak 10:46-52; Luk 18:35-43)

²⁹ Èphe shiẹpho Jieriko tugbushia; ikpoto igwe ọha tsoru iya. ³⁰ Noo ya; umadzu labọ, l’atsù ishi nọduwaa l’aguga etsu-uzo. Èphe numaepho l’oo Jizọsu aghata; ephe chishia sù: “Nnajiuphu; gube Nwa Dévidi; g’imemini anyi dunu ngu!”

³¹ Ikpoto ndu ono gbọchia phẹ onu sù phẹ g’èphe dobe onu doo. Èphe kabakpoo ya rọ arashi ike sù: “Nnajiuphu; gube Nwa Dévidi; g’imemini anyi dū ngu rọ!”

³² Jizọsu pfuru doo bya ekua phẹ bya asù phẹ: “?Bụ gunu bẹ ọ dū unu gẹ mu meeru unu?”

³³ Èphe sù iya: “Nnajiuphu; menaa anyi g’anyi wata aphu ụzo.”

³⁴ Imemini phẹ gude Jizọsu. Ɔ bya ebyichaa phẹ ẹka l’ènya. Teke ono kwaphọ ephe phuaaha ụzo bya etsoru iya.

21

Jizọsu abahu lẹ Jierusalẹmu

(Mak 11:1-11; Luk 19:28-38; Jion 12:12-19)

¹ Èphe byarwutaepho l’úbvú Olivu; mẹ lẹ mgboru mkpukpu Betufeji, nọwaa Jierusalẹmu ntse; Jizọsu zia ndu etsoje iya nù umadzu labọ; ² sù phẹ: “Unu je l’ime mkpukpu ono, nọ unu l’uzo iphu ono. Unu -bahuepho l’ime mkpukpu ono bẹ unu a-huma ne nkafu-igara yee nwa iya, e libegbaaru elibe l’èka lanù. Unu totachaa ya chitaru mu. ³ Ɔ -nweru onye duru iphe o pfuru; unu sù iya l’o kwa mkpa iya duru Nnajiuphu. Unu -pfuwa nno bẹ aa-haekwaru iya phọ unu teke ono kwaphọ.”

⁴ Iphemiphe ono mee ọ vya; mbụ iphe, onye mpfichiru Chileke pfuru sù:

⁵ “Unu karu Jierusalẹmu g’o lenu:

L’onye buru iya eze

abyapfutaakwa ya.

L’o wozetaru onwiya alì

nọdu l’eli nkafu-igara

agba abya;

mbụ l’eli nwa nkafu-igara

obu.*”

⁶ No iya; e mechaa; ndu etsoje iya nù ono jeshia je emeepho gẹ Jizọsu ziru phẹ. ⁷ Èphe kpuru ne nkafu-igara ono yee nwa iya kpataru Jizọsu bya achiru uwe phẹ wukobe iya l’eli okpurukpu; Jizọsu nọdu iya l’eli. ⁸ Ndu ophu ka l’igwe lẹ ndu ono woru uwe phẹ tọo l’uzo. Ndu ophuu je ejikọo irwu oshi je atọoru iya l’uzo. ⁹ Ikpoto ndu awu etso iya l’azu mẹ ndu ophu nọ iya l’iphu nọdu akpọ okwe asuje: “Nwa Dévidi, deejee! Deejee! Owoo! Onye Chileke goru onu-oma nù bẹ ọ bụ; mbụ onye ono, bụ Nnajiuphu ziru iya g’o bya ono. Deejee! Deejee! Okalibe-kangokotaru-nu, shi l’imigwe!”

¹⁰ Tọbudu iya bụ; ọ bataepho l’ime Jierusalẹmu; mkpukpu ono l’ophu tuko swokobe. A tuko ajikashi sù: “?Bụ onye bụ ono? ?Bụ onye bụ ono?”

* 21:5 21:5 Gūnaa Zek 9:9.

¹¹ Ikpoto ndu ono, ephe l'ia swi onu su: "O kwa Jizosu; mbu onye mpfuchiru Chileke. Eka o shi bukwa le Nazaretu Galili."

*Jizosu achifu ndu azu aswa
l'eze-ulo Chileke*

(Mak 11:15-19; Luk 19:45-48; Jion 2:13-22)

¹² Tobudu iya bu; Jizosu bya abahu l'ime eze-ulo Chileke bya awata achishi iphe, bukpo ndu azu aswa bya ere erere l'ime eze-ulo ono. O bya akwatsushichaa teburu ndu agbanweje okpoga; bya akwatsushichaa okposhi ndu ere ndo. ¹³ O su phe: "Unu ta amadu l'e deru l'ekwo-opfu Chileke su: 'Ulo mu be ee-kuje ulo, aa-noduje epfu anu mu.' Unu bya eworu iya mee ulo, ndu ana nfu edomije onwophe."

¹⁴ E mechaa; ndu atsu ishi me ndu no eniyeni wu-pfuta iya l'eze-ulo Chileke l'eka ono; o mee phe ephe wekorohu. ¹⁵ Ndu-ishi uke Chileke waa ndu ezije ekemu humaepho iphe, du biribiri, oomeshi bya anuma eka unwegirima, kuru l'eze-ulo Chileke akpo okwe asuje: "Nwa Devidi; deejee; deejee;" ehu ghuaaha phe eghu.

¹⁶ Ephe su iya: "O kwa l'jinu-a iphe, ndu ono ara?"

Jizosu su phe: "Ee! ?Unu teke agu-rwuswee eka ono, e deru l'ekwo-opfu Chileke su: 'Oo l'onu ndu bu unwegirima me ndu angu era be ee-shi aja ngu okpobe ajaja.' "

¹⁷ Tobudu iya bu; Jizosu paru phe haa l'eka ono; o buru iya alufu l'ime mkpukpu ono bya ejeshia Betani. O je akwaa Betani futa l'utsu.

Jizosu atu oshi figu onu

(Mak 11:12-14)

¹⁸ O be l'utsu; egu nodu agu iya g'oolaphuwa azu l'oma mkpukpu ono. ¹⁹ O humu oshi figu, no l'aguga gbororo bya akpo-kube iya. O rwua l'eka o no; ophu o dudu mebyi, o humaru iya ilile; gbahaa ikpuchi. O su oshi figu ono: "I ti byadu amibaa mebyi le ngboko-a jaswaruro ya." G'e jia epfua; oshi ono nwukotaanaa l'waa.

*Jizosu gude oshi, o turu onu
ezi ndu etsoje iya nu iphe*

(Mak 11:20-24)

²⁰ Ndu etsoje iya nu humu iya; o du phe ejo biribiri. Ephe su: "Denu g'o gude oshi ono nwuekwadupho lwa egwegwa egube ono?"

²¹ Jizosu su phe: "Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; unu -kwetakpowa; ophu unu abodu obu ebo; o to bukwa iphe, mu meru oshi figu-a be unu e-me nkinyi iya; o to dukwa m'obeta unu su ubvu-a: 'Ngwa; je aparu onwongu chie l'ime eze-enyimu'; oomeepho nno. ²² Oo ya bu l'iphe, bukpo iphe, unu gude jepfu Chileke je epfuru nu iya su iya g'o nu unu; unu kwetawaa l'oo-nu iya unu; iphe ono be oo-nu unu."

*Aaji Jizosu egube ike,
o gude eme iphemiphe ono*

(Mak 11:27-33; Luk 20:1-8)

²³ Noo ya bu; Jizosu bataepho l'ime eze-ulo Chileke; ndu-ishi uke Chileke me ndu bu ogerenya mkpukpu byapfuta iya l'eka oozi iphe bya asu iya: "Bu egube ike gunu be i gude eme iphemiphe-a? ?Bu onye ngeru ngu ike, i gude eme iya?"

²⁴ Jizosu yeeru phe onu su phe: "Unu gebe ge mu jia unu nwaji lanu. Unu -kporu mu iya; mu akporu unu ike, mu gude eme iphemiphe ono. ²⁵ Su-a; ?baputizimu, Jionu meru; ?bu awe be o shi? ?O shi l'imigwe? ?oo ?o shi nemadzu l'eka?"

Tobudu iya bu; ephe wata iya adzokashi l'ime onwophe su: "Teke anyi sunuru l'o shi l'imigwe l'o su anyi: ?O buru gunu meru g'o gude ophu unu ekwetaduru iphe, o pfuru?" ²⁶ Teke anyi sukwanuru l'o shi nemadzu l'eka; ?a maru iphe, oha e-me; eshinu mkpukpu l'ophu pfudzuwaru le Jionu bu okpobe onye mpfuchiru Chileke?" ²⁷ Tobudu iya bu; ephe su Jizosu: "Anyi ta amakwa."

Jizosu sukwanu phe: "Ophu mu akokwanuru unu onye ngeru mu ike, mu gude eme iphemiphe ono."

Etu nwoke yee unwu iya ebo

²⁸ "Denu g'iphe-a du unu? O duru nwoke, nwutaru unwegirima unwoke labo. O be ujiku lanu; o bya asu k'ogerenya: 'Nwa mu; jiko jekwaaru mu ozi l'opfu-vayinu ntau.' ²⁹ O su iya: 'Mu tee jekwa.' E mechaa; izimanu lwa iya azu; o jeshia. ³⁰ Nwoke ono bya ejepfu ke nwata je epfukwaaru iya pho g'o pfuru onye ophu. O su iya hm le ya e-jekwaa. E mechaa; ophu o jeduru. ³¹ Su-a; l'ime umadzu labo ono; ?denu onye ophu meru iphe, du nna iya ree?

Ephe su iya l'oo onye k'ogerenya.

Jizōsu sū phẹ: “Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; ndu ana akiriko waa ndu agba ukpara l'e-vukwaru unu ẗzo bahũ l'ẹka Chileke bũ eze. ³² Kele Jiõnu byaru bya egoshi unu okpobe ẗzo, unu e-tso; ophu unu ekwedu nkiya; obenu lẹ ndu ana akiriko yẹe ndu agba ukpara bẹ kwetarũ nkiya. Unubẹdua humachaa l'ephẹ kwetarũ; ophu izimanũ alwakpodarunu unu azũ; g'unu ghaa umere g'e mechaarũ ke g'unu kweta ke Jiõnu.”

*Etu, e gude ndu e butaru ye
l'opfu-vayĩnu anma*

(Mak 12:1-12; Luk 20:9-19)

³³ “Sũ-a; unu ngabẹkwa nchĩ nũma ẹtu ozo. O duru nwoke lanũ, bũ nnajiuphu, larũ ẹgu vayĩnu. O bya agbaa ya mgbabu; bya ebua ya nsũ ẹka aanõduje azõshi mee l'akpuru vayĩnu ono. O bya akpũkwaapho nwũlo eli ephekerephe ẹka ee-nyihuje eche mgbabu ono nche. O bya ebuta ndu-ozĩ-ẹgu woru iya ye phẹ l'ẹka bya ejeshia iphe-ozo. ³⁴ O rwujeepho teke aawõje akpuru vayĩnu ono; o zia ndu-ozĩ iya g'ephẹ jepfu ndu-ozĩ-ẹgu ono g'a wõo ya okẹ akpuru vayĩnu nkiya. ³⁵ Ẹphe gude ndu ono, e ziru ozĩ ono tsua onye lanũ iphe; bya ebua onye ophuu egbugbu; bya atũa onye ophuu mkpuma. ³⁶ O bya ezia ndu-ozĩ ozo, ka ndu ke mbũ igwerigwe. Ndu ozĩ-ẹgu ono mekwaa phẹ phõ g'e meru ndu ophuu. ³⁷ E mechaa; o bya ezia nwa iya g'o jepfu phẹ sũ lẹ ya maru-a l'onye õwa-a, bũ nwa iya-a bẹ ẹphe a-kabẹ-a yeru nsõ. ³⁸ O be teke ndu-ozĩ-mgbabu ono humaru nwa iya ono; ẹphe zũa mgbede kpua ya sũ: 'Ihee! Waa onye alĩ-a e-mechaa buru nkiya me nna iya nwũhu-a. Unu bya g'anyĩ gbua ya egbugbu nata iya iphe, rwuberu iya nũ.' ³⁹ Ẹphe kpũta iya kpũfu lẹ mgbabu ono je eworu iya gbua.

⁴⁰ “Sũ-a; onye nwe mgbabu ono -lwaepho; ?bũ gunu bẹ oo-me ndu-ozĩ-ẹgu ono?”

⁴¹ Ẹphe sũ iya: “Oo-bya egbushikõta ndu-ozĩ-mgbabu ono, ejo okpoma egbu egbugbu ono; mbũ gbua phẹ njõ egbugbu woru mgbabu ono ye ndu-ozĩ-ẹgu ozo l'ẹka, bũ ndu a-wõtaje akpuru iya vutaru iya l'o rwuberu iya.”

⁴² Jizōsu sũ phẹ: “Unu teke agũ-swee iphe, e deru l'ẹkwo-opfu Chileke sũ:
“Mkpuma, ndu akpũ ẗlo

jĩkaru;
mechaarũ bya abũru
mkpuma, gudeshe ẗlo.

Ono buru iphe,
Nnajiuphu anyi meru;
o dũ anyi biribiri
l'enyã.”

⁴³ “Noo g'o gude mu sũ unu l'ẹka Chileke bũ eze bẹ a-natakwa unu woru iya nũ ndu a-nũje iya okẹ akpuru, ophu gbaru iya nũ. ⁴⁴ Tẹme onyemonye, bũ onye vukotaru mkpuma ono daa iko bẹ e-tsujishihukwanu; teke o tũru nemadzũ l'o gwee onye ono arakabya.”

⁴⁵ Tõbudu iya bũ; ndu-ishi uke Chileke mẹ ndu Fãrisii nũmaepho ẹtu iya ono; ẹphe maerupho l'õo phẹ bẹ õonmadoru iya. ⁴⁶ Ẹphe jee g'ephẹ gude iya; ndzũ õha gũhu phẹ; kele õha l'ophu pfudzuwaru lẹ Jizōsu bũ onye mpfuchiru Chileke.

22

*Etu ndu e yeru lẹ nri
ekele nwanyĩ*

(Luk 14:15-24)

¹ Jizōsu byakwa egude ẹtu yeeru phẹ õnu ozo sũ phẹ: ² “Eka Chileke bũ eze bẹ duepho g'onye eze lanũ, shiru nwa iya nri ekele nwanyĩ; ³ bya ezia ndu-ozĩ iya g'ephẹ je ekua ndu e ziru lẹ nri ekele nwanyĩ õbu; ophu ndu ono ekwedu abyabya. ⁴ O byakwa ezia ndu-ozĩ iya ozo bya asũ phẹ: 'Unu sũ ndu e ziru lẹ nri-a lẹ mu shiakwaru nri õbu; lẹ mu gbushikwaru oke-eswi mu; mẹ okiri mu gude shia ya; lẹ mu tũkoakwaru iphemiphe dozichaa kwabẹ; g'ephẹ byawarõ lẹ nri ekele nwanyĩ õbu.' ⁵ Ndu ono, e ziru lẹ nri ono pael'iya-a ẹka lanũ; o buru phẹ eje iphe, heru phẹ nũ. Onye ejeshia l'egu iya; onye ejeshia ere aswa iya. ⁶ Tẹme ndu ophuu tsũkobeeekwapho gude ndu ono, onye eze ziru ozĩ ono mee phẹ iphe-iphere woru phẹ gbushia. ⁷ Eze ono nũmaepho iphe, meru nũ; ẹhu ghua ya ntũmatu. O bya ezia ndu ojõgu iya; ẹphe je emegbushia ndu ono egbuje nemadzũ ono bya atũa oku lẹ mkpũkpũ phẹ; oku tsufu iya. ⁸ Tẹme o gbẹ teke ono bya asũ ndu-ozĩ iya: 'Nta bẹ e shiẹbechaaru nri ekele nwanyĩ; ophu ndu e ziru lẹ nri õbu agbadarũ k'eriri iya. ⁹ Ngwa; unu lũfu l'õma eze gbororo; iphe, bũkpoo ndu unu

humaru g'ephe ahahabé l'otu; unu rwuta phé bya lè nri ekele nwanýi obu.' ¹⁰ Ndu ozi ono bya awufu l'oma eze gbororo je atúkokoepoepo ndu ephe humaru chíta; ndu oma mē ndu ejo-iphe. A bya anọ-jia ọlo nri ekele nwanýi obu.

¹¹ "O be teke eze bataru g'ọ huma ndu byaru lè nri obu; ọ huma nwoke, eyeduru uwe ekele nwanýi. ¹² Q sụ iya: 'Ishikomú; ?denu g'i shiru bata l'ime ẹka-a; l'ẹbe abụ l'i yeru uwe ekele nwanýi?' Ophu nwoke ono amadụ iphe, oo-pfu. ¹³ Onye eze ono sụ ndu-ozí iya: 'Ngwa; unu kee ya ẹgbu l'okpa yee ẹka parụ je echie lè tsukiribaa etezi. Ẹka ono bẹ nemadzụ a-nọdu kwaa ejo ẹkwa; taa ikireze.' " ¹⁴ "Kẹle ndu e kuru dukwa igwerigwe; ọle ndu a hotaru habe ahabe."

Apfụ akirikó

(Mak 12:13-17; Luk 20:20-26)

¹⁵ Ndu Fárisii tughuepho je achia idzu g'ephe e-shi gude opfu, Jizọsu epfu nmata iya. ¹⁶ Ephe bya eduru ndu etsoje phé nù mē ndu kẹ Herọdu ye g'ephe jepfu iya je asụ iya: "O-zi-iphe; anyi maru l'i bụ onye ire-lanụ; teme i gude ire-lanụ ezi ọzo Chileke; ophu ọ dudu onye iitsụ ebvu. Ophu ọ dudu onye iile ẹnya l'iphu. ¹⁷ Sụ-a; yeeshikwaru anyi onu l'opfu-a. ?Denu g'ọ dukpoo ngu? ?Q bụ emebýi ekemu Chileke mē anyi-tuje akirikó nù eze nnajioha, nọ lè Romu?"

¹⁸ Jizọsu maerupho ejo-iphe, nọ phé l'okpoma bya asụ phé: "?Bụ gunu meru g'ọ gude unu gbabere mu ọnyá opfu; unubé tuko-l'ehu-atuko-l'obu-a? ¹⁹ Unu goshieshikwa mu okpoga, eegudeje atụ akirikó obu."

Ephe wotaru iya kobo lanụ. ²⁰ Q sụ phé: "?Bụ ishi onye yele ẹpha onye bụ ọwa-a, e deru iya-a?"

²¹ Ephe sụ iya: "Ọo kẹ Siza!"

Q sụ phé: "Q n'iya-a bụ g'unu woru iphe Siza nù Siza; unu eworu kẹ Chileke nù Chileke!"

²² Ephe numa iya; ọ dụ phé biribiri. Ephe parụ iya haa; ọ buru phé atugbu.

Kẹ eshi l'onwu teta dzuru ndzụ

(Mak 12:18-27; Luk 20:27-40)

²³ Lè mbọku ono kwaphọ ndu Sadusii, bụ ndu sụru l'e tee shidu l'onwu eteta adzuru ndzụ; byapfuta Jizọsu bya asụ iya: ²⁴ "O-zi-iphe; iphe, Mosisu deru l'ekwo ekemu bụ; teke nwoke lunyaaru nwanýi bya anwuhu; ophu ọ nwutaduru nwa; gẹ nwune iya luppabe nyee ya ono g'ọ nwutaru onye ophu, nwuhuru anwuhu pho nwa. ²⁵ Sụ-a; ọ duru unwune ẹsaa, shi buru l'echilabọ anyi. K'ogeranya lúchaa nwanýi; onwu woru iya gbua; l'ẹbe ọ togbo mē akọ lè mgboko. Q parụ nyee ya obu haaru nwune iya. ²⁶ Onye k'ẹbo, bụ otsota bya aluppabe nwanýi ono; bya anonyakwaapho nwuhu; l'ẹbe atogbo ako; unye k'ẹto nno pho; jasụ l'onye k'ẹsaa. ²⁷ G'ephe ha nwushihubebeephe teme nwanýi gbé teke ono bya anwuhu nkiya. ²⁸ O -rwua teke ee-shi l'onwu teta dzuru ndzụ; ?bụ onye ole bẹ nwanýi ono a-buru nyee ya; g'ephe n'ẹsaa lúchaaru iya-a?"

²⁹ Tọbudu iya bụ; Jizọsu sụ phé: "Unu eshisweye iya; kẹle ẹkwo-opfu Chileke te edoduru unu ẹnya; ophu ọ buru kẹ g'ike Chileke habe shii. ³⁰ Kẹle teke ndu nwuhuru anwuhu e-shi l'onwu teta dzuru ndzụ bẹ nwoke taa luhedu nwanýi; ophu nwanýi aluhedu ji. Ephe a-dụ g'unwu-ojozi-imigwe. ³¹ A -bya lè k'eshi l'onwu teta dzuru ndzụ; ?unu ta agujedu iphe, Chileke pfuru nù unu l'onwiya sụ: ³² "Q kwa mbédua bụ Chileke kẹ Ébirihamu; buru Chileke kẹ Áyizaku; bya aburu Chileke kẹ Jiékpọ.*" Oo ya bụ lè Chileke ta abukwa Chileke ndu nwuhuru anwuhu; ọ bụ Chileke ndu nọ ndzụ."

³³ Ikpoto ndu ono nūmae ya pho; iphe, oozí dọ phé biribiri ẹtu.

Ekemu, kpọ-chiru ishi

(Mak 12:28-34; Luk 10:25-28)

³⁴ Tọbudu iya bụ; ndu Fárisii nūmaephe lè Jizọsu mewaru onu-pfụ nù ndu Sadusii; ephe je erwukọbe onwophe. ³⁵ A nnyaa; onye lanu l'ime phé, bụ onye ezije ekemu meahaa g'ọ ghabé ọnyá opfu gude nmata Jizọsu; bya asụ iya: ³⁶ "O-zi-iphe; ?bụ ekemu ole bụ ekemu, kpọ-chiru ishi l'iphe, bụ ekemu g'ọ ha?"

³⁷ Jizọsu sụ iya: " 'Yee Nnajiuphu, bụ Chileke ngu obu ngu g'ọ ha. Gude ndzụ ngu g'ọ ha; mē uche ngu g'ọ ha yee Chileke obu.' ³⁸ Ono bụ ekemu, kakọta shii bya aburu iya kpọ-chiru ishi. ³⁹ Ophu tsotaru iya nù, dühukwaphe g'ono bụ: 'Yee nemadzụ ibe ngu obu g'i yeru onwongu.' ⁴⁰ Qo l'ekemu labọ-a bẹ iphe, bukota ekemu g'ọ ha yee iphe, ndu mpfuchiru Chileke deru l'ekwo tukuró g'ọ ha kpakọo."

* 22:32 22:32 Gūnaa Awụ 3:6.

Aji k'onye bu Kéreshi o bu
(Mak 12:35-37; Luk 20:41-44)

⁴¹ O bụru teke ono, ndu Fárisii nọkoberu ono bę Jizọsu jiru phę aji sụ phę: ⁴² “?O du unu ge Kéreshi ọbu, bụkpoo Nwa onye?”

Ephe sụ iya l'ọo Nwa Dévidi.

⁴³ O sụ phę: “?Dęnukwanu g'o gude Unme-dụ-Nsọ kę Chileke mee Dévidi o nọdu ekuje iya Nnajiuphu sụ:

⁴⁴ “Chileke sụru Nnajiuphu mu:

Nọdu mu l'ękutara jasụ teke

mu e-me g'i

zọppyabe ndu-ọhogu ngu

l'okpa.†

⁴⁵ Eshinu Dévidi ekuje iya Nnajiuphu; ?dęnuhunu g'o gude o bụru Nwa iya?”

⁴⁶ Ophu o dudu onye duru ike yeeru iya ọnu; mbụ g'ọ ka mma l'ọo akpuru opfu lanụ. Eshi mbọku ono; ophu o dudu onye tũbaaru ama aji Jizọsu aji ọzo.

23

Jizọsu epfu kę ndu ezije ekemu

(Mak 12:38-39; Luk 11:43,46; 20:45-46)

¹ Jizọsu gbalihu bya asụ ikpoto ọha ono mę ndu etsoje iya nụ: ² “Ndu ezije ekemu mę ndu Fárisii bę bụ phę bụ ndu-ishi, l'ezije iphe, ekemu Mósisu bụ. ³ Ọo ya bụ; unu nujekwaru phę opfu. Unu mejekwa iphe, bụkpoo iphe, ephe suru g'unu mee; ọle g'unu te etsokwa ęka phę. L'ephebedua bụkwa epfupfu bę ephe epfuje iya l'ọnu; ophu ephe emekwanụ iya ememe. ⁴ Ephe edoje oke ivu, anyi ęrwa; bya atsu l'ehu evuvu woru bo nemadụ g'o vuru; ọle ephebedua l'onwophe taa rwükwa iya g'ọ ka mma l'ọo mkpushi ęka. ⁵ Ipthemiphe, ephe eme bę ephe anọduje eme gę nemadụ hụma phę. ? Unu ta ahụmaduru g'ephe edeje opfu Chileke phosaa phosaa l'eli akpọ, ephe epfubeje l'egedegee ọnu-iphu. ?Unu te eledu gę jipfu jipfu ọnu uwe phę ahaję. ⁶ Iphe, aduje phę ree bụ g'ọ bụru phę a-nọdu l'ęka aa-kachakpọo phę akwabę ùbvù mę a -nọdu abọ iphe; waa g'oshi, bụ iya kachakpọo ree l'ulo-ndzukọ ndu jiu bụru nkephę; ⁷ waa ęrengete ekele l'ęka a dụ igwerigwe; waa gę ndiphe kuje phę 'O-zi-iphe'. ⁸ Ọle unu te ekwekwa g'e kuje unu O-zi-iphe; kele ọo onye lanụ bụ onye l'ezije unu iphe. Onye ono bụ iya bụ Kéreshi. Unubędua l'ophu bükota unwunna. ⁹ Ophu o dukwa onye unu e-kuje Nna lę mgboko-a; l'ọ kwa Nna lanụ bę unu nweru, bụ iya bụ Nna ophu bu l'imigwe. ¹⁰ Ophu unu ekwekwa g'e kuje unu Nnajiuphu; kele ọo onye lanụ bụ Nnajiuphu unu, bụ iya bụ Kéreshi ọbu. ¹¹ O chia g'onye kakọta shii lę g'unu ha bụru onye a-nọdu ęjeru ndu ophuu ozi. ¹² Kele onyemonye, l'ewoli onwiya eli bę ee-wozeta alį. Onye wozetakwanuru onwiya bę ee-woli eli.”

Jizọsu anma ndu bụ

tũko-l'ęhu-atũko-l'obu ikpe

(Mak 12:40; Luk 11:39-42,44,52; 20:47)

¹³ “Nshjo unubę ndu ezije ekemu mę ndu Fárisii! Unubę ndu bụ tũko-l'ęhu-atũko-l'obu ono. Kele unu woru ęka Chileke bụ eze guchia; guburu ndiphe ye g'ephe ta abahụ iya. Unu taa bahudu iya l'onwunu; tęme ndu eme g'ephe bahụ bę unu te ekwedu g'ephe bahụ.

¹⁴ “Nshjo unubę ndu ezije ekemu mę ndu Fárisii! Unubę ndu bụ tũko-l'ęhu-atũko-l'obu ono. Kele unu bụ ndu eripyaję ọlo unwanyi, ji phę anọedu. Unu nọdu egudeje ęregede epfukpọepho ogologo opfu anụ Chileke. Ọo unu bę Chileke a-kachaa anmashi ikpe ike.

¹⁵ “Nshjo unubę ndu ezije ekemu mę ndu Fárisii! Unubę ndu bụ tũko-l'ęhu-atũko-l'obu ono. L'ęka unu akpọjeru ụgbo daa eze-ęnyimu tũko ękameka jegbabę g'ee-shi g'unu pfubuta m'obeta o bụru onye lanụ yeru Chileke. Teke unu pfubaruru onye ọbu; unu emee ya l'ọo-buru onye ka unu agba k'ọku-alį-maa ụgbo ębolechiko.

¹⁶ “Nshjo unubę ndu asụ ishi, eme g'unu goshi onye ọzo ụzo. L'ęka unu asuje l'ọ to nwedu iphe, o bụ mę nemadụ -gude eze-ọlo Chileke ria angụ. Obenu l'onye gude mkpọla-ododo eze-ọlo Chileke ria angụ ọbu bę unu asuje l'ono bụ ụgwo, tukuru iya l'ishi. ¹⁷ Lekwa unubę ndu eme eswe tęme unu nọdu atsugbaa ishi-a! ?Buhunu ole ka ere ire? ?Bụ mkpọla-ododo eze-ọlo Chileke; tọo eze-ọlo l'onwiya, gbę bụru iya meru mkpọla ọbu o bụru iphe kę Chileke? ¹⁸ Tęme unu sükwapfo l'onye gude ọru-ngweja

† 22:44 22:44 Gụnaa Ebvu 110:1.

Chileke ria angu be ọ to dudu iphe, ọ bu; obenu l'onye gude iphe-anunu, e doberu iya ria angu be unu suru l'ọ buwaa ugwo, tukuru iya l'ishi. ¹⁹ Lekwa unube ndu-a, l'atsụ ishi-a! ?Buhunu ole ka shii? ?Bu iphe, a nuru anunu; ọo ọru-ngweja Chileke, gbẹ buru iya meru g'iphe obu, a nuru anunu obu buru iphe ke Chileke? ²⁰ Ọo ya bu l'iphe, bu onye gude ọru-ngweja Chileke eri angu gudekwa yee iphe, nọ iya nọ rikota angu obu. ²¹ Onye gudekwanu eze-ulo Chileke ria angu be gudekwapho eze-ulo ono me Chileke, bu iya nọ gude ria angu obu. ²² Onye gudekwanu imigwe eri angu gudekwapho aba-eze Chileke yee Chileke, onye nọ iya nọ eri angu obu.

²³ "Nshio unube ndu ezije ekemu me ndu Farisii! Unube ndu bu tuko-l'ehu-atuko-l'obu ono. Kele unu agbakebeje je anu Chileke oke-lanu-l'uzo-iri l'agbo me anamita; mekpoo ahuji; bya aparu eme ekemu l'eka o karu akaka paru haa, bu iya bu ekpe ikpe, pfuru oto; waa aphu obu-imemini; waa apfushi ike l'iphe, onye pfuru. Iphemiphe ono be unu gege anodua eme; ole o to bukwanu g'unu haa ophuu. ²⁴ Unube ndu atsụ ishi, eme g'unu goshi ndu ozo uzo; unube ndu azashijechaa zashia iphiriba iphe, ha ge nwenwu, nọ l'okoro; ole unu elwejekwa iphe, ha g'inya olwe woa.

²⁵ "Nshio unube ndu ezije ekemu me ndu Farisii! Unube ndu bu tuko-l'ehu-atuko-l'obu. Kele unu anoduje asa azu okoro; asa azu ochi; ole iphe, jiru ime iya bu ana ndu ozo iphe l'eka ike waa egu eme ejo-iphe. ²⁶ Gube nwophu Farisii, atsụ ishi; vuru uzo saadaa ime okoro yee ime ochi; ọo ya bu; azu iya egbufukwapho chalaha ucha.

²⁷ "Nshio unube ndu ezije ekemu me ndu Farisii! Unube ndu bu tuko-l'ehu-atuko-l'obu. Kele unu du g'ilu, e memaru emema, anoduje ama mma l'eli ehu iya; o -rwua l'ime iya; okpu nemadzu; mekpoo iphe ozo, rehuru erehu; eji iya ejiji. ²⁸ Nokwapho g'unu aduje g'unu pfuberekoto; 'ama l'iphe, jiru unu ime bu tuko-l'ehu-atuko-l'obu waa ejo-iphe."

*Jizosu epfu l'aa-gwatakota
ogbo nta-a ugwo iphe, ephe eme
(Luk 11:47-51)*

²⁹ "Nshio unube ndu ezije ekemu me ndu Farisii! Unube ndu bu tuko-l'ehu-atuko-l'obu. Kele unu anoduje akpushi ulo l'ilu l'eka ndiche unu phe ligbaaru ndu ephe gbushiru, bu ndu mpfuchiru Chileke; bya ememakwapho eka e liru ndu pfuberekoto emema; asuje: ³⁰ 'Ome unu nọ ndzu teke nna unu oche phe nọ; unu tege eyekwa eka l'egbushi ndu mpfuchiru Chileke.' ³¹ Unu gude egube ono agba onwunu ama l'unu bupho unu ndu gburu ndu mpfuchiru Chileke. ³² O du ree; unu yenu eka mefufu-a iphe, ndiche unu phe meru mephodoru unu. ³³ Unube ejo agwo ono! Unube unwu, ogiji nwushiru ono! ?Unu e-mekwadu imagha nahu g'a ta nma unu ikpe; kpuru unu ye l'oku-ali-maa? ³⁴ Ọo ya bu; unu huma le mu e-zi ndu mpfuchiru Chileke waa ndu mmamiphe; waa ndu ezije ekemu g'ephe byapfuta unu. L'ime phe be o duru ndu ophu unu e-gbu egbugbu; duru ndu ophu unu a-kpopyabe l'oswebe; dukwarupho ndu ophu unu e-chi iphe l'ulo-ndzuko unube ndu Jiu; mekota phe ewere le mkpukpu le mkpukpu; ³⁵ k'ophu ọo-tukuru unu l'ishi; mbu ochi ndu pfuberekoto, unu gbushiru le mgboko e-shi l'ochi Ebelu; nwata pfuberekoto; jasụ l'ochi Zakaraya; nwa Barakaya; onye unu gburu le mgbaka eze-ulo Chileke; waa ọru-ngweja Chileke. ³⁶ Sụ-a; ge mu gbukwaaru iya unu tororo; l'iphemiphe ono bukotakwa l'ishi ogbo-a, nọ nta-a be aa-gwatakota ugwo iya g'ọ ha."

*Jizosu yeru Jierusalemu obu
(Luk 13:34-35)*

³⁷ "Oowaa! Gube Jierusalemu! I tukuru ndu mpfuchiru Chileke egbushi; bya egude mkpuma atu-gbushi ndu e ziru g'ephe byapfuta ngu. Tekenteke be mu meru ge mu chikobe unwu ngu l'eka lanu ge nepfu-oku achikobeje unwu iya l'ime nku iya-a; ophu i kwedu! ³⁸ Huma ahuma; l'ibe ngu be aa-gbagharu; l'ọ dabyiru iphoro. ³⁹ Ge mu karu unu; unu ta ahumabaekwa mu jasụ teke unu a-su: 'Chileke goru onu-oma nọ onye ono, gude epha Nnajuphu abya ngu.' "

24

*Iphe, e-me teke ikpazu
(Mak 13:1-2; Luk 21:5-6)*

¹ Todbudu iya bu; Jizosu bya eshi l'ime eze-ulo Chileke lufuta; o buru iya atugbushi. Ndu etsoje iya nọ byapfuta iya g'ephe goshikota iya eze-ulo Chileke ono l'ophu. ² Jizosu sụ phe: "Ọ kwa l'unu humaru iphemiphe ono? Ge mu gbukwaaru iya unu tororo;

ee-mechaa nwukpòshichaa iphemiphe ono enwukpòshi; mbù k'òphu ò tọ dudu g'ò ka mma l'òo mkpuma lanù, a-kpò-pfuru l'eli nwibe iya."

*Iphe, bụ o -mechaa
mgboko abvù*

(Mak 13:3-13; Luk 21:7-19)

³ Jizosu bya enyihu úbú Olivu bya eje anòdu anòo l'eli iya. Ndu etsoje iya nù byapfuta iya k'iche bya asù iya: "Bùkpoo teke ole bẹ iphemiphe-a, i pfuru-a l'e-mekpoo? Tẹme ?bù gunu a-buru iphe, ee-gude maru teke ìi-bya; waa teke mgboko a-bvù?"

⁴ Jizosu yeeru phẹ onu sù phẹ: "Oo phọ g'unu leta onwunu ẹnya g'ò tọ dù onye e-duswe unu ọzo. ⁵ Kele ò duru igwerigwe ndu a-zarù ẹpha mu bya. Onye ophu nonu l'òo-sù l'ò kwa yẹbedua bụ Kéreshi obu. Ẹphe eshi l'ẹka ono duphua ndu du igwerigwe. ⁶ Unu a-nòdu anù ude ogu ophu aalwù l'ẹka dù ẹnya; waa ophu aalwù l'ẹka dù ntse; ọle g'obu te etsukahakwa unu; noo l'iphemiphe ono mefutajekwa. Ọle teke mgboko a-bvù teke eruwukwa. ⁷ Noo kele ọha ye ọha ibe iya a-nòdu alwù ogu; alì-eze ye ọle-ẹze ibe iya a-nòdukwapo alwù ogu nkephẹ. Ejo ọkpa nri a-bya. Alì anmaa jiiijii l'ẹka dù igwerigwe. ⁸ Ọle iphemiphe ono dọpho g'ẹgube ime awatajẹ eme nwanị k'òphúú-a.

⁹ "Noo teke ẹphe a-kpuru unu jefpu ndu ọchi-ọha; eeme unu ewere; gbushia unu. Ọhamoha, nọ lẹ mgboko egude kele unu bụ nkemu kpoo unu ashì. ¹⁰ Nokwapọ teke ikpoto nemadzù a-gbakuta azù l'ekwekwe, ẹphe kweru kẹ Chileke. Ẹphe edeaharu nwibe phẹ nù g'e gbua; kpoo nwibe phẹ ashì. ¹¹ Igwerigwe ndu mpfuchiru a-bya lẹ mgboko-a bya anòdu epfu iphe, Chileke epfuduru; gude edephushi ndu du igwerigwe. ¹² Tẹme eshinu ejo-iphe a-kwata paa ẹka mebyikpoo apaa bẹ n-yemobu k'igwerigwe nemadzù a-tòkpoeopho nwẹhu ejihu oyi eje. ¹³ Obenu l'onye tarù nshi jasù l'ikpazù bẹ Chileke a-dzọta. ¹⁴ Tẹme ozi-ọma k'ẹka Chileke bụ eze-a; bẹ aa-sà àsàsà g'ò dzuru mgboko mgburugburu; k'òphu ọhamoha l'ophu a-nụmadzuru iya. E -mechaa teke ono; mgboko abvù."

Ejo ahuma

(Mak 13:14-23; Luk 21:20-24)

¹⁵ "Sù-a; unu a-humakwa ejo-ahuma-ọla-l'iswi ono, Danẹlu onye mpfuchiru pfuru unu opfu iya ono; l'ẹka ò pfuru l'ẹka duru Chileke nso. Gẹ gube onye agù iphe-a ríkwa ọriri iphe, ò bụ. ¹⁶ Unu -hūmae ya phọ; gẹ ndu nọ lẹ Jiudiya gbalakwaa lashià l'úbú. ¹⁷ G'onye nọ l'òkpoku te ejeekwa abahù l'ulo lẹ ya eje ewota iphe, dù l'ulo iya. ¹⁸ Tẹme g'onye nọ l'ẹgu te ejeekwa ala unuphu je achita uwe iya. ¹⁹ Aphù a-tsokwaru unwanị, dù ime; mẹ unwanị, nwa angukwadu era mbọku ono. ²⁰ Oo g'unu pfuru nù Chileke g'agba ọso unu ta abù l'udzumini; ophu ò bushiru l'eswe-atuta-unme. ²¹ Kele teke ono bẹ ejo oke iphe-ghuka, eteke adu-swee k'eshinu Chileke meru mgboko byasù nta-a l'a-dù; ophu ò byadu adubaa ọzo. ²² Nnajiuphu -egbuduru teke iphe-ghuka ono mkpirikpu bẹ ò tọ dukwa nemadzù aaphodunu. Ọle oo-gude iswi ẹhu ndu ò hotaru gbua ya mkpirikpu.

²³ "O -rwua teke ono; ò -duru onye suru unu l'ò wakwa Kéreshi obu; ọzoo l'ò phukwa iya; unu te ekwekwa. ²⁴ Kele ndu a-nòdu adzushi ọka sù l'ẹphe bụ Kéreshi; ọzoo l'ẹphe bụ ndu mpfuchiru Chileke; a-duchakwaa teke ono. Ẹphe a-nòdu emegbaa iphe-ghumalenya, dugbaa biribiri. Iphe ono a-buchaaru g'ẹphe e-shi dephua ndiphe; mbù je akpaa lẹ ndu Chileke hotaru; m'ẹphe -je l'adu ike. ²⁵ Ọle mu vuakwa ọzo epfuru iya unu nta-a, o too meadaa.

²⁶ "Oo ya bụ; teke o nweru ndu suru unu g'unu lenu l'ò nọkwa l'echiẹgu; unu te ejeekwa eka ono. Ẹphe -sù unu: lekwa l'ò nọkwa l'ime mkpuru; unu te ekwekwa. ²⁷ Kele ò kwa g'ebemu-igwe akuje phoo; shi l'uzo ẹnyanwu awawa lojaa akpaminigwe jasù l'uzo ẹnyanwu ariba-a bụ gẹ Abubu-Ndiphe e-me mbọku, ọo-bya.

²⁸ "O kwa ẹka odzu dabyiru bẹ udele adojeru."

Abyabya Abubu-Ndiphe

(Mak 13:24-27; Luk 21:25-28)

²⁹ E -mechaa; teke ejo iphe-ghuka ono bvuerupho bẹ ẹnyanwu e-jikputa; onwa echibuhu echichi; kpokpode eshi l'igwe dashihu; iphemiphe, nọ l'igwe anmawo anmawo lo-sweshihu. ³⁰ Noo teke iphe-ghubama kẹ Abubu-Ndiphe e-geru egeru l'akpaminigwe. O buru teke ono bẹ iphe, bụ ọhamoha, nọ lẹ mgboko mgburugburu a-ra ejo ẹkwa; ẹka mejì tọfuru phẹ. Noo teke ẹphe a-huma Abubu-Ndiphe ẹka ò nọ l'urwukpu shi l'igwe egbu nwjinwii gude ike iya, parù ẹka abya. ³¹ Aabya egba eze opu ono, oo-gude zia unwu-ojozi-imigwe iya; ẹphe ejee l'iphu; jee l'azu; jee l'uzo ẹkutara; jee l'uzo ẹkicha; je akpaa l'ẹka igwe beru; alì beru; chikota ndu ò hotaru.

Iphe, e gude oshi figu anwuta
(Mak 13:28-31; Luk 21:29-33)

³² “Sü-a; unu gude oshi figu nwuta iphe; kele oobujeru; o -mishiwa a bya erwaa irwu ophuu; l'aamaru l'onanwu duwaa ntse. ³³ Nokwapho g'owa-a du. Teke unu humeerupho iphemiphe ono; unu amaru l'o nokpowaa ntse; mbu l'o nowaa g'onu-oguzo. ³⁴ Sü-a; ge mu gbukwaaru iya unu tororo; ogbo-a taa bvuebekwa; iphemiphe-a emekota. ³⁵ Sü-a; igwe a-bvukwa; ali abvu; obenu l'opfu, mu pfuru ta abyadu erebuhu ire erebuhu.

Mboku, oo-buru
(Mak 13:32-37; Luk 17:26-30,34-36)

³⁶ “Obenu l'o to dudu onye maru mboku, oo-buru; ozoo teke iphe ono e-megbaa gedegede. Mbu l'unwu-ojozi, bu l'imigwe ta amakwa iya; ophu Nwa Chileke l'onwiya amakwa iya. Onye maru iya nu buepho Chileke, bu Nna nwekiya. ³⁷ O kwa g'o du l'ogbo ke Nuwa phe teke ndiche ono bu g'oo-du teke Abubu-Ndiphe l'a-bya. ³⁸ Kele teke ndiche ono; teke utso, riru mgboko eteke agbadu; be ephe shi nodu eri angu; aluphe nwanji; ekephe nwanji; jasu mboku, Nuwa bahuru l'eze ugbo; ³⁹ ophu ndiphe amadu iphe, ako nu; jasu teke mini byaru atuko phe rikota. Nokwa g'oo-du teke Abubu-Ndiphe a-bya bu ono. ⁴⁰ Noo teke unwoke labo a-nodu l'egu; aabya ezikota onye lanu haa onye ophuu. ⁴¹ Unwanji labo a-nodu atsu nri; aabya ezikota onye lanu haa onye lanu. ⁴² Oo ya bu; unu che nche; kele unu ta amadu mboku, Nnajiuphu unu a-bya. ⁴³ Ole-a; unu makwarupho le-a; Ome oke, bu l'unuphu maru teke iphuru abya ibe iya me o nwukwaru-a enya; me o to kwekwanu g'iphuru tsufua ulo iya bata. ⁴⁴ Oo ya bu; unubedu l'onwunu; unu kwabekwapho enya; kele Abubu-Ndiphe l'a-bya teke unu te eledu enya iya.”

Nwozi, e gude ire iya aka
(Luk 12:41-48)

⁴⁵ “?Bu onye bu nwozi, e gude ire iya aka teme o buru onye kwaru enya? O bu onye ono, nnajiuphu iya doberu l'unuphu g'o nujeru iya ndibe iya nri l'orwuberu iya. ⁴⁶ Ehu-utso be a goru nu nwozi ono me o -buru le nnajiuphu iya a-lwa bya ahuma l'oome iphe ono, e ziru iya ono. ⁴⁷ Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; nnajiuphu ono e-wokwaru iphemiphe, o nweru enweru ye nwozi ono l'eka. ⁴⁸ Obenu; teke o bu nwozi ejo okpoma; o rja su: 'Ha! Nnajiuphu mu anokwaa odu'. ⁴⁹ O bya awata etsukashi ndu-ozu nwibe iya iphe; wata eri g'o du iya; nguahaa mee; ephe le ndu nggaga mee. ⁵⁰ Nnajiuphu iya ono a-lwa mboku, o too ledu enya iya waa teke o to madu; ⁵¹ bya agwaa ya ochi; woru iya gwakobe le ndu bu tuko-l'ehu-atuko-l'obu. Noo aka nemadzu a-nodu kwaa ejo ekwa; taa ikireze.”

25

Ako akatikpo unwumgboko iri

¹ “Eka Chileke bu eze be aa-duepho g'iphe, meru l'ako akatikpo unwumgboko iri, chitaru oroku phe gude jeshia onye jeru alu nwanji ophuu ndzuta. ² Umadzu ise l'unwumgboko ono bu ndu eswe; umadzu ise buru ndu kwaru enya. ³ Le ndu eswe pho pataru oroku phe; ophu ephe adudu manu, ephe wotafuaru k'etsutsu. ⁴ Ole ndu ophu kwaru enya jeru manu l'iphe paru k'iche bya apakwarupho oroku phe. ⁵ Onye ono, alu nwanji ophuu ono nahaepho odu abyabya; mgbenya rweahaa phe. A nonya; mgbenya tushikota phe.

⁶ “Abali keepho ebo; a rashia su: 'Eeghee! Onye jeru alu nwanji ophuu obu alwaakwa-o! Unu lufuta bya eje iya ndzuta-o!' ⁷ Tobudu iya bu; unwumgboko ono wulihukota bya emezichaa oroku phe. ⁸ Ndu ophu bu ndu eswe pho su ndu ophuu, kwaru enya phe: 'Unu menuru nwamanu unu tadaru anyi jiko l'oku anyihuakwaa l'oroku anyi.' ⁹ Ndu k'ono, kwaru enya ono su phe: '?Teke o to sukwanu anyi l'unu-e? Unu jefukwa ndu ere manu-oku je akpata k'unu.' ¹⁰ Ephe tugbua jeshia ya akpata. O buru teke ono be onye jeru alu nwanji ono byarwutaru; ndu ophu jikobewaru eka ejeje pho tsoru iya; ephe bahu l'ulo eka eeme ekele-nwanji ono l'enyashi ono. Ephe wubaepho l'ulo; e woru uzo guchia.

¹¹ “E mehaa teme umadzu ise ophuu bya; bya asu: 'Nnajiuphu! Nnajiuphu! Guhaaru anyi uzo.' ¹² Nwoke ono su phe: 'Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; mu ta amakwa onye unu bu.' ”

¹³ Oo ya bu le-a; unu chekwa nche; eshinu unu ta amadu mboku, Abubu-Ndiphe a-bya; ophu unu amadu teke oo-buru.

*Ètu ndu e yeru okpoga l'èka**(Luk 19:11-27)*

¹⁴ “L'èka Chileke bụ eze òkwapho g'iphe, meru l'akò nwoke lanụ, gbeshiru eje iphe-ozo; bya ekua ndu-ozì iya bya eworu ẹku iya ye phẹ l'èka. ¹⁵ Onye lanụ bẹ ọ nuru ụkporo ẹkpa-ego ise; bya anụ onye ọpahu ụkporo ẹkpa-ego labo; bya anụ onye k'eto ụkporo ẹkpa-ego lanụ. Onyemonye bẹ ọ nuerupho gẹ nwike nkiya beru. Ọ nuchaa phẹ iya; ọ buru iya eje iphe-ozo, ooje. ¹⁶ Onye ọpahu ọ nuru ụkporo ẹkpa-ego ise phọ tugbuepho teke ono gude iya jeshia ngho. Ọ je egude iya gbaa ngho rita urwu ụkporo ẹkpa-ego ise ozo tukobe iya. ¹⁷ Nokwapho g'onye ọpahu a nuru ụkporo ẹkpa-ego labo pho meru. Ọ jeru eritakwapho urwu ụkporo ẹkpa-ego labo ozo tukobe iya. ¹⁸ Ọ be l'onye ọpahu nataru ụkporo ẹkpa lanu-a; ọ tugbua je ebvua ali woru okpoga nnajiuphu iya ono libe.

¹⁹ “Tobudu iya bu; a nokpoe-pho-oo jasụ: ọ be ujiku lanu; nnajiuphu ndu ono lwa g'ephe l'ephe gbazia okpoga ono. ²⁰ Onye ọpahu a nuru ụkporo ẹkpa-ego ise pho byatashia bya egudekwapho ụkporo ẹkpa-ego ise ozo bya asu: 'Nnajiuphu; iphe, i nuru mu bu ụkporo ẹkpa-ego ise. Wakwa ụkporo ẹkpa-ego ise ozo, mu ritaru l'urwu tukobe iya baa.' ²¹ Nnajiuphu iya su iya: 'I meru ree! I bu okpobe onye-ozì, e gude ire iya èka. Eshinu e gude ire ngu èka lẹ nwiphe, edzudu kaa bẹ mu e-me g'i buru onye-ishi l'iphe, paru èka. Ngwa; bya g'ehu tuko tsoo gu lẹ nnajiuphu ngu uto.' ²² Onye ọpahu, a nuru ụkporo ẹkpa-ego labo pho byakwa bya asu: 'Nnajiuphu; iphe, i nuru mu bu ụkporo ẹkpa-ego labo. Wakwa ụkporo ẹkpa-ego labo ozo, mu ritaru l'urwu tukobe iya baa.' ²³ Nnajiuphu iya ono su iya: 'I meru ree. I bu okpobe onye-ozì, e gude ire iya èka. Eshinu e gude ire ngu èka lẹ nwiphe, edzudu kaa bẹ mu e-me g'i buru onye-ishi l'iphe, paru èka. Ngwa; bya g'ehu tuko tsoo gu lẹ nnajiuphu ngu uto.' ²⁴ Onye ọpahu a nuru ụkporo ẹkpa-ego lanu pho byakwa bya asu: 'Nnajiuphu; mu maru ngu ree; l'i bunukaru ejo nemadzu. Iiwotaje iphe l'èka i kuduru iphe; teme i nodu ejeje ekpota iphe, i ghaduru. ²⁵ Noo g'o gude ndzu guhu mu; mu woru ụkporo ẹkpa-ego ngu je elibe l'ali. Nggekwa iphe ngu.' ”

²⁶ “Nnajiuphu iya ono su iya: 'Lekwa gube iberezi iphe, arwuhu-a, ejo okpoma egbu egbugbu-a. Ọo ngu pho maru lẹ mu awotaje iphe l'èka mu akuduru iphe; teme mu nodu ekpotaje iphe, mu aghaduru. ²⁷ I gege dobekporo mu nu okpoga mu l'ulo nche okpoga; g'oo-buru mu -lwa mu eje ewota okpoga mu yee iphe, o tukoberu onwiya. ²⁸ Ngwa; unu nata iya okpoga ono; woru nu onye pho, nweru ụkporo ẹkpa-ego iri pho. ²⁹ Kele onyemonye, nweru nu bẹ aa-nubakwa g'o nweru k'etsutsu iya. Obenu l'onye enwedu nu bẹ aa-gbenu natafulenu nwophu o nweru.' ³⁰ 'Ngwa; unu kpata mkpokoro onye-ozì-a kpufu je eye l'èka gbakotaru tsukiribaa. Èka ono bẹ nemadzu a-nodu kwaa ejo èkwa; taa ikireze.' ”

Ikpe Ikpazu

³¹ “Obenu lẹ teke Abubu-Ndiphe a-nodu egbu nwjinwii abya yee iphe, bukota unwu-ozozi-imigwe l'ophu bẹ oo-nodu l'aba-eze iya, egbu nwjinwii. ³² Teke ono bẹ ndiphe mgburugburu e-dzukota l'iphu iya. L'oo bya eworu phẹ ho g'onye eche aturu, l'ahoshije egbu l'èka aturu iya kuru; dobe phẹ iche iche-a. ³³ L'oo bya achiru ndu ophu bu aturu dobe onwiya l'uzo ekutara; chiru ophu bu egbu dobe l'uzo ekicha. ³⁴ Noo teke eze ono a-su ndu k'ono, no iya l'uzo ekutara ono: 'Unu bya; unubẹ ndu Nna mu goru onu-oma nu. Unu bya enweru mgboko ophuu ono, Chileke kwakobehawaruro unu e -shi teke o meru mgboko ono. ³⁵ Kele egu guru mu; unu nu mu nri; mu ria. Egu mini gua mu; unu chebe mu mini; mu ngua. Mu buru mbyambya; unu dubata mu ibe unu. ³⁶ Mu gbaru oto; unu nmabẹ mu iphe. Iphe mee mu; unu gbaaru mu mkpu. Mu jee mkporo; unu bya mu agbaphe.' ”

³⁷ “Noo teke ndu pfuberekoto a-su iya: 'Nnajiuphu; ?bu teke ole bẹ anyi humaru ngu èka egu agu ngu; anyi nu ngu nri obu? Ozoo lẹ mini agu ngu; anyi chebe ngu mini; i ngua? ³⁸ Teme ?bukpoo teke ole bẹ anyi humaru ngu; i buru mbyambya; anyi dubata ngu ibe anyi? Ozoo l'i gba oto; unu nmabẹ ngu iphe? ³⁹ ?bukpoo teke ole bẹ anyi humaru ngu l'èka iphe eme ngu; ozoo l'i no l'oka mkporo; anyi gbaaru ngu mkpu? ⁴⁰ Noo teke eze e-yeru phẹ onu su phẹ: 'Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; eshinu unu mekpowaru iya m'obeta ọ buru onye lanu, enya kachaa alwalwa l'unwunna mu-a bẹ buakwaa mbèdua bẹ unu meru iya.' ”

⁴¹ “Noo teke oo-bya asu ndu ophu no iya l'uzo ekicha: 'Unu lufu mu l'iphu; unubẹ ndu Chileke turu onu. Unu wuba l'oku ono, e-nwu gidigidi jaduru ono, bu iya bu èka Chileke meru doberu Obutuswe yee unwu-ozozi iya ono. ⁴² Kele egu guru mu; ophu unu anuduru mu nri. Egu mini gua mu; ophu unu echebeduru mu mini. ⁴³ Mu buru mbyambya; ophu unu edubataduru mu ibe unu. Mu gbaru oto; ophu ọ dudu iphe,

unu nmaberu mu. Iphe mee mu; teme mu nono l'oka mkporo; ophu unu agbajeduru mu mkpu.' ⁴⁴ Noo teke ephe e-yekwapho onu su: 'Nnajiuphu; ?bu teke ole be anyi humajekpooru ngu eka egu agu ngu; ozoo eka egu mini agu ngu; ozoo eka i bu mbyambya; ozoo eka i gba oto; ozoo l'eka iphe eme ngu; ozoo l'eka i nono l'oka mkporo; ophu anyi eyeduru ngu eka?' ⁴⁵ Noo teke o-su phe: 'Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; eshinu unu te emeduru iya go ka mma l'oo onye lanu, enya kachaa alwalwa l'ime ndu-a be unu te emekwaru mu iya.' ⁴⁶ Oo ya bu; ephe eje anodu l'eka ephe a-nodu eje iphe-ehuka mkpurumkpuru jasule tuutuutuule mijimiimi. Obenu le ndu ophu bu ndu pfuberekoto e-je l'eka ephe e-nweru ndzu ojeje."

26

Ndu-ishi achidzu egbu Jizosu

(Mak 14:1-2; Luk 22:1-2; Jion 11:45-53)

¹ Tobudu iya bu; Jizosu pfughechapho iphemiphe, oopfu; bya asu ndu etsoje iya nu: ² "Ophu unu maru bu l'oo ghudufuwaru-a abali labo; obo Ojeghata erwua. Noo teke ee-deru Abubu-Ndiphe ye g'a kpopyabe l'oswebe."

³ Tobudu iya bu; ndu-ishi uke Chileke waa ndu bu ogerenya mkpukpu bya edzukobe l'okpoku ibe onye-ishi ndu-ishi uke Chileke. Onye ono be epha iya bu Kayafasu. ⁴ Ephe nono ndzukosule l'ephe e-gude Jizosu le mpya woru gbua. ⁵ Ole ephe suru l'oo to buduru nta-a, aabo iphe-a; a-nonyaa utsu daa l'eka oha nu.

Aawu Jizosu manu,

eshi mkpo le Betani

(Mak 14:3-9; Jion 12:1-8)

⁶ O be ge Jizosu jeru Betani; o je anodu l'ibe Sayimonu, onye ekpenta mejeru pho. ⁷ Noo ya; nwanji lanu gudeepho mgbere, ama ntumatu bata ge Jizosu gude nri l'eka eri. Mgbera ono be manu, eshi mkpo, du iya nu kwatakpooru ere ire shii. Nwanji ono bya eworu manu ono wua Jizosu l'ishi. ⁸ Ndu etsoje iya nu humae ya pho; ehu ghuaaha phe egu. Ephe su: "?Bu ke gunu be e gude emebyishi eguru manu owa-a?" ⁹ Kele manu-a suru g'ee-reta iya iphe, paru eka woru keshiaru ndu akpa nri."

¹⁰ Jizosu maerupho l'onoo iphe, ephe epfu bya asu: "?Bu gunu meru g'oo gude unu nodu epfuchi nwanji ono nchi? ?Unu ta amadu l'oo okpobe iphe be o meru mu egube ono?" ¹¹ Ndu akpa nri be unu l'ephe ano tekenteke; obenu le mbeduata abudu tekenteke be mu l'unu a-nodu. ¹² L'iphe, meru iphe, o wuru mu manu-a bu g'oo shi nta-a kwakobeta mu m'obvu mboku, ee-li mu. ¹³ Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; iphe, bukpo ekameka, a saru ozi-oma-a le mgboko-a mgburugburu be aa-kojeekwapho ako iphe-a, nwanji-a meru-a; gudeje nyata nwanji-a."

Jiudasu eederu Jizosu eye

l'eka ndu jiu

(Mak 14:10-11; Luk 22:3-6)

¹⁴ Tobudu iya bu; Jiudasu Isukariyotu, bu onye lanu l'ime umadzu iri l'ebo ono, etsoje Jizosu ono bya atugbua jefpushia ndu-ishi uke Chileke; ¹⁵ je asu phe: "?Bu gunu be unu a-nu mu ge mu deru iya ye unu l'eka?" Ephe pfua ya ukporo pangu le pangu iri. ¹⁶ O shiepho teke ono wata achq teke gharu ge ya deru Jizosu ye phe l'eka.

Nri-enyashi Ikpazu

(Mak 14:12-26; Luk 22:7-23; Jion 13:21-30; 1Kor 11:23-25)

¹⁷ O rwua l'eswe, abahu l'obo-iphe, aataje buredi, ekoduru ekoko ono; ndu etsoje Jizosu byapfuta iya bya asu iya: "?Bu awe be o du ngu g'anyi doziaru ngu gi nodu ria nri obo Ojeghata obo?"

¹⁸ O su: "Unu bahu l'ime Jierusalemu. O nweru nwoke lanu, unu e-jepfu je asu iya le O-zi-iphe suru; l'oo rruwaru iya l'alala. Ge ya nodunu l'ibe ngu ria nri obo-iphe ono yee ndu etsoje iya nu."

¹⁹ Ndu etsoje iya nu ono je emee ge Jizosu ziru phe. Ephe nodu l'eka ono kwakobeahaa nri obo Ojeghata ono.

²⁰ O be l'uzenyashi; Jizosu ye l'umadzu iri l'ebo ono je anodu kwabe k'eri nri ono. ²¹ Ephe riiepho nri ono; o su phe: "Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; o kwa onye lanu le g'unu nono l'eka-a be l'e-deru mu ye l'eka ndu achq ishi mu."

²² O kwata rwua phe l'ehu; aphu ji phe obu. Ephe jahaa ya nanu nanu su: "Nnajiuphu; ?bu mbeduata to mbeduata?"

²³ O su phe: "Oo onye mu l'iya eye eka l'ochi lanu-a bu onye obu, e-deru mu ye obu. ²⁴ Abubu-Ndiphe l'alakwa g'e deru iya l'ekwo-opfu Chileke. Ole aphu a-tsuru onye ono,

ee-shi l'ẹka iya deru Abubu-Ndiphe ye l'ẹka ndu acho ishi iya ono. O gogo kakwaru onye ono ree ome a ta nwuduru iya ilile."

²⁵ Jitudasu-a, l'e-mechaa deru iya ye-a sụ iya: "Onyibe; ?bụ mbẹdua ọ?" Jizọsụ sụ iya: "Ooekwa ngu phọ bẹ o shi l'ọnu."

²⁶ Ẹphe gudekwadụ nri ono eri; Jizọsụ bya ewota buredi bya ekele Chileke ekele; bya eworu iya nughbaa ndu etsoje iya nụ; bya asụ phẹ: "Unu gẹe ria. Ọwa-a bụ ogwẹhu mu."

²⁷ Ọ byakwa apata okoro, mẹe dụ bya ekelekwaphọ Chileke ekele bya eworu iya nụ ndu etsoje iya nụ bya asụ phẹ: "Unu ngu-dzuru iya g'unu ha. ²⁸ Kele ọwa-a bụ mee mu, egude agba ogbandzu ọphúú; mee a gbashiru l'iswi ehu igwe ọha; k'ọphu Chileke a-guru phẹ nvụ l'iphe-ẹji. ²⁹ Ọle iphe, mu a-karụ unu bụ; mu ta abyakwa angubaa mẹe, shi l'akpuru vayinu jasuru mbọku ono, mu l'unu a-ngu k'ọphúú l'ẹka Nna mu bụ eze."

³⁰ Ẹphe kwechaa ebvu, e gude aja Chileke ajaja; bya ejeshia l'úbvú Olivu.

Pyita a-gọ lẹ ya ta amadụ Jizọsụ

(Mak 14:27-31; Luk 22:31-34; Jion 13:36-38)

³¹ A nonyaa; Jizọsụ sụ phẹ: G'unu hakọta bẹ e-mechakwaa hakọta mu gbalaa l'enyashi-a; g'e deru iya l'ekwo-opfu Chileke. Kele e dekwaru sụ: "Mu e-chigbu onye eche aturu; g'ikpoto aturu ono agbakashihu.* ³² Ọle teke e meerupho gẹ mu shi l'ọnwu teta dzuru ndzụ bẹ mu e-vukwaru unu ọzo jerwua Gálili."

³³ Pyita sụ iya: "Onyemoye-jekpọ agbalakọta parụ ngu haa bẹ ẹphe a-hakwa ngu-a; ọ kwa lẹ mbẹdua ta ayikwa haa ngu."

³⁴ Jizọsụ sụ iya: "Gẹ mu gbukwaaru ngu iya tororo; l'enyashi ntanụ-a bẹ oke-ọku nchi-abọhu -bya ara ọrà; bẹ ị goakwaru ẹgo ugbo ẹto sụ l'ị tị madụ mu."

³⁵ Pyita sụ iya: "O betakpọo mu lẹ ngu je a-tụko laa; mu ta abyakwa asụ lẹ mu ta amadụ ngu." Ndu etsoje Jizọsụ ndu ọphuu tuko pfudzuru nno.

Jizọsụ epfu anụ Chileke

lẹ mgbabu Getusemeni

(Mak 14:32-42; Luk 22:39-46)

³⁶ Tọbudu iya bụ; Jizọsụ yele ndu etsoje iya nụ swiru bya abyarwuta l'ẹka eekuje Getusemeni. E rwua ẹka ono; ọ sụ ndu etsoje iya nụ: "Unu nọdukwa anọ l'ẹka-a gẹ mu jeriberu l'ẹka phọ je epfuru nụ Chileke." ³⁷ Ọ bya eduta Pyita yee unwu Zebedi ẹphenebo; ẹphe swiru tugbua. Aphụ ji iya obu; meji nọdu etsụe ya phọ pharamu pharamu. ³⁸ Ọ sụ phẹ: "Ha; ẹgube ọwa! Meji akuekwa mu phọ photophoto; mbụ lẹ meji abyaakwaa mu atofu. Unu nọdukwa l'ẹka-a gẹ mu l'unu tuko chee nche."

³⁹ Ọ kpriberu nwanshii; bya adaa bube iphu l'alị pfuru nụ Chileke sụ: "Nna mu; ọ -buru l'ii-mekotakpoo ya; manuru g'ii-me nafu mu okoro-a gẹ mu ta angụ iphe, dụ iya nụ. Ọle ọ kwa g'ọ tọ bukwa iphe, dụ mu l'uche l'e-me. Ọ kwa g'ọ bukwaru iphe, dụ gubedua l'uche l'e-me."

⁴⁰ Ọ gbeshi jepfu Pyita phẹ-a, ẹphe l'iya swi-a. O jeshia; ẹphe nọdu ekuwaa mgbenya. Ọ sụ Pyita: "Bụ gunu bẹ unu eme ẹgube ono? ?Unu ta adụdu ike nwuru ẹnya gẹ mu l'unu nọ m'obeta ọ buru awa lanu? ⁴¹ Unu nwuru ẹnya; pfuru nụ Chileke g'ọ to kwe g'unu nmalahụ l'ohutama. Maa nemadzụ bẹ ọ nọdujekpokwa evushi evuvu ike; obenu lẹ nemadzụ l'onwiya bẹ ike adudu."

⁴² Ọ tugbukwaa k'ugbo ẹbo bya ejekwa awata epfu anụ Chileke sụ: "O shita mu sụ gube Nna mu; ọ -buru l'ọ tọ dūhedu g'ii-shi nafu mu iphe, dū l'okoro-a; gbahalepho lẹ mu ngufutaje iya bẹ ọ dukwaa ree; ọ kwa g'ọ mee g'ọ dū ngu l'uche." ⁴³ Ọ bya alwaphutakwa azụ byatashikwa; ẹphe nọdu ekukwaphọ mgbenya; kele mgbenya jiru phẹ ẹnya ejiji.

⁴⁴ Ọ pakwaru phẹ haa bya atugbua ozo bya eje epfuru nū Chileke k'ugbo ẹto; pfukwaaphọ iphe, o pfuhawaru. ⁴⁵ O mechaa; bya abyapfuta ndu ono, ẹphe l'iya swi ono; bya asụ phẹ: "Unu nọkpoe pho lẹ mgbenya g'unu nọ iya? ?Unu nọkpokwadua lẹ nwa atuta unme unu ọbu? Unu lekwa l'ọ ruwakwaru. Abubu-Ndiphe bẹ e deakwaru ye l'ẹka ndu iphe-ẹji. ⁴⁶ Unu gbeshikwa g'anyi je. Ọ kwa onye deru mu ye nụ ọbu abya nū pho."

Eegude Jizọsụ

(Mak 14:43-50; Luk 22:47-53; Jion 18:3-12)

⁴⁷ Tọbudu iya bụ; Jizọsụ kpukwaduru-a opfu l'ọnu; Jitudasu-a, bụ onye yikwaa l'umadzu iri l'ẹbo pho-a buru phereketeke; yele igwe ọha swiwaru. Ẹphe pagbaaru mma mekpoo mgboro. Ndu ziru phẹ nū buru ndu-ishi uke Chileke waa ndu bụ ogerenya ndu Jiu. ⁴⁸ Onye ono, deru iya ye onoya pfuwaru phẹ iphe, ya e-me g'ẹphe gude maru

* 26:31 26:31 Gūnaa Zek 13:7.

onye ophu o bu. O sùhawaru phẹ l'oo onye ono, ya e-jepfu je etsutsua onu ono bu onye ephe e-gude.

⁴⁹ Jiudasu jeeppo phaa byapfuta Jizosu bya ekele iya ekele su iya: "Onyibe! ?! dupho?" bya etsutsua ya onu l'asha.

⁵⁰ Jizosu su iya: "Ishikomu; jero emee iphe, i byaru." Ndu ono bya bya azuppyabe Jizosu; gudeshia ya ike. ⁵¹ Tobudu iya bu; onye lanu le ndu ono, ephe le Jizosu shi nodu ono yeeppo eka mia mma iya swaramu; gbua nwokoro onye-ishi ndu-ishi uke Chileke; pafu iya nchi. ⁵² Jizosu su iya: "Mi-phi mma ngu azu l'obo iya; kele onyemonye, bu o-gbu-mma l'a-la le mma. ⁵³ To o ?i dobesu le mu taa dudu ike asu Nna mu nta-a g'o dzoo mu; mbu l'oo ye unubuku unwu-ojosi-imigwe egwegwa g'ephe bya nta-a? ⁵⁴ Ole; ?denukwanu g'oo-shi vaa; mbu iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke, bu iya suru l'iphe-a, eme nu-a mefutaje goome-a?"

⁵⁵ Noo teke Jizosu suru ikpoto ndu byaru iya egude: "?Unu chigbaa mma; chiru mgboro abya mu egude? ?Mu bu onye ana nfu? Mu l'unu shikwa anoduje mboku-mboku l'eze-ulo Chileke; eka mu ezi unu iphe; ophu unu egudekpodaaru mu. ⁵⁶ Ole iphemiphe-a mewaru k'ophu iphe, ndu mpfuchiru Chileke deru l'ekwo-opfu Chileke aavufutakota g'ephe pfuru iya."

Ndu etsoje iya nu g'ephe ha paru iya haa; gbakashihu.

Jizosu l'iphu ndu-ikpe

(Mak 14:53-65; Luk 22:54-55,63-71; Jion 18:13-14,19-24)

⁵⁷ Ndu guderu Jizosu kpata iya kpuru tugbua jeshia ibe onye bu onye-ishi ndu-ishi uke Chileke. Epha onye ono bu Kayafasu. O buru l'eka ono be ndu ezije ekemu me ndu bu ogerenya dzukotahawaru. ⁵⁸ Pyita gbẹ uzenya etso iya azu azu jasu ephe bahu ibe onye-ishi ndu-ishi uke Chileke ono. O bya abahu bya eje ano-kube ndu nche; chiru enya ye ge ya humakpoo iphe, a-buru ishi iya. ⁵⁹ Ndu-ishi uke Chileke me ndu ogbo-ikpe l'ophu chohaa ibo, ephe e-bo Jizosu; g'ee-shi g'ee-kpee ya mpfugbu. ⁶⁰ Ophu o dudu iphe, ephe humaru, bu iphe, o meru; l'eka a gbekwa du igwe agba iya ekebe eregede. A nonyaa; umaduz ebo bya ⁶¹ bya asu: "O kwa nwoke-a suru le ya a-du ike mebyishia eze-ulo Chileke; ya akpukwaa ya l'ime abali eto-a."

⁶² Onye-ishi ndu-ishi uke Chileke ono gbalihu bya asu iya: "?Ti yedu onu l'iphe, bu ekebe owa-a, ephe agbagbaw ngu-a?" ⁶³ Ophu Jizosu epfuduru opfu. Onye-ishi ndu-ishi uke Chileke ono su iya: "Pfulkwa meke Chileke, dzu ndzu. ?Bu ngu bu Kereshi obu? Mbu Onye-Ndzota ono, Chileke kweru ukwe iya-a. ?Bu ngu bu Nwa Chileke obu?"

⁶⁴ Jizosu su iya: "Qoekwa ngu pho be o shi l'onu. O l'oo ge mu gbukwaaru iya unu tororo; nta-a be unu a-huma Abubu-Ndiphe l'eka o no l'ekutara Chileke, bu Okalibe-Kakota-Ike. Teme e-mechaa be unu a-humakwa iya pho l'eka o no l'urwukpu shi l'igwe abya."

⁶⁵ Onye-ishi ndu-ishi uke Chileke ono woru uwe ke yebedua bu onye-ishi-a zijaa su: "Nwoke-a pfubiyakwaru Chileke nta-a. ?Bubahunaa ekebe gunu ozo be anyi achokwadu? Unu numawaru-a epfubyi, oopfubyishi Chileke. ⁶⁶ ?Bu gunu bu ikpe unu nta-a?"

Ephe tuko wua onu nanu su: "Iphe, gbaru iya nu bu onwu!"

⁶⁷ Noo teke ephe wataru iya avu onu-mini l'iphu; chiahaa ya iphe; ndu echi iya eka le nchi su iya: ⁶⁸ "Gube ophu suru l'i bu Kereshi obu; pfunaa mpfuchiru obu; koo onye chiru ngu iphe ono."

Pyita ago le ya ta amadu Jizosu

(Mak 14:66-72; Luk 22:56-62; Jion 18:15-18,25-27)

⁶⁹ Ge Pyita no l'etezi l'ulo-ikpe ono; be nwamgboko, yee nemadzu bu byapfutaru iya bya asu iya: "Gubedua yikwa-a le ndu etsoje nwopfu Galili-a, bu Jizosu-a."

⁷⁰ Pyita nodu l'edzudzu-oha l'eka ono go o ego su: "Ha! Mu ta amakwa iphe, iipfu."

⁷¹ Pyita gbeshiepho l'eka ono tugbua je anodu l'onu-oguzo. Nwamgboko ozo, yee nemadzu bukwapho ebubu humakwa iya bya asu ndu no l'eka ono: "Nwoke-a be yikwa le ndu etsoje Jizosu; mbu nwopfu Nazaretu."

⁷² Pyita gokwaapho ego ozo buta angu ria su: "Mu ta amakwa nwoke ono."

⁷³ A noepho nwanshii; ndu pfugbaaru le mgboru eka ono bya bya asu Pyita: "Ta agoshi ego l'i yichaa ya-a; olu-opfu ngu gbawaru ngu ama."

⁷⁴ O wata eri angu su ge Chileke gbukwaa ya ilu me o -budu ire-lanu be ya epfu-a. Su: "Mu ta amakwa onye ono, unu epfu opfu iya ono."

Teke onokwapho oke-oku nchi-abohu raa ora. ⁷⁵ Noo ya bu; Pyita nyata opfu, Jizosu pfuru su: "Oke-oku nchi-abohu -bya ara ora; be i goakwaru ego ugbo eto l'i ti madu onye mu bu." O tugbua lufu je anodu raahaa ekwa arashi iya ike.

27

*A kpɔ Jizosu akpɔpɔ Payileti**(Mak 15:1; Luk 23:1-2; Jiɔn 18:28-32)*

¹ Nchi bɔhuepho; ndu-ishi uke Chileke l'ophu mɛ ndu bɔ ɔgerenya ndu Jiu bya achia idzu g'ɛphe gbua Jizosu. ² Ɛphe kee Jizosu ɛgbu; kpɔta iya kpɔru jeye nnajioha, bɔ Payileti l'ɛka.

*Anwɔhu Jiudasu**(Ndu 1:18-19)*

³ Jiudasu-a, bɔ iya deru Jizosu ye-a hɔmaepho l'e kperu Jizosu mpfugbu; izimanɔ lwa iya azu. Ɔ chɛta ɔkporo pangu lɛ pangu iri ono chiphu azu je achiru nɔ ndu-ishi uke Chileke waa ndu bɔ ɔgerenya ono sɔ phɛ: ⁴ “Mu meakwaru iphe-ɛji. Ɔ kwa onye adudu iphe, o meru bɛ mu deru nɔ g'e gbua ono.”

Ɛphe sɔ iya: “?Bɔ onye akpa ngu ishi iya ono? Tɔbudu g'i jearo amaru g'ii-me iya.”

⁵ Jiudasu chiru okpoga ono ghakaa l'eze-ulo Chileke; ɔ buru iya atugbu je eworu onwiya swi-gbua.

⁶ Ndu-ishi uke Chileke bya ewota okpoga ono bya asu: “Okpoga-a ta abɔkwa iphe, ee-yekebe l'okpoga Chileke eshinu ɔ bɔ aswa mee ishi nemadzu.” ⁷ Tɔbudu iya bɔ; ɛphe chɛta idzu wota okpoga ono je azu onye akpuje ite alɔ; woru alɔ ono mee alɔ ɛka ee-lije nɔwamɔlwa. ⁸ Noo ya bɔ; e kuahaa alɔ ono ɛgu-mee jasɔ ntanu-a.

⁹ Noo ya bɔ; iphe, onye mpfuchiru, bɔ Jieremaya pfuru je avua, bɔ iphe, sɔru: “Ɛphe chɛta ɔkporo pangu lɛ pangu iri ono, bɔ aswa, unwu Izuɛlu kwetarɔ l'ɛphe a-pfu l'ishi mu ono; ¹⁰ je azu ɔkpɔ-ite alɔ, bɔ iya bɔ gɛ Nnajjuphu pfuru iya ya.*”

*Payileti aji Jizosu aji**(Mak 15:1-5; Luk 23:3-5; Jiɔn 18:33-38)*

¹¹ Jizosu bya apfuru l'iphu nnajioha ɔbu. Nnajioha bya ajia ya sɔ: “?Bɔ ngu bɔ Eze ndu Jiu?”

Jizosu sɔ iya: “Ɔekwa ngu phɔ bɛ o shi l'ɔnu.” ¹² Ndu-ishi uke Chileke mɛ ndu bɔ ɔgerenya wata epfushi igwerigwe iphe, dɔ ɛji, ɛphe sɔru l'o meru; ophu Jizosu epfuduru opfu yeru phɛ.

¹³ Payileti sɔ iya: “?Ɔ kwa l'i nɔmaru igwerigwe iphe, ɛphe epfugbaa l'i meshiru?”

¹⁴ Ophu o yeduru iya ɔnu; mbɔ g'ɔ ka mma l'ɔo olu-opfu lanɔ; mbɔ ɔ kwata dɔ nnajioha ono ɔkpobe biribiri.

*Eekpe Jizosu mpfugbu**(Mak 15:6-15; Luk 23:13-25; Jiɔn 18:39—19:16)*

¹⁵ Noo ya; ɔ buwaa omelalɔ phɛ l'anɔdu abɔ Ɔbo Ojeghata ono bɛ nnajioha ahajeru phɛ onye mkporo lanɔ g'ɔ la; mbɔ onye ɛphe sukpoerupho g'ɔ haaru phɛ. ¹⁶ Teke ono; ɔ duru nwoke, a maru amaru, nɔ mkporo; ɛpha iya bɔ Barabasus. ¹⁷ Tɔbudu iya bɔ; ɛphe dzukobeepho l'ɛka lanɔ; Payileti sɔ phɛ: “?Bɔ onye ole bɛ ɔ dɔ unu gɛ mu haaru unu g'ɔ la? ?Bɔ Barabasus; tɔ Jizosu onye eeku je Kereshi?” ¹⁸ Kele ɔ mawaru l'ɔo ɛnya-pfurupfuru bɛ ndu-ishi uke Chileke gude kpɔtaru iya Jizosu.

¹⁹ Payileti nɔdukwadua l'ulo-ikpe ono; nyee ya zia g'a bya asu iya g'ɔ tɔ dukwa iphe, oo-me nwoke ono, pɔuberekoto ono; kele ya rwokwaru nrwɔ l'ɛnyashi jee iphe-ɛhuka, parɔ ɛka l'opfu ɛhu iya.

²⁰ Tɔbudu iya bɔ; ndu-ishi uke Chileke mɛ ndu bɔ ɔgerenya ono kwaru ikpoto ndu ono ye g'ɛphe sɔ g'a haaru phɛ Barabasus; megbua Jizosu. ²¹ Nnajioha ono bya ajikwa phɛ ɔzo sɔ: “?Bɔ onye ole l'ime umadzu ɛbo-a bɛ ɔ dɔ unu gɛ mu haaru unu g'ɔ la?” Ɛphe tɔa uzu sɔ: “Barabasus.”

²² Payileti sɔ phɛ: “?Unu sukwanuru gɛ mu me Jizosu; onye eeku Kereshi gunu?” Ɛphe tɔko wɔa ɔnu nanɔ sɔ: “Pfu-gbua ya!”

²³ Ɔ sɔ phɛ: “?K'ishi gunu? ?Bɔ gunu bɔ ɛjo-iphe, o meru?” Ɛphe kabakpɔo ya nɔ arashɔ ike sɔ: “Pfu-gbua ya!”

²⁴ Tɔbudu iya bɔ; Payileti nɔnyaa; bya amaru l'ɔ tɔ dudu iphe, ya epfuta iya; l'ɔ chia utsu abya adada; o kuta mini kwɔo onwiya ɛka l'iphu ikpoto ndu ono sɔ: “Ɛka mu ta adukwa l'ochi nwoke-a. Ɔ kwa unu maru g'unu e-me iya.”

²⁵ Ikpoto ndu ono tɔko tɔa uzu sɔ: “G'ochi iya tukuru anyi l'ishi mɛ l'ishi unwu anyi.”

²⁶ Tɔbudu iya bɔ; o woru Barabasus haaru phɛ sɔ g'ɔ la; bya asu g'e chia Jizosu iphe. E chichaa ya iphe; ɔ kpɔru iya nɔ g'e je akpɔpyabe iya l'oswebe.

* 27:10 27:10 Gɔnaa Zek 11:12,13.

*Ndu ojogu eme Jizosu
sukusuku*

(Mak 15:16-20; Jion 19:2-3)

²⁷ Tobudu iya bu; ndu ojogu ke nnajioha ono duru Jizosu bahu l'ulo-ikpe nnajioha; bya ekukwu ndu ojogu nwibe phe g'ephe ha. ²⁸ Ephe yeshia ya uwe iya bya achita uwe kpowula-kpowula uswe yee ya. ²⁹ Ephe bya egude obvu kpa okpu-eze woru kpuke iya; bya aparu mgboro dee ya l'ekutara. Ephe bya egbushiru iya ikpere l'iphu wata iya eme sukusuku su iya: "Ndzu dukwa ngu! Eze ndu Jiu." ³⁰ Ephe avua ya onu-mini; bya eworu mgboro ono emoje iya l'ishi. ³¹ Ephe meghechaa ya sukusuku ono; bya eyefu iya kpowula-kpowula uwe ono; bya eyee ya uwe iya; bya akpuru iya jeshia apfugbu.

Aapfugbu Jizosu

(Mak 15:21-32; Luk 23:26-43; Jion 19:17-27)

³² Ephe wufutashia bya ahuma onye Sayirini, epha iya bu Sayimonu. Ephe kebata iya su g'o vutabude Jizosu oswebe iya ono. ³³ Ephe byarwutaepho eka aza Golugota, bu iya bu okpokoro ishi; ³⁴ ephe woru mee, a gwaru obvu, atsõ ilu; nu Jizosu g'o ngua; g'iphe te eme iya ehuka shii. O tsue ya phõ onu; ophu o kweedu iya angungu.

³⁵ Ephe kpopyabe iya l'oswebe l'eka ono bya atua ido gude kee uwe iya. Ono mee o vua mbu iphe ono, ndu mpfuchiru pfuru su: "Ephe woru uwe mu keeru onwophe. O rwua l'uwe mu eyeje l'ime ehu ephe tãaru iya ido." ³⁶ Ephe mechaa; bya anoshia wata iya eche nche. ³⁷ E dee iphe ono, ephe suru l'o meru ono pfube l'oswebe ono. Iphe, e deru bu: "Owa-a bu Jizosu; Eze ndu Jiu." ³⁸ E wokwarupho umadzu labõ, ana nfu; kpopyabekwapho yee ya l'eka ono; onye ophuu nõdu l'uzo ekutara iya; onye ophuu nõdu l'uzo ekicha iya.

³⁹ Ndu aghata aghata nõdu epfubyishi Jizosu; ekweru iya une asuje iya: ⁴⁰ "Tõ bu nu ngu-a bu nwopu suru l'ii-nwukposhi eze-ulo Chileke gude ujiku eto kpukwaa ya-a? Dzõnaa onwongu me õ -buru ngu-a bu Nwa Chileke õbu. Shinu l'oswebe ono nyifuta!"

⁴¹ Ndu-ishi uke Chileke me ndu ezije ekemu me ndu bu õgerenya nõdu epfuru iya kwaphu kwaphu su: ⁴² "O dzõru ndu õzo; ophu õ duedunu ike dzõ onwiya. O -buru eze ndu Izurõlu; g'o shinu l'oswebe l'eka ono nyizeta g'anyi ekweta l'o bu iya bu Kereshi õbu. ⁴³ O suru l'õo Chileke be ya ma; le ya bu Nwa Chileke; ngwa; ge Chileke dzõnaa ya nta-a me õ -buru l'õ du Chileke ree."

⁴⁴ Umadzu ebo ono, anaje nfu ono, a tukoru ephe l'ia kpopyabe l'oswebe phõ nõdu akõkwa iya phõ egube õnu ono.

Anwuhu Jizosu

(Mak 15:33-41; Luk 23:44-49; Jion 19:28-30)

⁴⁵ Tobudu iya bu; enyanwu keurupho l'ishi; nchi jihu l'alõ ono; nõõ gbiriri jasõ l'enyanwu agbuze. ⁴⁶ Enyanwu gbuzeepho; Jizosu chishia mkpu ike su: "Elayi! Elayi! ? Lema sabakutani?" Bu iya bu: "Chileke mu! Chileke mu! ?Bu gunu be o gude i haa mu nkinyi mu?"

⁴⁷ Ndu haru pfuru l'eka ono numa iya su: "Nwoke ono ekukwa Elayijia." ⁴⁸ Onye lanu gbagbuepho teke ono teke ono je ewota asancha ophu amije mini woru gwõõ le mee-veniga, woru tsebe l'oshi, du ogologo woru nu iya g'õ ngua. ⁴⁹ Ndu ophuu su: "Unu gebewarõ g'anyi maru ?Elayijia l'a-bya bya adzõõ ya?"

⁵⁰ Jizosu bya echishia mkpu ike õzo bya atubuhu unme.

⁵¹ Noo ya; ekwa egbobutaje enya eka aagwaje Chileke, nõ l'ime eze-ulo Chileke ono shiepho l'ishi gbaepho ke tararaa jasõ l'alõ gbajahu ebo. Alõ nmakõta jiiijiii; oke mkpuma gbawashihu. ⁵² Iphe, bu ilu ghekõtaru õnu. Igwerigwe ndu du nõõ, bu ndu nwuhuhawaru anwuhu tuko shi l'onwu tetagbaa dzuru ndzu. ⁵³ Ephe shigbaa l'ime ilu ono lufuta. Jizosu shiepho l'onwu teta dzuru ndzu; ephe wuba le Jierusalemu. A du igwerigwe huma phe.

⁵⁴ Tobudu iya bu; onye-ishi ndu ojogu ndu Romu waa ndu ojogu iya, ephe l'ia pfuru eche Jizosu nche-a; tuko tsuhu ebvu g'ephe humaeru phõ alõ-onma-jiiijiii ono waa iphemiphe, mekõtaru nu. Ephe su: "Unu maru-a le nwoke-a bukwa Nwa Chileke eviya."

⁵⁵ O duru ikpoto unwanyi, kuru uzanya ele enya g'ephe maru iphe, eme nu. Unwanyi ono shi le Gálili tsota Jizosu; ejeru iya õzi. ⁵⁶ Meri onye Magudala yi l'unwanyi ono. Meri õphu nwuru Jiemusu; nwua Jiõsefu yiru iya; waa ne unwu Zebedi.

Elili Jizosu

(Mak 15:42-47; Luk 23:50-56; Jion 19:38-42)

⁵⁷ O be l'uzenyashi; nwoke oke amadu lanu, shi le Arimatiya bya; epha iya bu Jiófesu. Yebdua l'onwiya yikwa l'onye etsoje Jizosu. ⁵⁸ Nwoke ono bya ejepfu Payileti je arwo ya g'a haaru iya odzu Jizosu ge ya lia. Payileti su g'a pee ya ya. ⁵⁹ Tobudu iya bu; Jiófesu bya eje apazeta odzu obu bya egude ekwa ocha, inyi adudu gude kwaa ya. ⁶⁰ O bya eje eworu iya nyebe l'ilu ke yeba Jiófesu; ilu, o turu k'ophuu. Ilu ono be o turu le mkpuma, ha shii. O bya eswita oke mkpuma swichia onu ilu obu; o buru iya atugbu. ⁶¹ Meri onye Magudala me Meri ophunapho nodukwapho l'eka ono. Epe tuko nodugbaa anoo l'eka ono gha iphu l'ilu obu.

Eche nche l'ilu Jizosu

⁶² O be le nchitabohu iya, bu iya bu mboku atuta unme; ndu-ishi uke Chileke me ndu Farisii bya edzuko be jepfu Payileti ⁶³ je asu iya: "Nnajiuphu; anyi nyatakwaru le teke nwoke ono, dzu-gburu onwiya l'uka ono nokwadu ndzu be o sujeru l'a -noepho abali eto be ya e-shi l'onwu teta dzuru ndzu ozo. ⁶⁴ Zinaa g'e chee ilu ono okpobe nche jasu abali k'eto onoya; a -nonyaa ndu etsoje iya nu je je ezita odzu iya l'oshi wata epfu l'o shiwa l'onwu teta dzuru ndzu. G'ejo uka k'ikpazu ta akanu k'ivuzo shii."

⁶⁵ Payileti su phe: "?O kwa l'unu nweru ndu nche? Unu tugbua je echeckpo ilu ono g'o du unu."

⁶⁶ Epe tugbua je egude eze mkpuma swichia onu ilu ono rengurengu; bya eworu iphe-ohubama mee ya; woru ndu nche ye iya; a wata iya eche nche.

28

Eshi l'onwu teta dzuru ndzu

(Mak 16:1-10; Luk 24:1-12; Jion 20:1-10)

¹ Ewe-atuta-unme -bvupho; o beepho le geregere nchi-abohu mboku Sonde; Meri; onye Magudala; waa Meri ophuu; jeshia l'ilu ono. ² A bya ele enya; ali wata anma oke jijijiji; kele ojozi-imigwe, shi l'eka Nnajiuphu be shi l'igwe phezeta bya eswifu eze mkpuma ono je anmakoru iya l'eli. ³ Ugbugba iya nodu egbu nwjinwii g'ebemu-igwe. Uwe iya nodu acha pemu pemu g'aka-mini-sunoo. ⁴ Ndu nche ono tsuhu iya ebvu; phukota kpaakpaakpa; dabyichaerupho ge ndu nwuhuru anwuhu.

⁵ Ojozi-imigwe ono su unwanyi ono: "Unubedua; unu ta atsukwa ebvu; kele mu maru l'onye unu achu bu Jizosu; onye a kpopyaberu l'oswebe. ⁶ O to noekwa l'eka-a. O tetaakwaru dzuru ndzu ozo, bu iya bu iphe, o pfuhawaru unu-a. Unu byanu ahuma eka Nnajiuphu obu shi nyeru. ⁷ Unu jekwa egwegwa je epfuaru iya ndu etsoje iya nu l'o shiakwa l'onwu teta dzuru ndzu; l'o vuakwa unu uzo jeshia Galili; l'unu a-huma iya l'eka ono. Nokwa iphe, mu byaru unu ezizi bu ono."

⁸ Epe gude ndzu-agugu me oke ehu-utso shi l'ilu ono gbaru oso tugbua egwegwa jeshia ya akoru ndu etsoje iya nu.

⁹ A bya ele enya; Jizosu byapfutawaa unwanyi ono bya asu phe: "?Unu ndupho?" Epe gbapfuta iya; bya adaa kpurumu l'iphu iya; wogbaaru iya eka l'okpa; bya abaarū iya eja. ¹⁰ Jizosu su phe: "Ge ndzu ba agukwa unu. Unu tugbuekwapho je akaru unwanna mu phe g'ephe jeshia Galili; l'onoo eka epe a-huma mu bu ono."

Ipe ndu nche epfu

¹¹ Unwanyi ono nodukwadu l'uzo; ndu ojogu pho, eche nche pho vuwaru phe uzo wuba l'ime Jierusalemu je akokotaru ndu-ishi uke Chileke iphemiphe, mekotaru nu.

¹² Ndu-ishi ono epe le ndu bu ogerenya bya edzuko beepho chia idzu bya eworu okpoga, ha shii nu ndu ojogu ono iphe uphalazu; ¹³ su phe: "Unu sujekwa l'oo ndu etsoje iya nu byaru l'enyashi bya ezita odzu iya teke unu eku mgbenya." ¹⁴ "O -buru l'unu pfuru nno; o -rwua nnajioha le nchi; unu te eyeshi onu; kele anyi a-maru-a g'anyi e-gude pfufu unu."

¹⁵ Epe kwe hm; nata okpoga obu je emee g'e ziru phe. O buru iya bu l'ephe epfua nno; o dzuru ali Jiu mgburugburu jasu ntanu-a.

Jizosu egoshi ndu etsoje

iya nu onwiya

(Mak 16:14-18; Luk 24:36-49; Jion 20:19-23; Ndu 1:6-8)

¹⁶ Tobudu iya bu; ndu etsoje Jizosu ono epe n'iri le nanu tugbua; o buru phe eje Galili. Epe je anodu l'ubvu ono, Jizosu tuhawaru phe onu iya ono. ¹⁷ Epe humaeopho Jizosu obu; epe baaru iya eja. Obenu l'o duru ndu ophu haru boo obu ebo. ¹⁸ Jizosu byapfuta phe bya asu phe: "Chileke be meakwaru g'iphe, bu ike, no l'imigwe me ophu no le mgboko nodu mu l'eka. ¹⁹ Oo ya bu; unu je emee ohamoha g'ephe buru ndu etsoje mu nu. Unu gudeje epha ke Nna; me ke Nwa; me ke Unme-du-Nso mee phe baputizimu.

²⁰ Unu zije phẹ g'ephe meje iphemiphe, bụ iphe, mu kakotaru unu g'unu meje. Unu hụma ahụma lẹ mu nọkwa swiru unu mbọku-mbọku jeye teke mgboko a-bvụ.”

Ozi-oma, Maku Deru

*Ozi Jiõnu, onye emeje
baputizimu eezi l'echiegu*

(Mat 3:1-12; Luk 3:1-18; Jiõn 1:19-28)

¹ Owa-a bu ishi ozi-oma Jizõsu, bu Kéreshi; Nwa Chileke. ² Azáya onye mpfuchiru Chileke deru l'ekwo su:

“Nwa mu; mu e-zi onye-ozu mu

g'o vuru ngu ụzo je abooru ngu ụzo.*

³ O duru onye ara iya arara l'echiegu su:

Unu meziaru Nnajiuphu ụzo.

Unu mee gbororo iya g'o dugbaa nhamunha.†”

⁴ Noo ya Jiõnu onye emeje baputizimu bya anõdu l'echiegu ara iya arara asuje: “Izimanu iphe-eji unu lwa unu azu; g'e mee unu baputizimu. Oo ya bu Chileke aguaru unu nvu l'iphe-eji, unu meshiru.” ⁵ Ndu ali Jiudiya me ndu Jierusalemu mgburugburu nõdu awupfutaje iya g'ephe numa iphe, oopf. Ephe nõdu akõshi iphe-eji, ephe meshiru; o nõdu emejegbaa phe baputizimu l'enyimu Jiõdanu.

⁶ Noo ya; uwe, Jiõnu eyeje l'ehu bu uwe, e meru l'aji inya-kamelu; o nõdu egudeje akpo-anu tubuta iya l'upfu. Nri, oorije bu igube yele manun-enu. ⁷ G'ooro ora onõ bõ osuje: “O duru onye ozo, ka mu l'ishi; ka mu l'okpa, l'e-mechaa bya; onye mu ta asukpodanu ge mu e-tupfuru etupfuru; tofu eri akpokpa, o yeru l'okpa. ⁸ Mbõdua meru unu baputizimu le mini; õle onye k'ono l'e-me iya unu le Unme-du-Nso.”

Eme baputizimu me õhutama Jizõsu

(Mat 3:13—4:11; Luk 3:21-22; 4:1-13)

⁹ O ruwa ujiku lanu; Jizõsu shi le Nazaretu, nõ l'ali Gálili bya; Jiõnu mee ya baputizimu l'enyimu Jiõdanu. ¹⁰ Jizõsu rwufutashiõpho le mini onõ; o huma g'igwe bukaherupho ebo gheru õnu; Unme Chileke õepho ge ndo pheõpho phaa phezeta bya anõdu iya l'ehu. ¹¹ A numa olu-opfu, shi l'imigwe onõ su: “I bu Nwa mu nwoke, mu yeru obu. I jiru mu epho.”

¹² G'e jia epfua; Unme Chileke onõ mee Jizõsu; o je anõdu l'echiegu. ¹³ O nõo l'ime echiegu onõ ukporo abali labõ; Nsetanu nõdu ahõ iya ama. Eka onõ, Jizõsu nõ onõ buerupho unwu anu-egbudu nõ iya. Jizõsu nõdu l'eka onõ; unwu-ojozi-imigwe nõdu ejegbaaru iya ozi.

Opfu Chileke, Jizõsu ziru le Gálili

(Mat 4:12-22; Luk 4:14-15; 5:1-11)

¹⁴ A õepho Jiõnu mkporo; Jizõsu bahõ l'ali Gálili; je ezikashiahaa ozi-oma, k'eka Chileke bu eze ¹⁵ su: “Teke onõ, Chileke kweru ukwe iya onõ ruwakwaru. Chileke abyaakwa egoshi le ya bu eze; g'izimanu iphe-eji unu lwakwa unu azu; unu bya ekweta ozi-oma Chileke.”

¹⁶ O be g'o tso ru aguga eze-nyimu, nõ le Gálili; o huma Sayimonu yele Anduru, nwune iya eka ephe agha ugbu-ikokoro l'eze-nyimu; kele ephe bu ndu ese ikokoro. ¹⁷ Jizõsu bya asu phe: “Unu bya etsoru mu ge mu emee unu g'unu buru ndu a-nõdu esekutaje nemadzu g'eesetaje ema-a.” ¹⁸ Epfupu, oopf iya; ephe gwõbe ugbu phe; tsohaa ya.

¹⁹ O byakwa ejeriberu nwanshi; o huma Jiemusu nwa Zebedi yele Jiõnu nwune iya. Ephebedua nõ l'ugbo phe emezi ugbu phe emezi. ²⁰ Ahuma, Jizõsu ahuma phe; o kua phe. Ephe haa nna phe Zebedi l'ugbo onõ; haa ndu õphu e butaru ebuta; je etsoru Jizõsu.

Nwoke, õbvu eme

(Luk 4:31-37)

²¹ Ephe bya abahu mkpukpu Kapaniyõmu. O -rwuepho eswe-atuta-unme ndu Jiu; Jizõsu bahõ l'ulo-ndzukõ ndu Jiu je awata ezi iphe. ²² Ephe sachaa õnu saa nchi l'iphe, oozu phe; kele oozu iphe g'onye ike du l'eka. O to zidu ge ndu ezije ekemu.

* 1:2 1:2 Guna Mal 3:1. † 1:3 1:3 Guna Azá 40:3.

²³ O dūru nwoke, ɔbvu eme, nɔ l'ime ɔlo-ndzuko ono. ²⁴ O chiahaa mkpu sū: "Jizɔsu onye Nazaretu; parū anyi haa! ?Bū gūnu bē anyi lē ngu jigba? ?I bya anyi emebyishi? Mu maru onye i bū. I bū onye dū nɔ, shi l'ēka Chileke!"

²⁵ Jizɔsu baarū iya mba sū: "Dobe ɔnu doo; fūta nwoke ono l'ēhu."

²⁶ ɔbvu ono bya atūa nwoke ono ndapfū woru iya gbachia; rarū iji-ɛnya iji-ɛnya lufuta. ²⁷ Onu kugbabechara ndu nɔ l'ēka ono akugbabe. Ɛphe wata aji nwibe p̄hē sū: "ƆIphe ɔwa-a bū gūnu? Iphe, oozi-a gb̄kwānu būru anyi nch̄i ɔphūú. Onye ɔphu egudeje nkam̄nya abarū ɔbvu mba; ɛphe eme iphe, o pfuru."

²⁸ G'e jia epfua; epha Jizɔsu ngakɔtawaa al̄i Gálili mgburugburu.

*Jizɔsu emeta igwerigwe
ndu iphe eme*

(Mat 8:14-17; Luk 4:38-41)

²⁹ Afūta, Jizɔsu p̄hē afūta l'ɔlo-ndzuko ono yele Jiemusu; waa Jiɔnu sw̄iru tūgbua. Ɛphe bahū ibe Sayimonu p̄hē, buk̄wapho ibe Anduru p̄hē. ³⁰ Odod̄nya nɔdu eme ne nyee Sayimonu; ɔ zee l'ime ɔlo. Ɔo ya bū; a bya epfuaru iya Jizɔsu. ³¹ Ɔ bya ejepfu iya bya egude iya ēka l'ēka selia; odod̄nya ono mebuhu iya; nwan̄ȳi ono wata p̄hē akwaru ɛbyaa.

³² O be l'uzenyashi; g'ɛnyanwu nȳihuchaaru; a ch̄itaru iya ndu iphe eme mē ndu ɔbvu emegbaa. ³³ Ndu ēka ono l'ɔphu gbaep̄ho mkpu bya eji ɔnu-abata. ³⁴ O mee igwerigwe ndu iphe eme; ɛphe wek̄orohu. Ɔ ch̄ishikwapho ɔbvu l'ēhu ndu ɔbvu emegbaa. Ɔphu o kwejedu g'ɔbvu ono pfua opfu g'ɛphe mahawarū iya-a.

*Jizɔsu epfu opfu Chileke
l̄e Gálili*

(Luk 4:42-44)

³⁵ Sw̄ichechero; ɔ gb̄eshi jeshia l'ēka ɔo-nɔdu nw̄ekinyi iya; epfu anū Chileke. ³⁶ Sayimonu mē ndu ɛphe l'iya sw̄i tūko ach̄okashi iya. ³⁷ Ɛphe hūmae ya p̄hō; ɛphe sū iya l'onymonye tūkokwaru ach̄o iya.

³⁸ Ɔ sū p̄hē: "Unu g'anyi je l̄e mkp̄ukpu ɔzo, harū dūgbaa anyi ntse gē mu je epfufuaru p̄hē opfu Chileke; k̄ele ɔo iphe ono bē mu byaru."

³⁹ O jedzuru ɛkameka l̄e Gálili epfu opfu Chileke l'iphe, buk̄poo ɔlo-ndzuko. Ɔ nɔdu ach̄ishi ɔbvu, bugbaa nemadzū l'ime ɛhu.

*Onye ekpenta, Jizɔsu meru
o wek̄orohu*

(Mat 8:1-4; Luk 5:12-16)

⁴⁰ Onye ekpenta bya abyapfuta Jizɔsu bya egbushi ikpere; rw̄o ya sū: "Ɔ -būru uche ngu bē ii-mena gē mu wek̄orohu."

⁴¹ Imemini iya dū Jizɔsu; ɔ bya amach̄ia ēka denyi nwoke ono; sū iya: "Ɔ bū uche mu. Ngwa; wek̄orohuwaro!" ⁴² Teke ono kwaphō; ekpenta ono mishihu iya l'ēhu; o wek̄orohu. ⁴³ Jizɔsu nmash̄iaru iya ɔkwa ike sū iya g'ɔ tūgbuekwapho lash̄ia; ⁴⁴ bya asū iya: "Ba adūkwa onye ii-pfuru iya; jechikwaa g'onye uke Chileke lerwee ngu ɛnya. L'i gwerū ngw̄eja, onye e metaru l'iphe, eme iya nū anuje nū g'e gweeru ngu gē M̄osisu tūru ekemu sū g'e gweje iya. Ɔo ya bū gē nd̄iphe e-gude nno maru l̄e Chileke mewaru ngu; i wek̄orohu."

⁴⁵ Nwoke ono jeɛlaa je epfukashiaharu onymonye iphe ono; tūko ak̄okashi ak̄o iphe ono; ɔphu Jizɔsu afūtajeeđu l'ebederebadara l̄e mkp̄ukpu. Ɔ nɔdu an̄ɔduje l'ēka nemadzū te ebudu ebubu. A nɔdu eshijeɛlaa ɛkameka awū-pfuta iya.

2

Nwoke, iphe l̄onwuru ibe ɛhu lanū

(Mat 9:1-8; Luk 5:17-26)

¹ Tɔbudu iya bū; a n̄ep̄ho ujiku olemole; Jizɔsu laphu azū l̄e Kapaniyomu. Ɔ ngadzuru ɛkameka l'ɔ n̄owaa l'unuphu. ² A dūkpoo igwerigwe dzuk̄ɔta; k'ɔphu ɔ duedu ɔzo, dūru p̄hē nū mb̄ukponu mē l'ɔnu-ɔzo. O pfuharu p̄hē opfu Chileke. ³ Ūmadzu ɛno vuru onye iphe l̄onwushiru ibe ɛhu lanū vutaru iya. ⁴ A dūkpoo igwerigwe l'ēka ono; k'ɔphu ɛphe ta adūdu ike jekube iya ntse. Ɔo ya bū; ɛphe nyihu ɔlo ono je ebufua ɔzo l̄e nham̄nha ēka Jizɔsu pfuru l̄e mkp̄ula iya. Ɛphe woru iphe, nwoke ono zē pyofu l'ɔzo ono pazeta iya l'ime ɔlo. ⁵ Jizɔsu hūmaep̄ho g'ekweta p̄hē habe shii; ɔ sū onye ono, iphe l̄onwushiru ibe ɛhu lanū ono: "Nwa mu; a gūwaru ngu nv̄u l'iphe-eji ngu g'ɔ ha."

⁶ Noo ya; o duru ndu ezije ekemu, no anoo l'eka ono ari l'obu phe: ⁷ “?Bu gunu be nwoke-a epfu egube-a? Oopfubyikwa epha Chileke epfubyi! ?Bu onye a-du ike guaru nemadzu nvu l'iphe-eji iya; gbahaa Chileke nwekiya?”

⁸ Jizosu maerupho iphe, ephe ari l'egomunggo bya asu phe: “?Bu gunu meru iphe, unu ari egube oriri ono l'ime obu unu? ⁹ ?Bu ole ka nphe epfuru onye iphe lonwushiru ibe ehu lanu? ?Bu: ‘A guwaru ngu nvu l'iphe-eji, i meshiru?’ To ‘Gbalihu phuta iphe, jize azee jeahaa ije.’ ¹⁰ Ole oo g'unu a-maru l'e ziru Abubu-Ndiphe g'o gujeru nemadzu nvu l'iphe-eji, o meshiru le mgboko-a.” O su onye iphe lonwuru ibe ehu lanu ono: ¹¹ “?O ngu be mu epfuru. Gbalihu palita iphe-azee ngu lashia ibe ngu.”

¹² Nwoke ono kwolihu bya aphuta iphe, ozeje azee; o buru iya atugbu. A tuko ele iya enya eka ooje atugbu; ephe chikafuchaepho enya bya aja Chileke ajaja asuje: “Ha! Anyi teke ahumaswekwaa onye meru iphe, du egube-a!”

Ekuku Livayi

(Mat 9:9-13; Luk 5:27-32)

¹³ Jizosu tsoru aguga eze-enyimu tugbu ozo. Ikpoto nemadzu wu-pfuta iya; o ziahaa phe iphe. ¹⁴ O ghatashia bya ahuma Livayi nwa Alufiyosu eka o no l'ulo okpoga akiriko. O su iya; “Tsuru mu.” O gbalihu tsoru iya.

¹⁵ Jizosu yeke ndu etsoje iya nu je eriahaa nri l'ibe Livayi. Ndu ana akiriko me ndu ozo mmanu, bukwapo ndu aamaru ejo eka tukokwapho nodu l'eka ono; ephe le Jizosu nodu erigba nri; kele egube ndu ono du igwerigwe awu etso iya. ¹⁶ Ndu ezije ekemu, bu ndu ke Farisii humaeppo le yeke ndu iphe-eji; waa ndu ana akiriko erigbabe nri; ephe su ndu etsoje iya nu: “?Bu gunu meru iphe, Nnajiuphu unu yeke ndu ana akiriko; waa ndu iphe-eji gude erigba nri?”

¹⁷ Jizosu numae ya pho; o su phe: “O to bukwa ndu ehu du ike be eegudeje gbapfu onye eme obvu; o kwa ndu iphe eme. Mu ta abyakwaru eku ndu pfuberekoto; o kwa ndu eme iphe-eji be mu byaru ekuku; g'izimanu lwa phe azu.”

Aswiru Chileke egu

(Mat 9:14-17; Luk 5:33-39)

¹⁸ Teke ono be ndu etsoje Jionu; waa ndu ke Farisii aswi egu epfu anu Chileke. Noo ya bu; ndu ozo byapfuta Jizosu bya aja ya su: “?Bu gunu meru iphe, o gude ndu etsoje Jionu; waa ndu ke Farisii nodu aswi egu epfu anu Chileke; obe ndu ophu etsoje ngu nu aswidu?”

¹⁹ Jizosu su phe: “?Ndu byaru ekele-nwanyi a-gbe swiahaa egu l'eka ephe l'onye eme ekele-nwanyi nokwadu l'eka-a? Ephe ta abyakwa l'aswi egu me o -nodukwadu-a l'eka ono. ²⁰ Ole o dukwaru teke ee-mechaa; aabya anafu phe onye ono, eme ekele-nwanyi ono. Oo ya bu; ephe aswiwaro egu mboku ono.

²¹ “E te ewotajekwa ekwa ophuu gude gbachia eka akahu ekwa lakahuru alakahu. Onye meru iya nno; ekwa ophuu ono atsua atsutsu; kabaa ya alaka. ²² Ophu eewojeduru akuru mee ophuu ye l'ugbobe-me, riwaru ppheri; odumeka l'o takpoo ugbobe ono. Mee ono alaa l'iswi; ugbobe alakwapho l'iswi. Mee ophuu be eeyeje l'ugbobe ophuu.”

Eswe-atuta-unme

(Mat 12:1-8; Luk 6:1-5)

²³ O rwua ujiku lanu; mboku ono bu eswe-atuta-unme ndu Jiu; Jizosu phe nodu aghata l'egu, a koru witi; ndu etsoje iya nu wotaahaa akpuru witi ono g'ephe aghata l'eka ono. ²⁴ Ndu Farisii su iya: “Shii ?Bu gunu meru iphe ndu-a l'eme iphe, e te emeje l'eswe-atuta-unme?”

²⁵ O su phe: “?Unu teke agu-swee iphe, Devidi waa ndu ephe l'iya swi meru; eka o nweru iphe, atsu phe l'ehu; egu nodu agu phe? ²⁶ O bahuru l'ulo Chileke teke Abayata bu onye-ishi uke Chileke je ataa buredi, e doberu Chileke ichi. Buredi ono be onye ozo ta atajedu; gbahaa ndu-uke Chileke. O taa ya bya ahakwarupho nu ndu ephe l'iya swi.”

²⁷ Jizosu su phe: “Chileke mekwaru eswe-atuta-unme g'o kwoo nemadzu. O to mekwaru nemadzu g'o kwoo eswe-atuta-unme. ²⁸ Oo ya bu l'iphemiphe, du Abubu-Ndiphe, bu Nnajiuphu l'eka; mbu je akpaa l'eswe-atuta-unme.”

3

Onye eka lanu nwuhuru anwuhu

(Mat 12:9-14; Luk 6:6-11)

¹ Tobudu iya bu; Jizosu tugbu bya abahu ozo l'ulo-ndzuko ndu Jiu. O duru onye no l'eka ono, eka lanu nwuhuru anwuhu. ² Ephe geahaa Jizosu g'ephe maeshikwaru: ?

oo-me g'eka nwoke ono teta iya ge mboku ono bu eswe-atuta-unme-a; g'ephe asu l'oo noo iphe, o meru. ³ Q su nwoke ono, eka nwuhuru anwuhu ono: "Gbalihu bya apfuru l'eka-a." ⁴ Jizosu bya ajia phe su: "Bu gunu be ekemu suru g'emeje l'eswe-atuta-unme? Q suru g'e meje ree too g'e meje eji? Q suru g'a dzoje ndzu too g'e gbuje nemadzu?"

Ophu o dudu onye pfuru opfu yeru iya. ⁵ Jizosu bya egude ehu-eghu vouru phe enya ehuka ehuka; teme o rwuhukwaa ya pho l'ehu l'ejo-okpoma paru phe eka. O su nwoke ono: "Ngwa; lochia eka alochi!" O lochia eka. Eka ono bya eteta iya bya adu iya g'ophuu. ⁶ Ndu Farisii tugbuepho; o buru phe ejefu ndu k'onye eze, bu Herodu g'ephe chia idzu teke ono teke ono g'ephe e-shi megbua Jizosu.

Ikpoto ndu no laguga mini

⁷ Jizosu yeke ndu etsoje iya nu tugbua jeshia l'eze-enyimu Genesaretu. A du igwerigwe shi l'ali Galili wuru tso ru phe; mekpoo ndu ophu shi Jiudiya; ⁸ me Jierusalemu; me ndu Idumiya; me ndu azu Jiordanu; me ndu buru Taya yeke Sayidonu mgburugburu; ndu gudewaa l'ephe numaru iphe, o megbaaru zaru byapfutashia ya. ⁹ Q su ndu etsoje iya nu g'ephe kputaru iya nwugbo ge ya nodu g'ikpoto ndu ono ta akpagbu iya. ¹⁰ Ishi iya bu l'o meru g'ehu du ndu du igwerigwe ike; k'ophu ndu ozo, iphe eme adzo uzo g'ephe e-me denyi iya eka. ¹¹ Q nodu abujeru teke obvu humaueru iya pho; ephe adaa kpurumu l'iphu iya chia mkpu su: "Oo ngu bu Nwa Chileke."

¹² Q nodu epfushije iya ike su phe g'ephe te epfukwa onye ya bu l'edzudzu-oha.

Jizosu ahota ndu-ishi-ozu iri ebo

(Mat 10:1-4; Luk 6:12-16)

¹³ E mecha; Jizosu tugbua jeshia eka ubvu du igwerigwe bya ekua ndu du iya ree; ephe l'ia swiru. ¹⁴ Q bya ahota phe umadzu iri l'ebo woru mee ndu-ishi-ozu iya bya asu phe: "Mu hotawaru unu ge mu l'unu noduje. Oo unu be mu e-zije g'unu je ezia ozi-oma Chileke; ¹⁵ unu aduje ike mee g'onye iphe eme wekorohu; dujekwapho ike achishi obvu l'ehu onye obvu eme."

¹⁶ Epha ndu ono bu: Sayimonu onye o guru Pyita. ¹⁷ Jiemusu nwa Zebedi yeke nwune iya Jionu. Ephenebo be o guru Egbigwe; ¹⁸ waa Anduru; waa Filipu; waa Batulomiyu; waa Matiyu; waa Tomosu; waa Jiemusu nwa ke Alufiyosu; waa Tadiyosu; waa Sayimonu onye yi l'ogbo, l'adzo g'ali Jiu duru ndu Jiu; ¹⁹ waa Jiudasu Isukariyotu, bu iya mechaaru deru Jizosu ye l'eka ndu ohogu iya.

Nsetanu ta achifudu Nsetanu

(Mat 12:22-32; Luk 11:14-23; 12:10)

²⁰ E mecha; ndu ono ephe le Jizosu swiru bahu l'unuphu. Ikpoto nemadzu wuru byapfuta iya ozo; k'ophu o kposhicharu phe kposhia phe eri nri. ²¹ Ndibe Jizosu phe nuna iya bya ejeshia ya akputa; kele ephe suru l'iphu swehuwaru iya.

²² Ndu ezije ekemu, shi Jierusalemu be suru l'ozo obvu, bu Biyelezebolu bu iya l'ehu; l'iphe, o gude achishi obvu bu ike onye-ishi iphe, bukpoo obvu ono.

²³ Q bya ekua phe. Ephe byapfuta iya. O gude etu etu ziahaa phe iphe. O su phe: "Denu g'unu riru le Nsetanu achifuje onwiya? ²⁴ Ali-eze -keha ebo seahaa opfu; ?unu ta amadu l'ali-eze ono gbukahwaru? ²⁵ Teke obu l'unuphu keharu onwiya ebo seahaa opfu; unuphu k'ono tee kekwaru. ²⁶ Teke o bukwapho le Nsetanu gude ese opfu; keha onwiya ebo; ?unu ta amadu l'ike a-bvu iya?"

²⁷ "O to dukwa onye a-bahu l'ulo onye okpehu du; je egwee ivu iya ke ehuka; a -gufu l'onye ono vuru uzo kee ya egbu temanu l'o gweta ivu iya ke ehuka.

²⁸ "Su-a; ge mu gbuaru iya unu tororo; iphemiphe, bu iphe-eji, unwu-eliphe eme dukotachakwaa k'ophu Chileke a-guru phe iya nvu; mekpoo iphemiphe, bu mpfubyi, ephe epfubyi Chileke. ²⁹ Obenu onye pfubyiru Unme-du-Nso be Chileke ta abyakwa aguru nvu. Iphe-eji iya a-tukokwaru iya l'ishi jasule tuutuutuule mijimiimii." ³⁰ Noo kele ephe suru l'obvu eme iya.

Ne Jizosu yee unwune iya

(Mat 12:46-50; Luk 8:19-21)

³¹ Ne Jizosu yeke unwune iya bya bya apfuru l'etezi zia su g'e kua ya. ³² Teke ono be igwe nemadzu no-pheru iya mgburugburu. Ephe su iya g'o gebekwa le ne iya yee unwune iya nokwa l'etezi aji aji iya.

³³ Q su phe: "Bu onye bu ne mu yee unwune mu obu?" ³⁴ Q ghaa enya; lee ndu ono, no-pheru iya mgburugburu ono bya asu phe: "Lekwa ndu bu phe bu ne mu; buru unwune mu! ³⁵ Q kwa onyemoneye, eme iphe, du Chileke l'uche bu nwune mu nwoke; buru nwune mu nwanyi; bya aburu ne mu."

4

*Onye agha mebyi iphe**(Mat 13:1-9; Luk 8:4-8)*

¹ O be teke ozo; Jizosu byakwa awata phe ezibaa iphe ozo l'aguga eze-enyimu. A du igwerigwe gbahee ya mgburugburu; k'opfu o bahuru l'ugbo; nwufu iya; je anoriberu phe anoriberu l'ugbo le mini. Igwe ndu ono nodu l'alj l'aguga eze-enyimu ono. ² O gude etu ziahaa phe iphe, du igwerigwe. Teke oozu phe iphe ono be o suru phe:

³ "Unu gebekwa-o! O duru nwoke lanu, jeru atu mebyi iphe. ⁴ O nodu atu mebyi iphe ono; o haru daa l'aguga gbororo; enu pheru bya atutua ya. ⁵ Ozo nashihu iya daa l'alj, du epfu-epfu eka anu alj aduzidu; ntanta o fushia ome l'anu alj ono, ta adudu igbi ono. ⁶ Anwu chilahaepfo; o chipyashia ya; o nwulwashihu kposhihu nku; kele o to nweudu ogbarabvu l'ime alj. ⁷ Ozo daa l'eka akpuru obvu no l'ime alj. Obvu ono futa; yebedua futa. Obvu onoya kpagbushia phe; opfu ephe amiduru mebyi. ⁸ Ozo daru l'eka alj du ree. O fushia ome; vua evuvu bya amja amimi; ndu amita ukporo l'iri; ndu amita ukporo eto; ndu amita ukporo ise."

⁹ O su phe: "Onye nweru enu-nchi, l'anu iphe; numakwa iya!"

*Iphe, kparu iphe,**Jizosu egudeje etu ezi iphe**(Mat 13:10-17; Luk 8:9-10)*

¹⁰ Jizosu noduepho nwekiya; ndu etso iya nu yele umadzu iri l'ebo pho jia ya iphe, etu ono bu. ¹¹ O su phe: "Oo unubedua be Chileke egoshi iphe, e shi domia edomi, bu iya bu k'eka Chileke bu eze; ole ndu ozo be aanmaru iphemiphe ono l'etu etu. ¹² Oo ya bu g'oo-buru:

"Epe lee nta lee imo;

o to dudu iphe,

ephe a-huma!

Ophu oododu phe enya;

o betakporu ephe

pfubechaa ya nchi

epfube!

A-nonyaa ephe lwaphuta

azu lwapfuta Chileke;

o guaru phe nvu*."

*Iphe, etu onye agha**mebyi iphe ono bu**(Mat 13:18-23; Luk 8:11-15)*

¹³ "Jizosu byanu bya ajja phe su: ?Etu-a te edoduru unu enya too? ?Denukpoo g'ee-me g'etu dokotaje unu enya? ¹⁴ Onye l'atu mebyi iphe ono l'atu opfu Chileke. ¹⁵ Ndu opfu no l'aguga gbororo eka aatu opfu Chileke bu ndu numacharu iya nu; Nsetanu zirwuta bya anafu phe opfu Chileke ono, a turu l'ime obu phe ono. ¹⁶ Ndu k'ophuu dukwaphoya ge mebyi iphe, a turu l'eka du epfu-epfu. Ephe numachakpoerupho opfu Chileke ono; gude ehutu kweta egwegwa; ¹⁷ opfu o dudu ogbarabvu, ephe gbaru l'ime onwophe; ephe kpopho upfu nwanshi; iphe mkpamehu byapfuta phe pho; ozoo ndu ozo melahaa phe ewere l'ephe kwetaru opfu ono; l'oburu iphe, ephe a-kpakota daa; paru opfu obu buhaa. ¹⁸ Ndu ophuu du ge mebyi iphe, aatu l'eka obvu du l'alj. Ephe bu ndu numaru opfu Chileke; ¹⁹ ole ephe l'agba egomunggo ehuru phe. Eyenuka obu l'eku; waa iphe, agu phe g'ephe nweru iya batanu bya akpaahaa opfu ono ehuru. Ophu o miduru amimi. ²⁰ Obenu ndu k'ono, bu mebyi iphe, a turu l'okpobe alj ono; noo ndu opfu bu ndu anumajechaa ya; ephe ewota iya ye l'okpoma phe; ephe eyee mebyi; opfu eyee ukporo l'iri; opfu eyee ukporo eto; opfu eyee ukporo ise."

*Oroku e yeru oku kpuchia iphe**(Luk 8:16-18)*

²¹ Jizosu su phe: "?Aa-nwujeru oku ye l'oroku kpuke iya ite; ozoo nwua ya le mkpula iphe, aaze aze? ?Tobudu l'iphe, eedobeje oroku be eedobeje iya? ²² Kele iphemiphe, e domiru edomi be ee-mechaa mee g'a huma; teme iphemiphe, e meru le mpya be ee-mechaa mee g'o fuhu. ²³ Onye nweru enu-nchi, l'anu iphe; numakwa iya."

²⁴ O su phe: "Unu gejekwa ngge l'iphe, unu anu le nchi. O kwa iphe, i gude turu nu nwibe ngu be ee-gude tukwarupho nu ngu; aa-gbenu nu gubedua opfu ka shii. ²⁵ L'onye

* 4:12 4:12 Guna Azá 6:9-10.

nweru nū bẹ aa-nūbakwaa ophu ka shii. Onye enwedu nū bẹ aa-gbenu natafulenu nwofhu, o nweru.”

*Etu, e gude mebyi iphe,
evu evuvu anma*

²⁶ O sū phẹ: “Èka Chileke bụ eze dukwa gẹ nwoke, gharu mebyi iphe l'alì. ²⁷ Nchi -jihu; nwoke ekuru mgbenya; nchi -bõhu l'ootehu; mebyi iphe ono efushia vaa; o tọo madu g'o meru. ²⁸ Alì efushije iphe l'onwiya. Oovujeru uzo bya emee ẹswa iya; l'o bya emee iyanguyangu; ẹme l'ogobe teke ono yee mebyi. ²⁹ Mebyi iphe ono -kaephō; nwoke ono abya egbuta iya; opfu l'o rwuwaru teke eegbuje iya.”

*Etu, e gude akpuru oshi
mọtutadu anmaa*

(Mat 13:31-34; Luk 13:18-19)

³⁰ No iya o sū phẹ: “?Bụ gunu bẹ anyi a-sū l'èka Chileke bụ eze dū g'o ya? ?Denu ẹgube etu, ee-gude kọo akọ g'o dū? ³¹ O dū g'akpuru oshi mọtutadu, bụ iya kakọta rwiirwii lẹ mgboko l'iphe, bukotakpoo iphemiphe, eemebeje l'alì. ³² Olee oobujeru teke a byaru akua ya l'alì; oofua bya akakọta iphemiphe, aakuje akuku l'alì shii. Obya ajakashia ekali; k'ophu unwu-enu, ephe l'eli agbeje akpa iya ẹpfune.”

³³ O buru udu etu ono bẹ Jizosu gude zia phẹ opfu Chileke g'oo-ka phẹ edo ẹnya. ³⁴ O -nmashiduru etu bẹ o tọ dudu iphe, oozije phẹ. Teke yee ndu etsoje iya nū nọepho nwẹkinyi phẹ; ootuko iphemiphe kọoru phẹ g'o doo phẹ ẹnya ree.

*Jizosu abyani oke akpara-mini
(Mat 8:23-27; Luk 8:22-25)*

³⁵ Tobudu iya bụ; nchi jihuepho mbọku ono; o sū ndu etsoje iya nū: “Unu g'anyi dafu azu eze-enyimu azu iya ophu.” ³⁶ Ephe haa ikpoto ndu ono l'èka ono bahu l'ugbo ophu Jizosu nọhawa; kporu iya jeshia. Unwu ugbo ozo nodu etso phẹ. ³⁷ Oke pherephere zishiahaa ike; akpara-mini tubaahaa l'ime ugbo. O phodu nwanshì me mini eji ugbo. ³⁸ Jizosu nọduro l'ishi ugbo ishi lanu woru ishi tukobe lẹ pyilo; ekuru mgbenya. Ephe kutee ya sū iya: “O-zì-iphe! ?Tjì kpakpodaro ishi? Ugbo abyaakwaa anyi ekpukpu!”

³⁹ O tehu bya abaru pherephere ono mba bya asu eze-enyimu ono g'o deru yekete. Pherephere ono zibuhu; ekameka buru nyonyoronyo. ⁴⁰ O sū phẹ: “?Denu g'o gude ndu nodu agu unu? ?Unu te ekwetaduru lẹ Chileke a-dzo unu?”

⁴¹ Onu kugbabejaa phẹ akugbabe. Ephe pfuaharu nwibe phẹ sū: “?Bụ ẹgube nemadzu gunu bẹ nwoke owa-a bụ? Onye ophu pherephere yele eze-enyimu emeje iphe, o pfuru!”

5

Nwoke, obvu eme

(Mat 8:28-34; Luk 8:26-39)

¹ Jizosu yele ndu etsoje iya nū bya ejerwua azu eze-enyimu ono azu iya ophu, bụ iya bụ l'alì ke ndu Gerasa. ² O futashiepho l'ugbo; nwoke, obvu eme shi l'èka eelije nemadzu byapfutashia ya. ³ Èka ono bẹ nwoke ono bu ebubu. Obvu obu emeshi iya ike; k'ophu o tọ duedu onye sukwaduru iya eketsuta l'egbu; mbu m'obeta o buru mkporo bẹ a turu iya. ⁴ Tekenteke kpo bẹ aatujehawa iya mkporo l'okpa; tua ya mkporo l'èka; ole qobyaje aghakposhia èka aghakposhi; mkporo k'èka ono anyakashihu. L'o woru k'okpa chipyashia echipyashi. Ophu o duedu onye ike agota iya dukwadu. ⁵ Eswe l'enyashi bẹ qonoduje l'echilabo èka ono, eelije nemadzu ono yele echi èka ubvu nọgbaa echi mkpu; oogude mkpuma ekwobashì onwiya ẹhu.

⁶ O humaeopho Jizosu l'èka dū ẹnya; o phota oso gbapfu iya je adaa kpurumu l'iphu iya; ⁷ chia mkpu sū: “Jizosu; Nwa Chileke; mbu Chileke ono, bụ Okalibe-kangokotaru-nu! ?Bụ gunu bẹ mu lẹ ngu jigba? Mu arwokwa ngu arworwo; Chileke anukwa iya-a; ta anushinu mu aphu.” ⁸ Kele Jizosu sūhawaru iya: “Gube obvu; shi nwoke ono l'ehu lufuta!”

⁹ Jizosu jia ya: “?Bụ gunu bẹ jiza?”

O sū iya: “Epha mu bụ 'Unubuku'; kele anyi dū igwerigwe.” ¹⁰ O rwo Jizosu rwoshia ya ike sū iya g'o tọ sushi phẹ g'ephe lufu l'alì ono.

¹¹ Noo ya; o duru ikpoto ezi, eeche echeche, doru l'aguga ubvu ono akpa nri. ¹² Obvu ono tuko rwoahaa Jizosu sū iya g'o hanaa phẹ g'ephe je awuba l'ime ẹhu ezi ono. ¹³ Jizosu sū phẹ g'ephe je. Obvu ono wufuta l'ehu nwoke ono bya awuba l'ime ẹhu ezi ono. Ikpoto ezi ono, rwuru l'unu ise ono tukolepho shi l'aguga ubvu ono phota oso gbaa kpurukpuru ghazeta je awuda l'ime eze-enyimu ono; mini rigbushia ya.

¹⁴ Ndu eche iya nū gbakashīhu je epfukashia ya l'ime mkpukpu mē l'oma obegu. Oo ya bu; ndu ono, e pfuru iya ono wūru byatashia ahūma iphe, meru nū. ¹⁵ Ephe bya ejepfu Jizosu. Ephe hūma nwoke ono, obvu shi eme ono; mbū onye ono unubuku obvu shi buru l'ehu ono g'ō nōwanu anō; yewanū uwe l'ehu; wekōrohuwanu. Ndzū gūahaa phē. ¹⁶ Ndu ophu hūmaru iphe, meru nwoke ono, obvu shi eme ono; waa iphe, meru ikpoto ezi phō; kōoru iya ndu ono, byaru nū ono. ¹⁷ Ephe rwōahaa Jizosu g'ō lufuru phē l'alī.

¹⁸ O bahūshiepho l'ugbo; nwoke ono, obvu shi eme ono bya bya arwōo ya gē yēe ya swīru.

¹⁹ Jizosu jika bya asū iya: "Laa unuphu; je epfukashiaru ndu ndu-unu eze iphe, Nnajūphu meru ngu; waa g'ō phū-beru ngu obu-imemini."

²⁰ O tūgbua je arakashīahaa eze iphe, Jizosu meru iya arakashī l'ōha Mkpukpu-Iri. Iphe ono, Jizosu meru ono dudzuru onyemonye biribiri.

*Nwa Jiayiroso mē nwanyi,
nso eme mkpurumkpuru
(Mat 9:18-26; Luk 8:40-56)*

²¹ Jizosu phē gude ugbo ono daghaekwapho mini ono jeshia l'azū iya ophu; ikpoto nemadzū bya anō-phae ya mgburugburu. O nōdu l'aguga mini. ²² Onye lanū lē ndu-ishi ūlo-ndzukō byapfuta iya. Ephe iya bu Jiayiroso. Jiayiroso hūmae ya phō bya adaa kpurumu lē mgboru okpa iya; ²³ rwōahaa ya eyeru iya ēka l'alī sū: "Nwatībe mu kē nwanyi anwūhukwa anwūhu. Jiko byarō ebyibe iya ēka g'ō wekōrohu dzuru ndzū."

²⁴ Jizosu tsoru iya jeshia. A dukpoo igwerigwe awū etso Jizosu; k'ophu a gbē akpa iya mkpa.

²⁵ O dūru nwanyi, nō l'ēka ono, nōwaru nso-unwanyi mkpurumkpuru apha iri l'ēbo. ²⁶ O jewaru iphe-ehuka l'ēka ikpoto ndu eme obvu. Iphemiphe, o nweru bē o tūkowaru mephushichaa; ophu o wekōrohuduru; o gbē akajēnu njo. ²⁷ O nūmaephe iphe, Jizosu emeje; o shia ya azū pyobata l'ime igwē ōha ono bya edenyi uwe Jizosu ēka. ²⁸ Kēle o sukwanuru: "Mu -denyikpōwa iya ēka l'uwe bē mu e-wekōrohu-a."

²⁹ Edenyi, oodenyi ēka l'uwe Jizosu; mee ono buhu. O rwua ya l'ehu lē Jizosu mewaru iya o wekōrohu l'iphe, eme iya nū. ³⁰ Jizosu mawaru l'onwiya l'ō dūru ike, shi iya l'ehu lūfu. O ghakōbe l'echi ikpoto ōha ono sū: "Bū onye denyiru uwe mu ēka?"

³¹ Ndu etsoje iya nū sū iya: "I hūmachaarū g'igwe ōha-a akpagbu ngu lē mkpa; i gbē aji: "Bū onye denyiru ngu ēka?" "

³² O bya achīkaa ēnya gē ya maru: ?ya a-hūma onye meru iphe ono. ³³ Ndzū gūahaa nwanyi ono; kēle o mawaru iphe, meru l'ehu iya. O gude ēhu-anmanma bya adaa kpurumu l'iphu iya; bya epfukōtaru iya okpobe-opfu. ³⁴ Jizosu sū iya: "Nwada; ekweta, i kwetarū mewaru g'i wekōrohu. Laa je eburu l'ēhu-guu l'iphe, eme ngu nū bē e mewaru ngu i wekōrohuwaa."

³⁵ Jizosu gudekwadū-a opfu ono l'ēka epfu; ndu shi l'ibe Jiayiroso bya bya asū: "Jiayiroso; nwa ngu nwanyi nwūhuakwaru. ?Bū gūnu bē iituchikwadu O-zi-iphe nchī?"

³⁶ Ophu Jizosu angakpōdaru nchī l'iphe, ndu ono epfu. O sū onye-ishi ūlo-ndzukō ono: "Ndzū ba agūshi ngu. Oo 'ephe g'i kweta." ³⁷ Ophu o dūdu onye Jizosu kwekwaduru g'ephe l'iya swīru; gbahaa Pyīta mē Jiemusu mē Jiōnu, nwune Jiemusu. ³⁸ Ephe jerwua ibe onye-ishi ūlo-ndzukō ono; o bya akpovu ūzu, igwe ōha, nō l'ēka ono atū; bya ahūma g'ephe agū aphū bya egbu onwophē l'ekwa. ³⁹ Jizosu bya abahū bya asū phē: "Bū gūnu meru iphe, unu atū ūzu bya akwa ēkwa? Nwata ono ta nwūhukwaru anwūhu; o kwa mgbenya bē ooku."

⁴⁰ Ephe ze iya ōchi. O kweephe doo bya achīfuchaa phē etezi g'ephe ha; bya eduta nna nwata ono yēle ne iya; waa ndu ophu yēe ya swī bya abahū l'ēka nwata ono zē. ⁴¹ O bya eseta nwata ono l'ēka bya asū iya: "Talita kumī," bū iya bū: "Nwamgbōko-nshī; mu sūru g'i teta!"

⁴² Nwata ono teta jepheahaa. Nwamgbōko ono nōwaru apha iri l'ēbo eshinu a nwūru iya. O dū phē biribiri kē 'ama g'eme iya. ⁴³ Jizosu karū phē sū phē g'ō tō dukwa onye ephe l'e-me g'ō maru. O sū phē g'a nū nwata ono nri g'ō ria.

6

*Aajika Jizosu lē Nazaretu
(Mat 13:53-58; Luk 4:16-30)*

¹ Jizosu shi l'ēka ono tūgbua lashia ndu phē; yēle ndu etsoje iya nū swīru. ² O be l'eswe-atūta-unme; o bahū l'ūlo-ndzukō ndu Jiu je eziahaa iphe. O dū ikpoto ndu nūmaru iphe, ozi biribiri. Ephe sū: "Bū awe bē nwoke-a nwūtachaarū iphe ōwa? ?

Bu onye ziru iya egube mmamiphe owa? ?Denu g'o meru emeebe iphe-ohumalenya owa-a, adudu onye numajeru etu iya-a? ³ ?To bunu iya-a bu nwoke kapyinta-a; mbu nwa Meri? ?To bunu iya bu nwune Jiemusu yele Jiosesu; waa Jiudasu; me Sayimonu? ?To bunaa unwune iya ke nwanyi be anyi l'ephe bugbaa l'eka-a?" Iphe ono buru upfu du phe l'okpa.

⁴ Jizosu su phe: "Onye mpfuchiru Chileke be aakwabekewa ubvu l'ekameka; a -gufuekwapho le mkpukpu iya yele ipfu iya; waa l'ibe iya."

⁵ O mee ophu o dudu iphe, du biribiri, ha shii, Jizosu meru l'eka ono; a -gufuekwapho nwa ndu iphe emegbaa, o byiru eka; ephe wekorohu. ⁶ O du iya biribiri l'ephe te ekwetaduru nkiya. Oo ya bu; o tugbua je etsoru mkpukpu le mkpukpu ozo ziahaa iphe.

*Jizosu ezi ndu-ishi-ozu iya
iri l'ebo g'ephe je epfua opfu Chileke
(Mat 10:5-15; Luk 9:1-6)*

⁷ O bya ekua umadzu iri l'ebo ono bya agbaa phe ebo ebo bya ezia phe g'ephe gude okpehu chishije obvu. ⁸ O pfua ya pfushiaru phe iya ike su phe: "G'o to dukwa iphe, unu e-gude eje; gbahaa oshi-mpaleka. Unu te egudekwa nri; ophu unu egudekwa eda; ebe unu eyekwa okpoga l'ekpa uwe. ⁹ Unu yekwaa akpokpa; ol'oo g'unu te eyekwa uwe n-yekwase. ¹⁰ Unuphu, unu bahukpowaru; a -nata unu; unu noduekwapho l'eka ono. Unu te ejekwa eburu l'eka ozo jasu unu afuta le mkpukpu ono. ¹¹ Eka unu jeru; ephe -jika unu; jika anuma opfu Chileke, unu epfu; unu -tugbueepho l'eka ono; unu ajishia urwuku okpa unu; g'o buru iphe, a-gba phe ekebe. Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; oo-kakwaru ndu Sodomu yele ndu Gomora mma mboku ikpe; eme le mkpukpu ono."

¹² Oo ya bu; ephe jeshia je araru iya ndiphe arara su phe g'izimanu iphe-aji, ephe emeje lwa phe azu. ¹³ Ephe chishia obvu, du igwerigwe, bugbaa nemadzu l'ehu; teme ephe nodu eteje ndu iphe eme manu; ephe ewekorohu.

*Anwuhu Jionu
onye emeje baputizimu*

(Mat 14:1-12; Luk 9:7-9)

¹⁴ Eze, bu Herodu numa iphe, Jizosu eme; kele e pfudzuwaru nkiya l'ekameka. O duru ndu asuje l'oo Jionu ophu shi emeje baputizimu tetaru dzuru ndzu ozo; l'oo iphe ono meru iphe, oduje ike eme iphemiphe ono.

¹⁵ O duru ndu ophu suru l'oo Elayjia.

O duru ndu ophu suru l'oo-bukwaru onye mpfuchiru Chileke, yeru onye lanu le ndu mpfuchiru ndiche.

¹⁶ Herodu numaa ya pho o su: "O kwa Jionu-a, mu ziru; e je egbutaru mu ishi iya-a be dzuwa ndzu ozo." ¹⁷ Iphe, meru nu buru le Herodu zijeru; e je egude Jionu; kee ya egbu; je atuchia l'ulo mkporo. O buru l'eka Herodiyasu be o shi. Herodiyasu ono bu nyee Filipu. Filipu bukwanu nwune Herodu. Herodu gbeshi je ahata nyee nwune iya ono luru. ¹⁸ Jionu shi anoduje epfuru Herodu l'oo iphe, adudu Chileke ree be o meru l'o jeru ahata nyee nwune iya luru.

¹⁹ Ehu ghuaaha Herodiyasu egbu. O du iya ge a su le ya gburu Jionu; ophu o makwanu uzo, oo-shi gbua ya; ²⁰ kele Herodu l'onwiya atsu Jionu ebvu. O maru l'o bu onye pfuberekoto; teme o buru onye duru Chileke nsu. O buru iphe ono meru iphe, Herodu woru iya dobe g'o to du iphe, e-me iya nu. Herodu be opfu, Jionu anoduje epfuru iya agbachije enya; l'oo wakwa iya pho obu mini; l'o gudeele-a ehutu ngaberu iya nchi.

²¹ O rwua ujiku lanu iphe kweru nwanyi ono; kele mboku ono bu eswe, Herodu emeje eswa anyata mboku, a nwuru iya. O kukotachaa ndu-ishi ali eka ono; waa ndu-ishi ojogu; waa ndu bugbaa ishi l'ali Galili g'ephe byaru iya l'obo-iphe ono. ²² Ndu ono byierupho l'eka ono kpiririmu; nwa Herodiyasu ke nwanyi bya etee ebvu l'atatiphu phe. Ehu tsoo Herodu waa ebyaa ono, byaru iya nu ono utso shii. Eze, bu Herodu su nwamboko ono: "Pfu iphe, dukpoe ngu pho ree ge mu nu ngu; mu a-nu ngu iya." ²³ O richaaru iya anu su: "Iphe, i sukpoerupho ge mu nu ngu be mu a-nu ngu; obetaru o buru ali-eze mu be i suru ge mu keha ebo; nu ngu nanu."

²⁴ Nwamboko ono gbafu je ajia ne iya su: "?Bukpoo gunu be mu a-su g'o nu mu?"

Ne iya su iya: "Su iya g'o pee ngu ishi Jionu, onye emeje baputizimu."

²⁵ O gbaphu azu bya ejepfu eze je asu iya: "Gbuta ishi Jionu, onye emeje baputizimu ye l'ochi pataru mu nta-a nta-a."

²⁶ Ehu daepho eze ono dzuu; eka o rwuru iya l'obu shii. Obenu l'eshinu o riwaru anu l'iphu ndu ono, byaru iya ebyaa ono be o tpo gbanwehodu iphe, o pfuru. ²⁷ O ziepho onye lanu l'ime ndu ojogu, eche iya nche teke ono teke ono g'o je egbuta Jionu ishi wota bya. Nwoke ono tugbua je egbuta ishi Jionu l'ulo mkporo ²⁸ ye l'ochi wotaru

nwamgboko ono. Nwata woru iya je apẹe ne iya. ²⁹ Ndu etsoje Jiṣonu nūmae ya pho; ẹphe bya apata ogwe iya je elia.

Jizosu anu unu umadzu iri l'ẹbo

l'ukporo iri nri

(Mat 14:13-21; Luk 9:10-17; Jiṣon 6:1-14)

³⁰ Tɔbudu iya bụ; ndu-ishi-ozii Jizosu iya anokobe bya ejepfu Jizosu je akokotaru iya iphe, ẹphe mekotaru; yele iphe, ẹphe zikotaru. ³¹ A dū igwerigwe abya. Nemaḍzū nọdu ejeeḗpho nggede eje; nggede alwa; k'ophu ẹzo aduduru Jizosu yele ndu etsoje iya nū mbukponu mē ria nri. Ọ sū ndu etsoje iya nū: "Unu gbeshi g'anyi je l'eka nemaḍzū te ebudu ebudu g'anyi je anodu nwēkinyi anyi g'unu kabẹ tuta unme nwanshii." ³² Ẹphe kwe bahū l'ugbo tūgbua jeshia l'eka ẹphe a-nodu nwēkaphe.

³³ A dū igwerigwe hūma phẹ teke ẹphe atugbu bya ahūbechaa phẹ ama. Ndu ono shikpoo lẹ mkpukpu lẹ mkpukpu gudegbaa okpa gbaru jeshia vuru phẹ ẹzo jerwua ẹka ono, ẹphe eje ono. ³⁴ Jizosu futa l'ugbo ono bya ahūma ikpoto nemaḍzū, nọ l'eka ono; imemini phẹ dū iya shii; kele ẹphe dū g'aturu, enwedu onye-nche, l'agbaru phẹ mkpu. O ziahaa phẹ iphe, dū igwerigwe. ³⁵ O bejeeḗpho l'uzenyashi; ndu etsoje iya nū jepfu iya je asū iya: "ʔI maru l'eka-a bụ echiegu tēme nchi nodu ejihuwaa?" ³⁶ Sūdupho ndu-a g'ẹphe bahū lẹ mkpukpu lẹ mkpukpu mē l'unuphu l'unuphu ndu-a, nọ-pheru phẹ mgburugburu-a je azutaru onwophe nri.

³⁷ Jizosu sū phẹ: "Unubedua l'onwunu nūnu phẹ nri g'ẹphe ria." Ẹphe sū iya: "ʔO dū ngu g'ọ bụ anyibedua a-zuta buredi, ukporo pangu, aa-nū phẹ g'ẹphe ria?"

³⁸ Ọ sū phẹ: "ʔBū ishi buredi ole bẹ unu gude? Unu je amaru g'ọ ha." Ẹphe machaarū g'ọ ha; ẹphe sū l'ọ dū ishi buredi ise; wafua eji-ema.

³⁹ Noo ya bụ; ọ sū phẹ g'ẹphe kekashia igwe oha ono ekekashii g'ẹphe nōduchaa anoo l'eka ono, nweswa dū kirikiri ono. ⁴⁰ Ẹphe nōdu anoo keshia onwophe l'ophere l'ophere; ọ duru ndu dū ukporo ise ise; ọ duru ndu ophu dū ukporo labo l'iri iri. ⁴¹ O wota ishi buredi ise ono; waa eji-ema pho bya apalia enya imeli kele Chileke ekele kẹ nri ono; bya eworu iya nyawashia bya anu ndu etsoje iya nū sū g'ẹphe keeru iya ndu ono. O kedzuru ndu ono g'ẹphe hakota eji-ema ono. ⁴² Ẹphe tuko ria ya; rijichaa epho. ⁴³ Ibiribe ibiribe buredi yele ema, phoduru nū, ẹphe tutukoberu bẹ jiru nkata iri l'ẹbo. ⁴⁴ Unwoke, yi lẹ ndu ono, riru nri ono dū unu unwoke iri l'ẹbo lẹ unwoke ukporo iri.

Jizosu eje ije l'eli mini

(Mat 14:22-33; Jiṣon 6:16-21)

⁴⁵ Ọ sū ndu etsoje iya nū ono g'ẹphe bahū l'ugbo; vuru iya ẹzo; dafu azu iya ophu; jeshia mkpukpu Betusayida gẹ ya pfuadaru igwe oha ono g'ẹphe la unuphu. ⁴⁶ O mechae phẹ pho ẹphe lashia; o jeshia l'ubvu je epfuru nū Chileke. ⁴⁷ Ugbo ono nodu l'echi eze-enyimu nchi jihu; yebedua nwēkinyi nodu l'eli-mgboko l'aguga mini ono. ⁴⁸ Ọ gbẹ l'eka ọ nọ hūma l'akpo ugbo ono l'angakpoo phẹ ẹhu shii; kele pherephere ezi iziphu; o jeru ije l'eli mini jepfushia phẹ. Teke ono būwaru l'iphe-oduu aha ẹnu. O meahaa g'oo ghata phẹ aghata lẹ mini ono. ⁴⁹ Ẹphe hūmae ya pho ẹka oje ije l'eli mini; ẹphe dobesu l'oo maa. Ẹphe chishia mkpu. ⁵⁰ Noo kele ẹphe tukuru g'ẹphe ha hūmakota iya; ẹhu nmalahaa phẹ kpeekpeekpee.

Teke ono kwapho Jizosu sū phẹ: "G'okpoma shihu unu ike; ọ bụ-a mbedua. Ndzu ba agushi unu." ⁵¹ O nyipfu phẹ l'ime ugbo ono; pherephere ono zibuhu. Ẹphe sachaa onu saa nchi; ⁵² kele iphe, Jizosu meru teke ọ washiru buredi ono te edoduru phẹ enya; opfu l'a kpo-chiru phẹ okpoma.

Jizosu eme gẹ ndu iphe eme

wekorohu lẹ Genesaretu

(Mat 14:34-36)

⁵³ Tɔbudu iya bụ; Jizosu phẹ daghaepho mini ono; futa lẹ Genesaretu; bya eworu ugbo phẹ lia l'eka ono. ⁵⁴ Afuta, ẹphe afuta l'ugbo ono; ndu ẹka ono hūbechawaa Jizosu ama. ⁵⁵ Ẹphe gbachaarū je l'unuphu l'unuphu je apata ndu iphe emegbaa l'iphe, ẹphe azeje azeje parū byapfuta iya l'ekameka, ẹphe nūmakpooru l'ọ nọ. ⁵⁶ Ẹkameka, o shiru l'unwu mkpukpu lẹ mkpukpu; mē l'eze mkpukpu; mē l'oma ẹgu; ndiphe eworu ndibe phẹ, iphe eme dobegbaa l'oma aswa rwọ ya g'ọ kwe g'ẹphe denyi iya ẹka; obetaru ọ buru l'onu uwe iya. Iphe, bukpo ndu denyiru iya ẹka wekorohukota l'iphe, eme phẹ nū.

7

Nsọ alì ndiche ndu Jiu
(Mat 15:1-9)

¹ Oo ya bụ; ọ dūru ndu Fàrisii; wakwaphọ ndu ezije ekemu, dọru l'ẹka ono. Ẹphe tūko shi Jierúsalemú bya adọkobe l'ẹka ono dọ-peehe Jizọsu mgburugburu. ² Ẹphe hūma l'ọ dūru ndu emebyi nsọ alì l'ime ndu etsoje Jizọsu. Ọ bụru l'ẹphe gude ẹka, e merwushiru emerwushi eri nri; opfu l'ẹphe ta akwọduru ẹka gẹ nsọ alì ndu Jiu sūru g'a kwoje iya.

³ Kele ndu Fàrisii; mękpoo ndu Jiu mgburugburu te erijedu nri m'ẹphe -akwọduru ẹka gẹ nsọ alì pẹ sūru g'a kwoje iya, bụ iya bụ nsọ, shi pẹ lẹ nna pẹ oche. ⁴ Teme ẹphe -lwa aswa; ẹphe tee ridu nri; gbahaa l'ẹphe gudeadaa mini mefu nsọ. Nokwaphọ g'ẹphe emejgbaa unwu nsọ ọzo, shi lẹ nna pẹ oche, dū gẹ nsọ asa okoro mę k'ite mę k'ochi, e gude ope wụa; mę k'oshi-anọ.

⁵ Ndu Fàrisii ono mę ndu ezije ekemu jia Jizọsu sū iya: "Bụ gūnu meru iphe, ndu etsoje ngu nū te emejedu nsọ, shi lẹ nna anyi oche pẹ; ẹphe gbẹ egudeje ẹka, e merwushiru emerwushi eri nri?"

⁶ Ọ bya asū pẹ: "Azaya onye mpfuchiru Chileke pfugbuwaru k'unubẹ tūko-l'ẹhu-atūko-l'obu-a sū:

"Ndu-a bụ eli ọnu bẹ ẹphe
gude akwabẹ mu ùbvù.
Obenu l'obu pẹ nọgbaa
mu ụzenya.

⁷ Ẹphe abarū mu ẹja mkpẹ.
Ẹphe ezi ekemu,
nemadzu tūru;

ọ dū g'ekemu Chileke*.

⁸ "Kele unu ahajẹ ekemu Chileke; gbẹ eme nsọ alì, nemadzu doberu; eme k'asa ite; mę okoro; mę iphemiphe ọzo, unu emegbabẹ."

⁹ Ọ sū pẹ: "Ọ nupho l'unu manukaru iphe meru g'ọ gude unu gbẹ gwọbechia ekemu, Chileke sūru g'e meje je emeahaa nsọ alì, nemadzu doberu. ¹⁰ Lẹ Mosisu sūkwaru: 'Yejeru nna ngu yele ne ngu ùbvù'; bya asūkwapo: 'Onye epfujeru nna iya; ọzoo ne iya njo opfu g'e gbua onye obu egbugbu.' ¹¹ Unubẹdua byakwanū epfu bya asū: Ọ -būru lẹ nemadzu sūru nna iya; ọzoo ne iya l'iphe, ya gege egude kwọ pẹ buakwa 'kọbanu', bụ iya bụ 'iphe, a nūru Chileke.' ¹² Unu gūfu onye ono g'ọ to yeheru ne iya ọzoo nna iya ẹka. ¹³ Unu shi ẹgube ono gude l'unu eme nsọ alì, unu ezi; mee ọphu opfu Chileke adūedu iphe, ọ bụ; teme unu nọdu emegbakwaphọ iphe ọzo, dūgbaa ẹgube ono."

Iphe, aasọ nsọ; mę iphe,
a ta sọdu nsọ
(Mat 15:10-20)

¹⁴ Jizọsu bya ekua igwe ọha ono ọzo bya asū pẹ: "Unu gebekpọdapho gẹ mu karū unu g'ọ doo unu ẹnya. ¹⁵ Ọ tọ bụkwa iphe, nemadzu eri l'ọnu atūrwu iya; ọ kwa iphe, shi nemadzu l'ime obu bụ iphe, atūrwuje iya nū. ¹⁶ G'onye nweru ẹnu nchi; nūmakwa iya!"

¹⁷ Ọ haẹpho ndu ono bya abahū l'ulo; ndu etsoje iya nū jiahaa ya iphe, ẹtu ono bụ. ¹⁸ Ọ sū pẹ: "Unubẹdua bẹ iphe ete dojekwaphọ ẹnya? ?Unu ta amakwaphọ l'iphe, eeri l'ọnu ta atūrwu ndemadzu? ¹⁹ Kele ọ tọ bahudu iya l'obu; ọ l'ẹpho bẹ ọobahuje; l'e shi l'ẹka ono nyifu iya lẹ nshi." Oo ya bụ l'iphemiphe, eeri l'ọnu bẹ Jizọsu sūru l'ọ tọ dūdu ọphu atūrwuje nemadzu l'iphu Chileke.

²⁰ Ọ sū pẹ: "Oo iphe, shi nemadzu l'obu bụ iphe, atūrwuje iya nū. ²¹ Kele ọ l'ime obu nemadzu bẹ ẹjo egomunggo shi; waa eri ogori; mę apharwushi onwonye; mę egbu ọchi; ²² mę ezi iphuru; mę ẹnya-pfūrurufuru; waa eme ẹjo umere; mę aghọ ụgho; mę urwuali; mę iji-ẹnya; waa epfurwushi nemadzu; mę eku-onwonye; yele eme eswe. ²³ Iphe, bụkpoo iphe ono g'ọ ha shichaa nemadzu l'obu; ọ būru iya bụ iphe, atūrwuje nemadzu."

Ekweta nwanyi, abudu onye Jiu
(Mat 15:21-28)

²⁴ Jizọsu gbeshi l'ẹka ono bya ejeshia alì, nọ-pheru Taya yele Sidonu mgburugburu. Ọ rwua ẹka ono bya abahū l'unuphu lanū je anọdu. Ọ dū iya g'a sū l'ọ tọ dūdu onye maru nū; obenu l'ọ to domikọtaduru onwiya edomi. ²⁵ Noo ya; nwanyi, ọbvū eme nwatibe iya kẹ nwanyi nūma kẹ Jizọsu bya atūgbuekwapho je adaa kpurumu lẹ mgboru ọkpa

* 7:7 7:7 Gūnaa Azá 29:13.

iya. ²⁶ Nwanyị ono bụ onye Gurisu; ọle a nwuru iya l'alị ono, bụ iya bụ Fonishiya, nọ lẹ sayira. O bya arwoahaa Jizosu g'ọ chifu ọbvụ ono, bu nwatibe iya l'ẹhu ono. ²⁷ Jizosu sụ iya: "Gebe g'a nūadaa unwegirima nri tẹmanu; kele o tọ dudu ree g'e woru nri unwegirima nū unwu nkuta."

²⁸ Nwanyị ono sụ iya: "Mu maru-a Nnajiuphu; obenu l'unwu nkuta atutujekwa-anwonu, dashihuru l'eka unwegirima eri nri."

²⁹ Jizosu sụ iya: "Eshinu i pfuru egube ono; lashia l'obvu ono hawaru nwa ngu ono!"

³⁰ O larwushia; Obvu-a hawaa nwata-a. O zewaa azee ke nwakupya l'iphe, aaze azee.

Jizosu emeta onye ada nkuchi

³¹ Jizosu bya alufuta l'ohamoha, bugbaa lẹ Taya yele Sayidonu jeshia l'eze-enyimu Galili; bya erwua oha Mkpukpu-Iri. ³² Ephe dutaru iya onye ada nkuchi; teme ophu oopfujedu opfu ree. Ephe rwoahaa Jizosu g'o byibe iya eka. ³³ Jizosu shi l'eka ono, igwe oha ono nọ ono; dufu iya iche bya eye iya mkpushi eka lẹ nchi labo bya emeta onu-mini mee ya l'ire ³⁴ bya apalia enya l'eli bya atsua ude sụ iya: "Efata" bụ iya bụ: "kosahu!"

³⁵ Ime nchi iya ephenebo kosahuchaa; ire iya bya agbutoshihu; o wata epfu opfu ree. ³⁶ Jizosu pfushia ya ike sụ phe g'ọ tọ dukwa onye ephe e-pfuru iya; obenu l'obujeru teke o pfuru nno; ephe agbe ka iya nū arakashị. ³⁷ O kwatakporo tufu phe ẹhu shii; ephe sụ: "Ha-o! ?O kwa l'i humaru g'oomekotaje iphemiphe ree; mechaa mee g'onye nkuchi numaje iphe lẹ nchi; bya emee g'onye l'ete pfujedu opfu pfuaha opfu."

8

Jizosu anu unu umadzu iri nri

(Mat 15:32-39)

¹ E rwua ujiku lanu, ikpoto nemadzu dzukobekwaru ozo; ophu o dudedu nri, ephe gude k'eriri. Jizosu bya ekuu ndu etsoje iya nū bya asu phe: ² "Imemini ikpoto ndu-a dukwa mu g'onye l'ephe nowaru ujiku ẹto l'eka-a; ophu o buda l'ọ dukwaduru nri, ephe gude, ephe e-ri. ³ Mu -sukwanu g'ephe swiru egu lashia; mba atushi phe l'uzo; kele o duru ndu ophu shi eka du enya."

⁴ Ndu etsoje iya nū sụ iya: "?Bụ awe be aa-humakwanu nri l'echiegu-a, a-suru phe eriri?"

⁵ O sụ phe: "?Bụ ishi buredi ole be unu gude?" Ephe sụ iya l'ọo ishi buredi esaa.

⁶ Oo ya bụ; o sụ g'ikpoto ndu ono ndudukota anọo l'alị l'eka ono. O bya achita ishi buredi esaa ono bya ekele Chileke ekele. O bya awashia ya bya achie ndu etsoje iya nū g'ephe keeru phe. Ndu etsoje iya nū bya ekeeru phe iya. ⁷ O dukwarupho unwu-ema, ephe gude. O bya bya ekelekwapho Chileke k'ema ono bya eworu iya nū ndu etsoje iya nū bya asu g'ephe kekwaaru iya pho ndu ono. ⁸ Ndu ono ria nri rijichaa epho. Ndu etsoje iya nū bya atutua iphiriba iphiriba iya ophu ghuduru nu; o ji nkata-evu-ipe esaa. ⁹ Ndu riru nri ono e-bekwa l'unu nemadzu mgbo iri. Jizosu sụ phe g'ephe lashia; ephe lashia. ¹⁰ Yele ndu etsoje iya nū bahu l'ugbo jeshia oha ndu Dalumanuta.

Iphe-ohumalenya,

meru l'ehu Jiona

(Mat 16:1-4)

¹¹ Ndu Farisii byapfuta Jizosu; ephe l'iya tūahaa ego. Ephe sụ iya g'o meeru phe iphe-ohumalenya, e-goshi l'ọo Chileke ziru iya g'ọ bya eviia. O buru okpa opfu be ephe togboru iya egube ono; g'ephe gude nmata iya. ¹² O bya atsua oke ude l'ime obu bya asu phe: "?Bukpoo gunu meru iphe, o gude ogbo nta-a buerupho iphe-ohumalenya be ephe achoje? Ge mu gbukwaru iya unu tororo; o tọ dukwa iphe-ohumalenya ono, a byaru emeru phe."

¹³ Jizosu phe haa phe l'eka ono bya abahu l'ugbo kporu jeshia azu iya ophuu.

Uta, Jizosu ata ndu etsoje iya nu

(Mat 16:5-12)

¹⁴ Noo ya; ndu etsoje iya nū zōhaa egude buredi. O buerupho ishi buredi lanu be ephe gude nodu l'ugbo ono. ¹⁵ Jizosu nmaaru phe okwa sụ: "Unu kwabekwa enya! Unu kwabekwaru iphe-eko-buredi ke ndu Farisii me ke Herodu enya; a -nonyaa o mebyia unu."

¹⁶ Ephe pfuaharu nwibe phe sụ: "O kwa buredi ono, anyi egudedu ono."

¹⁷ Jizosu maru iphe, ephe epfu bya asu phe: "?Bụ gunu be o gude unu nodu epfugbaa l'unu te egudedu buredi? ?Toko dokwapho unu enya? ?O kwa l'egomunggo teke agbarwudu unu l'iphe, o bụ; mbu k'iphe, ekoje-buredi ono? ?O nwuru inwu-agma be unu kpochiru okpoma akpochi? ¹⁸ O kwa l'unu nweru enya; ?Unu ta aphudu iya

uzo? Nchị bẹ unu furu; ?Unu ta anọdu iya iphe? ?To nwedu iphe, unu anyatajekpoo?
¹⁹ Teke mu gude ishi buredi ise keeru unu nemadzu iri l'ebo l'ukporo umadzu iri; ?bụ nkata-eevu-iphe ole bẹ unu tutu-jiru iphiriba iya, phoduru nū?" Ephe sụ iya l'oo iri l'ebo.

²⁰ "Ọ dū ree; teke mu gude buredi ẹsaa keeru unu nemadzu iri; ?bụ nkata-eevu-iphe ole bẹ unu tutu-jiru l'iphiriba iya, phoduru nū?" Ephe sụ iya l'oo ẹsaa.

²¹ Ọ sụ phẹ: "??Toko dokwapho unu ẹnya nta?"

*Jizosu eme g'onye
 atsu ishi huma uzo*

²² Ephe bya abata lẹ Betusayida. E dutaru Jizosu onye atsu ishi. Ephe rwoahaa ya g'o byia ya ẹka. ²³ Ọ bya egude onye atsu ishi ono ẹka dufuta iya lẹ mkpukpu ono; bya eworu onu-mini vua ya l'ẹnya tsuu; bya ebyia ya ẹka bya asụ iya: "??Ọ dūru iphe, i humaru?"

²⁴ Onye ono, atsu ishi ono palia ẹnya bya asụ: "Ee; mu humaru-a nemadzu; ọle ephe dūgbaa tsuyoo tsuyoo g'oshi ejegbaa ije."

²⁵ Jizosu byakwa bya ebyia ya ẹka l'ẹnya ozo. Ẹnya sahu nwoke ono; ọ phuahaa uzo; humaa iphemiphe rengurengu. ²⁶ Jizosu bya asụ iya g'ọ lashia; sūkwa iya pho: "B'abahukpokwanu lẹ Betusayida; ọphu ọ dukwa onye ii-pfuru iya."

*Pyita akọ onye Jizosu bụ
 (Mat 16:13-20; Luk 9:18-21)*

²⁷ "Jizosu waa ndu etsoje iya nū tūgbua jeshia mkpukpu, nōgbaa lẹ Sizariya Filipayi. O rwua l'uzo; ọ jiahaa phẹ sụ: ?Bukpoo onye bẹ aasujekpoo lẹ mu bụ?"

²⁸ Ephe sụ iya: "Ọ dūru ndu suru l'i bụ Jiōnu onye shi emeje bapuzimu; ndu asụ l'i bụ Elayjia; tẹme ọ dūru ndu suru l'i bụ onye lanu lẹ ndu mpfuchiru Chileke."

²⁹ Jizosu sụ phẹ: "Unubedua; ?unu sūkwanuru lẹ mu bụ onye?"

Pyita sụ iya: "Ọo ngu bụ Kéreshi obu."

³⁰ O pfuaru phẹ iya pfushia ya ike sụ phẹ g'ọ tọ dukwa onye ozo, ephe e-pfuru kẹ nkiya.

*Epfufu mbu, Jizosu epfu lẹ
 ya e-je iphe-ehuka nwuhu
 (Mat 16:21-28; Luk 9:22-27)*

³¹ Noo ya; Jizosu bebe pfuaru ndu etsoje iya nū iphe, swiru iya nū sụ phẹ: "Abubu-Ndiphe jefutajekwa iphe-ehuka, dū igwerigwe. Ndu bụ ọgerenya; waa ndu-ishi uke Chileke; waa ndu ezije ekemu a-jikakwa iya woru iya ye ndiphe l'ẹka. Ndiphe ono eworu iya megbaa; l'ọ nọ abalị ẹto l'ilu; l'ooshi l'onwu teta dzuru ndzu." ³² Iphe ono bẹ o pfuru phẹ kasaa phẹ iya nchị. Pyita bya ekuchi iya sụ iya: "Tuswekwa! Te epfukwa ẹgube ono." ³³ Jizosu bya aghaa ẹnya bya elee ndu etsoje iya nū bya agbochia Pyita onu sụ iya: "Gbeshi mu l'iphu gube Obutuswe ono! Kele iphe, iiri ta abudu iphe, Chileke ari. Oriri ngu bụ oriri nemadzu."

³⁴ Jizosu bya ekukota ikpoto ndu ono waa ndu etsoje iya nū bya asụ phẹ: "Onye ọ dū g'o tsoru mu g'onye ono mīa onwiya ẹnya; vuta oswebe onwu nkiya bya etsoru mu; ³⁵ kele onye eme g'ọ dzoo onwiya ndzu l'e-tuphakwa ndzu iya etupha. Onye gudekwanu opfu ẹhu mu yele k'ozio-oma Chileke tuphaa ndzu iya l'a-dzo onwiya ndzu. ³⁶ ?Bụ gunu bụ urwu, nemadzu ritaru mē o -nwekotachaa iphemiphe, nọ lẹ mgboko-a; tuphakwanaa ndzu iya? ³⁷ Ọ tọ dukwa iphe, nemadzu egude agbata ndzu iya mē o -tupahuwaa. ³⁸ Kele onye iphere mu dū; iphere ezi ozi-oma mu dū iya; l'ogbo ọwa, l'eri ogari eme iphe-ẹji-a; bẹ iphere onye ono a-dukwapho Abubu-Ndiphe mē o -byatashiepho ekpe ndiphe ikpe. Ọ -nọdu abya l'ọ dū ọbvu l'ẹnya; egbu nwūnwii gẹ Nna iya egbu; teke ono, yele unwu-ojozi-imigwe, dū nsọ a-swiru abya ono."

9

¹ Ọ sụ phẹ: "Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; ọ dūru ndu haru pfuru l'ẹka-a, ata yidu nwuhu; gbahaa l'ephē humaadaru gẹ Chileke gude ike egoshi l'oo ya bụ eze."

*Jizosu egbu nwūnwii
 (Mat 17:1-13; Luk 9:28-36)*

² A nọpho abalị ishii; Jizosu duta Pyita yele Jiemusu waa Jiōnu duru phẹ je enyikota ọbvu, ha l'eli; je anọdu nwẹkinyi phẹ. A nọnyaa; Chileke gbanwee ọgbugba iya l'ataphu phẹ. ³ Uwe iya chaahaa kẹ phuuphuu g'eberugo; k'ophu ọ dukpoda onye asa uwe lẹ mgboko-a, l'asa iya ẹgube ono. ⁴ Noo ya; Elayjia yele Mosisu chaa l'iphu phẹ abọ uja eyeru Jizosu. ⁵ Pyita pfubulihu sụ Jizosu: "Nnajiuphu; ọ dukwa ree g'anyi

nọ l'èka-a; g'anyi tya mkpu ẹto: nanu nkengu; nanu ke Mosisu; nanu ke Elayijia.”
 6 Iphe, o gude pfua iphe ono bu l'ọ to makpoda iphe, oopfufu; eka ndzu agukpoo phe shingushingu ephe n'eto.

7 Uruwukpu bya bya aso-kputa eka ono; olu-opfufu shi l'uruwukpu ono su: “Onye owa-a bu Nwa mu nwoke. Mu yeru iya obu. Unu numajekwa iphe, oopfufu!”
 8 Teke ono kwapho; ephe chikaa enya chikaa enya; ophu o duedu onye ephe humaru l'eka ono; gbahaepho Jizosu nwekiya.

9 Ephe nyizetashia l'ubvu ono; Jizosu pfushiaru phe iya ike su phe g'ọ to dukwa onye ephe e-pfuru iphe, ephe humaru gbiriri jasu teke yebe Abubu-Ndiphe e-shi l'onwu teta dzuru ndzu.

10 Iphe ono, o pfuru ono due phe pho l'okpoma; ephe nodu ajigbaa nwibe phe iphe, bu eshi l'onwu teta dzuru ndzu. 11 Ephe jia ya su: “Bu gunu meru iphe ndu ezije ekemu suru le Elayijia e-vuadaru uzo bya?”

12 O su phe: “O kwa eviya le Elayijia l'e-vukpoadaru uzo bya g'o dozia iphemiphe ree. Ole bu gunu meru iphe, e dekwarupho l'opfufu Chileke su le Abubu-Ndiphe e-je iphe-ehuka, du igwerigwe; teme l'e mekwaa ya pho g'ọ to dudu iphe, o bu?”
 13 Ge mu karu unu: Elayijia byahaakwaru; ephe mewaa ya umerekete; mbu mee ya pho g'iphe, e dehawaru l'ekwo-opfufu Chileke pfuru.”

*Eeme onye obvu atu ndapfu
 g'ọ wekorohu*

(Mat 17:14-21; Luk 9:37-43a)

14 Ephe byapfutaepho ndu etsoje iya nu ndu ophu; ephe huma ikpoto ndu no-pheru phe mgburugburu. Ephe le ndu ezije ekemu nodu atu ego. 15 Ahuma, igwe oha ono ahuma Jizosu; akpabiri iya gude phe. Igwe oha ono wupfu iya je ekele iya ekele. 16 O jia phe su: “Bu gunu be unu l'ephe atu?”

17 Onye lanu l'ime ikpoto ndu ono su iya: “O-zi-iphe; mu dutaru ngu nwa mu nwoke; kele obvu, guderu iya nu meru iya ophu o pfujedu opfu. 18 Eka o byaru iya l'ọ pata iya tya l'al; uphu atsushi iya l'onu; oota ikireze; o noduepho ke kwereji. Mu su ndu etsoje ngu nu g'ephe chifu iya obvu ono l'ehu; ophu ephe adudu ike.”

19 O su phe: “Ha-oo! Unube ogbo owa-a, adudu iphe, unu ekwetaje-a. Bu teke ole be mu l'unu a-no-beru? Mu a-takporu unu nshi taberu teke ole? Unu dutaru mu nwata obu!”
 20 Ephe bya edujeru iya nwata ono.

“Obvu ono humaepho Jizosu bya atu nwata ono l'al woru iya gbachia. O wepheaaha ewephe; uphu nodu atsushi iya l'onu. 21 Jizosu jia nna iya: Bu teke ole be iphe obu shi iya?”

O su iya: “O shikwa iya teke o bu nwata.”
 22 “Obujekwaru o nonyaa; l'ọ haru turu iya chie l'oku; mekpoo le mini g'eeshi g'ọ gbu ya. Teke o bu l'ọ duru iphe, i-du ike mee; phunaaru anyi obu-imemini; gbanaaru anyi mkpu!”

23 Jizosu su iya: “?I suru l'ọ iphe, mu a-du ike mee? O to dukwa iphe, akpo onye kweru ke Chileke eka ememe.”

24 Nna nwata ono chishia mkpu gude enya-mini su: “Mu kwewaru; jiko yenuru mu eka ge mu kabaa ekweshi ike!”

25 Jizosu humaepho g'ikpoto nemadzu awu abya l'eka ono; o baaru obvu ono mba su iya: “Gube obvu ophu ada nkuchi; ophu iipfudu opfu; mu suru g'i futu l'ime nwata ono. Ta abahubaekwa iya l'ehu ozobaa.”

26 Obvu ono chia mkpu bya alota nwata ono tya l'al; gbachia ya; teme o lufu iya l'ehu. Nwata ono dabiyerupho g'odzu. A tuko su l'ọ nwuhuwaru. 27 Jizosu bya egude eka selita iya eli; o gbalihu.

28 Jizosu bahuepho l'ulo; ndu etsoje iya nu jia ya le mpya su: “Bu gunu meru iphe, anyi adudu ike chifu obvu ono?”

29 O su phe: “Egube obvu ono taa futakwa; gbahaa l'ọ onye aswije egu epfu anu Chileke chiru iya.”

Epfu k'ugbo ebo k'anwuhu Jizosu

(Mat 17:22-23; Luk 9:43b-45)

30 Ephe tugba l'eka ono je aghabua Galili; ophu Jizosu emeduru g'ọ duru onye amaru nu; 31 kele ndu ono, etsoje iya nu ono be oozu iphe. O su phe-a: “Abubu-Ndiphe be aa-kpukwaru ye ndiphe l'eka; ephe eworu iya megbua. L'ọ nọ abali ẹto ilu; l'ooshi l'onwu teta dzuru ndzu.”

32 Ophu ephe amadu iphe, oopfufu; ndzu nodu agu phe g'ephe e-me jia ya.

Onye kachakpoo shii

(Mat 18:1-5; Luk 9:46-48)

³³ Ephe bya abata lẹ Kapaniyomu. Ephe bahuepho l'ulo; Jizosu jia ndu etsoje iya nu su: "ʔBụ gunu bẹ unu shi atụ l'etsuzo?"

³⁴ Ophu ephe epfuduru opfu; kele teke ephe nọ l'uzo bẹ ephe shi atụ ego onye kachaa shii lẹ g'ephe ha. ³⁵ Ọ bya anodu anodo bya ekua ephe n'iri l'ebo bya asu phe: "Onye o du g'ọ buru onye ivuzo g'onye ono buru onye ikpazu waa onye a-nodu ejeru onyemonye ozi." ³⁶ Ọ duta nwata nshii bya edobe l'echilabo phe. Ọ bya eheta nwata ono eheta su phe: ³⁷ "Onye gude epha mu nabata nwata nshii, ha egube-a bẹ buakwaa mbedua bẹ o nabataru. Onye nabatakwanuru mbedua ta abukwa mbedua bẹ o nabataru kpụ; onye ono nabataakwarupho onye ono, ziru mu gẹ mu bya ono."

Onye ata akposhidu iphe,

anyi eme

(Luk 9:49-50)

³⁸ Jionu su Jizosu: "O-zì-iphe; anyi humakwaru nwoke, gude epha ngu achishi obvu; anyi su iya g'o to meshi; kele o too tsojedu anyi."

³⁹ Jizosu su phe: "Unu ta asushi g'o to meshi; kele onye gude epha mu eme iphe-ohumalenya te epfubyidu nkemu egwegwa egube ono. ⁴⁰ Onye ata akposhidu iphe, anyi eme akposhi bẹ bu anyi. ⁴¹ Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; onye gude l'unu bu ndu kẹ Kéreshi kee unu mini g'unu ngua bẹ Chileke bufutajekwa obunggo iya."

Anma okwa eme iphe-eji

(Mat 18:6-9; Luk 17:1-2)

⁴² "Su-a; onye mekwanuru onye lanu l'unwegirima-a, wowaru onwophe ye mu l'eka-a g'o shiswee uzo ono bẹ o gogo kakwaru ree ome a pataru mkpuma-uswe; lipyabẹ iya l'olu; paru chie l'eze-enyimu. ⁴³ Ozo bu; teke eka ngu akpataru ngu eme iphe-eji; gbufu iya. Oo-karu ngu ree l'i gude eka lanu bahu l'eka okpobe ndzu no; eme l'i nweru eka labo; e nwuba ngu l'oku-alj-maa. ⁴⁴ Eka ophu ikpiri-ekà, nọ iya nu ta anwuhujedu anwuhu; ophu oku enwu iya nu anyihujedu anyihu. ⁴⁵ Teke o bu okpa ngu a-loru ngu ye l'eme iphe-eji; gbufu iya. Kele o karu ngu ree g'i buru eniyeni bahu l'eka okpobe ndzu no; eme l'okpa dzuru ngu oke; e chie ngu l'oku-alj-maa. ⁴⁶ Eka ophu ikpiri-ekà, nọ iya nu ta anwuhujedu anwuhu. Ophu oku, enwu iya nu anyihujedu anyihu. ⁴⁷ Teke o bu l'oo enya ngu esetaru ngu eme iphe-eji; swofu iya tuphaa; kele oo-karu ngu ree l'i gude enya lanu bahu l'eka Chileke bu eze; eme l'enya dzuru ngu oke; e chie ngu l'oku-alj-maa. ⁴⁸ Oku-alj-maa ono bẹ ekà, nọ iya nu ta anwuhujedu anwuhu; ophu oku, enwu iya nu anyihujedu anyihu.

⁴⁹ "Oku, ee-gude daà onyemonye l'a-du g'ọ bu unu bẹ e gude kwakobe iya. ⁵⁰ Unu bu iphe, du ree; ole teke o tso-buhuru unu-unu; ?denu g'ii-shi mebakwadaa ya g'ọ buru unu ozo. Unu mee ndzu unu g'ọ tso unu unu; k'ophu unu lẹ nwibe unu eburu l'ehu-guu."

10

Ogori mę achifu nwanji

(Mat 19:1-12; Luk 16:18)

¹ Jizosu futa l'eka ono bya ejeshia l'alj Jiudiya; waa mkpukpu ndu azu enyimu Jiordanu. A dukwa igwerigwe wu-pfuta iya ozo. Ọ watakwa phe ezi iphe, bu iphe, bu g'o zijehawaa.

² Ndu Farisii bya eworu okpa opfu togboru iya g'ephe gude nmata iya bya ajiahaa ya su: "ʔO du ree gẹ nwoke chifuje nyee ya to?"

³ Ọ su phe: "ʔBụ gunu bẹ Mosisu suru unu g'unu meje?"

⁴ Ephe su iya: "Mosisu suru g'onye byajeru achifu nyee ya vujeadaru uzo dee ekwo-achifu-nwanji nu nyee ya obu lẹ ya ta aluhedu teme onye ono achifuwa iya ro."

⁵ Jizosu su phe: "Iphe, Mosisu gude tbaru unu egube ekemu ono bu kele unu bu ndu ejo okpoma. ⁶ Obenu lẹ mbulembu teke Chileke meru mgboko bẹ o meru nwoke bya emee nwanji. ⁷ Noo g'ọ gude: nwoke je l'ahaje nna iya; haa ne iya gẹ yele nyee ya tugba. ⁸ Ephenabo atuko buru onye lanu. Ephe taa bueduru umadzu labo. Ephe aburu onye lanu. ⁹ Ọ ya bu; iphe, Chileke tugbaberu nanu g'ọ to dukwa onye e-je iya ekekaha ebo ozo."

¹⁰ Ephe bahuepho l'ulo; ndu etsoje iya nu jia ya iphe, opfu ono bu. ¹¹ Ọ su phe: "Onye chifuru nyee ya je aluta nwanji ozo bẹ buakwaa ogori bẹ oori. ¹² Teke o bukwanu l'oo yebedua, bu nwanji lufuru l'onwiya je aluru ji ozo buakwaa ogori bẹ nwanji ono eri."

*Jizosu agoru unwegirima onu-oma**(Mat 19:13-15; Luk 18:15-17)*

¹³ Ephe nodu ekutagbaaru iya unwegirima g'o byibegbaa phe eka; ndu etsoje iya nu baaharu ndu ono, ekutaru iya unwegirima ono mba. ¹⁴ Jizosu huma iya; ehu ghuahaa ya eghu. O su phe: "Unu hakwaa unwegirima g'ephe byapfuta mu. Unu ta akpshikwa phe abyabya; kele o bu ndu du nno be eka Chileke bu eze bu nkephe. ¹⁵ Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; onye ete gudedu obu unwegirima kweta l'oo Chileke bu eze taa bahukwa eka o no." ¹⁶ O bya eheta unwegirima ono byidzuchaaru phe eka bya agoru onu-oma nu phe.

*Nwoke lanu, kparu eku**(Mat 19:16-30; Luk 18:18-30)*

¹⁷ Jizosu tugbushiepho; nwoke lanu gude oso gbapfuta iya bya egbushi ikpere l'ali l'iphu iya bya ajia ya su: "O-zi-iphe, dube ree; ?bu gunu be mu e-me ge mu nweru ndzu ojeoje?"

¹⁸ Jizosu su iya: "?Bu gunu meru iphe, o gude i nodu eku mu onye dube ree? O to dukwa onye bu onye dube ree; agufu Chileke nwekiya. ¹⁹ I mawaru iphe, ekemu Chileke suru g'e meje: "Te egbukwa ochi; ophu i rikwa ogori; ophu i zikwa iphuru; ophu i dzukwa aka; ophu i mekputakwa nemadzu ibe ngu; kwabeje nna ngu yee ne ngu ubvu." "

²⁰ Nwoke ono su iya: "O-zi-iphe; eshinu mu bu nwata ta adukwa iphemiphe ono ophu mu mebyijeru."

²¹ Jizosu lee ya enya bya eyee ya obu bya asu iya: "Iphe lanu bu iphe, phodukwaduru ngu nu: laa je erekota iphemiphe, i nweru; woru iphe, i retaru iya keeru ndu akpa nri. Oo ya bu; l'ii-nweru okpobe iphe l'eka Chileke no. I -mechaa nno; l'ii byawaru etsoru mu." ²² O numaepho iphe ono, Jizosu pfuru ono; ehu daa ya dzuu; o dzuru iphu tugbua; kele o bu onye nwenukaru iphe.

²³ Jizosu bya aghaa enya lee ndu etsoje iya nu bya asu phe: "Egube g'oo-tsube l'ehu; mbu ge ndu nweru iphe e-me bahu l'eka Chileke bu eze."

²⁴ Iphe ono, o pfuru ono tufu ndu etsoje iya nu ehu. Jizosu bya epfukwaa ya ozo su phe: "Unwegirima; oo tsukwa l'ehu ge ndu kporu obu ye l'eku e-me bahu l'eka Chileke bu eze. ²⁵ Epyo inya l'enya ngga kakwa nphe; eme le g'onye nweru iphe e-me bahu l'eka Chileke bu eze."

²⁶ O kabakpoo phe ro atufu ehu. Ephe wata epfuru nwibe phe su: "?O buhunuru onye be aa-dzota?"

²⁷ Jizosu bya elee phe enya bya asu phe: "O kwa nemadzu be o bu 'ama-g'ee-me-iyaa; obenu l'o to dudu Chileke nno; kele Chileke ta adudu iphe, kporu iya eka ememe."

²⁸ Pyita su iya: "?Anyibedua, haru iphemiphe, anyi nweru bya etsoru ngu-a-e?"

²⁹ Jizosu su: "Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; onye gude opfu ehu mu; yele k'ozi-oma ono haa ulo iya; ozoo unwune iya nwoke; ozoo unwune iya nwanji; ozoo nna iya; ozoo ne iya; ozoo unwegirima ibe iya; ozoo ali iya; ³⁰ be aa-pfu iya ugwo iphe, ha g'iphe, o haru mgbo ukporo ise le ndzu iya-a. Aa-pfu iya ugwo ulo me unwune; me ne; me nna; me unwegirima; me ali; mechakpoo mkpamehu, a kparu onye obu. E -mechaa; o -rwua le mgboko ophu abya nu; Chileke anu iya ndzu ojeoje. ³¹ Ole igwerigwe ndu bu ndu ivuzo nta-a l'e-mechaa buru ndu ikpazu; ndu bu ndu ikpazu emechakwanaa bya aburu ndu ivuzo."

*K'ugbo eto Jizosu epfu le**ya e-je iphe-ehuka nwuhu**(Mat 20:17-19; Luk 18:31-34)*

³² Jizosu bya akparu ndu etsoje iya nu ye l'azu vuta uzo eka ephe eje Jierusalemu. Ndu gu-shiahaa ndu etsoje iya nu ike; eka o du phe biribiri. Ndu ophu awu etso phe nu l'azu nodu atsugbaa ebvu. O byakwa ekuchi umadzu iri l'ebo ono iche bya akpaharu phe iphe, e-mechaa mee ya nu. ³³ O su phe: "Nta-a be anyi ejewaa Jierusalemu. Abubu-Ndiphe be ee-mechakwaa kporu nu ndu-ishi uke Chileke waa ndu ezije ekemu. Ephe ekpee ya mpfugbu kporu iya nu ndu amadu Chileke. ³⁴ Ee-gude iya mee iphe, ezi onu-ochi; vya ya onu-mini; chia ya echachi; bya eworu iya megbua; l'o noo abali eto l'ilu; looshi l'onwu teta dzuru ndzu."

*Unwu Zebedi arwo Jizosu iphe**(Mat 20:20-28)*

³⁵ "Tobudu iya bu; Jiemusu yee Jionu, bu unwu Zebedi bya ejepfu Jizosu bya asu iya: O-zi-iphe; o du anyi g'a su l'ii-meru anyi iphe, anyi a-rwo ngu."

³⁶ O sù phẹ: “?Bù gunu bẹ ọ dọ unu gẹ mu meeru unu?”

³⁷ Ẹphe sù iya: “Mee anyi g’anyi nọ-kube ngu: g’onye lanu nọdu ngu l’ẹkutara; onye ophuu anọdu ngu l’ẹkicha teke ọ-nọdu l’ọ-dụ-biribiri ngu.”

³⁸ Jizọsu sù phẹ: “Unu ta amakwa iphe, unu arwọ. ?Unu a-dụ-a ike ngua iphe, dọ l’okoro, mu a-ngu; l’e mee unu ẹgube baputizimu, ee-me mu?”

³⁹ Ẹphe sù iya: “Ee! Anyi a-dụ-a ike.”

Jizọsu sù phẹ: “Unu a-dụkwa-a ike ngua iphe, dọ l’okoro, mu a-ngu; l’e mee unu ẹgube baputizimu, e meru mu. ⁴⁰ Obenu lẹ k’anọdu mu l’ẹkutara yele ẹkicha ta abọdu mu bẹ ọ dọ l’ẹka. Ono dọru ndu Chileke doberu iya.”

⁴¹ Umadzu iri ophuu numa l’o noo g’ẹphe jeru iya; ẹhu-eghu Jiemusu yee Jionu ghuaaha phẹ. ⁴² Jizọsu bya ekukọtachaa phẹ bya asù phẹ: “Unu mawaru lẹ ndu a sùru l’ọo phẹ bọ ishi anọduje akpapyashi ishi ndu ẹphe bọ ishi phẹ akpapyashi; tẹme ọ buru ọ-nọ-l’oke-ọkwa anọduje eme gẹ ndu ọzo maru l’ọo ya ka shii. ⁴³ Ọle ọo gẹ k’unubẹdua ta adukwa ẹgube ono. K’unu bukwa; onye ọ dọ g’ọ ha shii; g’onye ono buru onye a-nọdu ẹjeru ndu ophuu ozi. ⁴⁴ Onye ọ dọ g’ọ buru onye ivuzọ lẹ g’unu ha; g’onye ono wozeta onwiya alị; buru ohu onyemonye. ⁴⁵ Lẹ Abubu-Ndiphe l’onwiya ta abyakwaru g’e jeeru iya ozi; ọ kwa g’ọ jee ozi; waa g’ọ woru ndzọ iya nọ g’e gude gweeru Chileke ngweja; g’ọ buru iphe, oo-gude gbata ndzọ igwe ọha.”

*Jizọsu eme onye atọ ishi
g’ọ wata aphụ ọzo*

(Mat 20:29-34; Luk 18:35-43)

⁴⁶ Jizọsu phẹ bya abyarwuta Jieriko. Noo ya; ẹphe tugbushiepho l’ẹka ono; ẹphe lẹ ndu etsoje iya nọ mẹ igwe ọha, awu etso iya nọ. Nwoke, aza Batimiyọsu, atọ ishi nọduwaa l’aguga etsuzọ; arwọ arwọ. Batimiyọsu ono bọ nwa Timiyọsu. ⁴⁷ Ọ numaepho l’ọo Jizọsu onye Nazaretu l’aghata; o chishia sù: “Jizọsu; Nwa Dévidi; g’imemini mu dọnu ngu!”

⁴⁸ A gbọchia ya ọnu sù iya g’ọ dobe ọnu doo. Ọ kabakpọo ya rọ arashi ike: “Nwa Dévidi; g’imemini mu dọ ngu rọ-o!”

⁴⁹ Jizọsu pfiuru bya asù g’e kua ya. Ẹphe kua ya sù iya: “Teru ẹswa gbẹshi je; ookukwa ngu oku.”

⁵⁰ Ọ chiru ukpo iya wushi bya ezilihu bya ejepfu Jizọsu.

⁵¹ Jizọsu sù iya: “?Bù gunu bẹ ọ dọ ngu gẹ mu meeru ngu?”

Onye atọ ishi ono sù iya: “Nnajiuphu! Mee mu gẹ mu wata aphụ ọzo!”

⁵² Jizọsu sù iya: “Lashia. Ekweta, i kwetaru mewaru ngu g’i wekọrohu.”

Teke ono kwaphọ; nwoke ono phuahaa ọzo bya etsoru Jizọsu tugbua.

11

Jizọsu abahu lẹ Jierúsalemu

(Mat 21:1-11; Luk 19:28-40; Jion 12:12-19)

¹ Ẹphe byarwutajẹepho l’ubvú Olivu mẹ lẹ mgboru Betufeji waa Betani, nọwaa Jierúsalemu ntse; Jizọsu zia ndu etsoje iya nọ umadzu labọ ² sù phẹ: “Unu je l’ime mkpukpu ono, nọ unu l’uzo iphu ono. Unu -bahupho l’ime mkpukpu ono bẹ unu ahuma nwa nkapfu-igara, e liberu elibe, eteke aduswee onye nojeru iya l’eli. Unu tọta iya kpuru bya. ³ Ọ -duru onye jiru unu sù: “?Bù gunu bẹ unu eme nno?” Unu sù iya lẹ mkpa iya dọru Nnajiuphu; l’o -meghechaa bẹ ọo-kpu-phutakwa iya-a azọ l’ẹka-a ẹgwegwa.”

⁴ Ẹphe jerwua je ahuma nwa nkapfu-igara ọbu l’ẹka e liberu l’aguga ọguzo unuphu, nọ l’aguga gbororo; ẹphe je atọta iya. ⁵ Ndu nọ l’ẹka ono jia phẹ sù: “?Bù gunu bẹ unu eme ẹgube ono? ?Bù gunu meru iphe, unu atọta nkapfu-igara ono atọta?”

⁶ Ẹphe pfiuru phẹ iphe, Jizọsu sùru phẹ g’ẹphe pfua. Ndu ono haa phẹ; ẹphe kpuru iya tugbua. ⁷ Ẹphe kpataru iya Jizọsu bya achiru ẹkwa phẹ wukobe nkapfu-igara ono l’eli okpurukpu; Jizọsu nọdu iya anọ. ⁸ Ndu ophu eworu uwe phẹ tọsaa lẹ gbororo; ndu ophu aburu igu, ẹphe gbataru l’ime ẹgbudu bẹ ẹphe tọru l’alị. ⁹ Ndu etso iya l’azọ mẹ ndu nọ iya l’iphu nọdu akpọ okporoko asuje: “Deeje! Deeje! Owoo! Onye Chileke goru onu-oma nọ bẹ ọ bọ; mbu onye ono, bọ Nnajiuphu ziru iya g’ọ bya ono. ¹⁰ Gẹ Chileke goru onu-oma nọ okwa eze onye-iche anyi, bọ Dévidi; mbu ọkwa eze ono, abya nta. Deeje! Deeje! Okalibe-kangokotaru-nu!”

¹¹ Noo gẹ Jizọsu gude bata Jierúsalemu. Ọ bya abata l’ime eze-ulo Chileke bya ahumachaa iphemiphe, nọ iya nọ. Ẹphe gude nno ọchii byaaha. Yele ndu etsoje iya nọ laphushia azọ lẹ Betani.

*Jizōsu atū oshi figu ōnu**(Mat 21:18-19)*

¹² O be lẹ nchitabọhu iya; ẹgu guahaa Jizōsu g'ẹphe shiwaa lẹ Betani lufuta. ¹³ O gbẹ ụzenya hūma oshi figu, ẹkwo dū kẹ nwa kpuchii. O jeshia l'upfu iya g'ọ maru: Ọ miru amimi. O jerwua; ọ bụerupho ẹkwo bụ iphe, dū iya nū; kele ọ tọ bụdu teke ọomije bụ ono. ¹⁴ Jizōsu tūa ya ōnu sū iya: "Nemadzū ta abyadū awọtabaa akpūru ngu ria ọzo."

Ndu etsoje iya nū nūma iphe ono, o pfuru ono.

*Jizōsu achifu ndu azū aswa**l'eze-ulo Chileke**(Mat 21:12-17; Luk 19:45-48; Jiōn 2:13-22)*

¹⁵ Ẹphe byarwutaepho Jierúsalemū; Jizōsu bahū l'ime eze-ulo Chileke bya awata achishi ndu azū aswa bya ere erere l'ime eze-ulo ono. O bya akwatsushichaa teburu ndu agbanweje okpoga bya akwatsushichaa okposhi ndu ereje ndo. ¹⁶ Ophu ọ dudu onye o kwekwaduru g'o vuru iphe ghata l'eze-ulo Chileke ono. ¹⁷ O ziahaa phẹ iphe sū phẹ: "Ọnu ta amadū l'e deru lẹ Chileke sūru l'ulo iya bẹ ee-kuje ẹka ohamoha a-nọduje epfu anū iya. Unu bya eworu iya mee ulo, ndu ana nfu edomije onwophe."

¹⁸ Ndu-ishi uke Chileke waa ndu ezije ekemu nūmachaa ya; ẹphe chọahaa ụzo, ẹphe e-shi gbua ya. Kele ẹphe atsu ebvu l'oopfutawaa onyemonye eyeru onwiya; opfu lẹ ndu ono g'ẹphe ha bẹ iphe, oozu dūgbaa biribiri.

¹⁹ O -rwuepho l'uzenyashi; Jizōsu phẹ lufu lẹ mkpukpu ono.

*Jizōsu gude oshi,**ọ tūru ōnu ezi ndu**etsoje iya nū iphe**(Mat 21:20-22)*

²⁰ O be l'utsu iya; ẹphe ghatashia; ẹphe hūma oshi figu phọ, ọ tūru ōnu unyaphu iya phọ g'ọ nwukotawaru lwaa jasū l'ogbarabvu iya. ²¹ Pyita nyata iphe unyaphu ono bya asū Jizōsu: "Lekpodapho l'oshi-a, i tūru ōnu-a bẹ nwukotaakwaru lwaa."

²² Jizōsu sū phẹ: "Unu kweta kẹ Chileke! ²³ Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; onye sūru ubvū-a: 'Ngwa; je aparu onwongu chie l'ime eze-nyimu' ophu onye ono abokpodaaru obu ẹbo; o kwetaepho l'iphe ono, o pfuru ono l'e-me; l'oomeepho g'onye ono pfuru. ²⁴ Noo g'ọ gude mu sū unu l'iphemiphe, unu sūru gẹ Chileke nū unu mẹ unu -nọdu epfu anū iya; unu -kwetawaa l'ọ nūwaru iya unu; iphe ono bẹ ọo-nū unu. ²⁵ Ọle unu -nọdu epfu anū Chileke; ọ -duru onye mesweru unu; unu nọdu agbaru iya ẹjo egomunggo; unu vuru ụzo gūaru onye ono nvū; ọo ya bụ; Nna unu, nọ l'imigwe agukwanaaru unu nvū l'ophu unu mesweru iya. ²⁶ Teke ọ bụ l'unu ta aguduru iya nvū ono; Nna unu, bu l'imigwe taa gukwarupho unu nvū lẹ k'unu."

*Aaji Jizōsu egube ike,**o gude eme iphemiphe ono**(Mat 21:23-27; Luk 20:1-8)*

²⁷ Ẹphe bya alaphukwa azū lẹ Jierúsalemū. Jizōsu je ejepheahaa l'ime eze-ulo Chileke. Noo ya; ndu-ishi uke Chileke; waa ndu ezije ekemu; waa ndu bụ ogerenya bya abyapfuta iya bya asū iya: ²⁸ "Ọ bụ egube ike gūnu bẹ i gude eme iphemiphe-a? Ọ bụ onye ziru ngu g'ị bya iya ememe?"

²⁹ Jizōsu sū phẹ: "Unu gebe gẹ mu jia unu nwaji lanū. Unu -karū mu iya; mu akọoru unu onye ziru mu mu bya eme iphemiphe-a. ³⁰ Unu karū mu onye ziru Jiōnu g'ọ bya emeshi ndiphe baputizimu: Ọ bụ Chileke tọo nemadzū?"

³¹ Ẹphe wata iya adzokashi l'ime onwophe sū: "Teke anyi sunuru l'ọo Chileke; l'ọ sū anyi: 'Ọ bụkwanuru gūnu meru g'ọ gude ophu unu ekwetaduru iphe, o pfuru?' ³² Ndzū nọdu agukwanu anyi asū l'ọo nemadzū; kele e pfudzuwaru lẹ Jiōnu bụ ọkpobe onye mpfuchiru Chileke." ³³ Noo ya ẹphe sū Jizōsu: "Anyi ta amakwa."

O sū phẹ: "Ophu mu a-kokwanuru unu onye ziru mu gẹ mu meje iphemiphe ono."

12*Etu, e gude ndu anwamū,**e butaru ye l'opfu-vayinu anma**(Mat 21:33-46; Luk 20:9-19)*

¹ Jizōsu gude ẹtu ziahaa phẹ iphe sū phẹ: "Nwoke lanū larū ẹgu vayinu. O bya agbaa ya mgbabu bya ebua ya nsū ẹka aa-nọduje azọshi mēe l'akpuru vayinu ono. O bya akpukwaapho nwulo eli ephekerephe ẹka ee-nyihuje eche mgbabu ono nche. O bya eworu iya ye l'ẹka ndu o butaru g'ẹphe letajeru iya ya ẹnya bya ejeshia-iphe ọzo. ² O

rwua teke eegbuje iya; o zia onye-ozu iya g'o jefpu ndu-ozu-egu ono g'ephe wo ya òkè akpuru vayinu nkiya. ³ Ephe gude onye-ozu ono tsua ya iphe; gbabe iya eka oto; nwufu iya; o lashia. ⁴ Nwoke ono bya ezia onye-ozu iya ozo g'o jepfukwa phe ozo. Ephe tua onye k'ono mkpuma; tsukposhia ya ishi; mee ya iphe-iphere; chifu iya; o lashia. ⁵ Nwoke ono byakwa asu g'onye ozo je. Ephe gude onye k'ono gbua ya egbugbu. Nokwapho g'ephe meru igwerigwe ndu ozo, o zicharu ozi ono; ndu ephe echia iphe; ndu ephe egbua egbugbu. ⁶ Jasuru o buwaru-a onye lanu be o nweru, bu iya bu nwa iya, o yeru obu. O zia ya g'o je; su le ya maru-a l'onye owa-a, bu nwa iya-a be ephe a-kabe-a yeru nsu. ⁷ Ndu ozi-egu ono humae ya pho bya azua mgbede su: 'Thee! Waa onye ali-a e-mechaa buru nkiya me nna iya nwuhu. Unu bya g'anyi gbua ya g'ali ono a-buru k'anyi.' ⁸ Ephe gude iya; woru iya megbua; tufu l'azu mgbabu ono."

⁹ Noo ya; Jizosu jia phe: "Bukpoo gunu be onye nwe mgbabu ono e-me ndu ono? Oo-bya egbushichaa ndu-ozu mgbabu ono; woru opfu-vayinu ono ye ndu ozo l'eka. ¹⁰ ? Unu teke agu-swee iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke su:

"Mkpuma, ndu akpu ulo
jikaru;
mechaaru bya aburu
mkpuma, gudesi ulo.

¹¹ Ono buru iphe,
Nnajiuphu anyi meru;
o du anyi biribiri l'anya*."

¹² "Ephe meahaa g'ephe gude iya; kele ephe maru l'oo phe be o nmadoru etu ono. Obenu l'ephe atsu mkpukpu ebvu. Ephe haa ya gbakashihu.

Apfu akiriko

(Mat 22:15-22; Luk 20:20-26)

¹³ "Tobudu iya bu; ephe zia ndu Farisii; waa ndu etsoje Herodu g'ephe je anwuta iya onu. ¹⁴ Ndu ono, e ziru ono bya ejefu iya bya asu iya: O-zi-iphe; anyi maru l'i bu onye ire-lanu; teme ophu o dudu onye jitsu ebvu. Ophu o dudu onye iile enya l'iphu. Iigudeje ire-lanu zia uzo Chileke." "Tobudu nu anyi emebi ekemu Chileke me anyi-tuje akiriko nu Siza?

¹⁵ "Anyi tuje iya too g'anyi ta atujeshi?" Jizosu maerupho l'ephe bu tuko-l'ehu-atuko-l'obu bya asu phe: "Bu gunu meru g'o gude unu togboru mu okpa opfu g'unu gude nmata mu? Unu wotaeshikwa kobo lanu ge mu huma."

¹⁶ Ephe wotaru iya ya. O su phe: "Bu ishi onye yee epha onye bu owa-a, e deru iya-a?"

Ephe su iya: "Oo ke Siza!"

¹⁷ Jizosu su phe: "O du ree; unu woru iphe Siza nu Siza; woru ke Chileke nu Chileke." Onu, Jizosu yeru phe dua phe biribiri etu.

Ke eshi l'onwu teta dzuru ndzu

(Mat 22:23-33; Luk 20:27-40)

¹⁸ Ndu Sadusii, bu ndu ono suru l'e tee shidu l'onwu eteta adzuru ndzu ono; byapfuta Jizosu bya ajia ya su: ¹⁹ "O-zi-iphe; iphe, Mosisu pfuru anyi l'ekwo ekemu bu: 'Teke o bu le nemadzu be nwune iya nwoke nwuhuru haa nyee ya, ata nwutaduru nwa; ge nwune iya ono luyyabe nwanyị ono g'o nwutaru onye ophu, nwuhuru anwuhu pho nwa.' ²⁰ Su-a; o duru ndu du esaa l'unwune. Onye k'ogerenya luchaa nwanyị bya ahaa ya nwuhu; ophu o nwutaduru nwa. ²¹ Onye ophu tsotaru iya nu luyyabe iya; onye k'ono nwuhukwapho; ophu o nwutaduru nwa. Onye k'eto bya emekwaapho nno ²² jasu unwune esaa ono lu-dzuru nwanyị lanu ono; nwushihukota; ophu ephe anwutaduru nwa. E mechaa l'ikpazu; nwanyị l'onwiya bya anwuhu nkiya." ²³ "O -rwua teke eshi l'onwu teta gbalihu; ?bu onye ole be nwanyị ono a-buru nyee ya g'ephe n'esaa ono luchaar u iya-a?"

²⁴ Jizosu su phe: Tobudu iphe ono meru g'o gude o buru l'unu eshisweje iya; kele ekwo-opfu Chileke te edoduru unu enya; ophu o buru ke g'ike Chileke habe shii. ²⁵ Le teke ndu nwuhuru anwuhu e-shi l'onwu teta dzuru ndzu be nwoke taa luhedu nwanyị; ophu nwanyị aluhedu ji. Ephe a-du g'unwu-ojuzi-imigwe. ²⁶ A bya le k'eshi l'onwu teta dzuru ndzu; ?unu ta agujedu ako ono, du l'ekwo Mosisu ono; mbu eka ono, o pfuru k'ishishi irwu, oku enwu phoophoophoo ono? Eka ono be Chileke pfuru Mosisu su iya: "O kwa mbueda bu Chileke ke Ebirhamu; buru Chileke ke Ayizaku; bya aburu Chileke

* 12:11 12:11 Gūnaa Ebvu 118:22,23.

ke Jiékòpù?" ²⁷ Bù iya bù l'ò tò bụdu Chileke ndu nwùhuru anwùhu; ò bù Chileke ndu nõ ndzu. ?Unu hùmaru l'unu kwatakpòru shiswee ụzo?

Ekemu, kpọ-chiru ishi

(Mat 22:34-40; Luk 10:25-28)

²⁸ Nwoke lanù, bù onye ezije ekemu, nõ l'èka ono anù iphe, ephe atù; bya ahùma l'iphe ono, ephe aji Jizòsu ono bẹ o yeru ònu ree; ò byapfuta iya bya ajià ya sù iya: "? Bù ekemu ole bù ekemu òphu kpọ-chiru ishi?"

²⁹ Jizòsu sù iya: "Ekemu, kpọ-chiru ishi bù: 'G'unubẹ ndu Ízùrelù nùma lẹ Nnajìuphu, bù Chileke anyi bụekwa iya phọ bù Nnajìuphu kpoloko. ³⁰ Oo ya bù g'i yee Chileke obu ngu g'ò ha. Gude ndzù ngu g'ò ha; mẹ uche ngu g'ò ha; mẹ ike ngu g'ò ha yee ya obu.' Noo ekemu, kpochiru ishi bù onoya. ³¹ Ekemu òzo, etso iya nù bù g'i yee nemadzù ibe ngu obu g'i yeru onwongu. O tò duedu ekemu, kabakpọo èbo ono shii."

³² Onye ezije ekemu ono sù iya: "O-zi-iphe; i pfuru òkpobe-opfu. Kẹle Chileke bù nanù. O tò duedu Chileke òzo, dù nù gbahaa yèbedua. ³³ Oo ya bù gẹ nemadzù yee ya obu iya g'ò ha; mękpoo uche iya g'ò ha; mę ike iya g'ò ha; yekwaaphọ nemadzù ibiya obu iya g'ò yeru onwiya. Eme g'ekemu labọ ono pfuru tukuru kakọta adù mkpa; eme lẹ ngweja anù, a kpọru òkù nù Chileke mę ngweja òzo, eegwejeru nù iya g'ò hakọta."

³⁴ Jizòsu hùmaepho l'ò pfuru g'onye nweru uche; ò sù iya: "Èka Chileke bù eze ta adụekwa ngu ẹnya." O pfuchaa nno; òphu ò duedu onye tũru ama ajiàba ya aji òzobaa.

Aji k'onye bù Kéreshi obu

(Mat 22:41-46; Luk 20:41-44)

³⁵ O be teke Jizòsu byaru awata ezi iphe l'eze-ùlo Chileke; ò jia sù: "?Dẹnu g'ò gude ndu ezije ekemu gbẹ sù lẹ Kéreshi bù Nwa Dévidi; ³⁶ l'èka Dévidi l'onwiya bẹ Unme-dù-Nsọ gbẹ mee ò sù:

"Chileke sũru Nnajìuphu mu:

Nọdu mu l'èkutara jasù teke

mu e-me g'i

zopyabe ndu-òhogu ngu l'òkpa†.

³⁷ Dévidi l'onwiya -nọdu ekujekwanù iya Nnajìuphu; ?dẹnu g'ò gude ò bụkwarupho Nwa Dévidi?"

Èhu tsọo igwerigwe ndu nùmaru iya nù ụtso.

Jizòsu epfu ke ndu ezije ekemu

(Mat 23:1-36; Luk 20:45-47)

³⁸ Teke ozi iphe bẹ ò suru: "Unu kwabẹjekwaru onwunu ẹnya l'èka ndu ezije ekemu nõ; ndu òoguje agugu eye akpawuru uwe aghaphe; iphe, ephe yeru obu bũru g'e kejeje phẹ ẹrengete ekele l'èka a dù l'igwe; ³⁹ waa anọdu l'aba, kakọta ree l'ùlo-ndzukọ ndu jiu; waa anọdu l'aba ndu karù ẹnya mẹ a -nọdu abọ iphe. ⁴⁰ Ephe bù ndu eripyaje ùlo ụnwanyi, ji phẹ anọdu; teme ephe nõdu egudeje ẹregede epfukpọepho ogologo opfu anù Chileke. Ọle ọo phẹ bẹ aa-kabaa anmashị ikpe ike."

Iphe, nwanyi, ji iya anọedu

gude obu iya anù Chileke

(Luk 21:1-4)

⁴¹ Jizòsu bya eje anọdu anọo l'aguga ẹka aanuje Chileke iphe l'eze-ùlo Chileke leahaa ndu echie okpoga l'òkpoko, echiejeru Chileke okpoga. Ndu nweru iphe nõdu eyegbaa okpoga, dù shii. ⁴² Nwanyi lanù, ji iya anọedu, akpa nri byarwuta bya eworu afù labọ, bù iya bù kobo lanù chie. ⁴³ Jizòsu bya ekua ndu etsoje iya nù bya asù phe: "Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; ò kwa nwanyi-a, l'akpa nri-a, ji iya anọedu-a; bẹ kachaa eye okpoga lẹ g'ephe hakọta ono. ⁴⁴ Kẹle iphe, onyemoye echiegbaa bù okpoga, tsuru etsutsu; obenu lẹ yèbedua akpakpọo nri; ọle ò tũkoerupho iphe, o nweru chie; mbù je akpaa l'iphe, o doberu k'e-gudeje akpata nri."

13

Iphe, e-me teke ikpazu

(Mat 24:1-2; Luk 21:5-6)

¹ Jizòsu shièpho l'ime eze-ùlo Chileke ono fùta; onye lanù l'ime ndu etsoje iya nù sù iya: "O-zi-iphe; lekpodapho ẹgube biribiri mkpuma ọwa mę ẹgube biribiri ọlo k'ọwa!"

† 12:36 12:36 Gụnaa Ebvù 110:1.

² Jizōsu sū iya: “? İ hūmaru-a eze-ulo ono, a kpuru egube ono; ee-mechaa nwukpōshichaa iphemiphe ono enwukpōshi; mbū k'ōphu o tō dudu g'ō ka mma l'ōo mkpuma lanū, a-kpō-pfuru l'eli nwibe iya.”

*Iphe, bụ o -mechaa
mgboko abvū*

(Mat 24:3-14; Luk 21:7-19)

³ Jizōsu nyihu úbú Olivu; je anōdu gha iphu l'eze-ulo Chileke gēdegede. Pyita mē Jiemusu mē Jionu mē Anduru bya ejepfu iya k'iche je ajja ya sū iya: ⁴ “?Bukpoo teke ole bē iphemiphe ono e-mekpōo?” “?Bū gunu bē ee-gude maru teke iphe ono abyagbaa ememe?”

⁵ Jizōsu pfuaharu phē sū: “Oo 'ēpho g'unu leta onwunu ɛnya g'ō tō dū onye e-duswe unu ɛzo. ⁶ Kēle o dukwaru igwerigwe ndu a-zaru ɛpha mu bya; bya asū l'ō kwa ɛphebedua bū Kéreshi ɔbu. ɛphe eshi l'ēka ono duphua ndu dū igwerigwe. ⁷ G'obu te tsukahukwa unu teke unu a-nōdu anū ude ɔgu ɔphu aalwū l'ēka dū ɛnya; waa ɔphu aalwū l'ēka dū ntse; kēle iphemiphe ono mefutakōtajekwa; ɔle teke mgboko a-bvū teke erwukwa. ⁸ Noo kēle ɔha yēle ɔha ibe iya a-nōdu alwū ɔgu; alī-eze yēle alī-eze ibe iya a-nōdukwapo alwū ɔgu nkephe. Alī a-nmagbaa jiiijii l'ēka dū igwerigwe. ɛjo ɔkpa nri a-bya. Iphemiphe ono dukota ge teke nka beberu mehaa nwanyi, ime eme ehuka.”

⁹ ɔle-a; unu kwabekwaru onwunu ɛnya. Aa-kpūtachakwaa unu kpūjeru ndu-ikpe; e chia unu iphe l'ulo-ndzuko; tēme unu a-byakwa apfuru l'iphu ndu nnajōha; mē l'iphu ndu eze l'opfu ɛhu mu; g'ee-shi g'ephe anūma ozi-oma ono. ¹⁰ Obenu lē g'e mehabē; e vufutajē ɛzo zidzuaru ozi-oma ono lē mgboko mgburugburu. ¹¹ Teke ɛphe kpūtaru unu jee ikpe; unu te vukwaru ɛzo wata ayo ɔshi iphe, unu e-pfu. Unu pfuekwapho iphe, e yeru unu l'onu teke ono; kēle o tō būdu unubedua e-pfu iya; o bū Unme Chileke. ¹² Nwune e-deru nwune iya nū g'e gbua; nna akpuru nwa iya nū g'e gbua. Unwu e-me g'a kpūta ndu nwuru phē nū gbushia. ¹³ Onyemonye e-gude kēle unu bū nkemu kpōo unu ashi; obenu l'onye tarū nshi jasū l'ikpazū bē Chileke a-dzōta.

Ejo ahūma

(Mat 24:15-28; Luk 21:20-24)

¹⁴ “Unu a-hūmakwa ejo-ahūma-ɔla-l'iswi ono, Danēlu onye mpfuchiru pfuru unu l'oonodu l'ēka o gbaduru k'anōdu ono. (Gē gube onye agū iphe-a rikwaa ɔriri iphe, o bū.) Unu -hūmaa ya pho; gē ndu nō lē Jiudiya gbalakwaa lashia l'úbvú. ¹⁵ G'onye nō l'okpoku atūta unme te ejeekwa abahū l'ulo lē ya eje ewata iphe l'ime ɛlu. ¹⁶ G'onye nō l'ēgu te ejeekwa agha ɛnya kē gē ya je achita uwe iya. ¹⁷ Aphū a-tsōru unwanyi, dū ime mē unwanyi, nwa angukwadu ɛra mbōku ono. ¹⁸ ɔo g'unu pfuru nū Chileke g'ō tō buru l'udzumini. ¹⁹ Kēle teke ono bē oke mkpamēhu, eteke aduswee k'eshinu Chileke meru mgboko l'a-dū; ɔphu o byadu adūbaa ɔzo. ²⁰ Teke iphe-ɛhuka ono e-me bē Nnajūphu egbuduru iya mkpirikpu bē o tō dukwa nemadzū, aa-dzōta. ɔle o gudewaa iswi ɛhu ndu ɔphu o hōtaru g'ephe buri ndu nkiya gbua ya mkpirikpu.

²¹ “Ō -duru onye sūru unu teke ono l'ō wakwa Kéreshi; ɔzoo l'ō phūkwa iya; unu be yekwarū iya ɔnu. ²² Kēle ndu a-nōdu adzū ūka sū l'ephe bū Kéreshi; ɔzoo l'ephe bū ndu mpfuchiru Chileke; a-dūchakwaa teke ono. ɛphe a-nōdu emegbaa iphe-ɔhumalenya, dūgbaa biribiri. Iphe ono a-būcharu g'ephe e-shi dephua ndiphe; mbū je akpaa lē ndu Chileke hōtaru; m'ephe -je l'adu ike. ²³ ɔo ya bū; g'unu letakwapo ɛnya; eshinu mu vuwaru ɛzo pfuaru unu iphemiphe.

Abayaba Abubu-Ndiphe

(Mat 24:29-31; Luk 21:25-28)

²⁴ “ɔle e -rwua mbōku ono; teke ejo iphe-ɛhuka ono bvuerupho bē ɛnyanwu e-jikputa; ɔnwa echibuhu echichi. ²⁵ Kpokpode eshi l'igwe dashihu; iphemiphe, nō l'igwe anmawoo anmawo lō-sweshihu. ²⁶ Teke ono bē aa-hūma Abūbu-Ndiphe g'ō nō l'urwukpu egbu nwīnwiwii gude ike iya, parū ɛka abya. ²⁷ ɔobyaa ezia unwu-ɔjosi-imigwe iya; ɛphe abya ejee l'iphu; jee l'azū; jee l'uzo ɛkutara; jee l'ekicha lē mgboko mgburugburu gbiriri jasū l'ēka igwe beru alī beru; je edutakōta ndu o hōtaru.”

*Iphe, e gude oshi figu
anwūta*

(Mat 24:32-35; Luk 21:29-33)

²⁸ “Sū-a; unu gude oshi figu nwūa iphe; kēle ɔobujeru; o -mīshiwaa bya erwua irwu ɔphūú; l'a maru lē teke okpomōku ekpoje dūwaa ntse. ²⁹ Nokwapo g'owa-a dū; teke unu hūmaerupho g'iphemiphe ono l'emegbaa; unu amaru l'ō nōkpowaa ntse; mbū l'ō nōwaa g'ōnu-ɔguzo. ³⁰ Sū-a; gē mu gbukwaaru iya unu tororo; ɔgbo-a taa bvūbekwa;

iphemiphe-a emekọta. ³¹ Igwe l'a-bvụkwa; alị abvụ; obenu l'opfu, mu pfuru ta abyadụ erebuhu ire erebuhu."

Mbọku, ọo-buru
(Mat 24:36-44)

³² "Obenu l'ọ tọ dudu onye maru mbọku, ọ bụ; ọzoo teke iphe ono e-megbaa. Mbụ l'unwu-ọjazi-imigwe ta amadụ iya; ophu Nwa Chileke ta amadụ iya. Onye maru iya nụ buepho Chileke, bụ Nna nwēkiya. ³³ Unu kwabekwa ọnya. Unu nwụkwaru ọnya che nche; pfuru nụ Chileke; kele unu ta amadụ teke ọo-buru. ³⁴ Ọ dū gē nwoke, eje iphe-ozo; bya aparū ibe iya haarū ndu-ozī iya; bya eje keshiaru phē ozi, ẹphe a-nodu eje l'ẹhu l'ẹhu. O be l'onye eche ọnu-abata; o pfushiaru iya ike sū iya g'ọ nwụkwaru ọnya. ³⁵ Ọo ya bụ; unu nwuru ọnya; kele unu ta amadụ mbọku, Nnajiuphu, nwe unuphu a-lwa. A ta amadụ; ?bū l'uzenyashi; tọo l'echi abali; tọo l'iphe-ohenu; tọo l'utsu bē ọo-bata. ³⁶ Ọo ya bụ; g'ọ tọo byapfutadu unu l'otulupfu l'eka unu eku mgbenya." ³⁷ "Sū-a; iphe, mu epfuru unu-a bē mu epfuru onyemonye. Unu nwụkwaru ọnya!"

14

Ndu-ishi achị idzu egbu Jizosụ
(Mat 26:1-5; Luk 22:1-2; Jion 11:45-53)

¹ O ghuduwaa abalị labọ; ọbo Ojeghata erwua; waa ọbo-iphe aatajē buredi, ekoduru ekoko. Ndu-ishi uke Chileke waa ndu ezije ekemu nodu achokashikpoepho ụzo, ẹphe e-shi gude Jizosụ lē mpya gbua. ² Ẹphe sū: "Ọle ọ tọo bukwaru nta-a, aabọ iphe-a; a -nonyakwaa ọ buru ọgu ẹghirigha."

Aawu Jizosụ manụ, eshi mkpọ
lē Betani

(Mat 26:6-13; Jion 12:1-8)

³ O be gē Jizosụ nọ lē Betani; o jee ibe Sayimonu onye ekpenta shi eme. Noo ya; ọ nodukwadu l'eka ono eri nri; nwanyị lanū gudeepho mgbere, ama ntumatu bata. Mgbere ono bē manū, eshi mkpọ, ere ire shii, bụ manū-nadū jiru ejiji. Nwanyị ono bya akū-kwofuepho olu mgbere ono bya eworu manū ono wua Jizosụ l'ishi. ⁴ Ẹhu ghuaahaa ndu harū nodu l'eka ono egbu. Ẹphe sū: "Bū gūnu bē e gude emebyishi eguru manū ọwa? ⁵ Manū ono sūru g'ee-reta iya iphe, dū g'ukporo pangu lē pangu iri gude keshiaru ndu akpa nri." Ẹphe baaharū nwanyị ono mba.

⁶ Jizosụ sū phē: "Unu haa ya. ?Bū gūnu meru g'ọ gude unu nodu epfuchi iya nchị? ?Unu ta amadū l'ọo ọkpobe iphe bē o meru mu ẹgube ono? ⁷ Ndu akpa nri bē unu l'ẹphe anọ tekenteke; teke dukpoepho unu ree; unu emeeru phē iphe-oma. Obenu lē mbēdua ta abūdū tekenteke bē mu l'unu a-nodu. ⁸ Ọo iphe, nwanyị-a a-dū ike mee bē o meru ono. O vuwaa ụzo tee ogwēhu mu manū gude kwakobe mu k'a -ta asū teke ee-li mu. ⁹ Gē mu gbukwaaru iya unu tororo; iphe, bukpo ẹkameka, a sarū ozi-oma-a lē mgboko-a mgburugburu bē aa-kojeekwapho ako iphe-a, nwanyị-a meru-a gudeje nyata iya."

Jiudasu eederu Jizosụ eye
l'eka ndu Jiu

(Mat 26:14-16; Luk 22:3-6)

¹⁰ Jiudasu Isukariyotu, onye lanū l'ime ụmadzu iri l'ẹbo ono bya atugbua jepfushia ndu-ishi uke Chileke gē ya deru Jizosụ ye phē l'eka. ¹¹ Ẹphe nūmae ya phọ; ẹhu tsoahaa phē ụtsō. Ẹphe kwee ya okpoga. Ọ chọahaa ụzo, oo-shi deru iya ye phē l'eka.

Nri-enyashi Ikpazu

(Mat 26:17-30; Luk 22:7-23; Jion 13:21-30; 1Kor 11:23-25)

¹² O rwua l'eswe, abahū l'ọbo-iphe, aatajē buredi, ekoduru ekoko ono, bụ mbọku ono bē ẹphe egbuje nwatūru ọbo Ojeghata; ndu etsoje Jizosụ sū iya: "Bū awe bē ọ dū ngu g'anyi je edoziaru ngu g'ī nodu ria nri ọbo Ojeghata ọbu?"

¹³ Ọ bya ezia ụmadzu ẹbo l'ime ndu etsoje iya nū bya asū phē: "Unu bahū l'ime mkpukpu Jierusalemu. Unu -rwuepho ẹka ono bē ọ dūru nwoke, e-vuru ite, mini dū byapfuta unu. Unu tsoru iya. ¹⁴ Ẹka o jenyaaaru ọ bahū; unu je asū onye nwe unuphu ono l'onye ezije unu iphe sūru: "Denu ẹka mu a-nodu mu lē ndu etsoje mu nū ria nri ọbo Ojeghata?" ¹⁵ Oo-goshi unu ụlo-eli; goshi unu oma ụlo, nọ lē k'eli iya; mkpuru ono hakpōepho ọsa, e dobechawaru oshi; dozichawaa ya g'oo-du; l'a nodu iya ria nri. Unu bahū ẹka ono je akwakoberu anyi nri ọbu."

¹⁶ Ndu etsoje iya nū tūgbua bya abahū l'ime mkpūkpu ono. Ọ buerupho g'ọ pfuru phe iya bụ g'iphemiphe, dū. Ephe nọdu l'ẹka ono kwakobeahaa nri ọbo Ojehgata ono.

¹⁷ O be l'uzenyashi; ọle ụmadzu iri l'ẹbo ono swiru bahū l'ẹka ono. ¹⁸ Ephe rijeepho nri ono; Jizosu sū phe: "Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; ọ kwa onye lanū lẹ g'unu nọ l'ẹka-a bẹ l'e-deru mu ye l'ẹka ndu achọ ishi mu; mbūkwa onye mu l'iya tūkoru eri nri l'ẹka-a."

¹⁹ O rwua phe l'obu. Ephe jiahaa ya nanū nanū sū: "Ọbū mbēdua? Ọto bū mbēdua?"

²⁰ O sū phe: "G'unu ha unu n'iri l'ẹbo bẹ ọ bụ onye lanū; onye mu l'iya yegbaberu ẹka l'oba-nri lanū-a. ²¹ Abūbu-Ndiphe l'a-lakwa g'e deru iya l'ekwo-opfu Chileke. Ọle nshioro onye ono, ee-shi l'ẹka iya deru Abūbu-Ndiphe ye l'ẹka ndu achọ ishi iya ono. O gogo kakwaru onye ono ree; ọme a ta nwūduru iya ilile."

²² No iya; Jizosu bya ewota buredi bya ekele Chileke ekele g'ephe eri nri ono bya anyawashia ya bya anūgbaa phe bya asū phe: "Unu ngge ria. Owa-a bụ ogwehu mu."

²³ O bya ewolita okoro bya ekelekwapho Chileke ekele bya eworu iya nū phe; ephe tūko ngūa. ²⁴ O sū phe: "Owa-a bụ mee mu, a gbashiru l'iswi ẹhu igwe oha. Chileke gude mee mu ono eme g'ogbandzu, shi mu l'ẹka vuru ire. ²⁵ Sū-a; gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; mu ta abyakwa angūbaa mēe, shi l'akpuru vayinu gbiriri jasū teke mu a-ngū k'òphúú lẹ mgboko òphúú kẹ Chileke."

²⁶ Ephe kwechaa ebvu, e gude aja Chileke ajaja; bya ejeshia l'úbvú Olivu.

Pyita a-gọ lẹ ya ta amadu Jizosu

(Mat 26:31-35; Luk 22:31-34; Jiṅn 13:36-38)

²⁷ Jizosu sū phe: "G'unu hakota bẹ e-mechaa hakota mu gbala; mbū g'e deru iya l'ẹkwo-opfu Chileke sū: 'Mu e-chigbu onye eche aturu; g'aturu iya agbakashihu.' ²⁸ Teke e meerupho gẹ mu shi l'onwu teta dzuru ndzū bẹ mu e-vukwaru unu uzo jeshia Gálili."

²⁹ Pyita sū iya: "Ndu ophuu je l'a-hakota ngu; bẹ ephe a-hakwa ngu; ọ kwa lẹ mbēdua ta abyadū aha ngu."

³⁰ Jizosu sū iya: Gẹ mu gbukwaru ngu iya tororo; "Ntanū-a; mbūkwa l'enyashia bẹ oke-ọku bya ara ọrā ugbo labo bẹ i goakwaru ugbo ẹto l'i tị madū mu."

³¹ Pyita kabaa ya epfushi ike sū: "Obetaru e je l'atūko mu lẹ ngu gbua; mu ta abyakwa l'aha ngu ililekpọo."

Ndu ophuu tūko pfudzuru nno.

Jizosu epfu anū Chileke

lẹ mgbabu Getusemeni

(Mat 26:36-46; Luk 22:39-46)

³² Ephe byarwutaepho l'ẹka eekuje Getusemeni; ọ sū ndu etsoje iya nū: "Unu nọdu anọ l'ẹka-a gẹ mu je epfuru yeru Chileke."

³³ O duta Pyita waa Jiemusu waa Jiṅnu ephe swiru tūgbua; meji wata iya akū photophoto; ndzū gūahaa ya. ³⁴ O sū phe: "Ha; ẹgube owa! Meji akūekwa mu pho photophoto; mbū lẹ meji abyaakwaa mu atofu. Unu nọdukwa l'ẹka-a che nche."

³⁵ O jeribeerupho nwanshii; ọ daa kpurumu l'alj wata epfu anū Chileke sū g'a maru: Ọo-kwe g'iphe-ẹhuka kẹ nwa teke ono ta abyapfuta iya. ³⁶ O sū: "Nna; Nna; ọo ngu bụ onye a-dū ike mekọta iphemiphe; nafunu mu okoro iphe-ẹhuka owa-a! Ọle ọ kwa g'ọ tọ bukwa iphe, dū mu l'uche l'e-me; g'ọ bukwaru iphe, dū gubedua l'uche."

³⁷ O byatashia; Pyita phe nọdu ekuwaa mgbenya. O sū Pyita: "Sayimonu! ?Iiku mgbenya? ?Tj dudu ike nwuru ẹnya chefua nche awa lanū? ³⁸ Unu nwuru ẹnya; pfuru nū Chileke g'ọ to kwe g'unu nmalahū l'ohutama. Mma nemadzū bẹ ọ nọdujekpokwaa evushi evuvu ike; obenu lẹ nemadzū l'onwiya bẹ ike ta adūdu."

³⁹ O tūgbukwaa ọzo bya ejakwa awata epfu anū Chileke epfukwa iphe-a, o shihawaa pfua. ⁴⁰ O bya alwaphutakwa azū byatashikwa; ephe nọdu ekukwapho mgbenya; kẹle mgbenya jiru phe ẹnya ejiji; ophu ephe amadu iphe, ephe e-pfuru iya.

⁴¹ O byapfutakwa phe pho k'ugbo ẹto; ọ sū phe: "Ọunu nọkpoeopho lẹ mgbenya g'unu nọ iya? Ọunu nọkpokwadaa lẹ nwatuta unme unu ọbu? O dūwaa ree nta-a. O rwuwaru. Abūbu-Ndiphe bẹ aabyaakwaa ederu ye l'ẹka ndu eme iphe-ẹji." ⁴² "Unu gbeshikwa g'anyi je. Unu lekwa l'onye ọbu, e-deru mu ye ọbu byaakwaru."

Egude Jizosu

(Mat 26:47-56; Luk 22:47-53; Jiṅn 18:3-12)

⁴³ Tōbudu iya bụ; o gudekwadūa iphe ono l'ẹka epfu; Jiudasu onye yikwa-a l'umadzu iri l'ẹbo ono, l'etsoje iya nū-a byawa. Ọle igwe oha swiwaru. Ephe pagbaaru mma mekpoo mgboro. Ndu ziru phe nū bụ ndu-ishi uke Chileke mē ndu ezije ekemu mē ndu bụ ọgerenya. ⁴⁴ Onye ono, eme g'ọ deru iya ye phe l'ẹka onoya pfuwaru phe iphe,

ya e-me g'ephe gude maru onye ophu o bu. O sùhawaru phe: "Oo onye mu e-jepfu je etsutsua onu bu onye ophu o bu. Unu kpùta iya gude tugbua; unu eche iya nche ree."

⁴⁵ Abyarwuta, Jiudasu abyarwuta; o jepfu Jizosu je asu iya: "Onyibe!" Bya anma iya akpa tsutsua ya onu l'asha. ⁴⁶ Ndu ono je azupyaabe Jizosu; kpuru iya tugbua. ⁴⁷ Onye lanu, pfuru le mgboru phe l'eka ono mīepho mma iya swaramu; gbua nwokoro onye-ishi ndu-ishi uke Chileke; pafu iya nchi. ⁴⁸ Jizosu su ndu byaru iya egude: "?Unu chigbaa mma; chiru mgboro abya mu egude? ?Mu bu onye ana nfu? ⁴⁹ Mu l'unu shikpo anoduje mboku-mboku l'eze-ulo Chileke; eka mu ezi unu iphe; ophu unu egudekpodaaru mu. Ole oo g'iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke mee g'e deru iya."

⁵⁰ Ndu etsoje iya nu tukò parù iya haa gbakashihu.

⁵¹ O duru nwokorobya lanu, tsoru Jizosu. Ebe o dudu iphe, o yeru l'ehu; gbahaepho ekwa ocha, o gbaphuru onwiya l'ehu. E meahaa g'e gude iya. ⁵² O parù ekwa ochaa ono haaru phe; kwofu gbaru oto gbalaa.

Jizosu no l'iphu

ogbo-ikpe ndu jiu

(Mat 26:57-68; Luk 22:54-55,63-71; Jion 18:13-14,19-24)

⁵³ Noo ya; ephe kpùta Jizosu kpuleru onye-ishi ndu-ishi uke Chileke. Ndu-ishi uke Chileke; me ndu bu ogerenya; me ndu ezije ekemu bya edzugbua. ⁵⁴ Pyita nodu etso iya uzenya uzenya bya etsoru phe bahu l'ibe onye-ishi ndu-ishi uke Chileke ono. O je anodu anodu l'eka ndu nche no; nyaahaa oku. ⁵⁵ Ndu-ishi uke Chileke me ndu ogbo-ikpe ono g'ephe ha choahaa iphe, ephe a-su le Jizosu meru; g'ee-shi kpee ya mpfugbu; ophu o dudu iphe, ephe humaru, o meru. ⁵⁶ A dukpoo igwerigwe gude ibo gbaa ya ekebe; ophu ekebe phe adagbajedu.

⁵⁷ Ndu agbeshi dzuahaa uka su: ⁵⁸ Anyibedua numakpooru le nchi anyi l'eka oopfu su: "Mu e-mebyishi eze-ulo Chileke owa-a, bu nemadzu gude eka kpua ya-a; l'ime abali eto; mu akpua ozo, ete egudedu eka kpua." ⁵⁹ Ophu ekebe phe adakotakarupho l'ono.

⁶⁰ Onye-ishi ndu-ishi uke Chileke bya agbalihu l'edzudzu-oha ono bya ajia Jizosu su: "?Tii yedu onu l'iphe, bu ekebe owa-a, ephe agbagbaa ngu-a?"

⁶¹ Ophu o pfuduru opfu; o nokirishiepho nwadoo. Onye-ishi uke ono jia ya ozo su iya: "?Bu ngu bu Kereshi obu? ?I bu Nwa Onye ono, a goru Onu-oma nu ono?"

⁶² Jizosu su iya: "Ee; oo mu bu iya. E -mechaa be unu a-humakwaa Abubu-Ndiphe l'eka o no l'ekutara Chileke, bu Okalibe-Kakota-Ike. Unu ahumakwa iya pho l'eka o no l'urwukpu shi l'imigwe abya."

⁶³ Onye-ishi ndu-ishi uke Chileke ono woru uwe nkiya zijaa su: "?Bubahunaa ekebe gunu ozo be anyi achokwadu? ⁶⁴ ?Unu numawaru epfubyishi, oopfubyishi Chileke? ? Bu gunu bu ikpe unu?"

Ephe tukò nmaa Jizosu ikpe onwu su: "Iphe, gbaru iya nu bu onwu."

⁶⁵ Ephe vuhaa ya onu-mini; woru iphe kechia ya enya; chiahaa ya echachi; su iya: "Pfunaa mpfuchiru obu!" Ndu nche kpùta iya awago iya eka.

Pyita ago le ya ta amadu Jizosu

(Mat 26:69-75; Luk 22:56-62; Jion 18:15-18,25-27)

⁶⁶ Ge Pyita ngoro l'etezi l'ulo-ikpe ono; onye lanu l'ime unwumbgoko, ejeru onye-ishi uke ono ozi ghatashia; ⁶⁷ bya ahuma Pyita l'eka onya oku; bya elee ya enya su iya: "I yikwa le ndu etsoje nwophu Nazaretu; mbu Jizosu!"

⁶⁸ O gofu su iya: "O to dokwaru mu enya! Mu ta amakwa iphe, iipfu." O lufu l'eka ono mbu Pyita; je anodu l'onu oguzo. Oke-okù raa ora.

⁶⁹ Nwamgboko ono humakwa iya ozo bya awatakwa epfuru ndu pfuru le mgboru eka ono su phe: "Nwoke-a yikwa le ndu etsoje Jizosu." ⁷⁰ Pyita gofukwa ozo.

O noepho nwanshi; ndu pfugbaru le mgboru eka ono su Pyita: "I yichaa ya-a. ?Ti budu onye Galili?"

⁷¹ O wata eri angu su ge Chileke gbukwaa ya ilu me o -budu ire-lanu be ya epfu ono; su: "Mu ta amakwa onye ono, unu epfu opfu iya ono."

⁷² Oke-okù raa ora teke ono teke ono k'ugbo ebo. Pyita nyata ge Jizosu pfujeru ono su: "Oke-okù bya ara ora ugbo labo be i goakwaru ego ugbo eto l'i ti madu mu." O raahaa ekwa.

¹ Nchi bohuepho; ndu-ishi uke Chileke; me ndu bu ogerenya; me ndu ezije ekemu; mbu iphe, bukpoogbo-ikpe ndu Jiu g'ephe hakota bya achia idzu; e kee Jizosu egbu bya akpuru iya je eye Payileti l'eka. ² Payileti bya ajia ya su: "?! bu Eze ndu Jiu?"

Jizosu su iya: "Ookwa ngu pho be o shi l'onu."

³ Ndu-ishi uke Chileke bya epfushiahaa igwerigwe iphe, ephe suru l'o meru. ⁴ Payileti byakwa asu Jizosu: "?To dukpoda iphe, iipfu? ?O kwa l'i numaru igwerigwe iphe, ephe epfugbaa l'i meru?"

⁵ Ophu Jizosu epfueduru opfu. O tufu Payileti ehu.

Eekpe Jizosu mpfugbu

(Mat 27:15-26; Luk 23:13-25; Jion 18:39—19:16)

⁶ Noo ya; o buwaa omelali phe l'anodu abo Obo Ojeghata ono be Payileti ahajeru phe onye mkporo lanu g'o la; mbu onye ephe sukpoerupho g'o haaru phe. ⁷ O duru onye mkporo lanu, eekuje Barabasu, yi le ndu kwefuru govumenti ike bya egbukwaapho ochi; a tua phe mkporo. ⁸ Igwe oha ono bya bya arwoahaa Payileti g'o meeru phe iphe, oomejehawaru phe. ⁹ Payileti su phe: "?Bu ge mu haaru unu Eze ndu Jiu g'o la to?" ¹⁰ Kela o doru iya enya l'oo enya-pfurupfuru be ndu-ishi uke Chileke gude kpitaru iya ya.

¹¹ Ndu-ishi uke Chileke ono kpalia igwe oha ono su phe g'ephe kebeekwapho g'o hachiaru phe Barabasu. ¹² Payileti su phe: "?Unu sukwanuru ge mu mee onye-a, unu suru l'o bu Eze ndu Jiu-a gunu?"

¹³ Ephe tua uzu; su: "Pfu-gbua ya!"

¹⁴ Payileti su phe: "?Ke gunu? ?Bu gunu bu iphe, du eji, o meru?"

Ephe kabakpo ya arashi ike su: "Pfu-gbua ya!"

¹⁵ Oo ya bu; Payileti chohanaa ge ya mee iphe, du ikpoto oha ono ree; bya ewonuru Barabasu haa g'o la; kpuru Jizosu nu ndu ojogu g'ephe chia ya echachi. Ephe chichaa ya iphe; o kpuru iya nu phe g'ephe je je akpopyabe iya loswebe.

Ndu ojogu eme Jizosu sukusuku

(Mat 27:27-31; Jion 19:2-3)

¹⁶ Ndu ojogu bya akpuru Jizosu bahu l'eze ulo nnajioha, bu Payileti bya ekukota iphe, bu ndu ojogu g'ephe ha. ¹⁷ Ephe bya eworu uwe kpowula-kpowula uswe yee ya bya egude obvu kpa okpu woru kpube iya; ¹⁸ bya ekeleahaa ya ekele ndu ojogu asuje iya: "Ndu dukwa ngu! Eze ndu Jiu!" ¹⁹ Ephe gude mgboro kukposhiahaa ya ishi; gbuaaha ya onu-mini; gbuaaharu iya ikpere l'al gude akwabé iya ubvu. ²⁰ Ephe meghechaa ya sukusuku ono bya eyefu iya uwe uswe ono; bya eyee ya uwe iya; bya akpuru iya jeshia g'ephe je je akpopyabe iya loswebe.

Aakpopyabe Jizosu l'eli oswebe

(Mat 27:32-44; Luk 23:26-43; Jion 19:17-27)

²¹ Ephe tugbua bya ahuma Sayimonu nwoke Sayirini, shi ndu-egu phe alwa. Oo ya bu nna Aleguzanda yele Rufosu. Tobudu iya bu; ephe kebuta nwoke ono g'o vuta oswebe, ee-gude kpo-gbua Jizosu. ²² Ephe kpurwua Jizosu l'eka eekuje Golugota, bu iya bu "Okpokoroko Ishi." ²³ Ephe woru mee, a gwaru manumeru nu iya g'o ngua. Ophu o kwedu iya angungu. ²⁴ Ephe woru iya kpopyabe loswebe l'eka ono; woru uwe iya kee. Ephe tbaru iya ido g'ephe maru ophu a-dabaru onyenonu. ²⁵ Teke ono, a kpopyaberu iya loswebe ono bu l'enyanwu agbakota. ²⁶ E dee iphe ono, e boru iya ibo iya ono l'eli oswebe ono, bu iya bu l'o bu "Eze ndu Jiu." ²⁷ Eka ono be a kpopyabekwarupho ndu ana nfu umadzu labo. Onye ophu nu ndu l'ekutara iya; onye ophu l'ekicha iya. ²⁸ Iphe, e dehawaru l'ekwo-opfu Chileke vua suru: "A guru iya yeru ndu ejo-iphe."

²⁹ Ndu aghata aghata ndu ekweru iya une asuje iya: "Hee! ?Tobudu ngu bu ophu suru l'ii-nwukposhi eze-ulo Chileke; gude ujiku eto kpukwaa ya? ³⁰ Nyizetanu l'oswebe ono bya adzo onwongu."

³¹ Ndu-ishi uke Chileke me ndu ezije ekemu pfuaru iya kwaphu kwaphu su: "O dzoru ndu ozo; ophu o duedunu ike dzo onwiya." ³² "Ngwanu ge Kereshi obu, bu Eze ndu Izurelu shinu loswebe ono nyizeta nta-a; anyi humakwanu iya; anyi amaru l'o bupho Kereshi eviya."

Unwoke labo ono, a kpopyaberu ephe l'iya ono ndu akokwa iya pho onu.

Anwuhu Jizosu

(Mat 27:45-56; Luk 23:44-49; Jion 19:28-30)

³³ Enyanwu keerupho l'ishi; nchi jihu l'al ono mgburugburu; noo gbiriri jasú l'enyanwu agbuze. ³⁴ Enyanwu gbuzeeppo; Jizosu chia mkpu su: "Eloyi! Eloyi! ?Lema

sabakutani?" Bù iya bù: "Chileke mu! Chileke mu! ?Bù gùnu bè o gude ì haa mu nkinyi mu?"

³⁵ Ndu harù p̄furu l'èka ono nùma iya sù: "Unu gebekwa; ò òkwa g'ooku Elayijia." ³⁶ Onye lanù gbagbùja je eworu asancha òphu amije mini woru gwòò lè m̄e-venìga; woru tsebe l'eli oshi, dù ogologo woru nù iya g'ò ngù; sù g'a maèduru: ?Elayijia a-bya ekufuta iya.

³⁷ Jizòsu bya echishia mkpu ike bya atù-buhu unme; ò bùru iya anwùhu.

³⁸ Èkwa, eegudeje gbobuta ènya èka aagwajè Chileke, nò l'ime eze-ùlo Chileke ono shièpho l'ishi gbaèpho kè tararaa jasù l'alì gbajahù èbo. ³⁹ Onye-ishi ojògu ndu Romu, p̄furu Jizòsu l'ìphu teke ono hùmaèpho g'ò chiru mkpu nwùhu nno ò sù: "?Unu maru-a lè nwoke-a bùkwa Nwa Chileke eviya?"

⁴⁰ Ò dùru ùnwanyi, nòkwaphò úzenya l'èka ono ele ènya g'èphe maru iphe, eme nù. Meri onye Magudala yi l'ùnwanyi ono. Meri ne Jiosèsu; waa Jiemusu kè nwata yiru iya; waa Salomi. ⁴¹ ùnwanyi ono shi etso Jizòsu bya ejeru iya ozi teke ò nò lè Gálili; m̄kpòwara ùnwanyi òzo, tso iya bya Jierúsalemù, nòkwaphò l'èka ono ele ènya.

Elili Jizòsu

(Mat 27:57-61; Luk 23:50-56; Jìon 19:38-42)

⁴² Noo ya; o rwua gè nchi jihuèruphò lè mbòku, akwakòbeje k'echele iya bù eswe atùta unme; ⁴³ Jiosèfù, bù onye Arimatiya bya abùru onye nweru ènya l'ògbo-ikpe ndu Jiu, shihaakwaphò úzenya leta ènya teke Chileke e-goshi l'òo ya bù eze; shihukwaphò obu ike jepfu Payileti je arwòo ya g'a haarù iya odzu Jizòsu gè ya je elia. ⁴⁴ Ò òkpoo Payileti biribiri shii l'ò nwùhu-kebewaru. Ò bya ekua onye-ishi ndu ojògu ono bya ajia ya: "?Bù eviya l'ò nwùhuwaru?" ⁴⁵ Payileti nùmachaeopho l'ònu onye-ishi ndu ojògu ono lè Jizòsu nwùhuwaru; ò sù Jiosèfù g'ò jewarò je apata iya lia. ⁴⁶ Jiosèfù bya atùgbua bya eje anmata èkwa òchaa; bya eje je apazeta odzu Jizòsu; bya eworu èkwa nmabèchaa ya; bya eje enyebe odzu iya ono l'ìlu, a tùru lè mkpuma; bya eswita oke mkpuma swichia ònu ìlu òbu. ⁴⁷ Meri onye Magudala waa Meri ne Jiosèsu nòdu hùma èka e liru iya.

16

Eshi l'ònwu teta dzùru ndzù

(Mat 28:1-8; Luk 24:1-12; Jìon 20:1-10)

¹ O be l'ùzenyashi gè nsò eswe-atùta-unme ono bvùeruphò; Meri onye Magudala waa Salomi waa Meri ne Jiemusu kè nshì tùgbua jeshia je akpata manù, eshi mkpò, dù iche iche, èphe e-te Jizòsu gude kwaa ya. ² O be lè nchi abòhu mbòchi Sonde; èphe jeshia l'ìlu ono g'ènyanwu wawaru. ³ Èphe nòdu epfugbaa sù: "?Bukpoo onye e-swifuru anyi oke mkpuma ono, nò l'ònu ìlu ono?" ⁴ Èphe jeshia apali ènya; e swifuwaa mkpuma òbu. Mkpuma, eepfu opfu iya òbu pakpòoru èka apaa. ⁵ Èphe kwoba l'ime ìlu ono; bya ahùma nwokoròbha, nò phè l'èkutara, yeru kpowula-kpowula uwe òchaa. Ò dù phè biribiri; ndzù gùahaa phè.

⁶ Onye ono sù phè: "Ndzù ba agùshi unu. ?Ò kwa l'òo Jizòsu onye Nazaretu bè unu achò; mbù onye-a, a pfugburu l'oswebe-a? O tetaakwaru dzùru ndzù òzo! Ò tò nòhekwa l'èka-a. Unu byanù ahùma èka e shi lia ya. ⁷ Unu je epfuaru iya ndu etsoje iya nù waa Pyita l'ò vuwaa unu ùzo jeshia Gálili; l'unu a-hùma iya l'èka ono, bù iphe, o pfuhawaru unu-a."

⁸ Èphe kwofùta l'ìlu l'èka ono bya agbagbùja lashia. Ònu kùgbabechaa phè akùgbabe. Èhu nòdu etekwa phè phò etete. Òphu ò dùdu onye èphe p̄furu iphe ono; èka ndzù agù phè.

⁹ Jizòsu shi l'ònwu tetachaeopho lè mbòku mbù l'idzu ono; o mee gè Meri onye Magudala vuru ùzo hùma iya, bù iya bù nwanyi ono, ò chifuru èjo òbvu èsaa, shi buru iya l'ime èhu ono. ¹⁰ Meri ono tùgbua je epfuaru iya ndu èphe lè Jizòsu shi aswije l'èka èphe nò ara èkwa iya. ¹¹ O pfuchaaru phè l'ò dzù ndzù; tème lè ya hùmakpòoru iya l'ènya; òphu èphe ekwedù l'òo eviya.

¹² E mechaa; Jizòsu gbaa ùgbugba òzo byapfuta ùmadzu labò l'ime ndu etsoje iya nù l'èka èphe eje l'echiègu. ¹³ Èphe lwaphuta azù je epfuaru iya ndu òphuu; òphu èphe ekwekwaphò.

Jizòsu egoshi ndu

etsoje iya nù onwiya

(Mat 28:16-20; Luk 24:36-49; Jìon 20:19-23; Ndu 1:6-8)

¹⁴ E mechaa; ọ bya abyapfuta ụmadzu iri lẹ nanụ ono; l'ẹka ẹphe eri nri. Ọ taahaa pẹ ụta sụ l'ẹphe bụ ndu aboje obu ẹbo; waa ndu ẹjo ọkpoma; kẹle ẹphe te ekwetaduru l'iphe, ndu humaru iya nụ gẹ ya tetachaarụ dzuru ndzụ pfuru bụ eviya.

¹⁵ Ọ sụ pẹ: "Unu jedzuru ẹkameka lẹ mgboko l'ophu je epfukashia ozi-oma-a g'onnyemonye nụmakota. ¹⁶ Onye kwetarụ nụ; e mee ya baputizimu bẹ Chileke aadzo. Onye ete ekwedu nụ bẹ aa-nma ikpe. ¹⁷ Ndu kwetarụ nkemu bẹ ee-gude iphe-ohumalenya ọwa-a hube ama. Ẹphe e-gudeje ẹpha mu achishi ọbvụ; gude ẹpha mu epfu l'olu Unme-dụ-Nso. ¹⁸ Ẹphe -chita agwọ l'ẹka; ọ tọ dudu iphe, oo-me pẹ. Teke ẹphe nguru iphe, egbu egbugbu; ọ tọ dudu iphe, oo-me pẹ. Ẹphe -byia onye iphe eme ẹka l'o-wekorohu."

*Jizosu alafu Chileke l'imigwe
(Luk 24:50-53; Ndu 1:9-11)*

¹⁹ Noo ya bụ; Nnajiuphu, bụ Jizosu pfuchaaru pẹ opfu ono; Chileke wolia ya woba l'imigwe. O je anodu l'ẹkutara Chileke. ²⁰ Ndu etsoje iya nụ laa je epfukashiahaa ozi-oma ono l'ẹkameka. Nnajiuphu ndu eyeru pẹ ẹka l'ozi ono; shi l'iphe-ohumalenya, ẹphe emegbaa egoshi l'ozi-oma ono, ẹphe ezi ono bụ l'ẹka Chileke bẹ o shi. Nokwa g'ọ dụ.

Ozi-oma, Luku Deru

¹ Eshi ophu a dūwaa igwe wata ede akọ k'iphe, meeḅekpooru l'echilabọ anyi ono l'ekwo; ² ọ ɓuerupho g'a kọru iya anyi; mbụ ndu shi lẹ mbụ ɓuru ndu hūmaru l'anya mechaa bya aburu ndu ejeru opfu Chileke ozi; ɓu gẹ ndu ono edegbaa; ³ ɓe ọ dukwa mu phọ ree; onye ẹguru, ɓu Tiyófilosu; gẹ mu tọoru ngu iphe, meru nū l'okpa iya l'okpa iya; eshinu mu tọru nwẹhu nwukota iphemiphe ono, daru nū ono eshikpọo lẹ mbụ. ⁴ Iphe, mu ede ɓu g'ị kwatakpọo maru okpobe-opfu ono, e gude ọnu zia ngu ono.

Ozi ke l'aa-nwụ Jionu, onye emeje baputizimu

⁵ Teke Herọdu ɓu eze ndu Jiudiya ɓe ọ dūru onye ẹpha iya ɓu Zakaráya, onye uke Chileke. O shi l'ekali ogbo uke ke Abáyijia. O luru nwanyi, shi l'okpa-ipfu Erọnu, ɓukwapho okpa-ipfu ndu-uke Chileke. Ẹpha nwanyi ono ɓu Elízabetu. ⁶ Ẹphenebo tukuru ɓuru ndu pɓuberekoto l'iphu Chileke; emeḅekota ekemu Chileke g'ọ ha bya etsokotakwapho nsọ Chileke g'ọ ha. Ẹphe te emejeduru iphe, a taru phẹ uta. ⁷ Ọ ɓuepho l'ẹphe luru kahụ; ophu ẹphe anwutaduru nwa; kele Elízabetu ta atsudu ime.

⁸ Tọɓudu iya ɓu; Zakaráya nọdu eje ozi uke iya l'iphu Chileke; kele ozi uke rwuberu ekali ogbo uke nkephẹ. ⁹ A turu ido, ɓu nsọ, dūru phẹ nū; ọ daaru iya l'abahụ lẹ mkpuru l'eka ẹnya eka eegwejeru Chileke ngweja nọ je egwee ngweja ụnwū-isensu, ẹnwuru iya eshi kwekweekwee. ¹⁰ Ikpoto ndu ono l'ophu tuko kuru l'etezi epfu anụ Chileke g'ọ gbaru teke eeyeje oku l'ụnwū-isensu ono. ¹¹ Ojosi-imigwe, shi l'eka Nnajiuphu chaa Zakaráya l'iphu bya anọdu l'ekutara ọru-ngweja ono. ¹² Meji tsukaha Zakaráya g'ọ hūmaru iya. Ndzụ wata iya agụgu. ¹³ Ojosi ono sụ iya: "Gẹ ndzụ ba agushi ngu Zakaráya; kele opfu, i pfuru nū Chileke tubawaru iya lẹ nchị. Nta-a ɓe Elízabetu, ɓu nyee ngu l'a-nwutaru ngu nwa-nwoke. Iphe, ii-gụ iya ɓu Jionu. ¹⁴ Ọo ya ɓu g'ẹhu atsoo ngu; l'í tee ẹswa; l'a-dụ igwerigwe tee ẹswa mẹ a -nwue ya phọ. ¹⁵ Kele ọo-ɓuru onye nweru ẹnya l'iphu Nnajiuphu, ɓu Chileke; tẹme ọ tọo ngukwa mẹe; ọzoo iphe, aangụ angungu, ɓu iphe, atsụ atsutsu. Unme Chileke ɓe e-shi l'ẹpho ne iya ɓuru iya l'ẹhu. ¹⁶ Igwerigwe unwu Ízuru lẹ ɓe oo-me g'ẹphe dakọbe jefpu Nnajiuphu, ɓu Chileke phẹ. ¹⁷ Ọo ya ɓu onye e-gude Unme Chileke; gude ike, dụ gẹ ke Elayijia, onye mpfuchiru Chileke vuru Kéreshi ọbu ọzo je akwakọberu iya eka. Ọo-gọ-zetaru unwegirima obu nna phẹ. Ọo-gọta ndu ɓu 'anụ-lẹ-nchị gọru ye l'uzo okwa-ẹnya, ophu ndu pɓuberekoto etso; g'ee-shi g'oo-dozikwarupho Nnajiuphu ono ndu ɓu ndu a-kwakọberu abyabya iya."

¹⁸ Zakaráya sụ ojosi-imigwe ono: "Denu gẹ mu e-shi maru l'iphemiphe-a ɓu okpobe-opfu; l'eka mu kahūwaru; tẹme nyee mu kahūakwapho?"

¹⁹ Ojosi-imigwe ono sụ iya: "Ọ kwa mbẹdua ɓu Geburelu; onye anoje l'iphu Chileke. Ọ kwa Chileke ziru mu gẹ mu bya epfuru yeru ngu; zia ngu ozi-oma-a; ²⁰ ophu i kwetaduru l'opfu, mu pfuru ɓe a-vụ gẹ mu pfuru iya. Huma ahuma; lẹ nta-a ɓe ọnu a-ɓuru ngu kpurukudukuu. I tii pfubaedu opfu jasụ mbọku, iphemiphe-a a-vukota. Opfu mu a-vukotakwa l'o rwuberu iya."

²¹ Igwe ọha kuru eche Zakaráya; ophu ẹphe amadụ iphe, meru iphe, ọnono ọdu l'ime eze-ulo Chileke ono. ²² Ọ fútashia; ophu ọ duedu ike pfuru opfu yeru phẹ; ẹphe maru l'ọ phuru ọphulanya l'ime eze-ulo Chileke; ophu o pfuedu opfu. Ọ ɓuwaru eka ɓe oogudeje epfu opfu.

²³ Eswe ozi uke iya -ɓuepho; ọ lashia ibe iya. ²⁴ A nọnya; nyee ya, ɓu Elízabetu tsuta ime. Ọ nọkata l'ulo mkpuru mkpuru ọnwa ise. ²⁵ Ọ sụ: "Nta-a ɓe Nnajiuphu lecharu mu ẹnya iya eshia ọzo, dụ egube-a nafu mu iphere l'iphu ndiphe."

Ozi, eezi; l'aa-nwụ Jizosu

²⁶ O be l'onwa, kwe Elízabetu ọnwa ishii, ọ tsutaru ime; Chileke byakwa ezia ojosi-imigwe, ɓu Geburelu g'ọ je Nazaretu l'alí Gálili ²⁷ je ezia nwamgboko ozi. Ẹpha nwamgboko ono ɓu Meri. Nwamgboko ono ɓe yee nwoke teke akwaswee. Onye eje iya alụlu ɓu nwoke, ẹpha iya ɓu Jiófesu. Nwoke ono ɓu onye ọnu-ulo onye eze ndiche ono, ɓu Dévidi. ²⁸ Geburelu byapfta Meri bya sụ iya: "I dupho ya? Onye Chileke kwabẹru oke ụbvu! Nnajiuphu swikwaru ngu eswiru. I ɓu onye Chileke gọru ọnu-oma nū l'echilabọ unwanyi l'ophu."

²⁹ Meri numa ekele onu; obu tsukahụ iya. Ọ rịa l'egomunggo iya sụ: "Bụ egube ekele gunu ɓu ọwa?" ³⁰ Ojosi-imigwe ono sụ iya: "Gẹ ndzụ ba agushi ngu Meri; lẹ

Chileke mewaru ngu eze-iphe-oma. ³¹ Huma l'ji-tsuta ime; nwua nwa-nwoke; iphe, ii-gu iya bu Jizosu. ³² Oo-buru onye nweru enya. Ee-ku iya Nwa Okalibe-kangokotaru-nu. Nnajiuphu, bu Chileke e-dobe iya l'aba-eze onye-iche iya ono, bu Dévidi. ³³ Oo-buru eze ndu onu-ulo Jiékopu jaswaruro ya; ophu o bubuhuduru eze abubuhu jasụ lẹ tuutuutu lẹ mjiimiimii."

³⁴ Meri sụ ojazi-imigwe ono: "Denu ge mu e-shi tsuta ime l'eka mu lẹ nwoke eteke akwaswee?"

³⁵ Ojazi-imigwe ono sụ iya: "Unme Chileke l'a-bya asopyabe ngu; teme ike ke Okalibe-kangokotaru-nu l'a-bya bya emee ngu ire l'ehu. Oo ya bu; nwa ono, ii-nwu ono, bu onye du nsọ ono be ee-ku Nwatibe Chileke. ³⁶ Teme; lekwa abubu ngu, bu Elizabethu tsutafuakwaru ime nwoke lẹ nka-a. Onwa owa kweakwaa ya onwa ishii; mbu onye ono, e shi eku onye ata tsudu ime ono; ³⁷ kele Chileke ta adudu iphe, nyiru iya eka ememe."

³⁸ Meri sụ: "Mu nona-a! ?O kwa lẹ mu nowa Chileke l'eka. G'o dunuru mu g'i pfuru." Ojazi-imigwe ono puhu.

Meri eje ibe Elizabethu phe

³⁹ E mecha; Meri jikobe gude oso jeshia mkpukpu lanu, no l'ali Jiuda eka ubvu jiru ejiji ⁴⁰ bya abahu l'ulo Zakaraya bya ekele Elizabethu ekele. ⁴¹ Elizabethu numapho ekele Meri; nwaswa ono mee ya ukporo l'epho. Unme Chileke kparwuta Elizabethu l'ehu. ⁴² O raa ya arara sụ: "Onye Chileke goru onu-oma nu be i bu l'unwanyi mgburugburu; teme nwa ono, no ngu l'epho ono be Chileke gokwarupho onu-oma nu. ⁴³ ?Bu gunu be e kweru ge gubedua, bu ne Nnajiuphu mu bya ibe mu? ⁴⁴ Kele teke olu ekele ngu rwuru mu lẹ nchi be nwaswa, no mu l'epho pfulihuru tee eswa. ⁴⁵ Gube nwanyi; g'ehu tso ngu utso; kele i kweru l'opfu ono, shi Nnajiuphu l'eka rwua ngu nchi ono l'a-vu."

Ebv, Meri agu gude aja Chileke

⁴⁶ Meri sụ:

"Obu mu l'ekutse Nnajiuphu.

⁴⁷ Mu nodu ete eswa lẹ
Onye-Ndzota mu,
bu Chileke.

⁴⁸ O guberu mube nwanyi,
no iya l'eka iphe;
lẹ mube nwanyi ophu bu
mu be enya kachaa
alwalwa.

Ogbomogbo e-shi nta-a wata
mu eku onye a goru
onu-oma nu.

⁴⁹ Okalibe, bu Chileke
meshiwaru mu iphe,
nweru epha.

Epha Chileke du nsọ.

⁵⁰ Obu-imemini, ophujeru
ndu atsụ iya ebvu
eshije l'ogbo sweru ogbo.

⁵¹ O gudewaa eka iya egoshije
okpehu iya.

Ndu gude etsetse ari
oriri l'obu phe be
ochikashije.

⁵² Oolo-zetaje ndu-ishi,
ike du l'aba-eze phe.

O nodu ekulije ndu wozeru
onwophe ali.

⁵³ Ndu egu agu be oogudeje iphe,
du ree zu-jia epho;
l'o sụ ndu nweru iphe
g'ephe gbaru eka laa.

⁵⁴ O gbaru ndu-ozu iya,
bu Izurelu mkpu;
mbu l'o nyataru phe;
phuru phe obu-imemini.

55 Ono b̄uru iphe,
o pfuru nna anyi oche
ph̄e, b̄u iya b̄u iphe,
o pfuru ́Ebirihamu ȳe
oshilokpa iya g'ephe ha."

56 Meri n̄o-rwua iphe,
rwuru onwa ́eto l'ibe
Elízabetu ph̄e;
t̄eme o lashia.

*Anwunwu Jiõnu,
onye emeje baputizimu*

57 O rwua Elízabetu l'ezeda; o bya ezeda; nwua nwa-nwoke. 58 Obutobu iya m̄e abubu iya ph̄e; n̄uma ́egube ḡe Chileke ph̄u-beru iya obu-imemini; ephe bya; ephe l'iya tee ́eswa.

59 Nwaswa ono n̄oep̄ho abal̄i ́esaa; o rwua l̄e k'́esato; ephe bya ebua ya úbv̄u. Ephe meahaa g'ephe gube iya ́ep̄ha nna iya, b̄u Zakaráya. 60 Ne iya s̄u: "Awa-o. O t̄o b̄ukwa iya-o. O kwa iphe, aa-ḡu iya b̄u Jiõnu."

61 Ephe s̄u iya: "ʔl̄ h̄umajeru abubu unu, zar̄u ́egube ́ep̄ha ono?" 62 Ephe bya at̄uaru nna iya ́eka ́eba gude j̄ia ya iphe, o d̄u iya g'a ḡua nwata ono.

63 O maa ́eka g'a n̄u iya okwekpu, eedeje iphe. A n̄u iya ya; o dee s̄u: "́Epha iya b̄u Jiõnu." O dukota ph̄e biribiri. 64 Teke ono teke ono; onu k̄uh̄aa ya; ire t̄ushihu iya. O pfuahaa opfu gude jaahaa Chileke ajaja. 65 Ndzu rwuta iphe, b̄ukpoo obutobu ph̄e, n̄umaru iphe ono. E pfudzuru iphe ono l'úbv̄u úbv̄u ono, d̄u l'al̄i Jiudiya. 66 Iphe, b̄ukpoo ndu n̄umaru iya n̄u d̄obēe ya ph̄o ́okpoma ph̄e; t̄uko epfugbaa s̄u: "ʔB̄u ḡunu b̄e nwata ́owa-a l'a-b̄ukpooru?" k̄ele o doru ́enya l̄e Chileke t̄uru iya ́eka; g'õ b̄uru onye d̄u iche.

Zakaráyá epfuchiru Chileke

67 Unme Chileke kparwuta nna iya ono, b̄u Zakaráya l'́ehu; o wata epfuchiru Chileke s̄u:

68 G'a goru onu-oma n̄u
Nnajiuphu, b̄u Chileke
Ízur̄elu;
k̄ele o kpapfutaru ndu
nkiya bya agbata ph̄e.

69 O meru ḡe Onye-Ndz̄ota,
nyiberu anyibe f̄utaru
anyi l'oshilokpa
onye n̄o iya l'́eka,
b̄u Dévidi.

70 Ono b̄uru iphe,
ȳebe Chileke gb̄e l'onu
ndu mpfuchiru iya,
d̄uru iya ns̄o l̄e
teke ndiche pfua s̄u

71 l'aa-dz̄ota anyi l'́eka ndu
ohogu anyi waa l'́eka
ndu anyi d̄u ash̄i;

72 g'õo-ph̄ua obu-imemini ono,
o s̄uru ndiche anyi ph̄e
l̄e ya a-ph̄u ono;
waf̄ua g'õo-nyata ukwe-iphe,
d̄u ns̄o,
o kweru ndu nkiya.

73 O rihakp̄owaruro onye-iche,
b̄u nna anyi ́Ebirihamu
angu

74 l'õo-naf̄uta anyi
l'́eka ndu ohogu anyi;
g'anyi ejeahaaru iya ozi;
ndzu taa gudu anyi;

75 anyi ab̄uru ndu d̄u ns̄o;

buru ndu p̄fuberekoto
l'ip̄hu iya jas̄u g'anyi
a-n̄o-beru.

⁷⁶ "Ḡube nwata ọwa-a;

Ip̄he, ee-ku ngu b̄u
onye ep̄fuchiru
Ọkalibe-kangok̄otar̄u-n̄u;
k̄ele ii-vuru Nnajiup̄hu
uzo je ab̄oru iya uzo;
⁷⁷ je emee ḡe ndu nkiya maru
l̄e Chileke e-shi l'agu
nvu
l'ip̄he-ẹji dz̄o p̄he;
⁷⁸ k̄ele oogudeje eme
odoo p̄h̄aru anyi
obu-imemini.

Oo-me ḡe ndz̄ota ọp̄hu echi

echichi ḡēnyanwu
wap̄futa anyi
⁷⁹ g'̄o-buru ip̄h̄or̄o,
duru ndu n̄o l'̄ochii
m̄e ndu ọnwu heru
gabala as̄o-k̄puta;
waa g'̄oo-duru anyi
bah̄u l'uzo ẹhu-guu."

⁸⁰ T̄obudu iya b̄u;
nwata ono n̄odu evu;
bya aka enweru egomunggo.
Ọ n̄o l'echīegu jas̄u teke
ọ futaru l'edzudzu-ọha
ndu ịzur̄elu.

2

Anwunwu Jiz̄osu (*Mat 1:18-25*)

¹ Ọ buru teke ono b̄e eze nnajioha, b̄u Ọgosutosu t̄uru ekemu; s̄u g'e deshia ẹpha onyemonye l'ekwo; mb̄u ip̄he, b̄ukpoo onyemonye, bu l'ohamoha, n̄o l'al̄i-eze iya. ² Ono b̄u ọḡu mb̄u, e vuru uzo ḡua. Teke a guru ọḡu ono b̄u teke Kw̄iriniyosu b̄u nnajioha ndu Siriya. ³ T̄obudu iya b̄u; onyemonye lashia ẹka a nwuru iya; jeshia g'e dee ẹpha iya l'ekwo.

⁴ Jīosefu shikwap̄ho l̄e Nazaretu, n̄o l'al̄i Ḡalili jeshia B̄etulehemu, n̄o l'al̄i Jiudiya; ẹka a nwuru D̄ev̄idi, b̄u eze ndiche; k̄ele Jīosefu shi l'ok̄pa-ip̄fu iya; bya aburu ndu unup̄hu ono ḡedegede. ⁵ Jīosefu ȳe nwan̄ȳi ono, e kwetawaru l'oo-l̄u ono, b̄u Meri sw̄iru jeshia g'e dee ẹpha p̄he. Teke ono b̄e ẹpho bewaru Meri l'ezeda. ⁶ Ọ buru g'ẹp̄he n̄o l̄e B̄etulehemu b̄e ọ ḡbaru iya l'ezeda. ⁷ Ọ bya ezeda ok̄para iya nwoke; bya eworu nwamk̄pirik̄pu ẹkwa p̄h̄a ya; bya eworu iya nyebe l'ip̄he, eeyejeru an̄u nri; k̄ele ọ t̄o d̄udu ẹka ẹp̄he a-n̄odu l'ulo ndu ije.

Ojozi-imigwe ezi *ndu eche at̄uru ozi-oma*

⁸ Noo ya; ọ duru ndu eche at̄uru, n̄o l'eḡbudu l̄e ndu ẹka ono; swiru igwe at̄uru p̄he l'enyashi ono. ⁹ Ojozi-imigwe, shi Chileke l'eka chafuta byap̄futa p̄he; oḡbu-nw̄ijn̄wii Nnajiup̄hu chap̄hee p̄he mḡburuḡburu. Nd̄z̄u rwuta p̄he. ¹⁰ Ojozi-imigwe ono s̄u p̄he: "Ḡe ndz̄u ba aḡushi unu; unu ngab̄e n̄ch̄i. Mu byaru ezi unu ozi-oma, l'e-me g'ẹhu t̄soo ndip̄he mḡburuḡburu ọtso shii. ¹¹ K̄ele a nwuru unu Onye-Ndz̄ota n̄tan̄u-a l̄e mk̄p̄uk̄pu D̄ev̄idi; Onye-Ndz̄ota, b̄u iya b̄u K̄eres̄hi; bya aburu Nnajiup̄hu. ¹² Waa ip̄he, e-me g'unu maru baa: unu a-h̄uma nwaswa, a p̄huru nwamk̄pirik̄pu ẹkwa; nyebe l'ip̄he, eeyejeru an̄u nri."

¹³ A bya ele ẹn̄ya; igwerigwe ojozi-imigwe ozo kpofutawaa byap̄futa ojozi-imigwe k'ono ẹp̄he t̄uko aja Chileke ajaja as̄uje:

¹⁴ "Chileke, n̄o l'imigwe ḡbaru
g'aakwab̄e iya ọbv̄u.

Amadụ, nọ l'alị,
bụ ndu kweru l'o yeru p̄he
obu bẹ ẹhu a-dụ guu."

¹⁵ Ụnwu-ojosi-imigwe ono wufuepho l'eka ep̄he nọ wuba l'imigwe; ndu eche aturu ono wata ep̄fupfu sụ: "G'anyi ẹjeshikwa Betulehemu je ahuma iphe-a, meru nu-a, Nnajiuphu turu anyi onu iya-a."

¹⁶ Ep̄he gude oso choru iya jeshia; je ahuma Meri yee Jiósefu bya ahumakwapho nwaswa obu, ze l'iphe, eeyejeru anu nri obu. ¹⁷ Ep̄he humachaa ya; ep̄he bya eworu iphe ono, e pfuru p̄he l'opfu ẹhu nwata ono woru kooru ndu nọ l'eka ono. ¹⁸ O tufukota iphe, bu ndu n̄maru iya n̄ ẹhu; mbu iphe ono, ndu nche aturu pfuru p̄he ono. ¹⁹ Meri tukokpoep̄ho iphe ono g'o ha kwakobe l'okpoma; agbaru iya egomunggo. ²⁰ Ndu eche aturu ono lashia. Ep̄he nodu eje bya etu Chileke ep̄ha; aja iya ajaja iphemiphe ono, ep̄he n̄maru ono waa iphe ono, ep̄he humaru ono, dup̄ep̄ho g'e pfuru p̄he iya onoya.

Ebu Jizosu ubvu

²¹ A nọ-dzuepho abali esato; e bua nwata ono ubvu; bya agua ya Jizosu, bu iya bu ep̄ha, ojosi-imigwe pfuhawaruro; teme a tsuta ime iya ono.

*Eeye Jizosu l'eka Chileke
l'eze-ulo Chileke*

²² O rwua teke o gbaru Meri l'eme nsọ aswafu nturuwu, bu iya bu ekemu, shi Mosisu l'eka; ep̄he kuru Jizosu jeshia Jierusalemu je g'ep̄he ye iya Nnajiuphu l'eka, ²³ bu iya bu iphe, e deru l'ekemu Nnajiuphu sụ: "Iphe, bukpo nwa-nwoke, bu iya vu uto l'ep̄ho ne iya bẹ ee-dobejeru Chileke iche*." ²⁴ Ep̄he jekwarupho anu ngweja g'e gweeru Chileke, bu iya bu g'e pfuru iya l'ekemu Nnajiuphu: kparaka labo; ozoo unwu ndu-pfu ebolchiko."

²⁵ O duru onye Jierusalemu, ep̄ha iya bu Simiyonu. Nwoke obu bu onye pfuberekoto; bya aburu onye atsu Chileke ebvu; ele enya onye a-du izurelu obu. O bu onye Unme Chileke jiru ẹhu; ²⁶ teme Unme Chileke mehawaru g'o maru l'onwu tee shitadu eka o nọ jasụ teke o humadaru Kereshi, shi l'eka Nnajiuphu. ²⁷ Unme Chileke duru iya bahu l'eze-ulo Chileke. O be teke ndu nwuru Jizosu ku nwata ono, bu Jizosu bata g'ep̄he meeru iya g'ekemu pfuru; ²⁸ Simiyonu bya ekuta iya heru jaahaa Chileke ajaja sụ:

²⁹ "Nnajiuphu; haa ge mube
onye-ozu ngu nwuhu
l'ehu-guu nta-a,
bu iya bu opfu,
i pfuhawaru;
³⁰ kele mu gudewaa enya
mu huma Ndzota ono,
³¹ i kwakoberu g'iphe,
bu ohamoha huma-dzuru
ono,
bu iya bu iphe,
i kweru ukwe iya.

³² Iphoro, e gude eme ge ndu
ohozo maru ngu;
waa iphoro,
a-buru ubvu ke ndu
nkengu, bu izurelu.†"

³³ Nna nwata ono yele ne iya sachaa onu saa nchi l'iphe ono, Simiyonu pfuru l'ehu nwa p̄he ono. ³⁴ Simiyonu bya agooru p̄he onu-oma bya asu Meri, bu ne nwata ono: "Nwata-a bẹ Chileke hotawaru g'o buru e -vukota a daa; bukwarupho a -kuba eka a gbeshi, duru igwe oha le izurelu; g'o bukwarupho onye aa-du igwerigwe jika nkiya. ³⁵ Aagbe l'eka ono a madzuru iphe, ep̄he arị l'ime obu p̄he. Gubedua bẹ ap̄hu a-nodu agbawashi obu g'e gude ogu-echi subaa ngu okpoma; mbu l'opfu ẹhu nwata-a."

³⁶ O dukwarupho nwanyi, aza Ana, bu onye mpfuchiru Chileke. Nwanyi ono bu nwa Fanuwelu. O shi l'okpa-ipfu Asha; bya abuwaru nwanyi ogerenya. Ji iya kuru iya akuku; lya ya apha esaa bya anwuhu; ebe o lubaeduru ji. ³⁷ O nowaa ukporo apha eno l'apha eno. Ophu o lufujedu alufu l'eze-ulo Chileke. O nodu anoduje abaru Chileke eja; aswi egu epfu anu Chileke eswe l'enyashi. ³⁸ O byakwapho le teke ono bya ekele

* 2:23 2:23 Gūnaa Awu 13:2,12. † 2:24 2:24 Gūnaa Uke 12:8. ‡ 2:32 2:32 Gūnaa Azá 42:6; 49:6.

Chileke ekele. O bya epfua ke nwata ono nu iphe, bukota ndu ele enya ge Chileke gbata Jierusalemu.

Ndu nwuru Jizosu du iya alaphu azu le Nazaretu

³⁹ Tobudu iya bu; ndu nwuru nwa ono meebekota iphemiphe g'ekemu Nnajiuphu du; bya alaphushia azu l'ibe phe, bu Nazaretu, no l'ali Galili. ⁴⁰ Nwata ono vuta bya eshihu ike; bya akwashia enya ike; Chileke nodu emeru iya eze-iphe-oma.

Nwata ono, bu Jizosu no l'eze-ulo Chileke

⁴¹ Iphe, bukpo aphagapha be ndu nwuru iya nu ejeje Jierusalemu me o -be l'obo Ojeghata. ⁴² O be ge Jizosu nowaru apha iri l'ebo; ephe guko jeshikwaa Jierusalemu g'ephe ejejehawaa. ⁴³ Ephe no-dzuepho eswe obo-iphe ono bya alashia. Nwata ono, bu Jizosu tsukpaa le Jierusalemu; ophu ndu nwuru iya nu amadu. ⁴⁴ Ephe jee ije ujiku ophu; temanu ephe wata iya achocho; kele ephe shi dobesu l'o yi l'ikpoto ndu awu l'uzo ono. Ephe chochaa ya l'eka abubu phe no; choo ya l'eka ndu ephe maru no; ⁴⁵ ophu ephe ahumaduru iya. Ephe choo iya laphushia azu le Jierusalemu. ⁴⁶ Ephe choo ya ujiku eto; teme ephe je ahuma iya l'eze-ulo Chileke l'eka yeke ndu ezije ndu Jiu iphe no; o nodu anga nchi l'iphe, ephe ezi bya ajikwa phe pho aji. ⁴⁷ O du-dzokotaru ndu anu iphe, oopfu biribiri; mbu g'iphe edobeje iya enya; waa guo gude eye onu l'opfu ree. ⁴⁸ Ndu nwuru iya nu huma iya; o kpo phe opfu. Ne iya su: "Nwa mu; ?denu go gude i mee ya anyi egube-a? ?I maru-a le mu le nna ngu gudekpowaa enya-mini acho ngu?"

⁴⁹ O su phe: "?Unu acho mu icho-agma? ?Unu ta amahaadaa l'o gbaru ge mu nodu l'ulo Nna mu?" ⁵⁰ Ophu opfu ono edoduru phe enya.

⁵¹ O tsoru phe lashia Nazaretu. O nodu emejekpopho iphe, ephe ziru iya. Ne iya wokperupho iphemiphe ono dobekota l'obu. ⁵² Jizosu nodu akabaa akwa enya eje; teme o nodu evukwapho evuvu. O du Chileke ree l'obu bya adu ndiphe.

3

Ozi, Jionu onye emeje baputizimu

ezi l'echiegu

(Mat 3:1-12; Mak 1:1-8; Jion 1:19-28)

¹ O be l'apha, kwe Tayibiriyosu, bu eze nnajioha apha iri l'ise, o shi butaru eze; teke ono be Ponchiosu Payileti bu nnajioha Jiudiya; Herodu buru ochi-oha Galili; nwanna iya nwoke, bu Filipu buru ochi-oha Ituriya; waa Tirakonayitisi; teke ono kwapho be Layiseniyasu bu ochi-oha Abilinu. ² O bukwarupho teke ono be Anasu; waa Kayafasu bu ndu-ishi uke Chileke; teke ono be Jionu nwa Zakarya nokwadu l'echiegu; noo teke Chileke kuru Jionu ono; zia ya ozi. ³ Tobudu iya bu; o guko ohamoha, bupheru enyimu Jiodanu mgburugburu jebabu ara iya arara su: "G'izimanu iphe-eji unu lwa unu azu; g'e mee unu baputizimu; oo ya bu Chileke aguaru unu nu l'iphe-eji, unu meshiru." ⁴ Bu iya bu g'e deru iya l'ekwo Azaya, bu onye mpfuchiru Chileke su:

"O duru onye ara iya arara

l'echiegu su:

'Unu meziaru Nnajiuphu uzo.

Unu mee gbororo iya g'o

dugbaa nhamunha.

⁵ Eka du nsuda be ee-nwuchi

enwuchi.

Ubvú waa obvú be

ee-gbuzekota egbuze.

Eka du nggodogo nggodogo

be unu a-pfube oto.

Eka du

kpokoro-kpokoro-kpokoro

l'aa-rwazee ya g'o kwó

akwokwo.

⁶ Iphe, bukota nemadzu

l'opfu l'ahumakota

ge Chileke e-shi dzota

ndu nkiya.*,"

⁷ Noo ya bu; Jionu su ikpoto ndu futaru nu bya go mee phe baputizimu: "Unube unun, ejo agwo nwushiru-a! ?Bu onye karu unu g'unu gbalaaru oke ehu-eghu Chileke

* 3:6 3:6 Gunaa Azá 52:10; Ebuu 98:2.

ono abya nū ono? ⁸ Unu m̄ja am̄imi g'oshi-ōmi. Mebyi, unu aa-m̄i b̄u eme umere, goshiru l'iziman̄u iphe-ēji unu lwaru unu azu; unu lwapfutawaa Chileke. Unu ta arikwa sū: ? Ọ kwa lē Ébirihamu b̄wanu onye-iche anyi p̄hē. Unu ta amakwa l'o -beta g'ọ tọ d̄u bē Chileke a-d̄u ike meshia mkpuma-a g'ọ nwushia unwu, a-buru unwu Ébirihamu. ⁹ Mb̄u lē nta-a bē a dab̄akwaru ogbun̄ku l'upfu iphe, buk̄poo oshi. Oshi ọphu am̄iduru mebyi, d̄u ree; l'e gbutsua ya chie l'ọku."

¹⁰ Ik̄poto ndu ono jja ya sū: "B̄u gunu bē anyi e-mek̄poo nta-a?"

¹¹ Ọ sū p̄hē: "G'onye nweru uwe ẹhu lab̄o yēe onye enwedu nū kee ya. G'onye nweru nri mekwaaph̄o g'onye ọphu meru."

¹² Ndu anajē utu byakwaph̄o g'e mee p̄hē baputizimu bya asū iya: "O-zì-iphe; ?b̄u gunu bē anyibedua e-me?"

¹³ Ọ sū p̄hē: "Unu ta anaghatajēshi iphe, a karu unu g'unu nata."

¹⁴ Ndu ojogu byakwaph̄o bya ajja ya sū: "Anyibedua-e; ?Anyi mekwanu-a gunu?"

Ọ sū p̄hē: "Unu ta anajēshi nemad̄u iphe k'ẹhuka; ọphu unu ebojeshi nemad̄u ibo g'ee-shi g'unu naa ya iphe iya. G'ugwo, aapfu unu jije unu epho."

¹⁵ Ndu ono tubata onwophē. Ẹp̄he t̄uko r̄iahaa l'obu p̄hē sū: "Ọo-buk̄waru-a nwoke-a b̄u Kéreshi ọbu." ¹⁶ Jiõnu bya eyeeru g'ẹp̄he ha ọnu sū p̄hē: "Mb̄edua buk̄wa mini bē mu egudeje eme unu baputizimu. Obenu l'onye ka mu l'ishi ka mu l'ọkpa abyakwa; mb̄u onye mu ta ad̄udu iphe, mu b̄u l'ẹka ọ nọ k̄e ḡe mu t̄ofu iya eri akp̄okpa iya. Onye k'ono e-gudeje Unme-d̄u-Nso; waa ọku eme unu baputizimu. ¹⁷ O gudewaa ajakpa, oo-gude p̄hushia ẹsua lē balì; vuta ọphu b̄u balì vuba l'ulo iya; kpota ẹsua iya kporu ye l'ọku, ata nyihudu anyihu."

¹⁸ Jiõnu n̄odu ezi p̄hē ozi-oma gude ẹgube ono akasa p̄hē nchì l'uzo, d̄u iche iche. ¹⁹ Ọle Ọchi-ọha, b̄u Her̄odu bē Jiõnu goshiru iphe-ēji iya, b̄u iya b̄u k̄e Her̄odiyasu, b̄u nyee nwanna iya; waa k'ejo-iphe ọzowaro, b̄u iphe, Her̄odu megbaaru. ²⁰ Ọ bya emefua ọphu ka n̄jọ tukobe l'ono; k̄ele ọ t̄uru Jiõnu mkp̄oro.

Jiõnu eme Jizosu baputizimu

(Mat 3:13-17; Mak 1:9-11)

²¹ T̄obudu iya b̄u; ndu ono bya; Jiõnu mechaa p̄hē baputizimu; Jizosu byakwaph̄o g'e mee ya; ọ n̄odu epfu an̄u Chileke. G'oopfukwadu an̄u Chileke ono; igwe gheru ọnu. ²² Unme-d̄u-Nso d̄up̄h̄o ḡe ndo phezeta bya an̄odu iya l'ẹhu. A n̄uma olu-opfu, shi l'imigwe ono sū: "I b̄u nwa mu nwoke, mu yeru obu. I jiru mu epho."

Eri Jizosu

(Mat 1:1-17)

²³ A nwuru Jizosu; ọ n̄o iphe, d̄u g'uk̄poro apha l'apha iri; t̄eme o gbube ishi eje ozi iya. A s̄erup̄h̄o l'ọ b̄u nwa Jiõsefu; Jiõsefu buru nwa Heli. ²⁴ Heli b̄u nwa Matatu; Matatu buru nwa Lívayi; Lívayi b̄u nwa Meliki; Meliki buru nwa Jianayi; Jianayi buru nwa Jiõsefu. ²⁵ Jiõsefu b̄u nwa Matatayasu; Matatayasu buru nwa Ẹmosu; Ẹmosu b̄u nwa Nahumu; Nahumu buru nwa Hesuli; Hesuli buru nwa Nagayi. ²⁶ Nagayi b̄u nwa Maatu; Maatu buru nwa Matatayasu; Matatayasu b̄u nwa S̄emeyinu; S̄emeyinu buru nwa Jiõseku; Jiõseku buru nwa Jiuda. ²⁷ Jiuda b̄u nwa Jiowananu; Jiowananu buru nwa Risa; Risa b̄u nwa Zerúbabelu; Zerúbabelu buru nwa Shiyálutiyel̄u; Shiyálutiyel̄u buru nwa N̄eri. ²⁸ N̄eri b̄u nwa Meliki; Meliki buru nwa Adi; Adi b̄u nwa Kosamu; Kosamu buru nwa Elumadamu; Elumadamu buru nwa Ẹru.

²⁹ Ẹru b̄u nwa Jioshuwa; Jioshuwa buru nwa Eliyiza; Eliyiza b̄u nwa Jiõrimu; Jiõrimu buru nwa Matatu; Matatu b̄u nwa Lívayi. ³⁰ Lívayi buru nwa Simiyõnu; Simiyõnu b̄u nwa Jiuda; Jiuda buru nwa Jiõsefu; Jiõsefu b̄u nwa Jionamu; Jionamu buru nwa Eláyekimu. ³¹ Eláyekimu b̄u nwa Meliya; Meliya buru nwa Mena; Mena b̄u nwa Matata; Matata buru nwa Nétanu; Nétanu b̄u nwa Dévidi. ³² Dévidi buru nwa Jiesi; Jiesi b̄u nwa Ọb̄edu; Ọb̄edu buru nwa Bówazu; Bówazu b̄u nwa Sálumonu; Sálumonu buru nwa Nášõnu. ³³ Nášõnu b̄u nwa P̄legu; P̄legu buru nwa Aduminu; Aduminu b̄u nwa An̄i; An̄i buru nwa Hézerõnu; Hézerõnu b̄u nwa Pérezu; Pérezu buru nwa Jiuda. ³⁴ Jiuda b̄u nwa Jiékõpu; Jiékõpu buru nwa Ayizaku; Ayizaku b̄u nwa Ébirihamu; Ébirihamu buru nwa Tera; Tera b̄u nwa Neh̄o; ³⁵ Neh̄o buru nwa Sérugu; Sérugu b̄u nwa Reyu; Reyu buru nwa P̄legu; P̄legu b̄u nwa Iba; Iba buru nwa Shela. ³⁶ Shela b̄u nwa Kayinanu; Kayinanu buru nwa Afakusadu; Afakusadu b̄u nwa Shemu; Shemu buru nwa Nuwa; Nuwa b̄u nwa Lam̄eku. ³⁷ Lam̄eku buru nwa Metusela; Metusela b̄u nwa In̄oku; In̄oku buru nwa Jiarēdu; Jiarēdu b̄u nwa Mahalalilu; Mahalalilu buru nwa Kayinanu. ³⁸ Kayinanu b̄u nwa In̄osu; In̄osu buru nwa S̄etu; S̄etu b̄u nwa Adamu; Adamu buru nwa Chileke.

4

Ama, Obutuswe aahu Jizosu
(Mat 4:1-11; Mak 1:12-13)

¹ Unme Chileke ji Jizosu ehu. O shi le Jiordanu lashja. ² Unme Chileke duta iya; o je anŋo l'echiegu ukporo abali labo. Obutuswe hukota iya ama teke ono. O nokota ukporo abali labo ono; ophu o dudu nri, o rijeru. O no-dzuę ya pho; egi guahaa ya.

³ Obutuswe ono su iya: "O -buru li bu Nwa Chileke sunu ge mkpuma-a ghoo nri!"

⁴ Jizosu su iya: "Ekwo-opfu Chileke sukwaru lo to budu nri kpurumu be amadu e-gudeje nodu ndu.*"

⁵ Obutuswe ono bya eduru iya je anodu l'eka du ephekerephe. A bya aji enya birimu; o goshikotawaa Jizosu ali-eze ndiphe mgburugburu; ⁶ bya asu iya: "Oo ngu be mu e-me gi buru onye a-buru ishi iphemiphe-a me iphe, du ree, no iya nu; kele o bu mu be e yeru iya l'eka; teme o buru onye du mu l'uche be mu a-nu iya. ⁷ I -bakporu mu eja; mu ahakotaru ngu iya."

⁸ Jizosu su iya: "Gbeshi l'eka ono Nsetanu. L'ekwo-opfu Chileke sukwaru loo Nnajiuphu, bu Chileke ngu bu onye i-baru eja; teme o buru iya kpurumu bu onye i-nodu ejeru ozi!"

⁹ O bya eduru iya jeshia Jierusalemu bya eworu iya dobe l'eka kachaa l'eli l'ezeulo Chileke bya asu iya: "O -buru li bu Nwa Chileke; shinu l'eli eka-a dafu daa l'ali.

¹⁰ L'ekwo-opfu Chileke sukwaru le Chileke a-karu-a unwu-ojozi-imigwe iya gephe leta ngu enya; chee ngu nche. ¹¹ L'ephe e-gude eka pata ngu apata; a -nonyaa i kpo okpa le mkpuma.†"

¹² Jizosu sukwanu iya: "Ekwo-opfu Chileke suru-a; gi ti hukwa Nnajiuphu, bu Chileke ngu ama.‡"

¹³ Obutuswe hukashichae ya pho ama ono bya aparu iya buhaa ke nwa teke ono.

¹⁴ Jizosu nodu l'ike Unme Chileke l'watashja Galili. E pfudzuru nkiya l'iphe, bukporo ndu bupheru Galili mgburugburu. ¹⁵ O nodu ezije iphe l'ime ulo-ndzuko ndu Jiu phe. Onyemonye nodu aja iya ajaja.

Aajika Jizosu le Nazaretu
(Mat 13:53-58; Mak 6:1-6)

¹⁶ O bya abahu le Nazaretu, bu iya bu eka e hefutaru iya. O rwua eswe-atuta-unme; o byakwa abahu l'ulo-ndzuko, bu iphe, oomejehawaa. O gbeshi ge ya gu iphe. ¹⁷ A bya anu iya ekwo, Azaya onye mpfuchiru Chileke deru. O bya aphuhaa ekwo ono bya achota eka e deru su:

¹⁸ "Unme Nnajiuphu du mu l'ehu;

kele o hotaru mu

ge mu je ezia ndu ukpa

ozi-oma.

O ziru mu ge mu je ezia ndu

a kputaru le ndzu

l'aa-ha phe;

Mu eje emee ndu atsu ishi

gephe puhahaa uzo.

Mu eje emee ndu aakpa

ehu gephe nweru

onwophe.

¹⁹ Teme ge mu bya arakaa

l'apha,

Nnajiuphu a-dzota ndu

nkiya r'waukwaru.*"

²⁰ O woru ekwo ono phua g'e shi phua ya; woru iya yephu azu l'eka onye ejeru ndzuko ozi; bya ano-zeta ano. Iphe, bukota ndu no l'ulo-ndzuko chiru enya dzee ya. ²¹ O pfuaharu phe su: "Ntanu-a be iphe, e deru l'ekwo-a, unu n'umaru-a wuru g'e deru iya."

²² Epe hukota mgbede. Opfu oma, l'afushi iya l'onu du phe biribiri. Epe su: "To bunaa nwa Jiوسفu-a baa?"

²³ O su phe: "O doru mu enya l'unu a-nmaru mu etu-a su: 'Ge nwophu eme oavu metanu onwiya iphe, eme iya nu. Anyi numawaru iphe, i megbaberu le Kapaniyomu; menaa ya l'ali ngu l'eka-a.' " ²⁴ O su phe: "Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; Onye

* 4:4 4:4 Gūnaa Dit 8:3. † 4:8 4:8 Gūnaa Dit 6:13. ‡ 4:11 4:11 Gūnaa Ebu 91:11,12. § 4:12 4:12 Gūnaa

Dit 6:16. * 4:19 4:19 Gūnaa Azá 61:1,2.

mpfuchiru Chileke bẹ a ta anatajẹkwa ree l'alì iya. ²⁵ Sù-a; unu nyatakwa l'unwanyi, ji phẹ anọdu dukpokwaa igwerigwe lẹ Ízuru teke Elayijia nọ, bụ iya bụ teke igwe buchiru mini apha ẹto l'Ọnwa ishi; ẹjọ ọkpa nri bya l'alì ono mgburugburu. ²⁶ Ophu ọ dukpodaa unwanyi ono mẹ nanu, Chileke ziru Elayijia g'o yeru ẹka; gbahaarọ nwanyi, ji iya anọdu, bu lẹ Zarefatu, nọ l'alì Sayidonu. ²⁷ Ndu ekpenta dukwapho igwerigwe lẹ Ízuru teke Elayisha, bụ onye mpfuchiru Chileke nọ. Ophu ọ dudu mẹ onye lanu, ọ safuru ekpenta iya; gbahaarọ Nemanu onye Siriya."

²⁸ Ẹphe nũaaepho nno; ẹhu wata egbu iphe, bukpuo ndu nọ l'ulo-ndzukọ ono egbu shingushingu kpo. Ẹphe tangirihu. ²⁹ Swọ-lihu; chifu iya lẹ Nazaretu. Ẹphe duru iya je enyihu mkpakponu ubvu, mkpukpu phẹ du; meahaa g'ẹphe gbẹ l'ẹka ono tufu iya; súa ya ishi isuphu. ³⁰ O shiẹlaa echilabọ ikpoto ndu ono; ọ buru iya atugbu.

Nwoke, ọbvụ eme

(Mak 1:21-28)

³¹ Jizọsu nyizeta bahu lẹ Kapaniyomu, nọ lẹ Gálili. Ọ nọdu ezi phẹ iphe l'eswe-atuta-unme kẹ ndu Jiu. ³² Ẹphe sachaa ọnu saa nchì kele opfu, oopfu goshiruphọ l'ọo Chileke ziru iya eviya. ³³ No iya; ọ duru nwoke, ọbvụ eme, nọ l'ime ulo-ndzukọ ono. Nwoke ọbvụ ono chishia oke mkpu sù: ³⁴ "Paru anyi haa; Jizọsu onye Nazaretu! ?Bụ gunu bẹ anyi lẹ ngu jigba? ?Ì bya anyi emebyishi? Mu maru onye ì bụ. Ì bụ onye du nsọ, shi l'ẹka Chileke."

³⁵ Jizọsu baaru iya mba sù: "Dobe ọnu doo! Futa nwoke ono l'ẹhu!" Ọbvụ ono bya atua nwoke ono ndapfu l'edzudzu-ọha l'ẹka ono; bya afuta iya l'ẹhu; ophu ọ dudu iphe, o meru nwoke ono.

³⁶ Ọ du phẹ biribiri. Ẹphe pfuaaha sù: "Ẹgube opfu ọwa-a bụ gunu? Onye ophu egujeje ẹgube nkamenya ọwa mẹ ike sù g'ọbvụ wufuta; ẹphe awufuta." ³⁷ E pfudzuru kẹ Jizọsu l'ekameka l'iphe, bukpuo mkpukpu, nọ l'ẹka ono.

Jizọsu emeta igwerigwe ndu iphe eme

(Mat 8:14-17; Mak 1:29-34)

³⁸ Ọ gbalihu; ọ buru iya alufu l'ulo-ndzukọ ono bya abahu ibe Sayimonu. Ododanya nọdu eme ne nyee Sayimonu. Ẹphe rwoọ ya g'ọ gbaaru iya mkpu. ³⁹ Ọ bya apfu-kube iya bya abaarọ ododanya ono mba; ọ paru nwanyi ono haa; nwanyi ono kwolihu wata phẹ akwaru ẹbyaa.

⁴⁰ Ẹnyanwu nyihushiepho; onyemonye, nweru onye iphe-ememe eme dutaru iya Jizọsu; ọ ruwahu ọ buru iphe-ememe, du idagha. Ọ byakwasekọta phẹ ẹka mee ẹphe wekorohu. ⁴¹ Ọbvụ nọdu awufutaje l'ẹhu ikpoto ndu oome bya echigbaa mkpu asuje: "Ì bụ Nwa Chileke!"

Ole ọobajeru phẹ mba. Ophu o kwejedu g'ẹphe pfua opfu; kele ẹphe maru l'ọo ya bụ Kéreshi ọbu.

Jizọsu epfu opfu Chileke lẹ Gálili

(Mak 1:35-39)

⁴² Nchi bohuepho; ọ tugbua jeshia ẹka ọo-nọdu nwẹkinyi iya. Ikpoto nemadzu wata iya achocho bya awupfuta iya; bya emeahaa g'ẹphe sede iya g'ọ tọ hahe phẹ ahaha. ⁴³ Ọ sù phẹ: "Mu zifutajẹkwapho ndu mkpukpu ọzo ozi-oma ono, bụ iya bụ lẹ Chileke egoshi lẹ ya bụ eze. Noo iphe, e zidoru mu bụ ono."

⁴⁴ Ọ nọdu ara opfu Chileke arara l'ulo-ndzukọ ndu Jiu lẹ Gálili.

5

Jizọsu eku ndu mbu, tsoaharu iya nu

(Mat 4:18-22; Mak 1:16-20)

¹ O be ujiku lanu gẹ Jizọsu pfuru l'aguga eze-enyimu Genesaretu; ikpoto nemadzu nọdu asopyabe iya asopyabe abya anuma opfu Chileke. ² Ọ hũa ugbo labọ, nọ l'aguga mini ono. Ndu ikokoro, shi nọdu l'ugbo ono lufuwaa je anọdu asa ugbu ikokoro phẹ asasa. ³ Jizọsu bya abahu l'ugbo ono nanu; ophu bụ kẹ Sayimonu bya asu iya g'o nwubaekwa ugbo ono lẹ mini nwanshi. Ọ bya anọdu anọ l'ime ugbo ono; wata phẹ ezi iphe.

⁴ Ọ pfughechaepho iphe, oopfu; ọ sù Sayimonu:

"Kpeshikwaru ugbo bahubaa l'ẹka mini du ogbu; je g'unu tũa ugbu unu lẹ mini nwukoo ẹma."

⁵ Sayimonu sù iya: "Onyibe; anyi tukoru ẹnyashi mgburugburu sekota akanya iya; ọ buru kẹ mmanu. Ole eshinu i pfuru nno bẹ mu a-ghakwaa ugbu ọbu ye lẹ mini."

⁶ Ẹphe mee ya phọ nno bya anwukoo ikpoto ẹma, jiru ugbo ono; k'ophu ọ gbẹ eme g'ọ

lakaa ugbo. ⁷ Epe pheku ndu ikokoro ibe phe, no l'ugbo ophu g'ephe gbataru phe. Epe bya anwu-jia ugbo labo ono; k'opu o wataru emimi. ⁸ Sayimonu Pyita humae ya pho; o bya adaa kpurumu l'iphu Jizosu su iya: "Jiko Nnajiuphu! Paru mu haa jeshia iphe, iije; kele mu bukwa onye iphe-aji."

⁹ Biribiri ikpoto ema ono, a nwukoru ono gude Sayimonu yee ndu epe l'iya no. ¹⁰ Nokwapho g'o du unwu Zebedi, epe le Sayimonu atukoje ese ikokoro ono, bu Jiemusu yee Jionu. Noo ya bu; Jizosu su Sayimonu: "Ge ndu ba agushi ngu. E-shi ntau-a buwaa nemadzu be ii-nodu esekutaje."

¹¹ Epe kpufutachaepo ugbo phe l'eli-mgboko; epe hakota iphemiphe tsoahaa Jizosu.

Onye ekpenta, Jizosu meru o wekorohu

(Mat 8:1-4; Mak 1:40-45)

¹² O be ujiku lanu ge Jizosu no le mkpukpu lanu; nwoke lanu, ekpenta dzuru ehu byapfuta iya. O humaeopho Jizosu; o daa kpurumu rwoahaa ya su: "Nnajiuphu; o-buru uche ngu be ii-mena ge mu wekorohu."

¹³ Jizosu bya amachia aka denyi iya su: "O bu uche mu. Ngwa wekorohu!" Teke ono kwapho ekpenta ono mishihu iya l'ehu. ¹⁴ O karu iya g'o to dukwa onye oo-pfuru iya bya asu iya: "Jechikwa g'onye uke Chileke lerwee ngu enya; l'i gweru ngweja, onye e metaru l'iphe, eme iya nu anuje nu g'e gweeru ngu ge Mosisu turu ekemu su g'e gweje iya. Oo ya bu ge ndiphe egude nno maru l'i wekorohuwaru."

¹⁵ Ole a kabaalaa epfukashi ke Jizosu pfudzuru iya k'opu ikpoto igwe oha dzukoru g'ephe numa le nchi; waa g'o mee phe g'ephe wekorohu l'iphe, emegbaa phe nu.

¹⁶ Obenu le Jizosu atslalajeazu je anodu l'echiegu pfuru nu Chileke.

Nwoke, iphe lonwuru ibe ehu lanu

(Mat 9:1-8; Mak 2:1-12)

¹⁷ O be ujiku lanu ge Jizosu no ezi iphe; ndu Farisii waa ndu ezije ekemu dokwarupho l'eka ono. Epe shigbaa le mkpukpu le mkpukpu, no le Galili me Jiudiya; shigbakwapho Jerusalemu bya. Ike Nnajiuphu, bu Chileke mee ya g'o du ike mee g'ehu dukota ndu iphe eme ike. ¹⁸ O duru nwoke, iphe lonwushiru ibe ehu lanu, unwoke vu l'iphe, aaze aze gude bya. Epe chokpoo uzo, epe e-shi vubata iya l'ime aka ono bya edobe l'iphu Jizosu; ophu o du. ¹⁹ Epe mee nta mee imo; ophu epe ahumaduru uzo; opfu le nemadzu kunukaru akuru l'eka ono. Tobudu iya bu; epe bya enyihu eli ulo ono; je alafua uzo l'oma mkpotsu; pyofu iphe-aze, nwoke ono ze. Epe shi nno mee ya o rwua ali l'iphu Jizosu. ²⁰ Jizosu humaeopho g'ephe gude kwetaberu le ya a-du ike mee ge nwoke ono jee ije; o su iya: "Nwoke ibe mu; a guwaru ngu nu l'iphe-aji ngu g'o ha."

²¹ Ndu ezije ekemu waa ndu Farisii ono wata aru su: "?Bu egube nemadzu gunu bu owa-a, l'epfubiyi epha Chileke epfubiyi-a? ?Bu onye a-du ike guaru nemadzu nu l'iphe-aji iya; gbahaa Chileke kpurumu?"

²² Jizosu maerupho iphe, epe aru bya asu phe: ?O nwuru inwagha be unu aru egube iphe ono? ²³ ?Bu ole ka npe epfufu? ?Bu: A guwaru ngu nu l'iphe-aji ngu? ?To: Gbalihu wata eje ije? ²⁴ Ole oo g'unu a-maru l'e ziru Abubu-Ndiphe g'o gujeru nemadzu nu l'iphe-aji, o meshiru le mgboko-a. O su nwoke ono, iphe lonwushiru ibe ehu lanu ono: Oo ngu be mu epfuru; gbalihu palita iphe-aze ngu; lashia ibe ngu.

²⁵ Nwoke ono kwolihi l'edzudu-oha ono pata iphe-aze ya; o buru iya ala unuphu. O nodu aja Chileke ajaja. ²⁶ Onu kugbabechaa ndu ono akugbabe. Akpabiri iya gudechaa phe. Epe jaahaa Chileke ajaja. Epe su: Anyi akabekwa huma iphe, kporu onu opfu ntau.

Ekuku Livayi

(Mat 9:9-13; Mak 2:13-17)

²⁷ E mechaa; Jizosu tugbuepho l'eka ono bya ahuma onye ana akiriko, epha iya bu Livayi; aka o no l'ulo okpoga akiriko. O su iya: "Tsuru mu." ²⁸ O haa iphemiphe; gbalihu tsuru iya.

²⁹ Livayi bya akwaaru iya oke ebyaa l'ibe yebedua, bu Livayi. Ikpoto ndu ana akiriko me ndu ozo bya anodu epe l'ephe tuko erigba nri ono. ³⁰ Ndu Farisii waa ndu ezije ekemu guaharu ndu etsoje Jizosu aphu su: "?Bu gunu meru iphe, unu le ndu ana akiriko waa ndu ozo, aamakwarupho njo aka eri angugba?"

³¹ Jizosu su phe: "O to bukwa ndu ehu du ike be eegudeje gbapfu onye eme obvu; o kwa ndu iphe eme. ³² Mu ta abyakwaru eku ndu pfuberekoto; o kwa ndu iphe-aji be mu byaru eme g'izimanu lwa azu."

*Aswĩru Chileke ẹgu**(Mat 9:14-17; Mak 2:18-22)*

³³ Ẹphe sù iya: “?Denu g’o gude ndu etsoje Jiõnu nõdu aswiije ẹgu epfu anù Chileke; nokwaphọ gẹ ndu etsoje ndu Fárisii aswiije; obenu lẹ ndu etsoje ngu nù eri angù g’o dù phẹ?”

³⁴ Jizọsu sù phẹ: “?Unu a-gbẹ meahaa gẹ ndu byaru ekele-nwanyì gbẹ swì ẹgu; l’ẹka ẹphe l’onye eme ekele-nwanyì nõkwadu l’ẹka-a? ³⁵ Ọ dukwaru teke ee-mechaa nafu phẹ onye ono, eme ekele-nwanyì ono. Ọo ya bụ; ẹphe aswìahawaro ẹgu teke ono.”

³⁶ Ọ bya anmaaru phẹ ẹtu sù: “A ta alakatajẹkwa uwe òphúú gude gbachia akahù uwe. Onye meru iya nù; onye ono alakaa k’òphúú ono alaka; ẹme mpekala uwe òphúú ono yele akahù uwe ono taa gbaduru nanù. ³⁷ Ophu a wujeduru mée òphúú ye l’ugbobelemẹe, riwaru pheripheri. Ọdumeka mée òphúú ono agbawashia ugbobele ono; mée ono awùshihu; ugbobele ono agbakpohukwapho. ³⁸ Obenu lẹ mée òphúú bẹ eeyeje l’ugbobele òphúú. ³⁹ Onye anguje akahù mée bẹ k’òphúú ta agujeedu. Noo kẹle ọosuje l’akahù iya phọ ka iya ree.”

6*Eswe-atùta-unme**(Mat 12:1-8; Mak 2:23-28)*

¹ O be l’eswe-atùta-unme; Jizọsu phẹ nõdu aghata l’ẹgu, a kọru witi; ndu etsoje iya nù wọtaahaa akpuru witi ono harù nmaa swọkoswoko wata atata. ² Ndu Fárisii harù sù phẹ: “?Bù gunu meru iphe unu eme iphe, e te emejeedu l’eswe-atùta-unme?”

³ Jizọsu sù phẹ: “?Unu ta aguduru l’ẹkwo-opfu Chileke iphe, Dévidi meru l’ẹka ẹgu agù yee ndu ẹphe l’iya swì. ⁴ G’o bahuru l’ulo Chileke je ewota buredi, e doberu Chileke iche woru taa, bù buredi, onye ọzo ta atajẹdu; gbahaa ndu-uke Chileke. Ọ hakwarupho nù ndu ẹphe l’iya swì?”

⁵ Jizọsu sù phẹ: “Ọ kwa Abubu-Ndiphe bù Nnajiuphu, nwe eswe-atùta-unme.”

*Onye ẹka lanù nwuhuru anwuhu**(Mat 12:9-14; Mak 3:1-6)*

⁶ O be l’eswe-atùta-unme ọzo gẹ Jizọsu bahuru l’ulo-ndzuko phẹ je eziahaa iphe; ọ duru nwoke, nõ l’ẹka ono, ẹkutara nwuhuru anwuhu. ⁷ Ndu ezije ekemu waa ndu Fárisii geahaa Jizọsu ngge g’a maeshikwaru: ?l’oo-me g’ẹhu dù nemadzù ike l’eswe-atùta-unme; g’ẹphe achọkwanaa ophu ẹphe a-sù l’o meru. ⁸ Ọle Jizọsu mawaru egomunggo phẹ bya asù nwoke, ẹka nwuhuru anwuhu ono: “Gbẹshi bya apfuru l’atatiphu onyemoye l’ẹka-a!” Nwoke ono gbalihu je apfuru. ⁹ Jizọsu sù phẹ: “Gẹ mu jja unu aji. Ekemu eswe-atùta-unme ?bù g’e meje ree; tọo g’e meje ẹjo-iphe? ?Bù g’a dzoje ndzù; tọo bù g’e mebyije ndzù emebyi?” ¹⁰ Ọ bya aghaa ẹnya lephechaa phẹ g’ẹphe ha bya asù nwoke ono: “Ngwa; lọchia ẹka alọchi!” Ọ lọchia ẹka. Ẹka ono bya eteta iya.

¹¹ Ẹphe swọ-lihu wata achì idzu iphe, ee-me Jizọsu.

*Jizọsu ahọta umadzu iri l’ẹbo**(Mat 10:1-4; Mak 3:13-19)*

¹² Tọbudu iya bụ; o be ujiku lanu; Jizọsu bya ejeshia ẹka úbúvù dù igwe; jeshia epfuru nù Chileke. O pfukọta nukota Chileke ẹnyashi ophu mgburugburu. ¹³ Nchi bọhu; ọ bya ekua ndu etsoje iya nù bya ahọta phẹ umadzu iri l’ẹbo. Ọ gụa ndu ono ndu-ishi-ozì iya. ¹⁴ Ndu ọ bù bụ: Sayimonu onye ọ guru Pyita; waa Anduru, bù nwune iya; waa Jiemusu; waa Jiõnu; waa Filipu; waa Batulomiyu; ¹⁵ waa Matiyu; waa Tọmosu; waa Jiemusu, bù nwa Alufiyọsu; waa Sayimonu, onye yì l’ogbo, l’adzọ g’alì Jiu duru ndu Jiu; ¹⁶ waa nwa Jiemusu, bù iya bù Jiudasu; waa Jiudasu Isukariyọtu, bù iya mecharu nõdu lẹ mpfùbẹ; e gude Jizọsu.

*Jizọsu ezi iphe bya eme**ndu iphe eme g’ẹphe wekọrohu**(Mat 4:23-25)*

¹⁷ Jizọsu yele ndu ono, ọ họtaru ono tũko shi l’eli úbúvù ono kpo-zeta; bya anọdu lẹ mkpọ-ze iya; ẹphe l’ikpoto ndu etsoje iya nù ọzo; mẹ oke igwerigwe ndu shigbaa lẹ Jiudiya l’ophu; mẹ Jierúsalemù; mẹ ọha ọnu-eze-ẹnyimu Taya waa Sayidonu; ndu byaru anuma iphe, oo-zi; waa g’o mee g’ẹphe wekọrohu l’iphe, emegbaa phẹ nù. ¹⁸ Ndu ọbvù eme wekọrohuchakwapho. ¹⁹ Ikpoto ndu ono tũko emegbaa g’ẹphe denyigbaa ya ẹka; kẹle ike, shi iya l’ẹhu emeje g’ẹphe wekọrohuchaa g’ẹphe ha.

*Emereme l'aphu**(Mat 5:1-12)*²⁰ Jizosu bya apalia ɛnya dabɛ ndu etsoje iya nɔ bya asu:

“Ehu-utso bɛ a ɔɔru nɔ unubɛ
 ndu ukpa;
 kele ɛka Chileke bu eze bu
 k'unu.

²¹ Ehu-utso bɛ a ɔɔru nɔ unubɛ
 ndu ɛgu agu nta;
 kele ɛpho e-ji unu.

Ehu-utso bɛ a ɔɔru nɔ unubɛ
 ndu akwa ɛkwa nta;
 kele unu a-chia ɔchi.

²² “Ehu-utso bɛ a ɔɔru nɔ unu mɛ amadu -kpoo unu ashi; wuchia unu ewuchi; ako unu ɔnu; eku unu ndu ejo-iphe opfu l'unu kweru kɛ Abubu-Ndiphe. ²³ G'ehu tsoo unu mboko ono; unu pfuihu tee ɛswa; kele obunggo unu paru ɛka l'imigwe; kele ono bukwapo gɛ nna phɛ ndiche megbaaru ndu mpfuchiru Chileke.

²⁴ “Ole; nshjokwaro unubɛ ndu
 nweru iphe;
 kele unu natabɛbewaru
 iphe, rwuberu unu.

²⁵ Nshjo unubɛ ndu ɛpho jiru
 nta-a;
 kele ɛgu a-gu unu.

Nshjo unubɛ ndu achi ɔchi
 nta;
 kele unu a-kwa ɛkwa
 gua aphu.

²⁶ “Nshjo unu; mɛ onyemonye -nɔdu epfu l'unu eme ree; kele ono bukwapo gɛ nna phɛ ndiche pfuru kɛ ndu mpfuchiru, shi epfuje iphe, Chileke epfuduru.”

*Eye ohogu obu**(Mat 5:38-48; 7:12a)*

²⁷ “Ole iphe, mu a-karu unubɛ ndu anu iya nɔ bu: Unu yee ohogu unu obu; unu mejeru onye unu du ashi ree. ²⁸ Unu gojeru ɔnu-oma nɔ onye tɔru unu ɔnu. Unu pfujeru nɔ Chileke k'onye koru unu ɔnu. ²⁹ Onye chiru ngu ɛka l'agbagba nchi; dobefuuru iya nchi ophuu; tɛme onye yetaru ngu uwe-ehu ngu; haa ya g'o yetafua nggafu-ɛka ngu. ³⁰ Nujekwa onyemonye iphe ɔ rworu ngu; tɛme onye wotaru iphe ngu; ta ajiekwa iya aji iya ozo. ³¹ Unu mejeru onyemonye g'o du unu g'onye ozo mejeru unu.

³² “Teke ɔ buɛpho ndu yeru unu obu bɛ unu yeru obu kpurumu; ?bu urwu gunu bɛ ono baru unu? Kele ndu iphe-ɛji bukwapo ndu yeru phɛ obu bɛ ephe eyeje obu. ³³ Teke ɔ buɛpho ndu emejeru unu ree bɛ unu emejeru ree; ?bu urwu gunu bɛ ono baru unu? Kele ndu eme iphe-ɛji emejekwapo ɛgube ono. ³⁴ Teke ɔ buɛpho ndu unu ele ɛnya l'unu a-nata l'ɛka phɛ bɛ unu ejieje ugwo; ?bu urwu gunu bɛ ono baru unu? Ndu eme iphe-ɛji l'ejiekwapo ndu eme iphe-ɛji ibe phɛ ugwo g'ɛphe anata iphe, ha g'ugwo, ephe jieru phɛ. ³⁵ ɔ buchia g'unu yee ohogu unu obu; mejeru phɛ ree. Unu jieje ugwo wofu iya ɛnya g'obunggo unu aha shii; tɛme g'unu aburu unwu Okalibe-kangokotaru-nu, bu Chileke; kele ndu ta amadu iphe-oma yee ndu ejo-iphe bɛ Chileke duchakwaruro odo. ³⁶ Unu buru ndu obu-imemini gɛ Nna unu bukwapo.

*Agbarwu ndu ozo**(Mat 7:1-5)*

³⁷ “Unu ta agbarwujekwa ndu ozo; gɛ Chileke etee ekpedu unu ikpe; ophu unu anmajekwa onye ozo ikpe; gɛ Chileke ataa anmadu unubɛdua ikpe. Unu gujeru ndu ozo nvu gɛ Chileke a-gukwaarupho unu. ³⁸ Unu nuje nemadzu iphe gɛ Chileke a-nukwapo unu. Iphe, Chileke e-nwuru ye unu l'ɛka bu iphe, a tu-jiru atu-ji; tsua ya atsutsu; bya ayo-jia ya ayo-ji; o ji dogodogo awushihu awushihu. Kele oo iphe, unu gude tɔru nɔ nwiɛ unu bu iphe, Chileke e-gude tukwarupho nɔ unu.”

³⁹ ɔ bya anmaaru phɛ ɛtu su: “Onye atsɔ ishi ?o kpujeru onye atsɔ ishi ibe iya too? ? Ephe taa atukodu dalahu le nsu?” ⁴⁰ Onye anwu iphe l'ɛka nemadzu ta akajekwa onye ɔnwu iphe l'ɛka iya enweru ɛnya. Onye eezi iphe bukwa; ɔ -nwutachaa iphe, eezi iya l'ɔo-bya aha g'onye ono, ziru iya iphe ono.

⁴¹ “?Bụ ụnu kparụ iphe, i ụmaru nwiphe, nọ onye ọzo l'enyà; ọphụ i ụmaduru ọphụ ha g'oswebe l'enyà nkengu? ⁴² Ozoo; ?denu g'ii-gbẹ sụ nwanna ngu g'ọ gebe g'i mefu iya nwiphe, dū iya l'enyà; l'eka gubedua ata ahụmaduru ọphụ ha g'oswebe, sweru ngu l'enyà nkengu? Gube onye ono bụ tuko-l'ẹhu-atuko-l'obu ono! Vuru ụzo mefuadaa iphe ọphụ ha g'oswebe, sweru ngu l'enyà nkengu; g'ii-dū ike ụma-rweta ụzo; mefu nwiphe ọphụ ha nwanshii, dū nwanna ngu l'enyà.”

Oshi mę akpuru iya

(Mat 7:16-20; 12:33-35)

⁴³ “O tọ dukwa ọkpobe oshi, mijeru mebyi dū eji; ọphụ ọ dukwanu ejo oshi, mijeru mebyi, dū ree. ⁴⁴ Eegudeje akpuru, oshi miru maru egube oshi, ọ bu. A ta awotajekwa akpuru ujiru l'oshi aga; ọphụ a wotajedu ẹra-nggorobyi l'egbara. ⁴⁵ Ọkpobe nemadzu eshijekwa l'okpobe iphe, dū iya l'obu; wofuta ọkpobe iphe. Ejo nemadzu nọdu eshijekwapọ l'ejo-iphe, dū iya l'obu; wofuta ejo-iphe. Kele iphe, oopfu l'onu bụ iphe, jiru iya obu ebushihu ebushihu.”

Umadzu labọ, akpu ulo

(Mat 7:24-27)

⁴⁶ “?Bụ ụnu bę o gude unu nọdu ekuje mu Nnajiuphu; ọphụ unu emejedu iphe, mu sūru g'unu mee? ⁴⁷ Onyemonye, byapfutaru mu nū; bya anuma opfu mu bya eme iya ememe bę mu e-goshi unu onye ọ dū g'ọ ya. ⁴⁸ O dū gę nwoke, l'akpu ulo bya ebvumia alı ebvumi; tūa okpa ulo ọbu lę mkpuma. O be teke utso gbaru; mini bya agbapayabę ulo ono; ọphụ ọ ngakpodaaru iya nū mę anganga; kele a tūru okpa iya l'eli mkpuma. ⁴⁹ Obenu l'onye anụ opfu mu; ọphụ o medu iya ememe dū g'onye kpuru ulo l'elikoru; ọphụ ọ waduru ọswa tūa okpa iya; mini gbapayabę iya; ọ daaro teke ono teke ono dapyashihu; tsua gwogiri-gwogiri.”

7

Ewekorohu nwozi

onye-ishi ndu ojogu

(Mat 8:5-13)

¹ Jizosu pfebekotakpoephọ iphe, oopfu; ndu kuru l'eka ono numa; ọ bahu lę Kapaniyomu. ² O duru onye-ishi ndu ojogu ndu Romu, iphe eme nwozi iya; k'ophu ọobyawaa anwuhu. Nwokoro ono bę o yeru obu shii. ³ Onye-ishi ndu ojogu ono numaephọ kę Jizosu; ọ bya ezia ndu bę ọgerenya ndu Jiu g'ephe je arwo Jizosu g'ọ bya adzo nwozi iya ndzu. ⁴ Epe byapfutaephọ Jizosu bya akwatakpo rwoshia ya ike sū iya: “Jikonu; nwoke ono bukwa onye gbaru kę g'i meeru iya iphe ono; ⁵ kele o yeru ndu alı anyi obu; ọ buru iya kpuru anyi ulo-ndzuko anyi-a.”

⁶ Jizosu tsoru phę jeshia. Unuphu ibe nwoke ono dū ya pho ntse; onye-ishi ndu ojogu ono zia ndu ọnyà iya g'ephe gbapfu iya je asu iya: “Nnajiuphu; e jehero eri aphu k'abyabya; kele mu ta agbaduru kę g'i bataru mu l'unuphu; ⁷ ọphụ mbedua l'onwomu agbaduru k'akpiritaru ngu ntse. O bua g'i pfua opfu onu; nwozi mu a-dua iche. ⁸ Mu bụ onye nọ nemadzu l'eka; o nwekwarupho ndu ojogu, nọ mbedua l'eka. Mu -sū onye-a g'ọ jee ọwa-a; l'ọ jee. Mu -sū onye ọphuu g'ọ bya; l'ọ bya. Teke mu sūru nwozi mu g'ọ mee ọwa-a; l'ọ mee ya.”

⁹ Jizosu numa iya; nwoke ono dū iya biribiri. O ghakobe bya asu igwe ndu epe l'iya swi: “Mu sūru-a; l'alı İzurelu kponu bę mu ta ahumakwaru onye kwetaberu egube-a.”

¹⁰ Ndu e ziru lwaphutashia azu l'unuphu; nwozi ono wekorohuchawaa ree.

Jizosu emete nwatibe nwanyi,

ji iya anodedu

¹¹ O rwua lę nchitabohu iya; Jizosu tugbua jeshia mkpukpu, aza Nenu. Ndu etsoje iya nū mę ikpoto ndu ọzo tsoru iya jeshia. ¹² O byakubeshiepho onu-abata mkpukpu ono ntse; a nọdu apafutawaa odzu nwoke, bụ iya bụ ne iya nwa lanu eje elili; teme ne iya ono buru nwanyi, ji iya anodedu. Igwerigwe ndu shi l'oma mkpukpu ono kwatakpo awu etso nwanyi ono. ¹³ Noo ya; Nnajiuphu humaeopho nwanyi ono; imemini iya dū iya. O sū nwanyi ono: “Hua eka l'enyà! Ta arahę ekwa!” ¹⁴ Jizosu bya edenyi eka l'akwata, a pa odzu ono. Ndu pa iya nū pfuru. O sū: “Nwokorobyà; mu sūru ngu g'i teta!” ¹⁵ Onye ono, nwuhuru nū ono gbalihu bya awata epfu opfu. Jizosu seru iya ye ne iya l'eka.

¹⁶ Ndzu rwutakota phę g'ephe ha l'eka ono. Epe jaahaa Chileke ajaja sū: “Okalibe onye mpfuchiru Chileke afutaru anyi-o! Chileke kpapfutaakwaru ndibe iya-o!”

¹⁷ E pfudzuru kę Jizosu l'alı Gálili l'ophu mę l'alı ndu bupheru phę mgburugburu.

*Ozi, Jiṅnu onye emeje baputizimu
ezi g'e zia Jizosu
(Mat 11:2-19)*

¹⁸ Ndu etsoje Jiṅnu ọkọtaru Jiṅnu iphemiphe ono. ¹⁹ Jiṅnu bya ekua ndu etsoje iya nū ụmadzu labo bya ezia phẹ g'ephe je ajia Nnajiuphu sū iya: “?Bū ngu-a bụ onye ọbu, abya nū ọbu? Tọo ?bū g'anyi lee ẹnya onye ọzo?”

²⁰ Ndu ono byapfuta Jizosu bya asū iya lẹ Jiṅnu onye emeje baputizimu ziru g'ephe bya ajia ya sū iya: “?Bū ngu-a bụ onye ọbu abya nū ọbu? Tọo ?bū g'anyi lee ẹnya onye ọzo?”

²¹ Teke ono bẹ Jizosu eme g'igwerigwe ndu iphe eme wekoroṅhu; mękpoo ndu ẹjo iphememe eme; mę ndu ọbvu eme; męwaro igwerigwe ndu ọpṅhu atsu ishi, o mekwarupho; ephe pṅahaa ụzo. ²² O sū ndu ono, Jiṅnu ziru ozi ono: “Unu je akaru Jiṅnu iphe, unu ụmaru; waa iphe, unu nūmaru. Unu sū iya lẹ ndu atsu ishi l'aphuwaa ụzo; ndu ẹniyeni nōdu ejewaa ije; ndu ekpenta wekoroṅhuwaa; ndu ada nkuchi nōdu anuwaa iphe lẹ nchi; ndu nwuhuru anwuhu bẹ e mewaru; ephe teta dzuru ndzu; a nōdu asaru ndu ụkpa ozi-oma ono asasa. ²³ Sū-a; ẹhu-utso bẹ a goro nū onye onoya, mu taa bụduru upfu adu l'okpa.”

²⁴ Ndu ono, Jiṅnu ziru ozi ono tughuepho; Jizosu wata epfuru ikpoto ndu ono ke Jiṅnu sū pṅe: “?Bū gunu bẹ unu jeru l'echięgu je ahuma? ?Bū ekperema, pherephere enwunga? ²⁵ ?Bukwanu gunu bẹ unu jeru ahuma? ?Unu jeru ahuma onye gbaphuru ẹrengete ẹkwa? ?Unu ta amadu lẹ ndu kwaru g'oke-amadu bya eburu eriji epṅo; anguji epṅo bẹ dugbaa l'unuphu ibe eze? ²⁶ ?Buhunu gunu ọzo bẹ unu jeru ahuma? ?Unu jeru ahuma onye mpfuchiru Chileke tọo? Ihee! Oo ya bụ onoya! Mbū-a; onye unu ụmaru bukwa onye gbẹ ka onye mpfuchiru Chileke shii mebyi akaka. ²⁷ Oo ya bụ onye ono, Chileke pfuru opfu ẹhu iya l'ekwo-opfu iya sū: 'Onye ọwa-a bụ onye-ozu mu, mu e-zi g'o vuru ngu ụzo; je aboroṅ ngu ụzo l'iphu.*’ ²⁸ Gę mu kakwaru unu: o tọ dukwa onye kabakpoo Jiṅnu l'iphe, bukpo iphe, nwanyi nwuru anwunwu; obenu l'onye bukpo ya bẹ a gbekpoo sū l'enyā kachaa alwalwa l'eka Chileke bụ eze bẹ gbekwa ka Jiṅnu.”

²⁹ Ikpoto ndu ono g'ephe ha mękpoo ndu ana akiriko numa iphe, Jizosu pfuru bya etua Chileke onye pṅuberekoto epṅa lẹ Jiṅnu mecharu pṅe baputizimu. ³⁰ Obenu lẹ ndu Fārisii waa ndu maru ekemu jikaru uche Chileke l'onwophę bya aburu ndu Jiṅnu emeduru baputizimu.

³¹ Jizosu sū pṅe: “?Bū gunu bẹ mu a-turu ogbo-a yeru; bukpo gunu bẹ ephe du g'o ya? ³² Ephe du g'unwegirima, nọ l'edupfu eku nwibe phę oku asuje: 'Nta bẹ anyi pṅuru unu ụpyi; ọpṅhu unu ekwedu ete ebvu. Anyi rwua erubvbu; ọpṅhu unu ekwedu ara ẹkwa.’ ³³ Noo kele Jiṅnu onye emeje baputizimu bẹ byaru nū; ọpṅhu o dudu iphe, ookweje eriri; ọpṅhu o ngudu męe; unu sū l'obvu eme iya. ³⁴ Abubu-Ndiphe byakwanu; bya anodu eri angu; unu sū g'e lenu l'o bụ ẹkpiri; buru unu nggaga męe; buru ọnyā ndu ana akiriko mę ndu iphe-ẹji. ³⁵ Oṅe ndu kwetaru ke mmamiphe Chileke; l'egoshi lẹ mmamiphe iya bụ iphe, pfuru ọto.”

Jizosu akpafu ibe Sayimonu; onye Fārisii

³⁶ Tōbudu iya bụ; onye lanu lẹ ndu Fārisii seeru iya ẹbyaa. O bya eje ibe onye Fārisii ono bya anodu ke nri ono. ³⁷ Nwanyi ovuoba, shi l'ime mkpuku numaepṅo l'o nọ lẹ nri l'ulo onye Fārisii; o gude mgbere manu, eshi mkpo teme o nōdu ere ire shii ³⁸ gude bya apfuru iya lẹ mgboru okpa; wata akwashę ẹnya-mini. O nōdu akwashę Jizosu ẹnya-mini l'okpa bya egude ẹgbushi, nọ iya l'ishi gude ehucha iya ya; etsutsu iya ọnu l'okpa bya eworu manu ono, eshi mkpo ono wua ya ya. ³⁹ Onye Fārisii ono, shiru iya ite ẹbyaa ono hūmaa ya pho; o rja sū: “Ome nwoke-a bụ onye mpfuchiru Chileke eviya; mę o manuru onye nwanyi-a, l'edenyi iya ẹka-a bụ; maru g'ooembe iphe-ẹji kparu.”

⁴⁰ Jizosu sū iya: “Sayimonu; o duru iphe, mu e-pfuru ngu.”

Sayimonu sū iya: “Pfunaa ya; O-zi-iphe.”

⁴¹ Jizosu sū iya: “Nwoke lanu jieru ụmadzu labo ụgwō. Onye ọpṅhu bẹ o jieru ụkporo pangu labo lẹ pangu iri. Onye ọpṅhu bẹ o jieru pangu ise kpurumu. ⁴² O nonya; ọpṅhu ephe adudu ike pṅua ya ụgwō ono. O paru ụgwō ono hakotaruru pṅe epṅenebo. ?Bū onye ole bẹ a-ka iya eye obu l'epṅenebo ono?”

⁴³ Sayimonu sū iya: “Mu arikwa l'oo onye ọpṅhu o haru ọpṅhu ka shii pho.”

Jizosu sū iya: “I pfuru ree!” ⁴⁴ O bya aghaa ẹnya l'eka nwanyi ono nọ bya asū Sayimonu: “?I ụmaru nwanyi-a? Mu bataru ulo ngu; ọpṅhu i keduru mu mini gę mu saa okpa; ọṅe nwanyi-a gude ẹnya-mini saa mu okpa; bya egude ẹgbushi iya huchaa ya. ⁴⁵ Ọpṅhu i tsutsuduru mu ọnu; ọṅe eshinu mu bataru bẹ nwanyi-a gudeę mu pho

* 7:27 7:27 Gūnaa Mal 3:1.

etsutsu onu l'okpa. ⁴⁶ Ophu i wuduru mu manu l'ishi. Obenu le nwanayi-a gudeepho manu, eshi mkpo; bya ere ire shii, awu mu l'okpa. ⁴⁷ Oo ya bu ge mu karu ngu: a guru nwanayi-a nvu l'ikpoto iphe-eji iya. O buru iphe ono meru g'o gude o yee mu obu shii. Obenu l'onye a guru nvu l'iphe, ha nwanshii; eyeje obu nwanshii."

⁴⁸ O su nwanayi ono: "A gwaru ngu nvu l'iphe-eji ngu g'o ha."

⁴⁹ Ndu ephe l'iya eri nri wata epfufu su: "?Bu onye baa? Onye ophu agujefuaru nemadzu nvu l'iphe-eji."

⁵⁰ O su nwanayi ono: "Ekweta, i kwetaru nkemu dzowaru ngu. Laa l'ehu-guu."

8

Unwanyi, l'etso Jizosu

¹ Ntsolghu teke ono kwapho; Jizosu tuko mkpuku le mkpuku jephokota; ara ozi-oma k'eka Chileke bu eze ono arara; bya epfu iya epfufu. Yee umadzu iri l'ebo ono swikpoerupho; ² mekpoo unwanyi, o haru mee g'ephe wekorohu l'obvu, eme phe nu; me iphe-ememe mmanu. Unwanyi ono, ephe l'iya swigbaa ono bu Meri ophu eekuje onye Magudala; onye Jizosu chifuru obvu esaa l'ehu; ³ waa Jiowana, nyee Kuza ophu bu iya l'eyeru Herodu eka l'achikobe eku iya waa Suzana; waa ikpoto ndu ozowaro. G'ephe ha gude iphe, ephe nweru ejeru Jizosu phe ozi.

Onye agha mebyi iphe (Mat 13:1-9; Mak 4:1-9)

⁴ O be teke ikpoto nemadzu zakoberu; ndu shi le mkpuku wu-pfuta iya; o nmaaru phe etu su phe:

⁵ "Nwoke jeru l'egu atu mebyi iphe iya. O nodu atu mebyi iphe ono; o haru daa l'aguga gbororo; a zopyashia ya l'okpa teme enu bya atutua ya. ⁶ O duru ndu ophu daru l'epfu; efufu, oofuta o nwulwashihu nwushihu; kele mini ta adudu l'epfu ono. ⁷ O duru ndu ophu daru l'eka akpuru obu no l'ime ali; ephe l'obvu ono tuku vutakota. Obvu ono kpagbushia ya. ⁸ O dukwarupho ndu ophu daru l'eka ali du ree bya evushia; bya amia gbaa mgburugburu ugbo ukporo ise."

O pfunya nno bya ara ya arara su: "Onye nweru enu-nchi, l'anu iphe; numakwa iya!"

Iphe, meru g'o gude Jizosu nodu egudeje etu ezi iphe (Mat 13:10-17; Mak 4:10-12)

⁹ Ndu etsoje iya nu jia ya iphe, etu ono bu. ¹⁰ O su phe: "Oo unubedua be Chileke meru g'unu maru iphe, e shi domigbaa edomi, bu iya bu k'eka Chileke bu eze; obenu le ke ndu ozo be a tukoru anmaru phe l'etu etu; g'ooburu ephe -lee enya nta lee imo; o to dudu iphe, ephe ahuma; teke ephe numachaaaru nta numa imo; o to dudu ophu aga phe nchi."

Iphe, etu onye agha mebyi iphe ono bu (Mat 13:18-23; Mak 4:13-20)

¹¹ Su-a; waa iphe, etu ono bu baa: "Mebyi iphe ono bu opfu Chileke. ¹² Ndu ophu daru l'aguga gbororo bu ndu ophu numachaaaru iya nu; Obutuswe bya anafu phe mebyi opfu ono, a kuru l'ime obu phe ono; g'ephe te ekweta g'a dzoo phe. ¹³ Ndu ophu daru l'epfu bu ndu ophu bu teke ephe numaru opfu ono be ephe natakporu iya l'ehu-utso; ole o to gbaduru phe ogbarabvu l'obu; ephe kwetaepho; kpo nwupfu nwanshii; o beepho teke oputama byapfutaru phe; ephe gwobe iya. ¹⁴ Ndu ophu daru l'eka akpuru obu no l'ime ali bu ndu ophu numachaaaru iya nu; ephe jenya l'uzo phe ono; oke egomunggo; waa eku; waa iphe-utso ophu du le ndzu phe kpanuka phe ehu; ophu o dudu iphe, ozi-oma ono meru phe l'ehu. ¹⁵ Ndu ophu daru l'okpobe ali; noo ndu ophu bu ndu numaru opfu ono bya egude okpobe obu oma gudesia ya ike-ike. Ephe taa nshi pfukashia opfu Chileke ono ge ndu ozo kweta."

Oroku, e yeru oku kpuchia iphe (Mak 4:21-25)

¹⁶ "O to dukwa onye abujeru; o -yechaa oku l'oroku l'o woru iphe kpuchia ya; ozoo l'o woru iya nwua le mkpula iphe, aaze aze. Eedobeje iya l'iphe, aapfubeje oroku g'onymonye, bataru nu a-huma iphoru iya. ¹⁷ Kele o to dudu iphe, e domiru edomi, e tee mechadaa mee g'a madzuru; ophu o dudu iphe, eeme le mpya, e tee mechadaa mee g'a madzuru.

18 “Unu kwabèru onwunu ɛnya l'iphe, unu anụ lẹ nchị; kẹle iphe, bụkpoo onye nweru nụ bẹ ee-yebaaru l'ọphu o nweru. Onye ete nwedu nụ bẹ nwọphu o dobesụ lẹ ya nweru bẹ aa-gbènu natafua ya nụ.”

*Ne Jizọsu yee unwune iya
(Mat 12:46-50; Mak 3:31-35)*

19 E mechaa; ne Jizọsu waa unwune iya bya abyarwuta ẹka ono. Ọphu ẹphe adudu ike kẹbe iya; kẹle nemadzu dọ igwerigwe. 20 A sụ iya: “Ne ngu yee unwune ngu nọkwa l'etezi eku ngu.”

21 Ọ sụ: “O to nwekwa onye ọzo, bụ ne mu; ọzoo unwune mu; gbahaa ndu nọmaru ọpfu Chileke ono bya eme iya ememe.”

*Jizọsu abyani oke akpara-mini
(Mat 8:23-27; Mak 4:35-41)*

22 O be ujiku lanu; Jizọsu yele ndu etsoje iya nụ bahụ l'ugbo. Ọ sụ phe: “Unu g'anyi dafu azu eze-ɛnyimu azu iya ọphuu.” Ẹphe kpọru ugbo jeshia. 23 Ẹphe kpọnyaa; mgbenya tọ Jizọsu. Oke pherephere gude oke akpara-mini bapfuta phe l'echi ogbu mini ono. Mini wujiahaa ugbo-a; ndu ono nma l'agaga. 24 Ẹphe je ekutee Jizọsu sụ iya: “Ọnyibe! Ọnyibe! Ugbo abyaakwaa anyi ekpuku!”

Ọ gbalihu bya abaarụ pherephere mba; baaarụ oke akpara-mini mba; ọ buru bugemu. Ẹkameka daa nyonyoronyo. 25 Ọ sụ phe: “?Denuhununu ekwekwe ọbu, unu kweru ọbu?”

Ndzu guahaa phe. Ẹphe gude ẹhu anmanma wata epfu sụ: “?Bụ ẹgube nemadzu gunu baa? Onye ọphu asuje pherephere yee mini l'ọ waa iphe, ẹphe e-me; ẹphe emee g'ọ pfuru.”

*Nwoke, ọbvụ eme
(Mat 8:28-34; Mak 5:1-20)*

26 Jizọsu phe bya akpọ-rwaa alị ndu Gerasa, nọ ghaaru Gálili iphu. 27 Afuta, ọofuta l'ugbo; nwoke, ọbvụ eme, shi l'ime mkpukpu gbapfuta iya. Nwoke ọbu nọkpowaru ọdu o yeberu uwe l'ehu; ọphu o budu l'ulo; ọ buru l'eka eelije nemadzu bẹ o bu. 28 Ọ hụmaepho Jizọsu; ọ daa kpurumu l'iphu iya; bya echia mkpu sụ: “Jizọsu! Nwa Ọkalibe-kangokotaru-nu, bụ Chileke! ?Bụ gunu bẹ mu lẹ ngu jigma? Mu arwọkwa ngu arworo; ta anushinu mu aphu.” 29 Jizọsu kahawarụ ọbvụ ono g'ọ futa nwoke ono l'ehu; kẹle tekenteke bẹ ọ kparwutawaru iya l'ehu. A taa ya mkpọro l'okpa yeke ẹka; chee ya nche. Ọ nọdu atukoje iphe ono gbabushia; ọbvụ ono emee ya; l'ọ sahu laa l'echiegu.

30 Jizọsu bya aja ya sụ: “?Iza gunu?”

Ọ sụ l'epha iya bụ Ụnubuku; kẹle ọbvụ dọ igwerigwe buru iya l'ehu. 31 Ọbvụ ono tuko rwọo Jizọsu sụ g'ọ tọ sukwa phe g'ephe wulahu l'iduma, enwedu ọhu.

32 Ọ duru ikpoto ezi, akpa nri l'aguga ubvu l'eka ono. Ọbvụ ono g'ephe ha rwọahaa ya g'ọ kwe g'ephe wuba ezi ono l'ehu. Ọo ya bụ; ọ sụ g'ephe wubanu. 33 Ọbvụ ono wufuta l'ehu nwoke ono je awuba ezi ono l'ehu. Ikpoto ezi ono shi l'aguga ubvu ono phota oso; gbaa kpurukpuru gbazeta je awuda l'eze-ɛnyimu ono; mini rigbushia ya.

34 Ndu eche iya nụ hụmaepho iphe, meru nụ; ẹphe gbakashihu je epfukashia ya l'ime mkpukpu me l'oma obegu. 35 Ọo ya bụ; a wuru jeshinaa ahuma iphe, meru nụ. Ẹphe byapfuta Jizọsu; ẹphe bya ahuma onye ọbu, ọbvụ shi l'ehu wufu ọbu g'ọ nọ-kube Jizọsu. Ọ dọwanu ichi; yewanu uwe l'ehu; ndzu guahaa phe. 36 Ndu hụmaru iphe, meru nụ kpọru phe g'e gude mee onye ono, ọbvụ shi eme ono o wekoro. 37 Ọo ya bụ; ndu bupheru mkpukpu Gerasa mgburugburu rwọahaa Jizọsu g'ọ lufuru phe l'alị; kẹle ndzu-agugu rwutaru phe. Jizọsu bahụ l'ugbo laphushia azu. 38 Nwoke ono, a chishiru ọbvụ l'ehu ono rwọahaa Jizọsu ge yee ya nọdu.

Ọphu Jizọsu ekwedu; bya asu iya: 39 “Te etsoshiru mu. Laa ndu unu je akọo eze iphe, Chileke meru ngu.”

Ọ tugbaa je etsoru mkpukpu ono mgburugburu ara eze iphe, Jizọsu meru iya arara.

*Nwa Jiayirosu me nwanyi,
nsọ eme mkpurumkpuru
(Mat 9:18-26; Mak 5:21-43)*

40 Jizọsu lwaepho; ikpoto ndu kuru l'eka ono nata iya ọkpobe anata; kẹle onyemone echewaru iya echeru. 41 Ọ duru nwoke lanu, aza Jiayirosu, bụ onye-ishi ulo-ndzuko. Ọ bya adaa Jizọsu lẹ mgboru ọkpa; bya arwo iya; eyeru iya eka l'alị g'ọ bya ibe iya. 42 Ishi iya bụ l'iphe, nwoke ono nwutaru bụ mgbawali lanu kpurumu, nọwaru iphe, ha g'apha iri l'ebo. Nwata ono nọdu abya anwuhu.

Jizọsu tsoru iya jeshia. A nọdu awu gidigidi akpa mkpa; ekpo iya ẹka labo. 43 Ọ dukwarupho nwanyi, nsọ-nwanyi mewaru mkpurumkpuru apha iri l'ebo, yi lẹ ndu

ono. Nwanyị ono tūkowaru iphemiphe, o nweru mephushichaa l'ẹka ndu eme ọbvu; ọp̄hu ọ d̄udu onye ọp̄hu metaru iya n̄u. ⁴⁴ O shia Jizọsu azụ pyobata bya edenyi ọnu uwe iya ẹka; nsọ nwanyị ono meeṣho bugengu. ⁴⁵ Jizọsu sụ: “?Bụ onye denyiru mu ẹka?”

Ọp̄hu ọ d̄udu onye kweru l'ọo ya. Pyita sụ iya: “Ha! Ọnyibe; igwe ọha-a ekpo ngu ẹka labo egube-a; i n̄odu aji onye denyiru ngu ẹka.”

⁴⁶ Jizọsu sụ: “Ọ d̄uru onye denyiru mu ẹka; kele mu mawaru l'ike shi mu l'ẹhu lufu.”

⁴⁷ Nwanyị ono n̄onyaa bya amaru lẹ ya tee domikotadu onwiya; o gude ẹhu anmanma bya adaa ya kpurumu l'ip̄hu; bya araa ya arara l'ip̄hu ọha ip̄he, kparu ip̄he, ya denyiru iya ẹka; bya epfukwaapho gẹ ya gude wekorohe teke ono teke ono. ⁴⁸ Jizọsu sụ iya: “Nwada mu; ekweta ngu mewaru i wekorohe. Laa l'ẹhu-guu!”

⁴⁹ T̄obudu iya b̄u; Jizọsu kp̄kwaduru-a op̄fu l'onu; nemad̄u shi l'ibe onye-ishi ọlo-ndzuko pho bya asu yebedua ono, b̄u onye-ishi ọlo-ndzuko ono: “Hakwaa O-zi-ip̄he; te epfuchiẹkwa iya nchi; lẹ nwa ngu nwanyị nwuhukwaru.”

⁵⁰ Jizọsu n̄uma iya bya asu iya: “Ta atsushi ebvu! Ọo 'ep̄ho g'i kweta! I -kwetawaa b̄e nwa ngu a-d̄ua iche.”

⁵¹ Jizọsu byarwutaep̄ho unup̄hu; ọp̄hu ọ d̄udu onye o kwekwaduru gẹ yee ya swiru bahu l'ulo; gbahaa Pyita; waa Jiṅu; waa Jiemusu; waa ne lẹ nna nwata ono. ⁵² Onyemonye tuko echi mkpu; akwa ẹkwa nwata ono. Jizọsu sụ: “Unu ta arashi ẹkwa; kele ọ t̄o nwuhuduru anwuhu. Ọo mgb̄enya b̄e ooku.”

⁵³ Ep̄he ze iya ọchi; kele o doru ph̄e ̄nya lẹ nwata ono nwuhuru anwuhu. ⁵⁴ Ọ bya eseta nwata ono l'ẹka bya ekua ya sụ: “Nwata! Teta!” ⁵⁵ Nwata ono lwaphuta azu l'ẹkpa iya. O kwoliu. Jizọsu sụ g'a n̄u nwata ono nri g'o ria. ⁵⁶ Ọ d̄u ndibe ph̄e biribiri. Ọ sụ g'ọ t̄o dukwa onye ep̄he e-p̄furu ip̄he ono, meru n̄u ono.

9

Jizọsu ezi ndu-ishi-ozu iri l'ẹbo

g'ep̄he je ep̄fua op̄fu Chileke

(Mat 10:5-15; Mak 6:7-13)

¹ Jizọsu bya ekukobe umadzu iri l'ẹbo ono l'ẹka lanu; bya eyeru ph̄e ọkpukpu-ike g'ep̄he gudeje ike ch̄ishije ọbvu g'ọ d̄uhabe; waa g'ep̄he meje ḡe nemad̄u wekorohe l'ip̄he, eme iya n̄u. ² Ọ bya ezia ph̄e sụ g'ep̄he je araa k'ẹka Chileke b̄e eze arara; waa g'ep̄he mee ndu ip̄he eme g'ep̄he wekorohe. ³ Ọ sụ ph̄e: “Unu ta adukwa ip̄he, unu e-gude gb̄eshi ije unu. Unu ta apakwaru oshi-mpaleka; ọp̄hu unu apakwaru ẹkpa. Unu te egudekwa nri; ọp̄hu unu egudekwa okpoga. Ọp̄hu unu eyekwa uwe n-yekwase. ⁴ Unup̄hu, unu bahukpowaru; unu ọd̄uekwapho l'ẹka ono. Unu -shi l'ẹka ono unu ejeshia mkpukpu ọzo. ⁵ Ẹka unu jeru; a -jika unu; unu lufuta lẹ mkpukpu ono jishia urwuku ọkpa unu g'ọ b̄uru ip̄he, l'a-n̄odu agba ph̄e ekebe.”

⁶ Ep̄he tuḡbua je ejep̄heahaa lẹ mkpukpu lẹ mkpukpu; ara ozi-oma ono arara; bya eme ḡe ndu ip̄he eme wekorohe l'ẹkameka.

Ip̄he, atufu Herodu ẹhu

(Mat 14:1-12; Mak 6:14-29)

⁷ Ọchi-ọha, b̄u Herodu n̄uma iphemiphe ono, emenu ono; ọ tufu iya ẹhu. Ọ d̄uru ndu suru l'ọo Jiṅu tetaru dzuru nd̄u ọzo. ⁸ Ndu asu l'ọo Elayjija tetaru; ndu asu l'ọo onye lanu l'ime akah̄u ndu mp̄fuchiru Chileke tetaru. ⁹ Herodu sụ: “Ha! ?Buhunu onye b̄u onye ọwa-a, mu anu nkiya egube ọwa? ?Bụ Jiṅu-a, mu ziwaru; e je egbuta iya ishi wotaru mu-a; t̄o ?buhunu onye?” No iya; Herodu meahaa ḡe ya e-me humakpoo Jizọsu ọb̄u ̄nya.

Jizọsu anu unu umadzu

iri l'ẹbo l'ukporo iri nri

(Mat 14:13-21; Mak 6:30-44; Jiṅ 6:1-14)

¹⁰ Ndu-ishi-ozu ono jehaa bya alwaphuta azu bya akokotaru Jizọsu ip̄he, ep̄he meru. O duta ph̄e; ep̄he swiru jeshia B̄etusayida n̄wekinyi ph̄e. ¹¹ Ik̄poto ndu ono n̄uma iya bya etsoru iya. Ọ nata ph̄e ọkpobe anata bya awata ph̄e ep̄furu k'ẹka Chileke b̄u eze; bya emee ndu ip̄he eme; ep̄he wekorohe; mb̄u ndu ọ b̄u mkpa.

¹² O be l'uzenyashi; umadzu iri l'ẹbo ono byapfuta iya bya asu iya: “Sudupho ik̄poto ndu-a g'ep̄he tsoru unup̄hu l'unup̄hu l'ip̄he, buk̄poo mkpukpu-a, bupheru mgburugburu-a je akpata nri, ep̄he e-ri; ch̄o ẹka ep̄he a-kwa; kele ẹka-a, anyi n̄o-a buk̄wa echięu.”

¹³ Ọ sụ ph̄e: “Unub̄edua l'onwunu n̄unu ph̄e nri g'ep̄he ria.”

Èphe sù iya: "Iphe, anyi gude l'èka-a bukwa ishi buredi ise waa èma labò kpùu; gbahaa g'anyi je l'onwanyi je azutaru g'èphe ha nri." ¹⁴ Kèlè unwoke, dọkwanuru l'èka ono beru l'ùnu unwoke iri l'èbo l'unwoke ùkpòro iri.

Jizòsù sù ndu etsoje iya nù: "Ngwa; unu mee phẹ g'èphe nòdugbaa anọ l'ophere l'ophere; g'èphe nọ ùkpòro èbo-èbo l'iri-iri."

¹⁵ Èphe bya emee g'o pfuru bya emee phẹ; èphe nòduchaa anọ g'èphe hakọta. ¹⁶ Q bya ewota ishi buredi ise ono waa èma labò phọ; bya apalia ènya imeli keke Chileke ekele kẹ nri ono; bya eworu iya nyawashia; bya anù ndu etsoje iya nù g'èphe keeru ikpoto ndu ono. ¹⁷ Èphe tũko rijichaa èpho. A tũtukobe ophu èphe riphodoru; o ji nkata iri l'èbo; mbù ibiribe buredi ono.

Pyita akọ onye Jizòsù bụ
(Mat 16:13-19; Mak 8:27-29)

¹⁸ O be teke Jizòsù nọ epfu anù Chileke nwèkinyi iya; ndu etsoje iya nù nòdukwapo l'èka ono èphe l'iya. O sù phẹ: "Bùkpoo onye bẹ ndiphe asuje lẹ mu bùkpoo?"

¹⁹ Èphe sù iya: "O nwekwarù ndu asuje l'ì bụ Jìonu, onye shi emeje baputizimu. O nwekwarùpho ndu asuje l'ì bụ Elayijia. Ndu asù l'òo onye lanù l'ime akahù ndu mpfuchiru Chileke tetaru dzùru ndzù."

²⁰ Q sù phẹ: "Unubèdua-e; ?Unu sùkwanuru lẹ mu bụ onye?"

Pyita sù iya: "Qo ngu bụ Kéreshi obo, shi Chileke l'èka."

Epfufu mbù, Jizòsù epfu
lẹ ya e-je iphe-èhuka nwuhu
(Mat 16:20-28; Mak 8:30—9:1)

²¹ Q karù phẹ bya alọru phẹ èka lẹ nchì g'ò tọ dukwa onye èphe e-pfuru iphe ono. ²² Q sù: "Abùbu-Ndiphe jefutajekwa iphe-èhuka, dù igwerigwe; ndu bụ ogerenya; waa ndu-ishi uke Chileke; waa ndu ezije ekemu l'a-jikakwa iya woru iya megbua. O -rwua lẹ mbòku k'èto iya Chileke emee ya l'ò teta dzùru ndzù ozo."

²³ Q sù phẹ g'èphe ha: "Onye ọ dù iya g'o tso ru mu; g'onye ono wofu ènya l'èhu onwiya; vutajẹ oswebe onwu nkiya mbòku-mbòku vuru tso ru mu. ²⁴ Kèlè onye eme g'ò dzoo onwiya ndzù l'e-tuphakwa ndzù iya etupha. Onye gudekwanù opfu èhu mu tuphaa ndzù iya l'a-dzoo onwiya ndzù. ²⁵ Mbù ?bù gunu bụ urwu, nemadzù ritaru mẹ o -nwekõtachaaru iphemiphe, nọ lẹ mgboko-a bya alakwanaa onwiya l'iswi; a nua ya aphù? ²⁶ Kèlè onye iphere Abùbu-Ndiphe dù; iphere ezi ozi-oma iya dù iya; iphere onye ono a-dukwapo Abùbu-Ndiphe mẹ ọ -nòduèpho l'ogbu-nwìinwii nkiya abya; waa l'ogbu-nwìinwii kẹ Nna iya; waa ogbu-nwìinwii k'unwu-ọjoozi iya, dù nsọ. ²⁷ O lẹ gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; ọ dukwaru ndu harù pfuru l'èka-a, ata yìdu nwùhu; gbahaa l'èphe hùmaadaru èka Chileke bụ eze."

Jizòsù egbu nwìinwii
(Mat 17:1-8; Mak 9:2-8)

²⁸ "A nọephò iphe, ha g'abalì esato, o pfuru iphe ono; ọ bya eduta Pyita; waa Jìonu; waa Jiemusu je enyihu eli úbvù; jeshia epfuru nù Chileke. ²⁹ O pfunyaèpho nunyaèpho Chileke; iphu iya gbuchafu; uwe iya chanwehù; gbuaahaa nwìinwii. ³⁰ A bya ele ènya; ndiche labò nòdu epfuwaa eyeru iya. Ndu ono bụ Mòsisu yẹ Elayijia. ³¹ Èphebedua goshikwaruphò onwophe l'ogbu-nwìinwii imigwe. Èphe nòdu epfuru Jizòsù k'anwùhu, ọo-nwùhu lẹ Jierúsalemù, bụ iphe, Chileke tubuwarù l'oo-me iya. ³² Teke ono bẹ Pyita yẹ ndu èphe l'iya swì kumihuwaru mgbenya. Èphe tehu bya ahuma ogbu-nwìinwii ya ono waa umadzù èbo ono, èphe l'iya pfuru l'èka ono. ³³ Ndu ono byaèpho ana Jizòsù; Pyita sù iya: Onyibe; ọ dukwa ree g'anyi nọ l'èka-a; g'anyi tũa mkpu èto: nanù nkengù; nanù kẹ Mòsisu; nanù kẹ Elayijia." Pyita ta amahèdu iphe, oopfu.

³⁴ Q kpùkwaduru nno l'ònu epfu; urwukpu bya asọ-kputa phẹ. Ndzù guahaa phẹ g'urwukpu sọpyaberu phẹ ono. ³⁵ Olu-opfu shi l'urwukpu ono gbùfu sù: "Onye ọwa-a bụ Nwa mu nwoke, mu họtaru. Unu nùmajekwa iphe, oopfu!"

³⁶ Olu ono pfuchaèpho iphe ono; onye a hùmaru bụwaru Jizòsù nwèkiya. Èphe nọ-kirishia; ophu ọ dùdu onye èphe pfuru iya teke ono; mbù iphe ono, èphe hùmaru ono.

Eeme onye obovu atù ndapfu
g'ò wekòrohu
(Mat 17:14-18; Mak 9:14-27)

³⁷ O be lẹ nchitabòhu iya g'èphe nyizetachaaru l'eli úbvù ono; ikpoto nemadzù wù-pfuta iya. ³⁸ Noo ya bụ; nwoke lanù l'ime ikpoto ndu ono chishia sù: "O-zi-iphe; jiko lenaa nwa mu-a ènya; kèlè ọ kwa iya bụ mu nwa lanù. ³⁹ Q dùru egube obovu, akparwutajẹ iya l'èhu; ọ -bya l'ò tũa ya ndapfu; k'ophu ùphù anọduje atsùshi iya l'ònu;

oomekaadaa ya iphe ɛme l'ọ haa ya. ⁴⁰ Mu rwọo ndu etsoje ngu nū g'ẹphe chifu iya; ọphu ẹphe adudu ike."

⁴¹ Jizosu sū: "Ha-oo! Unube ọgbo ẹjo ọkpoma ọwa-a, adudu iphe, unu ekwetajẹ-a! ?Bụ teke ole bẹ mu a-takpọo nshi gẹ mu l'unu nọ-beru? Gudeeshikwa nwa ngu ọbu kpiritaru!"

⁴² Nwata ono jefpushiẹpho Jizosu; ọbvụ ono tuta iya tuta l'alị bya eworu iya gbachia. Jizosu bya abaaru ọbvụ ono mba; bya emee nwata ono o wekorohu. O duru iya nū nna iya. ⁴³ Ẹphe chikafuchaephọ ẹnya ele g'ike dọ-be Chileke.

Jizosu epfu iya k'ugbo ẹbo

lẹ ya e-je iphe-ẹhuka nwuhu

(Mat 17:22-23; Mak 9:30-32)

O tuko dugbakwada pẹ-a biribiri mbụ iphemiphe, Jizosu emegbaa. O sū ndu etsoje iya nū: ⁴⁴ "G'opfu-a bamikwaa unu l'enu-nchi; kele Abubu-Ndiphe bẹ ee-mechakwaa kpuru ye ndiphe l'eka." ⁴⁵ Ọphu ẹphe ta amadu iphe, o pfuru; kele e domiru iya edomi g'o to doshi pẹ ẹnya. Ndzụ nọdu agukwanu pẹ g'ẹphe e-me jia ya.

Onye kachakpọo shii

(Mat 18:1-5; Mak 9:33-37)

⁴⁶ Ẹphe wata adzokashi onye kachaa shii lẹ g'ẹphe ha. ⁴⁷ Jizosu maerupho iphe, dọ pẹ l'okpoma bya ekuta nwata nshii pfi-kube onwiya; ⁴⁸ bya asu pẹ: "Onye gude k'iswi ẹhu mu nabata nwata nshii, ha ẹgube-a buakwaa mu bẹ ọ nabataru. Onye nabatakwanuru mbẹdua; buakwanaa onye ono, ziru mu ozi ono bẹ ọ nabataru; kele ọo onye ẹnya kachaa alwalwa lẹ g'unu ha bụ onye kachaa shii."

Onye ata akpọshidu iphe, anyi eme

(Mak 9:38-40)

⁴⁹ Jiọnu sū iya: "Onyibe; anyi humaru onye gude ẹpha ngu achishi ọbvụ. Anyi sū iya g'o to meshi l'o too tsođu ngu g'anyibedua."

⁵⁰ Jizosu sū iya: "Unu ta asushi iya g'o to meshi; kele onye ata akpọshidu iphe, anyi eme akpọshi bụ anyi."

Ndu Sameriya ajika Jizosu

⁵¹ O rwutashiẹ ya phọ l'ala l'imigwe; ọ tugbua lẹ ya jefutaje Jierusalemu. ⁵² O haru ndu-ozu zia g'ẹphe vuru iya ọzo je. Ndu ozi ono tugbua bya abahu lẹ mkpukpu lanu, nọ lẹ Sameriya je g'ẹphe doziaru iya ẹka ọo-ze. ⁵³ Ọphu ndu ẹka ono ekwedu iya anata; kele o phoberu ọzo Jierusalemu. ⁵⁴ Jiemusu; waa Jiọnu, bụ ndu etsoje iya nū huma ẹgube iphe ono bya asu iya: "Nnajiuphu! ?Bụ g'anyi karu ọku g'o shi l'imigwe bya ekepyashia pẹ ọo?"

⁵⁵ Jizosu ghakọbe bya agbochia pẹ onu sū pẹ: "Unu ta amakwa ẹgube iphe, unu l'ia l'eme. ⁵⁶ Kele Abubu-Ndiphe ta abyaduru emebyi ndzụ ndiphe; ọ chia g'o dzọo ndzụ." E mecha; ẹphe shi l'eka ono tugbua jeshia mkpukpu ọzo.

Ndu e-tso Jizosu

(Mat 8:19-22)

⁵⁷ Ẹphe jenyaephọ l'uzo; nwoke lanu sū iya: "Nnajiuphu; mu e-tsojekpọe ngu phọ ẹje ẹkameka, iije."

⁵⁸ Jizosu sū iya: "Uphega nwekwaru ẹnụ; ẹnụ, ẹphe l'eli nweru ẹpfune; obenu lẹ Abubu-Ndiphe te enwedu ẹka oo-dobeje ishi." ⁵⁹ O sū onye ọzo: "Tsuru mu!"

Onye k'ono sū iya: "Nnajiuphu; gẹ mu jekwa elifua nna mu."

⁶⁰ Jizosu sū iya: "Haa ndu nwuhuru anwuhu g'ẹphe lia ndu nkepẹ, nwuhuru anwuhu. Gubedua l'onwongu je epfua k'eka Chileke bụ eze g'a numadzuru."

⁶¹ Onye ọzo sū iya: "Nnajiuphu; mu e-tsokwaru ngu; ọle ọo gẹ mu je asuadaa ndibe mu g'ẹphe nọkwa-ẹhu mma!"

⁶² Jizosu sū iya: "O-pa-ọgu agha ẹnya l'azu ta ayikwa l'ozu k'eka Chileke bụ eze."

10

Jizosu agba ndu-ozu iya

ẹbo-ẹbo l'ozu-oma ono

¹ E mecha; Nnajiuphu byakwa bya ahota ukporo umadzu ẹto l'umadzu iri l'ẹbo ọzo bya agbaa pẹ ẹbo-ẹbo; sū g'ẹphe vuru iya ọzo jekota l'iphe, bukpoo mkpukpu mekpoo ẹkameka, yebedua l'onwiya abya ejeje. ² O sū pẹ: "Iphe, a koru l'opfu chashiakwaru; mbu l'ọ kwatakpọkwaaru ha shii; obenu lẹ ndu-ozu, akpata iya akpata ha nwanshii. Unu pfuru nū Nnaji, nwe iphe, a koru l'opfu g'o ye ndu-ozu, l'a-bya akpata iya nū. ³ Unu

tugbua jeshia. Unu lekwa ɛnya: l'unu dukwa g'unwu aturu; mu chɔjakwaru unu ye g'unu jeshia ɛka agu jiru ejiji. ⁴ Unu te egudekwa ɛda-okpoga; ɔzoo ɛda mmanu; ɔzoo akpokpa. Unu te ejekwa anodu k'ekwe ekele le gbororo. ⁵ Unuphu, unu -bahukpooru; unu vuru ɔzo sɔ: 'Ge nchi dukwa doo l'unuphu-a.' ⁶ Teke nwa nchi-odoo no l'ɛka ono; nchi-odoo unu aburu nkiya. Teke ɔ dudu; l'ɔ lwaphutaru unu azu. ⁷ Unu buɛkwarupho l'unuphu ono; riye nguje iphe, bukpo iphe, ɛphe nuru unu; kele onye akanya gbaru k'anata ugwo iphe, o setaru. Unu te ebuphekwa l'unuphu l'unuphu. ⁸ Teke unu bahuru mkpukpu; ɛphe -nata unu ree; unu riyeɛkwapho iphe, a nuru unu. ⁹ Unu mee g'ehu du ndu iphe eme ike l'ɛka ono; unu asu phe: 'Chileke abyaakwa aburu eze unu.' ¹⁰ Teke unu bahukwanuru mkpukpu; ɔphu ɛphe anataduru unu; unu alufu l'oma gbororo iya bya asu phe: ¹¹ 'Urwuku mkpukpu unu, du anyi l'okpa be anyi jishiakwaru unu-o! O kwa iphe, unu a-maru bu le Chileke abyawaa egoshi le ya bu eze.' ¹² Ole iphe, mu akaru unu bu; ɔo-kakwaru ndu Sodomu mma mboku ikpe; eme le mkpukpu ono."

Iphe ee-me oha, jikaru nu

(Mat 11:20-24)

¹³ "Nshio gube oha Korazinu! Nshio gube oha Betusayida! Kele ome e wotaru iphe-ohumalenyia, e meru l'ime unu mee l'oha Taya ye le oha Sayidonu m'ɛphe eyekwaa uwe-aphu; kpua onwophe ntu ɔzenya; gude goshi l'izimanu lwaru phe azu; ɛphe ghawaa umere lwapfuta Chileke. ¹⁴ Ole ɔo-karu ndu Taya waa ndu Sayidonu mma me Chileke kpeje ikpe eme le g'oo-du unubedua. ¹⁵ Gube oha Kapaniyomu! ?O du ngu g'e kulia ngu gi supfuru l'imigwe to? Aa-gbekwanu kwatsua ngu kwarua ngu oku-al-maa!"

¹⁶ O su ndu etsoje iya nu: "Onye nɔmaru iphe, unu pfuru nɔmawaru iphe, mu pfuru; onye jikaru unu jikawaru mu pho; teme onye jikakwanuru mbedua buakwa onye ono, ziru mu ozi ono be o jikaru."

Ndu Jizosu ziru ozi

alwa l'ehu-utso

¹⁷ Ukporo umadzu eto l'umadzu iri l'ɛbo ono jechaa bya egude ɛhu-utso lwa bya asu Jizosu: "Nnajiuphu; anyi gude ɛpha ngu kachaa ɔbvu ike!"

¹⁸ O su phe: "Mu shia ele Nsetanu g'o shi l'igwe ada g'ebemu-igwe. ¹⁹ Su-a; mu yeakwaru unu ike l'ɛka g'unu zopyabejehaa agwo l'okpa me akpi me g'unu kakota iphe, bukpo ike k'ohogu ono, bu Obutuswe ike. O to dudu iphe, byaru ayi mee unu. ²⁰ Ole g'ɔ to bukwaru iphe, ɛhu iya a-nodu atsɔ unu bu l'unu ka ɔbvu ike; g'ehu tsɔjehia unu l'e dewaru ɛpha unu l'ekwo l'imigwe."

Ehu atsɔ Jizosu

(Mat 11:25-27; 13:16-17)

²¹ Le teke ono kwapho be Unme Chileke meru Jizosu; ɛhu tsomahu iya. O su: "Mu ekele ngu ekele Nna, bu Nnaji igwe yee ali; l'i domiru iphe-a ge ndu kwaru ɛnya; waa ndu mmamiphe ta amaru iya; i woru iya goshichia ndu obu phe guru iphoro ge k'unwegirima. Ee! Nna; noo iphe, i mekpɔerupho g'ɔ du ngu; waa g'ootso ngu utso ememe iya.

²² "Nna mu yeakwaru mu iphemiphe l'ɛka. O to dukwa onye maru onye Nwa Chileke bu; gbahaa Nna iya, bu Chileke. Ophu o dukwa onye maru Nna iya, bu Chileke; gbahaa Nwa iya; ɔzo 'ɛpho onye Nwa iya ono hotaru; goshi iya Nna iya."

²³ Jizosu yee ndu etsoje iya nu noduepho nwekinyi phe; o ghakobe su phe: "Ehu-utso be a goru nu unube ndu gude ɛnya unu ahuma iphe-a, unu ahuma-a. ²⁴ ?Unu maru-a le ndu mpfuchiru Chileke; waa ndu eze, du igwerigwe be o guru ɛgu ahuma iphe-a, unu ahuma-a; ole ɛphe ta ahumaduru iya. O gukwaru phe pho ahuma iphe-a, unu anu-a; ole ɛphe ta anumaduru iya."

Ekemu, kpɔ-chiru ishi

(Mat 22:34-40; Mak 12:28-34)

²⁵ Noo ya bu; onye lanu, maru ekemu gbalihu ge ya gude aji hua Jizosu ama bya asu iya: "O-zi-iphe; ?bu gunu be mu e-me ge mu dzuru ndzu ojejeje."

²⁶ O su iya: "??Bu gunu be e deru l'ekwo ekemu? ?I gataru gunu?"

²⁷ Nwoke ono su iya: "Ekwo ekemu suru: 'Yee Nnajiuphu, bu Chileke ngu obu ngu g'ɔ ha. Gude ndzu ngu g'ɔ ha; me ike ngu g'ɔ ha; me uche ngu g'ɔ ha yee Chileke obu. Waa gi yee nemadzu ibe ngu obu gi yeru onwongu.' "

²⁸ Jizosu su iya: "I pfukotaru iya; i -mee nno; l'iinweru ndzu."

Etu k'onye Sameriya,

nweru obu oma

²⁹ Nwoke ono kũchata iya bya asũ iya: “?Q bũkwanuru onye bũ nemadzũ ibe mu obru?”

³⁰ Jizosu nmaaru iya etu su: “Q duru nwoke, shi Jierusalemu eje Jieriko. O je evubaa ndu ana nfu. Epehe tsua ya iphe tsugbuphodo iya ndzu nwanshii; gbafe iya oto bya aparu iya haa; o noduwaa mkpokpo ndzu. Epehe gbakashihu. ³¹ Q duru g'o nwuru; onye uke Chileke nodu aghata l'uzo l'eka ono bya ahuma iya; bya agbangoo ya; shia uzo ozo; o buru iya atugbu. ³² Oshilokpa Livayi ghatashikwaapho l'uzo ono bya ahumakwa iya pho bya ahangokwaa ya pho. ³³ Obenu l'onye Sameriya, ejekpooro iphe, ooje ghatashiaru eka nwoke ono no bya ahuma iya; imemini iya du iya. ³⁴ Q bya ejepfu iya bya edebechaa ya manu l'onya, dugbaa ya l'ehu; kpua ya ya mee bya ekechishia ya ya. Q bya apata iya tukobe le nkapfu-igara iya; bya aparwuta iya ulo ndu ije; bya edobe iya swiru. ³⁵ O be le nchitabohu iya; o chifuta shiru labo bya anu onye-nche ulo ndu ije ono bya asu iya: 'Letakwa iya enya. Teke mu lwaru; o -duru iphe ozo, o phubaaru ngu; mu a-pfua ngu iya.'

³⁶ “?Bu onye ole l'ime umadzu eto ono be i riru l'oo ya bu nemadzũ ibe nwoke ono, vubaru ndu ana nfu ono?”

³⁷ Onye ezije ekemu ono su iya: “Oo onye ophu phuru iya obu-imemini pho.”

Jizosu su iya: “Laa; je emeje egube ono.”

Jizosu akpafuta

Mata yee Meri

³⁸ Tobudu iya bu; Jizosu phe kwaseru ejekpoekwapho iphe, epehe eje. Epehe jenyae pho l'uzo; o bahu l'oma mkpukpu lanu. Nwanyi, epha iya bu Mata dubata iya ibe phe; ge ya kwaaru iya ebyaa. ³⁹ Nwanyi ono nweru nwune nwananyi, epha iya bu Meri. Meri je anodu nonyabe Nnajiuphu; anu opfu iya. ⁴⁰ Mata yenukakwanuru ehuru l'eme nri. Q bya ejepfu Jizosu je asu iya: “Nnajiuphu! ?Tii sudu nwune mu nwananyi g'o to hashiru mu ozi-a ge mu je nwekini mu? Sunu iya g'o bya eyeru mu eka!”

⁴¹ Nnajiuphu su iya: “Mata! Mata! I kunukaru photophoto megbushinuka onwongu. ⁴² Iphe lanu bu iphe, du mkpa kpurumu. Meri hataakwanuru okè-iphe ono ophu ka ree. Ophu a nufubaedu iya ya anafu.”

11

Jizosu ezi geepefuje anu Chileke

(Mat 6:9-13; 7:7-11)

¹ O be ujiku lanu; Jizosu nodu eka lanu epfu anu Chileke. O pfughechae ya pho; onye lanu l'ime ndu etsoje iya nu su iya: “Nnajiuphu; zinaa anyi geepefuje anu Chileke ge jionu zikwarupho ndu etsoje iya nu-a.”

² Q su phe: “Unu nodu epfu anu Chileke; unu suje:

“Nna anyi, bu l'imigwe;

G'e dobe epha ngu iche.

Goshinu l'oo gubedua bu eze.

G'emeje iphe, du ngu l'uche

l'eliphe;

g'eemeje iya l'imigwe.

³ Nunu anyi nri ntanu-a;

Nri, a-sujeru anyi eri

mboku-mboku.

⁴ Guaruru anyi nvu l'eka anyi

mesweru ngu.

G'anyi guru ndu mesweru

anyibedua.

Te ekwekwa g'anyi nmalahu

l'ohutama.

Nafutachikwaa anyi g'anyi

ta aba l'eka onye

ejo-ipehe.”

⁵ Jizosu su phe: “Denu g'unu ha onye e-jepfu onya iya l'echi abali je asu iya g'o jie ya ugwo ishi buredi eto; ⁶ l'onya iya, shi eka du enya byaru ibe iya; ophu ya enweduru nri, ya a-nu iya. ⁷ Onya iya ono gbe l'ime ulo su: 'E pfuchishi mu nchi! Mu gu-chiwaru uzo; swobe iya iphe. Mu l'unwu mu zewaa azee. Ophu mu agbeshiedu abya ngu anu buredi ke nta.' ⁸ Ge mu kakwaru unu: o -buru l'o too gbeshidu abya iya anu buredi ono kele o bu onya iya; l'oo-gudenu kele oopfuchi iya nchi; ophu iphere adudu iya bya anu iya

iphe, o byaru asu g'ò nù iya. ⁹ Noo g'ò gude mu sukwanu unu; unu pfua g'a nù unu iphe; aa-nù iya unu! Unu choo iphe; unu a-choṭa iya! Unu kua ẹka l'uzo; aa-guharu iya unu! ¹⁰ Kele onyemonye, suru g'a nù iya iphe be aa-nuje iphe; onye choṛu nù l'a-choṭaje; onye kuru ẹka be aa-guhajeru uzo. ¹¹ ?Denu g'unu ha, buru nna, onye nwa iya a-su g'ò nù iya ẹma; l'ò gbẹ chiru agwo nù iya; ¹² ozoo teke o suru g'ò nù iya ẹkwa-oku; l'ò nuchia ya akpi? ¹³ Eshinu unube ndu bu ndu ejo-iphe amajeru unu unu iphe, du ree; ? buchia Nna unu bu l'imigwe ta akabadaa amaru g'oo-me nu unu Unme-du-Nso; mbu unube ndu suru g'ò nù iya unu?"

Ẹka ike Jizosu shi

(Mat 12:22-30; Mak 3:20-27)

¹⁴ O be teke ozo; o duru nwoke, Jizosu chifuru obvu, bu iya l'ehu, meru ebe oopfujedu opfu. Kpiridangu-obvu onu lufuepho nwoke ono l'ehu; nwoke wata epfu opfu. O du ikpoto ndu ono biribiri. ¹⁵ O duru ndu ophu suru l'oo obvu, bu Biyelezebolu, bu iya be bu onye-ishi iphe, bukpoobvu be o gude achishi obvu.

¹⁶ Ndu ophu abya agbaberu iya onya opfu g'ephe gude nmata iya; su iya g'ò menaaruru phe iphe-ohumalenya, e-goshi l'oo Chileke ziru iya eviya. ¹⁷ O maerupho iphe, ephe arì bya asu phe: "Alì-eze -keha ebo; seahaa opfu be o buakwaa ola-l'iswi. Nokwaphe g'oo-du l'unuphu, keharu onwiya ebo. ¹⁸ Teke o bukwanu le nkwoka du l'ibe Nsetanu; ? denu g'ee-me g'alì-eze iya keru; me unu -su l'oo Biyelezebolu be mu gude achishi obvu? ¹⁹ O -bukwanuru l'oo Biyelezebolu be mu gude achishi obvu; ?bu gunu be ndu k'unu gudekwanu achishi obvu nkephe? O kwa iya bu l'oo ndu k'unu e-goshiwaro unu l'ikpe nmaru unu. ²⁰ Obenu teke o bukwanu l'oo ike Chileke be mu gude achishi obvu obu; oo ya bu l'ò noo iphe, egoshi le Chileke buakwaa eze l'ehu unu.

²¹ "Onye okpehu du -kwaghe ngwogu akwaghe ndu eche ibe iya nche; ?ti madu l'ò to dudu iphe, eme iphe iya? ²² Obenu teke onye ka iya ike byaru afuru iya; bya alwu-kpee ya l'ò nata iya ngwogu ono, bu iphe, o doberu enya ono; bya akwaa ivu iya ono kekashia.

²³ "Su-a; onye mu l'iya ata tugbaduru bukwa onye opfu mu; onye mu l'iya ata achikobedu achikobe l'achikakwa achika.

Iphe, akpaje obvu alwa azu

(Mat 12:43-45)

²⁴ "Teke a chifuru nemadzu obvu l'ehu; obvu ono etsoro echiogu ẹka mini adudu aghaphe; achog ẹka oo-nme anmee. Teke o jenyauru; ophu o dudu ẹka o humaru; l'ò su ge ya laphueshikwa azu l'akahu uo iya-a. ²⁵ Teke o byatashiaru; a zawa iya azaza; dozichaa ya ree; ²⁶ l'ò je je achita obvu esaa ozo, ka iya njo; ephe awuba je eburu iya; ndzu nwoke ono teke ono abya aka njo; eme le teke mbu pho."

Okpobe ehutso

²⁷ Jizosu pfuepho nno; nwanyi lanu l'ime igwe oha ono chia mkpu su: "Ehu-utso be a goru nu nwanyi ophu paru epho-ime ngu bya echee ngu era!"

²⁸ O su iya: "Ehu-utso be gochiaru nu ndu anumaje opfu Chileke bya eme iya ememe!"

*Iphe-ohumalenya,
meru l'ehu Jiona*

(Mat 12:38-42; Mak 8:11-12)

²⁹ O be g'ikpoto ndu ono aka shii eje; Jizosu pfuaaha su: "Ogbo-nta-a pakpokwaaru njo. Epe achog iphe-ohumalenya. Ole o to dukwanu iphe-ohumalenya ozo, ee-goshi phe; gbahaa iphe, meru Jiona. ³⁰ Mbu-a; oo kwa ge Jiona bujeru ndu Ninive iphe-ohumalenya pho bu ge Abubu-Ndiphe bu ndu ogbo-nta-a. ³¹ Nwanyi, bu eze ndu Sheba be a-gbalihu mboku ikpe; nma ogbo-nta-a ikpe; kele o shi l'eka igwe beru; ali beru bya ge ya numa opfu nkwananya Solomonu. O be nta-a be onye ka Solomonu no l'eka-a. ³² Temu ndu Ninive l'a-gbalihu mboku ikpe; nma ogbo-nta-a ikpe; kele izimanu lwaru ndu Ninive azu; ephe ghaa umere; lwapfuta Chileke l'opfu, Jiona pfuru phe; obenu l'onye ka Jiona no l'eka-a nta."

Oroku, du l'ehu bu enya

(Mat 5:15; 6:22-23)

³³ "O to dukwa onye abujeru; o -yechaa oku l'oroku l'ò woru iya je edomia edomi; ozoo l'ò woru ite kpube iya. Owojochiaru iya kobe le nggu-oroku g'onyemonye, bataru nu ahuma iphoró iya. ³⁴ Enya ngu bu oroku, du ngu l'ehu. Teke enya doru ngu edodo; ogwehu ngu abukotaru ngu iphoró iphoró. Teke enya edoduru ngu edodo; ogwehu ngu abukotaru ochii ochii. ³⁵ Oo ya bu; letakwa enya; a -nonyakwaa iphoró, no ngu l'ime

gbẹ bya aburu ọchii. ³⁶ Ọ -buru l'ogwẹhu ngu bukota iphóró; ọp̄hu ọ dukpoda a ẹka ọogba ọchii; bẹ ọo-nọdu enwu enwunwu g'orọku anọduje enwu-a gude nwuberu ngu ọku."

*Jizọsu epfu kẹ ndu ezije ekemu
(Mat 23:1-36; Mak 12:38-40)*

³⁷ Jizọsu kpukwadurua opfu l'onu epfu; onye Fárisii bya asu iya: "Oshi adukwa l'ibe mu." O tsoru iya je anọdu k'eri nri ono. ³⁸ Ọ dọ onye Fárisii ono biribiri l'ọ to tuduru ọzo meadaa nsọ akwọ ẹka; bya anọdu k'eri nri. ³⁹ Nnajiuphu sọ iya: "Unubẹ ndu Fárisii anọduje asa azu okoro asa azu ochi; ọle iphe, unu maru bu ana ndu ọzo iphe l'ẹka ike yee ejo-iphe. ⁴⁰ Unubẹ ndu eswe! ?Tọ buedu ẹka lanu, meru azu, mekwarupho ime? ⁴¹ Ọle-a; unu woru iphe, nọ l'ime okoro waa l'ime ochi meeru ndu ukpa iphe-oma; huma lẹ nsọ a-bvuru unu l'iphemiphe.

⁴² "Nshio unubẹ ndu Fárisii; kẹle unu apfujechaaru apfuru nu Chileke oke-lanu-l'uzo-iri: lagbo; mę olubu; mękpoo iphemiphe, bukpo nwekwo, eeri eriri; unu agbẹ haa apfubekoto waa eye Chileke obu. Unu gege apfubekoto; yee Chileke obu; mejekwapho ekemu ophu unu emejehawaa.

⁴³ "Nshio unubẹ ndu Fárisii; mbu unubẹ ndu ọduje g'unu nọdu l'ishi l'ulo-ndzuko; tẹme ọ nọdu aduje unu g'e keleje unu ekele k'iche l'ẹka a dọ igwe. ⁴⁴ Nshio unu; kẹle unu dọ g'ilu, chihuru echihu, a ta humaduru l'ẹnya; a nọdu azoje iya ọkpa; ọp̄hu a madu l'ime iya rehuru erehu."

⁴⁵ Onye lanu bu onye maru ekemu sọ iya: "O-zi-iphe; eshinu iipfu egube ono bẹ i tukoakwaru anyi l'ephe abaru mba."

⁴⁶ Jizọsu sọ iya: "Nshio unubẹ ndu maru ekemu; kẹle unu ewojueru ivu, anyi ẹrwa boo ndiphe; ọle unubedua ta arwukwa ivu ono g'ọ ka mma l'ọo mkpushi-ẹka lanu. ⁴⁷ Nshio unubẹ ndu gbẹ nta-a akpushi ọlo-ilu l'ẹka ndiche unu phẹ ligbaaru ndu ephe gbushiru, bu ndu mpfuchiru Chileke. ⁴⁸ Ọo ya bu l'unu egoshi l'unu kweru l'iphe, ndiche unu phẹ meru bẹ dọ ree; tẹme ẹka unu dukwa iya phọ; kẹle ephe gburu phẹ egbugbu; unu nọdu akpushi ọlo-ilu l'ẹka e liru phẹ. ⁴⁹ Nnoo iphe, Mmamiphe Chileke pfuru sọ: 'Mu e-zi ndu mpfuchiru Chileke; mę ndu-ozu g'ephe jepfu phẹ. Ndu ono, mu e-zi ono nweru ndu ọp̄hu ephe e-gbu egbugbu; duru ndu ọp̄hu ephe a-kpa ẹhu mmanu.' ⁵⁰ Ọo ya bu l'aa-gwata ọgbo-a ọgwo ọchi iphe, bukpo ndu mpfuchiru Chileke ono, ndiche phẹ shi teke iphẹ dọ gbushita ono; ⁵¹ e -shikpọo lẹ mee Ebẹlu jasọ lẹ kẹ Zakaraya, onye e gburu lẹ mgbaka ọru-ngweja Chileke yee eze-ọlo Chileke. Sọ-a; gę mu gbukwaaru iya unu tororo; ọ kwa ọgbo-a bẹ aa-gwata ọgwo mee phẹ.

⁵² "Nshio unubẹ ndu maru ekemu; kẹle unu wotawaru ire-igodo ọlo mmamiphe. Unu ta abahuduru l'onwunu; tẹme ndu eme g'ephe bahu bẹ unu kposhiru abahu."

⁵³ Jizọsu bya l'atugbu l'ẹka ono; ndu ezije ekemu mę ndu Fárisii ono kwatakpọo tsoahaa ya opfu; tẹme ephe nọdu akuchashikwa iya phọ opfu akuchashi; eme g'ọ pfua igwerigwe opfu; ⁵⁴ ẹka ephe ege iya g'ephe gbaaru iya ọnyà opfu, ephe e-gude nmeta iya.

12

*Iphe-ekoje-buredi ndu Fárisii
(Mat 10:26-27)*

¹ Teke ono kwaphọ; umadzu ukporo l'unu zakobewaa l'ẹka ono; k'ọp̄hu ephe azogbaa nwibe phẹ tọli tọli. Jizọsu karu ndu etsoje iya nu gededede sọ phẹ: "Unu kwabekwaru iphe-eko-buredi ndu Fárisii ẹnya, bu iya bu tuko-l'ẹhu-atuko-l'obu, ephe bu. ² Ọ tọ dukwa iphe, e kpuchiru ekpuchi g'e te mechaa kpuhaa ya; ọp̄hu ọ dukwa iphe, e domiru edomi g'e te mechaa maru iphe, ọ bu. ³ Iphe, unu pfuru l'ọchii bẹ aa-numa l'iphóró; tẹme iphe, unu dzuru taba taba l'ime ọlo bẹ aa-ra arara g'onymonye numadzuru."

*Onye aa-tsujẹ ebvu
(Mat 10:28-31)*

⁴ "Gę mu kakwaru unubẹ ndu bu ọnyà mu phẹ: Unu ta tsukwa ndu egbu ogwẹhu nemadzu ebvu; ndu bu: ephe -gbuchaa; ọ tọ duedu iphe ọzo, ephe adu ike eme. ⁵ Gę mu kakwaru unu onye unu a-nọdu atsujẹ ebvu: onye unu a-tsujẹ ebvu bukwa onye bu: o -gbuchaa egbugbu; l'ọ nwekwarupho ike, oo-gude nwuru onye ono chie l'ọku-alí-maa. Ee! Mu suru unu-a; nokwa onye unu a-tsujẹ ebvu bu ono.

⁶ "Tọbudu unwu ogbe ise bu kobo ebo? Ọle Chileke ta adukwa unwu ogbe mę nanu, ọ tọ nyataduru. ⁷ Mbua-a; egbushi, nọ unu l'ishi bẹ ọ guchaakwaru ọgu nanu nanu. Unu ta atsushi ebvu! Unu kagbaa ikpoto ogbe aba lẹ mkpa; g'ọ hahabẹ igwerigwe."

Epfu l'edzudzu-gha l'a bu ke Kéreshi
(Mat 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

⁸ “Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; onye pfuru l'edzudzu-gha pfua ya hoo haa lẹ ya bu nkemu bẹ mube Abubu-Ndiphe l'a-pfukwarupho l'edzudzu unwu-ojozi-imigwe pfua ya hoo haa l'onye ono bu nkemu. ⁹ Obenu l'onye pfuru l'edzudzu-gha pfua ya hoo haa lẹ ya ta amadu mu bẹ mu a-pfukwarupho l'edzudzu unwu-ojozi-imigwe ke Chileke pfua ya hoo haa lẹ mu ta amadu onye obu.

¹⁰ “Onyemonye, pfuru Abubu-Ndiphe ejo opfu bẹ aa-gukwaru nvu; obenu l'onye pfubiyuru Unme Chileke bẹ a taa gukwaru nvu.

¹¹ “Teke o bu l'ephe kpụ unu bya edobe l'ulo-ndzukọ; waa l'iphe ndu-ishi; waa l'iphe ndu govementi; unu ta ayokwa oshi iphe, unu e-pfu; ozoo g'unu e-dobe onu pfua ya gude kpefu onwunu. ¹² Kele Unme Chileke l'e-zia unu iphe, unu e-pfu teke ono.”

Etu k'onye eze,
bu onye-eswe

¹³ Onye lanu l'ikpoto ndu ono su iya: “O-zì-ìphe-e! Rwonaa nwune mu g'o kwe gẹ mu l'iya kee iphe, shi lẹ nna anyi.”

¹⁴ Jizosu su iya: “?Bu onye meru mu onye ekpejeru unu ikpe; ozoo onye ekeru unu oke; gube nwoke ono?” ¹⁵ Jizosu su ikpoto ndu ono: “Unu tokwa ehu zehujeru iphe, bukpo iphe, akpataje eye enya l'eku mgboko-a; l'okpobe ndzu nemadzu te eshikwa l'eku, o kpataru akpata; g'ooahabe.”

¹⁶ O wataru phe anmaru etu su: “Nwoke lanu, nweru iphe; koru opfu; kpata iya iphe, ha shii. ¹⁷ O bya arjahaa l'egomunggo su:

'?Denuanu ge mu e-me iya g'o to duedu eka aa-kube iphe-a?' ¹⁸ Mu e-me iya egube-a. 'Mu a-phoka oba mu phoribebaa iya g'o ka oša; l'oo-buwaruro eka mu a-kube mebyi iphe mu; me iphe, mu nweru enweru.' ¹⁹ Noo ya bu; mu asu ndzu mu; eku abyakwaru ngu! Owa-a bukpkwaa iphe, a-suru ngu eri apha, du igwerigwe. Tuta unme nta; ria ngua g'ehu tsoo ngu utso!” ²⁰ “Ole Chileke suru iya: 'Onye eswe! Enyashi-a bẹ aa-nata ngu ndzu ngu ono. Iphemiphe-a, i doberu onwongu-a; ?bu onye e-ri iya?’

²¹ “Noo g'onye akparu onwiya eku; ophu o dudu iphe, o bu l'iphe Chileke du bu ono.”

Eye Chileke iphemiphe l'eka
(Mat 6:25-34)

²² Jizosu su ndu etsoje iya nu: “Noo iphe, mu gude su: Unu ta akushi photophoto g'unu e-me ndzu unu: k'iphe, unu e-ri; ozoo k'ehu unu: k'iphe, unu e-ye l'ehu. ²³ Kele ndzu ka nri; teme ogwehu ka uwe aburu iphe. ²⁴ Lewarọ okpoko-gha, ephe l'eli! Ephe ta akokwa opfu; ophu o dukwa iphe, ephe eje akpata l'opfu; ophu ephe enwedu ulo eku; ophu ephe agbadu oba; ole Chileke anodujeelaa azu phe. ?Unu ta amadu l'unu ka enu aburu iphe. ²⁵ ?Denu g'unu ha onye e-gude ayo oshi; yekwa iphe, ha nwanshii lẹ ndzu iya? ²⁶ Oo ya bu; o -buru l'unu taa dudu ike eme nwiphe habe nwanshii nno; ?buhunu gunu meru iphe, unu aku-phe photophoto? ²⁷ Unu lewaro ojimbvu g'oonoduje evu. Ephe te esedu akanya; ophu ephe agbadu oghu k'akwa uwe. Obenu lẹ-a; unu huma ge Solomonu yeberu uwe, ama mma; ole uwe iya ta amarwuduru g'ojimbvu lanu. ²⁸ Teke o bu lẹ Chileke eyeje eswa, no l'egbudu uwe; l'iphe, bu o -dzuru ndzu ntanu-a; echele l'e woru iya shia ite; ?to kabadaa unu eye okpobe uwe? mbu unubẹ ndu-a, ekwekwe, unu kweru abadu ishi-a! ²⁹ Oo ya bu; unu ta anodujeshi aku-phe photophoto iphe, unu e-ri me iphe, unu a-ngu. ³⁰ O kwa iphe ono bu iphe, ohamoha tukuru ayo oshi iya. Nna unu makwaru-a l'o du unu mkpa. ³¹ Unu chochia eka Chileke bu eze! Oo ya bu; iphemiphe ono aburu iphe, ee-yekwaru unu eyekwa.”

Ekwa imigwe
(Mat 6:19-21)

³² “Unu ta atsushi ebvu; unubẹ unwu ndokobe aturu, adudu igwe-a; l'o dukwa Nna unu ree okpobe adudu eme g'unu bukwarupho eze l'eka o bu eze. ³³ Unu reshia iphemiphe, unu nweru gude mee iphe-oma. Unu meeru onwunu eka okpoga ophu taa kahudu akahu; kparu eku unu dobe l'imigwe; eka o to lwadu ali alwalwa; kele ndu-oshi te ejedu iya; ophu mkpu atadu iya. ³⁴ L'o kwa eka eku ngu, kachaa ngu mkpa no bẹ obu ngu a-nodukwapho.”

Ndu ozi, nwu enya

³⁵ “Unu lishia anamu unu ike; g'oku dukwapho l'oroku unu. ³⁶ Unu adu g'unwokoro, nwu enya echeru nnajiphu phe g'o lwa ekele-nwanyi, o jeru; g'ephe a-guhakeberu iya uzo me o -bya bya akwa eka l'uzo. ³⁷ Ehu-utso bẹ a goru nu ndu-ozì ono, nnajiphu phe l'a-byatashia; ephe anwuru enya. Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; o-rukotakwa

onwiya sù phẹ g'ẹphe nọdu anọo gẹ ya kwaaru phẹ ọkpobe ẹbyaa. ³⁸ Ọ -bùru l'echi abali bẹ ọ byapfutaru phẹ nno; ọzoo l'iphe-pha enu; ẹphe nwukwaduru ẹnya; l'ọ bọru phẹ iphe ẹhu-utso. ³⁹ Ọle-a; unu makwaruphọ l'ọme oke, bu l'unuphu maru teke iphuru abya ibe iya; mẹ ọ nwukwaru-a ẹnya; k'ophu o to kwekwanu g'iphuru ono tsufua ọlo iya bata. ⁴⁰ Unubẹdua l'onwunu; unu kwabẹkwapho ẹnya; kele Abubu-Ndiphe l'a-byakwa teke unu te eledu ẹnya iya."

Nwozi, e gude ire iya ẹka

(Mat 24:45-51)

⁴¹ Pyita sù iya: "Nnajiuphu-e! ?Bù anyibedua bẹ i nmaru ẹtu ọwa-a gẹgedede tọo ọha?"

⁴² Nnajiuphu sù: "Bù onye bọ nwozi, e gude ire iya ẹka; tẹme ọ bọru onye kwaru ẹnya? Ọo ya bọ onye ono, nnajiuphu iya doberu l'unuphu g'ọ nujeru iya ndibe iya nri l'ọ rwùbèrù iya. ⁴³ Ẹhu-utso bẹ a gọru nù nwozi ono mẹ ọ -bùru lẹ nnajiuphu iya a-lwa bya bya aḥuma l'ooome iphe ono, o ziru iya ono. ⁴⁴ Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; nnajiuphu ono e-wokwaru iphemiphe, o nweru enweru ye nwozi ono l'ẹka. ⁴⁵ Obenu teke nwozi ono riru sù: 'Haa! Nnajiuphu mu anọakwaa ọdu alwalwa'; bya awata etsukashi ndu-ozì nwoke ono iphe: unwoke mẹ unwanyi; wata eri g'ọ dọ iya; nguahaa mẹ; ọ tsuaha ya. ⁴⁶ Nnajiuphu iya ono a-lwakwa mbọku, o to ledu ẹnya iya waa teke ọ tọ madu bya agwaa ya ọchi; woru iya gwakọbe lẹ ndu e gudedu ire phẹ ẹka.

⁴⁷ "Onye-ozì, machaarù uche nnajiuphu iya; ọphu ọ kwakobeduru ẹka; ọzoo mee iphe, bọ uche nnajiuphu iya bẹ ee-chishi ẹchachi ike. ⁴⁸ Obenu l'onye ata amadu uche nnajiuphu bya emeta iphe echi ẹchachi bẹ ee-chipete iphe. Onyemonye, a nuru iphe, ha shii bẹ ee-le ẹnya iphe, ha shii l'ẹka iya. Onye e yekwanuru iphe, ha shii l'ẹka bẹ aa-jikwapho aji iphe, kabaa shii."

Jizosu agbhashi ndiphe

(Mat 10:34-36)

⁴⁹ "Iphe, mu byaru bukwa atọ ọku l'eliphe; mbu l'ọ dọ mu g'a sù l'ọku ọbu etsuwaa etsutsu! ⁵⁰ Obenu l'ọ nweru baputizimu, ee-me mu. Obu akue mu phọ phoophoopho; mbu jasù teke e meadaru iya. ⁵¹ ?Unu dobesu lẹ mu byaru eme gẹ nchì dọ ndiphe doo? Aawa! Iphe, mu ẹpfuru unu bọ l'iphe, mu byachiaru bukwa mgbaghashi. ⁵² Kele e -shi nta-a bẹ unuphu, umadzu ise bu bẹ a-gbhashihuepho. Umadzu ẹto aburu ọhogu umadzu labọ; umadzu labọ aburu ọhogu umadzu ẹto. ⁵³ Ẹphe a-gbhashihu: nna aburu ọhogu nwa iya; nwa aburu ọhogu nna iya. Ne aburu ọhogu nwa-nwanyi; nwa-nwanyì aburu ọhogu ne iya. Ne ji nwamgbọko aburu ọhogu nyee nwa iya; nyee nwa aburu ọhogu ne ji iya."

Amaru gẹ mbọku gbaru

(Mat 16:2-3)

⁵⁴ Ọ sukwapho ikpoto ndu ono: "Ọobujeru teke unu humaru ẹka igwe rwuru ẹrururu l'uzo ẹnyanwu ariba; unu asù l'igwe e-dze nwa yegeyege mini; l'ọduuepho nno. ⁵⁵ Teke pherephere shi l'uzo ndọhali wata ezizi; unu asù l'onanwu abyawaa; l'ọ dọ g'unu pfuru. ⁵⁶ Unubẹ ndu ono, bọ tuko-l'ẹhu-atuko-l'obu ono. Unu aduje ike lee ẹnya l'eli lee l'ali; kọta gẹ mbọku gbaru. Obenu ?bù gunu kparu iphe, unu amadu kọo iphe, nta-a dọ g'ọo ya?"

Edoshi opfu

(Mat 5:25-26)

⁵⁷ "Bù gunu bẹ o gude ọphu unu achijedu idzu l'ime obu họtta iphe, pfuru ọto mee? ⁵⁸ Teke onye gbaru ngu ẹkwo kpọ ngu eje l'ulo-ikpe; kukebe ẹhu g'unu l'iya doshia l'uzo; g'ọ tọ kpuru ngu je anu onye-ikpe; onye-ikpe e-woru ngu ye l'ẹka ogbogu; ogbogu eje atọa ngu mkpọro. ⁵⁹ Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; i ti yikwa futa afuta l'ẹka ono jasù teke i pfueberu iphe, e gburu ngu pfua pfua afu iya."

13

Izimanu alwa azu ọzoo ọla-l'iswi

¹ Ọ duru ndu nọ l'ẹka ono teke ono, pfuru Jizosu kẹ ndu Gálili, Payileti gbushiru ẹka ẹphe nọ agwa iphe; mee phẹ gwakọbe lẹ mee iphe, e gude agwa iphe. ² Ọ sù phẹ: "Unu dobesu lẹ ndu Gálili ono kakọta ndu Gálili ọzo abu ndu eme iphe-ẹji opfu l'ẹ gburu phẹ ẹgube ono. ³ Mu sù unu: Waawaa-o! Teke ọ bọ l'izimanu iphe-ẹji unu ta alwakotaduru unu azu; unu lwapfuta Chileke bẹ unu a-lakotakwapho l'iswi ẹgube ono. ⁴ Tọo umadzu iri l'ẹsato ono, ọlo-eli ẹphekerephe Sayilowamu zero tugbushia ono; ?unu

dobesu l'ephe ka ndu Jierúsalemu ophuu abũ ndu ejo-iphe? ⁵ Mu sũru unu: Waawaa-o! Teke o bu l'izimanũ iphe-eji unu ta lwakotaduru unu azũ; unu ghaa umere be unu a-lakotakwapho l'iswi nno."

Etu oshi, ta amĩduru amĩmi

⁶ O bya anmaa etu-a su: "O duru oshi figu lanũ, nwoke yeru le mgbabu iya. O nõdu abyajẽ elee ya enya mebyi; o to dũdu iphe, oohuma. ⁷ O sũ onye-ozĩ mgbabu: 'I hũmaru le mu byawaru apha eto mgburugburu bya elee enya mebyi l'oshi figu-a: ole o to dũdu iphe, o mĩtaru. Gbutsua ya! ?Bũ gunu meru g'o gude o jee adzũru ndzũ emebyishiru mu ali?' ⁸ Onye-ozĩ mgbabu ono sũ iya: 'Jiko hafũa ya rø apha lanũ-a; ge mu bvupheadaa ya mgburugburu yeadaa ya ozu. ⁹ Teke o bu l'o mĩru mebyi apha øzo; øo ya bu l'o dũ ree; teke ødumeka l'ii-gbutsuwa iya rø.' "

Jizõsu eme ge nwanyĩ,

okwebe kweberu wekorohu l'eswe-atũta-unme

¹⁰ O be teke o nõ l'ũlo-ndzukø ndu Jiu ono nanũ ezi iphe l'eswe-atũta-unme; ¹¹ o duru nwanyĩ, nõ l'eka ono, øbvũ mewaru iphe-ememe mgarapha iri l'esato. O lotawa iya phugøbe; ophu o kwejedũ g'o pũru nhamũnha. ¹² Jizõsu hũma nwanyĩ ono bya ekua ya sũ iya: "Nwanyĩ øma! I nwewaa onwongu l'iphe ono, eme ngu nũ ono!" ¹³ O bya ebyibe iya øka; nwanyĩ ono lõchia onwiya teke ono teke ono pũru nhamũnha; bya ekeleahaa Chileka ekele.

¹⁴ Ehu ghuaaha onye-ishi ũlo-ndzukø egħu le Jizõsu meru g'onye iphe eme wekorohu l'eswe-atũta-unme. O sũ ndu ono: "Abali ishii be e doberu k'ejeje ozi; unu byajẽ g'e mee g'unu wekorohu teke ono; unu ta abyajeshi l'eswe-atũta-unme."

¹⁵ Nnajiuphu sũ iya: "Unubẽ tũko-l'ehu-atũko-l'obu-a! ?Unu ta akpofujedu eswi unu l'ehu l'ehu; øzoo nkafũ-igara unu l'øka iya; chĩru iya je g'o ngũta mini l'eswe-atũta-unme? ¹⁶ Sũ-a; nwanyĩ-a, bu awa Èbirihamu-a, Nsetanu keru egbu eshi k'apha iri l'esato-a; ?to gbadũru ke g'a tofu iya l'egbu ono l'eswe-atũta-unme?" ¹⁷ O pũchaephø nno; iphere gude ndu ono, etso yẽbe Jizõsu opfu ono. Ikpoto ndu nõ l'eka ono tũko teahaa øswa k'eze iphe ono, Jizõsu emeshibẽbe ono.

Etu, e gude akpũru oshi mõsutadu anmaa

(Mat 13:31-33; Mak 4:30-32)

¹⁸ Jizõsu sũ: "?Bũ gunu be øka Chileke bu eze dũ g'o ya? ?Bũ gunu be mu a-tũru iya yeru? ¹⁹ O dũ g'akpũru oshi mõsutadu, nwoke wotaru je akũa le mgbabu iya. O fua; vuta buru oshi k'eka iya; k'ophu enu, ephe l'eli byaru bya akpaahaa epfuno l'ekali iya."

²⁰ O sukwa phẽ phø øzo: "?Bũkpoo gunu be mu a-tũru øka Chileke bu eze yeru? ²¹ O dũ g'iphe-ekoje-buredi, nwanyĩ hataru nwanshii ye l'ũkpokutu iphe, eegudeje eme buredi, jiru øda-mbacha; o woru iya dobe jasũ o tũko koo."

Eshi uzo, dũ kparagũ abahũ

(Mat 7:13-14,21-23)

²² Jizõsu nõdu ejekpøpøho uzo Jierúsalemũ, øoje. O nõdu aghatagbaa mkpũkpu le mkpũkpu ezi iphe. ²³ Noo ya; o duru onye jiru iya sũ iya: "Nnajiuphu-e! ?Ndu aa-dzøta a-ha nwanshii to?"

O sũ phẽ: ²⁴ "Unu kpata uzo shia uzo, dũ kparagũ bahũ; kele aa-dũ igwerigwe mee g'a bahũ; øle ephe taa dũdu ike. ²⁵ A -nõnyawaa onye nwe ũlo gbeshi woru uzo guchia; unu apũru l'etezi akũ øka l'uzo sũ: 'Nnajiuphu; guhaarũ anyi uzo!' L'øo sũ unu le ya ta amakwa øka unu shi-o! ²⁶ Unu awata epfu sũ: 'Obenu l'anyi rikwaru; bya angua l'iphu ngu; tẽme i zia iphe l'edupfu anyi.' ²⁷ Øle øo-sũkwapho: 'Mu sũru unu le mu ta amadũ øka unu shi bya; unu gbeshi mu l'iphu g'unu ha; unubẽ ndu ejo-iphe ono!' ²⁸ Noo øka unu a-nõdu kwaa ejo økwa; taa ikireze teke unu a-nõdu ele Èbirihamu enya; waa Ayizaku; waa Jiékøpu; waa ndu mpfuchiru Chileka l'eka ephe nõ l'eka Chileke bu eze; unubẽdua buru ndu a chishiru achishi. ²⁹ Amadũ e-shi l'uzo enyanwu awawa me l'uzo, enyanwu ariba; shikwaphø ndegũ; shi ndøhali; bya le nri l'eka Chileke bu eze. ³⁰ Unu hũma-a; o duru ndu bu ikpazũ, l'e-mechaa buru ivuzø; tẽme o dũkwarupho ndu bu ivuzø, e-mechakwanaa buru ikpazũ."

Jizõsu yeru Jierúsalemũ obu

(Mat 23:37-39)

³¹ Teke ono teke onokwaphø be o duru ndu Fãrisii, byaru bya asũ Jizõsu: "Shiløkwa l'eka-a tũgbua nta; kele Herødu achøkwa ngu egbugbu."

³² O sũ phẽ: "Unu je akaru awuru ono le mu achifu øbvũ; bya eme ge ndu iphe eme wekorohu ntanũ-a yele echele; o -be mbøku k'eto; ozi mu abvũ. ³³ Øle g'o dũhabe; mu

a-nòdukpoephe oje iphe, mu eje ntau-a; waa echele; waa nwarechi; kele o to dudu eka ozo, onye mpfuchiru Chileke l'e-phuhu gbahaa le Jierusalemu!

³⁴ "Gube Jierusalemu; Jierusalemu, tukoru ndu mpfuchiru Chileke egbu; bya egude mkpuma atụ-gbushi ndu e ziru g'ephe byapfuta ngu. Tekenteke be mu meru ge mu chikobe unwu ngu l'eka lanu ge nepfu-oku achikobeje unwu iya l'ime nkù iya-a; ophu i kwedu! ³⁵ Huma ahuma; l'ibe ngu be aa-gbagharu haa ya l'ò buru ochobu! Ge mu karu unu: unu taa humabaekwa mu jasu teke unu a-su: 'Chileke goru onu-oma nu onye ono, gude epha Nnajiuphu abya ono.' "

14

Jizosu eme onye iphe eme

g'o wekorohu

¹ O be l'eswe-atuta-unme lanu; Jizosu jeshia eri nri l'ulo onye no l'ishi le ndu Farisii; ephe ndu egekpoe ya pho ngge. ² Noo ya; onye ehu-ekoko eme bya bya apfuru iya l'iphu. ³ Jizosu bya epfuru yeru ndu maru ekemu waa ndu Farisii su phe: "A suru g'e meje onye iphe eme g'o wekorohu l'eswe-atuta-unme too?"

⁴ Ophu ephe epfuduru opfu. O bya eduta iya bya emee ya o wekorohu; bya edufu iya; o lashia. ⁵ Jizosu su phe: "Denu g'unu ha onye nwa iya; ozoo oke-eswi iya l'adaba l'iduma l'eswe-atuta-unme; g'o to me egwegwa je apafuta iya?"

⁶ Ophu ephe amadu g'ephe e-ye onu l'opfu ono.

Ewoze onwonye ali

⁷ O bya anmaaru ndu e ziru le nri ono etu; eka o lerwetaru enya l'ephe hotagbaaru aba ndu nweru enya je anodu. O su phe: ⁸ "O -buru le nemadzu ziru ngu le nri ekele-nwany; te ejekwa je anmakoru l'aba ndu eze; atasu o duru onye ka ngu enweru enya, e ziru le nri ono. ⁹ Onye ono, ziru gu l'ia ono l'a-byakwa bya asu ngu: 'Gbeshi ge nwoke-a nodu.' L'i gbete teke ono nyigobe je anozeta l'aba ndu enya lwaru. ¹⁰ Oo ya bu; teke e ziru ngu le nri; tugbua je anodu l'aba ndu enya lwaru: g'oo bukwanuru; teke onye ziru unu byaru; l'oo-su ngu: 'Onya mu; gbeshi bya l'eka ka ree'; oo ya bu; aa-kwabegbe ngu ubvu l'iphu onyemonye, unu l'ephe no le nri. ¹¹ Kele onyemonye, l'ekuli onwiya eli be ee-kuzeta ali; onye kuzetakwanuru onwiya ali be ee-kuli eli."

¹² O sukwaphe nwoke ono, ziru iya le nri ono: "Teke o bu l'i ziru le nri; ozoo l'i kuru obo-iphe; te kukwa onya ngu phe; ozoo unwune ngu phe; ozoo abubu ngu phe; ozoo obutobu ngu phe, nweru iphe. O -dumeka be ephe e-ziphutakwa ngu azu; l'ogbe buru l'aapfu ngu ugwo iphe, i meru. ¹³ O buchia; teke i shiru nri obo-iphe; zia ndu ukpa; me ndu edzuduru oke; me ndu eniyeni me ndu atsu ishi. ¹⁴ Oo ya bu l'oo ehu-utso be a goru nu ngu; kele ephe taa pfudu ngu ugwo iya. Teke Chileke a-pfu ngu ugwo iya bu teke ndu pfuberekoto e-shi l'onwu teta nodu ndzu."

Etu ndu e yeru le nri

(Mat 22:1-10)

¹⁵ Onye lanu l'ime ndu ephe l'ia no le nri ono numa iya bya asu iya: "Ehu-utso be a goru nu onye ono, l'e-ri nri l'eka Chileke bu eze!"

¹⁶ Jizosu su iya: "O duru nwoke, shijeru nri, ha shii; bya ezia ikpoto nemadzu le nri iphe-oma obu. ¹⁷ O gbaephe l'eri nri ono; o zia onye-ozu iya g'o je ekua ndu e ziru le nri ono su phe g'ephe bya l'e shigewaru iya. ¹⁸ G'ephe ha tuko loru agalaba ye iya. Onye k'ivuzo suru iya jiko le ya taa byakotadu. L'ò duru ali, ya zuru k'ophuu; ya nodu eje iya ahuma nta-a. ¹⁹ Onye k'ophuu su jiko le ya ta abyakotadu. L'eta zuru oke-eswi iri; ya nodu eje iya ahuta ama ozi. ²⁰ Onye k'ophuu su jiko le ya l'itaru unwanji k'ophuu; ophu ya abyakotadu. ²¹ Noo ya bu; onye-ozu ono bya eworu iphe ono zia nnajiuphu iya. Nwoke ono, nwe unuphu ono gude ehu-eghu su onye-ozu iya: 'Ngwa; gbaru egwegwa lufu; jeje etsoru oji l'oji mkpukpu tsoru iphe, bukpo gbororo e achibata ndu ukpa; me ndu edzuduru oke; me ndu atsu ishi; me ndu eniyeni.' ²² E mecha; onye-ozu ono je asu iya: 'Nna; iphe, i suru g'e mee be e meakwaru; ole a ta no-chishikwaru oshi anoo.' ²³ Nnajiuphu onye-ozu ono su iya: 'Ngwa; je etsoru uzo l'uzo me iphe, bukpo owere uzo egu je achibata nemadzu g'unuphu ji ejiji. ²⁴ Kele-a; ge mu karu unu; o to dukwa g'o ka mma l'oo onye lanu le ndu ono, e zihawaru le nri ono, e-de onu le nri mu.' "

Iphe, oo-phuje onye etso Jizosu

(Mat 10:37-38)

²⁵ Teke ono be a dukpoo igwerigwe etso Jizosu. O ghakobe bya asu phe: ²⁶ "Onye abyapfuta mu nu; ophu nna iya adudu iya ash; me ne iya; me nyee ya; me unwu iya; me unwune iya nwoke; me ke nwanji; mbu je akpaa le ndzu iya; onye ono ta abyakwa

etsokota mu. ²⁷ Onye ete evudu oswebe onwu k'eka iya etso mu ta abyakwa abukotaru onye etsoje mu nu. ²⁸ Su-a; ?Denu g'unu ha onye ari k'akpu ulo-eli; g'o to vuru uzo noduadada anoo; gbaa iphe, oo-phu iya; maru: ?ya nwekporunu okpoga, l'a-suru iya nu. ²⁹ Odumeka; o -tuebe okpa-ulo; ophu o duedu ike kpufu iya; ndu humaru iya nu awata iya agbaru mgbonu su: ³⁰ 'Lewar o nwophu, jeru akpu ulo; ophu o duedu ike kpu-tsee ya.' ³¹ Oobujeru; eze -gbeshi jefushia eze ibe iya ogu; l'o vuru uzo noduadada anoo chidada idzu su: ?a maru bu ukporo unu ndu ojogu be ya e-gude ejepfu onye gude ukporo unu ojogu labo to? ³² Teke odumeka oo-buru onye ophu -nodukwaduro l'eka du enya; l'o hota nemadzu ye g'ephe je arwo ya g'e doshia opfu. ³³ Oo ya bu; g'unu ha ta adukwa onye byaru a-buru onye etsoje mu nu; gbaaha l'onye ono wofuru enya l'eku iya."

Unu, tsuhuru etsuhu
(Mat 5:13; Mak 9:50)

³⁴ "Unu bu iphe, du ree; ole teke unu tso-buhuru unu-unu; ?bu gunu be ee-gude mebaa ya g'o buru unu ozo? ³⁵ O to dukpoedunu ree k'eye l'ali; ozo l'ikpozu. Ee-woru iya wushia. Onye nweru enu-nchi, l'anu iphe; numakwa iya."

15

Etu k'aturu, kpaphuhuru akpaphuhu
(Mat 18:12-14)

¹ Ndu ana akiriko me ndu ozo, bu ndu eme iphe-eji wata akpiritaru ntse g'ephe ngabe nchi l'iphe, Jizosu ezi. ² Ehu ghuahaa ndu Farisii waa ndu ezije ekemu egbu; ephe pfuaha su: "Nta be nwoke owa anataje ndu eme iphe-eji; ephe l'ia atuko erigbachaa nri." ³ Jizosu bya anmaaru phe etu-a su:

⁴ "O -buru l'onye lanu le g'unu ha nweru ukporo aturu ise; nanu -tuphahu; ?to hadu ukporo eno l'iri le tete ophu l'echiegu; je achahaa ophu tuphahuru nu pho jasu l'ohuma iya?" ⁵ Teke o humaeru iya pho; l'o woru iya nmakobe l'ukuvu teru eswa lashia. ⁶ O -rwua unphu; l'oo-bya ekukota onya iya phe me obutobu iya phe su phe: "Unu bya etebude mu eswa-o; le mu humawaru aturu mu, shi tuphahu nu-o." ⁷ Su-a; noo g'emere me l'a-ha shii l'imigwe l'ishi onye eme iphe-eji lanu, izimanu lwaru azu; o lwafuta Chileke; eme l'ukporo ndu oma eno le ndu oma iri le tete, mka izimanu alwa azu aduduru.

Okpoga, a choru achochu

⁸ "Ozo ?denu nwanji, e-nweru okpoga mkpola-ochaa iri; nanu etuphahu g'o to nwuru oku ye l'oroku; zakota ulo; cho ya gbiriri jasu l'ohuma iya. ⁹ Teke o humaeru iya pho l'o bya ekukobe onya iya phe me obutobu iya phe su phe: 'Unu bya etebude mu eswa; kele mu humaru kobo mu, shi tuphahu nu.' ¹⁰ Su-a; nokwapho g'unwu-ojosi-imigwe e-te eswa onye shi eme iphe-eji, izimanu lwaru azu; o ghaa umere lwafuta Chileke."

Nwata, gbaphuhuru nu

¹¹ Jizosu bya anmaaru phe etu ozo su: O duru nwoke, nwataru unwokoro labo. ¹² Ke nwata nonyaa bya asu nna iya: "Nnana; kee iphe ngu nu mu ophu rwuberu mu nu." Nna phe bya eworu iphe, o nweru enweru keeru phe. ¹³ Ophu o dudu g'a no-beru; ke nwata ono chikobe iphemiphe, o nweru tugbua ije. O buru iya ala oha, du enya. O je anodu l'eka ono kpakabebe okpoga iya le gapu-gaphu-gaphu. ¹⁴ O kpakabebechaephe iphemiphe, a nuru iya; ejo okpa nri bya l'ali ono; o kpaaha nri. ¹⁵ O lapfu onye lanu le ndu a nwuru l'ali ono. Onye ono zia ya g'o chejeru iya ezi l'egu. ¹⁶ Egu metabe iya k'ophu oduje iya g'a su l'a nuru iya egbo iphe, aawushijeru ezi ono; ole o to dudu onye anuje iya ya nu. ¹⁷ O be teke a nonyaru egomunggo lwa iya azu. O su: "?Bunaa umadzu ole l'ime ndu-ozu nna mu nweru nri nweru k'etsutsu iya; mu bya anodu l'eka-a; egu nodu abya mu egbugbu? ¹⁸ Mu a-gbeshikpoephe jepfu nna mu je asu iya: 'Nna; mu mesewaru Chileke bya emeswee ngu. ¹⁹ Mu ta agbaeduru ke g'e kua mu nwa ngu ozo. Meje mu giime ndu-ozu ngu ndu i butaru ebuta.' ²⁰ O gbalihi bya alapfushia nna iya.

"O nodukwaduro l'eka du enya; nna iya huma iya; imemini iya du iya. O gbapfu iya je anmata iya akpa; tsutsua ya onu. ²¹ Nwata ono su iya: 'Nna; mu mesewaru Chileke bya emeswee ngu. Mu ta agbaeduru ke g'i kua mu nwa ngu ozo.' ²² Nna iya ono suele-a unwokoro iya: 'Unu chitaru mu akpawuru uwe, bu iya kakota ama mma g'e yee ya; gbafe iya echi eka; yee ya akpokpa. ²³ Unu akputa adeswi, tsuru eba gbua g'anyi gude swaa eswa iya. ²⁴ Kele nwa mu-a nwuhuru anwuhu; nta-a be o byaru bya adzwaru

ndzụ ọzo. O shi gbaphuhu agbaphuhu; ọle nta-a bẹ a humawaru iya.' Epe wata eme eswa.

²⁵ "Teke ono bẹ ọkpara iya nọ l'egu. O lwarwutashia unuphu ntse; ọ numa ọda nkwa me ebvu. ²⁶ O bya ekua onye lanu l'ime unwokoro nna iya bya asu iya: 'Bu ole ada?' ²⁷ Nwokoro ono su iya: 'O kwa nwune ngu lwaru; nna ngu gbua ada-eswi, tsuru eba; kele o humaru iya; ọ nodukwadu ndzu.' ²⁸ Ehu ghuaaha ọkpara iya ono egbu. Ophu o kweedu abahu unuphu. Nna iya jefu iya je arwo ya su iya g'o bataro. ²⁹ O su nna iya: 'Lenu! Apha olemole-a bẹ mu jekotawaru ngu ozi. O toko du-swe iphe, i zijeru mu, mu jikajeru ememe. Ole i tikj nu-swee mu g'o ka mma l'oo nwa-eghu ge mu gude mee emereme mu l'onya mu phe. ³⁰ O be ge nwa ngu owa-a, jeru je atuko iphe ngu kpakaaru unwanyi ukpara-a lwaru; i gbuaru iya ada-eswi, tsuru eba.' ³¹ Nna iya su iya: 'Nwa mu; O kwa le mu le ngu anokpoo tekenteke; teme iphemiphe, mu nweru buwaru nkengu. ³² O gbaru g'e mee emereme tee eswa; kele nwune ngu-a shi nwuhuwaa anwuhu; ọle nta-a bẹ o byaru bya adzuru ndzu ọzo. O shi gbaphuhu agbaphuhu; ọle nta-a bẹ a humawaru iya.' "

16

Onye-ishi, kwaru enya l'ozu nnaji

¹ Jizosu sukwapu ndu etsoje iya nu: "O duru nwoke lanu, nweru iphe; nwekwaruphu onye-ishi ndu-ozu iya. Ama bya agbaaru nwoke ono su l'onye-ishi ndu-ozu iya ono l'ebvukakwa iphe iya ebvuka. ² O bya ekua onye-ishi ndu-ozu ono su iya: 'Bu gunu bẹ mu anu l'ime? Ngwa; goshi mu g'i gude eletaru mu iphe mu enya; kele i tji bueduru mu onye-ishi ndu-ozu iya.' ³ Onye-ishi ndu-ozu ono bya arja su: 'Bu naa gunu bẹ mu e-me ge nnajiuphu mu abya mu anafu abu ishi ndu-ozu-a? L'ebe abu l'ike okoro dukwadu mu; teme o dukwanu mu iphere ge mu e-me jeshia arwo. ⁴ Mu mawaru iphe, mu e-me ge ndiphe ekweje ge mu bataru phe unuphu me a -chifue mu pho l'abu ishi ndu-ozu-a.' ⁵ O bya ekukota ndu ji nnajiuphu iya ono ugwo nanu nanu. O su onye k'ivuzo: 'Bu gunu bẹ i ji nnajiuphu mu?' ⁶ Onye k'ono su iya l'oo ite manu ukporo ise. O su iya: 'Ngwa; ngge ekwo-ugwo ngu; no-zeta egwegwa; dee ite manu ukporo ebo l'iri.' ⁷ O su onye ọzo: 'Gubedua-e ?i ji gunu?' O su iya l'oo e da ereshi ukporo ise. O su iya: 'Ngge ekwo-ugwo ngu; dee e da ereshi ukporo eno.' ⁸ Nnajiuphu onye-ishi ndu-ozu ono, 'eegudedu ire iya eka ono jakpoo ya ajaja; opfu l'o meru umere onye kwaru enya; kele unwu-eliphe ka akwa enya l'iphemiphe, epe l'ogbo-nta-a eme; eme le ndu no l'iphoro Chileke."

⁹ Jizosu pfukwapu su: "Noo iphe, mu gude su unu-a: g'unu gude eku mgboko-a shitaru onwunu onya; g'oo-buru teke eku obu laeruphu l'ee-duru unu bahu l'unuphu, te echihudu echihu. ¹⁰ Onye e gude ire iya eka l'iphe, ha nwanshi bẹ ee-gudekwapho ire iya eka l'iphe, ha shii; teme onye 'apfubeduru-eka-oto l'iphe, abadu ishi ta apfubekwapho-eka-oto l'iphe, baru ishi. ¹¹ Oo ya bu; teke o bu l'e te gudedu ire unu eka l'opfu eku ke mgboko-a; ?denu g'ee-shi gude ire unu eka l'opfu okpobe eku? ¹² Teme; teke o bu l'e te gudedu ire unu eka l'eka iphe onye ọzo no; ?bu onye a-nukwanu unu ophu a-buru k'unu?"

¹³ "O to dukwa nwokoro, achita nnaji labo ejeru ozi le mgbo lanu g'o to kpọ nanu ashi; yee onye ophu obu; ọzo l'o yeru ehu l'ozu onye lanu; ejeru onye ophu ozi mkpe. Unu taa nodukwa ejeru Chileke ozi bya emekwapho g'okpoga kwataru unu."

Jizosu ezi iphe, bu uche Chileke

(Mat 11:12-13; 5:31-32; Mak 10:11-12)

¹⁴ Ndu Farisii tukokpoo iphe ono numakota bya awata agbaru Jizosu mgbonu; opfu l'ephe yenukaru okpoga enya. ¹⁵ O su phe: "Oo unubedua bu ndu l'eme onwunu ndu pfuberekoto l'iphu ndiphe; ọle Chileke maru obu unu; kele iphe, amadu riru l'o bu iphe-oma bẹ bu ejo-iphe l'iphu Chileke.

¹⁶ "Ekemu, shi l'eka Mosisu; waa opfu ndu mpfuchiru Chileke nokwa jasụ teke Jionu onye emeje baputizimu byaru. E-shi teke ono bẹ a wataru ara ozi-oma, bu k'eka Chileke bu eze arara; teme onyenonu nodu adzo uzo abahu iya. ¹⁷ Obenu l'o kakwa npe g'igwe bvụ; g'alı bvụ; eme le g'akpuru opfu ekemu ono nanu buru iphe-mmanu.

¹⁸ "Onye chifuru nyee ya je alua nwanji ọzo buakwaa ogori bẹ oori; teme onye lukwanuru nwanji, ji iya chifuru l'erikwapho ogori."

Onye eze yee Lazarosu

¹⁹ “O dūru nwoke lanu, baru eze, eyeje uwe, du eguru bya ere ire; eri gwogwo mboku-mboku. ²⁰ O dukwarupho onye ukpa, onwo aba, aza Lazarosu, lazeje l’onu-oguzo onye eze ono. ²¹ O nodu aduje iya g’a su l’a nuru iya nwekpu, shi le nri, eze ono l’eri. Ophu kachaakponu bu le nkuta awujeru bya erichaaha ya onwo ono. ²² A nonya; onye ukpa ono nwuhu; unwu-ojoi-imigwe kulia ya je edonyabe Ebirhamu. Onye eze pho nwuhukwapho; e lia ya. ²³ O nodu l’oku-alimaa aka o no le mkpamehu; palia enya; huma Ebirhamu uzanya-uzanya bya ahuma Lazarosu l’eka o nkube iya.

²⁴ “O chishia su: ‘Nna mu Ebirhamu; gimemini mu dunu ngu! Zinaa Lazarosu g’o tsee onu mkpushi-eka le mini bya edee mu l’ire g’ire jidata mu; kele mu no l’oke iphe-ehuka l’oku-a.’ ²⁵ Ebirhamu su iya: ‘Nwa mu; nyatakwa le gubedua teke i no ndzu be i natakotaru iphe, du ree nkengu; nokwapho ge Lazarosu natakotaru ejo-iphe teke ono. Nta-a be ehudwaa iya guu; gubedua nodukwanu le mkpamehu. ²⁶ A -gufukpoonu ono; o duru oke ose, paru aka no-butaru g’o to du onye a-du ike shi l’eka-a bya l’eka ono; ophu o dukwanu onye l’e-shi l’eka ono byapfuta anyi.’ ²⁷ Nwoke ono su iya: ‘O du ree; eshinu o du nno nna; jiko zinaa ya ibe nna mu; ²⁸ kele mu nweru unwune ise; zia ya g’o je anmaaru phe okwa g’ephe ta abyapfuta mu l’eka-a, mu eje oke iphe-ehuka-a.’ ²⁹ Ebirhamu su iya: ‘Unwune ngu nweru Mosisu waa ndu mpfuchiru Chileke; g’ephe numaje iphe, ndu k’ono epfu.’ ³⁰ O su iya: ‘Aawa nna mu Ebirhamu! ?Ti madu le nemadzu -shi l’onwu teta jepfu phe be izimanu a-lwa phe-a azu.’ ³¹ ‘Ebirhamu su iya: Ephe -anumaduru olu-opfu Mosisu waa olu-opfu ndu mpfuchiru Chileke; nokwapho g’ephe tee kwetawapho m’obeta o duchakpooru nu onye shi l’onwu teta dzuru ndzu.’

17

Anma okwa eme iphe-eji

(Mat 18:6-7,21-22; Mak 9:42)

¹ Jizosu su ndu etsoje iya nu: “O doru enya l’o dugbaaru iphe, e-mechaa mee amadu g’o shiswee uzo ke Chileke; ole nshoro onye oo-shi l’eka. ² O gogo karu onye ono mma ome a pataru mkpuma-uswe woru lipyabe iya l’olu; je aparu chie l’eze-enyimu; eme l’o meru unwegirima-a g’o ka mma l’oo onye lanu o shiswee uzo. ³ Unu kwaberu onwunu enya!

“Teke o bu le nwanna ngu mesweru ngu; baaru iya mba. Teke izimanu lwaru iya azu; garu iya nvu. ⁴ Teke o bu l’o mesweru ngu akpo esaa l’ujiku lanu bya abyapfutakota ngu akpo esaa ono; bya asu ngu l’izimanu lwaakwaru iya azu; gukotakwaru iya ya nvu.”

Ekwekwe

⁵ Ndu-ishi-ozu ono su Nnajiuphu: “Nna; mee g’anyi kabaa ekweshi ike!”

⁶ O su phe: “Ome ekwekwe, unu kweru ke Chileke habekpoonu shii ge nwa rwiirwii akpuru mosutadu lanu; me unu adujekwa ike su eze oshi sikamayinu-a: ‘Phofu je akpobe onwongu l’ime eze-enyimu’; me o mee iphe, unu pfuru.”

Iphe, gbaru onye-ozu l’ememe

⁷ “G’e dobe iya l’onye lanu le g’unu ha nweru ohu, l’akoru iya okoro; ozoo l’echeru iya aturu. Teke o bu l’ohu ono shi l’egu lwa; ?i-su iya-a g’o byaepfo bya anodu ria ngua? ⁸ ?Tobudu iphe, ii-pfuchiaru iya bu: ‘Shiaru mu nu ite enyashi mu egwegwa; je eye uwe ngu; pafutaadaru mu nri ge mu riadaa; nguadaa mee teme l’i ria nkengu?’ ⁹ Mu ta arikwa l’oo-kele ohu ono ekele; g’o jeru iphe, o ziru iya-a. ¹⁰ Nokwapho g’unu du: unu-meebekotakpoe iphe, e ziru unu; unu a-su: ‘Anyi bukwa ndu-ozu, ta abadu le mka; anyi meerupho iphe, gbaru anyi l’ememe.’ ”

Jizosu eme ndu ekpenta iri g’ephe wekorohu

¹¹ Ge Jizosu eje Jierusalemu ono be o ghajaru okè ndu Sameriya yee Galili. ¹² O bahuepho l’oma mkpukpu lanu; ndu ekpenta iri byapfuta iya; bya agbe uzanya uzanya; ¹³ chia mkpu su: “Jizosu! Onyibe! Jiko gimemini anyi dunu ngu.”

¹⁴ Jizosu huma phe bya asu phe: “Unu je ge ndu-uke Chileke lee unu enya l’ehu!”

Ephe tugbua jeshia; bya ejeberu l’uzo; ekpenta ono mishihu; o buru phe agbakerehu. ¹⁵ Onye lanu humaepfo le ya kawaa mma; bya agbaphu azu; echi mkpu aja Chileke ajaja. ¹⁶ O byarwuta bya adaa kpurumu le mgboru okpa Jizosu wata iya ekele ekele. Onye k’ono bu onye Sameriya. ¹⁷ Noo ya bu; Jizosu su: “?Tobudu umadzu iri be e meru ephe wekorohu? ?Denuhunu umadzu tete ophu? ¹⁸ ?To dukpoedu onye ophu o rwuru

l'ehu lẹ ya a-lwaphuta azu bya ekele ekele; gbahaa onye-a, shi alị ọzo-a?" ¹⁹ O sụ nwoke ono: "Gbalihu jeshia iphe, iije. Ekweta, i kwetarū kẹ Chileke mewaru g'ị dū iche."

Mbọku, ọo-buru
(Mat 24:23-28,37-41)

²⁰ Ndu Fārisii jia Jizosu sụ: "Buhunu teke ole bẹ Chileke e-goshi l'ọo ya bụ eze?" O sụ phẹ: "Chileke -bya egoshi l'ọo ya bụ eze bẹ o too mekwa iya k'ophu a-huma l'enyā. ²¹ Ophu ọ dukwa onye a-sụ: 'Huma iya l'eka-a; ọzoo l'ọo phụ iya'; kẹle Chileke buakwa eze unu nta-a."

²² O sụ ndu etsoje iya nū: "Oorwuakwaa teke unu anyatajẹ nwa teke unu lẹ Abubu-Ndiphe shi anọje; ọle unu taa humaedu iya. ²³ O duru ndu ophu a-sụ unu: 'Lekwa iya l'eka pho'; ọzoo 'g'unu lekwa iya l'eka-a!' Unu te ejekwa; ophu unu etsokwa phẹ. ²⁴ Kẹle ọ bụ g'ebemu-igwe akuje phoo l'akpaminigwe; shi l'eka lanu lojaa jasū l'eka iya ophuu bu gẹ Abubu-Ndiphe e-me mbọku, ọo-bya. ²⁵ Ole o vufutajẹ uzo jeadaa igwerigwe iphe-ehuka; teme ogbo-nta-a a-jikaadaa ya. ²⁶ Oo g'ọ dū l'ogbo Nuwa phẹ teke ndiche pho bụ g'oo-dū teke Abubu-Ndiphe l'a-bya. ²⁷ Teke ono bẹ ndiphe nọ eri angu; alu-phe nwanyi; ekephe nwanyi; jasū mbọku, Nuwa phẹ bahuru l'eze ugbo, ọ kuru. Utso bya agbaa; rigbushia ndiphe l'ophu. ²⁸ Nokwapho g'ọ dū l'ogbo Lotu. Epehe eri angu; agba ngho; ako opfu bya akpushi ulo. ²⁹ O be mbọku, Lotu lufuru lẹ Sodomu; ọku nshi-egbe shi l'igwe dzee gẹ mini bya ekegbushikota phẹ g'ephe ha. ³⁰ Noo g'oo-dū mbọku, Abubu-Ndiphe e-he gboo.

³¹ "O -rwua mbọku ono; g'onye nọ l'okpoku atuta unme; iphe iya nodu l'ulo; te ejekwa iya ewota. G'onye nọ l'egu te ejeekwa ala unuphu. ³² Nyatakwa iphe, meru nyee Lotu.

³³ "Onye bụ onye eme gẹ ndzū iya duru iya l'e-tuphakwa iya etupha. Onye tuphakarwanuru ndzū iya etupha buakwa akwakobe bẹ ọ kwakoberu iya. ³⁴ Gẹ mu kakwaru unu; enyashi ono bẹ umadzu labo a-zẹ l'iphe, aazẹ aazẹ; e zikota onye lanu; haa onye ophuu. ³⁵ Unwanyi labo a-nodu atsū nri; l'e zikota onye lanu; onye lanu akwaa. ³⁶ Umadzu labo l'a-nodu l'egu; e zikota onye lanu; onye lanu akwaa."

³⁷ Ndu etsoje iya nū sụ: "Nnajiuphu; ?bū l'awe bẹ iphe ono e-me?"

O sụ phẹ: "Oo eka odzu dabyiru bẹ udele edzukobeje."

18

Etu nwanyi, ji iya anọedu
yee onye ekpe ikpe

¹ Jizosu bya anmaaru phẹ etu, o gude goshi phẹ sụ g'ephe pfuje nū Chileke; g'ephe ta asū l'ike epfupu buwaru phẹ. ² O sụ phẹ: "O nweru mkpukpu lanu, onye ekpe ikpe bu; ophu ọotsudu Chileke ebvu; ophu ọ gubeduru nemadzu iphe. ³ O dukwarupho nwanyi, ji iya anọedu ndzū, bukwapho l'ime mkpukpu ono. Nwanyi ono nodu ejepfufe onye-ikpe ono tekenteke je anodu arwo iya sụ iya jiko g'ọ kpefuta iya l'eka onye opfu iya. ⁴ Onye-ikpe ono jikanyakpoepho bya arja sụ: 'A maru-a lẹ mu ta atsudu Chileke ebvu; ophu ọ dudu onye mu guberu iphe; ⁵ ọle nwanyi-a pfuchinukawaru mu nchi. Mu e-kperu iphe iya nū iya; a -nonyaa o pfugbua mu l'opfu.' "

⁶ Oo ya bụ; Nnajiuphu sụ: "Unu nūmaru iphe, ejo onye-ikpe ono pfuru? ⁷ Sū-a; ?o dū unu gẹ Chileke ta akabadaanu ekpefu ndu ọ hotaru egwegwa; mbū ndu araku iya nū eswe l'enyashi? ?Obya anọ ọdu g'ọ to yeru phẹ eka? ⁸ Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; oo-kpefukwa phẹ l'oku l'oku. Obenu lẹ-a; Abubu-Ndiphe -byaephō; ?o duru-a ndu ọo-huma, kweru nodu iya l'eka l'eliphe to?"

Etu onye Fārisii yee onye
anaje okpoga akirikō

⁹ O bya anmaa etu-a nū ndu gude l'ephe dobesu l'ephe pfuberekoto; woru ndu ọzo nmaa phulaphula. O sụ phẹ: ¹⁰ "O duru umadzu labo, bahuru l'eze-ulo Chileke je epfuru nū Chileke. Onye lanu bụ onye Fārisii; onye ophuu bụ onye ana akirikō. ¹¹ Onye Fārisii ono gbalihu je apfu-pheru bya epfuru nū Chileke k'ehu onwiyā sụ: 'Chileke; mu ekele ngu ekele lẹ mu ta adudu g'unwoke ọzo; mbū ndu ana nfu; ọzoo ndu eme kẹ nwanyi; gẹ ndu eme ejo-iphe; ọzoo dū gẹ nwoke-a ana okpoga akirikō-a. ¹² Mu aswijeru Chileke egu ujiku ebo l'idzu; teme iphe, mu kpatakporu akpata bẹ mu ekeje oke-lanu-l'uzo-iri; nū Chileke.' ¹³ Onye k'ophuu, bụ onye ana akirikō pho je apfururo uzanya; ophu ọ palikpodarunu iphu imeli; gbahaephō eka bẹ ọoku ọpọpọpọ l'okpoma sụ: 'Chileke eka l'alị! G'imemini mube onye iphe-eji dū ngu ro!' ¹⁴ Sū-a; gẹ mu kakwaru unu; onye ana akirikō ono byakwaru ala ibe iya; Chileke guwa iya l'onye pfuberekoto; haa

onye ophuu; kele onyemonye, l'ekuli onwiya eli be ee-kuzeta ali; onye kuzetakwanuru onwiya ali be ee-kuli eli."

*Jizosu agoru unwegirima
onu-oma*

(Mat 19:13-15; Mak 10:13-16)

¹⁵ A nodu ekutagbaaru Jizosu unwegirima, e he l'eka g'o byia phe eka. Ndu etsoje iya nu huma iya bya abaarü ndu ono, ekutaru iya unwegirima ono mba. ¹⁶ Jizosu bya ekua phe su: "Unu hakwaa unwegirima g'ephe byapfuta mu; unu ta akpshikwa phe abyabya; kele o bu ndu du nno be eka Chileke bu eze bu nkephe. ¹⁷ Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; onye ete gudedu obu unwegirima kweta le Chileke bu eze taa bahukwa eka o no."

Onye nweru iphe

(Mat 19:16-30; Mak 10:17-31)

¹⁸ Onye lanu, bu onye-ishi jia Jizosu su iya: "O-zi-iphe, nwoke, duebe ree; ?bu gunu be mu e-me ge mu nweru ndzu ojeje?"

¹⁹ Jizosu su iya: "?Bu gunu meru g'o gude i nodu eku mu onye duebe ree? O to dukwa onye bu onye duebe ree; a -gufu Chileke nwekiya. ²⁰ I mawaru iphe, ekemu Chileke suru g'e meje: 'Erikwa ogori; ophu i gbukwa ochi; ophu i zikwa iphuru; ophu i dzukwa uka; kwabeje nna ngu yee ne ngu ubvu.' "

²¹ Nwoke ono su iya: "Eshinu mu bu nwata ta adukwa iphemiphe ono ophu mu mebyijeru."

²² Jizosu numaeopho nno bya asu iya: "Iphe lanu bu iphe, phodukwaduru ngu nu; laa je erekota iphemiphe, i nweru; woru aswa iya keeru ndu ukpa; l'i byawaro etsoru mu. Oo ya bu l'inweru kpobe iphe l'imigwe." ²³ Nwoke ono numaeopho nno; ehu dae ya pho dzuu; kele o nweru iphe shii.

²⁴ Jizosu lee ya enya bya asu: "Egube g'ooutsbekwanu l'ehu; mbu ge ndu nweru iphe e-me bahu l'eka Chileke bu eze. ²⁵ Kele ewota inya pyoo l'enya ngga kakwa nphe; eme le g'onye nweru iphe e-me bahu l'eka Chileke bu eze."

²⁶ Ndu numaru iya nu su: "?O buhunuru onye be aa-dzota?"

²⁷ Jizosu su: "Iphe kpobaru nemadzu eka ememe be bukwa Chileke suru iya ememe."

²⁸ Pyita su: "Lewaro anyibedua, tukoru iphemiphe haa bya etsoru ngu-a."

²⁹ O su phe: "Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; o to dukwa onye gude k'eka Chileke bu eze; haa ulo iya; ozoo nyee ya; ozoo nwune iya; ozoo ndu nwuru iya nu; ozoo unwu iya; ³⁰ ge Chileke ta apfu iya ugwo iya mpfu-ngo nta; l'o nweru ndzu ojeje l'ogbo ophu no l'iphu."

*K'ugbo eto Jizosu epfu le
ya e-je iphe-ehuka nwuhu*

(Mat 20:17-19; Mak 10:32-34)

³¹ Jizosu bya eduta umadzu iri l'ebo ono bya asu phe: "Unu huma le nta-a be anyi ejewaa Jierusalemu. Iphemiphe, ndu mpfuchiru Chileke deru k'ehu Abubu-Ndiphe be e-mekotanu. ³² Kele aa-kpuru iya nu ndu amadu Chileke; aa-gbaru iya mgbonu; gude iya mee iphe ochi; vua ya onu-mini; ³³ chia ya echachi; woru iya megbua. Teke o beru mboku k'eto iya l'ooshi l'onwu teta dzuru ndzu ozo."

³⁴ Ophu o dudu iphe ono me nanu, doru phe enya; kele e meru g'opfu ono tuchi phe enya; ophu ephe amadu iphe, o pfuru.

*Jizosu eme onye atsu ishi
g'owata aphu uzo*

(Mat 20:29-34; Mak 10:46-52)

³⁵ Jizosu rwutashia Jieriko; o duru nwoke, atsu ishi, no l'aguga etsuzo arwo arwo. ³⁶ O numa igiji ikpoto ndu awugha nu; bya ajjahaa: "?Bu gunu ada?"

³⁷ Ephe su iya l'o kwa Jizosu onye Nazaretu l'aghata.

³⁸ O chishia: "Jizosu! Nwa Dévidi! Phunaaru mu obu-imemini."

³⁹ Ndu no l'iphu gbochia ya onu; su iya g'o dobe onu doo. O kabakpoo ya ro arashi ike: "Gube Nwa Dévidi! Phunaaru mu obu-imemini."

⁴⁰ Jizosu pfuru bya ezia g'e duta iya bya. O byarwutaepho ntse; Jizosu su iya: ⁴¹ "?Bu gunu be o du ngu ge mu meeru ngu?"

O su iya: "Nnajiuphu; mee ge mu wata aphu uzo."

⁴² Jizosu su iya: "Wata aphu uzo; l'ekweta, i kwetaru ke Chileke mewaru gi du iche."

⁴³ Teke ono kwapho; o wata aphu uzo; bya etsoahaa Jizosu; nodu etu Chileke epha. Iphe, bukpo onye humaru iya nu jaa Chileke ajaja.

19

Jizosu yee Zakiyosu

¹ Jizosu bya abahụ lẹ Jieriko; bya aghajaahaa ya aghaja. ² Ọ duru nwoke, epha iya bụ Zakiyosu, bụ iya bụ onye-ishi ndu anaję akiriko; teme o nweru iphe shii. ³ Ọ chọhakpoo gę ya hụma Jizosu, maru onye ọ bụ; ọpụhu ikpoto ọha ono ekwedu g'ọ kpata ọzo; kele ọ dọ mkpụrụkpụ. ⁴ Noo ya bụ; ọ gbavuta ọzo je enyihu eli oshi sịkamo; je anọdu gę ya ahụma Jizosu; kele oo-shi l'ęka ono ghata. ⁵ Jizosu byarwutaepho ęka ono bya apalia ęnya bya asụ iya: "Zakiyosu; nyizeta egwegwa; kele ọo l'ulo ngu bę mu kwafutaje ntanụ-a."

⁶ O nyizeta egwegwa bya egude ęhu-utso duru Jizosu duba ibe iya. ⁷ Ęhu ghuahaa iphe, bụ ndu hụmaru iya nụ egbu. Ęphe pfuahaa sụ: "Lenu; nwoke-a abahụ jeshia g'a kwaarụ iya ebyaa l'ibe nwoke-a, eme iphe-ęji-a."

⁸ Zakiyosu gbalihu bya asụ Nnajiuphu: "Mu sụ-a; Nnajiuphu; iphe, mu nweru enweru bę mu e-ke ọzo ebo; nụ ndu ụkpa oke lanụ. Teke ọ bụ l'ọ duru onye mu riru urwu; iphe, ọ bụ iphe, ọ bụ; mu a-pfua ya iphe, ha g'iphe, mu riru iya mgbo ęno."

⁹ Jizosu sụ iya: "Ntanụ-a bę a dzọru ndu unuphu-a; kele nwoke-a l'onwiya bụkwapho oshilọkpa Ębirhamu. ¹⁰ Abụbu-Ndiphe byakwaru achọ ndu tuphahuru etuphahụ g'ọo-dzọ phę."

Etu ndu e yeru okpoga l'ęka

(Mat 25:14-30)

¹¹ Ęphe nnyakpoepho iphemiphe ono; ọ wataru phę anmaru ętu; kele ọ nọwa Jierúsalemụ ntse; teme ęphe dobesu lę Chileke abyakebewaa egoshi lę ya bụ eze. ¹² Ọo ya bụ ọ sụ: "Ọ duru nwoke lanụ, bụ eri ndu eze, jeru ọha, dọ ęnya; g'e kpube iya okpu-eze teme l'oolwa. ¹³ Ọ bya ekua ndu-ozu iya ụmadzu iri bya ekeeru phę pangu iri. Ọ sụ phę: 'Unu gude iya see akanya jasụ mu a-lwa.' ¹⁴ Ọle nwoke ono dọ ndu alị iya ashi. Ęphe zia ndu-ozu g'ęphe tso iya azụ azụ je epfua l'ęka ono; sụ l'ọ tọ dudu phę g'ọ bụru nwoke ono, a-buru eze phę."

¹⁵ "E kpubechaepho nwoke ono okpu-eze ono; ọ lwa bya ezia g'e kuaru iya ndu-ozu-a, ọ nuru okpoga-a gę ya maru urwu, ęphe ritaru iya. ¹⁶ Onye kę mbụ bya apfuru iya l'iphu bya asụ: 'Nna; pangu olu ngu ono tukobeakwaru onwiya pangu iri ozo.' ¹⁷ Ọ sụ iya: 'I meru ree! I bụ ọkpobe onye-ozu. Eshinu e gude ire ngu ęka l'iphe, ha nwanshii bę mu yeru ngu mkpụkpụ iri l'ęka; g'i bụru ishi phę.' ¹⁸ Onye k'ębo bya bya asụ: 'Nna; pangu olu ngu ono tukobeakwaru onwiya pangu ise.' ¹⁹ Onye eze ono sụ iya: 'Ọ kwapho mkpụkpụ ise bę i-buru ishi phę.' ²⁰ Onye ozo bya asụ: 'Nna; wakwa pangu olu ngu. Mu woękwaru iya phọ kechia lę nwampekala ękwa; ²¹ kele mu atsụ ngu ebvu l'i dụnukaru ęhuka. Iiwotaję iphe, i dobeduru; teme i nọdu awọtaję iphe, i kuduru.'

²² "Onye eze ono sụ iya: 'Gube iberezi iphe-a! Ọ kwa opfu-ọnu ngu bę mu e-gude nmaa ngu ikpe. Eshinu i maru lę mu dọ ęhuka; mu nọdu ewotaję iphe, mu edobeduru; teme mu nọdu awọtaję iphe, mu akuduru. ²³ ?Bụ gunu meru iphe, i yeduru mu okpoga mu l'ulo nche okpoga; g'ọo-buru: mu -lwa mu eje ewota iya yę iphe, o tukoberu onwiya?' ²⁴ Ọ bya asụ ndu pfuru l'ęka ono: 'Unu nata iya okpoga ono woru nụ onye ọpụhu nweru pangu iri phę.' ²⁵ Ęphe sụ iya: 'Ii-nhi Nnajiuphu! ?Buchia yębedua, nwewaru pangu iri-a?' ²⁶ Ọ sụ phę: 'Gę mu gbukwaaru iya unu tororo; onye nweru nụ bę aa-nubakwaa ọpụhu ka shii. Obenu l'onye enwedu nụ bę aa-gbenu natafulenu nwọpụhu o nweru.' ²⁷ Sụ phę: 'A bya lę ndu opfu mu-a, bụ ndu ete ekwedu l'ọo mu a-buru eze phę-a; unu chita phę bya egbushia l'atatiphu mu l'ęka-a.' "

Jizosu abahụ lę Jierúsalemụ

(Mat 21:1-11; Mak 11:1-11; Jion 12:12-19)

²⁸ Jizosu pfuchaepho iphe, oopfụ bya ejeshia Jierúsalemụ, oo-je. ²⁹ Ọ byarwutaepho l'ubvú, eekuje Ụbvú-Olivu, bụ iya bụ lę mgboru Betufeji; waa Betani; o zia ndu etsoje iya nụ ụmadzu ębo sụ phę: ³⁰ "Unu je l'ime mkpụkpụ ono, nọ unu l'uzo iphu ono. Unu -rweupho l'onu ọzo, e shi abahụ lę mkpụkpụ ono bę unu a-huma nwa nkapfụ-igara, e liberu elibe l'ęka ono, e teke adu-swe onye nojeru iya l'eli. Unu tọta iya kpuru bya. ³¹ Teke ọ duru onye jiru unu sụ: '?Bụ gunu meru iphe, unu atọta iya?' Unu asụ iya lę mkpa iya duru Nnajiuphu."

³² Noo ya; ndu ono, e ziru ozi ono tųgbua bya ejerwua; ọ buerupho g'ọ pfuru bụ g'ọ dọ. ³³ Ęphe tọtaahaepho nkapfụ-igara ono; ndu nwe iya nụ sụ phę: "'Bụ gunu meru g'ọ gude unu nọdu atọta nkapfụ-igara ono?"

³⁴ Ɛphe sụ phẹ: “O kwa mkpa iya ɖuru Nnajiuphu.” ³⁵ Ɛphe kpɔta nkafɔ-igara ono je anɔ Jizosu; bya eworu uwe ɛhu phẹ wukobe iya; bya eyeru Jizosu ɛka; ɔ nɔdu iya anɔo l'eli. ³⁶ O be g'ooḡba eje; ndu nɔ l'uzo tɔo uwe ɛhu phẹ l'uzo.

³⁷ O zakubejeepho Jierúsalemu ntse le mkpɔ-zeta úbvú Olivu; iphe, bukpuo ikpoto ndu etsoje iya nɔ ono wata ete ɛswa; echi mkpu; aja Chileke ajaja k'eze iphe ono, parɔ ɛka ono, o meru; ɛphe humakota ono. ³⁸ Ɛphe sụ: “Onye Chileke ɔru ɔnu-oma be eze ono bu; mbu onye ono, bu Nnajiuphu ziru iya g'o bya ono. Ge nchi dukwa doo l'imigwe; g'úbvú ɖuru Chileke, bu Okalibe-kangokotaru-nu.”

³⁹ Ndu Farisii, yi l'ikpoto ndu ono haru sụ Jizosu: “O-zì-iphe! Baaru ndu etsoje ngu nu mba.”

⁴⁰ O sụ phẹ: “Ge mu kakwaru unu: ndu-a -nɔdu doo; mkpuma, nɔ l'alì echia mkpu ono l'onwiya.”

Jizosu ara ɛkwa Jierúsalemu

⁴¹ Jizosu levuepho Jierúsalemu; ɔ raahaa ɛkwa iya sụ: ⁴² “O -bu l'i makpokwanaaru iphe, e-me ge nchi du ngu doo nta; obenu le nta-a be e domiru iya g'ɛnya ngu ta ahuma iya. ⁴³ Kele ɔo ujiku lanu be ndu ohogu ngu aa-furu ngu; bvua ose-ɔḡu; nɔ-phee ngu mgburugburu; buchia ngu ɔnu nri; shi ɛkameka atu kpereree abyapfuta ngu; ⁴⁴ bya egbua gu l'unwu ngu, kuru ngu l'ime pyaapya. Mbu l'ohogu ngu taa hakwa mkpuma lanu g'o kpɔ-pfuru nwibe iya l'eli igbulo ngu; kele i ti madu teke a byaru ngu adzota.”

Jizosu achifu ndu azu aswa

l'eze-ulo Chileke

(Mat 21:12-17; Mak 11:15-19; Jion 2:13-22)

⁴⁵ Jizosu bya abahu l'eze-ulo Chileke bya awata achishi ndu azu aswa. ⁴⁶ Sụ phẹ: “Unu ta amadu l'e deru l'ekwo le Chileke suru: ‘Ulo mu a-buru ulo, aa-nɔduje epfu anu mu.*’ Unu bya eworu iya mee ulo, ndu ana nfu edomije onwophe.”

⁴⁷ O nɔdu anɔduje ezi iphe l'eze-ulo Chileke ono mboku-mboku. Ndu-ishi uke Chileke; me ndu ezije ekemu; me ndu nweru ɛnya l'oha ono chɔahaa uzo g'ephe e-me gbua ya.

⁴⁸ Ophu ɛphe amadu g'ephe e-me iya; kele onyemone dɔ-pheru iya mgburugburu; woru nchi togbo l'iphe, oo-pfu.

20

Aaji Jizosu egube ike,

o gude eme iphemiphe ono

(Mat 21:23-27; Mak 11:27-33)

¹ O be ujiku lanu ge Jizosu nɔ ezi oha iphe l'eze-ulo Chileke; ara ozi-oma ono arara; ndu-ishi uke Chileke; waa ndu ezije ekemu; waa ndu bu ogerɛnya byapfuta iya bya asu iya: ² “Karɔ anyi ?Bu egube ike gunu be i gude eme iphemiphe-a? ?Bukpuo onye ziru ngu g'i bya iya ememe?”

³ O sụ phẹ: “Mbɛdua a-jikwapho unu aji lanu. Unu zakwaa mu iya. ⁴ ?Bu onye ziru Jionu g'o bya eme baputizimu? ?Bu Chileke; tɔo nemadzu?”

⁵ Ɛphe wata iya adzokashi l'ime onwophe sụ: “Teke anyi suru l'oo Chileke ziru iya; l'oo-su anyi: ‘?O buhunuru gunu meru g'o gude ophu unu ekwetaduru iphe, o pfuru?’

⁶ Teke anyi sukwanuru l'oo nemadzu ziru iya; oha atugbua anyi le mkpuma; kele o dowaru oha ɛnya le Jionu bu onye mpfuchiru Chileke.” ⁷ Ɛphe je jasụ iya: “Anyi ta amakwa onye ziru iya ya nu.”

⁸ “Jizosu sukwanu phẹ: Ophu mu a-kɔkwanuru unu onye ziru mu nu ge mu meje iphemiphe ono.”

Etu, e gude ndu anwamu,

e butaru ye l'opfu-vayinu anma

(Mat 21:33-46; Mak 12:1-12)

⁹ O wata anmaru oha ɛtu-a sụ: “Nwoke lanu koru opfu-vayinu bya eworu iya ye l'eka ndu o butaru g'ephe letajeru iya ya ɛnya; bya atugbua jeshia iphe-ozo je anɔo ɔdu. ¹⁰ O rwua teke aawoje akpuru iya; ɔ bya ezia onye-ozì iya g'o jepfu ndu-ozì-egu ono g'ephe wɔo ya oke iya nkiya. Ɛphe gude onye ono, o ziru ozi ono; tsua ya iphe; gbaɛ iya ɛka oto; nwufu iya; ɔ lasha. ¹¹ O bya ezia onye-ozì ozo; ɛphe tsukwapho onye k'ono iphe; mee ya iphe-iphere; gbaɛ iya ɛka oto; nwufu iya; ɔ lasha. ¹² O zikwaapho onye k'eto; ɛphe mekakwapho onye k'ono iphe; chifu iya. ¹³ Onye ono, nwe opfu-vayinu ono sụ: ‘O du ree; mu maru-a iphe, mu e-me nta. Mu e-ye nwa mu, mu yeru obu g'o je. ?A

* 19:46 19:46 Ɔunaa Azá 56:7; Jier 7:11.

maru; ?ephe a-kabę kwabę yębedua ¼bv¼ m'ephe -h¼ma iya?' ¹⁴ O be teke ndu-ozu-ęgu ono humaru onye k'ono; ephe z¼a mgbede kpua ya s¼: 'Thee! Waa onye ali-a e-mechaa b¼ru nkiya mę nna iya -nw¼hu. Unu g'anyi gbua ya egbugbu; g'al¼ ono a-b¼ru k'anyi.'

¹⁵ Ephe kpufu iya l'ęgu ono je eworu iya megbua.

"S¼-a; ?Q d¼kpoo unu g'ọ b¼ gunu bę onye nwe opfu-vay¼nu ono e-me phę? ¹⁶ Oo-bya egbushichaa ndu-ozu-ęgu ono bya eworu opfu-vay¼nu ono ye ndu ozo l'ęka." Qha n¼maepho nno; ọ t¼ko b¼ru: "T¼swekwa! T¼swekwa!"

¹⁷ Q bya elee phę ęnya bya as¼: "?Q b¼hunuru gunu bę b¼ iphe, e deru l'ękwo-opfu Chileke s¼:

"Q kwa mkpuma,
ndu akp¼ ¼lo j¼karu;
mechaar¼ bya ab¼ru
mkpuma, gudesi ¼lo?*"

¹⁸ Onyemonye, b¼ onye vukotaru mkpuma ono daa; bę e-tsujişihunu; tęme teke ọ t¼ru nemadz¼; l'ogwee onye ono arakabya."

Apfu ak¼riko

(Mat 22:15-22; Mak 12:13-17)

¹⁹ Ndu ezije ekemu waa ndu-ishi ndu-uke Chileke meahaa g'ephe zugude iya teke ono; kele ephe maru l'ọo phę bę ọonmadoru ętu ono; ephe nọdu atşukwanu ọha ebvu.

²⁰ Ephe wata iya anwu ngge; bya ezia ndu ngge g'ephe je emetakpọepho g'ephe b¼ ndu ọkpobe-opfu; g'ephe a-t¼ta n¼ l'iphe, o pfuru gude kp¼ta iya ye l'ęka onye nwe ike, b¼ iya b¼ nnaj¼oha, shi Romu. ²¹ Tọbudu iya b¼; ephe jerwua bya aj¼a ya s¼: "O-zi-iphe; anyi maru l'iipfuję opfu, pfuru nham¼nha; tęme i nọdu ezi iphe, pfuru ọto; ọphu ọ d¼du onye iile ęnya l'iphu opfu; gbahaa ¼zo Chileke bę i gude ire-lan¼ ezi. ²² S¼-a; ?tọ b¼dunu emebyi ekemu Chileke mę anyi -t¼je ak¼riko n¼ eze nnaj¼oha, nọ lę Romu?"

²³ Q maęrupho ęregede phę bya as¼ phę: ?Dęnu g'ọ gude unu nọdu ah¼ mu ama? ²⁴ "Unu goshięshikwa mu kobo lan¼. ?B¼ ishi onye yęe ępha onye b¼ ọwa-a, d¼ iya nu-a?"

Ephe s¼ iya: "Oo kę Siza!"

²⁵ Q s¼ phę: "Q d¼ ree; unu won¼ru iphe Siza n¼ Siza; unu eworu kę Chileke n¼ Chileke."

²⁶ Ọphu ephe ad¼du ike pfuru l'edzudzu-ọha l'ęka ono shi l'opfu ọnu iya gude iya. G'ọ gude pfua iphe ono d¼ phę biribiri. Ọphu ephe epfuęduru opfu.

Kę eshi l'ọnwu teta dz¼ru ndzu

(Mat 22:23-33; Mak 12:18-27)

²⁷ Q d¼ru ndu Sadusii, b¼ ndu ono, s¼ru l'e tee shidu l'ọnwu eteta adz¼ru ndzu ono; byapfutaru Jizọsu. ²⁸ Bya aj¼a ya aj¼ s¼: "O-zi-iphe; Mọsisu deru l'ękwo ekemu s¼: Teke ọ b¼ lę nemadz¼ nw¼huru; ębe ọ nw¼taduru nwa; gę nwune onye ono l¼pyabe nyee ya; nw¼taru iya nwa. ²⁹ S¼-a; ọ d¼ru unwune ęsaa, k'ọgerenya l¼chaaru nwany¼ bya ahaa ya nw¼hu; ọphu ọ nw¼taduru nwa. ³⁰ Onye k'ębo l¼pyabe nwany¼ ono. L¼a ya jas¼ nwoke ono nw¼hu; ọphu ọ nw¼takwaru iya phọ nwa. ³¹ Onye k'ęto nnophọ; jas¼ ephe n'ęsaa ludzuru nwany¼ lan¼ ono nw¼shihukota; ọphu ọ d¼du onye ọphu nw¼taru nwa. ³² E mechaa l'ikpaz¼; nwany¼ l'onwiya bya anwu¼hu nkiya. ³³ S¼-a; o -rwua teke l'ee-shi l'ọnwu teta dz¼ru ndzu; ?b¼ onye ole bę nwany¼ ono a-b¼ru nyee ya? G'ephe n'ęsaa ono l¼chaaru iya-a."

³⁴ Jizọsu s¼ phę: "¼nwu ọgbo-nta-a al¼ nwany¼; ¼nwany¼ nọdu al¼ ji; ³⁵ obenu lę ndu a guru l'ephe gbaru k'eshi l'ọnwu teta gbalihu bya eburu lę mgboko ọphu a-bya n¼ taa l¼hedu nwany¼; ¼nwu nwany¼ al¼hedu ji. ³⁶ Ephe taa nw¼huhedu anwu¼hu ozo; kele ephe l'¼nwu-ọjọzi-imigwe a-gbaru nan¼. Eshinu ephe b¼ ¼nwu, shi l'ọnwu teta dz¼ru ndzu bę ephe b¼waa ¼nwu Chileke. ³⁷ Q -b¼ru k'eshi l'ọnwu teta dz¼ru ndzu bę ękwo Mọsisu goshiru iya l'ęka o pfuru k'irwu, ọku enwu phoophoophoo. ęka ono bę Mọsisu kuru Chileke: Chileke kę ębirihamu; waa kę ¼yizaku; waa kę Jiękopu. ³⁸ B¼ iya b¼ l'ọ tọ b¼du Chileke ndu nw¼huru anwu¼hu. Q b¼ Chileke ndu nọ ndzu; kele onyemonye dz¼ ndzu l'ęnya Chileke."

³⁹ Ndu ezije ekemu ono har¼ s¼ iya: "O-zi-iphe! I pfuru ree!" ⁴⁰ E shiępho teke ono, ọphu ephe at¼baeduru ama aj¼baa ya aj¼ ọzo.

Aji k'onye b¼ Kęreshi ọ b¼

(Mat 22:41-46; Mak 12:35-37)

* 20:17 20:17 G¼naa Ebvu 118:22.

⁴¹ Jizosu bya asu ndu Farisii ono: “?Denu g'e gude su le Kereshi obu bu Nwa Dévidi; ⁴² l'eka Dévidi l'onwiya pfukwaru l'ekwo-ebvu Chileke su: “Chileke suru Nnajiuphu mu: Nodu mu l'ekutara

⁴³ jasu teke mu e-me ndu ohogu ngu g'ephe buru iphe, ii-zopyabe l'okpa.†”

⁴⁴ Bunu iya bu le Dévidi kuru iya Nnajiuphu! ?Denuhununu g'o gude o buru nwa iya?

Jizosu epfu k'ezije ekemu
(Mat 23:1-36; Mak 12:38-40)

⁴⁵ Jizosu nodu l'edzudzu-oha l'eka ono su ndu etsoje iya nu: ⁴⁶ “Unu kpakwaru ndu ezije ekemu l'aphara; mbu ndu bu iphe, aduje phe ree bu g'ephe gude kpowula-kpowula uwe kwaa onwophe yegele ejephe; g'e keleje phe erengete ekele l'eka a du igwerigwe g'ephe bu oke nemadzu. G'oshi ophu bu iya kachakpoo ree l'ulo-ndzukoo ndu Jiu buru nkephe; waa g'o buru phe a-nodu l'eka aa-kachakpoo phe akwabé ubvu me a -nodu abo iphe. ⁴⁷ Ephe bu ndu eripyaje ulo unwanyi, ji phe anoddu; teme ephe nodu egudeje ererede epfukpopho ogologo opfu anu Chileke. O bu phe be aa-kachaa anmashi ikpe ike.”

21

Iphe, nwanyi, ji iya anoddu
anu Chileke

(Mak 12:41-44)

¹ Jizosu bya apalia enya bya ahuma ndu nweru iphe g'ephe echiegbaa okpoga phe l'okpoko, eechiejeru Chileke okpoga l'eze-ulo Chileke. ² O huma nwanyi, ji iya anoddu ndzu, akpa nri, byaru bya echie afu labo. ³ Jizosu su: “Ge mu kakwaru unu; o kwa nwanyi ukpa-a, ji iya anoddu ndzu-a be kachaa eye okpoga le g'ephe hakota ono. ⁴ Kele iphe, ndu ophuu g'ephe ha echiegbaa bu okpoga, tsuru etsutsu; obenu le nwanyi-a akpakpo nri shii; ole o wotakotaru iphe, o gude buru bya echie.”

Iphe, e-me teke ikpazu
(Mat 24:1-2; Mak 13:1-2)

⁵ A haru pfuphenyaepho k'eze-ulo Chileke ono g'e gude kpumata iya l'eguru mkpuma, du ebvu; waa k'iphe, a nuru Chileke, du iya nu; Jizosu su phe: ⁶ “O -buru iphe owa-a, unu ele enya-a; o dukwaru mboku, ee-mechaa nwukposhichaa iphemiphe ono enwukposhi; mbu k'opfu o to dudu g'o ka mma l'oo mkpuma lanu, akpo-pfuru l'eli nwibe iya.”

Iphe, bu o -mechaa
mgboko abvu

(Mat 24:3-14; Mak 13:3-13)

⁷ Ephe jia Jizosu su iya: “?Bukpoo teke ole be iphemiphe ono e-mekpoo? ?Bu gunu be ee-gude maru teke iphe ono abyagbaa ememe?”

⁸ O su: “Oo pho g'unu leta enya g'o to du onye e-duswe unu uzo. O dukwaru igwerigwe ndu a-zaru ephe mu bya. Onye ophu nonu l'o su l'oo ya bu Kereshi obu; mbu l'oo gbaakwa teke obu. Unu te etsokwaru phe. ⁹ Teke unu nuaharu k'ogu; waa le mkpaka aswoli l'ibiya ophuu; ozoo l'ibiya ophuu; ge ndzu ba agukwa unu; kele iphemiphe ono mefutakotaje; ole teke ikpazu tee ruuekwapho egwegwa nno.”

¹⁰ No iya; o su phe: “Oha yele oha ibe iya a-nodu alwu ogu; ali-eze ye ali-eze ibe iya a-lwukwapho ogu. ¹¹ Ali-onma-jiiijiii a-nodu anma anmashi iya ike; ejo okpanri mekpoo ehu, eme ememe l'e-mekota l'eka du igwerigwe. Ahuma a-nodu emegbaa l'akpaminigwe mekpoo eze iphe-ohubama ozo.

¹² “Ole-a; iphemiphe ono -iya emegbabé be ee-vuadaru uzo kpaa unu ehu; gude unu; kpuru unu je l'ulo-ndzukoo ndu Jiu je ekpee unu ikpe; tua unu mkporo; mbu l'aa-kputachakwaa unu bya edobe l'iphu ndu eze; mekpoo l'iphu ndu-ishi oha l'opfu ehu mu. ¹³ Noo teke o gharu g'unu goshi l'edzudzu-oha l'unu bu ndibe mu. ¹⁴ Su-a; unu te evujekwaru uzo wata ari iphe, unu e-pfu gude kpefu onwunu; ¹⁵ kele oo mbédua l'e-ye unu opfu l'onu. Mu e-me unu amaru iphe k'opfu ndu ohogu unu a-ta amaduru g'ephe e-yeje onu l'iphe, unu epfu; ophu ephe a-byadu atu-kpote unu l'ego. ¹⁶ Ndu nwuru unu; mekpoo unwune unu; mekpoo abubu unu; me onya unu phe e-mechaa deru unu ye ndiphe l'eka; l'a haru unu gbua egbugbu. ¹⁷ Onyemonye e-gude k'iswi ehu mu kpo

† 20:43 20:43 Gūnaa Ebvū 110:1.

unu ashī. ¹⁸ Ole o tō dudu g'ō ka mma l'ōo egbushi lanu, nō unu l'ishi, byaru l'ala l'iswi. ¹⁹ Oo epho g'unu tajē nshi; kele o kwa o-ta-nshi tataru okpobe ndzu."

Ejo ahuma

(Mat 24:15-21; Mak 13:14-19)

²⁰ "Sū-a; teke unu hūmaerupho gē ndu ojogu nō-pheru Jierūsalemū mgburugburu; unu amaru l'akwakpōshi iya dūwaa ntse. ²¹ O -be teke ono; gē ndu nō lē Jiudiya gbalakwaa laa l'ubvū; gē ndu kuru l'ime mkpukpu wufu; gē ndu lufuru je l'egu te jeekwa alaphu azū l'ime mkpukpu onoya. ²² Kele teke ono bukota mbōku, Chileke agwa ndiphe ochi g'e gude nno g'iphemiphe, e deru l'ekwo Opfu Chileke vukota. ²³ Nshio unwanyi, dū ime; mē ndu nwa l'angukwadu era mbōku ono. Kele ejo iphe-ehuka, parū ēka a-dū l'eliphe; tēme Chileke e-gude oke-ēhu-eghu kpee ndu İzurelu ikpe. ²⁴ Ee-gbu phē lē mma; kpua phē lē ndzū laa l'iphe, bukpo ohamoha. Ndu abudu ndu Jiu e-tee Jierūsalemū pyakapyaka jasū oo-rwube ephedua."

Abyabya Abubu-Ndiphe

(Mat 24:29-31; Mak 13:24-27)

²⁵ "Iphe-ohubama l'a-nōdu eme l'enyawu; mē l'onwa; mē lē kpokpode. L'eliphe bē eze-enyimu waa ochioku mini iya a-nōdu abya enari; k'ophu meji a-gbabuhu ndiphe mgburugburu lē ndzū-agugu. ²⁶ Nmadzū e-gudeje ndzū-agugu avehu avehu teke aa-nōdu ele enya iphe, abya ememe lē mgboko; kele iphemiphe, nō l'igwe a-nmawo anmawo; lō-sweshihu. ²⁷ Noo teke ephe a-hūma Abubu-Ndiphe l'eka o nō l'urwukpu; egbu nwiinwii gude ike iya, parū ēka abya. ²⁸ Teke iphemiphe-a wataerupho ememe; unu kwolihu; palia enya; kele oorwuwa teke aa-ghata unu."

Iphe, e gude oshi figu anwuta

(Mat 24:32-35; Mak 13:28-31)

²⁹ Jizosu bya anmakwaaru phē phō etu-a: "Unu leekwa enya l'oshi figu yee oshi mmanū ozo. ³⁰ Oobujeru teke o wataerupho erwu irwu; unu ahuma iya l'onwunu; maru lē teke okpomoku ekpoje dūwaa ntse. ³¹ Nokwaphō g'owa-a dū. Teke iphemiphe-a wataerupho ememe; unu amaru lē teke Chileke e-goshi lē ya bū eze dūwaa ntse."

³² Sū-a; gē mu gbukwaaru iya unu tororo; ogbo-a taa bvūebekwa; iphemiphe-a emekota. Nokwa g'ō dū. ³³ Igwe a-bvūkwa alī abvū; obenu l'opfu, mu pfuru ta abyadu abvū abvūbvū.

O gbaru unu lē nche

³⁴ "Ole-a; unu chekwa onwunu nche. Unu te ekwekwa g'ike bvū unu; opfu l'unu eri gwogwo; angunuka mēe; waa l'unu achō-phe ēku kē mgboko; odumeka bē mbōku ono a-tukwa unu l'upfu. ³⁵ Kele iphe, bukotakpoo ndu mgboko mgburugburu bē o-nma g'ōnyā. ³⁶ Ole-a; unu che nche tekenteke; unu pfu nū Chileke g'unu a-dū ike pfu-shia ike mē iphemiphe ono -meje. Teke e mecharu unu apfuru l'iphu Abubu-Ndiphe."

³⁷ Noo ya; Jizosu nōdu anōduje l'eze-ulo Chileke; ezi iphe mbōku-mbōku; o -be l'enyashi ooje akwaa l'ubvū, eekuje Ūbvū-Olivu. ³⁸ O -be lē nchi abōhu; e kporu wū-pfuta iya l'eze-ulo Chileke bya anuma iphe, oopfu.

22

Jiudasu eederu Jizosu eye

l'eka ndu Jiu

(Mat 26:1-5; Mak 14:1-2; Jion 11:45-53)

¹ O be teke idzu, aatajē buredi, ekoduru ekoko dūwaa ntse, bū obo-iphe, eekuje Ojehata; ² ndu-ishi uke Chileke waa ndu ezije ekemu nōdu achokashi ūzo, ephe e-shikpoo gbua Jizosu; obenu l'ephe atsū oha ebvu.

³ Nsetanu bya abahu l'ime obu Jiudasu, bū onye ntushi-epha iya bū Isukariyōtu, bukwa-a onye lanū l'ime umadzu iri l'ēbo phō-a. ⁴ O tugbua bya ejepfu ndu-ishi uke Chileke mē ndu-ishi ogbogu eze-ulo Chileke je epfuaru phē kē gē ya e-shi deru Jizosu ye phē l'ēka. ⁵ Ehu tsōahaa phē. Ephe kwee ya okpoga. ⁶ O kweta egube ono bya awata ele enya teke bū teke gbaru gē ya e-deru Jizosu ye ndu ono l'eka g'ōha ta ama.

Nri-enyashi Ikpazu

(Mat 26:17-30; Mak 14:12-26; Jion 13:21-30; 1Kor 11:23-25)

⁷ Noo ya bū; eswe, aatajē buredi, ekoduru ekoko ono rwua, bū iya bū mbōku, eegbuje nwaturu, e gude anyata eswe Ojehata. ⁸ Jizosu bya ezia Pyita yee Jionu sū phē: "Unu je akwakoberu anyi nri-enyashi k'ōbo Ojehata g'anyi bya eria."

⁹ Ephe sū iya: "Bū awe bē anyi e-je akwakōbe iya?"

¹⁰ Q sù phẹ: “Unu lenu; teke unu bah̄erupho l'ime Jierúsalem̄u bẹ nwoke, vu ite mini a-byapfuta unu; unu tsoru iya bah̄u l'unuphu, ọ bah̄ukpoerupho. ¹¹ Unu sù onye nwe unuphu ono lẹ O-zì-ìphe sùru g'ọ goshi unu ẹka ya a-nọdu ria nri ọbo Ojegahata iya yẹ ndu etsoje iya nù. ¹² Oo-goshi unu ọlo-eli; goshi unu ọma ọlo, nọ lẹ k'eli iya; mkpuru ono hakhp̄epho ọsa; e dozichawa iya g'ọ dọ ree. Unu kwak̄oberu iya anyi l'ẹka ono.”

¹³ Ẹphe tughua jerwua. Ọ b̄erupho g'ọ pfuru bụ g'ọ dọ. Ẹphe nọdu l'ẹka ono kwak̄obeahaa nri ọbo Ojegahata ono.

¹⁴ Ọ gbaepho lẹ teke erije nri ono; Jizọsu yẹle ndu-ishi-ozì iya ẹphe n'iri l'ẹbo ono bya anọdu k'eri nri ono. ¹⁵ Q sù phẹ: “Oogushikpokwaa mu ike gẹ mu l'unu riadaa nri Ojegahata-a; tẹmanu mu ejee iphe-ẹhuka-a. ¹⁶ Kele-a; gẹ mu karụ unu; mu tee riẹkwa iya ọzo jasụ teke ee-ri ọkpobe iya l'ẹka Chileke bụ eze.”

¹⁷ Ọ bya ewolita okoro, m̄ee dọ; bya ekele Chileke ekele bya asụ phẹ: “Unu ḡee ngudzuru! ¹⁸ Kele iphe, mu epfuru unu bụ l'e -shì ntañ-a bẹ mu taa ngubaekwa m̄ee, shì l'akpuru vayinu jasụ teke Chileke e-goshi lẹ ya bụ eze.”

¹⁹ Ọ bya ewota buredi bya ekelekwaphọ Chileke ekele; bya eworu iya wash̄iaru phẹ sù: “Owa-a bụ ogwehu mu, a n̄uru nù-doru unu. Unu meje iya g'anyi eme iya-a gude nyatajẹ mu.” ²⁰ Nokwaphọ g'ẹphe richaaruru nri; ọ bya ap̄ee phẹ okoro m̄ee bya asụ phẹ: “Okoro-a bụ ọgbandu ọph̄uú ono, e gude mee mu gbaa; mbụ mee mu ono, a gbash̄iru l'opfu ẹhu unu ono.

²¹ “Ọle-a; unu lekwa l'onye e-deru mu ye l'ẹka ndiphe bẹ mu l'iya t̄ukokwaru eri nri l'ẹka-a. ²² Kele Ab̄ubu-Ndiphe l'a-la g'ọ gbaru iya l'alala. Ọle-a; nsh̄joro onye ono, ee-shì l'ẹka iya deru Ab̄ubu-Ndiphe lẹ g'e gbua ono.”

²³ Ẹphe wata ajikashi nwibe phẹ onye ọ bụ lẹ g'ẹphe ha sù: “?Bụ onye e-mekp̄oo iphe, dọ nno?”

Ego onye ka nù

²⁴ Ndu etsoje iya nù l'onwophẹ wata adzọ onye kachaa shii lẹ g'ẹphe ha. ²⁵ Jizọsu sù phẹ: Ndu bụ ndu eze lẹ mgboko-a anọduje akpapyash̄i ndu nọ phẹ l'ẹka akpapyash̄i. A nọdu ekuje ndu bụ ndu gude ike-ọkp̄u b̄uru ishi phẹ “omeluko.” ²⁶ Obenu l'ọ tọ b̄udu g'ọo-dù l'ẹhu unu bụ ono. G'onye bụ iya kachaa shii lẹ g'unu ha dukwa g'ọ bụ iya bẹ ẹnya kachaa alwalwa. G'onye-ishi dukwa gẹ nwozi. ²⁷ ?Bụ onye ka shii l'onye nọ anọ eri nri l'onye ejeru iya ozi nri ono? ?T̄obudu onye ọphu nọ anọ eri nri ka shii? Obenu lẹ mb̄edua bụ ozi bẹ mu ejeru unu.

²⁸ “Ọo unub̄edua bụ ndu mu l'unu n̄okpoepho l'ohutama mu g'ọ ha; ²⁹ k'ọphu bụ l'ọ b̄uphepho gẹ Nna mu meru mu eze bụ gẹ mu eme unu eze; ³⁰ gẹ mu l'unu eria ngua; l'ẹka mu bụ eze; unu anodugbaa l'aba-eze; kpee ọkpa-ìpfu ịzur̄el̄u iri l'ẹbo ono ikpe.”

Pyita a-gọ lẹ ya ta amad̄u Jizọsu

(Mat 26:31-35; Mak 14:27-31; J̄iñ 13:36-38)

³¹ A n̄onyaa; Jizọsu ku Pyita: “Sayimonu! Sayimonu! Lekwa! Nsetanu s̄ukwaru g'a haa ya gẹ ya h̄ukota unu ama g'unu ha; gẹ ya ph̄uchaa unu g'onye aph̄ushi ẹswa l'ereshi. ³² Ọle mu pfuwaru opfu ẹhu ngu nù Chileke g'ì ti buha ekwekwe, i kweru. Ọo ya bụ; teke ì dak̄oberupho lwaphuta azụ byapfuta mu; g'ì mee g'unwunna ngu pfushia ike.”

³³ Pyita sù iya: “Nnajiuphu; mu doziakwaru onwomu k'etsoru ngu jee mkp̄oro; tsoru ngu laa maa!”

³⁴ Jizọsu sù iya: “Gẹ mu karụ ngu Pyita; oke-ọku nchi-ab̄ohu -bya ara ọrà bẹ ì pfuakwaru mgbo ẹto l'ì t̄i mad̄u onye mu bụ.”

Okpoga; ẹda; yẹle ogu-echi

³⁵ Noo ya; Jizọsu sù phẹ: “Teke ono, mu zijeru unu sù g'unu je; g'ọ tọ dukwa iphe, unu e-gude eje onoya; g'unu te egudekwa iphe, eeyeje okpoga; ọphu unu egudekwa ẹda; ọzoo akp̄okpa; ?ọ duru iphe, duru unu ọko?” Ẹphe yeeru iya ọnu sù: “Ọ tọ dukwa.”

³⁶ Ọ sù phẹ: “Obenu lẹ nta-a bụ; g'onye nweru iphe, eeyeje okpoga wota iya. G'onye nweru ẹda; nyakwaru iya pho. G'onye ete nweduru mma; ree ukpo iya z̄uta iya. ³⁷ Gẹ mu karụ unu l'iphe-a, e deru l'ẹkwo-opfu Chileke-a bẹ a-vukwa g'e deru iya k'ẹhu mu; mbụ iphe, e deru sù: ‘A ḡuru iya yeru ndu eme ẹjo-ìphe.’* Mbụ l'iphemiphe, e deru lẹ k'ẹhu mu bẹ a-vukotakwa g'e deru iya.”

³⁸ Ẹphe sù iya: “Nnajiuphu; lekwa mma labo, anyi gude.”

Ọ sù phẹ: “Ọ d̄uwaa ree.”

Jizọsu epfu anụ Chileke l'úbvú Olivu

(Mat 26:36-46; Mak 14:32-42)

* 22:37 22:37 Ḡunaa Azá 53:12.

³⁹ Jizosu lufuta bya atugbua jeshia l'ubvú Olivu, bu iphe, oomejehawaa. Ndu etsoje iya nu tsoru iya. ⁴⁰ O rwua eka ono bya asu phe: "Unu pfukwaru nu Chileke go to kwe g'unu nmalahu l'ohutama."

⁴¹ O haa phe tugbua kpiriberu jerwua eka ha g'eka aa-turwu le mkpuma; bya egbushi ikpere bya epfuru nu Chileke su: ⁴² "Nna; o -buru l'o du ngu l'uche; nafunu mu okoro iphe-ehuka owa-a; ole o kwa go to bukwa iphe, du mu l'uche l'e-me; go bukwaru iphe, du gubedua l'uche." ⁴³ Ojoi-imigwe shi l'imigwe chaa ya l'iphu bya awata eme go bu shihu iya ike. ⁴⁴ Obu wata iya etsu mini etsushikpo ya ya ike. O kabakpo epfu anu Chileke. Ephuru, shi iya l'ehu dupepho ge mee ada paapaa l'ali.

⁴⁵ O pfuchaepho nu Chileke ono bya agbeshi bya ejepfu ndu etsoje iya nu. O jeshia; ephe nodu ekuwaa mgbenya aphu. ⁴⁶ O su phe: "?Bu gunu meru iphe, unu eku mgbenya? Unu gbalihu pfuru nu Chileke go to kwe g'unu nmalahu l'ohutama."

Egude Jizosu

(Mat 26:47-56; Mak 14:43-50; Jion 18:3-11)

⁴⁷ Jizosu kpukwaduru-a opfu l'onu; ikpoto oha zebata waa nwoke ono, epha iya bu Jiudasu ono, bu onye lanu l'umadzu iri l'ebo-a. O buru iya bu onye-ishi ikpoto oha ono. O bya akpitaru Jizosu ntse bya etsutsua ya onu. ⁴⁸ Jizosu su iya: "Jiudasu; ?bu etsutsu onu be i gude ederu Abubu-Ndiphe eye ge gbua?"

⁴⁹ O be teke ndu no-kube iya nu humaru iphe, abya ememe; ephe su: "Nnajiuphu! ? Anyi gbuwaro mma?" ⁵⁰ Onye lanu gbua nwokoro onye-ishi ndu-ishi uke Chileke mma; tukoe ya pho nchi ekutara pafu.

⁵¹ Jizosu su: "Te emeekwa." O pfuchaa nno bya edenyi nwokoro ono eka le nchi ono; nchi ono du iya go shi du iya.

⁵² Jizosu su ndu-ishi uke Chileke; waa ndu-ishi ogbogu eze-ulo Chileke; waa ndu bu ogerenya, byaru iya egude: "?Unu chigbaa mma; chiru mgboro abya mu egude? ?Mu bu onye ana nfu?" ⁵³ "Mu l'unu anokpoo mboku-mboku l'eze-ulo Chileke; ophu unu azukpodaru mu eka. Ole nta-a be o gbaru unu l'ememe iya. Nta-a be Obutuswe no l'ochii buru eze."

Pyiata ago le ya ta amadu Jizosu

(Mat 26:57-58,69-75; Mak 14:53-54,66-72; Jion 18:12-18,25-27)

⁵⁴ Ephe zu Jizosu; kpuru tugbua jeshia ibe onye-ishi ndu-ishi uke Chileke. Pyiata gbe uzanya etso phe azu-azu. ⁵⁵ Ephe phu-nwuepho oku l'echilabo unuphu bya anoshia nophe oku ono mgburugburu anya. Pyiata bya anokube phe. ⁵⁶ A nonyaa; nwamgboko, eje ozi ulo; huma Pyiata l'eka o no anya oku ono. O tabe iya enya bya asu: "Nwoke-a be yee Jizosu-a shifukwa ano."

⁵⁷ Pyiata go su iya: "Nwanyji-a; mu ta amakwa iya amama ophu."

⁵⁸ A kpekwapho upfu nwanshiji; onye ozo huma iya bya asu iya: "Gubedua yifukwaa le ndu etso iya nu." Pyiata su iya: "Nwoke ibe mu; mu ta ayikwa iya-o!"

⁵⁹ A noephe iphe, ha g'awa ophu; onye ozo pfushiahaa ya ike su: "O kwa okpobe-opfu le nwoke-a be yee Jizosu shi ano; eshinu o bu onye Galili."

⁶⁰ Pyiata su: "Nwoke ibe mu; mu ta amakwa iphe, iipfu!"

O kpukwaduru-a opfu l'onu; oke-oku raa ora. ⁶¹ Nnajiuphu bya aghaa enya lee Pyiata. Pyiata nyata opfu, Nnajiuphu pfuru iya teke o suru iya: "Oke-oku -bya l'ara ora ntanu-a be i goakwaru ego ugbo eto li ti madu onye mu bu." ⁶² O kwofu etezi je atukpoo eka waa too!

Eetsu Jizosu iphe; aja iya ewenu

(Mat 26:67-68; Mak 14:65)

⁶³ Ndu ono, swiru Jizosu ono jaahaa ya ewenu; bya echiahaa ya echachi. ⁶⁴ Ephe kechia ya ekwa l'enya echi iya eka le nchi asuje iya: "Pfunaa mpfuchiru obu!" ⁶⁵ Ephe pfushiaro iphe ozo, du igwerigwe gude ako iya onu.

Jizosu l'iphu ogbo-ikpe ndu Jiu

(Mat 26:59-66; Mak 14:55-64; Jion 18:19-24)

⁶⁶ O be l'utsu; ndu bu ogerenya Jiu bya anokobe; me ndu-ishi uke Chileke; me ndu ezije ekemu. Ephe kpuru iya jeshia l'iphu ogbo-ikpe phe. ⁶⁷ Ephe su iya: "Kanuru anyi. ?Bu ngu bu Kereshi obu, Chileke kweru ukwe iya obu to?"

O su phe: "Mu -karu unu be unu te ekwekwa. ⁶⁸ Temete teke mu jiru unu aji-a; unu taa maduru eye iya onu; ophu unu a-hakwa mu pho. ⁶⁹ Ole e -shi ntanu-a be Abubu-Ndiphe a-nodu l'ekutara Okalibe-Kakota-Ike, bu Chileke."

⁷⁰ Ephe tuko su: "?Bu iya bu l'oo ngu bu Nwa Chileke obu?"

O su phe: "Oephe g'unu pfuru ono bu go du; l'oo mu bu iya."

⁷¹ Ɛphe sụ: “?Bụ bahuna ekebe gunu be anyi ele enya iya? Anyi n̄makwaru iya l'onu iya l'onwanyi.”

23

Payileti aji Jizosu aji

(Mat 27:1-2,11-14; Mak 15:1-5; Jiṅ 18:28-38)

¹ Oo ya bu; ikpoto oha ono wulihu kp̄ta Jizosu kp̄jeru Payileti. ² Ɛphe rwuepho eka ono bya awata epfushi iphe, ephe s̄ru l'o meru s̄: “Anyi h̄maru nwoke-a eka oodusweshi ndu ndu-anyi. O j̄karu s̄ g'anyi ta apf̄jeshi akiriko n̄ Siza; t̄me o sukwap̄ho l'oo ya bu onye eze ono, bu K̄reshi.”

³ No iya; Payileti j̄a Jizosu s̄ iya: “?I bu Eze ndu Jiu?”

Jizosu s̄ iya: “Qoekwa ngu ph̄o be o shi l'onu.”

⁴ Payileti s̄ ndu-ishi uke Chileke waa ikpoto oha ono: “O t̄ dukwa ejo-iphe, mu h̄maru, nwoke-a meru.”

⁵ Ɛphe kabaa ya epfushi ike s̄: “O t̄koru Jiudiya mgburugburu zigbabe iphe, egbuka mkp̄kp̄u egbuka. O wataru iya ezizi l̄ Gálili; zia ya byas̄ l̄ eka-a.”

Jizosu l'iphu Herodu

⁶ Payileti n̄maep̄ho iphe, ndu Jiu pfuru bya aji s̄: “?O bu onye Gálili?” ⁷ O maerup̄ho l̄ Jizosu be shi ibiya ophu Herodu bu ochi-o; o s̄ g'e gudekwa iya jep̄fu Herodu. Herodu n̄ l̄ Jierúsalem̄u teke ono. ⁸ Herodu h̄maep̄ho Jizosu; ehu t̄so ya uto; kele o shihawaa uz̄enya guta iya ge ya h̄ma iya; l'o n̄nukawaru nkiya; o n̄du agu iya ge ya h̄ma iphe, d̄u biribiri, oo-haru mee. ⁹ O b̄ru iphe ono meru g'o gude; o j̄a ya aji n̄oo nwodu; o l̄ Jizosu ta adudu onu, o yeru iya. ¹⁰ Ndu-ishi uke Chileke waa ndu ezije ekemu bya ap̄fu-kube iya ehuka ehuka; pfushiahaa iphe, ephe s̄ru l'o meru. ¹¹ Herodu yele ndu ojoḡu iya ph̄e t̄ko wata aja Jizosu ewenu; eme iya sukuuku. A n̄onyaa; Herodu bya ezia ph̄e; ephe ch̄ita uwe, ama nt̄matu, bu uwe oke amadu bya eworu yee Jizosu bya akp̄up̄huru iya Payileti azu. ¹² Eshi mb̄oku ono; Herodu ȳe Payileti bya aburu okpobe on̄ya; kele ephe shi n̄du l'ukukanyi teke iphe ono eteke emedu.

Eekpe Jizosu mp̄fugbu

(Mat 27:15-26; Mak 15:6-15; Jiṅ 18:39—19:16)

¹³ Payileti bya ekukoḡe ndu-ishi uke Chileke; me ndu gude oha; waa oha l'ophu bya as̄u ph̄e: ¹⁴ “Unu dutaru mu nwoke-a s̄ l'oodusweshi ndu ndu-unu edusweshi. Mu j̄chaa ya aji l'iphu unu; ophu o d̄udu iphemiphe ono, unu s̄ru l'o meru ono, d̄uru ophu mu h̄maru l'ikpe iya nmaru iya. ¹⁵ Nokwap̄ho ge Herodu ah̄maduru, meru g'o gude o s̄ g'a kp̄-phutaru iya anyi azu. Unu h̄ma l'o t̄o d̄udu iphe, nwoke-a metaru ke g'a pf̄u-ḡbua ya. ¹⁶ Mu e-chi iya iphe par̄u iya haa.”

¹⁷ Noo ya; o buwaa omelal̄ ph̄e l'anodu abo Obo Ojehata ono be Payileti atufujeru ph̄e ndu mkp̄oro onye lanu g'o la. ¹⁸ Igwe oha ono t̄a uzu s̄: “Gbuaru anyi nwoke-a; hachia Barbasu g'o la.” ¹⁹ Nwoke ono, bu Barbasu bu nwoke, a t̄ru mkp̄oro ke mgbaghashi, o gbaghashi ru mkp̄kp̄u waa kele o gburu ochi.

²⁰ Payileti byakwa bya epfuru yeru ph̄e ozo; kele oome ge ya haa Jizosu. ²¹ Ɛphe t̄a uzu ozo s̄: “Pf̄u-ḡbua ya! Pf̄u-ḡbua ya!”

²² Payileti sukwa ph̄e ozo k'ugbo eto: “?K'ishi gunu? ?Bu ejo-iphe gunu be o meru? O t̄o dukwa ejo-iphe, mu h̄maru, o meru. Ikpe onwu ta anmakwaru iya. Iphe, e-me n̄ bu l̄ mu e-chi iya iphe par̄u iya haa.”

²³ Ɛphe n̄du aturo wowoowoo ep̄fu s̄ g'a kp̄opyabe iya l'oswebe. Ɛphe raa; rata. ²⁴ Payileti bya ebua ikpe s̄ ge nkep̄e mee. ²⁵ Bya apar̄u nwoke-a, e shi t̄a mkp̄oro ochi-a waa ke mgbaghashi-a par̄u haaru ph̄e, bu iya bu onye ephe s̄ru g'a haaru ph̄e. O s̄ g'a kp̄opyabe Jizosu l'oswebe, bu iphe d̄u ph̄e ree.

Aakp̄opyabe Jizosu

l'eli oswebe

(Mat 27:32-44; Mak 15:21-32; Jiṅ 19:17-27)

²⁶ No iya; ephe kp̄uru Jizosu t̄ḡbushia. Ɛphe rwua l'uzo bya aworu onye Sayirini, shi ndu-egu ph̄e alwa, epha iya bu Sayimonu. Ɛphe bo iya oswebe, Jizosu vu s̄ iya g'o vuru iya; tsoru iya l'azu.

²⁷ Ikpoto igwe oha ono n̄du awu etso ph̄e l'azu mekpoo unwanyi, akwa ekwa; aȳo oshi iya. ²⁸ A n̄onyaa; Jizosu bya aghaa enya lee ph̄e bya as̄u: “Unwuada Jierúsalem̄u; unu ta akwash̄i ekwa mu. Unu kwaa ekwa onwunu me k'unwu unu. ²⁹ Kele mb̄oku abya teke ephe a-s̄: ‘Iphe ehu atsokwanu unwanyi, eteke at̄s̄-swee ime; ophu nwa

'eke angu-swee phe era l'okpoma.' ³⁰ Noo teke o-o-du phe g'ubvú zee tupyabe phe domia phe. ³¹ Lẹ-a; leanarọ g'e meru oshi-oyii; akakakwanu oshi, okponku."

³² Noo ya; o dukwarupho umadzu labo, meru ejo-iphe, a kpu etso iya; eejekwapho apfu-gbukota ephe l'iya. ³³ Ephe byarwutaepho l'eka eekuje "Okpokoroko Ishi"; ephe woru iya kpopyabe l'oswebe l'eka ono; waa ndu ejo-iphe labo pho. Onye ophuu l'ekutara; onye ophuu l'ekicha. ³⁴ Jizosu su: "Nna; guaru phe nvu; kele ephe ta amadu iphe, ephe eme."

Ephe tua ido gude kee uwe iya. ³⁵ Igwe oha ono pfugbaar; ele iya enya. Ndu bu ndu-ishi oha gude iya agba mgbonu asuje: "Odzotaje ndu ozo. G'o dzonaa onwiya; me o -buru iya bu Kereshi obu, shi l'eka Chileke, bu iya bu onye o hotaru."

³⁶ Ndu ojogu ndu agbakwaru iya pho mgbonu. Ephe gbarwuta bya anu iya meeveniga g'o ngua; ³⁷ su iya: "O -buru ngu bu Eze ndu Jiu; dzonaa onwongu!"

³⁸ O duru iphe, e deru pfube l'oswebe ono su: "Waa Eze ndu Jiu." E deru iya l'opfu Giriku; waa l'opfu Latinu; waa l'opfu Hiburu.

³⁹ Onye lanu le ndu ono, a kpoyaberu ephe l'iya ono kokwaa ya pho onu su iya: "? Tobudu ngu bu Kereshi obu? Dzonaa onwongu; dzoo anyibedua."

⁴⁰ Onye ophuu gbochia ya onu su iya: "?Tii tsudu Chileke ebvu; l'a nmaru gee nwoke-a ikpe lanu, bu iya bu ikpe onwu?" ⁴¹ Ikpe k'anyibedua be du nhamunha; kele o bu urwu iphe, anyi meru be anyi erita; obenu le nwoke-a ta adudu iphe, du eji, o meru." ⁴² O su Jizosu: "Jiko nyatakwa mu; me i -buerupho eze."

⁴³ Jizosu su iya: "Ge mu gbuaru ngu iya tororo; ntau-a be mu le ngu a-ndu l'okpokou Chileke."

Anwuhu Jizosu

(Mat 27:45-56; Mak 15:33-41; Jion 19:28-30)

⁴⁴ Enyanwu keerupho l'ishi; nchi jihu l'ali ono. Ekameka gbahukota tsukiribaa jasu l'oke-eswe uzenyashi; ⁴⁵ kele enyanwu jikputeru; ekwa, egbobutaje enya eka aagwaje Chileke, no l'ime eze-ulo Chileke ono gbaepho ke tararaa gbajahu ebo. ⁴⁶ Jizosu chia mkpu su: "Nna; mu yeru ngu Unme mu l'eka." O pfuchaa nno bya atubuhu unme; o buru iya anwuhu.

⁴⁷ Onye-ishi ndu ojogu ndu Romu humaeepho iphe, meru nu; o jaahaa Chileke ajaja su: "Okpobe-opfu; nwoke-a pfubekwaru-eka-oto!"

⁴⁸ Iphe, bukotakpoo ikpoto oha, kuru l'eka ono, byaru ahuma iphe, ada nu; humaeepho iphe, eme nu bya egeru eka ye l'olu; ebu mkpu; eje ala. ⁴⁹ Iphe, bukpoo ndu maru Jizosu ree; je akpaa l'unwanyi, shi le Galili tsoru iya; pfuru uzanya ele iphemiphe ono, l'eme nu ono.

Elii Jizosu

(Mat 27:57-61; Mak 15:42-47; Jion 19:38-42)

⁵⁰ O duru nwoke, epha iya bu Jiodefuru; onye shi Arimatiya; l'ali ndu Jiu. Nwoke ono yi l'ogbo-ikpe; bya aburu onye oma; buru onye pfuberekoto; ⁵¹ onye adudu teke o kwejeru l'idzu ono, ndu-ikpe chiru ono; yee iphe ono, ephe meru ono du ree. Yebedua elekpoo enya teke Chileke e-goshi le ya bu eze. ⁵² Nwoke ono bya ejepfu Payileti je arwo ya g'a haaru iya odzu Jizosu ge ya lia. ⁵³ E mecha; o bya eje apazeta odzu ono; gude ekwa ochaa kwaa ya; bya eje elia ya l'ilu, a turu l'ogba mkpuma; ilu, eteke adu-swe onye e lijewaru l'ime iya. ⁵⁴ Mboku ono bu eswe, echele iya a-buru eswe-atuta-unme; mbu mboku Sabatu; teme Sabatu obu ndu agbawaa.

⁵⁵ Unwanyi ono, ephe le Jizosu shi le Galili swiru ono tsokwarupho Jiodefuru je. Ephe lee ilu ono enya ohubama; bya ahumakwapho g'e nyeberu odzu iya l'ime ilu obu. ⁵⁶ Ephe lwa bya akwakobe manu, eshi-mkpoo; waa manu ozogbaa k'ete odzu ono. Ephe tuta unme l'eswe Sabatu, bu iya bu iphe, ekemu phe suru g'e meje.

24

Eshi l'onwu teta dzuru ndzu

(Mat 28:1-10; Mak 16:1-8; Jion 20:1-10)

¹ O be le nchi-abogu mboku mbu l'idzu, bu iya bu Sonde; unwanyi ono gude manu, eshi mkpo ono, ephe kwakoberu g'oo-du ono gude jeshia l'ilu Jizosu. ² Noo ya; ephe jeshia; e swifuwaa mkpuma, e shi gude swichia onu ilu-a. ³ Ephe bahu l'ime iya; ophu ephe ahumaeduru odzu Nnajiuphu, bu Jizosu. ⁴ Ephe pfuru l'eka ono aru iphe ono; o tufu phe ehu. A bya l'amaru; unwoke labo, yeru uwe, egbu nwijnwii pfu-kubewaa phe. ⁵ Ndu guhu phe; ephe woru iphu kpube l'ali. Unwoke ono su phe: "?Bu gunu meru g'o gude unu ndu achu onye no ndzu l'eka ndu maa no?" ⁶ "O to npekwa l'eka-a. O

tetaakwaru dzuru ndzu ozo. Unu nyatakwa iphe, o pfuru unu teke o no le Galili. ⁷ O suru le Abubu-Ndiphe be ee-seru ye l'eka ndu eme iphe-eji. Ephe eworu iya pfu-gbua. O -be le mboku k'eto iya l'o teta dzuru ndzu ozo."

⁸ Enya gbarwua phe l'opfu iya ono. ⁹ Ephe shi l'ilu ono lwa bya eje akooru iya umadzu iri le nanu pho; waa ndu ophuu g'ephe ha. ¹⁰ Unwanyi ono bu Meri ke Magudala; waa Jiowana; waa Meri, bu ne Jiemusu; waa unwanyi ozo, ephe l'ephe swi. O buru phe kooru ndu-ishi-ozu iphe ono. ¹¹ Iphe ono du phe g'o bu opfu, 'enweddu ishi; ophu ephe ekweddu l'o bu eviya. ¹² Pyita kwolihu bya agbaru jeshia l'ilu ono. O rwua bya ephureta bya enyoo ime ilu ono. O buerupho ekwa odzu ono be o humaru kpurumu. O dakobe; lashia unuphu. O ji iya enya; mbu iphe ono, meru nu ono.

*Uja, aabo eje l'uzo Emeyosu
(Mak 16:12-13)*

¹³ Mboku ono kwapho gedegede be umadzu ebo le ndu etsoje iya nu swi eje mkpukpu, eekuje Emeyosu. E-shi le Jierusalemu jasu l'eka ono bu manyiru esaa. ¹⁴ Ephe nodu epufkpoepho k'iphemiphe ono, mekotaru nu ono. ¹⁵ Ephe gudekwadu uja ono abo bya arikwa iya pho l'obu; Jizosu l'onwiya byapfuta phe; ephe l'ephe swi. ¹⁶ E kwechia phe enya; ophu ephe ahubeduru iya ama. ¹⁷ O su phe: "Bu egube uja gunu be unu abokpo tsoru uzo egube ono?"

Ephe pfuru; kele aphu jiru phe obu. ¹⁸ Onye lanu l'umadzu ebo ono, ephe iya bu Kuliyopasu su iya: "Bue ngu pho bu onye byaru abyabya le Jierusalemu, amadu iphe ono, megbaberu l'eka ono l'idzu-a?"

¹⁹ O su phe: "Iphe, du idu-agma?"

Ephe su iya: "Mbu ke Jizosu; onye Nazaretu, bu onye mpfuchiru Chileke; onye shi l'iphe, o mekpooru ememe me opfu, o pfuru l'onu goshi l'iphu Chileke me l'iphu oha g'ike iya habe shii. ²⁰ Ndu-ishi uke Chileke me ndu-ishi anyi phe seru iya nu; a nmaa ya ikpe onwu bya eworu iya kpopyabe l'oswebe. ²¹ Mbu onye-a, ephe shi ele enya iya l'oo ya a-gbata Izurelu-a. A -gufukpokwaaro iphemiphe ono; ntau-a kweakwa ujiku eto, iphe ono meru. ²² Ophu, ka nu buru l'unwanyi, gba l'ogbo anyi haru bya epfukpooro ama-g'ee-me-ia. Unwanyi ono nmaru ewa jee l'ilu ono. ²³ Ephe jerwua; ophu ephe ahumaeduru odzu iya. Ephe lwa bya asu l'ephe phuchaaru phua ophulenyia; huma unwu-ojozi-imigwe, suru phe le Jizosu dzuakwaa ndzu. ²⁴ Ndu anyi l'ephe anu haru je l'ilu l'eka ono. Ephe jerwua; o buerupho g'unwanyi ono pfuru bu g'o du; ophu ephe ahumaeduru iya eviya."

²⁵ Jizosu su phe: "Oo eswe be o bu unu; unube ndu ono, akpu onwunu akpukpu ekweta iphe, ndu mpfuchiru Chileke pfuru ono." ²⁶ ?To gbaduru Kereshi obu g'o jefutaadaa iphe-ehuka ono; teme l'o bahu l'eka e-goshi ubvu, Chileke kwaberu iya? ²⁷ Jizosu bya eshikpoepho l'iphe, bukota ekwo Mosisu me ekwo ndu mpfuchiru Chileke; towashiaru phe iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke k'ehu iya ono nanu nanu.

²⁸ Mkpukpu, ephe eje zajee phe pho ntse; o meahaa umere g'o ghata tugbubaa. ²⁹ Ephe sede iya su iya: "Byanu g'anyi je akwaa; le nchi ejihuwa; teme mboku bvuwaa." O tsoru phe bahu g'ephe je akwaa. ³⁰ Noo ya; ephe rijeeppo nri; o bya ewota buredi ono bya ekele Chileke ekele; bya awaa ya; bya eworu nu phe. ³¹ Enya sahu phe. Ephe gbe teke ono hube iya ama. O phuhu; ophu ephe ahumaeduru iya. ³² Ephe wata epfuru nwibe phe su: "O kwa l'i maru l'o shi elwu anyi l'obu teke ono, o shi abo uja eyeru anyi l'uzo ono; aturu anyi iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke poopoo."

³³ Ephe kwolihuekwapho teke ono teke ono; gbaphu azu le Jierusalemu. Ephe jeshia; umadzu iri le nanu ono nokobewaa l'eka lanu; waa ndu ephe l'ephe no. ³⁴ A su phe le Nnajuphu tetaakwaru eviya; le Sayimonu humakwaru iya.

³⁵ Ephebedua bya akoo iphe, meru l'uzo; koo g'ephe gude hube iya ama teke o waru buredi.

*Jizosu egoshi ndu etsoje
iya nu onwiya*

(Mat 28:16-20; Mak 16:14-18; Jion 20:19-23; Ndu 1:6-8)

³⁶ Ephe gudekwadu epfu nno; Jizosu pfuwaru l'echilabo phe bya asu phe: "G'ehu dukwa unu gu."

³⁷ Ephe lwu-bilihu; meji tofu phe. Ephe dobesu l'oo maa. ³⁸ O su phe: "Bu gunu be ndzu iya agu unu? Bu gunu meru iphe, unu abo obu ebo?" ³⁹ "Unu huma eka mu me okpa mu. Unu huma l'o bu-a mbedua gedegede. Unu woru mu l'eka huma; kele maa te enweddu anu-ehu waa okpu g'unu ele le mu nweru-a."

⁴⁰ O pfuchaa nno bya egoshi phe eka iya; waa okpa iya. ⁴¹ Ehu-utso; waa biribiri, o du phe mee ophu ephe eke akwatadu kweta okpobe ekweta. O suwaa phe: "O duru

iphe, eeri eriri, unu nweru l'eka-a gę mu ria?" ⁴² Ɛphe bya anụ iya owuriwo ęma waa ębakala manụ-ęnwu. ⁴³ Ọ nata iya nọdu pẹ l'iphu l'eka ono taa ya.

⁴⁴ Ọ sụ pẹ: "Iphe-a bukotakpoepo iphe, mu pfuru unu teke mu l'unu nọ; sụ unu l'iphemiphe, e deru dekuta mu l'ekwo ekemu Mosisu mę kę ndu mpfuchiru Chileke; waa l'ekwo-ebvu bę vukotaje g'e deru iya."

⁴⁵ Ọ bya anwusaa pẹ egomunggo g'iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke edoo pẹ ęnya. ⁴⁶ Ọ sụ pẹ: "E deru sụ lę Kereshi jefutaje iphe-ęhuka nwuhu; o -be lę mboku k'eto l'o teta dzuru ndzụ. ⁴⁷ Bya asụ l'ee-gude ępha iya raa lę Chileke a-guru nemadzụ nvụ l'iphe-ęji; mę izimanụ -lwa onye obu azụ. Ee-shi lę Jierusalemu gude ępha iya ono radzuru l'ohamoha lę mgboko mgburugburu. ⁴⁸ Ọ buru unu e-pfuru ndu ozo k'iphe-a, unu humaru-a. ⁴⁹ Unu hụma lę mu e-zilataru unu iphe ono, Nna mu kweru unu ukwe iya ono. Unu nọdukwa lę Jierusalemu l'eka-a jasụ teke Chileke e-gude ike, shi l'imigwe nụá unu anụnụ; unu anata ike, shi l'imigwe bya."

Jizosu alapfu Chileke l'imigwe

(Mak 16:19-20; Ndu 1:9-11)

⁵⁰ Noo ya; Jizosu bya eduru pẹ jasụ lę Betani; bya apalia ęka iya eli goahaaru pẹ onu-oma. ⁵¹ Ọ gude pẹ agoru onu-oma ono bya ahaa pẹ. Chileke kulia ya kuba l'imigwe. ⁵² Ɛphe baarụ iya ęja bya alaphushia azụ lę Jierusalemu. Ehu nọdu atso pẹ ntumatu. ⁵³ Ɛphe je anọhaa mkpürumkpuru l'eze-ulo Chileke; ekele Chileke ekele.

Ozi-oma, Jiṅnu Deru

Opfu Ndzu

¹ E-shi lẹ mbulembu bẹ Opfu Chileke ono nṛhawaa. Opfu ono bẹ yeḽe Chileke nṛhawaa. Opfu ono buru Chileke. ² Onye ono bẹ yeḽe Chileke shiḽepho lẹ mbu nṛdu. ³ Oo l'ẹka iya bẹ Chileke shi mee iphemiphe. O tọ dudu iphe, bu iphe, e meru ememe, duru ophu e meru l'ẹbe o nṛ iya. ⁴ Oo ya bẹ ndzu shi l'ẹka; o buru ndzu ono bẹ bu iphóró, duru ndiphe. ⁵ Iphóró ono du l'ochii; ophu ochii ono adujeduru ike so-kputa iya.

⁶ O nweru onye lanu, Chileke yeru g'ọ bya. Epha iya bu Jiṅnu. ⁷ Iphe, o byaru bu gẹ ya pfua k'iphoro ono. O byaru g'ọ saaru iya oha l'ophu; k'ophu ephe a-numa ozi ono kweta. ⁸ O tọ bukwa yebedua bu iphóró obu. Iphe, o byaru bukwa g'ọ karu ndiphe g'iphóró ono du. ⁹ Oo iphóró ono bẹ bu okpobe iphóró; ophu bu iya byaru lẹ mgboko-a bya aduru ndiphe l'ophu.

¹⁰ Oo ya bu lẹ Opfu Chileke ono shi nṛdu lẹ mgboko-a. O buru l'ẹka iya bẹ Chileke shi mee mgboko; obenu lẹ ndiphe ta amadu onye o bu. ¹¹ O byapfutaru ndu nkiya; ndu nkiya jika iya anata. ¹² Ole iphe, bukpuo ndu nataru iya nu; mbu ndu kweru nkiya; ndu ono bẹ o suwaru g'ephe buru unwu Chileke. ¹³ Abubu ono, ephe bu unwu Chileke ono ta abukwa g'aanwuje nemadzu bu g'a nwuru phe; ebe o bukwa egu nwa meru a nwua phe; ophu o bukwa gẹ nemadzu ritaru iya l'okpoma; onye nwuru phe nu bukwa Chileke.

¹⁴ Tṛbudu iya bu; Opfu ono bya aburu nemadzu; anyi l'iya buru. Anyi gude enya anyi huma odu-biribiri iya; mbu odu-biribiri, gbaru iya nu; eshinu o bu iya bu Nwa nwoke lanu, Nna iya, bu Chileke nwutaru. Iphe, ndzu iya bu buerupho eze-iphe-oma yeḽe ire-lanu.

¹⁵ Jiṅnu bya epfuahaa kẹ Nwa Chileke ono; ara iya arara su: "Wakwa onye obu, mu shi epfuru unu opfu iya teke mu suru unu l'ọ duru onye l'e-mechaa bya nu-a, ka mu l'ishi ka mu l'okpa; kele a byaru anwu mu o nṛduhawanu."

¹⁶ Eze-iphe-oma iya ono nyiberu anyibe. O buru l'eze-iphe-oma iya ono b'ooshije emeru anyi eze-iphe-oma; mbu o -mechaa; oomekwasebaa ya ozo; emewaa iya ro k'anyi. ¹⁷ Oo l'ẹka Mosisu bẹ Chileke shi tuaru anyi ekemu. Eze-iphe-oma yeḽe ire-lanu shikwanu l'ẹka kẹ Jizosu Kéreshi bya. ¹⁸ O tọ dukwa onye gudejewaa enya huma Chileke. Oo Nwa lanu ono, yeḽe Chileke, bu Nna tugbaru buru nanu okpobe aburu ono bẹ bu onye meru; anyi maru gẹ Chileke du.

*Ozi, Jiṅnu onye emeje baputizimu
eezi l'echiegu*

(Mat 3:1-12; Mak 1:1-8; Luk 3:1-18)

¹⁹ Tṛbudu iya bu; ndu Jiu shi Jierúsalemu zia ndu-uke Chileke mẹ ndu bu eri Lívayi g'ephe je ajia Jiṅnu su iya: "Bụ onye bẹ i bu?"

²⁰ Ebe Jiṅnu ajikakwaru eyeru phe onu. O kaekwaru phe pho l'edzudzu-oha su phe: "O tọ bukwa mbɛdua bu Kéreshi obu."

²¹ Ephe jia ya; "O buhunuru onye bẹ i bu? Bụ ngu bu Elayijia?"

Jiṅnu su phe waawaa; lẹ ya ta abukwa Elayijia.

Ephe jia ya: "Bụ ngu bu onye mpfuchiru Chileke, anyi ele enya iya obu?"

O su phe: "Waawaa."

²² Ephe su iya: "O bukpuhunaaru onye bẹ i bu? Yenuaru anyi onu g'anyi maru iphe, anyi e-je epfuaru ndu ziru anyi ozi. Denukpohunaa g'i pfuru opfu ehu ngu?"

²³ Jiṅnu su phe: Oo mbɛdua bu onye ono, Azáya deru nkiya l'ekwo su:

O duru olu onye aha
gengugengu l'echiegu
su:

Unu mee ọzo, Nnajiuphu
g'ọ pfuru nhamunha!*

* 1:23 1:23 Gṛnaa Azá 40:3.

²⁴ No iya; ndu ono, byaru ozi ono bu ndu Fárisii be ziru phe nu. ²⁵ Epe jia Jiṅnu su iya: “I -budu Kéreshi; ebe i budu Elayijia; ophu i bukwapo onye mpfuchiru Chileke; ?o nwuhunuru inwu-agma be iimeje baputizimu?”

²⁶ Jiṅnu su phe: “Unu eleana l’oo mini be mu gude eme baputizimu. Obenu l’o duru onye unu l’iya tukoru nodu, unu ta amadu. ²⁷ Onye ono, l’e-mechaa bya nu ono kakwa mu shii; k’ophu mu ta asudu ge mu e-phureta tofu iya eri akpokpa iya.”

²⁸ No iya; eka iphemiphe ono mekotaru bu le Betani; l’azu enyimu Jiṅdanuazu iya ophu; l’eka Jiṅnu shi anoduje eme ndiphe baputizimu.

Jizosu bu Nwaturu Chileke

²⁹ O rwua le nchitabohu iya; Jiṅnu huma ge Jizosu eje abyapfuta iya. O su: “Unu huma onye obu, bu Nwaturu Chileke obu. Oo ya e-gwefu iphe-eji ndiphe l’ophu! ³⁰ Su-a; o kwa onye ono be mu pfuru opfu ehu iya ono su l’o duru onye l’e-mechaa bya nu. L’onye obu ka mu l’ishi ka mu l’okpa. L’a byaru anwu mu; o noduhawaro-a. ³¹ Mbɛdua te eshikwa maru onye o bu; obenu l’oo ge ndu Izurelu amaru iya meru g’o gude mu bya anodu; gude mini eme baputizimu.”

³² Jiṅnu pfukwapo iphe, o gude enya iya huma su: “Mu humaru Unme Chileke g’o shi l’imigwe du ge ndo bya anodu iya l’ehu. ³³ Mbɛdua te eshikpokwanu maru iya; ole onye ono, ziru mu ge mu bya egude mini mee baputizimu ono suru mu: ‘Oo onye ono, ji-huma ge Unme Chileke shi l’imigwe bya nodu iya l’ehu ono bu iya bu onye obu, e-gude Unme-du-Nso eme baputizimu obu.’ ³⁴ Su-a; nta-a be mu gudewaa enya mu huma iya bya apfwaru epfu l’oo onye ono bu Nwa Chileke obu.”

Ndu mbu, letso Jizosu

³⁵ O rwukwaa le nchitabohu iya; Jiṅnu pfukwaru l’eka ono ye le umadzu labo, shi le ndu etsoje iya nu. ³⁶ No iya; o humaepo Jizosu g’ooghata o su: “Unu humakwa Nwaturu Chileke obu.”

³⁷ No iya; ndu labo ono, etsoje iya nu ono numaphe iphe ono, o pfuru ono; epe tsoru Jizosu. ³⁸ Jizosu bya aghaa enya huma phe g’ephe etso iya bya ajia phe su phe: “?Bu gunu be unu ach?”

Epe su iya: “Rabayi! ?Bu awe be ikwaje?” Rabayi bu O-zì-iphe.

³⁹ O su phe: “Unu byanu bya ahuma iya.” Noo ya; epe tsoru iya je ahuma eka okwaje. Epe l’iya no-jiaro nchi mbochi ono. Teke ono, epe byaru ono bu l’oke eswe uzenyashi.

⁴⁰ Onye lanu l’umadzu labo ono, numaru opfu Jiṅnu; tsoru Jizosu ono; bu Anduru, nwune Sayimonu Pyita. ⁴¹ Anduru vuru uzo lobaru je achu-vu nwune iya Sayimonu su iya: “Anyi humaakwaru Mezaya obu, bu iya bu Kéreshi obu.” ⁴² O duta Sayimonu byapfuta Jizosu. Jizosu huma ya pho bya asu iya: “Oo ngu bu Sayimonu, bu nwa Jiṅnu. Ipe, aa-noduje eku ngu nta-a bu Sifasu, bu iya bu Mkpuma.”

Jizosu eku Filipu ye le Natanelu

⁴³ O rwua nchitabohu iya; Jizosu chita k’eje Gálili. No iya; o huma Filipu; bya asu iya “Tsuru mu.” ⁴⁴ Filipu ono bu onye Betusayida. O bukwarupho mkpukpu ono be a nwuru Anduru ye le Pyita. ⁴⁵ No iya; Filipu kwe iya hm; bya eje elee enya Natanelu. O huma iya bya asu iya: “Anyi humaakwaru onye obu, Mósisu deru nkiya l’ekwo ekemu; teme ndu mpfuchiru Chileke dekwaa ya pho-a. Onye o bu bu Jizosu ke Nazaretu, nwa Jióséfu.”

⁴⁶ Natanelu su iya: “?O dukporu-a iphe, du ree, e-shi le Nazaretu?”

Filipu su iya: “Byanu bya egude enya ngu huma.”

⁴⁷ Jizosu humaepo ge Natanelu eje abyapfuta iya; o su: “Onye owa-a bu okpobe onye Izurelu, adudu iphe, aata iya uta iya.”

⁴⁸ Natanelu jia ya: “?Nenu g’i meru maru mu?”

Jizosu su iya: “Mu humahawaru ngu ro teke i no l’upfu oshi figu pho teme Filipu bya ekua ngu.”

⁴⁹ Natanelu su iya: “Onyibe! Oo ngu bu Nwa Chileke obu. Oo gubedua bu Eze ndu Izurelu obu.”

⁵⁰ Jizosu su iya: “?Bu-a l’ole mu suru ngu le mu humaru ngu l’upfu oshi figu pho meru g’o gude i kweta? Ii-mechakwaro humabaa iphe, kabaa owa-a shii! ⁵¹ Ge mu gbukwaru ngu iya tororo; unu e-mechakwaa huma g’imigwe gheru onu; unwu-ojosi Chileke nodu enyiba iya enyiba; enyizetakwa iya pho enyizeta awupfu Abubu-Ndiphe.”

2

Eke nwanyị lẹ Kena

¹ O be lẹ mbòkwa l'ẹka ono. ² No iya; Jizòsu yẹle ndu etsoje iya nù jee ẹka eeke nwanyị ono; keḗle e yekwanuru phẹ lẹ nri. ³ A ngu-gbuchaephò mée, a gataru; ne Jizòsu jepfu iya je asu iya: "Ndu-a te enwekwa mée."

⁴ Jizòsu sù iya: "Ha! Nwanyị-a! ?Bù gunu bẹ mu lẹ ngu jigba? Teke mu e-me egube iphe ono, ẹnya dù ngu ono teke erwukwa."

⁵ Ne iya sù ndu nkwaḗ nri: "Iphe, ọ sùkpowaru g'unu mee; unu mekwaa ya!"

⁶ Ọ dùru aragbada ite-ẹra ishii, e gude urwa kpua, sùkaaru l'ẹka ono, ndu Jiu egudeje eme nsò nri. Iphe, alajẹ l'ite-ẹra ono nanu bù galonu ọkpòro; ophu aburu galonu ọkpòro l'iri. ⁷ Jizòsu sù ndu nkwaḗ nri ono: "Unu kujishia ite-ẹra ono mini g'ọ ha." Ephe kujishia ya; ọ tuko jichaa pyimu pyimu. ⁸ Ọ sù phẹ: "Ọ dù ree; unu gbatawa iya rọ je anu onye bù iya bù ishi, iphe, eeme l'ẹka-a." Ephe mee g'ọ pfuru. ⁹ Onye bù ishi iphe, eeme l'ẹka ono bya etsua ya onu; mini ono ghòwaa mée. Ọ tufu iya ẹhu ẹka mée k'ono shihunu. Ọ buerupho ndu nkwaḗ nri ono, kuru mini ono maru ẹka o shi. Ọ buru iya bù; o kua nwoke, byaru alu nwanyị-a ¹⁰ sù iya: "Ibe ngu evujeru ọzo pashia mée, dù ree l'a nguadaa. Teke mée dọephò ndu byaru nù ẹnya; tẹme l'a pashiahaa mée ophu dù ẹji. Owa bẹ i gbẹ sumia mée, dù ree byasu nta-a."

¹¹ Iphe-ghumalenya mbu ono, Jizòsu meru ono bẹ o meru lẹ Kena, nọ lẹ Gálili; mee ya gude goshi ọdu-biribiri iya. Ndu etsoje iya nù kweta nkiya.

¹² E meebkpoephò iphe ono; Jizòsu waa ne iya; mẹ unwune iya kẹ nwoke; mẹ ndu etsoje iya nù tughua jeshia Kapaniyomu. Ephe je anọ nwujiku olemole l'ẹka ono.

*Jizòsu achifu ndu azu aswa
l'eze-ulo Chileke*

(Mat 21:12-13; Mak 11:15-17; Luk 19:45-46)

¹³ Ọbo Ojeghata ndu Jiu nọdu erwuwa; Jizòsu tughua jeshia Jierusalẹmu. ¹⁴ O rwua bya eje abahu l'eze-ulo Chileke. Ọ huma ndu nọgbaa l'ẹka ono ere eswi; mẹ aturu; mẹ ndo; mẹ ndu agbanwe okpoga, nọ l'ẹka onokwapọ agbanweshi okpoga l'eli teburu phẹ. ¹⁵ Ọ bya achita ọdo; mee echachi gude chikashigbua phẹ g'ephẹ ha l'ime eze-ulo Chileke ono; chikashichaa mẹ aturu mẹ eswi ono. Ọ bya aghakashia okpoga ono, ndu ono agbanweshi ono; tuko teburu phẹ ghashia igharaphu. ¹⁶ Ọ bya abaarù ndu ophu ere ndo mba sù phẹ: "Unu tuko iphe ono chishia l'ẹka-a. Ọ tọ budu ọlo Nna mu bẹ unu e-me g'ọ buru ọlo aswa." ¹⁷ Ndu etsoje iya nù bya nù bya anyata iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke, sùru: "Obu, mu yeru ọlo ngu enwu phuruphuru g'ọku; ọ buru n-yemobu ono a-ta ishi mu."

¹⁸ Tòbudu iya bù; ndu Jiu sù iya: "?Denu iphe, ii-meru goshi anyi g'anyi gude maru l'iphe-a, i meru-a bẹ i meru l'orwuberu iya?"

¹⁹ Jizòsu sù phẹ: "Unu tsukoshia eze-ulo Chileke-a; ọo ujiku ẹto kpẹkpu bẹ mu e-gude kpukwaa ya g'ọ dù g'ọ shi dù."

²⁰ Ndu Jiu ono jia ya sù iya: "?I sùru l'ọ ọlo-a, a kpuru ọkpòro apha labọ l'apha ishii-a bẹ ii-gude ujiku ẹto kpu-phu azu?"

²¹ Ebe a madu l'ọo onwiya gẹdegede bẹ bù eze-ulo Chileke, oopfu opfu iya obu. ²² Noo g'ọ shitaru ọ nwuhuchaa; Chileke mee o shi l'onwu teta dzuru ndzù; ndu etsoje iya nù nyata l'ọ pfujewaru iphe ono. Ọ buru iya bù l'ephẹ ekweta iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke; kwetakwapọ iphe, Jizòsu pfuru.

Jizòsu maru onyemonye

²³ Teke ono, Jizòsu nọkwadu lẹ Jierusalẹmu g'aabokwadu ọbo Ojeghata ono bẹ a dukpoo igwerigwe kweta nkiya. Keḗle ephẹ huma-butaru iphe-ghumalenya, o meshiru. ²⁴ Obenu lẹ Jizòsu te egudedu ire phẹ ẹka; keḗle ọ makotawaru g'onyemonye gbaru. ²⁵ Ọ tọ budu kẹ hm g'a bya akoharu iya gẹ nemadzù tukuru gbaa; eshi ophu yẹbedua l'onwiya makotawaru iphe, dù nemadzù l'okpoma.

3

Nikodimosu yele Jizòsu

¹ O nweru nwoke lanu, epha iya bù Nikodimosu. Nikodimosu bẹ yi l'ogbo kẹ Fàrisii bya abukwarupho onye-ishi ndu Jiu. ² O rwua ẹnashi ujiku lanu; ọ byapfuta Jizòsu bya asu iya: "O-zi-iphe! Anyi makwaru-a l'i bù onye ezije mmamiphe; l'ọo Chileke yeru ngu g'i bya. Ọ tọ dudu onye a-dù ike eme eze iphe-a, imegbabẹ-a, abudu l'ọo Chileke pfuru onye obu l'azu."

³ Jizọsu sụ iya: “Gẹ mu gbukwaaru ngu iya tororo; onye aanwụ-phuduru azụ bẹ ta abyakwa ahụma ẹka Chileke bụ eze.”

⁴ Nikodimọsu sụ iya: “?Dẹnu g'ee-shi nwụ-phu nemadzụ azụ ozo mę onye ono buchaaru ogerenya? ?Oo-laphu ne iya azụ l'ẹpho je anọdu g'a nwụa ya k'ugbo ẹbo tọ?”

⁵ Jizọsu sụ iya: “Gẹ mu gbukwaru ngu iya tororo; ọ tọ dukwa onye abahụ l'ẹka Chileke bụ eze; gbahaa l'e gude mini; waa Unme-du-Nsọ nwụ-phu iya azụ. ⁶ Onye nemadzụ nwuru; mę iphe, shi l'ẹka nemadzụ tukokwaru buru kę nemadzụ. Onye Unme-du-Nsọ nwuru; mę iphe, shi l'ẹka Unme-du-Nsọ tuko bukwanuru kę Unme-du-Nsọ. ⁷ G'ọ tọ dukwa ngu biribiri lę mu suru l'anwụ-phufutaje unu azụ ozo. ⁸ Oobujeru; pherephere-nọdu ezi ala ibi ya ophu du iya ree l'i nū ẹphu iya; obenu l'i tị makwanu ẹka o shi; ophu i makwapho ẹka oozu ala. Nokwapho g'ọ du iphe, bukpo onye Unme-du-Nsọ nwuru bụ ono.”

⁹ Nikodimọsu sụ iya: “?Dẹnukpoo g'egube iphe ono e-me nwụa?”

¹⁰ Jizọsu sụ iya: “?I bụ onye ezi iphe lę Ịzuręlu; ẹbe iphe, du nno edoduru ngu ẹnya?

¹¹ Sụ-a; gẹ mu gbukwaaru ngu iya tororo; ọ kwa iphe, anyi tutaru nvọ bę anyi ẹpfuje; ọ buru iphe, anyi humaru l'ẹnya bę anyi atuje onu iya; obenu l'unu te ekwedu kweta iphe, anyi ẹpfu. ¹² Mu -pfuaru unu iphe kę mgboko-a; unu tee kwetadu. ?Dẹnu g'unu e-shi kweta mę mu -pfuaru unu g'iphe k'imigwe du? ¹³ Ọ tọ dukwa onye bahujewaru l'imigwe; a -gufu onye ono, shi l'imigwe bya, bụ Abubu-Ndiphe.

¹⁴ “Sụ-a; ọ kwa gẹ Mosisu gude mgboro wolua agwo ono, e gude ope mee ono l'echięgu pho bụ g'e wolifutaje Abubu-Ndiphe ¹⁵ g'oo-bukwanuru onye kwetarụ nū; onye ono enweru ndzu ojeje. ¹⁶ Lę Chileke yekwaru ndiphe obu; yetabe iya k'ophu ọ nuru Nwa lanu, o nweru kpoloko: g'oburu onye kwetaru nkiya; onye ono taa ladu l'iswi; o nwechiaru ndzu ojeje. ¹⁷ Iphe, Chileke yedoru Nwa iya g'ọ bya lę mgboko-a ta abukwa g'ọ bya anmaa ndiphe ikpe. Ọ kwa g'ee-shi iya l'ẹka dzoo ndiphe.

¹⁸ “Onye kwetaru nkiya bę a taa nmakwa ikpe. O bekwanu l'onye ekwedu nū bę a nmahaakwaruru ikpe; kele onye ono te ekwedu k'onye ono, bụ Chileke Nwa lanu ono. ¹⁹ Gẹ Chileke e-bukafu ikpe ono bụ; l'iphoro ono byaru lę mgboko-a; ndiphe gbę haa iphoro ono hatachia ochii; opfu l'iphe, ẹphe eme bugbaa ejo-iphe. ²⁰ Ishi iya bụ l'onye bụ onye eme ejo-iphe akpoje iphoro ashi; onye ono te eshitajedu ẹka iphoro du; a -nonyaa ejo-iphe, oomegbabę gbafuta iphe. ²¹ Obenu l'onye eme ire-lanu l'afutaje bya anodu l'ẹka iphoro du g'aa-huma-dzuru iya; maru l'iphe oome bę ẹka Chileke dupho.”

Jizọsu yele Jiṅnu onye emeje baputizimu

²² E mechaa; Jizọsu yele ndu etsoje iya nū tugbua jeshia alį Jiudiya. Ephe kpoo nwupfu l'ẹka ono; ọ nọdu emeshi nemadzụ baputizimu. ²³ Jiṅnu l'onwiya nọdukwapo lę Inonu eme baputizimu nkiya. Inonu bụ mkpukpu, nọ-kube Selimu. Ọ nodu l'ẹka ono eme baputizimu; kele mini du shii l'ẹka ono. Ndiphe nodu awu awu-pfuta iya l'ẹka ono; ọ nodu emeshi phe baputizimu. ²⁴ Teke ono bukwanuru teke e teke atudu Jiṅnu mkporo.

²⁵ A nonyanaa; ndu etso Jiṅnu ẹphe l'onye Jiu tūpfuru ẹgo g'eemeje kę nsọ asafu onwonye nturuwu. ²⁶ Noo ya; ẹphe turu iya jepfu Jiṅnu je asu iya: “?I nyatakwaduru nwoke ono, unu l'iya shi noda l'azu Jiđdanu azu iya ophuu-a? ?Tị madu nwoke ono, i pfuru anyi opfu ẹhu iya-a? O meakwa baputizimu l'ẹka-a nta-a. Mbụ; a nodu awuakwa gidigidi jepfu iya.”

²⁷ Jiṅnu sụ phe: “Ọ tọ dukwa onye duru iphe, ọ byaru anata mę ọ -budu iphe, Chileke nuru iya. ²⁸ Unubedua l'onwunu kabekwa buru ndu ẹto, nūmaru teke mu pfuru sụ l'ọ tọ bukwa mbedua bụ Kereshi obu; l'ọ kwa ezizi bę e ziru mu gẹ mu vuru iya uzo bya. ²⁹ Sụ-a; ọ kwa nwata nwokoro, eje alu nwanyị bę nwanyị ono, aabya eke ji ono nọ-doru. Ọnyà nwata okoro ono nodu abujeru; ọ -pfuru l'ẹka ọnyà iya pho nọ anu iphe, oopfụ; ẹhu atso iya ntumatu. Ọ buru egube ono bę ẹhu atsokpoo mu utso atsofu l'ishi nta-a.

³⁰ Mbụ-a; ọo-nodukwa aka shii eje; ẹpha nkemu aka alwa alį eje.”

Onye shi l'igwe bya

³¹ “Onye ono, shi l'igwe bya ono bę bụ iya kakota shii g'a ha. Onye shi lę mgboko-a buepho kę mgboko-a; teme ọ nodu anodujeepho epfu gẹ ndu mgboko-a; onye ono, shi l'imigwe bya bụ iya kakota shii g'a ha. ³² Oo iphe, ọ nūmaru lę nchi; hūma l'ẹnya iya bę oopfufe. Obenu l'ọ tọ dudu onye ekweje nata ozi iya. ³³ Onye nataru ozi iya bę gudewaa nno kweta lę Chileke bụ okpobe iya. ³⁴ Noo l'onye ono, Chileke yeru ono epfu opfu, Chileke pfuru. Ishi iya bụ lę Chileke ta anuduru iya Unme-du-Nsọ nū-phodo iya ya anu-phodo. ³⁵ Chileke, bụ Nna yeru Nwa iya obu; bya ewowaru iphemiphe ye iya l'ẹka. ³⁶ Onye kwetaru kę Nwa iya ono bę newaruru ndzu ojeje; onye ta anuduru Nwa

Chileke opfu bẹ ndzụ ono ta abyakwa erwube ẹka. Onye ono bẹ oke-ẹhu-eghu Chileke ɔ̀akwaa swiru; ọ̀ bụru g'ọ̀o-dụ swiru iya bụ ono je aɔ̀waruro aɔ̀rụ.

4

Jizosu yele nwanyi Sameriya

¹ Tɔ̀budu iya bụ; Nnajiuphu bya amaru ẹ ɔ̀ndu ọ̀gbo Fárisii n̄mawaru ẹ ɔ̀ndu yebedua, bụ Jizosu meru baputizimu; ẹ̀phe ɔ̀ndu etso iya kawaa shii eme ẹ ɔ̀ndu ọ̀phu Jìṣonu meru baputizimu; ẹ̀phe ɔ̀ndu etso yebedua. ² Ọle ọ̀ tɔ̀ ɔ̀kpodaaonu onye Jizosu gude ẹka iya mee baputizimu; gbahaa ndu etsoje iya n̄ emeje iya. ³ Ọ gbeshi ẹ Jìudiya; ọ̀ bụru iya alaphu azụ ẹ Gálili. ⁴ Ụzo ono, o shiru eje Gálili ono bẹ ọ̀o-ghaja Sameriya.

⁵ No iya; Jizosu jenyaa bya ejerwua mkpukpu lanu, eekuje Sayika ẹ Sameriya. Mkpukpu ono n̄-kube ẹgu ono, Jiékọpu n̄ru nwa iya, bụ Jiósefu. ⁶ O nwekwarupho wẹlu, Jiékọpu t̄ru, d̄ l'ẹka ono. Jizosu rwuẹpho l'ẹka ono g'ẹnyanwu alwawaa l'ishi; ike ije bv̄uchawa iya ree. Ọ je an̄odu an̄o l'aḡuga wẹlu ono.

⁷ O nweru nwanyi, byaru eseta mini ẹ wẹlu ono. Nwanyi ono bụ onye Sameriya. Jizosu s̄u iya: "Nwanyi; kenaa mu mini ẹ mu ngua." ⁸ Teke ono bẹ ndu etsoje Jizosu jeshiwaru l'ime mkpukpu je az̄uta nri, ẹ̀phe e-ri.

⁹ Tɔ̀budu iya bụ; nwanyi Sameriya ono s̄u iya: "Ọ nw̄uru in̄wu-agha bẹ ọ̀ bụ gube onye Jiu gb̄e s̄u m̄ube nwanyi Sameriya ẹ mu kee ngu mini g'ị ngua?" Iphe, nwanyi ono gude pfua nno bẹ b̄u ẹ ɔ̀ndu Jiu bẹ ẹ̀phe ẹ ɔ̀ndu Sameriya te erigbadu.

¹⁰ Jizosu s̄u nwanyi ono: "Ha! Ọ -b̄u l'ị maru iphe-oma, Chileke emejeru nemaz̄u; mb̄u-a; ọ̀ -b̄u l'ị makporo onye s̄uru g'ị kee ya mini-a amama ọ̀phu m̄e ọ̀ gb̄e b̄uru gubedua gege arw̄o iya m̄e ọ̀ n̄u ngu mini, l'an̄uje ndz̄u g'ị ngua."

¹¹ Nwanyi ono s̄u iya: "Nwoke-a! Ọ G'odukwanu iphe, i gude, ii-gude seta mini-a-e? T̄eme w̄e-lu-a b̄e ị maru l'ọ̀ d̄u omi. Ọ B̄uhunu awe b̄e mini, an̄uje ndz̄u ọ̀bu shi ngu? ¹² Ọ B̄u iphe, iipfu b̄u l'ị byaru akawan̄u ochorochoe anyi Jiékọpu shii, b̄u iya t̄ru anyi w̄e-lu-a; t̄uchaa ya bya angua ya mini; un̄wu iya ngua ya mini; iphe, b̄u an̄u, o nweru enweru nḡukwaa ya ph̄o mini?"

¹³ Jizosu s̄u iya: "Ọ tɔ̀ ɔ̀kwa onye nguru mini w̄e-lu-a ẹ mini ta aḡu iya ọ̀zo. ¹⁴ Obenu l'onye nguru mini ọ̀phu mb̄edua n̄ru iya b̄e mini ta ayidu gubaa jas̄u ẹ tuutuutu ẹ m̄imiimii. Noo ẹ mini ọ̀phu mu a-n̄u onye ono a-d̄uwa iya r̄o l'ẹhu b̄uru iya ishi nggele, a-n̄oduje anw̄ushi mini, an̄uje ndz̄u ojeje."

¹⁵ Nwanyi ono s̄u iya: "Jiko n̄unu mu ẹgube mini ono ẹ mu ngua; k'ọ̀phu b̄u: mu -nḡuchaa ya; mini ta abyaɔ̀ aḡubaa mu ọ̀zo; mu ahakwanaa k'abyaj̄e ekuta mini l'ẹka-a."

¹⁶ Jizosu s̄u iya: "L̄an̄u je ekua ji ngu ẹ ẹ gu l'iya sw̄iru bya l'ẹka-a."

¹⁷ Nwanyi ono s̄u iya: "Mu ta al̄ukwa ji."

Jizosu s̄u iya: "Oo ngu eviya. Ị -s̄u l'ị t̄i l̄udu ji b̄e ọ̀ b̄u ngu ọ̀kpobe-opfu. ¹⁸ Kele ị l̄uwaru unwoke ise; t̄emanu onye ọ̀phu gu l'iya bu nta-a ta ab̄udu ji ngu. Ọo ire-lan̄u b̄e ị pfuru ono."

¹⁹ Nwanyi ono s̄u iya: "Nta-a b̄e mu maru l'ị b̄u onye mpfuchiru Chileke. ²⁰ Nna anyi oche ph̄e b̄e b̄u l'úbv̄u-a b̄e ẹ̀phe shi an̄oduje abar̄u Chileke ẹja. Nta-a b̄e unub̄e ndu Jiu byaru bya as̄u l'ọ̀ b̄uẹpho ẹ Jierúsalem̄u b̄e an̄oduje abar̄u Chileke ẹja."

²¹ Jizosu s̄u iya: "Nwanyi-a; kwetāle-a iphe-a, mu epfuru ngu-a; l'ọ̀gbabeakwa teke aɔ̀gedu onye byaru an̄odu l'úbv̄u-a baar̄u Chileke, b̄u Nna ẹja; ọ̀phu aabad̄uru iya ya ẹ Jierúsalem̄u. ²² Unub̄e ndu Sameriya abar̄u iphe, unu amad̄u ẹja; anyibedua, b̄u ndu Jiu b̄u iphe, anyi maru b̄e anyi abar̄u ẹja; kele ọ̀ l'ẹka ndu Jiu b̄e ndz̄ota e-shi. ²³ Ọle ọ̀gbabeakwa; mb̄u l'o rwuakwaru teke ndu l'abar̄u Chileke, b̄u Nna ẹja ọ̀kpobe abar̄u e-gude Unme-d̄u-Ns̄o m̄e obu ph̄e g'ọ̀ ha abar̄u iya ya g'ọ̀ gbar̄u. Noo ẹgube ndu d̄u Chileke, b̄u Nna ree g'ẹ̀phe bar̄u iya ẹja b̄u onoya. ²⁴ Chileke b̄u Unme. Ọo ya b̄u ẹ ɔ̀ndu abar̄u iya ẹja guduf̄utaje Unme-d̄u-Ns̄o yele ire-lan̄u abar̄u iya ẹja ọ̀kpobe abar̄u."

²⁵ Nwanyi ono s̄u iya: "Mu makwar̄u-a ẹ Mezaya ọ̀bu, b̄u iya b̄u onye eekuje Kéreshi l'a-bya. L'ọ̀ -b̄yaẹpho b̄e ọ̀-t̄uko iphemiphe k̄okotar̄u anyi."

²⁶ Jizosu s̄u iya: "Ọo mb̄edua, epfu an̄u ngu n̄u-a b̄u mu b̄u Kéreshi ọ̀bu."

²⁷ Ẹ̀phe gudekwadaa nno epfu; ndu etsoje iya n̄u ph̄o lwa. Ọ tufu ph̄e ẹhu g'ẹ̀phe byaru ahuma ẹ Jizosu ẹ ẹ nwanyi abo uja. Ebe ọ̀ d̄uekwanu onye ọ̀phu jiru nwanyi s̄u iya: "Ọ b̄u gunu b̄e ịicho?" Ọzoo j̄ikpoonu Jizosu s̄u iya: "Ọ nw̄uru in̄wuagha b̄e gu ẹ nwanyi epfu?"

²⁸ Noo ya; nwanyi ono gbado ite ono, o gude bya ekuta mini ono l'ẹka ono; gbagbua gbaba l'ime mkpukpu ono je echiaru ndu ọ̀zo mkpu s̄u ph̄e: ²⁹ "Unu byakp̄odapho bya

aḥuma nwoke, tukuru iphe, bukpoo iphe, mu mejeru koshiaru mu. Mu ta amakwa ?to budu iya nu bu Kereshi obu too?" ³⁰ Ephe wufuta l'ime mkpukpu ono wu-pfuta Jizosu.

³¹ Teke ono, nwanji ono tugburu ono be ndu etsoje Jizosu rworu iya su iya g'o kabero ria nri.

³² O su phe: "Mu nweru-a nri ophu mu e-ri, unu ta amadu."

³³ O buru iya bu le ndu etsoje iya nu pfuaaha l'ime onwophe su: "?O duru onye kabe wotawaru iya nri too?"

³⁴ Jizosu su phe: "Iphe, bu nri mu bu ge mu mee iphe, du onye ono, ziru mu ge mu bya ono ree l'obu; wafua ge mu jekota ozi, o ziru mu g'o ha jefu iya l'ishi. ³⁵ Su-a; ? to budu unu anmaje etu su: 'Tofukwaa onwa eno nta-a l'o rwua teke eewolataje iphe, e meberu l'ali.' Ole mu suru g'unu palikpodapho enya legbabe l'opfu, a koru akoko; gbaa ya igo huma l'iphe, e meberu l'ali kachawaru akaka duchawaa k'ewolata unuphu! ³⁶ Onye akpata iphe ono, e meberu l'ali ono be aafufe ugwo ozi iya. Onye ono achikobe mebyi iphe, l'a-ndu l'eka lanu kwawaru ndzu ojejeje. Oo ya bu ge ndu aku akuku; me ndu akpata akpata atuko tee eswa. ³⁷ Noo eka iphe ono, e pfuru ono gude buru okpobe-opfu; a suru: 'L'onye lanu emebeje iphe l'ali; onye ozo eje akpata iya akpata.' ³⁸ Mu yewaru unu g'unu je akpata iphe, e meberu l'egu, unu ejeduru ozi iya. Oo ndu ozo jeru ozi l'egu ono; o l'oo unubedua be unu l'ephe gbawaa mgba eri urwu iphe, ephe seru akanya iya."

³⁹ Igwerigwe ndu Sameriya, shi le mkpukpu ono bya ekweta ke Jizosu; opfu le nwanji ono suru phe l'o tukuru iphe, bukpoo iphe, ya mejeru koshiaru iya. ⁴⁰ Tobudu iya bu; ndu Sameriya ono byafutaepho Jizosu; ephe rwo ya g'ephe l'iya notabaa. O kwe; ephe l'iya noo ujiku labo le mkpukpu ono.

⁴¹ A dubakpoo igwerigwe gude k'iphe shi iya l'onu kweta. ⁴² Ephe su nwanji ono: "O to bukwa olu-opfu ngu kparu iphe, anyi kwetaru. Iphe, anyi kwetaru bukwa l'anyi gudewaa nchi anyi numa iya l'onwanji; maru l'oo okpobe-opfu: l'oo onye-a bukpoo Kereshi obu eviya, bu iya bu Onye-Ndzota ke mgboko-a."

Jizosu eme nwa oke-amadu g'o wekorohu

⁴³ Jizosu nochaeopho ujiku labo ono l'eka ono; o tugbaa jeshia Galili. ⁴⁴ Le yebedua, bu Jizosu l'onwiya pfuaakwaru su l'onye mpfuchiru Chileke be a ta kwabejedu ubvu l'ali iya. ⁴⁵ Tobudu iya bu; o rwuepho Galili; ndu Galili nabata iya; kele ephe humakotaru iphemiphe, o meshiru le Jierusalemu teke ono, aabo iphe l'eka ono; kele ephebedua jekwarupho abo iphe ono le Jierusalemu.

⁴⁶ Oo ya bu; Jizosu bya atugbaa laphushia azu le Kena ke Galili, bu iya bu eka ono, o mejeru mini o ghoo mee pho. O duru oke-amadu lanu, iphe eme nwa iya le Kapaniyomu.

⁴⁷ Nwoke ono numaepho le Jizosu shiwaa Jiudiya bya Galili; o jepfu iya je arwo ya su iya g'o bya emee ge nwa iya nwoke wekorohu; kele onwuhu anwuhu. ⁴⁸ O buru iya bu; Jizosu su iya: "Unu egdedu enya unu huma iphe-ohumalenya, dugbaa biribiri be unu ta abyakwa ekweta."

⁴⁹ Oke-amadu ono su iya: "Nnajiuphu; jiko byaro g'anyi je; a -nonyaa nwa mu obu nwuhu."

⁵⁰ Jizosu su iya: "Tugbaa lashia; le nwa ngu a-nduru ngu-a ndzu."

Nwoke ono kweta iphe ono, Jizosu pfuru iya ono; o buru iya alala. ⁵¹ Nwoke ono ndukwadua l'uzo; ndu ejeru iya ozi gba iya ndzuta; su iya le nwa iya ono gbakerehuakwaru.

⁵² O jia phe su phe: "?Bu egube teke ole be nwata ono beberu wata aka mma?" Ephe su iya: "O kwa g'e rigbuerupho nri eswe unyaphu be ehoku ono zebuhuru iya." ⁵³ Nna nwata ono nyata l'oo teke ono gedegede be Jizosu suru iya ge ya la le nwa iya a-nduru iya-a ndzu-a. Nwoke ono yee ndibe iya tuko kweta ke Jizosu.

⁵⁴ Ono buru iphe-ohumalenya k'ebo, Jizosu meru g'o shi le Jiudiya bya Galili.

5

Jizosu yele eniyeni aguga okpuru

¹ E mechakpokwaro; o duru obo-iphe, ndu Jiu abo. Jizosu jeshinaa Jierusalemu.

² L'ime Jierusalemu, le mgboru Oguzo Aturu, be o duru nwa okpuru, ndu Hiburu ekuje Betusayida; uzo eshije abahu iya du uzo ise. ³ Ndu iphe eme dukpoo igwerigwe zegbaa l'ime eka ono: ndu atsu ishi-o me ndu eniyeni-o me ndu iphe, lonwuru ibe ehuru lanu. Ephe tuko zeshia l'eka ono kwabegba teke mini ono l'eme ukporo. ⁴ Kele oobujeru; a -nonyaepho nwanshii; ojozi-imigwe, shi l'eka Nnajiuphu abya l'okpuru ono bya agbarwua mini ono. Onye iphe eme, vukpowa uzo ye okpa le mini ono me ojozi-imigwe ono gbarwuchaa ya; o buru onye ono ewekorohu l'iphe, eme iya nu. ⁵ Noo ya;

o nweru nwoke lanu, no l'eka ono, nyawaru ehu ukporo apha l'apha iri l'esato. ⁶ Jizosu byaepho bya ahuma l'o shihawaa uzanya zeta l'eka ono. O su iya: "'O du ngu ree g'e mee ngu gi wekorohu?"

⁷ Nwoke ono, iphe eme ono su iya: "Ee! Oe o to dudu onye mu nweru, a-paru mu chie l'okpuru ono me a -gbarwuepho mini ono. O nodu abujeru; mu -jeshia ge mu ye iya okpa; onye ozo ewuwaru mu uzo."

⁸ Jizosu su iya: "Gbalihu; phuta utute ngu wata eje ije." ⁹ Teke ono teke ono; nwoke ono wekorohu bya aphuta utute iya jeahaa ije.

Mboku, iphe ono meru bu eswe-atuta-unme ndu Jiu. ¹⁰ Oo ya bu; ndu Jiu su nwoke ono, e metaru l'iphe, shi eme iya nu ono: "Ntanu-a bukwa eswe-atuta-unme. ?I maru-a le gi phutaru utute ngu eje nno be o buwaa ngu adarwu ekemu?"

¹¹ O su phe: "O kwa nwoke ono, meru mu wekorohu ono suru mu ge mu phuta utute mu wata eje ije."

¹² "Epe jia ya su iya: ?Bu egube nemadzū gunu be nwoke obu bu, suru gi phuta utute ngu wata eje ije?"

¹³ Ophu nwoke ono, e meru o wekorohu ono amadu onye obu kele Jizosu gudewaa le nemadzū paru eka l'eka ono lufu o buru iya atugbu.

¹⁴ E mecha; Jizosu hama nwoke ono ozo l'eze-ulo Chileke bya asu iya: "Lenu; nta-a be i dukwaa iche; ta adukwa teke ii-je eme iphe-eji ozobaa g'iphe ozo, ka njo ta abyapfuta ngu."

¹⁵ Nwoke ono godobe; ya pho je akaru ndu Jiu l'o kwa Jizosu be meru iya; ya wekorohu obu. ¹⁶ Noo iphe, meru g'o gude ndu Jiu chiahaa nta Jizosu; opfu l'oo eswe-atuta-unme be o meru iphe ono. ¹⁷ Noo ya; Jizosu su phe: "Nna mu ejekwa ozi g'ooje iya bya asu nta-a; mbēdua nodu ejekwapho."

¹⁸ Iphe ono, o pfuru ono mee ndu Jiu; ephe kabakpo achō uzo, ephe e-shi gbua ya. O to budua kele o turwuru nso eswe-atuta-unme; ophu ka phe ehuka bukwa l'o gbē ekufua nu Chileke Nna iya, bunu iya bu le yele Chileke gbē haru enya nhamunha.

Ike ke nwa

¹⁹ Noo g'o gude; Jizosu su phe: "Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; o to dukwa iphe, Nwa egudeje ike eka iya eme l'onwiya; abudu iphe, o humaru le Nna iya eme; kele oo iphe, Nna eme bukwapo iphe, Nwa emeje. ²⁰ Nna yeru Nwa iya obu. O nodu egoshikotaje iya iphemiphe, oome l'onwiya. Oo-goshibakpokwaa ya nu iphe, ka owa-a shii g'o mee; mbu k'ophu oo-du unu biribiri. ²¹ L'o kwa ge Nna emeje ndu nwuhuru anwuhu; ephe eshi l'onwu teta gbalihu l'o nu phe ndzu-a bu ge Nwa e-woru ndzu nu ndu du iya l'uche. ²² O to dukwa onye Nna egude eka iya ekpe ikpe; o wokotaakwaru k'ikpe ye Nwa iya ono l'eka. ²³ Oo ya bu ge ndiphe l'ophu akwabeje Nwa ubvu g'ephe akwabeje Nna. Onye ono, ta akwabedu Nwa ubvu ta akwabekwa Nna, bu iya bu onye ziru iya nu.

²⁴ "Su-a; ge mu gbukwaaru iya unu tororo; onye numakpowaru opfu mu bya ekweta k'onye ono, ziru mu ge mu bya ono nweakwa ndzu ojejeje. Onye ono ta abyadu apfuru g'e kpee ya ikpe. Onye ono shiwa l'onwu bahu le ndzu. ²⁵ Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; mbochi agbabeakwaa; mbu l'o rwuakwaru erwurwu teke ndu nwuhuru anwuhu a-numa olu ke Nwa Chileke; ndu ophu numaru iya nu a-nodu ndzu. ²⁶ Oo ge ndzu shi Nna l'onwiya l'eka bu ge Nna mekwarupho ge ndzu shi Nwa l'eka. ²⁷ O nukwarupho Nwa ono ike g'o kpeje ikpe kpebua; kele oo ya bu Abubu-Ndiphe. ²⁸ G'iphe-a te ejikwa unu enya; le mboku agbabeakwaa teke iphe, bukpo ndu no l'ilu g'ephe ha a-tuko numa olu iya; ²⁹ shi l'ilu phe futachaa. Ndu ophu shi eme iphe, du ree eteta dzuru ndzu; ndu ophu shi eme ejo-iphe etetakwapho g'a nma phe ikpe.

Iphe, egoshi l'ike du Jizosu l'eka

³⁰ "Su-a; o to dukwa iphe, mu egudeje ike eka mu mee l'onwomu. O kwa ge Chileke suru ge mu kpee ikpe bu ge mu ekpeje; teme ikpe, mu ekpe buru ikpe, pfuru oto; kele mu te ekpejedu g'o du mu. Oo g'o du onye ono, ziru mu nu ono ree l'uche bu ge mu ekpeje.

³¹ "Teke o bu le mu gbē bya atūahaa onu onwomu; o kwa iya bu l'iphe, mu epfu ta abudu ire-lanu. ³² Obenu l'o dukpooruro onye ozo, bu iya a-tu onu mu; mbu l'ophu mu tuberu nvō bu l'iphe, onye ono e-pfu l'opfu ehu mu bu okpobe-opfu. ³³ O kwa unu ziru ndu-ozī g'ephe byapfuta Jìṣu; Jìṣu pfukwaaru unu k'okpobe-opfu ono. ³⁴ O to bukwa ge nemadzū bya atūahaa onu mu. Iphe, mu zoberu agba iya okpa bukwa g'aa-dzoo unu. ³⁵ Jìṣu l'onwiya bu oroku, enwu enwunwu; teme o nodu eke jajaja. O shikwapho evu unu evuvu g'unu nodu l'iphoro iya ono tetota nweswa. ³⁶ Iphe, mu meshiru kakwa atū onu mu; eme le ge Jìṣu tūru onu mu. Ishi iya bu l'ozī ono, Nna ziru ge mu bya ejee

jefu l'ishi ono; mbụ ozi ono g'ọ ha, mu eje nta-a ono bẹ atụ ọnu mu l'ọ bụa Nna ziru mu gẹ mu bya. ³⁷ Nna mu ono, bụ iya ziru mu ono t̄akwarupho ọnu mu. Unu teke an̄ma-swekwaa olu Nna mu ono; ọp̄hu unu 'eke ahumaswekwaa ya; k'ọp̄hu unu a-maru g'ọ ḡbaru. ³⁸ Unu ta akwakọbeduru op̄fu ono, shi Nna mu l'ọnu ono l'ime obu unu; kele unu te ekwetaduru k'onye ono, o ziru g'ọ bya ono. ³⁹ Unu an̄duje enyocha ip̄he, e deru l'ẹkwo-op̄fu Chileke; dobesu l'onoo ẹka unu e-shi nweru ndzu ojejoje. Ekwo-op̄fu Chileke ono t̄ukokpokwaaru atụ ọnu mu. ⁴⁰ Obenu l'unu te ekwedu byapfuta mu g'unu enweru ndzu.

⁴¹ "O to nwekwa teke mu ele ẹnya gẹ ndip̄he bya ajaahaa mu ajaja. ⁴² Ọle mu makwaru-a l'unu te eyeduru Chileke obu. ⁴³ Ọ kwa ike kẹ Nna mu ono bẹ mu gude bya; unu jika mu. Teke ọ b̄ep̄ho l'ọ d̄uru onye ọzo, gude ike k'ẹka iya bya; l'ọ b̄uru onye k'ono bẹ unu a-nata. ⁴⁴ S̄u-a; ?d̄enu g'unu e-shi kweta nkemu; l'unub̄e ndu ab̄uj̄eru; nwibe unu -n̄du aja unu ajaja l'ọotso unu nt̄umatu. Ẹbe ọ b̄udu l'unu ach̄o ọzo, unu e-shi gẹ Chileke op̄hu b̄u iya b̄u Chileke k̄p̄ek̄pu jaa unu ajaja. ⁴⁵ G'ọ t̄o d̄ukwa unu g'ọ b̄u mb̄edua eje edo g'unu ḡbaru l'at̄atip̄hu Nna mu; onye e-do edo ẹhu unu gb̄echikwanu b̄uru M̄osisu ph̄o, unu ch̄iru ẹka bebe ph̄o. ⁴⁶ Ọ -b̄u l'unu kweru kẹ M̄osisu m̄e unu ekwekwaph̄o nkemu; noo kele M̄osisu deru dekuta mu l'ẹkwo iya. ⁴⁷ Teke ọ b̄u l'unu te ekwetaduru ip̄he, o deru; ?d̄enuhun̄u g'unu e-shi kweta l'op̄fu, mu ep̄fu b̄u ọkpobe op̄fu?"

6

*Jizosu an̄ ọnu ọmadzu iri l'ẹbo
l'ukporo iri nri*

(Mat 14:13-21; Mak 6:30-44; Luk 9:10-17)

¹ E mechaa; Jizosu t̄uḡbua jeshia az̄u eze-ẹnyimu Gálili az̄u iya op̄huu, b̄ukwa iya ph̄o b̄u eze-ẹnyimu Taybiriyasu. ² Igwerigwe nemad̄z̄u n̄du aw̄u gidigidi etso iya; kele ẹp̄he h̄umawaru ip̄he-ọhumalenya, o meshiru teke ono, o meshiru ndu ip̄he eme ẹp̄he wek̄orohuchaa ono. ³ Jizosu kweep̄ho doo bya enyikota ẹka ono, b̄u ọ-ka-l'úbv̄u-úbv̄u ono je an̄du an̄o l'ẹka ono yele ndu etsoje iya n̄u. ⁴ Teke ono bẹ ọbo Ojeghata ndu Jiu d̄uwaa ntse. ⁵ Jizosu bya apalia ẹnya; h̄uma l̄e ndu aw̄u abyapfuta iya n̄u d̄u igwerigwe shii. Ọ b̄uru iya b̄u l'ọ s̄u Filipu: "B̄ukpoo awe bẹ anyi a-z̄uta buredi gẹ ndu-a eria nri?" ⁶ Ip̄he, o gude pfua nno ta ab̄ukwa l'ọ t̄o mad̄u ip̄he, oo-me. Ọ kwa g'ọ māduru ip̄he, Filipu e-p̄fu.

⁷ Ọ b̄uru iya b̄u l̄e Filipu as̄u iya: "Ukporo pangu taa s̄ukpokwanu az̄uta buredi, a-s̄uru g'oo-rwudzuru ph̄e l'ọnu ilile."

⁸ Noo ya; onye lan̄u l̄e ndu ono, etsoje iya n̄u ono, b̄u Anduru; mb̄u nwune Sayimonu Pyita s̄u iya: ⁹ "Ọ d̄ukwaru nwata nwokoro nsh̄i, n̄o l'ẹka-a, gude ishi buredi bal̄i ise; waa ẹji-ema. O bekwanu ?ọ d̄uru ip̄he, ip̄he ono b̄u l'ẹhu igwe ọha-a?"

¹⁰ Jizosu s̄u ph̄e: "Ngwa unu s̄u ph̄e g'ep̄he n̄oduchaa an̄o." Ẹka ono bẹ un̄wu irwu ẹs̄wa d̄ukwanu shii. Ẹp̄he bya at̄uko n̄oduchaa an̄o l'ẹka ono. G'ep̄he ha d̄oru l'ẹka ono b̄u unu unwoke iri l'ẹbo l'ukporo unwoke iri. ¹¹ Jizosu bya ach̄ita buredi ono bya ekelechaep̄ho Chileke ekele bya ekeshiaru iya ndu ono, n̄o l'ẹka ono. Ọ bya emekwaaph̄o ema ph̄o nno; o dzuru onyemonye. ¹² Ẹp̄he rijichaep̄ho ẹpho g'ep̄he ha; Jizosu s̄u ndu etsoje iya n̄u: "Unu t̄utukobe ip̄hiriba iya op̄hu ẹp̄he riphodoru g'ọ t̄o d̄u op̄hu a-la l'iswi." ¹³ Ẹp̄he bya at̄utua ip̄hiriba ip̄hiriba iya op̄hu shi l'ishi buredi ise ono t̄utu-jia ya nkata-evu-ip̄he iri l'ẹbo, b̄u iya b̄u op̄hu ndu ono riphodoru.

¹⁴ Ndu ono h̄umaep̄ho ip̄he ọhumalenya ono, Jizosu meru ono ẹp̄he s̄u: "Ọ kwa ọkpobe-op̄fu l'ọno nwoke-a b̄u onye mp̄fuchiru Chileke obu, l'a-bya l̄e mgboko-a!" ¹⁵ Jizosu maerup̄ho l'ẹp̄he abya iya ak̄p̄ta k'ẹhuka; mee ya onye eze ph̄e; ọ b̄uru iya alaphu az̄u l'úbv̄u-úbv̄u ph̄o nw̄ekinyi iya.

Jizosu eje ije l'eli mini

(Mat 14:22-33; Mak 6:45-52)

¹⁶ O rwuep̄ho l'uzo ẹnyashi; ndu etsoje iya n̄u t̄uḡbua jeshia l'eze-ẹnyimu ph̄o. ¹⁷ Ẹp̄he bah̄u l'uḡbo kp̄oru iya eme g'ep̄he ḡhabua l̄e mini ono jeshia Kapaniyomu. Ọchii wata agbagba; op̄hu Jizosu 'eke abyapfutadu ph̄e. ¹⁸ Noo ya; oke ph̄erephere nonyaa bya awata ezizi; k'op̄hu eze mini ono wataru at̄u oke akpara-mini at̄ushi iya ike; k'op̄hu ọ byaje enari. ¹⁹ Ndu etsoje iya n̄u ono kp̄oep̄ho uḡbo ono ọ d̄u gẹ manyiru ẹto m̄e eno; ẹp̄he h̄uma Jizosu g'ooje ije l'eli mini eje abyakube uḡbo ph̄e. Meji tofu ph̄e. ²⁰ Jizosu s̄u ph̄e: "Nd̄z̄u ba aḡushi unu; l'ọ bu-a mb̄edua." ²¹ Ọ b̄uru l'ọ pfuru nno meru g'ọ gude o l̄wuaaha ph̄e l'obu g'ep̄he kubata iya l'uḡbo ph̄e. G'ejia ep̄fua; uḡbo ph̄e hee l'eli-mgboko ẹka ẹp̄he eje alufu.

Aachọ Jizọsu

²² O rwua lẹ nchitabọhu iya; ndu ọp̄hu shi nọdu l'azụ eze-ẹnyimu azụ iya ọp̄huu bebe maru l'ọo ụgbo lanu bẹ likwaduru-a l'ẹka ono. Ẹphe makwaruphọ lẹ Jizọsu te tsodu ndu etsoje iya nū bahu l'ụgbo p̄hẹ; l'ọo ndu ono, etsoje iya nū ono tūgburu nwẹka p̄hẹ. ²³ Ọ dukwarupho igwerigwe ụgbo ozo, shigbaa Tayibiriyasu byakube ẹka ono ntse, bu iya bu mgboru ẹka phọ, ẹphe nọ taa buredi gẹ Nnajiuphu kelechaaru Chileke ekele phọ. ²⁴ No iya; igwe ọha ono humaeopho lẹ Jizọsu ta anọdu l'ẹka ono; ẹbe ndu etsoje iya nū anọdu iya; ẹphe tuko bahu l'ụgbo chọru Jizọsu jeshia Kapaniyomu.

Jizọsu bu nri, anu ndzu

²⁵ Ẹphe chọ-vuepho Jizọsu l'azụ eze-ẹnyimu ono azụ iya ọp̄huu; ẹphe sụ iya: “? Buhunu teke ole bẹ i rwuwaru azụ iya-a?”

²⁶ Jizọsu sụ p̄hẹ: “Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; iphe, meru g'ọ gude unu chọhaa mu nta-a ta abukwa l'ọle unu humaru iphe-ohumalenya, mu meshiru. Iphe, unu zoberu achọ mu bukwa lẹ mu nuru unu buredi; unu taa tajia epho. ²⁷ Sụ-a; ọp̄hu g'unu te segbushihẹ onwunu l'akanya nri ọp̄hu bu ọla-l'iswi. Unu sejechia akanya nri ọp̄hu a-nọdu anuje unu ndzu ojejoje, bu iya bu nri ọp̄hu Abubu-Ndiphe a-nū unu; kele ọ kwa yebedua bẹ Chileke, bu Nna meru g'e shije l'ẹka iya hūma ike, egoshi l'onoo iphe, yebe Nna gude sụ gẹ ya bya.”

²⁸ Ẹphe jia ya sụ iya: “?Bụ gunu bẹ anyi a-nọdu eme l'ọ buru iya bu l'anyi eje ozi Chileke?”

²⁹ Ọ sụ p̄hẹ: “Iphe, bu iya bu ozi Chileke bu g'unu kweta k'onye ono, Chileke yeru g'ọ bya ono.”

³⁰ Ọo ya bu; ẹphe sụ iya: “?Bụ egube iphe-ohumalenya, du idu-agma bẹ ii-me goshi anyi g'anyi gude ẹnya anyi hūma kweta obu? ?Denu iphe, ii-me obu? ³¹ Kele teke k'azụ bẹ nna anyi oche p̄hẹ rikwaru nri ono, bu mana ono teke ẹphe nọ l'echiegu. Ọ buru iya bu iphe obu, e deru l'ekwo-opfu Chileke sụ: ‘Ọ nuru p̄hẹ nri, shi l'imigwe epho ria.’”

³² Jizọsu sụ p̄hẹ: “Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; ọ tọ bukwa Mosisu nuru unu nri ono shi l'imigwe ono. Obenu l'ọo Nna mu egudeje ẹka iya nū unu ọkpobe nri ọp̄hu shi l'imigwe. ³³ Lẹ nri ono, Chileke anuje ono bukwa iya bu onye ono, shi l'imigwe bya ono; tẹme ọ buru onye ono anuje ndiphe ndzu.”

³⁴ Ẹphe sụ iya: “Nnajiuphu; jiko nujenu anyi nri ono tekenteke.”

³⁵ Jizọsu sụ p̄hẹ: “Ọ kwa mbẹdua l'onwomu bu nri ono, anuje ndzu ono. Onye byapfutaru mu nū bẹ ẹgu ta ayikwa gubaa ozo; ọp̄hu ẹgu mini abyakwa agubaa onye kwetarū nkemu. ³⁶ Ọle mu pfuakwaru unu l'unu hūmaakwaru mu; ọp̄hu unu ekwedu nkemu. ³⁷ Obenu l'iphe, bu ndu Nna mu yeru mu l'ẹka a-byapfutakotakwa mu; ọp̄hu mu abyakwa achifu onye byapfutaru mu nū. ³⁸ Noo kele mu shi l'imigwe bya. Iphe, mu byaru ta abukwa gẹ mu bya emee uche nkemu; ọ kwa uche onye ziru mu gẹ mu bya bẹ mu byaru ememe. ³⁹ Iphe, bukwanu uche onye ono, ziru mu nū ono bu g'ọ tọ du ndu ono, o yeru mu l'ẹka ono mē onye lanu, a-nahu mu tuphahu; gbahaa gẹ mu tuko p̄hẹ mee g'ẹphe tuko teta nọdu ndzu mbọku ikpazu. ⁴⁰ Noo kele iphe, du Nna mu ree bu g'onye bu onye humaru Nwa iya ono bya ekweta nkia nweru ndzu ojejoje. Mu e-mekwapho onye obu g'ọ shi l'onwu teta dzuru ndzu mbọku ikpazu.”

⁴¹ Ọo ya bu; ndu Jiu wata ata hanyihanyi l'ẹka ono; kele ọ sūru l'ọo yebedua l'onwiya bu nri obu, shi l'imigwe bya. ⁴² Ẹphe wata epfu sụ: “?Tọ bunu-a nwoke-a bu Jizọsu, nwa Jiósefu; mbu onye anyi maru nna iya; waa ne iya ree-a? ?Denuhunu g'ọ shitaru ọ gbẹ nta-a bya asu lẹ ya shi l'imigwe bya?”

⁴³ Jizọsu sụ p̄hẹ: Unu ta atanyihe ntanyi l'ime onwunu. ⁴⁴ Mbū-a; ọ tọ dukwa onye byaru l'abyapfuta mu nū; abudu l'ọo Nna mu ono, ziru mu nū ono kuritaru onye obu. Ọ buru mbẹdua l'onwomu e-me onye obu l'ooshi l'onwu teta dzuru ndzu mbọku ikpazu. ⁴⁵ Ndu mpfuchiru Chileke dekwaru l'ekwo sụ: “Ọo Chileke e-zi onyemonye iphe.” Onye bu onye nūmaru ke Nna obu; bya anwuta ẹka iya; nokwa onye a-byapfuta mu nū bu ono. ⁴⁶ Iphe, mu epfu ta abukwa l'ọo dujewaru onye humajewaru Nna ono, abudu onye ono, shi Chileke l'ẹka bya ono. Ọo yebedua bu onye humajewaru iya nū. ⁴⁷ Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; onye kwetarū nkemu bẹ dzuakwaa ndzu ojejoje. ⁴⁸ Ọ kwa mbẹdua, bu nri ke ndzu. ⁴⁹ Nna unu oche p̄hẹ riru nri ono, bu mana l'echiegu; epho nwuhuelaa. ⁵⁰ Obenu lẹ nri ọwa, shi l'imigwe-a bẹ bu nri ọp̄hu anuje ndzu; mbu nri ọp̄hu onye riru iya nū taa nwuhuedu anwuhu. ⁵¹ Ọ kwa mbẹdua bu nri, dzu ndzu; shi l'imigwe bya. Onye bu onye riru nri ono a-dzuru ndzu jasū l'ojejoje. Nri ono, mu a-nū

* 6:31 6:31 Gūnaa Awu 16:4; Neh 9:15; Ebvu 78:24,25.

ono bu anu-ehu mu. Mu e-woru iya nu l'iswi ehu ndu mgboko-a g'ephe ha; k'opfu bu; onye riru iya nu; l'o dzuru ndzu.

⁵² Ndu Jiu tukashiahaa ego l'ime onwophe. Onye aji su: ?Denu ge nwoke-a l'e-me nu anyi anu-ehu iya g'anyi ria?

⁵³ O buru iya bu le Jizosu asu phe: "Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; unu eriduru anu-ehu Abubu-Ndiphe; ngua mee ya be unu tee nwekwaru ndzu l'ime ehu unu. ⁵⁴ Onye bukwanu onye riru anu-ehu mu; ngua mee mu obu; be nnewaru ndzu ojeje; teme mu emee onye ono; l'ooshi l'onwu teta dzuru ndzu mboku ikpazu. ⁵⁵ Kele anu-ehu mu kwataru buru nri eriri; mee mu bukwarupho okpobe iphe-angungu. ⁵⁶ Onye bu onye riru anu-ehu mu; bya angua mee mu; nowaa mu l'ime; mbedia nodu onye ono l'ime. ⁵⁷ Oo Nna ono, bu iya bu ishi ndzu ono yeru mu ge mu bya; o bukwaru iya pho be mu gude nodu ndzu; nokwapho g'iphe, bu onye riru anu-ehu mu e-gude mu nodu ndzu. ⁵⁸ Oo ya bu l'onoo nri obu, shi l'imigwe bya obu bu ono. O to budu egube ochoroche unu phe richaar epe nwuhuelaa. Onye bu onye riru nri owa l'a-noduwaro ndzu jasu le tutuutuu le mijiimii."

⁵⁹ Iphe ono bukota iphe, Jizosu no pfushia teke ozi iphe l'ulo-ndzukondu Jiu le Kapaniyomu.

Opfu ndzu ojeje

⁶⁰ Igwerigwe ndu etso Jizosu numa iphe ono bya asu: "Ha! Opfu owa atakwa eru le nchi. O to bukwa iphe anuma."

⁶¹ Obenu le Jizosu mawaru l'onwiya iphe, ndu etso iya nu atanyi-doru k'opfu ono. O su phe: "Buru iphe onoya, mu pfuru ono eghu unu egbu? ⁶² Denukwanu g'oo-du me unu -huma Abubu-Ndiphe g'okwasero imeli ala azu l'eka o shi noduhawaa? ⁶³ O kwa Unme Chileke anu ndzu. Iphe, bukpo k'anu-ehu nemadzu bukwa iphe-mmanu, adudu iphe, o yi. Opfu, mu shi teke-a pfushita anu unu-a bukwa unme bya abukwarupho ndzu. ⁶⁴ Obenu l'o duchanuru-a ndu ophu teke ekwetadu nkema le g'unu ha-a." Noo le Jizosu shihawaa le mbulembu maru ndu ophu teke ekwetadu nkema; makwarupho onye ophu obu l'e-mechaa deru iya ye. ⁶⁵ O sukwapo: Noo g'o shitaru mu su unu l'o to dudu onye byaru abyapfuta mu nu; abudu l'o shi l'eka Nna ono.

⁶⁶ O pfuchaepo nno; igwerigwe ndu ono, shi etso iya nu ono tsuphuchaa azu; ebe epe etsojehedu iya. ⁶⁷ O buru iya bu le Jizosu asu umadzu iri l'ebo ophu etsoje iya nu: "Unubedia-e; ?Unu a-gbakashihufua tenu?"

⁶⁸ Sayimonu Pyita su iya: "Nnajiuphu! ?Anyi a-gbakashihu gbapfuhunu onye? G'o bu gubedia gude opfu, anuje ndzu ojeje-a. ⁶⁹ Anyi kwetaakwaru bya amaakwarupho l'oo ngu bu Kereshi obu mbu Nwa ke Chileke, dzu ndzu ono."

⁷⁰ Jizosu su phe: "Tobudu mbedia gude eka mu hota unu n'iri l'ebo? Ole onye lanu l'ime unu bukwa Obutuswe." ⁷¹ Onye oopfu iphe ono ele enya buru Jiudasu, nwa Sayimonu Isukariyotu; kele oo Jiudasu bu onye e-mechaa deru iya ye; mbu o bukwaru-a onye lanu l'ime umadzu iri l'ebo ono, etsoje iya nu ono.

7

Jizosu yele unwune iya

¹ E meebekpoepo; Jizosu tsoru Galili ejephe; ophu o dudu iya l'okpoma ge ya tsoru Jiudiya; kele ndu Jiu, nu l'eka ono achog'ephe e-shi gbua ya. ² Teke ono be obo-iphe ndu Jiu ono, bu Obo-Mkpù phe ono gbaritawaru ntse. ³ O buru iya bu l'unwune Jizosu asu iya: "Shikwapho l'eka-a tugbua jeshia Jiudiya ge ndu etsoje ngu nu ahuma eze iphe, du biribiri, iime. ⁴ O to dukwa onye anoduje edomi iphe, oome edomi me o -nodu eme g'oha maru iya. Eshi ophu i tukoru egube eze iphe ono eme; menaa ge ndu mgboko-a madzuru ngu." ⁵ Noo l'unwune iya te ekwetakpodarunu nkia.

⁶ Noo ya; Jizosu su phe: "O toko rwukwa teke mu e-je; obenu l'unubedia ta adudu teke unu gbeshiru ebe unu ejeshia. ⁷ Unu ta abyakwa adu ndiphe ash: obenu le mbedia be duwaa phe ash; kele mu anoduje epfuru phe su phe l'oo epho ejo-iphe be epe eyeje eka. ⁸ Unu tugbua jeshia obo-iphe, unu eje; kele mbedia be o toko gbadu mu l'ejeje." ⁹ O pfuchaa nno bya anodu le Galili l'eka ono.

Jizosu eje Obo-Mkpù obu

¹⁰ E mechaa g'unwune iya tugbucharu jeshia le Obo-Mkpù onoya; Jizosu tugbua le mpya jeshia; ebe o jeduru l'eberebadara ophu oha maru. ¹¹ Ndu Jiu tsoru elekashi enya iya l'eka ono, aabo iphe ono asuje: "Buhunu awe be o no?"

¹² A nodu adzu-pheepo taba taba iya l'eka ono, e jiru ejiji ono. Ndu ophu asu: "O kwa okpobe nemadzu." Ndu asu: "Oo uka. Oo ndiphe be o tsochiaru edepushi edepushi."

13 Ọ b̄uru ebvu, ẹp̄he ats̄u ndu Jiu meru g'o gude ẹbe ọ d̄uhedunu onye d̄uru ike pfufuta ip̄he ono k'ophu aa-n̄uma iya.

14 O rwujeeṅpho l'echilabọ ọbo-ip̄he ono; Jizọsu bahu l'eze-ulo Chileke je eziahaa ip̄he.

15 Ọ d̄u ndu Jiu biribiri. Ẹp̄he s̄u: “?D̄enuhununu ḡe nwoke-a meru maru ip̄he ẹgube-a l'ẹbe ab̄u l'ọ ḡuru ẹkwo m̄e ililekp̄oo?”

16 Jizọsu s̄u p̄he: “Ip̄he, mu ezi ta ab̄ukwa mu b̄e o shi l'ẹka. Onye o shi l'ẹka iya b̄ukwa Chileke ono, ziru mu n̄u ono. 17 Onye eme g'o mee ip̄he, b̄u obu Chileke a-maru: ?ip̄he-a, mu ezi-a shi l'ẹka Chileke t̄oo ike k'onwomu b̄e mu gude ezi iya. 18 S̄u-a; onye gude ike k'onwiya ep̄fu b̄ukwa onwiya b̄e oome g'a jaa ajaja; obenu l'onye eme g'onye ono, ziru iya n̄u ono jaa ya ajaja b̄uwaa onye egoshi l'ọ ḡbaru g'eegude ire iya ẹka; mb̄u ọ t̄o d̄udu ẹka nt̄uji d̄u iya l'ẹhu. 19 Mb̄u-a; ?t̄o b̄udu M̄osisu doberu unu ekemu? Obenu l'ọ t̄o d̄udu g'unu ha, d̄uru onye emeje ip̄he, ekemu ono pfuru. ?B̄ukpoo ḡunu b̄e unu z̄oberu eme g'unu gbua mu nta-a?”

20 Ndu ono s̄u iya: “Ọo obvu b̄e ḡu l'iya eme. ?B̄u onye eme g'o gbua ngu?”

21 Ọ s̄u p̄he: “?Mu s̄u l'ọ kwad̄ua ip̄he lan̄u b̄e mu meru l'eswe-at̄uta-unme; ọ t̄ufuwaa unu ẹhu. 22 Ọo l'ọo l̄e M̄osisu suru; a -n̄wua nwata nwoke; ọ -n̄oep̄ho abal̄i ẹsato g'unu buje iya ńb̄v̄u meru g'o gude unu n̄odu ebujechaa p̄he iya bua m̄e o -betaru ọ b̄uru l'eswe-at̄uta-unme. G'a ḡufukpokwaaro l'ọ t̄o b̄udu M̄osisu b̄e wataru iya n̄u; ọ b̄ukporo ochochoroche unu p̄he wataru iya. 23 Ọ -b̄uru l'ip̄he, unu e-buje nemadz̄u ńb̄v̄u l'eswe-at̄uta-unme b̄u g'unu ete emebyidu ekemu M̄osisu ?ọ nw̄uru in̄wu-agma b̄e ẹhu eḡhu unu eḡhu l̄e mu meru nemadz̄u o wek̄orohu l'eswe-at̄uta-unme? 24 Ọp̄hu g'unu be lejekwa nemadz̄u ẹnya l'ip̄hu k̄pee ya ik̄pe; unu p̄fubejekwa ik̄pe ọto k̄pee nemadz̄u.”

?B̄u Jizọsu b̄u K̄reshi ọbu?

25 Ọo ya b̄u; ndu Jierusal̄emu haru s̄u: “?T̄o b̄unu-a nwoke-a b̄e aachokashi g'e gbua?

26 Ọ gb̄enu bya ap̄furu l'edzudzu-ọha l'ẹka-a asa op̄fu; ọp̄hu ọ d̄udu onye w̄otaru iya ya n̄u. ?Ọ dukwa ḡe ndu-uke Chileke mawaru l'ọo ya b̄u K̄reshi ọbu gedegede? 27 Obenu l̄e teke K̄reshi ọbu a-bya b̄e ọ t̄o dukwa onye amaru ẹka o shi. Onye ọwa b̄e anyi kabekwa maru ẹka o shi.”

28 Noo ya; Jizọsu zinyaa p̄he ip̄he l'eze-ulo Chileke ono; ọ raahaa ya arara s̄u: “?Unu makporu-a onye mu b̄u amama op̄hu? ?Unu maru-a ẹka mu shi? Ọ t̄o b̄ukwa ike k'ẹka mu b̄e mu gude bya. Onye ono, ziru mu ḡe mu bya ono b̄ukwa onye ire-lan̄u; ọle unu ta amad̄u iya. 29 Ọo mb̄edua maru iya. Ishi iya b̄u l'ọo ẹka ọ n̄o b̄e mu shi; t̄eme ọ b̄uru iya ziru mu ḡe mu bya.”

30 Ẹp̄he chokashiahaa g'ẹp̄he e-me gude iya; ọle ọ t̄o d̄udu onye ọp̄hu byiru iya ẹka; kele o toko ọ gbad̄u iya l'anw̄uhu. 31 Ndu kwetar̄u n̄kiya l'igwe ọha ono kwata haelaa shii. Ẹp̄he n̄odu ep̄fu as̄uje: “Teke K̄reshi ọbu byaru; ?oo-mebaa ip̄he, d̄u biribiri, l'a-dakata ọwa-a, nwoke-a shi teke-a meta-a?”

Ezi ndu nche g'ẹp̄he je egude Jizọsu

32 Ndu F̄arisii n̄umanu taba taba ono, a tukoru aadz̄u k̄e Jizọsu ono. T̄obudu iya b̄u; ndu-ishi uke Chileke m̄e ndu F̄arisii yefun̄u ndu nche; ẹp̄he jeshia ya egude. 33 Ọo ya b̄u; Jizọsu s̄u: “Ọ kwaa ḡe mu l'unu n̄ofua nwanshii; mu alapfushiwar̄o onye ono, ziru mu ḡe mu bya ono. 34 Mb̄u l'unu a-ch̄o mu nta ch̄o imo; unu taa h̄umadu mu; ẹka mu n̄o b̄e unu ta ayikwa bya.”

35 Ndu Jiu ono t̄uko pfuahaa l'ime onwop̄he s̄u: “?B̄ukpoo ẹgube awe b̄e nwoke-a abya alala, anyi taa d̄udu ike ala? A ta amad̄u ?ọ kwak̄o l̄e ya a-lash̄i Gurisu, b̄u iya b̄u ẹka ndu Jiu gbakashihuru je eburu; jeshia ẹka ono je ezi ndu Gurisu ip̄he t̄oo? 36 Meru ip̄he, ọ gb̄e s̄u: ‘Unu a-ch̄o mu nta ch̄o imo; ọle unu taa h̄umadu mu.’ S̄ukwapho: ‘Ẹka mu n̄o b̄e unu ta ayikwa bya.’ ?Ip̄he ono b̄ukpoo ḡunu b̄e ọ b̄u?”

Mini, anuje ndzu

37 O beep̄ho l̄e mb̄oku agba l'up̄fu ọha, b̄u iya b̄u mb̄oku, kachaa mkpa l'ọbo-ip̄he ọbu; Jizọsu gbalihu p̄furu ap̄furu raa ya arara s̄u: “Onye mini aḡu g'onye ono byap̄futa mu ḡe mu kee ya mini g'ọ nḡua. 38 Onye kwetar̄u nkemu b̄e ip̄he ono, ẹkwo-op̄fu Chileke pfuru ono a-v̄ukwa l'ẹhu iya, s̄uru: ‘Ọo l'ẹhu onye ono b̄e ngele ono, as̄oshi mini, anuje ndzu ono a-du.’ ” 39 Jizọsu p̄furu ip̄he ono, o p̄furu ono p̄fudoru iya Unme-du-Nso, b̄u iya b̄u Unme-du-Nso ono, ndu woru onwop̄he ye iya l'ẹka a-nata ono. Teke ono b̄e e teke an̄udu p̄he iya; op̄fu l̄e Jizọsu b̄e Chileke teke ewolidu dobe l'odu-biribiri iya l'imigwe.

Igwe ọha aabo onwop̄he ẹbo

40 G'igwe ọha ono n̄umaru ip̄he ono, o p̄furu ono ẹp̄he haru s̄u: “Ha! Nwoke-a b̄ukwa onye mp̄fuchiru Chileke ọbu, anyi ele ẹnya iya ọbu eviya.”

41 Ndu ọp̄hu as̄u: “Ọ kwa iya b̄u K̄reshi ọbu.”

Ndu asù: “?Buna-a lẹ Gálili bẹ Kéreshi ọbu e-shi bya? ⁴² Ẹkwo-opfu Chileke sùkwaru lẹ Kéreshi ọbu l'e-shi l'eri Dévidi. L'ọo lẹ Bètulehemu bẹ aa-nwú iya, bụ iya bụ lẹ mkpukpu, Dévidi shi buru gèdegede.” ⁴³ No iya bụ; ndu ono gude opfu ẹhu Jizọsu ono bọo onwophẹ ẹbo. ⁴⁴ Ẹphe haru chọahaa ọzo, ẹphe e-shi gude iya; ọle ọ tọ dukwanu onye ọphu byiru iya ẹka.

Ndu-ishi ndu Jiu te ekwedu woru onwophẹ ye Jizọsu l'ẹka

⁴⁵ Ndu nche phọ, ẹphe ziru ozi-a jechaa bya alwaphuta azu lapfushia ndu-ishi uke Chileke mẹ ndu Fárisii, bụ ndu ziru phẹ ozi. Ẹphe rwua; ndu ono, ziru phẹ nù ono jia phẹ sù: “?Ọ nwuru inwuagha bẹ unu akputaduru iya?”

⁴⁶ Ndu nche ono sù phẹ: “Ha-o! Anyi teke ahumaswekwaa onye asa opfu ẹgube ono.”

⁴⁷ Ndu Fárisii ono sù phẹ: “?O duswefuakwarupho unubedua? ⁴⁸ ?Ako kojeru unu l'ọ duru onye-ishi anyi; ọzoo onye Fárisii, wojeru onwiya ye iya l'ẹka? ⁴⁹ Abyakwanu l'iphe, bukpo igwerigwe ọha ono, bụ ekemu Mósisu bẹ ẹphe amadu ono bẹ Chileke tukwaru onu.”

⁵⁰ No iya; Nikodimọsu, bụ onye lanu lẹ ndu Fárisii ono, bukwa iya phọ gbeshijeru jepfuta Jizọsu-a sù phẹ: ⁵¹ “E-tsoje iphe, ekemu anyi pfuru bẹ anyi taa nmakwa nemadzu ikpe mẹ anyi-anumaduru opfu iya; marweta iphe, o meru.”

⁵² Ẹphe sù iya: “?Gubedua bfunu-a onye Gálili? Lerwenaa ẹnya l'ẹkwo-opfu Chileke g'ji-huma l'ọ tọ dudu onye mpfuchiru Chileke, e-shi lẹ Gálili.”

⁵³ E mechaa onyenonu tugbua lashichaa ibe iya.

8

Nwanyi, e gechiru l'ẹka oori ogori

¹ Tọbudu iya bụ; Jizọsu tugbua jeshia úbú Olivu. ² O rwuepho l'onmewa utsu echele iya; ọ tugbua ọzo byatashia l'eze-ulo Chileke. A dọ igwerigwe zakọo l'ẹka ono bya adophẹe ya mgburugburu. Ọ bya anodu anọo; wata phẹ ezi iphe. ³ No iya; ndu ezije ekemu mẹ ndu Fárisii kpuru nwanyị, e gechiru l'ẹka oori ogori kputaru iya; bya eworu iya dobe l'echilabọ phẹ l'ẹka ono. ⁴ Ẹphe sù Jizọsu: “O-zi-iphe! Nwanyi-a bẹ e gechiru yee nwoke. ⁵ ?Ọ dukpoo ngu g'e mee ya gunu nta-a? A -bya l'ekemu anyi bukwa iphe, Mósisu pfuru bụ g'e gudeje mkpuma tugbua onye meru iphe, dọ nno.” ⁶ Iphe ono, ẹphe epfu nno buru ọnyà opfu bẹ ẹphe gbaberu iya g'ẹphe maru: ?ọ duru iphe, ẹphe e-gude nmata iya sù l'ọ noo ọphu o mesweru. Jizọsu gbenu bya etupfuru etupfuru bya egude mkpushi-ẹka dekaashahaa iphe l'alì. ⁷ Ẹphe jinyaa ya aji; ọ gbalihu sù phẹ: “Teke ọ duru onye teke emeswee iphe-ẹji g'unu ha l'ẹka-a g'onye unu vwarurọ ọzo wota mkpuma taa nwanyị-a.” ⁸ O tufputakwa ọzo gudekwa mkpushi-ẹka dehaa iphe l'alì ọzo. ⁹ Ẹphe numachaepho iphe ono; ẹphe geshihuaahaa nanu nanu; keje egomunggo phẹ anmaa phẹ ikpe. No iya; ẹphe shiepho agheshihu lẹ ndu bụ ọgerenya gbiriri jasù ọ buwaru Jizọsu pfu-pheru nwekiya yele nwanyị ono, pfuru iya l'atatiphu ono. ¹⁰ Jizọsu bya agbalihu sù iya: “Nwanyi! ?Denuhunu phẹ? ?Tọ dudedunu onye ọphu pfuru nma ngu ikpe ọbu?”

¹¹ Nwanyị ono sù iya: “Ọ tọ dukwa Nnajiuphu.”

Jizọsu sù iya: “?Buchihunaa mbẹdua a-gbẹ nmaa ngu ikpe? Tugbua lashia. Ọ l'ọo g'i ti mebẹkwa iphe-ẹji ọzo.”

Jizọsu bụ iphóró kẹ ndu mgboko

¹² Jizọsu byakwa eyeeru phẹ onu sù phẹ: “Ọ kwa mbẹdua bụ iphóró, duru ndiphe. Onye bụ onye tso ru mu nù ta abyakwa eje ije l'ochii; gbahaa iphóró kẹ ndzu bẹ a-nodu iya l'ẹhu.”

¹³ Ọo ya bụ; ndu Fárisii sù iya: “Nta-a bẹ ọ gbẹ buru gubedua l'onwongu atụ onu onwongu. Iphe ono, iipfu ono ta adukwa ọphu bukpo ire-lanu.”

¹⁴ Jizọsu sù phẹ: “Mu -nodu atukpoonu onu onwomu; unu makwaru l'iphe, mu epfu bukota ire-lanu; kele mu maru ẹka mu shi; makwarupho ẹka mu ala; obenu l'unubedua ta amadu ẹka mu shi; ẹbe unu amadu ẹka mu ala. ¹⁵ Unubedua l'ekpe ikpe gẹ nemadzu ekpeje. Mbẹdua ta adudu onye mu ekpe ikpe. ¹⁶ Temanu; ọ -bukpooru nù l'ọo gẹ mu kpee ikpe; bẹ ikpe nkemu bukwa ikpe, pfuru ọto; kele ọ tọ budu mbẹdua nwekinyi mu ekpe ikpe ọbu. Ọo mu lẹ Nna mu ono, bụ iya ziru mu gẹ mu bya ono. ¹⁷ Teme e dekwaa ya phọ l'ẹkwo ekemu unu sù l'umadzu labọ -nodu agbawaa ekebe l'iphe bẹ iphe ono bunupho ọkpobe-opfu. ¹⁸ Mu atụ onu onwomu; teme Nna mu ono, bụ iya ziru mu gẹ mu bya ono nodu atukwapho onu mu.”

¹⁹ Tọbudu iya bụ; ẹphe jia ya sù iya: “?Bụ awe bẹ Nna ngu ọbu nọ?”

Jizṅsu sū p̄hē: “Unu ta amakwa mu; ophu unu amakwa Nna mu. Ọ -bū l'unu maru mu mē unu amakwarupho Nna mu.”

²⁰ Ophu ono bē ọ nọ l'ẹka e dobeje okpoga, a tūkotaru Chileke pfushia g'ọ nọ l'eze-ulo Chileke ono ezi iphe. Ẹbe ọ dudu onye byiru iya ẹka k'egude; kele o toko ọ gbadu iya l'anwuhu.

Jizṅsu anma okwa ekwegekwe

²¹ Jizṅsu sukwa p̄hē: “Mu a-la; unu achọo mu nta chọo imo; ọle unu taa chọo-vudu mu. Unu evuru iphe-ẹji, unu meru l'ishi g'unu vu iya nwūshihu. Ẹka ọbu, mu a-la ọbu bē unu ta ayikwa bya.”

²² Ọ buru iya bū lē ndu kē Jiu asū: “?Ọo-kabehunu gbua onwiya ophu ọ sūru l'ẹka ya a-la bē anyi ta ayikwa bya?”

²³ Ọ sū p̄hē: “Unubedua shi l'uzo-ali; ọle mbedua shi l'uzo-imeli. Unu bū ndu kē mgboko-a; obenu lē mbedua ta abudu onye kē mgboko-a. ²⁴ Mu sūru unu l'ọ noo iphe, meru g'ọ gude unu je evuru iphe-ẹji, unu meru l'ishi g'unu vu iya nwūshihu; mbū unu a-nodukwa l'iphe-ẹji unu ono nwūshihu; gbahaa l'unu byaru bya ekweta lē mu bū onye ono, mu sūru lē mu bū ono.”

²⁵ Ẹphe jia ya sū iya: “?Bū onye bē i bū?”

Jizṅsu sū p̄hē: “Ọo onye ono, mu shi lē mbū kataru unu lē mu bū ono bē mu bū. ²⁶ Ọ nwechaaruro iphe, mu e-pfu pfukuta unu; mēkwapho igwerigwe iphe, mu e-kpe unu ikpe iya; ọle onye ono, ziru mu nū ọno bū onye ire-lanū; tēme ọ buru iphe, mu nūmaru iya l'ọnu bē mu arajē arara g'onyemonye nūma.”

²⁷ Ẹbe ẹphe amadu l'ọo Chileke, bū Nna bē oopfu ama ẹka. ²⁸ Ọo ya bū Jizṅsu sū p̄hē: “Unu -woliepho Abubu-Ndiphe; unu agbē teke ono maru l'ọo mu bū iya. Noo teke unu a-makwarupho l'ọ tō dudu iphe, mu egudeje ike k'ẹka mu mee; l'ọ buepho iphe, Nna ziru mu bē mu anoduje epfu. ²⁹ Tēmanu onye ono, bū iya ziru mu gē mu bya ono te ebuhakwaru mu ẹka. Ọ pfukwaru swiru mu eswiru; kele ọ buepho iphe, dū Nna mu ono ree l'obu bē mu anoduje eme tekenteke.”

³⁰ Igwerigwe ndu nūmaru teke Jizṅsu epfu iphe ono kweta nkiya.

Ohu l'amadu

³¹ Ọo ya bū; Jizṅsu sū ndu Jiu ono, kwetawaru nkiya ono: “Unu -nọdu emejkpowaa gē mu epfu-a; bē unu buakwaa ọkpobe ndu etsoje mu nū. ³² Mbū; unu amaru ọkpobe-opfu ono. Ọkpobe-opfu ono emee g'unu nweru onwunu.”

³³ Ẹphe sū iya: “?G'anyi shi l'eri Ẹbirihamu-a-e? Ẹbe ọ budu l'ọ djueru onye gbajeru anyi ohu-a.?Buhunu ole bū k'epfu sū l'anyi e-nweru onwanyi?”

³⁴ Jizṅsu sū p̄hē: “Gē mu gbukwaaru iya unu tororo; iphe, bū onye eme iphe-ẹji buakwaa ohu iphe-ẹji. ³⁵ Ohu te ebujeakwaruro l'ibe nnajiphu iya jasū lē gbururu. Ọo nwa, a nwuru anwunwu l'unuphu anodujewa iya rọ jeye lē gbururu. ³⁶ Ọo ya bū; teke Nwa ono meru unu g'unu nweru onwunu; unu enweru onwunu ọkpobe enweru. ³⁷ Mu makwaru-a l'unu shi l'eri Ẹbirihamu; unu gbē emekwanū g'unu gbua mu-a; opfu l'unu te ekwedu g'opfu mu ree unu ire l'ehu. ³⁸ Iphe, mu epfu opfu iya bū iphe, mu gudewaa ẹnya mu hūma l'ẹka mu lē Nna nọ; iphe, unubedua emekwanū buru iphe, unu nūmaru l'ọnu nna unu.”

³⁹ Ẹphe sū iya: “Ọ kwa Ẹbirihamu bū Nna anyi.”

Jizṅsu sū p̄hē: “Ọ -bū l'unu bū unu Ẹbirihamu mē unu emenaa iphe, Ẹbirihamu meru. ⁴⁰ Obenu lē nta-a bē unu achọ ọzo, unu e-shi gbua mu; mbū mūbe onye pfuru unu ire-lanū, mu nūmaru Chileke l'ọnu. Ọ tọ bukwa egube iphe ono bē Ẹbirihamu meru. ⁴¹ Ọo iphe, nna unu meru bē unu eme.”

Ẹphe sū iya: “E te vutakwaru anyibedua l'ovuoba. Ọ kwa Nna lanū bē anyi nweru, bū iya bū Chileke.”

⁴² Jizṅsu sū p̄hē: “Ọ -bū l'ọo Chileke bū Nna unu mē unu eyenaa mu obu; kele ọo l'ẹka Chileke nọ bē mu shi gbeshi byatashia. Mu ta anonyaekwarupho bya egude ike k'onwomu byatashia. Ọ kwa Chileke ziru mu gē mu bya. ⁴³ Ọ nwuru inwu-agma bē iphe, mu epfu agbeje sweru unu uswe lē nchī? Iphe, meru iya nū bū l'unu te ekwedu l'unu a-nūma opfu mu. ⁴⁴ Unu bū unu Obutuswe. Ọ buru Obutuswe bū nna unu. Iphe, dū unu ree l'obu buru g'unu e-me mee iphe, dū nna unu ono ree. E -shikpọ lē mbulembu bē ọ buhawaa mbugbumadzu. Ẹka iya ta adujeduru l'ire-lanū; kele ọ tō dudu ire-lanū dū iya l'ọnu. Ọ -dzua ọka bē a mawaru l'ọo iphe, gbaru egube onye ọ bū bē oome; noo l'ọ bū onye ntuphu-ire buru nnaji ọka l'onwiya. ⁴⁵ Obenu lē mbedua epfuje ire-lanū. Ọ buru iphe ono meru g'ọ gude ẹbe unu ekwetaduru nkemu. ⁴⁶ ?Ọ dūkpooru onye a-gbeshi pfua sū l'owa-a iphe-ẹji, mu mejeru baa? Teke ọ bukwanu l'ọo

ire-lanū bẹ mu epfu; ?o nwuru inwu-agma bẹ unu te ekwekwanū lẹ nkemu bụ eviya?
 47 Onye bụ-a Chileke bụ Nna iya anumaje opfu Chileke. Iphe, meru iphe, unu ta anūdu
 opfu Chileke bụ l'unu ta abūdu unwu Chileke."

Jizosu lẹ Ébirihamu

48 Ndu Jiu sụ iya: "Ọ dū ngu g'anyi te epfuduru okpobe-opfu mẹ anyi -sụ l'ị bụ onye Samériya; tẹme ọbvu nọdu eme ngu?"

49 Jizosu sụ phẹ: "Ọ tọ dukwa ọbvu, eme mu nū. Ọ kwa Nna mu bẹ mu akwabẹ ùbvu; unu gbẹ agbarwū mu agbarwū; 50 ẹbe ọ bụ lẹ mu eme g'a jaa mu ajaja. Ọ dūru onye lanū, adzọ g'a jajẹ mu ajaja; ọ bụru onye ono e-kpe ikpe. 51 Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; iphe, bukpo onye eme iphe, mu epfu-a ta abyakwa anwūhu anwūhu jasū lẹ tuutuutu lẹ m̄jimiimii."

52 Ndu Jiu sụ iya: "Ihee! Nta-a bẹ anyi makpọwaru l'ọo ọbvu eme ngu eviya. Lẹ-a; Ébirihamu kakkpọwaru nka nta ka imo; mechaa bya anwūhule-a. Iphe, bụ ndu mpfuchiru Chileke nwūhukotakwapho; ọ bụru iya bẹ ị suru anyi l'onye bụ onye eme iphe, i pfuru ta ayidu nwūhu anwūhu jasū lẹ tuutuutu lẹ m̄jimiimii. 53 Tọo ?iime g'ị sụ l'ị ka nna anyi Ébirihamu shii, mechaaru nwūhuela-a? Tẹme ndu mpfuchiru Chileke nwūshihukotakwapho. ?Bụ onye bẹ iitukpọ l'ị bụ?"

54 Jizosu sụ phẹ: "Ọ -bụ l'ọo gẹ mu jaahaa onwomu ajaja mẹ nkemu ta adukwa iphe, o gege aburu. Ọo Nna mu ono, unu suru l'ọo Chileke unu ono aja mu ajaja. 55 Obenu l'unu teke amaduru iya; mbẹdua makwanuru iya. Ọ -bụ lẹ mu suru lẹ mu ta amadu iya m'ọ buru uka bẹ mu adzọ g'unubedua adzujẹ-a. Ọle mu maru iya bya emeje iphe, o pfuru. 56 Nna unu, bụ Ébirihamu bẹ ẹhu tsọru utoo l'oo-gude ẹnya iya hūma mbọku, mu a-bya. Ọ hūma iya; o tee eswa."

57 Tọbudu iya bụ; ndu Jiu sụ iya: "G'ị tiki nọdu ukporo apha labọ l'apha iri-a bẹ ị gbẹ humawanu Ébirihamu?"

58 Jizosu sụ phẹ: "Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; a byakwaru anwū Ébirihamu; mu nọduhawaa."

59 Tọbudu iya bụ; ephe kwakọahaa mkpuma g'ẹphe tya ya. O domia onwiya; lufushia l'eze-ulo Chileke ono.

9

Jizosu emeta nwoke,

a byaru anwū ọ nọdu atsuwaa ishi

1 Jizosu nọdu aghata aghata; ọ hūma nwoke lanū, a byaru anwū ọ nọdu atsuwaa ishi.

2 Noo ya; ndu etsoje Jizosu jja Jizosu sụ iya: "Bukpohuna onye ole mesweru? ?Bụ nwoke-a meru iphe-eji; tọo ndu nwuru iya nū, meru g'ọ gude a bya l'anwū iya; ọ nọdu atsuwaa ishi?"

3 Jizosu sụ phẹ: "Ọ tọ bukwa lẹ nwoke-a mesweru; ọzoo l'ọo ndu nwuru iya nū mesweru meru g'ọ gude; ọ nọdu atsu ishi. Ọ kwa iphe, kparū iya nū bụ; g'ẹ shichia l'ẹhu iya goshi g'ike kẹ Chileke erebe ire. 4 Anyi jefutajekwa ozi onye ono, ziru mu gẹ mu bya ono teke iphóró dukwadu. Noo le nchi ejihuwaa teke aduedu onye adu ike eje ozi. 5 Nta-a, mu nọkwadu lẹ mgboko-a bukwa mbẹdua bụ iphóró kẹ ndu mgboko-a."

6 O pfuchaepho iphe ono bya agbushi onu-mini l'alị bya egude onu-mini ono gwophube epuchi meta tee nwoke ono l'ẹnya; 7 sụ iya: "Tugbua je aswaa iphu l'okpuru Sayilowamu," bụ iya bụ okpuru, aza "onye e ziru ozi." Tọbudu iya bụ; ọ tugbua je aswaa iphu l'okpuru ono. Ọ lwaphutashia azu; ọ nọdu aphūwaa uzo.

8 Ndu obutobo ono mē ndu shi ahumajewa iya nū ẹka ọrwo arwo jiahaa: "Tọ buna-a nwoke-a, anọduje arwo arwo-a baa?"

9 Ndu asū l'ọ kwa iya-a; ndu asū l'ọ tọ bukwa iya; l'ọ kwa onye yeru iya nū. Nwoke ono sū: "Ọ kwa mu-a-o."

10 Ẹphe jia ya: "Denu g'e meru ị phuaharu uzo?"

11 Ọ sụ phẹ: "Ọ kwa nwoke ono, eekuje Jizosu ono gwophuberu epuchi meta tee mu l'ẹnya labọ; bya asū mu gẹ mu tugbua je aswaa iphu lẹ Sayilowamu; mu tugbua je aswaa iphu; mu wata aphū uzo."

12 Ẹphe jia ya sụ iya: "Bụ awe bẹ onye ọbu nọ?"

Ọ sụ phẹ lẹ ya ta amakwa.

Ndu Fárisii aji onye ono, shi atsu ishi ono aji

13 Noo ya; ephe duta nwoke ono, shi atsu ishi ono jepfu ndu Fárisii. 14 Mbọku ono, Jizosu gwophuberu epuchi tee nwoke ono l'ẹnya ọ phuahaa uzo ono bụ eswe-atuta-unne. 15 Ndu Fárisii bya ajikwaa nwoke ono ozo sụ iya g'ọ kọkpoo g'ọ shiru phuahaa

uzo. Ọ sụ phẹ: “O metaru epuchi tee mu l’ẹnya labo; mu je aswaa iphu; mu phuahaa uzo.”

¹⁶ Ndu Fárisii ono haru sụ: “Nwoke ono te eshikwa l’ẹka Chileke; ọ -buru 'abụ ?ḍenu g’o gude ophu o dobejedu nsọ, dū l’eswe-atụta-unme?”

Ndu ophu asụ: “?Ḍenukwanu g’onye eme iphe-ẹji e-me emekọta iphe-ohumalenya, dughaa egube ono.” Ephe bọ onwophe ẹbo.

¹⁷ A nonyakwaa; ndu Fárisii ono jikwaa nwoke ono ọzo sụ iya: “?Ḍenukpohuna onu, gubedua yeru lẹ kẹ nwoke ono; eshi ophu ọ bụ iya meru; i phuahaa uzo.” Ọ sụ phẹ: “Ọo onye mpfuchiru Chileke bẹ ọ bụ.”

¹⁸ Ophu ndu Jiu ono ekwetawanuru lẹ nwoke ono shi atsuhawaa ishi; l’ọo teke ono bẹ e meru iya; ọ phuahaa uzo ono; jasuru ephe je ekua ndu nwuru nwoke ono; ¹⁹ bya aja phe sụ phẹ: “?Bụ onye ọwa-a bụ nwa unu, unu suru l’a byaru anwu ọ nọdu atsuwaa ishi-a? ?Ḍenu g’e meru ọ nọdu aphuwaa uzo nta-a?”

²⁰ Ndu nwuru nwoke ono sụ: “Iphe, anyi makaharu bụ l’ọ bụ nwa anyi. Iphe ọzo buru l’o shi l’epho ne iya tsuta ishi. ²¹ G’e shiru mee ọ phuahaa uzo nta-a bẹ anyi amaekwa. Ebe anyi amakwa onye meru; ọ phuahaa uzo. O kwa g’unu jia ya g’o pfua l’onu onwiya; eshinu ogerenya iya duwaa shii.” ²² Iphe, ndu nwuru nwoke ono gude pfua nno bụ l’ephe atsu ndu Jiu ebvu; kele ndu Jiu chihawaru iya sụ l’ọ -duru onye gudebaa onu iya pfua l’edzudzu-oha l’ọo Jizosu bụ Kéreshi obu; ephe akpo-chia onye obu mkpo-chi sụ g’o tọ batabahẹ l’ulo-ndzukọ phẹ. ²³ Noo g’o gude ndu nwuru iya nụ sụ: “Unu jia ya; ogerenya iya duwaa shii.”

²⁴ Ọo ya bụ; ephe byakwa ekua nwoke ono, shi atsu ishi ono k’ugbo ẹbo sụ iya: “Kwabẹ Chileke nwẹkiya ùbvù; pfuaru anyi ire-lanu; l’anyibedua l’onwanyi maakwaru lẹ nwoke ono bụ onye iphe-ẹji.”

²⁵ Nwoke ono sụ phẹ: “Mu ta amakwa ?ọ bụ onye iphe-ẹji-o tọ tọ bụdu iya. Ophu mu gude ẹka kẹ Mosisu bẹ mu shi atsu ishi; ọle nta-a bẹ mu aphuwaa uzo.”

²⁶ Ephe jia ya sụ iya: “?Ḍenu g’o nwuru unu l’iya? ?Ḍenukpoo g’o gude mee ngu; i phuahaa uzo obu?”

²⁷ Ọ sụ phẹ: “O kwa-a iphe lanu-a, mu pfuhawaru unu-a; ebe unu angabeduru iya nchi-a. ?Ọ nwuru inwu-agha bẹ unu eme g’unu numa iya ọzo? Tọ ọ ọ dufua unu g’unu buru ndu etsoje iya nù?”

²⁸ Ephe phuahaa ya iphu sụ iya: “O kwa gubedua bụ onye etsoje iya nù! Anyibedua bukwa ẹka kẹ Mosisu bẹ anyi etso! ²⁹ Ọ buru Mosisu bẹ anyi maru lẹ Chileke pfuru opfu nù. Ọ -buru onye ọwa-a bẹ anyi ta amakwa ẹka o shi.”

³⁰ Nwoke ono, shi atsu ishi ono bua ntumatu sụ: “Ha-oo! Ọwa-a dukwa mu nù biribiri! Unu ta amadu ẹka o shi; ọle o mekwanuru; mu saa ẹnya labo gude aphu uzo. ³¹ Iphe, doru ẹnya bụ lẹ Chileke ta angajeduru ndu iphe-ẹji nchi; o bekwanu l’onye abajeru Chileke aja bya emeje iphe, dū Chileke ree l’obu bẹ ọngajeru nchi. ³² Eshinu mgboko dū bẹ ọ tọko dū-swekwaa onye numajeru l’ọ duru onye mejeru onye shi l’epho tsuta ishi; ọ phuahaa uzo. ³³ Ọ -bụ lẹ nwoke-a te shi l’ẹka Chileke bya; mẹ ọ tọ dukwa iphe, o gege adu ike mee.”

³⁴ Ephe vuppyabe iya sụ: “?Ibya anyi ezi iphe! Gube onye nguppyaberu eme iphe-ẹji l’era?” Ephe chifu iya.

Atsu ishi kẹ ndu Fárisii

³⁵ Jizosu numa l’ephe chifuwaru nwoke ono bya eje acho-vu iya sụ iya: “?I kwetaru l’ji-nọdu l’ẹka Abubu-Ndiphe?”

³⁶ Ọ sụ Jizosu: “Jiko kanuru mu onye ọ bụ gẹ mu ekweta nkiya.”

³⁷ Jizosu sụ iya: “I gbẹ gudewaa ẹnya ngu humawaa onye obu. Mbụ l’ọo ya epfu eyeru ngu nta-a.”

³⁸ Nwoke ono sụ: “Nnajiuphu! Mu kwetawaru!” Ọ bya adaa kpurumu l’ali baaru iya aja.

³⁹ Jizosu sụ iya: “Iphe, mu zoberu bya lẹ mgboko-a bụ gẹ mu kpee ikpe; k’ophu ndu atsu ishi a-phuahaa uzo; ndu aphu uzo a-tsuhaa ishi.”

⁴⁰ Ndu Fárisii, haru nọ-kube iya nù numa iphe ono; ephe sụ iya: “?Ipfu l’anyibedua atsfua ishi tọo gunu?”

⁴¹ Jizosu sụ phẹ: “O -bụ l’ọo iphe unu atsu ishi; mẹ ọ tọ dukwa iphe-ẹji gege adu unu l’ehu. Obenu lẹ nta-a, unu suru l’unu aphu uzo-a bẹ unu vukwapho iphe-ẹji unu l’ishi g’unu vu iya.”

¹ Jizōsu sù phẹ: “Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; onye eshidu l’oguzo bahù l’ẹka aachibaje aturu; ọ gbẹ shia ibiya ọzo nyiba iya enyiba; onye ono bukwa iphuru buru onye ana nfu. ² Ọo onye shiru ọguzo bahù l’ẹka aachibaje aturu bu onye eche aturu ono. ³ Ọ buru onye ono be onye eche ọguzo ẹka aachibaje aturu aguhajeru ọzo; ọ buru onye eche aturu ono be aturu ono anumaje olu iya; l’ọ bya ekua ọphu bu aturu nkiya l’ẹpha l’ẹpha; duta phẹ lufushia. ⁴ Teke ọ chifutagbuchaerupho aturu nkiya; l’o vuta ọzo; aturu iya ono awu etso iya; kele ẹphe mawaru olu iya. ⁵ Ẹphe tee kwekwa etsoru onye shi uswe. Ọ kwa ọso be ẹphe a-gbẹ agbaru onye ọbu; kele ẹphe ta amadu olu ndu shi uswe.”

⁶ Noo ẹtu, Jizōsu nmaru phe; obenu l’iphe, o pfuru phe te edoduru phe ẹnya.

Jizōsu bu onye obu-oma, eche aturu

⁷ Tọbudu iya bu; Jizōsu sukwa phe ọzo: “Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; ọo mbẹdua bu ọguzo ẹka aachibaje aturu. ⁸ Iphe, bu ndu vu mu ọzo bya bukota iphuru; buru ndu ana nfu; ọle aturu ono te eyeduru ọnu yeru phe. ⁹ Ọ kwa mbẹdua bu ọguzo ono. Onye shiru iya nu bata be aa-dzotakwa. Onye ono e-shi iya bata; shikwa iya pho lufu; huma ẹka ọo-ta nri g’aturu ahumaje-a. ¹⁰ Iphe, iphuru abyaje ememe kpeeku bu g’o zita iphe; waa g’o gbua aturu; ọzo gẹ ya mee g’iphemiphe laa l’iswi. Obenu l’iphe, mbẹdua l’onwomu byadoru bu g’ẹphe enweru ndzu; nweru k’etsutsu iya.”

¹¹ “Ọ kwa mbẹdua bu onye obu-oma ọbu, eche aturu. Onye obu-oma, eche aturu atuje ishi ndzu iya gude see iswi aturu iya. ¹² Onye e butaru ebuta; a-paru aturu ono haa gbalaa me ọ -huma l’agu abya; kele ọ to budu iya echeje aturu ono; teme ebe ọ budu iya nwe iya. Ọo ya bu; agu ono abapfuta aturu ono bya achikaa phe. ¹³ Onye ono, e butaru ebuta ono agbalaje; kele ọ maru l’oo ebuta be e butaru iya; ebe ọ dudu iphe, ọ guberu aturu ono. ¹⁴ Sù-a; ọ kwa mbẹdua bu onye obu-oma ọbu, eche aturu ọbu. Mu maru ndu ọphu bu aturu mu; ndu ọphu bu nkemu maru mu. ¹⁵ Nokwapọ ge Nna mu maru mu; mu maru Nna mu. Mbẹdua atuje ishi ndzu mu gude see iswi aturu mu. ¹⁶ Mu nwekwarupho ikpoto aturu ọzo, ayidu le ndu ọwa-a. Mu jefutajekwa je achitafua phe dobe; ẹphe atuko anu olu mu. Ọo ya bu; ẹphe atuko nmagba buru igwe aturu lanu; nweru onye lanu, eche phe nu.

¹⁷ “Iphe, meru g’o gude Nna mu yee mu obu bu le mu turu ishi ndzu mu; k’ọphu mu a-nataphu iya azu. ¹⁸ Ọ to dukwa onye bu iya nataru mu ndzu mu ono. Ọ kwa mbẹdua turu obu mu onyo tua ishi ndzu mu ọbu. Ọo mbẹdua be ọ du l’ẹka. Mu -sù le mu a-tu iya; mu atua ya. Mu -sù le mu a-nataphu iya azu; mu anataphu iya azu. Noo iphe, Nna mu ziru mu gẹ mu mee bu ono.”

¹⁹ Ndu Jiu gudekwapho k’opfu ono, Jizōsu pfuru ono boọ onwophe ẹbo ọzo. ²⁰ Ẹphe du igwerigwe sù: “Ọ kwa ọbvu bu nwoke-a l’ẹhu; teme ọbvu nọdu emekwa iya pho. ? Denu g’o gude unu je angabe nchi l’iphe, oopfu?”

²¹ Ndu ọphu asukwanu: “Opfu ọwa-a, oopfushi-a ta abukwa opfu onye ọbvu eme. ? Unu humajeru ẹka ọbvu duru ike mee onye atsu ishi; ọ wata aphu ọzo?”

Ndu Jiu ajika Jizōsu

²² O rwua teke aabo iphe le Jierusalemu, bu iya bu ọbo-iphe, eegudeje anyata teke ono, a kpọ-ghechaaru eze-ulo Chileke bya eworu iya ye iya l’ẹka ono. Teke ono buru l’udzumini. ²³ Jizōsu nọdu ejephe l’ime eze-ulo Chileke ono l’oma Onuzo-Solomonu. ²⁴ No iya; ndu Jiu bya ado-phée ya mgburugburu sù iya: “?Bukpohunaa a -nọ-beru inoberuagha teme l’i mee g’unme rwua anyi ọhu-ẹpho? Ọ -buru ngu bu Kéreshi ọbu; pfukahunuru anyi.”

²⁵ Jizōsu sù phe: “Mu pfuhaakwaru iya unu; unu jika ekweta. Iphe, bu ozi ono, mu eje ono, bu ozi, Nna mu ziru mu ge mu jee ono bukota iphe, agbaru mu ekebe; ²⁶ obenu l’unu te kwetakwarupho; kele unu ta ayidu le ndu ọphu bu aturu nkemu. ²⁷ Sù-a; aturu nkemu anugbakwaa olu mu; mu maru phe; ẹphe nọdu awuje etso mu. ²⁸ Iphe, mu anuje phe bu ndzu ojeoje; ebe ẹphe ayidu laa l’iswi; ebe ọ dukwapo onye byaru anafu phe l’ẹka mu. ²⁹ Ọo Nna mu, bu iya yeru phe l’ẹka mu bu onye kakota shii; ebe ọ dudu onye adu ike anafu phe l’ẹka Nna mu ono. ³⁰ Mbẹdua mu le Nna mu bukwa nanu.”

³¹ No iya; ndu Jiu kwakokwaa mkpuma k’ugbo ẹbo g’ẹphe tugbu ya. ³² Jizōsu sù phe: “Mu goshiakwaru unu igwerigwe eguru ozi, shi Nna mu l’ẹka. ?Bukpohunaa ole l’iphe ono, mu meshiru ono be unu zoberu eme g’unu gude mkpuma tugbu mu?”

³³ Ndu Jiu ono sù iya: “Ọ to bukwa k’eguru ozi ngu be anyi gude eme g’anyi gude mkpuma tugbu ngu. Ọ kwa l’iipfurwushi ẹpha Chileke. Noo kele ọo gube nemadu mmanu woru onwongu mebe Chileke.”

³⁴ Jizòsù jja phẹ sù phẹ: “?Te denuru iya-a l'èkwo ekemu unu sù lẹ Chileke sùru l'unu bughbaa chi l'èhu l'èhu. ³⁵ A makwaru-a l'iphe, e deru l'èkwo-opfu Chileke te enwedu echikpòhu. O -buru lẹ Chileke kuru ndu ono, o yeru opfu iya l'èka ono chi l'èhu l'èhu; ³⁶ ?o nwuru inwu-agma bẹ unu sùru l'oo epfurwushi bẹ mu epfurwushi epha Chileke; opfu lẹ mu sùru l'oo mbèdua bụ Nwa Chileke obu? Mbụ-a; o kwa Chileke ono hotaru mu; bya ezia mu gẹ mu bya lẹ mgboko. ³⁷ O -buru l'iphe-a, mu emegbaa te eshidu l'èka Nna mu; unu te ejekwaro ekweta nkemu. ³⁸ Teke o bukwanu l'ọ bụ-a iphe, shi l'èka Nna mu bẹ mu emegbaa; unu kwetapponu l'iphemiphe ono, mu eme ono shi l'èka Nna mu; m'ọ betaruro ophu unu ekwetadu kẹ mbèdua. Unu -kweta; ọo ya bụ l'ọ doo unu ẹnya; tẹme unu amakwarupho lẹ Nna mu nọ mu l'ime; mu ndu Nna mu ono l'ime.”

³⁹ Ephe wu-lihukwa ozo g'ephe gude iya; o nyikofu gbala.

⁴⁰ O tugbukwaa ozo je adabua Jidānu lufu azu iya ophuu jerwua ẹka ono, Jionu shi anoduje emeshi baputizimu lẹ mbu pho je anodu l'eka ono. ⁴¹ A du igwerigwe wu-pfuta iya. Ephe ndu epfu su: “O to dukwa iphe-ohumalenya, Jionu meru; ole iphe, bukpo iphe Jionu pfuru k'ehu nwoke-a bukotakwa okpobe-opfu.” ⁴² A dukpo igwerigwe kweta kẹ Jizosù l'eka ono.

11

Onwu Lazarosu

¹ Noo ya; o duru nwoke lanu, aza Lazarosu, bu onye Betani; iphe ndu eme iya. Betani bu mkpukpu, Meri yele nwune iya kẹ nwanyi, bu Mata bu. ² Meri ono bu nwanyi ono, mecharu wota manu, eshi mkpo bya etee Nnajiuphu l'okpa labo; gude egbushi iya huchaa ya ya-a. O buru nwune iya kẹ nwoke bu Lazarosu ono, bẹ iphe eme obu. ³ Tobudu iya bu; unwune iya kẹ nwanyi phẹ zia ozi g'e zia Jizosù l'onya iya-a, o yeru obu-a bẹ iphe-ememe zupyaekwaru.

⁴ Jizosù numae ya pho bya asu: “Ehu ono te emekwa iya k'anwuhu. O kwa iphe, ee-gude kwabẹ Chileke ubvu; bya egudekwa iya pho jaa Nwa Chileke ajaja.”

⁵ Jizosù yekporu Mata obu; mę nwune iya kẹ nwanyi; mę Lazarosu. ⁶ Noo ya; Jizosù numachaepho l'iphe-ememe zupyaaberu Lazarosu; o kpo opfu nufua abali labo l'eka ono, o no ono. ⁷ E mechaa; o su ndu etsoje iya nu: “Unu g'anyi laphu azu lẹ Jiudiya.”

⁸ Ndu etsoje iya nu sù iya: “?O kwa l'ọ bụ-a mgboru nta-a bẹ ndu Jiu shi eme g'ephe tugbaa ngu lẹ mkpuma-a? O buru iya bẹ i sùru l'i-laphu azu l'eka ono ozobaa.”

⁹ Jizosù sù phẹ: “?Tobudu awa iri l'ẹbo du l'eswe ujiku ophu? Onye eje iphe l'eswe te evukotajekwa iphe daa; kele onye ono gude iphoro kẹ mgboko-a ahuma uzo. ¹⁰ Obenu l'onye eje ije l'enyashi evukotaje iphe daa opfu l'iphoro ono ta adudu iya l'ehu.” ¹¹ O pfughechaepho iphe ono; o sù phẹ: “Onya anyi, bu Lazarosu bẹ mgbenya tuakwaru; ole mu e-jekwa ekutee ya lẹ mgbenya obu.”

¹² Ndu etsoje iya nu sù iya: “Nnajiuphu! O -ndu ekuwaa mgbenya bẹ o buanaa ya ewekorohu.” ¹³ Kele ndu etsoje iya nu gbẹ dobesu l'oo mgbenya mmanu bẹ o sùru l'ooku. Ephe ta amadu l'iphe, Jizosù epfu bu l'ọ nwuhwaru anwuhu. ¹⁴ Tobudu iya bu; Jizosù pfuaru phẹ iya hoo haa sù phẹ: “Lazarosu nwuhwakwaru.” ¹⁵ “Teme o bukwaruro l'iswi ehu unu bẹ ehu gude atso mu utso lẹ mu ta anodu l'eka ono. Oo iphe ono e-me g'unu kweta. Ole o bu; unu gbalihu g'anyi jepfu iya.”

¹⁶ Tomosu, bu onye eekuje “Ejima” sù ndu g'ephe tukoru etsoje Jizosù: “Unu g'anyi tsufukwarupho Nnajiuphu; k'ophu anyi l'iya a-nwuhukota l'eka lanu.”

Jizosù l'onwiya bu eteta l'onwu buru ndu

¹⁷ Tobudu iya bu; Jizosù byaepho; o huma lẹ Lazarosu bẹ a gbẹ liwanu o nwanu ujiku eno l'ilu. ¹⁸ Betani nokwaa ntse lẹ Jierusalemu. O bua; a -gbẹ lẹ manyiru labo mę e -shi lẹ Jierusalemu. ¹⁹ Noo g'o shitaru; ndu Jiu du igwerigwe wuru byapfuta Mata yele Meri; byaru phẹ akporu iphu kẹ nwune phẹ ono, nwuhuru nu ono.

²⁰ No iya; Mata numae lẹ Jizosù abya; o gba iya ndzuta. Meri gwodoshihuro l'ulo. ²¹ Mata sù Jizosù: “Nnajiuphu; o -bu l'i nọ l'eka-a mę nwune mu nwoke ono tege anwuhukwa. ²² Ole nta-a bẹ mu makwaru-a l'iphe, bukpo iphe, i sùru Chileke g'ọ nu ngu bẹ ọo-nu ngu.”

²³ Jizosù sù iya: “Nwune ngu nwoke e-tetakwa-a ozo ndu ndu.”

²⁴ Mata sù iya: “Mu makwaru-a l'oo-teta ozo dzuru ndu mboku ikpazu teke nemadzu l'ophu e-shi l'onwu teta bya anoduchaa ndu.”

²⁵ Jizosù sù iya: “O kwa mbèdua bụ eshi l'onwu teta bya aburu ndu. Mbụ l'iphe, bu onye kwetarū nkemu a-ndu ndu o betakporu o nwuhu anwuhu. ²⁶ Tẹmanu; iphe, bu onye nọ ndu bya ekweta nkemu taa byadu anwuhu anwuhu jasụ lẹ tuutuutu lẹ mijimiimii. ?I kwetarū opfu mu ono; to o ti kwetaduru?”

²⁷ Mata sù iya: “Ee; Nnajiuphu. Mu kwekwaru-a l’òo ngu bú Kéreshi ọ̀bu, bú Nwa Chileke, bú iya bú onye ọ̀bu, a-bya lẹ̀ mgboko.”

Ènya-mini ghakashihuru Jizosu l’ènya

²⁸ Mata pfuchaa nno bya alaa je ekuchi nwune iya Meri ekuchi; tọ̀ nwèhu pfuaru iya sù iya: “O-zì-ìphe nọ̀kwa l’èka-a; mbù l’òokukwa ngu oku.” ²⁹ Anụma, Meri anụma iya; o zìlihu gbapfushia Jizosu. ³⁰ Teke ono bẹ̀ Jizosu teke abatakpọ̀kwanu l’ime mkpukpu ono. Ọ̀ nọ̀kwaduro lẹ̀ mgbadagba phọ̀, Mata jefpuru iya phọ̀. ³¹ Ndu Jiu ono, ẹ̀phe lẹ̀ Meri nọ̀ l’ulo; ẹ̀phe nọ̀du ada iya obu ono wufuta wu-tsoru iya g’ẹ̀phe humaru g’ọ̀ gbalihuru kwofu etezi. Ẹ̀phe gbẹ̀ dobesu l’ooje l’ìlu eje ara ẹ̀kwa l’èka ono.

³² Noo ya; Meri byarwutaepho l’èka Jizosu nọ̀; bya ahụmae ya phọ̀; ọ̀ daa kpurumu l’aguga ọ̀kpa iya sù iya: “Nnajiuphu! Ọ̀ -bù l’ì nọ̀hawaa l’èka-a mẹ̀ nwune mu nwoke-a tege anwuhukwa.”

³³ Jizosu hụmaepho Meri g’ọ̀ora ẹ̀kwa mẹ̀ gẹ̀ ndu Jiu, ẹ̀phe lẹ̀ Meri ono swì tukuru ara ẹ̀kwa; ẹ̀hu ghuahaa ya egbu; tẹ̀me o rwuhukwa iya phọ̀ l’èhu. ³⁴ Ọ̀ sù phẹ̀: “?Bù l’awe bẹ̀ unu liru iya?”

Ẹ̀phe sù iya: “Nnajiuphu; bya bya ahụma ẹ̀ka ọ̀bu.”

³⁵ Ènya-mini ghakashihu Jizosu. ³⁶ Ndu Jiu sù: “Owiwo-e! Unu lewarọ̀ g’o yeberu Lazarosu obu-o!”

³⁷ Ọ̀ duru ndu ọ̀phu haru sù: “?Ọ̀ dọ̀ ngu gẹ̀ nwoke-a, meru onye atsù ishi; ọ̀ phuahaa ọ̀zo-a tege adudu ike mee gẹ̀ Lazarosu ta anwuhushi tọ̀?”

Jizosu eme gẹ̀ Lazarosu shi l’onwu teta dzuru ndzu

³⁸ Anwuhu Lazarosu ono ghuahaa Jizosu egbu ọ̀zo; ọ̀ tųgbua jeshia l’ìlu ẹ̀ka ono, e liru iya ono. Ilu ono bú ọ̀gba, e gudekwaphọ̀ eze mkpuma swichia ọ̀nu iya. ³⁹ Jizosu sù phẹ̀: “Unu swifu eze mkpuma ono.”

Noo ya; Mata, bú iya bú onye ọ̀ bú nwune iya nwuhuru ọ̀bu sù iya: “Nnajiuphu! Nta-a bẹ̀ ọ̀gbekwanu eshiwaa ishi. Ntanu-a kweakwaa ya abalì ẹ̀no, e liru iya.”

⁴⁰ Jizosu sù iya: “?Mu ta asuhaadaru ngu l’i -kweta l’i gude ẹ̀nya ngu hụma ọ̀du-biribiri Chileke.” ⁴¹ Tobudu iya bú; ẹ̀phe bya eswifu mkpuma ono. Jizosu bya apalia ẹ̀nya imeli sù: “Nna! Mu ekele ngu ekele; l’ì nùmaru olu mu. ⁴² Mu makwaru-a l’ò tọ̀ dudu teke ì tìi nùmajedu olu mu. Obenu l’òo iswì ẹ̀hu ndu-a, pfu-kube ẹ̀ka-a bẹ̀ mu gude epfu ọ̀wa g’ẹ̀phe ekweta l’òo ngu ziru mu gẹ̀ mu bya.” ⁴³ Ọ̀ pfuchaepho nno bya arashia ya ike sù: “Lazarosu! Lufuta!” ⁴⁴ Nwoke ono, nwuhuru anwuhu ono futa yele ẹ̀kwa ọ̀chaa ono, e gude phuchia ya ẹ̀ka mẹ̀ ọ̀kpa; mẹ̀ ẹ̀kwa odzu ọ̀phu e gude phuchia ya iphu. Jizosu sù phẹ̀: “Unu tọ̀shichaa ya iphe ono g’ọ̀ tųgbua.”

Ndu-ishi achì idzu egbu Jizosu

(Mat 26:1-5; Mak 14:1-2; Luk 22:1-2)

⁴⁵ Igwerigwe ndu Jiu ono, wutsoru Meri ono gude ẹ̀nya phẹ̀ hụma iphe ono, Jizosu meru ono; bya ekweta nkiya. ⁴⁶ Obenu l’ò duru ndu ọ̀phu jefpulerua ndu Fàrisii je akọ̀oru phẹ̀ iphe, Jizosu meru. ⁴⁷ Tobudu iya bú; ndu-ishi uke Chileke mẹ̀ ndu Fàrisii bya akpakọ̀ ọ̀gbo-ìkpe, ẹ̀phe l’ẹ̀phe ekpeje ikpe sù: “?Anyi e-mekpọ̀ iphe-a ime-agma? Nwoke-a emeshinukakwa igwerigwe iphe-ọ̀humalenya. ⁴⁸ Teke anyi haru iya g’o mee iphe-a, oome-a bẹ̀ onyemoye a-tụ̀kokwa kweta nkiya; ndu Romu a-byakwa atụ̀ko eze-ulo anyi-a mẹ̀ ndu ndu-anyi l’ọ̀phu lwua rengurengu.”

⁴⁹ Obenu l’onye lanu l’ime phẹ̀, ẹ̀pha iya bú Kayafasu, bú iya bú onye-ishi ndu-ishi uke Chileke k’apha ono suru phẹ̀: “Unu ta amakwa iphe ilile. ⁵⁰ ?Unu ta amadu l’ò karu anyi ree g’onye lanu nwuhu-chiru ndu Jiu l’ọ̀phu; eme l’onye lanu nọ̀ ndzu; ọ̀ha l’ọ̀phu tųko buru mkpurupyata.” ⁵¹ Iphe ono, o pfuru ono ta abukwa ike k’onwiya bẹ̀ o gude pfua ya. Obenu l’eshi ọ̀phu ọ̀ bú iya bú onye-ishi ndu-ishi uke Chileke k’apha ono bẹ̀ ọ̀ humaru lẹ̀ Jizosu e-mechaa nwuhu-chiru ọ̀ha l’ọ̀phu. ⁵² Ọ̀ tọ̀ bukwa-a ọ̀ha ono nwẹ̀kiya bẹ̀ ọ̀-nwuhu-chiru. Ọ̀ kwa g’ooshi nno chikobe unwu Chileke ono, gbakashihuru dzuru mgboko ono g’ẹ̀phe buru nanu.

⁵³ Ọ̀o ya bú; ndu-ishi ndu Jiu shi eshi mbọ̀ku ono chiahaa idzu g’ẹ̀phe e-me megbua Jizosu. ⁵⁴ Ọ̀ bunuru iya bú lẹ̀ Jizosu akpabuhu l’edzudzu-ọ̀ha l’echi ndu Jiu. Ọ̀ gbẹ̀shi l’èka ono jeshia alì, nọ̀-ìkpe echiegu bya alaa lẹ̀ mkpukpu, nọ̀ l’èka ono, eekuje Ifuremu. Ọ̀ laa ẹ̀ka ono je anọ̀du yele ndu etsoje iya nù.

⁵⁵ Teke ono bẹ̀ ọ̀bo Ojehata ndu Jiu rwukpọ̀waru ntse. A dọ̀ igwerigwe shigbaa l’alì ndu Jiu eje Jierusalemu g’ẹ̀phe je emee nsọ̀ aswafu onwophe nturwu; tẹ̀me l’oorwua l’ọ̀bo-iphe ono. ⁵⁶ Ẹ̀phe tųko elephe ẹ̀nya Jizosu. Ẹ̀phe dzukọ̀epho l’eze-ulo Chileke; ẹ̀phe nọ̀du ajjegbaa nwibe phẹ̀ sù: “?Denukpoo g’unubẹ̀dua arì iya? ?Ọ̀ dọ̀ unu g’ọ̀ tọ̀

byadu ọ̀bo-ìp̄he-a t̄o?" ⁵⁷ Ndu-ìshì uke Chileke m̄e ndu Fàrisii tubuhawaru s̄u l'ọ̀ -b̄uru l'ọ̀ d̄uru onye maru ẹ̀ka ọ̀ nọ; g'onye ọ̀bu mee g'ẹ̀p̄he maru k'ọ̀p̄hu ẹ̀p̄he e-je egude iya.

12

Aawu Jizosu manu,
eshi mkpo le Betani

(Mat 26:6-13; Mak 14:3-9)

¹ O ghuduẹ̀pho abalì ishii t̄eme l'a bahù l'ọ̀bo Ojẹghata ono; Jizosu t̄uḡbua jeshia Betani. Betani b̄u mkp̄ukpu, Lazarosu bu, b̄u iya b̄u nwoke ono, Jizosu mejeru; o shi l'ọ̀nwu teta n̄odu ndz̄u ph̄o. ² O rwua l'ẹ̀ka ono; ẹ̀p̄he shiaru iya ite ẹ̀byaa. Ọ̀ b̄uru Mata akwakor̄u ph̄e nri; yẹ̀bedua, b̄u Lazarosu ȳiru l̄e ndu ẹ̀p̄he l̄e Jizosu eri nri ono. ³ No iya; Meri gb̄eshiepho je ewota mḡbere manu, eshi mkpo, a z̄uru oke aswa; mb̄u manu, e gude nad̄u, guru egugu mee. O wota iya gude bya aw̄ua Jizosu l'ọ̀kpa bya egude egbushi iya huchaa ya ọ̀kpa ọ̀bu. Mkp̄o manu ono t̄uko ọ̀lo ono v̄oo p̄furup̄furu. ⁴ Ọ̀ b̄uru iya b̄u l̄e Jiudasu Isukariyot̄u, ȳi l̄e ndu etsoje Jizosu, b̄u iya b̄u onye ono, mechaaru deru iya ye-a; t̄ufuepho ọ̀nu s̄u: ⁵ "B̄una-a gunu b̄e e te wotad̄uru manu-a je eree reta ọ̀kporo panḡu l̄e panḡu iri gude je ekeeru ndu ad̄udu g'ọ̀ d̄u ph̄e?" ⁶ Ip̄he, Jiudasu gude p̄fua ip̄he ono ta ab̄ukwa l'ọ̀o g'ọ̀ letaberu ndu ad̄udu g'ọ̀ d̄u ph̄e ẹ̀nya. Ip̄he, o gude p̄fua ya b̄ukwa l'ọ̀ b̄u ip̄huru; ọ̀ b̄uru iya egudeje ẹ̀kpa, okpoga ph̄e ad̄uje; ọ̀ n̄odu ezitaj̄e ip̄he, e yeru iya.

⁷ Jizosu s̄u iya: "Paru nwan̄ȳi haa! Haa ya g'ọ̀ kwak̄obe ip̄he, o gude ngaberu mb̄oku, ee-li mu. ⁸ Unu l̄e ndu ad̄udu g'ọ̀ d̄u ph̄e an̄o tekenteke; obenu l̄e mb̄edua ta abyad̄uru k̄e ḡe mu l'unu buwarur̄o bup̄yab̄e."

Idzu g'e gbua Lazarosu

⁹ O be teke igwerigwe ndu Jiu n̄umaru l'ọ̀o l̄e Betani b̄e Jizosu nọ; ẹ̀p̄he wuru jeshia ẹ̀ka ono. Ọ̀ t̄o b̄ukwaa Jizosu b̄e ẹ̀p̄he chor̄u jee kp̄urumu. Ẹ̀p̄he jekwarup̄ho g'ẹ̀p̄he h̄uma Lazarosu, b̄u iya b̄u onye ono, o meru; o shi l'ọ̀nwu teta ono. ¹⁰ Ndu-ìshì uke Chileke ch̄ikwaapho idzu l'ẹ̀p̄he e-gb̄ufukwaapho Lazarosu. ¹¹ Ishi ip̄he, ẹ̀p̄he gude s̄u l'ẹ̀p̄he e-gbu iya b̄u l'ọ̀o op̄fu ẹ̀hu Lazarosu ono b̄e igwerigwe ndu Jiu gude anash̄ihu ndu-ìshì ph̄e agbakash̄ihu ejegbaa eworu onwoph̄e ye l'ẹ̀ka Jizosu.

Jizosu abahu le Jierusalemu

(Mat 21:1-11; Mak 11:1-11; Luk 19:28-40)

¹² O rwua nchitab̄ohu iya; igwerigwe ọ̀ha ono, byaru k'ọ̀bo Ojẹghata ono n̄uma l̄e Jizosu abya Jierusalemu. ¹³ Ọ̀ b̄uru iya b̄u ẹ̀p̄he gb̄afutachaa je egbuk̄o ẹ̀kwo-igu gude gba iya ndzuta. Ẹ̀p̄he n̄odu akp̄o okwe as̄uje:

"G'ajaja b̄uru k̄e Chileke!

Onu-ọ̀ma tsoru onye ono,

shì l'ẹ̀ka Nnajiup̄hu anyi,

b̄u Chileke abya ono!

G'ajaja b̄uru k̄e

Eze ndu Ịz̄urelu!"

¹⁴ No iya; Jizosu bya ah̄uma nwa nkapf̄u-igara bya an̄o-koru iya, b̄u iya b̄u ip̄he ọ̀bu, e deru l'ẹ̀kwo Op̄fu Chileke s̄u:

¹⁵ "Ḡe ndz̄u ta aḡukwa ngu

nwada Zaȳonu!

L̄e nta-a b̄e onye-eze ngu

n̄oakwaa l'eli nwa

nkapf̄u-igara abya!*"

¹⁶ Ẹ̀b̄e ip̄he ono eshidu edoje ndu etsoje iya n̄u ẹ̀nya l̄e mb̄u. Ọ̀le o -rw̄uerup̄ho ḡe Chileke kubataru Jizosu l'imigwe; kwab̄e iya ọ̀b̄v̄u, par̄u ẹ̀ka; ẹ̀p̄he gb̄e teke ono r̄ita ip̄he ono, e deru k̄e nkiya ono; l'ẹ̀p̄he mewaru iya ip̄he ono, ẹ̀kwo-op̄fu Chileke p̄furu ono.

¹⁷ Teke ono, Jizosu kuru Lazarosu oku; mee ya ọ̀ dz̄ukwaru ndz̄u ọ̀zo; shi l'ẹ̀ka e liru iya f̄uta ono b̄e a d̄u igwerigwe n̄odu l'ẹ̀ka ono. Ọ̀ b̄uru igwerigwe ndu ono b̄e pfukash̄iru ndu ọ̀zo ip̄he ono, nw̄uru n̄u ono. ¹⁸ Noo ip̄he, meru g'ọ̀ gude a d̄u igwerigwe nno gba iya ndzuta. Ẹ̀p̄he n̄umahawaru l'ọ̀o Jizosu b̄e meru ip̄he-ọ̀humalenya ono. ¹⁹ Ndu Fàrisii p̄fuaaha l'ime onwoph̄e as̄uje: "Unu ah̄uma. Idzu anyi ọ̀bu arw̄uhahanaa. Unu lewar̄o ḡe mḡboko l'ọ̀p̄hu zeliuru aw̄u etso iya."

* 12:15 12:15 Ḡunaa Zek 9:9.

Ndu Gurisu haru aho Jizosu

²⁰ Ndu shi l'alj Gurisu haru yiru le ndu jeru abaru Chileke eja le Jierusalemu g'aabo iphe ono. ²¹ Ndu ono bya ahuma Filipu; Filipu bu onye Betusayida, bu mkpukpu, no le Galili. Epe wupfu iya je asu iya: "Nwoke-ibe mu! ?Denu g'eeme g'anyi le Jizosu huma?"

²² Oo ya bu; Filipu je epfuaru iya Anduru. Anduru yele Filipu swiru je epfuaru iya Jizosu. ²³ Noo ya; Jizosu su phe: "Nta-a be o rwuakwaru teke aa-huma Abubu-Ndiphe l'odu-biribiri iya. ²⁴ Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; akpuru ereshi -adabaduru l'alj rehu ewa be o noekwapho g'o no. Ole o -rehukwanu be omije deru yekete. ²⁵ Onye yeru enya le ndzu iya l'e-tuphaka iya etupha; ole onye kpuru ndzu iya ashi le mgboko-a l'e-gude iya gbata ndzu ojejeje. ²⁶ Onye o du iya g'o buru onye ejeru mu ozi g'onye obu bya etsoru mu g'oo-bukwanuru eka mu no be onye obu, ejeru mu ozi obu a-nodu. Onye bu onye ejeru mu ozi be Nna mu a-kwabekwa ubvu."

Jizosu epfu opfu onwu iya

²⁷ "Su-a; o kwa nta-a be obu etsu mu mini. ?Bu gunu be mu e-pfu? ?Bu ge mu su Nna mu g'o dzoo mu le nta-a? Tuswekwa! O kwa iphe, abya eme nta-a be mu byadoru."

²⁸ "Nna! Mena g'a huma odu-biribiri du l'epha ngu."

Tobudu iya bu; o duru olu, shi l'imigwe su: "Mu meakwaru a huma odu-biribiri ono; mu jekwapho emebaa g'a humabaa ya ozo."

²⁹ Igwerigwe oha ono, pfukube eka ono numa iya; epe su l'oo igwe deru edede. Ndu haru su: "O kwa ojozi-imigwe pfuru yeru iya!"

³⁰ Jizosu su phe: "O kwa unu be e pfudoru opfu ono; o to bukwa mbedua be e pfudoru iya. ³¹ O kwa nta-a be Chileke e-kpe ndu mgboko-a ikpe. O kwa nta-a be aabya echikpo ike k'onye ono, bu iya bu onye-ishi ndu mgboko-a. ³² Mbedua be teke ono, ee-shi l'alj wolia mu eli ono be mu a-tuko onyemonye sekuta g'ephe tsoru mu." ³³ Iphe ono be o pfuru gude goshi ge ya e-gude nwuhu.

³⁴ Igwe oha ono su iya: "Anyi numawaru iphe, e deru lekwo ekemu su le Kereshi obu anoduwaro ndzu jasu l'ojejeje. ?Denuhunu g'o gude i gbę su le Abubu-Ndiphe nwuhufutaje? ?Bukpohunaa onye bu Abubu-Ndiphe obu?"

³⁵ Jizosu su phe: "Iphoro ono bufukwa nwanshi be oo-nofua l'echilabo unu. Ophu g'unu lobaru ije nta, iphoro duru unu; a -nonyakwa ochii byapfuta unu. Noo kele onye eje ije l'ochii ta amajekwaru eka o phuku eshi. ³⁶ Ophu g'unu kweta woru onwunu see asele l'iphoro ono teke iphoro ono dukwadu swiru unu g'unu aburu ndu bu l'eka iphoro du."

Jizosu pfughechaepho nno bya atugbua je edomia onwiya; ophu epe ahumaheduru iya.

Ndu Jiu bu ekwegekwe

³⁷ O bu eviya l'o mehawaru iphe-ghumalenyia, du igwerigwe l'iphu phe; ole epe te ekweduru onwophe ye iya l'eka. ³⁸ O buru iya bu l'iphe ono, Azaya, bu onye mpfuchiru Chileke pfuru ono avukota g'o pfuru iya. O suru:

"Nnajiuphu; ?bu onye

kwetakporu ozi,

anyi ziru?

Too ?bu onye be

Chileke goshiru ike,

shi iya l'eka?"

³⁹ Noo g'o shitaru; ebe epe ekwetaduru. Le Azaya pfukwarupho ozo su:

⁴⁰ "Chileke mewaru phe;

epe tsahaa ishi;

bya emewaa phe

g'ephe kpochia

okpoma g'ee-shi g'o

to duhe iphe,

enya phe a-humaje;

ozoo k'opu oriri

e-rwu phe l'ohu epho;

g'ephe gbanwee

byapfuta mu ge mu

mee phe g'ephe

wekorohu.[‡]

⁴¹ O b̄uru Jizosu b̄e Azáya epfu opfu iya ono. Iphe, o gude pfua iphe ono b̄u l'ò h̄umahawaruro odu-biribiri iya.

⁴² G'e jia epfua b̄e a d̄uana-a igwerigwe kweta l'oo ya b̄u onye ōbu, Chileke yeru g'ò bya ōbu; mb̄u lufuchaa l̄e ndu-ishì kwetachaakwaru l'oo ya. Ōle ephe ta ad̄udu ike pfufuta iya; kēle ephe at̄sunuka ndu Fàrisii ebvu; a -n̄onyakwaa; a kpochia ph̄e mkpochi s̄u g'ephe ta abataj̄eh̄e l'ulo-ndzukò. ⁴³ Noo l'ephe ka eye enya l'ajaja ōphu ndiphe aja ph̄e; eme l'ajaja ōphu Chileke gege aja ph̄e.

Opfu, Jizosu pfuru e-kpe nemadzu ikpe

⁴⁴ Jizosu raa ya arara s̄u: "Onye kwetar̄u nkemu ta ab̄ukwa-a nkemu b̄e o kwetar̄u kpoloko; o kwetarwarupho k'onye ono ziru mu n̄u ono. ⁴⁵ Onye h̄umaru mu n̄u h̄umaakwarupho onye ono, ziru mu b̄e mu bya ono. ⁴⁶ Mb̄edua l'onwomu byaru ḡe mu bya ab̄uru iph̄oró d̄uru ndiphe; k'op̄hu a-b̄uru; onye kwetar̄u nkemu; onye ono taa n̄oduhedu l'ochii. ⁴⁷ Onye n̄umachaaru iphe-a, mu epfu-a; ēbe o medu iya ememe; b̄e ta ab̄ukwa mu e-kpe iya ikpe; kēle mu ta abyakwaru ekpe ndiphe ikpe. Iphe, mu byaru b̄ukwa ḡe mu dz̄ōs̄u ndu mgboko. ⁴⁸ Onye j̄ikaru mu n̄u; bya aj̄ika anata opfu, mu epfu b̄e o d̄ukwaruro onye e-kpe iya ikpe. Oo opfu ono, mu pfuru ono b̄e b̄u iphe, a-nma iya ikpe l̄e mb̄oku ikpaz̄u. ⁴⁹ Ishi iya b̄u l'iphe, mu epfu ta ab̄udu ike ēka mu b̄e mu gude epfu iya. Oo Nna mu ono, ziru mu; mu bya ono gude ōnu iya goshi mu iphe, mu e-pfu; kakwaru mu ph̄o ḡe mu e-pfu iya. ⁵⁰ Mu makwarupho l'iphe ono, o suru ḡe mu pfua ono an̄uje ndz̄u ojejoje. Oo ya b̄u l'iphe, b̄u iphe, mu epfu b̄uepho iphe, Nna suru ḡe mu pfua b̄e mu epfu."

13

Jizosu akwò ndu etsoje iya n̄u okpa

¹ O gh̄uduepho ujiku lan̄u; l'a bah̄u l'òbo Ojeghata ono; Jizosu mawaru l̄e teke ya a-ha mgboko owa; lapfushia Nna iya r̄wuwaru. Jizosu shīep̄ho l̄e mb̄u yee ndu b̄u ndu nk̄iya l̄e mgboko-a obu; mb̄u yee ph̄e iya ph̄o yerwua l'ishi.

² Noo ya; Jizosu yēle ndu etsoje iya n̄u t̄uko n̄odu eri nri-enyashi. Obutuswe yehawaruro Jiudasu Isukariȳotu, b̄u nwa Sayimonu oriri l'obu g'ò je ederu Jizosu ye l'eka ndu ohogu iya. ³ Jizosu māekwarupho l̄e Nna iya yekotar̄u iya iphemiphe l'eka; maru l'oo l'eka Chileke b̄e ya shi; t̄eme o b̄ukwarupho Chileke b̄e ya alapfu. ⁴ T̄obudu iya b̄u; Jizosu ḡbalihu l'eka o n̄o eri nri-enyashi ono bya ach̄iru uwe ēhu iya wushi; ch̄ita anam̄u nmar̄u l'upfu. ⁵ O bya ekuru mini ye l̄e gbamugbam̄u wata akwò ndu etsoje iya n̄u okpa; bya egude anam̄u ph̄o, o nma l'upfu ph̄o ehucha ph̄e iya. ⁶ T̄obudu iya b̄u; o -r̄wuepho l'eka Sayimonu Pyita n̄o; Pyita s̄u iya: "T̄uswekwa! Nnajiuphu! ?B̄uchia gubedua abya mu akwò okpa?"

⁷ Jizosu s̄u iya: "Iphe, mu eme b̄e ì t̄i makwa nta-a. O kwa l'e mechaa b̄e oo-do ngu-a enya."

⁸ Pyita s̄u iya: "Ephokwaro k'akwò mb̄edua okpa ephopho ophu."

Jizosu s̄u iya: "Mu akwòduru ngu okpa b̄e mu l̄e ngu tee megbakwa."

⁹ Sayimonu Pyita s̄u iya: "Jikokwa! Nnajiuphu! O -d̄u nno b̄e o t̄o b̄ukwaa okpa b̄e ìi-kwò mu kpeekpu; t̄ukokwa mu ēka m̄e ishì sakòta."

¹⁰ Jizosu s̄u iya: "Onye a w̄waru ēhu b̄e mkpa aw̄u ēhu ozo ad̄uhekwaru. Oo okpa b̄e onye ōbu akwoje eshi ōphu in̄i ad̄uhedu iya l'ehu ilile. Unu t̄ukowaru d̄u ree; ōle o t̄o b̄udu g'unu ha d̄u-gbua ree." ¹¹ Iphe, Jizosu gude s̄u l'ò t̄o b̄udu g'ephe ha d̄u-gbua ree b̄u l'ò mawaru onye ōphu b̄u iya e-deru iya ye l'eka ndu ohogu iya.

¹² No iya; o kwòchae ph̄e ph̄o okpa ono; o ch̄ita uwe ēhu iya yee bya alaphu az̄u l'eka o shi n̄odu bya aj̄ia ph̄e s̄u: "Unu makp̄ooru iphe ono, mu meru unu ono? ¹³ Iphe, unu an̄oduje eku mu b̄u 'O-zi-iphe' bya eku mu 'Nnajiuphu'. Ōphu unu ekuswekwaru; kēle o b̄ukwaa iphe onoya b̄e mu b̄u. ¹⁴ Ōle-a; eshi ōphu o b̄u mb̄edua, b̄u Nnajiuphu unu bya ab̄uru onye ezije unu iphe b̄e gb̄echia bya akwò unu okpa; b̄e o gbakwaru g'unu jen̄u j̄e akwoje nwibe unu okpa ēgube ono, mu kw̄oru unu ono. ¹⁵ L'ò kwa iphe, unu e-letaj̄e eme b̄e mu meru goshi unu ono; g'unu eletaj̄e iya mee ḡe mu meru unu ono. ¹⁶ L̄e-a; ḡe mu gbukwaaru iya unu tororo; nwokoro ta akaj̄ekwa nnajiuphu iya shii; ebe onye e ziru ozi akaj̄ekwa onye ziru iya ozi shii. ¹⁷ Unu mak̄otawaru iphemiphe ono. O -b̄uru l'unu t̄ukoru iya eme ememe b̄e Chileke a-ḡokwaru ēhu-utso n̄u unu.

¹⁸ "O t̄o b̄ukwa unu g'unu ha b̄e mu epfu opfu-a an̄u. Mu mak̄otakwaru ḡe ndu mu h̄otar̄u ḡbaru. Ōle iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke v̄futaj̄enupho g'e deru iya, b̄u

iya bu iphe, sūru: 'O kwa onye ono, mu l'iya rigbaaru nri; mechaaru bya emeahaa iphe, a-tsuru mu nu.*¹⁹ Mu epfukwaru iya unu nta-a, o toko rwudu-a; k'ophu bu; o -nwuje; unu ekweta l'oo mbedua bu onye obu.²⁰ Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; onye bu onye nataru onye mu ziru ozi nataakwaru mbedua. Onye natakwawuru mu nu nataakwarupho onye ono, ziru mu ge mu bya ono."

Jizosu epfu l'ee-deru iya ye ndu ohogu iya l'eka

(Mat 26:20-25; Mak 14:17-21; Luk 22:21-23)

²¹ Jizosu pfuchaa nno; meji tsua ya pharamu. O su phe: "Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; o kwa onye lanu le g'unu ha-a l'e-deru mu ye."

²² Ndu ono, etsoje iya nu ono tuko legbaa nwibe phe enya; eka iphe ono tufuru phe ehu; ebe ephe amadu onye oopfuru.²³ Onye lanu le ndu ono, etsoje iya nu ono, bu iya bu onye ophu Jizosu kakota eye obu be no-kubekwa iya pho ntse teke ono.²⁴ Tɔbudu iya bu; Sayimonu Pyita tabuaru iya enya su iya g'o jitaekwa iya onye oopfuru.

²⁵ O bya akpo-kubebaa Jizosu ntse bya asu iya: "Nnajiuphu! ?Bu onye be iipfu ama eka?"

²⁶ Jizosu su iya: "Oo onye ono, mu a-nu ibiribe buredi, mu tsutaru l'iphe-a, eeri nri-a bu onye obu." O bya etsutaepho ibiribe buredi ono; o woru iya nu Judasu Isukariyotu, bu nwa Sayimonu.²⁷ Judasu tachaepho buredi ono; Nsetanu pheba iya l'ehu. O buru iya bu le Jizosu asu iya: "Iphe, bu iphe, iya ememe mee ya egwegwa."²⁸ Ebe o dudu ndu ono, no l'eka ono, eeri nri ono, duru onye ophu maru iphe, o zoberu pfuaru iya nno.²⁹ Ndu aria su l'eshi ophu o bu Judasu, l'egudeje ekpa okpoga phe bu iphe, Jizosu epfuru iya bu g'o zutachakwaa iphe, ephe gude eme k'obo-iphe; ozoo l'iphe, Jizosu pfuru Judasu bu g'o nu ndu ukpa iphe.

³⁰ Oo ya bu; o natachaepho ibiribe buredi ono; o tugbua lufushia; nchi jihuanaa.

Ekemu ophuu

³¹ Judasu tugbuchaepho; Jizosu su: "Oo nta-a be e goshiru odu-biribiri ke Abubu-Ndiphe. O bukwarupho l'eka iya be ee-shi huma odu-biribiri ke Chileke.³² Oo ya bu; o -buru le Abubu-Ndiphe meru g'a huma odu-biribiri ke Chileke; nokwapho ge Chileke e-me g'e shi l'eka nkiya huma odu-biribiri ke Abubu-Ndiphe; mbukwa nta-a be oo-me g'a huma odu-biribiri iya obu.³³ Unwu mu! Mu l'unu ta anhekwa iphe, baru ishi nta-a; unu achahaa mu. Ole oo iphe ono, mu pfuru ndu Jiu ono be mu epfukwarupho unu nta-a. 'Eka mu eje be unu taa dukwa ike abya.'³⁴ O kwa ekemu ophuu be mu aturu unu. Unu yee nwibe unu obu; mbu g'o buerupho ge mu yeru unu obu bu g'unu e-yeje nwibe unu.³⁵ Oo obu ono, unu e-ye nwibe unu ono be ndu ozo e-gude maru l'unu bu ndu etsoje mu nu."

Pyita a-g'o le ya ta amadu Jizosu

(Mat 26:31-35; Mak 14:27-31; Luk 22:31-34)

³⁶ Sayimonu Pyita jia ya su iya: "Nnajiuphu; ?bu awe be jila obu?" O su iya: "Eka mu ala be i tji dukwa ike etsoru mu ala nta. O chikwa alwapfuta be ii-mechaa lwapfuta mu l'eka ono."

³⁷ Pyita su iya: "Nnajiuphu; ?o nwuru inwu-agma be mu taa dudu ike etsoru ngu nta-a? Mbua-a; mu dukwaa onwomu ree am i enya le ndzu mu see iswi ehu ngu."

³⁸ Jizosu su iya: "Aa! ?I su l'ii-du ike mia enya le ndzu ngu see iswi ehu mu? Ge mu gbukwaaru ngu iya tororo; oke-oku nchi-abohu -bya ara ora; be i goakwaru ego ugbo eto su l'i ti madu onye mu bu."

14

Jizosu; uzo, e shi alafu Nna

¹ Jizosu su phe: "Unu ba ayokwa oshi l'ime obu unu. Unu woru onwunu ye Chileke l'eka; unu ewokwarupho onwunu ye mbedua l'eka.² L'ibe Nna mu be ulo-ebubu dukwa igwerigwe. O -bu l'o to du nno; ?denuhunu ge mu g'eme su unu le mu eje unu emeru eka unu a-nodu.³ Mu -jechaepho je emechaerupho unu eka obu; mu abya ozo bya ekuta unu dokube onwomu; k'ophu bu eka mu no be unu a-nodukwapho.⁴ Unu mawaru eka mu ala; unu makwarupho uzo, mu shi ala iya."

⁵ Tomosu su iya: "Nnajiuphu; anyi ta amakwa eka obu, jila obu. ?Denuhunu g'anyi shi maru uzo iya?"

* 13:18 13:18 Ebu 41:9.

⁶ Jizṅṅu sṅ iya: “Ọ kwa mbṅdua bṅ ẗzo; bya abṅru ọkpobe-opfu; bya abṅru ndzṅ. Ọ tṅ dṅkwa onye abyapfuta Nna; abṅdu l’onye ọbu shi mu l’ẹka. ⁷ Mbṅ-a; ọme unu maru mu; mṅ unu amakwaru-a Nna mu. Ọle e -shi nta-a bṅ unu mawaru Nna bya ahṅmawa iya.”

⁸ Filipu sṅ iya: “Nnajiuphu; goshinu anyi Nna ọbu gṅ meji anmapfuru anyi.”

⁹ Jizṅṅu sṅ iya: “Filipu; e -shi teke-a bṅ mu l’unu shi nṅduta; ebe i makwa mu phṅ. Onye hṅmaru mu nṅ hṅmaakwaru Nna. ?Dṅnahunu g’o gude i nṅdu epfukwadṅ gṅ mu goshi unu Nna ọbu? ¹⁰ ?Ti kwetaduru lṅ mu nṅ Nna mu l’ime; Nna mu nṅdu mu l’ime. Opfu, mu anṅduje epfuru unu ta abṅkwa ike k’ẹka mu bṅ mu egudeje epfu iya. Ọ kwa Nna ono, bu mu l’ime ono agbeje mu l’ime eje ozi. ¹¹ Ọo epfu g’unu kweta lṅ mu nṅ Nna mu l’ime; Nna mu nṅdu mu l’ime; ọdumeka unu gudekpṅonu k’iphe ono, mu emeshi ono kweta iphe, mu epfu.” ¹² Gṅ mu gbukwaaru iya unu tororo; onye bṅ onye kweru nkemu a-dṅkwapho ike mee iphe-a, mu emeshi-a. Onye ọbu a-kabakwaanṅ eme ọphu ka shii. Noo lṅ mu alapfuwa Nna mu. ¹³ Iphe, bṅkpoo iphe, unu gude ẹpha mu sṅ gṅ Nna meeru unu bṅ mu e-mekṅtaru unu. Ọo ya bṅ; g’eshi lṅ Nwa hṅma ọdu-biribiri kṅ Nna. ¹⁴ Ọ -dṅkpowaru iphe, unu gude ẹpha mu sṅ gṅ mu meeru unu; mu emeeru iya unu.

Jizṅṅu ekweta ukwe Unme-dṅ-Nsṅ

¹⁵ “Sṅ-a; ọ -bṅru l’unu yeru mu obu; unu mekṅtaje ekemu, mu tṅru unu. ¹⁶ Mu epfuru Nna l’ooyeru unu onye N-yemṅka ọzo, a-nṅduwaro swiru unu jeye lṅ tuutuutuu lṅ mṅimimii. ¹⁷ Onye N-yemṅka ono, Nna e-ye ono bṅ Unme-dṅ-Nsṅ, bṅ iya bṅ Unme k’ire-lanṅ; mbṅ onye ndiphe taa nataṅ; opfu l’ephe ta ahṅmajeduru iya; ọphu ephe amadṅ iya. O bekwanṅ l’unubṅdua maru iya. Noo keṅe o bu ebubu swiru unu. O jekwaphṅ anṅduwaro l’ime unu.”

¹⁸ “Mu taa gbahakwa unu ẹka. Mu a-byapfutakwa-a unu. ¹⁹ Mbṅ l’o phṅdukwaru-a nwanshii nta-a; ndu mgboko-a taa hṅmabaedu mu ọzo; ọle unubṅdua l’a-hṅma mu-a. Eshinu mu nṅ ndzṅ bṅ unubṅdua l’a-nṅdukwapṅ ndzṅ. ²⁰ Ọ bṅru mbṅku ono bṅ unu a-maru lṅ mu nṅ Nna mu l’ime; unubṅdua nṅdukwanu mu l’ime; mu nṅdukwapṅ unu l’ime.”

²¹ “Ọ kwa onye maru ekemu, mu tṅru bya eme iya ememe bṅ onye yeru mu obu. Onye yeru mu obu; Nna mu eyekwa iya phṅ obu. Mbṅdua eyekwaphṅ onye ọbu obu; woru onwomu goshi iya.”

²² No iya Jiudasu; ọ tṅ bṅkwa Jiudasu Isukariyṅtu; sṅ iya: “Nnajiuphu; ?dṅn g’ii-shi goshi anyi onwongu g’o tṅ bṅ ndu mgboko bṅ iigoshi onwongu?”

²³ Jizṅṅu sṅ iya: “Onye yeru mu obu anṅduje eme iphe, mu pfuru. Nna mu eyekwanaa onye ono obu. Mu lṅ Nna mu a-byapfuta onye ọbu; anyi l’iya eburu eburu. ²⁴ Onye eyeduru mu obu te emejekwa opfu mu. Unu maanarṅ-a l’opfu ono, unu anṅ ono ta abṅkwa opfu mu. Ọ kwa opfu Nna ono, ziru mu gṅ mu bya ono.

²⁵ “Mu pfukṅtakwaru unu iphemiphe-a nta, mu l’unu nṅkwadu. ²⁶ Ọle ọo onye N-yemṅka ono, bṅ iya bṅ Unme-dṅ-Nsṅ; mbṅ onye ono, Nna e-gude ẹpha mu zia g’o lwapfuta unu ono bṅ e-zikṅta unu iphemiphe; mekwaphṅ g’unu nyatajṅ iphemiphe, mu pfuhawaru unu.

²⁷ “Sṅ-a; mu haakwaru unu ẹhu-guu. Ẽhu-guu ono bṅru mbṅdua bṅ o shi l’ẹka; ọ tṅ bṅkwa ẗdu iya ọphu eshije ndiphe l’ẹka bṅ mu nṅru unu. Unu ta ayojekwa ọshi l’ime obu unu; ọphu unu atsṅkwa ebvu. ²⁸ Unu nṅmawaru gṅ mu sṅru unu: ‘Mu alaakwa; ọle mu a-lwapfutakwaa unu ọzo.’ Ọ -bṅ l’o iphe, unu yeru mu obu mṅ unu etekwaa ẹswa; keṅe mu alafu Nna; noo lṅ Nna ono ka mu ike. ²⁹ Sṅ-a; nta-a; bṅ mu tṅkoakwaru iphemiphe gheberu unu ọnu teke o tṅko nwṅdu. Ọo ya bṅ; teke o nwṅjeru g’unu ekweta. ³⁰ Mu te epfuṅkwaru unu opfu anṅ ọdu; noo keṅe onye ono, bṅ iya bṅ onye-ishi ndu mgboko-a l’abyawaa. O bekwanṅ l’o tṅ dṅdu iphe, ọo-dṅ ike emebata mu. ³¹ Iphe, o gude mu nṅdu emeje iphe, Nna ziru mu gṅ mu mee bṅ gṅ mgboko l’ophu amaru lṅ mu yeru Nna mu obu.”

O pfuchaa nno bya asṅ phṅ: “Unu gbalihu g’anyi lufu l’ẹka-a.”

15

Jizṅṅu bṅ ọkpobe vayṅnu

¹ “Ọ kwa mbṅdua bṅ ọkpobe vayṅnu; ọ bṅru Nna mu bṅ onye eleta opfu-vayṅnu ono ẹnya. ² Iphe, bṅkpoo ẹkali, kapfuru mu l’ẹhu, bṅ ndu ọphu ta amṅdu mebyi bṅ ọo-kwashikwa. Ẽkali ọphu amṅje mebyi bṅ ọonoduje akṅcha akṅcha ree g’oakabaa amṅmi. ³ Opfu ono, mu pfuru yeru unu ono mewaru unu nta-a; unu dṅebe ree. ⁴ Unu nṅpyabekwa mu l’ime; k’ophu mu a-nṅpyabekwapṅ unu l’ime. Ọo g’ẹkali-oshi ayṅdu

mīta mebyi k'ẹka iya m'ọ -būdu l'ọ kapfuru l'oshi vayinu-a; bukwapfo g'unu ta ayidu yee mebyi mē mu l'unu atugbaduru.

⁵ “O kwa mbēdua bụ vayinu ono; unubēdua bụru ẹkali iya. Onye nopyaberu mu l'ime; mbēdua nopyabe iya l'ime; onye ono a-mī mebyi mīshia ya ike; noo kele ọ tọ dudu iphe, unu adu ike eme ililekpoo; mē mu l'unu atugbaduru bụru nanu. ⁶ Onye bụ onye ta anopyabeduru mu l'ime bē ee-tuphakwa g'ẹkali-oshi, a kofuru akofu; l'ọ kpōshihu nkū; l'a chīru iya ye l'oku; g'oku kepyashia. ⁷ Ọ -būru lē mu l'unu tūgburu būru nanu; opfu mu buru unu eburu l'ime bē ọ tọ dukwa iphe, bụ iphe, dū unu ree, unu sūru g'e meuru unu, e tee meduru unu. ⁸ Noo ọzo, ee-shi goshi ọdu-biribiri kē Nna mu; mbū g'unu mīa mebyi mīshikpoo ya ike gude nno goshi l'unu bū ndu etsoje mu nū. ⁹ Oo gē Nna mu yeru mu obu bū gē mu yeru unu. Ọ būru g'unu nopyabeekwapfo l'ime n-yemobu ono, mu yeru unu ono. ¹⁰ Unu -mee iphemiphe, mu sūru g'unu mee bē unu a-nopyabekwaa lē n-yemobu nkemu; mbū ẹgube ono, mu mekotaru iphe, Nna mu sūru gē mu mee; mu nopyabe lē n-yemobu kē Nna mu ono.

¹¹ “Sū-a; iphemiphe-a bē mu epfukotaru unu g'ehu-utso nkemu aburu k'unu; waa g'ehu atsoo unu utso tsofu l'ishi. ¹² Wakwa iphe, mu turu unu ekemu iya baa; unu yee nwibe unu obu gē mu yeru unu. ¹³ O to nwekwa n-yemobu ọzo, nemadzū e-ye nwibe iya, ka ọwa-a; mbū lē nemadzū gude iswi ẹhu ọnyā iya; mīa ẹnya lē ndzū iya kweta anwūhu. ¹⁴ Unu būgbaa ọnyā mu mē unu -nōdu emeje iphe, mu sūru g'unu meje. ¹⁵ Mu tee kuhēkwa unu ndu-ozī mu ọzobaa; kele onye-ozī ta amajeduru iphe, nnajiuphu iya eme. Iphe, mu e-ku unu bū ọnyā mu phē; kele iphe, mu nūmaru l'onu Nna mu bē mu tūkōwaru tōgboru unu ẹba. ¹⁶ Ọ tọ bukwa unubēdua hotaru mu; ọ chikwa mbēdua hotaru unu dobe iche; k'ophu unu a-mī mebyi; mbū mebyi, a-dūwaro kwaseru. Ọo ya bū; iphe, bukpo iphe, unu gude ẹpha mu sū gē Nna nū unu bē ọo-nū unu. ¹⁷ Ekemu, mu atuerupho unu bū g'unu yee nwibe unu obu.”

Ndumashi kē ndu mgboko-a

¹⁸ “Teke ọ bū l'unu dū ndu mgboko-a ashī; unu nyatajēkwa lē mbēdua vuadaa ọzo dūhaadaa phē ashī; tēme unu dūje phē. ¹⁹ Ọ -bū l'ọ iphe, unu bū ndu kē mgboko-a mē ndu kē mgboko-a eyee unu obu; l'unu bū nkephē. Obenu lē mu shiwaā lē mgboko-a hōta unu dobe iche; ẹbe unu abūedu nkephē. Noo g'ọ gude unu dū phē ashī. ²⁰ Unu nyatajēkwa iphe ono, mu pfuru unu ono; mbū lē mu sūru unu lē nwokoro ta akajēdu nnajiuphu iya shii. Ọo g'ẹphe mekparu mbēdua ẹhu bū g'ẹphe e-mekpa unu. Ọ būru g'ẹphe te emejedu iphe, mu pfuru bū g'ẹphe tee mekwapho iphe, unu epfu. ²¹ Iphe ono g'ọ ha bē ẹphe a-tūko mee unu; opfu l'unu bū ndibe unu; kele ẹphe ta amadū onye ono, bū iya bē mu shi l'ẹka bya ono. ²² Ọ -bū lē mu ta abyawaa bē epfuru yeru phē mē ọ tọ bukwa phē eme iphe-ẹji; obenu lē nta-a, mu byawaru-a bē o to nwekwa iphe, ẹphe gude agofu k'iphe-ẹji, ẹphe meru. ²³ Iphe, bū onye mu dū ashī bē Nna mu dukwapfo ashī. ²⁴ Ome mu ta anodu l'echilabọ phē meshia iphe, onye ọzo taa dudu ike eme; mē ọ tọ bukwa phē eme iphe-ẹji. Obenu lē nta-a bē ẹphe hūmawaru iphe, mu meshiru; mu dū phē ashī; Nna mu dukwa phē pho ashī. ²⁵ Iphe ono, ẹphe eme ono je emee ọ vūa; mbū iphe ono, e deru l'ẹkwo ekemu phē sū: ‘Mu dū phē ashī; ẹbe ọ bū l'ọ dūru iphe, mu meru phē.’*

²⁶ “Mu e-shikwa Nna mu l'ẹka zia Onye N-yemēka ono; l'ọ lwapfuta unu. Onye N-yemēka ono bē bū iya bū Unme-dū-Nso, bū iya bū Unme ire-lanū ophu shi Nna mu l'ẹka. Ọ -byaepfo l'ọ pfua opfu ẹhu mu yeru unu. ²⁷ Unubēdua l'onwunu būfukwaapho ndu a-nōdu epfu iphe, unu gude ẹnya unu hūma kē nkemu; opfu lē mu l'unu shiēpho lē mbūlembu nōduta.

16

¹ “Mu pfushikotaru unu iphemiphe-a g'e tee medu unu g'unu shiswee ọzo. ² Ndu Jiu a-kpo-chikwa unu mkpo-chi g'unu ta abatajēhe l'ulo-ndzukọ phē. Mbū-a; mboku erwuakwaa teke a-bujeru: onye egbu unu egbugbu l'ọ gbē arinu l'ọ Chileke bē ya ẹjeru ozi. ³ Iphe, meru g'ọ gude ẹphe je anodu eme iya bū l'ẹphe ta amadū Nna; ophu ẹphe amadū mu. ⁴ Ole mu tūkōwaru iphemiphe-a epfuru unu g'ọo-buru: o -rwuēpho teke ẹphe e-me iphe ono; unu anyatajē lē mu pfuhawaru unu opfu ẹhu phē.”

Ozi, Unme-dū-Nso ejeje

“Mu te eshikwa pfuhawaru unu iphe-a lē mbūlembu; opfu lē mu nōkwadu swiru unu. ⁵ Nta-a bē mu alapfuakwa onye ono, bū iya ziru mu gē mu bya ono. Ole ọ tọ dudu g'unu ha, onye jjeru mu sū mu: ?bū awe bē iije? ⁶ Ẹhu gbē rwūhu-chia unu opfu lē

* 15:25 15:25 Gūnaa Ebu 35:19; 69:4.

mu tũkoru iphemiphe-a epfushiru unu. ⁷ Ọle g'ọ dũhabe; gẹ mu mekwaa ya g'ọ doo unu ẹn̄ya; ọ kakwaru unu ree mẹ mu -laa; kele mu aladuru bẹ Onye N-yemeka ono ta alwapfutakwa unu. Obenu l'ọo mu -laep̄ho; mu ezia ya g'ọ lwapfuta unu. ⁸ Teke ọ byaerupho bẹ oo-goshi ndiphe l'ọ tọ bũdu iphe, ep̄he ar̄i l'iphe-ẹji bũ bẹ ọ bũ; goshi phẹ l'ọ tọ bũdu iphe, ep̄he r̄iru l'ap̄fũbekoto bũ bẹ ọ bũ; goshikwa phẹ ph̄o l'ọ tọ bũdu iphe, ep̄he r̄iru l'ikpe Chileke bũ bẹ bũ iya nũ. Noo g'oo-gude goshi l'ikpe nmaru phẹ bũ ono. ⁹ Oo-goshi phẹ l'an̄ono, ep̄he an̄odu mu l'ẹka bũ iphe-ẹji bẹ ep̄he eme. ¹⁰ Oo-goshikwa phẹ ph̄o iphe, bũ ap̄fũbekoto kẹ Chileke; kele ọo lẹ mu pfũberekoto meru iphe, mu alapfu Nna; ọp̄hu unu ahũmabaedu mu ẹn̄ya. ¹¹ Goshikwa phẹ ph̄o iphe, ikpe kẹ Chileke bũ; kele onye-ishi ndu mgboko-a bẹ e kpewaru ikpe.

¹² "Op̄fu, mu gege ep̄furu unu dũkwa igwerigwe; ọ kwa lẹ mu -pfueberu iya unu bẹ ọo-panũka unu ẹka nta. ¹³ Teke Unme-dũ-Nso, bũ iya bũ Unme ire-lanũ ono byaerupho; l'ọ tũkokpoo iphe, bũ ire-lanũ g'ọ ha kp̄o-zigbuaru unu ọzo iya; noo l'ọ tọ bũkwa ike k'ẹka iya bẹ oo-gude ep̄fu; ọ bũep̄ho iphe, ọ nũmaru bũ iphe, oo-p̄fufe; l'ọ kafũkwaarupho unu iphe, e-me l'ip̄hu. ¹⁴ Sũ-a; ọ kwa Unme-dũ-Nso ono e-me g'unu hũma gẹ mu dũ-be biribiri; kele oo-wota iphe, ọ nũmaru mu l'ọnu bya ak̄ooru unu. ¹⁵ Iphemiphe, bũ kẹ Nna bũkota nkemu. Ọo ya meru g'ọ gude mu sũ l'oo-wota iphe, ọ nũmaru mu l'ọnu bya ep̄furu unu.

Ndu rarũ ẹkwa a-chi ọchi

¹⁶ "Ọ ph̄oduru nwanshii; unu ta ahũmabaedu mu; a -n̄okwaa nwanshii; unu ahũmakwa mu ọzo."

¹⁷ O pfuchaa nno ndu etsoje iya nũ harũ j̄jahaa nwibe phẹ sũ: "Ọwa-a, oop̄fu ẹgube ọwa-a bũ gunu? Ọ sũ l'ọ ph̄oduru nwanshii; a taa hũmahedu iya; a -n̄okwaa nwanshii; a hũmakwa iya ọzo; sũkwapho lẹ ya alapfu Nna." ¹⁸ Ep̄he sũ: "Ọbũhunu ole bũ kẹ l'ọ ph̄oduru nwanshii? Anyi ta amakwa iphe, oop̄fu ep̄fup̄fu."

¹⁹ Jiz̄osu mawaru l'ep̄he abya iya aji aji; ọ sũ phẹ: "Ọunu aji onwunu k'iphe-a, mu shi pfua sũ l'ọ ph̄oduru nwanshii; unu taa hũmahedu mu; a -n̄okwaa nwanshii; unu ahũmakwa mu ọzo-a?" ²⁰ Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; unu a-rakwa ẹkwa; gua aphũ; ọle ndiphe bẹ ẹhu a-n̄odu at̄so ọtso. Unu a-n̄odukwa at̄sũ ude l'ime obu; ọle ude ono e-mechakwaa gbanwee; unu anwũjaa ọnochi. ²¹ Ọobujeru up̄fu watawaa eme nwan̄yi, dũ ime ẹhuka; ẹhu arwũhue ya ph̄o arwũhu; kele ọ mawaru l'ọ ruwuaru teke ya e-je iphe, a-tsũ iya l'ẹhu. O -zedachaep̄ho; l'ọ z̄ohaa iphe-ẹhuka ono. Ehu awata iya at̄so ọtso; kele ọ nwũtaru nwa, l'a-n̄odu lẹ mgboko. ²² Nokwapho g'ọ dũ unu nta-a bũ ono. Nta-a bẹ unu a-n̄odu at̄sũ ude; ọle ujiku lanũ bẹ mu l'unu a-hũma ọzo; teke ono bẹ ọnochi a-nash̄ihu unu. Ọ tọ dũedu onye anafũbaa unu ẹhu-ọtso unu teke ono.

²³ "O -rwuẹpho teke ono bẹ ọ tọ dũekwa iphe, unu byaru aji mu aji iya. Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; iphe, bũ iphe, unu ḡbẹ mu l'ẹka sũ gẹ Nna nũ unu bẹ ọo-nũ unu. ²⁴ Mbũ-a; o toko dũ-swekwaa iphe, unu gbeje mu l'ẹka kpaa ishi iya byasũ nta. Unu pfuaru Chileke g'ọ nũ unu iphe, mkpa iya dũru unu; ọo-nũ iya unu. Ọo ya bũ g'ẹhu at̄so unu ọtso ts̄ofu l'ishi."

Jiz̄osu meru mgboko eriri; tũru okoo kpua ya

²⁵ "Iphe-a bẹ mu tũkokwaru nmash̄iaru unu l'ẹtu ẹtu. Oo ruwakwa teke mu taa nmah̄eduru unu ẹtu ẹtu; mbũ lẹ mu at̄ogbojeru unu op̄fu kẹ Nna mu ono eba. ²⁶ O -rwuẹpho teke ono bẹ unu a-gbeje mu l'ẹka sũ gẹ Nna nũ unu iphe, mkpa iya dũru unu; mu ta asũkwanu unu lẹ mu e-je egude iswi ẹhu unu pfuru yeru iya. ²⁷ Ishi iya bũ Nna l'onwiya yeru unu obu; kele unu yeru mu obu bya ekweta lẹ mu shi l'ẹka Chileke n̄o bya. ²⁸ Ọ kwa ẹka Nna n̄o bẹ mu shi fũta byatashia lẹ mgboko-a; mu n̄odu alũfuakwa lẹ mgboko alapfuwa Nna."

²⁹ Ọo ya bũ; ndu etsoje iya nũ sũ iya: "Ihee; nta-a bẹ ọ ka ree; nta-a bẹ i togbochaaru iphemiphe ẹba; i t̄i nmaph̄eh̄edu iya l'ẹtu ẹtu. ³⁰ Nta-a bẹ anyi maru l'i mak̄otaru iphemiphe. Ọ tọ gbah̄eduru g'ọ dũru onye abya ajiāhaa ngu aji. Ọwa mewaru; anyi kweta l'i shi-a l'ẹka Chileke n̄o bya."

³¹ Jiz̄osu sũ phẹ: "Ọunu kwetawaru nta? ³² Mb̄oku agbabeakwa; mbũ ọ gbẹ ruwanũ erwurwu teke aa-chikashi unu nanũ nanũ; onyen̄onu agbaru laa l̄be iya; unu atũko haa mu; mu ap̄fu-ph̄eru. Ọle mu ta ap̄fu-ph̄ekwaru nk̄inyi mu; kele Nna pfũkwaru-a swiru mu. ³³ Mu tũkokwaru iphe-a pfuaru unu; k'ọp̄hu ẹhu a-dũ unu guu mẹ mu l'unu -tũgba bũru nanũ. Ọ bũekwapho aphũ a-tsũru unu lẹ mgboko-a; ọoep̄ho g'unu nweru iya obu. Mu meakwaru mgboko-a eriri; tũru okoo kpua ya."

17

Jizosu epfu anu Chileke

¹ Jizosu pfughechaepfo iphe ono bya apalia enya tabe l'imigwe bya asu: "Nna; o gbabeakwaru; g'e ge ndiphe huma odu-biribiri ke Nwa ngu; ge Nwa ngu ono emekwaapho ge ndiphe huma odu-biribiri nkengu. ² Oo ngu nuru iya ike; o kakota iphe, bu nemadzū ike. Iphe, i gude mee ya nno bu g'oonuje ndu ono, i yeru iya l'eka ono ndzu ojeje. ³ Ndzu ojeje ono bu g'ephe maru ngu; mbu gube onye ono, bu ngu bu okpobe Chileke kpeekpu; makwarupho Jizosu Kereshi, bu onye o bu ngu ziru g'o bya. ⁴ Mu no le mgboko-a mee ge ndiphe huma g'i du-be biribiri; eshinu mu tukoru iphe ono, i ziru mu ge mu bya emee ono mekota. ⁵ Nta-a; gube Nna; menaa ge mu nodu l'odu-biribiri ono, mu shihawaa nodu ono nta-a l'atatiphu ngu; mbu l'odu-biribiri ono, mu le ngu shihawaa noduta teme mgboko du ono.

⁶ "Mu meakwaru ndu ono, i hotaru le mgboko-a ye mu l'eka ono; ephe maru ngu. Oo gubedua nwehawaa phe; o buru gubedua woru phe ye mu l'eka; ephe mekotawaa opfu ngu. ⁷ Nta-a be ephe mawaru l'iphemiphe, i nuru mu shi ngu l'eka. ⁸ Noo le mu ziwaru phe ozi ono, i ziru mu ono; ephe natawa iya. Ephe makwarupho l'oo okpobe-opfu l'oo l'eka i no be mu shi bya; ephe kwetaakwaa l'oo ngu ziru mu ge mu bya.

⁹ "Oo opfu ehu phe be mu epfu anu ngu-a. O to bukwa opfu ehu ndu mgboko be mu epfuru ngu; o kwa ke ndu ono, i yeru mu l'eka ono; nokwa ndu mu epfu nkephe bu ono; kele ndu k'ono bu nkengu. ¹⁰ Iphemiphe, bu nkemu bukwapfo nkengu. Iphemiphe, bu nkengu bukwarupho nkemu. O buru phe egoshi odu-biribiri nkemu. ¹¹ Humanu le nta-a be mu alwapfutaakwa ngu. Mu ta anhekwa le mgboko-a; obenu l'ephebedua nokwadu le mgboko-a. Nna, du nsu; gudenu ike ono, du l'epha ngu ono gudeshia phe ree; mbu epha ngu ono, i nuru mu ono; k'opfu ephe a-buru nanu ge mu le ngu bu-a. ¹² Teke ono, mu shi swiru phe ono bukwa ike ono, du l'epha ngu ono, i nuru mu ono be mu shi gude gudeshia phe ree; chee phe; ebe o dudu onye ophu tuphahuru nu; a -gufukwa nwa ola-l'iswi pho. Ono bukwanuru g'iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke emee g'e pfuru iya.

¹³ "Ole nta-a be mu alwapfutaakwa ngu. Iphemiphe-a be mu tukoru epfuru ngu nta-a, mu nokwadu le mgboko-a g'ephe enweru ehu-utso nkemu; l'o dzua phe oke l'ehu ree. ¹⁴ Mu pfuwaru phe opfu, shi ngu l'onu; ephe du ndu mgboko ash; kele ephe ta abudu ndu ke mgboko; egube ono, mbedua abudu onye ke mgboko-a. ¹⁵ Mu te epfukwaru ngu g'i wofu phe le mgboko. O kwa g'i gbobotaje phe g'o to du iphe, Onye-njo ono, bu Obutuswe l'e-me phe. ¹⁶ O kwa ge mu ta abudu onye ke mgboko-a bu g'ephe ta abudu ndu ke mgboko-a. ¹⁷ Opfu nkengu bu okpobe-opfu. Gudenu okpobe-opfu ngu ono mee phe g'ephe buru nkengu. ¹⁸ O kwapho g'i ziru mu ge mu bya le mgboko-a bu ge mu zikwaru phe pho g'ephe je le mgboko. ¹⁹ O bukwarupho iswi ehu phe be mu zoberu woru onwomu gbaa eja ehu phe g'ee-shi g'ephebedua aburu ndu nkengu okpobe aburu.

²⁰ "O to buekwaa ndu owa-a be mu epfu opfu ehu phe eyeru ngu; mu epfukwapfo opfu ehu iphe, bu ndu a-numa ozi-oma ono, ephe ezi ono; woru onwophe ye mu l'eka. ²¹ Mu epfukwaru ngu pho su g'i mee g'ephe buru nanu g'ephe ha. G'o buerupho ge gubedua, bu Nna no mu l'ime; mu nodu ngu; bu g'ephe a-nodu anyi l'ime; g'ephe aburu nanu; k'opfu ndu mgboko-a l'e-kweta l'oo ngu ziru mu ge mu bya. ²² Odu-biribiri ono, i nuru mu ono be mu woakwaru ye phe l'eka g'ephe aburu nanu egube-a, mu le ngu bu nanu-a. ²³ Mu -nodu phe l'ime; gubedua -nodu mu l'ime; oo ya bu; ephe aburu nanu okpobe abubu; k'opfu ndu mgboko-a l'a-maru l'oo ngu ziru mu ge mu bya; makwarupho l'oo g'i yeru mu obu bu g'i yeru phe.

²⁴ "Nna; i wowaru phe ye mu l'eka. Iphe, mu epfu buru g'o buru l'eka mu no be ndu ono a-nodukwapfo. Oo ya bu g'ephe egude enya phe huma odu-biribiri nkemu; odu-biribiri ono, i gude l'i yeru mu obu nu mu ro teke mgboko teke adudu. ²⁵ Gube Nna, pfuberekoto; ndiphe teke amakwaru onye i bu; ole mbedua makwanuru ngu; teme ndu-a mawaru l'oo gubedua ziru mu ge mu bya. ²⁶ Mu mawaru; ephe mawaru ngu; mu jekwa l'e-me g'ephe marwee ngu ree; k'opfu n-yemobu ono, i yeru mu ono a-du l'ime phe; mbedua anodukwapfo l'ime phe."

18

Egude Jizosu

(Mat 26:47-56; Mak 14:43-50; Luk 22:47-53)

¹ Jizosu pfughechaepfo opfu ono; ye le ndu etsoje iya nu swiru tugbuwa je adafu azu nwanengele Kidironu. O dukwarupho mgbabu, du l'azu mini ono azu iya ophu. Jizosu ye le ndu ono, etsoje iya nu ono bahu le mgbabu ono. ² Noo ya; judasu-a, deru iya ye-a

mahaakwarupho ẹka ono; keḷe Jizos̄u bẹ yeḷe ndu etsoje iya nū edzukoḷehawaa l'ẹka ono tekenteke.

³ Oo ya bụ; Jiudasu gbeshi byatashia ẹka ono. Ndu-ishi ndu-uke Chileke m̄e ndu Fārisii yeru iya ndu ojogu ndu Romu; bya eyeru iya ndu nche eze-ulo Chileke; ephe l'iya tuko swiru. Ephe chigbaaru oku-apyipyi m̄e oroku gudegbaa ngwogu teke ephe abya. ⁴ Jizos̄u mahawaru iphe, abya iya ememe; bya agba phe ndzuta bya asu phe: “? Bụ onye bẹ unu achọ?”

⁵ Ephe sū iya: “Oo Jizos̄u onye Nazaretu.”

Jizos̄u sū phe: “Oo mbɛdua bụ iya.”

Jiudasu, deru iya ye-a pfukubekwa phe pho l'ẹka ono. ⁶ Teke ono, Jizos̄u sūru phe l'oo yebɛdua bẹ bụ iya nū ono; ephe kpochaa gala gala laa l'azu l'azu je adachaa l'ali ke gburugudugu. ⁷ Jizos̄u jikwaa phe ozo sū phe: “Mu sūru-a: ?bụ onye bẹ unu achọ?”

Ephe sukwa iya: “Oo Jizos̄u, onye Nazaretu.”

⁸ Jizos̄u sū phe: “Mu sūru unu l'oo mu bụ iya. O -buru l'oo mbɛdua bẹ unu achọ; oo ya bụ ḡe ndu owa-a atugbunaa lashja.” ⁹ Iphe ono je emee o vukota mbu opfu ono o pfuhawaru sū: “Nna; o to dukwa g'o ka mma l'oo onye lanu, tuphahuru le ndu ono, i yeru mu l'ẹka ono.”

¹⁰ Sayimonu Pyita tu mma iya teke ono. O m̄itaepho mma iya ono; gbua nwohu onye-ishi ndu-ishi uke Chileke; tukoe ya pho nchi-ekutara pafu. Epha nwohu ono bụ Malukosu. ¹¹ Noo ya; Jizos̄u sū Pyita: “M̄iru mma ngu ye l'obo iya. ?Bụ ḡe mu ta angu-gbuh̄e iphe, aangū angungu, n̄o l'okoro iphe-ehuka-a, Nna mu n̄uru mu-a?”

A kp̄u Jizos̄u akp̄u-pfu Anasu

¹² Oo ya bụ; ndu ogbogu ono m̄e onye-ishi phe; m̄e ndu nche ndu Jiu bya egude Jizos̄u; kee ya egbu; ¹³ bya evuru uzo kp̄uta iya kp̄u-pfu Anasu. Anasu bụ nnaji, keru Kayafasu nwan̄yi. Kayafasu l'onw̄iya bukwanuru onye-ishi ndu-ishi uke Chileke k'apha ono. ¹⁴ O bukwarupho Kayafasu ono bụ onye ono, chijeru idzu sū ndu Jiu l'o ka ree g'onye lanu nw̄uhu-chiaru oha pho.

Pyita aḡo le ya ta amadu Jizos̄u

(Mat 26:69-70; Mak 14:66-68; Luk 22:55-57)

¹⁵ Sayimonu Pyita nodu etsokp̄oepho Jizos̄u azu azu. Onye lanu ozo l'ime ndu ono, etsoje iya nū ono nodu etsokwa iya pho. Onye lanu k'ono bẹ yeḷe onye-ishi ndu-ishi uke Chileke ono mahawaru. Noo iphe, meru g'o gude o tsoru Jizos̄u bah̄u l'ulo-ikpe l'unuphu ibe onye-ishi ndu-ishi uke Chileke ono. ¹⁶ Pyita pfuru l'etezi l'onu-oguzo. T̄obudu iya bụ; onye k'ophunapho, etsoje Jizos̄u pho tsoru iya bah̄u l'ulo-ikpe ono, bụ iya bụ onye ophu onye-ishi ndu-ishi uke Chileke mahawarupho; lufuta je epfuru yeru nwamgboko, eche onu-oguzo ono. Nwamgboko ono haa ya; o dubata Pyita. ¹⁷ Noo ya; nwamgboko ono, eche onu-oguzo ono sū Pyita: “?T̄i yinaa le ndu etsoje nwoke-a, e guderu-a?”

Pyita sū iya: “Mu ta ayikwa iya.”

¹⁸ Unwokoro Kayafasu m̄e ndu nche pho gude icheku zu-nwua oku pfu-pee ya mgburugburu anya; keḷe oyi atsū. Pyita bya apfukubekwa phe pho wata anya oku.

Anasu aji Jizos̄u aji

(Mat 26:59-66; Mak 14:55-64; Luk 22:66-71)

¹⁹ Oo ya bụ; onye-ishi ndu-ishi uke Chileke ono bya ajjahaa Jizos̄u aji ke ndu etsoje iya nū m̄e k'iphe, oonoduje ezi. ²⁰ Jizos̄u sū iya: “Mu tukowaru iphemiphe togboru ndu mgboko eba. Mu shi anoduje ezi phe iphe l'ulo-ndzuko ndu Jiu m̄e l'eze-ulo Chileke, bụ ẹka ndu Jiu edzukoje. O to dukwa iphe, mu pfuru, duru ophu mu pfuru le mpya. ²¹ ?O nwuru inwagha bẹ iiji mu nno? Jinaa ndu n̄umaru iphe, mu pfuru; l'ephe maru-a iphe, mu pfuru.”

²² Jizos̄u pfuepho nno; onye lanu le ndu nche ono, pfu-kube Jizos̄u ono gbakp̄oepho ẹka waa ya le nchi ke daa sū iya: “?I maru-a l'oo onye-ishi ndu-ishi uke Chileke bẹ jiwo opfu nno?”

²³ Jizos̄u sū iya: “Teke o bụ l'o duru iphe, du eji, mu pfuru; pfunaa ya. Teke odumeka; o -buru le mu pfuru-a iphe, pfuru oto; ?o nwuru inwagha bẹ iichihunu mu ẹka?”

²⁴ T̄obudu iya bụ; Jizos̄u nodukwadu l'egbu-a, e keru iya-a; Anasu zia; a kp̄uta iya kp̄ujeru Kayafasu, bụ iya bụ onye-ishi uke Chileke.

Pyita agokwapho ozo le ya ta amadu Jizos̄u

(Mat 26:71-75; Mak 14:69-72; Luk 22:58-62)

²⁵ Noo ya; Sayimonu Pyita pfukwaduru-a l'ẹka o pfuru anyakwadu oku. A n̄onyaa; ephe sū iya: “?T̄i yinaa le ndu etsoje nwoke-a?” Pyita ḡo sū: “Mu ta ayikwa iya.”

²⁶ Nwokoro onye-ishi ndu-ishi uke Chileke phọ onye lanu; onye ophu yele onye ophu Pyita pafuru nchi pho bu abubu tufuepho onu jia Pyita su iya: “?Mu ta ahumanuru ngu-a ge gu l'iya no le mgbabu pho?”

²⁷ Pyita gofukwa ozo. Teke ono teke ono; oke-oku raa ora.

Payileti aji Jizosu aji

(Mat 27:1-2,11-14; Mak 15:1-5; Luk 23:1-5)

²⁸ Ephe kpufuta Jizosu l'ibe Kayafasu kpuru jeshia l'eze ulo-ikpe onye Romu, bu nnajioha teke ono. Teke ono buwaru nchi abohu. Ebe ndu Jiu abahuduru l'eze-ulo ono gephe ata a-turwudu nsọ. Ephe a-turwuduru nsọ; oo ya bu; ephe ayiru le ndu e-ri iphe, obo Ojehata. ²⁹ Oo ya bu; Payileti bya ejepfu phe l'etezi je ajia phe su phe: “?Bu iphe-eji gunu be unu suru le nwoke-a meru?”

³⁰ Ephe su iya: “O -bu le nwoke-a ta abu onye ejo-iphe me anyi ta akputakwaru ngu iya.”

³¹ Payileti su phe: “Unu kputa iya unubedua je egude ekemu-ali unu kpee ya ikpe.”

Ndu Jiu su iya: “A tukwaru anyi ekemu su g'anyi ta apfu-gbujekwa nemadzu.” ³² Iphe ono je emee iphe, Jizosu pfuru ono vukota, bu iya bu iphe, o pfuru gude ta onu egube anwuhu, ya a-nwuhu ono.

³³ Noo ya; Payileti bya alaphu azu l'eze-ulo ono bya ekua Jizosu su iya: “?Bu ngu bu Eze ndu Jiu?”

³⁴ Jizosu su iya: “?Bu gubedua epfu iya k'onwongu; tozo ndu ozo suru l'o noo onye mu bu?”

³⁵ Payileti su iya: “?Mu bu onye Jiu? ?Tobudu ndu ali ngu waa ndu-ishi uke Chileke kpu ngu kputaru mu? ?Bu gunu be i meru?”

³⁶ Jizosu su iya: “Abubu, mu bu eze te eshikwa le mgboko-a. O -bu l'abubu, mu bu eze shi le mgboko-a me ndu-ozu mu atukwaa ohu ituphu; mee g'a ta kpuru mu nu ndu Jiu. Obenu l'abubu, mu bu eze te eshidu le mgboko-a.”

³⁷ Payileti su iya: “Ha! ?Bunu iya bu li bu eze?”

Jizosu su iya: “Oekwa pho gi pfuru ono bu go bu eviya le mu bukwa eze. Mbụ l'o kwa ge mu buru eze be a nwu-dokporu mu. O buru iphe ono be mu byadoru le mgboko-a; ge mu bya egoshi ndiphe iphe, okpobe-opfu bu. Iphe, bu ndu etso okpobe-opfu ono anumaje olu mu.”

³⁸ Payileti jia ya su iya: “?Bu gunu bu okpobe-opfu?”

Eekpe Jizosu mpfugbu

(Mat 27:15-31; Mak 15:6-20; Luk 23:13-25)

Noo ya; Payileti ji-ghechaa ya aji ono bya alaphu azu jepfu ndu Jiu ono ozo; bya asu phe: “O to dukwa ejo-iphe, mu humaru, nwoke-a meru. ³⁹ Ole eshi ophu omelali unu bu ge mu hajeru unu onye mkporo lanu go la me a -boje obo Ojehata; ?o du ree ge mu haaru unu Eze ndu Jiu to?”

⁴⁰ Ephe swo-lihu su: “O to budu onye owa be i-haru anyi; haaru anyi Barabasu go la!” Barabasu ono-a bukwa onye ana nfu.

19

¹ Oo ya bu; Payileti bya akputa Jizosu su ge chia ya iphe. E chigochaa ya echigo. ² Ndu ojogu bya egude obvu kpa okpu-eze bya ekpube iya l'ishi bya achita uwe mgbalanu, eke uswe-uswe woru yee ya. ³ Ephe byapfuta iya bya asuje iya: “Ndu du ngu; eze ndu Jiu.” Ephe awaa iya aka l'atatiphu ke gbaa.

⁴ Payileti bya alufukwa jepfu ndu Jiu ono ozo su phe: “Mu akpufutaakwaru unu nwoke-a g'unu huma l'o to du du ejo-iphe, mu maru, o meru.” ⁵ Tobudu iya bu; Jizosu kpuru okpu obvu ono yee uwe uswe-uswe pho lufuta. Payileti su phe: “Unu wakwa nwoke obu baa.”

⁶ Noo ya; o be ge ndu-ishi uke Chileke me ndu nche humaeru iya pho; ephe tuko chishia su: “Pfu-gbua ya! Pfu-gbua ya!”

Payileti su phe: “Unubedua l'onwunu kputa iya je apfu-gbua; le mbedua ta ahumakwaru ejo-iphe, o meru.”

⁷ Ndu Jiu su iya: “Eshinu o gude onu iya su l'oo ya bu Nwa Chileke obu; be bukwa anwuhu rwuberu iya. Nokwa iphe, ekemu anyi suru ge meje onye pfuru nno bu ono.”

⁸ Payileti numaepho iphe ono, e pfuru ono; ndu kabaa ya agugu. ⁹ Oo bya alaphu azu l'eze-ulo ono je ajia Jizosu su iya: “?Bunaa awe be i shi?”

Jizosu gbaa ya nkuchi. ¹⁰ Oo ya bu; Payileti su iya: “?Igba mu nkuchi? ?O du gi ti madu l'oo mu be o du l'eka? Mu -su g'a haa ngu; l'a haa ngu; teke mu suru g'a pfu-gbua ngu; l'apfu-gbua ngu.”

¹¹ Jizọsu sù iya: “I tigi nwekwaru ẹgube ike ono l’ẹhu mu; ọ -bù l’ọ tọ bù Chileke, bu l’igwe nuru ngu iya. Ọo ya bù l’iphe-ẹji k’onye ono, seru mu ye ngu l’ẹka ono ka nkengu shii.”

¹² Payileti nùmachaephe iphe ono; ọ chọkashiahaa g’oo-me haa ya. Obenu lẹ ndu Jiu chishiru sù: “I -haa nwoke-a; l’a maru l’i nọru eze nnajioha lẹ njo; kele onye, gude ẹka iya mee onwiya eze buakwaa ohogu eze nnajioha.”

¹³ Payileti nùmaephe iphe ono, ephe pfuru ono; o gude Jizọsu lufuta etezi bya anọdu anọ l’oshi, onye ekpeje ikpe anọduje ekpe ikpe, dọ l’ẹka eekuje Nwọdu-l’eli. Ẹka ọbu bẹ e gude mkpuma nmalia anmali. Iphe, eekuje iya l’opfu Hiburu buru Gabata. ¹⁴ O betashiẹpho l’enyawu alwa l’ishi mbọchi ono, nchitabọhu iya a-buru ọbo Ojeghata ono; Payileti sù ndu Jiu: “Wakwa eze unu.”

¹⁵ Ephe tushia ọzu sù: “Pfu-gbua ya! Pfu-gbua ya! Pfu-gbua ya!”

Payileti jia phẹ sù phẹ: “?Unu sọru gẹ mu pfu-gbua onye eze unu?”

Ndu-ishi uke Chileke sù: “Anyi te enwekwa eze ọzo; abudu eze nnajioha.”

¹⁶ Tọbudu iya bù; Payileti kpuru iya nù phẹ g’ephe je apfu-gbua.

Aapfugbu Jizọsu

(Mat 27:32-44; Mak 15:21-32; Luk 23:26-43)

¹⁷ Ọo ya bù; Jizọsu laẹ phẹ phọ l’ẹka; ephe gude iya tugbua. O vuru oswebe iya je eyeru; ephe rwua l’ẹka eekuje Okpokoroko ishi. Iphe, eekuje ẹka ono l’opfu Hiburu bù Golugota. ¹⁸ O buru l’ẹka ono bẹ ephe woru iya kpopyabe l’oswebe. Ephe kpopyabekwapho unwoke labọ ọzo l’ẹka ono; kpopyabechaa phẹ iche iche. Onye lanu l’ẹka iya ophuu; onye ophuu l’ẹka iya ophuu. Jizọsu nọdu phẹ l’echi. ¹⁹ Payileti bya ewokwarupho iphe dee pfube l’oswebe ono. Iphe, o deru bù: “JIZOSU, ONYE NAZARETU; EZE NDU JIU.” ²⁰ Igwerigwe ndu Jiu gụa iphe ono, o deru ono; kele ẹka ọbu, a kpopyaberu Jizọsu ọbu dọ-kube ọma mkpukpu ono ntse. Opfu-ali ndu e gude dee ya buru Hiburu; mẹ Latinu; mẹ Giriku. ²¹ Ọo ya bù; ndu-ishi uke Chileke mẹ ndu Jiu bya asù Payileti: “Be deshì l’ọ bù ‘Eze ndu Jiu’. Iphe, ii-dechia bù ‘Tọ sọru lẹ ya bù Eze ndu Jiu’.”

²² Payileti sù: “Iphe, mu deru bẹ mu dewaru.”

²³ Tọbudu iya bù; ndu ojọgu ono kpopyabechaa Jizọsu l’oswebe ono bya achita uwe, ooyeje l’ẹhu kee ọzo ẹno. Onye ojọgu nọnu; l’o keta ọzu lanu. Ephe bya achitakwapho eze uwe ime ẹhu iya. Ono buru uwe mgbalanu, ta adudu ẹka a gbagbaberu iya agbagbabẹ mẹ nanu. E shiẹpho l’imeli kwee ya mgbalanu bya asù l’uzo ali. ²⁴ Ndu ojọgu ono sù nwibe phẹ: “Unu g’anyi ta alakwaa uwe ọwa-a alaka. G’anyi tuchikwaaru iya ido maru onye ọo-laru.” Iphe ono tükokpoephe mee iphe, e deru l’ẹkwo-opfu Chileke vukota, bù iya bù iphe, e deru sù:

“Ephe keru uwe mu l’ime

onwophe;

O be l’ophu mu eyeje l’ime

ẹhu;

ephe tọa ido g’ephe maru

onye a-chita iya nù.”*

O buru iphe ono bẹ ndu ojọgu ono meru.

²⁵ Ndu pfuru l’aguga oswebe Jizọsu ono teke ono bù ne iya; mẹ nwune ne iya kẹ nwanyi; mẹ Meri, nyee Kulopasu; waa Meri onye Magudala. ²⁶ Jizọsu hùmaephe ne iya waa onye ono, etsoje iya nù ono, o yeru obu phọ g’ephe pfukube ẹka ono; ọ sù ne iya: “Nwanyi; wakwa nwa nwoke ngu.”

²⁷ O bya asukwapho onye ono, etsoje iya nù ono: “Wakwa ne ngu.” Eshi mbọku ono; onye ono, etsoje Jizọsu ono duta Meri lashia ibe iya yẹ l’iya je eburu.

Anwuhu Jizọsu

(Mat 27:45-56; Mak 15:33-41; Luk 23:44-49)

²⁸ E mecha; Jizọsu maru l’e meebewaru iphemiphe ọ sù: “Egu mini agukwa mu!” Ono je emee iphe, e deru l’ẹkwo-opfu Chileke vukota g’e deru iya.

²⁹ O duru nwa ite, sọru l’ẹka ono, mẹe-veniga, jiru ejiji. Ọo ya bù; ephe bya ewota asancha tsee lẹ mее ono. O nguguel’iya phọ; ephe bya etsebe iya l’ẹkali-oshi isopu; mabẹ iya o rwua ya l’onu. ³⁰ Jizọsu ngutaephe mее ono, shihuru ọka ono ọ sù: “O bvwaru.”

O tükwe ishi; tọ-buhu unme; nwuhu.

Aanma Jizọsu arwa lẹ mgburẹku

* 19:24 19:24 Gūnaa Ebvù 22:18.

³¹ E mechaa; ndu Jiu je arwoḡ Payileti g'ēphe je akū-jishia ndu ono, a kpopyaberu l'oswebe ono oshi-ōkpa; k'ophu aa-patachaa phē pafu. Ishi iya buru lē mbōku ono bē nchitabōhu iya būwaa eswe-atūta-unme. Ephe nōdu emekwanū g'odzu ndu ono ta atuko kpogbaaru l'oswebe l'eswe-atūta-unme ono eshi ophu eswe-atūta-unme k'ono bu phē obo-iphe. ³² Oo ya bu; ndu ojogu ono bya akū-jishia ōkpa onye kē mbū; bya akū-jishikwaaphō ōkpa onye ophuu; mbū ndu ono, a tūkoru lē Jizōsu kpopyabe ono. ³³ Ephe byarwutaepho ēka Jizōsu kporu; ephe hūma l'ō nwūhuhawaru; ephe haa ya; ēbe ephe akū-jishieduru yēbedua ōkpa. ³⁴ No iya; onye ojogu lanū gbeshiepho bya ewota arwa nmaa Jizōsu lē mgburēku. Teke ono teke ono; mee yēle mini shi iya l'ēka ono alwa patapata. ³⁵ Oo onye hūmaru iphemiphe-a teke ōnwu turu onu iphe, ō hūmaru. Iphe, o pfuru tūkoru būkotaru ōkpobe-opfu. Yēbedua l'onwiya maru l'ōo ire-lanū bē ya epfu. Oo ya bu g'unubēdua l'onwunu ekwetakwapho. ³⁶ Iphemiphe ono je emee iphe, e deru l'ēkwo-opfu Chileke vūa g'e deru iya, bu ophu sūru: "Ō tō dukwa ōkpa, nō iya l'ēhu, a byaru akū-ji akū-ji mē nanū." ³⁷ Tēmanu; ō dukwarupho ēka ōzo, e deru iya l'ēkwo-opfu Chileke sū: "Ephe e-gude ēnya phē ele onye ono, ephe nmaru arwa ono."

Elili Jizōsu

(*Mat 27:57-61; Mak 15:42-47; Luk 23:50-56*)

³⁸ E mechaa; Jiōsefu onye Arimatiya jepfu Payileti je arwoḡ ya gē ya pata odzu Jizōsu. Payileti kweta g'ō pata iya. Oo ya bu; ō bya eje apata odzu Jizōsu ono pata pafu. Jiōsefu ono būkwapho onye etsoje Jizōsu; ōle ootsoje iya lē mpya; kēle ōotsu ndu Jiu ebvu. ³⁹ Nikodimōsu byakwapho. Nikodimōsu ono bu onye ono, byapfutajēhawaru Jizōsu l'enyashi pho. No iya; ō byatashia bya egude manū mēru, agwakōberu "alowe". Manū ono bē ērwa iya hakwa g'erwa ēkpa-ūnū labo, unū jichaaru ejiji. ⁴⁰ Ephe pazeta odzu Jizōsu bya egude ēkwa ōchaa, bu ēkwa odzu yēle manū ono, ishishi iya atso ūtso ono gude kwaa ya, bu iya bu gē ndu Jiu egudeje akwa odzu phē k'elili. ⁴¹ Ō duru mgbabu, dū l'ēka ono, a kpopyaberu Jizōsu ono. Ō dukwarupho ilu, nō lē mgbabu ono. Ilu ono bē a tūru k'ōphūū; ophu o toko dū-swee onye ōzo, e lijehawaru iya. ⁴² Oo ya bu; ephe pata Jizōsu je elia l'ēka ono; eshi ophu mbōku ono bē echele iya būwaa eswe-atūta-unme ndu Jiu; tēme ilu ono bya adūfuanu ntse.

20

Eshi l'onwu teta dzuru ndzu

(*Mat 28:1-8; Mak 16:1-8; Luk 24:1-12*)

¹ O rwua lē gēregere nchi-abōhu mbōku Sonde; Meri onye Magudala bya l'ilu ono g'ōchii agbakwadu; bya ahūma lē mkpuma, e shi gude swichia ōnu ilu ono bē e swifwaru. ² Oo ya bu; o gude ōso gbpafu Sayimonu Pyīta; waa onye ophuu, etsoje Jizōsu pho, Jizōsu yeru obu pho je asū phē: "A pafuakwaru Nnajiuphu l'ilu ono. Ebe anyi amakwa ēka a tōgboru iya."

³ Pyīta yele onye k'ono, etsoje Jizōsu ono gbalihu tūgbua jeshia l'ilu ono. ⁴ Ephenebo tūko ye ōkpa l'ōso jeshia. Ōle onye k'ono, etsoje Jizōsu ono gbagharu Pyīta; vuru iya ūzo gbarwua ilu ono. ⁵ Ō bya ephureta ephureta; nyoo ime ilu ono bya ahūma ēkwa ōchaa pho, a kwarū Jizōsu gude lia ya pho g'ō wūshiru l'ēka ono. O nyoo ya enyonyo; ophu ō bahūduru l'ime ilu ono. ⁶ Sayimonu Pyīta nōdu etsowa iya l'azū. O rwua bya ekwoba l'ime ilu ono bya ahūma ēkwa ōchaa ono g'ō wūshiru; ⁷ mē ēkwa k'ono, e shi gude phua ya l'ishi ono. Ophu ēkwa k'ishi ono yēle ēkwa ōchaa pho awūshiduru l'ēka lanū. A phūkoru k'ishi ono aphūko dobe iche. ⁸ Tōbudu iya bu l'onye etsoje Jizōsu k'ophunapho, bu iya vū ūzo gbarwuta l'ilu ono-a bya abahūkwapho. O je egude ēnya iya hūma; kweta. ⁹ Teke ono bē ephe teke amaduru iphe ono, e deru l'ēkwo-opfu Chileke, suru lē Jizōsu shifūtaje l'onwu teta dzuru ndzu ono. ¹⁰ Ō buru iya bu lē ndu etsoje Jizōsu ono atūgbuchaa; onyenōnu l'ō laphushia azū l'ibe iya.

Jizōsu egoshi onwiya Meri onye Magudala

(*Mat 28:9-10; Mak 16:9-11*)

¹¹ Meri bya apfuru lē mgboru onu ilu ono wata ara ēkwa. Ō kwanyaa ēkwa ono bya ephureta nyoo ime ilu ono; ¹² bya ahūma ojozi-imigwe labo, yegbaaru uwe ōchaa nōdu anō l'ēka ono, e shi nyebe odzu Jizōsu ono. Onye lanū nōdu l'ūzo ishi; onye ophuu nōdu l'ūzo ōkpa. ¹³ Ephe sū iya: "Nwanyī; ?īraru gunu?"

Ō sū phē: "A pataru Nnajiuphu mu; ebe mu amadū ēka a tōgboru iya."

¹⁴ Epfughe, oopfughe iphe ono; ō ghakōbe hūma Jizōsu g'ō pfuru. Ebe ō makwanū l'ōo Jizōsu. ¹⁵ Jizōsu sū iya: "Nwanyī; ?bū gunu bē īraru? ?Bū onye bē īicho?"

Meri dobesu l'oo onye eche mgbabu ono bya asu iya: "Teke o bu l'oo ngu pataru iya pafu; jiko kanuru mu eka i togboru iya ge mu je apata iya."

¹⁶ Jizosu kua ya oku su iya: "Meri!" Meri ghakobe gude opfu Hiburu su iya: "Rabonayi!" bu iya bu O-zi-iphe.

¹⁷ Jizosu su iya: "Geke ngu te erwukwa mu l'ehu; keke mu teke alarwudu l'igwe jefpu Nna mu. Ole o bu; tugbua jefpu unwunna mu je asu phe le mu alawaa l'imeli alafu onye ono, bu Nna mu; buru Nna unu ono; mbu onye ono, bu Chileke mu bya abukwarupho k'unu ono."

¹⁸ No iya; Meri onye Magudala jefpu ndu ono, etsoje Jizosu ono je asu phe: "Mu gudeakwa enya mu huma Nnajiuphu!" O buru iya ziru mu ozi ono.

Jizosu egoshi ndu etsoje iya nu onwiya

(Mat 28:16-20; Mak 16:14-18; Luk 24:36-49; Ndu 1:6-8)

¹⁹ O rwua l'uzenyashi mboku ono, bu iya bu mboku mbu l'idzu ono; ndu etsoje Jizosu swo-chishikota iphe l'ulo, ephe dokoberu; keke ephe atsu ndu Jiu ebvu. A bya l'amaru; Jizosu pfuwaru phe l'echi. O bya ekele phe ekele su phe: "Gehu dukwa unu guu." ²⁰ O kelechaephe phe pho nno; o bya egoshi phe eka iya ephebebo goshi phe mgbureku iya. Ehu tsoo ndu etsoje iya nu ono ntumatu gephe humaru Nnajiuphu. ²¹ Jizosu sukwa phe ozo: "Gehu dukwa unu guu. Oo ge Nna mu ziru mu; mu bya-a bu ge mu ezi unu g'unu je." ²² O pfuchaepho nno bya ekushi phe Unme su phe: "Unu nata Unme-du-Nso. ²³ O -duru onye unu guru nvu l'iphe-iji iya; be Chileke guakwaru nvu. Onye unu aguduru nvu be Chileke taa gukwarupho nvu l'iphe-iji iya."

Jizosu yeke Tomosu

²⁴ Noo ya; ophu Tomosu; onye ono ntushi-epha iya bu Ejima anodu l'eka ono teke Jizosu byaru ono. Tomosu ono yikwa l'umadzu iri l'ebo ono, etsoje Jizosu ono. ²⁵ E mechaa; ndu ophuu ephe l'iya etsojekwapho Jizosu pho su iya: "Anyi humakwaru Nnajiuphu obu!"

Tomosu su phe: "Mu tee kwetakwa; gbahaa le mu gude enya mu huma ichii ngga pho l'obochi-eka iya; mbu woru mkpushi-eka mu ye l'eka ono, ngga ono shiru ono; woru eka mu nwua ya le mgbureku iya. O dudu nno be mu tee kwetakwa."

²⁶ Noo ya; a noekwapho abali esato; ndu etsoje Jizosu ono nodukwa l'ulo ono ozo; ephe le Tomosu. A tukokwa mgbo ulo ono swo-chishikota. Jizosu byaelaa bya apfuru phe l'echi iya ekele phe ekele su: "Gehu dukwa unu guu." ²⁷ O pfuchaa nno bya asu Tomosu: "Ngwa; rwua mu mkpushi-eka l'obochi-eka l'eka-a. Mee mu eka le mgbureku obu. Tomosu; ta abuhekwaru ekwegewe. Kwetajekwa."

²⁸ Tomosu su iya: "I bu Nnajiuphu mu! Bya aburu Chileke mu!"

²⁹ Jizosu su iya: "Buna-a l'oo l'i humaru mu meru iphe, i kwetaru. Ehu-utso be a goru nu ndu ahumaduru l'enya bya ekwetaela-a."

Ishi iphe, e deduru ekwo-a

³⁰ Jizosu meshikwaapho igwerigwe iphe-ohumalenya ozo l'iphu ndu etsoje iya nu, bulaje iphe, e deduru l'ekwo-a. ³¹ Ndu owa-a, e deru edede-a bu g'unu e-gude iya kweta l'oo Jizosu, bu Kereshi, bya aburu Nwa ke Chileke obu; teke unu kwetaru unu eshi iya l'eka nweru ndzu.

21

Jizosu egoshi umadzu esaa

l'etsoje iya nu onwiya

¹ E mechaa; Jizosu goshikwapho onwiya ndu etsoje iya nu ozo l'aguga eze-enyimu Tayibiriyasu. Waa g'o gude goshi onwiya obu bu owa-a: ² Sayimonu Pyita; waa Tomosu, eekuje Ejima; waa Natanelu ke Kena Galili; me unwu Zebedi; mefukwapho umadzu labo ozo l'ime ndu ono, etsoje Jizosu ono tukokpoerupho nokobe l'eka lanu. ³ Noo ya; Sayimonu Pyita nonyaa bya asu: "Nta-a be mu ejeakwa ikokoro."

Ephe su iya: "Anyi le ngu a-tukokwa swiru." Ephe tuko wufu; o buru phe eje ikokoro. Ephe jerwua je atuko bahu l'ugbo. Ephe tuko enyashi ono l'ophu sekota ikokoro; ophu o dudu iphe, ephe nmataru. ⁴ O -rwuepho le gegerere nchi-abohu; ephe jeshia ele enya; Jizosu pfuwaru l'aguga mini ono; ebe ndu ono, etsoje iya nu ono amadu l'oo Jizosu pfuru l'eka ono. ⁵ O su phe: "Unwu mu; ?o duru ema, unu nmataru?" Ephe su iya: "Waawaa."

⁶ O su phe: "Unu ghaedu ugbo unu l'ekutara ugbo ono g'unu a-nmata iphe." O buru iya bu ephe ghanaa ya; ebe ephe aduedu ike lobata iya l'ugbo phe; keke ema, ephe nmataru paru igwerigwe.

⁷ No iya; onye k'ono, etsoje Jizṅsu ono, Jizṅsu yeru obu pho sū Pyīta: "O kwa Nnajiuphu!" Anuma, Sayimonu Pyīta anuma iya; o chīta uwe iya yee; kele o to shidu yee uwe iya. O daa le mini ono ke voo; bvupfushia ya. ⁸ Ndu etsoje iya nū ndu ophuu nṅdu l'ime ugbo ono akpū ugbo ono, ema jiru godogodo ono alufuta eli-mgboko; kele ephe ta anṅdu ɛnya l'eli-mgboko. Ephe nṅ-a iphe, ha ge ntṅkpa ukporo ise. ⁹ Ephe lufutaepho eli-mgboko; ephe hūma ṅku icheku l'eka ono. Ephe hūma ɛma, a mīberu l'oku ono; wakwapho buredi. ¹⁰ Jizṅsu sū phe: "Unu hataɛdukwa ɛma ono, unu nmataru nta-a ono bya."

¹¹ Tṅbudu iya bū le Sayimonu Pyīta atugbua bahū l'ugbo ono je akpufuta ugbo ono l'eli-mgboko. Iphe, jiru iya nū buerupho eze ɛma, hagbaa shii. ɛma, ḍu iya nū tukoru ḍu ukporo ɛma ɛsaa l'ɛma iri l'eto. ɛma ono hakpokwa igwerigwe g'o ha ono; ole ugbo ono te emekpodaru me kingu k'alakahū. ¹² Jizṅsu sū phe: "Unu bya achia ṅnu." Noo ya; ophu o ḍuedu ndu ono, etsoje iya nū ono onye ophu jeru atū ama ke jia ya sū iya: "ʔi bū onye?" Eka ephe tukowaru maru l'ṅo Nnajiuphu. ¹³ Jizṅsu bya ewota buredi ono nū phe; bya anufukwaa phe pho ɛma pho.

¹⁴ Egoshi k'ono, o goshiru phe onwiya ono kwewa iya ugbo eto, o goshiru ndu etsoje iya nū onwiya g'o shichaa l'ṅnwu teta ono.

Jizṅsu yeḷe Pyīta

¹⁵ Ephe chīchaepho ṅnu ono; Jizṅsu sū Sayimonu Pyīta: "Sayimonu; nwa Jiṅnu; ʔi ka mu eye obu; eme le ndu owa-a?"

Pyīta sū iya: "Ee; Nnajiuphu. I maru le mu yeru ngu obu."

Jizṅsu sū iya: "Nujekwa unwu aturu mu nri." ¹⁶ Jizṅsu bya eku iya k'ugbo ɛbo sū iya: "Sayimonu; nwa Jiṅnu; ʔi yeru mu obu?"

Pyīta sū iya: "Ee! Nnajiuphu; I maru le mu yeru ngu obu."

Jizṅsu sū iya: "Letajekwa aturu mu ɛnya." ¹⁷ O byakwa eku iya k'ugbo eto sū iya: "Sayimonu; nwa Jiṅnu; ʔi yeru mu obu?"

ɛhu rwuhuepho Pyīta anwuhu l'ṅ jiru iya ya k'ugbo eto sū iya: "ʔi yeru mu obu?" O sū iya: "Nnajiuphu; I tukoru iphemiphe makotaru; I maru le mu yeru ngu obu."

Jizṅsu sū iya: "Nujekwa aturu mu nri." ¹⁸ "Ge mu gbukwaaru ngu iya tororo; teke i bū okoroɓya be o bū ngu agbeshije wota ekwa ngu nmaru lobaru jeshia iphe, iije; ole teke i kahuerupho be ii-chili eka ngu ephenebo; onye ozo abya anmabe ngu ekwa ngu l'upfu; duta ngu jeshia eka abudu uche ngu." ¹⁹ Iphe ono be o pfuru gude tua ṅnu ge Pyīta e-gude nwuhu; shi egube ono goshi odu-biribiri Chileke. Jizṅsu pfuchaepho nno bya asū Pyīta: "Tsuru mu."

Jizṅsu yeḷe onye etsoje iya nū ophuna

²⁰ Pyīta bya aghaa ɛnya l'azu; hūma onye ophunapho, etsoje Jizṅsu, Jizṅsu yeru obu-a g'ootso phe. Oo ya bū onye k'ono, nṅ-kube Jizṅsu ntse g'ephe eri nri-ɛnyashi pho; mbu jiru iya sū iya: "Nnajiuphu; ʔbū onye e-deru ngu ye-a?" ²¹ Pyīta hūmae ya pho bya ajia Jizṅsu sū iya: "Nnajiuphu; ʔḍenukpohunaa g'ee-me k'onye owa?"

²² Jizṅsu sū iya: "O -buru l'o ḍu mu g'o nṅdu ndzū jasū teke mu a-bya ozo; ʔeka ngu ḍu iya l'awe? Nkengu bū g'i tsuru mu."

²³ No iya; iphe, bū unwunna g'ephe ha kwoahaa l'iphe ono, o pfuru ono bū l'onye etsoje Jizṅsu k'ono ta abyadu anwuhu anwuhu. Ole Jizṅsu ta asukwaru l'o tṅ byadu anwuhu anwuhu. Iphe, o pfuru bukwa l'o suru: "O -buru l'o ḍu mu g'o nṅdu ndzū jasuru teke mu a-bya ozo; ʔeka ngu ḍu iya l'awe?"

²⁴ Oo onye etsoje Jizṅsu ono bū iya epfu iphe, o gude ɛnya iya hūma l'iphemiphe-a g'o ha. O bukwaru iya pho deru iphemiphe-a. Anyi maru l'iphe, o deru be o pfuru ire-lanu.

²⁵ O nwechakwaaruro igwerigwe iphe ozo, Jizṅsu meshiru. G'o ḍu mu bū le: o - bū l'e mejeru g'a tuko g'o hakota degbua l'ekwo nanu nanu; me mgboko-a l'ophu tege asukwaru edobe ekwo, e dekotaru iya.

Ozi, Ndu-ishi-ozu Jeru

¹ Eguru ònyà mu, bụ Tiyófilosu:

Èkwo, mu wuru ụzọ deeru ngu bẹ mu deru iphemiphe, Jizọsu wataru ememe yele iphemiphe, ọ wataru ezizi e -shikpoo lẹ mbu; ² jasụ teke Chileke kubaru iya l'imigwe. Ọ byalẹpho ala l'imigwe; o shi l'ẹka Unme-dụ-Nsọ karu ndu ono, ọ hotaru g'ẹphe buru ndu-ishi-ozu iya ono iphe, ẹphe e-me. ³ O jechaaru iphe-ẹhuka; bya anwuhu; nwuhuchaa teta dzuru ndzu; bya anọ ụkporo abali labo; goshi phe onwiya lẹ ya dzu ndzu. O -goshichaa; o -goshibaa k'ophu o doru phe ẹnya; ẹbe ọ dudu onye atụ ego kẹ ?a maru ọ dzu ndzu eviya? Ẹphe gude ẹnya phe hụma iya. O pfuaru phe k'ẹka Chileke bu eze.

⁴ Ọ duru teke ẹphe l'iya nokobe; ọ sụ phe: "Unu ta alufukwa lẹ Jierusalemu. Unu ndukwa kwaberu iphe ono, Nna suru lẹ ya a-nu ono, bu iya bu iphe-oma-a, mu pfuhawaru unu-a. ⁵ Kele Jionu gude mini mee baputizimu; ọle a -nọepho ujiku olemole nta-a bẹ ee-gude Unme Chileke mee unu baputizimu."

Jizọsu alapfu Chileke l'imigwe

⁶ Ọo ya bu; ndu-ishi-ozu ono dzukọbeepho; ẹphe lẹ Jizọsu; ẹphe jja ya: "Nnajiuphu; ọo rruwaru teke ị-nuphu ndu Ịzurẹlu alị-eze phe azu tọ?"

⁷ Jizọsu sụ phe: "Ọ tọ gbakwaru unu l'amaru mbochi, ọ bu; ọzoo ẹgube teke ọ bu, bu teke Nna mu gudewaa ẹka iya tūa l'onwiya. ⁸ Ọle Unme-dụ-Nsọ a-bya unu l'ẹhu; l'ọ mee unu; unu eshihu ike; k'ophu unu a-nodu epfu iphe, unu hūmaru kẹ nkemu. Unu e-pfu iya lẹ Jierusalemu; mę alị Jiudiya; mękpoo alị Sameriya jaswaruroya l'ekameka, nọ lẹ mgboko mgburugburu." ⁹ O pfuchaepho nno; ẹphe nodu ele iya ẹnya; Chileke woliala ya. Urwukpu woru iya domia.

¹⁰ Ẹphe nodu elekpọkwapho ẹnya l'akpaminigwe l'ẹka ono g'ọ mihuchaaru. Unwoke labo, yeru uwe ọchaa bya bya apfu-kube phe; ¹¹ sụ phe: "Unubẹ unwoke kẹ Gálili; ? bu gunu bẹ meru iphe, o gude unu pfuru l'ẹka ono ele ẹnya l'akpaminigwe? Jizọsu ono, a nataru unu kuba l'imigwe ono bukwapo g'unu ele iya ọ bahu l'imigwe ono bu g'oo-gude bya ọzo."

Onye ee-gude dochia ẹnya Jiudasu

¹² Tọbudu iya bu; ẹphe shi l'úbvú ono, eekuje Olivu ono lashia Jierusalemu. Úbvú ono kalibe-a ubvu manyiru mę a -gbẹ lẹ Jierusalemu. ¹³ Ẹphe rwuepho Jierusalemu; ẹphe bahu l'ulo eli. Ẹphe shi lẹ k'alị bahu lẹ k'eli, bu iya bu ẹka ẹphe nokpoo anono. Ndu ono bẹ ẹpha phe bu: Pyita waa Jionu waa Jiemusu waa Anduru waa Filipu waa Tọmosu waa Batulomiyu waa Matiyu waa Jiemusu Alufiyosu waa Sayimonu, onye adzo g'alị ndu Jiu duru ndu Jiu wafua Jiudasu bu nwa Jiemusu. ¹⁴ Ẹphe l'unwanyị nokwapo l'ẹka ono; mękpoo Meri, bu iya bu ne Jizọsu waa unwune Jizọsu. G'ẹphe ha jeru atuko nodu l'ẹka lanu gude obu lanu epfu anu Chileke.

¹⁵ O rwua ujiku lanu; ẹphe rwua ụkporo ishii dzukọbe l'ẹka lanu. Noo ya; Pyita gbalihu l'echilabo unwunna ono sụ: ¹⁶ "Unwunna mu; iphe ono, e dehawaru l'ekwo-opfu Chileke ono, mefutaje nọ ono vukotaakwaru, bu iya bu iphe ono, Unme-dụ-Nsọ shihawaa l'onu Dévidi pfua kẹ Jiudasu ono, bu iya bu onye du ndu byaru egude Jizọsu ono. ¹⁷ Jiudasu ono bẹ e shi guru yeru anyi; o shi yiru l'ẹje ozi-a, anyi eje-a."

¹⁸ O gude okpoga, a pfuru iya l'ejo-iphe, o meru zua alị; e mechaa ọ daa sụ-gbua onwiya; epho gbafuhu iya; akurepho iya g'ọ ha kposhihu. ¹⁹ Ẹphe, bu ndu Jierusalemu mgburugburu numa iphe ono, meru nọ ono. Ẹphe woru alị ono kua Akeludama l'opfu ibe phe, bu iya bu "Alị mee."

²⁰ Kele e deru lẹ Èkwo-ebvu-oma sụ:

G'egbara fua l'ibe iya!
G'ọ tọ dukwa onye ebu
iya ebubu!*

Ọzo bu:

"G'onye ozo nọchikwaa
ẹnya iya l'ẹje ozi,
o shi eje!"

²¹ "Ọo ya bu g'a hota nwoke lanu lẹ ndu-a, anyi l'ẹphe shi teke Nnajiuphu ono, bu Jizọsu eje ejeje alwa alwalwa nọduta ono; ²² e -shi teke Jionu eme baputizimu jasụ teke

* 1:20 1:20 Gūnaa Ebu 69:25. † 1:20 1:20 Gūnaa Ebu 109:8.

ono a nataru anyi Jizosu kuba l'imigwe. G'onye ono tsoru anyi l'epfu le Jizosu shi waa l'onwu teta nodu ndzu."

²³ Tòbudu iya bu; ephe bya ahota umadzu labo; Jiósèfu onye eekuje Basabasú, ntushi-ephe iya bu Jiósutosu; waa Matayasú. ²⁴ Ephe bya epfuru nu Chileke su: "Gube Nnajiuphu; gube onye maru obu onyemonye; goshi onye ophu i hotaru l'ime umadzu ebo-a; ²⁵ g'o nochia enya Jiudasu buru onye-ishi-ozì; meje iphe ono, o haru lashia eka gbaru iya nu ono." ²⁶ Ephe taru phe ido. O daaru Matayasú. E woru iya yekoberu ndu-ishi-ozì iri le nanu onoya.

2

Abyabya Unme-du-Nso

¹ O be mboku obo-iphe, Pentikosutu gedegede; ephe tuko g'ephe ha dzukobe l'eka lanu. ² G'e jia epfua; ephu shi l'imigwe phuru g'ephu oke pherephere bya ejiopho ulo ono, ephe no ono ejiji. ³ Ephe huma iphe, dugbaa g'oku, enwu enwunwu g'o jakashiru ajakashì kekashia onwiya bya anoduchaa phe l'ishi l'ehu l'ehu. ⁴ Unme-du-Nso ji phe ehú g'ephe ha; o woru phe olu-opfu ghaa. Ephe pfuaha l'olu Unme-du-Nso.

⁵ Noo ya; o duru ndu Jiu, jiru Jierusalem; ndu Jiu, atsu Chileke ebvu, shigbaa l'alì mgboko mgburugburu. ⁶ O be teke ephe nùmaru uzu ono; a du igwerigwe gbakodzua. O kpoo onyemonye opfu; kele onyenonu nùmaru g'epfu opfu-alì iya. ⁷ O du phe biribiri; teme o jikwa phe pho enya. Ephe jahaa nwibe phe aji su: "Ndu-a, epfu opfu-a ? ephe ta abuna-a ndu Galili?" ⁸ ?Denukwanu g'o gude anyi nodu anugbaa opfu-alì anyi l'ehu l'ehu? ⁹ Mbù opfu anyibe ndu Patiya me ndu Midiya me ndu Elamu me ndu shi Mesopotemiya me ndu shi Jiudiya me ndu shi Kapadosiya me ndu shi Pontosu me ndu shi Eshiya ¹⁰ mekpoo anyibe ndu shi Firijiya waa Pamfiliya anyibe ndu shigbakpoo Ijiputu me ndu shi Sayirini l'alì Libiya teme yekpoo ndu byaru abyabya, shi le Romu ¹¹ me ndu Jiu me ndu anwu eka ndu Jiu; ndu Kiritu me ndu Arabu anyi tukoru anugbaa eka ephe gude opfu-alì anyi epfu k'eze iphe, Chileke emegbaa." ¹² O du phe biribiri; teme o tufu phe ehú. Ephe nodu ajigbaa nwibe phe su: "?Bu gunu be iphe owa-a bukpoo?"

¹³ O duru ndu gude mgbonu su l'oo mee l'atsu phe.

Pyita asa opfu

¹⁴ Oo ya bu; Pyita gbalihu yee ndu-ishi-ozì iri le nanu ophuu bya apfuru. Pyita bya awata iya arara su: "Mu su-a; unube ndu Jiudiya waa ndu bukpoo le Jierusalem mgburugburu; unu gebekwa-o! Unu ngabe nchi l'iphe, mu abya epfupu-a!" ¹⁵ Ndu-a ta angukwaru mee, bu iya bu iphe, unu arì. ?Tòbudu enyanwu agbakota nta? ¹⁶ Iphe owa-a buchikwa iphe ono, o pfuru; mbu Jiowelu onye mpfuchiru Chileke teke k'ichee ono su:

¹⁷ "Qwaa bu iphe, Chileke epfu!
L'ikpazu be mu a-wu nemadzu
mgburugburu Unme
mu.

Oo ya bu; unwu unu
unwoke me unwanyi
epfuchiaharu mu.

Teme unworo bya unu
aphua ophulenyà.

Ndu bu ogerenya unu a-rwo
nrwo.

¹⁸ Ee! Teke ono be mu
a-wuchaa Unme mu
ono wua l'unwoke
me unwanyi, ejeru mu ozi.
Ephebedua epfuchiahakwaru
mu pho.

¹⁹ Mu e-me iphe-ohumalenyà
l'akpaminigwe
bya emee iphe, jiru enya
le mgboko.

Aa-huma mee waa oku
yele okpu tutuutuu
enwuru-oku.

²⁰ Enyanwu a-gbahù tsukiribaa.

Onwa ekeahaa meemee
 òme l'ò rwua mbòku
 Nnajiuphu a-bya,
 bú iya bú eze mbòku ono,
 a-dù akpabiri ono.

²¹ Iphe, búkpoo onye rakuru
 Nnajiuphu teke ono bè
 ọo-dzọta.*

²² “Sù-a; unwoke Ízurelu; ọ kwa Jizọsu kẹ Nazaretu ono bè bú nwoke ono, Chileke shi l'iphe-ọhumalenya yẹle iphe, jiru ẹnya, dọgbaa biribiri, o gude iya meshia l'echilabọ unu; mee g'ò doo unu ẹnya l'ọo yẹbe Chileke ziru iya. Iphemiphe ono bè unu makọtaru ree l'onwunu. ²³ Ole a kpuru iya nù unu; unu shi l'ẹka ndu ta amadù ekemu kpọpyabe iya l'oswebe woru iya pfi-gbua. Iphe ono búru iphe, Chileke mahawarù bya achihawaa ya l'idzù dobe. ²⁴ Ole Chileke tọfuwaru iya l'ẹgbu, ọnwu shi kee ya bya emee o shi l'ọnwu teta dzuru ndzù; kẹle ọnwu ta adùdu ike gudeshia ya. ²⁵ Lẹ Dévidi pfukwaru kẹ Jizọsu sù:

“Mu ahumaje Nnajiuphu
 tekenteke.

Tekenteke bè ọ nọ mu
 l'ẹkutara g'ọ tọ dù iphe,
 e-me mu nù.

²⁶ Noo g'ò gude obu nọdu atso
 mu ọtso.

Èhu-ọtso iya mee mu nọdu agù
 ebvu; ete ẹswa.

Mu maru lẹ mu
 -nwuhuchakpoo bè
 ii-dobe mu-a ndzù ọzo.

²⁷ Noo kẹle ì tji hadù mu
 l'alì-maa.

Ì tji hadù onye nkengu,
 i yeru obu g'ò rehu
 erehu.

²⁸ I goshiwaru mu ọzo ndzù.
 Ii-me g'ẹhu tsoo mu ọtso kẹle
 mu lẹ ngu bu.†

²⁹ “Sù-a; unwunna mu; mu a-togboru kẹ nna anyi oche, bú Dévidi ẹba. Ọ tọ búdua l'ọ nwuhuru anwuhu; e likwarù iya phọ elili; òme ilu iya dukwa-a byasù ntanù-a. ³⁰ Obenu l'ò shi búru onye mpfuchiru Chileke. Ọ maru lẹ Chileke kweru iya ukwe bya eriru angu ye iya lẹ ya e-shi l'awa iya họtà onye a-nọchi ọkwa eze iya. ³¹ Ọ humaru iphe, Chileke e-mechaa mee. O pfua lẹ Kéreshi e-shi l'ọnwu teta dzuru ndzù, bú iya bú teke ono, ọ sùru:

“Ọ tọ hadùru iya l'alì-maa.

Tẹme ẹbe anù-ẹhu iya
 erehuduru erehu.”

³² Chileke mewaru Jizọsu ono o shi l'ọnwu teta dzuru ndzù, bú iya bú ọwa-a, anyi tukuru gude ẹnya anyi humaa-a. ³³ Ọo ya bú lẹ Chileke woliru iya eli woru dobe l'ẹkutara iya. Ọ nataakwaru Unme-dù-Nsọ l'ẹka Nna, bú iphe-ọma, Chileke kweru ukwe iya. Iphe-a, unu humaru-a waa iphe-a, unu anù-a búkwa iphe-ọma ono, bú iya bú Unme-dù-Nsọ ono, ọ wuru anyi ono. ³⁴ L'ọ tọ búkwa Dévidi bè larù l'imigwe l'onwiya; kẹle yẹbedua l'onwiya sùkwaru:

“Chipfu sùru Nnajiuphu mu:

Nọdu mu l'ẹkutara;
³⁵ jasù teke mu e-me ndu
 ohogu ngu g'ẹphe búru
 iphe, ì-zọpyabe l'ọkpa.‡”

³⁶ “Ọo ya bú; g'ò doo Ízurelu mgburugburu ẹnya rengurengu lẹ Chileke mewaru Jizọsu ono, unu kpọpyaberu l'oswebe ono g'ọ búru Nnajiuphu búru Kéreshi ọbu.”

* 2:21 2:21 Gúnaa Jìow 2:28-32. † 2:28 2:28 Gúnaa Ebvù 16:8-11. ‡ 2:35 2:35 Gúnaa Ebvù 110:1.

³⁷ Noo ya; ephe nūmae ya pho; meji tsukahū phe. Ephe sū Pyīta waa ndu-ishi-ozu ndu ophuu: “Ūnwunna anyi; ?bū gunu bē anyi e-me?”

³⁸ Pyīta sū phe: “G’izimanū iphe-ēji unu lwa unu azū; g’unu lwapfuta Chileke; g’e gude epha Jizosu, bū Kéreshi mee unu baputizimu g’unu hakōta l’ēhu l’ēhu gē Chileke aguaru unu nū l’iphe-ēji unu; unu a-nata iphe-ōma ono, bū iya bū Unme-dū-Nsō. ³⁹ L’iphe ono bē Chileke kwekwaru ukwe lē ya e-meru unu; meeru iya unwu unu; meeru iya iphe, bukpoō ndu nōkwadu enya mē iphe, bukpoō onye Nnajiuphu, bū Chileke anyi e-ku.”

⁴⁰ Pyīta pfuchaa nno bya epfukwaaphō igwerigwe opfu ozo pfushia ya ike bya anmaaru phe okwa sū: “Ophu g’unu dzōo onwunu l’ogbo-a, a-la l’iswi-a.” ⁴¹ Ōo ya bū; a dū igwerigwe nata ozi iya; e mee phe baputizimu. Mbōku ono; iphe, rwuru unu nemadzū mgbo esaa l’umadzu ukporo iri bya ayīru lē ndu kwetawaru nū.

Umere ndu chiochi mbu

⁴² Iphe, ephe yeerupho ēhu ememe būru anōdu abyajēkpoepho anūma iphe, ndu-ishi-ozu ono ezi phe bya atūkoje nōkobe g’unwune; atū mgbabē l’eri Nri Nnajiuphu waa l’epfu anū Chileke.

⁴³ Iphe, bukpoō onyemone tsūahaa ebvu. Ndu-ishi-ozu ono nōdu emeshi igwerigwe iphe-ōhumalenyā mē iphe, jiru enya, dūgbaa biribiri. ⁴⁴ Iphe, bukpoō ndu kwetarū kē Jizosu g’ephe ha tūko iphemiphe, ephe nweru tūa mgbabē. ⁴⁵ Ephe reshikōta ēku phe waa iphemiphe, ephe nweru enweru. Ephe woru iya keeru onyemone gē mkpa harū anye. ⁴⁶ Mbōku-mbōku; ephe atūko tūgba nanū je anode l’eze-ulo Chileke. Ephe nōdu atūgbaje eri Nri Nnajiuphu l’unuphu l’unuphu phe; tēme ephe nōdu egudeje ēhu-ūtso waa obu iphōró eri iphe, bukpoō iphe, ephe eri eriri. ⁴⁷ Ephe nōdu ekelejekpeepho Chileke. Ephe būru ndu dū ndiphe mgburugburu l’obu. Nnajiuphu nōdu eyekwaru phe ndu o dzōtaru k’ōphūú mbōku-mbōku.

3

Emeta onye eniyeni

¹ O be ujiku lanū; Pyīta yēe Jiōnu nōdu eje l’eze-ulo Chileke l’okuloku ēto k’eswe teke eepfujē anū Chileke. ² Ō dūru nwoke, shi l’epho būru eniyeni, a pa je edobe l’ōnu-abata ophu eekuje “Ōnu-abata-ama-mma.” Nwoke ono bē aapataje mbōku-mbōku bya edobe l’oguzo ono g’ō rwoje ndu abahū l’eze-ulo Chileke ono arwō. ³ Ō hūmaepho Pyīta yēe Jiōnu ēka ephe abata l’ime eze-ulo ono; o rwoahakwa phe pho iphe. ⁴ Ephe tabē iya enya. A nōnyaa; Pyīta sū iya: “Lee anyi enya!” ⁵ O leahaa phe enya dobesukwanu l’ō dūru iphe, ephe abya iya anūnu. ⁶ Pyīta sū: “Mu te enwekwa mkpōla-ododo ozoo mkpōla-ōchaa; oīe ophu mu nweru bē mu a-nū ngu. L’epha Jizosu Kéreshi, onye Nazaretu; gbalihu jeahaa ije!” ⁷ Ō lōta nwoke ono l’ekutara lō-lia ya eli. G’e jia epfua oīpa iya labō waa nkwo oīpa iya tetachaa ya. ⁸ Ō pfulihu pfuru apfuru jeahaa ije. O tsoru phe bahū l’eze-ulo Chileke. Ō nōdu apfuphe ete eswa ejephe etu Chileke epha. ⁹ O be teke onyemone hūmaru g’o jephe etu Chileke epha; ¹⁰ ephe hūbechaa ya ama l’ōo onye-a, shi nōdu “lē Ōnu-abata-ama-mma” eze-ulo Chileke arwō arwō-a. Ō dū phe biribiri tēme o tūfukwa phe pho ēhu; mbū iphe ono, e meru iya ono.

Pyīta asa opfu l’eze-ulo Chileke

¹¹ O be gē ndiphe hūmaru g’ōogba etso Pyīta yēe Jiōnu l’ekameka; ephe gbaa mkpu bya anōdu ele iya l’ōnu-ulo ophu eekuje “Ōnuzo Sólomōnu.” Ō dū phe oīpobe biribiri. ¹² Pyīta hūmaepho ndu ono o sū: “Unubē ndu İzurelu; ?bū gunu meru g’o gude iphe-a dū unu biribiri? ?Bū gunu meru g’o gude unu nōdu ele anyi g’o bū ike anyi bē anyi gude mee nwoke-a o jeahaa ije-a; ozoo l’ōo kē g’anyi bū-be ndu akwabē Chileke ūbū? ¹³ Ō kwa Chileke kē nna anyi oche phe; mbū Chileke ono, bū Chileke kē Ébirihamu; bya abūru Chileke kē Áyizaku; būru Chileke kē Jiékoīu ono; o kwa iya bē gudewaa iphe-a, meru nū-a goshi oīdu-biribiri kē Nwa iya, bū Jizosu; mbū onye ono, unu kpuru nū ndu Romu bya ajikakwa iya pho l’iphu Payīleti ono. Payīleti ono-a gudehawaa oīpoma iya sū lē ya a-ha iya kē mmanū. ¹⁴ Unu jika onye ono, oīche; tēme o būru onye pfūberekoto; bya abū-chiaru onye gburu oīchi bē unu sūru g’a haarū unu kē mmanū. ¹⁵ Unu shi nno gbua onye gude ndzū. Obenu lē Chileke meru g’o shi l’ōnwu teta dzuru ndzū ozo, bū iya bū oīpobe-opfu-a, anyi agba ekebe iya-a. ¹⁶ Nwoke-a, unu hūmaru-a tēme o būru onye unu maru-a bukwa ike kē Jizosu ono bē meru iya o wekōrohu; kēle anyi kweru l’ike dū l’epha iya. Mbū; o kwa ekweta kē Jizosu bē meru nwoke-a, pfuru l’iphu unu g’unu ha-a o wekōrohu.

¹⁷ “Sū-a; ūnwunna mu; mu maru-a l’unu lē ndu-ishi unu meru Jizosu egube ono; kēle unu ta amadū. ¹⁸ Chileke shi l’ēka ono mee iphe, o pfuru l’ōnu ndu mpfuchiru iya g’ephe

ha teke ndiche sù lẹ Kéreshi ọ̀bu e-je iphe-ẹ̀huka. ¹⁹ Ọ̀o ya bụ g'izimanụ lwa unu aзу. Unu lwapfuta aзу lwapfuta Chileke g'ọ hufu iphe-ẹ̀ji unu. ²⁰ G'ẹ̀hu-guu eshikwapho l'ẹka Nnajiuphu byaru unu. Ẹ̀hu-guu ono a-bya mẹ o -ziepho Onye-Ndzoata ono, o hotahawaru unu ono, bụ iya bụ Jizosu. ²¹ Jizosu ono a-nodu l'imigwe jasụ teke Chileke e-mephu iphemiphe aзу g'ọ buru k'ophuú, bụ iphemiphe ono, Chileke shi l'onu ndu mpfuchiru iya pfiaru anyi teke ndiche ono. ²² Mosisu pfukpokwaaru sụa: 'Nnajiuphu, bụ Chileke bẹ e-zi onye mpfuchiru iya g'ọ ziru yẹbedua. Onye ono a-buru nwanna unu gededede. Unu a-numaje iphemiphe, o pfuru; mee ya ememe.' ²³ Onye ata angabeduru onye mpfuchiru Chileke ono nchị bẹ aa-hofu l'echilabọ ndibe Chileke mee g'ọ laa l'iswi. ²⁴ Iphe, bụ ndu mpfuchiru Chileke g'ẹphe ha; e -shikpoo lẹ Sámelu je akpaa lẹ ndu ophu etso iya nụ; g'ẹphe ha bẹ tukuru pfukota opfu iphe-a, eme nta-a. ²⁵ Iphe ono, Chileke shi l'onu ndu mpfuchiru iya sù l'oo-me ono bẹ bụ unu bẹ o pfudoru iya; kele ọo unu bụ unwu ndiche, Chileke kweru ukwe-iphe teke o sùru Ẹbirihamu: 'Ọo awa ngu bẹ ya e-shi gooru mgboko mgburugburu ọnu-oma'. ²⁶ Chileke yeru onye ejeru iya ozi, bụ Jizosu sù g'ọ vuru ọzo byapfuta unu g'ọ gooru unu ọnu-oma, bụ iya bụ g'ọ mee unu l'ẹhu l'ẹhu g'unu ghaaru ejo-iphe ono, unu eme ono aзу."

4

Pyita asa opfu l'iphu ndu-ishi ndu Jiu

¹ Ẹphe kpukwaduru-a opfu, epe pfuru ndu ono l'onu; ndu-ishi uke Chileke waa ndu Sadiusi waa onye-ishi ogbogu eze-ulo Chileke wu-pfuta phe. ² Ehu nodu egu phe egu; kele umadzu ebo ono ezi iphe bya arakwa iya pho arara l'eshinu Jizosu tetaru dzuru ndzu bẹ ee-mechaa shi l'onwu teta dzuru ndzu. ³ Ẹphe kpita phe je atuchia kele nchi jihuwaru. Ẹphe noo jasụ lẹ nchitabohu iya. ⁴ Ole igwerigwe ndu nũmaru ozi, Pyita phe ziru woru onwophẹ je Jizosu l'eka. Ndu ophu bụ unwoke rwua iphe, dũ g'unu nemadzu mgbo iri l'ẹbo l'umadzu ukporo iri.

⁵ O be lẹ nchitabohu iya ono; ndu-ishi ndu Jiu waa ndu bụ ogerenya phe waa ndu ezije ekemu bya edzokobe lẹ Jierusalemu. ⁶ Noo ya; Anasu, bụ onye-ishi ndu-ishi uke Chileke nokwapho l'eka ono waa Kayafasu mekpoo Jionu waa Aleguzanda; mewaro iphe, bukpo ndu shigbaa l'eri ndu-ishi uke Chileke nokotakpoeppo l'eka ono. ⁷ Ẹphe bya eworu ndu-ishi-ozu ono bya edobe l'echi bya ajjahaa phe ike onye epe gude eme iphemiphe onoya; ọzo onye ziru phe iya nũ.

⁸ Unme Chileke ji Pyita ẹhu; o pfuaaa sù phe: "Unubẹ ndu-ishi mę ndu bụ ogerenya ẏzurelu. ⁹ O doru anyi ẹnya l'iphe, unu ekpe anyi ikpe iya ntanu-a bụ k'iphe, dũ ree, e meru onye nọ lẹ mkpa, bụ iya bụ g'e gude mee nwoke-a g'ọ wekorohu-a. ¹⁰ Ole ọo g'unubẹ ndu nọ l'eka-a; mę iphe, bụ ndu ẏzurelu mgburugburu makwaru l'ọ bụ ike k'epha Jizosu Kéreshi onye Nazaretu ono; bẹ nwoke-a gude wekorohu pfuru l'iphu unu-a. Mbũ Jizosu ono, unu kppyaberu l'oswebe l'onwunu; obenu lẹ Chileke mechakwanaaru bya emee ya o shi l'onwu teta dzuru ndzu ọzo ono. ¹¹ Ọo Jizosu ono bẹ e deru nkiya l'ekwo-opfu Chileke sù:

" Ọwaa bũ mkpuma,
unubẹ ndu akpũ ulo
jikaru, mecharu bya
aburu mkpuma,
gude ulo. *, "

¹² O to dudu onye ọzo, adũ ike adzota anyi gbahaa Jizosu Kéreshi kpoloko. Ebe o dukwa epha onye ọzo lẹ mgboko-a mgburugburu, Chileke meru g'a maru; mbũ epha, a-dũ ike dzoo nemadzu gbahaa ke Jizosu ono nwekiya.

¹³ Ẹphe numachaa ge Pyita yee Jionu asa kpa kpa; l'eka epe bụ nemadzu mmanu, abudu l'ephe nwuru ekwo; o ji phe ẹnya. ẏnya gbarwua phe lẹ Pyita phe bụ ndu epe lẹ Jizosu shi aswiye. ¹⁴ Ophu epe enweedu ọnu opfu ge nwoke ọbu, e meru o wekorohu ọbu pfukwarupho l'eka ono-a. ¹⁵ Ẹphe sù Pyita phe g'ẹphe tugbua lufu l'ulo-ikpe ono g'ẹphe chia idzu. ¹⁶ Ẹphe sù: "Bukpo gunu bẹ anyi e-me ndu-a? Iphe, bũ Jierusalemu mgburugburu madzuaru nta-a l'oo phe bẹ Chileke shi l'eka mee ge nwoke-a wekorohu. Ono bẹ a ta atuduru ego. ¹⁷ Iphe, anyi e-me g'e te epfukashiye iya l'al' Jiu bukwa g'anyi yeshiaru phe ebvu ike g'ẹphe te epfuehe ke nwoke ono ọzo." ¹⁸ Ẹphe kua Pyita phe bya atuaru phe ekemu sù g'ẹphe te ephotabaekwa epha Jizosu; ophu epe egudebaekwa epha iya zia iphe l'edzudu-ọha ọzobaa.

* 4:11 4:11 Gũnaa Ebvũ 118:22.

¹⁹ Pyíta yee Jiṅnu bya eyeeru phe ʔnu sụ: “Unu ghanaa ya hata. ?Bụ ole ka ree l'iphu Chileke? ?Bụ g'anyi nujeru Chileke opfu tʔo g'anyi nujeru unu opfu? ²⁰ Kele anyi ta ayikwa haa epfu iphe, anyi humaru bya anumakwapho le nchi anyi.” ²¹ Ephe bya anmashibaaru phe ʔnwu ike bya ahaa phe; ephe lashia. Ebe ʔ dudu iphe, ephe maru, ephe a-gbabe ʔkpa nua phe aphụ; kele ndiphe ekele Chileke ekele k'iphe, meru nu; ²² opfu le nwoke ono, e meru o wekorohu l'uzo, du biribiri ono noghataawaru ukporo apha labo.

Ndu ke Chileke epfu anu Chileke

g'o mee g'ike du phe

²³ A haaepho Pyíta phe; ephe tugba jepfu ndu ephe l'ephe aswije je akokotaru phe iphemiphe ono, ndu-ishi uke Chileke waa ndu bu ʔgerenya ono pfuru ono. ²⁴ Ephe numachae ya pho; ephe gude obu lanu kwata epfu anu Chileke sụ: “Nnajiuphu, bu iya bu Chileke, doberu igwe dobe ali dobe eze mini dobe iphe, bu l'ime iya. ²⁵ Gube onye gude ike Unme-du-Nso mee onye-iche anyi, bu Dévidi; onye shi ejeru ngu ozi; o dee sụ: “?Bụ gunu kparu iphe,

ohamoha gude
ehu-eghu aba
hanyihanyi?

?ʔ nwuru inwagha be ndiphe
achi ejo idzu ke
mmanu?

²⁶ Ndu eze ndiphe ndu
akwakobe k'ogu.

Ndu-ishi dzukobe g'ephe tsoo
Nnajiuphu ʔgu;
mbu g'ephe tsoo Kéreshi
ogu.[†]

²⁷ ʔ bu ʔkpobe-opfu l'ephe dzukoru le Jierúsalemu l'eka-a; mbu Herodu me Ponchiosu Payileti; me ndu ohozo me ndu Izurelu; g'ephe tsoo ʔkpobe Nwa ngu, bu Jizosu, i hotaru ʔgu. ²⁸ Obenu l'iphe ono tukoru buru g'ephe mee iphe, i chihawaru l'idzu l'o noo gee-me iya. ²⁹ Nta-a Nnajiuphu; lenaa egube ʔnwu, ephe anmashiru anyi. ʔo ya bu; yenu anyibe ndu ejeru ngu ozi ike l'ehu; g'anyi ta atsujeshi ebvu ililekpoo k'epfu opfu ngu ono. ³⁰ Yetanu eka mee ge ndu iphe eme wekorohu; teme g'anyi gude epha Jizosu, bu Nwa ngu, du nso ono meshia iphe-ohumalenya ozo, dugbaa biribiri.”

³¹ Ephe pfuchaaru nu Chileke; eka ono, ephe no ono nmakota jiiiii. Unme Chileke bya eji phe ehu; ephe kwata ziahaa ozi-oma Chileke; ʔphu ndzu aguedu phe.

Agbaru mgba l'iphe;

ke ndu ke Chileke

³² Tobudu iya bu; ndu kweru l'oo Jizosu bu Nnajiuphu phe g'ephe ha tuko tugba buru nanu. Obu phe buru nanu. ʔphu ʔ dudu onye ʔphu asujekwadu l'iphe, o nweru bu k'eka iya. Ephe tuko iphemiphe tugbabe gbaru mgba. ³³ Ndu-ishi-ozí ndu asa iya l'edzudzu-oha g'o doo enya; le Nnajiuphu, bu Jizosu shiwaa l'onwu teta dzuru ndzu. Chileke kwatakpo emeru phe eze-iphe-oma, paru eka g'ephe ha. ³⁴ Iphe, bukpo g'ephe ha huma-dzuru iphe, mkpa iya duru phe. Ndu nweru ali; ozoo ulo reshia ya ³⁵ chitaru ndu-ishi-ozí okpoga iya. A ndu ekeru onyemone okpoga obu ge mkpa onye ha.

³⁶ Noo g'ʔ nwuru meru iphe, Jiófesu mekwarupho nkiya nno. Jiófesu ono bu onye Livayi; onye a nwuru le Sayipurosu, ndu-ishi-ozí guru Banabasu, bu iya bu “onye anuje onye ozo ʔkpu-ikike.” ³⁷ Yebedua woru ali, o nweru ree bya achiru okpoga iya nukota ndu-ishi-ozí.

5

Ananayasu yele Safayira

¹ Noo ya; nwoke lanu, eeku Ananayasu yee nyee ya, bu Safayira bya erekwaapho ali phe. ² Ananayasu haphodo aswa ali ono dobe; nyee ya makwarupho. ʔ bya ewotaru ndu-ishi-ozí uphodu iya. ³ Noo ya; Pyíta sụ iya: “Ananayasu! ?Bụ gunu meru g'o gude i kwe ge Nsetanu bata ngu l'obu bya emee ngu g'i gbaaru Unme-du-Nso eregede; mbu g'i kweta haphodo okpoga, i retaru l'ali ngu? ⁴ Teke ono, i ti shidu ree ali ono; ?ʔo budu nkengu? Teme i rechaa ya erere; ?ʔo budu ngu be okpoga iya du l'eka; ʔ buru ngu maru iphe, du ngu ree, i gege gude iya mee? ?Bụ gunu meru g'o gude i kwe g'egube iphe

[†] 4:26 4:26 Gūnaa Ebvu 2:1,2.

ono bata ngu l'obu? O tọ bukwa nemadzu be i gbaru ẹregede obu; o kwa Chileke!"⁵ Anama, Ananayasu anama iya; o daa gbaragadaga nwuhu. Nduzu rwuta ndu nũmaru iya nu.⁶ Unworoobyu wulihu bya akwaa ya akwa pata je elia.

⁷ A noephe iphe, ha g'awa ẹto nyee ya bata; ophu o madu iphe, meru nu. ⁸ Pyita su iya: "Buwaa iphe, gu le ji ngu retaru l'ali unu-a baa?"

O su iya: "Ee; lo buakwaa ya bu ono."

⁹ Pyita su iya: "Bu gunu meru g'o gude gu le ji ngu chia idzu g'unu hua Unme Chileke ama? Lekwa ndu jeru eli ji ngu alwapho. Oo phe a-pafufukwa ngu pho." ¹⁰ Epfufu, oopfu iya; o daa gworogodogo le mgboru okpa Pyita l'eka ono nwuhu. Unworoobyu ono batashia o nwuhuaa; ephe pata iya je elikube ji iya. ¹¹ Ndu Chiochi mgburugburu waa ndu ozo, bu ndu nũmaru iphe ono wata anma pyaapyaapya.

Ndu-ishi-ozì kabaa emeshi iphe-ohumalenya

¹² Ndu-ishi-ozì meshiaru ndiphe igwerigwe iphe-ohumalenya, dugbaa biribiri l'echilabo phe l'eka ono. Ndu kweru ke Nnajiuphu g'ephe ha tugba nanu ejeje anokobe l'eka lanu le Onu-uzo Solomonu; l'ime eze-ulo Chileke. ¹³ Ophu o dudu ndu ophu ayidu l'ogbo ono jeru atu ama k'etsoru phe; egudekpokwaa l'ephe bu ndu duru ndiphe le nsọ. ¹⁴ Ikpoto nemadzu byaelaa bya ekweta ke Nnajiuphu; unwanyi me unwoke. ¹⁵ Ephe gude k'iphe ono, ndu-ishi-ozì eme ono pashia ndu iphe, eme je edobe l'aguga gbororo; je enyebegbaa phe l'iphe, aaze aze me l'utute; g'oo-buru Pyita ghatashia l'o mee phe ephe ewekoro; mbu o -denyiduru phe eka; onyonyo iya ahakporu phe nu rwua l'ehu. ¹⁶ Ikpoto nemadzu, shi le mkpukpu le mkpukpu, no-kubegbaa Jierusalemu nte gbakodzua patagbaaru phe ndibe phe, iphe eme waa ndu obu eme. E mee phe ephe wekorohuchaa.

Aaka ndu-ishi-ozì ehu ozokwa

¹⁷ Onye-ishi ndu-ishi uke Chileke waa ndu etsoje iya nu, bu iya bu ndu gba l'ogbo ndu Sadiusi tangirihu; jaharu phe iji-nya. ¹⁸ Ephe tutachaa ndu-ishi-ozì ono je achiru ye l'ulo-mkporo, oha nwe. ¹⁹ O be l'enyashi; ojozi-imigwe shi l'eka Nnajiuphu bya aguhashia uzo ulo mkporo ono bata je edufuta ndu-ishi-ozì ono bya asu phe: ²⁰ "Unu je apfuru l'ime eze-ulo Chileke kokotaru ndiphe ako ndzu, shi l'eka Kereshi." ²¹ Ndu-ishi-ozì ono kwe iya hm. O be l'utsu; ephe je anodu l'eze-ulo Chileke wata ezi iphe.

Noo ya; onye-ishi ndu-ishi uke Chileke waa ndu ye l'iya gba l'ogbo bya ekuko ndu ogbo-ikpe ono g'ephe ha; mbu iphe, bu ndu-ishi Izurelu; g'ephe nokobe chia okpobe idzu. Ephe zia g'e je atufuta ndu-ishi-ozì l'ulo mkporo kputa byapfuta phe. ²² Ndu e ziru jeshia; ophu ephe ahumaeduru phe l'ulo mkporo. Ephe lwaphuta azu byapfuta ndu-ikpe ono bya asu phe: ²³ Anyi jeshikwaa; a tuchia ulo mkporo atuchi; gua ya kpukpurukpu. Ndu nche nodugbakwaa nche l'onu-ulo mkporo ono. Anyi tushaa uzo; ophu o duedu onye anyi humaru l'ime iya. ²⁴ Onye-ishi ogbogu eze-ulo Chileke waa ndu-ishi uke Chileke numa iphe ono; o tufu phe ehu; ephe rjahaa iphe, l'e-me nu. ²⁵ Nwoke lanu gbatata bya asu: "Unu maru-a l'unwoke-a, unu turu mkporo-a be pfuakwaru l'ime eze-ulo Chileke ezi ndu no l'eka ono iphe." ²⁶ Onye-ishi ndu ogbogu ono lufu chia ndu ogbogu je akputa ndu-ishi-ozì ono kpu-phuta azu. Ophu ephe egudedu okpohu kputa phe; kele ephe atsu ebvu a -nonyaa ndiphe gude mkpuma tugbaa phe.

²⁷ Ephe kputa ndu-ishi-ozì ono bya edobe l'iphe ndzukọ ogbo-ikpe phe. Onye-ishi ndu-ishi uke Chileke jahaa phe aji su: ²⁸ "Anyi ta anmanaru-a unu okwa su g'unu te egudehe epha nwoke ono ezi iphe? Unu gude iphe ono, unu ezi ono zigbabe Jierusalemu. Iphe, unu emekpopho bu g'unu tukobe anyi ochi nwoke ono l'ishi."

²⁹ Noo ya; Pyita yele ndu-ishi-ozì ndu ophunapho yeeru phe onu su phe: "O kwa iphe, Chileke suru g'anyi mee be anyi e-meje. O to bukwa ophu nemadzu pfuru. ³⁰ Chileke nna anyi oche phe; meru ge Jizosu shi l'onwu teta dzuru ndzu g'unu kpooyabecharu iya l'oswebe o nwuhu. ³¹ Chileke wolía ya dobe l'ekutara iya mee ya Nnajiha waa Onye-Ndzota g'oo-shi l'eka ono goshi ndu Izurelu uzo, ephe e-shi g'izimanu lwa phe azu; g'o guaru phe nu l'iphe-aji phe. ³² Ono be anyi bu ekebe iya. Nokwapho ge Unme-du-Nso, ophu Chileke anuje onye emeje iphe, o pfuru bukwaphe ekebe iya."

³³ Ephe numae ya pho; mbu ndu-ikpe ono; ephe guru oku wua ehu; bya emeahaa g'ephe gbushia ndu-ishi-ozì ono. ³⁴ Onye lanu l'ime phe, epha iya bu Gameliyelu gbalihu wata eye onu. Gameliyelu ono yi l'ogbo ndu Farisii; teme o bukwarupho onye ezije ekemu; bya aburu onye ndiphe eyeru nsọ. O su g'a chia ndu-ishi-ozì ono chifu etezi. ³⁵ Ephe lufuepho; o su ndu-ikpe ono: "Mu su-a Izurelu! Unu gebekwa! Unu kwabekwaphe nya l'iphe, unu abya eme ndu-a. ³⁶ L'unu maru l'o nwejhawaru teke

nwoke, eeku Tiyyadasu sũjeru lę ya bũ onye ha shii. Ndu rwuru unu nemadzũ tsoahaa ya. E gbua ya. Ndu ono, etso iya nũ ono gbakashĩhu. Ogbu, o wataru laa. ³⁷ E mechaa; o be teke a gujeru ogu-a; Jiudasu onye Gálili fũtakwa. O chĩkotakwapho ndu ophu tsoru yebedua. E gbukwaa ya pho. Ndu ono, etsoje iya nũ ono tũko gbakashĩhu. ³⁸ Nokwa ge ke ndu-a byaru bya adũ nta. Ge mu karũ unu; unu ta adũkwa iphe, unu e-me ndu-a. Unu pakwarũ phę haa. O -buru l'iphe-a, ephe achĩ idzu iya-a; ozoo iphe-a, ephe eme-a shi l'ęka nemadzũ bę oo-lakwa-a. ³⁹ Obenu l'o -shi Chileke l'ęka bę unu taa dũkwa ike akposhi iphe, ephe eme. L'o -shi Chileke l'ęka bę unu e-mechakwaa hũma l'oo Chileke ono l'onwiya bę unu etso ogu." Ndu-ikpe ono mee iphe, Gameliyelu pfuru. ⁴⁰ Ephe kua ndu-ishi-ozu ono bya e chia phę iphe bya anmaaru phę okwa g'o to dũkwa mboku, ephe e-gudebaa ephe Jizosu epfu opfu ozo; bya aparu phę haa. ⁴¹ Ndu-ishi-ozu ono shi l'iphu ndzukọ ogbo-ikpe ono tugbua. Ehu ndu atso phę utso lę Chileke guru phę lę ndu dũ ree k'ęje iphe-ęhuka l'opfu ęhu Jizosu. ⁴² Ophu ephe ahaduru ezi iphe, l'eze-ulo Chileke mę l'unuphu l'unuphu mboku-mboku arakwapho ozi-oma ono arara l'oo Jizosu bũ Onye-Ndzota obu, Chileke kweru ukwe iya obu.

6

Aahota umadzu ęsaa g'ephe yeru ndu-ishi-ozu ęka

¹ O be teke a nonyaaru; ndu etso ęzo Jizosu ndu aka shii eje; ndu Jiu, opfu-alĩ phę bũ Giriku wata agu aphũ ndu Jiu, ophu opfu-alĩ phę bũ Hiburu. Iphe, kparũ iya nũ bũ lę mboku-mboku bę oo bujeru a -wata eke nri; a ta kpadũ ishi unwanyi phę, ji phę angedu. ² Ndu-ishi-ozu iri l'ębo ono bya ekua ndu etso ęzo Jizosu ono g'ephe ha bya asũ phę: "O to dũkwa ree g'anyi gude k'iphe, eeri l'onu haa ezi ozi Chileke. ³ Oo ya bũ unwunna; unu hũta umadzu ęsaa l'ime unu; g'anyi ye phę opfu nri-a l'ęka. Ndu ono a-buru ndu aama ęka oma teme Unme-dũ-Nso ji phę ęhu; teme ephe buru ndu maru iphe. ⁴ Anyibedua a-noduepho l'epfu anũ Chileke yeke ezi ozi-oma ono."

⁵ Ephe zũkota gberegbedegbemu l'iphe ono, ndu-ishi-ozu sũru g'e mee ono. A bya ahota Sutivinu, bũ nwoke, kweru ke Nnajiuphu okpobe ekwekwe; teme Unme-dũ-Nso jikwa iya pho ęhu; bya ahotakwapho Filipu waa Porokorosu waa Nikeno waa Tayimonu waa Pamenasu; waa Nĩkolasu, onye Antiyoku, onye ohozo, mewaru onwiya onye Jiu. ⁶ Ndu etso ęzo Jizosu ono bya eduta phę byapfuta ndu-ishi-ozu. Ephe bya abyabę phę ęka; pfuru opfu ęhu phę nũ Chileke.

⁷ A kabaa anũma opfu Chileke l'ękameka. Ndu etso ęzo Jizosu lę Jierusalemu kwatakpoọ aka shii eje. Igwerigwe ndu-uke Chileke bya ekweta ke Nnajiuphu.

Eegude Sutivinu

⁸ Sutivinu buru onye Chileke meru eze-iphe-oma bya abũru onye ike dũ k'opu oomeje oke iphe-ohumalenya, dũgbaa biribiri l'iphu ndiphe. ⁹ Noo ya; o duru ndu-ishi l'ulo-ndzukọ ndu Jiu, shi buru ohu. Ndu ono shigbaa Sayirini waa Aleğuzandiriya waa Silisiya waa Eshiya. Tobudu iya bũ; ephe byapfuta Sutivinu ephe l'iya lipfuru l'igoligoli. ¹⁰ Ole Unme Chileke nũru Sutivinu mmamiphe k'opu abujeru teke o yeru onu; o to duedu onye amakwaduru iphe, oo-pfu. ¹¹ Ephe je ebuta nemadzũ ebuta g'ephe sũje: "Anyi nũmaru ęka oopfurwushi Mosisu yeke Chileke." ¹² Ephe gude egube ono kpalia ndiphe waa ndu bũ ogerenya ndu Jiu waa ndu ezije ekemu. Ephe bya akpũta Sutivinu kpũjeru ndzukọ ogbo-ikpe ndu Jiu. ¹³ E je eduta ndu byaru bya agbaahaa ya ekebe sũ: "Nwoke-a ta adũkwa teke o toọ ndudjedu epfubyishi eze-ulo-a, bũ nso-a waa ekemu Mosisu. ¹⁴ Kele anyi nũmaru ęka o sũru lę Jizosu-a, bũ onye Nazaretu-a bę e-mechaa lakashĩa eze-ulo-a; teme oobyaa agbanwekotachaa omelalĩ anyi, shi lę Mosisu." ¹⁵ Iphe, bũkpoo ndu ono, nokota l'ulo-ikpe ono tũko tabę Sutivinu ęnya l'iphu. Iphu iya ndu egbuepho nwĩnwii g'iphu ojozi-imigwe.

7

Onu, Sutivinu eye

¹ Onye-ishi ndu-ishi uke Chileke jia Sutivinu sũ iya: "Bũ iphe, ndu-a pfuru-a bũ iphe, meru nũ?" ² Oo ya bũ Sutivinu sũ phę: Ndibe anyi; unu gebekwapho-o! Mu sũ-a; oo Chileke ophu gbaru g'a tũkoje kwabę iya ubvũ meru g'onye-iche anyi, bũ ębirihamu hũma iya. Teke ono bũ lę Mesopotemiyaa bę ębirihamu bukwadu; o toko ladũ Haranu. ³ Noo ya; Chileke sũ iya: "Gbęshi lufu l'alĩ unu-a; haa ndibe unu; lashĩa alĩ ęka mu l'e-goshi ngu." ⁴ O haa alĩ Kaludiya tugbua je eburu lę Haranu. Nna iya nwũhũepho; Chileke mee ya o bya eburu l'alĩ-a, unu bu ntanũ-a. ⁵ Ophu o dũdu alĩ ono ophu Chileke nũru iya g'o nworu teke ono; mbũkpoo mę ntokpa lanũ. Obenu lę Chileke pfuru iya sũ

lẹ ya a-nụ iya ya g'ọ buru nkiya mẹ k'unwu nwanwanwanwanwa iya. Teke Chileke pfuru Ébirihamu iphe ono bẹ Ébirihamu teke anwụtakwa nwa. ⁶ Chileke sụru Ébirihamu: Awa ngu e-mechakwaa laa alị ndu ozo je aburu ohu; tẹme eeme pẹ aphụ unu apha asugba ishi. ⁷ Obenu lẹ ndu ono, ephe a-buru ohu pẹ ono bẹ mu a-nmakwanu ikpe; e-mechaa ephe afuta l'alị ono bya abaaharu mu eja l'ẹka-a. ⁸ Noo ya; Chileke bya ekweta Ébirihamu ukwe-iphe bya edobe omelalị ebu úbvú g'ọ buru iphe-ọhubama k'iphe ono, o kweru iya ukwe iya ono. Oo ya bụ; Ébirihamu nwuta Áyizaku. Áyizaku nọephe abalị ẹsato; e bua ya úbvú. Nokwaphọ gẹ Áyizaku nwutaru Jiékọpu bụa ya úbvú; Jiékọpu nwushia ochochoroche anyi pẹ ephe n'iri l'ẹbo bushichaa pẹ úbvú.

⁹ "Ochochoroche anyi pẹ gude jji-enya ree Jiósefu ndu Ijiputu. Obenu lẹ Chileke nọ swiru Jiósefu rengere. ¹⁰ Chileke dzọkota iya l'iphe-ẹhuka iya g'ọ ha bya anyi iya umere oma waa mmamiphe l'ibe onye eze ndu Ijiputu, bụ iya bụ Fero. Fero mee Jiósefu; ọ buru iya bụ onye-ishi l'alị Ijiputu l'ophu; bya abụkwarupho onye-ishi l'ọkpoku ibe eze gẹdegede.

¹¹ "A nọnyaa ejo ọkpa nri bya l'alị Ijiputu mgburugburu mẹ Kénanu. O buru eze iphe-ẹhuka. Ọphu ochochoroche anyi pẹ ahụmaheduru nri, ephe e-ri. ¹² A nọnyaa; Jiékọpu numa lẹ nri dụ lẹ Ijiputu. O bya ezia ochochoroche anyi pẹ g'ephe jee. O buru ejeje k'ivuzọ bụ ono. ¹³ O be lẹ k'ẹbo Jiósefu mee g'ephe maru lẹ ya bụ nwanna pẹ; tẹme Fero shikwaphọ nno maru ndu unuphu Jiósefu. ¹⁴ Oo ya bụ; Jiósefu bya ezia ozi g'e je asụ nna iya, bụ Jiékọpu g'ọ l'watashia Ijiputu; ephe lẹ ndu ọkpoku pẹ mgburugburu; ndu tukurọ dụ ụkpọrọ ụmadzu ẹto l'ụmadzu iri l'ise. ¹⁵ Oo ya bụ; Jiékọpu laa Ijiputu, bụ iya bụ ẹka yee ochochoroche anyi pẹ buru jasụ ephe nwushihu. ¹⁶ E vutakọta pẹ laa Shẹkemu je elia l'ilu, Ébirihamu gudehawaa okpoga zuta ọkpa-ipfu Hamọ lẹ Shẹkemu.

¹⁷ "O betashiẹpho teke Chileke e-meru Ébirihamu iphe ono, o kweru iya ukwe iya ono; ndibe anyi, bu lẹ Ijiputu yekwawaa onwophe iphe; kawaa mebyikpọ shii. ¹⁸ A nọnyaa eze ozo, amaedu kẹ Jiósefu bya aburu ishi ndu Ijiputu. ¹⁹ O gbaberu ndibe anyi ono gregede tẹme ọ watakwaphọ eme oche anyi pẹ aphụ; k'ophu ọ turu pẹ ekemu su g'onye nwuru nwa ọphúú tuphaje iya etupha; g'ọ tọ dzushiru ndzụ. ²⁰ Noo teke a nwuru Mósisu bụ ono. O buru eguru nwata, dụ ree l'iphu Chileke. E hee ya l'ime ọlo ọnwá ẹto. ²¹ O be teke a pataru iya je edobe gbado iya; nwa Fero kẹ nwanyị turuta iya bya eworu iya zua; ọ buru nwa iya. ²² E zikọta iya iphe, bụkpoo ẹkwo, aanwukpoo anwunwu lẹ Ijiputu teke ono. O shi l'ẹka ono buru eze nemadzụ l'opfu onu mẹ l'iphe, eeme l'ẹka.

²³ "Mósisu nọephe ụkpọrọ apha labọ; ọ rihaaa lẹ ya e-je agbaphee ndu alị iya, bụ iya bụ ndu Ízureru. ²⁴ O hụma onye lanụ l'ẹka onye Ijiputu eme iya eji. O jepfu iya je agbaaharu iya ọdzori. O gude k'iphe ono chigbuekwapho onye kẹ Ijiputu ono l'ẹka ono; shi egube ono melata iya iphe, o meru onye Ízureru ono. ²⁵ O dobeshukwanu lẹ ndu nkiya a-maru lẹ Chileke e-mechaa shita l'ẹka iya mee g'ephe nweru onwophe; obenu l'ọ to doduru pẹ enya. ²⁶ O be lẹ nchitabọhu iya; ọ hụma ẹka ndu Ízureru labọ alwu ọgu bya ejeshia g'ọ gboo pẹ; doshiaru pẹ iphe, adaru pẹ nụ. O sụ pẹ: 'Unu gebel? Unu ta amadu l'unu bụ unwunna? ?Bụ gunu meru iphe, unu achọ onwunu opfu?' ²⁷ Onye ọphu achọ opfu nwufu Mósisu sụ iya: '?Bụ onye meru ngu onye-ishi; yee onye-ikpe anyi?' ²⁸ Tọọ ?iimewaa g'i gbua mu g'i gburu onye Ijiputu unyaphu-a? ²⁹ Mósisu numaephe iphe ono; ọ gbafu l'alị Ijiputu gbalaa je eburu l'alị ndu Midiyanu. O nọdu l'ẹka ono nwuta unwegirima labọ.

³⁰ "A nọephe ụkpọrọ apha labọ; Mósisu hụma ojozi-imigwe l'echięgu, nọ l'agua úbvú Sayinayi. Ojozi ono nọ l'ọku, enwu l'irwu. ³¹ Mósisu nọdu ele iya enya; ọ dụ iya biribiri. O jekubeshię ya phọ ntse gẹ ya maru iphe, ọ bụ; ọ numa olu Nnajiuphu l'ọku ono. Olu ono sụru: ³² 'O kwa mu bụ Chileke nna ngu oche pẹ, bụ iya bụ Chileke kẹ Ébirihamu; bụru Chileke kẹ Áyizaku; bya aburu Chileke kẹ Jiékọpu.' Ndzụ guahaa Mósisu; ọphu ọ tuduru ama elebaa enya l'ẹka ono. ³³ Oo ya bụ; Nnajiuphu sụ iya: 'Yefu akpọkpa, i yeru l'ọkpa; kele ẹka ono, i pfuru ono bụkwa alị, dụ nsọ. ³⁴ Mu lewaru enya hụma egube aphụ, eeme ndibe mu l'alị Ijiputu. Mu hụmawaru iphe-ẹhuka, ephe eje; mu byatashia gẹ mu dzọ pẹ. Ngwa; bya gẹ mu zia ngu g'i je Ijiputu.'

³⁵ "O bụkwaru-a Mósisu-a, ndu Ízureru jikaru sụ iya: '?Bụ onye meru ngu onye-ishi; yee onye-ikpe anyi-a?' bẹ Chileke shi l'ẹka ojozi-imigwe iya, Mósisu hụmaru l'irwu, enwu phoophoophoo phọ họtá; zia ya g'ọ je aburu onye-ishi waa onye a-gbata pẹ nụ. ³⁶ Mósisu meshia iphe-ọhumalenya, dughbaa biribiri lẹ Ijiputu bya eshi lẹ Ijiputu ono dufuta pẹ. O bya emeshikwaaphọ iphe-ọhumalenya, dughbaa biribiri lẹ Eze-enyimu-uswe waa l'echięgu charachara, e te budu ebubu, ephe nọru ụkpọrọ apha labọ. ³⁷ Oo

ya bú Mósísu ono, sùru ndu Ízurèlu: 'Chíleke e-mechakwaa shi l'echilabọ unu zia onye mpfuchíru iya; g'ọ ziru mbèdua. Ọ búru yèbedua bè unu a-nụmajeru olu' ³⁸ Ọ búru Mósísu ono nọ-chíru ẹnya Ízurèlu teke ẹphe zakọru l'úbvú Sayínayi l'echiégu, e te budu ebubu phọ. Ọọ ya anaru ojozi-imigwe ono, byapfutaru iya l'úbvú ono opfu epfuru ochoroche anyi phẹ. Ọ búru iya shi l'ẹka Chíleke nata opfu ono, anụ ndzụ ono wolataru anyi.

³⁹ "Ọle ndiche anyi phẹ nyíru iya nchị manụ; bya ajika iya. Ọ dụ phẹ g'a sụ l'ẹphe laphuru azụ lẹ Ijiputu. ⁴⁰ Noo ya bú; ẹphe sụ Erọnu: 'Doberu anyi agwa, e-vutajeru anyi ụzo; l'anyi ta amaedu iphe, meru Mósísu-a, dufutaru anyi lẹ Ijiputu-a.' ⁴¹ Noo teke ẹphe meru agwa, dụ gẹ nweswi wata agwagwa. Ẹphe wata abọ iphe ono, ẹphe meru l'onwophẹ ono. ⁴² Tọbudu iya bú; Chíleke wofu phẹ ẹnya; haa phẹ; ẹphe gwaahaa kpokpode, nọ l'igwe, bú iya bú iphe, e deru l'ẹkwo ndu mpfuchíru Chíleke; ẹka Chíleke sùru:

"Ndu Ízurèlu! Ụkporo apha
labọ bè
unu gbushíru anụ l'echiégu,
e budu ebubu
gude gwaa iphe.

Ẹbe ọ dudu ophu unu gude
gwaa mbèdua.

⁴³ ?Tọbudu ụlo-ẹkwa agwa
Moloku bè
unu vutaru bya evuta
kpokpode,
unu kpuru akpukpu
ọ dụ gẹ k'agwa unu bú
Refanu?

Iphe ono bú iphe,
unu gude ẹka unu
meshia wata abarụ ẹja.
Noo g'ọ gude mu je achita

unu chighaa Bábílọnu.*"

⁴⁴ Ndiche anyi phẹ shi nweru ụlo-ẹkwa, ẹphe shi akpobeje l'ẹka ẹphe jeberu l'echiégu ono, nemadzụ ebudu ebubu ono. Ọ búru ụlo-ẹkwa ono egoshi lẹ Chíleke swíru phẹ-a. E meru ụlo obu gẹ Chíleke sùru Mósísu g'e mee ya, bú iya bú ẹgube iya ophu o goshíru iya. ⁴⁵ Ndiche anyi phẹ woru ụlo-ẹkwa ono ye oḡbo ophu etso phẹ nụ l'ẹka. E mechaa; oḡbo k'ono vuta iya tsoru Jioshuwa je anaa alí ndu ozo; mbụ alí, Chíleke chíshihawaru ndu bu iya nụ l'onwiya. Ụlo-ẹkwa ono nọo l'ẹka ono jasụ l'oḡbo kẹ Dévidi. ⁴⁶ Dévidi búru onye yẹle Chíleke dụ lẹ ree. Ọ sụ gẹ Chíleke haa gẹ ya kpọaru iya ụlo; ụlo kẹ yèbedua, bú Chíleke kẹ Jiékpọ. ⁴⁷ Ọ búru Sólomọnu mechaarụ kpọaru Chíleke ụlo obu.

⁴⁸ "Obenu lẹ Chíleke, bú Ọkalibe-kangokọtaru-nụ te ebujedu l'ụlo, nemadzụ kpuru l'ẹka, bú iya bú iphe, Azáya bú onye mpfuchíru Chíleke pfuru sụ:

⁴⁹ "Igwe bú aba-eze mu.

Eliphe búru okposhi,
mu tukoberu okpa.

?Bú ẹgube ụlo gunu bè unu
a-kpuru mu?

?Bú ẹgube awe bè mu
a-nọduje atụta unme
obu?

⁵⁰ ?Tọbudu mbèdua gude ẹka
mu mee iphemiphe
ono g'ọ ha?

⁵¹ "Unubẹ ndu ejo okpoma-a; unubẹ ndu-a, l'adagbu opfu Chíleke lẹ nkuchi-a; unu kpọ-chíru obu kpọ-chia nchị g'unu ta anụma ozi Chíleke. Tẹme unu nọdu ajikaje Unmedụ-Nsọ gẹ ndiche unu phẹ jikaru iya. ⁵² ?Ọ dọru ndu mpfuchíru Chíleke mẹ onye lanụ, ndiche unu phẹ ata kpaduru ẹhu? Ndu ophu Chíleke ziru ozi bè ẹphe gbukọtaru egbugbu; mbụ ndu bú phẹ rarụ iya arara teke ono sụ l'onye lanụ ono, pfuberekoto kpoloko ono e-mechaa bya. O be nta-a ọ bya: unu deru iya ye; e eworu iya gbua. ⁵³ Ọo

* 7:43 7:43 Gúnaa Ẹmọ 5:25-27.

unu bẹ Chileke gbẹ l'ẹka unwu-ojozi-imigwe iya t̄aru ekemu iya; ẹbe unu angaduru ekemu ono nchì.”

A tugburu Sutivinu lẹ mkpuma

⁵⁴ “Ndu ogbo-ikpe ono n̄du anu opfu ono; ọ n̄du ata phẹ ẹru lẹ nchì. Ẹphe n̄du atagbaa kp̄ookpookpo; l'ẹka ẹhu eḡhu phẹ eḡhu. ⁵⁵ Ọlẹ Unme-d̄u-Ns̄o byaru eji Sutivinu ẹhu. Ọ palia ẹn̄ya lee l'eli; bya ah̄uma ogbu-nw̄inw̄ii kẹ Chileke; h̄umakwapho Jiz̄osu l'ẹka ọ pfuru l'ẹkutara Chileke. ⁵⁶ Ọ s̄u: Unu lek̄podapho imigwe g'ọ gheru ọnu; Ab̄ubu-Nd̄iphe pfuru l'ẹkutara Chileke!” ⁵⁷ Ẹphe ch̄shia mkpu sw̄o-ch̄shia ẹka lẹ nchì. Ẹphe wulihu ugbo lan̄u je azugude iya; ⁵⁸ kp̄uta iya kp̄ufu l'ime mkp̄ukpu; jeshia ya atugbu lẹ mkpuma. Ndu eje iya atugbu ch̄iru uwe phẹ w̄shiru nwoke, eekuje S̄olu. ⁵⁹ A n̄du at̄u iya mkpuma ono; ọ kua Chileke s̄u: “Nnajiuphu, b̄u Jiz̄osu; natakwa nd̄z̄u mu!” ⁶⁰ Ọ gbushi ikpere chia mkpu s̄u: “Nnajiuphu! Ta aḡukokwaru phẹ iphe-ẹji-a, ẹphe eme mu-a!” Ọ pfuchaa nno; ike b̄vu iya.

8

S̄olu akpa Ch̄iochi ẹhu

¹ A n̄du egbu Sutivinu; S̄olu n̄du ekwe l'ishi. Noo ya; e shi m̄b̄oku ono ḡedegede; a wata akpa Ch̄iochi ẹhu lẹ Jierúsalem̄u kp̄ashiahaa phẹ iya ike. A ch̄ikashikotachaa ndu ono, kweru n̄u ono g'ẹphe hak̄ota a -gufukwa ndu-ishi-ozì. Ẹphe gbakashihu dzuru al̄i Jiudiya waa al̄i Sam̄eriya. ² Ndu Chileke d̄uru lẹ ns̄o har̄u bya akwaa ẹkwa Sutivinu pata iya je elia mēb̄ekp̄oep̄ho nkiya ree.

³ S̄olu kukeb̄k̄p̄oo ẹhu ḡẹ ya gbukaa Ch̄iochi ọbu bya etsoru jepheahaa l'unuphu l'unuphu tsoru akp̄utagbaa un̄wanyi m̄ẹ unwoke phẹ ach̄i eye l'ulo mkp̄oro.

Ozi-oma rwuru Sam̄eriya

⁴ Ọo ya b̄u; ndu ono, kweru n̄u ono, a ch̄ikashiru ẹphe dzuru ẹkameka ono n̄du ezīep̄ho ozi-oma kẹ Jiz̄osu. ⁵ Filipu jeshia mkp̄ukpu Sam̄eriya je epfukashiaru ndu ẹka ono kẹ K̄ereshi. ⁶ Ndu ẹka ono n̄umaep̄ho iphe, oopfu; bya ah̄umakwapho iphe, d̄u biribiri, oomeshi; ẹphe ngab̄ekotar̄u iya nchì. ⁷ Ẹphe h̄uma lẹ ndu ọbvu eme d̄u igwerigwe; ọ n̄du echigbaa mkpu agbaf̄utagbaa l'ẹhu ndu ono. Ẹphe h̄umakwapho lẹ ndu ibe ẹhu phẹ nw̄uhuru anw̄uhu; m̄ẹ ndu ẹn̄iyeni d̄u igwerigwe; ọ mek̄otachaa phẹ; ẹphe wekorohu. ⁸ Ẹhu ẹmereme dzuru mkp̄ukpu ono.

⁹ Ọ d̄uru nwoke, ẹpha iya b̄u Sayimonu, bu lẹ mkp̄ukpu ono, an̄duje eme ọmamanshi. Ọ n̄du emeje iphe, d̄ugbaa ndu Sam̄eriya biribiri. Ọ s̄u l'ọ t̄o d̄uedu onye ha g'oo ya. ¹⁰ Mkp̄ukpu ophu mgburugburu n̄du aw̄uje gidigidi ejeifu iya; ẹgirima ono shiwaaz̄u ẹn̄yena meta ọmamanshi k'ophu onyemonye t̄ukoru s̄u l'ọ b̄u ọkpobe nemad̄z̄u. ¹² No iya; Filipu byaep̄ho bya ezia phẹ ozi-oma k̄ele ọo Chileke b̄u eze waa l'oo Jiz̄osu K̄ereshi b̄u Onye-Ndz̄ota; ẹphe kweta. E meshia phẹ baputizimu; un̄wanyi m̄ẹ unwoke. ¹³ Sayimonu l'onw̄iya kwetakwapho. E mekwaa ya pho baputizimu; ọ n̄du an̄ep̄ho Filipu ntse. Ọ n̄du asajechaa ọnu saa nchì m̄ẹ ọ -h̄uma oke iphe-ọhumalenya, d̄ugbaa biribiri, Filipu emegbaa.

¹⁴ Ndu-ishi-ozì n̄du lẹ Jierúsalem̄u n̄uma lẹ ndu Sam̄eriya natawaru opfu Chileke. Ẹphe zia Pyita ȳe Jīonu g'ẹphe je ẹka ono. ¹⁵ Ẹphe byarwuta bya epfuru n̄u Chileke ḡe ndu ono, wowaru onwop̄he je Jiz̄osu l'ẹka ono nata Unme-d̄u-Ns̄o. ¹⁶ Lẹ teke ono b̄e buk̄wadu l'ẹpha Nnajiuphu, b̄u Jiz̄osu b̄e e meru phẹ baputizimu; ophu ọ t̄oko d̄udu m̄ẹ onye lan̄u natawaru Unme Chileke. ¹⁷ Noo ya b̄u; Pyita ȳe Jīonu bya ebyibe phẹ ẹka; ẹphe nata Unme-d̄u-Ns̄o ono.

¹⁸ Sayimonu h̄uma l'ẹphe nataru Unme-d̄u-Ns̄o ono ḡe ndu-ishi-ozì ono byaberu phẹ ẹka. Ọ kwee Pyita ȳe Jīonu okpoga ¹⁹ s̄u: “Unu menaa ḡe mu nweru ẹgube ike ono g'oo-b̄ujekwanuru onye mu byiberu ẹka l'oo-nata Unme-d̄u-Ns̄o.”

²⁰ Pyita s̄u iya: “Ḡe s̄u l'okpoga ngu lakwaa l'iswi! ?I dobesu l'iji-z̄uta iphe, Chileke n̄ru k̄e mman̄u az̄uta? ²¹ I t̄i ȳikwa l'ozì-a; k̄ele ọkpoma ngu ta ad̄udu ree l'ip̄hu Chileke. ²² G'iziman̄u lwa ngu az̄u l'ejo ọriri ngu ono. Rw̄o Chileke arw̄orwo g'a maru; ?oguru ngu nv̄u l'iphe-ẹji ono, i shi ar̄i ono? ²³ K̄ele mu maru l'oo ẹn̄ya-pf̄urupfuru jiru ngu ẹhu; t̄eme eme ẹjo-iphe kwaa ngu ẹgbu.”

²⁴ Sayimonu s̄u Pyita phẹ: “Jiko unu pfuru n̄u Chileke g'ọ t̄o d̄u iphe ono, unu pfuru ono d̄uru ophu e-me mu n̄u.”

²⁵ Noo ya; Pyita waa Jīonu k̄ochaa ak̄o iphe, Jiz̄osu meru bya ezichaa ozi-oma Chileke l'ẹka ono; ẹphe laphushia az̄u lẹ Jierúsalem̄u. Ẹphe n̄du ezi ozi-oma ono l'uzo lẹ mkp̄ukpu, d̄u igwerigwe lẹ Sam̄eriya ẹka ẹphe atugbu.

Filipu yee eze onye Itiyopiya

²⁶ Ojozi-imigwe shi l'eka Nnajiuphu byapfuta Filipu bya asu iya: "Kwakobe jeshia uto ndohali. Kwaseru jasu gi lufu le gbororo ono, shi le Jierusalemu ghabua echiegu eka e te budu ebubu jeshia Gaza ono." ²⁷ Filipu kwakobe; o buru iya ejeje. O -rwuepho gbororo ono; o huma onye Itiyopiya, kwatakporu buru oke nemadzu, a haru ahaha. O buru iya eletaru Kadesi, bu eze-nwanyi Itiyopiya enya l'okpoga iya. ²⁸ O shi jee abaru Chileke eja le Jierusalemu. O nodu l'ime ugbo-inya iya ala unuphu. O nodu agu opfu Chileke lekwo, Azaya onye mpfuchiru Chileke deru. ²⁹ Unne Chileke su Filipu go jepfu ugbo-inya ono je etsokube iya ntse ntse. ³⁰ Filipu jekube iya bya anuma eka ogu ekwo Azaya. O su iya: "O doru ngu enya; mbu iphe, igu?"

³¹ Nwoke ono su iya: "Denu g'oo-shi doo mu enya me o -dudu onye ziru mu iya nu?" O su Filipu go nyibata bya gephe l'iya nodu l'ime ugbo-inya ono. ³² Ekwo-opfu Chileke eka ogu bu eka Azaya deru su:

"Onye ono du gaturu,
a kpu eje egbugbu.

O no nwadoo ge nwaruru,
eebushi eji.

Ophu o pfuduru me akpuru
opfu lanu.

³³ E meru iya iphe-iphere
ole ikpe, a nmaru iya
be e mechaaru mebyia.

?Bu onye atukota onu g'awa
iya gbaru?

Kele a kpo-kwofuru ndu
iya akpo-kwofu le
mgboko.*"

³⁴ Nwoke ono jia Filipu su: "Jiko kanuru mu. ?Bu onye be onye mpfuchiru Chileke ono epfuru? ?Oopfu opfu ehuru iya to oopfu opfu ehuru onye ozo?" ³⁵ Filipu wata iya ezi iphe. O shiepho l'iphe ono, ogu ono wata iya ezi ozi-oma ke Jizosu. ³⁶ Ephe jenya ephe byarwuta eka mini du. Nwoke ono su: "Tobudu mini baa? ?Bu gunu kparu iphe, i tii medu mu baputizimu l'eka-a?"

³⁷ Filipu su iya: "I-gudewaa obu ngu go ha kweta be ee-mekwa ngu-a baputizimu."

O su iya: "Ee! Mu kwetakporu le Jizosu Kereshi bu Nwa Chileke."

³⁸ Nwoke ono su g'onye anga ugbo-inya ono pfuru; o pfuru. Filipu yee nwoke onoya swiru bya atuko rwuba le mini. Filipu mee ya baputizimu. ³⁹ Ephe rwufutaepho le mini ono; Unne Nnajiuphu mee Filipu o phuhu; ophu nwoke ono ahumaeduru iya. Onye Itiyopiya ono tugbua jeshia iphe, oje; ehuru nodu atso iya utso l'uzo. ⁴⁰ Eka a humaru Filipu ozo buwaruru le Azotosu. O pfukota opfu Chileke lekameka, o ghataru jasu o jerwua Sizariya.

9

Jizosu afuru Solu l'uzo

¹ Su-a; eshinu Solu eyeshikwadu ndu etso uzo Jizosu ebvu ike l'ee-gbushi phe; bya eseshi ike ge ya gbushia phe; o tugbua jepfu onye-ishi ndu-ishi uke Chileke ² je asu iya go deru ekwo nu iya, ya e-goshije l'ulo-ndzukwo ndu Jiu me ya -rwua Damasukosu; g'oburu ya -huma onye etso uzo nwoke onoya; ya atua ya mkporo kpata iya kpuru bya Jierusalemu; unwanyi me unwoke phe.

³ O jenya l'uzo Damasukosu ono; o nodu abyawaa ejerwu. A nonya iphoro shiepho l'imigwe chaepho vaa chapee ya mgburugburu. ⁴ O daa kpurumu mbu Solu. O numa olu-opfu, suru iya: "Solu! Solu! ?Bu gunu meru iphe, ikpa mu ehuru?"

⁵ Solu su iya: " ?Bu onye be i bu Nnajiuphu?"

Olu ono su iya: Oo mu bu Jizosu; onye ikpa ehuru-a. Oo-tsukwaru ngu me i nodu agba okpa le mpyipyi-oshi. ⁶ Ehuru wata iya anma anmanma. Onu kugbabechaa ya akugbabe. O su: "Nnajiuphu; ?bu gunu be mu e-me." Nnajiuphu su iya: "Gbeshi bahu l'ime mkpukpu eka aa-karu ngu iphe, ii-me."

⁷ O kpo ndu ephe le Solu swi opfu; kele ephe anu olu ono; ophu ephe ahumaduru onye epfu iya nu. ⁸ Solu gbalihu bya asaa enya; ophu o phuhedu uzo. Ephe gude iya l'eka duba l'ime Damasukosu. ⁹ O nokota abali eto ono; ophu o humaduru uzo; ophu o riduru nri; ophu o nguduru mini.

* 8:33 8:33 Gunaa Azá 53:7,8.

¹⁰ O òuru onye etsoje Jizòsu, bu lẹ́ Damasúkòsu, ẹ́pha iya bú Ananayasu. Nnajiuphu byapfuta iya l'ophulenyà bya asù iya: "Ananayasu!" Ó za iya: "Owe Nnajiuphu!"

¹¹ Ó sù iya: "Kwakòbe jeshia l'ùzo, eekuje Ùzo-pfùru-nhamunha. I-rwua l'ùlo Jiudasu; g'ì jia aji onye Tasòsu, ẹ́pha iya bú Sòlu. Ó nọ́ l'ẹ́ka onọ́ epfu anù Chileke; ¹² bya ahumakwapho nwoke, ẹ́pha iya bú Ananayasu l'ophulenyà ẹ́ka ó byaru abyabẹ́ iya ẹ́ka l'ishi mee ya g'ò phuahaa ụzo."

¹³ Ananayasu sù: "Nnajiuphu! A òwakwaa igwerigwe pfuaru mu opfu nwoke-a; pfulòtaru mu ejo-ìphe, o meru ndu òuru ngu nsọ́ lẹ́ Jierúsalemù. ¹⁴ A suru l'onye-ishi uke Chileke ziru iya g'ò bya akputakota onyemonye, sùkpooru l'òo ngu bú Nnajiuphu iya."

¹⁵ Nnajiuphu sù iya: "Jerò! Kẹ́le ọ́o mu hòtaru iya g'ò jeeru mu ozi; g'oomẹe gẹ́ ndu abùdu ndu Jiu mẹ́ ndu-ishi phẹ́ mẹkpoo ndu Ízurelù maru onye mu bú. ¹⁶ Mu e-goshi iya iphe-ẹ́huka, oo-jekota lẹ́ K'iswi ẹ́hu mu onọ́."

¹⁷ Nnoo ya; Ananayasu jeshinaa. O jerwua bya abahù l'ùlo ọ́bu; bya abyabẹ́ Sòlu ẹ́ka sù iya: "Nwanna mu Sòlu! Nnajiuphu, bú Jizòsu l'onwiya suru gẹ́ mu bya. Óo Jizòsu onọ́ bú onye goshiru ngu onwiya l'ùzo teke iibya ẹ́ka-a. Ó suru gẹ́ mu bya emee ngu g'ì phuahaa ụzo ọ́zo; waa g'ì nata Unme-dù-Nsọ́." ¹⁸ Teke onọ́ teke onọ́; iphe, dù g'akpanyaka shi Sòlu l'ẹ́nya dafù; ó phuahaa ụzo ọ́zo. Ó gbalihu; e mee ya baputizimu. ¹⁹ Ó gbẹ́ teke onọ́ bya eria nri; ike dù iya.

Sòlu epfu opfu Chileke lẹ́ Damasúkòsu

Yẹe ndu etso ụzo Jizòsu nọ́o ujiku olemole lẹ́ Damasúkòsu. ²⁰ O jegbabẹ́ ụlo-ndzuko ndu Jiu je awata ezi lẹ́ Jizòsu bú Nwa Chileke.

²¹ Ó tufu ndu nùmaru iya nù ẹ́hu. Ẹ́phe sù: "Tọ́ bunnà nwoke-a bẹ́ bú onye-a, shi egbushi ndu eekú ẹ́pha-a lẹ́ Jierúsalemù-a? Iphe, ó byadoru ẹ́ka-a bukwa gẹ́ ya bya akputachaa phẹ́ chíjeru ndu-ishi uke Chileke."

²² Sòlu nọ́du akaephò epfu opfu Chileke epfushi iya ike; egoshi l'òo Jizòsu, bú Kéreshi ọ́bu; bya eyechaaru phẹ́ iphe, meru g'ò gude ó dù nno l'ẹ́nya iya l'ẹ́nya iya k'ophu ndu Jiu, nọ́ lẹ́ Damasúkòsu enwehèdu ọ́nu opfu.

²³ A nọ́epfo ujiku olemole; ndu Jiu nọ́kobe chíja idzù egbu Sòlu. ²⁴ Obenu l'a byaru agbaarù iya ama l'eemeakwaa g'e gbua ya. A nọ́du anọ́duje eche nche eswe l'ẹ́nyashi l'ọ́nu-oguzo, eeshije bahù l'ime mkpukpu onọ́ g'eeme hùma Sòlu gbua. ²⁵ O be l'ẹ́nyashi; ndu ọ́nyà iya parù iya ye lẹ́ nkata, a tũru eri pyoo l'ùzo l'igbulọ́, e gude kpuphe mkpukpu onọ́ mgburugburu pazeta iya; o rwua alì.

Sòlu alwa azù lẹ́ Jierúsalemù

²⁶ Sòlu tũgbua bya ejerwua Jierúsalemù bya ejeshia gẹ́ ya jepfu ndu etso ụzo Jizòsu. Ndzù tũko guahaa phẹ́; kẹ́le ẹ́phe te ekwedù l'ò búwaa onye etso ụzo Jizòsu. ²⁷ Óo ya bú; Banabasù yeru iya ẹ́ka duru iya jepfu ndu-ishi-ozì bya akòoru phẹ́ akọ́ gẹ́ Sòlu gude hùma Nnajiuphu l'ùzo; kọ́kwaaru phẹ́ phọ́ gẹ́ Nnajiuphu l'onwiya gude pfuru yeru Sòlu. Ó tũaru phẹ́ ọ́nu gẹ́ Sòlu gude pfushiahaa kẹ́ Jizòsu ike lẹ́ Damasúkòsu.

²⁸ Tòbudu iya bú; ndu-ishi-ozì kwe g'ò jeje g'ò dù iya lẹ́ Jierúsalemù. O tsokwarupho Jierúsalemù epfushi iya ike l'òo Jizòsu ziru iya gẹ́ ya pfu iya l'iswi ẹ́hu iya. ²⁹ Yẹ́le ndu Jiu, epfu opfu Giriku nọ́du anọ́duje atù igoligoli. A nọ́nyaa; ẹ́phe meahaa g'ẹ́phe gbua ya. ³⁰ A nọ́nyaa unwunna nùma iya; ẹ́phe duru Sòlu jerwua Sizariya; je eyeru iya ẹ́ka o jeshia Tasòsu.

³¹ Ó búeru iya phọ́ bú lẹ́ nchì adù Chìochi doo kẹ́ nwa teke onọ́, bú iya bú ndu ophu nọ́kota lẹ́ Jiudiya mẹ́ Gálili mẹ́ Samériya. Chìochi nọ́du apalihu aka eshihu ike eje. Ẹ́phe nọ́du eme uche Chileke. Unme-dù-Nsọ́ nọ́du eyekwaru phẹ́ nemadzù k'ophu obu ka phẹ́ eshihu ike.

Pyita eje Lida waa Jiopa

³² Pyita tsoru ẹ́kameka jegbabẹ́. O be ujiku lanù; o jeshia gẹ́ yẹ́le ndu dù nsọ́, bu lẹ́ Lida kwee. ³³ O rwua l'ẹ́ka onọ́; ó hùma nwoke, ẹ́pha iya bú Iniyasu, iphe l'onwushiru ibe lanù k'ophu ó dabýiru l'ìphe, aazẹ́je azẹ́e nọ́waa apha ẹ́sato; ophu ó gbeshijeduru agbeshi. ³⁴ Pyita kua ya: "Iniyasu! Gbeshi lẹ́ Jizòsu mewaru; i wekòrohu. Gbalihu phùlita iphe, jì zeje azẹ́e." ³⁵ Ndu bukòta lẹ́ Lida waa lẹ́ Sharònu hùma l'ò wekòrohuwaru tsoru ejephe; ẹ́phe kweta bya eworu onwophẹ́ yee Nnajiuphu l'ẹ́ka.

³⁶ Lẹ́ Jiopa bẹ́ ó òuru nwanjì lanù, bú onye kẹ́ Kéreshi. Nwanjì onọ́ anọ́duje eme ree tekenteke; tẹ́me ó nọ́du anọ́duje emeru ndu adùdu g'ò dù phẹ́ iphe-oma. Ẹ́pha iya bú Tabita, bú iya bú Dokasu l'opfu Giriku; ọ́zoo umoro-ẹ́nyimu. ³⁷ A nọ́nyaeopho teke onọ́; iphe meahaa ya. Ó nwùhu. A bya awẹ́be odzu onọ́ ẹ́hu bya aparù iya nyihu ụlo-eli je enyebẹ́. ³⁸ Nnoo ya; ndu etso ụzo Jizòsu, bu lẹ́ Jiopa nùma lẹ́ Pyita nọ́ lẹ́ Lida,

nokwaa ntse le Jiopa ono. Tɔbudu iya bu; ephe zia umadzu labo g'ephe je ekua Pyita g'o bya egwegwa. ³⁹ Pyita kwakɔbeepo tsoru phe. O rwua; e duru iya nyihu ulo-eli ono. Unwanyi, ji phe anɔedu do-pee ya mgburugburu tuko aara ekwa egoshigbaa ya uwe, Dokasu kwashiru teke o no ndzu. ⁴⁰ Pyita chshikota phe l'eka ono bya egbushi ikpere bya epfuru nu Chileke. O bya aghaa enya lee odzu ono bya asu: "Tabita! Teta dzuru ndzu!" O saa enya. O humaeppo Pyita; o gbalihu nodu anoo. ⁴¹ Pyita bya aloa iya l'eka yeru iya eka; o pfuru apfuru. Pyita bya ekua Chiochi l'ophu waa unwanyi ono, ji phe ta anɔedu ono; bya eduru Tabita nu phe g'o tetawaru dzuru ndzu-a. ⁴² E pfudzuru iya le Jiopa. A du igwerigwe woru onwophe ye Nnajiuphu l'eka. ⁴³ Pyita buru l'ulo Sayimonu noo odu le Jiopa. Sayimonu ono bu onye eseje akanya l'akpo-anu.

10

Pyita eje ibe Konelusu

¹ O duru nwoke lanu, bu le Sizariya. Nwoke obu aza Konelusu. O bu onye-ishi ndu ojogu ndu Romu. Ndu o bu ishi phe bu ndu ojogu ukporo ise le "Ogbo ojogu ndu Itali." ² Konelusu bu onye akwabeje Chileke ubvu. Ye ndibe iya g'ephe ha nodu atsɔ Chileke ebvu. Ndu Jiu, enwedu iphe be onujekpoo iphe shii; teme o nodu epfuje anu Chileke tekenteke. ³ O be ujiku lanu; g'enyanwu swifuwaru l'ishi; o humakpoo ojozi-imigwe, shi l'eka Chileke rengurengu l'ophulanya g'o bataru bya ekua ya su iya: "Konelusu!"

⁴ O gude ndzu-agugu lee ojozi-imigwe ono enya; bya asu iya: "Owe-e! ?Bukwa ole Nnajiuphu?"

Ojozi-imigwe ono su iya: "Chileke numawaru epfufpu iipfuje anu iya bya anataakwapho iphe-oma ono, iimeje ono. Chileke nyatawaru ngu. ⁵ Haru unwoke zia g'ephe je Jiopa je ekua nwoke lanu, epha iya bu Sayimonu; onye epha iya bukwapho Pyita. ⁶ O byaru abyabya. O no l'ulo nwoke ono, eeku je Sayimonu ono, bu l'aguga eze-enyimu bya abukwarupho onye eseje akanya l'akpo-anu." ⁷ Ojozi-imigwe ono, shi epfu eyeru Konelusu ono tugbuepho; o kua unwokoro iya umadzu labo bya eyeru phe onye ojogu lanu; Chileke duru le nsɔ, yi le ndu anɔ-kubeje Konelusu ntse ejeru iya ozi. ⁸ O bya akochaarur phe iphe, meru nu; o zia phe g'ephe jeshia Jiopa. Ephe tugbua jeshia.

⁹ O rwua nchitabohu iya ge ndu-ozu ono abyawaa erwu Jiopa; Pyita nyihu eli ulo, du baswaa l'echi eswe; jeshia epfuru nu Chileke. ¹⁰ A nonyaa egu guahaa ya. O du iya g'a su le ya riwaru nri. Nri shikwaduru l'oku. Noo ya; o gbɛ du g'o bu mgbɛnya zinwataru iya enya. ¹¹ O huma g'imigwe gheru onu; huma iphe, shi l'igwe alwa l'ali; iphe, du g'ekwa ochaa, ha shii, e setachaarur eka l'ishi-ishi iya uzo eno gude ewozeta l'ali. ¹² L'ime ekwa ono be o to du du egube anu, nweru okpa eno, du le mgboko-a adudu iya nu. Ebe o dudu egube anu, akpu wuruwuru adudu iya nu. Ebe o dudu egube enu, ephe l'eli adudu iya nu. ¹³ O numa olu, suru iya: "Gbeshi Pyita! Gbua rial!"

¹⁴ Pyita su: "Mu tee rikwa Nnajiuphu! Mu teke eriswekwaa iphe, ta agbaduru k'ophu ee-ri iya; ozoo iphe, aasɔ nsɔ." ¹⁵ Olu ono sukwa iya k'ugbo ebo: "Ta adukwa teke jisubaa l'iphe, Chileke suru g'a ta soshi nsɔ be aasɔ nsɔ." ¹⁶ Iphe ono mee nno ugbo eto. E mechaa; e wolua ya woba l'imigwe.

¹⁷ Pyita rihaaa iphe, ophulanya pho bu; o tufu iya ehu. Teke ono be ndu Konelusu ziru ozi chotawaru buo Sayimonu jewaa je apfuru l'onu-abata. ¹⁸ Ephe kua oku bya ajia su: "?O duru onye byaru abyabya, bu l'eka-a, epha iya bu Sayimonu Pyita?"

¹⁹ Pyita nodu arikwadua iphe, ophulanya pho bu. Unme Chileke su iya: "Gebekwa! O dukwaru umadzu eto, no l'eka-a, achɔ ngu nu. ²⁰ Gbalihu nyizeta je etsoekwaru phe pho; te ejekpokwaa anmagbube; kele o kwa mbedua ziru g'ephe bya." ²¹ Pyita nyizeta je asu phe: "Oo mbedua be unu achɔ obu. ?Unu byaru gunu?"

²² Ephe su iya: "O kwa Konelusu, bu onye-ishi ndu ojogu ndu Romu be ziru anyi g'anyi bya. O bu onye obu oma; teme o buru onye Chileke duru le nsɔ. O bu onye ndu Jiu eyeru nsɔ shingushingu. Ojozi-imigwe suru iya g'o zia g'i bya l'ulo iya g'oo-numa iphe, ii-pfu." ²³ Pyita bya eduta phe; ephe je akwaa akwakwa.

O be le nchitabohu iya; o gbeshi tsoru phe. Unwunna, bu le Jiopa hakwarupho tsoru iya. ²⁴ O be le nchitabohu mboko ono; ephe jerwua Sizariya, bu eka Konelusu yee abubu iya g'ephe ha me ndu onya iya phe, o ziru g'ephe bya no echeru iya. ²⁵ Pyita bahushia l'ulo; Konelusu gbapfu iya je adaa kpurumu l'iphu iya abaru iya eja. ²⁶ Pyita kpulia Konelusu su iya: "Gbeshi agbeshi le mu bu-a nemadzu mmanu g'i bu ono." ²⁷ Pyita ye le Konelusu bokwaseru uja jasuru ephe bahu l'ime ulo Konelusu. Ephe je ahuma ikpoto oha, doru iya nu. ²⁸ O su phe: "Unu maanaru-a l'onwunu rengurengu l'o du le nsɔ l'omelali anyibe ndu Jiu ke g'onye Jiu kpapfu onye abudu onye Jiu; ozoo g'o duru iphe, yee onye abudu onye Jiu anodu emegbaa. Ole Chileke goshiru mu su g'o to dukwa

onye mu a-soje nso; ophu o dukwa onye mu a-suje l'o to gbaduru k'opu mu e-denyi iya aka. ²⁹ O buru iphe ono meru g'o gude ophu mu ejekpodaru ro akpa ishi iphe, eekuru mu. Mu tsoerupho ndu unu ziru g'ephe bya ekua mu. Su-a; iphe, mu aji nta-a bu: ?unu ekuru mu gunu?"

³⁰ Konelusu su: "Egube nta-a nwaraswaphuru, bu iya bu l'okuloku k'eto k'eswe egube-a be mu no epfu anu Chileke l'ulo mu. No iya; mu bya ele enya; onye yeru uwe, egbu nwijnwii pfwaru mu l'iphe. ³¹ O su mu: Konelusu! 'Chileke numaaawaru epufu, iipfu anu iya; nyatakwaapho iphe-oma, iimeje. ³² Ge mu zia nemadzu g'e je ekua onye epha iya bu Sayimonu; teme epha iya bukwarupho Pyita. O byaru abyabya. O no l'ulo Sayimonu onye akanya akpo-anu, bu l'aguga eze-enyimu.' ³³ Tòbudu iya bu; mu ziekwapho nemadzu teke ono teke ono g'a bya ekua ngu. I mekwaa ree g'i byaru-a. Nta be anyi nokotaakwaa l'iphe Chileke anga g'anyi numa iphe, Chileke a-su ngu g'i pfuaru anyi."

Onu, Pyita eyeru Konelusu

³⁴ Noo ya bu; Pyita wata eye onu. O su: "Nta be o dowaru mu enya le Chileke ta akpochadu mkpocha. ³⁵ O to pfudu kele nemadzu shi l'alj ophu; ozoo l'o shi l'alj ophu. Iphe, bukpo onye atsü iya ebvu; teme o nodu emeje iphe-oma be o nabatawaru. ³⁶ Su-a; Chileke ziru ndu Izurelu ozi bya eshi l'eka Jizosu Kereshi zia phe ozi-oma k'ehuguu. O buru Kereshi ono, bu iya bu Nnajiuphu onyemonye. ³⁷ Unu mawaru iphe, wataru ememe le Galili jasü o mekota le Jiudiya mgburugburu ge Jionu rachaaru k'eme baputizimu arara. ³⁸ Unu numawaru ke Jizosu, bu onye Nazaretu; ge Chileke meru Unme-du-Nso ji iya ehu bya emee ike du iya k'opu o tukoru ekameka jephee nodu eme iphe, du ree; atoje onyemonye l'egbu, Nsetanu keru iya; kele Chileke swiru iya. ³⁹ Anyibedua gudekpoo enya anyi huma iphe, Jizosu meru l'alj ndu Jiu waa Jierusalemu. Ndu Jiu woru iya kppyabe l'oswebe; o nwuhu. ⁴⁰ Ole Chileke meru o shi l'onwu teta dzuru ndzu g'o nochaa ru ujiku eto l'ilu; bya emee o goshi onwiya le ya dzu ndzu. ⁴¹ Ophu o budu onyemonye be humaru iya nu. O buepho anyibedua, l'atu onu iya-a, bu ndu Chileke hotaru-a be humaru iya nu. Anyi l'ia nokporu ria nri ngua iphe, aangungu ge Chileke mechaaru o shi l'onwu teta dzuru ndzu. ⁴² O zia anyi su g'anyi zikashiaru onyemonye ozi-oma ono. Su g'anyi saaru iya ndiphe l'o bu iya be Chileke meru onye e-kpe ndu dzu ndzu me ndu nwuhuru anwuhu ikpe. ⁴³ Ndu mpfuchiru Chileke g'ephe hakota pfuru opfu iya. Ephe suru l'onyemonye, kwetaru nkiya be Chileke a-guru nvu l'iphe-eji iya."

Chileke anu ndu abudu ndu Jiu Unme-du-Nso

⁴⁴ Pyita kpukwaduru-a opfu l'onu; Unme-du-Nso bya ejikotaepho ndu anu opfu ono ehu. ⁴⁵ O du ndu Jiu ono, etso uzo Kereshi ono; mbu ndu ono, ephe le Pyita shi le Jiopa swiru ono biribiri le Chileke nukwarupho ndu abudu ndu Jiu Unme-du-Nso. ⁴⁶ Kele ephe numaru aka ephe epfugbaa l'olu Unme-du-Nso; bya aja Chileke ajaja. Pyita su: ⁴⁷ "Eshinu ndu-a natawaru Unme-du-Nso g'anyi nataru-a; ?buhunu gunu ozo akposhi g'e te eme phe baputizimu?" ⁴⁸ O su g'e gude epha Jizosu, bu Kereshi meshia phe baputizimu. E mecha; ephe rwoo ya g'ephe l'ia nodu nwujiku olemole.

11

Iphe, meru le Sizariya

¹ Ndu-ishi-ozu me unwunna, no le Jiudiya mgburugburu numa le ndu abudu ndu Jiu nataru opfu Chileke. ² Pyita laphuepho azu le Jierusalemu; ndu Jiu wata iya ata uta. ³ Ephe su iya: "?Bu gunu meru iphe, i jeru ibe ndu e te buduru ubvu ge gu l'ephe rigba nri?" ⁴ Pyita shiepho l'ishi kokotaru phe iphe, meru nu g'o hakota nanu nanu. Su phe l'iphe, kparu iya nu bu le-a:

⁵ "Mu no le Jiopa. Mu nodu epfu anu Chileke. A nonyaa o gbè du g'o bu mgbenya zinwataru mu enya. Mu phuaahaa ophulenyaa. Mu huma iphe, du g'ekwa, ha osa, e setaru l'ishi-ishi iya uzo eno; shi l'imigwe apazeta l'alj. Ekwa ono byarwutae mu pho ntse; o pfuru. ⁶ Mu bya elerweta iya enya. Mu huma iphe, bukpo anu, nweru okpa eno mekpoo anu-egbudu; mekpoo iphe, bu anu, akpu akpukpu; mekpoo iphe, bu enu, ephe l'eli. ⁷ Mu numa olu, suru mu: 'Pyita; gbalihu gbua ria!' ⁸ Mu su iya: Nnajiuphu; mu tee rikwa! Iphe, adudu k'eriri ozoo iphe, aaso nso teke ekpuswekwaa mu onu. ⁹ Olu-opfu ono, shi l'imigwe ono sukwa mu: 'Ta adukwa teke jisubaa l'iphe, Chileke suru g'a ta asoshi nso be aaso nso.' ¹⁰ Iphe ono mee nno mgbo eto. E mecha e wolikota iya woba l'imigwe. ¹¹ Teke ono kwapho be umadzu eto, shi Sizariya, e ziru g'ephe bya ekua mu byarwutawaru l'ulo, mu bu."

¹² “Unme Chileke sù mu gè mu tsoèkwaru phè phò; gè mu te ejekwa anmagbùbe. Unwunna-a, nò l'èka-a ephe n'ishii tsoru mu jeshia Sizariya obu. Anyi rwua bya atùko bahù l'ùlo Kònelusu. ¹³ Kònelusu kòoru anyi lè ya hùmaru ojozi-imigwe, pfuru l'ime ùlo iya; ojozi ono sù iya g'ò zia nemadzù g'e je ekuaru iya Sayimonu, onye èpha iya bukwapò Pyìta. ¹⁴ O bùru iya e-pfuru ngu opfu, Chileke e-gude dzògù gùle ndibe ngu. ¹⁵ No iya; mu bya abyarwuta bya awataepho epfu opfu; Unme-dù-Nsò bya eji phè èhu ègube ono, o jiru anyi lè mbù ono. ¹⁶ Mu nyata lè Nnajiuphu sùru lè Jìonu gude mini mee baputizimu; òle unubèdua bè ee-gude Unme-dù-Nsò mee ya. ¹⁷ O doru ènya lè Chileke nùru ndu abùdu ndu Jiu ono iphe, o nùru anyibe ndu kweru kè Nnajiuphu anyi, bù Jizòsu Kéreshi. ?Bù onye bè mu bù k'akpòshi iphe, Chileke eme?”

¹⁸ Noo ya; èphe nùmachae ya phò; èphe tabuhu Pyìta ùta bya awata ekele Chileke su: “Òo ya bù lè Chileke hakwarupho ndu abùdu ndu Jiu ùzo g'izimanù lwa phè azù g'èphe gbanwee umere nata ndzù òphúú.”

Eedobe Chìochi lè Antiyòku

¹⁹ Ndu a chikashiru lè mkpamèhu, a kparù ndu Chìochi g'e gburu Sutivinu gbakashihu tsoru Fonishiya mè Sayipuròsu; mèkpoo Antiyòku. O buerupho ndu Jiu kpurumu bè èphe ezi ozi-òma ono teke ono. ²⁰ Òle ndu Chìochi ono; ndu òphu shi Sayipuròsu waa Sayirini tughuru jeshia Antiyòku je arakashiaru ndu abùdu ndu Jiu, bugbaa l'èka ono ozi-òma kè Nnajiuphu, bù Jizòsu. ²¹ Chileke yeru phè èka; a dù igwerigwe kweta; bya eworu onwophè yee Nnajiuphu l'èka.

²² E pfukashia k'ekwekwe ono k'òphu o rwuru Chìochi Jierúsalemù lè nchi. Èphe sù gè Banabasù jeshia Antiyòku. ²³ O jerwua je ahuma ègube eze-iphe-òma, Chileke emeru ndu ono. Èhu tsòahaa ya ùtso. O sù phè g'èphe gudekpòekwapò uche phè g'òha nòshia ike l'ire-lanù nòdudoru Nnajiuphu. ²⁴ Kèle Banabasù ono bù òkpobe nemadzù; Unme-dù-Nsò ji iya èhu; tème o gude obu iya g'ò ha kweta kè Chileke. Òo ya bù; e mee ndu dù igwerigwe wogbaru onwophè yee Nnajiuphu l'èka.

²⁵ E mechaa; Banabasù tughua jeshia achò Sòlu lè Tasòsu. ²⁶ O hùma iya bya eduta iya byatashia Antiyòku. Ephenébo nòo mgbarapha l'èka ono; èphe lè ndu Chìochi. Èphe zikòta ikpoto nemadzù ozi-òma ono. O bùru lè Antiyòku ono bè e vuchaa ùzo kua ndu etso ùzo Jizòsu ndu kè Kéreshi.

²⁷ Lè teke ono bè o dùru ndu mpfuchiru Chileke, shi lè Jierúsalemù bya Antiyòku. ²⁸ Onye lanù bè èpha iya bù Agabòsu. Agabòsu gbalihu gude ike Unme Chileke sù l'òke òkpa-nri abyakwa adùdu lè mgboko mgburugburu. Oke òkpa-nri ono mecharù dù gè Kulòdiyosu bù eze nnajioha alì ono. ²⁹ Ndu kè Kéreshi ono chia idzù sù g'onymonye tya iphe g'ike beru iya g'e wolaaru unwunna òphu bù lè Jiudiya. ³⁰ Èphe mee ya nno. E woru iphe obu, a tataru obu nù Banabasù yèe Sòlu; èphe wolaaru ndu e meru ogerenya lè Chìochi Jiudiya.

12

Egbu Jiemusu bya atù Pyìta mkpòro

¹ O bùru teke ono bè eze, bù Heròdu harù harù ndu Chìochi wata akpa èhu. ² O gude nwune Jìonu, èpha iya bù Jiemusu gbufu iya ishi. ³ O lee ènya l'egbugbu, ya gburu nwoke ono bè dù ndu Jiu ree; o je egudefua Pyìta. Teke o guderu Pyìta bù l'òbo-iphe eswe, aatajè buredi, ekoduru ekoko. ⁴ O gude Pyìta tya ya mkpòro. A bya agbàa ndu ojògu èno èno ùzo èno woru dobe g'èphe cheje iya nche. Iphe, Heròdu rìru bù l'òo a -bòchaa iphe ya akpufutaru iya òha. ⁵ Noo ya; Pyìta nòdu l'ùlo mkpòro; obenu lè ndu Chìochi epfukpòepho anù Chileke epfushi iya ike l'iswi èhu iya.

Ojozi, shi l'èka Nnajiuphu adzò

Pyìta lè mkpòro

⁶ O be l'ènyashi, bùru nchi-bohu lè aa-kpùta Pyìta kpufutaru òha; o nòdu eku mgbenya; ndu ojògu labò nòru iya ye l'èchi eche iya nche. A tya ya mkpòro uzi labò l'èka. Ndu ojògu nòdugbaa nche l'ònu-ùzo òka-mkpòro ono. ⁷ A bya l'amarù; ojozi, shi l'èka Nnajiuphu pfuwaru l'èka ono, Pyìta nò ono. Ùlo mkpòro ono mgburugburu nwukòtaepho kè phoo. Ojozi-imigwe ono bya enwua Pyìta eka kutee ya sù iya: “Ngwa; tehu ègwegwa!” Mkpòro ono, a turu iya l'èka labò ono weshihu daa l'alì. ⁸ Ojozi-imigwe ono sù iya: “Ngwa; lishia akpò uwe ngu ike yee akpòkpa ngu ègwegwa!” Pyìta bya emee g'e pfuru iya. Ojozi-imigwe ono sù iya: “Chìta ukpo ngu gbaphua onwongu tso mu l'azu.” ⁹ Pyìta tsoru iya; èphe lufu l'ùlo mkpòro ono. Òphu Pyìta amadù l'iphe ono, ojozi-imigwe eme ono bù iphe, meru ememe. O dobesù l'òo nrwò bè ya arwò. ¹⁰ Èphe bya aghata ndu nche k'ivuzò; bya aghaa ndu k'èbo gbiriri jasù èphe jerwua ònu-abata

ẹka eeshije abahù l'ime mkpùkpu. E gude mgbo-ígwè guchia òguzo iya. Òguzo ono guhaa l'onwíya; ẹphe bya aghata tǔgbua. Ẹphe tsoru ọzo lanù l'ime mkpùkpu ono. A bya l'amarù; ojozi-imigwe-a phuhuwa; parù Pyíta haa nwẹkinyi iya.

¹¹ Pyíta gbẹ teke ono maru iphe shi eme nù bya asù: "Nta bẹ o doru mu ẹnya l'iphe-a, bụ iphe, meru ememe! Aa! ?Bụ Nnajiuphu ziru ojozi-imigwe iya; ọ bya adzọ mu l'ẹka Herọdu; dzọ mu l'ẹka iphemiphe, bụ iphe, ndu Jiu arí l'ẹphe e-me mu."

¹² Ọ maerupho ẹka ya nọ; bya atǔgbua jeshia íbe Meri pẹ, bụ iya bụ ne Jiọnu onye eekujekwaphọ Maku. A dọ igwerigwe dzukọbe l'ẹka ono epfu anù Chileke. ¹³ Pyíta bya akua ẹka l'òguzo. Nwambọko, yẹ nemadzù bu gbaru jeshia amaru onye ọ bụ. Ẹpha nwambọko ono bụ Roda. ¹⁴ Ọ nùma olu Pyíta; ẹhu tsoo ya ntumatu k'òphu ọ tọ guhaeduru ọzo ono; ọ gbaphu azù je echiaru pẹ mkpu sù pẹ l'ọ kwa Pyíta bẹ pfuru l'ọnu-òguzo ọbù. ¹⁵ Ẹphe sù iya: "Bụ ọbvu eme ngu?" Ọ nọdu epfushikwa iya phọ ike. Ẹphe sù l'ọo-buru l'ọo ojozi-imigwe Pyíta.

¹⁶ Pyíta nọdu akukwa-a ẹka-a, ọku-a. E mecha; ẹphe guhaa ọzo. Ọ dọ pẹ oke biribiri g'ẹphe humaru iya. ¹⁷ O meuru pẹ ẹka paapaapa g'ẹphe ngaberu iya nchí. Ọ bya eshi ishi lanù kọoru pẹ gẹ Nnajiuphu gude dufuta iya l'ulo mkpọro ono. Ọ sù pẹ g'ẹphe kọoru iya Jiemusu waa unwunna ndu ọpahu. Ọ tǔgbua jeshia ẹka ọzo.

¹⁸ O be l'utsu; ọ tǔfukpoo ndu ojogu ono, nọ nche ono ẹhu gẹ Pyíta meru. Ẹphe gbaahaa katakatakata. ¹⁹ Herọdu sù g'a chọo ya. A chọo ya; ọpahu a humaduru iya. Ọ jichaa ndu nche ono aji bya ezia g'e gbutachaa pẹ ishi.

E mecha; Herọdu shi lẹ Jiudiya tǔgbua jeshia Sizariya je anọ nwọdu.

Herọdu nọ ndzù rehu erehu

²⁰ A nonyaa; opfu daru Herọdu yele ndu mkpùkpu Taya; waa ndu mkpùkpu Sayidonu. Herọdu vọru ọku waa ẹhu. Ẹphe hodo nemadzù ye g'e je arwọ ya. Ẹphe vuru ọzo je arwọ-buta Bulasutọsu, bụ iya bụ onye eleta ọlo eze ẹnya; tẹme ẹphe jepfu eze teke ono je arwọ ya g'e doshia opfu ono; kele ọ bụ l'alj-eze iya bẹ e shi ewotaru pẹ nri eriri.

²¹ O be mbọku, Herọdu turu ọnu opfu ọbù; ọ bya eyee uwe eze iya; bya anọdu l'aba-eze iya bya awata eyeru ndu ono ọnu. ²² Ẹphe tya uzu sù: "O tọ buekwa nemadzù epfu opfua-o. Ọ buakwaa ya bụ chi-o!" ²³ Teke ono teke ono; ojozi-imigwe, shi l'ẹka Nnajiuphu chitakpọepho Herọdu tya kẹ gbaragadaga; kele ọ harù; e wota ùbvù, gbaru Chileke nwẹkiya akwabẹ iya. Ẹkà bya erippyabẹ iya; ọ nwuhu.

²⁴ Opfu Chileke kabakpọo edzuru ẹkameka; a kabakpọo adù igwerigwe kweta kẹ Nnajiuphu.

Aahọta Banabasus yẹ Pọlu g'ẹphe je ezi ozi-oma

²⁵ Banabasus yẹ Sọlu jechaa ozi, e ziru pẹ; ẹphe shi lẹ Jierusalẹmu laphushia azù lẹ Antiyọku. Ẹphe duta Jiọnu onye eekujekwaphọ Maku; ẹphe l'iya swíru.

13

¹ Lẹ Chiochi, dọ lẹ Antiyọku bẹ ọ dọru ndu mpfuchiru Chileke; mẹ ndu ezije opfu Chileke, nọ iya nù. Ẹpha pẹ bụ: Banabasus; waa Simiyọnu onye ntushi-ẹpha iya bụ Nayijia, bụ iya bụ Nwují; waa Lusiyọsu onye Sayirini; waa Sọlu; waa Maneyenu; onye bụ yẹ Herọdu, bụ eze bẹ e hefutaru l'unuphu lanù. ² O be ujiku lanù; ẹphe nọkobe aswí ẹgu epfu anù Chileke. Unme-dù-Nsọ sù pẹ: "Unu họtaru mu Banabasus yẹ Sọlu g'ẹphe je ejeeru mu iphe, mu kuru pẹ oku iya."

³ Ẹphe swía ẹgu pfuru nù Chileke bya abyabẹ pẹ ẹka l'ishi bya asù pẹ g'ẹphe jeshia.

Iphe, meru lẹ Sayipurọsu

⁴ Eshinu ọ bụ Unme-dù-Nsọ ziru Sọlu yẹ Banabasus; ẹphe tǔgbua jeshia Selusiya je abahù l'ugbo-mini jeshia Sayipurọsu. ⁵ Ẹphe jerwua Salamisu bya epfua kẹ Chileke l'ulo-ndzukọ ndu Jiu, nọgbaa l'ẹka ono. Ẹphe lẹ Jiọnu onye eekujekwaphọ Maku swikwarupho g'oojeeru pẹ ẹka l'ẹje ozi ono.

⁶ Ẹphe kwasẹru ọha ono, eze-ẹnymu gbapheru ono jasù ẹphe jerwua Pafọsu, nọkwapho l'alj ono. Ẹphe huma onye Jiu, nọ l'ẹka ono, anọduje eme omamanshi; tẹme ọ buru onye mpfuchiru l'epfufe iphe, Chileke epfuduru. Ẹpha iya bụ Ba-Jizọsu.

⁷ Yele ọchi-ọha alj ono nọdu eshi ọnyà. Ẹpha ọchi-ọha ono bụ Sejiyosu Pọlosu; tẹme ọ buru nwoke, makpọoru iphe shii. Ọchi-ọha ono bya ekua Banabasus yẹ Sọlu; kele ọ dọ iya g'ọ nùma opfu Chileke. ⁸ Noo ya; Ba-Jizọsu meahaa gẹ ya kpọshia iphe, Sọlu pẹ byaru; kele ọ tọ dọdu iya g'onye eze ono kweta kẹ Jizọsu. Iphe, ọzoa l'opfu Giriku bụ Elimasu, bụ iya bụ onye emeje omamanshi. ⁹ Noo ya bụ; Unme-dù-Nsọ bya eji Sọlu, onye eekujekwaphọ Pọlu ẹhu. O kefuru iya ẹnya; ¹⁰ bya asù iya: "I bụ nwa kẹ Obutuswe. Ọo ngu bụ onye emebi iphemiphe, dọ ree. Ọ tọ dọdu ọdu ọgho, i tị ghọdu;

ophu o dudu egube eregede, i tji gbadu. ?Bu teke ole be ji-hakpoo egude aka epfubyishi okpobe-opfu ke Chileke? ¹¹ Ge Chileke bya ebyia ngu eka. Nta-a be ji-wataepho atsu ishi; ophu i tji yidu humabaa iphoro shi l'enyawu noo ujiku olemole."

G'e ejia epfu-a; enya gbahu iya ke tsukiribaa. O bukuahaa ebuku; chokashiahaa onye e-gude iya eka. ¹² Onye eze ono huma iphe ono, meru nu ono bya ekweta ke Nnajiuphu, bu Jizosu. Iphe ke Jizosu ono, e ziru iya ono du iya oke biribiri.

Iphe, eme le Antiyoku, du le Pyisidiya

¹³ Polu phe bya abahu lugbo le Pafosu jeshia Pega, bu mkpukpu, du le Pamfliya. O rwua l'eka ono; Jionu onye eekujekwapho Maku paru phe haa laphushia azu le Jierusalemu. ¹⁴ Ephe shi le Pega tugbua jerwua Antiyoku, du le Pyisidiya. O be mboku eswe-atuta-unme ndu Jiu; ephe bahu l'ulo-ndzuko ndu Jiu je anodu; ephe le ndu byaru nu. ¹⁵ A guchaa iphe agugu, shi lekwo ekemu Mosisu waa ophu shi lekwo ndu mpfuchiru Chileke; ndu-ishi ulo-ndzuko su g'e pfuaru Polu phe: "Unwunna anyi; o buru l'o duru opfu, unu e-pfu gude gbaa ndu-a, no l'eka-a unme; unu pfua ya." ¹⁶ Polu gbalihu bya apaliaru phe eka g'ephe nodu doo su: Unu gebekwa-o!

"Su-a: unube ndu Izurelu ibe mu me unube ndu ozo, bu ndu Chileke duru le nso. ¹⁷ Chileke ndu-a, bu Izurelu-a hotaru ndiche anyi phe bya emee phe; ephe paa eka teke ephe shi buru ndu byaru abyabya l'alj Ijiputu ono. Chileke gude eze ike nkiya dufuta phe l'alj Ijiputu. ¹⁸ O takpouerupho umere phe nshi dua phe ukporo apha labo l'echiegu, e budu ebubu. ¹⁹ O gbushia oha esaa l'alj Kénanu bya eworu ndibe dochia; ephe nweru alj ono noo iphe, ha g'unu apha l'apha ukporo labo l'apha iri.

²⁰ "E mechaa; o bya eyeaharu phe ndu-ikpe jasú l'ogbo k'onye mpfuchiru, bu Samelu. ²¹ O be teke ephe suru l'o du phe g'a su l'ephe nweru eze; Chileke hotaru phe Solu, bu iya bu nwa Kishu; oshilokpa Benjiaminu; o buru eze phe ukporo apha labo. ²² Chileke wofuepho onye k'ono; o hota Dévidi g'o buru eze phe. Chileke pfuru opfu Dévidi su: 'Dévidi, bu iya bu nwa Jiesi bu onye du mu l'obu; onye e-mekota iphemiphe, mu tüberu.' ²³ Oo Nwa Dévidi ono, bu iya bu Jizosu be Chileke yeru g'o buru Onye-Ndzota ke ndu Izurelu, bu iya bu iphe, o kweru ukwe iya. ²⁴ Jizosu -bya abya; Jionu vuhawaru uzo raaru iya ndu Izurelu mgburugburu arara g'ephe ghaa umere g'izimanu lwa phe azu g'e mee phe baputizimu. ²⁵ O rwujeepho teke Jionu e-jeghe ozi ono; o su phe: '?Bu onye be unu dobesu le mu bu? O to bukwa mbedua bu onye obu, unu ele enya iya obu. Obenu l'onye k'ono e-mechaa etso mu l'azu; onye mu ta adudu iphe, mu bu ke ge mu yefu iya akpokpa, o yeru l'okpa.'

²⁶ "Unwunna mu; unube ndu shi l'okpa Ebirihamu me ndu ohozo, no l'eka-a, Chileke duru le nso! Oo anyi l'unu be Chileke ziru ozi ono g'e zia anyi l'oo Jizosu adzo ndzu. ²⁷ Ndu bu le Jierusalemu waa ndu-ishi phe ta amakpokwaanu l'oo Jizosu bu Onye-Ndzota obu. Ophu o dokpodaaru phe nu enya; mbu opfu ndu mpfuchiru Chileke, aaguru phe l'eswe-atuta-unme, anwuta anwuta. E mechaa; ephe gbeni mee g'iphe, ndu mpfuchiru Chileke ono pfuru vaa g'e pfuru iya teke ephe nmaru Jizosu ikpe onwu. ²⁸ Ephe su ge Payileti haa g'e gbua ya l'ebe abu l'o duru iphe, ephe maru, bu iphe, ephe a-su l'oo iphe, e gude egbu iya. ²⁹ Ephe mechaa iphemiphe, bu iphe, opfu Chileke pfuru ke nkiya; ephe shi l'eli oshi pazeta iya bya aparú iya lia l'ilu. ³⁰ Ole Chileke meru g'o shi l'onwu teta dzuru ndzu. ³¹ E mechaa; o woru onwiya goshi ndu ephe l'iya shi le Galili swiru je Jierusalemu. O goshi phe onwiya ujiku olemole. Nta-a buwaa phe bu ndu epfuru ndu Izurelu iphe, ephe huma-butaru ke nkiya. ³² Iphe, anyi byaru bu g'anyi bya akporu unu ozi-oma ono, bu iya bu l'iphe ono, Chileke kweru ndiche anyi phe ukwe iya ono ³³ be o meakwaru anyibe oshilokpa phe. O meru iya teke ono, o meru Jizosu o shi l'onwu teta dzuru ndzu ono. O buru iphe, ono bu iphe, e deru le Ebvú-oma k'ebó su: "Oo ngu bu Nwa mu nwoke.

E-shi ntanu-a buwaa mu bu

Nna, nwuru ngu nu.*

³⁴ Chileke pfukwarupho ke ge ya e-me iya g'o shi l'onwu teta dzuru ndzu g'o to nwuhubahe anwuhu ophu o buro k'erehu erehu. O pfuru su:

Mu e-meru unu iphe-oma ono,

du nso ono,

ta arwuhudu arwuhu ono,

mu kweru Dévidi

ukwe iya ono.†"

³⁵ Noo iphe, meru g'o gude o pfukwaapho l'eka ozo su:

* 13:33 13:33 Gúnaa Ebvú 2:7. † 13:34 13:34 Gúnaa Azá 55:3.

"I tii kwedu g'onye nkengu,
i yeru obu rehu erehu.‡"

³⁶ Ole Dévidi meru uche Chileke l'ogbo nkiya; o bya anwuhu; e lia ya l'eka e liru nna iya oché phé; o ndu l'eka ono rehu. ³⁷ Obenu l'onye ono, Chileke meru o shi l'onwu teta dzuru ndzu ono te erehuduru erehu. ³⁸ Sù-a; g'o doo unu enya g'unu hakota unwunna mu; l'oo Jizosu ono bé Chileke shi l'eka iya gbuhaarù unu ẓzo, unu e-shi g'o ẓaru unu nvù l'iphe-eji unu. ³⁹ L'ekemu Mòsisu ta adukwa ike mee unu g'unu buru ndu pfuberekoto l'iphu Chileke. Obenu lè teke unu byaru egude obu unu g'o ha kweta ké Jizosu; Chileke agukotarù unu nvù l'iphe-eji, unu meru. ⁴⁰ Oo ya bú; g'unu letakwa enya g'iphe ono, ndu mpfuchiru Chileke pfuru ono te eme unu. Epe sùru:

⁴¹ "Unu lenu! Unubè ndu ono
akpo Chileke èbo l'afu
ono.

G'o tufukwa unu èhu;
unu alaa l'iswi.

Kèlè iphe, mu e-me l'ogbo
unu-a bú iphe,
unu ta abyadu ekweta l'o
bù okpobe-opfu;
m'o betakporo e pfaaru
iya unu.§"

⁴² "Pòlu yèe Banabasu lufushiepho l'ulo-ndzuko ono; ndu ono rwòo phé sù g'èphe lwabakwaa azù l'idzu eswe-atuta-unme ozo bya akobaaru phé iphe ono. ⁴³ Ndu ono gbakashihuepho; ndu Jiu mè ndu ohozo, mewaru onwophè ndu Jiu; tsoru Pòlu yèe Banabasu phé. Pòlu phé ndu epfushiru phé ike sù phé g'èphe ta ahakwa eze-iphe-oma, Chileke meru phé.

⁴⁴ "O be l'eswe-atuta-unme ozo; o phodu nwanshi mè mkpukpu ono l'ophu awufutakota bya l'ulo-ndzuko ono bya anuma opfu Chileke. ⁴⁵ Ndu Jiu humaeopho igwe oha ono; epe wata iji-enya bya awata agbaghashi iphe, Pòlu ezi; wata iya ephu iphu. ⁴⁶ Pòlu waa Banabasu saahaa ya kpaa kpaa sù phé: Oo unubè ndu Jiu bè o gbaru ké g'e vuru ẓzo zia ozi-oma-a. Obenu l'eshinu unu jikaru iya; ophu unu ekwedu l'unu dù k'enweru ndzu ojeje bè anyi a-ha unu ghaarù ndu abudu ndu Jiu iphu nta. ⁴⁷ Kèlè o noo iphe, Nnajiuphu hotaru anyi zia anyi teke ono, o sùru:

"Mu hotaru unu
g'unu buru iphóro ndu
abudu ndu Jiu.

G'unu gude ozi ono,
Chileke e-shi dzota ndiphe
ono gude jedzuru
mgboko mgburugburu."

⁴⁸ Ndu abudu ndu Jiu numa iya; èhu tsòo phé; epe jaahaa opfu ké Nnajiuphu ono ajaja. Ndu Chileke guhawaru lè ndu e-nweru ndzu ojeje; bya ekweta ké Nnajiuphu.

⁴⁹ Ozi-oma ké Nnajiuphu ono dzuru ekameka l'oha ono. ⁵⁰ Ndu Jiu kpalia unwanyi, bú ndu nweru enya lè mkpukpu; bya aburu ndu anwu eka ndu Jiu; waa unwoke ndu-ishi lè mkpukpu ono; epe wata emekpa Pòlu yèe Banabasu èhu; bya achifu phé l'uswe iya ono l'ophu. ⁵¹ Ndu-ishi-ozu ono jishiaru phé urwuku okpa phé; o buru phé eje Ayikoniyomu. ⁵² Èhu ndu atso ndu ké Kéreshi ono utso. Unme-dù-Nso jikota phé èhu.

14

Iphe, eme lè Ayikoniyomu

¹ O rwukwaapho lè Ayikoniyomu; Pòlu yèe Banabasu bahukwapho l'ulo-ndzuko ndu Jiu je efpukpo opfu ono k'ophu ikpoto ndu Jiu waa ndu Gurisu kwetarù ké Kéreshi. ² Obenu lè ndu Jiu ndu ophu, ekwetaduru nù jeru akpalia ndu ophu abudu ndu Jiu; yeru phé oku k'ophu epe kpòru unwunna ono ashì. ³ E mechaa; ndu-ishi-ozu ono nqelaa odu l'eka ono. Epe ndu l'eka Nnajiuphu asa nkiya kpaa kpaa. Nnajiuphu mee g'ike emeshi iphe-ohumalenya, dugbaa biribiri dù phé; shi nno goshi l'iphe ono, epe ezi k'eze-iphe-oma iya ono bú okpobe-opfu. ⁴ Ikpoto oha, bu lè mkpukpu ono keha èbo. Ndu asù l'oo ké ndu Jiu bú iya; ndu asù l'oo ké ndu-ishi-ozu ono bú iya.

⁵ Ndu ono, abùdu ndu Jiu ono mē ndu Jiu ọbu mē ndu-ishi phẹ chĩa idzù g'ẹphe ripyabẹ ndu-ishi-ozì ono tugbua phẹ lẹ mkpuma. ⁶ No iya; ama gbaaru ndu-ishi-ozì ono; ẹphe gbalaa jeshia Lìsutura mē Debi, bughaa mkpukpu labọ, nọ lẹ Layikoniya; mēwaro ndu ọzo, bunyabẹgbaa phẹ nù. ⁷ Ẹka ono bẹ ẹphe jeru anọdu ziahaa ozi-ọma ono.

Iphe, eme lẹ Lìsutura waa lẹ Debi

⁸ Lẹ Lìsutura bẹ ọ dọru nwoke lanu, iphe lonwushiru ọkpa. Ọ nọdu ẹniyeni k'eshinu ne nwuru iya. Ọ buerupho adoparu bẹ ọdopajeru; ẹbe o toko jeswee ije. ⁹ Ọ nọdukpoepho l'ẹka ọ nọ ngabẹ nchì l'iphe, Pọlu epfu. No iya; Pọlu hũaaepho l'ọ kwetawaru k'ophu ee-me iya g'ọ wekọrohu; ọ bya atabẹ iya ẹnya l'iphu; ¹⁰ bya epfua ya pfushia ya ike sù: "Gbẹshi pfuru apfuru!" Nwoke ono pfulihu tsoru ẹkameka zopheaaha. ¹¹ Ikpoto ndu ono hũaaepho iphe, Pọlu meru; ẹphe gude opfu-alì phẹ, bu opfu ndu Layikoniya chiahaa: O-ji-l'ẹka togbo-o! "Oke agwa, doberu anyi aghoshia nemadzù byapfuta anyi-o!" ¹² Ẹphe sù lẹ Banabasu bu Zeyusu; Pọlu buru Hemisu; eshinu ọ bu iya aasa opfu. ¹³ Noo ya; onye agwajẹ Zeyusu shi l'eze-ulo agwa ono, nọfuru anofu lẹ mkpukpu ono haru oke-eswi chĩa tukaa ya okoko byatashia l'ọnu ẹka e shije abata lẹ mkpukpu ono g'ẹphe l'igwe ọha ono gbua gude gwaa ndu-ishi-ozì ono.

¹⁴ Banabasu yẹ Pọlu nũaaepho iphe, ẹphe abya ememe; ẹphe dọjaha uwe phẹ ẹbo gbagbua gbagbu ikpoto ndu ono je adakaha phẹ l'echi chia mkpu sù: ¹⁵ "Ndu mu; ?bu gunu bẹ unu eme nno? ?Unu ta amadu l'anyi bua nemadzù g'unu bu? Iphe, anyi byaru bu g'anyi zia unu ozi-ọma; g'anyi mee unu g'unu tuko agwa ono, adudu iphe, ẹphe bu ono ghaaru azu; Iwapfuta Chileke, dzu ndzu; mbu Chileke, bu iya meru igwe mee alì bya emee eze-ẹnyimu waa iphemiphe, bu phẹ l'ime. ¹⁶ Lẹ mbu bẹ ọ haru ndiphe ẹphe nọdu eshi ọzo, du phẹ ree. ¹⁷ Ọlẹ oogudeje iphe, du ree, oomeje gude goshi onye ya bu. Oodzejeru unu mini; tẹme iphe, unu kọru l'alì bẹ oomeje g'ọ mja mebyi teke gbaru iya nù. Ọ nọdu anu-jije unu ẹpho; tẹme ọ nọdu emeje g'ọbu tsoo unu ọtso." ¹⁸ Ẹphe pfuchakpoo nno; mbu ndu-ishi-ozì ono; ọ bulelu-a l'ẹhuka bẹ ẹphe gude sede mkpukpu ono g'ẹphe te ejehe agwa iphe ono g'ẹphe tuberu.

¹⁹ E gudekwadu-a nno; ndu Jiu, shi lẹ Antiyọku waa Ayikoniyomu byarwuta. Ẹphe bya epfuta ikpoto ndu ono yeru onwophe; bya atuhaa Pọlu mkpuma. Ẹphe tya ya mkpuma ono jeaduru ẹphe dobesu l'ọ nwuhuwuru bya aloo ya wuruwuru lofu lẹ mkpukpu ono. ²⁰ Obenu lẹ ndu kẹ Kéreshi byaru anọ-phẹ ya phọ mgburugburu; ọ gbalihu. Ẹphe laphushia azu l'ime mkpukpu ono. O be lẹ nchitabọhu iya yẹ Banabasu swiru jeshia Debi.

Pọlu phẹ alaphu azu lẹ Antiyọku Siriya

²¹ Pọlu phẹ zia ozi-ọma kẹ Chileke shii lẹ Debi. Ẹphe pfuta ndu du igwerigwe; mee phẹ ẹphe bya etsoahaa ọzo Jizosu. Ẹphe tugbua teke ono laphushia azu lẹ Lìsutura; gbewaro l'ẹka ono jeshia Ayikoniyomu; bya eshikwapọ lẹ Ayikoniyomu jeshia Antiyọku. ²² Ẹphe je je emee g'okpoma shihu ndu kẹ Kéreshi, nọ l'ẹka ono ike. Ẹphe bya eyeru phẹ ọkpu-ikike g'ẹphe noshikpoekwapọ ike l'iphe ono, ẹphe kwetarọ onoya. Ẹphe nọdu ezi ndu ono l'ẹkameka, ẹphe jekpọru sù: "Unu makwaru l'anyi jefutaje iphe-ẹhuka, du igwerigwe; tẹme anyi abahu l'ẹka Chileke bu eze." ²³ Ẹphe bya ahotagbaa nemadzù mee ẹphe buru ọgerenya lẹ Chiochi lẹ Chiochi. Ẹphe bya aswia ẹgu pfuru nù Chileke, bu iya bu onye ẹphe kwewaru l'ọo ya bu Nnajiuphu phẹ; bya eworu phẹ ye iya l'ẹka.

²⁴ Ẹphe jegbabechaa Pyisidiya bya ejeshia Pamfiliya. ²⁵ Ẹphe bya epfuchaa opfu kẹ Chileke ono lẹ Pega bya ejeshia Ataliya. ²⁶ Ẹphe gbẹ l'ẹka ono kpọru ugbo jeshia Antiyọku, bu iya bu ẹka ono, e yeru phẹ l'ẹka gẹ Chileke mejeru phẹ eze-iphe-ọma l'ẹje ozi ono, ẹphe jefufuru nta ono.

²⁷ Ẹphe jerwua Antiyọku ono bya achikobe ndu Chiochi l'ẹka lanu bya akọru phẹ iphemiphe, Chileke gude phẹ mee; kọru phẹ gẹ Chileke gude guhaaru ndu abudu ndu Jiu ọzo g'ẹphe kweta nkiya. ²⁸ Ẹphe lẹ ndu kẹ Kéreshi nọ ọdu l'ẹka ono.

15

Ndzuko Jierusalemu

¹ Ọ dọru ndu shi lẹ Jiudiya bya bya awata ezi unwunna ono sù: "A taa dzokwa unu gbahaa l'unu buru ubvu g'ekemu Mosisu suru g'e buje iya." ² Pọlu yẹ Banabasu sù l'iphe, ẹphe epfu bu ọka. Ẹphe lẹ Pọlu phẹ tupfuru ẹgo. A nonyaa; a bya achia idzu sù lẹ Pọlu waa Banabasu waa ndu kẹ Kéreshi, haru nọdu lẹ Antiyọku l'e-je Jierusalemu je epfuaru ndu-ishi-ozì waa ndu e meru ọgerenya lẹ Chiochi iphe ono.

³ Ndu Chìochi byanụ ezia phẹ; ephe jeshia. Ephe shita Fonishiya lufuta lẹ Samériya jeshia. Ephe ñodu akọ l'ekameka gẹ ndu abụdu ndu Jiu gude dakobewaa bya ewowaru onwophẹ ye Jizọsu l'ẹka. Ozi ono tsokota unwunna ọtso shii. ⁴ Pọlu phẹ rwua Jerúsalemụ; ndu Chìochi mẹ ndu-ishi-ozí; mẹ ndu e meru ogerenya lẹ Chìochi kwatakpoo nata phẹ ọkpobe anata. Ephe bya akọkotaru phẹ iphe, Chileke gude phẹ mee. ⁵ Ndu gba l'ogbo Fárisii, haru bụwaru ndu kẹ Kéreshi gbalihu sụ: "G'e bukwaa ndu ono abụdu ndu Jiu ono úbù. L'e zia phẹ l'ephe mefutajekwapho ekemu, Mósísu turu."

⁶ Ndu-ishi-ozí waa ndu e meru ogerenya bya edzukọbe g'e pfua opfu ono. ⁷ E pfunyakpooepho opfu ono; dzọkashinyaa ya; Pyíta gbalihu bya asụ: "Unwunna mu; ọ kwa l'unu maru lẹ teke dūhawaa ẹnya bẹ Chileke họtajeru mu gẹ mu je ezia ndu abụdu ndu Jiu ozi-oma ono g'ephe anuma bya ekweta kẹ Jizọsu. ⁸ Chileke; onye bụ iya maru ọkpoma nemadzọ goshi anyi lẹ ya nataru phẹ; kele ọ nuru phẹ Unme-dụ-Nsọ g'ọ nuru anyibedua. ⁹ Oo iphe anyi bụ bẹ ephe bụ l'iphu Chileke; kele ọ sashíwaru phẹ iphe-ẹji, ephe meru. Iphe, meru g'ọ gude ọ sashía phẹ iphe-ẹji ono bụru l'ephe kwetaru. ¹⁰ Sụ-a; ?bụ gunu meru iphe, unu eme g'unu hụa Chileke ama sụ g'ephe meje iphe, ekemu pfuru? Eme ẹgube ono bukwa ivu-erwa bẹ unu ebo phẹ; mbụ ivu-erwa, anyi adudu ike vaa; ophu nna anyi oche phẹ adudu ike vaa ya. ¹¹ Awakwa-o! Anyi kwetaru lẹ Nnajiuphu, bụ Jizọsu e-gude k'eze-iphe-oma iya dzọo anyi. O bukwarupho g'oo-dzọ phẹ bụ ono."

¹² Igwe ọha ono ño-kirishia ngabẹ nchị. Pọlu yee Banabasu kọhaa iphe-ohumalenya, dughaa biribiri, Chileke gude phẹ meeru ndu abudu ndu Jiu. ¹³ Ephe kọebekpoe ya phọ; Jiemusu gbalihu sụ: "Unwunna mu; unu ngabekwa nchị l'iphe-a, mu abya epfufu-a. ¹⁴ Sayimonu kọwaru anyi gẹ Chileke meru teke o beberu họtaaaha ndu abudu ndu Jiu g'ephe bụru ndu nkiya. ¹⁵ Iphe, ndu mpfuchiru Chileke pfuru yee opfu Pyíta ono je adagba buerupho iphe lanụ, bụ iya bụ g'e deru iya l'ekwo-opfu Chileke sụ:

¹⁶ "E -mechaa bẹ mu a-lwa
bya akpukwaa ọlo ibe
Dévidi, zeru ezeze.

Mu e-gude mkpọkpọ ọlo ono
kpulia ya ọzo.

¹⁷ Oo ya bụ gẹ ndu ozo g'ephe
hakpoo awatakwanụ
achọ Nnajiuphu,
bụ iya bụ iphe,
bukpoo ohamoha,
mu kukotaru
g'ephe bya aburu
nkemu.

Noo iphe, oopfu;
mbụ Nnajiuphu,
emekọtaje
iphemiphe ono.*

¹⁸ Iphemiphe, Chileke eepfu bẹ
Chileke ono makotaru
e -shi teke mgboko
dụ."

¹⁹ "Oo ya bụ l'onu, mbedua eye bụ g'anyi te ejekwa eme iphe, a-tsuru ndu ono shi l'echilabọ ndu abudu ndu Jiu bya awata etso Chileke ono. ²⁰ G'anyi dechiaru phẹ ekwo sụ g'ephe te erijekwa iphe, a gwaru iphe; kele e merwuru iya emerwu; ophu ọ dukwa onye jepfufe anye nwanyi ta abudu nyee ya; ophu ephe atajekwa anụ, a swigburu aswigbu; ophu ephe atajekwa mee-iphe. ²¹ Kele ekemu Mósísu bẹ e shiwa a ụzenya guta l'ulo-ndzukọ. O tọ dudu eswe-atuta-unme, a ta agudu iya. Teme a ndu ara iya arara lẹ mkpukpu lẹ mkpukpu."

Ekwo, e deru nụ ndu kẹ Kéreshi, abudu ndu Jiu

²² Noo ya bụ; ndu-ishi-ozí waa ndu e meru ogerenya; mekpoo ndu Chìochi l'opfu bya achía idzu bya aharu nemadzọ họtá yeru Pọlu yee Banabasu g'ephe je Antiyọku. Ndu ephe họtaru bụ Jiudasu onye eekuje Basabasu waa Sayilasụ. Umadzu ẹbo ono tuko yiru lẹ ndu-ishi lẹ Chìochi. ²³ A bya edee ekwo nụ phẹ. Iphe, e deru bụ:

* 15:17 15:17 Gúnaa Émọ 9:11,12.

“Anyibe ndu-ishi-ozu me ndu e meru ogerenya, bu unwunna unu l'ekelokota unube unwunna, abudu ndu Jiu, no le Antiyoğu me le Siriya; me le Silisiya. ²⁴ Anyi numaru l'ọ duru ndu shi l'ogbo anyi-a, byaru egude opfu onu gbaghashia unu obu g'ehu te ebvuru unu ebvuru. Epehe suru g'unu buje ubvu; unu eme iphemiphe, ekemu pfuru. O to bukwa anyi ziru phe g'ephe bya eme nno. ²⁵ Noo iphe, o gude obu anyi buru nanu; anyi chia idzu su g'anyi haru nemadzu hota zia g'ephe bya akaru unu. Ndu ono, anyi ziru ono be epehe l'eguru onya anyi phe, bu Banabasu yee Polu swi. ²⁶ Banabasu yee Polu bu ndu ono, tuchawaru ishi ndzu phe k'iswi ehu Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kereshi. ²⁷ Anyi ziru Jiudasu yee Sayilasu g'ephe bya l'onwophe gudewaro onu pfuwaruro unu iphe-a, anyi deru edede-a. ²⁸ Kele Unme-du-Nso be anyi l'iya chiru idzu su l'anyi tee boedu unu ivu ozo gbahaa ishi opfu-a, bu iya bu. ²⁹ G'unu te erijekwa iphe, a gwaru iphe; ophu unu atakwa mee-iphe; ophu unu atakwa anu, a swigburu aswigbu; ophu unu aparwushijekwa onwunu. Unu -mewaa egube ono be oo-duru unu le ree. Unu buru guu.”

³⁰ A su ndu e ziru ozi ono g'ephe jeshia. Epehe jerwua Antiyoğu bya achikobe ndu Chiochi ono l'eka lanu bya eworu ekwo ono nu phe. ³¹ Epehe guchaephe ekwo ono; ehu tsahaa phe k'ozu ono, meru g'ephe patsua unme ono. ³² Jiudasu yee Sayilasu, buchakwaapho ndu mpfuchiru Chileke l'onwophe pfuuru unwunna ono opfu noo odu; eyeru phe oku g'obu shihu phe ike bya emekwapho g'ekwekwe, epehe kweru ke Kereshi kabaa eshihu ike. ³³ Epehe nonyaa l'eka ono; unwunna ono kwakoberu phe su g'ephe laa l'ehu-guu. Epehe laphu azu lapfushia ndu ziru phe nu. ³⁴ Sayilasu su le yebedua a-nobaa l'eka ono.

³⁵ Polu yee Banabasu je anotota le Antiyoğu. Epehe le ndu ozo nodu ezi opfu Nnajiuphu ezizi bya ara iya arara.

Polu yee Banabasu eshi iche iche

³⁶ A bya anokwaa ujiku olemole; o be ujiku lanu; Polu su Banabasu: “G'anyi laphu azu l'iphe, bukpuo mkpukpu, anyi mewaru epehe maru opfu ke Nnajiuphu je agbaphechaa unwunna g'anyi amawaruro g'ephe eme ala.” ³⁷ Banabasu su g'ephe duta Jionu onye eekujekwapho Maku g'ephe l'iya swiru. ³⁸ Polu sukwanu l'ọ ka ree g'ephe te edutahę egube onye ono, gbalaru g'ephe no le Pamfiliya; ophu o tsoduru phe jefufu ozi ono. ³⁹ Epehe tu-tabe iya ego k'opfu a nonyaru; epehe swikata shia iche iche. Banabasu duta Maku; epehe jeshia Sayipurosu. ⁴⁰ Polu duta Sayilasu tugbua. Unwunna woru phe ye l'eka Chileke ge Chileke mejeru phe eze-iphe-oma. ⁴¹ Polu jekota Siriya waa Silisiya; emekota g'obu shihu ndu Chiochi, nogbaa l'ibiya oo ike.

16

Timoti etsoru Polu yee Sayilasu

¹ Polu phe rwua Debi bya ejekwapho Lisutura. O duru onye ke Kereshi, bu l'eka ono. Epha onye ono bu Timoti. Timoti ono bu nwanyi Jiu nwuru iya. Nwanyi ono bukwaphe onye ke Kereshi. Nna Timoti ono buru onye Gurisu. ² Unwunna, bukota le Lisutura me ndu ophu bu le Ayikoniyomu epfukotaephe le Timoti bu okpobe nemadzu. ³ Polu su le ya e-duta Timoti ge yee ya swiru. O duta iya bya ebua ya ubvu. Iphe, o gude bua ya ubvu bu l'iphe, bukpuo ndu Jiu, bukota l'eka ono mawaru le nna Timoti bu onye Gurisu. ⁴ E mechaa; epehe l'iya swiru tugbushia. Iphe, bukpuo mkpukpu, epehe ghataru; epehe akokotaru ndu ke Kereshi idzu ono, ndu-ishi-ozu waa ndu e meru ogerenya chiru le Jierusalemu ono. Epehe nodu asuje phe g'ephe meje g'a chiru ono. ⁵ Oo ya bu; e mee Chiochi ono g'ọ hakota; epehe kabaa eshihu ike l'ekwekwe, epehe kweru ke Kereshi; teme epehe nodu aka shii mboku-mboku.

Ophulanya Polu le Tirowasu

⁶ Epehe jee g'ephe bahu le Eshia g'ephe epfua opfu Chileke l'eka ono; ophu Unme-du-Nso ekwedu. O buru iya bu l'ephe akwaseru ghabua oha Firijiya waa Galeshiya. ⁷ Epehe jerwua mgba Misiya epehe le Bitiniya; epehe jeshia abahu le Bitiniya; ophu Unme Jizosu ekwedu. ⁸ Epehe je aghajaa alj Misiya jeshia Tirowasu. ⁹ O be l'enyashi g'ephe rwuru Tirowasu; Polu huma onye Masedoniya l'ophulanya. O bya apfuru Polu l'iphu arwo iya asuje: “Jiko ghabunaa byatashia Masedoniya bya eyeru anyi eka!” ¹⁰ Polu pfuchaephe ophulanya ono; anyi kwakobe teke ono teke ono jeshia Masedoniya; kele o dowaru anyi enya le Chileke eku anyi g'anyi bya ezia phe ozi-oma ke Chileke l'eka ono.

*Lidiya anata Jizosu g'ọ buru
Nnajiuphu iya le Filipayi*

¹¹ Oo ya bu; anyi gude ugbo shi le Tirowasu tugbua bya akpoghaa jeshia Samoturesu; shiwaro l'eka ono kporu ugbo bahu le Niyapolisu le nchitabohu iya. ¹² Anyi shi le Niyapolisu gude okpa bamihuwaroya Filipayi, bu iya bu ishi ali Masedoniya; teme o bukwarupho mkpukpu, ndu shi Romu bu. Anyi nokpoo nwujiku olemole le mkpukpu ono. ¹³ O be mboku atuta unme; anyi shia onu oguzo mkpukpu ono jeshia l'aguba enyimu. Eka ono be anyi dobesu l'oo eka ndu Jiu edzukoje epfu anu Chileke. Anyi rwua bya anozeta wata epfuru unwanyi, dzukoru l'eka ono opfu Chileke. ¹⁴ Onye lanu l'unwanyi ono, numaru opfu anyi ono bu Lidiya. Lidiya ono bu onye Tayatayira. Oogba ngho ekwa uswe-uswe. O bu nwanyi, abudu onye Jiu; ole Chileke duru iya le nso. Nnajiuphu bya anwusaa ya obu; o ngabe nchi l'iphe, Polu epfu. ¹⁵ E mee yee ndibe phe baputizimu. O su anyi: "Unu byanu anota l'ibe mu me unu -kwewaa le mu buwaa onye kweru ke Nnajiuphu." O rwonyanaa anyi; anyi jeshia.

Polu no mkporo le Filipayi

¹⁶ O rwua ujiku lanu; anyi nodu eje eka aanoduje epfu anu Chileke; anyi huma nwamgboko, bu ohu; teme obvu buru iya l'ehu k'opfu oogba eja. Ndu nwe iya nu be okpatakpooru oke okpoga l'agba eja ono. ¹⁷ O tsoahaa anyi le Polu. O nodu echi mkpu asuje: "Ndu-a bukwa ndu ejeru Chileke, bu Okalibe-Kangokotaru-nu ozi. Ephe aakoru unu uzo, ee-shi dzoo unu." ¹⁸ Mboku-mboku l'oopfu iya. A nonyaa iphe ono, oopfu ono kakabpo adu Polu ashu k'opfu o to duedu ike ata nshi. O ghakobe bya asu obvu ono: "Mu gude epha Jizosu Kereshi akaru ngu g'i lufuta l'ehu nwata ono!" Epfufu, oopfu iya; obvu ono lufu nwata ono l'ehu. ¹⁹ Ndu nwe iya nu humaepho l'obvu ono lufuwaru iya l'ehu k'opfu o to kpataeduru phe okpoga; ephe gude Polu yee Sayilasu kporu phe kpufu aswa; kpufu ndu-ikpe phe, ²⁰ bu iya bu ndu-ikpe ndu Romu; je asu phe: "Ndu-a bu ndu Jiu, byaru anyi akpataru opfu le mkpukpu. ²¹ Ephe ezi omelali, ta abudu ekemu-ali, gbaru anyi l'edobe; opfu o budu ekemu-ali anyibe ndu Romu. Ebe anyibedua etsokwa egube omelali ono-o!" ²² Ikpoto ndu ono wulihu g'ephe tsua Polu phe otsukputu; ndu-ikpe ono woru uwe Polu yee Sayilasu lawashia su g'e chia phe echachi. ²³ E chiepe phe echachi kpachaa akpachaa; bya enwuru phe nwua l'ulo mkporo. A su onye eche ulo mkporo g'o tuchikwaa ulo mkporo ono gua ya kpukpurukpu. ²⁴ Onye eche ulo mkporo ono gude l'e pfuru egube ono woru phe jeye l'ohu l'ohu ime ulo mkporo ono. O tua phe mkporo bya akporu phe okpa ye l'oshi, a tufushiru uzo.

²⁵ O betashia l'echi abali; Polu yee Sayilasu nodu epfu anu Chileke bya ekwe ebvu anu iya. Ndu ephe l'ephe no l'ulo mkporo l'eka ono nodu angaru phe nchi. ²⁶ Teke ono teke ono; ali nmaahaa jiiijiii; kwata anmashi iya ike. Ulo ono nmakota jiiijiii jasu l'okpa iya. G'e jia epfua; guzo ulo mkporo ono toko guhashia ghegbaru onu. Mkporo, a turu onyemonye toko bushihuchaa. ²⁷ Onye eche ulo mkporo ono tehu bya ejeshia ele enya; ulo mkporo ghegbawaru onu. O dobesu le ndu nokota l'ulo mkporo ono gbalachaawaru. O mtaepho ogu-echi iya amita ge ya nmagbua onwiya. ²⁸ Polu chishia mkpu su iya: "Te ejekwa ememe! Te ejekwa ememe! Ta adukwa iphe, ii-me onwongu! Anyi nokotakwaa l'eka-a!"

²⁹ Onye ono, eche ulo mkporo ono su g'a nwutaedu oku. O gude ehunmanma; eka ndzu agu iya gbagbua je adaa kpurumu le mgboru okpa Polu yee Sayilasu. ³⁰ O bya edufuta phe bya asu phe: "Ndu mu; ?bu gunu be mu e-me g'a dzoo mu?"

³¹ Polu phe su iya: "Kweta ke Nnajiuphu, bu Jizosu Kereshi g'aa-dzoo ngu; gu le ndibe ngu g'unu ha." ³² Polu phe bya epfuaru iya ke Nnajiuphu; pfukwaaru iya pho ndu nokota l'ulo iya g'ephe ha. ³³ Onye eche ulo mkporo ono bya eduta phe le teke onokwapho l'enyashi ono je asachaa phe eka ono, e chibashiru phe ehunonyi ono. E mee yee ndibe anyi iya baputizimu l'enyashi onokwapho. ³⁴ O duru Polu yee Sayilasu laa ibe iya je anu phe nri; ephe ria. Emereme ji yee ndibe iya ehun; kele nta-a be ephe byawaru bya amaru Chileke ono, bu iya bu okpobe Chileke ono.

³⁵ O be l'utsu iya; ndu-ikpe Romu ono zia ndu ogbogu phe g'ephe je ezia g'a haa Polu phe g'ephe la.

³⁶ Onye eche ulo mkporo ono bya ezia ya Polu; su iya: "Ndu-ishi sukwaru g'a haa gu le Sayilasu g'unu la. Unu toekwapho nwehu tugbua lashia nta-a le nchi odo."

³⁷ Obenu le Polu suru ndu ogbogu ono: "E te ejekwaru anyi ekpe ikpe; g'o ka mma l'a nmaru anyi ikpe. E chia anyi iphe l'edzudu-oha; l'eka anyi bukwa-a ndu Romu. E nwuru anyi ye le mkporo. Nta-a be ephe suru g'any la le mpya. Ono be tee medu ememe! G'ephe bya l'onwophe bya edufuta anyi."

³⁸ Ndu ogbogu ono je epfuaru ndu-ikpe egube ono. Ndu rwuta phe g'ephe numaru le Polu yee Sayilasu bu ndu Romu. ³⁹ Ephe je je arwo Polu phe arworwo. Ephe

dufuta phe l'ulo mkporo ono bya arwo phe g'ephe lufuru phe le mkpukpu. ⁴⁰ Polu yee Sayilas lufuta l'ulo mkporo ono bya ejeshia ibe Lidiya. O buru l'eka ono be ephe jepfuru unwunna je yechaaru phe okpukpu ike su g'obu shihu phe ike; o buru phe atugbu.

17

Iphe, eme le Tesalonayika

¹ Polu yee Sayilas tugbaa ije je aghabua Amfipolisu waa Apoloniya. Ephe bahu le Tesalonayika. Mkpukpu ono be ulo-ndzuko ndu Jiu du. ² Polu bya ejee l'ulo-ndzuko ono, bu iya bu g'oojehawa. O kpokube jee ya eswe-atuta-unme eto. O gude iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke asaru phe opfu; ³ bya emee opfu Chileke ono g'o doo phe enya; goshi phe le Kereshi obu be jefutaje iphe-ehuka nwuhu; l'e lia ya. L'ooshi l'onwu teta dzuru ndzu. O buru Jizosu-a, mu epfuru unu opfu iya-a bu Kereshi obu. ⁴ O nweru ndu Polu yee Sayilas pfutaru; ephe laaru phe. O nwekwarupho ikpoto ndu Gurisu, Chileke duru le nsq me igwerigwe unwanyi, nweru enya, ephe pfutakwarupho yeru nwonwophe.

⁵ Obenu le ndu Jiu wataru ejiru iya iji-enya. Ephe bya eje akpakoo obokoboko nemadzu l'aswa bya agbaa ogbo. Ephe kpakaa mkpukpu ono; mkpukpu gbaahaa gharagharagara. Ephe zeru gidigidi zeba l'ibe Jiasonu eka ephe achu Polu yee Sayilas g'ephe gude kpufutaru oha. ⁶ Ophu ephe ahumaduru phe; ephe kpata Jiasonu bya aharu unwunna anyi ozo kpata yeru iya. Ephe kpuru phe kpujeru ndu-ikpe mkpukpu je asu phe: "Ndu-a, woru mgboko l'ophu gha igharaphu-a be byaakwaru ibiya-a; ⁷ Jiasonu gb'e duta phe ephe je anodu l'ibe iya. Ndu ono be tukokwaru ekemu eze nnajioha, bu Siza egbukakota egbuka. Tem'e ephe su l'o duru onye eze ozo, du nu, ephe iya bu Jizosu." ⁸ Ehu gbangahu oha waa ndu-ikpe mkpukpu ono g'ephe numaru iphe ono. ⁹ E gbuburu Jiasonu yee ndu e guderu yee ya nre; tubuaru phe okpoga, ephe e-ye, bukwanu a-numabaeduru ukporo phe le mkpukpu ono ozobaa; ephe anaphu okpoga phe azu. Ephe bya eyee nre ono; a haa phe ephe lashia.

Iphe, eme le Beriya

¹⁰ O be l'enyasi; unwunna ono meepho egwegwa dufu Polu yee Sayilas; ephe jeshia Beriya. Ephe jerwua; bya ejeshia l'ulo-ndzuko ndu Jiu. ¹¹ Ndu eka ono ka enweru obu iphoro e -me le ndu Tesalonayika. O nodu agu phe agugu anuma ozi-oma ono. Mboku-mboku ephe agu ekwo-opfu Chileke g'ephe maru iphe, Polu phe epfu bua eviya? ¹² O buru iya bu le ndu du igwerigwe ekweta; mekpoo igwerigwe unwanyi Gurisu, nweru enya l'eka ono mekwapho unwoke Gurisu. ¹³ Ndu Jiu, bu le Tesalonayika gb'e l'eka ono numa le Polu eziakwa opfu Chileke le Beriya; ephe bya l'eka ono bya agbaghashia oha ono; woru phe kpalia bya eyeru phe kurukuru. ¹⁴ Unwunna dutapho Polu egwegwa dufu durwua ya eze-enyimu. Timoti yee Sayilas no-kpe azu le Beriya. ¹⁵ Ndu edu Polu durwua ya Atensu. Ephe laphushia azu le Beriya. Polu su phe ge Sayilas yee Timoti byapfutakwa iya egwegwa.

Iphe, eme le Atensu

¹⁶ Polu nodu le Atensu cheharu Sayilas yee Timoti. O huma g'enya agwa habe shii le mkpukpu ono. O phushiahaa ya uphu ike l'okpoma. ¹⁷ Ephe le ndu Jiu me ndu Gurisu, anwu eka ndu Jiu nodu anoduje atu ego l'ulo-ndzuko ndu Jiu. O nodu ejejekwapho aswa mboku-mboku ephe le nwa ndu ophu o humaru l'eka ono aboahaa le Chileke. ¹⁸ O duru ndu mmamphe, shi l'ogbo eekuje Epikuriya waa Sutoyiku, byaru ephe le Polu tahaah ya. Ndu asu: "Bukwa ole be nwa owa-a, epfu beebabeebe-a epfu?"

Ndu asu: "O dukwa g'o duru agwa ndu ozo, ootu onu iya." Iphe, ephe gude epfu nno bu le Polu epfu ke Jizosu waa k'eshi l'onwu teta dzuru ndzu. ¹⁹ Ephe duta Polu bya edufu l'edupfu, ndzuko Ariyopagosu bya asu iya: "Mena g'anyi maru iphe ophuú owa-a, iipfu opfu iya-a. ²⁰ L'iphe owa-a, ipfugba-a bugbakwaa anyi nchi ophuú. Mena g'anyi maru iphe, o bugbaa." ²¹ Kele ndu Atensu mgburugburu mekpoo ndu lwaru iya alwalwa ta aduedu iphe ozo, ephe ejeje gbahaa g'ephe numa me g'ephe pfua iphe ophuú.

²² No iya; Polu bya apfuru l'iphu ndu ono l'edupfu Ariyopagosu onoya su: "Atensu unu gebekwa-o! Mu su-a; mu humawaru l'unu yenukaru agwa nsq. ²³ Kele ge mu ejejekpoo le mkpukpu unu-a be mu humagbaaru enya agwa unu. Mu humakwarupho enya agwa ophu e deru su: 'Owa-a bu k'agwa ophu a madu ephe iya'. Onye ono, unu abaru eja l'ebe abu l'unu maru ephe iya ono, bu iya be mu epfuru unu opfu iya nta-a. ²⁴ Oo ya bu Chileke, bu iya meru mgboko mee iphemiphe, no iya l'ime. Oo ya bu Nnajiuphu, nwe igwe nweru ali; teme ophu oobujeduru l'ulo, nemadzu gude

ẹka kpua. ²⁵ Ophu mkpa iphe, nemadzụ ejeta anụ iya adūduru iya; eshinu ọ bụ iya anụ ndzụ bya anụ unme bya anụ nemadzụ iphemiphe. ²⁶ Oo Chileke lanụ ono meru onye ivuzọ; bya eshi l'onye lanụ ono mee ohamoha, nọkota lẹ mgboko-a mgburugburu. Oo ya tubuhawaru teke ndu nọ lẹ mgboko-a a-nọ-beru; tubuhawaa ẹka oke alị phẹ a-kpa. ²⁷ Iphe, Chileke medoru iphemiphe ono bụ gẹ ndiphe achọo ya chọta iya m'ephe -rwaphenaa ẹka iya; eshinu Chileke ta adūdu onye ọ nọ ẹnya lẹ g'anyi ha; mbụ mę onye lanụ. ²⁸ Kele

“Oo ya gude ndzụ anyi.

Ọ bụru iya meru iphe,
anyi ejephe.

Teme ọ bụru iya meru iphe,
anyi dū adūdu ophu.”

Ọ dū-a g'egube ndibe unu, agụ ebvu gūru sụ:

“Anyi tūkoru bụru unwu iya.”

²⁹ Eshinu anyi tūkoru bụru unwu Chileke; g'anyi ta arijekwa lẹ Chileke dū g'iphe, e gude ope wua; ozoo iphe, a kpuru l'urwa; ozoo iphe, e gude oshi pyia. Oriri nemadzụ te erwukwaru gẹ Chileke gbaru; ophu ọ bụru k'egude iphe, emeru ọna goshi g'ọ gbaru. ³⁰ Chileke lesweakwaru teke e shidu maru iya ẹnya. Nta-a bę ọ sūru g'izimanū lwa onyemonye azū l'ekameka; g'ephe byapfuta iya. ³¹ Kele ọ dobeakwaru mbọku, oo-kpe ndiphe mgburugburu ikpe pfuru-oto. Onye oo-gude kpee ikpe ono bụ nwoke obu, ọ họtaru l'onwiya. Iphe, ọ gude mee g'onnyemonye maru l'iphe ono e-mekota gẹ ya tūberu bụ l'ọ meru g'onye ono shi l'onwu teta dzuru ndzụ.

³² Pọlu pfufutaepho k'eshi l'onwu teta dzuru ndzụ ono; ephe haru gbaaharu iya mgbonu. Ọ dukwarupho ndu sūru: “Ọ dukwa anyi g'a sū l'ii-pfubaa iphe-a ozo g'anyi nūmabaa.” ³³ Pọlu parū phẹ haa; ọ bụru iya atugbu. ³⁴ Ọ duru ndu tsoru iya nū bya eworu onwophe ye Jizosu, bụ Nnajiuphu l'eka. Dayonisiyosu, onye gba l'ogbo Ariyopagosu yi lẹ ndu ono waa nwanyi, eekuje Damarisu; męwaro ndu ozo.

18

Iphe, eme lẹ Korentu

¹ E mecha; Pọlu shi lẹ Atensu jeshia Korentu. ² O rwua l'eka ono; ọ hūma onye Jiu, eekuje Akwila. Eka a nọ nwua ya bụ lẹ Pōntosu. Akwila bę yee nyee ya bụ Pirisila shikwadu Itali lwa Korentu teke ono; kele eze nnajioha, bụ Kulodiyosu sūru g'iphe, bukpuo ndu Jiu mgburugburu lufu lẹ Romu. Pọlu jee gẹ yee phẹ kwee. ³ O jerwua; ephe l'iya nōdu jeahawarọ ozi; kele iphe, ephe gude buru bụ ekwe ẹkwa, eegudeje eme ọlo-ekwa. Pọlu l'onwiya bukwapo onye ekweje ẹkwa. ⁴ Ọ nōdu ejeje l'ọlo-ndzukọ ndu Jiu idzu g'idzu eswe-atuta-unme g'ephe bọo kẹ Chileke; bya esee gẹ ya pfuta ndu Jiu mę ndu Gurisu yeru Jizosu.

⁵ Sayilasu yee Timoti shi lẹ Masedoniya Iwatashia; Pọlu phubewaa iphu l'epfu kẹ Chileke mbọku-mbọku. Ọ nōdu goshi ndu Jiu l'ọo Jizosu, bụ Kereshi obu. ⁶ Teke ephe jikaru bya epfuaharu iya ejo opfu; l'ọ jia uwe iya kpowulangu sū phę: “Inyorokoto inyorokoto! Unu vukwaru ochi unu l'ishi unu. Eka mu ta aduekwa iya. Nta-a bukwa ndu abudu ndu Jiu bę mu e-jepfu.” ⁷ Ọ parū phẹ haa je eburu l'ibe onye Gurisu, eekuje Tayitosu Jiosutosu, bụ nwoke, Chileke duru lẹ nsọ. Ibe iya nọ-kube ọlo-ndzukọ ndu Jiu. ⁸ Onye-ishi ọlo-ndzukọ obu, bụ Kirisuposu bę yee ndibe iya kwetawaru l'ọo Jizosu bụ Nnajiuphu phę. A dukwapo igwerigwe lẹ Korentu nūma kẹ Jizosu ono bya ekwetakwapo; e mee phę baputizimu.

⁹ O be l'enyashi ujiku lanu; Pọlu phua ophulenyaa. Jizosu sū iya: “Ndzụ ba agukwa ngu Pọlu! Pfuakwa iphe, iipfu; ta adukwa teke jia iya. ¹⁰ Mu nọkwaa swiru ngu eswiru. Ọ tọ dukwa onye a-furu ngu nū k'emeka ngu iphe; kele a dukwa igwe lẹ mkpukpu-a bughaarū ndu bụ ndu nkemu.” ¹¹ Pọlu nọo lẹ mkpukpu ono mgbarapha l'onwa ishii zikota ndu ẹka ono opfu Chileke.

¹² Ọ bụru teke Galiyo bụ onye-ishi ndu Gurisu bę ndu Jiu byaru anokobe gude Pọlu kpuru jeshia l'ọlo-ikpe. ¹³ Ephe sū lẹ Pọlu eme g'ọ mee ndu ndu-phę g'ephe bajeru Chileke eja l'uzo, abudu iphe, ekemu alị phę pfuru.

¹⁴ Pọlu jeshia eye onu; Galiyo sū ndu Jiu ono: “Ome iphe-a bụ opfu kẹ l'e mesweru; ozoo l'e meru ejo-iphe mę mu asu ee l'ọ dū-a ree gẹ mu yeru unubę ndu Jiu onu. ¹⁵ Obenu l'eshinu iphe, unu adzọ bụ k'epha mę opfu onu; mę ekemu unu; unu jekwa edoshia ya l'onwunu. Mu te ekpejekwa egube iphe ono.” ¹⁶ Ọ chishia phę l'ọlo-ikpe. ¹⁷ G'ephe ha gude Sosutenisu, bụ onye-ishi ọlo-ndzukọ ndu Jiu ono tsua ya iphe l'iphu ọlo-ikpe l'eka ono. Ophu Galiyo eyeduru phę onu.

Pölu alaphu azu le Antiyöku

¹⁸ Pölu yee unwunna nöepfo le Körentu ujiku olemole; ö parü phe haa; yee Pirisila waa Akwila swiru bahü l'ugbo jeshia Siriya g'ö kpushichaa daru ishi le Kenkiriya; ke le iphe, ö kweru Chileke ukwe iya be ö mewaru. ¹⁹ Ephe jerwua Efesösu. Pölu haa Pirisila yee Akwila l'eka ono bya abahu l'ulo-ndzuko je yee ndu Jiu böahaa ke Chileke. ²⁰ Ephe rwö ya g'ephe l'ya nöbaa; öphu ö kwedu. ²¹ Ö tugbushia bya asü phe: Obo-iphe-a abyany-a be mu lwaphutajekwa azu le Jierüsalemü bya abö me ö -büru uche Chileke. Ö bahü l'ugbo le Efesösu tugbua.

²² Ö -rwuepfo le Sizariya; bya egude ökpa jeshia Jierüsalemü je ekele ndu Chjöchi eka ono. Ö shiwarö eli-eli jeshia Antiyöku. ²³ Ö nöekwapho nwanshii le Antiyöku; ö tugbua özo. Ö je eshita alü Galeshiya waa Firijiya eme g'öbu kabaa eshihu ndu ke Kéreshi l'ibiya ono ike.

Apölosu byaru Efesösu waa Körentu

²⁴ Ö duru onye Jiu, epha iya bü Apölosu, a nwüru le Alöguzandiriya, byaru Efesösu. Ö maru epfu opfu bya amaru iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke mashia ya ike. ²⁵ E zihawaru iya k'uzo Nnajiuphu; ö nödu evukpoo ya evuvu epfuru ndu özo ke Jizösu ono; teme ö nödu ezikwa iya phö ezizi. Öotukojeppo ke Jizösu töo l'ökpa iya l'ökpa iya; öle eka ö maberu büepfo ke baputizimu öphu Jionu shi emeje. ²⁶ Ö saahaa ke Chileke kpa kpa l'ulo-ndzuko ndu Jiu. Pirisila yee Akwila numa iphe, oopfu bya eduru iya laa ibe phe; je akabaa ya ezirwe üzo Nnajiuphu ezirwe. ²⁷ Apölosu sü le ya e-je alü Gurisu. Ünwunna, nö le Efesösu sü l'ö dukwa ree shii; bya ederu ekwo nü iya ge ndu ke Kéreshi, nö l'eka ono nata iya ree. Ö jerwua; ö kwata yeru phe eka shii; mbü ndu shi l'eze-iphe-öma, Chileke eme kwetawaa. ²⁸ Ö nödu atü-kputaje ndu Jiu l'edzudzu-öha; egudeje iphe, e deru l'opfu Chileke goshi phe rengurengu l'ö Jizösu, bü Kéreshi öbu.

19*Pölu nö le Efesösu*

¹ Teke ono, Apölosu nö le Körentu ono be Pölu kwaseru üzo enyanwu ariba lufu le Efesösu. Ö rwua l'eka ono; ö harü hüma ndu etso üzo Jizösu. ² Ö jia phe: “?Unu natarü Unme-dü-Nsö teke unu kwetarü?”

Ephe sü iya: “Anyi teke anüma-swekpökwaanu ke Unme-dü-Nsö anüma ophu.”

³ Ö sü phe: “?Bü egube baputizimu gunu be e meru unu?” Ephe sü iya l'ö baputizimu ke Jionu.

⁴ Pölu sü phe: “Jionu shikwa emeje baputizimu gude egoshi l'onye-a be izimanü iphe-aji iya lwarü azu; ö ghawaa umere lwapfuta Chileke. Iphe, ö shi epfufuaru ndu Jiu bü g'ephe kweta k'onye ono, a-bya nü ono, bü iya bü Jizösu.”

⁵ Pölu pfuchaepfo nno; ephe numa; e gude epha Nnajiuphu, bü Jizösu mee phe baputizimu. ⁶ Pölu bya ebyibe phe eka; Unme-dü-Nsö bya eji phe ehu. Ephe pfuahaa l'olu Unme-dü-Nsö; bya awatakwapfo epfuchiru Chileke. ⁷ Ndu ono rwuru iri l'ëbo.

⁸ Pölu nökota mgburugburu önwä eto saköta ke Chileke kpa kpa l'ulo-ndzuko ndu Jiu. Ephe l'ya nödu adzö opfu ono. Ö nödu anöduje eme g'ö doo phe enya l'özi-öma ke Chileke, bü eze ono; bü ökpobe-opfu. ⁹ Öle ndu ono harü kpöchia nchi; öphu ephe ekwetaduru iphe, Pölu pfuru. Ephe wataepfo epfubyishi üzo Nnajiuphu ono epfubyishi l'eka ono; Pölu parü phe haa bya eduta ndu ke Kéreshi ono; ö büru iya atugbu. Mbökumböku; oojeshia asa opfu l'ulo, eedzukoje k'anwü iphe l'ibe Tiranösu. ¹⁰ Ö mekpöe ya phö egube ono gbiriri jasü ö megba iya apha labö. Öo ya bü ndu buköta l'alü Eshiya me ndu Jiu me ndu Gurisu numakota opfu ke Nnajiuphu, bü Chileke.

Unwu Sukiva

¹¹ Chileke shi Pölu l'eka eme iphe-öhumalenya, ete emejehaadaa nü; ¹² k'öphu öobujeru e -shi iya l'ëhu wota nkachifu; özoo nwampete eka gude jepfu ndu iphe eme; iphe-ememe ono alaa; öbvü, bu phe l'ëhu alufuchaa. ¹³ Ö dukwarupho ndu Jiu, tsoru ejephe achishikwapfo öbvü, emegbaa nemadzü. Ephe nödu emeje g'ephe gude epha Jizösu eme iya. Ephe nödu asuje öbvü ono: “Mu gude epha Jizösu, onye Pölu epfu nkiya akaru ngu g'i lufu.” ¹⁴ Ö nweru nwoke Jiu lanü, bü onye-ishi uke Chileke, epha iya bü Sukiva, nwütaru unwoke esaa. Noo ya; ö be ujiku lanü; unwoke esaa ono mekwaaphö g'ephe gude epha Jizösu chifu öbvü egube ono, ndu öphuu achifuje phö.

¹⁵ Öbvü ono, ephe eme g'ephe chifu ono sü phe: “Jizösu be mu maru bya amakwarupho Pölu; unubödua ?unu bü ndu ole?”

¹⁶ Onye ono, öbvü eme ono gude ejo ökpöhu tsoo phe ögu; kaköta ephe n'esaa ike. Ö meka phe iphe ghabëchaa phe öto. Ephe shi l'ulo ono gbafü. ¹⁷ Ndu Jiu me ndu

abùdu ndu Jiu, bukòta lẹ Efesòsu nùma iphe ono; ndzù rwuta phẹ. A kwabẹahaa epha Nnajiuphu, bụ Jizòsu òkpobe ùbvu. ¹⁸ Igwerigwe ndu bụwaa ndu kẹ Kéreshi wùru bya bya akòshiahaa iphe, ephẹ shi emeje; bya egbukachaa oswe, ephẹ shi kegbaa ndu òzo. ¹⁹ Ndu emeje òmamanshi bya achìta èkwò, ephẹ egudeje eme òmamanshi ono chìkobe l'èka lanù kpòo ya òku l'iphu òha. A bya agbakòo aswa èkwò ono; ò buri ùkporo èkpa-ego iri l'èbo l'èkpa-ego iri. ²⁰ E shi ègube ono; opfu kẹ Chileke goshi g'ooorebe ire bya akabaa ejedzuru; bya akabakwaaphò eshihu ike eje.

Ùtsù etsu lẹ Efesòsu

²¹ Iphe ono nwùchaepho; Unme-du-Nsò mee gẹ Pòlu sù lẹ ya shifùtaje Masedoniya waa alì Gurisu lufu lẹ Jierúsalemù. Ò sù lẹ ya -jèchaa èka ono bẹ ya e-jekwaphò Romu.

²² Ò bya ezia ndu eyejeru iya èka umadzu èbo; Timoti yee Èrasutosu g'ephe vuru iya ọzo jeshia Masedoniya gẹ yebèdua nòbaadaa l'alì Eshiya.

²³ Teke ono bẹ òke mkpàka bataru òno l'opfu ọzo Nnajiuphu ono. ²⁴ L'ò duru onye akpuje ọzo, eme òna shii, egudeje mkpòla-òchaa akpùshi unwu iphe, adujegbaa l'eze-ùlo eze-nwanyì ndu Efesòsu, bụ Atemìsu. Epha onye-ùzù òno bụ Dimitiriyòsu. Yee ndu akpujeru iya iphe òno gude iya akpa okpoga ntumatu. ²⁵ Ò bya ekukòo ndu òno l'èka lanù; mèkpoo iphe, bukpoò iphe, bukpoò ogbo ndu ọzù òno sù phẹ: "Ndu mu! Unu maru l'òo iphe, anyi eme-a bẹ anyi gude aba. ²⁶ ?Ò kwa l'unu anù-a; tẹme unu nòdu ele-a iphe, nwoke-a, bụ Pòlu eme? Ò sùru l'agwa, nemadzù gude èka dobe ta abùdu òkpobe iphe ilile. Nta-a bẹ ò gudewaa ègube òno pfuta ndu dù igwerigwe lẹ Efesòsu; ghudu mẹ oojegbabẹ alì Eshiya mgburugburu. ²⁷ Iphe, dù eji, dù iya nù bụ l'iphe-a, anyi akpuje-a a-zaahaa èjo epha. Òzo ka njo bụ l'eze-ùlo eze-nwanyì taa duedu iphe, oobukwaduru. Waa l'aa-parù iya haa; mbù eze-nwanyì ophu alì Eshiya l'ophu mẹ mgboko mgburugburu abarù eja."

²⁸ Ikpotò ndu òno nnyaaepho iphe òno, oopfu òno; èhu gbangahù phẹ l'èhu-eghu. Epha tù ọzù sù: "Atemìsu ndu Efesòsu bụ eze agwa!" ²⁹ Ùtsù daa lẹ mkpàkpù òno. Epha dzukòbe egwegwa gude Gayòsu yee Arisutakòsu, buggbaa ndu Masedoniya labò, epha lẹ Pòlu swì; kpuru phẹ kpufuru òha l'èka mkpàkpù òno edzujẹ. ³⁰ Pòlu l'onwiya jeshia gẹ ya jefpu ikpotò ndu òno; ophu ndu kẹ Kéreshi ekwedù. ³¹ Ndu nweru ènya lẹ Eshiya, bụ ndu ephẹ l'iya eshi ònyà; zia òzi g'ẹ je ezia ya sù iya jikò g'a ta ahumakwa iya l'èka òno, mkpàkpù edzujẹ òno ahuma ophu. ³² Kẹle teke òno bẹ ùtsù òno adakpòepho lẹ ndzukò òno. Ndu echi kẹ ne phẹ; ndu echi kẹ nna phẹ; kẹle epha ta amadù iphe, ada nù. Mbù l'ò ghuduru nwanshì mẹ ò buru lẹ g'èphẹ hakòta kuru l'èka òno ta amadù iphe, epha gbafùta-doru. ³³ No iya; e dobesu l'òo nwoke lanù, eekuje Alẹguzanda akpa iphe òno; kẹle ndu Jiu hòfutaru iya nwuru iya ye l'iphu ikpotò ndu òno. Aleguzanda palia èka g'ẹ gebekwa gẹ ya dofu onwiya. ³⁴ Epha hùmaepho l'ò bụ onye Jiu; g'ephe hakòta gude olu lanù chiahaa sù: "Atemìsu ndu Efesòsu bụ eze agwa!" Epha raaepho iphe òno nra lanù-oo jasù iphe, ha g'awa labò.

³⁵ E mechaa; onye edejeru mkpàkpù èkwò kukebe èhu mee a rabuhu iphe òno. Ò sù phẹ: "Mu sù-a; Efesòsu! Ò tọ dukwa onye amadù l'òo Efesòsu bụ mkpàkpù, nwe eze-ùlo Atemìsu bya aburu mkpàkpù, abarù ntẹkpe, gbaru ichè òno, shi l'igwe daa òno eja. ³⁶ Ò tọ dudu onye a-sù l'òo ùka. Òo ya bụ; unu nòdunu nwadòo. Unu te emeekwa gẹ ndu amadù iphe. ³⁷ Unu kpùtawaru ndu-a bya èka-a l'èbe òbu l'ephe zitaru iphe eze-ùlo eze-nwanyì; tẹme ophu ò dudu èjo opfu, epha pfuru iya. ³⁸ Sù-a; teke ò bụ lẹ Dimitiriyòsu waa ndu ejeru iya òzi nweru ndu epha sùru l'ò duru iphe, epha meru; ulò-ikpe duèpho adudu tẹme ndu-ishi mkpàkpù nòduepho l'èka òno. G'ephe je l'èka òno je epfu iya. ³⁹ Teke ò bụ l'ò duru iphe òzo, unu epfu; unu epfua ya mẹ mkpàkpù dzua opfu. ⁴⁰ Kẹle ogu, duru anyi nta-a bukwa l'aa-sù l'anyi kparù ùtsù ntanù-a l'èbe abù l'ò nweru ishi iphe, bukwanu e -kujẹ anyi; anyi egude iya dofu onwanyì l'egube mkpu òwa-a, a gbaru ntanù-a." ⁴¹ Ò pfuchaa nno; ò sù phẹ g'èphẹ la. Epha wufu lashia.

20

Iphe, meru lẹ Masedoniya

waa lẹ Gurisu

¹ Ùtsù òno dazetaepho; Pòlu bya ekukòo ndu kẹ Kéreshi bya eyeru phẹ òkpù-ikike g'èphẹ ta atsukwa ebvu bya ekelechaa phẹ; ò buru iya eje Masedoniya. ² Ò jephekòtachaa l'iphe, bụ èka òno g'ò ha pfuaru phẹ igwerigwe opfu bya eyeru phẹ òkpù-ikike. E mechaa; ò bya ejeshia Gurisu. ³ Ò nòo ònwa èto l'èka òno. A nnyaa; ò kwakòbe jeshia abahù l'ugbo eje alì Siriya. Ndu Jiu gbaru je akwachia ya ọzo. Ò laphu azù je eshia ọzo Masedoniya lashia. ⁴ Ndu epha l'iya swì l'ije òno bụ Sopeta, nwa

Pirōsu, onye Beriya waa Arisutakōsu waa Sekundosu, epehedua shi lē Tesalonayika; waa Gayōsu onye Debi; waa Tikikōsu waa Tirofimosu; noo ndu kē Eshiya; waa Timoti. ⁵ Ndu ono vuru ūzo je anōdu lē Tirowasu p̄furu-cheru anyi. ⁶ A -bōchaa iphe “Qoboburedi, ekoduru ekoko”; anyi bahū l'ūgbo lē Filipayi tūgbua. A nōepho ujiku ise; anyi byapfuta phē lē Tirowasu. E rwua ēka ono; anyi nōo abalī ēsaa l'ēka ono.

Eje ikpazu, Pōlu eje Tirowasu

⁷ O be lē mbōku mbū l'idzu; anyi dzukōbe g'anyi ria Nri-ēnyashi-Nnajiuphu. Pōlu wata phē asarū opfu; kele okwakobekwanu k'ala l'utsu iya. O p̄fuepho opfu gbiriri jasū abalī kee ēbo. ⁸ Orōku dū igwerigwe l'ime ūlo-eli ono l'ēka anyi nyikotaru je adokobe lē k'eli iya. ⁹ Nwokorōbya lanū, aza Yutikōsu nōdu anōo l'igburōnu windo. Pōlu p̄funyaepho opfu ono; mgbēnya rweahaa Yutikōsu. A nōnyaa mgbēnya tū iya. O shi lē mkpopfu ūlo-eli ēto ono ngabufu bya echia onwīya l'ali. E jeshia ya apali; o nwuhūwaa. ¹⁰ Pōlu bya enyizeta bya anmakoru iya l'eli bya agbakūya ya ēka sū: “Unu ta akwagbushihē onwunu l'ō dzuwaa ndzu!” ¹¹ O tūgbua lapu azū je anyawaa buredi ono kee; epehē ria. O p̄fuharu phē opfu ozo; p̄fua ya jasū nchi bōhu. O būru iya alala. ¹² Epehē duta nwokorōbya ono lē ndzū. O būru iphe, e gude d̄a phē obu; obu shihu phē ike okpobe eshihu.

Pōlu shi lē Tirowasu jeshia Militōsu

¹³ Anyi tūgbua bya abahū l'ūgbo kp̄ru jeshia Asōsu g'anyi apata Pōlu l'ēka ono; kele o suru g'anyi gude ūgbo byapfuta iya lē ya e-gude okpa lufuta l'ēka ono. ¹⁴ O byapfuta anyi lē Asōsu; anyi pata iya l'ūgbo tūgbua jasū anyi jerwua Mitilini. ¹⁵ Tōbudu iya bū; anyi shi l'ēka ono tūgbua. O be lē nchitabōhu iya; anyi shi l'ēka ono gude ūgbo ghaa mgboru Kiyōsu. O rwua echele iya; anyi kp̄o-rwua Samōsu. O be lē nchitabōhu mbōku k'ono; anyi kp̄o-rwua Militōsu; ¹⁶ kele Pōlu p̄fuhawaru sū lē ya a-gha Efesōsu aghagha gē ya te eje akp̄o up̄fu l'ali Eshiya. O dū iya egwegwa; kele oome gē ya kukebe ēhu jerwua Jierūsālemu; tēme l'oorwua mbōku Pentikōsutu.

Pōlu asū: “Nōkwa-ēhu mma”

¹⁷ Pōlu nōdu lē Militōsu zia g'e je ezia ndu e meru ogerenya Chiochi lē Efesōsu g'ephe bya gē yē l'ephe dzuda. ¹⁸ Epehē byarwuta Pōlu sū phē: “Unu mawaru-a gē mu shi emeje teke ono, mu l'unu nōkpoo ono eshinu mu byaru alī Eshiya. ¹⁹ Mu wozetaru onwomu alī ejeru Nnajiuphu ozi; mu gude ēnya-mini gude iphe-ēhuka, byapfutakōtaru mu nū, shigbaa l'ejo idzu, ndu Jiu achiru mu eje ozi ono. ²⁰ Unu maru l'ō tō dudu iphe k'ūzo ono, Chileke e-shi dzōo unu ono, mu atōgboduru unu ēba; mbū l'ō tō dudu ēka mu wachiru iya unu awachi mē nanū. Mu rarū iya unu arara zia ya unu l'edzudzu-ōha mē l'ibe unu l'unuphu l'unuphu. ²¹ Mu nmarū ndu Jiu mē ndu abūdu ndu Jiu okwa sū g'izimanū iphe-ēji phē lwa phē azū g'ephe gha umere lwapfuta Chileke bya ekweta l'ōo Jizōsu bū Nnajiuphu phē. ²² Nta-a bē mu e-mekwa gē Unme-dū-Nsō ziru mu. Mu e-je Jierūsālemu; ēbe o bukwa lē mu maru iphe, ee-me mu nū l'ēka ono. ²³ Iphe, mu maerupho bū lē Unme Chileke emeje mu lē mkp̄kpu lē mkp̄kpu mu ahūma lē mkp̄oro waa iphe-ēhuka, parū ēka swiru mu lē Jierūsālemu ono. ²⁴ O lē o tō dudu iphe, mu guberu ndzū mu. Oo 'nū gē mu jefukp̄oonu ozi mu l'ishi; mbū gē mu jefūbebe ozi ono, Nnajiuphu bū Jizōsu ziru mu gē mu jee ono, bū iya bū gē mu p̄fukaaru ndiphe k'ozī-ōma lē Chileke a-ph̄ru phē obu-imemini.

²⁵ “Nta bē mu mawaru l'unubē ndu ono, mu tsoru jephee zia ozi-ōma l'ōo Chileke bū eze ono bē taa hūmabaekwa mu ozo. ²⁶ Noo iphe, mu gude sū unu ntanū-a; o -duru onye larū l'iswi bē ēka mu ta adūekwa iya ozo. ²⁷ Kele mu tūkowaru iphemiphe, Chileke tūberu tōgbokotaru unu ēba. O tō dudu ophu mu wachiru unu awachi mē nanū. ²⁸ Unu leta onwunu ēnya letakwaphō unwu aturu ono, Unme-dū-Nsō yeru unu l'ēka ono ēnya. Unu būru ndu azū Chiochi, Chileke gude mee, Nwa iya gedegede gbaru l'oswebe; mee g'ō būru nkiya. ²⁹ Mu maru lē mu -tūgbuchaepho lashia bē ndu ejo nzi a-wūbata g'ejo agū bya adakaa unu. O tō dūkwā g'ē meru; ēbe epehē ebyi ēka l'igwe aturu-a. ³⁰ O duru teke aa-nōnya ndu shikwaa l'ime ogbo unu ono awata adzū ūka. Epehē egude egube ono meahaa g'ephe dzūta ndu kweru kē Kéreshi l'ūka g'ephe etsoru ēka phē. ³¹ Noo ya bū; unu kwabē ēnya. Unu nyatajēkwa lē mu kwatarū gude ēnya-mini kukebe ēhu eme unu g'unu tsoru ūzo, p̄furu oto. Mu ziru iya unu l'ēhu l'ēhu; eswe l'enyashi apha ēto ophu.

³² “Nta bē mu yeru unu l'ēka Chileke. Mu ziwaru unu ozi-ōma k'eze-iphe-ōma, Chileke emeru ndiphe. Oo ozi-ōma ono eche unu bya adūje ike emetse unu emetse bya adūjekwapho ike mee g'unu lē ndu ozo, bū ndu kē Chileke gbaru mgba l'iphe ono, o doberu ndu nkiya ono. ³³ Unu maru l'ō tō dudu onye ēgu iphe iya gūjeru mu. Ophu

o dudu onye mu sjueru g'ò nù mu afù; ozoò kobo; ozoò uwe iya. ³⁴ Oo eka mu-a ephenebo be mu gude jee ozi jeta iphe, mkpa iya duru mu; waa iphe, mkpa iya duru ndu mu l'ephe swi. ³⁵ Mu gudewaa egube ono goshi unu l'anyi a-ndu ejeshije ozi ike g'anyi egude egube ono yeru ndu adudu g'ò du phe eka. G'anyi nyatajekwa iphe ono, Jizosu, bu Nnajiuphu pfuru l'onwiya ono su: 'Onye anu anunu be ehu kakwa utso eme l'onye anata anata.' "

³⁶ Polu pfuchaa nno; o gbushi ikpere yee ndu ono g'ephe ha pfuru nu Chileke. ³⁷ O tugbushia; ephe tuko bungee ekwa je arikua ya eka l'olu; tsutsuchaa ya onu gude su iya tokwa ehu. ³⁸ O buru epufu ono, o pfuru l'ephe taa humabaedu iya ozo ono be kachakpo phe erwu l'ehu. Ephe duru iya jeshia l'ugbo.

21

Polu eje Jierusalemu

¹ Anyi su phe: "Nokwa-ehu mma" bya abahu l'ugbo kpokwaseerupho nhamunha jasù anyi lufuta le Kosu. O be le nchitabohu iya; anyi kporu byarwuta Rodzu. Anyi shi l'eka ono kporu jeshia Patara. ² Anyi rwua bya ahuma ugbo, adagha eje Fonishiya. Anyi bahu iya kporu tugbua. ³ Anyi kpo-rwuepho eka anyi gbewaa elewaa Sayipurosu enya; anyi jiru iya ye l'ekicha kporu jeshia Siriya. Anyi byarwutaepho Taya, bu iya bu eka aabya egweshi iphe, ugbo ono vu; anyi nyishihu. ⁴ Anyi huma ndu ke Kereshi l'eka ono. Anyi l'ephe no abali esaa. Unme Chileke mee ephe huma iphe, e-me Polu le Jierusalemu. Ephe nmaaru iya okwa su iya g'o to jekwa. ⁵ Anyi nodzuepho abali esaa ono; anyi haa eka ono tugbua ije anyi. G'ephe hakota; me unyomu phe; me unwegirima phe tuko wuru tsoru anyi jasù anyi lufutabebe le Taya. Anyi lufutabebeepho; anyi tuko gbushi ikpere l'onu eze-enyimu l'eka ono pfuru nu Chileke. ⁶ Anyi l'ephe kwechaa ekele ikpazu-a; anyi bahu l'ugbo tugbua. Ephebedua wuru lashia ibe phe.

⁷ Anyi shi le Taya l'eka ono kporu ugbo tugbua. Anyi bya akporwua l'ali Tolemeyisu. O buru l'eka ono be anyi no-buhuru l'ugbo l'ije anyi obu. Anyi bya eje ekelechaa unwunna; anyi l'ephe no ujiku ophu l'eka ono. ⁸ O be le nchitabohu iya; anyi gude okpa tugbua bya ejerwua Sizariya. Anyi rwua bya abahu l'ibe Filipu, onye Ozi-oma; anyi l'ephe ndu. Filipu ono yi l'unwoke esaa pho, a hotajeru g'ephe yeje eka pho. ⁹ O nwutaru unwumboko eno, ata aludu ji. Unwumboko ono ephen'eno tuko epfuchijechaaru Chileke. ¹⁰ Anyi nokpoo ujiku olemole l'eka ono. A nonyaa nwoke lanu, bu onye mpfuchiru, epha iya bu Agabosu shi le Jiudiya bya. ¹¹ O byapfuta anyi bya ewota akpo, Polu atubutaje uwe iya bya egude kegbabe onwiya eka waa okpa bya asu: "Unme-du-Nso suru-a; l'onye nwe akpo-a be ndu Jiu l'e-ke egube-a le Jierusalemu kporu iya nu ndu amadu Chileke."

¹² Anyi numachaa ya; anyi le ndu no l'eka ono wata arwo Polu g'o to jeshi Jierusalemu. ¹³ O su: "?Ekwa owa, unu ara owa-a bu gunu? ?Unu gbe eme g'obu nmafu mu? Mu noakwaa onwomu ree egude ke Nnajiuphu, bu Jizosu nwuhu le Jierusalemu; o to budu-a g'e kee mu egbu kporumu."

¹⁴ Anyi pfua nta pfua imo; ophu o kwedu. Anyi paru haa su: "G'iphe, du Nnajiuphu l'uche mee."

¹⁵ Anyi nonyaa l'eka ono; anyi kwakobe jeshia Jierusalemu. ¹⁶ Unwunna, no le Sizariya haru tsoru anyi. Ephe dua anyi durwua ibe onye anyi eje anodu, epha iya bu Menesonu onye Sayipurosu; onye shi l'oduu buru onye ke Kereshi.

Polu eje ekele Jiemusu

¹⁷ Anyi rwua Jierusalemu; unwunna natakpo anyi okpobe anata. ¹⁸ O be le nchitabohu iya; anyi le Polu swiru jeshia ekele Jiemusu. Anyi jeshia; ndu e meru ogerenya Chiochi dzugbuwaa l'eka ono. ¹⁹ Polu kelechaa phe bya eshi l'ishi kokotaru phe iphe, Chileke gude ozi, ya jeru ndu abudu ndu Jiu meuru phe. ²⁰ Ephe numachaa iphe ono, o pfuru ono bya atuko kele Chileke ekele. Ephe su Polu g'o leanaro g'iphe du l'eka-a. Su iya l'ikpoto ndu Jiu be kwetaakwaru l'oo Jizosu bu Nnajiuphu phe; teme ephe phubekwapho iphu l'eme ekemu, shi l'eka Mosisu. ²¹ E pfuwaru phe l'iizi ndu Jiu mgburugburu, bugbaa l'ali ozo g'ephe gwobe ekemu Mosisu; g'ephe te ebujeshi unwu phe ubvu; ophu ephe etsohe omelali ndu Jiu. ²² ?Anyi e-me iya imagha? Oha a-gbakwa mkpu. Kele ephe numajekwa li lwawaru. ²³ Iphe, ii-mekwa baa; o duru umadzu eno, kweru Chileke l'ephe edoberu iya onwophe iche; bya atu-bua teke ephe e-meberu iya. ²⁴ Teke ephe tuburu gbabeakwaa. Jekwa etsoru phe mee nso, nturuwu. Li pfuwaru phe ugwo iphe, iphe ono e-phu phe k'ophu ephe a-kpushikwanu ishi. Oo ya bu g'onnyonye amaru l'iphemiphe ono, a tuko epfu l'iime ono bukota uka. Ephe amaru le gubedua l'onwongu atukojekwaa g'ekemu Mosisu pfuru emekota. ²⁵ O -buru ke ndu abudu ndu

Jiu, bŭwaa ndu ke Kéreshi be anyi chĭhaanaru-a idzu dewaa ekwo-ozu zilaaru phe su g'ephe te erijeshi iphe, a gwaru iphe. Ophu ephe atajekwa mee-iphe. Ophu ephe atakwa anu, a swi-gburu aswi-gbu. Ophu ephe apharwushijekwa onwophe.

²⁶ Oo ya bu; Polu byanu bya eduta umadzu eno ono yeru onwiya. O be le nchitabohu iya; ephe l'iya je emee nsò ono l'eze-ulo Chileke. Ephe shi egube ono mee a madzuru l'a -nòfua ujiku esaa be ephe le ndu ophu e-gude iphe bya g'e gweeru phe eja l'ehu l'ehu g'o gbaru.

Egude Polu l'eze-ulo Chileke

²⁷ Abali esaa ono nodu abvwaa. O be ujiku lanu; ndu Jiu, shi Eshiya haru huma Polu l'ime eze-ulo Chileke. Ephe kpalia ikpoto nemadzu l'eka ono; yeeru phe oku; ephe gude Polu ²⁸ chishia mkpu su: "Ízurèlu! O-ji-l'eka togbo-o! Unu bya eyeta eka-o! Waa nwoke-a, tsoru ekameka eje ezi nemadzu iphe; epfubyishi ndibe anyi bya eziby ekemu Mosisu bya epfubyishi eze-ulo Chileke-a. Ophu ka njo bu l'o dutaru ndu abudu ndu Jiu dubata l'eze-ulo Chileke shi egube ono merwushia eka duru Chileke le nsò." ²⁹ Iphe, ephe gude epfu nno bu l'ephe humajeru eka Polu yee onye Efesosus, ephe iya bu Tirofimosu swi ejephe le Jierusalemu. Ephe dobesu le Polu du nwoke ono bahu l'ime eze-ulo Chileke.

³⁰ Mkpukpu gbaahaa gharagharagara. Ephe gbakodzua bya akputa Polu kpufuta iya l'ime eze-ulo Chileke. A guchishia eze-ulo Chileke ono teke ono teke ono. ³¹ Ephe nodu emekwadu-a g'ephe gbaa Polu; onye-ishi ndu ojogu ndu Romu, bu iya bu onye-ishi ndu uswe iya ono numanu l'utsu ada le Jierusalemu. ³² Onye-ishi ono chitaepho ndu-ishi ojogu waa ndu ojogu phe egwegwa gbapfushia ikpoto ndu ono. Ephe humaeppo onye-ishi ono yee ndu ojogu ono; ephe tsubuhu Polu iphe. ³³ Onye-ishi ndu ojogu ono bya eje egude Polu bya akaru g'a tua ya uzi mkporo labo. Bya agbe teke ono jahaa su: "? Bu onye be o bu? ?Bu gunu be o meru?" ³⁴ Ndu echi l'o meru owa; ndu echi l'oo ophu. A nodu epfueppo iphe, edoduru enya k'opfu onye-ishi ndu ojogu ono amaedu iphe, bu l'oo waa iphe, o meru baa. O su ndu ojogu iya g'ephe kputa Polu kputa l'odu ndu ojogu. ³⁵ Ephe kpuru iya rwua onu-abata odu-ojogu ono; ephe palita iya apalita paru; l'eka mkpukpu ono ede igiji eme g'ephe nata iya megbua. ³⁶ Ephe nodu eze gidigidi etso iya lazú echigbaa: "Chigbua ya! Chigbua ya!"

Polu eme g'o dzoo onwiya

³⁷ Ephe jeshieppo g'ephe kputa Polu l'ime odu ndu ojogu ono; o su onye-ishi ndu ojogu ono: "Ge mu pfunaaru ngu iphe."

Onye-ishi ndu ojogu ono su iya: "Inhi! ?I gbè maru opfu Giriku? ³⁸ ?Bu iya bu l'o to budu ngu bu nwopfu Ijiputu ono, kpalikwaduru-a opfu; chita mgbugbumadzu unu umadzu iri, chiba l'echiegu, e budu ebubu je anodu-a?" "Tobudu ngu?"

³⁹ Polu su iya: "Mbèdua bukwa onye Jiu, a nwuru l'alì Silisiya gedegede. Mu shikwa Tasosu, bu mkpukpu nweru enya. Jiko ge mu pfunuru nu ndu-a."

⁴⁰ Onye-ishi ndu ojogu ono bya ekweta g'o yee onu. Polu bya apfuru le mkpokota eka eeshije enyiba l'ulo bya achiliaru ikpoto oha ono eka g'e gebe ge ya yee onu. Ephe daepo kpiriri; Polu gude opfu Hiburu pfuafuru phe opfu:

22

¹ "Mu su-a; unube unwunna mu phe; me nna mu phe! Unu ngaberu mu nchi ge mu dofu onwomu l'iphu unu!" ² Ephe numa l'oopfu opfu Hiburu; ophu o duedu onye mebaru me pyimu. Polu wata asa opfu ono.

³ "Mu bu onye Jiu, a nwuru le Tasosu, no l'alì Silisiya. Eka a no hee mu bu le Jierusalemu l'eka-a. Onye ziru mu ekwo bu Gameliyele. O kwata zishia mu ekemu ndiche anyi phe ike. Oo g'unube ndu nokota l'eka-a adzoshi ke Chileke ike-a bu ge mu shi anoduje adzo iya. ⁴ Ndu shi etso Uzo Nnajiuphu ono be mu shi akpashije ehú ike; mbu shi egube phe egbugbu. Mu shi egudeje unwoke phe me unwanyi phe tua mkporo. ⁵ Onye-ishi ndu-ishi uke Chileke waa ndu bu ogerenya unu be a-gbakwaa ekebe l'iphe-a, mu epfu-a bu okpobe-opfu. Mu jeru je anata phe ekwo, e deru nu unwune phe ndu Jiu, bu le Damasukosu bya ejeshia eka ono ge mu gudechaa ndu kwetarú ke Jizosu tua phe mkporo kpuru bya Jierusalemu g'a hua phe ahuhu.

Polu ako ge ndzu iya gude gbanwe

⁶ "No iya; mu nodu eje; mu rwutashieppo Damasukosu g'enyawu alwawaa l'ishi; iphoró shieppo l'imigwe chaepo ke vaa chaphee mu mgburugburu. ⁷ Mu daa kpurumu l'alì. Mu numa olu-opfu, epfu anu mu nu su mu: 'Solú! Solú! ?Bu gunu meru iphe, iikpa mu ehú?' ⁸ Mu su iya: '?Bu onye be i bu Nnajiuphu?' O su mu: 'Mu bu Jizosu onye Nazaretu, bu onye iikpa ehú-a.' ⁹ Ndu mu l'ephe swi humachaa iphoró ono obenu

l'ephe ta anumaduru opfu ono, onye ono epfu anu mu ono. ¹⁰ Mu jja su: 'Nnajiuphu; ?bu gunu be mu e-me?' O su mu: 'Gbalihu bahu l'ime mkpukpu Damasukosu. I - ruwaro eka ono be aa-karu ngu-a iphemiphe, du Chileke gi mee ya.' ¹¹ Iphoro ono mee mu tsahaa ishi. Ndu mu l'ephe swi kpuru mu l'eka anyi bahu le Damasukosu.

¹² "Anyi rwua eka ono; o duru nwoke, epha iya bu Ananayasu: onye Chileke duru le nsu. Oomekotaje g'ekemu pfuru; teme o buru onye duru ndu Jiu, bukota l'eka ono le nsu. ¹³ Ananayasu ono byapfuta mu bya apfu-kube mu bya asu mu: 'Solu nwune mu; ngwa wata aphu uzo ozo!' Teke ono teke ono mu wata aphu uzo bya ahuma iya. ¹⁴ O su mu: 'Chileke ndiche anyi phe be hotaakwaru ngu gi maru iphe, du iya l'uche; li huma onye ono, pfuberekoto kpoko ono; numa iphe, oopfu l'onwya. ¹⁵ Kele ii-gbaru mu odzori l'iphu ndiphe mgburugburu. Li pfuaru onyemoye iphe ono, i humaru ono waa iphe ono, i numaru ono. ¹⁶ Nta-a; ?bu gunu ozo be i ngaberu? Gbalihu g'e mee ngu baputizimu; li kweta ke Nnajiuphu, bu Jizosu go safu ngu iphe-eji ngu.' "

Polu eje ezi ndu abudu ndu Jiu ozi-oma

¹⁷ "No iya; mu laphu azu le Jierusalemu. Mu nodu l'eze-ulo Chileke eka mu epfu anu Chileke phya ophulanya huma Nnajiuphu. ¹⁸ O su mu: 'Mee egwegwa lufu le Jierusalemu; kele ndu eka-a taa ngakwa nchi l'iphe, ii-pfu k'ehu mu.' ¹⁹ Mu su: 'Nnajiuphu; ephe machachakwaru-a rengurengu ge mu shi ejeje l'ulo-ndzuko ndu Jiu je atua ndu etso uzo ngu mkporo su g'e chia phe iphe. ²⁰ Teke e gburu onye-ekebe ngu bu Sutivinu; be mu nokwa l'eka ono; teme mu zua mgbede l'egbugbu, e gburu iya du ree. O buru mbedua no swiru uwe ndu jeru iya atugbu.' ²¹ Nnajiuphu su mu: Tugbua jeshia! Mu e-zi ngu eka du enya gi jepfu ndu abudu ndu Jiu."

²² "Ndu ono dakpopho jii ngabe nchi l'iphe, Polu epfu jasu o pfuepho ke ndu abudu ndu Jiu ono; ephe swi-lihu su: Unu wofu egube onye owa-a le mgboko! O to dukwa k'anodu ndzu!" ²³ Ephe nodu atu wowoowoo; alashi uwe phe; ekpoka urwuku; l'eka ehu egbu phe egbu. ²⁴ Onye-ishi ndu ojogu ono su ge ndu ojogu iya kpuba Polu l'ime odu ogu ono. O karu phe g'ephe chia ya iphe g'a maru oo-pfu iphe, kparu iphe, ndu Jiu aturu iya wowoowoo g'ephe atu iya ono. ²⁵ A bya ekechaa Polu egbu g'e chia ya iphe; o su onye-ishi ojogu ndu Romu lanu, pfuru l'eka ono: "E chije onye Romu iphe l'ebe abu l'e kperu iya ikpe g'a maru iphe, o meru to?"

²⁶ Onye-ishi ojogu ono numa iya bya ejepfu eze onye-ishi ndu ojogu je asu iya: "I maru-a iphe, i suru g'e mee? I maru-a le nwoke-a bu onye Romu?"

²⁷ Eze onye-ishi ndu ojogu ono bya ejepfu Polu je asu iya: "I bu onye Romu eviya?" Polu su iya: "Ee."

²⁸ Eze onye-ishi ndu ojogu ono su iya: Mu pfukwaru okpoga, paru eka; teme mu buru onye Romu. Polu su iya: Obenu l'a nwuru mbedua anwunwu le Romu.

²⁹ Ndu ono shi abya aji Polu aji ono paru iya haa. Ndzu guahaa eze onye-ishi ono go numaru le Polu bu onye Romu. O buru nwa Romu be o turu mkporo.

Polu no l'iphu ogbo-ikpe ndu Jiu

³⁰ O be le nchitabohu iya; Eze onye-ishi ndu ojogu ono su g'a tufu Polu mkporo. O bya ezia ge ndu-ishi uke Chileke me ndu ogbo-ikpe ndu Jiu dzugbua. Ephe dzugbuepho; o duta Polu dufutaru phe. O buru iphe, ochokpoo bu go maru iphe, ndu Jiu gudedoru Polu.

23

¹ Polu bya atabe ogbo-ikpe ono enya bya asu phe: "Unwunna mu; o to dukpokwaa iphe, mu maru, mu mejeru byasu nta-a, bu iphe, mu a-su l'ooowa mu obu mini l'iphu Chileke." ² Noo ya; Ananayasu, bu onye-ishi ndu-ishi uke Chileke gbalihuepho su ge ndu pfu-kube Polu chia ya l'eka l'onu. ³ Polu su iya: "Ge Chileke chikwa ngu iphe gube igbulu, e teru ndzu ono! Nta-a be i no l'eka-a eme gi gude ekemu kpee mu ikpe; teme i nodu emebiykwapho ekemu ono; eshinu i suru g'e chia mu iphe."

⁴ Ndu pfu-kube Polu su iya: "Shii! ?Ti madu l'oo onye-ishi ndu-ishi uke Chileke be iiphu iphu egube ono?"

⁵ Polu su: "Unwunna; mu te eshikwa maru l'o bu onye-ishi ndu-uke Chileke. L'opfu Chileke sukwaru: Te ephukwa onye bu onye-ishi ngu iphu.*"

⁶ "Tobudu iya bu; Polu humaeopho le ndzuko ogbo-ikpe ono du ebo; l'ogbo ndu Sadusii du iya; ogbo ndu Farisii du iya; o chishia: Unwunna mu; mu yikwa l'ogbo Farisii. Ndu nwuru mu nu yikwapho l'ogbo Farisii. Iphe, e kpedoru mu ikpe iya-a bukwa le mu ele enya le ndu nwuhuru anwuhu be Chileke e-me ujiku lanu g'ephe teta dzuru ndzu."

* 23:5 23:5 Guna Awu 22:28.

⁷ Epfuzeta, oopfuzeta iphe ono; ndu ogbo Fárisii waa ndu ogbo Sadusii wata aswo uswo. Ogbo-ikpe keha ebo. ⁸ Kele ndu Sadusii suru le Chileke tee medu ndu nwhuru anwuhu g'ephe teta dzuru ndzu ozo; su l'unwu-ojozi-imigwe ta adudu; ophu o dudu ndu ozo, dubaa nu, bu ndu a ta ahumadu l'enya. Obenu le ndu Fárisii tukoru iphe ono kwetakota. ⁹ Uzu nodu atu wowoowoo aka shii eje. Ndu ezije ekemu ndu ophu bu ogbo Fárisii haru gbalihu epfushi ike su: "O to dukwa iphe, du eji, anyi humaru, nwoke-a meru! ?A maru bu maa; oozo ojozi-imigwe epfujeru nu iya."

¹⁰ A nonyaa; uswo obu paa eka k'ophu eze onye-ishi ndu ojogu ono dobesu l'ephe a-lokashi Polu nanu nanu. O su ge ndu ojogu iya ye ishi je akpuphu Poluazu l'odu ndu ojogu ono.

¹¹ O be l'enyashi iya; Nnajiuphu, bu Jizosu bya apfu-kube Polu su iya: "G'ike ta abvukwa ngu Polu! Kele oo g'i gbaru odzori mu le Jierusalemu l'eka-a bu g'i jefutaje agbaaru mu iya le Romu."

Aachi idzu egbu Polu

¹² O be le nchitabohu iya; ndu Jiu bya edzokobe bya erifu nte l'ephe ta abyadu atso nri onu; ophu ephe etsudu onu l'okoro jasuteke ephe gbuadaru Polu. ¹³ Ndu ono, riru nte ono ghatakwaru ukporo labo. ¹⁴ Ephe byapfuta ndu-ishi uke Chileke waa ndu bu ogerenya ndu Jiu je asu phe: "Anyi rifuakwaru nte l'anyi taa tsodu nri onu jasuteke anyi gburu Polu. ¹⁵ Oo ya bu; unu l'ogbo-ikpe zia eze onye-ishi ndu ojogu ndu Romu go dutaru unu Polu. Unu mee ya go dobesu l'unu eme g'unu jibaa ya aji. Ole anyibedua a-kwabeghua ya l'uzo; teme l'o rwua eka-a."

¹⁶ Noo ya; nwokorobya lanu numanu k'ewohagbaa onwophe l'uzo kwaberu Polu ono. Nwokorobya ono bu nwune Polu ke nwanyi nwuru iya. O je l'odu-ogu l'eka ono je epfuaru iya Polu. ¹⁷ Polu bya ekua onye-ishi ndu ojogu lanu bya asu iya: "Duta onye-a jepfu eze onye-ishi ndu ojogu. O duru iphe, oopfuru iya." ¹⁸ Onye-ishi ndu ojogu ono bya eduta iya bya eduju eze onye-ishi ndu ojogu ono bya asu iya: "Onye mkporo ono, bu Polu kuru mu su ge mu dutaru ngu nwokorobya-a l'o duru iphe, du mkpa, oopfuru ngu."

¹⁹ Eze onye-ishi ndu ojogu ono bya eduta iya bya eje anodu iche bya ajia ya le mpya su iya: "Buhunu be jiyaru mu epfuru?"

²⁰ O su iya: "Ndu Jiu chiru idzu l'ephe a-su ngu g'i duta Polu dufutaru ogbo-ikpe echele. L'ephe aa-su ngu le ndzuko ogbo-ikpe acho g'ephe jibaa ya aji. ²¹ Ole oo g'i ti ngakwaru phe nchi; kele o duru ndu ghataru ukporo labo e-wohagbaa onwophe ewoha l'uzo kwaberu iya. Ndu ono rifuwaru nte l'ephe tee ridu nri; ophu o dudu iphe, ephe a-ngu m'o budu l'ephe gbuadaru Polu. Ephe doziwaru onwophe. Iphe, ephe kwaberu nta-a bu g'i kweta g'e duru iya bya."

²² Eze onye-ishi ndu ojogu ono su iya: "Ta adukwa onye ii-me go maru l'i pfuwaru mu iya." O su ge nwokorobya ono la. O lashia.

E du Polu je anu nnajioha, bu Felikusu

²³ Eze onye-ishi ndu ojogu ono bya ekua ndu-ishi ndu ojogu iya umadzu ebo bya asu phe: "Unu je achikobe ndu ojogu ukporo iri; waa ndu ojogu ukporo eto l'iri; ndu a-nodu agba l'inya; waa ukporo iri ozo ndu a-chiru arwa. Unu kwakobe phe k'eje Sizariya le nri-enyashi ntanu-a. ²⁴ Haru inya dozia, Polu a-nodu agba g'unu duru iya nu nnajioha, bu Felikusu. G'o to dukwa iphe, e-me iya nu." ²⁵ Eze onye-ishi ndu ojogu ono bya edee ekwo-ozu su:

²⁶ "Kulodiyosu Lisiyasu ede ekwo-a anu Okalibe Nnajioha, bu Felikusu asu: Nnajioha; mu ekele ngu-o. ²⁷ Ndu Jiu guderu nwoke-a, mu suru g'e gude byapfuta ngu-a eme g'ephe gbua. A nonyaa e mee mu maru l'o bu nwa Romu. Mu gude ndu ojogu mu je anafu phe iya. ²⁸ Mu meahaa ge mu maru iphe, ephe gudedoru iya. Mu duru iya jepfu ndzuko ogbo-ikpe phe. ²⁹ Mu huma l'iphe, o meru ta abudu iphe, o du ke g'a pfu-gbua ya; ophu o dukpodanu k'atu mkporo. Iphe, ephe epfu l'o meru bu opfu k'ekemu-ali ndu Jiu. ³⁰ Mu numa le ndu Jiu chiru idzu g'ephe gbua ya; mu su g'e gude iya byapfutashia ngu. Mu su ndu epfu iphe, o meru g'ephe byapfuta ngu bya epfu ya l'iphu ngu."

³¹ Ndu ojogu ono bya emee g'e ziru phe. Ephe gude Polu jee l'enyashi ono jasuteke l'Antipatirisu. ³² O be le nchitabohu iya; ndu ojogu ono ndu ophu gude okpa laphushia azu l'odu-ogogu. Ndu ophu gude inya duru iya jeshia. ³³ Ephe durwua ya Sizariya bya eworu ekwo ono nu nnajioha bya eworu Polu ye iya l'eka. ³⁴ O bya aguebe ekwo ono; bya ajia Polu ali eka a nwuru iya. O numaeppo l'o bu onye Silisiya; ³⁵ o su: "Mu anumawaro onu-mini ngu rengurengu me ndu epfu iphe, i meru byarwutaepho." O su g'e je dobe Polu l'eze-ulo Herodu che iya nche.

24

Iphe, ndu Jiu epfu lẹ Pọlu meru

¹ A nọepfo abali ise; Ananayasu, bu onye-ishi ndu-ishi uke Chileke waa ndu bu ọgerenya l'ogbo-ikpe ndu Jiu haru swjuru jeshia Sizariya. Ephe gudekwapho onye maru eye onu l'opfu, epha iya bu Tetalosu gude jeshia. Ephe rwua bya atuko iphe, ephe suru lẹ Pọlu meru doshiaru nnajioha, bu Felikusu. ² A bya ekua Pọlu. Tetalosu wata epfu iphe, ephe suru l'o meru su:

"Okalibe Nnajioha; oo g'i gude nwubeberu anyi enya ree meru g'o gude anyi buru lẹ nchi odo. O buru nkwa menya ngu meru iphe, a gbanwechaaru iphemiphe ono, a gbanweshiru ono g'oduru ndibe anyi lẹ ree. ³ Iphemiphe ono, iimeru anyi ono du anyi ree. Anyi nodu l'ekameka ekele ngu ekele iya. ⁴ Mu te ejeekwa epfukwaduru ngu ro ogologo opfu. Iphe, mu arwo ngu bu jiko g'i kwerọ numa iphe-a, anyi abyaru ngu epfuru-a. Anyi e-gbu ya pho mkpirikpu. ⁵ Nwoke-a be anyi humawaru l'o bu onye shiberu ite ejo-iphe. Ookpaje utsu l'eka ndu Jiu nokpoo lẹ mgboko mgburugburu. Teme o buru iya bu ishi ndu ejo ogbo ono, bu ogbo ndu Nazaretu. ⁶ O nodu eme g'o merwua eze-ulo Chileke. Anyi gude iya eme g'anyi gude ekemu-ali anyi kpee ya ikpe. ⁷ Ophu eze onye-ishi ndu ojogu, bu Lisiyasu ekwedu. O bya eye iya eka; bya egude eka ike nata iya anyi. ⁸ O su g'anyibe ndu guderu iya nu bya l'iphu ngu. I-jia nwoke-a aji be i-humawaro iphe obu, anyi epfuru ngu l'o meru obu." ⁹ Ndu Jiu ophu ye iya eka su l'iphemiphe, Tetalosu pfuru bukota eviya.

Pọlu edofu onwiya l'iphu Felikusu

¹⁰ Nnajioha bya epheeru Pọlu eka g'o wata eye onu. Pọlu su:

"Mu su-a; mu maru l'i shi waa ụzenya nodu l'ishi ikpe l'ali-a. Noo g'o gude ehu nodu atso mu utso edo edo dofu onwomu l'iphu ngu. ¹¹ O toko noghadu abali iri l'ebo, mu jeru Jierusalemu je abaru Chileke eja. Jikwaa phe g'a maru ?mu l'adzu aka. ¹² Ndu Jiu ta ahumakwaru l'o duru onye mu l'iya wataru atu ego; ophu ephe ahumaduru mu l'eka o duru ndu mu swongaru l'ime eze-ulo Chileke; ozoo l'ulo-ndzuko phe; ozoo l'ime mkpukpu. ¹³ Ozokpoonu g'ephe goshi l'ibo ono, ephe boshiru mu ono duru ophu bu eviya. ¹⁴ Ophu, mu kweru bu lẹ mu abaru Chileke ndiche anyi phe eja lẹ Uzo Nnajiphu ono, ephe ekuje ejo ogbo ono. Mu tukokwarupho iphemiphe, e deru l'ekwo ekemu Mosisu waa ekwo ndu mpfuchiru Chileke kweta. ¹⁵ Iphe, ndu-a ele enya iya be mu elekwapho enya iya, bu iya bu lẹ Chileke e-mechaa mee onyemonye g'o shi l'onwu teta dzuru ndzu me ndu oma me ndu ejo-iphe. ¹⁶ O buru iphe ono meru iphe, mu ekukebeje ehu g'obu ta anodu awa mu mini l'iphu Chileke me l'iphu nemadzu.

¹⁷ "Oo ya bu; mu nochaa apha olemole l'eka ozo; mu lwa ali mu ge mu wolataru ndu ali mu okpoga gude yeru phe eka; wakwapho ge mu nu Chileke iphe-ngweja. ¹⁸ O buru ge mu mecharu nso, tso ngweja ono be ndu Jiu ophu haru shi Eshiya lwa humaru mu l'ime eze-ulo Chileke l'eka ono. O to dukwa ikpotu ndu mu l'ephe swi; ophu mu emekwaru ge mkpukpu gbaa gharagharagara. ¹⁹ O kwa ndu Jiu ono, shi Eshiya ono gege abya l'iphu ngu l'eka-a bya epfua iphe, ephe suru lẹ mu meru me o-duru iphe, ephe epfu. ²⁰ Ozoo su ge ndu-a, no l'eka-a pfua ejo-iphe ephe humaru, mu meru, bukpo iphe, e gege anma mu ikpe teke ono, a jiru mu aji l'iphu ndzuko ogbo-ikpe phe ono; ²¹ gbahakwa iphe lanu ono, mu nokwa-a l'iphu ndzuko ogbo-ikpe ono pfushia ike su l'iphe, unu ekpedoru mu ikpe iya ntanu-a bu lẹ mu kweru lẹ Chileke e-mechaa mee ndu nwuhuru anwuhu g'ephe shi l'onwu teta gbalihu dzuru ndzu."

²² Oo ya bu; eshinu Felikusu magbuwaru ke Uzo Nnajiphu ono ree; o su g'ephe la. "Mu e-kpe ikpe ono me eze onye-ishi ndu ojogu, bu Lisiyasu byaepfo." ²³ O su g'onye-ishi ojogu ndu Romu, Pọlu no l'eka letakwa iya enya ree; ole oo g'o hakwaa ya g'o tusaru ehu; ge ndu onya iya byaje g'ephe l'iya kwe; g'ephe mejeru iya iphe, bu mkpa iya.

Pọlu eye onu l'iphu Felikusu yee Durusila, nyee ya

²⁴ A nọepfo ujiku olemole; Felikusu duru nyee ya Durusila, bu nwanji Jiu byatashia. O bya ezia; e je ekua Pọlu. Ephe ngaberu iya nchi; o pfuahaa k'ekweta ke Kereshi, bu Jizosu. ²⁵ Pọlu kpukwaduru-a opfu l'onu epfu k'apfubekoto me k'esede onwonye; waa ke mboku ikpe, a-bya nu ono; ndzu rwuta Felikusu. O su iya g'o jewaro ke nta; lẹ ya e-ku iya-a ozo teke uzo duru iya. ²⁶ Iphe, ori bu l'o duru okpoga uphalazu, Pọlu a-nu iya. O buru iphe ono be meru g'o gude o nodu abujeru nta nta l'o kua ya g'ephe bo uja.

²⁷ A nọepfo mgbarapha labo; Felikusu lufu. O byalepho alufu ono; o paru Pọlu haa l'oka-mkporo l'eka oome ge ya mee iphe, du ndu Jiu ree. Nwoke ozo, epha iya bu Poshosu Fesutosu bya anodu l'okwa iya.

25

Polu epfu g'eze nnajioha Romu kpee ya ikpe

¹ A nọpoho abalɛ ẹto, Fesutosu lwapfutaru ndu ono, ọ bụ nnajioha p̄he ono; o shi lẹ Sizariya jeshia Jierusalemu. ² E rwua ẹka ono; ndu-ishi uke Chileke waa ndu-ishi ndu Jiu bya epfuaharu iya iphe, ẹp̄he suru lẹ Polu meru. Ẹp̄he rwoo ya ³ g'ọ meeru p̄he iphe-oma, bụ iya bụ g'ọ mee Polu g'ọ lwa azu lẹ Jierusalemu. Ẹp̄he nọdukwanu achi idzu g'ep̄he kwabẹ l'egbudu gbua Polu. ⁴ Obenu lẹ Fesutosu suru p̄he lẹ Polu nọkwa mkpọro lẹ Sizariya. Lẹ ya ta adukwa ge ya anọ-beru ya alaphushia azu l'ẹka ono. ⁵ Ọ sụ p̄he: "Gẹ ndu-ishi unu tsokwaru mu je Sizariya. Ọ -buru l'ọ duru iphe, du eji, o meru; unu je epfua ya l'ẹka ono."

⁶ Ẹp̄he lẹ Fesutosu nọo iphe, ha g'abalɛ iri l'ẹka ono ẹme ọ lashia Sizariya. O be lẹ nchitabohu iya; o je anodu l'ulo-ikpe bya asu g'e dubata Polu. ⁷ Polu bataep̄ho; ndu Jiu, shi Jierusalemu bya apfu-p̄hee ya mgburugburu bya epfushiahaa igwerigwe akpamara, ẹp̄he suru l'ọ meshiru. Ophu ọ dudu ophu ẹp̄he duru ike gos̄hi l'ọ bụ eviya m̄e nanu. ⁸ Polu bya edoahaa ge ya dofu onwiya sụ: "Ọ tọ dukwa teke mu pfubyijeru ekemu ndu Jiu; ophu mu epfubyikwaru eze-ulo Chileke; ophu ọ dukwa teke mu pfuswejeru eze nnajioha Romu."

⁹ Fesutosu meahaa ge ya mee iphe, du ndu Jiu ree; ọ sụ Polu: "Ọ du ngu ree g'i je Jierusalemu g'e kpee ngu ikpe iphe-a, ẹp̄he suru l'i meru-a l'ip̄hu mu l'ẹka ono?"

¹⁰ Polu sụ: "Ẹka-a, mu pfuru-a bukwa l'ip̄hu ogbo-ikpe eze nnajioha Romu gedegede, bụ iya bụ ẹka ọ gbaru g'e kpee mu ikpe. Gubedua l'onwongu maru l'ọ tọ dudu ejo-iphe, mu meru ndu Jiu. ¹¹ Kẹle ọme mu eme ejo-iphe; meta iphe, gbaru k'ekpe mpfugbu m̄e mu asu ?Mu atsuhunu ebvu anwuhu? Obenu teke iphe, ẹp̄he suru lẹ mu meru p̄he ta abudu eviya be ọ tọ dukwa onye byakpọru akpuru mu nu p̄he. Iphe, mu pfuru bukwa g'ikpe mu laa l'ip̄hu eze nnajioha Romu."

¹² Noo ya bụ; Fesutosu yee ndu ogbo-ikpe iya chichaa idzu; ọ sụ iya: "Eshinu i suru g'ikpe ngu laa l'ip̄hu eze nnajioha Romu bukwa l'ip̄hu eze nnajioha Romu ono be ii-je."

Polu nọ l'ip̄hu Agiripa yee Baniisu

¹³ O be ujiku lanu; eze, bụ Agiripa waa nwune iya nwanyi, bụ Baniisu bya Sizariya g'ep̄he kele Fesutosu. ¹⁴ Ẹp̄he nọp̄ho ujiku olemole l'ẹka ono; Fesutosu bya eworu kẹ Polu kọoru Agiripa. Ọ sụ iya: "Ọ duru nwoke, Felikusu haru mu l'ulo mkpọro. ¹⁵ Mu jee Jierusalemu; ndu-ishi uke Chileke waa ndu bụ ọgerenya ogbo-ikpe p̄he pfuaharu mu akpamara, ẹp̄he suru l'ọ meshiru. Ẹp̄he sụ mu ge mu nmaa ya ikpe. ¹⁶ Mu sụ p̄he l'ọ tọ bukwa omelalɛ ndu Romu g'a kpuru onye a suru l'ọ duru iphe, o meru nu; l'ẹbe abụ lẹ yee ndu ọdaru ẹp̄he l'iya nọ l'ip̄hu l'ip̄hu g'ọ dofu onwiya l'iphe ono, a suru l'ọ meru ono.

¹⁷ "O be mbọku, ẹp̄he dzuru l'ẹka-a; ophu mu ejekpodaaro akpọ opfu. Mu jeshiepho l'ulo-ikpe ono lẹ nchitabohu iya bya asu g'e je edubata nwoke obu. ¹⁸ Ndu epfu iphe, o meru gbalihu; ophu ọ dudu m̄e ejo-iphe, mu riru l'ọ meru, duru ophu ẹp̄he suru l'ọ meru. ¹⁹ Iphe, ẹp̄he pfuerupho buerupho opfu g'ep̄he abajeru Chileke p̄he eja waa onye obu, a suru l'ep̄ha iya bụ Jizosu, nwuhuhawaru nu; obenu lẹ Polu suru l'ọ nọkwadu ndzu. ²⁰ Ophu mu amadu iphe, mu e-me l'egube opfu ono. Mu jia Polu ge mu maru ? ọ du iya ree g'ọ jee Jierusalemu g'e kpee ya ikpe iphe, ẹp̄he suru l'ọ meru-a l'ẹka ono. ²¹ Polu jika sụ lẹ ya a-nodua lẹ mkpọro jasụ teke Ọkalibe eze nnajioha e-kpe iya ikpe. Mu karu sụ g'e che iya nche jasụ teke mu e-zi iya g'ọ jepfu eze nnajioha."

²² Agiripa sụ Fesutosu: "Ọ dukwa mu g'a sụ lẹ mu nọmaru olu nwoke obu l'onwomu kwapho." Fesutosu sụ iya g'ọ haa l'ẹchele be ọ-numa-a olu iya.

²³ O be lẹ nchitabohu iya; Agiripa yee Baniisu bya akwakpoeopho onwophe ọkpobe akwa ndu eze. Ẹp̄he bya abahu l'ulo-ikpe ono waa eze ndu-ishi ojogu; m̄e ndu a maru ẹpha p̄he lẹ mkpukpu ono. Fesutosu zia; e je eduta Polu bata. ²⁴ Fesutosu wata epfu opfu sụ: "Onyibe, bụ Agiripa m̄e unube ndu nọkota l'ẹka-a. Unu humakwa nwoke-a, ndu Jiu mgburugburu ndu ophu nu l'ẹka-a m̄e ndu ophu nu lẹ Jierusalemu tukoru echi ichi iya obu. Ẹp̄he echi mkpu sụ g'ọ tọ nọduhe ndzu. ²⁵ Ọle ọ tọ dudu iphe, mu humaru, o meru bụ iphe, du k'e gude kpee ya mpfugbu. Eshinu o gude onu iya sụ g'ikpe iya je l'ip̄hu Ọkalibe eze nnajioha be mu sukwaru lẹ mu e-zi g'e dularu iya eze nnajioha. ²⁶ Obenu lẹ mu ta amadu iphe, bụ l'owa-a iphe, mu e-de l'ekwo sụ eze nnajioha l'ọ meru. Nokwa iphe, mu gude dutaru iya unu; mbu dutaru iya gube Onyibe, bụ Agiripa gedegede g'obukwanuru: e-lechaa ẹnya l'ikpe obu; mu amakwanuru iphe, mu e-de l'ekwo. ²⁷ Kẹle ọ du mbedua g'ọ bụ umere onye-eswe mbu ge mu sụ g'e duru onye mkpọro je; l'ẹbe egoshi iphe, a suru l'ọ meru."

26

Pòlu edofu onwiya l'iphu Agiripa

¹ Agiripa sù Pòlu: "A haakwaru ngu nta-a g'i yee ònu. I -makwarù iphe, ii-do dofu onwongu dokwaa ya." Pòlu bya apalia éka kele iya bya awata edodo sù:

² "Onyibe, bù Agiripa; éhu atso mu l'i kweru gè mu pfuluru ngu l'iphu pfua opfu; doo edo dofu onwomu ntanù-a l'iphemiphe, ndu Jiu suru lè mu eme. ³ Éhu, atso mu nù bù l'i maru omelalì ndu Jiu ree bya amaru iphe, ephe adzò. Jiko ngabèkpoekwapho nchì ree l'iphe-a, mu abya epfufu-a.

⁴ "Ndu Jiu mgburugburu makotaru gè ndzù mu dù eshikpòo teke mu bù nwata; keke mu shiepho lè mbù buru l'alì mu waa lè Jierúsalemù. ⁵ Éphe makwaruphò; m'ephe -jenu ekwe gbaa ekebe iya; lè mu shiepho lè mbù gbaru l'ogbo ono, kachaa atùbe nvò l'ekemu Chileke anyi ono, bù iya bù ogbo ndu Fàrisii. ⁶ Nta-a bè mu pfuluru l'èka-a; a nõdu ekpe mu ikpe; keke mu ele énya iphe ono, Chileke kweru nna anyi oche phè ukwe lè ya e-me ono. ⁷ Oo iphe ono, o kweru ukwe iya ono bè òkpa-ipfu iri l'èbo ndibe anyi phè elekpòo énya iya gude éhu anmanma iya abarù Chileke eja eswe l'enyashi-a. Sù-a; Onyibe; nta-a bè ndu Jiu suru lè mu mesweru; keke mu ele énya iphe lanù ono. ⁸ ? Bù gùnu meru g'ò gude ò nõdu atsù unubè ndu Jiu l'èhu ekweta lè Chileke e-me ndu nwùhuru anwùhu g'èphe shi l'onwu teta gbalihu dzuru ndzù?

⁹ "Mbèdua l'onwomu shikwaphò dobesu l'òme ò dùru iphe, mu e-me gude mebyia iphemiphe, lakpòru k'èpha Jizòsu onye Nazaretu mè mu emewaa iya. ¹⁰ Noo iphe, mu meru lè Jierúsalemù bù ono. Mu jeru anata ndu-ishi uke Chileke èkwo, egoshi l'òo phè ziru mu ozi. Mu je akpùta igwerigwe ndu-nsò tushia phè mkpòro. Teke e kperu phè mpfugbu; mu ekweeru phè une. ¹¹ Ugbo olemole bè mu zichawaru g'e chia phè iphe l'iphe, bukpoò ùlo-ndzuko ndu Jiu; l'èka mu eme g'èphe sù l'èphe te ekwetahèduru iphe ono, ephe kwetarù ono. Kè nkèphè nõdu eghutaberu mu egu shii k'òphu mu shi agbèshije jeshia alì ozo je phè avòta."

Pòlu akò gè ya gude gbanwee

waa k'òzi iya

¹² "Ò buru k'iphe ono meru g'ò gude mu jeshia Damasùkosu. Ndu-ishi uke Chileke kwe gè mu je; ò buru phè bè mu nõ l'èka jeshia. ¹³ Noo ya Onyibe; ò buru l'echilabò eswe ono gè mu nõ l'uzò bè mu hùmaru iphòró, ka ényanwu, nõ l'akpaminigwe egbu nwìnwi. O nwuèpho nwuphee mu lè ndu anyi l'èphe swì mgburugburu. ¹⁴ G'anyi ha dakòta kpurumu l'alì. Mu nùma olu-opfu, e gude opfu Aramu epfu sù: 'Sòlu! Sòlu!' ? Bù gùnu meru iphe, jìkpa mu éhu? I -nõdu eme g'i mekata mu bè ò bukwa onwongu bè iimekata. Ò gbèkwa dù g'eswi, emeka onwiya iphe-èhuka; keke oogba òkpa lè mpyìpyi oshi, onye nwe iya nù gude achì iya.' ¹⁵ Mu jia ya sù: '?Bù onye bè ì bù Nnajiuphu?' Ò sù mu: 'Òo mu bù Jizòsu; onye jìkpa éhu.' ¹⁶ 'Gbalihu pfuluru apfuluru. Iphe, mu gude byapfuta ngu bù gè mu gùnu lè ndu ejeru mu ozi. G'i je epfukashiaru ndu ozo iphe-a, ì hùmaru ntanù-a kè nkemu-a; waa iphe, mu e-goshi ngu l'iphu.' ¹⁷ Mu a-dzòta ngu l'èka ndu Ízurelù waa l'èka ndu abùdu ndu Jiu, bù iya bù ndu mu ezi ngu g'i je alì phè òbu. ¹⁸ 'Ii-je emee g'èphe saa énya k'òphu ephe e-shi l'òchii fùta bata l'iphòró; waa k'òphu ephe e-shi l'èka Nsetanu fùta lwapfuta Chileke. Oo ya bù; mu aguaru phè nvù l'iphe-èji phè guru phè ye lè ndu mu hótawaru g'èphe buru ndibe mu.'

¹⁹ "Òo ya bù; Onyibe; mu ta asukwaru waawaa lè mu tee medu iphe ono, mu nùmaru l'òphulenyà, shi l'imigwe ono. ²⁰ Mu vuru uzò jee Damasùkosu; tème mu bya ejeshia Jierúsalemù. Mu bya ejegbabè alì Jiudiya mgburugburu shia jeshia alì ndu abùdu ndu Jiu. Ishi iphe, mu jedoru èkamèka ono buru gè mu karù phè g'izimanù iphe-èji phè lwa phè azù g'èphe ghaa umere lwapfuta Chileke; ephe emeje iphe, e-goshi l'izimanù lwarù phè azù eviya. ²¹ Noo iphe, kparù iphe, ndu Jiu guderu mu l'èka mu nõ l'èze-ùlo Chileke eme g'èphe gbua mu. ²² Òle Chileke eyekpòekwaru mu phò éka byasù ntanù òwa. Noo g'ò gude mu pfuluru l'èka-a agba ekebe ònyemonye nùma; nwata mè ogerenya. Mu nõdu epfu iphe, abùdu iphe ozo gbahaa iphe ono, Mòsisu yèe ndu mpfuchiru Chileke pfuluru sù l'oo-me ono. ²³ Éphe suru lè Kéreshi ono, jefùtaje iphe-èhuka. E -mechaa l'ò buru iya a-buru onye Chileke e-vuru uzò mee g'ò shi l'onwu teta gbalihu dzuru ndzù; g'ò pfukaaru ndu Jiu mè ndu abùdu ndu Jiu l'òo ya bù iphòró, Chileke e-shi dzòo phè."

Onu, Agiripa yeru Pòlu

²⁴ Pòlu donyaèpho iphe ono; Fèsutosu raswèrehu: "Pòlu! Òo bukwaà òbvu byaru ngu! Oke èkwo, ì nwùru gbàghaakwaru ngu iphu!"

²⁵ Pòlu sù Fèsutosu: "Òbvù te emekwa mu Onyibe. Iphe, mu epfu dokwaru énya; tème ò buru òkpobe-opfu." ²⁶ ?Tòbudu Agiripa baa? Ò makotaru iphe-a, mu epfu-a

rengurengu; teme mu nōdu epfue ya pho hoo-haa; kele o doru mu enya l'o to dudu iphe ono ophu o nūmahadaru; eshinu o dudu ophu e meru l'edomi. ²⁷ Su-a; Onyibe, bu Agiripa; ?I kwetarū iphe, ndu mpfuchiru Chileke pfuru to? Mu maru-a l'i kwetarū-a!

²⁸ Agiripa su iya: “?I dobesu l'ii-pfubutakebewaa mu egwegwa egube ono ge mu buru onye ke Kéreshi?”

²⁹ Polu su iya: “?O bu egwegwa-o; ?o-o-nō odu-o; iphe, mu epfu anū Chileke bu ge gu le ndu-a, nōkota l'eka-a buru iphe, mu bu; mbu ge ndu-a, anū iphe-a, mu epfu ntanū-a bukwarupho iphe, mu bu; a -gufukwaru unu ke mkporo-a.”

³⁰ O pfuchaepho nno; eze, bu Agiripa waa Okalibe nnajioha Jiudiya, bu Fesutosu waa eze-nwanyi, bu Baniisu waa ndu ozo, ephe l'iya nō l'eka ono tuko wulihu wufu. ³¹ Ephe lufuepho; ephe tuko pfuaharu nwibe phe su: “Nwoke-a te emetakwaru iphe opfu k'eye mkporo; ophu o buro k'apfugbu.” ³² Agiripa su Fesutosu: “?I maru-a l'o to bu le nwoke-a suru g'ikpe iya lufu l'iphu Okalibe nnajioha le Romu; e gege apakwaru iya-a haa.”

27

Polu nō l'ugbo-mini eje Romu

¹ O be teke a chiru iya; o wukoo l'anyi a-nōdu l'ugbo jeshia Itali; e woru Polu yee ndu mkporo ozo ye Jiuliyosu, bu onye-ishi ndu ojogu ndu Romu l'eka. Onye ono bu onye-ishi “Ogbo ndu ojogu Ogosotusu.” ² Anyi tuko wuba l'ugbo-pherephere-apa, shi Adaramitiyomu abya; eje l'odu ugbo, nōgbaa l'aguga aguga alī Eshiya. O dukwarupho nwoke Masedoniya, a nwuru le Tesalonayika, ephe iya bu Arisutakosu, anyi l'iya tukoru nōdu l'ugbo ono jeshia. ³ O be le nchitabohu iya; anyi rwua Sayidonu. E rwua eka ono; Jiuliyosu gude eme odoo kwe ge Polu je ekelechaa onya iya phe g'ephe anuchaa ya nwiphe, bu mkpa iya. ⁴ Anyi shikwa l'eka ono tugbua ozo; kporu ugbo kwaseru uzo enyanwu awawa; shita aguga Sayipurosu; kele pherephere ezi anyi iziphu. ⁵ Pherephere ngata ugbo ono anyi ghabua mini ono l'aguga Silisiya waa Pamfiliya bata l'aguga Mayira, bu mkpukpu, nō alī Lisiya. ⁶ E rwua l'eka ono; onye-ishi ndu ojogu ono hūma ugbo-pherephere-apa, shi Aleguzandiriya. Ugbo ono eje Itali. O chiru anyi ye iya.

⁷ Anyi tokpoeopho nwehu ngaa ugbo ono ujiku olemole; mbu o tsushikpoo l'ehu ike teme anyi ngarwua Knayidosu ntse. Ophu pherephere ekwepoedu g'anyi shia ono. Anyi ro-jia shia aguga mini uzo Kiritu. Pherephere ono ngaru anyi shikube Salūmonu. ⁸ Eshi aguga Salūmonu ono tsushikpoo anyi l'ehu ike. Anyi bya ekukebekpoo ehu teme anyi rwua eka lanu, eekuje “Odu-ugbo-oma”; eka ono be mkpukpu Lasiya dūwaa ntse.

⁹ Anyi guda nno nōdu l'eka ono k'ophu anyi nō-rwuru teke ije ugbo atuje l'ehu bya anoghatawaa teke ndu Izurelu emeje omelalī aswi egu. Polu nmaaru ndu ugbo ono me ndu ojogu pho okwa su: ¹⁰ “Ndu mu; iphe, mu hūmaru bu l'ije ugbo anyi-a e-mechakwaa dū ehuka shii. O to bukwa l'ivu, nō l'ugbo-a me ugbo l'onwiya a-la l'iswi; obenu l'ishi anyi be aa-lōkwapho alo.” ¹¹ O buru iphe, onye-ishi ugbo waa onye nwe ugbo pfuru be onye-ishi ndu ojogu ono ngaberu nchi. Ophu o kwataduru yee onu le ke Polu. ¹² Eshinu odu-ugbo-mini ono ta dudu k'anodu l'udzumini ono; be onu ka awu nanu su g'anyi tugbua l'eka ono g'a maru ?anyi a-du ike ngarwua Fonikusu. Fonikusu bu odu-ugbo-mini, nō le Kiritu. Eka eeshije abahu l'odu-ugbo-mini ono du ebo. E-chebe iphu l'uzo enyanwu ariba be nanu gharu iphu g'e jewaa ala l'uzo ekutara; ophuu gha iphu g'e jewaa ala l'uzo ekicha. O buru l'eka ono be anyi a-nōdukota l'udzumini ono.

Oke pherephere byapfuturu

Polu phe l'echi enyimu

¹³ Pherephere shi l'uzo ndohali wata ezi nwa reswereswe; ephe dobesu l'ephe a-du ike mekota g'ephe thuberu. Ephe shi le mini lo-lita mgborigwe, a goru g'ikokoro, eegudeje lo-de ugbo le mini wata anga ugbo ono le mgboru mgboru Kiritu. ¹⁴ A noepho nwanshii; oke pherephere shi l'uzo isheli mini ono ziru byatashia. ¹⁵ O zikotaepho ugbo ono tugbua; ebe o kweedu kwaseru ibiya ono, pherephere shi abya ono. Ebe anyi amaedu g'anyi e-me iya; anyi paru iya haa ge pherephere pata anyi tugbua. ¹⁶ Anyi ghatashia mgboru alī, eekuje Kulawuda, nō l'echi mini; ophu pherephere ezishiēdu anyi ike g'o shi ezi. Anyi kukebekpoo ehu; teme anyi kpuru nwugbo ke nshii, eelibeje l'eze ugbo ye l'eze ugbo ono. ¹⁷ A kpūbatachaa nwugbo ono, eegudeje agufuta nemadzu ono ye l'ugbo pherephere apa ono; ephe bya egude eri kee ugbo mgburugburu kee ya kpukpurukpu g'o shihu ike. Ndzu guahaa phe ke: ?a maru ugbo te ejedu nu emia l'evevee, dū l'aguga mini le Libiya. Ephe lo-zetachaa ekwa ono, emeje ge pherephere nga ugbo ono; pherephere to nwehu gude ugbo ono jeahaa. ¹⁸ Oke pherephere ono nōdu ezikwapho ehuka ehuka akwanga ephe k'ophu ephe wataru achishi ivu, dū l'ugbo

tuphashiahaa lẹ mini lẹ nchitabọhu mbọku ono. ¹⁹ O be lẹ mbọku k'eto; ephe gude ẹka phe l'onwophẹ mshiahaa iphe, e gude mee ugbo ono tuphashiahaa lẹ mini. ²⁰ A nọo ujiku olemole ophu anyi ahumaduru enyanwu ẹnya; ophu o buru ke kpokpode teme oke pherephere ono nọdu ezishikwadu ikike ikike; o mee k'ophu anyi ta arjedu ke ndzu.

²¹ Unwoke ono nọkpoo odu; ophu o dudu onye ophu riru nri. Oo ya bu; Polu gbeshi bya etepfu phe je asu phe: "Ndu mu; ọme unu kweru nkemu haa afuta lẹ Kiritu me anyi te etuphashikwa iphemiphe-a, e tupharu-a waa iphe-a, mebyishihuru nu-a. ²² Nta-a be mu arwo unu su g'obu shihu unu ike. O to dukwa g'o ka mma l'oo onye lanu, etupha ndzu iya. Oo 'epho ugbo-a a-la l'iswi. ²³ L'enyasi-a, laru nu-a be ojozi-imigwe, shi l'eka Chileke ono, mu bu nkiya; teme o buru iya be mu ejeru ozi ono byapfutaru mu; ²⁴ bya asu mu: 'Ge ndzu ba agushi ngu Polu l'i jefutaje je apfuru l'iphu eze nnajioha Romu. Ozo bu lẹ Chileke e-gudekwapho iswi ẹhu ngu dzoo iphe, bu ndu gu l'ephe no l'ugbo-a.' ²⁵ Oo ya bu; ndu mu; g'obu shihu unu ike; kele o doru mu ẹnya lẹ Chileke e-mekota iphemiphe g'e pfuru mu iya. ²⁶ Ole o duru nwalị, ẹnyimu so-pheru mgburugburu, ugbo-a a-paru anyi je asube."

²⁷ O be l'enyasi k'ujiku iri l'eno; pherephere ono nọdu apakwadu-a anyi eje lẹ mini Adiriyatu. O rwuje l'echi abali; ndu ugbo su l'o dukwa g'al aduwaa anyi ntse. ²⁸ A bya eworu nwiphe, anyi ẹriya libe l'eri bya echie ya l'ime mini ono. A tuta ya; ogbu mini ono buru iphe, ha ge onyeka ukporo. A nonyakwa; a bya atua ya ozo; o buru onyeka iri l'ise. ²⁹ Ndu guahaa phe l'ugbo anyi e-je ekwo onwiya l'oke mkpuma rikashihu. Ephe mifu egube mgborigwe-onu-ikokoro pho eno, du l'azu ugbo ono gude eri tu-zetachaa ya; o bahu l'ohu mini gudesia ugbo ono. Ephe nọdu arwo ge nchi e-me bọhu. ³⁰ Ndu ugbo ono meahaa g'ephe gbado ugbo-pherephere-apa ono. Ephe bya apazeta ugbo ke nshii pho paru dee lẹ mini. Ephe mee nno g'e dobesu l'ephe eje agbe l'iphu eze ugbo ono ye mgborigwe-onu-ikokoro lẹ mini. ³¹ Polu su onye-ishi ndu ojogu ono waa ndu ojogu ono lẹ ndu ugbo-a-pfufuwaa be unu ta alwakwa. ³² Oo ya bu; ndu ojogu ono bya ebufu eri nwugbo nshii ono; mini pata iya.

³³ Nchi bọhushia; Polu rwoahaa phe g'ephe kabero ria nri. O su phe: "Nta be unu nọwaru abali iri l'eno; ophu o dudu iphe, unu riru. ³⁴ Jiko unu ria nri g'ike adu unu; kele o to dukwa g'o ka mma l'oo egbushi, du unu l'ishi, etuphahu nu." ³⁵ O pfuchaa nno bya ewota buredi bya ekele Chileke l'iphu phe g'ephe ha bya awata atata. ³⁶ Obu shihu phe ike. G'ephe ha rikotakwapho nri. ³⁷ Iphe, anyi du l'ugbo ono bu umadzu ukporo ukporo mgbu iri l'eto l'umadzu iri l'ishii. ³⁸ Onyemone rijichaa epho; a pashia ereshi, e wu l'ugbo ono tushia lẹ mini g'ugbo a-du nphẹ.

Ugbo, pherephere apa tsukposhihuru

³⁹ Nchi bọhuepho; ebe ndu ugbo ono amaedu mgbadagba, ephe no. Oo 'epho l'ephe humaru l'alị zawaru phe ntse. Ephe huma ẹka mini gworu agwogwo; huma l'eka ono be ali du baswaa l'aguga mini ono. Ephe su g'ephe maru ?ephe e-me g'ugbo ono je eliru l'evevee l'aguga mini ono. ⁴⁰ Ephe gbubushia eri, gude mgborigwe-onu-ikokoro ono hakota iya lẹ mini bya atoshia udo, e gude kegbabechaa eku-ugbo, eegudeje ago-zi ugbo ono teke ono kwapho. Ephe bya apalia ekwa, no l'eli oshi, shi du l'iphu ugbo ge pherephere awatakwanu enwu ugbo ono. Ephe nọdu ago-zi iya; jasọ o lashia l'eka ono, mini gworu agwogwo ono. ⁴¹ Ugbo ono je agbaa l'ikpo evevee, du l'ime mini ono; ishi ugbo phe liru l'evevee ono k'ophu ugbo ono kwabu l'eka ono. Oke akpara-mini bya etsukashia azu ugbo ono iphiriba iphiriba.

⁴² Ndu ojogu ono rijahaa k'egbushi ndu mkporo ono g'o to du onye ophu e-bvufu gbla. ⁴³ Obenu l'onye-ishi ndu ojogu ono eme g'o dzoo Polu. O su g'o to dukwa onye ephe e-gbu. O su iphe, bukpoo ndu maru ebvu mini g'ephe pfubachaa lẹ mini vuru uzo bvufu eli-mgboko. ⁴⁴ Ge ndu ophuu gudegbaa ẹka l'ogodo ugbo; ozoo ibiribe oshi ugbo ono gude iya bvufu. O buru g'anyi gude bvufukota eli-mgboko bu ono. Ophu o dudu onye iphe meru.

28

Iphe, eme lẹ Moluta

¹ Anyi bvufukotaephe eli-mgboko; a su anyi l'eka ono, mini gbapheru mgburugburu ono bu iphe, oza bu Moluta. ² Ndu ẹka ono pharu anyi obu-imemini shii. Ephe kpoberu anyi oku su g'anyi nyaa; kele teke ono bu udzumini; oyi nọdu atsu. ³ Polu rwuta eyonku je achiru yee l'oku ono. Agwo shi iya wufuta g'ire oku ono byaru iya l'ehu. O bya ataa Polu l'eka kepfuru. ⁴ Ndu ẹka ono huma g'ejo agwo ono taru Polu l'eka kepfuru; ephe pfuaha su: "Nwoke-a nọkpokwaa l'ochi. O bvufutaakwaru-a lẹ mini bu eviya; obenu l'alị ta ahaduru iya." ⁵ Obenu lẹ Polu phefuru agwo ono chie

l'òku; òphu o mekadàru iya iphe mè ilile. ⁶ Èphe òdu ele ènya teke èka e-ko Pòlu gbapfuru; òzoo teke òo-da gba nwùhu; òphu ò dùdu. A kpòepho òpfu nwanshì; èphe hùma l'ò tò dùdu iphe, meru iya nù; èphe ghakòbe sù lẹ Pòlu bụ oke agwa.

⁷ Nwoke, bụ onye-ishi mkpùkpù ono bè alì-ihe iya jeru bya asùbe lẹ mgboru èka ono. Èpha iya bụ Pabuliyòsu. O seeru anyi èbyaa; bya achìta anyi jeshia ibe iya; je akwaaru anyi èbyaa ùjiku èto. ⁸ Anyi jeshia; ododo-ènya gudeshiwaa nna iya; tème èpho-anùnù òdu emekwa iya phò. Pòlu bya abahù l'ime ùlo iya bya epfuru nù Chileke bya ebyibe iya èka; mee ya o wekòrohu. ⁹ Noo ya; iphe ono mechaèpho; iphe, bụ ndu iphe emegbaa l'alì ono wùru bya; e mekòta phẹ èphe wekòrohuchaa. ¹⁰ Èphe nyako anyi iphe shingushingu; shi ègube ono kwabẹ anyi ùbvù. O rwua g'anyi byaru atùgbu; èphe gwèkòkpòepho iphe, bụ mkpa anyi yejiaru anyi ùgbo.

Eshi lẹ Mòluta eje Romu

¹¹ Anyi òo ònwa èto l'èka ono, bya etsoru ùgbo, shi Alẹguzandiriya tùgbua lashia. Ùgbo ono bè eekuje "Unwune, a nwuru èbo." Ò òkòtawaru udzumini ono l'òdu-ùgbo l'alì ono. ¹² Anyi rwua mkpùkpù Sayirakusu bya anòo l'èka ono abalì èto. ¹³ Anyi shi l'èka ono kpòkpòepho mgburugburu mgburugburu jasuru anyi rwua Regumu. O be lẹ nchitabòhu iya; phèphèrè shi l'ùzo ndòhali shi anyi l'azù wata ezizi. O rwua nwarechi iya; anyi rwua Putiyoli. ¹⁴ Ò dùru ndu kẹ Kéreshi, anyi hùmaru l'èka ono. Èphe rwòo anyi g'anyi l'èphe òo abalì èsaa; anyi òo nno. E mechaa; anyi tùgbua jeshia Romu. ¹⁵ Ndu kẹ Kéreshi, ò lẹ Romu nùmahawaru l'anyi abya; èphe bya anyi ndzuta byarwutachaa aswa Apiyòsu waa òma mkpùkpù, "Ùlo nri èto." Pòlu hùma phẹ bya ekele Chileke; obu ka iya eshihu ike.

Pòlu epfu opfu Chileke lẹ Romu

¹⁶ Anyi jerwua Romu; a haa Pòlu; o buru l'onwiya. E ye onye òjògu; ò òdu eche iya nche.

¹⁷ A òepho abalì èto; Pòlu bya ekua ndu-ishi ndu Jiu l'èka ono ndzukò. Èphe dzuèpho; ò sù phẹ: "Unwunna mu; a tùru mu mkpòro lẹ Jierusalẹmu kpùru mu nù ndu Romu l'èbe adù iphe, mu meru ndibe anyi; òphu ò dùdu iphe, mu mebyiru l'omelalì, shi lẹ ndiche anyi phẹ. ¹⁸ Ndu Romu ono jichaa mu aji bya emeahaa g'èphe haa mu; kele èphe hùmaru l'ò tò dùdu iphe, mu meru, gbaru kẹ g'a pful-gbua mu. ¹⁹ Ndu Jiu jika. A kwarù mu ye; mu sù g'i kpe mu fùta l'iphu eze nnajìoha l'èbe adù iphe, mu a-sù l'òwa-a iphe, ndibe anyi meru mu. ²⁰ Noo iphe, mu gude kua unu; kele ò dù mu gẹ mu l'unu hùma pfulgba. Iphe, unu gude hùma mu lẹ mkpòro-a, a tùru mu l'èka-a bükwa lẹ mu ele ènya onye ono, anyibe ndu Jiu ele ènya iya ono."

²¹ Èphe sù iya: "Ò tò dùkwa èkwo, e shi lẹ Jiudiya detaru anyi, epfu nkengu. Òphu ò dùkwa unwunna anyi, byaru edo nkengu k'èji; òzoo sù l'ò dùru iphe òzo, i meru. ²² Ò dùkwa anyi g'anyi nùma olu ngu; kele anyi maru l'èkameka bè eepfulèpho l'ògbo-a, ì gbaa ta adùdu ree."

²³ Èphe tũaru Pòlu ònu mbòku, èphe e-dzu. O be mbòku ono; èphe kwatakpòo dù igwerigwe bya l'èka Pòlu òo. Pòlu shi l'ùtsu kòoru phẹ iphe, ò hùmaru, bụ iya bụ gẹ Chileke shiwaa egoshi l'òo yebe Chileke bụ eze; ò koo ya g'ò doo phẹ ènya ree kò-jia ya nchi. O gude iphe, e deru l'èkwo ekemu Mòsisu waa l'èkwo ndu mpfuchiru Chileke mee gẹ ya pfuta phẹ yeru Jizòsu. ²⁴ Ò dùru ndu òphu gude iphe, òpfu kweta kẹ Jizòsu; ò dùru ndu òphu ekwedu nù. ²⁵ Èphe gude k'iphe ono pfulgbaaru èkpa l'iche iche. Èphe bya atùgbu; Pòlu sù phẹ: "A-a! Iphe-a, Unme-dù-Nsò shi l'ònu Azàya; onye mpfuchiru Chileke pfularu ndiche unu phẹ-a bụ òkpobe-opfu. ²⁶ Ò sùru:

"Je akarù ndu-a l'èphe

a-nga nchì nta ngaa imo;

ò tò dùdu iphe,

edo phẹ ènya.

Èphe e-lee ènya nta lee imo;

ò tò dùdu iphe, èphe ahùma.

²⁷ Kele èphe kpò-chiru obu.

Èphe swò-chiru nchì tanyìbe

ènya.

Ò -bùru 'abù m'èphe egude

ènya hùma;

gude nchì phẹ nùma;

obu phẹ emee g'ò doo phẹ ènya;

m'èphe aghakòbe lwapfuta mu

gè mu dzòò phẹ.*

²⁸ "Pòlu sù phẹ: Iphe, unu a-maru bụ l'ozì-oma ndzòta ono, Chileke kweru ukwe iya ono bẹ o ziwaru g'e je ezia ndu abụdu ndu Jiu. E zia phẹ iya; ephe natawa iya." Noo olu Pòlu. ²⁹ O pfuchaa nno; ephe l'ephe t̀kashiahaa ẹgo at̀shikpoo ya ike; ephe ẁru tugbua.

³⁰ Pòlu jita ụlo buru pfuaha ụgwò. O bua ya mgbarapha labọ. Ọ nọdu anabatajẹ onyemonye, byaru iya ekele. ³¹ Ọ nọdu anọduje epfu gè Chileke gude egoshi l'ọo ya bụ eze bya anọduje ezi iphemiphe, kẹ Nnajiuphu, bụ Jizosu Kéreshi. Ọ nọdu asajẹ iphe ono g'ọ dụ iya. Ọphu ọ tsụdu ebvu; tẹme ọphu ọ dudu onye akpòshije iya ya nù.

---

* 28:27 28:27 Gụnaa Azá 6:9,10.

Ekwo-ozì, Pòlu Deru Nù Ndu Romu

¹ Ekwo-ozì òwa-a shì l'èka m̀be Pòlu; onye ejeru Jìzòsù Kéreshì ozì; b̀ru onye Chileke kuru gè mu b̀ru onye-ishi-ozì onò; bya ab̀ru onye Chileke hòtaru gè mu bya ezia ozì-òma iya onò.

² Ozì-òma onò b̀ iphe, Chileke shihawaa l'ònu ndu mpfuchìru nkiya kwèhawaa ukwe iya teke òhakpowaro enya enya; tème a byakwaphò edehawa iya l'èkwo-opfu Chileke.

³ Ozì-òma onò b̀ kè Nwa iya, b̀ iya b̀ Nnajiuphu anyi Jìzòsù Kéreshì. A -bya l'ab̀bu, ò b̀ nemadzù b̀ l'a nwùru iya ò b̀ru Nwa Dévidi. ⁴ Chileke shì l'ike onò, meru iya ò b̀ru onye d̀ nsò onò; mee ya ò shì l'ònwu teta dzùru ndzù egoshi l'ò b̀ Nwa iya. ⁵ Ò b̀ iya b̀ Chileke gbè l'èka iya meeru mu eze-iphe-òma onò, b̀ kè gè mu b̀ru onye-ishi-ozì duru òha, shìkpò ekameka lè mgboko mgburugburu duba l'ùzo, èphe e-shì kweta; meje iphe, e deru l'èkwo-opfu Chileke g'eeshi nno kutsee èpha Kéreshì onò. ⁶ Gè mu edu ndiphe l'òphu onò b̀ unubè ndu Romu yìchakwaa ya; mb̀ unubè ndu Chileke kuru g'unu b̀ru kè Jìzòsù Kéreshì.

⁷ Ò ya b̀ lè mu ede ekwo-a aǹ unu g'unu hakòta lè Romu; mb̀ unubè ndu Chileke yeru obu bya ekua unu; g'unu b̀ru ndu-nsò. Gè Chileke, b̀ Nna anyi yè Nnajiuphu onò, b̀ Jìzòsù Kéreshì meeru unu eze-iphe-òma; mekwaphò g'èhu d̀ unu guu.

Pòlu epfu k'èje Romu

⁸ Iphe mb̀ kpòada b̀ lè mu gbè Jìzòsù Kéreshì l'èka ekeleru unu Chileke g'unu ha; kèlè e pfudzwaru k'ekwekwe, unu kweru kè Chileke l'elìphe mgburugburu. ⁹ L'ò kwa Chileke b̀ onye ekebe mu l'anòduje epfuru iya opfu èhu unu eswe l'enyashi mè mu -nòdu epfu aǹ iya. Ò Chileke onò b̀ mu gude obu mu g'ò ha ejeru ozì k'èzi ozì-òma kè Nwa iya onò, b̀ Jìzòsù. ¹⁰ Mu anòduje epfu aǹ iya sù g'ò gude obu òmaa ya mee gè mu kabè kpata ùzo bya agbaphee unu. ¹¹ L'òogukpo mu agugu gè mu l'unu hùma; k'òphu mu e-me g'ìphe-òma, shì Unme-d̀-nsò l'èka rwube unu èka. L'eshì egube onò mee g'òbu shìhu unu ike. ¹² Mb̀ lè-a; iphe, mu epfu b̀ l'ekweta, unu kwetarù e-me g'òbu shìhu mu ike; ekweta nkemu emekwaphò g'òbu shìhu unu ike. Ò ya b̀; anyi eshi nno yeru nwibe anyi èka.

¹³ Iphe, unu a-maru; unwunna mu; b̀ lè tekenteke b̀ mu asuje lè mu abyawaa unu agbaphe; òlè eshìkpò teke onò bya asù nta-a b̀ ò nweèrupo iphe, akpòshìje mu abyabya. Mu atùbeje lè mu a-bya gè mu aharu ndu ndu-unu pfuta yeru Kéreshì gè mu epfukwa iya phò l'òhamoha òzo, abùkwapho ndu Jiu. ¹⁴ Lè mu jikwa onyemoye ùgwò ezi ozì-òma onò. Mu jì iya ndu Gurisù bya ejiru iya ndu ab̀du ndu Gurisù. Mu jì iya ndu guru èkwo; bya ejiru iya ndu agùduru èkwo. ¹⁵ Nò g'ò gude ò nòdu agù mu ègu abya ezi unubè ndu nò lè Romu ozì-òma onokwaphò.

Ike òphu Chileke gude adzò ndiphe

¹⁶ L'ìphere ezi ozì-òma kè Kéreshì onò ta adùkwa mu. Kèlè ò kwa iya b̀ ike, Chileke gude adzò iphe, b̀kpoo ndu kwetarù kè Kéreshì. Ò gude iya vuru ùzo adzò ndu Jiu; ndu ta ab̀du ndu Jiu nòdu etso phè. ¹⁷ L'ò kwa ozì-òma onò b̀ Chileke gude egoshi apfùbekoto nkiya, b̀ iya b̀ kweta nkiya, shìta l'ishì jasù l'ìkpetemazù; b̀ iya b̀ g'è deru iya l'èkwo-opfu Chileke sù: "Onye pfùberekoto e-gude kweta nòdu ndzù."

Ike, nmarù ndiphe l'òphu

¹⁸ Ò b̀ru iya meru g'ò gude Chileke shìwaa l'imìgwe goshi gè ya e-gude oke-èhu-èghu iya mee ndiphe; mb̀ oke-èhu-èghu, l'èghu iya nù lè ndiphe kporu iya èbo l'afù; tème èphe nòdu eme èjo ememe. Èphe gude èjo ememe, èphe eme akpàpà òkpobe-opfu onò ishi. ¹⁹ Iphe, gbaru nemadzù g'ò gogo maru iya lè kè Chileke b̀ dabyìru èba l'ìphu iya; kèlè Chileke goshìru phè iya l'onwìya. ²⁰ Eshìkpò teke Chileke meru mgboko b̀ nemadzù shìwaa l'ìphe, Chileke meshìru maru egube onye ò b̀ òkpobe amaru. L'ike iya, nyìberu anyìbe a-nò ojejoje; tème ò b̀ru iya gèdegede b̀ Chileke. Ò ya b̀ l'èphe ta agòfuedu. ²¹ Lè nemadzù machachàarù lè Chileke d̀; òphu èphe akwabèjedu iya ùb̀vù l'ò b̀ Chileke; òphu èphe ekelejedu iya ekele. Ò chia iphe, meru nù b̀ l'egomunggo sweshìhùwaru phè; k'òphu orìri phè b̀waa iphe-mmanù; ò b̀wara eme eswe jìru phè obu; k'òphu obu phè gbahùwaru tsùkirìbaa. ²² Èphe gude l'èphe sùru l'èphe maru iphe; kabakporo ab̀ru ndu eswe. ²³ Èphe woru ùb̀vù, e gege akwabè Chileke onò, a-nò je adùwaruro adùru onò ye l'azù bya abàaharù ntèkpe èja; ntèkpe, e megbaaru ò d̀ gè nemadzù, ta adùdu èka òo-nò-beru; òzoo g'ènu, èphe l'èlì; òzoo g'anù; òzoo g'agwo.

²⁴ Noo g'ò gude Chileke paru p̄hē haa; ɛphe melahaa ejo ememe, bu iphe, agū obu p̄hē. ɛphe wata eme onwophē n̄jo ememe. ²⁵ Nemadzū woru iphe, bu ɔkpobe-opfu k̄ Chileke ye l'azū; kweta iphe, bu ūka; bya awata abarū iphe, Chileke meru ememe eja; akwabē iya ūbvū; haa Chileke ono, meshiru iya nū ono; bu onye ɔ gbarū k̄ g'anyi tujē ɛpha jasū l̄ tuutuutu l̄ m̄jimiimii. Nokwa g'ò dū.

²⁶ Ɔ b̄uru iphe ono meru g'ò gude Chileke paru nemadzū haa; ɛphe wata aji momomo; eme iphe dū ideyideyi. K̄ g'unwanyi p̄hē hajē ejepfu unwoke, bu iphe, Chileke medoru p̄hē; wata ejepfu ūnwanyi ibe p̄hē. ²⁷ Nokwaphō g'unwoke p̄hē harū ejepfu ūnwanyi, bu iphe, gbaru p̄hē nū; ɛgu ejepfu unwoke ibe p̄hē n̄odu an̄oduje enwu p̄hē phuruphuru g'òku l'ɛhu. Nwoke yē nwoke ibe iya wata akwakwa. ɛphe watanū ahūma urwu, gbaru ɔriri, sweshihuru p̄hē nū l'ɛhu p̄hē.

²⁸ Sū-a; eshinu ndiphe te ekwedū amaru iphe, bu ɔkpobe-opfu l̄ k̄ Chileke; Chileke paru p̄hē haa; ɛphe n̄odu arije ɔriri, enwedū ishi; watanū eme iphe, agbaduru p̄hē nū. ²⁹ Ɔphu ɔ d̄udu ɛgube ejo ememe; m̄ɛ iphe, ap̄f̄uduru-ɔto, ɛphe te emedu; k'ophu oobushihu p̄hē ebushihu l'ɛhu. ɛphe n̄odu aji momomo g'ɛphe naa iphe, ab̄udu nk̄ephe; edoberu nwibe p̄hē ɔkpoma mgbashī. ɛnya p̄f̄urupfuru paa p̄hē ɛka l'ɛhu; ɛphe n̄odu ɛgbu ɔchi; esephe opfu opfu bya aghō-phe ūgho; ɛphe n̄odu eme iphe-ashī; bya asū-phe as̄ulasu. ³⁰ ɛphe n̄odu evu nwibe p̄hē nvu azū; b̄uru ndu Chileke dū ashī; ndu an̄oduje eme nwibe p̄hē iphe-iphere l'obu ɔku; b̄uru ndu eme nggangga bya ɛtse ɛtsetse. Ɔ b̄uerupho g'ɛphe e-me mee ejo-iphe b̄ɛ ɛphe an̄oduje arī; t̄ɛm̄e ɛbe ɛphe ekwejedū eme iphe, n̄e p̄hē l̄ nna p̄hē pfuru. ³¹ ɛphe bu ndu enwedū egomunggo; ɔphu e gudedū ire p̄hē ɛka. ɛphe ta aph̄ujeduru nwibe p̄hē obu-imemini; ɛbe ɛphe enwedū obu-oma. ³² ɛphe bu ndu machachaaru iphe, bu ikpe Chileke; maru l̄ ndu eme ɛgube ejo-iphe ono bu ɔnwu, bu iphe, gbaru p̄hē nū. Ɔphu ɔ b̄udua l'ɛphe eme nno; obenu l̄ ndu eme g'ɛphebedua agb̄ejē dū p̄hē ree.

2

Ikpe, Chileke nmarū onyemonye

¹ Noo g'ò gude mu sū ngu l'ī t̄i ḡofukwapho gube onye ɔphu ekpe onye ɔzo ikpe; onye ī b̄uhabe. Kele ɔo iphe ono, iikpe onye ɔzo ikpe iya ono b̄ɛ ī gudekwaphō anma onwongu ikpe. Kele gubedua, l'ekpe ikpe emekwaphō iphe ono, iikpe onye ɔzo ikpe iya ono. ² Ɔle ɔphu anyi makaharū bu l'ikpe Chileke p̄f̄uru-ɔto l'ɛhu ndu eme ɛgube iphe ono. ³ Gube nw̄odumeka; ?I dobesu l̄ teke j̄igbarwushijē ndu eme ɛgube iphe ono; bya emekwa iya phō l'onwongu; ?i dobesu l'īi-nahū ikpe k̄ Chileke? ⁴ ?Ɔo; bu eze odoo ɔphu paru ɛka apaa, Chileke emeje; waa l'ò b̄ujeru nemadzū -mee iphe-ɛji l'ò paru iya haa; t̄ɛm̄e ɔ n̄odu an̄oduje ata nshi shii; ?bu iphemiphe ono, b̄ɛ ī woru nmaa phulaphula? Ɔphu ī madū l'iphe, ɔ gude Chileke n̄odu emejeru ngu odoo bu l'ooome g'izimanū lwa ngu azū; g'ī haa eme iphe-ɛji lwapfuta iya. ⁵ Obenu l̄ nta-a b̄ɛ ī nweru ejo ɔkpoma kwefu ike g'odoo, Chileke eme te eme g'izimanū lwa ngu azū. Ɔo ya bu l'iime g'iphe-ɛhuka nkengu ka shii mb̄oku ikpe ono, Chileke e-goshi oke-ɛhu-eghu iya m̄ɛ g'ikpe nkiya dū, bu iya bu ikpe p̄f̄uru-ɔto ono. ⁶ Mb̄oku ono b̄ɛ Chileke e-bukwa onyemonye nggo l̄ g'iphe, ɔ meru gbaru. ⁷ Ndu tarū nshi n̄odu eme iphe, dū ree; kukebe ɛhu acho ḡɛ Chileke jaa p̄hē ajaja; kwabē p̄hē ūbvū; b̄ɛ oo-me g'ɛphe n̄odu ndzū ojejoje; ɛphe taa nw̄uhubaedu anw̄uhu. ⁸ Obenu l̄ ndu ono, bu ndu kwefuru ike ono; ndu ata ngaduru ɔkpobe-opfu nchi; ɔ chia iphe, ɛphe etso bu iphe, ap̄f̄uduru-ɔto; ndu ono b̄ɛ Chileke a-tū-koshi oke-ɛhu-eghu iya, paru ɛka. ⁹ Iphe, bu onye emekp̄oo ejo-iphe b̄ɛ ɛhu ta abyadū eburu ebvuru; t̄ɛm̄e o je l'e-je iphe-ɛhuka iya. Oo-vuru ūzo dapfuta ndu Jiu; t̄ɛm̄e ndu ab̄udu ndu Jiu etsota iya. ¹⁰ Obenu l'onyemonye, eme iphe, dū ree b̄ɛ Chileke a-ja ajaja; kwabē iya ūbvū bya emee; ɛhu adū iya guu jasū l̄ tuutuutu l̄ m̄jimiimii. Oo-vuru ūzo meeru iya ndu Jiu; t̄ɛm̄e ndu ab̄udu ndu Jiu etsota iya. ¹¹ Kele Chileke ta ad̄udu onye oole ɛnya l'ip̄hu.

¹² Iphe, b̄ukpoo onyemonye, amadū ekemu mee iphe-ɛji b̄ɛ Chileke a-nmakwa ikpe; ɛphe alaa l'iyi; obeta ɛbe ɛphe amadū ekemu. Iphe, b̄ukwanu ndu bu ndu maru ekemu bya emeɛlaa iphe-ɛji b̄ɛ Chileke e-gudekwaphō ekemu ono nmaa ikpe. ¹³ L'ò t̄o b̄ukwa ndu anumaje ekemu b̄ɛ bu ndu p̄f̄uberekoto l'ip̄hu Chileke; ɔ chia ndu eme iphe, ekemu pfuru bu ndu Chileke a-gū l̄ ndu p̄f̄uru-ɔto. ¹⁴ L̄ teke ɔ bu l̄ ndu ab̄udu ndu Jiu, bu iya bu ndu amadū ekemu gb̄ɛ egudeje uche p̄hē eme iphe, dū l'ekemu; bu nū iya-a bu l'ɛphe egoshi l'ɛphe maru iphe, gbaru p̄hē l'ememe; obeta ɛbe ɛphe amadū ekemu. ¹⁵ Umere p̄hē egoshi l'iphe, ekemu pfuru b̄ɛ Chileke dewaru p̄hē l'obu. T̄ɛm̄e egomunggo p̄hē n̄odu agbakwa p̄hē phō ekebe; eshinu ɔriri p̄hē an̄oduje anmaa p̄hē ikpe bya ahaj̄ekwarupho aharu p̄hē enge. ¹⁶ Mb̄oku ono, Chileke e-kpe ikpe ono b̄ɛ ɔo-gb̄ɛ K̄éreshi Jiz̄osu l'ɛka

kpee nemadzū ikpe iphe, nemadzū arije domia l'òkpoma iya. Noo iphe, ozi-oma ono, mu anòduje ezi onoya pfuru.

Ndu Jiu eṗhe l'ekemu

¹⁷ A bya l'ehu gubedua, bụ onye Jiu; i nòdu etu onwongu onye Jiu bya akporu obu ye l'ekemu; bya egude gule Chileke aba l'abaa. ¹⁸ I maru iphe, bụ uche Chileke; tẹme ekemu iya nòdu egoshi ngu iphe, gbaru ngu l'ememe; mē iphe, agbaduru ngu l'ememe. ¹⁹ I makaharū l'i bụ onye edu ndu atsu ishi; bya aburu iphóró kẹ ndu nò l'òchii. ²⁰ I buru onye akpò-ziru ndu eme eswe ụzo; bya aburu onye ezi ndu bụ ụnwegirima iphe. I maru ekemu Chileke; bya amaru òkpobe-opfu dū l'ekemu ono. ²¹ Oo ya bụ; eshi oṗhu iinoduje ezi ndu ozo; ?bụ gunu kparū iphe, i tii zidu onwongu? Gube onye ara iya arara sū g'e te zijeshi iphuru; ?tii zikwanū iphuru l'onwongu? ²² Gube onye epfu sū g'e te erijeshi ogori; ?ti rikwanū ogori? Gube onye ono, agburu nshi, a gworu agwoṗo tuphe ?ti jejekwanū ezita iphe, e doberu l'eze-ulo-nshi? ²³ Gube onye ono, aba abaa lẹ Chileke tūru ekemu doberu ngu ono; ?tī nòdujekwanu emebiyishi ekemu oṗu; gude iya eme Chileke iphe-iphere. ²⁴ L'e dekaru l'èkwò-opfu Chileke sū: "Ndu oṗozo epfubiyishi Chileke; o buru umere unu kparū iya."

²⁵ Urwu dukwa l'ebu úbvū bụ eviia; oṗe oṗe 'èkwapho mē o -buru l'i meje-a iphe, ekemu pfuru. Obenu teke o bụ l'iinoduje emebiyi ekemu bē gu l'onye ebuduru úbvū a-gbaru l'èji. ²⁶ Nokwapho g'ò dū onye ebuduru úbvū. Teke o bükwanu l'onye ebuduru úbvū emeje iphe, ekemu pfuru; ?ta agudu iya l'onye buru úbvū tōo? ²⁷ Oo ya bụ lẹ ndu abudu ndu Jiu ono, bụ ndu ebuduru úbvū ono l'a-nma gube onye Jiu ikpe. Unubèdua, bụ ndu Jiu nweru ekemu, e deru l'èkwò bya ebua úbvū; tẹme unu gbē emebiyi ekemu. ²⁸ Onye buèpho onye Jiu l'enya ndiphe ta bukwa iya bụ l'a bụ onye Jiu. Oṗhu ebu úbvū oṗhu eebu l'anū-èhu abukwa iya pho bụ l'e buru úbvū. ²⁹ Iphe, bụ òkpobe onye Jiu bukwa onye bụ iya nū l'ime òkpoma iya. Òkpobe ebu úbvū; buru oṗhu eebu l'ime obu, bụ iya bụ oṗhu Unme Chileke buru nemadzū; o tō bukwa oṗhu e buru l'oo g'e mee ya g'e deru l'èkwò ekemu. Egube onye ono ta abukwa nemadzū ajajē iya ajaja; o kwa Chileke bē ajajē iya nū.

3

¹ Sū-a; ?bukwanu gunu bē onye Jiu gude ka onye abudu onye Jiu mma? ?Denukwanu urwu, dū l'ebu úbvū? ² O kwatakpòkwaaru baa urwu, ha shii l'uzomuzo. Kē mbū kpòada bụ l'oo ndu Jiu bē Chileke woru opfu, o pfuru ye l'èka. ³ Lẹ-a; oṗe o bükwanu l'èphe harū buru ndu ekwetaduru nū teke ono; ?e gege gude l'èphe te ekwetaduru sū lẹ Chileke bē ta agbaèduru g'e gude ire iya èka tōo? ⁴ Tūswewka! G'e goshichikwa lẹ Chileke ta adudu teke o buèdupho onye ire-lanū g'ò bụ; o betakpòoru nemadzū mgburugburu je a-bueberu ndu ntuphu-ire. Noo iphe, e deru l'èkwò-opfu Chileke sū: "Oo l'opfu ngu Chileke bē

ee-shi goshi

l'i bụ onye pfuru oṗo.

Oṗhu o dudu teke e kuru ngu

ikpe g'i ti kpefu."

⁵ Teke o bükwanu l'oo l'anyi ta agbaduru g'e gude ire anyi èka emeje g'a hūma gē Chileke gbaberu k'egude ire iya èka; ?buhunu gunu bē anyi e-pfu? ?Anyi a-sū lẹ Chileke meru ejo-iphe l'ò kpabèru anyi oke-èhu-eghu iya? Nta bē mu ajikpòakwa aji-a gē ndiphe ozo anòduje aji. ⁶ Tūswewka! O -bū l'ò tō dū nno mē ?Chileke emehunu imagha oo-kpe ndiphe ikpe?

⁷ Lẹ-a; teke o bụ onye ntuphu-ire; o buru iya agbeje mee g'a kabaa amaru lẹ Chileke bụ onye ire-lanū; jaa ya ajaja; ?denu g'ò gude Chileke jehunu a-nma mu ikpe lẹ mu bụ onye iphe-èji? ⁸ ?Bū gunu kparū iphe, anyi tee pfudu iphe ono, ndu anòduje agbaru anyi mgbamu; ebo anyi ibo suru l'anyi epfuje ono? Iphe ono bụ: "G'anyi meanarō ejo-iphe g'ee-shi gē k'oma eshi iya futa." Ndu ono bē Chileke a-nmakwa ikpe, bụ iphe, gbaru phē nū.

Ikpe, nmarū onyemonye

⁹ ?Nta-a-ee? Onodu anyibe ndu Jiu ?o ka kẹ ndu abudu ndu Jiu mma tō? Tūswewka! Anyi ta akakpòdaa phē mma ililekpoo. Iphe, anyi goshiru bụ l'anyibe ndu Jiu; mē ndu abudu ndu Jiu tukuru buru ndu iphe-èji pyitaru l'èkpiri. ¹⁰ L'e dekaru l'èkwò opfu Chileke sū:

"O tō dukwa mē onye

pfuberekoto;

mbukwa m'onye lanū.

- 11 Ophu ọ dudu mę onye lanu,
nweru egomunggo;
ophu ọ dukwapho onye
eseje gę ya maru Chileke.
- 12 Onyemonye ghawaru Chileke
azu.
Ephę tukowaru yifu.
O to dudu onye ophu eme
iphe, pfuru-oto
g'ọ ka mma l'oo onye lanu.
- 13 Ekpiri phe bu ilu, gheru onu.
Ire phe be ephę egudeje
edepushi nwibe phe.
Opfu, shi phe l'onu nodu
egbu egbugbu
geru ęjo agwo.
- 14 Iphe, jiru phe onu bu ephu
iphu
yee opfu, shi l'okpoma
mgbashi.
- 15 Ephę ekwoje gburumu je
egbua nemadzu.
- 16 Uzo, ephę eshi bu iphe,
aduje iya nu bu ọla-l'iswi
yele aphu.
- 17 Ephę ta amadu uzo nchi
adu-doo.
- 18 Ophu ephę ta atşudu Chileke
ebvu ililekpoo.*

¹⁹ Ophu anyi makahakporu bu l'iphemiphe, e deru l'ekwo ekemu Chileke bu ndu a tu-doru ekemu obu be e dedoru iya. Oo ya bu g'ọ to du onye a-gofu nu. Onu aburu onyemonye kpurukudukuu; wafua g'onnyemonye e-shi egube ono buru onye-ikpe nmaru l'iphu Chileke. ²⁰ Iphe, o gude o du nno bu l'ọ to dudu onye a-su le ya e-gude eme g'ekemu pfuru buru onye pfuberekoto l'iphu Chileke; eshinu iphe, ekemu emeje bu l'o meje ge nemadzu maru le ya mewaru iphe-ęji.

Apfubekoto ophu shi l'ekweta

²¹ Obenu le nta-a be e goshiwaru iphe, bu apfubekoto ke Chileke, abuedu ophu shi l'edobe ekemu. Iphe ono buru iphe, ekemu me ndu mpfuchiru Chileke gbaru ekebe iya. ²² Apfubekoto ke Chileke-a; shi l'ekweta anyi kwetaru ke Jizosu Kereshi rwube anyi aka. O to dudu onye ogufuje me nanu; ²³ kele onyemonye mewaru iphe-ęji; shi nno nafu onwiya odu-biribiri ke Chileke. ²⁴ Obenu le Chileke mewaru onyemonye eze-iphe-oma ke mmanu gua ya l'onye pfuberekoto. O buru onye o shi l'eka mee ya bu Kereshi Jizosu onye meru g'ephe nweru onwophe. ²⁵ Chileke goshiru Kereshi l'edzudzu-oha g'ọ buru ęja, e gweru gwefu iphe-ęji ndiphe. O buru mee, Kereshi ono gbashiru teke o nwuhuru ono be Chileke egudeje aguru nemadzu nu l'iphe-ęji iya; mbu ndu woru onwophe ye iya l'eka. Chileke shi egube ono mee ge ya goshi le ya pfuberekoto. Le teke ndiche be Chileke shi abujeru onye meru iphe-ęji l'ọ taęlaa nshi lephua ya enya. ²⁶ O le nta-a be ogoshije ge ya eshije mee ndiphe g'ephe buru ndu pfuberekoto; kele yebueda bu onye pfuberekoto bya abukwarupho onye emeje iphe, bu ndu kwetaru ke Kereshi g'ephe buru ndu pfuberekoto.

²⁷ Su-a; ?o dukwaduru onye duru iphe, oo-nodu aba l'aba nta? O to dukwa. ?O buru aka o meru imagha? ?Bu l'anyi eme iphe, ekemu pfuru too? Waawakwa. O buakwaa l'anyi woru onwanyie ye Kereshi l'eka. ²⁸ Kele iphe, anyi maru bu le Chileke agujeekwapho nemadzu l'onye pfuberekoto me o -buru l'onye ono kwetaru ke Kereshi; o to bukwa shita l'eme iphe, ekemu pfuru. ²⁹ Chileke ?o bu Chileke ndu jiu kpurumu to? ?To buedu Chileke ke ndu abudu ndu jiu? Ee! O bufua Chileke ndu abudu ndu jiu. ³⁰ O buepho Chileke lanu du kpoloko. O buru iya a-gu ndu jiu, kweru ke Kereshi le ndu pfuberekoto; bya abukwaru iya pho a-gu ndu abudu ndu jiu, kweru ke Kereshi le ndu pfuberekoto. ³¹ ?O pfuru l'anyi gudewaa k'ekweta-a rwutoshia ekemu too? Tuswekwa! Iphe, anyi emechia bukwa g'ekemu nguru anguru.

* 3:18 3:18 Guna Ebu 36:1.

4

Iphe-nggoshi, Ébirihamu meru

¹?Denu iphe, anyi e-pfu lẹ ke Ébirihamu, bu nnaji ndiche anyi phe? ?Denu g'ọ nwuru ye ya? ²Lẹ teke ọ bu l'ọo iphe-oma, Ébirihamu metaru be Chileke gude gua ya l'onye pfuberekoto; be ọ nwekwaru iphe, o gogo gude aba l'abaa; ọle ọ tọ bukwanu l'iphu Chileke. ³Noo iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke su: "Ébirihamu kwetaru ke Chileke; a guaru iya ya l'apfubekoto." ⁴Su-a; onye jeru ozi be a ta sijekwa l'iphe, a nuru iya lẹ k'ozu ono bu iphe-oma be e meru iya; gbahaa l'ọo ugwo, rwuberu iya nu be a pfuru iya. ⁵Obenu lẹ teke nemadzu gwoberu k'ese akanya ẹhu iya; bya ekweta ke Chileke ono emeje g'onye iphe-ẹji buru onye pfuberekoto ono; a guaru iya ya l'apfubekoto. ⁶Ọ kwapho iphe, du nno be Dévidi tuberu epfu teke ono, o pfuru k'ehu-utso nwoke ophu Chileke guru l'onye pfuberekoto; l'ebe abụ l'o gude ẹka iya meta ge Chileke nata iya.

⁷Ọ suru:

"Ehu-utso be a goru nu ndu a guru nvu

l'iphe, ephe mesweru; ndu a

safubebewaaru iphe-ẹji, ephe megbaberu.

⁸Ehu-utso bu k'onye Nnajiuphu taa

gukoeduru iphe-ẹji ililekpoo."*

⁹?Q du g'ọ buepho ndu buru ubvu kpeekpu be Chileke epfu l'eka-a g'ehu tsoo utso? Too; ?ndu ebuduru ubvu yi iya-a? Eshinu anyi suru: "Ébirihamu kwetaru ke Chileke; a guaru iya ya l'apfubekoto." ¹⁰?Denu g'eshiru guaru iya ya? ?Bu teke o toko budu ubvu; too g'o buwaru ubvu? Ọ guadaru iya ya teme o bua ubvu. ¹¹Ubuvo ono, o buru ono buru iphe-ohubama, goshiru lẹ Chileke guru iya ro l'onye pfuberekoto; kele o kwetaru ke Chileke teke o toko budu ubvu. Ọo ya bu ge Ébirihamu aburu nna k'iphe, bukpo ndu woru onwophẹ ye Chileke l'eka; ndu Chileke guru lẹ ndu pfuberekoto l'ebe abụ l'ephe buru ubvu. ¹²Ọ bukwarupho nna ndu buru ubvu; ọle ọ tọ bukwa nna phe; opfu l'ọo l'ephe buru ubvu; iphe, o gude buru nna phe bu l'ephe tsoru ẹka Ébirihamu, woru onwiya ye Chileke l'eka teme o bua ubvu.

Ophu bu ishi bu ekweta

¹³Chileke kweru Ébirihamu yee awa iya ukwe-iphe su phe: l'ọo phe e-nweru mgboko. Ọ tọ bukwa lẹ Ébirihamu meru iphe, ekemu pfuru meru iphe, o gude kwe iya ukwe-iphe ono. Ọ kwa l'o kweru ke Chileke meru iphe, Chileke guru iya ya l'apfubekoto. ¹⁴Su-a; ome ọ bu ndu eme iphe, ekemu pfuru be e-nweru mgboko ono, Chileke kweru ukwe iya ono me ekweta aburu iphe-mmanu; me ukwe-iphe, Chileke kweru tege vukwarupho ire. ¹⁵Kele ekemu akpatsuje oke-ẹhu-eghu. Noo l'eka ekemu adudu be emeswe adukwapho. ¹⁶Noo g'ọ gude iphe, Chileke kweru ukwe iya ono buru iphe, shi l'ekweta; g'ee-shi g'ọo-buru iphe, shi l'eze-iphe-oma, oome; mbu ophu o mekwarupho gbae awa Ébirihamu. Ọ tọ buekwapho ndu emeje iphe, ekemu suru g'e meje kpurumu. Chileke dobekwaru iya pho iphe, bu ndu kwetaru nu ge Ébirihamu kwetaru. L'ọo kwa Ébirihamu bu nna anyi g'anyi hakotakpoo. ¹⁷Ọ buru iya bu iphe, e deru su: "Mu meakwaru ngu nna igwerigwe oha." Ọo ya bu lẹ Ébirihamu bu nna anyi l'iphu Chileke, bu onye o kweru nkiya; mbu Chileke, emeje ndu nwuhuru anwuhu g'ephe dzuru ndzu ozo; teme ọ nodu emeje iphe, eshihaada du nu l'ọo-bya adu. ¹⁸Ébirihamu woru onwiya ye Chileke l'eka; bya anodu ele enya iphe; teke adudu iphe, ọ tuberu ele enya iya. Ọo ya bu; ọ buru nna ohamoha, du igwerigwe, bu iya bu nu iphe, e pfuru iya su: "Noo g'awa ngu a-ha bu ono."

¹⁹Ophu ọ dudu teke Ébirihamu kwenyaaru ke Chileke bya akpoahaa okpolohu. Ophu o pfuduru kele ya kahwaru; libahuchawaa alibahu ophu ya a-dudedu ike eye ime; l'eka ọ nowaru iphe, ha g'ukporo apha ise eshinu a nwuru iya; ophu o pfuduru ke nyee ya, bu Sera, ata tsudu ime. ²⁰Ọ tọ dudu teke obu bojeru iya ebo l'iphe, Chileke kweru iya ukwe iya; kele ọ noshierupho ike l'eka Chileke akwabee ya pho ubvu. ²¹Ọ dokporu iya enya okpobe edodo lẹ Chileke suru emekota iphe, o kweru iya ukwe iya. ²²Noo g'ọ gude Chileke guaru iya ya l'apfubekoto. ²³Ọ tọ bukwa l'iswi ẹhu Ébirihamu kpeekpu be e dedoru iphe ono, e deru su: A guru iya ya l'apfubekoto. ²⁴Ọ kwa l'iswi ẹhu anyibedua be e dedokwaru iya pho, bu ndu Chileke e-mechaa gua lẹ ndu pfuberekoto; me ọ -buru l'anyi kweru ke Chileke, bu iya bu onye meru Nnajiuphu anyi, bu Jizosu; o shi l'onwu teta dzuru ndzu. ²⁵Jizosu ono be Chileke haru; o gude onwiya gwee eja nwuhu k'ophu

* 4:8 4:8 Gūnaa Ebvu 32:1,2.

oo-gwefu iphe-eji, anyi meshiru. Chileke bya emee ya; o shi l'õnwu teta dzuru ndzũ g'e-shi gẽ ya agũa anyi lẽ ndu pũberekoto.

5

Adu lẽ mma onye lẽ Chileke

¹ Oo ya bu lẽ Chileke guwaru anyi lẽ ndu pũberekoto opfu l'anyi kweru nkiya. Nta-a bẽ anyi shiwaa l'eka Nnajiuphu anyi, bu Jizõsu Kẽreshi; ẽhu dũwaa anyi guu l'õnodu anyi lẽ Chileke. ² Oo Jizõsu Kẽreshi ono shi l'ekwekwe, anyi kweru nkiya duba anyi l'eze-iphe-õma õwanawa, anyi gude dzuru ndzũ-a. Ẹhu nõdu anõduje atso anyi l'anyi ele ẽnya l'anyi lẽ Chileke e-mechaa gbarũ mgba l'õdu-biribiri iya. ³ O tõ bukwaa ono kpurumu; ẽhu atsojekwapho anyi utso mẽ anyi nõdu eje iphe-ẽhuka; opfu l'anyi humawaru l'õo l'iphe-ẽhuka bẽ eeshije nwũta ata nshi. ⁴ O buru õta-nshi emeje g'anyi shihu ike l'õhutama. Anyi eshi ẽgube ono kabaa apfũshi ike l'iphe, anyi ele ẽnya iya. ⁵ Ophu ele ẽnya iphe ono, anyi ele ono emebyidu anyi iphu; keke Chileke l'onwiya mewaru anyi gbe l'eka Unme-du-Nso, õ nũru anyi maru ge n-yemobu iya habe shii.

⁶ L'õ kwadũro teke adũdu ike, dũ anyi k'eme iphe, dũ ree l'iphu Chileke bẽ Kẽreshi byaru bya anwũhu-chiru ndu ata tsudu Chileke ebvu. Iphe ono buru teke Chileke tũberu bẽ o meru. ⁷ Keke õ dukwa lẽ nĩta gẽ nemadzũ e-shi nwũhu-chiru onye pũberekoto. Oke a -choje iya bẽ aa-humakwaa onye a-nwũhu-chiru onye õma. ⁸ Obenu lẽ Kẽreshi nwũhuru l'iswi ẽhu anyi teke anyi bukwadu ndu eme iphe-eji; shi nno goshi lẽ Chileke yenũkaru anyi obu. ⁹ Oo ya bu l'eshinu Chileke shiwaa l'anwũhu, Jizõsu nwũhuru; gũa anyi lẽ ndu pũberekoto l'iphu iya bẽ õo-kabakpõkwanu adũ ike shi l'eka Kẽreshi ono dzõta anyi; g'a taa tu-koshidu anyi oke-ẽhu-eghu iya. ¹⁰ Sũ-a; eshinu anyi shi buru õhõgu Chileke; Chileke bya eshiwaa l'anwũhu, Nwa iya nwũhuru mewaa anyi buru õnyã iya; bẽ nta-a, anyi buwaa õnyã iya-a bẽ ndzũ Kẽreshi ophu nõ anyi l'ẽhu a-kabakpõkwaaunu adzõta anyi l'oke-ẽhu-eghu Chileke. ¹¹ Ophu õ budua ono kpõloko; anyi nõkwapho l'eka Nnajiuphu anyi, bu Jizõsu Kẽreshi ete ẽswa; mbũ onye ono, meru anyi lẽ Chileke doshiwaa ono.

Ádamu lẽ Kẽreshi

¹² Sũ-a; õ kwa nwoke lanũ bẽ iphe-eji shi l'eka bata lẽ mgboko. Oõnwu shikwaphõ l'iphe-eji ono batakwaphõ lẽ mgboko. Oo ya bu; õnwu shi nno swiru iphe, bukwõõ nemadzũ; keke onyemõnye mewaru iphe-eji. ¹³ Iphe-eji dzuhaakwaru eliphe tẽme ekemu bya. Oke a ta gũkoduru nemadzũ iphe-eji l'eka ekemu adũdu. ¹⁴ Oke õnwu shiẽlaa l'õgbo ke Ádamu phe buru eze jasũ l'õgbo ke Mõsisu; mbũ buchaaru eze ndu emesweduru ekemu ge Ádamu mesweru.

Ádamu l'onwiya bu õnyõnyo Kẽreshi, bu iya bu onye ophu, e-mechaa byanũ phõ. ¹⁵ Obenu l'iphe-õma ke Chileke bẽ a ta tũkwa eyeru iphe-eji ke Ádamu. Keke õ -buru l'iphe-eji, onye lanũ meru; bẽ meru a dũ igwerigwe nwũhu; nokwaphõ ge Chileke a-kabakpõõ eshi l'eka onye lanũ ono, bu Jizõsu Kẽreshi meeru ndu dũ igwerigwe eze-iphe-õma, nyĩberu anyĩbe. ¹⁶ Ophu iphe-õma ke Chileke adũkwanu ge iphe-eji, onye lanũ meru. L'ikpe, nmakõtaru ndiphe mgburugburu k'iphe-eji ono. Obenu l'iphe-õma ophu Chileke meru nyĩberu igwerigwe iphe-eji; shi nno mee agũhaa ndiphe lẽ ndu pũberekoto. ¹⁷ Keke eshinu õ bu emeswe, onye lanũ mesweru bẽ õnwu shi l'eka onye lanũ ono buru eze; bẽ ndu ono, shiwaa l'eka Jizõsu Kẽreshi nata eze-iphe-õma ke Chileke ono, bu iphe-õma ophu nyĩberu anyĩbe ono; waa iphe-õma ophu bu apfũbekoto; ndu ono a-nõdu l'eka onye lanũ ono, bu Jizõsu Kẽreshi buru eze lẽ ndzũ-a.

¹⁸ Oo ya bu l'õo g'emese, onye lanũ mesweru kparũ iphe, Chileke nmakõtaru onyemõnye ikpe; bukwaphõ ge Chileke shi l'apfũbekoto Kẽreshi mee g'ikpe kalẽru onyemõnye ge ndzũ dũ phe. ¹⁹ Keke õõ gẽ nwoke lanũ ono meru iphe, Chileke sũru g'o to meshi; e shi ẽgube ono mee ndu dũ igwerigwe ẽphẽ buru ndu iphe-eji; bukwaphõ g'ee-gude k'onye lanũ ophu meru iphe, Chileke sũru g'o mee; Chileke agũa ikpoto nemadzũ lẽ ndu pũberekoto.

²⁰ Iphe, e gude e mechaa tũa ekemu dobe bukwã g'a kabaa amaru g'iphe-eji habe shii. Obenu l'õo teke a kabaa amaru g'iphe-eji habe shii; eze-iphe-õma ke Chileke akwata kabakwaphõ shii. ²¹ O kwa anwũhu bẽ iphe-eji gude buru eze. Nokwaphõ g'õ bu apfũbekoto bẽ eze-iphe-õma ke Chileke gude bukwaruphõ eze. O buru apfũbekoto ono, shi l'eka Nnajiuphu anyi, bu Jizõsu Kẽreshi ono edu anyi ala lẽ ndzũ ophu õnwu ta adũhedu.

6

Iphe, baputizimu eme

¹ Sù-a; ?bù awe bè anyi sùberu iya ishi nta-a? ?Anyi a-nòduje eme iphe-eji g'eze-iphe-oma kẹ Chileke aka shii tọ? ² Tùswekwa! ?Dènu g'anyibe ndu nwùhuwaru anwùhu l'iphe-eji e-shi nòdukwapo ndzù l'ime iya ozo? ³ Tọo ?unu ta amadù l'e shiwaalẹ baputizimu mee anyi dù igwerigwe buru ndu a tughaberu l'anwùhu ono, Kéreshi ono? ⁴ Lẹ teke ono, e meru anyi baputizimu ono bè anyi l'iya tũkoakwaru nwùhu; a tũko anyi l'iya likota. Oo ya bù lẹ-a; ọọ ẹgube ono Kéreshi gude ike akpabiri kẹ Nna shi l'ọnwu gbalihu dzuru ndzù ono bũkwapho g'anyi a-dù ike dzuru ndzù ọphúú.

⁵ O -buru l'anyi lẹ Kéreshi tughbaru buru nanù l'anwùhu, dù g'ophu o nwùhuru; o n'iya bù Chileke emee g'anyi shi l'ọnwu teta g'o meru iya; anyi l'iya adzuru ndzù ọphúú. ⁶ Ophu anyi maru bù ọwa-a; l'e wotaru akahù onye anyi shi buru woru yẹ Kéreshi tũko kpopyabe l'oswebe; ọọ ya bũkwanu; g'ee-mebyia ike k'ẹjo obu ono, anyi shi nweru teke ono, buẹpho iphe-eji bè anyi shi maru ono; g'anyi ata abueduru ohu k'iphe-eji. ⁷ L'ọ kwa teke nemadzù nwùhuru bù teke yẹle ike k'eme iphe-eji tọkaharu ishi anamu. ⁸ Teke o bũkwanu l'anyi lẹ Kéreshi tughbaru nwùhu bè anyi maru l'anyi l'iya a-tũkokwapo dzuru ndzù. ⁹ L'iphe doru anyi ẹnya bù l'eshinu Chileke meru gẹ Kéreshi shi l'ọnwu teta dzuru ndzù bè o tọ nwùhubaedu ozo. Anwùhu ta abyadù akabaa ya ike ozobaa. ¹⁰ Anwùhu ophu o nwùhuru bù l'ọ nwùhuru mgbo lanù kpoloko kpẹkpu g'o mekpee iphe-eji. Ndzù ophu o dzù nta-a bũwaru gẹ yẹ Chileke egude unu alwù ọgu iphe, pfuru oto. ¹¹ Nokwapo g'unu a-guje onwunu l'unu bũwaa ndu nwùhuru anwùhu mẹ a -bya l'ẹka iphe-eji nọ. Ole eshinu unu lẹ Kéreshi Jizọsu tughbawaru buru nanù bè bũwaa Chileke bè unu dzuru ndzù.

¹² Unu te ekwekwa g'iphe-eji buru eze l'ẹhu unu ọwa-a, bù ophu a-nwùhu anwùhu-a; k'ophu bù l'ọo ẹjo-iphe, agù unu, o sùru g'unu mee bè unu e-meje. ¹³ Unu te ewokwaru iphe, nọ unu l'ẹhu g'ọ hahabẹ nwanshii haarù iphe-eji g'ọ buru iphe, o gude ejepfu iphe, pfuru oto ọgu. O chia iphe, unu e-me bù g'unu woru onwunu hagbuaru Chileke l'unu bũwaa ndu shi l'ọnwu futa bya anọdu ndzù. Oo ya bù gẹ Chileke egude unu alwù ọgu iphe, pfuru oto. ¹⁴ Iphe-eji ta akaedu unu ike; eshinu ekemu ekegeduru unu ẹgbu; kẹle nta-a bè Chileke gudewaa eze-iphe-oma iya tọo unu l'ẹgbu ekemu ono.

Aburu ohu k'apfubekoto

¹⁵ Sù-a; ?o pfuru l'anyi anọduwaro eme iphe-eji; opfu l'eze-iphe-oma kẹ Chileke tọfuaru anyi; ẹbe ekemu ekegeduru anyi ẹgbu tọ? Tùswekwa! ¹⁶ Unu ta amahaadaa lẹ teke unu woru onwunu haarù nemadzù bya emeje iphe, o pfuru g'ohu iya bè unu bũwaa ohu onye obu, unu emeje iphe, o pfuru obu. Teke o bù l'unu woru onwunu haarù iphe-eji; buru ohu iya; unu anwùhu anwùhu, bù iphe, tso iphe-eji l'azu. Teke o bũkwanu l'unu emeje iphe, Chileke pfuru; ọọ ya bù l'ọo-gua unu lẹ ndu pfuberekoto l'iphu iya. ¹⁷ Ole mu ekele Chileke ekele l'ọ duru teke unu shi buru ohu iphe-eji; obenu lẹ nta-a bè unu gudewaa obu unu g'ọ ha eme iphe, bù ọkpobe-opfu ono g'e ziru iya unu. ¹⁸ Eshinu a tọwaru unu l'ẹgbu, iphe-eji shi kee unu bè unu bũwaa ohu k'apfubekoto. ¹⁹ Mu gudeakwaa ẹhu ohu lẹ nnajiphu iya anmarù unu ẹtu; ọdumeka bè iphe, mu epfu te edokwa unu ẹnya. Ẹgube ono unu shi woru onwunu haarù ẹjo umere, rehuru erehu; waa akabaa eme iphe, apfuduru-oto g'e-shi g'iphe-eji akabaa shii ono; bũkwapho g'unu e-woru onwunu haarù eme iphe, pfuru oto nta-a; g'e-shi gẹ ndzù unu abũkotaru kẹ Chileke.

²⁰ Kẹle teke unu shi buru ohu iphe-eji; bè unu eshidu eyeru apfubekoto onu. ²¹ ? Bùhunù urwu gunu bè unu ritaru l'ẹjo-iphe ono, unu shi eme ono; mbù iphe ono, iphere iya byaru adù unu nta ono? Kẹle ẹka iphemiphe ono sùberu ishi bũkwa anwùhu. ²² Obenu lẹ nta-a bè a tọwaru unu l'ẹgbu ono, iphe-eji shi kee unu ono; unu bũwaru ohu Chileke. Urwu, unu ritaru iya buru lẹ ndzù unu bũkotawaa kẹ Chileke. Ẹka o sùberu ishi buru ndzù ojejoje. ²³ Ugwọ, aanata l'iphe-eji bũkwa anwùhu; iphe-oma, Chileke eme bũkwanuru ndzù ojejoje ophu shi Nnajiuphu anyi, bù Jizọsu Kéreshi l'ẹka.

7

Ẹtu iphe, emeje nù l'alulu

¹ Sù-a; unwunna mu; ?unu ta amadù lẹ teke ekemu bù-beru ishi lẹ ndzù nemadzù bù teke onye ono nọ ndzù? O kwa unubẹ ndu tũkoru maru ekemu bè mu epfuru. ² Kẹle ekemu bù lẹ nwanii, alù jì nọfutaje l'ẹka jì iya jasũkporu teke jì iya l'a-nọ-beru. Ole teke a nọnyaaru; jì iya nwùhu bè o nwewaa onwiya. Ekemu ono, shi gudepyabẹ iya nù ono ta adqedu iphe, o bù. ³ Bù iya bù lẹ teke jì iya nọkwadu ndzù; o jẹ aluru jì

ozo; l'aasụ l'oori ogori; teke o bu le ji iya nwuhuwaru; l'o buru nwanayi eke ji. Ekemu te egudepyabedu iya. O to buedu iya eri ogori me o -je aluru ji ozo. ⁴ Su-a; noo g'o du l'ehu unu bu ono; unwanu mu. Oo ekemu shi buru ji unu; ole unu le Kereshi tugbawaru nwuhu. Oo ya bu l'eshi ophu unu nwuhuwaru be ekemu abuedu ji unu. Ebe o duedu iphe, unu l'iya jigba. E mecha; unu bya adzuru ndzu ozo teke ono, Kereshi tetaru dzuru ndzu ono. Nta-a, be buwaa onye ono, shi l'onwu teta dzuru ndzu ono bu ji unu; k'ophu anyi a-dzuru ndzu, pfuru oto meje iphe, du Chileke ree. ⁵ Kele teke ono, anyi shi nodu ndzu eme g'o guru anyi ono be egu ejo-iphe, shi anoduje enwu phuruphuru l'ehu anyi meru anyi shi anoduje eme iphe-eji. Iphe, tso eme iphe-eji ono bukwanuru onwu. ⁶ Ole nta-a be a dzowaru anyi l'eka ekemu. Anyi nwuhuwaru; nahu iphe ono, shi kee anyi egbu ono. Oo ya bu l'anyi etsowaa uzo ndzu ophu shi l'eka Unme-du-Nso ejeru Chileke ozi. Anyi te etsohedu akahu uzo ono, bu iya bu ekemu ono, e deru l'ekwo ono gude eje iya.

Ekemu waa iphe-eji

⁷ ?Bu gunu be anyi e-pfu nta? Ekemu l'onwiya ?o bu iphe-eji too? Tuswekwa! Mu tege amakwaru iphe, bu iphe-eji; ome ekemu ta adu. Mu tege amakwaru iphe, bu nchamenya ome ekemu ta asu: "G'iphe onye ozo ta agujekwa ngu." ⁸ Iphe-eji shinu l'ekemu ono kpata uzo je akpatsushia mu iphe, bukpoog egu ejo-iphe ozo, dugbaa nu. Kele ekemu -adudu be iphe-eji nwuhukwaru anwuhu. ⁹ Mbueda l'onwomu duru teke mu shi nodu ndzu; ophu mu amadu k'ekemu. A nonyaa mu bya amaru k'ekemu ono; iphe-eji jakerehu mu l'ehu; o buru mu anwuhu. ¹⁰ Ekemu onoya bu ekemu, gege eme g'a nodu ndzu ono gbegbe bya aburu ikpe be o nmaru. ¹¹ Kele iphe-eji kpataru uzo; gude ekemu ono wopyabe mu l'ugho; shi l'ekemu ono woru mu gbua.

¹² Qo ya bu l'ekemu l'onwiya du nso. Iphe ono, a suru g'e meje ono du nso; bya aburu iphe, pfuru oto; bya adu ree. ¹³ ?O pfuru l'oo iphe ono, du ree ono gbegbe kpataru mu anwuhu to? Tuswekwa! O kwa iphe-eji gude iphe ono, du ree ono kpataru mu anwuhu g'ee-shi g'iphe-eji aburu iphe, aa-huma l'o bu iphe-eji. Oo ya bu le Chileke shi l'iphe, e deru l'ekemu eme g'iphe-eji goshigbua g'e yebe iphe-eji du-be ideyideyi.

Iphe labo adzo enya l'ehu amadu

¹⁴ Iphe, anyi maru bu l'ekemu shi Unme Chileke l'eka; obenu le mu bu nemadzu mmanu, iphe-eji gbaru ohu. ¹⁵ Umere mu l'onwomu agbachijekwa mu enya; kele mu te emejedu iphe, du mu g'a su le mu meru iya. Iphe, mu emejechia bu iphe, du mu ashi ememe. ¹⁶ Su eshi ophu iphe, mu agbeje eme bu iphe, mu maru l'o to dudu mu ree; oo ya bu le mu kweru l'ekemu du ree. ¹⁷ O n'iya-a bu l'o to budu mbueda l'eme iya. Iphe, eme iya nu bu iphe-eji ono, buwaa mu ebubu l'ehu ono.

¹⁸ L'iphe, mu maru bu l'o to dukpoda iphe, du ree, no mu l'obu ililekpo, bu iya bu l'obu egube nemadzu, mu shi buru teke mu shi anoduje eme ejo-iphe, agugbabe mu nu. Mu emeje g'e mu mee iphe, du ree l'ememe; ole mu ta adujeje ike mee ya. ¹⁹ Kele mu te emejedu iphe, du ree, du mu g'a su le mu meru iya. Oo 'epho ejo-iphe ono, ata dudu mu g'e mu mee ya ono be mu emeje. ²⁰ Su-a; o -buru l'iphe, mu agbeje eme bu iphe, adudu mu ree; o n'iya bu l'o to budu mbueda l'eme iya. Iphe, eme iya nu bu iphe-eji ono, buwaa mu ebubu l'ehu ono.

²¹ Noo ya bu; mu shi egube ono huma ekemu, du adudu; l'o bujeru; teke mu eme g'e mu mee iphe, du ree; o buerupho ejo iya akpataje mu uzo l'ehu. ²² Mu -bya l'ime onwomu be ekemu ke Chileke anodujekpokwaa atso mu utso l'obu. ²³ Obenu le mu humaru ekemu ozo, anoduje adzo uzo l'ehu mu. Ekemu k'ono be yeke ekemu ophu du mu ree l'egomunggo pho anoduje akpa enya. L'o tua mu mkporo kpuru mu nu iphe-eji. O buru ekemu k'ono be aatjeru mu ekemu ophu kpuru mu le ndzu. ²⁴ Nshio mu! ? Bukpoog onye a-dzo mu l'ogwehu owa-a, edu mu ala l'onwu-a? ²⁵ Nta be mu no l'eka Jizosu Kereshi, bu Nnajuphu anyi ekele Chileke ekele. Mbule mu l'egudeje egomunggo eme ekemu ke Chileke l'onwomu; mu egude anu-ehu mu eme ekemu k'iphe-eji.

8

Unme, lanuje ndzu ophu

¹ Oo ya bu le ntamanu-a be o to duedu ikpe, nmakwaduru ndu no l'eka Kereshi Jizosu; ndu te emejedu iphe, agu phegu ememe; gbahaa iphe, Unme Chileke suru g'ephe mee. ² Kele ekemu ophu Unme Chileke aturu mu nta-a bu ike, eshije Kereshi Jizosu l'eka duru nemadzu bahu l'uzo ndzu. O buru ike ono tofwaru mu l'ike k'ekemu, bu iya eshije l'iphe-eji duru nemadzu bahu l'anwuhu. ³ Iphe, ekemu adudu ike mee opfu le nemadzu ta adujedu ike mee g'ekemu pfuru be Chileke mewaru. O yewaru Nwa iya g'edegede;

o bya aburu nemadzū; nweru anū-ēhu, iphe-ēji anōduje akpasa ūzo l'ēhu g'ēhu k'anyi; bya emee onwiya ngweja gwefu iphe-ēji, anyi meru; shi nno mebyia ike k'iphe-ēji ono. Chileke shi l'ēhu ono, Kéreshi nweru ono nmaa iphe-ēji ikpe. ⁴ Iphe, Chileke gude mee iphe ono bu k'ophu anyi a-dū ike meebekota iphe, pfuru oto ono, ekemu pfuru ono. Kele nta buwaa Unme Chileke be anyi etso; anyi te etsoedu anū-ēhu. ⁵ Kele ndu etso anū-ēhu buepho g'ephe e-me mee iphe, dū anū-ēhu ree be aduje phe l'obu. Ndu etso Unme-dū-Nsō buru iphe, o sūru g'ephe mee be ephe emeje. ⁶ Kele akporu obu ye l'eme iphe, dū anū-ēhu ree bukwa onwu; akpokwanuru obu ye l'eme iphe, dū Unme-dū-Nsō ree buru ndzū waa ēhu agū. ⁷ Noo kele akporu obu ye l'eme iphe, dū anū-ēhu ree bu ohogu Chileke; kele o too tsodu ekemu Chileke; ophu o byadu etso iya. ⁸ Ophu ndu emeje iphe, dū anū-ēhu ree 'abyadu adū ike mee iphe, dū Chileke ree.

⁹ Obenu l'unubēdua te emejedu uche unu. O buwaa iphe, Unme-dū-Nsō epfu be unu eme; bukwa me o -buru-a lē Unme ke Chileke bupho ebubu l'ime ēhu unu. Iphe, bukpo onye enwedu Unme ke Kéreshi ono ta abukwa onye nkiya. ¹⁰ Teme l'ō -buru lē Kéreshi bu unu ebubu l'ēhu; be ogwehu unu ta anōekwa ndzū eme iphe-ēji; obenu lē Unme Chileke buwaa ndzū l'ēhu ndu pfuberekoto. ¹¹ Teke o bu lē Unme ke Chileke ono, meru ge Jizosu shi l'onwu teta dzuru ndzū ono, bu l'ime unu; oo ya bu lē yēbedua ono, meru ge Kéreshi Jizosu shi l'onwu teta dzuru ndzū ono l'e-mekwapho g'ēhu unu ono, bu ophu a-nwūhu anwūhu ono dzuru ndzū. Chileke e-shi lē Unme-dū-Nsō ono, bu unu l'ēhu ono mee iphe ono.

¹² Oo ya bu; unwunna mu; anyi jikwa ugwo, abudu g'anyi meje iphe, dū anū-ēhu ree. ¹³ Lē teke unu eme iphe, dū anū-ēhu ree be unu a-nwūhukwa anwūhu. Obenu teke o bu l'unu shi l'ēka ke Unme-dū-Nsō kpagbua umere ono, shi l'anū-ēhu unu ono; oo ya bu; unu anōdu ndzū. ¹⁴ L'ō kwa iphe, bukpo ndu kweru ge Unme-dū-Nsō buru onye a-nōdu edu phe nū bu unwu Chileke. ¹⁵ Lē Unme-dū-Nsō, Chileke nuru unu ta abukwa Unme, e-me g'unu buru ohu k'ophu ndzū a-nōdu agū unu. Ochia iphe, unu nataru bu Unme, e-me g'unu buru unwu ke Chileke; anyi shi egube ono arakuje iya sū: "Abba! Nnana!" ¹⁶ O buru Unme Chileke ono l'onwiya be anōduje agba ekebe l'obu anyi l'anyi buwaa unwu ke Chileke. ¹⁷ Oo ya bu l'ō -buru-a l'anyi buwaa unwu iya; o n'iya bu l'anyi buwaa ndu Chileke a-nū iphe, o kweru unwu iya ukwe iya. Oo-nū anyi iphe ono, o nūwaru Kéreshi ono. L'ō -buru-a l'anyi lē Kéreshi tugbaru eje iphe-ehuka be Chileke e-mechakwaa mee g'anyi gbaru mgba l'ōdu-biribiri ke Kéreshi.

Odu-biribiri ophu dū l'iphu

¹⁸ Iphe, doru mu enya bu l'iphe-ehuka owana, anyi eje nta-a ta asukpoda nū ge'e-wota iya atū eyeru egube odu-biribiri, Chileke e-mechaa dobe anyi. ¹⁹ Iphemiphe, Chileke meru ememe be oonma anmanma l'ēhu g'ephe hūma teke Chileke e-goshi unwu iya l'ōdu-biribiri ono. ²⁰ Kele iphemiphe ono, Chileke meru ememe ono be Chileke turu onu g'ō tuko buru iphe, larū l'iswi. Ebe o bukwa iphemiphe, Chileke meru ememe meru iphe-ēji k'onwiya. O kwa iphe, tso ikpe, Chileke nmarū nemadzū lē nemadzū mesweru. Ole Chileke mekwarupho g'iphemiphe ono, o meru ememe ono lekwapho enya ²¹ l'ujiku lanū be ya a-goshi onu ono, o tūru iya sū g'ō rekashūhu ono. Oogbe teke ono mee g'iphemiphe ta abūheru ohu iphe-ēji; g'ō bahū-chia l'ōdu-biribiri k'unwu yebe Chileke. ²² Iphe, anyi maru bu l'iphemiphe, Chileke meru ememe l'atsugbaa ude iphe-ehuka ge nwanyī, ime eme; mbukwa byasu nta-a. ²³ Ole o tō bukwa phe-a kpurumu. Anyibedua l'onwanyi, bu ndu nnewaru Unme Chileke; mbū Unme, Chileke yeru anyi l'ēhu gude goshi lē ya e-mechaa meeru anyi iphe ono, o kweru anyi ukwe iya ono; l'atsukwapho ude; g'anyi ele enya ge Chileke mee anyi g'anyi buru unwu iya, g'ō gbata ogwehu anyi l'ophu. ²⁴ Kele a dzotawaru anyi; o buru iya bu iphe, anyi elekwadu enya teke oo-dzu oke. Kele o -buru lē nemadzū natawuru iphe, oole enya iya; ?o lekwadu enya iya ke gunu ozobaa? ²⁵ Teke anyi teke anatadū iphe, anyi ele enya iya; oo ya bu; anyi ata nshi nōdunupho ele enya iphe obu.

²⁶ Nokwapho ge Unme Chileke anōduje eyeru anyi ēka; kele ike ta adudu anyi; teme ebe o budu l'anyi maru g'e pfuje anū Chileke g'ō gbaru anyi. Oo ya bu l'ōo Unme-dū-Nsō l'onwiya egudeje atsū ude ophu buepho yēbedua maru iphe, o pfuru epfu anuru anyi Chileke. ²⁷ Oo Chileke, bu yēbedua, l'enyoje ime obu nemadzū be mawaru iphe, bu uche ke Unme-dū-Nsō; kele Unme-dū-Nsō anōduje epfu anū Chileke l'iswi ēhu ndu-nso lē g'ō dū Chileke ree.

²⁸ Anyi maru l'iphemiphe, eme l'ēhu ndu yeru Chileke obu anōduje emekota g'ōo-duru phe lē ree; mbū ndu Chileke kuru g'ō tūberu. ²⁹ Kele Chileke mahawaru ndu nkiya teme mgboko dū; bya ahotahawaa phe g'ephe buru ndu a-dū ge Nwa iya dū; ge Nwa iya ono buru ogerenya me a -gujukwanu unwunna iya l'ophu. ³⁰ Oo ndu Chileke hotahawaru

bẹ o kuru. O buru ndu ono, o kuru ono bẹ o guru lẹ ndu pfulerekoto. O buru ndu ono, o guru lẹ ndu pfulerekoto ono bẹ o dobewaru l'odu-biribiri iya.

N-yemobu Chileke l'ehu ndu kẹ Kéreshi

³¹ ?Bụ onu gunu bẹ anyi e-yebaa l'iphemiphe ono nta? O -buru lẹ Chileke agbaru anyi oḍzori; ?bụ onye sūru g'oo-me anyi gunu? ³² Mbụ onye ono te sephuduru Nwa iya azu; obenu l'ọ gbẹchia duru iya ye g'ọ bya anwūhu-chiru anyi g'anyi ha. ?Bụ egube iphe gunu bẹ o tọ gbẹdu Nwa iya ono l'ẹka nū anyi kẹ mmanu? ³³ ?Bụ onye sūru eku ndu Chileke ḥotaru ikpe? L'ẹka o gbẹ buwaru Chileke l'onwiya meru g'ikpe kalẹru phẹ. ³⁴ ? Bụ onye bẹ sūru phẹ anma ikpe? Oo kwa Kéreshi Jizosu l'onwiya bụ onye gude iswi ẹhu phẹ nwūhu. Ophu o buledaa ono kpẹekpu; ophu kachaakponu bụ l'o shi l'onwu teta dzuru ndzụ je anodu l'ẹkutara Chileke epfu anuru anyi Chileke. ³⁵ ?O dukpooru iphe, sūru akposhi gẹ Kéreshi te eyehe anyi obu? ?Bụ eje iphe-ehuka; tọ oke mkpa; tọ mkpawere; tọ egu ememe; tọ ta ahuma iphe, gagbobe l'upfu? ?tọ iphe, alọ ishi onwonye alọ? ?Tọ l'e gbugburu anyi lẹ mma sūru iya ememe? ³⁶ O dua g'iphe, e deru sū:

“Oo l'iswi ẹhu ngu bẹ o tọ
dudu teke
onwu ta anodujedu
eme g'o gbua anyi
mboku-mboku.

Aanoduje eme anyi g'aturu,
a chitaru eje egbushi.*”

³⁷ O tọ dukpoda; noo l'iphemiphe ono e-mekota; ọle anyi eshije l'ẹka onye ono, yeri anyi obu onoya kakota iya ike; mekee ya. ³⁸ L'ophu doru mu ẹnya bụ l'anwūhu; ozoo ndzụ; ozoo ndu ojozi-imigwe; ozoo ndu ochi-oha imigwe; ozoo ndu okpehu du; ozoo iphe, du nta; mẹ ophu e-mechaa du nū; ³⁹ ozoo igwe; ozoo alı; ozokpoo iphemiphe ozo, Chileke meru ememe; ta adudu ophu sūru akposhi gẹ Chileke te eyehe anyi obu ophu, o shi l'ẹka Nnajiuphu anyi, bụ Kéreshi Jizosu yee anyi.

9

Chileke lẹ ndu o ḥotaru

¹ Iphe, mu epfu bụ okpobe-opfu. Mu bụ onye kẹ Kéreshi; ẹbe mu adzudu ọka. Unmedu-Nsọ bu mu ebubu l'ime obu bya emeje g'obu mu marwetajẹ iphe, gbaru iya nū. O buru obu mu ono meru g'o doo mu ẹnya lẹ mu ta adzudu ọka. ² Aphu ejije mu obu. Ebe o dudu teke o tọ nodujedu atsu mu l'ehu; k'ophu oorwujechaa mu l'anū mee ³ Odudje mu g'a sū lẹ mu bụ onye a turu onu; ophu mu lẹ Kéreshi atugbaeduru; mẹ o -buru l'ọ iphe ono a-dzo ndu anyi lẹ phẹ bụ mee lanu; ⁴ bụ iya bụ unwu ızurelu. Ephebedua bẹ Chileke ḥotaru g'ephe buru unwu iya. O buru phẹ bẹ o goshiru odu-biribiri iya; ephe l'iya nodu l'ogbandzu, ukwe-iphe tso. O goshi phẹ g'a-abajeru iya aja. ⁵ Ephe bụ awa ndiche anyi phẹ; tẹme Kéreshi l'onwiya buru eri phẹ; mẹ a -bya l'abubu, o bụ nemadzū. G'e tuje Chileke, kangokotaru iphemiphe epha jasū lẹ tuutuutuu lẹ mimiimii. Nokwa g'ọ du.

⁶ Sū-a; ẹbe o bukwanu kẹ g'a sū l'iphe ono, Chileke pfuru ono buwaa iphe-mmanu; kele o tọ bugbabekwa ndu shi lẹ ızurelu bụ okpobe ndu ızurelu. ⁷ Ophu g'ephe ha abebedu okpobe unwu Ebirihamu opfu l'ephe bụ awa iya. O kwa g'ọ duchia baa: “Oo ndu shi l'okpa Ayizaku bẹ bụ ndu a-buru unwu ngu kpurumu.” ⁸ Iphe, iphe ono egoshi bụ l'ọ tọ budu iphe, bụ ndu a nwuru anwunwu mmanu bẹ bụ unwu Chileke. Oo ndu Chileke kweru Ebirihamu ukwe l'ọo-nwuta bụ ndu aagu eye l'okpobe unwu Ebirihamu. ⁹ Lẹ gẹ Chileke gude kwe Ebirihamu ukwe-iphe ono bụ l'ọ sūru iya: “Egube nta apha ozo bẹ mu a-bya agbaphee ngu; Sera anwuta nwa nwoke.”

¹⁰ Ebe o buledaa ono kpurumu; unwu Ribeka tukokwa shi lẹ nna lanu, bụ Ayizaku, bụ iya bụ nna anyi kẹ ndiche. ¹¹ Mburo teke eteke anwudu unwegirima labo ono; ophu ephe eke emedu iphe, du ree; ozoo iphe, du eji bẹ o pfuru opfu ehu phẹ; k'ophu iphe, Chileke tüberu e-me; lẹ k'ahota, o ḥotaru ndu nkiya, l'ẹbe abu l'ephe meru ree; ozoo l'ephe meru eji. ¹² O buru iya meru g'ọ gude a sū Ribeka: “Oo onye k'ogeranya e-mechaa ejeru onye kẹ nwata ozi.” ¹³ Bụ iya bụ iphe, e deru sū: “Jiékoḗ bẹ mu yeri obu; Iso dukwanu mu ashı.”

* 8:36 8:36 Gūnaa Ebu 44:22.

¹⁴ ?Dɛnu g'anyi e-ye iya ɔnu nta? ?Anyi a-sɔ lɛ Chileke te emeduru iphe, pɛfuru ɔto ɔto? Tɔswekwa! ¹⁵ Kele ɔ sɔru Mosisu: "O -ɔuru onye ɔ dɔ mu ge mu pɛɛru obu-imemini; mu apɛɛru iya ya. Teke ɔ dɔru onye ɔ dɔ mu ge mu doberu obu-ɔma; mu edoberu iya ya." ¹⁶ Oo ya bɔ l'ɔ tɔ bɔdu uche nemadzu; ɔzoo iphe, eeme l'eka; ɔo Chileke apɛɛru obu-imemini. ¹⁷ Kele ɛkwɔ-opɛru Chileke pɛfukwaru sɔ lɛ Chileke sɔru Fero: "Iphe, mu gude mee ngu eze ta adɛkwa iphe ɔzo, ɔ bɔ; gbahaa ge mu egude ngu goshi g'ike mu ha; wafɛa ge ndiphe mgburugburu eshi nno maru onye mu bɔ." ¹⁸ Oo ya bɔ lɛ Chileke bɔ onye ɔ dɔ iya g'ɔ pɛɛru obu-imemini bɛ ɔ pɛɛru iya; ɔ nɔdu akpɔ-chije obu onye dɔ iya g'ɔ kpɔ-chia ya.

Ehu-eghu mɛ obu-imemini kɛ Chileke

¹⁹ Ii-sɔkwa mu rɔ: O -buru l'ɔ dɔ egube ono ?bɔhunu gunu meru g'o gude Chileke nɔdu anɔdujekwapho ata nemadzu ɔta? Chileke -gbɛ tubewaa l'oo ɔwa-a iphe, ya e-me; ?bɔ onye sɔru akpɔshi iphe, Chileke tɔberu lɛ ya e-me? ²⁰ Ole gube nwa nemadzu ɔphu a-sɔ l'iphe, Chileke meru ta adɔdu ree; ?I bɔ gunu? ?Iphe, a kpɛru l'urwa, ɔojije onye kpuru iya nɔ sɔ: "O nɔuru iɔwagha bɛ o gude i kpɛa mu g'i kpuru mu-a?" ²¹ ? Tɔbɔdu ɔ-kpɛ-ite maru g'oo-me urwa iya? O -dɔ iya g'o gude uzi urwa lanɔ kpɛa ite labɔ ge nanɔ buru ite, e meru ɔna; ɔphuu aburu ite, e meduru ɔna; ?tɔo kpɛdu iya?

²² ?Ii-sɔkwanu agha mɛ ɔ -buru l'oo Chileke eme egube ono? O dɔru ndu Chileke meru ge ya gude goshi oke-ɛhu-eghu iya; waa g'ike iya beru. A makwaru-a lɛ ndu ono gbawaru g'o gege egude oke-ɛhu-eghu iya mebyia pɛ; ɔle ɔotaru pɛ nshi shii. ²³ O dɛkwannuru ndu ɔphu Chileke gude eme ge ya goshi l'ɔdu-biribiri iya te nwedɔ ɛtu. Ndu k'ono bɛ ɔ phuru obu-imemini, bɔ iya bɔ ndu ono, ɔ tubehawaru lɛ yeɛ ɛphe a-gbaru l'ɔdu-biribiri iya ono. ²⁴ O bɔru anyibe ndu k'ono, o shi lɛ ndu Jiu mɛ ndu abɔdu ndu Jiu kua ono bɛ ɔ phuru obu-imemini ono. ²⁵ O bɔru iphe ono bɛ o pɛfuru l'ɛkwo Hosiya sɔ:

"Ndu eshidu bɔru ndibe mu
bɛ mu e-mechaa kua
ndibe mu.

Oha ono, mu eshidu yee obu
ono bɛ mu e-mechaa
kua ndu mu yeru obu.

²⁶ Tɛme ɔ bɔru l'echilabɔ ɛka
ono,
e shi sɔ pɛ l'ɛphe ta
abɔdu ndu kɛ Chileke
bɛ aa-nɔdu kua pɛ
unwu Chileke;
mbɔ Chileke nɔ ndzɔ.*"

²⁷ Tɛme Azaya chikwaapho mkpu ɛhu ndu Izurelu sɔ: "Unwu Izurelu -hakupɔ mɛ obeta ɛphe je l'aha g'ɛja, kuru l'ɛnyimu; ɔ kwapho nwa ndu ɔphu abadu ishi bɛ aadzɔta. ²⁸ Noo kele Nnajiuphu e-mekɔta iphemiphe, o pɛfuru ndiphe. Oo-mechachaa ya ɛgwegwa; mee ya rengurengu g'oo-du." ²⁹ O dɛhukwaa g'iphe, Azaya pɛhawaruro tɛme o mee sɔ: "O tɔ bɔ lɛ Chipfu, bɔ Okalibe-Kakɔta-Ike te ekwedɔ g'awa anyi bɔvɛbe mɛ anyi abvɔ ge Sodomu; mbɔ mɛ o mee anyi iphe, o meru Gɔmɔra."

Upfu, adɔ ndu Izurelu l'okpa

³⁰ Nta-a ?bɔ awe bɛ anyi a-sɔbekwanu iya ishi? Ndu ono, abɔdu ndu Jiu ono, eshidu kukebe ɛhu eme g'a gua pɛ lɛ ndu pɛɛberekoto ono; bɔakwaa ndu pɛɛberekoto; kele ɛphe kwetarɔ. ³¹ Obenu lɛ ndu Izurelu, bɔ ndu kukeberu ɛhu eme g'a gua pɛ lɛ ndu pɛɛberekoto ono; ta adɛkwa ike bɔru ndu pɛɛberekoto. ³² ?O bɔru gunu kparɔ iya? Oo kele ɛphe te egudedu ekweta ɔho ya; ɔ gbɛ bɔru iphe, ɛphe gude ike k'eka pɛ meta; opɛ l'ɛphe eme iphe, ekemu pɛfuru bɛ ɛphe gude ɔho ya. ɛphe jenɔ evukota oke mkpuma ono daa iko. ³³ O bɔru iya bɔ iphe, e deru sɔ:

"Unu humakpodapho!

Mu woakwaru
mkpuma,
a-nɔdu adɔ ndiphe upfu
tɔgbo lɛ Zayonu;
mbɔ mkpuma ɛphe
e-vukota daa iko.

* 9:26 9:26 Gɔnaa Hos 1:10.

Ophu onye kweru nkiya
abyadụ akwa izimanu.†”

10

¹ Ụnwunna mu; iphe, dūkpo mu ree l'obu; ịme ọ bụru iphe, mu anọduje epfu anụ Chileke g'ọ meuru iya ndu Ízuru bu g'ọ mee g'a dzoo p̄he. ² L'ophu mu makpoo bu l'ophu p̄he aphuphu l'ehu emeje uche Chileke; ọle ep̄he te egudedu mmamiphe eme iya. ³ L'eshinu ep̄he amadu k'apfubekoto ophu shi Chileke l'eka; ep̄he gb̄e ach̄o apfubekoto k'eka p̄he; b̄e ep̄he shi nno jika eworu onwop̄he d̄ee l'apfubekoto k̄e Chileke. ⁴ L̄e K̄reshi meakwaru g'ekemu ta ab̄uhe ụzo, Chileke shi aḡu nemad̄u l'onye p̄fuberekoto; g'iphe, b̄ukpoo onye kweru k̄e K̄reshi b̄uru onye Chileke a-gu l'onye p̄fuberekoto.

Nd̄zota b̄u k̄e ndu k̄e K̄reshi

⁵ Wakwa ḡe M̄osisu deru k'apfubekoto ophu shi l'ekemu baa: “Onye eme iphemiphe ono b̄ukwa iya b̄e oo-gude n̄du nd̄z̄u.” ⁶ Obenu l'ọ waa iphe, e deru l̄e k'apfubekoto ophu shi l'ekweta baa: “Ta ad̄ukwa teke ii-je ar̄i s̄u: ?B̄u onye a-d̄u ike laa l'imigwe.” Mb̄u je ekuzeta K̄reshi. ⁷ Ozoo; “?B̄u onye l'e-nyiba l'al̄i-maa?” Mb̄u je ekufuta K̄reshi. ⁸ ?B̄u ḡunu b̄e eepfukwanu? “Opfu Chileke n̄akwa ngu ntse. Ọ kwa iya b̄u opfu, iikpu l'onu; bya ab̄uru iya b̄u iphe, n̄o ngu l'egomunggo.” Ọo ya b̄e b̄u ozi-oma ono, anyi ezi onoya, b̄u iya b̄u opfu k'ekweta-a. ⁹ Teke ọ b̄u l'i gude onu ngu pfua ya hoo haa l'ọo Jizosu b̄u Nnajiuphu ọbu; bya egude ọkpoma ngu g'ọ ha kweta l̄e Chileke meru iya; o shi l'onwu teta dz̄uru nd̄z̄u; l'a dzoo ngu. ¹⁰ Onye gude obu iya g'ọ ha kweta; Chileke aḡu ya l'onye p̄fuberekoto; ọ b̄uru onu b̄e eegudeje pfua k̄e K̄reshi hoo haa; l'adz̄o onye ọbu. ¹¹ L'e dekaru l'ekwo-opfu Chileke s̄u: “Onyemonye, woru onwiyi ye iya l'eka b̄e iphere tee mekwa.” ¹² Ọ t̄o d̄ekwa mkpocha, du n̄u. L'onye p̄h̄o b̄u onye J̄iu; onye ophuu b̄uru onye Gurisu ta ad̄ukwa; k̄ele ọ b̄uhukwap̄ho Nnajiuphu lan̄u ono b̄u Nnajiuphu p̄he g'ep̄he ha. Ọ n̄du emeru iphe, b̄ukpoo ndu epfuje an̄u iya n̄u eze-iphe-oma, par̄u ̄eka apaa. ¹³ K̄ele “ọ kwa iphe, b̄ukpoo onye l'eku ep̄ha Nnajiuphu b̄e aa-dzota.”

¹⁴ ?D̄enu g'ep̄he e-shikwanu eku ep̄ha iya m'ep̄he ekwetaduru nkiya? Ịme ?d̄enu g'ep̄he e-shi kweta k'onye ep̄he teke anumaswee nkiya? ?D̄enukwanu g'ep̄he e-shi n̄uma iphe, ad̄udu onye pfuru p̄he iya n̄u? ¹⁵ ?D̄enukwanu g'ep̄he e-shi n̄uma iphe, l'ebe ab̄u l'e ziru p̄he g'ep̄he je? Ọ b̄uru iya b̄u iphe, e deru s̄u: “Lenu iphe, ọkpa p̄he ama; mb̄u ọkpa ndu ezi ozi-oma k̄e nchi ad̄u doo; ịme ep̄he n̄du ezi iphe, du ree.” ¹⁶ Ọle ọ t̄o b̄uebedu g'ep̄he ha b̄e meru iphe, ozi-oma ono pfuru. K̄ele Az̄aya pfukwaru s̄u: “Nnajiuphu ?b̄uhunu onye b̄e kweru kweta iphe, ọ n̄umaru anyi l'onu?” ¹⁷ Ọo ya b̄u l'ekweta shi l'an̄uma iphe. Iphe, aan̄uma b̄ukwanuru Opfu Chileke.

¹⁸ Ọle ḡe mu j̄eshikwa: ?B̄u an̄uma b̄e ep̄he ta an̄umaduru ozi-oma ọbu t̄o? Waawakwa! Ep̄he n̄umachacharu iya-a!

“A n̄uma-dzukwaru olu p̄he

l'ekameka l'eliphe.

Mb̄u l'opfu p̄he ngakotaru

eliphe jas̄u

l'eka igwe beru;

al̄i beru.*”

¹⁹ Mu byakwa ajja s̄u: ?B̄u ̄nya b̄e ozi-oma ono eshidu doo ndu Ízuru t̄o? L̄e M̄osisu vuhakwaru ụzo yee ya onu s̄u:

“Mu e-gude ọha, ab̄udu

ọkpobe ọha

meru okophoo ye unu l'ehu.

Mu e-gude ọha, eme eswe

kpatsu unu ̄ehu-eghu.†”

²⁰ Ịme Az̄aya kabakwaa ya r̄o epfushi ike s̄u:

“Ọ kwa ndu te eshidu ach̄o

mu n̄u b̄e h̄umaru mu

n̄u.

Ọ b̄uru ndu te eshidu aj̄i aj̄i

mu b̄e mu goshiru

onwomu.‡”

† 9:33 9:33 Ḡunaa Az̄a 28:16. * 10:18 10:18 Ḡunaa Ebuu 19:4. † 10:19 10:19 Ḡunaa Dit 32:21. ‡ 10:20 10:20 Ḡunaa Az̄a 65:1.

21 O byakwanu l'ehu ndu Izurelu; o su: "O to dudu teke mu ta amachijedu eka ge mu heta ndu ono, bu ndu kwefuru mu ike ono; mbu ndu ejo-okpoma ono; g'ephe dakobe lwaphutaazu lwapfuta mu."§

11

Obu-imemini, Chileke aphuru ndu Izurelu

1 Mu byakwa ajia ozo su: ?Bu ajika be Chileke jikawaru ndu nkiya to? Tuswekwa! Mbèdua l'onwomu bukwa-a onye Izurelu. Mu bu oshilokpa Ebirhamu; bya aburu onye okpa-ifu Benjiaminu. 2 Chileke ta ajikakwaru ndu nkiya, bu ndu o vuru uzo mahawaru. ?Unu ta amadu iphe, ekwo-opfu Chileke pfuru; mbu ge Elayjia gude chia Chileke ichi ndu Izurelu su: 3 "Nnajiuphu; ephe tukoakwaru ndu mpfuchiru nkengu gbuebe; bya enwukposhia oru-ngweja ngu. O buwaru mbèdua phoduru kpoloko; ephe nodu emekwapho g'ephe gbua mu." 4 Ole, ?Bukwanu gunu be Chileke pfuru iya? O suru iya: "Mu dobekwaru iphe, ha g'unu nemadzu iri l'esaa l'umadzu ukporo iri, bu ndu teke ewosweeru ikpere gbuaru Balu l'alj." 5 Nokwapho go du nta. O dukwaru-a nwa ndu Chileke gudeepho k'eze-iphe-oma, oome haru hota. 6 Teke o bukwanu l'oo eze-iphe-oma be e gude hota phe; o n'iya-a bu l'o to buedu iphe, e setaru l'akanya; odumeka be eze-iphe-oma ta abuekwa eze-iphe-oma. Teke o bukwanu l'oo iphe, e setaru l'akanya; o n'iya-a bu l'o to buedu eze-iphe-oma; odumeka be akanya ta abuekwa akanya.

7 Su-a; ?bu awe be anyi a-sube opfu obu ishi nta-a? O to bubekwa ndu Izurelu l'ophu nataru iphe, ephe riru aphu iya; o kwa ndu a hotaru nataru iya. Ndu ophuu bukotaru ndu a kpo-chiru okpoma. 8 O buru iya bu iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke su: "Chileke nuakwaru phe maa meru mgbenya nodu erwe phe. Ephe te egudeedu enya aphu uzo; ophu ephe anumajeedu iphe le nchi byasu ntau-a." 9 Temè Dévidi pfukwaapho su:

"Ge nri, ephe eri eriri

bukwaru phe
onyà-enu
yele onyà-anu,
ephe a-nmalahu.

L'o buru upfu du phe l'okpa;

g'e gude iya gwata phe
ugwo iphe, ephe meru.

10 G'enya gbahukwa phe ochii

g'o to du iphe,
ephe a-huma.

G'apfu hufukwa phe bukilii

jasu l'ojeje."

11 Mu byakwa ajia ozo su: ?okpa kabè tsua ndu Izurelu ntsu k'ophu ephe darwuwaru alj; ebe ephe agbalihubaedu to? Tuswekwa! Ochikwa l'okpa, tsuru phe ntsu ono meru g'o gude ndzota rwube ndu ohozo; g'eeshikwanu egube ono ge ndu Izurelu awata phe ekoru okophoo. 12 L'eshinu o bu emeswe, ndu Jiu mesweru meru g'o gude urwu kwata gbaaru ndiphe mgburugburu. Uburu, butaru ndu Jiu mekwaapho g'urwu kwata gbaaru ndu abudu ndu Jiu. Mbu l'urwu a-kwatakwa kabaanu shii okpobe akaka me ndu Izurelu g'ephe ha lwaphutaazu lwapfuta Chileke.

Ndzota ke ndu abudu ndu Jiu

13 Nta-a bukwa unube ndu abudu ndu Jiu be mu epfu eyeru. Su-a; eshinu mu bu onye-ishi-ozu ke ndu abudu ndu Jiu; be mu gudekwa ozi ono eku onwomu. 14 K'ophu bu; g'o duhabe; mu egudeje iya eme ge ndu alj mu ono awataru unu ekoru okophoo; ge mu eshi nno haru phe dzoo. 15 L'o -buru teke ephe jikaru Chileke be Chileke gbè mee ge ye le ndiphe bya adu le ree; ?bu gunu e-mekwanu me Chileke natae phe pho ozo? Ndu nwuhuru anwuhu a-gbeshikwa dzuru ndzu ozo.

16 L'o -buru le mebyi-iphe-mbu ono du nsò; be mkpukorophu iya dukotanaa nsò. O -buru l'ogbarabvu-oshi du nsò be ekali iya l'ophu dukotaakwapho nsò.

17 Su-a; ndu Jiu du g'oshi olivu unuphu, a haru ekali iya kwashia. Unubèdua, abudu ndu Jiu buru ekali-oshi olivu egu, e wotaru bya edepfube l'eka a kwafuru ekali k'unuphu pho. E depfube iya; o dzuru ndzu. Nta-a be unu shiwa l'ogbarabvu olivu unuphu pho amitaje mini gude nodu ndzu. 18 Oo ya bu le-a; te ejekwa asu l'o to dudu

iphe, ekali iya ophu a kwashiru pho bu. ?Bu ke gunu be ii-gude eku onwongu? Nyatakwa l'oto budu ngu gudeshi ogbarabvu-oshi ono; l'ochia ogbarabvu-oshi ono gudeshi ngu. ¹⁹ Ii-gbenu su: "A kwafuakwaru ekali-oshi ono; g'e depfube mbedua." ²⁰ Oke makwaru l'iphe, kparu iphe, e gude kwashia ya bukwa l'oto to woduru onwiya ye Kereshi l'eka. Gubedua nyikatakwanu pfuru pfushia ike; kele i kwetaru. Oo ya bu le-a; te etsenupho etsetse; ge ndzu gujekwa ngu. ²¹ Eshinu Chileke ahaduru okpobe ekali-oshi ono ke mmanu; ?bu-chia gubedua be oo-ha ke mmanu? ²² Nowaro g'ii-gude huma le Chileke emeje odoo; humakwapho l'ooemeje nemadzu iphe kpangangaa. O meru ndu jikaru iya nu iphe kpangangaa. O mekwanaaru gubedua odoo; mbukwa me o -buru l'i kweru nopyabe l'odoo obu, oomeru ngu; odumeka be o kwafujekwa ngu pho. ²³ Teke o bu le ndu ke Jiu jika-buhuru eze-iphe-oma ke Chileke be Chileke e-wolekwaru phe-a dophu azu l'eka ephe shi nodu; kele Chileke a-dukwa ike dophu phe azu l'eka ephe shi nodu. ²⁴ Oo ya bu le-a; o -buru l'a kwafuru ngu l'oshi olivu-egu ono; bya eworu ngu depfube l'oshi olivu-unuphu pho; mbu o buru iphe, e meru ge te emejedu iphe; ndu owa-a, bukwanu phe bu ekali-oshi olivu-unuphu ono gedegede be oo-kabakwanu Chileke nphe eworu ekali iya, o shi kwafu akwafu pho woru depfube l'oshi, ekali iya ono shi nodu.

Obu-imemini Chileke l'ehu onyemonye

²⁵ Unwunna mu; o nweru okpobe-opfu, e domiru edomi, mu eme g'unu maru; g'unu ete ejejedu ari l'unu manukawaru iphe. Iphe, unu a-maru bu le-a; o to bukwa ge ndu izurelu bu ejo-okpoma nta-a bu g'ephe a-duwaro jeaduru. Teke ejo-okpoma phe ono a-no-beru bukwa teke ndu abudu ndu Jiu, Chileke hotaru l'a-tukowa lwaphutawa azu byapfuta iya. ²⁶ Oo ya bu; teke ono; aa-tuko iphe, bu izurelu mgburugburu dzoo, bu iya bu iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke su: "Onye-Ndzota e-shi le Zayonu bya.

Oo-tuko ejo ememe,
unwu Jiekopu
shi eme wofukota phe
l'ehu.

²⁷ Kele owa-a bukwa ogbandzu,
e-shi mu l'eka laaru
phe teke ono,
mu a-gukotaru phe nu
l'iphe-eji,
ephe mekotaru ono. * " "

²⁸ A -bya le k'ozima ono be o gbekwa buru iphe kweru unu l'ephe bu ohogu Chileke. Obenu l'a -bya le k'ahota, Chileke hotaru ndu Jiu be ephe bukwanu ndu Chileke yeru obu l'opfu ehuru ndiche anyi phe. ²⁹ Le Chileke ta agbanwejekwa iphe, o rihawaru k'ememe l'ehu ndu o hotaru g'ephe buru ndu nkiya. ³⁰ L'unube ndu abudu ndu Jiu shi buru ndu te kwejedu eme iphe, Chileke pfuru; obenu le nta-a be Chileke phuru unu obu-imemini opfu le ndu Jiu te ekwejedu eme iphe, o pfuru. ³¹ Nokwapho g'o du ndu Jiu bu ono. Nta-a be ephe te ekwekwapho eme iphe, Chileke pfuru g'ee-shi ge Chileke aphuru phe obu-imemini g'o phuru unu. ³² Oo ya bu le Chileke haru onyemonye uzo g'ephe te ekweshi eme iphe, o pfuru ge ya a-phuru onyemonye obu-imemini.

Odu-biribiri Chileke

³³ Ha-oo! nkwananya yeke mmamiphe ke Chileke pakwaru omilomi. Ikpe, ookpeje ta adukwa onye suru iya amaaberu; ebe o dukwa onye suru amakotaru g'o meje iphe iya. ³⁴ "Bu onye maru uche Nnajiuphu? ?Bu onye egoshije iya iphe, oo-noduje eme? ³⁵ ? Bu onye nujeru iya iphe; k'ophu oo-su g'o pfukwa ya ugwu iphe iya?" ³⁶ Oo ya meru iphemiphe. O buru iya be iphemiphe shi l'eka iya du; o bukwaru iya pho be iphemiphe, du du-doru. G'ajaja buru ke Chileke jasu le tuutuutu le mijimiimii. Nokwa g'o du.

12

Adzuru ndzu je ozi Chileke

¹ Oo ya bu; unwunna mu; eshinu Chileke aphuru anyi obu-imemini nno be mu arwo unu su g'unu woru onwunu nu Chileke okpobe anunu; unu buru iphe, dzu ndzu, unu gude gweeru Chileke ngweja, du nsu bya aburu ophu Chileke nataru. Noo iphe, bu

* 11:27 11:27 Gunaa Azá 27:9.

okpobe abarụ Chileke ẹja bụ onoya, bụ iphe, gbarụ iya nū. ² Unu te ekwekwa eme g'unwu-eliphe anọduje eme. Iphe, unu e-mechia bụ g'unu haarụ Chileke onwunu g'ọ bụru iya l'a-nọduje agbanwe obu unu; g'uche unu bụru iphe ọphúú g'unu a-duje ike maru iphe, bụ uche Chileke, bụ iya bụ iphe, ọ iya ree; bụru iphe, ọ natarụ bya aburu iphe, ọ duẹbe ree.

³ Iphe, mu gude epfuru unu iphe-a, mu abya epfufu-a bụkwa ẹ Chileke mewaru mu eze-iphe-oma; mu nọdu epfuru iya unu g'unu ha sụ g'unu ta arijekwaru onwunu g'unu ahadụ. Ọ chia iphe, unu e-meje bụ g'unu deje ẹnya ẹ mini maru iphe, unu ari. Chileke hẹwaru onyemonye oke iphe-oma, shi l'ekwekwe, onye kweru nkiya. Noo iphe, e-goshije onyemonye iphe, ọ-nọdu arịru onwiya bụ ono. ⁴ L'ọ kwa g'ọ ọ ọ l'ẹhu nemadzu bụ ono; l'ogwehu lanu enwejekwaru mpfukashi, ọ igwerigwe; mbu ephe nọdu atukoje emegbaa iphe, ọ iche iche. ⁵ Nokwapho g'anyi ọ igwerigwe; ọle anyi shiwaa l'atugba, anyi ẹ Kereshi tugbaru buri ogwehu lanu. Onyenonu l'ooome ge yele nwibe iya dogba ẹhu. ⁶ Anyi nwegbaaru iphe-oma, Chileke meru nū anyi l'ẹhu l'ẹhu; onye g'eze-iphe-oma nkiya ha. Nta-a bụ g'anyi gudeje iya mee iphe, g'ọ gbaru. Ọ buri mpfuchiru, g'onye ono pfujekwa iya g'ọ goshiru iya ya l'ekwekwe, o kweru. ⁷ Teke ọ bụ onye Chileke meru iphe-oma k'ẹje ozi; g'onye obu yeru ẹhu l'ẹje ozi. Teke ọ bụ ezi iphe; g'onye obu zijekwa iphe. ⁸ Teke ọ bụ adu obu; g'onye obu nọdukwapho l'adu nemadzu obu. Teke ọ bụ l'anu iphe; g'onye ono sajekwa ẹka asasa nū iya. G'onye nọ l'ishi kukebejekwa ẹhu jeshi ozi ike; g'onye aphu obu-imemini phujekwa iya l'ẹhu-uto.

N-yemobu

⁹ Ge n-yemobu i yeru nemadzu ta abukwaru l'eregede. Kpajeru iphe-ẹji l'aphara; gudeshia ẹka l'eme iphe, ọ ree. ¹⁰ G'onyenonu yeje nwibe iya obu mebyi eyeye gude goshi l'unu tukoru buri ununna lanu. G'onyenonu kajekwa akwabe nwibe iya ubvu eme l'onwiya. ¹¹ Jeshijekwa ozi ike; te emejekwa ẹniru. Hakwaa ge Unme-du-Nso meje ngu ire l'ẹhu; shi egube ono mee g'ẹjeru Nnajiuphu ozi e-vuje ngu evuvu l'obu. ¹² G'iphe ono, unu ele ẹnya iya ono meje g'ẹhu tso unu uto. Unu atkwapho nshi me unu -nọdu eje iphe-ẹhuka. Unu epfu anu Chileke mkpurumkpuru. ¹³ Unu yejeru nwibe unu, unu l'ephe tukoru buri ndu ke Chileke ẹka ẹ mkpa, duru phe nū. Unu ekukebeje ẹhu kwaa ẹyaa, byaru unu.

¹⁴ Unu gojeru onu-oma nū ndu eme unu mkpawere. Mbu-a unu gojekwa onu-oma; unu ta atujekwa nemadzu onu. ¹⁵ Ndu ozo -nọdu ete ẹswa; unu tsojekwaru phe tee ẹswa; ndu ozo -nọdu ara ẹkwa; unu tsokwaru phe raa ẹkwa. ¹⁶ G'uche unu ẹ nwibe unu bujekwaru nanu. Unu te edobejekwa onwunu g'unu ahadu. Ọ chia iphe, unu e-meje bụ g'unu ẹ ndu ẹnya lwaru megbaje. Unu ta abujekwaru nwomaru-ọ-machata.

¹⁷ Unu te egudejekwa ejo-iphe pfua nemadzu ugwo ejo-iphe, o meru unu; gbahaa g'unu kukebeje ẹhu meje iphe, onyemonye a-maru l'ọ iphe, ọ ree. ¹⁸ Unu kukebe ẹhu seje g'unu l'onyemonye nọdu ẹle nchi-odoo; l'iphemiphe, unu eme; me oo-je l'ekwe ememe. ¹⁹ Ndu mu yeru obu; unu te emelatajekwa ugwo iphe, e meru unu. Unu hajekwa ge Chileke gude oke-ẹhu-eghu iya melata onye ono. L'e dekwaru l'ekwo-opfu Chileke su: "Emelata bukwa mu be ọ duru; ọ buri mu l'a-pfu ugwo." Noo iphe, Nnajiuphu eepfu. ²⁰ Ọ chia iphe ii-meje bu: "Ọ -buri l'onye opfu ngu be ẹgu agu; nū iya nri. Teke ẹgu mini agu iya; kee ya mini g'ọ ngua; ẹ ị -nọdu eme nno be ị kpoberu iya icheku-ọku l'ishi." ²¹ Te ekwejekwa g'ejo-iphe mekpee ngu; gudejehia iphe-oma mekpeje ejo-iphe.

13

Akwabe ndu-ishi ubvu

¹ G'onyemonye mejekwa iphe, ndu-ishi phe suru g'e meje. L'ọ to dukwa onye byaru aburu ishi me ọ -budu l'ọ shi l'eka Chileke; teme ọ buri Chileke be yeru ndu ophu bu iya nū nta-a. ² L'onye jikaru eme iphe, ndu-ishi pfuru bukwa ndu-ishi, Chileke yeru be onye ono jikaru. Ndu ajikakwanu phe nū buru ikpe be ephe eseko ekpu onwophe l'ishi. ³ Ẹ ndu eme iphe, ọ ree ta atsujekwa ndu-ishi ebvu. Ndu atsu ndu-ishi ebvu bukwa ndu eme ejo-iphe. Teke ọ bụ l'ọ ọ ọ ọ ngu g'i b'atsujeshi ndu-ishi ebvu; ọ n'ya bụ g'i meje iphe, ọ ree g'onye-ishi ajaa ngu ajaja. ⁴ Kele onye-ishi ono bukwa onye-ozi Chileke; iphe, oome buri iphe, a-duru ngu ẹ ree. Ọle teke i mekwanuru iphe, adudu ree; tsukwaa ya ebvu; kele e te eyekwaru iya ke mmanu. Ọ bụ onye-ozi Chileke; buri onye ahū ndu eme ejo-iphe ahūhū gude egoshi oke-ẹhu-eghu ke Chileke. ⁵ Noo g'ọ gude unu je l'emeje iphe, ndu-ishi pfuru; ọ to buledaa g'unu agbalaaru oke-ẹhu-eghu Chileke; obenu l'ọ bufukwapho g'unu meje iphe, obu ta anmadu unu ikpe.

⁶ Nokwapho iphe, meru g'ọ gude unu je apfuje akiriko. Noo kele ndu-ishi ono bu Chileke be ephe ejeru ozi; ephe nọdu anọduje eme g'ephe jee ya g'ọ gbaru. ⁷ Unu

mejeru phẹ iphe, rwuberu phẹ nū. Onye o rwuberu l'atūru akirikko nū; unu atūru iya nū iya; onye o rwuberu l'atūru uto nū; unu atūru uto nū iya; onye o gbaru l'eyeru nsọ; unu eyejeru iya nsọ; onye o gbaru l'akwabẹ ùb̀v̀; unu akwabẹ iya ùb̀v̀. Unu mejeru onyemonye iphe, rwuberu iya nū.

Eye nemadzu ibe ngu obu

⁸ G'ọ tọ dukwa ugwo, unu e-jijeru nemadzu; gbahaa ugwo n-yemobu. Kele onye yeru nwibe iya obu mekọtaakwaru iphe, ekemu suru g'e meje. ⁹ Kele iphe, bukpo ekemu-a g'ọ hakotakpoo, bu iya bu; te erikwa ogori; ophu i gbukwa ochi; ophu i zikwa iphuru; ophu iphe, onye ozo agujekwa ngu; mewaro unwu ekemu ozo, yigbaa ya nū. Ekemu ono g'ọ hakotakpoo jeru asube ishi le: "Yee nemadzu ibe ngu obu g'i yeru onwongu."¹⁰ Onye yeru nemadzu ibiaya obu te emejekwa iya ejo-iphe. Noo g'ọ gude n-yemobu buru emeebe iphe, ekemu pfuru.

Akwakọbe k'abyabya Kéreshi

¹¹ Sụ-a; iphe mefiaru g'ọ gude unu je atukojie iphemiphe ono eme bu ge nta-a gbaru; mbu l'o rruwaru teke unu e-shi le mgbenya tehu. Noo kele nta be ndzota anyi kawaa ntse eme le g'ọ shi du-be enya me a -gbẹ le teke anyi beberu kweta ke Kéreshi. ¹² O dukwaa enya abali keru ebo; nchi abohu dukwaa ntse. Oo ya bu; unu g'anyi gwobenu iphe, eeme l'ochii; kwaa onwanyị ngwogu ophu anyi e-gude alwu ogo l'iphoro. ¹³ G'anyi meje okpobe umere, eme l'iphoro; anyi ahaa eme ke nwanị ozo ke nwoke; haa angunuka mee. Anyi ahakwaapho emephe opfu; haa iji-enya. ¹⁴ O chia iphe, unu e-meje bu g'unu tukokpoe pho umere Nnajiuphu, bu Jizosu Kéreshi meje g'oha. Unu ta ahakwaru obu egube nemadzu, unu shi buru uzo; mbu k'ophu unu e-mejeepho ejo-iphe agu iya nū.

14

Anma nemadzu ikpe l'egomunggo

¹ Onye ekwekwe iya du nyegenyege; unu hajekwa iya g'unu l'iya nodu. O l'oo g'unu l'iya te ejejekwa atu ego l'iphe, o suru l'oo owa-a g'ọ du iya bu owa. ² O duru ndu adudu iphe, ephe aso nsọ eriri; o bekwanu l'onye ophuu, ekwekwe iya dukwadu nyegenyege pho buepho iphe, oorije bu eba-ophe. ³ Oo ya bu; g'onye ono, ta adudu iphe, ooso nsọ pho ta akpokwanu onye ophuu ebo l'afu l'o to ridu ge ya eri. Noo kele Chileke nataakwarupho yebedua. ⁴ ?I bu gunu? ke g'ọ buru onye ejeru onye ozo ozi be ji-nodu agbaruwshi. Oo Nnajiuphu iya be a-nma iya ikpe l'oo-me eji; ozo l'ooosu l'ooome ree. O bekwanu l'oo-nodu eme ree; kele Nnajiuphu suru g'oo-me iya g'ọ me ree.

⁵ O nweru onye a-hota eswe ujiku lanu dobe l'oo eswe ono kakota ndu ophu mkpa; nweru onye a-ri sụ l'eswe ta adudu ophu ka nwibe iya mkpa. G'onyenonu pferupho l'ophu o pfuru pfushia ya ike. ⁶ Onye riru l'o nweru mboku ophu ka nwibe iya mkpa dobe iya iche; l'eme iya gude akwabẹ Nnajiuphu ùb̀v̀. Onye adudu mboku, duru iya le nsọ bukwarupho Chileke be oomeru iya. Onye adudu iphe, ooso nsọ eriri l'eri iya gude akwabẹ Nnajiuphu ùb̀v̀. Noo kele ookeleje Chileke ekele iya. Onye aso iphemiphe nsọ buru Nnajiuphu be oosoro iphemiphe nsọ; teme o nodu ekeleje Chileke ekele iya. ⁷ O tọ dukwa g'anyi ha; onye no ndzu no-doru onwiya; ophu o dukwa onye anwuhu anwuhu anwuhu-doru onwiya. ⁸ Anyi -dzuru ndzu; bu Nnajiuphu be anyi dzuru iya; teke anyi anwuhu anwuhu; o kwapho Nnajiuphu be anyi anwuhu alapfu. Oo ya bu l'anyi bu ke Nnajiuphu: me anyi no ndzu; me anyi anwuhu anwuhu. ⁹ Kele Kéreshi nwuhuchaaru bya adzuru ndzu ozo g'oo-buru Nnajiuphu ndu nwuhuru anwuhu; me ke ndu dzu ndzu. ¹⁰ Sụ-a; ?denu g'ọ gude i nodu agbaruwshi nwanu ngu l'ime obu ngu? Ozo; ?o meru imagha be o gude i nodu akpo iya ebo l'afu? ?Ti madu le g'anyi ha l'e-mechaa pfukotaru l'iphu Chileke; onye bu iya l'e-kpekota anyi ikpe? ¹¹ Noo l'e deru l'ekwo-opfu Chileke sụ: " 'Eshinu mu dzu ndzu';

be onyemonye
e-mechakwaa gbaru mu
ikpere l'aji.

Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

Onyemonye e-mechaa
pfukota l'oo mu bu
Chileke.*"

¹² Oo ya bu le g'anyi ha l'onye l'onye l'e-mecha nodu l'iphu Chileke; doo edo onwiya.

* 14:11 14:11 Gṇana Azá 45:23.

Akwatsu nwibe ngu

¹³ Oo ya bu; g'anyi ta anodujeshinu agbarwushi nwibe anyi. O chia g'anyi tuko tubua g'anyi ta abujeru upfu du nwanna anyi l'okpa; ozoo meta iphe, e-me g'o mee iphe-eji. ¹⁴ Eshinu mu le Nnajiuphu, bu Jizosu tugbaru buru nanu be ophu dokporu mu enya okpobe edodo bu l'o to dudu iphe, eeri eriri, mu asokwadu nsq. Ole teke o bu l'o nweru onye pfuru su l'iphe, du egube-a be ya aso nsq; oo ya bu; iphe ono a-buru iphe, aaso nsq l'ehu onye ono kwa. ¹⁵ Teke o bu l'i gude k'iphe, iiri l'onu mee nwanna ngu; k'ophu ehu ebvuduru iya ebvuru; oo ya bu l'i ti mehedu iphe, egoshi l'i yeru iya obu. Oo ya bu; g'iphe, iiri l'onu ta akpatakwa ge nwanna ono, Kereshi nwuhu-chiru onwu ono laa l'iswi. ¹⁶ Te ekwekwa g'iphe, du ree, iime vuta ejo epha. ¹⁷ L'iphe, bu le Chileke bu eze ta abukwa l'iphe, eeri l'onu; ozoo l'iphe, aangungu. O kwa apfubekoto; yele nchi-adu-doo; waa ehu-utso ophu shi l'eka Unme-du-Nsq. ¹⁸ Onye ejeru Kereshi ozi egube ono eme iphe, jiru Chileke epho; bya emekwapho iphe, du ndiphe ree.

¹⁹ Oo ya bu; g'anyi tubeeepo nvo l'iphe ono, emeje ge nchi du doo onoya; mbu iphe ono, l'a-nodu eme ge nwibe ngu pfushia ike l'ekwekwa, o kweru ke Chileke ono. ²⁰ Te egudekwa k'iphe, iiri l'onu mebyia iphe, Chileke eme. Iphemiphe, eeri eriri, duebekwa ree. Ole o to gbaduru ge nemadzru ria iphe, a-kpata ge nwibe iya mee eji. ²¹ O kakwa ree g'i ti tashi anu; ophu i ngushi mee; ophu o dukpoo iphe, ii-je ememe, bu iphe, a-buru upfu du nwanna ngu l'okpa mee ya g'o daa; ozoo mee ya g'o du nyegenyege. ²² G'iphe, bukpo iphe, i kweru buekwarupho iphe, duru gu le Chileke. Onye ehu atso utso bukwa onye meru iphe, o riru l'o du ree ememe; ebe o dudu teke obu anma iya ikpe l'iphe, o meru. ²³ Obenu l'onye abo obu ebo be ikpe nmakwaru me o-ria iphe obu; kele o to nodu Chileke l'eka eme iphe, oome. Kele iphemiphe, nemadzru eme; ebe o nodu Chileke l'eka eme iya buakwaa ya eme iphe-eji.

15*Etso aka Jizosu Kereshi*

¹ Anyibe ndu shihuru ike; l'a-noduje ata nshi l'iphe, ndu eshihuduru ike eme. G'anyi te emejeekwapho ehu anyi ehu anyi. ² Onyenonu g'anyi ha meje iphe, a-tso nwibe iya utso; l'o buru iphe, ee-gude kutsee ya. Oo ya bu; g'obu akabakwanaa ya eshihu ike l'iphe, ke Chileke. ³ Le Kereshi ta abukwa ehu iya ehu iya be o shi emeje. Iphe, meru nu buepho iphe ono, e deru su: "Iphe, bukpo ejo-opfu, ndu epfuru ngu ejo-opfu vutaru ngu bu mbedua vutaru onwu iya." ⁴ L'iphemiphe, e dekotaru teke ndiche be e dekwaru g'o zia anyi iphe. Oduje anyi obu g'anyi aduje ike taa nshi nodu ele enya iphe, Chileke kweru anyi ukwe iya. ⁵ Ge Chileke ono, bu iya emeje g'anyi tajeru iphe nshi; bya aduje anyi obu ono mee g'unu gude etso aka Kereshi Jizosu g'obu buru unu nanu. ⁶ Oo ya bu; g'unu atuko g'unu ha tugba; gude obu lanu; gudekwapho olu lanu aja Chileke ajaja; mbu Chileke, bu iya bu Nna ke Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kereshi.

Ozi-oma bu ke ndiphe mgburugburu

⁷ Oo ya bu; unu gudeje obu unu haa g'unu le nwibe unu tugba; ge Kereshi hakwarupho; unu l'ia tugba; noo ya bu g'aa-jakwanaa Chileke ajaja. ⁸ L'iphe, mu epfu bu le Kereshi byaru bya aburu onye-ozu ndu buru ubvu; g'o mee g'iphe ono, Chileke kweru ndiche anyi phe ukwe iya pho vukota. Oo ya bu; g'oo-shi nno goshi le Chileke bu onye ire-lanu, emeje iphe, o pfuru. ⁹ Wafua ge ndu abudu ndu Jiu ajaa Chileke ajaja l'o phunukaru phe obu-imemini, bu iya bu iphe, e deru su: "Oo ya meru g'o gude mu je l'etu ngu epha l'echilabo ndu abudu ndu Jiu. Mu e-gude epha ngu gua ebvu jaa ngu ajaja." ¹⁰ Tem e dekwapho su: "Unube ndu abudu ndu Jiu; unu le ndu Chileke hotaru tuko tee eswal" ¹¹ Ozo buru: "Unu tua Chileke epha; unube ndu abudu ndu Jiu g'unu ha. Ndiiphe mgburugburu; unu tua ya epha!" ¹² Tem Azaya byakwapho bya epfua su: "Oshilokpa jiesi l'a-bya! Oo ya e-tsefuta bya aburu eze k'iphe, bu ndu bu ndu abudu ndu Jiu. O buru iya bu onye eph e a-nodu ele enya iya." ¹³ Ge Chileke, onye bu iya emeje g'anyi lee enya iphe, o kweru ukwe iya; mee g'ehu-utso unu dzua oke; l'oomekwapho g'ehu duebe unu guu g'unu ha; kele unu kweru nkiya. Oo ya bu; g'unu egude ike ke Unme-du-Nsq kabakporo ele enya iphe ono, Chileke kweru ukwe iya ono.

Iphe, kpataru Polu ede ekwo-ozu-a egube-a

¹⁴ Unwunna mu; unubedua be mu maakwaru majia enya; l'iphe, unu maru buepho eme iphe, du ree; l'unu maru iphe, bu uche Chileke okpobe amaru; k'ophu unu suru g'unu a-nodu akpo-ziru nwibe unu uzo. ¹⁵ Ole g'o duhabe; o nwekwarupho nwiphe, mu eme ge mu haru nyatacharu unu; o buru iya meru g'o gude mu haru pfua iphe ono

pfushia ya ike; mbụ ọpụ mu atsuđu ebvu; kele Chileke mewaru mu eze-iphe-oma. ¹⁶ O mewaru mu; mu buru onye-ozí Kéreshi Jizosu; ge mu je ezia ndu abudu ndu Jiu ozi; mu eje ozi, gbaru onye uke Chileke l'ezí ozi-oma ono, shi l'eka Chileke onoya. Oo ya bu ge Chileke anatakwanu ngweja ndu abudu ndu Jiu. L'ọ buru iphe, Unme-dụ-Nsọ e-me g'ọ buru iphe, e doberu Chileke iche. ¹⁷ Oo ya bu le mu a-nodu etukpo onwomu epha ozi, mu ejeru Chileke; eshinu mu le Kéreshi tugbawaru buru nanu. ¹⁸ O to dukwa iphe, mu atu ama epufufu, abudu iphe ono, Kéreshi gbé mu l'eka mee ono, bu iya bu l'o meru ge ndu abudu ndu Jiu kweta bya aburu ndu emeje iphe, Chileke pfuru. Iphe ono be Kéreshi gude opfu onu mu; me iphe, mu eme ememe; mee o du egube ono. ¹⁹ O gudekwapho ike k'eme ohumalenya, dugbaa biribiri; me ike ke Unme-dụ-Nsọ gude mee ya. Oo ya bu; e shi egube ono mu nodu asaje ozi-oma ke Kéreshi ono g'ọ gbaru l'ekameka; e -shi le Jierusalemu jasụ mu rwua Ilirikumu. ²⁰ O buerupho iphe lanu, anoduje evu mu evuvu l'obu bu eje epfu opfu Chileke; ole o to bukwa ge mu je iya epufufu l'eka a mahawaru ke Kéreshi; ge mu ta agbe gbeshi je akpuahaa ulo l'eli okpa ulo, onye ozo tuhawaru. ²¹ O dua g'iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke su:

“Ndu e teke pfulweeru nkiya
l'a-huma l'enya.

Ndu e teke anuma-swee nkiya be ke nkiya ono e-do enya.”

Polu e-je g'ephe le ndu Romu kwee

²² Oo iphe ono meru g'ọ gude o nweru iphe, kposhichawaru mu ugbo olemole ge mu ta abya agbaphee unu. ²³ Obenu le nta-a be eshinu mu jeebewaru iphe, gbaru mu l'ejeje l'uswe iya owa; teme mu nowaa apha olemole, mu shi meta ge mu e-me ge mu bya ge mu l'unu kwee; ²⁴ be mu arikwa le mu e-megha iya nta. Mu arị le mu a-bata me mu -jejeepho Supenu. Mu l'unu kpochaa nwupfu nwanshii gobu shihu mu ike; unu eduwa mu ro ije; ge mu jeshia eka ono. ²⁵ O -buru ke nta-a bukwa ndu ke Chileke no le Jierusalemu be mu gude iphe ewojeru g'ephe mee eka atsu phe l'ehu. ²⁶ Le ndu ke Kéreshi le Masedoniya; me ndu ke Akaya be chiru idzu; tua iphe g'a nu ndu-nso le Jierusalemu; ndu ophu adudu g'ọ du phe. ²⁷ Epe tukpooru obu phe onyo nu iphe ono. Teme e -jejekpo ya epufufu be unu maru l'ọ duwaa g'ugwo; epe jiru iya ndu ke Chileke le Jierusalemu; le teke o bu le ndu abudu ndu Jiu be epe le ndu ophu bu ndu Jiu gba mba l'iphe-oma, shi Unme-dụ-Nsọ ono, Kéreshi meru nu ndu Jiu onoya l'eka; oo ya bu l'ọ gbaru g'ephe gudeje eku ophu epe kparatu gude yeru ndu Jiu ono eka. ²⁸ Teke mu jechaerupho ozi onoya; nuchae phe pho okpoga ono, a tutaru onoya l'oo-buru mu eje Supenu; mu e-shiwaro bata teke onoya. ²⁹ Ophu mu maru bu le teke mu byaru be mu e-me g'iphe-oma, shi Kéreshi l'eka dzua unu oke l'eka.

³⁰ Unwunna mu; mu arwo unu su g'unu gude k'iswi ehu Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kéreshi waa k'eye obu ophu shi Unme-dụ-Nsọ l'eka lwubude mu ogo ono. Unu pfuje opfu ehu mu nu Chileke. ³¹ Ge Chileke te ekwekwa ge ndu jikaru ozi-oma ono l'alị Jiudiya fuaru mu l'uzo; yefua g'iphe, mu gude eje dukwapho ndu-nso le Jierusalemu ree anata. ³² Oo ya bu; o -buru uche Chileke; mu egude ehu-utso byapfuta unu g'anyi l'unu nota; k'opfu oo-burawuro mu l'unu atuta unme. ³³ Ge Chileke ono, emeje ge nchi du doo ono swikwaru unu eswiru g'unu ha. Nokwa g'ọ du.

16

Polu ekelegbaa ndu o maru l'ehu l'ehu

¹ Mu eme g'unu maru nwanna anyi nwanyi, bu Fibi; onye l'ejeru Chiochi, no le Kenkiriya ozi. ² Unu gude iswi ehu Nnajiuphu anyi nata iya okpobe anata g'ọ gbaru ndu-nso l'ememe; unu eyeruru iya eka l'iphe, bukpoop iphe, mkpa iya duru iya l'echilabo unu; l'o yekpoakwaru ikpoto nemadzu eka; mekpoo mbedua l'ishi onwomu.

³ Unu keleru mu Pirisila yee Akwila; ndu anyi l'ephe tukoru ejeru Kéreshi Jizosu ozi; ⁴ ndu gude iswi ehu mu loo ishi phe alo. O to bulekwa mu-a l'ekele phe nwekinyi mu k'iphe, epe meru mu. Iphe, bukotakpoo Chiochi, no l'alị ndu abudu ndu Jiu mgburugburu l'ekelekwapho phe pho. ⁵ Nokwapho g'unu e-keleru mu Chiochi ono, edzukoje l'ibe phe ono.

Unu kelekwaru mu pho Epenitosu; okpobe onya mu, mu yeru obu. Oo ya bu onye vuchakpoozo woru onwiya ye Kéreshi l'eka le Eshiya. ⁶ Unu kelekwaru mu pho Meri; onye jeru anyi ozi jeshia ya ike. ⁷ Unu ekelekwapho Anduronikosu yee Jiuniyasu; ndu mu l'ephe bu ndu Jiu lanu bya aburu ndu mu l'ephe shi tuko nodu mkporo. Epe bu ndu kwatakpooru duru onyemonye le nsọ me a -bya l'eka ndu-ishi-ozí no; teme epe vuru mu uzo buru ndu ke Kéreshi.

⁸ Unu kelekwapḥo Ampuliyatōsu; onye mu yeru obu l'ime Nnajiuphu. ⁹ Unu ekelekwapho Ubanōsu; onye anyi l'iya tūkoru ejeru Kéréshi ozi; mēkwapho onye ono, mu yeru obu ono, bu Sutakisū. ¹⁰ Unu kelekwapho Apēlisu; onye gudewaa umere iya goshi lē ya pḥu-shiru ike l'ekwekwe, o kweru kē Kéréshi. Unu ekelekwapho ndibe Arisutōbulosu. ¹¹ Unu kelekwapho Herōdiyōnu onye mu l'iya tūkoru buru abubu. Unu ekelekwapho ndu bu l'ibe Nasīosu; ndu nōwaa Nnajiuphu l'ēka.

¹² Unu kelekwapho Tirayifina yēe Tirayifōsa ndu ejeru Kéréshi ozi ejeshikpōo ya ike. Unu ekelekwapho onye mu yeru obu, bu Pesisu; onye jewaru Kéréshi ozi jeshikwaa ya pḥo ike. ¹³ Unu kele Rufōsu onye ono, gbaru iche l'ejeshi ozi kē Nnajiuphu ike ono. Unu ekele ne iya; onye dūhukwapho g'ō buwaa ne nkemu. ¹⁴ Unu kelekwaru mu pḥo Asinkiritōsu; waa Fulegonu; waa Hemisu; waa Paturobasu; waa Hēmasu; mēkpowaro unwunna ozo, ephe l'ēpḥe tūkoru nōdu l'ēka ono. ¹⁵ Unu kele Filologosu; waa Jūliya; waa Niriyōsu; waa nwone iya kē nwanji; waa Olimpasu; mēkpowaro iphe, bukotakpoo ndu-nso, ephe l'ēpḥe no l'ēka ono.

¹⁶ Unu kelekwa nwibe unu ekele; nmata pḥe akpa, dū nso. Ndu kē Kéréshi, nō l'iphe, bukota Chīochi l'ophu ekelekwapho unu ekele.

Iphe, unu e-meje

¹⁷ Unwunna mu; mu arwōkwa unu arwōrwo sū g'unu letakwa enya m'ōbvū ndu ono, anōduje eme g'ēkwō dū onoya; ndu egudeje egube ono agbaghashi iphe, Chīochi kwetaru l'ō bu okpobe-opfu. Iphe, ephe anōduje eme bē yēe iphe ono, e ziru unu ono ta adagbajēdu. Unu kpakwaru pḥe l'aphara. ¹⁸ Kēle ndu eme ūdu iphe ono ta abukwa Nnajiuphu anyi, bu Kéréshi bē ephe ejeru ozi; o kwa iphe, ekpiri iya dū pḥe bē ephe eje ozi iya. Ephe eteje manū l'opfu; gude ire mecha mecha edephushi ndu enwezidu egomunggo. ¹⁹ Olee onyemonye tūkoru maru g'unu emeberu iphe, ozi-ōma ono pḥuru. O buru iphe ono meru g'ō gude ehu nōdu anōduje atso mu ūtso. Olee o dū mu g'a su g'unu gudeje mmamiphe majeru iphe, bu iphe, dū ree; sefuje ēka l'iphe, adūdu ree. ²⁰ Chileke onye bu iya bē nchī-adū-doo shi l'ēka taa nōekwa ōdu g'ō to mee g'unu zōpyashia Nsetanu l'ōkpa. Gē Nnajiuphu anyi, bu Jizōsu Kéréshi mekwaaru unu eze-iphe-ōma.

²¹ Timoti, mu l'iya tūkoru eje ozi-a; l'ekelekwapho unu. Lusiyōsu; waa Jiasōnu; mē Sosipeta pḥe; ndu anyi l'ēpḥe tūkoru buru abubu l'ekelekwapho unu.

²² Mbēdua, bu Teshiyōsu, l'ede ekwo-ozia; bya aburu onye unu l'iya tūgbaru nanu l'ime Nnajiuphu l'ekelekwapho unu ekele.

²³ Gayōsu-a, mu bu l'ibe iya-a; tēme o buru l'ibe iya bē Chīochi l'ophu edzukoje-a; l'ekelekwapho unu-o! Nokwapho gē Erasutosu; mbū onye ōwa-a, bu iya edobejeru ōha okpoga pḥe-a; l'ekelekwapho unu yēe nwanna anyi, bu Kwōtosu.

²⁴ Gē Nnajiuphu anyi, bu Jizōsu Kéréshi meeru unu g'unu hakōta eze-iphe-ōma. Nokwa g'ō dū.

Aja Chileke ajaja, Pōlu gude

kpō-chia ozi ishi

²⁵ G'anyi jaa Chileke ajaja; l'ōo ya l'a-dū ike mee g'unu pḥuru pḥushia ike l'ekwekwe, unu kweru nkiya. O buru ozi-ōma ono, mu ezi ono bē oogudeje eme g'unu pḥushia ike ono; mbū ozi-ōma ono, l'epfu kē Jizōsu Kéréshi onoya; bya egoshikwapho iphe ono, e shi domia edomi ono, a pḥuru l'ōphulenyā eshi l'edenwede ono. ²⁶ O buru iphe ono bē o gbē nta-a bya emee g'a maru. Nta-a bē okpobe-opfu ono shi waa l'iphe, ndu mpfuchiru Chileke deru bahū g'ite; a nūma-dzuru iya. Nta-a bē Chileke ono adūdu teke aa-sū l'ō shi; ophu o dūdu teke aa-sū l'ō noo teke ōno-beru ono; ziru e woru okpobe-opfu ono mee; ohamoha mgburugburu madzuru iya; k'ophu ee-kwetadzuru meje iphe, o suru g'e mee. ²⁷ G'e shi Jizōsu Kéréshi l'ēka jaa Chileke ajaja; mbū onye lanu ono, bu yēbedua nwekiya bu Chileke; tēme o buru iya nwekinyi iya nwe kē mmamiphe. G'a jaa ya jasu lē tuutuutu lē mīmīimīi. Nokwa g'ō dū.

Èkwo-ozì Kẹ̀ M̀b̀, Pòl̀u Deru Ǹdu Ndu Kõrentu

¹ Ọwaa b̀ ẹ̀kwo-ozì, m̀be Pòl̀u ede; m̀b̀ onye ono, Kérésì Jìzòsù kuru bya emee ya ọ̀ b̀r̀u onye-ishi-ozì iya. Ọ̀ b̀r̀u g'ọ̀ b̀ uche Chileke b̀ ono. Onye mu l'ìya t̀kòru ede ẹ̀kwo ono b̀ nwanna anyì, b̀ Sosutenìsù.

² Ndu eede iya aǹ b̀ ndu Chìochì kẹ̀ Chileke, b̀ ndu ọ̀ph̀u nọ̀ lẹ̀ Kõrentu; gude iya ekele unubẹ̀ ndu Chileke doberu ìchẹ̀ g'unu b̀r̀u ndu d̀ nso ọ̀pfu l'unu lẹ̀ Jìzòsù Kérésì t̀gb̄aru b̀r̀u naǹ. Eedekwa iya p̀họ̀ aǹ onyemonye, nọ̀ l'ẹ̀kameka, b̀ ndu abajeru Nnajiuphu anyì, b̀ Jìzòsù Kérésì ẹ̀ja. Jìzòsù ono b̀ Nnajiuphu p̀hẹ̀ bya ab̀r̀u Nnajiuphu anyìbedua kwaphọ̀.

³ Gẹ̀ Chileke, b̀ Nna anyì; mẹ̀ Nnajiuphu anyì, b̀ Jìzòsù Kérésì meeru unu eze-iphe-oma; mekwaaphọ̀ gẹ̀ nchì d̀ unu doo.

Ekele k'ìphe-oma, shì l'ẹ̀ka Kérésì

⁴ Mu anọ̀duje ekeleru unu Chileke mu ekele k'eze-iphe-oma, o shì l'ẹ̀ka Kérésì Jìzòsù emeru unu. ⁵ L'unu lẹ̀ Kérésì t̀gb̄aru b̀r̀u naǹ; unu shì ẹ̀gube ono baa eze l'ìphemìphe, shì iya l'ẹ̀ka. Unu t̀kò ọ̀pfu ọ̀nu magbuaru t̀kò mmamìphe magbuaru. ⁶ Ozi kẹ̀ Kérésì ono bẹ̀ e mewaru ọ̀ nòshia unu ọ̀kpobe ike l'obu; ⁷ k'ọ̀ph̀u b̀ l'ọ̀ t̀ d̀du iphe, b̀ iphe Unme Chileke aǹ aǹnu mẹ̀ naǹ, d̀r̀u ọ̀ph̀u d̀r̀u unu ̀kò; m̀b̀ g'unu nọ̀ ngabẹ̀ teke Nnajiuphu anyì, b̀ Jìzòsù Kérésì a-lwa azu goshi onwiya l'ọ̀du-bìrìbìrì iya. ⁸ Jìzòsù ono e-me unu g'unu shihu d̀ng̀u d̀ng̀u nno jasù l'ìkpetemazù. Ọ̀ ya b̀; g'ọ̀ t̀ d̀ ẹ̀ka aata unu ̀ta mbòku ono, Nnajiuphu anyì, b̀ Jìzòsù Kérésì e-kpe ìkpe ono. ⁹ Chileke apf̀shìjekwa ike l'ìphe, o pfuru. Ọ̀ b̀r̀u Chileke ono bẹ̀ kuru unu g'unu lẹ̀ Nwa iya, b̀ Jìzòsù Kérésì bya bya ab̀r̀u naǹ g̀bar̀u m̀gba l'ìphemìphe; m̀b̀ onye b̀hukwapho Nnajiuphu anyì ono.

Ekwo, d̀ lẹ̀ Chìochì

¹⁰ Sù-a; ọ̀ kwa Nnajiuphu anyì, b̀ Jìzòsù Kérésì bẹ̀ mu nọ̀ l'ẹ̀ka arwo unubẹ̀ unwunna anyì sù g'unu wuje ọ̀nu naǹ g'unu hakota l'ìphemìphe, b̀ iphe unu epfu. Ọ̀ ya b̀ g'ẹ̀kwo ta ad̀ l'echìlabọ̀ unu. Unu t̀gb̄akwa b̀r̀u naǹ ọ̀kpobe ab̀r̀u. G'egomunggo b̀r̀u unu naǹ; idzu unu ab̀jeru naǹ. ¹¹ Unwunna mu; l'ìphe, mu epfu ono b̀kwa lẹ̀ ndìbe Kuloyì byaakwaru akòru mu kọ̀-rwuaru mu iya al̀ sù l'unu kwaru lẹ̀ ntùmego. ¹² M̀b̀ l'ìphe, mu epfu b̀ l'a sùru l'unu anọ̀duje adzokashi iya. Onye ọ̀ph̀u asù lẹ̀ ya larù Pòl̀u; onye asù lẹ̀ ya larù Apòlosù; onye asù lẹ̀ ya larù Pyita; onye asù l'ọ̀o Kérésì bẹ̀ ya larù. ¹³ A gbenu keshi waa Kérésì ekeshì? B̀ Pòl̀u bẹ̀ apfugburu l'oswebe l'ìswì ẹ̀hu unu? T̀o ?b̀ ẹ̀pha Pòl̀u bẹ̀ e gude mee unu baputizimu?

¹⁴ Mu ekele Chileke ekele l'ọ̀ -t̀ b̀ Kìrisupòsù yẹ̀ Gayòsù mẹ̀ mu asù l'ọ̀ t̀ d̀du g'unu ha mẹ̀ onye laǹ mu meru baputizimu. ¹⁵ Ọ̀ ya b̀ g'ọ̀ t̀ d̀ onye a-sù l'ẹ̀ gude ẹ̀pha mu mee ya baputizimu. ¹⁶ Aa! Ndu mu mefuaru baputizimu b̀ Sutifanasu yẹ̀ ndìbe iya. O to doduru mu ẹ̀nya l'ọ̀ d̀baaru ndu ọ̀zo, mu meru baputizimu ab̀du ndu ono. ¹⁷ Kérésì ta ab̀kwa baputizimu bẹ̀ o yeru mu gẹ̀ mu bya emeje. Iphe, o zìru mu gẹ̀ mu bya emeje b̀kwa gẹ̀ mu zìje ndìphe ozi-oma ono. Gẹ̀ mu te egudekwa opfu, goshi mmamìphe ndìphe zì iya; a -nọ̀nyaa ọ̀ t̀rwua ike, d̀ l'anwùhu, Kérésì nwùhuru l'oswebe.

Kérésì b̀ ike bya ab̀r̀u mmamìphe, shì l'ẹ̀ka Chileke

¹⁸ L'ọ̀pfu k'anwùhu Kérésì l'oswebe ono bẹ̀ b̀kwa iphe-eswe l'ẹ̀nya ndu ala l'ìswì; obenu l'anyìbe ndu a dzotaru bẹ̀ ọ̀ b̀ ike, shì l'ẹ̀ka Chileke. ¹⁹ L'ẹ̀ dekwaru sù:

“Mmamìphe ndu maru iphe
bẹ̀ mu e-mebyishi
emebyishi!
Mu emee nkwa m̀nya ndu
maǹkaru iphe
l'ọ̀ b̀r̀u iphe-mmaǹ.*”

²⁰ Sù-a; ?b̀hunu awe bẹ̀ ndu mmamìphe pfuru nta? B̀ b̀ awe bẹ̀ ndu edeje ẹ̀kwo pfuru? B̀ b̀ awe bẹ̀ ndu maru opfu lẹ̀ mgboko-a pfuru? ?Chileke te eme adaru gẹ̀ mmamìphe, ndìphe b̀r̀u iphe-eswe?

²¹ A makwaru-a lẹ̀ Chileke meru nemadzù k'ọ̀ph̀u oo-shì lẹ̀ mmamìphe, ọ̀ nùru iya maru iya; obenu lẹ̀ nemadzù te egudedu iya maru iya. Noo g'ọ̀ shitaru Chileke sù lẹ̀

* 1:19 1:19 Gùnaa Azá 29:14.

ya e-shi l'iphe ono, ndu maru iphe sũru l'õ bu iphe-eswe ono, bu iya bu k'õzi-õma ono, anyi ezi ono; gude dzõõ ndu kwetarũ nu. ²² Ndu Jiu bẽ bu iphe-õhumalenya bẽ ephe sũru g'e goshi phẽ; ndu Gurisu bukwawuru mmamiphe bẽ ephe achõ. ²³ Obenu l'iphe, anyibedua ezi õzi iya bu l'a kppõyaberu Kẽreshi l'oswebe. Ono buru upfu, adũ ndu Jiu l'õkpa; bya abũru iphe-eswe l'ẽnya ndu abũdu ndu Jiu. ²⁴ Obenu lẽ ndu Chileke kuru; mbũ ndu Jiu mẽ ndu abũdu ndu Jiu; bẽ Kẽreshi ono bu ike Chileke bya abũkwarupho mmamiphe shi l'ẽka Chileke. ²⁵ L'iphe, Chileke eme; õ dũ ẽhu-eswe ẽhu-eswe; gbẽkwa ka mmamiphe ndiphe shii; tẽme iphe, gbẽ dũ g'õ bu Chileke arwũhu kakwaphõ unwuliphe ike.

Gẽ Chileke emeje iphe iya

²⁶ Oo ya bu lẽ-a; unwunna mu; unu nyatajẽkwa iphe unu shi buru tẽme Chileke kua unu. Unu te eshidu dũ igwe marwua iphe gẽ ndiphe, maru ẽkwo amajeru iya; õphu unu eshidu dũ igwe nweru ẽnya; õphu ndu shi l'õke amadũ eshidu baa ishi. ²⁷ Obenu lẽ Chileke hotaleru-a iphe, dũ ẽhu-eswe ẽhu-eswe l'ẽnya ndiphe; gude mee ndu maru iphe iphe-iphere. O bya ahotakwaphõ iphe, rwũhuru arwũhu l'ẽnya ndiphe; gude mee ndu õkpehu dũ iphe-iphere. ²⁸ Chileke hotaru iphe, ẽnya lwarũ l'eliphe; mbũ iphe, ndiphe agubeduru iphe, iphe, ephe sũru l'õ tõ dũdu iphe, õ bu; õ hota iya gude mee iphe, ndiphe rĩru l'õ bu õkpobe iphe g'õ tõ dũ iphe, õõ-bu. ²⁹ Oo ya bu g'õ tõ dũ nemadzũ, e-je aba abaa l'iphu Chileke. ³⁰ Obenu l'unubẽdua bẽ Chileke mearu unu lẽ Kẽreshi Jizõsu tugba buru nanu; tẽme õ byakwaphõ emee ya; õ buru mmamiphe k'anyibedua. Oo ya bẽ õ shi l'ẽka; õ buru iya bu l'anyi abũru ndu pfuberekoto l'iphu Chileke. Anyi shi iya l'ẽka buru ndibe Chileke; bya aburu ndu a gbatarũ l'iphe-ẽji, pyĩtaru anyi l'ẽkpiri. ³¹ Oo ya bu g'õõ-buru iphe, ẽkwo-õpfu Chileke pfuru sũ: "Onye õ dũ g'õ baa abaa; g'onye ono nõdu Nnajiuphu l'ẽka ba iya."

2

Kẽreshi l'oswebe

¹ Sũ-a; unwunna mu; teke mbũ ono, mu byapfutaru unu bya unu ezi õzi-õma kẽ Chileke ono, a makaharũ l'õ bu õkpobe-õpfu ono; mu te egudekwa õpfu mecha mecha zia ya unu; õphu mu abyakwaru unu egoshi lẽ mu nwũru ẽkwo buru õ-maru-õ-machata. ² Lẽ mu pfukppakwaru sũ lẽ mu e-mekiritakppõro l'echilabõ unu g'õ tõ dũdu iphe, mu maru; gbahaa Jizõsu Kẽreshi kpẽekpu, bu iya bu onye a kppõyaberu l'oswebe. ³ Ozo bu lẽ teke ono, mu l'unu shi nõdu ono bẽ ike adũdu mu; tẽme ndzũ shi nõdu agũ-shikwa mu phõ ike; tẽme ẽhu shi etehũkwa mu phõ etete shii. ⁴ Ophu iphe, mu pfuru epfupfu mẽ õzi, mu ziru ezizi, abũdu iphe, mu gude ire mecha mecha k'õphu manũkarunu pfua g'eeshi g'ee-kweta iya. O chia iphe, meru nõ bu lẽ mu goshiru unu l'õõ Unme Chileke yẽe ike kẽ Chileke ere ire l'õpfu ono; ⁵ k'õphu ekwekwe, unu kweru kẽ Kẽreshi tee shidu lẽ mmamiphe nemadzũ; g'õ shichia l'ike kẽ Chileke.

Mmamiphe Chileke

⁶ O lẽ-a; õ bujẽkwaru-a; mu lẽ ndu kawaru ẽnya l'iphe kẽ Unme Chileke nõdu epfu; mu egude mmamiphe epfu eyeru phẽ. O lẽ õ tõ bukwã mmamiphe õphu shi l'ẽka ndiphe; õphu õ bukwã mmamiphe õphu shi l'ẽka ndu eze ndu mgboko l'õphu; ephebedua bẽ Chileke emewaa ike phẽ g'õ buru iphe-mmanũ. ⁷ Mmamiphe õphu mu egudeje epfu bukwã mmamiphe õphu Chileke shi domia edomi; mmamiphe õphu õ meru gẽ ndiphe ta ama. Mmamiphe ono bu l'ẽ Chileke tubuhakppõwaruro tẽme õ mee mgboko; l'anyi l'iya a-gbarũ mgba l'õdu-biribiri iya. ⁸ Mmamiphe k'ono ta adũkwa ndu bu ndu-ishi lẽ mgboko-a mgburugburu maru iya nu. Ome ephe maru iya; m'ephe te eje akppõyabe Nnajiuphu ono l'oswebe; mbũ Nnajiuphu ono, yẽ Chileke gba mgba l'õdu-biribiri iya ono. ⁹ Obenu l'e deru l'ẽkwo-õpfu Chileke sũ:

"Iphe ẽnya ahũmajeduru;
õphu nchĩ anũmajeduru
iya;
õphu õ dũdu onye
egomunggo rwujeru
l'oo-mee;
bẽ Chileke meru doberu
ndu yeru iya obu.*"

¹⁰ Chileke gbẽwa l'ẽka Unme nkiya goshi anyi iphe ono, õ shi domia edomi ono. Lẽ Unme Chileke avõfutajẽkwa iphemiphe, bukpoo iphe, e domiru edomi je akpachaa

* 2:9 2:9 Gũnaa Azá 64:4.

l'idzù, Chileke chիրuro l'ime obu iya k'ememe dobe. ¹¹ Lẹ-a; ?bụ onye maru iphe nọ nwibe iya l'obu? ?Tọbodu ọ nonu maru iphe, dū l'obu nkiya. Nokwaphọ ọ tọ dudu onye maru iphe, nọ Chileke l'uche a -gufu Unme Chileke. ¹² Sụ-a; ọ tọ bukwa unme ndiphe bẹ anyi nataru; ọ kwa Unme, shi l'ẹka Chileke bẹ anyi nataru, bụ iya bụ Unme, l'e-mekwanu g'anyi makotaru iphe-oma, Chileke meshiru anyi.

¹³ Oo ya bu lẹ-a; l'ọ tọ bukwa opfu, e gude mmamiphe ndiphe zia anyi bẹ anyi egudeje epfu iphe ono. Iphe, anyi egudeje epfu iya bukwa opfu, Unme Chileke ziru anyi. Oo ya bụ g'anyi ewojeru ọkpobe-opfu, shi Unme Chileke l'ẹka akoru ndu Unme Chileke bu l'ehu g'o doo phe ẹnya. ¹⁴ Onye Unme ke Chileke ta anodu l'ehu ta anatajekwa iphe, shi l'ẹka Unme Chileke; keje iphe ono aduje iya ehu-eswe ehu-eswe l'ẹnya. Teme ophu o dojedu iya ẹnya eshinu ọ tọ byadu amaru urwu iya me ọ buda lẹ Unme Chileke, nọ l'ime iya eyeru iya ẹka. ¹⁵ Obenu l'onye Unme Chileke bu l'ehu; amajeru urwu iphemiphe; ophu nemadzu mmanu adujekwanu ike maru iphe onye ono eme. ¹⁶ Oo ya bụ iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke sụ:

“?Bụ onye maru uche

Nnajiuphu, bụ Chileke?

?Bụ onye bẹ bụ onye adu

ike kajeru iya iphe,

oo-me?†”

O bekwanu l'anyibedua nweru uche ke Kéreshi, bụ iya emeje g'anyi ri ọri ri g'oori.

3

Ndu ejeru Chileke ozi

¹ Unwunna mu; mu ta adukwa ike pfiaru unu opfu, eepfuru ndu Unme Chileke bu l'ehu. Opfu, mu pfuru unu bukwa opfu, eepfuru ndu emekwadu umere ndiphe; mbu ndu bukwa unu nwaswa l'iphe ke Kéreshi. ² Noo g'o gude mu chee unu ẹra; ophu mu ededuru unu nri eshinu unu eshidu sɔwaru k'eriri iya. Mbụ lẹ nta-a bẹ unu teke asukpokwaa ya nu; ³ keje unu emekwada umere ndiphe. Eshinu unu ejikwadu iji-ẹnya; teme unu nodu adzo-phe ẹnya; bya anodu ẹkpa l'iche iche; ?unu ta amadu l'unu etsokwadu uzo ke ndu mgboko-a; l'unu emekwada umere ndiphe. ⁴ L'eshinu unu atukoje epfugbaa sụ: “Mbɛdua lakwaru Polu.” Onye ophu asu: “Mbɛdua lakwaru Apolosu.” ?Unu ta amadu l'unu emekwadu umere ndiphe?

⁵ Mbụ-a; Apolosu ono; ?o bụ onye? Tọ Polu; ?o bụ onye? O tọ dukwa ndu ozo, anyi bụ gbahaa ndu ejeru Chileke ozi; ndu goshiru unu uzo, unu shiru bya eworu onwunu ye Jizosu l'ẹka. G'anyi ha nwekotaru iphe, Nnajiuphu suru g'anyi mee. ⁶ Iphe, anyi meru dukwa g'egube-a, aakuje akpuru oshi-a. O buru mbɛdua bẹ kuru akpuru oshi obu akuku; Apolosu gbaa ya mini. O bukwanuru Chileke bụ onye meru g'o vua evuvu. ⁷ Oo ya bu l'onye kuru akpuru oshi; me onye gbaru iya mini ta adukwa iphe, ephe pfube buru. O kwa onye bu iphe bụ Chileke, bụ iya bụ onye meru iya g'o vua. ⁸ Onye kuru iphe akuku me onye gbaru iya mini tukokwaru eje ozi lanu. Oke g'ephe ha l'ehu l'ehu bẹ Chileke e-bukwa nggo; onye jeru g'o jeru bẹ oo-bu nggo g'ozì, o jeru gbaru. ⁹ L'ọ kwa Chileke bẹ anyi l'iya tukoru gbaru mgba eje ozi ono. Unubɛdua bụ opfu, Chileke koru bya aburu ọlo, Chileke akpu. ¹⁰ Mu gude iphe-oma, Chileke yeru mu l'ẹka ge mu gude jeeru iya ozi mee iphe, onye maru akpu ọlo ọkpobe akpukpu emeje. Mu turu ọkpa-ọlo; onye ozo nodu akpukwanu ọlo obu akpukpu. Oke g'onye akpu g'ookpu; letakwa ẹnya maru iphe, ọokpu l'eli ọkpa-ọlo obu. ¹¹ Noo keje ọ tọ dukwa onye ozo, atubaa ọkpa-ọlo ozo abudu ophu a tuwaru, bu iya bu Jizosu Kéreshi. ¹² L'eli ọkpa-ọlo ono bẹ duru ndu e-gude mkpola-ododo akpu iya ọlo; ndu egude ope; ndu egude mkpuma, aswa du; ọ dukwarupho ndu bụ oshi bẹ ephe e-gude akpu nkephe; ndu egude eji; ndu abukpooruro ẹta bẹ ephe e-gude akpu nkephe. ¹³ Obenu l'oniyemonye bẹ aa-maru g'iphe, o gude kpua nkiya du-be ree mboku ike ono, Chileke e-woru iya tja jala onoya. L'oku, e-tsu mboku ono bẹ bụ o -tsuchaa; aa-huma ozi, oniyemonye jeru iphu. Oku ono e-tsu iya hua ya ama goshikwanu g'o gbaru. ¹⁴ Onye oku ekeduru iphe, o gude kpua ọlo l'eli ọkpa-ọlo ono; Chileke ebua ya nggo. ¹⁵ Onye oku keru nkiya; l'oolaarua iya l'iswi; yebɛdua l'ishi onwiya b'aa-dzotakwa-a; ọle adzota nkiya a-dutabewa g'onye a lofataru l'oku enwunwu.

¹⁶ ?Unu ta amadu l'unu bụ eze-ọlo Chileke; lẹ Unme Chileke bẹ bu ebubu l'ime unu?

¹⁷ Onye emebyi eze-ọlo Chileke bẹ Chileke e-mebyikwapho. L'eze-ọlo Chileke dukwa nso; ọ buru unubɛdua gedegede bụ eze-ọlo iya obu.

¹⁸ G'ọ tọ dukwa g'unu ha onye anoduje agho-pheru onwiya ugho. G'onye ari lẹ ya maru iphe l'ogbo ọwa-a; hakwaa egube ọri ono bya aburu onye-eswe; e -mechaa

g'õo-buru onye maru iphe òkpobe amaru. ¹⁹ Kele iphe, ndiphe guberu mmamiphe lè mgboko-a bẹ bụkwa iphe-eswe l'iphu Chileke. L'e dekwaru l'ekwo-opfu Chileke sù: "Òo Chileke bụ onye anmatajẹ ndu kwaru ẹnya lè nkwańenya phẹ." ²⁰ A bya edekwaa ya phò l'ekwo-opfu Chileke sù: "Nnajiuphu makwaru-a l'egomunggo ndu maru iphe bụ mkpòkpò iphe." ²¹ Ọo ya bụ; g'ò tọ dukwa onye e-gudeje nemadzụ aba abaa. L'e -pfujekpòo ya nù epfufu; iphemiphe tükokwaru buru iphe unu iphe unu; ²² me Pòlu-o; me Apòlosu-o; mekpoo Pyita-o; mgboko l'ophu; me ndzụ me onwu. Iphe nta-a me iphe e-me l'iphu; iphemiphe ono tükuru bükotaru iphe unu. ²³ Unubèdua tükokwanu bükotaru iphe kẹ Kéreshi; Kéreshi bükwanuru kẹ Chileke.

4

Iphe ndu-ishi-ozì Kéreshi egoshi anyi

¹ Sù-a; unu te edobejekwa anyi g'anyi bụ ndu ọzo gbahaa ndu-ozì Kéreshi; ndu Chileke yeru g'ephe letajẹ ẹnya l'opfu Chileke ono, bụ opfu ophu Chileke shi domia edomi ono. ² Iphe, eele ẹnya iya l'eka onye eleta ndu-ozì ẹnya bụ g'ò buru onye e gude ire iya aka. ³ Mu ta akpakwa ishi l'unu doberu mu nno; ọzo lè nemadzụ kperu mu ikpe k'ozì, mu jeru; mbèdua l'onwomu ta adùkpokwanu teke mu sùjeru l'ò waa gẹ mu dọ; ⁴ o noo kele ọ tọ dudu iphe, mu humaru onwomu l'èhu, bụ iphe, mu a-sù l'ò noo aka mu shiswewaru ọzo; ọle ọ tọ bükwa iphe ono goshiru lè mu kpefuwaru. Ọo Nnajiuphu bụ onye e-kpe mu ikpe. ⁵ Ọo ya bụ g'unu ta adùshi onye unu a-nòdu anmawa ikpe l'èbe 'oko ruwu teke aa-nma ikpe; ikpe bụ teke Nnajiuphu a-bya; l'ò kpee ya. Noo teke oo-wofuta iphe, e shi domia l'òchii bya edobe l'iphóró; l'ò bya eworu iphe, amadzụ chíru k'ememe, bụ iphe, dọ iya l'òkpoma; woru tọa jala. Noo teke Chileke a-ja onyemonye ajaja, rwuberu iya nù.

⁶ Unwunna mu; ọ kwa g'e-shi g'ò doo unu ẹnya bẹ mu gude woru iphemiphe ono dobe l'èhu mu lè Apòlosu; g'unu anwuta iphe ono, e pfuru sù: "Unu te ephogatajekwa iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke." Sù-a; g'ò tọ dukwa g'unu ha onye egudeje onye lanu eku onwiya; woru onye ophu nmaa phulaphula. ⁷ Sù-a; ?bụ onye mekpòoru ngu i ka onye ọzo? ?Bụ gunu bẹ i nweru 'abudu iphe, Chileke nuru ngu? Eshinu ọ bụ Chileke nuru ngu iya; ?denukwanu g'ò gude i gẹ gude iya eku onwongu g'ò -bù l'ò tọ buedu iphe, a nuru ngu anunu?

⁸ Ephi gbẹ jichaakwanu unu! Unu gbekwa nwekõtawaru nù iphemiphe; bụchawaru nù ndu eze; ebe anyibedua abudu. Ọ dukwa ree. Ọ gbekwanu dọ mu g'a sù l'unu bụchawaa eze obu; me anyi abya g'anyi l'unu tuko buru iya. ⁹ Obenu l'ò dukwa mu g'anyi bẹ ndu-ishi-ozì Kéreshi bẹ Chileke woru dobe l'ikpazu. Anyi nọwaa gẹ ndu e doberu k'apfu-gbu; mbụ g'anyi buru iphe, mgboko mgburugburu, a-byajẹ ahuma ahuma; mbụ ndiphe me unwu-ojosi-imigwe. ¹⁰ Anyi gude opfu èhu Kéreshi buru ndu eswe; unubèdua gbewanu l'eka Kéreshi buru ndu maru iphe. Anyi dọ arwuhu; obenu l'unubèdua gbenu shihu ike! Anyi bụ ndu a nmaru phulaphula; obenu l'unubèdua bẹ a gbẹ kwabẹ ùbvù. ¹¹ Sù-a; egu anòdujekwa agụ anyi; mbükwa byasù nta-a; egu mini nòdu anòduje agụ anyi; anyi nòdu anma nkirika aka; a nòdu etsu anyi iphe; anyi tsoru ekameka aghaphe; ophu anyi enwedu unuphu. ¹² Anyi gbẹ gude aka anyi ese akanya g'anyi e-meje anu onwanyi nri. Teke a turu anyi onu; anyi agoru onu-oma nù onye obu. A -nòdu akpa anyi èhu; anyi ataru iya nshi. ¹³ Teke e pfubyishiru epha anyi; anyi epfuru opfu bebelebe nù onye obu; anyi gbẹ bya abwuru ikpòzu kẹ ndiphe; mbụ iphe, dọ ideyideyi, e gude eza zafu l'ekameka; byasù l'eswe, dọ gẹ ntanu-a.

¹⁴ Iphe, mu ederu unu iphe-a ta abukwa g'ò mee g'iphere dọ unu. Ọ kwa aka bẹ mu aloru unu lè nchi; l'unu bụ unwu mu, mu yeru obu. ¹⁵ L'unu -nwechakpòkwaaru m'obeta ọ buru unubuku ndu eleta unu ẹnya l'uzo kẹ Kéreshi; nna unu ta adukwa igwerigwe. Ọ kwa mbèdua bụ nna unu, nuru unu ndzụ, shi l'eka Kéreshi; eshinu ọ bụ mbèdua byaru ezia unu ozi-oma ono. ¹⁶ Noo g'ò gude mu nòdu arwò unu arworwo sù; jiko unu tsoru aka mu. ¹⁷ Ọ kwa iphe ono meru g'ò gude mu zia Timoti sù g'ò byapfuta unu. Timoti ono bẹ eshinu mu ziru iya etso Nnajiuphu bẹ ọ bụwaa nwa mu, mu yeru obu; teme ọ buru onye goshiwaru lè ya gbaru gẹ mu gude ire iya aka. Sù-a; g'ò byapfuta unu bya anyatabaaru unu gẹ mu egudeje etso ọzo kẹ Kéreshi ono; mbụ gẹ mu ezije iya l'iphe, bükpoo Chiochi g'ò ha l'ekameka.

¹⁸ Ọ duru ndu gbẹ hawaru nù eku onwophe; g'ò bụ lè mu ta abyadi alwabaa azu lè ndu-unu. ¹⁹ Ọle a taa nòdu ọdu; mu abyapfuta unu; me Chileke kwenu. Noo teke mu a-huma iphe, ndu ono, eku onwophe ono a-dù ike mee; tọo ephi bụ ọ-pa-onu. ²⁰ L'iphe, bụ lè Chileke bụ eze ta abukwa opfu, eepfu l'onu; ọ kwa iphe, gude ike ere ire. ²¹ ?Bụ ole ka unu ree? ?Mu gude echachi byapfuta unu? ?Tọo gẹ mu gude obu-iphóró waa ewoze onwonye alì bya?

5

Urwu-ali, haru du le Chiochi

¹ Sù-a; mu anukwa l'unubè ndu Chiochi haru arwu urwuali. L'ejo urwuali, unu haru arwu du-be eji; k'ophu bu le ndu 'amadu ekemu Chileke ta atukpodanu ama ememe iya; ke ge nwoke duta nyee nna iya wata alulu. ² Unu nodu ekukwapho onwunu; o buru iphe, unu gege agbe agu aphu. Unu wuchikwaa onye ono ewuchi; g'o to noduhakwa l'echilabo unu. ³ L'a makwaru-a le mu ta anodu l'eka unu no ono; k'ophu unu ele mu enya; obenu l'obu mu nokwa-a l'eka unu no. Noo g'o gude mu gude ike ke Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kereshi nmaa onye ono, meru ebyi ono ikpe g'o bu le mu l'unu no l'eka ono. ⁴ Sù-a; unu -nokobeephe; teke ono obu mu anodukwapho l'eka ono, unu no ono; ike ke Nnajiuphu anyi, bu Jizosu a-nodukwapho l'eka ono, anyi no ono; ⁵ unu woru onye ono ye Nsetanu l'eka g'o mebyia ogwehu iya; l'o noo iphe, gbaru iya nu bu ono. Oo ya bu ge Chileke a-dzoo ndzu iya mboku, Nnajiuphu a-bya.

⁶ Sù-a; ekuku, unu eku onwunu ta adukwa ree. ?Unu ta amadu l'oo nwochileka iphe, ekoje buredi be asujeru ekoli ishi buredi ophu? ⁷ Unu to nwehu sashia akahu iphe-ekoje-buredi ono, g'unu aburu buredi ophu, e te eyeduru iphe, ekoje buredi. Noo kele nwaturu Ojehata ono, bu Kereshi be e gbuakwaru. ⁸ Nta-a buakwaa g'anyi wata abo obo-iphe ono g'o gbaru. G'anyi te egudekwa buredi ophu akahu iphe-ekoje-buredi ono du, bu iya bu ejo-iphe yee iphe-ashi gude bo ya. O kwa g'anyi gude buredi ophu iphe-ekoje-buredi adudu ililekpo bo ya, bu iya bu anodu ndzu ophu ntucha adudu ilile waa l'eme ire-lanu.

⁹ Mu dehaakwaru unu ekwo su unu g'unu le ndu eme ke nwoke me ndu eme ke nwanji te emegbajekwa. ¹⁰ Ndu mu epuru unu ta abukwa ndu 'amadu Chileke, eme egube iphe ono; ozoo l'oo ndu enya-pfurupfuru; ozoo ndu ana nfu; ozoo ndu agwo nshi. Ndu k'ono be unu -jeshia phe ezeru; buanaa iphe, gbaru unu l'ememe bu g'unu lufuepho le mgboko alufu ophu. ¹¹ Iphe, mu shi epfu bukwa g'unu bujeru ubara yeru onye kuru onwiya nwanna teme o gbè eme ke nwanji; ozoo eme ke nwoke; ozoo nweru enya-pfurupfuru; ozoo l'oo gwò nshi; ozoo l'oo onye evu onye ozo nvu azu; ozoo l'oo onye angugharu mee eka; ozoo onye ana nfu. Oo egube onye ono be mu sukwarupho g'unu l'iya te erigbajeshi nri.

¹² O -buru ke ndu amadu Jizosu; ?nkemu bu l'ole; k'eje phe anma ikpe? ?Tobudu ndu ophu no l'ime Chiochi be o gbaru anyi l'ekpe ikpe? ¹³ Obenu le ndu ophu anodu l'ime Chiochi bu Chileke e-kpe phe ikpe. Oo ya bu le-a; "Unu chifujekwa onye njo l'echilabo unu."

6

Agbaru unwanna ekwo

¹ ?Denu g'o gude o nodu abujeru teke o bu l'o nweru g'unu ha onye opfu adaru yee nwibe iya; l'o gbè paru iya jepfushia ndu apfubeduru eka oto g'ephe kpee; ephe ta apafudu iya ndu-nsò ibe phe? ² ?Unu ta amadu l'oo unubè ndu-nsò bu ndu e-mechaa kpee ndiphe l'ophu ikpe? Eshinu o bu unu e-kpe ndiphe l'ophu ikpe; ?unu ta akabedu suru ekpe unwu iphiriba ikpe onoya? ³ ?Unu ta amadu l'oo anyibedua be l'e-mechaa kpee unwu-ojozi-imigwe ikpe? O buchiaru nu opfu k'eliphe be unu ta adudu ike kpeshia. ⁴ O -buru l'egube opfu ono duru unu; ?denu g'o gude unu gbè ewotaje iya eje edoru ndu unubè Chiochi suru l'o to dudu iphe, ephe bu? ⁵ Iphe, mu gude epfu iphe-a bu g'iphere iya du unu. ?To dukpodaa g'o ka mma l'oo onye lanu l'echilabo unu; bu onye maru iphe k'ophu odojeru unubè unwanna ono opfu? ⁶ O gbè abujeru nwanna -gbeshi l'oo-je agbaarù nwanna iya ekwo l'iphu ndu ta amadu Chileke.

⁷ Agba ekwo ono, unu anoduje agbaru nwibe unu ono buakwaa iphe, du eji be unu anoduje emeta ekpu onwunu. O shitachia ono; ?bu gunu kparu iphe, unu ta adujedu ike taa nshi me e -mee unu eji? ?To kachidaa ree g'o buchiaru l'oo unubedua be onye ozo gbèchia gude ugho emekputa? ⁸ Unubedua l'onwunu gbè anoduje eme nwibe unu eji; gude ugho eme nwibe unu iphe, apfuduru-oto; l'eka nwibe unu ono buhukwapho unwanna unu. ⁹ ?Unu ta amadu le ndu apfubeduru-eka-oto be uzo aduduru l'eka Chileke bu eze? Unu te ekwekwa g'e duru unu ghaa uzo. Ndu urwuali; me ndu agwo nshi; me ndu eri ogori; me onye nwoke araje nwoke ibe iya; ¹⁰ me ndu-oshi; me onye enya-pfurupfuru; me ndu angughajeru mee eka; me ndu evujee nvu azu; me ndu ana nfu; ta adukwa g'ephe ha me onye lanu, abahu l'eka Chileke bu eze. ¹¹ O buru g'unu shi haru duchaa bu onoya. Obenu le Kereshi safuwaru unu iphe-eji unu; bya emee unu ndu ke Chileke, dubeberu Chileke ree. O buru l'eka Jizosu Kereshi, bu Nnajiuphu waa l'eka Unme-du-Nso be Chileke shi gaa unu le ndu pfuberekoto l'iphu iya.

Èhu ngu l'ophu bu kẹ Chileke

¹² "Iphemiphe bẹ a haru mu Ẹzo gẹ mu meje g'ọ dọ mu." Ọle ọ tọ bukwanu iphemiphe bẹ bu mu -mee ya l'ọ duru mu lẹ ree. "A haru mu Ẹzo gẹ mu meje iphemiphe g'ọ dọ mu." Ọle mu tee kwekwanu g'ọ duru iphe, e-wota mu mee gẹ mu buru ohu iya. ¹³ "Nri bẹ e mekwaru g'ọ lajẹ l'ephe; bya emee epho gẹ nri lajẹ iya." Ọle Chileke e-mechakwanaa tuko ephenebo mebyia. Iphe, Chileke medoru ogwehu ta abukwa g'e gude iya pharwushije onwonye; ọ kwa Nnajiuphu, bu Jizosu bẹ ọ medoru iya; teme Nnajiuphu l'onwiya bukwarupho Nnajiuphu k'ogwehu. ¹⁴ Chileke kuliru Nnajiuphu ọ shi l'onwu teta dzuru ndzu; ọ bukwarupho nno bu g'oo-gude ike iya kulia anyibedua.

¹⁵ ?Ọ dọ g'unu ta amadu l'ogwehu unu bu mpfukata ehu Kereshi? ?Denu gẹ mu a-gbe wota mpfukata ehu Kereshi jeye l'ehu nwanyi ukpara? Tuswekwa! ¹⁶ ?Unu ta amadu l'onye jefuru nwanyi ukpara bẹ ye l'iya tugbawaru buru onye lanu? Eshinu e pfuru su: "Ephenebo l'a-buru onye lanu." ¹⁷ Obenu l'onye yee Nnajiuphu, bu Jizosu tugbaakwanaru bẹ ye l'iya bukwapho onye lanu lẹ Unme Chileke.

¹⁸ Unu buru ubara yuru apharwushi onwonye. Iphe, bukpo iphe-ẹji ozo, eemekpo ememe ta adukwa ophu emebi anu-ehu nemadzu; obenu l'onye apharwushi onwiya l'emebi anu-ehu iya. ¹⁹ ?Unu ta amadu l'ogwehu unu bu eze-ulo kẹ Unme-du-Nso ono, bu l'ime unu ono; mbu Unme-du-Nso ono, unu nataru l'eka Chileke ono? Noo g'ọ gude ebe ọ buedu unu, nwe onwunu. ²⁰ Unu buwaa aswa, Kereshi zuru azuzu. Ọo ya meru g'ọ gude unu je l'egude ogwehu unu ekutse Chileke.

7

A bya lẹ k'alụ nwanyi

¹ A bya abya lẹ k'iphe ono, unu deru mu l'ekwo-ozu ono. Iphe, dọ ree bukwa gẹ nwoke te ejeshe alu nwanyi. ² Ọ buwaa g'ọ to me g'amadu wata eme kẹ nwanyi meru g'ọ gude mu su: gẹ nwoke l'ehu l'ehu lutaje nwanyi k'eka iya; nwanyi nonu eje aluru ji k'eka iya. ³ Gẹ nwoke lajeru nyee ya l'ulo g'ọ gbaru iya eshinu ọolu iya alulu. Nokwapho gẹ nwanyi a-lajeru ji iya l'ulo g'ọ gbaru iya l'oo ya bu ji iya. ⁴ Lẹ nwanyi, aalu alulu te enwekwa ehu iya. Ọ kwa nwoke nwe ehu nyee ya. Nokwapho g'ehu kẹ nwoke 'abukwa iya pho nwe iya. Ọ kwapho nwanyi nwe ehu ji iya. ⁵ Gẹ nwoke ta ajikajekwa ejepfu nyee ya; ophu nwanyi ajikajekwa ji iya; gbahakwa l'unu chiru iya achichi su l'oo g'unu haa onwunu kẹ nwateke ono; k'opu unu e-woru uche dobe l'epfu anu Chileke okpobe epfufu. Ọle teke unu tuburu k'epfu anu Chileke obu bukwapho; unu watakwa akwakwa ozo; ọ -nonyakwaa Nsetanu kwaru unu ye l'iphe, dọ ẹji opfu l'unu ta adudu ike esede onwunu.

⁶ Ọle iphe-a, mu epfuru unu-a bukwa kele mu kwetaru g'ọ dọ egube ono; ọ tọ bukwa l'oo ekemu, a turu atutu dobe. ⁷ Lẹ mu -jeshia epfufu; bukwa iphe, dukporo mbedua ree bu g'a su l'onyemone du-dzuru gẹ mu du-a; obenu l'onyemone nwekotaru iphe-oma, dọ iche, Chileke seru ye iya l'eka; onye nkiya adu egube-a; onye ophu nkiya aduro g'ọ-du.

⁸ Su: ọ -buru kẹ ndu ta aludu ji me ndu ta aludu nwanyi; me unwanyi ophu ji phe anodu; ndu k'ono bẹ iphe, mu epfuru phe bu l'ọ duru phe ree g'ephe noduepho ta aluhe ji; ebe nwoke aluhe nwanyi; nodu gẹ mu no-a. ⁹ Ọle ọ -buru l'ephe taa dudu ike emekota iya; gẹ nwoke lukwaa nwanyi; gẹ nwanyi lukwaru ji. L'ono kakwapho mma eme l'anodu taahaa nshi okpemu l'iphe, agushi phe ike.

¹⁰ O be lẹ ndu ophu aluwaanu bẹ mu aturu ekemu su; gẹ nwanyi b'adukwa teke ọ-lufuje libe ji iya. Mbu l'ọ tọ bukwa mu atu ekemu obu; ọ kwa Nnajiuphu anyi, bu Jizosu. ¹¹ Teke ọ bukwanu l'ọ lufuru; gẹ nwanyi obu kwakwaa b'alu ji ozo; odumeka g'ọ laphukwa azu gẹ ye lẹ ji iya doshia. Gẹ nwoke ta adukwa teke ọo-chifuje nyee ya.

¹² A bya lẹ ndu ophu phoduru nu mu su-a; owa-a bukwa mu epfu iya; ọ tọ bukwa Nnajiuphu; teke ọ bu l'onye kweru kẹ Kereshi alu nwanyi, te ekwedu kẹ Kereshi; g'onye ono ta achifukwa iya me ọ -buru lẹ nwanyi obu kweru-a lẹ ye l'iya a-tuko-a nodu alu. ¹³ Ọ -bukwanuru l'oo nwanyi, kweru kẹ Kereshi alu nwoke, ekwedu kẹ Kereshi; gẹ nwanyi obu ta alufukwa l'ibe ji iya obu; me ọ -buru lẹ nwoke obu kweru-a lẹ ye l'iya a-nodu alu. ¹⁴ Kele nwoke, ekwedu kẹ Kereshi bya alu nwanyi, kweru kẹ Kereshi bẹ shiakwaa l'eka nyee ya buwaru kẹ Chileke. Nokwapho gẹ nwanyi, ekwedu kẹ Kereshi bya alu nwoke, kweru kẹ Kereshi shiakwapho l'eka ji iya buwaru kẹ Chileke. Ọ -bu l'ọ tọ dọ nno me unwu unu phe abujeru ndu aaso nso; obenu lẹ nta-a bẹ ephe dukota nso. ¹⁵ Teke ọ bu l'onye ophu ekwedu kẹ Kereshi bẹ suru lẹ ya ta aluedu; g'ọ hakwaa. Onye nwoke ozoo nwanyi kweru kẹ Kereshi ono bẹ e tee kebutekwa ekebuta; eshinu Chileke kuru anyi g'anyi buru lẹ nchi-odu-doo. ¹⁶ Mbu-a; gube nwanyi, alu ji; ?denu g'ishiru

maru l'e tee shidu ngu l'eka dzõo ji ngu? Tõo ?denu gẽ gũbe nwoke meru maru l'e tee shidu ngu l'eka dzõo nyee ngu?

Aadũ gẽ Chileke doberu onye

¹⁷ Oo 'epho g'onyenõnu mejeepho iphe, Chileke keru nu iya g'o meje; mejekwa iya phõ gẽ Chileke sũru g'o meje iya teke o kuru iya. Ono bu ekemu, mu atũ edoberu iphe, bukpoo Chjochi, nõ l'ekameka. ¹⁸ Mbũ l'iphe, mu epfu bu; g'onye buru ùbvũ tẽme e kua ya te ejeekwa eme onwiya onye e buduru ùbvũ. G'onye ebuduru ùbvũ te ejeekwa ebu ùbvũ. ¹⁹ Kẽle e buru ùbvũ l'e te ebuduru te enwedu iphe, õ bu l'iphu Chileke. Iphe, bu iphe bu g'e meje iphe, Chileke karũ sũ g'e meje. ²⁰ Oo ya bu g'onyenõnu dũjeepho g'õ dũ teke Chileke kuru iya. ²¹ Teke õ bu l'j bu õhu teke Chileke kuru ngu; ta ayõekwa õshi. Gbahakwa l'i maru ỳzo, ii-shi gbaa onwongu; gi menaa ya nweru onwongu. ²² L'onye Chileke kuru; õ bya yẽ Kẽreshi bya atũgba; teke onye ono bu õhu; g'onye ono nyatakwa lẽ Nnajiuphu tõwaru iya l'egbu, iphe-ẽji keru iya. Nokwaphõ g'onye 'abũdu õhu teke Chileke kuru iya byawaru bya abũru õhu Nnajiuphu, bu Kẽreshi. ²³ Unu buakwaa aswa, Kẽreshi zũru azũru. Oo ya bu; unu ta laekwa azũ je abũru õhu kẽ ndu mgboko-a. ²⁴ Unwunna mu; g'onyenõnu jiko dũjeekwaphõ g'õ dũ teke Chileke kuru iya; g'onye ono nõduakwaro l'atũgba, yẽle Chileke tũgbaru.

Ndu ata alũdu alũlu

²⁵ A bya l'ẽhu k'unwanyi, ata alũdu ji mẽ unwoke, ata alũdu nwanyi; õ tõ dũdu ekemu, mu a-sũ lẽ Nnajiuphu tũru doberu unu. Obenu lẽ mu e-ye õnu, rwuberu mu nu; eshinu e shiwaa l'õbu-imemini õphu Chileke aphũru mu; mu buru onye goshiwaru l'õ gbaru g'unu gude ire mu ẽka.

²⁶ Oo ya bu l'iphe, mu arikwaa bu lẽ gẽ mkpawere habe shii nta-a bẽ iphe, kakwa ree bukwaa g'onyenõnu nõduerupho onwiya g'õ nõ. ²⁷ Teke jũluwaa nwanyi; ta achifukwa iya. O bukwawanuru l'i ti lũada nwanyi; te jeekwa alũta. ²⁸ Ole õ tõ bukwaa eme iphe-ẽji mẽ i -je alũa nwanyi. Teke õ bukwanu lẽ nwamgbõko jeru je alũa ji; õ tõ bukwaa iya phõ eme iphe-ẽji. O kwa l'iphe, õ bu bu lẽ ndu alũ nwanyi mẽ unwanyi, alũ ji bẽ vu iphe-ẽhuka kẽ mgboko-a l'ishi. Ophu õ dũkwanu mu g'a sũ l'unu dabaru l'iphe-ẽhuka, dũ nno.

²⁹ Mbũ l'iphe, mu epfu unwunna mu; bu lẽ mbõku abvũakwa. Gẽ ndu alũ nwanyi shiẽphõ nta-a metajekpooro g'ẽphe ta alũdu nwanyi. ³⁰ Gẽ ndu aphũ tsõru metajekpooro g'õ tõ dũdu iphe, atũ phẽ l'ẽhu. Gẽ ndu ẽhu atõso ỳtso mejekpooro g'ẽhu ta atõsõdu phẽ. Gẽ ndu nweru aswa, ẽphe azũ metajekpooro g'õ tõ dũdu iphe, ẽphe azũ. ³¹ Tẽme gẽ ndu emekpõo iphe, ẽphe eme lẽ mgboko-a metajekpooro g'õ tõ dũdu iphe, iphe ono bu. Lẽ mgboko-a, dũ g'õ dũ-a ta adũekwa g'õo-nõ-beru.

³² Ole iphe, mu eme gẽ mu karũ unu bu g'unu haa ayo-phe õshi. Iphe nwoke, ta alũdu nwanyi a-nõdu epfu buẽphõ gẽ ya e-me jeeru Nnajiuphu, bu Jizõsu õzi, bu iya bu gẽ ya e-me meje iphe, jiru Jizõsu ẽphõ. ³³ Obenu l'onye alũ nwanyi bẽ l'ayo õshi iphe mgboko, bu iya bu gẽ ya e-me meje iphe, jiru nyee ya ẽphõ; ³⁴ shi nno chĩta iphe labõ ari. Nokwaphõ gẽ nwanyi, ata alũdu ji mẽ nwamgbõko, ta alũdu ji dũ bu onoya; iphe, ẽphe eyejeru ẽhu bukwaphõ g'ẽphe e-me jeeru Nnajiuphu õzi; g'ẽphe e-me wota ẽhu phẽ mẽ õriri phẽ doberu Chileke iche. Obenu lẽ nwanyi, alũ ji bẽ iphe, õoyo õshi iya bu õshi iphe mgboko, bu iya bu gẽ ya e-me mee iphe, jiru ji iya ẽphõ.

³⁵ Su-a; iphe, mu gude epfu iphemiphe-a bukwaa lẽ mu eme gẽ mu yeru unu ẽka. Mu te emekwa gẽ mu sede unu. O chikwaa iphe, mu eme bu gẽ mu mee g'unu meje iphe, pfũru nhamũnha, gbaru unu l'ememe; g'õ tõ dũ iphe, a-nafũje unu egomunggo l'ẽje õzi Chileke ono.

³⁶ Teke õ bu lẽ nwoke, eje alũ nwanyi nõnyaru bya emeahaa umere egoshi lẽ nwanyi ono agushikpowa iya ike; tẽme nwamgbõko ono kajiwaa akaji; õ dũwaa nwoke g'õ lũa ya; bẽ õ dũkwa ree g'ẽphe lũa. O tõ bukwaa iya eme iphe-ẽji. ³⁷ Obenu onye obu shihuru ike; õ gude obu iya pfua ya pfushia ya ike lẽ yẽe ya taa kwadũ; kẽle õ maru l'õ tõ tsũdu iya l'ẽhu; l'õo-dũa ike sede onwiya; õ tõ dũkwa ẽji mẽ onye õbu nõdu; ẽbe yele nwanyi õbu akwadũ. Onye ono mekwarũ ree. ³⁸ Oo ya bu l'onye lũru nwanyi meru ree. Onye alũduru iya nu kabakwarõ eme ree.

Nwanyi, ji iya anõhedu

³⁹ Nwanyi, aalũ alũlu bẽ ji iya nwekwa enwenwe mẽ ji iya -nõdukwadũ ndzũ. Mbõku, õ nõnyawaru ji iya nwũhu; e -shi mbõku ono bẽ õ tõ dũhedu iphe, gude iya g'õ to je alũru onye dũ iya ree. Ole g'õ lũkwaa onye kẽ Kẽreshi. ⁴⁰ Obenu l'ẽhu gege aka iya atõso ỳtso õme õ harũ alũ ji õzo. Nokwa gẽ mũbe Põlu yeru õnu bu ono. Mu nõdu arikwaa lẽ Unme Chileke bukwaa mu phõ l'ẽhu.

8

Eri iphe, a gwaru iphe

¹ Onu, mu yeru lẹ k'iphe, a gwaru iphe bu lẹ-a; l'a makwaru-a l'unu sũru l'anyi tukoru maru iphe. Egube mmamiphe ono emejekwa nemadzu g'o ku onwiya; obenu lẹ n-yemobu anoduje emetse emetse. ² Teke o bu l'o duru onye arije lẹ ya maru iphe; onye ono teke amarwukwa iphe g'o gbaru iya l'amama iya. ³ Obenu l'onye yeru Chileke obu bẹ Chileke maru.

⁴ A bya lẹ k'eri iphe, a gwaru iphe mu su; iphe, anyi makpodaru bu l'o to dudu iphe, bu iphe, aagwa agwagwa me ilile duru iphe, o bu; mbu l'o bukota okorophoo iphe. Anyi makwarupho l'o to duedu Chileke ozo, du nu gbahaa Chileke lanu ono kpoloko. ⁵ Kele o duchakpooru nu igwerigwe iphe, eeku agwa, no l'imigwe ozoo l'eliphe; g'iphe, e dobegbaaru abaru eja dunaa igwerigwe; teme ndu ophu ekuru nnajiuphu dukwapho igwerigwe; ⁶ obekwanu l'iphe, anyibedua makaharu bu lẹ Chileke du nanu kpoloko kpeekpu, bu iya bu Nna, onye iphemiphe shi l'eka; teme o buru iya bu onye anyi nodoru ndzu. O bukwarupho Nnajiuphu lanu kpoloko du, bu iya bu Jizosu Kereshi; onye bu iya bẹ Chileke gbẹ l'eka iya mee iphemiphe; teme o bukwaru iya pho bẹ anyi shi l'eka iya nodu okpobe ndzu.

⁷ Oke unu maru l'o to budu onyemonye marwuru iya egube ono. Ndu ophu egomunggo phe du l'agwa ono mbukwadu natanu-a; l'erikwadu iya l'ephe eri iphe, agwaru iphe. Iphe ono, ephe eri ono emerwushia phe egomunggo; kele ephe te ekweshiduru ike. ⁸ O to bukwa nri l'e-me g'anyi kabaa akpitaru Chileke ntse. ?Anyi riru iya-o; ?anyi te eriduru iya-o; anyi taa kakwa eji; ophu anyi a-kakwa ree l'iphu Chileke.

⁹ Oo pho g'unu kwabe enya genweru onwonye unu ono ta aburu upfu du ndu ozo l'okpa, bu ndu ophu ekweshiduru ike. ¹⁰ Kele o -buru l'onye ekweta iya eshihuru ike humaru gube onye ekweta ngu shihuru ike l'eka i no l'ulo agwa eri iphe, agwaru iphe; ?ti madu l'i gbẹ eyeru iya okpu-ikike g'o je asege ya onwiya asege wata eri iphe ono, a gwaru iphe ono? ¹¹ O n'iya bu onye ono, okpobe-opfu ono teke eshihuru ike l'okpoma ono eshi l'amaru iphe, i maru laaru onwiya l'iswi; mbu nwanna ngu ono, Kereshi nwuhuru l'iswi ehu iya ono. ¹² Oo ya bu lẹ teke unu meru egube ono bẹ unu meswewaru unwanna unu; opfu l'unu mekwaru phe iphe l'obu phe ono, dukwadu nyegenyegge ono. O kwa iya pho bu l'unu shi waa l'ehu unwanna unu ono meswee Kereshi l'iphe ono, unu meru ono. ¹³ Noo g'o gude mu su: o -shita g'iphe eri l'onu kpata ge nwanna mu mee iphe-eji; mu ebuchiopho ata anu lẹ phuruphuru gberegedege ge mu ta akporu iya okpa ye l'eme iphe-eji.

9

Iphe, rwuberu onye ishi-ozu

¹ Su-a mbedua; ?mu ta abudu onye-ishi-ozu bya aburu onye nweru onwomu; bya egudekwapho enya mu huma Jizosu Kereshi, bu Nnajiuphu anyi? ?Tobudu unu bu iphe, egoshi ozi, mu no l'eka Nnajiuphu anyi ono jee? ² Mu 'abudu onye-ishi-ozu Jizosu l'enya ndu ozo; mu aburu iya nu unubedua. Oo unubedua bu iphe-ohubama, egoshi lẹ mu bu onye-ishi-ozu Nnajiuphu; opfu l'unu byawaru bya aburu ndu ephe lẹ Nnajiuphu tugbaru buru nanu.

³ Wakwa onu, mu eyejeru ndu epfu l'iphe, mu eme ta abudu iya baa: ⁴ Mu asuje phe: ?To rwubeduru mu g'aanuje mu nri waa iphe, aangu angungu k'ozi, mu eje? ⁵ ?To gbaduru mu eme ge ndu-ishi-ozu ozo; mbu eme g'unwune Nnajiuphu phe; me Pyita phe? Mbu l'o gbaru ge mu ga luta nwanji, etso uzo ke Kereshi dujeru eje eka mu ejekpo. ⁶ ? Buepho mu lẹ Banabas kpoloko bẹ l'e-seje akanya nri, anyi e-rije nodu ndzu to? ⁷ ?Bu onye ojogu gunu jejeru ogu apfu onwiya ugwo? ?Bu onye kojeru opfu vayinu; o haa eri akpuru, shi iya nu? ?Bu onye dobejeru aturu ophu o ridu iphe, shi iya nu?

⁸ ?O du unu ge mu epfu iphe-a kele oo iphe, ndiphe epfuje? ?Too ta atukwaru iya pho l'ekemu? ⁹ Noo kele e deru iya l'ekwo ekemu, Chileke turu nu Mosisu su: "Unu te ekechijekwa eswi onu me unu mee ya o nodu azoshiru unu eswa l'ereshi." ?O du unu g'o bu eswi bẹ Chileke ayọ oshi iya ono? ¹⁰ O bukpokwaa opfu ehu anyi bẹ oopfu ono. Oo anyi bẹ e dedoru iya. Kele onye ako opfu anoduje ako iya ele enya iphe, o-meta l'eka ono. Onye echishi eswa l'iphe, o koru anodujekwapho echishi iya togbo enya l'iphe, o-metakwa iya pho. ¹¹ Anyi kuwaru iphe-oma, shi l'eka Unme Chileke l'echilabo unu g'aakuje akpuru-iphe l'egu-a. ?O bu iphe, paru eka me anyi -shi unu l'eka kpataje iphe, eele l'enya riye nodu ndzu? ¹² Eshinu ophu unu agbeje kwe l'o rwuberu ndu ozo g'ephe rita iphe l'eka unu; ?to kachidaa anyi erwube g'anyi rita?

Ọ dūchakpoo nno; ọle mu teke atụ-swee ya ama ememe. Ọ chia iphe, mu emejechia bụ nshi bẹ mu atagbuje iphemiphe g'eeshi gẹ mu ta agbẹ egbuchi ụzo ozi-oma kẹ Kéreshi. ¹³ ?Unu ta amadụ lẹ ndu eje ozi l'eze-ulo Chileke bụ nri shi l'eze-ulo Chileke bẹ ephe erije? Ndu eje ozi l'ọru-ngwẹja Chileke nọdu eketajekwapho iphe, e gude gwaa Chileke. ¹⁴ Nokwaphọ gẹ Nnajiuphu turu ekemu sụ gẹ ndu ezi ozi-oma riye iphe, shi l'ozima, ephe ezi.

¹⁵ Obenu lẹ mu teke aji-swee unu aji iphe, dū egube ono. Ophu ọ bukwa l'ekwo-ozia, mu ederu unu-a bụ lẹ mu sūru l'iphe ono rwuberu mu nta. Mbụ-a; ọ kachikwa mu ree lẹ mu nwuhuru; eme l'ọ nweru onye meru g'aba ono, mu abaa ono, bụru mkpọkoro opfu. ¹⁶ Unu maru l'iphe, mu anọduje aba l'abaa ta abukwaa lẹ mu ezi ozi-oma ono. Ezi ozi-oma bukwa iphe, mu mefutaje. Nshio mu mę mu eziduru ozi-oma ono! ¹⁷ Ọ -buru lẹ mu turu obu mu onyo ezi ozi-oma ono; bẹ obunggo iya rwubekwaru mu. Obenu lẹ mu eje iya kele ọ bụwaa ozi, e yeru mu l'eka. ¹⁸ ?Bụ gūnu bụ mu obunggo iya nta? Iphe, bụ mu obunggo iya bụ lẹ mu anọduje ezi ozi-oma ono; mu ta anatadụ aswa iya, bụ iya bụ iphe, gbaru mu l'ememe l'ozia ono, mu ezi ono.

¹⁹ A makwaru-a l'ọ tọ dudu nemadzū, atūru mu iphe, mu e-me; ọle mu gudewaa ẹka mu mee onwomu ohu onyemonye; g'eeshi gẹ mu gude ozi-oma ono kabaa epfubuta igwerigwe nemadzū. ²⁰ Mu lẹ ndu Jiu nọdu; mu emeahaa umere ndu Jiu; g'eeshi gẹ mu pfubuta ndu Jiu. Mu lẹ ndu gude ekemu buru nọdu; mu emeahaa g'onye gude ekemu buru; k'opfu mu e-pfubuta ndu gude ekemu buru. ²¹ Mu lẹ ndu ete pfudu k'ekemu nọdu; mu ahaekwapho k'ekemu; egudekpọoro l'a ta haduru mu gẹ mu b'e mee iphe, ekemu Chileke pfuru; obenu lẹ mu gude ekemu Kéreshi buru; g'eeshi gẹ mu pfubuta ndu ete epfudu k'ekemu. ²² Mu lẹ ndu ekweta pẹ dū nyegenyege nọdu; mu aburu onye ekweta iya dū nyegenyege g'eeshi gẹ mu epfubuta pẹ. Ọo ya bụ l'iphe, bukpo iphe, onyemonye bụ; mu abukwarupho iphe ono gẹ mu eshi nno dū ike pfuta ndiphe yeru Kéreshi g'ọ dzọo pẹ.

²³ Iphe, mu gude emekotakpoo iphe ono bụ lẹ mu ese iswi ozi-oma ono; g'eeshi gẹ mu ayiru l'iphe-oma, dū iya nū. ²⁴ ?Unu ta amahaadaa l'a -nọdu agba ọso bẹ a tukoje agba iya; ọle ọo onye lanū kpẹkpu emechajẹ nata obunggo ọso obu? Ọo ya bụ; g'unu kukebe ẹhu gba ọso ono g'unu aburu ndu a-nata obunggo iya. ²⁵ Onyemonye, bukpo onye akwako atụ ẹgo ọso l'ekukebe ẹhu esede onwiya l'iphemiphe, oome. Iphe, oosede onwiya ono bụ g'ọ nata obunggo, dū l'oso ono; mbụ obunggo ta adudu g'ọo nọ-beru l'ọ mebyishihu. Obenu l'anyibe ndu etso Kéreshi esedeje onwanyi g'anyi anata obunggo ophu a-nọwaro jasū lẹ tuutuutu lẹ m̄imiimii. ²⁶ Noo iphe, meru g'ọ gude mu nọdu agba gẹ mu gbarwaa ẹka a kparu mu oke gẹ mu gbarwaa. Ọ bukwarupho iphe ono meru g'ọ gude ophu mu etsudu ẹka g'onye etsu p̄erephere ẹka. ²⁷ Ọ chia iphe, mu emeje bụ lẹ mu etsuje onwomu iphe; tsushia ya ike k'opfu mu e-sede onwomu ọkpobe esede; g'ọ tọ buru mu -pfutachaa ndu ọzo yeru Kéreshi; e -mechaa mu a-gbẹ buru onye ophu Chileke a-jika ajika.

10

Anma okwa

¹ Sū-a; ụnwanna mu; unu nyatajẹkwa g'ọ nwuru nna anyi oche pẹ. Lẹ g'ephe hakotakpoo bẹ nọkotaru lẹ mkpula urwukpu ono. G'ephe ha jekota ije l'alị ọkponku ono gude ghaa eze mini ono. ² G'ephe ha bẹ Chileke gude urwukpu ono waa eze-nyimu ono mee baputizimu g'ephe buri ndu etso Mosisu. ³ G'ephe ha rikotaru udu nri lanu ono, shi l'imigwe ono ⁴ bya angukotakwapho mini ono, shi l'eka Unme Chileke ono. Kele ephe nguru mini, shi lẹ mkpuma ono, a ta humajedu l'anya ono. Mkpuma ono bụ iya bụ Kéreshi. Ọ buru mkpuma ono bẹ tsoru pẹ nū ono. ⁵ Ọo l'ọobu; ndu ophu mechaaru mee iphe, ejiduru Chileke ephe mechakwaaru ka shii. Ndu k'ono bẹ ishi pẹ tuphashihururo teke ephe noro l'echiegu.

⁶ Sū-a; iphemiphe ono tukokwaru buru iphe, alọ anyi ẹka lẹ nchi g'anyi gude kwaa ẹnya; g'egu eme ẹjo-iphe ta agujeshi anyi g'ọ guru ndu ono. ⁷ Unu ta agwajekwa iphe; l'ọ kwa g'ephe haru mee teke ndiche ono, bụ iya bụ iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke sū: "Ndu Ịzuru ọdu eri nri; bya angu mę; emechaa ephe wulihu meahaa emereme."

⁸ G'anyi te ejekwa eme kẹ nwanyi ozoo kẹ nwoke g'ephe hakwarupho mee; e mechaa unu unu nemadzū ọkporo labo l'iri l'esaa l'umadzū ọkporo iri nwushihukota l'akpuru ẹnyanwu lanu. ⁹ Ophu anyi ahukwa Nnajiuphu ama, bụ iya bụ g'ephe haru hua ya teke ndiche ono; agwo tagbushia pẹ. ¹⁰ Ophu unu agujekwa apfu; g'ephe hakwarupho gua ono; ojozi-imigwe bụ O-gbu-nemadzū, shi l'eka Chileke bya eworu pẹ gbushia.

¹¹ Sù-a; iphemiphe-a mekọtaru l'èhu phẹ g'ọ buru iphe, e gude anmaru anyi ọkwa; ẹme e deshia ya l'ẹkwo g'ọ buru iphe, e gude ezi anyi iphe; mbu anyiḅe ọgbo ọwa-a, ẹwaa teke iphemiphe e-meḅekota-a.

¹² Ọo ya ẹ; g'onye riru ẹ ya pfushiru ike pfukwaru kwabẹ ẹnya; a -nonyaa ọ daa! ¹³ L'ọ tọ dukwa ọhutama, byapfutajewaru unu, 'abudu ẹgube ọhutama, abyapfutajekwapho ndu ozo. Obenu ẹ Chileke ẹ onye emeje iphe, ọ suru l'oo-me. O to kwedu g'a hua unu ama huḡhata iya g'ike unu ha; ọ chia ẹ teke aahu unu ama ono ẹ oo-goshikwapho unu ọzo, unu e-shi nahu ọhutama ono. Ọo ya ẹ g'unu adu ike tagbua ya ẹ nshi.

¹⁴ Noo ya ẹ ẹ-a; ndu mu yeru obu; unu nahu egwe ẹja. ¹⁵ Ọ kwa opfu, eepfujeru onye nweru egomunggo ẹ mu epfuru unu-a. Unu leanarọ ẹnya l'iphe ono, mu epfu ono. ¹⁶ Okoro onu-oma ono, anyi tukoru ago anyata nri Nnajiuphu ono, bukwaphe iphe, anyi ekele Chileke ekele iya ono; ẹtọ ẹdu mee Kereshi ẹ anyi gba mgbal'okoro ono? Ẹto; buredi ono, anyi awashije ata ono; ẹtọ ẹdu ẹhu Kereshi ẹ anyi tukokwarupho gbaru mgbal'okoro? ¹⁷ Eshinu ọ ẹ buredi lanu du ẹ anyi tukokwaru buru ẹhu lanu; obeta ọ buru l'anyi du igwerigwe; eshinu anyi tukoru erigba buredi lanu ono.

¹⁸ Unu leanarọ iphe, ndu Ẹzuru emeje. Iphe, ẹ ndu taru anu ono, e gude bya egweeru Chileke ngweja l'oru-ngweja ono; ẹphe ta abuda ndu eji ozi l'oru-ngweja obu? ¹⁹ Ẹbukwanu gunu ẹ mu eme ge mu pfua? Ẹbu l'ọ duru iphe, obu mbu iphe, aagwa agwagwa; ọzo iphe, a tushiru l'iphe ẹto? ²⁰ Waawakwa! Iphe, mu epfu bukwa ẹ ngweja, ndu ta abudu ndu Ẹzuru egweje ẹ obu ẹ ẹphe egweru iya. Ọ tọ ẹdu Chileke. Ọphu mu ekwekwanu g'unu l'obvu tugba buru nanu. ²¹ Unu ta abyakwa l'anodu anu iphe, shi l'okoro ẹ Nnajiuphu bya angukwapho ophu shi l'okoro k'obvu. Nokwapho g'unu ta abyadu l'anodu eri nri ẹ teburu ẹ Nnajiuphu bya erikwapho ẹ teburu k'obvu. ²² ẸAnyi agbe kpata Nnajiuphu eko okophoo? Ẹdu unu g'anyi ka Chileke ike?

Eme iphe m'obvu nwune ngu

²³ Iphemiphe ẹ a hakwaru ọzo g'e meje; ọle ọ tọ bukwanu iphemiphe ẹ e -mee ya l'ọ duru onye meru iya nu ẹ ree. A hakwaru ọzo g'e meje iphemiphe; obenu l'ọ tọ ẹdu iphemiphe l'emetseje onye eme iya nu emetse. ²⁴ G'ọ tọ dukwa onye anodu achọ iphe, a-duru iya ẹ ree. G'onyenonu chojchia iphe, a-duru ndu ozo ẹ ree.

²⁵ Iphe, bukpo anu, i zuru l'aswa; tajee ya pho; te ejekwa akpa ishi eka o shi; g'obu etee jedu ngu anma ikpe. ²⁶ "Lẹ mgboko l'ophu; me iphe dukota iya nu; bukotakwa ẹ Nnajiuphu, ẹ Chileke."

²⁷ Teke onye te ekwedu ẹ Kereshi ziru ngu ẹ nri; i kweta l'ii-je; riokwapho iphemiphe, e doberu ngu g'i ria. B'ajikwa aji; m'obvu obu anma ikpe. ²⁸ Obenu ọ -buru l'ọ duru onye tufuru onu su ngu: "Iphe-a bukwa iphe, a gwaru iphe"; te erikwa iphe obu; m'obvu onye ono, pfuru ngu iphe onoya; mekwapho m'obvu obu anma ikpe. "Kele eliphe l'ophu mekpoo iphemiphe, nokota iya nu bukotakwa ẹ Nnajiuphu." ²⁹ Obu anma ikpe mu epfuru ta abukwa nkengu; ọ kwa k'onye ono. Kele-a; ẹbu obu anma ikpe k'onye ozo; l'e-me ge mu ta atusaru ẹhu? ³⁰ Eshinu mu ekeleje Chileke ekele me mu -bya eri nri; ẹ denuhunu g'ọ gude ọ buru iphe ono, mu keleru Chileke ekele ẹme mu riye iya ono ẹ aagbe epfubyishi mu.

³¹ Ọo ya ẹ; m'obeta unu ria nri-o; ọzo l'unu nguru iphe, aangu angungu-o; ọzo iphe, bukpo iphe, unu meru; unu meje iya g'ọ buru iphe, unu gude aja Chileke aja. ³² G'ọ tọ dukwa onye aburu upfu du onye ozo l'okpa; m'ọ ẹ onye jiu; m'ọ ẹ onye abudu onye jiu; m'ọ ẹ Chiochi ẹ Chileke. ³³ Ọo pho ge mu emeje ẹ g'unu e-meje; mbu ge mu anoduje eme ge mu mee iphemiphe g'ọ du onyemonye ree. Mu ta achọjedu iphe, a-duru mu ẹ ree; gbahaa iphe, a-duru ikpoto ndu ozo ẹ ree g'eeshi g'a dzoo phe.

11

¹ Ọo ya ẹ; g'unu tsoje eka mu ge mu etso eka Kereshi.

Ekpuchi iphe l'ishi abaru Chileke ẹja

² Mu ajakpo unu ajaja ununna mu; l'unu anyataje mu tekenteke; ẹme unu gudeshia iphe ono, Chiochi ezije ono; g'e yeru mu iya l'eka mu bya ezia ya unu. ³ Ọle iphe, mu eme g'unu makwarupho ẹ l'ọ Kereshi ẹ ishi iphe, bukpo onye nwoke; nwoke bukwanuru ishi ẹ nwanji, ọolu alulu. Ọ bukwanuru Chileke ẹ ishi ẹ Kereshi. ⁴ Nwoke, epfu anu Chileke; ọzo l'oopfuchiru Chileke; bya ekpuru okpulishi; bukwa ishi iya ẹ ọ tọ kwabedu ubvu. ⁵ O bekwanu ẹ nwanji, epfu anu Chileke; ọzo l'oopfuchiru Chileke; ophu o kechiduru iphe l'ishi; bukwa ishi iya ẹ ọ tọ kwabedu ubvu; kele ono

dũwaa g'õ kpõshiru ishi akpõshi. ⁶ Lẽ teke ọ bũ lẹ nwanỳi tee kebedu iphe l'ishi; gẹ nwanỳi ọbũ kpashienupho ẹgbushi iya akpashì. Ọlẹ eshinu ọ bũ iphe-iphere kẹ gẹ nwanỳi kpashia ẹgbushi; ọzoo g'õ kpõshia ya akpõshi; ọ n'ia bũ gẹ nwanỳi kebeje iphe l'ẹgbushi. ⁷ Nwoke ta agbaduru g'õ kpuru okpulishi eshinu Chileke meru iya o yee ya tẹme ọ buru iya egoshi gẹ Chileke dũ-be biribiri; obenu lẹ nwanỳi egoshi gẹ nwoke dũ-be biribiri. ⁸ Noo l'õ tọ bũkwa nwoke bẹ e gude iphe, shi l'ẹhu nwanỳi mee; ọ kwa nwanỳi bẹ e gude iphe, shi l'ẹhu nwoke mee. ⁹ Ọphu ọ bũdu nwoke bẹ o meru g'õ buru kẹ nwanỳi; ọ chia nwanỳi bẹ o meru g'õ buru kẹ nwoke. ¹⁰ Noo g'õ gude nwanỳi je l'ẹkebeje nkelishi gude goshi l'õo ji iya nwe iya; wakwapho m'obvu unwu-ojozi-imigwe. ¹¹ G'õ duhabekpoo; ọ tọ dũkwa iphe, nwanỳi bũ mẹ e -wofu nwoke; ọphu ọ dũkwa iphe, nwoke bũ mẹ e -wofu nwanỳi l'atugba-a, anyi lẹ Kéreshi tũgbaru-a. ¹² Ọ kwa iphe, shi l'ẹhu nwoke bẹ Chileke gude mee nwanỳi; ọ bũkwanuru nwanỳi bẹ anwuje nwoke. Ọlẹ ẹphenebo shikõta Chileke, bũ iya meru iphemiphe l'ẹka.

¹³ Unu lewa iya rọ ẹnya l'onwunu. ?Ọ gbaru kẹ gẹ nwanỳi ghebeje ishi ọnu l'ẹka oopfũ anũ Chileke tọo? ¹⁴ ?Unu ta amadũ lẹ gẹ nemadzu gbakpõoru ugbugba bẹ nwoke eme onwiya iphe-iphere mẹ ọ -buru l'õ harũ ẹgbushi iya; ọ lõshia ogologo? ¹⁵ Obenu lẹ teke nwanỳi nweru ẹgbushi ogologo bẹ ọ bũchaa ya adũ ìbũvũ. Ẹgbushi ogologo bẹ Chileke nũru nwanỳi g'õ buru iphe, e-kpuchiye iya ishi. ¹⁶ Ọ -dũru onye atũ ego l'õ tọ dũdu ẹgube ono; anyi te nwekwa omelalì ọzo; ọphu Chìochi kẹ Chileke enwekwapo.

Eri nri-enyashi Nnajiuphu

¹⁷ A bya l'iphe ọwa-a, mu abya epfupfu-a; bẹ mu ta ajakwa unu ajaja iya l'edzuko, unubẹ Chìochi edzukoje agbejekwanu buru; o -shita ọphu ooye ẹka l'ogobe ẹgbuchi ndu ọzo uzo. ¹⁸ Kẹ mbũ iya kpõada; bũ lẹ mu nũmaru l'unu anõduje akparu onwunu oke mẹ unu -dzukõbe; mbũ l'õ dũkwa mu g'iphe ono a-harũ buru eviya. ¹⁹ Mu maru l'õ bũ eviya l'õ tọ dũdu g'eemehabẹ g'unu ta anõdu ẹkpa l'iche iche. Ọo ya bũkwanu g'aa-majeru ndu ọphu eme iphe, dũebe ree l'iphu Chileke. ²⁰ G'unu edzukojeje ono; ta abũkwa nri-enyashi Nnajiuphu bẹ unu edzukojeje g'unu ria; ²¹ eshinu ọobũjeru; unu gbeshi onyenõnu apata nri nkiya eri angũ l'ẹbe akwaberu onye ọzo. E -mechaa; ẹgu agũ ndu ọo-nõdu agũ; mee atsu ndu ọphu ọo-nõdu atsu. ²² Ha! ?Ọ dũ g'unu te enweedu ọlõ, unu a-nõduje l'ibe unu eri angũ ọbũ? Tọo; ?ọ bũkpõepho Chìochi kẹ Chileke bẹ unu akpõ ebo l'afũ; bya eme ndu adũdu g'õ dũ phẹ iphe-iphere? ?Denukpoo iphe, mu e-pfuru nũ unu? ?Mu a-nõdu etu unu ẹpha iya tọ? Mu tee tukwa unu ẹpha iya!

²³ L'iphe ono, mu ziru unu ono bũkwa Nnajiuphu l'onwiya pfuru mu iya; lẹ yebedua, bũ Jizõsu wotaru buredi l'enyashi mbõku ono, e deru iya ye ono; ²⁴ bya ekelechaa Chileke ekele iya bya eworu iya nyawashia bya asũ: "Nggẹ ta! Owa-a bũ ogwẹhu mu, e gude gwee ẹja ẹhu unu. Unu meje iphe-a gude nyatajẹ mu." ²⁵ Nokwapho g'õ wotaru okoro ono g'ẹ richaarũ nri-enyashi ono bya asũ: "Okoro-a egoshi ogbandzu ọphũũ, e gude mee mu gbaa. Teke bũkpoo teke unu nguru iya; unu gudeje iya nyata mu." ²⁶ Kẹle teke unu ata buredi-a; bya angũ iphe, shi l'okoro-a; bẹ unu epfukashiakwaa k'anwũhu Nnajiuphu ono; jasũ l'õ bya.

²⁷ Sũ-a; onye bũkwanu onye riru buredi ono; ọzoo l'õ nguru iphe, angũngu l'okoro kẹ Nnajiuphu ono l'ũzo apfũduru-oto; onye ono bẹ ikpe ogwẹhu yee mee Nnajiuphu ono nmakwaru. ²⁸ Ọo ya bũ gẹ nemadzu nyochajẽadaa onwiya ime tẹme l'õ ria buredi ono ngua iphe, shi l'okoro ono. ²⁹ L'onye eri angũ; ẹbe ọ makahadũ iphe, ogwẹhu Kéreshi bũ; l'eritakwa bya angutakwapo ikpe eye onwiya l'ẹhu. ³⁰ Ọ kwa iphe ono meru g'õ gude igwe ọha l'ime unu dũ nyẹgenyegẹ; ndu azẹe l'iphe-ememe; ndu ọnwu ẹgbushia. ³¹ Obenu lẹ teke anyi vuwaa uzo kpee onwanỳi ọkpobe ikpe; ọ n'ia bũ l'e tee kpẹdu anyi ikpe. ³² Ọlẹ teke ọ bũkwanu lẹ Nnajiuphu kperu anyi ikpe; kpechaa bya ahũa anyi ahũhũ; iphe, oome iya buana g'oo too jehẽdu achìgbabe anyi lẹ ndiphe tũko nmaa ikpe.

³³ Ọo ya bũ; unwunna mu; unu -nõdu edzuko k'eri nri Nnajiuphu ono; unu nõdujekwa kwaberu nwiwe unu. ³⁴ Teke ọ bu l'õ dũru onye ẹgu agũ; g'onye ono vuru uzo riadaa nri l'unuphu; ọ nõnyakwaa Chileke nmaa unu ikpe k'edzuko, unu edzukoje. Noo gẹ k'ono dũ bũ ono. A bya l'iphemiphe ndu ọphuu; ono bũwaro mu -bya; mu eyefua ya ọnu.

12

Iphe-oma, shigba l'ẹka Unme-dũ-Nsõ

¹ A bya lẹ k'iphe-oma, shigbaa l'ẹka Unme-dũ-Nsõ; unwunna mu; gẹ mu mekwaa ya g'õ doo unu ẹnya ree. ² Unu maanarũ-a lẹ teke unu eshidu buru kẹ Kéreshi bẹ bũ unwu-ọbvũ-a, ete pfudu opfu-a shi alõ unu kpurukpuru. Ọ buru iya shi anõduje egoshi unu ọzo unu a-nõdu eshi. ³ Noo g'õ shitaru mu nõdu eme g'õ doo unu ẹnya l'õ tọ dũkwa onye

gude Unme Chileke epfu opfu abya asù: “Gẹ Jizọsu vukwaru ọnu.” Ọphu ọ dukwapho onye adù ike epfufuta sù lẹ Jizọsu bụ Nnajiuphu gbahaa l’o gude Unme-dù-Nsọ epfu iya.

⁴ Iphe-oma, shi l’ẹka Unme-dù-Nsọ dù iche iche; ọle ọ kwa Unme lanù kpoko bu Unme, anùkota iya nù. ⁵ Nokwaphọ g’uzo, e shi ejeru Nnajiuphu ozi dukwapho iche iche; ọ bukwarupho Nnajiuphu lanù ono bẹ a tukuru ejeru ozi ọbu. ⁶ Ike, Chileke eyeje nemadzu l’ẹhu g’o gude meje iphe, dukwa iche iche. Ọle ọ kwaa Chileke lanù emekotaje ike ono g’o ree ire l’ẹhu onyemoneye, o yeru iya l’ẹhu. ⁷ Chileke gbẹ l’ẹka onyemoneye l’ẹhu l’ẹhu egoshi g’ike Unme-dù-Nsọ erebe ire g’o buru iphe, a-baru onyemoneye urwu. ⁸ Mbua; onye lanù bẹ Unme-dù-Nsọ ono eyeje ike l’ẹhu k’ọphu oopfufe opfu mmamiphe; l’o ye onye ozo ike l’ẹhu k’ọphu oopfufe opfu, egoshije l’o maru Chileke ọkpobe amama. Ọ bukwaru-a Unme-dù-Nsọ lanù ono. ⁹ Ọ -gbeshi l’oobyaya eye onye ozo ike l’ẹhu; ike k’ekweta kẹ Chileke gudeje iya eme iphe, dugbaa biribiri; l’o bukpoekwarupho Unme-dù-Nsọ lanù ono. Onye ọphu ooye ike l’ẹhu k’emeje g’onye iphe, eme wekoro; ọ bukwaru-a Unme lanù ono kpoekwapho. ¹⁰ Onye ọle bẹ ooyeje ike l’ẹhu k’eme iphe-ohumalenya; l’ooye onye ozo ike l’ẹhu k’epfuchiru Chileke; l’ooye onye ozo ike l’ẹhu k’akọkahaje iphe, shi l’ẹka Unme-dù-Nsọ l’ọphu eshidu iya nù; l’ooye onye ozo ike l’ẹhu k’epfufe l’olu Unme-dù-Nsọ; l’ooye onye ozo ike l’ẹhu k’akọje iphe, eepfu l’olu Unme-dù-Nsọ ono. ¹¹ Ọle ọ tükokwaru buru Unme-dù-Nsọ lanù atukotaje iphemiphe ono eme. Oomejeru onyemoneye iphe-oma, dù iche iche g’o turu obu iya onyo l’oome iya.

Ogwehu lanu ye iphemiphe, pfukashiru iya nu

¹² Lẹ Chiochi kẹ Kereshi dukwa g’ogwehu lanu. Ogwehu nemadzu enwejekwaru mpfukashi, dù igwerigwe. A makwaru-a lẹ mpfukashi iya dù igwerigwe; ọle ọ bụenupho ogwehu lanù g’o bu iya. ¹³ Kele iphe, bukpo g’anyi ha; ?i bu onye Jiu-o; ?i bu onye Gurisu-o; ?i bu ohu-o; ?i bu amadu-o; Unme-dù-Nsọ tükokwaru anyi jigba; anyi buru ogwehu lanu teke anyi meru baputizimu; anyi tuko gbawaru mgba lẹ Unme-dù-Nsọ ono, bu iya bẹ eyeje anyi ike l’ẹhu ono.

¹⁴ L’ogwehu l’onwiya ta akpukokwaru ophu. Iphe, dù iya nù dukwa igwerigwe. ¹⁵ Ọ -bu l’o kẹ g’okpa sù l’eshinu ya abudu ẹka bẹ ya abukwa iphe, dù l’ẹhu; ?bu iphe ono a-kposhi iya aburu iphe, dù l’ogwehu? ¹⁶ Ozoo l’o nchi suru l’eshinu ya abudu ẹnya bẹ ya abukwa ẹhu nemadzu; ono taa kposhikwa iya aburu iphe, tefuru l’ẹhu. ¹⁷ Ome ẹhu l’ọphu tukuru buru ẹnya lanu; ?bu gunu bẹ e gege egudeje anu iphe? Mbua ome ogwehu l’ọphu tukuru buru nchi lanu; ?bu awe bẹ e gege egudeje anu ishishi iphe? ¹⁸ Obenu lẹ g’o dù nta-a bu lẹ Chileke meru ẹhu nemadzu bya emobechaa ya mpfukashi iya g’o tüberu. ¹⁹ Ome iphemiphe ono tukuru kpuko ophu; ?bu awe gege aburu ogwehu? ²⁰ Obe lẹ g’o dù nta-a bu l’o nweru mpfukashi igwerigwe; ọle ọ tükokwaru-a buru ogwehu lanu.

²¹ Ọ tọ dudu teke ẹnya a-gbeshi l’o sù ẹka l’o tọ dudu iya mkpa. Ophu ọ dukwapho teke ishi a-gbeshi l’oosu okpa l’o tọ dudu iya mkpa. ²² Ọ chia iphe, meru nù bu lẹ mpfukata ẹhu anyi ibiya ono, gbaru g’o bu iya bẹ ẹnya kachaa alwalwa ono bẹ gbẹ yihukwaru-a l’iphe, aba lẹ mkpa. ²³ Teme mpfukata ẹhu anyi ibiya ono, anyi riru l’o tọ kwataduru gbaa k’akwabẹ ubvu ono bẹ anyi akwaje akwa gude kwabẹ iya ubvu, pfuru iche. Ibiya ono, anyi edomi edomi ono bẹ anyi gbẹ akajenu eleta ẹnya; ²⁴ mbu eleta ẹnya, mkpa iya aduduru ibiya ozo. Ọle Chileke woleru-a ẹhu nemadzu dzepfua nanu; bya eworu ubvu, ka shii kwabẹ mpfukata ẹhu anyi ibiya ono, aakwabẹ-ziduru ubvu ono. ²⁵ Noo ya bu; gẹ mpfukata ẹhu yee nwibe iya ata adzeduru onwophe ẹnya; gbahaa g’ephe tukoje leta nwibe phe ẹnya. ²⁶ Teke iphe eme nanu ẹhuka; oomedzukwarupho ẹhu l’ọphu. Teke a kwaberu nanu ubvu; ẹhu l’ọphu etedzuru ẹsua iya.

²⁷ Su-a; ọ kwa unu bu ogwehu Kereshi; onyemoneye l’ẹhu l’ẹhu buru mpfukata iya. ²⁸ Chileke bya atua nemadzu ẹka iche iche lẹ Chiochi shi nno goshi onyemoneye iphe, oo-nođu eme. O vuru ọzo bya edobe ndu-ishi-ozu; bya edotsota iya ndu epfuchiru iya nù. Ọ bya lẹ k’eto bya edobe ndu ezi iphe; bya edobe ndu emeje iphe-ohumalenya; waa ndu emeje ndu iphe eme g’ephe wekoro; waa ndu anoduje eye ẹka; waa ndu mkpazi-uzo; mē ndu epfufe l’olu Unme-dù-Nsọ. ²⁹ ?Bu onyemoneye bu-dzuru ndu-ishi-ozu? ?Bu onyemoneye bu onye epfuchiru Chileke? ?Bu onyemoneye bu onye ezije iphe? Tọ ?bu g’ephe ha nwedzuru ike eme iphe-ohumalenya? ³⁰ ?Bu g’ephe ha bẹ Chileke yedzuru ike l’ẹhu k’eme g’onye iphe eme wekoro? ?Bu oha epfudzuru l’olu Unme-dù-Nsọ? Tọ ?bu oha aduje ike kọo iphe, eepfu l’olu, Unme-dù-Nsọ? ³¹ Su-a; g’onyenonu yejeru ẹhu lẹ gẹ ya e-shi meje iphe ono ndu ọphu ka mkpa; ọle mu e-goshiadaa unu ọzo ọphu bu iya kwataru kabakporo mkpa.

¹ Sù-a; ọ tọ ẹ̀kwa mẹ mu aghajẹ opfu-alì mu egudeje iphe, ẹ̀kpoo opfu unwu-eliphe; ọzoo opfu unwu-ọjosi-imigwe epfu; n-yemobu rwuhu mu l'ẹ̀hu bẹ mu ẹ̀kwa nja ogena; ọzoo eze ọkunmengu, aha igbangu igbangu. ² Mbù-a; ọ tọ ẹ̀kwa mẹ Unme-dù-Nsọ yechaaru mu ike l'ẹ̀hu gẹ mu pfuchijeru Chileke; mu bya amachaaaru Chileke ọkpobe amaru; makotaru iphemiphe, o shi domia edomi; bya akachakpoo ekweta kẹ Chileke ono kweshia ike; k'ophu bụ mu -sù ọ̀bú g'ọ phofu l'ẹ̀ka ọ nọ; l'ọ phofu; ophu mu enwedu n-yemobu bẹ ọ tọ ẹ̀kwa iphe, mu bụ. ³ Ọ tọ ẹ̀kwa mẹ mu tukuru iphe, mu nweru enweru mekọta iphe-oma; bya ekwechaa g'e woru mu kpoo ọku; ẹbe mu enwedu n-yemobu; ọ tọ ẹ̀kwa urwu, mu ritaru iya.

⁴ N-yemobu atajeru iphe nshi; bya eme odo. O to jidu iji-ẹnya. Ebe ookudu onwiya; ophu o tudu onwiya ọ-phushia-ugbu. ⁵ O to kwejedu gẹ nemadzụ mee iphe, adudu ree; ophu ookwejedu gẹ nemadzụ buru o-pfu-nkiya-anu-nkiya; ophu ẹhu eghujedu iya eghu egwegwa; ẹbe ọ madu k'edo iphe l'okpoma. ⁶ O to tejedu eswa ekpu iphe, apfuduru nhamunha. Ọ chia iphe, bụ ire-lanu bẹ o teje eswa ekpu. ⁷ Ọotajeru iphemiphe nshi; ọ nọdu ekwetajẹ iphemiphe; ele ẹnya k'oma l'iphemiphe; bya apfu-shijẹ ike l'iphemiphe.

⁸ N-yemobu a-ẹkwa gbururu jeaduru aduru. Ike k'epfuchiru Chileke e-mechakwaa bvụ; ike k'epfu l'olu Unme-dù-Nsọ abvụ. Ọ ẹkwarupho egube ono bẹ k'amaru Chileke ọkpobe amama l'a-bvụ nkiya. ⁹ Kele anyi maru mapete; anyi nọdu epfuchiru Chileke epfupete iya. ¹⁰ Obenu lẹ teke Chileke e-goshigbu anyi g'iphemiphe gbaru; bẹ iphe, ẹkpoo iphe, edzuduru oke ephushihu.

¹¹ Sù-a; teke mu shi buru nwata bẹ mu shi epfujẹ g'unwegirima; mu shi nweru egomungo unwegirima; shi arije ọri ri g'unwegirima. Mu buerupho onye bụ ọgerenya; mu tuko ẹhu nwata gwobe. ¹² Lẹ nta-a bẹ anyi gudekwa onyo apfu iphemiphe ono inyoki inyoki. O -rwua teke ono bẹ anyi lẹ Kéreshi a-humagbabe onwanyi l'iphu l'iphu. Nta-a bẹ mu maru iphemiphe ẹka lanu ẹka lanu; o -rwua teke ono bẹ mu a-makotaru iphemiphe ọkpobe amaru; gẹ Chileke makotaru mbedua nta-a.

¹³ Ọo ya bu l'oo uzo iphe ẹto a-phodu, bụ iya bụ ekweta; waa iphe, eele ẹnya iya; waa n-yemobu; ephe n'ẹto tukuru buru iphe, ta ayidu bvụ abvubvu; ọle ophu kachaa shii bụ n-yemobu.

14

Iphe-oma kẹ mpfuchiru waa k'epfu l'olu Unme-dù-Nsọ

¹ Unu seje g'unu yee nwibe unu obu. G'iphe-oma, shigbaa l'ẹka Unme-dù-Nsọ gushijekwa unu ike; kekelele k'iphe-oma k'epfuchiru Chileke. ² L'onye epfu l'olu Unme-dù-Nsọ ta atukwa nemadzụ bẹ oopfu anu; ọ kwa Chileke bẹ oopfu anu. O gude Unme Chileke epfu iphe, Chileke shi domia edomi. ³ Obenu l'onye epfuchiru Chileke bẹ bu nemadzụ bẹ oopfu eyeru. O shi egube ono emetse onyemoye emetse; eyeru phẹ ọku g'obu shihu phẹ ike bya adukwa phẹ pho obu. ⁴ Onye epfu opfu l'olu Unme-dù-Nsọ bukwa onwiya bẹ oometse; obenu l'onye epfuchiru Chileke bẹ bu Chiochi bẹ oometse.

⁵ Iphe, gege adu mu ree bụ g'iphe, ẹkpoo g'unu ha pfuje l'olu Unme-dù-Nsọ; ọle o gege akabaa mu ro ree g'a sù l'unu epfuchiru Chileke. Kele onye epfuchiru Chileke kakwa onye epfu l'olu Unme-dù-Nsọ; gbahakwaa l'o nweru onye duru ike koo iphe ono, oopfu ono. Ọo ya bukwanu g'opfu obu a-buru iphe, a-nodu emetse Chiochi emetse. ⁶ Mbua; unwanu mu; mu -byapfuta unu bya egude olu Unme-dù-Nsọ epfu eyeru unu; ?denu urwu, unu e-rita iya? Gbahaa lẹ mu byaru bya egoshiahaa unu iphe ophuu; ọzoo lẹ mu byaru bya eziahaa unu k'amaru Chileke ọkpobe amama; ọzoo lẹ mu byaru bya epfuchiaharu Chileke; ọzoo lẹ mu byaru bya awata unu ezi iphe.

⁷ Mbukpoonu iphe, du g'opu ọzoo ogumogu, bugbaa iphe, adzudu ndzu; a ta amajekwaru iphe, oopfu gbahaa l'oodafuta oda ree. ⁸ Temẹ teke ọ bụ l'onye egbu opu-ogu te egbuduru iya g'eebuje iya g'a maru l'ogu abya; ?bụ onye abya akwakobe k'ẹje ọgu? ⁹ Ọo ya bụ l'o nokwapho g'ọ du l'ẹhu unu bụ ono. Teke ọ bụ l'unu epfu l'olu Unme-dù-Nsọ; unu nọdu epfu opfu, a madu iphe, ọ bụ; ?denu g'ee-shihunu maru iphe, unu eepfu? Unu ta amadu l'opfu, unu epfu bụ pherephere bẹ unu epfu iya anu. ¹⁰ A ta atukwa iya ego l'opfu-alì ndu dugbaa iche iche, du lẹ mgboko-a bẹ a ta agutadu aguta; obenu l'o to nwedu mẹ nanu te edojedu ndu epfu iya nu ẹnya. ¹¹ Ọo ya bụ lẹ teke ọ bụ lẹ mu ta anudu opfu-alì obu; mu aburu ohantsu l'ẹnya onye epfu iya nu; onye epfu iya nu a bukwanuru mbedua onye ohantsu. ¹² Nokwapho g'ọ du l'ẹhu unu; eshinu iphe-oma, shi l'ẹka Unme-dù-Nsọ agu unu agugu; unu kukebe ẹhu g'ọ du unu shi l'ẹhu; g'oo-bukwanuru iphe-oma, a-nodu emetse Chiochi emetse.

¹³ Ọo ya bụ; g'onye epfu opfu l'olu Unme-dù-Nsọ; pfujekwapho nu Chileke g'ọ nu iya ike g'e gudeje koo ya g'a maru iphe, oopfu. ¹⁴ Lẹ teke mu epfu l'olu Unme-dù-Nsọ;

bẹ bukwa obu mu bẹ epfu anụ Chileke; ophu iphe, oopfu edokwanuru mu ẹnya. ¹⁵ ? Bukwanu gunu ozo bẹ gbaru mu l'ememe? Mu e-gude Unme-dụ-nso epfu anụ Chileke; agụ ebvu, doru ẹnya. ¹⁶ L'ọ -buru l'ijja Chileke ajaja l'olu Unme-dụ-Nso; ?denu g'onye ozo, nọ l'eka ono iphe, iipfu edoduru ẹnya e-me sụ: "Nokwa g'ọ dụ" l'ajaja ijja; eshinu ọ madu iphe iipfu? ¹⁷ Iinodukpokwa ekele ekele rengurengu; ọle o too metsedu onye anụ iya nū.

¹⁸ Mu ekele Chileke ekele lẹ mbẹdua l'onwomu kakọta unu epfu opfu l'olu Unme-dụ-Nso. ¹⁹ Ọle o -beta gẹ mu nodu lẹ Chiochi gude olu Unme-dụ-Nso pfua unubuku opfu; mu ahatachia epfu nwakpuru opfu ise, doru ẹnya gude ezi ndu ozo iphe.

²⁰ Unwunna mu; unu ta arijeshinu ọriri g'unwegirima nshii. Unu dujekwa gẹ nwaswa mę a -bya l'eme ẹjo-iphe. Teke a byaru l'egomunggo; unu enweru egomunggo ọgerenya.

²¹ L'ekwo ekemu bẹ e dekwaru sụ:

"Mu e-gude opfu ndu alị ozo,
dugbaa iche iche;
mę opfu ndu ọhantsu gude
pfuru yeru ndu nkemu.

Ọle ọ tọ bukpodanu l'ephe
angabę nchị l'iphe,
mu epfu.*"

Nokwa iphe, Nnajiuphu eepfu. ²² Ọo ya bụ l'epfu opfu l'olu Unme-dụ-Nso bụ iphe-ọhubama, duru ndu ekwedu kẹ Kéreshi; ọ tọ budu kẹ ndu kweru kẹ Kéreshi. Ophu epfuchiru Chileke abukwa kẹ ndu ekwedu kẹ Kéreshi; ọ kwa kẹ ndu kweru nkiya.

²³ Ọo ya bụ lẹ-a; teke Chiochi l'ophu dzukọberu; onyemone tuko epfu opfu l'olu Unme-dụ-Nso; ndu shi eshishi; ọzoo ndu te ekwedu kẹ Kéreshi byapfuta unu; ?ndu ono taa sudunu l'oo ọbvu bẹ eme unu? ²⁴ Obenu teke ọ bụ l'onyemone bẹ epfuchiru Chileke; onye ete ekwedu kẹ Kéreshi; ọzoo onye shi eshishi bya abata; ?tị madu l'iphe ono, ọonukota ono bẹ a-nodu erwu iya l'ehu; ẹnya agbarwua ya l'iphe-ẹji, o meshiru.

²⁵ Iphe ono, ọonu ono aturu iya iphe, ọori l'egomunggo jala. Ọo ya bụ; onye ono adaa kpurumu l'alị wata abaru Chileke ẹja; watakwapọ epfu sụ: "Ọ bukpo ọkpobe-opfu; unu lẹ Chileke nọpho l'eka-a."

Iphe, eeme ememe lẹ Chiochi

²⁶ Sụ-a; unwunna mu; ?ọ dụ unu g'ọ bụ gunu bẹ mu epfu? Teke unubę Chiochi dzukọberu; onye egude ebvu-oma; onye egude opfu Chileke ezi iphe; onye apụ ọphulenya; onye epfu opfu l'olu Unme-dụ-Nso; onye akọ iphe, opfu Unme-dụ-Nso ono bụ. G'onye eme ophu oome mee ya g'ọ buru iphe, ee-gude emetse unu emetse. ²⁷ Ọ -buru l'ọ duru ndu epfu opfu l'olu Unme-dụ-Nso; g'ọ buru-a nwumadzu ẹbo; ọzoo ẹto kpekpu; ọ l'oo g'onyononu pfuje nkiya mę o -rwube iya. G'onye lanu lẹ g'unu ha koo iphe, opfu. ²⁸ Teke ọ bụ l'ọ tọ dudu onye akọ iphe, ọ bụ g'ephe tukokwa dobegbaa onu doo lẹ Chiochi; g'onye ophu nonu pfujeekwapo nū onwiya pfukwapho nū Chileke. ²⁹ Gẹ ndu epfuchiru Chileke dukwapo ẹbo; ọzoo ẹto pfua; ndu ophu elerwee iphemiphe, ephe pfuru ẹnya. ³⁰ Teke ọ bụ l'onye ozo, nọ lẹ ndzukọ l'eka ono wataru ọphulenya; g'onye kẹ mbu pho, shi epfu opfu pho dobeekwapo onu doo. ³¹ Unu a-dukwa ike epfuchiru Chileke nanu nanu; g'e-shi g'onyemone anwuta iphe; teme Unme Chileke eyekwarupho onyemone oku g'obu shihu iya ike. ³² G'onye epfuchiru Chileke dujekwa ike sejeje onwiya mę ọ -nodu epfu iya. ³³ Lẹ Chileke ta abukwa onye mkpaka; ọ buchikwaa onye nchị-odu-doo; bụ iya bụ g'ọ dugbaa l'iphe, bukpo ndzukọ ndu-nso l'ophu.

³⁴ Unwanyi unu dobejekwa onu doo lẹ Chiochi. Unwanyi bẹ e te kwekwa g'ephe pfuje opfu mę ndu Chiochi dzukọbe. Ọ chia g'ephe wozaje onwophę alị; l'ọ noo iphe, ekemu pfuru bụ onoya. ³⁵ Ọ -buru l'ọ nweru iphe, agụ phę amaru; ephe -laa unuphu; ephe akpataje ji phę ishi iya. L'ọ bụ iphe-iphere kẹ gẹ nwanyi pfujeru l'eka Chiochi dzuru edzomoke epfu opfu. ³⁶ Mu suru; ?ọ dụ unu g'ọ bụ l'eka unu bẹ opfu Chileke shi? Tọ ?bụ unu beberu numa-sweru opfu Chileke? ³⁷ G'onye riru lẹ ya bụ onye epfuchiru Chileke; ọzoo lẹ ya nataru iphe-oma, shi l'eka Unme-dụ-Nso; g'ọ doo onye ono ẹnya l'iphemiphe-a, mu ederu unu-a bụ ekemu, shi l'eka Nnajiuphu. ³⁸ Onye agubeduru iphemiphe-a iphe; g'a ta agubekwapo onye obu iphe.

³⁹ Ọo ya bụ; unwunna mu; g'ọ guje unu ẹgu epfuchiru Chileke. Ophu unu akpohijekwa epfu opfu l'olu Unme-dụ-Nso. ⁴⁰ Ọo 'epho g'e meje iphemiphe g'ọ gbaru waa l'ọ rwuberu iya.

* 14:21 14:21 Guna Azá 28:11.

15

Eshi l'onwu teta ke Kéreshi

¹ Unwunna anyi; nta-a bu ge mu bya anyatabaaru unu k'ozí-oma ono, mu zihawaru unu ono. Ozi-oma ono be unu nataru; o buru iya meru iphe, ekwekwe, unu kweru ke Kéreshi shihuru ike. ² Oo ya bu l'e gude ozi-oma ono adzoo unu; mbukwa me unu -gudeshia ya eka ike ge mu ziru iya unu; gbahakwaa l'ekwekwe, unu kweru te enwedu ishi.

³ Iphe ono, kachaa mkpa, e yeru mu l'eka; mu zia unu ono; teme o buhukwarupho iphe, e dehawaru l'ekwo-opfu Chileke l'o noo g'oo-du bu ono; bu le Kéreshi nwuhuru opfu l'anyi meru iphe-eji. ⁴ E lia ya; o rwua le mboku k'eto Chileke kulia ya. O bukwarupho g'e dehawaru iya l'ekwo-opfu Chileke. ⁵ Le Pyita humakporu iya; ndu-ishi-ozí iri l'ebo pho humakwa iya pho. ⁶ E mechaa unwunna anyi ndu ghataru unu nemadzu l'ukporo umadzu ise huma iya le mgbo lanu. Ndu k'ono hagbaru tuko nodukwadua ndzu nta-a; ole o nwekwaru-a ndu ophu haru nwuhuwaa nu. ⁷ E mechaa; Jiemusu bya ahuma iya; ndu-ishi-ozí ophunapho g'ephe ha humakwa iya pho.

⁸ O be l'ikpazu iya; mbedua l'onwomu huma iya. Mbedua duwaa ge nwa a nwuru le teke o kaduru akaka; ⁹ noo l'o kwa mbedua be enya kachaa alwalwa l'iphe, bukpo ndu-ishi-ozí Jizosu l'opfu; mbu le mu ta agbakpodaaru nu g'ee-ku mu onye ishi-ozí Jizosu; kele mu shi akpaje Chiochi ke Chileke ehu. ¹⁰ Obenu l'e shi l'eze-iphe-oma ke Chileke, mu buru onye-a mu bu-a; ophu eze-iphe-oma ono, Chileke meru nu mu ono abudu iphe-mmanu. Mu gbéchianu bya akakota ndu-ishi-ozí ophu g'ephe ha ejeshi ozi ike; e gudekpoo l'o to budu mu meru iya l'onwomu; l'oo eze-iphe-oma Chileke reru ire l'ehu mu. ¹¹ Oo ya bu; m'o bu mu ziru unu ozi ono; m'o bu ephebedua-o; oo iphe lanu ono be unu kwetaru.

Eshi l'onwu teta k'anyi

¹² Su-a; o -buru l'ozí-oma ono bu le Kéreshi shi l'onwu teta dzuru ndzu; ?denuhunu g'o gude unu gbé haru su l'e tee shidu l'onwu eteta? ¹³ Teke o bu eviya le ndu nwuhuru anwuhu tee shidu l'onwu eteta; o n'ya-a bu le Kéreshi te etetaduru. ¹⁴ Teke o bukwanu le Chileke te emeduru Kéreshi g'o shi l'onwu teta dzuru ndzu; o n'ya bu l'iphe ono, anyi ezi ono bu iphe-mmanu; ekweta, unu kwetaru ke Kéreshi bukwarupho iphe-mmanu. ¹⁵ O to buda iphe-mmanu kpu; obenu l'ono egoshifua l'anyi adzu uka atu-kobe Chileke eshinu anyi epfu l'oo Chileke meru Kéreshi o shi l'onwu teta dzuru ndzu. E -mechaa; ophu Chileke emeduru ndu nwuhuru anwuhu ephe teta dzuru ndzu eviya; o n'ya bu l'anyi dzuru uka. ¹⁶ Teke o bu le Chileke tee medu ndu nwuhuru anwuhu g'ephe teta dzuru ndzu ozo; o n'ya bu le Chileke te emekwarupho Kéreshi g'o shi l'onwu teta dzuru ndzu. ¹⁷ Teke o bukwanu le Chileke te emeduru Kéreshi g'o shi l'onwu teta dzuru ndzu; bu n'ya bu l'ekweta, unu kwetaru ke Kéreshi bu mkpokoro iphe, enwedu ishi; teme iphe-eji, unu meshiru dukwapho unu l'ehu g'o du iya. ¹⁸ O n'ya bukwapho le ndu onoya, ephe le Kéreshi tugbaru teme ephe nwuhu ono be lawaru l'iswi. ¹⁹ Ome eka anyi eleberu enya iphe, Kéreshi e-meru anyi bu le ndzu-a, anyi no nta-a kpurumu; me anyi a-bukwaru ndu gege akachaa agba k'akuru oshi le mgboko-a.

²⁰ Obenu le Kéreshi shiwaa l'onwu teta dzuru ndzu. O buwaru iya bu onye mbu le ndu nwuhuru anwuhu, e-shi l'onwu teta. ²¹ O kwa g'onwu shi l'eka nwoke lanu barahu bukwapho g'eteta l'onwu e-shi l'eka nwoke lanu vuru ire. ²² Oo ge nemadzu mgburugburu anwuhuje; kele ephe shi l'ehu Adamu bukwapho g'iphe, bu ndu ephe le Kéreshi tugbaru buru nanu e-nweru ndzu ophuu. ²³ Obenu l'onnyemonye e-teta nodu ndzu me o -rwubege ya pho; Kéreshi, bu iya bu onye mbu-a vuwaa uzo; ndu bu ndu ke Kéreshi etsota iya me o -byaepho. ²⁴ E -mechaa; l'a byarwuta le teke ikpazu, bu teke Kéreshi e-woru ike, o gude buru eze ye Chileke, bu Nna l'eka; teke ono be oo-mewaa g'ike bukwota iphe, bukotakpoo ochi-oha me o-no-l'oke-okwa me o-gude-ike g'ephe ha. ²⁵ Ole Kéreshi bufutaje eze, ndu mgboko l'opfu jasú teke Chileke e-me iya g'o zopyabe ndu ohogu iya l'okpa. ²⁶ Iphe, bu ohogu ikpazu, oo-mebyi ire iya bu onwu. ²⁷ "L'o meakwaru o zopyabe iphemiphe l'okpa iya." Ophu doru enya bu l'a -su l'o zopyaberu "iphemiphe" l'okpa be a gufuru Chileke; mbu onye ono, meru o zopyabe iphemiphe l'okpa obu. ²⁸ Teke Nwa ke Chileke buepho ishi iphemiphe; noo teke oo-woru onwiya woru ye Chileke ono l'eka; mbu onye ono meru g'o buru ishi iphemiphe ono; k'opfu Chileke a-buru ishi iphemiphe.

²⁹ O -buru l'e tee shidu l'onwu eteta; ?ee-mekwanu ndu ono imeagha? mbu ndu ono, e meru baputizimu l'iswi ehu ndu nwuhuru anwuhu ono? O -buru le ndu nwuhuru anwuhu te etetadu ililekpoo; ?buhunu gunu meru g'o gude a nodu eme baputizimu l'iswi ehu ndu ono? ³⁰ ?Bu gunu meru g'o gude anyi nodu anoduje aló ishi anyi alolo

tekenteke? ³¹ Ẹnwunna mu; ọ kwa eku onwomu, mu egudeje unu eku k'atugba, anyi l'unu tugbaru lẹ Kéreshi meru g'ọ gude mu ọdu epfuru iya unu sụ lẹ mu anọdujekwa ala maa mbọku-mbọku. ³² O -buru lẹ mu l'ẹjo anụ-ẹgbudu lwuru ọgu lẹ Efesoṣu ọ buru nemadzu bẹ mu alwuduru iya; ?bụ ọgu bẹ mu ritaru iya? O -buru lẹ ndu nwuhuru anwuhu tee shidu l'onwu eteta; "G'anyi watanu eri g'ọ du anyi; ngu g'ọ du anyi; o -be echele; anyi anwushihunu."

³³ Unu te ekwekwa g'e dephua unu. "O kwa ẹjo ọswi emebyi ama onye." ³⁴ Ophu g'egomunggo lwadupho unu azu; g'unu ahaa eme iphe-ẹji wata eme iphe, pfuru ọto. Iphe, mu epfukwa ọwa-a bukwa g'iphere kabẹ du unu. L'o nwekwaru g'unu ha ndu ophu amadu Chileke ililekpọ.

Ogwehu, ee-gude shi l'onwu teta

³⁵ O nweru onye a-gbeshi l'ọ jia su: ?Denukpoo gẹ ndu nwuhuru anwuhu e-shi teta dzuru ndzu? ?Bụ ogwehu du idagha bẹ ephẹ e-nweru m'ephe teta ọbu? ³⁶ I bukwanu onye-eswe! Iphe, i kọru l'alị te erwutajekwa ọzo gbahaa l'o rehuru ẹwa ³⁷ Ozo bu l'ọ to budu g'iphe, a kuru l'alị aduje mẹ o -vugheephe bu g'ọduje teke anyi kuru iya. Iphe, akuje bukwa akpuru iya; mbu du g'akpuru akpe mẹ akpuru-iphe ọzo, dugbaa l'udu iya l'udu iya. ³⁸ Ole Chileke egudeje ẹka iya meru ugbugba nu iya g'ọ du yẹbe Chileke ree; ọ nuje akpuru iphemiphe ugbugba, gbaru iya nu.

³⁹ Anwehu iphemiphe ta agbadzukurwu nanu. Nemadzu nweru anu-ẹhu nkiya; anu nweru nkiya; ẹnu nweru nkiya; ẹma nweru nkiya.

⁴⁰ Iphe, du l'imigwe nweru ugbugba nkiya. Iphe, du l'alị nweru ugbugba nkiya. Ole biribiri k'ugbugba iphe, du l'imigwe bẹ du iche; biribiri k'ugbugba iphe, du l'alị dukwapho iche. ⁴¹ Ẹnyanwu nweru biribiri nkiya iche; onwa nweru nkiya iche; nokwapho gẹ kpokpode nweru biribiri nkiya. Kẹ kpokpode bu l'o nweru ophu akajẹ ibe iya ekeke.

⁴² Nokwapho g'ọ-du teke ee-shi l'onwu teta dzuru ndzu. Ehu nemadzu rehuru erehu teke e yeru iya l'alị. Ole teke oo-teta dzuru ndzu bẹ ọo-buru iphe, tee rehubaedu erehu. ⁴³ E liru iya teke ọ du ideyideyi; ole o -teta bẹ ọo-du biribiri l'ẹnya. E liru iya teke ike adudu iya; ole teke oo-teta bẹ ike a-du iya. ⁴⁴ E liru iya teke ọ bu ogwehu mmanu; teke o-shi l'onwu teta bẹ ọo-buru ogwehu, shi l'ẹka Unme Chileke. Ogwehu mmanu dukwa; ogwehu shi l'ẹka Unme Chileke dukwapho. ⁴⁵ L'e dekwaru l'ekwo-opfu Chileke su: "Onye ivuzo, bu Adamu bẹ e meru ọ buru nemadzu, dzu ndzu." O bya emee Adamu k'ikpazu, ọ buru unme, emeje g'anodu ndzu. ⁴⁶ O to bukwa ugbugba, shi l'imigwe evujeru ọzo; ọ kwa ugbugba k'eliphe evujeru ọzo; k'imigwe etsota iya. ⁴⁷ Nwoke mbu bẹ e gude ẹja, shi l'alị mee; nwoke k'ẹbo shikwanu l'imigwe. ⁴⁸ Oo gẹ nwoke mbu pho e gude ẹja, shi l'alị mee pho du; bu g'iphe, bu ndu e gude ẹja, shi l'alị mee dukota. O buru gẹ nwoke ophu shi l'imigwe du; bu gẹ ndu k'imigwe a-dukotawapho. ⁴⁹ Oo 'ephe g'anyi yeru onye k'ono, e gude ẹja, shi l'alị mee ono bu g'anyi e-ye onye k'imigwe.

Teke Kéreshi l'a-bya ọzo

⁵⁰ Ẹnwunna mu; iphe, mu e-pfufuaru unu bu; iphe, nweru anu-ẹhu bya enweru mee taa bahukwa l'ẹka Chileke bu eze. Ophu iphe, erehuje erehu ta anojekwa je aduwaruru aduru. ⁵¹ Unu ngabẹ nchị gẹ mu kooru unu iphe, e shi domia edomi. G'anyi ha taa nwuhugbukwa; obenu l'aa-gbanwegbukotakwanu anyi ⁵² lẹ ntabu-ẹnya lanu mẹ e -gbuẹpho opu-ọgu ono, ee-gbu gude goshi lẹ teke ikpazu rruwaru ono. Teke e gbuẹrupo opu ono; ndu nwuhuru anwuhu etetakota dzuru ndzu ọzo; k'opu ephẹ taa nwuhubaedu anwuhu; l'ọ gbanwekwaapho anyibedua. ⁵³ Iphe, unu a-maru bu l'ogwehu ọwa-a, l'e-rehu erehu-a; chitafutajekwa ogwehu ophu tee rehuhedu erehu woru kpube onwiya. Ogwehu ọwa-a, l'anwuhuje anwuhu-a chitajekwapho 'anwuhu anwuhu kpube onwiya. ⁵⁴ Teke ogwehu-a, l'e-rehu erehu-a chitaerupho ogwehu ophu tee rehudu erehu kpube onwiya; ogwehu ọwa-a, l'anwuhu anwuhu-a chita ophu taa nwuhudu anwuhu kpube onwiya; noo teke iphe ono, e deru ono a-vu g'e deru iya. O pfuru su: "Onwu bẹ emekpewaru; lwua ya ree."

⁵⁵ Gube onwu ?denuhunu

ogba-kpji ngu ọbu?

Gube ilu; ?denuhunu iphe,

iigudeje emekpe ndzu?*

⁵⁶ Anwuhu bẹ ogba-kpji ya bu iphe-ẹji; ike k'iphe-ẹji bukwanuru ekemu. ⁵⁷ Ole-a; Chileke dukwa ike; yebedua meru g'anyi gbẹ l'ẹka Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kéreshi lwu-kpee iphemiphe ono.

* 15:55 15:55 Gūnaa Hos 13:14.

⁵⁸ Noo g'o gude mu sù: unubẹ ẓnwunna mu, mu yeru obu; unu kpõo onwunu g'abara. Unu pfuru pfushia ike; te ekwekwa g'e mee unu g'unu te etete. G'ẹka unu kangojeekwapho l'ejeru Nnajiuphu ozi, nyjberu anyibe tekenteke; eshinu unu maru l'akanya, unu nõ l'ẹka Nnajiuphu ese ta abudu akanya ọla-l'iswi.

16

Okpoga, e gude eyeru ndu ke Kéreshi ẹka

¹ A bya l'okpoga ono, unu gude obu unu anu ndu ke Chileke le Jierusalemu ono; mu sù g'unu meje iya ẹgube ono, mu ziru Chiochi, nogbaa le Galeshiya g'ephe meje iya ono. ² Iphe, bu Sonde, a-nwuta nu g'onyenonu wofutaje iphe ge Chileke mekpõerupho o nwekeru iphe; woru kwakõbeje iche; g'o to buepho mu -bya temanu unu agbe teke ono nakõahaa ya. ³ Teke mu byaerupho; mu ederu ekwo nu ndu unu a-hotã g'ephe gude iphe ono, unu nuru ono wolaa Jierusalemu. ⁴ Teke o bu l'õo iphe, gbaru k'õphu mu e-je; mu l'ephe aswiru jeshia.

Iphe, Põlu rjru k'ememe

⁵ Mu a-kpafutakwaa unu me mu -shiepho alj Masedoniya; le mu arikwa k'eshita ẹka ono. ⁶ Uzo -du; mu l'unu anõduwaro me mu -bya; õzoo mu a-nõkpoonu udzumini ono; g'unu edukwanaa mu ije ge mu jeshia ẹka bukpoõ ẹka mu eje. ⁷ L'õ -buru nta-a, mu aghabu aghabu-a be o to dukwa mu g'a sù le mu l'unu humaru. Mu arj le mu -byaephe be mu l'unu a-nõ nwõdu me o -bunuru le Nnajiuphu kweru.

⁸ Ole mu a-nõdu le Efesõsu jasù l'õbo Pentikõsutu. ⁹ Le Chileke gbuhaakwaru mu uzo õkpõbe egbuha ge mu jee õzi, e-ye ẹka shi; teme ndu l'eme g'ephe kpõshia mu iya du igwerigwe.

Timoti yee Apõlosu

¹⁰ Teke Timoti byaru; unu letakwa ẹnya mee ya g'o tusaru ẹhu. L'unu maru l'oojeru Nnajiuphu ozi ge mu eje-a. ¹¹ Oo ya bu le-a; g'o to dukwa onye a-nma iya phulaphula. Unu dukwaa ya ije; g'oogude ẹhu-utso lwa; le mu elekwa ẹnya le yele ẓnwunna anyi ndu õphuu l'a-tuko swiru lwa.

¹² O -buru ke Apõlosu; mbukwapho onye k'ono, anyi l'iya tukõkwarupho ejeru Nnajiuphu ozi ono; mu pfushikwaru iya ike sù iya ge yee ẓnwunna anyi ndu õphuu tuko swiru kpafuta unu; õle o toko dudu iya g'o bya nta-a. Oo-bya me uzo duleru iya phõ.

Opfu, Põlu gude akpõchi iya ishi

¹³ Sù-a; unu kwabekewa ẹnya; unu apfuru pfushia ike l'ekwekwe, unu kweru ke Kéreshi; unu mejekwa ge nwoke l'iphe, bukpoõ iphe, unu eme ememe; unu eshihukwaphõ ike. ¹⁴ Unu gudeje n-yemõbu meje iphemiphe, unu eme ememe.

¹⁵ ẓnwunna mu; õphu unu maru bu l'õo Sutifanasu yee ndibe iya be bu ndu e vuchaa uzo pfuta yeru Kéreshi l'alj Gurisu; teme ephe hõfutawaa onwõphõ dobe; sù l'ephe a-nõdujeepho eyeru ndu-nõõ ẹka. ¹⁶ G'o bukwaru egube ndu ono be unu e-meje iphe, ephe pfuru. Nokwaphõ g'unu e-meje k'iphe, bukpoõ ndu ephe l'ephe gba mgba eje ozi bya esekwaphõ akanya ono.

¹⁷ ẓhu atso mu utso le Sutifanasu yee Fochiunetõsu me Akayikõsu be byaru nu; keje iphe, unu gege eme be ephe mekõtawaru. ¹⁸ Ephe mewaru g'ẹhu ka mu ebvuru ebvuru bya akakwaphõ unubõdua. Oo ẹgube ndu ono be a-dujeru unu le nsõ.

¹⁹ Ndu Chiochi Eshiya l'ekelekwaphõ unu-o. Akwila yee Pirisila me ndu Chiochi, l'edzukoje l'ulo phe gudekpõo obu phe ekele unu ekele; mbu unubẹ ndu unu l'ephe tugbaru le Kéreshi buru nanu. ²⁰ Iphe, bukpoõ ẓnwunna anyi l'ekelekõta unu ekele.

Unu ekelekwaphõ nwibe unu ekele nmata phe akpa, du nsõ.

Ekele, shi l'eka Põlu

²¹ Ekele ọwa-a bukpoõkwaa mbõdua, bu Põlu ede iya l'onwomu ekele unu.

²² G'onye ete eyeduru Nnajiuphu, bu Jizõsu Kéreshi obu; bukwaru onye a turu õnu.

Marana ta!*

²³ Ge Nnajiuphu, bu Jizõsu kéreshi meeru unu eze-iphe-õma.

²⁴ Mu yekõtaru unu obu g'unu ha opfu l'anyi l'unu tukõru tugba le Kéreshi, bu Jizõsu. Nokwa g'o du.

* **16:22** 16:22 Iphe, Marana ta fataru l'opfu ndu Aramu bu: Jiko; bya Nnajiuphu!

Èkwo-ozì K'èbo, Pòlu Deru Nù Ndu Kõrentu

¹ Owa-a bụ èkwo-ozì, mụbe Pòlu ede; mụbe onye Chileke kuru mee gè mu buru onye-ishi-ozì Kéreshi Jizòsu. Onye mu l'ìya ede èkwo-a bụ nwanna anyi Timoti. Ndu anyi ede ìya anụ bụ Chìochi kẹ Chileke lẹ Kõrentu mẹ iphe, bụkpoo ndu-nso, bu l'alì Akaya l'ophu.

² Anyi sụ gè Chileke, bụ Nna anyi yèe Nnajiuphu, bụ Jizòsu Kéreshi meeru unu eze-iphe-oma; mekwaaphò g'unu buru l'èhu-guu.

Pòlu ekele Chileke

³ Unu g'anyi kele onye ono, bụ Chileke bya aburu Nna kẹ Nnajiuphu anyi, bụ Jizòsu Kéreshi. Oo ya bụ Nna ophu aphù obu-imemini nkiya nyìberu anyibe; bya aburu Chileke, bụ ìya bẹ ndumobu l'ophu shikòta l'èka. ⁴ O bụ ìya bụ onye aduje anyi obu l'iphe, bụkpoo iphe-èhuka, anyi ejekpoo ejeje; g'anyi adúkwanu ike dya ndu ozo obu m'èphe -nòdu eje iphe-èhuka g'ò dùhabe. Anyi egudekwanu ndumobu ono adu ndu ozo. ⁵ L'ò kwa g'anyi yì l'iphe-èhuka, nyìberu anyibe, Kéreshi jeru bụ g'anyi yìhukwapho lẹ ndumobu, nyìberu anyibe ophu Kéreshi adu anyi. ⁶ Su-a; o -buru l'anyi eje iphe-èhuka; unu makwaru l'iphe-èhuka ono, anyi eje bükwa g'ee-shi gè Chileke adua unu obu; tème o bükwarupho g'ee-shi gè Chileke adzoo unu. Teke Chileke adúkwanu anyi obu; ono aburu iphe, unu e-gude shihu obu ike teke unu a-nòdu ata nshi eje egube iphe-èhuka ono, anyi eje ono. ⁷ Oobujeru anyi -nyata unu; anyi asu l'anyi maru-a l'unu a-pfushia ike. Noo kele anyi maru l'oo g'unu yì l'iphe-èhuka, anyi eje-a bụ g'unu yìhukwapho lẹ ndumobu ophu Kéreshi adu anyi.

⁸ Ünwunna anyi; iphe, anyi eme g'unu maru bükwa k'iphe-èhuka, anyi jeru lẹ Eshiya. Ewere, meru anyi meghakwaru anyi èka k'ophu o dū g'onye e boru ivu, nyi-kworu ìya olu. O tsuta-beru anyi l'èhu k'ophu anyi eshièdu rìkwadaa l'anyi e-mechaa dzükwaduru ndu ozo. ⁹ Mbù-a; anyi shi rìja l'e kpewaru anyi mpfugbu; òle ono tükoru buru iphe, e-me g'anyi ta anòdu arì l'anyi a-dù ike dzoo onwanyi; mekwaaphò g'anyi wotachia onwanyi ye Chileke l'èka, bụ ìya bụ Chileke l'aduje ike mee g'onye nwuhuru anwuhu shi l'onwu teta dzuru ndu. ¹⁰ O dzòtaru anyi l'èjo ogo unu, gege eri anyi ishi ono. O bükwarupho g'oo-nòduje adzoo anyi bụ ono. Oo ya bụwaa èka enya anyi dū l'oo ya a-dzòta anyi. ¹¹ Unubèdua kwaphò; unu yekwarupho anyi èka; unu pfuje nuru anyi Chileke. Oo ya bụ; g'aa-dù igwe kele Chileke ekele èhu anyi; kele ìya k'eze-iphe-oma, o meru anyi; kẹle o nùmaru olu ikpoto ndu epfu anu ìya nù.

Pòlu agbanwe iphe, o tüberu

¹² Obu anyi meru g'ò doo anyi enya rengurengu lẹ ndiphe ta aghachadu umere anyi aghacha; ophu ntuphu-ire adudu ìya; kelekele mẹ a -bya l'èhu anyi l'unu. Umere anyi pfuru nhamunha l'iphe Chileke. O buru iphe ono bẹ anyi aba aba ìya. O tọ bükwa lẹ mmamiphe kẹ ndiphe bẹ o shi; o kwa eze-iphe-oma, Chileke l'eme. ¹³ L'iphe, anyi ederu unu bükwa iphe, unu a-dù ike guta maru iphe, o pfuru. Mu elekwa enya l'oo-mechaa dogbua unu enya ree; ¹⁴ mbu iphe ono, doru unu enya èka lanu èka lanu nta-a ono. Unu maru lẹ mbòku ono, Nnajiuphu anyi, bụ Jizòsu a-bya ono bẹ unu a-huma iphe, a-zòbe gude anyi aba l'abaa; anyibèdua egudekwaphò unu abakwaphò.

¹⁵ O kwa l'ò doru mu enya l'unu maru iphe ono; meru g'ò gude mu shi sù lẹ mu a-byaadaa ndu-unu bya emee g'urwu gbaarù unu k'ugbo èbo. ¹⁶ Mu eshiwarò elieli jeshia Masedoniya. Mu -shìèpho Masedoniya lwajè mẹ mu abatakwanu ozo byapfuta unu mẹ unu edua mu ije gè mu jeshia Jiudiya. ¹⁷ ?O dū unu gè mu shi agha onwomu aghagha teke ono, mu shi túbè ìya egube ono? ?Tòo unu rìru lẹ mu epfufe iphe nkemu gè ndiphe. L'ò kwa ndiphe asuje: Ee l'iphe, uche phè suru: Waawa. ¹⁸ Tuswekwa! O kwa gè Chileke l'onwiya bụ onye gbaru g'e gude ire ìya èka bụ g'iphe, anyi epfu gbaru g'e gude ìya èka lẹ Ee anyi bụ Ee; Waawa anyi buru Waawa. ¹⁹ Lẹ Jizòsu Kéreshi ono, bụ Nwa Chileke ono, Sayilasu pfuru unu opfu ìya ono; Timoti pfuaru ìya unu ono; mbèdua l'ishi onwomu pfuaru ìya unu ono ta abükwa egube onye asuje Ee l'iphe, uche ìya sùru Waawaa. O chikwaa iphe, o bụ bụ lẹ Kéreshi ono -sùwaa Ee bẹ o bụ Ee. ²⁰ Oo ya bụ lẹ Chileke shi l'èhu Kéreshi ono emeèbekota iphemiphe, yèbe Chileke kweru ukwe ìya. Noo g'ò gude anyi nòdu eshije ìya l'èka sù "Amènu"; g'ee-shi nno kwabè Chileke ùbvù. ²¹ Oo Chileke meru g'onye l'unu shi l'èka Kéreshi pfuru pfushia ike; tème o bükwaru ìya phò hòtaru

anyi. ²² O meru anyi iphe-φhubama, egoshi l'anyi bụ ndu nkiya bya eworu Unme-dụ-Nsọ nkiya ye l'obu anyi gude goshi iphe ono, o kweru anyi ukwe iya l'oo-mechaa meeru anyi ono.

²³ Oo Chileke ono bę bụ ekebe mu. Mbụ; g'o mekwaa mu g'ọ dụ iya ree mę ọ -budu ire-lanụ bę mu epfu-a: Iphe, kparụ iphe, mu harụ abya Kọrentu buekwapho gę mu ata abaduru unu mba shii. ²⁴ Anyi te emekwa g'anyi tubujeru unu iphe, unu e-kweta; eshinu unu pfu-shiru ike l'ekwekwe, unu kweru kę Kęreshi. O chia iphe, anyi shiberu ite iya bụ g'anyi tuko atuko mee g'ęhu kabaa unu atso-shi utso ike.

2

¹ Noo g'o gude mu gude obu mu g'ọ ha sụ lę mu ta abyaędu ndu-unu; bya unu akpatsu aphụ ozo. ² Lę teke ọ bụ lę mu kpatsuaharu unu aphụ ozo; ?buhunu onye a-nodu emehunu g'ęhu tsoje mu utso? ?Buhukwapho ndu ono, mu kpatsuru aphụ-a? ³ Noo g'o gude mu dee iphe ono, mu deru ono; g'ọ tọ bụ ọme mu byaru; mę ndu gege eme g'ęhu tso mu utso agbę kpatsuahaa mu aphụ. L'iphe, doru mu ęnya bụ l'unu -mewaa g'ęhu tso mu bę ęhu a-tsoahakwapho unubędua utso. ⁴ Teke mu ede ękwo ono bę o shikwa atsu mu l'ęhu k'ophu ęhu eshidu buru mu ęhu; mbụ-a; aphụ jikwaru mu obu; mu ndu ehubu ęnya-mini ede iya. Mu te edekwaru iya gę mu kpatsu unu aphụ. O chikwaa iphe, mu gude dee ya bụ g'oburu iphe, e-me g'unu maru lę mu yenụkaru unu obu.

Aguru onye a hürü ahühü nvü

⁵ O -buru l'ọ duru g'unu ha onye mewaru onye ozo ęgube iphe, aphụ ono; unu makwaru l'ọ tọ bukwa mu bę o meru iya; ọ kwa unubędua g'unu ha bę oome iphe, aphụ obu. Ole mu tee jedu iya rọ epfunaka. Oo 'epho iphe, mu epfu bụ l'ọ ghuduru mę ọ bwaru unu g'unu ha bę o meru iphe, aphụ ono. ⁶ Onye ono bę mu epfukwa sụ l'ahühü ono, unu ka l'otu hụ ya ono dukwaa ree; g'a ta hękwa. ⁷ O chia iphe, unu e-me nta-a bụ g'unu ghakobe guaru iya nvü dya ya obu; a -nonya o gude agu aphụ; obu phefu iya. ⁸ Oo ya bụ l'iphe, mu arwo unu bụ g'unu mee g'ọ maru l'unu yeru iya-a obu. ⁹ L'iphe, mu shi gude deeru unu ękwo pho bukwa gę mu hęshikwa unu ama; maru ?unu emeje-a iphemiphe, mu suru g'unu mee. ¹⁰ Iphe, bukpo onye unu guru nvü l'iphe, bukpo iphe, o mesweru bę mbedua l'ishi onwomu guakwaru nvü. Iphemiphe, mu guru nemadzu nvü iya; mbụ mę o -nwekwaru iphe, mu guru nvü iya; bę bukwa l'iswi ęhu unu bę mu nọ l'iphu Kęreshi gua ya. ¹¹ Oo ya bụ g'eeshi ęgube ono gbobuta Nsetanu g'ọ tọ gbahaa anyi l'ęregede eshinu anyi machaarụ iphe, ọ tüberu ememe majia ya ęnya.

Teke Polu nọ lę Tirowasu

¹² Sụ-a; lę teke ono, mu jerwuru Tirowasu je asa ozi-oma kę Kęreshi ono bę mu rwuru je ahuma lę Kęreshi mewaru ọzo dukpooru mu okpobe adudu gę mu bya ejeeru iya ozi. ¹³ Ole mu rwuru ophu ęhu ebvukpodaaru mu ebvuru; kęle mu rwuru; ophu mu ahumaduru nwanna anyi, bụ Tayitosu l'ęka ono. Tobudu iya bụ; mu parụ phę haa; ọ buru mu eje Masedoniya.

Etso Kęreshi gbọo ogbo

¹⁴ Mu asụ Chileke l'ọ dụ ike; yebedua, shiwaa l'iphe ono, Kęreshi meru ono; eduphe anyi; anyi ndu Kęreshi l'ęka agbọ ogbo; k'ophu bụ ękameka, anyi jeru eeshi l'ęhu anyi maru onye yebe Chileke bụ; waa k'ophu ozi-oma ono a-vọ ękameka pfurupfuru g'iphe, mkpọ iya eshi kwękwękwę. ¹⁵ L'iphu Chileke bę anyi dụ gę mkpọ ozi-oma ono, eshi kwękwękwę l'ęhu ndu a dzotaru; mę l'ęhu ndu ala l'iswi ono. ¹⁶ L'ọ duru ndu ophu mkpọ ozi-oma ono atagbu l'epho; ọ duru ndu obu o meru g'ephe ndu ndzu. Oo ya bụ; ?bụ onye suru eje ęgube ozi, dụ nno? ¹⁷ Anyibedua ta arwutoshikwa ozi-oma ono arwutoshi gę ikpoto ndu ozo eme iya. Anyibedua, Chileke ziru-a egudejekwa obu iphóro epfu opfu ono l'iphu iya, bụ iya bụ iphe, gbaru ndu ejeru Kęreshi ozi.

3

¹ ?O dụ unu g'anyi watawaru aja onwanyi ajaja ozo tọ? ?Bụ g'e dee ękwo l'anyi bụ ndu ire-lanụ nụ anyi g'anyi nụ unu gę ndu ozo anuje unu? Tọo ?Bụ g'anyi sụ g'unu nụ anyi ękwo, l'egoshi l'anyi bụ ndu ire-lanụ g'anyi parụ gę ndu ozo apajeru? ² O kwa unubędua l'onwunu bụ ękwo, e deru nụ anyi. ękwo k'ono bę e deru ye anyi l'okpoma g'onnyemonye guje g'o doo ya ęnya. ³ O bụwaa g'unu goshije l'unu bụ ękwo ophu Kęreshi deru nụ anyi g'anyi pajeru. ękwo obu ta abudu mini-ękwo bę e gude dee ya. Iphe, e gude dee ya bụ Unme, shi l'ęka kę Chileke; mbukwa Chileke ophu dzu ndzu. Ophu ęka e deru iya abudu lę mkpuma, dų g'okwekpu; ęka e deru iya bụ l'obu nemadzu.

⁴ Iphe, anyi gude epfu nno bu lẹ Kéreshi mewaru anyi g'anyi gudeje ire Chileke ẹka. ⁵ Iphe, mu epfu-a ta abukwa l'o nweru ike, du anyi l'ehu, bu ike, anyi e-gude epfu l'anyi suru eme egube iphe ono. Ike, anyi nweru bukwa Chileke be o shi l'eka; ⁶ yebedua, bu iya meru anyi suru eme g'a maru l'anyi bu ndu ejeru Ogbandzu ophuu ono ozi. O to bukwa ekemu ophu e deru l'ekwo be onuje anyi nta-a. O kwa Unme-du-Nso nkiya be onuje anyi. L'ekemu ophu e deru l'ekwo egbukwa egbugbu; obenu le Unme Chileke l'anuje ndzu.

⁷ Su-a; o buru l'ekemu mgbu-onwu ono e deru kaa ya akaka le mkpuma, du bachibachi ono be gburu nwjinwii; k'ophu bu le unwu Izurelu ta adudu ike lee Mosisu enya l'iphu; mbu ogbu nwjinwii ophu e-mechaa phukashihu nu; ⁸ buchia ozi Unme-du-Nso eje taa kabadaa adu akpabiri? ⁹ Teke o bu l'ozu, nmaru ikpe-onwu ono du-be akpabiri egube ono be ozi k'apfubekoto ono a-kabakwanu adu akpabiri. ¹⁰ Oo ya bu; l'e -pfuje iya epfufu; mu asu l'ogbu-nwjinwii ophu uzo mbu pho gude ta aduedu iphe, o bu l'eka ogbu-nwjinwii ke nta-a no. Ogbu-nwjinwii ke nta-a ono bu ogbu-nwjinwii, nyiberu anyibe. ¹¹ Le teke o bu l'iphe ono, l'e-mechaa phukashihu nu ono du-be akpabiri egube ono be ophu a-duwaro adudu a-kabakwanu adu akpabiri.

¹² Oo ya bu l'e -shinu enya anyi du l'egube iphe ono be anyi apfushije ike asa kpaa kpaa. ¹³ Anyi te emedu ge Mosisu, jeru je achita ekwa phuchia iphu ge ndu Izurelu ta ahuma iya iphu g'ogbu-nwjinwii ono chihuada. ¹⁴ Ebe o bukwa l'ephe ta ahumaduru iya; Chileke kwechikwaru phe pho enya; kele oobujeru ephe -nodu agukpoo ekwo ogbandzu k'akahu ono; mbukwa jasu ntanu-a; oodu g'e gude egube ekwa ono phuchikwaa phe pho iphu g'ephe ta amaru iphe, ephe agu. Oo 'epho atugba onwonye le Kéreshi kpurumu l'a-phufu ekwa ono. ¹⁵ Mbu-a; oobujeru teke ephe agu ekwo ekemu Mosisu ono; mbukwa byasu nta-a; egube ekwa onoya apfuchie phe pho egomunggo. ¹⁶ Ole o kwaa g'ekwo-opfu Chileke pfuru ke Mosisu bu g'oo-du ndu Izurelu; l'ekwo-opfu Chileke pfukwaru ke Mosisu su: "Oobujeru teke o ghawaru Nnajiuphu iphu; ekwa ono aphufu." ¹⁷ Oo Nnajiuphu ono bu Unme-du-Nso ono. O buru l'eka Unme-du-Nso ono be atọ l'egbu shi. ¹⁸ Anyibe ndu ono g'anyi ha bu ndu adudu iphe, phuchiru anyi iphu; anyi nodu ele ogbu-nwjinwii ke Chileke ono enya g'onye ele enya l'onyo; o gbanwee anyi; anyi du g'o du; mbu shi l'ogbu nwjinwii kaba egbu nwjinwii. Onye o shi l'eka buru Nnajiuphu ono, bu Unme-du-Nso.

4

Ẹku, no l'ite-urwa

¹ Oo ya bu; l'eshinu Chileke phuru anyi obu-imemini bya eworu ozi ono ye anyi l'eka be ike ta abyakwa abvu anyi l'ozu ono. ² Iphe, anyi jikaru bu iphemiphe, bu iphe-iphere; mbu iphe, eeme le mpya. Anyi te emedu iphe ẹregede; ophu anyi agwadu opfu Chileke ngwaragwa. Iphe, anyi emejechia bu l'anyi epfufe okpobe-opfu ono tua ya jala. Anyi anoduje l'iphu Chileke eme egube ono g'onymonye egude nno shi l'obu iya maru ndu anyi bu. ³ Le teke o bu l'ozu-oma ono, anyi ezi ono bu iphe, e gude iphe kwechia ekwechi; o kwa l'enya ndu ala l'iswi be e kwechiru iya iphe obu. ⁴ Le Obutuswe, bu iya bu ishi ke ndu mgboko-a be woakwaru ẹka pyichia ndu bu ekwegewe l'egomunggo g'o mee k'ophu ephe taa humadu iphoro, shi l'ozu-oma ono, echiru phe swacha swacha ono. Iphoro ono egoshi ogbu-nwjinwii ke Kéreshi. O buru le Kéreshi ono be a humaru Chileke lonwiya. ⁵ Oo ya bu; l'o to bukwa onwanyi be anyi anoduje epfu g'a maru. O kwa Kéreshi Jizosu, bu Nnajiuphu anyi ono. Anyibedua l'ishi onwanyi bukwapho ndu ejeru unu ozi l'iswi ehuru Jizosu. ⁶ O kwa Chileke ono, suru g'iphoro shi l'ochii nwua phoo ono bukwapho Chileke, meru g'iphoro iya nwukwaapho phoo l'ime obu anyi. Oo ya bu ge ndiphe, amaru odu-biribiri ke Chileke; mbu odu-biribiri, shi l'iphu Kéreshi egbu nwjinwii.

⁷ Su-a; anyi dukwapho g'ite, e gude urwa kpua, Chileke woru iphe ono, ereshi ire ike ono, bu iya bu iphoro iya ono woru dee. Iphe, o gude dee ya nno bu g'a huma l'ike iya ono, nyiberu anyibe ono te eshidu anyi l'eka; l'oo yebedua be o shi l'eka. ⁸ Aanoduje akpa anyi ehuru tekenteke l'ekameka; ole o to bukwanu l'aakpapyaje anyi ishi. A -nonyaa iphe, ahuru atsu anyi l'ehu k'ophu anyi taa majeeduru iphe, anyi e-me; ole okpoma eshijujeela anyi ike. ⁹ Eemeje anyi ewere; ole Chileke te ebuahjekwanu anyi ẹka. E chitsuje anyi; ole e te echigbukwanu anyi echigbu. ¹⁰ Mboku-mboku be anyi ejeje iphe-ehuka ono, Kéreshi jeru teke ono, oobya anwuhu ono. Oo ya bukwapho g'aa-huma ndzu, shi l'eka Jizosu l'ehu anyi. ¹¹ O to dukwa tekenteke anyibe ndu ophu dzu ndzu ta atso-gejeduru atso-geru l'onu onwu; l'opfu ehuru Jizosu; g'aa-huma ndzu, shi

l'ẹka Jizọsu, dọ anyi l'ẹhu ọwa-a, a-nwùhu anwùhu-a. ¹² Ọo ya bụ l'ọnwu swiru anyi; ndzụ swikwanuru unu.

¹³ Sụ-a; l'ẹkwo-opfu Chileke bẹ e dekwaru sụ: "Mu kweru ọ Chileke. Ọ bụru iphe ono meru g'ọ gude mu nọdu epfu opfu iya." Ọ bụru l'anyi kweru ọ Chileke ẹgube ono meru g'ọ gude anyi nọdu epfukwaphọ opfu iya. ¹⁴ Ishi iya bụ l'anyi maru ọ Chileke ono, meru gẹ Nnajiuphu, bụ Jizọsu shi l'ọnwu teta dzuru ndzụ ono l'e-mekwaphọ g'anyi shi l'ọnwu teta dzuru ndzụ opfu l'anyi ọ Jizọsu tughbaru bụru nanu; l'ogobe teke ono tuko anyi l'unu duta bya edobe l'iphu iya. ¹⁵ Iphemiphe ono bukota l'opfu ẹhu unu. Ọo ya bụ g'eze-iphe-oma ọ Chileke akabaa erwu ndu dọ igwerigwe ẹka. Eze-iphe-oma ono emee g'a dọ igwe kabaa ekele Chileke ekele; shikwaphọ nno kwabẹ iya ùbvù.

¹⁶ Ọo ya bụ l'ike ta abyakpoda abvù anyi l'ozi ono. A makwaru-a l'ẹhu anyi libahuwuru alibahu ẹme ọ nọdu abyawaa anwùhu; obenu ọ ndzụ ono, Chileke nuru anyi ono bẹ ọonoduje eme mbọku-mbọku g'ọ dọ òphúú òphúú. ¹⁷ Ẽme iphe-ẹhuka, anyi eje-a, dọ nwanphe-a; Ẽme opfu ọ dọdu g'ọo-nọ-beru-a; l'e-mechakwaa setaru anyi ùbvù, a-dọ shi; mbụ ùbvù opfu nyiberu anyibe k'opfu aamadụ g'aatụ ọnu iya; Ẽme opfu ọ bvùdu abvùbvù. ¹⁸ Iphe, anyi chiru upfu ye ta abukwa l'iphe, eele l'ẹnya; ọ chikwa l'iphe, ẹnya ta ahụmaduru. L'iphe, ẹnya l'ele ta adukwa ẹka ọono-bejeru; obenu l'opfu a ta ahụmadu l'ẹnya l'a-nọ ojejoje.

5

Unuphu, anyi e-buru l'imigwe

¹ Anyi maru ọ teke a phokataru nwa mkpu ọwa-a, anyi bu l'eliphe-a; bẹ anyi nweru-a unuphu ọzo, Chileke kwaru anyi. Ụlo k'ono ta abudu ẹka bẹ e gude kpua ya. Ọ bụ ụlo opfu anyi a-nọ ojejoje l'imigwe. ² Sụ-a; anyi a-nọjeekwapho atsu pfuu ọ mgboko-a jasụ g'anyi a-nọ-beru. Iphe, ẹgu iya agụ anyi bukwa teke Chileke e-me anyi ewota ogwehu òphúú ono, Chileke e-shi l'imigwe nọ anyi ono yee g'uwe. ³ Ọo ya bụ; anyi -yewaa ogwehu òphúú ono g'uwe; anyi taa duedu g'anyi gba ẹhu oto. ⁴ Lẹ teke anyi nokwadu l'ime ogwehu ọwa-a, anyi nweru nta-a bẹ anyi atsukwa pfuu g'anyi vu ivu-erwa; opfu ọ dukwanu anyi g'a sụ l'anyi togboru ogwehu ọwa-a, anyi nweru nta-a. Iphe, ẹgu iya gbẹ agụ anyi bụ g'a gbẹ yepyabefua anyi ogwehu òphúú ono l'eli iya. Ọo ya bụ g'ogwehu ono eshi ẹgube ono lwee ọwa-a, e-mechaa nwùhu anwùhu-a. ⁵ Ọ kwa Chileke l'onwiya bụ onye eme ire l'ẹhu anyi g'eeshi g'ẹhu anyi eyee ogwehu òphúú ono g'uwe; kele ọ nuru anyi Unme-dụ-Nsọ gude goshi anyi iphe ono, o kweru ukwe l'oo-me ono.

⁶ Ọo iphe ono meru g'ọ gude obu nọdu eshihuje anyi ike tekenteke kpọo. Iphe, anyi maru bụ lẹ teke anyi nọ ndzụ eme ẹhu anyi ẹhu anyi bẹ anyi ta anodu Nnajiuphu l'ẹka. ⁷ Iphe, anyi gude buru bukwa l'anyi kwetaru l'ẹbe abụ l'anyi humaru l'ẹnya. ⁸ Obenu ọ mbẹdua epfu sụ l'obu te etedu anyi ophe; Ẽme ọ nọdu ehe anyi ihee aparu ogwehu ọwa-a haa; je g'anyi ọ Nnajiuphu buwaruro eburu. ⁹ Ọo ya bụ l'iphe, anyi ese akanya iya bụ g'anyi meje iphe, dọ iya ree; me anyi nọ l'ibe iya; me anyi nọ lẹ mgboko-a. ¹⁰ Lẹ g'anyi hakotakpoo; byafutajekwa bya apfuru l'iphu Kéreshi me ọ -byaepho ekpe ikpe. Ọo ya bụ; g'onyenonu a-nata iphe, rwuberu iya nọ; m'ọ bụ k'oma-o; m'ọ bụ ejo iya-o; onyenonu anata ugwo iphe, o meru teke ọ nọ ndzụ lẹ mgboko-a.

Eshi l'ẹka Kéreshi eshita Chileke ònyà

¹¹ Ọ kwa l'ọo l'anyi anoduje atsu Nnajiuphu ebvu opfu l'anyi maru l'ọo ya e-kpe ikpe ono meru g'ọ gude anyi nọdu anoduje eme g'anyi pfuta ndiphe yeru iya. Obenu l'ọo Chileke makotaru g'anyi gbaru; Ẽme ọ dukwa mu phọ g'unubẹdua l'onwunu makwarupho anyi l'obu unu. ¹² Anyi te etukwa onwanyi epha l'iphu unu ọzo; ọ chia iphe, anyi eme bụ g'anyi goshi unu iphe, unu a-zọbe ọkpa gude anyi eku onwunu; ọo ya bụ g'unu a-majeru ọnu, unu e-yeru ndu ono, egudeje g'ẹphe gbaru l'eli ẹhu aba abaa; hakwaa g'ẹphe gbaru l'ime obu pẹ ono. ¹³ Ọ -bukpooru nọ l'ọo egomunggo swehuru anyi bẹ iphe, anyi epfu bukwa Chileke bẹ anyi epfudoru iya. Teke ọ bụ l'egomunggo anyi dua nhamunha bukwa-a l'opfu ẹhu unu bẹ ọ bụ. ¹⁴ L'iphe, bụ iya emeje anyi eme g'anyi eme-a bukwa eye obu opfu Kéreshi yeru anyi. Kele iphe, kwatakpooru doo anyi ẹnya ọkpobe edodo bụ l'ọo onye lanu nwùhuru l'iswi ẹhu ọha. Ọo ya bụ l'ọo ọha nwùhuru. ¹⁵ Ọ nwùhu-chiru ọha l'opfu. Ọo ya bụ gẹ ndu nọ ndzụ ta adzùheru ndzụ ono dzụ-doru iya onwophe. Ọ chia g'ẹphe dzuru ndzụ dzụ-doru iya onye onoya, nwùhu-chiru pẹ ọnwu; e mecha a o shi l'ọnwu teta dzuru ndzụ ono.

¹⁶ Sụ-a; eshi nta-a bẹ ọ tọ duekwa onye anyi elekwadu ẹnya, ndiphe ele amadụ; Ẽme anyi amaru g'onye ọbu gbaru. Anyi -shi elejekpoonu Kéreshi ẹnya, ndiphe eleje amadụ maru g'ọ gbaru; nta-a bẹ anyi te elehekwa iya ẹgube ono. ¹⁷ Ọo ya bụ l'oniyemoneye, nọ l'ime Kéreshi buwaa onye e meru k'òphúú. Akahụ iphe bvụakwaru; iphemiphe

bùwaru iphe òphúú! ¹⁸ Iphemiphe-a búkòta Chileke bẹ o shi l'ẹka. Chileke shikwanú Kéreshi l'ẹka mee g'anyi l'iya doshia; bya eworu ozi k'edoshi opfu ono ye anyi l'ẹka. ¹⁹ Oo ya bú lẹ Chileke shi Kéreshi l'ẹka edoshi opfu dùru yẹe ndiphe mgburugburu; òphu òogukoeduru phẹ iphe-ẹji, ẹphe anọduje eme iya. Tẹme o yekwaaphọ anyi ozi k'edoshi opfu ono l'ẹka.

²⁰ Oo ya bú l'anyi bú ndu nọ-chiru Kéreshi. Chileke gbẹ anyi l'ẹka arwo ndiphe arworo. Anyi nọ-chiru Kéreshi arwo unu sù: unu kwe g'e doshia opfu, dùru unu lẹ Chileke. ²¹ Kẹle Chileke meru iya o vuta iphe-ẹji anyi l'òphu l'ẹbe abù l'ò mejeru iphe-ẹji; k'òphu anyi e-shi iya l'ẹka tũko bya abùru ndu pfberekoto gẹ Chileke.

6

¹ Oo ya bú l'anyibe ndu anyi lẹ Chileke gba mgba eje ozi-a; l'arwọkwa unu arworo sù g'unu ta anatakwa eze-iphe-oma kẹ Chileke-a mee ya g'ò búru òla-l'iswi. ² L'ò sùkwaru: "Teke o gbaru l'angabẹ nchị

bẹ mu ngabẹru ngu
nchị.

O rwua l'eswe ndzọta;

mu dzọo ngu."

Gẹ mu kakwaru unu; o kwa nta bú eswe eze-iphe-oma kẹ Chileke. O kwa nta bú eswe ndzọta.

Iphe-ẹhuka, Pọlu eje

³ O tọ dũkwa onye o dù anyi g'a sù l'ò pfulọshiru ozi, anyi eje. O búru iphe ono meru g'ò gude anyi nọdu eme g'ò tọ dù onye umere anyi a-gbẹ búru upfu dù iya l'òkpa. ⁴ O chia iphe, anyi emejechia bú l'anyi egudeje iphemiphe, byapfutaru anyi egoshi l'anyi ejeru Chileke ozi. Anyi atajẹ nshi mẹ iphe-ẹhuka -byapfuta anyi; ozo mẹ oke mkpa -byaru anyi; ozo mẹ a -nọdu akpa anyi ẹhu. ⁵ Eechi anyi iphe; bya atụ anyi mkporo; bya eyeru anyi mkpaka. Anyi ejegbu onwanyi l'ozì; ẹbe anyi edobejedu ishi l'oshi; anyi nọdu akwa ẹgu. ⁶ Ntũcha ta adũkwa lẹ ndzọ anyi; iphe nọdu edoje anyi ẹnya; anyi nọdu atajeru iphe nshi; nweru obu oma; nọdu l'ẹka Unme-dù-Nsọ; nweru n-yemobu òphu abùdu l'eli-ọnu; ⁷ epfu ire-lanụ; nọdu l'ike kẹ Chileke chiru ngwọgu k'apfubekoto l'ekutara mẹ l'ẹkicha; ⁸ mẹ a -nọdu akwabẹ anyi ùbvù; ozo l'akwa anyi eswe; mẹ a -nọdu epfu l'anyi eme ẹji; ozo l'epfu l'anyi eme ree; eeme anyi g'anyi bú ndu ẹregede; obenu l'anyi bú ndu ire-lanụ; ⁹ eeme anyi gẹ ndu amadụ amama; obenu l'a makwanuru anyi rengrengu; gẹ ndu anwuhu anwuhu; ọle anyi dzũkwanu ndzọ; gẹ ndu echi ẹchachi; ọle e te echigbukwanu anyi echigbu; ¹⁰ gẹ ndu agụ aphụ; ọle anyi anọdujeele-a ete ẹsua tekenteke; gẹ ndu ụkpa; ọle anyi meru ikpoto ndu nemadzọ ẹphe nweru iphe; gẹ ndu adùdu iphe, ẹphe nweru; ọle anyi tũkoru iphemiphe, nweru.

¹¹ Sù-a; unubẹ ndu Kõrentu; anyi tógboakwaru unu iphemiphe ẹba; anyi bya eghebewaru unu ọkpoma anyi ọnu. ¹² Anyi te ewofukwaru unu obu; o chikwa unubẹdua wofuru anyi obu. ¹³ Sù-a; unu gheberu anyi obu unu ọnu g'anyi gheberu unu obu k'anyi-a. Nta bẹ mu epfuakwaru unu opfu, nna epfujeru unu iya.

Ezehuru iphe, adùdu Chileke ree

¹⁴ Unu lẹ ndu ekwedu kẹ Chileke ta atũgbakwa búru nanụ. Kẹle-a; ?bù gunu bẹ apfubekoto yele eme ejo-ememe gude búru nanụ? ?Denu g'iphóró yele ọchii e-shi dogba ẹhu? ¹⁵ Kéreshi yẹe Obutuswe ta ayikwa chia idzù agbaru mgba mee iphe lanụ. Oo ya bú; ?buhunu gunu bẹ onye kweru kẹ Chileke yẹe onye ekwedu kẹ Chileke gba mgba? ¹⁶ Sù-a; ?denu g'eeshi wota eze-ulo Chileke yẹe ulo-nshi dogbabẹ? O kwa anyi bú eze-ulo Chileke; mbụ Chileke òphu nọ ndzọ. Lẹ Chileke pfukwaru iya l'onwiya sù:

"Mu e-buru eburu l'ime

phẹ tsojeru phẹ eje
ẹkameka, ẹphe eje.

Mu abùru Chileke,

doberu phẹ nù;

ẹphe abùru ndibe mu."

¹⁷ Noo g'ò gude Chileke pfukwaaphọ sù:

"Unu hofuta onwunu l'echilabọ

phẹ bya anọdu iche.

Unu te eyejekwa ẹka l'iphe,

aasọ nsọ gẹ mu

anatakwanu unu.‡

¹⁸ Oo ya bu ge mu aburu nna unu; unu aburu unwu mu unwoke me unwu mu unwanyi.”§

Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu.

7

¹ Su-a; ndu mu; eshinu Chileke kweru anyi ukwe-iphe du egube-a; g'anyi safukotanu onwanyi iphe, bukpoob iphe, emerwu ogwehu bya emerwu obu nemadz. G'anyi tsuje Chileke ebvu; g'anyi kukebeje ehu buru ndu dobekotaru onwanyi iche k'opfu anyi abukotaru ke Chileke okpobe aburu; meje iphe, o suru g'anyi meje.

Ehu-utso Polu

² Unu menaa g'anyi maru l'anyi dukwada unu l'obu. O to dukwa g'unu ha onye anyi mesweru; ophu o dukwa onye anyi dephuru; ophu o dukwapho onye anyi gudeje ugho mee iphe, apfuduru-oto. ³ Iphe, mu epfua ta abukwa le mu agbarwushi unu agbarwushi eshinu mu pfuhawaru su l'unu dukwa anyi l'obu shii. Anyi l'unu bu nanu; me anyi dzu ndzu-o; me anyi nwuhuru anwuhu-o. ⁴ Mu anoduje asa kpaa kpaa l'opfu ehu unu; mu nodu egudeje unu aba l'abaa. Anyi no le mkpamehu; ole unu adujekwanu mu obu; teme ehu nodu atsoje mu ntumatu me mu -nyata unu.

⁵ L'anyi batakwaru Masedoniya; ophu ehu ebvubaeduru anyi ebvuru. A nodu emeeppo anyi mkpawere l'ekameka. Opfu du l'etezi; ndzu-agugu du l'ime-ulo. ⁶ Obenu le Chileke, bu onye aduje onye aphu tsoru obu be gudewaa abyabya, Tayitosu byaru gude dua anyi obu. ⁷ Ophu o budua abyabya, o byaru kpurumu; edo, o dokpoodaru anyi g'unu gude dua ya obu yichakwapho l'iphe, duru anyibedua obu. O pfuru anyi su l'oogushi unu egu ike ge mu l'unu huma; l'unu agu aphu okpobe agugu k'iphe, unu meru; teme l'unu agbajeru mu odzori shii. Onoya be mekpooru mu ehu kabakpoob mu atso utso nta-a.

⁸ L'o betakpoonu ekwo-ozii-a, mu deru-a nodu eme g'aphu ji unu obu; mu ta atakwa onwomu uta le mu deru iya. Teke mu gege ata onwomu uta bukwa teke mu humaru le mu gude iya mee g'aphu ji unu obu; obetaru o buerupho ke nwa teke ono. ⁹ Obenu le nta-a be ehu atso waa mu utso. Ehu-utso mu ta abukwa l'oo le mu meru aphu ji unu obu. Ehu-utso mu bukwa l'aphu ono meru izimanu iphe-eji unu lwa unu azu. Aphu k'ono bukwa aphu ophu meru unu mee iphe, du Chileke ree. Oo ya bu l'o to dudu iphe, anyi mekataru unu. ¹⁰ Kele nggumaphu ophu du Chileke ree emeje g'izimanu lwa nemadz azu g'adzoo ya; ophu atadu onwonye uta iya k'ono. O bekwanu le nggumaphu k'unwu-eliphe l'egbu egbugbu. ¹¹ Unu humaanaro iphe aphu ono, du Chileke ree ono meru. Unu humaanaro g'unu yeburu ehu l'eme ga maru l'unu pfuberekoto l'iphu Chileke. Unu humanu g'iphe, meru nu nwu-beru unu oku l'ehu. Su-a; unu humanu g'unu atsube ebvu iphe e-menu. Unu humaru g'oogube unu egu g'unu huma mu; unu humaru g'oolwube unu l'obu g'unu gbaaru mu odzori. Unu humaru g'o du-be unu g'unu hua onye ono, mesweru nu ono ahuhu. L'ime iphemiphe ono be unu goshiru l'o to dudu aka o deru unu.

¹² Oo ya bu l'edede, mu deru ekwo-ozii ono ta akwatakwa buru k'iswi ehu onye ophu mesweru nu; ozoo k'iswi onye ophu o mesweru. Iphe, mu gude dee ya bukwa g'o mee g'unu maru g'unu agbaberu anyi odzori l'iphu Chileke. ¹³ Noo ya bu l'oodu nu pho anyi obu.

A -gufukpooro adu obu ophu unu duru anyi; ehu kabakpooro anyi le Tayitosu utso l'unu tukoru g'unu ha mee ya ehu bvuru iya ebvuru. ¹⁴ Le mu tukwaru Tayitosu onu unu; gude unu aba l'abaa; e mecha; o buerupho ge mu pfuru bu g'o du; ophu unu emeduru mu iphe-iphere. O to dudu teke anyi ete epfujeduru unu iphe, bu okpobe-opfu. Nokwapho g'iphe, anyi pfuru Tayitosu k'ehu unu tukoru buru eviya. ¹⁵ O buru iya meru g'o gude o nodu akajebaa unu eyeshi obu ike me o -nyata l'unu g'unu ha atukoje eme iphe, mu suru g'unu mee; waa me o -nyata g'unu gude ndzu-agugu gude ay oshi k'anonyakwaa unu mee iphe, adudu iya ree; unu gude egube ono meshiaru iya l'ibe unu. ¹⁶ Nta-a be ehu atsokpoo mu atsooshi mu iya ike le mu gude ire unu aka okpobe egude l'iphemiphe.

‡ 6:17 6:17 Gunaan Azá 52:11; Ezek 20:34,41. § 6:18 6:18 Gunaan 2Sám 7:14; 2Sám 7:8.

8

Gẹ ndu kẹ Kéreshi a-núje iphe

¹ Iphe, anyi eme g'unu maru; unwunna mu; bu k'eze-iphe-oma, Chileke meshiru le Chiochi, nogbaa le Masedoniya. ² Kele mkpamehu, a kparu phe huru phe ama hushia phe iya ike. O le ehu tsoleru phe-a tsoshia phe iya ike teke ono; k'opu epe saru eka sagharu iya eka l'anu Chileke iphe; l'ebe abu l'ephe nweru iphe ilile. ³ Ge mu e-pfubeeru iya pho bu l'ephe nuru g'eka ha phe; bya anukwapho nughata egube ono. Epe tukpooru obu phe onyo ⁴ rwo anyi rwohia anyi ike su g'anyi kwero g'ephe le ndu kẹ Kéreshi ozo gbaru mba nuje iphe, g'e gude gbaaru ndu-nsọ mkpu. ⁵ Epe meberu iphe ono g'anyi ar-vujeduru l'egomunggo. Epe vukpodaru uzo gbeshi bya eworu onwophe ye Nnajiuphu l'eka; teme epe gbeshi bya eworu onwophe yehukwapho anyi l'eka, bu iya bu g'o du Chileke ree. ⁶ Noo g'o shitaru anyi rwo Tayitosu; yebedua, bu iya gbuberu ishi eje ozi ono; su iya g'o mekpokwapho iphe, oome; g'o yekwaru unu eka g'unu jefufu ozi ono, unu eje ono l'ishi; mbu ozi ono, unu eje k'eze-iphe-oma ono. ⁷ Iphemiphe, unu nweru be unu nwekwaru nwegharu iya eka; maru le Chileke magharu iya eka; bya ekukebe ehu eye eka; bya eyekwaapho anyi obu yeshia ya ike. Oo ya bu g'unu nukwapho iphe nugharu iya eka g'e gude jee ozi k'eme iphe-oma ono.

⁸ Iphe, mu epua ta abukwa l'oo anmakobe; mu nodu anmakobe iya unu. Oo iphe, mu eme bu ge mu goshi unu g'oo-gu-be ndu ozo egu eye eka; shi egube ono mee unu g'unu goshi l'eye obu ophu unu yeru bua okpobe eye obu. ⁹ Kele unubedua mahukwarupho eze-iphe-oma, shi l'eka Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kéreshi; l'a makwaru-a le Kéreshi nweru iphe shii; obenu l'o woleru-a onwiya mee onye ukpa l'iswi ehu unu. O buru iphe, o meru bu g'oo-shi l'aburu onye ukpa ono mee g'unu nweru iphe shii.

¹⁰ Onu, mu e-ye l'opfu ono bu le-a; o karu unu ree l'unu gbẹ nta-a mefufu iphe ono, unu wataru akaphuru ono l'ishi; kele o to budua l'oo unubedua vu uzo chia idzu iya; o kwapho unubedua vu uzo wata iya ememe. ¹¹ Ngwa; unu kukebenu ehu mee ya gbiriri jasụ unu emeebe iya. O kwapho g'o phuru unu aphupu l'ehu teke unu wataru iya ememe bu g'emefufu iya a-nodu aphu unu l'ehu. G'iphe, unu gude eme iya bukwarupho g'eka beru unu. ¹² Le teke o bu l'oo-gu ngu agugu anu Chileke iphe; be Chileke a-natakwa iphe, i nuru iya okpobe anata. Chileke atuje iphe, onyemonye nuru iya le g'onye ono nweberu. O to ukwa iya le g'onye ono enwedu.

¹³ O to bukwa iphe, mu epfu nta-a bu l'oo ge mu pata ivu ndu ozo bofua unu g'unu vuru; ephebedua agbaru eka. ¹⁴ Obenu l'eshinu unu ka ndu eeje eyeru eka obu enweru iphe shii ke nwa nta; be iphe, du ree bu g'unu gbataru phe le mkpa, duru phe nu. Teke mkpa dukwanuru unubedua; ephebedua nweru shii epe a-gbataru unu. Oo ya bu l'unu ibekboebo be eyeru onwunu eka enya nhamunha. ¹⁵ O n'ia bu iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke su:

"Onye kpotaru shii te
ekpoghaduru iya eka.
Ophu onye kpotaru nwanshi
ekpopeteduru."*

Tayitosu ye le ndu epe l'ia swi

¹⁶ Anyi ekele Chileke ekele shii ke l'oo kwapho g'opu anyi l'obu eyeru unu eka bu g'opuhukwapho Tayitosu. ¹⁷ O to budua l'oo nataru arworo, anyi rwo iya kpurumu; obenu l'opu iya l'ehu eye eka shii k'opu o turu obu iya onyo su le ya a-byapfutashia unu. ¹⁸ Anyi yekwarupho nwanna anyi nwoke ge ye l'ia swiru. Nwanna anyi ono bu onye a kwatakpo akwabẹ okpobe ubvu l'iphe, bukpo Chiochi le Chiochi. O buru g'o gude ezi ozi-oma ono. ¹⁹ Teme a -gufukwaro onoya; o kwa Chiochi ge Chiochi ha hotaru iya woru iya ye su g'o tsoje anyi je ozi ono, anyi gude agbataru unwunna anyi ono. Anyi gude ozi ono ekutse Nnajiuphu teme anyi gude iya egoshi l'oo du anyi g'anyi yeje eka.

²⁰ Anyi tokwaru nwehu dee enya le mini eme k'opu o to dudu onye a-ta anyi uta g'anyi gude eme k'iphe-oma ono, nyiberu anyibe ono, e yeru anyi l'eka ono. ²¹ L'iphe, anyi tuberu ememe bukwa g'anyi meje iphe, du ubvu l'enya; o to bukwa ophu du ubvu l'enya Nnajiuphu be anyi e-meje nkinyi iya; obenu g'o bukwarupho iphe, du ubvu l'enya ndiphe.

²² Teme anyi yekwapho nwanna anyi ozo su g'ephe swiru bya. Nwanna anyi k'ono be anyi ahujekwa ama tekenteke maru l'iphe, agu iya nu buepho ge ya e-me eye eka.

* 8:15 8:15 Guna Awu 16:18.

Nta-a bẹ ọ kabakpọo ya aphū l'ẹhu gẹ ya yeru unu ẹka; kele o gude ire unu ẹka kẹ b'ama g'e-me iya. ²³ A bya lẹ Tayitọsu; mu sū l'ọo ya bụ mu onye ẹbo; onye mu l'iya tukuru eje ozi-oma gude eyeru unu ẹka-a. Ẹnwunna anyi ọpḥuu, ẹphe l'iya swi-a bukwanu ndu ọpḥu nọ-chiru enya Chiochi lẹ Chiochi tẹme ẹphe buru ndu ekutse Kéreshi. ²⁴ Unu goshikwa ẹphebedua waa Chiochi l'ọpḥu l'unu yeru anyi obu ọkpobe eyeye; tẹme l'aba, mu egudeje unu aba bu-a l'o rwuberu iya.

9

Eme iphe-oma

¹ Mu te ejeeduro unu ederu ẹkwo k'iche k'iphe, unu a-nū ndu-nsọ, nọ lẹ Jierúsalemu. ² L'ọ doru mu ẹnya l'ooqua unu ẹgu eye ẹka; mu gudewaa unu aba l'abaa l'ipḥu ndu Masedoniya. L'unubẹ unwunna anyi, nọ lẹ Akaya kwakọbeakwaruro k'eye ẹka e -shi k'akaphū. L'aphūpḥu, ọpḥu unu l'ẹhu k'eye ẹka ono kpatsuwaru ndu dū igwerigwe. ³ Iphe, kparū iphe, mu suru g'unwunna-a bya bụ g'aba ono, anyi gude unu aba ono ta abụ iphe-mmanū. Ọ bu-chia g'ọ dū gẹ mu pfuru sū l'unu kwakọbewaru eye ẹka. ⁴ Ọdumeka; ọ -buru lẹ mu lẹ ndu Masedoniya haru swiḥu bya; anyi bya ahūma l'ọ tọ dudu g'unu kwakọberu; ọ kwa iya bụ l'iphere aburu k'anyi; kele mu sūwaru l'unu kwakọbewaru ree; ọ buru unu bẹ iphere k'unu a-kabaa shii. ⁵ Noo g'ọ gude mu sū l'ọ dū ree g'unwunna-a vuru mu ọzo byaadaa ibe unu bya evuru ọzo kwakọbe iphe ono, unu kweru ukwe anūno ono. Ọo ya bụ g'aamaru l'unu gude obu unu g'ọ ha anū iya; l'a ta atupfubeduru iya unu atupfube.

Eme omeluko

⁶ Iphe, unu a-nyatajeepḥo bụ l'onye emebeduru iphe, ha shii l'alī ta akpatajẹkwa iphe, ha shii. Onye mebekwanuru iphe, ha shii l'alī bẹ akpatajẹ iphe, ha shii. ⁷ G'onyenonu nṣepḥo g'ọbu iya sūru g'ọ nū. G'ọ tọ dukwa onye a-nū ọpḥu ọogbe buru; ọ -nuchaa ya l'ọ taahaa onwiya ọta; ọpḥu ọ dukwa onye anọdu anū iya g'ọ bụ ọtu, ọ tufutaje; kele ọ kwa onye gude ẹhu-ọtso anū bẹ Chileke yeru obu. ⁸ Ọzo buru lẹ Chileke sūkwaru emeru unu eze-iphe-oma mee k'etsutsu iya; k'ọpḥu unu e-nwekọtajeru iphemiphe, bụ iphe, mkpa iya duru unu; unu abyakwaphọ enweru iphe nwegharu iya ẹka k'ọpḥu unu e-gude iya eme iphe, bụ iphe-oma. ⁹ Ọo ya bụ iphe, e deru l'ẹkwo-opfu Chileke sū:
 “Oosaje obu iya asasa nū ndu
 ukpa iphe;
 apfubekoto nkiya anoje
 jasū l'ojejoje.”*

¹⁰ Ọo Chileke, bụ iya anuje onye akọ opfu iphe, oomebeje l'opfu iya; bya anuje iya nri sū g'ọ ria-a; bẹ bukwapḥo onye a-nū unu akpuru-iphe, mkpa iya duru unu; unu akọo. Ọ buru iya bụ onye e-me g'iphe, unu meberu l'alī mehu emehu k'ọpḥu unu a-kabaa enwenwe; gude iya kabaa eme iphe-oma ono, unu eme ono. ¹¹ Chileke ono e-me unu g'unu nweru iphe ọkpobe enweru k'ọpḥu unu e-meje iphe-oma tekenteke; ọo ya bụ g'aa-dū igwe keleje Chileke ekele iphe-oma, unu shi anyi l'ẹka emeru pḥe. ¹² L'ọzi-a, unu eje-a ta abulekwa-a mkpa ndu kẹ Chileke bẹ oome kpurumu. Iphe, o mefua bụ l'aa-dū igwe kele Chileke ekele kelegharu iya ẹka. ¹³ Ọ kwa iphe ono, unu eme ono e-goshi ẹgube ndu unu bụ. Noo ya bụ aadū igwe jaa Chileke ajaja. Noo l'ọ tọ bukwa l'unu gude iphe ono, unu meru ono goshi l'unu kwetawaru k'ọzi-oma Kéreshi ono; unu egoshikwaphọ l'unu emeje iphe, ozi-oma ono pfuru. Bụ iya bụ l'unu asajẹ ẹka ọkpobe asasa mee iphe-oma g'ẹka beru unu; unu shi ẹgube ono unu l'ẹphebedua mē ndu ọzo tuko gbarū mgba l'iphe, unu nweru enweru. ¹⁴ Ọo ya bụ l'ẹphe e-gudekpọo obu pḥe epfu anū Chileke l'iswi ẹhu unu; l'ooḡukpo pḥe g'a sū l'unu l'ẹphe humaru; noo l'eze-iphe-oma kẹ Chileke nyiberu anyibe l'ẹhu unu. ¹⁵ Sū-a; unu g'anyi keleje Chileke ekele iphe-oma iya; mbū iphe-oma ono, a ta amadū g'aa-tū ọnu iya ono.

10

Pọlu agbaru ozi-oma ọdzori

¹ Nta-a bukwa a mube Pọlu gededede arwo unu arworwo ọwa-a. Mu gudeakwaa adū gelee waa obu-oma kẹ Kéreshi arwo unu. Mbẹdua abujekwaru mu -nọdu ntse mu epfuru unu opfu bebebe; teke mu nọ ẹnya; mu epfuahaaru unu opfu ọkpū-ọnu ọkpū-ọnu. ² Ọle iphe, mu arwọkwanu unu bụ g'unu te emekwaphọ iphe, e-me gẹ mu pfuaharu unu ọkpū-ọnu ọkpū-ọnu mē mu -byaepḥo. Lẹ mu e-pfukwaru ndu ono, suru l'anyi eme ẹhu anyi ẹhu anyi ono ọkpū-ọnu ọkpū-ọnu. ³ L'a makwarū-a l'anyi bu lẹ

* 9:9 9:9 Gūnaa Ebvū 112:9.

mgboko-a; ọle anyi ta alwọdu ogu gę ndu mgboko-a l'alwọ. ⁴ Kele ngwọgu, anyi gude alwọ ogu k'anyi ta abụkwa ngwogu ke ndu mgboko-a. O bu ngwogu, shi l'eka Chileke; bya aburu ngwogu ophu shihuru ejo ike. O bu ngwogu ophu e gude egbuka aka ohogu Chileke doberu obu okpẹhu iya. Oo ya be anyi gude emebiyi ntumego-ugho. ⁵ O buru ngwogu ono be anyi gude mebyishikota eku-onwonye ono, e gude to-chia uto to-buta ga ta maru Chileke ono. Iphe, bukpo oriri, nemadzu arj arji be anyi alwu-kpeje mee ya go du ge Kereshi suru go du. ⁶ Nta-a be anyi kwageberu akwagebe k'ahu iphe, bukpo a-nu-le-nchi ahuhu me unu meebekotajeepho iphemiphe, a suru g'unu meje.

⁷ Iphe, unu l'iya eme bukwa l'unu te elerwejedu iphe enya elerwe. Onye guwaru onwiya le ya bu ke Kereshi; g'onye ono nyatajeru onwiya l'o bu ge ya bu ke Kereshi ono bu g'anyi bukwapo. ⁸ L'ophu unu a-makpodaru bu l'o to dukwa mu iphere m'obetaru mu kwata gudenika ike ono, Nnajiuphu yeru anyi l'eka ono aba abaa. Ike ono be o nukwaru anyi g'anyi gude metse unu emetse. O to nukwaru iya anyi go buru iphe, anyi e-gude egbuka unu egbuka. ⁹ Noo iphe, mu epfu sude g'unu l'edobesukwa le mu gude ekwo-ozu mu-a eme ge mu yee unu ebvu. ¹⁰ O dukwaru ndu agbe asuje: "Ekwo-ozu, Polu ede be opfu iya agbeje adanika kpaa kpaa; bya aburu opfu, erwu nemadzu l'ehu. Teke anyi l'iya noepo l'iphu l'iphu; oogbe nyihu; opfu iya te enweedu iphe, ooburu." ¹¹ Go dokwaa egube onye ono enya l'o kwa iphe, mu deru l'ekwo-ozu teke mu l'unu anodu bukwapo iphe, mu e-me l'eka me mu l'unu -noduepho.

¹² Ophu anyi ata atudu ama bu ke g'anyi wota onwanyi je agukobe le ndu ono, anoduje atu onu onwophe ono. Ozoo ke g'anyi su l'anyi l'ephe aturu. Oo ephebedua eme eswe; ephebedua egudeje onwophe aturu onwophe ama; gude ge nwibe phe ya amaru g'ephebedua ha. ¹³ Obenu l'anyibedua taa tudu onu onwanyi atughata ge Chileke tuperu su g'anyi rwua. Anyi a-tu-bejeerupho onu onwanyi gozi, Chileke doberu anyi g'anyi jee gbaru. Ozi ono be ophu anyi eje l'echilabo unu tukokwa yiru. ¹⁴ Anyi ta tughawara onu iphe, anyi meru; eshinu anyi gudewaa ozi-oma ke Kereshi ono rwuchawaa aka unu no gedegede; teme o buru anyi bu ndu mbu, gude iya byapfuta unu. ¹⁵ Oo ya bu; l'anyibedua ta atujedu onu onwanyi tughata ge Chileke tuperu su g'anyi rwua. Anyi te egudejedu ozi ndu ozo aba l'abaa. O kwa iphe, anyi ele enya iya bu l'unu -nodu aka ekweshi ike eje; anyi aka eje ozi, kabaa shi l'echilabo unu; kele anyi anodujeepho eme iya ge Chileke suru g'anyi mebejeru iya. ¹⁶ Oo ya bu g'anyi ezia ozi-oma ono zighatacha ya mkpukpu unu; ziwa iya ro kwaseru; k'ophu anyi ta anodukwanu aba abaa ozi, onye ozo jehawaru l'eka iya nkiya.

¹⁷ Qoepo "G'onye aba abaa bajekwa iya l'iphe, Nnajiuphu meru." ¹⁸ Kele o to bukwa onye atu onu onwiya be aagubeje iphe; oo kwa onye Nnajiuphu atu onu iya.

11

Ndu-ishi-ozu ophu abudu okpobe iya

¹ Jiko unu takwaa nshi ge mu kabekpo pfua g'onye eswe; mu makwaru-a l'unu kwewaru. ² Le mu ekokwaru unu okophoo ge Chileke ekoje-a. Kele unu dukwa mu ge nwamgboko, doberu onwiya do, nwoke eteke ngeswee okpa; nwamgboko, mu doberu k'eke ji; mbukwa k'eke onye lanu kpekpu, bu iya bu Kereshi. ³ Ole ndzu anoduje agu mu su ?a maru teke agbaghashidu nu unu obu; merwushia uche unu g'unu te egudehe obu unu go ha yee Kereshi obu okpobe eyeye. O kwa egube ono be agwo meru gude ejo eregede dephua Ivu. ⁴ Kele unu gude ehutu kwe k'onye byaru bya awata epfuru unu ke Jizosu ozo, abudu ophu anyi pfuru unu opfu iya-a; teme unu kwe natakwapo unme ozo, du iche, abudu Unme-du-Nso ophu unu natahawaru; bya ekwekwapho nata ozi-oma ozo, du iche, abudu ophu unu kwetahawaru.

⁵ L'iphe, mbedua arijekwa bukwa l'o to budu mu be enya gbę bya akachia alwalwa eme le ndu ono, ezi unu ozi-oma ono, etu onwophe o-phushia-ugbu ono. ⁶ O -buru le mu ta ama epfu opfu erengete; mu amakporu nu Chileke okpobe amaru. Ono be anyi shiwa l'uzomuzo mee unu maru okpobe amaru.

⁷ ?O gbę buru iphe-eji be mu meru; le mu kuzetaru onwomu alj g'ee-shi g'e kulia unu eli; ebe o dudu iphe, mu suru g'unu pfua mu k'ozu-oma Chileke, mu byaru ezia unu? ⁸ Teke mu shi eje ozi l'echilabo unu; be bukwa Chiochi ozo shi anoduje apfugbaa mu ugwo. Mu shikwa ana phe nfu; g'eeshi ge mu yeru unu aka. ⁹ Su-a; mkpa okpoga, duru mu nu teke ono, mu l'unu no ono ta adukwa onye mu pfuchijeru nchi su go yeru mu aka. Kele ununna anyi ndu shi Masedoniya wotakotawaru mu iphe, bukpo iphe, mkpa iya duru mu. Mbu l'o to dudu iphe, mu zekporu unu nzeri iya. Ebe o dukwa iphe, mu byaru ezeru unu nzeri iya. ¹⁰ Mu gude okpobe-opfu ke Kereshi ophu du mu l'ehu ekweta ukwe-a su l'o to dukwa nemadzu, a nwuru anwunwu l'alj Akaya, suru eme

g'aba-a, mu aba-a buru iphe-mmanụ. ¹¹ ?Denu g'o gude mu yee ya onu nno? ?Bụ lẹ mu te eyeduru unu obu to? A-o! O kwapho Chileke maru lẹ mu yeru-a unu obu.

¹² Mu taa hakwa eme iphe, mu gude l'eka eme nta-a. Oo ya bu ge mu emekwanu-a ndu-ozu ophunapho g'ephe te enwehe iphe, ephe a-zobe okpa gude eku onwophe; kele o kwapho g'anyi ese akanya ozi-oma ono bu g'ephe ese. ¹³ Ndu k'ono ta abukwa okpobe ndu-ishi-ozu Kereshi. Ephe bukwa ndu eje ozi l'ugho. Ndu ewojeru onwophe mee g'e dobesu l'ephe bu okpobe ndu-ishi-ozu ke Kereshi. ¹⁴ O to budu iphe, aa-su l'o kpuru onu opfu; eshinu Nsetanu ewojeru onwiya mee g'ojosi, shi l'ogbu-nwijnwii k'imigwe bya. ¹⁵ Oo ya bu l'o to buedu iphe, du oke biribiri me o -buru lẹ ndu ejeru Nsetanu ozi woru onwophe mee g'e dobesu l'ephe bu ndu ejeru Chileke ozi. Teke o rwuru mboku ikpazu be Chileke a-gwa phe ugwo ochi iphe, ephe meru.

Iphe-ehuka, Polu eje

¹⁶ Ge mu pfukwaa ya ozo; g'o to dukwa onye arije l'ogo egomunggo swehuru mu. Teke o bu l'unu ari l'egomunggo swehuru mu; unu ahakpokwaa mu ro ge mu pfubaa g'onye egomunggo swehuru. Oo ya bu ge mu abakwanaa aba nwilile. ¹⁷ Ole iphe-a, mu epfu nta-a be mu makwaru-a l'o to budu Nnajiuphu suru ge mu pfua ya. Mu -baaha aba be mu abakwa iya g'onye egomunggo swehuru. ¹⁸ Ole eshinu ndiphe egudeje iphe ke mgboko-a aba abaa be mbedia l'a-bakwapho aba nkemu. ¹⁹ ?To buedu l'unu manukaru iphe meru g'o gude unu nodu egudeje ehutu kwe haa ndu egomunggo swehuru g'unu l'ephe nodu. ²⁰ Unu atajelaa nshi no-kirishia; a -nyaa onye lanu abya eworu unu mee nwohu iya; ozo bya anodu toko iphe unu rihe; ozo bya anodu emephe unu l'iji; ozo bya awata unu anma phulaphula; ozo bya eworu eka waa unu lẹ nchi ke gbaa. ²¹ Ha! O gbekwa du mu iphere epfufu; noo lẹ mbedia ta adukwa teke mu adu ike eme unu egube iphe ono.

Ole-a; owa-a, mu abya epfufu-a bukwa opfu, du ge k'onye egomunggo swehuru. Su-a; e -pfujekpo ya epfufu; mu asu l'iphemiphe, bukpo iphe, ndu ozo tura ama egude aba l'aba be mbedia gudekwaa aba l'abaa nkemu. ²² O -buru lẹ ndu ono bu ndu Hiburu; be mbedia buhukwa iya pho. Teke ephe bu unu Izurelu; mbedia buhukwapho onye Izurelu. Teke ephe bu oshilokpa Ebirihamu; mbedia buhukwaa oshilokpa Ebirihamu g'ephe bu iya. ²³ Mu su-a; ?ephe bu ndu ejeru Kereshi ozi to? Ono be mbedia gbekwa ka phe nu abubu. Nta-a be mu epfukpokwa g'onye, obvu byaru. Mu kakwa phe iya abubu; ge mu gbek ka phe eje ozi ke Kereshi ono; bya aka phe eje mkporo iya ijeto; a kakwa mu pho echi iphe iya ichito. Ophu o dudu tekenteke mu ta atsojeduru atsogeru l'onu onwu lẹ k'ozu ono. ²⁴ Akpo ise be ndu Jiu chiwaru mu onu echachi ukporo labo, e wofuru nanu. ²⁵ E chiwaa mu mgboro akpo eto; bya atuwaa mu mkpuma akpo lanu. Akpo eto be o phoduchawaru nwanshi me ugbo ekpa mu. O nwecharu ophu mu noru ujiku ophu lẹ mini eswe l'enyashi mgburugburu. ²⁶ L'ikpoto ije ono, mu jektaru ono be mu lowaru ishi mu alolo l'utso, gbaru nu; loo ishi mu alolo l'eka ndu ana nfu; me l'eka ndu Jiu ibe mu; me l'eka ndu abudu ndu Jiu. Mu jee iphe mini pharu mu l'eze l'oma mkpuku; me l'echiegu; me l'echi ogbu eze-nyimu; me l'eka ndu abudu okpobe ndu ke Kereshi. ²⁷ Mu jewaa ozi kuta ehuru phee; mu bya anuwaa enya enyashi; egu nri gua mu; egu mini gua mu; egu mee mu tekenteke; mu gbaru oto oyi tsua mu. ²⁸ A -gufukpooro iphemiphe ono; be o nwekpoerupho iphe, anoduje akposhi mu mgbenya mboku-mboku. Iphe ono bu k'iphe, bukpo Chiochi ke Kereshi g'o ha. ²⁹ ?Bu onye be ike bvuru; ophu o dudu g'o bu mbedia be o bvuru obu? ?Bu onye nmalahuru l'iphe-aji ophu o rwuduru mu l'ehu?

³⁰ O -buru lẹ mu bafutaje aba be iphe, mu e-gude aba abaa obu bukwa iphe, egoshi ge mu du-be arwu. ³¹ Su-a; o kwa Chileke, bu Nna Nnajiuphu onoya, bu Jizosu ono, bu onye ajaja bu nkiya jasul'ojeje ono be onye maru l'iphe-a, mu epfu-a ta adudu ophu bu uka. ³² Lẹ teke mu no lẹ Damasukosu be nnajioha mkpuku onoya, bu iya bu onye no-chiru enya Aritasu, bu eze ndu ono; woru ndu ojogu, eche nche woru dochia onu oguzo eka eeshije abata l'ime mkpuku ono su g'e gude mu. ³³ Tobudu iya bu; e woru mu ye l'ime nkata pyoo mu l'uzo, du l'eli igbulo, e gude kpu-pee mkpuku onoya mgburugburu; mu shi l'eka onoya nahu iya gbalaa.

12

Iphe, eegoshi Polu l'ophuleny

¹ A makwaru-a l'aba aba ta abaduru l'urwu; ole mu bafutaje aba. Nta-a be mu awata epfu k'ophuleny me iphemiphe, bu mu iphe ophu, Nnajiuphu goshiru mu. ² O duru nwoke lanu, mu maru bu onye ke Kereshi, Chileke zikotaru; o jerwua mkpopfu

igwe k'eto. A ñakwaru apha iri l'eno, iphe ono meru. Ole mu ta maedu ?o jeru eka onoya k'eviya; to o phuru iya l'ophulenyaa? Oo 'epho Chileke nwekiya maru g'o nwuru. ³ Onye ono be mu makwaru; me o jeru iya le ndzu-o; to le maa-o; be mu amaekwa; o kwa Chileke be o doru enya. ⁴ E zikotaru iya worwua ya okpoku Chileke gedegede. O nodu l'eka ono numachaa iphe, kporu onu epufpu; mbu iphe, a suru ge nemadzu te epfushi. ⁵ Oo ya bu le nwoke ono be mu e-gude aba l'abaa. Ole mu tee gudedu onwomu aba l'abaa; gbahaa le mu aba abaa k'arwuhu du mu nu. ⁶ Ome mu jeshiaru aba abaa k'onwomu me mu tege abukwaru onye egomunggo swehuru; kele iphe, mu g'epfu gege abuerupho okpobe-opfu be mu g'anodu epfu. Obenu le mu te ejedu aba abaa; le teke mu jeshiaru aba abaa l'oo-nweru ndu a-wata ari le mu kabaa shii; paru iphe, epehe humaru mu l'ehu me iphe, epehe numaru, mu pfuru paru haa.

⁷ Mu humakwaru iphe, dugbaa oke biribiri l'ophulenyaa. O buru iphe ono meru g'o gude a loru mkpo dobe mu l'ehu; o nodu akpo mu cherere. Iphe ono buru iphe, ejeru Nsetanu ozi be byaru bya etsua mu iphe gude go-zeta mu ge mu te eje ekunuka onwomu. ⁸ Iphe ono be mu rwowaru Nnajiuphu akpo eto su iya g'o mee g'iphe ono paru mu haa. ⁹ O buru iphe, o epfujeru mu pho bu: "Eze-iphe-oma, mu meru ngu suakwaru ngu; kele teke mu akaje ere ire l'ehu ngu bukwa teke i du arwudu." O niya-a bu le mu anodu aba abaa l'arwuhu du mu; g'ike ke Kereshi ree mu ire l'ehu. ¹⁰ Noo g'o gude mu su l'arwuhu ono, du mu nu ono; mekpoo iphe-iphere ono, eeme mu ono; mekpoo iphe otsu-l'ehu; me mkpamehu; me mkpawere, aanoduje emephe mu l'opfu ehuru Kereshi; meru ehuru nodu atso mu utso. L'o kwa teke mu du arwuhu be ike nkiya ere mu ire l'ehu.

Polu agba egomunggo ke ndu Kọrentu

¹¹ Nta-a be mu meakwaru g'onye egomunggo swehuru l'eku-onwonye ono; o buru unu nwuru mu ye iya. Kele unu gege anodu aja mu ajaja; l'o to dudu iphe, ndu-ishi-ozu ophuu gude ka mu; l'ebe adu iphe, mu bu. ¹² Mu taru nshi meshia iphe-ophumalenya, dugbaa biribiri; bya emeshikwaapho iphe ozo, tufugbaru ehuru, egoshi ike ke Chileke l'echilabo unu. Iphe ono bugbaaru iphe, mu gude goshi unu le mu bu onye-ishi-ozu Kereshi. ¹³ ? O nweru uzo ozo, mu kabaa eme Chiochi ozo ree, mu emeduru unu? ?Buepho le mu ta asuduru g'unu pfua mu ugwo-a? A-o; wakwa eka l'ali-o; eshinu ono gbete buwaru eji; mu mee ya unu.

¹⁴ Owa-a kweakwa ugbo eto, mu jikoberu abya ndu-unu. Mu -bya; mu taa sukwa g'unu pfua mu ugwo; kele iphe, mu acho abya ta abukwa okpoga unu. O kwa unubedua l'onwunu be mu acho. O to bukwa unwegirima akpaje eku doberu ne le nna phe; o chikwa ne le nna agbeje akpa eku edoberu unu phe. ¹⁵ Mu e-gudekpopho okpobe ehuru-utso mephushiaru unu iphe, mu nweru; taa ishi onwomu geeshi g'o duru unu le ree. ?Unu a-gbete yepete mu obu opfu le mu kabaa unu eye obu?

¹⁶ O duru ndu haru kwe le mu te eshidu buru unu ivu-erwa. Ole o dukwanuru ndu a-su le mu shi gbanuka eregede; le mu gude ugho nmata unu. ¹⁷ ?Denukwanu g'o nwuru? ?O dukpooru iphe, bu ndu ono, mu ziru g'ephe byapfuta unu ono onye ophu mu gbete shi l'eka iya ria unu urwu? ¹⁸ Mu rworu Tayitosu su iya g'o bya; bya asu ge wannananyi ophuu tsoru iya. ?O nweru iphe, unu a-su le Tayitosu byaru bya erita unu? ?To buedupho udu umere lanu be mu l'iya l'eme; to to buedupho uzo lanu be mu l'iya l'eshi?

¹⁹ ?To unu shi e -shi teke-a rita l'iphe, anyi anoduje eme bu g'anyi e-me pfufu onwanyi l'iphu unu? Iphe, anyi anoduje epfu be anyi epfu maru l'anyi epfu iya l'iphu Chileke; teme l'anyi le Kereshi tugbaru buru nanu. Oo ya bu; ndu mu yeru obu; l'iphemiphe, anyi anodujekpo eme be anyi anodujekwa eme g'anyi gude metsee unu. ²⁰ Mu atsukwa ebvu su: ?mu maru to bukwaru nu; mu -byarwuta; unu taa dudu ge mu riru l'unu a-du; mu taa dukwapho unu g'unu riru le mu a-du. Mu atsukwa ebvu su: ?mu taa byakwanu bya ahuma l'unu anoduje aswo-phe uswo; ejiphe iji-enya; buru ndu obu oku; l'unu akpape enya; ephuphe onwunu iphu; agba nwibe unu mgbamu; ekuphe onwunu ekuku; eme mkpaka. ²¹ Mu atsukwa ebvu le mu -bya ogiya-a, be Chileke ewoda mu ali l'iphu unu; mu aguru aphu kpua ikpoto ndu mehawaru iphe-eji; ophu epehe ekwekwapho l'izimanu lwaru phe azu g'ephe haa ejo umere, reheru erehu; haa eme ke nwanyi; haa aburu ndu iphere bvuru l'iphu.

13

Anma okwa ikpazu

¹ Abyabya owa-a, mu abya abyabya nta-a kweakwa ugbo eto, mu abya unu agbaphe. "O kwa ekebe umadzu ebo; ozoo eto be eegudeje bua ikpe." ² Mu nmahaakwaru unu

ọkwa teke mu byaru k'ugbo ẹbo phọ. Mu nọdu anmakwaru iya phọ unubẹ ndu eme iphe-ẹji ono nta-a, mu ta anọdu l'ẹka ono-a; mẹ ndu ọzo; lẹ mu -bya bẹ mu taa hakwa unu. ³ Ọo ya bụ; g'unu e -shi nno maru lẹ Kéréshi gude mu-a epfu opfu; l'unu sụkwaru g'e goshi unu iphe, e-me g'unu maru l'ọ gude mu-a epfu opfu. Kéréshi ono te emejekwa g'onye ike bvuru mẹ ọ -nọdu eme unu iphe. Ọ chia iphe, oo-me bụ l'oo-goshi g'ọkphehu iya habe l'ẹka unu nọ. ⁴ L'a makwaru-a l'ike te eshidu dukwadu iya teke a kpọyaberu iya l'oswebe; obenu lẹ nta-a bụ ike kẹ Chileke bẹ o gude nọdu ndzụ. Ọ kwaphọ g'ike te eshidu dukwadu iya ono bụ g'ọ to shidu dukwadu anyịbedua; obenu lẹ nta-a bẹ ike kẹ Chileke e-me anyi adzuru ndzụ gẹ Kéréshi dzụ; ike adu anyi g'ọ dū iya; k'ọp̄hu ike a-dū anyi l'iphe, anyi emekp̄o unu.

⁵ Unu nyochakwaa onwunu enyocha maru ? unu kwetakwaduru-a? Unu hụkwa onwunu ama. ?Unu ta amadū lẹ Jizọsu Kéréshi bu unu ebubu l'ẹhu? gbahaẹkwapho l'unu te ekwetaeduru. ⁶ Ọp̄hu mu gude ẹka bụ l'unu e-mechaa maru l'anyịbedua ta agwobeduru ekweta ono, anyi kwetarū kẹ Kéréshi ono. ⁷ Iphe, anyi anọduje epfu anū Chileke bụ g'ọ to kwekwa g'unu mee iphe, adūdu ree. Ọ tọ bụkwa g'e gude goshi l'anyi mekotaru; ọ chikwa g'unu meje iphe, pfuru ọto; o rwuhakp̄ooru o jee a-dū g'ọ bụ l'ekwekwe, anyi shi kwe lẹ mbụ ono bẹ anyi ekweeduru. ⁸ L'ọ tọ dukwa g'ọ ka mma l'ọo iphe lanū, anyi sūru ememe k'emebyi ọkpobe-opfu kẹ Chileke; gbahachia l'anyi a-nọduje eme iphe gude ese iswi ọkpobe-opfu ono. ⁹ Ọo ya bụ l'ẹhu anọduje atso anyi ọtso mẹ ọ -būru l'anyi dū arwūhu; ike dukwanu unu. Noo g'ọ gude ọ dū anyi g'a sū l'unu lwarū azū l'ọnodu, dūbe ree.

¹⁰ Mu ede iphe-a nta-a, mu l'unu ata anọdu l'ẹka ono-a. Gẹ mu te eje egude ike ono gbẹ duru unu ẹhuka mẹ mu -bya. Mbụ ike ono, o yeru mu l'ẹka gẹ mu gude metsee unu emetse ono gbẹchia mee unu omeliwe.

Ekele ikpazū

¹¹ Kẹ ikpazū iya unwunna mu bụ; unu nọkwapho ọma-o. Unu dūbekwa ree; iphe, mu arwọ unu bụ g'uche unu bụkwaru nanū. Unu eburu lẹ nchị-odoo. Gẹ Chileke ono yeru anyi obu tẹme ọ nọdu emeje g'ẹhu dū anyi guu ono swikwaru unu eswiru-o.

¹² Unu kelekwa onyemonye ekele l'ẹhu l'ẹhu nmata phẹ akpa, dū nsọ. ¹³ Iphe, bụkpoo ndu-nsọ l'ọp̄hu l'ekelkwaphọ unu.

¹⁴ Mu sū g'eze-iphe-ọma kẹ Nnajiuphu, bụ Jizọsu Kéréshi; mẹ eye obu ọp̄hu Chileke eyeje ndibe iya; mẹ ike ono, Unme-dū-Nsọ meru g'anyi l'unu gbarū mgba ono dzukotakwa oke l'ẹhu unu g'unu ha. Nokwa g'ọ dū.

Ekwo-ozì, Pòlu Deru Nù Ndu Galeshiya

¹ Ekwo-ozì-a shì l'èka m̀be Pòlu, onye-ishi-ozì Jizòsu Kéreshì. Onye-ishi-ozì, e meru mu ta ab̀kwa nemad̀zù meru mu iya; òphu ò b̀kwa nemad̀zù b̀e ò shì l'èka. Ò kwa Jizòsu Kéreshì ỳe Chileke, b̀ Nna b̀e ò shì l'èka, mb̀y onye ono b̀ iya meru g̀e Jizòsu ono shì l'ònwu teta dz̀rù nd̀zù ono. ² Ùnwunna anyi, mu l'èphe nò l'èka-a b̀e mu l'èphe t̀koru ekele iphe, b̀ Chìochi, nò l̀e Galeshiya.

³ G'eze-iphe-òma; ỳe nchì-adù-doo b̀kwaru k'unu; mb̀y òphu shì l'èka Chileke, b̀ Nna; waa l'èka Nnajiuphu anyi, b̀ Jizòsu Kéreshì, ⁴ b̀y onye ono woru onwiya nù g̀e gbua g'ò b̀rù ngweja, e gude gwefu iphe-èji anyi; k'òphu òdzota anyi l'èka mgboko-a, iphe-èji jiru èjji-a. Iphe ono b̀rù uche Nna anyi, b̀ Chileke b̀e ò meru ono. ⁵ Anyi sù g'ajaja b̀rù k̀e Chileke jasù l̀e tuutuutuu l̀e m̀mimiimii. Nokwa g'ò d̀!

Ozi-òma lanù kpoloko d̀

⁶ Iphe òwa-a d̀kwa mu nù biribiri l'ò tò d̀edu g'ò nòberu unu gb̀e agbak̀tawaru nù Chileke unu ono azù; mb̀y onye ono kuru unu ono g̀e Kéreshì eshì l'eze-iphe-òma ono, ò meru unu ono dzòta unu; unu gb̀e wowar̀nu iphu ghaaru ozi òzo gbaru iche; ⁷ mb̀y ozi òphu ab̀dù ozi-òma ililekpòò; òchia l'ò d̀rù ndu agbhashi unu agbhashi; ndu eme g'èphe gbanwee ozi-òma k̀e Kéreshì ono. ⁸ A-o; teke ò b̀kwa l'òo anyibedua; òzoo ojozi, shì l'imigwe byaru bya eziahaa unu ozi-òma òphu ỳe òphu anyi ziru unu adagbad̀rù; g'a t̀-phukwaa ya l'ònu. ⁹ Òo iphe, anyi pfuhawaru b̀e mu epfu òzo nta-a sù: onye ezi unu ozi-òma òphu ỳe òphu anyi ziru unu adagbad̀rù; g̀e Chileke t̀-phukwaa onye ono l'ònu g'ò laa l'iswi.

¹⁰ ?Ò d̀ unu g̀e mu eme g̀e mu pfua iphe, a-t̀sò ndiphe òzoo Chileke ̀tso l̀e nchì? Tò? B̀y g̀e mu mee g̀e ndiphe sù l̀e mu b̀y onye òma? Ò b̀y l'iphe, mu eme b̀y g'a sù l̀e mu b̀y onye òma m̀e mu ta ab̀kwaru onye-ozì k̀e Kéreshì.

Pòlu epfu g̀e ya gude b̀rù

onye-ishi-ozì

¹¹ Sù: iphe, unu a-maru; ùnwunna mu; b̀y l'òzi-òma òphu mu ezije ta ab̀kwa l'uche nemad̀zù b̀e ò shì. ¹² Kele ò tò budù nemad̀zù b̀e ò shì l'èka; òphu ò budù nemad̀zù k̀pò-ziru mu ̀zo iya. Òo Jizòsu Kéreshì goshiru mu onwiya l'òphulènya bya eworu ozi-òma ono ye mu l'èka.

¹³ Unu nùmawaru-a g̀e nd̀zù mu shì d̀ teke mu shì eme k'omelal̀, ndu Jiu egudeje abarù Chileke èja; g̀e mu shì eme Chìochi k̀e Chileke ewere emegharu iya èka. Unu nùmawaru l'iphe, mu shì emekpòèpho g̀e mu mee b̀y g̀e mu mebyia ya l'òphu l'òphu. ¹⁴ Mu shì at̀kòjekpòèpho ekemu ndu Jiu ono mekòta g'a t̀rù iya. Mu mekpòèrù iya phò metaberu iya k'òphu mu t̀koru igwerigwe ndu mu l'èphe b̀y ògbo gbaghakòta l'ememe iya; t̀me eme omelal̀ ndiche anyi ph̀e shì anòduje aph̀kpoo mu l'èhu shii.

¹⁵ Obenu l̀e Chileke, b̀y iya doberu mu iche eshì l'èpho ne mu; byaru ekua mu; ono b̀rù eze-iphe-òma, ò meru mu. ¹⁶ Ò bya ekpuhaa nwa iya ono goshi mu k'òphu mu awata at̀rù ndu ab̀dù ndu Jiu ònu iya. Òphu ò d̀dù nemad̀zù, dz̀y nd̀zù mu ch̀koshiru iya. ¹⁷ Òphu mu ejekwaruphò Jierùsalèmu k̀e g̀e mu jepfu ndu vurù zo b̀rù ndu-ishi-ozì-a ye ph̀e akpata ishi. Iphe, mu mechiaru b̀y l̀e mu gb̀eshiru t̀gbua bahù l̀e Arebiya bya eshì èka ono laphu azù l̀e Damasùkosu. ¹⁸ A nòèpho mgbarapha èto; mu t̀gbua jeshia Jierùsalèmu g̀e mu je amaru Pỳta. Mu l'iya nòo idzu èto. ¹⁹ Òle ò tò d̀dù ndu-ishi-ozì ono ndu òphuu, mu h̀maru gbahaa Jiemusu, b̀y nwune Nnajiuphu anyi.

²⁰ Òo Chileke nwèkiya maru l'iphemiphe-a, mu nò l'iphu iya ederu unu-a ta ad̀dù òphu b̀y ̀ka, mu nòdu ad̀zù iya.

²¹ Tòbudu iya b̀y; mu t̀gbua jee al̀ Siriya bya ejee al̀ Silisiya. ²² G'e pfukpò-a ta ab̀kwa l̀e Chìochi Kéreshì l̀e Jiudiya g'èphe ha d̀rù ndu òphu mawaru onye mu b̀y. ²³ Iphe, èphe anùèpho l̀e nchì b̀èpho l'a sùrù l̀e "onye-a, shì emephe anyi ewere-a b̀e asaakwa ozi-òma k̀e g'e kweta k̀e Kéreshì ono asasa. Mb̀y ekwekwe ono, ò shì eme g'ò mebyia emebi ono." ²⁴ Noo g'ò gude èphe nòdu ekeleje Chileke ekele opfu èhu mu.

2

Pòlu ejepfu ndu-ishi-ozì ndu òphuu

¹ A nɛpho apha iri l'ɛno mu lɛ Banabasu swiru laphushia azu lɛ Jierúsalemu. Mu duta Tayitosu anyi l'iya swifuaru. ² Iphe, mu gude jee bu lɛ mu humaru iya l'ophulenyia. Mu lɛ ndu ono, bu ndu-ishi ono bya anɔo ndzuku k'iche. Mu bya eworu ozi-oma ono, mu ziru ndu abudu ndu Jiu ono togboru phe eba. Oo ya bukwanu g'akanya, mu sehawaru me ophu mu ese nta-a ta aburu mu ke mmanu. Ephe zua mgbede. ³ Ophu e kebatakpodaru nu Tayitosu-a, abudu onye Jiu-a, mu l'iya swija g'o bua ubvu. ⁴ Ole g'o duhabe; o dukwarua ndu meru g'ephe bua ya ubvu; ndu pyobataru eme g'ephe bu ndu ke Kereshi; 'ama l'ephe ta abudu iya; l'oo ngge be ephe byaru anwunwu g'ephe bya bya egeta g'anyi gbakuta-beru ekemu azu opfu l'anyi bu ndu ke Kereshi. Iphe, ephe shi achu uzo iya bu g'ephe mee anyi g'anyi mejeephe iphe ekemu phe pfuru g'ohu anoje eme iphe onye gharu iya nu pfuru-a. ⁵ Ophu anyi ekwekwanu haaru phe uzo ahaha ophu kpɔ g'o ka mma l'oo mgbo lanu g'ee-shi g'anyi edoberu unu iphe ono, bu okpobe-opfu ono, bu ozi-oma onoya.

⁶ Obenu lɛ ndu ono, a suru l'ephe bu ndu-ishi ono; mu ta akpakwa ishi iphe, ephe bu; kele Chileke ta adukwa onye oole enya l'iphu; ndu ono, a suru l'ephe bu ishi ono ta adukwa iphe ozo, ephe yeru onu su ge mu yebaa l'oozi-oma ono. ⁷ O gbɛchikwa buru iphe, ephe meru bu l'ephe humaru lɛ Chileke wowaru ozi-oma ono ye mu l'eka ge mu je ezia ya ndu abudu ndu Jiu; mbu egube ono o wokwaru iya phe ye Pyita l'eka g'o je ezia ya ndu Jiu. ⁸ Kele oo g'ike ke Chileke reru ire l'ehu Pyita; o buru onye-ishi-oozi zia ndu Jiu ozi-oma ono; bukwaphe g'ike ke Chileke reru ire l'ehu mu; mu buru onye-ishi-oozi zia ya ndu abudu ndu Jiu. ⁹ Tobudu iya bu; Jiemusu me Pyita me Jionu bu ndu ono, a suru l'oo phe bu ndu-ishi, gudeshi Chiochi-a bya amaru l'oo Chileke yeru mu ozi-oma ono l'eka. Ephe zua mgbede; bya ana mu lɛ Banabasu l'eka; bya ekweta l'anyi l'ephe tukoru buru nanu. Anyi l'ephe bya atukokwapho wua onu nanu lɛ mu lɛ Banabasu a-nodu ezi ndu abudu ndu Jiu ozi-oma ono; g'ephebedua zije iya ndu Jiu. ¹⁰ Iphe lanu, ephe suru g'anyi mee bu g'anyi nyatajekwa ndu akpa nri. Ono be mu kukebekporu eh u eme.

Mba, Pɔlu baru Pyita lɛ Antiyoku

¹¹ O be ge Pyita byaru Antiyoku; mu pfuru iya l'iphu baaru iya mba l'edzudzu-pha; kele o nweru iphe, o meru deru iya nu. ¹² Lɛ teke mbu kpɔ be Pyita yee ndu abudu ndu Jiu shi erigbaje nri. E mecha ge ndu ephe lɛ Jiemusu no byapfutachaeru iya phe; o bufu onwiya su l'ephe lɛ ndu ono, abudu ndu Jiu ono tee rigbaedu. Kele o wataru atsu ndu Jiu ono ebvu, bu ndu suru l'oniyemone bufutajadaa ubvu ono. ¹³ Unwunna anyi ndu Jiu ndu ophu bya eyefua eka l'ogoozi Pyita phe obu. Mbu lufuchakpo lɛ Banabasu be ephe jitachakwaru o tsoru phe buru ndu ogozi. ¹⁴ O be teke mu byaru bya ahuma l'enya mu; l'ephe te etsodu ozi-oma ono lɛ nhamunha iya; mu pfuru l'iphu ndu Chiochi g'ephe ha su Pyita: "Humanu ge gubedua bu onye Jiu; tme i nodu eme umere ndu abudu ndu Jiu; ?Denuhunu g'o gude i nodu eme gi kebuta ndu abudu ndu Jiu g'ephe meje ekemu ndu Jiu?"

Ekweta adzo ndu Jiu waa ndu abudu ndu Jiu

¹⁵ A makwaru-a l'anyibedua be a nwukporu; anyi buru ndu Jiu; ebe anyi abudu ndu iphe-eji ge ndu abudu Jiu bu. ¹⁶ Obenu l'anyibedua maru l'o to budu eme g'a turu l'ekemu emeje nmadzu g'o buru onye pfuberekoto l'iphu Chileke; l'oo ekweta ke Jizosu Kereshi. Oo ya bu l'anyibedua kwapho, kwetawaru ke Jizosu Kereshi a-buru ndu pfuberekoto l'iphu Chileke; o to bukwa kele anyi eme iphe, a turu l'ekemu. Noo kele o to dudu onye Chileke agu l'onye pfuberekoto opfu l'onye ono meru iphe, a turu l'ekemu. ¹⁷ Eshinu anyibe ndu Jiu emekwapho g'anyi shi Kereshi l'eka buru ndu pfuberekoto l'iphu Chileke; o n'iya bu l'anyi kwewaru l'anyi buhukwapho ndu eme iphe-eji ge ndu amadu ekemu Chileke. Teke o bu l'o du nno; ?o pfuru lɛ Kereshi eme g'eme iphe-eji kabaa shii too? Tuswekwa! ¹⁸ Kele o -buru lɛ mu wataru emekwaa iphe, mu shi mebyiwa emebyi be mu bukwa onye emebyi ekemu. ¹⁹ Mu gudeakwa eme ekemu; mu huma lɛ mu nwuhuwaru anwuhu; l'ekemu gbuwaru mu egbugbu; g'ee-shi ge mu a-dzuru Chileke ndzu. ²⁰ A kpoyabewaru mu lɛ Kereshi l'oswebe. Nta be mu noakwaa ndzu. Ole o to budu mu no ndzu obu; o bukwa Kereshi no ndzu l'ime eh u mu. Ndzu ophu mu no l'eliphe nta-a bukwa lɛ mu kwetaru ke Nwa Chileke be mu gude nodu iya; mbu onye yeru mu obu; woru ishi ndzu iya tua l'opfu eh u mu. ²¹ Mu taa jikakwa eze-iphema ke Chileke. O -buru l'oo eme ekemu be e-me amadu onye pfuberekoto l'iphu Chileke; o n'iya bu l'anwuhu, Kereshi nwuhuru te enwedu ishi.

3

Ekweta ozo eme ekemu

¹ Oo-waa! Egube g'eswe unube ndu Galeshiya habekpokwana! ?Bu onye kabę rwaa unu eka l'iphu g'unu jika okpobe opfu ono? ?Tobudu unu be mu tukoru k'anwuhu, Jizosu Kereshi nwuhuru l'oswebe togboru eba; o doo unu enya ree-a? ² Iphe lanu, mu aji unu bu: ?Buada-a iphe, ekemu pfuru be unu meru teme unu nata Unme-du-Nso ono, unu nataru ono? ?Tobudu l'unu numaru ozi-oma ke Kereshi ono bya ekweta? ³ ? Denuhunu g'o gude unu gbę buru ndu eswe? Le mbu be unu gude Unme ke Chileke gbube ishi etso Kereshi. ?Buhunu gunu meru iphe, unu paru Unme Chileke ono buhaa dobesu l'oo ike k'unu be unu e-gude tsokota Kereshi obu? ⁴ ?Iphe-ehuka ono, unu jekotaru ono bu ke mmanu to? O to dukwa mu g'o bu ke mmanu. ⁵ Chileke anodujekwa anu unu Unme-du-Nso bya emeshiru unu iphe-ohumalenya. ?O tukoru iphemiphe ono eme opfu l'unu eme iphe, ekemu pfuru to bu-a l'ole unu numaru ozi-oma ono bya ekweta?

⁶ Nokwapho ge Ebirihamu kwetaru ke Chileke; o guaru iya ya l'apfubekoto. ⁷ Oo ya bu l'unu eleana iya enya; l'oo ndu kwetaru ke Chileke be bu unu Ebirihamu. ⁸ Ekwo-opfu Chileke pfuhawaru su le Chileke e-me ndu abudu Jiu g'ephe buru ndu pfuberekoto m'ephe -kweta ke Chileke. E vuhawaa uzo zia Ebirihamu ozi-oma ono su iya: "Ebirihamu; oo l'eka ngu be e-shi meeru ndiphe mgburugburu eze-iphe-oma."

⁹ Oo ya bu; l'eshinu Ebirihamu kwetaru ke Chileke; Chileke gooru iya onu-oma; be o bukwapho egube ono be Chileke a-goru onu-oma nu iphe, bukpoo ndu kwetaru nkiya.

¹⁰ Iphe, bukpoo ndu chiru upfu kwee l'ekemu su l'oo eme ekemu a-dzo phe be buakwaa ndu a turu onu. Kele ekwo-opfu Chileke sukwaru: "Onye ta atukoduru iphemiphe, e dekotaru l'ekwo ekemu g'o ha eme buakwaa onye a turu onu." ¹¹ Iphe lanu, dokporu enya ree bu l'o to dudu onye a-du ike egude eme iphe, ekemu pfuru aburu onye pfuberekoto l'iphu Chileke. Kele "Onye pfuberekoto bukwa ekweta be oogude nodu ndzu." ¹² Obenu l'eme iphe ekemu pfuru yee ekweta ke Chileke ta adukwa iphe, ephe jigba; kele e dekwurupho su: "Le ndu emegbuje iphemiphe, ekemu pfuru e-gudekwa iya pho dzuru ndzu."

¹³ Kereshi gbafutaru anyi le mburonu, ekemu meru anyi vuru; eshinu o vutachiru anyi mburonu ono anyi shi vuru ono. Kele ekwo-opfu Chileke sukwaru: "Iphe, bukpoo onye a pfugburu l'eli oshi bukwa onye laru le mburonu." ¹⁴ Kereshi laru le mburonu ono g'ee-shi g'ee-iphe-oma, Chileke suru le ya e-meru Ebirihamu eshi l'eka ke Kereshi Jizosu rwua ndu abudu ndu Jiu eka. Anyibedua e-shikwanu l'ekwekwe, anyi kweru ke Kereshi nata Unme ono, Chileke kwehawaru ukwe le ya a-nu anyi ono.

*Iphe, a tudoru ekemu waa iphe,
Chileke kweru ukwe iya*

¹⁵ Unwunna mu; ge mu gudekpodanu iphe, anyi emeje nmaaru unu etu owa-a. Amadu -kee ekpe dee ya l'ekwo byia ya eka ta adukwa onye emebi iya nu; ophu o dukwa onye eyekwa iya iphe; mbu a makwaru-a l'oo ekpe, nemadzu keru. ¹⁶ Su-a; o kwa Ebirihamu yee oshilokpa iya be Chileke kweru ukwe-iphe. O to sukwaru iya l'oo ye le ndu shi l'okpa iya; g'ee-gudekwanu nno makwanuru l'oo ikpoto nemadzu. O suru iya l'oo yee oshilokpa iya, bu iya bu l'oo onye lanu, bu iya bu Kereshi obu. ¹⁷ Mbu l'iphe, mu epfu bu le-a; l'ogbandzu ono, shi Chileke l'eka be Chileke kwetaru ukwe su le ya e-me iphe ya pfuru. Su-a; ekemu, a nodaru unu apha l'apha ukporo l'iri ge Chileke kwechaaru ukwe-iphe ono teme ekemu ono bya ta ayikwa gbukaa iphe, Chileke kwewaru ukwe iya. O to mekwa ukwe-iphe ono, Chileke kweru ono g'o buru iphemmanu. ¹⁸ Ome o buada g'e me iphe, ekemu pfuru teme Chileke emee iphe, o kweru ukwe iya me aamanuru l'o to buedu ukwe-iphe. Obenu le Chileke nuru Ebirihamu iphe, o kweru ukwe iya; opfu l'o kwewaru iya ya.

¹⁹ Su-a; ?o buhunuru gunu be a tu-doru ekemu? Iphe, a tu-doru ekemu bu g'ekemu goshi iphe eme iphe-eji bu. A tu-doru iya g'o nodu jasu teke oshilokpa Ebirihamu obu a-bya, bu iya bu onye obu, Chileke kweru ukwe-iphe doberu obu. Oo Chileke turu ekemu ono bya agbe l'eka unwu-ojosi-imigwe woru iya nu onye-eto bu Mosisu, no-chiru enya nemadzu g'o tularu ndiphe. ²⁰ L'o kwa a -du ebo eme iphe be aachoje onye-eto; obekwanu le Chileke bu onye lanu.

²¹ ?O pfuru l'ekemu egbuka iphe, Chileke kweru ukwe iya egbuka to? Tuswekwa! Kele ome o -duru ekemu, a turu g'o gude ndzu me apfubekoto l'iphu Chileke eshinu l'edobe ekemu. ²² Obenu l'ekwo-opfu Chileke egoshi le ndiphe mgburugburu be iphe-eji pyitaru l'ekpiri. Iphe, o gude egoshi iya ono bu g'iphe ono, Chileke kwetaru le ya e-meru onye woru onwiya ye Kereshi ono l'eka abuerupho ndu woru onwophe ye Kereshi l'eka be oo-meru iya kpoloko.

²³ Kele teke k'ekweta teke adudu be ekemu shikwa tuchia anyi atuchi g'anyi ta ahuma uzo anyi e-shi kweta ke Kereshi. ²⁴ Oo ya bu l'ekemu shi edu anyi uzo g'onye eleta unwegirima enya; dua anyi jasu Kereshi bya g'anyi a-buru ndu Chileke guru le ndu pfuberekoto; opfu l'anyi woru onwanyi ye iya l'eka. ²⁵ Nta-a, Chileke guhawaru anyi uzo g'anyi woru onwanyi ye Kereshi l'eka-a be anyi ta nokwa l'eka onye ono, eleta anyi enya ono, bu iya bu ekemu.

²⁶ Oo ya bu; l'eshinu unu wowaru onwunu ye Kereshi l'eka; unu l'iya tugba buru nanu be unu bukotawa unwu ke Chileke. ²⁷ Le g'unu ha buru ndu e gude epha Kereshi mee baputizimu be yeakwaru Kereshi g'onye yeru uwe. ²⁸ Mkpocha l'onye-a bu Jiu ebe onye-a abudu ta adukwa; ophu o dukwa l'onye-a bu ohu; onye-a buru amadu; ophu l'onye-a bu nwoke onye ophuu buru nwanji adukwapho; kele g'unu ha shiwaa l'eka Kereshi tugba buru nanu. ²⁹ Su: unu buwaru ndu ke Kereshi be unu buwaa oshilokpa Ebirhamu, bu iya bu ndu iphe ono, Chileke kweru Ebirhamu ukwe iya ono rwuberu.

4

¹ Su-a; waa iphe, mu e-gude goshi unu iphe, mu epfu bu owa-a: l'onye bu iya e-mechaa ria iphe nna iya; be teke o bu nwata be bukwa g'eeme ohu bu gaanoduje eme iya. A makwaru-a l'oo ya nwe iphemiphe; ² ole oonwejeru onye yee ya bu; onye a-nodu emefuta iya nu; l'o dukwarupho onye a-nodu eleta iphe, o nweru enya jasu teke nna iya pfuru su l'o noo teke nwata ono sularu egweta iphe iya. ³ Nokwapho g'o du l'eka anyi no bu ono. Teke anyi te eshidu maru iphe be obvu, bugbaa ishi mgboko owa-a shi mee anyi ohu phe. ⁴ Ole o rwuru teke o gbaru; Chileke ye Nwa iya su g'o bya. O bya aburu nemadz; nwanji nwaa ya. O buru iphe, ekemu suru g'e meje be oomeje; ⁵ g'oo-shi egube ono gbata ndu ekemu keru egbu; g'ee-gude egube ono Chileke anata anyi g'anyi buru unwu iya.

⁶ O buru l'oo l'unu buwaa unwu iya meru g'o gude Chileke woru Unme Nwa iya ye unu l'obu; mbu Unme ophu emeje g'e kuje Chileke "Nnana!" ⁷ Oo ya bu l'e shi Chileke l'eka; ophu i buedu ohu; i buwaru nwa Chileke. Eshinu i buwaa nwa Chileke banaa ya-a bu l'i yiwa le ndu e-ri iphe ono, Chileke doberu unwu iya ono.

Polu agba egomunggo ke ndu Galeshiya

⁸ Le mbu teke unu eshidu maru Chileke be unu shi bugbaaru ohu iphe, abudu Chileke. ⁹ Obe nta-a, unu byawaru bya amaru Chileke-a; waawaa; ge mu pfuchia ya egube-a; o chia nta-a, Chileke mawaru unu-a; be mu suru: ?Denuhunu g'o gude unu dakobe alaphu azu alapfu obvu ono, adudu ike du iya nu; teme o buru iphe-mmanu ono? ?Bu gunu meru g'o gude unu nodu eme g'unu laphukporo azu je aburu ohu phe ozo? ¹⁰ Unu aboje mboku l'obo-iphe; me onwa; me teke iphe meru; me ppha. ¹¹ Ndzu unu anodujekwa agu mu. ?Ozi, mu jeru l'ishi unu ta abuduru mu nu ke mmanu?

¹² Unwunna mu; mu arwo unu arworwo; su g'unu dunu ge mu du; kele mbedua duwaa g'unu du. O to dukwa iphe, du eji, unu meru mu ililekpo. ¹³ Unu maru-a l'oo teke iphe eme mu be mu byaru ezia unu ozi-oma ono le mbu. ¹⁴ E-gudekpokwaaro l'iphe, eme mu nu shi buru unu oke iphe-ohutama; ole mu ta adukwanu unu ash; ophu unu ajjakwaru mu. Unu gbenu meberu mu ree ge mu bu ojozi-imigwe; ozo le mu bu Kereshi Jizosu l'onwiya. ¹⁵ ?Unu meru ehua, shi tsoo unu utso l'opfu ehua mu teke ono-a imagha? Kele mu maru l'a ta tudu iya ego; l'ome unu duru ike teke ono me o buchaaru k'unu aswoshi akpuru enya nkunu chie mu. ¹⁶ ?Mu gbenu buwaru onye opfu unu nta-a; opfu le mu pfuru unu iphe, bu okpobe-opfu?

¹⁷ Ndu ono, eduphu unu ono emekwaru unu emereme shii; oo l'oo g'unu makwaru l'iphe, ephe emedoru unu emereme ono ta adukwa ree. Ephe emekwa g'ephe bufu unu ehua mu g'unu gbaru tsoru phe. ¹⁸ Agbatoru ndu ozo adujekwa ree; oo l'oo g'unu gbatsojekwaru ndu obo m'ephe-nodu epfu iphe, du ree. Unu mejekwa egube ono tekenteke; g'o to bukwapho teke mu l'unu no. ¹⁹ Unwu mu! Mu nokwa l'iphe-ehuka opfu ehua unu nta; mbu ge nwanji, abya ezeda. Mu je a-nodu l'iphe-ehuka ono jasunupho teke unu a-du ge Kereshi. ²⁰ O du mu pho g'a su le mu l'unu no nta-a; me mu amaru ge mu ge dobe onu pfuaru unu opfu. Nta-a be o tufuru unu ehua ge mu e-mekpo k'ehua unu.

Etu Hega yee Sera

²¹ Unube ndu oogu anodu emeje iphe, ekemu pfuru; unu kaeshikwaru mu; ?unu ta anumaduru iphe ekemu pfuru to? ²² Kele e dekwaru su le Ebirhamu nwataru unwegirima unwoke labo. Onye lanu bu nwanji, bu ohu nwataru iya ya; onye ophu bu amadu yeru iya ya. ²³ Onye ophu, ohu yeru be a tsataru ime iya ebe o dududu ukwe

Chileke kweru swibe l'èhu iya k'iche. Onye ophuu, shi l'èka amadụ phọ bẹ a tsutaru ime iya opfu lẹ Chileke kweru ukwe l'aa-nwụ iya. ²⁴ Mu gude iphe ono, mehawaru nū ono anmarū unu ẹtu. Ẅnwanyi ono ẹphenebo, bụgbaa ne phẹ ono nọ-chiru ẹnya ọgbandzu labọ, shi Chileke l'èka. Onye ophu, bụ Hega nọ-chiru iphe ono, Chileke kweru ukwe iya l'ọgbandzu shi l'elì úbvú Sayinayi. Ẅnwu nkiya bẹ a nwuru g'ẹphe buru ohu. ²⁵ Hega nọ-chiru úbvú Sayinayi ono nọ l'alì Arebiya. Ọ buru Arebiya ono bụ Jierúsalemu kẹ nta-a. Noo kẹle yee unwu iya shi buru ohu. ²⁶ Obenu lẹ Jierúsalemu ophu dọ l'imigwe ta abudu ohu; ẹme ọ buru iya bụ ne anyi. ²⁷ Kẹle e deru l'ekwo-opfu Chileke sụ:

“Tee ẹswa gube nwanyi,
pfuru apfuru,
eteke atsụ-swee ime!

Gude ẹhu-utso tee ẹswa
gube nwanyi,
amadụ iphe,
eme lẹ nka nwanyi,
ime eme;

Kẹle nwanyi ono,
e shi gbado agbado ono
l'a-gbẹ kanụ enweru
nwa eme lẹ nwanyi
ophu alụ ji.”*

²⁸ Sụ-a; Ẅnwunna mu; anyibedua bụakwapho Ẅnwegirima e kweru ukwe iya ẹme a nwụa phẹ gẹ Áyizaku. ²⁹ Ọ bụkwarupho g'ọ dọ teke ono bụ g'ọ dọ nta-a. Teke ono bẹ onye k'ono, a tsutaru ime iya gẹ kẹ ndu ọzo phọ shi anọduje akpa onye ophu ndzụ iya shi l'èka Unme Chileke phọ ẹhu. ³⁰ Ole ?bụ gunu bẹ ẹkwo-opfu Chileke pfuru? Ọ sụru: “Chífukwa ohu yee nwa iya; kẹle nwa, shi l'ohu bẹ yee nwa, amadụ nwuru taa gbakwaru mgba eke iphe nna phẹ.” ³¹ Ọo ya bụ; Ẅnwunna mu; anyi ta abụkwa unwu, ohu nwuru; anyi bụkwa Ẅnwu, nwanyi bụ amadụ nwuru.

5

Enweru onwonye l'ime Kéreshi

¹ Kéreshi ọakwaru anyi l'ẹgbu; sụ g'anyi ba bụheru ohu. Ọo ya bụ; unu pfushia ike. Unu te ekwekwa g'ọ dọru onye e-gude ekemu mee unu g'unu buru ohu ọzobaa.

² Sụ-a; gẹ mụbe Pọlu karu unu; ọ -buru l'unu buru úbvú bẹ Kéreshi ta adụkwa urwu, ọ baru unu. ³ Gẹ mu kasachakwaa onyemonye, buru úbvú nchị; l'ọ mefutajekwa iphemiphe, bụ iphe, ekemu pfuru g'ọ ha. ⁴ Unubẹ ndu eme gẹ Chileke gua unu lẹ ndu pfuberekoto; opfu l'unu eme iphe ekemu pfuru bufuakwaru onwunu l'èka Kéreshi nọ. Unu nashịakwaru onwunu eze-iphe-oma kẹ Chileke. ⁵ Ọ -buru anyibedua bẹ iphe anyi zọberu ele ẹnya eleshia iya ike lẹ Chileke a-gụ anyi lẹ ndu pfuberekoto l'iphu iya bụkwa l'anyi nataru Unme-dụ-Nso; opfu l'anyi woru onwanyi ye Kéreshi l'èka. ⁶ L'anọduwaa l'ime Kéreshi bẹ l'e buru úbvú; ọzoo l'e te buduru ta adụkwa iphe, ọ bụ. Iphe, bụ iphe, bụakwaa ekweta kẹ Kéreshi ophu shi lẹ n-yemobu.

⁷ Unu shikpọkwa etsokotawa ọzo ono ree. ?Buhunu onye kpọshiru unu anọdu eme iphe, bụ ọkpobe-opfu ono nta? ⁸ Ọphu a maru bụ l'ọ tọ bụdu Chileke-a, bụ iya kuru unu-a gbẹ bya apfubuta unu g'unu te emehẹ ọkpobe-opfu ono. ⁹ Ọ kwa nwa-ọ-chi-l'èka iphe-ekoje-buredi l'ekoje ishi buredi ophu. ¹⁰ Ole atugba, anyi l'unu tugbaru lẹ Nnajiuphu mekwaru-a gẹ mu shihu obu ike l'èka unu nọ; l'unu a-lwa azụ bya etsozita ọzo wata arị iphe, mu arị; l'onye gbaghashiri unu agbaghashi; ọ -bụ onye; ọ -bụ onye-ọ; onye ono bẹ Chileke a-nmakwa ikpe.

¹¹ Obenu-a; Ẅnwunna mu; ọme ọ bụ l'ọo g'e buje úbvú bẹ mu ezijekwadu asa iya asasa ono; ?m'ọ bụhunuru gunu bẹ ọ gude a nọdu a-kpakwadụ mu ẹhu? Ọ -bụ l'ọ dọ ẹgube ono mẹ asasa, mu asa lẹ Chileke a-gụepho anyi lẹ ndu pfuberekoto; opfu lẹ Kéreshi nwuhuru l'oswebe tege adụkwa onye ọ gogo bụjeru iphe ẹghu. ¹² Teke ọ bụ lẹ k'ebu úbvú aphunuka ndu ono, agbaghashi unu ono l'èhu g'ẹphe jenụ je ahachafua onwophẹ ahaha.

¹³ L'unubedua Ẅnwunna mu; bẹ e kukwaru bya atọwaa l'ẹgbu. Ọle-a; unu ta ahakwa onwunu g'iphe, anọduje agụ unu ẹgu waa iphe, unu arị l'ọkpoma bya ekee unu ẹgbu ọzo. Ọ chikwa iphe, unu a-nọdu eme bụ g'onnyemonye yee nwibe iya obu k'ophu unu anọduje eyeru nwibe unu ẹka. ¹⁴ Kẹle ekemu ono g'ọ hakọta tukuru kpakọo l'akpuru opfu lanụ, bụ iya bụ: “Yee nepadzụ ibe ngu obu g'i yeru onwongu.” ¹⁵ Obenu teke ọ

* 4:27 4:27 Gụnaa Azá 54:1.

bù l'unu atakashi nwibe unu eru bya anmabushi nwibe unu anu; unu letakwa enya a-nnya unu tukò onwunu taèbe.

Unme Chileke waa ejo-iphè agugbaa nemadzu

¹⁶ Oìe mu sùru-a; unu hakwaa Unme Chileke g'ò goshije unu ụzo. Oo ya bukwanu g'unu ete emejeedu ejo-iphè, agugbaa unu. ¹⁷ Kele ejo-iphè agugbaa amadu be ta adujekwa Unme Chileke ree. Ophu iphe, agukwanu Unme Chileke adujedu uche amadu ree. Noo l'iphè labo ono duru onwophe l'opfu. O buru iphe ono meru g'o gude ebe unu adujedu ike mee iphe, du ree, unu riru k'ememe. ¹⁸ Obenu teke o bu Unme Chileke egoshije unu ụzo; o n'ia bu l'ekemu te ekeeduru unu egbu.

¹⁹ Sù-a; iphe shigbaa l'uche amadu doru enya, bu iya bu eri ogori; apharwushi onwonye; eme umere, rehurere; iphere abvu l'iphu; ²⁰ agwo nshi; eme mgbashi; ndumashi; alwu ogu; okophoo; obu-oku; akpa enya; ekpa l'iche iche; ejo-nzi; ²¹ enya-pfurufuru; egbu-ochi; mee-atsutsu; eri angu-sweshi iphu; mewaro iphe dugbaa egube ono. Noo iphe shigbaa l'uche amadu bu ono. Sù-a; ge mu lokwaa unu eka le nchi ge mu lohawaru iya unu; ndu eme nno taa bahukwa l'eka Chileke bu eze.

²² Obekwanu l'iphè shigbaa le Unme Chileke bu: n-yemobu; ehu-utso; nchi-adu-doo; nshirima; eme odoo; eme oma; ekweta; ²³ eme gele; me esede onwonye. O to dudu ekemu, a turu swibe ndu k'ono. ²⁴ Ndu bukwanu ndu ke Kereshi Jizosu; wowaru ejo-iphè, agugbaa phe nu me ejo umere, shigbaa phe l'uche kpopyabe l'oswebe. ²⁵ Eshinu anyi gude Unme Chileke dzuru ndzu; unu g'anyi hanaa ge Unme ono goshije anyi ụzo. ²⁶ G'anyi te emejekwa iphe gee-shi g'a jaa anyi ajaja. Ophu anyi emejeshi nwibe anyi iphe, e-ghu iya egbu. Ophu anyi ejijekwaru nwibe anyi iji-enya.

6

Evuru ivu nwibe ngu

¹ Unwunna mu; teke o bu l'o duru onye e guderu gedegede teke o duru iphe, oome adudu ree; g'unubedu, Unme Chileke gude ndzu unu-a; jinaa obu oyi duphata iya azu l'uzo pfuru oto. Oìe oo g'onwonye letakwa onwiya enya g'e te nwufuaru iya ye l'eme iphe-eji. ² G'onwonye gbatajeru nwibe iya l'iphè, atsu iya l'ehu g'unu e-gude egube ono mekotaje ekemu, Kereshi turu. ³ Kele onye riru le ya bu iphe l'eka o dudu iphe, o bu; onye ono bukwa onwiya be oome eswe. ⁴ O kwa g'onwonye gudejekwa enya lee onwiya maru g'umere iya gbaru; l'i wotaje iphe, iime turu yeru umere gbaru ngu nu. Oo ya bu; i ti jeeduro ewota iphe, i meru aturu eyeru k'onwonye ozo. ⁵ Kele onwonye e-vukwaru ivu nkiya l'onwiya.

⁶ G'onwonye, eezi ozi-oma ke Kereshi ono hejekwa onye ezi iya ya nu iphe, du ree, o nweru.

⁷ Unu te ekwekwa g'e duswee unu ụzo; Chileke ta abukwa onye akwa eswe; noo l'oo iphemiphe, onye kuru be owotaje akpuru iya. ⁸ L'onwonye eme ejo-iphè, agu iya nu be a-lakwa l'iswi. Obenu l'onwonye eme ge Unme Chileke ziru iya be Chileke a-nu ndzu ojeoje. ⁹ Oo ya bu g'ike ta abukwa anyi l'eme ree; kele anyi e-ritakwaa urwu iya l'orwuberu iya me anyi -gudeshia eka anyi g'anyi gudeshi iya. ¹⁰ Oo ya bu g'anyi mejeru onwonye ree nta, ụzo duru anyi l'ememe iya. Ndu anyi a-kabajekpoo emeru ree ono bu ndu anyi l'ephè bu onu-ulo lanu; opfu l'anyi tukowaru kweta ke Kereshi.

Ekele

¹¹ Nta-a be mu gudeakwa eka mu gedegede ederu unu ekwo obu. ?Unu ta ahumaduru g'akpuru opfu obu hachaa kakporo kakporo? ¹² O kwa ndu eme g'a jaa phe ajaja k'iphe, ephè sùru l'e mefutaje l'eli ehu bu ndu ekebutaje unu sù g'unu bua ubvu. Iphè, ephè gude eme iya bu ge ndu Jiu ta akpa phe ehu. Ephè maru le ndu Jiu gege akpa phe ehu; ome ephè kweru l'oo 'epho Kereshi ono, nwuhuru l'oswebe ono a-dzo phe. ¹³ Ndu obu, bukpuru nu ubvu obu ta abukwa l'ephè emeje iphe ekemu pfuru. O kwa iphe, oogu phe g'ephe mee g'unu bua ubvu bu g'ephe abaaaba l'ephè meru unu; unu mee iphe-ohubama l'anu-ehu. ¹⁴ A bya le mbedua; tuswekwa! Mu ta ayikwa baa aba k'iphe ozo gbahaa k'oswebe Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kereshi. L'eshi ophu o nwuhuru l'oswebe be iphe ke mgboko-a ta adukwa iphe, o bu mu; teme mbedua dukwapho g'onwonye nwuhuru anwuhu l'iphe ke mgboko-a. ¹⁵ Kele anoduwaa l'ime Kereshi Jizosu be l'e buru ubvu; ozoo l'e te buduru ta adukwa iphe, o bu, abuedupho aburu onye Chileke meru k'ophuu. ¹⁶ Ge Chileke mee g'ehu du iphe, bukpoo ndu etsoje ụzo ono, mu goshiru unu ono guu; phukwaaru phe pho obu-imemini. Oo phe bu okpobe ndu Izuru le ke Chileke.

¹⁷ Sụ-a; e -shi ntaṅ-a g'ọ tọ dukwa onye epfuchibaa mu nchị. Ichii-ipe ọwa-a, mu vu l'ehu-a buakwaa iphe-ọhubama, egoshi ị mu bu ohu Jizọsu.

¹⁸ Ụnwunna mu; gẹ Nnajiuphu anyi, bu Jizọsu Kéreshi mekwaaru unu eze-ipe-oma g'unu ha. Nokwa g'ọ dụ!

Ēkwo-ozī, Pōlu Deru Nū Ndu Efesosu

¹ Owa-a bu ěkwo-ozī, mūbe Pōlu ede. Mu bu onye Chileke hōtaru mee gē mu buru onye-ishi-ozī Kéreshi Jizōsu. Mu ede iya anū ndu dū-nsō, bu lē Efesosu; mbū ndu kwetarū kē Kéreshi Jizōsu; ephe l'ya tūgba buru nanū.

² Mu sū gē Chileke, bu Nna anyi yēe Nnajiuphu, bu Jizōsu Kéreshi meeru unu eze-iphe-oma; mekwaaphō g'unu buru l'ēhu-guu.

Ōnu-oma, shi l'ēka Kéreshi

³ Unu g'anyi kele onye ono, bu Chileke bya aburu Nna kē Nnajiuphu anyi Jizōsu Kéreshi ekele; onye bu iya goru ōnu-oma nū anyibe ndu anyi lē Kéreshi tūgbaru buru nanū. Ōnu-oma ono bu lē Chileke meru; anyi shi Kéreshi l'ēka yiru l'ōha imigwe. Ō buru ēka o shi bu l'o wotaru iphe, bukotakpoo iphe, aanū anūnu, shi l'ēka ono woru nū anyi. ⁴ Chileke byaru eme mgboko; o vuru ūzo shi l'atūgba ono, anyi lē Kéreshi tūgbaru buru nanū ono; hōtahawaro anyi g'anyi buru ndibe iya; k'ophu anyi a-duru iya iche; bya aburu ndu adūdu ēka ntūcha a-dū l'ēhu anyi l'iphu iya. ⁵ Ōo n-yemobu iya meru g'o gude ō chīhawa iya l'idzū dobe l'anyi a-buru unwu iya; onye oo-shi l'ēka buru Jizōsu Kéreshi. Ono buerupho iphe, dūhawa iya ree ememe bya abukwarupho iphe dū iya l'uche; ⁶ g'anyi etuje Chileke epha k'eze-iphe-oma ono, dū biribiri ono, o meru anyi kē mmanū ono; mbū anyibe ndu anyi lē Nwa iya ono, o yeru obu ono tūgbaru buru nanū.

⁷ Mbū-a; Nwa iya ono bē gbashīkwaru mee ya; gude gbata anyi; tēme ō bukwaru iya phō bu lē Chileke aguaru anyi nvū l'iphe-ēji anyi. Sū-a; eze-iphe-oma ono buru iphe-oma, kwatakporu paa ēka bē o meeberu anyi egube ono; ⁸ mbū eze-iphe-oma ophu ō kwatakporu gude mmamiphe yele nkwaṁnya saa ēka ōkpobe asasa meeru anyi. ⁹ Ō byakwaphō bya emee g'anyi maru iphe; nweru ōkpobe egomunggo; k'ophu iphe, oome e-doje anyi ɛnya. O meru; anyi bya amaru iphe, shi buru iphe, o domiru edomi, bu iphe, ō rīhawaru lē ya e-shi Kéreshi l'ēka mee. ¹⁰ Iphe ono, ō tūberu ono, bu iphe, oo-me teke ō gbaru ono bu l'ōo-tūko iphe, o gude ēka iya mee tūko chīgḡbabe; mbū iphe, dū l'igwe; mē ophu dū l'alī; l'o woru Kéreshi mee ishi iya.

¹¹ Ōo Kéreshi bē anyi l'ya tūgbaru; ō buru iya meru g'anyi yiru l'iphe ono, o kweru ndu bu nkiya ukwe iya ono. Ō buru iya mekwarupho g'o gude Chileke, emekōtaje iphemiphe g'ō tūbehawaru iya; mee ya g'ō dū iya l'uche; vuhawaru ūzo hōtahawaa anyi. ¹² Ōo ya bu g'anyibedua, bu ivuzō ele ɛnya Kéreshi egude umere anyi l'ophu egoshi g'ōdu-biribiri Chileke habe shii; g'ee-gude iya jaa ya ajaja.

¹³ Nokwaphō g'ō dū unubēdua; l'unu nūmaerupho ōkpobe ozi ono, bu ozi k'adzōta ono, Chileke dzōtaru unu ono; unu kweta kē Kéreshi. Ō buru iya bu lē Chileke egude Unme-dū-Nsō, ō kwetarū ukwe iya; mee unu iphe-ōhubama; gude goshi l'ōo ya nwe unu.

¹⁴ Unme-dū-Nsō ono egoshi l'anyi a-nata-a iphe ono, Chileke kweru ndibe iya ukwe iya ono, bu iphe, anyi a-nata teke Chileke a-gbata ndibe iya ōkpobe agbata kē mkpōchi-ishi; g'anyi jaa ōdu-biribiri iya ajaja.

Pōlu epfu anū Chileke

¹⁵ Noo iphe, meru g'o gude mu nūmachaa k'ekwekwe unu kweru kē nnajiuphu, bu Jizōsu waa k'ōbu unu yekōtaru ndu-nsō ono; ¹⁶ ebe ō dūdu teke mu ekelebuhjeru unu Chileke ekele. Mu -nōdu epfu anū iya; bē mu epfujekwaru iya phō opfu ēhu unu. ¹⁷ Mu asuje gē Chileke kē Nnajiuphu anyi Jizōsu Kéreshi; mbū Nna bu Ō-ka-lē-biribiri; g'ō nū unu Unme iya, e-me unu g'unu maru mmamiphe; phūa ōphulenyā; k'ophu unu a-maru iya ōkpobe amaru. ¹⁸ Mu asujekwa iya phō g'ō mee obu unu g'ō hūma iphōrō iya; k'ophu unu a-maru iphe, bu iphe, o kuru unu g'unu le ɛnya iya; makwarupho l'iphe, o kweru ndu-nsō ukwe iya nyīberu anyibe. ¹⁹ Wakwaphō g'ike iya ono, bu ike ophu enwedū etu ono emeberu ire l'ēhu anyibe ndu kweru kē Jizōsu. Ike ono, l'eme ire l'ēhu anyi ono bē bukḡwaa iphe lanū yēe eze ike iya ono, ²⁰ bu iya bu ophu o gude mee gē Kéreshi shi l'ōnwu teta dzūru ndzū; bya eworu iya dobe l'ēkutara iya l'imigwe. ²¹ Kéreshi ono nō-ngokōtaru iphe, bukotakpoo ōchi-ōha imigwe; mēkpoo ō-nō-l'oke-ōkwa imigwe g'ēphe ha; mēkpoo ō-gude-ike imigwe g'ēphe ha; mēkwapho nnajiōha imigwe l'ophu; mēkpoo iphe, bukḡpoo iphe, e kuru epha l'eliphe-a; mēkpoo l'eliphe ophu abya nū. ²² Chileke meru gē Kéreshi tūko iphemiphe zōpyabe l'ōkpa; bya ewokwaru iya phō yeru Chīochi g'ō buru iya l'a-buru ishi iphemiphe kpoo. ²³ Chīochi l'ophu bukḡwa ogwēhu Kéreshi; ō buru l'echilabō ndu Chīochi bē iphe kē Kéreshi dzuru edzumedzu. Ō bukwanuru lē Kéreshi bē iphemiphe kē Chileke dzukwanūru edzumedzu.

2

Eshi l'onwu bahu le ndzu

¹ O duru teke unu shi buru ndu nwuhuru anwuhu. O buru iphe, kparu iya nu bu l'unu te eyejeduru Chileke onu; unu nodu anoduje eme iphe-aji. ² Teke ono be unu shi etso aka ndiphe. Unu shi anoduje eme iphe, epherephere pfuru, bu iya bu onye ophu, bu onye-ishi l'ephekerephe bya aburu obvu ono, l'emeje ge nemadzu kwefuru Chileke ike ono. ³ Anyibedua g'anyi ha shikwa tuko etso uzo ono. Anyi shikwa etsoephe iphe, agu anyi agu ememe. Iphe, anyi shi emeje buerupho iphe, du anyi ree l'ehu; me iphe, du anyi ree l'egomunggo. Anyi shikwa le mbu buru ndu shi tukotawaa oke-ehu-eghu ke Chileke kpube onwanyi ge ndu ophuunapho.

⁴ Obenu le Chileke bu onye apuhu obu-imemini; pua k'etsutsu iya. O yeru anyi obu yegharu iya anyi aka. ⁵ Anyi shi l'emeswe, anyi mesweru Chileke; buru ndu nwuhuru anwuhu. Obenu le Chileke mewaru; anyi le Kereshi tuko bya adzuru ndzu; o buru eze-iphe-oma iya be o gude dzoo unu. ⁶ Anyi le Kereshi Jizosu tugbaru buru nanu; Chileke tuko anyi l'ia mee; anyi teta dzuru ndzu iya emekwapho g'anyi l'ia tuko nodu l'imigwe. ⁷ Iphe, o gude mee ya nno bu g'oo-mecha goshi ogbo ophu no l'iphu eze-iphe-oma iya ophu nyiberu oke anyibe; waa g'oo-goshi phe g'obu omaa ya, shi l'eka Kereshi habe l'ehu anyi. ⁸ Oo l'oo le Chileke menukaru eze-iphe-oma meru g'o gude o dzoo unu. Adzozo ono shi l'ekweta, unu kwetaru ke Kereshi; o to bukwa unu be o shi l'eka; o buepho iphe-oma, Chileke meru unu ke mmanu; ⁹ ophu o budu iphe, e setaru l'akanya; g'o to dukwanu onye e-gude iya wata eku onwiya. ¹⁰ Anyi tukokwaru buru iphe, Chileke gude aka iya mee. O shi Kereshi Jizosu l'eka kee anyi; k'ophu anyi a-duje ike je okpobe ozi, o kwakobehawaru anyi g'anyi jee.

Aburu nanu l'ime Kereshi

¹¹ Oo ya bu; unu nyatakwa iphe, unube ndu abudu ndu Jiu shi buhawaru. Ndu Jiu shi ekuje unu akpapyi. Ephebedua nodu ekuje onwophe ndu buru ubvu. Ole ubvu, ephe buru buepho iphe, nemadzu gude aka ebu l'eli eh. ¹² Unu nyatajeka le teke ono be unu te eshidu nodu Kereshi l'eka; unu shi buru ndu ohozo, a gufuru agufu le ndu izurelu teme unu buru mbyambya, ophu unu eshidu du l'ukwe-iphe, Chileke kweshiru ndibe iya ono. Ophu o dudu iphe unu shi ele enya iya le mgboko-a. Ophu unu eshidu maru onye Chileke bu. ¹³ Obenu le nta-a be o shiwaa l'eka Kereshi; onye unu l'ia tugbaru buru nanu; Chileke kuritaru unu ntse; l'unube ndu shi nodu iya uzenya; o buru mee Kereshi be e gude mee ya. ¹⁴ O kwa Kereshi l'onwiya bu eh-guu k'anyi; yebedua, meru anyibe ndu Jiu me ndu abudu ndu Jiu; anyi buru ndu lanu. Tobudu iya bu; o shi egube ono nwukpofu ndumashi ono, shi buru igbulu no-buha anyi l'unu ono. ¹⁵ Iphe, o meru bu l'o meru; ophu ekemu erehedu ire; mbu ekemu ndu Jiu mekpoo nsq; me omelaj omelaj, dukota iya nu. Iphe, Chileke eme g'o mee bu ge Kereshi e-shi egube ono gude mba labo ono metaru onwiya ndu lanu, ephe l'ia tugbaru buru nanu. Ndu ono aburu mbà ophu. Oo ya bu l'o gude egube ono mee ge nchi du doo. ¹⁶ Kereshi egudekwapho anwuhu ono, o nwuhuru l'oswebe ono; mee ge ndumashi ono bv. Oo ya bu; g'o gude anwuhu iya l'oswebe ono; mee ge mba labo ono buru nanu. Oo ya bu g'ooduphuta phe azu dupfuta Chileke. ¹⁷ Noo iphe, Kereshi gude bya; bya ezidzuru g'a ha ozi-oma nchi-adu-doo ono; zia ya unube ndu shi nodu Chileke uzenya; zikwaa ya pho ndu shi nodu iya ntse. ¹⁸ Kele o bu iya be o shi l'eka anyinebo tuko buru ndu aduje ike gude Unme lanu bya apfuru l'iphu Nna.

¹⁹ Oo ya bu; l'unu ta abuhedu nlwamulwa; ophu unu abuhedu ndu ohozo. Nta be unu buwaa ndu ephe le ndibe Chileke tukoru buru ndu a nwuru l'eka lanu; unu tukowaru buru ndu onu-ulo Chileke. ²⁰ Nta-a be Chileke gudeakwa unubedua akpu-tse ulo iya ophu ndu-ishi-ozu me ndu shi epfuchiru Chileke turu okpa iya. O buru Kereshi Jizosu l'onwiya bu mkpuma, gude ulo obu. ²¹ Oo ya bu onye gude ulo ono g'o ha gudeshia ya ike bya aburu iya e-me g'o vua buru eze-ulo, e doberu Nnajiuphu nsq. ²² Nokwapho g'unu l'ia tugbaru; o tukokwapho unu akpu; unu le ndu ozo g'a kpa unu akpukpu g'ulo; g'unu buru eze-ulo, Chileke e-shi l'eka Unme-du-Nsq buru.

3

Ozi, Polu ejeru ndu abudu ndu Jiu

¹ Noo g'o gude mube Polu, onye noru Kereshi Jizosu mkporo l'iswi eh unube ndu abudu ndu Jiu; nodu anoduje epfu anu Chileke. ² O doru mu enya l'unu numawaru le Chileke shiwaa l'eme eze-iphe-oma iya ono; ye mu ozi-a l'eka su ge mu jee; g'oduru unu le ree. ³ Ono buru iphe, e domiru edomi e meru ge mu huma l'ophulena. Ge

mu dehaawaru iya unu lẹ mbụ; ọle mu gburu iya mkpirikpu. ⁴ Unu -gụephe iphe, mu dehawaru; unu agbẹ l'ẹka ono maru g'o doberu mu ẹnya; mbụ iphe kẹ Kéreshi ono, e shi domia edomi ono. ⁵ Lẹ teke ndiche bẹ Chileke te eshikwa emeje gẹ ndiphe maru iphe nkiya ono, o domiru edomi ono. Obenu lẹ Chileke shiwa l'ẹka Unme-dụ-Nsọ nkiya tógbo iya ẹba nta; k'ophu ndu ọ họtaru dobe iche; mbụ ndu-ishi-ozii iya mẹ ndu mpfuchiru iya a-maru iphe ono. ⁶ Mbụ lẹ ndu abudu ndu Jiu bẹ ephe lẹ ndu Jiu gbawaa mgba l'ọnu-oma ophi shi l'ẹka Chileke. Ephe tukuror dzepfuwaa l'ẹhu onye lanu; tuko yiwaru l'ukwe-iphe, Chileke shi l'ẹka Kéreshi kwee. Ọ buru ozi-oma ono meru g'anyi maru iya nta.

⁷ Ọ ozi-oma ono bẹ mu ese akanya iya. Chileke họtaru mu gẹ mu jeje ozi-oma ono; ono buru eze-iphe-oma, o meru mu kẹ mmanu. O gude nno goshi mu g'ike iya erebe ire l'ẹhu mu. ⁸ L'iphe, bukpo ndu ẹnya lwaru lẹ ndu kẹ Chileke bu mu bẹ ọ kachaa alwalwa; ọ bularu mbẹdua-a bẹ Chileke gbẹ meeru eze-iphe-oma ono kẹ gẹ mu buru onye e-tsoru ohamoha; pfukashiaru ndu abudu ndu Jiu k'eze-iphe-oma ono, shi l'ẹka Kéreshi ono paru ẹka; k'ophu nemadzụ ta asudu g'ọ-riju g'ọ habe. ⁹ Ọo mu bẹ o yeru gẹ mu mee gẹ ndiphe l'ophu huma gẹ Chileke eshije eme iphe, ọ tuberu. Chileke onye bu iya meru iphemiphe chihawaru iphe ono; ẹme o mee mgboko; ọle o shikpọephe e-shi teke ono domia ya edomi. ¹⁰ Ọ buru nta-a bẹ Chileke shi Chiochi l'ẹka mee gẹ ndu ọchi-ọha imigwe; mekpoo ndu ọ-nọ-l'oke-ọkwa imigwe maru gẹ mmamiphe Chileke gbaebekotaru. ¹¹ Chileke tukuror iphemiphe ono mee g'ọ riru iya ọ l'edenwede. Ọ buru onye o shi l'ẹka mee ya bu Nnajiuphu anyi, bu Kéreshi Jizosu; ¹² onye anyi kwetaru nkiya bya emee; anyi l'iya tuga buru nanu; k'ophu obu te eteedu anyi ophe; anyi nweru onu-opfu; ẹme anyi nweru ẹka anyi a-pfuru pfushia ike l'iphe Chileke. ¹³ Noo g'ọ gude mu ọdu epfuru unu su: jiko g'unu te egudekwa k'iphe-ẹhuka-a, mu eje l'opfu ẹhu unu-a; tuwoo Kéreshi ẹka; l'ọ bukwa iphe e-wotaru unu ubvu.

Eye obu, Kéreshi yeru anyi

¹⁴ Ọo iphe ono meru g'ọ gude mu ọdu anọduje egbu ikpere l'alii epfu anu Chileke, bu Nna; ¹⁵ onye bu iya bẹ ipfu l'ipfu l'imigwe mẹ l'eliphe shi l'ẹka gbube ishi ndzu phe. ¹⁶ Mu anọduje epfu anu Chileke g'ọ shi l'odu-biribiri iya, nyiberu anyibe gbẹ l'ẹka Unme iya, du Nsọ; nu unu ike g'obu shihu unu ike; ¹⁷ gẹ Kéreshi bata bya eburu unu eburu l'ime obu; eshinu unu kweru nkiya; wafua g'eye obu mee unu g'unu gbaa ogharabvu nguru anguru; ¹⁸ g'unu lẹ ndu-nso g'ephe hakota aduje ike g'ọ doo unu ẹnya; mbụ gẹ adzota, Chileke dzotaru unu habe ọsa; waa g'ogologo iya habe; mẹ g'ọ habe l'eli; mekpoo omilomi iya; ¹⁹ g'unu makwarupho lẹ n-yemobu kẹ Kéreshi paru ẹka; k'ophu ọ dudu onye abya iya amaerberu. Ọo ya bu g'aatuko gẹ Chileke gbaru; humagbukotakpoo l'ẹhu unu.

²⁰ Chileke aduje ike meeru anyi iphe megharu iya ẹka mebyikpoo okpobe emegharu; mbụ mechaa meghata g'anyi aduje ike su g'ọ mee; mechaa mee ophi anyi arj-vuduru l'egomungo. Egube ike ọwa-a, o gude ere egube ire ọwa-a l'ẹhu anyi-a shihukwaru ike. ²¹ G'e shi Chiochi l'ẹka tuje iya ẹpha; shikwapo l'ẹka Kéreshi Jizosu tuje iya ẹpha jasụ lẹ tuutuutu lẹ mijiimii. Nokwa g'ọ du.

4

Ndu etso Jizosu bu nanu

¹ Noo g'ọ shitaru mbẹdua, bu onye a turu mkporo; opfu lẹ mu ejeru Nnajiuphu ozi-a ọdu arwo unu su g'unubẹ ndu kẹ Chileke dzuru ndzu meje iphe, Chileke tuberu teke ono, ọ họtaru unu ono. ² Unu wozekwa onwunu alii; unu emeje gelee bya aburu ndu atajeru iphe nshi; ndu atagbuje iphe nwibe unu meru unu lẹ nshi; gude egube ono goshi l'unu yeru nwibe unu obu. ³ Unu kukebeje iphe g'unu ta aha aburu nanu ono, Unme Chileke meru g'unu buru ono. Gẹ Chileke mee gẹ nchi du unu doo g'unu lẹ nwibe unu aburu nanu. ⁴ Su-a; ọ kwa ogwehu lanu du; waa Unme-dụ-Nsọ lanu; nokwapo g'ọ bu iphe lanu bẹ Chileke kuru anyi g'anyi le ẹnya iya. ⁵ Ọo Nnajiuphu lanu du; ọ buru ekweta lanu du; nokwapo g'ọ bu bapuzimu lanu du. ⁶ Ọo Chileke lanu du; onye bu iya bu Nna anyi g'anyi ha; bya aburu iya no-ngokotaru; bya egudekota onyemonye eje ozi iya; bya eburu l'ime onyemonye.

⁷ G'anyi ha l'onye l'onye bẹ Chileke mekotaru eze-iphe-oma. Ọ buru gẹ Kéreshi gude kee ya bu g'anyi natagbaaru iya. ⁸ Noo iphe, o gude ọ su:

“Teke ono, ọ gbeshiru lashia
l'imigwe
bẹ o dutaru igwerigwe ndu
ọ kpuru lẹ ndzu lashia;

bya ekèeru ndiphe iphe
kẹ mmanụ.”

⁹ O dụ ree; ọ -buru l'a sụru l'ọ larụ l'imigwe; ọ n'iya bụ l'ọ vuru ụzo shiada l'igwe bya mgboko rwua l'alị ree. ¹⁰ O kwaphọ yebe onye ono, nyizetaru nụ ono; nyihuru; tũko imigwe g'ọ ha nyighaa; k'ọphu ọ tũkoru ẹkameka sweta. ¹¹ Oo ya bụ onye tũru ẹka lẹ ndu a-bũru ndu-ishi-ozu; tũ ẹka lẹ ndu ọphu a-bũru ndu mƣfuchiru Chileke; mę ndu ọphu a-bũru ndu-ozu-oma; mę ndu ọphu a-nọduje eleta Chiochi ẹnya bya atũkwapho ẹka lẹ ndu ọphu a-nọduje ezi opfu Chileke. ¹² Iphe, o gude mee ya nno bụ g'ọ shi pẹ l'ẹka mee ndibe Chileke; k'ọphu ẹphe a-dụ ike jeeru Kéreshi ozi-a; wafũa k'ọphu ogwẹhu Kéreshi ono e-tsehu etsehu. ¹³ Noo g'ọo-dụ jasụ teke anyi a-tũko bũru ndu tũgbaru nanụ; opfu l'anyi tũkoru kweta kẹ Nwa Chileke ono; mę opfu l'anyi majiru iya ẹnya. Noo iphe, e-me g'anyi bũkwarupho ndu e-tsefuta; bũru mkpurophu onye lanụ, dzuru oke l'ime Kéreshi. ¹⁴ Anyi taa bũeduru ụnwegirima, a-nọduje akwaphu akwaphu; ndu e gude iphẹ opfu, shi l'ẹjo nzi ẹphe anọduje ezi; gude ẹregede mę ụgho edephushi. ¹⁵ Iphe, anyibedua g'emeje bụ g'anyi yeje nwibe anyi obu; pfuje ire-lanụ; g'anyi egudeje egube ono evu evuvu l'iphemiphe; evu evupfu Kéreshi, yẹbedua bụ iya bụ ishi anyi. ¹⁶ Oo ya emeje g'ogwẹhu l'ophu dzepfua lẹ nkwo iya lẹ nkwo iya; bũru nanụ. Teke ono bę ogwẹhu l'ophu a-tũko evu evuvu; shihu ike; eshinu iphemiphe, e meru; ọ dụ l'ẹhu tũkoru emegbaa g'ọ gbaru iya. Nokwaphọ g'ọo-dụ l'ẹhu Kéreshi mę ndu nkiya -yee nwibe pẹ obu.

Ndụ ọphúú, shi l'ẹka Kéreshi

¹⁷ Oo Nnajiuphu bę ziru mu nụ gę mu pfua ya pfushia ya ike sụ gę ndzụ unu ta adũhekwa gę kẹ ndu ta amadũ Chileke; ndu egomunggo swehuru; ¹⁸ ndu ọriri pẹ gbakọtaru ọchii; tẹme ebufu pẹ gę ndzụ ono, shi l'ẹka Kéreshi ono te erwube pẹ ẹka. O bũru iphe, kparụ iya nụ bụ l'ẹphe kpọchiru ọkpoma; ọphu ọ tọ dudu iphe kẹ Chileke, dũru ọphu ẹphe maru. ¹⁹ Iphere bvw̄waru pẹ l'iphu; ẹphe woru onwophę tọgboru umere, rehuru erehu. Ẹphe wata eme okorokoto iphe, adudu ree; k'ọphu ẹphe ajiwa momomo ala l'arw̄ ụrw̄uali, dũgbaa iche iche.

²⁰ O tọ bũkwa egube iphe ono bụ iphe, unu nwutaru lẹ kẹ Kéreshi! ²¹ Ophu doru ẹnya bụ l'unu nũmaru kẹ nkiya; tẹme e zikwaaphọ unu iphe, bụ ọkpobe-opfu, dũ l'ẹhu Jizosu. ²² Oo ya bụ g'unu haa ẹjo umere ono, bụ akahụ onye, rehuru erehu ono, bụ iya meru ẹbe unu amadũ l'ọo onwunu bę unu aghọru ụgho; ọ bũkwaru iya phọ emeje; unu alaa l'iswi. ²³ Gę Chileke mee obu unu; mę uche unu g'ọ bũru iphe ọphúú. ²⁴ Unu yeta umere ọphúú ono g'onye yetaru uwe, bụ iya bụ umere ọphu Chileke meru o yee ya. Ẹgube umere ono egoshije onwiya l'ọkpobe ndzụ, pfuru ọto bya adũ Chileke ree.

²⁵ Oo ya bụ; unu ta adzuphehekwa ụka. G'onyemonye pfujeru nwibe iya ire-lanụ; eshinu anyi tũkoru dzepfua l'ogwẹhu lanụ. ²⁶ Ẹhu -ghuahaa unu egħu; unu te ekwekwa g'ẹhu-egħu ono kpatarụ unu eme iphe-ẹji. Ophu ọ dũkwa onye e-kweje g'ẹhu ghua ya egħu jasụ gę nchị jihu. ²⁷ Unu te ekwekwa gę Nsetanu kpata unu ụzo l'ẹhu. ²⁸ G'onye shi ezi iphuru; haa iphuru; gude ẹka iya wata esi akanya gude setaje iphe l'uzo, pfuru ọto g'ọo-gudeje nno eyeru ndu ọzo, nọ lẹ mkpa ẹka. ²⁹ Unu te epfujekwaru nwibe unu ẹjo opfu. O chikwa opfu oma bụ iphe, e-shije unu l'onu, bụ iya bụ egube opfu emetse nemadzụ emetse; bya akwoje ndu nũmaru iya nụ lẹ mkpa. ³⁰ Unu te emekwa Unmedu-Nsọ kẹ Chileke iphe aphụ. Kele ọ kwa Unme-dụ-Nsọ ono bę Chileke gude mee unu iphe-ọhubama dobe; kwabęru mbọku, ya a-gbata unu. ³¹ Unu tũkokpo k'ẹhu nkonko; mę obu ọku; mę ẹhu-egħu parụ haa. Unu haa arachije nwibe unu nchị; mękpoo ephu iphu. Ophu unu edobekwaru nwibe unu ẹjo obu g'ọ dũhabe. ³² O chia g'unu mejeru nwibe unu odo; pfujeru pẹ obu-imemini. Unu agujeru nwibe unu nvụ; egube Chileke shi Kéreshi l'ẹka ḡaru unu ono.

5

Umere, gbaru ndu kẹ Kéreshi

¹ Eshi ọphu unu bụ ụnwu Chileke, o yeru obu; unu nwụje ẹka iya g'unu adũ g'ọ dũ. ² Gę ndzụ unu g'ọ ha goshije l'unu yeru nwibe unu obu egube ono, Kéreshi yeru anyi obu; mĩa ẹnya lẹ ndzụ iya l'iswi ẹhu anyi; woru onwiya gweeru Chileke ẹja, dũ Chileke ree.

³ Sụ-a; eshinu unu bũwaa ndibe Chileke bę ọ tọ gbadoru g'unu ye ẹka l'apharw̄ushi onwonye mę ẹjo ememe ililekpoo. Unu te edobekwa ẹnya-pfũrupfuru l'ẹka iphe nwibe unu nọ; ẹbe ọ dũkwa ẹjo-iphe ono, unu e-jejekpọ ephota ephota ilile l'ẹka unu nọ. ⁴ Ophu ọ dũkwa teke unu e-pfuje ẹjo epfupfu; ozoo tũkpo tũkpo tũkpo opfu; ọphu unu atujekwa ẹjo ntụ-ọnu. O chia iphe, unu e-meje bụ g'unu nọduje ekele Chileke ekele.

⁵ L'ophu unu a-tùbe nvò bù l'ò tò dudu onye arwù urwuali; ozoo onye eme ejo ememe; ozoo onye ɛnya-pfùrupfuru, abya abahù l'èka Kéreshi waa Chileke bù eze. Onye ɛnya-pfùrupfuru dùa g'onye agwa iphe.

⁶ Unu te ekwekwa g'ò duru onye e-gude mkpòkoro opfu dephua unu. O kwa iphemiphe ono bù iphe, e-me gè Chileke tukoshi ndu te eyejeduru iya onu oke-èhu-eghu iya. ⁷ Oo ya bù; g'unu l'èphe ta swijekwa ɔswi. ⁸ Unubèdua l'onwunu shi nòdugbaa l'òchii; ɔle nta-a, unu bùwaa ndibe kè Nnajiuphu-a bè unu nòakwaa l'ìphóró. Oo ya bù g'unu meje umere, e-goshi l'unu bù ndu nò l'ìphóró. ⁹ Kele iphe, ìphóró akpatajè bùepho ɔkpobe eme ɔma; mè apfubekoto; mè ire-lanù. ¹⁰ Unu kukebeje èhu nwùje eme iphe, dù Nnajiuphu ree. ¹¹ Unu te etsokwa ndu ono, l'eme iphe, abaduru urwu, bù iphe, ndu nò l'òchii emeje ono. Unu wojechiaru iphe ono, èphe emeje ono tujeru phè jalaa l'ìphu. ¹² L'ìphe ono, èphe anòduje eme lè mpya ono duta-beru èji k'òphu iphere iya te ekwekpòdanu g'è je iya ephota ilile. ¹³ Teke e wofutakòtawaru iphemiphe l'ìphóró bè a hùmakotawaru g'ò gbaru; ¹⁴ kele iphemiphe, bùkpoo iphe, e wofutawaru l'ìphóró bè bùwaa ìphóró l'onwiya. Noo g'ò gude a nòdu epfuje sù:

“O-ku-mgbènya;
tehu nwùru ɛnya!
Shi l'anwùhu,
ì nwùhuru teta
gbalihu!

Gè Kéreshi buru ìphóró
chiahaa l'èhu ngu.”

¹⁵ Oo ya bù; unu kwakwaa ɛnya l'ègube umere, unu emeje nta. Unu meje gè ndu maru iphe; te emehè gè ndu amadù iphe. ¹⁶ Teke ɔ duru nwùzo, unu kpatarù k'eme iphe, dù ree; unu ta ahajekwa iya g'ò laa l'iswi; opfu l'ìphe-èji paakwaru èka lè mgboko nta. ¹⁷ Oo ya bù; unu ta abùekwaru ndu eswe. Unu seje g'unu maru iphe, dù Nnajiuphu ree g'unu meuru iya.

¹⁸ Unu ta angujekwa mèe k'òphu ɔo-tsù unu atsùtsu; kèle oodubajè l'ìphere abvù l'ìphu. O chikwaa iphe, unu e-meje bù g'unu kwe gè Unme-dù-Nsò ji unu èhu. ¹⁹ Unu gudeje ebvu ɔma; mè ebvu ekele; mè ebvu ɔzowaro, shikòta lè Unme-dù-Nsò gude pfuru nwibe unu opfu. Unu gujeru Nnajiuphu ebvu ekele; unu agujekwaru iya phò ebvu ɔma. Unu egudejekwaphò obu unu kele iya ekele. ²⁰ Unu gudeje èpha Nnajiuphu anyi, bù jizòsù Kéreshi keleje Chileke, bù Nna ekele k'ìphemiphe.

Umere, gbaru nwoke yeje nyee ya

²¹ Unu wozejekwa onwunu alì l'èka nwibe unu nò; gude nno goshi l'unu kwabèru Kéreshi ùbvù.

²² Unubè ùnwanyi; unu wozejekwa onwunu alì l'ìphu ji unu; g'ò bù Nnajiuphu, bù Kéreshi bè unu emeru iya. ²³ L'ò kwa nwoke bù ishi nyee ya ègube ɔ bù Kéreshi bù ishi Chìochi; bya abùkwarupho Onye-Ndzòta ogwèhu iya ono. ²⁴ O kwaphò gè Chìochi wozeru onwiya alì l'ìphu Kéreshi bù g'ùnwanyi e-wozeje onwophè alì l'ìphu ji, alù phè nù l'ìphemiphe.

²⁵ Unubè unwoke, unu yeje nyee unu obu gè Kéreshi yeru Chìochi; woru ndzù iya nù opfu èhu Chìochi. ²⁶ Iphe, o gude mee ya bù g'òo-buru: o -gudechaa mini yèe opfu onu iya saa Chìochi ɔ dù ree; l'oogude iya mee ya g'ò duru Chileke iche; ²⁷ k'òphu oo-kulataru onwiya Chìochi gè nwanyi, èje alù ji; mbù nwanyi ama mma, adùdu iphe, takuru iya l'èhu; opfu iphu te esedu iya èli; mè iphe ɔzo, dùkpoo ègube ono; bya aduru Chileke iche; èbe ɔ dudu èka ùta dù iya l'èhu ilile. ²⁸ Nokwaphò g'unwoke e-yeje nyee phè obu g'èphe yeru onwophè. Nwoke, yeru nyee ya obu bùakwaa onwiya b'ò yeru obu. ²⁹ O tò dudu onye akpòje èhu iya ashì. O chia iphe, oomeje bù àzìzù bè ɔnonduje azù iya; eleta iya ɛnya. Nokwaphò gè Kéreshi emejeru Chìochi. ³⁰ Kele o kwa anyi bùgbaa mpfukashi, dù l'ogwèhu iya. Anyi bù anù-èhu iya mè ɔkpu iya. ³¹ “Noo g'ò gude nwoke je l'aha ne iya; haa nna iya je; yeje nyee ya atùgba. Èphenebò atùko buru onye lanù.” ³² Iphe ono buru iphe, e shi domia edomi. Iphe, mu epfu opfu iya ono bù kè Kéreshi yeje Chìochi. ³³ Olee oopfukwarupho unu l'èhu l'èhu; sù l'onyenonnu yefutajè nyee ya obu g'ò yeru onwiya; gè nwanyi nonnu goshije lè ji iya duru iya lè nsò.

6

Umere, gbaru unwegirima mè ndu nwùru phè nù

¹ Unubè ùnwegirima; unu mejekwa iphe ndu nwùru unu, kweru kè Kéreshi sùru g'unu mee. Kèle ɔo iphe, dù k'ememe bè ɔ bù. ² “Kwabeje ne ngu lè nna ngu ùbvù;”

bụ iya bụ ekemu mbụ, Chileke kweru ukwe-iphe tukobe. ³ “G’o-o-duru ngu lẹ ree waa g’jikakwapho nka lẹ mgboko-a.”

⁴ Ndu bụ nna; unu te emejekwa ụnwegirima unu iphe e-ghu phẹ egbu. O chikwa iphe, unu e-meje bụ g’unu zije phẹ iphe; hụje phẹ ahùhù l’ụzo kẹ ndu bụ ndibe Kéréshi.

Ndu bụ ohu yee ndu nwe phẹ nụ

⁵ Unubẹ ndu bụ ohu; unu mejekwa iphe ndu bụ nnaji unu k’eliphe-a ziru unu. Unu gudejekwa ndzụ-agugu; mę obu awa mini me iya. Unu gudejekpọephe obu iphóró me iya; g’unu emeru iya Kéréshi. ⁶ O tọ bụekwapho teke ephe ele unu ẹnya bẹ unu emeje iya g’ee-shi g’ephe ajaa unu ajaja. O chia g’unu gudeje obu unu meje iphe, dụ Chileke ree, bụ iya bụ iphe, gbaru ndu bụ ohu Kéréshi. ⁷ G’ẹhu tsojekwa unu ụtso g’unu je ozi unu l’unu bụ ohu ejeru Nnajiuphu, bụ Jizọsu ozi; o tọ bụdu nemadzụ mmanụ bẹ unu ejeru iya. ⁸ Unu nyatajekwa lẹ Nnajiuphu, bụ Jizọsu l’e-bu onyemoye obunggo iphe, dụ ree, o shi emeje; mę ?i bụ ohu-o; mę ?i bụ amadụ-o.

⁹ Unubẹ ndu bụ nnaji; unu mejekwaruphọ ohu gẹ mu suru g’ephe mejeru unu ono. Unu hakwaa phẹ eye ebvu. Unu nyatajekwa l’unu l’ohu unu tukuru nweru Nnajiuphu lanụ l’imigwe. Yẹbedua bẹ onyemoye ha ẹnya nhamunha l’iphu iya.

Ngwọgu, Chileke anuje unu

¹⁰ Iphe, mu e-gude kpọchia ya ishi ụnwunna mu bụ; unu nọshia ike l’ẹka Nnajiuphu; g’ike iya, nyiberu anyibe mekwa unu g’unu shihu ike. ¹¹ Unu tuko ngwọgu, shi l’ẹka Chileke kwaa onwunu; g’unu adụkwanu ike pfulu pfulushia ike l’ejo ụgho kẹ Obutuswe. ¹² L’o tọ bụkwa nemadzụ mmanụ bẹ anyi l’ephe alwụ ọgu. Ndu anyi l’ephe alwụ bụkwa ndu ọchi-ọha imigwe; mę ndu ọ-nọ-l’oke-ọkwa imigwe; mę ndu imigwe, nwe mgboko ọwa-a, agba ọchii-a; mękpoo igwerigwe ejo ojọgu, nọkota l’imigwe. ¹³ Oo ya bụ; unu chilikota ngwọgu ono, shi l’ẹka Chileke ono g’o ha! Oo ya bụ; ejo mbọku ono -rwuepho g’unu adụ ike pfulu pfulushia ike; mbụ unu -lwughdechaa ya; unu akpọo abara g’unu kpọru.

¹⁴ Sụ-a; unu kwakọbe! Unu woru ire-lanụ kee onwunu l’upfu. Unu eworu apfubekoto mee uwe-igwè ndu l’eye ọgu. ¹⁵ Unu gudeshia ozi-ọma k’ẹhu-guu ono g’o bụru akpọkpa, unu yeru g’eturu ata alodu unu. ¹⁶ Unu gudefukwaapho ekweta, unu kwetarụ kẹ Jizọsu g’o bụru iphe unu e-gbobeje gude zeru onwunu; gude iya nashije apfu, Onye-Njọ ono, bụ Obutuswe agba unu; mbụ apfu ono, enwu ọku, shi l’ẹka Nsetanu. ¹⁷ Unu anata ndzọta dobe g’o bụru okpu-igwè, unu e-kpuru. Unu atsua opfu Chileke l’ẹka g’o bụru ogu-echi, Unme Chileke yeru unu l’ẹka. ¹⁸ L’iphemiphe ono bẹ unu a-nọduje epfuru Chileke sụ g’o yeru unu ẹka. Unu pfuje-kpọekwapho nụ Chileke gẹ Unme-dụ-Nsọ edu unu. Noo g’o gude unu je l’anwujeru ẹnya mkpürumkpuru. Unu ta ahakwa epfu anụ Chileke l’iswi ẹhu ndu-nso. ¹⁹ Unu pfujekwaruphọ nụ Chileke k’opfu ẹhu mu; gẹ mu saje opfu kpaa kpaa; mę mu -nọdu epfu iphe, e domiru edomi ono, dụ l’ozi-ọma ono. ²⁰ Oo ese iswi ozi-ọma ono bẹ o gude mu bụru onye nọ-chiru Jizọsu; egudekwarọ lẹ nta-a bẹ mu nọ lẹ mkpọro. Noo iphe, mu epfu sụ g’unu pfuje nụ Chileke gẹ mu nweru obu saje ozi-ọma ono kpaa kpaa g’o gbaru gẹ mu saa ya.

Ekele, Pọlu gude akpọchi iya ishi

²¹ Mu mawaru l’o-o-dụ unu g’unu maru gẹ mu eme ala l’ẹka-a. Nwanna anyi Tikikọsu, anyi yeru obu; mbụ onye e gude ire iya ẹka l’eye ozi kẹ Kéréshi e-pfukwaruphọ unu iphemiphe; k’ophu unu a-maru gẹ mu eje iya. ²² Noo g’o shitaru mu nọdu ezi iya g’o bapafuta unu; k’ophu ọo-kọru unu g’anyi eme ala; g’obu eshihakwanu unu ike.

²³ Gẹ Chileke, bụ Nna; mę Nnajiuphu bụ Jizọsu Kéréshi mekwaa g’ẹhu dụ unubẹ ụnwunna guu; mekwaphọ g’unu yee nwibe unu obu; l’o mekwaphọ g’unu kweta nkiya.

²⁴ Gẹ Chileke mekwaruphọ unu eze-iphe-ọma; unubẹ ndu yeru Nnajiuphu anyi, bụ Jizọsu Kéréshi obu; yee ya k’ojejeje. Nokwa g’o dụ.

Ĕkwo-ozì, Pòlu Deru Nù Ndu Filipayi

¹ Ọo mbèdua, bụ Pòlu; mu lẹ Timoti, bụ ndu l'ejeru Kéréshi Jizòsu ozi l'ede ẹkwo-ozì-a anụ ndu-nso ono, bu lẹ Filipayi g'ephe hakòta; mbụ ndu ono, ephe lẹ Kéréshi tũgbaru buru nanu. Anyi edekwa iya phò anụ ndu-ishi Chìochi phẹ mẹ ndu ejeru Chìochi ozi.

² Gẹ Chileke, bụ Nna anyi; mẹ Nnajiuphu, bụ Jizòsu Kéréshi meeru unu eze-iphe-oma; mekwaaphò g'unu buru l'ẹhu-guu.

Pòlu epfu anụ Chileke l'opfu ẹhu ndu Filipayi

³ Mu ekeleje Chileke mu ekele iphe, bukpoote teke mu rjataru unu. ⁴ Tekenteke, mu epfukpoo opfu ẹhu unu g'unu ha anụ Chileke bẹ mu egudeje ẹhu-utso epfu iya. ⁵ Noo kele e -shi kẹ mbòku mbụ ono, unu nùmaru ozi-oma kẹ Kéréshi ono bẹ unu shiepho e -shi teke ono eyeru mu ẹka l'anòdu asa ozi-oma ono asasa g'a nùma-dzuru gbiriri jeye nta. ⁶ Iphe lanu, mu ka akòta ọhu bụ lẹ Chileke ono, bụ iya bụ onye wataru eme iphe-oma ono l'ẹhu unu ono bẹ l'e-gudeepho nno eme jeye teke oo-mefufu iya l'ishi lẹ mbòku ono, Kéréshi Jizòsu a-bya ono. ⁷ Noo ẹgube oriri, mu arjuru unu bụ ono; kẹle ọo iphe, gbaru mu l'ememe; eshinu unu nọ mu l'okpoma. Noo kele g'unu ha bẹ anyi l'unu tũkoru gbaru mgba l'eze-iphe-oma ono, Chileke meru mu ono. Mu nọ lẹ mkporo nta-a; anyi l'unu tũkokwapho gbaru mgba l'eze-iphe-oma k'agbaru ozi-oma ono ọdzori; bya agbakwarupho mgba l'eze-iphe-oma k'anòdu eme iya g'o shihu ike. ⁸ Sù-a; ọ kwa Chileke bẹ bụ onye maru l'oo okpobe-opfu bẹ mu epfu sù l'oghoroko unu g'unu ha dũ mu shii; ono buru n-yemobu ọphu shi l'ẹka Kéréshi Jizòsu.

⁹ Iphe, mu anòduje epfu anụ Chileke bụ g'o mee g'obu ono, unu yeru nwibe unu ono nòdu akaepho shii eje; wakwaphò g'unu kabaa amaru Chileke okpobe amaru; mẹ g'unu dũ ike marwetaje iphe, gbaru unu l'ememe. ¹⁰ Ọo ya bụ g'unu aduje ike hotaje iphe, ka ree mee; k'ophu bukwanu mbòku ono, Kéréshi e-kpe ndiphe ikpe ono rwuepho; oolewaro l'unu doberu onwunu ọrù; ọ tọ duedu iphe, ọo-ta unu ụta iya; ¹¹ elekwaphò l'umere, unu shikpoo meta lẹ ndzụ unu l'ophu bukota umere, pfuru ọto, shi Jizòsu Kéréshi l'ẹka; umere l'e-me gẹ ndiphe kwabẹ Chileke ùbvù; jaa ya ajaja.

Egude ndzụ onye egoshi l'a nọ-doru Kéréshi

¹² Ụnwunna mu; iphe, mu eme g'unu maru bụ l'iphe ono, dapfutaru mu nù ono bẹ gbẹ yetabakwaanụ ẹka g'ozì-oma ono kabaa nù edzuru mgboko. ¹³ Noo kele iphe, bukotakpoo ndu ojogu, eche nche l'ibe onye eze; mēwaro iphe, bụ ndu ọzo bẹ tũkowaru makotaru nta-a l'oo lẹ mu ejeru Kéréshi ozi bẹ meru g'o gude a ụta mu mkporo. ¹⁴ Nta-a bẹ mkporo-a, a tũru mu-a mekwaru; ikpoto unwunna, anyi l'ephe kweru kẹ Kéréshi tũkowaa buru ndu obu kabawaa eshihu ike; k'ophu ephe kabaa asa ozi-oma ono kpaakpaa; ọphu ọ dudu onye ephe atsu ebvu.

¹⁵ A makwaru-a l'o nweru ndu gude ẹnya-pfuru pfuru ezi ozi-oma kẹ Kéréshi obu; mbụ ndu ezi iya nù g'iphe, eeme l'opfu; ọle o nwekwaru-a ndu ọphu gude obu iphóró ezi iya. ¹⁶ Ndu k'ono, gude obu iphóró ezi iya ono bẹ ezi iya nù; opfu l'ephe yeru Kéréshi obu. Noo kele ephe maru l'oo ya bẹ kuru mu gẹ mu bya agbajuru ozi-oma ono ọdzori. ¹⁷ O be lẹ ndu ọphuu ezi iya nù g'o bụ iphe, eme l'opfu pho; egudedu obu phẹ ezi iya ono; bụ iphe, ephe emelepho bụ g'iphe-ẹhuka-a, mu eje lẹ mkporo-a, mu nọ-a kabaa shii.

¹⁸ Ọle ọ bụ; ?mu eyekwanuru phẹ ọnu? Mbụ-a; ?e gude obu iphóró epfu iya-o; ?ọ bụ l'o nweru iphe, ndu epfu iya nù vu l'uche epfu iya-o; iphe, ọ bụ; iphe, ọ bụ; g'e pfu iya nù mee g'opfu ẹhu Kéréshi ono jedzuru mgboko. Ọ kwa iphe ono e-me g'ẹhu tsoo mu utso. Mbukwa ẹhu je anòdukwaro atsowa mu rọ nno. ¹⁹ Kele mu maru l'eshinu unu anòduje epfu anuru mu Chileke; tēme Unme Jizòsu Kéréshi nòdu anòduje eyeru mu ẹka bẹ mu maru l'ee-mechaa haa mu. ²⁰ Iphe, mu dobekporo ẹnya dobeshia ya ike bya aburu iphe, mu ele ẹnya iya bụ lẹ g'iphe aduhabe bẹ mu ta abyadu emeru iphere nù onwomu l'iphe, bụ iphe, mu eme. Ọ chia iphe, obu eshihuje mu ike mu eme iya; mbụ emekwa iya eme iya nta-a gẹ mu shi emehawa iya; bụ lẹ mu e-gude ndzụ mu g'o ha ekutse Kéréshi; ?ọ bụ mu lẹ ndzụ? ?ọ bụ mu l'onwu?

²¹ L'ẹhu nkemu bẹ bukwa; mu -nòdu ndzụ; mu anodoru iya Kéréshi; teke mu nwuhuru anwuhu; ono a-buwaruro urwu gbaaru mu. ²² Obenu teke ọ bụ lẹ mu nọ ndzụ l'eli-mgboko-a bẹ mu a-ka ejetaru Kéréshi ozi; ọo ya bụ lẹ mu ta maedu ọphu mu a-hata. ²³ Uzi iphe labo ono bẹ mu pfuru l'echi. Ephe tũko alo mu ibekeboebo. Ọle

ophu egu iya agushi mu ike bu ge mu laa lapfu Kéreshi ge mu l'iya nodu. Ono ka mu ree okpobe akaka. ²⁴ Obenu l'ò kakwanurupho unu ree okpobe akaka ge mu nodu ndzu swibaaru unu. ²⁵ Eshi ophu o doru mu enya egube ono be mu maru le mu a-nodu-a ndzu nodu swiru unu g'unu ha; yetajeru unu eka g'ehu-utso unu akabaa shi, bu iya bu ehu-utso, shi l'ekweta unu. ²⁶ Oo ya bu; teke mu l'unu nopho ozo g'unu a-kabaa enweru iphe unu a-zobe gude mu aba; eshinu mu l'unu tukoru buru ndu ephe le Kéreshi Jizosu tugbaru buru nanu.

²⁷ Oe g'o duhabe; unu mejeekwapho umere, gbaru onye anu ozi-oma ke Kéreshi ono; oo ya bu g'oo-bukwanuru: mu -du ike bya ndu unu; ozo le mu ta aduhedu ike bya; mu anule-a l'unu gude obu lanu pfuru pfushia ike; anukwapho l'unu ese iswi ekweke ono, unu kweru k'ozima ono. ²⁸ Unu te ekweke g'o duru iphe, ndu opfu unu e-gude yee unu ebu ilile. Oo iphe ono l'e-goshi phe l'oo ephedua l'emechaa laa l'iswi; unubedua a-buru ndu aa-dzota. O buru Chileke a-tuko iya mekota. ²⁹ Kele unubedua be Chileke mewaru g'unu kweta ke Kéreshi; wafua g'unu jeje iphe-ehuka l'opfu ehu iya. ³⁰ Nta-a be mu l'unu gbaakwaa mgba alwu ugu ono, mu shihawaa alwu ono, bukwa iya pho be mu alwu nta-a. Teke ono, mu shi alwu iya ono be unu gude enya unu huma iya. Oe nta-a buwaa le nchi be unu anu iya.

2

Anwu eka Kéreshi

¹ Oo ya bu; ekweta unu kwetaru ke Kéreshi; ?o meru obu shihu unu ike to? Obu ono, o yeru unu ono ?l'o duje-a unu obu? ?Unu le Unme-du-Nso tugbaru-a buru nanu? ?Unu emejeru-a nwibe unu odoo? Mbua-a; ?unu aphujeru-a nwibe unu obu-imemini? ² Oo ya bu; unu mee g'ehu tso mu utso tsofu mu iya l'ishi. G'egomunggo unu bujeerupho nanu; n-yemobu unu aburu nanu; obu unu me uche unu abukwarupho nanu. ³ Unu ta akpajekwa enya l'iphemiphe, unu eme. Ophu unu ekujekwa onwunu iphe, unu ahadu g'oo ya l'iphe, unu emekpoo ememe. Unu wozeje onwunu ali l'eka nwibe unu no. G'onnyemone rijeepho l'iphe, gbaru k'ememe bu g'a ka akwab nwibe iya ubvu; eme le yebedua. ⁴ G'o to dukwa g'unu ha onye buepho iphe, a-duru iya le ree be onoduje achu kpurumu; o kwa g'onnyenonu chojekwa iphe, a-duru ndu ozo le ree kwapho. ⁵ G'uche unu yee ke Kéreshi Jizosu bujeru iphe lanu.

⁶ Jizosu be shiepho le mbu
dūepho ge Chileke du.

Ophu o dudu teke o
rijeru l'adudu ono o
du ge Chileke ono be
ya tee wofubaedu enya.

⁷ O chia iphe, o mechiaru
bu l'o meru onwiya
onye adudu iphe, o bu;
bya eworu onwiya
mee nwozi.

E mee ya o buru nemadzu.

⁸ Eshinu e meru iya o
buru nemadzu;
be o wozeru onwiya ali;
bya ekweta anwuhu;
mbukwa anwuhu
k'eli oswebe.

⁹ Noo g'o gude Chileke
wolikwanaa ya eli;
o kakota iphemiphe l'eli.

O bya agua ya epha,
kakota shii l'iphe,
bu epha, aazaje azaza;
¹⁰ k'ophu iphemiphe,
du l'imigwe;
me ophu du l'eli
mgboko owa-a;
me ophu du le mkpula
ali a-buru;

ephe -nūmaepho ep̄ha
 iya ono;
 ephe egbushi ikpere;
 baaru iya ep̄ja;
 11 waa k'op̄hu onyemoneye
 e-pfu iya hoo haa
 l'oo Jizosu Kéreshi bu
 Nnajiuphu;
 shi ep̄gube ono kwabe
 Chileke, bu Nna ùbvù.*

Aburu iphóró, dù l'ochii ké mgboko-a

12 Oo ya bu; ndu mu yeru obu; teke mu l'unu shi nõdu bẹ unu shikp̄oekwapho anuru mu opfu. Unu kabakwaa mu anuru opfu nta-a, mu nõ unu ụzenya-a. Unu gude ndzụ-agụgu mē ep̄hu-anmanma; meje g'a maru l'adzõtawaru unu. 13 Noo kele oo Chileke bẹ bu onye ereshi ire ike l'ep̄hu unu. Oo ya emeje g'unu chĩa idzù mee iphe, dù iya ree l'okpoma; mee ya g'ọ tuberu.

14 Sụ-a; iphemiphe, unu eme; unu ta agujekwa ap̄hụ me iya; op̄hu unu alojekwaru ntumego ye iya. 15 Oo ya bu k'op̄hu unu l'a-buru ndu adukpoda iphe, aata unu ụta iya; unu aburu ndu d̄ube ree; t̄eme unu abukwarupho unwu Chileke; ndu adudu iphe, ephe gude merwushia onwop̄hē l'echilabọ ejo ogbo-a, egomunggo swehuru; t̄eme ep̄he nõdu anoduje eme ejo ememe-a. Oo buru l'echilabọ p̄hē bẹ unu nõ egbu nw̄jinwii g'iphóró lē mgboko-a; 16 mē unu -gude opfu ono, l'anụ ndzụ ono ewopfu p̄hē. Oo ya bu gē mu enweru iphe, mu e-gude eku onwomu mbọku ono, Kéreshi a-bya ozo ono; k'op̄hu ozo ono, mu agbakpoo ono mē akanya ono mu ese ono taa b̄uduru mu ọla-l'iswi.

17 Ophu ọ dukwa mē obetaru e gbua mu gbashị mee mu l'ekweta, unu kwetarū waa l'ozi unu eje bẹ ep̄hu a-n̄odulekwa-a atso mu ụtso; mu l'unu atukolea ete ep̄swa. 18 G'ọ bukwarupho nno bu g'ep̄hu l'a-n̄odu atso unubedua ụtso kwapho; mu l'unu etekwapho ep̄swa.

Timoti yep̄ Epafurodayitosu

19 Mu arikwa lē Nnajiuphu, bu Jizosu eme mu-a gē mu zia Timoti g'ọ bya agbaphee unu; k'op̄hu ọo-bya akooru mu g'unu eme ala; gude d̄ua mu obu. 20 Oo t̄o dukwa onye ozo, mu nweru, dù gē Timoti, bukwanu onye oriri ep̄hu unu echije ep̄hu. 21 Ndu ozo g'ep̄he ha bẹ abujeerupho oriri ep̄hu p̄hē bẹ echije p̄hē ep̄hu. Ophu ep̄he arị-vujeedu iphe op̄hu b̄uwaa kē Jizosu Kéreshi l'oriri. 22 Obenu lē Timoti bẹ unu mawaru-a l'o goshiwaru onwiya lē ya bu onye gbaru g'e gude ire iya ep̄ka. Kele o shi teke ono ejeru mu ozi gē nwa ejejeru nna iya lē k'ozi-oma ono mu l'iya eje ono. 23 Oo ya bu lē mu arikwapho lē mu e-zi Timoti ono ibe unu egwegwa mē mu -bebeep̄ho maru g'oo-mechaa nw̄uaru mu. 24 T̄eme mu gudekwapho Nnajiuphu ep̄ka l'ọ t̄o d̄udu gē mu an̄o-beru; mu abyawaa agbaphee unu l'ishi onwomu.

25 Mu byakwapho arja lē mu zifutajē Epafurodayitosu, bu nwune mu bya aburu onye mu l'iya tukoru eje ozi k'al'aw ọgu ep̄hu Kéreshi ono; bukwarupho onye ono, unu ziru g'ọ wotaru mu iphe ono, mkpa iya shi d̄uru mu ono; g'ọ bya ndu unu. 26 Noo kele oghoroko unu g'unu ha bẹ shiwaaz ụzenya d̄uta iya; mbụ l'o shihawaa ụzenya ts̄uta iya l'ep̄hu l'unu n̄umaru l'iphe shi eme iya. 27 Iphe shikwaa eme iya eviya; k'op̄hu o ghuduru nwansh̄ij mē ọ nw̄uhu. Ole Chileke ph̄uru iya obu-imemini. O t̄o b̄udua yebedua nw̄ekiya bẹ ọ ph̄uru iya. O ph̄ukwaru iya ph̄o mb̄edua; ọ-buru-abu mē ap̄hụ atso mu ishi labo. 28 Oo ya bu l'ọ gb̄enu ka mb̄edua ehe ih̄ee gē mu zikebe iya g'ọ bya g'unu l'iya kwee; k'op̄hu ep̄hu a-tsokwanu unu ụtso l'unu gude ep̄nya unu h̄uma iya ozo; gē mb̄edua agbabuhukwanuru iya egomunggo. 29 Oo ya bu; unu gude ep̄hu-utso gbobe ep̄ka labo nata iya okpobe anata; l'ọ bu nwanna, unu l'iya mē Nnajiuphu tukoru tugba buru nanu. Unu kwabep̄jekwa iphe, bukpo ndu d̄u gē yebedua ùbvù. 30 Noo l'ọ ph̄oduru nwansh̄ij mē ishi iya abaa l'eje ozi Kéreshi. Oo m̄ia enya lē ndzụ iya; emeru mu iphe unu gege an̄odu emeru mu.

3

Okpobe ap̄fubekoto

1 Sụ-a; ep̄ka mu a-s̄beru iya unu ishi; unwunna mu; bu g'unu nõdu Nnajiuphu l'ime tee ep̄swa. Oo t̄o ts̄ukwa mu l'ep̄hu edep̄huru unu iphe, mu dehawaru azu; noo kele oo-me g'unu kabaa egude ep̄ka l'iphe, mu pfuhawaru unu ono. 2 Unu kwabep̄kwaru ndu ono, bu nk̄uta ono enya; mbụ ndu ono l'an̄oduje eme ejo ememe ono. Unu kpakwaru

* 2:11 2:11 Gūnaa Azá 45:23.

phẹ l'aphara; mbụ ndu ono, ekebutajẹ nemadzụ ekebuta g'o bua úbvù ono. ³ Kele ọo anyịbedua buru ọkpobe úbvù; mbụ anyịbe ndu gude Unme-dụ-Nsọ abarụ Chileke ẹja; ẹme anyi nọdu anọduje l'ẹka Kéreshi Jizọsu ete ẹswa; ọp̄hu ọ dọdu iphe, anyi guburu iphe, eeme l'anụ-ẹhu.

⁴ Ọme ọo iphe, eeme l'anụ-ẹhu adzọje nemadzụ mẹ ọ buru mbẹdua gege asuje l'ọo ya a-dzọ mu. Ọ -buru l'ọ ẹgube nemadzụ onye bụ l'adzọje iya; mẹ ọ -buru mbẹdua gege enwechiaru iphe, mu g'a-zọbeje sụ l'ọo ya l'a-dzọ mu. ⁵ Noo l'a nwuru mu; mu nọep̄ho abalị ẹsato; e bua mu úbvù; mu buru onye Ízurẹlu gedegede; mu buru onye ọkpa-ipfu ke Benjiaminu. Mu bụkpoo onye Hiburu; mbụ ọkpobe nwa, ndu Hiburu nwuru. A -bya l'eme iphe, ekemu ndu Jiu pfuru; mu buru onye Fárisii. ⁶ A -bya lẹ k'iphe, ap̄h l'ẹhu bẹ mu shi buru onye achị nta Chjochi. A -bya lẹ k'iphe, ekemu pfuru sụ l'ọo ya bụ onye -meru iya nụ; onye ono aburu onye pfuberekoto; ono ta adụkwa ọp̄hu aata mu ụta iya lẹ mu mesweru. ⁷ G'ọ d̄habe; iphemiphe ono, bụkota iphe, mu shi anọduje arị l'ọo iphe, a-baru mu urwu ono bẹ mu gudeakwa iswi ẹhu Kéreshi wofukọta ẹnya; guru iya ye l'iphe, bụ mu iphe, ọla-l'iswi. ⁸ Ọ tọ bụdua iphemiphe ono; iphemiphe ọzo bẹ mu tūkokwaru gukota l'iphe, tūkoru buru mu ọla-l'iswi; kele urwu ọp̄hu rwuberu mu ẹka, bụ ọp̄hu nyiberu g'atụ ọnu iya, bẹ bụ Kéreshi Jizọsu, bụ Nnajiuphu mu ono, mu mawaru majia ẹnya ono. Ọ buru l'iswi ẹhu iya bẹ mu gude wofukọta ẹnya l'iphemiphe, mu nweru g'ọ buru iphe, iyi yifuru. Nta-a bẹ ẹp̄he bụkotawaa ntụ ekpofu l'ẹnya mu; k'ọp̄hu bụ l'ọ b̄ep̄ho Kéreshi bẹ bụ urwu, mu e-rita nwẹkinyi iya. ⁹ Mẹ k'ọp̄hu mu e-goshikwanụ lẹ mu l'iya tūgbaru buru nanụ. Ọp̄hu mu emeedu g'a suje lẹ mu bụ onye pfuberekoto, bụ ọp̄hu shi l'eme iphe, ekemu pfuru; ọ b̄waru ọp̄hu shi l'ekweta ke Kéreshi. Ọ buru ono bụ ap̄fubekoto ọp̄hu shi Chileke l'ẹka bya eshikwaphọ l'ẹka ke Kéreshi. ¹⁰ Gẹ mu amaru iya; maru ike ono o gude shi l'ọnwu teta dzuru ndzụ ono; mẹ gẹ mu lẹ Kéreshi ọbu atūko gbarụ mgba l'iphe-ẹhuka ono, o jeru ono; mẹ gẹ Chileke emee gẹ mu d̄ gẹ Kéreshi l'anwuhu ono, ọ nwuhuru; ¹¹ k'ọp̄hu bụ lẹ g'ọ d̄habe mu eshi l'ọnwu teta nọdu ndzụ.

Agba ọso gbafu iya l'ishi

¹² Iphe, mu ep̄fu ta abụkwa l'ọ rwuwaru mu ẹka erwurwu; ọp̄hu ọ bụkwa lẹ mu d̄ukotawaa ree; ọle iphe, mu anọduje adzọbaa bụ gẹ mu nata obunggo ọso, mu gbaru; eshinu Kéreshi Jizọsu natarawu mu mee mu buru nkiya. ¹³ Ụnwunna mu; mu ta asụkwaru lẹ mu natarawu obunggo ọso ono; obenu l'iphe lanụ, mu emejekwep̄ho kpurumu bụ lẹ mu atūkoje iphe, mu t̄waru azụ zohashichaa kukebeep̄ho ẹhu agba agbap̄fu ọp̄hu nọ mu l'uzo iphu. ¹⁴ Mu anọduje adzọ gẹ mu gbafu ọso ono l'ishi; k'ọp̄hu mu a-nata obunggo, bụ iya bụ ndzụ ojejeje ono, Chileke shi l'ẹka Kéreshi Jizọsu kua mu gẹ mu bya anata l'imigwe ono.

¹⁵ Ọo ya bụ; g'iphe, bụkotakpoo anyịbe ndu kawaru ẹnya l'iphe ke Chileke b̄ekwarup̄ho ẹgube iphe ono, mu arị ono bẹ ẹp̄he l'a-nọduje arị. Ọ -b̄ukwanuru l'ọ nweru g'ọ d̄; unu haru arị iphe ọzo bẹ Chileke e-goshikwa iya-a unu g'ọ doo unu ẹnya. ¹⁶ Ọo ya bụ lẹ-a; eshinu anyi gbawaru ọso ono gbarwua ya l'ishi; g'anyi mejeekwapho iphe ono anyi mehawaru ono.

¹⁷ Ụnwunna mu; unu tūko g'unu ha meje gẹ mu eme. Anyi egoshiwaa unu iphe, unu e-meje. Unu tūko nw̄taep̄ho ẹka ndu ono, eme iphe ono, anyi egoshi unu ono. ¹⁸ Mu pfuhawaru unu iphe-a ugbo olemole; nta-a bẹ mu gudeakwaa ẹnya-mini ẹkwa ep̄fup̄huru iya unu azụ; sụ l'ọ nweru ikpoto ndu umere phẹ egoshi l'ep̄he bụ ọhogu oswebe Kéreshi. ¹⁹ Ndu ono e-mechaa laa l'iswi; kele ọo iphe, a-la phẹ l'ep̄ho bụ chi phẹ. Ọ buru iphe, iphere iya gege aduje phẹ bẹ ẹp̄he egudeje aba l'abaa. Ọ b̄uerup̄ho l'iphe ke mgboko-a bẹ ẹp̄he woru uche phẹ dobe. ²⁰ A bya abya l'anyịbedua; ibe k'anyi buru imigwe. Ọ buru l'ẹka ono bẹ Onye-Ndzọta anyi ono, anyi ele ẹnya iya eleshi iya ike ono e-shi bya, bụ iya bụ Nnajiuphu anyi, bụ Jizọsu Kéreshi. ²¹ Ọo ya bụ onye l'a-gbanwe ogwẹhu anyi-a, adudu iphe, ọ bụ-a; mee ya l'ọ d̄ g'ogwẹhu nkiya, l'egbu nw̄jiniwii. Ike, oo-gude mee ya bụ ike ono, o gude emekọta iphemiphe g'ọ lwa iya lẹ mkpula ono.

4

Iphe, gbaru ndu ke Kéreshi l'ememe

¹ Ọo ya bụ; ụnwunna mu, mu yeru obu; unu pfuru pfushia ike l'ẹka Nnajiuphu. Oghoroko unu egbukwa mu egbugbu. Ọo unu bụ ẹhu-utso mu; ọ b̄ukwarup̄ho unu bẹ bụ obunggo, mu e-gude aba abaa. Mu yeru unu obu shii.

² Mu arwọ ụnwanyi labo ono, bụ Yuwodiya yee Sintiki sụ g'obu buru phẹ nanu l'ẹka Nnajiuphu. ³ Ẹme gubedua kwapho, bụ ọkpobe ọnyà; mu l'iya tūkoru eje ụdu ozi lanu; mu arwọkwa ngu pho sụ g'i yejeru ụnwanyi ono ẹka g'ep̄he meje iphe ono, mu s̄uru

g'èphe me ono; noo l'èphe sekpòoru akanya ezikashi ozi-oma ono; məkpoò Kelementi yee ndu ozowaro, bu ndu anyi l'èphe jegbaru ozi ono; bu ndu èpha phè dukota l'èkwo, Chileke deshuru èpha ndu a-nò ndzù ojeje.

⁴ G'èhu tsòjeepho unu utso l'èka Nnajiuphu tekenteke. Gè mu pfuphukwa iya azù ozo; g'èhu tsòjeekwapho unu utso.

⁵ Unu meje iphe l'orwuberu iya gude goshije ndiphe l'unu bu ndu obu oma. Nnajiuphu nõakwa ntse. ⁶ G'ò tò dukwa iphe, unu e-jeje ayò oshi iya. Iphe, unu e-mejehia bu g'unu pfujeru nu Chileke gude kajeru iya iphemiphe, mkpa iya duru unu; unu ekelejekwa iya phò ekele. ⁷ Oo ya bu; g'èhu-guu kè Chileke, bu iya kwata dakiri gè nemadzù e-gude uche iya maru; aburu iphe, e-wota obu unu me uche unu kwachia l'ime Kéreshi Jizòsu.

⁸ Èka mu l'a-sùberu iya unu ishi unwunna mu bu; g'iphe, l'e-shitajeepho unu l'uche buru oriri k'iphe ono, bukota okpobe-opfu ono; me iphe, bukpoò iphe, gbaru kè g'e yeru iya ùbvù; me iphe, bu iphe, pfuru oto; me iphe, bukpoò iphe, e te merwuduru emerwu; me iphe, bu iphe, du ree l'ènya; me iphe, onu tukoru wukoo nanu l'ò dukota ree; me iphe, du ùbvù; məkpoò iphe, bu iphe, aaja ajaja. ⁹ Unu meje iphemiphe ono, unu nwutaru lè ndzù mu ono; məkpoò ophu mu ziru unu ezizi; unu emekwaphò iphemiphe, unu nùmaru mu l'ònu; me ophu unu gude ènya unu hùma l'èhu mu. Oo ya bu; Chileke ono, emeje g'unu buru guo ono eswiru unu eswiru.

Pòlu ekele ndu Filipayi ekele kè ree, èphe meru iya

¹⁰ Sù-a; èhu atsò mu utso l'ime Nnajiuphu; kèle nta-a bè unu byawaru bya emeaharu mu ree ozo. Iphe, mu epfu ta abukwa l'unu ta anòdujedu epfu opfu èhu mu; o chikwa uzo te eshidu adujeru unu g'unu mee ya l'èka. ¹¹ Mu te epfukwa l'ò nweru iphe, uko iya duru mu; lè mbèdua nwùtaakwaru g'iphe, mu nweru g'ò hahabè phujeru mu l'ènya; m'obetaru o nõdu anwuru mu inwuagha. ¹² Mu maru g'a bujeru onye èjo èka duru; bya amaru g'a bujeru onye nweru iphe. L'iphe, bukpoò èka mu nõ bè iphemiphe ono mewaru mu; èbe o duedu iphe, abujekwaduru mu ènya-aphapha l'èhu nkemu; mbù lè mu rijiru èpho; ozoo lè mu nõ ègu; ?mu nweru iphe; me mu te enwe-o; unu anò-kirishilekwaa. ¹³ O tò dùdu iphe, mu ta adùdu ike emekota; noo l'òo Kéreshi bè bu onye emeje ike adù mu k'ememe iya.

¹⁴ Sù-a; unu nweru obu oma l'èka mu nõ; yetaru mu èka teke ono, mu shi eje iphe-èhuka ono. ¹⁵ Tème unubè ndu Filipayi l'onwunu maru lè teke mu watakpooru ezi ozi-oma ono lè mbù; gè mu lufutaru lè Masedoniya bè o tò dùdu Chìochi ozo, mu l'èphe tugbaru nanu; gbahaèpho unubèdua kpurumu: oo unu bu ndu anuje mu iphe bya aburu unu bu ndu anatajè l'èka mu. ¹⁶ Mbù je akpachakpoò lè teke mu nõ lè Tesalonayika; unu shi emejeru mu mkpa; me mkpa byaru mu; mbù èbe o bukwa ugbo lanu kpù bè unu meru mu iya. ¹⁷ O tò bukwa iphe ono, unu anuje mu ono bè mu ele ènya iya; o chia iphe, mu ele ènya iya bu g'urwu gbaaru unu bèrebere. ¹⁸ Mu natakotawaru iphemiphe ono, unu nuru Epafurodayitosu g'ò wotaru mu ono. Oo-sùkpokwaaru iphe, mu eme iya tsufu etsufu. Iphe ono bè unu vuru nu iya k'anyinyi. Iphe ono, unu nuru mu ono du gè ngweja, eshi kwèekweekwee; ngweja, mkpò iya akpù tuuu alapfu Chileke. Mkpò iya ono atsò Chileke utso; k'ophu o gboberu èka labò nata iya. ¹⁹ Lè Chileke mu a-nùkotakwaa unu iphe, bukpoò iphe, mkpa iya duru unu. O buru l'iphe o nweru, odu-biribiri iya dakiri atù onu iya ono, shi l'èka Kéreshi Jizòsu ono bè o-shi mee ya. ²⁰ G'ò buru Chileke ono, bu iya bu Nna anyi bè ajaja l'a-buru nkiya jasù lè tuutuutuu lè mjamiimii. Nokwa g'ò du.

Ekele mkpochi-ishi

²¹ Unu keleru mu iphe, bu ndu-nso l'èhu l'èhu; mbù ndu ono, nõ l'èka Kéreshi Jizòsu ono. Unwunna anyi ndu mu l'èphe nõ l'èka-a l'èkelekwaphò unu. ²² Iphe, bukpoò ndu-nso, nõkota l'èka-a g'èphe ha l'èkelekota unu-o; kekelele kè ndu bu l'ibe eze nnajioha, bu Siza. ²³ Gè Nnajiuphu, bu Jizòsu Kéreshi meeru unu eze-iphe-oma-o. Nokwa g'ò du.

Ekwo-ozì, Pòlu Deru Nù Ndu Kòlosì

¹ Ọwa-a bụ ẹkwo-ozì, mụbe Pòlu ede. Mu bụ onye Chileke ọtáru mee gẹ mu búru onye-ishi-ozì Kéreshi Jizọsu. Onye mu l'íya gba mgbá ede íya bú nwanna anyí, bú Timotì.

² Ndu anyi ede íya anụ bú ndu ké Chileke; mbụ ndu ọpụ nọ lẹ Kòlosì, bú ọnwunna anyi ndu ọpụ nọ l'ẹka Kéreshi.

Mu sụ gẹ Chileke, bú Nna anyi yele Nnajiuphu, bú Jizọsu Kéreshi meeru unu eze-íphe-ọma; l'ọ mekwaaphọ g'unu buru l'ẹhu-guu.

Epfu anụ Chileke ekele íya ekele

³ Anyi anọdujeepho ekele Chileke, bú íya bú Nna ké Nnajiuphu anyi, bú Jizọsu Kéreshi mę anyi -nọdu epfu opfu ẹhu unu anụ Chileke. ⁴ Noo l'anyi nọmawaru g'ekwekwe unu shihuberu ike l'ime Kéreshi. Anyi bya anọmaakwapho l'unu yeru ndu-nso obu g'ephe ha. ⁵ Kẹle unu ele ọnya íphe, a kwakọberu unu l'imigwe; mbụ íphe ono, e meru; unu maru teke ono, a byaru bya ezia unu ozi-ọma ono, bú ọkpobe-opfu ono. ⁶ Ozi-ọma ono erekwa ire l'ẹkamẹka bya atụkoakwapho mgboko ejedzuru. Ọ búru ẹgube ono bú g'ọ jedzuru ẹka unu nọ bya ere ire lẹ ndzụ unu e -shi mbọku, unu nọmaru íya; o doo unu ọnya ree; mbụ íphe, eze-íphe-ọma Chileke ono bú.

⁷ Ọo Epafurasu, bú onye anyi yeru obu; onye anyi l'íya tukurọ eje ọdu ozi lanụ bẹ bú onye ziru unu ozi-ọma ono. Epafurasu ono bú onye goshiwaru lẹ ya bú onye e gude ire íya ẹka l'ẹjeru Kéreshi ozi; ọ búru íya nọ-chiru ọnya anyi l'ibe unu; ⁸ tẹme ọ búru íya pfuru anyi ké n-yemobu unu ono, shi l'ẹka Unme-dụ-Nso ono.

⁹ Nokwa íphe, meru g'ọ gude ẹbe anyi atuwọjeduru ẹka l'epfu anụ Chileke l'iswi ẹhu unu; g'ọ mee g'unu makọtajeru íphe, bú uche íya; waa k'ọpụ mmamíphe, shi l'ẹka Unme-dụ-Nso edoje ọnya ree. ¹⁰ Ọo ya bú g'unu emejekwanụ umere, l'e-me gẹ ndzụ unu l'ọpụ búru íphe, unu l'e-gude akwabẹ Chileke ọbvu; tẹme unu emekwaphọ íphe, dú Chileke ree l'íphemíphe, unu eme ememe. Unu eshi ẹgube ono meje íphe, búkpoo íphe-ọma tekenteke; kakwaphọ amarweta onye Chileke bú. ¹¹ L'ọ gude ike íya ono, dú biribiri mee unu g'unu shihu ike ọkpobe esihu; k'ọpụ unu a-duje ike gude ata nshi nwejeru obu l'íphemíphe, byaru unu. ¹² Unu egudejekwaphọ ẹhu-utso keleje Chileke, bú Nna ekele. Noo l'ọo ya bú onye meru; unu búru ndu gbaru g'unu lẹ ndu-nso gbaru mgbá l'íphe, ọ kwakọberu phẹ l'ẹka ono, bú íphóró dukota íya ono. ¹³ Ọ dzọtaru anyi l'ẹka ọchii nweru ike bya eworu anyi je edobe l'ẹka Nwa íya, o yeru obu bú eze. ¹⁴ Ọ búru íya bẹ e shi l'anwụhu íya gbata anyi; bya agụkwaarupho anyi nvụ l'íphe-ẹji.

Onye Kéreshi bú mę íphe, oomeje

¹⁵ Ọo ya bú ụgbugba Chileke ono, a ta ahụmajedu l'ọnya ono; bya aburu íya bẹ Chileke doberu l'ọkpara l'íphe, búkpoo íphe, o meru ememe. ¹⁶ Noo kẹle ọo l'ẹka íya bẹ Chileke shi mekọta íphe, búkpoo íphemíphe, bú ọpụ dú l'imigwe mę ọpụ dú lẹ mgboko; ọpụ ọnya ahụmaje mę ọpụ a ta hụmadu l'ọnya; mbụ ndu eze ojoi-imigwe; mę ndu bú nnajioha; mę ndu ọchi-ọha g'ephe hakọtakpoo; mę ndu ọpụ nọ l'oke ọkwa, nọkota l'imigwe. Ọo yẹbedua, bú Kéreshi ono bẹ Chileke shi l'ẹka íya mee íphemíphe kpọ; tẹme ọ búru íya bẹ o meru íya doberu. ¹⁷ Yẹbedua l'onwiya vukọta íphemíphe ọzo duhaadaa. Ọ búkwarupho ike nkíya bẹ o gude mee íphemíphe, Chileke meru ememe; ọ dukota l'ẹka Chileke doberu íya. ¹⁸ Ọo ya bú ishi, kpọ-pfuru l'ogwẹhu íya ono, bú Chiochi. Ọo yẹbedua bú ẹka ndzụ l'ọpụ futaru. Ọ búkwaru íya phọ bú onye ivuzọ, Chileke meru o shi l'onwu teta nọdu ndzụ; k'ọpụ ọo-buru íya a-kakọta shii l'íphemíphe, Chileke meru ememe. ¹⁹ Ọo Chileke bẹ chíru íya l'ọbu íya mee g'ọ búru l'ẹhu Nwa íya bẹ aa-hụma-gbukpoo íphemíphe. ²⁰ Waa g'ọo búkwarupho l'ẹka Nwa íya ono bẹ ya e-shi mee gẹ yele íphemíphe, nọ l'imigwe mę ọpụ nọ lẹ mgboko dú lẹ ree. Ya eshi ẹgube ono gude mee ono, Nwa íya gbashiru l'oswebe ono mee g'opfu ta adúheru yẹbe Chileke yele íphemíphe, o meru ememe.

²¹ Noo l'ọ nwekwarupho teke unubedua shi búru ndu 'anọdu Chileke l'ẹka. Ọ búru ẹjoi-íphe unu shi anọduje arí l'ọriri; eme íya l'umere bẹ shi mee; unu búru ọhogu Chileke.

²² Ọle nta-a bẹ Chileke shiwaal lẹ ndzụ, Nwa íya shi nọdu l'elíphe-a waa anwụhu, ọ nwụhuru; mee g'unu l'íya dú lẹ ree; k'ọpụ Nwa íya ono e-duta unu; unu aburu ndu duru Chileke iche; ọ tọ dudu íphe, aata unu ọta íya; ọpụ unu abuduru ndu aamaru ẹjoi ẹka jasụ l'ọ duta unu bya apfube l'íphu Chileke ono. ²³ Ọle íphe, unu mefutaje bú l'unu a-pfushi ike l'ekweta unu; kpoo onwunu g'abara; ọpụ unu ekwedu g'e mee unu g'unu wofu obu l'íphe ono, unu ele ọnya íya ono, bú íya bú ozi-ọma ono, unu nọmaru ono, e

zidzuru mgboko mgburugburu ono; bya abụkwaru iya phọ bẹ Chileke ziru mbēdua, bụ Pọlu gẹ mu je ezia ndu ọzo.

Ozi, Chileke ziru Pọlu g'o je ezia Chiochi

²⁴ Nta-a bẹ ẹhu atsokpoo mu ụtso; kele ọo unu bẹ mu ejedoru iphe-ẹhuka-a. Noo kele ọo iphe-ẹhuka-a, mu eje nta-a bẹ mu gude eyeta ẹka eme g'o dzukoṭa mbụ iphe, phọdukwaduru l'iphe-ẹhuka ono, Kéréshi jeru jedoru ogwẹhu iya ono, bụ Chiochi. ²⁵ Ọo Chileke ono, bụ onye họtaru mu nū gẹ mu buru onye-ozì Chiochi bẹ ziru mu ozi gẹ mu zia unu; gẹ mu mee unu g'unu tũko iphe, ya pfuru makotaru; ²⁶ mbụ iphe ono, o shi domia edomi eshinu o meru mgboko ono. O be nta ọ bya egoshi iya ndibe iya, dū nsọ. ²⁷ Ọ buru phẹ bẹ Chileke họtaru lẹ ya e-goshi iphe ono, nyiberu anyibe ono, e shi domia edomi l'enyà ndu abudu ndu Jiu ono, bụ iya bụ l'i -nọdu Kéréshi l'ẹka; l'iji buru onye e-mechaa gbua nwĩnwii. ²⁸ Ọo opfu ẹhu iya bẹ anyi anọduje asa kpa kpa g'onnyemone nūma-a; alọ onnyemone ẹka lẹ nchị gude mmamiphe ezi iphe k'ophu anyi e-me onyenonu g'ọ buru onye nọ l'ime Kéréshi buru onye ẹbebe ree. ²⁹ Noo g'o gude mu nọdu anọduje eseshi akanya ike; kukebe ẹhu eme gẹ mu e-me jebe ozi ono, Chileke ziru mu ono. Ike, mu gude eje ozi-a bẹ bụ ike ono, Kéréshi eyeje mu l'ẹhu ono. Noo ike, l'ere ire l'ẹhu mu bụ onoya.

2

¹ Iphe, mu eme g'unu maru bụ lẹ mu ese akanya unu eseshi iya ike; mę akanya ndu Chiochi, nọ lẹ Layodeshiya; męwaro iphe, bụkpoo ndu ọzo, mu l'ephete teke ahuma-swee lẹ ndzu-a. ² K'ophu obu e-shihu phẹ ike; wafua g'ephete tugba buru nanu lẹ n-yemobu; ọo ya bụ g'ephete abya amaebekporu ọkpobe-opfu ono; e-shi egube ono iphe ono, Chileke shi domia edomi ono edoo phẹ enya ree, bụ iya bụ ke Nna yeke ke Kéréshi. ³ Ọo l'ime Kéréshi ono bẹ Chileke domiru iphe, bụkpoo ẹku, dū lẹ mmamiphe yeke nkwa menya l'ophu.

⁴ Iphe, mu gude epfu iphe-a bụ k'ophu ọ tọ dudu onye a-bya egude ire mecha mecha duswee unu ọzo. ⁵ Kele a makwara-a lẹ mu ta anọdu l'ẹka ono, unu nọ ono; ọle ọ kwa-a l'ẹka ono, unu nọ ono bẹ obu mu dū. Iphe, atsoje mu ụtso bụ g'unu gude mekobe onwunu buru nanu waa g'unu gude buru enwubata enwubata l'ekwekwe, unu kwere ke Kéréshi.

Jizọsu bụ nnajioha

⁶ Ọo ya bụ; eshinu unu gbobewaru ẹka labọ nata Kéréshi Jizọsu ọ buru Nnajiuphu unu; unu l'iya tugbaekwapho buru nanu kwaseru. ⁷ G'ọ bụkwarupho g'oshi agbabeje ogbarabvu l'ime alı-a bụ g'unu a-gbabẹ ogbarabvu l'ime Kéréshi. G'ọ buru Kéréshi bẹ l'a-buru ọkpa-ulo, unu a-nodu akpụ ndzu unu l'eli iya. Unu akabaa ekweta iphe ono, e ziru unu ono kweshia ya ike. Unu egudejeepfo obu unu g'ọ ha ekele iya k'anyinyi.

⁸ Iphe, unu akwaburu enya bụ g'ọ tọ dū onye e-gude mmamiphe nwomaru-ọ-machata mę ugbo, enwedu ishi bya aturwua ekweta unu. Iphe ono bükota iphe, shi l'iphe, ndiphe ezi; bya aburu iphe, a toru ọkpa iya sụ g'e tsoje, bụ iphe, eshidu Kéréshi l'ẹka. ⁹ Noo l'ọo l'ehu Kéréshi ono, byaru bya aburu nemadzọ ono bẹ Chileke l'onwiya byaru bya edzia oke egoshikọta onye ya bụ. ¹⁰ Chileke bẹ shiwaa l'ẹka Kéréshi ono, unu l'iya tugbaru buru nanu ono mee ge ndzu unu dzua oke. Ọ buru Kéréshi ono bụ onye-ishi, kakọta iphe, bükotakpoo ndu ọchi-ọha imigwe g'ephete hakotakpoo; bya akakotakwapho ndu nọkwapho l'oke ọkwa l'imigwe.

¹¹ Sụ-a; ọ kwa teke ono, unu l'iya byaru bya atugba buru nanu ono bẹ e buru unu úbvú; mbụ úbvú ophu abudu ẹka bẹ e gude bua ya unu. Ọo Kéréshi l'onwiya bụ onye buru iya unu. Úbvú ono, o buru unu ono bükwa ogwẹhu unu l'ophu bẹ o yefuru unu g'onye yefuru uwe; mbụ ogwẹhu unu ophu iphe-ẹji shi phawaa kutukutu. ¹² Lẹ teke ono, e meru unu baputizimu ono bẹ a tũkoakwaru unu lẹ Kéréshi likọta elili. Teme Chileke tũkokwapho unu l'iya mee unu tũko shi l'onwu teta dzuru ndzu. Noo l'unu kwetaru l'ike dū Chileke bya achiru upfu ye l'ike iya ono; mbụ ike ophu, o gude mee Kéréshi o shi l'onwu teta dzuru ndzu. ¹³ O nweru teke unu shi nwuhu anwuhu kwaa l'ime iphe-ẹji unu; ophu unu ebuduru úbvú; ọle nta bẹ Chileke byawaru emee; unu lẹ Kéréshi tũko nọdu ndzu; ọ gukotaru anyi nvu l'iphe, bükpoo iphe-ẹji, anyi meru g'ọ ha. ¹⁴ Ọ tũkochaa iphe ono, e deru edede l'ekwo ono hushikotachaa g'ọ ha; mbụ iphe ono, egoshi l'anyi darwukotawaru iphe, ekemu iya pfuru, bụ iphe ono dūwaa g'ugwo, topyitaru anyi l'ekpiri ono. Chileke mechaa nno bya atũko iphemiphe ono kpopyabe l'oswebe shi egube ono mee ya o rebuhu ire. Ophu oo-rebaedu ire je adwawuro ya. ¹⁵ Ọo teke phọ, Kéréshi nwuhuru l'oswebe phọ bẹ o chikporu ike iphe, bükpoo ọchi-ọha, nọkọta l'ephekerephe; mę ike iphe, bükpoo ndu ophu nọ l'oke ọkwa l'ephekerephe;

kpua phẹ lẹ ndzụ kpufuta l'edzudzu-pha teke ono, yẹbedua l'atụ okoo k'alwụ-gbu, ya lwu-gburu phẹ ono.

¹⁶ Oo ya bụ; g'ọ tọ dukwa onye a-bya anọdu akpocha-pheru unu mkpocha l'iphe, unu eri eriri mē l'iphe, unu angu angungu. Ophu ọ dukwa onye a-bya akpochaaharu unu mkpocha kẹ l'owaa iphe, unu aboje; g'unu dobekwa mbọku ophuu boje iya abobo; ozoo l'onwa fukwaru k'ophuú g'unu watakwa iya abobo; ozoo k'iphe, unu e-meje mbọku atuta unme. ¹⁷ Ekemu ndu Jiu ono g'ọ hakota, e shi tushia k'iphemiphe ono bẹ shi bukotaruru onyonyo iphe, l'e-mechaa mee l'iphu. Obenu l'ophu bụ okpobe iya bụ Kéreshi. ¹⁸ Oo ya bụ g'unu te ekwekwa g'ọ duru onye l'abya akpochia unu anata obunggo ono, Chileke l'e-bu unu ono. Unu b'ekwekwa gẹ ndu ono, onoduje atso uto l'ephe emeje g'a sụ l'ephe wozeru onwophe alị ono nafu unu obunggo Chileke. Ephe anoduje epfu g'a bajeru unwu-ojosi-imigwe aja; ephe asu l'iphe, ephe gbaberu okpa epfu iya bụ ophulenyia, ephe phuru. Egube ndu ono anodujeepho eku onwophe iphe, ephe ahadu g'oo ya. O buerupho egomunggo, enwedu ishi bẹ ephe anoduje agba. ¹⁹ Ephe ta anyatajeedu l'ọ duru onye bụ ishi, bụ aka ogwehu dzepfuru lẹ nkwo iya lẹ nkwo iya; mekpoo akwara, dukota l'ehu. O buru ishi emeje ogwehu ono l'oovu evuvu gẹ Chileke tüberu.

Anwuhu waa eteta k'onye lẹ Kéreshi

²⁰ Sụ-a; eshi ophu unu lẹ Kéreshi tukoru nwuhukota bẹ Chileke bofuakwaru unu l'eme iphe, ndiphe toru okpa iya, sụ g'e tsoje. ?Bụ gunu meru g'ọ gude unu nọdu emekwada gẹ ndu bukwa ndu mgboko-a; emekwadu iphe, ekemu pfuru, bụ ophu suru: ²¹ "B'ebiyikwa aka lẹ nri owa! B'edekwa owa-a ire; ophu i denyikwa ophuu aka?" ²² Iphe, bukpo ekemu ono g'ọ ha tukokwaru bulelu-a iphe, nemadzu ezi waa iphe, a toru okpa iya sụ g'etsoje. Noo kele iphe, eeri eriri bụ e-richawa iya bẹ ọ bvuhuru. ²³ Iphe ono, ephe ezi ono adujekwa g'ọ shi lẹ mmamiphe; bya aburu iphe, nemadzu gude aka kotaru onwiya; buru ndu eme g'a sụ l'ephe wozetaru onwophe alị; buru ndu anu ogwehu phẹ aphu. Ole iphemiphe ono ta adukwa ophu eyetajeru phẹ aka g'ephe sede onwophe l'egu ejo-iphe, l'agu phẹ nu.

3

¹ Sụ-a; eshinu Chileke mewaru unu lẹ Kéreshi tuko shi l'onwu teta dzuru ndzu; unu chojenu uto, unu e-shi g'iphe ono, du l'imigwe ono rwube unu aka; mbu iphe, du l'eka ono, Kéreshi nọ l'ekutara Chileke ono. ² Unu woru uche unu dobe l'iphe ono, du l'eli ono; unu te ewoshuru iya dobe l'iphe kẹ mgboko l'eka-a. ³ Noo kele unu nwuhuru anwuhu. Ndzụ unu bẹ Kéreshi wowaru domia l'eka Chileke. Kéreshi nodukwanu l'ime Chileke. ⁴ Oo Kéreshi bẹ bụ okpobe ndzu anyi g'anyi hakota. Teke ono, Kéreshi a-bya ozo ono bẹ unu e-tsokwaru iya pho bya. Unu l'iya agbaru mgba l'odu-biribiri iya.

⁵ Oo ya bụ; unu pyi-gbushia iphe, bukotakpoo iphe kẹ mgboko-a, bụ iphe, dzukwadu ndzu l'ehu unu, bụ iya bụ; apharwushi onwonye; umere, rehuru erehu mē egu eme ejo-iphe; iji-enya mē enya-pfurufuru, buhukwapho agwa obvu. ⁶ Oo iphemiphe ono bẹ l'e-me g'oke-ehu-eghu kẹ Chileke dapfu ndu ta ndu iphe lẹ nchi. ⁷ O nwekwaru-a teke unubedua shi emegbaa iphemiphe ono, bụ iya bụ teke ejo-iphe ono shi gudegbaa ndzu unu eme g'ọ du iya.

⁸ Ole nta-a bẹ unu a-ha iphemiphe ono. Unu haa ehueghu; obu oku; edoberu nwibe unu ejo obu; ephu nemadzu iphu. G'opfu erehu te eshijekwa unu l'onu. ⁹ Unu ta adujekwaru nwibe unu aka; eshinu unu hakotawaru akahu umere ono yee ejo ememe, tso iya nu. ¹⁰ Oo ya bụ g'unu yee umere ophuú ono g'onye yeru uwe. O kwa Chileke ono, nuru unu umere ophuú ono anoduje eme unu g'unu kabaa aburu ndu o meru k'ophuú. Oo ya bụ g'unu amakotaruru unu Chileke bụ; marwee ya amarwe k'opu unu a-nodu akabaa adu g'ọ du kwaseru. ¹¹ Eshinu ọ dūwaa nno bẹ a ta akpahakwa ishi kẹ l'onye ophuu bụ onye Jiu; onye ophuu buru onye abudu onye Gurisu; onye ophuu buru onye buru ubvu; ophu onye ophuu ebuduru. Onye ophuu bụ nlwamulwa; onye ophuu buru onye ime-oswa. Onye ophuu bụ ohu; onye ophuu buru amadu. O buwaa Kéreshi bụ mkpakọ lẹ nswiko; teme o buru l'ime onyemoneye.

¹² Unu bụ unwu Chileke. O yeru unu obu bya ahota unu g'unu buru ndu nkiya. Noo g'ọ gude unu je aphujeru nemadzu obu-imemini; nwejeru obu omaa; unu wozeje onwunu alị; meje odo; unu atajeru iphe nshi. Unu tuko iphe ono g'ọ hakota chita yee g'onye yeru uwe. ¹³ Nwibe unu -mee unu eji; unu tagbuje iya lẹ nshi. Teke nemadzu meru unu iphe, unu a-ta onye obu uta; unu aguaru iya ya nvu. Nnajiuphu guakwaru unu nvu l'iphe-eji unu. Oo ya bụ; unu gujekwaru ndu ozo nvu m'ephe meswee unu. ¹⁴ Ophu kachakpoonu l'iphemiphe ono bụ g'unu yee nwibe unu obu. G'ọ chikobe unu g'unu

tugba buru nanu okpobe aburu. ¹⁵ G'ehu-guu ophu shi Kereshi l'eka nodukwa l'obu unu; duzi unu uzo; kele oo ya meru g'o gude Chileke kukobe unu g'unu bya aburu ogwehu lanu. Unu keleje Chileke ekele iphe onoya.

¹⁶ Unu kwe g'opfu ke Kereshi ono bya eburu l'ime obu unu dzua ya oke le mmamiphe; ezi iphe; yele adu nwibe unu obu. Unu egudekwa iya pho aloru phe aka le nchi. Unu guje ebvu-oma nu Chileke; me ebvu ekele; me ebvu ozo, shikota Unme-du-Nso l'eka. Unu gude obu unu g'o ha meje iphemiphe ono; gude nno ekele Chileke ekele. ¹⁷ Iphe, bukpo iphe, unu epfu epfufu me iphe, unu eme ememe; unu gudeje epha Nnajiuphu, bu Jizosu Kereshi mekotaje iphe obu. Mbua; unu shije Kereshi l'eka kelejekpopho Chileke, bu Nna ekele.

Umere, ee-meje l'unuphu ndu ke Kereshi

¹⁸ Unube unwanyi; unu wozejekwaru ji unu onwunu ali; kele oo ya bu iphe, gbaru onye etso Nnajiuphu l'ememe.

¹⁹ Unube unwoke; unu yeje nyee unu obu. Unu ta adujekwaru phe ehuka.

²⁰ Unube unwegirima; unu nujeru ne le nna, nwuru unu opfu l'iphemiphe, ephe epfuru unu. Noo l'oo iphe, du Nnajiuphu ree bu ono.

²¹ Unube nna; unu te emejekwa unwegirima unu iphe, e-ghu phe egu; anonya obu dahu phe adzulakpa.

²² Unube ndu bu ohu; unu mejekwa iphe, ndu bu nnaji unu k'eliphe-a ziru unu. O to bukwapo teke epe ele unu enya be unu e-meje iya g'ee-shi g'aa-jaa unu ajaja. Unu gudejekpopho obu iphoro me iya. Iphe, unu azobeje eme iya aburu le Chileke duru unu le nso. ²³ Iphe, bu iphe, unu emekpo; unu phubeje iphu me iphe obu maru l'oo Nnajiuphu anyi be unu emeru iya. Unu te emejekwa iya g'o bu nemadzu be unu emeru iya. ²⁴ Unu nyatajekwa l'oo Chileke be l'e-bu unu obungo iya, bu iya bu le Nnajiuphu l'anu unu iphe ono, o kwetaru ndu nkiya ukwe iya ono. Noo kele oo Kereshi bu Nnajiuphu, be unu ejeru ozi. ²⁵ Ole onye eme iphe-aji be Chileke a-pfukwanu ugwo ophu gbaru iya nu; m'obeta onye obu buru onye. Noo le yebedua, bu Chileke ta adudu onye oole enya l'iphu.

4

¹ Unube ndu bu nnajiuphu; unu mejekwaru ohu unu iphe, pfuru oto me iphe, rwuberu phe nu. Unu nyatajekwa l'unubedua nwekwarupho onye bu Nnajiuphu unu, bu l'imigwe.

Iphe unu e-meje

² Unu yemia ishi l'epfu anu Chileke; unu eche nche; ekelejekpoe ya pho ekele. ³ Unu pfujekwarupho opfu ehun anyi nu Chileke su iya g'o mee g'anyi nwejeru aka anyi e-zije ozi-oma ono; mbu g'anyi zije k'iphe ono, Chileke shi domia edomi, bu iya bu Kereshi l'onwiya. O kwa k'ozima ono be o gude a tua mu mkporo-a. ⁴ Unu pfujekwarupho nu iya g'o mee mu ge mu duje ike pfuje iya g'o doo enya le g'o gbaru mu l'epfufu iya.

⁵ Unu meje umere ndu maru iphe l'iphu ndu abudu ndu ke Kereshi. Unu ta ahajekwa uzo duru unu g'o laa ke mmanu. ⁶ G'opfu unu guje egugu; dujeepho g'iphe, unu tsuru; k'opu ooheje ndu unu epfuru iya ih ee angaberu unu nchi. Unubedua amakwanuru g'unu e-yejeru onyemone onu l'opfu.

Ekele ikpazu

⁷ Tikikosu e-pfukotarua unu ge mu eme ala. Yebedua bu nwanna anyi, anyi yeru obu; bya aburu onye-ozima, e gude ire iya aka; bya aburu onye anyi l'iya tukoru eje ozi ono. ⁸ Mu ziru Tikikosu obu g'o bya ndu-unu bya akoru unu g'anyi l'eme ala; teme l'oo-mekwaapho g'obu shihu unu ike. ⁹ Onye anyi tukoru ye l'iya ezi g'ephe bya ndu-unu ono bu Onesimosu, bu onye anyi yeru obu; bukwarupho onye goshifuakwarupho le ya gbaru g'e gude ire iya aka; mbu Onesimosu k'ibe unu. Ephenobo ono a-kowaruro unu g'iphemiphe, du l'ibiya-a.

¹⁰ Arisutakosu, bu onye mu l'iya tukoru nodu le mkporo l'ekelekwaro unu. Maku nodu ekelekwapho unu; mbu nwa nwune-nna Banabas. E zihakwaru nzi ehun iya; o rwua unu nchi. Teke o shitaru uzo ibiya k'unu; unu goshijekwa iya l'ehu atso unu utso l'o byaru. ¹¹ O nodu ekelekwapho unu mbu Jizosu ono, eeku je Jisutosu ono. Oo umadzu eto ono be bukwa ndu Jiu, tso mu eje ozi ono, anyi eje gude egoshi l'oo Chileke bu eze ono. O buru phe be anoduje adu mu obu.

¹² Epafurasu k'ibe unu ekelekwapho unu. Yebedua be bukwapo onye ejeru Kereshi Jizosu ozi. Oogudeje obu iya g'o ha phube iphu epfu anu Chileke l'ishi ehun unu epfushi iya ike. Ge Chileke mee g'unu ba akpojeru laaazu; l'oomekwapho unu: unu amakotaru

umere, gbaru onye ke Kéreshi l'ememe okpobe amaru; l'oomekwapho g'o heje unu ihee emeebekota iphe, du Chileke l'uche. ¹³ Mbèdua epfukpo l'onwomu su l'oosekpo akanya ehu unu eseshi iya ike; mekpoo akanya ehu ndu Layodeshiya; me ke ndu Hiyerapolisu. ¹⁴ Onye dokinta ono, anyi yeru obu ono, bu Luku l'ekelekwarọ unu. O ndu ekelekwapho unu mbu Dimasu.

¹⁵ Unu keleru anyi ununna anyi phe ono, no le Layodeshiya. Unu ekeleru anyi Nimfa me Chiochi ono, edzukobeje l'ibe iya ono. ¹⁶ Unu -guchaa ekwo-ozia l'ibiya k'unu; unu mekwa ya g'o rwua ndu Layodeshiya eka k'ophu ephebedua l'a-gukwa iya pho. Unu agukwaapho ekwo-ozia ophu shi Layodeshiya. ¹⁷ Unu zia Akiposu le mu suru g'o kukebekwa ehu jebe ozi ono, e ziru iya g'o jee l'ozia ono, anyi ejeru Nnajiuphu ono.

¹⁸ Oo mbèdua, bu Pulu gude eka mu ede owa-a nta-a gude ekele unu. Unu ta azohajekwa le mu no le mporo.

Ge Chileke meeru unu eze-iphe-oma. Nokwa g'o du.

Ēkwo-ozī Kē Mbū, Pōlu Deru Nū Ndu Tesalonayika

¹ Ēkwo-ozī-a shi l'ēka mbēdua, bū Pōlu alaru Chīochi Tesalonayika, bū ndu kē Chileke, bū Nna; bya abūkwarupho ndu kē Nnajiuphu, bū Jizōsu Kéréshī. Ndu mu ēphe tūkoru dee ya bū Sulivanusu yēe Timoti.

Gē Chileke meeru unu eze-iphe-ōma; mekwaaphō g'ēhu dū unu guu.

Umere ndu Tesalonayika waa ekwekwe phe

² Tekenteke, anyi epfu anū Chileke, bū Nna anyi bē anyi l'anyatajēkwa unu. Anyi nōdu anōduje ekele Chileke ekele ēhu unu g'unu ha. ³ Ō tō dūkpodaa teke anyi ta anyatajēdu ozi unu gude ekweta jee; mē g'unu gude n-yemobu eseshiberu akanya ike; waa g'unu gude ōta-nshi nōdu Nnajiuphu anyi, bū Jizōsu Kéréshī l'ēka eseshiberu ēnya mbōku ono ike. ⁴ Ūnwunna anyi; anyi makwarū-a lē Chileke yeru unu obu; bya ahōta unu g'unu bya abūru ndu nkiya. ⁵ Nnoo l'anyi byaru ezia unu ozi-ōma ono; ōphu ō būdu-a opfu ōnu bē anyi gude zia ya unu kpūrumu; Chileke gudekwa iya phō goshi unu l'ike iya ereshi ire ike. Unme Chileke ono bē yekwarupho anyi ēka; anyi dū ike mee; unu maru ōkpobe amaru l'iphe anyi ezi bū ōkpobe-ōpfu. Umere, anyi meru teke anyi l'unu shi tūko nōdukota mewarurō unu maru ēgube ndu anyi bū. Ō kwa g'ōo-dūru unu lē ree meru g'ō gude anyi mee ēgube umere ono. ⁶ Tōbudu iya bū; unu bya abūru ndu anwū ēka anyi. Ō būwaruru unu anwū ēka Nnajiuphu. Ōphu unu eledurō kē l'unu eje iphe-ēhuka teke e ziru unu ozi-ōma ono; unu gudelaā ēhu-ūtso ōphu shi l'ēka Unme-dū-Nsō nata ozi ono. ⁷ Ōo iphe ono meru g'ō gude unu bya abūru ndu iphe, būkota ndu ōphu, kweru kē Kéréshī lē Masedoniya waa l'alī Gurisu byaru awata anwū ēka phē. ⁸ Ō tō būdu-a l'ozī-ōma ono, shi l'ēka Nnajiuphu, bū ozi, unubēdua l'ēzi ono dzuru Masedoniya yēe Gurisu kpūrumu; obenu l'ekwekwe, unu kweru kē Chileke bē ngakōtaakwaru ēkameka k'ōphu ō tō dūedu onye anyi a-bya akōaharu iya k'iche. ⁹ Iphe, būkpoo ēka anyi jeru bē aanōduje epfugbaa kē g'unu gude meshiberu anyi g'anyi byajeru ndu unu-a; mē g'unu gude sefukōtawaa ēka l'agwa obvu bya aghachiwaru Chileke iphu; wata ejeru ōkpobe Chileke ono, nō ndzū ono ozi; ¹⁰ bya awatakwapō ele ēnya Nwa iya ono, e-shi l'imigwe bya ono; mbū Nwa iya ono bū Jizōsu, o meru o shi l'ōnwu teta nōdu ndzū ono. Ōo ya bū onye l'a-dzō anyi l'oke-ēhu-ēghu kē Chileke, ō-tukoshi ndu eme iphe-ēji.

2

Ozi, Pōlu jeru lē Tesalonayika

¹ Sū-a; unubēdua l'onwunu; ūnwunna anyi; maru l'akpafuta, anyi kpapfutaru unu ta abūdu anyi kē mmanū. ² E-gudekpōoru l'anyi jewaru iphe-ēhuka lē Filipayi mē iphe-iphēre, e meru anyi; ōle Chileke melēkwaru-a obu shihu anyi ike; k'ōphu anyi byaru ezia unu ozi-ōma kē Chileke ono. Ōphu anyi ejedururō epfu kēle aakpobyi iphe, anyi eme akpobyi. ³ Mbū-a; teke ono, anyi l'arwō unu g'unu bya abūru ndu kē Kéréshī ono bē ō tō būkwa g'anyi bya edephua unu edepu; ōphu ō dūkwa ējo-iphe, dū anyi l'ōkpoma; ōphu anyi abyakwaru g'anyi harū unu ghōta l'ūgho. ⁴ Ō chikwa g'ō dū Chileke l'uche g'anyi pfua bē anyi epfuje. Nnoo lē yebedua bē lewaru anyi ēnya maru l'anyi goshiwaru l'ō gbaru kē gē ya gude ire anyi ēka; o woru ozi-ōma ono ye anyi l'ēka. Anyi te epfukwa g'ō tsoje nemadzū ūtso lē nchi; gbahaa g'anyi pfuje iya g'ōo-dū Chileke ree; mbū onye ono, l'ēletajē ime obu anyi; maru iphe, anyi l'arī ono. ⁵ Unu maru-a l'onwunu l'ō tō dūkpodaa teke anyi gude ire mecha mecha pfuru yeru unu. Ōphu anyi emeduru umere g'ō bū l'ōo iphe, anyi abūdu bē anyi sūru l'anyi bū; g'eeshi g'anyi erita iphe l'ēka unu. Ō kwa Chileke bū onye a-harū anyi enge iphe, anyi epfua. ⁶ Anyi te emekwaru gē ndiphe; ōzoo g'unubēdua; ōzoo gē ndu ōzo jaa anyi ajaja. A makwarū-a l'eshinu anyi bū ndu-ishi-ozī Kéréshī bē ō gbaru g'unu vuru mkpa-ēhu anyi; ⁷ obenu l'anyi dūru unu odoo gē nwanī adūjeru ūnwegirima iya-a. ⁸ Anyi yeru unu obu shii; k'ōphu ō tō būdu-a ozi-ōma kē Chileke ono kpūrumu bē anyi l'unu gba mgba; anyi gbakwaphō ndzū anyi mgba; kēle unu dūnukaru anyi l'obu.

⁹ Mbū-a; ūnwunna anyi; unu nyatajēkwa ēgube akanya, anyi seru; l'anyi jekwaru ozi kuta ēphuru phee. Teke ono anyi l'ēzi unu ozi-ōma ono, shi Chileke l'ēka ono bē anyi jeru ozi l'eswe jee ya l'enyashi gude ejeta nri, anyi e-ri; g'ō tō dū onye anyi a-buru ivu-erwa swiru. ¹⁰ Unu a-nōdu agbakpōadaru anyi ōdzori. Nokwapō gē Chileke a-nōdukwapō agbaru iya anyi. Umere, anyi shi emejeru unubē ndu kwetarū ozi-ōma ono gekwaru

egeru bya aburu umere, pfuru nhamunha. O to dukpodaa eka anyi metaru iphe, aata anyi uta. ¹¹ Unu maru l'oo ge nna anoduje ehe unwu iya-a bu g'anyi shi gude ehe unu l'ehu l'ehu. Anyi duru unu obu; bya emee g'obu shihu unu ike; anyi pfushiaru iya unu ike; ¹² su g'unu meje iphe, du Chileke ree; mbu onye ono, kuru unu g'unu bata l'eka ya bu eze; waa l'odu-biribiri iya ono.

¹³ Iphe, meru g'o gude ophu anyi atuwojedu eka ekele Chileke ekele me anyi -nodu epfu anu iya bu; le teke unu numaru opfu Chileke ono, anyi byaru ezia unu ono be unu ta anataduru iya ge opfu nemadzu; obenu l'unu nataru iya ge Opfu Chileke; o bukwarua Opfu Chileke be o bu eviya. Noo kele oo Chileke ono be l'ere ire l'ime unube ndu nataru ozi-oma ono. ¹⁴ Unwunna anyi; oo iphe ono, nwuru unu ono bu iphe, shi nwuru Chiochi ke Chileke, bu ndu ephe le Kereshi tugbaru buru nanu l'ali Jiudiya. Oo 'epho ge ndu ali unu eme unu mkpawere bu ge ndu ali ephebe ndu Jiu shi eme phe iya. ¹⁵ Oo ndu Jiu ono be bu ndu ono, gburu Nnajiuphu, bu Jizosu; gbuu ndu mpfuchiru Chileke; chia anyibedua chifu l'ali phe. Ephe gude egube ono meta iphe, ta adudu Chileke ree swibe onwophe. Ephe buru ogo duru onyemoneye. ¹⁶ Ephe kposhiru anyi ezi ndu abudu ndu Jiu ozi-oma, l'adzo phe nu ono. O to dukpodaa teke ephe te emetajedu iphe-eji jasu l'oobe phe l'ekpiri. Ole oke-ehu-eghu ke Chileke be mechakwanaaru dapfuta phe.

Oogu Polu egu akpafu ndu Tesalonayika

¹⁷ A bya abya l'ehu k'anyi; unwunna anyi; anyi noakwaru nwodu ophu anyi l'unu ahumaduru; ole obu anyi nokwa-a l'eka unu no. Oghoroko unu duta-beru anyi; k'opfu bu l'anyi shiwaazanya seta geeshi g'anyi l'unu humakpoo ozo. ¹⁸ Anyi shi eme g'anyi eme kpafuta unu; mbedua, bu Polu l'ishi onwomu tukpoakwaru onyo abyabya ugbo olemole; ophu Nsetanu ekwedu g'anyi bya. ¹⁹ G'ooduhabe; ?o duru ophu abudedu unu kpurumu be bu ndu anyi chiru upfu yeru bya aburu unu l'e-me g'ehu tsoo anyi utso; bya aburu unu be l'a-buru obunggo, anyi e-gudeje eku onwanyi l'atatiphu Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kereshi me o -byalepho ozo. ²⁰ Mbu-a; o kwa unubedua bu iphe, ee-gude jaa anyi ajaja bya aburu unu bu ehutso anyi.

3

¹ No iya; a nonyakpoo; oghoroko unu ono duta-be anyi; k'opfu anyi adudedu ike tagbua ya le nshi; anyi chia idzu su l'anyi a-noduwanu le Atensu nkinyi anyi. ² Anyi zia Timoti, bu nwune anyi nwoke; bya aburu onye-ozu ke Chileke; buru onye anyi l'iya tukoru ese akanya k'ezu ozi-oma ke Kereshi ono; g'o bya emee g'unu kabaa apfushi ike; l'o mekwapho g'obu kabaa unu eshihu ike l'iphe, unu kweru. ³ G'o to du g'unu ha onye e-gude k'ehu-a, aakpa unu-a kpolaahaa azu; eshinu unubedua l'onwunu maru l'iphemiphe ono bu iphe, nwufutajenu l'ehu anyi. ⁴ Le-a; anyi ghuakwaru iya unu tororo; teke ono, anyi no l'ibe unu ono su unu l'ee-mekwa anyi ewere. Nta-a be unu eleanaa l'o nwuwuru egube ono obu; o buru iphe, unu tukoru makotaru. ⁵ Noo g'o gude mu nonyaa; ophu mu adudedu ike takota nshi; mu zia g'a bya amaru g'unu pfushiberu ike l'ekwekwe, unu kweru ke Chileke. Le mu tsuhukwaru ebvu su ?a maru nwandale ono ta ahudaaaru nu unu ama; akanya ono, anyi seru l'ehu unu ono buru akanya ola-l'iswi.

⁶ Ole nta-a be Timoti shiwaazanya l'eka unu no lwawaa lwapfuta anyi bya ezia anyi ozi, du ree su l'unu kweshiru-a ike; bya enweru n-yemobu; teme unu nodu anoduje anyata anyi okpobe anyata tekenteke. L'oo g'oghoroko unu aduje anyi bukwapfo g'oghoroko anyi du unu. ⁷ Unwunna anyi; o kwa l'unu pfuru pfushia ike l'ekwekwe, unu kweru ke Chileke meru g'o gude obu nodu eshihuje anyi ike l'iphe, bukpo iphe-ehuka, anyi eje; mekpoo ewere, eemekota anyi. ⁸ Kele oo nta-a be ndzu bu anyi okpobe ndzu; eshi ophu unu pfuru pfushia ike l'atugba, unu le Nnajiuphu tugbaru. ⁹ Su-a; ?denukpoo g'anyi a-wata awata ekele Chileke ekele ehuru unu; me k'ehu-utso ono, o meru o nodu atso anyi l'iphu yebe Chileke opfu ehuru unu ono? ¹⁰ Ewe l'enyashi be anyi egudeje obu anyi g'o ha epfu anu Chileke epfushi iya ike su g'o mee g'iphu anyi l'unu kpogba; g'anyi e-mekwanaa; eka unu teke ekweshidu ike g'unu kweshia ike.

¹¹ Nta-a bu ge Chileke anyi, bu Nna anyi l'onwiya; me Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kereshi tooru anyi uzu, anyi e-shi abya unu agbaphe. ¹² Teme ge Nnajiuphu mekwapho g'unu kabaa eye nwibe unu obu; mbu g'unu kwata ye phe iya yeshia phe iya ike; ye phe iya k'anyinyi. Nokwapfo g'unu e-ye iya nemadzu mgburugburu. Ono bukwarupho g'anyi yeru unu. ¹³ Oo ya bu; g'oo-mee g'obu shihu unu ike; unu a-pfuru l'iphu Chileke, bu Nna anyi buru ndu dubebe ree. O to dudu eka uta aduru unu teke ono, Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kereshi ye ndu nkiya a-swiru bya ono.

4

Umere, dū Chileke ree

¹ Unwunna anyi; iphe ozo, anyi nọ l'ẹka Nnajiuphu anyi bu Jizosu epfuru unu epfushiru iya unu ike bu l'iphe, unu nwutaru l'ẹka anyi bukwa g'unu l'e-shi gude ndzu unu eme iphe, dū Chileke ree emeshi iya ike. Ọ buerupho iphe ono be unu emeepho. Nta-a bukwa g'unu kabaa ya emeshi ike. ² Noo l'unu mawaru-a l'anyi shi l'ẹka Nnajiuphu, bu Jizosu tǎaru unu ekemu. ³ Sū-a; iphe, dū Chileke ree g'unu meje iya bu; g'unu dobe onwunu nsọ l'ẹka Chileke; mbū g'unu ta anọdukwa apharwushi onwunu ililekpoo. ⁴ Mbū-a; g'onyenonu le g'unu ha majekwaru g'ooshi eme ẹhu iya g'ọ dū nsọ; buru iphe, aakwabẹ ụbvù. ⁵ Unu te egudejekwa aphū kparikpari iya dalahū iya je alua ge ndu abudu ndu Jiu, bu ndu amadu Chileke. ⁶ Ọo ya bu g'ọ tọ dū onye e-meswe nwibe iya; ophu ọ dukwa onye e-mekputa nwibe iya. Mbū-a; anyi pfuhaakwaru iya tsua ya unu atsutsu le nchi; sū l'onye eme egube iphe ono be Nnajiuphu a-gwakwa ọchi. ⁷ Noo le Chileke ta abukwa g'anyi bya emerwushije onwanyi be o kuru anyi oku iya; ọ kwa g'anyi dū nsọ. ⁸ Ọo ya bu; l'onye jikaru iphe ono, anyi ezi ono ta abukwa nemadzu be ọ jikaru. Ọ kwa Chileke b'ọ jikaru; mbū Chileke ono, anuje Unme-dū-Nsọ iya ono.

⁹ A bya abya le k'eye unwunna unu obu; ono ta abuhakwa iphe, aa-bya awataru unu ederu l'ekwo. Noo kele unubedua l'onwunu be Chileke l'onwiya ziwaru eye nwibe unu obu. ¹⁰ Mbū unu nodu emeekwapho g'o ziru iya unu; bya eyee unwunna anyi, nokota le Masedoniya mgburuburu obu egube ono. Ole iphe, anyi epfushiru unu ike; unwunna bu; g'unu kabakporo eme egube ono kwaseru. ¹¹ Unu kukebeje ẹhu g'unu nodujeepho le nchi odo; leta ẹnya l'eye ozi ẹhu unu; gude ẹka unu setaje iphe, unu e-gude buru, buhukwaa iphe, anyi pfuhawaru unu-a. ¹² Noo iphe unu a-noduje eme: ọ buru iya bu umere, gbaru unu l'ẹka ndu ta abudu ndu ke Kereshi nọ; k'ophu ephe a-kwabẹ unu ụbvù; ọ tọ dukwanu onye unu a-sū l'ọo ya teme unu emee mkpa, duru unu.

Abyabya Nnajiuphu

¹³ Unwunna anyi; iphe, anyi eme g'o doo unu ẹnya bu ke ndu nwuhuru anwuhu; g'ootoo rwujekwanu unu l'ẹhu shii g'oorwuje ndu te eledu ẹnya kele ephe le Kereshi emecha nodukota. ¹⁴ Anyi kwetawaru kweshia ike le Jizosu nwuhuchaaru bya eteta nodu ndzu. Nokwapho g'anyi kwekwarupho le Chileke e-shi Jizosu l'ẹka tuko ndu woadaru onwophe ye Jizosu l'ẹka teme ephe nwuhu mee g'ephe le Jizosu tuko teta nodu ndzu; mee ephe etsoru iya bya.

¹⁵ Sū-a; iphe-a, anyi epfuru unu-a be bukwa ozi, shi Nnajiuphu l'onu; l'anyi be ndu ophu a-nodukwadua ndzu teke ono, Nnajiuphu a-bya ozo ono; be tee vukwaru ndu ophu nwuhuhawaru nu pho uzo. ¹⁶ Noo le Nnajiuphu l'onwiya be e-shi l'imigwe alwazeta l'alj; gude olu eze onye-ishi ojozi-imigwe echi mkpu; egbukwapho opu Chileke. Tōbudu iya bu; ndu ono kwetaadaru ke Kereshi teme ephe nwuhu ono evuru uzo teta nodukota ndzu. ¹⁷ Chileke ezichata anyibe ndu ophu nokwadu ndzu teke ono; anyi l'ephe atuko nodu l'ime urwukpu jeshia Nnajiuphu, bu Jizosu ndzuta l'ephekerephe k'ophu bu; ẹka Nnajiuphu nokpoepho; anyi anodu. ¹⁸ Ọo ya bu; unu gudeje opfu-a dūa nwibe unu obu.

5

Anwuru ẹnya kwabẹru abyabya Nnajiuphu

¹ Sū-a; unwunna anyi; ọ tọ buhekwaro iphe, aa-bya awata ederu unu l'ekwo sū unu l'ọ waa egube teke ọ bu; ozo l'ọ waa mboku, iphemiphe ono e-me. ² Kele unubedua l'onwunu maru okpobe amaru le mboku, Nnajiuphu a-bya be a-tu l'upfu g'iphuru, byaru oshi l'enyashi. ³ Kele ọo teke ndiphe sūru: "Ha! Mgboko dukwaa jii nta; ọo akwa g'onyenonu jeje ẹka dū iya ree." Noo teke bu; a -bya amaru ọla-l'iswi atū phẹ l'uzorehu g'ezeda atuje nwanyi, dū ime-a; woru phẹ yifu; ọ tọ dudu me onye lanu anahū nū. ⁴ Obenu-a; unwunna anyi; unubedua ta anokwa l'ochii ke ge mboku ono tu unu l'uzorehu g'abyabya onye-oshi. ⁵ Noo kele g'unu ha be bu ndu bu l'iphóró me l'ẹka bu eswe. Anyi ta abukwa ndu bu l'ẹka bu ẹnyasi; ophu anyi abukwa ndu bu l'ochii. ⁶ Ọo ya bu; l'eshinu ọ dū egube ono; g'anyi te kukwaru mgbenya ge ndu ophu ekugbaa. Ọ chia g'anyi nwuru ẹnya; g'ẹnya doo anyi risaa. ⁷ Mbū-a; ndu eku mgbenya bukwa l'enyashi be ephe ekuje iya. Ọ buru l'enyashi be ndu angutaje mee akpo kulakula anguje iya akpo iya. ⁸ Obenu l'eshinu anyibedua bu l'ẹka bu eswe; g'ẹnya donaa anyi risaa. G'ekwekwe, anyi kweru ke Chileke yee eye obu, anyi yeru ibe anyi buru uwe-igwè, anyi e-yeje; mbū uwe-igwè, l'egbotutaje anyi okpoma. G'adzota ono, anyi ele ẹnya iya ono

buru okpu-ígwè, anyi e-kpuru. ⁹ Chileke ta atukwaru anyi éka g'anyi buru ndu ya a-tukoshi oke-éhu-eghu iya. O chikwa g'anyi buru ndu ya e-shi Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kéreshi l'éka dzóta. ¹⁰ Mbú Jizosu ono, nwúhu-chiru anyi ono; g'óo-buru e -mechaa; anyi l'iya atúko dzúru ndzú teke óo-bya; mé anyi -nó ndzú; mé anyi -nwúhuru anwúhu. ¹¹ Noo g'o gude anyi sù unu-a; unu meje g'obu shihu nwibe unu ike. Unu eyejekwarupho nwibe unu éka g'èphe pfúshia ike l'iphe, èphe kweru, búnaa iphe, unu emena-a.

Iphe, unu e-meje

¹² Únwunna anyi; ó kwa arwórwó bẹ anyi arwó unu sù g'unu kwatajẹ kwabẹ iphe, bu ndu ono, l'ese akanya éhu unu ono úbvù, bú phẹ bú ndu ono, Nnajiuphu hótaru g'èphe buru ishi unu; búkwarupho ndu a-nódu akpó-ziru unu úzo. ¹³ Unu egudekwaphó k'ózi ono, èphe ejeru unu ono eyeru phẹ eso; yekwaa phẹ phó obu ókpobe eyeye. Unu l'ibe unu eburu lẹ nchí odoo.

¹⁴ Óo arwórwó bẹ anyi arwókwapho unu únwunna; sù g'unu lójeru ndu ényiru-ózi éka lẹ nchí. Ndu óphu obu ebvuduru ebvuru bẹ unu e-meje g'obu shihu ike. Ndu ekweshiduru ike bẹ unu eyejeru éka g'èphe kweshia ike. Unu atajeru onyemonye nshi. ¹⁵ Unu letajẹ énya g'ó tó dọ g'unu ha onye e-gudeje éjo-iphe melata nemadzú iphe-éji, o meru iya. Gbaha iphe, unu a-nódujeepho achí nta iya bú g'unu e-shi mejeru nwibe unu ree; mekwaaru iya phó onyemonye ózo.

¹⁶ G'èhu tsojekpoeppo unu útso tekenteke. ¹⁷ Unu ta atuwojekwa éka l'epfu anyi Chileke mkpúrumpkpuru. ¹⁸ Unu keleje Chileke ekele iphemiphe, anwúru unu g'iphe aduhabe. Noo iphe, Chileke achó unu l'éka bú ono; unubédua, unu lẹ Kéreshi tųgbaru buru nanu-a.

¹⁹ Unu ta agbanyijekwa iphe, Unme-dú-Nsọ eme. ²⁰ Óphu unu anmajékwa mpfuchiru phulaphula. ²¹ Óle-a; unu hújekwa iphemiphe ama; hótá óphu dọ ree; gudepyabeshia ya éka ike. ²² Unu esefukóta éka l'iphemiphe, bú éjo-iphe g'ó duhabe.

Opfu mkpóchi-ishi

²³ Anyi sù-a; gẹ Chileke, bú iya emeje g'anyi buru l'èhu-guu mee unu g'unu buru ndu nkiya ókpobe aburu. G'o dobe ndzú unu l'óphu; mbú uche unu mé obu unu mé éhu unu; l'o dobe iya nno g'ó tó dọ éka úta a-dú iya teke Nnajiuphu anyi, bú Jizosu Kéreshi a-bya ózo. ²⁴ Iphe ono bẹ bú iphe, oo-mekóta g'ó ha; noo kéle óo ya kuru unu; tẹme ó buru onye apfúshije ike l'iphe, o pfuru.

²⁵ Únwunna anyi; unu pfujekwa nù Chileke l'opfu éhu anyibedua.

²⁶ Unu kelekwa iphe, bú únwunna anyi g'èphe ha ekele nmata phẹ akpa, dọ nsọ.

²⁷ Iphe, mu eme gẹ mu pfuaru unu bú; unu gúkwaá ékwo-ózi-a g'ó rwudzuru únwunna l'óphu lẹ nchí. Nnajiuphu anúkwaá iphe-a, mu epfu-a.

²⁸ Gẹ Nnajiuphu, bú Jizosu Kéreshi meeru unu eze-iphe-óma g'unu ha. Nokwa g'ó dọ.

Ĕkwo-ozì K'èbo, Pòlu Deru Nù Ndu Tesalonayika

¹ Ĕkwo-ozì-a shì l'èka mbèdua, bù Pòlu alaru Chìochi Tesalonayika, bù ndu kẹ Chileke, bù Nna anyi bya abùru kẹ Nnajiuphu, bù Jizòsu Kéreshi. Ndu anyi èphe gba mgba ede iya bù Sulivanusu yẹe Timoti.

² Gẹ Chileke, bù Nna yẹe Nnajiuphu, bù Jizòsu Kéreshi meeru unu eze-iphe-oma; mekwaaphò g'unu buru guu.

Ikpe, Kéreshi e-kpe mẹ ọ -byalẹpho

³ Unwunna anyi; ọ buakwa iphe, anyi mefutaje l'anyi a-nòdujeepho ekele Chileke ekele èhu unu tekenteke; kẹle ọ bù iphe, gbaru anyi l'ememe. Noo kẹle ekwẹkwe, unu kweru kẹ Chileke bẹ kwatakpoo akaepho eshihu ike eje; nokwaphò gẹ n-yemobu, unu yeru nwibe unu l'èhu l'èhu akaepho shii akaka eje. ⁴ Noo iphe, anyibedua l'onwanyì egudeje unu aba abaa l'iphe, bukpoò Chìochi Chileke. Ishi aba abaa ono buru l'unu sùru èka l'obu kweshia ike l'iphe, unu kweru; l'ewere ono, e mekòtakpooru unu ono; mẹ l'iphe-èhuka ono, unu jekòtakpooru ono.

⁵ Ono buru iphe, unu e-gudekwanù èka maru l'ọ bù ọkpobe-opfu lẹ Chileke ekpeje ikpe, pfulu oto. Ọọ iphemiphe ono, l'eme l'èhu unu ono l'e-me unu agbaa k'abahu l'èka Chileke bù eze, bù iya bù iphe obu, unu anwu onwu iya nta-a. ⁶ Chileke bẹ bù onye l'emeje iphe, pfulu oto; mbù l'iphe, bù ndu ono, meru unu nòdu eje iphe-èhuka ono bẹ oo-mekwaphò èphe ejee iphe-èhuka. ⁷ Unubèdua obu, aakpa èhu nta-a bẹ oo-me unu enweru onwunu. Nokwaphò g'oo-me anyibedua. Teke oo-me iphe ono bẹ bù teke Nnajiuphu a-nòdu l'òku enwu phoophoophoo shi l'imigwe abya yẹe unwu-ojosi-imigwe iya ono, bù phẹ l'e-goshi g'ike iya habe shii ono. ⁸ Ọọ bya agwaa ndu amadu Chileke ọchi; waa ndu te emedu iphe, ozi-oma èhu Nnajiuphu anyi, bù Jizòsu Kéreshi epfu ono. ⁹ Ndu ono bẹ a-nù chípífuu bya achífu phẹ l'iphu Nnajiuphu mẹ l'òdu-biribiri dù l'ike iya; je dobe l'èka èphe a-nòdu laa l'iswi jasù l'ojejeje. ¹⁰ Noo iphe, e-me mbòku ono, ọọ-bya. Ọọ ya bù gẹ ndu nkiya, bù ndu kwehwaru nkiya akwabẹ iya ùbvù; jakwaa ya phò ajaja. Unubèdua l'onwunu anòdukwapò l'èka ono, ndu nkiya nọ ono; kẹle unu kwetarù k'ozì ono, anyi byaru ezia unu ono.

¹¹ Noo g'ọ gude anyi nòdu anòdujeepho epfu anù Chileke l'iswi èhu unu tekenteke; g'ọ mee unu g'unu dù k'anòdu ndzù ono, o kuru unu g'unu nòdu ono. Unu adùje ike meje iphe, dù ree, l'agù unu ègu ememe. L'ọ mekwaaphò g'ọ dzua oke; mbù ndzù ono, unu nọ; opfu l'unu kweru nkiya ono. ¹² Ọọ ya bù; g'ee-shi l'èka unu kwabẹ èpha Nnajiuphu anyi, bù Jizòsu Kéreshi ùbvù; Chileke eshikwanù Nnajiuphu anyi, bù Jizòsu Kéreshi l'èka kwabẹ unubèdua ùbvù. Iphemiphe ono bẹ Chileke e-shikòta l'eze-iphe-oma, oome mẹ kẹ Nnajiuphu anyi, bù Jizòsu Kéreshi mekòta.

2

O-chi-nta Kéreshi

¹ A bya abya lẹ k'abyabya kẹ Nnajiuphu anyi, bù Jizòsu Kéreshi mẹ k'edzuko, oo-me g'anyi dzukobe g'anyi l'iya tũgba buru nanù anyi nòdu arwò unu unwunna anyi sù; ² g'ọ tọ tũfu-kebekwa unu èhu l'oriri; ophu obu awatakebekwa ete unu ophe; opfu l'a sùru unu lẹ mbòku ono, Nnajiuphu a-bya ono eruwaa. Unu te eyejekwa onu m'òbeta o nweru onye byaru bya asù unu l'ọọ iphe, Unme-dù-Nsò pfulu bẹ ya l'epfu; ọzoo l'ọ kwa iphe, nemadzù pfulu iya bẹ ya epfu; ọzoo l'e deru iya l'èkwo-ozì, a sùru l'ọọ anyibedua deru. ³ G'ọ tọ dũkwa onye e-duswe unu ọzò; kẹle mbòku ono ta abyakwa abya abùdu lẹ teke ono, ndiphe e-kwefuru Chileke ike ono vuadaru ọzò bya; mẹ teke ọ byaadaru mbù nwa-ogbuka-ekemu ono, bù iya bù onye ono lafutaje l'iswi ono. ⁴ Ọ -byaepho bẹ ọọ-sù l'ọọ-buru kẹ yẹe iphemiphe, ndiphe ekukpoo chi g'ọ ha; mẹ iphemiphe ndiphe abarù èja. Oo-woru onwiya dobe lẹ ya kakòta iphemiphe ono shii. Mbù; oo-jechakwaa je asugabe onwiya l'eze-ùlo Chileke sù l'ọọ yèbedua bù Chileke l'onwiya.

⁵ ?Unu ta nyataheduru lẹ mu pfuhawaru iya unu teke anyi l'unu tũkoru nòdu? ⁶ Unubèdua l'onwunu makwarù-a iphe, akpòshi iya abyabya nta-a. Ọ kwa k'òphu a-hùma iya teke gbaru iya nù ⁷ Ike ono, a ta hùmadu l'ènya ono, bù ike kẹ nwa-ogbuka-ekemu ono nòdu erekwanù ire nta. Olee yèbedua l'onwiya ta abyadu abya jeye teke onye ono, sedekwaduru iya nù ono l'e-tochiru iya. ⁸ O -tochièru iya phò ono; ọọ ya bù nwa-ogbuka-ekemu ono abya teke ono; l'aa-hùma-dzuru iya. E mechaepho; Nnajiuphu, bù

Jizosu egude uphere onu iya gbuwa ya. O buru nwjinwii ono, Nnajiuphu a-nodu egbu teke l'oo-bya ono be bu mkpako-iphie l'e-me nwa-ogbuka-ekemu ono l'o laa l'iswi. ⁹ Abyabya, nwa-mgbuka-ekemu ono a-bya be bukwa l'ike ke Nsetanu be oo-shi l'eka. O -bya l'o meshiahaa iphe, du biribiri, dugbaa iche iche, bu iphe, a-kpo ndiphe opfu. Nokwapho g'oo-gude ugho emegbaa iphe-ohumalenya, du biribiri. ¹⁰ Oo-gude ejo ugho mgbashi gude eduphushi ndu ono, buwaa ndu l'a-la l'iswi ono. Iphe, ephe e-gude laa l'iswi ono a-buru l'ephe jikaru l'ephe ta akpoduru obu eye l'okpobe-opfu ono, bu iya gege adzota phe nu ono. ¹¹ Noo iphe, meru g'o gude Chileke gbahaa phe eka; ephe shiswee uzo; shiswee ya k'opfu buepho iphe, abudu okpobe-opfu be ephe ekwetaje l'o bu okpobe-opfu. ¹² Eka o wukoru bu l'iphe, bukpo ndu ono, ekwetaduru okpobe-opfu ono; o buchiaru ejo-iphie ka phe utso ono be Chileke a-nmakota ikpe.

Apfuru pfushia ike

¹³ Unwunna anyi; Nnajiuphu yekwaru unu obu. O bukwa iphe, anyi mefutaje; l'anyi a-nodujeepho ekele Chileke ekele ehu unu tekenteke; kele Chileke shiepho le mbu hota unu k'opfu oo-dzota unu; mbu o jekwa e-shi Unme-du-Nso ono l'eka l'ere ire l'ehu unu ono; waa l'ekweke ono, unu kweru l'okpobe-opfu ono; dzoo unu. ¹⁴ Oo iphe ono be o shi l'eka ozi-oma ono, anyi ziru unu ono kua unu oku iya; g'unu le Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kereshi gbaru mgbu nweru odu-biribiri iya. ¹⁵ Noo ya bu; unwunna anyi; unu pfuru pfushia ike; unu gudeshikwa okpobe-opfu ono, anyi ziru unu ono; me anyi gude onu zia ya unu-o; me anyi deru iya unu edede l'ekwo-ozu.

¹⁶ Ge Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kereshi l'onwiya; yele Chileke, bu Nna anyi, bu onye yeru anyi obu; bya emee g'obu shihu anyi ike jasu le tuutuutuu le mijimimii; meeru unu anyi eze-iphie-oma; mekwaarupho anyi iphe ono, anyi ele enya iya ono. ¹⁷ G'o mee g'obu shihu unu ike; mekwaapho unu g'unu shihu ike suru k'eme iphe, du ree, unu emekpoo ememe; pfuje iphe, du ree l'onu.

3

Aarwo g'epfuru nu Chileke

¹ Eka anyi a-sube opfu ono ishi unwunna anyi buru; g'unu pfuje nuru anyi Chileke g'ozu-oma ke Nnajiuphu kabaa edzuru ekameka egwegwa; g'a kwabejekwapho ozi-oma ono ubvu l'ekameka egube ono, unu akwabeje iya ono. ² Wafua g'o nafutaje anyi l'eka ndu iwe me l'eka ndu ejo-iphie. Noo kele o to bubedu ndiphe l'opfu be kwetaru k'ozu-oma ono.

³ Obenu le Nnajiuphu bu onye apfushije ike l'iphe, o pfuru. Oo ya bu onye e-me g'unu shihu ike; teme l'o chekwapho unu g'eka Onye-Njo ono te erwu unu l'ehu. ⁴ Anyibedua be Nnajiuphu meakwaru ophu anyi awaheduru unu obu mini. O doru anyi enya l'unu eme-a iphe, anyi suru g'unu meje; teme unu je l'e-meru iya kwaseru.

⁵ Ge Nnajiuphu kp-ziaru unu uzo k'opfu unu akabaa anodu eye Chileke obu eje l'iphu; me k'opfu ata nshi unu l'a-bu ophu shi Kereshi l'eka.

Ozi Nnajiuphu, e jefutaje

⁶ Unwunna anyi; iphe, anyi no Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kereshi l'eka epfuru unu nta-a bukwa; g'unu bujeru ubara yeru iphe, bukpo nwanna, enyiru ozi du; ophu o mejudu iphemiphe ono, anyi ziru unu g'unu meje ono. ⁷ Noo l'unubedua be maru-a l'unu nwufutaje eka anyi. Anyi te eshikwa buru ndu enyiru ozi teke anyi l'unu shi nodukota. ⁸ O to dukwa onye anyi natajeru nri ria ke mmanu. O chia iphe, anyi shi emejehia bu l'anyi shi esekotaje akanya eswe l'enyasi jasu ike labo abvu anyi; g'o to du g'unu ha onye anyi a-pata mkpa ehu anyi je ebo g'o buru iya ivu-erwa. ⁹ Iphe, anyi shi eme iya ta abukwa l'o to gbaduru anyi g'anyi a-su g'unu vuru mkpa ehu anyi. O kwa g'anyi gude umere anyi goshi unu iphe, unu e-letaje eme. ¹⁰ Mbú lufuchakwa le teke anyi no l'ibe unu be anyi pfuhaakwaru unu iphe-a pfushia ya ike su: "G'onye ete kwedu eje ozi te erijekwa nri."

¹¹ Iphe, anyi gude nodu epfu iphe-a bu l'anyi numawaru l'o nweru g'unu ha ndu haru buru ndu enyiru ozi du; ndu buepho iphe, ephe no bu o-jeru-opfu, e kuduru phe; ophu o dudu iphe ozo, ephe anoduje eme. ¹² Anyi no Nnajiuphu, bu Jizosu Kereshi l'eka akaru egube ndu ono alokwaru phe pho eka le nchi su g'ephe noduekwapho nwa doo seje akanya l'onwophe seta iphe, ephe e-gude buru. ¹³ Su-a; unwunna anyi; g'ike ta abukwa unu l'eme iphe, du ree.

¹⁴ Teke o bu l'o duru onye jikaru emeje iphemiphe-a, anyi deru l'ekwo-ozu-a; unu hubekwa onye obu ama. Unu wuchia ya ewuchi; g'e gude nno g'iphere a-du iya. ¹⁵ Qle

g'unu te emejekwa iya g'onye unu l'iya duru l'opfu. Unu gudeje iya l̄o ya ẹka l̄e nch̄i; kele ọ bukwa nwanna unu.

Opfu, mkpochi-ishi

¹⁶ Gẹ Nnajiuphu l'onwiya, b̄u iya b̄e ẹhu-odu-guu l'eshije l'ẹka mekwaa g'ẹhu d̄ujekpoep̄ho unu gubala tekenteke; m̄e l'ẹkameka. Gẹ Nnajiuphu swikwaru unu eswiru g'unu ha.

¹⁷ Ekele-a, d̄u l'ẹkwo-oz̄i-a b̄e b̄u mb̄edua, b̄u P̄olu gude ẹka mu dee ya. Ọwa-a b̄uakwaa ḡe mu edeje iphe edede. Ọo ya b̄u iphe, unu e-gudeje h̄ube ẹkwo-oz̄i, mu deru ama.

¹⁸ Gẹ Nnajiuphu anyi, b̄u Jiz̄osu K̄eres̄hi meeru unu eze-iphe-oma g'unu hak̄ota. Nokwa g'ọ d̄u.

Ěkwo-ozu Ke Mbũ, Põlu Deru Nu Timoti

¹ Ěkwo-ozu-a bẽ shi l'ẹka mbẹdua, bũ Põlu; mbũ mũbe onye-ishi-ozu Kéréshi Jizõsu. Ọo Chileke ono, bũ onye l'adzõje anyi; yee Kéréshi Jizõsu ono, bũ onye anyi ele ẹnya iya-a; bẽ ziru mu gẽ mu buru onye-ishi-ozu ono. ² Onye mu ede ẹkwo-a anũ bũ gubedua, bũ Timoti; onye bũwaa ọkpobe nwa mu; l'ekweta ono anyi kwetarũ ono. Gẽ Chileke, bũ Nna; mẽ Nnajiuphu, bũ Kéréshi Jizõsu; meeru ngu eze-iphe-oma; phũaru ngu obu-imemini; mekwaphõ g'ehu dũ ngu guu.

Alõ ndu ẹjo-nzi ẹka lẹ nchi

³ Sũ-a; teke ono, mu eje Masedoniya bẽ mu sũkwaru ngu: jiko g'i nõduekwapho lẹ Efesõsu k'õphu ii-harũ alõ ndu ẹjo-nzi ẹka lẹ nchi g'ẹphe b'e ezihẹkwa iphe, abũdu ọkpobe-opfu. ⁴ Ọphu ẹphe anõdujeshi akõ-phe mkpõkoro akõ-iphè ndu Jiu. Ọphu ẹphe agushijeshi ndzepfu ndzepfu ẹpha ndiche; ẹpha ọphu ta abvũjedu abvũbvũ. Ẹgube iphe ono bũepho igoligoli bẽ ọokpa-lije. O to yejeduru nemadzũ ẹka g'o mee iphe, Chileke tũberu g'o mee; mbũ iphe ono, anyi shi l'ozu-oma, anyi kwetarũ ono maru. ⁵ Iphe, kparũ iphe, mu gude nmaaru ngu ọkwa-a bũkwa gẽ ndu kẹ Kéréshi egude obu iphórõ yee nwiwe phẹ obu; gude egomunggo phẹ maru iphe, gbaru phẹ l'ememe; kweta kẹ Chileke ọkpobe ekweta. ⁶ Ọ dũru ndu hawaru shiswee ọkpobe ọzo ono; woru iphu chee ichephu; shiwarõ nno wata epfuphe mkpõkoro opfu. ⁷ Ndu ono bẽ ọogu ẹgu abũru ndu ezi ekemu Chileke l'ẹbe abũ l'opfu, ẹphe epfu doru phẹ ẹnya; ọphu iphe ono, ẹphe epfushi opfu iya ike ono edokwaru phẹ phõ ẹnya.

⁸ Anyibedua g'anyi hakõta bẽ tũkokwaru machaarũ l'ekemu Chileke bẽ dũ ree mẽ a -nõdu emekwa iya g'õ gbaru g'e meje iya. ⁹ Ọle ọphu doru ẹnya bũ l'õ tõ bũkwa ndu pfũberokoto bẽ a tũ-doru ekemu ono. Ọ kwa ndu adarwũ ekemu adarwũ; mẽ ndu bũ ọ-kari-ẹka; tũaru iya ndu anõduje akpõ Chileke ebo l'afũ; mẽ ndu iphe-ẹji; tũaru iya ndu adũduru Chileke nsõ; mẽ ndu ono adũdu iphe, bũ kẹ Chileke mẽ nanũ dũru ọphu ẹphe eyeru nsõ ono; bya atũaru iya ndu egbuje nna phẹ mẽ ne phẹ; bya atũaru iya ndu mgbugbũmadzũ l'opfu. ¹⁰ A tũru iya doberu ndu arwũje urwuali; mẽ unwoke ejepfũje unwoke ibe phẹ; bya atũa ya doberu ndu apa nemadzũ l'oshi. A tũru iya doberu ndu adzũje ọka mẽ ndu akpapyabeje iphe, ẹphe meru ria nte; bya atũa ya doberu iphe, bũkpoo ndu eme iphe, abũdu ọkpobe-opfu ono, e ziru unu ono. ¹¹ Ọkpobe-opfu ono, e ziru unu ono bẽ shikwa l'ozu-oma ono, Jizõsu Kéréshi yeru mu l'ẹka ono. Ozi-oma ono bũkwanuru ozi-oma k'õdu-biribiri Chileke ono, bũ Chileke dũkõta ree bya edzũkõta oke l'ime onwiya ono.

Põlu etu Chileke ẹpha

¹² Mu etu Nnajiuphu, bũ Kéréshi Jizõsu ẹpha. Ọo ya bẽ bũ onye meru; mu dũ ike eje ozi-a, mu eje-a. Mu etu iya ẹpha; kẹle o lewaru ẹnya hũma lẹ mu gbaru k'õphu ya e-gude ire mu ẹka; bya ahõtũ mu gẽ mu jeeru iya ozi ono. ¹³ A makwarũ-a lẹ mu shi anõduje epfutõshi Jizõsu Kéréshi lẹ mbũlembu; shi anõduje achĩ nta iya; shikwaphõ anõduje eme iya iphe-iphere. Ọle Chileke bẽ phũlekwaru mu-a obu-imemini; kẹle iphemiphe ono, mu shi eme ono bẽ mu shi eme l'amagama. Mu te eshidu kwetawaa teke ono l'õo Jizõsu bũ Nnajiuphu. ¹⁴ Tõbudu iya bũ; Nnajiuphu anyi ono, bũ Jizõsu Kéréshi ono bya aphũaru mu obu-imemini ọphu nyĩberu g'aatũ õnu iya. O mee mu: mu bya ekweta l'õo yebedua bũ Nnajiuphu; mekwaa mu phõ: mu bya eyee ndu ozo obu. Ono buru iphe, oomejeru iphe, bũkpoo ndu ẹphe l'iya tũgbaru buru nanũ. ¹⁵ Ọwa-a bũ opfu, gbaru g'e gude iya ẹka; tẽme ọ dũ ree g'onymonye gbobe ẹka nata iya ọkpobe anata. Lẹ Kéréshi Jizõsu byaru lẹ mgboko-a gẽ ya bya adzõo ndu eme iphe-ẹji. Ọ bũru mbẹdua bẽ eme iphe-ẹji obu shi wũkoru. ¹⁶ Noo g'õ gude Jizõsu Kéréshi phũaru mbẹdua obu-imemini bya emee g'õ bũru l'ẹhu mu bẽ ya e-shi goshi ndu ọzo gẽ ya atabeje nshi shii. Ọo ya bũ lẹ Jizõsu Kéréshi bẽ gude ẹhu mu egoshi ndu ọzo lẹ ya a-gbẽnu dzõo phẹ; nu phẹ ndzũ ojejoje; o betakpõoru iphe-ẹji phẹ dũ idagha; mẽ ọ -buru l'ẹphe kwetarũ nkiya. ¹⁷ Sũ-a; gube Chileke ono, bũ eze ojejoje; bya abũru onye ta anwũhujedu anwũhu; bya abũru onye ata hũmajedu l'ẹnya; bya abũru ngu bũ Chileke, maru iphe kpõloko; g'a kwabẹ ngu ùbvũ; jaa ngu ajaja; jasũ lẹ tuutuutuu lẹ mĩmĩmĩmĩ. Nokwa g'õ dũ bũ ono-o.

¹⁸ Sũ-a; nwa mu Timoti; mu anma ọkwa-a eye ngu l'ẹka. Gẽ mu gude iya nyatarũ ngu iphe, ono ndu mpfuchiru Chileke pfuru l'opfu ẹhu ngu ono; k'õphu ii-gude iya l'wũa ọgu ẹhu Chileke ono. ¹⁹ Kwepkõekwapho kẹ Kéréshi; g'iphemiphe, iime bũjeekwarupho iphe, obu ngu marwetarũ l'õo iphe, gbaru iya l'ememe. O nwekwarũ ndu machacharu-a

iphe, gbaru phe l'ememe, obu phe suru g'ephe mee; ophu ephe emejeđu iya. O buru iphe ono meru g'o gude ekwekwe, ephe kweru ke Kereshi rikashiđu erikashiđu g'ugbomini, jeru asya onwiya l'akpa. ²⁰ Ndu haru yiru le ndu ono be bu Hayimieniyosu waa Aleğuzanda. Ndu ono be mu woakwaru ye Nsetanu l'eka g'o nua phe aphu k'ophu ephe a-nwutakwanu l'o to dudu ree mbu epfutoshi Chileke.

2

Abaru Chileke eja le Chiochi

¹ Iphe mbu, mu epfu epfushi ike bu; g'e pfujeru nu Chileke su iya g'o gbaaru ndiphe mkpu; l'o meeru phe iphe, mkpa iya duru phe. L'a rwojekwa iya pho arworwo ehu onyemoneye; ekelejekwa iya pho ekele. ² G'e pfujeru nu Chileke l'iswi ehu ndu eze; mewaro iphe, bukpoo ndu bu ndu-ishi. Oo ya bu k'ophu nchi a-du anyi doo; anyi eburu l'ehu-guu; anyi a-nodu anuru Chileke opfu; mekwapho k'ophu anyi a-noduje eme umere, gbaru anyi l'iphemiphe, anyi eme. ³ Su-a; nokwa iphe, du ree bu onoya. Tembe o bukwaru iya pho bu iphe, du Chileke ree; mbu Chileke ono, bu Onye-Ndzota anyi ono. ⁴ O du Chileke l'uche ge ya tuko iphe, bukpoo nemadzu l'ophu dzoo. O dukwa iya pho g'a su l'iphe, bu nemadzu g'a ha byakotaru bya amaru iphe ono, bu okpobe-opfu onoya. ⁵ Noo kele oo Chileke lanu be du nu kpoloko; o bukwaruhu onye lanu kpoloko be bu onye apfujeru le mgbaka Chileke yee nemadzu. Onye ono bu iya bu Kereshi Jizosu, bukwapho nemadzu l'onwiya. ⁶ Onye woru onwiya nu g'e gude ndzu iya gbata oha l'ophu; agba ekebe iya l'orwuberu iya. ⁷ Noo g'o gude o hota mu mee mu ge mu buru onye-ozima; buru onye-ishi-ozima ono; k'ophu mu e-gude ozima ono je araa arara l'al' ndu abudu ndu Jiu; k'ophu ephe e-kwetakota okpobe-opfu ono. Mbu; o kwa okpobe-opfu be mu no l'eka Kereshi epfu ono. Mu ta adzuka uka.

⁸ Su-a; iphe, du mu ree bu g'unwoke pfujekwa nu Chileke l'iphe, bukpoo ekameka. G'ephe chilije eka phe gude obu iphor' opfu anu Chileke. G'ehu te eghujekwa phe eghu; ophu ephe abojekwa obu ebo m'ephe nodu epfu anu Chileke.

⁹ A bya abya l'unwanyi; iphe, du mu ree bu ge nwanyi rije oriri maru egube uwe, ooye l'ehu. Ge nwanyi yeje uwe gbaru iya nu. G'iphe, ephe e-gudeje eme omemma buru iphe, egoshi l'ephe doberu onwophe oru bya esedeje onwophe. G'o to bukwa eme egbushi g'o buru iya bu eka enya a-nodu eje. G'unwanyi te egudejekwa mkpola-ododo yee aka eme omemma. Ophu ephe eyejekwa uwe erenuka ire gude akwa onwophe ngwa. ¹⁰ Iphe, unwanyi emejchia bu g'ephe meje iphe-oma, bukwanu iya bu iphe, gbaru unwanyi, suru le Chileke duru phe le ns'o l'ememe. ¹¹ G'unwanyi wozekwa onwophe al' okpobe ewoze; noduje nwa nggujungguji; nwuje iphe, eez' phe. ¹² Mu te ekwekwa g'unwanyi zije iphe. Ophu mu ekwedu g'o duru nwanyi, anodu aturu unwoke iphe, ephe a-nodu eme. G'unwanyi jipyajepho onwophe nwadoo. ¹³ L'o kwa Adamu be Chileke vuru uzo mee teme o meje Ivu. ¹⁴ Ophu o bukwa Adamu be Nsetanu ghoru ugho; o kwa nwanyi be o ghoru iya; mee ya o mebyia ekemu, Chileke turu. ¹⁵ Ole iphe, Chileke l'e-gude dzoo nwanyi bu anwushi unwu; me o bukwowaru l'o no-shiru ike l'ekwekwe, o kweru ke Kereshi; bya eyee ndu ozo obu; buru onye ke Chileke okpobe abubu; bya edobe onwiya oru.

3

Ndu-ishi ndu Chiochi

¹ Iphe ono, e pfuru ono bukwa okpobe-opfu: "O -buru l'o duru onye enya du g'o buru onye-ishi Chiochi; onye ono bukwa okpobe iphe be agu iya nu." ² Onye-ishi Chiochi bufutajekwa onye uta adudu le ndzu iya; onye alu nwanyi lanu; bukwaruhu onye esedeje onwiya; buru onye nweru uche; onye umere iya du ree; onye ooheje ih ee akwa ebyaa; l'o bukwaruhu onye aduje ike ezi ndu ozo iphe. ³ G'onye ono ta abukwaru onye anguje mee g'o tsu iya atsutsu; ophu onye ono abukwaru onye eme ehuka. G'o to bukwaru onye eme ughoro. G'onye ono buchiaru onye atajuru iphe nshi; onye ta aswojedu uswo; l'o buru onye te eyeduru enya l'okpoga. ⁴ G'onye ono bukwaru onye duru ike leta ibe iya enya ree; onye unwegirima ibe iya anuru opfu bya akwab' ubvu. ⁵ Le teke o bu le nemadzu ta adudu ike buru onye-ishi l'ibe iya; ?denuhunu g'onye obu eme du ike buru onye-ishi Chiochi ke Chileke? ⁶ G'onye ono ta abukwaru onye teke adudu iphe, o mawaru le ke Chileke; k'ophu onye obu ata watadu etse etsetse; eshi egube ono Chileke anmaa ya ikpe g'o nmaru Obutuswe. ⁷ Onye ono aburu onye ndu abudu ndu Chiochi epfu l'oome ree; oo ya bu g'o to dukwanu onye a-su l'o phuu iphe, onye-ishi Chiochi meru; a -nonyaa Obutuswe gude egube iphe ono nmata onye-ishi onoya l'onya.

Ndu ejeru Chìochi ozi

⁸ Nokwaphò gè ndu ejeru Chìochi ozi búfutaje ndu eeyeru ùbvù. Ephe taa búduru ndu ntuphu-ire; òphu ephe abúduru ndu ngúnukaru mée; òphu ephe abúduru ndu anòduje achò urwu l'úzo adúdu ree. ⁹ Ephe e-gude obu phè g'ò ha gudepyabè òkpobe-opfu ono, Chileke goshiru anyi ono; g'obu ta awajèkwa phè mini. ¹⁰ G'e vujeadakwaru úzo huadaa ndu òbu ama; teke a hùchaaru phè ama; òphu ò dúdu èka ònu abòru phè èbo; tẹmanu e yewa phè rọ g'ephe jejeru Chìochi ozi. ¹¹ Nokwaphò gè unyomu phè búfutaje ndu eeyeru ùbvù; ndu ta asúdu asulasu; ndu aduje ike sede onwophe; ephe abúru ndu e gude ire phè èka l'iphemiphe. ¹² G'onye ejeru Chìochi ozi búkwaru nwanỳi lanù kpoloko bẹ ọo-nòdu alù. L'ò búru onye ðuru ike eleta unwu iya ẹnya rengurengu; eletakwaphò ibe iya ẹnya ree. ¹³ Noo lẹ teke ọ bú lẹ ndu ejeru Chìochi ozi bẹ ejerwe iya ejerwe bẹ ọ gbakwarù kẹ g'a kwabeje phè ùbvù, ha shii. Ephe adujekwanu ike shihu obu ike asa iphe ono, anyi kweru ono kpa a kpa; mbù iphe ono, anyi nọ Kéreshi l'èka kweta ono.

Iphe, Chileke shi domia edomi

¹⁴ Èkwo-ozì-a bẹ mu ede anù ngu; ọlẹ ọ tọ ðukwa gè mu anọ-beru nta-a mu abyapfuta ngu; ¹⁵ k'òphu bú; mu -nọahaa ọdu abyabya l'ìi-maru g'i-gudeje eme umere l'ulo Chileke ono, bú iya bú Chìochi kẹ Chileke òphu dzù ndzù; bya aburu itso yee òkpa-ulo k'òkpobe-opfu onoya. ¹⁶ A tukuru kwetakota l'òkpobe-opfu ono, Chileke shi domia edomi onoya pfbekpooru paa èka mebyi apaa. Chileke goshiru iya anyi; anyi kwetakwa iya phò. Okpobe-opfu ọbu bẹ pfuru sù:

Jizosù bẹ byaru lẹ mgboko-a
bya aburu nemadzù.

Unme Chileke goshi
l'ò bú
onye pfberekoto.

Unwu-ọjosi-imigwe
gudekwaphò ẹnya
phè hùma iya.

E pfukotaru ohamoha,
nọ lẹ mgboko opfu
èhu iya.

Ndiphe kweta nkiya;
Chileke bya ekuta iya
kuba l'imigwe
je akwabẹ iya ùbvù,
ka l'ùbvù.

4*Ndu ẹjo-nzi*

¹ Unme Chileke bẹ epfuru iya anyi enwu iya anyi enwunwu lẹ nchì sù l'e-mechaa nweru ndu e-dochi ekweta onoya wata anga nchì l'iphe, ndu ọbvù alọ-kpurukpuru epfu; wata etso iphe, ọbvù ono ezi. ² Gude opfu tuko-l'èhu-atuko-l'obu adzushi úka; ndu e gudewaa ọku mkpurukpu-ìgwè hùchishia egomunggo. ³ Ephe anòduje ezi g'a ta alujeshi nwanỳi; òphu erijeshi egube nri ọwa-a ọzo òphuu; mbù nri, Chileke meru gè ndu kweru nkiya bya amaru òkpobe-opfu ono rije eriri. ⁴ Iphemiphe, búkpoo iphe, Chileke meru bẹ ðukotakwa ree. Ọ tọ ðukwa òphu gbaru kẹ g'a jikaje iya mẹ e kelewaa Chileke ekele iya. ⁵ Noo kẹle opfu Chileke yee epufpu, e pfuru nù Chileke onoya bẹ mewaru iphe onoya ọ dù nsọ l'iphu Chileke.

Onye ejeru Kéreshi Jizosù ozi òkpobe ejeje

⁶ Ọ -bùru l'ì woru iphe, bú ọkwa-a, a nmakotaru ngu-a g'ò ha nmakotaru iphe, bú unwunna g'ephe hakota bẹ búkwa iya bú l'ì bú onye ejeru Kéreshi ozi eje iya òkpobe ejeje. Ọo ya bú l'ìigoshi l'òo opfu Chileke ono, i kwetarù mẹ òkpobe iphe ono, e ziru ngu ono, i shiipho k'eshinu ono tsota ono bẹ bú nri, i gude azù onwongu. ⁷ Ta angabejekwa nchì lẹ mkpokoro akọ-iphè unwanỳi ogerenya, bú akọ adúdu iphe, bú òkpobe-opfu, dú iya nù ililekpoo. Iphe, ii-mechia bú g'ì hùje onwongu ahùhù; g'iigude nno nòdu ndzù, dú Chileke ree. ⁸ Kẹle ahùhù òphu aahù ogwèhu bẹ urwu, dú iya nù hakwa nwanshì; obenu l'òphu urwu gbaru mgburugburu bú lẹ nemadzù anùru Chileke opfu. Noo kẹle Chileke kweru ukwe lẹ ndu eme nno bẹ ya e-meru eze-iphe-oma lẹ ndzù òphu ephe nọ nta-a; bya emeeru phè iya lẹ ndzù òphu ephe a-nòdu l'òduliphu. ⁹ Opfu-a bẹ bú opfu, e gude èka; mbù opfu gbaru g'onymonye machia èka labọ nata iya. ¹⁰ Ọo iphe ono meru

g'o gude anyi nọdu anọduje eseshi akanya iya ike; eje iphe-ehuka. Kele anyi kpọru obu yeru Chileke, nọ ndzụ; mbụ Chileke ọpụ bu Onye-Ndzọta ndiphe l'ophu; kekelele ke ndu kweru nkiya.

¹¹ Pfuaru pñe iphe onoya pfushiaru pñe iya ike; l'iizikwaa pñe iya pñe ezizi. ¹² Te ekwekwa g'o duru onye a-nọdu eko ngu ọkpa l'ishi opfu l'i bu nwata. Iphe, ii-mechia bu g'i buru iphe leta-mee l'opfu onu; me abo uja; me l'e-yemobu; me l'ekweta ke Chileke; me l'adubebe ree. ¹³ Iphe, iinodukpoeppo emeje jasụ mu abya bukwa: g'i gujeru Chiochi ekwo-opfu Chileke; l'i meje g'obu shihu pñe ike; l'i towashijekwaru pñe pñe opfu Chileke g'o doo pñe enya. ¹⁴ Ta akwaswekwaru enya l'iphe-oma ono, Chileke meru ngu teke ono, ndu mpfuchiru Chileke gude ike, Chileke nuru pñe pfuchiaru iya ono; mbụ teke ono, ndu e meru ọgerenya Chiochi byaberu ngu eka l'ishi ono. ¹⁵ Kebekpoeppo ehu meje iphe ono; phube iphu me iya ree; k'ophu onyemanye l'a-huma g'i gude ejekpoeppo l'iphu l'iphu. ¹⁶ Kwabeekwarupho umere ngu enya; l'i kwabeekwarupho enya l'iphe ono, iizi ndu ọzo ono. Mejeekwapho ihemiphe ono; kele i-nọdu emewaa egube ono; l'i dzoo onwongu ndzụ; dzoo ndu anọduje anụ iphe, iipfu.

5

¹ Ta abajekwaru nwoke, ka ngu aburu ọgerenya mba; tojchikwa nwẹhu pfuru yeru iya g'o bu iya bu nna ngu. L'i mejeru unwoke, ka aburu nwata ge gu l'ephe bu unwune. ² Unwanyi ka aburu ọgerenya be ii-meje g'ephe bu ne ngu. L'iimejekwarupho unwanyi, ka ngu aburu nwata ge gu l'ephe bu unwune. Te emerwushikwa onwongu l'ehu pñe.

Unwanyi, ji pñe anọedu

³ Kwabejekwa unwanyi, ji pñe anọedu ubvu; mbụ ndu ọpụ adudu g'o du pñe ililekpo. ⁴ Teke o bu l'e nwanyi, ji iya anọedu nweru unwegirima; ọzoo unwu nwanwa; g'unwegirima ono nwata l'oo ephebedua evukpoadaru ọzo leta ndu unuphu pñe enya; l'o nokwa iphe, gbaru ndu ke Chileke bu ono. Oo ya bu; g'ephe eshi nno melataru ndu nwuru pñe nū ree, ephe meru pñe. O kwa iphe ono bu iphe, du ree l'iphu Chileke. ⁵ Ole ge nwanyi, ji iya anọedu; ebe o dudu g'o du iya ililekpo; ọpụ o to dudu onye eleta iya enya; bukwaru Chileke be ọo-nọdu ele enya l'eka. G'o to tu-gbejekwa eka l'anodu epfu anụ Chileke eswe l'enyashi. Iphe, ọonoduje epfuru Chileke bu g'o kwoo ya le mkpa. ⁶ Nwanyi, ji iya anọedu ọpụ anọdujeepho eme iphe, bataru iya l'obu be nwuhuakwaru anwuhu; l'eka o nọ ndzụ. ⁷ Noo iphe, ii-pfuru pñe bu onoya; mbụ pfua ya kwata pfushiaru pñe iya ike; k'ophu ephe a-nọdu eme umere, gbaru pñe nū. Oo ya bu; g'o to du iphe, aa-ta pñe uta iya. ⁸ O -buru l'o nweru onye haru ndu ephe l'ia bu; ọpụ ooletadu pñe enya; kekelele ndu ọpụ bu ndibe pñe gedegede; onye ono bukwa iphe, oogoshi bu l'e ya te ekwedu ke Kereshi; mbụ l'onye te ekwedu ke Kereshi be gbekwaa ka iya nū mma.

⁹ G'e te edejekwa epha nwanyi, ji iya anọedu l'ekwo; mbụ onye ọpụ teke anọ-rwudu ukporo apha eto le mgboko; gbahaepho onye bu nwoke lanu kpoloko be o lujeru; ¹⁰ waa nwanyi, aatu-dzuru onu iya; l'oo me ree shii. G'o bukwaru nwanyi, hefutaru unwu iya ree; buru onye akwaje ebyaa ree; buru nwanyi, gudewaa mini kwoo ndu-nso ọkpa; bya aburu nwanyi, yewaru ndu eje iphe-ehuka eka; bukwarupho onye wowaru onwiya yekota l'eme iphe-oma mgburugburu kpo.

¹¹ Jikajekwa ede epha nwanyi, ji iya anọedu, bukwa ndu nwepa. Noo kele ọobujeru teke egu nwoke gutaeru pñe pñe; ephe aghaaruu Kereshi azu wata achọ g'ephe e-me je aluru ji ọzo. ¹² Ephe -mewa iya nno bukwa iya bu l'e Chileke a-nma pñe ikpe l'ephe te emeudu iphe ono, ephe kweru Kereshi ukwe ememe onoya. ¹³ Tememe ọzo buru l'ephe a-wata eme enyiru; toru ekpuphe l'ulo l'ulo edophe gwerigwerigweri; buru o-geru-opfu, 'e kuduru iya; epfugbaa iphe, agbakpodaaru pñe l'epfupfu. ¹⁴ Nokwa g'o gude mu su ge nwanyi, ji iya anọedu, bukwa ndu nwepa je aluru ji ọzo; nwushia unwegirima; leta ulu iya enya. Oo ya bu; g'onye ohogu anyi ono te enwe iphe, ọo-huma anyi l'ehu gude epfubyishi anyi. ¹⁵ L'o nwekwaru ndu ọpụ hawarunu Kereshi wata etso Nsetanu. ¹⁶ Oo ya bu; o -duru nwoke ọzo nwanyi kweru ke Kereshi, nweru abubu, ji iya anọedu ndzụ; g'onye obu letakwa abubu iya ono enya. G'onye ono ta apakwaru mkpa ehu nwanyi ono bya ebo Chiochi. G'o bukwarupho ndu ọpụ ji pñe anọedu; ebe ephe amadu g'ephe e-me onwophe be Chiochi a-nọduje eleta enya.

Ndu e meru ọgerenya Chiochi

¹⁷ Iphe, gbaru g'e meje iya bu g'a kwabeje ndu e meru ọgerenya Chiochi ubvu ọkpobe akwabe; mbukwa ndu ọpụ l'ejeru Chiochi ozi ree; kekelele ke ndu ono, kukeberu ehu asa opfu Chileke asasa; ezikwa iya pñe ezizi ono. ¹⁸ Noo kele e deru iya l'ekwo-opfu Chileke su: "Te ekechikwa eswi onu me o-nọdu azoshiru ngu ereshi." Bya asukwapho:

“Onye akanya gbaru k'anata ugwo akanya iya.” ¹⁹ O -buru l'o nweru onye suru l'onye e meru ogerenya Chiochi be meru eji; te eyekwaru onye obu onu; a -gufukwa l'a du ebo; ozoo eto gbaa ya ekebe iphe obu l'o meru iya eviya. ²⁰ Ndu ophu, bu ndu eme eji be ji-bajeru mba l'edzudzu-oha. Oo ya bu ge ndu ophunapho atsuhukwanu ebvu.

²¹ Mu nokwa l'iphu Chileke; me l'iphu Nnajiuphu, bu Jizosu Kereshi yee l'iphu unwu-jozi-imigwe ono, o hotaru ono epfushiru ngu iya ike su g'i mejekwa iphemiphe-a, mu epfuru ngu-a g'o ha; g'o to dukwa ophu ii-mephodoje. Ophu o dukwa iphe, ii-leje nemadzu enya l'iphu eme. ²² Rije-odakwa oriri; teme l'i byabe nemadzu eka l'ishi. G'eka ngu ta adujekwa l'iphe-eji, ndu ozo eme. Dobeekwapho onwongu oru. ²³ O to buekwapho mini kpoloko bu iphe, ii-nguje. Ngutajekwa mee nwanshii m'obvu epho ngu ono; me ehu ba adu ike ngu onoya, bu iphe ono anoduje eme ngu tekenteke onoya.

²⁴ O nweru ndu ejo-iphe, epe eme dabyiru eba; mbu o gbekwanu du g'o bu l'iphe-eji, epe eme be vudaa phe uzo eje ge Chileke nmaa phe ikpe. O nwekwarupho ndu ophu nkephe akpoodaa upfu teme l'oo v'lishihu. ²⁵ Nokwapho g'eme ree du. O nweru ree, nemadzu e-me l'o buru ree, a tukoro ele l'enya. Teke o bu l'o nweru ree, e meru; ophu a humaduru iya nta; a -nonyakwapho be oo-tukokwaa v'lishihukota.

6

Ndu bu ohu

¹ G'iphe, bu ndu bu ohu guje nnajiuphu, nwe phe nu le ndu gbaru g'a kwabeje phe ubvu; k'ophu e tee wotadu epha Chileke yee iphe ono, anyi ezi ono epfubyishi epfubyishi. ² G'ohu, ndu ophu nnajiuphu phe bu ke Kereshi; te ekojekwa phe okpa l'ishi; kele epe bu unwunna. G'ephe gbejechikwa kabakpoo phe ro ejeshiru ozi ike; eshinu ezi ono, nweru ohu ono kweru ke Kereshi; buru onye du Chileke l'obu teme o nodu anoduje emeru ohu iya ree gude ebu iya nggo ozi ono, oojeshiru iya ike ono.

Noo iphe, ii-noduje ezi ezizi; anma okwa iya anmashia iya ike.

Ejo nzi waa okpobe eku

³ Su-a; teke o bu l'o nweru onye ozo, byaru awata ezi iphe, gbaru iche; ophu iphe, oozu adagbaduru l'okpobe-opfu ono, bu opfu ke Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kereshi ono; onye obu jikafua iphe ono, anyi ziru le ke g'ee-shije etso Chileke ono; ⁴ anye ono ekukwa onwiya ekuku l'ebe adu iphe, o maru. Iphe, yele onye ono eme bukwa ntumego; yee abaphe mba l'opfu, enwedu ishi; opfu buepho eme ge nemadzu nwejeru nwibe iya enya-pfुरुpfuru; adzo-phe enya; epfubyishi nwibe phe; yee anodu elephe nwibe phe ejo enya; ⁵ me aloru opfu chie le mgbaka nwibe phe. Ndu ono bu ndu egomungo phe dahwaru adzulakpa; bya abukwarupho ndu ta amadu okpobe-opfu ono. Epe anoduje ar l'anuru Chileke opfu bu uzo, epe e-shi rita urwu. Kpajeru egube ndu ono l'aphara.

⁶ Obenu l'anuru Chileke opfu; yele iphe-ephuru-l'enya bukwa urwu, paru eka apaa. ⁷ L'o to dukwa iphe, anyi gude bya mgboko-a; nokwapho g'o to dudu iphe, anyi e-gude eshi le mgboko ala. ⁸ Oo ya bu; anyi -nwewaru nri bya enweru uwe; g'ono phujeru anyi l'enya. ⁹ Obenu le ndu anoduje ach'o g'ee-shi g'ephe kpa eku be ejo-iphe ono, epe anoduje ach'o ono enwujeru ye l'eme iphe-eji. O buru iphe ono abujeru onya nmata phe. Ikpoto iphe, agu phe nu tukokpoerupho buru iphe-mmanu; teme o buru iya ahuje phe onu l'oku; teme o nodu alotaje phe lo-mia l'eka epe a-nodu mebyishihu; lakota l'iswi. ¹⁰ O kwa eye enya l'okpoga bu ogbarabvu iphemiphe, bu ejo-iphe. O yekwaru ndu bu opfu l'oo l'ephe ach'o okpoga be o gude epe shiswee uzo; paru ekwekwe, epe kweru ke Kereshi paru haa. O bukwaru iya ph'o meru g'o gude epe shi egube ono gude eka phe kpataru onwophe iphe-ehuka, du igwerigwe.

Iphe Timoti e-meje

¹¹ Ole-a; gubedua, bu onye ke Chileke-a; gbalakwaaru egube iphe ono g'o ha; kukebe ehu buru onye pfuberekoto; akwab'e Chileke ubvu; nweru ekweta; yee n-yemobu; me nshirima; yee eme odoo. ¹² Gude ekweta lwua ogu ono lwuta ndzu ojejeje, bu iphe, e kuru ngu oku iya ono; teme i pfuru l'edzudzu oha gbu ya tororo su l'i kwewaru ke Kereshi ono. ¹³ Oo l'iphu Chileke ono, bu Chileke ophu anuje iphemiphe ndzu; waa l'iphu Kereshi ono, pfuru l'iphu Payileti gbaaru okpobe-opfu ono ekebe ono; oo l'iphu phe be mu no epfu iya epfushiru ngu iya ike su ngu: ¹⁴ g'i tukojekwapho okwa okwa-a, mu anmaru ngu g'o ha-a tsokotaje. G'o to dukwa eka ii-tsoswe iya me eka lanu; oo ya bu g'o too dukwanu eka aa-ta ngu uta jeye teke Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kereshi a-bya ozo. ¹⁵ O -rwuepho be Chileke e-me-a g'a huma-dzuru Kereshi obu; mbu onye ono, dukota ree; bya edzukota oke l'ime onwiya; buru Eze ndu eze; bya aburu Nnajiuphu

ndu bu nnajjuphu. ¹⁶ Oo ya kpoloko kpèekpu bu onye ta abyadu anwuhu anwuhu. Eka o bu be iphóró, du iya nu te ekwejedu ge nemadzu zakube iya ntse. O to dukwa nemadzu igbakoroshienyi gudejewaa enya huma iya; ophu o dukwa onye byaru ahuma iya nu. G'o buru iya be ndiphe a-kwabeje ubvu; ike ono, te enwedu abvubvu ono aburu nkiya. Nokwa g'o du-o!

¹⁷ A bya le ke ndu nweru iphe le mgboko-a; karu phe g'ephe te egudejekwa iya ku onwophe; ophu ephe edobekwa obu l'iphe ono, adudu g'oo-nò-beru onoya. G'ephe dobechia obu phe le Chileke ono, bu omeluko onoya. Chileke ono anukotaje anyi iphemiphe; nu iya anyi k'anyinyi g'oomee g'ehu tsomahu anyi. ¹⁸ Ge ndu nweru iphe meje iphe, du ree; mbu-a; g'ephe mejekpo iphe, du ree tekenteke; g'ephe buru omeluko; l'o guje phe egu g'ephe le ndu ozo gbaru mba l'iphe phe. ¹⁹ Oo ephe -nòdu eme nno l'o buru iya bu l'ephe nweru okpobe iphe. Noo l'ephe e-shi egube ono kpata okpobe iphe kuberu onwophe; mbu okpobe iphe ophu a-nòduwaru phe ro jeyewaruro l'uzo iphu. Oo ya bu; o -rwuepho; g'ephe anata ndzu ono, bu okpobe ndzu ono. ²⁰ Su-a; jiko Timoti; kwabeekwarupho iphe ono, e yeru ngu l'eka ono enya. G'i letaje enya gi ti ndu epfuphe mkpokoro opfu, bu iphe eswe; ophu i ndukwa atu-phe mkpokoro ego, ndiphe ahajeru su l'o bu mmamiphe. ²¹ O nweru ndu anoduje ari l'ephe maru iphe; ephe egude nno phua uzo ekwekwe ono, anyi kweru ono. Ge Chileke meeru unu eze-iphe-oma. Nokwa g'o du.

Ēkwo-ozī K'ēbo, Pōlu Deru Nu Timoti

¹ Ɔo mube Pōlu; onye-ishi-ozī Kéréshī Jizōsu lẹ g'ọ bụ uche Chileke l'ede ēkwo-a; gẹ mu gude p̄fuaru ndiphe l'op̄hu k'okpobe ndzū ono, Chileke kweru ukwe lẹ ya e-shi l'ēka Kéréshī Jizōsu nū anyi ono.

² Onye nū ede iya anū bụ gube nwa mu ono, mu yeru obu, bụ Timoti. Gẹ Chileke, bụ Nna; yee Nnajiuphu anyi, bụ Kéréshī Jizōsu meuru ngu eze-iphe-oma; phūkwaaru ngu phọ obu-imemini; mekwaphọ g'ēhu dū ngu guu.

Pōlu ekele Chileke bya adūkwapho Timoti obu

³ Mu etu Chileke epha; mbū onye mu gude obu mu g'ọ ha ejeru ozī gẹ nna mu oche phẹ jeru iya; op̄hu oowadu mu obu mini. Iphe, buk̄poo tekenteke, mu ep̄fu anū Chileke l'eswe mē l'enyashi bē mu anyatajẹ tua ya epha l'op̄fu ēhu ngu. ⁴ Timoti; mu nyatakwaru-a eña-mini ono, ghakashihuru ngu l'ēnya ono. Ɔ b̄uru iphe ono meru g'ọ gude oghoroko ngu dū mu shii. Mbū-a; ọ gūkwa mu g'a sū lẹ mu lẹ ngu hūmaru ozo k'op̄hu ēhu-utso e-jikwanū mu okpoma. ⁵ Mu anyatajẹkwa okpobe ekwekwe ono, i kweru kẹ Nnajiuphu anyi ono. Ekwekwe ono bē ne ngu oche, bụ Loyisu yee nene ngu, bụ Yunayisu vuhaadaa ngu rọ ụzo kwetaadaa; o dokwaa mu phọ eña l'ọ nokwaphọ gẹ gubedua kwetarū. ⁶ Noo g'ọ gude mu nōdu anyatarū ngu sū g'i mekwaa iphe-oma ono g'ọ ree ire; mbū iphe-oma ono, Chileke shi l'ēka ono, mu byab̄eru ngu l'ishi nū ngu teke ono, mu pfuru nū Chileke l'op̄fu ēhu ngu ono. ⁷ Lẹ Unme-dū-Nsọ op̄hu Chileke nūru anyi ta abūkwa Unme, l'e-me anyi g'anyi tsūje ebvu. Ɔ kwa Unme a-nūje anyi ike bya ab̄uru Unme n-yemobu; bya ab̄uru Unme emejekwaphọ g'anyi dū ike sedekotaje onwanyi.

⁸ Ɔo ya bụ; g'ọ tọ dukwa teke jisoje eña ep̄furu ndiphe l'ī bụ onye kẹ Nnajiuphu anyi ono. Op̄hu iphere ēhu mbēdua adūjekwa ngu; mbū mbēdua ono, a tūru mkp̄oro l'op̄fu ēhu Nnajiuphu anyi ono. Iphe, ii-mechia buk̄wa g'i jee okē iphe-ēhuka nkengu l'iphe-ēhuka ono, anyi eje gude ese iswi ozī-oma ono. Chileke bē e-mekwaa g'ī dū ike ejeje iya. ⁹ Ɔo Chileke ono bē bụ onye dz̄oru anyi; bya ekua anyi oku, dū nsọ ono; ọ tọ b̄udu iphe, anyi setarū l'akanya; ọ bụ eze-iphe-oma, bụ iphe, ọ tūbehawaru l'ọ noo gẹ ya l'eme iya. Ono b̄uru iphe, ọ gb̄e l'ēka Kéréshī Jizōsu meuru anyi tēme mgboko dū. ¹⁰ Ɔle nta-a bē ọ byaru emee: a hūma-dzuru eze-iphe-oma ono; kẹle Kéréshī Jizōsu ono, bụ Onye-Ndz̄ota anyi ono bē byawaru eliphe-a bya emebiwaawaa ike k'anwūhu. Nta-a bē ọ shiwa l'ozī-oma ono mee g'ahūma-dzuru ndzū ono; mbū ndzū op̄hu bụ a -dzūwaru iya; a taa nwūhubaedu anwūhu.

¹¹ Ɔ b̄uru iya bē a hōtaru mu gẹ mu sajẹ àsàsà; mu abūkwarupho onye-ishi-ozī iya; b̄uru onye ezi iphe ezizi. ¹² Ɔ kwa iphe ono meru g'ọ gude mu nōdu ejekotakpoo iphe-ēhuka-a, mu eje-a; op̄hu ọ b̄udu l'iphere iya adūje mu; noo lẹ mu maru onye mu kweru nkiya; tēme o doo mu eña ree l'ọ-ọ dū ike kwakōbe iphe ono, mu yeru iya l'ēka ono jeye mbōku ono. ¹³ Gudeshiekwapho okpobe-op̄fu ono, ī nūmaru mu l'ōnu ono; g'ọ b̄uru iya a-nōdu akp̄o-ziru ngu uzo g'ii-gudeje ep̄fu op̄fu; kweta iya; nōdu Kéréshī Jizōsu l'ēka yee nwibe ngu obu. ¹⁴ Kwabekwaru eguru iphe ono, e yeru ngu l'ēka ono eña. Ɔo Unme-dū-Nsọ ono, bu l'ime anyi ono e-me g'ī dū ike letakōta iya eña.

¹⁵ Ɔ kwa l'ī maru lẹ ndu Eshiya, g'ephe ha bē tūkoakwaru g'ephe ha gbakashihu parū mu ha; mbū je akpaa lẹ Fayigelosu yee Hemojinizu. ¹⁶ Gẹ Nnajiuphu phuaru ndibe Onesiforosu obu-imemini; kẹle o shi anōduje agba mu unme; op̄hu iphere mu adūjedu iya gẹ mu no mkp̄oro-a. ¹⁷ Teke o beberu byarwuta Romu bē ọ wataeru mu phọ achōshi ike jeye teke ọ hūmaru mu. ¹⁸ Gẹ Nnajiuphu jiko yekwarū iya ēka; gẹ Chileke phuaru iya obu-imemini mbōku onoya; gubedua l'onwongu mawaru-a g'ọ yetaberu mu ēka lẹ Efesōsu.

2

Okpobe onye ojogu kẹ Kéréshī

¹ Ɔo ya bụ; gubedua, bụ nwa mu; gẹ Chileke mee g'ī gude eze-iphe-oma ono, shi l'ēka Kéréshī Jizōsu ono shihu ike. ² Ī nūmawaru-a iphemiphe ono, mu pfuru l'edzudzu-oha ono. Woru iya ye l'ēka ndu goshiwaru l'ephe gbaru g'e gude ire phẹ ēka bukwanu ndu a-dū ike zikwaa ya phọ ndu ọzo.

³ Takwaa nshi jee okē iphe-ēhuka nkengu l'op̄fu ēhu Kéréshī Jizōsu, bụ iphe, gbaru okpobe onye ojogu kẹ Kéréshī. ⁴ Ɔ tọ dukwa onye ojogu, nọ l'ēka ogu ekpo oku, ewojeru onwiya je eye l'akanya k'eliphe-a; gbahaa g'ọ mee iphe, dū onye hōtaru iya nū ono ree.

⁵ Ozo b̄uru l'onye agba ọso b̄e e te bujekwa nggo k'onye kachaa agbagba m̄e ọ -b̄udu l'ọ gbaru iya g'aagbaj̄e iya. ⁶ Oo onye ako opfu, ejeshi ozi ike b̄e ọ gbaru k̄e g'o vujeru ụzo ria iphe, o metaru l'opfu iya ọbu. ⁷ R̄ikwaa iphemiphe ono, mu pfuru ono ar̄iri. Ḡe Nnajiuphu yetakwaru ngu ẹka g'iphemiphe dok̄ota ngu ẹnya.

⁸ Nyatakwa Jizosu K̄reshi ono, Chileke meru: o shi l'onwu teta dzuru ndz̄u ono. Jizosu ono b̄u eri Dévidi; ọ b̄uru iphe ono bukotapoo iphe ozi-oma ono, mu ezi ono epfuk̄o. ⁹ Ọ kwa l'ọo l̄e mu ezi ozi-oma ono meru g'o gude mu n̄odu eje iphe-ẹhuka-a, mu eje-a; g'ọ b̄u l̄e mu b̄u onye meru ejo-iphe. Ọle ọ b̄u; a -t̄uchaa mu mkp̄oro; ?a t̄uhunuru ozi-oma ono mkp̄oro? ¹⁰ Noo g'o gude mu gude k'ẹhu ndu Chileke h̄otar̄u atagbuk̄ota iphemiphe ono l̄e nshi; ọo ya b̄u ḡe Chileke eshikwan̄u l'ẹka K̄reshi dzokwaa ph̄e ph̄o; shi ẹgube ono n̄u ph̄e ndz̄u ojejoje, d̄u biribiri. ¹¹ Opfu-a b̄e bukwa opfu, e gude ẹka, pfuru su:

Q -b̄uru l'anyi l̄e K̄reshi
     b̄e t̄ukoru nw̄uhukota
     b̄e anyi l'iya
     a-t̄ukokwapho
     n̄odukota ndz̄u.

¹² Q -b̄uru l'anyi atagbuk̄otaje
     iphemiphe l̄e nshi
     b̄e anyi l̄e Jizosu
     a-t̄ukokwapho b̄uru eze.

Q -b̄uru l'anyi suru l'anyi
     ta amad̄u onye ọ b̄u
     b̄e ọo-s̄ukwapho l̄e
     ya ta amad̄u ndu anyi b̄u.

¹³ Q -b̄uru l'anyi ta
     apf̄ushijedu ike l'iphe,
     anyi pfuru b̄e ȳebedua
     apf̄ushijekwa ike l'iphe,
     o pfuru.

K̄ele ọ t̄o gbanwejedu iphe,
     o pfuru.

Onye e kweru l'oojerwe ozi ejerwe

¹⁴ Nyatajeru onyemonye iphemiphe ono; l'ị n̄oduje l'iphu Chileke pfuaru ph̄e iya pfushiaru ph̄e iya ike s̄u ph̄e g'ẹphe ta n̄odujekwa abaphe mba l'opfu, enwed̄u ishi. Ọ t̄o dukwa urwu d̄u iya n̄u. Ọ 'ekwapho emebi b̄e oomebyije ndu an̄u iya n̄u. ¹⁵ Kukebe ẹhu goshije ph̄e l'Chileke h̄ukotawaru ngu ama bya agua ngu l'onye gbaru k̄e g'i jejeru iya ozi; mb̄u l'ị b̄u onye-oz̄i, iphere ozi, ooje ad̄udu; t̄eme ị b̄uru onye an̄oduje ezirwe ọkpobe-opfu ono ezirwe. ¹⁶ L'ị zejeru onwongu g'ị t̄i yijeshi l̄e ndu epfu mkp̄okoro opfu, b̄u iphe eswe. Noo k̄ele ẹgube opfu ono e-me ndu an̄u iya n̄u: ẹphe alaa az̄u az̄u; ẹphe te eyeh̄eduru Chileke ùbv̄u. ¹⁷ Iphe, ẹphe ezi ad̄uje g'onwo, ababushi an̄u. Ndu haru ȳiru l̄e ndu ono, epfu iphe ono b̄u Hayimenyos̄u ȳe Filitosu. ¹⁸ Ẹphe gw̄obewaru etso ọkpobe-opfu ono; k̄ele ẹphe suru l̄e ndu nwuhuru anwuhu gb̄e shiwan̄u l'onwu teta dzuru ndz̄u. Ẹphe gude ẹgube ono nweru ndu ophu ẹphe haru enwunga enwunga; gude nno nwufu ph̄e l'ekwekwe ono, ẹphe kweru k̄e Chileke ono. ¹⁹ Ọle ọkpa-ulo ono, shihuru ike ono, Chileke t̄uru ono b̄e bukwanu 'enwubata enwubata. Iphe-ọhubama, Chileke deru l'ọkpa-ulo ono b̄u: Nnajiuphu maru ndu b̄u ndu nkiya. Iphe ọzo, o dekwaru iya ph̄o b̄u: G'iphe, bukpoo onye suru l̄e ya b̄u k̄e Nnajiuphu anyi; wofukwapho ẹka l'eme ẹjo-iphe.

²⁰ "Eze-ulo, ha shii ta ab̄ekwapho ụdu ite, d̄u iche iche, e gude mkp̄ola ȳele ope, vu aswa kp̄ua b̄e ad̄uje iya n̄u kpoloko. Iphe, a pȳiru l'oshi m̄e ọphu a kpuru l'urwa ad̄ujekwaa ya. Ndu aburu iphe, aan̄odu akwab̄e ùbv̄u; ndu ab̄erupho iphe, e gude eme iphe. ²¹ Ọo ya b̄u; ọ -b̄uru l'ọ nweru onye safukotar̄u onwiya ejo-iphe ono, mu gushiru ono; ọ kwa iya b̄u l'onye ono a-b̄uru ite, aakwab̄e ùbv̄u ono, e doru ns̄o ọ b̄uru iphe, e gude ejeru Nnajiuphu ozi; t̄eme edozia ya g'e gude iya jeje iphemiphe, d̄u ree. ²² Ọo ya b̄u; gbalajeru ẹgu eme ejo-iphe ono, l'an̄oduje aḡu unwokorobȳa ono. Iphe, ii-mechia b̄u g'ị b̄uru onye pfuberekoto; l'ị kweta k̄e K̄reshi; nweru n-yemobu; nweru nch̄i-ad̄u-doo unu l̄e ndu ono, egudeje obu-iph̄or̄o akp̄oku Nnajiuphu ono. ²³ Te eyejekwa onu l'opfu ntumego eswe, enwed̄u ishi; l'ị maanar̄u-a l'ẹgube iphe ono b̄e bueph̄o ụswo b̄e e gudeje iya aswo. ²⁴ L'onye-oz̄i k̄e Nnajiuphu b̄e bufutajekwa onye ta aswojed̄u ụswo; onye emejeru onyemonye odo; onye maru g'ezije iphe; b̄uru onye

atajeru iphe nshi. ²⁵ O bufutaje onye ewozeje onwiya ali; akpo-ziru ndu agbaje iya opfu agbagba uzo. Kele o nweru g'oo-me Chileke agbe yeru phe eka; izimanu ejo-iphe ono alwa phe azu; ephe alwapfuta Chileke; ephe abya amakotaru okpobe-opfu onoya. ²⁶ Oo ya bu; enya abya ekosahu phe teke ono; ephe emefu l'onya ono, Obutuswe nmataru phe onoya, bu iya shi mee phe: ephe nodu eme iphe, bu uche Obutuswe onoya."

3

Umere ndiphe le mboku ikpazu

¹ "Su-a; iphe lanu, ii-maru okpobe amaru bu l'o -rwuepho teke k'ikpazu be okpobe iphe-ehuka a-byakwa. ² Noo le teke ono be ndiphe a-bujeerupho onwophe be ephe e-yeje obu kpoloko; ephe aburu ndu nchamenya okpoga; buru ndu atu onu onwophe; buru ndu eku onwophe ekuku; buru ndu anoduje ephu ndu ozo iphu; ndu karikotaru ne le nna, nwuru phe nu eka; ndu amadu iphe-oma, e meru phe; ndu ta adudu iphe, adujeru phe le nso ememe. ³ No iya; ephe a-buru ndu nemadzu du ash; ndu iphe ta abvujedu l'obu; ndu atukobeje nemadzu ibe phe iphe, o meduru; ndu te esedejedu onwophe; buru ndu eme enari; ndu iphe, du ree aduje ash. ⁴ Ephe a-buru o-deru-oye; buru anuma anuma phe; buru ndu etse etsetse; ephe aburu ndu ka eye iphe-uto obu eme le Chileke; ⁵ ndu anoduje eme g'ephe kweru ke Chileke l'ebe ephe ekweta le Chileke ere ire. Jiko pakwaru egube ndu ono haa.

⁶ "Ndu du nno be bu phe l'ahajeru abaphe l'ulo l'ulo edusweshi unwanyi, enwedu egomunggo; mbu unwanyi metawaru ejo-iphe; o kwowaru phe ehu; iphe, l'alo-phu egube unwanyi ono buru egu ejo-iphe, dugbaa iche iche, anoduje agu phe nu. ⁷ Egube unwanyi ono be onoduje eheshi ih ee ike; mbu g'ephe nwota iphe; ole ephe ta abyakwanu adu ike takebe marweta okpobe-opfu onoya. ⁸ Ndu ono, l'anoduje eduphushi unwanyi ono be kwachiru okpobe-opfu ono uzo ge Jianesu yee Jiambirisu kwachiru iya Mosisu teke ndiche ono. Ephe bu ndu egomunggo phe dahuwaru adzulakpa; ekwekwe, ephe kweru be bu ekwekwe, daru l'eba l'enya ke Chileke. ⁹ Ole ndu ono ta adudu eka ephe ejebearu; onyemonye atuko humakota l'ephe bu ndu eswe; mbukwapho g'onyemonye huma-dzuru le Jianesu yee Jiambirisu bu ndu eswe."

Okwa, Polu nmaru gude

kpochia ozi-a ishi

¹⁰ "Ole gubedua mawaru iphe, mu ezi; okpobe amaru; bya amaru umere mu; maru iphe, mu tberu; maru ekweta mu; maru ge mu ejeburu iphe-ehuka; maru nyemobu mu; maru nshirima mu; ¹¹ maru mkpamehu ono, a kpakotakpooru mu ono g'o ha; mekpoo iphe-ehuka ono, mu jebaburu onoya, bu iphe, tukoru dapfukota mu le Antiyoku; waa le Ayikoniyomu; waa le Lisutura. Su-a; mkpamehu, dapfutakotaru mu nu ta abukwa iphe epufufu! Ole Nnajiuphu dzokotakwaru mu l'iphemiphe onoya. ¹² Mbu-a; iphe, bukpoo ndu bu ndu oogu g'ephe le Kereshi Jizosu tugba buru nanu; g'ephe shi egube ono nodu ndzu, du Chileke ree be aa-kpakotakwa ehu. ¹³ Obenu le ndu bu ndu eme ejo-iphe; me ndu anoduje agho ugho; g'ephe ha be a-noduepho aka eji akaka eje l'eme ejo-iphe, ephe eme; ephe egude nno duphushia ndu ozo; ndu ozo eduphushikwapho ephebedua. ¹⁴ Ole o bu; gubedua l'onwongu; pfushiekwapho ike l'okpobe-opfu ono, e ziru ngu ono, bu iya bu iphe, i kwetar; opfu l'i makotaru ndu bu phe ziru ngu iya. ¹⁵ L'i nyatajekwapho l'i shi le nwata makotaru iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke. Oo iphe ono, e deru l'ekwo-opfu Chileke ono, du nso ono be a-du ike mee ngu l'i nweru mmamiphe k'opfu Chileke e-shi l'ekwekwe, i kweru ke Kereshi Jizosu dzoo ngu. ¹⁶ Iphe, bu iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke be shikotakwa l'eka Unme Chileke. O du ree l'egudeje zia okpobe-opfu ono; me g'e gudeje iya goshije nemadzu eka o meru eji; waa g'e gudeje iya agbazi egomunggo; waa g'e gude iya nefutaje nemadzu g'onye obu buru onye pfuberekoto l'iphu Chileke. ¹⁷ Oo ya bu g'onye ke Chileke aburu onye a kwakobewaru okpobe akwakobe k'ejeru Chileke ozi ono, du ree ono, duru iya nu ono g'oduhabe."

4

¹ Su-a; mu nokwa l'iphu Chileke yee Kereshi Jizosu anmaru ngu okwa anmashiru ngu iya ike su ngu g'i nyatakwa le Kereshi Jizosu ono, bu iya bu onye e-kpe ndu no ndzu me ndu nwuhuru anwuhu ikpe ono a-lwakwa azu ujiku lanu bya egoshi l'oo ya bu eze. ² Sajekwa ozi-oma Chileke ono kpa kpa; m'o du ndu jisaru iya nphe anuma-o; m'o bu l'o to dudu phe nphe-o; letaekwapho ozi ngu enya. Goshije nemadzu eka onye obu mesweru; bajeru onye meru eji mba; gudejekpoe kwapho ota-nshi meje g'obu shihu phe ike; ebe i hajekwa phe ezi iphe. ³ Noo kele o nweru teke ndiphe e-mechaa

jikaaha ọkpobe-opfu ono, anyi ezi ono; ọ bụerupho ẹgu ejo-iphe, agụ phẹ nụ bẹ ẹphe a-gbatoru. Ẹphe achikoo ikpoto ndu ezi iphe ọzo sụ g'ẹphe bya bya ezije phẹ iphe, atso phẹ ụtsọ lẹ nchị anuma. ⁴ Ẹphe te ekweđu angabẹ nchị l'ọkpobe-opfu onoya. Ọ bụru ọpflu ẹphe a-nọdu anga nchị bụ ako-iphè. ⁵ Ọle-a; gubedua l'onwongu; sedekotajekwa onwongu l'iphemiphe kpo; tajekwaru iphe-ghuka nshị; l'ịisà ozi-oma ono àsàsà; ejekota ozi, gbaru ngu nụ; l'ị bụ onye-ozii-oma kẹ Chileke.

⁶ Lẹ mbẹdua bẹ bukwa iphe-ngweja; teme ọ ghabewaa mu l'alala. ⁷ Mu lwuakwaru ọkpobe ọgu ono lwu-ghee. Mu jegheakwaru ozi mu. Mu pfushiepho ike l'ekwekwe, mu kweru kẹ Kéreshi. ⁸ Iphe, phoduru nụ nta-a bụwaa gẹ Chileke bua mu obunggo, o doberu mu; mbụ lẹ Nnajiuphu ono, l'ekpeje ikpe nhamunha ono bẹ a-gu mu l'onye pfuberekoto mbokwu onoya. Mbụ ọ t bụlekwa mu-a kpurumu bẹ oo-bu nggo ono; oobukota iya iphe, bukpo ndu gude obu phẹ g'ọ ha kwaburu abyabya iya.

Ozi, Pọlu ezi Timoti k'iche

⁹ Maekwarupho g'ii-me byapfuta mu ẹgwegwa. ¹⁰ Kẹle Dimasu bẹ pakwaru mu haa tugbushia; kẹle iphe kẹ mgboko-a bẹ ka iya ree eme lẹ Chileke. Nta-a bẹ ọ tugbuwaru jeshia Tesalonayika. Keresensu bẹ jeru Galeshiya. Tayitosu jee Dalumesha. ¹¹ Nta-a bụwaa Luku kpoloko bẹ muẹ ya nọ. Gẹ gu lẹ Maku swikwaru jiko mẹ i -byajẹ kẹle mkpa iya dukwaru mu shii; g'ọ bya eyetajeru mu ẹka. ¹² Tikikosu bẹ mu ziru Efesosu. ¹³ Teke i byajeru; chitakwaru mu uwe-ukpo mu pho, mu haru l'ibe Kaposu lẹ Tirowasu pho. L'ị chitakwaru mu pho iphe, bukpo ẹkwo ono g'ọ ha; kekeke kẹ ndu ọpflu e gude akpo-aturu mee. ¹⁴ Aleguzanda ọpflu akpuje uzu bẹ mekwaru mu ejo-iphe, ha shii. Ọo Nnajiuphu bẹ a-pfukota iya ugwo iphe, o meru mu. ¹⁵ Kpakwaru iya l'aphara gubedua l'onwongu; l'ọ kwatakwaru kwachia ozi-a, anyi ezi-a ọzo.

¹⁶ Edo mbụ, mu vuchakpo ọzo pfuru doo l'ulo-ikpe ono ta adukwa g'ọ ka mma l'ọo onye lanu shi agba eyeru mu nụ. Onyemonye tukerupho buhaa mu. Gẹ Chileke jiko ta agukwaru iya yeru phẹ l'ọ bụ iphe-ẹji, ẹphe mee ya. ¹⁷ Ọo Nnajiuphu bẹ bụ onye pfukube mu nụ eyeru mu ọkpukpu ike; ọo ya bụ k'ọpflu mu e-zikota ozi ono g'ọ ha gẹ ndiphe mgburugburu numa-dzuru iya. Ọ kwa iya pho bụ onye nafutaru mu l'onu oduma. ¹⁸ Ọ kwapho Nnajiuphu ono bẹ l'a-nafuta mu l'iphe, bukpo ejo-iphe mgburugburu kpo; dua mu gele gele je edobe l'eka ọ bụ eze l'imigwe. G'ajaja buru nkiya jasụ lẹ tuutuutu lẹ mjiimii. Nokwa g'ọ du.

Ekele, Pọlu gude kpochia ozi iya ishi

¹⁹ Keleru mu Pyrisuka yee Akwila mẹ ndibe Onesiforosu. ²⁰ Erasutosu nokwa lẹ Korentu. Tirofimosu bẹ mu hakwaru lẹ Militosu; kẹle iphe eme iya. ²¹ Kukebekwa ẹhu byaadaa temanu l'ọ rwua l'udzumini. Yubulosu l'ekelekwa ngu ro. Ọ nọdu ekekewa ngu pho mbụ Pudensu yee Layinosu; yefua Kulodiya; mewaro unwunna anyi ndu ọpflu g'ẹphe ha.

²² Gẹ Nnajiuphu, bụ Jizosu Kéreshi dobekwa ngu ndzu-o. Chileke emeeru unu g'unu ha eze-iphe-oma. Nokwa g'ọ du.

Ĕkwo-ozì, Pòlu Deru Nù Tayitṣu

¹ Ĕkwo-ozì ọ̀wa-a shì l'ẹ̀ka m̀bẹ̀ Pòlu, b̀y onye ejeru Chileke ozi bya ab̀ru onye-ishi-ozì Jizṣu Kéreshi. Chileke h̀taru mu bya ezia mu g̀e mu bya emee g̀e ndu Chileke h̀taru kabaa ya anṣhi ike l'ẹ̀ka; mu emekwaaph̀ g'ẹ̀phe maru iphe, b̀y ọ̀kpobe-opfu kẹ̀ Chileke; g'ẹ̀phe atsujẹ iya ebvu lẹ̀ ndz̀-à, anyi ǹ-à; ² noo l'anyi ele ẹǹya ndz̀ ojejeje. Ndz̀ ojejeje ono bẹ̀ Chileke, onye ta adzujedu ọ̀ka pfuhawarur̀ tẹ̀me mgboko d̀; s̀ lẹ̀ ya a-ǹ anyi. ³ O be teke ọ̀ gbaru; Chileke, b̀y Onye-Ndz̀ta anyi mee g'e shì l'ozì-ọ̀ma iya maru ndz̀ ono, o kweru ukwe iya ono. Ozi-ọ̀ma iya ono bẹ̀ o woru ye mu l'ẹ̀ka s̀ g̀e mu t̀washiaru iya ndiphe g'ò doo phẹ̀ ẹǹya.

⁴ Mu ǹdu ede ẹ̀kwo-a aǹ ngu Tayitṣu. I b̀y ọ̀kpobe nwa mu; opfu lẹ̀ mu lẹ̀ ngu kwetar̀ iphe laǹ!

Gẹ̀ Chileke, b̀y Nna; waa Kéreshi, b̀y Jizṣu bya ab̀ru Onye-Ndz̀ta anyi meeru ngu eze-iphe-ọ̀ma; mee g'ẹ̀hu d̀ ngu guu.

Ozi Tayitṣu lẹ̀ Kiritu

⁵ Iphe, mu gude haa ngu lẹ̀ Kiritu b̀kwa g'i dozia iphe, ph̀duru ǹ; waa g'i h̀ta ndu a-b̀ru ọ̀gerenya Chìochi lẹ̀ mkp̀kp̀ lẹ̀ mkp̀kp̀ g̀e mu pfuhawaru ngu ono. ⁶ G'onye ọ̀gerenya Chìochi b̀kwaru onye a ta mad̀ru ẹ̀jo ẹ̀ka; onye al̀ nwanj̀ laǹ; onye unwegirima iya wɔwaru onwophẹ̀ ye Kéreshi l'ẹ̀ka; opfu ẹ̀phe adudu gaphugaphugaphu; tẹ̀me ọ̀phu ẹ̀phe akpad̀ opfu. ⁷ L'onye-ishi Chìochi b̀futajekwa onye ọ̀ta adudu lẹ̀ ndz̀ iya; eshinu ọ̀ b̀y onye-ishi, eleta ozi Chileke ẹǹya. Onye ab̀du opfu-nkiya-aǹ-kiya; ọ̀phu ọ̀ b̀du onye obu-ọ̀ku; ọ̀phu ọ̀ b̀du onye angujẹ mee g'ò ts̀ iya ats̀tsu; onye te emedu ẹ̀huka; ọ̀phu ọ̀nodujedu ach̀ urwu l'uzo, adudu ree. ⁸ Ọ̀ g'ò b̀y-chiaru onye b̀y ọ̀-kwa-ẹ̀byaa; onye maru l'iphe, d̀ ree bẹ̀ d̀ ree; onye nweru egomunggo; onye pfuberekoto; bya ad̀ ns̀; bya ab̀ru onye esede onwiya. ⁹ Onye ono b̀futajẹ onye ǹ-shiru ike l'opfu ono, a maru l'ọ̀ gbaru k'egude ẹ̀ka ono g'e ziru iya ya; g'ò-d̀ ike gude ezi ọ̀kpobe iphe ono, oozì ono dushia ndu ọ̀zo obu ike; tẹ̀me oogoshi ndu j̀karu iphe, oozì ẹ̀ka o jeberu; ọ̀zo kp̀-ṣwehu phẹ̀.

¹⁰ Kele ọ̀ duru ndu d̀ igwerigwe, b̀y ọ̀karieka; ndu epfu mkp̀koro opfu gude agh̀ta ndu ọ̀zo l'ugho; kelekele kẹ̀ ndu k'ono, e buje ọ̀b̀v̀ ono. ¹¹ G'a kp̀-ḅujeru opfu ye egube ndu ono l'onu; kele ẹ̀phe egudeje ezi iphe, ẹ̀phe tege zidu gbaghashia unuphu l'opfu g'eeshi g'ẹ̀phe erita urwu, apfuduru ọ̀to. ¹² L'onye laǹ lẹ̀ ndu Kiritu, b̀y onye ẹ̀phe s̀ru l'ọ̀ b̀y onye agbajẹ ẹ̀ja s̀kwaru: "Ndu Kiritu shì lẹ̀ mb̀ b̀ru atukporoko; ẹ̀phe b̀y ẹ̀jo aǹ-egbudu; ndu ẹǹyiru, iphe ka ọ̀to l'onu." ¹³ Iphe nwoke ono pfuru b̀ru ọ̀kpobe-opfu; ọ̀yo ya b̀y; bash̀jekwaru phẹ̀ mba ike; g'ekweta phẹ̀ ab̀ru ọ̀kpobe iya. ¹⁴ G'ẹ̀phe ta angahẹ̀ nchì l'ako-iphè ndu Jiu; ọ̀zo ekemu, ndu j̀karu ọ̀kpobe-opfu t̀ru l'onwophẹ̀. ¹⁵ Ndu obu guru iph̀ró bẹ̀ iphemiphe guru iph̀ró. Obenu lẹ̀ ndu merwushiru onwophẹ̀ emerwushi; mb̀ ndu te ekwedu kẹ̀ Kéreshi; ta adudu iphe, 'ab̀du phẹ̀ ns̀ ns̀. Ọ̀riri phẹ̀ rwuhuru arwuhu; ọ̀phu ẹ̀jo-iphe awajehedu phẹ̀ obu mini. ¹⁶ Ẹ̀phe anodujẹ epfu l'onu l'ẹ̀phe maru Chileke; ọ̀le ẹ̀phe egudeje umere phẹ̀ egoshi l'ẹ̀phe ta amad̀ iya. Ẹ̀phe d̀ ash̀ bya ab̀ru ndu ta ǹdu iphe lẹ̀ nchì; bya b̀ru ọ̀galemkpa, adudu iphe, d̀ ree, ẹ̀phe dakafuru ememe.

2

Ọ̀kpobe-opfu, eezì ezizì

¹ Obenu gubedua l'onwongu; g'iphe, iizi yele ọ̀kpobe-opfu, eezì ezizì dagbakwa. ² Zia unwoke ndu b̀y ọ̀gerenya g'iphe, ẹ̀phe eme doje phẹ̀ ẹǹya; g'ẹ̀phe meje umere, egoshi l'ọ̀ gbaru g'e yejeru phẹ̀ ọ̀b̀v̀; g'ẹ̀phe sedejẹ onwophẹ̀; g'ekweta, ẹ̀phe kwetar̀ kẹ̀ Kéreshi; mẹ̀ eye obu phẹ̀; mẹ̀ atanshi phẹ̀ b̀ru ọ̀kpobe iya. ³ G'i karu unwanj̀ ọ̀gerenya kwaph̀ g'ẹ̀phe meje umere, egoshi lẹ̀ Chileke duru phẹ̀ lẹ̀ ns̀; g'ẹ̀phe ta ab̀kwaru ndu as̀lasu; ọ̀phu ẹ̀phe angunukajeshi mee; ọ̀ chia g'ẹ̀phe zije iphe, d̀ ree. ⁴ Ọ̀yo ya b̀y; g'ẹ̀phe eshi egube ono z̀a unwanj̀ ọ̀phu b̀kwadu nwẹ̀pa g'iphe, ẹ̀phe eme doje phẹ̀ ẹǹya; ẹ̀phe eyeje jì phẹ̀ waa unwegirima phẹ̀ obu. ⁵ Ẹ̀phe enweru egomunggo; dobe onwophẹ̀ ọ̀ru; kwakobeje ọ̀lo phẹ̀; b̀ru ndu obu ọ̀ma; b̀ru ndu aǹru jì phẹ̀ opfu; g'e te egude iswi ẹ̀hu phẹ̀ pfuyishiahaa opfu kẹ̀ Chileke epfubyishi.

⁶ Nokwaph̀ g'ii-pfuru unwokorobyà g'ẹ̀phe sedejẹ onwophẹ̀. ⁷ G'ò d̀habe; gubedua l'onwongu l'a-b̀ru onye e-letajẹ ẹǹya eme umere ọ̀ma; l'iizije iphe, doru r̀saa;

gbanwūje ẹhu gude ire-lanū zije iya ọkpobe ezizi. ⁸ Pfuje opfu, nweru ishi; mbū opfu, aata avoḍu ẹchi; g'ii-gude ẹgube ono mee ndu epfuru ngu nū iphe-iphere; eshinu ẹphe taa maḍuru ẹjo-iphe, ẹphe e-gude epfuru anyi.

⁹ Pfujuerū ndu bū ohu g'ẹphe nūjerū ndu gbaru phẹ nū opfu; g'iphemiphe, ẹphe eme jije ndu gbaru phẹ nū ẹpho; g'ẹphe ta awọjeshi phẹ opfu; ¹⁰ ọphu ẹphe ezikwa iphuru. Ọo g'ẹphe goshije l'ẹphe bū ndu gbaru kẹ g'e gude ire phẹ ẹka ọkpobe egude l'iphemiphe. Ọo ya bū; g'ẹphe egudekọta umere phẹ g'ọ ha kutsee iphe, eezi ezizi kẹ Chileke, bū iya bū Onye-Ndzoṭa anyi ono.

¹¹ Noo lẹ Chileke goshiwaru eze-iphe-oma iya, o gude adzo onyemoye. ¹² Eze-iphe-oma ọphu ezi anyi g'anyi e-shi haa anodu ndzū, ụbvū Chileke adudu; me g'anyi e-shi haa ẹgu ẹjo-iphe kẹ mgboko-a; b̄uru ndu esedeje onwanyi; ndu p̄fuberekoto; waa ndu eyejeru Chileke ụbvū lẹ mgboko-a. ¹³ Anyi n̄akwa kwab̄eru mb̄oku ẹhu-utso ono, bū iphe, anyi ele ẹnya iya ono. Ọo mb̄oku ono e-goshi ọdu-biribiri kẹ Ọkalibe Chileke ono, bū Onye-Ndzoṭa anyi, bū iya bū Jizos̄u Kéreshi. ¹⁴ Onye woru onwiya nū l'iswi ẹhu anyi g'oo-shi ẹgube ono gbata anyi l'ẹka iphe-ẹji; waa g'ọ saa obu anyi g'anyi b̄uru nk̄iya; mee anyi ndibe iya; ndu eme oma an̄oduje ehe ihee.

¹⁵ Sū-a; t̄uko iphe ono p̄fushije; gude iya kasaa nemadzū n̄chi; gudekwa iya ph̄o goshije nemadzū ẹka o mesweru; gude iya duphuta iya azū. G'ọ t̄o dukwa onye a-sū l'ọ t̄o dudu iphe, i b̄u.

3

Umere, gbaru ndu kẹ Kéreshi

¹ Nyatajerū ndiphe g'ẹphe n̄oduje ndu-ishi waa ndu-mbekee l'ẹka; meje iphe, ẹphe s̄uru g'e meje; g'ẹphe b̄uru ndu doziru onwophẹ k'ẹje iphe, b̄ukpoo ozi, geru asa. ² G'ọ t̄o dukwa onye ẹphe e-pfujuerū ẹjo opfu; g'ẹphe ta aswojekwa uswo; g'ẹphe b̄uchiaru ndu dū àgù; ẹphe emejeru onyemoye odoo. ³ L'anyibedua l'onwanyi dukwaru teke anyi shi b̄uru ndu eswe; b̄uru ndu ta adudu onye ẹfusia anyi opfu; ndu e dusweru ụzo kẹ Kéreshi; ndu shi b̄uru ohu ẹgu ẹjo-iphe, an̄oduje aguḡbaa nemadzū me ohu ẹkp̄iri iphe, d̄uḡbaa iche iche. Iphe, anyi shi eshibeje ite iya mb̄oku-mb̄oku b̄uerupho ẹjo ọriri waa ẹnya-p̄f̄urupfuru; anyibe ndu shi dū ndu ọzo ash̄i; t̄eme nemadzū ibe anyi dukwapho anyi ash̄i. ⁴ O be teke Chileke, bū Onye-Ndzoṭa anyi goshiru anyi obu ọmaa ya waa g'ọ yeberu anyi obu; ⁵ ọ dz̄oṭa anyi; ọphu o b̄ukwa kẹ l'ọo iphe, anyi gude eme oma meta; obenu l'ọ b̄uepho obu-imemini, ọ ph̄uru anyi b̄e o gude dz̄oṭa anyi. Adzoṭa ono shi l'asasa, ọ sarū obu anyi ḡe Unme-d̄u-Ns̄o mee anyi g'anyi b̄uru ndu a n̄wuphuru azū; mekwaaph̄o ndzū anyi g'ọ b̄uru ndzū ọph̄uú. ⁶ Chileke kwatak̄ooru shi l'ẹka Jizos̄u, bū Onye-Ndzoṭa anyi; nū anyi Unme-d̄u-Ns̄o ono mebyik̄p̄oo an̄unu; ⁷ g'anyi b̄uru ndu o gude eze-iphe-oma iya gua lẹ ndu p̄fuberekoto l'ip̄hu iya; waa ndu e-keta ndzū ojejeje, bū iphe, anyi ele ẹnya iya. ⁸ Opfu-a bū opfu, p̄furu ọto.

Iphe, mu eme ḡe mu karū ngu bū g'i p̄fua ya p̄fushia ya ike ḡe ndu kwewaru l'ọo Chileke bū Nnajiuphu ph̄e eletajẹ ẹnya yeru ẹhu l'eme iphe, dū ree. Iphe-a b̄ukota iphe, geru asa ọkpobe egege bya ab̄uru iphe, a-kw̄o nemadzū. ⁹ Ole-a; zehuru nt̄umego, enwedu ishi; zehuru at̄u ẹgo ndzepfu ndzepfu epha, shi lẹ ndiche; me asw̄o uswo; mekpoo aba mba k'iphe shi l'ekemu. At̄u ẹgube ẹgo ono b̄ukota iphe, adudu iphe, ọ b̄u; t̄eme ọphu urwu adudu iya. ¹⁰ Ḡe gu l'onye ebukatajẹ ọgbo lẹ Ch̄iochi ta adukwa iphe, unu e-megbajekwadu me i -nmawaru iya ọkwa iya ugbo lanū; ọzoo ugbo ẹbo; ọphu o kwedu. ¹¹ Makwarū l'ẹgube onye ono b̄e ọriri iya gbajoshihuwaru agbajoshihu; ọ n̄odu emewaa iphe-ẹji bya amaru nno l'ime obu iya.

Iphe, Tayitōsu e-meje

¹² Mu -zīep̄ho At̄emasu; ọzoo Tikik̄osu; ọ bya ibe ngu; kukebekwa ẹhu byapfuta mu lẹ N̄ikopolisu ẹgwegwa; k̄ele ọo l'ẹka ono b̄e mu turu ọnu an̄odu l'udzumini-a, aabya abah̄u-a. ¹³ Dufu Zinasu ọphu bū onye l̄oya; waa Ap̄olosu g'ẹphe tuḡbua ije ph̄e. N̄ukwa ph̄e iphe-ije g'ọ t̄o dū iphe, a-d̄uru onye ụko. ¹⁴ Mee g'unwunna anyi n̄wua g'ẹphe e-shije gude akanya iphe, dū ree, ẹphe ese dz̄oje ndu ọzo lẹ mkpa, k̄parū ph̄e nū. Ẹphe 'emedu ẹgube ono g'ẹphe makwarū l'akanya ph̄e ta adudu iphe, ọ b̄u.

¹⁵ Iphe, bū ndu mu l'ẹphe n̄o l'ẹka-a l'ekele ngu. Kelechaa ndu yeru anyi obu; ndu anyi l'ẹphe t̄ukoru kweta kẹ Nnajiuphu. Ḡe Chileke meeru unu eze-iphe-oma g'unu ha. Nokwa g'ọ dū.

Èkwo-ozì, Pòlu Deru Nù Fayilimõnu

¹ Oo mbèdua, bụ Pòlu ono, e gude k'iswi èhu Kéreshi Jizòsu tụa mkpòro ono bẹ mu lẹ nwanna anyi, bụ Timoti gba mgba ede èkwo-ozì-a. Onye anyi edekpoo ya anụ bụ gube onye ono, anyi yeru obu, bụ Fayilimõnu, anyi lẹ ngu tukuror ejeru Kéreshi ozi ono.

² Anyi edekwa iya phò anụ gu lẹ Apfiya, bụ nwune anyi kẹ nwanyi yee Akiposu, onye anyi l'iya tukuror alwụ ogu èhu Kéreshi; bya edekwa iya phò anụ iphe, bụ Chìochi ono, edzukobeje l'ulo ngu ono.

³ Gẹ Chileke, bụ Nna anyi yee Nnajiuphu, bụ Jizòsu Kéreshi meeru unu eze-iphe-oma; mekwaaphò g'unu buru guu.

Pòlu l'ekele Chileke ekele èhu Fayilimõnu

⁴ Mu anòduje ekele Chileke ono, mu ejeru ozi ono ekele iphe, bụkpoo tekenteke, mu epfu anụ iya l'iswi èhu ngu. ⁵ Noo lẹ mu anụ l'i yekotarar ndu-nsò obu g'èphe ha; bya anụkwapho g'i nò-shiberu ike l'èka Nnajiuphu, bụ Jizòsu. ⁶ Iphe, mu anòduje epfu anụ Chileke bụ g'o mee g'i gude ekweta ono, i kwetarar ono mee gẹ gu lẹ ndu ozo tũgba buru nanụ òkpobe aburu; mbụ iphe, bụkpoo ndu ono, woru onwophẹ ye Nnajiuphu, bụ Kéreshi l'èka ono. Oo ya bụ; g'unu eshikwanụ nno nòdu akabaa amarweta iphemiphe, bụ iphe, bụkotakpoo iphe-oma, gbaru anyi l'ememe k'òphu aa-nòdu akwabe Kéreshi ùbù. ⁷ Sụ-a; nwanna mu; obu ono, i yeru ndu-nsò ono bẹ bụkwa iya bẹ kakota eme g'èhu tsòo mu uto. O mekwarupho obu ka mu eshihu ike. O buru iphe, kparar iya nù bụ l'òo n-yemobu ono, i yeru ndu kẹ Chileke ono meru obu ka phẹ eguzeta.

Pòlu arwò Fayilimõnu kẹ èhu Onèsimosu

⁸ Oo ya bụ lẹ-a; a makwarar-a l'ò gbaru gẹ mu gege anòduje l'èka Kéreshi pfgubuje g'ònu ha mu; gude kajeru ngu iphe, gbaru ngu l'ememe; ⁹ òlẹ o nupho n-yemobu ono kpanurupho iphe, mu a-nòdunupho arwòchia ngu arwòrwo. O kwa mbèdua, bụ Pòlu, bụwaa nwoke ogerenya bya abụkwarupho onye nòru Kéreshi mkpòro nta-a bẹ l'arwò ngu nù obu. ¹⁰ Arwòrwo ono, mu arwò ngu ono bụkwa kẹ èhu nwa mu, bụ Onèsimosu; bụ nwa mu nwuru nta-a, mu nò mkpòro-a. ¹¹ Lẹ mbụ bẹ o shi buru ngu 'ogalemkpa nemadzụ; obenu lẹ nta-a bẹ oobawaru mu lẹ ngu lẹ mkpa.

¹² Nta-a bẹ mu edufuakwaa ya g'ò lwaphuta azụ l'ibe ngu. Yèbedua ono bụkpokwa onye dū mu l'obu shingushingu kpò. ¹³ Mu shikwa rịa lẹ mu a-ha iya gẹ mu l'iya nòdu l'èka-a k'òphu o-nòdu emeru mu iphe, i gege anòdu emeru mu lẹ mkpòro-a, mu nò; opfu lẹ mu ezi ozi-oma Chileke-a. ¹⁴ Obenu l'ò tọ dudu iphe, mu eme l'èbe abụ lẹ mu pfuadaru ngu iya; g'ò tọ dū g'ò bụ l'e guderu ngu egude i nòdu eme iya. G'ò bụchiaru iphe, i turu obu ngu onyo eme.

¹⁵ Mu -jeshia epfufpu; mu asu l'ò gbẹ dū g'agbafu, o gbafuru l'ibe ngu kẹ nwa teke ono bụ gẹ gu l'iya emechaa buwarurò jasù. ¹⁶ A makwarar-a l'ò bụ ohu; òlẹ o tọ buzièkwa ohu nta-a; o kaakwa ohu mma. Nta-a bẹ o bụwaa nwanna anyi, anyi yeru obu; kelekele kẹ mbèdua. Gubèdua l'a-kakwa iya nù eye obu; eshinu o bụ ohu ngu; bya abụkwarupho onye yee Nnajiuphu tũgbawaru buru nanụ.

¹⁷ Mbụ-a; o -burupho l'i guru mu-a l'onye gu l'iya tukuror ejeru Kéreshi ozi; nata iya òkpobe anata g'i gege anata mu òme oo mu byaru. ¹⁸ O -buru l'ò nweru iphe, dū èji, o meru ngu; o -bù l'ò nweru ugwo, o ji ngu; tũko iya bo mu. ¹⁹ Oo mbèdua l'a-pfù ngu iphe obu, o ji ngu ugwo iya obu. O kwa mbèdua, bụ Pòlu bẹ gude èka mu dee iphe-a l'èkwo. Mu te ejekwaru ngu rọ epfuru l'i bụ onye ugwo mu; mbụ l'i ji mu ugwo ndzù ngu l'ophu. ²⁰ Sụ-a; nwanna mu; iphe, mu epfu opfu iya; jiko bụ g'i yeru mu èka-o; eshinu anyi tukuror buru ndu kweru kẹ Nnajiuphu; g'i meerò g'obu guzeta mu; eshinu anyi lẹ Kéreshi tukuror tũgba buru nanụ.

²¹ Iphe, mu gude mu nòdu ederu ngu èkwo-ozì-a bụkwa lẹ mu maru l'ii-meru mu-a iphe, mu sùru g'i mee; mbụ mee ya meru etsutsu iya ye iya. ²² Ozo, mu e-pfufu-a bụ g'i kwakòberu mu èka mu a-nòdu mẹ mu -bya. Lẹ mu arikwa lẹ Chileke e-mekwarar-a unu iphe ono, unu shihawaa pfutaru iya opfu iya ono; oo-mekwaa gẹ mu bya k'òphu anyi l'unu a-huma.

Ekele, Pòlu gude akpò-chi ozi-a ishi

²³ Epafurasu l'èkelekwaa ngu rọ-o. Mu l'iya bẹ tũkokwaru nòdu mkpòro l'èka-a l'opfu èhu Kéreshi Jizòsu. ²⁴ Èphe nòdu ekelekwaa ngu phò; mbụ Maku yee Arisutakòsu mẹ Dimasu mẹ Luku. Ndu ono bẹ mu l'èphe tukuror nòdu l'èka-a ejeru Chileke ozi.

²⁵ Gẹ Nnajiuphu anyi, bụ Jizọsu Kéreshi mejeru unu eze-iphe-oma. Nokwa g'ọ dọ.

Ẹkwo-ozi, E Deru Nụ Ndu Hiburu

Opfu, Chileke shi l'ọnu Nwa iya epfu

¹ Lẹ teke k'azụ bẹ Chileke shi l'ọnu ndu mpfuchiru iya pfuru nū ndiche anyi p̄hẹ ugbo olemole l'uzo, d̄ugbaa iche iche. ² O be lẹ nta, b̄uwaa ikpazụ-a; ọ buru onye b̄u Nwa iya bẹ o gude pfuru nū anyi. Ọ buru l'ẹka Nwa iya ono bẹ ọ gbẹ mee mgboko mgburugburu; t̄eme ọ h̄otakwa iya p̄họ su l'oo ya bẹ iphemiphe kuru ishi l'ẹka. ³ Nwa ono egbu nw̄ijnwii; shi ẹgube ono egoshi l'o n̄ep̄họ gẹ Chileke egbu nw̄ijnwii b̄u ono; t̄eme ọ b̄ueruphọ gẹ Chileke d̄u b̄u g'ọ d̄ukota kpamu. Opfu, Nwa iya ono pfuru ereshi ire ike. Ọ buru ire ono, oore ono bẹ o gude gudeshia mgboko mgburugburu. Ọ saf̄uchaaru ndiphe ip̄he-ẹji p̄hẹ; ọ gb̄eshi je an̄odu an̄o l'imigwe l'ẹkutara Chileke, b̄u iya b̄u onye ono, kak̄ota ike.

Nwa ono ka ojozi-imigwe

⁴ Nwa ono bẹ Chileke meru; ọ nyibekota ụnwu-ojozi-imigwe; ọ b̄ukwaruphọ egube ono b̄u g'ẹpha, Chileke guru iya dangokwaruphọ ẹpha k'ụnwu-ojozi-imigwe. ⁵ Lẹ-a; ? b̄u ojozi-imigwe ole bẹ Chileke s̄ujeru:

“Ọo ngu b̄u Nwa mu nwoke.

E-shi ntan̄u-a bẹ mu
b̄uwaa Nna ngu.”

Ozo buru:

“Mu a-buru iya Nna;
l'oo-buru mu Nwa.”

⁶ T̄emanu kwaph̄o teke Chileke dubataru Nwa iya ono, b̄u ọkpara iya ono lẹ mgboko bẹ ọ suru:

“G'ip̄he, b̄ukpoo
ụnwu-ojozi-imigwe
kẹ Chileke l'ophu
bak̄otakwaru iya ẹja.”

⁷ A bya l'ẹka k'ụnwu-ojozi-imigwe; ọ buru ip̄he, Chileke pfuru b̄u:

“O meru
ụnwu-ojozi-imigwe
iya ẹp̄he buru p̄h̄ereph̄ere;
bya emee ndu-ozi iya
ẹp̄he buru oku,
enwu phoophoophoo.”

⁸ A byakwan̄u lẹ kẹ Nwa Chileke ọbu ọ s̄u:

“Aba-eze ngu gube
Chileke a-n̄o ojejeje.
Ọ buru ap̄f̄ubekoto
a-buru mgb̄oro-onye-eze,
ii-gude buru eze ọbu.

⁹ Ip̄he, pfuru ọto d̄u ngu ree;
ip̄he,
ap̄f̄uduru-oto d̄ukwanu
ngu ash̄i.

Noo g'ọ gude Chileke ono,
b̄u Chileke ngu ono h̄ota ngu;
bya akwabẹ ngu ụbv̄u;
mee ẹhu n̄odu atso
ngu ụtso;
ụbv̄u m̄e ẹhu-utso
ophu kwata ka kẹ ndu
unu l'ẹp̄he gba nan̄u shii.”

¹⁰ Ozo buru;

“E-shikp̄oo lẹ mb̄u b̄u
gube Nnajiuphu
meru al̄i mee ip̄he,
n̄o iya n̄u;

tème ọ bụru ngu gude
 ẹka ngu mee igwe;
 bya emee iphemiphe,
 nọ iya nụ.

¹¹ Iphemiphe ono e-mechaa
 mebyishihukọta;
 obenu ẹ gubedua
 l'a-dụ g'i dụ.

Iphemiphe ono
 e-mechakwaa kashihu
 g'uwe.

¹² L'jipyakobe phẹ g'a
 pyakoberu ukpo;
 woru phẹ gbanwee
 g'a gbanweru uwe.

Obenu ẹ gubedua
 buẹpho onye i bụ bẹ
 i bụ;
 I nọwaa g'ii-nọdu
 jasụ ẹ tuutuutuu
 ẹ mijiimii."*

¹³ Tọo ?bụ ojozi-imigwe ole bẹ Chileke sụjeru:
 "Nọdu mu l'ẹkutara
 jasụ teke mu
 e-me ndu ọhogu ngu
 g'ẹphe bụru iphe,
 ii-zọpyabe l'okpa?"

¹⁴ Sụ-a; ?bụ ọnu bẹ ụnwu-ojozi-imigwe bukpo? Ẹphe tukurọ bụru ụnwu-ojozi, a taa humadu l'ẹnya, ejegbaaru Chileke ozi; bya aburu ndu Chileke yeru g'ẹphe bya eyeru ndu oo-mechaa dzọta ẹka.

2

Ndzọta, parụ ẹka

¹ Noo g'ọ gude anyi jee eyefutaru ẹhu l'opfu ono, anyi ọnumaru onoya; g'anyi ta akponyaa gee gee ẹ ẹ kpofu. ² Ẹke ọ -buru l'ọzi ono, ụnwu-ojozi-imigwe zihawaru onoya bẹ meru g'a maru l'opfu Chileke ono ere ire; k'opfu ndu jikaru iya nụ Ẹle ndu jikaru eme iphe, Chileke pfuru bẹ ọ gwaru ọchi, bụ iphe, gbaru phẹ nụ; ³ ?denu g'anyi e-shi nahụ mẹ ọ -buru l'anyi weru eze ndzọta ono gbegelegbegele, bụ opfu Nnajiuphu vuhawaa ọzo pfua opfu iya; ndu ọnumaru iya nụ byakwanụ bya emee g'anyi maru l'ọ bụ eviya. ⁴ Chileke l'onwiya goshikwaphọ l'ọ bụ eviya teke ono, o gude ike iya meshia iphe-ohumalenya, dughbaa biribiri bya eworu iphe-oma, shigbaa Unme-dụ-Nsọ l'ẹka keshikwaaruphọ ndu kweru nkiya g'ọ dụ iya g'o kee ya ono.

Jizọsu egoshi ọzo ndzọta

⁵ L'ọ tọ bukwa ụnwu-ojozi-imigwe bẹ Chileke meru g'ẹphe bụru ishi ẹ mgboko ono, e-mechaa bya nụ ono, bụ iya bụ mgboko ono, anyi epfu opfu iya ono. ⁶ L'ọ chia iphe, Chileke meru bụnua g'e pfuru l'ẹkwo-opfu iya sụ:

"Gube Chileke;

?bụ ọnu bẹ nemadzu
 bụ ke g'i ri-vuje iya?

?Bụ ọnu b'ọ bụ ke
 g'i letajẹ iya ẹnya?

⁷ I meru iya ọ ka
 ụnwu-ojozi-imigwe
 ọlwali;
 nọ ọdu nwanshii;
 bya eworu
 ogbu-nwiiinwii Ẹle
 ọkwabe ụbvù gude
 kpube iya okpu-eze;

* 1:12 1:10-12 Gṅnaa Ebvụ 102:25-27. † 1:13 1:13 Gṅnaa Ebvụ 110:1.

⁸ bya emee ya o
nongokota iphemiphe,
i meru ememe.”*

Eshinu o meru iphemiphe nodu iya l'eka; buna iya bu l'o to dudu g'o ka mma l'oo iphe lanu, o gufuru. Obenu le nta-a be e teke ahumadu g'o shiru buru ishi iphemiphe. ⁹ O chia Jizosu be anyi humaru g'e meru iya o ka unwu-ojozi-imigwe olwali noo odu nwanshii; onye e kpuberu okpu-eze, du biribiri yele okwabe ubvu k'opu o shi l'eze-iphe-oma ophu Chileke eme nwuhu-chiru onyemonye. ¹⁰ O buleru-a yebedua, bu Chileke, iphemiphe shi l'eka teme o buru iya nwe iphemiphe be o gbaru l'eshi l'iphe-ehuka, onye-ndzota ono jeru dzugbuwa oke l'ehu iya; shi nno mee ndu du igwerigwe g'ephe buru ndu egbu nwijnwii.

¹¹ Le yebedua ono, bu Jizosu ono, emeje ge nemadzu duebe ree l'iphe Chileke onoya; me ndu obu, o meru g'ephe duebe ree obu tukokwaru shi le nna lanu ono. Noo g'o gude ophu iphere adujedu iya eku phe unwunna iya. ¹² L'o sukwaru:

“Mu e-me g'unwunna
mu maru ngu;
mu a-nodu l'edzudzu-oha
gua ebvu jaa ngu ajaja.”†

¹³ Bya asukwapho: “Oo ya be mu a-dakobe.” Sukwapho; “Wakwa mu no l'eka-a mu l'unwegirima ono, Chileke chiru nu mu ono.”

¹⁴ Eshinu unwegirima onoya bugbaa nemadzu, furu eka fua okpa be o gbeshierupho bya aburu nemadzu g'ephe bu. Iphe, o gude mee nno bu g'oo-shi l'anwuhu, o nwuhuru mebyia ike onye ono, bu iya be anwuhu gude ere ire; onye ono bu Obutuswe. ¹⁵ Oo ya bu; o shi l'anwuhu ono, o nwuhuru ono too phe legbu; mbu ndu ono, shi eshinu ephe futaru l'eliphe nodu buru ohu ono; opfu l'ephe ats'u ebvu anwuhu. ¹⁶ Le-a; ophu doru enya bu l'o to budu unwu-ojozi-imigwe be o byaru g'o yeru eka; oo oshilokpa Ebirihamu phe. ¹⁷ Noo g'o gude o buru iphe, rwuberu iya erwube l'o byafutaje bya aburu nemadzu g'unwunna iya bu l'uzo iphemiphe. Oo ya bu g'oo-shi egube ono buru phe onye-ishi uke ke Chileke; buru onye obu-imemini; bukwarupho onye e gude ire iya eka l'iphemiphe, oomeru Chileke; g'ee-shi egube ono ge Chileke aguaru ndiphe nvu l'iphe-eji phe g'o ha. ¹⁸ Yebedua l'onwiya jewaru iphe-ehuka; teme oputama byapfutakwa ya pho. Noo g'o gude o nodu aduje ike yeru ndu oputama byapfutaru eka nta.

3

Jizosu kakwapho Mosisu

¹ Oo ya bu le-a; unwunna mu, du nso, bu ndu a gbekwapho l'imigwe kua; unu rijekponaa oriri ke Jizosu ono, bu onye-ishi-ozu; waa onye-ishi uke Chileke me a -bya l'iphe ono, anyi suru l'o bu okpobe-opfu ono. ² Le yebedua goshiekwarupho Chileke ono, hotaru iya g'o buru onye-ishi uke iya ono le ya bu onye o gude ire iya eka; egube e gudekwapho ire Mosisu eka l'ozu, o jeru ndu onu-ulo iya. ³ Ole o gbakwaru g'a ka aja Jizosu ajaja eme le Mosisu; mbu egube ono aakaje akwab'e onye kpuru ulo ubvu; eme l'ulo obu l'onwiya ono. ⁴ A makwaru-a l'o to dudu ulo, abudu nemadzu kpuru iya; obenu l'oo Chileke bu onye mekwanuru iphemiphe. ⁵ Su-a; Mosisu bukwapho onye-ozu kpu. O goshiru Chileke le ya gbaru g'e gude ire iya eka l'ozu, o jeru ndu Izurelu l'opu, bu ndu onu-ulo Chileke. O buru iya goshiru iphe, Chileke mechaaru mee l'iphe. ⁶ A byakwanu le Kereshi; o buru Nwa, eleta ulo Nna iya enya. Nna iya ono bu Chileke. O goshikwapho Chileke l'o gude ire iya eka. O buru anyi bu onu-ulo Nna iya obu me o -buru l'okpoma shihuru anyi ike; anyi dobe obu l'iphe ono, anyi ele enya iya ono.

Chileke e-me ge ndu nkiya tuta unme

⁷ Unme-du-Nso pfukwaru su:
“Teke unu numaru olu

iya ntanu-a;
⁸ unu ta akpo-chikwa
obu unu
ge ndiche unu phe shi
kpo-chia ya
teke ono ephe kwefuru
iya ike l'echiegu;
teke ono,

* 2:8 2:8 Gunaa Ebvu 8:4-6. † 2:12 2:12 Gunaa Ebvu 22:22.

- ephe shi anọduje ahu
 mu ama onoya.
 9 Q buri l'eka ono be
 ndiche unu phe
 noru hua mu ama;
 bya adalekwaa mu
 pho adale;
 l'eka ephe
 humakwaru-a iphe,
 mu meru l'ime
 ukporo apha labo.
 10 Q buri iphe ono meru
 g'o gude ogbo teke
 ono mee ehu ghua
 mu egu mu su:
 'Ndu-a be egomunggo phe
 jephuhakwaru
 ejephuhu;
 ophu ephe amadu iphe,
 mu suru g'e meje.'
 11 Q buri iya bu l'ephe
 akpatsu oke-ehu-eghu mu;
 mu ria angu su: 'Ephe
 ta abyadu anodu
 l'okpoku mu.' "*"

12 Qo ya bu; unwunna mu; unu kwabekwaru onwunu enya g'o to du onye ejo okpoma a-du l'echilabo unu; ophu o du onye a-buru onye te ekwetajedu iphe, Chileke epfu; shi nno haa etsoru Chileke ono, bu ophu dzu ndzu ono. 13 Q chia iphe, unu a-nodu eme bu g'unu pfushijeru nwibe unu opfu ike mboku-mboku, a gbeshikpowaru kua "Ntanua" g'ephe haa iphe-eji g'o to du onye iphe-eji e-dephu. 14 L'anyi tukokwaru buru ndu ephe le Kereshi tukoru gbaru mgbala l'iphe nkiya me o -buru l'anyi pfu-shikpoerupho ike l'iphe ono, anyi shi le mbu dobe okpoma ono jasụ l'ikpazu.

15 Eshinu e deru su:

"Teke unu numaru olu
 Chileke ntanu owa;
 unu ta akpo-chikwa
 obu unu
 ge ndiche unu phe
 shi kpo-chia ya
 teke ono,
 ephe kwefuru iya
 ike ono."†

16 ?Bu ndu ole be numabebecharu olu Chileke ono bya ekwefukwaru iya pho ike? ?To buedu ndu ono, Mosisu dufutaru l'ali Ijiputu onoya? 17 ?Bu ndu ole be kpatsukpoerupho Chileke ehu egu ukporo apha labo? ?Tobudu ndu meru iphe-eji; e mecha adzu phe dakaal'echiegu? 18 ?Bu ndu ole be o riru angu su l'ephe ta abyadu anodu l'okpoku iya-a? ?Tobudu ndu ono, ekwedu eme iphe, o pfuru onoya. 19 Q n'ia bu l'anyi humawaru l'o to kwedu g'ephe ndu l'okpoku iya kele ephe te ekwedu mee g'o pfuru.

4

1 Qo ya bu le-a; l'eshinu Chileke kwewaru anyi ukwe-iphe l'anyi a-bata l'okpoku iya; ge ndzu guje anyi g'anyi kwabe enya g'o to du onye aa-su l'o metaru iphe, e-me g'o to ruw eka ono. 2 Kele o kwapho ge ndiche ono, Mosisu edu uzo l'echiegu ono numaru ozi-oma ono bu g'anyibedua numaru iya nta-a. Obenu l'opfu ono, ephe numaru onoya ta adudu urwu, o baru phe; kele ephe numachaa ru ukwe-iphe, Chileke kweru bya emee g'ephe ta anumaduru iya. 3 L'o bukwapho anyibe ndu numaru ozi Chileke ono -kweta; anyi anodu l'okpoku iya. L'o pfuakwaru su:

"Ephe kpatsuru
 oke-ehu-eghu mu;
 mu ria angu su:

* 3:11 3:11 Gūnaa Ebvū 95:7-11. † 3:15 3:15 Gūnaa Ebvū 95:7.

‘Ephē ta abyadū anōdu

l’ōkpoku mu.*, ”

O pfua ya egube ono l’ēka ozi iya gbēkwa bvuhawaro e -shi teke o meru mgboko. ⁴ L’ō dukwaru ēka e deru pfukuta mbōku k’ēsaa sū: “O be lē mbōku k’ēsaa; Chileke tūta unme iphemiphe, o meru.” ⁵ Ōle o pfukwarūpho l’ēka lanū ono sū: “Ephē ta abyadū abata l’ōkpoku mu.” ⁶ Sū-a; o dukwarua ndu a-nōdu iya nū; obenu lē ndu ono, vuru ūzo nūma ozi-ōma ono ta abahūduru l’ēka ono; kele ephē kwefuru ike. ⁷ Noo g’o gude Chileke gbēshikwa bya eworu mbōku ōzo dobe, bū iya bū “Ntanū-a.” A bya anōkpoakwaro ōdu shīi g’abahu ono rwūhuchaaru; tēme Chileke shi l’ōnu onye eze phē teke k’ichee, bū Dévidi pfua opfu iya l’ēka ono, e pfuhawaru l’ō sūru:

“Teke unu nūmaru olu

iya ntanū-a;

unu ta akpō-chikwa

obu unu.”†

⁸ Kele ōme Jioshuwa meru ephē tūta unme ōbu; mē e tege ephēkwa k’edobe mbōku ōzo. ⁹ Ōo ya bū lē teke ndu kē Chileke a-tūta unme ōbu abyakwadu abyabya. ¹⁰ Onyemonye, yele Chileke nō atūta unme bē ta adūedu ozi, oojekwadū; egube ono, Chileke eje ozi nkīya ono. ¹¹ Ōo ya bū; g’anyi kukebe ēhu nōdu l’ōkpoku iya ono; a-nōnya ō duru onye ekwefu ike g’ephebedua.

¹² L’opfu Chileke dzūkwa ndzū bya ere ire. Ō kakwa ogu-echi, atsū akpatiphu labō atsū nkō; k’ōphu ōosujaje nemadzū sū-rwua mgbaka ōkpū yēe umi iya; mbū sū-rwuchaa ēka obu nemadzū nō; uche iya nōdu iya. Ōovofutajechaa iphe, nemadzū ari mēkpoo gē nemadzū gbaru l’ime obu iya. ¹³ Ōphu ō dūdu iphe, nō lē mgboko, dūru ōphu Chileke ahūmaduru. Iphemiphe, nō lē mgboko gbakōta ōto dabyiru l’ebederebadara l’iphu Chileke. Ō būru Chileke ono bū onye anyi pfūfutaje l’iphu iya kōkota iphe, anyi meru.

Jizōsu bū Ōkalibe ishi uke Chileke

¹⁴ Noo ya bū; unu g’anyi kwata gudeshia iphe ono, anyi sūru l’ō bū ōkpobe-opfu ono ike; kele anyi nweru Ōkalibe ishi uke Chileke; onye tūkoru igwe l’ōphu ghakōta je anōduru l’imigwe ēka Chileke l’onwiya nō. Onye ono bū Jizōsu, Nwa kē Chileke. ¹⁵ Ōkalibe ishi uke Chileke ono, anyi nweru onoya ta abūkwa egube onye ata amajēduru ēka anyi dū arwūhu.

Onye anyi nweru būkwa onye ōhutama, dū iche iche byapfutawaru g’ōo byapfutajē anyi ono; ōphu o medūru iphe-ēji. ¹⁶ Ōo ya bū; g’obu shihu anyi ike g’anyi jerwua abaze eze-iphe-ōma ono; k’ōphu a-phūru anyi obu-imemini; l’eemeeru anyi eze-iphe-ōma yejeru anyi ēka lē mkpa.

5

¹ L’iphe, būkpoo onye-ishi uke Chileke g’ephe hakpoo bē būkwa ndiphe edzūkobeje shi l’echilabō phē hōta iya woru iya mee onye a-nō-chijeru ōha l’iphu Chileke; nūje Chileke iphe, ndiphe nūru iya; gwejekwarūpho Chileke ngweja k’iphe-ēji phē. ² Yēbedua ejije obu oyi; etso ndu eshiswe ūzo; opfu l’ephe bū ndu amadū iphe; eshinu yēbedua l’onwiya būkwapho onye ahajēkwarūpho dū arwūhu. ³ Eshi ōphu yēbedua būkwapho onye emesweje nū bē o gwefutajēnurupho Chileke ngweja k’iphe-ēji ōphu yēbedua l’onwiya meru; yele ōphu ōha meru. ⁴ Iphe ōzo bū; l’ō tō dukwa onye agbēshije hōta onwiya kwabē ūbvū-a. Ōo onye Chileke l’onwiya hōtaru abūjeru iya, bū iya bū g’ō hōtaru Erōnu lē teke ndiche.

⁵ Nokwaphō g’ō tō būdu Kéreshi gbēshierupho; kwabē onwiya ūbvū k’eme onwiya onye-ishi uke Chileke. Ō Chileke bē sūru iya:

“Ōo ngu bū Nwa mu

nwoke.

E -shi ntanū-a bē mu

būakwaa Nna ngu.”*

⁶ Ō byakwa epfu-a l’ēka ōzo sū:

“† bū onye uke Chileke

jasū lē tuutuutuu

lē mīimiimii;

gē Melikizedeku bū iya.”†

* 4:3 4:3 Gūnaa Ebvū 95:11. † 4:7 4:7 Gūnaa Ebvū 95:7. * 5:5 5:5 Gūnaa Ebvū 2:7. † 5:6 5:6 Gūnaa Ebvū 110:4.

⁷ Teke Jizōsu bu l'eliphe owanawa bē o shi anōduje akwa ekwa akwashī ɛnya-mini g'oo-dzōta iya g'ō tō nwuhu. O pfua nno; Chileke nūma olu iya; eshi ophu ɔ bu onye ewodajē onwiya alī kwabē Chileke ùbvù. ⁸ Sù-a; a makwaru-a l'ò bụ Nwa kē Chileke; ọle ọo iphe-ehuka, o jekotaru bē o gude nwūta iphe, eme iphe, Chileke sūru g'e meje bụ. ⁹ Ọ bụru g'ō tūkoadaru gē Chileke tūberu meēbekota bē ọ byaru abūru onye adzōtajē iphe, bụ ndu eme iphe, o pfuru; dobe jasū l'ojejoje. ¹⁰ Ọ bụru Chileke kuru iya mee ya onye-ishi-uke jasū lē tuutuutu lē mīimiimī gē Melikizedeku bụ iya.

Anma okwa g'a ta ala azu

¹¹ Ọ dūru igwerigwe iphe, anyi gege epfu phota iphe owanawa; ọle ọotsu l'ehu g'ee-shi kporu iya unu; kēle iphe te edojejedu unu ɛnya ɛgwegwa. ¹² Ọle e -pfujekpoo ya epfupfu nta-a bē ọ gbaakwaru g'unu gege abūwaru ndu ezi ndu ọzo iphe; obenu l'unu gbē bya abūru ndu gbaru g'aa-nōdu ezi unu iphe, gbaru g'unu vuru ọzo maru iya l'opfu Chileke. Unu bya abūru ndu angukwadu ɛra; l'unubē ndu gege anōdu eriwa nri. ¹³ Onye angukwadu ɛra bụ nwaswa bē ọ bụ. Opfu k'apfubekoto teke edodu iya ɛnya. ¹⁴ Obenu lē nri bụ kē ndu būwaa ọgerenya; ndu a zuwaru azuzu ephe mawaru iphe k'ophu bụ: ephe -lee iphe ɛnya; ephe a-makaharu ?o dū ree tō ọ dū eji.

6

¹ Eshinu ọ dū ɛgube ono; unu g'anyi tūko gwōbe iphe ono, gbaru g'anyi vuru ọzo maru iya l'ozī ono, e zirū anyi lē kē Kéreshi ono; yeru ehū l'anwū iphe, e-me g'anyi būru ndu karū ɛnya l'ozī ono. G'anyi ta abyashī agarū k'egbube ishi ezi ndu k'ono ọzo; lē ndu k'ono bē unu mahawarū. G'anyi wofu obu l'arī l'oo iphe-oma, anyi metaru bē Chileke e-gude dzōo anyi, mē l'ekweta kē Chileke; ² mē lē k'eme baputizimu; mē abyabē nemadzū ɛka l'ishi; mē k'eshi l'onwu teta; mē k'ikpe ojejoje ono. ³ Ono bē anyi e-me-a mē Chileke -kwe.

⁴ Kēle ọotsukwa l'ehu g'izimanu e-shi lwaphuta phē azū; mbū ndu iphe, shi dowaa ɛnya; iphe-oma, shi l'imigwe ono shi rwuwaa phē ɛka; tēme ephe shi anatajēwaa Unmedu-Nso; ⁵ ephe shi anumajewaa ọkpobe-Opfu Chileke ono; mawaru k'ike, dū l'ogbo ọphu abyanū; ⁶ mbū ndu tūkoru iphemiphe ono, makotaru bya agbakūta iya azū; lekebe ɛnya akpopyabe Nwa Chileke l'oswebe ọzo; eme iya iphe-iphere l'edzudzu-oha.

⁷ Sù-a; l'alī, echeje mini, igwe edzejeru iya tekenteke; bya egudeje iya eme g'iphe, a kuru iya baarū ndu kuru iya nū l'urwu bē Chileke a-gokwaru onu-oma nū. ⁸ Obenu l'alī ọphu buepho ɛwu-òbvù yēe ọgarambo bē efu iya nū bụ mkpokoro alī. Alī k'ono phoduru nwanshī; Chileke atūa ya onu. Ee-mechaa; ọoburu ọku, e-tsufu iya.

⁹ O-le-a; ndu mu yeru obu; anyi epfukwaa ɛgube-a bükwa eviya; ọle anyi makwaru-a ree l'unu e-tsoru-a ọzo ọphu ka ree, e-me gē Chileke dzōta unu. ¹⁰ Lē Chileke ta adūkwa onye oomeje iphe, apfuduru-oto. Ọ tōo zōhakwa ozi, unu jeru; ọphu ọo-zōhakwa g'unu gude yehawaru unwanna ɛka mē ọphu unu eyekwaphō nta. Iphe ono tūkoru egoshi l'unu yeru iya obu. ¹¹ Iphe, agū anyi bụ g'onymonye lē g'unu ha meje goshi gē kē Chileke aphū-beru iya l'ehu; meje iya ɛgube ono jasū l'ikpazū g'iphe, unu ele ɛnya iya erwua unu ɛka. ¹² Iphe, anyi ese iswi iya bükwa g'unu ta abūru ndu ɛnyiru. G'unu nwūchia ɛka ndu ono, gude ekweta, ephe kwetarū opfu Chileke mē ata nshi, ephe ata gude anata iphe ono, Chileke kwegbaarū ukwe iya ono.

Aburu eviya k'ukwe-iphe Chileke

¹³ Sù-a; teke ono, Chileke kweru Ébirihamu ukwe-iphe onoya bē bükwa onwiya bē o gude riaru iya angū iya; eshinu ọ tō duedu onye ọzo, kabaa ya shī k'egude ria angū ọbu. ¹⁴ Tōbudu iya bụ; ọ sū: "Mu gōfutajeru ngu onu-oma; mee g'unwu ngu kwata dū igwerigwe." ¹⁵ Ébirihamu mechaa taa nshi; jasū iphe-oma ono, rwu iya ɛka. ¹⁶ Onye eri angū bụ ɛpha onye ka iya shī bē oogudeje ria ya; tēme ọ nōdu abujeru: a -gūwaru ɛnwa ye l'iphe, aatū ego; k'igoligoli alaa. ¹⁷ Kēle Chileke eme g'ō doo phē ɛnya; mbū ndu ono, a-nata iphe ono, o kweru ukwe iya onoya; lē ya ta ayidu gbanwee iphe, ya kweru ukwe ememe; o riru angū ye iya. ¹⁸ Sù-a; Chileke kweru anyi ukwe-iphe; tēme ọ bya eriru angū ye iya. Uzo iphe labo ono būchaa iphe, ta agbanwedu agbanwe; tēme ọ bükwarupho iphe, Chileke ta ayidu dzūru ɛka ye. Ọo ya bụ g'obu eshihu anyi ike; anyibe ndu gbapfuru iya nū g'ō dzōo anyi; g'anyi te eje abo obu ebo k'a maru: ?oo-nūa anyi iphe ono, anyi ele ɛnya iya ono. ¹⁹ Iphe ono, anyi ele ɛnya iya ono emeje g'obu bvuru anyi ebvuru. Oosedeje anyi obu l'ɛka lanū mee ya g'ō nguru anguru. O mewaru anyi bahū l'ime ime eze-ulo Chileke, bụ iya bụ ɛka Chileke l'onwiya nō l'imigwe. ²⁰ Ọo Jizōsu bụ onye vuru ọzo bahūchiru anyi l'ɛka ono; kēle ọo ya būwaa onye-ishi uke Chileke. Ọ

būru iphe, ọo-būru bụ ono jeye lẹ tuutuutu lẹ m̄jimiimii, bụ iya bụ gẹ Melikizedeku bụ.

7

Melikizedeku shi būru eze bya abūru uke Chileke

¹ Melikizedeku ono, anyi epfuru ono shi būru eze ndu Salemu teke k'ichee; bya abūru onye uke Chileke; mbū Chileke, bụ Ọkalibe-kangokotaru-nū. Ọ gbaru Ēbirihamu ndzuta teke o shi ọgu, ephe gbushiru ndu eze alwa; bya agoru ọnu-oma nū iya. ² Ēbirihamu bya eworu iphemiphe, ọ lwutaru l'ọgu; kee ọzo iri; nū iya ọzo lanū. A -kọkahakpo ephe Melikizedeku bẹ iphe mbū, ọ bụ bụ: "Onye eze, p̄berekoto." Ephe iya b̄fukwaapho Onye eze, shi lẹ Salemu, bụ iya bụ Onye eze kẹ nch̄i-ọdu-doo. ³ Melikizedeku te enwedu ne; ọphu o nwedu nna; ọphu o nwedu ọkpa-ipfu, o shi; ọphu o nwedu teke o shi; ọphu o nwedu teke ọ nọ-beru. Ọo ya bụ l'ọ dūwaa gẹ Nwa Chileke; opfu l'ọ b̄waa onye uke Chileke jasū lẹ tuutuutu lẹ m̄jimiimii.

⁴ Sū-a; ?unu hūmaru gẹ Melikizedeku ono bụ-be oke nemadzū; ọ gbẹ b̄chiaru yēbedua bẹ Ēbirihamu ono, b̄kpoo ya bụ onye-iche anyi ono gbẹ kee iphe, ọ kwatarū l'ọgu ọzo iri; woru uzi lanū woru nū iya. ⁵ Ọ kwa ndu-uke Chileke, shi l'awa Līvayi kpū bẹ ekemu Mósisu sūru gẹ ndu Ízurēlu keje iphe phẹ ọzo iri woru uzi lanū nūje phẹ. Ọ būru phẹ bẹ ekemu sūru g'ephe natajẹ unwune phẹ iphe ono; mbū ẹka ephe l'ephe gbẹkwa t̄kọkwaa būru unwu Ēbirihamu. ⁶ Obenu lẹ Melikizedeku ta abūdu oshilokpa Līvayi. Ēbirihamu ono gbẹ wolēru-a iphe, o nweru kee ọzo iri; woru uzi lanū nū iya. Melikizedeku bya agoru ọnu-oma nū Ēbirihamu ono, Chileke kweshiru ukwe-iphe ono. ⁷ A ta t̄du iya ẹgo k'amaru: ?onye ago ọnu-oma bẹ ka onye ọgoru iya shii t̄o. ⁸ A ya l'ehu ndu-uke Chileke ono, shi l'awa Līvayi ono; ọ būru ndu e-mechaa nwūhu anwūhu bẹ anatajẹ oke-lanū-l'uzo-iri ono. Teke a byakwanūru l'ehu kẹ Melikizedeku; ọ būru onye ẹkwo-opfu Chileke p̄fwaru l'ọ t̄o nwūhudu anwūhu bẹ natarū iya nū. ⁹ Mu -jeshia ya epfupfu mu asū lẹ Līvayi kwaph̄, aapfujeru oke-lanū-l'uzo-iri nū ono bẹ gb̄waa l'ime Ēbirihamu p̄fukwapho oke-lanū-l'uzo-iri nkiya. ¹⁰ Noo kẹle ọ n̄waa l'ime ẹhu ndiche iya phẹ teke ono, ephe lẹ Melikizedeku dzudarū ono.

¹¹ Ọ -būru l'ad̄ebe ree shi l'eka ndu-uke kẹ ndu Līvayi; g'ọ bụ iya bẹ a gbaberu ọkpa nū ndiphe ekemu-a; ?buhunu gunu meru g'ọ gude mkpa onye-ishi uke ọzo d̄kwadu, bụ onye ọphu a-dū gẹ Melikizedeku, abūdu onye ọphu dū gẹ Er̄onu? ¹² Ọle teke Chileke gbanwewaru uke iya bya anaa uke ọzo, yele ọphunapho agbaedu; ọo ya bụ l'ọ gbanwefutajẹ ekemu ph̄, ọ t̄hawaru ph̄. ¹³ Kẹle onye eepfu opfu iya-a b̄kpokwaro onye ọkpa-ipfu ọzo; ọphu ọ d̄du onye ipfu phẹ, jejeru ozi uke l'iphu ọru-ngweja Chileke. ¹⁴ A makahakwaru lẹ Nnajiuphu anyi shi l'ọkpa-ipfu Jiuda. Ọphu ọ d̄du teke Mósisu photajeru Jiuda teke o pfuru opfu kẹ ndu-uke Chileke.

Onye uke ọzo, dū gẹ Melikizedeku

¹⁵ Mbū l'iphe, anyi epfu kabakwaa edo ẹn̄ya; m̄ ọ -būru l'onye-ishi uke ọzo, dū gẹ Melikizedeku f̄utaru. ¹⁶ Abū uke nkiya ta ab̄ekwa ns̄o ns̄o m̄ ekemu ekemu, nemadzū t̄shiru dobe bẹ o gude būru iya. Ọ kwa ike kẹ ndzū ojejoje ọphu ọ dzū bẹ o gude būru onye uke Chileke. ¹⁷ L'e dekwaru sū: "Íi-būru onye uke Chileke jasū lẹ tuutuutu lẹ m̄jimiimii, bụ iya bụ gẹ Melikizedeku bụ iya." ¹⁸ Kẹle ekemu ph̄, Chileke t̄hawarupho bẹ Chileke nwuchiakwaru; kẹle o too redu ire; t̄eme ọ būru mkp̄koro iphe. ¹⁹ Iphe, o gude ọ dū ẹgube ono bụ l'ekemu Mósisu ono ta ad̄du onye ọ d̄ru ike mee g'ọ d̄ebe ree l'iphu Chileke. Nta-a bẹ anyi elewaa ẹn̄ya iphe, ka ree. Ọ būru iphe ono, ka ree ono, anyi ele ẹn̄ya iya ono bẹ anyi shiwaa akp̄-kube Chileke ntse.

²⁰ Ọzo bụ lẹ Chileke riru angu ye l'abūru onye uke nkiya. Ndu uke k'ophunapho bẹ e te riduru angu ye lẹ nkeph̄. ²¹ Obenu lẹ Jiz̄osu bẹ Chileke meru onye uke bya eria angu ye iya teke ono, ọ sūru:

"Nnajiuphu ribuwaru angu;
 ọphu ọ gbanweedu iphe,
 ọ t̄beru ememe.

Íi-būru onye uke

Chileke jasū l'ojejoje."*

²² Ọ būru angū ono, Chileke riru ono meru Jiz̄osu ọ būru onye Chileke gude egoshi l'ogbandzu ọwa-a, ya riru angu ye-a ka akahū iya ree.

* 7:21 7:21 Gūnaa Ebvu 110:4.

²³ Iphe ozo bu le ndu-uke Chileke k'ono du igwerigwe kele anwuhu te ekwejedu g'ephe nopyabe iya. ²⁴ Obenu le Jizosu buepho uke, o bu; bushia ya ike; opfu le yebedua a-no je aduwaruroya. ²⁵ O buru iphe ono meru g'o gude o nodu aduje ike dzoo ndu gbe iya l'eka lwapfuta Chileke; dzoo phe okpobe adzodzoo; noo kele yebedua dzuwaa ndzu ojeoje epfuje anu Chileke l'iswi ehuh phe.

²⁶ O buru egube onye-ishi-uke ono be mkpa iya duru anyi; onye du nsu ophu o dudu iphe-aji, o mejeru. Chileke hofuru iya iche l'echilabo ndu iphe-aji bya ewolia ya doghakota iphe, bukpo eligwe l'ophu. ²⁷ Ndu-ishi uke Chileke ophu, shi l'okpa-ipfu Livayi pho shi anoduje egwe ngweja mboku-mboku. Ephe shi anoduje egwe ngweja ono k'iphe-aji phe bya egwedokwaru iya pho oha l'ophu. Obenu le Jizosu be o to gbaduru g'o gwee nkiya g'ephebedua. O gweru nkiya ngwe lanu sefu aka. Ngwe lanu ono bu ophu o gude onwiya gwee. ²⁸ Kele ekemu Mosisu bukwa nemadzu mmanu be o suru g'ephe buru ishi uke Chileke; mbu nemadzu mmanu, ahajeru meswee nu. Obenu le g'a nonyaaru Chileke bya eria anu pho shi egube ono nwuchi ekemu ono be o hotaru Nwa Chileke mee ya onye-ishi uke iya. Yebedua, bu Nwa Chileke ono be meebewaru iphemiphe le ke ge ndiphe e-meje bata l'eka Chileke no; ge Chileke tuseru iya. Iphe ono be o meebewaru g'oo-du jasu le tuutuutu le mjiimiimii.

8

Jizosu onye-ishi uke k'ogbandzu ophu

¹ Waa iphe, bukpo ishi iphemiphe ono, anyi epfu ono bu owanawa: anyi nweru egube onye-ishi uke Chileke ono; onye ophu no anoo l'imigwe l'ekutara aba-eze Okalibe-kangokotaru-nu. ² Yebedua eje ozi uke nkiya l'eka Chileke no gedegede, bu iya bu l'eze-ulo Chileke ophu no l'imigwe. Ulo k'ono ta abudu nemadzu gude aka mee ya. O buru Chileke l'onwiya meru iya.

³ L'iphe, Chileke hota-doru iphe, bukpo ndu-ishi uke iya bukwa g'ephe nuje iya iphe, ndiphe nuru iya; waa g'ephe gwejekwaru iya pho ngweja. Oo ya bunu l'o gbaru g'onye-ishi uke owa-a nweru ngweja, oo-nodu egwe. ⁴ Su-a; ome Kereshi ono no l'eliphe-a me e te ekwekpokwanu g'o buru onye uke Chileke; eshinu ndu bu uke Chileke ke mgbokoa egwejeru Chileke ngweja le g'a turu iya l'ekemu ndu Jiu. ⁵ Iphe, ephe emeje l'eka eegwejeru Chileke ngweja le mgbokoa bukwa iphe yeru ophu onye-ishi uke k'anyi ono eme l'imigwe; ke mgbokoa bukwa onyonyo nkiya l'imigwe. Le teke Mosisu eme g'o kpobe ulo-ekwa, eegwejeru Chileke ngweja ono le teke ndiche be Chileke sukwaru iya: "Nyatakwa gi mekotakpoepho ulo obu g'o duepho ge ya turu ngu onu iya l'eli ubvu pho." ⁶ Obenu le ge o du nta-a be Chileke ziwaru Jizosu eje ozi uke iya; mbu ozi ophu okwa iya kwata ka shii; eme le ke ndu-uke k'ophunapho. Nokwapho g'ogbandzu ophu shi iya l'eka o gude gudegbabe Chileke yele nemadzu kwata ka akahu iya ree; eshinu o shi l'ogbandzu k'owa-a; kwee anyi ukwe-iphe, ka ree; eme l'ophu o shi l'ophunapho kwee.

⁷ Le-a; o -bu l'uta ta adu l'ogbandzu ke mbu m'o to jekwa iya enwuchi k'agba ndzu ozo. ⁸ Obenu le Chileke taru ndu nkiya uta teke ndiche. O suru phe:

"Mboku abyakwa;
nokwa iphe, Chipfu epfu;
teke mu l'onu-ulo izurelu
waa onu-ulo Jiuda a-gba
ndzu ophu.

⁹ Ono taa duedu g'ogbandzu
ophu mu le ndiche phe
gbaru teke ono,
mu kputaru phe
l'eka kpufuta l'ali
Ijiputu ono.

L'e mechakwaaru;
ephe mebyia
ogbandzu mu l'ephe;
ophu mu
eyebaeduru phe onu.

Nokwa iphe, Chipfu
epfu.

¹⁰ Chipfu sukwapo:
Owa-a bu ogbandzu

mu l'unwu Ízurelu
a-gba mę o -rwuepho
teke ono.
Ekemu mu bę mu
a-tushi ye phe
l'egomunggo.

Q bųru l'ime okpoma
phe bę mu e-de
iya edede.

Mu abųru Chileke phe;
ęphe abųru ndibe mu.

¹¹ Q tọ duedu onye
ejekwadu ezi nwibe iya;
ozoo ziahaa nwune
iya sų iya:

'Maru Chipfu'.

Noo lę g'ęphe ha a-tuko
maru mu;
nwata mę ęgerenya.

¹² Mu a-phųru phe
obu-imemini l'emeswe,
ęphe mesweshiru mu.

Qphu mu anyatabaędu
iphe-ęji,
ęphe meshiru mu."^{*}

¹³ Sų-a; eshinu ęgbandzu-ọphųú-a byaru bę kę mbų phọ buakwa akahų-iphe. Tęme iphe, bukpoo iphe, akahųwaa akahų bya atsųhuwaa męta ta adųdu g'ọono-beru; l'oo-chihu.

9

Abaru Chileke ęja l'uzo k'akahų mę k'ọphųú

¹ Sų-a; ęgbandzu mbų ono nwekpokwaaru nsọ, a tųru g'e dobeje mę a -nọdu abarų Chileke ęja bya enwekwarupho ọlo, nemadų gude ęka mee, aanọduje mę a -nọdu egwekwaru iya phọ ngweja. ² Kele a kpọberu eze ọlo-ękwa. L'ime mkpuru iya kę mbų bę e doberu oroku; waa teburu, aatukobeje buredi, dųru Chileke iche. Mkpuru kę mbų ono aza ęka-dų-nsọ. ³ A bya lę mkpuru k'ębo eku ęka-kakọta-adų-nsọ bų ękwa bę e gude gebuta iya. ⁴ Iphe, dų iya nų bųru ọru-ngweja, e meru lę mkpọla-ododo g'akpoje ọnwų-isensu ọku; waa okpoko ęgbandzu, e gude mkpọla-ododo kwekọta mgburugburu. Iphe nọgbaa l'ime okpoko ono bų ite, a wųru lę mkpọla-ododo. Iphe, nọ l'ime ite ono bųru nri ono, bų mana; yęe mgbọro Erọnu; mbų mgbọro ono, rwuru irwu tųa ige ono; waa mkpuma labọ ono, e deru ekemu iri ono, bų mkpuma ęgbandzu onoya. ⁵ Iphe, dų l'eli okpoko ono bųru ojosi-imigwe labọ, bų Chierobimu, egoshi ọdu-biribiri Chileke. ęphe woru nkų phe sashų gude gbobuta ęka ono, Chileke aphųjeru ndu nkiya obu-imemini; guaru phe nvų l'iphe-ęji, ęphe meru ono. Q gbabeephe bę e-pfubaa ono tųa ya jalaa.

⁶ Q bųru ęka ono, e meru ęgube ono bę ndu-uke Chileke abahųje l'ime mkpuru kę mbų onoya mbọku-mbọku je eje ozi uke, gbaru phe nų. ⁷ A bya lę mkpuru k'ębo phọ; ọ buerupho onye-ishi uke Chileke kpeekpu l'abahųje iya. Abahų ono, ọobahųje iya ono bukwa mgbo lanų kpoloko l'apha. Ebe ọ yikwa bahų iya mę o -gudedu mee-iphe, oo-gude gwee ngweja ęhu onwiya yele mee-iphe, ọphu oo-gude gwefu iphe-ęji ndu kę Chileke meru l'ębe ama ono. ⁸ Waa iphe, Unme-dų-Nsọ gude iphe ono eme g'ọ doo anyi ęnya bų ọwanawa. Le teke ono, ęka ono, nemadų gude ęka mee ono, eegwejeru Chileke ngweja ono nọkwadu bę e teke agųhadu ọzo, e shi abahų l'ęka Chileke nọ g'onymonye bahų. ⁹ ęka ono, eegwejeru Chileke ngweja ono nọkwa ọnodu ętu, egoshi iphe, eme nta-a, bų iya bų l'iphemiphe, a nųru Chileke mę iphe, bų ngweja, e gwerų nų iya l'ęka ono ta ayiđu mee g'obu onye abarų Chileke ęja nmabuhu iya ikpe. ¹⁰ Q tųkoru bųru nsọ nsọ, eemegbaa ala lę kę nri; mę k'iphe, aangų angungu; mękpoo kę nsọ nsọ, dų l'asashų iphe, e gudegbaa mee k'abarų ęja ono. Q tųkoru buerupho nsọ nsọ kę mgboko-a, Chileke sųru g'e tsoje jasų teke ya e-goshi ọzo ọphųú, ee-shije abarų iya ęja.

* 8:12 8:8-12 Gųnaa Jier 31:31-34.

¹¹ Obenu lẹ nta-a bẹ Kéreshi byawaru bya aburu onye-ishi uke Chileke; mbụ onye-ishi uke k'uzo ono, ka ree ono, Chileke goshiwaru nta-a ono. Ẹka o jeru ozi uke iya kakwa shii bya abụkwarupho ẹka Chileke ka egude mee g'iphe, ya tūberu lẹ k'adzota ndiphe ono meebekota gẹ ya tūberu iya. Eka ono ta nọdu lẹ mgboko owa; eshinu o tọ bụdu ẹka nemadzụ gude ẹka mee. ¹² O tọ bukwa mee egwu ozoo mee eswi bẹ o gude bahụ; ọo mee nkiya gèdegede bẹ o gude bahụ l'ẹka ono dū nsọ ono ugbo lanụ; k'ophu anyi a-buru ndu a gbatarụ l'itumo jasụ l'ojeje. ¹³ Lẹ mbụ bẹ ọobujeru e wotawaa mee egwu; ozoo mee eswi; ozoo ntụ nwada eswi, a kpọru ọku woru phee ndu tūruru nsọ; l'o mee ndu ọbu ephe adube ree lẹ gẹ nsọ ekemu pẹ gude dū. ¹⁴ Eshinu o dū nno eviya bẹ mee kẹ Kéreshi l'a-kabakwanụ ere ire. Kéreshi ono shi l'ẹka Unme Chileke, anọ jeduwaruro ya woru onwiya gweeru Chileke ngweja, adudu ẹka ntụji dū iya. Mee nkiya ono a-kabakwanụ asafu obu anyi g'ọ dū ree l'iphe Chileke; k'ophu anyi a-hakwanụ eme iphe, Chileke a-nma anyi ikpe onwu; letachia ẹnya l'ozu Chileke, bụ Chileke dzu ndzụ.

¹⁵ O buri iphe ono meru g'o gude o buru Kéreshi gudegaru Chileke ye nemadzụ l'ogbandzu ọphúú ono. Oo ya bụ gẹ ndu Chileke hotaru eshikwanụ l'ẹka Kéreshi nọdu ndzụ ọphúú ono, Chileke kweru ukwe iya ono jasuwaruro ya. Iphe, o gude ephe jee l'anọdu ndzụ ono bụ lẹ Kéreshi nwuhuwaru; gude nno gbata pẹ l'iphe-aji, ephe megbaburu teke ono, ogbandzu kẹ mbụ pho, shi Chileke l'ẹka pho shi vukwaduru ire.

¹⁶ Ukwephe, Chileke kweru tukobe l'ogbandzu nkiya dukwa g'onye keru ekpe. L'ogbujekwaru; e -kee ekpe dobe bẹ aavojeadakwaa ya g'a maru: ?onye keru ekpe ọbu nwuhuwaru; teme l'ọ duru g'ee-me iphe iya ọbu. ¹⁷ Noo l'ekpe, nemadzụ keru te evujeduru ire teke onye ono nọkwadu ndzụ. Teke oore ire bụ mē onye ono nwuhuchaa. ¹⁸ Noo g'o gude o buru mee bẹ e gude mee ogbandzu mbụ pho; o reahaa ire. ¹⁹ Iphe mbụ bụ lẹ Mosisu pfuru ndu Ízurelụ iphe, bukotakpoo nsọ nsọ, dū l'ekemu onoya g'ọ hakpoo. O gbeshi ozo bya ewota oshi isopu yeje eji aturu, e meru o nọdu eke uswe-uswe; woru tsee lẹ mee nweswi; waa mee egwu; bya atsekwa ya pho lẹ mini bya egude iya phedzuru l'ekwo, e deru ekemu ono; bya ephedzukuraru iya pho iphe, bụ ndu ono g'ephe ha. ²⁰ O nọdu ephe iya bya epfuje sụ: "Owa-a bụ mee, egoshi l'ogbandzu unu lẹ Chileke gharu vuwaa ire; mbụ ogbandzu ono, o shi goshi unu iphe, unu e-me gẹ yebedua emekwanaa iphe, ya pfuru unu." ²¹ Nokwapho g'o woru mee ono phedzuru ọlo ono, e gude ẹkwa mee ono; mbụ ọlo ono, aanọduje gweeru Chileke ngweja onoya; bya ephedzukuraru iya pho l'iphe, bukpo iphe, e gude abaru iya aja. ²² Mbụ-a; e -tsojekpoo ya g'ekemu dū; l'ọ buru nwanshii mē iphemiphe abukotaru mee bẹ eegudeje mee ya g'ọ safu dū ree. Teme ophu aa-gbatadu nemadzụ abudu l'ọ duru iphe, e gburu gbashị mee ya.

Eja Kéreshi egwefu iphe-aji

²³ O bụ iphe, gbaru l'ememe lẹ teke ono; g'e shi lẹ nsọ nsọ gbashịada mee ono; mee g'iphemiphe ono, tukuru buru iphe, yeru k'okpobe iya ophu dū l'imigwe ono; g'iphemiphe ono tuko buru iphe, safuru dū ree. Oke okpobe iphe ono, dū l'imigwe ono bụ iphe, gbaru iya nū bụ ngweja ophu tukuru kakota ophu eegbuje anụ gude gwee ree. ²⁴ L'ẹka Kéreshi bahuru ta abukwa ẹka eegwejeru Chileke ngweja ophu bụ nemadzụ gude ẹka mee ya; mbụ ẹka yeru ophu bụ okpobe iya pho. Ẹka o bahuru bukwa l'imigwe gèdegede, bụ iya bụ ẹka o nọ l'iphe Chileke epfu opfu ehu anyi. ²⁵ Onye-ishi uke kẹ ndu Jiu l'egudeje mee, abudu kẹ yebe onye-ishi uke ono bahụ lẹ Ẹka-kakota-adu-nsọ ono aphasapha je egwee aja. Obenu lẹ Kéreshi bụ ugbo lanụ kpoloko bẹ o bahuru l'ẹka ono je egude onwiya gwee aja. ²⁶ Odumeka bẹ Kéreshi e-je iphe-ehuka k'o -jehaa oojebaa; eshi teke Chileke meru mgboko. Obenu l'ọ byaru ejee iphe-ehuka ono mgbo lanụ sefu ẹka; gẹ mgboko abvwa-a; gude onwiya gwee aja nwuhu; shi nno gwefu iphe-aji, anyi meru g'ọ ha. ²⁷ Iphe, duru onyemonye bụ l'onyemonye nwuhufutaje akpo lanụ; o nwuhuchaa; iphe ozo, e-mefuanu bụ lẹ Chileke e-kpe iya ikpe. ²⁸ Nokwapho gẹ Kéreshi gude onwiya gwee aja mgbo lanụ kpurumu nwuhu g'ooshi egube ono gwefu iphe-aji, igwe oha meru. Oo-mechakwaa bya k'ugbo ebo; obenu l'ọ byaepho k'ugbo ebo bẹ o tọ byadoeduru iphe-aji. Iphe, oobyawaa bụ g'ọ dzota ndu echeru iya nū.

10

¹ Ekemu bukwa nwinyekinyeki onyonyo iphe, dū ree, Chileke tūberu l'oo-me l'iphe; o tọ bụdu okpobe iya. O buru iphe ono meru g'o gude ophu o byadu eme gẹ ndu byaru abaru Chileke aja dube ree; eshinu aanọduje egwe aja ono mkpurumkpuru; e -gwechaa egwebaa; aphasapha. ² O -bụ lẹ ndu ono, agwaje Chileke egube ono shiwa l'egwe aja ono safu iphe-aji pẹ mgbo lanụ; buwaru ndu pfuberekoto l'iphe Chileke; mē obu pẹ anmabuhuhawaa pẹ ikpe iphe-aji pẹ; ephe ahaa egwe ngweja anụ Chileke.

³ Obenu l'iphe, emeje nū bū l'ọọ ẹja ono, ẹphe anọduje egwe ono emeje g'ẹphe nọdu anyata iphe-ẹji phẹ aphagapha. ⁴ Lẹ mee eswi; mẹ k'eghu ta asukwa egwefu iphe-ẹji.

⁵ Ọ buri iphe ono meru g'ọ gude; teke Kéreshi abya mgboko ọ sọ Chileke:

"I ti ledu ẹnya g'e wota
iphe gbua gweeru
ngu ẹja;
ozoo g'e gweru
iphe-ngweja nū ngu.

Obenu l'i meru mu buri
nemadzu,
nweru anu-ẹhu.

⁶ Iphe ngweja,
akpọkotaru ọku nū ngu;
mẹ ọphu e gweru
k'iphe-ẹji ta adukwa
ọphu jiru ngu ẹpho.

⁷ Noo ya bu; mu sọ:
'Waa mu Chileke;
mu byawaru gẹ mu
mee iphe,
du ngu l'uche;
gẹ mu mee g'e deru
kẹ nkemu l'ekwo
ekemu.' "*

⁸ Ovuokpoadaru ọzo sọ: "Iphe, e gburu gweeru ngu ngweja; ozoo ngweja, e gweru nū ngu; ozoo iphe-ngweja, a kpọkotaru ọku nū ngu; mẹ ọphu e gweru k'iphe-ẹji ta adudu ọphu ile ẹnya iya; ọphu ọ dudu ọphu jiru ngu ẹpho." E -gudekpọoro l'iphe, bukpoọ ẹjameja ono bẹ eegwekọtaepho g'a turu iya l'ekemu. ⁹ O pfuchaa nno bya asọ: "Waa mu Chileke! Mu byawaru gẹ mu mee iphe, du ngu l'uche." Tọbudu iya bu; ọ bya eworu kẹ mbu phọ docha k'ọphu oo-me k'ẹbo g'ọ nguru anguru. ¹⁰ Jizọsu Kéreshi meru iphe, du Chileke l'uche teke o woru onwiya gweeru Chileke ẹja mgbo lanu sefu ẹka; shi nno mee anyi du nsọ. ¹¹ Iphe, bukpoọ onye uke Chileke apfujeru eje ozi uke iya mbokum-bokum; ọ buri egube ẹja, o gwehawaru bẹ oogwephuje azu tekenteke; ọphu egube ẹja ono ayidu ẹka ike safu iphe-ẹji. ¹² Obenu l'onye ọwa-a gweru ngweja k'iphe-ẹji mgbo lanu sefu ẹka; bya eje anodu l'ekutara Chileke. ¹³ Ọ buri ẹka ono bẹ ọo-nodu jasọ teke Chileke e-woru ndu ọhogu iya mee g'ẹphe buri iphe, ọo-zopyabe l'okpa. ¹⁴ Ọo ya bu; o shi egube ono buru akpọ ngweja lanu bẹ o gweru gude mee gẹ ndu ọ safuru iphe-ẹji phẹ buri ndu pfuberekoto l'iphu Chileke jasọ lẹ tuutuutuu lẹ mijiimii.

¹⁵ Lẹ Unme-du-Nsọ goshikwaruphọ anyi l'iphe ono bu eviya; kẹle o vuchaaru ọzo sọ:

¹⁶ "Ọwa-a bu ogbandzu,
mu l'ẹphe a-gba mẹ
mbokum ono -rwuepho.
Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

Ekemu mu bẹ mu a-tushi
ye phẹ l'obu;
mu edee ya edede
l'egomunggo phẹ."

¹⁷ Ọ gbeshikwa ọzo sọ: "Mu ta anyatabaedu iphe-ẹji phẹ mẹ ẹjo-ememe ẹphe eme ọzobaa." ¹⁸ Ọo ya bu; lẹ teke ọ bu lẹ Chileke guwaru ndu nkiya nnu l'iphemiphe onoya; bunu iya bu lẹ mkpa egwe ngweja ono k'egwefu iphe-ẹji ta aduedu.

Akpɔritaru Chileke ntse

¹⁹ Nta-a; unwunna mu; bẹ anyi ta atsuedu ebvu eshi lẹ mee Jizọsu bahu l'ẹka ono, Kakọta-adu-nsọ ono. ²⁰ Lẹ Kéreshi gudeakwaa ogwehu iya guhaaru anyi ọzo ọphuu; ọphu anu ndzu. Ọ buri ogwehu iya ono nọ ọnodu g'ekwa ono, egbobutajẹ ẹka eeshije abahu l'ẹka-kakọta-adu-nsọ ono. Ekwa ono mechaaru gbajahu ẹbo; shi egube ono egoshi l'anwuhu, Kéreshi nwuhuru guhawaru anyi ọzo ono g'anyi bahu l'ẹka ono. ²¹ Eshinu anyi nweru onye-ishi uke kẹ Chileke du egube ono; onye bu iya bẹ ndu onu-ulo Chileke du l'ẹka; ²² bunu iya bu g'anyi gude obu anyi g'ọ ha; mbu obu, kwetashikpooru ike lẹ Chileke a-nata anyi gude kpɔritaru iya ntse. Lẹ Jizọsu gudeakwa mee ya phedzuru

* 10:7 10:7 Gūnaa Ebu 40:6-8. † 10:16 10:16 Gūnaa Jier 31:33.

obu anyi; k'ophu bu l'ò tò duedu g'ò ka mma l'òo nwantekuru iphe-èji, anmakwadu anyi ikpe l'obu. Anyi duakwapho g'e ndu e gudewaa mini, doru edodo saa. ²³ Unu g'anyi kwata gudeshia iphe ono, anyi suru l'anyi ele enya iya ono ike; g'anyi ta tũhu mgbeleke ele enya iphe obu; kele Chileke yebedua, kweru anyi ukwe-iphe obu l'apfũshijekwa ike l'iphe, o pfuru. ²⁴ Unu g'anyi yejeru ehu l'iphe, a-dũru nwibe anyi l'e ree; k'ophu anyi e-meje ndu ozo g'ephe yeje nwibe phe obu; waa g'ephe meje iphe, dũ ree. ²⁵ Unu g'anyi ta ahakwa edzukobeje l'eka lanũ ono, anyi edzukobeje ono; noo l'ò duakwaru ndu ophu watawaru agbala; o chia g'anyi meje g'okpoma shihu nwibe anyi ike; kelekele g'unu elenaa enya l'e teke obu duwaa ntse-a.

²⁶ Sũ-a; anyi -gb'e nta-a, anyi mawaru okpobe-opfu-a bya elekebe enya eme iphe-èji b'e o tò dũekwa ngweja, egwefukwadu iphe-èji anyi. ²⁷ O chia iphe lanũ, dũ nũ kpèekpu bũ ndzũ-agũgu k'iphe l'e-me nũ, bũ iya bũ ndzũ ikpe Chileke; kele o o ejo oku ono, abya igiri onoya bũ oku ophu e-mebyishi iphe, bukpoò ndu kwefuru Chileke ike. ²⁸ O bujekwaru onye darwũru ekemu Mòsisu; a -duwaa ebo; ozo o to; gbawa iya ekebe; a nmaa ya ikpe; l'e woru onye obu megbua emegbu; a ta phũduru iya obu-imemini. ²⁹ Unu leanarò g'oo-dũ onye lephuru Nwa k'e Chileke. Onye ono b'e Chileke a-kabakwaanũ anũ aphũ; mbũ onye woru mee ogbandzu ono zotoshia gua ya l'iphe, adũdu nsò; bya eworu Unmedu-Nsò ono, emejeru anyi eze-iphe-oma ono nmaa phulaphula. ³⁰ L'anyi makwaru onye ono, pfuru sũ: "O kwa mbèdua nwe emelata; o buru mu b'e apfũ ugwo dũ l'eka." Sũkwapho: "O kwa Chipfu e-kpe ndibe iya ikpe." ³¹ Mbũ l'e-a; adaba Chileke ono, nò ndzũ ono l'eka bukwa iphe, gbarũ g'a tsũa ya ebvu.

³² Unu nyatajèkwa g'ò shi dũru unu l'e mbũlembu teke ono, unu hũmaru iphòró k'e Chileke onoya. Unu nyatajèkwa g'unu gude jee iphe-ehuka, dũ igwerigwe; unu taèlaa nshi; ophu unu ekwedũ g'ò kapyab'e unu enya. ³³ O nwecharu teke e shi achijechaa unu ochi; mee unu iphe-iphere l'edzudzu-pha; obenu l'ò bujeru akpadũ unubèdua ehu; unu agbaèla odzori ndu ophu aakpa iya. ³⁴ Unu aphũ-tabejwaru ndu ophu nò l'e mkpòro g'ò bũ unu, nò l'e mkpòro obu. Aanakòtaje unu iphe, unu nweru enweru l'e mgboko; unu egudeèlaa ehu-ũtso tagbua ya l'e nshi; opfu l'unu maru l'unu nwerurò iphe ozo, kabaa ree, bũ ophu a-nòwaro ojejoje. ³⁵ Sũ-a; g'okpoma shihuèkwapho unu ike g'ò shihuru iya unu; unu ta abokwa obu ebo; l'e Chileke e-mechakwaa pfua unu ugwo iya l'iphe, ha shii. ³⁶ Iphe, mkpa iya dũru unu bũ ata nshi g'unu emejekwanũ iphe, dũ Chileke l'uche; shi egube ono nata iphe, o kweru ukwe iya. ³⁷ L'ò fũkwaa nwanshii onye ono, byafũtajenu ono abya.

O tò nòekwa odu.

³⁸ O l'e onye pfũberokoto
e-gude ekweta nõdu
ndzũ.

Teke o bukwanu l'ò
tsũphuru azũ;
b'e o tò dukwa mu
ree l'obu.†

³⁹ O bekwanũ l'anyi ta abũdu ndu ophu tsũlaru azũ, a-la l'iswi. Anyi buchia ndu woru onwanyi ye iya l'eka; a dzoo anyi.

11

Iphe, ekweta bũ

¹ Iphe ono, bũ ekweta bũ: achiru upfu ye l'iphe, eele enya iya; bya abũru amakaharu l'iphe ono, a hũmaduru l'enya ono dũ phò eviya. ² Kele o o ekweta ono meru g'ò gude ndiche anyi phe buru ndu ajarũ ajájá l'ephe eme ree.

³ O o ekweta meru g'ò gude o doo anyi enya l'e mgboko-a bũ opfu onu b'e Chileke gude mee ya; mbũ l'iphemiphe-a, akpũrenya elegbaa bũ iphe, aahũmaduru l'enya b'e e gude mee ya.

⁴ Sũ-a; o o ekweta Ebèlu meru g'ò gude o gweeru Chileke ngweja, ka k'e Kenu ree. Chileke nata iya gua ya l'onye pfũberokoto; o nwũhuchakpoo iphe, o meru nõdu epfuèlaa opfu byasũ nta.

⁵ O buru ekweta Inòku meru g'ò gude o nõdukwaduro ndzũ; Chileke bya ewolita iya g'anwũhu te egbu iya egbugbu ophu; ebe o dũdu onye maru g'ò meru; kele Chileke woliwaru iya; tẽmanu e wolita ya ono b'e ajarũ iya ajaja l'ò shi emeje iphe, jiru Chileke epho. ⁶ Unu maanarũ-a l'ò tò dũdu onye a-dũ ike eme iphe, jiru Chileke epho; gbahaa

† 10:38 10:38 Gũnaa Hab 2:3,4.

l'onye ọbu kwetaadaru ke Chileke. Kele onye akpɔritaru Chileke ntse vufutaję ọzo kweta le Chileke dę; kwetakwapho l'oo-buje ndu achọ iya nę nggo.

⁷ Sụ-a; ọo ekweta Nuwa meru g'ọ gude ọ ngabęru Chileke nchị teke Chileke nmaru iya ọkwa iphe, e-mechaa mee nę, bụ iphe, ọ tọko humadu l'ęnya. O mee iphe, Chileke pfuru; kya eze ęgbo, Chileke gude dzọo yęe ndibe iya ndzụ. O shi ęgube ono goshi nemadzụ l'umeru ndiphe dę ęji. Ọ bụru ekweta ono meru iphe, Chileke gude gwa ya l'onye pfberekoto. Opfu le Chileke aguje ndu kwetarụ nkiya le ndu pfberekoto.

⁸ Ọo ekweta Ębirihamu meru g'ọ gude o mee ge Chileke pfuru teke o kuru iya. Ọ tugbua lufu jeshia alį, Chileke kweru iya ukwe le ya a-nụ iya g'ọ bụru nkiya. Ębirihamu shi l'alį iya tugbua ije; l'ębe ama ęka ooje. ⁹ Ọo ekweta ono meru g'ọ gude o je eburu l'alį ono, Chileke kweru iya ukwe iya ono. O buru iya g'onye lwaru alwalwa. Ụlo, yęe yizaku waa Jiękọpu shi ebujeru bęerupho ụlo, e gude ękwa mee. Ęphebedua be Chileke kwekwarupho ukwe-iphe lanụ ono, o kweru Ębirihamu onoya. ¹⁰ L'iphe Ębirihamu ele ęnya iya bụ eze mkpukpu ono, a turu ọkpa iya; k'ophu ọo-nọwaro ojejoje ono; mbụ eze mkpukpu ophu bụ Chileke gude ęka iya taa ya g'ọo-dụ bya egude ęka iya kpa ya l'onwiya.

¹¹ Ọ bụru ekweta Sera l'onwiya mechakwarupho g'ọ gude ọ bụru nwanyị, nọru; ębe ọ tsujeduru ime jasụ ọ nọghaa atsuta ime be Chileke meeluru-a g'ọ dę ike tsuta ime le nka. Iphe, kparụ iya nę bụru l'o doberu Chileke l'onye apfushije ike l'iphe, o kweru ukwe iya. ¹² Ọ bụru iphe ono meru g'ọ gude ọ bụru nwoke lanụ ono, bụ Ębirihamu mechaaru buri nna, nwuru igwe oha; mbụ nwoke ono shi waa kahwaa dūwaa g'onye nwuhuru anwuhu. Ụnwu iya mechaa bya ajaa jj; ha l'otu ge kpokpode dę l'igwe; ha igwerigwe g'ęja, nọ l'alį; buri 'aguta aguta.

¹³ Iphe, bụ ndu ono, a gushiru ono chiru upfu ye l'iphe ono, Chileke kweru phe ukwe iya ono jasụ ephe nwushihu; ophu o rwukwaru phe ęka teke ephe nọkwadu ndzụ. Obenu l'ephe humakotaru iphe ono, nọkwadu ęnya ono bya etee ęsua iya. Ęphe saa ya asasa l'ephe humawaru l'ephe bụ mbyambya bya aburu ndu kpafutaru ụri le mgboko-a. ¹⁴ Ndu epfu nno bụ iphe, ephe egoshi bụ l'ephe achokwadu alį, e-mechaa buri nkephe. ¹⁵ Ọzo bụ l'ome oghoroko alį phe ono, ephe shiru futa ono shi aduje phe m'ephe achole-a ọzo laphushia ya azu. ¹⁶ Obenu l'ęka ęnya dę phe bụ l'alį ophu ka ree, bụ iya bụ ophu dę l'imigwe. Ọ buri iphe ono meru g'ọ gude ophu iphere adudu Chileke l'ephe kuru iya Chileke phe; kele ọ duru mkpukpu ọ kwakoberu doberu phe.

¹⁷ Sụ-a; ọo ekweta Ębirihamu meru g'ọ gude o kweta duta nwa iya, bụ yizaku jeshia egbugbu g'ọ gude gwaa Chileke teke ono, Chileke mejeru ge ya dalee ya ono. Ọ buri onye ono Chileke kweru ukwe-iphe ono dutaru nwa lanụ, o nweru jeshia egbugbu. ¹⁸ Ọ bukwaru onye-a Chileke suru: "Ọo le yizaku be ii-shi nweru unwu nwanwanwanwaa-a." ¹⁹ Ębirihamu bęerupho iphe, o lechawaru ęnya huma bụ le Chileke a-dua ike mee yizaku g'ọ shi l'onwu teta dzuru ndzụ, buni iya bụ l'e -pfuje iya epufufu be yizaku shi waa l'onwu teta dzuru ndzụ; eshinu e mechaaru o t soru Ębirihamu laphu azu.

²⁰ Ọ buri ekweta yizaku meru g'ọ gude ọ gọru onu-oma nu Jiękọpu yęe Ịso; gọoru phe iphe, e-me l'iphu.

²¹ Ọo ekweta Jiękọpu meru g'ọ gude ọ gọru onu-oma nę unwu Jiọsęfu l'ęhu l'ęhu teme ọ nwuhu. Ọ pfuru apfuru; woru mgboro iya sibe l'alį; phozeta l'eli iya; baaru Chileke ęja g'ọ gọ onu-oma ono.

²² Ọo ekweta Jiọsęfu meru g'ọ gude ọ bya l'anwuhu; o vuru ọzo pfua opfu awufu, ndu Ịzurelu mechaaru shi l'alį Ijiputu wufu lashja alį, Chileke kweru phe ukwe iya. Ọ bya egoshikwapho g'ee-me okpu iya m'ephe -wufuje.

²³ Ọo ekweta ne le nna Mosisu meru g'ọ gude ephe domia Mosisu onwa ęto g'a nwuchaaru iya; opfu l'ephe leri iya ęnya l'ọ bụ nwata, dę ụbvụ l'ęnya; ophu ndzụ agueduru phe emebyi ekemu, eze ndu Ijiputu turu sụ g'e gbuje iphe, bụ nwa nwoke, onye Jiu zedaru k'ophu.

²⁴ Ọo ekweta Mosisu ono meru g'ọ gude o vutaepho; ọ jika g'e te ekuhe iya nwatibe nwa nwanyị eze ndu Ijiputu. ²⁵ Ọ hataru etsoru unwu Chileke jee iphe-ęhuka; eme l'anodu l'ęka ęhu atso iya utso eme iphe-ęji; mbụ ęhu-utso, adudu ęka ọono-beru. ²⁶ Iphe, ọ kparụ ęka bụ l'a -nodu eme iya ewere l'opfu ęhu Onye-Ndzota ono, Chileke kweru ukwe iya l'ọo-bya le mgboko ono be ọ ka iya ree eme le ya nwekotaru ęku, dę l'alį Ijiputu mgburugburu. Onoo kele ęnya dę iya l'obunggo ophu dę l'iphu.

²⁷ Ọ buri ekweta Mosisu meru g'ọ gude ọ haa Ijiputu tugbushia; ophu ndzụ aguduru iya l'ęhu e-ghu eze ndu Ijiputu egbu. Ọ súa ęka l'obu nọ-kirishia g'ọ -bụ l'ọ humaru Chileke ęnya; l'ębe abụ le Chileke bụ onye aahumaje l'ęnya. ²⁸ Ọo ekweta Mosisu meru

g'o gude o gbube ishi k'obo Ojeghata; teke ono, o sūru ndu Ízurelu l'opphu g'èphe woru mee nwatūru phedzuru l'iphe, bukpo o nu mgbu ọlo phe; g'ojozimigwe, byaru egbushi ọkpara ndu Ijiputu ta adu ọkpara ke ndu Ízurelu, oo-gbu.

²⁹ Oo ekweta unwu Ízurelu meru g'o gude ephe wughaa l'echi ọgbu Ẽnyimu-uswe eje l'oma ali g'onye eje l'echi gbororo. Ndu Ijiputu jeshia aghata; mini rigbushikota phe.

³⁰ O bu ru ekweta ndu Ízurelu meru g'o gude igbulu, e gude kpuphee Jieriko mgburugburu daa g'èphe jephechaaru iya mgburugburu abali ẹsaa. ³¹ Oo ekweta, nwanji ovuoba ono, bu Réhabu meru g'o gude a haa ya; opfu a tukoduru yee ndu kwefuru Chileke ike mee g'èphe laa l'iswi; opfu l'o domijeru ndu Ízurelu ono, byaru ngge le mkpukpu Jieriko pho; shi egube ono dzoo phe.

³² ?Mu e-le ole agu? ?Denu teke mu a-ndu gushiwaro Gidiyonu phe me Beraku; me Samusinu; me Jiefuta; mbukpoo Dévidi phe; mekpoo Sámelu; waa ndu mpfuchiru Chileke. ³³ Oo ekweta phe be meru g'o gude ephe tsoo ohamoha ozo ogu; lwu-kpee phe; bya eme iphe, pfuru oto; bya anata iphe, e kweru phe ukwe iya; mee g'oduma ta adu ike kuhaa onu akuha; ³⁴ bya egude iya zonyia oku, ata ririri; bya egude iya nahu ndu gude ogu-echi achi phe k'egbugbu. Ephe shi bu ru ndu ike te eshwida du; e mechakwanaa ephe bya aburu ndu okpehu du. Ephe shi bu ru o-kariaka l'ogu; k'opphu ephe shi achije ojogu ndu ohozo nanu nanu. ³⁵ Unwanyi, kwetarū nu humaru ndibe phe, nwushihuru nu g'èphe shi l'onwu tetagbaa.

O duru ndu e meru l'we jasū ephe nwuhu. Ephe nata su l'o -shita opphu ephe a-jika Chileke g'e-shi g'a haa phe g'èphe gbalaa; g'e gbuchia phe ro g'èphe nwuhu. Iphe, kparu iya nu bu l'ephe ele enya le Chileke e-mechaa mee g'èphe teta dzuru ndu opphu ka ree. ³⁶ O duru ndu a haru chia ochi; chia phe iphe; tua phe mkporo; nwuru phe ye l'oka mkporo. ³⁷ O duru ndu a tugbushiru le mkpuma; duru ndu e kwobuharu ebo; duru ndu e gude mma gbugbushia; ephe shi etsojeru aghapheepho; bu ru iphe, ephe shi eyeje bu akpo egbu me akpo aturu. Ephe kparu nri; a kpa a phe ehu; mee phe ewere. ³⁸ Mgboko du-be phe eji; k'opphu o to gbaduru k'opphu ephe a-nokota iya. Ephe shi anoduje aghaphe l'echiegu, e te budu ebubu me l'eka ubvu du; ephe shi ebuje l'ogba me l'obu-ali ge ndu agba oso ndu.

³⁹ Su-a; ndu-a tukokwaaru bu ru ndu a suru l'ephe shi eme ree. O bu ru ekweta phe kparu iya. Ephe noelaa; ebe iphe ono, Chileke kweru ukwe iya ono erwuduru phe eka. ⁴⁰ Ole Chileke achiru anyi idzu, ka ree; k'opphu bu l'ooepho anyi l'ephe -tugba; teme ephe a-buru ndu duebe ree.

12

Chileke emetse anyi

¹ A bya l'ehu k'anyi bedua; iphe, bu ndu ono tukoa waru so-pee anyi mgburugburu g'onye urwukpu so pyaberu; agbaru anyi eze ekebe ono. Oo ya bu g'anyi gwobe iphemiphe, bu iphe, esela anyi azu; gwobekota iphe, bukpo iphe-eji ono, ete ekwedu anyi aha eka onoya. G'anyi gude eka l'obu maa oso-amama ono, duru anyi ono. ² G'anyi tabekpoeppo Jizosu enya gba oso obu; l'oo ya bu one vutaru uzo k'ekweta ono; teme o bu ru iya e-me g'anyi gbaa ya gbafu l'ishi. Yebedua mawaru ehu-utso, Chileke doberu iya; o bu ru iphe ono meru g'o gude o kweta jee iphe-ehuka jasū a kpoppyabe iya l'oswebe; o nwuhu; opphu iphere, e shi l'egube anwuhu ono, o nwuhuru ono mee ya adudu iphe, o bu iya. Nta-a be o jewaru anodu anoo l'ekutara aba-eze Chileke. ³ Unu rijekponaa ke Jizosu ono, tukoru iphe-ehuka ono jegbabe. O tukoru ejo ememe, ndu iphe-eji meru iya me ejo opfu ephe pfuru iya gbagbukota le nkuchi. Unu nyataje iya g'ike ata abvudu unu; ozoo su l'unu ta agbaedu oso ono. ⁴ L'ogu, unu l'iphe-eji alwu be unu teke alwuruwuka k'opphu unu a-lwu iya nwuhu. ⁵ ?Unu zohawaru opfu ono, Chileke pfuru gude mee g'obu shihu unu ike l'unu bu unwu iya ono? O suru:

"Nwa mu; te edobesujekwa

l'ahuhu,

Chipfu ahū ngu ta

adudu iphe, o bu.

Te egudejekwa l'o baru

ngu mba wata ala

azu azu;

⁶ kele o kwa onye

Chipfu yeru obu

be oohuje ahuhu.

O bu ru onye o nataru

g'ò bũru nwa iya
bẹ oochije iphe.”*

⁷ Oo ya bu; Chileke -nòdu ahù unu ahùhù; unu tajekwa nshi; l'ahùhù ono bukwa ahùhù, nna ahùje nwa iya; kele unu bu unwu iya. ?Unu humajeru nwa, nna iya ahùduru ahùhù? ⁸ Teke o bu lẹ Chileke ta ahùdu unu ahùhù g'unu maru iphe g'òohù unwu iya ozo; oo ya bu l'unu ta abudu unwu iya; unu bu unwegirima, enwedu nna. ⁹ Oobujeru; nna anyi l'eliphe-a -nòdu echì anyi iphe; anyi eyelèru phe-a nsò. ?Buchia Nna anyi ophu nò l'imigwe bẹ anyi ta akabadaa eworu onwanyi nù g'anyi eshi egube ono nweru ndzù. ¹⁰ Nna anyi l'eliphe ahù-tabejeephe anyi ahùhù nwapha olemole g'ò dù phẹ ree. Obenu lẹ Chileke ahùje anyi ahùhù g'òo-duru anyi lẹ ree; g'anyi adube ree ge yebedua. ¹¹ Oobujeru teke aahù anyi ahùhù l'oome anyi ehuka; ehù taa tsòdu anyi útso. Ndu kweru; a hua phẹ huta; l'emechajekwa bũru ndu eme ree; bya abukwarupho ndu ehù emechaje dù guu.

Anma okwa

¹² Oo ya bu lẹ-a; unu lochinaa eka ono, tsuhuwuru unu mee ono; yeke okpa ono, aphuwaa unu kparikpari ono. ¹³ Unu mechia gbororo, unu eshi g'ò pfuru nhamunha; a -nonyaa okpa ono, aphù kparikpari ono shiswee uzo; g'e mechia ya g'ò gbakerehu shihu ike.

¹⁴ Unu kukebeje ehù meje g'unu l'onnyemone nòdu lẹ nchì odo; unu abũru ndu dù nsò; kele onye adudu nsò ta ayikwa hũma Nnajiuphu. ¹⁵ Iphe, unu a-kwaberu enya bu g'ò tó dù onye a-gbakataru eze-iphe-oma ke Chileke azu. Unu eletakwapho enya g'ò tó dù onye a-bya adù g'ogbarabvu-oshi, atso ilu kpò-futa l'echilabò unu bwa egburwashahaa unu ehù; shi egube ono merwushia igwe oha. ¹⁶ Unu letakwa enya g'ò tó dù onye a-nòdu eme ke nwanyi; ophu o dù onye anòdu elephu iphe, ke Chileke gẹ Iso. Lẹ Iso gudekwa aphù kpaakpaakpa nri; woru okpara, o bu ree nwune iya. ¹⁷ L'unu maanaru-a l'e mechaaru; o chqahaa ge nna iya g'ooru iya onu-oma. A sù iya l'ò gbawaru iya l'azu; kele o tó duedu g'ooshikwadu emezi iphe, o mebyihawaru. Tòbudu iya bu; o gude enya-mini ekwa chòo onu-oma nna iya onoya; ophu o dùdu.

¹⁸ L'eka unu byaru ta abukwa ùbvù, unu e-denyi eka; teme oku, nòdu enwu iya phoophoophoo. Ophu o bukwa ochii ono; ozoo eka ono, gbahuru tsukiribaa ono bẹ unu bataru. Ophu o bukwa oke pherephere ono byaru. ¹⁹ O tó bukwa oda opu ono; ozoo olu-opfu ono, daru g'egbigwe ono bẹ unu nũmaru. Lẹ teke ndu Ízurelũ nũmaru olu ono bẹ ephe rwokwaru sù g'ò to pfuhékwa yeru phẹ ozo. ²⁰ Kele ekemu, Chileke turu bẹ ephe sũru l'ò kariru phẹ eka, bu iya bu ekemu sũru: “O betakpoo o bũru anù bẹ ehù iya rwutaru l'ùbvù ono g'a tugbua ya lẹ mkpuma; ozoo g'a nmagbua ya l'arwa.” ²¹ Iphe, ephe hũmaru l'eka ono paa biribiri; k'ophu Mòsisu sũru: “Ndzù agushikwa mu ike; k'ophu ehù anma mu anmanma.”

²² O chia eka unu byaru bu ùbvù Zayonu; mbù mkpukpu ke Chileke, dzù ndzù; mbù Jierúsalemù ophu dù l'imigwe. Unu byapfutaru unwu-ojozi-imigwe ophu bu 'aguta aguta. ²³ Eka unu byaru bukwa eka unwu Chileke, o dobetokataru l'onodu okpara dzukoru; mbù ndu e deru epha phẹ l'ekwo l'imigwe. Unu byapfutawaru Chileke; onye bu iya e-kpe onnyemone ikpe. Ndu unu byapfutaru bu ndu nwuhuhawaru nù, pfuberekoto; ndu Chileke meru g'ephe duebe ree l'iphu iya. ²⁴ Sù-a; onye unu byapfutaru bukwa Jizosu; onye bu iya gudegbabẹ Chileke yeke nemadzù l'ogbandzu ophùù ono; unu byapfutakwapho mee ono, o gbashiru l'oswebe onoya, bu mee ophu goshì iphe, ka ree eme lẹ ke Ebelu.

²⁵ Oo ya bu g'unu kwabẹ enya g'unu ta jika angaberu onye ono, epfu opfu onoya nchì. L'eshinu ndiche anyi phe anahuduru ikpe Chileke; opfu l'ephe te eyeduru onu l'iphe ono, a loru phẹ eka lẹ nchì lẹ mgboko-a bẹ anyibedua taa nahukwa mẹ o -bũru l'anyi jikaru onye ono, nò l'imigwe alò anyi eka lẹ nchì onoya. ²⁶ Teke ndiche onoya bẹ olu-opfu iya nmakotaru eliphe mgburugburu jiiijijii; obenu lẹ nta-a bẹ o pfulwari sù: “Ugbo lanufua bẹ mu a-nmafua eliphe jiiijijii; nmachaa nmaa imigwe.” ²⁷ Chileke sũru l'òo “ugbo lanufua.” Ugbo lanufua ono, o pfuru ono goshiru l'iphe ono, o meshiru ono bẹ oo-mekota g'ò nmaa jiiijijii; l'oowofu iya. Oo ya bu gẹ ndu ophu anmaduru jiiijijii anodukwanu. ²⁸ Oo ya bu g'anyi keleje Chileke ekele; kele o nũwaru anyi eka o bu eze; mbù eka adudu iphe sũru iya anma jiiijijii. G'anyi keleje iya; gudeje atsu ebvu akpabiri iya; woda onwanyi alì; kwabeje iya ùbvù; ²⁹ lẹ Chileke anyi bukwa oku, ekepyashije iphe, o bapfuru.

* 12:6 12:5-6 Gũnaa Jio 5:17; Ètu 3:11,12.

13

Eme iphe, dū Chileke ree

¹ Unu ta ahakwa n-yemobu unu yeru unwanna unu ono. ² Unu ta azohakwa akwajeru ndu byaru abyabya ebyaa; l'ò dukwaru ndu gudechawaa l'èphe akwaa ebyaa; ephe kwaaru iya unwu-ojizi-imigwe; ophu ephe amadu. ³ Unu nyatajekwapho ndu mkpòro; g'ò òdujekwapho unu g'ò bụ unu nò mkpòro obu. Unu nyatajekwapho ndu eje iphe-ehuka; g'ò òdujekwapho unu g'ò bụ unu eje iphe-ehuka obu.

⁴ G'alulu bukwaru iphe, akwabẹ ùbvù; g'iphe, bụ ndu alù alulu te emerwushijekwa iphe-azèe phè; kèlè nwoke eme kè nwanyi; ọzo nwanyi, eme kè nwoke; mè ndu eri ogori bẹ Chileke a-nmakwa ikpe.

⁵ Unu te eyenukakwa okpoga ẹnya. G'iphe, unu nweru jijeekwapho unu epho. Lè Chileke pfuakwaru iya l'onwiya sù: "Mu ta agbahakwa ngu ẹka; ophu mu a-gwòbekwa ngu." ⁶ Oo ya bụ; unu g'anyi pfushijenu ike pfuje opfu-a; g'anyi ta atsujekwa ebvu epfufu iya. G'anyi pfuje sù:

"Oo Chipfu bụ onye eyeru

mu ẹka;

ndzụ ta abyadụ agụ mu;

nemadzụ ta adụdu iphe,

oomebata mu."

⁷ Unu nyatajè ndu ono, vu ụzo goshi unu ụzo ono, bụ iya bụ ndu ono, ziru unu ozi-oma Chileke ono. Unu kpòo egomunggo okpolohu; nyata g'èphe shi anòduje eme teke ephe nò ndzụ jasù ephe nwùhu; g'ekweta unu dukwa gè nkephè. ⁸ Jizòsu Kéreshi bẹ bụ onye ono, ọ bụ unyaphu; bya aburu iya ntanù-a; o jee l'abụ iya jasù lè tuutuutu lè mjiimiimii. ⁹ Unu te ekwekwa g'iphe eezì ezìzi, dughbaa iche iche shi uswe bya akpò-swee unu ụzo. O dū ree g'anyi gude eze-iphe-oma, Chileke eme shihu obu ike. Eme nsò nsò, tso nri tee mekwa g'obu shihu anyi ike; l'ò tokò dū-swekwaa onye tsojeru iya egube ono, o yejeru ẹka.

¹⁰ Anyi nwekwaru ọru-ngweja bụ ẹka ndu egwekwaduru Chileke eja l'ulo-ekwa ono ta agbaduru g'èphe ria iphe, shi iya nù. ¹¹ Onye-ishi uke Chileke phè egudeje mee unwu anụ, e gburu egbughu gude abahù lè Ẹka-kakòta-adu-nsò l'eze-ulo Chileke; g'ò gude iya gwee eja gwefu iphe-èji; obenu l'anụ ono, a phùwaru aphuphu ono bẹ eewotajè lufu alufu je l'ẹka eebudu ebubu je akpòo ya oku. ¹² O buri iphe ono meru g'ò gude Jizòsu nòdukwapho l'azụ mkpukpu jee iphe-ehuka nwùhu; g'eeshi g'oogude mee ya safu iphe-èji ndiphe. ¹³ Oo ya bụ; unu g'anyi jefu iya l'azụ mkpukpu g'a tuko anyi l'ia mee iphe-iphè. ¹⁴ Kèlè ọ tọ dudu mkpukpu, anyi nweru l'eliphe-a, bụ mkpukpu ophu l'adu ojejeje; ọ chia iphe, meru nù bụ l'anyi achò mkpukpu ophu abya nù. ¹⁵ Oo ya bụ; g'ò tọ dukwa teke anyi a-ha etuje Chileke epha; g'etu epha ono aburu eja, anyi shi l'ẹka Jizòsu egwe. Oo epha ono, anyi etu iya ono a-buru iphe, shi anyi l'onu, egoshi l'anyi bhwaa ndu nkiya. ¹⁶ Unu ta ahakwa eme iphe, dū ree; ophu unu ahakwa egudeje iphe, unu nweru yeru nwihe unu ẹka; kèlè ọo egube ngweja ono bụ ophu dū Chileke ree.

¹⁷ Unu meje iphe, ndu-ishi unu suru g'unu meje; m'obeta ọ nòdu atsù unu l'èhu ememe. L'ò kwa ndu ono, bụ ndu-ishi ono anòduje eche ndzù unu echeche; eshinu ephe emechaa pfuru l'iphu Chileke doo g'èphe jetaberu ozi èhu unu. Unu -nòdu emejewaa iphe, ephe suru g'unu meje bẹ ephe e-gude èhu-utso jee ozi phè ono. Teke odumeka bẹ ephe a-gbèkwa atsù ude eme iya; ono ta adùdu urwu, ọo-baru unu.

¹⁸ Unu pfujekwaru nuru anyi Chileke. Ophu anyi makaharù bụ l'obu ta anmadu anyi ikpe; èbè ọ dudu teke ọ tọ buedupho g'anyi mee iphe, dū ree l'iphemiphe, anyi eme ememe bẹ anyi eshibeje ite iya. ¹⁹ Iphe, mu arwòshikpoo unu ike; unwanna mu; bụ g'unu pfuje nù Chileke; gè Chileke kwe gè mu byapfuta unu egwa.

Epfu anụ Chileke

²⁰ Gè Chileke ono, bụ iya emeje g'èhu dū guu ono; mbụ onye ono meru gè Nnajiuphu anyi, bụ Jizòsu Kéreshi shi l'onwu teta dzuru ndzù ono; bụ iya bụ Eze onye eche aturu ono, l'èche aturu ono; ọ buri mee, ọ gbashiru teke ono, ọ nwuhuru ono bẹ ọ gude mee ukwe-iphe, Chileke kweru tukobe l'ogbandzu yèlè nemadzù g'ò vuru ire jasù lè tuutuutu lè mjiimiimii ono; ²¹ mee g'unu dube ree l'iphemiphe, bụ iphe, dū ree, unu eme; g'unu meje iphe, bụ uche iya. Gè Chileke shikwaphò Jizòsu Kéreshi l'ẹka mee iphe, dū iya ree l'obu anyi. G'ajaja buri kè Kéreshi jasù lè tuutuutu lè mjiimiimii. Nokwa g'ò dū.

Ekele, e gude akpochi ishi ekwo-ozì-a

²² O kwa arwọrwo bẹ mu arwọ unu; unwunna mu; sọ g'unu takwaa nshi numa ozi-a; l'ekwo-a, mu deru unu-a ta adukwa ogologo. Oo ya bu g'oomee unu g'obu shihu unu ike.

²³ Iphe, mu eme g'unu maru bu le nwune anyi, bu Timoti, e shi tuchia be a haakwaru. O -bya egwa be mu l'ya a-tuko swiru me mu -byatashia unu agbaphe.

²⁴ Unu kelecharu mu iphe, bukpo ndu-ishi unu me iphe, bukpo ndu bu ndu ke Chileke. Unwunna anyi ndu Itali l'ekelekwapho unu.

²⁵ Ge Chileke meeru unu eze-iphe-oma g'unu hakotakpo. Nokwa g'o du.

Ekwo-ozì, Jiemusu Deru

¹ Mùbe Jiemusu, onye bụ onye-ozì Chileke; bụru onye-ozì Nnajiuphu, bụ Jizọsu Kéreshi l'ekele ọkpa-ìpfu iri l'ẹbo ono, dzuru mgboko ono ekele.

Ekweta waa mmamìphe

² Ùnwunna mu; teke iphe-ọhutama g'ọ dùhabe byaru unu; unu wojeru iya dobe l'iphe, eeteru eswa. ³ Kele unu maru l'a -nọdu adale ekweta unu bẹ unu e-shi iya nwụta ọtan-shi. ⁴ Unu takpọepho nshi tafu iya l'ishi g'unu a-dùebe ree; dzukwaphọ oke g'ọ tọ dọ iphe, a-phọdu l'ẹhu unu. ⁵ Teke ọ dọru g'unu ha onye mmamìphe phọduru; g'onye ono sù Chileke g'ọ nù iya mmamìphe. Ọo-nù iya ya; eshinu Chileke bụ omeluko; tẹme ọ nọdu egudeje obu iphóro nù onyemonye iphe, ọ sùru g'ọ nù iya. ⁶ Ọle g'onye ono kwetakwa l'iphe opofu gẹ Chileke nù iya bẹ ọo-nù iya. G'ọ bọ bọkwa obu ẹbo; l'onye obu abọ ẹbo dọkwa g'akpara-mini eze-enyimu, bụ phẹphẹre anọduje enwunga iya. Ọ -kwaru iya shia ophuu; ọ kwaru iya shia ophuu. ⁷ G'ẹgube onye ono ta arjekwa l'ọ dọru iphe, ọo-nata l'ẹka Nnajiuphu; ⁸ kele onye abọ egomunggo ẹbo ta apfushijekwa ike l'iphemìphe, oomekpọo ememe.

Ụkpa waa enweru iphe

⁹ Gẹ nwanna, daru ụkpa tua onwiya ẹpha lẹ Chileke kuliru iya eli. ¹⁰ Nokwaphọ g'onye ophu nweru iphe e-tu onwiya ẹpha l'ẹnya lwaru iya; kele oo-mechaa rifu g'okoko ẹswa; ¹¹ kele ẹnyanwu awajẹ chishiahaa ike k'ophu oomeje ẹswa anwua lwaa; okoko iya erishihu; mma iya abvu. Noo g'onye nweru iphe a-gbabuhukwaphọ nwuhu l'ẹka oome iphe, dọ iya mkpa.

Ahuta ama waa enwu eye

¹² Ẹhu-utso bẹ a gọru nù onye taru nshi l'ọhutama; kele teke a hụcharu iya ama obu; ophu ọ daduru bẹ ee-kpube iya okpu-eze, bụ iya bụ ndzụ; bụru obunggo, Chileke sùru lẹ ya e-bu ndu yeru iya obu. ¹³ Ọo ya bụ; onye aahu ama g'ọ mee ẹjo-iphe; ọ -wata iya agugu; g'ọ tọ sùkwa l'ọo Chileke enwu iya eye g'ọ mee ya. Kele ọ tọ dọkwa onye Chileke enwuje eye g'ọ mee ẹjo-iphe; ophu ọ dọkwa onye enwu Chileke eye g'ọ mee ẹjo-iphe. ¹⁴ Ọo eme ẹjo-iphe, agụ nemadzụ bẹ edetajẹ iya nù; l'ọ nmalahụ iya. ¹⁵ Ọo ya bụ; teke ẹgụ ẹjo-iphe tsutaru ime; l'ọonwua iphe-ẹji; iphe-ẹji kagheepho; l'ọonwua anwuhu.

¹⁶ Ùnwunna mu, adudu obu; unu te etsoswekwa uzo. ¹⁷ Iphe, aanu anunu, dọ ree waa iphe-oma, adudu ẹka ntucha dọ iya shikọta l'imigwe. O shi l'ẹka Nna kẹ iphóro imigwe, bụ iya bụ Nna ophu te echibuhujedu g'ẹnyanwu abujeru o -chibuhu; ọchi agbaahaa-a. ¹⁸ Ọ turu obu iya onyo gude ọkpobe-opfu ono nwua anyi; g'anyi dọ g'akpuru iphe-mbụ l'iphemìphe, o meru ememe.

Anuma emee

¹⁹ Ùnwunna mu, mu yeru obu; iphe, unu a-maru bụ ọwa-a: g'onyemonye bukwaru onye angabeje nchì l'iphe, eepfu tẹmanu ooyee ya ọnu; bụru onye ẹhu te egहुjedu egहु egwegwa; ²⁰ kele iphe, eeme l'ẹhu-eghu taa bukwaru iphe, pfuru ọto l'iphu Chileke. ²¹ Ọo ya bụ; unu tofu onwunu iphe, bukpo umere, l'eshi ishi; waa iphe, bukpo iphe-ashi; jia obu oyi; nata opfu ono, a kuru l'ime ọkpoma unu ono, bụ iya l'a-dù ike dzọo unu ono.

²² Ọle-a; unu bukwaru ndu eme opfu ono ememe. Unu ta abukwaru ndu anụ iya anunu kpurumu; kele ono bukwa eme onwunu eswe. ²³ Onye anupho opfu ono anunu; ophu oomedu iya ememe yeru nwoke, ele g'iphu gbaru iya l'onyo. ²⁴ Mbụ onye lechaekwaturupho ẹnya l'onyo bya atugbua bya azọhaehukwaphọ g'iphu gbaru iya. ²⁵ Obenu onye enyoje ekemu ono, adudu ẹka ntucha dọ iya; mbụ ekemu, emeje g'e nweru onwonye ono; ọ -duru onye phuberu iya iphu; ophu ọ bụdu ọnuma-ozohaa; ọ -buru onye emeje iya ememe; onye ono bẹ ee-gude iphe, oome meeru eze-iphe-oma.

²⁶ Onye dobesu lẹ ya bụ onye kẹ Chileke l'ẹbe abụ l'oosedejẹ ire iya eme onwiya eswe. Onye ono bẹ eme kẹ Chileke nkiya bụ kẹ mmanụ. ²⁷ Abụ onye kẹ Chileke ophu Chileke, bụ Nna kweru l'ọ bụ ọkpobe iya bya aburu ophu ntucha adudu ono bẹ bụ akwọ onwogbee lẹ mkpa, dọru phẹ nù; waa eyeru unwanyi, ji phẹ anohedu ẹka; waa ewofu ẹka lẹ mkparwụ kẹ mgboko-a.

2

Anma okwa abo nemadzū ēbo

¹ Ūnwunna mu; g'unubē ndu kweru kē Nnajiuphu anyi, bū Jizōsu Kéreshi-a; mbu Nnaji akpabiri; unu ta abojekwa nemadzū ēbo. ² Kēle-a; o -buru l'onye nweru iphe gbacharu mgbuguru bya akwaa onwiya yēgele bataru l'ulo-ndzukō unu; onye ukpa -yee nwankiriba iphe batakwapho; ³ teke unu kwabēru onye pho, kwaru akwapho ūbvū sū iya: “Bya asūgabe onwongu l'okposhi-echi-a” bya asū onye ukpa pho: “Pfurū l'ēka ono” ozoo: “Bya anōdu l'alī l'ēka-a nō-kube mu”; ⁴ ?tō būdu nemadzū bē unu abo ēbo ēgube ono; tēme unu gude ejo egomunggo ekpe ikpe?

⁵ Unu ngabekpodapho nchi; ūnwunna mu, mu yeru obu. ?Tō būdu ndu ukpa lē mgboko-a bē Chileke hotaru g'ēphe būru ndu shi l'ekweta, ēphe kwetarū nweru iphe l'iphu Chileke; bukwarupho ndu e-nweru ēka o bū eze, bū iphe, o suru lē ya a-nū ndu yeru iya obu-a. ⁶ Unu gbēnu meru iphe-iphere kpua ndu ukpa ?Tōbudu ndu nweru iphe bē l'akpajē unu ēhu-a? ?Tō būdu phē bē l'akpūjeru unu je edobe l'ulo ndu-ikpe-a? ⁷ ?Tōbudu phē anōduje epfubuyi ēguru ēpha ono, unu aza ono epfubuyi-a?

⁸ Unu -nōdu emewaa eze ekemu ono bē unu emewaa ree, bū iya bū eze ekemu, nō l'ēkwō Opfu Chileke, sūru: “G'i yee nemadzū ibe ngu obu g'i yeru onwongu.” ⁹ Obenu lē-a; unu -nōdu abojē nemadzū ēbo bē unu emekwa iphe-ēji; tēme ekemu nōdu anmakwapho unu ikpe, bū iphe, gbaru onye emebiyi ekemu. ¹⁰ Kēle onye meēbekotaru iphe, ekemu pfuru g'o ha; mephodo nanū bē ikpe nmakwaru l'o mebyikotaru iya g'o ha. ¹¹ Kēle o bukwapo onye sūru g'i ti rishi ogori sūru g'i ti gbushi ochi. O -buru l'i ti ridu ogori; i nōdu egbu ochi; i būakwaa onye emebiyi ekemu. ¹² Oo ya bū; unu pfuje; tēme unu emejekwapho gē ndu ee-gude ekemu ono, emeje g'e nweru onwonye ono kpee ikpe. ¹³ Kēle onye ta aphūduru onye ozo obu-imemini bē a taa phūkwarupho obu-imemini mē e -kpee ikpe. Obu-imemini atūjeru okoo kpua ikpe!

Ekweta yēle iphe, eeme ememe

¹⁴ Ūnwunna mu; ?dēnu urwu, dū lē nemadzū suru lē ya nweru ekweta; ophu oogoshidu iya l'umere? Egube ekweta ono ?oo-dū ike dzoo ya? ¹⁵ Teke o bū l'o dūru nwanna kē nwoke; ozoo kē nwanyi, gbagbuwa oto; tēme ophu o hūmajedu nri ria; ¹⁶ onye lanū g'unu ha sū iya: “Tōkwa ēhu-o! Laa je anyaru oku; g'ēpho ji ngu” l'ēbe abū l'o nuru iya iphe, bū mkpa ēhu iya; ?dēnu urwu, dū l'ēgube iphe ono? ¹⁷ Noo g'ekweta kpoloko e te goshiduru l'iphe, eeme ememe bū iphe, nwūhuru anwūhu.

¹⁸ Obenu l'a sū mu: “Gūbedua nweru ekweta; mbēdua nōdu ejekwanū ozi.” O dū ree; goshiēkwa mu ekweta ngu mē ii -jedu ozi, dū iya nū. Mbēdua-a egudekwanū ozi, mu eje goshi ngu ekweta mu. ¹⁹ I kweru lē Chileke bū Chileke lanū; i meru ree. Ono bukwapo g'ōbvū kwegbaaru gude iya anmagbaa pyaapyaapya. ²⁰ Ole iphe, ii-maru gube onye mmanū ono bū l'ekweta, eegoshiduru l'iphe, eme ememe ta abūdu okpobe iya. ²¹ ?Dēnu g'onye-iche anyi, bū Ébirihamu gude būru onye pfūberekoto l'iphu Chileke? O shi l'iphe, o meru; kēle o gude Áyizaku, bū nwa iya je egbugbu gē ya gude gweeru Chileke ngweja l'oru-ngweja. ²² ?Tī hūmaduru g'ekweta iya yēe iphe, o meru dagbaru? Iphe, o meru goshiru l'ekweta iya dzuru edzudzu. ²³ Iphe, e deru l'ēkwō-opfu Chileke mee g'e pfuru iya; kēle o sūru: “Ébirihamu kweru kē Chileke; o guaru iya ya l'apfūbekoto”; tēme o gua ya ēguru ōnyā iya. ²⁴ Unu hūma l'oo iphe, nemadzū eme bē e gude agu iya l'onye pfūberekoto; o tō būdu-a ekweta kpurumu.

²⁵ Nokwapho gē nwanyi ovuōba-a, bū Réhabu-a dū. Oo iphe, o meru bē o gude būru onye pfūberekoto; kēle o kweru gē ndu Jiu, e ziru ozi bata ibe iya; bya eyeru phē ēka; ēphe shia ūzo ozo laa.

²⁶ Kēle oo g'anū-ēhu, unme adūdu nwūhuru anwūhu-a bū g'ekweta, egoshiduru l'iphe, eeme ememe nwūhuru.

3

Ire bū ogu

¹ Ūnwunna mu; unu ta adūkwa igwe būru ndu ezije iphe; kēle unu maru l'anyibe ndu ezije iphe bē Chileke a-ka ekpeshi ikpe ike. ² G'anyi ha etsosweje iphe, dū igwerigwe. O kwa onye opfu teke edeswe bū onye duebe ree. O būru ēgube onye ono adūjekwapho ike sede onwiya. ³ Anyi -woru mkpurukpu-igwē-inya kobe inya l'ōnu g'o meje iphe, anyi sūru g'o mee bē anyi emeje inya l'ophu; l'ooshi ēka anyi sūru g'o shia. ⁴ Ozokwapho ūgbo-mini; ?ī hūmaru g'o habe shii; tēme o būru oke phērephere anōduje akpō iya; ōle oo nwa gbērere eku ūgbo bē eegudeje anga iya l'ooshi iphe, bukpoō ēka onye-ishi

ugbo anga iya eshi. ⁵ Nokwapho g'ire bu nwiphe nshii; ole ootuje onwiya epha le ya erenka ire.

?Ti humaduru g'oswa habe shii? ole akpuru oku lanu etsuje obote-egu. ⁶ Su-a; ire bu akpuru oku. Ire no-chiru enya iphe, bukpo ejo-iphe, no le mgboko-a l'ehu anyi. Ire epfurwuje ogwehu nemadzu mgburugburu; teme o nodu alotaje oku-al-maa tsobe le ndzu nemadzu; l'ootsua ya tsufu; ooshiēpho teke a nwuru onye ono; tsua jasū g'oo-no-beru. ⁷ O to dudu egube anu-egbudu; ozoo enu; ozoo iphe, akpu akpukpu; ozoo iphe, bu le mini, nemadzu ata agotajedu agota; l'ooburu l'unuphu; ophu o dudu ophu a gotaadaru; o buru l'unuphu. ⁸ Obenu l'ire ta adudu amadu suru iya agota; o bu ejo-iphe, e te gudeshijedu egudeshi. O du g'eru ejo agwo, te edodu onye o taru edodo. ⁹ O bu iya be anyi gude aja onye ono, bu Nna bya buru Nnajiuphu ono; ole o buhukwa iya pho be anyi gude atu nwibe anyi onu; mbukwa onye e meru; o du ge Chileke. ¹⁰ O buru onu lanu ono be ago onu yee atu onu shi. Unwunna mu; o to gbaduru g' o du egube ono. ¹¹ O to dudu nggele, asofutaje mini, atso ilu bya asofutajekwapho mini, atso utso mgbo lanu. ¹² Unwunna mu! Oshi figu ta amijekwa akpuru olivu. Ophu vayinu amijekwa akpuru figu. Nokwapho g'e te ekutadu mini, atso utso l'umaswi.

Mmamiphe, shi l'igwe

¹³ ?O duru onye aru le ya maru iphe; nweru uche g'unu ha? Onye ono goshiēshikwa iya l'eme umere oma; waa l'eme gelee ophu shi le mmamiphe. ¹⁴ Teke o bukwanu l'unu eji iji-enya, atso-ilu bya aburu ndu akpa enya; unu te ejekwa etu onwunu epha ke mmamiphe ono; kele oo uka be unu gude emebiyi okpobe-opfu. ¹⁵ Egube mmamiphe ono te eshikwa l'igwe. O shi l'eka ndiphe. O to shidu l'eka Unme Chileke. O shi l'eka Nsetanu. ¹⁶ Kele eka iji-enya yee akpa enya du be mkpaka dukwapho; ophu o dudu egube ejo-iphe, adudu iya nu. ¹⁷ Obenu le mmamiphe ophu shi l'igwe duebe ree; bya aburu nchi-adu-doo; bya eme gelee; bya eme onu-utso; bya aphu obu-imemini; bya amu okpobe mebyi; ophu okpochadu mkpocha; ophu o budu tuko l'ehu-atuko-l'obu. ¹⁸ Teme mebyi, ndu eme ge nchi du doo amije bu apfubekoto.

4

Eshita ndiphe onya

¹ ?Bu awe be abaphe mba yee esephe opfu ono shigbaa unu? ?Tobudu eka o shigbaa unu bu l'iphe, ekpiri iya du unu? ?Tobudu iya bu iphe, bu ogu, du l'ehu unu? ² Qobujera iphe, agu unu erwuduru unu eka; unu egude k'iphe ono gbuaharu ochi. Unu -chabe enya l'iphe onye ozo; ophu o dudu; unu abaahaa mba; seahaa opfu. Unu ta ahumaduru uzo iphe, agu unu; kele unu ta asuduru g'a nu iya unu. ³ Unu nodu asuje g'a nu unu iphe; a ta ndu iya unu; opfu l'unu egudeje oriri, adudu ree epfu iya g'ee-shi g'unu egude iya mee iphe, agu unu egu. ⁴ Unube unwanyi me unwoke, eri ogori ono; ?unu ta amadu l'onye yee iphe-utso, du le mgboko-a eshi onya buwaa onye ohogu Chileke? Oo ya bu l'o to dudu m'obeta o buru onye du idagha hataru g'ephe le ndiphe shiru onya; onye ono emekwa onwiya onye ohogu Chileke. ⁵ To ? o du unu g'iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke bu ke mmanu, suru le "Chileke eko okophoo unme ono, o yeru g'o buru l'ime anyi ono?" ⁶ Ole eze-iphe-oma ke Chileke ka shii. Noo iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke su: "Chileke apfuchijekwa ndu nggangga uzo. O nodu emejeru eze-iphe-oma nu ndu wozeru onwophe ali."

⁷ Oo ya bu; unu nodu Chileke l'eka. Unu apfu-chia Obutuswe uzo; huma l'oo-gbaru unu oso. ⁸ Unu kpiritaru Chileke ntse; huma l'oo-kpiritakarwarupho unu ntse. Unu kwoo onwunu eka unube ndu eme iphe-eji. Unu sachaa obu unu ree unube ndu abo obu ebo. ⁹ G'o rwua unu l'ehu; g'aphu ji unu obu; unu kwashia enya-mini. G'achi ochi buru unu aphu; g'emere me buru unu iphere. ¹⁰ Unu wozeje onwunu ali l'iphu Chileke g'ookulia unu eli.

Anma okwa epfurwushi nwanna onye

¹¹ Unwunna mu; unu te epfurwushijekwa nwibe unu. Onye epfurwushi nwanna iya; ozoo onye anma nwanna iya ikpe be epfubyikwa ekemu; teme o buru ekemu be o gbe ekpe ikpe. Obenu le teke iikpe ekemu ikpe be i ti meekwa iphe, ekemu pfuru. O kwa onye-ikpe be i bu. ¹² Onye lanu kpurumu bu onye atuje ekemu; teme o buru iya bu onye-ikpe; mbu onye ono, aduje ike dzoo ndzu; dukwapho ike gbua nemadzu. Obenu ?bu onye b'i dobesu l'i bu gube onye ono, anma nwibe ngu ikpe?

Anma okwa etu onwonye epha

¹³ Unu ngaberu mu nchi; unube ndu suru "Ntanu-a; ozoo echele be o duru mkpukpu, anyi e-je je anogba apha; gbaa ngho rita urwu;" ¹⁴ l'ebe abu l'unu maru g'echele adu. ?Ndzụ unu bu gunu? O bu enwuru-oku, akpu-lihuje; a nọkwapho nwanshii l'ophukashihu. ¹⁵ Noo iphe, unu gege asuje-chia: "O -du Chileke l'uche be anyi atuko ndu ndzu; mee owa-a; ozoo ophu." ¹⁶ Obe l'owa be unu etse etsetse bya etu onwunu epha. Egube ekuku ono g'o hakota dukwa eji.

¹⁷ Oo ya bu l'onye maru ree, o gege eme; ophu o meduru iya be o bukwa onye obu eme iphe-eji.

5

Anmaru ndu nweru iphe okwa

¹ Nta-a bu k'unube ndu nweru iphe; unu kwashia enya-mini; chia mkpu ejo-aphu, abyaru unu. ² Eku unu reshihuchaakwaru ereshihu. Temе ngwa unu buru iphe, nsu sukashichawaru. ³ Mkpola-ododo unu me ke mkpola-ochaa unu gbaakwaru egba. Oo egba iya ono a-pfuru agba unu ekebe. Oo-kepyashi anu-ehu unu g'oku. Nta-a be unu kparu eku kuberu onwunu l'ikpazu-a. ⁴ Ndu jeru unu ozi egu be unu ta apfuduru ugwo; aphu, ephe agu be erwuakwa l'igwe. Temе mkpu ke ndu kpataru unu iphe, unu koru l'opfu rwuakwapho nchi Chipfu, bu Okalibe-Kakota-ike ono. ⁵ Unu buru le mgboko; tusaru ehu; eri gwogwoo; eme ehu unu ehu unu. Unu tsua onwunu eba g'anu-eba kwaberu mboku egbugbu unu. ⁶ Unu nmaru ndu pfuberekoto ikpe; gbua phe; l'ebe abu l'o duru iphe, ephe akposhijehawaa unu ememe.

Ata nshi waa epfu anu Chileke

⁷ Unwunna mu; unu takpọkwapho nshi ndu jasụ teke Nnajiuphu a-bya. Unu humaru g'onye koru opfu ataje nshi; kwaberu opfu iya g'o rwuta iphe, baru urwu. Qotaje nshi; igwe eshi l'awuze dzee mini dzekota iya udzumi; l'ootaa nshi jasụ l'ephefuta. ⁸ Unubedia kwapho; unu takwapho nshi; shihu obu ike; kele teke Nnajiuphu a-bya dukwaa ntse.

⁹ Unwunna mu; unu ta agujekwaru nwibe unu aphu g'eete ekpedu unu ikpe. Unu lekwa onye-ikpe g'opfuru l'onu mgbo! ¹⁰ Unwunna mu; unu nyatajekpoeppo ndu shi epfuchijeru Nnajiuphu. Unu gudeje phe nwua ota-nshi teke unu eje iphe-ehuka. ¹¹ Unu eleanaa; o kwa ndu taru nshi be anyi ekuje ndu a goru ehu-utso nu. Unu nūmawaru atanshi ke Jiobu. Unu makwarupho iphe, Nnajiuphu nuru iya l'ikpazu. Kele Nnajiuphu bu onye obu-imemini bya aburu o-gba-mkpu.

¹² Oe ophu kachakponu; unwunna mu bu; unu te erijekwa angu. Unu te egudejekwa igwe ozoo ali ria angu; ophu o dukwa iphe ozo unu e-gudeje ria angu. Unu -su "ee" g'o buru ee; teke unu suru "waawaa" g'o buru waawaa; g'a ta anma unu ikpe iya.

¹³ ?O duru g'unu ha onye eje iphe-ehuka? G'onye ono pfuru nu Chileke. ?O duru onye ehu atso? G'onye ono gua ebvu ajaja! ¹⁴ ?O duru g'unu ha onye iphe eme? G'onye ono kukoo ndu e meru ogerenya Chiochi g'ephe pfuru opfu ehu iya nu Chileke. Ephe egude epha Nnajiuphu wua ya manu l'ishi. ¹⁵ Opfu, e pfuru nu Chileke bya ekweta l'oo-mee be a-dzota onye iphe eme; Nnajiuphu abya emee; l'o wekorohu. Teke o bu l'oo iphe-eji be o meru; a guaru iya ya nvu. ¹⁶ Noo ya bu; unu koshijeru nwibe unu iphe-eji unu; teme unu epfukwapho anuru nwibe unu Chileke g'ee-me g'unu wekorohu. Opfu, onye pfuberekoto pfuru nu Chileke be ike dukwa l'ere ire.

¹⁷ Elayijia bu nemadzu mmanu g'anyi bu. O pfuru nu Chileke pfushia ya ike su g'igwe buchia mini. O noo mgbarapha eto lonwa ishii; ophu mini atadaduru l'ali. ¹⁸ O bya epfuru nu Chileke ozo; igwe bya mini. Iphe, a kuru l'ali mjahaa mebyi ozo.

¹⁹ Unwunna mu; o -duru g'unu ha onye shisweru uzo l'okpobe-opfu ono; onye ozo duphuta iya azu l'uzo, pfuru oto; ²⁰ g'onye ono maru l'onye duphutaru onye eme iphe-eji azu; mbu onye l'eshi uzo, gberu nggo; onye ono be dzotaru nemadzu l'eka onwu; teme o meakwarupho; a guaru iya nvu l'ikpoto iphe-eji.

Èkwo-ozì Kẹ̀ M̀bù, Pyita Deru

¹ Èkwo-ozì-a shì l'èka m̀bèdua, b̀ù Pyita, b̀ù onye-ìshì-ozì Jizòsù Kéreshì. Ndu mu ede iya anù b̀ù unubè ndu Jiu ono, a ch̀ìkashìru unu laa òhòzo je ebugbaaru ono. Ndu eburu lẹ̀ Pòntosu; ndu eburu lẹ̀ Galeshiya mẹ̀ lẹ̀ Kapadosiya; m̀echaa lẹ̀ Eshiya yee Bitiniya. ² M̀bù unubè ndu Chileke, b̀ù Nna hòtaru mee; unu b̀uru nkiya. Chileke hòtaru unu; kẹ̀le o shìkpòoro lẹ̀ m̀bù maru l'unu l'a-b̀uru ndu nkiya. Tòbudu iya b̀ù; ò bya ezia Unme-d̀ù-Nsò; o mee unu: unu b̀uru nkiya; k'òphu unu a-nòdu anujeru Jizòsù Kéreshì opfu; waf̀ua gẹ̀ Jizòsù ono egude mee ya saf̀ukota unu iphe-èji, unu mekòtaru g'ò ha.

Mu sù gẹ̀ Chileke mee g'èze-iphe-òma nkiya yee nch̀ì-òdu-doo rwube unu èka; rwube iya unu k'anyinyi.

Ele ẹǹya ndz̀u ojejo

³ G'anyi jaa Chileke ajaja. Ọ̀o ya b̀ù Nna Nnajiuphu anyi Jizòsù Kéreshì. Ọ̀ ph̀waru anyi obu-imemini ophu nyjberu g'aa-t̀ù ọ̀nu iya. O mewaru Jizòsù Kéreshì: o shì l'ònwu teta nòdu ndz̀u. Ọ̀ gbè l'ono nwù-phu anyi az̀ù ọ̀zo. Nta-a bẹ̀ anyi elewaa ẹǹya ndz̀u ophu anyi a-dz̀uru jasù lẹ̀ tuutuutuu lẹ̀ m̀jimiimii. ⁴ Anyi elekwaphò ẹǹya l'anyi l'unu e-mechaa t̀uko gbarù mgba nweru iphe-òma, Chileke doberu unu l'imigwe; m̀bù iphe-òma ophu ta abyadu erehu erehu; ophu ò byadu emebiyu emebiyu; ophu ò yidu kahù akahù. ⁵ Ọ̀o kẹ̀le ọ̀o l'unu woru onwunu ye Jizòsù l'èka bẹ̀ meru g'ò gude ò nòdu egudeje ike iya akwachi unu g'ò t̀ò dù iphe l'e-me unu jeye teke oo-goshi unu lẹ̀ ya dzòhawaruro unu. Ọ̀ kwarò l'ìkpazù bẹ̀ oo-goshi iya unu.

⁶ Ono b̀ùkpòadanu iphe unu a-nòduje ete ẹ̀swa iya; a makwarù-a l'unu jef̀utaje iphe-èhuka, dù iche iche, a-h̀ù unu ama; ọ̀le ono b̀ù-a kẹ̀ nwa nta-a; ò t̀ò dùdu g'òo-nò-beru; ⁷ k'òphu e-gude iphe-èhuka ono h̀uta ekweta unu ama maru ?t̀ò dùdu nù nyegenyege. Unu leanarò mkpòla-ododo. Ọ̀ b̀ù iphe, vu oke aswa tème ò nòdu emebiyuhukwanu emebiyu. Ọ̀ b̀uleru-a l'òku bẹ̀ aahuje iya gude maru ?ò b̀ù òkpobe iya. Nokwaphò g'aah̀uta ekweta unu ama g'a maru ?ò b̀ù òkpobe iya. Ekweta ono bẹ̀ unu maanarù-a l'aswa iya ka kẹ̀ mkpòla shii. A -dalechaa ya; ò -b̀uru òkpobe ekweta; l'aa-jaa unu ajaja; mee g'unu nwua phoo g'ìphòró, shì Chileke l'èka; aakwabèkwapho unu ùb̀vù. Ọ̀ b̀uru mbòku ono, Jizòsù Kéreshì a-bya ono bẹ̀ ọ̀o-nwùkota nno. ⁸ Onye unu yeru obu; l'èbe abù l'unu gude ẹǹya h̀uma iya; unu ta ah̀umaduru iya l'ẹǹya kẹ̀ nwanta-a; obenu l'unu kweru nkiya; ete ẹ̀swa; èhu nòdu atso unu k'òphu aamadù g'a-t̀ù ọ̀nu iya. ⁹ Iphe ono, unu ele ẹǹya iya ono, rwua unu èka; m̀bù l'obu unu bẹ̀ a dzòtaru.

¹⁰ Ndu mpfuchìru, pfuru k'èze-iphe-òma ono, ee-mechaa meru unu ono; t̀okpooru nwèhu chòp ndzòta ono òkpobe achòcho. ¹¹ Èphe mee g'èphe maru teke Unme Kéreshì, nò phè l'ime epfu ama èka l'òo teke Kéreshì e-je iphe-èhuka; yee teke a-kwabè iya oke ùb̀vù. ¹² Tòbudu iya b̀ù; Chileke bya emee ndu mpfuchìru iya ono, èphe maru l'òzi ono, ya zìru phè ono ta ab̀udu ozi èhu phè; l'òo unubèdua bẹ̀ e zìru phè iya g'èphe bya ezia. Nta-a bẹ̀ unu shiwaal'èka ndu-ozì ono, b̀ù phè byaru ezia ya unu ono bya amaru iya. Èphe byaru bya egude ike kẹ̀ Unme-d̀ù-Nsò zia ya unu. Unme-d̀ù-Nsò ono b̀ù Chileke bẹ̀ shì l'imigwe ye phè iya l'èhu. Ozi ono, e zìru unu ono bẹ̀ aguchakwaa agù unwu-òjozi-imigwe. Ọ̀ dù phè g'a sù l'ò nwekpòoru g'è meru: o doo phè ẹǹya.

Umere, dù Chileke ree

¹³ Ọ̀o ya b̀ù; unu ch̀ìkobe egomunggo unu l'èkalanu; g'ò kwabè akwabè g'onye liru anamù l'upfu; unu esedeje onwunu esede; unu elekwaphò ẹǹya eze-iphe-òma ono; Chileke e-meru unu teke Jizòsù Kéreshì e-goshi onwiya ono. ¹⁴ Lẹ̀ teke unu te eshidu mawaru òkpobe-opfu ono bẹ̀ b̀ù ègù èjo-iphe, shì anòduje agù unu shì kpuru unu l'èka. Nta-a, unu buwaa ndu l'anùru Chileke opfu-a unu te ekwekwa g'ègù èjo-iphe kpùkwaduru unu ègube ono, o shì kpuru unu ono. ¹⁵ Iphe, unu e-mechia nta-a b̀ùkwa g'unu shì l'ìphemìphe, unu eme goshì l'unu dù nsò; lẹ̀ Chileke ono, b̀ù iya kuru unu ono bẹ̀ dùkwa nsò. ¹⁶ L'e dekwaru sù: "Unu dùkwa nsò; lẹ̀ m̀bèdua dùkwa nsò."

¹⁷ Ọ̀obujeru; unu -nòdu epfu anù Chileke; unu eku iya Nna; m̀bù Chileke ono, b̀ù iya b̀ù onye ekpejeepho onyenònu ikpe g'iphe, o meru gbaru; ophu ò dùdu onye oomeje ele ẹǹya l'ìphu. Noo g'ò gude unu je anòdu ndz̀u unu l'òphu; tsuje iya ebvu lẹ̀ mgboko ọ̀wa-a, a byaru abyabya-a. ¹⁸ Unu nyatajèkwa iphe, o phuru Chileke tẹ̀manu ò gbata unu l'èka mkpòkoro umere ono, unu nwàtaru l'èka nna, nwàru unu phè ono. Iphe, o gude pfua

aswa ishi unu gbata unu ta abukwa iphe emebyihuje emebyihu g'okpoga-mkpola-ochaa me mkpola-ododo. ¹⁹ Iphe, o gude gbata unu bu mee ono, aswa iya paru eka ono, bu iya bu mee Kereshi. Kereshi ono be du ge nwaturu, e gude eje egwe ngweja; nwaturu, adukpoda eka uta du iya l'ehu ilile; teme ebe o du du eka iphe, takuru iya l'ehu. ²⁰ Oo iphe ono be Chileke hota-doru iya. O hotaru iya ro teme mgboko du; o rwua le nta-a, bu ikpazu-a; o gude k'iswi ehu unu goshi iya ndiphe. ²¹ Oo Kereshi ono be unu no l'eka iya kweta ke Chileke; o buru Chileke ono meru iya o shi l'onwu teta dzuru ndzu; bya abukwaru iya pho kwaberu iya ubvu ophu shi l'imigwe. Oo ya bu; l'unu nowa Chileke l'eka elekwapo enya l'oo ya l'a-dzo unu.

²² Su-a; unu anoduje eme iphe, okpobe-opfu ono pfuru. Unu shi egube ono safukota iphe, du eji le ndzu unu; k'ophu bu l'unu byaru bya eyewa unwunna unu obu; ophu obu obu, unu yeru unwunna unu obu abukwa tuko-l'ehu-atuko-l'obu. Oo ya bu; unu ta ahakwa eye nwibe unu obu. Unu kukebejekwa ehu gude okpoma unu l'ophu yee nwibe unu obu. ²³ Kele e gudewaa opfu Chileke ophu dzu ndzu ojeje nwuphu unu azu; ophu o to shidu le ndzu erehujere erehu; o chia ophu tee rehedu erehu. ²⁴ Kele "Nemadzu l'ophu dukota g'eswa.

Mma ke nemadzu
dukwapo g'okoko
eswa ono.

Eswa -kpohuwaa nku be
okoko iya erishihuje
dashihu.

²⁵ Obenu l'opfu, Nnajiuphu
pfuru
a-duepho jeye l'ojeje."*

Opfu ono be bu iya bu ozi-oma ono, a byaru ezia unu onoya.

2

Mkpuma, dzu ndzu; buru iya gude ulo

¹ Oo ya bu; unu tua onwunu ekpu tushia iphe, bukpo ejo-iphe, unu eme. Unu haa adzu aka; ophu o duhe onye a-buru tuko-l'ehu-atuko-l'obu; unu ahaa enya-pfurupfuru; haa epfubiyishi nemadzu ibe unu. ² G'o buru g'egu era l'anoduje agu nwamee nshi-a bu g'opfu Chileke anoduje agu unu; mbu opfu Chileke ono, e te emerwushiduru emerwushi ono; oo ya bu g'unu e-gude iya vua evuvu; vuta k'ophu Chileke a-dzo unu. ³ Le unu le Nnajiuphu megbahewaru iphe; unu huma l'o du ree.

⁴ Su-a; unu byapfuta Nnajiuphu ono. Oo ya be bu mkpuma ono, dzu ndzu ono, Chileke gude tua okpa ulo iya ono. Mkpuma-a be ndiphe hofuru tuphaa su l'o bu ogalemkpa. Ole humanu; l'enya ke Chileke be o gbekikwa buru iya be o hotaru kwabe ubvu. ⁵ Unubedua kwapho, bu ndu du ge mkpuma, dzu ndzu; be Jizosu Kereshi gudekwa akpu ulo Unme-du-Nso; edozi ogbo uke, du nso ke Chileke. G'unu buru ndu a-noduje anu Chileke ngweja, du iya ree. ⁶ Kele e deru l'ekwo-opfu Chileke su:

"Lenu; mu gudeakwa eka mu
togo mkpuma le Zayonu.

Mkpuma ono be mu hotaru;
o buru
mkpuma vu oke-aswa;
teme o buru itso gude ulo.

Iphe, bukpo onye daphuberu
iya nu be
ta abyakwa akwa izimanu."

⁷ O kwa l'ehu k'unubedua, kwetaru ke Kereshi be mkpuma ono bu iphe, akwab e ubvu; a bya l'ehu ke ndu te ekwedu ke Kereshi be;

"Mkpuma ono, ndu l'akpu
ulo jikaru ono
mechaaru bya aburu
mkpuma, gude ulo."

⁸ Teme e dekwaapho su:
"Mkpuma ono be bukwa
mkpuma,

* 1:25 1:24-25 Gunaa Azá 40:6-8.

anɔduje adu ndiphe
 upfu
 bya abukwarupho epfu,
 ephe e-vukotaje daa iko.”*

Noo kele ephe jikaru ekweta opfu Chileke. O buru ge Chileke dobekpohawaru l'oo-du phe bu onoya.

⁹ Obenu l'unubedua bu ndu Chileke gude eka iya hota. Unu bu ogbo uke ke Chileke; bya aburu oha du nso; buru ndu Chileke nwe enwenwe; k'oplu unu e-me g'ajaje iya ajaja; mbu onye ono kufutaru unu l'ochii kuru unu ye l'iphoro iya, du biribiri ono. ¹⁰ O dukwaru teke unu eshidu buru ndu ke Chileke; nta-a be unu buwaa ndu nkiya. Ete shidu phuaru unu obu-imemini; obenu le nta-a be o phurwaru unu obu-imemini.

Umere, gbaru ndu Kereshi towaru l'egbu

¹¹ Ndu mu yeru obu; unu bukwa nlwamulwa le mgboko-a; teme unu byakwa iya pho g'onye kpafutaru uri. Oo iphe ono meru g'o gude mu nodu epfuru iya unu; epfushiru iya unu ike su unu jiko g'unu te ewokwaru onwunu togboru egu ejo-iphe, du iche iche, anoduje agu nemadzu egu ememe. O kwa ndzu ophu ono, Chileke nuru unu ono be egu eme ejo-iphe ono anoduje etso ogu. ¹² G'umere unu shije ekiri l'iphu ndu ete ekwedu ke Chileke; k'oplu bu ephe -bokponu unu ibo l'unu bu ndu eme ejo-iphe; ephe eleanaa umere unu l'o dunukaru ree; ephe egudekwanu iya jaa Chileke ajaja mboku ono, oo-bya ekpee phe ikpe ono.

¹³ Unu wozekwa onwunu ali l'iphu ndu oha meru ndu-ishi; m'obvu Nnajiuphu; l'iphu ndu-eze, bu phe be ike du l'eka; ¹⁴ me l'iphu ndu bu o-chi-oha, bu ndu e yeru g'ephe huye ndu eme ejo-iphe ahuhu; ephe ajaje ndu ophu eme iphe, du ree ajaja. ¹⁵ Noo kele iphe, du Chileke l'uche bu g'unu gude umere oma mechishia ehu-eswe ehu-eswe ndu amadu iphe anoduje epfuru unu ono. ¹⁶ Kereshi be toakwaru unu l'egbu. Ole o to bukwa g'unu bya eworu onwunu saaru eme iphe-eji ogbo. Unu mechia umere, gbaru ndu ejeru Chileke ozi. ¹⁷ Unu kwabeje onyemonye ubvu. Iphe, bukpuo ndu bu unwunna; mbu ndu no Kereshi l'eka; be unu eyekotaje obu. Unu tsujekwa Chileke ebvu. Unu akwabejekwapho eze ubvu.

Iphe-ehuka, Kereshi jeru bu anyi iphe-leta-mee

¹⁸ Unube ndu ejeru nemadzu ozi; unu wozekwa onwunu ali l'iphu nnajiuphu unu; kwabeje iya ubvu. Iphe, bukpuo iphe, ephe suru g'unu mee; unu mejekwa iya. G'o to bukwapho onye ophu nnajiuphu iya duru odoo bya emeru onu utso be a-kwabeje iya ubvu kpoloko. G'onye ophu nnajiuphu iya duru ehuka kwabejekwa iya pho ubvu. ¹⁹ Chileke be ehu atsojekwa utso me o -buru l'unube ndibe iya gude iya ata nshi eje iphe-ehuka, byaru unu; mbu iphe-ehuka, e meru unu; unu nodu eje l'ebe abu l'o duru iphe, unu meru, du eji. ²⁰ Ole o to bukwa: a -nodu ahu ngu ahuhu iphe, du eji, i meru i nodu ata nshi; ono ta agbakwaru g'a jaa ngu ajaja iya. O kwa onye meru iphe, du ree; a nodu echi iya iphe ehene; onye ono nodu ata nshi; noo onye Chileke a-ja ajaja iya bu ono.

²¹ Noo l'o kwa eje iphe-ehuka egube du Chileke ree ono be Chileke kudoru unu oku iya. Le Kereshi l'onwiya gudekwa k'iswi ehu unu jekwaapho iphe-ehuka. Ono buwaruro iphe-leta-mee be o meru doberu unu; k'oplu unu a-nodu anwu eka iya. ²² “Onye adudu iphe-eji, o mejeru; ophu ntuphu-ire adujeduru iya l'onu.” ²³ A kwagokpokwaaaru iya iphu; ole o to phulataduru. E mee ya mkpawere; ophu o dudu onye o suseru le ya e-melata. Iphe, o mechiaru bu l'o woru onwiya ye Chileke l'eka; mbu Chileke ono, bu onye-ikpe, ekpeje ikpe, pfuru nhamunha ono. ²⁴ Kereshi l'onwiya be vutawaru iphe-eji, anyi meru g'o hakota l'ehu onwiya teke ono, a pfugburu iya l'oswebe onoya. G'anyibedua ono, no l'eme iphe-eji nwuhu anwuhu ono abya adzuru ndzu buru ndu pfuberekoto. O kwa igbiri echachi e chiru iya be e gude mee g'unu wekorohu. ²⁵ Noo l'unu shi eje phururugbadaa g'aturu, ephu uzo; obenu le nta-a be unu lwaphutawaru azu; lwapfuta onye ono, eche unu g'onye eche aturu; bya abukwarupho onye eleta ndzu unu enya ono.

3

Umere, gbaru nwanji yee ji iya

¹ Nokwapho g'o du unube unwanji, alu ji. Unu wozekwa onwunu ali l'eka ji unu no. Oo ya bu k'oplu bu; o -nweru ji unu phe ndu ophu te eyejedu onu l'opfu Chileke; ephe ahuma eguru umere, unu eme gude iya bya emelaha opfu, Chileke pfuru; m'obetaru o

* 2:8 2:8 Gunaa Azá 8:14.

ophu unu epfuduru phẹ kẹ Chileke. ² Noo kẹle ephe e-gudewarọ ẹnya phẹ ahuma umere, adudu eka uta du iya, unu eme eyeru phẹ; opfu l'unu atsu Chileke ebvu. ³ Omemma unu ta agbakwaru g'ọ buru iphe, eme l'akpo-ẹhu, bu iya bu aswĩngashi egbushi; waa egude unwu iphe, e meshiru lẹ mkpola-ododo kwaa onwunu ngwa; yele eye erengete uwe. ⁴ G'ọ bujechiaru g'unu e-me dozirwee ime okpoma unu g'ọ tọ buru eka retoshihuru eretoshihu; g'ọ buru omemma k'eme odoo yee eji obu oyi. Iphemiphe ono bẹ tókokwaru bukotaruru iphe, aswa paru eka l'ẹnya kẹ Chileke. ⁵ Kẹle ọo egube ono bu g'unwanyi shi egudeje eme omemma nkephẹ teke k'ichee. Ephe shi edobejeru onwophẹ Chileke iche; teme ephe shi anọduje ele Chileke ẹnya l'eka. Ephe shi ewozeje onwophẹ alı l'iphu ji phẹ. ⁶ Ọo egube ono bẹ Sera shikwaphọ anuru Ebirhamu opfu ekuje iya nnajiuphu. Nta-a bẹ unubedua buakwaa okpobe unwu Sera mẹ unu -nọdu emeje-a iphe, pfuru ọto; ophu ọ dudu iphe, eyejekwadu unu ebvu.

⁷ Unubẹ ndu ophu bukwanu unwoke, alugbaa nwanyi; unu mejekwaruphọ nyee unu umere, du ree. Unu maru onwunu ẹhu l'alulu, unu alu nwibe unu. Unu kwabejekwa phẹ ubvu; eshinu unu maanaru-a l'unwanyi bẹ uvohu ka b'adu; eme lẹ nwoke. Unu letajẹ phẹ ẹnya; mejeru phẹ iphe, mkpa iya duru phẹ. Noo kẹle unu l'ephe a-tuko shi l'eka Chileke gbaru mgbá nweru eze-iphe-oma ono, bu iya bu ndzu ojejoje. Unu mejekwa umere, du egube ono k'ophu ọ tọ dudu iphe, akposhi unu epfu anu Chileke.

Ewere, eme onye pfuberekoto

⁸ Eka mu a-sube opfu ono ishi bu; g'uche unu bujekwaru nanu. G'iphe-ẹhuka, byaru nwibe unu rwuje unu l'ẹhu g'ọ rwuru onye ọ byaru. Unu yejekwa nwibe unu obu. Noo kẹle unu bu ndibe Chileke. Unu bukwaru ndu obu-imemini. Unu wozejekwa onwunu alı l'eka nwibe unu nọ. ⁹ Onye -meru unu eji; unu te egudejekwa eme eji pfua ya ugwo iya. Onye -phuru unu iphu; unu te ephulatajekwa. Ọ chikwaa iphe, unu e-mejechia bu g'unu gojechiaru onu-oma nu onye obu. L'iphe, Chileke kudoru unu oku iya bukwa gẹ ya goru onu-oma nu unu.

¹⁰ "L'iphe, bu onye ọ du g'a
 su lẹ ndzu iya e-tse ogologo;
 teme ọ dukwa iya pho g'a
 su lẹ
 mboku-mboku abujeru
 iya k'oma;
 g'onye ono te egudehekwa
 ire iya tu ikpoki;
 ophu onye obu adzujekwa
 uka.

¹¹ G'onye ono gbakutaru
 eme iphe-eji azu
 watachia eme iphe,
 du ree.

G'onye ono kukebeje ẹhu
 cho iphe,
 bu o -mee ya nchi-adu-doo.

Ọ -chota iya g'ọ tọ tawokwa
 iya eka.

¹² Noo kẹle Nnajiuphu,
 bu Chileke
 bẹ anodujeephe eleta
 ndu pfuberekoto
 ẹnya.

Ọ nọdu angabejekwapho
 nchi numa epfupfu,
 ephe epfu anu iya.

Obenu lẹ ndu ejo-iphe
 bẹ ooghajeru azu."*

¹³ Su-a; ?denukpoo onye suru unu emekata mẹ ọ -nọdu ehe unu ihee eme iphe, pfuru nhamunha? ¹⁴ Ọ -bukpooru nu l'unu a-nọdu eje iphe-ẹhuka; opfu l'unu eme iphe, pfuru-oto; g'ẹhu tsojekwa unu. Gẹ ndzu ta agujekwa unu m'ephe -nọdu eye unu ebvu; ophu ọ dukwa iphe, unu ezejekpoo ayọ oshi iya. ¹⁵ Iphe, unu e-mejechia bu g'unu gudeje

* 3:12 3:10-12 Gūnaa Ebvu 34:12-16.

obu unu g'ò ha kwabeje Kéreshi, bú Nnajiuphu unu ùb̀v̀ù; gude goshi iya l'òo ya bú Nnajiuphu unu. Unu kwagebejèpho akwagebe tekenteke k'òphu bú l'ò -duru onye jiru unu k'iphe ono, unu ele ɛnya iya ono; unu eyeeru iya ɔkpobe onu; goshi iya iphe, meru g'ò gude unu nòdu ele ɛnya iphe ono, unu ele ɛnya iya ono. ¹⁶ Unu meje nno g'òbu ataa awajèkwanu unu mini; k'òphu búkwanu o -nweru ndu l'epfuru unubè ndu kè Kéreshi èjo opfu; unu egude umere ɔma ono, unu eme ono meru iphere kpua phe.

¹⁷ L'ò kakwa ree lè nemadzú jeru iphe-ɛhuka; opfu l'oome iphe, dù ree; m'ò -búkwaru l'ò bú iphe, dù Chileke l'uche bú onoya; eme lè nemadzú anwú ɔnwu èjo-iphe, o meru. ¹⁸ Kèle Kéreshi l'onwiya jekwarupho akpò iphe-ɛhuka lanú nwùhu kele ndiphe eme iphe-èji. Ọ búru onye ono, pfuberekoto ono bè nwùhu-chiru ndu apfubeduru-èka-òto; k'òphu oo-duta anyi dupfu Chileke. Ndiiphe bú egbugbu mmanù bè ephe gburu ogwehu iya. Obekwanu lè Unme Chileke meru iya ọ nòdu ndzú. ¹⁹ Ọ búru ike Unme Chileke ono bè o gude bahù lè maa jepfu ndu maa ono, a tuchiru lè mkporo ono je epfuaru phe opfu Chileke. ²⁰ Lè teke ndiche ono, Nuwa kuru eze ugbo ono bè ndu teke ono jìkàkwaru angabè nchì l'iphe, Chileke epfu; Chileke takpoeppo nshi ngabèkotaru phe; ọphu ọ dudu; jeye teke ọ nonyaru ọ haa mini; ọ bya erigbushikòta phe. Ọ búerupho nwa ndu abadu ishi bè bahuru l'eze ugbo ono; iphe, ephe dù bahù iya bú umadzu ɛsato kpòloko. Ọ búru mini ono, ugbo ono ese eli l'eli iya ono bè Chileke shi dzoo phe. ²¹ Mini ono bè nò ọnodu baputizimu, e gude adzò unu kwaphò. Ọ tọ búkwa l'a asafuje anyi inyì l'èhu; ọ chikwa l'anyi egudeje iya arwò Chileke g'ò mee g'òbu ta awa anyi mini. Ọ búru l'eteta, Kéreshi shi l'ónwu teta nòdu ndzú bè ooshije dzoo anyi. ²² Ọ tetaru ono lashia je anòdu l'imigwe l'èkutara Chileke, bú Nna. Iphe, búkòta ojòzi-imigwe g'èphe hakòtakpoo; mèkpoo iphemiphe, ike dù l'èka; mè iphemiphe, búkotakpoo ndu-ishi l'imigwe nòdukota iya l'èka.

4

Ndzú ọphúú

¹ Kéreshi bè jeru iphe-ɛhuka teke ọ nò lè mgboko-a. Ọo ya bú; g'ò búekwarupho gè k'iphe-ɛhuka ono dù Kéreshi bú g'òo-duje unu; mbù g'unu kwakòbekwa k'èje egube iphe-ɛhuka ono. Ọ tọ dúkwa onye jeebejeru egube iphe-òtsu-l'èhu ono lè mgboko-a ọ gbeshi jeye èka l'eme iphe-èji ozo. ² Ọo ya bú; unu wataèkwapho eme iphe dù Chileke l'uche. Ọ búru g'unu e-gudewa iya rọ ememe bú onoya lè nwa nta-a, unu nòkwadu l'eliphe l'èka-a. Unu te eyeèkwaru ègu èjo-iphe agùgbabe unwu-eliphe onu. ³ Unu lewaru ime teke unu shi mète iphe, unwu-eliphe eme. Unu shi búru ndu iphere bvuru l'iphu; unu nòdu ewojeru onwunu haarù ègu èjo-iphe; yèe angunuka mee yèe èjo-uzere; mè etsojeerupho acho-phe èka unu angù mee; yèe anòdu agwaphe agwa mè ọbvù. ⁴ Nta-a bè ọ gbèkwa bya adù ndu ono, ta amadzú Chileke ono biribiri l'unu te etsojeeduru phe emephe èjo ememe ono; ọphu unu l'èphe anòdu ndzú ọla-l'iswi ono. Ọo iphe ono meru g'ò gude ephe nòdu anòduje epfubyishi unu. ⁵ Ọle mbòku, Chileke e-kpe phe ikpe abyaakwaa. Ọo mbòku ono bè ephe a-bya apfuru Chileke l'iphu; gude onu phe shi ishi lanù dokòtaru iya iphe, ephe meru l'eli-mgboko-a; mbù Chileke ono gbè kwakòbehawanu k'èkpe ndu nwùhuru anwùhu mè ndu nò ndzú lè mgboko-a ikpe ono. ⁶ Ọ kwa iphe ono meru g'ò gude e je ezia ndu maa ozi-oma ono k'òphu e-kpe phe ikpe, dùru ogwehu; ephe anòdukwanu ndzú ọphu Chileke nọ.

Egude iphe-oma, Chileke meru ngu jeeru iya ozi

⁷ Sù-a; teke iphemiphe-a l'avbù bè dúkwaa ntse. Ọo ya bú g'unu sedeje onwunu; g'ènya doo unu rìsaa; k'òphu unu a-duje ike epfu anù Chileke. ⁸ Ọphu kachakpoo nù bú g'unu yèkwapho nwibe unu obu ọkpobe eyeye kwasèru; kèle egube n-yemobu ono ekpuchijekwa ikpoto iphe-èji. ⁹ Unu kwajèru nwibe unu ɛbyaa. Ọle g'unu ta agujekwa aphù iya. ¹⁰ Eshi ọphu Chileke megbawaru unu eze-iphe-oma, dù iche iche; bya anùchakwaapho onyemonye iphe-oma l'èhu l'èhu; g'onnyemonye gude iphe-oma ọphu Chileke nùru iya mee iphe, a-barù nwibe iya urwu. Ọ kwa unu mee nno l'ò búru iya bú l'unu bú ndu letaru ɛnya ọkpobe eleta l'iphe-oma, Chileke nùru unu. ¹¹ Ọ -duru onye epfu opfu; g'onnye ono pfujèe ya phò g'ò bú Chileke l'onwiya epfu iya. Ọ -duru onye eyetaru ndu ozo èka; g'onnye ọbu yetajè iya gè Chileke nù-beru iya ike. Ọo ya bú; g'èe-shikwanù l'iphe, anyi emeje ememe ndiphe eshi Jìzòsu Kéreshi l'èka kwabè Chileke ùb̀v̀ù; mbù onye ono, ọkwabe ùb̀v̀ù mè eze ike, parù èka apaa; bú nkiya ono jasù lè tuutuutu lè m̀jimiimii. Nokwa g'ò dù.

Iphe-ɛhuka, ndu nọ Kéreshi l'èka èje

¹² Ndu mu yeru obu; g'ejo iphe-ehuka ono, abyapfutaje unu ono ta adujekwa unu biribiri. Egube oke iphe-ehuka ono bukwa iphe, e gude eme g'a maru ?unu noshiru-a ike l'eka Chileke. G'o to dujekwa unu g'o bu iphe, etu iya adujeduru be byapfutaru unu. ¹³ O chikwaa iphe, unu e-meje bu g'ehu tsoje unu utsu l'unu tukoru gbaru mgba eje udu iphe-ehuka, Kereshi jeru; e -mechaa g'ehu akwata tsoo unu tsoshikpoo ya unu ike mboku ono, Chileke e-goshi odu-biribiri Kereshi ono; mbu unu a-kwata gude obu unu g'o ha tee eswa. ¹⁴ O -buru l'egude iswi ehuh Kereshi ako unu onu; be unu bukwa ndu a goru onu-oma nu; noo kele Unme Chileke, bu iya emeje g'unu gbaru mgba l'odu-biribiri Chileke anopyabewaro unu l'ehu kwaseru. ¹⁵ Ole o -duru onye l'eje iphe-ehuka; g'iphe-ehuka, ooje ta abukwaru k'iswi ochi, o gburu; ozoo iphuru o ziru; ozoo ejo-iphe ozo, o meru; ozoo kele o bu onye eseje opfu. ¹⁶ O chia teke unu eje iphe-ehuka opfu l'unu bu ndu ke Kereshi; g'iphere iya ta adukwa unu; o chia g'unu keleje Chileke ekele l'oo epha Kereshi be eeku unu.

¹⁷ Le teke Chileke e-kpe ndiphe ikpe dukwaa ntse. O buru ndibe iya be oo-vuru uzo dabekpe obu l'ehu. Teke o bu le Chileke vu uzo dabekpe anyi egube iphe ono l'ehu; doanaa mu ro g'oo-dukpoo ndu ono, jikaru ozi-oma Chileke ono.

¹⁸ "Teke o bukwanu le
g'e-me dzota onye
pfuberekoto
shihuru ike egube ono;
leanaro g'oo-duru
ndu ta atsudu Chileke
ebvu mewaro iphe,
bukpoo ndu ozo,
ta anuduru Chileke
opfu g'ephe ha."*

¹⁹ Oo ya bu; g'iphe, bukpoo ndu eje iphe-ehuka le g'o du Chileke g'ephe jee ya; mejekwa umere omaa. G'ephe wokwaru ndzu phe ye Chileke ono l'eka, bu onye ono, meru phe nu; teme o buru onye epfuje iphe; pfushia ike l'iphe, o pfuru.

5

Eleta ndu Chiochi enya

¹ Iphe-a, mu abya epfufu-a bukwa ndu e meru ogerenya Chiochi be mu epfu eyeru. Le mbedua, bu Pyita bukwa onye e meru ogerenya Chiochi g'unu bu teme mu gudekpoo enya mu humakota iphe-ehuka ono, Kereshi jeru onoya g'o hakotakpoo gberegedege. Mu yikwarupho le ndu onye le Kereshi gbawaa mgba nweru odu-biribiri iya, bu iphe, ata duedu g'oo-no-beru Chileke emee l'aa-huma-dzuru iya. ² Su-a; unu chejekwa unwu aturu Chileke ono nche, letaje phe enya ree. Unu egude obu unu meje iya egube o du Chileke l'uche; unu te emejekwa iya g'o bu iphe, e kebutaru unu ekebuta; o chia g'unu yeru ehuh l'eje ozi ono. Unu te ejekwa iya nweru ekpiri okpoga. ³ Unu te emejekwa ndu ono, Chileke yeru unu l'eka ono g'ephe bu ohu, unu gbaru agbagba. G'umere unu buchikwaaru phe iphe-leta-mee. ⁴ Oo ya bukwanu g'oo-buru teke onye-ishi ndu nche aturu ono byaerupho k'egoshi onwiya l'oo-mee g'unu nodu ndzu ojeoje, bu iya bu obunggo, du biribiri, ata yidu mebyihu emebyihu.

⁵ Nokwapho ge mu akakwarupho unube ndu ophu ka aburu unwegirima; unu wozejekwa onwunu ali l'iphu ndu bu ogerenya. Mbu-a; iphe, mu epfuru unu g'unu ha bu; g'iphemiphe, unu eme goshijekwa l'unu ewozeje onwunu ali l'eka nwibe unu no. Unu eyetajeru nwibe unu eka; kele "Chileke ajikajekwa ndu eku onwophe; o nodu emejekwanuru ndu ophu wozeru onwophe ali eze-iphe-oma." ⁶ Oo ya bu; unu wozeta onwunu ali l'iphu Chileke; k'ophu oo-woli unu eli me o -rwuepho. Chileke ono bukwa iya be bu Okalibe-Kakota-Ike.

⁷ Unu tuko iphe, bukpoo iphe, unu ay oshi iya tuko ye Chileke l'eka; kele enya iya ta alufujedu alufu l'eka unu no. ⁸ G'enya doo unu risaa g'unu nodu che nche l'onye ohogu unu, bu Nsetanu tsoakwaru ejephe g'oduma, tsoru aba hanyihanyi ach o onye odz-gbu lajashia taa. ⁹ Unu pfu-chije iya uzo; unu apfu-shikwanaa ike l'ekwekwe, unu kweru ke Chileke; l'unu maakwaru-a l'unwunna unu g'ephe hakota l'eliphe-a be tukoru ejekota egube iphe-ehuka ono. ¹⁰ Obenu l'oo Chileke ono, bu iya bu onye eze-iphe-oma kpakoru mikoo l'eka ono be kuru unu g'unu le Kereshi tugba buru nanu; oo ya bu g'unu l'iya atuko nodukota l'eka lanu, bu eka odu-biribiri iya ono, ata bvu du abvubu unu no. Oo ya bu l'unu -jetaepho iphe-ehuka ono nwanshi; yebedua l'onwiya emee unu;

* 4:18 4:18 Gunaa Etu 11:31.

unu adukota ree; mee unu; unu eshihu ike; bya emekwapho unu; unu akabaa apfushi ike l'ekwekwe, unu kweru. ¹¹ G'ikemike bukotaru nkiya jashe le tuutuutu le mimiimii. Nokwa g'ọ du.

Ekele mkpochi-ishi

¹² Mu pfuakwaru nwakpuru opfu olemole deeru unu l'ekwo-ozia. O buru Sulivanusu be gude eka iya deeru mu iya. Sulivanusu ono bu nwanna anyi, mu maru l'ọ bu onye e gude ire iya eka. Su-a iphe, mu ederu iya unu bu ge mu gude iya mee g'obu shihu unu ike; teme mu ndu emekwapho ge mu gude iya pfuru unu l'iphemiphe ono be tukoru buru eze-iphe-oma, shi Chileke l'eka. Unu pfukwaru l'eze-iphe-oma ono; pfushia ya ike.

¹³ Le ndu ke Chileke, no le Babilonu; mbu Chiochi, Chileke hotakwarupho g'ọ hotaru unu be l'ekelekwaro unu. Maku, bu nwa mu ekelekwaro unu. ¹⁴ Unu kelekwa nwibe unu ekele; nmata phe akpa, du nso. Ge Chileke mee g'unube ndu unu le Kereshe tugbaru buru nanu g'unu ha buru guu. Nokwa g'ọ du.

Ěkwo-ozì K'ẹ̀bo Pyita Deru

¹ Ěkwo-ozì-a bẹ̀ shì l'ẹ̀ka mbẹ̀dua, bụ̀ Sayìmonu Pyita, onye ejeru Jizọ̀su Kéreshì ozi; bya abụ̀kwarupho onye-ishi-ozì iya. Ndu mu ede iya anụ̀ bụ̀ unubẹ̀ ndu ono shì l'apfubekoto kẹ̀ Chileke mẹ̀ kẹ̀ Onye-Ndzọ̀ta bụ̀ Jizọ̀su Kéreshì nata ekweta ọ̀phu bụ̀ ọ̀kpobe iya gẹ̀ k'anyibedua.

² Gẹ̀ Chileke mekwaa g'unu kabaa ya amaru; l'ọ̀ mekwaphọ̀ g'unu kabaa amaru Nnajiuphu anyi bụ̀ Jizọ̀su ọ̀kpobe amaru eje. G'eze-iphe-ọ̀ma mẹ̀ ẹ̀hu-guu, shì iya l'ẹ̀ka rwube unu ẹ̀ka rwube iya k'anyinyi.

Chileke kuru unu bya ahoṭa unu

³ Anyi maru Nnajiuphu ono marweta iya ree; mbụ̀ onye ono, bụ̀ iya kuru anyi g'anyi bya g'anyi l'iya gbaru mgba l'ọ̀du-biribiri iya; waa l'iphe-ọ̀ma, ọ̀nọduje eme. Ọ̀o l'amama ono, anyi maru iya ono bẹ̀ Chileke shì gude eze ike nkiya nụ̀ anyi iphemiphe, mkpa iya dūru anyi g'anyi gude ọ̀nduru iya ndzụ̀; emekwaphọ̀ umere, egoshije l'anyi akwabẹ̀ iya ùb̀vù. ⁴ Ọ̀o eze ike iya ono bẹ̀ o gudekwaphọ̀ kweshia anyi ukwe-iphe, dūkota ree ọ̀kpobe adūdu; ukwe-iphe dakiri atụ̀ ọ̀nu iya; ọ̀o ya bụ̀ g'unu egudekwanu k'ukwe-iphemiphe ono gbakuta azụ̀ l'emebyishi onwonye ono, ndu mgboko-a l'emebyishi onwophe; kele ẹ̀phe eyedzujeru ọ̀nu l'ẹ̀gu ẹ̀jo-iphe anọduje agugbabe pẹ̀ nụ̀; waa g'unu lẹ̀ Chileke agbaru mgba meje umere ọ̀maa ono, oome ono. ⁵ Ọ̀o ya bụ̀ g'unu kukebeje ẹ̀hu se g'unu meje umere ọ̀maa yekwa l'ekweta unu. Iphe ọ̀zo, unu e-yekwa l'umere ọ̀maa aburu anwuta. ⁶ Iphe ọ̀zo, unu e-yekwafua l'anwuta iphe aburu esede onwonye. Iphe, unu e-yekwawanu l'esedeje onwonye aburu ọ̀ta-nshi. Iphe, a-nọdukwa nụ̀ etso ọ̀ta-nshi aburu akwabẹ̀ Chileke ùb̀vù. ⁷ Akwabẹ̀ Chileke ùb̀vù aburu iphe, a-nọdu etso iya nụ̀ bụ̀ ehe onwunu. Iphe ọ̀zo, unu e-yekobefua l'ehe onwunu ono aburu n-yemobu. ⁸ Unu -nọdu emewaa ẹ̀gube umere ono eje l'iphe bẹ̀ unu taa bukwaru 'ogalemkpa; ọ̀phu unu abueduru ndu ta amjdu mebyi; l'amama unu maru Nnajiuphu anyi, bụ̀ Jizọ̀su Kéreshì. ⁹ Ọ̀le-a; onye iphemiphe ono teke erwubedu ẹ̀ka; atsukwa ishi; mbụ̀ l'onye ono ta ahumajedu iphe, nọ ẹ̀nya. Tẹ̀me onye ono zohawaa l'ọ̀o Jizọ̀su bẹ̀ sashikotaru iya iphe-ẹ̀ji, o shì mehawaa.

¹⁰ Ọ̀o ya bụ̀ lẹ̀-a; unwunna mu; ọ̀ kwa unu bụ̀ ndu Chileke kuru hoṭa unu mee unu buru unwu iya. Ọ̀o iphe ono meru g'ọ̀ gude unu jee ekukebeje ẹ̀hu eme g'unu gude umere unu egoshi l'unu bupho unwu iya ọ̀bu eviya; lẹ̀ teke unu emewaa iphemiphe ono bẹ̀ unu ta abyakpokwa eshiswe ọ̀zo. ¹¹ Unu -nọdu emewaa nno ta adukpoekwa iphe, byakpo anọ-chi unu ọ̀zo g'unu ta abahushi l'ali-eze Jizọ̀su Kéreshì, bụ̀ Nnajiuphu anyi, bya aburu Onye-Ndzọ̀ta anyi.

¹² Noo g'ọ̀ gude mu nọdu arị lẹ̀ mu a-nyatajekpoerupho unu iphemiphe ono. Mu makwaru-a l'unu machahawaru iya; tẹ̀me l'unu pfushiwaru ike l'ọ̀kpobe-opfu ono, e ziru unu ono. ¹³ Ọ̀ buru iya meru mu nọdu arị l'ọ̀ ka ree gẹ̀ mu nyatakotaru unu iphemiphe ono nta-a, mu nọkwadu ndzụ̀ l'ulo-ekwa k'ogwehu-a gude yeru unu ọ̀kú; ¹⁴ eshinu mu mawaru l'ọ̀ tọ̀ dudu g'ọ̀o nọ-bekwaduru nta-a; mu alashia; noo kele Nnajiuphu, bụ̀ Jizọ̀su Kéreshì bẹ̀ goshiwaru mu l'ọ̀ rwwaru mu l'alala. ¹⁵ Mu e-kukebekpọ̀pọ̀ ẹ̀hu anyataru iya unu; k'ọ̀phu bụ̀ mu -anọdu; unu ta azohabaedu iya azoha.

Ndu gudekpọ̀o ẹ̀nya pẹ̀ huma ùb̀vù, Chileke kwabẹ̀ru Kéreshì

¹⁶ Lẹ̀ teke anyi ziru unu k'ike Jizọ̀su Kéreshì ono, bụ̀ Nnajiuphu anyi ono, bụ̀ ike, oo-gude bya ọ̀zo ono; bẹ̀ ọ̀ tọ̀ bukwa akọ-iphẹ̀, nemadzu ritaru l'oriri iya bẹ̀ anyi koru unu. Anyibedua bẹ̀ gudekpọ̀ka ẹ̀nya anyi huma ọ̀du-biribiri iya. ¹⁷ Kele Chileke, bụ̀ Nna kwabẹ̀ru iya ùb̀vù bya emee ya o gbua nwjinwii teke ono, ẹ̀guru olu-opfu ono shì l'akpabiri Ogbu-nwjinwii rwua ya nchị sụ̀: "Onye ọ̀wa-a bụ̀ Nwa mu nwoke, mu yeru obu; o jiru mu epho." ¹⁸ Anyibedua l'onwanyi numakwaru olu-opfu ono, shì l'imigwe ono teke ono, anyi l'iya tukuru nọdu l'eli ùb̀vù, dū nsọ̀ ono.

¹⁹ Anyi kabaa ekweshi ike l'iphemiphe ono, ndu mpfuchiru Chileke pfuhawaru ono bẹ̀ bukota ọ̀kpobe-opfu g'ọ̀ ha. Ọ̀o-buru unu eme ree mẹ̀ unu -nọdu angabeje iya nchị; unu dū g'iphóró, nọ l'ẹ̀ka ọ̀chii agba jasụ̀ nchi abọ̀hu; gẹ̀ kpokpode nchi-abọ̀hu ono ekeahaa paapaapa l'obu unu. ²⁰ Ọ̀le ọ̀phu kachakpoonu, bụ̀ ọ̀phu unu e-vukpoadaru ọ̀zo maru bụ̀ lẹ̀-a; iphe, ndu mpfuchiru Chileke pfuru ta adukwa ọ̀phu ẹ̀phe shì l'uche pẹ̀ pfua g'ọ̀

dụ phẹ. ²¹ Kẹle mpfuchiru te eshidu l'uche nemadzụ. Obenu lẹ ndu mpfuchiru, dụ-nsọ pfuru opfu, shi Chileke l'ọnu gẹ Unme-dụ-nsọ meru g'ẹphe pfua ya.

2

Iphe, e-me ndu mpfuchiru, epfu iphe, Chileke epfuduru

¹ Lẹ teke ndiche bẹ o nwekwaru ndu mpfuchiru shi epfufe iphe, Chileke epfuduru. Nokwaphọ g'ọ duru ndu a-nọdu l'echilabọ unu ezi iphe, Chileke epfuduru. Ẹphe a-jikachakwa jika Nnajiuphu anyi, bụ Jizosu; mbụ onye ono, bụ iya gbatataru phẹ l'ẹka iphe-ẹji ono, ẹphe shi eme ono. Oo iphe ono meru g'ọ gude iphe-ẹji, ẹphe meshiru tukoru phẹ l'ishi. O bụru iya e-me ẹphe alaa l'iyi ẹgwegwa. ² Ikpoto nemadzụ e-mechakwaa tsoahaa phẹ; meahaa ejo ememe. Ooburu iphe, ẹphe a-nọdu emegbabẹ bẹ ndu ta abudu ndu kẹ Chileke ee-gude wata epfubyishi okpobe-opfu ono, bụ iya bụ ụzo kẹ Chileke ono, anyi etso ono. ³ Ndu ono, anọduje ezi unu iphe, abudu okpobe-opfu ono buekwapho ẹkpiri okpoga bẹ eshitajẹ phẹ iphu. Ẹphe -gbeshi; ẹphe atuko ụka, nọ lẹ mgboko dzushia wushiru unu. Ẹphe egude nno ghoppyabe unu l'ugho; ria unu okpobe okpoga. Ole o tọ duekwanu g'ọo-nọ-beru nta-a; Chileke anmaa ẹgube ndu ono ikpe. Noo kẹle Chileke pfuhawaru iya rọ teke ndiche dobe edobe. Mbụ l'iphe ono, bụ iya e-gbu ndzụ phẹ ono te ekujekwa mgbenya.

⁴ Lẹ-a; o -buru lẹ Chileke ta ahaduru unwu-ojozi-imigwe, meru iphe-ẹji g'ẹphe ria ya kẹ mmanụ; o tya phẹ mkporo chiru ye l'ọku-alị-maa; lẹ tsukiribaa ẹka agba ọchii g'ẹphe nọdu ngaberu mbọku ikpe onoya; ⁵ o -buru lẹ Chileke ta ahaduru ndiphe ono, meru iphe-ẹji teke ndiche ono kẹ mmanụ; obenu l'ọ gude utso bya atuko unwu-eliphe ono rigbushia; ndu o dzotaruru buerupho Nuwa, bụ onye ezi phẹ k'apfubekoto waa umadzu ẹsaa ọzo kpoloko; ⁶ o -buru l'ọ nmaru Sodomu yee Gómora ikpe gude ọku tsufukota phẹ ẹphe buru ntu; ẹphe chíhu lẹ mgboko l'ophu; shi nno mee gẹ ndu ta akwabedu Chileke ụbvù maru ẹgube iphe, ya e-me phẹ; ⁷ tẹme o buerupho Lotu, bụ onye pfuberekoto bẹ o dzoru l'ẹka ono, ndu eme ejo-ememe bu ono. Nno l'ọ shi abujeru; ndu alị ono -nọdu eme ejo umere, rehuru erehu ono; l'ọodu Lotu ẹji shii; bya atsukwa iya phọ l'ẹhu atsushi iya ya ike. ⁸ Mbụ-a; o tọ dudu mbọku-mbọku, nwoke ono pfuberekoto ono te eshidu aphurwushije ẹnya; anurwushi nchị l'ẹjo-ememe, ndu iphe-ẹji ono shi anọduje eme; k'ophu bụ l'ẹjo-ememe, oogudeje ẹnya hụma mẹ ophu ọonu lẹ nchị shi anọduje agbawashị iya obu.

⁹ Oniya bụ l'ọ -buru l'ọ noo g'ọ dụ bụ ono; ọo ya bụ lẹ Nnajiuphu maru-a g'oo-me dzọo ndu kweru nkiya; maru g'oo-me yeru phẹ ẹka g'ẹphe nahụ iphe-ẹhuka, byapfutaru phẹ nụ; bya amakwarupho g'oo-shi tuchia ndu iphe-ẹji l'ẹka ẹphe a-nọdu; l'ọ nua phẹ aphụ k'iphe-ẹji, ẹphe meru; o bụru ẹka ono bẹ ẹphe a-nọdu jeye mbọku iphe. ¹⁰ Mbụ-a; ndu ọo-kachakpọo njo bụ ndu ejo-iphe ono; mbụ ndu ono, buepho iphe, ẹphe anọdujeepho achọ bụ g'ẹphe mee iphe, bukpo iphe, ẹgu iya enwu phẹ phuruphuru l'ẹhu; mbụ iphe, bụ ẹphe -mee ya; ẹphe emerwushia onwophẹ; ndu adudu onye ẹphe anuru opfu; mbụ ndu ono, ezi iphe, abudu okpobe-opfu ono; ndu bụ 'anụ-lẹ-nchị; ndu anọduje eku onwophẹ ekuku; ndu ata atsujedu ebvu epfubyishi ndu ono, a ta ahumajedu l'ẹnya l'ogbu-nwijnwii imigwe ono. ¹¹ L'unwu-ojozi-imigwe bẹ kakwa ndu ono ike okpobe akaka bya akakwa phẹ phọ enweru unme; ọle ẹphe te ejejekwa anọdu l'iphu Chileke epfurwushi phẹ sụ l'ẹphe meru ẹji. ¹² Obenu lẹ ndu ọwa-a; bụ iphe, edoduru phẹ ẹnya bẹ ẹphe anọduje epfubyishi. Ẹphe dụ g'anụ-egbudu, enwedu egomungu, bụ iphe, a nwudoru phẹ bụ g'a nmatajẹ phẹ l'ọnyà gbua; o bụru g'e meru anụ-egbudu bụ g'ee-me phẹ; ẹphe alaa l'iyi. ¹³ Oo iphe ono a-buru urwu, ẹphe e-rita l'ẹjo-iphe ono, ẹphe yeru ẹka ememe ono. Je akpachakpọo l'echilabọ eswe bẹ ẹphe anọdujeela-a eme g'ẹphe ria iphe ono, ẹgu iya enwu phẹ phuruphuru l'ẹhu ono; ẹphe -nọdu eme iya ẹhu atsode phẹ-a utso. Ono bụ iphe, iphere bya aburu iphe, ụta mẹ unu -nọdu ahajẹ phẹ g'unu l'ẹphe tuko eri nri; mẹ unu ọkobe eri nri.

¹⁴ Lenaa l'ọobujeru; ẹnya phẹ -humawaa nwanji; l'ọogue phẹ phọ g'a sụ l'ẹphe lẹ nwanji ono kwaru. Ophu o dudu teke ẹgu eme ejo-iphe agu-buhuje phẹ agu-buhu. Ntanta-a ẹphe edetawa ndu ophu anọ-shiduru ike l'iphe, ẹphe kwetaru; ẹphe anma l'ọnyà phẹ. Iphe, doru phẹ ẹnya buepho g'ẹphe e-shi kpa okpoga. Ono bẹ ẹphe metawaru jeye o ria phẹ ishi; ẹphe buru ndu a tuwaru ọnu! ¹⁵ Ẹphe parụ okpobe ụzo ono, pfuru nhamunha ono haa eje phururugbadaa; bya eetsowaa ẹka Belamu, bụ nwa Bosoru; mbụ onye ono bụ iphe, o yeru ẹnya bụ okpoga, ọokpa l'uzo apfuduru ọto ono. ¹⁶ A baaru iya mba ejo-ememe ono; k'ophu bụ lẹ nkafpu-igara, ete pfujedu opfu saru ọnu pfua opfu gẹ nemadzụ gude kposhia onye mpfuchiru ono eme umere onye ọbvụ.

¹⁷ Ndu ono, ezi iphe, abudu eviya ono bu 'ogalemkpa. Epehe du g'obvu, mini tahuru. Epehe du g'igwe -rwuchaaru erwurwu k'edze mini; pherephere zikaa ya. Chileke nmawaru phe ikpe. Eka akwakoberu phe be gbahuru tsukiribaa. ¹⁸ Epehe anodujeephe epfu g'o bu phe kachaa amama; temanu opfu obu abukwarupho mkpokoro opfu. Epehe nodu egudeje iphe ono, egu iya enwu phe phuruphuru l'ehu ono gbase onya nmata ndu buwokwadu-a be epehe nahuru ndu eshiswe uzo. ¹⁹ Epehe ekweje phe ukwe enweru onwonye; ole epehebedua l'onwophe te enwekwanu onwophe. Epehebedua bu ohu umere, rehuru erehu ono, epehe anoduje eme ono. Noo kele o iphe, ka amadu ike; lwu-kpee ya be amadu bu ohu iya.

²⁰ Mbü le ndu ono nwekwaru-a teke epehe shi maru Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kereshi okpobe amaru; mbü Onye-Ndzota anyi ono. Su ophu epehe eshiedu eshi ejo uzo ono, emerwuje unwu-eliphe ono. A nonyaephe; ejo umere ono, epehe shi hawaa ememe ono lwa azu bya eria phe ishi ozo; ka phe ike lwu-kpee phe. O kwa iya bu l'onodu ehu onye ono abya aka njo; eme le g'o duhawaa le mbü. ²¹ Mbü-a; o gogo kakwaru egube onye ono ree; ome o to dukpodaa teke o majeru uzo bu o -shia ya; Chileke agua ya l'onye pfuluberekoto; eme l'onye ono machaaru uzo ke Chileke bya atsu-phu azu haa emeje ekemu ono, Chileke turu iya ono. ²² O kwa iya bu l'iphe ono, aanmaje l'etu ono a-vua l'ehu onye ono, bu iya bu etu, a nmaru, suru le "Nkuta nwachaaru enwa laphu azu je erichaa ya." Etu ozo buru le "Ezi be a wuchaaru ehu; o laphu azu je ebvua epuchi." Noo ge ndu ono du bu onoya.

3

Nnajiuphu a-bya ozo

¹ Ndu mu yeru obu; owa kweakwa akpo ekwo-ozu ebolochiko, mu dewaru unu. L'ime ekwo-ozu labo ono be mu dewaru gude yeru unu oku; nyataru unu g'unu rije oriri iphemiphe ono, e ziru unu ono. ² Oo ya bu; unu nyatajekwa opfu, ndu mpfuchiru Chileke ono pfuru teke ndiche. Ndu ono bu ndu eeyeru ubvu. Unu anyatajekwapho iphe ono, Nnajiuphu, bu Onye-Ndzota ono shi l'eka ndu-ishi-ozu iya zia unu. ³ Iphe, e-vukpodaru uzo doo unu enya bu owa kpoda; mgboko-a bya l'abvu be o nwekwaru ndu e-mechaa buru ndu taa dujedu ike sede onwophe l'egu ejo-iphe, enwu phe phuruphuru l'ehu; bukwarupho ndu a-noduje aja unu ewenu. ⁴ Iphe, epehe e-pfuje bu; "Denuhunu Jizosu obu, kweru unu ukwe le ya a-bya ozo obu? Kele e -shi teke nna anyi oche phe noru laa be iphemiphe dukewapho g'o du; e -shi teke e meru mgboko." ⁵ Epehe elekebekpoepeho enya; jika jinyia enya l'ephe taa ridu oriri iphe ono, Chileke meru teke ndiche ono. L'oo opfu, Chileke pfuru l'onu kpoloko be o gude mee igwe mee ali. Ali shi le mini du; o buru mini ono meru iphe ndzu du le mgboko. ⁶ Teme le Chileke meru igwe dzee mini; rigbukota iphe, shi du le mgboko ophu shi du teke ono l'ophu; o buru ola-l'iswi. ⁷ Igwe ye le ali, bu ophu du nta-a bukwa opfu onu be e gude sede iya g'o nodu jeye mboku, oku e-kepyashi iya, bu iya bu mboku oke ikpe ono. Noo mboku, Chileke a-nma ndu ta anuduru iya opfu ikpe; mee phe epehe aburu ola-l'iswi.

⁸ Ole-a; ndu mu yeru obu; iphe lanu unu ata zohajedu bu l'enya nnajiuphu be ujiku lanu dukwa iya-a g'unu-kuru-unu apha; unu-kuru-unu apha dukwa iya pho g'ujiku lanu. ⁹ Nnajiuphu ta akpukwa ehu akpukpu eme iphe, o kweru ukwe iya, bu iya bu iphe, ndiphe anoduje ari. O kwa nshi be otaru unu kele o to dudu onye o du iya g'a su l'oo l'iswi; o chia g'izimanu lwa onyemone ya.

¹⁰ Mbü le mboku, Nnajiuphu a-bya be oo-byakwa g'onye-oshi byaru oshi l'enyashi. Mboku ono be igwe e-deru riiririi mihu. Iphemiphe, du l'igwe; kpokode me onwa me enyanwu be oku e-kekota. Mgoko l'ophu mekpoo akanya, ndiphe seru dobe l'ime iya be oku e-kepyashikotakwa. ¹¹ Eshinu unu mawaru l'iphemiphe-a, du le mgboko-a bukota iphe, e-kepyashi l'oku; unu kwabekwarupho onwunu enya meje umere, gbaru unu l'ememe. Unu nujeru Chileke opfu; unu eworu ndzu unu g'o ha ye iya l'eka g'o bukotar nkiya. ¹² Unu chierupho enya yee l'uzo; ngaberu mboku, Chileke a-bya emebiya mgboko-a. Oo mboku ono be Chileke a-tu oku l'igwe; oke okpomoku apaa eka; k'ophu iphe, nokota iya nu a-dazehukota. ¹³ Ole-a; Chileke be kwekwaru anyi ukwe emefuta igwe ophu ye mgboko ophu. Ono buwaa ndu pfuluberekoto l'enya Chileke bu ndu e-buru iya nu kpoloko. O buru mgboko ophu ono be anyi ele enya iya.

¹⁴ Oo ya bu; ndu mu yeru obu; eshinu unu ele enya iphemiphe-a; unu kukebeephe ehu dobe onwunu oru g'o to du iphe, aa-ta unu uta iya l'iphe Chileke. G'unu le Chileke du le ree. ¹⁵ Unu anyatajekwa l'iphe, meru g'o gude Nnajiuphu nodu ata nshi ono bu g'unu bya ge ya dzoo unu. O kwapho iphe ono be nwanna anyi Polu, anyi yeru obu dehaakwarupho unu l'ekwo-ozu, o detaru unu. O kwa Chileke be nuru iya mmamiphe,

o gude dee ya. ¹⁶ Lẹ-a; iphe, bukotakpoo ẹkwo-ozì, o deru g'ọ ha bẹ o pfukotakwaru opfu iphe-a, e-mechaa mee nū-a l'iphe, bukpoo ẹkameka, o pfuru opfu gbaa ya ọkpa. Iphemiphe ono, Pọlu deshikotaru ono nwekwaru ndu ophu oopfufe, te ekwejedu edo ẹnya. Ọ buru iphe ono meru g'o gude ndu amadu iphe; mbu ndu apfushiduru ike l'ekwekwe, ẹphe kweru ke Chileke; ndu ewojeru iya gha igharaphu, buhukwaa g'ẹphe aghaje ikpoto iphe ozo, e deru l'ẹkwo-opfu Chileke. Ọ buru ẹgube ono bẹ ẹphe emeje gude ẹka phe meta ọla-l'iswi tukobe onwophe l'ishi.

¹⁷ Ọo ya bu; ndu mu yeru obu; eshinu unu vuwaa ọzo makotaru iphemiphe-a; unu kwabekwaru onwunu ẹnya ge ndu ẹjo-mboku ono te eduphu unu; g'ẹphe te eme unu g'unu kweta l'uka ono, ẹphe anoduje adzushi ono bẹ bu ọkpobe-opfu; shi nno mee g'okpa chiswafu unu g'unu lufu l'okpobe ọzo ono, unu pfuru pfushia ike ono. ¹⁸ Ọo ya bu lẹ-a; g'eze-iphe-oma ke Chileke ndu aka shii l'ẹhu unu; unu akakwapho amaru Nnajiuphu anyi bya aburu Onye-Ndzota anyi, bu Jizosu Kereshi okpobe amaru. Ọo ya kpoloko kpeekpu bu onye aa-ndu akwabẹ ubvu mboku-mboku jasẹ lẹ tuutuutu lẹ mijimimii. Nokwa g'ọ du.

Èkwo-ozì Kẹ̀ M̀b̀u, Jìonu Deru

Opfu, b̀u nd̀z̀u, shì Chileke l'ẹ̀ka

¹ Iphe, anyi ede l'èkwo-ozì-a anụ unu-a b̀kwa k'onye ono, ẹ̀pha iya b̀u Opfu Chileke-a, b̀u iya b̀u kẹ̀ Opfu, b̀u nd̀z̀u, shì Chileke l'ẹ̀ka-a. Opfu ono, anụje nd̀z̀u ono shìkpọ̀ lẹ̀ mb̀ulembu d̀u. Anyi ǹumakpooru iya lẹ̀ nchì; bya ah̀uma iya l'ẹ̀nya; gbua ya ẹ̀nya igo; bya ebyia ya ẹ̀ka. ² Onye ono, b̀u nd̀z̀u ono bẹ̀ e meru k'ọ̀phu eegudeje ẹ̀nya h̀uma iya; anyi h̀umawa iya. O b̀uru iya bẹ̀ anyi at̀uru unu ọ̀nu iya-a, b̀u iya b̀u kẹ̀ nd̀z̀u ojejoje onoya. Nd̀z̀u ono b̀u yee Chileke, b̀u Nna shìhawaa ǹoduta. Chileke bya egoshiwa iya anyi; mee anyi maru iya. ³ O b̀u iphe ono, anyi h̀umaru l'ẹ̀nya bya anụma lẹ̀ nchì ono bẹ̀ anyi akọ̀kwarupho unu-a g'anyi l'unu at̀ugbabe onwanyi. At̀ugba ono b̀u at̀ugba ọ̀phu anyi lẹ̀ Chileke, b̀u Nna waa Nwa iya, b̀u Jìzọ̀su Kéreshì t̀ugbaru. ⁴ Iphe, anyi ededuru unu iphemiphe-a b̀u g'ẹ̀hu atsofu anyi l'unu ọtso l'ishi.

Chileke b̀u iphóró, ngaru ẹ̀gu

⁵ Owa-a b̀u ozi, anyi ǹumaru iya l'ọ̀nu; b̀u iya bẹ̀ anyi akọ̀ru unu-a, b̀u iya b̀u lẹ̀ Chileke b̀u iphóró; ọ̀chii ta ad̀udu iya ililekpọ̀. ⁶ Teke anyi s̀uru l'anyi l'iya t̀ugbaru onwanyi; l'ẹ̀ka anyi nọ̀ ọ̀chii; b̀kwa ụ̀ka bẹ̀ anyi ad̀z̀u; tẹ̀me ọ̀phu anyi emedu ire-lanụ. ⁷ Obenu teke anyi bu l'iphóró gẹ̀ yẹ̀bedua nọ̀ l'iphóró-a; ọ̀o ya b̀u l'anyi lẹ̀ nwibe anyi t̀ugbaru; mee Jìzọ̀su, b̀u iya b̀u Nwa Chileke nọ̀du asafukotaje anyi iphe-ẹ̀ji, anyi meru g'ọ̀ ha.

⁸ Teke anyi s̀uru l'anyi te emedu iphe-ẹ̀ji b̀kwa onwanyi bẹ̀ anyi aghọ̀ru ụ̀gho; tẹ̀me ọ̀phu ọ̀kpobe-opfu ono ad̀udu anyi l'ẹ̀hu. ⁹ Teke anyi kọ̀shìru iphe-ẹ̀ji, anyi meshìru b'ọ̀o-guru anyi nv̀u l'iphe-ẹ̀ji ono g'ọ̀ ha; bya asafukota anyi iphe, b̀kwa ejo umere, anyi eme; eshinu ọ̀ b̀u onye apfushìje ike l'iphe, ọ̀ b̀u onye ukwe iya; bya ab̀uru onye emeje iphe, p̀furu ọ̀to. ¹⁰ Teke anyi s̀uru l'anyi te emeduru iphe-ẹ̀ji bẹ̀ anyi mewaru iya onye ntuphu-ire; tẹ̀me ọ̀phu opfu iya ad̀udu anyi l'ẹ̀hu.

2

Kéreshì agbajẹ̀ru anyi mkpu

¹ Ụ̀nwegìrìma mu; iphemiphe-a bẹ̀ mu edekwaru unu l'èkwo g'unu te emeje iphe-ẹ̀ji; ọ̀le teke ọ̀ d̀uru onye meru iphe-ẹ̀ji bẹ̀ anyi nwekwaru-a onye epfuchìru anyi l'iphu Nna anyi. Onye ono b̀u Jìzọ̀su Kéreshì, b̀u onye p̀fuberekoto. ² O woru onwiya gwee eja ọ̀ha; gude gwefu iphe-ẹ̀ji, anyi meshìru m̀ekpoo iphe-ẹ̀ji, ndu mgboko mgburugburu meshìru; ọ̀ tọ̀ b̀udu-a ọ̀phu anyi meshìru nwẹ̀kiya.

³ Teke anyi emeje iphe, Chileke t̀uru ekemu s̀u g'e meje; ọ̀o ya b̀u anyi amakaharu l'anyi maru iya. ⁴ Onye s̀uru lẹ̀ ya maru iya; ọ̀phu oomedu iphe, ọ̀ t̀uru ekemu s̀u g'e meje b̀u onye ntuphu-ire; ọ̀kpobe-opfu ta anọ̀du iya l'ẹ̀hu. ⁵ Obenu l'onye eme iphe, Chileke p̀furu bẹ̀ b̀u onye yeru Chileke obu yefukpọ̀o ya ya l'ishi. Noo iphe, e-me g'anyi makaharu l'anyi l'iya t̀ugbaru b̀uru nanụ b̀u onoya. ⁶ Onye s̀uru lẹ̀ yee Chileke t̀ugbaru bẹ̀ ọ̀ gbaru kẹ̀ g'ọ̀ nọ̀du ẹ̀gube nd̀z̀u ono, Jìzọ̀su shì nọ̀du ono.

Ekemu ọ̀phúú

⁷ Ndu mu yeru obu; ekemu-a, mu ederu unu-a ta ab̀ekwa ekemu ọ̀phúú; ọ̀ b̀uwaa akahụ̀ ekemu, unu shìkpọ̀ lẹ̀ mb̀ulembu nweru; akahụ̀ ekemu ono b̀u ozi, unu ǹumahawaru. ⁸ Ọ̀le mu edekwaru-a unu ekemu ọ̀phúú; kẹ̀le ọ̀kpobe-opfu iya ono bẹ̀ a gbẹ̀ ǹumawaa l'ẹ̀hu Kéreshì waa l'ẹ̀hu unubèdua; noo l'ọ̀chii abvuwaa abvubvu; ọ̀kpobe iphóró gbẹ̀ shìwaa unu l'ẹ̀hu abyawaa ad̀udu.

⁹ Onye s̀uru lẹ̀ ya nọ̀ l'iphóró ono; tẹ̀me nwanna iya d̀ukwa iya p̀họ̀ ashì bẹ̀ b̀kwa l'ọ̀chii bẹ̀ ọ̀ nọ̀kwadu byasụ̀ nta-a. ¹⁰ Onye yeru nwanna iya obu nọ̀ l'iphóró ono; ẹ̀be ọ̀ d̀udu iphe, onye ono emejekpọ̀o b̀u iphe, e-me g'onye ọ̀zo dalahụ̀ l'eme iphe-ẹ̀ji. ¹¹ Obenu l'onye nwanna iya d̀u ashì nọ̀ l'ọ̀chii ono; tẹ̀me ọ̀ nọ̀du eje daadishì l'ọ̀chii; ọ̀phu ọ̀ madu ẹ̀ka ooje; kẹ̀le ọ̀chii ono mewaru ẹ̀nya gbahukota onye ono tsukiribaa.

¹² Mu ede èkwo-a anụ unubẹ̀ ndu b̀u ụ̀nwegìrìma; kẹ̀le Chileke gudewaa k'ẹ̀hu Jìzọ̀su guaru unu nv̀u l'iphe-ẹ̀ji, unu meshìru. ¹³ Mu ede iya anụ unubẹ̀ ndu b̀u nna; kẹ̀le unu maru onye ono, shì lẹ̀ mb̀u d̀u onoya. Mu nọ̀du ede iya anụ unubẹ̀ ndu b̀u okorọ̀bya; kẹ̀le unu lẁu-kpewaru Onye-Njọ̀ ono, b̀u Obutuswe l'ọ̀gu. Mu ede iya anụ unubẹ̀ ụ̀nwegìrìma; kẹ̀le unu maru nna ono.

¹⁴ Mu dewaru iya nù unubè ndu bù nna; kele unu maru onye ono shi lè mbù dū onoya. Mu bya edewa iya nù unubè ndu bù okoròbya; kele unu shihuru ike; opfu Chileke buru unu eburu l'èhu; tème unu lwù-kpewaa Onye-Njò ono, bù Obutuswe.

¹⁵ Unu te eyekwa mgboko-a ɛnya; ozoo iphe, dū iya l'ime. Onye yeru mgboko-a ɛnya bẹ te eyekwaru Chileke bù Nna ɛnya. ¹⁶ Kele iphemiphe, dū lè mgboko-a, bù iya bù ɛgu ejo-iphe, agugbaa nemadzu; waa ɛgu enweru iphemiphe, ɛnya humaru; mɛkpoo eku-onwonye o-phushia-ugbu l'iphe mgboko-a ta abukwa l'eka Nna bẹ o shigbaa; ono shigbaa lè mgboko. ¹⁷ Mgboko-a mɛ iphe, dū iya nù, bù iphe, agugbaa nemadzu tukokwaru abyawaa ephushihukotaa; obenu l'onye eme iphe, dū Chileke l'uche a-dzuru ndzu jasù lè tuutuutu lè mijiimii.

Onye-achi-nta-Kéreshi

¹⁸ Unwegirima mu; nta-a bukwa teke ikpazu. Unu numawaru l'onye-achi-nta-Kéreshi l'a-bya. Nta bẹ ndu achi-nta-Kéreshi dukwaa igwerigwe. O buru iphe ono meru g'o gude anyi maru lè nta-a buwaa teke ikpazu. ¹⁹ Ndu ono shikwa l'echilabò anyi lufu; anyi l'ephe shihaakwa noduta; ole o tọ dudu teke ephe bujeru anyi. Ome ephe bù anyi mɛ anyi l'ephe anodukwaa; obenu l'ephe lufuru g'oo-buru iphe, doru ɛnya l'o tọ dudu g'ephe ha mɛ onye lanù, bù anyi.

²⁰ Obenu l'unubèdua bẹ Kéreshi yewaru Unme-dù-Nsò l'èhu; unu makotaru iphe ono, bù okpobe-opfu ono. ²¹ Sù-a; iphe, mu ededoru unu ekwo-a ta abukwa l'unu ta amadu okpobe-opfu ono. O kwa l'unu maru iya; tème unu makwaruphò l'uka g'ooduhabe ta abudu l'okpobe-opfu bẹ ooshije.

²² ?Buhunu onye bù onye tarù ishi k'adzu uka, abudu onye ekwedu l'oo Jizosu, bù Kéreshi obu, Chileke kweru ukwe iya. Noo onye bù onye-achi-nta-Kéreshi bù ono; mbu onye jikaru Nna jika Nwa. ²³ Kele onyemonye, jikaru Nwa jikawaru Nna. Obenu l'onye kwetarù kẹ Nwa bẹ woakwaruphò onwiya tugbabe l'èhu Nna.

²⁴ A bya l'èhu k'unubèdua; mu sù g'ozì ono, unu numaru eshi lè mbu ono nò-shièkwapho unu ike l'okpoma; g'unu gudeshia ya ike. O -buru l'iphe ono, unu numaru eshi lè mbu ono nò-shiru unu ike l'okpoma; noo ya bù; unu lè Nwa mɛ Nna atugba buru nanù; g'unu tugbaru iya kwasèru. ²⁵ Owa-a bù iphe, Kéreshi kweru anyi ukwe iya, bù iya bù ndzu ojejeje.

²⁶ Ono bukwa kẹ ndu eme g'ephe mee unu mkpurukpuru-ɛnya; duswee unu uzo l'iphe kẹ Kéreshi bẹ mu deru unu ono. ²⁷ Obenu l'unubèdua bẹ Chileke yewaru Unme-dù-Nsò nkya l'èhu. Mkpaa onye ozo, ezi unu iphe ta adueduru unu; eshinu Unme ono ezikotaje unu iphemiphe; tème iphe, oozije buru okpobe-opfu; ophu o dudu uka, dū iya nù. Oo ya bù; unu lè Kéreshi tugbakwa buru nanù g'unu tugbaru iya kwasèru. Nokwa iphe Unme ono ziru unu bù ono.

²⁸ Nta-a bù lè-a; unwegirima mu; unu l'iya tugbakwa buru nanù g'unu tugbaru; g'oburu teke o goshierupho onwiya g'obu eshihu anyi ike g'anyi te egude iphere tsuhu iya ebvu teke oobyaa. ²⁹ Teke o bù l'unu maru lè Chileke bù onye pfulerekoto; g'o dokwaaphò unu ɛnya l'onyemonye, eme iphe, pfuru oto bẹ bù nwa, Chileke nwuru.

3

Aburu unwu Chileke

¹ Unu humaru egube gẹ Chileke, bù Nna yebewaru anyi obu kẹ g'o kua anyi unwu iya; tème o buru iphe, anyi bù bù ono. Iphe, meru iphe, ndiphe amadu anyi bù l'ephe ta amadu iya. ² Ndu mu yeru obu; nta-a bẹ anyi bukwa unwu Chileke. Iphe, anyi e-mechaa buru teke afutakwa; ole iphe, anyi maru bù lè teke Kéreshi byaerupho bẹ anyi a-dù g'o dū; eshinu o buepho g'o dū bù g'anyi a-huma iya. ³ Noo ya bù; onye nò Jizosu l'eka ele ɛnya abyabaa iya ono; l'a-bujeru onye duebe ree; lè Jizosu obu l'onwiya bẹ bukwa onye duebe ree.

⁴ Onyemonye meru iphe-èji bẹ ikpe nmaakwaru l'o mebyiru ekemu Chileke; kele eme iphe-èji bù emebyi ekemu Chileke. ⁵ Unu maru l'oo Kéreshi obu byaru g'o bya ewofu nemadzu iphe-èji l'èhu; tème yebèdua l'onwiya ta adukwa iphe-èji, dū iya l'èhu. ⁶ O tọ dukwa onye yee Kéreshi tugbaru buru nanù emejekwadu iphe-èji; ophu o dukwa onye emeje iphe-èji humajewaru iya nù; ophu o buru k'amaru iya amaru.

⁷ Unwu mu; unu te ekwekwa g'o duru onye e-duswee unu uzo l'iphe kẹ Kéreshi. Onye eme iphe l'uzo, pfuru oto bẹ bukwa onye pfulerekoto gẹ Kéreshi bukwapho onye pfulerekoto. ⁸ Onye eme iphe-èji bù kẹ Obutuswe; kele Obutuswe anoduje emeswe Chileke e -shikpoo lè mbu. Iphe, Nwa Chileke byadoru bukwa g'o mebyia iphe Obutuswe eme emebyi.

⁹ Onyemonye, Chileke nwùru te emejeèdu iphe-èji; kẹle Unme Chileke l'erewa ire l'èhu onye ono; k'òphu ò tò byadu emeje iphe-èji; eshinu ò bụ Chileke nwùru iya. ¹⁰ Waa g'ee-gude maru ndu bụ phẹ bụ unwu Chileke; mę ndu bụ unwu Obutuswe bụ ọwa-a: onyemonye ete emejeèdu iphe l'uzo pfuru ọto te shikwa lẹ Chileke; ọphu onye eyeduru nwanna iya obu eshikwaphọ lẹ Chileke.

Eye nwibe onye obu

¹¹ Unu makwaru l'ozì-oma ono, e shi lẹ mbulembu zita unu ono bụ g'anyi yee nwibe anyi obu. ¹² G'anyi ta adukwa ge Kénu. Lẹ Kénu nọkwa l'eka Onye-Njọ ono, bụ Obutuswe gbua nwune iya. Sụ-a; ?bụ gunu kparu iphe, o gburu nwune iya ọbu? Iphe, kparu iya nù bụ lẹ Kénu ọbu l'onwiya bẹ umere iya dọ eji; umere kẹ nwune iya buru umere, pfuru ọto.

¹³ Unwunna mu; g'ò tò òdujekwa unu biribiri l'unu dọ ndiphe ashì. ¹⁴ Ophu anyi makpoadaru bụ l'anyi shi nwùhu anwùhu; ọle anyi shiwaa l'anwùhu ono fùtawaa; bahu lẹ ndzụ. O buru iphe, anyi gude maru l'ò noo g'ò dọ bụ ono bẹ bụ l'anyi yeru unwunna anyi obu. Onye te eyeduru nemadzù ibiya obu bẹ nwùhukwaru anwùhu g'ò nwùhuru. ¹⁵ Iphe, bụkpoo onye nwanna iya dọ ashì buakwaa ọchi bẹ o gburu; unu maanaru-a l'onye gburu ọchi bẹ ndzụ ojejoje ta nọdu l'èhu. ¹⁶ Sụ-a; g'anyi gude maru iphe, bụ eye obu bụ lẹ Kéreshi haru g'e gbua ya l'opfu èhu anyi. Ọo ya bụ l'anyibedua bẹ o rwubekwaruphọ ahajẹ g'e gbua anyi l'opfu èhu onye anyi l'iya tukuru nọdu Chileke l'eka. ¹⁷ Ọle teke ò bụ l'ò duru onye èku mgboko-a byaru; ò buru onye yee ya tukuru nọdu Chileke l'eka bẹ mkpa byaru; obeta ọphu ọogbaru iya mkpu ò kpo-chiaru iya ọkpoma; ?bụ gunu bẹ egube onye ono a-gbabẹ ọkpa sù lẹ ya yeru Chileke obu? ¹⁸ Unwegirima mu; g'anyi te eyejeshi obu l'onu l'onu; g'anyi gudeje umere goshi l'onye-a bẹ anyi yeru phọ obu eviya.

Enweru ọkpoma l'iphu Chileke

¹⁹ Ọo ya bụ; anyi -nọdu eme nno; anyi egude iya maru l'anyi shi-a l'okpobe-opfu ono. Ọobuwaru iya rọ bẹ anyi e-gude mee g'obu kabaa anyi eshihu ike l'iphu Chileke; ²⁰ mę ò -duru teke obu anma anyi ikpe; kẹle Chileke ka obu anyi shii; tẹme ò maru iphemiphe. ²¹ Unwunna mu; ò -buru l'obu ta anmajèdu anyi ikpe; bunu iya bụ lẹ ndzụ ta aguedu anyi l'iphu Chileke. ²² Anyi anatajẹ l'eka iya iphe, bụkpoo iphe, anyi sùru g'ò nù anyi; kẹle anyi emeje ekemu, ò turu; tẹme anyi nọdu eme iphe, dọ iya ree. ²³ Iphe, bụ ekemu ono, Chileke turu sù g'anyi meje ono bụ g'anyi woru onwanyi ye l'eka Nwa iya bụ Jizosu Kéreshi; wafua g'anyi yee nwibe anyi obu, bụ iya bụ iphe, ò turu anyi l'ekemu sù g'anyi meje. ²⁴ Onye emeje ekemu Chileke bẹ bukwa ebubu l'ime Chileke tẹme Chileke bukwaruphọ l'ime iya. Iphe, anyi egudeje maru lẹ Chileke bu l'ime anyi bụ Unme iya, ò nuru anyi.

4

Unme Chileke l'unme Obutuswe

¹ Ndu mu yeru obu; ò tò buèbekwa ndu sùru lẹ Unme Chileke bu phẹ l'èhu bẹ l'abujeru ephe -pfua iphe; unu ekweta l'ò bụ eviya. Unu dalejeadakwaa ya adale g'unu maru; ?Unme obu shia l'eka Chileke? L'ò nwekwaru ndu mpfuchiru wufuru dzuru mgboko nta-a epfu iphe, Chileke epfuduru. ² Sụ-a; wakwa g'unu e-gudeje maru Unme ọphu shi Chileke l'eka baa. Iphe, bụkpoo onye pfukpọwaru l'edzudzu-ọha sù lẹ Jizosu Kéreshi byaru-a bya aburu nemadzù eviya lẹ mgboko-a; unu amaru lẹ Unme, bu onye ono l'èhu bua Unme, shi Chileke l'eka. ³ Iphe, bụkpoo unme te ekwejèdu epfu lẹ Jizosu Kéreshi byaru-a bya aburu nemadzù lẹ mgboko; unu amaru l'unme k'ono te eshidu l'eka Chileke. Unme k'ono bụ unme k'onye ono, bụ iya bụ ọchi-nta-Kéreshi. ?O kwa l'unu nọmawaru l'onye-achì-nta-Kéreshi ono e-mechaa bya? O byaakwaru. O nọakwa lẹ mgboko anọno.

⁴ Obenu lẹ-a; unwu mu; unubèdua shikwa lẹ Chileke. Unu mekpeakwaru phẹ. Noo kẹle onye bu unu l'ime kakwaa onye bu lẹ mgboko-a ọkpèhu. ⁵ Sụ-a; ephe shikwa lẹ mgboko-a; opfu ephe epfu shi lẹ mgboko-a; ndu mgboko-a nọdu anuru phẹ opfu. ⁶ Anyibedua bụ kẹ Chileke. O buru ndu maru Chileke bụ ndu ekweje lẹ k'anyi bụ iya. Ndu abudu kẹ Chileke te ekwejèdu lẹ k'anyi bụ iya. Nokwa g'anyi egudeje makaharu unme ire-lanu yẹle unme ntuphu-ire.

Chileke bụ n-yemobu

⁷ Ndu mu yeru obu; unu g'anyi tuko yee nwibe anyi obu l'eye obu shikwa l'eka Chileke; tẹmanu onye yeru nwibe iya obu bẹ bukwa onye Chileke nwùru; tẹme ò buru onye maru Chileke. ⁸ Onye te eyejèdu nwibe iya obu ta amakwa Chileke; kẹle Chileke bukwa eye

obu l'onwiya. ⁹ Gẹ Chileke gude goshi anyi gẹ ya yeberu anyi obu bụ l'o ziru Nwa iya lanu, o nwuru kpoloko; g'ọ bya lẹ mgboko g'anyi eshi iya l'eka dzuru ndzu. ¹⁰ Eka n-yemobu owa-a gude shia iche bụ lẹ-a; o tọ bụdu l'ọo anyibedua yeru Chileke obu; o bụ-chia Chileke bẹ goshiru l'ọo yẹbedua yeru anyi obu. G'ọ gude goshi iya bụ l'o woru Nwa iya ye g'ọ bya eworu onwiya gwee eja oha; gude gwefu iphe-aji, anyi meru.

¹¹ Ndu mu yeru obu; eshinu Chileke yeberu anyi obu egube ono bẹ o gbakwaru-a anyi g'onymonye eyegbaa nwibe iya obu. ¹² Chileke bẹ o toko du-swekwaa onye humajewaru iya nu. Obenu lẹ-a; anyi -yewaa nwibe anyi obu; ọo ya bụ Chileke ebukwanuru anyi eburu l'ehu; teme n-yemobu Chileke edzuhukwaapho oke l'ehu anyi.

¹³ Lẹ Chileke nukwaru anyi Unme nkiya gedegede. O buru Unme ono, o nuru anyi ono meru g'ọ gude anyi maru lẹ Chileke bu ebubu l'ime anyi; teme anyibedua bukwarupho l'ime iya. ¹⁴ Teme anyi humawaa l'enya; bya epfuru iya onyemonye su lẹ Nna yeru Nwa iya g'ọ bya aburu Onye-Ndzota unwu eliphe. ¹⁵ Oo ya bụ l'onye duruwa ike pfuru l'edzudu-oha; pfua lẹ Jizosu bu Nwa Chileke bẹ a maerupho lẹ Chileke buwa iya ebubu l'ehu; teme onye obu bukwarupho l'ehu ke Chileke. ¹⁶ Su-a; anyi maakwaru lẹ Chileke yeru anyi obu; anyi bya ewowaru onwanyi ye iya l'eka; opfu l'anyi kwetarū l'o yeru anyi obu eviya.

Chileke bukwa n-yemobu l'onwiya. Oo ya bụ l'onye gude n-yemobu buru bẹ buwa ebubu l'ime Chileke; teme Chileke bukwarupho l'ime onye obu. ¹⁷ Iphe e-goshi lẹ n-yemobu dzuru oke l'ehu anyi bụ l'obu e-shihu anyi ike mboku ikpe ono. Noo l'ọo gẹ ndzu Kereshi du bụ gẹ ndzu anyi dukwapho lẹ mgboko-a. ¹⁸ N-yemobu te enwedu ndzu-agugu. N-yemobu, ophu duebe ree agbejehikwa chifu iphe, bukpo ndzu-agugu g'ọ ha. Noo lẹ nemadzu -nodu eme iphe; ndzu nodu agu iya; bẹ o maru l'aa-hu iya ahuhu. Oo ya bụ l'onye ono ndzu agu ono bẹ n-yemobu iya adubebedu ree.

¹⁹ Anyi yeru iya obu; kele o vururo uto yee anyi obu. ²⁰ Teke o bụ lẹ nemadzu bẹ nwanna iya du ashi; l'eka onye obu sukwaru lẹ ya yeru Chileke obu; o kwa aka bẹ onye obu dzuru. ?Denu g'ọ bụ onye yee ya bụ nwanna, bụ onye o humaru l'enya bẹ o to yeduru obu; o buchiaru Chileke, o tọ humaduru l'enya bẹ ọo-gbẹ yechia obu. ²¹ Jizosu l'onwiya tukwaru ekemu-a su g'onye yeru Chileke obu yekwaapho nwanna iya obu.

5

Okoo, anyi atū ekpu iphe mgboko

¹ Su-a; iphe, bukpo onye kwetarū l'ọo Jizosu bụ Onye-Ndzota obu, Chileke kweru ukwe lẹ ya e-zi g'ọ bya obu; onye ono buakwaa nwa Chileke. Ozo bụ l'onyemonye, bụ onye yekpowaru onye nwuru nwa obu l'atukojekwa onye obu yee nwa iya obu yee obu.

² Anyi -yee Chileke obu bya emeje ekemu, o turu; ọo ya bụ anyi amaru l'anyi yeru unwu Chileke obu. ³ Lẹ g'anyi e-shije goshi l'anyi yeru Chileke obu bukwa emeje iphemiphe, Chileke turu l'ekemu su g'e meje. Ophu iphe, o turu l'ekemu iya obu abukwa l'ootsu l'ehu ememe. ⁴ Onyemonye, Chileke nwuru; alwu-kpeje iphe mgboko; ka iya ike. O buru l'ọo l'anyi wowaru onwanyi ye Chileke l'eka meru iphe, anyi lwu-kpowaru iphe mgboko; turu okoo kpua ya. ⁵ Mbū-a; ?bū onye du idagha bụ onye atuje okoo kpua iphe mgboko? ?Tobudu onye kwetarū l'ọo Jizosu bụ Nwa Chileke?

Anoru Jizosu l'ekebe

⁶ O kwa Jizosu Kereshi bụ onye ono, byaru nu ono. Teke o byaru bẹ bụ mini bẹ o gude bya; bya egudekwapho mee. Mbū-a; o tọ bụdu mini kpoloko bẹ o gude bya; o gude mini bya egude mee gude bya. Onye egoshi l'iphe ono bụ eviya bụ Unme Chileke; kele ọo Unme Chileke l'onwiya bụ okpobe-opfu ono. ⁷ Kele ephe du eto agba ekebe l'imigwe. Ndu ono bụ Nna; yele Opfu-Chileke; yele Unme-du-Nso. Ephe n'eto ono tugbaru buru nanu. ⁸ Ephe dukwapho eto agba ekebe l'eliphe. Ndu ono bụ Unme Chileke yele mini waa mee. Ephe n'eto tukoru tugba nanu. ⁹ Anyi ekwetaje ekebe, nemadzu agba. Ekebe, Chileke agba gbekwa kabaa eshihu ike. Ono buru gẹ Chileke gude egoshi lẹ Jizosu bụ Nwa iya. ¹⁰ Oo ya bụ l'onye wowaru onwiya ye Nwa Chileke ono l'eka bẹ ekebe ono duwaa l'okpoma. Onye te ewokwanuru onwiya ye Chileke l'eka bẹ meakwaru iya onye ntuphu-ire; kele o to kwedu l'ekebe Chileke agba lẹ k'ehu Nwa iya bụ eviya. ¹¹ Ekebe ono bụ lẹ Chileke nuru anyi ndzu ojejeje; waa lẹ ndzu ono bụ l'ehu Nwa iya bẹ o shi. ¹² Onye yee Nwa iya ono tugbaru buru nanu bẹ nweakwa ndzu ono; ophu onye yee Nwa iya ono atugbaduru buru nanu enwekwanu ndzu ono.

Ndzu ojejeje

¹³ Su-a; iphe-a, mu ede-a bukwa unubedua, unu lẹ Nwa Chileke tugbaberu buru nanu-a bẹ mu ederu iya; g'unu amakwanuru l'unu nwewaru ndzu ojejeje ono. ¹⁴ Obu

eshihuje anyi ike l'iphu Chileke; noo l'oonumaje olu anyi mē ọ -būru l'iphe, anyi sūru g'ọ nū anyi bē anyi pfuru g'ọ dū iya l'uche. ¹⁵ Ọ n'iya bụ l'eshinu anyi maru l'oonumaje olu anyi l'iphe, bụkpoo iphe, anyi sūru g'ọ nū anyi; bē anyi maanarū-a l'anyi natawaru iphe, anyi sūru g'ọ nū anyi obu.

¹⁶ Ọ -dūru onye hūmaru nwanna iya ẹka oome iphe-ẹji, abūdu e -mee ya; l'o gbua onye meru iya nū; g'onye ono pfukwaru nū Chileke gē Chileke woru ndzū nū nwanna iya ono, meru iphe-ẹji ono. Nokwaphọ iphe, Chileke e-me l'ẹhu ndu eme iphe-ẹji, dū ẹgube ono. Ọ dūkwānuru iphe-ẹji ọphu bụ e -mee ya; l'oogbua onye meru iya nū. Mu ta asūkwāru g'e pfuje nū Chileke k'ẹgube iphe-ẹji k'ono. ¹⁷ Iphe, bụkotakpoo iphe, e meru l'uzo, apfuduru-oto bụakwaa iphe-ẹji; ọle ọ dūkwārupho iphe-ẹji ọphu abūdu e -mee ya; l'oogbua onye meru iya nū.

¹⁸ Anyi maru l'onymonye, Chileke nwūru te emejedu iphe-ẹji. Kēle Nwa ono Chileke nwūru ono anọduje eleta onye obu ẹnya ọkpobe eleta; k'ọphu Onye-Njọ ono, bụ Obutuswe tee byidu iya ẹka.

¹⁹ Anyi maakwaru l'anyi bụ kē Chileke; lē ndiphe mgburugburu bē Onye-Njọ ono, bụ Obutuswe tūru gburumu swiṣwia.

²⁰ Ọphu anyi makpoadaru bụ lē Nwa Chileke byaru; anyi bya amakwarupho l'o meru g'ẹnya saḥu anyi; k'ọphu anyi byaru bya amaru onye ono, bụ iya bụ ọkpobe Chileke ono. Onye ono bụ ọkpobe Chileke ono bē anyi l'iya tūgbaru būru nanū. Ọ būru onye o shi l'ẹka bụ Nwa iya ono, bụ Jizosu Kéreshi. Yēbedua, bụ Jizosu Kéreshi bụ ọkpobe Chileke ono; bya abūru iya bụ ndzū ojejoje ono l'onwiya.

²¹ Ụnwegirima mu; unu te ekwejekwa g'ọ dūru iphe, unu ahajē g'ọ bya anọ-chia ẹnya Chileke l'ime ọkpoma unu.

Èkwo-ozì K'èbo, Jìonu Deru

¹ Èkwo-ozì òwà-a shì l'èka m̀bè onye e meru ògerenya Chìochì. Onye mu ede iya anù b̀ eze-nwanyì onò, Chileke h̀t̀aru onò ỳe ndìbè iya, b̀ ndu mu yeru obu; opfu l̀ mu l'èphe t̀kòwaru bya amaru òkpobe-opfu onò. Mb̀-à; ò t̀ b̀kwa mb̀dua nwèkinyi mu yeru iya obu òbu. Iphe, b̀kotakpoo ndu mawaru òkpobe-opfu onò yekòtakwaru iya ph̀ obu. ² Noo k̀lè òkpobe-opfu onò buwà anyi ebubu l'èhu. Ò b̀ru g'oo-buwarurò b̀ onò; swiru anyi jasù l̀ tuutuutuu l̀ m̀jimiimii.

³ G̀ Chileke, b̀ Nna ỳe Nwa iya, b̀ Jìzòsu K̀reshì meeru anyi eze-iphe-òma; ph̀aru anyi obu-imemini; mee g̀ nh̀ d̀ anyi doo g'anyi gude ire-lanù m̀ eye obu t̀gba b̀ru nanù g'anyi t̀gbaru iya.

Òkpobe-opfu waa eye-obu

⁴ Èhu tsòshikporu mu t̀so ike g̀ mu harù h̀ma ndìbè ngu; ndu òphu eme òkpobe-opfu onò g̀ Nna s̀ru g'anyi meje iya. ⁵ Nta-a b̀ iphe, mu arwò gube eze-nwanyì b̀ òwà-a: unu g'anyi ỳe nwìbè anyi obu. Ò t̀ b̀kwa l̀ mu ederu ngu ekemu òph̀ù; ò k̀wa òphu anyi natahawaru eshìkpòo l̀ mb̀ onò, b̀ iya b̀ g'anyi ỳe nwìbè anyi obu. ⁶ Wakwa iphe, b̀ n-yemobu baa: g'anyi mejeepho iphe, ò t̀ru l'ekemu. Wakwanù iphe, b̀ ekemu baa: g'unu yeje nwìbè unu obu, b̀ iya b̀ iphe onò, unu ǹmaru e -shì l̀ mb̀ onò.

⁷ L̀-à; ndu egudeje èregede dephua nemadzù d̀kwaa igwerigwe; ẁfu dzuru èkameka l̀ mgboko; ndu j̀karu l̀ Jìzòsu byaru-a bya ab̀ru nemadzù eviya l̀ mgboko-a. Ègube onye onò b̀ onye òbu, egudeje èregede dephua nemadzù; t̀me ò b̀ru iya b̀ onye-achì-nta-K̀reshì òbu. ⁸ Iphe unu a-kwabèerupho onwunu ènya iya b̀kwa g'unu te eme g'iphe onò, unu jeru ozi iya onò nahù unu; t̀phahù k̀ mmanù. Unu kwabèru onwunu ènya; k'òphu unu a-natadzuchia obunggo iya anatadzu.

⁹ Onyemonye, ete emejedu iphe onò, K̀reshì zìru onò g'ò zìru iya; onye onò b̀ ỳlè Chileke at̀gbakwaru b̀ru nanù. Onye emekwanù iphe onò, K̀reshì zìru onò; ò nòdu emerwùe ya ph̀ l'òke; onye onò b̀ ỳlè Chileke waa Nwa iya, b̀ Jìzòsu t̀gbaakwaru b̀ru nanù. ¹⁰ Mb̀-à; ò -d̀ru onye byapfutaru unu; òphu ò b̀du iphe onò, e zìru anyi onò b̀ ò gude bya; unu ta asùjekpokwaanu onye onò: oshi adù; òphu unu ekelekpòkwaa ya nù ekele. ¹¹ L'onye s̀ru onye onò oshi-adù b̀ ỳe ya d̀kwaa èbo gbaru l'èjo-iphe, oome.

¹² Mu nweru ikpoto iphe, mu gege ederu unu; òlè ò t̀ b̀du èkwo ỳe mini-èkwo b̀ mu e-gude degbuaru unu g'ò d̀ mu; iphe, mu arìchia b̀ l̀ mu a-kpapfutachia unu; anyi l'unu abògbawaro l'ònu onwanyì; g'èhu atsòkwanu-a anyi tsòfu l'ishi.

¹³ Ndìbè nwanna ngu nwanyì, b̀ onye Chileke h̀t̀aru l'èkelekwà ngu ph̀. Nokwa g'ò d̀.

Èkwo-ozì K'èto, Jìṣnu Deru

¹ Èkwo-ozì ọwà-a shì l'èka m̀be onye e meru ọgerenya Chìochi. Onye mu ede iya anụ bụ Gayọsu onye mu yeru obu opfu lẹ mu l'iya t̀kowaru bya amaru ọkpobe-opfu onọ. ² Sụ-a; ọnyà mu, d̀dụ mu l'obu; mu epfujekwa anụ Chileke g'ọ mekwaa g'iphemiphe, jehuru ngu; ẹhu adụ ngu ike; mbụ gẹ mu maanuru-a l'obu ngu bẹ ẹhu dukwapho guu. ³ Ọ d̀ruru unwunna, harụ bya akọoru mu l'ì pfu-shikwaduru-a ike l'ọkpobe-opfu onọ; lẹ ndzụ ngu l'ophu b̀kọtaepfo ndzụ ire-lanụ. Ehu t̀soo mu ntumatu. ⁴ Ọ t̀dudu iphe, akajebaa mu eme g'ẹhu t̀soo mu ọtso; 'abudu lẹ mu ǹmaru lẹ ndzụ unwegirima mu b̀kọtaepfo ndzụ ire-lanụ.

Aaja Gayọsu ajaja

⁵ Ọnyà mu, d̀dụ mu l'obu; iigoshijekwa l'ọ gbaru g'e gude ire ngu ẹka l'iphe, iimekpọoru unwunna anyi; mb̀kpo mẹ unwunna, byaru abyabya. ⁶ Ẹphe kọru Chìochi-a k'eye obu nkengu. Jiko yejekwaru phẹ ẹka m'ẹphe -gbeshi jeshia ije phẹ. Mbụ-a; mejekpọeru phẹ phọ iphe, jiru Chileke ẹpho. ⁷ L'eshinu ẹphe gbeshikpọoru ije l'iswi ẹhu Kéreshi-a bẹ ta adukwa iphe, ẹphe ekweje anata l'ẹka ndu abudu ndu kẹ Kéreshi. ⁸ Noo ya bụ lẹ ndu d̀dụ ẹgube onọ bẹ ọ gbaru kẹ g'anyi yejeru ẹka; g'ọo-buru iya bụ l'anyi l'ẹphe t̀koru gbaru mgba l'eye ozi k'ọkpobe-opfu onọ.

Dayotirifisu waa Dimitiriyosu

⁹ Mu deru nwẹkwo-ozì nù Chìochi; ophu Dayotirifisu, onye woru onwiya dobe l'ishi eyeduru mu ọnu. ¹⁰ Ọo ya bụ lẹ: mu -bya; bẹ mu e-wofuta iphe, oomegbabẹ, bụ iya bụ mkpọkoro opfu, anọduje afushi iya l'ọnu, oogudeje adzushi ọka ekpu anyi. Teme ophu onọ ejikwaru iya phọ ẹpho. Ọ gbeshi ozo; ọ jika g'unwunna ta abya g'ẹphe lẹ ndu Chìochi kwee; bya akpọshikwaapho ndu ọ d̀dụ g'ẹphe l'ẹphe kwee g'ẹphe te eme nno; bya ebufu phẹ lẹ Chìochi.

¹¹ Ọnyà mu, d̀dụ mu l'obu; ta anwukwa ẹka ẹjo-iphe; nwuchikwa ẹka iphe, d̀dụ ree. Ọ kwa o-me-ree bụ kẹ Chileke; o-me-njo teke ahuma-swekwaa Chileke.

¹² Dimitiriyosu bẹ onyemonye t̀dzuru ọnu eme ọma nkiya; teme ọkpobe-opfu onọ l'onwiya nọdu ajakwa iya phọ ajaja; mbèdua l'onwomu nọdu ajakwa iya phọ. Unu maru l'ajaja, anyi aja iya bụ eviya.

Ekele mkpọchi-ishi

¹³ Mu nwekwaru ikpoto iphe, mu gege ederu ngu; ọle ọ t̀dudu mkpara-ẹkwo yẹ mini-ẹkwo bẹ mu e-gude degbuaru ngu g'ọ d̀dụ mu. ¹⁴ Mu arị lẹ mu ta anọdu ọdu; mu akpapfuta ngu; anyi lẹ ngu abowaroya l'iphu l'iphu.

¹⁵ G'ẹhu dukwa ngu guu.

Ọnyà ngu phẹ l'ekelekwaa ngu rọya-o. Kelekwaruphọ anyi ọnyà anyi phẹ l'ẹhu l'ẹhu.

Ekwo-ozì, Jiudu Deru

¹ Ekwo-ozì-a bẹ shì l'ẹka mbedua, bụ Jiudu; onye lejeru Jizosu Kéreshi ozi; bukwarupho nwune Jiemusu. Ndu mu ede iya anụ bụ ndu ono, Chileke kuru bya emee ephe buru ndu nkiya ono. Chileke ono, bụ Nna bẹ yeru unu obu; bya akwakobe unu l'ime Jizosu Kéreshi g'ọ tọ dụ iphe, e-me unu.

² Gẹ Chileke phukwaaru unu obu-imemini; l'oomee g'ẹhu dụ unu guu; l'ooyekwaapho unu obu. G'ọ tũko iphe ono meeru unu; mbụ meeru iya unu k'anyinyi.

Ndu ejo nzi

³ Ndu mu yeru obu; iphe, mu shì arị lẹ mu e-deru unu l'ekwo-ozì-a bụ k'adzota ono, Chileke dzotaru anyi g'anyi ha ono. Ọ gbẹ bya akachia ree lẹ mu e-dechia ya gude ọya unu obu; g'unu bya awata agbaru ekweta ono ọdzori; mbụ ekweta ono e yeru ndu-nso kẹ Chileke l'ẹka ono. ⁴ Iphe, mu gude epfu iya bụ l'ọ haru nweru ndu ta akwabedu Chileke ùbvù, tọru nwehu pyobata l'echilabọ unu; ẹbe a madu. Ephe anọduje ezi l'ọ ọya ree gẹ nemadzu meje umere, rehuru erehu; eshinu Chileke bwanu onye emeje eze-iphe-oma. Ephe nọdu ajikaje Jizosu Kéreshi ono, bụ iya bụ Nnajiuphu anyi kpoloko; bya abukwaru iya pho kpoloko kpeekpu bụ onye gude ndzu anyi. Lẹ teke ndiche bẹ e dehaakwaru iya ro l'ekwo-opfu Chileke sụ lẹ Chileke a-nma phẹ ikpe iphe ono, ephe eme ono.

⁵ Iphemiphe-a bẹ unu makotabebahaakwaru rengurengu; ọle iphe, mu emelepho gẹ mu nyataru unu bụ lẹ teke ndiche bẹ Nnajiuphu dzokwaru ndu nkiya teke ono, ephe shi buru l'alị Ijiputu ono. O meru ephe wufuta l'alị ono. Ọle ọ dzochakwaaru phẹ ono; e mechaelaa; o gbushielaa ndu ophu ekwedu nkiya ⁶ Teme unwu-ojozi-imigwe ono g'ephe ha; mbụ ndu ophu, kwefuru ike l'ephe taa nopyabedu l'ẹka Chileke doberu phẹ g'ephe nọdu; bya agbado ẹka a sụru g'ephe buru l'imigwe bẹ Chileke tukwaru mkporo mgbe-abvu-abvu; chiru phẹ ye l'ejo ochii ẹka gbahuru tsukiribaa. Ọ buru ẹka ono bẹ ephe a-nọdu jasụ l'oke mboku ono, bụ mboku, Chileke e-kpe phẹ mpfugbu ono. ⁷ Nokwapho g'ọ nwuru Sodomu yee Gómóra; mewaro iphe, bukpo mkpukpu lẹ mkpukpu ono, ephe l'ephe naru onu-egu ono. Ephebedua wokotakwarupho onwophe togboru eme kẹ nwanyi mẹ eme iphe, bukpo ebyi, adudu k'epfupfu. A nua phẹ aphụ k'ojejoje. Iphe ono buru iphe, Chileke gude alọ ndiphe l'ophu ẹka lẹ nchi.

⁸ Sụ-a; nokwapho g'ọ-du ndu ono, ezi iphe, abudu okpobe-opfu ono. Ephe arwoje nrwo, emeje ephe emerwushia onwophe; ndu-ishi nọdu aduje phẹ ashi; ephe nọdu anọduje epfubyishi ndu ono, a ta ahumadu l'anya l'ogbu-nwijnwii imigwe ono. ⁹ Epfubyishi ono, ephe epfubyishi ndu ono ta adukwa g'ọ ka mma l'ọo Mayikelu, bụ onye-ishi unwu-ojozi l'imigwe turu iya ama ememe. Mbụ lẹ teke ono, Mayikelu ono yee Nsetanu turu ego onye a-pata odzu Mosisu ono bẹ Mayikelu atukwaru ama ephe Nsetanu iphu; g'e-shi gẹ ya nma iya ikpe. Iphe, o pfuru Nsetanu buepho: "G'ọ buru Nnajiuphu a-baru ngu mba." ¹⁰ Ndu ono bụ iphe, te edoduru phẹ ọya bẹ ephe anọduje epfubyishi. Ephe dụ g'anụ-egbudu, enwedu egomunggo, buepho iphe, agu iya nụ bẹ ọomajeru; teme ọ buerupho iphe ono bẹ oomeje. Nokwapho gẹ ndu ono emeje bụ ono. Ọo iphe, agu phẹ nụ bẹ ephe anọduje eme; ọ buru iya l'e-gbu phẹ. ¹¹ Nshio phẹ! Ọo ejo uzo ono, Kenu tsoru teke ndiche ono bẹ ephe etsokwapho. Mbụ-a; ndu ọwa-a bukwa ẹkpiri okpoga bẹ kparu iphe, ephe shisweru uzo ono, pfuru nhamunha ono; bya emeahaa iphe ono, Belamu meru teke ndiche ono. Mbụ ọ buru gẹ Kora kwefuru Chileke ike bụ g'ephe wataru ememe. Ephe jekwanu ala l'iswi g'ọ laru. ¹² Ọobujeru; ephe -bya anọ-kube unu; eri nri l'ẹka unu dokoberu tugba nri eri gude egoshi l'unu yeru nwibe unu obu; ephe aburu iphe-iphere nọdu l'echilabọ unu. Ophu iphere onwophe adujedu phẹ; l'ọ buepho onwophe bẹ ephe letaru ọya. Ephe dụ g'urwukpu, pherephere zikashiru; egube-a igwe erwuchaa erwurwu; pherephere ezikaa ya; igwe te edzeedu mini-a. Ephe dụ g'oshi-omi; ọle ọ kwa ophu ata amijedu mebyi teke ọ gbaru iya l'amị mebyi. Egube ndu ono bẹ onwu gbuwaru l'ono-ndzu; ọ tọ buledua akpo anwuhu lanu bẹ ephe nwuhuru; noo kele e phefwaru phẹ tuphaa g'ephefufe oshi-a. ¹³ Ephe dukwapho g'akpara-mini, ha shii, l'atụ l'eze-onyimu. Noo kele ephe aphukpotaje ejo umere, rehuru erehu ono, ephe eme ono g'eka uphu mini bulihuru. Ephe dụ gẹ kpokpode, ephu uzo. Ọle ẹka Chileke doberu kwaberu phẹ bukwanu tsukiribaa ẹka agba ejo ochii. Ọ buru ẹka ono bẹ ephe a-nọdu jasụ lẹ tuutuutu lẹ mimiimii.

¹⁴ Ọ kwa Inọku, bụ onye ọgbo k'èşaa l'eri Ádamu bẹ pfuru mpfuchiru kẹ ndu ono su: "Unu lenu; Nnajiuphu bẹ yee ndu nkiya, dụ unubuku ugbo iri shikwa l'imigwe swiru abya; ¹⁵ g'èphe bya ekpee ndiphe g'èphe ha ikpe. Oo-goshikọta iphe, bụ ndu ono, ata madụ Chileke ono iphemiphe, ephe meru iya, bụ iphe-èji; l'oo-gude emeswe ono, ephe mesweru iya ono nmaa phẹ ikpe l'èphe ta akwabeduru iya ùbvù; bya anmakwa phẹ phọ ikpe iphe, bụkpoo ejo opfu, ephe gude pfubyishia ephe iya."

¹⁶ Ndu ono abujeru; iphe -byaru phẹ; l'ọ buerupho Chileke bẹ ephe anọduje ata ụta iya; mbụ-a; iphe -byaru phẹ; ephe agbẹ wata aguru Chileke aphụ iya. Ephe eworu onwophẹ togboru ẹgu ejo-iphe, agugbabe phẹ nụ. Iphe, eshije phẹ l'ọnu buerupho aja onwophẹ mkpokoro ajaja. Ephe -humakpowa l'ọ nweru urwu, ephe e-rita nemadzụ l'ẹka; ephe ajakpọshikpoephe onye ọbu.

Anma ọkwa mę iphe, ee-meje

¹⁷ Ọle ọ bụ; ndu mu yeru obu; iphe, mu eme g'unu maru bụ; unu nyatajeephe iphemiphe ono, ndu-ishi-ozí Nnajiuphu anyi Jizọsu Kéreshi vuhawaa ụzo pfiaru unu ono. ¹⁸ Mbụ iphe ono, ephe shi anọduje aguru unu l'ọgu ebvu ono, bụ iya bụ: "L'ọ -rwujeeephe teke mgboko-a l'a-bvụ bẹ o nwecharu ndu a-nọdu aja unu ewenu. Iphe, ephe a-nọdujeephe awoko ẹka iya bụ g'èphe e-shi mee iphe, ẹgu iya enwu phẹ phuruphuru l'èhu; mbụ iphe, ẹgu iya agụ phẹ; opfu l'èphe ta akwabedu Chileke ùbvù."

¹⁹ Ndu eme egube ono bẹ l'akpataję g'ogbo bua onwophẹ ẹbo; wata aka iche iche. Ọ kwa ẹgu iphe, dụ lę mgboko-a, l'agụ phẹ nụ bẹ kpụ phẹ l'ẹka; ọ tọ bụkwa Unme-dụ-Nsọ gude ndzụ phẹ. ²⁰ Obenu lę-a; unubẹ ndu ọphu mu yeru obu; unu pfiękwarupho pfişhia ike l'ekwekwe ono, dụ iche ono, unu kweru ono; mbụ ekwekwe ono, shi Chileke l'ẹka ono. Unu gude ekwekwe ono vuje evuvu. Unu haję gę Unme-dụ-Nsọ goshije unu g'unu l'e-gudeje epfu anụ Chileke. ²¹ Unu nọpyabeekwapho lę n-yemobu Chileke; unu anọdukwapho ngaberu Nnajiuphu, bụ Jizọsu Kéreshi g'ọo-phụaru unu obu-imemini; mekwaaphọ g'unu nọdu ndzụ ojejoje.

²² Unu phujekwaru ndu abokwadu obu ẹbo obu-imemini. ²³ Egube ndu ono bẹ unu e-yetajęru ẹka; lọfuta phẹ l'ọku. Unu aphujekwaru phẹ phọ obu-imemini; mbụ ndu ono, bụ ẹgu ejo-iphe agụ phẹ nụ bẹ gude ndzụ phẹ ono. Ole-a; unu ta akwaswejekwaru phẹ ẹnya mę unu -nọdu aphuru phẹ obu-imemini ọbu. Iphemiphe, bụ nkephe bẹ unu a-kpokotajekwa ashị; mbụ je akpachaa l'uwe, ephe eye l'èhu, bụ ọphu ephe gudewaa ejo-ememe phẹ pharwüşhia.

Ajaja bụ kę Chileke

²⁴ G'anyi tua Chileke ephe; mbụ onye ono, a-dụ ike gudeshia unu g'unu ta ada; tẹme ọ bükwaru iya phọ l'e-me g'ọ tọ dụ iphe, aa-ta unu ụta iya teke oo-kuta unu dobe l'ọdu-biribiri iya. Ẹka ono bụ ẹka ẹhu a-nọdu atşowaro unu ụtso. ²⁵ G'anyi tua ya ephe l'ọo ya kpoloko kpeekpu bẹ bụ Chileke. Ọ bụru l'ẹka Nnajiuphu anyi, bụ Jizọsu Kéreshi bẹ oo-shi dzọo anyi. G'ọdu-biribiri mę abụ Ọkalibe, kangoru nụ; mę ike; mę abụ ishi, bühakpooda nkiya tẹme mgboko dụ; bụru nkiya nta; bükwarupho nkiya jası lę tuutuutuu lę mịmimii. Nokwa g'ọ dụ.

Iphe, Jizos̄u Goshiru Jiṅnu Le Ophulenyanya

¹ Owa-a bu ophulenyanya Jizos̄u Kéreshi, Chileke nūru iya g'o goshi ndu ejeru iya ozi, bu iphe, aduedu g'oo-no-beru l'oomee. Tōbudu iya bu; Jizos̄u Kéreshi bya ezia ojozi-imigwe iya sū g'o je atūko iphe ono g'o ha goshi Jiṅnu, bu onye-ozī iya. ² Oo iphemiphe, Jiṅnu hūmaru bē o tūkoru g'o ha pfukōta-a. O buru l'ekwo-a l'eka-a bē Jiṅnu tūkoru opfu ono, Chileke pfuru ono deshikōta. Iphemiphe ono bukotaru ṅkpobe-opfu, Jizos̄u Kéreshi ono goshikōtaru iya. ³ Onu-ōma bē a goru nu iphe, bu onye agū ḗkwo-a, e deru opfu, epfuchiru Chileke-a mē ndu nūmaru iya nū; ngabē iya nchī bya emeje iya ememe; noo lē teke iphemiphe-a l'e-mekōta bē zaakwaru ntse.

Jiṅnu l'ekle Chiochi ḗsaa

⁴ Oo mbēdua, bu Jiṅnu bē ekele unubē Chiochi ḗsaa ono, dukota l'alī Eshiya ono ekele. Mu sū g'eze-iphe-ōma yēe ḗhu ṅdu guu, shi Chileke l'eka tso unu. Chileke ono bu onye nō ndzū; bya aburu onye shihawaa nōduta tēmanu mgboko dū; bya aburu iya bu onye ono, abya nū ono. G'eze-iphe-ōma, shi iya l'eka; mēkwapho ophu shi l'eka Unme ḗsaa Chileke buru k'unu jeyewarurōya. Unme ḗsaa, mu epfuru bu Unme ḗsaa ono, l'anōduje l'atatiphu Chileke l'eka o nō l'aba-eze iya ono. ⁵ Eze-iphe-ōma yēe ḗhu-guu ono shikwapho Jizos̄u Kéreshi l'eka onye l'apfushije ike l'iphemiphe, o pfuru anyi; bya aburu onye mbū, Chileke meru o teta nōdu ndzū. O bukwaru iya pho bu onye-ishi iphe, bukotakpoo ndu bu eze lē mgboko-a.

O bu onye yekporu anyi obu; k'ophu o nwūhu-chiru anyi anwūhu, anyi gege anwūhu. O buru mee ya b'o gude tōo anyi l'ēgbu ono, iphe-eji shi kee anyi ono. ⁶ O bya emee anyi; anyi buru eze; bya aburu uke Chileke; ndu ejeru Chileke, bukwapho Nna iya ozi. G'ajaja mē ike bukotaru kē Jizos̄u jasū lē tuutuutu lē mīmiimii. Nokwa g'o dū.

⁷ Unu lekwa l'ō ṅpakwa anōno l'urwukpu abya. Onyemoye l'e-gude ḗnya iya hūma iya. Iphe, bu ndu ono, tūru iya arwa ono bē a-hūmakwa iya pho. Ohamoha, dū lē mgboko-a bē l'a-rakōta ējo ḗkwa; ḗka meji a-tōfu phē mē o -byaepho. Noo iphe, e-me nū bu onya. Nokwa g'o dū.

⁸ "O mbēdua bu Alūfa bya aburu Omega. Mu bu onye mbū bya aburu onye ikpazu." Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu eepfu; mbū onye ono, bu iya bu Okalibe-Kakōta-Ike; bya aburu onye shihawaa nōduta tēmanu mgboko dū; bya aburu iya bu onye ono, l'abya nū ono.

Ahūma Kéreshi l'ophulenyanya

⁹ Oo mbēdua bē bu Jiṅnu, bukwapho nwanna unu. Mu bu onye mu l'unu tūkoru buru ndu ephe lē Jizos̄u tūgbaru buru nanū l'eje ejo iphe-ḗhuka-a, anyi eje-a. Mu l'unu tūkokwarupho nweru ṅta-nshi. O buru ḗgube ono bē anyi e-mechakwapho tūko gbarū mgba nweru mgboko ṅphūu ono, l'e-shi Chileke l'eka ono. L'o nweru teke a kputajeru mu je edobe l'alī, ḗnyimu sō-phuru. Iphe, eekuje ḗka ono bu Patūmosu. Iphe, e gude kpuru mu laa ḗka ono bu l'ōle mu asa opfu Chileke asasa; mēkwapho lē mu anōduje epfuru ndu ṅzo l'edzudzu-ḗha k'ṅkpobe iphe ono, Jizos̄u Kéreshi goshiru mu ono. ¹⁰ Tōbudu iya bu; o be l'eswe ujiku lanū, bu eswe Nnajiuphu; Unme Chileke bya ejiē mu pho ḗhu pyimu. Mu wata aphū ophulenyanya. Mu nūma olu-opfu, kwata adashikpo ike ike ike g'onye egbu opu-ṅgu l'uzo azū mu. ¹¹ Olu ono sū: "O kwa mbēdua bu Alūfa bya aburu Omega; mu bu onye mbū bya aburu onye ikpazu. Tūkokpoepho iphe, jībya ahūma-a dekōta l'ekwo; zikaaru Chiochi ḗsaa-a, nō lē Eshiya; mbū ndu Chiochi, nō lē Efesōsu; waa ndu kē Sumena; mē ndu kē Pegamōmu; waa ndu kē Tayatayira; waa ndu kē Sadiisu; waa ndu kē Filadelufiya; mē ndu kē Layodeshiya."

¹² Mu bya aghaa ḗnya l'azū gē mu hūmaeshikwa onye ono, epfu eyeru mu nū onya. Mu ghaa ḗnya ono mu hūma orōku ḗsaa e mekotaru lē mkpōla-ododo. ¹³ O dūru onye dūepho gē Abūbu-Ndiphe, yekōtaerupho akpawuru uwe, l'akpa iya l'ogba-echi pfuru lē mgbaka orōku ḗsaa ono. Uwe ono bē e gude akpo-mkpōla-ododo kebuta iya l'unme. ¹⁴ Ḗgbushi, dū iya l'ishi nōdu achaepho kē phuuphuu g'ēji aturu, maru acha ḗcha; mbū kwata acha pemu pemu g'aka-mini-sunoo. Ḗnya iya dūepho g'iphōrō ṅku, enwu enwunwu. ¹⁵ ṅkpa iya labo chakōta zīriri gē mkpurukpu-ḗgwē, ama mma, a hūru l'ōku jeye o chaa achacha; mbū hūta iya jasū o gbuchafū. Olu-opfu iya dūepho g'ēka eze mini aphū gbudugbudu. ¹⁶ O chīru kpokpode ḗsaa l'ēkutara iya. Ogu-echi, atsu nko akpatiphu labo nōdu alufutaje iya l'ōnu. Iphu onye ono nōdu egbuepho nwiinwii g'ēnyanwu keru l'ishi. ¹⁷ Mu hūma iya bya adaa ya kpurumu lē mgboru ṅkpa; dabyierupho g'onye

nwuhuru anwuhu. O bya ebyibe mu ekutara iya bya asu mu: “Ndzu b'agushi ngu. Oo mbedua bu Onye Ivuzo bya aburu Onye Ikpazu. ¹⁸ Oo mbedua bu onye ono, shi nwuhu anwuhu; ole mu nowaa ndzu ojeje nta-a. Nokwa g'o du. O kwa mu gude ire-igodo oku-alj-maa me k'anwuhu. ¹⁹ Dee iphemiphe-a, i humawaru-a l'ekwo waa iphe, du nta-a; mekwapho iphe, e-me l'iphu. ²⁰ Waa iphe, e domiru edomi du le kpokpode esaa-a pho, i humaru l'ekutara mu pho; ye le oroku mkpola-ododo esaa pho. Kpokpode esaa ono be bu unwu-ojozi-imigwe, l'anoduje eletagbaa Chiochi esaa ono enya; oroku esaa ono buru Chiochi esaa obu.”

2

Ozi, Kereshi ezi Chiochi Efesosu

¹ “Waa iphe, ii-de nu ojozi-imigwe ke Chiochi Efesosu baa: Owa-a bu ozi, onye ono, chi kpokpode esaa l'ekutara ono ziru; onye ejephe le mgbaka oroku mkpola-ododo esaa ono. ² Mu makotakwaru iphemiphe, imeje g'o ha; mu maru l'iji-jeshiberu ozi ike; bya amaru g'ji taberu iphe nshi. Mu maru l'i ti kwejedu ge ndu eme ejo-iphe shita aka i no. L'i huchawaru iphe, bu ndu ono, suru l'ephe bu ndu-ishi-ozu ono ama; mbu ndu suru l'ephe bu ndu-ishi-ozu; l'ebe abu l'ephe bu iya; i shi egube ono maru l'ephe bu ndu ntuphu-ire. ³ Mu makwaru-a l'i taju iphe nshi; l'i jewaru iphe-ehuka, du shi l'opfu ehu mu; ophu ike abvuduru ngu; ⁴ ole-a; o nweerupho oru, mu humaru ngu l'ehu. O to buedu g'i shi yee mu obu bu g'i yeru mu iya nta-a. ⁵ Nyatanu aka o jeberu uzu kpowshehu ngu. Gizimanu lwa ngu azu; g'i wata eme iphe ono, i shihawaa le mbulembu meta ono; odumeka be mu a-byapfutakwa ngu egwegwa; bya apafu oroku ngu l'eka o pfuru; gbahaa l'izimanu lwaru ngu azu. ⁶ Ole g'o duhabe; iphe, mu aja ngu ajaja iya bu l'ephe-iphe ndu ogbo Nikolasu ono eme be du ngu ashi; o buru g'o dukwa mu pho ashi bu ono.

⁷ “G'onye nweru nchi ngabekwa iya numa iphe-a, Unme Chileke epfu anu iphe, bukpo Chiochi g'ephe ha-a.

“O kwa iphe, bu onye alwuje ugu ono lwuta be mu e-kwe g'o ria akpuru oshi ono, emeje g'a nodu ndzu ono; mbu oshi ono, pfuru l'okpoku Chileke ono.

Ozi, Kereshi ezi Chiochi Sumena

⁸ “Waa iphe, ii-de nu ojozi-imigwe ke Chiochi Sumena baa:

“Owa-a bu iphe, oopfu mbu onye ono, bu onye ivuzo bya aburu onye ikpazu; onye ono, shi nwuhu anwuhu; ole o dzuwaa ndzu ozo ono. ⁹ Mu makwaru-a l'ije iphe-ehuka; teme i nodu akpa nri; obenu l'i nweru iphe shi. Mu makwaru-a epfubiyishi ono, ndu ono, suru l'ephe bu ndu Jiu l'ebe epe abu iya ono epfubiyishi Chileke ngu ono; ndu ono bu ulo-ndzuko ndu abajeru Nsetanu aja. ¹⁰ Ii byakwa eje iphe-ehuka nta-a; ole oo ge ndzu ba agukwa ngu. Unu lekwa; Obutuswe a-hakwaru unu chita je atushia mkporo; g'e shi aka ono hua unu ama. Mbu l'unu e-je iphe-ehuka ujiku iri mkpurophu. Ole; noduekwa mu pho l'eka g'i no iya jasu l'egbua ngu egbugbu; e-mechaa mu ekpube ngu okpu-eze ono, bu ndzu.

¹¹ “G'onye nweru nchi ngabekwa iya; numa iphe-a, Unme Chileke epfu anu iphe, bukpo Chiochi g'ephe ha-a.

“L'o kwa iphe, bu onye alwuje ugu ono lwuta be bu onye a ta abyadu ekwe g'onwu ngbu labo gbua.”

Ozi, Kereshi ezi Chiochi Pegamomu

¹² Teme waa iphe, ii-de nu ojozi-imigwe ke Chiochi Pegamomu baa:

“Owa-a bu ozi, onye ono, gude ugu-echi, atsu nko akpata iphu labo ono ezi. ¹³ Mu makwaru-a l'i bu l'eka aba-eze Nsetanu no anono. Obenu l'i gudeshiepho epha mu; ophu i gojeduru ego l'i ti kweedu nkemu; mbukponu teke ono e gburu Antipas l'eka Nsetanu bu ebubu; opfu l'oo l'o pfuru l'edzudu-oha pfua l'oo mu be ya no l'eka ono. ¹⁴ Ole o nweekwarupho iphe olemole, bu oru, mu humaru ngu l'ehu. O nweru ndu haru nodu ngu l'ime, bu ndu eme ejo-iphe, epe nwutaru l'eka Belamu, bu onye ono ziru Belaku g'o-shi dephua unwu Izurelu; deru phe ye l'eri iphe, a gwaru iphe; ye le apharwushi onwophe. ¹⁵ Nokwapho g'o duru ndu no l'echilabo unu; eme iphe ono, ndu ogbo Nikolasu ezi ono, bukwapo iphe, du mu ashi-a. ¹⁶ Oo ya bu; g'izimanu lwakwa unu azu; odumeka be mu a-byapfutakwa unu l'eka-egwa bya egude ugu-echi ono, shi mu l'onu ono gude tsoo egube ndu ono ugu.

¹⁷ “G'onye nweru nchi ngabekwa iya; numa iphe-a, Unme Chileke epfu anu iphe, bu Chiochi g'ephe ha-a.

"O kwa onye alwuje ogu ono lwuta be mu a-haru nri ono, bu mana ono, Chileke domiru edomi ono; waa mkpuma ochaa ono, e deru epha ophuu ono. Epha ono ta adudu onye ozo, maru iya nu; gbahaa onye ono, a nuru iya ono.

Ozi, Kereshi ezi Chiochi Tayatayira

¹⁸ "Waa iphe, ii-de nu ojozi-imigwe ke Chiochi Tayatayira baa: 'Owa-a bu ozi, Nwa Chileke ono ezi; onye enya iya dūepho g'iphoro oku, enwu enwunwu; teme okpa labo chakota iya ke ziriri g'ope, a huru l'oku o gbuchafu egbuchafu. ¹⁹ Mu makotakwaru-a iphemiphe, unu emeje g'o ha. Mu maru n-yemobu unu; maru g'unu yeberu ehū l'ozī bya amaru ekweta unu; maru g'unu ataberu iphe nshi; maru ozi unu. Mu maru l'iphe, unu eme nta-a be nyiberu iphe, unu shi eme le mbu. ²⁰ Oke-a; o nweerupho oru, mu humaru unu l'ehu: Unu kweru g'ejo nwanji ono, bu Jiezebelu nodu l'echilabo unu, bu nwanji ophu asuje le ya bu onye-mpfichiru Chileke; unu haa ya o nodu ezi iphe; gude iya mee ndu-ozī mu ephe nodu apharwushi onwophe; eri iphe, a gwaru iphe. ²¹ Mu hakporu iya uzo noo odu g'ee-shi g'izimanu iphe-eji iya lwa iya azu; ophu o kwedu g'izimanu lwa iya azu g'o haa apharwushi onwiya. ²² Mu abyakwa iya eme g'o zee l'ehu, e-mee iya l'o kwaa l'ulo. Ndu ono, ephi l'iya azeje ono be mu e-me g'ephe jee ejo oke iphe-ehuka, paru eka apaa; gbahaa l'izimanu iphe-eji phe lwaru phe azu; ephe haa etso nwanji ono. ²³ Unwu iya g'ephe ha be mu e-chigbushikota echigbushi. Oo ya bu g'iphe, bu Chiochi g'ephe ha amakwanuru l'oo mbedua bu onye ono, l'enyochaje uche nemadzu; nyochaa okpoma iya maru iphe du iya l'egomungo ono. Su-a; g'unu hakotakpoo l'onye l'onye be mu a-nukotachaa aphu gbaru iya nu l'ehu l'ehu. Onyemone be mu a-nu aphu le g'iphe, o meru gbaru.

²⁴ " 'A bya l'unube ndu ophu bukwapho le Tayatayira; unubedua te ekwedu ye eka l'ejo-iphe ono, ndu ono ezi ono. Unubedua bu ndu ophu amadu iphe ono, o nweru ndu ahajeru su l'oo iphe, e domigbaru edomi k'ehu Nsetanu. Unubedua ta adukwa iphe ozo, mu asukwadu g'unu mee. ²⁵ O buepho le-a; g'o duhabe; unu chikwaru eka labo kwee l'iphe ono, buwaa k'unu ono gudeshia ya ike jasu teke mu a-bya ozo. ²⁶ O kwa onye alwuje ogu ono lwuta yee onye emeje iphe, mu pfuru; mbu onye gude iya ememe jeye l'ikpazu; nokwa onye mu e-ye iya l'eka g'o buru onye-ishi ohamoha. ²⁷ Oo-gude mgborigwe buru ishi ohamoha; gwee ohamoha ono uji. Ono buru iphe, Nna suru ge mu mee. ²⁸ Ozo bu le mu a-nukwa iya pho kpokpode nchi-abohu.

²⁹ " 'G'onye nweru nchi ngabekwa iya; numa iphe-a, Unme Chileke epfu anu iphe, bu Chiochi g'ephe ha-a.' "

3

Ozi, Kereshi ezi Chiochi Sadsu

¹ "Waa iphe, ii-de nu ojozi-imigwe ke Chiochi Sadsu baa:

"Owa-a bu ozi, onye ono ezi; mbu onye ono gude Unme esaa Chileke ono waa kpokpode esaa ono. Mu makotakwaru-a iphemiphe, unu emeje g'o ha. L'aanoduje eku unu ndu no ndzu; ole unu bu ndu nwuhuru anwuhu. ² O to dukwa g'oo-no-beru nta-a iphe obu, unu nweru obu anyihu enya ree. Oo ya bu; unu tehukwa nwuru enya; kwaberu iya enya k'ophu oo-ro-kerehu. Mu daleakwaru unu humawaa l'iphemiphe, unu eme ta adudu ophu unu metabewaru g'o gbaru l'iphu Chileke mu. ³ Oo ya bu; unu nyatajekwapho ozi-oma ono, unu gude nchi unu numa kwetakwapho ono. Unu pfukwarupho pfushia ike l'iphe ozi-oma ono epfu. G'izimanu lwakwa unu azu. Teke o bu l'unu te etehuduru nwuru enya be mu a-tukwa unu l'uzorehu; mbu byaepho g'onye-oshi, ata dudu onye amaje teke oobya. Oo ya bu l'unu ta abyadu ama teke mu a-byapfuta unu. ⁴ Ole g'o duhabe; o nwekwaru nwumadzu olemole, unu l'ephe no le Sadsu; ndu te emerwushiduru uwe phe. O buru ndu ono be e-ye uwe ocha; mu l'ephe eburu; kele ephe goshiwaru l'oo iphe ono rwuberu phe. ⁵ O kwa onye alwuje ogu ono lwuta be e-ye uwe ochaa ono. Ophu mu abyakwa ehufu epha onye ono l'ekwo, e deshiru epha ndu dzu ndzu ojejeje. Mu a-pfuru l'iphu Nna mu; me l'iphu unwu-ojozi iya, no l'imigwe; pfua ya hoo haa l'onye ono be bukwa onye no mu l'eka.

⁶ " 'G'onye nweru nchi ngabekwa iya; numa iphe-a, Unme Chileke epfu anu iphe, bu Chiochi g'ephe ha-a.' "

Ozi, Kereshi ezi Chiochi Filadelufiya

⁷ "Waa iphe, ii-de nu ojozi-imigwe ke Chiochi Filadelufiya baa:

"Owa-a bu ozi, onye ono, du nsu bya aburu onye ire-lanu ono ezi. Onye ono, bu iya gude ire-igodo eze ono, bu Devidi. Onye abujeru: o -guhāa uzo; o to duedu onye ozo asuru iya agu-chi; teke o gu-chiru iya agu-chi; o to duedu onye ozo suru iya aguha.

⁸ Sù-a; mu makotakwaru-a iphemiphe, unu emeje g'ò ha. Mu guhaakwaru Ẕzo gheberu ndu onu; ophu ọ dukwa onye suru iya agu-chi agu-chi. Mu makwaru-a l'ike ta adu-zidu unu; ọle unu pfulakwaru-a pful-shia ike l'opfu ono, mu pfuru ono; unu nọdu emekwa iya phọ ememe; ophu unu agojedu ego l'unu ta abudu ndibe mu.

⁹ "Iphe unu a-huma bu le ndu ono bu ndu ndzukọ ophu abajeru Nsetanu eja ono; ndu ono adzujẹ ọka sù l'ephe bu ndu Jiu l'ebe ephe abụ iya ono; ndu ono be mu e-me: ephe abya egbushi ikpere l'alị baaru unu eja. Noo ge mu e-shi mee: ephe amaru le mu yeru unu obu bu ono. ¹⁰ Eshinu unu taru nshi ono, bu iya bu iphe, mu karu unu g'unu meje ono; be mbedua e-gudeshikwapho unu me oputama -byaephe; mbu oputama ono l'abya l'eliphe l'ophu; g'ò hua iphe, bu ndiphe l'ophu ama ono. ¹¹ O to dukwa g'ò- nọ-beru mu abya. Unu gudeshikwa iphe ono, buwaa k'unu ono ikike g'ò to du onye lanata unu okpu-eze ono. ¹² O kwa onye alwuje ogu ono lwuta be mu e-me g'ò buru itso no l'ime eze-ulo Chileke mu; ophu ọo-lufubaedu iya alufu. Mu eworu epha Chileke mu dee ya l'onu-iphu; dekwaa ya pho epha mkpukpu ke Chileke mu ono, bu iya bu Jierusalemu ophu. Mkpukpu ono bu l'imigwe eka Chileke mu ono no be oo-shi bya. Mu abya edefukwaa pho epha ophu nkemu l'onu-iphu onye ono.

¹³ "G'onye nweru nchi ngabekwa iya; numa iphe-a, Unme Chileke epfu anu iphe, bu Chiochi g'ephe ha-a.

Ozi, Kereshi ezi Chiochi Layodeshiya

¹⁴ "Waa iphe, ii-de nu ojosi-imigwe ke Chiochi Layodeshiya baa:

"Owa-a bu ozi, ozi; mbu onye ono, epha iya bu: Nokwa g'ò du"; mbu onye ono, o gbaru ke g'e gude ire iya eka l'iphemiphe, oopfu ono; bya aburu iya bu onye pfuru anyi okpobe-opfu Chileke; bya abukwaru iya pho bu onye iphemiphe, Chileke meru dobe le mgboko shi l'eka. ¹⁵ Mu makotakwaru-a iphemiphe, unu emeje g'ò ha; l'unu te ejidu oyi ophu unu evudu oku. Unu gege anodu eji oyi; ozo l'unu evu oku. ¹⁶ Oo ya bu; l'eshinu unu du wuruwuru; unu te ejidu oyi ophu unu evudu oku be mu a-gbufu unu. ¹⁷ L'unu anoduje aba abaa enweru iphe; l'iphe akabe kweru unu; l'ò to dukpoda iphe ọko iya duru unu. Nshio unu; unu ta amaduro l'unu du k'ayoro oshi; l'unu akpa nri; unu nodu atsù ishi bya agbakwaru pho oto. ¹⁸ Oo ya bu l'idzu, mu a-chiru unu nta-a bu g'unu bya azuta mu mkpola-ododo mbu ophu a kpuru l'oku-uzu; k'ophu adedu mkpaba du iya nu; g'oo-mee unu g'unu buru ndu nweru iphe; unu abyakwapho bya azuta mu uwe ocha g'unu yeje g'unu ta agbaeru oto; oo ya bu g'iphere adu-buhu unu. Unu azutakwa mu pho obvu enya tee l'enya ono g'unu awata aphu Ẕzo. ¹⁹ L'ò kwa ndu mu yeru obu be mu abajeru mba; hua phe ahuhu; g'ephe maru iphe. Oo ya bu; unu gude nu obu unu g'ò ha meje ge mu pfuru ono; g'izimanu iphe-eji unu lwadupho unu azu. ²⁰ Unu lenu; mu pfulakwaru l'onu mgbo aku eka l'uzo. Onye numarolu mu; guhaaru mu Ẕzo; mu abata; mu l'iya erigba nri; onye eria ke nwibe iya; onye eria ke nwibe iya. ²¹ O kwa onye alwuje ogu ono lwuta be mu e-kwe g'ò nọ-kube mu l'aba-eze mu; bunaa ge mbedua lwuru lwuta bya anọ-kube Nna mu l'aba-eze iya-a.

²² "G'onye nweru nchi ngabekwa iya; numa iphe-a, Unme Chileke epfu anu iphe, bu Chiochi g'ephe ha-a."

4

Abaru Chileke eja l'imigwe

¹ Tọbudu iya bu; ono buvchaephe mu byakwa elee enya ozo; huma Ẕzo, gheru onu l'imigwe. Olu mbu pho, mu shi numahawaa pho; mbu olu pho l'ada g'opu-ogu pho; su mu: "Nyikota byakpodapho l'eka ge mu goshi ngu iphe, e-me l'iphu." ² G'e jia epfua Unme Chileke bya ejiana mu-a ehu pyimu. E jeshia ele enya; e dobewaa abaeze l'imigwe l'eka ono. O dukwarupho onye no iya nu. ³ Onye ono, no iya nu ono nodu egbuepho ke nwijnwii ge mkpuma jiasupa. Iphu iya nodu eke zaazaa ge mkpuma kaneliyanu. Iphe nọ-pheru aba-eze ono mgburugburu buru eko-mini, ekelepho oyingo oyingo ge mkpuma, bu emeraldu. ⁴ Aba-eze ukporo l'eno ozo nọ-pee aba-eze ono mgburugburu. Ndu bu ogerenya ukporo l'eno noduchaa anọ l'aba-eze ono. Ephe yekotaephe uwe, achagbaa pemu pemu. Ephe bya ekpugbaaru okpu-eze l'ishi. Okpu-eze ono g'ò ha be bukota mkpola-ododo be e gude wua ya. ⁵ Ehemu-igwe nodu eshijeepho l'eka ono, aba-eze ono no alo ke waa waa. Igwe nodu ede riiriiri; ara ora; atu egbigwe. Oroku esaa nodugbaa l'iphu aba-eze ono enwugbaa jajaja, bu iya bu Unme esaa Chileke ono. ⁶ Iphe, dufukwapho l'iphu aba-eze ono bu iphe, du g'eze-enyimu, aphu ngerengere g'iphe, e gude onyo mee.

O nweru iphe eno, nọgbaa ndzu nọ l'echilabo aba-eze ono. Iphe ono bya anọ- phokwapho aba-eze ono mgburugburu. Iphe eno obu tukoeppho iphe, bu ehu iya l'ophu

g'ehu iya ha mokashja enya enya; iphu l'azu. ⁷ Ke mbu be du g'oduma; k'ebu du ge nwa oke-eswi; k'eto be nweru iphu du ge ke nemadzu; k'eno du g'ugo, ephe l'eli. ⁸ Iphe eno ono, nqgbaa ndzu ono nwegbachaaru nkũ ishii ishii l'ehu l'ehu. Ehumehu bukotaru phe enya enya me eli ehu phe me l'ime ehu phe. Eswe me enyashi ta adudu teke ephe ta anodujedu agu ebvu su:

"Nsò! Nsò! Nsò!

be Nnajiuphu ono,
bu Chileke, bu iya
bu
Okalibe-Kakota-Ike
du.

Oo ya bu Chileke ono,
shihawaa noduta
temanu mgboko du ono;
bya aburu onye no
ndzu nta
bya aburu iya bu
onye ono,
abya nu ono."

⁹ Iphe eno ono, no ndzu ono be agu ebvu aja onye ono, no ndzu ojejeje ono ajaja; onye ono, bu iya no l'aba-eze ono; teme ephe nodu agukwa iya pho gude akwabé iya ubvu; bya egude iya etu iya ephe. No iya; o nodu abujeru teke ephe guerupho ebvu ono; ¹⁰ ndu bu ogerenya ukporo l'eno ono adakotaepho kpurumu l'iphu onye ono, no l'aba-eze ono baaru iya eja; mbu onye ono, bu iya no ndzu ojejeje ono. Ephe abya ekpushia okpu-eze phe woru wushi l'iphu aba-eze ono ga ebvu su:

¹¹ "O gbakwaru ngu gube
Nnajiuphu bya aburu
Chileke anyi;
g'aatuko g'a ha jaa ngu
ajaja;
kwabé ngu ubvu;
anuru ngu opfu
l'oo ngu kachaa ike.

Noo kele oo ngu meru
iphemiphe dobe.

Oo l'ò du ngu l'uche meru
g'o gude ephe du;
buru iphe,
e meru dobe."

5

*Nwaturu-ngweja, shi l'eka Chileke
yele ekwo, a phuru aphuphu*

¹ Tobudu iya bu; mu bya ahuma l'ò duru ekwo, a phuru aphuphu, o gude l'ekutara; mbu onye ono, no l'aba-eze ono. Ekwo ono be e deru iphe l'iphu; dee ya l'azu. A phuchia ya aphu-chi gude iphe-ohubama esaa nyachishia ya. ² Mu bya ahuma ojozi-imigwe lanu, e yeru ike, ha shii l'eka; eka oora iya arara arashi iya ike asuje: "?Bu onye bu onye a-su le ya maru onwiya; le ya gbaru k'anyashi iphe-ohubama ono, e gude nyachishia ekwo ono, a phuru aphuphu ono; ?onye a-bya anyashia ya phuhaa?" ³ Ophu o dudu me onye lanu l'imigwe; ozoo l'eliphe; ozoo l'ime-ali, duru ike phuhaa ekwo ono, a phuru aphuphu ono; ophu o bu ke lee ya enya l'ime. ⁴ Enya-mini buru mu vurukutuku l'enya l'ò to dudu onye a humaru, gbaru k'aphuha ekwo ono, a phuru aphuphu ono; ophu o buru onye eje epfu ke lee ya enya l'ime. ⁵ Tobudu iya bu; onye lanu l'ime ndu bu ogerenya ono su mu: "Ta arashi ekwa! Lekwa l'onye ono, bu Oduma ke Jiuda; mbu oshilokpa Dévidi ono l'wakwaru ogo ono l'wuta. O buru iya bu onye a-du ike phuhaa ekwo ono, a phuru aphuphu ono nyashia ya iphe-ohubama esaa ono, e gude nyachia ya ono."

⁶ No iya; mu bya ahuma Nwaturu ono l'eka o pfuru le mgbaka aba-eze ono yee iphe eno pho, nqgbaa ndzu, no l'echilabo ndu bu ogerenya ukporo l'eno ono. Nwaturu ono be dupeho g'e gbujehawaru iya egbugbu. O furu mpu esaa; mokwaapho enya esaa, bu iphe, no-chigbaaru enya Unme esaa Chileke; mbu Unme esaa, Chileke ziru g'ephe

gbakashihu dzuru mgboko l'ophu. ⁷ O gbalihu bya ejepfu onye ono, no l'aba-eze ono bya anata iya ekwo ono, a phuru aphuphu ono, o gude l'ekutara ono. ⁸ O wotaepho ekwo ono; iphe eno ono, nogbaa ndzu ono me ukporo ndu bu ogerenya le ndu bu ogerenya eno pho tuko daa kpurumu l'iphu Nwaturu ono baaru iya aja. Ndu bu ogerenya ono tuko pagbaaru eze une l'ehu l'ehu bya egudegbakwaapho eze-ochi, e gude mkpola wua. Iphe dugbaa ya nu bu unwu-isensu, enwuru-oku iya anoduje eshi kwEEKweekwee. Enwuru-oku iya ono no-chiru enya epfupfu ono, ndu-nso anoduje epfu anu Chileke ono. ⁹ No iya; ndu bu ogerenya ono nodu agu ebvu ophuu asuje:

“Oo ngu gbaru k'ewota ekwo ono;
nyishia ya iphe-ohubama ono,
e gude nyachishia ya ono.

E gburu ngu egbugbu;

I gude mee ngu gbataru

Chileke nemadzu;
mbu ndu shigba
l'ipfu l'ipfu g'ipfu
hagbukpo l'ophu;
me le ndu shikota l'iphe,
bukota opfu-ali ndu
du iche iche,
no le mgboko-a;
me mkpukpu le
mkpukpu ge
mkpukpu hakpo l'ophu;
mekpoo ohamoha kpoo
mgburugburu.

¹⁰ I mee phe: ephe bugbaaru eze

bya emekwaa phe pho:
ephe bugbaaru uke ke
Chileke anyi.

O buru phe a-buru ishi

ndiphe l'ophu.”

¹¹ Tobudu iya bu; mu bya ahuma unwu-ojozi-imigwe, du igwerigwe. Mu nodu anukwapho olu phe. Ojozi-imigwe obu bukwa unubuku unubuku ugbo olemole; mbu le-a; ephe habekpopho l'igwerigwe; k'ophu bu l'o to dudu onye adu ike aguta phe l'ogu. Ephe tuko g'ephe hakota; ephe l'iphe eno pho, dzugbaa ndzu pho; me ndu bu ogerenya pho; tuko g'ephe ha pfuphee aba-eze ono mgburugburu. ¹² Ephe nodu agu ebvu agushikpoo ya ike asuje:

“Nwaturu ono, e gburu

g'o buru aja oha
ono be o gbakwaru
g'e mee g'ike tuko
lwa iya l'eka;
l'oo tuko iphemiphe
nworu;
tuko mmamiphe nweru;
buru onye-ishi iphemiphe.

G'a kwabeje iya ubvu;

jaje iya ajaja;
gojeru onu-oma nu iya.”

¹³ Mu numa g'iphe, bukpo iphe, Chileke meru dobe l'imigwe; me ophu, o meru dobe l'eliphe; me ophu o meru dobe l'ime-ali; mekpoo iphe, o meru dobe l'eze-enyimu; tukoru agu ebvu asuje:

“G'iphe, bukpo onu-oma,
aago agogo;
me ubvu g'ubvu ha;
me ajaja;
me abu ishi k'iphemiphe
tuko buru ke gube
onye ono,
no l'aba-eze ono waa
gube Nwaturu ono

jasu le tuutuutu
le miiimii.”

¹⁴ Iphe eno ono, nogbaa ndzu ono tuko su: “Oo g’o du.” Ndu bu ogerenya ukporo l’eno ono tuko daa kpurumu baaru onye ono, no l’aba-eze ono waa Nwaturu ono eja.

6

*Iphe-ohubama, e gude
nyachishia ekwo ono*

¹ Tobudu iya bu; mu huma ge Nwaturu ono nyafuru ke mbu l’iphe-ohubama esaa ono, e gude nyachishia ekwo ono. Mu bya anuma ge nanu l’ime iphe eno ono, nogbaa ndzu ono gude olu, daerupho g’egbigwe su: “Byakpodaapho-o!” ² Mu bya elee enya; mu huma inya, acha ucha. Onye no iya l’eli agba paru uta, eegudeje agba apfu. Onye ono be e kpuberu okpu-eze l’ishi. O ndu l’inya ono; o buru iya eje ogu. O jeshia alwu ndu ohogu iya g’oolwujehawaa phe.

³ Nwaturu ono byakwa anyakafu iphe-ohubama ono k’ebo bu iphe, e gude nyachishia ekwo ono. Mu numakwa ge k’ebo l’iphe eno ono, nogbaa ndzu ono suru: “Byakpodaapho-o!” ⁴ Inya ozo lufutakwa. Ono ndu eke uswe-uswe. Onye no iya l’eli be e woru ogu-echi, ha njo ahaa pee. E zia ya g’o je emee g’unwu-eliphe tsoje ibe phe ogu; g’o mee g’unwu-eliphe wata egbushi onwophe; k’ophu ehuru odu guu ata adubaedu le mgboko.

⁵ Nwaturu ono byakwa anyakafu iphe-ohubama ono k’eto. Mu numakwa ge k’eto l’iphe eno ono, nogbaa ndzu ono suru: “Byakpodaapho-o!” Mu bya elee enya huma inya, eji ke hirihiri. Onye no iya l’eli paru iphe, eegudeje atu erwa iphe. ⁶ Mu numa iphe, du g’olu l’echilabo iphe eno ono, nogbaa ndzu ono l’eka oosuje: “Iphe e-rekwa ire shii; k’ophu nri, e gude aswa ozi ujiku ophu kpata buepho onye lanu be oo-ji epho kpekpu. Nri, e gude aswa ozi ujiku lanu kpata bukwanuru umadzu eto be oo-ji epho kpurumu. O buepho g’e te emebyikwa manu yee mee emebiyi.”

⁷ Nwaturu ono byakwa anyakafu iphe-ohubama ono k’eno; mu numakwa ge k’eno l’iphe eno ono, nogbaa ndzu ono asuje: “Byakpodaapho-o!” ⁸ Mu bya elee enya huma inya, gbachishihuru agbachishihu. Onye no iya l’eli buru Anwuhu gedegede. Ali-maa ndu etso iya l’azu. A bya ekee mgboko uzo eno; woru eka lanu ye phe l’eka; su g’ephe gude ogu-echi gbugbushia iphemiphe bu iya nu; g’ephe kpo-gbushia phe l’egu; gude ejo iphe-ememe mekpoo ejo anu-egbudu megbushia phe.

⁹ O byakwa anyakafu iphe-ohubama ono ophu kwe iya ise. Mu bya ahuma oru-ngweja l’eka ono. Iphe, kuru le mkpula iya buerupho maa ndu ono, e gburu l’ike opfu l’ephe kwetaruru iphe, ekwo-opfu Chileke pfuru ono; teme ephe shi anoduje eme egoshi l’ephe bu ndu ke Chileke. ¹⁰ Ephe tuko g’ephe ha ara ora arashi iya ike su: “Nnajiuphu-e! Oo ngu bu onye du nso; bya aburu ngu bu onye emeje iphe, gi pfuru iya. ?Bu anyi no-beadaru ino-beagha temanu li kua ndu bu l’eliphe kpaa ishi iphe, meru anyi-a; gwaa phe ugwo egbugbu-a, ephe gburu anyi-a?” ¹¹ Tobudu iya bu; a bya ekeshikotaru phe awurukpata uwe, achagbaa nmalanmala l’ehu l’ehu. A su phe: “Unu nduro tutaro unme, unu atuta. Unu tafua nshi ngabefua nwanshii l’unu teke edzudu. Unu tutakpoeppo unme ono jeye teke unu e-dzu temanu. L’o kwa g’e gburu unubedua bu g’e gbuje kwapho ikpoto ndu ozo l’eliphe; ndu bukwapo unwanu unu, eger Chileke ozi g’unubedua jeru iya ya-a.”

¹² Mu ndu elekpoeppo enya teke o nyafuru iphe-ohubama ono k’ishii. Noo ya; ali wata anma jijijiji anmashi iya ike; enyanwu wata eji hirihiri g’uwe-aphu, e meru l’aji eggu-aji. Onwa l’ophu gbanwekota keahaa meeme. ¹³ Kpokpode, du l’igwe dashihuaaha l’ali g’eka oshi figu erishihu akpuru, akaduru akaka me oke pherephere ndu ezi anma iya yiga yiga. ¹⁴ Igwe phuepho onwiya g’onye aphu utute phuta phufu; a huma-beru iya. Iphe, bukpoobuvu, du l’ekameka; me ali, mini so-pheru mgburugburu bukotaruru iphe, e wofuru l’eka ephe shi nodugbaa. ¹⁵ Tobudu iya bu; ndu eze ke ndiphe; me ndu oke amadu phe; me ndu-ishi ndu ojogu phe; me ndu nweru iphe; me ndu okpehu du; mekpoo onyemone mgburugburu; ohu me amadu; tuko je edomikota onwophe l’ogba me le mgbaka mkpuma, nogbaa l’eka ubvu du. ¹⁶ Ephe tuko arakugbaa ubvu me mkpuma ono asuje: “Jiko daa dapyabe anyi g’ii-domia anyi g’onye ono, no l’aba-eze ono ta ahuma anyi; waa ge Nwaturu ono ta atu-koshi anyi oke-ehueghu iya. ¹⁷ Noo kele mboku ephe atukoshi ndiphe oke ehueghu phe be ruwakwaru nu. ?Denu onye suru iya akpafu l’iphu nta?”

7

*Igwerigwe ndu Ízureġu, e meru
qhubama l'iphu*

¹ E mechaa; mu bya aĥuma ojozi ęno l'ęka ęphe pfuru le mgboko l'uzi ęka igwe bechaaru; alį beru uzi ęno. ęphe sede pherephere, eshije l'uzi ęka ono ephen'ęno g'o to zihę le mgboko. Pherephere zibuhu l'eliphe mgburugburu; ophu oozidu l'alį; ophu oozidu le mini; ophu o dudu g'o ka mma l'oó oshi lanu ezi pherephere. ² Mu ĥumakwa ojozi-imigwe ozo, shi l'uzo ęnyanwu awawa ephe abya. Ojozi k'ono be gude iphe, shi l'ęka Chileke ono, no ndzu; mbu iphe eegudeje eme iphe-qhubama l'ęhu. O bya araa ya arara rashia ya ike su unwu-ojozi-imigwe ęno, Chileke ziru g'ęphe je emebyishia alį; mebyishia mini; ³ su phe: "Unu ta adukwa iphe, unu e-mewaa mgboko; ozo mini; ozo oshi; g'anyi vuadaru uzo mee iphe, bu ndu ejeru Chileke anyi ozi iphe-qhubama l'egedegge ęnu-iphu." ⁴ A ko umadzu ole, e meru iphe-qhubama Chileke ono mu numa; ęphe du ukporo unu nemadzu iri l'ęsato. Ndu ono shikota l'iphe, bu okpa-ipfu Ízureġu l'ęhu l'ęhu. ⁵ Ndu e meru qhubama ono l'okpa-ipfu Jiuda du ukporo unu l'unu iri;

ndu e meru iya l'okpa-ipfu
Rubeņu du
ukporo unu l'unu iri;
ndu e meru iya l'okpa-ipfu
Gadu du
ukporo unu l'unu iri.

⁶ Ndu e meru qhubama ono
l'okpa-ipfu Asha du
ukporo unu l'unu iri;
ndu e meru iya l'okpa-ipfu
Nafutali du
ukporo unu l'unu iri;
ndu e meru iya l'okpa-ipfu
Manase du
ukporo unu l'unu iri.

⁷ Ndu e meru qhubama
ono l'okpa-ipfu
Simiyonu du
ukporo unu l'unu iri;
ndu e meru iya l'okpa-ipfu
Livayi du
ukporo unu l'unu iri;
ndu e meru iya l'okpa-ipfu
Isaka du
ukporo unu l'unu iri.

⁸ Ndu e meru qhubama ono
l'okpa-ipfu Zebulonu du
ukporo unu l'unu iri;
ndu e meru iya l'okpa-ipfu
Jiosefu du
ukporo unu l'unu iri;
ndu e meru iya l'okpa-ipfu
Benjaminu
du ukporo unu l'unu iri.

Igwerigwe ndu ozo, bu aguta aguta

⁹ "E mechaa mu bya elee ęnya ĥuma ikpoto ndu nmaru erupfu; k'ophu bu l'o to dudu nemadzu igbakoroshienyi suru g'oguta phe l'ogu. Ndu ono bu ndu shigbakpo oĥamoha, du le mgboko; me ipfu g'ipfu ha le mgboko-a; me mkpukpu le mkpukpu l'ophu; me le ndu epfukota opfu-alį ndu du iche iche, no le mgboko-a. ęphe tukoru g'ęphe ha yekota akpawuru uwe, achagbaa nmalanmala. ęphe tuko g'ęphe ha pfugbaaru l'atatiphu aba-eze ono; me l'iphu Nwaturu ono; bya apagbaaru igu l'ęka. ¹⁰ ęphe tuko ara iya arara arashi iya ike asuje: Ndzota bukwa ke Chileke anyi, bu iya no l'aba-eze ono; bya abukwarupho ke Nwaturu ono." ¹¹ Ndu ojozi-imigwe g'ęphe ha tuko bya apfu-pee aba-eze ono; ye ndu bu ogerenya pho me iphe ęno, nogbaa ndzu pho mgburugburu. Ndu ojozi-imigwe ono g'ęphe ha tuko daa kpurumu l'iphu aba-eze ono baaru Chileke ęja; ¹² su: "Nokwa g'o du bu ono! G'ago ęnu-oma me ajaja me mmamiphe

mę ekele mę akwabę ùbvù mę ike mę okpehu bũru kę Chileke anyi jasũ lę tuutuutu lę m̄jimiimii! Nokwa g'õ dũ!"

¹³ Tõbudu iya bũ; onye lanũ l'ime ndu bũ õgerenya ono bya ekua mu sũ mu: "Õ dũ ngu g'õ bũ ndu ole bę ndu ono, e yeru awurukpata uwe, achagbaa nmalanmala ono bũ? Õ dũ ngu g'awe bę ephe shi?"

¹⁴ Mu sũ iya: "Onyibe; õ kwa ngu ka amama." Õ sũ mu: "Ndu-a bukwa ndu ono, shi l'ejo oke iphe-ęhuka ono fũta. Ephe gudewaa mee Nwatũru ngweja, shi l'ęka Chileke saa awurukpata uwe pę ono; õ nõdu acha ucha nno. ¹⁵ Noo g'õ gude ephe nõdu l'iphu aba-eze Chileke ejeru iya ozi eswe l'enyashi l'ime eze-ũlo iya. Õ bũru onye ono, nõ l'aba-eze ono bę anõ-kubeje pę eche pę g'õ tõ dũ iphe, e-me pę nũ. ¹⁶ Egu taa gũbaedu pę; õphu mini agũbaedu pę. Anwũ te echihędu pę; õphu okpomõku adũedu pę. ¹⁷ Noo lę Nwatũru ono, nõ l'echilabõ aba-eze ono bę a-nõduepho eche pę g'onye eche atũru. Oo-dujeru pę je l'ęka mini, anũje ndzũ futaru. Chileke a-tũko ęnya-mini ękwa pę hushichaa pę."

8

Iphe-õhubama k'ęsaa, e gude nyachishia ękwo ono

¹ Tõbudu iya bũ; Nwatũru ono bya anyafũepho iphe-õhubama k'ęsaa, e gude nyachishia ękwo ono; ękameka l'imigwe daepfo kę nyõnyoronyo jasũ l'iphe, ha g'ę kee awa lanũ ębo. ² No iya; mu bya ahũma ojozi-imigwe ęsaa ono, apfũjeru l'iphu Chileke ono. A bya achę pę opu-õgu ęsaa.

³ No iya; ojozi-imigwe õzo bya bya abata bya apfũru l'iphu õru-ngweja Chileke ono. Õ parũ ochi, a wuru lę mkpõla-ododo. A bya anũ iya ùnwũ-isensu, ha shii g'õ gwakõbe ęnwuru ùnwũ-isensu ono l'epfupfu ono, ndu-nõ g'ęphe ha anõduje epfu anũ Chileke ono; tũko gwee l'eli gru-ngweja mkpõla-ododo ono, nõ l'iphu aba-eze ono. ⁴ ęnwuru õku ngweja ono kpũ-lihu yę epfupfu, ndu-nõ epfũje anũ Chileke; shi l'ęka ojozi ono pfũru akpuepho tuuu ala l'iphu Chileke. ⁵ Noo ya bũ: ojozi ono mechaepho bya agũta õku l'õru-ngweja ono; gu-jia ochi ono; bya eworu iya tũa kpoo l'eliphe. Mgboko swõkobe. Igwe nõdu ede edede bya agbę l'ęka ono atũ egbigwe; õ nõdu ara õra; ebemu-igwe nõdu alõjeepho kę waa waa; alĩ nõdu anmakõta jiiijiii.

Opu-õgu

⁶ Tõbudu iya bũ; ojozi-imigwe ęsaa ono, chĩ opu-õgu ęsaa ono bya akwakõbe g'ęphe bya awata egbu opu-õgu pę.

⁷ Ojozi-imigwe kę mbũ bya egbua opu-õgu nkiya. Akamini mę õku, a gwakõberu mee nõdu edzeepfo gę mini l'eliphe. Õku kęe eliphe ęto kepyashĩa uzi lanũ; bya ękẹe oshi, nõ l'eliphe uzi ęto kepyashĩkwapho uzi lanũ; bya atũko ęsaa oyi kepyashĩa.

⁸ Ojozi-imigwe k'ębo bya egbua opu-õgu nkiya. A parũ iphe, dũ g'ęze ùbvũ, ha shii, õku etsu phuruphuru parũ chie l'ime eze-enyimu, dũkota lę mgboko l'õphu. Enyimu kęe uzi ęto; ęka lanũ bukõtaru mee. ⁹ Iphe, bũ iphe, nõ ndzũ, bukõta lę mini kęe uzi ęto; uzi lanũ nwushihukõta. Ugbõ mini kęe uzi ęto; uzi lanũ mebyishihukõta.

¹⁰ Ojozi-imigwe k'ęto bya egbua opu-õgu nkiya; eze kpokpode shi l'imigwe bya adaa. Õ nõdu eke jaajaajaa g'õku-apyĩpyi bya ękẹe iphe, bukõpoo mini mgburugburu yęle ęka nggele nggele futaru; õ kęe ya uzi ęto daa l'ęka lanũ. ¹¹ ępha kpokpode ono bũru "Age." Mini, nõ lę mgboko kęe ęto; ęka lanũ tsõahaa ilu g'age. Ikpoto ndu ngũtaru mini ono, bũ ndu nõ lę mgboko nwushihu; õ bũru iphe, kparũ iya nũ bũ lę mini ono atso ilu.

¹² Ojozi-imigwe k'ęno bya egbua opu-õgu nkiya. E kęe ęnyanwu uzi ęto chia ęka lanũ iphe; bya ękẹe õnwa ęto chia ęka lanũ iphe; bya ękẹe kpokpode uzi ęto chia ęka lanũ iphe; k'õphu oke lanũ l'uzi ęto l'iphõrõ pę gbaaharu ochii. Eswe kęe ęto; õphu iphõrõ adũdu l'ęka lanũ. Õ bukwarupho nno bũ g'õ dapfũru ęnyashi; mbũ o kęe ęto; uzi lanũ kabaa agba ochii.

¹³ Mu bya ele ęnya hũma ugo lanũ l'ęka oophe l'akpaminigwe. Õ nõdu ara iya arara arashi iya ike asuje: "Nshjo ùnwũ-eliphe; nshjo ùnwũ-eliphe; nshjo! Aphũ atsoũru ndu bu lę mgboko mę ojozi-imigwe ęto-a, phõduru nũ-a gbuepho opu-õgu õphu ephe abyaa egbugbu-a."

9

¹ Tõbudu iya bũ; ojozi-imigwe k'ise bya egbua opu-õgu nkiya. Mu hũma kpokpode, shihawarõ l'igwe bya adaa l'ali. E woru ire-igodo, eegudeje tũhaa ęka eeshije enyiba l'iduma, enwedũ õhũ woru nũ iya. ² Kpokpode ono bya atũhaa ęka eeshije enyiba l'iduma ono. Iduma ono wata akpũ ęnwuru tũtũtuutu g'ęka a kpõberu õku icheku.

Enwuru oku ono mee anwu me pherephere wata agba ochii. ³ Noo ya bu; igube shi l'enwuru-oku ono tsulihu tsuba l'eliphe. Igube ono be e yeru ike l'eka g'o gbaje g'akpi. ⁴ A kakotaru igube ono g'o to dukwa iphe, oo-me eswa, no l'eliphe; ophu o mebyikwa oshi; ophu o dukpoo iphe, futaru l'al'i bvuru le mgboko; mbu iphe ekwo du, oo-mebyi; gbahaa ndu onu aphu bu ndiphe, e te emeduru iphe-ohubama Chileke l'egedegee onu-iphu. ⁵ Igube ono be e ziru g'o nua ndiphe aphu onwa ise; ole o g'o to dukwa gude on-gbu egbugbu. Obenu l'ejo mkpamehu, oo-kpa ndiphe be a-phue phe pho g'akpi aphuje onye o gbaru-a. ⁶ L'ime onwa ise ono be ndiphe a-nodu achu anwuhu achochu; epe taa humadu iya. Oo-gu phe anwuhu; obenu l'onwu phehuwaru.

⁷ Igube obu be a -nodu ele iya enya be odugbajeepho g'inya, e doziru k'egude eje ugu. Iphe, dugbaa ya l'ishi duchaa g'okpu-eze, e gude mkpola-ododo mee. Iphu phe dugbaa g'iphu nemadzu. ⁸ Egbushi, no phe l'ishi hachaepho ogologo ogologo g'egbushi unwanyi. Eze, no phe l'onu dugbaa g'eze oduma. ⁹ Epe yeru iphe l'unme gude gbobuta obu phe g'uwe-igwe, ndu eje ugu eyeje gude gbobuta okpoma. Igiji, epe gude nku phe ede duepho g'igiji igwerigwe ugbo-inya, e gude eje ugu. ¹⁰ Igube ono nwechakwaaru udé, epe egudeje agba agbagba g'akpi. Eka ike du phe, bu iya bu ike ono, epe e-gude nua nemadzu aphu onwa ise ono buru l'udé phe ono be o kpakoru nodu. ¹¹ Onye eze phe buru ojozi-imigwe ono; ophu bu iya be iduma, enwedu ohu du l'eka. Epha ojozi ono l'opfu ndu Hiburu bu Abadonu; o be l'opfu Giriku; o buru Apoliyonu.

¹² Tobudu iya bu; ejo iphe-ehuka ke mbu abvu. O phodukwadu uzi ejo iphe-ehuka labo.

¹³ No iya; ojozi-imigwe k'ishii bya egbua opu-ugu nkiya; mu numa olu-opfu, eepfu l'oru-ngweja ono, e gude mkpola-ododo mee ono. Opfu ono be e pfuru l'ishishi mpu oru-ngweja ono ephen'eno l'enya eka ono; a tuko numakota iya mgbo lanu. Oru-ngweja ono buerupho l'atitiphu Chileke be o du gedegede. ¹⁴ Olu ono su ojozi-imigwe k'ishii ono, bu iya gude opu-ugu ono: "Toshichaa ojozi-imigwe eno ono, e keru egbu l'eze-enyimu Yufuretiseno." ¹⁵ No iya bu; a paru ojozi eno ono wehakota. Iphe, e meru phe dobedoru bu g'ephe emee iphe ono, a suru g'ephe mee ono; le teke ono; le mboku ono; l'onwa ono; l'apha ono gedegede. G'ephe kee ndiphe uzi eto; tuko uzi lanu megbushikota. ¹⁶ A su ma ndu ndu oogu ndu ophu no l'eli inya be du miliyonu ukporo iri." ¹⁷ No iya; mu huma ndu agba inya ono l'ophulenyi ono; bya ahuma inya, epe nogbaa l'eli iya agba. Uwe-igwe, bu uwe okpoma, ndu ono yeru l'okpoma nodu ekegbaa uswe-uswe g'oku; eke oyingo oyingo; bya ekekwapo ododo ododo. Ishi dugbaa inya phe ono g'ishi oduma. Oku, enwu phoophoophoo; me enwuru-oku; me nshi-egbe shi phe l'onu afushi. ¹⁸ O buru ejo iphe-ememe eto ono be e gude kee ndiphe eto; gude oku; ye le enwuru-oku; ye le oku-nshi-egbe, shi phe l'onu woru uzi lanu gbushia. ¹⁹ Eka ike du inya ono bu l'onu phe me l'odzu phe. Odzu phe ono dugbaa g'agwo bya enwegbaaru ishi. O buru ishi ono be epe egudeje emeka nemadzu iphe.

²⁰ Ophu izimanu alwaduru ndiphe azu; mbu nwa ndu ophu e gubuphodoru l'ejo iphe-ememe ono. Ophu epe a haduru ejo-iphe, epe eme; ophu epe ahaduru abaru obu yee iphe, epe pyiru apyipyi aja; mbu iphe ono, epe gude mkpola-ododo ozoo mkpola-ochaa wua; me ophu epe kpuru l'ope; me ophu epe pyitaru le mkpuma; me ophu epe pyiru l'oshi. Mbu iphe tukuru buru iphe, ta aphudu uzo; ophu o ndu iphe le nchi; ophu o jedu ije. ²¹ Ophu izimanu ejo-iphe ono alwaduru phe azu; ophu epe ahaduru egbu ochi; eme mgbashi; apha wushi onwophe; waa ezi iphuru.

10

Ojozi-imigwe ye le nwekwo, a phuru aphuphu

¹ Tobudu iya bu; mu huma ojozi-imigwe lanu, e yeru ike, ha shi l'eka g'o shi l'igwe alwazeta le mgboko; urwukpu so-pee ya mgburugburu. Eko-mini gbaa ya l'ishi. Iphu nodu egbu iya nwijnwii g'enyawu. Okpa iya ephenebo dugbaa g'oku, kpuru oronmono g'obvuru. ² Iphe, o gude l'eka buru nwekwo, e kpuharu ekpuha. O woru okpa ekutara zobe l'eli eze-enyimu bya eworu okpa ekicha zobe l'eli-mgboko. ³ O bya echia mkpu chishia ya ike. Ora iya duepho g'oduma suru ekiri. O chiepho mkpu ono egbigwe esaa ono tuahaa gbaagbaa gude yeaharu iya onu. ⁴ Mu nodu emekwadua ge mu dee iphe egbigwe esaa ono pfuru; mu numa olu-opfu, shi l'imigwe su: "Iphe ono, egbigwe esaa ono pfuru ono ta abukwa iphe, ii-je edede. Ophu o dukwa onye ii-pfuru iphe ono, i numaru ono."

* 9:16 9:16 Iphe, o bu be bu "200,000,000" le mbekee.

⁵ Ojosi ono, mu humaru ono, zoberu okpa lanu l'eli eze-nyimu bya azobe nanu l'eli-mgboko ono bya apalia ekutara iya eli; ⁶ bya egude epha Chileke, dzu ndzu ojejoje ono rifu angu; mbu onye ono, bu iya meru igwe; mee iphe, du iya nu; bya aburu iya meru eliphe yee iphe, du iya nu; mee eze-nyimu yee iphe, dukota iya nu. O buru epha Chileke ono be o gude rifu angu su l'o ruwaru teke oo-me iphe, o tuberu. ⁷ Le teke ojosi k'esaa gbuwaru opu-ogu nkiya be Chileke e-megbu iphe, o domiru edomi, bu iya bu g'o pfuru iya ndu shi ejeru iya ozi, bu iya bu ndu mpfuchiru iya.

⁸ Olu-opfu ono, e shihawaa gbē l'imigwe gude pfuru yeru mu ono byakwa epfuru yeru mu ozo su: "Je anata nweekwo ono, e kpuharu ekpuha ono, o gude l'eka mbu ojosi ono, zoberu okpa lanu l'eli eze-nyimu; zobe nanu l'eli-mgboko ono."

⁹ Mu bya ejepfu ojosi ono je asu iya g'o nu mu nweekwo ono. O su mu: "Ngge ya; taa. I-tachae ya pho l'oo-tsoo ngu ilu jeye l'akurepho. Ole teke jita iya be oo-nodukwa atso ngu utso ge manu-enu l'onu."

¹⁰ Mu bya anata ojosi-imigwe ono nweekwo ono woru taa. Mu nodu ata iya; o nodu atso mu ge manu-enu l'onu. Mu tachaa ya; o tsoo mu ilu jeye l'akurepho. ¹¹ No iya; o su mu: "Jekwa je apfuru l'edzudu-oha pfuchiaru Chileke ugbo lanufua; mbu pfua iphe, Chileke shi domia edomi l'oo-me l'igwerigwe mkpukpu le mkpukpu, no le mgboko; me ohamoha; me ndu shi l'iphe, bukpo l'opfu-ali ndu du iche iche, no le mgboko-a; me ndu eze."

11

Umadzu labo, ara opfu Chileke arara

¹ Noo ya bu; a bya eworu owa, eegudeje atu iphe nu mu bya asu mu: "Gbeshi je atua eze-ulo Chileke; yee ime eka ono, e doberu oru-ngweja Chileke ono; gua ndu abaru Chileke eja l'ime eze-ulo iya ono ogu. ² Ole o gi ti tukwa oma eka ono, no-pheru eze-ulo ono mgburugburu ono. Pakwaru ono haa; l'ono be e dobekwaru oha, ata amadu Chileke. Mkpukpu ono, du nso ono be oha ono e-gude okpa tee pyakapayaka ukporo onwa labo l'onwa labo. ³ Noo teke mu e-ye umadzu labo, a-nodu epfuchiru mu nu. Umadzu labo ono e-yechaa uwe-aphu. O buru ujiku ujiku unu eto l'ujiku ukporo eto be epe e-gude zikota ozi, Chileke ziru phe."

⁴ Umadzu labo ono bu upfu olivu labo ono me oroku ono, bvuru l'iphu Nnajiuphu, nwe mgboko ono. ⁵ O -nweru onye jeru ge ya meka phe iphe; oku eshi phe l'onu bya eworu onye ono yee ndu epe l'iya achu ejo idzu lanu kegbushia; mbu ndu ono, buwaa ohogu phe ono. Mbu-a; iphe, bu onye jeru ge ya meka phe iphe bu egube ono bu g'ee-shi gbua ya. ⁶ E yeru phe ike l'eka; k'opfu epe a-gu-chi akpaminigwe; k'opfu igwe ta abyadu atada mini l'ali teke ono, epe a-nodu epfuchiru Chileke ono. E yekwa phe pho ike l'eka g'eppe duje ike mee mini g'oo-buru mee; waa g'eppe tujekwapho ndiphe ejo iphe-ememe, dukpo phe ree tekenteke, du phe ree.

⁷ Teke epe zibecharu ozi ono, Chileke ziru phe ono be ejo anu-egbudu ono, e-shi l'iduma, enwedu ohu futu ono l'a-bya etsoo umadzu labo ono ogu. L'oolwu-kpee phe woru phe gbushia. ⁸ Odzu phe be a-wushi l'echilabo eze mkpukpu ono, a kpopyaberu Nnajiuphu phe l'oswebe ono. Epha mkpukpu, e gude anma etu ehu mkpukpu ono bu Sodomu yele l'iputu. ⁹ Odzu umadzu ebo ono be e te ekwekwa g'e lia elili. Ndu shi le mkpukpu le mkpukpu, du iche iche; me ipfu ipfu, du iche iche; me ndu shikota l'iphe, bukota opfu-ali ndu du iche iche, no le mgboko-a; me ndu shi l'ohamoha, nokpoonu l'a-wukotaru bya ahuma odzu phe. O buru g'aa-huma odzu phe bu ono ujiku eto le mkpirikpu iya. ¹⁰ Ehu atuko atso ndu bu le mgboko l'opfu utso; opfu l'e gburu umadzu ebo ono. Epe aboo ya g'abooje iphe-a; nuchaa ibe phe iphe obo-iphe; kele umadzu labo ono, epfuchiru Chileke ono shi akpa ndu bu le mgboko ehu shii. ¹¹ A noepho abali eto le mkpirikpu iya Chileke kuru unme-ndzu ye phe l'ehu; epe teta nodu ndzu. Ndu rwuta iphe, bukpo ndu humaru phe nu. ¹² Tobudu iya bu; umadzu labo ono numa olu oku, e kushiru ike, shi l'imigwe su phe: "Unu bata l'ime eka-o." Ndu ohogu phe ono kuru ele phe enya; epe nodu l'urwukpu bahu l'imigwe. ¹³ Ali wata anma oke jijijiji teke onokwapho. Mkpukpu ono kee uzi iri; eka lanu bukotaru mkpurupyata. Ndu ali ono, nmaru jijijiji ono gburu egbugbu du unu nemadzu iri l'esaa l'umadzu ukporo iri.* Ndu rwuta ndu phoduru nu. Epe wata aja Chileke imigwe ajaja.

¹⁴ Ejo iphe-ehuka k'ebo bv. Ole o g'unu lekwa le k'eto abyaakwaa.

Opu-ogu k'esaa

* 11:13 11:13 Iphe, o bu be bu "7,000" le mbekee.

¹⁵ Tɔbudu iya bɔ; ojozi-imigwe k'ɛsaa bya egbua opu-ɔgu nkiya. Ikeropfu swɔshihu l'imigwe asuje: "Nta bɛ ike k'alɪ-eze ɔnwu eliphe l'ophu buakwa kɛ Chileke anyi yɛɛ kɛ Kɛreshi iya ono, bɔ eze, o woru mgboko ye l'ɛka ono. O je l'aburu eze jasɔ lɛ tuutuutuu lɛ mijimiimii." ¹⁶ Ndu bɛ ɔgerenya ukporo l'eno ono, nɔ l'aba-eze phɛ l'iphu Chileke ono daa kpurumu kpe iphu l'alɪ baarɔ Chileke eja; ¹⁷ sɔ:

"Anyi ekele ngu ekele

Nnajiuphu, bɔ Chileke,
bɔ ɔkalibe-Kakɔta-Ike.

Onye bɔ Chileke, nɔ ndzu
bya aburu onye shihawaa
nɔduta tɛmanu
mgboko dɔ.

Anyi ekele ngu l'i
goshihawaru ɔha
l'ɛze ike ngu ono parɔ ɛka
apa.

I goshiakwaruphɔ nta-a
l'oo gubɛdua bɔ onye-eze,
iphemiphe dɔ l'ɛka.

¹⁸ ɛhu wata egbu ɔhamoha
eghu;
ɪ tukoshi phɛ
oke-ɛhu-eghu ngu.

ɔle o ruwakwanaru teke
ii-kpe ndu nwuhuru
anwɔhu ikpe;
mɛ teke ii-bu ndu
mpfuchiru ngu obunggo;
mɛkpoo ndu-nsɔ g'ɛphe
ha;
waa ndu akwabɛ ɛpha
ngu ɔbvɔ;
onye upfu mɛ onye nta;
o ruwakwaaphɔ teke
ii-meyishi ndu ono,
emeyishi mgboko l'ophu
ono."

¹⁹ ɔo ya bɔ; a guhaa eze-ɔlo Chileke ono, dɔ l'imigwe ono. A hɔma okpoko ɔgbandzu ono, shi Chileke l'ɛka l'ime eze-ɔlo ono. Igwe nɔdu alɔ ebemu kɛ waa waa; ɔ nɔdu ara ɔra; ede edede bya agbɛ l'ɛka ono atɔ egbigwe. Alɔ wata anma jiiijiii. Igwe nɔdu atɔ oke akamini.

12

Nwanyɪ yɛɛ ɛjo-oke-agiyi

¹ A nonyaa; oke iphe-ɔhubama wata ememe l'imigwe. ɔ dɔru nwanyɪ lanɔ, yeru ɛnyanwu g'onye yeru uwe. ɔ pɔru apɔru l'eli ɔnwa. O kpuru kpokpode iri l'ɛbo l'ishi g'onye kpu okpu-eze. ² Nwanyɪ ono bɛ ɛpho bewaru l'ezeda. Ime nɔdu eme iya emeshi iya ike k'anwɔ nwa ono. O metabe iya k'ophu ɔ rashjaru ɛkwa.

³ Iphe-ɔhubama ɔzo wata ememe l'imigwe. ɔ buru ɛjo-oke-agiyi, eke uswe-uswe bɛ fɔtaru nɔ. O nweru ishi ɛsaa; bya ɛfua mpu iri bya ɛkpuchaaru okpu-eze l'ishi iya ono ɛphe n'ɛsaa. ⁴ O gude ɔdzu iya kɛɛ kpokpode, nɔ l'igwe ɛto chikoshia uzi lanɔ; ɔ dashihu l'alɪ. ɔ bya apɔru nwanyɪ ono, abya ezeda ono l'iphu; g'oo-buru: ezeda, ɔozeda; ya apata nwa iya taa. ⁵ ɔ bya ezeda; mbɔ nwanyɪ ono; bya anwɔ nwa nwoke. Nwata ono bɔ iya bɔ onye e-mechaa gude mgbɔrigwɛ buru eze ɔhamoha l'ophu. A bya ezichata nwata ono gude jepfu Chileke l'ɛka aba-eze iya nɔ. ⁶ Nwanyɪ ono gbala gbaba l'echiɛgu. ɛka ono bɛ Chileke mematawaru iya ɛka oo-buru g'a nɔdu anɔ iya nri ɔnu ujiku ɛto l'ujiku ukporo ɛto.

⁷ ɔgu tsu l'imigwe! Mayikelu yɛɛ ojozi, etso iya l'azɔ wata etso ɛjo-oke-agiyi ono ɔgu. ɛjo-oke-agiyi ono yɛɛ ndu ojozi iya wɔta phɛ ɔgu ono. ⁸ Mayikelu phɛ lwɔ-kpee phɛ; kɛle ike ta adu-zidu phɛ. E mechaa; ophu ɔ dɔdedu ɛka e kweru g'ɛphe nɔdu l'imigwe. ⁹ A chɪfu ɛjo-oke-agiyi ono l'imigwe. ɔ kwa-a ɛjo-oke-agiyi ono bɛ bɔ agwɔ teke ndiche

pho. Oo ya bu onye ono bu Obutuswe bya aburu Nsetanu; mbu onye anoduje edephu unwu-eliphe l'ophu. A chifu iya l'imigwe l'eka ono; chidata iya le mgboko yee ndu ojozi iya g'ephe ha. ¹⁰ Mu numa mkpu, eechi l'imigwe su: "O nwuakwaru nta-a. Chileke dzoakwaru anyi obu. Chileke goshiakwaru nta-a l'oo ya be ikemike du l'eka. L'eze ono, Chileke yeru o bya ono, bu iya bu Kereshi be goshiakwaru ike iya nta. A chifuwaru onye mgbamu ono, shi anoduje edophe kwerikwerikweri l'iphu Chileke eswe l'enyashi onoya; epfuru iya k'unwunna anyi; l'onye pho meswekwaru; onye pho meswee. ¹¹ Iphe, unwunna anyi phe gude lwu-kpee Nsetanu bu mee Nwaturu ono waa asasa ono, ephe apfujeru l'edzuzu-oha saa okpobe-opfu ke Chileke ono. Noo kele ephe miru enya le ndzu phe su: l'o -buru anwuhu; ephe anwuhu iya. ¹² Oo ya bu; g'imigwe tee eswa; ge ndu bu iya nu tekwaapho eswa. Obenu le-a; nshiokwanu gube ali l'ophu; nshio gube eze-enyimu; kele Obutuswe gudewaa ehueghu bapfuta unu; eshinu o mawaru l'o to duedu ge ya anob-beru."

¹³ Ejo-oke-agiyi ono humaeopho l'e shiwaa l'imigwe chifu iya chiru iya ye l'eliphe; o wata achu nta nwanji pho, nwuru nwa nwoke pho. ¹⁴ A bya eworu eze nku ugo; nku ebolechiko chie nwanji ono g'o gude phedu nahu ejo-oke-agiyi ono lashia echiegu eka o bu; je ebua eka ono g'a zua ya apha eto le mkpirikpu iya. Ophu o duedu iphe, ejo agwo ono jekwaduru iya ememe. ¹⁵ Tobudu iya bu; ejo agwo ono wata agbo mini l'onu; mini ono nodu agba gborogborogboro g'eze ngele. O buru iphe, oome bu ge mini ono buru utso pata nwanji ono. ¹⁶ Ali yeru nwanji ono eka. Iphe, ali meru bu l'o saru onu tuko mini ono, ejo-oke-agiyi ono gburu ono mikota. ¹⁷ Ehu ghuaaha ejo-oke-agiyi ono eghu l'opfu ehueghu nwanji ono. O tugbua jeshia etso unwu nwanji ono ndu ophu phoduru nu ogu. Ndu obu, ooje etso ogu obu bu ndu obu phe du l'iphe, Chileke suru g'e meje; me ndu pfuru pfushia ike l'okpobe-opfu ono, Jizosu meru a maru ono. ¹⁸ Tobudu iya bu; eze ejo-oke-agiyi ono tugbua je apfuru l'aguga eze-enyimu.

13

*Ejo anu-egbudu labo:
nanu shi le mini; ophu shi l'ali*

¹ Tobudu iya bu mu bya ahuma ejo anu-egbudu, shi l'eze-enyimu ono afuta. O fua mpu iri bya enweru ishi esaa. O kpuru okpu-eze le mpu iya ono l'ehu l'ehu ephe n'iri. L'ishi iya ono g'o ha be e dekotakpoerupho epha, epfubyishigbaa Chileke epfubyishi. ² Ejo anu-egbudu ono, mu humaru ono duepho g'agu. Okpa iya dugbaa g'okpa ejo nwanji biye. Onu iya dugbaa g'onu oduma. Ejo-oke-agiyi pho bya eworu ike, shi buru nkiya ye iya l'eka; bya eworu aba-eze iya nu iya su iya g'o megbukpoo g'o du iya. ³ Ishi ejo anu-egbudu ono nanu be ichii onya, e gburu iya ya be teke e gburu iya ya be o gogo nwuhukwa. Ole onya ono kpohuwaru. Ejo anu-egbudu ono du-dzuru ndiphe mgburugburu biribiri. Ndiphe l'ophu wata iya etsotso. ⁴ Ephe wata abaru ejo-oke-agiyi ono eja; kele o yewaru ejo anu-egbudu pho ike iya l'eka. Ephe nodu abakwarupho ejo anu-egbudu ono eja su: "Bū onye dūbaa g'ejo anu-a? Bū onye suru g'oo-kpafu iya l'iphu k'ogu?"

⁵ A paru ejo anu-egbudu ono haa g'o pfugbaa g'onu ha iya. O nodu ajakposhi onwiya gude ndu epfubyishi Chileke. A hakwaaru iya pho uzo g'o megbukpoo g'o du iya l'ime ukporo onwa labo l'onwa labo. ⁶ O saa onu wata epfubyishi Chileke; epfubyishi epha iya; me eka Chileke ono bu; mekpoo ndu ophu bu l'imigwe. ⁷ Chileke haa ya g'o tsoje ndu-nso ono ogu; lwu-kpee phe. A nodu ahaje iya g'o mee g'o du iya l'ehu ndiphe; mbu iphe, bu ipfu ipfu l'ophu; me mkpukpu le mkpukpu l'ophu; me le ndu shikota l'iphe, bukota opfu-ali, du l'iche l'iche, no le mgboko-a; mekpoo iphe, bu ohamoha, no le mgboko-a; o nodu emejgbaa phe; ephe eme iphe, o suru g'ephe mee. ⁸ Iphe, bukpo nemadzu, bu l'eliphe mgburugburu a-nodu abakotaru iya eja. Mbu l'o kwa ndu e te deduru epha phe l'ekwo ono, e shi teke a turu okpa mgboko deshita epha ndu a-nodu ndzu ojejeje ono; be bu ndu a-nodu abaru iya eja ono.

⁹ G'onye nweru nchi ngabekwa iya. ¹⁰ O kwa onyemonye, aa-kpu le ndzu be a-kpu le ndzu. Onye ee-gbu le mma be e gbufutajekwa le mma. O kwa iya bu le ndu-nso gbaru g'ephe buru ndu a-ta nshi nodu Chileke l'eka noshia ya ike.

¹¹ Mu bya ahuma ejo anu-egbudu ozo, bu l'ali be o shi emifuta. Yebedua furu unwumpu labo, dugbaa ge mpu nwa aturu; opfu, oopfu l'onu du ge k'ejo-oke-agiyi. ¹² O bya egude ike ejo anu ke mbu pho meahaa iphe, bukpo iphe, du iya ree ememe l'ataphu ejo anu-egbudu ke mbu onoya. O bya emee: ndiphe wata abaru ejo anu-egbudu ke mbu pho eja; mbu anu k'ono, onya e shi gbua ya l'ishi, bu onya, gege gbu iya nu teke

e gburu iya ya kpohuwaru-a. ¹³ Ejo anu-egbudu k'ebo-a ndu emeshiepho oke iphe-ohumalenya. O ndu emejechaa mee oku l'ooshi l'igwe bya adaa l'alì l'iphu ndiphe. ¹⁴ O gude oke iphe-ohumalenya ono, a haru iya g'o meje l'ataphu ejo anu-egbudu ke mbu ono; dughua iphe, bukota nemadzu, bu le mgboko. O su ndiphe g'ephe kpua ntekpe, dughu g'ejo anu-egbudu mbu ono; bageru iya eja; mbu ntekpe du g'ejo anu ono, e gburu onya; ophu o nwuhuduru onoya-a. ¹⁵ E kwechaa su g'ejo anu-egbudu ono k'ebo kuru unme ye le ntekpe ono, a kpuru: o du g'ejo anu-egbudu ke mbu pho g'o dzuru ndu dujehaa ike pfua opfu; l'oomee g'e gbushia ndu te ekwedu abaru yeba ntekpe ono, a kpuru: o du g'ejo anu ono eja. ¹⁶ Ejo anu-egbudu k'ebo ono kebata onyemonye; onye upfu me onye nta; onye ukpa me oke amadu; ohu me amadu; kebata phe; a gbashia phe ngga ohubama l'ekutara; ozoo l'egedegee onu-iphu; ¹⁷ k'ophu o to dudu onye azu aswa; ophu o dudu onye ere aswa erere; gbahaa l'o gbaru ngga ohubama k'ejo anu-egbudu ono. Ngga obu, aagbaje obu bu epha ejo anu-egbudu obu; ozoo ogu, no onodu epha iya.

¹⁸ Ono buru iphe, gbaru ge nemadzu goshi le ya nweru mmamiphe. G'onye nweru uche je aria ogu epha ejo anu ono ariri jasu teke oo-maru iphe, ogu obu bu; kele ogu ono bukwaphe epha nemadzu. Ogu obu be bu "666", bu iya bu unu l'ukporo iri l'eto l'ishii.

14

Ebv, ndu a gbataru agu

¹ Mu bya elee enya; mu huma Nwaturu ono g'o pfuru l'ubvu Zayonu. Ndu pfu-kube iya nu l'eka ono du ukporo unu nemadzu mgbo iri l'esato, bu ndu e deru epha Nwaturu ono yee epha Nna iya l'egedegee onu-iphu. ² Mu bya anuma olu-opfu, a no l'imigwe pfua. Opfu ono ndu adaepho g'eka eze mini aphu gbudugbudu; teme o ndu adahukwaphe g'eka igwe ede edede atu ebgigwe. Mu byakwaphe anuma oda ogumogu ndu akpoje ogumogu akpo. ³ Ikpoto ndu ono, pfuru l'iphu aba-eze ono me l'iphu iphe eno ono, nogbaa ndu ono; me l'iphu ndu bu ogerenya ono; ndu agu ebvu ophuu. Ophu o dudu onye suru anwuta ebvu ono gbahaephe ukporo unu nemadzu iri l'esato ono, bu ndu a gbataru l'eliphe ono. ⁴ Ndu ono bu ndu te emerwujeduru onwophe l'ehu unwanyi. Ndu doberu eka doo ge nwamgboko, nwoke teke engeswee okpa. Ephe bu ndu ono, buepho Nwaturu ono be ephe awujeru etso eje ekameka, oje ono. Ndu a gbataru l'eka ndiphe no; ephe buru akpuru iphe-mbu a nuru Chileke yee Nwaturu ono. ⁵ Ephe bu ndu teke adu-swee onye a-su l'ephe dzujeru uka. Ophu o dudu iphe uta, du phe l'ehu.

Ojozi-imigwe eto

⁶ Mu huma ojozi-imigwe ozo, epheru ephekerephe ephekerephe l'akpaminigwe. O buru iphe, e ziru iya bu g'o je ezia ndiphe mgburugburu ozi-oma ojeoje ono; g'o je ezia ya ohamoha, nokpoo le mgboko; me ipfu l'ipfu g'ipfu ha; me le ndu shikota l'iphe, bukota opfu-ali ndu du iche l'iche, no le mgboko-a; me iphe, bukoo mkpukpu, nokpo le mgboko. ⁷ O ndu ara iya arara asuje: "Unu tsujekwa Chileke ebvu. Unu kwabekwa iya ubvu; le teke oo-kpe ikpe rwuakwaru. Unu bajekwaru Chileke eja; l'o kwa iya meru igwe bya emee ali; bya aburu iya meru eze-enyimu; mekota iphe, bukotakpoo eka mini futaru."

⁸ Ojozi-imigwe ozo, bu k'ebo ndu ephe etso ke mbu pho l'azu epfu su: "Ike buakwaru Babilonu! Ike buakwaru Babilonu! Mkpukpu ono, a maru epha iya ono, bu Babilonu be ike buakwaru nta. Mbu mkpukpu onoya, cheru ohamoha mee ya ono, bu iya bu oke-ehu-eghu ke Chileke ophu Chileke a-tu-koshi iya; opfu l'opharwushi onwiya."

⁹ Ojozi-imigwe ozo, bu k'eto pheru tsoru phe. O ndu arakwa iya pho arashi iya ike asuje: "Onye abaru ejo anu-egbudu ono eja; bya abaru ntekpe, a kpuru o du g'o du; onye kwere g'o gbaa ya ngga ohubama l'egedegee onu-iphu; ozoo l'eka; ¹⁰ onye ono be a-ngukwa oke-ehu-eghu Chileke ge mee, aagwaduru mini. Ee-gude oku, enwu phuruphuru yee nshi-egbe nua onye ono aphu l'iphu unwu-ojozi-imigwe, du nsu; waa l'iphu Nwaturu ono. ¹¹ Oku ono, ee-gude nua phe aphu ono be enwuru iya a-noduepho akpu tuutuutu ala l'imeli jasu le tuutuutu le mijimiimii. Ndu ono be a ta abyakpoda aha g'ephe tuta unme me teke lanu; eswe l'enyashi; mbu ndu ono, l'abajeru ejo anu-egbudu ono eja; bya abakwaru iya pho ntekpe, a kpuru o du g'o du onoya; me iphe, bukpo onye kwere: a gbaa ya ngga ohubama, egoshi epha ejo anu-egbudu onoya."

¹² O kwa iya bu ota-nshi ke ndu-nsu; ndu anoduje eme iphe, Chileke pfuru; ndu no jizsu l'eka.

¹³ Mu nūma olu-opfu, a nọ l'imigwe pfua sū mu: "Dee iphe-a l'ekwo. Ehu-utso bẹ a goru nū ndu a-nwūhu shita nta-a kwaseru; mbū ndu a-nwūhu l'ọo l'ephe woru onwophe ye Nnajiuphu l'eka."

Unme Chileke nalita iya sū: "Ọo ya-o! Ọo g'ọ dū bụ ono. Ehu a-tso phe utso eviya; noo l'ozi, ephe jeru bẹ ephe jefūwaru l'ishi; atutawa unme; e jekwanū l'ebu phe obunggo ozi ono, ephe jeru onoya."

Aakpata ndiphe g'iphe, e meberu l'opfu

¹⁴ Mu bya eleee ẹnya hūma urwukpu ocha. Mu hūma onye nọ anọo l'urwukpu ono. Onye ono, nọ iya nū ono dūepho gẹ nwa ndiphe. O kpuru okpu-eze, e gude mkpola-ododo wūa; ọ pakwarū pho mma, atsu nkọ l'eka. ¹⁵ Ojozi-imigwe ozo, shi l'eze-ulo Chileke lufuta bya araku onye ono, nọ l'eli urwukpu ocha ono sū iya: "Gude mma ngu ono kpatachaa iphe, e meberu l'alī l'ọ gbawaru l'akpaka iya. Noo l'iphe, e meberu lẹ mgboko kachawarū akaka gbawaa g'aakpata iya." ¹⁶ Tọbudu iya bụ; onye ono, nọ l'eli urwukpu ono bya ewota mma iya gbua kẹ chaphukumu l'eliphe; shi nno kpata ndiphe g'aakpajẹ iphe, e meberu l'alī-a.

¹⁷ O nwekwarūpho ojozi-imigwe ozo, shikwapho l'eze-ulo Chileke l'imigwe lufuta. Yẹbedua gudekwapho mma, atsu nkọ.

¹⁸ Ojozi-imigwe ozo shi l'ime eka ono, ọru-ngweja Chileke nọ ono lufuta. Yẹbedua bẹ ọku enwu phoophoophoo dū l'eka. O kua onye k'ono, gude mma, l'atsū nkọ ono oku; kushia ya ike sū: "Gude mma ngu, l'atsū nkọ yebutachaa mebyi vayinu, dū l'opfu-vayinu, tūkoru mgboko dzuru; kẹle mebyi iya kachawarū akaka!" ¹⁹ Tọbudu iya bụ; ojozi-imigwe ono woru mma iya dabẹ l'eliphe bya atukokpoepho mebyi vayinu nọ iya nū gbubutachaa bya achiru iya ye l'eze eka, aazoshije mee l'akpuru vayinu, bụ iya bụ oke-ehu-eghu Chileke. ²⁰ A bya azoshia mee l'akpuru vayinu ono l'eka aazoshije iya l'azū mkpukpu. Mee ono buri mee nemadzū. Mee ono nọdu aso gborogboro gẹ nggele l'eka ono. O so so-rwua eka ogologo iya ha g'ukporo manyiru iri. Teme ọ byakwapho utso, dū-tabe ogbu; k'ophu ọo-nọdu akpa inya l'onu mē inya rwuba iya.

15

Ojozi-imigwe, gudegbaa ejo iphe-ememe k'ikpazu

¹ Mu bya ahūma oke iphe-ohubama, dū biribiri ozo, eme l'imigwe. O buri ojozi-imigwe esaa bẹ gude ejo iphe-ememe esaa. O buri iya bụ ejo iphe-ehuka esaa k'ikpazu, bụ oke-ehu-eghu Chileke a-tukoshi unwu-eliphe. Teke iphe-ehuka ono bvuerupho ephe n'esaa; oke-ehu-eghu Chileke abvu.

² Mu humakwapho iphe, dū g'eze-enyimu, aphū ngerengere g'e woru onyo yee ọku, enwu enwunwu gwakobe iya. Mu humakwapho ndu lwu-kperu ejo anu-egbudu pho yee ntẹkpe, a kpuru ọ dū g'ọ dū pho. Ndu ono bukwapo ndu jikaru l'ephe te ewoduru ubvu akwabẹ ogu ono, nọ-chiru ẹnya epha ejo anu ono. Ephe pfuru pfu-kube eze-enyimu ono, dū g'onyo ono. Ephe pagbaarū eze une, Chileke nuru phe. ³ Ephe nọdu agu ebvu Mosisu ono, bụ nwozi Chileke; mbū ebvu, bukwapo ebvu Nwaturu ono sū: "Gube Chileke; ọo ngu bụ

Qkalibe-Kakota-Ike.

Iphemiphe, i mekotaru paru eka bya adukwapho biribiri.

Qo ngu bụ eze l'ohamoha.

Uzo ngu pfugbaarū nhamunha bya abugbaarū okpobe uzo.

⁴ Nnajiuphu; ?bukpoo onye bụ onye a-sū lẹ ya taa tsudu ngu ebvu; ophu ya taa akwabedu epha ngu ubvu?

O kwa ngu kpurumu bụ onye dū nsọ.

Ohamoha a-bya abaarū ngu eja.

Noo kẹle onyemonye hūma-dzuwaru

iphemiphe, iime,
pfuru oto.”

⁵ E mecha; mu bya elee ɛnya ɔzo. No iya; mu hũma eze-ulo Chileke l'imigwe g'a guharu ime iya agha. Mbũ ime ɛka ono, ɔlo ono, e gude ɛkwa mee bu Chileke be o shi l'ɛka ono no; mbũ ɔlo ɛkwo ono, no-chiru ɛnya ogbandzu, shi Chileke l'ɛka ono. ⁶ Ojosi-imigwe ɛsaa ono, bu phe gude uzi ejo iphe-ememe ɛsaa ono shi l'ime eze-ulo Chileke ono lufuta. ɛphe yegbaa uwe, bu asagu-mini; egbu ke nwiinwii. ɛphe gude akpo, e gude mkpola-ododo mee; gude kebuta iya l'okpoma. ⁷ No iya; onye lanu l'ime iphe ɛno ono, noɔgbaa ndzu ono gbeshi bya eworu ochi ɛsaa, a wuru le mkpola-ododo; woru nũgbaa ojosi ɛsaa ono. Iphe, jiru ochi ɛsaa ono ejiji buru oke-ɛhu-eghu Chileke; mbũ Chileke ono, no ndzu ojejoje. ⁸ ɛnwuru oku kposhihũepho ji ɔlo ono pyimu; kele eze-odu-biribiri Chileke me ike iya be du l'ɛka ono. Ophu o dudu onye duru ike bahu l'ime ɔlo ono jasu teke ejo iphe-ememe ɛsaa ono, ojosi-imigwe ɛsaa gude ono bvuadaru.

16

*Ochi, e yejiru oke-ɛhu-eghu
Chileke eyeji*

¹ Toɔbudu iya bu; mu nũma olu-opfu, e shi l'ime eze-ulo Chileke ono chia g'e chiru mkpu su ojosi ɛsaa ono: "Unu je eworu ejo iphe-ɛhuka ono, shi l'oke-ɛhu-eghu Chileke ono wushikota le mgboko l'ophu; mbũ ejo iphe-ɛhuka ono, du l'ochi ɛsaa ono."

² Ojosi-imigwe ke mbũ bya atũgbua je awũshia ejo iphe-ɛhuka ophu no l'ochi nkiya le mgboko. Onwo, aba yoyoyo bya eme ejo ɛhuka; wata abagbaa iphe, bu ndu ono, a gbaru ngga ohubama k'ejo anu-egbudu ono; waa l'ɛhu iphe, bu ndu ono, shi abaru ntẽkpe ono, a kpuru o du g'ejo anu-egbudu ono eja.

³ Ojosi-imigwe k'ɛbo bya atũgbua je awũru ejo iphe-ɛhuka ophu no l'ochi nkiya ye l'ime eze-ɛnyimu. Mini, no l'eze-ɛnyimu ghoo mee; duẽpho ge mee onye nwũhuru anwũhu. Iphe, bukpoo iphe, dzu ndzu, bu l'ime mini nwushihukota.

⁴ Ojosi-imigwe k'eto bya atũgbua je awũru ejo iphe-ɛhuka ophu no l'ochi nkiya ye le nggele waa l'ime iphe, bu ɛka mini futakpooru g'o ha. Mini bukotaru mee. ⁵ Mu nũma ɛka ojosi-imigwe, bu iya eche iphe, bu mini nche suru: "Gũbe Nnajiuphu pfũbekwaru ɛka oto; mbũ gũbe onye ono, no ndzu; bya aburu onye ono, shihawaa noɔta ono. Ikpe-a, i nmaru ndiphe-a be goshiru l'i bu onye ekpeje ikpe nhamũna. ⁶ Le ndiphe ono, bu phe gbushiru ndu-nsõ bya egbushia ndu mpfuchiru ngu l'echilabo phe ono; mbũ gbushia phe ghakaa mee phe ono be i cheakwarupho mee; ɛphe ngua. Iphe ono, i meru ndiphe ono buru iphe, gbaru phe nu bu onoya." ⁷ No iya; mu nũma olu-opfu, a no l'oru-ngweja Chileke epfu; mbũ ɛka aakpoje unwũ-isensu oku l'imigwe. Olu ono noɔdu asuje: "Nokwa g'o du-o! Nnajiuphu, bu Chileke; oo gũbedua bu Okalibe-Kakota-Ike-o. Ikpe, i kperu be buẽpho okpobe ikpe bya abũkwarupho ikpe, pfuru nhamũna."

⁸ Toɔbudu iya bu; ojosi-imigwe k'eno bya atũgbua je eworu ejo iphe-ɛhuka ophu no l'ochi nkiya kpua l'ɛnyanwu. E mee ɛnyanwu; okpomoku iya wata erebushi nemadzu anu k'ophu oomeje nemadzu l'oo du g'iphe, a huberu l'oku. ⁹ Ejo okpomoku ono wata erebushi ndiphe anu. ɛphe wata epfubyishi epha Chileke; mbũ yebedua, kweru g'egube ejo iphe-ɛhuka ono byapfuta phe. Ophu izimanu alwaduru phe azu ke g'ephe wata iya akwabe ubvu.

¹⁰ Ojosi-imigwe k'ise bya atũgbua bya eje eworu ejo iphe-ɛhuka, no l'ochi nkiya kpua l'aba-eze ejo anu-egbudu pho. Ochii buru kpukumu bya agbachikota iphe, bukpoo ndu kweru g'ejo anu-egbudu ono buru eze phe. Ndipte wata ata kpookpookpo k'ejo iphe-ɛhuka ono, paru ɛka ɛphe eje ono. ¹¹ ɛphe wata epfubyishi Chileke k'imigwe k'iphe ono, aphũgbaa phe uphu me onwo ono, aba phe nu ono. Ophu izimanu iphe, ɛphe eme alwakwaru phe pho azu.

¹² Ojosi-imigwe k'ishii je eworu ejo iphe-ɛhuka, no l'ochi nkiya wuru ye l'oke-ɛnyimu Yufuretisu. Mini iya tashihu; k'ophu bu le gbororo a-dabyiru iya ge ndu eze, shi l'uzo ɛnyanwu awaya aghajaje iya. ¹³ Mu bya ahũma obvu eto, dugbaa g'ewo g'ephe afutagbaa. Nanu shi l'onu ejo-oke-agiyi ono afuta; nanu shi l'onu ejo anu-egbudu pho afuta; nanu shikwapho l'onu onye mpfuchiru ono, l'epfuje iphe, Chileke epfuduru ono. ¹⁴ ɛphe bugbaa obvu, shikota l'ɛka Nsetanu; emegbaa iphe-ohumalenya. ɛphe jepfugbaa ndu eze ndiphe mgburugburu je achikobe phe dzua ogu l'ɛka lanu kwaberu mboku ono, Okalibe-Kakota-Ike, bu Chileke a-bya egoshi ndiphe onye ya bu ono.

¹⁵ "Unu lekwa l'o kwa g'abyabya onye-oshi atuje nemadzu l'uzorehu-a bu ge mu a-tu unu l'uzorehu. ɛhu-utso be a goru nu onye ono, nwũ ɛnya bya eletakwapho uwe iya ɛnya; k'ophu onye obu ta a gbaduru oto ejephe mboku onoya; iphere adu iya."

¹⁶ No iya; ọbvu ẹto ono, shi l'ẹka Nsetanu ono bya emee ndu eze ke mgboko-a l'ophu: ẹphe bya akpakoo l'ẹka lanu ọbu, eekuje Amagedonu l'opfu Hiburu.

¹⁷ Oo ya bu; ojozi-imigwe k'ẹsaa je ephekaa ejo iphe-ẹhuka ophu no l'ochi nkiya le pherephere. O nweru olu, shi l'aba-eze, no l'ime eze-ulo Chileke ono chia mkpu su: "E mewaru iya!" ¹⁸ Ehemu-igwe wata alo waa waa. Igwe wata ede edede; wata ara ora; bya atuhaa egbigwe. Ali-onma-jijijiji ẹgube iya ophu eteke anmaswee; eshinu nemadzu futaru mgboko wata anmanma; mbu l'ali-onma-jijijiji obu pakporu ẹka apaa. ¹⁹ Mkpukpu ono, a maru ẹpha iya ono, bu Babilonu bukaha onwiya uzi ẹto. Iphe, bukpo mkpukpu ozo, dukota le mgboko dakashukota buru ala-l'iswi. Ebe Chileke azohakwaru mkpukpu ono, a maru ẹpha iya ono, bu Babilonu; yee ejo-iphe, o no megbabe. Chileke mee mkpukpu ono: o ngua mee l'eze okoro, e yejiru oke-ẹhu-ẹghu ke yebe Chileke eyeji, bu iya bu ikpe o nmaru iya. ²⁰ Iphe, bukotakpoo ali, bu ali, mini no-pheru mishihukota. Ophu o duedu onye humabaaru ubvu. ²¹ Eze akamini-mkpuma, l'an'yigbaa ke t'udu ge mkpuma-uswe shigbaa l'igwe aada l'ali; adagbushi unwu-eliphe. Ndi'phe wata epfuyishi Chileke; kele akamini-mkpuma ono anu phe aphu. Noo l'ejo iphe-ememe, akamini ono wotaru phe ka g'aa-atu onu iya.

17

Eze-nwanyi ovuoba ono, bu Babilonu

¹ Ojozi lanu l'ime ojozi-imigwe ẹsaa ono, shi gude ochi oke iphe-ẹhuka ẹsaa ono byapfuta mu; bya asu mu: "Bya ge mu je egoshi ngu g'ee-gude woru ikpe nmaa eze-nwanyi ovuoba ono, nmagaru l'ẹka nggele du igwerigwe ono. ² Le ndu eze ke mgboko-a be ẹphe l'iya riakwaru ogori. ẹphe l'iphe, bu ndu bu l'eliphe l'ophu nguwaa mee phaa onwophe kutukutu."

³ To'budu iya bu; Unme Chileke byakwa bya eji mu ẹhu pyimu. Ojozi-imigwe ono bya eduta mu jeshia l'echiegu. Noo ẹka mu no huma nwanyi, no l'eli ejo anu-egbudu, eke uswe-uswe. E dekashia ejo anu-egbudu ono ẹpha, epfuyishi Chileke l'ehu iya mgburugburu. Ejo anu-egbudu ono nweru ishi ẹsaa bya enweru mpu iri. ⁴ Iphe, nwanyi ono gude kwaa onwiya akwa buru uwe kpowula-kpowula, eke uswe-uswe. Iphe ozo, o gude memachaa onwiya emema bu iphe, e meru le mkpola-ododo. O gbachaa echi, ere ire l'ẹka bya edoo onwiya igopoto, aswa du l'olu. Iphe, o pa l'ẹka buru okoro, a wuru le mkpola-ododo. Iphe, jiru okoro ono buru ejo akpamara me ẹyi ẹyi, shi l'apharwushi, nwanyi ono pharwushiru onwiya. ⁵ A bya edee ya ẹpha iya l'egedegee onu-iphu iya. Iphe, e domiru edomi e deru iya bu: "Babilonu ono, a maru ẹpha iya; mbu be iphe, bukota ndu agba ukpara me iphe, bukota ndu eme ahuma le mgboko." ⁶ Mu bya ahuma ge nwanyi ono ngwaru mee ndu-nso; o nodu atsu iya atsutsu; waa mee ndu e gburu l'ike l'opfu ẹhu Jizosu.

Mu huma iya; o kwatakpo tufu mu ẹhu g'iphe atufuje ẹhu. ⁷ Ojozi-imigwe ono su mu: "Bu gunu be o gude o tufu ngu ẹhu? Ge mu byanu akaru ngu iphe, du le nwanyi ono, bu iphe, e domiru edomi; mekpoo k'ejo anu-egbudu ono, nweru ishi ẹsaa ono waa mpu iri ono, bu iya pa iya ono. ⁸ Anu-egbudu ono, i humaru ono dukwaru teke o shi nodu ndzu; obenu le nta-a be o to noedu ndzu. O phoduakwaru-a nwanshi nta-a l'o shi l'iduma, enwedu ohu ono futa bya alaarun onwiya l'iswi. Ndu ono, bu l'eliphe ono, bu iya bu ndu ophu e shikpo teke Chileke meru mgboko; ophu e deduru ẹpha phe l'ekwo, e deshiru ẹpha ndu a-no ndzu ojejoje; iphe, bu ndu ono be oo-tufukpo ẹhu m'ephe -humaepho ejo anu-egbudu ono; kele o shi nodu ndzu; ophu o dzuedu ndzu nta; ole oo-mechakwaa nodu ndzu ozo.

⁹ "Ono buru iphe, gbaru ge nemadzu goshi le ya nweru uche bya arije iphe ariri g'o doo ya ẹnya. Su-a; ishi ẹsaa ono no-chiru ẹnya ubvu ubvu ẹsaa, nwanyi ono no anoo l'eli iya. Iphe ozo, o no-chifuaru ẹnya iya bu ndu eze ẹsaa. ¹⁰ O dukwarupho ndu eze ẹsaa, no nu. Umadzu ise l'ime ndu eze ẹsaa ono ta anokwa. Onye lanu be nokwadu nu; onye lanu teke afutadu. O -futaepho; l'a haa ya l'o kpo upfu nwanshi. ¹¹ A bya le k'ejo anu-egbudu ono, shi nodu ndzu; ophu o noedu iya ono; yebdua bu onye eze k'ẹsato; ole yee ndu eze ẹsaa ophu be nokwa l'oshi lanu; o je emechaa laa l'iswi.

¹² "Teme mpu iri ono, i humaru ono bu ndu eze iri; ophu e teke adudu ali-eze, a nwaru phe. Ole a hakwanuru phe g'ephe nodu l'ẹka anu-egbudu ono buru eze awa lanu kpoloko kpekpu. ¹³ Ndu eze ono be obu phe abukotajeru nanu. ẹphe eworu ike phe me abubu ono, ẹphe bu eze ye ejo anu-egbudu ono l'ẹka. ¹⁴ ẹphe a-tuko g'ephe ha swikoo ike phe nanu; tsoo Nwaturu Chileke ono ogu. Ole Nwaturu ono l'alwu-gbulekwa phe-a. Noo kele oo ya bu Nnajiuphu, kakota ndu bu nnajiuphu; bya

abụkwarupho Eze, kakọta iphe bụ ndu eze. Iphe, bụ ndu Chileke kuru bya ahọta ono; ẹme epe pfushia ike ono l'a-lwụ-gbukwa pẹ phọ."

¹⁵ No iya; ojozi-imigwe ono sụ mu: "?! Ị hụmaru mini ono, nwanị oвуoба ono nọ anọ ono; mini ono bẹ bụ iphe, bukpo mkpukpu lẹ mkpukpu; mę ikpoto oha mę ohamoha mę ndu shi l'iphe, bukota opfu-alị ndu dọ iche l'iche, nọ lẹ mgboko-a. ¹⁶ Ejo anụ-egbudu ono yee mpu iri ono, ị hụmaru ono bẹ bụ ndu nwanị oвуoба ono dọ ashị. Epe a-tuko iphe, o nweru enweru natachaa ya g'ọ ha; l'ọ gbaru ọto dabyiru. Epe eria ya anụ; gude ọku kepyashia ya. ¹⁷ Noo kele ọo Chileke bẹ yeru pẹ egube ọriri ono l'okpoma; g'ọ guje pẹ ẹgu emebebekota iphe, Chileke tüberu, bụ iya bụ gę ndu ono swikoo ike pẹ; g'okpoma buru pẹ nanu; k'ophu epe e-wota alị-eze pẹ ono woru ye ejo anụ-egbudu ono l'eka g'ọ gude eka-ike buru eze pẹ jasụ teke iphe, Chileke pfuru e-meebekota.

¹⁸ "Teme nwanị ono, ị hụmaru ono bụ mkpukpu ono, a maru epha iya ono, bụ iya bụ eze; teme iphe, bukotakpoo eze ndiphe l'ophu nọdu iya l'eka."

18

Adada Babilonu

¹ E mechaa; mu bya ahuma ojozi-imigwe ozo, shi l'igwe phezeta. O buru iya bẹ Chileke yeru ike parụ eka l'eka. Ogbu-nwijnwii ya tuko mgboko l'ophu ngaa. ² O nodu ara iya arara arashi iya ike sụ: "Eze mkpukpu Babilonu daakwaru! O daakwaru! O buakwaa eka mkpakọ-iphe, bukotakpoo obvu larụ ẹgu. O buakwaa okpoku unwu-ojozi Nsetanu l'ophu; mekpoo epfune-enu iphe, bukpo nwenu njo ọrà; mę ẹnu, dukota ndiphe ashị l'ophu. ³ Noo l'ohamoha, nokpoo lẹ mgboko nguwaru mee ya ono, bụ iya bụ apharwushi ono, nwanị ono apharwushi onwiya; teme epe lẹ ndu eze ndiphe l'ophu zekotawaa. Teme iphe, bụ ndu agba oke-ngho lẹ mgboko-a mgburugburu bẹ shiakwa l'eku ono, nwanị ono nweru ono, nyiberu g'aatu onu iya ono bugbaaru eze."

⁴ Todbudu iya bụ; mu numakwa olu ozo, shikwa l'imigwe sụ:
"Ndu mu; unu lufutakwa iya

l'ehu;
g'unu te eje eye eka l'eme
ejo-iphe, oome ono;
odumeka unu l'ia
a-gbakwaru
mgba l'ejo iphe-ememe,
a-byapfuta iya nu;
⁵ l'iphe-ẹji, oome kükwaru
l'ikpo l'ikpo;
ha l'eli l'eli;
je
asupfuru l'akpaminigwe;
teme Chileke
nyataakwaru ejo ememe,
oomeje g'ọ ha.

⁶ G'e mee ya g'ọ meru ndu ozo;
g'a pfua ya ugwo iphe,
o meru;
pfua ya ya mpfukwase.

G'e gude mee atsụ-be atsutsu
ugbo labo
gę nkiya gwajiaru iya
okoro,
o gude gwaaru ndu ozo g'ọ
ngua.

⁷ G'a gwaa ya maa;
nua ya aphu, habe
g'ajaja ono, o jaru onwiya
yee eku ono,
nyiberu g'aatu onu iya ono,
o kparu swibe onwiya ono.

G'e mee ya ya nno;
eshinu o shi anoduje
etu onwiya epha sụ:

'Nta be mu nqwa buru
eze-nwanyi!
Mu ta anodu l'aphu nwanyi,
ji iya anodedu ndzu.

Qphu mu ta abyadu l'atso
onu l'aphu!'

⁸ Noo g'o gude iphe,
bu ejo iphe-ehuka ono,
tukoru kwaberu iya
nu ono;
je l'a-tuko byapfutakota
iya ujiku lanu,
bu iya bu ejo iphe-ememe;
waa aphu waa okpa nri.

Oku be e-tsufu iya nu;
kele Nnajiuphu,
bu Chileke;
onye ike iya paru
eka be bu iya nmaru
iya ikpe."

⁹ Oo ya bu l'eze ndiphe ono, ephe l'iya shi apharwushi onwophe ono me ndu ono, ephe l'iya atukoje emegbaa ejo-iphe, agu phe nu ono; ndu ono l'a-ra ekwa iya; aphu eji phe obu l'opfu ehu iya m'ephe -humaephe g'enwuru-oku iya kpuufuru; l'eka oku etsupyashi iya. ¹⁰ Ephe a-pfuru uzanya ele iya enya le ndzu agugu epfu su: "Nshio! Nshio eze Babilonu bu mkpukpu, a maru ephe iya bya amaru g'ike iya beru; awa lanu be e gude nma ngu ikpe; i daa g'i daru-a!"

¹¹ Ndu agba ngho l'eliphe arakwaapho ejo ekwa nkephe gua aphu iya; kele o to nweedu onye azubaa phe aswa. ¹² O to duedu onye azuje mkpola-ododo phe; ozoo mkpola-ochaa phe; ozoo ogbu nwijnwii mkpuma, bu mkpuma, vu oke aswa me igopoto phe. O to duedu onye azuje ekwa ochaa phe me ekwa uswe-uswe phe; me nkushi; buragidi uswe phe; mekpoo oshi, eshi mkpo, bu iphe, ephe erekota erere; mekpoo iphemiphe, e gude eze-nyi kpu; mekpoo iphemiphe, bu iphe, e meru l'oshi, aswa du; me ophu e meru l'ope; ozoo ophu e meru l'igwe; ozoo ophu e meru le mkpuma-egbe; ¹³ mekpoo ekwo-ophe, bu sinamonu; me unwu iphe ozo, eshigbaa mkpo ge senti; me unwu-isensu; me meru; mekpoo furankisensu; mekpoo mee; mekpoo manu nri; mekpoo utu-witi; me witi lonwiya; mekpoo eswi; mekpoo aturu; me inya; me ugbo-inya; me ohu; mbu je akpachaa le nemadzu gedegede. ¹⁴ "Ha! Nta-a be iphe, bukotakpoo akpuru oshi ono, shi aguje ngu agugu ono be ta aduedu. Eku ono, i shi kpaaw swiphee onwongu ono be yifuakwaru nta; iphemiphe, bu iphe, atsoje ngu utso; teme o buru iphe, ama ngu mma bvwaru; ophu o bukwa l'i bya ahumabaa ya." ¹⁵ Ndu ngho ono, shi agbataje ngho iphemiphe ono je eree le mkpuku ono rita iya oke urwu ono be a-pfugbaaru iya uzanya uzanya. ¹⁸ Wata echi mkpu teke ephe humaru enwuru-oku iya g'o kpuru tuuu l'eka oku etsu iya. Ephe epfuahaa su: ?O dukpoorua mkpukpu ozo, dujeru g'eze mkpukpu-a? ¹⁹ Ephe kpota urwuku kpube onwophe l'ishi. Ephe nodu echi mkpu ara ekwa; agu aphu su: "Nshio! Nshio gube eze mkpukpu, mbu gube mkpukpu ophu bu eku, nyiberu g'a-tu onu iya, i kparu be iphe, bukpo ndu gude ugbo phe tsoru eze-enyimu agba ngho shikota l'eka barahu buru eze! ?Awa lanu-a kpoloko be e gudewaa mekota eku obu g'o ha; o bukotarua ola-l'iswi egube-a."

Iphe, bukpo ndu-ishi ugbo-mini g'ephe ha; me iphe, bukpo ndu egudeje ugbo eje; me ndu akpo ugbo; me ndu egudeje ugbo tsoru eze-enyimu agba ngho; g'ephe ha tukoru je apfugbaaru uzanya uzanya. ¹⁸ Wata echi mkpu teke ephe humaru enwuru-oku iya g'o kpuru tuuu l'eka oku etsu iya. Ephe epfuahaa su: ?O dukpoorua mkpukpu ozo, dujeru g'eze mkpukpu-a? ¹⁹ Ephe kpota urwuku kpube onwophe l'ishi. Ephe nodu echi mkpu ara ekwa; agu aphu su: "Nshio! Nshio gube eze mkpukpu, mbu gube mkpukpu ophu bu eku, nyiberu g'a-tu onu iya, i kparu be iphe, bukpo ndu gude ugbo phe tsoru eze-enyimu agba ngho shikota l'eka barahu buru eze! ?Awa lanu-a kpoloko be e gudewaa mekota iya; o buru ola-l'iswi egube-a?"

²⁰ Teru eswa kpua ya gube igwe! Unube ndu-nso; me ndu-ishi-ozu ono; me ndu mpfuchiru Chileke unu teje eswa le Chileke be nmaru iya ikpe ejo-iphe ono, o meru unu ono!

²¹ Tobudu iya bu; ojozi-imigwe lanu, okpehu du; pata mkpuma, ha ge mkpuma-uswe paru chie l'eze-enyimu su: "Waa g'ee-gude okpehu chie mkpukpu ono, a maru ephe iya ono, bu Babilonu l'eka o to duedu onye ahumabaa ya ozo bu owa-a. ²² O to duedu

onye anumabaa oḁa nkwa; oḁoo numabaa eka a gu ebvu; oḁoo ke ndu aphu upyi me ndu egbu opu l'ime gube mkpukpu ono ozobakpo ilile. O to dudu onye-ona, eme ona g'oo-duhabe aahumabaa l'ime ngu ozobakpo. Ophu a byadu anumabaa ya oḁa ikwe-nri. ²³ Ophu iphoro oku oroku abyadu enwubakpo jaa l'ime ngu; ophu o dudu onye anumabaa eka a no l'ime ngu eme uzere k'eka eeke nwanayi; oḁoo k'eka a lutaru nwanayi k'ophuu. Noo l'o kwa ndu ono, shi buru l'ime ngu agba ngho ono shigbaa buru ndu nweru enya l'eliphe-a. Temē i gude eme mgbashi; dughushikota ohamoha l'ophu mgburugburu.

²⁴ "Temē o buru l'ime mkpukpu ono be a humaru mee ndu mpfuchiru Chileke me mee ndu-nso; mekpoo mee iphe, bu ndu e gburu egbugbu l'eliphe g'ephe ha."

19

¹ Ono mechaepho; mu numa olu-opfu ndu du igwerigwe epfu l'imigwe su: "Aliloya! Ge ndzota; me ogbu-nwijnwii; me okwabe ubvu; me ike; bukwaru ke Nnajiuphu anyi, bu Chileke anyi! ² L'ikpe, o kperu be bukwa ire-lanu; bya aburu ikpe, pfuru nhamunha. O nmaru eze-nwanayi ovuqba pho ikpe; mbu nwanayi ono, gude apharwushi onwonye mee unwu-eliphe l'ophu: ephe buru mkpurupyata-a. Chileke be gwataakwaru iya ugwo mee ndibe yebe Chileke ono, o gbushiru ono. Ochi phe tukoru iya l'ishi." ³ Ephe byakwa atua uzu ozo su: "Aliloya! Enwuru-oku, etsu mkpukpu ono kpua tuuu je atuko imeli l'ophu sweta. Noo g'oo-kpu iya jasu le tuutuutu le miimiimii bu ono." ⁴ Ukporo ndu bu ogerenya le ndu bu ogerenya eno pho; waa iphe ono, nogbaa ndzu ono ephen'eno tuko daa kpurumu baaru Chileke eja; mbu Chileke ono, no l'aba-eze ono. Ephe su: "Nokwa g'o du-o. Aliloya!"

*Ete eswa nwanayi,
a luru k'ophuu*

⁵ O duru olu, shi l'aba-eze ono su: "Unu jaa Chileke ajaja iphe, bu unube ndu ejeru Chileke ozi g'unu ha; unu kele iya unube ndu atsu iya ebvu; onye upfu me onye nta." ⁶ Mu bya anuma uzu, ndu du igwerigwe atu. O nodu adaepho g'eka mini aphu gbudugbudu; bya adahukwapho g'eka igwe ara ora; asuje: "Aliloya! O kwa Nnajiuphu, bu Chileke ono, bu Okalibe-Kakota-Ike ono bu Eze. ⁷ G'ehu tsoo anyi utso; g'anyi tee eswa teshia ya ike; kwabe iya ubvu; kele nta-a be o rwuakwaru Nwaturu ono l'alu nwanayi. Nwanayi obu, oobya alulu obu be kwaakwaru onwiya akwa kwaberu iya. ⁸ Chileke bya ekwewa g'o yee uwe ocha, egbu nwijnwii bya aburu asagu-mini." Uwe ochaa ono bu umere pfuru oto, ndu-nso eme.

⁹ Tobudu iya bu; ojozi-imigwe ono su mu: "Dee iphe-a l'ekwo: Ehu-utso be a goru nu ndu ono, e kuru g'ephe yiru le ndu e-ri nri, e gude eme eswa nwanayi ono, Nwaturu Chileke ono eje alulu onoya." O pfuchaa nno bya asu mu: "Opfu ono bukwa Chileke gude onu iya pfua ya."

¹⁰ Mu daa kpurumu l'iphu ojozi-imigwe ono jeshiaru iya abaru eja. O su mu: "Te ejekwa ememe! O kwa ge gubedua unu l'unwunna ngu phe bukota ndu ejeru Chileke ozi be bu ge mbedua bukwapo onye ejeru Chileke ozi; mbu unwunna ono, bu phe be Jizosu goshiru okpobe-opfu nkiya ono. Bachiaru Chileke eja. L'okpobe-opfu ono, Jizosu goshiru anyi ono be bukwa l'eka Unme Chileke be o shi; mbu Unme Chileke ono, bu iya emeje ge nemadzu pfuchijeru Chileke ono."

Onye no l'eli inya ocha

¹¹ "Mu bya ahuma g'imigwe gheru onu. Mu huma inya ocha, no iya nu. O duru onye no l'eli inya ono. Epha onye ono buru: O pfushiru ike l'iphe, o pfuru"; bya aburu "Okpobe-Opfu ono." O nodu ekpeje ikpe, pfuru oto bya alwu ogo l'uzo, pfuru oto. ¹² Iphoro enya iya dūepho g'iphoro oku, enwu enwunwu. O kpuru okpu-eze, du igwerigwe l'ishi. O duru epha, e deshuru iya l'ehu, adudu onye maru iya nu gbahaa yebedua l'onwiya. ¹³ O buru uwe, a tseru le mee be o yeru. Epha onye ono buru "Opfu Chileke" ono. ¹⁴ Iphe, bu ndu ojogu, no l'imigwe gudegbaa uwe ocha, egbu nwijnwii bya aburu asagu-mini kwaa onwophe akwa. Ephe tuko nodugbaa l'eli inya ocha awu etso onye ono, no l'eli inya ochaa ono. ¹⁵ Iphe, eshije l'onu onye ono lufuta buru oguechi, atsu nko, bu iphe, oo-gude lwua iphe, bu ohamoha, no le mgboko. L'o bya egude mgborigwe buru eze phe. O buru iya l'a-zoshi mee vayinu l'akpuru vayinu ono, bu iya bu eze oke-ehu-eghu ke Chileke, bu Okalibe-Kakota-Ike. ¹⁶ E dee epha iya l'uwe, o yeru bya edee ya ya l'utapfu, bu iya bu: "Eze ndu eze; waa Nnajiuphu ndu bu nnajiuphu."

¹⁷ Mu bya ahuma ojozi-imigwe, pfuru l'ime enyanwu. O chia mkpu chishia ya ike gude kukota iphe, bukpo enu, ephe l'akpaminigwe oku su: "Unu bya edzuko be ria nri, dashihuru unu; nri-enyashi ophu bu Chileke be o shi l'eka. ¹⁸ Unu bya avukaa anu ndu

eze; mę anų ndu-ishi ojogu; mę kę ndu ojogu l'onwophe; anų inya; mę ndu agba iya nų; anų ndiphe l'ophu; amadų mę ohu; ndu upfu mę ndu nta."

¹⁹ Mu bya ahuma ejo anų-ęgbudu pho mę ndu eze ndiphe mgburugburu g'ęphe chitawaru ndu ojogu phe dokobe l'ęka lanų g'ęphe bya etsoo onye ono, no l'eli inya ochaa ono ogu yee ndu ojogu iya. ²⁰ A kpua ejo anų-ęgbudu ono le ndzu. E gudekwapho onye mpfuchiru ono, epfuje iphe, Chileke epfuduru ono. Oo ya be bu onye ono, shi abujeru: o -nodu ejo anų-ęgbudu ono l'iphu; l'o meshia iphe-ohumalenya-a, bu iya bu iphe ono, o gude dephua ndu ono, kweru g'a gbaa phe ngga ohubama k'ejo anų-ęgbudu ono; mę ndu ono, shi abaru ntękpe, a kpuru o du g'o du ono eja. A kpıtachaa onye mpfuchiru ono l'epfuje iphe, Chileke epfuduru ono yee ejo anų-ęgbudu ono le ndzu je achiru ye l'eze iduma, bu oku nshı-ęgbe enwu iya taphutaphu. ²¹ Onye ono, no l'eli inya ochaa ono bya egude ogu-ęchi ono, shi iya l'onu alufuta ono gude tuko ndu ophu phoduru nu gbushikota. Iphe, bu enu, nokota le mgboko-a dzuko bya avua anų phe kpata kpata; rijishia epho.

20

¹ Noo ya bu; mu bya ahuma ojozi-imigwe, shi l'imigwe abya. O gude ire-igodo onu iduma, enwedu ohu ono l'ęka; bya achikwarupho oke egbirigba. ² O zuepho ejo-oke-agiyi ono gburumu; mbu agwo shi l'ichee ono, bu iya bukpo Obutuswe ono bya aburu iya bu Nsetanu. Ojozi-imigwe ono bya azu-gude iya kee ya egbu togbo; o zee l'ęgbu ono unu apha labo l'apha ukporo iri. ³ Ojozi-imigwe ono paru iya chie l'ime iduma, enwedu ohu ono. O chiecha ya bya eworu iya gu-chia; woru iya tu-chia okpobe atı-chi; k'ophu o dudu onye adu ike atuha iya nu. Oo ya bu goo too dephushihedu ndiphe ozobaa jasu teke unu apha labo l'apha ukporo iri ono buadaru. Teke unu apha labo l'apha ukporo iri ono buerupho l'e wehaa ya g'o kpa nwantusaru-ehu nwanshi.

⁴ Noo ya; mu bya ahuma aba-eze aba-eze mę ndu nogbaa ya nu. Ndu ono be bu ndu a hotaru dobe g'ęphe kpeje ikpe. Mu humakwapho maa ndu a pfu-gburu apfu-gbu; opfu l'oo l'ęphe pfuru l'edzudzu-pha pfua l'oo Jizosu bu Nnajiuphu; ndu shi asaje opfu Chileke asasa. Oo epe bu ndu te ekwedu baaru ejo anų-ęgbudu ono yee ntękpe, a kpuru o du g'o du pho eja; ophu epe ekwedu g'a gbaa phe ngga ohubama k'ejo anų-ęgbudu ono l'egedegee onu-iphu ozoo l'ęka. Epe tetachawaru nodu ndzu; epe le Kereshi buwaru eze unu apha labo l'apha ukporo iri. ⁵ Eteta k'ono, ndu a pfu-gburu apfu-gbu tetaru ono buru eteta k'ivuzo, Chileke meru nemadzı teta dzuru ndzu. Ndu ophu phoduru nu le ndu ono, nwuhuru anwuhu ono ta adukwa ophu tetaru nu jeye unu apha labo l'apha ukporo iri ono buebe. ⁶ Ehu-utoo yee adu-nso bu ke ndu a-yiru le ndu ivuzo ono, Chileke e-me g'ęphe shi l'onwu teta nodu ndzu ono. Onwu nwu-labo pho te erwudu phe ęka; obenu l'ęphe a-buru ndu-uke ke Chileke; waa ke Kereshi a-tuko buru eze l'elipe unu apha labo l'apha ukporo iri ono.

A lwu-kperu Nsetanu

⁷ Teke unu apha labo l'ukporo apha iri ono buerupho; l'aa-tofu Nsetanu l'ęgbu ono l'oo-lufuta le mkporo ono, a turu iya ono. ⁸ L'ooshi l'ęka ono byatashikwa edepushi ohamoha, nokpoo le mgboko mgburugburu, bu iya bu Gogu yee Megogu. L'okpakobe phe l'ęka lanų gude phe dzua ogu. Ndu bu e -jeshia phe agugu epe aha g'ęja, no l'alı. ⁹ No iya; ndu ono zoru garamu garamu le phorokotoko eli-mgboko-a; bya anophekota ęka ono, ndu ke Chileke doru ono mgburugburu; no-phekwaapho mkpukpu ono, Chileke yeru obu ono. Obenu l'oku shiepho l'imigwe nwua ke phuruphurupuru bya ekegbushikota phe. ¹⁰ A bya eworu Obutuswe, bu iya l'anodu edupushi phe ono bya eworu chie l'eze iduma ono, bu oku nshı-ęgbe l'enwue ya pho taphutaphu ono, bu iya bu ęka ejo anų-ęgbudu pho yee onye mpfuchiru pho l'epfuje iphe, Chileke epfuduru ono no. O buru ęka ono be epe a-nodu l'aa-nua phe chipfu eswe l'enyashi jasu le tuutuutu le mijimiimii.

Ikpe ikpazu

¹¹ Mu bya ahuma oke aba-eze acha ucha; bya ahumakwapho onye no iya nu. Igwe mę alı phota oso; shi iya l'iphu gbafu. Ophu o duedu ęka epe a-nodu. ¹² Mu humakwapho iphe, bukpo ndu nwuhuru anwuhu; ndu upfu mę ndu nta; ęka epe pfugbaaru l'iphu aba-eze ono. A bya e kpuhashia ekwo ghebe onu; a bya ekpuhakaapho ekwo lanų ozo; ono buru ekwo ndu no ndzu. O buru iphe, e deru l'ekwo ono be e gude ekpe ndu nwuhuru anwuhu ikpe le g'iphe onyemonye meru gbaru. ¹³ Eze-enyimu bya atuko ndu o rijekporu chifutabebe. Anwuhu yee alı-maa tuko ndu onwu gbujekporu chifutabebe. A tuko g'ęphe ha kpee ikpe. E kpee onyemonye ikpe g'iphe, o meru gbaru. ¹⁴ A chiru mgbu-onwu yee alı-maa chiru ye l'eze iduma ono, oku enwu taphutaphu ono.

Ono buru onwu nwu-labo. ¹⁵ Onyemonye, a humaduru epha iya l'ekwo, e deshuru epha ndu a-nodu ndzu ojejoje pho be e chieru l'eze iduma ono, oku enwu taphutaphu ono.

21

Imigwe ophuu me ali ophuu

¹ Tobudu iya bu; mu bya ahuma igwe ophuu bya ahuma ali ophuu; kele igwe ophu shi du nu ta aduedu; ophu ali ophu shi du nu aduhedu. Ophu eze-enyimu aduedu. ² Mu bya ahuma mkpukpu, du nso ono, bu iya bu Jierusalemu ophuu. Mu huma iya go shi l'imigwe eka Chileke no alwazeta l'ali. E memakpoe ya pho ge nwanji, abya ala ji; mbu nwanji, a kwawaru akwa g'oo-du yee ji iya aswiru. ³ Mu numa olu, a no l'aba-eze ono chia ge chiru mkpu su: "Wakwa ibe Chileke ba-o! Nta-a be Chileke byaakwaru anodu swiru nemadzu eswiru. Nta-a buakwaa eka nemadzu bu be bu eka Chileke e-buru; nemadzu aburu ndibe iya. Chileke l'onwiya eswiru phe eswiru; buru Chileke phe. ⁴ Oohushichaa phe enya-mini ekwa phe. Anwuhu ta adubaedu; ophu atsu aphu a-duhedu; ophu aarahedu ekwa; ophu o duedu iphe emebaa nemadzu ehuka; kele iphe ono, shi dukota nu ono buwuaru."

⁵ Tobudu iya bu; onye ono, no l'aba-eze ono su: "Lenu; nta-a be mu emeakwaa iphemiphe go bukotaru iphe ophuu." O sukwa mu pho-a: "Tuko opfu-a dee l'ekwo; no l' bukota okpobe-opfu bya abukwarupho opfu, gharu ge gude iya eka." ⁶ O bya asu mu: "E meakwaru iya! O kwa mbueda bu Alfa bya aburu Omega; Onye mbu me Onye ikpazu. Iphe, bukpoo onye mini agu be mu e-kekwa mini shi l'ogba mini anuje ndzu ke mmanu. ⁷ O kwa onye alwuje ugu ono l'wuta l'e-nworu iphemiphe. Mu aburu Chileke onye ono; onye ono aburu nwa mu."

⁸ Obenu ke ndu ono, atsu ebvu enya ono; me ndu ono, ekwedu nu ono; me ndu ono eme ejo ahuma ono; me ndu egbu nemadzu; me ndu eme ke nwanji; me ndu mgbashi; me ndu anoduje agwa iphe; me ndu adzuje uka gephe ha; ndu ono be iphe no swiru phe nu bu eze iduma ono, oku me nshigebe enwu taphutaphu ono, bu iya bu onwu nnwu labo.

Jierusalemu ophuu ono

⁹ Tobudu iya bu; ojozi-imigwe lanu l'ime ojozi esaa ono, shi paru ochi ejo iphe-ememe esaa ikpazu pho byapfuta mu bya asu mu: "Bya ge mu je egoshi ngu nwanji ophuu ono, l'abya ala ji ono, bu iya bu nyee Nwaturu Chileke onoya." ¹⁰ Unme Chileke bya eji mu pho ehu. Ojozi-imigwe pho duta mu je enyihu ephekerephe ubvu, ha l'eli nmatu. O je egoshi mu mkpukpu ono, du nso, bu iya bu Jierusalemu ono shi l'imigwe eka Chileke no alwazeta l'ali. ¹¹ Ogbu-nwjinwii ke Chileke mee ya o nodu eke ke zaa zaa. Iphoro iya nodu eke zaa zaa ge ke mkpuma, bu iya be aswa kakota; mbu iphoro duepho ge ke mkpuma jiasupa. Mkpuma obu anoduje ama mma; bya aphu ngerengere. ¹² Mkpukpu ono be e gude igbulu kpu-pheta mgburugburu. Igbulu obu haepho mebyikpoo ke phengara. E bua ya onu-abata uzi iri l'ebo. E ye unwu-ojozi-imigwe iri l'ebo gephe cheje onu-abata iri l'ebo ono nche. L'onu-abata ono ephe n'iri l'ebo be e degbachaaru epha ipfu iri l'ebo ono, du le izurelu l'ehu l'ehu. ¹³ E bua onu-abata eto l'uzo ophu gharu iphu l'uzo enyanwu awawa; a bua ebua onu-uzo eto l'uzo enyanwu ariba; bua ebua onu-uzo eto l'uzo isheli; bua ebua onu-uzo eto l'uzo ndohali. ¹⁴ O buru mkpuma iri l'ebo be e gude tua okpa igbulu mkpukpu ono mgburugburu. Mkpuma ono ephe n'iri l'ebo be e deshuru epha ndu-ishi-ozu iri l'ebo; mbu ndu-ishi-ozu Nwaturu ono.

¹⁵ Ojozi-imigwe ono, shi epfu anu mu nu ono be gude ogugu mkpola-ododo, oo-gude tua mkpukpu ono yeke onu-abata iya yeke igbulu iya kpoo. ¹⁶ Mkpukpu ono nweru mgbureku eno, haepho enya nhamunha. O bua egude ogugu tua ya. Iphe, o dugbaa l'ogologo iya me usweteke iya me eli iya mekwapho esa iya buru unu manyiru ugbo eto le manyiru ukporo iri l'ise. ¹⁷ O bua atua igbulu iya; igbidigbi iya du nturu okpa ukporo labo le nturu okpa esato le ge ndiphe atuje iphe. Noo gojozi-imigwe ono nturu iya. ¹⁸ Iphe, e gude kpua igbulu ono buru mkpuma jiasupa. Mkpukpu l'onwiya buru mkpola-ododo be e gude mee ya. O nodu aphu ngerengere g'onyo. ¹⁹ Okpa igbulu ono be e gudegbaa mkpuma, du iche iche, ereshigbaa ire ike bua aphugbaa ngerengere gude mee ya; o nodu ama mma. Mkpuma ono ke mbu bu jiasupa; k'ebo buru safaya; k'eto buru agetu; k'eno buru emeraludu; ²⁰ k'ise buru onikusu; k'ishii buru kaneliyanu; k'esaa buru kirisolayitu; k'esato buru berilu; ke tete buru topazu; k'iri buru kirisopurasu; k'iri le nanu buru jiasintu; k'iri l'ebo buru amitisutu. ²¹ Onu-uzo iri l'ebo ono buru igopoto iri l'ebo be e gude mee ya. Onu-uzo ono ephe n'iri l'ebo l'ehu l'ehu bukotaru

igopoto lanu bẹ e gude mee ya. Oma oji ime mkpukpu buru mkpola, guru egugu bẹ e gude mee ya. O ndu aphu ke ngerengere g'onyo.

²² Ophu o dudu eze-ulo Chileke, mu humaru l'ime mkpukpu ono; kele Nnajiuphu bu Chileke, bu iya bu Okalibe-Kakota-Ike yee Nwaturu ono buwaa eze-ulo Chileke ke mkpukpu ono. ²³ Mkpukpu ono ta aduedu iphe, o gude enyanwu eme; ophu o dukwapho iphe, o gude onwa eme. Noo kele ogbu-nwiniwii Chileke be echiwa l'ime iya. Nwaturu Chileke ono buru iphoró, e gude aphu uto. ²⁴ O buru iphoró, shi le mkpukpu ono be ohamoha e-gude ndu ndu. Iphe, bukpo ndu eze, nokota le mgboko evukoo odu-biribiri phe vubata l'ime mkpukpu ono. ²⁵ Onu-abata mkpukpu ono e-ghekotajeru onu tekenteke; kele enyashi ta abyakpodaanu adu l'eka ono. ²⁶ Ohamoha, du l'eliphe be a-tuko odu-biribiri, ephe nweru nweru vutakota bya akube le mkpukpu ono; ephe akwabẹ mkpukpu ono ubvu. ²⁷ Ole o to dukwanu iphe, aaso nsó, byaru abahu le mkpukpu ono. Onye eme ejo ememe m'onye adu uka be e te ekwekwa g'o bahu iya. Ndu a-bahu iya nu kpoloko buepho ndu e deru epa phe l'ekwo Nwaturu ono, bukwanu eka e deshiru epa ndu a-no ndu ojejoje.

22

¹ Tobudu iya bu; ojozi-imigwe ono bya egoshi mu nggele, bu iya bu mini obu, l'anuje ndu ojejoje obu. O doepho risaa aphepho ke ngerengere g'onyo. O buru eka o shi asofuta bu l'aba-eze Chileke yee ke Nwaturu onoya. ² Mini ono ndu asoepho l'echi oji mkpukpu onoya. Oshi, anuje ndu ojejoje pfugbaaru nggele ono ibe k'ebó ebo. Oshi ono amije uzi akpuru iri l'ebó, dugbaa iche iche bya amí nno l'onwa l'onwa ugbo iri l'ebó l'apha. O buru ekwo oshi ono be aakpataje gude mebe ohamoha obvu l'iphe, eme phe nu; ephe ewekorohu. ³ Ophu o dudu iphe, Chileke turu onu anodubaa l'ime mkpukpu ono.

Iphe, a-du le mkpukpu ono bu aba-eze Chileke yee ke Nwaturu ono. Ndu ejeru iya ozi a-nodu abaru iya eja. ⁴ Ndu ono, ejeru iya ozi ono a-humaje iya l'iphu l'iphu. Epha iya be ee-dechaa phe l'egedegee onu-iphu. ⁵ Enyashi ta aduhedu. Mkpa iphoró oroku; ozoo k'enyanwu ta adueduru phe ozo; kele Nnajiuphu, bu Chileke l'a-buru iphoró phe. Ephe aburu eze jasú le tuutuutu le miiimiii.

Abyabya Jizosu

⁶ Noo ya; ojozi-imigwe ono su mu: "Opfu-a g'o ha bukotakwa okpobe-opfu bya aburu opfu, gbaru ke g'e gude iya eka. Le Nnajiuphu, bu iya bu Chileke ono anuje ndu ono, epfuchiru iya nu Unme iya ono be ziakwaru ojozi-imigwe g'o bya egoshi ndu ejeru yebé Nnajiuphu ono ozi iphe, aduedu g'oo-no-beru l'oomee."

⁷ "Lekwa; mu abyakwaa egwegwa! Ehu-utso be a goru nu onye emeje iphemiphe-a, e deru l'ekwo mpfuchiru-a."

⁸ Mube Jionu gedegede bu onye numakotaru iphemiphe-a le nchi mu; bya ahuma iya l'enya. Mu numachaa ya ono bya ahumachaa ya ono; mu daa kpurumu l'iphu ojozi-imigwe ono, goshiru mu iya nu ono jeshiaru iya abaru eja. ⁹ O su mu: Te ejekwa ememe! "O kwa ge gubedua unu l'unwunna ngu bu ndu ejeru Chileke ozi-a bu ge mbedua bukwaphe onye ejeru Chileke ozi; mbu unwunna ngu bukwa ndu ono, epfuchiru Chileke me ndu ozo, emeje iphe, ekwo-a pfuru. Oo Chileke be ii-bachiaru eja." ¹⁰ O su mu: "G'o to dukwa opfu, e deru l'ekwo-a me nanu, ii-domi edomi. Le teke iphemiphe-a e-mekota be dukwaa ntse. ¹¹ G'iphe, bu ndu emeje ejo-iphe kwaekwapho l'eme ejo-iphe, ephe eme. Ge ndu eme umere, rehuru erehu kwaekwapho l'eme ejo umere, rehuru erehu, ephe eme. Ge ndu ophu pfubekwanuru-eka-oto l'iphu Chileke gudeepho eka phe g'ephe gude iya. G'onye doberu onwiya Chileke iche dobeekwarupho onwiya Chileke g'o doberu iya.

¹² "Mu suru-a; mu abyakwaa nta-a nta-a! Mu -byatashia be mu e-gude iphe obunggo, mu e-bu onyenonu nggo g'iphe, o meru gbaru. ¹³ O kwa mbedua bu Alufa bya aburu Omega. Mu bu onye Ivuzo bya aburu onye Ikpazu. O buru mu bu mgbube ishi iphemiphe; bya aburu mu bu eka iphemiphe sberu ishi."

¹⁴ Ehu-utso, be a goru nu ndu asaje awurukpata uwe phe l'oocha ke pemu pemu; kele oo phe be ee-kwe g'ephe wotaje akpuru, oshi ono, anuje ndu ojejoje ono mitaru; rije. O buru phe be ee-kwe g'ephe shi l'onu-uzo bahu l'ime mkpukpu ono, Chileke no ono. ¹⁵ Obenu le ndu ono, bu nkuta ono; me ndu mgbashi ono; me ndu apharwushi onwophe ephe l'unwany; me ndu egbu nemadzu; me ndu anoduje agwaphe iphe; me ndu abujeru; onye ozo -nodu adu uka l'ootso phe utso; teme ephe ndu adu uka l'onwophe; ndu ono g'ephe ha bu l'azu mkpukpu ono be ephe a-nodu.

¹⁶ “O kwa mbedua, bu Jizosu gedegede be ziru ojozi-imigwe mu g'ọ bya emee g'unube Chiochi makotaru iphemiphe-a. Mu bu eri Dévidi bya aburu oshilokpa iya. Mu bukwarupho kpokpode nchi-abohu ono, anoduje eke paapaapa onoya.”

¹⁷ Unme Chileke ono yee nwanji ophuú ono tuko su: “Bya-o!” G'onye numakpooru iphe-a su: “Bya-o!” G'onye egu mini agu byakwa! G'onye o du iya g'ọ bya byakwa g'ee kee ya ya ke mmanu g'ọ ngua. O kwa mini ono anuje ndzu ojeoje.

Mkpochi-ishi iya

¹⁸ Iphe, bu onye anu opfu-a, e dekotaru l'ekwo-mpfuchiru-a; be mu alo aka le nchi. Onye bu onye yekwaru iphe, l'iphe-a, e deru l'ekwo-a be Chileke e-yekwakwa iphe, l'iphe, bukotakpoo ejo iphe-ghuka, e pfukotaru opfu iya l'ekwo-a; tuko iya byabe onye ono l'ishi. ¹⁹ Teke o dukwanuru onye wofuru iphe ewofu l'ekwo mpfuchiru-a be Chileke e-wofukwa okiphe onye ono l'akpuru, o mitaru; mbu oshi ono, anuje ndzu ojeoje ono; oshi ono, e pfuru opfu iya l'ekwo-a; wofukwapho okiphe nkiya le mkpukpu, du nsọ ono, bukwaphe iphe, e pfuru opfu iya l'ekwo-a.

²⁰ Oo onye ono, meru g'a maru l'iphemiphe-a bukota okpobe-opfu be suru: “Ee; mu abyaakwaa nta-a nta-a.”

O noo g'ọ du. “Jiko bya; Nnajiuphu, bu Jizosu!”

²¹ Ge Nnajiuphu, bu Jizosu; bya aburu Kereshi meeru unu eze-iphe-oma g'unu ha. Nokwa g'ọ du.